

Orhun Yazıtlarından Günümüze
Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı

ÖTÜKEN TÜRKÇE SÖZLÜK

YAŞAR ÇAĞBAYIR

(j-müt) **3**

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 683
KÜLTÜR SERİSİ: 336

ISBN 978-975-437-623-4 (Tk. No)

ISBN 978-975-437-626-5

T.C.
KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI
1206-34-003178

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12
Ankara irtibat bürosu:
Yüksel Caddesi: 33/5 Yenışehir - Ankara
Tel: (0312) 431 96 49
İnternet: www.otuken.com.tr
E-posta: otuken@otuken.com.tr

Kapak Tasarımı: grataNONgrata
Dizgi - Tertip: İskender Türe
Baskı: Şenyıldız Matbaası
Cilt: Yedigün Mücellithanesi
İstanbul - 2007

ÖTÜKEN
TÜRKÇE
SÖZLÜK

j, [j / J] (*je*) *is.* Latin asıllı Türk alfabesinin on üçüncü, Arap asıllı Türk alfabesinin on dördüncü harfi. Sıralamada on üçüncüyü gösterir. Ebced hesabında "yedi" sayısının karşılığıdır. Ses olarak sızmalı (daralmalı), tonlu (yumuşak) bir diş eti - damak ünsüzüdür.

J. [J. Paul Joule (*İng. fizikçi*) > joule] *kısalt.* İş, ısı ve enerji birimi olan julün kısaltmasıdır.

jaguar, [Tupi d. / İsp. jaguar] *is.* Güney Amerika'da yaşayan, iri gövdeli, kısa bacaklı, turuncuya çalan kızıl sarı üzerine siyah halkalarla bezeli parça parça benekli güçlü bir yırtıcı hayvan, (*Pantera onca*).

jaj, [Far. jāj / jāje جآج / جآج] (*ja:j*) {OsT} *is.* 1. Yaban enginarı veya eşek dikenini, deve dikenini denilen yabancı bir ot. 2. *mecaz.* Anlamsız, saçma sapan söz. ☞ **jāj-hā**, {OsT} *Anlamsız ve saçma sapan söz söyleyen.* || **jāj-hāyān**, {OsT} *Anlamsız ve saçma sapan konuşanlar.* || **jāj-hāyî**, {OsT} *Anlamsız söyleyicilik.* || **jāj-hōr**, {OsT} *Saçma sapan konuşan.*

jakar, [Fr. jacquard] *is.* 1. Façnois J. M. Jacquard tarafından bulunmuş bir dokuma tezgâhi. 2. Bu tezgâhta dokunmuş çok karmaşık desenli kumaş.

jakarlı, [jakar-lı] *sf.* Jacquard tekniğinde dokunmuş kumaş.

jaketatay, [Fr. jaquette à taille] *is.* Resmî ziyaret ve davetlerde giyilen, uzun ceketi ön köşelerde yuvarlak arkası yırtmaçlı erkek elbisesi.

jakoben, [Fr. St. Jacques de Compostelle > jacobus > jacobin] *is.* 1. Fransa'da Aziz Dominicus tarikatına bağlı rahip ve rahibelere verilen isim. 2. Toplumdaki değişikliklerin, yöneticilerce tepeden inme buyruk ve yöntemlerle yapılması gerektiğini savunan görüş yanlısı; tepeden inmecisi.

jakobenizm, [Fr. jacobinisme] *is.* 1. Fransız Devrimi sırasında Jakobenler ve Dağlılar tarafından savunulan demokratik ve merkezîyetçi siyasi öğretisi. 2. Devletin merkezîyetçiliğini savunan siyasi görüş. 3. Toplumdaki değişikliklerin, yöneticilerce tepeden inme buyruk ve yöntemlerle yapılmasını uygun bulan görüş; tepeden inmecilik.

jakuzi, [İt. jacuzzi (*tescilli maka*)] *is.* Yıkanmak ve sağlıklı kalmak amacıyla evlere yerleştirilen bir tür püskürtmeli küvet; sağlık havuzu.

jal, [Far. jāl جآل] (*ja:l*) {OsT} *is.* → jale.

jale, [Far. jāle جآل] (*ja:le*) {OsT} *is.* Gece yeryüzüne, ağaç yaprak ve çiçeklere düşen çiy tanesi; çiy; kırağı. ☞ **jāle-dār**, {OsT} *Üzerine çiy düşmüş; kırılmış.* || **jāle-rîz**, {OsT} *Çiy saçan.*

jalon, [Fr. jalon] *is.* Haritacılıkta hizalama ve uzaklık belirlemek için kullanılan, almaşık olarak kırmızı beyaz boyalı ve üzerinde flama bulunan çubuk.

jaloncu, [jalon-cu] *is.* Jalonlama işini yapan kimse.

jalonlama, [jalon-la-ma] *is.* 1. Jalonla hizalama ve uzaklık belirleme işi. 2. Bir arazi parçasını sınırlayan noktaları belirleme. 3. Bir arazi üzerinde bir ekseni, bir hattı jalon dikerek belirleme işi.

jalonmira, [Fr. jalon+mira] *is.* Bir doğrultuyu bir uzaklığı tek bir işlemde belirlemeye yarayan değişmez iki hedef levhası ve gereğinde kayan bir hedef levhası bulunan jalon.

jaluzi, [Fr. jalousie (*kıskançlık*)] (*jalûzi*) *is.* Şerit biçiminde metal veya plâstik levhalardan yapılmış, perde gibi pencerelere takılan bir tür örtü; şerit perde.

jambon, [Fr. jambe (*but*) > jambon] *is.* 1. Saklamak amacıyla tuz veya iste tutarak bozulması önlenmiş domuz, yaban domuzu veya başka bir hayvan butu; bir tür domuz pastırması. 2. Özel olarak yapılmış çığ veya pişmiş hâlde domuz butu.

jandarma, [Fr. gens d'armes (*silahlı adamlar*) > gendarme] *is.* 1. Yurt içinde genel güvenliği ve kamu düzenini korumakla görevli silahlı askerî güç. 2. Bu kuvvette görevli olan kimse. 3. *mecaz.* Açık-göz.

jandarmalık, -ğı [jandarma-lık] *is.* 1. Jandarmannın görevi. 2. *gnşl.* Bir devletin, dünyanın herhangi bir yerinde çıkarlarını korumak amacıyla o bölgenin güvenliğini sağlaması. 3. *mecaz.* Açık-gözlük.

janjan, [Fr. changeant] *is.* Atkı ve çözüğünün farklı

renklerde dokunmasından dolayı ışığın gelişi yönüne göre kumaş üzerinde meydana gelen parıltı; yanan döner; şanjan.

janjanlı, [janjan-li] *sf.* Yanar döner; şanjan.

janr, [Lat. genus > Fr. genre] *is.* **1.** İz; tarz; çığır. **2.** Cins.

jant, [Lat. cambito > Fr. jante] *is.* Lastik tekerlekli araçlarda lastiğin takıldığı metal çember; ispit.

janti, [Fr. gentil] *sf.* (Kişi için) kibar; zarif; efendi.

Japon, [İt. giappon > Fr. japon] *is.* **1.** Japonya halkından olan kimse. **2.** Japonlara ilişkin veya onlara özgü olan. ☞ **Japon armudu**, Çin ve Japonya'da yetişen iki çenekli bir meyve. || **Japon ayvası**, bot. Kırmızı renkli çiçekler açan, görünümü ayvayı andıran, kökeni doğu Asya olan çalimsı süs bitkisi; Japon baharı, (Chaenomeles). || **Japon bezi**, Japonya'da üretilen bir tür bez. || **Japon elması**, Japonya'ya özgü bir bitki. || **Japon gülü**, bot. Çaygillerden, büyük beyaz, pembe, kırmızı çiçekler açan, yapıları dayanıklı bir bitki; kamelya; Çin gülü; (Camellia japonica). || **Japon hurması**, bot. Abanozgillerden on beş metre kadar boylanabilen bir ağaç ve bu ağacın ham iken kekre, olgunlaşınca tatlılaşan meyveleri; Trabzon hurması, (Diospyros kaki). || **Japon sarmaşığı**, bot. Anayurdu Doğu Asya olan salkım hâlinde parlak kırmızı güzel çiçekleri olan tırmanıcı süs bitkisi, (Amelopsis tricuspidata). || **Japon şemsiyesi**, bot. Bahçelerde ve havuz başlarında süs bitkisi olarak yetiştirilen yapıları saplarının tepesinde şemsiye gibi dizili, çok yıllık otsu bitki, (Cyperus alteruifolius).

Japonca, [Japon-ca] *is.* Japonların konuştuğu dil; Japonya'nın resmî dili.

Japone, [Fr. japonais] *is.* **1.** Japon tarzında. **2.** (Kadın elbisesi için) kol kesimi olmayan. **3.** (Kadın elbisesi için) kolsuz. **4.** (Elbise için) bol ve geniş.

jargon, [Fr. jargon] *is.* Bir meslek grubunun özel dili; bir tür argo.

jarse, [İng. Jersey (İngiltere'de bir ada)] *is.* **1.** Esnek dokunmuş yünlü veya ipek kumaş. **2.** *sf.* (Elbise için) bu kumaştan dikilmiş olan.

jartiyer, [Kelt. jarret (bacağın iç tarafı) > Fr. jarretière] *is.* Bir ucu kemere, diğer ucu kancalarla çoraba tutturularak çorapları gergin tutmaya yarayan esnek şerit.

jegale, [Far. jeğāle زغال] (jeğā:le) {OsT} *is.* **1.** Darı ekmeği. **2.** Allık. **3.** Çığlık.

jegand, [Far. jeğand زغند] {OsT} *is.* **1.** Yırtıcı hayvanların korkunç bağırtısı. **2.** Sağlamlık.

jegar, [Far. jeğār زغار] (jeğā:r) {OsT} *is.* **1.** Küf; pas. **2.** Yüksek ses; bağırma; nara.

jegare, [Far. jeğāre زغاره] (jeğā:re) {Osm. T.} *is.* → jegale.

jeh, [Far. jeḥ زح] {OsT} *is.* Sigil.

jel, [Lat. gelare (dondurmak) > gelatus > Fr. gelée / İng. jel] *is.* Sürülebilir ilaçların birleşimine giren saydam ve esnek madde; pelte.

jelatin, [Lat. gelare (dondurmak) > gelatus > Fr. gélatine] (jelâtin) *is.* Hayvansal dokulardan elde edilen jöle görünümünde 25°C'de eriyebilen protein.

jelatinli, [jelatin-li] (jelâtinli) *sf.* Jelâtin ile kaplanmış olan.

jeloz, [Fr. gélose] *is.* Çin yosunu veya diğer yosunlardan çıkarılan, bakteriyolojide üretme ortamında kullanılan jelatine benzer bir madde; agar-agar.

-jen, [Yun. genés (doğuran) > Fr. -gène] *son ek.* Latince kelimelerden "doğuran, sebep olan" anlamlarında birleşik sıfatlar yapan son ek.

-jen, [Yun. génos (cins) > Fr. -gène] *son ek.* Latince kelimelerden "soy, cins, tür" anlamlarında birleşik isimler yapan son ek.

jend, [Far. jend زند] {OsT} *is.* Bir bütünün parçası.

jende, [Far. jende زند] {OsT} *is.* ve *sf.* **1.** Yırtık, yamalı giysi. **2.** Zerdüş'tün kutsal kitabının adı. **3.** tasvf. Melâmlerin giydiği yırtık hırka. ☞ **jendepüş**, {OsT} Yamalı hırka giyen.

jenerasyon, [Lat. generare (doğurmak) > Fr. génération] *is.* Hayvan üretim ve ıslahı çalışmalarında her alt soydan bir yavrunun doğuşu; soy; kuşak; nesil.

jeneratör, [Lat. generator (doğuran) > Fr. génératrice] *is.* Hareket enerjisini elektrik enerjisine dönüştüren alet; üreteç.

jenerik, -ği [Fr. générique] *is.* Bir filmde emeği geçenlerin adlarını, filmin yapıyla ilgili bilgileri içine alan ve filmin başında sunulan liste; tanıtım; tanıtım yazısı.

jeng, [Far. ajeng > jeng زنگ] {OsT} *is.* **1.** Pas; küf; kir. **2.** Göz iltihabı. ☞ **jeng-âlüd**, {OsT} Paslı. || **jeng-âlüde**, {OsT} Paslı. || **jeng-bâr**, {OsT} Pas saçan. || **jeng-beste**, {OsT} } Pas tutmuş; küflenmiş. || **jeng-dâr**, {OsT} Paslı; küflü; kirli. || **jeng-pezîr**, {OsT} Küflü; paslı; kirli. || **jeng-yâb**, {OsT} Paslı; küflü.

jengâr, [Far. jengâr زنگار] (jengâ:r) {OsT} *is.* **1.** Bakır pası. **2.** Bakır sülfat; göztaşı. **3.** Bakır sülfat rengi. **4.** Kir; pas.

jengari, [Far. jengârî زنگاری] (jengâ:ri) {OsT} *sf.* Bakır yeşili; bakır pası rengindeki boya.

jengdan, [Far. jengdân زنگدان] (jengda:n) {OsT} *is.* Çingirak; küçük çan.

jengele, [Far. jengele زنگله] {OsT} *is.* **1.** Hayvanların çatal tırnağı. **2.** Çatal tırnaklı hayvan.

jenital, -li [Lat. genitalis > Fr. génital] *sf.* Üreme organına ilişkin.

jenosit, -di [Lat. *genus (soy) + cidere (kesmek) > cibus (öldüren) > Fr. génocide*] *is.* Bir insan topluluğunu, ulusal, dinsel vb. sebeplerle yok etme; soy kırımı.

jeodezi, [Fr. *géodésie*] *is.* Yerin biçimini ve boyutlarını inceleyen bilim dalı; yer ölçüm bilgisi.

jeodinamik, -ği [Fr. *géodynamique*] *is.* Volkan, deprem gibi iç ve aşınma gibi dış etkenlerle yer kabuğunda meydana gelen oluşumları ve değişiklikleri inceleyen bilim dalı;

jeofizik, -ği [Fr. *géophysique*] *is.* Yer yuvarlağı ile atmosferi etkileyen doğal ve fiziksel etkilerin incelenmesi; yer küre fiziği; yer fiziği.

jeofizikçi, [jeofizik-çi] *is.* Yer fiziği uzmanı.

jeoit, [Fr. *géotide*] *is.* Denizlerin her noktasında çekül doğrultusuna dik olmak şartıyla karaların altında da devam ettiği tasarlanan gel-gitleri göz önüne alınmaksızın hesaplanan düzey yüzeyi; yer benzeri.

jeokimya, [Fr. *géo + Ar. kimyā (jeokimya:)*] Kayaçlar içindeki kimyasal elementlerin dağılımını, bunların kökenini, yapısını ve iç etkenler sırasındaki hareketlerini inceleyen bilim dalı; yer kimyası.

jeolog, -ğu [Fr. *géologue*] *is.* Yer küreyi oluşturan gereçleri, bunların yapısını inceleyen, tarihini ve oluşumunu tespit etmeye çalışan uzman; yer bilimi uzmanı.

jeoloji, [Fr. *géologie*] *is.* Kayaçların oluşumunu, toprakların görünüş ve düzenlenişini, çağlar boyunca geçirdiği evrimi anlatan ve açıklayan bilim; yer bilimi.

jeolojik, -ği [Fr. *géologique*] *sf.* Yer kürenin fizik yapısı ile ilgili; yer bilimsel.

jeomorfolog, -ğu [Fr. *géomorphologue*] *is.* Yeryüzü şekillerinin oluşumunu inceleyen uzman.

jeomorfoloji, [Fr. *géomorphologie*] *is.* Yer engebesi biçimlerini açıklamayı ve betimlemeyi amaçlayan bilim dalı; yer biçimi bilimi.

jeopolitik, -ği [Fr. *géopolitique*] *is.* ve *sf.* 1. Devletlerin coğrafya ile siyasetleri arasında var olan ilişkileri inceleyen bilim dalı. 2. *sf.* Devletlerin coğrafya ile siyasetleri arasındaki ilişkiye dayanan.

jeosantrik, -ği [Fr. *géocentrique*] *sf.* Yerin gözlem noktası olarak alınan merkeziyle ilgili; yer merkezli; yer özekçil.

jeosantrizm, [Fr. *géocentrisme*] *is.* Yer yuvarlağını evrenin merkezi sayan görüş; yer özekçilik; yer merkezlilik.

jeosenklinal, -li [Fr. *géocynclinale*] *is.* Yer kabuğunun çökme sonucu oluşan ve içine kat kat tortu dolmasıyla meydana gelen kalın ve uzun çukurlar bölümü.

jeosismik, -ği [Fr. *géosismique*] *sf.* (Metot ve teknik için) toprak altında, derinlerde meydana getirilen patlama ile yayılan ses dalgalarının yayılma hızını inceleyerek yer altındaki madenleri bulmaya yarayan.

jeostrateji, [Fr. *géostrategie*] *is.* Ülkelerin coğrafi, ekonomik ve nüfus yapılarına dayalı etmenlerinin askerî stratejileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi.

jeotermi, [Fr. *géothermie*] *is.* 1. Yer yuvarlağında meydana gelen ısı olaylarının incelenmesi. 2. Yer yuvarı ile ilgili sıcaklıkların dağılımı, ısı alışverişi gibi ısı şartlarını inceleyen yer fiziği dalı. 3. Magmanın derinliklerinden doğan ısı enerjisi.

jeotermik, -ği [géothermique] *sf.* Jeotermi ile ilgili. ☞ **jeotermik akı**, *Yer içindeki ısı aktarımı.* || **jeotermik enerji**, *Yer'in iç tabakalarındaki ısınan su veya buhardan elde edilen enerji; jeotermal enerji.* || **jeotermik derece**, *Sıcaklığın, derinliğe bağlı olarak artmasının ölçümü.*

jeotropizma, [Fr. *géotropisme*] *is.* Bitkilerde kök ve gövde saplarının yer çekimi etkisi ile belli bir doğrultu almaları özelliği; yere yönelim.

jerd, [Far. *jerd* ژرد] {*OsT*} *sf.* Çok yiyen; obur.

jerf, [Far. *jerf* ژرف] {*OsT*} *sf.* 1. Derin. 2. Çok. 3. *mecaz.* İnce düşünen; düşünerek hareket eden.

jerfa, [Far. *jerfā* (jerfa:)] {*OsT*} *sf.* → jerf.

jerfi, [Far. *jerfī* ژرفی] (jerfi:) {*OsT*} *is.* Derin olma durumu; derinlik.

jerfin, [Far. *jerfīn* ژرفین] (jerfi:n) {*OsT*} *is.* Kapı ardına konulan dayak; sürgü.

jeriatri, [Fr. *geriatrie*] *is.* Yaşlılık hastalıkları uzmanlığı; geriatri.

jerse, [İng. *jersey*] *is.* → jarse.

jest, [Lat. *gestum (edim) > Fr. geste*] *is.* 1. Konuşurken veya hareket ederken el, kol ve baş ile yapılan anlamlı işaret. 2. *gnşl.* Yerinde yapılan ve beğenilen bir davranış.

jet, [Lat. *iactare (fırlatmak) > İng. jet (püskürtme)*] *is.* 1. İtici bir güç elde etmek amacıyla bir akışkanın veya yanma sonucu meydana gelen sıcak ve basınçlı gazın bir çıkış borusundan hızla dışarı atılması; bu gazların tümü. 2. *gnşl.* Tepkili uçak. ☞

jet akıntısı, *Atmosferin üst tabakalarında doğuya doğru yatay olarak hızla hareket eden hava akımı.* ||

jet motoru, *Atmosferden emdiği yakıtla karışık sıkıştırılmış havanın yanması sonucu meydana gelen yüksek basınçlı gazı dışarı atarken oluşan itme gücüyle çalışan motor; tepkili motor.* || **jet yakıtı**, *Yoğunluğu 0.95 ve polisiklik doymuş hidrokarbonlardan meydana gelen, renksiz ve sıvı bir tepkili uçak yakıtı.*

jeton, [Fr. *jeter (atmak) > jeton*] *is.* 1. Eskiden hesaplamalarda kullanılan madenî, fil dişi veya sedeften küçük parça. 2. Kumarda para yerine kullanılan fiş. 3. Telefon, vapur vb. yerlerde para yerine kullanılan küçük metal pul. ☞ **jeton düşmek**, *argo. Anlamak; farkına varmak.* || **jeton geç düşmek**, *argo. Biraz geç anlamak; geç farkına varmak.*

jeý, [Far. jey جَى] {OsT} is. **1.** Göl. **2.** Irmak.

jigolo, [Fr. gigue (*bacak*) > gigolo (*dansçı.*)] is. Gençimi yaşlıca metresi tarafından sağlanan genç erkek. ☞ **jigolo tutmak**, (*Zengin, yaşlı kadın için kendinden çok genç yoksul bir erkekle evlilik dışı ilişki kurmak.*

jigololuk, -ğu [jigolo-luk] is. Parası için yaşlı bir kadın ile metres hayatı yaşama durumu. ☞ **jigololuk yapmak**, (*Genç erkek için parası için yaşlı bir kadın ile metres hayatı yaşamak.*

jik, [Far. jik جِيك] (*ji:k*) {OsT} is. **1.** Yağmur damlası. **2.** Kirpi.

jikâse, [Far. jikâse جِيكاسه] (*ji:kâse*) {OsT} is. Kirpi.

jikle, [İng. jiggle (*aniden kıpırdama*)] is. Benzin motorlarında karbüratörün hava giriş borusu üzerine yerleştirilen ve ilk kalkış sırasında, motor ısınmaya kadar, yakıt karışımının debisini ayarlayan düzeneç.

jile, [yelek > İsp. jileco (*Türk usulü yelek*) > Fr. gilet] is. Yelek.

jilet, [İng. King Camp Gilette (*Amerikalı sanayici*)] is. İnce çelikten yapılmış, iki tarafı keskin tıraş bıçağı. ☞ **jilet gibi**, **1.** Çok keskin. **2.** (*Pantolon için çok iyi ütülenmiş.*

jimnastik, -ği [Yun. gymnastai (*soyunmak*) > gymnastikós > Fr. gymnastique] is. **1.** Vücudu geliştirmek, bedeni sağlamlaştırmak veya daha üst çalışmalar için kasları gevşetmek amacıyla yapılan bedensel hareketlerin tümü; beden eğitimi. **2.** Tedavi amacına yönelik kas çalıştırma hareketleri. ☞ **jimnastik aleti**, *Kasları çalıştırıp yumuşatmak için germek veya çekmek gibi hareketlerle kullanılan araç.*|| **jimnastik salonu**, *Beden hareketleri için yapılmış kapalı yer.*|| **jimnastik yapmak**, *Vücudu çevikleştirmek ve güçlendirmek için hareketler yapmak.*

jimnastikçi, [jimnastik-çi] is. Jimnastiğin bir veya birkaç dalı ile uğraşan sporcu.

jimnaz, [Lat. gymnasium > Fr. gymnase] is. Almanya, İsviçre vb. ülkelerde orta öğretim.

jinekolog, -ğu [Yun. gynaika (*kadın*) > Fr. gynécologue] is. *tıp.* Kadın hastalıkları ve doğum uzmanı hekim; nisaiyeci.

jinekoloji, [Yun. gynaika (*kadın*) > Fr. gynécologie] is. *tıp.* **1.** Kadın organizmasını ve cinsel organlarını, bu organların yapısını ve hastalıklarını, gebelik ve doğum tekniklerini inceleyen bilim dalı. **2.** Kadın hastalıkları ve doğum uzmanlığı; nisaiye. **3.** Sağlık kurumlarında bu dala ilgili bölüm; nisaiye.

jip, [İng. general (*genel*) + purse (*kullanım aracı*) > jeep] is. Bir tür arazi taşıtı.

jips, [Fr. gypse] is. *min.* Alçı taşı.

jir, [Far. jir جِيْر] (*ji:r*) {OsT} is. **1.** Göl. **2.** Havuz.

jiroskop, [Yun. gyros + scope > Fr. gyroscope] is. Ağır bir cismin bağlı olduğu tabana göre bir veya iki serbestlik derecesine sahip bir eksen çevresinde hızla dönmesi sayesinde değişmez bir frekans doğrultusu sağlayan alet; cayroskop.

jiujitsu, [Jap. jiu-jitsu] is. Vücudun can alıcı noktalarına saldırı ve bu tür saldırılardan korunma amacıyla yönelik bir tür silahsız Japon savunma tekniği.

jiujitsucu, [jiujitsu-cu] is. Jiujitsu sporuyla ilgilenen kişi.

jive, [Far. jive جِيْوِه] (*ji:ve*) {OsT} is. Cıva.

jiyan, [Far. jiyān جِيْيَان] (*jiya:n*) {OsT} sf. Kükremiş; kızgın.

jogging, [İng. jog (*koşmak*) > jogging (*coging*)] is. Bedeni ısıtmak için ağır adımlarla yapılan koşu; koşmaca.

joker, [İng. joker (*şakacı*)] is. Kâğıt oyunlarında istenilen kâğıdın yerine kullanılabilen kâğıt.

jokey, [İng. jockey (*köylü uşak, at uşağı*)] is. Yarış atı binicisi; binici.

gorjet, [Fr. crêpe Georgette] is. Pamuk ipliği ile dokunmuş, ince, şeffaf, dökümlü yumuşak krep kumaş.

joystick, [İng. joystick] (*joystik*) is. Bilgisayar oyunlarında ve uçaklarda bulunan kumanda kolu; yönetme kolu.

jöle, [Fr. gelée (*donmuş şey*)] is. **1.** Pektin açısından zengin taze meyve suyuyla hazırlanan ve şekerle pişirilen, soğuyunca koyulaşan karışım; helme. **2.** Kaynatılmış tavuk, koyun, sığır veya balık etinin koyulaşmış suyu. **3.** Bazı kozmetik ürünlerinin hazırlanmasında kullanılan yarı saydam, kaygan ve kolay bulaşan madde.

jöleli, [jöle-li] sf. **1.** İçinde jöle bulunan. **2.** Jöle sürülmüş olan.

jön, [Lat. iuvenis > Fr. jeun (*genç*)] is. **1.** Sinemada önemli rollerde genellikle aşk sahnelerinde görev alan genç ve yakışıklı erkek oyuncu; jönprömiye. **2.** Yakışıklı genç erkek.

jönprömiye, [Fr. jeune premier] is. Birinci genç; asıl oğlan.

judo, [Jap. ju (*esneyiş*) + dö (*teknik*)] is. Hız ve çevikliğe dayanan Japon kökenli silahsız savunma sporu.

judocu, [judo-cu] is. Judo sporu yapan kimse.

judogi, [Jap. judogi] is. Sağlam bezden yapılmış, boyu diz kapağının altına kadar uzanan bol bir pantolon ile kuşak denilen kemerle belden bağlandığında kalçayı örtecek kadar uzun bir gömlekten oluşan özel judo giysisi.

jul, -lü [İng. J. Paul Joule (*fizikçi*) > joule] is. *fiz.* Uygulama noktasına kendi yönünde bir metre yer değiştiren 1 nevtonluk bir kuvvetin yaptığı işe eşit iş; enerji ve ısı miktarı birimi, kısaltması: J.

jumbo, [İng. jumbo] *sf.* (Boy için) battal

jun, [Far. jün ژون] (*ju:n*) {OsT} *is.* Put.

jurnal, -li [Lat. diurnalis (*günlük*) > Fr. journal] *is.* **1.** Günlük; not defteri. **2.** Biri hakkında düzenlenmiş gizli rapor; ihbarname. **3.** Gazete. ☞ **jurnal etmek, İhbar etmek.**

jurnalci, [jurnal-ci] *is.* Muhbir.

jurnalcilik, -ği [jurnal-ci-lik] *is.* Muhbirlik.

jurnalleme, [jurnal-le-me] *is.* İhbar etme.

jurnallemek, [jurnal-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* İhbar etmek.

jübile, [İbr. yobhel / Lat. iubilaeus > Fr. jubilé (*ellinci yıl kutlaması*)] *is.* **1.** Yahudilerin her elli yılda bir kutladıkları, kölelerini azat ettikleri, miraslarını iade ettikleri, toprak verdikleri ayrıcalıklı yıl. **2.** Katoliklikte Roma'ya gelen hacıların belirli yerleri ziyaret ederek bütün günahlarından arındıkları kutsal yıl; bu arınmayı sağlamak için yapılması gereken işlerin tümü. **3.** Bazı sanat dallarında uzun yıllar çalışanların 25 veya 50. yıllarını kutlamak için düzenlenmiş tören. **4.** Bazı mesleklerden emekli olurken veya spor yaşamından ayrılan sporcular için düzenlenen özel eğlence.

jügal, -li [Far. jügāl ژغال] (*jüğ:a:l*) {OsT} *is.* Maden kömürü; kömür.

jül, [Far. jül ژول] (*jü:l*) {OsT} *is.* Büklüm; kıvrım.

jülide, [Far. jülīde ژولیده] (*jü:li:de*) {OsT} *sf.* (Saç için) karmakarışık; dağınık.

Jüpiter, [İt. jüppiter] *is.* Güneşten uzaklık durumuna göre beşinci sırada yer alan gezegen.

jüpon, [Ar. cübbe / İt. giuppa (*bol kadın elbisesi*) > Fr. jupon] *is.* İç çamaşır kumaşından yapılan ve etek altına giyilen iç etek; iç etek.

jüri, [Lat. iurare (*yasa ilan etmek*) > İng. jury / Fr. jurée] *is.* **1.** Bazı ülkelerde davalara geçici olarak katılan mesleği hukuk olmayan kişilerden oluşan son karar kurulu. **2.** Bir yarışma ve sınavda adayları ve yarışmacıları değerlendirmek için resmî olarak görevlendirilmiş kurul. **3.** Eserleri değerlendirmek için önceden görevlendirilmiş kurul; seçici kurul.

jüt, [Bengal d. jhuro > İng. jute] *is.* **1.** İhlamurgillerden, Hindistan'da yetişen ve lifinden ip ve çuval yapılan iki ayrı bitkinin ortak adı, (*Corchorus capsularis*, *C. olitarius*). **2.** Bu bitkilerden elde edilen elyaf. **3.** Bu elyaftan dokunmuş kumaş.

ÖTÜKEN
TÜRKÇE
SÖZLÜK

www.ozgurakademi.com.tr

k, [k / K] (*ké*) *is.* 1. Latin asıllı Türk alfabesinin on dördüncü harfi. Kapantılı (süreksiz), titreşimsiz (sert) bir damak ünsüzüdür. Kalın ünlülerden önce geldiğinde art damaktan (kalın), ince ünlülerden önce geldiğinde damaktan (ince) söylenir. 2. Osmanlı Türkçesinde ق (kaf) ve ك (kef) harflerini karşılar.

K [Fr. kalium] *kısalt. kim.* Atom numarası 19, atom ağırlığı 39.1, yumuşak, dövülgen, gümüş parlaklığında, havanın oksijeni ile hemen oksitlenebilen, yoğunluğu 0.86, ergime sıcaklığı 63°C, kaynama sıcaklığı ise 757°C olan alkali bir element olan potasyumun kimyasal sembolü.

K [İng. Kelvin] *kısalt. fiz.* Suyun üçlü noktasının termodinamik sıcaklığının 73,16'da birine eşit olan sıcaklık temel birimi olan Kelvin'in kısaltması.

-k-, [eT. -k- > -k- / -ik- / -ık- / -uk- / -ük-] *yap. e.* İsimden fiil türeten ek. Kökün belirttiği özellik ve niteliği bulundurmamak kavramıyla kökün anlamını kuvvetlendiren veya genişleten isimden ya da fiilden fiil türetme eki. *acılmak* (< aç-ik-mak), *gözükmek* (< göz-ük-mek), *gecikmek* (geç-ik-mek), *tarık-mak* (sıkılmak)

-k¹, [eT. -ğak > -k / -ak / -ek / -ik / -ık / -uk / -ük] *yap. e.* 1. Fiilden isim türeten ek. Fiilin belirttiği eylemin sonucu kavramını katarak isimler yapar: *kaçak*, *saçak*, *barınak*, *yatak*. 2. Fiilin belirttiği eylemle ilgili olarak nitelik ve özellik bulundurma kavramı katarak isimler yapar; bu isimler aynı zamanda sıfat olarak kullanılabilir: *bozuk*, *bozuk (araç)*, *kesik*, *kesik (kâğıt)*, *titrek*, *titrek (alev)*, *parlak*, *parlak (yüzey)*, *dönek*, *bunak*, *kurak*, (< *kuru-ak*), *ürkek*. 3. Eylemle ilgili olarak aşağılama kavramı katan isimler yapar; bu isim sıfat olarak kullanılabilir: *bunak*, *bunak (herif)*, *salak*, *salak (satıcı)*. 4. Geçişli fiillerden eşya, araç, organ isimleri, geçişsiz fiillerden yer ismi ile sıfatlar yapar. *dudak*, *tan-uk*, *döşe-k*, *tay-ak*, *tur-ak*, *yat-ak*, *yumuş-ak*. 5. "-da-" eki ile kurulmuş yansımali gövdelerden sıfatlar türetir. *kıkır-da-k*, *fingir-de-k*, *kıpır-da-k*. 6.

Ses yansımali köklerden isim ve sıfatlar türetir. *vicık vicık*, *zink*, *viyak viyak*. 7. {eAT} Hem geçişli hem de geçişsiz fiillerden isim ve sıfatlar türeten ek. Edilgen çatıda bugünkü "-mış" görevini yüklenir. *esrü-k*, *kon-uk*, *sov-uk*, *böl-ük*, *aç-uk*.

-k², [-k] {eT} *yap. e.* 1. İsimden isim yapma eki. *çöp-i-k* (süprüntü) 2. Pekiştirme ya da küçültme anlamı katan isimden isim yapım eki.

-k³, [-k] çek. e. Birinci çoğul kişi fiil çekim eki olup belirli geçmiş zaman, dilek-şart kipi çekimlerinde kullanılır. *gel-di-k*, *bil-se-k*.

-ka-, [-ka- / -ke- / -ğa- / -ge-] {eT} *yap. e.* Kökün taşıdığı anlam ya da düşünceye *vermek*, *getirmek*, *eklemek* anlamları katan isimden fiil türetme eki. *yarlığı-ka-mak* (yargılamak; acılamak)

-ka, [-ka- / -ke- / -ğa- / -ge-] {eT} {eAT} çek. e. Yönelme durum ekidir. *arслан-ka* (aslana) [ETY] [DLT]

ka, [kiloamper] *kısalt. fiz.* Akım şiddeti birimi olan kiloamperin sembolü.

ka¹, [ʔ ka / kâcâ / kakaça] {eT} *is.* Kap; sıvı konan kap; zarf. [DLT] [KB]

ka², [Çin. kia > kâ] (ka:) {eT} *is.* 1. Aile. [Gabain] [EUTS] [ETY] 2. Akraaba; hısım; yakınlar. [Gabain] [EUTS] 3. Arkadaş. [EUTS] ☞ **ka kadaş**, {eT} 1. *Akraaba*. 2. *Kardeş*. [KB]

ka³, [ka] {eT} *zm.* (Kök olarak) soru zamiri; ne? [ETY]

ka'a, [Ar. kâ'a قاعة] (ka:a) {OsT} *is.* 1. Oturma odası. 2. Avlu; iç bahçe.

kaam, [eT. ka (aile) > ka-am] {ağız} *is.* Hısım; akraaba. [DS]

kaamet, [Ar. kâmet قامت] {ağız} *is.* → kamet. ☞ **kaameti artırmak**, {ağız} *Aşırı davranmaya başlamak*. [DS]

kaan, [Çin. hu-yü ? / Moğ. kâan قان] (ka:an) *is.* Moğol hükümdarlarına verilen unvan.

kaani, [Far. kâan + Ar. -i قانی] (ka:ani:) {OsT} Hükümdarla ilgili; hükümdara mahsus; hükümdara ait.

kaaret, [Ar. ka'āret قعارت] (*kaa:ret*) {OsT} is. Derinlik. ☐ **kaāret-i deryā**, {OsT} Denizin derinliği.

ka'b, [Ar. ka'b كعب] (*kā'h*) {OsT} is. 1. Topuk kemiği; aşık kemiği. 2. Kemiklerin oynak yeri; eklem; mafsal. 3. mat. Küp. 4. mat. Karesi alınmış bir sayıyı kökü ile tekrar çarpmak. 5. Tavla zarı. ☐ **kâbına varmak**, {OsT} Birinin seviyesinde olmak; seviyesine ulaşmak. || **kâbına varılmaz**, {OsT} Seviyesine ulaşılmaz; rakipsiz; eşsiz. || **kâbında olmamak**, {OsT} Birinin seviyesinde olmamak; seviyesine ulaşmamak.

kab¹, [kâb] (*ka:b*) {eT} is. 1. Kap. [Clauson] 2. (Ölçü birimi olarak) torba; desilitre vb. [EUTS] 3. Derin torba; çuval. [EUTS] ☐ **kab kac**, {OsT} Kap kacak.

kab², [Ar. kâb قاب] (*ka:b, k kalın okunur*) {OsT} is. Uzaklık; mesafe. ☐ **kâb-ı kavseyn**, {OsT} 1. İki yay boyu. 2. ed. Kaş. 3. tasvf. Allah'a yaklaşmanın ölçüsü.

kab³, [? kab] {ağız} is. 1. Bulaşık. 2. Lağım. [DS]

kaba¹, [eAT. kabā > kaba] sf. 1. Kalın olan; ince olmayan. {eAT} (aynı) [DK] 2. {eAT} Yüksek. [DK] 3. {eAT} {OsT} Büyük; iri; kocaman. [DK] 4. Taneleri iri olan. 5. Özenilmeden, gelişigüzel yapılmış. 6. Yumuşak ve kabarık duran. 7. mecaz. Eğitim görmemiş; nezaketsiz; incelikten yoksun olan. 8. Terbiyeye ve görgüye aykırı olan. 9. zf. Kalın ve iri biçimde. 10. Özenilmeden. 11. Terbiyesizce; kibarlıktan uzak olarak. 12. is. Kuyruk sokumunun iki yanındaki kalçaları örten şişkin kaslı bölüm; kaba et. 13. müz. Türk müziğinde pes sekizlideki sesler. 14. {ağız} Toplu fakat güçsüz kimse. [DS] 15. {ağız} Koyunlara takılan büyük, yuvarlak çan. [DS] ☐ **kaba ardıc**, {ağız} folk. Ağır tempolu bir zeybek. [DS] || **kaba ayar**, fiz. Uzun döneme yayılan büyük genlikli reaktiflik değişimlerinin düzeltimine yönelik ayarlama. || **kaba ayar unsuru**, fiz. Bir reaktörün kaba ayarını yapmaya ya da parçacık akı yoğunluğunu değiştirmeye yönelik denetim unsuru. || **kaba başlık**, {ağız} Başı açık; örtüsüz. [DS] || **kaba bez**, Çuval yapımı ve ambalaj işlerinde kullanılan kalın ve seyrek dokulu kumaş. || **kaba burun**, zool. → kababurun. || **kaba cırık**, {ağız} Tarla kuşundan biraz irice bir kuş. [DS] || **kaba diken**, bot. Böğürtlen, (*Rubus edeus / Rhamnus paliurus*). || **kaba döşek**, 1. İnce yünden yapılmış, yumuşak ve kabarık döşek. 2. {ağız} Kabartılmış yatak. [DS] || **kaba duvar**, Harçsız taş duvar. || **kaba düşmek**, {ağız} (Hayvan için) boğazına yular dolanarak ölmek. [DS] || **kaba et**, anat. Kuyruk sokumunun iki yanındaki kalçaları örten şişkin kaslı bölüm. || **kaba hamırlı**, {ağız} Sacda pişirilen mayalı ekme. [DS] || **kaba har**, {ağız} Güçlü ateş; harlı ateş. [DS] || **kaba iş**, Son şeklini almamış, inceliklerine inilmemiş çalışma. || **kaba kafa**, Anlayışsız; bilgisi kut; aptal. || **kaba kâğıt**, Ambalaj işlerinde kullanılan kalın ve

samanlı kâğıt; beyazlatılmamış hamurdan yapılan açık sarı renkli kâğıt. || **kaba kalem**, 1. Sıradan kalem veya kamyş. 2. Sıradan yazı. || **kaba kalker**, jeol. Kolay işlenebilir kireç taşı oluşumu. || **kaba koyun**, {ağız} Karagül cinsi bir koyun. [DS] || **kaba koz**, 1. Görünüşte cesur ve kuvvetli olmasına rağmen aslında korkak ve güçsüz kimse. 2. Aptalca hatalar yapan. || **kaba kumpas**, 1. Kaba taslak. 2. Yaklaşık hesap. || **kaba kuşluk**, {OsT} {ağız} Güneşin doğuşu ile öğle arasındaki zamanın ortaları; öğleden iki saat önceki zaman. [DS] || **kaba kuvvet**, Amacını yasa dışı, güç kullanma ve korku salma yollarıyla gerçekleştirme yöntemi. || **kaba kuyruk**, 1. (Hayvan için) kuyruk tüyleri gür olan. 2. Köpek. || **kaba post**, {ağız} (Kişi için) iri yarı olduğu hâlde sağlıklı ve güçlü olmayan. [DS] || **kaba rüzgâr**, {ağız} 1. Bir tür yemeni, pabuç. 2. Lodos. [DS] || **kaba saba**, 1. (Kişi için) görgüsüz; hoyrat ve kırıcı davranışları olan. 2. (İş için) özen gösterilmemiş olan. || **kaba sakal**, (Kişi için) sakalı gür ve geniş olan. || **kaba ses**, Sevimsiz, kulağa hoş gelmeyen ses. || **kabasını almak**, 1. Şekil verilecek bir şeyin gereksiz yerlerini çıkarmak, kesmek veya pürüzlerini gidermek; ince iş için hazırlamak. 2. Bir şeyi veya bir yeri üstünkörü temizlemek. || **kaba sıva**, İnşaatta büyük pürüzleri gidermek amacıyla yapılan ilk sıva. || **kaba sofı**, Dini yanlış anlayarak ibadette aşırılığa kaçan. || **kaba soğan**, Önemli gibi görünmesine karşılık değersiz ve yetersiz kimse. || **kaba su**, 1. İçimi hoş olmayan, mideyi şişiren su. 2. Demir dövüldükten sonra verilen ilk su. || **kaba şiş**, Kabakulak. || **kaba taş**, Kolay işlenebilen taş; yumuşak taş. || **kaba tıraş**, {ağız} (Kişi için) orta yaşlı. [DS] || **kaba toprak**, Yeni işlenmiş, üzerine basılmamış, çiğnenmemiş toprak. || **kaba Türkçe**, Edebî değeri olmayan, günlük hayatta kullanılan Türkçe. || **kaba un**, Kepeği alınmamış buğday veya arpa unu. || **kaba vurmak**, Dövme bakır işçiliğinde çekici boşa sallamak. || **kaba yel**, {ağız} Lodos. [DS] || **kaba yem**, Ot sap ve saman gibi besin değeri düşük yemler. || **kaba yonca**, Hayvan yemi olarak yetiştirilen açık mor çiçekli bir ot; çevrince, (*Medicago sativa*).

kaba², -a'i [Ar. kabā' قبااء] (*kaba:*) {OsT} is. Üst elbisesi; cüppe; kaftan. ☐ **kabā'-yî āhenîn**, {OsT} Demir zırh; demir elbise. || **kabā'-yî kühlî**, {OsT} Gök-yüzü; sema.

kaba³, [kaba] {ağız} is. 1. Dövülmek için harman yerine yığılan ekin demeti. 2. Ebegümeçi. [DS]

kaba⁴, [kaba] {ağız} is. 1. Mağara. 2. Kaplıca. [DS]

kabaaç, -cı [kaba+ağaç] (*kaba:ç*) {ağız} is. → kaba-ağaç.

kabağaç, -cı [kaba+ağaç] {ağız} is. 1. Palamut. 2. Kalın gövdeli meşe ağacı. [DS] 3. Dalları ile geniş bir alanı kaplayan ağaç.

kababurun, [kaba+burun] *is. zool.* Sazanğillerden İç Anadolu akarsularında yaşayan kemikli bir balık, (*Chondrostoma nasus*).

kabaca, [kaba-ca] (*kaba'ca*) *zf.* 1. Kaba bir biçimde. 2. İrice; büyükçe; az büyük; biraz büyümüş. 3. Yaklaşık; aşağı yukarı.

kabaç¹, -cı [kaba+ağaç] {ağız} → kabağaç. [DS]

kabaç², -cı [kaba > kaba-ç] {ağız} *sf.* Çocukluğundan beri ince yapılı büyüyen çocuk. [DS]

kabaçe, [Far. kabā-çe قباچه] (*kaba:çe*) {OsT} *is.* 1. Kısa ve hafif elbise. 2. Kaftan; cüppe. 3. Entari.

kabadayı, [kaba+dayı] *is. ve sf.* 1. Ağırbaşlı, kötü-lükten kaçınan, iyiliksever genç. 2. Hiçbir şeyden çekinmeyen; gözü pek olduğunu herkese kabul ettirmeye çalışan kimse. 3. Kendine özgü namus kurallarına göre davranan kimse. 4. Güçlü kuvvetli; babayığit. 5. Bir şeyin en iyisi, başta geleni. 6. {ağız} Güzel; yakışıklı. [DS]

kabadayıca, [kaba+dayı-ca] (*kabadayı'ca*) *zf.* Kabadayıya yakışır biçimde; kabadayıdan beklenen tutum ve davranışla.

kabadayılanma, [kaba+dayı-la-n-ma] *is.* Kabadayı gibi davranmaya çalışmak eylemi.

kabadayılanmak, [kaba+dayı-la-n-mak] *dönşl. f.* [-ır] Kabadayı gibi davranmaya çalışmak; kabadayıca davranmak.

kabadayılaşma, [kaba+dayı-la-ş-ma] *is.* Kabadayı olmak durumu.

kabadayılaşmak, [kaba+dayı-la-ş-mak] *dönşl. f.* [-ır] Kabadayı durumuna gelmek.

kabadayılık, -ği [kaba+dayı-lık] *is.* 1. Kabadayı olma durumu. 2. Yiğitçe davranma; kabadayıya yakışır davranış. 3. *mecaz.* Kafa tutma; diklenme. ☞ **kabadayılık etmek**, *Kabadayıca davranışta bulunmak.*

kabag, [kab-ak] {eT} *is.* → kabak.

kabah, [kapa-k] {ağız} *is.* 1. Göz kapağı. 2. Sırt. 3. Omuz. 4. Vücudun yanı. [DS]

kabahat, -ti [Ar. kubḥ (çirkinlik) > kabāḥat قباحت] (*kaba:hat*) {OsT} *is.* 1. Çevrece uygun görülmeyen davranış; çirkin ve yakışsız davranış; suç; kusur; töhmet. 2. Düşüncesizlik ve beceriksizlik sonucu ortaya çıkan, ağır olmayan suç. 3. *huk.* Ceza yasalarının hafif sayılan hükümlerinin uygulandığı suç. ☞ **kabahat atmak**, *Yok yere suçlamak; iftira etmek.*|| **kabahat bende**, *Kendini suçlama sözü.*|| **kabahat bulmak**, *Eksik ve kusur aramak.*|| **kabahat etmek**, *Kabahat sayılacak bir eylemde bulunmak; hata yapmak; kusur işlemek.*|| **kabahati yüklemek**, *İşlenmiş olan bir suçu, ilgisi olmayan birinin üzerine atmak; başkasını suçlu göstermek; iftira etmek.*

kabahatli, [kabahat-li] *sf.* Bir suç veya kusurdan sorumlu tutulan; kabahat işlemiş olan; kusurlu; suçlu; hatalı.

kabahatlilik, -ği [kabahat-li-lik] *is.* Kabahatli olma durumu; suçluluk; kusurluluk.

kabahatsiz, [kabahat-siz] *sf.* Kabahati olmayan; kabahat işlememiş olan; suçsuz; hatasız; günahsız.

kabahatsizlik, -ği [kabahat-siz-lik] *is.* Kabahatsiz olma durumu; suçsuzluk; günahsızlık; kusursuzluk.

kabaih, [Ar. kubīḥa (çirkinlik) > kabāih قبايح] (*kaba:ih*) {OsT} *is.* Yakışsız, çirkin şeyler.

kabail, [Ar. kabīle > kabāil قبائل] (*kaba:il*) {OsT} *is.* Kabileler; boylar.

kabak¹, -ğı [eT. kab (kap) > kab-ak (küçük kap)] *is. bot.* 1. Sürüngen gövdeli, taze meyvesinden sebze yemeği ve olgunundan tatlı yapılan, bahçe ve bostanlarda yetiştirilen bir yıllık otsu bitki; (*Cucurbita*). {eT} (aynı) [DLT] [EUTS] 2. Bu bitkinin yemek ve tatlı olarak kullanılan çeşitli büyüklük ve şekillerdeki meyvesi. 3. Gövde ve dalları süs olarak kullanılan, meyvesinin içinden banyo lifi, kabağunun içi oyularak değişik amaçlarla kap olarak kullanılan otsu bitkilerin genel adı. 4. Esrar içenlerin kullandığı bir tür nargile. 5. Su kabağının gövdesi uzunlamasına ikiye bölündükten sonra üzerine ince bir deri geçirilmek suretiyle meydana getirilen üç telli bir yaylı halk çalgısı; kabak kemane; kemeçe. {ağız} (aynı) [DS] 6. Eskiden kullanılan 4 okkalık bir tahıl ölçüsü. 7. {eAT} {OsT} İçki kadehi; şarap tası. 8. {eT} {eAT} {OsT} Göz kapağı; kaş. [EUTS] 9. *sf.* (Karpuz için) olgunlaşmamış; ham; tatsız. 10. Kaba; görgüsüz; anlayışsız. 11. Saçsız; dazlak. 12. (Araç lastiği için) üzerindeki dişleri silinmiş; aşınmış. 13. {ağız} {OsT} (Hayvan için) boynuzu kısa olan veya boynuzsuz. [DS] ☞ **kabak bastısı**, *Hafif ateşte pişirilmiş sakız kabağı yemeği.*|| **kabak** (birinin) **başına patlamak**, 1. *Başkalarının yol açtığı bir işten zarar görmek.* 2. *Olay birçok kişiyi ilgilendirdiği hâlde yalnızca bir kişi suçlu görülme veya cezalandırılmak.*|| **kabak çekirdeği**, *Balkabağının çerez olarak yenilen tohumları.*|| **kabak çekmek**, *argo. Esrar içmek.*|| **kabak çevirmek**, *Esrarlı sigarayı elden ele geçirerek sıra ile içmek.*|| **kabak çıkmak**, (*Kavun, karpuz için*) *ham çıkmak; tatsız çıkmak.*|| **kabak çiçeği gibi açılmak**, *Utandırma duygusunu ve çekingenliği üzerinden atarak aşırı davranışlarda bulunmak.*|| **kabak doğramak**, {ağız} *Yalan söylemek; abartmak.* [DS]|| **kabak dolması**, *İçi oyulmuş kabaklara pirinç veya bulgurla hazırlanan için doldurulması ile yapılan bir dolma yemeği.*|| **kabak dolması gibi**, 1. *Hoşa gitmeyen; zevksiz; tatsız; yavan.* 2. (*Baş için*) *saçsız; çıplak.*|| **kabak gibi**, 1. *Saçsız; tüysüz; çıplak.* 2. (*Kavun, karpuz için*) *ham; tatsız.* 3. (*Olay ve durum için*) *açıkça belli olan; hemen görülebilen; meydanda; besbelli.*|| **kabak kafalı**, 1. *Saçları dökülmüş; dazlak.* 2. *Başını ustura ya da tıraş makinesi ile tıraş ettirmiş olan.*|| **kabak kallesi**, {ağız} *Pekmeze yapı-*

lan kabak tatlısı. [DS]|| **kabak kalyesi**, *Etlî, sulu kabak yemeği.*|| **kabak meltemi**, *Mayısta esen rüzgâr.*|| **kabak meydanı**, *İmparatorluk döneminde ok atılan ve ok atma yarışlarının düzenlendiği meydan.*|| **kabak nohut**, {ağız} *İri nohut.* [DS]|| **kabak patlatmak**, {ağız} *Saklambaç oyununda ebeyi aldatıp yeniden ebe olmasını sağlamak.* [DS]|| **kabak tadı**, *mecaz. Beğenilmeyen, bıkkınlık veren durum.*|| **kabak tadı vermek**, *Sıkıcı duruma gelmek; bıktırıp usandırmak.*|| **kabak tas**, {ağız} *Büyük çorba tası.* [DS]|| **kabak tatlısı**, *Tatlıcı kabağından yapılan bir tür tatlı.*|| **kabak terazî**, *1. Su deposunun yuvarlak musluğu. 2. Eskiden sıvı ölçmekte kullanılan armudumsu bir tür ölçek.*|| **kabak yavruları**, *Bir sene içinde ikinci defa doğan kedi yavruları.*

kabak², [kap-mak (sıkıca örtmek, tıkamak, kapamak) > kab-ak] {eT} is. Kızlık; bekâret. [ETY]

kabak³, [kabak] is. **1.** Karşı; ön; ön taraf; ön yüz. {ağız} (aynı) [DS] **2.** {ağız} Yamaç; hafif yokuş. [DS] **3.** {ağız} Kafatası. [DS] **4.** {ağız} Alın. [DS] ☞ **kabağına gelmek**, *Karşı karşıya gelmek; karşılaşmak; karşısında durmak.*

kabak⁴, [kabak] {ağız} is. Çocuk oyunlarında sayı. [DS]

kabak⁵, [kabak] {ağız} is. **1.** Ekin demeti yığını. **2.** Topluluk. [DS]

kabak⁶, [kabak] {ağız} is. *dnz.* Yelken halatlarını germek için kullanılan üç delikli ağaç. [DS]

kabakçı, [kabak-çı] is. **1.** Kabak yetiştiren ve satan kimse. **2.** Eskiden donanmaya yeni katılmış olan erlere verilen ad. **3.** {ağız} Vergi toplayan görevli. [DS]

kabakgiller, [kabak-gil-ler] is. *bot.* Yatık ve sürünge saplı, almaşık yapraklı, dallı ve sülüksü bitişik taç yapraklı bir eşeyli çiçekli bitkiler familyası, (*Cucurbitaceae*).

kabaklamak, [kabak-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir ağacı gençleştirmek amacıyla yalnızca gövdesi kalacak şekilde dallarını tamamen budamak. **2.** Ağacı aşılacak.

kabaklayı, [kabak-la-yı] *zf.* Yukarı doğru.

kabaklık¹, [kabak-lık] {eT} is. Kabak tarlası; kabak biten yer. [DLT]

kabaklık², [kabak-lık] is. **1.** Kabak olma durumu. **2.** (Kavun, karpuz için) ham ve tatsız olma; hamlık. **3.** Dazlaklık. **4.** *mecaz.* Görgüsüzlük; kabalık.

kabakulak, -ğı [kaba+kulak] is. **1.** *tıp.* Myxovirus parotidis virüsünün yol açtığı özellikle kulak altı bezlerinin iltihaplanması ile meydana gelen, yangılı bulaşıcı hastalık. **2.** Orta büyüklükte sapsız tütün yaprağı. **3.** Kıl uzunluğu ve verimi yüksek olan bir tür keçi ırkı. ☞ **kabakulak olmak**, *Kabakulak hastalığına yakalanmak.*|| **kabakulak otu**, *bot.* İki çeneklilerden, çiçekleri pipo görünümünde ve koyu kahverengi, pis kokulu, yaprakları kap biçiminde, bazı türlerinin kökleri halk hekimliğinde kullanılan

tırmancı bir bitki; loğusa otu; loğusa çiçeği; yılan otu; zeravent, (Aristolochia)

kabal¹, [kapa-mak > kaba-mak > kaba-l] {eT} is. Muhasara; abluka; ihata. [Nevâyi]

kabal², [kabal] {ağız} is. Tef. [DS]

kabal³, [Ar. kabāl قبال] {ağız} is. → kabala¹. [DS]

kabala¹, [Ar. kabāl / kabāle قباله/قبال] {OsT} is. **1.** Bir şeyi toptan ve götürü alma usulü; götürü, toptan alışveriş. {ağız} (aynı) [DS] **2. huk.** Kadı tarafından verilen hüccet. ☞ **kabala almak**, *1. Toptan almak. 2. Pazarlık ederek topunu almak.*|| **kabala pazarı**, {ağız} Ölçü ve tartı kullanılmadan alışveriş yapılan pazar. [DS]|| **kabala pazarlık**, *İnce ayrıntılarına kadar inmeden toptan pazarlık.*|| **kabala vermek**, {ağız} *Bir işi yapacak olan işçi veya ustaya toptan vermek.* [DS]

kabala², [İbr. kabbālāh (alınmış şeyler)] (*kaba'la*) is. **1.** Yahudilikte, yazılı olarak gelen İlahî buyrukların yanında, geleneksel olarak ağızdan ağıza aktarılan, İbranî felsefesi ve efsaneleri ile karışmış dinî buyruklar; Yahudi tasavvufu. **2.** Tabiatüstü varlıklarla ilişki kurma sanatı. **3.** Mistik işaretlerin yorumu. **4.** Bir öğretî taraftarlarının tümü. **5.** *mecaz.* Aynı amacı güden kişilerin komplo, koalisyon gibi gizli oyunları. **6. ed.** Bir eserin başarısını sağlamak veya engellemek için çevrilen dolaplar.

kabala³, [kaba-la] {ağız} is. **1.** Ölçeğin dolduktan sonra da üzerine dökülünceye kadar yığılı olması; tepeleme. **2.** Kolay. [DS]

kabalacı¹, [kabala¹-cı] is. Toptan, götürü alışveriş yapan kimse.

kabalacı², [kabala²-cı] is. Kabala biliminde derinleşmiş olan kimse; kabalist.

kabaladan, [kabala¹-dan] {ağız} *zf.* Sormadan; izin almadan. [DS]

kabalak¹, -ğı [kaba-la-k] is. **1.** {eAT} {OsT} Birinci Dünya Savaşında Türk ordusunda kullanılmış olan bir tür başlık. {ağız} (aynı) [DS] **2.** {ağız} Çobanların giydiği kepenek. [DS] **3.** {ağız} Saçsız baş. [DS] **4.** {ağız} Tepe. [DS]

kabalak², [kaba-la-k] is. **1.** {ağız} Davarların yattığı yerlerde biten yenilebilir bir tür mantar. [DS] **2. bot.** Çok yıllık, rizomlu, yapraklarının altı yünlü gibi ve beyaz tüylü, sarı çiçekleri ilk baharda yapraklardan önce çıkan, yaprakları yemek olarak sarma yapmakta ve göğüs yumuşatıcı olarak halk hekimliğinde kullanılan otsu bir bitki; deve şaplağı; deve tabanı; lapaza, (*Tussilago farfara*). **3.** {ağız} Palamut meyvesi. [DS] **4.** {ağız} Arpacık soğanı. [DS] **5.** {ağız} İki yıllık soğanın dikilmesi ile üretilen yeşil soğan. [DS] **6.** {ağız} Tohum veren erkek soğan. [DS] **7.** Toprak testi. **8.** Dağın tepesi. ☞ **kabalak soğan**, {ağız} *Baş soğan.* [DS]

kabalak³, -ğı [kaba > kaba-la-mak > kaba-la-k] {ağız}

- sf.* İri; büyük. [DS] **kabalak leblebi**, {ağız} *Özel kavrulmuş, iri leblebi.* [DS]
- kabalaklanmak**, [kaba-la-k-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Büyümek; palazlanmak. [DS]
- kabalaklaşmak**, [kaba-la-k-la-ş-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* 1. Büyümek; irileşmek. 2. Olgunlaşmak. [DS]
- kabalamak**, [kaba-la-mak] *gçl. f. [-ır] [-l(i)-yor]* 1. Kaba hâle getirmek; kabartmak. 2. Pamuk ve saman gibi nesnelere çuvala sıkıştırılmadan koymak. 3. {ağız} Bir işi gerektiği gibi iyi yapmamak. [DS] 4. {ağız} Tarlayı ikinci kez sürmek. [DS] 5. {ağız} Ele geçirmek; sıkı tutmak. [DS] 6. {ağız} Kabarık koymak; sıkıştırmamak. [DS]
- kabalaşma**, [kaba-la-ş-ma] *is.* 1. Kaba duruma gelmek eylemi. 2. Kabalık etme.
- kabalaşmak**, [kaba-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* 1. Kaba duruma gelmek. 2. *mecaz.* Ahlak ve görgü kurallarına aykırı davranışta bulunmak; terbiyesizleşmek; kabalık etmek.
- kabalaştırma**, [kaba-la-ş-tır-ma] *is.* Kaba duruma getirmek eylemi.
- kabalaştırmak**, [kaba-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kaba duruma getirmek; kabarmasını sağlamak; kabalaşmasına neden olmak.
- kabalayı**, [kaba-la-y-ı] {ağız} *zf.* Üstünkörü. [DS]
- kabalacı**, [Ar. *qabāle* => *kabal-cı*] *is.* 1. {ağız} Tarla işlerinde götürü olarak çalışan çiftlik işçisi. [DS] 2. Parça başına iş yapan işçi. 3. Toptan mal satan tüccar. 4. {ağız} Kira ile bağda oturan kimse. [DS]
- kabale**, [Ar. *qabāle* قباله] (*kaba:le*) {OsT} *is.* → kabala.
- kabalı**, [kaba-lı] {ağız} *is.* Sac üzerinde yapılan kalın mayalı ekmek; bazlama. [DS]
- kabalık¹**, -ği [kaba-lık] *is.* 1. Kaba olan şeyin niteliği; kaba olma durumu. 2. *mecaz.* Terbiye, nezaket ve incelik yoksunluğu; terbiyesizlik. 3. Uygunsuz söz ve davranış. **kabalık etmek**, *Kaba bir davranışta bulunmak; çirkin söz söylemek.*
- kabalık²**, -ği [kaba-lık] {ağız} *is.* 1. Asma çardağı. 2. Kuyruk sokumunun üstü. 3. Kuzular için yeşil olarak yedirilmek üzere ekilmiş ekin. 4. Çatı ile duvar arasındaki yer. 5. Kalın eğrilmiş ip. [DS]
- kabalist**, [Fr. *cabaliste*] *is.* Kabala biliminde derinleşmiş olan kimse; kabalacı.
- kaballama**, [Ar. *qabāl* > *kabal-la-ma*] *is.* 1. Kabal ile destekleme. 2. Maden ocaklarında açılan dehlizleri ağaçlarla sağlamlaştırma. 3. Yüksek bir tepe üzerine yapılmış kale veya şatonun bulunduğu zeminin kaymaması için yapılan isnat duvarı.
- kaballamak¹**, [Ar. *qabāl* > *kabal-la-mak*] *gçl. f. [-ır] [-l(i)-yor]* Hüccet ile desteklemek.
- kaballamak²**, [Ar. *qabāl* > *kabal-la-mak*] {ağız} *gçl. f. [-ır] [-l(i)-yor]* Bir şeyi teferruatı ile birlikte götürü satmak.
- kabaltı¹**, [kaba-l-t-mak > *kabal-t-ı*] {ağız} *is.* Ağırılığın az fakat kapladığı yer fazla olan eşya. [DS]
- kabaltı²**, [kab / kap + alt-ı] {ağız} *is.* Üstüne bina yapılan kemer altı. [DS]
- kabaltı³**, [kapı+alt-ı] {ağız} *is.* Jandarma. [DS]
- kabama**, [kapa-mak > kapa-ma] {ağız} *is.* Dizlere kadar uzanan pamuklu hırka. [DS]
- kaban¹**, [Ar. *qabā* > Lat. *gabbano* > Fr. *caban*] *is.* 1. Kalın kumaştan yapılmış, çift düğmeli, tayyör yakalı, düz kollu, takma cepli, uzun kruvaze ceket. 2. Ceketten büyük, paltodan kısa, kukuletalı üst giyeceği.
- kaban²**, [kab > kab-an] {eT} *is.* Tabak; tepsi. [EUTS]
- kaban³**, [Moğ. *kaban*] *is.* 1. {eT} Erkek yaban domuzu. [Nevâyi] 2. {ağız} Azılı erkek domuz. [DS]
- kaban⁴**, [Erme. *kapan*] {ağız} *is.* 1. Dik yokuş; bayır; yüksek dağ yolu; uçurum; sarp. 2. Tepe; alçak tepe. 3. Derenin iki tarafındaki orman. [DS]
- kabanca**, [kapa-mak > kapa-n-ca] {ağız} *is.* Çatıya çıkılan merdivenin üstünü örten kapak. [DS]
- kabanıçe**, [Slav-Bulg. *kabānica*] *is.* → kapanıçe.
- kabanlanmak**, [kaba-n-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Birinin güdüm ve etkisi altına girmek. [DS]
- kabanlık**, -ğı [kaban⁴-lık] {ağız} *is.* Taşlık ve tarıma elverişli olmayan arazi. [DS]
- kabar**, [kaba-r] *is.* 1. Kabarıklık. 2. {ağız} Su kabarcığı. [DS] 3. {ağız} Yanık vb. yüzünden kabarmış cilt; yara. [DS] 4. {ağız} Süs eşyası. [DS] **kabar kabar olmak**, {eAT} {OsT} *Yüzeyini kabarıklıklar kaplamış olmak; yüzeyi yer yer kabarmak.*
- kabara**, [kaba-r-mak > kaba-r-a] *is.* 1. Ayakkabıların sağlamlığını artırmak ya da tutunmasını artırarak kaymasını önlemek amacıyla altına çakılan yuvarlak, iri başlı, çıkıntılı çivi. 2. Düzgün kabartılar hâlinde sıra veya başka bir düzen içinde bakla ya da yumurta biçiminde yapılmış yüzey süslemesi. 3. Dolap, koştuk, sandık gibi eşyaların üzerlerine geçirilen kumaşları tutturmak ya da süslemek amacıyla kullanılmış iri ve yuvarlak başlı çiviler. 4. Çanta, kemer, at koşum takımları gibi deri ve kösele işlerini süslemek amacıyla çakılmış iri ve yuvarlak başlı çiviler. 5. {ağız} Seyrek sakallı adam. [DS] 6. {ağız} Bilezik. [DS] 7. {ağız} Küçük ambar. [DS] 8. {ağız} Kıvrık tüylü bir cins tavuk. [DS] 9. {ağız} Uzun bacaklı bir çeşit kurbağa; kara kurbağası. [DS] 10. {ağız} Toz. [DS] 11. {ağız} Atın ön bacaklarındaki şişkinlik. [DS] 12. {ağız} Yel; gaz; osuruk. [DS] **kabara atmak**, {ağız} *Yellenmek; gaz çıkarmak.* [DS]
- kabaracı**, [kabar-a-cı] *is.* 1. Eskiden kadife ve çuha üzerine altın ve gümüş kabalarla süs yapan ustalara verilen isim. 2. {ağız} Sık sık yellenen ve bunu alışkanlık edinmiş kimse. [DS]
- kabarak**, -ğı [kabar-ak] {ağız} *is.* Sel. [DS]

kabaralı, [kaba-r-a-lı] *sf.* 1. Kabara çakılmış bulunan; kabara bulunan. 2. Kabara ile süslü olan.

kabaram, [kabar-a-m] {ağız} *is.* Üzüntüden oluşan ruh hastalığı; delilik. [DS]

kabarama, [kabar-a-ma] {ağız} *is.* Hindi. [DS]

kabaran, [kabar-mak > kabar-an] {ağız} *is.* 1. Soda; karbonat. 2. Kalbur; elek. [DS]

kabarcaklığı, [*kabar-çak-lığı] {eT} *is.* → kabarcık.

kabarcık, -ğı [kaba-r-cık] *is.* 1. Kaynayan ya da bir yerden dökülen sıvı içinde ve yüzeyinde oluşan içi hava ya da gaz dolu küçük kürecik. 2. Dışı sıvı zardan oluşmuş atmosferde askıda kalabilen kürecik. 3. {OsT} Vücutta meydana gelen içi sıvı dolu küçük şişlikler; yanıkara; şarbon. 4. Ergitilerek dökülen cam, metal vb. gibi şeylerde kalmış olan gaz küreciklerinin meydana getirdiği küçük boşluklar. 5. {ağız} İnce kabuklu, beyaz ve yuvarlak taneli, gevrek bir tür üzüm. [DS] 6. {ağız} → kabarcık otu. [DS] ☞ **kabarcık otu**, {ağız} *Halk hekimliğinde romatizmaya karşı kullanılan soğan köklü, parlak yeşil yapraklı, beyaz çiçek açan bir bitki.* [DS]

kabarcıklanma, [kaba-r-cık-la-n-ma] *is.* İçinde veya yüzeyinde kabarcıklar oluşma.

kabarcıklanmak, [kaba-r-cık-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* İçinde veya yüzeyinde kabarcıklar oluşmak.

kabarcıklaşma, [kaba-r-cık-la-ş-ma] *is.* 1. Kabarcık hâline gelme. 2. Düzgün küremsi kabarıklıklar oluşturan döküm özü.

kabarcıklaşmak, [kaba-r-cık-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kabarcık hâline gelmek.

kabarcıklı, [kaba-r-cık-lı] *sf.* 1. Kabarcıkları olan. 2. {ağız} *is.* İri damlalı yağmur. [DS] 3. {ağız} Sık fakat küçük damlalar hâlinde yağın yağmur. [DS] ☞ **kabarcıklı düzeç**, *İçinde hava kabarcığı bırakılmış su dolu bir cam silindir ve düzgün bir yataktan oluşan, yüzeylerin yataylığını belirlemeye yarayan alet; su terazisi; tesviye ruhu.*

kabarcıksı, [kaba-r-cık-sı] *sf.* Kabarcık gibi olan; kabarcığa benzeyen.

kabarçak, [kaba-r-çak / kabır-çak / kabırçık] {eT} *is.* 1. Siville; kabarcık. [Clauon] 2. Balık pulu. [Clauon] 3. Tabut. [Clauon]

kabare, [Fr. cabaret] *is.* 1. *tiy.* Hem içki içilen hem de dans edilen, müzik dinlenen ve değişik türde gösterilerin yapıldığı eğlence yeri. 2. Meyhane. 3. Küçük tiyatro. ☞ **kabare tiyatrosu**, *tiy. Güncel konuların ele alındığı, işneleyici, yerici, taşılayıcı gösterilerin yapıldığı küçük tiyatro.*

kabargan, [kaba-r-ğân] (*kabarga:n*) {eT} *is.* Vücutta kaşınma ve sıcak yüzünden çıkan kabartı; siville. [DLT]

kabargıç, -cı [kabar-mak > kabar-gıç] {ağız} *is.* Olmamış incir. [DS]

kabarık, -ğı [kaba-r-ık] *sf.* 1. Kabarmış olan. 2. Küçük çıkıntısı olan; tümsekli. 3. {ağız} *is.* Şişmiş siv-

vilce. [DS] ☞ **kabarığını sıdırmak**, {ağız} *Öfkesini almak.* [DS]|| **kabarık deniz**, *çoğ. Gelgit durumunda sular kabardığı zamanki denizin durumu.*

kabarıklık, -ğı [kaba-r-ık-lık] *is.* 1. Kabarık olma durumu; şişkinlik; tümseklik. 2. *tıp.* Deri üzerindeki küçük şişlik.

kabarış, [kaba-r-ış] *is.* Kabarma eylemi veya biçimi.

kabarılama, [kaba-r-la-ma] {ağız} *is.* Gevşek doldurulan çuval. [DS]

kabarılmak, [kaba-r-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır] [-l(i)-yor]* Birisine kafa tutmak; horozlanmak. [DS]

kabarma, [kaba-r-ma] *is.* 1. Kabarık hâle gelme; kabarmak eylemi. 2. Çoğalma; fazlalaşma; birikme. 3. *mecaz.* Büyüklük taslama; kendini üstün görme. 4. *mecaz.* Diklenme; kafa tutma. 5. Ay ve Güneş'in çekim etkisi ile deniz yüzeyinin yükselmesi; met. 6. Hamurun maya etkisi ile şişmesi, içinin gözeneklerle dolması.

kabarmak¹, [kaba-r-mak] *gçsz. f. [-ır]* 1. Ağırılığı artmadan hacmi genişlemek, büyümek; şişmek. {eT} {eAT} (*aynı*) [DLT] [DK] 2. (Kaynayan sıvılar için) taşmaya yüz tutmak; yükselmek. 3. (Vücut için) cilt üzerinde kabarcıklar oluşmak; şişmek. 4. (Sayılabilen nesnelere için) sayısı artmak; çoğalmak; beklenenden fazla olmak; niceliği artmak. 5. (Hayvanlar için) tüyleri dikelmek; tüyleri diken diken olmak. 6. (Deniz için) büyük dalgalar oluşmak; dalgalanmak; coşmak. 7. (Kumaş için) iplikleri belirlemek; tüylenmek; havlanmak. 8. (Sıva, badana, boya vb. için) su veya nem etkisi ile dökülmeye yüz tutmak; yüzeyden ayrılmak; kabarıklık oluşturmak. 9. (Mide için) bulanmak. 10. (Toprak için) tava gelmek; yumuşamak. 11. (Duygular için) önlenebilir olmak; artmak; coşmak. 12. (Kir için) yumuşamak; kolay temizlenecek hâle gelmek. 13. (Hamur için) mayanın etkisi ile içinde gaz kabarcıkları oluşarak şişmek. 14. *mecaz.* (Kişi için) gerçekte olan veya kendisinin gerçek sandığı durumlardan dolayı gurura kapılmak; öğünmek; böbürlenmek. {ağız} (*aynı*) [DS] 15. *mecaz.* (Birine karşı) saldırgan durum almak; karşı gelmek; öfkelenmek; diklenmek; kafa tutmak; horozlanmak; kabadayılık yapmak. {ağız} (*aynı*) [DS] ☞ **kabara kabara**, 1. *Git gide kabarak; coşarak.* 2. *mecaz.* Böbürlenerek; gururlanarak.

kabarmak², [kab-ar-mak] {eT} *gçsz. f. [-ır]* Kapalı olmak. [Clauon]

kabart, [Ar. kabāhat] {ağız} *is.* Suç. [DS]

Kabartayca, [Kabartay-ca] *is.* Kabartayların konuştuğu, Çerkezce'nin bir kolunu oluşturan Kuzey-Batı Kafkas dili.

kabartgan, [kab-ar-t-gan] {eT} *sf.* Kabartan; şişiren; abartan. [DLT]

kabartı, [kaba-r-tı] *is.* Kabarmış olan yer; küçük çıkıntı; kabarıklık; tümsek.

kabartıcı, [kaba-r-t-ı] *sf.* 1. Kabarmayı sağlayan; kabartan. 2. (Madde için) pastacılıkta, çırpıldığı zaman karışımın içine hava kabarcıkları doluşarak hafiflemesini sağlamak amacıyla konulan yumurta akı, jelatin, kazein vb. 3. Poliüretan ürünleri üretiminde gözenekleşmeyi sağlayan; gözenekleştirici. 4. Kabartı oluşturan.

kabartılı, [kaba-r-t-ı-lı] *sf.* 1. Kabartısı olan. 2. Belirgin.

kabartlak¹, -ğı [kaba-r-t-la-k] *is.* {ağız} *is.* 1. Olmamış incir. 2. Mayalı hamurdan yapılmış bir tür tatlı. [DS]

kabartlak², -ğı [kaba-r-t-la-k] {ağız} *sf.* (Ölçeğe doldurulan un vb. için) sıkıştırılmadan; gevşek. [DS]

kabartlama, [kaba-r-t-la-ma] {ağız} *is.* 1. Kılırları kabaca yolunmuş koyun ve keçi derisi. 2. Sacta yapılan bir tür mayalı ekmek. 3. Olmamış incir. 4. küçük yastık; köşe yastığı. [DS]

kabartma, [kaba-r-t-ma] *is.* 1. Kabarık duruma getirme. 2. Düz yüzeyler üzerinde değişik yükseklikte kabartılar meydana getirerek elde edilen süs ögesi ya da böyle ögesi bulunan eser. 3. Taş, alçı, kil gibi işlenebilir gereçleri girintili çıkıntılı biçimlerde işleyerek yapılmış eser; rölyef. 4. Yüksekliklerin çıkıntı, derinliklerin de girinti biçiminde düzenlendiği resim, fotoğraf, harita veya yazı. 5. {ağız} Olmamış incir. [DS] 6. *sf.* Kabartılarak yapılmış olan. ☞ **kabartma tozu**, Hamurun kabarmasını sağlayan genellikle pastacılıkta kullanılan sodyum bikarbonat.

kabartmak, [eT. kab-ar-t-mak] *gçl. f.* [-ır] 1. Kabarmasını sağlamak; kabarık duruma getirmek; kabarmasına yol açmak. {eT} (aynı) [DLT] 2. Toprağı uygun araçlarla işleyerek tarıma elverişli duruma getirmek. 3. (Sayılabilir nesnelere için) sayısını artırmak; çoğaltmak; fazlalaştırmak. 4. {eT} Şişirtmek; abartmak; atmak. {ağız} (aynı) [DLT] [DS] 5. {ağız} Coşturmak; kıskırtmak. [DS]

kabaruk, -ğu [kabar-uk ?] {ağız} *is.* Söylemek istenen söz; amaç. [DS]

kabaş, [kaba-ş] *is.* 1. Boynuzsuz hayvan. 2. {ağız} Dalsız budaksız ağaç. [DS] 3. *sf.* Saçı olmayan; kel. {ağız} (aynı) [DS] 4. {ağız} Çok şişman. [DS] ☞ **kabaş koyun**, {ağız} Boynuzu çıkmayan koyun; kabak koyun. [DS]

kabaşuk, -ğu [kaba-ş-mak > kaba-ş-uk] {ağız} *sf.* Ortak. ☞ **kabaşuk olmak**, {ağız} Hayvanlara yarı yarıya ortak olmak. [DS]

kabataslak, -ğı [kaba+tas-la-k] *is.* Ayrıntılara inmeden; ana çizgileri ile; şöyle böyle; tahminen.

kabat, [kaba > kaba-t] {ağız} *sf.* Kaba. [DS]

Kabati, [Ar. kıbtü > kabāṭī قباطی] (kaba:ti; t kalın söylenir) {OsT} *is.* Çingeneler.

kabatlama, [kaba > kaba-t-la-ma] {ağız} *zf.* (Pamuk, saman vb. yığını için) kabarık olarak; kaba. [DS]

kabayih, [Ar. kabīḥa (çirkin şey) > kabāyih / kabā'ih قبايح] (kaba:yih) {OsT} *is.* Çirkin davranışlar; kabahatler; suçlar.

kabban, [Far. kepān / keppān > Ar. kabban قبان] (kabba:n) {OsT} *is.* Büyük miktardaki yükleri tartmak için kullanılan büyük çeki; baskül; kapa.

kabbar, [Yun. kapparis] {ağız} *is.* → kapari. [DS]

kabbi, [? kabbi] {ağız} *is.* Hıyar, kavun, karpuz tohumu ekilen çukur; ocak. [DS]

kabçuk, [eT. kāb > kab-çuk] {eT} *is.* Küçük kap; küçük torba; kese.

kabda, [? kabda] {ağız} *is.* Harmanda tahıl toplamakta kullanılan araç; sıyrığı. [DS]

Kâbe, [Ar. kâ'be كعبة] (kâ:be) {OsT} *is.* 1. Küp biçimindeki her şey. 2. Müslümanların hacı olabilmek için tavaf ettikleri ve namaz kılarken yönelindikleri Mekke şehrindeki Harem-i Şerif'in ortasında yer alan kutsal bina; Beytullah. 3. mecaz. Kutsal sayılan yer; ülkü. ☞ **Kâbe'den dönmek**, Hac'dan dönmek; hacı olmuş bulunmak. || **Kâ'be-i cān**, {OsT} 1. Bir kimsenin hayatının amacı. 2. Allah. || **Kâ'be-i ikbāl**, {OsT} Bir kimseye hoş ve güzel görünen yer. || **Kâ'be-i muazzāma**, {OsT} Ulu Kâbe. || **Kâ'be-i mükerrerme**, {OsT} Büyük, yüce Kâbe. || **Kâ'be-rev**, {OsT} Kâbe ziyaretinde bulunan kimse; Kâbe yolcusu. || **Kâ'betü'l-āmāl**, {OsT} İstek ve arzuların yöneldiği şey; amaç edinilen şey. || **Kâ'betü'l-uşşāk**, {OsT} Âşıkların kâbesi; Mevlana Celaleddin-i Rumî'nin Konya'daki türbesi. || **Kâbe'ye gitmek**, Hacca gitmek.

kabel, [Yun. kopil] {ağız} *is.* Köpek yavrusu. [DS]

kaberli, [? kaber > kaber-li] {ağız} *sf.* Değerli; pahalı. [DS]

kabartleme, [kabamak > kabar-t-la-ma] {ağız} *is.* Yağda kızartılmış ekmek. [DS]

kabes, [Ar. kabes قيس] {OsT} *is.* Parlak kor; köz.

kabeş, [kaba-ş] {ağız} *sf.* → kabaş. [DS]

kâbet, [Ar. kâbet كابت] (kâbet) {OsT} *is.* Istraplı ve kederli olma.

Kâbeteyn, [Ar. ka'bet-eyn كعبتين] (kâ:beteyn) {OsT} *is.* İki Kâbe; Mekke şehrindeki Kâbe ile Kudüs şehrindeki Mescid-i Aksa'nın birlikte söylenen adı.

kabetmek, [? kâb+et-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-(d)-er] Konuşmak. [DS]

Kâbetullah, [Ar. ka'betü'llāh كعبة الله] (kâ:betulla:h) {OsT} *is.* Allah'ın Kâbe'si; Kâbe'ye verilen bir diğer ad.

Kâbeyolu, [Ar. ka'be + T. yol-u] {ağız} *is.* Samanyolu. [DS]

kabga, [kab-ga] {ağız} *is.* Yonga. [DS]

kabı, [kap-ı > kab-ı] {ağız} *is.* Kapı. [DS]

kabıcak, -ğı [kab-(ı)-cak] {ağız} is. Tahta veya mukavva kutu. [DS]

kabık, -ğı [kab-uk] {ağız} is. → kabık. [DS]

kabıklı, [kabuk-lu] {ağız} sf. **1.** (Erkek için) sünnet olmamış. [DS] **2.** Hileci; dolancı. ☞ **kabıklı keler**, {ağız} *Kertenkele*. [DS]

kabilak, -ğı [kaba-la-k] {ağız} is. Bir iki yıllık soğan; eski soğan. [DS]

kabıllamak, [kaba-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Biraz doymak. [DS]

kabın, [Çin. chia (kıza verilen) + pên (ana para) ⇒ kabın] {eT} is. **1.** Bir vergi adı. [EUTS] **2.** Başlık parası; kalın. [Clauson] **3.** {ağız} sf. Çok pahalı. [DS]

kabınım, [kabın-ım ?] {ağız} sf. Sabırsız. [DS]

kabıra, [kaba-r-a] {ağız} is. → kabara. [DS]

kabırcak, -ğı [eT. kab-ır-çak] {ağız} is. Tabut. [DS]

kabırcık, -ğı [kab-ır-cık] {ağız} is. **1.** Mısır yaprağı. **2.** Gelincik yaprağı. [DS]

kabırçak, -ğı [kab-ır-çak] is. **1.** {eT} Tabut. [DLT] **2.** {ağız} Karın sertleşmiş olan üst tabakası. [DS]

kabırğa, [Moğ. kabırğa] {ağız} is. **1.** Kağının üzerine konulan örtüyü tuturmaya yarayan ağaçlar. **2.** Semerin iki kaşı arasındaki ağaçlar. [DS]

kabırka, [kaburğa] {ağız} is. Kuzu dolması. [DS]

kabiş¹, [kaba-ş > kabiş] {ağız} is. **1.** Boynuzsuz hayvan. **2.** sf. (Kişi için) kel. [DS]

kabiş², [kapı+iş > kabiş ?] {ağız} is. Hizmetçi kız. [DS]

kabişmak, [ka-mak (eklemek); yığmak] > ka-b-mak > ka-b-(ı)ş-mak / ka-w-(ı)ş-mak / ka-b-(u)ş-mak / ka-w-(u)ş-mak] {eT} işteş. f. [-ur] **1.** Birbirini sıkmak; kucaklaşmak. [İKPÖy.] [ETY] **2.** Kavuşmak; buluşmak. [İKPÖy.] [ETY] **3.** Karşılaşmak. [İKPÖy.] [ETY] **4.** Bir araya gelmek; toplanmak; birleşmek. [İKPÖy.] [ETY]

kabız¹, [Ar. kabız > kabız قابض] (ka:bız) {OsT} sf. **1.** Alan; alıcı; elde tutan. **2.** (Sinir ve kas için) sıkkan; çeken. **3.** Peklik veren. **4.** (Yazar için) pek verimli olmayan; az eser veren; az yazan. ☞ **kabız-ı ervâh**, {OsT} *Ruhları alan; Azrail*.|| **kabız-ı māl**, {OsT} *1. Vakıf mallarının gelirlerini toplayan. 2. Tahsildar. 3. Meyve, sebze yetiştiricileri ile manavlar arasında aracılık eden kimse; kabızmal.*

kabız², -zı [Ar. kabız قابض] {OsT} is. **1.** Dışkıyı boşaltma güçlüğü; dışarı çıkma güçlüğü; peklik. **2.** Elle tutma; kavrama. **3.** Teslim alma; kabul etme. **4.** Ruhun teslim alınması; ölme. **5. huk.** Bir şeyin zilyetliğini kazanma. **6. tasvf.** Tasavvuf ehlinin gönlüne doğan terk edilme korkusunun çok ağır bastığı sıkıntılı durum. **7. ed.** Aruz kalıplarından *mefâilün* kalıbını *mefâilün* biçimine sokmak. ☞ **kabız etmek**, *Almak; ele geçirmek*.|| **kabız olmak**, *Dışkıyı boşaltma güçlüğü çekmek*.|| **kabız ü bast**, {OsT} *Daralıp genişleme; kapanıp açılma.*

kabız³, [? kapuz] {ağız} is. → kapuz. [DS]

kabıza, [Ar. kabıza قابضا] (ka:bıza:) {OsT} is. anat. Oynak kemikler arasındaki açıklığı azaltan, genişleten kaslar.

kabızılmak, [Ar. kabız => kabız-ık-mak] {ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ır] Kabız olmak; peklik çekmek. [DS]

kabızlık, -ğı [kabız-lık] is. Kabız olma durumu; dışkıının uzun süre bağırsaklarda tutulması ile baş gösteren, dışkıyı dışarı atmada çekilen güçlük; peklik. ☞ **kabızlık yapmak**, *Pekliğe sebep olmak; kabızlığa uğratmak.*

kabih, [Ar. kabih (çirkinlik) > kabih / kabihā قبيح / قبيحة] (kabi:h) {OsT} sf. **1.** Çirkin; iğrenç; kötü. **2.** Yakışksız, uygunsuz davranış. ☞ **kabihü'l-veh**, {OsT} *Çirkin yüz.*

kabiha, [Ar. kabih (çirkinlik) > kabihā قبيحة] (kabi:ha) {OsT} is. Yakışık almayan, çirkin davranış.

kabil¹, [Ar. kabil > kabil قبيل] (kabi:l) {OsT} is. **1.** Cins; tür; sınıf; çeşit. **2. zf.** Türlü; gibi; benzer. **3.** Biraz önce; az evvel.

kabil², [Ar. kabül > kabil قابيل] (ka:bil) {OsT} sf. **1.** Kabul eden; kabul edici. **2.** Olabilir; mümkün; olanaklı. **3.** Yetenekli; yetişebilir; istidatlı. **4. is. tıp.** Doğum yaptıran erkek tabip. ☞ **kabil-i afv**, {OsT} *Bağışlanabilir; affedilebilir olan*.|| **kabil-i aks**, {OsT} *fiz. Değiştirilebilir; evrinir; tersinir*.|| **kabil-i ekl**, {OsT} *Yenebilir*.|| **kabil-i emânet**, {OsT} *Emanet edilebilir kimse*.|| **kabil-i feyz-i safâ**, {OsT} *Neşenin feyzini kabul eden*.|| **kabil-i haml**, {OsT} *mant. Yükleleşir, {Fr.} prédicable*.|| **kabil-i hitâb**, {OsT} *Kendisiyle konuşulabilir, sohbet edilebilir kimse; söz anlar*.|| **kabil-i hazf**, {OsT} *Kaldırılabilir*.|| **kabil-i icrâ**, {OsT} *Yapılabilir; uygulanabilir*.|| **kabil-i idrâk**, {OsT} *Algılanabilir*.|| **kabil-i inhilal**, {OsT} *kim. Eriyebilir; erir*.|| **kabil-i inhinâ**, {OsT} *Eğilip bükülebilir*.|| **kabil-i inkusâm**, {OsT} *Bölünebilir*.|| **kabil-i inkisâr**, {OsT} *Kırılabilir; kırılması mümkün olan*.|| **kabil-i inkişâf**, {OsT} *mat. Açılımı yapılabilir*.|| **kabil-i intikal**, {OsT} *Aktarılabilir; devredilebilir*.|| **kabil-i ircâ**, {OsT} *kim. İndirgenebilir*.|| **kabil-i istifâde**, {OsT} *1. Yararlanılabilir; kullanılabilir. 2. Yeterlikli ve becerikli kimse*.|| **kabil-i istînâf**, {OsT} *huk. İstinaf yoluna gidilebilir*.|| **kabil-i iştikâk**, {OsT} *mat. Diferansiyellenebilir*.|| **kabil-i i'tirâz**, {OsT} *İtiraz edilebilir*.|| **kabil-i izâle**, {OsT} *Giderilmesi mümkün olan*.|| **kabil-i kabül**, {OsT} *Kabul edilebilir*.|| **kabil-i kismet**, {OsT} *Taksim edilebilir*.|| **kabil-i nüfûz**, {OsT} *biy. Geçirimli*.|| **kabil-i rücû**, {OsT} *man. Geri çevrilebilir; tersinir; kazıye*.|| **kabil-i seyr ü sefer**, {OsT} *Deniz taşıtlarının işlemesine elverişli*.|| **kabil-i süknâ**, {OsT} *Oturulabilir; yerleşime uygun*.|| **kabil-i taakkül**, {OsT} *Kavranabilir; anlaşılır*.|| **kabil-i ta-**

hakkuk, {OsT} Gerçekleşebilir. || **kâbil-i tahallül**, {OsT} kim. Ayrışabilir. || **kâbil-i tahammuz**, {OsT} kim. Oksitlenebilir. || **kâbil-i tahammül**, {OsT} Dayanılabilir; katlanılabilir; tahammül edilebilir. || **kâbil-i tahamuz**, {OsT} kim. Oksitlenir. || **kâbil-i tahayyül**, {OsT} Hayal edilebilir; düşünülen; hatıra gelen. || **kâbil-i tahkîk**, {OsT} Araştırılabilir; incelenebilir. || **kâbil-i tatbîk**, {OsT} Uygulanabilir; tatbik edilebilir. || **kâbil-i tecvîz**, {OsT} İzin verilebilir nitelikte olan. || **kâbil-i te'lif**, {OsT} Uyuşabilen; bağdaşan. || **kâbil-i telkîn**, {OsT} Telkin edilebilir. || **kâbil-i temyîz**, {OsT} huk. Temyiz edilebilir. || **kâbil-i tenbîh**, {OsT} Uyarılan. || **kâbil olmak**, {OsT} Mümkün olmak; inkân dahilinde bulunmak.

kabile¹, [Ar. kâbil > kâbile قabile] (ka:bile) {OsT} is. Ebe.

kabile², [Ar. kabl (benimseme) > kabîle قبيلة] (ka-bi:le) {OsT} is. **1.** sosy. Aynı bölgede, ortak bir toplumsal düzen içinde yaşayan ve aynı soydan gelen ailelerin oluşturduğu sosyal topluluk; boy; uruk. **2.** bot. Oymak. ☞ **kabile reisi**, *Kabilenin yöneticisi olan kimse.* || **kabile sistemi**, *Kabile hâlinde yaşama ve yönetilme düzeni.*

kabilecilik, -ği [kabile-ci-lik] (kabi:lecilik) is. Kabilere dayanan toplumsal örgütlenme.

kabiliyat, [Ar. kâbiliyyet > kâbiliyyât قابليات] (ka:bi-liya:t) {OsT} is. Yetenekler; kabiliyetler.

kabiliyet, [Ar. kâbil > kâbiliyyet قابليت] (ka:biliyet) {OsT} is. **1.** Yapabilirlik; kabul edilirlilik. **2.** Bir kimse, bir şey yaparken ortaya çıkan, doğuştan gelme veya sonradan edinilmiş özel eğilim; yetenek; yatkınlık; beceri; istidat. **3.** Bir kimsenin herhangi bir alanda gösterdiği başarı; başarma gücü. **4.** Yetenekli kimse ve onun yeteneği. **5.** Herhangi bir organın işlevini yerine getirebilme gücü; hassa. ☞ **kâbiliyet-i ahz**, {OsT} *Alma yeteneği.* || **kâbiliyet-i aksiye**, {OsT} *Çevrilebilme, değiştirilme olanağı.* || **kâbiliyet-i harbiye**, {OsT} *Savaş gücü; savaşma yeteneği.* || **kâbiliyet-i hayât**, {OsT} *biy. Yaşarlık.* || **kâbiliyet-i icrâiye**, {OsT} *Uygulama olanağı.* || **kâbiliyet-i incirâr**, {OsT} fiz. *Bazı metallerin tel hâline gelebilme özelliği.* || **kâbiliyet-i inhilâliye**, {OsT} kim. *Eriyebilir olma özelliği.* || **kâbiliyet-i inhinâ**, {OsT} fiz. *Eğilip bükülebilme özelliği.* || **kâbiliyet-i inkısâm**, {OsT} fiz. *Bölünebilme özelliği.* || **kâbiliyet-i intikal**, {OsT} *Aktarılabilme olanağı.* || **kâbiliyet-i istiâbiye**, {OsT} (Gemi vb. için) *Yük alabilme kapasitesi.* || **kâbiliyet-i taharrûş**, {OsT} *Uyarılma hassaslığı; duyarlılık.* || **kâbiliyet-i taksîm**, {OsT} mat. *Bölünebilme özelliği.* || **kâbiliyet-i tatarruk**, {OsT} fiz. *Metallerin levha hâline gelebilme özelliği.* || **kâbiliyet-i teheyüciye**, {OsT} *Heyecanlanmaya eğilimli olma.* || **kâbiliyet-i telkîn**, {OsT} *Etkileme gücü.* || **kâbiliyet-i tenebbüh**, {OsT} *psikol.*

Uyarılğanlık. || **kabiliyet sahibi**, *Yetenekli kimse; bir yeteneğe sahip olan kişi.*

kabiliyetli, [kabiliyet-li] (ka:biliyetli) sf. Kabiliyeti olan; yetenekli; becerikli.

kabiliyetsiz, [kabiliyet-siz] (ka:biliyetsiz) sf. Kabiliyeti olmayan; kendisinde olağan olarak bulunması gereken yetenekler olmayan; yeteneksiz; beceriksiz.

kabiliyetsizlik, -ği [kabiliyet-siz-lik] is. Kabiliyetsiz olma durumu; yeteneksizlik.

kabin¹, [Far. kâbin كابين] (ka:bin) {OsT} is. Evlenme töreninde, miktarı bir kurulca belirlenen ve erkeğin kadına vermek zorunda olduğu para; mihr-i muaccel; ağırlık; başlık.

kabin², [İng. cabin / Fr. cabine] is. **1.** Küçük, kapalı özel bölme; küçük oda; odacık. **2.** Plajlarda küçük soyunma, giyinme odası. **3.** Gemilerde kamara. **4.** Uçaklarda pilot ve yardımcı pilotun bulunduğu, uçağın kullanımı ile ilgili cihazların bulunduğu kapalı bölüm.

kabin³, [Ar. kâbâ' > Lat. gabbano > Fr. caban] {ağız} is. Kürk; gocuk; yağmurluk, kaban. [DS]

kabine, [Fr. cabinet] is. **1.** → kabin². **2.** Küçük oda; muayenehane. **3.** huk. siy. Bakanlar kurulu. ☞ **kabine buhranı**, *Bakanlar kurulunun çekilme veya düşmesi sonunda yeni bakanlar kurulunun kurulamaması güçlüğünün yarattığı karışıklık ve boşluk.*

kabineto, [İt. gabinetto] is. **1.** Bakanlar kurulu. **2.** Gemilerde kamara.

kabinnik, -ği [Ar. gâbin => kabin-lik] {ağız} is. Haksızlık. [DS]

kabir¹, [Ar. kibr (büyüklenme) > kâbir كابر] (kâ:bir) {OsT} sf. **1.** Büyük; ulu. **2.** Yaşlı; ihtiyar.

kabir², -bri [Ar. kabir قبر] {OsT} is. Batıdan doğuya ölünün boyu kadar, bir veya yarım boy derinliğinde, ölünün gömüldüğü yer; mezar; sin. ☞ **kabir azabı**, {OsT} *Ölen kimsenin ruhunun bu dünyada iken işlediği günahlar karşısında öbür dünyada çektiği eziyet.* || **kabir azabı çekmek**, *Çok sıkıntı çekmek; aşırı ölçüde üzüntü çekmek.* || **kabir suali**, {OsT} **1.** *Kabre konulan kişiye Münker ve Nekir adlı melekler tarafından bu dünyada yaptıklarının hesabıyla ilgili sorular sorulması; sorguya çekilmesi.* **2.** *mecaz. İçinden çıkılması güç, ayrıntılı ve usandırıcı sorgu; ahret suali.*

kabircik, -ği [kabar-cık] {ağız} is. Şirpençe denilen çıban. [DS]

kabise, [? kabise] {ağız} is. Kolay taşıyabilmek için su kovalarının asıldığı ağaç omuzluk. [DS]

kabiye, [? kabiye] {ağız} is. Büyük kavun. [DS]

kabkab, [Ar. habhab خبخب > kabkab] {ağız} is. Ta-kunya. [DS]

kabkaba, [Ar. kabkaba قبقبه] {OsT} is. (Aslan, deve vb. için) kükreme; haykırma. ☞ **kabkaba-i ibil**, {OsT} Devenin bağırması. || **kabkaba-i şîr**, {OsT} Aslanın kükremesi.

kabl, -li [Ar. kabl قبل] {OsT} zf. Önce; önceki; evvel; öncesi; evveli; mukaddem. ☞ **kable'l-feth meknûz**, {OsT} İslamîlik öncesinden kalma define. || **kable'l-hicre**, {OsT} Hicretten önce. || **kable'l-İslâm**, {OsT} İslamiyet'ten önce. || **kable'l-mantık**, {OsT} mant. Mantık ötesi. || **kable'l-mevt**, {OsT} Ölümden önce. || **kable'l-miâd**, {OsT} 1. Süre dolmadan önce. 2. Ölmeden önce. || **kable'l-milâd**, {OsT} → kablelmitat. || **kable'l-vukû'**, {OsT} → kalbelvukû'. || **kable'l-vürüd**, {OsT} Gelmeden önce; kavuşmadan önce. || **kable's-şürû'**, {OsT} Başlamadan önce. || **kable't-taâm**, {OsT} Yemekten önce. || **kable't-tarih**, {OsT} Tarih öncesi; prehistorik. || **kable't-tecribe**, {OsT} Deneyden önce. || **kable't-telakî**, {OsT} Buluşmadan önce. || **kable't-tüfân**, {OsT} Nuh tufanından önce. || **kable't-tulu'**, {OsT} Güneşin doğmasından önce. || **kable'z-zevâl**, {OsT} Öğleden önce. || **kable'z-zuhr**, {OsT} Öğleden önce.

kablak, -ğı [kaba(k)-la-k] {ağız} sf. Başı açık. [DS]

kablanmak, [kâb-la-n-mak] (ka:blanmak) {eT} döşl. f. [-ur] Örtülme; kaplanma.

kablelmitat, -dı [Ar. kable'l-milâd] (kablelmitât) {OsT} zf. 1. Doğumdan önce. 2. İsa'dan önce; Miltattan önce.

kablelvuku, -u'u [Ar. kable'l-vukû' قبل الوقوع] (kablelvuku:) {OsT} zf. Olmadan önce; meydana gelmeden önce.

kablğ, [kâb-lığ] (ka:blığ) {eT} is. Yeni doğan çocuğun başındaki zar; cenin zarı.

kablğ, [eT. kâb-lığ] {ağız} is. Kılıf; kaplık; kapak. [DS]

kablî, [Ar. kablî قبلى] (kablî:) {OsT} sf. fel. Hiçbir deney ve araştırmaya dayanmadan; a priori.

kablo, [İt. câble] (ka'blo) is. Dışı yalıtılmış, elektrik akımı iletmeye yarayan tel. ☞ **kablo kâğıdı**, Yalıtım malzemesi olarak kullanılan kâğıt.

kablocu, [kablo-cu] (ka'blocu) is. Kablo döşeyen kişi.

kablolu, [kablo-lu] (ka'blolu) sf. Elektrik veya manyetik bağlantıları kablolarla sağlanan. ☞ **kablolu televizyon**, Yayınlarını izleyicilere elektromanyetik ortam yerine kablolar ile ulaştıran televizyon yayını.

kablunba, [kaplum+bağa] {ağız} is. → kablumbağa. [DS]

kabmak, [ka-mak (eklemek; yığmak) > ka-b-mak / ka-w-mak] {eT} gçl. f. 1. Kapmak. [ETY] 2. Birleşmek. [ETY] 3. Bitişmiş; toplanmış olmak. [İKPÖy.]

kaboş, [? kaboş] {ağız} is. (Erkek ya da kadın) hizmetçi. [DS]

kabotaj, [Fr. cabotage] is. Bir ülkenin kıyı liman ve iskeleleri arasında gemi işletmesi. ☞ **kabotaj hakkı**, Ülke sınırları içindeki akarsularda ve deniz kıyılarında gemi işletme hakkı.

kabr, [Ar. kabr قبر] {OsT} is. → kabir. ☞ **kabr-gâh**, {OsT} Mezarlık. || **kabr-i hamûş**, {OsT} Susmuş, mezar; sessiz mezar.

kabramak, [ka-mak (eklemek; yığmak) > ka-b-mak > ka-b-ra-mak / ka-w-ra-mak] {eT} gçl. f. [-r] Zorla toplamak; bir araya getirmek; sıkmak; birlikte sıkıştırmak; üst üste bastırmak. [İKPÖy.]

kabran, [Ar. qaraba / Far. kurbân => kurmân / kabra-n / kobrañ] {ağız} sf. 1. (Ağaç, kabuklu yemiş vb. için) içi boş; kof. 2. {OsT} (Kişi için) tembel; haylaz. 3. Yaşlı; ihtiyar. 4. is. Kütükten oyularak yapılmış tekne; tahta yalak. 5. İçine yağ, pekmez vb. konulan iki üç kiloluk tahta kutu. 6. Arı kovanı. 7. Hayvanlara yem vermek için ağaç dallarından örülmüş sepet; sele. 8. Saz adı verilen bitkinin dış yaprakları. 9. Tef. [DS]

kabrî, [Ar. kabrî قبرى] {OsT} sf. Mezarla ilgili; mezara ait.

kabristan, [Ar. kabr + Far. istân قبرستان] (kabrista:n) {OsT} is. Ölülerin gömülmesi için ayrılmış yer; mezarlık.

kabriyole, [Fr. cabriolet] is. 1. Üstü açılabilir körük-lü, iki tekerlekli, iki at tarafından çekilen araba. 2. Üstü açılabilir otomobil.

kabsak, -ğı [Yun. khapsakhî] {ağız} is. Sele; kulpsuz sepet. [DS]

kabşamak, [kab(ı)ş-a-mak / kam(ı)ş-a-mak] {eT} gçsz. f. [-r] 1. Sallanmak; deprenmek; yerinden oynamak. [Gabain] 2. Tereddüt etmek. [EUTS]

kabşurmak, [kab(ı)ş-ur-mak / kavş-ur-mak / kapş-ur-mak] {eT} gçl. f. Katlamak; bir araya getirmek; kavuşturmak. [EUTS][Gabain]

kabucak, -ğı [kab-u-cak] {ağız} is. Altı ve kapağı düz fakat oval biçimli kutu. [DS]

kabuçak, [kâb-u-ç-ak ?] {eT} is. Kovuk; oyuk. [EUTS][OKD]

kabuk', -ğu [kab-mak > kab-uk] is. 1. Bitkilerin gövde ve dallarının dış yüzeyini kaplayan, genişleme ve kalınlaşmaya uygun kısmı. 2. Meyve ve sebzelerin değişik nitelikteki dış yüzeylerini kaplayan tabaka. 3. Yumurtanın dışındaki kireçli sert yüzey. 4. Ekmek vb.'nin pişme sırasında dış yüzeyinde oluşan sert tabaka. 5. gñşl. Herhangi bir şeyin sertleşmiş dış yüzeyi. 6. gök b. Bir gök cismini dıştan saran sert oluşum. 7. Bazı canlıların vücudunu örten kireç ya da kemiksi yapı. 8. tıp. Deri üzerindeki bir açık yaranın üzerini kaplayan sertleşmiş ölü dokular birikintisi. 9. {ağız} Odun parçası; yon-

ga. [DS] **kabuğu kalın**, {ağız} 1. Çam ağacı. 2. Bir tür kış armudu. [DS]|| **kabuğuna çekilmek**, Çevresi ile ilişkisini keserek kendi hâline kalmak.|| **kabuğunu çatlatmak**, Aşama kaydetmek; gelişmek.|| **kabuk bağlamak**, (Yara vb. için) üzerinde kabuk oluşmak; kabuklanmak.|| **kabuk bezi**, biy. Kabuğu oluşturacak maddeyi salgılayan bez.|| **kabuk bilimi**, Kabukları inceleyen bilim dalı.|| **kabuk böcekleri**, zool. Kın kanatlılar takımından ağaçların kabuğunun altındaki odunsu tabakayı yiyerek meyve ve orman ağaçlarına büyük zarar veren böcekler.|| **kabuk değiştirme**, Bir durumdan başka bir duruma geçme.|| **kabuk gibi**, (Kumaş için) çok sağlam.|| **kabuk kahvesi**, Antep fıstığı kabuğunun kavrulup öğütülmesi ile yapılan kahveye benzer bir içecek.|| **kabuk koparmak**, Durulmaya, yatışmaya yüz tutmuş bir durumu tekrar canlandırmak kötü sonuçların doğmasına sebep olmak.|| **kabuk tutmak**, (Yara vb. için) üzerinde kabuk oluşmak; kabuklanmak.|| **kabuk yönetim**, İçi ve iç durumu belli olmayan, belirsiz yönetim.

kabuk², [Far. qābūk کَابُوكْ] {OsT} is. 1. Kuş yuvası. 2.

Evlere yapılan güvercin yuvası; güvercinlik.

kabuk³, [kab-uk] {ağız} is. Kayısı kurusu. [DS]

kabuklamak, [kabuk-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] Ağaç budamak. [DS]

kabuklanma, [kabuk-la-n-ma] is. Kabuk bağlamak eylemi.

kabuklanmak, [kabuk-la-n-mak] dönşl. f. [-ır] Kabuk bağlamak; üzerinde kabuk oluşmak.

kabuklaşma, [kabuk-la-ş-ma] is. Kabuk hâline gelme.

kabuklaşmak, [kabuk-la-ş-mak] dönşl. f. [-ır] Kabuk hâline gelmek; kabuğa dönüşmek.

kabuklu, [kabuk-lu] sf. 1. Kabuğu olan; kabuğu bulunan. 2. argo. (Erkek için) sünnet olmamış. {ağız} (aynı) [DS] 3. zool. (Canlılar için) bedeni bir kavkı ile kaplı olan. **kabuklu amipler**, Amiplerin kadeh, şişe, yumurta biçimlerinde kabuğu olan, kabuklarında biri büyük diğeri küçük iki deliği bulunan alt takımı, (Thecamoeba).|| **kabuklu bit**, Kırmızı böceğinin lal boya çıkarılan türü; koşnil, (Coccus coeti).|| **kabuklu sülük**, {ağız} Kablumbağa. [DS]

kabukluk, -ğu [kabuk-luk] sf. Tabakhanelerde, sepi-lemelerde kullanılan kabukluların konulduğu yer.

kabuklular, [kabuk-lu-lar] is. zool. Dört yüz elli kadar türü kapsayan eklemli veya eklem bacaklı hayvanlar sınıfı, (Crustacea).

kabuksu, [kabuk-su] sf. Kabuğa benzer; kabuk gibi; kabuk niteliğinde.

kabuksuz, [kabuk-suz] sf. 1. Kabuğu bulunmayan. 2. argo. Sünnet olmuş erkek. **kabuksuz yumurtlamak**, Bir işi acele ile yaptırıp kusurlu olmasına yol açmak.

kabul¹, -lü [Ar. qabūl قَبُول] (kabu:l) {OsT} is. 1. Benimseme. 2. Ön tarafa dönme; yaklaşma; karşılaşma. 3. Bir şeye isteyerek ya da istemeyerek rıza gösterme; razı olma. 4. Bir şeyi, bir eylemi, bir öneriyi onaylama; uygun bulma; beğenme; hoş görme. 5. (Konuk ya da iş için gelenleri) katına alma; yanına sokma; görüşme; konuşma. 6. Sunulan bir şeyi, verilen bir hediye alma. 7. Resmî olarak bir yere, makama ya da çevreye alınma. 8. Bir kimseyi ağırlama. 9. Davetlileri ağırlamak için düzenlenen geleneksel ve resmî toplantı; resepsiyon. 10. Bir şeyi yapmaya hazır olduğunu bildirme. 11. Birisi tarafından yapılan hoş olmayan bir davranışa boyun eğmek; tepki göstermeme. 12. Haklılığını, doğruluğunu onama. 13. (Bir kimseyi, bir niteliğiyle) benimseme; öylece sayma. 14. (Bir davranışı) kendine özgü bir biçimde değerlendirme. 15. tic. Poliçeyi vadesinde ödeme. 16. huk. Bir sözleşmenin kurulmasında zaman olarak sonra gelen irade beyanı; sözleşmelerde yapılan teklife karşı, diğer tarafın rızasını belirten irade beyanı. **kabul etmek**, 1. Bir şeyin oluşuna veya yapılışına isteyerek veya istemeyerek rıza göstermek. 2. Onamak; tasdik etmek. 3. Görüşmeye gelenleri yanına almak. 4. Verilen bir şeyi almak. 5. Kötü bir işe tenezzül etmek. 6. Kararlaştırmak; tespit etmek.|| **kabul eylemek**, → kabul etmek.|| **kabül-gâh**, {OsT} → kabulgâh.|| **kabul günü**, Bayanların misafir çağırıldıkları belirli gün; misafir günü.|| **kabül-i âmme**, {OsT} Herkesçe, oy birliği ile kabul edilen.|| **kabul kredisi**, Kabulün vadesinden önce poliçeyi kabul eden bankaya belirli bir tarihte belirli bir meblağın ödeneceğine dair anlaşmadan sonra bankaca açılan kredi.|| **kabul merasimi**, Bir mason locasının, üyelerinden birinin çocuğunun maddî ve manevî bakımını üzerine alması sırasında yapılan sembolik tören.|| **kabul odası**, Büyük konak ve saraylarda misafir ağırlanan oda.|| **kabul salonu**, Resmî konuk ağırlanan büyük salon.|| **kabul töreni**, Resmî konukları karşılama töreni.|| **kabül-ü amme**, {OsT} Herkesçe kabul gören.|| **kabulü mümkün**, {OsT} Kabul edilebilir; kabul edilmesi mümkün olan; akla yatkın gelen.|| **kabulü olmak**, İsteyerek kabullenmek.|| **kabul ve tasdik etmek**, Kabul ettiğini bildirmek ve onamak.|| **kabul yeri**, Kabul odası ya da kabul salonu.

kabul², -lü [Ar. qabūl قَبُول] (kabu:l) {OsT} {ağız} is. Köşe.

kabulgâh, [Ar. qabūl + Far. -gâh قَبُولِغَا] (kabu:lgâ:h) {OsT} is. 1. Kabul yeri. 2. Padişahın katı. 3. Allah'ın huzuru.

kabullenme, [kabul-le-n-me] is. Kabul etme.

kabullenmek, [kabul-le-n-mek] dönşl. f. [-ır] 1. Kabul etmek. 2. Kendine düşmezken kendininmiş gibi kabul etmek; istemeyerek kendine mal etmek.

- kabun**, [ʔ kabun] {ağız} *is.* 1. Üstü kapalı su yolu. 2. Taş bina. [DS]
- kabune**, [ʔ kabune] {ağız} *is.* Et, üzüm ve soğan konulmuş pilav; iç pilavı. [DS]
- kabuni**, [ʔ kabuni] {ağız} *is.* → kabune. [DS]
- kabur**, [kapur / kapır] {ağız} *is.* Kırılan testinin kalan bölümü.
- kaburamak**, [ka-mak (eklemek; yığmak) > ka-b-mak > ka-b-(u)r-mak / ka-w-(u)r-mak] {eT} *gçl. f. [-r]* Zorla toplamak; bir araya getirmek; sıkmak; birlikte sıkıştırmak; üst üste bastırmak. [İKPÖy.]
- kaburcak**, -ğı [kab-ur-cak] *is.* 1. {OsT} Küçük kutu; koku kutusu. 2. {ağız} Buğday örtene kabuk. [DS]
- kaburcuk**, -ğu [kab-ur-cuk] {OsT} *is.* Küçük kutu; koku kutusu.
- kaburga**, [Moğ. kabırğa => kaburğa] *is.* 1. *anat.* Göğüs kafesini meydana getiren yassı ve uzun kemiklerin her biri; eğe. {eT} (aynı) [DK] [Nevâî] 2. Bu kemiklerin omurga ile birleşerek meydana getirdiği göğüs kafesi. 3. *biy.* Dört ayaklı omurgalılarda çift ve hafifçe kıvrık bir seri ince kemik ya da kısmen sırt tarafından omurgaya, karın tarafından da bir kısmı göğüs kemiğine eklemli kıkırdaklı çubuklar. 4. *dnz.* Bir tekneyi meydana getiren dış kaplamaların dayandığı iskelet. 5. Kasaplık hayvanlarda göğüs çeperinin orta kısmından çıkarılan parça. 6. Et ile pişirilmiş bulgur pilavı. {ağız} (aynı) [DS] 7. {ağız} Yamaç. [DS] 8. {ağız} Biçilen tomruğun yanlarından çıkan tahtalar; yan tahtaları. [DS] 9. **kaburgaları çıkmak**, Çok zayıf olmak. || **kaburgalarına girmek**, {ağız} Bir iş veya çıkar için bir kimseye çok sokulmak, sıkı ilişki içinde bulunmak. [DS] || **kaburgaları sayılmak**, Çok zayıf olmak. || **kaburga zırh**, {OsT} Bazı kumaşlara demir halkalar kaplanarak yapılan zırh. [Bürhan-ı Katı']
- kaburgalamak**, [kaburga-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* İnşaatlarda herhangi bir ögeye izgara şeklinde ahşap çubuklar yerleştirmek.
- kaburlamak**, [kabur-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Sağa sola yalpa vurmak. 2. Çatlak ya da yarık bir kabı onarmak. [DS]
- kabursak**, -ğı [kabur-sa-k] {ağız} *sf.* Soyulmuş; kabuğu çıkarılmış. [DS]
- kâbus**, [Ar. kâbus كَابُوس] (kâ:bu:s) {OsT} *is.* 1. Boğulma duygusu, ağırlık ve sıkıntı içinde kendini gösteren korkulu rüya veya hayal; karabasan. 2. *mecaz.* Sürekli olarak zihni oyalayan, insanı tedirgin eden korkunç şey. 3. *sf.* Sıkıntı, acı ve korkuya sebep olan. 4. **kâbus basmak**, Büyük sıkıntı veya korku duymak. || **kâbus çökmek**, Büyük bir sıkıntı ve korku içine düşmek.
- kabuska**, [Rus. kapústa (lahana yemeği)] {ağız} *is.* Etli lahana kavurması. [DS]
- kâbuslu**, [kâbus-lu] (kâbuslu) *sf.* Korku ve sıkıntı olan; karabasan dolu.
- kabuş**, [kaba-ş] {ağız} *sf.* Saçı dökülmüş; başı çıplak. [DS]
- kabuz**, [ʔ kapuz] {ağız} *is.* → kapuz. [DS]
- kabye**, [ʔ kabye] {ağız} *is.* Sepet içinde gönderilen nişan armağanı; nişan sepeti. [DS]
- kabz**, [Ar. kabz قبض] {OsT} *is.* 1. Elle tutma. 2. Avuç içine alma; kavrama. 3. (Azrail için) ruhun teslim alınması. 4. Boşaltım sistemindeki peklilik. 5. **kabz-ı māl**, {OsT} → kabzımal. || **kabz ü bast**, {OsT} *Kapanıp açılma; daralıp genişleme.*
- kabza**¹, [ʔ kabzâ] {eT} *is.* Çadır kapısı. [DK]
- kabza**², [Ar. kabz > kabzâ قبضه] {OsT} *is.* 1. Tutulacak yer; sap; tutamak. 2. Bir tutam, bir avuç şey. 3. Tutacak şey, avuç; pençe. 4. Yumruk hâline gelmiş dört parmak uzunluğundaki bir ölçü birimi. 5. Ok atılan yayın tutulacak yeri; ateşli silahların elle kavrandığı, tutulduğu yer. 6. **kabza-i tîğ**, {OsT} *Kılıç tutamağı.*
- kabzadaş**, [Ar. kabza + T. -daş داش قبضه] {OsT} *is.* 1. Kabza alma arkadaşı. 2. Bir meydan gününde kabza tutarak nişan alan ve atış yapanlar.
- kabzalı**, [kabza-lı] *sf.* Kabzası olan.
- kabzımal**, [Ar. kabz-ı māl مال قبض] {OsT} *is.* 1. Sebze ve meyve üreticileri ile satıcılar arasında aracılık eden kimse. 2. *huk.* Sebze ve meyveyi üreticiden alarak, sebze ve meyve hallerinden tüketicilere intikal ettiren komisyoncu.
- kabzımallık**, -ğı [kabzımal-lık] *is.* Kabzımalın yaptığı iş; sebze ve meyve komisyonculuğu.
- kac**¹, [kac / kıc / kıç / kic (yans.)] *is.* Sert şeylerin kulak tırmalayıcı bir sesle birbirine sürtünmesini, yaranın ve derinin kaşınmasını veya buna benzer sinirsel tepki uyandıran hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *kac-ır-da-mak (gac-ır-da-mak)*
- kac**², [Far. kâc كَاج] (kâ:c) *is. bot.* Bir tür küçük çam.
- kac**³, [kac] {ağız} *is.* 1. Çakmak taşı; çelik parçası ile vurulduğunda kıvılcım çıkartan taş. 2. Toprağın üzerine çıkmış şerit biçiminde uzanan kaya parçaları. [DS]
- kacabruk**, -ğu [kaç-a+bur-uk] {ağız} *is.* → kaçaburuk.
- kacaburuk**, -ğu [kaç-a+bur-uk] {ağız} *is.* → kaçaburuk.
- kacamer**, [ʔ kacamer] {ağız} *sf.* 1. Yiğit. 2. Çalışkan. 3. Becerikli. [DS]
- kacar**, [kac-ar] {ağız} *is.* 1. Kaynatılmadan pirinç gibi pilavı yapılan bir tür buğday. 2. Toprak damlı evlerde dam altına döşenen odun parçaları. 3. *sf.* Dilsiz. 4. *sf.* Kısa boylu; bodur; sıska; cüce. [DS]
- kacara**, [ʔ kacara] {ağız} *sf.* 1. Oyunbozanlık eden; mızıkçı. 2. Beceriksiz; iş bitirmeyen. [DS]
- kacaşmak**, [kac-aş-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Kalabalık kaynaşmak. [DS]

kace, [? kace] {ağız} is. Dişi köpek. [DS]
kacele, [? kacele] {ağız} is. Saksagan. [DS]
kacemer, [? kacemer] {ağız} is. Yiğit. [DS]
kacer, [? kacer] {ağız} sf. (İnsan ve hayvan için) zayıf; sıska. [DS]
kacere, [kacara] {ağız} sf. Yiğit. [DS]
kacı, [eT. ka (arkadaş) > ka-cı] {ağız} is. Büyük kardeş. [DS]
kacırga, [kac-ır-ga] {ağız} is. İşe yaramayan kart ve zayıf hayvan. [DS]
kacik, -ği [? kacik] {ağız} is. Topuk kemiği; tarak kemiği. [DS]
kacınmak, [kac-un-mak] {ağız} döşl. f. [-ur] 1. Kuşkulananmak; sakinmek; gocunmak. 2. Gıdıklanmak. [DS]
kacurğa, [kac-ır-ga] {ağız} is. → kacırğa. [DS]
-kaç, [-gac / -geç / -keç / -kaç] yap. e. → -gaç.
kaç¹, [eT. ka (soru bildiren kelime) + ça (eşitlik eki) > ka-ç(a)] sf. 1. Herhangi bir şeyin sayısını veya sayı ile ölçülebilen değerlerini öğrenmek için kullanılan soru sıfatı. {eT} {OsT} (aynı) [IKPÖy.] [Gabain] [DLT] [EUTS] [DK] 2. (Soru cümlesi dışında) birçok. 3. {eT} (Soru ve belirsizlik zamiri) birkaç; bazı; bazıları. [IKPÖy.] [Gabain] 4. zf. Bir sayıyı öğrenmek için kullanılan soru zarfı. ☞ **kaç**, Bir şeyin fiyatını öğrenmek için "kaç liraya" anlamında sorulan soru. || **kaç** **kaç**, 1. (Birden çok boyutu olan nesne veya şekiller için) boyutlarının uzunluğunu; her bir ölçümün miktarını öğrenmek için sorulur. 2. Bir karşılaşmada tarafların kaçır sayı aldıklarını öğrenmek için sorulur. || **kaç defa**, Bir şeyin çok tekrarlandığını belirtir; birçok kere. || **kaç kata**, {eT} Çok kez; çok defa; çoğu; ekseriyetle. [EUTS] || **kaçın kurası**, Görmüş geçirmiş; deneyimli; aldatmanın mümkün olmadığı kimse. || **kaç kurusluk şey**, Bir kimsenin veya bir şeyin değersiz olduğunu belirtir. || **kaç para eder**, Ne değeri var; neye yarar; geçti artık. || **kaç parça olayım**, Her biri ayrı bir insan gerektiren işlerle ilgilenmek zorunda kalan kimse tarafından "Hangi işe bakayım" anlamında kullanılır. || **kaçta**, Bir iş veya hareketin zamanını öğrenmek için sorulan "saat kaçta" anlamında soru. || **kaçtan**, Bir malın fiyatını öğrenmek için "kaç liradan satıyorsunuz" anlamındaki soru.
kaç², [kaç] {eT} ünl. → kaç kaç. ☞ **kaç kaç**, {eT} Cin çarpmasına karşılık üyelikle yapılan büyüde söylenen söz. [DLT]
kaç³, [kaç] {ağız} is. 1. Ok. 2. Sonbahar. [DS]
kaç⁴, [kaç] {ağız} is. Kız kardeş; abla. [DS]
kaç¹, [? ka / kâ-çâ / ka-ka-ça] (ka:ça:) {eT} is. → ka¹. [DLT]
kaç², [kaç-a] {ağız} is. 1. Bir şey asmak için tavana ya da duvara tutturulmuş ağaç çengel. 2. Yüz, el ve ayaklarda olan benler. [DS]

kaçabık, -ğı [kaç-a+bur-uk] {ağız} is. → kaçaburuk. [DS]
kaçaburuğ, [kaç-a+bur-uk] {ağız} is. → kaçaburuk. [DS]
kaçaburuk, -ğu [kaç-a+bur-uk] {ağız} is. Ayakkabılara ağaç çivi çakmak için, delik açmakta kullanılan ayakkabıcı aracı; biz. [DS]
kaçaç¹, [kaçâç / kakâç] (kaça:ç) {eT} is. Kir. [DLT]
kaçaç², [? kaçâç] (kaça:ç) {eT} is. Çin'den gelen ipekli kumaş. [DLT]
kaçafan, [kaç-mak > kaç-ağan ?] {ağız} is. Uçurum. [DS]
kaçâğan¹, [kaç-ağan] {ağız} is. 1. Tavşan. 2. Tutulmayan koyun. 3. Av yakalamayan evcil atmaca. 4. Atın güzel olan yürüyüşü. [DS]
kaçâğan², [kaç-ağan] {OsT} sf. 1. Kaçak; firari; kaçkın. 2. Uzaklaşmak isteyen; kaçınan.
kaçak, -ğı [eT. kaç-mak > kaç-ğak > kaç-ak] sf. 1. Bulunması zorunlu olan yerde bulunmayan ya da gitmesi gereken yere gitmeyen kişi; firari. 2. Kaçırılmış olan, ödenmesi gereken gümrük vergileri ödenmemiş olan. 3. Yasalar gereği satılması, taşınması, bulundurulması yasak olan. 4. Yapımı, üretimi veya imali için yasal izin alınmamış olan. 5. (Su vb. için) kapalı bir yerden dışarı sızmış, akmış olan. 6. Uzun süredir görünmeyen ve kendisinden haber alınamayan. 7. Yasalara aykırı olarak çalıştırılan. 8. is. Kaçmış kimse. 9. Yasalara aykırı eylemde bulunmuş ve henüz kolluk kuvvetlerince yakalanamamış kimse; firari. 10. Boru vb.den sızan sıvı ya da gaz. 11. {ağız} Cömert; eli açık. [DS] 12. {ağız} Tavşanın yürürken bıraktığı iz. [DS] 13. {ağız} Binek atlarının hızlı koşma yeteneği. [DS] 14. {ağız} Koyun, keçi, sığır gibi hayvanlarda diz ile kasık arasındaki kısım. [DS] 15. {ağız} Burçak ve benzeri bitkilerin ekimine elverişli yerler. [DS] 16. {ağız} Zeytin ağaçlarının dallarındaki sürgünler. [DS] 17. zf. Kaçarak; firari olarak. ☞ **kaçak güreşmek**, 1. Rakibinin karşısına doğrudan doğruya çıkmayarak mücadele etmek. 2. Oyalayıp fırsat kollamak. || **kaçak yer**, {OsT} Kaçılacak yer. || **kaçak yol**, {ağız} Caddeden ayrılıp kestirmeden giden yol. [DS]
kaçakçı, [kaçak-çı] is. 1. Kaçakçılık yapan kimse. 2. sf. Ülke içine yasaklanmış, gümrüğü ödenmemiş mal sokan ya da yasaklanmış bir malı alıp satan veya taşıyan.
kaçakçılık, -ğı [kaçak-çı-lık] is. 1. Ülkeye gümrüğü ödenmemiş ve gümrük işlemleri yapılmamış mal sokan ve bunların ticaretini yapan kimse. 2. Ülkeden dışarıya çıkarılması yasak olan malları taşıyan, alıp satan veya yurt dışına çıkararak kimse. 3. Yasalarca yapımı, taşınması ve ticareti yasaklanmış olan her türlü işi yapan kimse.
kaçaklık, -ğı [kaçak-lık] is. Kaçak olma durumu.

kaçal, [kaç-al] {ağız} *is.* Haşlanmış mısır, buğday, nohut vb. içine ceviz, fındık, fıstık gibi kuru yemiş karıştırılarak yapılan bir yiyecek. [DS]

kaçalak, -ğı [kaç-ala-k] {ağız} *is.* Genç kızların görücüye çıkarken giydikleri giysi. [DS]

kaçalamak, [ka / kaçā (kap) > kaçā-lā-mak] (ka-ça:la:mak) {eT} *gçl. f. [-r]* Kap içine koymak. [DLT]

kaçam, [kaç-am ?] {ağız} *is.* Bir avuç. [DS]

kaçamak, -ğı [kaç-mak > kaç-ā-mak / kaç-amak] *is.*

1. Hoş karşılanmayan bir şeyi ara sıra fırsatını denk getirip yapmak. 2. İnandırıcı olmayan, konu sapıtmak için söylenen söz ve cevaplar. 3. Birini aldatmak için kaçır gibi yapmak. 4. Kaçacak, sığınacak, korunulacak yer. 5. Çobanların sürüyü toplamak için yaptıkları küçük ve basit ağıl. 6. Eskiden kale ve saraylarda tehlike anında gizlice kaçmak, sığınmak için yapılan gizli kapı. 7. Mısır unundan yapılan çorba ile yenilen pişmiş hamur. 8. {ağız} Bir tür çoban yemeği. [DS] **kaçamak göstermek**, {OsT} Savaş hilesi olarak yenilmiş gibi geri çekilmek ve düşman savaşı bıraktığı veya talana başladığı sırada tekrar dönüp bütün gücü ile saldırmak; kurt taktiği uygulamak. || **kaçamak yapmak**, Yapılması hoş karşılanmayan bir şeyi ara sıra yapmak. || **kaçamak yol**, Bir sorundan kurtulmak için ileri sürülen uydurma özür. || **kaçamak yolu**, Sorundan kurtulmak için ileri sürülen bahane ve özür.

kaçamaklı, [kaç-amak-lı] *sf.* Kesin olmayan; çeşitli anlam ve yorumlara uygun düşen; kaypak.

kaçamık, -ğı [kaç-a-mık] {ağız} *is.* → kaçaburuk. [DS]

kaçan¹, [kaç + kânu > kaç-an [Clauson] {eT} {OsT} *zf.* 1. Ne zaman; ne vakit? {ağız} (aynı) [DS] [DLT] [İKPÖy.] [DK] [Yükneki] [Gabain] 2. Ne zaman ki; vaktaki. [DLT] [EUTS] [DK] [Üç İtimsizler] 3. Kaç defa, o kadar. [Gabain] 4. Nereye? [Gabain] 5. Nasıl? [DK] 6. {ağız} Herhangi. [DS] 7. {eT} e. Eğer. [İKPÖy.]

kaçan², [kaç-an] *sf.* Kaçma eylemini gerçekleştiren. **kaçan kaçana**, “Çok sayıda kaçan kişi var” anlamında kullanılır.

kaçan³, [kaçan] {ağız} *is.* Sığır işkembesi. [DS]

kaçan⁴, [koç-an] {ağız} *is.* 1. Tapu senedi. 2. Yeşil yapraklarından soyulmamış mısır; kundak. [DS]

kaçanak, -ğı [kaç-an-ak] {ağız} *is.* 1. Taşıt. 2. Yol. [DS]

kaçanburuk, -ğu [kaç-an+bur-uk] {ağız} *is.* → kaçaburuk. [DS]

kaçang, [kaç+ kâñ (u)] {eT} *is.* 1. Kaç defa; kaç kez. [EUTS] [Gabain] 2. O kadar. [EUTS] [Gabain] 3. Çok; ekseriya. [EUTS] [Gabain]

kaçanık, -ğı [kaçan-ık] {ağız} *is.* Balta. [DS]

kaçanmak, [kaç-an-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Esir-gemek; korumak. [DS]

kaçar¹, [kaç-ar / kaç-ur] *sf.* 1. Kaç soru sıfatının üleştirme biçimi. 2. {eT} Kaç kere. [DLT] **kaçar kaçır**, Her birine kaç tane? Kaç birimlik öbekler hâlinde?

kaçar², [kaç-ar] {ağız} *is.* 1. Küçük baş hayvan vergisi. 2. Koşuda dördüncü gelen at. 3. *sf.* Hile yapan; hileci. [DS]

kaçaran, [? kaçaran] {ağız} *is.* İnce mısır. [DS]

kaçarlanmak, [kaç-ar-la-n-mak] {OsT} *dönşl. f. [-ır]* Kaçar gibi yapmak.

kaçat, -dı [? kaçat] {ağız} *is.* Alın. [DS]

kaçavruk, -ğu [kaç-a+bur-uk] {ağız} *is.* → kaçaburuk. [DS]

kaççık, -ğı [? kaç-çik] {ağız} *is.* Bir tür baş örtüsü; yazma. [DS]

kaçe, [? kaçe] {ağız} *is.* Dişi köpek. [DS]

kaçgak, [kaç-mak > kaç-ğak] {eT} *sf.* Kaçak.

kaçgan, [kaç-gan] {ağız} *is.* Kağrı. [DS]

kaçgım, [kaç-mak > kaç-ğın] {eT} *sf.* 1. Kaçan; kaçak. {ağız} (aynı) [DLT] [DS] 2. {ağız} Suç. [DS] 3. {ağız} Yeri belli olmayan. [DS] 4. *is.* Kaçış. [Clauson]

kaçgöç, [kaç+göç] *is.* Kadınların yabancı erkeklerle bir arada bulunmama, konuşmama ve onlara görünmeme geleneği.

kaçgun, [kaç-mak > kaç-ğun] *is.* 1. {eT} Kaçış. [Clauson] 2. {OsT} *sf.* Kaçak; firari.

kaçguncu, [kaç-gun-cu قچغونجی] {eAT} *sf.* Kaçak; firari.

kaçgunçı, [kaç-mak > kaç-gun-çı] {eT} *sf.* Kaçan; kaçak; firari. [Clauson]

kaçğın, [kaç-mak > kaç-ğın] {ağız} *sf.* Kaçmış; kaçak. [DS]

kaçı¹, [kaç-ı] *zm.* Ne kadarı; kaç tanesi.

kaçı², [kaç-ı] {ağız} *is.* Makas. [DS]

kaçıg, [kaç-mak > kaç-ıg] {eT} *is.* 1. Duyu organı. [EUTS] 2. Kaçak; kaçık. [EUTS] 3. Geçit; ara; geçit durağı. [EUTS] [Gabain]

kaçıgay, [kaç-mak > kaç-ıgay] {eT} *is.* Kaçan. [DLT] **kaçıgay er**, Kaçan adam. [DLT]

kaçık, -ğı [kaç-mak > kaç-ık قچق] *sf.* 1. {OsT} Bir tarafa çarpılmış; yamulmuş; ölçüsü kaçmış; eğri; çarpık. 2. (Çorap vb. için) teli kopmuş, sökülmüş. 3. Davranışları yerinde olmayan; akli kaymış. 4. {ağız} Eğri. [DS] 5. *is.* Elbise vb.nde kaçmış ipliğin çekildiği yer. 6. {ağız} İlkbahar ya da sonbaharda birden bire esen şiddetli rüzgâr. [DS] 7. {ağız} Denizlerdeki git olayından sonra kıyıda suyun uzaklaşması durumu. [DS] 8. Binanın çatısını çatarken kirişlerin üzerine konulan küçük direkler.

kaçıkça, [kaç-mak > kaç-ık-ça] *sf.* 1. Biraz kaçık. 2. (kaçı'kça) *zf.* Kaçık bir kişiye yakışır biçimde; kaçık gibi.

- kaçıklık, -ğı** [kaç-ık-lık] *is.* 1. Kaçık olma durumu; kaçık olan şeyin niteliği. 2. *mecaz.* Deliliğe yönelmiş davranış bozukluğu; delişmenlik; zihin ve davranış bozukluğu. 3. Çılgınca, delice davranış.
- kaçılma**, [kaç-ıl-ma] *is.* Kaçmak işinin yapılma durumu.
- kaçılmak**, [kaç-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* 1. Kaçmak işi yapılmak. {eT} (aynı) [DLT] 2. Kaçmak mümkün olmak. 3. Çekinmek; sakınmak; geri durmak; yana çekilmek.
- kaçımsama**, [kaç-ımsa-ma] *is.* Bir işi yapmaktan geri durma.
- kaçımsamak**, [kaç-ımsa-mak] *gçsz. f. [-r] [-s(i)-yor]* 1. Bir şeyi yapmaktan kaçınmak. 2. Sözde bahaneler uydurarak bir işi yapmak istememek.
- kaçımsar**, [kaç-ımsa-r] *sf.* Bir işi yapmamak için sözde nedenler uyduran; kaçamak yollar arayan; kaçımsayan.
- kaçına**, [? kaçına] {ağız} *is.* 1. Hayvanları sürmeye yarayan uzun sopa; üvendire. 2. Kümes. [DS]
- kaçıncı**, [kaç-ıncı] *sf.* 1. Birbiri ardına gelen sıralanmış şeylerden birinin sırasını öğrenmek için kullanılan soru sıfatı; hangi sıradaki? 2. (Cümle soru cümlesi olmazsa) "pek çok, pek çok kere" anlamında belirsizlik ifade eder.
- kaçınılma**, [kaç-ın-ıl-ma] *is.* Bir eylemi yapmaktan geri durulma hâli.
- kaçınılmak**, [kaç-ın-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kaçınmak eylemi yapılmak.
- kaçınılmaz**, [kaç-ın-ıl-maz] *sf.* Kaçmak imkânı bulunmayan; önüne geçilmesi mümkün olmayan; olmaması olanaksız.
- kaçınkara**, [? kaçınkara] {ağız} *is.* Levrek balığının biraz küçüğü. [DS]
- kaçınma**, [kaç-ın-ma] *is.* 1. Bir şeyi yapmaktan geri durma; sakınma; imtina. 2. (Kadın için) erkekten kaçma; örtünme. 3. (Gemi ve uçaklar için) ateş altından veya çarpışma tehlikesi karşısında manevra yaparak uzaklaşma.
- kaçınmak**, [kaç-ın-mak] *dönşl. f. [-ır]* 1. Bir şeyden veya bir şeyi yapmaktan geri durmak; imtina etmek; sakınmak. {eT} (aynı) [ETY] 2. (Kadınlar için) erkeklerle konuşmamak, bir arada bulunmamak; erkeklere açık olarak görünmemek, örtünmek. 3. {eT} Kaçar görünmek. [DLT]
- kaçıntı**, [kaç-ıntı] *is.* 1. {ağız} (Kanal, boru, depo vb. yerlerdeki sıvı ve gazlar için) küçük miktardaki kaçak; sızıntı. 2. Davar sahipleri koçları birleştirmeden önce gebe kalarak kışın erken doğan kuzu. 3. Gününden önce doğuran keçi. [DS]
- kaçırmento**, [kaç-ır-a + İt. -mento] *is. argo.* Çalınmış mal; aşırılmış mal.
- kaçırık, -ğı** [kaç-ır-ık] {ağız} *is.* İlkbaharda ya da sonbaharda birdenbire ortaya çıkan şiddetli rüzgâr. [DS]
- kaçırılma**, [kaç-ır-ıl-ma] *is.* Kaçırılmak eyleminin yapılma durumu.
- kaçırılmak**, [kaç-ır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kaçırılmak işi yapılmak.
- kaçırış**, [kaç-ır-ış] *is.* Kaçırma eylemi veya biçimi.
- kaçırma**, [kaç-ır-ma] *is.* Kaçma işini yaptırmak eylemi; kaçmasına yol açma işi.
- kaçırmak**, [kaç-ır-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. Kaçmak işini yaptırmak; kaçmasına yol açmak; kaçmasını sağlamak. 2. Zor kullanarak ya da hile ile bir kimseyi alıp götürmek; zorla beraberinde götürmek. 3. (Bir kimsenin) bir yerden gitmesine, orayı terk etmesine yol açmak; kaçmak zorunda bırakmak. 4. (Taşıt için) zor kullanarak yolunu ve rotasını değiştirerek başka yere götürmek; yolcu ve çalışanları rehin almak. 5. (Taşıt, randevu, programlı bir iş vb. için) zamanında yetişememek; geçtikten sonra gelmek; kalkış saatine yetişememek; geç kalmak. 6. İlgili kişiye göstermemek; beraberinde bulundurmamak. 7. Yasa dışı yollarla ülkeye sokmak ya da ülkeden çıkarmak. 8. Çalmak; gizlice almak, götürmek. 9. Bir şeyden yararlanamamak; fırsatı değerlendirememek; bir daha ele geçmemek üzere kaybetmek. 10. Olağan ölçünün üstüne çıkmak; aşırı gitmek; ölçüyü aşmak. 11. Sızdırmak. 12. (Yayın, gösterim için) zamanında izleyememek. 13. (Kesici bir şey için) bir yerini yaralayacak şekilde kaydırmak. 14. (Vergi için) geliri oranında ödememek; kazancının bir kısmını gizlemek; ödemesi gereken vergiden daha azını ödemek. 15. Kendisini tutamayıp biraz çiş veya dışkısını yapmak; kalabalık yerde yellenmek; osurmak. 16. (Tat, zevk vb. için) yok olmasına sebep olmak. 17. Delirmek; aklını oynatmak.
- kaçırtma**, [kaç-ır-t-ma] *is.* Kaçtırmak eylemi.
- kaçırtmak**, [kaç-ır-t-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. Kaçırılmak işini birine yaptırmak. 2. Kaçırmasına izin vermek veya sebep olmak.
- kaçış**, [kaç-mak > kaç-ış] *is.* 1. Kaçma eylemi veya biçimi. 2. Bir tehlikeden kaçmaya, uzaklaşmaya yol açan tutum. 3. Güç bir işi tembellik yüzünden yapmama durumu. 4. {eT} *is.* Halk arasındaki uyumsuzluk; dövüş. [DLT] ♣ **kaçış noktası**, *res. Perspektifte ışınların yöneldiği nokta; firar noktası.*
- kaçışma**, [kaç-ış-ma] *is.* Kaçışmak eylemi.
- kaçışmak**, [kaç-mak > kaç-ış-mak] *işteş. f. [-ır]* Hep birlikte, değişik yönlerde doğru telaşla kaçmaya çalışmak; {eT} (aynı). [ETY] [DLT]
- kaçıt, -dı** [kaç-it] {ağız} *sf.* Kaçak. [DS]
- kaçıtmak**, [kaç-it-mak] {eT} *gçl. f. [-ır]* Kaçtırmak. [DLT]
- kaçi**, [? kaçi] {ağız} *is.* Kırık saksı. [DS]
- kaçık, -ğı** [kaçık / keçik] {ağız} *is.* Uzun baş örtüsü. [DS]
- kaçka**, [kaç-ka] {ağız} *is.* İki tekerlekli araba. [DS]
- kaçkaç¹, -cı** [kaç+kaç] {ağız} *is.* Göç. [DS]

kaçkaç², -cı [kaç+kaç] {ağız} is. Saksığan. [DS]
kaçkaça, [kaç+kaç] {ağız} is. → kaçkaç². [DS]
kaçkaçan, [kaç+kaç-an] {ağız} is. → kaçkaç². [DS]
kaçkar, [? kaçkar] {ağız} is. Çıkılması mümkün olmayan sarp, kayalık dağ. [DS]
kaçkın, [kaç-kın] is. 1. Bir yerden veya bir şeyden kaçmış olan kimse. 2. {OsT} sf. Kaçak; firari. ☞ **kaçkın resmi**, tar. İmparatorluk döneminde başıboş gezen hayvanların sahiplerinden alınan vergi.
kaçkırt, [kaçkırt] {ağız} is. Bir tür ot. [DS]
kaçkun, [kaç-kın] {OsT} {ağız} is. Kaçkın. [DS]
kaçlı, [kaç-lı] sf. 1. "Üzerinde hangi sayıyı bulunduruyor?" anlamında taşıdığı sayıyı veya miktarı öğrenmek için kullanılır. 2. Bir kimsenin doğum, okulu bitiriş veya askere gidiş yıllarından birini öğrenmek için yöneltilen soru sıfatı.
kaçlık, -ğı [kaç-lık] sf. 1. Bir şeyin kaç birimden oluştuğunu öğrenmek amacıyla yöneltilen soru sıfatı. 2. Yaş öğrenmek için sorulan soru; kaç yaşında.
kaçma, [kaç-ma] is. 1. Uzaklaşma, uzak durma eylemi. {eT} (aynı) [EUTS] [DK] 2. psikol. Bir kişinin çevresinden ve oturduğu yerden kimseye haber vermeksizin uzaklaşması. 3. Denge de bulunan şeyler için dengenin bir taraf aleyhine bozulması.
kaçmağ, [kaç-mak] {ağız} gçsz. f. [-ar] Koşmak. [DS]
kaçmak, [kaç-mak] gçsz. f. [-ar] 1. Bulunması gereken bir yerden zor kullanarak veya hileyle ayrılmak; firar etmek. 2. Bulunulması gereken bir yer veya işten ilgililere haber vermeden, izinsiz olarak çıkmak. {eT} (aynı) [DLT] [ETY] [EUTS] 3. (Hayvan için) tutulduğu yer veya kafesten çıkıp bir daha yakalanmayacak şekilde gitmek. 4. (Bir tehlike veya istenmeyen durumdan korunmak için) kurtulmak amacıyla hızla uzaklaşmak; sığınılacak bir yere girmek; gizlenmek. 5. İstemediği biriyle karşılaşmamaya, ona görünmemeye, rastlamamaya çalışmak; kendini göstermemeye çalışmak. 6. Uzak durmak; sakınmak; korunmak; çekinmek. {eT} (aynı) [KB] 7. (Örgü ya da kumaş için) bir veya birkaç tel ipliği kopmak; örgü boyunca sökülme. 8. İstenmeyen bir işi yapmaktan veya üstlenmekten kurtulmaya çalışmak; sürdürmek istememek. 9. (Kap içindeki sıvı ve gazlar için) kapalı yerden bir delik, çatlak bularak dışarı sızmak; akmak; dökülme; istenilen yöne doğru akmamak, gitmemek. 10. (Küçük veya sivri nesnelere için) istenmeyen bir yere hızla gitmek; batmak; saplanmak. 11. (Aletler için) bir yana doğru kaymak; sapmak. 12. Kimseye görünmeden ortalıktan savuşmak. 13. Hızla koşup uzaklaşmak; koşmak; seğırtmek. {eAT} (aynı) [DK] 14. (Taşıt için) hareket etmiş ve yetişememiş olmak. 15. (Uyku, neşe, zevk, keyif vb. için) yok olmak; kaybolmak; gitmek. 16. (Renk için) ağarmak; açılmak; solmak; rengi uçmak; kendi rengini yitir-

mek. 17. Bilinen bir nesne veya renge benzemek; onu andırmak; çalmak; ona yakın olmak; yaklaşmak. 18. (Kadın ve kız için) erkeklere görünmemek; onlarla bir yerde bulunmamak, konuşmamak. 19. (Kız için) ailesinin isteği dışında bir erkekle evlenmek üzere ailesini ve evini terk ederek o erkekle beraber olmak. 20. (Sermaye için) yurt dışında değerlendirilmek; ülke ekonomisinin ve vergi sisteminin dışına çıkarılmak. 21. (Para, mal vb. için) vermek istememek; esirgemek. 22. (Bir sıfat için) olmak. 23. dnz. (Gemi için) çatışmayı önlemek amacıyla karşıdan gelen geminin rotasından çıkmak. 24. {eT} Gitmek. [DLT] 25. {ağız} (Ateş için) sönmek. [DS] ☞ **kaçacak delik aramak**, *Korkudan saklanacak bir yer bulmaya çalışmak; saklanmak istemek.* || **kaçmaktan kovalamaya vakit bulamamak**, *Önemsiz işlerle uğraşırken önemli olanı yapamamak.*

kaçola, [Bul. kaçula] {ağız} is. Takke. [DS]
kaçrumsınmak, [kaç-(ı)r-umsın-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Kaçırır görünmek. [DLT]
kaçruşmak, [kaç(ı)r-uş-mak] {eT} işteş. f. [-ur] Birbirini kaçırarak. [DLT]
kaçurtmak, [kaç-tur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kaçirtmek. [DLT]
kaçur, [kaç-ur / kaç-ar] {eT} zf. Kaç kere. [DLT]
kaçurgan, [kaç-ur-ğan] {eT} sf. Her zaman kaçırarak. [DLT]
kaçurmak, [kaç-ur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kaçırarak. [DLT]
kaçurtmak, [kaç-ur-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kaçirtmek. [DLT]
kaçut, [kaç-ut] {eT} is. 1. Kısa mızrak. [DLT] 2. Savaş ve kavgada yiğitlerin birbiri ile çarpışmaları. [DLT]
kād, [Ar. kād کاد] (ka:d) {OsT} is. Üzülme; kederlenme; hüznlenme. ☞ **kād-i Hindî**, {OsT} Hindistan'da yetişen sint ağacından elde edilen ve ishale karşı kullanılan bir ilaç.
kad¹, [kād] {eT} is. Kar fırtınası; insan öldüren bora; tipi. [DLT]
kad², -ddi [Ar. kadd كاد] {OsT} is. Boy bos. ☞ **kadd-âver**, {OsT} Uzun boylu. || **kadd-i bâla**, {OsT} Uzun boy. || **kadd-i bülend**, {OsT} Yüktsek ve uzun boy. || **kadd-i dü-tâ**, {OsT} Yaşlılık yüzünden beli bükülmüş kimse; iki büklüm olmuş kişi. || **kadd-i lam**, {OsT} Çarpık, eğri büğrü. || **kadd-i mevzün**, {OsT} Biçimli boy. || **kadd-i müstesnâ**, {OsT} Güzellikte benzersiz boy. || **kadd-i ra'nâ**, {OsT} Gül endamlı. || **kadd-i yâr**, {OsT} Sevgilinin boyu. || **kadd-keşide**, {OsT} Büyüyüp gelişmiş; boy atmış. || **kadd ü kâmet**, {OsT} Boy bos.
kada¹, [eT. ka (yakın; dost) > ka-da] {ağız} is. 1.

- Kardeş; küçük kardeş. 2. Büyük kardeş; ağabey. 3. Kız kardeş. 4. Arkadaş. 5. Teyze. [DS]
- kada²**, [Ar. *қада*² قضاء] {ağız} is. 1. Sevgi; gönül. 2. Naz. [DS] ⇨ **kada almak**, {ağız} 1. *Beddua almak; kendisine ilenilmek*. 2. *Birine gelecek kötülükleri üstüne almak ("kadani alayım" biçiminde sevgi sözü olarak kullanılır)*. [DS]|| **kadasın almak**, {OsT} *Birine gelecek kaza ve belayı üzerine almak*.
- kada³**, [kada] {ağız} is. Konuşmaya engel olan dil bağı. [DS]
- kada⁴**, [kada] {ağız} is. Yeni doğmuş hayvan yavrusu. [DS]
- kada⁵**, [kada] {ağız} is. Sıra. [DS]
- kadaç**, **-cı** [kada-ç] {ağız} is. (Bir kimse için) kendisinden küçük olan kimse. [DS]
- kadağ¹**, [kaðağ] {eT} is. → **kadak**. [EUTS]
- kadağ²**, [kaðağ] {eT} is. Kanal; ırmak. [DLT]
- kadaga**, [kadag-a] {ağız} is. Yasak olma durumu; yasak. [DS]
- kadagayıp**, **-bı** [Ar. *қада*² قضاء => kada+goyup] {ağız} zf. Ne olur ne olmaz; her olasılığa karşı. [DS]
- kadağlamak**, [kaðağ-lâ-mak] (*kadağla:mak*) {eT} gçl. f. [-r] Tutmak; ardından gitmek. [OKD]
- kadagoyüp**, **-bü** [Ar. *қада*² قضاء => kadagayıp] {ağız} zf. → **kadagayıp**. [DS]
- kadağ**, [eT. kaðağ] {ağız} is. Eğreti dikiş; ilinti. [DS]
- kadağa**, [kadağa] {ağız} is. → **kadaga**. [DS]
- kadah¹**, [eT. kaðağ-lâ-mak > kadak / kadağ] {ağız} is. → **kadak**. [DS]
- kadah²**, [kadağ] {ağız} is. Yara izi. [DS]
- kadah³**, [kadağ] {ağız} is. Ayakkabıların altına çakılan demir çivi; kabara. [DS]
- kadahana**, [? kada + Far. *هٲان*-a] {ağız} is. Doymaz; açgözlü. [DS]
- kadahet**, [Ar. *قداهت* قداهت] {OsT} is. Kadehçilik sanatı.
- kadahlı**, [kadak-lı] {ağız} is. Yapışık. [DS]
- kadak¹**, [kaðağ / kadağ] {eT} is. 1. Kusur; kabahat; suç; günah. [EUTS] [Üç İtigsizler] 2. Haksızlık. [EUTS] 3. Ceht. [EUTS] 4. sf. Karışık; katışık; karma. [EUTS] 5. Katı; sağlam. [EUTS]
- kadak²**, **-ğı** [kadak] {ağız} is. 1. Ayakkabıların altına çakılan demir çivi. 2. Çivi; küçük çivi. 3. Kopça; düğme. 4. Tırpan ile sapı birbirine bağlayan çengel. [DS] ⇨ **kadak vurmak**, {ağız} *Ağaç eşyalara ve yapı araçlarına parça eklemek*. [DS]
- kadak³**, **-ğı** [kadak] {ağız} is. Küçük kardeş. [DS]
- kadak⁴**, **-ğı** [kadak] {ağız} zf. Kadar. [DS]
- kadak⁵**, **-ğı** [kadak] {ağız} is. Üç tanesi bir okka olan ağırlık ölçüsü. [DS]
- kadak⁶**, **-ğı** [koduk] {ağız} is. 1. Manda yavrusu; malak. 2. Eşek yavrusu; sıpa. 3. Yavru katır; sıpa. [DS]
- kadak⁷**, **-ğı** [kay-ak ?] {ağız} is. Kaydırak. [DS]
- kadaklamak¹**, [kadak-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Çivilemek. 2. Bağlamak; eklemek. 3. İliştirmek; tutturmak. 4. Biçimine getirmek; işi yerinde ve kurallarına uygun yapmak. 5. Meyveli dalların kırılmaması için altına destek koymak. [DS]
- kadaklamak**, [kadak-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] → **kadamak²**. [DS]
- kadaksız**, [kadak-sız] {eT} is. Hatasız; kusursuz. [Üç İtigsizler]
- kadal**, [? kadal] {ağız} is. 1. Güldürü; eğlenti. 2. Cirit oyunu. [DS]
- kadalama**, [kada-la-ma] {ağız} is. Eğreti dikiş; ilinti. [DS]
- kadalamak¹**, [kada-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kendini beğenmek; gururlanmak. [DS]
- kadalamak²**, [kada-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] → **kadamak¹**. [DS]
- kadama**, [kada-ma] {ağız} is. Evin çatısı. [DS]
- kadamağ**, [kada-mağ / kadamağ] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] → **kadamak**. [DS]
- kadamak¹**, [Moğ. kada-mak] gçl. f. [-r] [-d(i)-yor] 1. {ağız} Kaba kaba dikmek; teyellemek. [DS] 2. Yırtık ve sökülük elbiseyi iğreti olarak dikmek. 3. {ağız} Mıhlamak; çivi çakmak; perçinlemek. {eT} (aym) [Nevâyî] [DS] 4. Sıkıştırmak; bağlamak; yapıştırmak. 5. {eT} Muhkemleştirmek. [Nevâyî] 6. {ağız} Hayvanı bir yere kısa ve sıkı olarak bağlamak. [DS] 7. {ağız} (Giysi, çarşaf, örtü vb. için) boyunu kesmeden kısaltmak için ucunu katlayıp dikmek. [DS]
- kadamak²**, [kada-mak / kadak-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] Ölmek; gebermek. [DS]
- kadamak³**, [kada-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-d(i)-yor] Gövdeyi bir yönden öbür yana çevirememek; tutulmak. [DS]
- kadamaya**, [? kadamaya] {ağız} is. Fırını silmekte kullanılan paçavra. [DS]
- kadamloç**, **-cu** [? kadamloç] {ağız} is. Kaşıklık. [DS]
- kadan**, [ka-dan] {ağız} zf. Kadar. [DS]
- kadana¹**, [İt. cadena] (*kada'na*) is. 1. Kürek mahkûmlarının ayaklarına bağlanan zincir halka; pranga. "*Ayaklarına kadanalar vuruldu.*" Peçevî 2. Köpeklerin boğazına takılan dişli halka; çivili tasma.
- kadana²**, [Mac. katona] (*kada'na*) is. 1. Bir cins iri at. 2. sf. Boylu boslu; iri yarı. ⇨ **kadana gibi**, (*Kadın için*) iri yarı.
- kadanlık**, **-ğı** [ka-dan-lık] {ağız} zf. ... kadarlık. [DS]
- kadanmak**, [kada-n-mak / kada-n-mağ] {OsT} {ağız} dönl. f. [-ır] 1. Yorulup kalmak; takılıp kalmak; yapışıp kalmak. 2. Tıkanıp kalmak. 3. Dayanmak;

- direnmek. **4.** (Kısa iple bağlanan hayvan için) çok hareket edememek. **5.** Yerleşmek; kalmak. **6.** Ağzından söz çıkmamak. **7.** Bir yere ilişip kalmak. **8.** *edil. f.* Mihlanmak; çivilenmek; dikilmek; yapıştırmak. [DS]
- kadans**, [Fr. cadanse / İt. cadenza] *is.* **1.** *müz.* Bir konçertoda çalgıcının ustalığını gösterdiği bölüm; durgu. **2.** Bir silahın dakikada yapabileceği atış sayısı; teorik atış hızı.
- kadarak**, **-ğı** [kadarak] {ağız} *is.* **1.** Bir değirmeni döndürecek kadar kuvvetle akan su. **2.** Su arki. [DS]
- kadar**, [Ar. kadar قدر] {OsT} *e.* **1.** (Nicelik ve nitelik karşılaştırmakta) eşitlik, denklik ilgisi kurar: ölçüsünde; derecesinde. **2.** Büyüklüğünde. **3.** Değerinde. **4.** Çokluğun, aşırılığın miktarını bildirir: ölçüde; derecede; denli. **5.** (Yer, zaman, sayı için) sınırlar, sonuç ve bitme bildirir: dek; değin. **6.** (Benzetme için) benzerlik ilgisi kurar: gibi. **7.** (Miktar için) belirsizlik bildirir. **8.** (Nicelik için) yaklaşıklık bildirir. **9.** (Zaman için) süre bildirir. **10.** *is.* (İşaret sıfatlarıyla birlikte) miktar ve derece bildirir. ☞ (bu) **kadarı da fazla**, *Bir konuda aşırı gidildiğini ifade için kullanılır.*
- kadarca**, [kadar-ca] {OsT} *zf.* Kadarçık.
- kadastro**, [Yun. katastikkon / İt. catastro] *is. huk.* Bir ülkedeki bütün taşınmaz malların yerinin, alanının, sınırlarının ve değerlerinin devlet eliyle belirlenip bir plana bağlanması. ☞ **kadastro geçmek**, *Kadastro işlemleri yapılmak.*
- kadastrolama**, [kadastro-la-ma] *is.* Kadastro işlemlerini yapma.
- kadastrolamak**, [kadastro-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bir taşınmaz malın yerini, alanını, sınırlarını ve değerini belirleyip bir plana bağlamak; kadastrosunu yapmak.
- kadastrolanma**, [kadastro-la-n-ma] *is.* Kadastro işlemleri yapılmak eylemi.
- kadastrolanmak**, [kadastro-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Bir taşınmaz malın yeri, alanı, sınırları ve değeri belirlenip bir plana bağlanmak; kadastrosu yapılmak.
- kadaş**¹, [kā (kap) > ka-daş / ka-deş] *is.* Kardeş; {ağız} (*aynı*). [DS] [İKPÖy.] [ETY] [EUTS] [DLT]
- kadaş**², [Çin. ka (aile) > kā-daş] {eT} *is.* Yakın; akraba; hısımlar. [ETY] [İKPÖy.] [EUTS] [DLT] [KB]
- kadaş**³, [ka-daş] {ağız} *is.* Takma ad; lakap. [DS]
- kadaşlık**, [kadaş-lık] {eT} *is.* **1.** Kardeşlik. **2.** Hısımlık. [DLT]
- kadaverin**, [Lat. cadere (*düşmek*) > Fr. cadavérine] *is. biy.* Bozulan besinlerde, özellikle etlerde bakterilerin sebep olduğu zehirli kimyasal madde.
- kadavra**, [İt. cadavere] (*kada'vra*) *is.* Tıp öğreniminde üzerinde çalışılmak üzere hazırlanmış ölmüş insan veya hayvan vücudu; ceset. ☞ **kadavra gibi**, *Siska ve zayıf beden veya yüz.*
- kadavralaşma**, [kadavra-la-ş-ma] *is.* Kadavra durumuna gelmek eylemi.
- kadavralaşmak**, [kadavra-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kadavra durumuna gelmek.
- kadayıf**, [Ar. qatā'if قطائف] {OsT} *is.* **1.** Tatlı yapmakta kullanılan ve undan özel olarak hazırlanmış birkaç türlü malzemenin genel adı. **2.** Bu tür malzemenin yapılmış hamur tatlısı.
- kadayıfçı**, [kadayıf-çı] *is.* **1.** Kadayıf yapan ve satan kimse. **2.** Kadayıf yapılan veya satılan yer; kadayıfçının iş yeri.
- kadayıfçılık**, **-ğı** [kadayıf-çı-lık] *is.* **1.** Kadayıf yapma ve satma işi. **2.** Kadayıfçının işi ve mesleği.
- kaddah**¹, [Ar. qadeh > qaddāh قده] {OsT} *is.* Kadeh yapan; kadehçi.
- kaddah**², [Ar. qadh > qaddāh قده] *sf.* Yeren; çekiştiren.
- kaddahe**, [Ar. qaddāhe قده] (*kadda:he*) {OsT} *is.* **1.** Çakmak taşı. **2.** Eskiden kullanılan, bir çelik parçası, kav ve çakmak taşından oluşan çakmak takımı.
- kaddam**, [Ar. qaddām قدام] {OsT} (*kadda:m*) *is.* Kral; prens; önder.
- kaddese**, [Ar. quds > qaddese قداس] {OsT} *ünl.* Kutlu ve mutlu etsin; mübarek olsun. ☞ **kaddes'Allah**, {OsT} *Allah mukddes ve mübarek eylesin!*
- kaddirak**, **-ğı** [kad-dır-ak] {ağız} *sf.* **1.** Vücudunu dimdik tutan kimse. **2.** Kurumlu; gururlu. [DS]
- kaddus**¹, [Ar. qaddūs قدوس] (*kaddu:s*) {OsT} *sf.* (Allah için) çok kutsal; en kutsal.
- kaddus**², [Yun. khādos] {ağız} *is.* Sacdan yapılmış kulplu su kabı. [DS]
- ka'de**, [Ar. ku'ud (*oturma*) > ka'de قعدة] {OsT} *is.* Namaz kılariken bir kere oturma; oturuş. ☞ **ka'de-i ahîre**, {OsT} *İki ve daha fazla rekâtlı namazlarda son rekâti takiben yapılan oturuş; son oturuş.*|| **ka'de-i üla**, {OsT} *İkiden fazla rekâtlı namazlarda ikinci rekâttan sonraki oturuş; önceki oturuş.*
- kade**¹, [eT. ka (*akraba*) > ka-da / kade] {ağız} *is.* **1.** Kardeş. **2.** Küçük kardeş. **3.** Teyze. **4.** Hala. **5.** Yenge. [DS]
- kade**², [? kade] {ağız} *is.* Ortası yassı, bir tür yağlı ekmek. [DS]
- kadeh**, [Ar. qadeh قده] {OsT} *is.* **1.** İçki içmek için kullanılan küçük bardak. **2.** Bu bardakta bulunan içki. **3.** *bot.* Çiçeklerin çanak kısmı. ☞ **kadeh arkadaşı**, *İçki arkadaşı.*|| **kadeh-bâz**, {OsT} *1. Kadeh oynayan. 2. Kadehleri üst üste dizerek çeşitli gösteriler yapan cambaz.*|| **kadeh-i lâciverdî**, {OsT} *Gökyüzü.*|| **kadeh-i Meryem**, {OsT} *bot. Saksıgüzeli çiçeği.*|| **kadeh kaldırmak**, {OsT} *Bir kimseyi veya bir şeyi onurlandırmak için içkiye başlamadan ön-*

ce kadehleri havaya kaldırmak. || **kadeh-keş**, {OsT} İçki içen; sarhoş. || **kadeh-kâr**, {OsT} İçki dağıtan kimse; saki. || **kadeh-peymâ**, {OsT} Şarap içen. || **kadeh-şiken**, {OsT} Kadeh kıran; sarhoş. || **kadeh tokuşturmak**, 1. İçkiye başlamadan önce kadehleri birbirine dokundurmak. 2. Birlikte, karşılıklı oturup içki içmek.

kadehçe, [Ar. kadeh + Far. -çe قدحچه] {OsT} is. Küçük kadeh.

kadehçik, -ği [kadeh-çik] is. bot. 1. Palamut, fındık gibi birçok meyvede bulunan yüksük gibi kılıf. 2. Döllenmeden sonra bazı çiçek kısımlarının gelişmesiyle oluşan yüksüğe benzer organ. 3. zool. Kın kanatlı bazı böceklerin erkeklerinin ayaklarında bulunan ve düz yüzeylere tutunmayı ve dolayısıyla çiftleşmeyi kolaylaştıran yüksüğümsü organ.

kadehçikliler, [kadeh-çik-li-ler] is. bot. Meyvesinde kadehçik bulunan ağaçların eski adı.

kadehçiksi, [kadeh-çik-si] sf. Kadehçiğe benzeyen.

kadehsi, [kadeh-si] sf. Kadeh veya yüksüğe benzeyen.

kadek¹, -ği [koduk] {ağız} is. 1. Manda yavrusu; malak. 2. sf. Kısa boylu kadın. [DS]

kadek², -ği [? kadak] {ağız} is. Küçük çivi. [DS]

kadek³, -ği [? kadek] {ağız} is. Kırmızı bez. [DS]

kadele, [? kadele] {ağız} is. Küçük küp. [DS]

kadem, [Ar. kadem قدم] {OsT} is. 1. Ayak. 2. Adım.

3. Bir metrenin üçte biri uzunluğunda bir uzunluk ölçüsü birimi; normal bir ayak boyu; arşının yarısı. 4. mecaz. Uğur; kut. ☞ **kadem basmak**, {eAT} Ayak diremek; azmetmek; inat etmek; ısrar etmek. || **kadem-büs**, {OsT} Ayak öpen. || **kadem-büsî**, {OsT} Ayak öpme töreni. || **kadem getirmek**, Uğur getirmek. || **kadem-hâne**, {OsT} → kademhane. || **kadem kadem**, Yavaş yavaş; adım adım. || **kadem-keş**, {OsT} Bir daha gelmeyen; ayağını çeken. || **kadem-nih**, {OsT} Ayak basıcı. || **kadem-nihâde**, {OsT} Ayak basmış bulunan; gelen. || **kadem-rân**, {OsT} Adım atan; ilerleyen. || **kadem-rence**, {OsT} Tenez-zül etme: lütfen kabul. || **kadem-rencide etmek**, {OsT} Tenez-zül edip gelmek; burun kıvrarak ziyaret etmek. || **kadem urmak**, {eAT} Bir işe girişmek; başlamak.

kademe, [Ar. kademe قدمة] {OsT} is. 1. Merdiven basamağı; merdiven ayağı. 2. Önem ve değer bakımından sıra ile yükselen basamaklardan her biri. 3. huk. Devlet memurlarının maaşlarında artış sağlayan yatay ilerleme ile ilgili rakamlardan her biri. 4. as. Emir komuta sistemi içinde derinliğine düzenlenmiş her basamağın konumu. ☞ **kademe ilerlemesi**, Devlet memurunun bir derece içinde her yıl almış olduğu yatay maaş yükselişi; yatay terfi. || **kademe-i üla**, {OsT} İlk basamakta; başlangıçta. || **kademe kademe**, Basamak basamak; derece derece.

kademeleme, [kademe-le-me] is. Kademelere ayırarak düzenleme; kademelendirme.

kademelemek, [kademe-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Bir şeyi kademeli olarak düzenlemek; basamaklı bir düzen oluşturacak biçimde sıralamak.

kademelendirme, [kademe-le-n-dir-me] is. Kademeli duruma getirme.

kademelendirmek, [kademe-le-n-dir-mek] gçl. f. [-ir] 1. Kademeli duruma getirmek. 2. as. Bir kıt'ayı art arda kademeler hâlinde düzenlemek.

kademeli, [kademe-li] sf. Basamak basamak olan; aşamalı. ☞ **kademeli ücret**, İşçiyeye belirli oranlar içinde belirlenerek verilen ücret. || **kademeli vergi**, Gelir miktarları belirli gruplarda toplanarak oranlanmış vergi sistemi.

kademhane, [Ar. kadem + Far. hâne قدحخانه / خانه قدم] {OsT} is. Ayak yolu; tuvalet; hela.

kademî, [Ar. kademî قدمی] {OsT} sf. Ayakla ilgili; ayağa ait.

kademiye, [Ar. kademiyye قدميه] {OsT} is. 1. Bir ülkeye giriş ve çıkışta alınan ayak bastı parası. 2. Bir görevle başka yere gönderilen memura ödenen yol masrafı; yolluk.

kademli, [kadem-li] sf. Uğurlu; kutlu. ☞ **Kademli olsun!** "Hayırlı, uğurlu olsun!" anlamında söylenen dilek sözü.

kademsiz, [kadem-siz] sf. Uğursuz; musibet. ☞ **kademsiz peçe**, {ağız} Kefen. [DS]

kademsizlik, -ği [kadem-siz-lik] is. Uğursuz olma durumu; uğursuzluk.

kader¹, [Ar. kader قدر] {OsT} is. 1. Allah'ın bütün varlıklar için belirlediği ve dilediği durumların oluş biçimi ve oluşu; alın yazısı; Allah'ın takdiri. 2. Bütün olayları, önceden oluş zamanı ve oluş biçimi değişmeyecek şekilde düzenleyen gizli güç. 3. Beklenmedik ve kaçınılmaz şartların bir araya gelmesi; talih; baht. 4. Kaçınılması mümkün olmayan kötü talih. 5. İrade gücü; güç; kuvvet. 6. din. Allah'ın olmasını dilediği şeyleri, meydana gelmeden (kaza) önce takdir etmesi; sonsuz geçmişten sonsuz geleceğe (ezelden ebede) kadar meydana gelen bütün durum ve olaylarda egemen olan küllî ilahî hüküm. ☞ **kader birliği**, İyi ve kötü günlerde aynı sıkıntıyı ve sonucu yaşamak zorunda olma durumu. || **kaderde olmak**, Önceden akla gelmeyen kötü bir durumun başa gelmesi durumunda bunu kabullenmiş olmak. || **kadere küsmek**, Olumsuzluklar karşısında yılgınlık gösterip mücadeleyi bırakmak. || **kadere meydan okumak**, Alın yazısının kişisel irade ile değişebileceğine inanarak Allah'ın ezeli kararına baş kaldırmak.

kader², [kadar > kader] {eAT} zf. Az; biraz; azıcık. ☞ **kader vakıt**, {eAT} Az bir zaman.

kaderci, [kader-ci] *is.* 1. İnsan hayatının ve bütün olayların kadere bağlı olarak yönetildiğine inanan kimse. 2. *sf.* Kadere inanan.

kadercilik, -ği [kader-ci-lik] *is. fel.* Bütün olayların tek ve tabiat üstü bir güç tarafından, değiştirilemez şekilde önceden belirlendiğini ve bu biçimde geçeceğini, kişinin artık onu değiştiremeyeceğini ileri süren felsefî görüş; fatalizm; cebriye; yazgıcılık.

kaderî, [Ar. kaderî قدرى] (*kaderi:*) {OsT} *sf.* 1. Kader ile ilgili olan. 2. *is.* İnsanın eylemlerinin yaratıcı ve sorumlusu olduğunu kabul eden Mutezile'nin bir kolu; kaderiye.

kaderiye, [Ar. kaderiyye قدرية] {OsT} *is. fel.* Kader anlayışına karşı insanın yaptığı işlerin yaratıcısı ve sorumlusu olduğunu kabul eden Mutezile'nin bir kolu; kaderî.

kaderiyun, Ar. kaderiyyün قدريون (*kaderiyu:n*) {OsT} *is. fel.* Kadercilik.

kaderlemek, [kader-le-mek] *gçl. f. [-r]* 1. Bir kimsenin cennete veya cehenneme gideceğini, önceden tayin etmek. 2. {eAT} Bir kimsenin hayatta başına gelecekları önceden tayin etmek.

kadet, [? kadak / kadet] {ağız} *is.* Ayakkabı çivisi; kabara. [DS]

kadgu, [kād-mak (*bunalmak*) > kađ-gū > kaygu / kaygı] {eT} *is.* Kaygı; dert; keder; üzüntü. [EUTS] [DLT] [IKPÖy.] [Gabain] [Yükneki]

kadgulanmak, [kađgū > kađgū-la-n-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Kaygılanmak. [DLT]

kadgulug, [kađgū > kağgu-lug] {eT} *is.* Acılı; dertli; kaygılı; tasalı. [EUTS]

kadgurmak, [kađgū > kađgu-r-mak] {eT} *gçsz. f. [-ur]* 1. Üzölmek; kaygıya düşmek kaygılanmak; kederlenmek; tasalanmak. [EUTS] [DLT] 2. Kayırmak. [DLT]

kadgusuz, [kađgū > kađgu-suz] {eT} *sf.* Tasasız; kaygısız.

kadh, [Ar. kağh قدح] {OsT} *is.* Çekiştirme; arkadan konuşma.

kadhas, [Brah. kādhas] {eT} *is.* Akraba; dost; birader. [Gabain]

kadı¹, [Ar. kažā' > kādī / kādī قاضى] (*ka:di:*) {OsT} *is.* 1. Yapan, yerine getiren; uygulayan. 2. *tar.* İmparatorluk döneminde, yargılama yetkisine sahip kişi; şeriat hakimi. 3. {ağız} *mecaz.* Her şeye karışan, çok bilmiş kimse. ☞ **kadı baş**, {ağız} *Beyaz yuvarlak bir tür kabak.* [DS]|| **kadı başı kabağı**, {ağız} → kadı baş. [DS]|| **kadı beratı**, *Bir yere kadılık kurulmasına dair verilen iznin belgesi.*|| **kadı bitisi**, {OsT} *Mahkeme ilamı.*|| **kadı boğan**, {ağız} *Bir tür sert helva.* [DS]|| **kadı eşeğine dönmek**, {ağız} *Uslanmak.*|| **kādī-i hācāt**, {OsT} *Herkesin bütün dilek-*

lerini yerine getiren; Allah.|| **kādī-i sipihr**, {OsT} 1. *Gökyüzünün kadısı.* 2. *Müşteri yıldızı; Jüpiter.*|| **kadı kaçırın**, {ağız} *Birkaç gün süren yağmur.* [DS]|| **kadılarına bulunmak**, {ağız} *Bir şeyi konuklar için ya da gerektiği zaman kullanılmak üzere saklamak.* [DS]|| **kadılar helvası**, *İsrailoğulları göç ederken çölde Allah tarafından indirilen yiyecek.*|| **kādī'l-kuzāt**, {OsT} *Kadıların kadısı; en büyük kadı; şeyhülislam veya kazasker.*|| **kadı nā'ibi**, *Kadı vekili; kadının yerine bakan kimse.*|| **kadı otu**, {OsT} *bot. Birleşikgillerden, geniş kömeçler hâlinde mavi ve beyaz çiçekler açan, kumsal yerlerde kendiliğinden yetişen, bazı türleri sebze olarak tüketilen birkaç yıllık otsu bitki; güneğik; hindiba, (Cichurium endivia).*|| **kadı oturtmak**, {ağız} (*Soru cümlesi olarak kullanılır*) *hiçbir şeye karışmadan durmak; sadece seyirci kalmak.*|| **kadıyü'l-hācāt**, {OsT} *Allah rızası için herkesin dileğini yerine getiren kimse.*|| **kadı yoran**, *Dik kafalı; inatçı.*

kadı², [eT. kaçıg] {ağız} *is.* 1. Buğday elerken, kalbur altına konulan destek. 2. Çelik çomak oyununda, çeliğin üzerine konduğu yan yana iki taş. [DS] ☞ **kadı ağacı**, {ağız} *Kayığın ortasındaki seren direğini tuturan araç.* [DS]

kadı³, [Yun. khadi] *is.* 1. Fıçı; bidon; varil. 2. Bir sıvı ölçeği. 3. {ağız} Büyük fıçı. [DS]

kadı⁴, [eT. ka (*akraba*) > ka-dı / kadı ?] {ağız} *is.* 1. Yenge. 2. Düşünlerde eğlence için kız evinden oğlan evine giden kimse. [DS]

kadıbaşı, [kadı+baş-ı] {ağız} *is.* Lale. [DS]

kadıg, [kadū-mak (*sağlam dikiş dikmek*) > kağüg / kağıg] {eT} *is.* 1. Katı; sağlam. [EUTS] 2. Pislik (?). [EUTS] 3. *sf.* Karışık; katışık; karma. [EUTS]

kadık¹, [kaçık > kayguk] {eT} *is.* Ağaçtan oyulmuş tekne; kayık. [DLT]

kadık², [? kadık] {ağız} *is.* Çam kozalağı. [DS]

Kadıköy taşı, [Kadı+köy + taş-ı] *is. t. min.* Kuvars ve opal liflerinden oluşmuş kırmızı, kahverengi, yeşil renkli olabilen bir tür silis; akik; kalseduan.

kadılaşmak, [kadı-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* 1. Kadı gibi olmak. 2. {OsT} *işteş. f.* Birlikte yargılaşmak; karşılıklı hak aramak.

kadılık, -ğı [kadı-lık] *is.* 1. Kadı olma durumu. 2. Şeriat hakiminin yaptığı iş. 3. Şeriat hakiminin görev bölgesi.

kadılmak, [kadū-mak > kađu-l-mak / kađı-l-mak] {eT} *edil. f. [-ur]* Seyrekçe dikilmek. [DLT]

kadımalak, [Erme. matutak => madımak / madımalak / kadımalak] {ağız} *is. bot.* Kuşekmeği (*Polygonum aviculare*). [DS]

kadın¹, [Soğd. h^vatēn / khwat'yn => eT. hatun / kätun > kadın] *is.* 1. Dişi cins insan; bayan; hanım. {eAT} (*aym*) [DK] 2. Bekâreti gitmiş dişi insan. 3. *sf.* Kadın olmanın gerektirdiği erdemleri üzerinde ta-

şıyan. **4. ün.** "Bayan" anlamında seslenme ve unvan sözü. **☞ kadın ağızlı**, Çok konuşan, dedikodu-cu, geveze erkek. || **kadın ana**, → kadınana. || **kadın aşçı**, Bir evin veya konağın yemeklerini pişiren aşçı kadın. || **kadın avcısı**, Kadınların ilgisini çekerek seviyormuş görünüp baştan çıkararak ve cinsel zevkini tatmin eden erkek. || **kadın barmağı**, {ağız} → kadınparmağı. [DS] || **kadın barmak**, {ağız} → kadınparmağı. [DS] || **kadın berberi**, Kadınların saç bakımını yapan berber; kuaför. || **kadın çamaşırı**, Kadınların kullandığı iç çamaşırı. || **kadın doğum**, Gebeliğin seyrini ve doğum tekniklerini konu alan tıp dalı. || **kadın düşkünü**, Kadınlara aşırı derecede düşkün olan erkek. || **kadın efendi**, Padişahın eşi; gedikli cariyelerin en yükseği. || **kadın göbeği**, {ağız} 1. Kuşburnu meyvesi. 2. Bir tür mantar. [DS] || **kadın gömleği**, Baştan giyilen bir tür gömlek. || **kadın iğnesi**, {ağız} → kadınığnesi. [DS] || **kadın kadına**, Kadınlar arasında; yalnız kadınların bulunduğu bir ortamda. || **kadın kadıncık**, Evinin işlerini beceri ile yapan, kadına özgü nitelikleri taşıyan ve eşine bağlı kadın; ağırbaşlı kadın. || **kadın kısmı**, Kadınlar. || **kadınlar hamamı**, 1. Kadınların yıkandığı hamam. 2. Hep birden konuşma sonucu kimin ne dediği anlaşılmayan gürültülü yer. || **kadın milleti**, Kadınlar. || **kadın olmak**, 1. Bekâreti gitmek. 2. Evinin işlerini becermek. 3. Bir kadından beklenen erdemlere sahip olmak. || **kadın parmağı**, {ağız} → kadınparmağı. [DS] || **kadın parmağı**, 1. Bir kadına ait tasarı; kadınla ilgili olan. 2. (Erkeğin yaptığı iş için) sevdiği kadının istekleri doğrultusunda. || **kadın terzisi**, Kadınlar için giyecek diken kimse. || **kadın ticareti**, huk. Çeşitli yollarla yirmi bir yaşını bitiren bir kız veya kadını cinsel ilişkiye girmek isteyen başkası için kandırma, sağlama, götürme ve taşıma işi; fuhuş için kadın pazarlama; pezevenklik. || **kadın tüccarı**, Yasa ve ahlak dışı cinsel ilişkileri organize eden kimse; fuhuş için kadın pazarlayan; pezevenk.

kadın², [kã (akraba) > ka-dın] {eT} is. 1. Kayın; dünür; hısım; evlilik akrabası; kayın. [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] 2. Kayın peder. [KB] [İKPÖy.] [Gabain] 3. Kocanın erkek kardeşi. [KB] ☞ **kadın kadnagun**, {eT} Kayın mayın. [DLT]

kadın³, [kadıñ] {eT} is. Kayın ağacı.

kadın⁴, [kadın] {ağız}sf. Güzel; hoş; şık. [DS]

kadınana, [kadın² + ana] {ağız} is. 1. Kaynana. 2. Babaanne. 3. Babanın ağabeyinin eşi; büyük yenge. [DS]

kadınbarmağı, -nı, -kları [kadın+parma(k)-ı] {ağız} is. → kadınparmağı. [DS]

kadınbarmak, -ğı [kadın+parmak] {ağız} is. → kadınparmağı. [DS]

kadınbudu, -nu, -tları [kadın+bu(t)-u] (kadı'nbudu) is. Yarısı çiğ, yarısı kavrulmuş kıymaya haşlanmış

soğanlı pirinç, maydanoz, tuz, biber ve yumurta katıldıktan sonra yoğrulup galetaya bulanarak kızartılmak suretiyle yapılan bir tür köfte.

kadıncı, [kadın-ca] (kadı'nca) zf. Kadına yakışır biçimde; kadına özgü.

kadıncık¹, -ğı [kadın-cık] is. Zavallı kadın; küçük kadın.

kadıncık², -ğı [kadın-cık] {ağız} is. Görümce. [DS]

kadıncık, -ğı [kadın-cık] {OsT} is. Hanımefendi; bayan.

kadıncıl, [kadın-cıl] sf. (Erkek için) kadınlara aşırı derecede düşkün; kadın düşkün; zendost.

kadındüğmesi, -ni, -eleri [kadın+düğme-s-i] (kadı'ndüğmesi) is. bot. Horozibiğigillerden bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen, düğme biçiminde yuvarlak başlı çiçekler açan bir otsu bitki; medine, (Gomphrena).

kadın, [kadıñ] {eT} is. Huş ağacı; kayın ağacı, (Betula). [DLT]

kadında, [kadın+gı (kız)?>kadıngā] (kadında:) {ağız} is. Yenge. [DS]

kadında, [kadın+gı (kız) ?] {ağız} is. 1. Yenge. 2. Gelin. 3. Elti. [DS]

kadıngöbeği, -ni, -kleri [kadın+göbe(k)-i] (kadı'ngöbeği) is. 1. Un, yumurta ve tereyağı ile yapılmış, ortası çukur bir tür hamur tatlısı. 2. {ağız} → kadın göbeği. [DS]

kadınığnesi, -in, -eleri [kadın+iğne-s-i] {ağız} is. Karağne denilen böcek. [DS]

kadınlaşma, [kadın-la-ş-ma] is. Kadına özgü niteliklere bürünme.

kadınlaşmak, [kadın-la-ş-mak] gçsz. f. [-ır] 1. Kadına özgü nitelikler kazanmak; kadına benzer durum almak. 2. Kadın durumuna gelmek.

kadınlık, -ğı [kadıñ-lık] is. 1. Kadın olma durumu. 2. Bir kadının gerekli bütün erdem ve nitelikleri taşıması. 3. Kadına özgü niteliklerin tümü.

kadınmak, [kad-mak (üzülmek) > kad-ın-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Pişman olmak; nedamet getirmek. [EUTS]

kadınnine, [kadın+nine] is. 1. Büyük anne. 2. Yaşı ilerlemiş kadın.

kadınparmağı, -nı, -kları [kadın+parma(k)-ı] {ağız} is. 1. İnce kabuklu bir tür üzüm. 2. İnce uzun, sulu ve yumuşak bir armut. 3. Üç kulaklı ekşimsi bir ot. 4. Baklavaya benzer bir tür tatlı. [DS]

kadınsal, [kadın-sal] sf. Kadına özgü; kadınla ilgili.

kadınsı, [kadın-sı] sf. 1. Kadına yaraşır; kadına özgü; kadın gibi. 2. (Erkek için) kadına özgü davranışlarda bulunan; kadın görünümü taşıyan; kadın karakterli; efemine.

kadınsılık, -ğı [kadın-sı-lık] is. Kadınsı olma durumu.

kadıntuzluğu, -nu, -kları [kadın+tuz-lu(k)-u] (ka-

- di'ntuzluğu* {OsT} *is. bot.* Kadıntuzluğugillerden, çitlerde ve orman açıklıklarında yetişen, çiçekleri olgunlaştığında erkek organları aniden dişi organ üzerine düşerek döllemeyi sağlayan, kırmızı buruk meyveli çalı; sarı çalı; cavşir, (*Berberis*).
- kadıntuzluğugiller**, [kadın+tuz-lu(k)-u-gil-ler] (*kadı'ntuzluğugiller*) *is. bot.* Düzensiz yapraklı, üzüm-sü meyveleri çoğunlukla yenilen, salkım çiçekli bir bitki familyası, (*Amberperis*).
- kadioğlu**, [kadı+oğ(u)-u] {ağız} *is.* Bergama yöresine ait bir zeybek. [DS]
- kadır**, [kād-mak > kağ-ır] *sf.* 1. Sert; sarp; çetin; müthiş; şiddetli; güç; zor. [DLT] [ETY] [EUTS] 2. *is.* Gazup; öfkeli somurtkan; kızgın; hiddetli; yırtıcı. [EUTS] [Gabain] {ağız} [DS] ☞ **kadır han**, {eT} *Hakanların sert ve çetin olanı.*|| **kadır kış**, *Kara kış; zemheri.* [DLT]
- kadırğa**¹, [Yun. katargon] (*kadı'rga*) *is.* 1. *dnz.* Özellikle Akdeniz'de kullanılmış olan yelkenli ve iki direkli savaş gemisi. 2. {ağız} Harmanın rüzgâr alan tarafına ekin demetleriyle yapılan engel. [DS] ☞ **kadırğa balığı**, *zool.* *Balinalar takımından, tropikal ve yarı tropikal denizlerde yaşayan, avını bütün ve canlı olarak yiyen memeli hayvan; kaşalot; ispermeçet; amber balığı, (Physeter catodon).*|| **kadırğa tertibi demir**, *dnz.* *Çabuk demirleyebilmek için cıvadra altına yerleştirilmiş demir.*
- kadırğa**, {eT. kağır > kağır-ga} {ağız} *sf.* 1. Kuvvetli. 2. Becerikli. [DS]
- kadırgak**, [kağır-mak > kağır-gāk] (*kadırga:k*) {eT} *is.* Çok çalışmak yüzünden elde meydana gelen nasır. [DLT]
- kadırğan**, [kağır-mak > kağır-gān] (*kadırga:n*) {eT} *sf.* 1. Daima eğdiren; daima büktüren [DLT] 2. *is.* Bir tür akasya ağacı, (*Sophora japonica*). [Clauson]
- kadırlık**, [*kađrā-mak > kađrā-k > kağırlık ?] {eT} *is.* Ağırşak. [ETY]
- kadırlanmak**, [kağır-la-n-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Huyunu çetinleşir göstermek. [DLT]
- kadırmak**, [*kād-mak > kağ-ır-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* 1. Bükmek; eğmek. [EUTS] 2. Büktürmek; eğdirmek; burdurmak. [DLT] 3. Reddetmek; döndürmek. [DLT] 4. Karşı koymak. [KB]
- kadırtmak**, [kağ-ır-t-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Büktürmek. [DLT]
- kadırs**, [*kād-mak > kağ-ız] {eT} *is.* → kadız.
- kadırs**, [kağ-ış] {eT} *is.* Kayış. [DLT]
- kadıslamak**, [kağış-lā-mak] (*kadışla:mak*) {eT} *gçl. f. [-r]* Kayış yapmak. [DLT]
- kadısmak**, [kađū-mak > kađu-ş-mak] {eT} *iştes. f. [-ur]* → kaduşmak. [DLT]
- kadırgan**, [kağı-t-ğan] {eT} *sf.* Kimseye boyun eğmeyen; inatçı; dik başlı. [DLT]
- kadıtmak**¹, [kād-mak > kağ-it-mak] {eT} *gçsz. f. [-ur]* 1. İnat etmek; dik başlı olmak; kimseye boyun eğmemek; dikilmek. [DLT] [KB] 2. Geri dönmek; yüz çevirmek. [KB]
- kadıtmak**², [*kād-mak > kağ-it-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* 1. Çevirmek; döndürmek; bükmek. [EUTS] 2. *gçsz. f.* Geri dönmek; çekinmek. [DLT] 3. Soğuktan ölmek. [DLT]
- kadıtmak**³, [kađū-mak > kađu-t-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* → kadutmak. [DLT]
- kadızs**¹, [*kād-mak > kağ-ız] {eT} *is.* 1. Ağaç kabuğu. [DLT] 2. Tarçın. [EUTS] [Gabain]
- kadızs**², [Yun. khados] {ağız} *is.* Büyük fiçı. [DS]
- kadızs**³, [ka (*saman*) + dız (*hırsız*)] {ağız} *is.* 1. Saman hırsız. 2. Samanyolu.
- kadızgaklık**, [kağız-gāk-lık] {eT} *sf.* Ağaç kabuğu gibi pürtüklü.
- kadızmanmak**, [kağ-ız-la-n-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Kabuklanmak. [DLT]
- kadı**¹, [İng. caddie] *is. spor.* Golf oyuncularının sopalarını bir torba içinde taşıyan küçük erkek çocuk.
- kadı**², [? kadı] {ağız} *is.* Büyük fiçı. [DS]
- kadı**³, {eT. ka (*husım*) > ka-di} {ağız} *is.* 1. Yenge. 2. Hanım. 3. Babaanne. [DS]
- kadib**, [Ar. kağıb / قضيب] (*kadı:b*) {OsT} *is.* 1. İnce ve düz fidan veya dal. 2. Erkeklik organı.
- kadid**, [Ar. kağıd / قديد] (*kadı:d*) {OsT} *is.* 1. Dilimlenerek güneşte, hafif ateş ya da iste kurutulmuş et. 2. *tip.* Etlere dökülmüş, yalnız kemik kalmış olan gövde; iskelet. 3. *mec.* Bir deri bir kemik kalmış, çok zayıf kimse. ☞ **kadidi çıkmak**, *Çok zayıflamak; bir deri bir kemik kalmak; iskeleti çıkmak.*
- kadife**, [Ar. kağife / قديفة / قديفة] {OsT} *is.* 1. Kırpılmış nesne. 2. Belirli uzunlukta bırakılmış ham madde lifleri, yüzeyine yumuşaklık ve parlak bir görünüm veren bir tür dokuma. 3. {ağız} Uskumru büyüklüğünde pulsuz tatlı su balığı. [DS] 4. *sf.* Bu tür kumaştan yapılmış; kadife ile kaplanmış. 5. Kadife özelliği verilmiş olan. ☞ **kadife bıçağı**, *Kadife veya halının tüylerini meydana getirmeye yarayan alet.*|| **kadife boynuz**, *Geyiğin yeni çıkan ve üzerinde kadifeye benzer tüyleri bulunan boynuzu.*|| **kadife çiçeği**, *bot.* *Bileşikgillerden sarı, turuncu bazen de esmer renkteki çiçekleri kömeç oluşturan bir yıllık otsu süs bitkisi, (Tagetes).*|| **kadife gibi**, *Pürüzsüz, kaygan ve yumuşak olan.*|| **kadife kâğıt**, *Kumaş görünümü verebilmek için üzerine elyaf yapılandırılmış kâğıt.*|| **kadife ördek**, *zool.* Ör-

- dekgillerden, erkeğinin her tarafı parlak siyah, göz arkasında küçük beyaz bir lekesi bulunan kuzey ülkelerinde yaşayan ve ülkemizde kışlayan bir göçmen kuş; beyaz bantlı ördek, (Melanitta fusca).|| kadife tüyler, Bazı bitki organlarını örten sık, yumuşak ve kısa tüyler.*
- kadifeci**, [kadife-ci] *is.* 1. Tezgâhta kadife dokuyan işçi. 2. Kadife satan veya kadifeden ev veya giyim eşyası üreten kimse.
- kadifeleşme**, [kadife-le-ş-me] *is.* Kadife durumuna gelme.
- kadifeleşmek**, [kadife-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* 1. Kadife durumuna gelmek. 2. mecaz. Samimiyet oluşturmak; yumuşamak.
- kadifemsi**, [kadife-msi] *sf.* Kadifeyi andıran; kadife görünümünde olan.
- kadilh**, [Ar. *kaḏḥ* (çekıştirme) > *kādiḥ* / *kādiḥa* قاده] (*ka:diḥ*) {OsT} *sf.* Birinin aleyhinde konuşan; çekıştiren; yeren; kötöleyen; dedikoducu.
- kadiha**, [Ar. *kaḏḥ* (çekıştirme) > *kādiḥ* / *kādiḥa* قاده] (*ka:diḥa*) {OsT} *is.* Dedikoducu kimse.
- kadik¹**, -**ği** [? kadik] {ağız} *is.* Teyze. [DS]
- kadik²**, -**ği** [Far. *kūndek* => *kūtük*] {ağız} *is.* Tahta yapılmak için yontulmuş tomruk. [DS]
- kadiko**, [? kadiko] {ağız} *is.* Ağabey. [DS]
- kadilkuzat**, [Ar. *kādī'l-kuḏāt* القضاة] (*ka:di:l-kuza:t*) {OsT} *is.* İmparatorluk döneminde kadıların en büyük amiri; kadı başı; baş kadı.
- kadim¹**, [Ar. *kaḏem* > *kādim* قادم] (*ka:dim*) {OsT} *is.* 1. Ayak basan; varan. 2. Taşradan gelmiş bulunan.
- kadim²**, [Ar. *kaḏim* > *kādim* / *kādīme* قديم / قديمه] (*ka:dim*) {OsT} *sf.* 1. Başlangıcı bilinmeyecek kadar çok geçmişte kalan; çok eski; ezeli. 2. Öncesi hiçbir kimse tarafından bilinmeyen. 3. huk. Eskiden beri uygulanagelen; eskiden beri var olan. 4. *is.* Eski zaman. ☞ **kadīmū'l-eyyām**, {OsT} *Eski günler.*
- kadime**, [Ar. *kaḏem* > *kādime* قادمه] (*ka:dime*) {OsT} *is.* 1. Ayak basan kadın. 2. Taşradan gelmiş bulunan kadın. 3. mecaz. Yolculuğa başlama; yola çıkma. 4. *as.* İleri karakol; öncü birlik. 5. *zool.* Kuşların kanatlarının ön tarafındaki uzun telekler. ☞ **kādime-cūnbān-ı azīmet**, {OsT} 1. (Kuş için) uçmak üzere kanadını çırpma. 2. Yolculuğa çıkma.
- kadimen**, [Ar. *kaḏīmen* قديمًا] (*kadi:'men*) {OsT} *zf.* 1. Eskiden beri. 2. Eski zamanda; eskilerde.
- kadimî**, [Ar. *kaḏīmī* قديمي] (*kadi:mi:*) {OsT} *sf.* 1. Eskiye ilişkin. 2. Eskiden beri var olan; eskiden beri yürürlükte olan.
- kadimiye**, [Ar. *kādīmiyye* قادميه] (*ka:dimiye*) {OsT} *is.* bot. Porsuk ağacıgiller.
- kadinge**, [kadın+yenge] {ağız} *is.* Yenge. [DS]
- kadinne**, [kadın+nine] *is.* 1. Büyük anne. 2. Çok yaşlı kadın. 3. {ağız} Kaynana. [DS]
- kadir¹**, [Ar. kudret > *kādir* قادر] (*ka:dir*) {OsT} *sf.* 1. Güçlü; kuvvetli. 2. Bir şeyi yapmaya gücü yeten; muktedir. 3. Her şeye gücü yeten; Allah. ☞ **kādir-ēndāz**, {OsT} *İyi ok atan; attığını vuran.*|| **Kādir-i mutlak**, {OsT} *Mutlak güç sahibi olan; her şey gücü yeten; Allah.*|| **kadir olmak**, *Bir şeyi yapmaya gücü yetmek; muktedir olmak.*
- kadir²**, -**dri** [Ar. *kaḏr* قدر] {OsT} *is.* 1. Değer; kıymet. 2. Onur; şeref; saygınlık. 3. Rütbe; aşama. 4. Nice-lik; derece. 5. *gök b.* Bir yıldızın parlaklık bakımından bulunduğu derece; parlama derecesi. ☞ **Kadir Gecesi**, *Kur'an'ın indirilmeye başlandığı Ramazan ayının 7. gecesi.*|| **Kadir Gecesi doğmak**, *Şanslı olmak.*|| **kadrini bilmek**, *Bir şeyin veya kim- senin değerini bilmek; ona gereken değeri ve say- gıyı göstermek.*
- kadir³**, [Ar. kudret > *kaḏir* قادير] (*kadi:r*) {OsT} *sf.* Tü- kenmez kudret sahibi olan; Allah.
- kadirbilir**, [Ar. *kaḏir* + T. *bil-ir*] *sf.* 1. Değeri olan şeyleri koruyan. 2. Toplum içinde saygın yeri olan kişileri veya kendisine yardım ve hizmet edenleri sayan ve onlara önem veren kişi; iyilikbilir; değer- bilir; kadirşinas.
- kadirbilirlik**, -**ği** [Ar. *kaḏir* + T. *bil-ir-lik*] *is.* Değer- bilir olma durumu; iyilikbilirlik; değerbilirlik; ka- dirşinaslık.
- kadirbilmez**, [Ar. *kaḏir* + T. *bil-mez*] *sf.* 1. Değeri olan şeyleri koruyamayan. 2. Toplum içinde saygın yeri olan kişileri veya kendisine yardım ve hizmet edenleri saymayan ve onlara önem vermeyen kişi; değerbilmez; nankör.
- kadirbilmezlik**, -**ği** [Ar. *kaḏir* + T. *bil-mez-lik*] *is.* Değerbilmez olma durumu; nankörlük.
- Kadiri**, [Abdülkadir Geylanî > Ar. *kādīri* قادري] (*ka:diri:*) {OsT} *sf.* Kadirilik taraftarı ya da bu tari- katın üyesi olan.
- Kadirilik**, [Abdülkadir Geylanî > *kādīri-lik*] (*ka:diri:lik*) *is.* Kendilerine göre belli öğretileri ve açık zikirleri bulunan Abdülkadir Geylanî tarafın- dan kurulan bir tarikat; Kadiriye.
- Kadiriye**, [Abdülkadir Geylanî > Ar. *kādīri* > *kā- dirīyye* قادريه] (*kadi:riye*) {OsT} *is.* → Kadirilik.
- kadirne**, [Yun. *khardenina*] {ağız} *is.* Saka kuşu. [DS]
- kadirşinas**, [Ar. *kādir* + Far. *şinās* قادرشناس] (*ka:dir-şina:s*) {OsT} *sf.* 1. Değeri olan şeyleri koruyan. 2. Toplum içinde saygın yeri olan kişileri veya kendi- sine yardım ve hizmet edenleri sayan ve onlara önem veren kişi; iyilikbilir; değerbilir; kadirbilir.
- kadirşinaslık**, -**ği** [kadirşinas-lık] (*ka:dirşina:slık*) *is.*

- Değerbilir olma; iyilikbilirlik; değerbilirlik; kadirbilirlik.
- kadis**, [? kadis] {ağız} is. Su kovası. [DS]
- kadiz**, [? kadiz] {ağız} is. → kadis. [DS]
- kadlak**, -ğı [kad-la-k] {ağız} zf. Kadar. [DS]
- kadlıg**, [kad-lık] {eT} is. İkileme dikiş; çifte dikiş. [DLT]
- kadmak**¹, [*kād-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] → kaymak. [DLT]
- kadmak**², [kad-mak] {eT} gçl. f. [-ur] 1. Bunaltmak. [İKPÖy.] 2. Bükmek; boyun eğdirmek. [İKPÖy.]
- kadmak**³, [kad-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] Üzülmek.
- kadmak**⁴, [kat-mak / kad-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Katmak; eklemek. [EUTS]
- kadmak**⁵, [kād-mak] {eT} döñsl. f. [-ur] 1. Tipide ölmek. [DLT] 2. Sertleşmek; katılaşmak. [EUTS] 3. gçl. f. Takatsizleştirmek. [EUTS]
- kadmiyum**, [Fr. cadmium] is. kim. Kalay görünüşünde, atom numarası 48, atom ağırlığı 112.41, özgül ağırlığı 8,6 olan, 320°C'de ergiyen, 778°C'de portakal rengi buhar yayarak kaynayan, yüksek düzeyde nötron soğurucu özelliği nedeniyle reaktörlerin denetim çubuklarında kullanılan, çok parlak, doğal bir element; sembolü: Cd. ☞ **kadmiyum eşik değeri**, fiz. Bir deney düzeninde verilen bulucu tepkisinin değişmemesi koşuluyla saptanan nötron enerjisi değeri.
- kadnagun**, [kadın > kad(ı)n-ā-ğun] (kadna:gun) {eT} is. Evlilik hısımlığı olanlar; kayingiller. [DLT]
- kado**, [? kado] {ağız} is. Kabak. [DS]
- kadoz**, [? kadoz] {ağız} is. On okkalık fiçi. [DS]
- kadr**, [Ar. qadr قدر] {OsT} is. → kadir². ☞ **kadr-āšnā**, {OsT} Kadirbilir; değerbilir. || **kadr-bahş**, {OsT} Değer veren. || **kadr-dān**, {OsT} Kadir bilir. || **kadr-dānî**, {OsT} Kadirbilirlik. || **kadr-i evvel**, {OsT} gök b. Parlaklık derecesi 1 olan yıldız. || **kadr-nā-şinās**, {OsT} Kadirbilmez; değerbilmez. || **kadr-nā-şināsî**, {OsT} Değerbilmezlik. || **kadr-şinās**, {OsT} Değerbilir. || **kadr-şināsî**, {OsT} Değerbilirlik.
- kadraj**, [Fr. cadrage] is. Çerçeveleme.
- kadrak**, [*kadrā-mak > kadra-k] {eT} sf. 1. Kaba; pürtüklü. 2. is. Dağ katları ve kıvrımları; yan; yamaç. [DLT] ☞ **kat kadrak**, Yamaç.
- kadraklanmak**, [kadrak-la-n-mak / kadrak-la-n-mak] {eT} döñsl. f. [-ur] (Dağ için) girinti çıkıntısı çok olmak. [DLT]
- kadramak**, [*kad-rā-mak] {eT} gçl. f. [-r] Bilemek.
- kadran**, [Lat. quadrare > Fr. cadran] is. Saat, pusula, sayaç gibi araçlarda, üzerinde rakamların bulunduğu, bölümlenmiş dairesel düzlem.
- kadranlı**, [kadran-lı] sf. Kadranı bulunan.
- kadranmak**, [*kadrā-mak > kadra-n-mak] {eT} döñsl. f. [-ur] 1. Diş gıcırdatmak. [Clauson] 2. Kızmak; köpürmek. [DLT]
- kadrat**, [Fr. cadrat] is. 1. Dizgi ve tertip işlerinde kullanılan 4.51 mm'ye eşit ölçü birimi olup 12 puntodur. 2. Dizgide harfler arasına yerleştirilen yazısız metal parça.
- kadrılmak**, [kad-ır-mak > kad(ı)r-ıl-mak] {eT} edil. f. [-ur] Bükülmek; eğilmek. [DLT]
- kadrınmak**, [kād-mak > kad-ır-mak > kad-(ı)r-ın-mak] {eT} döñsl. f. [-ur] Huyunu çetinleşir göstermek. [DLT]
- kadrışmak**, [kadir-mak > kad-(ı)r-ış-mak] {eT} işteş. f. [-ur] 1. Birlikte bükmek. 2. Karşılıklı birbirinin sözlerini reddetmek. [DLT]
- kadril**, [Fr. quadrille] is. Dört, altı veya sekiz çiftin icra ettiği beş figürden oluşan bir dans ve onun müziği.
- kadro**, [İt. quadro] is. 1. Kamu hizmetlerinin sürekli ve düzgün bir şekilde yürütülmesi için belirli nitelik ve sayıdaki görevlilerin tümü. 2. Bu kişilerin sayısını, niteliklerini, hak ve görevlerini belirleyen statü. 3. Bisiklet ve motosiklette asıl iskeleti oluşturan metal borular. ☞ **kadroya girmek**, Bir kamu görevi için gerekli olan kişiler arasında yer almak. || **kadroya dahil**, Kadroya girmiş olan.
- kadrolu**, [kadro-lu] sf. Kadrosu olan; kadroya dahil edilmiş bulunan.
- kadrosuz**, [kadro-suz] sf. Kadrosu bulunmayan; kadro verilmemiş bulunan.
- kadrosuzluk**, -ğü [kadro-suz-luk] is. Kadrosuz olma durumu.
- kadrulanmak**, [kadrak-la-n-mak] {eT} döñsl. f. [-ur] → kadraklanmak.
- kadug**, [kad-ug / kad-ıg] {eT} sf. → kadıg.
- kaduk**, [kodu] {ağız} is. Sıpa. [DS]
- kadulmak**, [kadū-mak > kađu-l-mak] {eT} edil. f. [-ur] Seyrek dikişle dikilmek. [DLT]
- kadumak**, [*kād-mak > kad-ū-mak] (kadu:mak) {eT} gçl. f. [-r] Seyrekçe dikmek. [DLT]
- kadun**, [Soğd. h^vatēn / h^vat'yn => hatun / kātun > kadın] {eAT} is. → kadın². [DK] → katun. [EUTS]
- kadura**, [Yun. khadro] {ağız} is. Resim; fotoğraf. [DS]
- kadurmak**, [*kād-mak > kad-ur-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] Pişman olmak. [EUTS]
- kaduşmak**, [kadū-mak > kađu-ş-mak / kadışmak] {eT} işteş. f. [-ur] 1. Dikmekte birine yardım etmek. 2. Birlikte dikmek. 3. Dikmekte yarışmak. [DLT]
- kadutmak**, [kadū-mak > kađu-t-mak] {eT} gçsz. f. [-ur]. Geri dönmek. [DLT]

kaduz, [Yun. khados] {ağız} is. → kadız. [DS]

kadük, -gü [Lat. cadere (düşmek) > Fr. caduc / caduque] *sf.* 1. Düşmüş; düşük. 2. Eskimiş; değerini yitirmiş. 3. *tp.* Gebelik sırasında değişikliğe uğrayarak doğumda dökülen döl yatağı mukozasının yüzey kısmı. 4. *huk.* Geçerliliğini yitirmiş bir hukuk işlemi. ☞ **kadük olmak**, Geçerliliğini yitirmek; hükümsüz kalmak.

kaf¹, [Ar. kaf ق] {OsT} is. Arap alfabesinin yirmi birinci harfi; *kalın k* sesine karşılık olup ebced hesabında 100 sayısını gösterir. ☞ **kaf çakmak**, {ağız} Dalga geçmek. [DS]|| **kaf çekmek**, {ağız} Kur'a çekmek. [DS]

kaf², [Ar. kāf / kef ك] (kāf) {OsT} is. Arap alfabesinin yirmi ikinci harfi; *ince k* sesine karşılık olup ebced hesabında 0 sayısını gösterir. ☞ **kāf-i Arabî**, {OsT} Arap kefi. || **kāf-i Fārisî**, {OsT} "G" sesini veren İran kefi; *kimi zaman n, g sesini de verir.* || **kāf-i levlak**, {OsT} ["Levlāke levlāke lemā hālaqtü 'l-eflāke." (Sen olmasaydın, sen olmasaydın yeri göğü yaratmazdım) kudsî hadisinden alınarak] Hz. Muhammed. || **kāf-i musattah**, {OsT} Yazıda satırı doldurmak veya hat sanatında yazıyı güzel göstermek için yatık olarak yazılan kef (ك) harfi. || **kāf-i tāzî**, {OsT} → kāf-i Arabî. || **kāf ü nün**, {OsT} Arapçada "ol" anlamına gelen "kâin" (ك) emri.

kaf³, [Far. kāften (yarmak) > kāf كاف] (ka:f) {OsT} *sf.* Yaran; yarıcı; çatlatan.

kaf⁴, [kaf] {ağız} is. Tarla kenarındaki yüksek setler. [DS]

Kaf⁵, [Ar. kaf (kafkasya yer adının baş harfinden) ق] is. Masallarda geçen ulaşılması, aşılması güç bir dağın adı.

kafa, -a'i [Ar. kafā' قفا] {OsT} is. → kafa.

kafa, [Ar. kafā' قفا] {OsT} is. 1. İnsan vücudunun en üst, hayvan vücudunun en ön ucu; baş. 2. İnsan ve omurgalılarda, içinde beyin bulunan, kemiklerle çevrili kutu; kafa tası. 3. Zihinsel yetilerin tümü; zekâ; akıl; kavrama gücü. 4. Yaşanılanları, öğrenilenleri ve bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü; hafıza; akıl; bellek; zihin. 5. *mecaz.* Bir olay, nesne veya düşünce üzerinde varılan yargı; fikir; düşünce; görüş; anlayış; zihniyet. 6. {ağız} Zıpzip oyununda bilyelerin en büyüğü. [DS] 7. Bir şeyin arka tarafı; arka. 8. (Kimi aygıtlar için) baş kısmı. 9. *dnz.* Fıçı ve bidonların yüklemeye ve boşaltılmasında kullanılan bir tür sapan. 10. *bsy.* Manyetik bir ortama kayıt yapan, okuyan ya da silen elektronik parça. 11. *spor.* Futbolda topu yönlendirmek için yapılan kafa ile vuruş. 12. Bir çekicinin kalın olan kısmı. 13. Birtakım tezgâhında kesici takımlara kumanda eden düzeneklerin bulunduğu kısım. 14. {ağız} Üzümle yapılan bir tür hamur tat-

lısı. [DS] 15. {ağız} Avcıların içerisine gizlendikleri, pusu kurdukları etrafı ağaçla çevrili küçük yer. [DS] 16. {ağız} Yapıda duvar içlerinde kullanılan küçük dolgu taşları. [DS] 17. {ağız} kemençede burguların bulunduğu bölüm. [DS] 18. {ağız} Tülbent. [DS] ☞ **kafa bırakmamak**, (Bir çalışma, olay veya durum) zihni yormak, çalışmaz duruma getirmek. || **kafa boşluğu**, İçinde beynin bulunduğu ve kafatası tarafından çevrilen boşluk. || **kafa cilalamak**, Asırı gitmeden biraz içmek. || **kafa çekmek**, İçki içmek. || **kafa çıkışı**, *spor.* Futbolda, topa kafa ile yapılan vuruş. || **kafa çömleği**, {ağız} Ortası geniş olan yemek tenceresi. [DS] || **kafadan**, 1. Yazıya dökmeden; zihinden; akıldan. 2. Akıl dengesi bozuk. || **kafadan atmak**, Bir konu üzerinde düşünmeden rastgele konuşmak. || **kafadan ayaklılar**, *zool.* Yumuşakçalardan başlarının önünde kaslı, çekmenli veya çengelilli uzun kolları bulunan, iyi gelişmiş gözleri olan tehlike hâlinde mürekkep püskürterek korunan sınıf, (Cephalopoda). || **kafadan bacaklılar**, *zool.* Yumuşakçalardan, kalamar, ahtapot, mürekkep balığı gibi baş bölgesinde tutunmayı ve hareketi sağlayan, uzun kollar hâlinde vantuzları olan 550 türü içeren hayvanlar sınıfı, (Cephalopoda). || **kafadan çatlak**, Dengesizce davranan; akli tam olmayan; dengesiz; kafadan kontak. || **kafadan gayrimüsellah**, Akılsız. || **kafadan kontak**, Akli tam olmayan; akılsız. || **kafa daşı** (taşı), {ağız} Kaldırım taşlarının önüne dizilen iri taşlar. [DS] || **kafa dengi**, Düşünce, anlayış, görüş ve zevkleri birbiriyle uyuşan kişilerden her biri. || **kafa derisi dansı**, Amerika Kızılderililerinin kafa derilerini sallayarak yaptıkları bir dans. || **kafa dinlemek**, Gürültü patırtıdan veya sorunlardan uzak kalarak zihnini dinlendirmek; zihnen biraz rahatlamak. || **kafa dişi**, {ağız} Azı dişi. [DS] || **kafa göz çıkarmak**, 1. Kaba bir davranışta bulunmak. 2. Zarar vermek; kırmak. 3. Kavga etmek. || **kafa göz kırmak**, 1. Kaba bir davranışta bulunmak. 2. Zarar vermek; kırmak. 3. Kavga etmek. || **kafa gözü yarmak**, 1. Kaba bir davranışta bulunmak. 2. Zarar vermek; kırmak. 3. Kavga etmek. || **kafa içi**, Kafatası. || **kafa işçisi**, Bedensel gücünü değil de kafa gücünü, düşünce ve aklını kullanan; geçimini fikir üreterek sağlayan kişi; fikir işçisi. || **kafa indeksi**, Kafatasının en büyük genişliğinin en büyük uzunluğuna bölünmesi ile elde edilen özel rakam. || **kafa kafaya vermek**, (İki veya daha çok kişi için) bir kenara çekilip bir şeyler konuşmak; gizli planlar yapmak. || **kafa kâğıdı**, {ağız} Kimlik belgesi; nüfus cüzdanı. [DS] || **kafa kalmamak**, Zihni yorulup çalışamaz duruma gelmek. || **kafa kazımak**, {ağız} Gevezelik ederek usanç vermek. [DS] || **kafa koçanı**, {ağız} Kimlik belgesi; nüfus cüzdanı. [DS] || **kafa patlatmak**, Bir konu üzerinde yorucu bir şekilde çalışmak, düşünmek; bir konuyu çözüme kavuşturmak için bütün

zihinsel gücünü kullanmak. || **kafa penceresi**, {ağız} Eski yapılarda, camilerde pencerelerin üst bölümündeki küçük pencereler; tepe penceresi. [DS] || **kafa sallamak**, Doğru veya yanlış olduğunu düşünmeden söylenen her sözü doğrulamak veya kabul etmek. || **kafa sathı**, spor. Kale siperi ile kale hendeği arasında kalan uzaklık. || **kafası almamak**, 1. Çeşitli nedenlerle anlayamamak; kavrayamamak. 2. (Bir olay veya durumu) olabilir görmemek; mantıklı bulmamak. || **kafası basmamak**, Bir şeyi anlayamamak; kavramakta yetersiz kalmak. || **kafası boş**, Akılsız. || **kafası bozulmak**, Kızmak; sinirlenmek; öfkelenmek. || **kafası bulanmak**, Bir olay veya durum karşısında düşünemez olmak; akli karışmak; net bir çözüm getirememek. || **kafası çalışmak**, Düşünebilir, çözüm üretebilir nitelikte olmak; kavrama ve anlama yeteneği iyi olmak; zihni gücü yeterli olmak. || **kafası çalışmaz**, Sersem; aptal; budala. || **kafası dönmek**, 1. Çok kızıp öfkelenmek. 2. Alkol veya başka bir sebeple dengesi bozulmak; düşecek gibi olmak; başı dönmek. || **kafası dumanlı**, Hafif sarhoş. || **kafası durmak**, Zihni işlemez olmak; düşünememek. || **kafası işlemek**, Düşünebilir, çözüm üretebilir nitelikte olmak; kavrama ve anlama yeteneği iyi olmak; zihni gücü yeterli olmak. || **kafası kalın**, Anlayışsız; aptal; sersem; akılsız. || **kafası karışmak**, Akli karışmak; bir olay veya durum karşısında düşünemez olmak; net bir çözüm getirememek. || **kafası kazan gibi olmak**, 1. Çok çalışma yüzünden zihni yorulmak. 2. Gürültü yüzünden tedirgin olmak. || **kafası kızmak**, Öfkelenmek; sinir olmak. || **Kafası kopsun!** "Eksik olsun, kahrolsun!" anlamında kızgınlık ve beddua sözü. || **kafasına dank etmek**, (Gerçeği bir türlü kabul etmeyen birisi için) herhangi bir nedenle gerçeği anlamak; gerçeği kabul etmek zorunda kalmak. || **kafasına girmemek**, Anlayamamak; kavrayamamak. || **kafasına koymak**, Bir işi yapmaya kesin kararlı olmak; bu iş için inatla direnmek. || **kafasına sığmamak**, 1. Anlayamamak. 2. Akil erdirememek. || **kafasına sokmak**, Bir konuda birisini etkilemek; kandırmak; ikna etmek. || **kafasına söz girmemek**, 1. Çok inatçı olmak. 2. Söylenenlere değer vermemek; kulak asmamak. 3. Çok aptal olmak. || (birinin) **kafasına uymak**, Bir kimsenin etkisi altında kalarak onunla birlik olmak; onun dediklerini yapmak; aklına uymak. || **kafasına vura vura**, İsteyip istemediğine bakmadan; zorla. || **kafasına vurmak**, (İçki, oruç vb.) çok etki göstermek; sarsmak. || **kafasında canlanmak**, Zihninde belirlemek. || **kafasında şimşekler çakmak**, Uzun zamandır çözüm bulunamayan bir konu aniden aydınlığa kavuşmak. || **kafasında tutmak**, (Bir şeyi) unutmamak; aklında tutmak. || **kafasından çıkarmak**, 1. Bir şeyi unutmak. 2. O şeyden vazgeçmek. || **kafasından geçirmek**, Belli belirsiz, ayrıntısına inme-

den düşünmek. || **kafasından uçup gitmek**, Unutmak. || **kafasını duvara vurmak**, Çok pişman olmak; pişmanlık duymak. || **kafasını duvardan duvara vurmak**, Çok pişman olmak; pişmanlık duymak. || **kafasını ezmek**, Zararlı bir şeyi yok etmek; öldürmek. || **kafasını kaldıramamak**, dnz. Baş taraftan gelen büyük dalgaların etkisiyle geminin baş tarafı sürekli olarak denize gömülmek. || **kafasını kaşiyacak vakti olmamak**, Çok meşgul olmak; işinden başka şeylerle ilgilenememek. || **kafasını kızdırmak**, Çok öfkelenmek. || **kafasını kullanmak**, Akıllıca davranmak; düşünceli hareket etmek. || **kafasını kurcalamak**, (Bir şey, konu veya olay) düşündürmek; zihnini meşgul etmek. || **kafasının bir tahtası eksik** (noksan) olmak, Akli durumunda bozukluk olmak. || **kafasının dikine gitmek**, Öğütlere ve söylenenlere aldırmayarak kendi bildiği, kendi dilediği gibi davranmak. || **kafasını sokmak**, Barınabilecek bir yer bulup oraya girmek; yerleşmek. || **kafasını taştan taş çalmak** (çarpmak), Geçmiş bir fırsatı değerlendirememekten ya da yaptığı bir yanlış davranıştan dolayı çok pişman olmak. || **kafasını toplamak**, Kendini zorlayarak düşünebilecek duruma gelmek. || (birinin) **kafasını uçurmak**, Birini öldürtmek; idam etmek; boynunu vurdurmak; kafasını kesmek. || (birinin) **kafasını vurmak**, Birini öldürtmek; idam etmek; boynunu vurdurmak; kafasını kesmek. || **kafası şişmek**, Gürültü veya çok çalışma gibi sebeplerden zihni yorulmak. || **kafası takılmak**, (Bir şeyi, bir konuyu veya birini) sürekli düşünüyor, onunla uğraşıyor olmak. || **kafası yerinde olmak**, 1. Açık ve seçik olarak düşünebilmek. 2. Akli durumunda bir aksaklık olmamak. || **kafası yerinde olmamak**, Çeşitli sebeplerden zihnini toplayamamak; sağlıklı düşünememek. || **kafası yerine gelmek**, Zihin yorgunluğu geçmek; sağlıklı düşünebilecek duruma gelmek; kendine gelmek; ayılmak. || **kafa şişirmek**, Çok konuşmak ya da gürültü etmekle birini aşırı derecede rahatsız etmek; bir sözü tekrarlayarak dinleyeni rahatsız etmek. || **kafa tahta**, {ağız} Çatılarda örtü direklerini bastıran yassı taşlar. [DS] || **kafa tutmak**, (Birine veya bir topluluğa) boyun eğmemek; karşı gelmek; karşı durmak; diklenmek. || **kafa tüt-sülemek**, argo. İçki içmek; hafifçe sarhoş olmak. || **kafa ütölemek**, Gereksiz ve boş sözlerle rahatsız etmek; dinleyeni ilgilendirmeyen sözler söyleyerek rahatsız etmek. || **kafa vuruşu**, spor. Futbolda topa kafa ile yapılan vuruş. || **kafa yağı**, argo. Sperm sıvısı, meni. || **kafaya oynamak**, Bir yarış vb.nde birincilik için mücadele etmek. || **kafa yapısı**, Bir kimsenin düşüncesi veya siyasi görüşü; olaylara bakış açısı; zihniyet. || **kafayı bulmak**, argo. Sarhoş olmak; neşelenmek; keyfi yerine gelmek. || **kafayı çatlatmak**, Akli dengesini yitirmek; delirmek. || **kafayı çekmek**, İçki içmek; kafa çekmek. || **kafayı de-**

ğiştirmek, *Düşüncesini değiştirmek; kanaatini değiştirmek; görüşü değişmek.*|| **kafayı dinlemek**, *Zihnini yoran şeylerden ya da gürültüden uzak kalarak biraz rahatlamak.*|| **kafayı oynatmak**, *Aklı dengesi bozulmak; delirmek; aklını oynatmak.*|| **kafayı tütsülemek**, *Sarhoş olmak.*|| **kafayı üşütmek**, *Aklı dengesini yitirmek; delirmek.*|| **kafayı vurmak**, *1. Pişman olmak. 2. Yatmak. 3. Hasta düşmek.*|| **kafayı yemek**, *Aklı dengesini yitirmek; delirmek; çıldırmak.*|| **kafayı yere vurmak**, *1. Hasta olup yatmak. 2. Yorgunluktan ayakta duramayıp yatmak.*|| **Kafa yok!** *Akılsız; düşüncesiz.*|| **kafa yormak**, *Bir konu üzerinde ince ayrıntılarına varınca ya kadar düşünmek; irdelemek.*

kafadar, [Ar. *ḳafā* + Far. -*dār* قفادار] (*kafada:r*) *is.* Düşünce, görüş ve anlayışları birbirine uyan kişilerden her biri; aynı kafa yapısını taşıyanlar.

kafadarlık, -*ğı* [kafadar-lık] *is.* Kafadar olma durumu.

kafak, -*ğı* [kavak / kafak] {ağız} *is.* Çınar. [DS]

kafakol, [kafa+kol] *is. spor.* Güreşte rakibinin kafasını koltuk altına sıkıştırmak suretiyle düşürmeyi kolaylaştıran bir oyun. ☞ **kafakola almak**, *Birini çeşitli hilelerle, vaat ve kandırmalarla kendi yanına çekmek; dilediğini yaptırmak.*

kafalak, -*ğı* [kof > kaf-ala-k / gaf-ala-k] {ağız} *sf.* Kendini öven. [DS]

kafalama, [kafa-la-ma] {ağız} *sf.* (Kömür için) iri. [DS]

kafalı, [kafa-lı] *sf.* **1.** Kafası olan. **2.** Belirtilen nitekte bir kafaya sahip bulunan. **3. mecaz.** Anlama ve kavrama yeteneği üstün olan; akıllı; zeki.

kafalık¹, -*ğı* [kafa-lık] {ağız} *is.* **1.** En büyük bilye. **2.** Tütün denklelerinin kenarlarına konulan üçüncü kalite tütün yaprakları. [DS]

kafalık², -*ğı* [kova-lık / kofa-lık] {ağız} *is.* Birikinti suların bıraktığı çukurluk. [DS]

kafar, [Ar. *ḳafa* + Far. -*dār* => kafar] {ağız} *is.* Arkadaş. [DS]

kafas, [Ar. *ḳafaş* قفص] {OsT} *is.* Kafes.

kafasız, [kafa-sız] *sf.* **1.** Kafası olmayan. **2. mecaz.** Anlama, kavrama ve düşünme yeteneği yetersiz olan; akılsız; aptal.

kafasızlık, -*ğı* [kafa-sız-lık] *is.* **1.** Kafasız olma durumu. **2. mecaz.** Anlama, kavrama ve düşünme yeteneği yetersizliği; akılsızlık; aptallık.

kafataşçı, [kafa+tas-(1)-cı] *is.* **1.** Aşırı ölçüde ırkçı olan; milliyet duygusunu ırk ve kafa biçimine kadar indirgeyen kimse. **2. sf.** Kafataşçılık yanlısı.

kafataşçılık, -*ğı* [kafa+tas-(1)-cı-lık] *is.* Millet kavramını kafatası biçimlerine kadar indirgeyen ırkçı görüş; ırkçılık.

kafatası, [kafa+tas-ı] *is.* İnsan ve omurgalı hayvanlarda içinde beyin bulunan kemik çerperli kutu. ☞

kafatası avcıları, *İlkel kabilelerden erkeklerin birlikte oturdukları konuta düşman ya da atalarının kafatasını asmayı âdet edinen topluluk; yamyamlar.*|| **kafatası bilimi**, *İnsan kafatasındaki değişimleri inceleyen antropoloji dalı.*|| **kafatası ölçümü**, *İnsan kafatasını ölçmeye yarayan teknik ve bilgilerin tümü.*

kafatassızlar, [kafatas(1)-sız-lar] *is. zool.* Çok hücrelilerin ikincil ağızlılar dalının, kordalılar alt dalının bir dalı, (*Acrania*).

kafatmak, [kof > kaf+at-mak] {ağız} *is.* Övünmek. [DS]

kafavi, [Ar. *ḳafāvī* قفاوی] (*kafa:vi:*) {OsT} *sf.* Kafa ile ilgili; başa ait.

Kafdağı, [Ar. *ḳaf* + T. *dağ-ı*] *is.* Masalarda geçen, arkasında cinlerin, perilerin ve devlerin bulunduğu, uzak ve ulaşılması, geçilmesi çok zor, zümrütten meydana gelmiş bir dağ.

kafdar, [? kafdar] {ağız} *is.* Sırtlan. [DS]

kafder, [? kafder] {ağız} *is.* İhtiyar kadın; moruk. [EG]

kafe, [Fr. *café*] *is.* Kahvehane.

kafein, [Fr. *caféine*] *is.* Çay, kahve ve kola cevizinden elde edilen, uyarıcı niteliği olan, hekimlikte kullanılan $C_8H_{10}N_4O_2$, H_2O formülündeki pürin grubu üreit; 1-3-7 trimetilksantin.

kafeon, [Fr. *caféon*] *is.* Kahvede bulunan ve kavurma sırasında açığa çıkan kokulu madde.

kafes, [Ar. *ḳafes* قفس] {OsT} *is.* **1.** Kuş veya evcil küçük hayvanların içine konulduğu tel, çubuk ya da tahtadan yapılmış taşınabilir barınak. **2.** Vahşi hayvanların kapatıldığı kalın parmaklıklı odacık. **3.** Eski Türk evlerinde, oda içlerinin sokaktan görünmesini önlemek veya pencereleri korumak için tahta ve çitadan aralıklı, düz, çapraz veya örme biçiminde yapılmış siper. **4.** Ahşap binaların iskeleti. **5.** Kayık, sandal gibi teknelerin iskeleti. **6.** Argo. Hapishane. **7.** Cami, mescit ve saray gibi yerlerde parmaklıklarla bölünmüş, kadınlara ait yer. **8.** Ağaçları, yeni dikilmiş fidanları korumak için etrafına çakılan perde. **9.** Hamamlarda havlu ve peştamalların kurutulduğu yer. **10.** Kapı boşluklarını ve radyatör önlerini örtmekte kullanılan parmaklık. **11.** Hayvanların ağızlarına yemelerini önlemek ve başka amaçlarla geçirilen file şeklindeki torba. **12.** Bulmacalarda beyaz ve siyah karelere bölünmüş şekil. **13.** Bir makinenin değişik bölümlerini taşıyan destekler bütünü. **14.** {ağız} Evlerde eşya konan yüklük veya dolap. [DS] **15.** {ağız} Dokuma tezgâhlarında mekiğin bulunduğu bölüm. [DS] **16.** {ağız} Çinicilikte kullanılan dişli bir destek. [DS] ☞ **kafes ambalajı**, *Hafif yüklerin ambalajlanmasında kullanılan seyrek çatılmış ağaçlardan meydana gelen sandık.*|| **kafes ardı**, {ağız} *Kış için meyve saklamaya yarayan yer.* [DS]|| **kafes ardından**, *Meydana*

çıkmadan; gizlice.|| **kafes arkasında oturmak**, *İnzivaya çekilmek; yalnız yaşamak.*|| **kafes gibi**, 1. *(Kumaş için) delik delik olan; seyrek.* 2. *Zayıf ve kuru.*|| **kafese almak**, *argo. Sözü uzatıp karşısındakinin canını sıkmak.*|| **kafese girmek**, 1. *Birinin tuzağına düşürülerek kendisinden çıkar sağlanmak; aldatılmak.* 2. *argo. Hapse girmek.*|| **kafese koymak**, 1. *Birini tuzağa düşürerek ondan çıkar sağlamak; kandırmak; aldatmak.* 2. *Hapse koymak; hapsetmek.*|| **kafes-i teng**, {OsT} *Dar kafes.*|| **kafes-i teng-i sine**, {OsT} *Göğsün dar kafesi.*|| **kafes kafes**, *Kafes gibi; delik delik; göz göz.*|| **kafes kirış**, *Kayıdı çivi veya cıvata ile birleştirilmiş tahtalardan meydana gelen kirış.*|| **kafes-nişin**, {OsT} 1. *Kafes ardında oturan.* 2. *İşsiz güçsüz.*

kafesçi, [kafes-çi] *is.* 1. *Kafes yapan veya satan kimse.* 2. *argo. Çıkar sağlamak amacıyla birini kandıran, tuzağa düşüren kimse; dolandırıcı.* 3. *Pencere kafesi yapan doğramacı.*

kafesî, [Ar. kafesî قفسى] (kafesi:) {OsT} *sf.* 1. *Kafes görünüşünde olan; kafes gibi.* 2. *İmparatorluk döneminde, çuhadan yapıma, içine bir kilodan fazla pamuk doldurulan ve başlığın alt tarafına kafes şeklinde beyaz tülbent sarılan, vezirlerin giydiği başlık.* ☞ **kafesî destar**, {OsT} *Kurdele genişliğinde takke ve feslerin üzerine satılan bir tür sarık.*

kafesleme, [kafes-le-me] *is.* 1. *Kafese koyma.* 2. *argo. Kandırma.*

kafeslemek, [kafes-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. *Birini veya bir hayvanı kafese koymak.* 2. *mecaz. Çıkar sağlamak amacıyla birini tuzağa düşürmek; aldatmak; kandırmak; dolandırmak.*

kafesli, [kafes-li] *sf.* 1. *Kafesi bulunan.* 2. *Kafes biçiminde olan.*

kafesotu, [kafes + ot-u] {ağız} *is. bot.* *Onosma türü bitkilere verilen ad; yalancı hava cıva.* [DS]

kafesantan, [Fr. café chantant] *is.* *Çalgılı ve içkili kahvehane.*

kafete, [? kafete] {ağız} *is.* *Domates.* [DS]

kafeterya, [İt. caffetteria] (kafete'rya) *is.* 1. *Kahve ve benzeri içecekler satılan yer.* 2. *Herkesin bir tepsi içinde kendi yiyecek ve içeceğini alıp masasına götürdüğü, ucuz ve halk tipi lokanta.*

kaffal, -li [Ar. kaffāl قفال] {OsT} (kaffa:l) *is.* *Çilingir.*

kâffe, [Ar. kâffe كاهه] (kâ:ffe) {OsT} *sf.* *Hep; bütün; tamam; tüm.* ☞ **kâffe-i ahvâlde**, {OsT} *Durumların tümünde.*|| **kâffe-i âlem**, {OsT} *Bütün âlem; bütün dünya.*|| **kâffe-i e'âl**, {OsT} *Bütün işler.*|| **kâffe-i efrâd**, {OsT} *Bütün bireyler.*|| **kâffe-i mahlukât**, {OsT} *Bütün yaratıklar.*|| **kâffe-i nâs**, {OsT} *Bütün insanlar.*

kâffesi, [kâffe-s-i] *zm.* *Hepsi; bütünü; tamamı.*

kâffeten, [Ar. kâffeten كاهه] (kâ:ffeten) {OsT} *zf.* *Tümü birden; cümlesi; tamamı; hepsi birden.*

kafgar, [? kâfgâr] (ka:fga:r) {eT} *is.* *Safran renginde ipek kumaş.* [DLT]

kafır, [Ar. kafr كفر] {ağız} *is.* *Budanmış asmaların gözlerinden akan suyu durdurmak için sürülen bir tür özlü çamurdan yapıma macun.* [DS]

kafıt, [Far. kâğız => kâğıt] {ağız} *is.* *Kâğıt.* [DS]

kâfi, [Ar. kifāyet > kâfi كافي] (kâ:fi:) {OsT} *sf.* 1. *İhtiyaca yetecek miktarda olan; yeterli; yeten.* 2. *zf. Yeterli ölçüde; yetecek kadar.* 3. *Her şeye yeten; Allah.* 4. *ünl. Artık istemez; yetişir; yeter.* ☞ **kâfi gelmek**, *Yetmek; yeterli gelmek; yetişmek.*|| **kâfi derecede**, *Yetecek ölçüde; yetecek kadar; yeterli miktarda.*|| **kâfi ve vâfi**, *Bol bol yeter.*

kâfil, [Ar. kefālet > kâfil كافل] (kâ:fil) {OsT} *sf.* 1. *Bir işi yükümlenen; üzerine alan; görev kabul eden.* 2. *Ödeyen veya ödemeyi kabul eden.*

kafil¹, [Ar. kâfil كافل] (ka:fil) {OsT} *sf.* *Herhangi bir yere yaptığı yolculuktan geri dönen.*

kafil², [? kafil] {ağız} *is.* *Dikenlik, çalılık yer; çalı kümesi.* [DS]

kafile, [Ar. kâfile كافلة] (ka:file) {OsT} *is.* 1. *Bir yere doğru birlikte yolculuk eden insanlar topluluğu.* 2. *Aynı yöne doğru birlikte hareket eden taşıt grubu; konvoy; kervan.* 3. *Parçalar hâlinde gönderilen şeylerin her bölümü; sıra ile gönderilen şeylerin her bir bölümü.* 4. *gnşl. Takım; grup; topluluk.* 5. *Birbiri ardı sıra gelen ve o şekilde ele alınan meşhurlar topluluğu.* ☞ **kafile başı**, *Kafileyi yöneten ve başında giden kimse; grup sorumlusu.*|| **kâfile-gâh**, {OsT} *Kafilenin konakladığı yer.*|| **kafile hâlinde**, *Bir grup oluşturan topluluk hâlinde.*|| **kafileyi himaye eden kuvvet**, *Kafileyi koruyan birlik.*|| **kafile muhafızı**, {OsT} *as. Bir yerden bir yere gönderilen yaralıları, malzemeyi veya mühimmatı gözetmek ve kollamak amacıyla kafileye eşlik eden görevli.*|| **kâfile-sâlâr**, {OsT} *Kafile başı.*|| **kâfile-sâlâr-ı enbi-yâ**, {OsT} *Peygamberler kafilesinin başı; Hz. Muhammed.*

kâfir, [Ar. küfr > kâfir كافر] (kâ:fir) {OsT} *sf.* 1. *Örten; gizleyen.* 2. *Allah'ın varlığını ve birliğini kabul etmeyen; tanrıtanımaz; dinsiz.* 3. *Küfreden; küfredici; küfürbaz.* 4. *Zalim; acımasız; insafsız.* 5. *Musibet; kahrolası; uğursuz; pis.* 6. *İyilik tanımayan; gördüğü iyiliği inkâr eden.* 7. *Siyah renk.* 8. *is. Müslümanlara göre İslam dininden olmayan insanların tümü.* 9. *Tarımla uğraşan kesim; çiftçi; ziraatçı.* 10. *Güney Doğu Afrika'da yaşayan bir zenci kavme verilen ad.* 11. *ünl. mecaz. (Sevilen birine sitem için) yaramaz, zeki, çapkın anlamında söylenir.* ☞ **kâfir-i ni'met**, {OsT} *İyilik bilmez; nankör.*|| **kâfir karlağucu**, {OsT} *Yapalak kuşu.*|| **kâfir-kîş**, {OsT} *Dinsiz imansız; merhametsiz.*

kâfirane, [Ar. kâfir + Far. -âne كافرانه] (kâfira:'ne)

{OsT} zf. Kâfire yakışacak yöntem ve biçimde; kâfirce; kâfir gibi.

kâfire, [Ar. kâfir => kâfiriye / kâfire] {ağız} is. 100 cm. kadar büyüeyebilen, güzel kokulu, acı lezzetli, yaprakları iştah açıcı olarak kullanılan çok yıllık bir tür bitki; pelin otu, (*Artemisia absinthium*). [DS]

kâfirlik, -ği [kâfir-lik] is. Kâfir olma durumu.

kâfiristan, [Ar. kâfir + Far. -istân کافرستان] {OsT} is.

1. Müslüman olmayan kimselerin elinde bulunan ülkeler. 2. öz. is. Hindistan'ın kuzey batısında bulunan dağlık bir bölge. 3. Afrika kıtasının güney ucunun doğu kıyıları.

kâfirun, [Ar. kâfirūn کافرون] (*kâ:firu:n*) {OsT} is. Kâfirler. ☞ **Kâfirun Suresi**, {OsT} Kur'an'ın yüz dokuzuncu suresi.

kâfiye, [Ar kâfiye كافييه] (*ka:fiye*) {OsT} is. ed. 1. Manzum yazılarda mısra sonlarında, yapı, görev ve anlam bakımından farklı olmakla birlikte ses bakımından benzerlik oluşturan birimler; uyak; ayak. 2. Eski süslü nesirde cümle içi ve cümleler arasında bulunan ses uygunluğu; seci. ☞ **kâfiye-dâr**, {OsT} *Kâfiyeli*; *kâfiyelenmiş*.|| **kâfiye-perdâz**, {OsT} *Kâfiye uyduran*; *şair*; *nâzım*.|| **kâfiye-senc**, {OsT} *Kâfiye uyduran*; *şair*; *nâzım*.|| **kâfiye-sencân**, {OsT} *v Kâfiye uyduranlar*; *şairler*; *nâzımlar*.|| **kâfiye-sencî**, {OsT} *Şairlik*; *şair yazma mesleği*.

kâfiyeli, [kâfiye-li] (*ka:fiyeli*) sf. Kâfiyesi olan; uyaklı.

kâfiyesiz, [kâfiye-siz] (*ka:fiyesiz*) sf. Kâfiyesi bulunmayan; uyaksız.

kâfiz, [Ar. kâfiz قفيز] (*kâfi:z*) {OsT} is. Miktarı yer yer değişen ve eskiden kullanılmış bir Arap hacim ölçüsü. ☞ **kâfizi dolmak**, {OsT} *Eceli gelmek*; *ölmek*.

kâfkal, [kof > kâfkal] {ağız} is. 1. Büyük ekin destesi. 2. Fındık kozalağı. [DS]

kâfkalı¹, [kof / kov > kâfka-lı] {ağız} sf. 1. Delik deşik. 2. Zayıf. 3. Aralıklı yığılan odun yığını. [DS]

kâfkalı², [kof / kov > kâfkalı] {ağız} is. İpek kozası. [DS]

kâfkara, [? kâfkara] {ağız} is. Boynuzsuz keçi veya koyun. [DS]

kâfkarıt, -dı [Yun. kâfgalida] {ağız} is. Enginar. [DS]

Kafkas, [Rus. kavkaz] is. 1. Hazar denizi ile Karadeniz arasında kalan dağlık bölge; Kafkasya. 2. (İsim tamlamalarında) bu bölge ile ilgili. ☞ **Kafkas engereği**, zool. → siyah engerek.|| **Kafkas keleri**, zool. Üç bin metre kadar yükseklerde yaşayan ve böceklerle beslenen bir pullu sürüngen türü. (*Agama caucasica*).|| **Kafkas kurbağası**, zool. Doğu Karadeniz bölgesine özgü, kuyruksuz iki yaşamlılar takımından, vücutları ince, arka bacakları uzun, yaklaşık altı cm. kadar boyda bir kurbağa, (*Palodytes causicus*).|| **Kafkas semenderi**, zool. Kuyruklu iki yaşamlılar takımından 20 cm boyun-

da, üzeri sarı lekeli siyah veya kahverengi renkli, iki yaşamlı sürüngen hayvan, (*Mertensiella caucasica*).|| **Kafkas sincabı**, zool. Doğu Anadolu, İran ve Suriye'de yaşayan, kuyrukları oldukça kısa, kahverengi bir sincap, (*Sciurus anomalus*).

Kafkasça, [kafkas-ça] is. Yalnız Kafkas dağları ve çevresinde Çeçen, İnguş, Andil, Avar, Larg, Dargva Abhaz, Ubig; Adige, Çerkez, Gürcü, Mingralla, Laz topluluklarının konuştuğu dil grubu.

Kafkasyalı, [kafkas-ya-lı] sf. Kafkas ülkeleri halklarından olan; Kafkasya'da yaşayan.

kâfkaz, [kof > kâfkaz] {ağız} is. Hafif. [DS]

kaflanın, [kof > kaf-la-n-an / kaf-ala-ak] {ağız} is. Kendini öven. [DS]

kaflanmak¹, [kaf-la-n-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] Ölümü yaklaşmak. [DS]

kaflanmak², [Ar. kâf (ق) > kaf-la-n-mak] {ağız} geçsz. f. [-ır] Kur'a çekmek. [DS]

kâflez, [kof > kof-lu + iç ?] {ağız} is. → kahliç. [DS]

kâfliz, [kof > kof-lu + iç ?] {ağız} is. → kahliç. [DS]

kafr, [Ar. kafr كفر] {OsT} sf. Susuz, otsuz ve ıssız çöl.

☞ **kafr-ı Yahud**, {OsT} *Zifili kâğıt*; *bitümlü kâğıt*.

kaftaküski, [kafta + eT. küskü (fare)] {ağız} is. Sırtlan. [DS]

kaftan, [Far. kâftân خفتان] {OsT} is. 1. İpekli kumaştan yapılan uzun ve süslü üst giysisi; kapama. {eT} {eAT} (aynı) [DLT] [DK] 2. Minarelerin külahlarını donatan ışık; ışıklandırma. {ağız} (aynı) [DS] ☞ **kaftan ağası**, tar. Sarayda kaftanları koruma görevlilerinin başı; *kaftancıbaşı*.|| **kaftan giydirme**, Minarelerin külahını ışıkla donatma.|| **kaftan kalıbı**, *Kafasız adam*.

kaftancı, [kaftan-cı] is. 1. Kaftan diken veya satan kimse. 2. tar. Saraylarda kaftanları korumakla görevli kimse.

kaftancıbaşı, [katan-cı+baş-ı] is. İmparatorluk döneminde kaftancıların başı olan ve kabul işlerine bakan görevli.

kaftanı, [kâftānī قفتانی] {OsT} sf. Kaftancı.

kaftanlı, [kaftan-lı] sf. 1. Kaftanı olan; kaftan giymiş bulunan; belirtilen nitelikte kaftana sahip olan. 2. is. Sarayın kiler ve hazinesine bakan iç oğlanı.

kaftanlık, -ğı [kaftan-lık] {eAT} is. 1. Kaftanlık kumaş; elbiselik. [DK] 2. {eT} Nikâh bedeli; mehir. [KB]

kaftar, [? kaftar] {ağız} is. 1. Yaşlı; bunak; cadı. 2. Yaşlı manda. 3. Yaşlı öküz. [DS]

kaftarküş, [? kaftarküş] {ağız} is. → kaftaküski. [DS]

kâfte, [Far. kâfte كافته] (*kâ:fte*) {OsT} is. 1. Yarma; bölme. 2. Dikkatle gözden geçirme; araştırma, inceleme.

kafter, [? kaftar / kafter] {ağız} is. → kaftar. [DS]

- kaftur**, [ʔ kaftur] {ağız} is. Soba. [DS]
- kaful**, [ʔ kaful] {ağız} is. **1.** Fundalık. **2.** Dikenlik ve çalılık yer; çalı kümesi. **3.** Biçilmiş ekin demetleri yığını veya benzer bitki yığınları. [DS] ⇨ **kaful başlı**, {ağız} (Kişi için) saçlı taranmamış; dağınık saçlı. [DS]
- kafulcan**, [kof > kaf-ul-can] {ağız} is. Aralık; açıklık; boşluk. [DS]
- kafulluk, -ğu** [kaful-luk] {ağız} is. Dikenlik yer. [DS]
- kâfur**, [Ar. kâfur کافر] (kâ:fur) {OsT} is. **1.** Kâfur ağacının su buharında damıtılmasıyla elde edilen C₁₀H₂₀O formülünde, merkezî sinir sisteminin uyandırılması gerektiğinde ilk yardımda kullanılan, terpen sınıfından bir keton ve aromatik kimyasal madde. **2.** Kokulu uçucu bir yağda arta kalan tortu. **3.** din. Cennette var olduğuna inanılan ve musluklarından berrak sular akan çeşme. **4.** mecaz. Çok beyaz. ⇨ **kâfur ağacı**, Defnegillerden Uzak Doğu'da yetişen kâfur elde edilen bir ağaç, (Cinnamomum camphora).|| **kâfur-i aslı**, {OsT} Kâfur ağacının gövdesinden çıkarılan doğal kâfur.|| **kâfur-i benefşe**, {OsT} Susam yaprağından çıkarılan keskin kokulu bir madde.|| **kâfur-i cevdâne**, {OsT} En güzel, doğal kâfur.|| **kâfur-i cevz-i bevvâ**, {OsT} Hindistan cevizi yağından damıtılarak elde edilen kokulu bir madde.|| **kâfur otu**, {OsT} Sıcak ülkelerde yetişen bir ağaç; kâfuriye, (Artemisia arborea).|| **kâfur ruhu**, {OsT} Damıtılmış kâfur yağı.
- kâfuri**, [Ar. kâfurī کافرī] (kâ:furi:) {OsT} sf. **1.** Kâfurla ilgili. **2.** Birleşiminde kâfur bulunan. **3.** Kâfur renginde olan; beyaz ve yarı saydam.
- kâfuriye**, [Ar. kâfurīyye کافرīyye] (kâ:furiye) {OsT} is. Sıcak ülkelerde yetişen bir tür yavşan, (Artemisia arborea).
- kâfuru**, [Ar. kâfur / kâfurū کافر / کافرū] (kâ:furu:) {OsT} is. **1.** → Kâfur. **2.** Kâfur ruhu.
- kâfurulu**, [kâfuru-lu] sf. Birleşiminde kâfuru bulunan.
- kag**¹, [kag / kağ / kah / kak / kek / kığ / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk (yans.)] is. Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırma, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kag kuğ, kag-ıl-dı, kag-u-mak*.
- kag**², [kag / kağ / kang / kağ / kañ / kong (yans.)] is. Bir şeyi yerinden güçlülükle sökme, çıkartma veya oynatmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kag-ır-mak*
- kagadaş**, [kâ (aile) > kâ-ğa-daş] is. Akriba; hısıms. [EUTS] [ETY]
- kagak, -ğı** [konak] {ağız} is. Saç kepeği. [DS]
- kagal**, [*kâg-mak > kâg-ıl] {eT} is. Kırbaç; kamçı. [EUTS][Gabain]
- kagamak**, [kag-a-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-g(t)-yor] İndirmek. [DS]
- kagan**¹, [*kâg-mak > kâg-an] {eT} sf. (Aslan, kaplan için) kükreyen; kükremiş; kızgın. [DK]
- kagan**², [Çin. hu-yü / Far. hân / hâgan => kağan] {eT} is. Kağan; hakan; hükümdar; hakan. [ETY] [EUTS] [Gabain] [Tekin]
- kaganlamak**, [kağan-lâ-mak] (kağanla:mak) {eT} gçl. f. [-r] **1.** Kağan yapmak. [Tekin] **2.** Kağan sahibi yapmak. [ETY]
- kaganlık**, [kağan-lığ] {eT} sf. Hakanı olan; kağanlı; kağanı olan; bağımsız. [Tekin] [ETY]
- kaganlık**, [kağan-lık] {eT} is. Kağanlık; hakanlık. [OKD]
- kagansıramak**, [kağan-sırâ-mak] {eT} gçsz. f. [-r] Kağansız olmak; kağansız kalmak [Tekin] [Gabain] [ETY]
- kagansıratmak**, [kağan-sıra-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Hakansız bırakmak; kağansız bırakmak. [Tekin] [ETY]
- kagar**, [kağar] {eT} is. Kar. [OKD]
- kagardak, -ğı** [kagar-da-k] {ağız} is. Horoz ibiği. [DS]
- kagatır**, [kağatır] {eT} is. Katır. [EUTS][OKD]
- kagda**, [Soğd. k'gdyh => kağda] {eT} is. Kâğıt yaprağı; kâğıt. [EUTS] [Gabain]
- kaggıl**, [kag-mak > kag-gı-l] {ağız} is. Bir çocuk oyununda yere çakılan çubuk. [DS]
- kagıl**, [*kâg-mak > kâg-ıl] (ka:ğıl) {eT} is. **1.** Yaş söğüt dalı. [DLT] [KB] **2.** Kırbaç; kamçı. [EUTS] [Gabain]
- kaginmak**, [kâg-mak > kağ-ın-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Nedamet etmek; pişman olmak. [EUTS]
- kagiş**, [kak-mak > kak-ış-mak (yarışmak, çekişmek)] {ağız} is. Yarışma eylemi ve biçimi. ⇨ **kagiş kagiş**, {ağız} Hızlı hızlı; çabuk çabuk. [DS]
- kâgir**, [Far. kâr-gir / kâr-gil / Erme. k'ar (taş) + gir (kireç) > k'arugir > kâgir کیرگ] (kâ:gi:r) {OsT} sf. **1.** İş tutan; işçi. **2.** Taş ve tuğla kullanılarak yapılmış. ⇨ **kâgir bina**, {OsT} Taş ve tuğla kullanılarak yapılmış bina.
- kagmak**, [*kâg-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kavurmak; yakmak. [Clauson]
- kagrük, -ğu** [koğ (boşluk) > kag-(u)r-uk] {ağız} is. Gevşek; eski; yıpranmış. [DS]
- kagşak, -ğı** [koğ (boşluk) > kag-(u)ş-a-mak > kagşak] {ağız} is. → kagşak. [DS]
- kagşamak**, [koğ (boşluk) > kag-(u)ş-a-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-ş(t)-yor] → kagşamak. [DS]
- kagrulmak**, [*kâg-mak (kavurmak, yakmak) > kağ-(u)r-ul-mak] {eT} edil. f. [-ur] Kavrulmak. [DLT]
- kagruşmak**, [kağ-(u)r-uş-mak] {eT} işteş. f. [-ur] Kavruşmak. [DLT]

- kaguk**, [*kāv-mak (*toplamak*) > kav-uk / kağ-uk] {eT} is. → kavuk. [EUTS] [Gabain]
- kagumak**, [eT. kağ-mak > kag-u-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] Kızmak; sinirlenmek. [DS]
- kagun**, [*kāğ-mak > kav-un / kāğ-ün] (*ka:ğū:n*) {eT} is. Kavun. [DLT] [EUTS] [KB]
- kagunlanmak**, [*kāğ-mak > kağ-ün-la-n-mak] {eT} döñsl. f. [-ur] Kavun sahibi olmak. [DLT]
- kagunlug**, [kagun-luğ] {eT} sf. Kavunlu. [DLT]
- kagunluk**, [kagun-luk] {eT} is. Kavunluk; kavun tarlası. [DLT]
- kagunsamak**, [kagun-sa-mak] {eT} gçsz. f. [-r] Canı kavun yemek istemek. [DLT]
- kagurgan**, [kağ-ur-mak > kağur-ğān / kakur-ğān] (*kağurğā:n*) {eT} sf. Yağla yoğrulmuş ve fırında pişirilmiş bir tür ekmek. [DLT]
- kağurmaç**, [kağ-ur-mak > kağur-maç] {eT} is. → kavurmaç. [DLT]
- kağurmak**, [*kāğ-mak > kağ-ur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kavurmak. [DLT] [EUTS]
- kağuşmak**, [kağ-uş-mak] {eT} işteş. f. [-ur] Kavuşmak. [EUTS]
- kağut**, [*kāğ-mak > kāğ-ut] {eT} is. Kavut; darıdan yapılan bir yemek. [DLT]
- kağ¹**, [kag / kağ / kah / kak / kek / kığ / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk (*yans.*)] is. Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırma, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kağ-a-la-mak, kağ-il-ti, kağ-ır-ti, kağ-il kağıl, kağ-la-mak*
- kağ²**, [kag / kağ / kang / kağ / kañ / kong (*yans.*)] is. Bir şeyi yerinden güçlükle sökmek, çıkartma, geriye doğru bükme veya oynatmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kağ-ar-mak, kağ-ır-mak, kağ-ır-t-mak, kağ-ır-t-maç*
- kağ³**, [kağ / kah / kak (*yans.*)] is. Bir şeyi çarpmayı, vurmamayı; çarparak, vurarak sokmayı; yapılan bir iyiliği başa kakmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kağ-ıç kak-mak, kağ-ış-tı, kağ-şa-k*
- kağ⁴**, [kağ / kah / kak / kık (*yans.*)] is. Öksürme ve balgam çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kağ-(ı)r-ık, kağ-sır-ık*
- kağ⁵**, [kağ / kak / kah / kığ / kığ / kık / kık / kik (*yans.*)] is. Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *kağ-ış-ta-mak, kağ-ış-tı*
- kağ⁶**, [kağ / kığ (*yans.*)] is. Akarsuyun çıkardığı sesi, gürültüyü, buna benzer gürültülü konuşmayı; yıkılmayı, çökmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kağ-ış kağış akmak, kağ-ış-mak, kağ-ış-da-mak, kağ-şam-mak*
- kağ⁷**, [kağ (*yans.*) > kağ > kak > kağ] {ağız} is. Armut, elma, kayısı gibi meyve kurusu. [DS]
- kağ⁸**, [kağ] {ağız} is. 1. Ekin içinde biten yabancı otlar. 2. Dağ yamaçlarındaki ince çayırık yerler. 3. Dağ yamacı. 4. Yabancı otları çapa ile temizleme işi. [DS]
- kağ¹**, [eT. kañ > kağa] {ağız} is. 1. Baba. 2. Ağabey. [DS]
- kağ²**, [Ar. kâ'a قاعة] {ağız} {OsT} is. 1. Evlerin yazın oturulan serin odası. 2. Oturma odası. [DS]
- kâğad**, [Far. kâğad كاغد] (*kâ:ğad*) {OsT} is. Kâğıt. ☞ **kâğad-hâne**, *Kâğıthane*.
- kağal**, [kağ-al] {ağız} is. Yıkıntı; döküntü yığını. [DS]
- kağalamak**, [kağ-a-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Herhangi bir isteği veya iddiayı yüz yüze reddetmek; şiddetle itiraz etmek. 2. {ağız} Karşısındaki terslemek; susturmak. [DS]
- kağallamak**, [kağ-al-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Cevizi yeşil kabuğundan ayırmak. [DS]
- kağallaşmak**, [kağal-la-ş-mak] {ağız} işteş. f. [-ır] Kargalar bağrıışmak. [DS]
- kağam kağşak**, [kağa-m kağ-(ı)ş-a-k] {ağız} ikile. zf. (Yürüyüş için) yavaş yavaş; sendeleye sendeleye. [DS]
- kağan¹**, [Çin. hu-yü ? / Moğ. kâan > kâğān قاغان] {OsT} is. 1. Eski Türk ve Moğol devletlerinde hanlar hanına verilen unvan; hakan; padişah; imparator; kayser; hükümdar; sultan; melik. 2. sf. {eAT} {OsT} (Aslan için) kızmış; kükremiş.
- kağan²**, [Erme. kehan] {ağız} is. 1. Tarlayı çapa ile otlardan temizleme; çapalama. 2. Boyunduruğu arabaya bağlayan kayış. [DS]
- kağanlık**, -ğı [kağan-lık] is. 1. Kağan olma durumu. 2. Kağanın yönetiminde bulunan ülkeler.
- kağarmak**, [kağ (*yans.*) > kağ-ar-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Geri bükülmek. [DS]
- kağaş**, [kağ (*yans.*) > kağ-a-ş] {ağız} is. Buzla karışık akan su. [DS] ☞ **kağaş kağaş**, {ağız} (*Buzlu suyun akışı için*) ses çıkararak. [DS]
- kağaşak**, [kağ (*yans.*) > kağ-a-ş-a-k] {ağız} sf. Gevşek. [DS]
- kağaver**, [? kağaver] {ağız} is. Ürün içinde biten yabancı ot. [DS]
- kağaz**, [Far. kâğaz كاغذ] (*kâ:ğaz*) {OsT} is. 1. Kâğıt. 2. Uçurtma. ☞ **kâğaz-ı bād**, {OsT} *Uçurtma*.
- kağcın**, [kağ (*yans.*) > kağ-cın] {ağız} is. 1. Köy evlerinde çimento yerine kullanılan bir tür kil. 2. Küçük taşlarla karışık toprak tabakası. [DS]
- kağdurmak**, [kağ (*yans.*) > kağ-dur-mak] {ağız} gçsz. f. [-ur] Koşturmak. [DS] ☞ **kağdura kağdura**, {ağız} *Koşturarak; koştura koştura*. [DS]
- kağıç**, [kak-ınc] {ağız} is. → kakınc. ☞ **kağıç kakmak**, {ağız} *Kusurunu yüzüne vurmak*. [DS]
- kâğıdımsı**, [kâğı(t)-ımsı] sf. Kâğıt inceliğinde veya niteliğinde olan.
- kağıl¹**, [kağ (*yans.*) > kağ-ıl] {ağız} is. Tanesi çıkmış başak. [DS]

kağıl², [kağ (yans.) > kağ-ıl] {ağız} is. 1. Taşlı tarla; çakıllı toprak. 2. İri çakıl. 3. Sürülmüş tarladaki küçük kesekler; yumruk büyüklüğündeki toprak topağı. [DS]

kağıldaşmak, [kağ (yans.) > kağ-ıl-da-ş-mak] {ağız} işteş. f. [-ır] Gürültü yapmak; yüksek sesle karşılıklı konuşmak. [DS]

kağıldı, [kağ-ıl-dı] {OsT} is. Gürültü.

kağım, [eT. ka (aile) > ka-ğ-i-m ?] {ağız} is. Yakınlar; akraba; hısım. [DS]

kağımak, [kağ (yans.) > kağ-ı-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Sıçramak; zıplamak. [DS]

kağın, [kağ (yans.) > kağ-ın] {ağız} is. Akan suyun, yatağından etrafa taşması durumu. [DS]

kağır, [kağ (yans.) > kağ-ır] {ağız} is. Arkaya eğilme. [DS]

kağırmak¹, [tağ (yans.) > kağ-ır-mak / kan-ır-mak] gçl. f. [-ır] 1. Bir şeyi bir kaldıraçla yerinden oynatmak. 2. {ağız} Güç kullanarak bir şeyi geri bükmek; kanırmak. [DS]

kağırmak², [kağ (yans.) > kağ-ır-mak] {eAT} {OsT} {ağız} gçsz. f. [-ır] [eAT, OsT -ur] Aksırmak; öksürerek balgam çıkarmak [DS]

kağırmak³, [kağ (yans.) > kağ-ır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] 1. Seslenmek; çağırmak. 2. Sözle dokunmak. 3. Çığırkan keklik kullanarak keklik avlamak. 4. (Karga için) ötmek. [DS]

kağırtmaç, [kağ-ır-t-maç] {ağız} is. Ağaç ve çiçeklerden koparılan dal; çelik; kanırtmaç. [DS]

kağırtmak, [kağ-ır-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Bükmek; eğmek; kanırtmak. [DS]

kağıs, [ka (aile) > ka+ız] {ağız} is. → kağız. [DS]

kağış, [kağ (yans.) > kağ-ış] is. 1. Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan yansımalı gövde. 2. Akarsuyun çıkardığı sesi, gürültüyü, buna benzer gürültülü konuşmayı; yitirmeyi, çökmeyi anlatan yansımalı gövde. ☞ **kağış kağış**, {ağız} 1. (Sıvıların dökülüşü için) bol bol ve gürültülü olarak; çağıl çağıl. 2. (Katı ve kuru şeylerin sürtünmesi için) sürtünme sesi çıkarak; haşır huşur. [DS]|| **kağış kağış akmak**, {ağız} (Su için) gürül gürül akmak; çağlamak. [DS]|| **kağış kağış etmek**, {ağız} → kağış kağış akmak. [DS]

kağışadak, -ğı [kağ (yans.) > kağ-ış-ada-k] {ağız} zf. (Boşalmak, dökülmek için) birdenbire ve ses çıkarak. [DS]

kağışdamak, [kağ (yans.) > kağ-ış-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] (Kuru şeyler için) birbirine sürtünerek ses çıkarmak. [DS]

kağışık, -ğı [kağ (yans.) > kağ-ış-ık] {ağız} is. Kapı aralığı. [DS]

kağışlanmak, [kağ-ış-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] 1. Oyulanmak. 2. (Hayvan için) kuyruk veya kulaklarını sallayarak ses çıkartmak. [DS]

kağışmak¹, [kağ (yans.) > kağ-ış-mak] {ağız} dönşl.

f. [-ır] 1. Arkaya bükülmek. 2. (Su için) çağlamak; gürül gürül akmak. [DS]

kağışmak², [kağ-ış-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Kusmak. [DS]

kağıştak, -ğı [kağ (yans.) > kağ-ış-ta-k] {ağız} is. Eşek sürmekte kullanılan ucu sivri, ağaç saplı zincir. [DS]

kağışkamak, [kağ (yans.) > kağ-ış-ta-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] 1. Çok kurumak yüzünden katılaşmak. 2. (Kuru şeyler için) birbirine sürtünme sebebiyle ses çıkarmak. [DS]

kağıştı, [kağ-ış-tı] is. 1. Kılıç, mızrak çarpışmasından çıkan ses; kılıç şakırtısı. 2. {ağız} Kuru şeylerin birbirine sürtünme sonucu çıkardığı sesler; sürtünme sesi. [DS] 3. {ağız} Buzlu suyun akarken çıkardığı ses. [DS]

kağıştımak, [kağ (yans.) > kağ-ış-ta-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] (Yılan için) çalılar arasında ses çıkarmak; hışırdamak. [DS]

kâğıt, -dı [Far. kâğız / kâğaz] (kâğıt) is. 1. Çeşitli bitki lifleri hamur hâline getirilerek üretilen ve üzerine yazı yazılan, basılan, temizlik işlerinde ve ambalaj yapımında kullanılan ince, kuru yaprak. 2. Üzerine yazı yazılmış bu tür malzeme; belge; pusula; tezkere. 3. Banknot. 4. Yazılı sınav cevaplarının yazılı olduğu kâğıt. 5. İskambil destesi ve bu desteyi oluşturan kartlardan her biri. 6. sf. Kâğıttan yapılmış. ☞ **kâğıt açmak**, İskambil kâğıtlarını oyunculara dağıttıktan sonra koz olacak kâğıdı belirlemek üzere bir kartı açık olarak koymak. || **kâğıt ağacı**, Çin ve Japonya'da yetiştirilen, kabuğundan kâğıt yapılan bir tür ağaç; kâğıt dutu, (*Broussnetia papyrifera*). || **kâğıt almak**, Pokerde elindeki kâğıtlardan bir kısmını desteden aynı sayıda kartla değiştirmek. || **kâğıt arası**, {ağız} İnce yazlık baş örtüsü. [DS] || **kâğıt balığı**, zool. Sıcak ve ılık denizlerde yaşayan, vücudu kâğıt gibi yassı ve saydam olan, parlak gümüşî bir balık, (*Trachipterus trachipterus*). || **kâğıt balığıgiller**, zool. Kemikli balıklardan, örneği kâğıt balığı olan, kâğıt gibi ince vücutlu balıklar familyası, (*Trachipteride*). || **kâğıt bezi**, {ağız} Patiska. [DS] || **kâğıt bıçağı**, Kâğıtları düzgün biçimde kesmeye yarayan bir tür presli makas. || **kâğıt çalmak**, Oyun sırasında veya dağıtırken değerli kâğıtların kendi eline gelmesini sağlamak. || **kâğıt çekmek**, Oyun sırasında yerdeki desteden bir adet kâğıt almak. || **kâğıt dağıtmak**, Oyuna başlar-ken oyuncuların hepsine eşit sayıda kart vermek. || **kâğıt dutu**, Çin ve Japonya'da yetiştirilen, kabuğundan kâğıt yapılan bir tür ağaç; kâğıt dutu, (*Broussnetia papyrifera*). || **kâğıt emini**, İmparatorluk döneminde maliye bakanlığı ile saray arasındaki yazışmalara bakan görevli. || **kâğıt fabrikası**, Selülozun kâğıt hâline getirildiği fabrika. || **kâğıt gibi**, 1. Bembeyaz. 2. Kanı çekilip yüzü sararmak. || **kâğıt hamuru**, 1. Kâğıt yapılmak üzere hamur hâ-

line getirilmiş selüloz. 2. Kâğıdın özelliğini ve değerini belirten derece. || **kâğıt helvası**, *Tekerlek biçiminde yuvarlak ve yassı, gevrek bir helva çeşidi.* || **kâğıt helvası gibi yamyassı olmak**, *Çok incelmek; basılmak; ezilmek.* || **kâğıt kavafı**, 1. Resmî dairelerde yazışmaları takip eden kimse. 2. mecaz. Sahte senet vb. kıymetli evrak düzenleyerek dolandırıcılık yapan kimse; yalancı; dolandırıcı. || **kâğıt kesmek**, *Oyuna başlarken kâğıtlardan bir kısmının alta gelmesini sağlamak amacıyla desteyi ikiye bölmek.* || **kâğıt kurmak**, *İskambil vb. oyunlarda iyi kâğıtlar kendisine gelecek şekilde düzenlemek.* || **kâğıt kuşu**, {ağız} *Uçurtma.* [DS] || **kâğıt makası**, *Kâğıt kesmeye yarayan makas.* || **kâğıt oyunu**, *İskambil kâğıtları ile oynanan oyunlardan her biri.* || **kâğıt örneği**, {ağız} *Bir tür kilim.* [DS] || **kâğıt sepeti**, *Gereksiz kâğıtların konulduğu küçük kutu.* || **kâğıt uçurmak**, *Mektup yazıp acele göndermek.* || **kâğıt üzerinde**, *Teorik olarak; uygulamaya geçmemiş haliyle.* || **kâğıt üzerinde kalmak**, *Bir iş tasarlandığı hâlde uygulamaya konulmamak.* || **kâğıt üzerine koymak**, *Tasarlanmış bir işi gerçekleştirmek.* || **kâğıda dökmek**, *Düşünülen şeyleri yazmak; yazı ile ifade etmek.*

kâğıtçı, [kâğıt-çı] *is.* 1. Kâğıt üreten kimse. 2. Kâğıt satan kimse.

kâğıtçıbaşı, [kâğıt-çı+baş-ı] *is. tar.* İmparatorluk döneminde devletin kâğıt ihtiyaçlarını karşılamakla görevli kimse; ser kırtası-yi mirî.

kâğıtçılık, -ğî [kâğıt-çı-lık] *is.* 1. Kâğıtçının yaptığı iş. 2. Kâğıt sanayii.

kâğıtlama, [kâğıt-la-ma] *is.* Kâğıt kaplamak eylemi.

kâğıtlamak, [kâğıt-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir şeye kâğıt yapıştırmak; bir yeri kâğıtla kaplamak.

kâğıtlanma, [kâğıt-la-n-ma] *is.* 1. Kâğıt yapıştırılma. 2. Kâğıt sahibi olma. 3. Üzerine veya içine kâğıt karışma.

kâğıtlanmak, [kâğıt-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* 1. Üzerine kâğıt yapıştırılmak; kâğıtla kaplanmak. 2. *dönşl. f.* Üzerine kâğıt konmuş veya içine kâğıt karışmış bulunmak. 3. Kâğıtlı hâle gelmek.

kâğıtsı, [kâğıt-sı] *sf.* 1. Kâğıda benzer; kâğıt görünümünde olan. 2. Yaban arılarının yuva yapmak için kullandıkları kâğıda benzer odun liflerini tükürükleri ile karıştırarak meydana getirdikleri madde.

kağız¹, [ka (hısım) > ka+kız] {ağız} *ünl.* 1. Kadınlar arasında “yahu” anlamında kullanılan bir ünlem. 2. *is.* Kız; kadın. [DS]

kağız², [Far. kâğaz کاغذ] {ağız} {OsT} *is.* 1. Kâğıt. 2. Mektup. [DS]

kağıla, [kağ-la] {ağız} *is. is.* Saz ve ekin sapından örülmüş ağzı açık kaşık sepeti; kaşıklık. [DS]

kağlamak¹, [koğ-la-mak > kağ-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Birinin arkasından konuşmak.

kağlamak², [kağ-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]*

Sebze bahçelerinin, bağların yaban otlarını temizlemek. [DS]

kağlaşmak, [koğ-la-ş-mak] {ağız} *işteş. f. [-ır]* Birinin arkasından dedikodu etmek. [DS]

kağmut, [? kağmut] {ağız} *is.* Devetabanı veya İstanbul şalgamı adı verilen bir tür turp. [DS]

kağnak, -ğî [kağ-na-k] {ağız} *is.* Yeni doğan hayvanların üzerinde bulunan ince zar. [DS]

kağnı, [eT. kañlı > kağnı] *is.* Ahşap bir dingil üzerinde dönen yekpare görünümlü ağaçtan yapılmış iki tekerlekli, öküz veya manda tarafından çekilen bir tür araba. ☞ **kağnı gibi**, *Çok yavaş.* || **kağnı tozu**, {ağız} *Balın çok olduğu dönem.* [DS]

kağnıcak, [kağnı-cak] {ağız} *is.* Değirmen taşlarını birbirinden ayırmak veya birbiri üstüne koymakta kullanılan ağaç aygıt. [DS]

kağnik, -ğî [kağ-(1)n-ık] {ağız} *is.* Ön tarafın yüksek olması dolayısıyla suyun ark içinde meydana getirdiği birikinti. [DS]

kağrık¹, -ğî [kağ (yans.) > kağ-(1)r-ık] {ağız} *is.* 1. Erkek keklığın, karşısındaki keklığı susturmak için çıkardığı ses. 2. Aksırık; balgam. 3. Nezle dolayısıyla damakta meydana gelen şişlik. [DS]

kağrık², -ğî [kağ (yans.) > kağ-(1)r-ık] {ağız} *sf.* 1. (Kişi için) kendini beğenmiş. 2. İnatçı. [DS]

kağrışmak, [kağ-(1)r-iş-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* İş sevmemek; tembellik etmek. [DS]

kağruk, -ğü [kağ (yans.) > kağ-(u)r-uk] {ağız} *sf.* 1. (Kişi için) terbiyesiz; kaba ve söz dinlemeyen. 2. Kambur; biçimsiz. [DS]

kağsak, -ğî [kağ (yans.) > kağ-(1)s-a-k] {ağız} *is.* Koyunların kuyrukları altında yapışarak kuruyup kalmış pislik. [DS]

kağsırık, -ğî [kağ (yans.) > kağ-(1)s-ır-ık] {ağız} *is.* Balgam. [DS]

kağsadak, -ğî [kağ (yans.) > kağ-(1)s-ada-k] {ağız} *zf.* (Sıvı bir maddenin dökülüşü veya akışı için) birdenbire ve bolca. [DS]

kağsak¹, -ğî [koğ (yans.) > koğ-(1)s-a-mak > kağsak] *sf.* 1. (Bina, eşya vb. için) parçaları gevşemiş ve dağılacak duruma gelmiş olan; dağılmaya yüz tutmuş olan; eskimiş. {OsT} {ağız} (aynı) [DS] 2. Vücutu gevşemiş; ihtiyarlamış; yaşlı. 3. mecaz. Köhne; geçersiz. 4. Aralarında boşluk bulunan birbiri üzerine binmiş kayaların bulunduğu arazi veya dağ yamaçları. 5. Üstü yumuşak topraklı, içi oyuk zemin. ☞ **kağsak toprak**, {ağız} *Kazılması ve işlenmesi kolay olan kaba ve çürük toprak.* [DS]

kağsak², -ğî [kağ (yans.) > kağ-(1)s-a-k] {ağız} *is.* Koyunların kuyrukları altında yapışarak kuruyup kalmış pislik. [DS] ☞ **kağsaktan çıkmak**, {ağız} (Koyun, keçi için) yavrulamak. [DS]

kağsak³, -ğî [kağ (yans.) > kağ-(1)s-a-k] {ağız} *is.* 1. Sarp ve kayalık yerler; uçurum. 2. Üstü yumuşak ve içerisi oyuk toprak. 3. Dağ eteklerinde ve vadi-

lerde oluşan taş yığınları. **4.** Bataklık. [DS] ☞ **kağ-şak otu**, {ağız} *Tarlalarda biten bir tür yabancı ot.* [DS]

kağşama, [kağşa-ma] *is.* Kağşak hâle gelme.

kağşamak¹, [koğ (yans.) > koğ-(i)ş-a-mak] *gçsz. f. [-r] [-ş(i)-yor]* **1.** (Eşya ve bina için) ek ve bağlantı yerlerinden gevşeyip dağılacak, dökülecek hâle gelmek. {eAT} {OsT} {ağız} (aynı) [DS] **2.** Yıkılmağa yüz tutmak. {OsT} {ağız} (aynı) [DS] **3.** (Giyecek, yaygı vb. için) çok eskimek; dağılıp dökülmek üzere olmak; parça parça olmak; dağılmak. {ağız} (aynı) [DS] **4.** İhtiyarlık yüzünden vücuda gevşeklik gelmek; organlar işlevini yerine getiremez olmak; çökmek. **5.** mecaz. Geçersiz hâle gelmek; yürürlükten çıkmak; çökmek. **6.** (Kar ve buz için) eriyip sulanmak. **7.** {ağız} (Kaya için) çürüyerek yumuşayıp yerinden kayıp yuvarlanmak. [DS]

kağşamak², [kağ (yans.) > kağ-(i)ş-a-mak] {OsT} {ağız} *gçsz. f. [-r] [-ş(i)-yor]* **1.** Yaşlanmak. **2.** Zayıflık, arıklık yüzünden güçten düşmek. **3.** Bedenin her yanı hasta olmak; sağlıksız olmak. [DS] ☞ **kağşayarak yürümek**, {ağız} *İki yana sallanarak yürümek.* [DS]

kağşanmak, [kağ-(i)ş-a-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Yorulan hayvanın dinlenmesini ve işemesini sağlamak. [DS]

kağşatma, [kağşa-t-ma] *is.* Kağşamasını sağlamak eylemi.

kağşatmak, [kağ-(i)ş-a-t-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* **1.** {eAT} Ek ve bağlantılarını gevşeterek dökülecek, dağılacak duruma getirmek. **2.** Yürürlükten kalkmasını sağlamak; geçersiz kılmak; çöktürmek.

kağumak, [kağ-u-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r]* Kızmak; öfkelenmek. [DS]

kağunmak, [kağ-un-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ur]* Bir binanın dibini kazmak. [DS]

kağurga, [kağ-ur-ga] {ağız} *is.* Kavrulmuş mısır, buğday, çedene vb. [DS]

kağutmak, [kağ (yans.) > kağ-ut-mak] {ağız} *gçl. f. [-ur]* Bükmek. [DS]

kâh¹, [Far. gâh كَاه] (kâ:h) {OsT} *bağ.* Kimi zaman; bazen; bazı; gâh.

kâh², [Far. kâhiden (eksilmek) > kâh كَاه] (kâ:h) {OsT} *is.* Kuru ot parçası; saman çöpü; saman. ☞ **kâh-bân**, {OsT} *Harman bekçisi.* || **kâh-dân**, {OsT} *Saman deposu; samanlık.* || **kâh-gil**, {OsT} *Saman karıştırılarak hazırlanmış çamur siva.*

kâh³, [Far. kâh كَاه] (kâ:h) {OsT} *is.* **1.** Köşk; kasır; villa. **2.** Tek oda. **3.** Tek odalı ev. **4.** Yüksek bina; kule. **5.** Tak. ☞ **kâh-ı dâd-gücterî**, {OsT} *Adliye sarayı.* || **kâh-ı müşterî**, {OsT} *Yay burcu.* || **kâh-ı mâh**, {OsT} *Akrep burcu.*

kah¹, [kag / kağ / kah / kak / kek / k1g / k1ğ / kık / kok / kug / kuğ / kuk (yans.)] *is.* Tavuk ve diğer

kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırma, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kah-a-la-mak*

kah², [kağ / kah / kak (yans.)] *is.* Bir şeyi çarpmayı, vurmaya; çarparak, vurarak sokmayı; yapılan bir iyiliği başa kakmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kah-a-la-mak, kah-ınç, kah-ış kallamak*

kah³, [kağ / kah / kak / k1g / k1ğ / k1h / kık / kik (yans.)] *is.* Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *kah-ır-da-k*

kah⁴, [kağ / kah / kak / k1h (yans.)] *is.* Öksürme ve balgam çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kah-ır-ık, kah-(i)r-ık, kah-sır-mak*

kah⁵, [kah (yans.)] *is.* Gülme ya da aksırma sırasında çıkarılan ses. ☞ **kah kah gülmek**, *Yüksek sesle gülmek.*

kah⁶, [kah (yans.)] *ünl.* Köpek çağırma ünlemi. ☞ **kah kah**, *Köpeği çağırmakta kullanılan bir söz.* [DLT]

kah⁷, [kah / kak] {ağız} *is.* Bıçakla dört ve daha fazla parçaya bölünerek kurutulmuş meyve; kak. [DS]

kah⁸, [kah] {ağız} *is.* **1.** Kenar; kıyı. **2.** Sınır. [DS] ☞ **kah çevirmek**, {ağız} *Sınır yapmak; kenar çevirmek; kıyılmak.* [DS]

kaha¹, [Ar. qā'a قاعه] {ağız} {OsT} *is.* Avlu; ağıl. [DS]

kaha², [? kaha] {ağız} *is.* **1.** Puf böreği. **2.** Lokma tatlısı. [DS]

kahaç, -cı [kak-aç] {ağız} *is.* Pirzola. [DS]

kahah, [kaba-k / kabağ] {ağız} *sf.* (Keçi için) boynuzsuz. [DS]

kahal, [Moğ. kaha-mak > kaha-l] {eT} *is.* Abluka; muhasara. [Nevâyi]

kahalamak, [kak-ala-mak / kağ-ala-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** {eAT} Gagalamak. **2.** {ağız} Karşı gelmek; ters cevap vermek. [DS]

kaham, [eT. ka (aile) > ka(h)-am] {ağız} *is.* Akraba; hısım. [DS]

kahamak, [Moğ. kaha-mak] {eT} *gçl. f. [-r]* Sarmak; çevrelemek; abluka altına almak. [Nevâyi]

kahan, [Erme. kehan > kağan] {ağız} *is.* **1.** Tarladaki zararlı otlar. **2.** Yabancı otla mücadele. [DS] ☞ **kahan etmek**, {ağız} *1. Yabancı otları temizlemek.* [DS] **2. Beğenmediği kişi ve nesnelere dışarı atmak; dışarı çıkarmak. [EG]**

kahanlamak, [kahan-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Çapalamak. [DS]

kahat, -di [Far. kağâz => kâğıt] {ağız} *is.* Kâğıt. [DS]

kâhban, [Far. kâh-bân كَاهبان] (kâ:hba:n) {OsT} *is.* Harman bekçisi.

kahbanalı, [Ar. qahbe + T. ana-lı] {ağız} *sf.* Kurnaz. [DS]

kahbanalı, [Ar. qahbe + T. ana-lı] {ağız} *is.* → kahbanalı. [DS]

- kahbe**, [Ar. қаһбе {OsT} *is.* 1. Yasa ve örf dışı cinsel ilişkiler yaşayan kadın; fahişe; zaniye. 2. *mecaz.* Sözünde durmayan; kalles; dönek.
- kahdiri**, [kah+dir-i ?] {ağız} *zf.* İyice; esaslı. [DS]
- kahhanalı**, [Ar. қаһбе + T. ana-lı] {ağız} *is.* → kahbanalı. [DS]
- kahhane**, [Far. kâh-hâne كاهخانه (kâ:hha:ne) *is.* Samanlık.
- kahhar**, [Ar. қаһр > қаһһәр قهار (kahha:r) {OsT} *sf.* 1. Çok eziyet eden; kahreden; ezen; acımayan. 2. Her şeye, her istediği şeyi yapabilecek, onları dileği zaman mahvedebilecek güç ve yetkinlikte olan; Allah. ☞ **kahhâr-ı müntekim**, {OsT} Allah.
- kahharane**, [Ar. қаһһәр + Far. -âne قهارانه (kahha:ra:ne) {OsT} *zf.* Kahredencesine; zalimce.
- kahıç**, -cı [kak-mak > kak-ınç / kağınç / kağıç] {ağız} *is.* → kakınç. [DS] ☞ **kahıç kakmak**, {ağız} Kusu-runu yüzüne vurmak. [DS]
- kahıh**, [kak-mak > kak-ık / kah-ih] {ağız} *is.* Tıkalı; dolu. [DS]
- kahık**, -ğı [kalk-mak > kalk-ık / kah-ik] {ağız} *is.* Kalkık. [DS]
- kahım**, [eT. ka (aile) > ka(h)-ım] {ağız} *is.* Akraha. [DS]
- kahımak**, [kak-ı-mak] {ağız} *gçl. f. [-r]* Kırmak; be-relemek. [DS]
- kahınç**, [kak-mak > kağ-ınç] {eT} *is.* 1. → kakınç. [DK] 2. {ağız} Ayıp; kusur; eksiklik. [DS]
- kahır**, -hrı [Ar. қаһр {OsT} *is.* 1. Mutsuz olayla-rın sebep olduğu aşırı üzüntü; derin acı; keder; sıkıntı. 2. Ezici davranış; zulüm. 3. Yok etme; ezme; perişan etme; mahvetme. 4. Bir şeye karşı, onu aşağılayacak, yok edecek veya ezcek biçimde güç üstünlüğüne sahip olmak. 5. Baskı ile iş yaptırma; zorlama. ☞ **kahır çekmek**, Ses çıkarmaksızın, ü-züntü ve sıkıntılara katlanmak. || **kahır yüzünden lütf görmek**, Birine kötülüğü dokunsun diye yapı-lan bir işten tam aksine o kişiye iyilik doğmak. || **kahır çekilir**, Sağladığı yarar, verdiği sıkıntıyı çekmeye, ona katlanmaya değer. || **kahır çekilmez**, Verdiği sıkıntıya katlanılmaz. || **kahırına uğramak**, Birinden kötülük görmek; onun gazabına uğra-mak. || **kahrından ölmek**, 1. Çok sıkıntı çekmek; aşırı üzölmek. 2. Çektiği acı ve sıkıntılar yüzünden ölmek. || **kahrını çekememek**, Birinin verdiği sıkın-tılara, üzüntülere ve huysuzluklarına dayanama-mak. || **kahrını çekmek**, Birinin verdiği sıkıntılara, üzüntülere ve huysuzluklarına katlanmak.
- kahırdak**, -ğı [kak > kak-ır-da-k] {ağız} *is.* 1. Eritil-miş kuyruk ya da iç yağının içinde erimeden kal-mış kıkırdak parçaları. 2. Kurumuş çamur. [DS]
- kahırık**, -ğı [kah (yans) > kah-ır-ık] {ağız} *is.* Bal-gam. [DS]
- kahırlanma**, [kahır-la-n-ma] *is.* Kendi kendine aşırı üzüntü içinde bulunma.
- kahırlanmak**, [kahır-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kendi kendine, için için devamlı ve aşırı üzüntü içinde bulunmak; kahrolmak; kederlenmek.
- kahırlı**, [kahır-lı] *sf.* Üzüntü veya acısı çok olan.
- kahırsanmak**, [kah-ır-sa-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Üzüntüsünü anlatmak. [DS]
- kahış**, [kak-ınç > kağıç / kağış] {ağız} *is.* Ayıp; kusur; eksiklik. [DS] ☞ **kahış kakmak**, {ağız} Ayıplarını, kusurlarını yüzüne vurmak. [DS]
- kahışlamak**, [kak-ış-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* İtelemek; sokmaya çalışmak; kakalamak. [DS]
- kâhi**¹, [Far. kâhī كاهي (kâ:hi:) {OsT} *is.* Üç köşeli bir tür kuru börek; simit.
- kâhi**², [Far. kâhī كاهي (kâ:hi:) {OsT} *bağ.* → gâhi.
- kâhil**, [Ar. kühület > kâhil كاهل (kâ:hil) {OsT} *sf.* 1. Olgunluk çağına gelen; erişkin; ergin. 2. *mecaz.* Ağır hareket eden; tembel; uyuşuk. ☞ **kâhil-ka-lem**, {OsT} Tembel; uyuşuk. || **kâhil-ten**, {OsT} Tem-bel; uyuşuk.
- kâhilane**, [Ar. kâhil + Far. -âne كاهلانه (kâ:hila:ne) {OsT} *zf.* Tembelce; uyuşuk uyuşuk.
- kâhillik**, -ğı [kâhil-lik] *is.* Kâhil olma durumu; ergin-lik; erişkinlik.
- kâhin**, [Ar. kehânet > kâhin كاهن (kâ:hin) {OsT} *is.* 1. Doğaüstü güç ve yollardan geleceği bilme, gizli ve kayıp şeyleri bulma iddiasında bulunan kişi. 2. Eski Mısırlı ve Hintlilerin ruhanî lideri. ☞ **kâhin değilim**, “Görmediğim, duymadığım, öğrenmediğim şeyi bilemem.” anlamında kullanılır.
- kâhinane**, [Ar. kâhin + Far. -âne كاهنانه (kâ:hina:ne) {OsT} *zf.* Kâhine yakışacak tarzda; kâhince.
- kâhine**, [Ar. kâhin > kâhine كاهنه (kâ:hine) {OsT} *is.* Kadın kâhin.
- kâhinî**, [Ar. kâhin > kâhinî كاهني (kâ:hini:) {OsT} *sf.* Kâhinlikle ilgili; kâhinin sözleriyle ilişkili; kâhinle ilgili.
- kâhinlik**, [kâhin-lik] *is.* 1. Kâhin olma durumu. 2. Geleceği okuma sanatı veya işi. 3. Kâhinlere yakı-şır söz.
- kahir**, [Ar. қаһр > қәһир قاهر (ka:hir) {OsT} *sf.* 1. Zorlayan; kahredici. 2. Baskın gelen; ezen; ezici. 3. Yok eden; gideren. ☞ **kahir ekseriyet**, {OsT} Oy-lama veya taraftar bulmada ezici çoğunluk. || **kahir kuvvet**, {OsT} Ezici, yok edici güç. || **kâhirü’i-eshâr**, {OsT} Şerirleri, haydutları yok eden. || **kâhirü’s-sümüm**, {OsT} Panzehir.
- kahirlenmek**, [Ar. қаһр => kahır > kahır-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Üzölmek; dertlenmek. [DS]

kahirsemek, [Ar. *kaħr* => *kaħir-se-mek*] {ağız} gçsz. f. [-r] [-s(i)-yor] Üzüntüsünü anlatmak. [DS]

kahirsenmek, [Ar. *kaħr* => *kaħir-se-n-mek*] {ağız} döñsl. f. [-ir] Üzüntüsünü anlatmak. [DS]

kahit, [Ar. *kaħt* > *kaħit* قحيط] (*kaħi:t*, *t kalın söyle-nir*) {OsT} is. Kıtık yılı.

kahkaha¹, -a'i [Ar. *kaħkaħa* قهقهاء] (*kaħkaha:*) {OsT} is. zool. Öldürücü bir yılan.

kahkaha², [Ar. *kaħkaħa* قهقهاء] {OsT} is. Yüksek sesle gülerken çıkan ses. ☞ **kahkaha atmak**, *Kahkaha ile gülmek*.|| **kahkaha çiçeği**, bot. Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılan, uçları mavi çizgili beyaz çiçekleri olan bir tür sarmaşık, (*Convolvulus persicum*).|| **kahkaha çiçeğigiller**, bot. Ülkemizde dört cins ve 38 türle temsil edilen almaşık yapraklı basit, çanak ve taç yaprakları beşli, üst durumlu ovaryumdan gelişen kapsüllü meyveli, bir ya da çok yıllık otsu ve çalimsı bitkiler, (*Convolvulaceae*).|| **kahkahayı basmak** (saltırmak, koyuvermek, koparmak), *Kendini tutamayıp, patlarcasına birdenbire gülmek*.|| **kahkaha-zen**, {OsT} *Kahkaha atan; kahkaha atarak gülen*.

kahkara¹, [Ar. *kaħkaħa* قهقرا] (*kaħkara:*) {OsT} is. 1. Arkasını dönmeden savaşa savaşa geri çekilme. 2. Birdenbire dönerek aynı iz üzerinde geri çekilme.

kahkara², [Ar. *kaħkaħa*] {ağız} is. Eğlenceli konuşma; eğlendirici söz. [DS]

kahkarî, [Ar. *kaħkaħa* > *kaħkaħi* قهقري] (*kaħkari:*) {OsT} sf. Arkasını dönmeden savaşarak geri çekilme ile ilgili. ☞ **kahkarî hezimet**, {OsT} *Geri çekilerek uğranılan büyük yenilgi*.|| **kahkarî ricat**, {OsT} *Acele geri çekilme*.

kahkeşan, [Far. *kâh-keşân* كهكشان] (*kâ:hkeşan:*) {OsT} is. Samanyolu.

kâhkül, [Far. *kâkül* كاكل / كاهكل] (*kâ:hkül*) {OsT} is. → kâkül.

kahlamak, [kak (*yans.*) > kaħ-la-mak] {eAT} gçl. f. [-r] Kurutmak; katı bir hâle getirmek.

kahlaz, [kah (*yans.*) > kah-la-z] {ağız} is. Salyangoz. [DS]

kahlık¹, -đi [kak > kak-lık] {ağız} sf. (Elma, armut vb. meyveler için) kurutmak için ayrılmış; kak yapılabacak. [DS]

kahlık², -đi [kak > kak-lık] {ağız} is. → kaklık¹. [DS]

kahlibar, [Far. *keh (saman) + rübâ (kapan)* كهربا] {ağız} is. → kehribar. [DS]

kahliç, -ci [kof > kof-lu + iç ?] {ağız} is. Salyangoz. [DS]

kahliz, [kof > kof-lu + iç ?] {ağız} is. → kahliç. [DS]

kahma¹, [kak-mak > kak-ma] {ağız} is. Evlerin çatısına döşenen ince uzun ve enli tahta. [DS]

kahma², [? kahma] {ağız} is. Gelincik çiçeği. [DS]

kahmacık, -đi [kahma-cık] {ağız} is. → kahma². [DS]

kahmağ, [kak-mak] {ağız} gçl. f. [-ar] → kakalamak. [DS]

kahmak¹, [kak-mak > kaħ-mak] {eT} gçsz. f. [-ar] → kakmak. [DK]

kahmak², [kalk-mak / kaħ-mak قحماق] gçsz. f. [-ar] 1. {OsT} Vurmak; itmek; tepmek. 2. {ağız} Kalkmak, kabarmak. [DS]

kahmak³, [kak-mak] {ağız} gçsz. f. [-ar] (Koç ya da sığır için) tos vurmak. [DS]

kahman, [kahman] {ağız} sf. Yakışıklı. [DS]

kahmığ, [kak-mık] {ağız} is. Rendelenen ya da yontulan ağaçtan çıkan parçalar; yonga; kıymık; talaş. [DS]

kahmıh, [kak-mık] {ağız} is. → kahmığ. [DS]

kahmuği, [? kahmuği] {ağız} is. Yapraklarının altı beyaz tüylü bir tür kavak. [DS]

kahmuħ, [kak-mık / kah-muħ] {ağız} is. → kakmığ. [DS]

kahmut, [kak-mak > kak-ma + ot] {ağız} is. → kakmut. [DS]

kahnag, [kak-mak > kak-(t)n-ak] {ağız} is. Küçük sepet. [DS]

kahniç, -ci [? kahniç] {ağız} is. Küçük çapa. [DS]

kahpe, [Ar. *kaħpe* قحبه] {OsT} is. 1. Yaşayışı, içinde bulunduğu toplumun ahlak kurallarına uymayan, erkeklerle yasal olmayan cinsel ilişkilerde bulunan kadın; orospu; fahişe. 2. *kaba*. Kadınlar için kullanılan bir sövme ve hakaret sözü. 3. sf. Sözüde durmayan; dönek; kalleş. 4. Okşama sözü olarak kullanılır. "kahpe gençlik". ☞ **kahpe dölü**, *kaba*. *Soyu soppu belli olmayan anlamında bir sövme sözü; piç; soysuz*.|| **kahpe felek**, *Şans, kader ve talihe küskünlüğü ifade etmek için kullanılan söz; dönek felek; kalleş felek*.

kahpece, [kahpe-ce] (*kaħpe'ce*) zf. Kahpeye yakışır biçimde; kahpe gibi.

kahpelenme, [kahpe-le-n-me] is. Kahpe gibi davranma.

kahpelenmek, [kahpe-le-n-mek] döñsl. f. [-ir] Kahpe gibi davranır olmak; kahpelik etmek.

kahpeleşme, [kahpe-le-ş-me] is. Kahpe durumuna gelme.

kahpeleşmek, [kahpe-le-ş-mek] döñsl. f. [-ir] 1. Kahpe durumuna gelmek; orospu olmak. 2. Döneklik etmek; kalleş durumuna gelmek.

kahpelik, -đi [kahpe-lik] is. 1. Kahpe olma durumu; evlilik dışı cinsel ilişkide bulunan kadının taşıdığı nitelik; fahişelik; orospuluk. 2. Dönek, kalleş olma durumu; döneklik; kalleşlik. 3. Dönek, kalleş ve orospu bir kişiye yakışır durum. ☞ **kahpelik etmek**, *Birine kötülük etmek; kalleşçe davranmak*.

- kahr**, [Ar. *ḳahr* قهر] {OsT} is. → *kahr*. ☞ **kahr-ı dehr**, *Dünya dertleri; yaşama sıkıntısı*.|| **kahr-ı hiddet**, *Öfke ve kızgınlığın yarattığı yıkım*.
- kahra**, [kak > kah-ra] {ağız} is. **1.** Taşlık yer. **2.** Mağara; delik. **3.** Yer altı. [DS]
- kahrak**, [kak > kah-ra-k] {ağız} is. **1.** Taşlaşmış, sertleşmiş toprak. **2.** Suların kolayca kaynayıp çıktığı taşlı katman. [DS]
- kahraka**, [? kahraka] {ağız} sf. **1.** Mutsuz; şanssız. **2.** is. Kartal. [DS]
- kahralık**, [kak-ra-lık] {ağız} is. Taşlı, çakıllı dere ya- tağı.
- kahramak**, [kak > kak-ra-mak] gçsz. f. [-r] [-(i)-yor] Batırmak; helak etmek,
- kahraman**, [Far. *ḳahramān* قهرمان] {OsT} is. **1.** Bir sa- vaşta veya tehlikeli bir durumda korkusuzca davra- nıp, özveride bulunarak yararlılık gösteren üstün niteliklere sahip kimse; alp; yiğit. **2.** Üstün erdem- leri ile dikkati çeken kimse. **3.** ed. Edebi bir eserin en önemli kişisi. **4.** Bir olayda önemli derecede rol oynayan kişi. **5.** {ağız} (Kişi ya da hayvan için) ses- siz, yumuşak huylu. [DS] ☞ **kahramān-ı gazab- nāk**, *Kızgın kahraman; öfkeli yiğit*.
- kahramanan**, [Ar. *ḳahramānān* قهرمانان] {OsT} (*kah- rama:na:n*) is. Kahramanlar; alpler; yiğitler.
- kahramanane**, [Ar. *ḳahramān* + Far. *-āne* قهرمانانه] {OsT} (*kahrama:na:ne*) zf. Kahramana yakışır bi- çimde; yiğitçe; kahramanca.
- kahramanca**, [karaman-ca] (*kahrama:'nca*) zf. Kah- raman birine yakışır biçimde; yiğitçe; kahrama- nane.
- kahramani**, [Far. *ḳahramānī* قهرمانی] (*kahrama:ni:*) is. Kahramanlık; yiğitlik; cesurluk.
- kahramanlaşma**, [kahraman-la-ş-ma] is. Kahraman durumuna gelme.
- kahramanlaşmak**, [kahraman-la-ş-mak] dönüş. f. [-ır] Kahraman durumuna gelmek; yiğitleşmek.
- kahramanlaştırma**, [kahraman-la-ş-tır-ma] is. Kah- raman durumuna getirme.
- kahramanlaştırmak**, [kahraman-la-ş-tır-mak] gçl. f. [-ır] Kahraman durumuna getirmek.
- kahramanlık**, -ği [kahraman-lık] is. **1.** Kahraman olma durumu. **2.** Kahramanca davranış; yiğitlik; cesurluk. ☞ **kahramanlık göstermek**, *Bir savaşı veya tehlikeli bir durumda korkusuzca davranıp, özveride bulunarak yararlılık sergilemek; kahra- manca davranışlarda bulunmak*.
- kahramanname**, [Far. *ḳahramān-nāme* قهرماننامه] (*kahrama:nna:me*) {OsT} is. Tanınmış kahramanla- rı anlatan destanlara verilen ad.
- kahrelik**, -ği [kahr-lık] {ağız} is. → *kahralık*. [DS]
- kahren**¹, [Ar. *ḳahr* > *ḳahren* قهر] (*ka'hren*) {OsT} zf. Zora baş vurarak; ezerek.
- kahren**², [? kahren] {ağız} is. Kaymak tutturmak için, içinde süt biriktirilen tepsi biçiminde geniş tahta kap. [DS]
- kahretme**, [Ar. *ḳahr* + T. *et-me*] is. Yok etmek, ezmek eylemi; perişan etme; mahvetme.
- kahretmek**, [Ar. *ḳahr* + T. *et-mek*] gçl. f. [-(d)-er] **1.** Ezmek; perişan etmek; yok etmek; mahvetmek. **2.** Aşırı derecede üzme; çok acı ve üzüntü vermek. **3.** (Beddua için) Allah'ın kahrına uğramasını, öl- dürmesini, mahvetmesini dilemek. **4.** gçsz. f. Ken- dine dert edinmek; çok üzülme; tasalanmak.
- kahreyleme**, [Ar. *ḳahr* + T. *eyle-me*] is. Yok eyleme, ezme; perişan etme; mahvetme.
- kahreylemek**, [Ar. *ḳahr* + T. *eyle-mek*] is. Üzülme- sine sebep olmak; kahretmek.
- kahreyleyiş**, [Ar. *ḳahr* + T. *eyle-y-iş*] is. Kahreyle- mek eylemi veya biçimi.
- kahrık**, -ğı [kah (*yans.*) > kah-(ı)r-ık] {ağız} is. Bal- gam. [DS]
- kahrolası**, [Ar. *ḳahr* + T. *ol-ası*] sf. Yok olması, kah- rolması dilenen.
- kahrolma**, [Ar. *ḳahr* + T. *ol-ma*] is. Aşırı üzüntü içinde bulunma.
- kahrolmak**, [Ar. *ḳahr* + T. *ol-mak*] gçsz. f. [-ur] **1.** Çok üzülmek; içlenmek. **2.** (İstek kipi, birinci tek- lik şahıs) yemin sözü olarak kullanılır. **3.** (Emir kipinde) ilenmek amacıyla kullanılır.
- kahroluş**, [Ar. *ḳahr* + T. *ol-uş*] is. Kahrolmak eylemi veya biçimi.
- kahsırmak**, [kah (*yans.*) > kah-sı-r-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Öksürmek; aksırmak. [DS]
- kahşak**, -ğı [koğ (*boşluk*) > kah-(u)ş-ā-mak > kağşak] {ağız} is. **1.** Kaygan toprak. **2.** sf. (Bina, mobilya vb. için) eskimiş; yıkılmaya yüz tutmuş. [DS]
- kağşamak**, [kağşā-mak قاشامق] {eAT} {OsT} gçsz. f. [-r] → kağşamak.
- kağşaşmak**, [kağşā-ş-mak قاششامق] {eAT} dönüş. f. [-ur] → kağşamak.
- kağşatmak**, [koğ (*boşluk*) > kah-(u)ş-ā-mak > koğ- şa-t-mak / kağşa-t-mak قاششدمق] gçl. f. [-ır] **1.** {eAT} Parçalamak. [KB] **2.** {ağız} Bir şeyin parçasını yerinden oynatmak; gevşetmek. [DS]
- kahrüba**, [Far. *kāh-rübā* / *keh-rübā* کاهربا] (*kā:h- rüba:*) sf. **1.** Saman kapan; samankapar. **2.** is. Keh- ribar; ebonit.
- kaht**, [Ar. *ḳaht* قحط] {OsT} is. **1.** Yağmur yağmaması yüzünden çıkan kıtlık. **2.** Kıtlık sonucu beliren aç- lık. **3.** mecaz. Azlık; yetersizlik; yokluk. ☞ **kaht-ı ricāl**, {OsT} *Devlet adamı yokluğu*.|| **kaht-ı sāl**, {OsT} *Kuraklık ve kıtlık yılı*.|| **kaht ü ğalā**, {OsT} *Kıtlık ve pahalılık*.

kâhta, [Far. kâh => kâh-ta] {ağız} *zf.* Bazen; kimi zaman. [DS]

kahtalan, [? kahtalan] {ağız} *is.* Simit, pasta, poğaça gibi yiyecekler. [DS]

kahvaltı, -yı [Ar. kâhve + T. alt-1] *is.* Çoğunlukla sabahları veya ikinci üzeri yenen hafif yemek. ☞ **kahvaltı etmek**, *Hafif yiyeceklerden ibaret olan yemeği yemek.*

kahvaltılık, -ğı [kahvaltı-lık] *sf.* 1. Kahvaltıya ait; kahvaltı ile ilgili. 2. *is.* Kahvaltıda yenen peynir, zeytin, reçel, yağ, yumurta, kahve, çay gibi yiyecek ve içeceklerin genel adı.

kahve, [Ar. kâhve قهوة] {OsT} *is.* 1. Kök boyasıgillerden, sıcak ülkelerde yetişen ve yirmi kadar türü bulunan, beyaz ve hoş kokulu çiçekli, yedi metre kadar boylanabilen ağaç, (*Coffea*). 2. Bu ağacın kiraz biçiminde olan meyvelerinin çekirdeği. 3. Bu çekirdeklerin kavrulup öğütülmesiyle elde edilen toz. 4. Kavrulmuş kahve çekirdeklerinin veya çekilmiş kahvenin suda kaynatılmasıyla elde edilen sıcak içecek. 5. Kahve, çay, ihlamur vb. sıcak ve soğuk içeceklerin içildiği, boş vakitlerin geçirildiği yer; kahvehane. ☞ **kahve ağacı**, → kahve. || **kahve çekmek**, *Kavrulmuş kahve çekirdeğini öğütmek.* || **kahve çekirdeği**, *Kahve ağacı meyvesinin çekirdeği.* || **kahve değirmeni**, *Kavrulmuş kahve çekirdeklerini öğütmekte kullanılan alet.* || **kahve dolabı**, *Kahve çekirdeklerini kavurmakta kullanılan döner fırın.* || **kahve dövme**, *Kavrulmuş kahve çekirdeğini dibekte toz hâline getirmek.* || **kahve dövücünün hınk deycisi**, *Birinin söylediğini hemen onaylayan yordakçı kimse.* || **kahve falı**, *Fincanın içinde biriken telvenin aldığı şekillere dayanarak gelecek hakkında bilgiler edinmeye dayanan bir tür falcılık.* || **kahve fincanı**, *Kahve içmekte kullanılan porselen kap.* || **kahve kâğıdı**, {ağız} *Kese kâğıdı.* [DS] || **kahve kaşığı**, *Çay veya kahve karıştırmaya yarar küçük kaşık.* || **kahve kavurmak**, *Çekirdek kahveyi öğütmeden önce hafif ateşte rengi koyulaşınca kadar kavurmak.* || **kahve ocağı**, *Kahvehane, han, konak ve buna benzer iş yerlerinde sıcak içecek hazırlanan ve dağıtılan yer.* || **kahve parası**, *Bahşiş.* || **kahve peykesinde âleme nizam vermek**, {OsT} *Kahvede oturup dünya ve devlet işleri hakkında fikir yürütmek, çözümler üretmek.* || **kahve tabağı**, *Kahve içerken fincanın altına konulan tabak.* || **kahve telvesi**, *Kahve içildikten sonra fincanın dibinde kalan erimemiş kahve tozu.* || **kahve tepsisi**, *Kahve sunarken fincanların içine konulduğu küçük tepsi.*

kahveci, [kahve-ci] *is.* 1. Kahve üreticisi. 2. Kahve satıcısı. 3. Kahve pişirip satan kimse. 4. Kahvehane işleten kimse. 5. Eskiden konaklarda kahve pişirip konuklara kahve sunan kişi. ☞ **kahveci çırağı**, *Kahvehanelerde kahve, çay, meşrubat dağıtan ço-*

cuk. || **kahveci usta**, *tar. Sarayda harem dairesi kalfalarından kahve işlerine ve genel işlere bakan kimse.*

kahvecibaşı, [kahve-ci+baş-ı] *is. tar.* İmparatorluk döneminde, sabah namazından ve yemeklerden sonra padişaha, sadrazama ve vezirlere istenildiğinde kahve ve tatlı ikram eden görevli.

kahvecilik, ği [kahve-ci-lik] *is.* Kahvecinin yaptığı iş ve meslek.

kahvedan, [Ar. kâhve + Far. -dân قهوة دان] (*kahveda:n*) {OsT} *is.* İçine kahve konulan küçük kap; kahve kutusu; kahvelik.

kahvehane, [Ar. kâhve + Far. -hâne قهوه خانه] (*kahvehane*) {OsT} *is.* Dinlenmek, vakit geçirmek vb. amaçlarla açılmış ve sıcak veya soğuk içeceklerin satıldığı, iskambil, tavla, okey, domino gibi oyunların oynandığı yer; çayhane; kahve; kıraathane.

kahvehaneci, [kahvehane-ci] (*kahveha:neci*) *is.* Kahvehane işleten kimse; kahveci.

kahvelik, [kahve-lik] *is.* 1. Kahve bahçesi. 2. Kahvesi bulunan yer. 3. Kahve konulan kap; kahvedan.

kahverengi, -yi [Ar. kâhve + Far. reng + T. -i] *is.* 1. Kavrulmuş ve öğütülmüş kahvenin rengi; kırmızı ve siyahın karışımından elde edilen ara renk. 2. *sf.* Kavrulmuş kahve renginde olan.

kâhya¹, [Far. ked-hüdâ كهيا / كاهيا] (*kâ:hya:*) {OsT} *is.* 1. Konak, çiftlik gibi yerlerde çeşitli işleri yapmakla görevli kimse. 2. Esnaf loncalarındaki başkana verilen ad. 3. Dolmuş, taksi vb. duraklarda düzeni ve araç sırasını sağlamakla görevli kimse. 4. *mecaz.* Kendisini ilgilendirmedeği hâlde başkasının işine karışan kimse. ☞ **kâhya kadın**, {OsT} 1. *tar.* İmparatorluk döneminde saray cariyelerinin yöneticisi olan kadın. 2. *Bir evin veya konağın işlerini günlük olarak yürüten ve yöneten kadın.*

kâhya², [? kâhya] {ağız} *is.* Yufkaları birbirine sararak yapılan bir tür fırın böreği. [DS]

kâhyalık, -ğı [kâhya-lık] *is.* 1. Kâhya olma durumu. 2. Kâhyanın işi ve görevi. 3. Kâhyaya yaptığı iş için ödenen ücret. 4. *mecaz.* Kendisini ilgilendirmeyen işlere karışma durumu. ☞ **kâhyalık etmek**, 1. *Kâhya olarak çalışmak.* 2. *mecaz.* Kendisini ilgilendirmeyen işlere karışmak.

kair, -a' rı [Ar. ka' r قعر] {OsT} *is.* → ka' r.

kai, [? kai / kay] {eT} *zm.* Ne? [EUTS]

kâib, [Ar. kâ'ib كاعب] (*kâ:ib*) {OsT} *sf.* (Kız için) tomurcuk memeli.

ka'id¹, [Ar. kâ'id قائد] (*ka:id*) {OsT} *sf.* 1. Yedeğine alan; yedekte çeken. 2. Bir askerî birlikte en yüksek rütbeli kumandan. 3. Yol gösteren; kılavuzluk eden; yöneten; önder. ☞ **kâidü'l-cebel**, {OsT} *Dağın çıkıntısı.* || **kâidü'l-ceys**, {OsT} *Ordu komutanı.*

ka'id², [Ar. ku'ūd (oturma) > kā'id قاعد (ka: id) {OsT} sf. 1. Oturan; oturmuş; ikamet eden. 2. Başta oturan; başkan. 3. Koruyucu, dost arkadaşı.

ka'id³, [Ar. ka'id قعيد (kai: d) {OsT} sf. 1. Birlikte oturan; celis; hemnişin. 2. Kiramen kâtibi denilen iki melekten her biri.

ka'idan¹, [Ar. kıyâdet > kā'idân قائدان (ka: ida: n) {OsT} is. 1. Kumandanlar. 2. Yol gösterenler; önderler.

ka'idan², [Ar. ka'idân قاعيدان (ka: ida: n) {OsT} is. Kiramen kâtipleri.

ka'ide, [Ar. ku'ūd (oturma) > kāi'de قاعده (ka: ide) {OsT} is. → kaide.

kaide, [Ar. ku'ūd (oturma) > kāi'de قاعده (ka: ide) {OsT} is. 1. (Blok, sütun, heykel vb. için) üstüne konulan şeyi taşıyan kütle; taban; ayaklık. 2. Bir sanata, bir bilime, bir düşünceye yön veren, dayanaklık eden, temel olan ilke; kural. 3. Davranışlarımıza yön veren yasa. 4. argo. Kıç; oturak. 5. bot. Bitki yapraklarının dallarla birleştiği yer. 6. Bazı geometrik şekillerin tabanı. 7. Bir mimari öğeyi taşıyan ve ona destek olan başka bir mimari öge. ☞ **kāide-i belde**, {OsT} Arazi yasası. || **kāide-i külliye**, {OsT} huk. Açık ve anlaşılır olan hükümler. || **kāide-i rabt**, {OsT} Bağlama kuralı. || **kāide-i selase**, {OsT} mat. Üçlü kural. || **kāide-şiken**, {OsT} Kuralları çiğneyen; kaideyi bozan. || **kāide-şikenâne**, {OsT} Kuralları çiğneyerek; kaideyi bozarak. || **kaide zarı**, {OsT} biy. Yassı, kübik ya da silindirik hücrelerin alt kısmındaki zar.

kaideci, [kaide-ci] (ka: ideci) sf. Kurallara bağlı; kurallı.

kaideli, [kaide-li] (ka: ideli) sf. Kaidesi bulunan; kurallı.

ka'iden, [Ar. ku'ūd (oturma) > kāi'den قاعدًا (ka: i'den) {OsT} zf. Oturmak suretiyle; oturarak; oturmuş vaziyette.

kaidesiz, [kaide-siz] (ka: idesiz) sf. 1. Bir kaideye, bir kurala oturmayan; kuralı bulunmayan. 2. Tabanı, altlığı bulunmayan.

kaideten, [Ar. kā'ideten قاعدة (ka: ide'ten) {OsT} zf. Kural olarak; kural gereğince; usulen.

kaidevî, [Ar. kā' devî قاعدهوى (ka: idevi:) {OsT} sf. 1. Kuralla ilgili. 2. Tabana ait; tabanla ilgili.

ka'il, [Ar. kavil > kā'il قائل {OsT} sf. → kail.

kail, [Ar. kavil > kā'il قائل {OsT} sf. 1. Razi olmuş; boyun eğmiş. 2. Akılyatmış; inanmış. 3. Söyleyen diyen, anlatan. ☞ **ka'il olmak**, Razi olmak; inanmak.

ka'im, [Ar. kıyām > kā'im قائم (ka: im) {OsT} sf. → kaim. ☞ **kā'im bizzat**, {OsT} Kendiliğinden var olan; Allah. || **kā'im şibih-münharif**, {OsT} mat. Dik yamuk. || **kā'imü'z-zāviye**, {OsT} mat. Dik açı. || **kā'imü'z-zemān**, 1. Zamanın hakimi. 2. (Şii inancına göre) Allah'ın dünyadaki temsilcisi ya da kıyamete yakın ortaya çıkıp dünyaya hakim olacak mehdî; peygamberin vekili. || **kā'imü'z-zevāyā**, {OsT} mat. Dik dörtgen. || **kaim ve dā'im**, {OsT} Var olan; devam eden; ısrarlı.

kaim, [Ar. kıyām > kā'im قائم (ka: im) {OsT} sf. 1. Birinin yerine geçen; bir şeyin yerine kullanılan. 2. Ayakta duran; dik duran. 3. Bir işte sebat eden. 4. Her zaman var olan, değişmeyen; Allah. 5. Zamanının çoğunu namaz kılmakla geçiren; namaz kılan. ☞ **kaim değer**, {OsT} huk. Yok olan edimin mal varlığında yer alan başka bir şey veya onun para ile değeri. || **kaim olmak**, {OsT} 1. Bağımlı olmak. 2. Başka bir şeyin yerini almak. ||

kaime, [Ar. kā'ime قائمه (ka: ime) {OsT} is. 1. Resmî kâğıt; belge; buyruk; ferman. 2. Kitap yaprağı. 3. Kâğıt para. 4. Fatura. ☞ **kā'ime-i mu'teber-i Osmaniyye**, {OsT} İlk Osmanlı kâğıt parası. || **kā'ime kesesi**, {OsT} Kâğıt paraların konulduğu torba.

kaimelik, [kaime-lik] (ka: imelik) {OsT} is. 1. Kâğıt paraları koymaya mahsus cüzdan. 2. 33 cm. x 40 cm. boyutlarındaki kâğıt.

ka'imen, [Ar. kıyām > kā'im > kā'imen قائمًا (ka: 'i-men) {OsT} zf. 1. Ayakta olarak. 2. (Ağaç ve bina için) yıkılmamış olarak; kesilmemiş olarak. 3. mat. Dikey olarak. 4. Birinin yerini tutarak; onun yerine geçerek.

ka'immakam, [Ar. kā'im (tutan) + maḳām (yer) قائمقام (ka: immaka: m) {OsT} is. 1. Birinin yerine vekil olarak geçen kimse. 2. İlçe yönetim amiri; kaymakam. 3. Yarbay. ☞ **Kā'immakām divānı**, {OsT} Sadrazam vekili tarafından idare edilen divan. || **Kā'immakām-ı Asitāne-i Saādet**, {OsT} Sadrazam sefere çıktığında ya da başka bir yere gittiğinden ona vekillik eden vezir. || **kā'immakām-ı mütevellî**, {OsT} Vekil olarak mütevellî makamıyla ilgili işleri yapmak üzere mahkemece görevlendirilmiş kimse.

kâ'in, [Ar. kevn > kā'in كائن (kâ: in) {OsT} sf. Bir yerde bulunan; var olan; olan; mevcut. ☞ **kâin-i mutlak**, {OsT} Her zaman var olan; Allah. || **kâin olmak**, {OsT} Var olmak; bulunmak.

kâ'inat, [Ar. kevn > kā'in > kā'ināt كائنات (kâ: ina: t) {OsT} is. → kâinat. ☞ **kâ'inat-efrüz**, {OsT} Cihanı süsleyen. || **kâ'inat-ı nâime**, {OsT} Uyuyan kâinat.

kâinat, [Ar. kevn > kā'in > kā'ināt كائنات (kâ: ina: t)

- {OsT} is. **1.** Yaratılmış olan her şey; evren. **2.** Herkes.
- kainçe**, [kayın > kayın-ça] {ağız} is. Kayın birader. [DS]
- ka'ir**, [Ar. қа'ir قعير] {kai:r} {OsT} sf. Daha derin; pek derin; en derin.
- kaitisi**, [Çin. kai-tsi] {eT} is. Parlaklık. [EUTS]
- kaj**, [Far. کاج کاج] {ka:j} {OsT} sf. (Bakış için) şaşı; eğri.
- kâk**, [Ar. کاک کاک] {kâ:k} {OsT} is. **1.** Arap çöreği denilen bir tür gözleme. **2.** Kek. **3.** {ağız} Mısır unundan yapılan bir tür tatlı. [DS] **4.** {ağız} Un, yağ ve yumurta ile yapılan bir yemek. [DS] ☞ **kak yemek**, {ağız} Ayıp etmek. [DS]
- kak¹**, [kag / kağ / kah / kak / kek / kığ / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk (yans.)] is. Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırma, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kak-a-la-mak, kak-a-van, kak-ı-gan, kak-ı-gan-lık, kak-ı-mak, kak-ış-mak, kak-it-gan, kak-ır-da-mak, kak kuk, kak kuk etmek.* ☞ **kak kug**, Kaz sesi. [DLT]|| **kak kug etmek**, {eT} (Kaz için) ses vermek. [DLT]
- kak²**, [kağ / kah / kak (yans.)] is. Bir şeyi çarpmayı, vurmamayı; çarparak, vurarak sokmayı; yapılan bir iyiliği başa kakmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kak-aç, kak-a-k, kak-a-la-mak, kak-ış-la-mak, kak-mak, kak-ma, kak-ra-t-mak, kak-ıntı*
- kak³**, [kağ / kah / kak / kığ / kığ / kık / kık / kik (yans.)] is. Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *kak-ır-da-k, kak-ır-tı, kak-ra-ş-mak*
- kak⁴**, [kağ / kah / kak / kık (yans.)] is. Öksürme ve balgam çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kak-ır-mak, kak-(ı)r-ık*
- kak⁵**, [kak / kık / kik / kih (yans.)] is. Kahkaha atmayı veya gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kak-ır kakır*,
- kak⁶**, [kak (yans.)] {eT} is. Kaz. [KB]
- kak⁷**, [kak قاق] is. **1.** {ağız} Dilimlenerek kurutulmuş elma, armut vb. meyve; erik, kayısı gibi meyve kurusu. {eT} (aynı) [DLT] [DS] **2.** {ağız} Elma; armut vb. meyve dilimi; parça; diş. **3.** {ağız} İncir reçeli. [DS] **4.** {ağız} Armut turşusu. [DS] **5.** {ağız} Hoşaf. [DS] **6.** {ağız} Armut hoşafı. [DS] **7.** {ağız} Kurutulacak ya da salamura yapılacak meyvelerin yarılmış halleri. [DS] **8.** Meyve pestili. **9.** {ağız} Olgunlaşmamış palamut kabukları. [DS] **10.** {eT} Kurutulmuş nesne. [DLT]
- kak⁸**, [kak] {ağız} sf. **1.** El ve ayak parmaklarının esnekliğini kaybetmesi sonucu içeriye doğru yay gibi kıvrık hâli. **2.** (Kişi için) beceriksiz. [DS]
- kak⁹**, [kak قاق] is. **1.** Taş, kaya kovuklarında birikmiş olan su. **2.** Bu suların birikebileceği oyuklar. **3.** {eT} Su birikintisi. [DLT] **4.** {eT} Kurumuş göl. [DLT]
- kak¹⁰**, [Ar. هكك هكك] {eT} is. Hak. [EUTS]
- kak¹¹**, [Far. کاه] {ağız} zf. Bazen; kâh; kimi zaman. [DS] ☞ **kak sonra**, {eAT} En sonra.
- kaka¹**, [kaka] sf. **1.** (Çocuk dilinde) kötü ve çirkin. **2.** is. Çocuk dışkısı. ☞ **kaka yapmak**, (Çocuk için) dışkısını yapmak; pislemek.
- kaka²**, [eT. ka (akraba) > ka-ka / aka / eke > (k)-aka] {ağız} is. **1.** Büyük kardeş. **2.** Erkek kardeş. **3.** Süt kardeş. [DS]
- kaka³**, [kak (yans.) > kak-a] {ağız} is. çoç. d. **1.** Yumurta. **2.** Meyve. [DS]
- ka'ka'a**, [Ar. қа'қа'а قعقعه] (ka-ka-a) {OsT} is. Kılıç, süngü gibi silah ya da başka madeni eşyaların birbirine vurulması, çarpması sonucunda çıkan ses; kılıç şakırtısı.
- kakacak**, -ğı [kak-mak > kak-acak] {ağız} is. Kolan dokumasında kullanılan yassı tahtadan araç. [DS]
- kakacan**, [kak-mak > kak-acan] {ağız} is. **1.** Ağaçkakan. **2.** sf. Sürekli gagalanan. **3.** (Kişi için) aşağı görülen; horlanan. [DS]
- kakacı**, [kak-mak > kaka-cı] {ağız} is. Oyunda en sonuncu olan çocuk. [DS]
- kakaç¹**, [kak-aç] {eT} is. Kir; pas; bulaşık. [DLT]
- kakaç²**, -cı [kak > kak-aç] is. **1.** Tuzlanarak kurutulmuş her tür yiyecek. **2.** Manda etinin kurutulması ile yapılmış pastırma; kuru et. **3.** {ağız} Ezilip yoğurularak kurutulmuş gül. [DS] **4.** {ağız} Tuzlanarak kurutulmuş et; pastırma. [DS] **5.** {ağız} Kışın ayazda kalıp soğuktan donmuş ıslak bez. [DS] **6.** {ağız} Pastırma. [DS] ☞ **kakaç kesilmek**, {ağız} Soğuktan donarak kaskatı olmak. [DS]
- kakaç³**, -cı [kak-mak > kak-aç] is. **1.** Kakma işinde kullanılan araç; gaga. **2.** {ağız} Zıpkın. [DS] **3.** {ağız} İnek sağılırken buzağıyı anasından uzaklaştırmakta kullanılan küçük sopa. [DS] **4.** {ağız} Kesilen mısırın tarlada kalan kökleri; mısır anızları. [DS]
- kakaç⁴**, -cı [ka / ke (yans.) > ka+ka / ke+ke > kakaç / kekeç] {ağız} sf. Kekeme; dili tutuk. [DS]
- kakaç⁵**, -cı [kak-mak > kak-aç] {ağız} sf. (Kişi veya hayvan için) zayıf; hâlsiz. [DS]
- kakaç⁶**, -cı [kak-aç] {ağız} is. Ağaçkakan. [DS]
- kakaça**, [ka / kaça / kakaça] {eT} is. İçine sıvı konan kap; kap kacak. [DLT]
- kakaçı**, [kakaç-ı] {ağız} is. Ham, olmamış meyve. [DS]
- kakaçlamak**, [kakaç-la-mak] gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Kaskatı kesilecek kadar donmak; çok üşümek.
- kakaçlanmak**, [kakaç-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] **1.** Soğuktan donup kaskatı olmak. **2.** (Bitki için) kurumaya yüz tutmak. [DS]
- kakadak**, -ğı [ka (yakın) > ka+kadak] {ağız} is. Arkadaş; dost. [DS]
- kakak**, [kak-ak] is. Çivi; mılı; enser.

- kakaklamak**, [kak-ak-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] İtelemek; kakalamak. [DS]
- kakala**¹, [kak+ala ?] {ağız} is. 1. Tandırda pişirilen kalınca, yuvarlak ekmek. 2. Toprak tencere. [DS]
- kakala**², [kak (yans.) > kak-al-a ?] {ağız} is. Hafif yağın dolu. [DS]
- kakalama**, [kak-mak > kak-a-la-ma] is. 1. Kakalamak eylemi. 2. (Çocuk dilinde) pisletme; kakasını bulaştırma.
- kakalamak**¹, [kaka-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. (Çocuk dilinde) bir şeyi kirletmek. 2. gçsz. f. Kakasını yapmak.
- kakalamak**², [kak-mak > kak-a-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Bir kimseyi sürekli itip çekiştirmek; rahatsız etmek. 2. {ağız} Vurup dövme. [EG] 3. Birine kötü mal satmak; kandırmak suretiyle kalitesiz mal satarak aldatmak. 4. {ağız} İtelemek; sokuşturmak; sarsmak. [DS] 5. {ağız} Bir kimseyi hor görmek; hakir görmek. [DS] 6. {ağız} Kapıyı çalmak; vurmak. [DS]
- kakalamak**³, [kak (yans.) > kak-a-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Tavuk için) yumurtlayacağı zaman ses çıkarmak. [DS]
- kakalan**, [kakalan] {eT} is. Bir vergi adı. [EUTS]
- kakalanca**, [kakala-n-ca] {ağız} is. 1. İtelenme, kakalanma. 2. Hor görülme. ☞ **kakalanca olmak**, {ağız} İtelenmek; kakalanmak; hor görülmek. [DS]
- kakalanma**¹, [kaka-la-n-ma] is. (Çocuk dilinde) kaka bulaşma; kirlenme.
- kakalanma**², [kak-a-la-n-ma] is. 1. Kakalanmak eylemi. 2. Kandırılma.
- kakalanmak**¹, [kaka-la-n-mak] dönşl. f. [-ır] 1. (Çocuk dilinde) üzeri pis olmak; üzerine pislik bulaşmak. 2. edil. f. (Çocuk dilinde) üzerine kaka yapılmak; pislik bulaştırılmak; kirlenilmek.
- kakalanmak**², [kak-a-la-n-mak] edil. f. [-ır] 1. İtilip kakılarak rahatsız edilmek. 2. (Kötü mal için) kandırmak suretiyle birine satılmak. 3. {ağız} Hor görülmek; kenara itilmek. [DS]
- kakalaşka**, [? kakalaşka] {ağız} is. Bir tür acı biber. [DS]
- kakale**, [kak-ala / kakale] {ağız} is. Toprak tencere. [DS]
- kakali**, [? kakali] {ağız} is. Ceviz. [DS]
- kakamit**, -di [kan-gıt / kak-a-mık ?] {ağız} is. 1. İskelet. 2. Cılız kimse. [DS]
- kakanaz**, [Far. kaḳnūs ققنوس / Yun. kakognomos] {ağız} sf. 1. (Kişi için) hep kendi görüşünün kabul edilmesini isteyen; inatçı. 2. Kocakarı. [DS]
- kakani**, [Skr. kakana] {eT} is. Bir cilt hastalığı, (*Ab-rus prectorius*). [EUTS]
- kakanlama**, [kak-an-la-ma] is. Bir kimseyi itip kakama.
- kakanlamak**, [kak-mak > kak-an-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] İtelemek; kakalamak; sokuşturmak; sarsmak. [DS]
- kakanuz**, [Far. kaḳnūs ققنوس / Yun. kakognomos] {ağız} sf. Çevresine hiç yardımı olmayan; bencil; cimri. [DS]
- kakanoz**, [Far. kaḳnūs ققنوس] is. argo. 1. Yaşlı ve zayıf kimse. 2. Çirkin kimse.
- kakao**, [İsp. cacao] (kaka'o) is. 1. Anavatanı Amerika olan, 4-10 m boyunda, dalları almaşık dizili, düzgün ve çok küçük çiçekli meyvesi hıyar biçiminde, bu meyve içinde 5-40 tane tohumu bulunan bir ağaç, (*Theobroma cacao*). 2. Bu bitkinin etkin maddesi idrar söktürücü etkisi olan teobromin ihtiva eden tohumu. 3. Bu tohumların öğütülmesiyle elde edilen ve suda eriyen toz. ☞ **kakao ağacı**, bot. → kakao. || **kakao macunu**, *Kakao tohumlarının preslerde ezilmesi ile elde edilen macun.* || **kakao yağı**, *Kakao tohumlarından elde edilen 32-35°C'de eriyen, bu sebeple kozmetik sanayiinde kullanılan bitkisel yağ.*
- kakaogüller**, [kakao-gil-ler] is. bot. Kakao ve kola elde etmek için yetiştirilen almaşık yapraklı, er dişi çiçekli nadiren tek eşeyli, ağaç ya da çalı görünüm-lü çok yıllık bitkiler, (*Sterculiaceae*).
- kakaolu**, [kakao-lu] sf. İçinde kakao bulunan; kakao karıştırılmış olan. ☞ **kakaolu kek**, *İçine kakao 'o-zu karıştırılarak yapılmış kek.*
- kakaribik**, -ği [kak-mak > kak-ar + ibik] {ağız} is. Uzun ibikli kuş; ibibik. [DS]
- kakart**, [? kakart] {ağız} is. 1. Gaga 2. Uzun burun; çıkıntılı burun. 3. Horoz ibiği. 4. Bir tür çulluk. [DS] 5. Çengel. [EG]
- kakaş**¹, [kaka > kaka-ş] {ağız} sf. çocuk d. Pis; yemez. [DS]
- kakaş**², [kak+aş] {ağız} is. Hoşaf. [DS]
- kakaş**³, [kak-aç / kakaş] {ağız} is. (Islak çamaşır için) soğuktan donarak kaskatı olma. [EG]
- kakaşlamak**, [kak-mak > kak-aş > kakaş-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Azarlamak. 2. Kakalamak; itelemek. [DS]
- kakaşlanmak**, [kak-aç-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Kışın dışarıya asılmış ıslak çamaşır için) donmak; katılaşmak. [EG]
- kakatıraş**, [kak-a + Far. tıraş] {ağız} sf. Baştan savma. [DS]
- kakavan**, [Yun. kakognomos] sf. argo. 1. Kendini beğenmiş; budala, huysuz kimse. 2. {ağız} Düşüncesiz; aptal; zekâsı kıt; bilgisiz. [DS] 3. {ağız} Biçimsiz; çirkin; tipsiz. [DS] 4. is. Konuşmayan papağan. 5. {ağız} Yakılıp üstünden atlanan ateş. [DS]
- kakavanlık**, -ği [kakavan-lık] is. 1. Kakavan olma hâli. 2. Kakavana yakışır davranış. ☞ **kakavanlık etmek**, *Kendini beğenmişçesine davranmak; huysuzluk etmek; budalaca davranmak.*

kakçı, [kak-çı] {ağız} *sf.* Yarışmada sonuncu olan. [DS]

käkenc, [Far. käkenc کاکنج] (*kâ:kenc*) {OsT} *is. bot.* Güvey feneri, (*Physalis alkekengi*).

kakı¹, [kak-ı] {ağız} *is.* 1. Oyularak kurutulmuş dolmalık patlıcan. 2. Meyve kurusu. [DS]

kakı², [kak-mak > kak-ı] {ağız} *is.* Birkaç metre uzunluğunda ucu demir kancalı değnek; zıpkın. [DS]

kakı³, [kak-mak > kak-ı] {ağız} *is.* Ayıp; kusur; eksiklik.

kakıç¹, -cı [kak-mak > kak-ıç / kak-ınç] *is.* 1. {ağız} Ayıp; kusur; eksiklik; pürüz. [DS] 2. Ayıpları, kusurları yüze vurma. ☞ **kakıç kakmak**, {ağız} Ayıpları, kusurları yüze vurma. [DS]

kakıç², -cı [kak-ıç] *is.* 1. Olta ile avlanan balıkları sandala asmak için kullanılan balıkçı kancası. 2. {ağız} Ucu kancalı değnek; zıpkın. [DS]

kakıçlama, [kakıç-la-ma] *is.* Tekneye asmak için balıklara kakıç saplama.

kakıçlamak, [kakıç-la-mak] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] 1. Avlanan iri balıkları tekneye asmak için kanca takmak. 2. {ağız} İtelemek; kakalamak; sokuşturmak. [DS]

kakığı, [kakı-mak > kakı-ğ] {eT} *is.* Kızma; istemezlik; rağmen; kakıma. [DLT]

kakığan, [kak-ı-ğān قاقغان] {eAT} {OsT} *sf.* Öfkeli; hiddetli. ☞ **kakığan eylemek**, {eAT} Öfkelen-dirmek; hiddete yönelmek.

kakığanlık, [kakı-ğān-lık] {OsT} *is.* Öfkelilik.

kakıl, [kak-ıl] {ağız} *is.* Ceviz. [DS]

kakılamak, [kak (yans.) > kakı-lā-mak] (*kakı:la-mak*) {eT} *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] 1. Bağırarak. [KB] 2. (Kazlar için) “gak gak” sesi çıkararak bağırarak. [KB] 3. {ağız} (Tavuk için) yumurtlarken gıdıklamak. [DS]

kakılayu, [kakı-lā-yu] {eT} *zf.* Bağırarak.

kakılıcmak, [kak > kak-ıl-cı-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-ır] Kurumak. [DS]

kakıldamak, [kak > kak-ıl-da-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-d(i)-yor] 1. (Tavuk için) gıdıklamak. 2. Bir şeyden çok söz etmek. [DS]

kakıldaşmak, [kak-ıl-da-ş-mak] {ağız} *işteş. f.* [-ır] (Tavuklar için) hep bir ağızdan gıdıklamak; gıdıklaşmak. [DS]

kakılan, [kak-mak > kak-ıl-ğān] {eT} *is.* Her zaman itilip kakılan. [DLT] ☞ **kakılan sokulgan**, {eT} İtilip kakılan. [DLT]

kakılı, [kak-mak > kak-ıl-mak > kak-ıl-ı] {ağız} *sf.* Pek çok; yığılı; dolu. [DS]

kakılma, [kak-ıl-ma] *is.* İtilerek bir yere sokulma; tıklılma.

kakılmak, [kak-mak > kak-ıl-mak قاقلمق] *edil. f.* [-ır]

1. {eAT} İtilerek bir yere sokulmak; saplanmak; çakılmak. 2. Vurularak içeri itilmek. 3. {eT} {eAT} Vurulmak. [DLT] 4. {ağız} Gittiği yerde uzun süre kalmak. [EG] ☞ **kakılıp kalmak**, Bir yerde çeşitli sebeplerle uzun süre beklemek. || **kakılmak sokulmak**, {eT} İtilip kakılmak. [DLT]

kakım¹, [Ar. kākūm قاقم => kakım] *is. zool.* Sansargillerden, yazları esmer kırmızı, kışları beyaz renkli, kürkü değerli, etçil bir hayvan; as; kakum; ermin, (*Mustela erminea*).

kakım², [kak-ım] *is.* Kakmak işi; kakma.

kakıma, [kakı-ma] *is.* Azarlama; paylama.

kakımak, [eT. kakı-mak > kāk-ı-mak قاقمق] (*kakı-mak*) *gçl. f.* [-r] 1. {eAT} Birine yaptığı işin doğru olmadığını, beğenilmediğini sert sözlerle bildirmek; azarlamak; paylamak. 2. {eT} {eAT} {OsT} Birine kızmak; darılmak; sinirlenmek; öfkelenmek; gazaba gelmek. {ağız} (aynı) [DLT] [DK] [DS] 3. {eAT} İtiraz etmek; karşı gelmek. ☞ **kakıyu çağır-mak**, {OsT} Hiddetle haykırmak.

kakımaklı, [kākı-mak-lū قاقمقو] {OsT} *sf.* Öfkeli; hiddetli; gazaplı.

kakınç¹, -cı [kakı-mak > kakı-n-mak > kakı-n-ç قاقنچ] {eAT} *is.* 1. Başa kakma. [DK] 2. Başa kakılan ayıp. [DK] 3. {eAT} Hiddet; öfke; kızgınlık.

kakınç², -cı [kakı-mak > kakı-n-mak > kakı-n-ç قاقنچ] {OsT} *is.* Kalkma; kalkış; harekete geçme.

kakınmak, [kakı-mak > kakı-n-mak] *dönşl. f.* [-ır] {eT. -ur} 1. {eT} Nedamet etmek; pişman olmak. [EUTS] 2. {OsT} {ağız} Öfkelenmek; kızmak; darılmak. [DS] 3. {ağız} Uğraşmak; didinmek; çabalamak. [DS] 4. {eAT} Gazaba uğramak.

kakıntı¹, [kak-mak > kak-ıntı] {ağız} *is.* 1. Ateş küreği. 2. Sel kalıntısı. 3. Değersiz insan veya hayvan. [DS]

kakıntı², [kak-ıntı] {ağız} *is.* İsyân; ayaklanma. [DS]

kakır, [kak (yans.) > kak-ır] *is.* Kuru şeylerin birbirine sürtünmesi ile çıkan ses. ☞ **kakır kakır**, *Kakırtı sesi çıkararak.* || **kakır kakır gülmek**, *Sürekli ve gevrek bir şekilde gülmek.*

kakır², [kak-mak > kak-ır] {ağız} *sf.* Çok zayıf; kuru; ince. [DS]

kakırca, [kak-ır-ca] *is. zool.* Kemiricilerden, fındık ağaçları üstünde yaşayan, sırtı kırmızıya çalan boz renkli, karnı beyazımsı, iri bir tarla faresi; fındık faresi, (*Muscardinus avelianarius*).

kakırcamak, [kak-ır-ca-mak قاقرقمق] {OsT} {ağız} *is. gçsz. f.* [-r] [-c(i)-yor] 1. (Yağ için) bozulmak. 2. (Yemek ve kuru yemişler için) bozulmak; acımak.

kakırcımak, [kak-ır-cı-mak قاقرقمق] {OsT} *gçsz. f.* [-ır] (Ses için) çatallanmak; çatlak çıkmak.

- kakırdah**, [kak (yans.) > kak-ır-da-k] {ağız} is. → kakırdak. [DS]
- kakırdak¹, -ği** [kak (yans.) > kak-ır-da-k] is. 1. Kakırtı sesi çıkaran ya da gevrek nesne. 2. {OsT} {ağız} Koyun kuyruğu eritilip yağı alındıktan sonra geri kalan kavrulmuş kakırdak madde. [DS] 3. {ağız} Karaçalı (*Paliurus spina-christi*) dikeninin halk hekimliğinde idrar artırıcı ve taş düşürücü olarak kullanılan meyvesi. [DS] ☞ **kakırdak poğaçası**, *Kakırdaktan yapılmış çörek*.
- kakırdak², -ği** [kak (yans.) > kak-ır-da-k] {ağız} is. Koyun pisliği; koyun gübresi. [DS]
- kakırdama**, [kak (yans.) > kak-ır-da-ma] is. 1. Kakırtılı ses çıkarma. 2. Kuruma. 3. argo. Ölme.
- kakırdamak**, [kak (yans.) > kak-ır-da-mak] is. 1. Kakırtılı ses çıkarmak; kakır kakır etmek. 2. Çok kurumak. 3. argo. Ölmek.
- kakırılanmak**, [kak-ır-la-n-mak قاقیرلنمق] {eAT} döşl. f. [-ur] Öfkelenmek; kızmak; hiddetlenmek.
- kakırmak**, [kak (yans.) > kak-ır-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] Boğazını aksırarak temizlemek; balgam çıkarmak. {ağız} (aynı) [KB] [DS]
- kakırsamak**, [kak-ır-sa-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Tadı bozulmak. [DS]
- kakırtı**, [kak (yans.) > kak-ır-tı] is. Kuru ve sert şeylerin birbirine sürtünmesi sonucu çıkan ses.
- kakırtlak, -ği** [kak (yans.) > kak-ır-t-la-k] {ağız} is. Koyun kuyruğu eritilip yağı alındıktan sonra geri kalan kavrulmuş kakırdak madde. [DS]
- kakış**, [kak-ış] is. Kakma eylemi veya biçimi.
- kakışlamak¹**, [kak-ış-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] İtmek; dürtmek. [DS]
- kakışlamak²**, [kak-mak > kak-ınç > kakınç-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Yapılan iyiliği başa kakmak. [DS]
- kakışma**, [kak-ış-ma] is. 1. Karşılıklı birbirini itme. 2. ed. Bazı sözlerde, söz öbeklerinde çıkakları yakın olan seslerin birbirini etkilemesi sonucu, söyleyiş güçlüğü yaratması ve kulağı rahatsız etmesi durumu; kakofoni; tenafür.
- kakışmag**, [kak-ış-mak] {ağız} işteş. f. [-ır] 1. Dedi-kodu etmek. 2. Karşılıklı olarak iddialaşmak; münakaşa etmek. [DS]
- kakışmak¹**, [kakī-mak > kaku-ş-mak] {eT} döşl. f. [-ur] Birbirine kızmak.
- kakışmak²**, [kak-mak > kak-ış-mak] işteş. f. [-ır] [-ur] 1. {eT} Birbirine başıyla vuruşmak; tolaşmak. {ağız} (aynı) [DLT] [DS] 2. {ağız} Şaka yapmak amacıyla birbirini itmek, vurmak; dürtüşmek; itişmek. [DS] 3. {ağız} Kavga etmek. 4. (Yük hayvanları için) yolda birbirini iterek yarış etmek. 5. Rekabet etmek. 6. {ağız} Birbirini çekememek. [DS] 7. {ağız} İddia etmek; münakaşa etmek. [DS]
- kakıştırmak**, [kak-ış-tır-ma] is. Kakışmalarını sağlama.
- kakıştırmak**, [kak-ış-tır-mak] gçl. f. [-ır] 1. {ağız} Sürekli olarak birini hafif hafif itmek; itelemek; sokuşturmak; kakalamak. [DS] 2. {ağız} Kötü bir malı birine kandırarak satmak; kakalamak. 3. {ağız} Çekiştirmek, rekabet ettirmek; yarıştırmak. [DS]
- kakit, -dı** [kak > kak-ıt] {ağız} sf. Zayıf; kuvvetsiz; kuru. [DS]
- kakitgan**, [kakī-mak > kakī-t-ğan] {eT} sf. Daima kızdıran; can sıkan. [DLT]
- kakitmak**, [kakī-mak > kakī-t-mak قاقیدمق] {eT} {eAT} {OsT} gçl. f. [-ur] Kızdırmak; canını sıkmak. [DLT]
- kakız**, [kakī-mak > kakı-z] {eT} is. Cesur; kahraman. [EUTS][OKD]
- kakit, -di** [kak > kak-ıt] {ağız} sf. → kakıt. [DS]
- kakkabarak, -ği** [kak (yans.) + kabarak (yans.)] {ağız} is. Keklik. [DS]
- kakkaz**, [kak-koz] is. Susuz ve tadı kekre zerdali.
- kakkı**, [kak (yans.) > kakk-ı] {ağız} is. Yumurta. [DS]
- kakkılamak**, [kakkı-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Gıdıklamak. [DS]
- kakkıroz**, [? kakkıroz] {ağız} is. Çürük. ☞ **kakkıroz çüçük**, {ağız} *Mısır koçanı*. [DS]
- kakkuk**, [kak + kuk] {eT} is. Kurutulmuş et veya meyve; yarma. [DLT]
- kakkil**, [kak (yans.) > kak-kı-l ?] {ağız} is. Ceviz. [DS]
- kakko**, [ka (aile) > ka+(k)ka ?] {ağız} is. 1. Baba. 2. Büyük kardeş. [DS]
- kakkoz**, [kak+koz ?] {ağız} sf. 1. Sert; dayanıklı. 2. Sert, susuz zerdali. [DS]
- kakkudaş**, [kaku+taş ?] {ağız} is. Beş taş oyunu. [DS]
- kaklak**, [kak-la-k] {ağız} sf. 1. Zayıf; cılız; kuru; ince. 2. Kör; ama. 3. Yaşlanma yüzünden iş göreme-yecek duruma gelmiş olan [DS]
- kaklamak**, [kak > kak-lā-mak / kāk-la-mak قاقلمق] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. {eT} {OsT} Kurutmak. 2. Odunları küçük parçalara ayırmak; odun kırmak. 3. {ağız} Kayısı, erik, elma, armut gibi meyveleri kurutmak amacıyla ikiye bölmek; kurutmak. [DS] 4. {ağız} Saplama; sokmak; batırmak. [DS] 5. {ağız} Afyon kozasının üstünü keserek haşhaş çıkarmak. [DS] 6. {ağız} Bıçaklamak. [DS] 7. {OsT} Pastırma yapmak.
- kaklan**, [kak > kak-la-n] {ağız} is. Köknar ağacından balta ile kesilen büyük parçaların her biri. [DS]
- kaklanmak¹**, [kak-la-n-mak] {eT} edil. f. [-ur] 1. Kurutulmak; kakaç yapılmak. [DLT] 2. Su toplanmak. [DLT]
- kaklanmak²**, [kak-la-n-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] Yalınayak yere basamamamak; huylanmak. [DS]
- kaklatmak**, [kak-la-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kurut-turmak. [DLT]
- kakle**, [kak-le ?] {ağız} is. Çekirge. [DS]

- kaklıç, -cı** [kak-lı-ç] {ağız} is. Kaya oyuğu; kak. [DS]
- kaklık¹, -ği** [kak-lık قاقلق] {ağız} is. **1.** Kaya veya taş kovuklarında su biriken yer; su birikintisi. {OsT} (aynı). **2.** Sel yığıntısı. **3.** Ağız erişemeyip de kamış ile içilen su. **4.** Su kaynağı. **5.** Birkaç metre derinliğindeki kuyu. [DS]
- kaklık², -ğı** [kak-lık] {ağız} is. **1.** Meyve kurutmak için kurulmuş sergen. **2.** Balkon. **3.** Sofa; salon. **4.** Güneş alan yer. [DS]
- kaklık³, -ği** [kak-lık] {ağız} sf. **1.** (Meyve için) kurutulacak nitelikte. **2.** is. Bu iş için ayrılmış meyveler. [DS]
- kaklık⁴, -ği** [kak-mak > kak-lık] {ağız} is. Yumuşak, parçalanması, işlenmesi kolay kayalık. [DS]
- kaklık⁵, -ği** [kak-mak > kak-lık] {ağız} is. Fidanlık. [DS]
- kaklık⁶, -ği** [kak-lık] {ağız} is. Salyangoz. [DS]
- kakma¹**, [kak-ma] {ağız} is. **1.** İtekleme. **2.** Tekmeleme. [DS]
- kakma²**, [kak-mak > kak-ma] is. **1.** Bir şeyi iterek yer değiştirtme. **2.** Bir şeyi üzerine vura vura bir yuvaya yerleştirmek eylemi. **3.** Bir yüzey üzerine açılan yuvalara, metal, sedef ya da ahşap parçaları oturtmak suretiyle yapılan süsleme işi. **4.** sf. Üzerinde açılan oyuklara daha kıymetli bir maddeden parçalar kesip gömmek suretiyle meydana getirilen. **5.** Kakmak suretiyle yapılan; kakılarak yapılan.
- kakma³**, [kak-ma] {ağız} is. Tuzak. [DS]
- kakma⁴**, [kak-ma] {ağız} is. Gaga. [DS]
- kakma⁵**, [kak-ma] {ağız} is. **1.** Yalçın ve kayalık tepeler. **2.** Büyük taş kütesi. **3.** Sarp kayalar altında yağmur ve kar görmeyen kuru yerler. **4.** Yol üzerinde bulunan yükseklikler. **5.** Yokuş. [DS]
- kakma⁶**, [kak-ma] {ağız} is. **1.** Ağaç kütüğü. **2.** Yapılarda kullanılan kalın ağaç; direk. [DS]
- kakma⁷**, [kak-ma] {ağız} is. **1.** Atlas kumaş üzerine sim ya da altın telle yapılan süsleme. **2.** Taç üzerine konulan yuvarlak gümüş levha; gelinlerin başına takılan kalay ya da gümüş takı. **3.** Alına takılan inci boncuk dizisi. [DS]
- kakmaca**, [kak-maca] {ağız} is. Çürüyerek parçalanmış ağaç kökü. [DS]
- kakmacı**, [kak-ma-cı] is. Kakma işi yapan usta.
- kakmacılık, -ği** [kak-ma-cı-lık] is. **1.** Kakmacının yaptığı iş. **2.** Masif ya da kaplamalı yüzeylere renkli kaplama, sedef, fil dişi, kıymetli metal vb. gömerek yapılan süsleme sanatı.
- kakmak¹**, [kak-mak] {ağız} is. Gaga. [DS]
- kakmak²**, [kak-mak قاقمق] gçl. f. [-ar] **1.** {eT} {OsT} Vurmak; hafifçe vurmak; çalmak. [DLT] **2.** {eAT} Dikmek. [DK] **3.** {eAT} Başına kakmak; yüze vurmak. [DK] **4.** Bir şeyin yerini iterek, kakarak değiştirmeye çalışmak. **5.** Bir şeyi, dar bir yere vura vura gömmek; çakmak; batırmak; saplamak; sançmak; sokmak. {ağız} (aynı) [EG] **6.** Metal eşya üzerine çizilmiş şekle uygun olarak sivri bir zımba ile vura vura kabartma yapmak. **7.** Tahta vb. malzemeden yapılmış eşya yüzeyini oyarak, bu oyuklara göre kesilmiş altın, fildişi, sedef gibi maddeleri gömerek süsleme yapmak. ☞ **kaka tau**, İlaç olarak kullanılan bir tür yemiş. [EUTS]|| **kaka turmak**, Dürte durmak; döve durmak. [DLT]
- kakmak³**, [kak-mak] {ağız} gçl. f. [-ar] Gaga ile vurmak; gagalamak. [DS]
- kakmak⁴**, [kak-mak قاقمق] {ağız} gçsz. f. [-ar] **1.** Sıçrayıp kalkmak. {OsT} (aynı) **2.** Yürümek. **3.** Sürmek. [DS]
- kakmak⁵**, [kak-mak] {ağız} gçl. f. [-ar] (Yağlı, şekerli vb. yiyecekler) bıktırmak; tıkmak. [DS]
- kakmaklamak**, [kak-mak-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] İtelemek; sarsmak; kakalamak; sokuşturmak. [DS]
- kakmalı¹**, [kak-ma-lı] {ağız} sf. **1.** Üzerine kakma yapılmış olan. **2.** (Koyun için) başının tüyleri kıvrık olan. **3.** (Elbise için) gümüş ya da altın telle işlenmiş. [DS]
- kakmalı²**, [kak-ma-lı] {ağız} is. Üzerinde kabartma ve kakmalar bulunan tüfek veya tabanca. [DS]
- kakmanlı**, [kak-man-lı] {ağız} is. Tarladaki gömülü taşlar; yüzeyden belli olmayan taşlar. [DS]
- kakmık¹, -ği** [kak-mık] {ağız} is. Yumruk. [DS]
- kakmık², -ğı** [kak (yans.) > kak-mık] {ağız} is. Balgam. [DS]
- kakmık³, -ği** [kak-mık] {ağız} is. Düğünlerde geceleyin erkeklere verilen ziyafet; düğün yemeği; şölen. [DS]
- kakmık⁴, -ğı** [kak-mık] {ağız} is. sf. (İnsan için) kudurmuş. [DS]
- kakmıklamak**, [kak-mık-la-mak / kak-muk-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Yumrukla vurmak; yumruklamak.
- kakmuk¹, -ğu** [kak (yans.) > kak-muk] {ağız} is. Balgam. [DS]
- kakmuk², -ğu** [kak-muk] {ağız} is. Ağaç kabuğu. [DS]
- kakmuklamak**, [kak-muk-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] İtelemek; kakalamak. [DS]
- kakmut, -du** [kak-ma+ot] {ağız} is. Tarlalarda biten bir otun kökü. [DS]
- kaknem**, [Yun. kakognomos / Erme. k'ak'nem (sıçayım)] sf. **1.** (Kadın için) çirkin; huysuz; hırçın. **2.** (Kadın için) sıska; kuru; zayıf.
- kaknus**, [Far. kaqnus / kaqnūs ققنوس / ققنوس] {OsT} is. Gagasında bulunan çok sayıdaki deliklerden yel estikçe çeşitli sesler çıkaran doğu masallarında geçen efsanevi iri bir kuş.
- kako¹**, [? kako] {ağız} sf. Akılsız. [DS]
- kako²**, [Yun. kakognomos] {ağız} sf. Kaknem. [DS]

- kakofoni**, [Fr. cacophonie] *is. ed.* Bazı sözlerde, söz öbeklerinde çıkakları yakın olan seslerin birbirini etkilemesi sonucu, söyleyiş güçlüğü yaratması ve kulağı rahatsız etmesi durumu; kakışma; tenafür.
- kakoşlamak**, [kaka-ş-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kakalamak; kakaşlamak. [DS]
- kakrak**, [kak-rā-mak > kak-ra-k] {ağız} *is.* Çamurlu yollarda hayvan izlerinden meydana gelen girinti ve çıkıntılar. [DS]
- kakraşmak**, [kak-ra-ş-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Su çekilmek; şiş ve ur inmek. [DLT]
- kakratgu**, [kak-ra-t-mak > kak-ra-t-ğu / kak-rı-t-ğu] {eT} *is.* Kaçırmaq için çalınan davul, teneke gibi şey. [DLT]
- kakratmak**, [kak-rā-t-mak / kak-rı-t-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Davul çalarak zararlı hayvanları, kuşları kaçırtmak. [DLT]
- kakriç**, -cı [kokar+iç] {ağız} *is.* Kuzu bağırsağından yapılan kebab; kokareç. [DS]
- kakrik**, -ği [kak (yans.) > kak-(ı)r-ık] {ağız} *is.* Balgam; aksirik. [DS]
- kaksık**, -ği [kak-sī-mak > kak-sı-k] {ağız} *sf.* (Yağ, peynir, yemek ve meyve için) bozulmaya yüz tutmuş; acımuş. [DS]
- kaksımak**, [kak-sī-mak] *gçsz. f. [-r]* **1.** {eT} Kakaç olmak; kakaç ola yazmak. [DLT] **2.** {ağız} (Yiyecek için) bozulmak; ekşimek; çürümek; kokmak. [DS]
- kakşamak**, [kağşa-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-ş(i)-yor]* **1.** Kağşamak. **2.** (Nesneler, eşyalar için) biçimi bozulmak. [DS]
- kaktırmak**, [kak-mak > kak-tır-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* İtmek; itelemek. [DS]
- kakturmak**, [kak-tur-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Başına kaktırmak; baş kakıncı yaptırmak. [DLT]
- kaktüs**, [Lat. cactus] (*ka'ktüs*) *is. bot.* Kaktüsgillerden, dikenli ve yayvan yapraklı pek çok türü bulunan, süs için yetiştirilen bitkilerin genel adı, (*Cactus*).
- kaktüsgiller**, [kaktüs-gil-ler] *is. bot.* Sıcak ve tropikal ülkelerde yetişen, gövdesi ve yaprakları etli ve dikenli bir bitki familyası, (*Cactaceae*).
- kaktüsümsü**, [kaktüs-ümsü] *sf.* (Gövdesi etli, yaprakları dikenli bitkiler için) kaktüse benzeyen.
- kâkû**, [Far. kâkû کاکو] (*kâ:kû:*) {OsT} *is.* Annenin erkek kardeşi; anne tarafından dayı.
- kakuç**¹, -cu [kak-mak > kak-uç] {ağız} *is.* **1.** Çengel. **2.** Çekiç. [DS]
- kakuç**², -cu [kak-aç > kak-uç ?] {ağız} *sf.* Eli sakat. [DS]
- kakuça**, [kakuç-a ?] {ağız} *is.* Çengel. [DS]
- kakuk**¹, [kak-mak > kak-uk] {eT} *is.* Kurutulmuş et veya meyve; kak. [DLT]
- kakuk**², [kak-uk / kekik] {ağız} *is.* Baharat olarak kekik. [DS]
- kakule**, [Ar. kākūle قاقوله] (*ka:ku:le*) {OsT} *is. bot. 1.* Zencefilgillerden Hindistan, Seylan ve Endonezya'da yetişen, büyük yapraklı ve ıtırılı bir bitki, (*Elettaria cardamomum*). **2.** Bu bitkinin ağız kokularını gidermekte ilaç ya da bahar olarak kullanılan tohumu.
- kakuleli**, [kakule-li] *sf.* İçinde kakule bulunan; kakule katılmış.
- kakum**, [Ar. kākum قاقوم] (*ka:kum*) {OsT} *is. zool. 1.* → kakım; ermin, (*Mustela erminea*). **2.** Bu hayvanın kürkü. ☞ **kākūm-endām**, *1.* (Kadın için) yakışıklı; güzel. *2.* Hattatların kâğıdın kirlenmemesi için ellerinin altına koydukları ince tüylü çuha kaplı deri parçası.
- kakumak**, [kakī-mak / kaku-mak] {eT} *gçl. f. [-r]* Birine kızmak; darılmak. [DLT]
- kakur**, [kak-ur] {ağız} *sf.* Kambur; eğri. [DS]
- kakuraz**, [kak-ur-az] {ağız} *is.* → kakur. [DS]
- kakurdak**, -ği [kak-ır-dak] {ağız} *is.* → kakırdak. [DS]
- kakurgan**, [kağ-ur-mak > kağur-ğân / kakur-ğân] {eT} *is.* Hamuru yağla yoğrulmuş, fırında veya tandırda pişirilen bir tür pide. [DLT]
- kakut**, [? kakut] {ağız} *is.* → kakuk. [DS]
- kakuze**, [Ar. kākūze ققوزه] (*kaku:ze*) {OsT} *is.* Boş maşrapa.
- kâkül**, [Moğ. kökül > Far. kâkül كاكل] (*kâ:kül*) {OsT} *is.* Alnın üzerine dökülen kısa kesilmiş saç. ☞ **kâkül-i hōş-bū**, {OsT} *Güzel kokulu kâkül.* || **kâkül-i müşğîn**, {OsT} *Misk kokulu kâkül.*
- kâküllü**, [kâkül-lü] (*kâ:küllü*) *sf.* Kâkülü olan.
- kakvan**, [Yun. kakognomos] {ağız} *sf.* Akıllı kıt; aptal. [DS]
- Kal**, [Fr. Calorie] *kısalt.* Isı miktarı birimi olan kalorinin kısaltması.
- kal**¹, [kal] {ağız} *is.* Olgulaşmamış meyve; ham meyve. [DS]
- kal**², [Sagay. ḫal => kal] {eT} *sf. 1.* Deli; çılgın; kudurmuş; kaçık; divane. [EUTS] [IKPÖy.] [Gabain] **2.** *is.* Delilik. [Gabain] [EUTS] **3.** Yaşlı adam. {ağız} (*aynı*) [DLT] [KB] **4.** Yaşlılık. [KB]
- kal**³, [Ar. qāl قال] {OsT} (*ka:l*) *is. 1.* Bir düşüncüyü anlatabilmek için art arda söylenen kelime dizisi; söz; laf. **2.** {ağız} *ünl.* "Yahu!" anlamında kullanılır. [DS] ☞ **kale almak**, *Dikkate almak; önemli saymak.* || **kale almamak**, *Hesaba katmamak; değer vermemek.*
- kal**⁴, -l'ı [Ar. kal' قلع] {OsT} *is. 1.* Kökünden sökülmüş atma; koparma. **2.** {ağız} Kırılmış koyun yünü. [DS] ☞ **kal'-ı esnân**, *Diş çekirme; dişi sökme.* || **kal'-ı eşcâr**, *Ağaçların sökümlü.*
- kal**⁵, [kal] *is. maden.* Bir alaşımda bulunan elementlerin ergime derecesinden yararlanarak birbirinden

ayırma işlemi. ☞ **kala dayanmak**, *Yüksek derecede ısıya dayanmak*.|| **kal potası**, *İçinde maden eritilen kap*.|| **kal usulü**, *maden. Potada maden eritme metodu*.

kal⁶, [kal] {ağız} is. Manda veya yavrusu. [DS]

kal⁷, [Fr. cale] is. Baskı makinesinin mermerinden daha küçük bir şasiyi yerinde tutmaya yarayan büyük boyutlu kama.

kal⁸, [kal] {ağız} is. Güherçile. [DS]

kal⁹, [kal] {ağız} sf. 1. Olgunlaşmamış. 2. Çiğ; pişmemiş. [EG]

kal'a, [Ar. қal'a قلعه] (*kal-a*) {OsT} is. → kala². ☞ **kal'a-bend**, {OsT} *Kaleye bağlanmış; bir kaleye hapsedilmiş olan*.|| **kal'a-dār**, {OsT} *Kale muhafızı; dizdar*.|| **kal'a-gîr**, {OsT} *Kale tutan; kaleyi elinde bulunduran*.|| **kal'a-güşā**, {OsT} *Kale açan; kale zapteden*.|| **Kal'a-i Sultaniye**, {OsT} *Fatih Sultan Mehmet tarafından Çanakkale boğazının Anadolu yakasına yaptırılan kalenin adı*.|| **kal'a-kân**, {OsT} *Kale yıkan*.|| **kal'a-nişîn**, {OsT} *Kalede oturan*.

kâla, [Far. kâlā کلا] (*kâ:lâ:*) {OsT} is. 1. Kumaş. 2. Kıyafeti tamamlayıcı eşya; süs. 3. gnşl. Sermaye. 4. Ev eşyası. ☞ **kâlâ-yi girân-behā**, {OsT} *Çok değerli kumaş*.

kala¹, [kal-mak > kal-a] zf. 1. (Zaman için) belirtilen miktar dakika, saniye, saat, gün, hafta, ay, yıl kalmışken; kaldığında; kalarak; varken. 2. (Yol için) belirtilen miktarda yol kaldığında. ☞ **kala kala** 1. *Olup olacağı; bütünü; tamamı*. 2. *"Başka hiçbirisi değil de, kalmadı da" anlamında beğenmeme bildirir. "Kala kala senin kağnıya mı kaldık?"*

kala², [Ar. қal'a قلعه] is. 1. Kale; hisar. {eT} (aym) [EUTS] 2. {eT} Şehir. [EUTS]

kala³, [? kala] {ağız} is. Okul sırası. [DS]

kala⁴, [? kala] {ağız} is. Atmaca. [DS]

kala⁵, [? kala] {ağız} sf. (İş vb. için) zahmetli; güç; zor. [DS]

kala⁶, [? kala] {ağız} is. Altı lastik, keten spor ayakkabısı. [DS]

kala⁷, [? kala] {ağız} is. Çekirge. [DS]

kalaazar, [Far. hindustānī kālāzār > Fr. kala-azar] is. tip. Tatarcıkla (*Flebotomus*) insana bulaşan *Leishmania donoani* adındaki bir hücreli asalağın iç organlara yerleşmesi sonucu meydana gelen ve daha çok çocuklarda dalak ve karaciğer şişmesi şeklinde görülen bir sıcak ülke hastalığı; dumzum humması.

kalaba¹, [Ar. galebe ? غلبه => kalaba قلبه] {eAT} sf. 1. Sayıca çok; pek çok; {ağız} (aym). [DK] [DS] 2. {ağız} is. Kalabalık. [DS]

kalaba², [? kalaba] {ağız} is. Kızıl ve kaba tüylü koyun. [DS]

kalabak¹, -ğı [Ar. қal'a + T. bek ?] {ağız} is. Tepe

üzerinde bir kaleyi andırır biçimde dizilmiş olan kayalar. [DS]

kalabak², -ğı [? kalabak] {ağız} is. 1. Hasır otundan örülmüş şapka. 2. Huni. [DS] 3. {eAT} Keçe külah. 4. {OsT} Taç.

kalabak³, -ğı [? kalabak] {ağız} is. 1. Çınar ağacı. 2. Nilüfer çiçeği. [DS]

kalabalık, -ğı [kalaba > kalaba-lık] is. 1. {eAT} Çok; çokluk. [DK] 2. Çok sayıda insandan meydana gelmiş topluluk. 3. sosy. Tipik olgular göstermesine karşılık bireylerin geçici olarak kümелendiği örgütsüz topluluk; yığın. 4. gnşl. Gereksiz ve karışık nesnelere yığını. 5. sf. Çok insan bulunan yer. 6. Sayıca çok olan. ☞ **kalabalık ağızlı**, *Yerli yersiz, bilir bilmez konuşan; geveze*.|| **kalabalık etmek**, *Bir yerde gereksiz olarak bulunmak; insan sayısını arturmaktan başka bir işe yaramamak*.|| **kalabalıklar psikolojisi**, *psikol. Panik, coşku, linç etme eylemlerinde bulunma gibi etkenlerle bir araya gelmiş örgütsüz insan topluluğunda yer alan bireylerin karşılıklı etkilerini inceleyen psiko-sosyal bilim dalı*.

kalabalıkça, [kalaba-lık-ça] sf. Biraz kalabalık.

kalabalıklaşma, [kalaba-lık-la-ş-ma] is. Kalabalık durumuna gelme.

kalabalıklaşmak, [kalaba-lık-la-ş-mak] dönşl. f. [-ır] Kalabalık durumuna gelmek; kalabalık oluşmak.

kalacoş, [kala-ca+aş > kalacoş / kalacuş] {ağız} is. Yağ, yoğurt, soğan ve doğranmış ekmekle yapılan bir yemek. [DS]

kalacük, -ğü [kala-cük ?] {ağız} is. Saban (tarım aracı). [DS]

kalaç¹, -cı [kalaç] {ağız} is. Çörek. [DS]

kalaç², -cı [kalaç] {ağız} is. 1. Karadeniz'de kuzeyden esen rüzgârın etkisi ile oluşan dalgalara verilen ad. 2. Dalgalı fakat patlamayan denizin durumu. [DS]

kalaça, [kala-ça] {ağız} is. 1. Küçük kale. 2. Küçük tepe. 3. Yığın. [DS]

kalaçı, [kala-çı / kolaç / kalaç] {ağız} is. Çörek. [DS]

kaladak, -ğı [? kaladak] {ağız} is. Döğülmemiş ekin sapları. [DS]

kaladan, [Ar. galla + Far. -dān] {ağız} is. 1. Tahıl ambarının küçük gözleri. 2. Hamamda soyunma yeri. 3. Hamamda, hamamcının oturduğu bölüm. [DS]

kalafa, [? kalafa] {ağız} is. 1. Büyük ev. 2. Büyük alan. [DS]

kalafat¹, [Ar. kılf > kılfet > İt. calafato / Yun. kalafatis] {OsT} is. dnz. 1. Gemilerde ve deniz araçlarında kaplama tahtaları aralarını üstü�ülerle doldurup ziftleyerek su sızdırmaz hâle getirme. 2. Perçin çivilerinin başını döverek su sızdırmasını önleme. 3. Onarma ve tamir etme. 4. {ağız} Perçinle-

rin üzerine düzeltmek için kullanılan bir araç. [DS]
5. Altı dar üstü geniş bir tür yeniçeri başlığı. **6.** İmparatorluk döneminde üst düzey yöneticilerin giydiği bir tür başlık. **7.** {ağız} Kiremitlerin kaymaması için çatı saçağının çevresine çakılan tahta. [DS] ☞ **kalafat açmak**, *Eskimiş kalafatları çıkarıp temizlemek.* || **kalafata çekmek**, *dnz. Tekneyi kalafatlamak için karaya çekmek.* || **kalafat etmek**, {ağız} *İki şeyi birbirine perçinle tutturmak; perçinlemek.* [DS] || **kalafat yeri**, *dnz. Teknenin kalafatlanmak için çekildiği yer.*

kalafat², [? kalafat] {ağız} *is.* Çocukların taş attıkları lastik sapan. [DS]

kalafat³, [? kalafat] {ağız} *is.* **1.** Tarladan demet getirirken, sapların dökülmemesi için arabanın yanlarına konulan merdivenimsi çatki. **2.** Hızarda biçmek için tomruğun yüksekte durmasını sağlayan destek; çatki. [DS]

kalafat⁴, [kalıp + Ar. -ât / kıyafet?] {ağız} *is.* **1.** Kılık kıyafet; giyim. **2.** İriliik; büyüklük; yapıca gösterişlilik. [DS]

kalafat⁵, [? kalafat] {ağız} *sf.* Basit ve kaba; gelişigüzel. [DS]

kalafatçı, [kalafat-çı] *is.* Kalafat yapan kimse.

kalafatçılık, -ğı [kalafat-çı-lık] *is.* **1.** Gemi ya da kayıkları kalafatlama işi. **2.** Kalafatçının yaptığı iş ve meslek.

kalafatlama, [kalafat-la-ma] *is.* **1.** Kalafat yapma işi. **2.** Kusur örtme.

kalafatlamak, [kalafat-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]*
1. Deniz araçlarının kaplama tahtalarını üstüğü ile sıkıştırarak ziftlemek. **2.** *gnşl.* Kusurları örtmek için süslemek; tamir etmek; onarmak.

kalafatlanma, [kalafat-la-n-ma] *is.* Kalafat yapılmak işi.

kalafatlanmak, [kalafat-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Kalafat edilmek; kalafat işleminden geçirilmek.

kalafath, [kalafat-lı] {ağız} *sf.* (Kişi için) iri yarı; gösterişli. [DS]

kalafatsız, [kalafat-sız] *sf.* **1.** Kalafat yapılmamış. **2.** Kalafat yapılması gerekli olan; kalafatı bozuk. **3.** {ağız} (Kişi için) çok şişman ve biçimsiz. [DS]

kalag, [Ar. ğalağ {علق} {ağız} *is.* Küçük taş. [DS]

kalagan, [kal-mak > kal-agan قالغان] *sf.* **1.** {OsT} Çok kalan; sürekli kalan. **2.** {ağız} Kalan. [DS]

kalagaz, [? kalagaz] {ağız} *is.* Baş örtüsü. [DS]

kalagezen, [? kalagezen] {ağız} *is.* Havuç. [DS]

kalağan¹, [? kalağan] {ağız} *is.* Deve diken; kangal. [DS]

kalağan², [? kalağan] {ağız} *sf.* (Kişi ve nesne yığınları için) büyük yapıli fakat içi boş; kof. [DS]

kalağız, [? kal+ ağız] {ağız} *is.* Düşünmeden konuşan kimse. [DS]

kalağu, [kalağu] {ağız} *is.* Köstebek. [DS]

kalah, [Ar. ğalağ → kalağ] {ağız} *is.* → kalak. [DS]

kalahat, [? kalahat] {ağız} *is.* Kız evinin damat için yaptırdığı elbise. [DS]

kalaib, [Ar. qalā'ib قلاب (kala:ib) {OsT} *is.* Ucu eğri her türlü metal araç; çengeller; kancalar.

kalaid, [Ar. kılāde > qalā'id قلائد (kala:id) {OsT} *is.* Gerdanlıklar.

kalail, [Ar. qalīl > qalā'il قلائل (kala:il) {OsT} *is.* Az şeyler.

kalak¹, [eT. kā-mak (eklemek; yığmak) > kā-lā-mak > ka-la-k / ka-lık] {eT} *is.* **1.** Kale. [EUTS] **2.** Gök-yüzü. [EUTS]

kalak², -ğı [gaga-k > kalak ?] {ağız} *is.* **1.** Burun; burun ucu. **2.** Hayvanlarda burun ucu; burun deliği. **3.** Öküzlerin boyunlarında oluşan yumru. **4.** Boy-nuz; yaban domuzlarının sivri köşeli burnu. **5.** Kimi üflemler çalgılarda borunun son bulduğu huni biçimindeki kısım. **6.** Bakırcıların kullandığı bir araç. **7.** Kanat. **8.** Ceviz ağacı kabuğundan yapılan bir çocuk düdüğü. [DS] ☞ **kalağu dikmek**, {ağız} *Düşünceye dalmak; kaygılanmak.* [DS] || **kalak başlılar**, *zool. Bugün bir tek türle temsil edilen kertenkeleeye benzer bir sürüngen, (Rhynchocephalia).* || **kalak iğnesi**, *İşe yaramayan, tembel adam.*

kalak³, -ğı [kal-mak > kal-ak] {ağız} *sf.* Gelişemeyen, ilerleyemeyen; aptal; beceriksiz. [DS]

kalak⁴, -ğı [kalk-mak > kal(k)-ak ?] {ağız} *is.* **1.** Kibir; gurur. **2.** *sf.* Kendisinden başkasını beğenmeyen; alımlı, çalımlı. **3.** Aptal. [DS]

kalak⁵, -ğı [eT. kā-mak (eklemek; yığmak) > kā-lā-mak > kala-k] {ağız} *is.* Kat. [DS]

kalak⁶, -ğı [? kalak] {ağız} *sf.* Büyük. [DS]

kalak⁷, -ğı [? kalak] {ağız} *is.* Kadınsı erkek. [DS]

kalak⁸, -ğı [gaga-k > kalak] {ağız} *is.* **1.** Şapka siperliği. **2.** Gelin tacı. **3.** Yaşlı kadınların başlarına giydikleri şey; arakçım. **4.** Kadın fesi. [DS]

kalak⁹, -ğı [Yun. khalikhi] {ağız} *is.* **1.** Sayıya bağlı çocuk oyunlarında kazanç sayısını göstermek için kale yanına konulan taşlar. **2.** Duvar örülürken büyük taşların arasındaki boşlukları doldurmak için kullanılan küçük taşlar. [DS] ☞ **kalak yapmak**, *Bir oyunda sayı yapmak.*

kalak¹⁰, -ğı [Sur. Ar. ğalağ] {ağız} *is.* **1.** Tezek yığını. **2.** Biçilmiş ekin veya ot yığını. **3.** Öbek; yığın. **4.** Yufka ekmek yığını. [DS]

kalak¹¹, -ğı [? kalak] {ağız} *is.* **1.** Ağaçtan yapılmış kısa saplı kürek. **2.** Tahtadan yapılmış yemek tabağı biçiminde büyükçe kap. [DS]

kalak¹², -ğı [kal-mak > kal-ak] {ağız} *is.* Kesilen meşe ağacının kökü. [DS]

kalak¹³, -ğı [kal-mak > kal-ak] {ağız} *is.* Hedef; nişan; erek. [DS]

kalak¹⁴, [Ar. qalāğ قلاق] {OsT} *is.* İç sıkıntısı; gönül darlığı.

kalak¹⁵, -ğ¹ [kal-ak] {ağız} *is.* İri soğan. [DS]
kalakalma, [kal-a+kal-ma] *is.* Şaşkınlıktan dolayı hareketsizce kalma.
kalakalmak, [kal-a+kal-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Bir olay veya durum karşısında acizlik, çaresizlik veya şaşkınlık gibi sebeplerle bir şey yapamaz, kımıldayamaz duruma gelmek; güç durumda kalmak; donakalmak. **2.** {ağız} Bir şeyin üzerine aşırı düşmek; üzerinde fazla durmak. [DS]
kalakçı, [kalak-çı] {ağız} *sf.* Durmadan gezen; kapı kapı dolaşan. [DS]
kalaklamak¹, [kalak-la-mak] قالكلامق {gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]} **1.** (At için) tökezlemek. **2.** (İnsan için) sendelemek. **3.** Yorulup kalmak. **4.** Sevinçten heyecana gelmek; coşmak. **5.** Çelik çomak oyununda, çeliğin bir ucunu yerden yukarıda durdurmak. **6.** {OsT} Dalgalanmak.
kalaklamak², [kalak-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kapı kapı dolaşmak; çok gezmek. [DS]
kalaklanmak, [kalak-la-n-mak] قالكلمنق {eAT} *dönşl. f. [-ur]* Kendini yüksek görmek; havalanmak.
kalaklı, [kalak-lı] {ağız} *sf.* **1.** Gururlu; kendini beğenmiş; mağrur. **2.** İriyarı; gösterişli. [DS]
kalaklu, [kalak-lu] قالكلو {OsT} *sf.* Yüksek.
kalakulak, [kala(k)+kul-a-k] {ağız} *is.* Üst baş; kıyafet.
kalalanmak, [kala-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Çokluğa güvenerek kabadayılık taslamak; arkanlanmak. [DS]
kalam, [Yun. kálamos (kamış)] {eT} *is.* Kalem. [Gabin]
kalama, [kala-ma] *is.* Önceki eylemi koruyamama. ☞ **kalama vermek**, *Oltayı gergin tutmaya ara vermek; gevşek bırakmak.*
kalamak, [eT. kâ-mak (eklemek; yığmak) > kâ-lâ-mak] (ka:la:mak) *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** {eT} Yığmak; sandığa koymak; saklamak. [DLT] [KB] **2.** Bir şeyi gelişigüzel yığmak. **3.** {ağız} Soba veya ocağı yakmak üzere odunla doldurmak. [DS] **4.** Arpa, saman, yem gibi şeyleri çuvala teperek doldurmak. **5.** Sobayı tutuşturmak; yakmak. **6.** {eT} Kapamak; sarıp sarmalamak. [İKPÖy.] **7.** {eT} Tutmak. [KB]
kalamar, [Yun. kalamari / kalamaria] *is. zool.* Orta derinlikte sulara yaşayan, uzun gövdeli bir tür mürekkep balığı, (*Loligo vulgaris*).
kalamata, [Yun. Kalamáta (şehir adı)] (kalama'ta) *is.* Bir tür iri zeytin.
kalamin, [Fr. calamine] *is. kim.* **1.** Kimyasal formülü Zn₄Si₂O₇ (OH)₂, H₂O olan hidratlı doğal çinko silikat. **2.** Yüksek sıcaklıkta işlenen metallerin yüzeyinde meydana gelen oksit tabakası. **3.** Motorun yanma odasında, yakıtın tam olarak yanmaması sonucu meydana gelen kömürlü tortu.

kalaminlenme, [kalamin-le-n-me] *is.* Bir çeliğin bazı etkenlerle üzerinin demir oksitle kaplanması.
kalamit, [Fr. calamite] *is.* **1.** *kim.* Amfibol cinsinden bir tür mineral. **2.** Birinci zamana ait at kuyruğu takımından dev bitki fosili; İlk Çağ ağaç taşı.
kalan¹, [kal-an] *sf.* **1.** Kalmak işini yapan. **2.** Bir işten sonra geriye kalan; artan. **3.** *is.* Herhangi bir miktardan, verilmeyen veya elde bulunan kısmı. **4.** *mat.* Bir çıkarma işlemi yapıldıktan sonra geriye kalan miktar; bölme işleminde bölen kadar olmadığı için bölünemeyip bölenden artan sayı. **5.** {ağız} Yemek artığı; artık. [DS]
kalan², [kal-an] قلا ن {ağız} *zf.* **1.** Artık; bundan sonra; gayrı. **2.** Sonra. [DS] **3.** {OsT} Öbür; diğer; başka; geri kalan; sonraki.
kalan³, [kâ-lâ-n] (ka:la:n) {eT} *is.* Vergi çeşidi; arazi vergisi. [EUTS]
kalan⁴, [eT. kâ (yakın) > kâ-la-n] {ağız} *is.* Arkadaş.
kalanca, [kalan-ca] قالكجه {OsT} *is.* Kalan kısım; bakiye.
kalançı, [kalan-çı] {eT} *is.* Kalan vergisini toplayan memur. [EUTS]
kalangurmak, [kalnū (yüzme) > kalañur-mak] {eT} *gçsz. f. [-ur]* Atılmak; oynamak; sıçramak; sevinçten zıplamak; sevinç göstermek; raksetmek; dans etmek. [EUTS] [Gabin]
kalânis, [Ar. qalânis قالكانس] (kalâ:nis) {OsT} *is.* Külahlar; takkeler.
kalanlıg, [kalan-lıg] {eT} *sf.* Kalan vergisi mükellefi. [EUTS]
kalantor, [İt. galantuomo] *is.* Gösteriş düşkün, maddî durumu iyi kimse.
kalantorluk, -ğ¹ [kalantor-luk] *is.* Kalantor olma durumu; kalantor birinin niteliği.
kâlar, [Far. kâlâr كالكار] (kâ:lâ:r) {OsT} *is.* Sel sularının toprağı aşındırmasıyla meydana gelen yarık; uçurum.
kalas, [Galatz (Romanya'da liman şehri) => kalas] *is.* **1.** İnşaat işlerinin çeşitli kesimlerinde kullanılmak üzere kalın biçilmiş kereste. **2.** Kalın tahta. **3.** *mecaz.* Kaba saba kimse. ☞ **kalas gibi**, (*Kişi için*) *incelikten yoksun; nezaket bilmez; yontulmadık; kaba saba.*
kalastra, [İt. calastra] (kala'stra) *is.* **1.** *dnz.* Gemilerde güvertelere alınan filika vb. araçları oturtmak için yapılmış yuvalar. **2.** Fırtınadan sonra bir süre daha devam eden kaba ve çatıaksız dalgalar. **3.** Kıyıda fırtınanın aksi tarafa doğru oluşan dalgalar.
kalasatari, [Skr. kalasadora] {eT} *is.* Bir şeytan adı. [EUTS]
kalat, [Ar. ğalat] {ağız} *sf.* (Konuşma için) yanlış. [DS]
kalatlamak, [kalat-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yanlışını çıkarmak. [DS]

kalatmak, [ka-mak (*eklemek*) > kā-lā-mak > ka-la-tmak] {eT} gçl. f. [-ur] 1. Bir şeye kılıf geçirtmek; sargıya koydurmak; kaplatmak; sardırmak. [DLT] [İKPÖy.] 2. Sandığa koydurmak; kapatmak. [DLT] [İKPÖy.]

kalavra, [kalan + ob-ra-k (*eskimiş*) > kalavra] is. 1. Yamalı kösele ayakkabı. 2. Bir tür ökçeşiz ayakkabı; yemeni. 3. Deriden yapılmış eşya.

kalavrahane, [kalavra + Far. hāne] (*kalavraha:ne*) is. 1. Eskiden deri eşyaların yapıldığı yere verilen ad; saraçhane. 2. Kundura yapılan yer.

kalavuz, [Far. ḥ^varazmian => kulağuz / kulavuz] {eT} is. Rehber; kılavuz.

kalay, [Ar. ḳalālī (*Kuala ürünü*) => kalay] is. kim. 1. Atom numarası 50, atom ağırlığı 118.7 olan, yoğunluğu 7.2 fakat 18°C'nin altında 5.8'e düşerek alotropik şekil alan, gümüş parlaklığında 32°C'de ergiyen bir metal, sembolü: Sn. 2. Kalaylanmış bir kabın üzerindeki alaşım tabakası. 3. mecaz. Bir kimsenin gerçek değerini örten aldatıcı görünüş. 4. argo. Küfür; azar. ☞ **kalay çekmek**, argo. Sövmek; küfretmek. || **kalayı basmak**, Sövüp saymak.

kalaycı, [kalay-cı] is. 1. Eşyaların, özellikle bakır mutfak eşyalarının üzerini ince bir kalay tabakası ile kaplayan kimse. 2. mecaz. Üstünkörü iş yapan; sahtekâr. 3. {ağız} folk. Bir halk oyunu. [DS] ☞ **kalaycı körüğü**, *Kalaycının kap kalaylarken kalayı eritmek için kullandığı ateşi harlandırmaya yarayan, açılıp kapandıkça hava veren araç.* || **kalaycı körüğü gibi solumak**, *Göğsün hızlı ve oldukça fazla kabarıp alçılması suretiyle nefes alıp vermek.*

kalaycılık, -ği [kalay-cı-lık] is. 1. Kap kalaylayan adamın yaptığı iş ve meslek. 2. mecaz. Üstünkörü, kandırıcısına iş yapma; sahtekârlık.

kalayık, -ği [Ar. ḫalā'ik خلائك => kalayık قلايك] {OsT} is. Karavaş; karabaş; cariyeye; halayık.

kalaylama, [kalay-la-ma] is. Kalay ile kaplama.

kalaylamak, [kalay-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Kapları dış etkilerden korumak için üzerini kalay tabakası ile kaplamak. 2. mecaz. Bir şeyin eksikliklerini ve kusurlarını örtmek amacıyla aldatıcı biçimde süslemek. 3. argo. Bir kimseye sövmek; küfretmek. 4. {ağız} Azarlamak. [DS]

kalaylanma, [kalay-la-n-ma] is. 1. Kalay tabakası ile kaplanmak durumu. 2. Kalay sahibi olma; kalay edinme.

kalaylanmak, [kalay-la-n-mak] edil. f. [-ır] 1. Kalay tabakası ile kaplanmak. 2. dönşl. f. Kalay sahibi olmak; kalay edinmek. 3. dönşl. f. argo. Sövülüp sayılmak, küfredilmek; fırçalanmak. 4. Kalayı hâle gelmek.

kalaylatma, [kalay-la-t-ma] is. Kalay ile kaplatma.

kalaylatmak, [kalay-la-t-mak] gçl. f. [-ır] Kalaylamak işini birine yaptırmak; kalaylamasına neden olmak.

kalaylı, [kalay-lı] sf. 1. Kalayı bulunan; içine kalay katılmış olan. 2. Kalaylanmış olan. 3. Kalay maddelerini kapsayan. 4. mecaz. Aldatıcı biçimde süslenmiş olan; kusurları süslerle örtülmeye çalışılmış olan; sahte. ☞ **kalaylı kaptan su içmek**, (*Erkek için*) *akrabasıyla ya da çok yakından tanıdığı bir kadınla evlenmek.*

kalaysız, [kalay-sız] sf. 1. Kalayı bulunmayan. 2. Kalaylanmamış olan. 3. Kalayı sıyrılmış olan.

kalaz, [? kalaz] {ağız} is. Deri su kabı. [DS]

kalaza, [Alm. Chalaza] is. Kuş yumurtalarında vitellüsü karşılıklı iki taraftan zara bağlayan iki sarmal banttan her biri.

kalb¹, [Ar. ḳalb قلب] is. → kalp. ☞ **kalb-i āhenîn**, *Demirden yürek; demir gibi sağlam kalp.* || **kalb-i hābīde**, *Uyumuş kalp.* || **kalb-i hābīde-i cihān**, *Dünyanın uyumuş kalbi.* || **kalb-i harāb**, *Yıkılmış gönül.* || **kalb-i mecrūh**, *Yaralı gönül.* || **kalb-i meftūr**, *Bezgin gönül.* || **kalb-i metrūk**, *Terkedilmiş gönül.* || **kalb-i muztarīb**, *Istıraplı gönül.* || **kalb-i nā-şād**, *Kederli, hüznülü gönül.* || **kalb-i selīm**, *Temiz gönül.* || **Kalbü'l-Akreb**, *gök b. Akrep burcunun en parlak yıldızı, (Alpha Scorpius).* || **Kalbü'l-Esed**, *gök b. Aslan burcunun en parlak yıldızı, (Alpha Leo).*

kalb², [Ar. ḳalb قلب] {OsT} is. 1. Tersine çevirme; döndürme. 2. Bir durumdan başka bir duruma geçirme; değiştirme; dönüştürme; çevirme. 3. ed. Bir kelimedeki harflerin yerinin değişmesi. 4. dbl. Arap dil bilgisinde elif, vav, ye harflerinin yer değiştirmesi. ☞ **kalb etmek**, {OsT} *Değiştirmek; çevirmek.* || **kalb-i ba'z**, {OsT} *dbl. Göçüşmeli kelimeler.* || **kalb-i muavvec**, {OsT} *ed. Evirmece.* || **kalb-i muntazam**, {OsT} *ed. Tersinden okunduğu zaman da bir anlam çıkan kelime.* || **kalb olmak**, {OsT} *Değişmek; dönüşmek; çevrilmek.*

kalben, [Ar. ḳalb > ḳalben قَلْبًا] (*ka'lben*) {OsT} zf. İçten ve yürekten gelerek; samimi olarak; içten; gönülden; yürekten.

kalbetmek, [Ar. ḳalb + T. et-mek ايتمك] {OsT} gçl. f. [-(d)er] Bir durumdan başka bir duruma çevirmek.

kalbgâh, [Ar. ḳalb + Far. -gâh قلبگاه] (*kalbgâ:h*) {OsT} is. 1. Bir şeyin merkezi; can evi. 2. Ordunun sağ ve sol kanatları arasındaki merkezî kısmı.

kalbî, [Ar. ḳalb > ḳalbî / ḳalbiyye قلبى / قلبيه] (*kalbî*) {OsT} sf. 1. Kalbe ait. 2. Kalple ilgili. 3. mecaz. İçten, gönülden yapılan; gönülden; içten.

kalbolmak, [Ar. ḳalb + T. ol-mak اولق] {OsT} dönşl. f. [-(d)er] Bir durumdan başka bir duruma dönmek; değişmek; çevrilmek.

kalbur, [Ar. ğırbāl غربال] is. Tahıl ve ona benzer ta-

neli şeylerin küçüklerini ve içindeki yabancı maddeleri ayıklamak için kullanılan seyrek telli, geniş delikli elek. ☞ **kalbur altı**, *Kalburla elenmiş buğdaydan alta geçen yabancı madde, kırık ve küçük tane ve saman çöplerinden ibaret kısım.* || **kalbura çevirmek**, *Birçok delik açmak; delik deşik etmek.* || **kalbura dönmek**, *Üzerinde pek çok delik açılmak; delik deşik olmak.* || **kalbur çıbanı**, {OsT} tıp. *Eskiden kansere verilen isim.* || **kalbur gibi**, *Delikleri çok olan; delik deşik.* || **kalbur kemiği**, *anat. Alın kemiğinin arkasında, kalbur gibi delikleri bulunan, kafatasının alt ve ön bölümünü oluşturan kemik.* || **kalburla su taşımak**, *Gereksiz ve yararsız işle uğraşmak.* || **kalbur üstüne gelmek**, *Benzerlerine göre daha önde ve tercih edilir olmak; sivrilme.*

kalburcu, [kalbur-cu] *is.* 1. Kalbur yapan ve satan kimse. 2. Kalburla bir şeyi eleyip ayıklama işini yapan kimse; eleyici.

kalburculuk, -ğü [kalbur-cu-luk] *is.* Kalburcunun yaptığı iş ve mesleği.

kalburlama, [kalbur-la-ma] *is.* Kalburla eleme.

kalburlamak, [kalbur-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kalburla eleyerek ayıklamak.

kalburlanma, [kal-bur-la-n-ma] *is.* 1. Kalburla elenip ayıklanmak durumu. 2. Kalbur sahibi olma eylemi; kalbur edinme.

kalburlanmak, [kalbur-la-n-mak] *edil. f. [-ır] 1.* (Tahıl vb için) kalburla elenip ayıklanmak. 2. *dönşl. f.* Kalbur sahibi olmak; kalbur edinmek.

kalburlatma, [kalbur-la-t-ma] *is.* Kalburla eletme; kalburlamak işini başkasına yaptırma.

kalburlatmak, [kalbur-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir şeyi kalburla eletmek; kalburlamak işini başkasına yaptırmak.

kalbursu, [kalbur-su] *sf.* Kalbura benzeyen. ☞ **kalbursu boru**, *Bitkisel dokularda bulunan ve içinde besi suyu dolaşan borucuklar; soymuk boru.*

kalburüstü, [kalbur+üst-ü] *is.* Seçkin kimseler; ileri gelenler.

kalbuz, [kalbuz] {eT} *is.* Lokma; yudum. [DTL]

kalbuzlamak, [kalbuz-lā-mak] {eT} *gçl. f. [-r]* Yutmak; lokma yapmak. [DLT]

kâlbüd, [Far. kâlbüd کالبُد] (*kâ:lbüd*) {OsT} *is.* 1. İnsan veya hayvan vücudu; gövde; beden. 2. Kalıp; şekil. 3. Kerpiç kalıbı.

kalbzen, [Ar. kalb (değişim) + Fa. -zen قلبزن] {OsT} *sf.* 1. Yalancı. 2. Kalpazan.

kalcı, [kal-cı] *is.* Alaşımında yer alan metalleri ergime sıcaklığının farklı oluşundan yararlanarak ayırma işini yapan kimse; kal işi yapan kimse.

kalça¹, [Yun. kaltsa (*uzun çorap*) / İt. calza (*çizme*)] *is. anat.* İnsanda gövdenin arka bölümünde, bacakların birleştiği yer ile bel arasında kaslardan meydana gelmiş şişkin bölüm; kaba et. ☞ **kalça keme-**

ri, anat. *Omurgalılarda kalça bölgesinde omurgaya bağlanmış ve art bacakları taşıyan kemik ve kırıldak iskelet.* || **kalça kemiği**, *anat. Kalçayı oluşturan bağ dokusunun tutunduğu kemik.*

kalça², [kal-ça] {ağız} *is.* Manda yavrusu. [DS]

kalçalı, [kalça-lı] *sf.* 1. Kalçası olan. 2. Kalçası belirtilen nitelikte olan. 3. *mecaz.* Kalçası büyük olan.

kalçalık, -ğı [kalça-lık] *is.* Davulcuların elbiselerini korumak amacıyla kalçalarına astıkları deri parçası.

kalçasız, [kalça-sız] *sf.* (Kadın için) kalçası dar olan.

kalçeta, [İt. calcetta] *is.* → kalçete.

kalçete, [İt. calcetta] *is. dnz.* Elle salmastra örgüsü ile yapılan yassı halat.

kalçın, [İt. calzone / eT. harçın > қалчин قلعچين] *is.* 1.

Eskiden koncu diz kapağına kadar çıkan çoraba verilen isim. 2. Ayağın üstünü ve bacağın alt kısmını örten abadan yapılmış tozluk. 3. Çoğunlukla avcılarının giydiği kalçaya kadar çıkan çizme. 4. {ağız} Yünden örülmüş terlik. [DS]

kald, [kald / kıld / küld (*yans.*)] *is.* Birbirine çarpmayı, sürtünmeyi; bir yüzey üzerinde dönmeyi, yuvarlanmayı; kendi kendine hızlı hızlı hareket etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kald-ra-mak, kald-ır-ak*

kaldan, [Ar. gâlla + Far. -dân دان غله] {ağız} *is.* Tahıl ambarı. [DS]

kaldık, [kal-dık] {eT} *is.* 1. Kalıntı; artık. 2. Nesil; ahfat; kuşak.

kaldır, [kald (*yans.*) > kald-ır] *is.* Birbirine çarpmayı, sürtünmeyi; bir yüzey üzerinde dönmeyi, yuvarlanmayı; kendi kendine hızlı hızlı hareket etmeyi anlatan yansımali gövde. ☞ **kaldır kağış**, {ağız} *Çürük.* [DS]

kaldıraç, -cı [kal-dır-mak > kal-dır-aç] *is.* Az bir güçle yük kaldırmaya dayanan, bir eksen üzerinde dönebilen çubuk.

kaldırak¹, -ğı [kal-dır-ak] *is.* Ağır yük kaldırmaya yarayan mekanik araç; vinç.

kaldırak², [kald-ır-a-k] {ağız} *is.* Hodan; sığır dili, (*Borrago officinalis*). [DS]

kaldıran, [kaldır-an] *sf.* Kaldırma eylemini yapan; kaldırıcı; kaldırma işlevi gören.

kaldırı, [kaldır-ı] {ağız} *is.* Güç; takat. [DS]

kaldırıcı, [kaldır-ıcı] *sf.* 1. Kaldırma işini yapan; kaldıran; kaldırıcı. 2. (Kas için) bazı organları kaldırma görevini yapan. 3. *is.* Taşınacak yükleri kaldırmaya yarayan dört tekerlekli motorlu veya motorsuz araç; elevatör.

kaldırık, -ğı [kald (*yans.*) > kald-ır-ık] {ağız} *is.* Yemeği yapılan bir ot. [DS]

kaldırılış, [kaldır-ıl-ış] *is.* Kaldırılmak eylemi veya biçimi.

kaldırılma, [kaldır-ıl-ma] *is.* Kaldırmak eylemi yapılmı durumu.

kaldırılmak, [kaldır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kaldırmak eylemi yapılmak.

kaldırım, [kaldır-ım] *is.* 1. Yükseltilmiş, kaldırılmış olan nesne. 2. Caddelerin iki tarafına yayaların yürümesi için yapılmış ve yoldan biraz yüksekçe geçiş yolu; yaya yolu. 3. Taş döşenmiş yol. 4. {ağız} Kerpiç kalıbı. [DS] **♣ kaldırım düşmek**, 1. *Fiyatı ucuzlamak; değerini kaybetmek; sokakta satışa sunulur olmak.* 2. *Önemini yitirmek.* || **kaldırım çekiçi**, *Kaldırım taşlarını kırmak, düzeltmek veya çakmak için kullanılan bir tür çekiç.* || **kaldırım çiçeği**, *Her önüne gelenle düşüp kalkan kadın; sürtük.* || **kaldırım çiğnemek**, *Kentte yaşayarak kırsal kesime göre daha bilgili ve görgülü olmak.* || **kaldırım-ları aşındırmak**, *İşsiz güçsüz ve amaçsız olarak sokaklarda dolaşıp durmak.* || **kaldırım mühendisi**, *argo. İşsiz güçsüz, sokaklarda dolaşan kimse.* || **kaldırım süpürgesi**, *Sokakta tanıdığı herkesle düşüp kalkan kadın; sürtük.* || **kaldırım yosması**, *Her önüne gelenle düşüp kalkan kadın; sürtük.*

kaldırımcı, [kaldır-ım-cı] *is.* 1. Kaldırım taşlarını döşeyen kimse; kaldırım ustası. 2. *argo. Dolandırıcı; yankesici.*

kaldırımcılık, -ğı [kaldır-ım-cı-lık] *is.* 1. Kaldırım taşı döşeme, kaldırım yapma işi ve ustalığı. 2. *argo. Dolandırıcılık; yankesicilik.*

kaldırımı, [kaldır-ım-sı] *sf.* Kaldırım görünüşünde olan; kaldırım benzeyen. **♣ kaldırımı epitel**, *biy. Çok kenarlı hücrelerden yapılmış epitelium dokusu; malpiki epiteli.*

kaldırış, [kaldır-ış] *is.* Kaldırma eylemi veya biçimi.

kaldırkağış, [kal-dır+kağ-ış] *sf.* Ele alınamayacak kadar eskimiş; hurdaş.

kaldırma, [kaldır-mak > kal-dır-ma] *is.* 1. Bulunduğu yerden yukarı alma. 2. Yukarı doğru hareket ettirme. 3. Yükseltme. 4. Geçersiz kılma; feshetme. 5. Çok miktarda satın alarak piyasadan çekme. 6. Dayanma; tahammül etme. 7. Uyandırma. 8. Nakletme. 9. (Ölü için) gömme; defnetme. 10. *argo. Çalma; aşırma.* 11. Kaçırma. 12. Yaz aylarında birkaç yere kaldırılıp konması mümkün olacak biçimde yapılmış ev; taşınabilir ev. **♣ kaldırma kuvveti**, *Bir akışkan içinde hareket halindeki cismin hareket doğrultusuna dik gelen bileşke kuvvet.*

kaldırmak, [eT. kal-ği-mak > kal-(ğ)ır-mak > kaldırmak] *gçl. f. [-ır]* 1. Bir nesneyi bulunduğu yerden yukarı almak; kalkmasını sağlamak. 2. Bir şeyi yukarı doğru hareket ettirmek; havalanmasını sağlamak; yükselmesine yol açmak. 3. Bir şeyi yükseğe çıkarmak; yükseltmek. 4. Bedenin bir bölümünü, bir organını yukarı doğru hareket ettirmek. 5. (Duvar vb. için) eklemeler yaparak durumunu daha yüksek hâle getirmek; yükseltmek; yukarıda olmasını sağlamak. 6. (Taşıt için) yola çıkarmak; hareket ettirmek. 7. (Araç, kantar, temel vb. yük taşıyan

nesneler için) çekmek; taşımak; götürmek. 8. (Bir kuruluş için) varlığına son vermek; faaliyetini durdurmak. 9. Yürürlükte olan bir şeyi, kararı, programı geçersiz kılmak; feshetmek; hükümsüz kılmak. 10. Bir ticaret malını ya da tüketim eşyasının çok miktarda satın alarak piyasadan çekmek. 11. (Ticaret eşyası için) piyasadan çekmek; satmamak. 12. Kiralamak; kira ile almak. 13. (Ürün için) toplamak; elde etmek; üretmek. 14. Zarar görmeden işlevini yerine getirmek; dayanmak. 15. *mecaz. Sabırla katlanmak; dayanmak; tahammül etmek.* 16. *mecaz. (Süs, dekor vb. için) uygun düşmek; yakışmak; götürmek.* 17. (Mide için) bulandırmak. 18. (Hasta için) hastahaneye götürmek. 19. (Hasta için) iyileştirmek; ayakta dolaşır hâle getirmek; yataktan kurtarmak. 20. Uykudan uyandırmak. 21. (Perde, kepenk vb. için) açmak. 22. (Kamu görevlisi için) nakletmek; başka yere atamak. 23. (Eşyalar için) ortalık yerden toplayıp uygun bir yere koymak; bulunduğu yerden almak; zarar görmeyecek yere koymak. 24. (Ölü için) gömmek; defnetmek. 25. (Kız, kadın ve adam için) kaçırmak; götürmek. 26. *argo. Çalmak; aşırma.*

kaldırtma, [kaldır-t-ma] *is.* Kaldırtmak eylemi.

kaldırtmak, [kaldır-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Kaldırmak işini yaptırmak.

kaldo, [Kalling (İsveçli profesör) + Domnarvet (İsveç'te bir şehir) > kal-do] *is. kısalt.* Dökme demire saf oksijen üfleterek çelik işleme usulü.

kaldramak, [kald (yans.) > kald-(ı)r-a-mak] {eT} *gçsz. f. [-ır]* Hıştırdamak. [DLT]

kaldurga, [kald (yans.) > kald-ur-ğa] {eT} *sf.* Hıştırtı yapan. [DLT]

kâle, [Far. kâle كَالَة] (kâ:le) {OsT} *is.* 1. Kumaş. 2. Ham kavun; kelek.

kale¹, [Ar. kal'a قلعة] {OsT} *is.* 1. Eskiden savunma ve güvenlik amacıyla düşmanın gelmesi mümkün olan yerlerde veya stratejik noktalarda, boğazlarda, geçitlerde yapılan kalın duvarlı, burçlu, mazgallı yapı. 2. *mecaz. Bir düşüncenin savunulduğu, diğer grup ve düşüncelere göre güçlü olunan yer.* 3. *spor. Top oyunlarında, sahanın iki ucunda bulunan iki yan ve bir üst direğin çevrelediği, içinden top geçerse karşı takımın sayı kazandığı yer.* 4. Satranç oyununda, tahtanın dört köşesine dikilen kale görünümünde olan taş. **♣ kale ağası**, {OsT} *Kale muhafızı veya muhafızların yöneticisi.* || **kale bedeni**, {OsT} *Kalenin duvarları.* || **kale beyi**, *Kalenin yöneticisi.* || **kale burcu**, {OsT} *Kalelerin köşelerindeki uzakları gözeteleyebilecek yükseklikteki yapılar.* || **kale çizgisi**, *spor. Kale direkleri arasında çekilen çizgi.* || **kale dizdarı**, {OsT} *Kaleleri beklemek ve savunmakla görevli askerin başı.* || **kale dizdarları**, *Kaleleri beklemek veya savunmakla görevli asker-*

ler.|| **kale duvarı**, Kalenin dış duvarı.|| **kale gibi**, 1. (Bina için) çok sağlam. 2. (Bina için) büyük. 3. (Kişi için) güvenilir. 4. (Kişi için) zengin.|| **kale hendeği**, Kalenin çevresine açılan genellikle içi su dolu savunma amaçlı geniş çukurluk.|| **kale içi**, Kalenin içinde kalan bölüm.|| **kaleli top**, {ağız} Taştan yapılmış kaleye top atmak suretiyle oynanan bir çocuk oyunu. [DS]|| **kale mazgalı**, {OsT} Kale bedeni üzerinde, seyirdim yolu üzerinde ok atmak veya gözetlemek için kullanılan dış gibi çıkıntı.|| **kale muhafızı**, {OsT} Kaleyi beklemekle ve savunmakla görevli askerinin başı.|| **kale muhafızları**, {OsT} Kaleleri beklemek veya savunmakla görevli askerler.|| **kaleyi içinden fethetmek**, Davasını, karşı tarafın üyelerinden birini elde ederek kazanmak.

kale², [kale] {ağız} is. zool. Sincap. [DS]

kalebent, -di [Ar. kal'a + Far. bend قلعه بند] {OsT} is.

Kale dışına çıkması yasak, fakat kale içinde serbest olan hükümlü.

kalebentlik, -ği [kalebent-lik] {OsT} is. 1. Kalebent olma cezası. 2. huk. Eskiden, hapis ve sürgün cezasını birleştiren, siyasi suçlarla ve devlet memurlarının görevleri ile ilgili ceza.

kaleci, [kale-ci] is. spor. Top oyunlarında, rakibin kaleye attığı topu yakalayarak, kaleye sokmamaya çalışan son savunma oyuncusu. ☞ **kaleci eldiveni**, Kalecilerin yakaladıkları toptan zarar görmemeleri için ellerine geçirdikleri özel eldiven.

kalecilik, -ği [kale-ci-lik] is. 1. Kaleci olma durumu. 2. Kalecinin işi ve unvanı.

kalem¹, [Yun. kalamos / Lat. calamus (kamış) > Ar. qalem قلم] {OsT} is. 1. Yazı yazmak, resim çizmek, çizgi çekmek gibi işlerde kullanılan çok değişik biçim ve türleri bulunan gereç. 2. Taş ve mermer gibi sert maddeleri işlemekte kullanılan ağaç saplı ucu sivri, keskin ve sert alet. 3. Aşı yapmak amacıyla ağaçlardan kesilen ince dal parçası. 4. Dokümacılıkta üzerine iplik sarılmak için ağaçtan yapılmış araç; masura. 5. Bir hesap cetveli veya malzeme listesinde yazılı olan işlem maddelerinin veya nesnelere her biri. 6. Resmî kurumlarda yazı işlerinin yürütüldüğü oda veya büro. 7. İmparatorluk döneminde bürokratik işlemlerin yürütüldüğü daire. 8. Yazı yazma; yazarlık. 9. Yazı yazan; yazar. 10. Yazarın kendine has anlatım biçimi; üslup. 11. Desen çizme sanatı ve biçimi. 12. Hat sanatında çeşitli yazı türlerinden her biri. 13. Tülbent üzerine resim çizmeye yarar bir tür ince fırça. 14. Kaş, göz ve dudak gibi organların kenarlarını belirginleştirmek amacıyla kullanılan boyar madde içeren mak-yaj gereci. 15. Okun sap kısmı. 16. İmparatorluk döneminde maliyeyi meydana getiren dairelerden her biri. 17. tasvf. Allah'ın ezelde insanların kader-

lerinin nasıl olacağını bildirdiği araç. 18. {ağız} Alın yazısı; baht. [DS] ☞ **kalem açmak**, 1. Kalemin uç kısmını yontarak yazı yazan karbon kısmını meydana çıkarmak. 2. Hattatlıkta kamışların uçlarını yontarak yazı yazmaya uygun hâle getirmek.|| **kalem açacağı**, Kurşun kalemlerin ucunu yazacak kadar meydana çıkarmakta kullanılan bir tür yontucu araç; kalemtıraş.|| **kalem ağzı**, Kalemin kâğıda temas ederek yazı yazan, çizgi çeken kısmı.|| **kalem amiri**, {OsT} Bir dairedeki yazı işleri müdürü.|| **kalem aşısı**, Bir dalı kalem biçiminde kestikten sonra anaç üzerinde açılan bir yarığa yerleştirmek suretiyle yapılan aşı.|| **kalem beyi**, 1. Eskiden bir devlet dairesinin yazı işlerinde çalışan kimseye verilen ad. 2. Elinden yazı, kayıt vb. tür işlerden başkası gelmeyen kimse; bedenen çalışmayan kibar görünümlü kimse.|| **kalem buyruktusu**, Halife adı verilen kâtip tarafından yazılan müsvedde yazı.|| **kalem çalınmak**, {eAT} {OsT} Yazılmak.|| **kalem çaimak**, Yazı yazmak.|| **kalem çarkı**, {ağız} İnce ve uçları yuvarlak olan kaş. [DS]|| **kalem çekmek**, 1. {OsT} Bir yazıda gereksiz olan bir şeyi çizmek. 2. Süs motiflerinin ya da bir kitap sayfasındaki yazıların etrafına çeşitli kalınlıkta çizgiler çekmek; cetvel çekmek. 3. {OsT} Yazmağa başlamak.|| **kalem-dân**, {OsT} → kalemdan.|| **kalem darbesi**, {OsT} Kalemlerle yapılan işaret.|| **kaleme almak**, Bir konu hakkında yazı yazmak; onu yazılı hâle getirmek.|| **kalem efendisi**, {OsT} 1. Eskiden bir devlet dairesinin yazı işlerinde çalışan kimseye verilen ad. 2. Elinden yazı, kayıt vb. tür işlerden başkası gelmeyen kimse; bedenen çalışmayan kibar görünümlü kimse.|| **kaleme gelmek**, {OsT} Yazılmak; kaydolmak.|| **kaleme gelmemek**, 1. Yazı ile anlatılamayacak nitelikte olmak. 2. Önemi olmamak; saçma sapan bir durum göstermek.|| **kaleme getirmek**, {eAT} Yazmak; kaleme almak.|| **kalem erbabı**, {OsT} Yazar; iyi yazar.|| **kaleme (kâğıda) sarılmak**, 1. Yazı yazmaya koyulmak. 2. Mektup yazmaya kalkışmak.|| **kalem eri**, 1. İyi yazı yazan. 2. Eskiden, resmî dairelerdeki kâtiplere verilen ad. 3. Geçimini yazı yazarak sağlayan kimse.|| **kalem gezdirmek**, Bir yazı üzerinde düzeltmeler yapmak.|| **kalem-gîr**, {OsT} Yazı yazarken kalemin yüzeye takılmaksızın yürütmesi.|| **kalemi kuvvetli**, İyi yazı yazabilen.|| **kalem-i mahsûs**, {OsT} Özel kalem. (birinin) **kaleminden çıkmak**, O kişi tarafından yazılmış olmak.|| **kaleminden kan damlamak**, Acımasız, kırıcı ve dokunaklı sözlerle yazmak.|| **kalemünün ucuna nasıl gelirse**, Plansız, düzensiz, bağlantısız bir şekilde, üzerinde düşünmeden, özen göstermeden (yazmak); rastgele. || ... **kalemi olmak**, (Belirtilen nitelikte) bir yazar olmak.|| **kalem-i sülüs**, {OsT} Sülüs yazı yazmak için hazırlanmış özel kalem.|| **kalem işi**, 1. Kumaş üzerine kalem adı verilen fırça ile süs ve desen yapma işi ve tekniği.

2. Doğrudan doğruya duvarın taş ve sıva yüzeyi üzerine veya ahşaba fırça kullanarak renkli boya-larla yapılan süsleme tekniği. || **kalem işi yazma**, Üzeri fırça yardımıyla elle desenlendirilmiş ve bo-yanmış yazma. || **kalemiyle yaşamak**, Geçimini yazdığı yazılarla kazanmak; mesleği yazarlık ol-mak. || **kalem-kâr**, {OsT} → kalemkâr. || **kalem kaş-lı**, İnce ve düzgün kaşları olan. || **kalem-keş**, {OsT} → kalemkeş. || **kalem kavgası**, Basında karşılıklı yazılar yazarak yapılan tartışma; polemik. || **kalem kömürü**, İyi cins mangal kömürü. || **kalem kulaklı**, (At, gevik vb. için) düzgün ve dik kulakları olan. || **kalem kutusu**, İçine kalem konulan kutu. || **kalem odası**, Devlet dairelerinde yazı işlerinin yürütüldü-ğü oda. || **kalem oynatmak**, 1. Bir konu hakkında yazı yazmak. 2. Bir yazıyı düzeltmek. 3. Bir yazı üzerinde düzeltmeler yaparak asıl metni bozmak. || **kalem parmaklı**, İnce ve uzun parmakları olan. || **kalem-perdâht etmek**, {OsT} (Kamış kalem için) yontmak. || **kalem-rev**, {OsT} Bir hükümdarın veya hükümetin egemen olduğu yer. || **kalem sahibi**, {OsT} İyi ve güzel yazı yazan. || **kalem sapı**, Ucu-ndaki özel yere uç takarak mürekkeple yazı yazmaya yarayan özel çubuk. || **kalem savaşı**, Basında karşı-lıklı yazılar yazarak yapılan sert tartışma. || **kalem şakirtleri**, {OsT} Eskiden devlet dairesinde göreve yeni başlamış olan stajyer kâtiplere verilen isim. || **kalem-şör**, {OsT} → kalemşör. || **kalem şuarâsı**, {OsT} ed. Divan şiirinden çeşitli yönlerden etkilenmiş okur yazar halk şairlerine verilen isim; kalem şairleri. || **kalem tepsisi**, {OsT} Hattatların kalem koydukları dar ve uzun tepsi. || **kalem ucu**, 1. Ka-lem kâğıda temas ederek yazı yazan, çizgi çeken kısmı. 2. Kalem sapına takılarak mürekkeple yazı yazmaya yarayan metal parça. || **kalem urmak**, {eAT} Yazmak, çizmek, süs veya resim yapmak. || **kalem yondurmak**, {OsT} Kalem açtırmak. || **ka-lem yonmak**, {OsT} Kalem açmak. || **kalem yürüt-mek**, Yazı yazmak; yazar olmak. || **kalem-zede**, {OsT} → kalemzede. || **kalem-zen**, {OsT} → kalem-zen.

kalem², [Yun. khalâmi] {eğiz} is. Buğdayın yeni çı-kardığı başak. [DS]

kalembek, [İnd. Calambac (*Hint denizinde bir ada*)] is. bot. 1. Bir cins kokulu sandal ağacı; yalancı öd ağacı. 2. Bir cins mısır.

kalemci, [kalem-ci] is. Kalem yapan veya satan kim-se.

kalemçi, [Ar. qalem => kalem-çi] {eAT} is. Yazıcı; kâtip. [DK]

kalemndan, [Ar. qalem + Far. -dân قلمدان] (*kalem-da:n*) {OsT} is. Hattatların kalem koymak için kul-landıkları koruyucu kutucuk; kalem kutusu; kalem-lik; mikleme; kubur.

kaleme, [? kaleme] {ağiz} is. Kavak ağacı. [DS]

kalemen, [Ar. qalem قلمًا] (*ka'lemen*) {OsT} zf. 1. Kalem ile; yazarak; yazıyla. 2. Sayıca; adet baki-mından.

kalemgîr, [Ar. qalem + Far. -gîr قلمگیر] (*kalemgi:r*) {OsT} is. Hattalıkta, yazı yazarken kalemin ucunun kâğıda takılmadan yazılabilmesi özelliği.

kalemî, [Ar. qalem > qalemî / qalemiyye قلميه / قلميه] {OsT} sf. 1. Kalemle ilgili olan. 2. Yazarlar ve yazı-cılarla ilgili olan.

kalemis, [Ar. gâliye-misk غليه مسك / Far. qalemîs قلميس / Yun. kalemis] {OsT} is. 1. Bir tür güzel koku. 2. zool. Afrika misk kedilerinin ortak adı; bir tür misk faresi, (*Civer tictis*).

kalemiye, [Ar. qalemî > qalemiyye قلميه] {OsT} is. İmparatorluk devrinde resmî dairelerde iş sahiple-rinden alınan yazıcılık ücreti. ☞ **kalemiye dairesi**, {OsT} tar. İmparatorluk döneminde kaydıhayat şar-tıyla iltizam olarak verilen çiftliklerden alınan ver-giyi toplamakla görevli daire. || **kalemiye ricali**, {OsT} tar. İmparatorluk döneminde kalemde görev-li kalem zabıtları ile diğer görevlilerden meydana gelen sınıf. || **kalemiye sınıfı**, {OsT} tar. İmparator-luk döneminde kalemde görevli kalem zabıtları ile diğer görevlilerden meydana gelen sınıf.

kalemkâr, [Ar. qalem + Far. -kâr قلمکار] (*kalemkâ:r*) {OsT} is. 1. Tülbent ve yazma üzerine kalem adı verilen ince fırça ile boyama ya da süs yapan kim-se. 2. Duvarlara süsleme yapan sanatçı; bezemeci; nakkaş. 3. Metal eşyaların üzerine çelik kalemle yazı yazan veya süsleme yapan sanatçı.

kalemkârî, [Ar. qalem + Far. -kârî قلمکاری] (*kalem-kâ:ri:*) {OsT} sf. 1. Kâlemkârlık; nakkaşlık; beze-mecilik. 2. Kalemkârın yaptığı iş.

kalemkârlık, -ğî [kalemkâr-lık] is. Kalemkârın yap-tığı iş; süs ve nakış yapma sanatı; süslemecilik; nakkaşlık.

kalemkeş, [Ar. qalem + Far. -keş قلمکش] {OsT} sf. 1. Yazı yazan; yazıcı. 2. Bir yazar veya hattatın yan-lışlarını silip düzelten.

kalemli, [kalem-li] sf. 1. Kalemi bulunan; üzerinde kalem taşıyan. 2. spor. Hedefe saplanacak ucu altı köşeli ve eski kamış kalem uçları gibi yontulmuş bir tür cirit. ☞ **kalemli futa**, {OsT} Çizgili peşta-mal.

kalemlik, -ğî [kalem-lik قلملق] is. 1. İçine kalem konulan küçük kutu. 2. Bürolarda içine kalemin ucu sokularak bir tarafa yönlendirilebilir kalem tu-tucu büro gereci. 3. tekn. Bir torna tezgâhında, ta-kımları ardışık konuma getirebilen takım taşıyıcı blok. 4. {OsT} Kamışlık.

kalemrev, [Ar. qalem + Far. reftan > -rev قلمرو] {OsT} is. Bir tür kalem.

{OsT} is. Bir hükümdarın ya da hükümetin yönetiminde bulunan yer.

kalemsi, [kalem-si] *sf. bot.* Ağaç sıklığı veya çok kar yağışı sebebiyle dalları kırılmış ve upuzun, dümdüz kozalaklı orman ağaçları.

kalemşor, [Ar. kalem + Far. -şör (işleyen) قلمشور] (*kalemşo:r*) {OsT} is. Yazılarıyla tartışma başlatan ve tartışmaya katılan kimse.

kalemtırış, [Ar. kalem + Far. tırāşiden (yontmak) > tırāş (yontucu) قلمتراش] {OsT} is. **1.** Kurşun kalem açmakta kullanılan çeşitli tiplerdeki araç; kalem açacağı. **2.** Hattatlıkta kamyş kalemi yontmakta kullanılan bur tür çakı. ☞ **kalemtırış kını**, *Deri veya ağaçtan yapılmış, hattatların kalem açma çakısını koydukları kın.*

kalemzede, [Ar. kalem + Far. -zede قلمزده] {OsT} *sf.* Yazılmış; kaleme alınmış.

kalemzen, [Ar. kalem + Far. -zen قلمزن] {OsT} *sf. 1.* Kalem vurucu. **2.** Yazıcı; kâtip.

kalen¹, [Ar. kâl (söz) > kâlen قالا] (*ka: 'len*) {OsT} *zf.* Sözlü olarak; söyleyerek. ☞ **kâlen ve kalemen**, {OsT} *Söz ve yazı ile; sözlü ve yazılı olarak.*

kalen², [Fr. kalin] is. Çay kutuları yapımında kullanılan kurşun, kalay ve az miktarda bakırdan oluşan alaşım.

kalenbek, -ği [Far. kalenbek قلوبك] {OsT} is. Tesbih yapılan bir tür öd ağacı.

kalender, [Far. kalender قلندر] {OsT} *sf. 1.* Yaratılış bakımından alçak gönüllü olan. **2.** Yaşama şartları konusunda titizlik göstermeyen. **3.** is. Dünyadan elini eteğini çekerek başıboş dolaşan kimse. **4.** Kalenderî tarikatından olan kimse; derviş. **5.** Filozofça düşünen kimse; rint. **6.** Kâğıdı perdahlamakta kullanılan silindir makinesi. **7.** Kumaşları parlatmakta kullanılan makine. ☞ **kalender meşrep**, *Gösterişten uzak, sade bir yaşama biçimini tercih eden.*

kalenderan, [Far. kalenderān قلندران] (*kalendera:n*) {OsT} is. Kalenderler; dervişler.

kalenderane, [Far. kalenderāne قلندرانه] {OsT} *zf.* Kalendere yakışır biçimde; hoşgörü ile.

kalenderce, [kalender-ce] *zf.* Kalendere yakışır biçimde; kalenderane.

kalenderhane, [Far. kalenderhāne قلندرخانه] (*kalenderha:ne*) {OsT} is. **1.** Dervişlerin yiyip içtikleri, barındıkları yer. **2.** Kente dışarıdan gelen dervişlerin ya da geçici olarak gelen konukların konakladıkları yer; kalender yurdu.

kalenderî, [Far. kalenderî قلندری] (*kalenderi:)* {OsT} is. **1.** Dervişlik; başıboşluk; filozofluk. **2.** Kalenderîlik tarikatından olan kimse. **3.** *ed.* Tasavvufi

halk edebiyatında *mef'ûlü*, *mefâilü*, *mefâilü*, *feülün* kalıbıyla söylenen şiir türü. **4.** Bu tür şiirin bestelenmiş şekli.

Kalenderîlik, [kalenderî-lik] (*kalenderi:lik*) {OsT} is. Dünya malı ve nimetlerine önem vermeyen, gösterişi sevmeyen bir İslam tarikatı; kalenderiye

kalenderiyat, [Far. kalender + Ar. -iyyât قلندريات] (*kalenderiya:t*) {OsT} is. **1.** Gelenek ve görenek dışı, pervasızca sözler. **2.** Sazla çalınıp söylenen tasavvufi halk şiirleri.

Kalenderiye, [Far. kalender + Ar. iyye] (*kalenderi:ye*) {OsT} is. Dünya malı ve nimetlerine önem vermeyen, gösterişi sevmeyen bir İslam tarikatı; kalenderîlik.

kalenderleme, [kalender-le-me] is. Kâğıt veya kumaşı parlatmak için kalenderden geçirme.

kalenderlemek, [kalender-le-mek] *gçl. f. [-l(i)-yor]* Kâğıt veya kumaşı parlatmak için kalenderden geçirmek.

kalenderleşme, [kalender-le-ş-me] is. Kalender durumuna gelme.

kalenderleşmek, [kalender-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kalender durumuna gelmek; kalenderce yaşamaya başlamak.

kalenderlik, -ği [kalender-lik] is. **1.** Kalender olma durumu. **2.** Kalender bir kimsenin durumu ve tutumu; rintlik. ☞ **kalenderliğe vurmak**, *1. Olayları kendi doğallığı içinde değerlendirerek hiçbir şeyi kendine dert edinmemek; rintlik. 2. Filozofça tavır takınmak.*

kalensöve, [Ar. kalensüve قلنسوه] {OsT} is. **1.** Eskiden giyilen, şeker külahı şeklindeki sivri, kenarları kıvrık başlık. **2.** Yüksük. **3.** *bot.* Bitkilerde kökün ucunu örten koruyucu bölüm; yüksük.

kaleon, [Fr. kalléone] is. Pankreas tarafından salgılanan, çevre damarlarını genişletici etkili dolaşım hormonu.

kaleska, [Rus. kolyaska] (*kale'ska*) is. Dört tekerlekli, hafif bir tür gezinti arabası.

kaleş, [Fr. calèche] is. Dört tekerlekli açık, körüklü ve yaylı bir tür gezi arabası.

kalevi, [Ar. kalevî قلوبی] (*kalevi:)* {OsT} *sf. kim. 1.* Lityum, sodyum, potasyum, rubidyum, sezyum elementlerinin hidroksitleri ile amonyum hidroksitin genel adı; alkali. **2.** Baz özelliği gösteren; asit giderici. **3.** Birleşimindeki baz özelliği tuza göre daha çok olan.

kaleviyat, [Ar. kalevî > kaleviyât قلوبيات] (*kaleviya:t*) *v is. kim.* Alkaliler.

kalevle, [? kalevle / karevle] {ağız} is. Yemeni denilen hafif ayakkabı. [DS]

kalevre, [? kalevre قلوبره] is. Bir çeşit ayakkabı.

kaley, [? kaley] {ağız} is. İşçi; hizmetçi. [DS]

kaleydoskop, -bu [Fr. kaléidoscope] *is.* Bir ucu buzlu camla kapatılmış, içine çeşitli açılarda çok sayıda ayna yerleştirilmiş bir borunun dibine konulan bir renkli cisim çok değişik biçimde çiçek demeti gibi gösteren alet; çiçek dübünü.

kalfa, [Ar. ḫalīfe خليفه => kalfa قلفه / قلفا] {OsT} *is.* 1. Bir iş ve sanatta çırak ile usta arasındaki ustalık derecesi. 2. Eskiden ilkokullarla mahalle mekteplerinde öğretmene yardımcı olan kimse; çocuklarını evlerinden alıp okula götüren, okuldan alıp evlerine götüren kimse. 3. Projeleri ustalara uygulatarak mimarlara yardımcı olan kişi; serhalife. 4. Masonlukta çıraktan sonra gelen farmason. 5. Eskiden saray ve konaklardaki halayıkların başında bulunan eski ve yaşlı cariyelere verilen ad.

kalfalık, -ğî [kalfa-lık] {OsT} *is.* 1. Kalfa olma durumu. 2. Kalfanın yaptığı iş. 3. Kalfanın almış olduğu ücret. 4. *huk.* Esnaf ve sanatkârlar arasında çıraklığı aşmış, ancak usta olamamış meslek sahipliği.

kalgalmak, [kal-gâ-mak > kalgâ-l-mak] {eT} *gçl. f.* [-ur] Bırakmak.

kalgay, [kal-mak > kal-gay / kagal-gay / kagal-ga / kalga] *is.* 1. İzci lideri; izci kumandanı. 2. Eskiden, Kırım veliahtlarına verilen unvan.

kalgaylık, -ğî [kal-gay-lık] *is.* 1. Kalgay olma durumu. 2. Kalgayın görevi.

kalgı, [kalk-mak > kalk-ı > kalgı] *is.* Müzik eşliğinde oynama; dans.

kalgıma, [kalk-ı-mak > kalgı-ma] *is.* Sıçrama eylemi; zıplama; hoplama.

kalgımak, [eT. kalī-mak > kal(ı)-k-mak > kalk-ī-mak] (*şaha kalkmak*) / kalgı-mak قالغيمق {ağız} *gçsz. f.* [-r] *is.* 1. Atlamak. 2. {OsT} Sıçramak; şaha kalkmak; zıplamak; hoplamak; fırlamak. 3. Öfke ile ileri atılmak; öfke ile yerinden kalmak. [DS]

kalgın, [kal-mak > kal-gın] {ağız} *sf.* (Kız için) evlenememiş; evde kalmış. [DS]

kalgışmak, [kalğı-ş-mak قالغشمق] {OsT} *işteş. f.* [-ur] Birlikte sıçramak; sıçraşmak.

kalgıtmak, [kalgı-mak > kalgı-t-mak قالغتمق] {OsT} *gçl. f.* [-ur] Sıçratmak; hoplatmak.

kalhane, [T. kal + Far. -ḫāne قلخانه] (*kalha:ne*) {OsT} *is.* Metallerin ergime sıcaklıkları farkı dolayısıyla ayrıştırma ve döküm işlerinin yapıldığı atölye; dökümhane.

kalı¹, [ka-mak (*eklemek; yığmak*) > kā-l-mak > kal-ı] {eT} *bağ.* Eğer; şayet; nasılı; nice; artık; ne kadar; ise; olduğunda. [DLT] [Yükneki]

kalı², [ka-mak (*eklemek; yığmak*) > kā-l-mak > kal-ī] {eT} *is.* Kalıntı; artık; kalan; arta kalan; baki. [Gabain] [EUTS] [ETY]

kalı³, [Far. qālī => qalī قالی] {eAT} {OsT} *is.* Halı. [DK]

kalıb, [Ar. qālib قالب] (*ka:līb*) {OsT} *is.* → kalıp.

kalıcı, [kal-mak > kal-ıcı] *sf.* 1. Bir değişikliğe uğramaksızın uzun süre varlığını koruyabilecek nitelikte olan; sürekli; daimî. 2. Bir yere gelip yerleşmeyi ve uzun süre kalmayı düşünmüş olan. 3. Bir görevde sürekli kalacak biçimde atanmış olan.

kalıcılık, -ğî [kal-ıcı-lık] *is.* 1. Kalıcı olma durumu. 2. *fiz.* Miknatıslayan etki kalktıktan sonra da miknatıs olarak kalabilen metallerin gösterdiği etki.

kalıç¹, -cı [Ar. qalūş {ağız}] *is.* Orak; küçük orak. [DS]

kalıç², -cı [Fr. galoche] {ağız} *is.* Kışın giyilen kalın ayakkabı. [DS]

kalıça, [kalı-ça قالیچه] {OsT} *is.* Halı; küçük halı.

kalıda, [Ar. qilāde {eT}] *is.* Gerdanlık.

kalıg, [kalī-mak > kalı-ğ] {eT} *is.* 1. Hava; gök; gökyüzü; sema. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] 2. Yukarı kat; kule. [EUTS] [Gabain] [Üç İtigsizler] 3. Tavan arası. [EUTS] 4. Çatı. [OKD]

kalık¹, -ğî [kal-mak > kal-ık] {ağız} *sf.* 1. (Kız için) evlenmeyip evde kalmış. [DS] 2. Bayat. 3. Kalmış; eskimiş. [DD]

kalık², [kalī-mak > kalı-k / kalı-ğ] *is.* → kalıg. [KB] [Yükneki]

kalık³, -ğî [kal-ık] {ağız} *is.* Soğan tohumu; soğancık. [DS]

kalık⁴, -ğî [kal-ık] {ağız} *is.* Eksik; noksan. [DS]

kalık⁵, -ğî [kal-ık] {ağız} *is.* Kuş tüyü. [DD]

kalık⁶, -ğî [kalık] {ağız} *is.* Jandarma. [DD]

kalık⁷, -ğî [kalık] {ağız} *is.* Boynuzsuz keçi. [DD]

kalıklık, -ğî [ka-lık-lık] *is.* Eksiklik; noksanlık.

kalılığ, [kalı-lığ] (*ka:lılığ*) {eT} *sf.* Kalıntı sahibi olan; kendisine bir şey kalan.

kalım, [kal-mak > kal-ım] *is.* 1. Kalma eylemi ve durumu; bakilik. 2. *biy.* Organizma ve organların yok olma sebeplerine karşılık dayanıklılık göstererek yaşamaya devam etmesi. 3. {eT} Kalma; kalış. [KB]

kalıma, [kalī-mak (*yükselmek*) > kalī-mā] (*kalı:ma:*) {eT} *is.* Yüksek çardak; güneşlik. [DLT]

kalımak, [kalī-mak] (*kalı:mak*) {eT} *gçsz. f.* [-r] 1. Havaya yükselmek; uçmak; kalkmak. [Gabain] [ETY] 2. Sıçramak; şahlanmak. [DLT] [İKPÖy.]

kalımlı, [kal-ım-lı] *sf.* Sürekli ve kalıcı olan; ölümsüz; baki; muhallet.

kalımlılık, -ğî [kal-ım-lı-lık] *is.* Kalımlı olma durumu; ölümsüzlük; beka.

kalımsız, [kal-ım-sız] *sf.* Kalıcı olmayan; sürekli olmayan; ölümlü; geçici.

kalın¹, [ka-mak (*eklemek; yığmak*) > kal-mak > kal-ın / kal-ın] قالان *sf.* 1. {eT} {eAT} Kalabalık; sayısız; çok; sürü. [İKPÖy.] [KB] [Gabain] [ETY] 2. {eT} {eAT} Sık; sağlam; pek. [ETY] [Gabain] [DLT] [İKPÖy.]

[EUTS] 3. (Uzunluk ve genişlik dışında kalan üçüncü boyut için) bu boyutun ölçüsü alışıldandan daha fazla olan. {eT} (aynı) [DLT] [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain] 4. {OsT} derin. 5. Enli ve çapı büyük olan; kaba; dolgun; iri. 6. Karşılıklı iki yüzeyi arasındaki uzaklık benzerlerine göre daha çok olan. 7. (Sıvılar için) akıcılığı az olan; koyu; yoğun. {eT} (aynı) [ETY] [Gabain] [DLT] [İKPÖy.] [EUTS] 8. (Ses için) tok ve gür; gürültüsü fazla olan. 9. argo. Mal ve para bakımından oldukça zengin. ☞ **kalın bağırsak**, anat. *İnce bağırsakla göden bağırsağı arasında kalan, görünüm itibariyle oldukça kalın durumdaki sindirim sistemi bölümü; kolon.* || **kalın böz**, {eT} *Kalın ve kaba kumaş.* [EUTS] || **kalın çizgileriyle**, *Ayrıntısına inmeden; ana hatlarıyla.* || **kalın deniz**, *Büyük dalga.* || **kalın kafa**, *Anlayışı kıt; zekâsı yetersiz olan; kavrama gücü eksik olan; aptal; sersem.* || **kalın kafalı**, *Anlama, kavrama yeteneği yeterli olmayan; kafasız; aptal.* || **kalın kafahlık**, *Anlayışsızlık; aptallık.* || **kalın ses**, *Titreşim sayısı düşük olan ses.* || **kalın ünlü**, *Dilin geriye çekilmesi ile art damaktan çıkan ünlü, /a/, /ı/, /o/, /u/.* || **kalın yağ**, *Ham petrolün damıtılması ile elde edilen, makinelerin çeşitli bölümlerini yağlamakta kullanılan, akışkanlığı az yağ; viskozitesi yüksek yağlama yağı; ağır yağ; gres.*

kalın², [eT. kalın / Ar. (Sur.) غليون [Tietze] => kalın] is. 1. Eski Türklerde kız kaçırın oğlan tarafının kızın boyuna barışmak amacıyla verdiği mal. 2. Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da evlenmelerde oğlan tarafının kız ailesine ödediği başlık. 3. {ağız} Evlenecek erkeğin, kız tarafına verdiği para veya eşya. [EG] 4. Geline erkek tarafından gönderilen taç. 5. {ağız} Çeyiz. [DS] ☞ **kalın götürmek**, {ağız} folk. *Damat tarafından, kız tarafına pazar günü armağan götürmek.* [DS]

kalınca, [kalın-ca] zf. Biraz kalın; kalıma yakın.

kalınç, -cı [kılınç] {ağız} is. Küçük orak. [DD]

kalınçsız, [*kalınç > kalınç-sız] {eT} sf. Bütün; tamamen; kalısız; bakiyesiz. [EUTS] [Gabain]

kalınçu, [*kalın-mak > kalın-çu] {eT} is. 1. Yığın; kalabalık. [EUTS] 2. Arta kalan; bırakılmış; artık; fazla. [EUTS] [Gabain] 3. Çamur; [EUTS]

kalıng¹, [kalıñ قالك] (kaliñ) {eT} is. 1. Başlık parası; kadına verilen başlık. [DLT] [ETY] 2. Haraç; bağ. [Tekin] 3. {eAT} {OsT} Nikâh bedeli; mehir. ☞ **kalıñlık kaftanlık**, {eT} *Nikâh bedeli; mehir.* [DK]

kalıng², [ka-mak (eklemek; yığmak) > kal-mak > kalın / kal-ıñ] {eT} sf. → kalın¹.

kalıngırak, [kalıñ-ırak قالكراق] (kaliñırak) {eAT} sf. Kalınca; biraz kalın.

kalıngırmak, [kalıñ-ır-mak قالكيرمق] (kaliñırmak) {OsT} döñşl. f. [-ur] Kalınlaşmak; irileşmek.

kalınglık¹, [kalıñ-lık] (kaliñlık) {eAT} is. Evlenecek kıza kesilen başlık. [DK]

kalınglık², [kalıñ-lık قالكلق] (kaliñlık) {OsT} is. Derinlik.

kalıngsız, [kalıñ-sız] (kaliñsız) {eT} sf. Başlıksız.

kalıngu, [*kal-mak > kal-ın-ğu / kalıñu] {eT} sf. Yüzen.

kalınguk, [*kalın-mak > kalın-ğuk / kalıñ-uk] {eT} is. Saçtaki kepekler; deri veya kürke yapışkan bir şey bulaşmasıyla meydana gelen kıvrıklık. [DLT]

kalıngulamak, [kalıñü-lâ-mak / kalıñü-lâ-mak] {eT} gçsz. f. [-r] Suyun yüzüne çıkmak; suda başını yüksek tutmak. [DLT]

kalıngırmak, [kalıñ-ur-mak قالكورمق] (kaliñırmak) {OsT} döñşl. f. [-ur] Kalınlaşmak; irileşmek.

kalınlaşma, [kalın-la-ş-ma] is. Kalın duruma gelme.

kalınlaşmak, [kal-ın-la-ş-mak] gçsz. f. [-ır] 1. Kalın duruma gelmek; kalın olmak. 2. (Ses için) gür ve tok bir duruma gelmek.

kalınlaştırılma, [kalın-la-ş-tır-ıl-ma] is. Kalın duruma getirilmek eylemi.

kalınlaştırılmak, [kalın-la-ş-tır-ıl-mak] edil. f. [-ır] Kalın bir durum alması sağlanmak; kalın duruma getirilmek.

kalınlaştırma, [kalın-la-ş-tır-ma] is. Kalın duruma gelmesini sağlama.

kalınlaştırmak, [kalın-la-ş-tır-mak] gçl. f. [-ır] Kalın duruma gelmesini sağlamak; kalın duruma getirmek.

kalınlatma, [kalın-la-t-ma] is. Kalın duruma getirme.

kalınlatmak, [kalın-la-t-mak] gçl. f. [-ır] Kalın duruma getirmek.

kalınlık, -ğı [kalın-lık] is. 1. Kalın olma durumu; kalın olan şeyin niteliği. 2. Katı cisimlerde, uzunluk ve genişlik dışında kalan ve en küçük olan üçüncü boyutun adı. 3. Çapı büyük olma durumu. 4. Akıcılığı olmama veya az olma hâli; yoğunluk. 5. mecaz. (Kafa için) zihni yetiler açısından yeterince gelişmemiş olma. ☞ **kalınlık makinesi**, *Marangozlukta ahşap malzemeyi istenilen kalınlıkta rendeleyebilen makine.*

kalınlıkölçer, [kalın-lık+ölç-er] is. 1. Metal yüzeylere sürülmüş bulunan boyanın kalınlığını ölçmeye yarayan alet. 2. fiz. İçerdiği iyonlaştırıcı ışınım kaynağı yardımıyla bir malzemenin kalınlığını yıkımlamadan ölçmeye yarayan aygıt.

kalınma, [kal-ın-ma] is. Bir yerde kalma.

kalınmak, [kal-ın-mak] döñşl. f. [-ır] 1. Bir yerde kalmak; bulunmak; durmak; eğlenmek; oyalanmak. 2. {ağız} Gecelemek. [DD]

kalıntı, [kal-ıntı] is. 1. Bir bütünden geriye kalan ve kullanım değeri olmayan şey; artık; döküntü; bakiye. 2. Eski bir uygarlık veya kentnin yıkılması veya

yok olması sonucu kalan şeyler; yıkıntılar; örenler.
3. Yok olmuş veya geçmiş bir varlığın bıraktığı iz.
4. Tortu. **5.** *psikol.* Gözle görülen bir nesne ortadan kalktıktan sonra da devam eden görüntü. **6.** {ağız} Bulunduğu yerde geceleleyen, eve gelmeyen kimse. [DS]

kalıntılar, [kalıntı-lar] *is. psikol.* Daha önceki yaşantılardan rüyalarda görülen kısımlar.

kalıp, -bı [Yun. kalapos > Ar. kâleb / kâlib قالب] {OsT} *is.* **1.** Sıvı veya toz hâldeki bir maddeye belirli bir şekil vermek amacıyla kullanılan oyuk nesne. **2.** Bir şeyin şekil ve biçimi örnek alınarak belirlenen biçim; şekil bakımından örneği; o şeye biçim vermek için kullanılan örnek ürün; örneklik eden; model; tip. **3.** Bir elbisenin dikiminde örneklik eden model; patron. **4.** (Kişi için) gösterişli dış görünüş; biçim. **5.** Her zaman için geçerli olan belirli davranış biçimleri. **6.** Düşünce, muhakeme ve gelişmeye kapalı sıradan çalışma. **7.** Hile; düzen; oyun; aldatma. **8.** Hamura biçim vermek için kullanılan çeşitli mutfak aracı. **9.** *ed.* Bazı türlerde kullanılan özel tekerleme veya sözler. **10.** *ed.* Manzum yazılarda kullanılan hece ve arüz ölçüsüne ait belirli düzenler. **11.** Şiirde vezin, kafiye, tür gibi özellikler. **12.** İnşaatta sıvı hâldeki betonun donmak üzere döküldüğü, donduktan ve katılaştıktan belirli bir süre sonra sökülün gereç. **13.** *matb.* Matbaacılıkta, basım için hazırlanmış resim veya yazı örneği. **14.** *dnz.* Gemi çatkı sacının veya parçasının biçimini veren değişik maddelerden yapılmış patron; gabari. **15.** *biy.* DNA ipliğinden tamamlayıcı DNA'nın ya da RNA'nın kopyalanması gibi bir moleküle kalıplık eden diğer bir molekül. **16.** *sf.* Bir kalıba dökülerek yapılmış ve o kalıptan çıkmış olan. **17.** (Belirtilen sayıda) kalıptan oluşan. **18.** Herhangi bir yeniliği, özgünlüğü kalmamış; kalıplaşmış; basmakalıp. **19.** {ağız} Resim. [DS] **20.** {ağız} Mühür. [DS] **21.** {ağız} Dört gözlü kerpiç kalıbı. [DS] **kalıba çekmek**, *1.* Biçimi bozulmuş bir şeye eski biçimini vermek için o şeyin kalıbına koymak. *2.* (İnsan için) cinsel ilişkide bulunmak; çiftleşmek. **kalıba dökmek**, *Sıvı veya hamur halindeki bir maddeye, şekil vermek amacıyla önceden hazırlanmış kalıplara akıtmak. kalıba geçirmek, *Biçimi bozulmuş bir şeye eski biçimini vermek için o şeyin kalıbına koymak. kalıba gelmek*, *Aldanmak; aldatılmak. kalıba koymak*, *Biçimi bozulmuş bir şeye eski biçimini vermek için o şeyin kalıbına koymak. kalıba vurmak*, *Biçimi bozulmuş bir şeye eski biçimini vermek için o şeyin kalıbına koymak. kalıbı değiştirmek*, *argo. Ölmek. kalıbı dinlendirmek*, *argo. Ölmek. kalıbı kalıbına*, *Tipki; aynı; tıpa tıpa. kalıbı kıyafeti yerinde*, *Üstü başı düzgün görünen; görünüşçe iyi; gösterişli. kalıbını basmak*, *Bir şeyi güvenle doğrulamak; doğruluğunu onaylamak. kalıbının adamı olma-**

mak, *Göründüğü gibi olmamak; kendisinden çok şey beklenen birisi beklendiği gibi çıkmamak. kalıblı yağlamak*, *inş. Kalıp tahtalarının kolay sökülmesi için beton dökülmeden önce, iç yüzünü yanık motor yağı, sabun vb. sıvularla yağlamak. kalıp baskısı*, *matb. Ciltçilerin kitap kapları üzerine süsleme yapmak amacıyla kullandıkları kalıplar. kalıp çıkarma*, *1. terz. Dikilecek elbisenin parçalarını bir modelden yararlanarak bir kâğıt üzerine çizmek ve kesmek. 2. dnz. Ağaç tekne inşaatında eğrilere şekil vermek için uygulanan işlem. kalıp genişliği*, *Bir geminin en geniş bölümü. kalıp gibi*, *Duruşunu, biçimini ve yerleşimini hiç bozmadan; konuştuğu gibi. kalıp gibi oturmak*, *(Elbise vb. için) vücuda tam uygun düşmek; uygun gelmek; uymak. kalıp gibi serilmek*, *Yorgunluktan kendini salıvermek. kalıp gibi uyumak*, *Hiç kımıldamadan, derin bir uyku çekmek. kalıp gibi yatmak*, *Hastalıktan bitkin bir hâlde yatağa düşmek. kalıp iskelesi*, *Betonarme kalıbında, dikme başlıklarının altında kalan ve betonun kalıp kaplamasına yaptığı basıncı karşılayan bölüm. kalıp kesilmek*, *Hayretten, şaşkınlıktan donakalmak; kıpırdamadan öylece durmak. kalıp kıyafet*, *Bir kimsenin dış görünüşü; beden yapısı ve giyim özellikleri. kalıp makinesi*, *matb. Erimiş metallerden yazı kalıbı hazırlamaya yarayan makine. kalıp planı*, *inş. Betonarme bir yapının projesinde yer alan döşeme demirlerini, giriş ve sütunları gösteren bölüm. kalıp sigarası*, *Sigara sarma makinesi ile sarılmış sigara. kalıp sökme*, *inş. Beton sertleşip, kendini taşıyabilecek duruma geldikten sonra kalıp tahtalarını ve iskelelerini sökmek. kalıptan kalıba girmek*, *1. (Kişi için) çıkarları dolayısıyla sürekli tutum değiştirmek. 2. (Nesne için) sık sık biçim değiştirmek.*

kalıpcı, [kalıp-çı] *is.* **1.** İşi ve mesleği herhangi bir işe kalıp hazırlamak, kalıp yapmak olan kimse. **2.** Kalıp yapan veya satan kimse. **3.** *inş.* Yapı işlerinde beton dökümü için kalıp hazırlayan usta.

kalıpcılık, -ğı [kalıp-çı-lık] *is.* Kalıpcının işi, mesleği.

kalıphane, [Ar. kâlib + Far. hâne قالبخانه] (*kalıpha:ne*) {OsT} *is.* Giyim sanayiinde beden ve modele göre elbisenin çeşitli bölümlerinin kalıplarının çıkartıldığı bölüm.

kalıplama, [kalıp-la-ma] *is.* **1.** Kalıba koymak eylemi. **2.** Bazı eşyaları metal, plastik kalıplar veya modeller içine dökerek çeşitli tekniklerle üretme işlemi.

kalıplamak, [kalıp-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* **1.** Bir şeyi kalıba koymak; kalıba geçirmek. **2.** Üretmek için kalıba dökmek.

kalıplanma, [kalıp-la-n-ma] *is.* **1.** Kalıba konulma. **2.** Herhangi bir şeyin kalıbına sahip olma.

kalıplanmak, [kalıp-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* 1. Kalıba konulmak; kalıba geçirilmek. 2. Herhangi bir şeyin kalıbına sahip olmak; kalıp edinmek.

kalıplaşma, [kalıp-la-ş-ma] *is.* 1. Kalıp durumuna gelmek eylemi. 2. *dbl.* Önceleri değişebilir veya çekim eki görünümünde iken kelimenin veya grubun ayrılmaz bir parçası durumuna gelme.

kalıplaşmak, [kalıp-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* 1. Kalıp gibi belli ve değişmez bir şekil almak. 2. Şablon durumuna gelmek; katılaşmak; donmak. 3. *dbl.* (Dil öğeleri veya birlikleri için) özel anlam taşıyacak biçimde öz anlamını yitirmek.

kalıplaşmış, [kalıp-la-ş-mış] *sf.* 1. Kalıp durumuna gelmiş olan; basmakalıp; sıradan. 2. Durumunu sürdüren, belirli bir durumun dışına çıkmayan. ☞ **kalıplaşmış iyelik**, *dbl.* *Görünürde iyelik ilgisi kurulamayan ve bazı kelimelerde kalmış bulunan üçüncü teklik kişi iyelik eki:* “bir > bir-i bir-i-s-i, kim > kim-i > kim-i-s-i”.

kalıplatma, [kalıp-la-t-ma] *is.* Bir şeyi kalıba vurdurma.

kalıplatmak, [kalıp-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir şeyi kalıba vurdurmak.

kalıplı, [kalıp-lı] *sf.* 1. Kalıba vurulmuş, kalıptan çıkarılmış olan. 2. Kalıplanarak biçim verilmiş olan. 3. *mecaz.* (İnsan için) iri yarı bir görünüşü olan; düzgün biçimli. ☞ **kalıplı kıyafetli**, *İri yapılı ve kıyafeti düzgün olan.*

kalıpsız, [kalıp-sız] *sf.* 1. Kalıplanmamış olan. 2. *mecaz.* (İnsan için) ufak tefek; gösterişsiz; biçimsiz; görünüşü düzgün olmayan. ☞ **kalıpsız kıyafetsiz**, *Kıyafeti bozuk, çelimsiz (kimse).*

-kalır, [-ğalır / -gelir / -kalır / -kelir] *{eT}* *çek. e. → -galır.*

kalısız, [kalı-sız] (*kalı:sız*) *{eT}* *zf.* 1. Tümüyle; tamamıyla; geride kalmaksızın; tamam kalıntısız. [ETY] [EUTS] [Tekin] [Gabain] 2. Eksiksiz; tam olarak; tümüyle; tamamıyla; bütünüyle; hepsi bütün; hep. [EUTS] [Tekin] [ETY] 3. Artıksız; bakiyesiz. [Tekin] [ETY] 4. Pek çok. [Tekin] 5. Kalmadan. [ETY] 6. Derhal; hemen; durmadan.

kalış¹, [kal-ış] *is.* 1. Kalmak eylemi veya biçimi. 2. Bazı etkilere uğradıktan sonra hiç değişmeden ham madde hâlinde kalmaya devam etmesi.

kalış², [kalıc] *{ağız} is. → kalış¹.* [EG]

kalışmak¹, [kalı-mak (*sıçramak*) > kalı-ş-mak] *{eT}* *işteş. f. [-ur]* Sıçramak. [DLT]

kalışmak², [kal-mak > kal-ış-mak] *{eT}* *işteş. f. [-ur]* Birlikte geri kalmak.

kalıt, [kal-mak > kalı-mak > kal-it] *is.* Bir kimseye herhangi bir yakınından veraset yoluyla kalan şey; miras.

kalıtçı, [kalıt-çı] *is.* Herhangi bir yakınından kendisine veraset yoluyla bir şey kalan kimse; mirasçı.

kalıtgan, [kalı-mak > kalı-t-gân] (*kalı:tga:n*) *{eT}* *sf.* Her zaman kalıtgan; sıçratan. [DLT]

kalıtım, [kal-mak > kal-ı-mak > kalı-t-mak > kalıt-ım] *is. biy.* Bazı karakterlerin bir nesilden daha sonraki nesillere aktarılması; soya çekim; irsiyet; veraset. ☞ **kalıtım bilimi**, *biy. Bitki, hayvan ve insanlarda kalıtım olaylarını inceleyen biyoloji dalı; genetik.*

kalıtımsal, [kalıt-ım-sal] *sf.* Soya çekimle ilgili; kalıtımla ilgili; irsî; genetik.

kalıtmak¹, [kalı-mak > kalı-t-mak] *{eT}* *gçl. f. [-ur]* Zıplatmak; yükseltmek; kaldırmak; kalıtıtmak; sıçratmak. [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain]

kalıtmak², [kal-mak > kalı-mak > kalı-t-mak] *{eT}* *gçl. f. [-ur]* (Zaman için) kazanmak. [ETY]

kalıtsal, [kalıt-sal] *sf.* 1. Kalıtla ilgili; kalıta ait. 2. Soydan geçen; soya çekim; irsî; kalıtımsal. 3. *biy.* (Karakter için) ana ve babadan oğul döle geçebilen.

kalıtsallık, -ğ[ı] [kalıt-sal-lık] *is.* 1. Kalıtsal olma durumu. 2. Aralarında kan bağı bulunan bireylerin kalıtımsal etmenlere bağlı olarak belli bir karakter açısından gösterdikleri benzeşim.

kalı¹, -i¹ [Ar. *qālī* قَالِي] (*ka:li*) *{OsT}* *is.* 1. *bot.* Orta Avrupa’da yetişen diken yapraklı, iyon tepkimeleri kuvvetli bir baz özelliği gösteren *salsola* cinsi bir bitki. 2. *kim.* Odun külünden elde edilen potasyum karbonat. 3. *kim.* Potasyum hidroksit ve sodyum hidroksit.

kalı², [Ar. *ğayr / eT kalı-mak > kāl-i*] (*ka:li*) *{ağız} zf.* Artık; bundan sonra; bundan geri. [DS]

kaliborit, [Fr. kaliborite] *is.* Hidratlı doğal sodyum ve magnezyum borat.

kalibre, [Fr. calibre] (*kali'bre*) *is.* 1. Ateşli silahlarda mermi veya mermi yatağının kesitinin çapı. 2. Yüzüklerin çapını ölçmeye yarar konik mastar. 3. Elektrik tellerinin kalınlığını ölçmeye yarar V görünümlü bir ölçü aracı.

kalıçe, [Far. *qālī* > *qālīçe* قَالِيچِه] *{OsT}* *is.* Küçük halı; seccade.

kaliemi, [Fr. kaliémie] *is. biy. kim.* Kandaki potasyum oranı.

kalifer, [Fr. calorifère] *{ağız} is.* 1. Kalorifer düzeneği; merkezî ısıtma. 2. Radyatör. [EG]

kalifiye, [Fr. qualifié] *sf.* Bir işi yapabilme niteliğine ve ustalığına sahip olma; nitelikli; vasıflı. ☞ **kali-fiye işçi**, *Bir iş için yetişmiş işçi; uzman işçi; nitelikli işçi; vasıflı işçi.*

kaliforniyum, [Fr. californium] (*kalifo'rniyum*) *is. kim.* Küriyum elementinin alfa parçacıklarıyla bombardıman edilmesi ile elde edilen, atom numarası 98, radyoaktifliği yüksek bir element, sembolü: Cf.

kaligrafî, [Yun. kalós (*güzel*) + graphi (*yazı*) > Fr. calligraphie] *is.* Güzel yazı yazma sanatı; hüsnühat sanatı.

kalikoz, [Fr. chalicose] *is. tıp.* Kireçli veya silisli tozların solunmasından ileri gelen meslekî akciğer hastalığı.

kalikut, [Fr. / İt. calicot قاليقوت] {OsT} *is.* Pamuklu bez.

kalil, [Ar. kılllet > қаліл / قلبه (kali:l) {OsT} *sf.* 1. Çok olmayan; az; kısa. 2. Bilgi ve kültürü az olan. ☞ **kalilü'l-aded**, {OsT} *Az sayıda.* || **kalilü'l-akl**, {OsT} *Aklı kt.* || **kalilü'l-bizāa**, {OsT} 1. *Sermayesi kt. 2. mecaz. Bilgisi az; kültürü kt.* || **kalilü'l-hayā**, {OsT} *Utanması az; utanmaz.* || **kalilü'l-hürmet**, {OsT} *Saygısı az; hürmeti kt.* || **kalilü'l-i'tibār**, {OsT} *İtibarı az; değersiz.*

kalilen, [Ar. қаліл > қалілен / قلبا (kali:'len) {OsT} *zf.* Az olarak.

kalinis, [Yun. galinis] *is. zool.* Yağmur kuşugillerden kuzey yarım kürenin büyük bir bölümünde yaşayan ince vücutlu, uzun bacaklı bir yağmur kuşu, (*Charadrius morinellus*).

kalinos, [Yun. glinos] *is. zool.* Tatlı su ve göllerde yaşayan iki sırt yüzgeçli, beyaz etli bir balık; tatlı su levreği, (*Perca fluviatilis*).

kalipso, [Yun. Kalypso (efsanevi bir büyücü kadın) > Fr. calypso] *is.* Jamaika'dan yayılmış iki zamanlı dans müziği ve dans.

kalite¹, [Lat. qualitas (nasıllık) > Fr. qualité] *is.* 1. Bir şeyin iyi veya kötü olma özelliği; nitelik; vasıf. 2. Herhangi bir bakımdan üstünlük; eksiksizlik. ☞ **kalite kontrolü**, *Bir malın her türlü nitelik ve özelliğini belirlemek amacıyla yapılan teknik ve analiz işlemlerinin tümü.* || **kalitesi düşük olmak**, *İstenen özellikte olmamak; vasıfsız; dayanıksız; çürük.*

kalite², [İt. galeotta] *is.* Buharlı gemilerden önce kullanılan, on sekiz veya yirmi dört kürekçisi bulunan, çektiri türü bir savaş gemisi.

kaliteli, [kalite-li] *sf.* Üstün nitelikleri olan; üstün özellik taşıyan; vasıflı.

kalitesiz, [kalite-siz] *sf.* Düşük nitelikte olan; kalitesi kötü olan; niteliksiz; vasıfsız.

kalitesizlik, -ği [kalite-siz-lik] *is.* Kalitesiz olma durumu; niteliksizlik; vasıfsızlık; düşük vasıflı olma durumu.

kaliyet, [? kaliyet] {ağız} *is. folk.* Kız evinden erkek evine götürülen yiyecek. [DS]

kaliyh, [Erme. k'alik / Yun. kaliki] {ağız} *is.* Eski ayakkabı. [EG]

kaliyhman, [? kaliyhman] {ağız} *is.* Arandığında yerinde bulunamayan kimse. [EG]

kalkale, [Ar. қалқале / قلقله] {OsT} *is.* 1. Hareket ettirme. 2. Seslenme. 3. Kur'an'ın tecvidinde, *kaf, ta, be, cim, dal* harflerinin cezm halindeki okunuşları.

kalkamaç, [kal(1)k-a-maç / kalk-ı-maç] *is.* Basamak basamak, dolambaçlı yokuş.

kalkamak, -ğı [kal(1)k-a-mak] {ağız} *is.* Ocak ve tandırın üst kenarlarına yapılan küçük raflar. [DS]

kalkan¹, [eT. kalī-mak > kal(1)-k-mak > kalk-an] *sf.* Kalkma eylemini yapan.

kalkan², [eT. kalī-mak > kal(1)-k-mak > kalk-an] *is.*

1. Eskiden savaşçının, karşı saldırıdan kendini korumak için kullandığı çeşitli malzemeden yapılmış savunma aracı. {eT} (aynı) [DLT] [EUTS] [OKD] [DK]

2. Topçu atışlarında numara erlerini, nişan aletlerini mermi parçalarına karşı kurumak için topun kundağı üzerine ve namlunun iki yanına konulmuş korunak levhası. 3. Toprak kaymalarına karşı arazide çalışırken kullanılan dayanıklı metal levha. 4. *dnz.* Dalgalı havalarda baştan giren dalgaların geri teperek güverteye yayılmasını önleyen engel. 5. Meydana geldiği jeolojik çağdan bu yana hiç deniz altında kalmamış olan kara parçası. 6. *fiz.* Bir ışınının bir alana girmesini önleyen koruma düzeneği. 7. *gnşl.* Koruyucu; vasi. 8. *biy.* Birçok hayvanın vücudunun bütünü veya bir bölümünü koruyan bağa veya boynuzsu yapıdaki levhalar. ☞ **kalkan bezi**, *anat. Girtlağın ön yüzünde ve alt bölümünde bulunan, salgısını kana veren, çok damarlı, önemli bir bez; tiroit.* || **kalkan böcekleri**, *zool. Birçok türü, tarım ve orman bitkilerinde asalak olarak yaşayan, kın kanatları kalkanımsı böcekler familyası, (Cassidae).* || **kalkan göbeği**, *Kalkanın ortasında bulunan, üzerine çarpan okların başka yönlere doğru kaymasını sağlayan konik kısım.* || **kalkan duvarı**, *İki akıntılı bir çatıda mahya kirişlerinin ucunu taşıyan bir duvarın üçgen şeklindeki üst kısmı.* || **kalkan kabzası**, *Kalkanın iç tarafında bulunan ve savaş sırasında elle tutulacak yer.* || **kalkan kayışı**, *Kalkanı asmaya yarayan kayış.* || **kalkan kıkırdağı**, *anat. Girtlağın çatısını oluşturan en büyük kıkırdak.* || **kalkan yapınmak**, {eAT} {OsT} *Kalkanla siperlenmek.* || **kalkan yapmak**, *Birini veya bir şeyi kendine koruyucu olarak seçmek.*

kalkan³, [eT. kalī-mak > kal(1)-k-mak > kalk-an] *is. zool.* Ilık ve serin denizlerde, her iki gözü de yassı bedeninin sol tarafında bulunan, sağ tarafa yatık olarak yaşayan, eti lezzetli bir kemikli balık, (*Psetta maeotica / Scopptalmus maximus*).

kalkan⁴, [kalk-an] {ağız} *is.* Deve dikenini. [DS]

kalkancı, [kalkan-cı] *is.* Kalkan yapan ve satan kimse.

kalkansı, [kalk-an-sı] *sf.* Kalkan biçiminde olan; kalkanı andıran. ☞ **kalkansı kıkırdak**, *Dış kulak kıkırdağı.*

kalkar, [Ing. calcar] *is. zool.* 1. Yaraların kuyruk zarına desteklik görevi yapan ve ayak bileğinden çıkan bir kemik. 2. *bot.* Bitkilerin çanak ve taç yapılarının dibindeki tüp biçimindeki çukur yapı.

kalkar, [Fr. calcaire] (*l ince söylenir*) *is. jeol.* Kalsiyum tuzundan meydana gelmiş kayaç; kireç taşı.

kalkerleşme, [kalker-le-ş-me] *is.* Kireç taşına dönüştürme.

kalkerleşmek, [kalker-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ır]* 1. Kireç taşına dönüştürmek. 2. (Toprak için) kireçlenmek.

kalkerli, [kalker-li] *sf.* Birleşiminde, yapısında kireç taşı bulunan.

kalkersiz, [kalker-siz] *sf.* Birleşiminde ve yapısında kireç taşı bulunmayan.

kalkık, -ğı [kalk-ık] *sf.* 1. Asıl bulunduğu yerden daha yukarı bir düzeye getirilmiş olan; kaldırılmış olan. 2. Kabarak yerinden ayrılmış, kalkmış olan. 3. Ucu yukarı doğru kalkmış olan; dik konumda bulunan.

kalkıklık, -ğı [kalk-ık-lık] *is.* 1. Kalkık olma durumu. 2. Kalkık olan şeyin niteliği.

kalkım, [kalk-ım] *is.* Kayaların sarp ve çıkılması güç yerleri.

kalkımaç, [kal(ı)k-ı-maç] *is.* Cirit sopası; değnek.

kalkımak, [kalı-mak > kal(ı)k-mak > kalkı-mak] *قالقمق (kalkımak) {eT} {eAT} {OsT} gçsz. f. [-r] Zıplamak; sıçramak. [DK]*

kalkındırma, [kalk-ın-dır-ma] *is.* Kalkınmasını sağlama.

kalkındırmak, [kalk-ın-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kalkınmasını sağlamak; kalkınmasına yol açmak; kalkınmak için yaptığı çabaya katkıda bulunmak.

kalkınış, [kalk-ın-ış] *is.* Kalkınmak eylemi veya biçimi.

kalkınma, [kalk-ın-ma] *is.* 1. Durumunu düzeltmek eylemi. 2. *eko.* Bir toplumda kişi başına düşen millî gelir payının artması ve toplum bireylerinin daha rahat yaşamaya başlaması ile kendini gösteren ekonomik iyileşme. ☞ **kalkınma hızı**, *Belirli iki tarih arasında meydana gelen gelişme ve refah payının artması durumu.*

kalkınmak, [eT. kalı-mak (*yükselmek, sıçramak*) > kal(ı)k-mak > kalk-ı-mak > kalkı-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* 1. Ekonomik durumunu düzeltmek; kademeli bir biçimde gelişmek; büyüme; ilerlemek. 2. *dnz.* (Gemi için) bir tarafa doğru yatmışken normal duruma dönerek dengesini bulmak. 3. Bir işe başlamak; girişmek.

kalkış, [kalk-mak > kalk-ış] *is.* 1. Kalkmak eylemi veya biçimi. 2. (Taşıtlar için) kalkma, harekete geçme durumu. ☞ **kalkışa geçmek**, (*Uçak için*) pistte yeteri kadar hız kazandıktan sonra pistten ayrılarak havalanmak.

kalkışma, [kalk-ış-ma] *is.* Bir işe başlama, yeltenme eylemi; girişme.

kalkışmak¹, [kalk-ış-mak] *dönşl. f. [-ır]* 1. Kendi gücünü ve yeteneğini açacak bir işe başlamak; girişmek. 2. Yerinde olmayan bir şeyi yapmaya yeltenmek. 3. Yapmak; işlemek; başlamak.

kalkışmak², [kalk-ış-mak] *قالقمق {eAT} {OsT} işteş. f. [-ur]* Birlikte sıçramak; sıçramak.

kalkıtma, [kalk-it-mak] *قالقدمق {OsT} gçl. f. [-ur]* Sıçratmak; zıplatmak; hoplatmak.

kalkma, [kal-ık-mak > kal-k-ma] *is.* 1. Dik duruma gelme; doğrulma. 2. (İnsan için) yatar veya oturur durumdan ayakları üzerine durma; dikilme; dikilme. 3. (Yapışık durumda olan şeyler için) yerinden oynamama; kabarma; kavlama. 4. (Uyuyan kimse için) uyanma, yataktan çıkma. 5. (Taşıtlar için) hareket etme; gitme. 6. (Örtü vb. için) serili olduğu yerden toplanarak alınma; toplanma. 7. (Ürün için) derilme; toplanma; hasat edilme. 8. Bir işe girişme; yeltenme; davranma. 9. Bir yere gitmek üzere ayrılma.

kalkmak, [eT. kalı-mak (*yükselmek*) > kal(ı)k-mak] *{eT} gçsz. f. [-ar]* 1. Yükselmek; sıçramak; şaha kalkmak; doğrulmak; dik duruma gelmek. *{eT} (aynı) [Clauson]* 2. *{eT}* Kabarmak. [KB] 3. (İnsan için) yatar veya oturur durumdan ayakları üzerine durmak; dikilmek; dikilmek. 4. (Yapışık durumda olan şeyler için) yerinden oynamamak; parçalar hâlinde yerinden kopmaya yüz tutmak; kabarmak; kavlamak. 5. (Uyuyan kimse için) uyanmak, yataktan çıkmak. 6. (Misafir vb. için) gitmek üzere bir yerden ayrılmak. 7. (Taşıtlar için) hareket etmek; gitmek. 8. (Uçak, kuş vb. için) uçmak; havalanmak. 9. (Hayvan için) ön ayaklarını yukarı kaldırarak arka ayakları üzerine dikilmek. 10. (Örtü vb. için) serili olduğu yerden toplanarak alınmak; toplanmak. 11. (Hasta için) iyileşerek ayakta dolaşacak duruma gelmek. 12. (Ürün için) derilmek; toplanmak; hasat edilmek. 13. (Kanun, karar vb. için) yürürlüğünü yitirmek; varlığı son bulmak; geçerliliği kalmamak. 14. Uygulanmaz olmak; uygulamadan düşmüş olmak. 15. (Ticaret eşyası için) yok olmak; piyasada olmamak; bulunmaz olmak. 16. Bir işe girişmek; yeltenmek; davranmak. 17. Bir yere gitmek üzere ayrılmak. 18. (Sis, kar vb.) kalmamak; etkisini yitirmek; yok olmak. 19. (Erkeklik organı için) içine kan dolarak sertleşmek; ereksiyon durumuna geçmek. 20. (At için) belirtilen biçimde koşmaya başlamak. 21. (Yer için) başak bir yere taşınmak; yeri değiştirilmek. 22. (Ceza olarak) eskiden okullarda uygulanan bir disiplin cezası olarak ayakta durmak. 23. (Fiilimsi olarak) iki karşıt cümle arasındaki çelişkili durumu belirtir. "Cebinde beş kuruşu yok, kalkmış ciğer yiyecek." ☞ **kalkar olmak**, *{OsT}* İster istemez kalkmak; kalkmak zorunda kalmak. || **kalk borusu**, *as.* Askerî birliklerin uyandırılması için sabah çalınan boru sesi. || **kalk gidelim olmak**, *argo.* Çalınmak; aşırılmak; kaybolmak. || **kalk git kahvesi**, *{ağız}* Söz kesildikten sonra kız istemeye gelenlere verilen kahve. [DS] || **kalkıp kalkıp oturmak**, *Öfke ve sinirlenme yüzünden yerinde*

duramamak|| **kalkmak kopmak**, {eT} 1. Ayağa kalkmak. 2. Kalkıp yola çıkmak. [DK]

kalkojen, [Fr. chalcogène] *is. kim.* Periyodik sistemde altıncı grupta yer alan oksijen, kükürt, selenyum, tellür, polonyum gibi iki değerli ametallerinin genel adı.

kalkolitik, -ği [Fr. chalcolithique] *is.* Bakırın kullanılmaya başlaması ile nitelenen tarih öncesi devir; Bakır Çağı.

kalkulatör, [Lat. calculus (*hesap yapmada kullanılan çakıl*) > İng. calculateur]

kallab, [Ar. kalb > kallāb قلاب] (*kalla:b*) {OsT} *is.* 1. Kalp para basan kimse; kalpazan. 2. Her kalıba giren; düzenbaz.

kallanguç, [karlan ? + kuş] {ağız} *is.* Kırlangıç. [DS]

kallaş, [Ar. kallāş قلاش] (*kalla:ş*) {OsT} *is.* → kalleş.

kallavi, [Ar. kallā (*kule*) > OsT. kallāwī قلاوى] (*kal-la:vi*) {OsT} *is.* 1. İmparatorluk döneminde vezirlerin giydiği, üstüne tülbent sarıldıktan sonra sağdan sola doğru dört parmak kalınlığında sırma harç ile süslenmiş koni biçiminde kavuk. 2. *sf.* İri; büyük. ☞ **kallavi fincan**, *Kulpsuz, büyük fincan.*

kalle¹, [? kalle] {ağız} *is.* 1. Para kasası. 2. Kumbara. [DS] ☞ **kalle çekmek**, {ağız} *Bir kimsenin gelirini ve para durumunu, bütçesini araştırmak, yoklamak.* [DS]

kalle², [? kalle / kale] {ağız} *is.* 1. Sincap. 2. Sincabın kış için ceviz, fındık, kestane vb. sakladığı yer. [DS]

kalle³, [Ar. kālye] {ağız} *is.* 1. Sebze yemeği; musakka. 2. Kapuska. 3. Haşlanmış, dövülmüş nohut, et ve soğan ile yapılan bir yemek. 4. Komposto. 5. Rendelenmiş kabağa süt katılarak pişirilmiş bir yemek. 6. Reçel. 7. Kestane kabağından yapılan tatlı. 8. Meyve kurusu. 9. Domates salçası. [DS] ☞

kalle gezen, {ağız} *Havuç.* [DS]|| **kalle kabak**, {ağız} *Bir tiiir kuş kabağı.* [DS]

kalle⁴, [? kalle] {ağız} *sf.* 1. Karışık. 2. Çavdarla karışık buğday. [DS]

kalle⁵, [Ar. kelle => kalle] {ağız} *is.* Toprak yumrusu; kesek. [DS]

kalleç, -ci [Ar. kallāş => kalleç] {ağız} *sf.* Kalleş. [DS]

kalleli, [kalle-li] {ağız} *sf.* (Buğday için) karışık. [DS]

kallem, [Ar. kallāş => kallem] {ağız} *sf.* Kalleş. [DS]

kallemiş, [Far. kalamis] {ağız} *is.* → kalemis. [DS]

kallemit, [Yun. ganumidis] {ağız} *is.* Çapkın. [DS]

kallemkop, [? kallem + kop] {ağız} *zf.* Toptan; hep birlikte. [DS]

kallenkuş, [kırlangıç] {ağız} *is.* Kırlangıç. [DS]

kallep, [? kallep] {ağız} *is.* Yaban güvercini. [DS]

kalleplenmek, [kallep-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Baştan savma iş yapmak. [DS]

kalleş¹, [Ar. kallāş قلاش] *sf.* 1. Verdiği sözü yerine getirmeyen; sözüne güvenilmez. 2. Dönek. 3. Gizlice kötülük yapan; arkadan vuran. 4. {ağız} Tembel; eli ağır. [DS] 5. {ağız} Ters insan. [DS]

kalleş², [? kalleş] {ağız} *is.* Gelin ayakkabısı. [DS]

kalleşçe, [kallaş-çe] *zf.* 1. Kalleşe yakışır biçimde. 2. *sf.* (Tutum ve davranış için) kalleş birinden beklebilir nitelikte olan.

kalleşlik, -ği [kalleş-lik] *is.* 1. Kalleş olmanın niteliği. 2. Kalleşçe davranış. ☞ **kalleşlik etmek**, 1. *Vermiş olduğu sözü yerine getirmemek.* 2. *Döneklik etmek.* 3. *Arkadan vurmak.*

kallete, [? kallete] {ağız} *is.* Küçük boy kalas. [DS]

kalli, [? kalli] {ağız} *is.* Ağaçkakan. [DS]

kallik, -ği [? kallik] {ağız} *is.* Buzağı. [DS]

kallon, [İt. galion] {ağız} *is.* Kalyon. [DS]

kalloş, [Fr. galoche > Rus. galoş] {ağız} *is.* Mest üzerine giyilen ayakkabı. [EG]

kalma, [kal-ma] *is.* 1. Kalmak eylemi. 2. *sf.* Herhangi bir kimseden veya geçmiş dönemden kalmış olan. ☞ **kalma durumu**, *dbl. Bir ismin veya isim soylu bir kelimenin taşıdığı anlamda bulunduğu belirten durum; Türkçe'de kalma durumu -de eki ile yapılır; lokatif; bulunma hali.*

kalmak¹, [ka-mak (*yiğmak, biriktirmek; eklemek*) > kâl-mak / kal-mak] *gçsz. f. [-ır]* 1. Bulunduğu durumu veya konumu korumak, değiştirmeden durmak. 2. Bir yerde veya birinin yanında bulunmaya devam etmek; oradan ayrılmamak; bir süre orada beklemek; oyalanmak. {eT} (*aynı*) [ETY] [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] [Yükneki] 3. Yerleşmek; ikamet etmek; konmak; oturmak. 4. (Ölçü, zaman ve uzaklık için) belirtilen kadar bulunmak. 5. (Eşya vb. için) birinde veya bir yerde unutulmuş olmak; bırakılmak. 6. (Olumsuz çekimle) harcayıp bitirmiş olmak; tüketmek. 7. Bir harcama veya tüketme sonucunda belirtilen miktarda artmış olmak. 8. Kendisi ile birlikte bulunanlar yok olduktan, dağıldıktan veya gittikten sonra da var olmak; durmak; bulunmak; varlığını sürdürmek. 9. (İz, leke vb. için) etkisi geçtikten sonra da belirtisi devam etmek; kaybolmamak; çıkmamak. 10. (Soyut kavramlar için) etkisini sürdürmek; devam etmek; varlığını korumak. 11. (Öğrenci için) aynı sınıfı veya dersi bir daha okumak zorunda kalmak; bir üst sınıfa veya derse devam edememek. 12. Çıkarma işleminin sonucu olmak. 13. (Bir iş veya etkinlik için) yapılamamak; tamamlanamamak; geri bırakılmak. 14. (Taşıt için) yolda giderken bozulmak; yürümez hâle gelmek; vardırılmak istenen yere götürülemez; yolda durmak. 15. (Çalışma, iş, faaliyet vb. için) daha sonra sürdürmek üzere belli bir durumda bırakılmak. 16. Bir şeyi yapamamak; yapmaktan alıkonulmak. 17. (Bir iş için) birisinin yetki ve sorumluluk alanı içine girmek; onu ilgilendir-

mek; yapılması ona düşmek, ona bırakılmak. **18.** Bütünüyle ileri bir tarihe bırakılmak; ertelenmek. **19.** (Mal, mülk, servet vb. için) miras yoluyla geçmek; geçmek; aktarılmak. **20.** Belirli bir gelir ile yetinmek zorunda olmak; yetinmek. **21.** Bir şeye bulanmak; kaplanmak; bir şey bulaşmak. **22.** Bakımı bir kimsenin üzerinde bulunmak; o kişi tarafından korunup gözetilir olmak. **23.** Ölmek. **24.** Olumsuz biçimde gelişmek ve öylece devam etmek. **25.** (Yardımcı fiil olarak) herhangi bir olumsuz duruma düşmek. **26.** (Yardımcı fiil olarak, fiil + e + kalmak) sürerlik ifade eden birleşik fiil yapar. **27.** (Yardımcı fiil olarak, fiil -ip + kalmak) sürerlik ifade eder. {eT} (aynı) [ETY] **28.** {eT} Umutsuz durumda olmak. [ETY] **29.** Yığılmak; birikmek; çoğalmak. [İKPÖy.] **30.** {eT} Bırakılmak. [İKPÖy.] [DLT] **kal aç**, {eT} Kalın; bekleyin. [DLT]|| **kala kala** 1. Olup olacağı; bütünü; tamamı. 2. "Başka hiçbirini değil de, kalmadı da" anlamında beğenme bildirir. "Kala kala senin kağına mı kaldık?"|| **kaldı ki**, Bundan başka; bununla birlikte. (...den) **kalır yeri olmamak**, Farksız olmak; onun gibi olmak. (fiilimsi + -ye) **kalmamak**, Fırsat bulamamak; zaman kalmamak; birden bastırmak.

kalmak², [kal-mak قالمق / قلمق] {eAT} {OsT} döşl. f. [-ur] **1.** Bağlanmak; kapılmak. **2.** İtibar göstermek; değer vermek. **3.** Bakmak.

kalmakal, [? kalmakal] {ağız} is. Gürültü. [DS]

kalmalı, [kal-ma-lı] sf. Kalma durumunda olan. **kalmalı tümleç**, dbl. Cümlelerin anlamını tamamlayan kalma durumundaki tümleç.

kalmast, [? kalmast] {ağız} is. Harman kaldırılırken, yoksullara ve çocuklara dağıtılan buğday. [DS]

kalmaş, [kalleş] {ağız} is. → kalleş. [DS]

kalmık, -ğı [kal-mık] {ağız} is. Evlenmemiş yaşlı kız. [DS]

kalmış, [kal-mak > kal-mış قالمش] {eT} sf. **1.** Kalan; kalanlar; kalmış olanlar. [ETY] [Tekin] **2.** {ağız} → kalmık. [DS] **3.** {eAT} {OsT} Düşkün; âciz.

kalmışlık, -ğı [kal-mış-lık قالمشلق] {OsT} is. Düşkünlük; âcizlik.

kalmi, [? kalmi] {ağız} is. Domates. [DS]

kalmuk¹, [Kalmuk (Moğol boyu)] is. tekst. Çözgüsünde normal taranmış, atkısında ise yağlı taranmış iplik kullanılan tüylü yün dokuma.

kalmuk², -ğu [kalmuk] {ağız} is. Göz kapağı. [DS]

Kalmuklar, [Kalmuk-lar] is. Oyrat adıyla da anılan bir Moğol halkı.

kalmuklaşmak, [kalmuk-la-ş-mak] {ağız} döşl. [-ır] (Konuk için) bıktırarak kadar uzun süre oturmak. [DS]

kalnadmak, [kalın > kal(ı)n-ağ-mak] {eT} döşl. f. [-ur] Kalınlaşmak. [DLT]

kalnatmak, [kalın > kal(ı)n-at-mak] {eT} döşl. f. [-ur] Kalınlaşmak. [DLT]

kalngu, [kal-mak > kal-in-mak > kal-ıñu / kalñu] (kalñu) {eT} is. Suyun yüzünde durma; suyun yüzüne çıkma. [DLT]

kalnguk, [*kalın-mak > kalıñu > kalıñu-k / kalñu-k] (kalñuk) {eT} is. Başta oluşan kepekler; kürk veya deriye yapışkan bulaşmasıyla meydana gelen kıvrıntı. [DLT]

kalngulamak, [kalñu > kalñu-lā-mak] (kalñu:la-mak) {eT} gçsz. f. [-r] Suyun yüzüne çıkmak; sudan başını yüksekte tutmak. [DLT]

kalnumak, [kalın > kal(ı)ñu-mak] (kalñu:mak) {eT} gçsz. f. [-ur] Kalınlaşmak. [DLT]

kaloc¹, -cu [Ar. qalūş] {ağız} is. Küçük orak. [DS]

kaloc², -cu [Far. galoche] {ağız} is. Bir tür ayakkabı. [DS]

kaloma, [İt. calóma] (kalo'ma) is. dnz. Demir atmış bir geminin zincirinin su içindeki bölümü.

kalomel, [Fr. calomel] is. kim. Cıva bileşiklerinden, hekimlikte kurt düşürücü ve müshil olarak kullanılan bir toz; tatlı sülümen; HgCl.

kalori, [Fr. calorie] is. fiz. **1.** Normal atmosfer basıncında, ısınma ısısı 15°C'lik suyunkine eşit olan bir cismin bir gramının sıcaklığını 1°C yükseltmek için gerekli ısı miktarına eşit ısı birimi; 4.1855 jul değerindeki ısı birimi, kısaltması: Kal. **2.** Besinlerin dokular içinde yanarak vücuda vermiş olduğu ısı ve enerji değeri. **kalori değeri**, Bir besinin belirli bir miktarının sağladığı enerji miktarı.

kalorifer, [Fr. calorifère] is. **1.** Merkezî ısıtma sistemine bağlı olarak bir kazandan çıkan sıcak su, buhar ya da sıcak havayı borularla dolaştırmak suretiyle binanın başka yerlerini ısıtan sistem. **2.** Radyatör. **kalorifer borusu**, Kazandan gelen sıcak su, buhar ya da havanın ısınacak ortama ulaşmasını sağlayan yalıtılmış boru. **kalorifer dairesi**, Merkezî ısıtma işleminin gerçekleştiği yer. **kalorifer kazanı**, Kalorifer boruları ile ilgili yerlere gönderilen sıcak hava, buhar ya da sıcak suyun ısıtıldığı kazan. **kalorifer peteği**, Borulardan gelen ısınmış hava, buhar ya da suyun ısınıp odaya yayan dilimli metal parça.

kaloriferci, [kalorifer-ci] is. **1.** Yapılarda kalorifer düzenini kuran, tesisi döşeyen ve gerektiğinde onaran kimse. **2.** Kalorifer kazanını yakan, temizliğini yapan kimse.

kalorifercilik, -ğı [kalorifer-ci-lik] is. **1.** Kalorifercinin işi ve mesleği; kalorifer düzeni kurma ve gerektiğinde onarma işi. **2.** Kalorifer kazanını yakma ve temizliğini yapma işi.

kaloriferli, [kalorifer-li] sf. Kalorifer düzeni kurulu olan.

kalorimetre, [Fr. calorimètre] (kalorime'tre) is. Bir

cismın ürettiği ya da açığa çıkardığı ısı miktarını ölçmeye yarayan araç; ısıölçer; ısıkerte.

kalorimetri, [Fr. calorimétrie] *is.* Çeşitli olaylar sırasında açığa çıkan ısı enerjisinin miktarını ölçmeyi konu alan fizik dalı; ısı ölçümü.

kaloş, [Fr. galoche] *is.* → galoş.

kalp¹, -bi [Ar. qalb قلب] (*l ince söylenir*) {OsT} *is.* anat. **1.** Göğüs boşluğunda, iki akciğer arasında, vücudun her yanından gelen kanı akciğerlere, oradan gelen temiz kanı da dokulara dağıtan organ; yürek. **2.** Bu organa ait herhangi bir hastalık. **3.** mecaz. Sevgi, acıma, şefkat, vicdan gibi insanî duyguların kaynağı; iyilik ve insanseverlik duygusu. **4.** mecaz. Bir ülkenin, bir kuruluşun en önde gelen etkinlik merkezi; bir şeyin can evi. **5.** mecaz. Sevgi; gönül; muhabbet. **6.** mecaz. İç; ruh. **7.** mecaz. Bir şeyin ortası ya da en önemli bölümü; can alıcı noktası. ☐ **kalbe doğmak**, Olacak bir şeyi belirtilerinden, önceden hissetmek. || **kalbe dokunmak**, İç acısı vermek; hüznlendirmek; üzme. || **kalbe işlemek**, Büyük bir iç acısı vermek. || **kalbi atmak**, Heyecandan kalp atışları hızlanmak. || **kalbi çarpmak**, Heyecanlanmak; heyecan sonucu kalbin atışı hızlanmak. || **kalbi bozuk**, Niyeti, düşüncesi kötü olan; kötü niyetli. || **kalbi bütün**, 1. Açık yürekli; kötülük taşımayan; dürüst. 2. {ağız} Namuslu. [DS] || **kalbi fesat**, Kötülük düşünen; kıskanç; haset eden. || **kalbi geniş**, Hiçbir şeye aldırış etmeyen; geniş yürekli; kaygısız. || **kalbi kanamak**, Çok üzüntü duymak; ıstırap çekmek. || **kalbi kararmak**, Dinî inanç ve duygularını yitirmek. || **kalbi kırık**, Duygusal yönden incinmiş olan. || **kalbi kırılmak**, Duyguları incinmek; gücenmek. || **kalbinde kin ve garaz tutmak**, Birine karşı içten düşmanlık beslemek; öç alma duygusu içinde bulunmak. || **kalbinden kopmak**, İçinden gelmek; isteyerek yapmak. || **kalbine girmek**, Birinin sevgisini kazanmak. || **kalbine göre**, Birinin istek ve dileğine uygun biçimde. || **kalbini açmak**, Bir kimseye gizli tuttuğu bilgileri açıklamak; sırlarını söylemek. || **kalbini çalmak**, Birinin kendine âşık olmasını sağlamak. || **kalbini dinlemek**, Duygularıyla hareket etmek; acımak; merhamet etmek. || **kalbinin sesini dinlemek**, Duygularının yönlendirdiği şeyi yapmak; acımak; merhamet etmek. || **kalbini okumak**, Birinin davranışlarından niyetini ve gizli emellerini anlamak; düşüncelerini sezme. || **kalbinin en gizli köşesinde**, Benliğinde; sevgi dünyasının en iç noktalarında; ruhunda. || **kalbi parça parça olmak**, Merhamet etmek; acımak. || **kalbi rahat**, Gönül rahatlığı içinde olan. || **kalbi sıcak**, Samimi; içten. || **kalbi sızlamak**, Çok üzümek; gönül acısı duymak; içi sızlamak. || **kalbi temiz**, Herhangi bir kötü niyet taşımayan; kötülük düşünmeyen. || **kalp acısı**, Derin üzüntü. || **kalp ağrısı**, 1. tıp. Mide ağzı üzerinde his-

sedilen, kalbin ve kalp bölgesinin sinirsel ağrısı; göğüs anjini. 2. Aşkın yarattığı derin üzüntü. || **kalp genişlemesi**, Kalp boşluklarının genişlemesi; kardiyektazi. || **Kalp kalbe karşıdır**. “Sevgi karşılıklı olur.” anlamında kullanılır. || **kalp kası**, → yürek kası. || **kalp kazanmak**, Güzel bir söz veya ince bir davranışla karşısındakini kendine bağlamak. || **kalp kırmak**, Kaba bir davranış veya sözle karşısındakini gücendirmek; kendinden soğutmak. || **kalp krizi**, Kalbin normal çalışmasını engelleyen bir rahatsızlık; kalbi besleyen atardamarın doku bozukluğu sebebiyle tıkanması; enfarktüs. || **kalp merkezi**, Son boyun omurlarından altıncı sırt omuruna kadar uzanan omurilik bölgesi. || **kalp önü ağrısı**, Göğüs boşluğunun kalbin önüne gelen yanındaki ağrısı. || **kalp sektesi**, tıp. Kalbin ansızın durması. || **kalp sıkışması**, tıp. Kalpten gelen bazı ağrılara verilen ad; stedokardi. || **kalp spazmı**, tıp. Kalbin irade dışı sıkılıp gevşemesi ve bundan dolayı ağrı duyulması. || **kalpten gelen**, İçten, samimi olan.

kalp², -bi [Ar. qalb قلب] {OsT} *is.* **1.** Tersine çevirme; döndürme. **2.** Bir durumdan başka bir duruma çevirme; dönüştürme; değiştirme. **3.** sf. Sahte; hileli. **4.** Resmî ve doğru olmayan; düzme. **5.** Tembel; işe yaramayan. **6.** Kendisine güvenilmeyen; yalancı. ☐ **kalp adam**, Kendisine güvenilmeyen, inanılmayan kimse; sahtekâr. || **kalp etmek**, {OsT} → kalbetmek. || **kalp olmak**, {OsT} → kalbolmak. || **kalp para**, {OsT} Sahte para. || **kalp tahtası**, {ağız} Üzerinde çini kesilen tahta. [DS]

kalp³, [Sansk. kalpa] *is.* Zaman; devir; çağ. [EUTS] [Gabain]

kalpah, [kalpak / kalpaḥ] {ağız} *is.* **1.** Kalpak. **2.** İbik. [EG]

kalpak, -ğı [kalıp (kapak) > kal(ı)p-ak [EREN]] *is.* **1.** Kesik koni biçiminde deri, kürk veya kumaştan yapılan alınlıksız bir başlık. {eT} (aynı) [Nevâyî] **2.** {ağız} Horoz ibiği. [DS] **3.** {ağız} Baharda duvarlarda çıkan, etli yaprağı şapka gibi olan bir bitki. [DS] **4.** {ağız} Saban demiri ile oku birbirine birleştirip tutan ağaç. [DS] **5.** {ağız} Dört tekerlekli arabalarda mazı ile tekerleklerin geçirildiği çulkuyu bağlayan, su bardağı biçiminde demir parça. [DS] **6.** {ağız} Kimi kuşların ve kümes hayvanlarının başındaki kabarık tüyler. [DS]

kalpakçı, [kalpak-çı] *is.* **1.** Kalpak yapan veya satan kimse. **2.** Kalpak yapılan yer veya satılan dükkân.

kalpakçılık, -ğı [kalpak-çı-lık] *is.* Kalpak yapma ve satma işi.

kalpaklı, [kalpak-lı] *sf.* Kalpak giymiş olan.

kalpaklık, -ğı [kalpak-lık] *sf.* **1.** Kalpak yapmaya uygun kürk, kumaş veya deri. **2.** Kalpak konulan yer.

kalpaklılar, [kalpak-lı-lar] *is.* Kurtuluş Savaşında, Millî Mücadelenin sembolü hâline gelmiş bulunan,

- siyah kalpak giymiş Mustafa Kemal (Atatürk) ve arkadaşlarına verilen ad.
- kapnaz**, [? kalpanaz] {ağız} *is.* Büyük yapılı hayvanların aşıkları. [DS]
- kalpazan**, [Ar. qalb (*sahte*) + Far. -zen (*vuran*) > kalpazan قَالِپَاَزَان *is.* 1. Sahte para basarak piyasaya süren kimse. 2. *sf.* Yalan ve dolanla iş gören; sahtekâr.
- kalpazanlık**, -ği [kalpazan-lık] *is.* 1. Kalpazan olma durumu. 2. Sahte para basma ve piyasaya sürme suçu. 3. *mecaz.* Kalpazanın yaptığı iş; sahtecilik; sahtekârlık.
- kalpe**, [Yun. kalpe (*tırıs*)] *is.* Eskiden olimpiyat oyunlarında, binicisinin bitiş çizgisine yaklaştığı sırada atından inerek dizginden tutmak suretiyle bitirmek zorunda olduğu bir tür at yarışı.
- kalplaşma**, [kalp-la-ş-ma] *is.* Kalp hâle gelme.
- kalplaşmak**, [kalp-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ur]* Çalışkanlığını kaybetmek; tembelleşmek; işe yaramaz olmak.
- kalplık**, -ği [kalp-lık] *is.* 1. Kalp olma durumu; işe yaramazlık; tembellik. 2. Sahte olma durumu; düzmelik; sahtelik.
- kalpli**, [kalp-li] *sf.* (Bir sıfat ile birlikte kullanıldığında) belirtilen nitelikte duygularla dolu olan.
- kalpsiz**, [kalp-siz] *sf. mecaz.* Acıma duygusu taşımayan; katı yürekli; acımasız; merhametsiz; zalim.
- kalpsizlik**, -ği [kalp-siz-lik] *is.* Kalpsiz olma durumu; acıma duygusu taşımama; acımasızlık; merhametsizlik; zalimlik.
- kalsavık**, -ği [kal+sav-ık] {ağız} *is.* Fasulye samanı. [DS]
- kalseduan**, [Yun. Khalkedon (*Kadıköy'ün eski adı*) > Fr. calcédone] *is. min.* Kuvars ve opal liflerinden oluşmuş kırmızı, kahverengi, yeşil renkli olabilen bir tür silis; akik; Kadıköy taşı.
- kalsemi**, [Fr. calcémie] *is.* Kanda bulunması gereken kalsiyum iyonu miktarı.
- kalsiferol**, [Fr. calciférol] *is. biy. kim.* Kemiklere kalsiyum bağlanmasını ve büyümeyi sağlayan D₂ vitaminin tıptaki adı.
- kalsit**, [Fr. calcite] *is. min.* Doğal kalsiyum karbonat; CaCO₃.
- kalsiyum**, [Lat. calc (*taş*) > Fr. calcium] *is. kim.* Atom numarası 0, atom ağırlığı 40,08 olan, beyaz renkte, bıçakla kesilebilen, yoğunluğu 1,54, ergime sıcaklığı 810°C olan, canlıların kemik yapısına giren ve hücrelerde ikinci haberci olarak görev yapan toprak alkalilerinden en yaygın element, sembolü: Ca.
- kalsiyumlu**, [kalsiyum-lu] *sf.* Birleşiminde kalsiyum bulunan; kalsiyum içeren.
- kalsiyumsuz**, [kalsiyum-suz] *sf.* Birleşiminde kalsiyum bulunmayan; kalsiyum içermeyen.
- kaltaban**, [Far. qaltabān قَلْتَبَان] *sf.* 1. Namussuz; alçak; pezevenk. 2. Düzenbaz; yalancı; şarlatan; hileci. 3. {ağız} (Kişi için) korkak; tabansız; kof. [DS] 4. {ağız} Konuşmasını bilmeyen. [DS]
- kaltabanlık**, -ğı [kaltaban-lık] *is.* 1. Kaltaban olma durumu. 2. Kaltabanca davranış; namussuzluk; alçaklık; pezevenklik; düzenbazlık; yalancılık; şarlatanlık; hilecilik.
- kaltaçı**, [kal-mak > kal-taçı] {eT} *zf.* Kalacak; kalıcı. [ETY]
- kaltak**, -ğı [eT. kal-ī-mak (*iyüselmek*) > kal(1)t-mak > kalt-ak / kalt-uk / kaltok] *is.* 1. Eyerin ahşap kısmı. 2. Üzeri meşin, halı vb. kaplanmamış eyer. 3. Kusunsuz eyer. 4. {ağız} Eyer. [DS] 5. {ağız} Eski ayakkabı. [DS] 6. {ağız} Delikanlı. [DS] 7. *sf.* (Kadın için) toplumda cinsel ilişki açısından geçerli ahlak kurallarına uymayan; iffetsiz; namussuz. 8. {ağız} (Kadın için) yaşlı. [DS] ☞ **kaltak kaşı**, *Eyerin ön ve arkasında bulunan çıkıntılı kısım.* || **kaltak şiltesi**, *Eyerin üzerine konulan minder, halı gibi şeyler.*
- kaltaklık**, -ğı [kal-ta-k-lık] *is.* 1. Toplumda geçerli cinsel ahlak kurallarına uymayan kadının durumu; iffetsizlik; namussuzluk. 2. Namussuz kadına yakışan davranış.
- kaltaşı**, [kal + taş-ı] {ağız} *is.* Gülle. [DS]
- kaltı**, [Toh. kuyalte > kaltı] *zf.* 1. Nasıl? [Üç İtigsizler] [EUTS] [Gabain] 2. Şu şekilde; şöyle ki; yâni. [Üç İtigsizler] [EUTS] 3. ...-ince. [EUTS] 4. e. Eğer; şayet; yani; gibi; -diği gibi; nasıl ki; ne zaman ki; şöyle ki; daha doğrusu; ki; [ETY] [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain]
- kaltık**, -ğı [kal(1)t-ık] {ağız} *is.* Eski ayakkabı. [DS]
- kaltuk**, [kal-ıt-mak > kal(1)t-uk / kaltok] {eT} *is.* Yaban sığırı boynuzu. [DLT]
- kalturmak**, [kal-mak > kal-tur-mak / kalk-tur-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Arkada bırakmak; geçmek. [DLT]
- kalubela**, [Ar. kalū (*dediler*) + belā (*evet*) قَالُو بَلَى (ka:lū:belā:) {OsT} *is.* 1. "Evet!" dediler. 2. İnsanın Allah'a inandığı, birliğini ve yüceliğini kabul ettiği, zamanın başlangıcı; bezin-i elest; elest meclisi. ☞ **kalubeladan beri**, *Çok eski zamandan beri.*
- kâluc**, [Far. kâlūc كَالُوچ (kâ:lu:c) {OsT} *is.* 1. Güvercin. 2. Küçük parmak.
- kalucak**, -ğı [kalu-cak] {ağız} *is.* İnce tahtadan yapılmış silindir biçiminde kutu. [DS]
- kaluç¹**, -cu [Ar. kâlūş] {ağız} *is.* Küçük orak. [DS]
- kaluç²**, -cu [Fr. galoche] {ağız} *is.* Bir tür ayakkabı. [DS]
- kaluçça**, [Far. kâlī => kâlū-ça قَالُوچَة {eAT} *is.* Taban.
- kaluğan**, [kalu-ğan] {ağız} *is.* Eşek dikenini; deve dikenini. [DS]
- kaluh**, [kal-ık / kal-uğ] {ağız} *is.* → kalık¹. [DS]
- kaluk¹**, -ğu [kal-uk / kal-ık] {ağız} *is.* → kalık¹. 2. Arpacık soğanı; soğancık. [DS]

kaluk², -ğu [kal-uk] {ağız} *is.* Ormandan, fundalıktan açılarak tarlaya eklenen parça. [DS]
kaluk³, -ğu [kal-uk] {ağız} *is.* Eski ayakkabı. [DS]
kalum, [? kalum] {ağız} *is.* Sulu, bataklık tarlaları kurutmak için açılan su arkları. [DS]
kalunç, -cu [? kalunç / kaluç] {ağız} *is.* → kaluç. [DS]
kalung, [kal-uñ قالكونك] {OsT} *is.* Nikâh bedeli; mehir.
kaluntu, [kal-mak > kalıntı] {ağız} *is.* Artık; kalıntı. [DS]
kalurga, [kal-mak > kal-ur-ga] {ağız} *is.* İskelet. [DS]
kalurlak, -ğı [kal-ur-la-k] {ağız} *is.* Yaban yulafı. [DS]
kâlus, [Far. kâlûs کالوس] (*kâ:lu:s*) {OsT} *is.* Ahmak; akılsız; bön.
kâlūsane, [Far. kâlūsâne کالوسانه] (*kâ:lu:sa:ne*) {OsT} *zf.* Aptalcasına; ahmakça.
kaluş, [? kaluş] {ağız} *is.* Keçiyoynuzu yemişi. [DS]
kâlüşe, [Far. kâlüşe کالوشه] (*kâ:lu:şe*) *is.* **1.** Tencere. **2.** Çömlek.
kalüç, -cü [? kalüç] {ağız} *is.* → kaluç. [DS]
kâlüfte, [Far. kâlüfte كالفته] (*kâ:lüfte*) {OsT} *is.* Heyecan yüzünden oluşan zihin karışıklığı.
kalva, [kalva] {eT} *is.* Öğrenci oku; üzerinde temreni bulunmayan ok. [DLT]
Kalvenci, [Calvin > kalvenci] *is.* Kalvenciliği benimseyen kimse.
Kalvencilik, -ği [Calvin > kalven-ci-lik] *is. fel.* Allah ile kul arasına hiçbir kimsenin giremeyeceğini belirterek Hristiyanlığın eski sade hâline dönmesi gerektiğini savunan İ. Calvin'in görüşü ve Protestanlığın özel kolu.
Kalvenizm, [Fr. calvinisme] *is.* Kalvencilik.
kalvermek, [kal+ver-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Salmak; bırakmak; koyvermek. [DS]
kalya¹, [Ar. kılā (potas) > kâlye كاليه] {OsT} *is.* → kalye. ☞ **kalya taşı**, {OsT} → kalye.
kalya², [Ar. kâlye / kâlye كاليه] (*ka:lya*) {OsT} *is.* Sade yağ içinde kavruarak pişirilen kabak veya patlıcan yemeği.
kalya³, [Ar. gâlye غاليه] (*ka:lya*) {OsT} *is.* → galiye.
kalyağı, [kal+yağ-ı] {ağız} *is.* Dondurulmuş haşhaş yağı ile iç yağı karışımı. [DS]
kalyan, [Far. kalyān قليان] (*kalya:n*) {OsT} *is.* Nargile.
kalyanguç, -cu [? kalyanguç] {ağız} *is.* Öküz arabasında arka dingili özeğe bağlayan çatal ağaç. [DS]
kalye¹, [Ar. kılā (potas) > kâlye كاليه] {OsT} *is.* Deniz bitkilerinin yakılması ile elde edilen soda; sodyum oksit. ☞ **kâlye-i lahmiye**, {OsT} *Husyeye kanseri.* || **kâlye-i mâiyye**, {OsT} *Husyede sıvı birikmesi.* || **kâlye tuzu**, {OsT} *kim.* Soda.

kalye², [Ar. kâlye] {ağız} *is.* → kalya². [DS]
kalyet, [? kalyet] {ağız} *is.* Gelincik. [DS]
kalyon, [İt. galea / galeone > Venedik leh. galion] *is.* **1.** Yelkenli ve kürekle yürütülen iki veya üç ambarlı en büyük savaş ve yük gemisi. **2.** {ağız} Bir tür pipo; lüleli çubuk; ağızlık. [DS]
kalyoncu, [kalyon-cu] *is.* **1.** Kalyonlarda görevli asker; kalyon eri. **2.** *gnşl.* Bahriye askerlerine verilen genel ad.
kalyum, [Fr. kalium] *is. kim.* Eskiden potasyuma verilen ad.
kalyurmak, [kalyur-mak ?] *gçsz. f. [-ur]* Kızmak; hiddetlenmek. [ETY]
kâm, [Far. kām کام] (*kâ:m*) {OsT} *is.* **1.** Ağzın üstü; damak. **2.** Tat; zevk; lezzet. **3.** Dilek; istek; arzu; emel. ☞ **kâm almak**, *1.* Bir şeyden umduğunu, beklediğini elde etmek. *2.* Elde ettiği şeyin tadını çıkarmak; lezzetini bulmak. || **kâm-bahş**, {OsT} *Herkesin isteğini yerine getiren; bağışlayan.* || **kâm-bîn**, {OsT} *Kâm görücü; mutlu.* || **kâm-binân**, {OsT} *Mutlular.* || **kâm-binî**, {OsT} *Mutluluk.* || **kâm-cü**, {OsT} *Emeline kavuşmak isteyen.* || **kâm-güzâr**, {OsT} *İsteğini elde edebilen.* || **kâm-kârâne**, {OsT} *Mutlu olana yakışır biçimde; mutlulukla.* || **kâm-kârî**, {OsT} *İsteğine kavuşmuş olma durumu; mutluluk.* || **kâm-nâ-kâm**, {OsT} *İster istemez; elbette.* || **kâm-perver**, {OsT} *Emel besleyici.* || **kâm-perverân**, {OsT} *Emel besleyiciler.* || **kâm-perverî**, {OsT} *Emel besleme durumu; emel besleyicilik.* || **kâm-rân**, {OsT} *İsteğine, arzusuna kavuşmuş; mutlu; mutluluğunu sürdüren.* || **kâm-rânân**, {OsT} *İsteğine kavuşmuş olanlar; mutluluğunu sürdürenler.* || **kâm-râne**, {OsT} *Mutluluğunu sürdürürcesine.* || **kâm-rânî**, {OsT} *İsteğine kavuşmuş olma durumu.* || **kâm-revâ**, {OsT} *İsteğine erişen.* || **kâm-revâyî**, {OsT} *İsteğine erişme hâli; emeline erişirlik.* || **kâm u nâ-kâm**, {OsT} *İster istemez; elbet.* || **kâm-ver**, {OsT} *İsteğine kavuşmuş; mutlu.* || **kâm-verân**, {OsT} *Emeline kavuşmuş olanlar.* || **kâm-yâb**, {OsT} *İsteğini elde etmiş; aradığını bulmuş.*
kâm¹, [kām] (*ka:m*) {eT} *is.* Eski Türk inanç sistemi olan Gök Tanrı dininde din adamı; şaman; baksı; ozan; kâhin; büyücü; sihirbaz. [DLT] [EUTS] [Gabin]
kâm², [Al. kamm (doruk)] *is.* **1.** Bir dönme hareketini, hesaplanmış değişik profillerle istenilen öteleme hareketine dönüştüren metal parça. **2.** {ağız} Kullanılmamış iplerin kolaylıkla bükülebilir oluşu. [DS] ☞ **kam mili**, *İçten yanmalı motorlarda, supaların açılıp kapanmasını sağlayan değişik yükseklikte yuvalandırılmış mil.*
kâm³, -m'i [Ar. qam قمع] {OsT} *is.* **1.** Kahretme; ezme. **2.** Zapt etme; buyruğu altına alma. ☞ **kam etmek**, {OsT} *Buyruğu altına almak.*

- kam**⁴, [ʔ kam] {ağız} *is.* Koyunların barındıkları yer; ağıl; çiftlik. [DS]
- kam**⁵, [ʔ kam] {ağız} *is.* Tarlanın ya da bahçenin alt kısmında suların biriktiği yer. [DS]
- kam**⁶, [Erme. kam (mih)] {ağız} *is.* 1. Direk. 2. Kazık. 3. Döven. [DS]
- kama**¹, [kam-mak > kam-a] *is.* İki yanı keskin, sivri uçlu, bıçak türünde bir silah.
- kama**², [Erme. kam (mih)] *is.* 1. Odun kütüklerini yarmakta kullanılan sivri uçlu, gittikçe kalınlaşan, enli ve yassı metal çivi. 2. Buna benzer tahta takoz. 3. Makinelerde iki parça arasındaki boşluğu korumak veya sıkıştırmak amacıyla konulan metal parça. 4. Birlikte dönmesi gereken eş merkezli iki parçanın hareketini sağlayan prizmatik parça. 5. Top namlusunun arkasında barut gazının geriye kaçmasını önleyen kapak; diğer ateşli silahlarda namlunun arka bölümünü kapamaya yarayan çelik blok. 6. Oyunda kazanılan her parti; oyun sayısı. ☞ **kama basmak**, *Oyunda sayı almak; yenmek.* || **kama kıvırcık**, {ağız} → kama kuyruk. [DS] || **kama kuyruk**, *zool.* Kıvırcık ve dağlıç koyunların melezlenmesiyle elde edilen kuyruğu kıvırcıktan daha kalın ve yağlı olan bir koyun ırkı.
- kama**³, [Çerkes. kama] *ünl.* Aynı yaştan olan kişiler arasında birisinin konuşmasına izin verildiğini, sözünün dinlenilmeye hazır olduğunu bildiren söz; “söz sende”; “buyur dinliyoruz”.
- kama**⁴, [Hint. kama] *is. mit.* Elinde bir yay ve ucunda nilüfer ok bulunan, papağana binmiş bir delikanlı şeklinde tasvir edilen Hint aşk tanrısı.
- kamacı**, [kama-cı] *is.* 1. Kama yapan veya tamir eden kimse. 2. Denizaltı silahları ve güdümlü mermilerin mekanik kısımlarının bakım ve onarımını yapan kimse.
- kamag**, [Far. ḥamāğ => kamağ] {eT} *zm.* 1. (Belirsizlik zamiri) hep; tüm; bütün; hepsi; her şey. [OKD] [Üç İtigsizler] [Gabain] [Tekin] 2. *zf.* Tamamen; baştan aşağı. [ETY] [İKPÖy.] 3. *sf.* Topyekun. [EUTS] ☞ **kamaglarını**, {eT} *Hepsini.* [EUTS]
- kamagan**, [Far. ḥamāğ => kamağ-an] {eT} *zm.* → kamag. [Gabain] [EUTS]
- kamagi**, [Far. ḥamāğ => kamağ-ı] {eT} *zm.* Belirsizlik zamiri; hepsi. [ETY]
- kamagın**, [Far. ḥamāğ => kamağın] *zf.* 1. Hep birlikte. [İKPÖy.] 2. *zm.* Herkes. [İKPÖy.]
- kamaglık**, [kamağ-lık] {eT} *zf.* Genel olarak; umumiyetle. [EUTS]
- kamagu**, [Far. ḥamāğ => kamağ-u] {eT} *zm.* Hep birlikte. [Gabain] [EUTS]
- kamagun**, [Far. ḥamāğ => kamağ-un] {eT} *zf.* Hep. [EUTS]
- kamak**¹, [Far. ḥamāğ => kamağ] {eT} *zm.* Hepsi; bütün; topyekun. [EUTS]
- kamak**², [kā-mak] (ka:mak) {eT} *gçl. f.* [-r] 1. Yığ-
- mak; biriktirmek; eklemek. [İKPÖy.] [DLT] 2. Sandığa koymak. [DLT]
- kamak**³, [kamak] {ağız} *is.* Fırıncıların kullandıkları ucu eğri sırik. [DS]
- kamakım**, [Ar. ḥamāğ > ḥamāğım قمامق] (kama:kım) {OsT} *is.* Su ve mürekkep gibi şeyler konulan yuvarlak testiler.
- kamal**, [ʔ kamal] {ağız} *is.* Kusur. [DS]
- kamalah**, [kamal-ak] {ağız} *is.* → kamalak¹. [DS]
- kamalak**¹, -ğı [kamal-mak (çökmek) > kamal-ak] {ağız} *is.* 1. Tipiden ve soğuktan uçamaz hâle gelmiş keklük. 2. Altı aylık ve daha büyük keklük palazı. 3. Hasta tavuk. 4. *sf.* (İnsan için) yürümekte güçlük çeken. 5. Uyuşuk. 6. Korkak; çekingen; şaşkın. [DS] ☞ **kamalak etmek**, {ağız} *Karlı, tipili havalarda keklükleri uçamayacak kadar yorarak yakalamak.* [DS] || **kamalak olmak**, {ağız} (Keklik için) *sulu kar yağışlı havalarda uçamaz duruma gelmek.* 2. *Yorulmak.* [DS]
- kamalak**², -ğı [kamal-ak ?] {ağız} *is.* 1. Çam ağacının kabuk altındaki reçinelı tabakası; soymuk. 2. Sarı katran çıkarılan bir tür çam ağacı. 3. Sedir. [DS]
- kamalak**³, -ğı [kama-la-k] {ağız} *is.* Sayı. [DS]
- kamalaklanmak**, [kamalak-la-n-mak قماقلانق] {OsT} *dönşl. f.* [-ur] Sarılmak; kuşatılmak; muhasara olunmak.
- kamalama**, [kama-la-ma] *is.* 1. Kama ile vurma, yaralama. 2. Kama çakma; takozla yarık açma.
- kamalamak**, [kama-la-mak] *gçl. f.* [-r] [-l(t)-yor] 1. Kama saplayarak yaralamak. 2. Kama takmak; kama çakmak. 3. {ağız} Oyunda yenmek. [DS]
- kamalı**, [kama-lı] *sf.* Kaması bulunan; üzerinde kama olan. ☞ **kamalı toprak**, {ağız} *Altında kaya, taş vb. sert şeyler bulunan toprak.* [DS]
- kamalma**, [kama-mak > kama-l-ma] {ağız} *is.* Diz çökme; eğilme. [DS]
- kamalmak**, [kamā-mak > kama-l-mak] *gçsz. f.* [-ır] Eğilmek; diz çökmek.
- kamamak**¹, [eT. kamā-mak قمامق] (kama:mak) *gçl. f.* [-r] [-m(t)-yor] 1. {eT} Çevirmek; burkmak. 2. {ağız} (Kapı, pencere vb. için) kapatmak; örtmek. [DS] 3. {ağız} Kilitlemek. [DS] 4. {ağız} (Çakı vb. için) yummak; ağzını kapatmak; ucunu gizlemek. [DS] 5. {OsT} {ağız} Perçinlemek; tutturmak; pekiştirmek. [DS] 7. {ağız} Yamamak. [DS]
- kamamak**², [kam-mak > kam-ā-mak] {eT} *gçsz. f.* [-r] Kamaşmak. [DLT] [KB]
- kamamak**³, [kama-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-m(t)-yor] Bir kimseyi bir yerde kısıtıp yakalamak; sıkıştırmak. [DS]
- kamamak**⁴, [kama-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-m(t)-yor] 1. Eleştirmek. 2. Desteklemek. [DS]
- kamame**, [Ar. ḥamāme قمامه] (kama:me) {OsT} *is.* Süprütülük.

kamamsı, [kama-msı] *sf.* Kamayı andıran; kama gibi.

kaman¹, [kam-an] {ağız} *is. is.* Dağların doruklarına yakın dik yamaçları. [DS]

kaman², [kama-n ?] {ağız} *is.* İnce demir saclardan şerit gibi kesilen parça. [DS]

kamana, [? kamana] {ağız} *is.* Saman yığını. [DS]

kamañço, [İt. kamanzo] (*kama'nço*) *is. argo.* Yükleme; aktarma; elden ele geçirme. ☞ **kamañço etmek**, *Yüklemek; aktarmak; elden ele geçirmek.*

kamandırmak, [kama-n-dır-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]*
1. Sıkıştırmak; bunaltmak. **2.** Dayanmak. **3.** İnandırmak; kandırmak. [DS]

kamanmak, [eT. kamā-mak > kama-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* **1.** Aciz kalmak; bunalmak; çaresizliğe düşmek. **2.** Sıkışmak. **3.** Çok yorulmak; takatsiz kalmak. **4.** Yıkılmak; düşmek. **5.** Yüzükoyun yatmak veya düşmek. **6.** Direnmek; gitmemek. **7.** Nazlanmak. **8.** Alışmak; tutkun olmak. **9.** *edil. f.* Kapatılmak; yumulmak. [DS]

kamantı, [kama-ntı] {ağız} *is.* Tarlayı sularken, yüksek yerlere su çıkarmak için açılan ark. [DS]

kamar, [? kamar] {ağız} *is.* Çiçekbozuğu. [DS]

kamara¹, [İt. cámara] *is.* **1.** Gemilerde yolcu ve mürettebat için ayrılmış oda. **2.** İngiltere'de parlamento meydana getiren her iki meclisten her biri.

kamara², [? kamara] {ağız} *is.* **1.** Büyük yığın. **2.** Üstüne toprak örtülmüş büyük saman yığını. [DS]

kamarga, [kamar-ga] {ağız} *is.* Yırtıcı hayvanların ormanda parçaladığı hayvan leşi. [DS]

kamarî, [Ar. kumrî > kāmārī قماری] (*kama:ri:*) {OsT} *is. zool.* Kumrular.

kamarilla, [İsp. camarilla] (*kameri'lla*) *is.* Bir lideri perde arkasından yöneten kimse.

kamarlı, [kamar-lı] {ağız} *sf.* Kirli. [DS]

kamarot, [İt. camarotto] *is.* **1.** Gemilerde kamara hizmetlerini gören kimse. **2.** Gemilerde yolcu ve zabıtların günlük hizmetlerini gören kimse.

kamarotluk, -ğ[u] [kamarot-luk] *is.* Kamarotun işi.

kamartlaz, [? kamartlaz] {ağız} *is.* Kurdeşen hastalığı. [DS]

kamartmak, [kamar-t-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* Kavgayı kızıştırmak. [DS]

kamarut, [? kamarut] {ağız} *sf.* Sözüünü bilmez; densiz. [DS]

kamasız, [kama-sız] *sf.* Kaması bulunmayan; üzerinde kama taşımayan.

kamaş¹, [kama-ş] {ağız} *sf.* Ekşi. [DS]

kamaş², [? kamaş] {ağız} *is.* Tütünün dip yaprakları. [DS]

kamaşığı, [eT. kamā-mak > kama-ş-mak > kama-ş-ığ] {eT} *sf.* **1.** Ayaklanan; isyan eden. [ETY] **2.** Harakete geçirilen. [ETY]

kamaşık, [kama-ş-ık] {ağız} *is.* **1.** Kusur; densizlik;

pot. **2.** Küçük kusur. **3.** *sf.* Beceriksiz; tembel; uyuşuk. [DS]

kamaşma, [kam-aş-ma] *is.* **1.** Işık fazlalığından ileri gelen görme bozukluğu. **2.** Gerçek ışık duyumuna bağlı olarak geçici görme bozukluğu. **3.** Dişin ekşi bir yiyecek dolayısıyla uyuşması.

kamaşmak, [kam (toplanma, hüzüşme) > kam-ā-mak > kam-ā-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** {eT} Sarsılmak. [ETY] **2.** {eT} Burkulmak. [ETY] **3.** Işık fazlalığı nedeniyle etrafa rahatça bakamaz olmak. **4.** (Dişleri için) ekşi bir şey yemekten dolayı dişlerde meydana gelen uyuşma. {eT} (aynı) [DLT] **5.** {ağız} Şaşırp kalmak. [DS] ☞ **kamaşıp kalmak**, {ağız} Şaşırp kalmak. [DS]

kamaşmak², [kama-ş-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* Eşelemek. [DS]

kamaştırma, [kam-aş-tır-ma] *is.* Kamaşmasına neden olma.

kamaştırmak, [kam-aş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kamaşmasına neden olmak.

kamaşuh, [kamaş-uh / kamaş-uk] {ağız} *is.* → kamaşık. [DS]

kamat¹, [Ar. kāmēt > kāmāt قامات] (*ka:ma:t*) {OsT} *is.* **1.** Boylar; endamlar. **2.** {ağız} Dış görünüş. [DS]

kamat², [? kamāt] {ağız} *is.* Mutfak eşyası. [DS]

kamat³, [? kamāt] {ağız} *is.* Toptan aldığı malı perakende satan tüccar. [DS]

kamat⁴, [eT. kamāt-mak > kamāt] {ağız} *zf.* **1.** İnadına; özellikle. **2.** *is.* Uğraşma isteği; heves. [DS]

kamat⁵, [? kamāt] {ağız} *is.* Kol. [DS]

kamata, [kama-t-a] {ağız} *is.* Üçgen biçiminde katlanan yazmanın orta köşesi enseden sarkacak biçimde bağlanması. [DS]

kamatgan, [kama-t-ğan] {eT} *sf.* Çok kamaştıran. [DLT]

kamatlaz, [kama-t-la-z] {ağız} *is.* Uyuşmuş organ. [DS] ☞ **kamatlaz olmak**, {ağız} Uyuşmak. [DS]

kamatmak, [kam-mak > kam-ā-mak > kama-t-mak] {eT} *gçl. f. [-ır]* Kamaştırmak. [DLT]

kamayö, [Fr. camaïeu] *is.* Tek rengin açık ve koyu tonları kullanılarak yapılmış resim.

kamaz¹, [eT. kam-mak (bükmek) > kam-ar / kamaz] {ağız} *is.* Hava akımının oluşturduğu çevrinti; küçük hortum; kasırga; şiddetli rüzgâr; hamaz. [DS]

kamaz², [kamaz / kamkaz] {ağız} *sf.* (Kesici alet için) keskinliğini yitirmiş; kör. [DS]

kamaz³, [Ar. gāmmaz] {ağız} *sf.* Söz getirip götürmeyen; iki yüzlü; dedikoducu; kovcu. [DS]

kamaz⁴, [? kamaz] {ağız} *is.* Gurur; onur. [DS]

kamaz⁵, [eT. kam-mak (bükmek) > kam-ar / kamaz] {ağız} *is.* Dokuları çapraz tahta veya tomruk yontulurken çıkan parça. [DS]

kambah, [kambaḥ] {ağız} *is.* Kamga. [DS]

kambak, -ğı [kabak > kambak] {ağız} *is.* **1.** Yonga;

tahta parçası; çam kabuğu. **2.** Oyunda sayı. **3.** Gelelinlerin başına takılan süslü çember. **4.** Kılçıksız bir tür balık. **5.** *sf.* (Kadın için) açık başlı. **6.** (Sığır ve koyun, keçi için) boynuzsuz. **7.** (Erkek için) saç dökülmüş; saçsız. **8.** Semiz; şişman. [DS] ⇨ **kambak buğday**, *Kılçıksız bir buğday türü.*

kambalak, -ğı [kama-la-k] {ağız} *is.* → kamalak¹. [DS] ⇨ **kambalak avı**, {ağız} *Karlı havada yapılan keklik avı.* [DS]

kambaş, [kam+baş] {ağız} *is.* Manda. [DS]

kambaz¹, [kambaz] {ağız} *is.* Armut. [DS]

kambaz², [kambaz] {ağız} *is.* Kurnaz adam; oyuncu. [DS]

kamber¹, [İng. camber] *is.* Bükülmezlik sağlamak için tekerleğe verilen konik biçim. ⇨ **kamber açısı**, *Ön tekerlek düzleminin yatayla oluşturduğu açı.* || **kamber vermek**, *Otomobillerde tekerleklerle kamber açısı vermek.*

kamber², [kamber / kanber (Hz. Ali'nin kölesi)] *is.* **1.** Sadık hizmetçi. **2.** {ağız} Kılavuz. [DS] ⇨ **Kamber-siz düğün olmaz.** (Hz. Ali'nin yanından hiç ayrılmayan kölesi Kamber'in adından telmihen) *Her toplantıya katılan, her işin içinde bulunan.*

kamber³, [kamber] {ağız} *is.* Büyük boynuzlu öküz. [DS]

kamber⁴, [kamber] {ağız} *is.* Simidin gevrek yerleri. [DS]

kamber⁵, [kambur > kamber ?] {ağız} *is.* Zayıf; cılız; arık. [DS]

kamberiz, [Lat. berberis] {ağız} *is.* Karamık ağacı, (*Berberis crataegine*). [DS]

kambık, -ğı [kam-mak > kam-mık] {ağız} *is.* Yonga; talaş. [DS]

kambiyo, [İt. cambiare (değiştirmek) > cambio] (*ka'mbiyo*) *is.* **1.** İki ayrı ülke parasının birbiri ile değiştirilmesi; değişim. **2.** Herhangi bir yerdeki alacağın tahsili veya borcun ödenmesi için yapılan işlemlerin bedeli. **3.** Bir yerde toplanan para veya para yerine geçen kâğıtların başka bir yere aktarılması için yapılan işlemin bedeli. ⇨ **kambiyo işlemi**, *Para ve para yerine geçen değerli madenlerle senetlerin alım, satım ve değişimi.* || **kambiyo senedi**, *Police, bono ve çek gibi ticarî senetlerin genel adı.* || **kambiyo taahhüdü**, *Kambiyo senedine imza koymak suretiyle doğan borç.*

kambiyocu, [kambiyo-cu] *is.* Para değiştirme, senet alım satım ve tahsili işleriyle uğraşan kimse.

kambiyoculuk, -ğu [kambiyo-cu-luk] *is.* Kambiyo işlemleri.

kambiyum, [Fr. cambium] *is. bot.* Bitkilerde kök ve gövdenin enlemesine büyümesini sağlayan sünger doku; büyütken doku.

kambriyen, [Cambria > Fr. cambrien] *is. jeol.* Birinci Çağın ilk dönemi ve bu dönemde oluşmuş yer katmanları. ⇨ **kambriyen öncesi**, *Dağların ve*

magma olaylarının ortaya çıktığı uzun bir zaman süresini içine alan Birinci Çağdan önceki yer tarihi dönemi; prekambriyen.

kambuk¹, -ğu [kam-mak > kam-muk] {ağız} *is.* Kılıbık adam. [DS]

kambuk², -ğu [? kambuk] {ağız} *is.* Kabak. [DS]

kambuk³, -ğu [kam-mak > kam-muk] {ağız} *is.* Yonga; talaş. [DS]

kambula, [? kambula] {ağız} *is.* Kalkan balığı. [DS]

kambur, [Yun. kampuris (*hörgüçlü*) / kampilos] *is.*

1. Bel kemiği veya göğüs kemiğinin eğrilmesiyle sırtta veya göğüste meydana gelen tümsek. **2.** Hayvanlarda sırtta görülen doğal çıkıntı; hörgüç. **3.** Bir eşyanın tümsek, çıkıntılı tarafı. **4.** *mecaz.* Sıkıntı; yük. **5.** *mecaz.* Utanç verecek şey; ayıp. **6.** *sf.* (İnsan için) kamburu olan. ⇨ **kambur balina**, *zool.* *Bütün denizlerde görülen, göğüs yüzgeci çok uzun ve orak biçiminde büyük bir balina türü, (Megaptera novaeangliae).* || **kambur felek**, *Şanssızlığa sitem etmek için kullanılan söz.* || **kamburu çıkmak**, *1. Sirtında kambur oluşmak. 2. mecaz. (Eğilerek yapılan işlerde) çok çalışmak; doğrulamakta sıkıntı çekmek. 3. İhtiyarlamak; yaşlanmak.* || **kamburunu çıkarmak**, (*İnsan, kedi, köpek vb. için*) *sırtını tümsek duruma getirmek.* || **kambur üstüne kambur**, *Üst üste gelen sıkıntılar, dertler için kullanılır.* || **kambur zambur**, *Kambur ve eğri büğrü; yamru yumru.*

kambura, [kambur > kambur-a] {ağız} *is.* Kitap ciltlerken sırtına yuvarlaklık vermekte kullanılan bir araç. [DS] ⇨ **kambura makinesi**, *Kitapların sırtını yuvarlaklaştırmak ve sırt kenarlarını oluşturmakta kullanılan makine.* || **kambura vermek**, *Ciltlenecek kitabın sırtını, dikişten sonra çekiç veya makine ile yuvarlaklaştırmak.*

kamburlaşma, [kambur-la-ş-ma] *is.* Kambur duruma gelmek eylemi.

kamburlaşmak, [kambur-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kambur duruma gelmek; kambur olmak.

kamburlaştırma, [kambur-la-ş-tır-ma] *is.* Kambur duruma getirme.

kamburlaştırmak, [kambur-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kambur duruma getirmek.

kamburluk, -ğu [kambur-luk] *is.* **1.** Kambur olma. **2.** Tümseklik. **3.** *tıp.* İnsanda, omurganın sırt bölümündeki dışbükeyliğin çeşitli nedenlerle artması yüzünden sırtta oluşan tümseklik; kifoz, sifoz.

kamburumsu, [kambur-umsu] *sf.* Biraz kambur; kambura yakın; kambur gibi.

kamçaklamak, [kam(1)ç-ak-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* [-l(i)-yor] → kamçaklamak. [DS]

kamçak, -ğı [kam(1)ç-ak] {ağız} *is.* Kedi pençesi. [DS] ⇨ **kamçak atmak**, {ağız} *Avuçla sıkmak; avuçlamak.* [DS]

kamçaklamak, [Ar. kamşe (*avuç dolusu*) قمشه => kamça-k-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Tırmalamak. 2. Çimdikleme. 3. Avuçlamak; kapmak. 4. Yağmalamak. [DS]

kamçalamak, [Ar. kamşe (*avuç dolusu*) قمشه => kamça-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Avuçlamak; kapmak. [DS]

kamçı, [eT. kam-mak (*kamçılama*) > kam-çī قمچی] is. 1. {eT} At, deve, sığırın erkeklik organı. [DLT] 2. {OsT} Kısa kılıç. [Bürhan-ı Katı'] 3. Bir sopanın ucuna bağlanmış deri, ip vb.nden yapılmış vurma aracı; kırbaç. {eT} (aynı) [Nevâyi] [DLT] [EUTS] [DK] 4. biy. Spermatozoit ve diğer bazı tek hücrelilerde hareketi sağlayan ipliksi organ. 5. dnz. Bir ucu bağlı, öbür ucu herhangi bir işte kullanılmak üzere serbest bırakılmış halat. 6. Tespih ucuna püskül yerine takılmış uzun şerit. 7. {ağız} Filiz; sürgün. [DS] ☞ **kamçı çalmak**, *Kamçıyla vurmak; kamçılama*.|| **kamçı darbesi**, *Ani bir hareket sonucu kas tellerinin kopmasından meydana gelen şiddetli ağrı*.|| **kamçı ipi**, *Kamçı yapmakta kullanılan kalın sicim*.|| **kamçı kayışı**, *Kamçı yapmakta kullanılan kalın kösele şerit*.|| **kamçı kılıç**, *Bir cins eğri kılıç; meç*.|| **kamçı kısırmak**, {eAT} *Kamçılama*.

kamçıbaşı, [kam-çı+baş-ı] is. Kozalardan ipek lifleri çekilirken küçük el süpürgeleri üzerinde toplanan ipek artıklarından yapılmış iplik.

kamçıgu, [kamçī / kamçū > kamçī-ğū] (*kamçı:gu:*) {eT} is. Ağızda ve parmaklarda şiddetli ağrı; sıcak yüzünden çıkan yara; kangren. [DLT]

kamçıkuyruk, -ğū [kam-çı+kuyruk] is. İyi cins bir kıvrıkcık koyun.

kamçılama, [kam-çı-la-ma] is. Kamçı ile vurma, harekete geçirme.

kamçılama, [eT. kamçī-lā-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Kamçı ile vurma. {eT} (aynı) [DLT] [DK] 2. (Yağmur, kar, dolu, rüzgâr, deniz serpintileri vb. için) şiddetle çarpmak. 3. mecaz. Hızlandırmak, etkinliğini arttırmak; uyararak; kışkırtmak; teşvik etmek; isteklendirmek; özendirmek. 4. dnz. Bir palanga veya makarayı kamçı bağı ile bir halata bağlamak.

kamçılanma, [kam-çı-la-n-ma] is. 1. Kamçı ile vurulma. 2. Kamçı sahibi olma.

kamçılanmak, [kam-çı-la-n-mak] edil. f. [-ır] 1. Kamçı ile vurulmak, dövülmek. 2. dönşl. mecaz. İsteklenmek; şiddetli arzu duymak. 3. (Yelkenler için) rüzgârın etkisiyle şiddetli bir şekilde çırpınmak. 4. Kamçı sahibi olmak; kamçı edinmek.

kamçılaşmak, [kamçı-la-ş-mak] dönşl. f. [-ır] Kamçı durumuna gelmek; kamçı gibi olmak.

kamçılama, [kam-çı-la-t-ma] is. Kamçı ile dövdürmek eylemi.

kamçılama, [kam-çı-la-t-mak] gçl. f. [-ır] Kamçı ile dövdürmek.

kamçılama, [kam-çı-la-y-ış] is. Kamçılama eylemi veya biçimi.

kamçılı, [kam-çı-lı] sf. 1. Kamçısı bulunan. 2. Zor ve şiddet kullanan. 3. zool. (Bir hücreli organizma için) hareket organları kamçı biçiminde olan. ☞ **kamçılı medeniyet**, *Zorbalıkla yönetilen bir toplumun içinde bulunduğu koşulların tümü*.

kamçılıg, [kamçī > kamçı-lığ] {eT} sf. Kamçılı; kamçısı bulunan. [KB]

kamçılılar, [kam-çı-lı-lar] is. biy. Hareket organları kamçı biçiminde olan bir hücreliler sınıfı, (*Flagellata*).

kamçır, [? kamçır] {ağız} is. Zorla alınan para; rüşvet. [EG]

kamçor, [? kamçor] {ağız} is. Hayvan vergisi. [DS]

kamdonluk, -ğū [kam+don-luk] {ağız} is. İç çamaşırı yapılan bir tür dokuma. [DS]

kamdu, [Çin. kam + tu] {eT} is. Üzerine Uygur Kağanının mühürü basılarak para yerine kullanılan dört arşın boyunda bir karpış eninde kumaş parçası. [DLT]

kâme, [Far. kâme کامه] (*kâ:me*) {OsT} is. İstek; arzu; dilek; meram.

kame, [Fr. camée] is. Kabartma bir figür oluşturacak biçimde yontulmuş damarlı taş.

kamelya, [Josef Kamel (*Alman bitki bilimci*) > Lat. caméllia] (*kame'lya*) is. bot. 1. Çaygillerden, Asya kökenli, yüzlerce çeşidi bulunan her zaman yeşil ağaççık, (*Camelia Japonica*). 2. Bu bitkinin, büyük beyaz, pembe veya kırmızı çiçekleri.

kamer, [Ar. kamer (*solgun beyaz*) قمر] {OsT} is. Dünya'nın uydusu; Ay. ☞ **kamer balığı**, zool. *Basık vücutlu, kuyruğu yarım ay şeklinde 2-3 metre boy ve bir ton ağırlığına kadar ulaşabilen kemikli bir balık; mersin balığı; kamer balığı, (Mola mola)*.

kamera, [Lat. camera obscura (*karanlık oda*)] is. 1. Sinema veya televizyon görüntü çekim aygıtı; alıcı. 2. Fotoğraf makinesi.

kameraman, [İng. cameraman] is. 1. Sinema ve televizyon görüntü çekimlerini gerçekleştiren teknik eleman; alıcı yönetmeni. 2. ünl. Bir çekime başlanacağı zaman, yönetmenin ilgililere alıcıları çalıştırmaları için verdiği emir.

kamerî, [Ar. kamer > kamerî قمری] (*kameri:*) {OsT} sf. Ay'a ait; Ay'la ilgili. ☞ **kamerî ay**, *Ay'ın, Dünya'nın etrafında bir defa dönmesi esasına dayanan 7 gün, 12 saat, 44 dakika, 9 saniye süren zaman dilimi (29 buçuk gün sayılır); kavuşum ayı*.|| **kamerî harfler**, → hurûf-i kameriye.|| **kamerî takvim**, → ay takvimi.|| **kamerî yıl**, *Kamerî aylara göre hesaplanan ve 354 gün süren yıl*.

kalınacak yerde gerekli düzeni kurmak.|| **kamp yapmak**, (*Sporcu için*) önemli bir karşılaşma öncesinde yarışmaya yeteri kadar hazırlanmak.|| **kamp yeri**, *Kamp kurulan yer; kamp kurmaya elverişli yer.*

kampana, [İt. campana] (*kampa'na*) is. 1. Çan; çingirak. 2. Bazı yerlerde belirli saatlerde çalınan büyük çan. 3. Otomobillerde fren pabucunun doğrudan sürtüdüğü çembersel parça. ☞ **kampana çalmak**, *Bazı yerlerde belirli saatlerde veya bazı durumlarda haber vermek amacıyla büyük çan çalmak; kampana vurmak.*

kampanacı, [kampana-cı] is. 1. Kampana yapan veya satan kimse. 2. *argo*. Düzenbaz; sahtekâr; şarlatan.

kampanya, [Lat. campania (*savaş alanı*) > Fr. campagne] (*kampa'nya*) is. 1. Askerî harekât. 2. Tanıtım amaçlı, belirli bir süreyi kapsayan her türlü siyasi ve ekonomik girişim. 3. Böyle bir tanıtım amacı için ayrılmış süre. ☞ **kampanya açmak**, *Bir işin yapılabilmesi için halktan destek sağlamak amacıyla örgütlü çalışmaya girişmek.*

kampanyacı, [kampanya-cı] is. Kampanyaya katılan kimse.

kampçı, [kamp-çı] is. 1. Kamp kuran kimse. 2. Kampta kalan kişi.

kampçılık, -ği [kamp-çı-lık] is. Kamp kurma işi, burada yaşama.

kamping, [İng. camping] is. Çadır kurmaya, karavanla kalmaya uygun olarak düzenlenmiş, kalanların çeşitli ihtiyaçlarını karşılayacak tesisleri bulunan yer; kamp yeri.

kampir, [Bulg. krumpir] {ağız} is. Patates. [DS]

kamplaşma, [kamp-la-ş-ma] is. Kamplara bölünme.

kamplaşmak, [kamp-la-ş-mak] {işteş. f. [-ır]} Siyasi ortamda birbirine karşıt görüşleri olan gruplara ayrılmak; kamplara ayrılmak.

kampoz, [? kampoz] {ağız} is. Yumruk. [DS]

kampus, [Lat. campus (*ordugâh, ova, savaş alanı*) > İng. campus] is. Büyük bir yerleşim biriminin yanında üniversite binaları ile öğrencilerin barınmasına ayrılmış tesislerin tümü; yerleşke.

kampuş, [? kampuş] {ağız} is. Küçük çocuklarda alna düşen saçlar. [DS]

kamraktı, [Sansk. kâmarakta] {eT} is. Bir unvan veya lakap. [EUTS]

kâmran, [Far. kâm (*istek*)+-rân (*süren*) کامران] (*kâmra:n*) {OsT} sf. İsteğine kavuşmuş olan; mutlu. ☞ **kâmran olmak**, *Mutlu olmak; dileğine kavuşmak.*

kâmranan, [Far. kâmrân > kâmrânân کامرانان] (*kâ:mrâ:na:n*) {OsT} is. İsteklerine kavuşmuş olanlar; mutlular.

kâmrani, [Far. kâmrânî کامرانی] (*kâmra:ni:*) {OsT} is. İsteğine kavuşmuş olma hâli; mutluluk.

kâmranlık, -ğı [kâmran-lık] (*kâmra:nlık*) is. İsteğine kavuşmuş olma hâli; mutluluk.

kamrı, [kam-mak > kam-(1)r-ı] {ağız} is. 1. Filiz; sürgün. 2. Güçlü ve düzgün akan su; düzenli akıntı. [DS]

kamrık, -ğı [kam-(1)r-ık] {ağız} is. İnsan ve hayvanlarda kasık üstü; böğür. [DS]

kamrıklamak, [kam-(1)r-ık-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Cinsel ilişkide bulunmak. 2. Binek veya koşum hayvanlarının sırtını değnekle dürtmek. 3. Tutmak; yakalamak. [DS]

kamri, [? kamri] {ağız} is. Deredeki akıntı. [DS]

kamsılamak, [kam-mak > kam-sı-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Bir kişiden yakınmak. [DS]

kamsız, [gam-sız] {ağız} sf. Ağır, uyuşuk kimse. [DS]

kamşag, [kamış > kam(1)ş-â-mak > kamşâ-ğ] (*kamşa:ğ*) {eT} sf. 1. Sarsıntılı; sarsılmış; sallantılı; [Gabain] [ETY] [Tekin] 2. Karışık; kargaşa içinde. [Tekin] [ETY]

kamşamak, [kamış > kam(1)ş-â-mak] (*kamşa:mak*) {eT} gçsz. f. [-r] 1. Sallanmak; deprenmek; yerinden oynamak; hareket etmek; kıvıldamak. [ETY] [Gabain] [EUTS] 2. Harekete getirilmek. [EUTS]

kamşatmak, [kamşâ-mak > kamşa-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] 1. Titretmek; depretmek; hareket ettirmek; sarsmak; sallamak; sallatmak [Gabain] [EUTS] 2. gçsz. f. Sendelemek; sarsılmak. [Tekin] [ETY]

kamturmak, [kam-mak > kam-tur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] 1. Bayılmak. 2. Dilini tutulmak. [DLT]

kamu, [Far. hāmāğ > eT kamağ / kamuğ > kamū قمو / قامو] sf. 1. {eAT} {OsT} Bütün; her; umum. [DK] 2.

Bir ülkede yaşayan insanların tümü; halk; amme; maşer. 3. Herkes; her şey. 4. sf. Topluma ilişkin; devlete, hükümete veya idareye ait. ☞ **kamu bankası**, *Devlet bankaları ile yönetim ve sermayesinde yerel yönetim, kamu kurum ve kuruluşlarının etkin olduğu bankalar.*|| **kamu davası**, *huk. Suç işleyen hakkında kamu adına savcının açtığı dava; amme davası.*|| **kamu düzeni**, *yön. Bir devlette kamu hizmetlerinin ve güvenliğin düzgün olarak yürütülmesi.*|| **kamu gelirleri**, *mal. Devlet gelirlerinin tümü.*|| **kamu giderleri**, *mal. Kamu hizmetlerinin yapılması sırasında devlet veya kamu kurumlarının yaptığı harcamalar.*|| **kamu güvenliği**, *yön. Bir devlette güvenlik güçleri ile kişilere sağlanan güvenlik hizmetleri.*|| **kamu hizmeti**, *yön. Toplumun genel ve ortak ihtiyaçları için yapılan sürekli hizmet; amme hizmeti.*|| **kamu hukuku**, *huk. Devletin kuruluşunu, faaliyetlerini, yetki ve görevlerini, devletle kişiler arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk dalı; amme hukuku.*|| **kamu idareleri**, *yön. Toplumun ortak ve genel ihtiyaçlarını karşılayan idarî birimler; amme idareleri.*|| **kamu iktisadî kuruluşu**, *eko. Tekel niteliğindeki temel maddeleri üretmek, hizmetleri görmek üzere kurulan. sermayesinin tamamı devle-*

te ait olan iktisadî kuruluş. || **kamu iktisadî teşebbüsü**, *eko.* İktisadî devlet teşekkülüyle kamu iktisadî kuruluşunun ortak adı. || **kamu kesimi**, *eko.* Sermayesinin tamamı veya yarıdan fazlası, devlete veya kamu tüzel kişilerine ait olan kuruluşları içine alan ekonomik kesim; kamu sektörü. || **kamu kurumu**, *yön.* Devlet adına, kamu yararı için çalışan kamu tüzel kişiliği. || **kamu malları**, *mal.* Özel mülkiyete değil de doğrudan doğruya toplumun yararına sunulan mallar; amme emlakı. || **kamu personeli**, *yön.* Devlet hizmetlerinde çalışan kişiler. || **kamu sektörü**, *eko.* Sermayesinin tamamı veya yarıdan fazlası, devlete veya kamu tüzel kişilerine ait olan kuruluşları içine alan ekonomik kesim; kamu kesimi. || **kamu tüzel kişiliği**, *huk.* Kamu yararı için çalışan, kamu hukuku kurallarına göre kurulmuş idare ve kurumlar. || **kamu idaresi**, *yön.* Devletin faaliyetlerini faydacılık açısından inceleyen bilim dalı. || **kamu tanrıcı**, *din.* Tanrı ile evreni birleştirip özleştiren felsefî sistem yanlısı. || **kamu tanrıcılık**, *din.* Tanrı ile evreni birleştirip özdeşleştiren felsefî sistem; panteizm. || **kamu yararı**, *yön.* Toplumun ihtiyaçlarına, devletin hizmetlerine yönelik yarar; amme menfaati.

kamucuğu, [kamu-cuğ-u قموجوغو] {eAT} *zm.* Hepsi; tamamı; ne kadar varsa.

kamufraj, [Fr. camouflage] *is.* Düşmandan gizlenmek veya ani bir baskın yapabilmek için askerî varlıkları gizlemek, örtmek sanatı veya tekniği; alalama; örtme; gizleme; saklama.

kamufle, [Fr. camoufler] *sf.* Tanınmayacak biçimde gizlenmiş veya örtülmüş; gizlenmiş; örtülmüş. ☞ **kamufle etmek**, *Başka bir görünüş vererek gizlemek; saklamak; tanınmasını önlemek.*

kamug, [Far. ḥamāğ] {eT} *sf.* Bütün; hep; hepsi; kamu; her; tamamıyla. [DLT] [EUTS] [Yüknekî]

kamular, [kamu-lar قامولر] {eAT} {OsT} *zm.* Herkes.

kamulaştırılma, [kamu-la-ş-tır-ıl-ma] *is.* Kamuya mal edilme.

kamulaştırılmak, [kamu-la-ş-tır-ıl-mak] *edil. f.* [-ır] Kamuya mal edilmek; istimlak edilmek.

kamulaştırma, [kamu-la-ş-tır-ma] *is.* Kamuya mal etme eylemi; istimlak.

kamulaştırmak, [kamu-la-ş-tır-mak] *gçl. f.* [-ır] **1.** Kamuya mal etmek. **2.** Kamu yararına hizmet verilebilmesi için gerekli görülen bir taşınmazı, bedeli ödenmek suretiyle idareye bıraktırmak; istimlak etmek.

kamulmak, [kam-mak > kam-ul-mak / kam-ıl-mak] {eT} *dönşl. f.* [-ur] Yana yatmak; söykenmek. [DLT]

kamuluk, [kamu-luk] *is.* Yığın; kalabalık.

kamuoyu, [kamu+oy-u] *is.* Bir konu hakkında halkın genel kanaati; toplumun büyük bir kesimince be-

nimsenmiş düşünce; amme efkârı; efkâr-ı umumiye.

kamus¹, [Ar. kāmūs قاموس] (ka:mu:s) {OsT} *is.* **1.** Büyük deniz; okyanus. **2.** Sözlük. ☞ **kāmūs-i Arabî**, {OsT} *Arapça sözlük.* || **kāmūs-i Fransevî**, {OsT} *Fransızca sözlük.* || **kāmūs-i Osmânî**, {OsT} *Osmanlıca sözlük.* || **kāmūs-i Türkî**, {OsT} *Türkçe sözlük.* || **kāmūsü'l-a'lam**, {OsT} *Özel isimler sözlüğü.*

kamus², [eT. kamıç (kepçe) / kamus] {ağız} *is.* **1.** Bakır süzgeç; kevgir. **2.** Kepçe. [DS]

kamusal, [kamu-sal] *sf.* Kamuya ait; kamuyla ilgili.

kamusallaşma, [kamu-sal-la-ş-ma] *is.* Kamuyla ilgili duruma gelme.

kamusallaşmak, [kamu-sal-la-ş-mak] *dönşl. f.* [-ır] Kamuyla ilgili hâle gelmek; kamusal durum kazanmak.

kamuş, [kamış / kamuş] {eT} {ağız} *is.* → kamış. [EUTS] [ETY] [DS]

kamuşlağı, [kamuş-lağı] {ağız} *is.* Kamışlık; sazlık. [DS]

kamutay, [kamu + Moğ. -tay (kurulday benzetimi)] *is.* Türkiye Büyük Millet Meclisi genel kuruluna 1935'li yıllarda verilen ad.

kamyon, [Fr. camion] *is.* Ağır yükleri taşımakta kullanılan lastik tekerlekli büyük, motorlu araç.

kamyoncu, [kamyon-cu] *is.* **1.** Kamyonu ile yük taşıyan kimse. **2.** Kamyon süren kimse; kamyon şoförü.

kamyonculuk, -ğu [kamyon-cu-luk] *is.* **1.** Kamyon sahibinin bir şoför aracılığıyla taşımacılık yaptırması. **2.** Kamyon şoförlüğü.

kamyonet, [Fr. camionette (kamyoncuk)] *is.* Bir buçuk tondan daha az yük taşıyabilecek şekilde üretilmiş motorlu taşıt.

kamzak, -ğî [kam-mak > kam(ı)z-ak] {ağız} *is.* Kendi kendine kurumuş fasulye, mısır veya haşhaş. [DS]

-kan¹, [-gan / -gen / -ken / -kan] *yap. e.* → -gan; {eAT} (aynı).

-kan², [-kan / -kaĭn] {eT} *ek.* **1.** Özel ad ve unvanlardan sıfat türeten ek. [ETY] *tenriken (Tanrı gibi; tanrısal)* **2.** İsimden isim yapma eki. *bur-kan (put), tar-kan (komutan)*

kân, [Far. kân كان] (kâ:n) *is.* **1.** Maden ocağı veya kuyusu. **2.** Bir şeyin bol bulunduğu yer veya kimse; kaynak. {eT} (aynı) [Yüknekî] ☞ **kân-ı Ahmed**, {OsT} *Hz. Muhammed'in özü.* || **kân-ı hilm ü şerm**, {OsT} *İyi ahlaklı, terbiyeli kişi.* || **kân-ı kerem**, {OsT} *Bağış kaynağı.* || **kân-ı merhamet**, {OsT} *Esirgeme kaynağı.*

kan¹, [eT. kân] *is.* **1.** Atardamar ve toplardamarlar içinde dolaşarak organizmanın bütün hücrelerine gerekli besin ve oksijeni ileten, oralardan topladığı atık maddeleri boşaltım organlarına taşıyan plazma, akyuvar ve alyuvarlardan oluşmuş, hayatın

na getiren dokulara verilen ad. || **kanı ağır**, Hareketlerinde yavaş olan kimse; uyuşuk. || **kanı boynuna**, {eAT} Ölümünün sebebi, vebali kendisine ait. || **kanı bozuk**, Soysuz. || **kanı bulanmak**, {ağız} (Çocuk için) erginlik çağına girmek; buluşa ermek. [DS] || **kanı donmak**, Şaşkınlıktan ne yapacağını, nasıl davranacağını bilememek; şaşırarak donakalmak. || **kanı ılıkmak**, {ağız} Sevmek; yakınlık duymak; beğenmek. [DS] || **kanı ılımak**, {ağız} → kanı ısınmak. [DS] || **kan ılmak**, {ağız} → kanı ısınmak. [DS] || **kanı ısıcak**, {OsT} Sevimli; sıcak kanlı. || **kanı ısınmak**, Birini kendine yakın bulmak; hoşlanıp sevmek. || **kanı ıssıcak**, {OsT} → kanı ısıcak. || **kanı içinde kalmak**, Bir kazançtan, o kazançta elde edilmesinde emeği geçenlere pay ayırmamak. || **kanı içine akmak**, Dert ve sıkıntısını açıklamaktan, dışa vurmaktan kaçınmak. || **kanı kanla yıkamak**, Öldüreni öldürmek suretiyle öç almak. || **kanı kara**, {ağız} (Kişi için) sevimsiz. [DS] || **kanı kaynamak**, 1. Oynak ve kıpırdak olmak; cıvılcı olmak; coşku içinde yerinde duramamak. 2. Birine çabucak bağlanmak; sevgi duymak. || **kanı kurumak**, 1. Aşırı usanç duymak; usanmak; bıkmak. 2. {OsT} Bitkin düşmek; cansız hâle gelmek. || **kan ılıkmak**, {ağız} Beğenmek; sevmek. [DS] || **kanına ekmek doğramak**, 1. Kin ve düşmanlıkta aşırı gitmek. 2. Birinin felaketine sevinmek. || **kanına etmek doğramak**, {eAT} Canına kastetmek; öldürmeye niyetlenmek. || **kanına dokunmak**, 1. Çok öfkelenmek; sinirlendirmek. 2. Çok öfkelenmek; sinirlenmek. || **kanına girmek**, 1. Birini öldürmek veya öldürtmek. 2. Birini doğru yoldan çıkarmak; büyük bir yıkıma veya sıkıntıya sebep olmak. 3. Bir kızın kızlığını gidermek. || **kanı pahasına**, Ölüm ve yaralanma dahil bütün tehlikeleri göze alarak. || **kanını pamuğa almak**, {eAT} Öldürüp izini bırakmamak. || **kanını panbuğa almak**, {eAT} → kanını pamuğa almak. || **kanı karışan**, {OsT} Akraba. || **kanı sıcak**, Herkesle kolay ilişki kuran; çabuk alışan; kendini sevdiren; sevimli. || **kanı soğuk**, Yabancı gibi davranan; sevimsiz. || **kanına susamak**, 1. Birini öldürme hırsı içinde bulunmak. 2. Kendisinin ölümüne sebep olacak davranışlarda bulunmak; belasını aramak. || **kanına yabancı girmek**, Soyunun arasına başka soylardan olan birisini evlilik yoluyla almak. || **kanında olmak**, İçine veya benliğine işlemiş olmak; benliğinde yer almak. || **kanını emmek**, Birini acımasızca sömürmek. || **kanını içine akıtmak**, Üzüntüsünü, derdini kimseye açamamak; belli etmemek. || **kanını içmek**, Öldürmek; öldürmeyi arzu etmek. || **kanını kurutmak**, Birine çok eziyet ederek onu canından bezdirmek; usandırmak. || **kanı yerde kalmak**, Öldürülen birinin intikamı alınmamak; yasa önünde ceza almamak. || **kanı yerde kalmamak**, Öldürülen birinin öcü alınmak; yasal cezasını almak. || **kanıyla ödemek**,

Yaptığı iş hayatına mal olmak; yaptığıının cezasını hayatıyla ödemek. || **kan içmek**, Kan dökmek. || **kan içteçiler**, {eT} Kan dökücüler. || **kan iğnesi**, tıp. Kansızlık nedeniyle vücuda verilen demir eriyiği, karaciğer özütü vb. cinsi ilaç. || **kan ile kanun eylemek**, Öcünü veya hakkını yasa dışı yollardan almak. || **kan istemek**, Öldürülen bir yakını için öç alma yolunu aramak; öç alınmasını istemek. || **kan işeme**, tıp. İdrarda kan bulunması; kanlı idrar çıkarma; hematüri. || **kan kanseri**, tıp. Kan yapıcı organlarda habis hücrelerin aşırı çoğalması ile ortaya çıkan hastalık; lösemi. || **kan kardeşi**, Birbirinin kanını yalamak suretiyle iki kişi arasında kurulan sıkı dostluk; ant kardeşi. || **kan karışıklığı**, İki ve daha çok ırkın karışması durumu. || **kan karpuzu**, {OsT} İçki koyu kırmızı karpuz. || **kan kaşandırmak**, 1. {eAT} {OsT} Korkudan kan işetmek. 2. {ağız} Kan işetmek; çevresine zarar vermek. [DS] || **kan kaşanmak**, {OsT} Korkudan kan işemek. || **kan kaşatmak**, {OsT} → kan kaşandırmak. || **kan katilur kavm**, {eAT} Aynı ırktan, aynı soydan gelen akraba. || **kan kaybetmek**, 1. tıp. Damarlardaki kan, iç veya dış kanama sonucu, hayatı tehlikeye sokacak biçimde dışarı akması. 2. mecaz. (Kurum, kuruluş, örgüt için) gücünü yitirmek; etkinliği azalmak. || **kan kaybı**, tıp. Vücudun herhangi bir yerindeki yaralanmadan dolayı hayatı tehlike yaratacak kadar çok kan akması. || **kan kaynamak**, Sevmek; ruhî yakınlık duymak. || **kan kesilmek**, Kıpırdak olmak. || **kan kırmızı**, 1. Oldukça kötü; üstün; yaman. 2. Koyu kırmızı; kıpırdak. || **kan kuduz**, {ağız} 1. Yırtıcı. 2. Yıpratıcı. [DS] || **kan kurutan**, {ağız} Vurdumduymaz; derdini söyleyerek çevresindekileri üzen. [DS] || **kan kusmak**, 1. tıp. Kusma sırasında ağızdan kan gelmek. 2. mecaz. Çok eziyet çekmek; çok sıkıntı çekmek. || **kan kusturmak**, Eziyet ve acı vermek. || **kan kusup kızılılık şerbeti içtim**, demek, Çok eziyet ve sıkıntı çektiği hâlde başkalarına durumunu iyi göstermek. || **kan merkezi**, tıp. İnsandan insana aktarılacak kan ve kan ürünlerinin toplanmasını, depolanmasını, korunmasını ve dağıtılmasını sağlayan kurum. || **kan muayenesi**, tıp. Kandaki kimyasal maddelerin, hücrelerin miktarını ve kan grubunun cinsini belirlemek için yapılan laboratuvar incelemesi. || **kan nakli**, tıp. Vücudunda yeteri kadar kan bulunmayan hasta veya yaralı bir kimseye, aynı veya uygun bir kan grubundan sağlam bir kimsenin kanını veya kan ürünlerinden birini damar yoluyla verme işlemi; kan aktarımı. || **kan olmak**, 1. Öldürülmek. 2. Aralarında kan davası olmak. 3. {OsT} Cinayet işlemek. || **kan oturmak**, tıp. Vurma, çarpma veya sıkışma sonucunda vücudun bir yerinde dokular arasına kan sızıp birikmek. || **kan ödeği**, {OsT} → kan pahası. || **kan pahası**, huk. Yaralanan organ karşılığı olarak yaralayandan alınan para; diyet. || **kan**

parası, huk. Yaralanan organ karşılığı olarak yalalayandan alınan para; diyet. || **kan pıhtılaşması**, biy. Kan pıhtısının oluşmasını sağlayan iki grup biyokimyasal birleşme. || **kan pıhtısı**, biy. Vücudun kanama olan bölgelerinde görülen fibrin ağı ile bunlara yapışmış hücrelerden oluşan katılaşmış yapı. || **kan plazması**, anat. Kanın hücreler arası sıvı maddesi. || **kan portakalı**, Kırmızı renkli, etli bir portakal türü. || **kan pulcuğu**, biy. Kanın pıhtılaşmasında rol alan, kemik iliğinin dev hücreleri olan büyük karşosutlerden koparak kan dolaşımına katılan küçük parçacıklar; trombosit. || **kan revan içinde olmak**, Yaralanmak ve her yerinden kan akmak. || **kan sayımı**, tıp. Kanın 1 mm³'ündeki alıyuar sayısını tespit etme işi; hemogram. || **kan serumu**, biy. Vücut dışına alınan kanda, hücreler ile fibrinin alınmasından sonra kalan renksiz sıvı. || **kan sistemi**, anat. Kan bulunduran bütün damar ve organların tümü. || **kan taşı**, Kırmızı esmer renkte doğal demir oksit; hematit, Fe₂O₃. || **kan tepesine sıçramak**, Çok öfkelenmek; aşırı sinirlenmek. || **kan ter içinde kalmak**, Bir iş veya çalışma sonucunda çok yorulmak; bitkin düşmek; perişan hâle gelmek. || **kan terlemek**, Çok eziyet çekmek; çok sıkıntı çekmek. || **kan terletmek**, Eziyet ve acı vermek. || **kan tutma**, {ağız} (Öldüren kimse) şaşkınlığa uğrama. [DS] || **kan tutmak**, 1. Kan görünce baygınlık geçirmek. 2. {OsT} {ağız} (Katil için) cinayetten sonra şaşırarak; işlediği cinayetin etkisi ile bunalmaya girmek; aklı başından giderek kaçamamak. [DS] 3. {ağız} (Koyun ve sığırlar için) zehirli ot yiyerek hastalanmak. [DS] 4. {ağız} Kalp durmak; birdenbire ölmek. [DS] 5. {ağız} Ansızın bayılmak. [DS] || **kan tükürmek**, Çok eziyet çekmek; çok sıkıntı çekmek. || **kan tükürtmek**, Eziyet ve acı vermek. || **kan uğut**, {OsT} Kana boyanmış.(?) || **kan uydurmak**, {ağız} Kan oturmasına sebep olmak. [DS] || **kan uyumak**, {ağız} 1. Vurulan veya çarpılan yerde, deri altına kan oturmak; morarmak. 2. Bayılmak. [DS] || **kan uyutmak**, {ağız} Gösteriş yapmak. [DS] || **kan üyütmek**, {ağız} 1. Yormak. 2. Beklemek; dayanmak. [DS] || **kan vermek**, tıp. Tibbi amaçla kullanılmak üzere kanını aldırarak. || **kan yağı**, {OsT} Kan düşmanı. || **kan yalaşmak**, {OsT} Kan kardeşi almak. || **kan yel**, {ağız} Egzama. [DS] || **kan yeli**, {ağız} Birkaç gün süren şiddetli esinti; kasırga. [DS] || **kan yutmak**, {OsT} Eziyet çekmek; eziyete katlanmak || **kan yutturmak**, {OsT} Bir iş yapılıp bitirilene kadar o işi yapana sıkıntı vermek; üzüntü ve acı çektirmek. || **kan yürümek**, tıp. Vücudun bir yerinde, bir organda aşırı kan birikmek. || **kan yüzüne çıkmak**, Öfkeden, sinirden yüzü kıpkırmızı olmak. || **kan zehirlenmesi**, tıp. Zehirli maddelerin veya mikrop toksinlerinin kana karışması sonucu ortaya çıkan hastalık durumu.

kan², [Moğ. hağan > hān / kan] {khan} {eT} is. Han;

ulu hakan; imparator; hükümdar; şehzade. [İKPÖy.] [EUTS] [ETY] [Gabain]

kan³, [kân] {ka:n} {ağız} 1. Çıktıntılı pervaz. 2. Toprak sekinin çevresine yapılan odun çerçeve. 3. Büyük kereste; kalas. 4. Dört köşe yontulmuş (10x10 cm veya 15x15 cm kesitli) kereste; kalas; mertek; hatıl. 5. Ambar yapımında kullanılan tahtaların kalın kenar parçaları. [DS] 6. Direk. [EG] 7. Tandir başının tahta eşiği. [EG]

kan⁴, [ʔ kan] {ağız} is. Mutfak. [DS]

kan⁵, [ʔ kan] {ağız} is. Verimli toprak. [DS]

kâna, [Far. kânā کانا] {kâ:na:} {OsT} sf. Ahmak; idraksiz; cahil.

kana¹, [İt. canna] {ka'na} is. dnz. Bir geminin çektiği suyu göstermek için bodoslamasına konulan işaretler.

kana², [Jap. kana] is. Japon yazısında hece değerli gösterge.

kana³, [Yun. canna] is. bot. Hindistan kökenli, kırmızımsı yeşil yapraklı, sıcak bölgelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen yatay kök saplı çok yıllık otsu bitki; kana çiçeği, {Canna}.

kana⁴, [ʔ kana] {ağız} is. Kalas. [DS]

kana⁵, [ʔ kana] {ağız} is. 1. Asmaların, ağaçların diplerinden çıkan filiz; piç. 2. Kuyruk. [DS]

kana⁶, [ʔ kana] {ağız} is. Kuru meyvenin yenen kısmı. [DS]

kana⁷, [Yun. kanata / Bul. kána] {ağız} is. Su kabı; güğüm; sürahi. [DS]

kanaat, -ti [Ar. kânāʿat قناعت] {kana:at} {OsT} is. 1.

Elinde bulunan kadarı ile yetinme; daha çoğunu istememe; elindekinden hoşnut olma; kısmete razı olma. 2. Birine veya bir şey karşı duyulan güven; kanma; inanma. 3. Bir konudaki görüş; fikir; düşünce; tahmin; kanı. ☐ **kanaat beslemek**, Belirli bir düşünce ve inanışta olmak; ummak. || **kanaate sahip olmak**, Bir inanç ve görüşe sahip olmak. || **kanaat etmek**, Yeterli bulmak; yetinmek. || **kanaat getirmek**, Aklı yatmak; kanmak; inanmak. || **kanaat hürriyeti**, huk. 1. Kişinin serbestçe fikir edinebilmesi, edindiği fikir ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması ve bunları serbestçe açıklayabilme, savunma, başkalarına anlatma, yayına ve benimsetmeye çalışma, telkin ve tavsiyede bulunma hakkı ve olanağı; fikir hürriyeti; açıklama özgürlüğü; söz ve basın özgürlüğü. 2. Kişinin düşünme gücünün dış baskılardan kurtulmuş olması; baskıdan ve baskı etkisinden uzak düşünme. || **kanaati olmak**, Bir görüşü veya düşüncesi bulunmak. || **kanaatinde olmak**, Belirtilen görüş ve düşüncede olmak. || **kanaat notu**, eğit. Öğretmenin, öğrencinin aldığı notlar ve öğrencinin genel durumunu dikkate alarak vermiş olduğu not; karne notu. || **kanaat sahibi**, Elindekiyle yetinmesini bilen; açgözlü olmayan. ||

- kanaat uyandırmak**, *Belirli bir izlenim bırakmak.*
- kanaatbahş**, [Ar. *kanā'at* + *baḥş* قناعتبخش] (*kana:at-bahş*) {*OsT*} *sf.* İnanıdırıcı; kanaat veren.
- kanaatkâr**, [Ar. *kanā'at* + Far. *-kâr* قناعتکار] (*kana:-atkâ:r*) {*OsT*} *sf.* Elindekiyle yetinmesini bilen; açgözlü olmayan.
- kanaatkârane**, [Ar. *kanā'at*+Far. *-kâr-âne* قناعتکارانه] (*kana:atkâ:ra:ne*) {*OsT*} *zf.* Kanaat sahibine yakışır biçimde.
- kanaatkârlık**, [kanaatkâr-lık] *is.* Elindekiyle yetinmesini bilmek; açgözlülük etmemek.
- kanaatli**, [kanaat-li] *sf.* Kanaat sahibi olan; elindekiyle yetinen.
- kanaçı**, [? kanaçı] {*ağız*} *is.* Çimen. [DS]
- Kanada kavağı**, [kanada + kava(k)-ı] *is. bot.* Uzun bir kavak türü.
- Kanadalı**, [kanada-lı] *sf.* Kanada halkından olan; Kanada'da oturan.
- kanadil**, [Ar. *qandil*>*qanādil* قنادیل] (*kana:di:l*) {*OsT*} *is.* Kandiller.
- kanadiyen**, [Fr. *canadienne*] *is.* **1.** Tüyleri iç tarafa getirilmek üzere koyun derisinden astarlanmış ceket. **2.** Yaz aylarında giyilen, bol biçimli, önü kapalı, üstten cepli, astarsız hafif ceket.
- kanafiz**, [Ar *kuṇfūz* > *qanāfiz* قنافة] (*kana:fiz*) {*OsT*} *is.* **1.** Kırpiller. **2.** Dağ faresi.
- kanag**, [kan-ā-mak > kanā-ğ] {*eT*} *is.* Kan alma. [EUTS]
- kanağan**, [kan-mak > kan-ağan] *sf.* Çabuk ve kolay kanan.
- kanak¹**, [*kañ-mak > kan-ak] {*eT*} *is.* Kaymak; süt kaymağı. [DLT]
- kanak²**, [kayna-mak > ka(y)na-k / kan-mak (*doymak*) > kan-ak] {*ağız*} *is.* Çay; dere; ırmak. [DS]
- kanak³**, -ğ[*eT*. *kañ-mak > kanak] {*ağız*} *is.* Kenger; sakız otu. [DS] ☞ **kanak sakızı**, {*ağız*} *1.* Kenger sakızı. *2.* Kara sakız. [DS]
- kanak⁴**, -ğ[*eT*. kan-mak (*inanmak*) > kan-ak] {*ağız*} *sf.* Çabuk aldanan; çabuk inanan; saf. [DS]
- kanak⁵**, -ğ[? kanak] {*ağız*} *is.* Av çakısı. [DS]
- kanak⁶**, -ğ[? kanak] {*ağız*} *is.* Kafes. [DS]
- kanal**, [İt. *canál* (*su yolu*) > Fr. *canal*] *is.* **1.** Kamış oluk. **2.** Deniz, göl, ırmak gibi suları birbirine bağlayan, insan eliyle açılmış, ulaşım elverişli su yolu. **3.** İki kıyı arasındaki dar deniz uzantısı. **4.** Bir sıvının bir yerden başka bir yere geçmesini sağlayan akacak yer; ark. **5.** Toprak altında sıvı ve gazların taşınmasına, akmasına imkân sağlayan oluk. **6.** Bir şehrin atık sularını toplayan kanalizasyon boruları. **7. bilş.** Bir bilişim sisteminin birimlerini, birbirine bağlayan organ. **8. anat.** Damarlar dışında uzun, silindirik biçiminde boşluk. **9. iletş.** Frekans tayfinin az çok geniş bir bandını kapsayan radyoelektrik haberleşme yolu. **10. dbl.** Bildirinin, konuşucudan dinleyiciye aktarılmasını sağlayan her türlü maddî gereç; oluk. **11.** Tahtanın liflerine dik yönde açılan oyuk. **12.** Yiv.
- kanalcık**, -ğı [kanal-cık] *is.* **1.** Büyük bir kanalın yan dalları; küçük kanal. **2.** Suların akıtılmasına yarayan dip ve çeperleri kaplamalı küçük kanal.
- kanalet**, [Fr. *canalette*] *is.* Küçük su yolu; sulama amacıyla tarlaların başına kadar götürülmüş beton borular.
- kanalga**, [kan-mak > kan-al-mak > kanal-ga] {*ağız*} *is.* İnanç; kanı. [DS]
- kanalıyla**, [kanal-ı + ile > kanal-ı-y-la] (*kanalı'yla*) *zf.* Bir kimse veya bir nesnenin aracı olması yoluyla; aracılığıyla.
- kanalizasyon**, [Fr. *canalisation*] *is.* Şehirlerde atık suları toplayarak belli bir yere akıtmayı sağlayan kanal düzeni; lağım şebekesi; lağım döşemi. ☞ **kanalizasyon borusu**, *Şehirlerde atık suları toplayıp bir yere akıtmak için yer altına döşenen boru; kanal.*
- kanalize**, [Fr. *canaliser* (*boru ile su akıtmak*)] *is.* Akıtma. ☞ **kanalize etmek**, *Yönlendirmek.*
- kanallı**, [kanal-lı] *sf.* Kanalı bulunan; kanal döşenmiş olan; kanal açılmış olan.
- kanalsız**, [kanal-sız] *sf.* Kanalı bulunmayan; sıvısını bir kanalla başka yere akıtmayan ☞ **kanalsız bez**, *anat. İç salgı bezi.*
- kanama**, [kan-a-ma] *is.* **1.** Vücudun bir yerinden kan çıkması. **2. tıp.** Kanın içinde bulunduğu damardan dışarı çıkması; hemoraji.
- kanamak**, [*eT*. kân > kan-ā-mak] *gçl. f.* [-r] [-n(ı)-yor] **1.** {*eT*} Kan almak; kan akıtmak; kan emmek. [EUTS] [DLT] **2. gçsz. f.** Vücudun herhangi bir yerinden kan gelmek; kan akmak. {*eT*} (*aynı*) [EUTS] [Gabain] [DLT] **3. mecaz.** (Üzerinden epey zaman geçmiş manevi acısı olan bir olay veya durum için) hatırlamakla etkisini yeniden göstermek; depresmek.
- kanamalı**, [kan-a-ma-lı] *sf. tıp.* Vücudun bir yerinden kan çıkan; kanaması olan; kan kaybeden.
- kanamangark**, [kan-mak (*doymak*) > kan-a-man + Ar. *ğarq* ?] {*ağız*} *zf.* Doyuncaya kadar; bol bol. [DS]
- kanamaz**, [Yun. *khávanos* => kanamaz] {*ağız*} *is.* **1.** Kulplu, büyük bakır kepeç. **2.** Süt sağılan bakır kap. [DS]
- kanamlag**, [kan-mak > kanam-lağ] {*eT*} *sf.* → kanamlıg. [EUTS]
- kanamlıg**, [kan-mak > kanam-lıg] {*eT*} *sf.* Doymuş; tok. [EUTS]
- kanapa**, [Fr. *canapē*] {*ağız*} *is.* Kanepe; sedir; bank. [DS]
- kanara¹**, [Ar. *qinnāre* قناره > *qanāre* قناره] (*kana:ra*) {*OsT*} *is.* **1.** Kasaplık hayvanların kesilip yüzdüğü

ve temizlendiği yer; mezbaha; kesim evi. {ağız} (aynı) [DS] **2.** {eAT} {OsT} Hayvan kesilen yer; altında kesim yapılan ağaç. [DK] **3.** Mezbahaya alışmış ve oradaki artıklarla beslenen köpek; köpek. **4.** {ağız} Doymak bilmeyen; obur; aç gözlü. [DS] **5.** Sahipsiz, sokak malı. **6.** {ağız} Başiboş dolaşan aç köpek. [DS] **7.** {ağız} Hayvan satılan yer. [DS] **8.** {OsT} {ağız} Et çengeli; kasap çengeli. [DS] **9.** {ağız} sf. (Köpek vb. hayvan için) obur. [DS]

kanara², [Bul. kanara] {ağız} is. **1.** Dağların en yüksek ve kayalık yeri. **2.** Dağlardan yuvarlanan taşlar. **3.** Taş yığını. **4.** Dağ yamaçlarındaki kayalıklar. [DS]

kanaracı, [kanara-cı] {ağız} sf. Görgüsüz. [DS]

kanaralamak, [kanara-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Yellenmek; gaz çıkarmak; osurmak. **2.** Abartarak konuşmak. [DS]

kanaralı, [kanara-lı] {ağız} is. sf. (Hayvan için) iri kemikli. [DS]

kanaralık, -ğı [kanara²-lık] {ağız} is. Dağların büyük taşlı yerleri. [DS]

kanare¹, [Ar. qanāre قناره] {ağız} is. **1.** Mezbaha. **2.** Aç köpek. **3.** Sıska hayvan. **4.** sf. Kendi geçimini sağlayamayan ve kendisine bakamayan; miskin; kirli. [DS]

kanare², [? kanare] {ağız} is. Fırsat. [DS]

kanarma, [? kanarma] {ağız} is. Mercimek çorbası. [DS]

kanarmak, [kân > kan-ā-mak > kan-a-r-mak] {eT} gçl. f. [-ur] → kanatmak. [EUTS]

kanarya, [İsp. Canario (Kanarya adl.)] (kana'rya) is. zool. İspinozgillerden yeşilimsi sarı renkli, kalın gagalı, Kanarya adaları kökenli, küçük bir ötücü kuş; küçük iskete, (Serinus canaria). ☞ **kanarya çiçeği**, bot. Çan çiçeğigillerden, sarı renkli çiçek açan bir otsu bitki, (Tropaeolum peregrinum).|| **kanarya otu**, bot. Karanfilgillerden tel köklü, süs-rüngen ve ince gövdeli, karşıt sivri yapraklı, saplı beyaz çiçekleri yaprak koltuklarından tek tek çıkan, bütün yıl çiçek açan ve tohumları küçük kafes kuşlarına yem olarak verilen otsu bitki, (Stellaria media / Alsine media)

kanaryalık, -ğı [kanarya-lık] is. Kanarya yetiştirilen yer; kanarya üretiminde kullanılan büyük kafes.

kanas¹, [Ar. qanās قنص] {OsT} is. Av yeri; avlak.

kanas², [? kanas] {ağız} is. Girinti çıkıntı; eğrilik; çarpıklık. [DS]

kanasta, [İsp. canasta] is. **1.** Hasır sepet. **2.** İki deste kâğıt, dört joker ile eşli olarak dört kişi tarafından oynanan Güney Amerika kaynaklı bir iskambil oyunu.

kanat¹, -dı [eT. kanat / kanād] is. **1.** biy. Zar şeklindeki herhangi bir uzantı. **2.** Kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan hareketli organ. {eT} (aynı) [DLT]

[ETY] [EUTS] [DK] [Gabain] **3.** Bir uçağın havada kalmasını sağlayan yatay düzlem. **4.** Balıkların yüzgeci. **5.** Kümes hayvanlarında kanatların bağlı olduğu yenilebilir etlerin bulunduğu kısım. **6.** Kapı, pencere ve dolap gibi nesnelerin açılır kapanır ve çoğunlukla çift olan kapaklarından her biri. **7.** Birbirinden bağımsız parçalardan meydana gelen bazı nesnelere her bir parça. **8.** Binalarda her iki yan; taraf. **9.** Kumaş vb.nde uzunluğuna olan yarım en. **10.** Meclis, parti vb. topluluklarda düşünce bakımından ayrılmış gruplardan her biri. **11.** At arabasının iki yanına konulan parmaklık; angıç. **12.** {ağız} Yüklenen sap veya samanın dökülmemesi için kağının yanlarına konulan yan yana çakılmış tahtalardan oluşan parça. [DS] **13.** Savaş düzenindeki bir ordunun sağ ve sol yanları. **14.** Futbol gibi spor oyunlarında hücum hattının sağ ve sol uçlarında yer alan oyuncular. **15.** Bir pompada akışkanı yönlendirmeye yarayan yüzeylerden her biri. **16.** {eT} Ak ev parçalarından, yurt iskeletinin duvarlarını meydana getiren keregenin bir parçası. [Nevâyi] **17.** {ağız} Taşınabilir merdiven; merdiven. [DS] **18.** {ağız} Salon; sofa. [DS] **19.** {ağız} Defter, kitap yaprağı. [DS] **20.** {ağız} Bir çift pastırma. [DS] **21.** Pervane, fırıldak gibi araçların her bir kolu. **22.** {ağız} Kösele. [DS] **23.** {ağız} Atın arka bögürüne vurulan damga. [DS] ☞ **kanadı altına almak**, (Birini) uğrayabileceği her türlü olumsuzluk ve kötülükten uzak tutmak; himayesi altına almak.|| **kanadı altına sığınmak**, Güvendiği bir kimsenin koruyuculuğunu istemek, dilemek.|| **kanadı altında**, Koruyuculuğunda; himayesinde.|| (birinin) **kanadıyla uçmak**, O kimse tarafından korunmak; himaye edilmek.|| **kanat açıklığı**, (Kuş, uçak vb. için) iki kanat ucu arasındaki uzaklık.|| **kanat açısı**, Uçaklarda kanadın gövde ile yaptığı açı.|| **kanat açmak**, 1. Uçmak. 2. (Birini) korumak; himaye etmek.|| **kanat alıştırmak**, Bir işin nasıl yapılacağını deneyerek öğrenmeye çalışmak.|| **kanat biçmek**, {ağız} Gösteriş yapmak; kibirlenmek. [DS]|| **kanat bükme**, {OsT} Bir hedefe doğru koşmak.|| **kanat buylusu**, {ağız} → kanat muylusu. [DS]|| **kanat değiştirme**, spor. Futbolda oyuncunun bir kanattan diğerine geçmesi.|| **kanat germek**, Birini korumak; himaye etmek.|| **kanat kakmak**, {OsT} Kanat çırpma.|| **kanatları olmak**, Çok hızlı ve çevik olmak.|| **kanat muylusu**, {ağız} Dört tekerlekli öküz arabasında yastığı dingile bağlayan çivi. [DS]|| **kanat oyuncusu**, spor. Hücum hattının her iki ucunda yer alan oyuncu.|| **kanat salmak**, {OsT} Kanat sallamak; kanat çırpma.|| **kanat taarruzu**, as. Bir ordunun yanlarının yaptığı saldırı.|| **kanat takımı**, 1. Bir uçağın kanatlardan meydana gelen taşıyıcı düzeninin tümü. 2. Akış halindeki bir akışkanı yönlendirmeye yarayan yüzey.|| **kanat urmak**, {OsT} Kanat çırpma.|| **kanat yükü**, Uçakta kanadın metreka-

sine düşen ağırlık. || **kanat zarı**, *biy.* Yarasalarda ikinci ve beşinci parmaklar arasında uzanan zar.

kanat², [Ar. *kanāt* قنات] (*kana:t*) {*OsT*} *is.* 1. Yer altına döşenmiş su borusu; kanal. 2. *anat.* Kanal. 3. {*ağız*} Ayakyolu; tuvalet; yüznumara. [DS] ☞ **kanāt-ı nākileti'l-meneviye**, {*OsT*} *anat.* Atmik kanalı. || **kanāt-ı dāfika**, {*OsT*} *anat.* Atar kanalı. || **kanāt-ı merāre**, {*OsT*} *anat.* Koledok kanalı. || **kanāt-ı nısf-ı dāireviye**, {*OsT*} *anat.* Yarım çember kanalları. || **kanāt-ı sadrî**, {*OsT*} *anat.* Göğüs kanalı. || **kanāt-ı safrāvî**, {*OsT*} *anat.* Öd kanalı. || **kanāt-ı şevkî**, {*OsT*} *anat.* Omurga kanalı.

kanata, [Yun. *kanata* قناته / قننه] (*kana'ta*) {*OsT*} *is.* 1. İçine sıvı konulan kap; kâse. 2. Geniş ağızlı, tek kulplu su kabı; testi. 3. Maşrapa. 4. {*ağız*} Su kabı; sürahi. [DS]

kanatçı, [kanat-çı] {*ağız*} *is.* Sürüye girmeyen koyun veya keçi. [DS]

kanatçık, -ğı [kanat-çık] *is.* 1. Küçük kanat. 2. *bot.* Baklagillerin çiçek tacında bulunan iki taç yapraklarından her biri. 3. *zool.* Kuşlarda baş parmak ve birinci parmak kemikleri arasında bulunan ve uçarken dengeyi sağlayan telekler. 4. *hınc.* Uçaklarda bir kanadın kaçış kenarına yerleştirilen aşağı doğru indirilince kanadın taşıma gücünü artıran dikdörtgen parça.

kanatgan, [kan-ā-mak > kan-a-t-ğan] {*eT*} *sf.* Daima kanatan. [DLT]

kanatır, [Ar. *kanāra* > *kanātir* قناطر] (*kana:tır*) {*OsT*} *is.* 1. Taştan yapılmış büyük ve kemerli köprüler. 2. Su kemerleri.

kanatîr, [Ar. *kanāra* > *kanātir* قناطر] (*kana:ti:r, t kalın söylenir*) {*OsT*} *is.* Kantarlar.

kanatlandırma, [kanat-la-n-dır-ma] *is.* Kanat sahibi olmasını sağlama.

kanatlandırmak, [kanat-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. Kanat sahibi olmasını sağlamak. 2. *mecz.* Çok sevindirmek. 3. Hayaller kurmasına sebep olmak.

kanatlanış, [kanat-la-n-ış] *is.* Kanatlanma eylemi veya biçimi.

kanatlanma, [kanat-la-n-ma] *is.* Kanat sahibi olma.

kanatlanmak, [kanat-la-n-mak]. *dönşl. f. [-ır]* 1. Kanat sahibi olmak; kanat edinmek; kanadı çıkmak; kanadı olmak. {*eT*} (*aynı*) [DLT] 2. (Kuş, böcek vb. için) kanat açmak; uçmak; kanat çalmak. {*eT*} (*aynı*) [DLT] 3. Kanadı gelişerek uçmaya başlamak; uçmaya hazır hâle gelmek. 4. *mecz.* Çok sevinmek; sevinçten uçmak. 5. Balede sahnenin bir ucundan öbür ucuna hareket etmek. 6. {*eT*} Binek sahibi olmak. [DLT]

kanatlı, [*eT.* kanat-lığ > kanat-lı] *sf.* 1. Kanatları olan. 2. *bot.* Üzerinde kanada benzer uzantılar bulunan. 3. {*ağız*} *is.* Çatal kapı. [DS] ☞ **kanatlı ceviz**,

Asya kökenli, cevizi andırır sekiz ayrı ağaç türü, (Pterocarya).

kanatlıg, [kanat-lığ] {*eT*} *sf.* Kanatlı. [ETY]

kanatlılar, [kanat-lı-lar] *is. zool.* Kanatları olan böcekleri kapsayan bir alt sınıf, (*Pterygota*).

kanatma, [kan-a-t-ma] *is.* 1. Kanamasına sebep olma. 2. {*ağız*} Kökündeki süttten sakız çıkarılan boz renkli bir bitki; kenger. [DS]

kanatmak, [*eT.* kân > kan-ā-mak > kan-a-t-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. Kanamasına sebep olmak. 2. Kan akmasını sağlamak; kan akıtmak; kan almak. {*eT*} {*eAT*} (*aynı*) [DLT] [DK] 3. {*ağız*} Sakız elde etmek için kengerin kökünü bıçakla çizerek süt çıkarmak. [DS]

kanatsı, [kanat-sı] *sf.* Kanadı andıran; kanat görünüşünde olan.

kanatsız, [kanat-sız] *sf.* Kanadı olmayan; kanadı bulunmayan.

kanatsızlar, [kanat-sız-lar] *is. zool.* Böceklerin farklılaşmış larva biçimleri bulunmayan, daima kanatsız olan en ilkel şekillerini kapsayan alt sınıf. (*Apterygota*).

kanava, [Fr. *canevas*] (*kana'va*) *is.* 1. Seyrekçe dokunmuş kolalı keten bezi; kanaviçe. 2. *ed.* Bir edebî eserin, bir konuşma veya konferansın taslağı, planı.

kanavar, [? kanavar] {*ağız*} *is.* Tarlayı sularken, su çıkmayan yüksek yerlere su götürmek için açılan arklar. [DS]

kanavat, [Ar. *kanāt* > *kanavāt* قنواط] (*kanava:t*) {*OsT*} *is.* 1. Yer altında bulunan künkler, su yolları. 2. *anat.* Kanallar.

kanavaz, [Yun. *khavanos* => kanavaz] {*ağız*} *is.* 1. Tek ya da iki kulplu testi. 2. Derin ve saplı bakır kap. 3. Büyük küp. [DS]

kanaviçe, [İt. *canavaccio*] (*kanavi'çe*) *is.* 1. Seyrekçe dokunmuş kolalı keten bezi. 2. Bu tür bez üzerine yapılmış el işlemesi. 3. El işlemlerinde kullanılan çok seyrek örgülü bir cins tül. 4. Çuval olarak kullanılan kendir veya jütten yapılmış seyrek bez. 5. Bir haritanın hazırlanmasında temel rol oynayan jeodezik noktaların tümü. ☞ **kanaviçe direnç**, *fiz.* Bir iletken ve bir yalıtkanın kanaviçe şeklinde örülmesiyle elde edilen direnç elemanı.

kanayak, -ğı [kan+ayak] {*ağız*} *is.* Kadın; kız. [DS]

kanayaklı¹, [kan+ayak-lı] {*ağız*} *is.* → kanayak. [DS]

kanayaklı², [kan+ayak-lı] {*ağız*} *is.* Kaz; ördek. [DS]

kanayış, [kan-a-y-ış] *is.* Kanamak eylemi veya biçimi.

kanaz¹, [kam-mak > kam-az / kanaz] {*ağız*} *is.* Kasırga; dönerek esen rüzgâr. [DS]

kanaz², [kang (*yans.*) > kañ-az] {*ağız*} *is.* Esnekliği az olan kerestelik ağaç. [DS]

kanazı, -zı [Ar. *kanzu'a* > *kanāzi* قنازع] (*kanazi:*) {*OsT*} *is.* 1. Çocukların başlarındaki perçem. 2.

- Uzamış saç. **3.** Baş tıraş edilirken yer yer bırakılan saç.
- kanbah**, [ʔ kanba] {ağız} is. Yıkıntı. [DS]
- kanbak**, [kam-mak > kam-ga / kanbak] {ağız} is. Yonga; marangoz talaşı. [DS]
- kanbele**, [Ar. kanbele قنبلة]{OsT} is. At veya insan topluluğu; bir grup at veya insan.
- kanber**, [Ar. kanber قنبر]{OsT} is. **1.** Hz. Ali'nin sadık kölesi. **2.** mecaz. Bir evin gediklisi. **3.** {ağız} Saksagan. [DS]
- kanbeyin**, [kan + Ar. beyn] {ağız} sf. Genç; bilgisiz; toy. [DS]
- kanbiyit**, [Fr. canbyite] is. Hidratlı demir, doğal demir silikat.
- kanca**¹, [kan > kan-ca] zf. Kan bakımından; soyca.
- kanca**², [İt. gancio / ganzo] (ka'nca) is. **1.** Bir şeyi tutmak, çekmek veya yakalamakta kullanılan ucu demir cengelli çubuk. **2.** Herhangi bir şeyi asmaya yarayan madenî çengel. **3.** At nalının iki ucundaki kıvrık kısım. **4.** {ağız} Köpeklerin boynuna takılan mahmuzlu demir halka. [DS] ☞ **kanca atmak**, **1.** Kavga etmek için sebep aramak. **2.** Birinin kötülüğünü istemek.|| **kanca takmak**, Birine sürekli huzursuzluk verici davranışlarda bulunmak; cezalandırmak için davranışlarını sürekli kontrol etmek.
- kanca**³, [ʔ kanca] {ağız} is. Armağan. [DS]
- kanca**⁴, [kan-ca قنجا / قانجه / قنجه] {eAT} {OsT} zm. Nereye.
- kancabaş**, [kanca+baş] is. dnz. **1.** Osmanlı donanmasında yer alan on üç çifte kürekle yürütülen çektiri sınıfından nakliye gemisi. **2.** Çoğunlukla tüccar gemilerinde görülen yay biçiminde geriye kıvrık bodoslama; gaga burun. **3.** {ağız} Altı ya da sekiz çift kürekle çekilen dar uzun bir çeşit kayık; balıkçı alamanası. [DS]
- kancacı**, [kanca-cı] is. dnz. Deniz taşıtlarının yanaşma ve kalkması sırasında kanca kullanılarak yapılacak manevrada çekme veya itme ile görevli kimse.
- kancalama**, [kanca-la-ma] is. Kanca takma.
- kancalamak**, [kanca-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Bir yere veya bir şeye kanca takmak. **2.** Kanca ile çekmek. **3.** Birinin veya bir şeyin üzerine biktırıcısına düşmek; musallat olmak.
- kancalı**, [kanca-lı] sf. Kancası olan; kancası bulunan. ☞ **kancalı iğne**, Baturılarak kullanılan, serbest ucu bir yuvaya oturarak tutturulan ince bir telin kıvrılması ile yapılmış iğne; çatallı iğne; çengelli iğne.|| **kancalı kurt**, zool. İnsanların ince bağırsaklarında asalak olarak yaşayan, kansızlığa yol açan, ipsiler sınıfından, ağzında çift çengeli bulunan bir tür solucan (Ancylostoma duodenale).
- kancalığın**, [kanca-lı(ğ)-m قنجالين] {eAT} zm. Nerede bulunduğuunu.
- kancarı**, [kanca-rı قنجرى] {OsT} zf. Nereye ait.
- kancaru**, [eT. kança > kança-rū قنجرود] {eAT} {OsT} zf. Nereye. [DK]
- kancasa**, [kanca-sa قنچسا] {eAT} zf. Bir tarafa; herhangi bir yere.
- kancasanaya**, [kanca-sa-n-a-y-a قنچسانايه] {eAT} zf. → kancasa.
- kancasına**, [kanca-sı-n-a قنچسنة] {eAT} zf. → kancasa.
- kancaya**, [kanca-y-a قنچيه] {eAT} zf. → kancasa.
- kancasaya**, [kanca-sa-y-a قنچسيه] {eAT} zf. → kancasa.
- kance**, [ʔ kance] {ağız} is. Yelek cebi; ön cep. [DS]
- kanca**, [ʔ kanca] {ağız} is. Meyve dilimi. [DS]
- kancığa**, [Moğ. gancuğa] is. Terki kayışı; terki bağı.
- kancık**, -ği [eT. kan-çık / kan-cık] sf. **1.** (Kedi, köpek vb. hayvanlar için) dişi. **2.** mecaz. (Kişi için) alçak ve güvenilmez; döneke; arkadan vuran. **3.** (Kadın için) kötü yola düşmüş; fahişe; iffetsiz. **4.** Kadın; kız. **5.** {ağız} İskambil oyunlarında on puanlık ikili ya da onlu kâğıt. [DS] ☞ **kancık yel**, {ağız} Lodos. [DS]
- kancıkça**, [kan-cık-ça] (kancı'kça) zf. Gizlice kötülükte bulunarak; döneklik ederek; hainlikle.
- kancıklamak**, [kan-cık-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Mızıkçılık etmek. [DS]
- kancıklık**, -ği [kan-cık-lık] is. **1.** Kancık olma durumu. **2.** mecaz. Kancık birinin niteliği; kancık birine yakışır davranış; kalleşlik; döneklik. ☞ **kancıklık (etmek) yapmak**, Döneklik etmek; kalleşlik etmek.
- kancıklmak**, [kan-cık-mak قنچقمق] {OsT} dönşl. f. [-ur] Kan oturmak.
- kancılmak**, [kancı-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Açgözlülük etmek. [DS]
- kancılaz**, [Yun. kalikantsaros (kötü bir cin)] {ağız} is. Karabasan. [DS]
- kancımak**, [kancı(k)-mak] {ağız} is. Oyunda mızıkçılık etmek. [DS]
- kancoluz**, [Yun. kalikantsaros (kötü bir cin)] {ağız} is. Hortlak. [DS]
- kancuğ**, [eT. kançık] {ağız} is. Dişi hayvan. [DS]
- kancur**, [Tib. kagyur / kangyur] is. **1.** Sözü'n çevirisi. **2.** Tibet Budacılığının kutsal edebiyatı. **3.** zool. İzmaritin boyu sekiz santimetreye kadar olan yavrusu.
- kanç**, [kanç] {eT} is. Ne kadar. [EUTS]
- kanca**¹, [kan-ça] (ka'nca) {eT} zf. **1.** Nereye? [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] [Yükneki] **2.** Nerede. [İKPÖy.] **3.** Ne kadar; nice. {ağız} (aynı) [Gabain] [DS] **4.** Nasıl? [KB]
- kanca**², [ʔ kança] {ağız} is. Çene. [DS]

- kançal¹**, [kan+çal(ı)] {ağız} is. Bir çeşit diken. [DS]
kançal², [? kançal] {ağız} is. Kaşık. [DS]
kançalamak, [kanca-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] (Kedi için) pençelemek. [DS]
kançık, [Hint Avr. kwon (köpek) => eT kan-çık] {eT} sf. **1.** (Köpek için) dişi. **2.** (Kadın için) cadaloz. [DLT]
kançılar, [İt. cancelliere] is. Elçilik ve konsolosluklarda kayıt ve tescil gibi idarî işleri yürüten bir tür noter.
kançılarlık, -ğı [kançılar-lık] is. **1.** Kançıların işi ve görevi. **2.** Eskiden bir devlet görevlisinin veya dinî bir liderin inuamelelerini yazıp, kopya etme ve mühürleyip doğruluğunu onaylama işlemi.
kançılara, [Lat. cancellis (hapishane) > İt. cancelleria (mabeyn)] is. **1.** Elçilik ve konsolosluklarda yer alan idarî görevlilerin tümü. **2.** Bu görevlilerin çalıştığı yer.
kancuğa, [? kancuğa قنچوغه] {OsT} is. Terki.
kancuka, [? kancuka قنچوقه] {OsT} is. Terki.
kançaru, [kança-ru قنچرو] {OsT} zf. Nereye; neresi?
kançuk, [kan-ça + ok > kan-çuk / kançok] {eT} zf. Nereye; nasıl?
kand, [Ar. kand قند] {OsT} is. **1.** Şeker. **2.** Şeker kamışının donmuş öz suyu. ☞ **kand-i leb**, {OsT} *Dudağın şekeri; dudaktaki tat.* || **kand-i mükerrer**, {OsT} *1. İki kere tatlı. 2. Kelle şekeri. 3. ed. Güzelin iki dudağı.*
kanda¹, [kan-da قنده] {eT} {eAT} {OsT} zf. **1.** Nerede? [EUTS] **2.** {eAT} Nereye? [DK]
kanda², [? kanda / kandara] {ağız} is. Değirmen bendi. [DS]
kandağ, [? kandağ] {ağız} is. Sıcak şerbet. [DS]
kandağay, [kan+dala-y / kandağay] {ağız} is. Tahtakurusu. [DS]
kandağı, [kanda-ğı قندغی] {eAT} zf. Nerede?
kandahlamak, [kandağ-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] İğreti bağlamak; tutturmak. [DS]
kandak¹, -ğı [kang (yans.) > kan(g)-da-k] {ağız} sf. **1.** Yaşlı adam. **2.** Çok yiyen; obur. **3.** Ağır kanlı; hantal; çevik olmayan. **4.** (Hayvan ve insan için) iri yapılı; cüsseli. **5.** Kıskaç. [DS]
kandak², -ğı [Ar. handek => kandak قنداق] {ağız} is. **1.** Uçurum; yar. **2.** Yol üzerindeki çukurluklar veya inişli yokuşlu bozuk yol. **3.** {OsT} Hendek; çukur. **4.** Yollarda insan, hayvan ve araba izlerinin bıraktığı çukurluklar. [DS]
kandak³, -ğı [kandak] {ağız} is. **1.** Düğüm. **2.** İri teyel. **3.** Biçkiye gelmeyen kumaş. [DS]
kandak⁴, -ğı [kandak] {ağız} is. **1.** Su birikintisi, bataklık; çamurlu yer. **2.** Kurumuş dere. **3.** Küçük dere. **4.** Taşların üstünde su biriken doğal oyuklar. [DS] ☞ **kandağına basmak**, {ağız} *Kızdırmak; sinirlendirmek; damarına basmak.* [DS]
kandak⁵, -ğı [kandak] {ağız} is. Yüksekliği dolayısıyla ağaçsız, otsuz, çıplak kalmış yerler.
kandak⁶, -ğı [kandak] {ağız} is. Çatı saçağı. [DS]
kandak⁷, -ğı [kandak] {ağız} is. Budanmış ya da tepesi kesik ağaç. [DS]
kandak, -ğı [kan-da-k] {ağız} is. Başkasının payını yeme. [DS]
kandakçı, [kan-da-k-çı] sf. **1.** (Kişi için) yaltaklanarak söz geçirmeye çalışan; gönül yapmaya çalışan; iki yüzlü. **2.** Yalancı.
kandaki, [kanda-ki قنداکی] {eAT} sf. Hangi.
kandaklamak, [kan-da-k-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Eğreti bağlamak.
kandal¹, [? kandal] {ağız} is. **1.** Uçurum; yar. **2.** Hendek; çukur. [DS]
kandal², [? kandal] {ağız} sf. Akılsız; aptal; budala. [DS]
kandal³, [kan+dal] {ağız} is. Yaprakları zeytin yaprağına benzer, kırmızı tatlı meyveleri olan dikenli bir çalı. [DS]
kandal⁴, [? kandal] {ağız} is. Kemikleşmiş kıkırdak. [DS]
kandal⁵, [? kandal] {ağız} is. Orman içinde açılan küçük tarla. [DS]
kandalalu, [kandala-lu] {ağız} is. Yeni doğuran atın, çiftleştirilerek tekrar gebe kalması. [DS]
kandalar, [kan+dala-r / kandalay] {ağız} is. Tahtakurusu. [DS]
kandalay, [kan+dala-r / kandalay] {ağız} is. → kandalar. [DS]
kandalayan, [kan+dala-y-an] {ağız} is. → kandalar. [DS]
kandalığı, [kanda-lığ-ı قنده لعی] {eAT} zm. Nerede olduğu.
kandamlası, -nı -laları [kan+damla-s-ı] {ağız} is. Kırmızı çiçekli adonis türü çiçeklere verilen ad; horoz gülü; keklik gözu; kuş lalesi, (*Adonis aestivalis*, *A. annua*, *A. flammea*). [DS]
kandan, [kan-dan] {eT} {eAT} {OsT} zf. Nereden? [DK] ☞ ... **kandan ... kandan**, {eAT} {OsT} ... *nerede, ... nerede "Ben kandan, beş yüz dinara cariye almak kandan."* Ferec Ba'de's-Şidde
kandara¹, [Ar. kıntare قنطرة] {ağız} is. Değirmen bendi. [DS]
kandara², [Ar. kıntare قنطرة] {ağız} is. Beşiğin sallamak için tutulan yeri. [DS]
kandasa, [kanda + i-se قندسه] {eAT} {OsT} zf. Nerede ise; nerede olursa olsun. ☞ **kandasa da**, {eAT} *Hangi durumda olursa olsun; her halde.*
kandasına, [kanda-s-ı-n-a قنده سنه] {eAT} zf. **1.** Gideceği yer. **2.** Başka tarafa.

kandaş, [kan-daş] *sf.* Aynı kanı taşıyan; aynı soydan gelen; irkî yönden bağlı olanlar.

kandaşlık, -ğı [kan-daş-lık] *is.* Aynı soydan gelme; soy birliği akrabalık; irkî bağlılık.

kanday, [eT. kanda > kanday] {ağız} *is.* Ne kadar? [DS]

kandaz, [kan-mak > kan-da-z ?] {ağız} *is. sf.* Kumaz; dalavereci. [DS]

kande, [kan-de] {eT} *zf.* → kanda.

kandeğer, [kan+değ-er] {ağız} *sf.* Eşsiz; çok değerli. [DS]

kandeher, [? kandeher] {ağız} *zf.* (Araştırmak için) inceden inceye. [DS]

kandela, [Lat. candela] *is. fiz.* Belirli bir doğrultuda alanı 1/60 cm² olan ve platinin katılma sıcaklığında tam bir ışısız cisim gibi ışılan (frekansı 540x1012 herz), bu doğrultuya dik bir deliğin (1/683 w/sr olan tek renkli) ışık şiddetine eşit ışık şiddeti birimi; ışık yoğunluğu birimi; mum, sembolü: cd.

kandelez, [? kandelez] {ağız} *sf.* İnce; zayıf. [DS]

kandelisa, [İt. candelizza] *is.* Serenleri kaldırmak için kullanılan halat.

kander, [? kander] {ağız} *is.* Bağ bozumu. [DS] ⇨ **kander etmek**, {ağız} *Bağ, bostan bozmak.* [DS]

kandın, [kan-dın] {eT} *zf.* Nereden; [Gabain]

kandır, [kandır] {eT} *is.* Deri yüzüldükten sonra etin üzerinde kalan ince zar. [DLT]

kandıra, [kandır-mak > kandır-a / kandıra قندره] {OsT} *is.* Hasır otu. ⇨ **kandıra ağacı**, *bot.* Mine çiçeğigillerden, Akdeniz ülkelerinde yetişen, kışın yapraklarını döken, leylak renginde salkım çiçekler açan, yaprakları halk hekimliğinde iştah açıcı olarak kullanılan bir ağaççık; limon otu, (*Lippia citriona*). || **kandıra otu**, *bot.* Buğdaygillerden, soğuk ve ılıman bölgelerde yetişen, çok yıllık, sürüncü, dayanıklı 150 kadar bitki türünün ortak adı; saz otu, (*Calamagrostis*).

kandırıcı, [kan-dır-ıcı] *sf.* 1. Kandırmaya yol açıcı. 2. Kandıran; aldatan; aldatici.

kandırıcılık, -ğı [kan-dır-ıcı-lık] *is.* Kandırıcı olma durumu.

kandırır, [? kandırır / kandiref / kandirif] {ağız} *is.* Sabanı boyunduruğa bağlayan “U” biçiminde eğri ağaç veya kayış. [DS]

kandırılış, [kan-dır-ıl-ış] *is.* Kandırılma eylemi veya biçimi.

kandırılma, [kan-dır-ıl-ma] *is.* Kandırılmak eylemi; aldatılma; ikna edilme.

kandırılmak, [kan-dır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* 1. Kandırma eylemine uğramak. 2. Aldatılmak. 3. İkna edilmek.

kandırış, [kan-dır-ış] *is.* Kandırmak eylemi veya biçimi.

kandırışlı, [kandır-ış-lı] {ağız} *sf.* İnandırıcı. [DS]

kandırma, [kan-dır-ma] *is.* Kandırma, ikna etme.

kandırmaca, [kan-dır-ma-ca] *is.* Birini kandırmak, aldatmak için takınılan tavır; bu amaçla kurulan düzen.

kandırmak, [kan-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. Birini bir şey yapmaya ikna etmek. 2. Birini bir şeye inandırmak; inanmasını sağlamak. 3. Birini aldatmak; yanlış yönelemek. 4. İçme ihtiyaç ve isteğini gidermek. 5. Birini doyurmak; açlığını gidermek.

kandız¹, [kan-(ı)d-ız ?] {ağız} *is.* Yaralayıcı, kesici araç; carih. [DS]

kandız², [? kandız] {ağız} *is.* Mide ve karın bölgesi. [DS]

kandıza, [kan + dız -a] {ağız} *is.* Bir tür sivrisinek. [DS]

kandızlamak, [kandız-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bıçak, şiş gibi şeyler sokmak. [DS]

kandızlık, -ğı [kandız-lık] {ağız} *is.* Karamık, (*Berberis crataegina*). [DS]

kandi, [Ar. kand (şeker) > kandî قندی] (*kandi:*) {OsT} *sf.* 1. Şekerle ilgili. 2. Şekerden yapılmış.

kandik, -ğı [? kandik] {ağız} *is.* 1. Küçük olgunlaşmamış bostan; kelek. 2. İşe yaramaz adam. [DS]

kandil¹, [Lat. candela > Ar. kındil قندیل] {OsT} *is.* 1. İçine yağ konulmuş ve bir fitil sarkıtılarak yakılmak suretiyle kullanılan ilkel bir aydınlatma aracı. 2. *argo.* Çok sarhoş. 3. İslam geleneklerine göre kutsal sayılan ve kandiller yakılmak suretiyle aydınlatılan geceler. 4. {ağız} Sivri burunlu kimse. [DS] 5. {ağız} Saçaklardan ya da ağaç dallarından sarkan buzlar. [DS] 6. {ağız} Kalaycılarının lehim eritmekte kullandıkları tava. [DS] ⇨ **kandil çiçeği**, *bot.* Bileşikgillerden parçalı yapraklı, tüylü, beyaz ve sarı çiçekli, halk hekimliğinde kullanılan çok yıllık otsu bitki; civanperçemi; kına çiçeği, (*Achillea*). || **kandil çöreği**, *Kandil günlerinde yapılan bir tür yağlı çörek.* || **kandil donanması**, *Kutsal gecelerde minarelerin kandillerle aydınlatılmış hâli.* || **kandil geces**, *isl. Müslümanlıkta kutsal sayılan beş gecedен her biri.* || **kandil günü**, *Kandil gecesinden önceki gündüz.* || **kandilin yağı tükenmek**, *Ölmek.* || **kandil-i tersâ**, {OsT} *din. Hristiyanların kilisede veya başka yerde sürekli olarak yaktıkları kandil* || **kandil otu**, {ağız} *bot.* Güvey feneri, (*Physalis alkekengi*). [DS] || **kandil simidi**, *Kandil günlerinde yapılan yağlı simit veya çörek.* || **kandil topu**, *Kandilin yağ konulan hazne kısmı.* || **kandil uçurmak**, *Büyük camilerin şerefelerinden art arda ipe bağlı kandil sarkıtma işlemi.* || **kandil yağı**, *Kandile konulan kötü cins zeytin yağı; kandilde yakılan sıvı yağ.*

kandil², [kandil] {ağız} *is.* 1. Kalın ve geniş kereste. 2. Çatıda ana kirişe dikilerek merteğe bağlanan direkler. [DS]

kandil³, [kandil] {ağız} *is.* Ambar gözü. [DS]
kandilci, [kandil-ci] *is.* 1. Cami ve minarelerin kandillerini yakan kimse. 2. Kandil yapan ve satan kimse.
kandilcilik, **ği** [kandil-ci-lik] *is.* Kandilcinin işi ve görevi.
kandilisa, [İt. candelizza] *is. dnz.* Yelkenleri ve seren yelkenlerini yerlerine toka etmekte kullanılan hatların ortak adı.
kandilleşme, [kandil-le-ş-me] *is.* Birbirinin kandilini kutlama.
kandilleşmek, [kandil-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* Kandil günlerinde birbirinin kandilini kutlamak.
kandilli, [kandil-li] *sf.* 1. Kandili olan; kandili taşıyan. 2. Kandillerle süslü olan. 3. *argo.* Sarhoş. 4. {ağız} (Kişi için) gözünden sürekli yaş gelen. [DS] ☐ **kandilli küfür**, Çok ağır hakaretler taşıyan küfür. || **kandilli selam**, Yere kadar eğilerek verilen selam. || **kandilli temenna**, Yere kadar eğilerek gösterilen saygı.
kandillik, **-ği** [kandil-lik] *is.* 1. Kandil konulan veya asılan yer. 2. Minarelerde şerefelerin dışında olan ve kandil takmaya mahsus halkalı metal çubuklar. 3. *sf.* Kandil ile ilgili.
kandiref, [? kandiref / kandırif / kandirif] {ağız} *is.* → kandırif. [DS]
kandoz, [kan-mak > kan-(1)d-ız] {ağız} *sf.* 1. Kandırıcı; kurnaz. 2. Dedikoducu. [DS]
kandurmak¹, [kân-mak > kan-tur-mak / kan-tur-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Su veya başka şeye kandırmak; tatmin etmek; kandırmak. [DLT] [Gabain]
kandurmak², [kan-dur-mak] {ağız} *gçl. f. [-ur]* Kağrı tekerinin dış çemberini geçirmek. [DS]
kâne, [Ar. kâne كانه] (kâ:ne) {OsT} *çek. f.* "Oldu; o-luştı; husule geldi." anlamında cümlecik.
kane¹, [Ar. kâne كانه] (ka:ne) *is.* Tersane arşımının yirmi dörtte birine eşit uzunluk ölçüsü birimi.
kane², [Yun. kanata ?] {ağız} *is.* 1. Kiremit. 2. Çeşme yalağı. 3. Künk. 4. Havuz. [DS]
kaneci, [kane-ci] {ağız} *is.* Kiremitçi. [DS]
kanefe, [Fr. canapé] {ağız} *is.* → kanepa. [DS]
kanel, [Fr. canal] {ağız} *is.* Kanal. [DS]
kaneli, [kane-li] {ağız} *is.* (Çatı için) kiremit döşeli. [DS]
kanepa, [Fr. canapé] *is.* 1. Birkaç kişinin oturabileceği kadar geniş, arkılığı ve dayanacak kolçakları olan koltuk. 2. Açık büfe ve kokteyllerde sunulmak üzere hazırlanmış, peynir, salam, sos vb. dilimleriyle süslenmiş küçük ekmek dilimleri.
kanere¹, [Ar. kanāre] {ağız} *is.* → kanara. [DS]
kanere², [? kanere] {ağız} *is.* Güç durum. [DS]
kaneri, [Ar. kanāre] {ağız} *is.* → kanara. [DS]
kanevat, [Ar. kanāt > kanevāt قنوات] (kaneva:t) {OsT}

is. 1. Yer altında bulunan künkler, su yolları. 2. *anat.* Kanallar.
kanevetçi, [Ar. (Sur.) kanevātī => kanevet-çi] {ağız} *is.* Su yollarını yapan adam. [DS]
kaneviz, [Yun. kávanos] {ağız} *is.* Kavanoz. [DS]
kanevre, [? kanevre] {ağız} *is.* Ökçesiz bir tür ayakkabı. [DS]
kanfala, [? kanfala] {ağız} *is.* Sığırlara dadanan bir sinek. [DS]
kanfese, [Ar. kanfese قنفسه] {OsT} *is. zool.* Tespih böceği.
kang¹, [kag / kağ / kang / kağ / kañ / kong (yans.)] *is.* Bir şeyi yerinden güçlkle sökmek, çıkartma, geriye doğru bükme veya oynatmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kang-ır-mak, kañ-ır-mak*
kang², [kang / kank (yans.)] *is.* Kabaca ötmeyi veya seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kang etmek*
kang³, [kang / kank (yans.)] *is.* Zayıflıktan kemiklerin fırlamasını anlatan kök. [Zülfikar] *kang-ıl-da-mak*
kang⁴, [kang / kank / king / kong / konk (yans.)] *is.* Metal eşyaların birbirine çarpmasını, sürtünmesini ve buna benzer çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *kang-ıl-da-k, kang-ul-da-k*
kang⁵, [kang / king (yans.)] *is.* Zıplamayı, fındırmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kang-ıl-la-mak*
kang⁶, [kañ (yans.)] {eT} *is.* Kaz sesi. [DLT] ☐ **kang etmek**, {eT} (Kaz için) seslenmek. [DLT]
kang⁷, [kañ] (kañ) {eT} *is.* Baba. [EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [Gabain] [Tekin]
kanga, [kang (yans.) > kang-ā] (kanga:) {eT} *is.* Araba; kağrı. [OKD]
kangaklanmak, [kañ-ak-la-n-mak / kayak-la-n-mak] (kañaklanmak) {eT} *dönşl. f. [-ur]* Kaymaklanmak.
kangal¹, [Yun. kághalos > kaghali (ip halkası)] *is.* 1. İp, tel, boru vb. gibi uzun nesnelere çevrilip çöreklenmesi ile meydana getirilmiş halka demet; bağ. 2. Bu tip şeylerin her bir halkası. 3. (Sucuk, peynir vb. için) parça. 4. Mutfakta uzun ve bükülebilir şeylerin halka gibi sarılmasından meydana getirilen yiyecek. 5. {ağız} Yün çilesi. [DS] 6. {ağız} Kurutulmuş tütün demetleri. [DS] 7. {ağız} Simit. [DS] ☐ **kangal olmak**, 1. Kıvrılmak. 2. (Yılan için) çöreklenmek. || **kangal yapmak**, balıkç. Olta ipini kangal şeklinde toplamak.
kangal², [eT. kal-a-ğan > *kalgan > kangal [EREN]] {ağız} *sf.* 1. (Hayvan için) çok yaşlı. 2. (İnsan ya da hayvan için) zayıf, çelimsiz; ince. [DS] 3. {ağız} Kangal dikenli. [DS] ☐ **kangal dikenli**, bot. Tüylü ve köşeli saplı, derin dişli ve dikenli soluk yeşil yapraklı, baş biçimindeki mor renkli bileşik çiçekli yüksek otsu bitki; kangal dikenli; kenger dikenli; Meryemana dikenli; deve dikenli, (Silybum marianum). || **kangal kahvesi**, {ağız} Kavrulmuş

- deve dikeninin tohumları öğütüldükten sonra kahve gibi pişirilerek yapılan bir içecek.* [DS]
- kangal²**, [ʔ kangal] {ağız} is. **1.** Ceviz. **2.** Böbrek. [DS]
- kangala**, [kan+gala] {ağız} is. **1.** Gelincik çiçeği. **2.** Lale. [DS]
- kangalci**, [kangal-cı] is. tar. Eskiden Kapalıçarşı'da sırma satan esnaf.
- kangalduruk**, [kañal-duruk] (*kañalduruk*) {eT} is. Bir tür zırh. [Nevâî]
- kangallama**, [kangal-la-ma] is. Kangal biçimine getirme.
- kangallamak**, [kangal-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kangal biçiminde sarmak; kangal hâline getirmek; halka halka sarmak.
- kangallanma**, [kangal-la-n-ma] is. Kangal biçiminde sarılmak eylemi.
- kangallanmak**, [kangal-la-n-mak] edil. f. [-ır] **1.** Kangal biçiminde sarılmak; kangal yapılmak; kangal hâline getirilmek. **2.** {ağız} döñsl. f. mecaz. Yüksek olmak; başa bela olmak. [DS]
- kangaş**, [kang-a-ş] {ağız} sf. Zayıf; ince. [DS]
- kangaşı**, [kang-a-ş-ı] {ağız} sf. → kangaş. [DS]
- kangay**, [kang-ay ʔ] {ağız} is. Kazan. [DS]
- kangdaş**, [kañ-daş] (*kañdaş*) {eT} sf. Babaları bir olan. [DLT]
- kangel**, [kangal] {ağız} sf. (Yol için) eğri büğrü; dolambaçlı; zikzaklı. [DS]
- kanger¹**, [kangal] {ağız} sf. Eğri. [DS]
- kanger²**, [kangal] {ağız} is. → kangal dikenini. [DS]
- kangeşlig**, [keñ-ē-mek > keñeş-lig] {eT} sf. → kengeşlig. [DLT]
- kangeşsiz**, [keñ-ē-mek > keñeş-siz] {eT} sf. → kengeşsiz. [DLT]
- kangi¹**, [Moğ. ḡagān => kanğı] {eT} is. Prens. [ETY]
- kangi²**, [kãñũ > kan-ğũ] قنغى {eAT} {OsT} zm. Hangi.
- kangiç¹**, [kañ-ıç] (*kañıç*) {eT} is. Babacık. [ETY]
- kangiç²**, -cı [kang (yans.) > kang-ı-ç] {ağız} is. Ot kökü kazımaya yarayan ucu sivriltilmiş sopa; kazgıç. [DS]
- kangıdı**, [eT. kangı-da] {ağız} zf. Nerede? [DS]
- kangıldak**, [kang (yans.) > kangıl-da-k] sf. **1.** (İnsan ve hayvan için) çok zayıf; bir deri bir kemik kalmış. **2.** İçi boş ceviz.
- kangıldamak**, [kang (yans.) > kang-ıl-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] Bunamak. [DS]
- kangılı**, [kang (yans.) > kang-ı-lı] {ağız} sf. Şişmanlıktan halsiz kalmış olan. [DS]
- kangılız**, [kan+kızıl > kangılız ʔ] {ağız} is. **1.** Lale. **2.** Gelincik. [DS]
- kangıllamak**, [kang (yans.) > kang-ıl-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Zıplamak. [DS]
- kangılmak**, [kang (yans.) > kang-ıl-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır]. **1.** Birden düşmek; bayılmak. **2.** Uyuyuvermek. [DS]
- kangımak**, [kang (yans.) > kang-ı-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] Zıplamak. [DS]
- kangın¹**, [kan-mak > kan-ğın] {ağız} sf. Suya doymuş; suya kanmış. [DS]
- kangın²**, [kan-mak > kan-ğın] {ağız} sf. Bir şeye inancı olan kimse. [DS]
- kangır**, [kang (yans.) > kang-ır] {ağız} is. Bir tür saz. [DS]
- kangırcak**, -ğı [kang (yans.) > kang-ır-(a)cak] {ağız} is. Tazeyken yenen, bir karış boyunda bir ot. [DS]
- kangırmak**, [kang (yans.) > kañ-ır-mak قانقرومق (*kañırmak*) {OsT} {ağız} gçl. f. [-ır] Büyümek; burkmak; kanırmak; kırıp koparmak için eğmek. [DS]
- kangırmaç**, -cı [kang (yans.) > kang-ır-mak > kang-ır-t-mak > kañ-ır-t-maç قانقروماچ (*kañırmaç*) is. **1.** {OsT} Bir ağaçtan koparılıp başka bir yere dikilen fidan. **2.** {ağız} Kalem aşısı. [DS]
- kangırtmak**, [kang (yans.) > kang-ır-mak > kang-ır-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Büyümek; burkmak; kanırmak; kırmak için eğmek. [DS]
- kangıt**, [kang-it ʔ] {ağız} is. İskelet. [DS]
- kangil**, [kang (yans.) > kang-ıl-mak > kangil] {ağız} is. Cambazların ve çocukların boylarını uzun göstermek için kullandıkları, yarım metre kadar yukarıda basacak yeri olan, uçları koltuk altlarına kadar uzun sırtık; basacak; ayakçak. [DS]
- kangilmek**, [kang (yans.) > kang-ıl-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] → kangılmak. [DS]
- kangılı¹**, [kang (yans.) > kañ-ılı قانغلى (*kañılı*) {eT} {eAT} {OsT} sf. Kağrı; araba. [DLT] [EUTS] [Üç İtugsizler] [Gabain]
- kangılı²**, [kang-ılı ʔ] {ağız} is. İskelet. [DS]
- kangılıcı**, [kañ-ılı-çı] (*kañılıcı*) {eT} is. Arabacı; kağrıci. [EUTS]
- kangılış**, [kang (yans.) > kañ-(ı)l-ış قانغلىش (*kañılış*) {OsT} is. **1.** Naz; eda. **2.** Fitne; fattanlık.
- kangılu**, [kañ-lu قانغلو (*kañlu*) {OsT} is. Kağrı.
- kangrak¹**, [kañ (yans.) > kañ-ra-k] (*kañrak*) {eT} is. Çan. [DLT]
- kangrak²**, [kañ-(ı)r-ā-mak > kañ-ra-k] (*kañrak*) {eT} is. Damak. [DLT]
- kangren**, [Yun. gangraina (*çürüme*) > Lat. gangraena > Fr. gangrène] is. Dokularda meydana gelen yerel ölmüşlük. ☞ **kangren olmak**, *Bozulmak; çözülmek.*
- kangrenleşme**, [kangren-le-ş-me] is. Kangren olma; kangren hâline gelme.
- kangrenleşmek**, [kangren-le-ş-mek] gçsz. f. [-ır] **1.** Kangren olmak; kangren hâline gelmek. **2.** (İş, du-

- rum vb. için) düzelmeyecek duruma gelmek; uzamak.
- kangrenli**, [kangren-li] *sf.* Kangreni olan; kangrene yakalanmış olan.
- kangrılmak**, [kãñ-(i)r-mak > kañr-ıl-mak فکړلږق] (*kañrılmak*) {eAT} {OsT} edil. f. [-ur] Ters bükülmek; arkaya bükülmek; kanırılmak. [DK]
- kangsık**, [kañ (baba) > kañ-sı-k] (*kañsık*) {eT} *sf.* Üvey. [DLT]
- kangu¹**, [kãñ-ğu] (*ka:ngu*) {eT} *is.* Kan alacak araç; neşter. [DLT]
- kangu²**, [kãñũ] (*ka:ñu:*) {eT} *zf.* Hangi. [ETY]
- kanguldağ, -ğı** [kang (*yans.*) > kang-ul-dak] {ağız} *is.* Büyük çan. [DS]
- kanguluk, -ğu** [kang (*yans.*) > kang-u-luk] {ağız} *is.* Baykuş. [DS]
- kangurdañ**, [kan + kur(u)-t-an] {ağız} *sf.* Gamsız. [DS]
- kanguru**, [Fr. kangourou / İng. kangaroo] *is. zool.* Arka ayakları üzerine dikildiği zaman boyu iki metreyi bulan, Avustralya kıtasına özgü keseli hayvan, (*Macropus giganteus*).
- kangurugiller**, [kanguru-gil-ler] *is. zool.* Sıçrayıcı, keseli hayvanlar familyası, (*Macropodidae*).
- kañğ**, [kag / kağ / kang / kañğ / kañ / kong (*yans.*)] *is.* Bir şeyi yerinden güçlükle sökmek, çıkartma, geriye doğru bükme veya oynatmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kañğ-ır-mak*
- kañğırılmak**, [kañğ (*yans.*) > kañğ-ır-mak] {OsT} {ağız} *gçl. f.* [-ır] Kanırmak. [DS]
- kañğırtılmak**, [kañğ (*yans.*) > kañğ-ır-t-mak] {ağız} *gçl. f.* [-ır] Geriye bükme; kanırmak. [DS]
- kañğola**, [? kañğola] {ağız} *is.* Mutfakta oturulacak yer; seki. [DS]
- kañğsırıkmak, -ğı** [kañğ (*yans.*) > kañğ-sır-mak > kañğ-sır-ıkmak] {ağız} *is.* Balgam. [DS]
- kañğuldağ, -ğı** [kañğ (*yans.*) > kañğ-ul-da-k] {ağız} *is.* Hayvanların boyunlarına takılan büyük çan. [DS]
- kanı¹**, [kan-mak (*ikna olmak*) > kan-ı] *is.* Bir konuda kesin delillere dayanmadan varılan yargı; inanılan görüş; kanış; düşünce; kanaat. ☞ **kanıma göre**, *Kanaatime göre; düşünceme göre.* || **kanısında olmak**, *Belirtilen inanç ve düşüncede olmak.* || **kanıya varmak**, *Belli bir kanı edinmiş olmak.*
- kanı²**, [kãñũ] {eT} {eAT} *zf.* Hani; nerede? [KB] [Gabain] [Tekin] [Yükneki] [DK]
- kanı³**, [? kanı] {ağız} *is.* Elle ağ örmekte kullanılan silindirik biçiminde odundan yapılmış bir araç. [DS]
- kanı⁴**, [? kanı] {ağız} *is.* Köşe. [DS]
- kanı**, [kañğı > kanı قنى] {OsT} *zf.* Hani; nerede?
- kanig**, [kãñ-mak > kan-ığ] {eT} *is.* 1. Gözde âşik. [ETY] 2. Sevinç. [DLT]
- kaniga**, [kam-ga / kaniga] {ağız} *is.* Yonga. [DS]
- kanik¹**, [kãñ-mak (*doymak*) > kan-ık] *sf.* 1. {eT} Kanmış; sevinçli. [DLT] 2. Elindeki ile yetinen; gözü çokta olmayan; yetingen; kanaatkâr.
- kanik²**, -ğı [kãñ-mak (*ikna olmak*) > kan-ık] *sf.* 1. {ağız} İnanmış; kanmış. [DS] 2. {ağız} Alışkın. [DS] 3. Kandırılmış; aldatılmış.
- kanik³**, -ğı [kan-mak > kan-ık] {ağız} *is.* 1. Ava alışmış tazı. 2. Köpeğe verilen av eğitimi. [DS]
- kanik⁴**, -ğı [kan-mak (*doymak*) > kan-ık قنك] {OsT} {ağız} *is.* 1. Yiyecek veya içeceğe doymuş, kanmış, bıkılmış kimse. 2. Tok gözlü. [DS]
- kanik⁵**, -ğı [Yun. kanata] {ağız} *is.* Cam ya da toprak sürahi. [DS]
- kanik⁶**, -ğı [eT. kañ-lı] {ağız} *is.* Kağrı. [DS]
- kanikkın**, [kan-mak > kan-ık-kın] {ağız} *sf.* Kanmış; suya doymuş. [DS]
- kanıklama**, [kanık-la-ma] *is.* 1. Elindeki ile yetinme. 2. Kandırma, aldatma.
- kanıklamak**, [kan-ık-la-mak] *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] 1. Elindeki ile yetinmek. 2. *gçl. f.* Kandırmak; aldatmak. 3. {ağız} Aramak. [DS]
- kanıklanma**, [kan-ık-la-n-ma] *is.* 1. Yeterli bulma; yetinme. 2. Kandırılma; ikna edilme.
- kanıklanmak**, [kan-ık-la-n-mak] *dönşl. f.* [-ır] 1. Yeterli bulmak; yetinmek; kanaat etmek. 2. *edil. f.* Kandırılmak; ikna edilmek.
- kanıklık, -ğı** [kan-ık-lık] *is.* Elindekini yeterli bulma durumu; azla yetinme durumu; kanaatkârlık.
- kanıkma**, [kan-ık-ma] *is.* Kanıkmak eylemi ve durumu.
- kanıkmak¹**, [kan > kan-ık-mak قنقمق / قنقمق] *dönşl. f.* [-ğ]-ır 1. {eAT} (Göz vb. için) kızarmak; kanlanmak. 2. {eAT} {OsT} (Kişi için) kan dökmeye susmak. 3. {ağız} Çok istemek. [DS]
- kanıkmak²**, [kãñ-mak (*doymak*) > kan-ık-mak] *gçsz. f.* [-ğ]ır Bir şeye doymak, kanmak; tatmin olmak.
- kanıkmak³**, [kan-ık-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-ır] 1. (Tazı için) tavşan kovalamaya alışmak. 2. (Köpekler için) boğuşmak. [DS]
- kanıksama**, [kan-ık-sa-ma] *is.* Alışma ve bıkkınlık gösterme.
- kanıksamak**, [kan-ık-sa-mak] *gçl. f.* [-r] [-s(i)-yor] 1. Pek çok defa tekrar etmekten dolayı tepki göstermez olmak; etkilenemez olmak; alışmak. 2. Bıkıp usanmak; bıkkınlık göstermek.
- kanıksayış**, [kan-ık-sa-y-ış] *is.* Kanıksamak eylemi veya biçimi.
- kanıksımak**, [kan-mak > kan-ık > kan-ık-sı-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] 1. Bıkmak; usanmak. 2. Doymak; kanmak. [DS]
- kanıktırmak**, [kan-mak > kan-ık-mak > kan-ık-tır-mak] {ağız} *gçl. f.* [-ır] 1. Alıştırmak. 2. Usandırmak. [DS]

kanılga, [kan-mak > kan-ıl-mak > kan-ıl-ga] {ağız} is. İnana, kanma durumu. ☞ **kanılgaşı yakın**, {ağız} *Hemen inanan; çabuk ikna olan.* [DS]

kanılık, -ği [kan-ı-lık] {ağız} is. Doyumluk; kanacak kadarlık; kanıklık. [DS]

kaniltak, -ği [koğ (yans.) > kağ-ıl-da-mak > kaniltak ?] {ağız} sf. Gevşek; aralıklı. [DS]

kanımak, [kân > kan-ı-mak] (kanı:mak) {eT} is. Kanamak. [DLT]

kanınçsız, [kân-mak > *kan-ın-mak > *kan-ın-ç > kan-ın-ç-sız] {eT} is. Kanmayan; doymayan; doymaz; açgözlü. [Gabain] [EUTS]

kanırık¹, -ği [kang (yans.) > kan-ır-mak > kan-ır-ık] {ağız} sf. (Kişi için) inatçı; ters. [DS]

kanırık², -ği [kan-mak > kan-ır-mak > kan-ır-ık] {ağız} sf. **1.** Saf. **2.** Dengesiz; bilinçsiz. [DS]

kanırılmak, [kang (yans.) > kan-ır-ıl-mak] {ağız} dönüşl. f. [-ır] Sırt üstü yere düşmek. [DS]

kanırma, [kañ-ır-mak > kan-ır-ma] is. **1.** Döndürüp çevirme; eğip zorlayarak yerinden çıkarma. **2.** Kasma.

kanırmak¹, [kang (yans.) > kan-ır-mak] gçl. f. [-ır] **1.** Döndürüp çevirmek; eğip zorlayarak yerinden çıkarmak veya çıkarmaya çalışmak. {ağız} (aynı) [DS] **2.** Zorlayarak koparmaya çalışmak. **3.** Kasmak.

kanırmak², [kan-mak (ikna olmak) > kan-ır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] **1.** Bir şeyin kendisine ait olduğunu ileri sürmek. **2.** Benimsemek. [DS]

kanırmuk, -ğu [kağ (yans.) > kağ-ır-muk] {ağız} is. Balgam. [DS]

kanırtma, [kan-ır-t-ma] is. Döndürüp çevirme, bükme.

kanırtmaç¹, -cı [kan-ır-t-maç] {ağız} is. **1.** Bir şeyi kanırmak için kullanılan değnek, manivela; kaldıraç. **2.** Ağaç dallarından kanırarak koparılmış parça; çelik. [DS]

kanırtmaç², -cı [kan-mak > kan-ır-t-mak > kan-ır-t-maç] {ağız} is. Abartılmış söz; yalan. [DS]

kanırtmaç³, -cı [kañ (yans.) > kan-ır-mak (ters bükme) > kan-ır-t-maç] {ağız} sf. **1.** Zıt; ters. **2.** Aksi; inatçı. [DS]

kanırtmaçlı, [kanırtmaç-lı] {ağız} sf. (Söz için) etkili. [DS]

kanırtmak, [eT. koñ-ur-mak > kan-ır-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] **1.** (Dal, budak veya parmak, kol gibi şeyler için) olağan bükülme yönünün tersine doğru bükme; ayırmaya, koparmaya çalışmak; koparmak. **2.** Ağaçlardan çelik almak. [DS]

kanış¹, [kân-mak (ikna olmak) > kan-ış] is. **1.** Kanma; kanı; kanaat. **2.** Aldanış; kanma. **3.** Kanma eylemi veya biçimi.

kanış², [kân-mak (doymak) > kan-ık] is. Doyma, tatmin olma eylemi veya biçimi.

kanış³, [Yun. kanata] {ağız} is. Cam veya toprak sürahi. [DS]

kanışmak¹, [kan-mak (doymak) > kan-ış-mak] {ağız} dönüşl. f. [-ır] Suya doymak. [DS]

kanışmak², [kan-mak (ikna olmak) > kan-ış-mak] {ağız} işteş. f. [-ır] **1.** Pazarlıkta uyuşmak; anlaşmak. **2.** Direnmek. [DS]

kanışmak³, [kang (yans.) > kan-ış-mak] {ağız} dönüşl. f. [-ır] Başı geriye çekip dimdik durmak. [DS]

kanıt¹, [kân-mak (ikna olmak) > kan-ıt] is. **1.** Bir olguyu, olayı veya bir düşüncüyü ispat etmeye yarayan belge ve bilgi; gerekli ve zorunlu sonuca ulaşan bir akıl yürütmenin dayandığı gerçek; delil; bürhan. **2.** huk. Uyuşmazlık konusu olan fiilî ve hukukî olgunun, olduğuna veya olmadığına dair ispat araçları; delil. **3.** man. Sonuca ulaşan bir akıl yürütmenin dayandığı temel; delil.

kanıt², [Ar. künüt > kânıt قانط (ka:nit) {OsT} sf. Umutsu; meyas; kederli.

kanıtgan, [kan-ıt-gân] (kanıtga:n) {eT} sf. Her zaman şevke getiren. [DLT]

kanıtlama, [kan-ıt-la-ma] is. **1.** Kanıtlamak eylemi. **2.** İspat etme. **3.** Kanıtların tümü. **4.** man. Bir veya birkaç önermeden bir sonuç çıkarılmasını sağlayan akıl yürütme.

kanıtlamak, [kan-ıt-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Bir şeyin gerçek olduğunu delillerle göstermek; ispat etmek. **2.** Bir şeyi belirtmek; açığa vurmak. **3.** man. Salt mantıkî düşünceler dizisine dayanarak, bir kavramdan başka bir kavrama geçmek.

kanıtlanış, [kan-ıt-la-n-ış] is. Kanıtlanmak eylemi veya biçimi.

kanıtlanma, [kan-ıt-la-n-ma] is. Kanıtlanmak eylemi.

kanıtlanmak, [kan-ıt-la-n-mak] edil. f. [-ır] Kanıtlamak eylemi yapılmak; ispatlanmak.

kanıtlı, [kan-ıt-lı] sf. Kanıtlanmış olan; kanıtlı gösterilmiş; müdellel.

kanıtmak, [kân-mak > kan-ıt-mak] gçl. f. [-ır] **1.** {eT} Şevke getirmek; kandırmak. [DLT] **2.** {ağız} Bir işin üzerine çok düşmek. [DS]

kanıtsama, [kan-ıt-sa-ma] is. Kanıt olarak değerlendirme; delil kabul etme.

kanıtsamak, [kan-ıt-sa-mak] gçl. f. [-r] [-s(i)-yor] Kanıt olarak kabul etmek; delil ve belge olarak değerlendirmek.

kanıya, [kañı+yā قانيا] {eAT} zf. Nerede; hani ya?

kâni¹, [Ar. kināye > kâni كاني (ka:ni) {OsT} sf. Kinayeli konuşan; dokunaklı ve iğneli söz söyleyen.

kâni², [Far. kânī كانی (ka:ni:) {OsT} sf. Madenden çıkarılan; madenle ilgili.

kani¹, -i'ı [Ar. kanā'at > kâni قانع (ka:ni) {OsT} sf. **1.** İnani; kanmış. **2.** Bir şeyi yeterli bulan; azı ile

- yetinen; fazlasını istemeyen; kanaat eden. **☞ kâni olmak**, {OsT} İnanmak; kanmak.
- kani²**, [? kanka / kani] {ağız} is. Yenge. [DS]
- kani³**, [? kani] {ağız} is. Topaç. [DS]
- kani⁴**, [? kâni] {ağız} is. Hızarcı tezgâhı. [DS]
- kanibalizm**, [Fr. cannibalisme] is. Yamyamlık.
- kani'in**, [Ar. kâni'in قانعين] {ka:nii:n} {OsT} is. 1. Kanaat edenler. 2. İnanmış kimseler.
- kanil**, [? kanil] {ağız} is. 1. Örf. 2. Yöntem; yol. [DS]
- kaniş¹**, [Fr. cane (ördek) > caniche] iz. zool. Bol ve kıvrırcık tüylü bir süs köpeği.
- kaniş²**, [kâniş] {ağız} is. Tahtaların kenarına süs yapmakta kullanılan bir tür rende. [DS]
- kanit**, [Ar. künüt > kânit قانت] {ka:nit} {OsT} sf. 1. Bağlı; itaatli. 2. Dindar.
- kank¹**, [kang / kank (yans.)] is. Kabaca ötmeyi veya seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kank-ıl-da-mak*
- kank²**, [kang / kank (yans.)] is. Zayıflıktan kemiklerin fırlamasını anlatan kök. [Zülfikar] *kank-ır-da-k, kank-ıl-da-k*
- kank³**, [kang / kank / king / kong / konk (yans.)] is. Metal eşyaların birbirine çarpmasını, sürtünmesini ve buna benzer çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *kank-av-ur, kank-ul-da-k*
- kank⁴**, -gı [eT. kañı > kağñı / kank] {ağız} is. İki tekerlekli araba. [DS]
- kank⁵**, -gı [? kank] {ağız} is. İnsan ya da hayvan cesedi. [DS]
- kank⁶**, -gı [? kank] {ağız} sf. Parasız; beleş. [DS]
- kanka¹**, [Çing. konka] is. 1. Arkadaş; yoldaş. 2. {ağız} Yenge. [DS]
- kanka²**, [? kanka] {ağız} is. Buz pateni. [DS]
- kankal¹**, [kank (yans.) > kank-al] {ağız} is. Hardal. [DS]
- kankal²**, [Yun. kanghali قنقل] {OsT} is. Kangal.
- kankala**, [? kankala] {ağız} is. İki omuz arası. [DS]
- kankalak**, -ğñ [? kankalak] {ağız} is. Çorba taşı. [DS]
- kankan**, [Fr. cancan] is. On dokuzuncu yüzyılda kadınların oynadığı, çoğu doğaçlama, hareketli bir Fransız dansı.
- kankavur**, [kank (yans.) > kank-a-gur ?] {ağız} is. 1. Büyük çan. 2. Çocukların ayağına takılan çingiraklı halka. [DS]
- kankaz**, [? kankaz] {ağız} is. Beş taş oyunu. [DS]
- kankel**, [? kankel] {ağız} is. Dönemeç. [DS]
- kânken**, [Far. kânken کانکن] {kâ:nken} {OsT} is. Maden çıkarıcı; maden kazan; madenci.
- kânkenî**, [Far. kânkenî کانکنی] {kâ:nkeni:} {OsT} is. Maden kazma, maden çıkarma; madencilik.
- kankı**, [kâñü > kankı قنقی] {eAT} zf. Hangi. [DK]
- kankıldak**, -ğñ [kank (yans.) > kank-ıl-da-k] {ağız} sf. Zayıf; ince; dayanıksız. [DS]
- kankıldamak**, [kank (yans.) > kank-ıl-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] Gıdıklamak; ötmek. [DS]
- kankıran**, [Fr. gangrén] {ağız} is. Kangren. **☞ kankırana çevirmek**, {ağız} (Yara için) iltihaplanmak; azmak; şişmek. [DS]|| **kankıran olmak**, {ağız} → kankırana çevirmek. [DS]
- kankırdak**, -ğñ [kank (yans.) > kank-ır-da-k] {ağız} is. → kankıldak. [DS]
- kankırık**, -ğñ [kağ (yans.) > kan-kır-ık] {ağız} is. Balgam. [DS]
- kankiritçi**, [? kankirit-çi] {ağız} sf. Yalancı; düzenci. [DS]
- kankoş¹**, [? kankoş] {ağız} is. Sığırların bacak derisinden elde edilen gön. [DS]
- kankoş²**, [? kankoş] {ağız} is. Mısır koçanı. [DS]
- kankoş³**, [? kankoş] {ağız} sf. 1. (Kişi için) kaba saba. 2. (Hayvan için) çok cılız. [DS]
- kankurutun**, [kan+kuru-t-an] is. bot. Kökleri insan vücudu biçiminde olduğundan dolayı büyüçülükte, yumruları ise halk hekimliğinde ilaç olarak kullanılan, Akdeniz çevresinde yetişen bir bitki; abdüselamotu, (*Mandragora officinarum*).
- kanlak¹**, -ğñ [kang (yans.) > kan-la-k] {ağız} is. Kurumuş ardıç ağacı. [DS]
- kanlak²**, -ğñ [kan-la-k ?] {ağız} is. Denizin çekilmesi ile ortaya çıkan kara parçası. [DS]
- kanlama**, [kan-la-ma] is. Kanlı duruma getirme.
- kanlamak**, [kan-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kanlı hâle getirmek; kana batırmak, bulamak; kan bulaştırmak; kan sürmek.
- kanlandırma**, [kan-la-n-dır-ma] is. Kanlı hâle gelmesini sağlama.
- kanlandırmak**, [kan-la-n-dır-mak] gçl. f. [-ır] 1. Birinin kanını miktar olarak artırmak; kan sahibi etmek. 2. (Göz vb. organlar için) kan kapatmak; kanlı hâle getirmek. 3. Üzerine kan bulaştırmak; kan ile kirletmek.
- kanlanma**, [kan-la-n-ma] is. Kanlı hâle gelmek eylemi.
- kanlanmak¹**, [kan-la-n-mak] döñşl. f. [-ır] 1. (Kişi için) vücudunda kanı artmak; daha sağlıklı durum almak. 2. (Göz vb. organlar için) kan bürümek; kan kaplamak; kan toplamak. 3. Kan sahibi olmak. 4. mecaz. Kanlı katil olmak. 5. edil. f. Üzerine kan bulaştırılmak; kan sürülmek; kan ile lekelenmek.
- kanlanmak²**, [kan (kağan) > kan-la-n-mak] {eT} döñşl. f. [-ur] (Halk için) kağan sahibi olmak; hanlanmak. [ETY]
- kanlaşmak²**, [kan-mak > kan-la-ş-mak] {ağız} işteş. f. [-ır] Ortak malları anlaşarak paylaşmak. [DS]
- kanlı**, [eT. kan-lığ > kan-lı] sf. 1. Kan bulaşmış; kan ile kirlenmiş, lekelenmiş. 2. (Et için) kanı olan; kanı yeterince akmamış, giderilmemiş. 3. (Et için) iyi pişmemiş; çiğ kaldığı için kan varmış gibi görünen. 4. (Göz vb. organlar için) kan bürümüş olan;

kan kaplamış; kan toplamış. **5.** (Savaş, isyan vb. için) çok sayıda insan öldürülmesine sebep olmuş; çok sayıda cana kıyılmış; çok kan dökülmüş olan. **6.** (İnsan için) çok sayıda insan öldürmüş; isteyerek kan dökmüş olan; katil. **7.** (İnsan için) kanı çok olan; yoğun kan sahibi olan; sağlıklı; demevi. **8.** (Hastalık ve yara için) kan akmasına sebep olan; seyrinde vücuttan kan akmasına sebep olan. **9.** (Tükürük, idrar vb. vücut sıvıları için) içine kan karışmış bulunan; içinde kan bulunan. **10. mecaz.** (Para için) başkalarının canı karşılığında kazanılmış. **11.** (At vb. hayvan için) melez olmayan; saf kan. **12. is.** Katil. ☞ **kanlı balgam**, {ağız} *Dizantteri.* [DS]|| **kanlı balsıra**, {ağız} *İncir ve portakal ağaçlarında görülen, inci büyüklüğünde, ezildiği zaman yapışkan bir sıvı bırakan bir tür yaprak biti, (Ceraplaitos).* [DS]|| **kanlı basur**, tıp. *Ağrılı ve kanlı ishalle beliren, bağırsakta yaralara yol açan, bulaşıcı, salgın hastalık; dizantteri.*|| **kanlı bıçaklı olmak**, (Biri ile) onun canına kıyacak kadar düşman olmak.|| **kanlı bulut**, {ağız} *Yağmur bulutu.* [DS]|| **kanlı buri**, (kanlı buru) {ağız} *Dizantteri.* [DS]|| **kanlı canlı**, *Yüzünden sağlıklı ve güçlü kuvvetli olduğu anlaşılan; gücü kuvveti ve sağlığı yerinde olan.*|| **kanlı çubuk**, {ağız} *Bir yıllık yerli asma çubuğu.* [DS]|| **kanlı gada**, {ağız} *Zorla birisine sataşan kimse.* [DS]|| **kanlı gömleğini giymek**, *Birini öldürmek üzere harekete geçmek.*|| **kanlı katil**, *Bir veya daha çok kimseyi öldürmüş kimse.*|| **Kanlı Kavak**, *Karagöz oyunlarından birisi.*|| **kanlı kavg**, *İnsan öldürülmüş veya yaralanma olmuş kavg.*|| **kanlı kuyu**, 1. *Mezbalalarda kesilen hayvanların kanlarının toplandığı çukur.* 2. *Eskiden işkençe için insanların konulduğu veya zindanda ölenlerin cesetlerinin atıldığı kuyu.*|| **Kanlı Nigâr**, *Karagöz oyunlarından birisi.*|| **kanlı pınar**, {ağız} *Kısa saplı, kırmızı renkli bir kiraz.* [DS]|| **kanlı pilav**, {ağız} *Yemekli toplantı; şölen.* [DS]|| **kanlı savaş**, *Pek çok insanın öldüğü savaş.*|| **kanlı yaş**, *Gözleri kıpkırmızı oluncaya kadar ağlayarak dökülen gözyaşı; içine kan karışmış gözyaşı.*|| **kanlı yaş dökmek**, *Çok ağlamak.*

kanlıca, [kan-lı-ca] (*kanlı'ca*) sf. **1.** Biraz kanı bulunan; az kanlı. **2.** {ağız} *Kırmızı renkli, yenilebilir bir mantar; çintar; çam mantarı, (Lactarius deliciosus).* [DS]

kanlıçavak, -ğı [kan-lı + çavak ?] {ağız} is. Karnı ve yüzgeçleri kırmızı benekli, eti lezzetli bir balık. [DS]

kanlıg, [kân >kân-lığ] (*ka:nlığ*) {eT} sf. Kanlı. [EUTS]

kanlık¹, [h̄an-lık] {eT} is. **1.** Han tarafından yönetilen ülke; padişahlık; hanlık. [ETY] [Gabain] **2.** Hanlara ait bir tür vergi. [EUTS]

kanlık², -ğı [kan-lık قتلق] {OsT} is. Kan bedeli; tazminat; diyet.

kanlılık, -ğı [kan-lı-lık] is. Kanlı olma durumu.

kanlu, [kan-lu قتلو / قتلو] {eAT} {OsT} sf. Katil.

kanluk, -ğı [kan-lık قتلوق] {OsT} is. → kanlık².

kanma, [kan-ma] is. Doyuma ulaşma.

kanmak¹, [eT. kân-mak] (*ka:nmak*) dönl. f. [-ar] **1.** Düşünce bakımından doyuma ulaşmak; ikna olmak; öylece bilmek; inanmak. **2.** Aldatılmak; aldanmak; kandırılmak; inandırılmak; {eT} (*aynı*). [EUTS]

kanmak², [eT. kân-mak] gçsz. f. [-ar] [eT.-ur] **1.** Yemek ve içmek konusunda yeteri kadar doygunluğa ulaşmak; açlığı ve susuzluğu giderilmek; doymak; bir şeyi doluncaya kadar elde etmek; bir şeye doyasıya sahip olmak; su veya başka şeylere kanmak; tatmin olmak. {eT} (*aynı*) [Gabain] [DLT] [IKPÖy.] **2.** (Haz, zevk vb. için) tatmin olmak; memnun olmak. **3.** Yeterli bulmak; yetinmek; iktifa etmek. ☞ **kana kana**, *Doyuncaya kadar; bol bol.*|| **kana kana içmek**, *Susuzluğunu tam anlamıyla gidermek.*

kanmazlık, -ğı [kan-maz-lık] is. İhtiyacı giderildiği hâlde bunu yeterli bulmamak durumu.

kanmuğ, [kan-mak > kan-muğ قانموغ] {OsT} sf. (Sarıhoş için) kendinden geçmiş; sızmış.

kannad, [Ar. şeker] > şeker] قناد] {OsT} is. Şeker yapan; şekerci.

kannama, [kan-la-ma] {ağız} is. Karın ağrısı; bağırsak gazı. [DS]

kannapa, [kar(1)n-ı + apa] {ağız} sf. Doymak bilme-yen. [DS]

kannas, [Ar. şeker] قنصص] (*kanna:s*) {OsT} is. Avcı.

kanne, [Ar. şeker] قنینه / قنینه] {ağız} is. **1.** İdare lambası. **2.** Şişe. **3.** Lamba şişesi. [DS]

kannendirmek, [kan-mak > kan-(1)n-dır-mak] {ağız} gçl. f. [-ir] Şerbet, su vb. içecekleri doyuncaya kadar içirmek. [DS]

kannes, [Ar. şeker] قننصص] {ağız} is. Toprağı sert ve kıraç arazi. [DS]

kanni, [eT. kañlı] {ağız} is. Kağrı. [DS]

kannık, -ğı [kan-lık] {ağız} is. Kenger. [DS]

kanniş, [kang (*yans.*) > kañ-(1)-ış قننصص] {OsT} → kanglış.

kano, [Fr. canot] is. dnz. Güvertesiz tekne.

kanon, [Yun. kanon (*kural, cetvel*) > Fr. canon] is. **1.** Kilise yasası. **2.** Kiliselerde söylenen ilahlere ilişkin özel bir koro tekniği. **3. müz.** İki veya daha çok sesin belli bir aralıkla aynı ezgiyi takip ettiği beste. **4. fel.** Belli bir alanda geçerli olan kural ve ilkeler bütünü; model; standart.

kanora [? kanora] {ağız} is. Bir tür ökçesiz ayakka-bı. [DS]

kanotiye, [Fr. canotier] *is.* Düz kenarlı şapka.

kanra, [Ar. kanāre] {ağız} *is.* Hayvan kesilen yer; mezbaha. [DS]

kanraklamak, [kanrak-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Yeni doğan çocuk için) ilk pisliğini yapmak. [DS]

kanralamak, [kavra-mak / kang (yans) > kan(ı)r-mak > kan(ı)r-a-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Tutmaya, sarılmaya çalışmak; kavramak. [DS]

kanram, [kavra-mak > kavra-m] {ağız} *is.* **1.** Tutam; kavram. **2.** Demet; bağlam. [DS]

kanraz, [kang (yans.) > kang(ı)r-a-mak / kan(ı)r-mak > kanra-z] {ağız} *sf.* (Kişi için) aksi; ters; inatçı. [DS]

kanrı, [eT. kañlı] {ağız} *is.* Çocukları yürümeye alıştırmak için kullanılan dört tekerlekli araba; yürüteç. [DS]

kanrık¹, -ğı [kang (yans.) > kan-ır-mak > kan(ı)r-ık] {ağız} *sf.* **1.** Eğri; kambur. **2.** İhtiyar. **3.** *is.* Eğilerek kırılmış şey. [DS]

kanrık², -ğı [kağ (yans.) > kağ(ı)r-ık / kanrık] {ağız} *is.* Balgam. [DS]

kanrık³, -ğı [Hint Avr. kwon (köpek) => eT kan-çık > kanrık] {ağız} *is.* Dişi. [DS]

kanrık⁴, -ğı [kang-ır-mak > kan(ı)r-ık] {ağız} *sf.* (Kişi için) aksi; inatçı; ters. [DS]

kanrılmak, [kang (yans.) > kang-ır-mak > kan(ı)r-ıl-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* **1.** Arkaya eğilmek. **2.** *edil. f.* (Ağaç için) arkaya bükülerek kırılmak. [DS]

kanrışmak, [kanır-ış-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* İnat etmek; inatlaşmak. [DS]

kanruk¹, -ğu [kang (yans.) > kañ-ur-mak > kañ(u)r-uk] {ağız} *is.* → kanrık¹. [DS]

kanruk², -ğu [kang (yans.) > kañ-ur-mak > kañ(u)r-uk] {ağız} *is.* → kanrık². [DS]

kans, [Ar. kanş قنص] {OsT} *is.* **1.** Avlayarak ele geçirme; avlama. **2.** Av.

kansa, [Ar. kanşa قنصه] {OsT} *is.* **1.** Kuş kursağı. **2.** Kuşların sindirim sisteminde taşıyıcı denilen kısım; katı.

kanser, [Lat. cancer (yengeç)] *is. tıp.* Bir organ veya dokudaki hücrelerin kendiliğinden ve düzensiz olarak çoğalmasıyla beliren, bulunduğu doku ve organ dışına yayılan, doğal gelişimi ölümle sonuçlanan kötü huylu ur; incitmebeni. ☞ **kanser bilimi**, *tıp. Kanseri inceleyen ve tedavi yollarını araştıran tıp dalı; kanseroloji.*

kanserleşme, [kanser-le-ş-me] *is.* Kansere dönüşme.

kanserleşmek, [kanser-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Doku veya hücre için) kansere dönüşmek; kanser durumunu almak. **2.** *mecaz.* (Bir olay veya toplumsal durum için) önu alınmaz, önlenemez hâle gelmek.

kanserleştirici, [kanser-le-ş-tir-ici] *sf.* Kanser yapıcı; kansere dönüştürücü; kanserojen.

kanserli, [kanser-li] *sf.* **1.** (Kişi için) kansere yakalanmış; kanser olmuş. **2.** (Doku ve hücre için) kanser niteliği taşıyan. **3.** *is.* Kansere tutulmuş kimse.

kanserofobi, [Fr. cancérophobie] *is.* Hastalık derecesinde ve gereksiz yere kansere yakalanma korkusu.

kanserojen, [Fr. cancérogène] *sf.* (Madde için) kansere yol açan, kanser yapan; kanserleştirici.

kanseroloji, [Fr. cancérologie] *is.* Kötü tabiatlı urları inceleyen tıp dalı; kanser bilimi.

kansı¹, [kan > kan-sı] *sf.* Kana benzer; kanı andırır.

kansı², [kañu > kañı-s-ı > kansı قنسى] {OsT} *sf.* Hangi.

kansımak, [eT. kak-sī-mak > kansı-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r]* Bozulmak; ekşimeye yüz tutmak. [DS]

kansırık, -ğı [kağ / kang (yans.) > kağ-sır-mak > kağsır-ık / kansır-ık] {ağız} *is.* Balgam; aksırık. [DS]

kansırıklı, [kansırık-lı] {ağız} *sf.* (Kişi için) öksürüklü; hastalıklı. [DS]

kansız¹, [kan-sız] *sf.* **1.** Kanı olmayan. **2.** (Kişi için) yeterli kanı olmayan, böyle bir izlenim uyandıran. **3.** (Toplumsal olay için) kan dökülmeden, öldürme ve yaralama olmadan gerçekleştirilen. **4.** *mecaz.* Karakterersiz; korkak; ödle. {ağız} (aynı) [DS] **5.** {ağız} *mecaz.* Acıma duygusu olmayan. [DS] **6.** *tıp.* Kan kaybetmiş veya kanı az olan. ☞ **kansız cansız**, *Zayıf ve bitkin; halsiz.*

kansız², [kañ-sız] {eT} *sf.* Babasız. [ETY]

kansızlaşma, [kan-sız-la-ş-ma] *is.* Kansız duruma düşme.

kansızlaşmak, [kan-sız-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kansız kalmak; kanı azalmak; kanı yetersiz hâle gelmek. **2.** *mecaz.* Karakterersizleşmek; duygusuzlaşmak; korkaklaşmak. **3.** Soysuzlaşmak.

kansızlık, -ğı [kan-sız-lık] *is.* **1.** Kansız olma durumu. **2.** *tıp.* Dolaşım halindeki kan içinde hemoglobin ve alyuvar azalması ile ortaya çıkan hastalık hâli; anemi. **3.** *mecaz.* Duygusuzluk; korkaklık. **4.** Soysuzluk.

kansidiren, [kan+siy-dir-en] (kansi:diren) {ağız} *is.* Dallarından değnek, üvendire yapılan, yemiş vermeyen yaban kızılıcığı. [DS]

kansiyer, [kan+siy-er] {ağız} *is.* → kansidiren. [DS]

kanşak, -ğı [kang (yans.) > kañ(ı)ş-ak] {ağız} *is.* Dik kayalık; uçurum. [DS]

kanşar, [kavuş-mak > kanş-a-r ?] {ağız} *zf.* Karşı karşıya. [DS]

kant¹, [Soğd. knđ] {eT} *is.* Şehir. [DLT]

kant², -dı [Ar. kand (şeker) قند] {OsT} *is.* Sıcak su içine şeker ve limon konularak yapılan sıcak içecek.

kanta, [kā (soru zamiri) > kā + an-ta] *zm.* **1.** Hani; nerede? [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain] **2.** Nereden? [İKPÖy.] [ETY]

kantan, [kā+an-tan] {eT} *zf.* Nereden? [ETY] [Tekin]

kantar¹, [Yun. kentinerion > Ar. kıntār => kıntār قنطار] {OsT} is. **1.** Hiçbir ağırlık yokken yatay duran bir kaldıraç koluna dik olarak tespit edilmiş bir ibrenin sarması ile ağırlık ölçen bir tartı aleti. **2.** Büyük miktardaki ağırlıkları ölçmekte kullanılan yatay bir kaldıraç kolu üzerinde hareket ettirilen ağırlığın dengelemesi ile ölçüm yapılan bir tartı aleti; baskül. **3.** Kamyon, vagon vb. taşıtların üzerinde bulunan yükleri tartmakta kullanılan büyük tartı aleti. **4.** Eskiden kullanılan ve 56,452 kg. gelen ağırlık birimi. ☐ **kantara çekmek**, *1. (Yük için) tartmak; ağırlığını ölçmek. 2. (Kişi için) istenilen işi yapıp yapamayacağı konusunda iş başında görüş sahibi olmak; denemek; sınamak. 3. (Bir karar için) iyice düşünüp taşınmak; değerlendirmek; tartmak.*|| **kantar ağası**, *tar. İmparatorluk döneminde esnafın kullandığı tartı aletlerini kontrol eden ve hileli tartı kullananları cezalandıran zabıta.*|| **kantarı belinde**, *Kolay kolay kandırılmayan kimse; aldatılması kolay olmayan.*|| **kantarın topunu kaçırmak**, *1. Tartıda hile yapmak. 2. mecaz. Bir iş veya davranışta ölçüyü kaçırmak; ölçüsüz davranmak; haddi aşmak; çizmeyi aşmak.*|| **kantar kabağı**, *bot. Su kabağı.*|| **kantar kertes**, *Kantar kolu üzerinde bulunan cetvel çentiklerinden her biri.*|| **kantar kile**, {ağız} *Avcıların tüfeğe barut koymak için kullandıkları ölççek. [DS]*|| **kantar kolu**, *Üzerinde kantar topunun hareket ettiği yatay kaldıraç çubuğu.*|| **kantar parası**, *Tartı ücreti; kantariye.*|| **kantar topu**, *1. Kantarda bir ağırlık tartılırken kantar kolu üzerinde hareket ettirilen ibre sıfırlandığı anda, üzerine geldiği kerte ve rakam ile tartılan yükün ağırlığını veren metal ağırlık. 2. {ağız} Küçük ve tatlı bir tür kavun. [DS]*

kantar², [Moğ. kantar] {eT} is. Kantarma; gem demiri. [Nevâyi]

kantara, [Ar. kıntara قنطره] {OsT} is. **1.** Taştan yapılmış büyük kemerli köprü. **2.** Bir kemer veya tonozun iç tarafındaki oymalar. **3.** Su kemeri. **4.** {ağız} Taş kemer. [DS]

kantarcı, [kantar-cı] is. **1.** Kantar yapıp satan kimse. **2.** Bu kişinin iş yeri. **3.** Çarşı ve pazarlara getirilen mallardan tartı vergisi alan görevli. **4.** Karayolları kenarlarında kurulu kantarlarda yük araçlarını tartmakla görevli kişi. **5.** Bir fabrikaya gelen malların tartı işini yapan ve kayıtlara geçiren görevli.

kantarcılık, -ğ [kantar-cı-lık] is. **1.** Kantarcının yaptığı iş. **2.** Kantar üretim işi.

kantariye, [Ar. kıntār > kıntāriyye قنطاريه] (kanta:-riye) {OsT} is. **1.** Çarşı ve pazarlara getirilen mallardan alınan tartı vergisi; kantar parası. **2.** Gümrüklerde, tartılan mallardan alınan vergi. ☐ **kantariye eşyası**, {OsT} *tar. Eskiden toptancı tüccarların kantar ile tartarak sattıkları pirinç, şeker, kahve, fasulye gibi mallara verilen isim.*

kantarlama, [kantar-la-ma] is. Kantara koyma ve tartma işi.

kantarlamak, [kantar-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]*

1. Kantara koyarak tartmak; kantara vurmak. **2.** Bir şeyi elleriyle kaldırarak ağırlığını tahmine çalışmak. {ağız} (aynı) [DS] **3.** (Bir karar için) iyice düşünüp taşınmak; değerlendirmek; tartmak; ölçüp biçmek. **4.** (Kişi için) istenilen işi yapıp yapamayacağı konusunda iş başında görüş sahibi olmak; denemek; sınamak. {ağız} (aynı) [DS] **5.** {ağız} Tutulan, taşınan bir şeyi ortalamak; dengelemek; terazilemek. [DS] **6.** *argo.* Çok ağır küfür etmek.

kantarlı, [kantar-lı] *sf.* **1.** Kantarı bulunan; kantar sahibi. **2.** *argo.* (Sövmeye için) çok ağır ve kaba. **3.** is. *argo.* "Kantarlı küfür" sözünün kısaltılmışı. ☐ **kantarlı atmak**, *argo.* Sövmek; küfretmek.|| **kantarlı küfür**, *argo.* Çok ağır ve kaba sövgü.|| **kantarlıyı çekmek**, *argo.* Sövmek; küfretmek.|| **kantarlıyı savurmak**, *argo.* Sövmek; küfretmek.

kantarma¹, [kantar-mak (çekmek, bağlamak) > kantar-ma [EREN]] is. **1.** Atın ağızına gem vurma. **2.** Azılı atları zaptetmek için dillerini bastırarak şekilde ağızlarına takılan özel gem. **3.** {ağız} Dizgin. [DS] **4.** {ağız} Gem. [DS] **5.** {ağız} At başlığı. [DS]

kantarma², [Ar. kıntara قنطره] {ağız} is. **1.** Taş kemer. **2.** Ocağın üst yanına takılan eğri ağaç. [DS] ☐ **kantarma takası**, {ağız} *1. Gömme raf. 2. Gömme dolap. [DS]*

kantarma³, [Ar. kıntār] {ağız} is. Avcıların kullandığı barut hakkı ölççeği. [DS]

kantarmak, [kantar-mak] *gçl. f. [-ır]* Atın ağızına gem vurma; ata gem takmak. [ML]

kantaron, [Yun. Kentauros Khiron (tedavide kullanılan bitkileri keşfeden) > kentaurion] is. *bot.* **1.** Birleşikgillerden, kırmızı, sarı, mavi ve beyaz çiçekli, karşılıklı yapraklı, ılıman bölgelerde yetişen, kurutulmuş yaprakları halk hekimliğinde sindirimi kolaylaştırıcı ve iştah açıcı olarak kullanılan çok yıllık otsu bitki, (*Centauria*). **2.** Bu türün tahıl tarlalarında çok rastlanan mavi çiçekli türü; peygamber çiçeği; belemir, (*Centaurea cyanus*). **3.** Kızıl kantarongillerden, sarı çiçekli, acı köklü, halk hekimliğinde kullanılan küçük bir otsu bitki, (*Gentiana lutea*).

kantarongiller, [kantaron-gil-ler] is. *bot.* Gentiyan-giller, (*Gentianaceae*).

kantat, [Fr. cantate] is. Tek veya çok ses eşliğinde oda, konser veya kilise müziği olarak bestelenmiş dinî ve kahramanlık konulu beste.

Kant'çı, [İmmanuel Kant (*Alman filozofu*) > kant-çı] is. **1.** Kant'ın felsefesine ilişkin. **2.** Kant'ın felsefesini savunan kişi.

kantel, [Ar. kıntār / Fr. cantine] {ağız} is. Yalan; hile;

palavra. [DS] **kan tel atmak**, {ağız} 1. Yalan söylemek; hile yapmak; aldatmak. 2. Abartmak. [DS]
kan tı, [? kan tı] {ağız} is. İki kat bükülmüş yün ipliği. [DS]
kan tın, [kâ+an-tın] {eT} is. Nereden. [Clauson]
kan tik, -ği [? kan tik] {ağız} is. Hoppa kadın; oynak. [DS]
kan tik ar, [Sansk. kantakāri] {eT} is. İt üzümü; yaban mersini, (*Solanum xanthocarupum*). [EUTS]
kan tın, [Fr. cantine] is. 1. Kışla, okul ve fabrika gibi toplu yerlerde yiyecek ve içecek satılan yer; büfe. 2. Bu gibi yerlerde toplu olarak yemek yenilen yer; kurum lokantası. 3. argo. Yalan; uydurma; asılsız söz. {ağız} (aynı) [DS] **kan tın atmak**, argo. 1. Yalan söylemek; yalan uydurmak. {ağız} (aynı) [DS] 2. {ağız} Abartmak. [DS]|| **kan tın etmek**, {ağız} → kantin atmak. [DS]
kan tın cı, [kantın-ci] is. 1. Kantin işleten kimse. 2. {ağız} sf. Aldatıcı. [DS]
kan tın cilik, -ği [kantın-ci-lik] is. Kantincinin işi; kantin işletme.
kan tı ş, [? kan tı ş] {ağız} is. Cilve. [DS]
kan tı te, [Lat. quantus (ne kadar) > Fr. quantité] is. Nicelik; sayısal oluş.
kan tı yane, [Lat. gentiana] is. bot. 1. Çok yıllık, rizumlu, sarı çiçekli, kökü halk hekimliğinde iştah açıcı ve kuvvet verici olarak kullanılan otsu bitki; büyük kantaron, (*Gentiana lutea*). 2. Mavi çiçekli, 30 cm. kadar boylu, toprak üstü kısımları halk hekimliğinde iştah açıcı ve kurt düşürücü olarak kullanılan çok yıllık otsu bitki, (*Gentiana oliveri*).
kan to, [Lat. cantus (şarkı) > İt. canto] (ka'nto) is. 1. On dokuzuncu yüzyıl sonlarında başlayıp yirminci yüzyıl başlarında gelişen, Türk tuluat tiyatrolarında asıl oyundan önce kadın sanatçıların hem şarkı söyleyerek hem de dans ederek yaptıkları hareketli gösteri. 2. Bu gösterilerde söylenen, İtalyan musikisinin etkisinde meydana getirilmiş sözlü müzik eseri.
kan to cu, [kanto-cu] is. Kanto söyleyen kadın sanatçı.
kan to culuk, -ğu [kanto-cu-luk] is. Kanto söyleyerek dans etme işi; kantocunun yaptığı iş.
kan ton, [Fr. canton] is. 1. Komünden büyük, bir Fransız arazi yönetim birimi. 2. İsviçre federasyonunu meydana getiren devletçiklerden her biri. 3. Lüksembourg'da en büyük yönetim birimi. 4. Kanada'da, alanı 100 mil kare olan yüzölçümü birimi.
kan ton it, [Fr. cantonite] is. Doğal bakır sülfat, CuS.
kan truk, -ğu [kan-ı + dur-uk > kantruk ?] {ağız} sf. Zayıf; arık; biçimsiz. [DS]
kan tura, [kan-tur-a ? قنطوره] {OsT} is. Palto türü bir giyecek. [TS]
kan tur mak, [kân-mak > kan-tur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] 1. Su veya başka şeylere kandırmak; doyurmak.

[DLT] [İKPÖy.] 2. Tatmin etmek; kandırmak. [İKPÖy.] [Gabain] [EUTS] 3. Hoşnut etmek; memnun etmek; teskin etmek. [İKPÖy.] [EUTS]
kan u¹, [kâ + añ-ü > kânü] (ka:nu:) {eT} is. 1. Hangi şey; hangi. [DLT] [Gabain] 2. Kim; [Gabain]
kan u², -u'u [Ar. qanū' قنوع] (kanu:) {OsT} sf. Kanaat sahibi; kanaat eden; yetinen.
kân un, [Ar. kânūn كَانُون] (kâ:nu:n) {OsT} is. 1. Ateş ocağı. 2. Eskiden Aralık ve Ocak aylarına verilen isim. **kân ün-ı der ün i**, {OsT} Gönül ateşi.|| **kân ün-ı ev vel**, {OsT} Aralık ayı; birinci kânun.|| **kân ün-ı sâ ni**, {OsT} Ocak ayı; ikinci kânun.
kan un¹, [Ar. qânūn قَانُون] (ka:nu:n) {OsT} is. 1. Doğal olayları birbirine bağlayan zorunlu ilişki ve bu ilişkiyi ifade eden değişmez kural. 2. Devletin yasama organı tarafından yazılı olarak konulmuş ve uyulması zorunlu hukuk kuralları; yasa. 3. Belirli bir konuyu veya alanı ilgilendiren hukuk kurallarının tümü; bu konuda yazılmış kitap. 4. Bir sanat, edebiyat ve bilimle ilgili işleyişleri düzenleyen sürekli ve zorunlu ilişkiler ilkesi; yol; usul; nizam. 5. Kişilerin davranışlarını sınırlayan ve düzenleyen zorlayıcı kural; davranış kuralları. 6. Kişinin üzerinde var olan zorlayıcı güç, kudret. 7. Merasim; tören. 8. İmparatorluk döneminde ordunun asayiş, disiplin vb. hizmetlerinin yürütülmesiyle görevli personel; askerî polis; inzibat. **kan una ay kırı**, Yasanın emrettiği veya yasakladığı hükümlere uymayan; kanun dışı.|| **kan un adamı**, Mesleği hukukla ilgili olan kişi.|| **kan un boş lu ğu**, Yasada günlük hayatın bütününe karşılayacak hükmün bulunmaması durumu; yasa boşluğu.|| **kan un dış ı**, Yasalara aykırı olarak yapılan.|| **kan un gücü**, Yasa zoru ve baskısı.|| **kan un hükmünde kararname**, Bakanlar Kurulunun yasama organından aldığı yetki çerçevesinde çıkarmış olduğu genel düzenleyici nitelikteki karar.|| **kân ün-ı asker i**, {OsT} as. Askerlik kanunu.|| **kân ün-ı ced id**, {OsT} Yeni yasa.|| **kân ün-ı ce zâ**, {OsT} huk. Ceza yasası.|| **kân ün-ı du â**, {OsT} İmparatorluk ordusu düşman topraklarında iken edilen dua.|| **kân ün-ı esâ si**, {OsT} Anayasa.|| **kân ün-ı kad im**, {OsT} Eskiden beri yasa yerine uygulanan hükümler; gelenekler; görenekler; alışkanlıklar.|| **kân ün-ı mah süs**, {OsT} Özel yasa.|| **kân ün-ı med en i**, {OsT} Medenî yasa.|| **kân ün-ı Mu ham med i**, {OsT} Fatih Sultan Mehmet tarafından yapılmış yasalar.|| **kân ün-ı nev-Müsl im**, {OsT} İmparatorluk döneminde bir yabancıнын Müslüman olması ile ilgili yasa.|| **kân ün-ı teferr üd**, {OsT} Oysuz; oyunun rengini açıklamayan.|| **kân ün-ı te ke vün**, {OsT} biy. Türlerin gelişimi; biyogenez.|| **kân ün-ı tic âret**, {OsT} Ticaret yasası.|| **kân ün-ı örf i**, {OsT} Sıkı yönetim.|| **kân ün-ı kad im**, {OsT} Eski yasa.|| **kan un kitab ı**, Belli bir alandaki yasaların yazılı olduğu kitap.|| **kan un koy ucu**, Yasaları

yapma yetkisinde bulunan organ; yasa koyucu. || **kanun layihası**, {OsT} Yasa tasarısı. || **kanun mad-desi**, Yasalarda yer alan ve rakamlarla gösterilen hüküm. || **kanun namına**, Yasalar gereğince; yasalar uyarınca; yasalara göre. || **kanun nazarında**, {OsT} Yasalar açısından; yasalara göre. || **kanun sözcüsü**, Danıştay'da dava dosyalarını inceleyerek görüş bildiren yüksek dereceli hakim. || **kanun tasarısı**, Yasalaşması için hükümetçe hazırlanıp meclise sunulan metin. || **kanun teklifi**, {OsT} Yasalaşması için milletvekilleri tarafından hazırlanıp meclise sunulan metin; yasa önerisi. || **kanun vazı**, {OsT} Yasa yapılması; yasa çıkarılması. || **kanun vazı**, {OsT} Yasa koyucu. || **kânünü's-şifâ**, {OsT} Tedavi kuralları. || **kanun yapmak**, Yasa yapmak; yasa çıkarmak. || **kanun yolu ile**, Yasalara uygun olarak; yasa gereğince; yasa uygulanarak.

kanun³, [Yun. órganon > Ar. kânûn قانون] (ka:nu:n) {OsT} is. Dikdörtgen biçiminde, bir köşesi kesik bir tabla üzerine gerilmiş tellerden meydana gelen ve parmağa geçirilmiş tırnak biçimindeki mızrapla çalınan bir telli çalgı.

kanuncu, [kanun-cu] is. 1. Kanun çalan kişi; kanunî. 2. Kanun yapan veya satan kimse.

kanunçe, [Ar. kânûn + Far. -çe قانونچه] (ka:nu:nçe) {OsT} is. Küçük kanun.

kanunen, [Ar. kânûn > kânûnen قانوناً] (ka:nu:'nen) {OsT} zf. Yasa gereğince; yasalara göre; yasa uyarınca.

kanuni¹, [Ar. kânûn > kânûnî / kânûniyye قانونی / قانونیه] (ka:nu:ni:) {OsT} sf. 1. Yasaya uygun olan; yasalar gereğince; yasa tarafından belirlenen; yasal. 2. Yasa koyan; yasa yapan.

kanuni², [Ar. kânûnî قانونی] {OsT} is. Kanun çalan kişi; kanuncu.

kanunilik, -ği [kanuni-lik] is. Yasalara uygun olma; yasallık.

kanuniyet, [Ar. kânûniyyet قانونیت] (ka:nu:niyet) {OsT} is. Yasalara uygun olma; yasallık. ☞ **kanuniyet kesbetmek**, {OsT} Yasa hâline gelmek; yasa olmak.

kanunlaşma, [kanun-la-ş-ma] is. Yasa durumuna gelme.

kanunlaşmak, [kanun-la-ş-mak] dönüşl. f. [-ır] Kanun hâline gelmek; kanun niteliği kazanmak; yasallaşmak.

kanunlaştırılma, [kanun-la-ş-tır-ıl-ma] is. Kanun hâline getirilme.

kanunlaştırılmak, [kanun-la-ş-tır-ıl-mak] edil. f. [-ır] Yasa hâline getirilmek; yasalastırılmak.

kanunlaştırma, [kanun-la-ş-tır-ma] is. Kanunlaşmasını sağlama; yasalastırma.

kanunlaştırmak, [kanun-la-ş-tır-mak] gçl. f. [-ır] Kanunlaşmasını sağlamak; yasalastırmak.

kanunname, [Ar. kânûn + Far. nâme قانوننامه] (ka:nunna:me) {OsT} is. 1. Kanun kitabı. 2. İslamî hükümlere aykırı olmamak üzere yapılan düzenlemeler. 3. tar. İmparatorluk döneminde padişahlar tarafından çıkarılan kanunlara verilen ad. ☞ **kânunnâme-i âl-i Osmân**, {OsT} Osmanlı padişahları yasaları; Osmanlı örfüne göre padişahların kendi otoritelerine dayanarak çıkardıkları yasaların meydana getirdiği dergi. || **kânunnâme-i rumât**, {OsT} Okçulara ilişkin kuralların belirtildiği kitap.

kanunsuz, [kanun-suz] sf. 1. Kanunu olmayan; yasalız. 2. (İş ve eylem için) yasalara aykırı.

kanunsuzluk, -ğu [kanun-suz-luk] is. Kanunsuz olma durumu; yasalara aykırılık.

kanunşinas, [Ar. kânûn + Far. şinâs قانون شناس] (ka:nu:nşina:s) {OsT} sf. Kanundan anlayan; hukuk uzmanı.

kanunşinasan, [Ar. kânûn+Far. -şinâsan قانون شناسان] (ka:nu:nşina:sa:n) {OsT} is. Yasaların inceliklerini bilenler; yasa koyucular.

kanunuesasi, [Ar. kânûn-i esâsî قانون اساسی] (ka:nu:niesâ:si:) {OsT} is. Anayasa.

kânunuevvel, [Ar. kânûn-i evvel قانون اول] (kâ:nu:nuevvel) {OsT} is. Aralık ayı; birinci kânun.

kânunusani, [Ar. kânûn-i şâni قانون ثانی] (kâ:nu:nusa:ni) {OsT} is. Ocak ayı; ikinci kânun.

kanuş, [? kanuş] {ağız} is. Cam sürahi. [DS]

kanut, [Ar. kanût قنوط] (kanu:t) {OsT} sf. Ümitsiz; ümidi kırık.

kanül, [Fr. cannule] is. tıp. Vücuttan sıvı çekmeye veya vücuda ilaç zerketmeye yarayan boru.

kanve, [? kanve] {ağız} is. Bir halı modeli. [DS]

kanya¹, [Sansk. kanyā] {eT} öz. is. Bir yıldız adı. [EUTS]

kanya², [Ar. kınnîne قنينه => kanya] is. 1. {ağız} Bardak. 2. Şişe. [DS] 3. {OsT} Kadeh. [Karacaoğlan]

kanyak, -ğı [Fr. cognac] is. Tekel idaresi tarafından üretilen yüksek alkollü, özel kokulu, sarımtırak renkli konyağın tescilli ismi; konyak.

kanyaş, [Lat. canariensis] is. bot. Buğdaygillerden, dünyanın pek çok yerinde yetişen, yalnız biri verimli, dallı ve uzun bir çiçek topluluğu olan, pek çok türü bulunan, yalnız bir türü kuş yemi olarak yetiştirilen çok yıllık, otsu bitki; kuş yemi, (*Phalaris canariensis*) yem kanyaşı (*Phalaris arundinacea*), küçük kanyaş (*Phalaris minor*), topuzlu kanyaş (*Phalaris paradoxa*), yumru kanyaş (*Phalaris tuberosa*).

kanyaşı, [Lat. canariensis] {ağız} is. bot. → kanyaş. [DS]

- kanye**, [Ar. kınnîne قنينه => kanya / kanye] {ağız} is. Şişe. [DS]
- kanyon**, [İsp. cagnon] is. jeol. Oldukça sarp ve dik kayalıklar arasına sıkışmış bulunan derin vadi; kapuz.
- kanyu**, [kā + añ-ū > kāñū] (ka:nyu:) {eT} zm. 1. Hangi? [EUTS] [Gabain] 2. Kim? [EUTS] [Gabain]
- kanyuda**, [kāñū-da] (ka:nyu:da) {eT} zf. Nerede. [Gabain]
- kanzi**, [? kanzi] {ağız} is. 1. Tane; adet. 2. Ceviz ve fındık içi. [DS]
- kanzil**, [? kanzil قانذل / قانذل] {OsT} sf. Körkütük sarhoş; sızmış; kendinden geçmiş.
- kanziye**, [kanzi + Ar. -ye] {ağız} is. Fındık işleme yerinde taneyi kabuğundan ayıran bölüm. [DS]
- kao-çao**, [Çin. k'ao tscho] {eT} is. Kurban için ruh çağırma. [EUTS]
- kaolin**, [Çin. kao-ling (yüksek dağ) > Fr. kaolin] is. Beyaz renkli, kolayca ufalanan ve porselen yapımında kullanılan killi kayaç; arı kil.
- kaolinit**, [Fr. kaolinite] is. Kaolinin bileşiminde yer alan Al₂Si₂O₅(OH)₄ formülüyle gösterilen hidratlı alüminyum silikat.
- kaolinli**, [kaolin-li] sf. Yapısında arı kil bulunan.
- kaon**, [Fr. kaon] is. fiz. Kütleli elektronun yaklaşık 965 katı olan, nötr, pozitif veya negatif yüklü temel parçacık; Ka veya K Mezon.
- kaos**, [Yun. khaos] is. 1. Boşluk. 2. Sonsuz karanlık. 3. Dünyanın yaratılışından önce bütün madde elementlerinin içinde bulunduğu karışıklık hâli; kargaşalık. 4. Toplumsal olay ve durumlarda beliren kargaşa; belirsizlik.
- kaotik**, [Fr. chaotique] sf. Kaos niteliğinde olan; kaos özelliği taşıyan; belirsiz; kargaşa içinde.
- kap¹**, -bı [eT. ka-mak (eklemek; yığmak) > kā-b (tulum) / kap] is. 1. İçine, sıvı, gaz ve katı konulabilen her türlü çukur eşya. 2. İçine yiyecek konulan her türlü mutfak eşyası. 3. Bir şeyi korumak için üzerine geçirilen kılıf; mahfaza. 4. Bazı eşyaları saklamak, korumak ve taşımakta kullanılan torba, sepet veya sandık; çanta; torba; tulum; çuval; paket; dağarcık; zarf. {eT} (aynı) [EUTS] [DLT] [İKPÖy.] [Gabain] 5. Kitap ve defter gibi nesnelerin dışında yer alan kâğıt, karton veya daha dayanıklı maddeden yapılmış kılıf; kapak; cilt. 6. Tabak içindeki yemek ve türü; çeşit. 7. Yay kabzasının ortasındaki yarık. 8. {eT} Çömlek. [DLT] [İKPÖy.] 9. {eT} Anasının karnındaki çocuğun bulunduğu kese. [DLT] [İKPÖy.] 10. {ağız} Karton. [DS] 11. {ağız} Yufka ekmeği. [DS] ☞ **kaba koymak**, 1. Mesele için bir çözüm yolu bulmak. 2. Bir şeye benzetmek. || **kabı dar**, {OsT} Çabuk öfkelenen; sinirli. || **kabına sığmamak**, 1. Duygularına hakim olamayarak taşkınlık göstermek; kamı kaynamak; coşmak. 2. Te-
- laşlanmak; sabırsızlık etmek. || **kap çalmak**, {ağız} (Kalaysız kaptaki yemek için) bozulmak. [DS] || **kap geçirmek**, Üzerine kılıf geçirmek; kaplamak. || **kap kakak**, Tencere, tava, tepsi, kâse gibi mutfak eşyalarının tümüne verilen ad.
- kap²**, [kab / kap قاب] is. 1. {eAT} {OsT} Kabuk; kısır. 2. {ağız} Ekmek kabuğu. [DS]
- kap³**, [kap / kıp] {eT} zf. Sıfatları pekiştirir. kap kara. [KB] [OKD]
- kap⁴**, [Çin. kia] {eT} is. Zırh. [EUTS]
- kap⁵**, [İsp. capa > Fr. cape] is. 1. Omuzlardan geçerek boyunda kapanan vücudun biçimine göre kesilmiş dökümsüz bir kadın üstlüğü. 2. Melon şapka.
- kap⁶**, [kap] {ağız} is. Orman. [DS]
- kap⁷**, [kap] {ağız} is. Aşık kemiği. [DS]
- kap⁸**, [kap] {ağız} is. Kabak. [DS]
- kap⁹**, [kap] {eT} is. Eğreti hisım. [DLT]
- kapa**, [kabā] (kapa:) {eT} sf. Yüksek; kaba. [DLT]
- kapacan**, [kapa-mak > kapa-can] {ağız} is. 1. Nişan töreni. 2. Oğlan evinin düğüne başlamak için kız evine gönderdiği armağan. [DS]
- kapacık**, -ğı [kap-a(k)-cık > kap-a-cık] is. Kapakçık.
- kapag**, [*kap-mak (örtmek) > kap-ağ قباغ] is. 1. {eT} Kapı. [İKPÖy.] [Gabain] [EUTS] 2. {OsT} Kapak.
- kapagcı**, [kapağ > kapağ-çī] (kapağçī:) {eT} is. Kapıcı; kapı bekçisi; kapı muhafızı. [EUTS] [İKPÖy.]
- kapağan¹**, [kapa-mak > kapa-ğan] {ağız} is. Döşeme taşı. [DS]
- kapağan²**, [kap-mak > kap-ağan] {ağız} sf. (Köpek için) saldırgan; ısırık. [DS]
- kapak¹**, -ğı [eT. *kap-mak (örtmek) > kap-ak] is. 1. Kapların ağızlarını veya üstlerini örtmeye yarayan hareketli parça. {eT} {eAT} (aynı) [EUTS] 2. Kapamaya yarar parça. 3. Herhangi bir açıklığı kapatan hareketli parça. 4. Dolap, sandık, çanta vb. şeylerin bir menteşe ile bir tarafından bağlı, açılıp kapanır, yerine göre kilitlenir parçası. 5. Kitap, defter vb. şeylerin dışına geçirilen karton veya daha başka dayanıklı maddeden yapılmış koruyucu kap. 6. Bir derginin üstünde resim ve derginin adı ile içindekilerden bir kısmının başlıklarının bulunduğu ön ve arka yüz. 7. Ceket, palto gibi giyecek ceplerinin üzerine dikilen çift katlı, kapanır parça. 8. Bazı organları örtmeye yarar zar veya organ. 9. mat. Küre kesiti. 10. {ağız} is. Tomruğun temizlenmesi sırasında iki yandan kesilen ve düzgün olmayan dış parça. [DS] 11. {ağız} Bir tarafı düz, diğer tarafı yuvarlak kalas. [DS] 12. {ağız} Hamur açmakta kullanılan dört ayaklı sehpa. [DS] 13. {ağız} Değirmenin çarkına su gönderen ortası delikli tahta. [DS] 14. {ağız} Değirmende un doldurulan ağaç kürek. [DS] 15. dnz. Ana güvertesinin dışında iki alt güvertesi ile bordalarının her birinde seksen ila yüz bir top bulunan iki ambarlı savaş gemisi; kalyon. 16. Ba-

lıkların başının iki yanında bulunan ve solungaçları örten bir çift organ. **17.** Kuşlarda burun deliklerini örten zar. **18.** Bal peteklerinde içi bal dolu petek gözlerini örten bal mumu parçası; mühür. **19.** {eT} Göz kapağı. [EUTS] [DLT] **20.** {ağız} Dam yapımında kullanılan, belli en ve boyda kesilmiş ağaç parçaları. [DS] **☞ kapağı atmak**, *Eski yerinden sıkılarak daha rahat bir yere gitmek.* || **kapağı dar atmak**, *Bir yere sığınmak; kaçıp kurtulmak.* || **kapağını sökmek**, {ağız} (*At, eşek, sığır için*) üç yaş dişi çıkarmak; üç yaşına girmek. [DS] || **kapak atmak**, {ağız} 1. → kapağını sökmek. 2. (*Düve için*) çiftleşme çağına gelmek. [DS] || **kapak geçirme**, *Dikilmiş bir kitaba kapak takma işlemi.* || **kapak kâğıdı**, 1. *Kitap veya defter kapağı yapmaya yarar dayanıklı karton veya kâğıt.* 2. *Bazı iskambil oyunlarında destenin altına açılan kâğıt; paça.* || **kapak kâğıdına pişti vermek**, *argo. Şaşırmaq; aptallaşmak.* || (bir şeyden) **kapak kaldırmamak**, *O şeyden söz etmekten kaçınmak.* || **kapak kaldırmak**, {eT} Göz kapaklarını kaldırıp bakmak. [DK] || **kapak kaya**, {ağız} *İki yüzü de düzgün yassı kaya.* [DS] || **kapak kıızı**, *Resimli dergilerin kapaklarında basılmak üzere poz veren kız.* || **kapak kompozisyonu**, *Bir kitabın kapağına çizilen desen ve bunlara verilen biçim; kapak düzeni.* || **kapak pencere**, *Gemilerde ambar vb. yerleri aydınlatmak için açılmış üst pencere; kaporta.* || **kapak resmi**, *Bir derginin kapağında yer alan resim.* || **kapak süvarisi**, {OsT} *Deniz yüzbaşı.* || **kapak taşı**, 1. *Lağım kanallarının gerekli yerlerine bırakılan deliklerin üzerini örten geniş ve yassı taş; kapaklık.* 2. *Mezarlarda en üste konulan taş.* 3. *Kuyumculukta ortası delik sert taş; yakut.* || **kapak vurmak**, 1. *Gizlemek; saklamak; ört bas etmek.* 2. {ağız} (*At için*) yürürken çifte atmak. [DS] || **kapak yıldızı**, *Resimli dergilerin üst kapaklarında resimleri basılmak amacıyla resmi çekilen tanınmış kişi.*

kapak², [*kap-mak (*kapamak*) > kap-ak] {eT} *is.* Kızlık zarı; bekâret. [DLT]

kapak³, -ğ^ı [kapak] {ağız} *is.* Fidelere konulan ince gübre. [DS]

kapak⁴, -ğ^ı [kapak] {ağız} *is.* Yufka ekmeğin dörtte biri. [DS]

kapak⁵, -ğ^ı [kapak] {ağız} *is.* Üç yaşına girmiş tay. [DS]

kapak⁶, -ğ^ı [kapak] {ağız} *is.* Tarlayı sürmeye başlamadan önce pullukla açılan bölmelerden her biri. [DS]

kapak⁷, -ğ^ı [kapak] {ağız} *is.* Peynir tekeri. [DS]

kapakçık, -ğ^ı [kap-ak-çık] *is.* 1. Küçük kapak. 2. *biy.* Vücuttaki atardamarlarda kanın ileri doğru hareket etmesini sağlayan ve geri tepmesini önleyen küçük kıvrım. ☞ **kapakçık hastalığı**, *tıp. Kalpteki üç deliği kapatan küçük kapaklardan birinin bozukluğu, darlığı vb. sebeplerle ortaya çıkan kalp hastalığı.*

kapakçık nakli, *tıp. Bir kalp kapakçığının yerine protez konması.* || **kapakçık sesi**, *tıp. Kalp atışı sırasında karıncıklar arasındaki kapakçıkların veya sigma kapakçıklarının kapanmasından meydana gelen ses.*

kapaklama, [kapak-la-ma] *is.* Kapakla örtme veya kapak gibi ters çevirip kapatma.

kapaklamak¹, [kapak-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Bir şeyi kapakla örtmek; kapağını kapatmak. 2. *dnz.* Bir tekneyi onarmak üzere ters çevirmek; tumba etmek.

kapaklamak², [kapak-lā-mak] (*kapakla:mak*) {eT} *gçl. f. [-r]* Kızın kızlığını gidermek; bekâretini bozmak. [DLT]

kapaklamak³, [kapak-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (*Sebze dipleri için*) sulandıktan sonra çatlamak. [DS]

kapaklamak⁴, [kapak-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Ayak takılması sonucu yüz üstü yere düşmek; kapaklanmak. [DS]

kapaklanan, [kapakla-mak > kapakla-man] {ağız} *is.* Dil balığı. [DS]

kapaklanma, [kap-ak-la-n-ma] *is.* 1. Kapakla örtülme. 2. Yüzü koyun yere düşme. 3. Kapak sahibi olma; kapak edinme.

kapaklanmak, [kap-ak-la-n-mak قبقلائق] *edil. f. [-ır]*

1. Kapakla örtülme. {OsT} (*aynı*) 2. *dnz.* (Yelkenli tekne için) şiddetli rüzgâr ile devrilmek. 3. *dönşl.* Yüzü koyun yere düşmek. 4. Kapak sahibi olmak; kapak edinmek.

kapaklı, [kap-ak-lı] *sf.* 1. Kapağı bulunan. 2. *is.* Eskiden kullanılan haznesi kapaklı bir tür tüfek. 3. {ağız} Üzeri kapaklı bakır sahan. [DS] 4. {ağız} Bir-biri üzerine kapatılabilen iki tepsi. [DS] 5. {ağız} Tepeli, sorguçlu tavuk. [DS] ☞ **kapaklı petek**, *İçinde arı kurtçukları bulunan petek.*

kapaklıcık, -ğ^ı [kapaklı-cık] {ağız} *is.* Bir kilim motif. [DS]

kapaklık, [kapak-lık] {eT} *sf.* 1. Kapaklı. 2. (*Kız için*) kızlığı giderilmemiş. ☞ **kapaklık kız**, *Kız oğlan kız.* [DLT]

kapaklık, -ğ^ı [kap-ak-lık] *sf.* 1. Kapak konulan yer. 2. *is.* Lağım, su yolu vb.nin gerekli yerlerine bırakılan deliklerin üzerini örtmeye yarayan yassı taş; kapak taşı.

kapaklu, [kapak-lu قبقلو] {OsT} *sf.* Kapalı; kapaklı. ☞ **kapaklu dutmak**, {OsT} *Kapalı olarak bulundurmak.*

kapaksız, [kap-ak-sız] *sf.* 1. Kapağı olmayan; kapak konulmamış olan. 2. {ağız} Terbiyesiz; görgüsüz. [DS]

kapalı, [eT. kapak-lık > kapa-lı] *sf.* 1. Açık olmayan. 2. İçine girilemeyecek, görülemeyecek biçimde kapısı veya kapağı kapanmış. 3. Üstü bir şeyle örtül-

müş olan; örtü altında bulunan; örtülü. **4.** Açık havada olmayan; üzerine çatı yapılmış olan. **5.** (Bir iş yeri veya kurum için) çalışma süresini bitirmiş; çalışmasını veya etkinliğini durdurmuş olan. **6.** (Yol vb. için) geçilmez durumda olan; geçişe izin verilmeyen; trafiğin işlemesine izin verilmeyen. **7.** (Kadın için) örtünmüş, el yüz ve ayaklarından başka yeri görünmeyen. **8.** (Giyecek için) yaka, kol ve boyun gibi vücut bölümlerini mümkün olduğu kadar örten. **9.** mecaz. Açıkça anlaşılmayan; kavranması güç olan; müphem. **10.** mecaz. (Kişi için) kolay ilişki kurulamayan; içe dönük; duygularını kolaylıkla açığa vuramayan; dışa dönük yapıda olmayan. **11.** (Gökyüzü, hava için) bulutlu olan; güneşli veya yıldızlı olmayan; açık olmayan. **12.** (Kişi veya toplum için) yenilikleri benimsemekten, gelişmelere ilgi duymaktan kaçınan. **13.** (Şans vb. için) beklendiği gibi olmayan; olumsuz; elverişsiz. **14.** (Ticaret eşyası için) bir ambalaj içinde sunulan; ambalajlı; açıkta değil. **15.** zf. mecaz. Açıkça anlaşılamayacak biçimde; anlaşılmaz biçimde; müphem olarak. **16.** zf. Vücudun her tarafını örtecek biçimde. ☞ **kapalı ahlak**, Bergson'a göre, soyut ve katı ahlak. || **kapalı biçim**, tiy. Seyircilerin sahnede yer alan durumları yaşama, duyma, oyunun kahramanlarıyla özdeşleşmesini amaçlayan olaylar örgüsünün birbirine bağlı olduğu, birbirini tamamlayacak biçimde geliştiği oyun türü. || **kapalı çarşı**, Üzeri kâgir tonozlarla veya ahşap çatıyla örtülü yollarla, bunların iki yanında sıralanan dükkânlardan oluşan çarşı. || **kapalı çiçeklik**, bot. Ucunda tek çiçek bulunan ana çiçek sapı uzamayıp yaprakların koltuğundan aynı sap yüksekliğinde çiçekli yeni sapların sürmesiyle oluşan çiçeklik; talkım. || **kapalı devre**, fiz. İçinden akım geçen, açılmamış devre. || **kapalı devre televizyon sistemi**, Bir öğretim kurumunda veya bir kuruluşta güvenlik veya eğitim öğretim amacıyla kurulmuş bulunan kablolu televizyon yayın sistemi. || **kapalı dolaşım**, biy. Bütün omurgalılarda olduğu gibi kanın damar denilen kapalı borular içinde dolaşması. || **kapalı dükkân**, kira vermek, argo. Nişanlanmak. || **kapalı ekonomi**, Dış ülkelere açılmaksızın kendi ürettiği ile yetinen, tükettiğini üreten toplumun ekonomik yapısı. || **kapalı duruşma**, huk. Dinleyicilerin alınmadığı duruşma; gizli celse. || **kapalı geçmek**, Önemli noktaya değinmemek. || **kapalı gişe**, tiy. Bütün biletleri satılmış bulunan. || **kapalı gözlük**, Ürkmelerini ve yanındaki atları görmelerini önlemek için atlara takılan gözlük; at gözlüğü. || **kapalı hava**, Bulutlu ve güneşsiz hava. || **kapalı hece**, dbl. Bir ünsüzle biten hece. || **kapalı istiare**, ed. Benzetmenin yalnızca benzetilen ögesiyle yapılan istiare || **kapalı kalınmak**, Açıklığa kavuşmamak. || **kapalı kalp ameliyatı**, Normal olarak çalışan kalp üzerinde yapılan ameliyat. || **kapalı kutu**, mecaz. 1. (Kişi için) duygu

ve düşüncelerini belli etmeyen. 2. Niteliği veya içinde bulunan nesnenin ne olduğu anlaşılmayan, bilinmeyen şey. || **kapalı oturum**, İlgililerden başkasının izlemesine izin verilmeyen oturum. || **kapalı örtü**, Su geçirmeyen iki tabaka arasında sıkışmış ve basınç altında bulunan su örtüsü. || **kapalı piyasa**, Rakip firmalara imkân tanımayan, bir veya birkaç firmanın elinde bulunan piyasa. || **kapalı rejim**, Halkı ilgilendiren konuların, halka danışılmadan sadece üst yönetim kademelerinde bulunana larca alındığı yönetim biçimi. || **kapalı teklif alma usulü**, huk. Tekliflerin gizli olarak verildiği ihale sistemi. || **kapalı tohumlular**, bot. Yumurtacıları kapalı bir boşluk içinde bulunan kara bitkilerinin büyük bir çoğunluğunu kapsayan çiçekli ve toumlu bitkiler alt şubesi, (Angiospermae). || **kapalı topluluk**, Aralarına girilemeyen; üye olunmayan dernek veya örgüt. || **kapalı tribün**, Futbol sahalarda üstü örtülü seyirci yeri. || **kapalı ünlü**, dbl. Dilin damağa yaklaştığı, havanın geçmesi için çok az bir geçidin kaldığı durumda meydana gelen ünlü. || **kapalı yer korkusu**, psikol. Dar ve kapalı yerlerde duyulan korku ve kaygı; klostrofobi. || **kapalı yetişmek**, Toplum içine karışmadan, toplum hayatından uzak kalarak yetişmek. || **kapalı yüzme havuzu**, Üstü bir örtü ile kapatılmış bulunan büyükçe bir salonda yer alan yüzme havuzu.

kapalılık, -ğ [kapa-lı-lık] is. 1. Kapalı olma hâli. 2. Açık olması gereken bir deliğin doğuştan kapalı olması. 3. mecaz. Konuya yabancılar için anlaşılması güç olma durumu. 4. ed. Yazarın çizdiği gizli semboller ve hayaller dünyasına okuyucuyu sokmayı amaçlayan anlatım; ipham.

kapaltı, [kap(1)+alt-1] {ağız} is. Polis, jandarma karakolu; nezarethane. [DS]

kapama¹, [kapa-ma] is. 1. Kapamak eylemi. 2. as. Bir muharebe düzeninde cephede düşman tarafından açılmış bulunan bir gediğin daha etki silah ve donanımına sahip güçlerce ortadan kaldırılması veya küçültülmesi harekâtına verilen isim. 3. Bir erkekle nikâhsız olarak birlikte yaşayan ve geçimi onun tarafından sağlanan kadın; metres. ☞ **kapama gecesi**, {ağız} folk. Gerdek gecesi. [DS]

kapama², [kapa-ma] is. 1. Üzeri taze soğan, maydanoz vb. sebzelerle örtülerek pişirilen et yemeği. {ağız} (aynı) [DS] 2. {ağız} Sarımsaklı, az sulu et yemeği. [DS] 3. {ağız} Tepsidede pişirilen etli pilav. [DS] 4. {ağız} Etli patates yemeği. [DS] 5. {ağız} Taze fasulye ile yapılan bulgur pilavı. [DS] 6. {ağız} Un ve yağla yapılan bir tür börek. [DS] 7. {ağız} Bir tür tatlı. [DS]

kapama³, [kapa-ma قپامه / قپامه] is. 1. Elbise, giyecek takımı. 2. tar. Medrese öğrencileri ile yeniçerilerin giydikleri elbiseye verilen isim. 3. {OsT} Astarlı kaftan; pamuklu hırka. 4. {ağız} Yaşlı erkeklerin

giydiği pamukludan yapılmış kısa ceket. [DS] **5.** {ağız} Uzun kollu, yanları yırtmaçlı ve önü açık elbise; manto. [DS] **6.** {ağız} Yelek. [DS] **☞ kapama bahā**, *Giyecek bedeli.* || **kapama çıkmak**, *Bir dairede çalışan memurlara veya hizmetlilere elbise verilmek.*

kapama⁴, [kapa-ma] *is.* Eskiden okul gezilerine verilen ad.

kapama⁵, [kapa-ma] {ağız} *is.* Tarlada yapılan bir günlük iş. [DS]

kapamacı, [kapa-ma-cı] *is.* Hazır elbise satan esnafa verilen ad.

kapamaç, -cı [kapa-maç] *is.* Kilit, sürgü, toka vb. gibi şeyleri kapalı tutmağa yarayan nesne.

kapamak, [eT. *kap-mak > kap-gā-mak / kapıg > kap(ı)ğ-ā-mak > kapā-mak] *gçl. f. [-r] [-p(i)-yor]*

1. Kapalı duruma getirmek. {eAT} (aynı) [DK] **2.** Açık bir yeri bir şey ile örtmek. **3.** Bir şeyin kapağını veya kapısını örtmek. **4.** Herhangi bir şeyin üzerine veya önüne perde, örtü çekmek; bir şeyi başka bir şeyle görünmez hâle getirmek. **5.** Bir şeyin iki ayrı parçasını birleştirmek; arada boşluk kalmayacak biçimde katlamak. **6.** İçeriden dışarıya, dışarıdan da içeriye geçişi engellemek; tıkmak. **7.** (Su, elektrik hava gazı, doğal gaz vb. için) akışını durdurmak; girişini engellemek. **8.** (Kap vb. için) ağzını örtecek bir kapak koymak. **9.** (Bir hayvan veya insan için) onu bir daha çıkamayacak biçimde bir yere koymak; hapsetmek. **10.** (Yol, cadde vb.) giriş veya geçişi engellemek; üzerinden geçmeyi yasaklamak. **11.** (Bir iş yeri, fabrika, kurum vb. için) etkinliği ve işleyişi sona erdirmek; işlemlerini, çalışmasını durdurmak; çalışamaz, işleyemez duruma getirmek. **12.** (Radyo, televizyon vb. için) işlevine son vermek; kullanımını sona erdirmek. **13.** (Vücut için) tamamını veya bir bölümünü örtmek. **14.** (Gazete, dergi vb. için) yayını durdurmak; çıkmasını yasaklamak. **15.** (Çukur, vb. için) içini doldurup düzlemek. **16.** (Kar, yağmur, fırtına için) bir yerden çıkmayı, dışarıya çıkmayı engellemek. **17.** Biriyile arasına girerek görüşe engel olmak; görüşü engellemek. **18.** *mecaz.* Durdurmak; son vermek; bitirmek; bir daha söz etmemek; üzerinde durmamak. **19.** (Alacak veya elde bulunan para için) borca yetmek; denk gelmek; karşılamak; ödemek. **20.** Gerekli önlemleri alarak bir boşluk, açıklık veya eksikliği gidermek. **21.** {ağız} Evlenmeleri istenen kız ve erkeği kandırarak bir odaya bırakmak. [DS]

kapana¹, [kap-mak (tutmak, yakalamak) > kap-an] *is.*

1. Av hayvanlarının ayağının değmesi ile kapanmak suretiyle hayvanı yakalayan tuzak. **2.** Hile; aldatmaca; düzen; tuzak. **3.** {ağız} Tütün vb. fideleri soğuktan korumak için kullanılan hasır veya saz örtü. [DS] **4.** *sf.* Kapanmak işini yapan; yakalayan. **5.** Alıcı; çekici; kapıcı. **☞ kapana düşmek**, *1. Tuzak ile yakalanmak. 2. Ele geçmek. 3. Birinin hile ve*

düzeni ile içinden çıkılmaz bir duruma düşmek. || **kapana düşürmek**, *1. Hile ve düzene baş vurarak yakalamak, ele geçirmek. 2. Birini hile ve düzene başvurarak içinden çıkılmaz duruma düşürmek* || **kapana sıkıştırmak**, *1. Birini zor duruma düşürmek. 2. Hile ve düzen ile ele geçirmek; yakalamak.* || **kapana duygu**, *tıp.* Yalnız başına seyreden ve öbür hastalıklı durumlara bağlı olmayan ilkel hastalık. || **kapana kaplumbağa**, *zool.* Kuzey Amerika'da tatlı sularında yaşayan, perde ayaklı, iri yapılı, birkaç türü bulunan saldırgan kaplumbağalara verilen genel ad, (*Chelydrinae serpentina*). || **kapana kurmak**, *Bir hayvanı yakalamak için tuzak kurmak.*

kapana², [Ar. kıbbān قبان => kapana قبان] {eAT} {OsT}

is. **1.** Büyük tartı aleti; kantar. {ağız} (aynı) [DS] **2.** Pazara satılmak üzere gelen yiyecek maddelerinin tartıldığı resmî kantar. **3.** Bu kantarın bulunduğu yer. **4.** {ağız} Kalbur kasnağına deri gerilmiş kaplardan yapılan terazi. [DS] **5.** Pazar yeri; çarşı; hal. {ağız} (aynı) [DS] **6.** Eskiden yiyecek ve giyecek maddelerinin toptan satıldığı yer. **☞ kapana hacılları**, *Kapana tacirleri için kullanılan eski bir terim.* || **kapana hakkı**, *Tartı vergisi.* || **kapana naibi**, *tar.* Kapanaalarda ticareti denetleyen kimse. || **kapana taciri**, *tar.* İmparatorluk döneminde yağ, bal, un satan kapanaalarda ticaret yapanlar.

kapana³, [Çin. ka + pa'n] {eT} *is.* Geniş tepsi ya da kap. [Clauson]

kapana⁴, [Erme. kapana] {ağız} *is.* **1.** Dik kayalık yerlerdeki dar yollar. **2.** Uçurum [DS]

kapana⁵, [kapana] {ağız} *is.* **1.** Dam; ahır. **2.** Evlerden bodruma inmek için açılan kapak. **3.** Kepenk. [DS]

kapana, [Çin. ka+pa'n] {ağız} *is.* Ağaçtan yapılmış büyük yemek dolabı. [DS]

kapanaav, [kapana+av] {ağız} *is.* Bir tür kara avı. [DS]

kapanaaz, [kapana-az] {ağız} *is.* Sığırların aşık kemiği. [DS]

kapanaca¹, [kap-mak > kap-an + Far. -çe] *is.* **1.** Küçük kapana; kuş tuzağı. **2.** *mecaz.* Hile; aldatmaca; düzen.

kapanaca², [kapa-mak > kapa-n-ca] {ağız} *is.* **1.** Fideleri soğuktan korumak için örtülen hasır veya saz örtü. **2.** Baskı altına alma; baskı. **3.** Baca ya da soba borularında duman çıkışını ayarlayan kapak. [DS]

kapanaçalamak, [kapana-ca-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* El altında bulundurmak; tutmak. [DS]

kapanaça, [kapana+ Far. -çe] {ağız} *is.* Tuzak; kapana. [DS]

kapanaçı, [kapana-cı] *is.* *tar.* Eskiden, yiyecek maddelerinin tartıldığı kantarların başında bulunan görevliye verilen isim.

kapanaçılık, [kapana-cı-lık] *is.* Kapana kurmak yoluyla av yakalama işi.

kapanaçılmak, [kap-a-n-çıl-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kapaklanmasına sebep olmak; kapaklanmasını sağ-

lamak. **2.** *dnz.* (Rüzgâr için) gemiyi birdenbire orsaya getirip yan yatırmak.

kapanık, [kapa-mak > kapa-n-ık] *sf.* **1.** Kapalı durumda bulunan; açık olmayan; kapanmış bulunan. **2.** Kapalı; örtülü. **3.** (Hava için) bulutlu; sisli; dumanlı. **4.** Manzarası olmayan; görüşü kapalı olan; havasız; sıkıcı; iç karartıcı; kasvetli. **5.** *mecaz.* Başkası ile konuşamayan; görüşemeyen; utangaç; mahcup. **6.** {ağız} Dil balığı. [DS]

kapanıklık, [kapa-n-ık-lık] *is.* Kapanık olma durumu.

kapanım, [kapa-n-ım] *is.* **1.** *psikol.* Kişinin dış dünya ile ilgisini keserek kendi iç dünyasına yönelmesi. **2.** *jeol.* Petrol yatağında, petrolün toplanmasını sağlayan jeolojik yapı veya engebenin durumu.

kapanış, [kapa-n-mak > kapa-n-ış] *is.* **1.** Kapanmak eylemi veya biçimi. **2.** Bir kurum veya iş yerindeki çalışmanın düzenli olarak sona ermesi; sona erme durumu. **3.** Bir zaman dilimini kapsayan gösteri, çalışma sergi vb. etkinliğin bitimi; bu amaçla yapılan tören, konuşma.

kapaniçe, [Slav. Bulg. kapāniçe قپانچه] (*kapa'niçe*) {OsT} *is.* Eskiden padişah ve diğer yüksek mevkiideki devlet adamlarının giydiği kolsuz, geniş ve devrik yakalı kürk üstlük.

kapaniçeci, [kapaniçe-ci] *is.* İmparatorluk döneminde, padişaha ait kapaniçe denilen kürkleri koruyan, bakımını yapan, sarı sabırla tütsüleyerek padişaha sunan görevli.

kapanma, [kapa-n-ma] *is.* Kapalı duruma gelmek eylemi.

kapanmak, [kapa-mak > kapa-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Açık bir şey için) kapalı duruma gelmek; örtünmek. **2.** Dışarı çıkmamak; hep içeride kalmak. **3.** (Kadın için) erkeklerden kaçmak; örtünmek. **4.** Yıllık tatile girmek. **5.** Bir daha açılmamak üzere kapalı hâle gelmek. **6.** Bitmek; son bulmak. **7.** (Binek ve koşu hayvanı için) ön ayağı sürçerek başı üstüne düşmek. **8.** (Yara için) iyileşmek, derisi kaynamak. **9.** (Hava için) bulutlanmak; güneş örtülmek. **10.** Kör olmak. **11.** (Kitaba, yazıya, derse) çalışmak; gayret etmek. **12.** (Aile, hanedan; sülale, dönem için) sona ermek; bitmek. **13.** Vücutuyla bir şeyi örtmek; üstüne abanmak. **14.** (Boya, kir, leke vb. için) uygun bir madde ile boyandığı için görünmez olmak. **15.** (Kişi için) yüzü aşağı gelecek biçimde eğilmek. **16.** *spor.* Futbolda gol yememek için rakip takımın hücumlarına karşı savunmada kalmak. **17.** *edil. f.* (Açık bir şey için) kapalı duruma getirilmek; üstüne örtü veya perde çekilmek; kapak konulmak; kapatılmak. **18.** (Yol, geçit vb. için) kar, heyelan, sel gibi doğal etkilerle geçilmez, gidilmez olmak. **19.** (İş yeri, okul, kurum vb. için) çalışma sona erdirilmek; etkinliği bir süre durdurulmak. **20.** (Konu için) söz edilmemek; geçiştiril-

mek; unutturulmak; bahsedilmemek. **21.** (Çukur vb. için) içi doldurulup düzeltilmek. **22.** İlişik kesilmek. **23.** Hesap kesilmek.

kapansale, [kapan+sele] {ağız} *is.* **1.** Ağaçtan yapılmış büyük yemek dolabı. **2.** Büyük, kulplu ve kapaklı sepet. [DS]

kapantı, [kapa-n-tı] *is. dbl.* Dış patlamadan önce ses yolunda gerçekleşen ve sesin meydana gelişinde ikinci aşamayı oluşturan kısa kapanma.

kapantılı, [kapa-n-tı-lı] *sf. dbl.* (Ünsüzler için) ses yolundaki kapantı sonucu oluşan; patlamalı; süreksizler: (/p/, /b/, /t/, /d/, /k/, /g/ ünsüzleri).

kapara, [kabara] {ağız} *is.* **1.** Balık pulu. **2.** Baş yarım küre şeklinde bir tür ayakkabı ve sandık çivisi. [DS]

kapari, [Yun. capparıs] (*ka'pari*) *is.* Gebre otunun turşu yapılan çiçek tomurcuğu.

kaparmak, [kāb > kab-ar-mak] {eT} *is.* → kabarmak. [EUTS]

kaparo, [İt. caparra (*ön ödeme*)] (*kapa'ro*) *is.* Bir sözleşmenin yapıldığı sırada taraflardan birinin diğerine verdiği para; pey akçesi. ☞ **kaparo vermek**, *Pazarlıkta anlaşma sonucu, verilmesi gereken paradan az bir kısmını ödemek.*

kaparolu, [kaparo-lu] *sf.* Kaparosu olan; kaparo verilmiş olan.

kaparosuz, [kaparo-suz] *sf.* Kaparosu olmayan; kaparo verilmemiş olan.

kaparoz, [(İt. cappara (*etkisi ile*)) kap-mak > kap-ar + Yun. os] *is. argo.* **1.** Haksız yere, zorla edinilmiş mal, para; kapılmış; gasp edilmiş. **2.** Açıktan alınmış para veya mal, hediye; rüşvet. **3.** Emek harcamaksızın elde edilmiş para veya mal; çalıntı. ☞ **kaparozda gezmek**, *Kapamak, gasp etmek için fırsat kollamak.*|| **kaparoz etmek**, *Kapmak; gasp etmek.*

kaparozcu, [kaparoz-cu] *is. argo.* Haksız yere kazanç sağlayan kimse; hırsız; gaspçı; rüşvetçi.

kaparozculuk, -ğ[u] [kaparoz-cu-luk] *is.* Yasal olmayan yollardan, açıktan para kazanma; gaspçılık; rüşvetçilik; hırsızlık.

kaparozlama, [kaparoz-la-ma] *is. argo.* **1.** Aşırma eylemi; iç etme; gasp etme. **2.** Rüşvet alma

kaparozlamak, [kaparoz-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* *argo.* **1.** Yasal olmayan yollardan kazanç elde etmek; çalmak; aşırmaq; gasp etmek; iç etmek. **2.** Rüşvet almak.

kapasite, [Fr. capacité] *is.* **1.** Bir şeyi içine alabilme miktarı, sığdırabilme sınırı; kapsama miktarı. **2.** Bir aracın iş görebilme gücü toplamı. **3.** Bir işletmenin toplam üretim gücü. **4.** *mecaz.* Bir kimsenin anlama, kavrama gücünün derecesi. **5.** *fiz.* Bir kondansatörün elektrik yığma miktarı; sığa.

kapasiteli, [kapasite-li] *sf.* **1.** Kapasitesi olan. **2.** Belirlenen bir rakam kadar üretme, içine alma, taşıma

- vb. gücü olan. **3. mecaz.** Anlama ve kavrama yeteneği yerinde olan; anlayışlı; zeki.
- kapasitesiz**, [kapasite-siz] *sf.* **1.** Kapasitesi olmayan. **2.** Anlama ve kavrama gücü yetersiz olan.
- kapaştırmak**, [kapa-ş-tır-mak قياشدرمق] {OsT} *gçl. f. [-ur]* Birlikte kapatmak.
- kapatılış**, [kapa-t-ıl-ış] *is.* Kapatılmak eylemi veya biçimi.
- kapatılma**, [kapa-t-ıl-ma] *is.* Kapatma eylemine uğrama durumu.
- kapatılmak**, [kapa-mak > kapa-t-mak > kapa-t-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kapatmak eylemi uygulanmak. **2.** Çalışma veya işlerliği ortadan kaldırılmak; feshedilmek. **3.** Kapalı bir yerde tutulmak; hapsedilmek.
- kapatış**, [kapa-t-ış] *is.* Kapatma eylemi veya biçimi.
- kapatma**, [kapa-t-ma] *is.* **1.** Kapalı hâle getirmek eylemi; kapatmak eylemi. **2.** Bir erkekle nikâhsız yaşayan ve geçimi o erkek tarafından sağlanan kadın; metres; kapama. **3.** Açık artırmaya çıkarılmadan, el altından gizlice ve değerinden aşağı alınmış mal. **4.** Yolsuz olarak elde edilmiş mal. **5. tıp.** Bir yara veya boşluğu çekip dikerek yapılan cerrahî işlem. **6.** Eskiden erkeklerin giydiği feslerin kenarından saçların çıkarılmasına verilen ad.
- kapatmak**, [kapa-mak > kapa-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kapalı hâle getirmek; kapamak. **2.** Bir şeyin üstünü bir örtü veya kapak ile örtmek. **3.** Bir gazete, dergi veya televizyonun yayınlanmasını yasaklamak; yayını durdurtmak. **4.** Bir malı piyasadan ucuz fiyata toplayıp stok yapmak, saklamak. **5.** Bir malı yasa dışı yollarla piyasa değerinden çok ucuza almak. **6.** Bir kadının masraflarını karşılamak suretiyle onunla nikâhsız yaşamak; metres tutmak. **7.** Bir eğlence veya genele açık bir yeri kendi özel hizmeti için kullanıma ayırtmak. **8.** Çıkış yolu bulamayacak, savunacak yanı kalmayacak şekilde sıkıştırmak; çaresiz bırakmak. ☞ **kapat almak**, {ağız} (Kâğıt oyununda taraflardan biri için) bir elde hiç kâğıt alamamak. [DS]|| **kapat etmek**, {ağız} Kâğıt oyununda taraflardan birine, bir elde hiç kâğıt aldirmamak. [DS]
- kapatırma**, [kapa-t-tır-ma] *is.* Kapatmasını sağlama.
- kapattırmak**, [kapa-mak > kapa-t-mak > kapa-t-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Birinin bir şeyi kapatmasını sağlamak. **2.** Birinin veya bir hayvanın dışarı ile ilişkisinin kesilmesini sağlamak; hapsettirmek.
- kapaz**, [kapa-mak > kapaz/ hapaz] {ağız} *is.* Yumruk; şamar. [DS]
- kapazlamak**, [kapaz-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir şey, başka bir şeye hiç aralık bırakmamacasına uymak; tastamam gelmek. [DS]
- kapcak**, -ğî [kap-çak] {ağız} *is.* → kapçak³. [DS]
- kapçık**, -ğî [kap-çık] {ağız} *is.* → kapçık. [DS]
- kapçuk**, -ğû [kap-çık / kap-cuk قبحوق] *is.* **1.** {ağız} → kapçık. [DS] **2.** {OsT} Buğdayın üstündeki sert kabuk. **3.** {OsT} Hurma salkımını örten kılıf.
- kapçuklanmak**, [kap-çık-la-n-mak] {ağız} *edil. f. [-ır]* → kapçıklanmak. [DS]
- kapça**, [kap-ça / kop-ça] {ağız} *is.* **1.** İlik. **2.** Kopça. [DS]
- kapçak¹**, [kap-mak > *kap-ış-ak > kapçak] {eT} *is.* Su kollarının birbirine kavuştuğu yer; kavşak. [DLT]
- kapçak²**, -ğî [kap-acak > kap-cak / kap-çak] *is.* **1.** Uzun saplı büyük çengel; büyük kanca. **2.** Eskiden kale kuşatmalarında duvarlara saplanan büyük kanca. **3.** Tulumbacıların çengeli.
- kapçak³**, -ğî [kap-çak] {ağız} *is.* **1.** Kitap ve defter yaprağı. **2.** Kitap veya defter kabı. [DS]
- kapçak⁴**, -ğî [kap-mak > kap-(a)çak] {ağız} *is.* Çelik çomak oyunu. [DS]
- kapçak⁵**, -ğî [kap > kap-çak] {ağız} *is.* Kap koyacak yer; sergen; raf. [DS]
- kapçak⁶**, -ğî [kap-çak] {ağız} *is.* Bayrak. [DS]
- kapçalamak**, [kap-ça-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yakalamak; tutmak. [DS]
- kapçalık**, -ğî [kap-ça-lık] {ağız} *is.* Sergen; raf; kap konulacak yer. [DS]
- kapçellemek**, [kap-mak > kap-ıçı+el-le-mek ?] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kapmak; almak. [DS]
- kapçık¹**, -ğî [kap-çık] *is.* **1.** Küçük kap. **2.** {ağız} Deri torba. [DS] **3. sf. bot.** Bir evcikli, çatlamaz, tek yumurtacıklı olan. ☞ **kapçık meyve**, *bot.* Kestane, ceviz, meşe palamudu gibi sert ve kuru kabuğu ile içi kaynaşmış, bir evcikli, tek yumurtacıklı katı meyve; aken.
- kapçık²**, -ğî [kap-çık] *is.* **1.** Herhangi bir şeyin dışını örten kabuk vb. şey. **2. mecaz.** Bir şeyin değersiz dış kısmı. **3.** Boş mermi kovanı. {ağız} (aynı) [DS] **4. bot.** Döllenmeden sonra gelişen ve meyveyi az çok saran ek kılıf; tahıldaki çanak yaprak. {ağız} (aynı) [DS] **5.** {ağız} Açılmış pamuk kozasındaki sert kısım. [DS] **6.** {ağız} Mısır koçanının üzerindeki yeşil kabuk. [DS] **7.** {ağız} Böcek kabuğu. [DS] **8.** {ağız} Tahıl tanelerinin kabuğu. [DS] **9.** {ağız} Ceviz, fındık ve badem gibi kabuklu yemişlerin dış kabuğu. [DS] **10.** {ağız} Meyve kabuğu. [DS] **11.** {ağız} Palamut kabuğu. [DS] **12.** {ağız} Sünnet derisi. [DS] **13.** {ağız} Göz kapağı. [DS] **14.** {ağız} Yaranın üstünü örten kabuk. [DS] **15.** {ağız} Kurutulmuş yeşil fasulye. [DS]
- kapçık³**, -ğî [kap-mak > kap-ış-ık] {ağız} *is.* Zamanından önce doğuran hayvan. [DS]
- kapçık⁴**, -ğî [kap-çık] {ağız} *is.* Kaplıca. [DS]
- kapçık⁵**, -ğî [lapçin (bir tür çizme)] {ağız} *sf.* (Ağız

- için) geniş. [DS] **kapçık ağız**, {ağız} *Sır saklamasını bilmeyen.* [DS]
- kapçık**⁶, **-ği** [kap-çık] {ağız} *is.* Gelincik otu; bökrek otu. [DS]
- kapçıklamak**, [kapçık-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Ceviz, mısır koçanı vb. için) yeşil kabukundan ayırmak.
- kapçıklı**, [kap-çık-lı] *sf.* 1. Kapçığı olan. 2. {ağız} (Erkek için) sünnet olmamış. [DS]
- kapçiksız**, [kap-çık-sız] *sf.* (Tohum için) dövme sırasında kapçıklarından ayrılmış olan; kapçığı bulunmayan.
- kapçımak**, [kap-çı(k)-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r]* (Ceviz, badem gibi kabuklu yemişler için) yeşil kabukları soyulmak. [DS]
- kapçın**, [kap-çın / lapçın] {ağız} *is.* 1. Çuhadan yapılmış, siyah kaytanlı bir tür tozluk. 2. Tabanı çuha, deri mest. [DS]
- kapçık**, **-ği** [kepçık] {ağız} *is.* → kepçık. [DS]
- kapçuk**, **-ğu** [kap > kap-çuk قیچوق] *is.* 1. {eT} Keten torba. [EUTS] 2. {ağız} Tahıl tanelerinin kabuğu. [DS] 3. {ağız} Yaranın üzerindeki kabuk. [DS] 4. {ağız} Kurutulmuş, yeşil fasulye. [DS] 5. {OsT} Buğdayın üstündeki sert kabuk. 6. {OsT} Hurma salkımını örten kılıf.
- kapçuklamak**, [kap-çık-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* → kapçıklamak. [DS]
- kapçur**, [? kapçur قیچور] {OsT} {ağız} *is.* 1. Hayvan vergisi. 2. Davar vergisi. [DS]
- kapela**, [İt. capello] (*kape'la*) *is.* 1. Şapka. 2. *dnz.* Çarmih, ıstralya vb. sabit arma kasalarının geçirilip oturtulduğu direk ve çubuk başları. 3. Filika, pusula, projektör gibi araç ve gereçleri dış etkilerden korumak için branda bezinden yapılmış örtüler. **kapela brandası**, Açık havada depo edilmiş araç, malzeme ve diğer eşyaları dış etkilerden korumak için kullanılan örtü. || **kapela etmek**, Sabit arma kasalarını direk ve çubukların başlarına geçirerek yerlerine oturtmak. || **kapela muşambası**, Çarpma sonucu hırpalanacak durumda olan, güvertede bulunan eşyaların üzerine geçirilen branda kılıf.
- kapella**, [İt. cappella] *is.* Küçük kilise; şapel.
- kapenk**, **-gi** [Erm. ğbank => kepenk] {ağız} *is.* Bacadan soğuk girmesini engellemek için ipe yatay ve dikey duruma getirilebilen tahta kapak. [DS]
- kapga**, [*kap-mak > kap-gâ] (*kapğa:k*) {eT} *is.* Büyük kapı; kale kapısı. [DLT] [ETY]
- kapgak**, [*kap-mak > kap-gāk] (*kapğa:k*) {eT} *is.* 1. Kapak; örtü. [ETY] [DLT] 2. Sadağın kapağı. [DLT]
- kapgaklanmak**, [kap-gāk > kapğak-la-n-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Kapaklanmak. [DLT]
- kapgan**, [*kap-mak > kap-gān] (*kapğa:n*) {eT} *sf.* 1. Kapan; yakalayan. [ETY] 2. Düşmanı kaçırmadan yakalayan. [ETY]
- kapguçı**, [*kap-mak > kap-ğu-çı] {eT} *sf.* Kapıcı; kapan; çalan. [DLT]
- kapı**, [eT. kap-mak (*kapamak*) > kap-uğ > kapu / kapı > kapı] *is.* 1. Bir bina, çadır, araç vb. içi ile dışarısını ayıran, açılıp kapanma düzeneği olan beden boşluğu. 2. Bu tür boşluğu kapatmaya yarayan, bina içinde odalara girişi sağlayan, aynı zamanda kapatıldığında diğer odalarla ilişkilerini kesen bir veya daha çok kanattan meydana gelmiş eleman. 3. Bir binanın, kurumun veya resmî dairenin ana girişi. 4. Eskiden sur içinde bulunan şehirlerin giriş ve çıkışının yapıldığı sur açıklığı. 5. Kişilere geçinme, barınma, yerleşme veya okuma gibi imkânların sağlandığı yer; iş yeri. 6. Güç durumlarda yardım istenilen kişi veya kurum. 7. Misafirlik için gidilen yer; ev gezmesi. 8. *mecaz.* Gerçekleşmesi mümkün olan şey; imkân; olanak. 9. Harcama yapılması gereken durum; ihtiyaç. 10. *mecaz.* Bir yerin çok yakını. 11. Tavlada pul dizilen yer. 12. Sıra dağlar arasında bulunan geçit; boğaz. 13. *spor.* Kayakçıların yarışta geçmek zorunda oldukları işaretli alan. 14. {ağız} Sokak; dışarı. [DS] 15. {ağız} Hükümet. [DS] 16. {ağız} Mahkeme. [DS] **kapı açmak**, 1. Bir işe başlamak. 2. Bir şeyin sözünü etmek. 3. Yüksek bir fiyat söylemek. || **kapı ağası**, 1. Av dışında padişahın yanında bulunan iç ağaların en kıdemlisi. 2. Sadrazam kapısının iç düzenini sağlamakla görevli kişi. || **kapı ağzı**, Kapının hemen yanı. || **kapı ağzında olmak**, Gelip çatmasına az kalmak; yakında olmak. || **kapı almak**, Tavlada en az iki pulu bir haneye koymak. || **kapı altı**, {ağız} 1. Polis ve jandarma karakolu. 2. Jandarma komutanı. [DS] || **kapı altı hasılatı**, Eyalet valileri ile sancak beylerinin halktan topladıkları önceden belli olmayan vergi ve ceza paraları. || **kapı aralığı**, argo. Piç. || **kapı aramak**, 1. Kendine geçimini sağlamak üzere çalışacağı bir iş aramak. 2. Ev gezmesi yapmak istemek. || **kapı arası**, Topkapı sarayında, tutuklanan devlet büyüklerinin kapatıldığı orta kapının iki yanındaki odalardan her biri. || **kapı baca**, Her yer. || **kapı baca açık olmak**, Korunaksız olmak; güvenlik açısından sağlam olmamak. || **kapı bağı**, {ağız} Gelin, oğlan evine giderken kız tarafından bir kişinin erkek tarafından aldığı bahşiş. [DS] || **kapı basarığı**, Kapıyı kapattıktan sonra arkadan konulan dayak; kapı dayağı. || **kapı bir komşu**, 1. Aynı dış kapıdan girip çıkan komşular. 2. Kapıları yan yana olan komşular. 3. Çok yakın olan komşular. || **kapı çatması**, Kapı takılsın veya takılmasın kapı için ayrılmış bir boşluğa duvar kalınlığında yerleştirilmiş sabit doğrama. || **kapı çuhadarı**, İmparatorluk döneminde, devlet teşkilatının ayak işlerinde, özellikle posta hizmetlerinde kullanılan görevli. || **kapıda**, Evin dışında. || **kapıda kalmak**, 1. Yaşı ilerlemesine rağmen henüz evlenmemek; evde kalmak. 2. Misafirlğe gittiği evde

kimseyi bulamayıp dönmek. || **kapı damarları**, anat. Kanı sindirim kanalından kapı toplardamarına götüren damarların tümü. || **kapıdan atsalar bacadan düşmek**, Arsız ve yitimsiz olmak. || **kapıdan bakmak**, Eve kapanıp dışarı çıkmamak. || **kapıdan baktırmak**, Birinin evden çıkmasına izin vermemek; eve kapatmak. || **kapıdan çevirmek**, Gelen birisini eve kabul etmemek; içeri almamak. || **kapıdan hamam**, {ağız} folk. Nişandan sonra, gelene ikram olarak güvey tarafının yaptığı hamam töreni. [DS] || **kapıdan kapıya**, Evden eve. || **kapı dışarı etmek**, Kovmak; dışarı atmak. || **kapı duvar olmak**, Zili veya kapı tokmağı çalındığı hâlde içeriden hiç ses gelmemek. || **kapı gemisi**, dnz. Bir koyun veya limanın girişini koruyan savaş gemisi. || **kapı gibi**, Yapısı iri olan; iri yarı; cüsseli. || **kapı hakkı**, {ağız} → kapı bağı. [DS] || **kapı halkası**, Eski evlerde kapıları açıp kapatmakta kullanılan ve kanatlar üzerine takılan halka. || **kapı halkı**, Zengin ve büyük bir evde çalışan kişilerin tümü. || **kapı kadar**, Normalden daha büyük olan. || **kapı kâhyası**, tar. İmparatorluk döneminde, beyliklerin, yabancı devletlerin, eyalet valilerinin, vezir ve beylerbeylerinin devletle ilgili işlerine bakan görevli; kapı kethüdası. || **kapı kanadı**, Birkaç parçadan meydana gelmiş kapıların her bir parçası. || **kapı kapamaca**, Evde kimse kalmamış olarak; evde kimse olmadan. || **kapı kapamak**, 1. Birinin bir yere girip çıkmasını engellemek; yasaklamak. 2. Birinin kısmetini kesmek. || **kapı kapı aramak**, Bakılabilecek her yere bakmak, aramak. || **kapı kapı dolaşmak**, Ev ev gezmek; her eve uğramak. || **kapı karşı**, Birbirine çok yakın iki kişi; yakın komşu. || **kapı kethüdası**, İmparatorluk döneminde, beyliklerin, yabancı devletlerin, eyalet valilerinin, vezir ve beylerbeylerinin devletle ilgili işlerine bakan görevli; kapı kâhyası. || **kapı kızı**, {ağız} Hizmetçi kız; besleme. [DS] || **kapı kolu**, Kapıları açıp kapamaya yarar metal tutamak. || **kapı komşu**, Bitişikte oturan kimseler. || **kapı kulu**, tar. İmparatorluk döneminde padişahın kumandası altında bulunan, devletten aylık alan ve sürekli görev yapan atlı ve yaya askerî teşkilat. || **kapı kuzusu**, Avlu veya han kapısı gibi büyük bir kapının içinde, bir insan gelip geçecek büyüklükte yapılmış küçük kapı. || **kapı küpesi**, {ağız} Asma kilit. [DS] || **kapıları açık tutmak**, Herhangi bir konuda, ilişkiyi kesmeden anlaşmayı sağlamaya veya anlaşma ortamını sürdürmeye çalışmak. || **kapıları kapamak**, Bütün ilişkileri kesmek; anlaşma ortamını yok etmek. || **kapılar yüzüne kapanmak**, Amacına ulaşacak olanaklardan yoksun bırakılmak. || **kapı mandalı**, 1. Kapıyı kapalı tutmaya yarar mandal. 2. mecaz. İşe karıştırılmayan, kendisine önem verilmeyen kişi; önemsiz kişi. || **kapının önüne koymak**, 1. Bir kimseyi işten kovmak; çıkarmak. 2. Eşlerden birisi, diğerini evden çıkar-

mak, kovmak. || **kapı numarası**, Her ev için verilmiş resmî adres numarası. || **kapı oğlanı**, 1. Kapı çuhadarı yamağı. 2. Saraylarda kapı hizmetlerine bakan hadımlara verilen ad. 3. Elçiliklerde tercüman yardımcısı. || **kapısı açık**, Konuksever; misafirperver. || **kapısı ardına dayalı**, Her zaman misafir kabul eden ev veya kimse. || **kapısı bacası yok**, Gelişigüzel yapılmış bina. || ... **kapısı çalmak**, Birine veya bir kuruma başvurmak; birinden veya bir kurumdan yardım istemek. || **kapısına düşmek**, Birinden yardım istemek zorunda kalmak; ona mecbur olmak. || **kapısına kilit vurmak**, 1. Bir iş yerini kapatmak; çalıştırmamak. 2. Bir yeri kapayarak girip çıkmayı engellemek. || **kapısında büyüme**, Bir kimsenin evinde yetişmek. || **kapısında çalışmak**, Birinin evinde, hizmetinde çalışmak. || **kapısını açmak**, Kabul etmek; buyur etmek; çağırmak; içeri almak. || **kapısını aşındırmak**, Birinin yanına çok gitmek. || **kapısını çalmak**, Birinden yardım istemek; başvurmak. || **kapısını kimse çalmamak**, Arayıp soran kimsesi bulunmamak. || **kapısının köpeği olmak**, Birine aşırı bağlı olmak; kul köle olmak. || **kapısını yapmak**, Söyleyeceği, isteyeceği şeye hazırlamak. || (...ın) **kapısı ... (olmak)**, ... kadar para gerektirmek. "Bu gezinin kapısı en az beş yüz liradır." || **kapı tapanı**, {ağız} Kapı eşiği. [DS] || **kapı tokmağı**, Zil yerine kullanılan ve kapıyı çalmaya yarayan, hareketli ses çıkaran küçük tokmak. || **kapı toplardamarı**, anat. Karaciğere kan götüren toplardamar. || **kapı topuzu**, Bir kapıyı açmaya veya kapamaya yarar metal yuvarlak tutamak. || **kapı tutmak**, Bir işe girmek; hizmete başlamak. || **kapıya bacaya çıkmamak**, Dışarı hiç çıkmamak, hep evde oturmak; kimse ile görüşmemek. || **kapıya dayanmak**, 1. Gelip çatmak; vakti gelmek. 2. Bir şey elde etmek veya almak için birini zorlamak; tehdit etmek; mecbur tutmak. 3. Yakınına gelmek; yaklaşmak. || **kapıya dikilmek**, Zor kullanmak; tehdit etmek. || **kapı yapmak**, 1. Söyleyeceği, isteyeceği şeye hazırlamak. 2. Ev gezmesi yapmak || **kapı yayı**, Kapıyı kapalı tutmaya yarayan düzeneç. || **kapı yeri**, sosy. Evliliğin başlangıcında karı kocanın oturma yeri olarak kadın tarafının köyünü seçmeleri âdeti. || **kapıyı açmak**, 1. Başlamak. 2. Önderlik etmek; örnek olmak. || **kapıyı büyük açmak**, Çok masraflı bir işe girişmek. || **kapıyı göstermek**, Kovmak; gitmesini istemek; uzaklaştırmak. || **kapıyı kırıp odun etmek**, Sıkıntılı bir durumdan kurtulmak için değerli bir şeyi ucuz fiyata satmak; feda etmek. || **kapıyı odun etmek**, Yoksul düşmek; darda kalmak. || **kapı yoldaşı**, Aynı yerde ve işte çalışanların her biri. || **kapı zinciri**, Bir kapıyı içeriden kapatmaya yarayan, dışarıdan gelenin kim olduğunu anlayacak kadar açıklık bırakabilen kısa zincir.

kapıcak, -ği [kap-acak] {ağız} is. Ateşleyici madde. [DS]

kapıcılık, -ği [kapı-ca-lık] {ağız} *is.* Soğuğa engel olmak için, oda kapısının dışına yapılan ve dışarıdan açılan ikinci camlı kapı. [DS]

kapıcı¹, [kapı-cı] *is.* 1. Bazı kurum, iş yeri ve apartmanlardaki kapıları bekleyen, giren ve çıkanı kontrol eden, gerektiğinde temizlik ve alış veriş işlerini yürüten görevli. 2. Kapı yapıp satan kimse. 3. *tar.* Osmanlı devlet kuruluşunda saray kapılarını beklemekle görevli sınıfın unvanı. ☞ **kapıcı başı**, *tar.* İmparatorluk döneminde saray kapıcılarının subayına verilen unvan. || **kapıcılar kethüdası**, *tar.* İmparatorluk döneminde kapıcı ve kapıcı başlarının en büyük amiri.

kapıcı², [kap-mak > kap-ı-cı] *sf.* Kapan; kapma işini yapan. ☞ **kapıcı karga**, {ağız} *Gördüğü her şeyi almak isteyen kimse.* [DS]

kapıcık, -ği [kapı-cık] *is. bot.* Yumurtacığın tepesinde bulunan ve yumurtacığ örtneklerinin iyice bitişmemesinden meydana gelen, çiçek tozunun çoğunlukla oosfere ulaşmak için geçtiği kanal.

kapıcılık¹, -ği [kapı-cı-lık] *is.* Kapıcının yaptığı iş; kapıcının görevi.

kapıcılık², -ği [kap-mak > kap-ı-cı-lık] {ağız} *is.* Kapma işi; kapıcı olma durumu. [DS]

kapıcına, [kapı-cı-n-a] {ağız} *sf.* (Hayvan için) zamanından önce doğurmuş olan. [EG]

kapıg, [*kap-mak (örtmek) > kap-ıg] {eT} *is.* 1. Kapı. [ETY][EUTS][Gabain][Tekin] 2. Geçit. [ETY]

kapıgıcı, [kapıg > kapıg-çī] (kapıgçı:) {eT} *is.* Kapıcı. [İKPOy.]

kapıgıg, [kapıg-lıg] {eT} *sf.* Kapılı; kapısı olan. [DLT]

kapıka, [? kapıka] {ağız} *is.* Güğüm. [DS]

kapıkule, [kapı+kule] *is.* Kale ve sarayların girişinde iki yanlı olarak yapılmış koruma kuleleri ve bu kulelerin bulunduğu anıtsal yapı.

kapıl, [kapı-l] {ağız} *is.* Dikdörtgen. [DS]

kapılandırma, [kapı-la-n-dır-ma] *is.* Birine birinin yanında iş bulmasını sağlama.

kapılandırmak, [kapı-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir kimsenin, birinin yanında veya bir iş yerinde iş bulmasını, işe girmesini sağlamak; kapılanmasını sağlamak.

kapılanma, [kapı-la-n-ma] *is.* 1. Kapı sahibi olmak eylemi. 2. Bir işe yerleşme.

kapılanmak, [kapı-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* 1. Kapı sahibi olmak; kapı edinmek. 2. Bir işe girmek; o işte yerleşip kalmak. 3. (Kapılı leventler için) efendileri görevden alınca yeni bir kapıda görev almak.

kapılğan, [kap-ıl-mak > kap-ıl-gan] *sf.* Kolayca kapılan; bir şeye, başkalarının sözüne çabucak inanan ve etki altında kalan.

kapılğanlık, -ği [kap-ıl-gan-lık] *is.* Kapılğan olma durumu; kapılğan kimsenin niteliği.

kapılı, [eT. kapıg-lıg > kapı-lı] *sf.* 1. Kapısı olan; kapısı bulunan. 2. *gnşl.* Bir işte çalışan. 3. Resmî dairede görev yapan. 4. Tavlada iki pulla kapanmış olan hane. ☞ **kapılı bacalı**, (Ev, bina vb. için) her şeyi tam; eksiksiz. || **kapılı bacalı olmak**, *Anlaşmazlığa düşmek; davalı olmak.* || **kapılı levent**, {OsT} *tar.* İmparatorluk döneminde bir beylerbeyi veya vezir kapısında hizmet eden levent. || **kapılı ulufesi**, {OsT} *tar.* Yeniçeri kütüğüne yazılı oldukları hâlde, kışlaya gitmeyerek efendilerinin daire hizmetleriyle uğraşanların aldıkları maaşa verilen ad.

kapılık, -ği [kapı-lık] *is.* 1. Kapı olma durumu. 2. {ağız} *sf.* Kapı yapmaya uygun, ... cm kalınlığında, 0-45 cm genişliğinde, 00-225 cm boyunda budaksız tahta. [DS]

kapılış, [kap-ıl-ış] *is.* Kapılmak eylemi veya biçimi.

kapılma, [kap-ıl-ma] *is.* Kapılmak veya sürüklenmek eylemi.

kapılmak¹, [kap-mak (kapamak) > kap-ıl-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* 1. Kapanmak. [ETY] [DLT] 2. *edil. f.* Kapatılmak. [ETY] 3. Hapsedilmek. [DLT]

kapılmak², [kapmak > kap-ıl-mak قاپلمق] *edil. f. [-ır]* [OsT. -ur] 1. Kapma işi yapılmak. 2. Zorla ele geçirilmek; açığözlükle elde edilmek. 3. Bir doğal etkenin etkisinde kalarak sürüklenmek. 4. *dönşl. mecaz.* Bir şeyin veya kimsenin çekiciliğine aldanıp ona doğru yönelmek; kendini kaptırmak. {OsT} (aynı) 5. *mecaz.* Birine güvenip boş bulunarak sözlerine kanmak; aldanmak. 6. *mecaz.* Elinde ve iradesinde olmadan bir şeye veya birine uymak; sürüklenmek. 7. *mecaz.* Aşık olmak; tutulmak; bağlanmak. 8. *mecaz.* Bir duygunun aşırı etkisinde kalmak ve o etkiyle hareket etmek.

kapıma, [kapa-mak > kapa-ma] {ağız} *is.* Sarımsaklı az sulu et yemeği. [DS]

kapıncak, -ği [kap > kap-ın-cak ?] {ağız} *is.* 1. Tahıl konulan sandık. 2. Tahta kutu. [DS]

kapınmak, [kâp-mak (kapamak) > kap-ın-mak] {eT} *dönşl. f. [-ır]* [eT. -ur] 1. Yağma eder görünmek. [DLT] 2. Hastalığa yakalanmak. [DLT] 3. {ağız} Ağrı, sızıdan veya açlıktan kıvrınmak, oraya buraya saldırmak. [DS] 4. {ağız} Çabalamak; uğraşmak. [DS] 5. {ağız} Birden heyecanlanmak. [DS] 6. {ağız} Yitirdiği şeyi, üzülererek, dövünerek aramak. [DS] 7. {ağız} Dilenmek. [DS] 8. {ağız} Aldanmak. [DS] 9. {ağız} Aşık olmak; sevdalanmak. [DS] 10. {ağız} Uymak; benzemek. [DS]

kapıra, [İt. caparro] {ağız} *is.* Kaparo; pey. [DS]

kapırcak, -ği [kap-ır-cak] {ağız} *is.* Gelincik otu; börek otu. [DS]

kapırçak, [kab > kab-ır-çak] {eT} *is.* → kabırçak. [ETY]

kapısal, [kapis ? > kapis-al] {ağız} *is.* Değirmende tahıl doldurulan yer. [DS]

kapısalık, -ğı [kapı-ca-lık] {ağız} *is.* Seyrek çakılmış tahtalardan yapılmış bahçe kapısı; çit kapı. [DS]

kapısalıvermek, [kap-mak+sal-mak+ver-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Elindeki şeyi gücü yettiği kadar uzağa fırlatmak. [DS]

kapısız, [kapı-sız] *sf.* **1.** Kapısı olmayan; kapısı bulunmayan. **2.** *mecaz.* İşsiz; çalışmaya gidecek bir yeri olmayan. ☞ **kapısız bacasız**, *Hiçbir eksiği giderilmemiş yeni ev veya kullanılamayacak derecede harap olmuş ev.* || **kapısız kalmak**, *İşsiz kalmak; işini kaybetmek.*

kapıska, [? kapıska] {ağız} *is.* **1.** Büyük çivi. **2.** Küçük çivi. [DS]

kapış, [kap-mak > kap-ış] *is.* **1.** Kapmak eylemi veya biçimi; kapıp alma. {eT} (aynı) [DLT] **2.** {eT} Yağma etme; çalma. [DLT] **3.** {eT} Zimmete geçirme. [Clason] **4.** Kapışmak eylemi. ☞ **kapış kapan etmek**, *Göz açıp kapayıncaya kadar bitirmek; kapışmak.* || **kapış kapış**, *Kapışarak.* || **kapış kapış gitmek**, *Çabucak satılmak; bitmek.* || **kapış kapış yemek**, *Büyük bir iştahla yemek.*

kapışılma, [kap-ış-ıl-ma] *is.* Kapışma eylemi yapılmama durumu.

kapışılmak, [kap-ış-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kısa bir süre içinde kapışarak bitirilmek. **2.** Güreşe veya kavgaya tutuşulmak.

kapışlamak, [kapış-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Yağma etmek. **2.** Yağma edermiş gibi yemek. [DS]

kapışma, [kap-ış-ma] *is.* Kapışmak eylemi.

kapışmak, [kap-mak > kap-ış-mak] *işteş. f. [-ır]* **1.** Bir şeyi birlikte kapmak suretiyle almak; bitirmek. {eT} (aynı) [DLT] [Gabain] **2.** Birbirini tutarak kavga etmek; kavgaya tutuşmak. **3.** Güreşe girişmek; güreş tutmak. **4.** {eT} Karşı durmak; mücadeleye girişmek. [EUTS] **5.** *argo.* Öpüşmek. **6.** {eT} Asmak. [EUTS] ☞ **kapışan gitmek**, {ağız} *1. Yağma eder gibi satılmak. 2. İsteklisi çok olmak.* [DS] || **kapışan kapışana**, {ağız} *Kapış kapış.* [DS]

kapıştırma, [kap-ış-tır-ma] *is.* Kapışmalarını sağlama.

kapıştırmak, [kap-ış-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kapışmalarını sağlamak; kapışmak eylemini yaptırmak. **2.** Kapışmak eylemine sebep olmak. **3.** Kavga ettirmek. **4.** Güreş tutturmak.

kapız¹, [kāb > kap-ız] {ağız} *is.* **1.** Derin vadi; kayon; geçit; boğaz. **2.** Toprak altında bulunan taş tabakası. **3.** Rüzgâr tutmayan, kapalı yer. **4.** Dik yamaç. **5.** Uçurum. [DS]

kapız², [Ar. kabz] {ağız} *is.* Kabız, peklik. [DS]

kapiça, [? kapiça] {ağız} *is.* Mısır patlağı. [DS]

kapik, -ği [Rus. kopek] *is.* Rus para birimi olan rublenin yüzde biri değerindeki para. ☞ **kapik oynanamamak**, *1. Bir alışverişte söylenen rakamda*

küçük bir değişiklik bile yapmamak. 2. Para vere-rek satın almaya değmemek.

kapiler, [Lat. capillus (saç) > Fr. capillaire] *sf.* Kılcal. ☞ **kapiler damar**, → kılcal damar.

kapıs, [? kapıs] {ağız} *is.* Değirmencinin öğütme payı olarak aldığı un. [DS]

kapital, -li [Lat. capitalis (baş) ait] > Fr. capitale] *is. ekon.* Bir ticarî işletmenin kurulması için gerekli olan para ve paraya çevrilebilir malların bütünü; ana mal; sermaye.

kapitalist, [Fr. capitaliste] *is.* **1.** Bir işletme için gerekli olan sermayeyi sağlayan kimse; sermayedar. **2.** Üretim ve işletme araçlarını özel mülkiyetinde bulunduran; sermayedar, ana malcı. **3.** Üretim ve işletme araçlarının özel mülkiyette bulunması görüşünde olan; ana malcı.

kapitalizm, [Fr. capitalisme] *is. siy.* Üretim ve işletme araçlarının özel mülkiyette bulunması esasına dayanan siyasal sistem; kapitalizm; ana malcılık.

kapitone, [Lat. caput (baş) > capitone (büyük baş) > Fr. capitoné] *is.* **1.** İki kat kumaş arasına pamuk, yün, sünger vb. maddeler konularak dikilmiş kaba-rık kumaş. **2.** *sf.* Bu kumaştan yapılmış olan.

kapitulasyon, [Lat. capitulum (bölüm başlığı, sözleşme maddesi) > Fr. capitulations] *is.* **1.** Şartname. **2.** *tar.* İmparatorluk döneminde yabancılara tek taraflı olarak bahsedilen veya anlaşmalarla tanınan çeşitli ticarî imtiyaz veya haklar.

kapiyh, [Rus. kopeyka] {ağız} *is.* Değersiz para. [EG]

kapkaç, [kap- + kaç-] *is.* **1.** Bir malı veya şeyi kapıp kaçmakla edinilen sahiplik; hırsızlık; çalma. **2.** Bir şeye yeterince özen göstermeden, üstünkörü yapılan iş. ☞ **kapkaç düzeni**, *Kapkaç usulünün yaygın olduğu toplum düzeni.*

kapkaççı, [kap- + kaç-çı] *is.* **1.** Para ve değerli eşyaları kişilerin elinden, çantasından, cebinden kapıp kaçmak yoluyla hırsızlık yapan kimse. **2.** Fırsatlarından yararlanarak haksız kazanç elde eden kimse; vurguncu. **3.** İşini gelişi güzel yapan, gereken özeni göstermeyen kimse.

kapkaççılık, -ğı [kap- + kaç-çı-lık] *is.* **1.** Kapkaççı olma durumu. **2.** Kapkaççıya özgü davranış.

kapkap¹, [kap-mak > kap+kap] {ağız} *is.* Yağma. ☞ **kapkap günü**, {ağız} *Yağma günü.* [DS]

kapkap², [Ar. habhab] {ağız} *is.* Takunya. [DS]

kapkara, [ka(p)+ka/ra] (ka'pkara) *sf.* **1.** Her yanı kara olan; büsbütün kara. **2.** Çok kara; kömür gibi.

kapkaranlık, -ğı [ka(p)+ka/ra-n-lık] (ka'pkaranlık) *sf.* Çok karanlık.

kapkarşu, [kap+karşu قیقرشو] *zf.* Tam karşı.

kapkın, [kap-kın] {ağız} *sf.* Düzenli; uygun. [DS]

kaplak¹, -ğı [kap-la-k] {ağız} *is.* Kaplumbağa. [DS]

kaplak², -ğı [kap-la-mak > kap-la-k] {ağız} *is.* Baltanın ağzı tam yıpranmadan üzerine vurulan ikinci bir demir parçası. [DS]

kaplakpişi, [kap-la-k+peş-i] {ağız} *is.* Kadınların tak-tıkları altınlı başlık. [DS]

kaplam, [kap-la-mak > kap-la-m] *is. man.* 1. Bir terimin belirli sayıda nesneyi kapsama niteliği; şü-mul. 2. *dbl.* Bir kelimenin taşıdığı anlamların tümü.

kaplama¹, [kap-la-ma] *is.* 1. Bir şeyi bir kabın içine alma. 2. Bir şeyi dış etkilerden korumak ya da süs-lemek için onun yüzeyine daha dayanıklı veya daha güzel görünen bir kat geçirme, yapıştırma işi. 3. Bir yüzey üzerinde değişik bir maddeden oluşturulan kat. 4. Tomruğun dilme makinelerinden geçirilmesi ile hazırlanan kalınlığı beş mm'den az olan ağaç levha. 5. Çepeçevre sarılma; yayılma; örtme. 6. Üzerine daha dayanıklı asfalt, mıcır gibi bir madde sermek suretiyle meydana getirilen yol veya yolun bu katı. 7. Kitaplara cilt geçirme işi veya kitaba geçirilen cilt. 8. Dış tacında mine tabakasının yerini tutan sentetik madde. 9. İmparatorluk döneminde, sarayda suç işleyen zenci hadımağalarına uygulanan dayak cezası. 10. {ağız} Eskiyen yorgana son-radan takılan dikişsiz yüz. [DS] 11. {ağız} Yorgana yüz geçirme işi. [DS] 12. {ağız} Kadın ceketi. [DS] 13. {ağız} Gocuk. [DS] 14. *sf.* Üzeri daha değerli bir madde ile kaplanmış olan.

kaplama², [kap-la-ma] {ağız} *is.* 1. Soğan ile pirinç yağda kavrulduktan sonra pişirilen pilav. 2. Sacda pişirilmiş mısır unundan yapılmış bir tür börek. [DS]

kaplamacı, [kap-la-ma-cı] *is.* 1. Kaplama işlerini yapan kimse. 2. Çeşitli metalleri altın, gümüş gibi değerli metallerle kaplamayı meslek edinmiş usta. 3. Tahta parçalarını tutkallayarak preste sıkıştırarak suretiyle kaplama yapan işçi. 4. İki ayrı metal yap-rağı haddeden geçirerek kaynaksız olarak yapıştır-an işçi.

kaplamacılık, -ği [kap-la-ma-cı-lık] *is.* Kaplamacı-nın işi ve mesleği.

kaplamak, [kap > kap-la-mak قپلامق] *gçl. f. [-r] [-l(t)-yor]* 1. Bir şeyi bir kılıfı, kabın içine alıp sar-mak. 2. Bir şeyi dış etkilerden korumak ya da süs-lemek için onun yüzeyine daha dayanıklı veya daha güzel görünen bir kat geçirmek, yapıştırmak. 3. (Yer, zemin için) halı, kilim, taş vb. döşemek; yaymak. 4. {OsT} Çevresini sarmak; çepeçevre do-lanmak; kuşatmak; her yanını çevirmek ; muhasara etmek. 5. (Hastalık vb. için) bir yüzey ve cilt üze-rinde veya organ içinde yaygın şekilde meydana gelmek; vücudu sarmak; bürümek. 6. Bir yeri veya arazi parçasını doldurmak; örtmek. 7. Alan olarak yer işgal etmek. 8. (Duygusal bir durum için) kişi veya topluluğu yoğun olarak etkilemek; doldur-mak. 9. (Bir fiziksel olay veya durum) yayılarak etkisi altına almak. 10. Bir metali daha değerli bir metal ile örtmek. 11. *mecaz.* (Ad, unvan, hüner, kahramanlık vb.) herkes tarafından bilinir olmak; yayılmak; dağılmak; duyulmak. 12. (Dış için) tacın

üzerini bir metal koruyucu ile kapatmak. 13. Dikiş-li bir kitaba kap geçirmek. 14. *fiz.* Bir iletkeni ya-lıtmak veya dış etkilerden korumak amacıyla üze-rini bir tekstil malzemesi veya yalıtkan madde ile sarmak.

kaplamalı, [kap-la-ma-lı] *sf.* Üzeri herhangi bir mad-de ile kaplanmış olan.

kaplamdaş, [kap-la-m-daş] *sf. man.* Kaplamaları aynı olanlar.

kaplamalı, [kap-la-m-lı] *sf. man.* Anlamı içinde belirli sayıda varlık, kavram vb. taşıyan; kaplayan.

kaplamsal, [kap-la-m-sal] *sf. man.* Kaplamla ilgili olan; kaplamla ilgili olarak; bir şeyin kaplamına ilişkin.

kaplan, [eT. kap-mak > kap + -lan (yırtıcı)] *is. zool.* Kedigillerden, Asya'da yaşayan, turuncu kıvıllı post-lu, beyaz karınlı, postu kendine özgü siyah çizgisel beneklerle kaplı, büyük yırtıcı bir hayvan, (*Pan-thera tigris / Leo tigris / Felis tigris*). {eT} {eAT} (ay-nı) [EUTS] ☞ **kaplan atlaması**, *spor.* Çift ayakla sıçrayarak kazanılan hız ile bir engel üzerinden geçtikten sonra yardımcı iki kişinin omuzlarına tutunmak suretiyle hız kesip iki ayak üstüne düş-me.|| **kaplan böcek**, *zool.* Kın kanatlılardan kum-sallarda yaşayan başka böcekleri avlayarak yaşa-yan bir tür böcek, (*Cicindela campestris*).|| **kaplan böcekler**, *zool.* Kın kanatlılardan bitki, hayvan ve insan sağlığına zararlı böcekleri avlayarak sağlığa yararlı olan, güzel ve parlak renkli böcekler famil-yası, (*Cicindelidae*).|| **kaplan derisi**, *Deri sanayi-inde çok tutulan ve kadın giysisi yapılan bir tür deri.*|| **kaplan postu**, 1. Kaplanın kürk ve başka amaçla kullanılan postu. 2. Kaplan postu desenin-de dokunmuş kumaş vb. şey. 3. *bot.* Koyu turuncu, üzerinde siyah benekleri olan bir tür susam çiçeği.

kaplanboğan, [kaplan+boğ-an] *is. bot.* Dügün çiçe-ğigillerden, Kuzey Doğu Anadolu dağlarının ya-maçlarında, çayırarda ve nemli yerlerde yetişen, kalın kökleri üzerinde şalgama benzer yumruları bulunan, zehirli alkaloidlerden meydana gelen etkin bir madde taşıyan çok zehirli bir bitki; boğan otu-nun bir türü; kurtboğan; itboğan, (*Aconitum nepellus*).

kaplangoz, [Yun. khokhliangkhos] {ağız} *is.* Salyan-goz. [DS]

kaplanış, [kap-la-n-ış] *is.* Kaplanmak durumu veya biçimi.

kaplanma, [kap-la-n-ma] *is.* Kaplamak eylemi ya-pılmak durumu.

kaplanmak¹, [kap > kap-la-n-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Kap sahibi olmak. [DLT]

kaplanmak², [kap-la-mak > kap-la-n-mak قپلامق] *edil. f. [-ır]* 1. Kaplamak işi yapılmak. 2. {eAT} Sa-rılmak; muhasara edilmek.

kaplanmak³, [kap-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Üzerine çökmek veya kapanmak; abanmak. [DS]

kaplatış, [kap-la-t-ış] *is.* Kaplatmak eylemi veya biçimi.

kaplatma, [kap-la-t-ma] *is.* Kaplatmak eylemi.

kaplatmak, [kap-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Kaplamak işini bir başkasına yaptırmak.

kaplayı, [kap-la-y-ı قاپلايى] {OsT} *zf.* Her tarafı kaplanmış, sarılmış olarak.

kaplayış, [kap-la-mak > kap-la-y-ış] *is.* Kaplamak eylemi veya biçimi.

kaplayu, [kap-la-y-u قاپلايو] {OsT} *zf.* Her tarafı kaplanmış, sarılmış olarak.

kaplı, [kap-lı] *sf.* 1. Bir şeyle tamamen kaplanmış, örtülmüş olan. 2. Belirtilen bir şeyle kaplanmış olan. 3. Kabı olan; kap sahibi olan.

kaplıbağa, [kap-lı+bağa قاپلى باغا] {OsT} *is.* Kaplumbağa.

kaplıca¹, [kap-lu (örtülü) > kap-lı + ı-lı-ca > kaplıca] (*kaplı'ca*) *is.* Sıcak suyu doğal olarak çıkan hamam; üzeri örtülü ılıca. ☞ **kaplıca tedavisi**, *Maden sularından yararlanılarak kullanılan tedavi metotlarının tümü.*

kaplıca², [kap-lı-ca] *is.* Kışı uzun ve çetin geçen yerlerde yetişen, taneleri kavuzcuğuna sıkı sıkıya yapışık bir çeşit kapçıklı, bulgurluk buğday, (*Triticum monococcum / Spelta*).

kaplıcaburgaz, [kaplıca+burgaz] {ağız} *is.* Ceviz. [DS]

kaplıcalık, -ğı [kaplıca-lık] *sf.* 1. Kaplıcada kullanılmaya uygun. 2. Kaplıca kurmaya uygun.

kaplık¹, -ğı [kap-lık] *sf.* 1. Defter, kitap kabı yapmaya uygun (şey). 2. (Belirtilen sayıda ve belirtilen kabı) dolduracak miktarda. 3. *is.* Kaplama eşyası. ☞ **kaplık oğul**, *Ana karnundan kesesi ile doğan çocuk, uğurlu sayılır.* [DLT]

kaplık², -ğı [kap-lık] {ağız} *is.* Ağıl. [DS]

kaplık³, -ğı [kap-lık] {ağız} *is.* Mutfaqlarda kap kacak konulan yer. [DS]

kaplıkurba, [kap-lı+kurbağa] {ağız} *is.* Kaplumbağa. [DS]

kaplıma, [kap-la-ma] {ağız} *is.* Börek. [DS]

kaplıbağa, [kap-lu + bağa قاپلو باغا] {eAT} {OsT} *is.* Kaplumbağa.

kaplıbağa, [eT. kap-lu-n + baka > kaplıbağa [EREN]] *is. zool.* Oval, kemiksi ve sert bir kabuk içinde yaşayan, dört kısa bacaklı, dişsiz gaga ağızlı bir sürüngen hayvan, (*Testudo, Chelonia*). ☞ **kaplıbağa gibi**, (*Kişi için*) soğukkanlı ve yavaş hareket eden. || **kaplıbağa yürüyüşü**, *Çok ağır olarak yapılan yürüyüş.*

kaplıbağalar, [kaplıbağa-lar] (*kaplu'mbağa*) *is. zool.* Sürüngenlerden, sırtı ve bağı iskelet kemikleri ile kaynaşmış sert kemiksi bir bağa ile kaplı, karada ve suda yaşayan pek çok türü bulunan, yumurta ile çoğalan bir alt sınıf, (*Chelonia*).

kapma¹, [kap-ma] *is.* 1. Kapmak eylemi. 2. Hile ve aldatmaca ile elde edilen mal veya kazanç. 3. *fiz.* Bir nükleer ya da atomik sistemin ek bir parçacık elde ettiği süreç. 4. *sf.* Kapmaca.

kapmaca, [kap-maca] *sf.* 1. Kاپarak ele geçirilen; zor kullanılarak alınan. 2. *is.* Kاپarak ele geçme; kapma.

kapmak¹, [kap-mak] *gçl. f. [-ar]* 1. {eT} Tutmak. {eAT} (*aynı*) [ETY] [DLT] [EUTS] [DK] [KB] [Gabain] 2. {eT} Dokunmak. [DLT] 3. {eT} Yakalamak. {eAT} (*aynı*) [EUTS] [ETY] [Gabain] [DK] 4. {eT} Yere veya bir şeye çalmak, vurmak; çarpmak; uçurmak. [DLT] [ETY] 5. {eT} Hücum etmek; hücum ederek savuşturmak. [DLT] [ETY] 6. Birinin elinde tuttuğu, yanında bulundurduğu bir şeyi zorla alıp götürmek. 7. Bir şeyi birdenbire ve çekerek almak; kullanmak amacıyla eline almak. 8. Atılan bir şeyi elle tutmak; yakalamak. 9. (Yırtıcı hayvanlar için) yakalayıp öldürmek. 10. Kısırtarak koparmak veya yaramak. 11. (Hayvanlar için) ısırarak yaramak. 12. İştme ve görme yoluyla tezden öğrenmek; çabuk kavramak. 13. (Yer için) çabuk davranarak işgal etmek; tutmak; sonradan gelecek birileri için ayırmak. 14. (Hastalık, mikrop, kötü huy için) kendine bulaştırmak; kendisine çabucak bulaşmak; geçmek. ☞ **kapının elinde kalmak**, 1. Çok isteniyor veya aranıyor olmak. 2. Kim önce davranırsa onun elinde kalmak. || **kapın kapana**, 1. Çok ucuza satılan bir şeye kişilerin rağbetiyle. 2. Yağma edilerek. || **kapıp koyuvermek**, Sorumluluğunda olan şeyleri ihmal etmek; olayları kendi aktışına bırakmak; boşlamak.

kapmak², [kap > kap-mak قپمق] *gçl. f. [-ar]* 1. {eT} Kapamak; örtmek. [EUTS] [ETY] [Gabain] 2. {eAT} Kaplamak; istila etmek.

kapmak³, [kop-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ar]* Türemek; çıkmak. [DS]

kapmık, -ğı [kap-mık] {ağız} *is.* Düğün yemeği. [DS]

kapni, [Fr. capnie] *is.* Kanda erimiş hâlde bulunan karbondioksit miktarı.

kapnisit, [Fr. kapnicite] *is. min.* Hidratlı doğal alüminyum fosfat.

kaporta¹, [Lat. bucca (ağız) + porta (kapı) > bocca-porto] (*kapo'rtı*) *is. dnz.* 1. Gemilerde, güverte ve bölmeler arasında geçişi sağlayan, kapatıldığı zaman su sızdırmayan kapak. 2. Gemi içinin havalanması ve aydınlanması için güverteler üzerine açılan camekânlı kapak.

kaporta², [Lat. cappa (cüppe) > Fr. capote (kaput) => kaporta] (*kapo'rtı*) *is.* 1. Otomobillerin motor üstündeki kapağı; kaput. 2. Bir taşıtın üzerine sactan yapılmış örtü. 3. Bir uçağın motor bloğunu koruyan siper.

kaportacı, [kaporta-cı] *is.* Motorlu taşıtların kaporta sacını onaran kimse.

kaportacılık, -ği [kaporta-cı-lık] *is.* Kaportacının yaptığı iş ve meslek.

kapot, -du [Fr. capote] {ağız} *is.* Prezervatif. [DS]

kappan, [? kappan] {ağız} *is.* Duvardaki delik. [DS]

kapra, [? kapra] {eT} *is.* Ağaç çileği, (*Rubus idaeus*). [EUTS]

kapram, [Ar. qaraba / Far. kurbān] {ağız} *is.* 1. Ağaç kabuğunun içindeki ince ve taze kabuk. 2. Arı kovanı. [DS]

kapran¹, [? kapran] {ağız} *is.* 1. Zayıf hayvan derilerinde, işlendikten sonra görülen doku bozukluğu. 2. Ekinlerde görülen bir tür hastalık. 3. *sf.* (İnsan için) ağır yürüyen. 4. (Hayvan için) kaba; hantal; iri. [DS]

kapran², [Ar. qaraba / Far. kurbān] {ağız} *is.* 1. Ağaç kovuğu. 2. Tahıl ölçeği; şinik. 3. Küçük kutu. [DS]

kapriçyo, [İt. capriccio] (*kapri'çyo*) *is. müz.* Çalgı veya ses için bestelenmiş, serbest biçimde parça; kapris.

kaprik asit, -di [Fr. acid caprique] *is.* On karbon atomlu doymuş yağ asidi.

kaprin, [Fr. caprine] *is.* Üç yağ asidi ile kaprik asitten oluşan trigliserit.

kapris, [Hint Avr. kap-ro (*keçi*) > İt. capriccio > Fr. caprice] *is.* 1. Değişken ve düşüncesiz hareketlerle yapılan huysuzluk; sorumsuz davranış. 2. Resim veya gravürde kurallardan, alışkanlıklardan uzak, tuhaf veya kendine özgü havası olan desen. 3. *müz.* Çalgı veya ses için bestelenmiş, serbest biçimde parça; kapriçyo. ☞ **kapris yapmak**, *Gereksiz isteklerde bulunarak huysuzluk etmek.*

kaprisli, [kapris-li] *sf.* Kaprisle hareket eden; kaprisi olan.

kaprissiz, [kapris-siz] *sf.* Kapris yapmayan; kaprisi olmayan; kaprisli davranmayan.

kapsa¹, [Yun. khapsakhı] {ağız} *is.* Çitten ya da aralıklı çakılan tahtalardan yapılmış bahçe kapısı. [DS]

kapsa², [Yun. khapsakhı] {ağız} *is.* 1. Büyük sepet veya sele. 2. Tohum ya da yem kabı; tahta sandık. [DS]

kapsak¹, -ği [kap-sa-k] {ağız} *is.* Çamaşır. [DS]

kapsak², -ği [Yun. khapsakhı] {ağız} *is.* Büyük sepet; sele. [DS]

kapsalak¹, -ği [kap+sal-ak] {ağız} *sf.* 1. Sersem; budala. 2. Vurdum duymaz; gamsız. [DS]

kapsalak², -ği [Yun. khapsakhı] {ağız} *is.* Büyük sepet; sele. [DS]

kapsalık, -ği [Yun. khapsakhı] {ağız} *is.* → kapsalak². [DS]

kapsalivermek, [kap-mak + sal-mak + ver-mek] {ağız} *is.* Başıboş bırakmak; kapıp salivermek. [DS]

kapsam, [kap-mak > kap-sa-mak > kap-sa-m] *is.* Bir şeyin içinde bulunan şey; sınırları içine alma durumu; içerik; şümul. ☞ **kapsamına alma**, *İçine*

alma; şümulendirme.|| **kapsamına alınma**, *İçine alınma; şümulendirilme.*|| **kapsamını genişletmek**, *Bir şeyin sınırları içine giren öğelerin sayısı ve türünü arttırmak; şümulendirmek.*

kapsama, [kap-sa-ma] *is.* Kapsamak durumu; şamil.

kapsamak, [eT. kap-mak > kap-sā-mak / kavza-mak] *gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* 1. {eT} İçine almak; sınırları içine katmak; şamil olmak; kaplamak; sarmak. [DLT] 2. {eT} Kaplamak istemek; etrafını sarmak istemek. [DLT] 3. {eT} Kapsamak istemek. [DLT]

kapsamlı, [kap-sa-m-lı] *sf.* Çok sayıda şeyleri içeren; kapsamı geniş olan; şümulü.

kapsan, [Fr. capsule] {ağız} *is.* Kapsül. [DS]

kapsanma, [kap-sa-n-ma] *is. mat.* Bir A cümlesinin bütün elemanlarının başka bir B cümlesine katılması özelliği.

kapsar, [kap-sa-r] *sf.* Sınırları içine alan; çevreleyen; kapsayan; şamil.

kapsımak, [kap > kap-sı-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r]* Çok acıkmak. [DS]

kapsın, [Fr. capsule] {ağız} *is.* Kapsül. [DS]

kapsız, [kap-sız] *sf.* Kabı olmayan; kaplanmamış olan.

kapsin, [Fr. capsule] {ağız} *is.* Kapsül. [DS]

kapsisin, [Lat. capsicum] *is.* Biberlerde bulunan kan çekici aktif mad, C₁₈H₂₇NO₃

kapsit, [Fr. capsid] *is. biy.* Virüslerin nükleik asidinin dışında bulunan protein kılıf.

kapsol¹, [? kapsol] {ağız} *is.* Cinsel sapınca uğramış kimse. [DS]

kapsol², [Fr. capsule] {ağız} *is.* Fındığın dış kabuğu. [DS]

kapsomun, [? kapsomun] {ağız} *is. zool.* Kefal balığına benzeyen, uzunca burnu olan bir cins yağsız balık. [DS]

kapsül, [Lat. capsula (*kutucuk*) > Fr. capsule] *is.* 1. Şişenin ağzını ve mantarı örten, kenarları kıvrık metal kapak. 2. Böbrek, eklem, beyin gibi bazı organları çevreleyen kese biçiminde esnek kılıflar. 3. Uzay araçlarında ısı ve sese karşı yalıtılmış kapalı bölme. 4. *bot.* Kimi bitkilerin tohumlarını taşıyan, meyve olgunlaştıktan sonra çatlayıp dökülen dış kabuk. 5. *bot.* Bazı bitkilerin spor keseleri. 6. Bazı ilaçların yutulmasını kolaylaştırmak üzere, üzerlerine geçirilmiş midede açılabilir jelatin koruyucu. 7. Bazı maddeleri eritmek için kimya laboratuvarlarında kullanılan yarım küre biçiminde kap. 8. Fişğin taban ortasında bulunan ve iğnenin çarpması ile kolayca ateş alabilen bir tür barutla dolu küçük yuvarlak parça. 9. Bir patlayıcı karışım içeren küçük metal kap. 10. Şerit biçiminde iki kâğıt arasına konulmuş, oyuncak tabanca patlayıcısı. 11. {ağız} Boş mermi kovanı. [DS]

kapsurmak, [*ka-mak > kav-ış-mak > kav(ı)ş-urmak] {eT} *gçl. f. [-ur]* → kavşurmak. [Gabain]

kaptan¹, [Lat. capo (*baş*) > capitano > İt. capitano / kapitán] *is.* 1. Bir geminin sevk ve idaresinden sorumlu uzman deniz adamı. 2. Yolcu otobüslerini kullanan sürücü. 3. Balık avcılarında ve teknelerinde komuta eden kişi. 4. Spor karşılaşmalarında takımdan sorumlu olan kişi; takım başı. ☞ **kaptan köprüsü**, *dnz.* Kaptanın gemiyi sevk ve idare ettiği bölüm. || **kaptan köşkü**, *dnz.* Kaptanın gemiyi idare ettiği bölüm. || **kaptan paşa**, *tar.* İmparatorluk döneminde deniz kuvvetlerinin en yüksek idarî ve askerî amiri; kaptan-ı derya. || **kaptan pilot**, *Bir yolcu hat uçağını veya uzay gemisini yöneten kişi.*

kaptan², [? kaptan] {ağız} *is.* Tilki yuvası. [DS]

kaptanıderya, [İt. capitano + Ar. deryā دریا قپودان] (*kapta'nıderya:*) {OsT} *is.* İmparatorluk döneminde deniz kuvvetlerinin en yüksek idarî ve askerî amiri; kaptan paşa.

kaptanlık, -ğ[ı] [kaptan-lık] *is.* 1. Kaptan olma hâli. 2. Kaptanın yaptığı iş ve görev.

kaptıkaçtı, [kap-tı + kaç-tı] *is.* 1. Yolcu taşımakta kullanılan küçük taşı. 2. Kalabalık yerlerde kişinin elinde ve yanında bulunan para veya eşyayı kapıp kaçmak suretiyle yapılan hırsızlık. 3. Bir deste kâğıtla oynanan, ortada ve oyuncuların önünde bulunan üstteki kâğıtları elindeki eşyle alma esasına dayanan bir iskambil oyunu.

kaptır, [kap-tır] {ağız} *is.* Hayvan kırkmakta kullanılan makas. [DS]

kaptırgeç, -ci [kap-tır-geç] {ağız} *is.* Kereste yapılan tomruğun yan tarafından çıkan kapak tahtası. [DS]

kaptırka¹, [? kaptırka] {ağız} *is.* Kutu. [DS]

kaptırka², [kaburga] {ağız} *is.* Kaburga; iskelet. [DS]

kaptırma, [kap-tır-ma] *is.* 1. Kapmak işini yaptırmak eylemi. 2. Bir şeyin zorla alınmasını engelleyeme. 3. Marangoz ve dülgerler tarafından kesme, biçme ve oyma işlerinde kullanılan kollu, küçük el testeresi. 4. {ağız} Kemer. [DS] 5. {ağız} Kemer tokası. [DS] 6. {ağız} Kopça; çıtçıt. [DS]

kaptırmak, [kap-mak > kap-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. Yanında veya elinde bulunan bir şeyin zorla alınmasını önleyemeyerek kapılıp kaçılmasına meydan vermek. 2. Vücudunun bir bölümü veya organı bir makine tarafından çekilerek ezilmek, sıkıştırılmak, yaralanmak. 3. *mecaz.* Geç davranmak veya yanlış bir hareket yüzünden çıkan bir fırsatı değerlendirememek. 4. *dnz.* Seyir halindeki bir gemiyi rüzgâr veya akıntı etkisi ile rotadan dışarı kaçırtmak.

kapturğa, [kaburga] {ağız} *is.* Damın üzerine örtülen oluk biçimindeki tahta. [DS]

kapturmak, [kap-mak > kap-tur-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Kaptırmak; çaldırmak. [DLT]

kapu¹, [kap-mak (*örtmek*) > kap-uğ > kapu قاپو / قاپو] {eT} {eAT} *is.* Kapı. [DK] ☞ **kapu bağlamak**, {eAT} {OsT} Kapıyı kapatmak. || **kapu bağlanmak**, {eAT}

Kapı bağlanmak. || **kapu basırığı**, {OsT} Kapı dayacağı. || **kapu basturuğu**, {OsT} Kapı dayacağı. || **kapu değesi**, {OsT} Kapı dayacağı. || **kapu geçmek**, {OsT} Baştan savmak; atlatmak; ihmal etmek. || **kapu kaşı**, {OsT} Kapı üzerindeki damlalık. || **kapu kuzusu**, {OsT} Büyük avlu kapılarının bir kanadında bulunan küçük kapı. || **kapunun yukarı kaşı**, {OsT} Kapı üzerindeki damlalık. || **kapu yapmak**, {eAT} Kapıyı kapamak. || **kapu yaşmağı**, {OsT} Kapı pervazı. || **kapu yavrusu**, {OsT} → kapı kuzusu. || **kapuyu almak**, {OsT} Kapıyı tutmak; kapıda durmak; girip çıkana engel olmak. || **kapuyu bozmak**, {OsT} Kapıyı açmak.

kapu², [kapu] {ağız} *is.* Harmanda tahıl toplamaya yarayan, hayvanla çekilen kapı büyüklüğünde bir araç; sıyırğı. [DS]

kapucalık, -ğ[ı] [kapu-ca-lık] {ağız} *is.* Camlı dolap; vitrin. [DS]

kapuçı, [kapu > kapu-çı] {eAT} *is.* Kapıcı. [DK]

kapuçino, [İt. cappucino] *is.* 1. Külahlı kahverengi cüppeli bir Katolik tarikatı. 2. Köpüklü kahve.

kapudan, [İt. capitano] {ağız} *is.* Kaptan. [DS]

kapudane, [İt. capitano قپودانه] (*kapu:da:ne*) {OsT} *is. tar.* İmparatorluk dönemi deniz kuvvetlerinde, bugünkü koramiralliğe eşit rütbede, yeşil asa taşıyan amiral.

kapug, [kap-mak (*örtmek*) > kap-uğ] {eT} *is.* Kapı. [DLT] [KB] ☞ **kapug yapmak**, {eT} Kapıyı örtmek. || **kapug yapılmak**, {eT} Kapı örtülmek.

kapugçı, [kapuğ-çı] {eT} *is.* Kapıcı. [KB]

kapuglug, [kap-uğ > kap-uğ-luğ] {eT} *sf.* Kapılı. [DLT]

kapulanmak, [kapı-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* İşe girmek; işe yerleşmek. [DS]

kapulca, [kap-lı-ca] {ağız} *is.* Taneleri küçük bir tür buğday; kaplıca. [DS]

kapulgan, [kap-ul-mak > kap-ul-gân] (*kapulga:n*) {eT} *sf.* Daima sıkışan. [DLT]

kapulmak, [kap-mak > kap-ul-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Sıkışmak. [DLT]

kapulug, [kap-uğ > kapu(ğ)-luğ] {eT} *sf.* Kapalı. [OKD]

kapurcak, -ğ[ı] [kap-ur-cak] {ağız} *is.* 1. Tahıl konmak için yapılan kapaklı tahta kutu. 2. Tahta kutu. [DS]

kapurçak, -ğ[ı] [kapur-ça-k] {ağız} *is.* Gelincik otu. [DS]

kapurğa, [Moğ. kabırğa] {eT} {eAT} *is.* Kaburga. [DK]

kapurtu, [kop-mak > kop-ur-tu] {ağız} *is.* Koşu. [DS]

kapusalık, -ğ[ı] [kapu-sal-ık] {ağız} *is.* Çitten kapı. [DS]

kapuska, [Rus. kapusta (*lahana*)] (*kapu'ska*) *is.* Et ve lahana ile yapılan bir sebze yemeği.

kapuş, [kap-mak > kap-uş] {eT} *is.* Yağma. [KB]

kapuşmak¹, [kap-mak > kap-ış-mak] {eT} işteş. f. Kapışmak. [DLT]

kapuşmak², [kop-mak > kop-uş-mak] {ağız} is. Koşmak.

kaput¹, [Alm. kaputt] is. 1. İskambilde hiç el vermeden yenmek. 2. sf. Kötü; bozuk. 3. {ağız} Alık; sersem. [DS] **kaput etmek**, İskambilde rakibine hiç el vermemek. || **kaput gitmek**, 1. İskambilde hiç el almadan yenilmek. 2. argo. Sınavların hiç birisinde başarılı not alamamak. || **kaputu kesmek**, 1. İskambil oyununda bir el kâğıt almak. 2. argo. Girdiği bir dizi sınavların bir tanesinde başarılı olmak.

kaput², [Fr. capote (kûlahlı cüppe)] is. 1. Yünlü kumaşlardan yapılmış kalın askerî palto. 2. Motorlu araçlarda motoru örten açılır kapanır kapak; kaporta. 3. Cinsel ilişki sırasında bulaşıcı hastalıklardan veya gebelikten korunmak için erkeklerin kullandığı bir tür ince kauçuk kılıf; prezervatif; kordum. **kaput bezi**, Bir tür kaba, beyaz, pamuklu düz dokuma; Amerikan bezi.

kaputluk, -ğû [kaput-luk] is. 1. Kaput konulan yer. 2. sf. (Kumaş için) kaput yapmaya uygun; kaput yapılabilecek nitelikte.

kapuz, [kap-mak (kapamak) > kap-uz] is. 1. jeol. Oldukça sarp ve dik kayalıklar arasına sıkışmış bulunan derin vadi; dar ve derin vadi; geçit; boğaz; kanyon; {ağız} (aynı). [DS] 2. {ağız} İçine girilemeyen, sık ağaçlı ormanlık alan. [DS]

kapüşon, [İt. cappuccio > Fr. capuchone] is. Manto, pardösü, parka gibi üst giyeceklerinin başa geçirilen ve gerektiğinde geriye devrilebilen kûlah biçimli parçası.

kapzamak, [kap-(1)z-a-mak قبضمق] {OsT} gçl. f. [-r] Kaplamak.

-kar-, [ka-r-mak (eklemek, karıştırmak) > -ğar- / -ger- / -kar- / -ker-] {eT} yap. e. → -gar-.

-kâr, [Far. -kâr کار -] {OsT} son ek. Sonuna getirildiği Farsça kelimelerden o kelimenin belirttiği kavramla ilgili olarak "eden, edici" anlamı katarak birleşik sıfatlar yapan son ek; Türkçedeki "-li, -ci" eklerinin karşılığıdır. *hile-kâr (hile-ci), isyan-kâr (isyan eden)*

ka'r, [Ar. ka'r قعر] {OsT} is. 1. Çukur şeyin dibi; son; nihayet. 2. Derinlik. **ka'r-ı girdâb-ı mevt**, {OsT} Ölüm girdabının dibi. || **ka'r-ı nâ-yâb**, {OsT} 1. (Deniz için) pek derin. 2. Dibi bulunamayacak dercede derin veya çukur olan.

kâr, [Far. kerdan (yapmak, çalışmak) > kâr کار] (kâ:r) {OsT} is. 1. Uğraşılan şey; meşguliyet; iş gücü; iş; çalışma; hareket; eylem. 2. Alış veriş işlerinden elde edilen parasal kazanç. 3. Bir işletmeden, bir işten, bir etkinlikten elde edilen kazanç; temettü. 4. mecaz. Bir şeyden elde edilen çıkar; fayda; yarar. 5. tic. Maliyet fiyatı ile satış fiyatı arasındaki fazla-

lık. 6. huk. Bir işletmenin veya girişimin ekonomik etkinlikleri sonunda, sağladığı gelirden, bütün masrafları çıktıktan sonra kalan müspet fark. 7. Meslek; sanat; meşguliyet. 8. Etki; etkileyiş; işleme; etki etme; nüfuz etme. 9. Savaş. 10. müz. Klasik Türk müziğinde peşrev ile beste arasında güfteli sözlü büyük eser. **kâr-âgâh**, {OsT} İş bilir. || **kâr-âgâhî**, {OsT} İş bilirlilik; uyanıklık. || **kâr-âmûz**, {OsT} İş bilir; deneyimli; becerikli. || **kâr-âşnâ**, {OsT} İşten anlar. || **kâr-âşnâyî**, {OsT} İş bilirlilik. || **kâr-âzmâ**, {OsT} Deneyimli; görgülü; iş bilen. || **kâr-âzmâyî**, {OsT} İş bilicilik; görgülülük. || **kâr-âzmüde**, {OsT} Görmüş geçirmiş; görgülü. || **kâr-âzmüdegî**, {OsT} İş bilicilik; görgülülük; beceriklilik. || **kâr bırakmak**, {OsT} Kazanç getirmek. || **kâr-çe**, {OsT} Kısa ve küçük kâr. || **kâr-dân**, {OsT} İşinin ehli; işten anlar. || **kâr-dânî**, {OsT} İş bilirlilik; uyanıklık. || **kâr-dâr**, {OsT} Bir iş sahibi olan; iş tutan. || **kâr-dârân**, {OsT} İş tutanlar; ellerinde iş bulunanlar. || **kâr-dîde**, {OsT} İş bilir; uyanık. || **kâr-dîdegî**, {OsT} Uyanıklılık; iş bilirlilik. || **kâr etmek**, {OsT} 1. Kazanç sağlamak; yarar sağlamak. 2. Etki etmek. || **kâr-fermâ**, {OsT} 1. İş buyuran; emreden. 2. mecaz. Hükümdar. || **kâr-fermâyân**, {OsT} İş buyuranlar; iş buyurucular. || **kâr-gâh**, {OsT} 1. İş yeri; atölye. 2. mecaz. Bu dünya. || **kâr-gâh-ı kün fekân**, {OsT} Evren ve evrende olan bütün şeyler. || **kâr-geh**, {OsT} 1. İş yeri; çalışma yeri; atölye. 2. mecaz. Dünya. || **kâr-gen**, {OsT} İş yapan; işleyen. || **kâr-ger**, {OsT} 1. İş yapan; işleyen. 2. Etkili; nüfuzlu. || **kâr-gil**, {OsT} Kerpiç bina. || **kâr-gîr**, {OsT} 1. İş tutan; iş tutucu. 2. Taştan ve tuğladan yapılmış bina. || **kâr-güdâz**, {OsT} İşi bitmiş; iflas etmiş; kârını eritmiş. || **kâr-güzâr**, {OsT} İş bilir; becerikli; hamarat. || **kâr-güzârân**, {OsT} İş becerenler; elinden iş gelenler; becerikliler. || **kâr-güzârî**, {OsT} İş bilirlilik; beceriklilik. || **kâr haddi**, {OsT} Kazanç sınırı. || **kâr-hâne**, {OsT} 1. İş yeri; çalışma yeri. 2. Süt evi; süt satılan veya süt ürünleri işlenen yer. 3. Genelev. || **kâr-ı âkıl**, {OsT} Akıllı iş. || **kâr-ı kadîm**, {OsT} Eski zaman işi. || **kârı olmamak**, {OsT} O kişinin yapabileceği türden olmamak. || **kârını tam etmek**, {OsT} mecaz. Öldürmek; ortadan kaldırmak. || **kâr-ı revâ**, {OsT} Kullanılabilir; iş görür. || **kâr koymak**, {OsT} Maliyet fiyatı üzerine kâr payı eklemek. || **kâr-nâme**, {OsT} İş gösteren; örnek iş. || **kâr-nümâ**, {OsT} 1. İş gösteren; çıkar gösteren. 2. Ustanın çırağa öğretmek için yaptığı örnek iş; temrin. || **kâr payı**, {OsT} 1. Bir malın maliyeti üzerine eklenen belirli orandaki kazanç miktarı. 2. Bir işletmenin maliyet giderleri ve zararları çıkarıldıktan sonra kalan net kazancın pay senedi başına düşen miktarı; temettü hissesi. || **kâr-perdâz**, {OsT} 1. İş düzenleyen. 2. Konsolos. || **kâr-perverd**, {OsT} İş yapan; becerikli. || **kâr-sâz**, {OsT} İş yapan; becerikli. || **kâr-sâzân**, {OsT} İş işleyenler; becerikliler. || **kâr-şinâs**, {OsT} İş bilir; işten anlayan. ||

kâr-şināsân, {OsT} İş bilirler; işten anlayanlar. || **kâr-şināsi**, {OsT} İş bilirlilik; iş anlayıcılık. || **kâr ü bār**, {OsT} İş güç; kazanç. || **kâr-zār**, {OsT} Cenk; kavga; dövüş. || **kâr-zār-ı düşvār**, {OsT} Zorlu savaş. || **kâr-zār-gâh**, {OsT} Savaş yeri; savaş meydanı.

kar¹, [kar / kür (yans.)] is. Gök gürlemesini, karın gurultusunu anlatan kök. [Zülfikar] *kar kur, kar kur etmek*. ☞ **kar kur**, {eT} Ses anlatır. [DLT] || **kar kur etmek**, {eT} Guruldamak. [DLT]

kar², [eT. ka > kâ-r] is. Atmosferde bulunan su buharının donmasıyla meydana gelmiş, hafif tanecikler hâlinde uçuşarak yağın beyaz renkli su kristalleri. {eT} {eAT} (aynı) [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain] [Tekin] [DK] ☞ **kar ayakkabısı**, 1. Karda giyilen kalın ve su geçirmez ayakkabı. 2. Kara batmamak için giyilen geniş tabanlı özel ayakkabı. || **kar badullamak**, {ağız} Kar lapa lapa yağmak. [DS] || **kar cücüsü**, {ağız} Gri renkli, serçe büyüklüğünde, siyahlı beyazlı uzun kuyruğu bulunan bir kuş. [DS] || **kar çiçeği**, bot. Süsengillerden, beyaz ve pembe çiçekli, süs olarak yetiştirilen soğanlı bir bitki, (*Leuconium*). || **karda gezip izini belli etmemek**, Kimseye sezdirmeden bazı gizli işler yapmak; gizli dolap çevirmek. || **kardan adam**, Çocukların eğlence için kardan insan biçiminde yaparak burnuna havuç, gözüne kömür, koltuğuna saplı süpürge, başına eski şapka koydukları kaba heykel. || **kardan aslan**, İri yapılı ve gösterişli olduğu hâlde aslında gücü kuvveti olmayan kimse. || **kar dişi**, Saçaklardaki sarkan buz sarkıtları. || **kar döşeği**, {ağız} 1. Çiy. 2. Kar yağmadan önce yağın sulu kar taneleri. [DS] || **kar gibi**, 1. Çok beyaz; bembeyaz. 2. Çok temiz; tertemiz. || **kar helvası**, 1. Eskiden sıcak yaz günlerinde serinlemek için yenilen pekmez karıştırılmış kar. 2. Bulanın bile beğenmediği buluş. || **kar itkisi**, {ağız} Kar itmeye yarayan araç. || **kar karması**, {ağız} Kar helvası. [DS] || **kar katması**, {ağız} Kar helvası; karlambaç. [DS] || **kar kuşu**, 1. Serçegillerden, karlı dağların doruklarında yaşayan, bacakları ve parmakları tüylü bir kuş, (*Plectrophenax nivalis*). 2. Kar kuşugillerden Güney kutbuna yakın yerlerde yaşayan bacak ve parmakları tüylü bir kuş, (*Chionis*). || **kar kuşugiller**, Güney denizlerinde yaşayan, yumurtalarını balıkçılların yuvalarına bırakarak asalak olarak büyüyen beyaz yağmır kuşu familyası. (*Chionididae*). || **kar kuyusu**, Yaz için kar biriktirilerek üzeri saman ve toprakla örtülen büyük çukur. || **kar parçası**, (Kişi için) beyaz renkli. || **kar patağı**, {ağız} Kar topu. [DS] || **kar pelidi**, {ağız} Kızıl meşe. [DS] || **kar sınırı**, Dağ tepelerindeki sürekli karların en alt uç noktalarının meydana getirdiği çizgi. || **kar sıyırması**, Yüzey şekillerinin meydana gelişinde karın sebep olduğu olayların tümü. || **kar siperi**, Kardan korunmak için askerlerin yaptıkları korunak. || **kar soğudan**, {ağız}

Sürahi. [DS] || **kar somunu**, {ağız} Börek. [DS] || **kar süpürücü**, Yolları trafiğe açmak için yol üzerinde birikmiş karları süpürüp temizleyen iş makinesi. || **kar topu**, 1. Yumuşak karı elle sıkarak suretiyle yapılan top. 2. mecaz. Şişman ve beyaz çocuk. 3. bot. Hanımeligillerden, park ve bahçelerde yetiştirilen, beyaz, top hâlinde birleşik çiçekler açan, zeytinsi kırmızı meyveleri olan bir ağaççık, (*Viburnum opulus*). || **kar topu gibi**, (Çocuk için) şişman ve beyaz. || **kar tutmak**, Kar yağdıktan sonra erimeyip yerde kalmak. || **kar yağmak**, (Kristalleşmiş su buharları için) yere düşmek. || **kar yitgisi**, {ağız} → kar itkisi. [DS]

kar³, [kar] {eT} is. 1. Karın. [Clauson] 2. Omuz; kolun üst kısmı. [EUTS] [Gabain]

kar⁴, -r'ı [Ar. қar' عرق] {OsT} is. 1. Kapıyı çalma, tıkladma. 2. Doktorun muayene etmek istediği yeri parmağıyla vurmaları. ☞ **kar'-ı esbâi**, {OsT} Doktorun sağ elinin parmağıyla, muayene etmek istediği yere sol elinin iç kısmını koyarak üzerine vurmaları.

kar⁵, -rrı [Ar. қarr قر] {OsT} is. 1. Soğuk geçme; soğuk alma. 2. Bir şeyde veya bir yerde karar kılma; karar bulma; dengede kalma.

kar⁶, [kar] {ağız} is. Sürme; rastık. [DS]

kar⁷, [kâr] (ka:r) {ağız} sf. Sağır. [DS]

kar'a, [Ar. қar'a قرع] {OsT} is. bot. Su kabağı.

kara¹, [eT. karā قره] sf. 1. Güneş ışığının bütün renklerini soğurduğu için en koyu renkte olan; kömür renginde olan; siyah. {eT} {eAT} (aynı) [DLT] [EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [OKD] [Tekin] [Gabain] [DK] 2. Aynı türden olan şeylerden rengi daha koyu olan. 3. (Kişi için) teni esmer olan. 4. {eAT} Zenci. 5. mecaz. (Olay ve durumlar için) üzüntü yaratan; gamlı. 6. mecaz. Çok kötü ve sıkıntılı. 7. mecaz. İyi nitelikte olmayan; kötü. 8. mecaz. İlkel; gelişmemiş. 9. Herhangi bir ustalık ve kural gerektirmeyen. 10. Büyük; yüksek; şiddetli. 11. Kuzey. 12. Gözü pek; cesur. 13. (Su için) bol ve gür. 14. {eT} Karanlık. [Gabain] [DLT] 15. {eT} Evcil hayvan. [Gabain] [EUTS] ☞ **kara ağaca kandil asmak**, Karaborsadan veya başka usulsüz yollardan para kazanmak. || **kara ağır**, {ağız} Yapraklarını dökmeyen, inor çiçek açan bir tür ağaç. [DS] || **kara ağızlı**, Başkalarına kara çalmayı, iftira atmaya alışkanlık edinmiş kimse; uğursuz; şom ağızlı. || **kara ağırı**, 1. Tifo. 2. {ağız} Hayvanlarda görülen bir çeşit hastalık. [DS] 3. {ağız} Uzun süren hastalık. [DS] 4. {eAT} Bir tür humma. || **kara akça**, {ağız} Köylerde muhtara verilen yıllık ücret. [DS] || **kara ala**, {ağız} Koyu gri renk. [DS] || **kara amber**, Simsiyah; kapkara. || **kara Arap**, Zenci. || **kara ardıç**, bot. → karaardıç, (*Juniperus sabina*). || **kara asma**, bot. Şeytan şalgamı, (*Bryonia dioica*). || **kara astar**, {ağız} Kaput bezi. [DS] || **kara aş**, {ağız} Karamuk meyvesi ezmesi

ve şekerle yapılan pelte. [DS]|| **kara ayı**, zool. Ayıgillerden, insan boyunda, esmer kahverengi kılı, geniş kafalı, iyi tırnanan, eti, yağı ve postu için avlanan ve Kanada'da yaşayan bir tür ayı, (*Ursus americanus*).|| **kara ayıt**, bot. Çalı görünümünde soluk pembe veya mavi renkli çiçekleri olan, kökleri iplik hoyamakta kullanılan ağaççık; Beşparmak otu; kara hayıt, (*Vitex agnus castus*).|| **kara bacak**, {ağız} 1. Sığır. 2. Zatülcenp hastalığında kaynatılarak içilen maydanozgillerden bir bitki. 3. Bir tür lahana. 4. Eğreltiotugillerden, baldırı kara denilen bir ot. [DS]|| **kara bağ**, {ağız} 1. Hayvanların bacaklarında tutukluk yapan bir tür hastalık. 2. folk. Artvin yöresinde tek ya da iki kişiyle oynanan bir halk oyunu. [DS]|| **kara bağa**, zool. → kara kurbağa.|| **kara bağır**, {OsT} Dertli göğüs; üzüntülü kişi.|| **kara baht**, *Kötü alınyazısı*; *kötü talih*.|| **kara bakma**, {ağız} *Kuşpalazı*; *difteri*. [DS]|| **kara bal**, {eT} Şekerkamışı pekmezi.|| **kara baldırcan**, {ağız} *Patlıcan*. [DS]|| **kara balık**, zool. 1. Yeşil sazın; kiliz balığı, (*Tinca tinca*). 2. → karabalık.|| **kara baş**, 1. {eT} → karabaş. 2. {eAT} Dertli baş. 3. {OsT} Akılsız.|| **kara başak**, 1. Çavdar. 2. {ağız} Kışa dayanıklı sert buğday. [DS] 3. {ağız} Bir cins pirinç. [DS] || **kara başlı isket**, zool. İspinozgillerden 12 cm. uzunlukta, sırtı koyu sarı, karnı kül renginde, erkeğinin tepesi kara olan bir ötücü kuş, (*Carduelis spinus*).|| **kara başlı kiraz kuşu**, zool. Kiraz kuşugillerden 16.5 cm. boyunda, ergin erkeklerde tepe ve başın yanları siyah, gerdan, boyun yanları, göğüs ve karın sarı, sırt ve kuyruk pas renginde, seyrek ağaçlı fundalık, çalılık bulunan yamaç ve açık alanlarda yaşayan bir ötücü kuş, (*Emberiza melanocephala*).|| **kara bayram**, *Yas*; *matem*.|| **kara bela**, 1. Aşılması zor güçlük; büyük sıkıntı ve güçlük. 2. Esmer kimse.|| **kara beniz**, *Esmer yüzlü*.|| **kara bilecek**, {ağız} *Okuma yazma bilmediği hâlde her şeyi sezgi yoluyla bilen adam*. [DS]|| **kara biti(g)**, {eAT} *Kötü amel defteri*.|| **kara bodurca**, {ağız} *Bir tür kiraz*. [DS]|| **kara boğaz**, 1. {ağız} Başkalarının sırtından geçinmeyi alışkanlık edinmiş kimse; tufeyli. [DS] 2. {ağız} Yağmursuzluk dolayısıyla tarlalarda açılan yarıklar; çatlaklar. [DS] 3. {ağız} Baş tutmuş yeşil soğan. [DS] 4. {ağız} Evlenmemiş erkek. [DS] 5. {ağız} Düşünceleri başkalarına aykırı olan; aksi. [DS] 6. {ağız} İki yüzlü; ara bozucu. [DS] 7. {ağız} Obur. [DS]|| **kara borsa**, tic. Piyasada bulunmayan bir malın gizlice yüksek fiyatla alınıp satılması.|| **kara borsacı**, Piyasada bulunmayan malları gizlice aşırı fiyatla satan kimse.|| **kara borsacılık**, Piyasada darlığı çekilen malları el altından pahalya satma işi.|| **kara borsaya düşmek**, *Bir mal gizlice alınıp satılır olmak*.|| **kara boru**, {ağız} İlkbaharda yapılan bir tür kalem aşısı. [DS]|| **kara boya**, kim. Zaç yağı; sülfürik asit.|| **kara böce**, {ağız} 1. → kara böğ. 2. Kurumuş, çürük ve

bozuk üzüm. [DS]|| **kara böcü**, {ağız} 1. Domuz. 2. Yırtıcı, yaban hayvanı. [DS]|| **kara böcük**, {ağız} *Salyangoz*. [DS]|| **kara böğ**, {ağız} *Parlak kara renkli zehirli bir örümcek*; *karadul*. [DS]|| **kara budun**, {eT} *Halk*; *millet*. [EUTS]|| **kara bulut**, *Koyu, esmer renkte yığınlar halindeki yağmur bulutu*; *nimbus*.|| **kara buran**, {ağız} *Hayvan sürüsü*. [DS]|| **kara cahil**, *Hiç bilgisi olmayan*.|| **kara canavar**, {ağız} *Domuz*. [DS]|| **kara cehennem**, *Yüzü gülmez, asık suratlı esmer kimse*.|| **kara ciğerli**, {ağız} *Kötü kalpli*. [DS]|| **kara cümle**, 1. {OsT} *Anlamsız yazı*. 2. *Matematikte dört işlem*.|| **kara cümlesi olmamak**, *En basit hesap işlemini bile yapamamak*.|| **kara çalmak**, *Suç yüklemek*; *iftira etmek*. {ağız} (aynı) [DS]|| **kara çanak**, {ağız} 1. *Cimri*. 2. *Görgüsüz*. 3. *Düzensiz*. [DS]|| **kara çepiş**, {ağız} *Körebe oyunu*. [DS]|| **kara çiki**, {ağız} *Yaprak dolması*. [DS]|| **kara çikin**, {ağız} 1. *Ölüm vb. kötü haber*. 2. *Koyunlarda görülen bağırsak hastalığı*. 3. *Zatülcenp*. [DS]|| **kara çıra**, {ağız} *Eskiden kullanılan bir aydınlanma aracı*. [DS]|| **kara çileli**, {ağız} *Hayatı hep üzüntüler içinde geçmiş olan*. [DS]|| **kara çilenti**, {ağız} *Sisli havada ince ince yağın yağmur*. [DS]|| **kara çiy**, {ağız} *Kara toprak*. [DS]|| **kara çökel**, {ağız} *Sazlık*; *bataklık*. [DS]|| **kara daban**, {ağız} → kara taban. [DS]|| **kara dağ**, {ağız} *Buğday arasında görülen siyah tohumlar*. [DS]|| **kara dağu**, {ağız} *Buğdayda görülen sürme hastalığı*. [DS]|| **kara dal**, {ağız} 1. *Sağlam olduğu için kazma, keser vb. araçlara sap yapmakta kullanılan koyu renkli bir tür ağaç*. 2. *Çok sulamaktan dolayı boylanarak ürün vermeyen sebze*. [DS]|| **kara dalak**, {ağız} *Yüz, burun ve dudakların şişmesi ile beliren hastalık*. [DS]|| **kara dam**, {ağız} 1. *Mutfak*. 2. *Mezar*. [DS]|| **kara damak**, {ağız} 1. (*Kişi için*) *inatçı*. 2. *Somurtkan*; *yüzü gülmez*. 3. *Cimri*. 4. *Az konuşan*. 5. *Kötü konuşan*; *ilenen*. 6. *Dişleri dökülmüş, dişsiz insan*. [DS]|| **kara damaklı**, 1. *İnatçı*; *huysuz*; *aksi*. 2. {ağız} *İlenen*; *beddua eden*. [DS]|| **kara damar**, *Kirli kanı kalbe götüren damar*.|| **kara damla**, {ağız} *Birdenbire vücudu kaplayan ağrı*. [DS]|| **kara delik**, *gök b. Hiçbir ışımanın çıkamayacağı kadar güçlü çekim alanı olan uzay bölgesi*.|| **kara demür**, {OsT} *balta*.|| **kara dene** (tane), {ağız} *Burçak*, *fiğ*, *mercimek*, *nohut gibi tahullar*. [DS]|| **kara dolma**, {ağız} *Yaprak sarması*. [DS]|| **kara deve**, {ağız} *Ölüm*; *ecel*. [DS]|| **kara diğan**, {ağız} *Yumurtadan yeni çıkmış kurbağa yavruları*. [DS]|| **kara diken**, {ağız} 1. *Deniz kestanesi*. 2. *Çok sivri ve sert dikenleri olan bir ot*. 3. *Böğürtlen*. [DS]|| **kara doğram**, {ağız} *Yağsız et*. [DS]|| **kara doğu**, {ağız} → kara dağu. [DS]|| **kara don**, {ağız} *Çocuğu olmayan kadın veya erkek*. [DS]|| **kara doruk**, {ağız} *Tütünün olgunlaşmadan koparılmış en uç yaprağı*. [DS]|| **kara dökü**, {ağız} *Samanla karışmış kuru hayvan gübresi*. [DS]|| **kara dut**, → karadut.|| **kara dün**, {eAT} *Ka-*

ranlık gece. || **kara düş**, {OsT} Korkulu rüya. || **kara düzen**, {ağız} 1. Düzensiz; gelişigüzel. 2. Eski düzen; eski biçim; gelişme ve değişmelere kapalı olarak. [DS] || **kara düzen**, müz. 1. Türk halk müziğinde bir tür bağlama düzeni. 2. {ağız} Küçük tambur. [DS] || **kara eğrek**, {ağız} Koyun barındırmaya uygun olan orman içlerinde veya yamaçlarda rüzgâr tutmayan kuytu yerler. || **kara ekin**, {ağız} Tahıl. [DS] || **kara ekşi**, {ağız} Pekmezden yapılan koyu şurup. [DS] || **kara elmas**, 1. Kayaları delmekte kullanılan siyah elmas; karbonado. 2. mevaz. Maden kömürü. || **kara er**, {eAT} Kötü adam. || **kara ermek**, {eT} Kararmak. [DLT] || **kara erük**, {eT} Erik. [DLT] || **kara eşkin**, {ağız} Yavaş ve geniş adımlarla yürüyen at. [DS] || **kara et**, Hiç yağı olmayan, kistan oluşan et. || **kara etmek**, {eT} Bir tür ekmek. [DLT] || **kara ev**, 1. {eT} {OsT} {ağız} Kara çadır; büyük çadır. [DS] 2. Kademeli sergen; alacak. 3. {OsT} Karanlık çukur. || **kara evlek**, {ağız} Toprağa suyun bir karış geçmesi ile oluşan tav. [DS] || **kara fatma**, {ağız} Hindi. [DS] || **kara gada**, {ağız} (Kişi için) uğursuz. [DS] || **kara gevrek**, {ağız} 1. (Kişi için) ince yapılı esmer. 2. Bir tür üzüm. [DS] || **karrar gögnük**, {ağız} Soğuğa ve sıcağa dayanıklı insan. [DS] || **kara gök**, {ağız} Üzerinde siyah benekleri bulunan kır at; bakla kır. [DS] || **kara göndürme** (göyündürme), {ağız} Şarbon hastalığı. [DS] || **kara gönüllü**, {OsT} Bilgisiz. || **kara göynük**, {ağız} Soğuktan vücudun her tarafında oluşan ağrılı şişlikler; ödem. [DS] || **kara göyündürme**, {ağız} → kara göndürme. [DS] || **kara gucak**, {ağız} spor. → karakucak. [DS] || **kara gulak**, {ağız} → kara kulak. [DS] || **kara gullap**, {ağız} Demirci yapımı eski tip menteşe. [DS] || **kara gülmez**, {ağız} 1. Nemli ve kapalı hava. 2. (Kişi için) somurtkan. [DS] || **kara gün**, Üzüntülü; sıkıntılı zaman; felaketli gün; {OsT} (aynı). || **kara gün dostu**, Felaket anında dostunu bırakmayıp yardım eden, üzüntüsünü paylaşan kimse; gerçek dost. || **kara günlere kalmak**, Bir felakete uğramak. || **kara günlü**, 1. {OsT} Talihsiz; bedbaht. 2. {ağız} Ölmüş bir kimseden söz edilirken onun adı ile birlikte söylenir. [DS] || **kara günlek**, {ağız} Amber, (Liquidambar orientalis). [DS] || **kara güz**, {ağız} Sonbaharın sonu. [DS] || **kara haber**, Bir felaket ya da ölüm haberi. || **kara harman**, {ağız} Taze ekin başaklarını yakarak yapılan kavurğa; buğday ütmesi. [DS] || **kara hasbenlek**, {ağız} Zorla. [DS] || **kara heççe**, {ağız} Hamam böceği. [DS] || **kara helva**, {ağız} Un helvası. [DS] || **kara hopur**, {ağız} Ormandan açılan tarla. [DS] || **kara humma**, Tifo. || **kara hülün**, {ağız} Karadut. [DS] || **kara işgildi**, {ağız} Yaban mersini [DS] || **kara iyrek**, {ağız} → kara eğrek. [DS] || **kara kabar**, {ağız} 1. Taş vb. sert cisimlerin çarpması ya da batması ile ayak altında oluşan bereler. 2. El, ayak ve yüzde çıkan bir tür sulu çıban. [DS] || **kara kabarcık**,

{ağız} 1. Yalınayak yürüyen çocukların ayağında veya elinde çıkan bir tür çıban. 2. Sığırlarda görülen şarbon hastalığı. 3. Parmaklarda çıkan iltihaplı yara; dolama. Dilde çıkan küçük kabarcık. [DS] || **kara kabuk**, {ağız} Kestane. [DS] || **kara kalem**, 1. Resim yapmada kullanılan kömür kalem. 2. (Resim için) bu kalemle yapılmış. 3. {ağız} Kenarlarına siyah çiçek baskıları yapılmış beyaz tül bent. [DS] || **kara kaplı kitap**, 1. Başvurulması gereken kitap. 2. Yasa kitabı. || **kara kara bakmak**, {ağız} Sert sert bakmak; düşmanca bakmak. [DS] || **kara kara düşünmek**, Çok üzüntülü olmak; düşünceye dalmak. || **kara karak**, {eT} Göz karası. [DLT] || **kara kaş**, Kaşları siyah ve gür olan. || **kara kavuk**, {ağız} 1. Kuru kütük; kuru odun. 2. → karakavuk. [DS] || **kara kavurğa**, {ağız} Kuşbaşıdan biraz daha küçük doğranmış ve tavada kavrulmuş yağlı et. [DS] || **kara kavurma**, {ağız} → kara kavurğa. [DS] || **kara kaygu**, {eAT} İnsana sıkıntı veren düşünce; kötü fikirler. || **kara kayın**, {ağız} Yemişli ağaç. [DS] || **kara kazancık**, {ağız} Gelincik bitkisi ve çiçeği. [DS] || **kara kehribar**, Süs eşyası yapımında kullanılan, parlak siyah renkli bir tür linyit; Oltu taşı. || **kara keleş**, {ağız} spor. Ayağa güreşen küçük güreşçi. [DS] || **kara kemik**, {ağız} Acımasız; insafsız. || **kara kepir**, {ağız} Çamuru özlü olan kara toprak. [DS] || **kara keş**, {OsT} Yoğurt ve peynir suyundan yapılan peynir; lor. || **kara kılçık**, {ağız} Tanesi kırmızı, kılçığı siyah bir buğday türü. [DS] || **kara kılı**, {ağız} Kestane. [DS] || **kara kır**, {OsT} Siyaha yakın kır renk. || **kara kıran**, {ağız} 1. Felaket; kıran. 2. Salgın hastalık. [DS] || **kara kırma**, {ağız} Unlu kepek. [DS] || **kara kış**, Kışın ortası; en şiddetli zamanı; zemheri. || **kara kıyak**, {ağız} Beyaz, ince tüylü ve salkım şeklinde çiçekleri olan bir ot. [DS] || **kara kıyma**, {eAT} Açık siyah; siyah çizgili. || **kara kılçık**, {ağız} Kılçıkları siyah, taneleri sert, beyaz ya da kırmızı olan bir buğday. [DS] || **kara kız**, {ağız} 1. Tava. 2. Sert taneli bir üzüm. [DS] || **kara koca**, {OsT} {ağız} 1. Saçları ağarmamış yaşlı kimse. 2. Büyümeden yaşlanan kavruk ağaç. [DS] || **kara kol**, {ağız} 1. Asmanın dibindeki eski dallar. 2. Yüklenen arabanın gitmesine engel olmak için iki küçük ve bir büyük direk ile yapılan engel. [DS] || **kara konur**, {OsT} Siyah ile yanık al arası karışığı renk. || **kara konursu**, {ağız} Büyük acı yaşamış kimse. [DS] || **kara koşu**, {ağız} Odunu boyunduruğun zincirine bağlayarak çekme işlemi. [DS] || **kara kovan**, Arıların bal yaptıkları sepet veya içi oyuk kütük gibi ilkel kovan. || **kara kovuk**, {ağız} Maydanogillerden, su kıyılarında yetişen, suyu halk hekimliğinde böbrek taşı düşürmekte kullanılan bir bitki. [DS] || **kara koyu**, {ağız} Balın kaynatılması ile elde edilen pekmeze benzer bir tatlı. [DS] || **kara köpük**, {ağız} Karadut. [DS] || **kara kucak**, spor. 1. Çayır ve harman yerlerinde pıtpıt denilen özel bir

pantolon giyilerek yağlı güreş kurallarına göre yapılan en eski bir Türk güreşi. 2. {ağız} Güreşte kavrama, sarılma. [DS]|| **kara kulak**, 1. {eT} Tarla faresi. [EUTS] 2. {ağız} Kurt kulağı gibi sapı olan eski bir kılıç. 3. Kemik saplı bir tür büyük bıçak; saldırma. 4. Ağaçların gövdesinde biten yenilebilir bir mantar. 5. bot. Zambak türü bir çiçek. 6. Söğüt mantarı. 7. zool. Çakala benzer bir etobur hayvan. [DS]|| **kara kuma**, {ağız} Karaiğne denilen bir böcek. [DS]|| **kara kura**¹, {OsT} {ağız} Karabasan; kâbus. [DS]|| **kara kura**², {ağız} 1. Alaca karga. 2. (Kişi için) esmer ve zayıf. [DS]|| **kara kura basmak**, {ağız} Kâbus basmak. [DS]|| **kara kura çökmek**, {ağız} Kâbus basmak. [DS]|| **kara kura düş**, {eAT} Korkulu rüya. || **kara kuru**, Esmer ve çok zayıf kimse. || **kara kusmuk**, İçinde bol miktarda siyah kan bulunan kusmuk. || **kara kurt**, {ağız} Tütün köklerine dadanan bir kurt, (Agrotiz). [DS]|| **kara kurum**, {ağız} Kalabalık; sık. [DS]|| **kara kur(u)t**, {ağız} Pestil. [DS]|| **kara kurut**, 1. {eT} {OsT} Yoğurdun suyunun ikinci defa kaynatılmasından elde edilen peynir; siyah peynir. 2. {ağız} Kara ardıç ağacı. [DS]|| **kara kuş**, {ağız} → karakuş. [DS]|| **kara kuş öngi**, {eT} Kartal rengi. || **kara kuş yıldız**, {eT} Jüpiter; Müşteri yıldızı. || **kara kutu**, Uçaklarda pilotların konuşmalarını ve kuleden gelen mesajları kaydedip saklayan güç bozulur elektronik aygıt. || **kara kuvvet**, İrtica. || **kara kuzgun**, {ağız} Hastalıktan yüzü sararmış insan. [DS]|| **kara küçük**, {ağız} 1. Yemin. 2. Aile büyüğü. 3. Hastalık yüzünden esmerleşmiş ve yeteri kadar büyüyememiş insan ya da hayvan. [DS]|| **karalara girmek**, {OsT} Matem tutmak; matem elbisesi giymek. || **karalar bağlamak**, Yas tutmak. || **karalar giymek**, {OsT} → karalara girmek. || **karaları çıkarmak**, Yastan çıkmak; yas sona ermek. || **karalar vilayeti**, {OsT} Sudan ve Zengibar. || **kara liste**, Bir toplumda istenmeyen veya cezalandırılmaları istenen kişilerin tümü. || **kara mal**, {ağız} Sığır. [DS]|| **kara malak**, {ağız} Ağzı ve burnu siyah olan eşek. [DS]|| **kara mama**, {ağız} Böğürtlen çalısı. [DS]|| **kara manca(r)** (pancar), {ağız} 1. Kara lahana. 2. Balık yumurtası; havyar. [DS]|| **kara maşa**, Zayıf ve ufak tefek esmer kadın. || **kara mış**, {ağız} Kahve. [DS]|| **kara mış**, {ağız} Kara yemiş; taflan. [DS]|| **kara mizah**, Güldürmekten ziyade yergiyi amaçlayan mizah. || **kara mübarek**, {ağız} Kan çıbanı; şirpençe. [DS]|| **kara neme**, {eT} Şeytan. || **kara oba**, {OsT} Küçük kara çadır. || **kara oğlan**, 1. Çingene; esmer genç. 2. {ağız} Patlıcan. [DS] 3. {ağız} Zeytin. [DS]|| **kara olmak**, {eAT} Karanlık olmak; hava kararmak. || **kara orun**, {eT} Mezar; sin. [DLT]|| **kara ot**, {eT} Baldıran otu, (Aconitum). [DLT]|| **kara örtü**, {ağız} 1. Toprak dam. 2. Beşik biçiminde tahta çatı. [DS] || **kara papah** (papak), {ağız} Mısır bitkisinin üstünde siyah kabarcıklar hâlinde beliren

hastalık. [DS]|| **kara papur** (vapur), {ağız} Tren. [DS]|| **kara para**, Yasal olmayan yollardan sağlanan kazanç. || **kara parmak**, {ağız} Siyah, yuvarlak, ekşi bir üzüm. [DS]|| **kara pata**, {ağız} İri bir cins bakla; eşek baklası. [DS]|| **kara patak**, {ağız} Karatavuk kuşu. [DS]|| **kara pazar**, Piyasada darlığı olan malların yüksek fiyatla gizlice satıldığı yer. || **kara pençe**, {ağız} Şarbon. [DS]|| **kara perde**, {ağız} İnce olmayan, parlak bir tür barut. [DS]|| **kara pus**, {eAT} 1. Koyu sis. 2. Kâbus. 3. Endişe. || **kara pürçek**, {ağız} Domuz. [DS]|| **kara saban**, Hayvanla çekilen ve toprağa derinliğine işleyemeyen ilkel bir toprak işleme aracı; saban. || **kara sağan**, zool. Ebabil. || **kara sakız**, {ağız} 1. Katran. 2. Zift. [DS]|| **kara salgın**, {ağız} 1. Bulaşıcı salgın hastalığın yarattığı tehlike. 2. İskorbüt hastalığı. 3. Boğaz ağrısı. [DS]|| **kara salkım**, {ağız} Bir tür keçi ve koyun hastalığı. [DS]|| **kara sandık**, Her yeniçeri ocağında bulunan sandık; orta sandığı. || **kara sarı**, Sariya çalan siyah. || **kara sarılık**, {ağız} Üst dudak ile diş arasında çıkan bir kabarcık. [DS]|| **kara sevda**, 1. Umutsuz ve güçlü aşk. 2. psikol. Kişinin belli bir sebep olmadan çöküntü durumuna girip çevreden gelen uyarılara kapanması, güçlü suç ve günah duyguları içine düşmesi durumu; melihulya; melankoli. || **kara sevdalı**, Kara sevdaya tutulmuş olan; melankolik. || **kara sevdaya düşmek**, Ümitsiz fakat derin bir bağlılıkla birisine âşık olmak. || **kara sevdaya tutulmak**, → kara sevdaya düşmek. || **kara sevdaya uğramak**, → kara sevdaya düşmek. || **karası elinde**, Başkalarına iftira atmadan hoşlanan kimse. || **kara zıkmaca**, {ağız} Bir çocuk hastalığı. [DS]|| **kara siva**, {ağız} Toprak siva. [DS]|| **kara su**, 1. Ağır ve gür akan su. 2. Zeytinin tanelerinde yağ ile birlikte bulunan, preslendikten sonra çöktürme ile ayrılan koyu renkli sıvı. 3. {ağız} Bitkilere zararı olan yer altından çıkan acı su. [DS] 4. {ağız} Mide özsuyu. [DS] 5. {ağız} Çay. [DS]|| **kara sulak**, {ağız} Her zaman nemli, ıslak olan tarla. [DS]|| **kara suluk**, {ağız} 1. Her zaman nemli olan tarla. 2. Bataklık. 3. Kışın dağ eteklerinden sızan sular. 4. Beyaz, sulu bir tür üzüm. [DS]|| **kara şabla**, {ağız} 1. Yaprağından siyah boya elde edilen kötü kokulu, ısırğan otuna benzer bir ot. 2. Adaçayı. [DS]|| **kara şap**, {ağız} Bir tür sığır hastalığı. [DS]|| **kara taban**, {ağız} 1. Hayvanların ayaklarının altında nalsızlıktan oluşan bir tür yara. 2. Tek tırnaklı hayvanların tırnak ve ağızlarında çıkan bulaşıcı bir hastalık. 3. Çatı altı. [DS]|| **kara taban olmak**, {ağız} (Hayvan için) nalı düştüğü için ayağının altı yara olmak. [DS]|| **kara tahta**, Üzerine tebeşirle yazı yazılan, siyaha boyanmış tek parça okul aracı; yazı tahtası. || **kara tavuk**, {ağız} 1. Zeytin. 2. Dalak. [DS]|| **kara tıkız**, {ağız} Ekşimsi, biraz tatlı bir tür armut. [DS]|| **kara tırnak**, {ağız} Atmaca. [DS]|| **kara tohum**, {ağız} Soğanın çiçekten son-

ra oluşan küçük siyah tohumları; karaca. [DS]|| **kara tombalak**, {ağız} Zeytin. [DS]|| **kara topalak**, bot. 1. Üç köşe gövdeli, kök sapları zeytin tanesi gibi esmer yumruğu çok yıllık bir otsu bitki, (*Cyperus rotundus*, *C. esculentus*). 2. Bu bitkinin halk hekimliğinde idrar artırıcı, terletici, gaz söktürücü ve kuvvet verici olarak kullanılan yumruları. [DS]|| **kara toprak**, {ağız} Verimli, bitek toprak. [DS]|| **kara torbalı**, {ağız} 1. İşçi. 2. Usta. [DS]|| **kara tren**, Tren. || **kara tuman**, {ağız} Kadınların iş yaparken giydikleri şalvar; bol pantolon. [DS]|| **kara yağ**, {eT} Neft; petrol. [DLT]|| **kara yağız**¹, 1. Siyaha yakın koyu esmer. 2. Sağlıklı; gürbüz; güçlü. || **kara yağız**², {ağız} İri ağızlı, siyahımsı, başı büyük bir çeşit çoban köpeği. [DS]|| **kara yakma**, {ağız} Şarbon. [DS]|| **kara yandak**, {ağız} Tarla ve ormanlarda biten, kalın kökleri salan, dikenli bir ağaç. [DS]|| **kara yanı**, {ağız} Şarbon. [DS]|| **kara yanık**, {ağız} 1. Özellikle danalarda görülen bir sığır hastalığı. 2. İnsan vücudunda kabarcıklar hâlinde beliren bir hastalık. 3. Çok susamış kimse. 4. Ağaçlarda, sebzelere çok sıcaktan oluşan yanıklık. [DS]|| **kara yañız**, {ağız} (Kişi için) esmer yüzlü; kara yağız. [DS]|| **kara yanuk**, {ağız} 1. Az süt verilmiş, cılız hayvan yavrusu. 2. Susuzluktan cılız kalmış bitki. [DS]|| **kara yapı**, {ağız} Çamur ve kerpiçle yapılmış bina. [DS]|| **kara yapıldak**, {ağız} Başak tutmamış ekin. [DS]|| **kara yapmak**, {ağız} 1. Hile yapmak; düzen kurmak. 2. İşlediği bir suçlu başkasına yüklemek. [DS]|| **kara yaprak**, {ağız} Bir tür elma. [DS]|| **kara yatılığ**, {ağız} Tifo hastalığı. [DS]|| **kara yazı**¹, Kötü alınyazısı; kötü talih. || **kara yazı**², {ağız} 1. Hiç sürülmemiş tarla. 2. Ölüm. 3. Üzüntü; sıkıntı. [DS]|| **kara yel**, Kuzeybatıdan esen, soğuk ve çoğunlukla fırtına şeklindeki rüzgâr. || **kara yelin**, {ağız} Koyunlarda meme üstünün şişmesi ile belirginleşen bir hastalık. [DS]|| **kara yemiş**, {ağız} Kestane. [DS]|| **kara yer**¹, {ağız} 1. Kara yer; toprağın altı. 2. Ölüm. 3. Mezar. 4. (İlenç için) cehennem dibi. [DS]|| **kara yer**², {ağız} Ova ortasında ada gibi kalmış orman parçası. [DS]|| **kara yeşil**, {ağız} İyi kurumamış, kalitesiz tütün yaprağı. [DS]|| **kara yol**, {ağız} 1. Ölüm. 2. Cehennem dibi. [DS]|| **kara yonca**, {ağız} bot. Yabanî yonca, (*Medicago luyulina*). [DS]|| **kara yülek yaptırmak**, {ağız} Kütleşmiş balta, keser gibi araçların ağızlarını keskinleştirmek için ateşte kızdırdıktan sonra döverek inceltmek. [DS]|| **kara yürekli**, {ağız} Kinci. [DS]|| **kara yüz**, Utamlıca durum. || **kara yüz-lü**, Suçlu; günahkâr; lekeli. || **kara zelve**, {ağız} Güreşte kol bastı denilen bir oyun. [DS]

kara², [Ar. qārra قارر ? / T. kara] is. Yeryüzünün denizler dışında kalan toprak bölümü; toprak. ☞ **karada ölüm olmamak**, Herhangi bir sıkıntı ile karşılaşma imkânı olmamak. || **kara iklimi**, çoğ. Gece ile gündüz, yaz ile kış arasında sıcaklık farkı çok,

yağışı az olan iklim; kıta iklimi; karasal iklim. || **kara kurbağası**, zool. Karada yaşayan fakat yumurtasını suya bırakan kurbağa, (*Bufo bufo*). || **kara kurbağasıgiller**, biy. Dişleri olmayan ve bütün dünyaya yayılmış bulunan, iki yaşamlılar sınıfından birçok türü bulunan bir familya, (*Bufo* familyası). || **kara kuvvetleri**, Bir ülkenin kara savunmasını yapmak, karadan gelecek düşman saldırısına karşı koymak üzere oluşturduğu askerî güç. || **kara meltemi**, Yaz geceleri, karadan denize doğru esen hafif serin rüzgâr. || **kara mili**, 1609 m. uzunluğundaki ölçü birimi. || **kara panpuru** (vapuru), {ağız} Tren. [DS]|| **kara platosu**, Kıtalar kenarındaki, derinliği 200 m'ye kadar olan deniz bölgesi. || **kara resmi**, {OsT} tar. Gümrüklerin bulunduğu limanlardan karaya çıkan gezgin ve tüccarlardan alınan karaya çıkış vergisi. || **kara sığırı**, {OsT} Karada gezen, suya girmeyen sığır; kara sığır. || **karasın dutmak**, {OsT} Yasını tutmak. || **kara suları**, huk. Bir devletin, deniz kıyıları boyunca kendi güvenliği açısından, egemenliği altında bulundurduğu belli genişlikteki su kesimi. || **kara uğrusu**, {OsT} 1. Gece hırsızı. 2. Serseri. || **kara vapuru**, Tren. || **karaya ayak basmak**, 1. Deniz, göl vb. n. den kıyıya çıkmak. 2. Deniz taşıtıdan inerek karaya çıkmak. || **karaya düşmek**, (Denizde bulunan nesne için) akıntı veya dalga ile kıyıya atılmak. || **karaya düşürmek**, argo. Bir kimseyi hırpalamak. || **karaya oturmak**, 1. (Deniz taşıtı için) denizin sığ bölümünde dipteki kaya veya kumlara saplanıp kalmak. 2. argo. Tuzağa düşmek; dolandırılmak. || **kara yas**, {OsT} Derin matem. || **karaya vurmak**, Denizden karaya atılmak. || **kara yazılı**, {OsT} Bahtı kara; talihsiz; kötülüklerden yakasını alamayan. || **kara yazulu**, {OsT} → kara yazılı. || **kara yeli**, Yaz geceleri, karadan denize doğru esen yel. || **kara yer**, {eAT} Toprak; yer; zemin. || **kara yir**, {OsT} → kara yer. || **kara yohsul**, {OsT} Çok yoksul. || **kara yolculuğu**, Kara taşıtlarıyla yapılan yolculuk. || **kara yolu**, Yerleşim merkezlerini karadan birbirine bağlayan, her türlü motorlu ve motorsuz taşıtlarla yayaların ulaşım için kullandıkları yol. || **kara yosunları**, bot. Çiçeksiz bitkilerden, nemli yerlerde yetişen birleşim veya spor verme yoluyla üreyen pek çok türleri bulunan bitkiler familyası, (*Bryophyta*). || **kara yosunu**, bot. Çayır ve ormanlarda yumuşak bir örtü oluşturan çiçeksiz klorofilli bitki; temriye, (*Chondrus crispus*, *Ceraria islandica*). || **kara yurt**, {OsT} Ağaçsız, bahçesiz yer; bozkır.

kara³, [karā (kara:) {eT} sf. (Halk için) sıradan; alelade; avam. [ETY] [Gabain] [Tekin] ☞ **kara halk**, {OsT} Halk; avam. || **kara işçi**, {ağız} Gündelikçi; vasıfsız işçi. [DS]|| **kara kulak**, {ağız} 1. Casus. 2. Ulak. [DS]|| **kara kulluk**, {ağız} Gündelikçi; işçi. [DS]|| **kara kullukçu**, 1. → {ağız} kara kulluk. [DS] 2. {OsT} tar. Yeniçeri ocağı ortalarında konukların

- ayakkabılarını temizlemek, yemek yapmak gibi işleri gören er.*|| **kara kuyruk**, {ağız} İmece ile çalışan işçilerden en arkadaki. [DS]
- kara**⁴, [eT. karak (haydutluk) قار] {ağız} is. 1. Suç. 2. İftira; leke. [DS] 3. {OsT} Ayıp. 4. Yüz kızartıcı durumda olan; lekeli.
- kara**⁵, [kara] {ağız} is. Gece bekçisi; jandarma. [DS]
- karaağaç**, -cı [kara+ağaç] is. bot. Bakımsız sık yapraklı, sulak ve derin topraklı alçak yerlerde yetişen, sert ve esnek kerestesi suya ve neme dayanıklı bir orman ağacı, (*Ulmus*).
- karaağaçgiller**, [kara+ağaç-gil-ler] is. bot. Başlıca örneği karaağaç ve çitlembik olan, yapraklarını her yıl döken, iki çenekli, taşsız çiçekleri yapraklarından önce çıkan orman ağaçları familyası, (*Ulmaceae*).
- karaardıç**, -cı [kara+ardıç] is. bot. Güney Avrupa'da yetişen 3 metre boyunda dik gövdeli, pütürlü ve kırmızımsı kabuklu ağaççık hâlinde bir tür ardıç, (*Juniperus sabina*).
- karaasma**, [kara+as-ma] is. bot. Çorak yerlerde yetişen çoğunlukla kameriye yapmak için kullanılan çok yıllık, sarılıcı bir bitki; loğusa çiçeği; loğusa otu; zeravent, (*Aristolochia siphon*, *A. clematitis*); {OsT} (aynı).
- karaayak**, -ğı [kara+ayak قرا اياق] {OsT} is. zool. Bir tür doğan.
- karabacak**¹, [kara+bacak] is. bot. 1. Nemli yerlerde yetişen *adiantum* ve *asplenium* cinsinden pek çok eğrelti otunun ortak adı. 2. Islak kayalık ve kuyu ağzı gibi yerlerde yetişen, yaprak ve loplarının sapları siyah renkte, acı bir tadı ve özel bir kokusu bulunan, halk hekimliğinde göğüs yumuşatıcı şurup yapımında kullanılan çok yıllık otsu bir bitki; baldırıkara; karabaldır; venüs saçı, (*Adiantum capillus-veneris*).
- karabacak**², -ğı [kara+bacak] is. 1. Pancar, patates, lahana, bezelye fidelerine yerleşerek fidelerin ölümüne veya cılız kalmasına sebep olan bir tür asklı mantar. 2. Bu mantarın sebep olduğu hastalık.
- karabakal**, [kara-bakal] is. zool. Karatavukgillerden, siyah renkli bir ardıç kuşu, (*Turdus pilaris*).
- karabaldır**, [kara+baldır] is. bot. → karabacak, (*Adiantum capillus-Veneris*).
- karabalık**, -ğı [kara+balık] is. zool. 1. Dicle ve Fırat'ta yaşayan, su dışında da soluk alabilen bir tür yayın balığı, (*Clarias lazera*). 2. Eğirdir gölünde yaşayan bir balık; tatlı su kayası; eğrez. 3. Sazan-gillerden tatlı sularında yaşayan 0-30 cm. kadar uzunlukta bir tür balık, (*Vimba vimba*).
- karaballık**, -ğı [kara+bal-lık] is. bot. 1. Kimi böceklerin çıkardığı tatlı yapışkan maddeye yapışarak kara bir renk alan mantar. 2. Bu mantarın yol açtığı bitkisel hastalık.
- karabasan**, [kara+bas-an] is. 1. Çok sıkıntılı ve korkulu rüya; kâbus. 2. Bir kimsenin içinde bulunduğu sıkıntılarla dolu ve karmaşık ruh hâli. 3. {ağız} Doğum sonrasında gelen ateşli hastalık. [DS]
- karabasma**, [kara+bas-ma] {ağız} is. → karabasan. [DS]
- karabasmak**, [kara+bas-mak] {ağız} gçsz. f. [-ar] 1. Kâbus görmek. 2. Ateşlenmek. [DS]
- karabaş**¹, [eT. karā+baş] is. 1. {eT} Gerdek gecesini gelinle beraber gönderilen hizmetçi; sağdıç kadın. [DLT] 2. {eT} Kul; köle; karavaş; cariyeye. [EUTS] [Yükneki] 3. Eskiden cariyelere verilen isim. 4. Evlenmesi mümkün olmayan Hristiyan din adamı; rahip; keşiş. 5. {ağız} Papazlıkla başpapazlık arasında bir rütbe. [DS] 6. Hiç evlenmemiş veya evlenmeyi düşünmeyen erkek; müzmin bekâr.
- karabaş**², [kara+baş] {ağız} is. 1. Çoban köpeği. [DS] 2. Baş tamamen siyah at.
- karabaş**³, [kara+baş] is. 1. bot. Kışa dayanıklı bir sert buğday çeşidi. 2. → karabaş otu. ☞ **karabaş otu**, {ağız} 1. bot. Ballıbabagillerden, karabaş yağı çıkarılan, çiçekleri mavi başakçıklar durumunda ıtırılı bir bitki; keşiş otu; yalancı lavanta çiçeği, (*Lavandula stoechas*). 2. Lavanta çiçeği, (*Lavandula angustifolia*). [DS]|| **karabaş yağı**, Lavantadan çıkarılan ve halk hekimliğinde kullanılan ıtırılı bir yağ. [DS]
- karabaş**⁴, [kara+baş] {ağız} is. 1. Bir hücreli özel bir asalagin hindi karaciğerine yerleşerek yaptığı hastalık. 2. Mısırlarda görülen bir mantar. [DS]
- karabaş**⁵, [kara+baş] {ağız} is. zool. Çitlembik kuşu. [DS]
- karabaş**⁶, [kara+baş] {ağız} sf. İçi boş; çürük. [DS]
- karabatak**¹, -ğı [kara+bat-ak] is. müz. Türk musiki-sinde saz eserlerinin özel bir şekli
- karabatak**², -ğı [kara+bat-ak] is. zool. Karabatak-gillerden, balıklarla beslenen, uzun ve sivri gagalı, orta boyllu, siyah tüylü, perde ayaklı bir su kuşu, (*Phalacrocorax*). ☞ **karabatak gibi**, (Kişi için) bir görünüp bir kaybolan.
- karabatak-giller**, [kara+bat-ak-gil-ler] is. zool. Leyleksilerden, ılıman deniz ve ırmak sularında yaşayan, perde ayaklı karabatak gibi kuşları kapsayan familya, (*Phalacrocoracidae*).
- karabe**, [Ar. qarābe قرا به] (kara:be) {OsT} is. 1. Büyüyük testi; kırba. 2. Büyük şişe.
- karabet**, [Ar. kurb > qarābet قرا بهت] (kara:bet) {OsT} is. 1. Akrabalık; yakınlık; hısımlık. 2. Ortak ilişkilerin ve niteliklerin bulunması durumu; yakınlık. ☞ **karābet-i eb**, {OsT} Yalnız baba tarafından gelen akrabalık.|| **karābet-i gayr-i vilād**, {OsT} Ana, baba ve çocuğun birbirlerine göre akrabalıklarının dışında kalan kan bağı.|| **karābet-i nesebiye**, {OsT} Aynı soydan gelme yoluyla oluşan asıl akrabalık.||

- karābet-i sıhriye**, {OsT} *Evlenme, kız alıp verme yoluyla doğan akrabalık.*|| **karābet-i vilād**, {OsT} *Ana, baba ile çocuklar, büyük anne, büyük baba ile torunlar arasındaki akrabalık.*
- karabiber**, [kara+biber] *is.* 1. *bot.* Karabibergillerden, sıcak bölgelerde yetişen, kısa boylu, tırmanıcı, üzüksü meyveli bir bitkilerin genel adı, (*Piper nigra, betle, longum vb.*). 2. Bu ağaçların bahar olarak kullanılan meyvesi. 3. *mecaz.* Ufak tefek, sevimli esmer kimse.
- karabibergiller**, [kara+biber-gil-ler] *is. bot.* Tropik bölgelerde yetişen, üst yumurtalıklı ve taçsız çiçekli iki çenekli bitkiler familyası, (*Priperaceae*).
- karabin**, [Ar. qurbān > karābīn قرابين] (*kara:bi:n*) {OsT} *is.* Adak, bağlılık ve şükran belirtisi olarak Allah adına kesilen hayvanlar; kurbanlar.
- karabina**, [İr. carabina] (*karabi'na*) *is.* Çoğunlukla namlusu yivli, kısa ve hafif tüfek tipi.
- karabinyer**, [İt. carabinieri] *is.* İtalyan jandarmalarına verilen isim.
- karaboğa**, [kara + boğa] *is.* Erkek bizon.
- karaboğaz**, [kara + boğaz] *is.* 1. Erkek serçe. 2. {ağız} Bir tür soğan. [DS]
- karaboya**, [kara + boya] *is. kim.* Sülfürik asit.
- karaböce**, [kara+böce قرة بوجه] {OsT} *is.* Domuzlan.
- karabuğday**, [kara+buğday] *is. bot.* Nemli ve ılıman bölgelerde, nişastaca zengin taneleri için yetiştirilen, dik ve düğümlü gövdeli, çiçekleri taçsız, meyvesi kapçık biçiminde bir yıllık otsu iki tür bitki, (*Fagopyrum esculantum, F. tataricum*).
- karabuğdaygiller**, [kara+buğday-gil-ler] *is. bot.* Kuzukulağı, karabaşak, karabuğday, ravent gibi bitkileri kapsayan üst yumurtalıklı taçsız çiçekli, iki çenekli bitkiler familyası, (*Polygonaceae*)
- karabulak**, -ğı [kara+bula-k قرة بولق] {OsT} *is. zool.*
→ karabatak.
- karaburçak**, -ğı [kara+bur-çak] *is. bot.* Baklagillerden, hayvan yemi ve gübre olarak kullanılan bir yıllık bitki; küşne, (*Ervum ervilla*).
- karaburga**, [kara+bur-ga / poyra ?] {ağız} *is.* Değirmen kuyusunun alt ağzına takılan büyük ağaç boru. [DS]
- karabüzeyden**, [kara+büzey-den ?] {ağız} *is.* Ağdalaşmış üzüm pekmezi. [DS]
- karaca**¹, [kara-ca] *is. zool.* Geyikgillerden, Avrupa ve Asya'da yaşayan, kısa ve çatal boynuzlu, güzel görünüşlü, geniş getiren, ot, çalı, meyve ve meşe palamudu ile beslenen bir yaban hayvanı, (*Cepreolus capreolus*). ☞ **karaca derisi**, *Karacanın postu.*
- karaca**², [eT. karı (*dirsek-omuz arası*) > karı-ca [EREN] > karaca قرحه] *is.* 1. Kolun dirsekle omuz arasında kalan kısmı; üst kol. 2. {OsT} {ağız} Koldaki kas kitlesi. [DS] 3. {ağız} Devenin dizinin iç tarafı. [DS] ☞ **karaca kemiği**, *Üst kol kemiği; kol kemiği.*|| **karaca et**, *Üst kol kası.*|| **karaca kemiği**, *Üst kol kemiği.*
- karaca**³, [kara-ca قرحه] (*kara'ca*) *sf.* 1. Rengi biraz kara olan; esmer. 2. *is.* Gizli rastık denilen bir tür buğday hastalığı. {ağız} (*aynı*) [DS] 3. {ağız} Mürekkap. [DS] 4. Siyah yuvarlak taneli ekşi bir üzüm. 5. {OsT} Bir göz hastalığı.☞ **karaca balığı**, *zool.* Bir tür Mersin balığı, (*Acipenser guldenstadtii*).|| **karaca darısı**, *bot.* Buğdaygillerden hayvanlara yem olarak ekilen, bir yıllık bir tür darı; *darıca; darıcan*, (*Panicum milliaceum*).|| **karaca karga**, {OsT} *zool.* Kara karga.|| **karaca koğuk**, {ağız} *Sakız otu; sakızlık; çengel sakızı*, (*Chondrilla juncea*). [DS]|| **karaca kuruca gönlüme göreçe**, *Başkaları tarafından beğenilmeyen birinden hoşlanılıp beğenildiğini ifade için kullanılır.*|| **karaca renkli**, *Boz; sarımsı kahverengi.*|| **karaca yer**, {OsT} *Yüreğin ortası; yüreğin içi; gönül.*
- karaca**⁴, [kara-ca] {ağız} *is.* 1. Soğanın çiçekten sonraki tohumu. 2. Çörek otu; karaca ot. 3. Karamuk otu. [DS] ☞ **karaca ot**, {eAT} *bot.* Çörek otu.
- karaca**⁵, [kağıra > ħara (*nereye*) > ħara-ca] (*ka'ra-ca*) {ağız} *zf.* Boşuna; sebepsiz; yok yere. [DS]
- karaca**⁶, [Moğ. karağul > kara-ca] {ağız} *is.* Jandarma. [DS]
- karaca**⁷, [kara-ca] {ağız} *is.* Pekmez yapmaya uygun, küçük siyah taneli, kokulu, bir tür üzüm. [DS]
- karacacık**, -ğı [kara-ca-cık] {ağız} *is.* Pazı yaprağı kurusu. [DS]
- karacak**, -ğı [kara-ca-k] {ağız} *is.* Ağacın kurumaya başlamış dalları. [DS]
- karacanavar**, [kara+canavar قرحه جانور] {OsT} *is. zool.* Domuz.
- karacanavarı**, [kara+canavar-ı قرحه جانوری] {OsT} *is. zool.* Domuz.
- karacaot**, [kara-ca+ot قرحه اوت] *is. bot.* 1. Yabani olarak yetiştiği gibi ekimi de yapılarak yetiştirilen, mavi çiçekli, siyah tohumları ekmek, pide ve çöreklerin üzerine hoş koku vermek için ekilen, tohumlarından çörek otu yağı çıkarılan 5 cm. kadar boylu, otsu bir yıllık bitki; çörek otu, (*Nigella sativa*). 2. Yeşilimtrak beyaz çiçekli, çok yıllık, kökü hayvan hastalıklarında kullanılan çöpleme türü bir bitki, (*Helleborus niger*).
- karacasu**, [kara-ca+su] {ağız} *is.* Dere kıyılarındaki soğuk kaynak suyu. [DS]
- karacayaz**, [kara-ca+yaz] {ağız} *is.* İlkbahar. [DS]
- karacı**¹, [kara¹-cı] {OsT} *sf.* Bir kimseye işlemediği bir suçu yükleyen; kara çalan; iftira eden; iftiracı; müfteri.
- karacı**², [kara²-cı] *sf.* (Subay, astsubay ve er için)

kara kuvvetlerinde görev yapan; kara kuvvetlerine mensup.

karacı³, [eT. karā-çı (dilenci)] *is.* 1. Gelecek hakkında kehanette bulunan kimse; falcı. {OsT} (aynı) 3. {OsT} {ağız} Çingene. [DS] 3. {OsT} {ağız} Haydut; şaki; yağmacı. [DS] 4. {OsT} Gözetleyici; gözcü.

karacık, -ğı [kara-cık] {ağız} *is.* Buğday tarlalarında biten yuvarlak, kara tohumlu bir bitki; karamuk. [DS]

karacılık¹, -ğı [karacı¹-lık] *is.* Karacı olma durumu; iftiracılık; müfterilik; iftira.

karacılık², -ğı [karacı²-lık] *is.* as. Kara kuvvetlerine mensup olma durumu.

karacılık³, -ğı [karacı³-lık] {ağız} *is.* 1. Falcılık. 2. Dilencilik. 3. Haydutluk. ☞ **karacılık yapmak**, {ağız} *Oyunbozanlık etmek; mızıkçılık yapmak.* [DS]

karaciğer, [kara+ciğer] *iz.* 1. anat. Karın boşluğunun sağında, sağ geçreği tamamen kaplayan, öd salgılayan, kandaki şekeri ayarlayan, gerektiğinde şekeri glikojene çevirerek depolayan veya ihtiyaç hâlinde glikoza çevirerek kana veren, hem dış hem de iç salgıları bulunan, ölü kan hücrelerini parçalayarak yenileyen, zehirlenmeyi önleyen, yağ asitlerini doyumsuz hâle getiren, açık kahverengi en büyük iç organ. 2. Kasaplık hayvanların karaciğerlerinden yapılan her türlü yemek. 3. {OsT} *sf.* (At için) yüğ-rük; idmanlı.

karacot, [kara+cot] {ağız} *is.* → karacaot. [DS]

karacuh, [kara-cuk / karacuh] {ağız} *is.* Ot tohumu. [DS]

karacuka, [kara+cuk-a] {ağız} *is.* Karatavuk kuşu. [DS]

karacücem, [kara+cücem / cücen] {ağız} *is.* → karacaot. [DS]

karacüllen, [kara+cüllen] {ağız} *is.* Orta boylu esmer erkek. [DS]

karacağ, [kara+çağ] {ağız} *is.* → karaçav. [DS]

karacağı, [kara+çağ-ı] {ağız} *is.* Beşik. [DS]

karacağın, [kara+çağ-ın] {ağız} *is.* Kağnıda boyundurukla kağnı arasındaki uzun ağaç. [DS]

karacalı, [kara+çal-gı] {ağız} *is.* İftira. [DS]

karacalı, [kara+çalı] *is.* 1. Hünnapgillerden Avrupa ve Asya'da yetişen, oval gövdeli, gövde ve dalları dikenli, çiçekleri toplu şemsiye biçiminde yeşil, çit yapmakta kullanılan çalı, (*Paliurus spinosa* / *P. spina-christi*). {ağız} (aynı) [DS] 2. {ağız} Böğürtlen. [DS] 3. {ağız} Engel. [DS] 4. mecaz. İnsanlar arasına girerek aralarını açmaya, bozmaya çalışan kötü niyetli kimse. 5. {ağız} Uğursuz. [DS] ☞ **karacalı deliği**, {ağız} *Kerpiç duvarlarda iskele kurmak için açılan delik.* [DS]|| **karacalı gibi**, *İnsanlar arasındaki dostluk, sevgi ve bağlılık hislerini çekemeyecek aralarını açmaya çalışan kötü niyetli kimse için kullanılan benzetme.*|| **karacalı elinde**, (*Kişi için*)

dedikoduculuk, fitnecilik gibi her türlü kötülüğü yapmaktan çekinmeyen.

karacalılık, -ğı [kara+çalı-lık] *is.* 1. Karacalı çok olan yer. 2. mecaz. İnsanlar arasını bozma durumu; çekememezlik.

karacaltı, [kara+çalı] {ağız} *is.* → karacalı. [DS]

karacam¹, [kara + çam] *is.* bot. Kışın yapraklarını dökmeyen, reçine ve kereste elde edilen çam ağacının yüksek yaylalarda yetişen bir türü, (*Pinus nigra*).

karacam², [kara+çam] {ağız} *is.* Baklagillerden, sarı çiçekli bir bitki. [DS]

karacam³, [kara+çam] {ağız} *is.* Güneybatıdan esen soğuk rüzgâr. [DS]

karacanak, -ğı [kara+çanak] {ağız} *is.* Cimri, görgüsüz, düzensiz. [DS]

karacav, [kara+çağ] {ağız} *is.* 1. Ekin saplarını taşıran kağnı ya da arabalarda okla köpler arasına konulan parmaklık. 2. Yüksek çardak. 3. Duvarcı iskelesi. 4. Yıkılacak duvara yapılan destek. [DS] 5. {OsT} Duvarcı iskelesi.

Karaçayca, [kara+çay-ca] *is.* Kuzey Kafkasya'da yaşayan Karaçayların konuştuğu bir Türk lehçesi.

karacayır, [kara+çay-ır] *is.* 1. Buğdaygillerden, tahıllar arasında yetişerek ekinlere zarar veren, yeşil alan oluşturmak için park ve bahçelere ekilen çayır bitkisi, (*Lolium*). 2. Geniş alanları kaplayan çim örtüsü.

karacı, [karā-çī / kara-çu قراچی] (*kara:çī*) *is.* 1. {eT} {OsT} Kapıları dolaşan dilenci. [DLT] 2. {OsT} Yağmacı. 3. {OsT} Çingene. 4. {OsT} İftiracı. 5. {OsT} Falcı.

karacığa, [kara+çığ-a] {ağız} *is.* Atmaca. [DS]

karacı, [eT. karā-çī (dilenci)] {ağız} *is.* Çingene. [DS]

Karadağlı, [kara+dağ-lı] (*kara'dağlı*) *sf.* Karadağ halkından olan (kişi).

karadağlı, [kara+dağ-lı] *is.* Bir tür toplu tabanca.

karadamak, [kara+damak] {ağız} *sf.* 1. Sürekli ilenen. 2. Kötü konuşan. [DS]

karadavu, [kara + Ar. da'vi] {ağız} *is.* Ekin hastalığı; rastık. [DS]

karadı, [kara-dı] {ağız} *is.* Çok bulunduğu için satışı az olan şey. [DS]

karadul, [kara+dul] *is.* zool. Soktuğu zaman büyük bir ağrı ve acı veren, iri, siyah bir tür örümcek, (*Latrodectus mactans*).

karadut, [kara+dut] *is.* bot. Meyvesinin rengi koyu kırmızı olan bir dut türü, (*Morus nigra*).

karadüzen, [kara+düz-en قمره دوزن] {OsT} *is.* müz. Üç telli tambura.

karaeşkin, [kara+eş-kin] {ağız} *is.* Bir at yürüyüşü. [DS]

karaf¹, [İt. caraffa / Ar. ġarrāf > Fr. carafe] *is.* Su keçesi.

karaf², [ʔ karaf] {ağız} *is.* **1.** Raf. **2.** Bahçede ayrılmış bölümlerden her biri; evlek. [DS] ⇨ **karaf karaf**, {ağız} *Küme küme.* [DS]

karafa, [Fr. carafe] *is.* → karaf¹.

karafaki, [Yun. karafaki (*karafçık*)] *is.* Uzun boyunlu, kulpsuz, küçük rakı sürahis; karafa.

karafatma, [kara+fatma] *is. zool.* Kın kanatlılardan, böcek, kurtçuk ve sümüklüböceklerle beslenen, tarıma yararlı, parlak siyah renkli böcek, (*Carabus*).

karafe, [Fr. canapé] {ağız} *is.* Kanep; sedir. [DS]

karaful, [ʔ karaful] {ağız} *is.* Yüksek tepelerin eteği. [DS]

karafüliye, [Ar. kıranfül > kıranfüliyye قرفلية] {OsT} *is. bot.* Karanfilgiller.

karag¹, [karā-k] (*kara:g*) {eT} *is.* → karak¹. [ETY] [EUTS]

karag², [karāğ / kargūy] (*kara:ğ*) {eT} *is.* Dağ tepelerinde düşmanı haber vermek için yapılan ateş kuleleri. [Clouston]

karagan¹, [kara-gan] {ağız} *is.* **1.** Toprak çanak. **2.** Pırnal ağacının odunu. [DS]

karagan², [kara-gan] {ağız} *is.* Yaprakları yapışkan, bodur bir bitki; pamuk otu, (*Cistus creticus*). [DS] ⇨ **karagan bicği**, {ağız} *Karagan denilen bitkinin yenilen kırmızı, beyazlı çiçekleri.* [DS]

karagat, [ʔ karagāt قراغت] {OsT} *is.* Havlıcan.

karagaz, [kara+gaz] {ağız} *is.* Kandil. [DS]

karageç, [kara+ağaç] {ağız} *is.* → karaağaç. [DS]

karagevrek, -ği [kara+gev-re-k] *is. bot.* Orta Anadolu'da yetiştirilen, taneleri oval ve büyüklüğü eşit, orta sıklıkta salkımı konik, kalın kabuklu, etli soforalık bir siyah üzüm çeşidi.

karagır, [kara+kır] {ağız} *is.* Yağız at. [DS]

karagiren, [kara+giren] {ağız} *is.* **1.** Sulu sepken. **2.** Nemli ve kapalı hava. [DS]

karagöbek, -ği [kara+göbek] *is.* Tütün yapraklarının orta damar çevresinde görülen çürüklük.

karagögnük, -ğü [kara+gögnük] {ağız} *is.* Soğuğa ve sıcağa dayanıklı insan. [DS]

karagöt, [kara+göt] *is. zool.* Boz ördek, (*Anas strepera*).

Karagöz¹, [kara+göz] *is.* **1.** Derisinden kesilmiş ve boyanmış insan figürleri ile bir perde üzerine gölge düşürmek suretiyle oynatılan bir tür Türk gölge oyunu. **2.** Oyuna adını veren ve oyunun iki eksen oyuncusundan halk görüşünü ve duyusunu yansıtan, dürüst, iyiliksever ve iyimser, yoksul, çalışkan tip. ⇨ **karagöz oynatmak**, *Alay konusu olabilecek, güldürücü ve eğlendirici bir durum yaratmak.*

karagöz², [Yun. kaçikoros] *is. zool.* Pullarla örtülü vücudu yanlardan yassı, sırtı mavimsi kurşuni, boz renkli, denizlerin dört yüz metre derinliklere kadar diplerine yakın kesimlerinde yaşayan boyu 40

cm'ye kadar ulaşan, beyaz etli bir kemikli balık, (*Sargus sargus*)

karagöz³, [kara+göz] *is. bot.* Gülgillerden, Batı ve Orta Anadolu dağlarında yetişen, iki metre boyunda kışın yaprak döken, dikensiz, küçük ve beyaz çiçekli, meyveleri küçük bir elma görünümünde, önce kırmızı sonra siyahlaşan, tatlı lezzetli bir ağaç, (*Amelanchier parviflora*).

karagöz⁴, [kara+göz] *is. zool.* Orta Karadeniz bölgesinde yetiştirilen, vücut beyaz, baş, ağız, burun ve göz çevresi siyah, başı hotozlu karayaka koyun ırkının bir tipi.

karagöz⁵, [kara+göz] {ağız} *is.* **1.** Ebegümece. **2.** Börülce. **3.** Fasulye. **4.** Başı kara bir tür buğday. **5.** Hindiba. [DS]

karagöz⁶, [kara+göz] {ağız} *is.* **1.** Çok yağmur yüzünden tarlalarda oluşan içi su dolu çöküntüler. **2.** Su yolundan çıkan su; patlak. [DS]

karagöz⁷, [kara+göz] {ağız} *is.* Kilim dokumalarında kenar süsü olarak kullanılan bir tür motif. [DS]

Karagözcü, [kara+göz-cü] *is.* **1.** Karagöz oyununu oynatan kimse; hayali; hayalci. **2.** Karagöz oyununda kullanılan figürleri yapan ve satan kimse.

Karagözcülük, -ğü [kara+göz-cü-lük] *is.* Karagözcünün işi ve mesleği.

karagözlemek, [karagöz-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Bir ağacın dallarını yukarıdan aşağı doğru budamak.

Karagözlük, -ğü [kara+göz-lük] *is.* Alay konusu olabilecek gülünç bir durum yaratma; maskaralık; soytarılık. ⇨ **Karagözlük etmek**, *Eğlendirici ve güldürücü davranışlarda bulunmak; maskaralık yapmak; soytarılık etmek.*

karagu, [karā > karā-ğū-nī / karā-ğū] (*kara:gu:*) {eT} *sf.* **1.** Siyah; kara. [EUTS] [Gabain] **2.** Kör. [DLT] **3.** Zac denilen siyah boya. [DLT]

karagül, [Moğ. karagül / karavul] {eT} *is.* Bekçi; müfreze; posta; keşif kolu. [Nevâyi]

karaguni, [karā > karā-ğū-nī / kara+kün-i] (*kara:gu:ni:*) {eT} *is.* Akşamleyin çocukların oynadığı bir oyun. [DLT]

karagura, [kara + kora] {ağız} *is.* Karabasan; kâbus. [DS]

karagurmak, [karā-ğur-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Kartarmak. [KB]

karagül, [Karakul (*Özbekistan'da kent*) > karagül] *is.* **1.** Kuzuları doğduğunda lüleli tüyleri olan bir koyun ırkı. **2.** Bu koyun postundan yapılmış kürk; astragan.

karagülle, [kara+gülle] {ağız} *is.* Buğday tarlalarında biten yuvarlak, kara tohumlu bir bitki; karamuk. [DS]

karagan, [kara-ğan] {ağız} *is. bot.* **1.** Fırça gibi kullanılan sert tüylü bir bitki; fesçi tarağı; çoban tarağı, (*Dipsacus laciniatus*). **2.** Yapışkan ve kokulu bir

- yaprağı olan dikensiz bir bitki; pamuk otu, (*Cistis creticus*). [DS]
- karagı¹**, [kara-ğu (*kör*) > kara-ğı] *is.* Gece körlüğü; tavukkarası.
- karagı²**, [kar-ağı / kor-ağı قراغی / قاراغی] {ağız} *is.* 1. Ateş karıştırmakta kullanılan ucu eğri demir çubuk. 2. {OsT} Meyve dallarını eğmekte kullanılan ucu çengelli sırık. 3. {OsT} Cirit oyunlarında kullanılan ucu eğri değnek; çevgen. 4. Bastonun eğri tarafı. 5. Bahçelerde küçük hendekler açmakta kullanılan bir tarım aracı. 6. Fırın süpürgesi. [DS]
- karagılık, -ğı** [eT. karañu-luk] {ağız} *is.* Karanlık. [DS]
- karagımak**, [kara(k)-ı-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] Hava kararmak. [DS]
- karagu**, [karañu قراكو] {OsT} *tis.* → karangu.
- karah**, [karaħ] {ağız} *is.* Bolluk; zenginlik; varlık. [DS]
- karahalile**, [kara + Ar. halile هليله] {OsT} *is. bot.* Doğu Hindistan'da yetişen *terminalia* adındaki bir bitkinin olgunlaşmadan önce toplanarak kurutulan, halk hekimliğinde kullanılan, iğ biçimli siyah, sert, kokusuz küçük meyveleri, (*Fructus myrobalani*).
- karahan**, [kara-ğan] {ağız} *is.* 1. Fırça gibi kullanılan sert tüylü bir bitki. 2. Yaban karanfili. [DS]
- karaharman**, [kara+harman] {ağız} *is.* Ekin başaklarını ateşte üterek yapılan kavurğa; firik. [DS]
- karahaspa**, [kara+ħaspa قاره حصبه] {OsT} *is.* Öldürücü bir tür çıban.
- karahçı**, [kara-k-çı > karaħ-çı قراخچی] {eAT} *is.* Yağmacı; yol kesen.
- karahindiba**, [kara+hindiba] *is. bot.* Birleşikgillerden, uzun ve dişli yapraklı, sarı ve kömeç çiçekli, yaprakları salata ve yemek olarak yenilen çok yıllık otsu bitki, (*Taraxacum / Taraxacum turcicum*)
- karahni**, [? karaħni] {ağız} *is.* Oyuncu, hafif kadın. [DS]
- karahurma**, [kara+ Ar. hurma] *is. bot.* 1. Abanozgillerden, Kuzey Anadolu'da yetiştirilen, basit yapraklı, kırmızımsı veya yeşilimsi beyaz çiçekli, Hindistan kökenli, odunu halk hekimliğinde kullanılan, meyvelerinden reçel ve kak yapılan, on beş metre kadar boyolanabilen bir meyve ağacı; hurma eriği, (*Diospyros lotus*). 2. Bu ağacın, mavimsi mor renkli yenilebilir meyvesi.
- karaisırgan**, [kara+ıs-ır-gan] *is. bot.* 1. Ballıbabagillerden, Avrupa ve Akdeniz çevresinde yetişen ve yirmi beş kadar türü bulunan, harabelerde ve taşlık alanlarda yetişen, pembemsi kırmızı çiçekleri idrar artırıcı, sindirimi kolaylaştırıcı, kurt düşürücü ve âdet söktürücü olarak halk hekimliğinde kullanılan çok yıllık otsu bitki; yer pırasası; köpek otu, (*Bol-lota foetida*). 2. Çin kökenli, bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen, yeşil ve kırmızı yapraklı, boya ve cila yapımında kurutucu olarak kullanılan bir sıvı çıkarılan, bir yıllık otsu bitki, (*Perille nan-kinensis*).
- karaiğne**, [kara+iğne] *is. zool.* İğnesi olan bir karınca çeşidi.
- Karaim**, [İbr. kārā'im] *is.* 1. Yahudiliğin sözlü yasalarını reddederek sadece yazılı buyruklarını kabul eden tarikat üyesi. 2. Hazarların bir kolu olup Polonya ve Kırım'da oturan, çoğunluğu Türk soyundan bir Musevi topluluk; Karaylar.
- Karaimce**, [karaim-ce] (*kara'imce*) *is.* Karaim Türklerinin konuştuğu, Kıpçakçanın bir kolu olup Hazar Türkçesi ve Bulgarca ile Farsça, Moğolca, Rusça etkisinde kalmış bir Türk lehçesi; Karayca; Karaim Türkçesi.
- karain**, [Ar. qarāine > qarā'in قرائن] (*kara:in*) {OsT} *is.* İp uçları; belirtiler; izler; emareler; karineler.
- karaispat**, [kara+ispat ?] {ağız} *is.* Şubat ayının soğuk yapan belirli günleri. [DS]
- karak¹**, [karā > kara-k قارق / قراق] {eT} {eAT} *is.* 1. Göz bebeği; gözün renkli yeri. [DLT] [EUTS] [Gabain] 2. Bakış; nazar. [Gabain]
- karak²**, [kara-mak > kara-k] *is.* 1. {eT} Haydutluk; yağma. [Clauon] 2. {ağız} Hırsız. [DS]
- karak³**, [Ar. qarāk قراق] {OsT} *is.* Hisar.
- karak⁴**, -ğı [Erme. ğabank ?] {ağız} *is.* 1. Kapı mandalı. 2. Tahta pencere kapağı; kepenk. [DS]
- karak⁵**, -ğı [? karak] {ağız} *is.* Bademcik. [DS]
- karak⁶**, -ğı [? karak] {ağız} *is.* Geri kalma. [DS]
- karak⁷**, -ğı [kar > kar-ak] {ağız} *is.* Karda açılan ince yol; iz. [DS]
- karaka**, [karak-a ?] {ağız} *sf.* 1. En geride kalan; başarısız. 2. *zf.* En son; sonuncu. [DS]
- karakabar**, [kara+kabar] {ağız} *is.* Ayak ve el parmaklarında çıkan bir tür çıban. [DS]
- karakabarcık, -ğı** [kara+kabar-cık] *is.* Koyunlardan deri yoluyla insanlara bulaşan ve bulaştığı yerde kara çıban meydana getiren bulaşıcı ve tehlikeli bir hastalık; şarbon; karayanık.
- karakaçan**, [kara+kaç-an] *is.* 1. Eşeğe halk arasında verilen isim. 2. Eskiden tulumbacılar arasında uç takımı bulunan sandığa verilen isim. 3. Trakya ve Bulgaristan'da yetiştirilen bir koyun ırkı.
- karakada**, [kara+kada] {ağız} *is.* 1. Düzensiz iş. 2. Kötü adam. [DS]
- karakafes**, [kara+ Ar. kafes] *is. bot.* Sığırdiligillerden, su kenarlarında yetişen, beyazımsı, sarı veya menekşe morunda çiçekler açan, halk hekimliğinde çiçekleri terletici ve idrar artırıcı olarak kullanılan yirmi kadar türü bulunan çok yıllık otsu bitki, (*Symphytum officinale*).

Karakalpakça, [kara+kalpak-ça] *is.* Kıpçakların bir kolu olan Karakalpakların konuştuğu Türk lehçesi.

karakamığı, [kara+kamuğ-u] {ağız} *is.* Halk. [DS]

karakan, [karā > karā-kān] (*kara:ka:n*) {eT} *is.* Dağ ağaçlarından bir tür ağaç; karağan, (*Robinia siberiaca / caragana*). [DLT]

karakarga, [kara+karga] *is. zool.* Kuzgun, (*Corvus corone*).

karakavak, -ği [kara+kavak] *is. bot.* Asya kökenli, 35 m. kadar boylu, koyu kabuklu, bir tür kavak, (*Populus nigra*).

karakavruk, -ğu [kara+karv(u)r-uk قره قوروق] {OsT} *is. bot.* Hindiba.

karakavuk, -ğu [kara+kav(r)uk] {ağız} *is. 1. bot.* Sarı çiçekli, 50-100 cm. kadar boylu, kökünden çıkan beyaz süttünden sakız elde edilen, taze yaprakları ise çiğ olarak yenilen, iki veya çok yıllık otsu bitki; hindiba; güneyik; sakızlık, (*Cchondrilla juncea*). **2.** Kuzukulağı. [DS]

karakavza, [kara+kavza] *is. bot.* Maydanozgillerden, şemsiye biçiminde toplu çiçekli, tüysü parçalı yaprakları sebze, kökleri de hayvan yemi olarak kullanılan aromalı çok yıllık otsu bitki; yaban havucu; kara kök, (*Pastinaca sativa*).

karakçe, [kara+akçe] {ağız} *is.* Bir yıllık muhtar üreti. [DS]

karakçı¹, [karak-çı قرقچی] {eT}{eAT} *is.* Haydut; yağmacı; yankesici. [Clauson] [KB]

karakçı², [? karakçı] {ağız} *is.* Kadın başörtüsü. [DS]

karakeçi, [kara+keçi] *is. zool.* Sazana benzer bir tür tatlı su balığı; bıyıklı balık, (*Barbus fluviatilis*).

Karakeçilli, [kara+keçi-li] *is.* Kayı boyunun da içinde yer aldığı büyük bir Türkmen boyu; Ulu Yörtük Türkleri.

karakılçık, -ği [kara+kıl-çık] {ağız} *is. bot.* Siyah kılçıklı, sert taneli, soğuğa dayanıklı bir tür buğday. [DS]

karaklamak, [karak-lā-mak قارقلمق] (*karakla:mak*) {eT} {OsT} *gçl. f. [-r]* Yol kesmek; haydutluk etmek; soygun yapmak; yağmalamak. [Clauson]

karaklıg¹, [karak-lıg] {eT} *sf.* (Hayvan için) gözülü; gözü olan. [DLT]

karaklıg², [karak-lıg] {eT} *sf.* Haydutlu; eşkiyalı. [Clauson]

karaklık, [karaklık] {eT} *is.* Güç; kuvvet; iktidar. [EUTS]

karakmak, [karak-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* **1.** Gözü kararmak; net görememek. **2.** Susamak. **3.** Safra kabarmak; mide bulanmak. **4.** Ses kısılmak. **5.** Nefret etmek. [DS]

karakol, [Moğ. karā-mak (gözlemek) > karagül / karavul] *is. 1.* Gece bekçisi. **2.** Sınır bekçisi. **3.** Bir yerin güvenliğini sağlamak amacıyla devriye gezen her türlü güvenlik kuvveti. **4.** Bir şehir, köy veya

semtin güvenliğini sağlamakla görevli jandarma ve polis gibi güvenlik güçlerinin oturduğu, barındığı bina. **5. as.** Düşman hakkında bilgi toplamak, düşmanın hareketlerini izlemek ve olası bir saldırısını sabote etmek gibi amaçlarla bir yere sürekli olarak gönderilen birlik. ☞ **karakola celp etmek**, *Bir kimseyi bir sebeple karakola getirmek; karakolda bulunmasını sağlamak.* || **karakola düşmek**, *Kavga, dövüş gibi sebeplerle güvenlik güçlerince karakola götürülmek.* || **karakol gemisi**, *Karasularında güvenliği sağlamak ve gözcülük yapmakla görevli küçük gemi.* || **karakol gezmek**, *(Polis ve jandarma için) güvenlik gereğiyle devriye gezmek.*

karakolhane, [karakol + Far. hâne قورخانه] (*karakolha:ne*) {OsT} *is.* Polis karakol binası.

karakolluk, -ğu [karakol-luk] *sf.* Karakolu ilgilendiren; karakolun baktığı. ☞ **karakolluk olmak**, *Kavga veya dövüş sebebiyle karakola götürülmek; şiddetli kavga etmek.*

karakoncola, [Yun. kalikantsaros] {ağız} *is.* Karakış. [DS]

karakoncolos, [Yun. kalikantsaros (*kötü bir cin*)] (*kara'koncolos*) *is. 1.* Çocukları korkutmak için uydurulan hayalî yaratık; umacı. **2. mecaz.** Çirkin ve sevimsiz kimse.

karakora, [kara+kura] {ağız} *is.* Kâbus. [DS]

karaksız, [karak-sız] (*karaksı:z*) {eT} *sf.* Gözsüz. [DLT]

karakter, [Yun. ḥarassein (*kazımak, oymak*) > karakter (*metale kazınmış işaret; damga; kimlik*) > Fr. caractère] *is. 1.* Bir kimsenin kişiliğini, duygusunu ve davranış biçimlerini oluşturan, tepkilerini belirleyen sürekli duygusal niteliklerin tümü; öz yapı; seciye; ıra. **2.** Bir kimsenin yeteneği ile sergilediği güçlü kişiliği; üstün manevi özellik. **3.** Bir şeyi başkalarından ayıran temel belirti ve nitelikler; bir nesnenin ayırıcı özelliği. **4. bsy.** Bilgi ve verileri işlemek, iletmek amacıyla kullanılan her türlü uzlaşmalı sembol; harf. **5. ed.** Bir edebî eserde yer alan kişileri birbirinden ayıran özelliklerin tümü; yazarın eserinde canlandırdığı özel tipteki kişi; eserde duygu, tutku ve düşünceleri bakımından ele alınan kişi. **6. biy.** Kalıtım yoluyla soydan geçen o türün bireylerinin sahip olduğu biçim, renk, büyüklük ve yapı gibi genden gene aktarılan özellikler. **7. biy.** Canlı varlıkları birbirinden ayıran şekil ve özelliklerin tümü. **8.** Yazı işaretleri ile baskı şekillerinin tümü. ☞ **karakter bozukluğu**, *psikol. Karakteri meydana getiren bir veya daha çok unsurun bozularak aile, okul ve toplum hayatında bir uyumsuzluk ortaya çıkması durumu.* || **karakter dansı**, *Bir ülkenin folkloruna ait olan dans.* || **karakter nevrozu**, *psikol. Korku, takıntı gibi bilinen nevroz belirtilerinin yerini karakter değişikliklerinin aldığı nevroz tipi.*

karakteristik, -ği [Fr. caractéristique] *sf.* 1. (Nitelik veya özellik için) bir kişi veya nesneyi ayırt etmeye yarayan; ayırıcı; değerlendirilmeye veya üstünde durulmaya değer; dikkat çekici. 2. *mat.* Bir logaritmada tam birimleri ifade eden bölüm. ☞ **karakteristik ışınım**, *fiz.* İlk tepkimedede tüketilen karbon-12 çekirdeklerinin, sonuncu tepkimedede yeniden bağimsız kalmalarıyla oluşan çevrim.

karakterize, [Fr. caractériser] *sf.* Ayırıcı niteliği belirtilmiş; ayırt edilmiş. ☞ **karakterize etmek**, *Ayırıcı özelliğini ortaya koymak; ayırt etmek.*

karakterli, [karakter-li] *sf.* 1. Karakteri toplumca istenilen nitelikte olan; karakteri sağlam olan; tutarlı. 2. (Belirtilen nitelikte) bir karaktere sahip olan.

karakteroloji, [Fr. caractérologie] *is.* Kişisel karakterleri ve bunların oluşmasıyla ilgili özellikleri ele alan bilim dalı; irâ bilimi.

karactersiz, [karakter-siz] *sf.* Karakteri ve ahlaki kötülüğü olan; ahlaksız.

karactersizlik, -ği [karakter-siz-lik] *is.* Karakteri güvenilir olmama durumu; ahlaksızlık.

karaku, [karā > karā-gū] (*kara:gu:*) {eT} *sf.* → karagu. [Gabain]

karakucuk, -ğu [kara+kucak] {ağız} *is.* Güreşte, sarılma; kucaklama; tutuşma. [DS]

karakuça, [? karakuça] {ağız} *is.* Tek ayak üstünde yürüme. [DS]

karakul¹, [Karakul (Özbekistan'da kent) > karagül] *is.* 1. Kuzuları doğduğunda lüleli tüyleri olan bir koyun ırkı. 2. Bu koyun postundan yapılmış kürk; astragan.

karakul², [kara+kul] {ağız} *is.* çoc. d. Umacı; öcü. [DS]

karakulak¹, -ği [kara+kulak قاره قولاق] *is. tar.* 1. İmparatorluk döneminde emir çavuşu; haberci; ulak. 2. Bu görevde bulunanların oluşturduğu sınıfa verilen ad. 3. {OsT} Hafıye.

karakulak², -ği [kara+kulak] *is.* Özellikle Karadeniz bölgesinde kullanılan siyah ve çatal saplı bir tür bıçak.

karakulak³, -ği [kara+kulak قاره قولاق] *is. zool.* Kedigillerden, Afrika'nın kuzeyi ile Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan, kulaklarının ucunda püskül biçiminde tüy demetleri bulunan, çakala benzer çevik bir yabancı hayvan; vaşak; (*Caracal melanotis*). {OsT} {ağız} (aynı) [DS]

karakura, [kara + kura] {ağız} *is.* Kâbus; karabasan. [DS]

karakuş¹, [karā + kuş] (*kara:kuş*) {eT} *is.* 1. Deve tabanının uçları. [DLT] 2. *zool.* Kara kuş; tavşancıl. [DLT]

karakuş², [kara+kuş] *is.* Atların ayaklarında şişlikler hâlinde beliren ve topallığa yol açan bir hastalık.

karakuş³, [kara + kuş] *is.* 1. *zool.* Kartal cinsinden siyah renkli yırtıcı kuşların genel adı. 2. {ağız} Sığırık. [DS]

karakuşi, [Karakuş (*kanun tanımaz bir beyin adı*) > karakūşī قره قوشی] (*karaku:şi:*) {OsT} *sf.* Kanun, nizam ve mantık ölçülerine dayanmayan; keyfi.

karalahana, [kara+lahana] *is. bot.* Koyu yeşil yapraklı bir tür lahana, (*Brassica oleracea*).

karalak, -ği [kara-la-k] {ağız} *sf.* Çürük; kötü. [DS]

karalama¹, [kara-la-ma] *is.* 1. Karalı hâle getirmek eylemi. 2. Çizip, bozmak eylemi. 3. El alışkanlığı kazanmak için yapılan yazı çalışmaları. 4. Taslak hâlinde gelişigüzel yazılmış yazı; müsvedde. 5. Bir kimseyi kötülemek için ona uydurma suçlar yüklemek; iftira etme; kara çalma. ☞ **karalama defteri**, *El alıştırmaları yapılan defter.* || **karalama kâğıdı**, *Üzerinde yazılacak yazı için el alıştırmaları yapılan kâğıt.* || **karalama yazmak**, 1. *Bir yazının taslağını hazırlamak.* 2. *El alışkanlığı kazanmak için tekrar tekrar yazmak.*

karalama², [kara-la-ma] {ağız} *is.* Ölüm vb. bildiren yazılı kâğıt; kara haber. [DS]

karalamak¹, [eT. karā > karā-lā-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* 1. Boya ya da kalem ile birtakım şekiller çizerek bir şeyi veya bir yeri kirletmek. {eT} (aynı) [DLT] 2. {eT} Pisleme. [DLT] 3. Bir yazının üzerini çizerek geçersiz kılmak. 4. Bir yazının taslağını hazırlamak; müsvedde yazmak. 5. Yazıp çizmek. 6. {eT} {ağız} İtham etmek; kötülemek. [Nevâyi] [DS] 7. *mecaz.* Bir kimseye kötülük etmek için işlemediği bir suçu yüklemek; lekelemek; leke sürmek. 8. (Horoz için) tavuğu aşmak.

karalamak², [kara-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* 1. Kesici araçların ağzını bilemek. 2. (Horoz için) tavukla çiftleşmek. [DS]

karalanma, [kara-la-n-ma] *is.* Kara sürülmek eylemi.

karalanmak, [kara-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* 1. Boya ya da kalem ile birtakım şekiller çizilerek kirletilmek. 2. (Yazı için) üzeri çizilerek geçersiz kılınmak. 3. (Yazı, resim vb. için) taslağı hazırlanmak; müsvedde hazırlanmak. 4. Yazılıp çizilmek. 5. *mecaz.* (Onur, namus vb. için) işlemediği bir suç yüklenmek; lekelenmek; leke sürülmek.

karalatma, [kara-la-t-ma] *is.* Karalama eylemini yaptırma durumu.

karalatmak, [kara-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. Karalama işini bir başkasına yaptırmak. 2. Kara hâle gelmesine yol açmak. 3. *mecaz.* Onuruna leke sürdürmek; iftira ettirmek.

karalayış, [kara-la-y-ış] *is.* Karalama eylemi ve biçimi.

karalcık, -ğı [kara-l-cık قرلق] {OsT} *is.* Karartı; gölge.

karaldu, [kara-l-du قردو] {eAT} is. Yığın; kütle.

karaleke, [kara+leke] is. Meyve ağaçlarının yaprak, dal ve meyvelerinde siyahımsı lekeler hâlinde beliren mantar hastalıklarına verilen genel ad, (*Venturia inaequalis*, *V. pirina*).

karaleylek, -ği [kara + Far. leklek] is. zool. Leylek-gillerden, kıvrık gagalı, tüyleri kara bir tür leylek; çeltik kargası, (*Cicconia nigra*).

karalı¹, [kara-lı] sf. 1. Üzerinde kara bulunan; siyahlı. 2. Kalemle üzeri çizilerek iptal edilmiş olan; karalanmış olan. ☞ **karalı beyazlı**, *Üzerinde hem beyaz hem de siyah bulunan; akli karalı*.

karalı², [kara-lı] {ağız} sf. 1. Yaşlı; kaygılı. 2. Yoruca; can sıkıcı. 3. Kazançlı olmayan. [DS] ☞ **karalı kâğıt**, {ağız} *Ölüm haberi bildiren belge*. [DS]

karalık¹, -ği [kara-lık] is. 1. Kara olma durumu. {eAT} (aynı) [DK] 2. Karaya çalan leke; kara leke.

karalık², -ği [kara-lık] {ağız} is. Raf. [DS]

karalık³, -ği [kara-lık] {ağız} is. Önlük. [DS]

karalmak, [kara-l-mak قارلق] [-ır] {OsT. -ur} 1. {OsT} Kararmak. 2. {ağız} (Göz için) kararmak; net görmemek. [DS]

karaltı, [kara-r-mak > kara-r-tı / kara-l-tı قارلتی] is. 1. Işık yetersizliği ya da uzaklık sebebiyle ne olduğu, kim olduğu kesin olarak belli olmayan görüntü; belli belirsiz koyu renkli şekil. 2. Karaya çalar leke. 3. Anahtar dilinin sapa dik olarak alınan kesitinin biçimi. 4. {ağız} Gölge. [DS] 5. {ağız} Yapı. [DS] 6. {ağız} İn. [DS] 7. {ağız} Yağmur, rüzgâr ve güneşten koruyan yer; kuytu. [DS] 8. {ağız} Saklanılacak yer; siper. [DS] 9. {ağız} Avlunun ön kısmı. [DD] 10. {ağız} Siyah bezden yapılan yeldirme. [DS] 11. {ağız} Kara yağmur bulutu. [DS] 12. {ağız} Sıkıntı. [DS] 13. {ağız} Dikiş. [DD] 14. {ağız} Mal mülk; varlık. [DS] 15. {ağız} Ceset. [DD] 16. {ağız} Manifesta eşyası. [DD] 17. {ağız} Ev eşyalarının tümü. [DS] 18. {OsT} Kalıp; ceset.

karaltılmak, [karal-tı-la-mak] {ağız} dönüşl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. (Hayvan için) ürme belirtisi vermek. 2. gçl. f. Korunmak; saklamak. 3. Kiskanmak. [DS]

karaltılmak, [kara-l-tı-l-mak] dönüşl. f. [-ır] Karanlıkta gizlenmek.

karaltmak¹, [kara-l-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Gözden düşürmek; horlamak. [DS]

karaltmak², [kara-l-t-mak قارلتمق] gçl. f. [-ır] {OsT. -ur} 1. {OsT} Karartmak. 2. {ağız} Söndürmek. [DS]

karaltmak³, [kara-l-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Bir kimseyi diğer insanlardan soğutmak için büyü yaptırmak. [DS]

karam, [kara-m] {eT} is. Surların kenarındaki hendek; çukur; yalak. [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.]

karama¹, [kara-ma] is. 1. Karamak eylemi; kötüleme. 2. Oyunda mızıkçılık etme.

karama², [kara-ma] {ağız} is. El açık durumda vuruş; tokat. [DS]

karamaç, -cı [karama+aş] {ağız} is. Mısır ekmeğini yağda kavurmak suretiyle yapılan bir yiyecek. [DS]

karamak¹, [karā > karā-mak] (kara:mak) {eT} gçsz. f. [-r] Kararmak. [EUTS]

karamak², [Moğ. kara-mak] gçl. f. [-r] [-r(i)-yor] 1. {eT} Bakmak; bakış atmak. [EUTS] 2. Bakışları bir yöne çevirmek; bakmak. 3. {ağız} İyi görmek için dikkatle bakmak. [DS]

karamak³, [kara-mak] {ağız} is. gçl. f. [-r] [-r(i)-yor] 1. Bir kimsenin geçimini sağlamak; bakmak. 2. Bir kimseyi koruyup gözetmek. [DS]

karamak⁴, [karga (uğursuz) > karga-mak > karamak قرامق] gçl. f. [-r] [-r(i)-yor] 1. {OsT} Bir kimseyi hor görmek; beğenmemek. 2. {OsT} {ağız} Bir kimseyi kötü olarak tanıtmak; kötüleme; yermek; karalamak. [DS] 3. {OsT} Çekiştirmek.

karamak⁵, [kar-mak > kar-a-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor] Dolup taşmak. [DS]

karamak⁶, [kar-mak > kar-a-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-r(i)-yor] Karıştırmak. [DS]

karaman¹, [karā > kara-man] sf. 1. {eT} Çok kara. 2. (İnsan için) gözü pek, cesur. 3. Orta Anadolu'da yetiştirilen iri kuyruklu ve yağlı bir koyun ırkı. ☞ **karaman evi**, {OsT} *Kara çadır; büyük ev.* || **Karaman'ın koyunu** (göğsü), **sonra çıkar oyunu**. (*Karamanoğlu 2. Mehmed Bey, Osmanlı topraklarına yaptığı bir akında yakalanarak Çelebi Mehmed'in huzuruna getirilmiş ve bir daha Osmanlı topraklarına akın yapmayacağına dair söz vermesi istenmiş; koynuna sakladığı güvercine elini bastırarak "Bu can bu tende durdukça Osmanlıya bir daha saldırmayacağım." diye söz vermiş; dışarı çıkınca güvercini salıvermiş ve verdiği sözü bozmuştur. Bu tutumundan kaynaklanan tekerleme*) "Şu anda bir sorun yok olsa da buna aldanma, sonra kesin olarak birtakım sorunlar ortaya çıkacaktır; işin aslı sonra meydana çıkar." anlamında kullanılır.

karaman², [Yun. karaman] is. dnz. Eskimiş teknelerde civataları yerlerine yerleştirmek ve oturtmak için kullanılan bir tür el şahmerdanı. ☞ **karaman halatı**, dnz. *Karaya oturmuş deniz taşıtlarını bağlayıp çekmekte kullanılan kalın halat.* || **karaman kancası**, dnz. *Karaman halatının karamanlayan gemide kalan çimasının geçirildiği bosa tertibatı taşıyan kancalara verilen ad.* || **karaman mapası**, dnz. *Karaman halatının römorkörde bağlandığı sağlam özel tip halka.*

karaman³, [kara-man] {ağız} is. Güneybatıdan esen yel. [DS]

karamancı, [kara-man-cı ?] {ağız} is. Hırsız. [DS]

karamandola, [Yun. karamandulon] is. 1. Çoğunlukla ayakkabı ve terlik yüzü yapılan, saten benzeri

dayanıklı bir kumaş. **2. sf.** Bu kumaştan yapılmış olan.

karamandun, [Yun. karamandulon] {ağız} is. → karamandola. [DS]

karamanı, [karaman-ı] {ağız} is. Çekirdeksiz kayısı kurusu. [DS]

karamanlamak, [karaman-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(t)-yor] (Römorkör vb. çekici deniz araçları için) karaya oturmuş bir gemiyi çekip yüzdürmek üzere atılan halat doblin durumundayken makinelerini birden tam yol ileri çalıştırarak oturmuş gemiyi silkip çekmek.

karamat, [kara + Ar. met ?] {ağız} is. Karacılık; kara çalıcılık. [DS]

karamaz, [kara-maz] {ağız} is. Damlara örtülen bir tür yabancı bitki. [DS]

karambol¹, -lü [Fr. carambole] is. **1.** Bilardoda kırmızı top. **2.** Bilardo oyununda, isteka ile vurulan topun kırmızı top ile karşı tarafın topuna çarpması. **3. mecaz.** Kişilerin veya nesnelerin birbirine girmesi, çarpması sonucu ortaya çıkan karışık durum. ☞ **karambole gelmek**, *Karışıklık yüzünden üzerinde yeterince durulmamak; yeterli ilgiyi görememek.* || **karambole getirmek**, *1. Karışıklıktan yararlanarak kişileri aldatmak. 2. Bazı işleri gerekli özeni göstermeden el çabukluğuyla yapıp bitirmek.* || **karambol yapmak**, *Topunu, kırmızı top ile birlikte karşı rakip topa vurdurmak.*

karambol², -lü [Port. carambola] is. *bot.* Ekşi yoncagillerden Hindistan'da yetişen bir ağaççık ve bunun meyvesi, (*Averrhoa carambola*).

karamel, [İsp. caramelo] is. **1.** Çeşitli içkileri renklendirme ve tatlılara koku ve tat vermekte kullanılan, 200°C'de ısıtılmış şekerden elde edilen kahve renkli aromalı ürün. **2.** Besin maddelerinde kullanılan boyar madde; E 150. **3. fiz.** Zirkonyum alaşımından iki levha arasına yan yana yerleştirilmiş kare biçiminde sinterlenmiş uranyumdioksit plakalardan oluşmuş yakıt.

karamela, [İt. caramella] is. Şeker ve nişasta şurubu içine süt, yağlı madde ve aroma katılarak yapılan bir tür şekerleme.

karamelleşme, [karamel-le-ş-me] is. Şekerin ısı etkisi ile kahverengi bir görünüm alması.

karamet, [karama > karama-t] {ağız} is. **1.** Karacılık; iftira. **2.** İşkence; sıkıntı. [DS]

karamık¹, -ğı [kara-mık] is. **1. bot.** Dağlarda kendi kendine yetişen üzüksü, ekşi ve küçük taneleri olan, dikenli bir çalı; karamuk; amberbaris; kadın tuzluğu; sarı çalı, (*Berberis vulgaris*, *B. crataegina*). **2.** {ağız} Böğürtlen. [DS]

karamık², -ğı [kara-mık] {ağız} sf. (Göz için) iri ve kahverengi. [DS]

karamış, [kara+yemiş] {ağız} is. *bot.* → karamış. [DS]

karamış, [kara+yemiş] {ağız} is. *bot.* Gülgillerden,

beş altı metre boyunda, kışın yaprağını dökmeyen, beyaz çiçekli, önceleri kırmızı daha sonra siyahimsi meyveleri, yenilebilen, kurutularak pazarlanan bir ağaççık; kara yemiş, (*Laurocerasus officinalis*). [DS]

karamlık, -ğı [karam-lık] {ağız} is. Ağaç çileği. [DS]

karamsar, [kara-msa-mak > kara-msa-r] sf. Olayların üzücü bir biçimde gelişeceğine inanan ve eğilimi o yönde olan; kötümser; bedbin; meyus; pesimist.

karamsarlaşma, [kara-msa-r-la-ş-ma] is. Karamsar olmak eylemi.

karamsarlaşmak, [kara-msa-r-la-ş-mak] gçsz. f. [-ır] Karamsar olmak; karamsar duruma gelmek; karamsar bir tavır takınmak; kötümserleşmek.

karamsarlık, -ğı [kara-msa-r-lık] is. Karamsar olma durumu; kötümserlik; bedbinlik; meyusiyet; pesimizm.

karamsılık, -ğı [kara-msı-lık] {eAT} is. Yüzdeki esmer lekeler; siyah çiller.

karamsuk, -ğu [kara-msı-k] {ağız} sf. Karamsar; kötümser. [DS]

karamtı, [kara-msı / kara-mtı] {ağız} sf. Karaya çalar; karamsı. [DS] ☞ **karamtı kızıl**, {ağız} *Siyahla kırmızı arası bir renk.* [DS]

karamtık, -ğı [kara-mtı-k] {eAT} {OsT} sf. Karaya çalar renkte; karamsı.

karamtıl, [kara-mtı-l] {eAT} sf. → karamtık.

karamuk, [karā > karā-muk] {eAT} {OsT} is. *bot.* **1.** → karamık. (*Berberis vulgaris*, *B. crataegina*). **2.** Karanfilgillerden, tarlalarda ekinlerin arasında yetişen, büyük ve mora çalan çiçekli, her tarafı yumuşak tüylerle kaplı, kara esmer tohumları, solunum merkezini, kasları ve sinir merkezlerini etkileyen gitajin veya sapotoksin adı verilen bir zehir taşıyan otsu bitki, (*Agrostema githago*). {eT} {OsT} (aynı) [DLT] **3.** {OsT} {ağız} *tıp.* Vücutta kara kabarcıklarla belirginleşen bir hastalık. [DS] **4.** {ağız} Bir tür koyun hastalığı. [DS] **5.** {ağız} İçi boş, gelişmemiş veya çürük fındık. [DS] **6.** {OsT} Bir tür yabancı eriği.

karamung, [karā + mung] (*kara:mung*) {eT} sf. Kara bela. [DLT]

karamusal, [İt. paramusselli] is. *dnz.* Çifte demir atıldığı zaman, geminin dönmesiyle zincirlerin karışmaması için + biçiminde bir firdöndüye bağlı zincir düzeni.

karamürsel, [kara (yiğit, cesur, kahraman) + Ar. mürsel (13. yy. ilk Türk kaptan-ı derya:مرسل) {eAT} is. Osmanlıların denize ilk açıldıkları ve Marmara kıyılarında kullanılan küçük teknelere eskiden verilen ad. ☞ **Karamürsel sepeti gibi**, (*Kişi için*) *ufak tefek ve etine dolgun.* || **Karamürsel**

- sepeti sanmak**, *Ufak tefek görünüşünden dolayı önem vermemek; önemsememek; küçümsemek.*
- karan**, [karağan / karan] {ağız} *is.* Pembe çiçekli, yapraklarından ladanum adı verilen kokulu bir madde elde edilen çalı boyunda bitki, (*Cistus creticus*). [DS]
- karanaç**, -cı [? karanaç] {ağız} *is.* Serçe. [DS]
- karanat**, [? karanat] {ağız} *is.* Sıkıntı; çile. [DS]
- karandaş**, [Rus. karandaş] {ağız} *is.* Kalem. [DS]
- karandırık**, -ğ [kara-n-dır-ık] {ağız} *is.* Karanlık. [DS]
- karanduruk**, -ğu [karan-dur-uk] {ağız} *is.* Karanlık. [DS]
- karanfil**¹, [Yun. karyophyllon > Ar. kıranfıl / kıranfil قرنفل (*kara'nfil*) {OsT} *is. bot.* 1. Mersingillerden, anayurdu Molük adası olup günümüzde Zengibar ve yakınlarındaki adalar gibi sıcak ülkelerde yetiştirilen, kışın yaprağını dökmeyen, çiçeğinde dört taç yaprak ve pek çok erkek organ bulunan 20 m'ye kadar boylanabilen bir ağaç; karanfil ağacı, (*Eugenia aromatica / Caryophyllus aromaticus*). 2. Bu bitkinin gonca hâlinde iken toplanıp kurutulduktan sonra taşıdığı hidrokarbür, öjenol, salisilik asit ve korfolunli bir esans dolayısıyla bahar olarak yemeklerde kullanılan ve aynı zamanda bu esansı aromatik bir antiseptik özelliği taşıyan çiçek tomurcukları. 3. Pek çok türü bulunan, bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen karşılıklı, ensiz, sivri yapraklı, düğüm düğüm ince saplı, dalcıkların ucunda tek ya da toplu olarak beyaz, kırmızı, pembe renkli süs bitkilerinin genel adı; bahçe karanfili, (*Dianthus caryophyllus*); kır karanfili, (*Dianthus plumarius*); Çin karanfili, (*Sinensis*); kıllı karanfil, hüsnüyusuf, (*Dianthus barbatus*); su karanfili, (*Orthurus heterocarpus*). 4. İmparatorluk dönemi süslemeciliğinde kullanılan stilize edilmiş karanfil desenine verilen ad. 5. *argo.* Makat; kış. ☞ **karanfil baş tütün**, {ağız} *Yaprakları ince bir tütün türü.* [DS]|| **karanfil elması**, {ağız} *Yeşil renkli, güzel kokulu bir yaz elması.* [DS]|| **karanfil sıkamak**, *argo.* Sıkıntı ve güçlüklerle katlanmak; uğraşmak.|| **karanfil yağı**, *Karanfil ağacı çiçek tomurcuklarının damıtılmasıyla elde edilen, diş hekimliğinde ağrı kesici ve antiseptik, halk hekimliğinde gaz söktürücü, eczacılıkta bazı birleşiklerde koku verici olarak kullanılan uçucu yağ; karanfil esansı.*
- karanfil**², [İt. paranchino] *is. dnz.* 1. Gemilerde ağır eşya alıp vermek için kullanılan palanga. 2. Üzerine bir şey asmak veya sermek için iki yüksek yer arasına gerilmiş ip veya halat.
- karanfilgiller**, [karanfil-gil-ler] *is. bot.* İki çeneklilerden kuzey yarım kürenin ılıman bölgelerinde, özellikle Akdeniz çevresinde yetişen, örnek bitkisi karanfil olan, düğüm düğüm saplı, karşılıklı sade, ince ve sivri yapraklı, çöven, karamuk, sabun otu vb.ni içine alan bir ya da çok yıllık bitkiler familyası, (*Caryophyllaceae*).
- karanfiller**, [karanfil-ler] *is. bot.* Karanfilgillerle semizotugilleri kapsayan çiçekli bitkiler takımı.
- karanfilsî**, [karanfil-sî] *sf. bot.* (Çiçek ve bitki için) karanfile benzer çok uzun ve beş taç yaprağı olan.
- karanfıl**, [Yun. karyophyllon > Ar. kıranfıl / kıranfil قرنفل (*kara'nfil*) {OsT} *is. bot.* → karanfil.
- karanfüliye**, [Ar. kıranfıl > kıranfüliye قرنفلية {OsT} *is. bot.* Karanfiller.
- karangî**, [eT. karañ-ğî] {ağız} *is.* Çok karanlık. [DS] ☞ **karangî cêl** (yel), {ağız} *Kuzey batıdan esen, sert rüzgâr.* [DS]
- karangılık**, -ğ [karañ-lık قراكلق (*karañlık*) {OsT} *is.* Karanlık.
- karangımak**, [eT. karañ-ğü > karañ-ğü-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r]* Karanlık olmak; karanlık basmak. [DS]
- karanggu**, [karā > karañ-ğü] (*karañgu:*) {eT} *is.* Karanlık. [EUTS]
- karanggulug**, [karā > karañ-ğü-lug] (*karañgu:lug*) {eT} *is.* Karanlık. [OKD]
- karangku**, [karā > karañ-kü] (*karañku:*) {eT} *is.* Karanlık. [EUTS] [DLT]
- karangu**¹, [karā > karangu / karañü] (*karangu:*) {eT} *is.* Karanlık; karani. [DLT] [Gabin]
- karangu**², [karā > karañu قراكو (*karañu*) {eAT} {OsT} *is.* Karanlık. ☞ **karañu delik**, {OsT} *Mezar.*|| **karañu gönüllü**, {OsT} *Kötü düşünceli; kötü kalpli.*
- karanguluh**, [karā > karañu-luk قراكولخ (*karañuluh*) {eAT} {OsT} *is.* Karanlık.
- karanguluk**, [karā > karañu-luk قراكولق (*karañuluk*) {eAT} {OsT} *is.* Karanlık.
- karangumak**, [eT. karañ-ğü > karañu-mak] (*karañumak*) {OsT} *is.* Karanlık çökmek; karanlık olmak.
- karanğımak**, [eT. karañ-ğü > karañ-ğü-mak] {ağız} *is.* → karangımak. [DS]
- karaniya**, [Ar. kıranîyâ قرانيا (*kara:niya:*) {OsT} *is. bot.* Kışın yaprağını döken, beyaz çiçekli, kırmızı meyveli, meyvelerinden ezme veya şerbet yapılan ağaççıkların genel adı; kızılıcık; eyir; erkek kızılıcık, (*Cornus mas*), dişi kızılıcık (*Cornus sanguinea*).
- karankaz**, [kara+Ar. enkâz] {ağız} *is.* Yaşlı ağaç. [DS]
- karanku**, [karā > karan-kü] (*karanku:*) {eAT} *is.* → karangu. [DK]
- karankuluğ**, [eT. karañ-ğü > karanku-luk] {ağız} *is.* Karanlık. [DS]
- karankuş**, [eT. karañ-ğü + kuş ?] {ağız} *is.* Kırılacağı. [DS]
- karanlık**, [eT. karañ-ğü > karañü-luk > karan-luk / karanlık] *is.* 1. Işık yokluğu. 2. Hiçbir ışığın, aydınlığın bulunmadığı yer ve durum. 3. Güneş ışığı-

nın yeterince girmediği yer. 4. *sf. mecaz.* Sonu belli olmayan; ne olacağı hakkında kesin bir kanaat bulunmayan; korku ve endişe veren; kuşkulu; şüpheli; esrarengiz. 5. *sf.* Anlaşılması ve kavranması güç olan; kapalı; açık seçik belli olmayan; gereğince bilinmeyen. 6. *sf.* Işığı olmayan; aydınlanmamış. 7. *sf. mecaz.* Yasalara uygun olmayan; karışık; töreye aykırı; gizli kapaklı; kanun dışı; kötü. ☞ **karanlığa gömülmek**, 1. *Karanlık içinde kalmak.* 2. *mecaz.* Büyük bir sıkıntı ve üzüntü içinde kalmak. || **karanlığa kalmak**, İstenilen yere varmadan akşam olmak; karanlıkta varmak. || **karanlığa kurşun sıkmak**, Yapılacak iş ve izlenecek yol hakkında kesinlik olmaması yüzünden gelişigüzel iş yapmak. || **karanlığı deşmek**, Karanlıktan aydınlık bir yere çıkmaya çalışmak; karanlıkta görmeye çalışmak. || **karanlığı yırtmak**, Karanlıktan aydınlık bir yere çıkmaya çalışmak; karanlıkta görmeye çalışmak. || **karanlık basmak**, (Hava için) akşam olmak; kararmak. || **karanlık çökmek**, → karanlık basmak. || **karanlık etmek**, Bir şeyin önüne geçerek görülmesine engel olmak; ışık almasını engellemek; gölge etmek. || **karanlık görmek**, (Bir iş veya kimse için) geleceği konusunda iyimser olamamak; parlak bulmamak. || **karanlık kuşu**, {ağız} Yarasa. [DS] || **karanlık maksat**, mecaz. Gizli ve kötü bir davranışta bulunma isteği. || **karanlık oda**, 1. Işık almaması gereken filmlerin banyo edildiği ışısız oda. 2. Fotoğraf makinesinde görüntünün ters olarak oluşmasını sağlayan ışığa duyarlı filmin konulduğu kutucuk. 3. Röntgen muayenelerinin yapıldığı ışısız oda. || **karanlık olmak**, (Hava için) akşam olmak; kararmak. || **karanlık oluğu**, {ağız} 1. Suyun biriktiği yer. 2. Değirmene su veren ikinci oluk. [DS] || **karanlıkta göz kırpamak**, Birisine bir şey anlatmak için işaret vermeye çalışırken karşısındakinin anlayamayacağı işarette bulunmak veya böyle bir söz söylemek. || **karanlıkta görme**, Retinanın maviye duyarlı hücreleri sayesinde zayıf ışıkta görme.

karanlıklı, [karan-lık-çlı] *sf.* 1. (Resam için) geceleyin aydınlatılmış resimler yapan. 2. (Resim için) bu akıma uygun yapılmış olan.

karanmak¹, [karğa-mak > karga-n-mak > karan-mak] {ağız} *f.* [-ır] 1. {ağız} Birinin arkasından ve aleyhinde konuşmak; söylenmek. [DS] 2. {ağız} Sitem etmek. [DS] 3. Halinden naz ile şikâyetçi olmak. 4. {OsT} Kötü söylemek; lanet etmek; sövmek.

karanmak², [Moğ. kara-mak > kara-n-mak] {eT} *dönşl. f.* [-ur] Çevresine bakınmak. [DK]

karannımak, [eT. karañ-gü > karañgü-mak > karannı-mak] {ağız} *is.* Karanlık basmak. [DS]

karantı¹, [kara-n-tı / kara-ntı] {ağız} *is.* Böğürtlen. [DS] ☞ **karantı tiken**i (diken), {ağız} → karantı. [DS]

karantı², [kara-ntı] {OsT} *is.* Bir şeyin belli belirsiz görüntüsü; karaltı.

karantina, [İt. quarantina (kırk gün)] (karantı'na) *is.*

1. Bulaşıcı bir hastalığın yaygın olduğu yerden gelen kişi, mal ve hayvanların bir süre ayrı tutulması şeklinde uygulanan önlem; tecrit. 2. Bu tür uygulamanın yapıldığı yer; tecritane. 3. Hastahanelerde, hastaların kayıt ve kabul işlemlerinin yapıldığı yer. ☞ **karantina bayrağı**, Sağlık denetiminden geçmemiş gemilerin pruva direğine çektikleri sarı renkli bayrak. || **karantinada yatmak**, (Gemi için) karantinada alıkonulmak. || **karantina koymak**, Bulaşıcı bir hastalık nedeniyle bir yere veya ülkeye giriş ve çıkışları yasaklamak. || **karantina müddeti**, Karantina için gerekli süre; tecrit süresi. || **karantina süresi**, Karantina için gerekli süre. || **karantinaya almak**, Bulaşıcı hastalık görülen kişi veya bu kişi ile temas etmiş olanları, bir süre diğer kişilerle temasını önlemek amacıyla bir yerde alıkoymak; tecrit etmek.

karantinahane, [İt. quarantina+Far. hâne خانه] {OsT} *is.* Eskiden, limanlarda bulunan karantina dairesine verilen isim.

karantu¹, [kara-ntu] {ağız} *sf.* Karaya çalar; karamsı; karamtırak. [DS]

karantu², [kara-ntu] {OsT} *is.* Bir şeyin belli belirsiz görüntüsü; karaltı.

karanu, [eT. karā > karañ-gü / karañü > karanu] {ağız} *is.* Karanlık. [DS]

karaoğ, [kara+ok] {ağız} *is.* Dövende, boyunduruk ile dövden arasındaki uzun ağaç; dövden oku. [DS]

karapan, [? karapan] {ağız} *is.* Samanlıkların önünde tınazı yağmurdan korumak için yapılan büyük sacak. [DS]

Karapapaklar, [kara+papak-lar] *is.* Oğuzların Azerî kolundan İran, Güney Azerbaycan ve Türkiye'de dağınık olarak yaşayan bir Türk boyu.

karapazı, [kara+pazı] {OsT} *is.* bot. Koyun sarmaşığı; sirken.

karapence, [kara+pençe] {ağız} *is.* Bir çeşit hastalık. [DS]

karar¹, [Ar. çarār] {OsT} *is.* 1. Durma. 2. Bir yerde durma; yerleşme. 3. Süreklilik; kalıcılık; istikrar. 4. Rahat. 5. Dinlenme; rahat etme. 6. Sonuçlandırma; bir sonuca bağlama. 7. yönet. Bir iş veya konu hakkında yetkililerce görüşülüp tartışıldıktan sonra verilen yargı. 8. huk. Bir yargı organının vermiş olduğu yargısal görüş. 9. Bir kurumun yetkili organının veya yönetim kurulunun yapılması gereken bir iş veya bir durum hakkında edindiği, vardığı görüş birliği; hukukî sonuç doğuran irade açıklaması. 10. (Hava, çalışma düzeni vb. için) değişmez olma; aynı biçimde sürüp gitme durumu; dü-

zenlilik; istikrar. **11.** Ölçülülük; tam ölçü; ne az ne çok; uygun derece; sınır. **12.** *müz.* Türk müziğinde, taksime son verip ana makama dönme. **13.** Birbiri ile bağdaşmaz iki veya daha çok tutum ve davranış arasında yapılan tercih. **14.** *sf.* Tam ölçüsünde; ne az ne de çok olan; istenildiği gibi. ☞ **karara bağlamak**, *Bir konuyu veya uyuşmazlığı sonuçlandırmak; çözümlenmek.* || **karara kalmak**, *(Yargı konusu olan bir konu için) görüşülmesi bitip yargıcın vereceği kararı beklemek.* || **karar almak**, *Bir konu üstünde kesin yargıya varmak.* || **karar altına almak**, *Bir konuyu kesin hükme bağlamak; kararlaştırmak; karar vermek.* || **karara varmak**, *1. Bir konuda anlaşmak. 2. Bir şeyi kararlaştırmak; karar vermek.* || **karar bulmak**, *Kararlı hâle gelmek; yatışmak.* || **karâr-dâd**, {OsT} *Onaylanmış.* || **karâr-dâde**, {OsT} *Kararı verilmiş; kararlaştırılmış.* || **karâr-gîr**, {OsT} *Kararı verilmiş; karara bağlanmış.* || **karâr-ı dâdî**, {OsT} *huk. Hazırlık soruşturması sonucunda verilen karar.* || **karâr-ı karîne**, {OsT} *huk. Yönlendirici hazırlık soruşturması kararı.* || **karâr-ı kat'î**, {OsT} *Kesin karar.* || **karâr-ı muvakkat**, {OsT} *huk. Ara karar; geçici karar.* || **kararında bırakmak**, *Ölçüsünde davranmak; ölçülü bırakmak; ölçüyü aşmamak.* || **kararında olmak**, *İstenilen ölçüde olmak; gerektiği biçimde olmak.* || **karâr-ı serî**, {OsT} *Acele karar.* || **karar kılmak**, *1. Birçok şeyi denedikten sonra birini tercih etmek. 2. Oturmak; durmak.* || **karar komak**, {eAT} *Karar vermek; karara bağlamak.* || **karar pazara**, {ağız} *(Konuşmak için) rastgele; gelişigüzel.* [DS] || **karar pazarı**, {ağız} *Göz kararı.* [DS] || **karar vermek**, *Bir konu hakkında karara varmak; kararlaştırmak.* || **karâr-yâb**, {OsT} *Karar kılan; bir yerde dinlenen.*

karar², [Ar. gîrâr => karar قرار] {OsT} *is.* Kıldan örülmüş büyük çuval; harar.

kararak, [kara-rak قراق] {OsT} *sf.* Karaya çalar; karamsı; bir parça kara; karaca.

karargâh, [Ar. qarâr + Far. -gâh / Far. ħar-gâh (*büyük kıl çadır*) قراقگاه] (*karargâ:h*) {OsT} *is.* **1.** Padişah veya vezir otağı. **2.** *as.* Bir birlik veya kurumun, kumandan ve yardımcı şube ve bölümlerinden oluşan kuruluş. **3.** Ordunun uzun süre ya da geçici olarak konakladığı yer. **4.** Durulan ve kalınan yer; dinlenilecek yer. ☞ **karargâh kurmak**, {OsT} *Ordunun sevk ve idaresini düzenleyecek kuruluşları oluşturmak.*

kararig, [karâ > kara-r-mak > karar-ig] {eT} *sf.* Karanlık; zulmet. [EUTS] [Gabain]

kararık, [karâ > kara-r-mak > karar-ık] {eT} *sf.* Karanlık. [EUTS]

kararınca, [karar-ınca] (*kararı'nca*) *zf.* Gerektiği ölçüde; ne az ne de çok; yeteri kadar.

kararış, [kara-r-ış] *is.* Kararma eylemi veya biçimi.

kararlama, [karar-la-ma] *is.* **1.** Bir şeyin sayısını veya ağırlığını tahmin etmek eylemi. **2.** *zf.* Kararlayarak; göz kararıyla tahmin ederek yapılan; tahmini.

kararlamadan, [karar-la-ma-dan] *zf.* Kararlama yoluyla; kararlayarak; göz kararıyla; tahmini olarak.

kararlamak, [karar-la-mak] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Gözle bakarak hesaplamak; ölçü ve tartıya vurmaksızın miktarı belirlemeye çalışmak; tahmin etmek.

kararlaşıma, [karar-la-ş-ma] *is.* Kararlaşıma eylemi.

kararlaşımak, [karar-la-ş-mak] *dönşl. f.* [-ır] Karar hâline getirilmek; bir şey için karar verilme.

kararlaştırılma, [karar-la-ş-tır-ıl-ma] *is.* Kararlaştırılma.

kararlaştırılmak, [karar-la-ş-tır-ıl-mak] *edil. f.* [-ır] Karar hâline getirilmiş olmak; kararlaştırmak eylemi yapılmak.

kararlaştırma, [karar-la-ş-tır-ma] *is.* Karar olarak belirleme.

kararlaştırmak, [karar-la-ş-tır-mak] *gçl. f.* [-ır] **1.** Taraflarca karar olarak benimsemek; karar verilmek. **2.** Birden çok seçenekleri olan bir iş veya konuda birini tercih etmek.

kararlı, [karar-lı] *sf.* **1.** Bir konu hakkında kesin karar sahibi olan; kararından dönmesi mümkün olmayan; kararında direnen. **2.** *fiz. kim.* Fiziksel ve kimyasal etkilerden etkilenmeyen; sabit; sürekli. ☞ **kararlı dalga**, *fiz. Bütün noktaları aynı anda zıt ve eş fazlı titreşimler yapan dalga; duraklı dalga.* || **kararlı denge**, *fiz. Bir güç etkisiyle hareket ettikten sonra tekrar eski hâline gelerek durgunlaşan cismin konumu.* || **kararlı kâğıt**, *Havadaki nemden etkilenmeyen veya çok az etkilenen kâğıt ve karton.*

kararlılık, -ğî [karar-lı-lık] *is.* **1.** Kararlı olma durumu; kararlı olanın belirgin niteliği. **2.** Kimyasal bir maddenin bozulmadan ve ayrışmadan kalabilme özelliği. **3.** *fiz.* Denge konumundan ayrılan bir cismin yeniden denge durumuna dönebilme özelliği.

kararma, [kara-r-ma] *is.* **1.** Kara duruma gelme. **2.** Işığın kaybolması, sönmesi olayı. **3.** *sin.* Görüntülerin gittikçe silikleşerek görünmez duruma gelmesine dayanan bir noktalama çeşidi.

kararmak¹, [eT. karâ-mak > karâ-r-mak قاررمق] *dönşl. f.* [-ır] **1.** Rengi karaya dönmek; karaya yakın bir durum almak; siyahlaşmak. {eT} {eAT} (*aynı*) [DLT] [Gabain] [DK] **2.** (Işık için) gücü azalmak; kısılmak; sönmek. **3.** (Hava, gökyüzü; oda vb. için) aydınlığı, parlaklığı gitmek; akşam olmak; karanlık basmak. **4.** (Ateş için) sönmeye yüz tutmak; kül bağlamak; sönmek. **5.** {OsT} *mecaz.* (İç, ruh için) kederlenmek; canı sıkılmak; kaygıya düşmek. **6.** {ağız} Surat asmak. [DS]

kararmak², [kara-mak⁴ > kara-r-mak] {ağız} *gçl. f.* [-ır] **1.** Kin tutmak. **2.** İnat etmek. [DS]

kararname, [Ar. karār + Far. -nāme] (*kararna:me*) {OsT} is. 1. Verilen kararı bildiren resmî yazı. 2. huk. Cumhurbaşkanının onayladığı hükümet kararı. 3. Bakanlar kurulunun aldığı karar.

kararsız, [karar-sız] sf. 1. Karar sahibi olmayan; konu hakkında bir karar vermemiş olan. 2. Bir karar vermekte sıkıntı çeken, bocalayan; müteredit. 3. Verdiği karardan dönüp başka bir karara yönelen. 4. Bir kararda olmayan; düzensiz; dengesiz; istikrarsız. 5. kim. Kolayca bozulan birleşik. ☞ **kararsız denge**, *Ufak bir hareket ile bozulan ve bir daha eski hâline dönmeyen cismin denge hâli*. || **kararsız irade**, *İstekleri sık sık değişen hastanın kaypak ve değişken iradesi*. || **kararsız meltem**, *Belirli bir yönden esmeyen, sürekli yön değiştiren hafif rüzgâr*.

kararsızlık, -ği [karar-sız-lık] is. 1. Kararsız olma durumu; tereddüt. 2. Sürekli değişme eğiliminde olan, sık sık değişen şeyin niteliği; düzensizlik; istikrarsızlık. 3. biy. Kendi türünün alışık olduğu ortamdan farklı şartları olan bir başka ortamda yaşayan bireyin karakterlerinde meydana gelen değişiklik.

karartı¹, [kara-r-tı] is. 1. Kararmış yer; leke; siyahlık. 2. Karanlık. 3. Işık yetersizliği ya da uzaklık sebebiyle ne olduğu, kim olduğu kesin olarak belli olmayan görüntü; belli belirsiz koyu renkli şekil; karaltı. 4. {ağız} Yağmur öncesi hava kararması. ☞ **karartı yeli**, {ağız} Yağmur getiren yel. [DS]

karartı², [ger-mek > ger-el-ti / karartı ?] {ağız} is. Kilim; keçe. [DS]

karartı³, [kara-r-tı] {ağız} is. (İnsan için) varlık; beden. [DS]

karartma, [kara-r-t-ma] is. 1. Kara hâle getirme. 2. as. Savaş hâlinde düşman uçaklarının hedeflerini bulamaması için uygulanan ışıkların söndürülmesi önlemi.

karartmak, [karā > karā-r-mak > karar-t-mak] gçl. f. [-ır] 1. Rengini kara hâle getirmek; karaya boyamak. {eT} {eAT} (aynı) [DLT] [DK] 2. Esmerleştirmek; koyulaştırmak. 3. Karanlık hâle getirmek. 4. Gölgeleştirmek. 5. mecaz. (Ruh, iç vb. için) kötü hâle getirmek; kötümserleştirmek; kötüleştirmek; kederlendirmek; sıkıntı vermek.

karartu, [kara-r-mak / ger-mek > ger-el-ti / karar-t-u ?] {ağız} is. Ev eşyası. [DS]

karas, [? karas] {ağız} is. Büyük küp. [DS]

karasağı, [kara-sa(k)-1 قارسقى / قارصغى] {OsT} sf. Karaya yakın; karaya kalar; karamsı.

karasağı, [kara-sa(k)-u قارصغو / قارسغو] {OsT} sf. → karasağı.

karasakız, [kara+sak-ız] is. 1. Balmumu katılmış ziftin haşhaş yağında eritilmesi ile elde edilen çok siyah ve parlak boya. 2. Sakızlık bitkisinin kökünden çıkarılan sakız. 3. sf. Zayıf; çelimsiz.

karasal, [kara-sal] sf. 1. Kara ile ilgili; karaya ait. 2. jeol. Gereçleri denizden değil de kara üzerinden veya içinden gelen. ☞ **karasal iklim**, coğ. *Gece ile gündüz, yaz ile kış arasında sıcaklık farkı çok, yağışı az olan iklim; kıta iklimi; kara iklimi*. || **karasal kumul**, coğ. *Denizlerden uzak, kıtaların ortalarında meydana gelen kumluklar*. || **karasal oluşuk**, jeol. *Yer kabuğunun karaya ait bölümlerindeki katmanlarda meydana gelen oluşuk*.

karasalkın, [kara+sal-gın] {ağız} is. Ulusça ödenen vergi. [DS]

karasevmiş, [kara+sev-miş] {ağız} is. Buğday tanelerini karartan bir tür hastalık; rastık. [DS]

karasığır, [kara+sığır] is. zool. Orta Anadolu'da yetiştirilen, sert ve kurak iklime, yem kıtlığına ve çeşitli hastalıklara dayanıklı, koyu siyah renkli, küçük yapılı bir sığır ırkı; yerli kara sığır.

karasinek, -ği [kara+sin-ek] is. zool. 1. Böcekler sınıfının çift kanatlılar takımından, görünüşü ev sineğine benzer, insan ve evcil hayvanların kanını emen bir eklembacaklı, (*Stomoxys calcitrans*). 2. Çoğu yerde ev sineğine verilen ad, (*Musca domestica*).

karasu¹, [kara+su] is. 1. tıp. Gözün iç basıncının artması ile meydana gelen ve körlüğe yol açan göz hastalığı; glokom. 2. Atın ayağında ikinci tarak kemiği ile birinci tarak kemiğinin bitişme çizgisinde meydana gelen şişlik.

karaş, [kara+aş] {ağız} is. Kara üzümünden yapılan hoşaf. [DS]

karaşın, [kara-şın] sf. (İnsan teni ve saç rengi için) karaya yakın olan; esmer.

karat, [Fr. çarat] is. Kuyumculukta tartı birimi.

karataban, [kara+taban] is. zool. İpekböceklerinde geniş çapta ölümlere yol açan, deri üzerinde kara lekeler hâlinde beliren, *nosema bombycis* adında sporlu bir hayvancıktan ileri gelen bulaşıcı ve kalıtsal hastalık.

karatavuk, -ğu [kara+tavuk] is. zool. Karatavukgillerden, ılıman bölgelerdeki ormanlık, su ve bataklık kıyılarında yuva yapan erkeği siyah tüylü sarı gagalı, dişisi kahverengi tüylü böcek, kurt ve meyvelerle beslenen göç etmeyen (yerli), ötücü bir kuş, (*Turdus merula*).

karatavukgiller, [kara+tavuk-gil-ler] iz. zool. Eski Dünya'da yaşayan, üç yüzü aşkın türü bulunan, çoğu ezgili bir ötüşe sahip, ardıç kuşlarını ve kızıl kuyrukları içine alan bir familya, (*Turdidae*).

karate, [Jap. karate] is. spor. Rakibi hayalî olarak etkisiz duruma getirmeyi amaçlayan bir tür dövüş sporu.

karateci, [karate-ci] is. Karate yapan kişi.

karatedo, [Jap. karatedo] is. Karate.

karategi, [Jap. karategi] is. Karateci elbisesi; karate giysisi.

karatis, [Ar. kırtās > qarātīs قراطيس] (*kara:ti:s, t kalın okunur*) {OsT} is. Kâğıt parçaları; kâğıtlar.

karatopalak, [kara+top-alak] is. bot. → kara topalak.

karaturp, [kara+turp] is. bot. Turpgillerden kökleri sofralarda çeşni, çiçekleri ve yaprakları halk hekimliğinde idrar artırıcı olarak kullanılan bütün ılıman bölgelerde köklerini bıçakla parçalara ayırarak toprağa gömmek suretiyle yetiştirilen, etli iri beyaz köklü otsu bitki; eşek turpu; yaban turpu; bayır turpu, (*Armoracia lapathifolia*).

karauyuz, [kara+uyuz] iz. bot. Patates saplarının alt kısmının kararması ile beliren, yaprakların sararması ve yumru veriminin düşmesine veya hiç olmamasına sebep olan *Erwinia phytophthora* adlı bakterinin sebep olduğu patates hastalığı.

karava, [? karava] {ağız} is. İvecenlik. [DS]

karavan, [İng. caravan] is. **1.** Bir taşıtın arkasına takılarak insan taşınan ya da içi günlük barınmayı sağlayacak biçimde düzenlenmiş kamp aracı. **2.** Göçebelerin, sirk adamlarının kullandığı ev biçimindeki araç.

karavana, [Port. caravela (*gemi*)] (*karava'na*) is. **1.** Denizcilere ve askerlere yemek dağıtmakta kullanılan, kenarları dik ve derin kap. **2.** Bu kapta bulunan yemek. **3.** (Asker, denizci, yatılı öğrenci ve hapisler için) yemek. **4.** İnce, yassı elmas. **5.** argo. Atış talmimlerinde hedef tahtasını bile vuramama durumu; boş atış. **6.** {ağız} Şalvar. [DS] ☞ **karavana atmak**, **1.** Atışta hedef tahtasını vuramamak. **2.** Giriştiği işten olumlu sonuç alamamak. || **karavana borusu**, *Yemek vaktini duyurmak için çalınan boru.* || **karavanadan yemek**, **1.** (Toplu hâlde bulunan kişiler için) bir tek ortak kapta pişen yemekten yemek. **2.** (Asker, öğrenci ve tutuklu için) devletin verdiği yemeği yemek; kendi parası ile yememek. **3.** Sade bir hayat sürmek.

karavanacı, [karavana-cı] is. **1.** Karavana taşıyan asker. **2.** argo. Atışlarda hedefi vuramayan kimse.

karavank, [Yun. karibanos] {ağız} is. Toprak çanak. [DS]

karavaş, [karā+baş > karavaş قرواش / قرواش] {eT} {eAT} {OsT} {ağız} is. Savaşlarda tutsak edilen ya da özgür olmayan, alınıp satılabilen, üzerinde sahibinin tam bir kullanma hakkı olan köle kız veya kadın; odalık; cariyeye; halayık. [Yükneki] [DK] [DS]

karavaşlık, -ğı [karavaş-lık] is. Karavaş olma durumu; cariyelik; halayıklık.

karavela, [Port. caravela (*gemi*) > İt. caravella] (*karave'la*) is. **1.** Dört yelkenli, çok büyük deniz teknesi. **2.** Gemide denizcilik kurallarına aykırı durum.

karavelli, [karavel-li ?] {ağız} sf. Dertli; kederli. [DS]

karavide, [Yun. karavida] (*karavi'de*) is. zool. Tatlı su istakozu; kerevit.

karavil, [? karavil] {ağız} is. Gölge. [DS]

karavillemek, [karavul-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] → karavullamak. [DS]

karavillenmek, [karavil-le-n-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] Serinlemek. [DS]

karavit, [? karavit] {ağız} is. Taranan yünün kir ve çöpleri. [DS]

karaviya, [Far. kerāviyā كراويا] (*keraviya*) {OsT} is. Karaman kimyonu; tatlıca ot, (*Carum carvi*).

karavle, [? karavle] {ağız} is. → karevle. [DS]

karavlık, -ğı [kara + kov-uk / kav-uk] {ağız} is. → karakavuk. [DS]

karavul¹, [Moğ. karağul > kara-vul قره / قراول] is. **1.** {eT} {eAT} {OsT} {ağız} Bekçi; müfreze; posta; keşif kolu; karakol; nöbetçi. [Nevâyi] [DK] [DS] **2.** as. Düşmanın ani baskınlarından korunabilmek için ordunun çevresinde nöbetle görevlendirilen piyade ve atlı asker; karakol. **3.** {ağız} Gece bekçisi. [DS] ☞ **karavul eri**, {OsT} as. *Keşif kolu*.

karavul², [eT. karañ-gü-mak > karañgu-l ?] {ağız} is. **1.** Hayalet; görüntü. **2.** Gölge. **3.** sf. Kapalı; gölgeli; izbe. [DS]

karavulhane, [karavul+ Far. hâne قراهانه] {OsT} is. Şehir ve kasabalarda güvenliği sağlamak amacıyla görevlendirilen subay ve erlerin oturduğu bina.

karavullamak, [karavul-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Gizlice araştırıp öğrenmek. **2.** Tasarlamak; oranlamak. [DS]

karavulluk, [karavul > karavul-lık] {eAT} is. Gözcülük; bekçilik; karakolluk. [DK]

karavüllemek, [karavul-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Eksiğini tamamlamak; düzenlemek. [DS]

Karay, [kara-y] is. Hazarların bir kolu olup Polonya ve Kırım'da oturan, çoğunluğu Türk soyundan bir Musevi topluluk; Karaim.

karayaka, [kara+yaka] is. zool. Doğu Karadeniz kıyı bölgesinde yetiştirilen, küçük başlı, geniş alınlı, uzun kuyruklu, yünü ve yapığı düşük kaliteli, sütü az, eti değerli, dayanıklı beyaz bir koyun ırkı.

karayandık, -ğı [kara+yan-dı-k] is. bot. Tüylü ve köşeli saplı, derin dişli ve dikenli soluk yeşil yapraklı, baş biçimindeki mor renkli bileşik çiçekli yüksek otsu bitki; kangal diken, kengel diken, meryemana diken, (*Silybum marianum*).

karayanık, -ğı [kara+yan-ık] is. tıp. Koyunlardan deri yoluyla insanlara bulaşan ve bulaştığı yerde kara çıban meydana getiren bulaşıcı ve tehlikeli bir hastalık; şarbon; karakabarcık.

karayara, [kara+yara] is. tıp. Heksaklorobenzenle ilaçlanmış buğdaydan yapılmış yiyecekleri yiyen insanlarda ortaya çıkan, deride yara ve karaciğer yetmezliği şeklinde ortaya çıkan bir hastalık.

Karayca, [kara-y-ca] is. dbl. Karaim Türklerinin konuştuğu, Kıpçakçanın bir kolu olup Hazar Türkçesi

ve Bulgarca ile Farsça, Moğolca, Rusça etkisinde kalmış bir Türk lehçesi; Karaimce; Karaim Türkçesi.

karayemiş, [kara+ye-miş] *is. bot.* Kuzey Anadolu ve doğu Anadolu dağlarındaki ormanlarda yetişen bir tür yabani meyve ağacı; taflan; kocayemiş, (*Prunus laurocerasus*).

karayen, [kara+yéğen] {ağız} *is.* Arkadaş. [DS]

karayılan, [kara+yılan] *is. zool.* **1.** Başı iri pullarla kaplı, kara renkli, tarlalarda zararlı hayvan ve böcekleri yiyerek beslenen insanlar için zararsız bir yılan türü, (*Coluber*). **2.** mecaz. Esmer ve kötü kalpli kimse.

karayış, [? karayış] {ağız} *is.* Atın binicisini sarsan sallantılı yürüyüşü. [DS]

karaz, [Ar. ġarāz] {ağız} *is.* Kin; öç. [DS]

karaza, [kara + Far. zāğ (*karga*)] *is.* Kara karga, karga. ☞ **karaza ton**, *Rahip elbisesi; papaz giyeceği; papaz cüppesi.* [EUTS]

karba, [karba] {eT} *sf.* İlaçlık bir bitki türü. [EUTS]

karbağı, [kar+bağ-ı] {ağız} *is.* Çatılara konulan kiriş. [DS]

kârbân, [Far. kârbân کاريان] (*kâ:rba:n*) {OsT} *is.* Kervan. ☞ **kârbân-ı râh-ı tecrîd**, {OsT} *Maddî kaygılardan ruhu sıyırma yolunun kervanı.*

karban, [? karban] {ağız} *is.* **1.** Çamaşır ıslatmakta kullanılan ihlamur ağacı kabuğundan yapılmış tekne; çamaşır teknesi. **2.** Cıvıvleri korumak için söğüt dallarından yapılmış kafes. **3.** Tahta kutu. **4.** El sepeti. [DS]

kârbanseray, [Far. kârbân+serây کاريانسرائى] (*kâ:rba:nsera:y*) {OsT} *is.* Kervansaray.

karbıç, [Moğ. karbıç] {eT} *sf.* Sadak; kılıç bağı; zırh yeni. [Nevâîf]

karbojen, [Fr. carbogène] *is.* Birleşiminde yüzde doksan beş oksijen ve yüzde beş karbondioksit bulunan, soluk tıkanıklığı tedavisinde kullanılan gaz.

karboksil, [Fr. carboxyle] *is. kim.* Organik asit gruplarında yer alan -COOH formülündeki tek değerli köklere verilen ad.

karboksilaz, [Fr. carboxylase] *is. biy.* Bira mayasında bulunan ve canlı dokulardaki bir CO₂ karboksil grubunu bir protein molekülünden çözme özelliği gösteren enzim.

karboksilik, -ğî [Fr. carboxylique] *sf.* Karboksilli; karboksil bulunan.

karboksilli, [karboksil-li] *sf.* (Madde için) yapısında bir veya daha çok karboksil bulunan.

karbon, [Lat. carbo (*kömür*) > Fr. carbone] *is. kim.* Atom numarası 6, atom ağırlığı 12.01 olan, doğada elmas, grafit gibi billurlaşmış, ya da maden kömürü, linyit, antrasit gibi şekilsiz olarak bulunan element, sembolü: C. ☞ **karbon devri**, *1. biy. Havadaki karbondioksitin karbonunun fotosentez yoluyla*

la organik birleşiklere çevrilmesi, canlı organizmaların soluması ve yanma ile tekrar karbondioksit olarak havaya dönmesi biçiminde oluşan dönüş. **2. jeol. Karbon dönemi.**|| **karbon dönemi**, *jeol. Birinci zamanda Devonien ile Permiyen arasında yer alan günümüzden yaklaşık 80 ila 10 milyon yıl öncesini içine alan, bataklıklarda maden kömürünün oluştuğu dönem; karbonifer.*|| **karbon giderici**, *Bir madde içinde bulunan karbonu ayırma özelliğinde olan.*|| **karbon giderme**, *İşlenmiş bir metal içindeki karbonu ayırma işlemi.*|| **karbon kâğıdı**, *Bir yazının kopyasını elde etmek için yazı kâğıtları arasına konulan bir yüzü karbonlu kâğıt.*|| **karbon kalıntısı**, *Bir petrol ürününün damıtılması sırasında en sona kalan madde.*

karbonado, [İsp. carbonado] (*karbona'do*) *is.* İri parçalar hâlinde bulunan ve sert olduğu için kayaları delmekte kullanılan doğal kara elmas.

karbonat, [Fr. carbonate] *is.* **1. kim.** Karbonik asidin bazlarla birleşerek meydana getirdiği tuz. **2.** Hazımsızlığa karşı kullanılan sodyum bikarbonatın halk arasındaki adı. **3.** Kabartıcı maddelerin genel adı.

karbonatlama, [karbonat-la-ma] *is.* **1.** Karbonatlı hâle getirme. **2. kim.** Bazı maddelere bu karbonik asit gazı uygulanarak onları karbonat hâline dönüştürme.

karbonatlamak, [karbonat-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* *kim.* Karbonatlı hâle getirmek.

karbonatlaşmak, [karbonat-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* *kim.* Karbonat hâline dönüşmek.

karbonatlaştırmak, [karbonat-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* *kim.* **1.** Karbonat hâline getirmek. **2.** Şekerlikte fazla kireci kalsiyum karbonat hâline getirip çöktürmek için şekerli eriyiğin içinden karbonat geçirmek.

karbonatlı, [karbonat-lı] *sf. kim.* **1.** Karbonatlı hâle gelmiş olan. **2.** Yapısında karbonat anyonu bulunan.

karbondioksit, -di [Fr. carbon dioxide] *is. kim.* Karbonun yükseltgenmesi ile elde edilen, yoğunluğu 1,52 olan, renksiz, kokusuz, 31°C'nin altında kolayca sıvılaşan, -79°C'de katılaşan ekşimsi tatta bir gaz; karbonik asidi anhidriti: CO₂

karbonhidrat, [Fr. carbone hydrate] *is.* Karbon, hidrojen ve oksijen içeren, çeşitli alkol işlevlerinin yanı sıra bir aldehit veya keton grubu da taşıyan, insan ve hayvanların en önemli organik besinlerinden olan organik kimya bileşiklerinin genel adı; glüsit; sakarit.

karbonifer, [Fr. carbonifère] *is. jeol.* Birinci zamanda Devonien ile Permiyen arasında yer alan günümüzden yaklaşık 80 ila 10 milyon yıl öncesini içine alan, bataklıklarda maden kömürünün oluştuğu dönem; karbon dönemi.

- karbonik**, -ği [Fr. carbonique] *sf.* Karbonla ilgili olan. ☞ **karbonik asit**, *kim.* Karbondioksitin suda çözülmüş hâline verilen ad, H_2CO_3 .
- karbonil**, [Fr. carbonile] *is. kim.* 1. Birleşme değeri iki olarak düşünülen karbonmonoksit köküne verilen ad. 2. Ahşabı çürümeye karşı korumak için kullanılan kreozot ve antrasen yağlarının karışımı bir sıvı.
- karbonilleme**, [karbonil-le-me] *is.* Ağaç eşyanın çürümmesini önlemek amacıyla karbonil sürme veya emdirme işlemi.
- karbonit**, [Fr. carbonide] *is. kim.* Başta karbon olmak üzere dört değerli karbon grubu elementlerin genel adı.
- karbonlama**, [karbon-la-ma] *is.* 1. Karbon verme, karıştırma. 2. Çeliğe karbon verme işlemi.
- karbonlamak**, [karbon-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Karbon vermek; karbon karıştırmak. 2. Bir alaşım veya karışımı karbon bakımından zenginleştirmek.
- karbonlaşma**, [karbon-la-ş-ma] *is.* Karbon durumuna gelme; kömürleşme.
- karbonlaşmak**, [karbon-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Karbon durumuna gelmek; kömürleşmek.
- karbonlaştırma**, [karbon-la-ş-tır-ma] *is.* 1. Karbon hâline getirmek; kömürleştirmek. 2. *tekst.* Yüne karışmış olan bitkisel parçacıkları temizleme işlemi. 3. Organik maddeleri ve özellikle odunu kömür hâline getirme. 4. Kömürü havasız yerde işleme; koklama; damıtma.
- karbonlaştırmak**, [karbon-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Karbon hâline getirmek; kömürleştirmek.
- karbonlu**, [karbon-lu] *sf. kim.* Birleşiminde karbon bulunan.
- karbonmonoksit**, -di [Fr. carbone monoxyde] *is. kim.* Yoğunluğu 0.97 olan, renksiz, kokusuz, bol miktarda ısı açığa çıkararak mavi bir alevle yanan, hava ile birleşerek patlayıcı bir madde oluşturan bir oksijenli karbon bileşiği olan gaz, CO.
- karborundum**, [İng. carbon korindon (*tescilli ad*)] *is.* Aşındırıcı olarak yaygın bir kullanım alanı bulunan, yüksek sıcaklıkta kusursuz bir elektrik iletkeni, aşınma ve korozyona karşı olağanüstü dayanıklı bir bileşik olan silisyum karbür, SiC.
- karbuze**, [Yun. kharpitsa] *{ağız} is.* Küçük çivi. [DS]
- karbür**, [Fr. carbure] *is.* Karbonun başka bir elementle oluşturduğu ikili birleşik.
- karbüran**, [Fr. carburane] *is. kim.* Dört değerlikli uranyum bileşikler ve kömür karışımı.
- karbüratör**, [Fr. carburateur] *is.* Patlamalı motorları beslemek için hava-yakıt karışımını belli oranda otomatik olarak düzenleyen aygıt.
- karbürleme**, [karbür-le-me] *is.* Madenî bir ürünün karbon bakımından zenginleştirilmesi işlemi; semantasyon.
- karbürlemek**, [karbür-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Metal bir ürünü karbon bakımından zenginleştirmek. 2. Demiri karbonca zenginleştirerek çeliğe veya dökme demire dönüştürmek.
- karbürleştirici**, [karbür-le-ş-tir-ici] *sf.* (Kimyasal madde için) karbonla kolayca tepkimeye girerek karbür oluşturan.
- karbürleyici**, [karbür-le-y-ici] *sf.* 1. (Madde için) karbürlemede kullanılan. 2. *is.* Bir metal veya alaşımı karbon bakımından zenginleştirmekte kullanılan madde.
- karcaşık**, -ğı [kar-câ-ş-ık] *{eAT} {OsT} sf.* Karışık; dolaşık; karmakarışık. ☞ **karcaşık yel**, *{eAT} Bora; fırtına; sert rüzgâr.*
- karcaşmak**, [kar-mak > kar-câ-mak ? > karca-ş-mak] *{eAT} {OsT} {ağız} dönşl. f. [-ır]* 1. Karışmak; kaynaşmak; birbirine dolaşmak; karma karışık olmak; bozulmak. [DK] [DS] 2. *{ağız}* Karıştırmak; altüst etmek. [DS]
- karcaştırmak**, [karca-ş-tır-mak] *{OsT} gçl. f. [-ur]* Karıştırmak; karmakarışık etmek; perişan etmek.
- karcaşuk**, -ğu [kar-câ-ş-uk] *{eAT} sf.* Karışık; dolaşık; karmakarışık.
- kârcı**, [kâr-cı] *sf.* 1. Yalnızca kârını düşünen. 2. İşleyen; iş yapan; çalışan.
- karcığar**, [Far. kâr-çe-gâr > O. T. çarcığar] *{OsT} is. müz.* Türk musikisinde uşşak dörtlüsüne neva (re) perdesi üzerindeki hicaz beşlisinin eklenmesiyle oluşturulmuş basit bir makam.
- karçılmak**, [kar-cık-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* 1. (Ses için) çok konuşmaktan veya soğuktan kısılmak. 2. (Ayak için) soğuktan morarmak. 3. (El ve ayak için) su içinde çok kalmaktan dolayı beyazlaşmak. [DS]
- karcıl**, [kar-cıl] *sf.* (Bitki ve bakteriler için) karda yaşayabilen.
- karç**, [karç / kırç (*yans.*)] *is.* 1. Zorla çiğneme, kesme ve koparma sırasında çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *karç kurç, karç kurç yemek*, 2. *{eT}* Gıcır-dama sesi. ☞ **karç kurç**, *{eT}* Gıcırta ile. [DLT]
- karçamak**, [karç-â-mak] (*karça:mak*) *{eT} dönşl. f. [-ır]* Katılaşmak. [DLT]
- karçanlamak**, [karç-in-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] → karçınlamak.* [DS]
- kârçe**, [Far. kâr-çe] *{OsT} is. müz.* Kâr formundaki eserlerin kısa olanına verilen isim.
- karçılanmak**, [kar-çıl-la-n-mak] *{OsT} dönşl. f. [-ur]* Karla hafifçe örtülmek; karlanmak.
- karçın**, [kar-çın] *{ağız} is.* 1. Yün tozluk; kalçın. 2. Yünden dokunmuş torba, çuval. [DS]
- karçınlamak**, [karç-in-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Kar için) üstü buz tutmak. [DS]

karçibin, [kar(a)+çibin] {ağız} is. Atsineği. [DS]
karçiçeği, [kar+çiçe(k)-i] {ağız} is. 1. Çiğdem. 2. Kar kalktıktan hemen sonra çıkan, çiğdeme benzer beyaz bir çiçek; akçabardak. 3. Kasımpatı. [DS]
karçin, [karç-in] {ağız} is. 1. Yaban armudu. 2. Siyahımsı çok sert toprak. [DS]
karçunlamak, [karç (yans.) > karç-un-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] → karçınlamak. [DS]
kard, [Far. kârd كارد] (ka:rd) {OsT} is. Bıçak.
karda, [kar-da] {ağız} is. Yayla. [DS]
kardahalı, [kardaha-lı] {ağız} sf. Budala. [DS]
kardak, -ğı [karda-k] sf. 1. Kat kat olmuş; katmerli. 2. Dalgalı; büzülmüş; eğri; buruşuk. 3. {ağız} (Elbise için) dar; biçimsiz. 4. is. (Dikişte) pot; buruşukluk. [DS]
kardaklanmak, [kardak-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-r] (Dantel ya da kumaş için) bir kenarı bol, diğer kenarı dar olduğundan dolayı kıvrım kıvrım durmak. [DS]
kardalı, [karda-lı] sf. 1. Kat kat olmuş; katmerli. 2. Dalgalı; büzük; eğri; buruşuk. 3. {ağız} (Dikilmiş nesnelere için) büzgülü; potlu. [DS]
kardan, [Cardano (İtalyan bilim adamı) > Fr. cardan] is. Bütün yönlerde hareket etme olanağı veren bağlantı.
kardaş, [ka-daş / karın-daş > kar-daş] {eAT} is. Kardeş. [DK] ☞ **kardaş okuşmak**, {OsT} Birbirini kardeş saymak. || **kardaş okuşmuş**, {OsT} Birbirini kardeş saymış.
kardaşkanı, [kardaş+kan-ı] {ağız} is. Kırmızı ve beyaz çizgili ipekli kumaş. [DS]
kardaşlanmak, [kardaş-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] (Ekin için) tek kökten pek çok sürgün vermek; çatalanmak. [DS]
kardaşlaşmak, [kardaş-la-ş-mak] {OsT} قارداشلاشق dönşl. f. [-ur] Birbirini kardeş saymak.
karde, [karde] {ağız} is. (Dikiş için) pot; buruşukluk. [DS]
kardeş, -ci [? kardeş] {ağız} is. Tandırın isini silmekte kullanılan ıslak bez. [DS]
kardelen, [kar+del-en] is. bot. Nergisgillerden, Kuzey ve Doğu Anadolu'da yetişen, daha kar kalkmadan sarkık çan biçiminde beyaz çiçekler açan, soğanı halk hekimliğinde kas uyarıcı, yara iyileştirici, yeşil kısımları ise kalp kuvvetlendirici, âdet söktürücü, midevi bir etki gösteren, süs bitkisi olarak soğanları ihraç ürünleri arasında değerlendirilen bir soğanlı bitki, (*Galanthus nivalis*).
kardeş, [eT. kâ-daş / karın-daş] is. 1. Anne ve babaları ya da bunlardan birisi aynı olan çocukların diğer çocuklara göre durumu. 2. Bu çocuklardan yaşça küçük olanı. 3. mecaz. Aralarında büyük değer verilen ortak bir bağ bulunan insanlardan her biri. 4. Hiçbir çıkar gözetilmeden birbirine yakınlık du-

yan kişiler. 5. Aralarında büyük çapta benzerlik bulunan nesnelere her biri. 6. sf. (Kent; okul vb. için) aralarında sıkı bir ilişki ve bağ kurulmuş olan. 7. ünl. Adı bilinmeyen yaşça denk kişilere karşı kullanılan seslenme sözü. ☞ **kardeş bilmek**, Bir kimseyi kardeşiymiş gibi benimsemek; kardeş sayıp ona inanıp güvenmek. || **kardeş gibi**, 1. (Arkadaşlık için) birbiriyle çok yakın ve candan. 2. Kardeşe yaraşır biçimde. || **kardeş hâleti**, {ağız} Gelin evden çıkmadan önce, kızın erkek kardeşinin damat tarafından aldığı bahşiş. [DS] || **kardeş kardeş**, Kardeş gibi; kardeşçesine. || **kardeş katili**, Kardeşini öldüren kimse. || **kardeş kavgası**, Bir ülke içinde yurttaşların karşı görüş ve düşünce dolayısıyla silahlı kavgaya girişmeleri. || **kardeş okul**, Bir okulun, toplumsal ve kültürel bakımdan yardıma ihtiyacı duyduğu için seçtiği ve çeşitli yardımlarda bulunduğu bir başka okul. || **kardeş payı**, Bir şeyi kardeşmişçesine eşit olarak bölme. || **kardeş payı yapmak**, Bir şeyi eşit olarak paylaşmak. || **kardeş şehir**, Ülkemizdeki bir kentin, ilişkileri özel olarak geliştirmeyi ve yakınlaşmayı amaçladığı yabancı bir ülkedeki kentin durumu. || **kardeşten ileri**, (Kişiler arasındaki yakınlık, dostluk için) çok değer verilen; candan. || **kardeş yolu**, {ağız} → kardeş hâleti. [DS]

kardeşçe, [kardeş-çe] (karde'sçe) zf. Kardeşliğe yakışır biçimde; içten; samimi; dostane.

kardeşkanı, [kardeş+kan-ı] is. Palmiye ve zambakgillerden birkaç tür ağaçtan elde edilen, eskiden tıpta, günümüzde ise cila sanayiinde kullanılan bir tür reçine. ☞ **kardeşkanı ağacı**, 1. Kanarya adalarında yetişen uzun ömürlü bir ağaç, (*Dracaena draco*). 2. Endonezya adalarında yetişen bir tür palmiye, (*Calamus draco*).

kardeşlemek, [kardeş-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Bitkinin kökünden çok filiz çıkmak. [DS]

kardeşlenme, [kardeş-le-n-me] is. Bir kökten birden fazla sap bitmesi; göceklenme.

kardeşlenmek, [kardeş-le-n-mek] dönşl. f. [-ir] 1. (Ekin için) bir kökten birden çok sap çıkmak; göceklenmek. 2. {ağız} Ağaç ya da bitki kökünden birden çok filiz çıkarmak; filizlenmek. [DS]

kardeşlik, -ği [kardeş-lik] is. 1. Kardeş olma durumu; uhuvvet. 2. Kardeşler arasında var olan kan bağı. 3. Kardeş olmadığı hâlde kardeş kadar yakın sayılan veya kardeş kabul edilen kimse; dost. 4. Yakın dostluk; arkadaşlık. 5. Bir ülke insanları arasında bulunan birlik ve beraberlik. 6. ünl. Adı bilinmeyen bir kimseye iyi niyetler içinde bulunduğu da ifade ederek kullanılan seslenme sözü. ☞ **kardeşlik etmek**, Kardeşe yakışır davranışlarda bulunmak; kardeşlik yapmak.

kardeşyutarlık, [kardeş+yut-ar-lık] is. biy. 1. Yumurtadan çıkan embriyonların koruyucu kabuk içerisinde bulunan öteki yumurtaları yutması. 2. Bir

- tohum içindeki besi dokusunun kardeşi olan embriyon tarafından sindirilmesi.
- kardı**, [kar-mak > kar-dı] {ağız} *is.* **1.** Pazarda çok bol bulunan mal. **2.** Su içerek hastalanan loğusa. [DS]
- kardıhal**, [? kardıhal] {ağız} *is.* Mısır; darı. [DS]
- kardıрма**, [kar-dır-ma] *is.* Kardırmak eylemi.
- kardırmak**¹, [kar-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Karma işini bir başkasına yaptırmak.
- kardırmak**², [kar-mak > kad-dır-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* **1.** Bahçeyi ve çayırları bol sulamak; suya doyurmak. **2.** Su arkının önünü kapayıp suyu biriktirmek. [DS]
- kardinal, -li** [Fr. cardinal] *is.* Papayı seçen ve danışmanlığını yapan başpapazlardan her biri. ☞ **kardinal kuşu**, *zool.* İspinozgillerden genellikle kırmızı parlak renkli, oldukça büyük boylu, iri gagalı, dikilgen tepelikli pek çok ötücü kuşun ortak adı, (*Cardinalis cardinalis*, *Paroaria*, *Richmondia cardinalis*).
- kardinallik, -ği** [kardinal-lik] *is.* **1.** Kardinal olma durumu. **2.** Kardinalin görevi. **3.** Kardinalin makamı.
- kardiya**, [Fr. cardia] *is. anat.* **1.** Midenin özofagustan sonra gelen bölgesi. **2.** Emici böceklerde midenin önünde, sindirim odasının genişlemiş ön kısmı.
- kardiyak**, [Fr. cardiac] *sf. tıp.* **1.** Kalple ilgili. **2. is.** Kalp hastalığı olan kimse.
- kardiyograf**, [Fr. cardiographe] *is. tıp.* Kalbin hareketlerini çizgisel grafik hâlinde kaydeden aygıt; elektrokardiyograf.
- kardiyografi**, [Fr. cardiographie] *is. tıp.* Kalbin hareketlerini kaydetme tekniği; elektrokardiyografi.
- kardiyogram**, [Fr. cardiogramme] *is. tıp.* Kardiyograf aygıtının kaydettiği kalp hareketlerinin çizgilerle gösterilmiş grafiği; elektrokardiyogram.
- kardiyoliz**, [Fr. cardiolyse] *is. tıp.* Kalbin çalışmasını güçleştiren dış zar yapışmalarında bu arızayı gidererek kalbe rahatlık vermeyi öngören ameliyat.
- kardiyolog, -ğu** [Fr. cardiologue] *is. tıp.* Kalp hastalıkları üzerine uzmanlaşmış hekim.
- kardiyoloji**, [Fr. cardiologie] *is. tıp.* Kalbi ve hastalıklarını inceleyen tıp dalı.
- kardiyopati**, [Fr. cardiopathie] *is. tıp.* Kalp hastalıklarına verilen genel ad.
- kardiyoskleroz**, [Fr. cardiosclérose] *is. tıp.* Atardamar sertleşmesiyle birlikte görülün kalp dokusu sertliği hastalığı.
- kardiyoskop**, [Fr. cardioscope] *is. tıp.* Kalp kasılmalarını dinlemeye yarayan elektronik aygıt.
- kardiyoskopi**, [Fr. cardioscopie] *is. tıp.* Kalp kasılmalarının elektronik aygıt ile dinlenmesi tekniği.
- kardoş**, [Rus. kartófel [Tietze] => kardoş] {ağız} *is.* Domates. [DS]
- kardu**, [kâr > kardü] (*kardu:*) {eT} *is.* Kışın su üzerinde yüzen fındık büyüklüğündeki buz parçaları. [DLT]
- kare**, [Fr. carré] *is.* **1. mat.** Kenarları ve açıları birbirine eşit dörtgen; dördül; murabba. **2.** İskambil oyununda bir oyuncunun eline aynı cinsten dört kâğıt gelmesi durumu. **3.** Dört kişiden oluşan oyun grubu. **4. sf. mat.** Açılırları dik ve kenarları eşit biçimde olan. **5. sf. mat.** (Sayı için) kendisi ile bir defa çarpılmış olan; karesi alınmış olan. **6. sf. mat.** Kesiti alındığında kenarları ve açıları dik ve eşit prizma biçiminde olan; kare tabanlı. ☞ (bir sayının) **karesi**, *mat.* *O sayının kendisi ile çarpımı.* || (bir sayının) **karesini almak**, *mat.* *O sayıyı kendisi ile çarpmak.* || **kare kesim**, *Saçların yüz hizasında omuzlara değmeyecek biçimde ve katsız olarak kesilmesi.*
- karekök**, [kare+kök] *is. mat.* Bir sayı meydana getiren kendisi ile bir defa çarpılmış olan sayılardan her biri; karesi bir sayıya eşit olan sayı; bir çarpma işleminde eşit olan çarpan ve çarpılandan her biri; bir bölme işleminde eşit olan bölen ve bölünenden her biri.
- kareleme**, [kare-le-me] *is.* **1.** Bir yüzeyi karelere bölme işi ve işlemi. **2. mat.** Herhangi bir çokgeni eşdeğerli bir kare çizerek hesaplama. **3.** Bir resmi büyütme veya küçültme için karelere bölerek çizme yöntemi.
- karelemek**, [kare-le-mek] *gçl. f. [-r [-l(i)-yor]* **1.** Bir yüzeyi karelere bölmek; kare kare ayırmak. **2.** Büyütülecek olan resmi belli aralıklarda karelere bölmek.
- kareli**, [kare-li] *sf.* **1.** Üstünde kareler bulunan. **2.** Karelere bölünmüş olan. ☞ **kareli kâğıt**, *Yazı ve çizimlerin düzgün olması için üzerine kareler çizilmiş kâğıt.*
- karene**, [? karene] {ağız} *is.* Obur. [DS]
- kares**, [? kares] {ağız} *is.* Teni beyaz, kaşı, gözü ve saçları kara olan güzel kadın veya erkek. [DS]
- kareskin**, [kar+eş-kin] {ağız} *is.* Atın orta hızda yürüyüşü. [DS]
- karev**, [kara+ev] {ağız} *is.* Çadır. [DS]
- karevel**, [? karavel] {ağız} *is.* Karşılık. [DS]
- karevle**, [? karevle] {ağız} *is.* Bir tür ökçesiz ayakkabı; yemeni. [DS]
- karevlek, -ği** [? karevlek] {ağız} *is.* Toprağın nemliliği; tav. [DS]
- karfiçe**, [Yun. karphi > karphitsa] *is.* Küçük başlı, orta boy demir çivi.
- karga**¹, [eT. kar-gâ-mak (*lanetlemek*) > kar-gâ (*lanet kuşu*) / karg (*yans.*) > karg-a] *is. zool.* Siyah tüylü, geniş kanatlı, gezici, tarla ve bahçelere zararlı, ötücü bir kuş; kara karga; kuzgun, (*Corvus*). {eT} {eAT} (*aynı*) [DLT] [EUTS] [DK] [Gabain] ☞ **karga burun**, *Kemerli, sivri ve uzun burun.* || **karga çanağı**, {ağız}

Midye kabuğu. [DS]|| **karga düleği**, *bot. Elma büyüklüğündeki meyveleri müshil olarak kullanılan baklagillerden sürüngen bir bitki; ebucehil karpuzu, acı hıyar, (Citrullus colocynthis).*|| **karga gibi**, *Esmer ve çok zayıf kimse.*|| **karga otu**, *bot. Çuha çiçeğigillerden, süs bitkisi olarak yetiştirilen kenarı düz yapraklı, beyaz ve sarı çiçekli, birçok türleri bulunan çok yıllık otsu bitki, (Lysimachia).*|| **karga sabunu**, {ağız} *Su kenarlarında biten, iri yaprakları su ile ovulduğunda köpüren, halk hekimliğinde terletici ve idrar artırıcı olarak kullanılan, beyaz ve pembe çiçekli bir ot; sabun otu; köpürge, (Saponaria officinalis).* [DS]|| **karga sarmısağı**, {ağız} → *karga soğanı.* [DS]|| **karga soğanı**, {ağız} *Süsengillerden, yurdumuzda yetişen, yumrulu çiçekleri pembe veya koyu mor renkli, on kadar Gladiolus türüne verilen ad, (Gladiolus atroviolaceus, G. italicus, kotschyanus).* [DS]|| **karga taşlamak**, *argo. Kadın ve kıza sataşmak; sarkıntılık etmek.*|| **karga yeli**, {ağız} *Batıdan esen yel.* [DS]|| **kargayı bülbül diye satmak**, *Kötü bir şeyi iyi diye satmak; dolandırmak; aldatmak.*|| **karga yuvası**, *Bazı gemilerin pruva direklerinde görülen gözcü, nöbetçi barınağı.*|| **karga yürek**, {ağız} *Kara ve uzunca bir üzüm.* [DS]|| **karga yürüyüşü**, *Çömelmiş durumda, çift ayakla sıçrayarak yapılan bir tür yürüyüş çalışması.*

karga², [İsp. cargare] (*ka'rga*) *is. dnz. 1. Bir şeyin asıl durumunu kaybederek baş aşağı olması. 2. Yelkenleri toplama. 3. {ağız} Keçiboynuzu tartmakta kullanılan özel bir tartı. [DS] ⇨ karga etmek, 1. Tulumbaların kurumuş köselelerini ıslatarak işletmek. 2. Bir geminin serenlerini az yer tutması için veya yas belirtisi olarak eğmek.*|| **karga olmak**, *Yelkenleri yukarı toplanmak.*|| **karga tulumba**, (*İt. carga la tromba!*) *1. dnz. "Yelken indir ve topla!" 2. Birkaç kişinin bir kişiyi kaldırıp taşımak için kol ve bacaklarından tutması.*|| **karga tulumba etmek**, *Birini kol ve bacaklarından yakalayarak tutup götürmek.*

kargabardağı, **-ni, -kları** [karga+barda(k)-i] {ağız} *is. Tarlalarda biten, pis kokulu bir tür yaban otu.* [DS]

kargabeyni, **-ni, -nleri** [karga+bey(i)n-i] *is. Yoğurt ve üzüm pekmezinden hazırlanan yemek.*

kargaburnu, [karga+bur(u)n-u] *is. 1. Uçları karga gagası gibi konik ve kıvrık olan el aletlerinin genel adı. 2. Tel kıvrımda kullanılan ucu konik metal kışkaç. 3. Kalın halat tellerinden örülerek yapılmış ipleri sökmekte kullanılan uçları sivriltilerek kıvrılmış tel parçası. 4. {ağız} Kapı mandalı.* [DS]

kargaburun, [karga+burun] {ağız} *is. 1. {ağız} Kapı mandalı. 2. Yangın söndürme işlerinde kullanılan ucu eğri demir çengel. 3. Uzunca ceviz. 4. Salamura yapılan uzun ve iri bir tür zeytin.* [DS]

kargabüken, [karga+bük-en] *is. bot. 1. Hindistan'da*

yetişen, karşılıklı basit yapraklı, talkım çiçekli, kabuğu ve meyvesi zehirli bir alkaloid taşıyan bir ağaç, (*Strychnos nux vomica*). **2.** Bu ağacın striknin elde edilen tohumu.

kargacık¹, **-ği** [kar-mak (*kariştirmek*) > kar-gaç > karga(ç)-cık] *sf. 1. Birbirine girmiş, karışmış olan. ⇨ kargacık burgacık, 1. (Yazı için) düzensiz ve karışık; okunaksız; bozuk. 2. Eğri büğrü.*

kargacık², **-ği** [karga-cık] *is. 1. Küçük karga; yavru karga. 2. Hat sanatında harflerin sonunda ve boşlukları doldurmak için kullanılan bir süs ögesi.*

kargadelen, [karga+del-en] *is. bot. Kabuğu ince ve gevrek olduğu için kolay kırılan bir tür badem.*

kargadüğeği, **-ni, -kleri** [karga + düğ-ele-(k)-i] {ağız} *is. → karga düleği.* [DS]

kargadüğeği, **-ni, -kleri** [karga + düğ-le-(k)-i] قرغه {ağız} *is. → karga düleği.* [DS]

kargadüğeği, **-ni, -kleri** [karga+dü(ğ)-le-(k)-i] {ağız} *is. → karga düleği.* [DS]

kargadüveği, **-ni, -kleri** [karga + dü(ğ)-e(k)-i] {ağız} *is. → karga düleği.* [DS]

kargadüveği, **-ni, -kleri** [karga + dü(ğ)-ele-(k)-i] {ağız} *is. → karga düleği.* [DS]

kargadüvleği, **-ni, -kleri** [karga+dü(ğ)-le-(k)-i] قرغه {ağız} *is. → karga düleği.* [DS]

kargaibiği, **-ni, -kleri** [karga+ibi(k)-i] {ağız} *is. → karga düleği.* [DS]

kargaignesi, **-ni, -eleri** [karga+iğne-s-i] {ağız} *is. → karga düleği.* [DS]

kargakozağı, **-ni, -kları** [karga+koza(k)-i] {ağız} *is. → karga düleği.* [DS]

kargag, [kargā-mak > kargā-k / kargā-ğ] {eT} *is. → kargak.*

kargagiller, [karga-gil-ler] *is. zool. Örneği karga olan, gagası iri, ucuna doğru biraz kıvrık ve hafifçe yuvarlak, burun deliklerinde uzun tüycükler bulunan, tüyleri çok parlak ve siyah, hem hayvansal hem de bitkisel besinlerle beslenen ötücü kuşlar familyası, (Corvidae).*

kargak, [kargā-mak > kargā-k / kargā-ğ] {eT} *is. Lanet; beddua; kargış.* [DLT]

kargalak, **-ği** [karga-la-k] {ağız} *is. Deniz veya ırmağın kıyıya attığı odun parçaları.* [DS]

kargalık, [kargı-lık] {ağız} *is. Saz; hasırotu.* [DS]

kargalmak, [kargā-mak > kargā-l-mak] {eT} *edil. f. [-ur] Lanetlenmek.* [DLT]

kargamak, [kargā-mak قرغامق] (*karga:mak*) {eT} {e-AT} {ağız} *gçl. f. [-r] [-g(i)-yor] 1. İlenmek; lanet etmek; beddua etmek; lanetlemek.* [DLT] [EUTS] [DK] [DS] **2. {eAT} Fena görmek; kötü muamele etmek. ⇨ kargamak arkamak, {eT} Lanet etmek; kötülüğü sayıp dökmek. [DLT]**

kargan, [kar-gan] {ağız} *is.* Nadasa bırakılmamış, dinlendirilmemiş tarla. [DS]

karganmak, [kargā-mak > kargā-n-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* 1. Kendi kendini lanetlemek; kendi kötülüğü için dua etmek. [DLT] [ETY] 2. *edil. f.* Beddua edilmek; ayıplanmak. [ETY]

kargasekmez, [karga+sek-mez] *sf.* (Yer için) çok ısırsız ve sarp olan.

kargaşa, [kargā-ş-mak > kargā-ş-ā] *is.* 1. {eT} Tartışma; kavga. [Clauson] 2. {OsT} Savaş. 3. Toplum içinde görüş çatışmalarından ya da kışkırtıcı davranışlardan doğan karışıklık; huzursuzluk; çatışma; anarşi; düzen yokluğu; gürültü patırtı. {eAT} (aynı) [DK] 4. Yasa tanımama durumu. ☞ **kargaşa çıkarmak**, *Düzeni bozmak; toplumda huzursuzluk yaratmak; kargaşaya yol açmak.* || **kargaşa etmek**, {eAT} 1. *Karışıklık çıkarmak.* 2. *Kavga etmek; gürültü yapmak.*

kargaşacı, [kar-ga-ş-a-cı] *sf.* Kargaşa çıkarıcı; kargaşaya sebebiyet veren.

kargaşalık, -ğı [kar-ga-ş-a-lık] *is.* Kargaşa durumu.

kargaşana, [karga-ş+ana] {ağız} *is.* İş karıştıran; bozgunculuk yapan. [DS]

kargaşmak, [kargā-mak > kargā-ş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Birbirine lanet etmek. [DLT]

kargaşmış, [karga-ş-mış قرغشمش] {OsT} *sf.* Karışmış.

kargatmak, [kargā-mak > kargā-t-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Beddua ettirmek; lanetletmek. [DLT] [EUTS]

kargatuzu, -nu, -zları [karga+tuz-u] {ağız} *is.* Demircilerin kaynak yapmakta kullandıkları beyaz mermere benzer bir maden. [DS]

kargeyen, [kar+giy-en] {ağız} *is.* 1. Kalın sis tabakası. 2. İlkbaharda yağın hafif yağmur. [DS]

kargı¹, [eT. kargū / kargī] *is.* 1. {OsT} Kalın kamış. 2. *bot.* Buğdaygillerden su kenarlarında ve bataklıklarda yetişen, gövdesi sert ve boğumlu, içi boş, beş metre kadar boylanabilen, şerit yapraklı, çok yıllık pek çok bitkinin ortak adı; bambu; kamış; saz, (*Arundo phragmites / Donax, Ammophila, Phalaris arundinacea, Typha latifolia, Arundo communis, Saccharum officinarum*). 3. {ağız} Dalyanlarda büyük balıkları çekmekte kullanılan demir kınca. [DS] 4. Eskiden silah olarak kullanılan ucu sivri demirli uzun mızrak. 5. {ağız} Bele sarılan fişeklik. [DS] 6. {ağız} Tezgâhta bez dokurken iplerin yolunu açan aygıt. [DS] ☞ **kargı dalı**, {ağız} *Mısır.* [DS]

kargı², [kargī-mak > kargī] (kargı:) {eT} *is.* Beddua.

kargıçugun, [kargī-çu-ğun] {eT} *is.* Bir tür ilaç. [EUTS]

kargılaç, [kargī-lāç / karlı-ğāç / karlu-ğāç / karlan-ğūç] (karğıla:ç) {eT} *is.* Kırlangıç. [DLT]

kargılama, [kar-gı-la-ma] *is.* Kargı darbesi ile yaralama ya da öldürme.

kargılamak, [kar-gı-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kargı darbesi ile yaralamak veya öldürmek.

kargılık, -ğı [kar-gı-lık] *is.* 1. Kargı yetişen yer; kargıların bol bulunduğu yer. 2. {ağız} Fişek konulan meşin kuşak; fişeklik. [DS]

kargıma, [kargī-ma] *is.* Beddua etme eylemi; ilenme; lanetleme.

kargımak, [eT. kargā-mak / kargī-mak] {ağız} *gçl. f. [-r]* (Biri için) Allah'ın gazabına uğramasını dilemek; ilenmek; beddua etmek; lanetlemek; lanet etmek. [DS]

kargın¹, [eT. kar-mak (toplamak) > kar-gın] {ağız} *is.*

1. Eriyen buz parçaları ile suların meydana getirdiği akarsu; ilkbahar selleri. [DS] 2. Karla karışık yağın yağmur. [DS] 3. Suların birikerek taşmış, karmış hâli. [DS] 4. Taşmış suların toprak üzerinde donmuş hâli. [DS] 5. Bentte birikip taşan su. [DS] 6. Çağlayan; coşkun su. [DS] [EG] 7. Kaynak. [DS] 8. Ark; su birikintisi. [DS] 9. Bataklık. [DS] 10. Fırında çok kurutulmuş tahıl. [DS] 11. Yağmurdan yere yatmış ekin. [DS] 12. Suyun yükselmesi; gel; met. 13. Su çevrintisi; girdap. 14. Sulanmaktan dolayı çamur hâline gelmiş tarla. 15. Üstü kuru gibi görüldüğü hâlde altı bataklık olan yer. 16. Dereler çekildikten sonra kalan toprak. 17. Akıntısı olmayan suyun akış biçimi. 18. Tomrukları kereste hâline getirmek, ya da tahtaların kabasını almakta kullanılan bir tür rende.

kargın², [eT. kar-mak (toplamak) > kar-gın] {ağız} *sf.*

1. (Kişi için) her şeyi çok ve bol olan; zengin. 2. Bol; çok. 3. Doymuş; tok. 4. (Toprak için) verimli. 5. (Ateş için) alevli. 6. (Kişi için) işi başından aşkın. [DS] 7. Hesabını bilemeyecek kadar zengin.

kargın³, [eT. kar-mak (toplamak) > kar-gın] {ağız} *sf.* 1. Sık; sıkışık. 2. Dolgun; dolu. [DS]

kargın⁴, [eT. kar-mak (toplamak) > kar-gın] {ağız} *sf.* Mal çokluğundan dolayı fiyatın düşmesi.

kargın⁵, [kar-mak (derine işlemek; koymak) > kar-gın] {ağız} *is.* Marangozlukta kullanılan, tahtayı derin yontan bir tür büyük rende.

kargınlık, -ğı [kar-gın-lık] {ağız} *is.* Mide şişkinliği. [DS]

kargış, [eT. kargā-mak > kargī-ş] *is.* 1. {eT} Kötüleme; zemmetme; lanet; ilenme; beddua; ilenç. [DLT]

2. {eAT} Lanet etme eylemi veya biçimi. 3. Kargımak için söylenen sözler; lanet; telin; beddua. ☞

kargış dökmek, {ağız} *İlenmek.* [DS] || **kargış etmek**, *İlenmek; {ağız} (aynı).* [DS] || **kargışı cétmek** (yetmek), {ağız} *Birinin ilenci geçmek.* [DS] || **kargış vermek**, {ağız} *Karşılık vermek.* [DS]

kargışlama, [kargı-ş-la-ma] *is.* Lanet dileme eylemi; lanetleme; ilenme.

kargışlamak, [kargı-ş-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Birine insanların sevgi ve ilgisinden yoksun kalıp nefretlerine uğramasını Allah'tan dilemek; ilenmek; lanetlemek. [DS]

kargışlı, [kargı-ş-lı] *sf.* Lanetlenmiş; insanların nefretini kazanmış olan; lanetli; melun.

kargışmak, [kargı-ş-mak قَرغِشْمَق {OsT} döñşl. f. [-ur] Hayrete düşmek.

kârgir, [Erme. k'ar (taş) + gir (kireç) > k'arugir / Far. kârgir / kârgil > kâgir کَارِغِير {OsT} is. → kâgir.

kargo, [Lat. carrus (yük arabası) > İng. cargo] is. **1.** Bir yere gönderilmek üzere taşıtlara verilen yük, eşya, paket. **2.** Bu yükleri kabul ve teslim işleriyle ilgili hizmet akışı. **3.** dnz. Gemi yükü. **4.** genşl. Yük gemisi.

kargu¹, [kargū / karğūy / karğūñ] {eT} is. Dağ tepelelerine minare biçiminde inşa edilen yapı olup düşman geldiği zaman herkesin hazır bulunması için üzerinde ateş yakılır; gözetleme kulesi. [ETY] [DLT]

kargu², [karğū قَرغُو (kargu:) {eAT} {OsT} is. Ok ve mızrak yapılan sağlam kamış; mızrak; kargı. [DK]

kargun, [kar-mak (yığmak) > kar-gun] {ağız} is. **1.** Bentte biriken su. **2.** Erimiş kar, buz parçaları ile akarsuyun meydana getirdiği sel. [DS]

karguy, [karğū / karğūy / karğūñ] {eT} is. → **1.** kargu¹. **2.** Atmaca. [DLT]

karğalmak, [eT. karğā-mak > karga-l-mak] {ağız} gçl. f. [-ur] → kargamak. [DS]

karğamak, [eT. karğā-mak] {ağız} gçl. f. [-r] → kargamak. [DS]

karğışlamak, [eT. karğā-mak > kargış-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] → kargamak. [DS]

karh¹, [karğū / karğūy / karğūñ > ? karḥ] {eT} is. Burç. [EUTS]

karh², [Ar. qarḥ قَرَح {OsT} is. **1.** Yaralanma veya yaralama. **2.** Vücutta çıkan yara; çiban.

karha, [Ar. qarḥ > qarḥa قَرَحَة {OsT} is. tıp. Yara; ülser. ☞ **karha-i ākile**, {OsT} Çevresini yiyip gittikçe genişleyen yara. || **karha-i efrenkiye**, {OsT} tıp. Frengi yarası. || **karha-yi redîe**, {OsT} tıp. Güç iyileşen kötü bir yara.

kârhone, [Far. kârḥāne كَارِخَانَة (kâ:rha:ne) {OsT} is. **1.** Makine ve insan gücü ile işleyen ve seri üretim yapılan yer; fabrika. **2.** Süt ve süt ürünlerinin işlenip satıldığı dükkân. **3.** mecaz. Dünya. **4.** Genelev.

karhane, [kar + Far. -ḥāne قَرِخَانَة (karha:ne) {OsT} is. Kar doldurulan yer; kar kuyusu.

kârhaneli, [kârhan-e-li] {OsT} sf. Yeniçeri ocağının gereçlerini hazırlamakla görevli iş yerlerinde çalışan kişilere verilen ad; ehl-i hiref.

karı¹, [karī-mak > karī] (karı:) sf. **1.** {eT} {eAT} {OsT} {ağız} Yaşlı; ihtiyar; kocamış. [DLT] [İKPÖy.] [EUTS] [OKD] [DK] [Gabain] [DS] **2.** {eT} Sayın; hürmetli; muhterem. [EUTS] **3.** {eAT} {OsT} {ağız} Eski; köhne. [DS] **4.** is. Yaşlanmış kimse. **5.** Erkeğin evlenmiş olduğu kadın; eş. **6.** Kadın. ☞ **karı ağızlı**, (Erkek için) çok dedikodu yapan. || **karı**

bolmak, {eT} Yaşlanmak; ihtiyarlamak. || **karı gezdiren**, {ağız} Bir tür bürülce. [DS] || **karı gibi**, (Erkek için) korkak; döneç. || **karı kayı**, {eAT} Kocakarı soğukları. | **karı kızan**, Çoluk çocuk bütün ev halkı. || **karı koca**, Birbiri ile evli bulunan kadın ve erkek. || **karı koca hayatı sürmek**, (Evli olmayan kadın ve erkek için) evlilik ilişkileri içinde yaşamak; gayrimeşru ilişkide bulunmak; karı koca gibi yaşamak. || **karı kocalık**, Karı koca olma durumu; evlilik. || **karı oyunu**, Verilen sözde durmamak, döneçlik yapmak. || **karı pazarı**, Gürültülü insan kalabalığı. || **karısı ağızlı**, (Erkek için) eşinin düşüncelerini benimseyip onun gibi konuşan. || **karısı köylü**, (Erkek için) eşinin akrabalarını benimseyip kendi akrabalarını unutan. || **karısı kurusu**, Eşi ve bütün ev halkı.

karı², [*kar-mak > kar-ī] (karı:) {eT} is. **1.** Karış; ölçü; bez ölçülen arşın. [DLT] **2.** Kol. [Yükneki]

karı³, [karı / kırı (yans.)] ünl. Katır, eşek veya tay çağırma ünlemi. ☞ **karı kuru**, {eT} Tay kırsağın gerisinde kaldığı zaman kullanılan çağırma sözü. [DLT]

karıca, [karı-ca قَارِجَة / قَرِجَة {OsT} is. Yaşlı kadın; kadıncağız.

karıcı¹, [kar-ıç] {ağız} sf. Oyun bozan; mızıkçı. [DS]

karıcı², [karı-cı] {ağız} is. Çapkın erkek. [DS]

karıcığ, [karı-cık] {ağız} is. On şubatta başlayan ve yedi gün süren soğuk. [DS]

karıcık, -ğı [karı-cık قَرِجِک {OsT} is. Yaşlı kadın. ☞ **karıcık olmak**, {eAT} Yaşlı kadın kılığına girmek.

karıç, [*kar-mak > kar-ıç] {eT} is. Ölçek. [EUTS]

karıçuk, [karī > karī-çuk قَرِجُوق {eAT} {OsT} is. İhtiyarcık; yaşlı kadıncağız. [DK]

karıg¹, [kar-mak > kar-ıg] {eT} is. **1.** Ağrı. [EUTS] **2.** Nöbet. [EUTS] **3.** Tevkif; tutuk; tutma. [EUTS]

karıg², [karī-mak > karı-ğ] {eT} sf. Yaşlı; karı; ihtiyarlık. [EUTS] [Gabain]

karıh, [eT. karak / kar-ık] {ağız} is. Göz ağrısı. [EG] ☞ **karıh olmak**, {ağız} Kara bakmaktan gözleri ağrımak. [EG]

karık¹, -ğı [kar-mak > kar-ık] {eT} {ağız} sf. Karılmış; katışmış; karışık. [KB] [DS] ☞ **karık gelmek**, {ağız} Kumaş türü iki parça, birbirine denk gelmek; uç uca gelmek. [DS] || **karık katık**, **1.** {eAT} Katık olacak yiyecekler. || **2.** {ağız} Ayrılan. [DS]

karık², -ğı [kar-mak (birilmek) > kar-ık] {ağız} is. **1.** Bağ ve bahçe sulamak için açılmış su yolu. {eAT} {OsT} (ayını) **2.** Çift sürerken sabanın açtığı çizgi. **3.** Su arkları arasında kalan sulanacak arazi parçası. **4.** Pirinç tarlası. **5.** Kışın hayvanların yem yediği yer. [DS] **6.** {OsT} Oyuk; yarık.

karık³, -ğı [karī-mak > karı-k] {ağız} sf. (Ses için) olduğundan daha kalın ve kart çıkan. [DS]

karık⁴, -ğı [kar > kar-ık] sf. **1.** {ağız} (Göz için) karlı

- alana bakmaktan kamaşmış. [DS] **2.** {ağız} *is.* Bir göz hastalığı. [DS] **3.** Karlı alana bakıldığında gözde meydana gelen kamaşma, bakamama hâli. ☞ **karık değmek**, {ağız} *Güneşli havada kara bakmaktan göz ağrımak.* [DS]
- karık**⁵, -ği [kır (*yans.*) > kır-ık] {ağız} *is.* **1.** Sıpa. **2.** Oğlak. [DS]
- karık**⁶, -ği [kar-ık] {ağız} *is.* Sıra. [DS]
- karıklama**, [kar-ık-la-ma] *is.* **1.** Karık açma. **2.** Bir çayırda suyun çekilmesi ve akaçlamayı sağlamak amacıyla karıklar açma işlemi.
- karıklamak**¹, [kar-ık-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Karık açma veya karıklama işlemi yapmak.
- karıklamak**², [karık-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Göz için) güneşli havada kara bakmaktan dolayı ağrımak. [DS]
- karıklı**¹, [karık-lı] {ağız} *sf.* Karığı olan; karık açılmış olan. [DS]
- karıklı**², [karık-lı] {ağız} *is.* **1.** Arpa, buğday, çavdar karışımı olan zahire. **2.** Bu zahireden yapılan un. [DS]
- karıklı**³, [kar-mak (*yığmak*) > kar-ık-lı] {ağız} *sf.* **1.** Bol; çok. **2.** Zengin. [DS]
- karıklık**, -ği [karık-lık] {ağız} *is.* Güneş ve kar gözlüğü. [DS]
- karıklı**, [karık-lu قرقلو] {eAT} *sf.* Karıştırılmış; mağuşuş.
- karıkma**, [kar-ık-ma] *is.* Kardan dolayı göz kamaşması durumu.
- karıkmak**¹, [eT. kār > kar-ık-mak قارىقمق] {eT} *gçsz. f. [-ır]* **1.** (Göz için) kara bakmaktan ya da fazla ışıktan dolayı kamaşmak. [DLT] [DS] **2.** {eAT} {OsT} (Göz için) aşırı ışıktan rahatsız olarak iyi görememek.
- karıkmak**², [kar-mak > kar-ık-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* **1.** Çok bağırmaktan doğan ses kısıklığı. [DS]
- karıkmak**³, [kar-mak > kar-ık-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* (Hastalık, dert için) yerleşmek; iyileşmek devresinde iken birden azmak; müzminleşmek; yer etmek; süregelenleşmek. [DS]
- karıkmak**⁴, [kar-ık-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* **1.** Şaşırmak. **2.** Oyunda mızıkçılık etmek. [DS]
- karıkmak**⁵, [kar-mak > kar-ık-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* **1.** Su akarken önüne gelen engel yüzünden geriye doğru birikmek. **2.** Malların çokluğundan, satış durgunlaşmak. [DS]
- karıksız**, [kar-mak > kar-ık-sız] {eT} *sf.* Katışık olmayan; saf. [KB]
- karıl**, [kar-ıl / kaz-ıl] {ağız} *is.* Bükülmüş kıl sicim. [DS]
- karılamak**¹, [karī (*yaşlı*) > karī-lā-mak] (*karı:la:mak*) {eT} *gçl. f. [-r]* Yaşlı saymak; ihtiyarlığa nispet etmek. [DLT]
- karılamak**², [karī > karī-lā-mak] (*karı:la:mak*) {eT} *gçl. f. [-r]* Boylamak; karışlamak; arşınlamak; ölçmek. [DLT]
- karılamak**³, [kar > kar-lā-mak / kar-ī-lā-mak] (*karı:la:mak*) {eT} *gçsz. f. [-r]* (Rüzgâr için) tipi halinde kar getirmek; karlamak. [DLT]
- karılaştırma**, [karı-la-ş-ma] *is.* Karı gibi davranma.
- karılaştırmak**¹, [karı-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Erkek için) huyları ve davranışları kadına özgü hâl almak; kadın gibi davranır olmak.
- karılaştırmak**², [kar-mak > kar-ıl-mak > kar-ıl-a-ş-mak] {ağız} *işteş. f. [-ır]* (Hayvan için) çiftleşmek. [DS]
- karılatmak**, [karī-lā-t-mak] (*karı:lā-t-mak*) {eT} *gçl. f. [-ur]* Boylatmak; boyunu ölçtürmek; karışlatmak. [KB]
- karılı**¹, [karı-lı] *sf.* **1.** Karısı olan. **2.** Belirtilen sayı ve nitelikte karı sahibi olan. ☞ **karılı kocalı**, *Karı koca birlikte; eşler birlikte olarak.*
- karılı**², [kar-ıl-mak > kar-ıl-ı] *sf.* Karılmış olan; karıştırılmış; karma eylemine uğramış olan.
- karılılık**¹, -ği [karı-lık] *is.* **1.** Kadın olma durumu. **2.** Evli bir kadının kocasına göre durumu. **3.** Kadının kocasına karşı kadınlık görev, işlev ve yükümlülüklerinin tümü. ☞ **karılık etmek**, *1. (Kadın için) eşi için gerekli olan yükümlülüklerini yerine getirmek. 2. argo. (Erkek için) döneklık etmek; sözünde durmamak; korkakça davranmak.* || **karılık kocalık**, *Karı koca olma durumu; evli olmanın gerektirdiği yükümlülükler.*
- karılılık**², -ği [karī > karı-lık قارىلىق] {eT} {eAT} *is.* Yaşlılık; ihtiyarlık. [KB]
- karılılık**³, -ği [kar-mak > kar-ıl-mak > kar-ıl-ık] {ağız} *sf.* **1.** Karılmış; karıştırılmış. **2.** Hamur için yoğrulmuş.
- karılma**, [kar-ıl-ma] *is.* Karma eylemine uğrama durumu; karıştırılma.
- karılmak**¹, [kar-mak > kar-ıl-mak قارىلق] *dönşl. f. [-ır] [-ur]* **1.** Birçok nesne bir araya gelerek birbiri içine dağılıp karışmak; mezc olmak. {eT} {eAT} {OsT} (*aynı*) [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** {eAT} {OsT} {ağız} (Hayvan için) çiftleşmek. [DS] **3. edil. f.** Karmak eylemi yapılmak; karıştırılmak. {eT} {eAT} {OsT} (*aynı*) [DLT] [İKPÖy.] ☞ **karılıp katılmak**, {eAT} {OsT} *Birbirine karışmak.*
- karılmak**², [kar-ıl-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* (Ses için) kısılmak. [DS]
- karılmak**³, [kar-mak > kar-ıl-mak قارىلق] {eAT} *dönşl. f. [-ur]* (Su için) önündeki herhangi bir engel yüzünden birikip kabarmak.
- karım**¹, [kār-mak > kar-ım] {eT} *is.* **1.** Çukur; su hendeği. [EUTS] **2.** Müstahkem yer. [EUTS]
- karım**², [kar-mak > kar-ım] {ağız} *sf.* (Sakız için) bir parça; bir çiğnem. [DS]
- karım**³, [kar-mak > kar-ım] {ağız} *is.* Harmanda sav-

rulmak için tınazdan ayrılan bölüm; tınaz parçası. [DS]

karım⁴, [kar-mak > kar-ım] {ağız} is. Altı ay yetecek kadar yapılan yufka ekmeği. [DS]

karım⁵, [kar-mak (biriktirmek) > kar-ım] {ağız} is. Bağın üst tarafına kazılan ve yağmur sularını biriktirmeye yarayan uzunca çukur; ark; büğet. [DS]

karıma, [karı-ma] is. Yaşlanma durumu; ihtiyarlama.

karımak¹, [karī > karī-mak] {eT} {eAT} {OsT} {ağız} dönüşl. f. [-r] Kocalmak; yaşlanmak; kocamak; ihtiyarlamak. [DLT] [EUTS] [Gabain] [ETY] [Yüknekî] [DS]

karımak², [kar-ı-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] Mızıkçılık etmek. [DS]

karımak³, [karı-mak] {ağız} gçl. f. [-r] Yoklamak. [DS]

karımak⁴, [kargā-mak > karı-mak] {ağız} gçl. f. [-r] Bir malı ya da insanı kötölemek. [DS]

karımak⁵, [karı-mak] {ağız} gçl. f. [-r] Ark açmak; su yolu yapmak. [DS]

karımak⁶, [kara-muk] {ağız} is. → karamuk. [DS]

karımaklag, [karī-mak > karı-mak-lağ] {eT} sf. İhtiyarlamaklı. [EUTS]

karımış, [karī-mak > kar-ı-mış] {ağız} sf. (Kız için) yirmi beş yaşına bastığı hâlde evlenmemiş. [DS]

karımsa, [kar-ımsa قمرسه] {OsT} is. Kırağı.

karımsak, -ğı [karı-ımsa-k ?] {ağız} sf. Pezevenk. [DS]

karımsı, [kar-ımsı قمرسی] {OsT} is. Kırağı.

karımsınmak, [kār-mak > *kar-ım > karım-sın-mak] {eT} dönüşl. f. [-ur] Boğulur gibi olmak. [DLT]

karın, -rını [eT. karın] is. anat. **1.** İnsan ve hayvanlarda gövdenin kaburga altından kasıklara kadar olan ön bölümü; bu bölümde yer alan iç organların tümü. {eT} (aynı) [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain] [Yüknekî] [DK] **2.** {eAT} Sindirim organları, özellikle mide. **3.** Kadınlarda döl yatağı; rahim. **4.** Bazı kasların dolgun olan bölümü. **5.** Bazı nesnelere geniş ve içi boş bölüm. **6.** mecaz. İç; gönül; akıl; kafa. **7.** fiz. Gelen ve yansıyan dalgaların girişiminde duraklı dalgalarla en fazla genlikle titreşen noktalar. **8.** Yazıda harflerin genellikle ortada kalan şişkin bölümü. **9.** Duvarlarda gereksiz yere dışa doğru taşan şişkin kısım. **10.** {ağız} Yürek; iç. [DS]

♣ **karın ağrısı**, **1.** tıp. Karında duyulan ağrı. **2.** mecaz. Can sıkıcı ve çekizmez kimse. **3.** mecaz. İnsanı sıkıyan bir olay veya durum. **4.** Adı tam olarak bilinmeyen nesnenin adı yerine kullanılır. || **karın ağrısına uğramak**, Üzücü bir durumla karşılaşmak. || **karın almamak**, {ağız} Kiskanmak; çekememek. [DS] || **karın bağı**, {ağız} Hayvanların yemek borusu. [DS] || **karın boşluğu**, anat. Kaburga kemikleri ile kalça arasında ve vücudun iki yanında kalan kısım. || **karın çatlağı**, Fıtık. || **karından ba-**

caklılar, zool. Yumuşakçalardan, geniş karın tabanı üzerinde sürünerek ilerleyen, bir çenetli, kabuklu hayvanlar sınıfı; karından ayaklılar, (Gastropoda). || **karın diyaframı**, biy. Bazı böceklerde karın sinir zincirini iç organlardan ayıran bölme. || **karın doyurmak**, Geçimini sağlamak; geçinmek. || **karın genişliği**, {ağız} Hoşgörü. [DS] || **karın geveni**, {ağız} Halk hekimliğinde, karın ağrısını geçirmekte kullanılan bir ot; pişik geveni, (Acantholimon acerosum). [DS] || **karın kasık salmak**, {eAT} Şişmanlamak; göbek bağlamak. || **karın katlamak**, {ağız} İşkembeyi sıcak suya sokarak üzerindeki pisliği kazımak. [DS] || **karın kavraması**, {ağız} Karın ağrısı. [DS] || **karın kaymağı**, {ağız} İşkembenin tersine, hafif tuzlanarak doldurulan taze, yağlı peynir. [DS] || **karın kıstı**, {ağız} Karın ağrısı. [DS] || **karın yağı**, {OsT} İç yağı. || **karın yüzgeci**, zool. Balıklarda vücudun alt tarafında bulunan, denge sağlamada ve durmada kullanılan bir çift yüzgeç; palvek yüzgeç. || **karın zarı**, anat. Karın boşluğunun içini kaplayan, karındaki organları, bağırsakları tutan zar; periton. || **karın zarı iltihabı**, tıp. Karın zarında meydana gelen ileri derecede ve kronik iltihap; karın zarı yangısı; peritonit. || **karın zarı yangısı**, tıp. Karın zarında meydana gelen ileri derecede ve kronik iltihap; karın zarı iltihabı; peritonit. || **karnı aç**, Acıkmış olan. || **karnı ağrımak**, {ağız} Birinin başarısından rahatsız olmak; çekememek. [DS] || **karnı almamak**, {ağız} Çekememek; kıskanmak. [DS] || **karnı almaz**, {ağız} Kiskanç; başkalarının başarısını çekemeyen. [DS] || **karnı burmak**, {ağız} **1.** Mide veya bağırsağı sancılanmak. **2.** Çekememek; kıskanmak. [DS] || **karnı burnunda**, Gebeliği ilerlemiş; doğurması yakın olan. || **karnı dar**, {ağız} Kiskanç; çekemeyen. [DS] || **karnı geniş**, mecaz. **1.** Tasasız; gamsız. **2.** {ağız} Hoşgörülü. [DS] || **karnı gétmek**, {ağız} → karnı gitmek. [DS] || **karnı gitmek**, İshal olmak. || **karnı götürmek**, {ağız} Birinin nazını çekebilir olmak; tahammül etmek. [DS] || **karnı kada**, {ağız} İlenç; beddua. [DS] || **karnı kalkmak**, {ağız} Çekememek; kıskanmak. [DS] || **karnı kara**, {ağız} Kötü kalpli; kinci. [DS] || **karnı karnına geçmek**, Çok zayıflamak. || **karnı katılmak**, {ağız} **1.** Bayılmak. **2.** Yüreği sıkışmak. [DS] || **karnı kavramak**, {ağız} → karnı burmak. [DS] || **karnına yazmak**, {ağız} İyice bellemek; mimlemek. [DS] || **karnından buza(ğ)lamak**, {ağız} Aşırı yorgunluktan güçsüz düşmek. [DS] || **karnından konuşmak**, **1.** Çok hafif sesle konuşmak. **2.** Düşünmeden söylemek; yalan yanlış şeyler söylemek. || **karnı olmak**, {ağız} Gebe olmak. [DS] || **karnı sırtına gelmek**, {ağız} Alt üst olmak; tersine dönmek. [DS] || **karnı sürmek**, {ağız} İshal olmak. [DS] || **karnı tok**, Yemek yemiş olan; doymuş; açlık duymama. || **karnı tok olmak**, mecaz. (Söylenen sözlere) inanmak mümkün olma-

mak; önem vermemek.|| **karını tok sırtı pek**, *Para sıkıntısı olmayan; geçimi rahat olan.*|| **karını yarık**, {ağız} 1. Toprak taşımak için bir yanı açık bırakılarak ağız dikili çuval. 2. Kötü kalpli. 3. dnz. Yelkeni direğe çeken makara. [DS]|| **karını zil çalmak**, *Şiddetli bir açlık duymak; çok acıkmak.*

karınaltı, [karın + altı] {ağız} is. Hayvanların üzerine örtülen çulları karın altından bağlamak için iki yanlarına dikilen bağlar. [DS]

kârinatık, [Far. kâr + Ar. nâtiq کار ناطق] (*kâ:ri'-na:тік*) {OsT} is. müz. Türk müziğinden en büyük sözlü form.

karınca, [eT. karın-ç-ğa / karın-çak] is. zool. 1. Karıncagillerden, ılıman ve tropikal bölgelerde toplu olarak yaşayan, altı binden fazla türü bulunan küçük böceklerin genel adı, (*Formica*). 2. Döküm sırasında hava kalmasından ya da paslanmaktan dolayı metaller içinde meydana gelen boşluk. 3. {ağız} Sığırların tırnaklarında görülen bir hastalık. [DS] ☞ **karınca ağızı**, *Çok küçük açıklık; küçük delik.*|| **karınca asidi**, kim. Karıncalarda ve kimi bitkilerde bulunan bir tür asit; HCOOH, formik asit.|| **karınca aslanı**, zool. Karınca aslanıgillerden, larvaları kum içinde huni şeklinde çukur tuzaklar kazarak karıncaları yakalayıp yiyen böceklerin genel adı, (*Planipennia*).|| **karınca aslanıgiller**, zool. Karınca aslanı ve yakın türleri kapsayan böcek familyası, (*Myrmeleonidae*).|| **karınca ayağı**, {ağız} İnce kıyılmış tütün. [DS]|| **karınca balı**, {ağız} Ağaçlarda olan bir zamklı madde; kedi balı. [DS]|| **karınca başı**, {ağız} Kumlu toprak. [DS]|| **karınca belli**, (*Kadın ve kız için*) çok ince beli olan.|| **karınca bilimi**, biy. Karıncaları inceleyen bilim dalı.|| **karınca duası**, Bereket getirdiğine inanılarak okunan ve yazılarak eve, dükkâna asılan Arapça metinli bir dua.|| **karınca duası gibi**, (*Yazı için*) kargacık burgacık; okunaksız; karışık.|| **karınca gibi**, 1. Pek çok. 2. Çalışkan.|| **karınca kaderince**, *Elinden geldiği kadar; az da olsa.*|| **karınca kararınca**, *Elinden geldiği kadar; az da olsa.*|| **karınca uykusu**, {ağız} İpek böceğinin ilk uykusu. [DS]|| **karınca yağı**, Renksiz, hoş kokulu, daha çok anestetik olarak kullanılan ilaç; CHCl₃ kloroform.|| **karıncaya binmek**, Çok yavaş yürümek.|| **karıncayı bile incitmemek**, Kimseyi üzmeyecek, kırmayacak bir duygu içinde bulunmak; merhametli olmak.|| **karınca yuvası gibi kaynamak**, *Aşırı derecede kalabalık ve hareketli olmak; kaynaşmak.*

karıncacık, -ği [karınca-cık] {ağız} is. Vücutta çıkan kaşıntı yapan küçük kara kabarcıklar. [DS]

karıncacuk, -ğu [karınca-cuk] {ağız} is. Ağustos böceği. [DS]

karıncaezmez, [karın-ca+ez-mez] sf. (İnsan için) çok merhametli, ince duygulu; karıncaincitmez.

karıncagiller, [karın-ca-gil-ler] is. zool. Yeryüzüne

dağılmış pek çok türü bulunan karıncaları kapsayan zar kanatlı böcekler familyası, (*Formicinae, Dolichoderinae, Poneriae, Myrmicinae, Dorylinae*).

karıncaincitmez, [karın-ca+inci-t-mez] sf. (İnsan için) çok merhametli, ince duygulu; karıncaezmez.

karıncalamak, [karınca-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Hayvanlar için) tırnak ile et arasında yara olmak. [DS]

karıncalanış, [karınca-la-n-ış] is. Karıncalanmak durumu veya biçimi.

karıncalanma, [karınca-la-n-ma] is. 1. Karıncalı hâle gelmek işi. 2. Deniz kurdu adındaki böceğin ağaç teknelerde açtığı delik. 3. Bir saç levhanın veya kazanın oksitlenme sonucu yüzeyinin bozulması. 4. Bir döküm parçasında gaz sıkışmasından meydana gelen şişkinlik. 5. Bir damar veya sinirin sıkışması gibi sebeplerle vücudun herhangi bir yerinde çok sayıda karınca ısırıyormuş hissi uyandıran iğnelenme.

karıncalanmak, [karınca-la-n-mak] dönşl. f. [-ır] 1. (Bir yer, bir şey için) karınca üşüşmek; karınca dolmak; karıncalı hâle gelmek. 2. Vücutun herhangi bir yerine uyusukluktan sonra kan hücumu dolayısıyla sayısız iğne batırılıyormuş veya böcek ısırıyormuş gibi olmak. 3. Pas yüzünden ufak ufak delikler oluşmak. 4. Döküm parçalarında gaz sıkışması dolayısıyla küçük boşluklar oluşmak. 5. mecaz. (Kafa, beyin vb. için) aşırı zihinsel yorgunluktan dolayı düşünemez olmak; bir konuyu kavramakta güçlük çekmek. 6. {ağız} (Tüfek namlusunun içi için) paslanmak; çürümeye başlamak. [DS]

karıncalar, [karın-ca-lar] is. zool. Zar kanatlıların, karınca adlı beş bin kadar türünü toplayan dalı.

karıncalaşmak, [karınca-la-ş-mak] dönşl. f. [-ır] 1. Karınca gibi olmak; karınca görünümünde olmak. 2. (El, ayak vb. için) uyuşmak. 3. {ağız} (İpek böcekleri için) ilk uykularına yatmak. [DS]

karıncalı, [karın-ca-lı] sf. 1. Üzerinde, içinde karınca bulunan; karınca ile dolmuş olan. 2. (Metal için) pas ya da kötü döküm yüzünden küçük delikleri olan. ☞ **karıncalı tırnak** (dınrak), {ağız} İçi delik deşik olan at veya eşek tırnağı. [DS]

karıncamak, [karınca-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-c(i)-yor] 1. (Baca için) çekmek. 2. (Boğaz için) gıcıklanmak. [DS]

karıncasever, [karın-ca+sev-er] sf. 1. (Bitki için) karıncaların yaşamasına elverişli olan. 2. (Böcek için) karıncalarla bir arada yaşayan. 3. (Böcek için) karıncalar tarafından sevilen; karıncalarla ortak yaşayan; karıncaları konak edinen veya onlarda asalak yaşayan. 4. is. Bazı karıncaların yuvasında yaşayan kanatsız cırcır böceği, (*Myrmecophilus acervorum*).

karıncayiyen, [karın-ca+yi-y-en] sf. 1. (Hayvan için) karınca ile beslenen. 2. is. zool. Karınca ile besle-

nen çeşitli memeli hayvanlara verilen ortak ad. **3.** *zool.* İlkel memeliler alt sınıfının tek delikliler takımından, Avustralya, Yeni Gine ve Tasmanya'da yaşayan, kıvrık gaga biçiminde uzun ağızlı, yapışkan dilleri ile karınca ve termitleri yakalayarak yemek suretiyle beslenen, kirpi gibi dikenli, yumurta ile çoğalan ve aynı zamanda memeli bir hayvan, (*Echidna aculeata*).

karıncayengiller, [karın-ca + yi-y-en-gil-ler] *is. zool.* Dişsizler takımından iplik gibi ince uzun dilli, karınca yiyen hayvanları kapsayan memeli hayvanlar familyası, (*Echidnidae / Myrmecophagidae*).

karıncayenler, [karın-ca+yi-y-en-ler] *is. zool.* Tek familyası karıncayengiller olan, iplik biçiminde dar, uzun ince, yapışkan dilli dişsiz memeli hayvanlar alt takımı.

karıncık, -ğ [karın-cık] *is. 1.* Küçük karın. **2.** Vücutta bazı organlar içinde bulunan küçük boşluklar. **3.** Kalbin alt bölümünde yer alan biri akciğerlere, diğeri de öteki organlara pompalanacak kanı kulakçıklardan alan iki boşluğa verilen ad. ☞ **karıncık sıvısı**, *Beyin karıncıklarını dolduran sıvı.* || **karıncık sistölü**, *Kalp karıncıklarının kasılması.*

karıncılamak, [kar-ın-cı-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Haset etmek; çekememek; kıskanmak. [DS]

karınça, [karın-ç-ğa] {eT} *is.* → karınca.

karınçak, [karın-çak] {eT} *is.* Karınca. [DLT]

karınçlık, [karı-mak > karı-nç-lık] {eT} *is.* Hakaret etme; aşağılama. [EUTS]

karındaş, [karın-daş] {eT} {eAT} {OsT} *is.* Kardeş. [DLT] [EUTS] [OKD] [Gabain] [DK]

karındaşlaşmak, [karındaş-la-ş-mak] {e-AT} {işteş. f. [-ır]} Birbirini kardeş edinmek.

karıngaç, -cı [kar-mak > kar-ın-mak > kar-ın-gaç] {ağız} *is.* Su çevrirtisi; anaför. [DS]

karınkaç, -cı [Rus. karandáš] {ağız} *is.* Kalem. [DS]

karınlama, [karın-la-ma] *is.* Karınla vurmak veya dokunmak eylemi.

karınlamak, [karın-lā-mak] {karınla:mak} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** {eT} Karına vurmak. [DLT] **2.** Karınla vurmak veya dokunmak. **3.** *dnz.* (Gemi için) yanaşırken yanını dayamak. **4.** Tereyağını korumak için terbiye edilmiş sığır veya koyun işkembesi içine doldurmak. **5.** {OsT} Karnı büyülemek; karınlanmak. **6.** {ağız} (Direk, duvar vb. için) eğilmek; bel vermek. [DS]

karınlanma, [karın-la-n-ma] *is.* **1.** Karınlanmak eylemi. **2.** Karın sahibi olma veya karın meydana gelme.

karınlanmak, [karın-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (Gemi veya iskele için) bir geminin bordası dokunmak. **2.** (Tereyağı için) terbiye edilmiş koyun işkembesi içine konularak korunmak. **3.** *dönşl. f.* Karın meydana getirmek; karın gibi şişlik oluşturmak. **4.** (İç

organlar için) karın çeperinin zayıflığı yüzünden dışarı sarkmak. **5.** Karın sahibi olmak; karın edinmek.

karınlaşma, [karın-la-ş-ma] *is.* Karın durumuna gelme.

karınlaşmak, [karın-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Karın hâlini almak; karın gibi olmak.

karınlı, [karın-lı] *sf. 1.* Karnı bulunan; karnı olan. **2.** *mecaz.* Karnı büyük veya çıkık olan.

karınlık, [karın-lık] {eT} *sf. 1.* Karınlı. [EUTS] [DLT] **2.** Karna ait. [EUTS]

karınma, [kar-ın-ma] *is. 1.* Sallanmak suretiyle karışma. **2.** Çiftleşme.

karınmak, [kar-mak > kar-ın-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Sallanarak karışmak. **2.** {ağız} (Kadın ve erkek için) cinsel ilişkide bulunmak. [DS] **3.** {ağız} (Hayvanlar için) çiftleşmek. [DS]

karınsa, [kar-ın-mak > kar-ın-sa-mak > kar-ın-sa] *is.* Kuşların tüy dökme zamanı. ☞ **karınsaya girmek**, *Tüy dökmeye başlamak.*

karınsız, [karın-sız] *sf. 1.* Karnı olmayan. **2.** Karnı belirtilen nitelikte olmayan. **3.** *mecaz.* {ağız} Başkalarını çekemeyen; kıskanç. [DS]

karıntası, [karın+tas-ı] {ağız} *is.* Pastırmacılıkta hayvanın göbek tarafının etlerine verilen ad. [DS]

karıntaş, [karın-daş] {OsT} *is.* Kardeş.

karıntı, [kar-mak] {yığılmak} > kar-ın-mak > kar-ın-tı {قارنتی} *is. 1.* Akıntıların burgaç sularına karışmasından meydana gelen çevrinti. **2.** Geminin, dalgaların yandan vurması dolayısıyla yol alamaması durumu. **3.** {OsT} Havuz suyunun boşaltma deliğine sığmaması yüzünden akıntının geriye doğru dalgalanması.

karıp, [Ar. ġarīb] {ağız} *sf.* Garip. [EUTS]

karısamış, [karı-sa-mak > karı-sa-mış] {ağız} *sf.* Ergenlik çağına gelmiş delikanlı. [DS]

karış¹, [kar-mak > kar-ış] *is.* Karmak eylemi ve biçimi. ☞ **karış katış**, {eAT} {OsT} *Karmakarışık.* || **karış muruş**, {OsT} *Karmakarışık.* || **karış muruş etmek**, {OsT} *Karmakarışık etmek.* || **karış muruş eylemek**, {OsT} *Karmakarışık eylemek.* || **karış muruş olmak**, {OsT} *Karmakarış olmak; altüst olmak.*

karış², [kār-mak > kar-ış] {eT} *is. 1.* Mekik ipliği; atkı; argaç; dokumacılıkta enine atılan iplik. [EUTS] [Gabain] **2.** Yünlü kumaş. [DLT]

karış³, [kār-mak > kar-ış] *is. 1.* Açılmış ve gerilmiş durumdaki elin baş ve serçe parmak uçları arasındaki uzaklık. {eT} {ayını} [DLT] [DK] **2.** Yaklaşık 22 cm. kadar gelen bir karış boyundaki eski bir uzunluk ölçüsü birimi. ☞ **karış karış**, *1. Belirtilen şeyin her yanı. 2. İnceden inceye.* || **karış karış aramak**, *Her tarafı dikkatle aramak.*

karış⁴, [kargā-mak > kargı-ş > karış] {eAT} {ağız} *is.* Beddua; kargış. [DK] [DS] ☞ **karış etmek**, {ağız}

İlenmek; beddua etmek; kargamak. [DS]|| **karış** **gö-**
türmek, {eAT} *Beddua almak.*|| **karış karmak**, {e-
AT} *Beddua etmek; lanet okumak.*|| **karış vermek**,
{eAT} {ağız} *Beddua etmek; ilenmek.* [DS]

karışık, -ğı [kar-ış-ık] *sf.* 1. Farklı şeylerden meydana gelmiş bütün. 2. (Yer için) eşyaları bulunmaları gereken yerlerde olmayan; düzensiz; dağınık; karışmış; intizamsız. 3. (Herhangi bir sıvı veya madde için) içine bulunmaması gereken maddeler katılmış olan; saf olmayan. 4. Birbirine geçmiş, dolanmış, dolanmış; ayırması, çözmesi güç olan. 5. *mecaz.* (Duygu, düşünce vb. için) ne olduğu açık seçik belli olmayan; kolayca anlaşılmayan; net olmayan; aydınlık olmayan. 6. (Topluluk için) kargaşa ve çalkantı içinde bulunan. 7. (Büyücü vb. için) cinlerle ilişkisi olduğuna inanılan. ☞ **karışık kan**, *biy. Sürüngenlerde olduğu gibi atardamarlarda karışık olarak birlikte bulunan temiz ve kirli kan.*

karışıklanmak, [*kar-mak > kar-ış-ık-la-n-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Karışık hâle gelmek.

karışıklık, -ğı [kar-ış-ık-lık] *is.* 1. Karışık olma durumu ve karışık olan şeyin niteliği. 2. Düzen yokluğu; düzensizlik. 3. Düzenli, açık ve anlaşılır olmayan şeyin durumu. 4. Bir toplulukta düzen ve disiplin yokluğu; düzensizlik; kargaşa. 5. Toplumda siyasi otoritenin yokluğuyla ortaya çıkan kavgalı, dövüşlü durum; anarşi; kargaşa. ☞ **karışıklık çıkarmak**, *Düzeni bozmak; bölücülük yapmak.*|| **karışıklık çıkmak**, *Düzen bozulmak; ortalık karışmak.*

karışılma, [kar-ış-ıl-ma] *is.* Karışılmak eylemi.

karışılmak, [kar-ış-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* 1. Bir veya daha çok kişi veya nesnenin arasına girilmek; katılmak. 2. (Yapılmakta olan bir iş, konuşma vb. için) başkaları tarafından etkide bulunulmak; karışmak istenilmek; müdahale edilmek; engellenmek.

karışım, [kar-mak > kar-ış-mak > kar-ış-ım] *is.* 1. Değişik öğeleri bir araya getirip karıştırma işi. 2. Bu şekilde meydana getirilmiş madde veya nesne. 3. *kim.* Değişik maddelerin bir kimyasal tepkimeye girmeden meydana getirdiği bütün; mahlut.

karışılma, [karış-la-ma] *is.* Karışla ölçme.

karışılmak, [karış-lâ-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir şeyin uzunluğunu karışla ölçmek; kaç karış geldiğini bulmak; {eT} {aynı}. [DLT]

karışlık, -ğı [karış-lık] *sf.* (Boy veya uzunluk için) belirtilen sayıda karıştan meydana gelen.

karışma, [kar-ış-ma] *is.* 1. Birbiri içine girme eylemi; karışık hâle gelme. 2. Birbiri içinde dağılma. 3. Alt üst olma; düzeni gitme; düzensiz hâle gelme. 4. Bulanma; saydamlığını kaybetme; duruluğu gitme. 5. Birinin işine veya sözüne müdahale etme; engelleme. 6. Katılma; girme; dahil olma; aralarında kaybolma. 7. Bakma; ilgilenme. 8. Cin ve perilerle ilgisi olma. 9. *huk.* İki taşınmazın birbirinden ayrı-

lamayacak hâle gelmesi durumu. 10. *iletiş.* İletişimi bozacak veya saptıracak şekilde iki telin veya kanalın birbirine değmesi veya girmesi.

karışmak, [*kar-mak > kar-ış-mak] {eT} *işteş. f. [-ır]*

1. İki ve daha çok şey bir araya gelerek birbiri içine girmek; karışık hâle gelmek; karılmak; katılmak. {eT} {aynı} [DLT] [EUTS] [DK] 2. Birbiri içinde dağılmak. 3. Cin ve perilerle ilgisi olmak. 4. *huk.* İki taşınmaz birbirinden ayrılamayacak hâle gelmek. 5. *dönşl.* Bir araya gelmek; katılmak; aralarına girmek; dahil olmak; aralarında kaybolmak. 6. Alt üst olmak; düzeni gitmek; düzensiz hâle gelmek; dağınık olmak. 7. Bulanmak; saydamlığını yitirmek; duruluğu gitmek. 8. Açıklığını, anlaşılabilirliğini yitirmek; anlaşılması güçleşmek. 9. Birinin işine veya sözüne müdahale etmek; engellemek; araya girmek. 10. El atmak; ilgilenmek; bakmak. 11. İletişimi bozacak veya saptıracak şekilde iki tel veya kanal birbirine değmek veya girmek. 12. Yetkisinde olmak; görevi olmak; iş edinmek. 13. {eT} Birini karşılamaya gitmek; karşılaşmak. [DLT] [İKPÖy.] 14. {eT} Çarpışmak; karşı karşıya gelmek; düşman kesilmek. [EUTS] [İKPÖy.] 15. {eT} Mağlup olmak. [EUTS] 16. {eT} Kamaşmak. [DLT] ☞ **karışanı görüştürmek**, *İşine kimse karışmamak; özgür olmak.*

karıştırıcı, [kar-ış-tır-ıcı] *sf.* 1. Karıştırma işini yapan. 2. *mecaz. sf.* Ortalığı birbirine katan; karışıklık çıkarıcı; fitne yaratan; fitneci; bozguna. 3. *is.* İki ve daha çok maddeyi birbiri içinde dağıtmaya, karıştırmaya yarayan aletlerin genel adı; mikser.

karıştırıcılık, -ğı [kar-ış-tır-ıcı-lık] *is.* Karıştırıcı olma durumu; fitnecilik.

karıştırılma, [kar-ış-tır-ıl-ma] *is.* Karıştırılmak eylemi.

karıştırılmak, [kar-ış-tır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Karıştırmak işi yapılmak; karışık hâle getirilmek.

karıştırış, [kar-ış-tır-ış] *is.* Karıştırmak eylemi veya biçimi.

karıştırma, [kar-ış-tır-ma] *is.* Karışık hâle getirme.

karıştırmak, [kar-ış-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. Karışmak işini yaptırmak; karışmasını sağlamak. 2. Bir şeyi karışık hâle getirmek; düzensiz ve dağınık duruma getirmek. 3. Birçok şeyden bir karışım meydana gelecek biçimde bir karışım yapmak; birbirine katmak. 4. Ne olduğunu, nasıl olduğunu anlamak için bir bir incelemek; bakmak; elle yoklamak; elden geçirmek. 5. Ayırt edememek; kim olduğunu seçememek; tam olarak anlayamamak; birini öteki sanarak aldanmak. 6. Sırasını, yerini şaşırma. 7. (Akıl, zihin vb. için) şaşkınlığa, kuşkuya düşürmek; bozmak; bulandırmak. 8. (Alet vb. için) kuralamak; oynamak; bozmak. 9. Gözden geçirmek; üstünkörü okumak. 10. Olumsuz sayılan bir şeyi içine almak; dahil etmek. 11. Dibinin tutmaması,

- taşmaması, kesilmemesi için pişen yemeği kaşıkla alt üst etmek.
- karışuk**, [kar-ış-mak > karış-uk] {eAT} sf. Karışık. [DK]
- karıt**, [Ar. ġārat] {eT} is. Sövme; küfür. [DLT]
- karıtmak**, [karī-mak > karı-t-mak قارتق] {eT} {eAT} {OsT} gçl. f. [-ur] Kocartmak; ihtiyarlatmak. [DLT]
- karıva**, [? karıva] {ağız} is. 1. Rastık denilen tahıl hastalığı. 2. Soğan tohumu. [DS]
- kariyaşı**, [karı+yaş-ı / kanyaş ?] {ağız} is. Sığırlara gaz sancısı veren bir ot. [DS]
- karızan**, [karī-mak > karī-zan ?] {eT} is. Çok kocamış kişi. [DLT]
- kâri**, [Far. kārī كاری] (ka:ri:) {OsT} is. Sonuna getirildiği Farsça kelimelere “-cilik” anlamı katan son ek.
- kari¹**, [Ar. qarīye > kārī قاری] (ka:ri:) {OsT} is. Köylü.
- kari², -i** [Ar. kırāʾat > kārī قارئ / قاری] (ka:ri) {OsT} is. 1. Okuyan; okuyucu. 2. Kur’an’ı usulüne göre okuyan.
- kariʾa**, [Ar. kārīʾa قارعة] (ka:ria) {OsT} is. 1. Kıyamet. 2. Ansızın gelen bela; felaket. 3. Şiddetli rüzgâr. 4. Beladan kurtulmak için okunan *el-Kariatü* suresi.
- kariat**, [Ar. kārīʾāt قاراتات] (ka:ria:t) {OsT} is. Okuyan bayanlar; bayan okuyucular.
- karīb**, [Ar. qurb > qarīb قریب] (kari:b) {OsT} sf. 1. Yer ve zaman bakımından uzak olmayan; yakın. 2. Soyca veya ilişkili olarak insana yakın olan; akraba; komşu. 3. zf. Yakın olarak; aşağı yukarı; tahmini. ☞ **karībūʾl-ahd**, {OsT} Yakın zamanda.
- karīben**, [Ar. qarīb > qarīben قریباً] (kari:ʾben) {OsT} zf. Yakın olarak; çok geçmeden.
- kariblik**, [karib-lik] is. Yakın olma; yakınlık.
- karibu**, [Algonkin (Kanada yerl. d.) caribou] is. zool. Çok hızlı koşan, Kuzey Amerika ve Sibiryada yaşayan Kanada ren geyiği, (*Rangifer caribou*).
- karide**, [Yun. kharūdi] {ağız} is. Ceviz. [DS]
- karides**, [Yun. karida > karides] is. zool. Tuzlu ve tatlı sulara yaşayan, istakoz ve yengece yakın bir kısım kabukluların genel adı, (*Paleamon*).
- karidesçi**, [karides-çi] is. Karides avlayan ya da satan kimse.
- karidesgiller**, [karedes-gil-ler] is. zool. Yandan basık uzun gövdeli, on ayaklı kabuklular familyası, (*Carididea*).
- kariʾe**, [Ar. kārīʾe قارئه] (ka:rie) {OsT} is. Okuyan kadın; okuyucu kadın.
- karih**, [Ar. qarīh قریح] (kari:h) {OsT} sf. 1. Yaralı. 2. Çıbanlı.
- kariha**, [Ar. qarīha قریحه] (kari:ha) {OsT} is. 1. İnsanda kendiliğinden oluşan düşünce. 2. Bir düşünceyi ortaya koyma gücü; yaratıcı güç. 3. Padişahın verdiği yazılı veya sözlü buyruk. ☞ **karihası geniş**, *Yaratıcı güce sahip*.
- karihadan**, [kariha-dan] zf. Hazırlıksız olarak; düşünmeksizin. ☞ **karihadan atmak**, *Uydurmak*.|| **karihadan konuşmak**, *Hazırlıksız olarak içinden geldiği gibi konuşmak*.
- karihazat, -dı** [Ar. qarīha + Far. zād قریحه] (kariha:za:d) {OsT} sf. Zihinde kendiliğinden doğan; karihadan gelen.
- kariʾin**, [Ar. kārīʾ > kārīʾin قارئین] (ka:rii:n) {OsT} is. Okuyucular; okuyanlar.
- karik, -ği** [Yun. khalikhi] {ağız} is. 1. Oğlak. 2. Üstü keçi kılından, altı ipten yapılmış bir tür ayakkabı. [DS]
- karikatür**, [İt. caricatura > Fr. caricature] is. 1. Bir kişinin veya bir şeyin belirgin bir tarafını ele alarak, abartılı biçimde çizgilerle yapılan düşündürücü ve güldürücü resim. 2. *mecaz*. Aslı taklit edilerek, beceriksizce acemice yapılan şey; taslak. ☞ **karikatür gibi**, *Dış görünüşü çok gülünç olan*.
- karikatürçü**, [karikatür-cü] is. Karikatür çizen sanatçı; karikatürist.
- karikatürçülük, -ğü** [karikatür-cü-lük] is. Karikatür çizme sanatı.
- karikatürist**, [Fr. caricaturiste] is. Karikatür çizen sanatçı; karikatürçü.
- karikatürize**, [Fr. caricaturisé] sf. Karikatür hâline getirilmiş; gülünçleştirilmiş. ☞ **karikatürize etmek**, *Gülünç ve abartılı biçimde, çarpıtılarak anlatmak; gülünç hâle getirerek alay konusu yapmak; karikatürleştirmek*.
- karikatürleştirme**, [karikatür-le-ş-tir-me] is. Karikatür hâline getirmek eylemi.
- karikatürleştirmek**, [karikatür-le-ş-tir-mek] gçl. f. [-ir] 1. Karikatür hâline getirmek; karikatürünü yapmak; karikatürle anlatmak. 2. Gülünç ve abartılı biçimde, çarpıtarak anlatmak; gülünç hâle getirerek alay konusu yapmak; karikatürize etmek.
- karim**, [? karim] {ağız} is. Bağlarda yağmur suyu için açılan kanal. [DS]
- karimek**, [karī-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] Yaşlanmak. [DS]
- karīn**, [Ar. qarīn قرین] (kari:n) {OsT} sf. 1. Az bir ara ile ayrılmış olan; çok yakın. 2. Aralarında sürekli ve sıkı ilişkiler bulunan kimseler; arkadaş. 3. İsteğine ulaşmış olan; sahip olan. 4. *tar*. Padişahların daima yanında bulunan; mabeyinci. 5. *isl*. Kur’an’a göre insanın yanında ikinci bir ruh olarak bulunan, gerçek niteliği Allah’ın bilgisinde olan gizli varlık. 6. *isl*. Kelamcılara göre şeytan ve melek olmak üzere insanın yanında bulunan iki varlık.

☞ **karin etmek**, *Yakınlaştırmak; birleştirmek.* || **karîn-i evvel**, {OsT} *Baş mabeyinci.* || **karîn-i kabûl**, {OsT} *Kabule hak kazanmış; razı olmuş.* || **karîn-i re'y-i sâib**, {OsT} *Düşünülene uygun; isabetli.* || **karîn-i sâni**, {OsT} *İkinci mabeyinci.* || **karîn-i tahsîn**, {OsT} *Uygun görülüş; beğenilmiş.*

karina, [Lat. carina (*kabuk*) > İt. carina] (*kari'na*) *is. dnz.* **1.** Gemi omurgası. **2.** Gemi teknesinin su içinde kalan kısmının dış yüzü. **3. zool.** Hayvanların vücudunda bulunan sivri ve keskin çıkıntı. ☞ **karina bakımı**, *dnz. Bir geminin karinasını temizlemek ve onarmak.* || **karina etmek**, *dnz. Bir geminin karinasını onarmak ve temizlemek için tamamı görününceye kadar diğer yanına yatırmak.*

karinalama, [karina-la-ma] *is.* Uçak, motor gibi hareketli araçlarda hareketini kolaylaştırıcı işlemleri gerçekleştirmek.

karinalamak, [karina-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Bir akışkan içinde hızla yer değiştirmesi gereken cisimlere ilerlemeye elverişli biçimi vermek.

karinalılar, [karina-lı-lar] *is. zool.* Ön tarafında gemi karinesine benzer ince bir göğüs kemiği olan kuşları kapsayan alt sınıf, (*Carinate*).

karinasızlar, [karina-sız-lar] *is. biy.* Deve kuşları, boylu kuşlar ve kıviller gibi karinaları bulunmayan, ufak, körelmiş kanatlı ilkel yapılu kuşları içine alan bölüm, (*Ratitae*).

karine, [Ar. qarîne (*eşleme*) قرينه] (*kari:ne*) {OsT} *is.* **1.** Karışık ve anlaşılması güç bir durumun anlaşılmasına ve meselenin çözümüne yarayan ipucu, iz. **2.** Bir durumun anlaşılmasına yardım eden hâl; belirtir. **3. huk.** Bilinenden bilinmeyen çıkarılmaya yarayan hukukî çıkarımlara verilen ad. ☞ **karîne-i inkisâr**, {OsT} *fiz. Kırılma indisi.* || **karîne-i katı'a**, {OsT} *huk. Birinci derece ispat edici kanıt sayılan belirtir.* || **karîne-i katı'a-i kanûniye**, {OsT} *huk. Yargının sebepleri arasında bulunan tanıklık, yemin gibi çıkarımlar.* || **karine ile anlamak**, {OsT} *Sözün gelişinden anlamak.* || **karîne-i mâni'â**, {OsT} *ed. Mecazlı kelimenin kendi anlamında kullanılması.*

karir, [Ar. qarîr قريير] (*kari:r*) {OsT} *sf.* Herhangi bir durumdan sevinç duymuş olan; sevinçli; kıvançlı. ☞ **karîrû'l-ayn**, {OsT} *Gözü aydın.*

karismek, [Brah. kariś-mek] {eT} *işteş. f. [-ür]* Kavga etmek; düşmanlaşmak. [Gabain]

karitas, [Lat. caritas] *is.* Hristiyan ilahiyatçılara göre, kişinin hem kendi adına Tanrı'ya, hem de tanrının yarattığı olan diğer insanlara karşı beslediği doğüstü sevgi.

kariyer¹, [İt. carriera (*araba yolu*) > Fr. carrière] *is.* **1.** Kişinin tümüyle kendisini verdiği, yükselme, ilerleme durumu bulunan meslek. **2.** Diplomatlık. **3.** Üniversite öğretim üyeliği mesleği; akademik kariyer. ☞ **kariyer sahibi**, *Bir alanda bilimsel öl-*

çütlere uygun araştırma ve inceleme yapmış olan kimse. || **kariyer yapmak**, *Üniversite öğretim üyeliği için gerekli araştırma ve incelemeleri yapmak.*

kariyer², [İng. to carry (*taşımak*) > personnel carrier] *is.* Asker ve polis taşımakta kullanılan bir tür zırhlı araç.

kariz, [Far. kâhriz > kâriz كاريير] {OsT} *is.* Kirli suların akıp gitmesi için yer altında açılan su yolu; lağım; keriz.

karizma, [Yun. khárisma (*cömertlik*) > Fr. charisme] *is.* Kitleleri büyüleyici bir etki altında tutan güç; büyüleyicilik; etkileyicilik; otorite.

karizmatik, **-ği** [Fr. charismatique] *sf.* Kitleleri büyüleyici bir etki altında tutarak toplumun saygınlığını kazanan; etkileyici; büyüleyici.

kark¹, [? kârk] (*ka:rk*) {ağız} *is.* Sıra; dizi. [DS]

kark², [kar-mak (*birirmek*) > kar-ık > kark] {ağız} *is.* Ark; su yolu. [DS]

karkag, [kurgâ-mak > kurgâ-k] {eT} *is.* Suyu ve bitkisi bulunmayan kıy; çöl. [DLT]

karkal, [kar-mak (*yığmak*) > kar-ka-l] {ağız} *is.* Su birikintisi; arık. [DS]

karkalak, **-ği** [kar-ka-l-ak / kar-ga-l-ak] {ağız} *is.* **1.** Deniz veya ırmağın kıyıya attığı ağaç parçaları. **2.** Dışarıya doğru çıkık göz. **3.** Gövdesi yumuşak, ceviz büyüklüğünde meyveleri olan bir funda. [DS]

karkan, [kar-kan ?] {ağız} *is.* Karnı büyük insan. [DS]

karkanadus, [? karkanadus] {eT} *is.* Kusma hastalığı. [EUTS]

karkandus, [? karkandus] {eT} *is.* → karkanadus. [EUTS]

karkar, [kar (*yans.*) > kar + kar] {ağız} *is.* Gargara. [DS]

karkara, [Ar. kerker / karkar] *is. zool.* Uzun bacaklıklardan, bataklık bölgelerde yaşayan ve sorgu tüyleri süs olarak kullanılan kuş türü.

karkas, [Fr. carcasse] *is.* **1.** Demirli beton ile yapılmış yapı; iskelet. **2.** Kasaplık hayvanlarda sakatat ve artıklar temizlendikten sonra geriye kalan vücut bölümü.

karkaşa, [karga-ş-a / karka-ş-a قرقشه] {OsT} *is.* Kavga; savaş.

karkı, [kargı] {ağız} *is.* Barut kabı. [DS]

karkın, [eT. karâ-mak (*kararmak*) > kara-kı-mak > kar(a)kını-?] *is.* **1.** {OsT} Hayvanın sağrısından çıkan siyah ve işe yaramaz deri. **2.** {ağız} Karaya ya da mora boyanmış deri. [DS]

karkırmak, [kar(ı)k-ır-mak قرقرمق] {OsT} [-ur] (Göz için) parlak ışıktan kamaşmak.

karkırtmak, [kar(ı)k-ır-t-mak قرقردمق] {eAT} [-ur] Karartmak.

karkış, [kargâ-mak > kargı-ş] {eAT} {ağız} *is.* → kar-

gış. [DK] [DS] ☞ **karkış tökmek**, {ağız} İlenmek; beddua etmek. [DS]
karkışlamak, [kar-gış-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] İlenmek; beddua etmek. [DS]
karkot, [? karkot] {ağız} is. Mısır unu ile yapılan bir tür lapa. [DS]
karkuğ, [kork-mak > kork-uğ] {eT} is. Korkunç.
karkuşu, [Yun. kharderina [Tietze] / kar + kuş-u] {ağız} is. İspinoz. [DS]
karkuy, [kargü / kargüy / kargüñ] {eT} is. Atmaca kuşu. [DLT]
karkuzlanmak, [kar-kuz-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Hindi gibi kabarmak. [DS]
karkürücek, -ği [kar+kürü-y-ecek] {ağız} is. Toprak damlı evlerin üzerindeki karları temizlemekte kullanılan büyükçe kürek; kürden. [DS]
karlağuç, -cu [eT. karlığaç > karlağuç قراغچ] {eAT} is. Kırlangıç.
karlama, [kar-la-ma] is. **1.** Karlı duruma getirme. **2.** iletş. Televizyonlarda yayını net alamamaktan kaynaklanan kabarcıklı görüntü bozukluğu. **3.** {ağız} Soğuk ve karlı bir günde uçamadığı için yakalanan ve ötmeyen keklik. [DS]
karlamak, [eT. kār > kar-lā-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Karlı hâle getirmek; {eT} (aynı). [DLT] **2.** gçsz. (Hava için) kar yağmak; yağış kara dönmek; kara çevirmek.
karlambaç, -cı [kar-la-mak > kar-la-ma+aş] {ağız} is. Kar ve pekmez karışımı bir içecek. [DS]
karlangaç, -cı [eT. karlığaç] {ağız} is. Kırlangıç. [DS]
karlanguç¹, -cu [kar-la-n-guç] {ağız} is. Karda gezmek için kullanılan bir araç. [DS]
karlanguç², -cu [karla-n-ğuç قرلنغوج] {OsT} is. zool. Kırlangıç.
karlanguç², -cu [kar-la-n-ğuç] {ağız} is. Hayvanların ağzında çıkan bir kabarcık. [DS]
karlankuş, [eT. karlığaç] {ağız} is. Kırlangıç. [DS]
karlanma, [kar-la-n-ma] is. Karla örtülme; karlı hâle gelme.
karlanmak, [kar-la-n-mak] dönşl. f. [-ır] **1.** Kar ile örtülme; karlı hâle gelmek. {eT} (aynı) [DLT] **2.** Kar sahibi olmak; kar edinmek; kar almak. **3.** (Soğutucular için) soğutma bölümünde buz birikimi olmak.
karlatmak, [kār > kar-lā-mak > kar-la-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kar yağdırmak. [DLT]
karlava, [? karlava / kālava] {ağız} is. Kendirden saç örgüsü tekniğinde örülmüş uzunca kamçı. [DS]
kârlı, [kār-lı] (kâ:rlı) sf. Kârı olan; kazançlı. ☞ **kârlı çıkmak**, Bir işten kazanç sağlamış olmak; kazançlı çıkmak. || **kârlı iş**, İyi para kazandıran iş veya çalışma.
karlı, [kar-lı] sf. **1.** (Hava için) kar yağan; karın

yağdığı. **2.** Üzerinde, içinde kar bulunan. **3.** (Akar-su rejimi için) kar suyu ile beslenen.
karlıg, [kār > kar-lıg] {eT} sf. Karlı. [Clauson]
karlığaç, [karğı-lāç / karlı-ğaç] (karğıla:ç) {eT} is. Kırlangıç. [DLT][EUTS]
karlık¹, -ği [kar-lık] {ağız} is. **1.** Yazın kullanmak üzere kıştan içine kar doldurulan çukur; kar kuyusu. **2.** Dam arkalarında kar atılan yer. **3.** Çatılardan akan yağmur sularının indiği yer. [DS] **4.** İçine kar veya buz koymak için bölmesi bulunan soğutucu kap.
karlık², -ği [Bul. karlık] {ağız} is. Çobanların koyunları yakalamakta kullandıkları ucu kancalı değnek. [DS]
karlık³, -ği [? karlık] {ağız} is. Üstü hasır kaplı, on litrelik yuvarlak damacana.
karlılık, [kar-lı-lık] is. Bir bölgede karlı yağış günlerini belirleyen istatistiksel rakam.
Karluklar, [kar-luk-lar] is. Karahanlı devletinin halkını meydana getiren iki Türk boyundan birisi.
karm, [Ar. karm قرم] {OsT} is. Değerli insan.
karma¹, [kar-ma قومه] is. **1.** Karmak eylemi. **2.** Farklı türden olan nesnelere karıştırma; iç içe geçmelerini, birbiri içinde dağılmalarını sağlama. **3.** Oyun kâğıtlarını her oyun öncesi iyice karıştırma. **4.** sin. Bir filme ait birçok ses bandını belirli şiddet ölçülerine göre karıştırma işlemi; mikşaj. **5.** Sporda çeşitli kulüp ve sporculardan meydana getirilen takım. **6.** {ağız} Etlili pilav. [DS] **7.** {ağız} Bulgur, zeytinyağı, maydanoz ve ekşi ile pişirilip asma yaprağı ile yenilen bir pilav. [DS] **8.** {ağız} Arpa, çavdar ve mısır unu karıştırılarak yapılan bir hayvan yemi. [DS] **9.** sf. Aynı türden fakat farklı çeşitlerden meydana gelmiş; karışık; katışık. {eT} {OsT} (aynı) [Clauson] [DK] ☞ **karma bez**, anat. Pankreas gibi hem iç, hem de dış salgısı olan bez. || **karma eğitim**, eğit. Erkek ve kız öğrencilerin birlikte eğitimini sağlayan sistem. || **karma ekonomi**, eko. Hem özel girişim hem de devlet girişimlerine birlikte yer veren ekonomik sistem. || **karma ışınım**, fiz. Tanecik ve foton gibi farklı türden parçacıkların oluşturduğu ışınım. || **karma komisyon**, Mecliste çeşitli parti üyelerinin görev aldığı komisyon. || **karma okul**, eğit. Hem kız hem de erkek öğrencilerin birlikte öğrenim gördüğü okul. || **karma sergi**, Birden çok ressamın birlikte katıldığı sergi. || **karma sinir**, anat. Hem duyu, hem de motor sinirlerini bir arada taşıyan sinir telleri. || **karma tamlama**, dbl. İsim tamlamalarında öğelerden birisinin veya her ikisinin de sıfat tamlaması olması durumundaki tamlama.
karma², [kar-mak > kar-mā] (karma:) {eT} is. Yağma; talan. [DLT]
karmaç, -cı [kar-mak > kar-ma-ç] is. **1.** Bir kabın içindeki maddeleri karıştırıp karmaya yarayan çu-

- buk. 2. {ağız} Saman, toprak ve su karışımı çamur. 3. Taş ve kerpiç evlere yapılan toprak sıva. 4. Yağlı taze mısır ekmeği. 5. Kepek, küspe vb. karışımı hayvan yemi. 6. Ekmek ufağı ve peynir karışımı yiyecek. [DS]
- karmagüdel**, [kar-ma + gü(t)-e-l] {ağız} *sf.* Karmakarışık. [DS]
- karmak**¹, [kar-mak قارمق] *gçl. f. [-ar]* 1. Bir şeyi bir şeyle karıştırmak; birbiri içine katarak karıştırmak; karılmış hâle getirmek; katmak; bir araya koymak; ekletmek; bitiştirmek; üst üste yığıldırmak. {eT} {eAT} {OsT} {ağız} (aynı) [İKPÖy.] [DLT] [DS] 2. Toz halindeki bir maddeye sıvı ekleyerek hamur veya çamur hâline getirmek; yağmurmak. 3. Oyun kâğıtlarını iyice karıştırmak.
- karmak**², [kâ-mak (eklemek; yığmak) > kâ-r-mak] (ka:rmak) {eT} {eAT} {OsT} {ağız}. *gçsz. f. [-ar]* 1. (Kanalda veya arkta akan su için) önüne bir şey gerilerek birikmek, kabarmak; taşmak; büvetlenmek; durgun olmak. [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] [DK] [DS] 2. Boğulmak. [DLT] ☞ **kara taşmak**, {eT} *Kabararak taşmak*. [DK]|| **karmak inmek**, {OsT} *Met ve cezir olmak*||
- karmak**³, [kar-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ar]* Hastalık bulaşmak; sirayet etmek. [DS]
- karmak**⁴, [kar-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Ölçmek; karışla veya parmak ucundan dirseğe kadar olan uzunluğu birim olarak ölçmek. [Clauson]
- karmak**⁵, [kar-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ur]* Bıkmak; usanmak; doymak. [DS]
- karmak**⁶, [kar-mak] {ağız} *gçl. f. [-ur]* 1. Hayvanları çiftleştirmek. 2. *gçsz. f.* (Hayvanlar için) çiftleşmek. [DS]
- karmak**⁷, [kar-mak] {ağız} *gçl. f. [-ar]* Birisinin arkasından kötü konuşmak. [DS]
- karmak**⁸, [kar-mak قارمق] {eAT} *gçsz. f. [-ur]* Kararmak; bulanmak.
- karmak**⁹, -ğı [kar-māk] (karma:k) *is.* 1. {eT} Çengel. [KB] 2. {ağız} Olta. [DS]
- karmakarış**, [kar-ma+kar-ış] *sf.* Karışık; düzensiz. ☞ **karmakarış etmek**, *Karışık hâle sokmak*|| **karmakarış olmak**, *Dağınık ve karışık bir durumda olmak*.
- karmakarışık**, -ğı [kar-ma+kar-ış-ık] *sf.* Birbirinden ayrılamayacak derecede çok karışık ve düzensiz biçimde olan; dağınık ve karışık. ☞ **karmakarışık etmek**, *Çok karışık ve birbirinden ayrılamayacak duruma getirmek*|| **karmakarışık olmak**, *Çok karışık ve içinden çıkılmaz durumda olmak*.
- karmakudal**, [kar-ma+güd-e-l] {ağız} *sf.* Karmakarışık. [DS]
- karmaksız**, [kâr-mak > karmak-sız] {eT} *sf.* Karışksız; katıksız; katıksız. [EUTS]
- karmalamak**¹, [karma > karma-lâ-mak قارلمق] (kar-

- mala:mak) {eT} *gçl. f. [-r]* 1. Yağma etmek; yağmalamak. [DLT] 2. {eAT} Yakalamak; tutmak; kavramak. [DK] 3. {eAT} {ağız} Avuçta sıkamak; kapmak. [DK] [DS]
- karmalamak**², [kar-ma-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r]* [-l(i)-yor] Tavanı kireç ya da çamur ile kaplamak. [DS]
- karmalanmak**, [karma-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Yitirilen şeyi büyük bir çaba ile aramak. [DS]
- karmalaşmak**, [karma > karma-la-ş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Birlikte yağmalamak. [DLT]
- karmalık**, -ğı [kar-ma-lık] *is.* Karma olma durumu; karma olan şeyin niteliği.
- karmamak**, [harba-mak / karba-mak > karvâ-mak قارمق] {eT} *gçl. f. [-r]* → karvamak.
- karman**, [kar-man] *sf.* Karışıklık bildiren “karman çorman” ikilemesinde geçer. ☞ **karman çorman**, {ağız} → karman çorman. [DS]|| **karman çorman**, {ağız} *Karmakarışık; düzensiz*. [DS]|| **karman şorman**, {ağız} → karman çorman. [DS]
- karmanmak**, [Moğ. kara-mak => karma-n-mak] {eAT} *dönşl. f. [-ur]* 1. Çevresine bakınmak; arınmak. [DK] 2. Ele geçirmek için etrafında dolaşmak. [DK] 3. Tutunmak. 4. Boylanmak. [DK]
- karmanyola**, [İt. carmagnola] (*karmanyola*) *is.* Şehir içinde ıssız bir yerde sıkıştırıp ölüm tehdidi ile yapılan soygun; şehir eşkıyalığı.
- karmanyolacı**, [karmanyola-cı] *is.* Şehir içinde ıssız yerlerde sıkıştırıp ölümle tehdit ederek soygun yapan kimse; şehir eşkıyası.
- karmanyolacılık**, -ğı [karmanyola-cı-lık] *is.* 1. Karmanyolacı olma durumu. 2. Karmanyola yöntemiyle yapılan soygun işi.
- karmapt**, [Sansk. karmapatha] {eT} *is.* 1. Amel; eylem. [EUTS] 2. İş yapma yolları. [EUTS] [Gabain]
- karmaput**, [Sansk. karmapatha] {eT} *is.* → karmapt.
- karmaşa**, [kar-ma-ş-mak > kar-ma-ş-a] *is.* 1. Birbirine zıt ve farklı pek çok ögenin meydana getirdiği biçim ve durum; karmaşıklık. 2. *psikol.* Hasta davranışların temelinde yer alan, kişinin bilincini az çok şartlandıran, çoğunlukla çocukluk dönemine ait baskı altında tutulmuş hatıra, duygu ve düşüncelerin tümü; kompleks.
- karmaşık**, -ğı [kar-ma-ş-mak > kar-ma-ş-ık] *sf.* 1. Birbirinden farklı pek çok öge bulduran; birbirine az çok aykırı birçok şeyden oluşan; mudil. 2. *is. kim.* Bir çözeltide iki yönlü olarak ayrışabilen birleşik veya iyon; kompleks. ☞ **karmaşık sayı**, *Ondalık kesir dışında düzenlenmiş sayı; kompleks sayı.* “2 gün 5 saat 10 dakika 7 saniye.”
- karmaşıklaşma**, [kar-ma-ş-ık-la-ş-ma] *is.* Karmaşık hâle gelme.
- karmaşıklaşmak**, [kar-ma-ş-ık-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Karmaşık hâle gelmek; karmaşık bir durum almak.

- karmaşma**, [kar-ma-ş-ma] *is.* Karmaşık durum meydana getirme.
- karmaşmak**, [kar-ma-ş-mak] *işteş f. [-ır]* Birden çok şey bir araya gelerek birbiri içine girip karışmak; iç içe girmek; iyice karışmak; altüst olmak.
- karmaştırma**, [kar-ma-ş-tır-ma] *is.* Karmaşık bir hâl almasını sağlama.
- karmaştırmak**, [kar-ma-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Birden çok şeyi bir araya getirerek birbiri içine girip karışmasını sağlamak; iç içe katmak; iyice karıştırmak.
- karmen**, [Fr. carmin] *is.* 1. Kırmızı böceğinden elde edilen parlak kırmızı renkte bir madde. 2. Parlak kırmızı renk.
- karmıç**, -cı [kar-mıç] *{ağız} is.* Çirkin; cildi bozuk. [DS]
- karmık**, -ğı [kar-mak (*su birikmek, taşmak*)] > karmık *{ağız} is.* 1. Çay ve dere ağzına yapılmış balıkçı seti. 2. Hayvanların karınları ile bacakları arasındaki bölge. 3. Hamur içindeki sert toparlak. [DS]
- karmuk**, -ğu [kar-mak (*karıştırmak*)] > kar-muk *{ağız} is.* 1. Büyük kanca. 2. Çengel. [DS]
- karmuslamak**, [karmus-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bir şeyi karanlıkta elleri ile yoklayarak aramak. [DS]
- karn**, [Ar. қarn قرن] *is.* 1. Boynuz. 2. Yüz yıllık süre; yüzyıl; asır; çağ. 3. Vakit; zaman. 4. *sf.* Aynı yaşta olan; akran; yaştaş. ☞ **karn-ı zaby**, *Geyiğin başındaki çatal boynuz.* || **karnü'l-cerād**, *zool. Çekirgenin başındaki uzun tüy.*
- karnabahar**, [Far. keremb-i bahār => karnabahār قرنبهار] (*karnabaha:r*) *is. bot.* Turpgillerden, Doğu Akdeniz kökenli, yaprakları lahanaya benzeyen, çiçekleri etli ve tanecikli, çiçekleri ve çiçekliği sebze olarak yenen iki yıllık otsu bitki, (*Brassica oleracea botrytis*).
- karnabit**, [Ar. қarnābit قرنابيت] (*karna:bi:t*) *{OsT} is. bot.* Karnabahar.
- karnagu**, [*karnā-mak > karnā-ğū] (*karna:gu:*) *{eT} sf.* Karınlı; koca karınlı. ☞ **karnagu er**, *{eT} Koca karınlı adam.* [DLT]
- karnak**, [*karnā-mak > karnā-k] (*karna:k*) *{eT} sf.* 1. Koca karınlı; karnı kocaman olan. 2. *is.* Yaşlı, kart cariye.. ☞ **karnak er**, *{eT} Koca karınlı adam.* [DLT]
- karnaksı**, [kar(1)nak-sı] *sf.* (Can sıkı, can sıkıcı durum veya kimse için) sövgü sözü.
- karnakuç**, -cu [karna-kuç ?] *{ağız} is.* Tahterevallı. [DS]
- karnakuş¹**, [karna+kuş] *{ağız} is.* Kırlangıç. [DS]
- karnakuş²**, [? karnakuş] *{ağız} is.* Kubbe gibi damı ve tepesinde küçük penceresi bulunan eski tip ev. [DS]
- karnal¹**, [kar(1)n-al] *{ağız} is.* 1. Karnı büyük insan. 2. Midesi büyük insan. [DS]
- karnal²**, [? karnal] *{ağız} is.* İçine meyve konulan sepet; kol sepeti. [DS]
- karnal³**, [? karnal] *{ağız} is.* Bir tür peynir. [DS]
- karnal⁴**, [? karnal] *{ağız} is.* Pezevenk. [DS]
- karnalmaz**, [kar(1)n-i+al-maz] *{ağız} sf.* Kıskaç; çekemeyen. [DS]
- karnapa**, [karın+apa > karnapa] *{ağız} sf.* 1. (Çocuk için) çok yiyen; obur. 2. Şişman. 3. Ağır kanlı; vurdumduymaz. [DS]
- karnaval**, [İt. carnelevare (*et kaldırmak*)] > Fr. carnavale] *is.* 1. Hristiyanların 40 gün süren büyük perhiz öncesindeki Salı günü şaşırtıcı kılıklara girerek yaptıkları et kesimi eğlencesi. 2. Bu eğlencenin yapıldığı dönem. 3. *mecaz.* Gülünç ve tuhaf giyimli kimse. ☞ **karnaval maskarası**, *Karnaval için süslenmiş, gülünç kılıklara girmiş kimse.* || **karnaval maskesi**, *Karnavalda takılan gülünç maske.*
- karnaz**, [kar(1)n-(1)+az] *{ağız} sf.* Haset eden; kıskaç; çekemeyen. [DS]
- karne**, [Fr. carnet (*not defteri*)] *is.* 1. Öğrencilerin notlarını, genel ve sağlık durumları ile okulâ devam durumlarını velilerine bildirmek üzere okul yönetimince dönem sonlarında verilen belge. 2. Gereklikçe koparılıp kullanılmak üzere hazırlanmış basılı bilet yapraklarından meydana gelmiş defter. 3. (Belirtilen amaçlar için) işlenen ve kullanılan resmî olarak düzenlenmiş defter. “sağlık karnesi, vergi karnesi”
- karneyn**, [Ar. қarn > қarneyn قرنين] *{OsT} is.* İki boynuz.
- karnıdar**, [kar(1)n-i+dar] *{ağız} sf.* Çekemeyen; kıskaç; haset eden. [DS]
- karnıkara**, [kar(1)n-i+kara] *is.* 1. *{ağız} bot.* Fasulyeye benzer ve tanesinin göbeği kara benekli bir sebze; börülce, (*Vigna sinensis*) [DS] 2. *sf. mecaz.* Kötü kalpli (kimse).
- karnıyarık**, -ğı [kar(1)n-i+yar-ık] *is.* 1. Kızartılmış ve ortaları yarılmış patlıcan içlerine kıymalı soğan, domates, biberden oluşan harç doldurulmak suretiyle yapılan bir tür yemek. 2. *bot.* Sinir otugillerden, gövde ve yaprakları tüylü bir bitki, (*Plantago psyllium*). 3. Bu bitkinin halk hekimliğinde müşhil olarak kullanılan tohumları.
- karni**, [Fr. curnue] *is. kim.* Laboratuarlarda damıtma işleminde kullanılan geniş karınlı, dar ve eğri boyunlu cam kap.
- karniye**, [Ar. қarniyye قرنيه] *{OsT} is.* Gözün dış tabakasının ön kısmı; saydam tabaka; kornea.
- karo**, [Fr. carreau (*kare biçimli*)] *is.* 1. Betondan yapılmış dörtgen döşeme taşı. 2. Duvar veya taban kaplamasında kullanılan genellikle seramik levha. 3. Oyun kâğıtlarından, üzerinde kırmızı sivri uçlu baklava şekli taşıyanı.
- karoça**, [İt. carrozza] *is.* Dört tekerlekli, yaylı, üstü örtülü binek arabası; karuça.

- karosa**, [İt. carozza] *is.* → karoça.
- karoser**, [Fr. carrosserie (*yük arabası*)] *is.* 1. Bir çerçeveye tutturulmuş levhalardan meydana gelen otomobil yapısı. 2. Kaporta. 3. Motor, tekerlek ve yürütücü donanım dışında, bir otomobili meydana getiren karma yapı. 4. Otomobilin oturma yeri.
- karot**¹, [Fr. carotte] *is.* 1. Sondaj aletiyle incelenecek araziden alınan silindirik şeklindeki toprak parçası. 2. Bu işte kullanılan birkaç santimetre çapında ve birkaç dekametrelik silindir.
- karot**², [? karot] {ağız} *is.* 1. Tahtakurusu. 2. Dinlenmeye bırakılan tarla. [DS]
- karoten**, [Fr. carotène] *is.* Bitkilerde ve hayvanlarda sarı veya kırmızı bir madde meydana getiren hidrokarbon; provitamin, C₄₀H₅₆.
- karoy**, [kara-ğu (*kör*)] {ağız} *sf.* (Kişi için) gece gözleri görmeyen. [DS]
- karoz**, [? karoz] {ağız} *is.* Maydanoz. [DS]
- karpişmak**, [kap-mak > ka(r)p-iş-mak] {ağız} *is.* Karpişmak; boğuşmak. [DS]
- karpişta**, [? karpişta / harpişta] {ağız} *is.* Basit yazlık ev; yayla evi. [DS]
- karpıza**, [Yun. kharpitsa] {ağız} *is.* Büyük boy demir çivi; kadak. [DS]
- karpizlamak**, [karpiz-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Birini övücü sözler söylemek. [DS]
- karpiçra**, [kerpiç > karpiç-ra / ? harpuşta] {ağız} *is.* Duvarları kerpiç ya da taştan yapılan kulübe. [DS]
- karpin**, [? karpın] {ağız} *is.* Balçık. [DS]
- karpit**, [Fr. Carbide (*madenci başlık lambası markası*)] *is. kim.* Kalsiyum ile karbonun bileşiminden meydana gelen ve asetilen elde etmekte kullanılan maddenin ticarî adı; kalsiyum karbür; CaC₂ ☞ **karpit lambası**, *Karpit üzerine su damlatılarak elde edilen asetilenin yakılması sonucu doğan ışığın aydınlatmada kullanılmasını sağlayan bir tür aydınlatma aracı.*
- karpus**, [Yun. karpos] *is. anat.* El tarağı kemikleri ile ön kol kemikleri arasında kalan sekiz küçük kemikten her biri; el bileği kemiği.
- karpuz**, [Far. ħarbūze خربز => karpuz قارپوز] *is. bot.* 1. Kabakgillerden sürüngen gövdeli, parçalı yapraklı, sarı çiçekli, sulu, tatlı iri meyveli bir yıllık bitki, (*Citrullus vulgaris / lanatus*). 2. Bu bitkinin tatlı, etli ve sulu meyvesi. 3. Karpuz biçiminde olan nesne. 4. Işığı dağıtmak için ampullerin dışına geçirilen cam küre. ☞ **karpuz fener**, *Şenliklerde kullanılan yuvarlak kâğıt fener.* || **karpuz kol**, *Üstten ve alttan büzgülü, ortası şişkin bir tür kadın elbisesi kolu.*
- karpuzcu**, [karpuz-cu] *is.* Karpuz yetiştiren veya satan kimse.
- karpuzcuk**, -ğu [karpuz-cuk] {ağız} *is.* Dügünççeği. [DS]
- karpuzculuk**, -ğu [karpuz-cu-luk] *is.* Karpuzcunun yaptığı iş ve mesleği.
- karra**, -a'i [Ar. ħarrā' قراء] (*karra:*) {OsT} *sf.* Kur'an'ı usulüne göre ve güzel okuyan.
- karrak**, [kar (*yans.*) > kar-ra-k] {ağız} *is.* Saksığan. [DS]
- karraun**, [Ar. ħarrā' > ħarrāun قرائون] (*karra:u:n*) {OsT} *is.* Güzel okuyanlar.
- kars**¹, [kars (*yans.*)] {eT} *is.* El çırpma sesi. ☞ **kars kars**, {eT} (*El çırpma için şaklatacak*). [DLT]
- kars**², [Çin. hār-tsie => kars] *is.* 1. Yünden ya da kıldan dokunmuş kumaş. [IKPÖy.] 2. Deve veya koyun tüyünden yapılan elbise. [DLT]
- kars**³, [? kars] {ağız} *is.* Dişbudak ağacı. [DS]
- kars**⁴, [? kars] {ağız} *is.* Tandır veya ocak üstünde bulunan kemer biçimindeki yer. [DS] ☞ **kars kapısı**, {ağız} *Soğuşu önlemek için, giriş kapısının dışına takılan kenarı keçeli, ortası camlı ikinci kapı.* [DS]
- karsak**¹, -ği [eT. karsā-k قارساق] *is. zool.* Köpekgillerden Asya'da yaşayan, derisinden kürk yapılan, tüyleri soluk kahverengi, karnı beyaz, kısa kulaklı küçük bir tür tilki; bozkır tilkisi, (*Canis / Vulpes corsac*). {eT} {OsT} (*aym*) [DLT]
- karsak**², -ği [? karsak] {ağız} *is.* İri taşlarla kaplı, yer yer çukurları olan tarla. [DS]
- karsal**, [? karsal] {ağız} *is.* Davarların boynuna takılan bakır çingirak. [DS]
- karsalamak**¹, [karsa-la-mak قرصانق] {eAT} {OsT} {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] 1. Hırpalamak; örselemek. 2. Ağaçları, bitkileri soğuk vurmak. 3. (Hamur vb. için) karıştırmak; yoğurmak. 4. Yağda biraz kızartmak. 5. Haşlamak. [DS]
- karsalamak**², [karsa-la-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] Bir kötülük ya da hastalık geçirmek. [DS]
- karsamba**¹, [? karsamba] {ağız} *is.* 1. Evde kalabalık yapan gereksiz eşya. 2. Eski ve gereksiz eşyaların konulduğu oda veya depo. [DS]
- karsamba**², [? karsamba] {ağız} *is.* Büyük yapraklı nane. [DS]
- karsanba**¹, [? karsanba قرصنبه] *is.* {ağız} {OsT} Kaba saba. [DS]
- karsambaç**, -cı [kar-sa-ma+aş] {ağız} *is.* 1. Pekmezele kar karıştırılarak yapılan kar helvası. 2. Karla karıştırılmış süzme torba yoğurdu. [DS]
- karsambalık**, -ğı [karsamba-lık] {ağız} *is.* Gereksiz eşyaların konulduğu yer. [DS]
- karsan**, [? karsan] {ağız} *is.* Yuvarlak ve derin hamur teknesi. [DS]
- karsanba**¹, [? karsanba] {ağız} *is.* → karsamba¹⁻³. [DS]
- karsanba**², [? karsanba] {ağız} *is.* Kavga; dövüş. [DS]

karsanba³, [? karsanba] {ağız} *sf.* Kaba. [DS]
karsanbaç, cı [kar-sa-m-baç] {ağız} *is.* → karsanbaç¹. [DS]
karsbağ, [kars+bağ] {ağız} *is.* Kılıçlıklı siyah buğday. [DS]
karsımak, [karsı-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r]* (Yara için) iyileşmeye başlamak. [DS]
kârsınmak, [Far. kâr (kazanç) > kâr-sı-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Kazanç saymak. [DS]
kârsız, [kâr-sız] *sf.* Kârı olmayan; kazanç getirmeyen.
karsinogenez, [Yun. karkinos (yengeç) + genesis (doğum) > İng. carcinogenesis] *is. tıp.* Normal hücrelerden kanserli hücrelerin oluşması; kanser oluşumu.
karsinojen, [Yun. karkinos (yengeç) + genesis (doğum) > İng. carcinogen] *is.* Kansere sebep olan virüs ya da kimyasal madde.
karlamak, [kars-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kesilmiş ve temizlenmiş tavuğun ince tüylerini ateşe tutarak yakıp temizlemek. [DS]
karsmak¹, [kars-mak] {ağız} *gçl. f. [-ar]* Bol dikilmiş elbiseyi daraltmak. [DS]
karsmak², [kars-mak قرصمق] {OsT} *gçl. f. [-ur]* El çırpamak.
karsoğudan, [kar+soğu(t)-an] {ağız} *is.* Sürahi. [DS]
karst, [Alm. Karst (Slovenya'da bölge adı)] *is. jeol.*
1. Tortul kayaçlı bölgelerde suların kireç taşı, alçı taşı ve tuz kayalarını eritmesiyle ortaya çıkan yer altı mağarası, yer altı akarsuyu, sarkıt ve dikit, obruk, düden gibi oluşumların tümüne verilen ad. **2.** *sf.* (Yüzey şekli için) karst oluşumu biçiminde şekillenmiş olan.
karstik, -ği [Fr. karstique] *sf.* Karst özelliği taşıyan; karstla ilgili.
karsuk, -ğu [kars-uk] {ağız} *is.* Kaşık. [DS]
karşacık, -ği [kar(1)ş-a-cık قرشجق] {OsT} *sf.* Karma-karışık.
karşag, [karış > kar(1)ş-â-mak > karşı-k] {eT} *is.* Elbisenin bir karış kadar olan parçası. [DLT]
karşak, -ği [karşı + yaka ?] {ağız} *is.* Karşı yaka; yamaç. [DS]
karşamak, [karış > kar(1)ş-â-mak] (karşa:mak) {eT} *is.* Karışlamak; karşıla ölçmek; ölçmek. [DLT]
karşambalık, -ği [karşamba-lık] {ağız} *is.* Topluluk; kalabalık. [DS]
karşatmak, [karşâ-mak > karşı-t-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Karışlatmak; karşıla ölçtürmek; ölçtürmek. [DLT]
karşı¹, [eT. *kar-mak > kar-ış-mak > kar(1)ş-î] *is.* **1.** Bir kimsenin görüş ve hareketlerine zıt tutum ve davranış; zıt; aksi; muhalif; muarız. {eT} (aynı) [DLT] [ETY] [Üç İtigsizler] [Gabain] **2.** {eT} Hasım; düşman; rakip. [DLT] [ETY] [Üç İtigsizler] [Gabain] **3.**

{eT} İki bey arasındaki uyuşmazlık; kavga. [DLT] [EUTS] [Gabain] **4.** Bir kimsenin veya nesnenin esas tutulan yönü ve bu yönün ilerisi. {eT} (aynı) [EUTS] **5.** Yüz tarafın ilerisi. **6.** İki yanı, iki kıyısı bulunan yol, nehir, vadi gibi yerlerin öbür tarafı; öbür kıyısı; öte yaka. **8.** Önem verilen bir kimse veya makamın önü; huzuru. **9.** Eskiden bir saygı ifadesi olarak “Kur’an” yerine kullanılan kelime. **10.** *sf.* Bulunulan yere göre ön ileride bulunan. **11.** Birinin görüş ve hareketlerinin aleyhinde bulunan; muhalif. **12.** (Sıfat tamlaması durumunda) ismin belirttiği anlamın zıddına olan. **13.** *zf.* Yüzünü bir şeye veya kimseye çevirerek. **14.** Bir iş veya eyleme aykırı olarak; zıddına. **15.** Görüş, düşünce ve davranışlarına karşı çıkararak; aleyhinde. **16.** Kendisine yapılan bir davranış ve karşılaşılan bir duruma karşılık olarak; rağmen; mukabilinde. **17.** Biri için; biri hakkında. **18.** (Zaman bildiren kelimelerle) doğru; yakın; sularında. **19.** Bir topluluk ya da kişinin çıkarlarına, gelişme ve ilerlemesine engel olacak biçimde. ☐ **karşı aç**, *sin.* **1.** Önceki çekimdekine zıt bir yönden çekim yapan kameranın durumu. **2.** Bu şekilde yapılan çekim. || **karşı ağırlık**, *Sondaj aygıtlarındaki salınımlı parça.* || **karşı akım**, *Fiziksel ve kimyasal olarak birbirine etki edebilen iki maddeyi ters yönde harekete geçirme yöntemi.* || **karşı akın**, *spor.* Karşı takımın atağını durdurup hemen atağa kalkma işi. || **karşı ateş**, *Alevlerin sıçramasını önlemek ve böylece yangını durdurmayı amaçlayan yangına doğru ormanı yakma işi.* || **karşı barmak** (varmak), {eT} *Karşılamak.* || **karşı basınç**, *fiz.* Bir basınca karşı koyan diğer bir basınç. || **karşı çekici**, {ağız} *Demirci kal-fasının kullandığı, ustanın küçük çekiçle vurduğu yere güçlü bir darbe vurmaya yarayan balyoz.* [DS] || **karşı çıkmak**, **1.** (Misafir vb. için) karşılamaya gitmek; istikbal etmek. **2.** (Bir görüş, düşünce ve eylem için) yanlışlığını belirterek katılmamak; tersi bir tutum içine girmek; mücadeleye girişmek; zıt düşüncede olmak. || **karşıdan bakmak**, *Bir işin içinde yer almadan yapılanları uzaktan izlemek.* || **karşıdan karşıya**, **1.** (Geçmek için) yol, nehir gibi yerlerde bir kıyıdan öbür kıyıya doğru. **2.** (Yardım, izleme vb. için) yakından değil; bizzat dokunarak; tutarak değil; yanında bulunarak değil, uzaktan uzağa. || **karşı darbe**, *Saldırıya geçmiş bir düşmanı imha etmek ya da en azından ilerlemesini durdurmak amacıyla bir askerî birliğin yaptığı sınırlı ve anî saldırı.* || **karşı dava**, *Görülmekte olan bir davada, davalının aynı mahkemede davacı aleyhine açtığı dava.* || **karşı devrim**, *siy.* Bir devrimi yıkmayı ve sonuçlarını ortadan kaldırmayı amaçlayan siyasî hareket. || **karşı devrimci**, *Karşı devrim hareketine katılan kişi.* || **karşı düşmek**, {eAT} *Karşı karşıya gelmek; tesadüf etmek.* || **karşı düşürüm**, *ekon.* *Rakip firmaların yaptığı indirim karşısında*

yapılan ondan daha çok indirim; antidamping. || **karşı dölleme**, *biy.* Kalıtsal olarak birbirine yakın olmayan bitki ya da hayvanların çaprazlanması. || **karşı elektromotor**, *Bir elektrik devresine bağlı olan aletlerde, bu devredeki akımın etkisiyle oluşan ters elektromotor kuvvet.* || **karşı gelim**, *biy.* İki organ, iki sistem arasındaki görevlerin zıt olması durumu. || **karşı gelmek**, *1. İtaatsizlik etmek; uymamak; yasa ve kuralları çiğnemek. 2. (Misafir için) karşılayıcı olarak çıkmak; istikbal etmek.* || **karşı gitmek**, *Üzerine yürümek.* || **karşı görüş**, *Bir teze veya görüşe karşı sunulan yeni bir görüş ve öneri; daha önceki bir görüşe zıt görüş.* || **karşı gösteri**, *Bir görüşü dile getirmek üzere düzenlenen bir gösteriye karşı görüşle düzenlenen gösteri.* || **karşı karşı söylemek**, *{ağız} Karşısındaki kızdıracak söz söylemek.* [DS] || **karşı karşıya**, *Biri diğerinin önünde bulanarak; yüz yüze.* || **karşı karşıya bırakmak**, *Bir mücadelede, tartışmada hiç karışmayarak baş başa, teke tek bırakmak; karışmamak.* || **karşı karşıya kalmak**, *1. Yüz yüze gelmek. 2. Birden karşısına çıkıvermek; karşılaşmak.* || **karşı koymak**, *Bir saldırı karşısında direnmek; etkisiz hâle getirmeye çalışmak.* || **karşı madde**, *fiz.* Karşı parçacık oluşumlu madde. || **karşı nötrino**, *fiz.* Nötrinoya birleştiğinde kütleli enerjiye dönüşen yüksüz parçacık. || **karşı nötron**, *fiz.* Nötronla birleştiğinde, kütleli enerjiye dönüşen yüksüz parçacık. || **karşı olmak**, *Bir görüş veya düşünceye katılmamak; aksini iddia etmek; muhalefet etmek.* || **karşı olum**, *man.* Birbirinin karşısında bulunan, birbirini karşılıklı olarak dışta bırakan kavram veya yargı arasındaki bağlantı; tekabül. || **karşı oy**, *1. Muhalefet etme. 2. Kırmızı oy.* || **karşı önlem**, *Bir eylem ya da olaya karşı koymaya veya onları önlemeye yönelik hazırlıkların tümü.* || **karşı parçacık**, *fiz.* Kütleli ve spini elementer parçacıkla aynı olmasına karşın, zıt elektrik yüklü olan parçacık. || **karşı propaganda**, *Bir propagandanın etkisini ortadan kaldırmaya yönelik propaganda.* || **karşı proton**, *fiz.* Protonla birleştiğinde, kütleli enerjiye dönüşen negatif yüklü parçacık. || **karşı sav**, *man.* Bir çatışmanın ikinci terimini oluşturan düşünce veya önerme; antitez. || **karşısına almak**, *Birinin görüş ve düşüncelerine katılmadığını açıkça belli ederek tepkilerini üzerine çekmek.* || **karşısına çıkmak**, *Önüne geçmek; yolunu kesmek.* || **karşı somun**, *Bir vidaya takılı somunun gevşemesini önlemek amacıyla takılan ve birinciye sıkıştıran ikinci somun; kontra somun.* || **karşı taarruz**, *as.* Düşman saldırısına karşı düzenlenen saldırı; karşı saldırı. || **karşı takım**, *spor.* Takım karşılaşmaları hâlinde yapılan spor oyunlarında taraflardan birine göre öbürü. || **karşı taraf**, *1. Bir nehir, deniz veya yolun öbür yanı; karşı yaka; öte yaka. 2. Düşman; hasım. 3. Rakip. 4. huk.* Bir yargılamada davalı ve davacı

lardan birine göre diğeri. || **karşı teklif**, *Bir öneriye karşı ileri sürülen zıt öneri.* || **karşı yaka**, *Deniz, nehir veya caddenin öbür tarafı; öte yaka.* || **karşı yörlüğü**, *{eT} Zıt anlamlı; karşıt anlamlı.* [Üç İtigsizler]

karşı², [Tohar. kerciye => karşı] (*karşı:*) {eT} is. Saray; hakan sarayı; köşk; şato. [DLT] [EUTS] [Gabain] **karşıban**, [? karşıban] {ağız} is. Sac ekmeği. [DS] **karşıcı**, [karşı-cı] sf. *1. {ağız} Gelen misafiri karşılamaya giden; karşılayıcı.* [DS] *2. Karşı düşüncede olan.*

karşıcılık, -ği [karşı-cı-lık] is. *1. Karşıcı olma durumu. 2. Bir işe, bir görüşe karşı olma durumu.*

karşılama, [karşı-la-ma] is. *1. Gelen misafirin yoluna çıkarak davet etme eylemi; kabul etme. 2. Düğünlerde oğlan evi kız evine gelin almaya geldiğinde gelin giderken çalınan hava ve yapılan tören. 3. folk.* Trakya ve Marmara bölgelerinde genellikle kadınlar arasında karşılıklı iki gruba ayrılarak oynanan halk oyunu. ☞ **karşılama töreni**, *(Önemli bir kişi veya devlet büyüğü için) bir yere gelişinde ora halkı tarafından düzenlenen kabul töreni.*

karşılama, [karşı-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] *1. (Misafir için) gelirken yolda karşı gelmek; karşılayıcı olarak çıkmak; kabul için geleceği yere varmak; istikbal etmek. 2. (Olumlu ve olumsuz iki şey için) birbirine denk gelmek; karşılık olmak; tekabül etmek. 3. (Söylenen, bildirilen, yapılan vb. için) olumlu veya olumsuz bir tavır sergilemek. 4. (Tehlike, hastalık vb. için) önünü almak; önlemek; durdurmak. 5. Bir borcu veya hesabı kapatmak için para veya herhangi bir mal vermek. 6. Bir zararı veya kaybı başka bir yoldan gidermek; telafi etmek; denk gelmek. 7. spor.* Boksta rakibin yumruklarını savmak. *8. spor.* Eskrimde değme çizgisi içinde rakibin kılıcını savmak; savuşturmak. *9. {ağız} (Çalgıcılar için) düğünde bahşiş almak amacıyla birinin önüne gelip çalgı çalmak.* [DS]

karşılama, [karşı-la-ma-lık] is. *1. Karşılama eylemini yapan şey. 2. mim.* Bir tonozun ağırlığına karşılamaya yarayan som duvar.

karşılama, [karşı-la-n-ış] is. Karşılama eylemi veya biçimi.

karşılama, [karşı-la-n-ma] is. Karşılama eyleminin yapılma durumu.

karşılama, [karşı-la-n mak] edil. f. [-ır] *1. Karşılama eylemi yapılmak. 2. (Misafir için) kabul edilmek.*

karşılaşma, [karşı-la-ş-ma] is. Karşı karşıya gelme eylemi; yüz yüze gelme; rastlaşma. *2. Boy ölçüşme; yarışma. 3. Başparmağın öne ve içe doğru gelerek öteki parmaklarla birleşmesi hareketi. 4. spor.* İki takım arasında kazanmak amacıyla yapılan spor oyunu; spor yarışması; müsabaka; maç. *5. Ters yönlere hareket eden deniz taşıtının rastlaşması.*

☞ **karşılaşma takvimi**, *Yarışmaların sırasını ve zamanını belirten çizelge; fiktür.*

karşılaşmak, [karşı-la-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* 1. Karşı karşıya gelmek; yüz yüze gelmek; rastlaşmak. 2. (İki takım veya sporcu için) birbirini yenmek veya geçmek için mücadeleye girmek; yarışmaya girmek; rakip olmak. 3. Birbirini bir yerde görmek; tanışmak; ilişkiye girmek. 4. Bir şeye tanık olmak. 5. (Göz, bakış için) birbirine bakmak; bakışmak.

karşılaştırıcı, [karşı-la-ş-tır-ı-cı] *is.* İki işareti karşılaştıran, farklarını değerlendiren, var olan sapmayı ortaya çıkarmak için örnek büyüklük ile karşılaştırılan alet; komparatör.

karşılaştırılabilir, [karşı-la-ş-tır-ıl-a+bil-ir] *sf.* Birbiri ile mukayese edilebilen. ☞ **karşılaştırılabilir büyüklükler**, *mat. Aralarındaki oranı sağlamak için karşılaştırılabilen aynı türden iki büyüklük.*

karşılaştırılma, [karşı-la-ş-tır-ıl-ma] *is.* Karşılaştırılmak eylemi.

karşılaştırılmak, [karşı-la-ş-tır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Karşılaştırmak eylemi yapılmak.

karşılaştırma, [karşı-la-ş-tır-ma] *is.* 1. Kişi ve nesnelerin benzerlik ve ayrılıklarını belirlemek üzere birbiriyle karşılaştırmak, birbirine yaklaştırmak eylemi; kıyaslama; oranlama; mukayese. 2. *ed.* İki kişi veya nesne arasındaki benzeyen ve benzemeyen yanları ortaya koyma. 3. *tip.* Kaza ve ameliyat sonucu meydana gelen yaraların kolay kapanması için iki kenarını karşı karşıya getirme işlemi. ☞ **karşılaştırma derecesi**, *dbl. Daha, çok, fazla, ziyade gibi kelimelerle kavramların karşılaştırılıp üst dereceye yükseltme derecesi.*|| **karşılaştırma işlemleri**, *fiz. Radyoaktif artıkların beton, asfalt, cam gibi katı yoğun malzemeyle kaplanıp gömülmeye hazır duruma getirilmesi.*

karşılaştırmacı, [karşı-la-ş-tır-ma-cı] *is.* 1. Karşılaştırma işlemini yapan kimse. 2. Karşılaştırmalı dil bilimi veya edebiyat uzmanı.

karşılaştırmak, [karşı-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. Karşılaşma eylemini yaptırmak; yüz yüze getirmek. 2. Benzerlikleri ve ayrılıkları ortaya koymak için nesnelere, kişilere, olayları ve durumları karşı karşıya getirmek. 3. Bir eşitlik ilişkisi kurabilmek için zihinde bir araya getirmek; iki şey veya kimisenin karşılıklı değerlerini ortaya koymak. 4. Fikirlerine daha güçlü bir anlatım katmak için iki şey veya kimse arasında yakınlık kurmak; mukayese etmek. 5. Basılmış bir kitabın ciltten sonra orijinaline uygun olup olmadığını denetlemek. 6. Dikişte prova sırasında giysinin bir yanına yapılan işlemleri öbür parçaya da uygulamak.

karşılaştırmalı, [karşı-la-ş-tır-ma-lı] *sf.* Karşılaştırmalar yapılmış olan; karşılaştırmaya dayanan; mukayeseli. ☞ **karşılaştırmalı anatomi**, *biy. Canlıların anatomilerini karşılaştırmalı olarak inceleyen bilim dalı.*|| **karşılaştırmalı dilbilgisi**, *dbl. Akraba*

dilleri ve lehçelerini karşılaştırarak inceleyen dilbilgisi.|| **karşılaştırmalı dil bilimi**, *dbl. Dil ailelerini tespit etmek için, karşılaştırma yoluyla çeşitli diller arasındaki benzerlikleri araştıran dil bilimi.*|| **karşılaştırmalı edebiyat**, *dbl. Çeşitli ülkelerin edebiyatlarını karşılaştırarak aralarındaki ilişkileri inceleyen edebiyat tarihi dalı.*|| **karşılaştırmalı embriyoloji**, *biy. Canlıların döllenmiş yumurtadan itibaren erginleşene kadar gelişimlerini karşılaştırmalı olarak inceleyen biyoloji dalı.*|| **karşılaştırmalı fizyoloji**, *biy. Çeşitli organizmaların hücre, doku ve organlarının görevlerini karşılaştırmalı olarak inceleyen biyoloji dalı.*

karşılayıcı, [karşı-la-y-ı-cı] *is.* 1. Bir konuyu, bir kimseyi, bir yolcuyla karşılamaya çıkan kimse; karşıcı. 2. Çiftler masa tenisi karşılaşmalarında rakip oyuncunun attığı servisi karşılayan oyuncu. 3. *sf.* Bir şeyi önleyen. 4. *sf.* (İstek ve dilekler için) karşılayan; gideren; yerine getiren. 5. Oldurucu; yapan.

karşılayış, [karşı-la-y-ış] *is.* Karşılamak eylemi veya biçimi.

karşıleyi, [karşı-la-y-ı] *{ağız} zf.* Karşı karşıya; karşıdan. [DS]

karşılık¹, **-ği** [karşı-lık] *is.* 1. Karşı olma durumu. 2. Bir davranışın, bir duygunun veya bir eylemin karşı tarafta gerektirdiği davranış; tepki. 3. Söylenen, yazılan, istenen şeye veya eleştiriye karşı söylenen, yazılan şey; cevap. 4. Yapılan saldırıya, eyleme karşı yapılan eylem; misillemede bulunma. 5. Bir dildeki bir kelimeyi başka bir dilde anlam bakımından karşılayan kelime. 6. Alınan bir mektup dolayısıyla yazılan mektup. 7. Alınan bir şeye karşı, verilen aynı değerdeki başka bir şey; bedel. 8. Bir emeğin, üretimin maddi ve manevi bedeli. 9. Bir iş, bir yatırım vb. için ayrılmış para; ödenek; tahsisat. 10. Bir kilit düzeninde kapı veya kapağın kilit takılan yerin tam karşısına gelen ve sabit kanada çakılan kilit dilinin geçtiği oyuklu metal yüzey. 11. Aktarma sisteminde hareketin yönünü değiştiren dişli ve ona bağlı mil. 12. *e.* Karşılaştırma, oran ve benzetme bildirir. 13. Bir karşıtlık bildirir; bir zıt oluşu ifade ederken kullanılır. ☞ **karşılığı olmak**, *(Borç veya alacak için) sağlam güvencesi olmak.*|| **karşılık işareti**, *Terzilikte bir elbiseyi meydana getiren parçaların birleştirilmesini kolaylaştırmak için parçalar üzerine çizilen işaret.*|| **karşılık vermek**, 1. Cevap vermek. 2. Tepkide bulunmak. 3. (Küçükler için) büyüğüne saygısızca davranmak; karşı gelmek.

karşılık², **-ği** [karşı-lık] *{ağız} is.* Ayna. [DS]

karşılıklı, [karşı-lık-lı] *sf.* 1. Karşılığı bulunan; karşılığı olan. 2. İki kişi, iki topluluk veya nesnelere arasında geçen ve karşılaşılan davranışa veya duruma eşdeğer bir hareketle aynı anda ortaya çıkan; müteakabil. 3. (Duygu; sevgi, nefret, bağlılık, dostluk vb. için) iki veya daha çok kişinin aralarında

geçen, paylaştıkları veya birbirlerine karşı besledikleri. **4.** Birbiri ile karşı karşıya olan. **5.** *zf.* (Eylem için) iki kişi arasında aynı anda geçen ve birbirini hedef alarak. **6.** *zf.* (İki şey için) biri onu, o ötekini; birbiri ile ilgili olarak. **☞ karşılıklı yapraklar**, *bot.* *Sapların her bir düğümünde karşılıklı olarak ikişer ikişer bulunan yapraklar.* || **karşılıklı yer değiştirme**, *biy.* *Eş görevli iki kromozom arasında karşılıklı parçaların yer değiştirmesi olayı.*

karşılıklılık, **-ği** [karşı-lık-lı-lık] *is.* Karşılıklı olma durumu.

karşılıksız, [karşı-lık-sız] *sf.* **1.** Karşılığı bulunmayan; karşılığı olmayan. **2.** Karşılık gerektirmeyen. **3.** (Para için) değerli maden stoku bulunmadan tedavüle çıkarılmış olan. **4.** *zf.* (Eylem, hareket vb. için) karşılık vermeden; karşılığı olmadan; cevap verilmeden. **☞ karşılıksız çek**, *bank.* *Düzenleyenin bankadaki hesabında, üzerinde yazılı miktar kadar para bulunmayan ve dolayısıyla banka tarafından ödeme yapılamayan çek.*

karşın, [karşı > karşı-n] *e.* **1.** Gerekenin aksine olarak; mantığın kabul ettiği biçimin karşıtı bir biçimde; rağmen, (1935). **2.** Öyle olmasına rağmen; bir engeli hiçe sayarak.

karşısız, [*kar-mak > kar-ış-mak > kar(ı)ş-ı > karşı-sız] *{eT}* *sf.* Kavgasız. [EUTS]

karşıt, [karşı > karşı-t] *sf.* **1.** Nitelik ve nicelik bakımından tam birbirinin karşısında yer alan; zıt; kontrast. (1935) **2.** Başka bir şeyle tam bir çelişki içinde bulunan. **3.** *is.* Karşı olan şey. **☞ karşıt anlamlı**, (Kelimeler için) anlamları birbirinin tam karşıtı olan; zıt anlamlı. || **karşıt duygu**, *Bazı nesne ve insanlara karşı duyulan açık ve belli bir sebebe dayanmayan hoşnutsuzluk; beğenmeme; antipati.* || **karşıt uyarı**, *Bir uyarı veya uyararı yenmek için kullanılan ilaç veya tedavi.*

karşıtçı, [karşı-t-çı] *sf.* Karşı çıkan; karşıt olan; aleyhtar.

karşıtçılık, **-ği** [karşı-t-çı-lık] *is.* **1.** Karşıtçı olma durumu. **2.** Bir işe, bir düşünceye veya davranışa karşı olma durumu; aleyhtarlık.

karşıtlama, [karşı-t-la-ma] *is.* İleri sürülen bir tezin, karşıtı bir tezle reddedilmesi eylemi; reddiye.

karşıtlamak, [karşı-t-la-mak] *gçl. f. [-r]* [l(i)-yor] Bir sava karşı bir tezle çıkmak veya reddetmek.

karşıtlamalı, [karşı-t-la-ma-lı] *sf.* Karşıtlanmış olan; karşıtı bir tez ileri sürülmüş olan; antetizli.

karşıtlaşma, [karşı-t-la-ş-ma] *is.* Birbirine karşıt olma eylemi.

karşıtlaşmak, [karşı-t-la-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* Birbirine karşıt olmak; birbirini karşıtlamak.

karşıtlayıcı, [karşı-t-la-y-ıcı] *sf. dbl.* (Zarf veya bağlaç için) bir karşıtlığı belirten.

karşıtlı, [karşı-t-lı] *sf.* **1.** Karşıtı olan; karşıtı bulunan. **2.** Zıtlık gösteren. **☞ karşıtlı cümle**, *dbl.* *Bir karşıtlığı belirten cümle.*

karşıtlık, **-ği** [karşı-t-lık] *is.* **1.** Karşıt olma durumu; ziddiyet; mübânenet; tezat; kontrast. **2.** Birbirine karşıt olan iki şeyin arasındaki bağ. **3. mat.** Bir teoremin karşıtının da doğru olması durumu. **4. biy.** İki organ, iki sistem arasındaki görev ve işlevlerin zıt olması durumu. **5. psikol.** Başkalarının buyruk ve isteklerinin aksine davranma eğilimi.

karşu¹, [kar-ış-mak > kar(ı)ş-ı قارشو] (*karşı:*) *{eT}* *{eAT}* *sf.* → karşı¹. [DLT] [EUTS] [OKD] [Yükneki] [DK] **☞ karşı dünya**, *{eAT}* *Bu dünya.* || **karşu olmak**, *{eAT}* *Muhalef olmak.* || **karşusun almak**, *{eAT}* *Karşısına geçmek; karşısında durmak.* || **karşu söylemek**, *{OsT}* *Cevap vermek.* || **karşu turmak**, *{eAT}* *Karşı durmak; karşısında durmak.* || **karşu varmak**, *1. {eAT}* *Karşılayıcı olarak gitmek; istikbal etmek. 2. {OsT}* *Karşılamak; mukabele etmek; karşılaşmak.* || **karşu yerinde**, *{eAT}* *Kendi yerinde; sırasında, sırası gelince.* || **karşu yürümek**, *{eAT}* *Karşılamaya gitmek; istikbal etmek.*

karşu², [Tohar. kerciye => karşī] (*karşı:*) *{eT}* *is.* → karşı². [EUTS]

karşulamak, [kar-ış-mak > kar(ı)ş-ü > karşü-lâ-mak] (*karşu:la:mak*) *{eAT}* *gçl. f. [-r]* **1.** Konuğu karşılamak. [DK] **2.** Düşmanın karşısına çıkmak. [DK]

karşulaşmak, [karşü-lâ-mak > karşu-lâ-ş-mak] *{eAT}* *işteş. f. [-ur]* Karşılaşmak. [DK]

karşut, [karış-mak > kar(ı)ş-ut] *{eT}* *sf.* Zıt; karşıt. [DLT]

kart¹, [kart / kırt / kirt / kürt (*yans.:*)] *is.* Pütürlü yüzeylere sürtünmeyi, kırmayı, kesmeyi, kemirmeyi, kazıyıp koparmayı, diş diş yapmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kart kurt*, *kart-a-dak* **☞ kart kurt**, *{eT}* *Ses bildirir.* [DLT] || **kart kurt etmek**, *{eT}* *Çıtlatmak.* [DLT]

kart², [eT. kar-ı-mak > kâr(ı)-t قارت] (*ka:rt*) *sf.* **1.** (İnsan için) yaşlanmış; yaşı ilerlemiş; gençliği gitmiş; ihtiyar. *{eT}* *{OsT}* (*aynı*) [EUTS] [OKD] **2.** (Sebze, meyve vb. yiyecekler için) tazeliğini kaybetmiş; zamanı geçmiş; sertleşmiş. **3.** *{ağız}* Enenmiş, üç dört yaşındaki erkek koyun; kart toklu. [DS] **☞ kart er**, *Huysuz adam.* [DLT] || **kart gelmek**, *{ağız}* (*Anahtar, çivi, düğme vb. için*) uymamak; kalın gelmek. [DS] || **kart tıraş**, *{ağız}* **1.** Sakal bırakmamış yaşlı erkek. **2.** Orta yaşlılık. [DS]

kart³, [kâr-mak > kar-it] *{eT}* *is.* **1.** Çıban; yara. [EUTS] [Gabain] [DLT] **2.** Çıbanlı. [EUTS] [Gabain] [DLT]

kart⁴, [Lat. charta (*kâğıt*) > Fr. carte] *is.* **1.** Birlikte yapıştırılmış kâğıt tabakalarından meydana gelen mukavva parçası. **2.** Bir kuruluşun kendi üye veya çalışanlarına verdiği bir tür kimlik. **3.** Postadan açık olarak gönderilmek üzere hazırlanmış, bir yüzü resimli öbür yüzü adres için ayrılmış karton parçası; kartpostal. **4.** Bir kimsenin isim ve işini belirten küçük karton parçası; kartvizit. **5.** İskambil kâ-

ğidi. **6.** Tombala oyununda sayıların yazılı olduğu karton parça. **7.** *spor.* Hakemin kural dışına çıkan oyuncuyu ikaz veya oyundan çıkarmak amacıyla gösterdiği değişik renkli karton parçası. ☞ **kart basmak**, *Bir iş yerine girişi ve çıkışlarda genellikle bir makine aracılığıyla yoklama aldırma.*

kart⁵, [Amer. İng. gokart / kart] *is.* Otomatik kavrama sistemli karoser ve süspansiyon düzeneği bulunmayan küçük yarış arabası.

kartadak, **-ği** [kart (*yans.*) > kart-ada-k] {ağız} *zf.* **1.** (Kırmak, ısırıp koparmak için) kuvvetle. **2.** (Bir şeyi yerine koymak için) kuvvetle. [DS]

kartal¹, [kār-mak > kar-(i)t (*yara*) > kart-ā-mak (*tırmalamak, yaralamak*) > karta-l / Far. kark + tal (*kartal*) ?] *is.* **1. zool.** Kartalgillerden uzun kanatlı, sağlam yapılı, beyazla karışık esmer renkli, gagasının ucu kıvrık ve çok güçlü, ayakları parmaklara kadar tüylerle kaplı, gündüzleri avlanan, pek çok türü bulunan büyük yırtıcı kuşların genel adı (*Aquila*). **2. zool.** Akbaba, (*Vultur monachus*). {eT} (*ayn*) **3.** {eT} Güçlülüğün, kudretin, yüceliğin ve yeniden dirilişin sembolü. ☞ **kartal ağacı**, *bot. Dupleptalotugillerden Hindistan'da yetişen ve odunu öd ağacı gibi kokan bir ağaç.* ☞ **kartal et**, {eT} *Parçalanmış et.* [DLT]

kartal², [kāra > kara+tal ?] *sf.* {eT} Alacalı; çizgili. ☞ **kartal koy**, {eT} *Aklı karalı, alacalı koyun.* [DLT]

kartal³, [karī-mak > kari-t-mak > kart-al] {ağız} *is.* On iki yaşını bitirmiş manda; yaşlı manda. [DS]

kartalaç¹, **-cı** [kar-mak > kar(i)t-mak > kart-a-la-mak > karta-la-ç] {ağız} *is.* **1.** Saçta pişirilen mayasız ekme; saç pidesi; saçta pişirilen peynirli pide. **2.** Yufka; gözleme. **3.** Yağda kızarmış ince hamur. **4.** Yağsız börek. **5.** Mısır unundan yapılan sac ekmeği. [DS] **6. sf.** İyi pişmiş; pişkin.

kartalaç², **-cı** [kart-al-mak > kart-al-aç] {ağız} *sf.* **1.** Kart; yaşlı. [DS] **2.** Olgun; ergin.

kartalaç³, **-cı** [kar+dola-maç ?] {ağız} *is.* Yuvarlanarak büyütülmüş kar kitesisi. [DS]

kartalak, **-ğı** [kart-al-ak] {ağız} *sf.* Kart; yaşlı. [DS]

kartalgiller, [kartal-gil-ler] *is. zool.* Omurgalı hayvanlardan kuşlar sınıfının kartallar takımının gündüz yırtıcıları alt takımından, Amerika akbabalari ile yilankapanlar dışında kalan kartal, şahin, çakır kuşu, atmaca, yılan kartalı, doğan, çaylak, deniz kartalı, arı şahini ve akbaba gibi çok kıvrık gagalı ve güçlü pençeli kuşlar familyası, (*Accipitridae* / *Falconidae*).

kartalkanat, [kartal+kanat] *is. tar.* **1.** Yeniçeri ocağı tulumbacılarının giydiği geniş omuzlu çuha kaput. **2.** Tulumbacı neferi.

kartallar, [kartal-lar] *is. zool.* Omurgalı hayvanlardan kuşlar sınıfının karinalılar bölümüne giren, et yiyen, gagaları çengelli Yeni Dünya kuşları ile gündüz yırtıcıları olmak üzere iki alt takımı bulunan bir takım, (*Falconiformes*).

kartallı, [kartal-lı] *sf.* **1.** Kartalı bulunan; üzerinde kartal barınan; kartal sahibi olan. **2.** Üzerine kartal resmi işlenmiş olan. ☞ **kartallı eğrelti otu**, *bot. Ilıman bölgelerde, asitli topraklarda, baltalık meşeliklerde veya çam ağaçlarının altlarında yetişen, kök sapları kesildiğinde çift başlı bir kartal şekli görülen, derin köklü ve yüksek yapılı eğrelti otu, (Pteridium aquilinum).*

kartalma, [kart-al-ma] *is.* Kart duruma gelme; kartlaşma.

kartalmak¹, [kart-al-mak] *dönşl. f.* [-ır] Kart duruma gelmek; kartlaşmak; yaşlanmak.

kartalmak², [kartā-mak > karta-l-mak] {eT} *dönşl. f.* [-ur] **1.** Tırmalanmak. **2.** Sağalmak. [DLT]

kartamsamak, [kart > kart-ımsa-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-s(i)-yor] Çürümeğe başlamak. [DS]

kartaloş, [kart-al-mak > kart-al-aç] *sf. argo.* → kartalaç².

kartaloş, [kart-al-mak > kart-al-aç] *sf. argo.* → kartalaç².

kartamak, [kart > kart-ā-mak (*yara kabuğunu kaldırmak*)] {eT} *gçsz. f.* [-r] Tedavi olmak; iyileşmek. [DLT]

kartan, [kart-an] {ağız} *is.* **1.** Saban işlemeyen, sert toprak. **2.** Engebeli alan. **3.** Dağlarda dibi görünmeyen kaya yarıkları. [DS]

kartana¹, [karta-n-a] {ağız} *is.* Birdenbire gelen titreme nöbeti; sıtma nöbeti. [DS]

kartana², [kart+ana] {ağız} *is.* Büyükanne. [DS]

kartalak, **-ğı** [kart-ala-k] {ağız} *sf.* Yamru yumru. [DS]

kartalmak, [kart-al-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] Yaşlanmak; kartlaşmak; kartalmak. [DS]

kartanlamak, [kartan-la-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] Yanlış davranışta bulunmak; yolunu şaşırarak; yoldan çıkmak. [DS]

kartanmak, [kartā-mak > karta-n-mak] {eT} *dönşl. f.* [-ur] Sağalmak; tedavi olmak. [DLT]

kartaş, [ka-daş > kar-daş قارطاش] {eAT} *is.* Kardeş. [DK]

kartçıga, [kart+çıga] {ağız} *is.* Atmaca. [DS]

kartel¹, [İt. cartella (*küçük kâğıt*) > Fr. cartel] *is.* **1.** Dövüşmek için rakibi düelloya davet etme. **2.** Birbirinden bağımsız ticarî kuruluş ve işletmelerin aralarında rekabeti ortadan kaldırma ve daha çok kazanmaya yönelik olarak kurdukları birlik; tekel.

kartel², [İt. cartello] *is. dnz.* Gemilerde içme suyu konulan ortası basık küçük fiçî.

kartela, [İt. cartella] *is.* **1.** Tombala veya piyango kartı. **2. tiy.** Türk orta oyununda, oyunu ve oyuncularını tanıtmak amacıyla kapıya asılan tabela. **3.** Bir tablonun çerçevesine veya kenarlıklarına yapılan süsleme.

kartelleşme, [kartel-le-ş-me] *is.* Kartel durumuna gelme.

kartelleşmek, [kartel-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kartel oluşturmak.

kartelleştirme, [kartel-le-ş-tir-me] *is.* Kartel hâline getirme.

karter, [İng. carter (*İngiliz mucit J. H. Carter*)] *is.* Motor gibi sürekli hareket hâlinde olan makine elemanlarının yağlanması sağlamak amacıyla dıştan konulmuş sızdırmaz kutu veya zarf.

karteşmek, [kart-aş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kartlaşmak. [DS]

kartezyen, [Lat. Cartesius (*René Descartes'in (1596-1650) Latince adı*) > Fr. cartésien] *sf.* 1. Descartes'e veya öğretisine ilişkin. 2. (Grafik vb. için) koordinat sistemi ile ifade edilebilen. ☐ **Kartezyen felsefe**, *fel.* Descartes'in ortaya attığı gerçeğe ulaşmak için metot olarak şüpheciliği ön plana alan, şüpheler zayı oldukça ileri bir aşamaya geçmeyi öngören metafizik öğretisi; Descartçılık; Dekartçılık.

Kartezyenizm, [Fr. cartésienisme] *is. fel.* → Descartçılık; Dekartçılık; Kartezyen felsefe.

kartlamak¹, [kart-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* 1. Kartlaşmak; yaşlanmak. 2. Sertleşmek. [DS]

kartlamak², [kart (*yans.*) > kart-ı-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Sertleşmek; katılaşmak. [DS]

kartın, [kart (*yans.*) kart-ın] *is.* 1. Dağların yamaçlarındaki taş kümeleri. 2. *{ağız}* Dağ tepesi. [DS] 3. *{ağız}* Dik yamaçlı, sarp kaya. [DS]

kartınlık, -ğ¹ [kartın-lık] *{ağız} is.* Taşlık, sarp kayalık yer. [DS]

karti, [? karti] *{ağız} is.* Gemici pusulası. [DS]

kartil, [Fr. quartile] *is. istk.* Bir dağılımı, eşit sayıda gözlemi kapsayan dört kısma bölen üç ayrı değişken değerinden her biri; dörtte birlik alan.

karting, [Amer. İng. karting] *is. spor.* Kartla yapılan otomobil yarışı.

kartlaç, -cı [kart-ala-ç] *{ağız} is.* → kartalaç¹. [DS]

kartlamak¹, [kart (*çıiban*) > kart-lā-mak] *{eT} gçl. f. [-r]* Bir yarayı iyi etmek. [DLT]

kartlamak², [kart-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. (İşkembe vb. için) sıcak suda haşlayarak sıyırıp temizlemek. 2. Çatlamak; biraz kırılmak. [DS]

kartlan, [kart + ala-n] *{ağız} is.* Dağ üzerindeki çok taşlı ve kayalık yerler. [DS]

kartlaşma, [kart-la-ş-ma] *is.* Kart duruma gelme.

kartlaşmak¹, [kart-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* 1. Kart duruma gelmek. 2. (Sebze, meyve için) tazeliğini kaybetmek; zamanı geçmek; sertleşmek. 3. (İnsan için) yaşlanmak; yaşı ilerlemek; gençliği gitmek.

kartlaşmak², [kart-la-ş-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Sinirlenmek; kızmak. [DS]

kartlavız, [kart-la(ğ)-uz] *{ağız} sf.* 1. Gevrek; kırılıgan. 2. (Deri veya kösele için) iyi tabaklanmamış. [DS]

kartlaz, [kart-la-z] *{ağız} sf.* Sert; katı. [DS]

kartleç, -ci [kart-ala-ç] *{ağız} is.* → kartalaç¹. [DS]

kartlık¹, -ğ¹ [kart-lık] *is.* 1. Kart olma durumu; kart olan şeyin veya kimsenin niteliği. 2. *{ağız}* İnatçılık. [DS]

kartlık², -ğ¹ [kart-lık] *is.* 1. Kart konulan yer; kart kutusu. 2. *sf.* (Kâğıt için) kart yapmaya uygun.

kartmak¹, -ğ¹ [kart (*yans.*) > kart-mak] *{ağız} is.* 1. Yerden yüzeye çıkan düz kaya parçaları. 2. Kayaların sivri çıkıntıları. [DS]

kartmak², -ğ¹ [kart (*sert*) > kart-mak] *{ağız} is.* 1. Yumuşak bir maddenin kuruyan dış kabuğu. 2. Yara kabuğu. 3. Kavunun dışındaki pürütükler. 4. Kir tabakası. [DS] 5. *{OsT}* Beklemiş şarap ve sirkenin yüzeyinde oluşan köpük tabakası. ☐ **kartmak bağlamak**, *{ağız}* Kir tutmak; kir bağlamak. [DS]

kartmak³, -ğ¹ [kart (*yaşlı*) > kart-mak] *{ağız} sf.* Yetişkin; olgun. [DS]

kartmak⁴, [eT. karī-mak > kar-(ı)t-mak] *gçsz. f. [-ar]* Beddua etmek; intizar etmek.

kartmak⁵, [karī-mak > karı-t-mak] *dönşl. f. [-ır]* Yaşlanmak; eskimek.

kartmak⁶, [kart (*sert*) > kart-mak] *gçsz. f. [-ar]* 1. (Yara için) kabuk bağlamak. 2. Kat kat kir bağlamak. 3. *{ağız}* Sertleşmek. [DS]

kartmık¹, -ğ¹ [kar-t-mık] *is.* Hayvanların böbreklerinin bulunduğu bölge; karnının kasığa yakın yerleri.

kartmık², -ğ¹ [kart (*yans.*) > kart-mık] *{ağız} is.* Yüzeyle çıkmış üzeri düz kaya parçası. [DS]

kartograf, [Fr. cartographe] *is.* Haritaları çizen veya düzenleyen kimse; haritacı.

kartografi, [Fr. cartographie] *is.* Haritacılık.

kartografik, -ğ¹ [Fr. cartographique] *sf.* Haritacılıkla ilgili.

kartogram, [Fr. cartogramme] *is.* Harita niteliğindeki şema.

kartol, [Alm. kartofel / Rus. kartófel] *{ağız} is.* Patates. [DS]

karton¹, [İt. cartona (*kaba kâğıt*) > Fr. carton] *is.* 1. Kâğıt hamurundan içine lif konularak üretilen ve uluslararası metre kare ağırlığı 24 gramın üstünde olan sert ve kalın kâğıt. 2. Üzerine satılacak belli sayıda küçük eşyaların tutturulduğu mukavva. 3. İçinde birçok küçük paketin bulunduğu sigara ambalajı. 4. *sf.* Kartondan yapılmış.

karton², [Alm. kartofel / Rus. kartol] *{ağız} is.* → kartol. [DS]

kartonc, [karton-cu] *is.* Karton eşya yapan veya satan kimse.

kartonlama, [karton-la-ma] *is.* 1. Dokumaların armürlerini kareli kâğıt üzerinde gösterme. 2. Karta geçirilmiş bir dokuma desenini çözümüleme. 3.

- Yünlü dokumaları aprelcme öncesinde aralarına karton yerleştirme işlemi.
- kartonpiyer**, [Fr. carton (*kâğıt*) + pierre (*taş*)] *is.* Alçıyı ya da taşı andıran bezemelerin yapımında kullanılan sertleştirilmiş karton.
- kartonumsu**, [karton-umsu] *sf.* Karton görünüşünde olan; karton sertliğinde olan.
- kartop**, [Alm. kartofel / Rus. kartófel] {ağız} *is.* → kartol. [DS]
- kartopi**, [Alm. kartofel / Rus. kartófel] {ağız} *is.* → kartol. [DS]
- kartopu¹**, [kar+top-u] *is. bot. 1.* Hanımeligillerden, park ve bahçelerde yetiştirilen, birleşik ve beyaz top çiçekler açan, zeytinsi kırmızı meyveleri olan ağaççık (*Viburnum opolos*). **2.** {ağız} Kasımpatı çiçeği. [DS]
- kartopu²**, [kar+top-u] {ağız} *is.* Atın alnındaki yuvarlak beyazlık. [DS]
- kartopu³**, [Alm. kartofel / Rus. kartol] {ağız} *is.* → kartol. [DS]
- kartos**, [? kartos] {ağız} *is.* Tembel; uyuşuk. [DS]
- kartotek**, -ği [Fr. cartothèque] *is. 1.* Üzerine sistemli bilgiler yazılmış küçük kartlar dizisi. **2.** Bu kartların konulduğu dolap ya da kutucuk. **3.** Haritaların konulduğu yer; haritalık.
- kartpostal**, [Fr. carte postale] *is. 1.* Postadan açık olarak gönderilmek üzere hazırlanmış bir yüzü resimli dörtgen şeklinde kesilmiş karton parçası; kart. **2.** Fotoğrafçılıkta kullanılan 9 x 12 cm. boyutlarındaki kart.
- kartpostalcı**, [kartpostal-cı] *is.* Kartpostal yapan ve ya satan kimse.
- kartırmak**, [kart-tır-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* Erkekliğini gidertmek; enetmek. [DS]
- kartuk**, -ğu [kar-mak > kar-(1)t-mak > kartā-mak (*kariştirmek*) > kart-uk] *is.* Büyük tarla tırmığı; tırmık.
- kartul¹**, [Alm. kartofel / Rus. kartol] {ağız} *is.* → kartol. [DS]
- kartul²**, [? katul] {ağız} *is.* → kartulı. [DS]
- kartulı**, [? kartulı] {ağız} *is.* Kurum; *is.* [DS]
- kartuli**, [? kartulı] {ağız} *is.* → kartulı. [DS]
- kartırmak¹**, [kar-mak (*karişmak*) > kar-tur-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Karıştırtmak. [DLT]
- kartırmak²**, [kār-mak (*taşmak*) > kar-tur-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* (Akarsu vb. için) önünü tıkamak; geçmesini engellemek; kardırmak. [DLT]
- kartuş**, [Fr. cartouche] *is. 1.* Merminin barut doldurulan silindir biçimindeki bölümü; kovan. **2.** Dolmakalemlerde, bilgisayar yazıcılarında kullanılan mürekkep tüpü.
- kartvizit**, [Fr. carte de visite] *is.* Üstünde bir kimse-nin adı yazılı olan, dikdörtgen şeklinde küçük kart; tanıtma kartı.
- karu**, [kar-mak (*eklemek*) > kar-u (*zarf fiil*) > -garu / -gerü / -karu / -kerü] {eT} *yap. e.* → -garu.
- karu¹**, [kar-u] {eT} *zf.* ... ye doğru; ... ye karşı. [DLT]
- karu²**, [kar-mak > kar-ū قارو] {eAT} *is.* Kol; pazu. [DK]
- karucu**, [kara-ca / karu-cu قارو] {eAT} *is.* Dağ keçisi; karaca.
- karuçça**, [İt. carrozza] *is.* → karoça.
- karuçuk**, [kar-ū-mak > karū-çuk قاروچق] (*karu:çuk*) {eAT} *is.* Kolluk; kol bağı; pazubent. [DK]
- karuğra**, [? karuğra] {ağız} *is.* Korkunç rüya; kâbus. [DS]
- karuk¹**, -ğu [kañ (*yans.*) > kan(1)r-uk > kâruk] (*karuk*) {ağız} *sf.* Eğri; kambur. [DS]
- karuk²**, -ğu [kaz-uk / kar-uk ?] {ağız} *is. 1.* Uzun darı sapı. **2.** Kesilen ağacın toprak üstünde kalan kök ve gövdesi. **3.** Çok uzun boylu adam. [DS]
- karuk³**, -ğu [kar-uk] {ağız} *is.* İçi boş fındık. [DS]
- karuk⁴**, -ğu [koruk] {ağız} *is.* Olmamış üzüm; koruk. [DS]
- karukmak**, [karuh-mak / karuk-mak] {ağız} *gçsz. f. [-(ğ)ur]* Çekinmek; yılmak. [DS]
- karula**, [İt. carolla] *is. dnz.* Yan yelkenlerin direğe bağlanan alt uçlarındaki bağlama ipi.
- karulak**, -ğı [karu-la-k] {ağız} *is.* Kuru odun. [DS]
- Karun**, [Ar. kārūn قارون] (*ka:ru:n*) {OsT} *is. 1.* Hz. Musa zamanında, zenginliği, cimriliği ve mevki hırsıyla tanınmış bir Yahudi. **2.** *gnşl.* Çok zengin kimse.
- karure**, [Ar. kārūre قاروره] (*karu:re*) *is. 1.* Camdan yapılmış kap. **2.** Hastaların kullandığı idrar kabı; ördek.
- karus**, [? kârus] (*ka:rus*) {ağız} *is.* Maydanoz. [DS]
- karusara**, [? karusara] {ağız} *is.* Can sıkıntısı. [DS]
- karusbumak**, [Ar. ġarīb => garib-si-mek > karusbumak ?] {ağız} *gçl. f. [-r]* Özlemek. [DS]
- karut¹**, [? karut] {ağız} *is.* Ot; çimen. [DS]
- karut²**, [? karut] {ağız} *is.* İnce bulgur. [DS]
- karut³**, [? karut] {ağız} *is.* Tahtakurusu. [DS]
- karvamak**, [karvā-mak قروامق] {eAT} {OsT} *gçl. f. [-r]* Yakalamak; tutmak; kavramak.
- kârvan**, [Far. kârvān کاروان] (*kā:rva:n*) {OsT} *is.* Yolcu katarı; kervan.
- kârvankıran**, [Far. kârvān-kırān کاروان قیران] (*kā:rva:nira:n*) {OsT} *is. gök b.* Venüs gezegeni.
- karvanmak**, [karva-n-mak قروانق] {eAT} *dönşl. f. [-ur]* Tutunmak; yapışmak.
- kârvanseray**, [Far. kârvān-serāy کاروانسرای] (*kā:rva:nsera:y*) {OsT} *is.* Kervansaray.
- karvamak**, [karba-mak / karvā-mak] {eT} *gçl. f. [-r]*

- 1.** Ararken bir şeye dokunmak. [DLT] **2.** {eAT} Kavramak; yakalamak. [DK]
- karvanmak**, [karvā-mak > karva-n-mak] {eT} döñşl. f. [-ur] Aranmak. [DLT]
- karvaşmak**, [karvā-mak > karva-ş-mak قروشمق] {eT} işteş. f. [-ur] **1.** Birlikte aramak. [DLT] **2.** {eAT} Tutuşmak; kapişmak; kavraşmak. [DK]
- karvatmak**, [karvā-mak > karva-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Gözüyle görmeden eliyle dokunarak aratmak. [DLT]
- karvı**, [Ar. qarv قرو] {eT} sf. İnce yay gibi. [DLT]
- karvuş**, [eT. kargış] {ağız} is. → kargış. [DS] ☞ **karvuş etmek**, {ağız} İlenmek; beddua etmek. [DS]
- karvuşlamak**, [eT. kargā-mak > kargış-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] → kargamak. [DS]
- karyağdı**, [kar+yağ-dı قارباغدی] {OsT} {ağız} sf. (Kumaş ve at için) üzerinde beyaz benekler bulunan. [DS]
- karye**, [Ar. qarve قريه] {OsT} is. Köy veya küçük kasaba. ☞ **Karyetü'l-ensâr**, {OsT} Medine şehri. || **karyetü'n-neml**, {OsT} Karınca yuvası. || **karyetü'n-nahl**, {OsT} Arı yuvası; kovan.
- karyen**, [kar + yen ?] {ağız} is. Doluya benzer sert kar tanesi. [DS]
- karyeyen**, [kar + ye-mek > kar+yi-y-en] {ağız} is. **1.** Kalın sis tabakası. **2.** Yerde kar varken yağın ve karları eriten yağmur. [DS]
- karyo-**, [Yun. karyon > Fr. caryo-] ön ek. Çekirdek anlamında Yunanca ön ek.
- karyokinez**, [Fr. caryocinèse] is. Çok hücreli canlılarda hücrenin belirli aşamalardan geçtikten sonra bölünerek çoğalması; mitoz.
- karyola**, [İt. carriola (el arabası)] (karyo'la) is. Üzerine yatak serilen tahta veya metal sehpa; yataklık.
- karz**, [Ar. qarız قرض] {OsT} is. **1.** Ödünç verme veya ödünç olarak alma. **2.** Ödünç olarak alınan veya verilen şey; borç. ☞ **karz-ı hasen**, {OsT} Faizsiz olarak verilen borç.
- kârzar**, [Far. kârzâr کارزار] (kâ:rza:r) {OsT} is. Kavga; savaş.
- kârzargâh**, [Far. kârzârgâh کارزارگاه] (kâ:rza:rgâ:h) {OsT} is. Savaş meydanı.
- karzen**, [Ar. qarzen قرضاً] (ka:rzen) {OsT} zf. Ödünç olarak; borç olarak.
- kârzevil**, [Far. kâr + Yun. tsevilla] {ağız} is. Sabana koşulan öküzün başını boyunduruğa bağlamak için zevle denilen çubukların ucuna geçirilen eğri ağaç parçası. [DS]
- karzınaklamak**, [karzınak-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (İnce ince yağın kar için) oradan oraya uçuşmak. [DS]
- kârzivil**, [Far. kâr + Yun. tsevilla] {ağız} is. → kârzevil. [DS]
- kas¹**, [kas / kıs (yans.)] ünl. Köpek kışkırtma ünlemi. ☞ **kas kas**, {ağız} Köpekleri çifletirmeye kışkırtmak için söylenen söz. [DS] || **kas kas gülmek**, {eAT} Kahkaha ile gülmek.
- kas²**, [kas-mak > kas] is. anat. Tellerden oluşan ve kasılıp gevşemek suretiyle vücut ve organ hareketlerini sağlayan organ ve bu organın telse dokusu, (1944). ☞ **kas ağrısı**, Çeşitli sebeplerle kaslarda duyulan ağrı. || **kas bilimi**, biy. Anatominin kaslarla ilgili bölümü. || **kas bölütü**, anat. Omurgalılarda birbirinden ince bir zar ile ayrılan kas bölütleri. || **kas dokusu**, anat. Canlının hareketini sağlayan, kasılıp gevşeyebilen telleri kapsayan hücreler topluluğu. || **kas hücresi**, biy. Kas dokusunu meydana getiren özelleşmiş kasılma yeteneği bulunan hücreler. || **kas içi**, **1.** Bir kasın içinde bulunan. **2.** Bir kasın içine uygulanan. || **kas ipliği**, biy. Kasın kasılmasını sağlayan ince iplikler. || **kas telciği**, biy. Kas dokusunda kas ipliklerinden oluşan mekanizma. || **kas teli**, biy. Çizgili kasta, kas telciklerinden oluşan ve kası meydana getiren farklılaşmış kısımlar. || **kas tutukluğu**, Belirli bir çalışma düzen ve temposuna alıştırılmamış kasların çalıştırılmasından sonra duyulan ağrı ve sızı. || **kas zarı**, Kas telciklerinin etrafını çeviren plazma zarı.
- kas³**, [kās] {eT} is. **1.** Kabuk; ağaç kabuğu; sertlik; katılık. [DLT] [EUTS] **2.** Tepe. [EUTS] **3.** Kaş; değerli taş; süs taşı. [EUTS] **4.** Yada taşı. [EUTS]
- kas⁴**, [Fr. casse] is. Bazı şaraplarda görülün diyastatik veya kimyasal bozunma.
- kas⁵**, [Ar. qaşş قاص] is. anat. Göğüs.
- kas⁶**, [kaz / kaz قاص] {eAT} is. Kaz.
- kas'a** [Ar. qaş'a قاصعه] (kas-a) {OsT} is. Yemek tabağı; çanak.
- kasa¹**, [İt. cassa] is. **1.** Para, kıymetli evrak ve değerli eşyaları korumaya yarayan, çelikten yapılmış özel kilitleme ve şifre düzeni bulunan dolap veya kutu. **2.** Bir ticarethane veya işletmede para ödenen veya tahsil edilen yer. **3.** Kırılacak veya ezilecek cinsten eşyaları taşımak, saklamak vb. amaçla kullanılan, genellikle ahşap veya plastik maddeden yapılmış sandık; ambalaj. **4.** Bu tür sandık içine konulmuş madde. **5.** Kamyon traktör gibi motorlu taşıtlarda yük taşıma amacıyla karosere eklenen kısım. **6.** Kapı ve pencere kanadının takıldığı sabit kısım. {ağız} (aynı) [EG] **7. matb.** Baskıda kullanılan harflerin konulduğu küçük gözlerden meydana gelmiş kutu. **8.** Bazı kumar oyunlarında para toplayan veya dağıtan kişi. **9. spor.** Beden eğitimi ve spor gösterilerinde kullanılan, ayrı ayrı parçalardan meydana gelen ve yüksekliği ayarlanabilen atlama aracı. ☞ **kasa kimin**, {ağız} Kasa gibi; çok sağlam. [EG] ||

kasayı devretmek, *Nöbetle çalışan kasadarlardan veya veznedarlardan, önceki sonra gelene, kasada bulunan para ve para yerine kullanılan kıymetli kâğıtları sayarak teslim etmek; kasada bulunanları sayıp teslim etmek.*

kasâ², [? kasa] {ağız} *is.* Samanın yumuşak olması için ikinci kez sürme işlemi. [DS]

kasâ³, [İt. gassa] *is. dnz.* 1. Halat ucundaki, halatın kendisini kıvrıma suretiyle yapılan halka. 2. Bir halatta meydana getirilen halka. 3. Mahya iplerinde fener takılacak yerler. 4. *ünl. dnz.* Yan yelkenlerin açılması için verilen komut.

kasab, [Ar. kaşab قصاب] {OsT} *is.* 1. Boğumlu ve saplarının içi boş ot; kamış. 2. İnce dokunmuş keten. 3. *anat.* Nefes borusu; bronş. 4. *anat.* Parmak kemikleri. ☞ **kasab-ı Mısri**, {OsT} *Mısırda dokunmuş olan keten bezi.* || **kasabü'l-Hind**, {OsT} *İçerisi dolu Hint kumaş.* || **kasabü's-sabk**, {OsT} *Benzerlerine üstün gelen kimsenin kazandığı ödül.* || **kasabü's-sükker**, {OsT} *bot. Şeker kamışı.*

kasaba¹, [Ar. kaşaba (giriş çıkışı kesilmiş olan) قصبه] {OsT} *is.* 1. Şehirden küçük, köyden büyük, fakat henüz kırsal yaşayışı bırakmamış olan yerleşim birimi; belde. 2. Kuzey Afrika'da hükümdarın sarayının bulunduğu, şehrin tahkim edilmiş yüksek bölümü. 3. Cezayir'de bağımsızlık öncesi Avrupalıların oturduğu mahalleler arasında sıkışıp kalmış Müslüman mahalleleri. 4. *sf.* Kasabaya veya kasabalılara özgü olan.

kasaba², [Ar. kaşaba قصبه] {OsT} *is. anat.* Nefes borusu.

kasabalı, [kasaba-lı] *sf.* Kasabada oturan; kasabaya ait.

kasabat¹, [Ar. kaşaba > kaşabât قصبات] (*kasaba:t*) {OsT} *is.* Kasabalar.

kasabat², [Ar. kaşab > kaşabât قصبات] (*kasaba:t*) {OsT} *is.* Nefes boruları; bronşları. ☞ **kasabätü'r-rie**, *anat.* Akciğerin soluk boruları.

kasabi, [Ar. kaşabî قصبى] (*kasabi:*) {OsT} *is.* Kamışsı; kamışsımsı.

kasabiye, [Ar. kaşabiyye قصبية] {OsT} *is.* Kasaplık ünvanı.

kasabura, [kasa + bur-a ?] {ağız} *is.* → kasaburuk. [DS]

kasaburuk, -ğu [kasa + bur-uk ?] {ağız} *is.* Kunduracıların kullandıkları, kösele delici ucu bizli bir araç. [DS]

kasacı, [kasa-cı] *is.* 1. Kasa yapan ve satan kimse. 2. Bir iş yeri veya kurumda para alıp veren görevli; veznedar; vezneci.

kasadar, [İt. cassa + Far. -dār قصدار] (*kasada:r*) {OsT} *is.* Ticarî işletmelerde para alıp veren kimse; kasiyer.

kasadarlık, [kasadar-lık] *is.* Kasadaların yaptığı iş; kasadar olma durumu.

kasafan, [? kasavan / kasafan] {ağız} *is.* Yalan; palavra. [DS]

kasâ'id, [Ar. kaşide > kaşâ'id قصائد] {OsT} *is.* Kasideler.

kasak, -ğı [kas-mak > kas-ak] {ağız} *is.* 1. Semerin arkasında ağaca çakılı iki ucu kıvrık U biçimindeki kanca. 2. At arabalarının tekerleklerinin iç kısmındaki ince ağaç çubuklar. 3. Kuru ağaç. [DS]

kasalak, -ğı [kas-mak > kas-al-mak > kas-al-ak] *sf.* {ağız} Kendini beğenmiş; kibirli; gururlu; övünge. [DS]

kasalama, [kasa-la-ma] *is.* Kasalı hâle getirmek eylemi; kasa içine yerleştirme.

kasalamak¹, [kasa-la-mak] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] 1. Kasalı hâle getirmek. 2. Kasa içine yerleştirmek; kasaya koymak.

kasalamak², [kas-mak > kas-ala-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Başını sargı veya tülbent ile sarmak. [DS]

kasalan, [kas-mak > kas-al-mak > kas-al-an] {ağız} *sf.* → kasalak. [DS]

kasalanma, [kasa-la-n-ma] *is.* 1. Kasa içine yerleştirilme. 2. Kasalı hâle getirilme. 3. Kas edinme.

kasalanmak, [kasa-la-n-mak] *edil. f.* [-ır] 1. Kasa içine yerleştirilmek. 2. Kasalı hâle getirilmek; kasa sahibi yapılmak. 3. *dönşl. f.* Kasa sahibi olmak; kasa edinmek.

kas'alıs, [Ar. kaş'alıs لیس قصبه] (*kas-ali:s*) {OsT} *is.* Çanak yalayıcı; dalkavuk.

kasalma, [kas-mak > kas-al-mak > kas-al-ma] {ağız} *is.* Kibir; gurur. [DS]

kasalmak, [kas-mak > kas-al-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] Gururlanmak; büyülenmek; övünmek; onurlanmak. [DS]

kasaltı, [kas-al-t-ı] {ağız} *is.* Evde kalabalık yapan gereksiz eşya; karsamba. [DS]

kasaltmak, [kas-al-mak > kas-al-t-mak] *gçl. f.* [-ır] Methetmek; övmek; şişirmek; abartmak.

kasaltu, [kas-mak > kas-al-mak > kas-al-t-mak > kasal-t-u] {ağız} *is.* → kasaltı. [DS]

kasame, [Ar. kaşem > kaşāme قسامه] (*kasa:me*) {OsT} *is. huk.* Katili meçhul bir cinayet mahalli halkından elli kişinin yargıç önünde yemin etmesi.

kasân¹, [kas-mak > kas-an] *is.* 1. Yayların baş tarafının bir karış kadar altına gelen balık sırtına benzer bölüm. 2. Sellerin getirdiği çer çöp. 3. {ağız} Cılız buğday sapı veya ince samanlı cılız buğday. [DS] 4. {ağız} Araba tekerinin inişte kaymasını önlemek için takılan bir nevi fren görevi yapan ağaç gergi. [DS] 5. {ağız} Sürünen şeyin yerde bıraktığı iz. [DS] ☞ **kasân başı**, *Yaylarda kasân ile salın birleştiği noktaya verilen ad; kasân gözü.*

kasanan, [kas-mak > kas-an-mak > kas-an-an] {ağız} *sf.* → kasalak. [DS]

kasanıg, [kaşa-n-mak > kaşan-ıg / kasanıg] {eT} *is.* Sidik. [EUTS]

kasanmak, [kas-mak > kas-ın-mak / kas-an-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kendini beğenmek; övünmek.

kasap, -bı [Ar. kaşb (boğazlamak) > kaşşāb قصاب] {OsT} *is.* 1. Eti yenen hayvanlardan sığır, koyun gibi kesim için ayrılmış olanları kesen kimse. 2. Bu kesilmiş hayvanların etlerini parçalara ayırarak satan kimse. 3. Bu etlerin satıldığı dükkân; kasaphane. 4. *mecaz.* Kan dökücü; cana kıymaktan çekinmeyen kimse; hunhar. ☞ **kasap başı**, *is.* Eskiden İstanbul'da kasap vergisinin toplanması ve kasapların yönetimi işinden sorumlu kimse. || **kasap bıçağı**, Kasabın et kesmekte kullandığı büyük bıçak. || **kasap çırağı**, Kasabın yanında çalışan yardımcı kimse. || **kasap dükkânı**, Kasabın perakende et sattığı iş yeri. || **kasap et derdinde**, koyun can derdinde olmak, (Birbiri ile ilişkili olan kişiler için) herkes kendi çıkarının peşinde olmak. || **kasap havası**, folk. Kasap oyunlarının ezgisi. || **kasap kâğıdı**, Perdah silindiri ile bir yüzü parlatılmış, yağa ve kana dayanıklı kaba kâğıt. || **kasap kancası**, Kasapların etleri asmakta kullandıkları metal çengel. || **kasap merhemi**, Zift, reçine, bal mumu ve zeytin yağı ile hazırlanan bir tür merhem. || **kasap oyunu**, folk. Anadolu ve Trakya'nın pek çok yerinde davul zurna eşliğinde oynanan, daha çok ayak hareketlerine dayanan karşılama türü halk oyunu. || **kasap satırı**, Kasabın et parçalamakta kullandığı satır. || **kasap süngeri**, Çok pis olan şey. || **kasap süngeri ile silinmiş yüz**, Utanmaz kimse; yüzüstü.

kasaphane, [Ar. kaşşāb + Far. -hāne قصابخانه] {OsT} *is.* Kasabın et sattığı yer; kasap dükkânı.

kasaplık, -ğı [kasap-lik] *is.* 1. Kasabın işi; kasabın mesleği. 2. *mecaz.* Acımasız davranan, yok yere kan döken kimsenin niteliği; kan dökücülük; hunharlık. 3. *sf.* (Eti yenen hayvanlar için) et üretimi için beslenen, yetiştirilen; kesim evine gönderilmek üzere ayrılmış olan.

kasar¹, [Ar. kaşr > kaşşār قصار] {OsT} *is.* 1. Pamuğu, kumaşı parlatma işlemi; merserize hâline getirme. {ağız} (aynı) [DS] 2. Kumaşı beyazlatmakta kullanılan kireç kaymağı cinsinden madde. kastar; {ağız} (aynı) [DS] 3. {ağız} Kirli çamaşırları küllü su ile yıkama. [DS] 4. {ağız} İplik ve kumaşı kireç kaymağına yatırma işlemi. [DS] ☞ **kasara yatırmak**, {ağız} 1. (Bez için) beyazlatmak; ağartmak. 2. Kilim, çul, çuval cinsinden şeyleri akarsuda sabunsuz olarak bol su ile yıkamak. [DS] || **kasar olmak**, {ağız} 1. Soğuk almak; üşütmek. 2. Donmak. [DS]

kasar², [? kasar] {ağız} *is.* 1. Harman yerinde kalan taneler. 2. Savrulan tahılın başaklı kısmı. [DS]

kasar³, [? kasar] {ağız} *is.* 1. Manevi güç; moral. 2. Hatır; gönül. [DS]

kasar⁴, [? kasar] {ağız} *sf.* İri. [DS]

kasar⁵, [? kasar] {ağız} *zf.* Kez; kere; defa. [DS]

kasara, [İt. cassero > Ar. kaşara قصره] (kasa'ra) {OsT} *is. dnz.* Gemilerin baş, kıç ve orta taraflarında üst güverteden daha yukarda kalan yarım güverteler.

kasaret, [Ar. kaşâret قصارت] (kasa:ret) {OsT} *is.* Kısa olma; kısalık.

kasarlamak, [kasar-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Pamuk ipliğini veya pamuğu kireç kaymağı ile beyazlatmak; kastarlamak.

kasarlanmak¹, [kas-mak > kas-ar-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* 1. Gururlanmak. 2. Soğukkanlı olmak; dayanmak. [DS]

kasarlanmak², [kasar-la-n-mak] {ağız} *edil. f. [-ır]* Ağartılmak; beyazlatılmak. [DS]

kasarlı, [kasar-lı] {ağız} *sf.* (Bez, iplik için) ağartılmış. [DS]

kasas, [Ar. kışsa > kaşas قصص] {OsT} *is.* 1. Bildirme.

2. Hikâye etme; anlatma. 3. İz sürme. 4. Bir yazı biçimi. 5. Ders alınacak hikâyeler; kıssalar. 6. Olaylar; olgular. ☞ **Kasas Suresi**, {OsT} Kur'an'ın 8. suresi; 88 ayettir, Müslümanlara ders vermek için Musa Peygamberin hayatı ve Firavunla aralarında geçen olaylar anlatılır.

kâsat, [Ar. ke's > kâsât كاسات] (ka:sa:t) {OsT} *is.* İçi dolu kaplar; çanaklar.

kasato, [İt. cassata] (kasa'to) *is.* İtalyan usulü kaymaklı dondurma.

kasatura, [İt. cacciatore / Bulg. kostura (sapsız bıçak)] (kasatu'ra) *is.* Askerlerin palaskaya takarak belde taşıdıkları, gerektiğinde tüfeğin ucuna takarak kullandıkları, düz, kısa kılıç; (tüfeğe takılınca süngü adını alır).

kasavan, [kasavan / kasafan] {ağız} *is.* 1. Yalandan övünme; yalan. 2. *sf.* Kibirli. [DS] ☞ **kasavan atmak**, {ağız} 1. Abartarak konuşmak. 2. Yüksekte atarak konuşmak. [DS]

kasvancı, [kasavan-cı] {ağız} *sf.* Yalancı. [DS]

kasavele, [İt. cassalla ?] (kasave'le) *is. dnz.* Gemilerde yıkanan yelken, tente ve çamaşır gibi şeyleri asıp kurutmak için baş direktten baş tarafa gerilen halat.

kasavet, [Ar. kaşâvet قساوت] (kasa:vet) {OsT} *is.* 1. Sertlik; katılık. 2. Katı yüreklilik; acımasızlık; duygusuzluk; merhametsizlik. 3. Üzüntü; keder; tasa; kaygı; kasvet. ☞ **kasavet çekmek**, {OsT} Üzülmek; tasalanmak; kaygılanmak. || **kasavet etmek**, {OsT} Kuruntu etmek; kaygılanmak; endişelenmek.

kasavetlenme, [kasavet-le-n-me] (*kasa:vetlenme*) *is.*

Bir şeyi kendine üzüntü edinme eylemi; üzülmek.

kasavetlenmek, [kasavet-le-n-mek] (*kasa:vetlenmek*) *dönşl. f. [-ir]* Bir şeyi kendine üzüntü etmek; kederlenmek; üzülmek.

kasavetli, [kasavet-li] (*kasa:vetli*) *sf.* Kasaveti olan; üzüntülü; tasalı; kaygılı.

kasavetsiz, [kasavet-siz] (*kasa:vetsiz*) *sf.* Kasaveti olmayan; üzüntüsüz; tasasız; kaygısız.

kasba, [Ar. *kaşaba* (*giriş ve çıkışı kesilmiş yer*) قصبه] (*OsT*) *is.* **1.** Bir şehrin sarayı; en önemli yapı. **2.** Bir şehrin en yüksek ve müstahkem kısımları. **3.** Kuzey Afrika'da, bir hükümdarın sarayı ve hisarları.

kasbak, -ği [kas+bek > kasbak] (*ağız*) *sf.* **1.** Kabadayı; yiğit; mert; yürekli. **2.** Cömert; eli açık. [DS]

kasbannak, -ği [Ar. *ğasb* > *ğasben* => *kasban-la-k* ?] (*ağız*) *zf.* Zor kullanarak. [DS] ☐ **kasbannak almak**, (*ağız*) *Zorla almak.* [DS]

kasbar, [Erme. *kaspar*] (*ağız*) *sf.* Çok cimri; kazandığını yemeyen. [EG]

kasd, [Ar. *kaşd* قصد] (*OsT*) *is.* → *kast.*

kasdancıktan, [Ar. *kaşten* => *kadan-cık-tan*] (*ağız*) *zf.* Yalancıktan. [DS]

kasden, [Ar. *kaşden* قصدًا] (*ka'sden*) (*OsT*) *zf.* → *kasten.*

kasdî, [Ar. *kaşdî* قصدی] (*kasdi:*) (*OsT*) *sf.* İstiyerek, bile bile yapılan.

kâse, [Far. *kâse* کاسه] (*kâ:se*) (*OsT*) *is.* **1.** Cam, çini, porselen ve topraktan yapılmış dibi derin kap. **2.** Bazı nesnelere çukur olan kısmı. **3.** Baş kemiklerinin beyni kaplayan üst kısmı. **4.** Çiçeğin taç yapraklarının bir kâseyi andıran biçimi. **5.** Yazı sanatında Arap harflerinin alt taraflarındaki boşluklara verilen isim. **6.** (*ağız*) (Kız çocukları için) dişilik organı. [DS] ☐ **kâse-ger**, (*OsT*) *Kâseci.*|| **kâse-i çeşm**, (*OsT*) *anat. Göz çukuru.*|| **kâse-i fağfūr**, (*OsT*) *Çin porseleninden yapılma kadeh.*|| **kâse-i minā**, (*OsT*) *1. Mavi kâse. 2. mecaz. Gök.*|| **kâse-i ser**, (*OsT*) *Kafatası.*|| **kâse-i zānu**, (*OsT*) *anat. Diz kapağı.*

kase, [? *kase*] (*ağız*) *is.* Yağmurdan sonra toprak üzerinde oluşan sert tabaka. [DS]

kâsebaz, [Far. *kâse-bāz* کاسه باز] (*kâ:seba:z*) (*OsT*) *is.* Eskiden tabakları parmaklarının ucunda çevirerek gösteri yapan oyunculara verilen isim.

kâseband, [Far. *kâse-bend* کاسه بند] (*kâ:seband*) (*OsT*) *sf.* **1.** Kırılmış; çatlamış. **2.** Kırık kâse tamircisi.

kasef, [Ar. *kaşef*] (*ağız*) *is.* Pencere kafesi. [DS]

kasefe, [? *kasefe* / *kaysefe*] (*ağız*) *is.* Suda haşlanmış erik ya da kayısı kurusu üzerine eritilmiş yağ dökerek yapılan bir yiyecek. [DS]

kâsek, -ği [Far. *kâsek* کاسك] (*kâ:sek*) (*OsT*) *is.* Küçük kâse.

kasek, -ği [kas-mak > kas-ak] (*ağız*) *is.* Araba tekerleğinin parmaklıklarını çevreleyen çemberi oluşturan yay biçimindeki ağaç parçalarından her biri. [DS]

kâselis, [Far. *kâse-lîs* کاسه ليس] (*kâ:seli:s*) (*OsT*) *sf.* Çanak yalayıcı; yaranmak amacıyla kendinden üstün kimselere aşırı yakınlık gösteren; dalkavuk; yaltaklanan.

kâselisan, [Far. *kâselisân* کاسه ليسان] (*kâ:selisa:n*) (*OsT*) *is.* Çanak yalayıcılar; dalkavuklar.

kâselisane, [Far. *kâselisâne* کاسه ليسانه] (*kâ:selisa:ne*) *is.* Dalkavukça.

kasem, [Ar. *kaşem* قسم] (*OsT*) *is.* **1.** Yemin; ant; şeref üzerine söz verme. **2.** Allah'ın adı veya sıfatlarından biri anılarak yapılan ve mutlak surette yapılması gerekli olan, aksi hâlde Allah'a karşı sorumluluk duyulan söz verme. ☐ **kasem bi'llāh**, (*OsT*) *Allah adına edilen yemin.*|| **kasem etmek**, (*OsT*) *Yemin etmek.*

kâsen, [? *kâsen*] (*ağız*) *is.* Hamur teknesi. [DS]

kaser, [? *kaser* / *kasar*] (*ağız*) *is.* Hatır gönül. [DS]

kaserlemek, [kasar-la-mak] (*ağız*) *is.* → *kasarlamak.* [DS]

kaset, [İt. *cassetta* > Fr. *cassette*] *is.* **1.** Kutucuk. **2.** İçinde görüntü ve ses kaydı yapılmış manyetik şerit bulunan küçük kutu.

kasetçalar, [kaset+çal-ar] *is.* Önceden kaydı yapılmış sesleri tekrar dinlemeyi sağlayan elektronik araç.

kasetçi, [kaset-çi] *is.* Kaset satan kimse.

kasetçilik, -ği [kaset-çi-lik] *is.* Kasetçinin yaptığı iş.

kaşga, [kas-ga] (*ağız*) *is.* Çekirge. [DS]

kaşgavar, [kas+kavur ?] (*ağız*) *is.* Tandır dibine konulan düz taş. [EG]

kaşgı, [kas-mak > kas-gı] (*ağız*) *is.* **1.** Sıkmak için bele veya başa takılan kemer. **2.** Kemerin pantolon ve etek üzerinde düzgün durmasını sağlayan ince şeritler. **3.** Bir şeyi kasmak ve germek için kullanılan tahta vb. şeyler. **4.** Ağaca, direğe ve duvara yandan yapılan destek. **5.** Ağaçtan yapılan ev bölmesi. [DS]

kaşgır, [kas-gır] (*ağız*) *is.* Çoban köpeği. [EG]

kaşguk, [kas-guk / kaz-guk] (*eT*) *is.* Kazık; direk. [Gabain]

kaşgur, [? *kaşgur*] (*ağız*) *is.* Yenilebilen yaban pancarı. [DS]

kaşgaç, -cı [kıs-mak / kas-mak > kas-gaç] (*ağız*) *is.* Maşa. [DS]

kası, [kası] *is.* **1.** (*eT*) Ağaçtan yapılan ağıl. [DLT] **2.** (*ağız*) Kümes hayvanlarını besleyip yağlandırmak için ayrılan yer. [DS]

kasıbağ, [kas-mak > kas-ı+bağ-(ı)] {ağız} *is.* Kadın başlığı. [DS]

kasıd, [Ar. kaşid > kâşid قاصد] (*ka:sıd*) {OsT} *sf.* 1. Bir şey yapmayı aklına koymuş olan; kast eden; tasarlayan. 2. *is.* Mektup veya haber götüren kimse; haberci.

kasıg, [*kas-mak (ürpermek) > kası-mak > kası-ğ] {eT} *is.* 1. Kasık. [EUTS] 2. Ağzın içi; avurt. [DLT]

kasıglamak, [kasıg-lâ-mak] (*kasıgla:mak*) {eT} *gçl. f.* [-r] 1. İtelemek; itmek. [DLT] 2. Avurda vurmak. [DLT]

kâsıf, [? kâsıf / kâsıf] (*ka:sıf*) {ağız} *is.* Yoksul; fakir. [DS]

kasıf, [Ar. kâşif قاصف] (*ka:sıf*) {OsT} *sf.* Çok gürleyen; gürleyici.

kasık¹, [kâs > kas-ık] {eT} *is.* Kabuk. [EUTS][Gabain]

kasık², -ğ [*kas-mak (ürpermek) > kası-mak > kası-ğ > kasuğ > kasuk (*kabuk; tulum*)] *is.* 1. anat. Vücudun, uyluk kemikleri ile karın arasında kalan bölümü. 2. {ağız} Yünden örülmüş, peştamal üzerine bele sarılan iki cm. eninde kuşak; kasık bağı. [DS] ☞ **kasık bağı**, *Kasık bağı yapan veya satan kimse.* || **kasık bağı**, *Kasık fitiğinin çıkmasını önleyen veya fitiği içeride tutmaya yarayan özel bağ.* || **kasıt biti**, *zool. Kasık çevresinde ve üreme organları kenarlarındaki kıllarda yerleşen küçük bir tür kene, (Phthirus pubis).* || **kasık çatlağı**, *Kasıkta meydana gelen fitik.* || **kasık mancası**, {OsT} *Beraber yatılacak kadın.* || **kasık otu**, 1. *Karanfülgillerden, saz biçiminde ince saplı, güzel çiçekli, kasık yaralanmalarında tedavi edici olarak kullanılan bir otsu bitki, (Herniaria hirsuta / glabra).* 2. *Gülgillerden, salkımlı hâlinde sarı çiçekli, pıtrak dikenli meyveleri olan rizomlu çok yıllık otsu bitki; koyun otu, (Agrimonia eupatoria).* || **kasık taşı**, {OsT} *Kasıkta çıkan çibân.* || **kasık yarığı**, {OsT} *Fitik.* || **kasık yarılma**, {ağız} *Fitik olma.* [DS]

kasık³, -ğ [eT. kas-ık / kas-uk] {ağız} *is.* Tas; bardak.

kasıklamak, [kas-ık-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] *Bıçaklamak.* [DS]

kasıl¹, [kas-ıl] *sf.* Kasla ilgili olan; kasa ait; adalî. ☞ **kasıl duyumlar**, *biy. Kasların istemli kasılmasıyla meydana gelen ve hareketin düzenlenmesine yardımcı olan duyumlar.* || **kasıl sarsılma**, *Kaslarla ilgili titreşim.*

kasıl², [Ar. kaşıl قصبیل] {ağız} *is.* 1. Başak tutmamış arpa, buğday vb. tahıllar; hasıl. 2. Ev önünde sebze ekmek için ayrılan arsa. 3. İpek böceğinin son uykusu. [DS]

kasılğan, [kas-ıl-gan] *sf.* Kasılma özelliği olan; kasılabilir.

kasılğanlık, [kas-ıl-gan-lık] *is.* 1. Kasılğan olma özelliği; kasılabilme yeteneği. 2. Bir uyarmanın etkisi ile canlı maddenin hacmi değişmeden şekil değiştirebilme özelliği.

kasılış, [kas-ıl-ış] *is.* Kasılma eylemi veya biçimi.

kasılma, [kas-ıl-ma] *is.* 1. Kasılmak eylemi; büzülme; tekâlüs. 2. *biy.* Sinirsel ve ruhsal bir irkilmeye bağlı kas çekilmesi. 3. *biy.* Bir kasın veya kas telinin görev sırasında boyunun kısalması.

kasılmak, [kas-mak > kas-ıl-mak] *edil. f.* [-ır] 1. Kasmak işi yapılmak; daraltılmak. 2. *mecaz.* Kendini olduğundan büyük göstermeye çalışmak; büyülenmek; kurunlanmak; gururlanmak. 3. *dönşl.* Büzülüp çekilmek; tekâlüs etmek.

kasım¹, [kas-mak > kas-ım] *is.* Kasılma durumu; gururlanma; büyülenme. ☞ **kasım kasım kasılmak**, *Çok büyülenmek; gururlanmak; davranışları ile gururunu belli etmeye çalışmak.*

kasım², [Ar. kısmet > kâsım قاسم] (*ka:sım*) {OsT} *is.* 1. *mat.* Kısımlara ayıran; taksim eden; bölen. 2. Yılın on birinci ayı; teşrin-i sani; ikinci teşrin. 3. 8 Kasım'da başlayan ve 6 Mayıs'a kadar süren kış dönemi. ☞ **kâsımü'r-rızk**, {OsT} *Rızkları dağıtan; Allah.*

kasım³, [Ar. kâsım قسم] {OsT} *sf.* İnce; çabuk kırılabilen.

kasım⁴, [Ar. kâşım قاصم] (*ka:sım*) {OsT} *sf.* Kırıcı; ezici; ufaltıcı.

kasıma, [Ar. kâşım > kâşıma قاسمه] (*ka:sıma*) {OsT} *sf. mat.* İki terimi birbirinden ayıran; diskriminant.

kasımpatı, [kasım+pat-ı] *is. bot.* Birleşikgillerden, sonbahardan kışa kadar çiçekler açan, dip kısımları odunsu çok yıllık iki türün melezlenmesi ile elde edilmiş, pek çok renkte çiçekleri bulunan süs bitkisi; krizantem, (*Chrysantemum*).

kasımsı, [kas-ımsı] *sf.* Kasa benzer; kas yapısında olup onun gibi kasılabilen; fibromiyom.

kasın, [kas-mak > kas-ın] {ağız} *is.* Selin getirdiği kum, çöp, birikinti, mil. [DS]

kasınç, -cı [kas-ın-ç] *is. tıp.* Kasların büzülmesinden doğan ağırlı kasınma; kramp.

kasınçığ, [*kasın-mak > kasın-çığ] {eT} *sf.* Korkulu; korkunç. [EUTS][Gabain]

kasınma, [kas-ın-ma] *is.* Kas tellerinde bir bozukluk olmadığı hâlde bir veya birçok kasın istemsiz olarak uzun süre kasılı kalması; teşennüp.

kasınmak, [kas-ın-mak] *dönşl. f.* [-ır] 1. (Kaslar için) uzun süre kasılı kalmak; kasılı durmak; kasılıp kalmak. 2. *mecaz.* Büyüklenmek; kendini beğenmek; gururlanmak.

kasıntı, [kas-mak > kas-ın-tı] *is.* 1. Küçük küçük kasmak eylemi. 2. Kısaltmak veya daraltmak için yapılan dikiş. 3. *mecaz.* Büyüklük taslama; gururlanma. 4. *sf. mecaz.* (Kişi için) davranışlarıyla büyülenme ve gururlanma durumunu belli eden.

kasıntılı, [kas-ın-tı-lı] *sf.* 1. (Nesneler için) kasıntısı olan; kasıntı yapılmış olan. 2. *mecaz.* Gurur sahibi; kibirli; büyüklük taslayan.

kasıntısız, [kas-ın-tı-sız] *sf.* 1. (Nesneler için) kasıntı olmayan; kasıntı yapılmamış olan. 2. *mecaz.* Gurursuz; kibirlenmeyen; büyüklük taslamayan; alçak gönüllü.

kasır¹, [Ar. kâşır قاصر] (*ka:sır*) {*OsT*} *sf.* Zorla işleyen.

kasır², [Ar. kâşr قصر] {*OsT*} *is.* → kasr¹.

kasır³, [Ar. kuşur > kâşır قاصر] (*ka:sır*) {*OsT*} 1. Kısa; eksik. 2. Kusurlu. 3. Kısa kesme; kısaltma. 4. Eksiklik; noksanlık. 5. *ed.* Bir sözün gereğinden fazla kısaltılması. 6. *ed.* Mısra veya beyitte vezin gereği olarak kelimenin kısaltılması. ☞ **kasr-ı basar**, {*OsT*} *Uzağı iyi görememe; miyopluk.* || **kasr-ı hakikî**, {*OsT*} *Kelimenin aslında kısa söyleniyor olması.* || **kasr-ı izâfî**, {*OsT*} *Kelimenin bazı sebeplere bağlı olarak kısaltılması.* || **kasr-ı vaz'î**, {*OsT*} *Kelimenin kullanım şekline göre kısa okunması.* || **kasr-ı zevkî**, {*OsT*} *Kelimenin edebî zevke uygun olarak kısaltılması.*

kasır⁴, [Ar. kuşur > kaşr قصر] {*OsT*} *is.* → kasr².

kasır⁵, -rı [Ar. kaşr قصر] {*OsT*} *is.* → kasr³.

kasır⁶, [kasır] {*ağız*} *is.* Avlu içine ekilen sebze ve ekin. [DS]

kasıracak, -ğı [kas (*yans.*) > kas-ır-ak] {*ağız*} *is.* Balgam. [DS]

kasırğa, [eT. kasırkū / kasırğa / kasırğa] *is.* 1. Rüzgâr hızının saatte 120 km'yi aştığı şiddetli fırtına. 2. *mecaz.* Duyguların, tutkuların patlak verdiği şiddetli heyecan; büyük sarsıntı. ☞ **kasırğa gibi**, *Bir denbire ve şiddetli olarak.*

kasırgamak, [kas-ır-ga-mak] *gçl. f.* [-r] [-g(t)-yor] Esirgemek; vermekten çekinmek.

kasırku, [*kas-mak > *kas-ır-mak > kas-ır-kū] (*kasırku:*) {*eT*} *is.* Kasırğa. [DLT]

kasıtarı, [? kasıtarı] {*ağız*} *is.* Boncuk veya altın kolye. [DS]

kasırtı, [kas-mak > kas-ır-t-ı] {*ağız*} *is.* Gürültü. [DS]

kasıt, -stı [Ar. kaşd قصد] *is.* 1. Bir şey yaparken erişilmek istenen sonuç; amaç; hedef. 2. Bir işe bile rek girişme. 3. *gnşl.* Bir kimseyi yaralamak, öldürmek veya zarar vermek isteği ile yapılan girişim; kötü niyet. 4. *huk.* Failin bir suçu işlemek için harekete geçtiği zaman, bu hareketin sonucunu kanunun suç saydığı bilerek, bu sonucu istemesi durumu; yasanın suç saydığı bir eylemi bilerek yapma iradesi. 5. Bir kimseye saldırma. ☞ **kasıt olmak**, *Birine karşı kötü niyet beslemek; kötülük etmek; zarar verme isteği taşımak.*

kasıtlı, [kasıt-lı] *sf.* 1. Bir amaca dayanan; önceden tasarlanmış; isteyerek ve bilerek yapılan; maksatlı. 2. *zf.* Bilerek ve isteyerek.

kasıtmak, [kas-ıt-mak / kas+ét-mek] {*ağız*} *gçsz. f.* [-ır] Söylenilen sözü işitmek; işitmezlikten gelmek. [DS]

kasıtsız, [kasıt-sız] *sf.* İsteyerek ve bilerek yapılmayan; belli bir niyetle olmayan; maksatsız.

kasıttan, [Ar. an-kaşdin] {*ağız*} *is.* Yalan yere; şakadan. [DS]

kâsi, [? kâsi] {*ağız*} *is.* 1. Çamaşır. 2. Kadınların çamaşır yıkarken giydikleri giysi. [DS]

kasî, [Ar. kaşvet > kâsî قاسی/قاسیه] (*ka:si:*) {*OsT*} *sf.* Duygusuz; hissiz.

kâsib, [Ar. kâsib كاسب] (*kâ:sib*) {*OsT*} *sf.* 1. Geçimini sağlamak için çalışan; çalışıp kazanan. 2. Ticaretle geçinen.

kâsid, [Ar. kesād > kâsid كاسد] (*kâ:sid*) {*OsT*} *sf.* Sürümsüz; geçmez; aranmaz.

kasid¹, [Ar. kaşd > kâşid قاصد] (*ka:sid*) {*OsT*} *sf.* 1. Tasarlayan; kaseden. 2. *is.* Postacı; ulak; haberci.

kasid², [Ar. kaşid قصيد] (*kasi:d*) {*OsT*} *is.* Kaside.

kasidan, [Ar. kâşidān قاصدان] (*ka:sida:n*) {*OsT*} *is.* 1. Tasarlayıcılar; kastedenler. 2. Postacılar; ulaklar.

kaside¹, [Ar. kaşd > kaşid > kaşide قصيده] {*OsT*} *is.*

ed. On beş ile yüz beyitten oluşan tek kafiye düzeninde, genellikle büyükleri övmek amacıyla yazılmış manzume. ☞ **kaside-gû**, {*OsT*} *Kaside yazan; kaside söyleyen.* || **kaside-gûyî**, {*OsT*} *Kaside söyleyicilik.* || **kaside-i sulhiye**, {*OsT*} *Padişahın emri ile yapılan barışı konu alan kaside.* || **kaside-i süriye**, {*OsT*} *Düğün ve eğlence törenlerini tasvir eden kaside.* || **kaside-i tebrikiyye**, {*OsT*} *Bir devlet büyüğünü atanma, yükselme gibi durumlarda tebrik etmek için yazılan kaside.* || **kaside-perdâz**, {*OsT*} *Kaside düzenleyen.* || **kaside-perdâzân**, {*OsT*} *Kaside yazarlar.* || **kaside-perdâzî**, {*OsT*} *Kaside yazıcılığı.* || **kaside-serâ**, {*OsT*} *Kaside yazan.* || **kaside-serâyân**, {*OsT*} *Kaside söyleyenler; yazarlar.*

kaside², [? kaside / kasıtarı] {*ağız*} *is.* Boncuk; altın kolye. [DS]

kasideci, [kaside-ci] *is.* Kaside yazmayı kendisine iş edinmiş olan kişine.

kasil, [Ar. kaşil قاصيل] (*kasi:l*) {*OsT*} *is.* 1. Hayvanlara yedirmek için zamanından önce biçilen yeşil ekin veya ot. 2. {*ağız*} Sararmaya başlamış arpa başağı. [DS] 3. {*ağız*} Arpa yarması. [DS]

kâsir¹, [Ar. kesîr > kâşir كاشر] (*kâ:sir*) {*OsT*} *sf.* Çok olan.

kâsir², [Ar. kâsir كاسر] (*kâ:sir*) {*OsT*} *sf.* Kıran; kırıcı; parçalayan; bozan; bozucu. ☞ **kâsirü'l-esnām**, {*OsT*} *Putları kıran; put kırıcı; Hz. İbrahim.* || **kâsirü'l-hacer**, {*OsT*} *bot. Kaya koruğu veya dam koruğu denen ılıman iklimlerde yetişen bitki.*

kasîr, [Ar. kaşr > kaşir قصير] (*kasi:r*) {*OsT*} *sf.* Kısa. ☞ **kasîrü'l-akl**, {*OsT*} *Düşünme yeteneği gelişme-*

miş; akli kısa. || **kasîrû'l-basar**, {OsT} Uzağı iyi göremeyen; miyop. || **kasîrû'l-himme**, {OsT} Gayretsiz; çabasız. || **kasîrû'l-inân**, {OsT} 1. Boynu kısa at. 2. Pinti, hasis kimse. || **kasîrû'l-kame**, {OsT} Kısa boylu. || **kasîru'n-neseb**, {OsT} Babası kötü ün kazanmış olduğu için soyunu saymaktan çekinen. || **kasîru'r-re's**, {OsT} Kısa kafalı; brakisefal.

kasirane, [Ar. kaşîr + Far. -âne قصيرانه] (*kasi:ra:ne*) {OsT} zf. Alçak gönüllülükle.

kasire, [Ar. kaşîre قصيره] (*kasi:re*) {OsT} sf. (Kadın için) eve kapatılmış, dışarıya çıkarılmayan.

kasîs, [Fr. casser (*kırmak*) > casis] is. 1. Bir inişle bir çıkışın ara kesitinde, suyun akması için yola dik olarak açılan ark. 2. Kara yolu üzerinde bulunan çukurlar.

kasîyer, [İk. cassiere] (*kasi'yer*) is. Kasada oturarak para alan görevli; veznedar.

kask, [Far. casque] is. 1. Başlık; miğfer. 2. Baş çarpma, düşme ve başka darbelere karşı korumak için dışı sert bir maddeden yapılmış başlık.

kaskal, [? kaskal] {ağız} is. Eski ayakkabı. [DS]

kaskalak, -ğî [kas-ık-mak > kasık-al-mak > kaskalak] {ağız} sf. Kendini beğenmiş, çevresine caka satan; övünen. [DS]

kaskalamak, [kaska-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Dürtmek. [DS]

kaskam, [kaska-m] {ağız} is. Ekime elverişli olmayan sert, taşlı toprak. [DS]

kaskamıt, -dı [ka(s)+ka/mıt] {ağız} sf. (Çocuk için) vücudu biçimsiz, çok kısa ve şişman ya da çok ince uzun olan. [DS]

kaskar, [? kaskar] {ağız} is. Olmaya yüz tutmuş meyve. [DS]

kaskara¹, [? kaskara] {ağız} is. Saksığan. [DS]

kaskara², [ka(s)+ka/ra] (*ka'skara*) {ağız} sf. → kap-kara. [DS]

kaskas, [kas+kas] {ağız} is. Kahkaha. [DS]

kaskat, [Fr. cascade] is. fiz. 1. Çok yüksek enerjili kozmik ışınların geçişi yüzünden gittikçe artan bir şekilde meydana gelen parçacık yörüngelerinin demeti. 2. Bir zincirde art arda yerleştirilmiş yükseleçler ya da filtreler bütünü.

kaskatı, [ka(s)+ka/tı] (*ka'skatı*) sf. pekşt. 1. Çok katı; iyice katı. 2. mecaz. Acımasız ve hoşgörüsüz. ☞ **kaskatı kesilmek**, *Aşırı heyecan verici durumlar karşısında hareket edemeyecek, konuşamayacak duruma gelmek; dorup kalmak.*

kaskavar, [kas+kavar ?] {ağız} is. Tandırım dibine konulan taş. [DS]

kasken, [? kasken] {ağız} is. Yeni doğum yapmış kadın; loğusa. [DS]

kaskesti, [kas-(mak)+kes-ti] {ağız} is. Baş ağrıyan kimsenin alınına bağladığı bağ. [DS]

kasket, [Fr. casquette (*miğfercik*)] is. Deri, kumaş veya sentetik maddeden yapılmış, önü siperli ve oldukça yassı erkek başlığı; şapka. ☞ **kasket siperi**, *Şapkanın önüne takılan ve gözü güneşten koruyan yarım ay biçimindeki çıkıntı.*

kasketçi, [kasket-çi] is. Kasket yapan veya satan kimse.

kasketli, [kasket-li] sf. Başında kasket bulunan; kasket giymiş olan.

kaskı, [kas-mak > kas-kı] {ağız} is. 1. Fren. 2. Bir şeyi sıkın çember. 3. Pantolon askısı. 4. Öküz yularında burukluk ile tepeliği bağlayan kayış. [DS]

kaskır, [kas (*yans.*) > kas-kır] {ağız} is. İri çoban köpeği. [DS]

kasko, [İt. cascare (*düşmek*) > casco (*yere düşmek*)] (*ka'sko*) is. Taşıtların uğrayacakları kazadan doğacak zararların karşılanması amacıyla kurulan sigorta.

kaskuk, [kaz-mak > kas-(ı)k-uk] {eT} is. Kazık. [EUTS]

kaskuruk, -ğu [kas-kur-uk] {ağız} is. Bir çeşit yaban pancarı. [DS]

kasla, [kas-la] {ağız} is. Yalan. [DS]

kaslambaç, -cı [kar-la-ma+aş] {ağız} is. → karlambaç. [DS]

kaslanakaba, [kas-la-n+kaba] {ağız} is. Takla atılarak oynanan bir oyun. [DS]

kaslek, -ği [Ar. kaşd => kas-le-k] {ağız} zf. Bilerek; isteyerek; özel olarak; özellikle. [DS]

kaslı, [kas-lı] sf. Kasları olan; kasları gelişmiş olan; adaleli.

kasm, [Ar. kaşm قسم] {OsT} is. 1. Bölme; taksim etme. 2. huk. Eski hukuka göre, birden çok kadınla evli bir erkeğin, eşlerine karşı eşit davranma yükümlülüğü.

kasma¹, [kas-ma] is. Kısaltmak, germek ve kasmak eylemi.

kasma², [kas-ma] {ağız} is. Yeni doğduğunda meme emmeyen bebek. [DS]

kasmak¹, [kas-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kazmak. [EUTS]

kasmak², [kas-mak] gçl. f. [-ar] 1. Bir ip veya halat gibi nesnelere boşluklarını gidermek amacıyla çekmek; asılarak germek; kısaltmak. {ağız} (*aynı*) [DS] 2. (Elbise ve benzer şeyler için) enini daraltmak; boyunu kısaltmak; kısaltmak. {ağız} (*aynı*) [DS] 3. (Beden ve bedeninin bir bölümü için) kasları güçlü bir biçimde gererek bedeni gergin bir duruma getirmek. 4. (Harçlık, ödenek vb. için) eksiltmek; azaltmak; kısmak. 5. mecaz. Baskı altında tutmak. 6. (At için) yönlendirmek maksadıyla dizginleri çekmek. 7. gçsz. f. (Elbise vb. için) bedeni rahatsız edecek biçimde çekmek. ☞ **kasıp kavurmak**, 1. *Baskı yoluyla bir topluluğu ezmek. 2. (Doğa olayları için) büyük zarara, yıkıma uğratmak.*

kasmak³, [kas-mak] {ağız} gçl. f. [-ar] Kandırmak; aldatmak. [DS]

kasmak⁴, -ği [kas-mak > kas(ı)n-ak] {ağız} is. → kasnak². [DS]

kasmuk¹, -ğu [kas (yans.) > kas-muk] {ağız} is. Balgam. [DS]

kasmuk², -ğu [eT. kas-mak (kazmak, kazımak) > kas-muk] {ağız} is. Çam ağacının kabuk altındaki öz sulu, yenilebilir, tatlı iç zarı. [DS]

kasmuklanmak, [kasmuk-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] (Süt, yemek vb. için) donduğunda üzerini yağlı kabuk bağlamak. [DS]

kasna, [? kasna] {ağız} is. dnz. Lüfere benzer, sert pullu ve büyük tatlı su balığı. [DS]

kasnak¹, -ğı [kas-mak > kas-ın-mak > kas(ı)n-ak] is.

1. Geniş çember. 2. Elek, kalbur gibi tel gerili şeylerin takılı olduğu tahta çember. 3. Üzerine nakış yapılacak kumaşın takıldığı iç içe geçirilmiş enlice tahta çember. 4. Bir sütunun gövdesini meydana getiren silindirsı taşların her biri. 5. spor. Yağlı güreşte giyilen kispetin uçurluk çevresine verilen ad. 6. {ağız} Koyun ve keçilerin boynuna geçirilen çan takılmış tahta çember. [DS] 7. {ağız} Başa takılan çember. [DS] 8. {ağız} Yakacak olarak kullanılan hayvan pisliğine biçim vermekte kullanılan kalıp; bu kalıpla şekil verilmiş tezek. [DS] ☞ **kasnak meşesi**, bot. Kayıngillerden 5-30 m kadar boylanabilen, yapraklarının alt yüzeyinde yıldız şeklinde tüyler bulunan Afyon, Isparta, Konya ve Kütahya dolaylarında doğal olarak yetişen bölgeye özgü bir meşe türü, (*Quercus vulcanica*).

kasnak², -ğı [kas(ı)n-ak] {ağız} is. 1. Birbirine geçmiş tahta kalaslardan yapılmış köy evi; oda. 2. Ev çatısı. [DS]

kasnak³, -ğı [kas(ı)n-ak] {ağız} is. folk. Bergama yöresinde, davul, zilli maşa, zurna vb. çalgılar eşliğinde oynanan bir halk oyunu. [DS]

kasnakçı, [kasnak-çı] is. Kasnak yapan ve satan kimse.

kasnaklama, [kasnak-la-ma] is. 1. Kasnaklamak eylemi. 2. Bir cismi kasnakla kuşatma, kasnağa alma.

kasnaklamak, [kasnak-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]

1. Bir cismi kasnak içine almak; kasnakla kuşatmak. 2. (Kişi veya nesnelere için) kollarını dolayarak kucaklamak. 3. inş. Kirişleri döşeme çeliği ile birleştirmek.

kasnaklı, [kasnak-lı] sf. 1. Kasnağı olan; kasnak takılmış olan. 2. {ağız} Büyük bir uçurtma. [DS]

kasnamak, [*kas-mak / *kası-mak > kasın > kas(ı)n-ā-mak] {eT} gçsz. f. [-r] Çeneleri birbirine vurarak titretmek; zırcıncılamak [DLT]

kasnaşmak, [kasnā-mak > kasna-ş-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Titretmek; titreşmek. [Clauson]

kasnatmak, [kasnā-mak > kasna-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Titretmek. [DLT]

kasnı, [kas-(ı)n-a-mak (titremek) > kas-nı] قاصنی is.

1. Eskiden halk hekimliğinde spazmlara karşı ilaç olarak kullanılan, maydanozgillerden bazı bitkilerden elde edilen zambak sakızı. 2. {eAT} {OsT} Baldıran zambakı. 3. {ağız} Büyük, parçalı yapraklı, kendine özgü kokusu bulunan, sarı çiçekli, gövdesi soyularak yenen, çok yıllık otsu bir bitki, (*Ferula szowitsiana*). [DS]

kaspal, [Ar. kaştal قسطل [Tietze]] {ağız} is. Çeşme. [DS]

kaspanak, -ğı [Ar. gāşb > gāşben => kaspan-ak / kaspen-ek] {ağız} zf. Zorla. [DS]

kaspancası, [kaz+manca-s-ı ?] {ağız} is. Labadaya benzeyen bir ot. [DS]

kaspar, [? kaspar] {ağız} sf. (Hayvan için) bir gözünün siyahı az olan; ak gözlü. [DS]

kaspenek, -ği [Ar. gāşb > gāşben => kaspan-ak / kaspen-ek] {ağız} zf. → kaspanak. [DS]

kasput, [Yun. aspita] {ağız} is. Kağnı tekeri. [DS]

kasr¹, [Ar. kaşr قسر] {OsT} is. Birine istemediği bir işi zorla yaptırma; zorlama.

kasr², [Ar. kaşr قسر] {OsT} is. 1. Kısaltma; kısa kesme. 2. Azaltma; eksiltme. 3. ed. Sözüün çok kısaltılması. 4. Aruzda tefilenin son harfinin düşürülmesi. ☞ **kasr-ı basar**, {OsT} Kısa görüşlülük. || **kasr-ı ye'd**, {OsT} El çekme. || **kasr-ı'l-basar**, {OsT} tıp. Uzağı görememe; miyopluk. || **kasr-ı hakikî**, ed. Kelimenin okunuşta kısa oluşu. || **kasr-ı izâfî**, {OsT} Kelimenin görece kısa okunması. || **kasr-ı vaz'î**, {OsT} Kelimenin kullanımına göre kısa okunması. || **kasr-ı zevkî**, {OsT} ed. Kelimenin edebî zevk gereğince kısa okunması. || **kasr-ı'l-akl**, {OsT} Akli kısa; akli ermez.

kasr³, [Ar. kuşür > kaşr قسر] {OsT} is. Köşk; saray.

☞ **kasr-ı cennet**, {OsT} Cennet köşkü. || **kasr-ı Sâdâbâd**, {OsT} Sadabat köşkü.

kasren, [Ar. kaşren قسراً] (ka'sren) {OsT} zf. Zorla, zorlayarak.

kasretmek, [Ar. kaşr + T. et-mek قصر ايتمك] {OsT} gçl. f. [-e(d)-er] 1. Kısaltmak; indirmek; küçültmek. 2. huk. kanunlara uygun olarak iptal etmek.

kasrî, [Ar. kaşrî / kaşriyye قسريه / قسريه] (kasri:) {OsT} sf. Zorla ilgili; zora dayanan; zorla yapılan.

kasriye, [Ar. kaşr > kaşriyye قسريه] {OsT} is. ed. Divan edebiyatında, devlet büyüklerinin yeni bir saray veya köşk yaptırması üzerine söylenen kaside.

kasriyet, [Ar. kaşriyye قسريت] {OsT} is. Zorlama hâli.

kassab, [Ar. kaşşâb قصاب] (kassa:b) {OsT} is. Kasap.

kassabhane, [Ar. *kaşşāb* + Far. *ḥāne* قصابخانه] (*kas-sa:bha:ne*) {OsT} is. Kasap dükkânı

kassabiye, [Ar. *kaşşābiyye* قصابيه] (*kassa:biye*) {OsT} is. Kasaba verilen kesim ücreti; kasap parası.

kassak¹, -ğ- [koç-sa-mak > koç-sa-k] {ağız} sf. (Koyun için) koç isteyen. [DS]

kassak², -ğ- [? kassak] {ağız} is. Başkan. [DS]

kassam, [Ar. *kısmet* > *kaşsām* قسام] (*kassa:m*) {OsT} is. **1.** Bölüm bölüm ayırıp veren kimse. **2.** huk. İmparatorluk döneminde, ölen bir kimsenin terekesini, şeriat kurallarına göre mirasçılara paylaştıran kimse.

kassamiye, [Ar. *kaşsāmiyye* قساميه] (*kassa:miye*) {OsT} is. Kassamlık.

kassamlık, -ğ- [kassam-lık] (*kassa:mlık*) {OsT} is. **1.** Kassamın yaptığı iş. **2.** Kassamın oturduğu yer.

kassar, [Ar. *kaşşeret* > *kaşşār* قصار] (*kassa:r*) {OsT} is.

1. Yıkayıcı; leke çıkarıcı; leke temizleyici; kastar. **2.** (Halı vb. şeyler için) çırpıcı; dövücü; silkeleyici.

kassas, [Ar. *kaşşāş* قصاص] (*kassa:s*) {OsT} sf. Hikâye söyleyen; masal anlatan.

kassı, [kas-sı] sf. **1.** Kas gibi olan; kasa benzeyen; kas görünüşünde olan. **2.** Kas yapısında olup onun gibi kasılabilen. ☞ **kassı arterler**, anat. *Atardamarlar*.|| **kassı epitel**, anat. *Ter, tükürük, gözyaşı ve meme bezleri etrafında bulunan, salgı hücreleri salgı ile dolduğunda kasılarak hücrelerin salgısını lümen boşaltan özelleşmiş epitel hücreleri*.

kassız, [kas-sız] sf. Kasları gelişmemiş olan; adalesiz.

kassî, [Ar. *kaşş* > *kaşşî* قصى] (*kassi:*) {OsT} sf. Göğüsle ilgili.

kâst, [Far. *kāsten* (eksilmek) > *kāst* کاست] (*ka:st*) {OsT} is. Eksik; kusur; noksan.

kast, [Port. *caste* (sınıf)] is. **1.** sosy. Ayrıcalıklar bakımından kesin sınırları çizilerek yukarıdan aşağı doğru sıralanmış kalıtımsal ve içten evli toplumsal sınıflar düzeni. **2.** Bir devlet içinde kendine özel yargı ve töreleriyle diğer vatandaşlardan ayrı yaşamakta direnen grup. **3.** biy. Arılar gibi toplu yaşayan böceklerde, yapısı farklı, toplumda beslenme, bakım veya savunma gibi çeşitli görevler üstlenen, eşeysiz yetişkin birey.

kastal¹, [Ar. *kaştāl* قسطال] (*kasta:l*) {OsT} is. Şeker tozu.

kastal², [Ar. *kaştāl* قسطال [Tietze]] {ağız} is. Çeşme. [DS]

kastanyet, [İsp. *castañeta* (kestane) > Fr. *castagnette*] is. Parmaklara takılıp avuç içine alınmak suretiyle çalınan, fil dişi veya tahtadan yapılmış, biri tiz, diğeri pes ses veren, ortası oyuk iki simetrik parçadan oluşan bir İspanyol zili veya çalparası.

kastanyola, [İt. *castagnola*] (*kastanyo'la*) is. **1.** Bir dişli çarkın geri dönmesini önlemek için çarkın dişlerine takılan küçük dil. **2.** dnz. Akan zinciri sıkarak durdurunak için güverte locasının altına konmuş hareketli demir kol. ☞ **kastanyola yuvası**, *Bir çark dişlerine kastanyola tırnağının geçmesi için açılmış yuva*.

kâstar, [Ar. *kāstar* كاستار] (*kā:sta:r*) {OsT} sf. Yalancı.

kastar, [Ar. *kaşr* > *kaşşār* قصار] {ağız} is. **1.** Pamuk ipliğini veya kumaşı soğuk su ile yıkayarak ağartma işi; kassar. [DS] **2.** Yıkayıcı; temizleyici. ☞ **kastar etmek**, *Yıkamak; temizlemek*.

kastara, [? *kaştıra* / *kaştara*] {ağız} is. **1.** Yufka pişirilen sac. **2.** Sac ekmeği. [DS]

kastarcı, [kastar-cı] is. Temizleyici.

kastarcılık, -ğ- [kastar-cı-lık] is. Kastarcının yaptığı iş; temizleyicilik.

kastarlama, [kastar-la-ma] is. Temizleme, ağartma veya lekesini çıkarmak eylemi.

kastarlamak¹, [kastar-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** {ağız} Pamuk ipliğini veya kumaşı soğuk su ile yıkayarak ağartmak; temizlemek; lekesini çıkarmak. [DS] **2.** (Halı vb. için) çırpma; silmek; tozunu gidermek.

kastarlamak², [kastar-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Zorla vermek; eline sıkıştırmak. [DS]

kastarlı, [kastar-lı] sf. Kastarlanmış olan.

kâste, [Far. *kāsten* (eksilmek) > *kāste* کاسته] (*kā:ste*) {OsT} sf. Eksilmiş; eksik.

kastek, -ğ- [kas-mak > kas-(ı)t-ak > kastek ?] {ağız} is. Duvar arasına iki taraflı konulan kirişleri tutturmak için merdiven basamağı gibi çakılan ağaç parçaları; hatıl bağı. [DS]

kastel¹, [İt. *castello*] (*ka'stel*) is. Tahkim edilerek kale durumuna getirilmiş saray.

kastel², [Ar. *kaştāl* قسطال [Tietze]] {ağız} is. **1.** Havuz. **2.** Şadırvan. [DS]

kasten, [Ar. *kaşd* > *kaşden* قصدًا] (*ka'sten*) {OsT} zf. Bilerek; isteyerek; bile bile; kasıtlı; bir maksat güderek.

kaster, [İng. *caster*] is. Otomobillerde tekerlek milinin eğikliği.

kastetme, [Ar. *kaşd* + T. *et-me* قصد ایتمه] {OsT} is. Kastetmek eylemi.

kastetmek, [Ar. *kaşd* + T. *et-mek* قصد ایتمک] {OsT} gçl. f. [-e(d)-er] **1.** Bir şeyi hedef almak; amaç olarak almak; amaç seçmek; bir şeyi anlatmak istemek; onu demek istemek. **2.** gçsz. f. Birine veya bir şeye zarar vermek istemek; kötülük etmek istemek; canına kıymak istemek.

kaştıra, [? *kaştıra* / *kaştara*] {ağız} is. Yufka pişirilen sac. [DS]

kastırma, [kas-tır-ma] *is.* Kasma işini yaptırmak eylemi.

kastırmak, [kas-mak > kas-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. Kasma işini yaptırmak. 2. *gçsz. f.* (Elbise vb. için) insanı rahatsız edecek biçimde hareketlerine veya duruşuna engel olmak; çektirmek.

kasti, [Ar. *kaşd* > *kaşdī* قصى (*kasti*)] {OsT} *sf.* Bir kasıt güderek yapılan; bilerek ve isteyerek yapılan; kasıtlı.

kasting, [İng. casting] *is.* Tiyatroda rol dağılımı yapma.

kastir, [? kastir] {ağız} *is.* İşlemeli kadın elbisesi. [DS]

kastor, [Fr. castor] *is. zool.* 1. Kunduz. 2. Kunduz kürkü. 3. *sf.* Kunduz kürkünden yapılmış olan.

kastrasyon, [Fr. castration] *is.* İğdiş etmek; hadım etmek.

kasu, [? kasu] {ağız} *is.* Cinsel sapıklığa uğramış erkek. [DS]

kasuk¹, [kās (*kabuk*) > kas-uk] {eT} *is.* 1. Küçük kabuk. [DLT] 2. Deri; at derisinden yapılmış tulum. [DLT]

kasuk², [kaz-mak > kaz-uk / kas-uk] {eT} *is.* Çivi. [EUTS]

kasuklug, [kasuk-luğ] {eT} *sf.* Tulumlu; tulum bulunan. [DLT] ☞ **kasuklug er**, {eT} *Kendisinde tulum bulunan adam.* [DLT]

kasumat, [Ar. *kısemi* > *kaşūmāt* قسومات] {OsT} *is.* İmparatorluk döneminde hazineye ait bir araziyi kiraya verme işlemine verilen ad; ecr-i misil.

kasuy, [Moğ. kasuy] {eT} *is.* Moğolistan'daki kervan sahibi tüccarlar. [EUTS]

kasvet, [Ar. *kaşvet* قسوت] {OsT} *is.* 1. İç sıkıntısı; sıkıntı; kaygı; tasa. 2. Katılık; sertlik. 3. Merhametsizlik; katı yüreklilik. ☞ **kasvet-bahş**, {OsT} *Sıkıntı veren.* || **kasvet-efzā**, {OsT} *İç sıkıntısını artıran.* || **kasvet-engiz**, {OsT} *İç sıkıntısı veren.* || **kasvet-nāk**, {OsT} *Sıkıntılı; iç sikan.*

kasvetli, [kasvet-li] *sf.* Sıkıntı veren; sıkıcı.

kasvetsiz, [kasvet-siz] *sf.* Sıkıntı vermeyen; sıkıcı olmayan.

kâş, [Far. *kāş* كاش (*kā:ş*)] {OsT} *e.* Keşke.

kaş¹, [kāş] {eT} *is.* 1. Herhangi bir şeyin kıyısı. [DLT] 2. Ön; yamaç; tepe. [KB][EUTS]

kaş², [eT. kāş] 1. Göz çukuru üzerinde bir yay gibi uzanan, üzeri kıllarla kaplı çıkıntı. {eT} (*aym*) [DLT] [ETY] [OKD] [Gabain] [Tekin] [Yükneki] 2. Bu çıkıntı üzerinde yer alan kıllar. 3. Eyerin ön ve arkasında bulunan çıkıntılı kısım; eyer başı. {eT} {OsT} (*aym*) [EUTS] 4. {ağız} Semerin iki yanındaki ağaçlar. [DS] 5. İki eğri çizginin kalkık bir kaşı andıracak biçimde birleştirilmesi ile meydana getirilmiş süsleme. 6. (Dağ, yapı, yüzük vb için) kemerli ve çıkıntılı olan

kısım. 7. {OsT} Kavun, karpuz dilimi. 8. {OsT} Dam saçağı. 9. {OsT} Ufuk. 10. {ağız} Ocağın kemeri. [DS] 11. {ağız} Köprünün kemeri. [DS] 12. *müz.* Birden çok porteyi birleştirerek aradaki notaların bir anda okunmasını sağlayan düşey çizgi. 13. *müz.* Nota gruplarını içine alarak numara ile belirtilmiş yay biçimli çizgi. 14. *müz.* Kemençenin tellerini yüksekçe tutmaya yarayan eşğin yanında bulunan kaş biçimindeki delikler. 15. *spor* Okçulukta yay kirisinin baş parmağın ikinci boğumunu zedelememesi için geçirilen boynuz veya fil dişinden yapılmış yüksüğün (zehkir; şast; şest) üstündeki ensiz kısma verilen isim. ☞ **kaşa çin bırakmak**, {eAT} *Kaş çatmak.* || **kaş atmak**, 1. *Kaşlarını oynatarak bir şey anlatmaya çalışmak; kaşla işaret etmek.* 2. *Kaş çatmak.* || **kaş büzmek**, {eAT} *Kaş çatmak.* || **kaş çatmak**, *Kızgınlığını ve öfkesini kaşlarını birbirine yaklaştırarak belli etmek; öfkelenmek üzere olmak; öfkelenmek; kızmak.* || **kaş göz etmek**, *Bir şeyi kaş ve göz işaretiyle anlatmak için kaşını gözünü oynatmak.* || **kaş göz kararmak**, *Akşam olmak; karanlık basmak; ortalık kararmak.* || **kaşı eğilmek**, {ağız} *Darıldığını, gücendiğini belli etmek.* [DS] || **kaşı karağı açılmak**, {eAT} *Yüzü gülmek.* || **kaşını burtarmak**, {eAT} *Kaşını çatmak.* || **kaşının altında gözün var dememek**, *Birine karşı incitecek veya gönül kıracak bir davranışta bulunmamak.* || **kaş ile göz**, *gerisi söz*, *Önemli olan şeyin yüz güzelliği olduğunu belirtmek için söylenir.* || **kaş kantarmak**, {eAT} *Kaş çatmak.* || **kaş karak çatmak**, {eAT} *Kaş çatmak; surat asmak.* || **kaş karartmak**, {ağız} *Kaş çatmak.* [DS] || **kaş kaş**, {ağız} → *kaşak kaşak.* [DS] || **kaş kurmak**, {eAT} *Kaş çatmak.* || **kaşla göz arasında**, *Kimsenin anlamasına fırsat bırakmayacak kadar çabucak; kısa bir zamanda; çabuklukla.* || **kaş yapayım derken göz çıkarmak**, *Bir kusuru düzeltmeye çalışırken daha çok hata yaparak büsbütün bozmak; özrü kabahatinden büyük olmak.* || **kaş yıkmak**, *Kızmak, öfkelenmek.*

kaş³, [eT. kāş] {ağız} *is.* 1. Dik, sarp ve yalçın kayalık. 2. Yüksek dağ tepesi; tepe veya dağ. 2. Uçurum veya dağ kenarı. 3. Suyun, toprağın bir yanını oyup diğer yanını yükselttiği kısım. 4. Bir yokuştan sonra düzlüğe çıkılan yer; yokuş başı. 5. Bağ, bahçe ve duvar diplerine toprak yığmak suretiyle yapılan set; bahçe sınırı. 6. Patika; ince yol. 7. Dağlık, kayalık yolun dönemeci. [DS] 8. Boylu boyunca uzanmış, büyük bir kısmı toprağa gömülü kaya. [EG] ☞ **kaş boyu**, {ağız} *Tepe; dağ.* [DS] || **kaş karannığı** (karanlığı), {ağız} *Alaca karanlık.* [DS] || **kaş kararmak**, {eAT} {ağız} *Akşam karanlığı basmak; ufuk kararmak.* [DS] || **kaş karası**, {ağız} *Alaca karanlık.* [DS]

kaş⁴, [eT. kāş] {ağız} *is.* 1. Duvar; duvarın üstü. 2. Çatı saçağı. 3. Dam. 4. Balkon. 5. Ev, oda, ahır gibi yapılarda dama uzunlamasına atılan büyük ve uzun

Ritim için kaşık kullanılan, Anadolu'nun pek çok yeri ile Türkistan'da karşılıklı oynanan kapalı yer halk oyunlarının genel adı. || **kaşık sapı**, {ağız} 1. Bir tür ipeklili kumaş. 2. Bir tür sulu köfte. [DS] || **kaşık sepetinde fareler oynamak**, Yiyecek nesne olmadığı gibi yemek aracından da yoksun olmak; yoksul düşmek.

kaşıkçı, [kaşık-çı] *is.* 1. Kaşık yapan ve satan kimse. 2. *zool.* Kelaynakgillerden siyah gagalı, beyaz tüylü, bataklık ve su kıyılarında koloniyer hâlinde yaşayan, ağaçlar üzerine yaptıkları yuvalarda kuluçkaya yatan, Ege Bölgesinin yerli iri bir kuşu, (*Platalea leucoradia*). 3. {ağız} Kurbağa yavrusu. [DS] ☞ **kaşıkçı avurdu**, Kaşık gibi içe çökmüş yanak. || **kaşıkçı kuşu**, Pelikan.

kaşıkçık, -ği [kaşık-çık] *is. zool.* İki kanatlı böceklerin kanat diplerinin arka tarafında bulunan yarım daire şeklindeki zarsı levhacık.

kaşıkçılık, -ği [kaşık-çı-lık] *is.* Kaşıkçının işi, mesleği.

kaşıkçım, [kaşık-çın] *is. zool.* Gagası kaşık biçiminde, kara, ak ve kahverengi tüylü, ayakları kırmızı, bir göçmen ördek türü, (*Spatula chypeata*).

kaşıkla, [kaşık-lağ] {ağız} *is.* → kaşıklağı. [DS]

kaşıklağı, [kaşık-lağ] {ağız} *is.* Kaşık konulan sepet; kaşıklık. [DS]

kaşıklama, [kaşık-la-ma] *is.* 1. Kaşık ile yeme. 2. {ağız} → kaşıklağı. [DS]

kaşıklamak, [kaşık > kaşık-lâ-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. (Yemek vb. yiyecek için) kaşık kullanarak yemek. {eT} (aynı) [DLT] 2. (Kaşıkla yenen yiyecekler için) severek yemek; kaşık kaşık yemek; iştahla yemek.

kaşıklanma, [kaşık-la-n-ma] *is.* 1. Kaşık ile yenilmek eylemi. 2. Kaşık sahibi olma.

kaşıklanmak, [kaşık-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* 1. (Yemek için) kaşık kullanılarak yenilmek; kaşık kaşık yenmek. 2. *dönşl. f.* Kaşık sahibi olmak; kaşık satın almak; kaşık edinmek.

kaşıklayış, [kaşık-la-y-ış] *is.* Kaşıklama eylemi veya biçimi.

kaşıklı, [kaşık-lı] *sf.* Kaşığı bulunan; kaşığı olanı.

kaşıklık, -ği [kaşık-lık] *is.* 1. Kaşık konulan yer. 2. Yeniçerilerin giydiği başlığın önünde içine tüy konulan metal parça. 3. *sf.* Kaşık yapmaya elverişli olan. 4. *sf.* Belirtilen sayıda kaşık ölçüsünde olan. ☞ **kaşıklık gemi**, {ağız} Kaburga. [DS] || **kaşıklık müngüz**, {eT} Kaşıklık boynuz. [DLT]

kaşıkı, [kaşık-sı] *sf.* Kaşık gibi; kaşığı andıran.

kaşıma, [kaş (kabartı) > kaş-ı-ma] *is.* Deriyi sürtmek eylemi.

kaşımak, [kaş (kabartı) > kaş-î-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. Oymak; kazımak. 2. Tırnak veya sert bir nesne ile vücudun herhangi bir yerindeki deriyi hafifçe sürtmek. {eT} (aynı) [DLT] 3. Bir nesneyi sert bir

şeyle sürterek aşındırmak veya kazımak. 4. {ağız} Timar etmek. [DS]

kaşındırma, [kaş-ı-n-dır-ma] *is.* Kaşınmasına yol açma.

kaşındırmak, [kaş-ı-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kaşınmasına yol açmak; kaşıntı yapmak.

kaşınış, [kaş-ı-n-ış] *is.* Kaşınmak eylemi veya biçimi.

kaşınma, [kaş-ı-n-ma] *is.* 1. Kaşıntı verilme. 2. Kendi kendini kaşıma.

kaşınmak, [kaş-ı-mak > kaş-ı-n-mak] *edil. f. [-ır]* 1. Kaşıntı verilme. 2. Birisi tarafından kaşıma eylemi yapılmak. 3. *dönşl. f.* Kaşınma ihtiyacı duymak; kaşıntısı olmak. {eT} (aynı) [DLT] 4. *mecaz.* Kendisi için ceza veya başka bir şekilde kötü karşılık gerektiren davranışlara yönelmek. ☞ **kaşınacak tırnak aramak**, Bahane aramak; sebep bulmaya çalışmak; gerekçe bulmaya çalışmak. || **kaşınacak tırnak bulamamak**, Bir iş yapmak için yeterli imkânı bulamamak.

kaşıntı, [kaş-ı-n-tı] *is.* 1. Kaşınma isteği veren huzursuz edici duygu. 2. {ağız} Uyuz hastalığı. [DS]

kaşıntılı, [kaş-ı-n-tı-lı] *sf.* Kaşıntısı olan.

kaşıtgan, [kaş-ı-mak > kaş-ı-t-mak > kaş-ı-t-gân] {eT} *is.* Çok kaşıtan. [DLT]

kaşıtmak, [kaş-ı-mak > kaş-ı-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Birine, kaşıma işini yaptırmak. {eT} (aynı) [DLT]

kaşıyacak, [kaş-ı-y-acak] *is.* Kendi sırtını kaşımaya yarayan özel olarak el veya kaşık biçiminde yapılmış uzun saplı araç.

kâşî, [Far. Kâş (*Kâşân kenti*) > kâşî کاشی (kâ:şî:) {OsT} *is.* Yapıların dış ve iç duvarlarını süslemekte kullanılan, eskiden İran'ın Kâşân kentinde üretilen sırlı fayans.

kâşîf, [Ar. keşf > kâşîf کاشف (kâ:şîf) {OsT} *sf.* 1. Bilinmeyen bir şeyi veya yeri bulan; meydana çıkarıcı; keşfeden; bulan. 2. Hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan bir ülkeyi dolaşarak ora hakkında bilgi veren gezgin. 3. Bir şeyi örten giz perdesini aralayan, kaldıran. 4. *tar.* Eskiden Mısır'da bucak ve ilçe yöneticilerine verilen isim.

kâşîfe, [Ar. keşf > kâşîfe کاشفه (kâ:şîfe) {OsT} *sf.* Bayan kâşîf.

kâşîger, [Fr. kâş (çini) + -ger (yapan) کاشیگر (kâ:şîger) {OsT} *is.* Çini yapan; çinici; çini sanatkârı.

kâşîr, [? kâşîr] {ağız} *is.* Dar paçalı bir tür şalvar ile kısa ceket. [DS]

kaşka¹, [? kaşka] {ağız} *is.* 1. Hayvanların alnındaki beyazlık; ak leke. 2. Alnında beyaz leke bulunan hayvan. [DS]

kaşka², [? kaşka] {ağız} *sf.* Şakacı; güldürücü. [DS]

kaşka³, [? kaşka] {ağız} *is.* 1. Beşik. 2. İki tekerlekli araba. [DS]

kaşkal, [ʔ kaşkal] {ağız} *is.* Biçimsiz ve kaba. [DS]
kaşkam, [ʔ kaşkam] {ağız} *is.* 1. Susuz, sert toprak.
 2. Fabrika tozu. 3. Kötü cins pamuktan bükülen kalitesiz iplik. [DS]
kaşkariko, [Yun. kaşkariko] *is. argo.* 1. Hile; düzen; dolap. 2. Yalan.
kaşkaş, [ʔ kaşkaş] {ağız} *is.* Sincap. [DS]
kaşkaval, [İt. cacio (*peynir*) + cavallo (*at*)] *is.* 1. Tekerlek biçiminde kaşara benzer bir tür sarı peynir. 2. *dnz.* Gabya ve babafingo çubuklarının topuk taraflarında açılan deliklerden geçirilerek uçları mavnalara dayatılan demir veya ağaç takozlar. 3. *sf. argo.* Aptal; sersem; budala.
kâşk, [Far. kâşk کاشک] (*kâşk*) {OsT} *e.* Keşke.
kaşkır, [ʔ kaşkır] {ağız} *is.* Kurt. [DS]
kaşkırmak, [kâş-kır-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Bozuşmak; darılmak. [DS]
kâşki, [Far. kâş ki کاشکی] (*kâ:şki*) {OsT} *ünl.* Ne olurdu, olsaydı; keşke.
kaşkir, [kâş-kir] {ağız} *is.* Kırmalı şalvar. [DS]
kaşkol, -lü [Fr. cache (*sakla*) + col (*boyun*)] *is.* Boyuna sarılan uzun ve dar atkı; boyun atkısı.
kaşkorse, [Fr. cache (*sakla*) + corse (*vücut*)] *is.* Vücudun üst kısmına giyilen süslü ince kadın çamaşır; ince fanila.
kaşlama, [kaş-la-ma] {ağız} *is.* 1. Duvar üstü; duvar. 2. Çatı saçağı. [DS]
kaşlamak, [eT. kâş > kaş-lâ-mak] (*kaşla:mak*) {eT} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Yüzüğün kaşına taş takmak. 2. {eT} Kaş yapmak. [DLT] 3. {eT} (Su arkı için) germeç yapmak. [DLT] 4. {eT} Kaşa vurmak. [DLT] 5. {ağız} Yünü iki kat yapıp bükmek. [DS]
kaşlı, [kaş-lı] *sf.* (Belirtilen nitelikte) kaşı olan; kaşı bulunan. ☞ **kaşlı gözlü**, (*Kişi için*) yüz güzelliği ile dikkati çeken.
kaşlıg, [kâş > kaş-lıg] {eT} *sf.* Kaşlı. [DLT]
kaşlık, -ğı [kaş-lık] {ağız} *is.* Siyah saç boyası. [DS]
kaşmak¹, -ğı [kaş-mak] *is.* 1. Ocak kemeri; kemer. 2. Hendeklerin üst kısmı.
kaşmak², -ğı [eT. kars (*yans.*) > kars-mak > kaşmak] {ağız} *is.* El çırpma; alkışlama. [DS] ☞ **kaşmak çalmak**, {ağız} *El çırpma; alkışlama.* [DS]
kaşmak³, -ğı [kaş-mak] {ağız} *is.* 1. Ocak kemeri. 2. Hendeğin iki yüksek kenarı. [DS]
kaşmak², [kaş-mak قشماق] *gçl. f. [-ar] {ağız}* 1. Atmak. 2. Çalışmak. [DS] 3. {eAT} Kaçmak.
kaşmer, [Fr. cachemire (*Hint yarımadasındaki Keşmir kenti*)] *sf.* 1. Maskara; komik; soytarı; şakacı; güldürücü; {ağız} (*aynı*). [DS] 2. Kertenkele,
kaşmerdikoz, [kaşmer + Yun. dikhos] *sf.* (Kişi için) az rastlanır çirkinlikte; acayıp; tuhaf.
kaşmerlik, -ğı [kaşmer-lik] {ağız} *is.* Acayıplık; soytarlık; maskaralık; şaka; alay. [DS]

kaşmir, [Fr. cachemire (*Hint yarımadasındaki Keşmir kenti*)] *is.* 1. Keşmir ve Tibet keçisinin ince ipeksi kılından dokunmuş ince kumaş; kazmir. 2. *sf.* Bu kumaştan yapılmış olan.
kaşmirlenmek, [kaşmir-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Nazlanmak; cilve etmek. [DS]
kaşnaşmak, [kayna-ş-mak {ağız} dönşl. f. [-ır]] Kaynaşmak. [DS]
kaşır, [Ar. kaşır قشیر] {OsT} *is.* Bir şeyin kabuğunu soyma.
kaşşak, -ğı [kaşa-k] {ağız} *is.* Ağaç kökü. [DS]
kaştarlamak, [kaştar-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Hayvan bakmak; beslemek. [DS]
kaştarmak, [kaşa-r-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. {ağız} Kollamak; idare etmek; kayırmak; yardım etmek. [DS] 2. Büyütmek; beslemek. 3. Sadakatle bakmak. 4. Yetmek; yetişmek; kifayet etmek. 5. {ağız} Yönetmek. [DS]
kaşu, [Fr. cachou] *is. tıp.* 1. Güneydoğu Asya ülkelelerinde yetiştirilen bazı bitkilerin odun, yaprak ve tohumlarından çıkarılan ve halk hekimliğinde kullanılan özütlerle verilen ad. 2. Bu özütlerden yapılmış kokulu pastil.
kaşuk, [kaş-ı-mak (*oymak*) > kaşı-k / kaşu-k] {eT} *is.* Kaşık. [DLT][EUTS]
kaşuklamak, [kaşuk-lâ-mak] (*kaşukla:mak*) {eT} {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Kaşıklamak. [DLT][DS]
kaşuklanmak, [kaşuk-la-n-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Kaşıklanmak. [DLT]
kaşuklug, [kaşuk-luğ] {eT} *is.* Kaşıklı. [DLT]
kat¹, [kat / ket / kıt / kit (*yans.*)] *is.* Pütürlü, tırtıklı yüzeylere sürtünmeyi, kırmayı, kesmeyi, çatırdatmayı, kazıyıp koparmayı, kemirmeyi, diş diş yapmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kat-ır-da-mak, kat-ır kutur*
kat², [eT. ka-mak (*eklemek; üst üste yığmak; katlamak*) > ka-t] *is.* 1. Üst üste konulmuş bulunan nesnelerin her bir parçası; tabaka. {eT} (*aynı*) [EUTS][DLT][İKPÖy.] [ETY] [Gabain][İKPÖy.] [Üç İtigsizler] 2. Bir yapıda iki döşeme arasında yer alan oda ve dairelerin tümü. 3. (Giyecek için) alt ve üst parçalardan meydana gelmiş her bir takım; adet. 4. Bükülen ve kıvrılan nesnelere her bir kıvrım. {eT} (*aynı*) [EUTS][DLT][İKPÖy.] [ETY] [Gabain][İKPÖy.] [Üç İtigsizler] 5. (Nicelik olarak) defa; kez; misil. {eT} (*aynı*) [EUTS][DLT][İKPÖy.] [ETY] [Gabain][İKPÖy.] [Üç İtigsizler] 6. Bir yapının konut olarak kullanılan bölümlerinden her biri; hane; daire. 7. Tekrarlanan sayının toplamı. 8. *jeol.* Bir dönemde oluşmuş katmanlı kayaç; aynı yaştaki arazilerin tümü. 9. Geçmeli bir füzede çeşitli elemanların her biri. 10. Arka. 11. {ağız} *is.* Uçurum. [DS] 12. {ağız} İki tepe veya duvar arasında kalan boşluk; aralık. [DS] 13. {eT} Sıra. [İKPÖy.] 14. {ağız}

Seyrek altın dizisi. [DS] \boxplus **kat çıkmak**, *Bir yapıya bir kat daha eklemek.*|| **kat irtifakı**, *bayınd. Yapılmakta olan bir binanın bağımsız bölümlerinden yapı tamamlandıktan sonra kat mülkiyetine esas olmak üzere, arsa maliklerinin arsa payına bağlı olarak kurulan irtifak hakkı.*|| **kat kalmak**, $\{eAT\}$ $\{OsT\}$ *Umutsuzluk içinde, çaresiz kalmak.*|| **kat kat**, *Çok; pek çok.*|| **kat mülkiyeti**, *huk. Tamamlanmış bir binanın bağımsız olarak kullanılabilen bölümlerinden her biri üzerine kurulan mülkiyet hakkı.*|| **kat sayı**, *1. mat. Bir cebirsel ifadede ilk olarak yazılan çarpan sayı veya harf. 2. fiz. Bir kanunu ifade eden formülün yazılışında yer alan sabit sayı. 3. Bir sayının kaç katı alındığını belirten sayı.*

kat³, $[eT]$ $\{kāt\}$ *is. Bir büyüğün huzuru; huzur; yan; makam; mevki. $\{eT\}$ $\{eAT\}$ $\{OsT\}$ (aynı) [KB] [DK] \boxplus **kat kadrak**, $\{eT\}$ *Yan, yamaç. [DLT]**

kat⁴, [Sansk. ganda => kıyand > kıyat > kat] *is. 1. Gergedan. 2. Mitolojik bir hayvan. [EUTS]*

kat⁵, [kāt] $\{ka:t\}$ $\{eT\}$ *is. Ağaçların meyvesi. [DLT]*

kat⁶, [kat] $\{ağız\}$ *is. Nişanlıya gönderilen armağan. [DS]*

kat⁷, [kat] $\{ağız\}$ *is. Toprak evlerde üst kısma süs olarak yapılan enli ve renkli bağlar. [DS]*

kat⁸, [kat] $\{ağız\}$ *is. Ağaçtan yapılmış, altı okka (yaklaşık 8 kg.) tahıl alan silindir biçiminde ölçek. [DS]*

kat⁹, -t'ı [Ar. $\{kaṭ\}$ $\{قطع\}$ $\{OsT\}$ *is. 1. Kesme; kesilme; biçilme. 2. İlgiyi, ilişiği kesme. 3. Sonuca bağlama; bitirme. 4. Yok etme; ortadan kaldırma. 5. Geçme; ilerleme; yol alma. 6. Kur'an okurken anlam gereği ya da nefes alma zorunluluğu yüzünden duraklama; vakf. 7. ed. Etkisini artırmak üzere nazım ya da nesirde sözü yarıda kesme. 8. Kâğıtları keserek dantel gibi süsler meydana getirme işi. \boxplus **kat'-ı alâka**, $\{OsT\}$ *İlgiyi kesme.*|| **kat'-ı amüdü**, $\{OsT\}$ *mat. Dikey.*|| **kat'-ı cevâb**, $\{OsT\}$ *Cevapsız bırakma.*|| **kat'-ı dâire**, $\{OsT\}$ *Daire dilimi.*|| **kat'-ı da'vâ**, $\{OsT\}$ *Davayı sonuçlandırma.*|| **kat'-ı hayât**, $\{OsT\}$ *Ölüm.*|| **kat'-ı kâmil**, $\{OsT\}$ *Büyük tabakalardan meydana getirilmiş el yazması kitap.*|| **kat'-ı mâil**, *mat. Eğri.*|| **kat'-ı merâhil**, $\{OsT\}$ *Konak yerlerini geçme; yol alma.*|| **kat'-ı merâtib**, $\{OsT\}$ *Rütbeleri geçme; büyük rütbeye ulaşma.*|| **kat'-ı mesâfe**, $\{OsT\}$ *Yol alma.*|| **kat'-ı muhâbere**, $\{OsT\}$ *Bildirişimi kesme.*|| **kat'-ı mukâfi**, *mat. Parabol.*|| **kat'-ı mukâfi-i mücessem**, $\{OsT\}$ *mat. Parabolit.*|| **kat'-ı münâsebet**, $\{OsT\}$ *Dostluğu sona erdirmeye.*|| **kat'-ı nâkis**, $\{OsT\}$ *mat. Elips.*|| **kat'-ı nâkis-i mücessem**, $\{OsT\}$ *mat. Elipsoit.*|| **kat'-ı nazâr**, $\{OsT\}$ *Bakışı kesme; bakmama.*|| **kat'-ı tarîk**, $\{OsT\}$ *Yol kesicilik.*|| **kat'-ı ufkî**, $\{OsT\}$ *mat. Yatay doğru.*|| **kat'-ı uzv**, $\{OsT\}$ *tıp. Bir organın kesilmesi.*|| **kat'-ı zâid**, $\{OsT\}$ *Hiperbol.*|| **kat'-ı zebân**, $\{OsT\}$ *Sözü kesen.**

kat¹⁰, -ttı [Ar. $\{kaṭ\}$ $\{قط\}$ $\{OsT\}$ *is. 1. Katı bir şeyi enine kesme. 2. Tahıl fiyatlarının yüksekliği.*

kata-, [Yun. $\{kata-\}$ *ön ek. Önüne getirildikleri Latince kelimelere "alt, altında, aşağı" anlamı katan ön ek.*

kata, kat'a, [Ar. $\{kaṭā\}$ $\{قطعا\}$ $\{OsT\}$ *zf. Hiçbir zaman; asla; hiç; büsbütün.*

kata¹, [kat-mak (*ilave etmek*) > kat-ā] $\{kata:\}$ $\{eT\}$ *is. Kat; kez; kere; yol; defa. [DLT] [ETY] [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain] [Yükneki]*

kata², [kata] $\{ağız\}$ *sf. 1. (Hayvan yavrusu için) iyi gelişmemiş. 2. (Hayvan için) iyi beslenmiş, şişman ve yuvarlak. [DS]*

katabolizma, [Fr. *catabolisme*] *is. biy. Canlı protoplazmayı yapan karmaşık yapılı büyük moleküllerin enerji çıkararak yanması; canlı maddelerin artık maddelere dönüşmesini sağlayan biyokimyasal tepkimelerin tümü; yadımlama.*

katacak¹, -ğ-ı [kat-mak > kat-acak] $\{ağız\}$ *is. Sıvı boşaltmakta kullanılan ölçek. [DS]*

katacak², -ğ-ı [güt-mek / eT. küt-mek > gü(d)-ecek] $\{ağız\}$ *is. Sözcükleri kolayca izlemek için kullanılan, tahtadan yapılmış bir ders aracı. [DS]*

katafalk, [İt. *catafalco* > Fr. *catafalque*] *is. Kendisine saygı sunulacak bir cenazenin konulduğu, üzeri kumaşla örtülü yüksekçe yer.*

katafazi, [Fr. *cataphasie*] *is. tıp. Kendisine sorulan soruyu cevaplandırdıktan sonra durmadan tekrarlama şeklinde ortaya çıkan konuşma bozukluğu.*

katafil, [Yun. *kata (aşağı) + phyllon (yaprak) > Fr. cataphylle*] *is. bot. Sürgün tomurcuklarının alt kısmında bulunan koruyucu yapraklar; dip yapraklar.*

katafot, [Fr. *cataphote*] *is. Dışarıdan gelen ışığın etkisi ile geceleyin ışıklı görülen reflektör.*

katag¹, [kat-mak (*katılaştırmak*) > kat-ığ] $\{eT\}$ *sf. 1. Sağlam; katı. [EUTS] 2. Enerji. [EUTS] 3. Ceht; çaba. [EUTS]*

katag², [kat-mak (*katıştırmak*) > kat-ağ] $\{eT\}$ *sf. Karışık. [Gabain]*

kataglanmak, [ka-mak (*eklemek; üst üste yığmak; katlamak*) > ka-t-(1)ğ-lā-mak > ka-t-(1)ğ-la-n-mak] $\{eT\}$ *dönşl. f. Gayret etmek; çabalamak; ceht etmek; katlanmak. [EUTS] [İKPÖy.]*

katağaç, -cı [katı+ağaç] $\{ağız\}$ *is. Meşe. [DS]*

katahor, [? katahor] $\{ağız\}$ *is. Karmakarışık. [DS]*

kataif, [Ar. $\{kaṭā\}$ $\{if\}$ / $\{kaṭāyif\}$ $\{قطائف\}$ $\{kata:if\}$ $\{OsT\}$ *is. 1. Tüylü ve saçaklı havlular. 2. Kadayıf.*

katak, [kat-mak > kat-ak] $\{eT\}$ *is. 1. Sağlam; katı. [EUTS] 2. Enerji. [EUTS] 3. Ceht; çaba. [EUTS]*

kataklamak, [katak-la-mak] $\{ağız\}$ *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kovmak; kovalamak. [DS]*

katakofiti, [Yun. *katakopto (doğrama)*] *is. argo. 1. Kabadayılık. 2. Uydurma söz. 3. müz. Klasik Türk müziğinde 8/8'lik bir usul.*

katakollu, [Yun. *katakulio*] $\{ağız\}$ *is. → katakulli. [DS]*

- katakomp**, [Lat. kata (*aşağı*) + tumba (*mezar*) > Fr. catacombes] *is.* İlk Hristiyanların ölülerini koymak veya tapınak olarak kullanmak üzere, kayaları oyarak ya da yeraltını kazarak meydana getirdikleri dehliz halindeki mezarlık.
- katakulli**, [Yun. katakulio (*aşağı yuvarlamak*) / Fr. fait (*olgu*) + accompli (*olmuş*) > fait accompli (*ol-dubitti*)] *is. argo.* Hile; düzen; dolap; kandırma. ☞ **katakulli çevirmek**, *Düzen kurmak; dolap çevirmek.*|| **katakulli okumak**, *Yalan söylemek; kandırmaya çalışmak.*|| **katakulliye gelmek**, *Tuzağa düşürülmek; aldatılmak; oyuna gelmek.*|| **katakulli yapmak**, *Hile yapmak; aldatmak; kandırmak.*
- katal**, [? katal] {ağız} *sf.* Yaşlı. ☞ **katal öküz**, {ağız} *Yaşlı manda.* [DS]
- katalak**, -ği [kat-ala-k / kata-la-k ?] {ağız} Arabanın dingilindeki demir halka. [DS]
- katalamak**, [katak-la-mak / kat-ala-mak / kat-ar-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] → kataklamak.* [DS]
- katalepsi**, [Fr. catalepsie] *is. tıp.* Çeşitli psikoz halleri sonucunda kişinin irade gücünü yitirerek kaslarını hareket ettirememesi sonucu, belli bir konumu uzun süre muhafaza etmesiyle beliren sendrom.
- kataleptik**, -ği [Fr. cataleptique] *sf.* 1. Katalepsiyle ilgili. 2. Katalepsiye yakalanmış olan.
- katalitik**, -ği [Fr. catalyrique] *sf.* Ayırıştırma özellikleri olan; katalizle ilgili olan.
- kataliz**, [Fr. catalyse] *is.* 1. Ayırıştırma. 2. *kim.* Kimyasal tepkimeye girerek, tepkimeyi başlatan veya hızlandıran, ancak tepkime sonucunda hiç değişmeden çıkan kimyasal maddenin bu olaydaki etkisi.
- katalizör**, [Fr. catalyseur] *is.* 1. Ayırıştırıcı. 2. *kim.* Kimyasal tepkimeye girerek, tepkimeyi başlatan veya hızlandıran, ancak tepkime sonucunda hiç değişmeden çıkan, katalitik etkiye yol açan kimyasal madde.
- katalog**, -ğu [Yun. kata (*aşağı*) + légein (*ayırmak*) > Fr. catalogue] *is.* 1. Kitaplıktaki kitapları veya bir yerdeki gereçleri kolayca bulmak için numaralı olarak düzenlenmiş fiş veya liste; fihrist. 2. Bir yayınevinin yayınladığı kitapların, bir işletmenin ürettiği malların tanıtımını yapmak üzere hazırlanmış liste halindeki kitapçık; fihrist.
- kataloglama**, [katalog-la-ma] *is.* Katalog hâline getirme.
- kataloglamak**, [katalog-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kitap ya da satışa sunulan eşyaların tanıtımını yapmak üzere belli bir düzende listesini düzenlemek.
- katalpa**, [Amer. yerl. d. katalpa] *is. bot.* Ana yurdu Kuzey Amerika olan, iki çeneklilerden, yaprakları kalp biçiminde, salkım çiçekli, ince uzun badıçlı, süs bitkisi olarak kullanılan ağaç; puro ağacı, (*Catalpa bignonioides*).
- katamak**, [kat-mak > kat-ā-mak] {eT} *gçl. f. [-r]* Katmak. [EUTS]
- kataman**, [kat-mak > kat-a-man ?] {ağız} *is.* İneklere tuz yalattmak için kıldan yapılmış torba. [DS]
- katamaran**, [Tamil d. kattumaram > İng. catamaran] *is.* İki yanında denge çubukları bulunan kayık.
- katan**, [Ar. қаған قطن] {OsT} *is. anat.* Bel bölgesi.
- katana**, [Mac. katona (*asker*) + ló (*at*) > katonaló (*kata'na*)] *is.* Bir cins iri at. ☞ **katana gibi**, (*Kadın için*) iri yarı.
- katani**, [Ar. қаған > қағані قطنی] (*katani:*) {OsT} *sf.* Bel bölgesi ile ilgili; bele ilişkin.
- katapult**, [Fr. catapulte] *is.* Uçak gemilerindeki uçakları fırlatmaya yarayan mekanik düzen; man-cınık.
- katâr**¹, [Ar. қаtār / қаtār قطار] (*kata:r*) {OsT} *is.* 1. Bir arada göç eden hayvan dizisi. 2. Demiryolunda seyreden lokomotifin çektiği vagon dizisi; tren. 3. Aynı yönde seyreden taşıtların oluşturduğu dizi; konvoy. 4. Halk edebiyatında, birbirine bağlı mani dizisi. 5. Bölük; parça. 6. {ağız} Seyrek altın dizisi. [DS] 7. {ağız} Üst üste dizilerek yığılmış odun. [DS] ☞ **katâr ağaları**, *tar. Yeniçeri ocağında bulunan yüksek rütbeli subaylara verilen isim.*|| **katâr dutmak**, {eAT} *Sıra sıra dizilmek.*|| **katâr katâr**, *Katâr hâlinde dizilmiş; dizi dizi.*
- katâr**², [kat-ar] {ağız} *is.* İbik. [DS]
- katarak**, [Yun. katarhaktēs (*aşağı dökülen*) > Fr. cataracte] *is. tıp.* Göz merceğinin saydamlığını kaybetmesi şeklinde beliren göz hastalığı; aksu; ak basma; perde.
- katarat**, [Ar. қаtرة > қаtārāt قطرات] (*katara:t*) {OsT} *is.* Damlalar; katreler. ☞ **katārāt-ı bārān**, {OsT} *Yağmur damlaları.*|| **katārāt-ı semîne**, {OsT} *Değerli damlalar.*|| **katārāt-ı semîne-i rahmet**, {OsT} *Yağmurun değerli damlaları.*|| **katārāt-ı şādî**, {OsT} *Sevinç damlaları.*|| **katārāt-ı uyün**, {OsT} *Gözyaşları.*
- katargan**, [katâr-mak > katâr-gān] (*katarga:n*) {eT} *sf.* Her zaman geri döndüren. [DLT]
- katarlama**, [katâr-la-ma] *is.* Katâr hâline getirme.
- katarmak**¹, [katâr-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Katâr hâline getirmek; dizmek. 2. Bir topluluğu önüne katıp sürmek. ☞ **katarlau geçmek**, {eAT} *Hızla gitmek.*|| **katarlau gitmek**, {eAT} *Katâr hâlinde gitmek.*|| **katarlau varmak**, {eAT} → katarlau geçmek.
- katarmak**², [katâr-la-mak ?] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] → kataklamak.* [DS]
- katârlanma**, [katâr-la-n-ma] *is.* Katâr hâline getirilme.
- katârlanmak**, [katâr-la-n-mak] *edil. f. [-r]* Katâr hâline getirilmek.

- katarmak**¹, [*kağ-mak > kağ-tur-mak > katar-mak / kaytar-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Geri döndürmek; he-deften saptırmak; çevirmek. [DLT]
- katarmak**², [eT. kot-ur-mak (boşaltmak)] {ağız} gçl. f. [-ur] → kotarmak. [DS]
- katartmak**, [katar-mak > katar-t-mak / katır-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Döndürmek; reddetmekle emretmek. [DLT]
- katas**, [kā-daş] {eT} is. **1.** Arkadaş; akraba; dost. [EUTS] **2.** Kardeş. [EUTS]
- katavaşya**, [Yun. katavasis / katevasia] is. **1.** Karadeniz'deki su sıcaklığının düşmesi üzerine balıkların Boğazlardan Akdeniz'e akın etmeleri. **2.** Tatlı sulardaki balıkların denize göçmesi.
- katavaz**, [Yun. katavasis] {ağız} sf. **1.** Kaba; duygusuz. **2.** İnatçı. [DS]
- katavuz**, [Yun. katavasis] {ağız} sf. → katavaz. [DS]
- katbekat**, [T. kat + Far. be + T. kat] zf. Kat kat; çok; pek çok.
- katbük**, [kat + bük] {ağız} sf. Katlanarak bükülmüş. ☞ **katbük olmak**, {ağız} Beli bükülmek. [DS]
- katca**, [kat-ca قاتجة] {OsT} sf. Katlanmış olarak. ☞ **katca katca**, {OsT} Kat kat.
- katça**, [kat-ça] {ağız} zf. Kadar. [DS]
- katedral**, -li [Yun. kathédra (makam, koltuk) > Fr. cathédrale] is. Piskoposluk makamı olan kilise; baş kilise.
- kategori**, [Yun. kategoria (madde sayarak yükleme) > Lat. categoria > Fr. catégorie] is. Aynı cinsten nesnelere sınıfı; aralarında bir yönden ilgi ve benzerlik bulunan şeylerin tümü; grup; ulam.
- kategorik**, -ği [Fr. catégorique] sf. **1.** Açık, kesin; şüphe bırakmayan. **2.** zf. Kesinlikle; şartsız olarak.
- kat'en**, [Ar. kaṭ' > kaṭ'en قطاء] (ka't-en) {OsT} zf. Hiçbir zaman; asla.
- kater**¹, [Ar. kaṭre > kaṭer قاطر] {OsT} is. Damlalar.
- kater**², [Ar. kaṭar ?] {ağız} is. **1.** Büyük parça. **2.** Seyrek altın dizisi. [DS]
- kateter**, [Yun. kathéter (batırılmış nesne) > Fr. cathéter] is. tıp. Vücut organlarından birinin içindeki sıvıyı akıtmak için sokulan boru veya şiringa.
- katetme**, [Ar. kaṭ' + T. et-me قطع ائتمه] {OsT} is. Katetmek durumu ve eylemi.
- katetmek**, [Ar. kaṭ' + T. et-mek قطع ائتمك] {OsT} gçl. f. [-(-d)-er] **1.** Bir şeyi kesmek; bölmek. **2.** Bir yeri veya yolu geçerek aşmak; yol almak; ilerlemek.
- katetometre**, [Fr. cathétomètre] is. fiz. İki nokta arasındaki düşey uzaklığı ölçmeye yarayan alet.
- katf**, [Ar. kaṭf قطف] {OsT} is. **1.** Meyve devşirme. **2.** Meyve devşirme zamanı; bağ bozumu.
- katgı**, [kat-mak (sertleştirmek) > kat-ğı] {eT} sf. Sıkı; sağlam; katı; sert. [EUTS] [DLT]
- katgıntı**, [kat-mak (eklemek) > kat-ğı-ntı] {ağız} is. Karışık tohum. [DS]
- katgurmak**, [kat-mak > kat-ğur-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] Gülmekten katılmak. [DLT] [KB]
- katguruşmak**, [kat-ğur-mak > katğur-uş-mak] {eT} dönl. f. [-ur] Ses çıkarmak. [EUTS]
- katgüt**, [Fr. catgut] is. tıp. Ameliyat veya yaralanmalarda yaraları dikmekte kullanılan bağırsaktan yapılmış iplik.
- katı**¹, [eT. kat-mak (sert olmak) > kat-ığ > katı] sf. **1.** Yumuşak olmayan; sert; pek; sağlam. {eAT} (aynı) [DK] **2.** Kuru; bayat. **3.** mecaz. Hoşgörüsüz; merhametsiz; acımasız; zalim. **4.** mecaz. Belli kurallara ve ilkelere sıkı sıkıya bağlı olan. **5.** fiz. Konumu ve biçimi değişmez durumda olan maddenin fiziksel durumu; sulp. **6.** {eAT} Kuvvetli. [DK] **7.** {ağız} Sert dönemeçli yol. [DS] **8.** {eAT} {OsT} {ağız} Sayıca fazla; çok; pek. [DK] [DS] **9.** zf. Pek; çok; son derece; pek çok. **10.** {eAT} Dayanılabildiği güç; acı; ağır. **11.** Sertçe; şiddetli şekilde; iyice; sıkı sıkı; adama-kıllı; {eT} (aynı). [ETY] ☞ **katı demür**, {eAT} Sert demir; çelik. || **katı dutmak**, {eAT} Sert davranmak. || **katı gönüllü**, {OsT} Taş yürekli; insafsız. || **katı gün**, {eAT} Ana baba günü. || **katı katı**, {OsT} Sert sert; acı acı. || **katı kürek**, {ağız} Bel (tarım aracı). [DS] || **katı mum**, Mühür mumu. || **katı pek söylemek**, {ağız} İyice uyararak; sıkı sıkı tembih etmek. [DS] || **katı sert**, {ağız} (Konuşma için) kırıcı, sert biçimde. [DS] || **katı söz**, Kırıcı ve ağır söz; sert söz. || **katı taş**, **1.** Sert taş; granit. **2.** {OsT} Mermer. || **katı tutmak**, Kırıcı davranışlarda bulunmak. || **katı yağ**, org. kim. Yağ asitleri ile gliserinden oluşan, oda sıcaklığında katı durumda bulunan, organik çözücülerde çözünen yağ. || **katı yumurta**, Çok kaynatılarak sertleşmiş yumurta. **2.** Bayatlamış veya bozuk yumurta. || **katı yürek**, {eAT} {OsT} Taş yürekli. || **katı yürekli**, **1.** Acıması olmayan; insafsız. **2.** Onuruna düşkün olmayan; arsız; sırnaşık; utanmaz. || **katı yüzlü**, {eAT} Utanmaz; arsız; sırnaşık.
- katı**², [eT. katığ] is. zool. Kuşlarda bezli mideden sonra gelen sindirim kesesi; taşlık.
- katı**³, -trı [Ar. kaṭ' > kâṭi' / kâṭi'a قاطع / قاطعه] (ka:ti) {OsT} sf. **1.** Kesen; kesici. **2.** Durduran; sınırlayan. **3.** Bir daireyi iki noktadan kesen; giriş. ☞ **katı'-ı hummā**, {OsT} Sıtmayı durduran. || **katı'-ı tarık**, {OsT} **1.** Yol kesen. **2.** Keskin kılıç. **3.** mat. Kesen.
- katı'a**, [Ar. kaṭ' > kâṭi'a قاطعه] (ka:ti'a) {OsT} sf. → katı³.
- katıbe**, [Ar. kâṭibe قاطبه] (ka:ti:be) {OsT} is. Bütün; hep; tüm olarak; tam; cümle. ☞ **kâtıbe-i ahvâlde**, {OsT} Hiçbir zaman; hiçbir durumda.

katibeten, [Ar. *kātibeten* قاطبة] (*ka:tibe'ten*) {OsT} *zf.*

1. Bütün olarak; hepsi; tümüyle; kâffeten; cümle-ten. 2. Asla; hiçbir zaman.

katıg¹, [ka-mak (*eklemek*; *üst üste yığmak*; *katlamak*) > kat-mak > kat-ıg] {eT} *sf.* 1. Sert; katı; sağlam; kuvvetli; kavi. [DLT] [EUTS] [ETY] [Yükneki] 2. Gayret; ceht. [EUTS] [Gabain] **katıg kıya**, {eT} *Çok sert; kavi; berk.* [EUTS]

katıg², [ka-mak (*eklemek*; *üst üste yığmak*; *katlamak*) > kat-mak > kat-ıg] {eT} *sf.* Karışık; katışık; karma. [EUTS] [Yükneki]

katıgak, -ğı [kat-mak (*eklemek*) > kat-ı + kak ?] {a-ğiz} *is.* Dağlarda taş oyuklarındaki su birikintisi. [DS]

katıgdi, [kat-ıg > katıg-dı] {eT} *zf.* Sıkıca; iyice; adamakıllı; sağlamca. [ETY] [Tekin]

katıgelen, [kat+gel-en] {ağiz} *sf.* Biraz katı; katıca. [DS]

katıglamak, [katıg-lâ-mak] (*katıgla:mak*) {eT} *gçl. f.* [-r] 1. Sert davranmak; sertliğe baş vurmak. [İKPOy.] 2. Yormak; germek; zorlamak. [Gabain]

katıglanmak, [katıg-lâ-mak > katıg-lâ-n-mak] {eT} *dönşl. f.* [-ur] 1. Çalışmak; çabalamak uğraşmak; ceht etmek. [DLT] [ETY] [KB] [Üç İtigsizler] 2. Katlanmak; zahmet etmek. [Gabain] [ETY] [KB]

katıglanturmak, [katıg-la-n-mak > katıg-la-n-tur-mak] {eT} *gçl. f.* [-ur] 1. Teşvik ve takviye etmek. [EUTS] 2. Düşündürmek; ceht ettirmek. [EUTS] 3. Yeltenmek. [EUTS]

katıglıg, [katıg-lıg] {eT} *sf.* 1. Soysuz. 2. Katkılı; karışık. [DLT]

katıglık, [katıg-lık] {eT} *is.* 1. Katılık; sertlik; haşinlik. 2. Felaket. [DLT]

katıgtı, [katıg-dı / katıg-tı] {eT} *zf.* → katıgdi. [ETY]

katık, -ğı [eT. kat-mak > kat-ık / kat-uk] *is.* 1. {eT} Katkı; herhangi bir nesneye katılan; tutmaç yemeğine katılan sirke, yoğurt gibi şeyler. [DLT] 2. {eT} Katılmış; karıştırılmış. [KB] [Yükneki] 3. {ağiz} Ekmelele birlikte yenilen, daha çok peynir, zeytin vb. yiyecek. 4. {ağiz} Yoğurt. [DS] 5. Ayran. [DS] 6. {ağiz} Yemek. [DS] 7. {ağiz} Yağsız, süzme yoğurt. [DS] **katıgı ekmeğine denk olmak**, *İşi yolunda gitmek; keyfi yerinde olmak.* || **katık bahası**, *İşçi ve askerlere verilen yemek parası.* || **katık böreği**, {ağiz} *Buğday yarması ve yağsız yoğurtla yapılan bir tür börek.* [DS] || **katık çorbası**, {ağiz} *Sulandırılmış yoğurdun içine yarma, un ve nohut konularak yapılan bir çorba; katıklı aş.* [DS] || **katık damı**, {ağiz} *Kiler.* [DS] || **katık etmek**, 1. *Bir şeyi ekmelele birlikte yemek.* 2. *Kıt kanaat geçinmek; zorla geçinmek.* 3. {ağiz} *Az az yemek.* [DS]

katıklama, [kat-ık-la-ma] *is.* Katık etmek eylemi.

katıklamak¹, [kat-ık-la-mak] {ağiz}. *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] 1. Katık etmek. 2. Çorbaya yoğurt koymak. [DS]

katıklamak², [katı > katı-k-la-mak] {ağiz} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] 1. Abartmak. 2. Dayanmak; sabretmek. [DS]

katıklamak³, [katık-la-mak] {ağiz} *gçl. f.* [-r] (Erkek için) eşi ile cinsel ilişkiye girmek. [DS]

katıklanmak, [katıg-lâ-mak > katıg-lâ-n-mak] {eT} *dönşl. f.* 1. Ceht etmek; gayret göstermek; uğraşmak. [EUTS] 2. Zahmet etmek. [EUTS]

katıklaş, [katık-lı+aş] {ağiz} *is.* → katıklı aş. [DS]

katıklı, [kat-ık-lı] *sf.* 1. Katığı olan. 2. Birbirine kırışmış; katılmış. 3. {ağiz} Katıklı aş. [DS] **katıklı aş**, {ağiz} 1. *Bulgur veya yarmaya yoğurt katılarak yapılmış çorba.* 2. *Yoğurtlu pilav.* [DS] || **katıklı çorba**, {ağiz} → katıklı aş. [DS] || **katıklı çökelek**, {ağiz} *Peynirli çökelek.* [DS] || **katıklı ekmek**, {ağiz} *Ispanaklı börek.* [DS] || **katıklı pilav**, {ağiz} *Pirinç karıştırılmış bulgur pilavı.* [DS]

katıklıg, [katık-lıg] {eT} *sf.* Soysuz; südü bozuk. [DLT]

katıksı, [katık-sı] {ağiz} *sf.* (Yiyecek için) ekmeğe katık edilecek kıvama gelmiş. [DS]

katıksımak, [katık-sı-mak] {ağiz} *dönşl. f.* [-r] (Tuzlanmış peynir, yağ, çökelek gibi yiyecekler için) yenecek duruma gelmek; olgunlaşmak. [DS]

katıksız, [kat-ık-sız] *sf.* 1. Katığı olmayan; kuru. 2. Yabancı bir şeyle karışmamış olan. 3. *mecaz.* Nitelikleri tam istenen biçimde olan; bozulmamış olan; saf. {eT} (*aynı*) [KB] 4. *mecaz.* Belli bir soydan gelen; geldiği soyun özelliklerini tam yansıtan. 5. *zf.* Katık olmadan; kuru kuruya. **katıksız hapis**, *Askerî ceza kanununa göre verilen kısa süreli hapis cezası.*

katıl, [Ar. *ḥatıl*] {ağiz} *is.* 1. Yapılarda kullanılan dört köşe giriş. 2. Tahta paravana. [DS]

katılaç, -cı [kat-ılı + aş?] {ağiz} *is.* Yufka ekmek. [DS]

katılamak, [kat (*yans.*) > kat-ıl-a-mak] {ağiz} *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] (Bel ya da parmak gibi eklem yerleri için) ses çıkarmak; kütürdemek. [DS]

katılaşma, [kat-ı-la-ş-ma] *is.* 1. Katı hâle gelme; katılaşmak eylemi. 2. Yumuşaklığı girerek katı hâle gelme. 3. *fiz.* Sıvı ya da gaz halinden katı hâle geçme; donma; tasallüp. 4. *mecaz.* (İnsan için) duygusallığı veya duyarlılığı yitirerek acımasız ve hoşgörüsüz olma.

katılaşmak, [katı-la-ş-mak] *dönşl. f.* [-ır] 1. Yumuşaklığı girerek katı hâle gelmek. 2. *fiz.* Sıvı ya da gaz hâlimden katı hâle geçmek; donmak; tasallüp etmek. 3. *mecaz.* (İnsan için) Duygusallığı veya duyarlılığı yitirerek acımasız ve hoşgörüsüz olmaya başlamak.

katılaşmaölçer, [katı-la-ş-ma+ölç-er] *is.* Çimento veya beton harcının piriz sürelerini otomatik olarak ölçen alet.

katılaştırma, [katı-la-ş-tır-ma] *is.* Katı hâle getirmek eylemi.

katılaştırmak, [katı-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. Yumuşaklığını gidererek katı hâle getirmek; katılaştırmasını sağlamak. 2. *fiz.* Bir sıvı veya gazın katı hâle geçmesini sağlamak; dondurmak. 3. *mecaz.* Bir kimsenin katı ilkelere bağlı, acımasız ve hoşgörüsüz bir durum almasına sebep olmak.

katılğan, [eT. kat-ıl-mak > katıl-ğân] *sf.* 1. {eT} Katılan; katılmayı alışkanlık eden. 2. Katılma, doldurma eylemini yapan; katılan; dolduran. ☞ **katılğan doku**, *anat. Organların dokuları arasını dolduran, hücreleri şekilsiz bir ara madde içinde bulunan doku.* || **katılğan karılğan**, {eT} *Her işe her zaman karışan, burnunu sokan kimse.* [DLT]

katılık, -ğı [katı-lık] *is.* 1. Katı olma durumu; sertlik; tıksızlık. 2. Bir cismin, kendine şekil veren etkiler ortadan kalktıktan sonra da boyutlarını koruyabilme özelliği. 3. *mecaz.* Bir kimsenin sıkı sıkıya ilkelere bağlı, acımasız, duyarsız ve hoşgörüsüz olma durumu.

katılım, [kat-ıl-ım] *is.* Katılmak eylemi; iştirak.

katılış, [kat-ıl-ış] *is.* Katılmak eylemi veya biçimi.

katılışmak, [katıl-mak > katıl-ış-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Birbirine karışmak; birbirine katılmak. [Üç İtigsizler]

katılma, [kat-ıl-ma] *is.* 1. Katılmak eylemi; dahil olma; girme; iştirak. 2. *sosy.* İletişim ve ortak davranış yoluyla bir toplumsal duruma girme, topluluğun üyesi olma ve bu durumla özdeşleşme; iştirak. ☞ **katılma payı**, *tic. Ortaklık sermayesini oluşturmak üzere her ortağın emek, mal veya para olarak ortaya koyduğu pay.*

katılmak¹, [kat-mak > kat-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* 1. Katmak işi yapılmak; dahil edilmek; iştirak ettirilmek; karıştırılmak. {eT} (aynı) [KB] 2. *dönşl.* Bir topluluğa girme; topluluğun üyesi olmak; iştirak etmek; iltihak etmek; karışmak. {eT} (aynı) [EUTS] [ETY] [Gabain] 3. Bir fikri benimsemek; ortak olmak; iştirak etmek; kabul etmek. 4. {eT} (Erkek ve kadın için) cinsel ilişkide bulunmak. [DLT]

katılmak², [katı > katı-l-mak] *gçsz. f. [-ır]* Aşırı derecede korkmak, gülmek, ağlamak, gıdıklanmak gibi durumlarda solunum kasları kasılarak dönmüş vaziyette soluğu kesik kalmak. ☞ **katıla katıla**, *Kendinden geçercesine; katılacak kadar aşırı; sürekli olarak.*

katılmalı, [kat-ıl-ma-lı] *sf.* 1. Katılma yoluyla gerçekleşen. 2. Katılma ile ilgili.

katılma, [katı-l-t-ma] *is.* Katılacak hâle getirme.

katılmak, [katı-l-t-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. Katılacak duruma getirmek; katılmasına yol açmak. 2. Katılacak kadar güldürmek veya ağlatmak.

katım, [kat-ım] *is.* 1. Katmak eylemi; ilhak. 2. Bir hayvanı dişi erkek çiftleştirme işlemi. 3. Katma zamanı; hayvanların çiftleşme zamanı. 4. *sf.* (Nesnelere için) belirtilen sayıda katılacak kadar olan.

katımak, [kat-ı-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r]* Üşümek; donmak. [DS]

katımlık, -ğı [kat-ım-lık] *sf.* 1. (Hayvanlar için) çiftleştirilecek nitelikte olan; damızlık. 2. (Nesnelere için) belirtilen sayıda katılacak kadar olan.

katın¹, [kat > kat-ın] {eT} *zf.* Tekrar; defa; kez. [Üç İtigsizler] [Gabain]

katın², [Soğd. ḫ^wat'yn > katın / katun] *is.* 1. {eT} Kadın; hatun; kraliçe. [EUTS] 2. {ağız} Kadın. [DS]

katın³, [Ar. ḳāṭin قاطن] (*ka:ṭin*) *sf.* Oturan; yerli.

katıncak, -ğı [kat-mak > kat-ın-mak > kat-ın-(a)cak] {ağız} *is.* Ekmeğe katık edilen yiyecek. [DS]

katıncama, [kat-mak > kat-ın-mak > kat-ın-cama] {ağız} *is.* Bir sürüye başkaları tarafından katılan davar. [DS]

katıncamak, [kat-ın-ca-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-c(i)-yor]* Kiskanmak. [DS]

katıncı, [kat-mak > kat-ın-mak > kat-ın-cı] {ağız} *is.* Oğlaklara bakan kadın işçi. [DS]

katında, [kat > kat-ı-n-da] *zf.* 1. Yanında. 2. Sandığma göre; inancına göre. 3. Biçtiği değer bakımından.

katıngı, [kat-ın-ğı] {ağız} *is.* Bir şeye katılmış başka nesne; katılmış olan yabancı madde; katkı. [DS]

katınmak¹, [katı > katı-n-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* 1. Sağlamlaşmak; sertleşmek; katılaşmak; sertlemek. [DLT] [EUTS] [Gabain] 2. Pişman olmak. [EUTS]

katınmak², [kat-mak > kat-ın-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Katar gibi görünmek. [DLT]

katıntı, [kan-ıntı] *is.* 1. Birbirine katılmış nesnelere; karıştırılmış şeylerin her biri. 2. {ağız} Bir sürüye dışardan katılmış olan hayvan. [DS] 3. {ağız} Yabancı madde. [DS] 4. *sf.* Bir topluluğun aslı üyesi olmayıp da sonradan katılan. 5. Bir yere hakkı yokken giren; katılan.

katır¹, [kat (yans.) > kat-ır] *is.* Kırılma, kesilme anlarında çıkan kalın ve sert ses. ☞ **katır kutur**, 1. *Kalın ve sert bir sesle.* 2. *Çok sert; katı; sertleşmiş; katılaştırmış.*

katır², [eT. kat-mak (sert olmak) > kat-ı-mak > katır] *sf.* 1. {eT} Sağlam; pek. [EUTS] 2. {OsT} Ökçesi tahtadan yapılmış büyük nalçalı ayakkabı. 3. {ağız} Altı nalçalı, kabaralı, arkası dik olan kaba ayakkabı; kundura. [DS] 4. {ağız} Yüzü atkılı çocuk ayakkabısı. [DS] 5. *zool.* Erkek eşekle kısrağın çiftleştirilmesinden elde edilen, dişisi çoğunlukla, erkeği ise mutlak kısır, yük taşımaya elverişli, dayanıklı, kulakları eşeğinki gibi uzun, melez bir yük hayvanı, (*Equus asino-caballus / mulus*). {eT} (aynı) [DLT] 6. {ağız} Havyar yapmayan bir tür balık. [DS] 7. {ağız} Çardakta ağırlığı çeken, kalın yatay tahtalar. [DS] 8. {ağız} Topaç. [DS] 9. *sf. mecaz.* (Kişi için) söz dinlemez; inatçı; huysuz; kaba. ☞ **katır boncuğu**, *Binek hayvanlarının boynuna takılan iri,*

mavi cam boncuk.|| **katır daşağı** (taşağı), {ağız} bot. Zambakgillerden, ilkbaharda beyaz veya pembe çiçek açan, yumrusu zehirli soğanlı birkaç bitkinin genel adı; acı çiğdem; kar çiçeği; katır çiğdemi, (*Colchicum falcifolium*, *C. szovitsii*, *C. triphyllum*, *Merenge trigyna*). [DS]|| **katır gibi**, Çok inatçı.|| **katır inadı**, Aşırı inat; aşırı huysuzluk.|| **katır izi**, {ağız} Terslik; aksilik. [DS]|| **katır katıg**, {eT} Müt-hiş; dehşetli. [EUTS]|| **katır karı**, 1. Çocuğu olmayan kadın. 2. mecaz. Kaba; görgüsüz.|| **katır kemiği**, {ağız} Kürek kemiği. [DS]|| **katır kulağı**, {ağız} Yapraklarından dolma yapılan bir bitki. [DS]|| **katır kuyruğu**, {ağız} Erguvan. [DS]|| **katır kuyruğu gibi kalmak**, Bir işte hiç gelişme gösterememek; olduğu gibi kalmak.|| **katır tırnağı**, {ağız} → katır tırnağı. [DS]|| **katır yatağı**, {ağız} Atlarda, kuyruk sokumundan bele kadar olan ve bacaklarda bulunan çizgi. [DS]|| **katır yavlak**, {eT} Müthiş; dehşetli. [EUTS]|| **katır yılanı**, Bir tür engerek.

katırcı, [katır-cı] is. Katırları ile taşımacılık yapan veya katırlarını kiraya vererek işleten kimse.

katırcılık, -ğı [katır-cı-lık] is. Katırcının işi, mesleği.

katırgan, [kağır-mak > kağır-gân] (*kağırğa:n*) {eT} is. Bir tür akasya ağacı, (*Sophora japonica*). [Clason] [EUTS]

katırkuyruğu, -nu, -kları [katır+kuyru(k)-u] is. bot. Akdeniz bölgesinde yetişen, baklagillerden, 1-3 m. boyunda, şemsiye biçiminde sarı çiçekleri olan, tohumları zehirli, kuvvetli kokulu, yaprakları üç yaprakçıklı, çalı görünüşünde bir bitki; zivircik, (*Anagyris foetida*).

katırlaşma, [katır-la-ş-ma] is. 1. Katır gibi olmak eylemi. 2. mecaz. Huysuz ve inatçı olma durumu.

katırlaşmak, [katır-la-ş-mak] döşl. f. [-ır] 1. Katır durumuna gelmek; katır gibi olmak; katır özellikleri edinmek. 2. mecaz. Huysuzlaşmak; inatlaşmak.

katırlıg, [katır-lıg] {eT} sf. Katırlı; katırı bulunan. [DLT]

katırlık, -ğı [katır-lık] is. 1. Katır olma durumu; katır gibi olma. 2. mecaz. İnatçı ve huysuz olma durumu; inatçılık; huysuzluk.

katırtırnağı, -nı -kları [katır+tırna(k)-ı] is. bot. 1. Karadeniz, Ege ve Akdeniz bölgesinin kıyı şeridinde yetişen, kelebek çiçeğillerden, sarı çiçekli, dikenli veya dikensiz, pek çok sayıda türü bulunan ince dallı, salkım çiçekli, seyrek yapraklı, bazı türleri halk hekimliğinde kullanılan, tohumları zehirli, çalimsı bitkiler; yasemin; poruk, (*Spartium junceum*, *Genista tinctoria*, *Spartium scoparium*, *Cytisus albus*). 2. {ağız} İri yapraklı bir ot. [DS] 3. {ağız} Çiğdem. [DS] 4. {ağız} Akasya. [DS]

katırtmak, [katır-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Döndürmek; reddetmekle emretmek. [DLT]

katışak, -ğı [kat-mak > kat-ış-mak > kat-ış-ak] {ağız} is. Toplantı. [DS]

katışık, -ğı [kat-ış-ık] sf. 1. İçine başka şeyler karışmış veya katılmış bulunan; karışık; karma; mahlut. {ağız} (aynı) [DS] 2. {ağız} is. Başkasının sürüsüne hayvan katmış olan kimse. [DS] ☞ **katışık fiil**, db. Ortaç ve yardımcı fiille yapılan birleşik fiil. "okuyacak olmak, bilir görünmek"

katışıklık, -ğı [kat-ış-ık-lık] is. Katışık olma durumu.

katışiksız, [kat-ış-ık-sız] sf. İçine başka hiçbir şey katılmamış ve karışmamış olan; saf; arı.

katışma, [kat-ış-ma] is. Birbirine katılma ve karışma.

katışmaç, -cı [kat-ış-maç] is. Benzer olmayan maddelerden meydana gelmiş bütün.

katışmak¹, [kat-ış-mak] döşl. f. [-ır] 1. Kendini bir guruba veya yere katmak; bir topluluğa veya bütüne katılmak, girmek; dahil olmak. 2. Çoğunluğun görüşüne veya kararına uymak; katılmak. 3. Katılanlar arasına girmek.

katışmak², [kat-mak > kat-ış-mak] işteş. f. [-ır] 1. {eT} Birlikte katmak. [DLT] 2. Birbirine girmek; birbirine karşılıklı katılmak.

katıştırma, [kat-ış-tır-ma] is. Bir bütün içine parça ekleyip karıştırmak eylemi.

katıştırmak, [kat-ış-tır-mak] gçl. f. [-ır] Bir bütün veya çokluk içine parça veya azlık ekleyerek karıştırmak; katmak.

kat'î, [Ar. kaṭī' > kaṭī' قطعی] (*kat-i:*) {OsT} sf. 1. Bir işi sona erdirmiş olan; değiştirilmesi mümkün olmayan; en son ve değişmez olan. 2. Kesinlik belirten. ☞ **kat'î olarak**, {OsT} Kesin olarak; kesinlikle.

katia, [Ar. kaṭī'a قطيعه] (*kati:a*) {OsT} is. 1. Kesme. 2. Kırılma. 3. İlgili kesme. 4. Arazi. 5. Vergi.

kâtib, [Ar. kitâbet > kâtib كاتب] (*kâ:tib*) {OsT} is. → kâtip. ☞ **kâtib-i adl**, {OsT} → kâtibiadil.|| **kâtib-i ağa-yı evvel**, {OsT} tar. İmparatorluk saraylarında mirahor ağasının yazıcısına verilen ad.|| **kâtib-i beytül-mal**, {OsT} tar. Ölen yeniçerinin mirasçılara verilmesi gereken eşyalarının satışından sonra kara sandıkta saklanması gereken paranın kaydını tutan kâtip.|| **kâtib-i ezeli**, {OsT} Levh-i mahfuzu yazmış olan; Allah.|| **kâtib-i felek**, {OsT} gök b. Merkür gezegeni; Utarit.|| **kâtib-i hafız-ı kütüp**, {OsT} tar. Kütüphanede kitap kayıtlarını tutan memura yardım eden görevli.|| **kâtib-i husûsî**, {OsT} Özel kâtip; özel kalem.|| **kâtib-i sır**, {OsT} Gizli şeyler yazdırılan kâtip.|| **kâtib-i umûmî**, {OsT} Genel yazman.|| **kâtib-i vahy**, {OsT} Peygamberimizin inen ayetleri yazdırdığı kâtip.|| **kâtib-i yeniçeriyân**, {OsT} tar. Ocağın büyük subaylarından olan yeniçeri ocağının kâtibi.|| **kâtibü'l-hurûf**, {OsT} Elde mektup veya kitap yazan kâtip.

kâtiban, [Ar. kâtib > kâtibân كاتبان] (*kâ:tiba:n*) {OsT} is. Kâtipler; yazıcılar; yazarlar. ☞ **kâtibân-ı kütüb**, {OsT} tar. İmparatorluk devrinde padişahın sarayında kitap kopya etmekle görevli olanlar.

kâtibane, [Ar. kâtib + Far. -âne كاتبانه] (*kâ:tiba:ne*) {OsT} zf. Güzel yazı yazma kurallarına uygun olarak.

kâtibe, [Ar. kâtib > kâtibe كاتبة] {OsT} is. Bayan kâtip; bayan sekreter.

kâtibiadil, -dli [Ar. kâtib-i 'adl كاتب عدل] (*kâ:ti'bi-adil*) {OsT} is. **1.** Adalet kâtibi; mukavele yazmanı. **2.** Noter.

katife, [Ar. kaṭīfe قטיפه] (*kati:fe, t kalın söylenir*) {OsT} is. Kadife.

katik¹, -ği [? katik] {ağız} is. Koltuk altında çıkan bir çıban. [DS]

katik², -ği [kat-mak > kat-ık] {ağız} is. → katık. [DS]

katil¹, -tli [Ar. kaṭl قتل] (*katil*) {OsT} is. Adam öldürme; cana kıyma; canilik.

katil², [Ar. kaṭl > kaṭil قاتل] (*kati:l*) {OsT} sf. (İnsan için) öldürülmüş; katledilmiş; cinayete kurban gitmiş.

katil³, [Ar. kaṭl > kaṭil قاتل] (*ka:til*) {OsT} sf. **1.** İnsan öldüren; öldürücü; ölüme sebep olan; cani. **2.** is. İnsan öldüren kimse; cani. ☞ **katil balina**, zool. *Bütün okyanuslarda yaşayan, siyah beyaz renkli, 2 m'yi bulan ve kılıcı andıran sırt yüzgeçlerine sahip, her bir çene yarısında 10-14 tane konik diş bulunan bir balina, (Orcinus orca).* || **katil etmek**, *Birinin adam öldürmesine sebep olmak.* || **kâtil-i gayr-i müteammid**, {OsT} huk. *Önceden tasarlama olmaksızın, ani öfke ile adam öldüren.* || **kâtil-i ma'fuv**, {OsT} huk. *Can ve namusunu korumak için saldırıyı öldüren.* || **kâtil-i muhtî**, {OsT} *Yanlışlıkla adam öldüren.* || **katil olmak**, *Adam öldürmek; cinayet işlemek.*

katil⁴, [Ar. ḫaṭıl] {ağız} is. Duvar içlerine konulan, pencere ve kapının üst bölümünü oluşturan ağaç dilme; hatıl. [DS] ☞ **katil katil**, {ağız} *Sıra sıra; dizi dizi.* [DS]

kat'ileşme, [kaṭ'i-le-ş-me] (*kat-i:leşme*) {OsT} is. → katileşmek.

katileşme, [kaṭ'i-le-ş-me] (*kat-i:leşme*) is. Kesinlik kazanma; kesin bir hâl alma; kesinleşme.

kat'ileşmek, [kaṭ'i-le-ş-mek] (*kat-i:leşmek*) {OsT} döşl. f. [-ir] → katileşmek.

katileşmek, [kaṭ'i-le-ş-mek] (*kat-i:leşmek*) {OsT} döşl. f. [-ir] Kesinlik kazanmış olmak; değişmez bir hâl almak; kesin bir hâl almak; kesinleşmek.

katiliyh, [Rus. kotelok] {ağız} is. **1.** Sefer taşı. **2.** Tenekenin sekizde biri (2,5 litre) hacminde tahıl ölçegi; bu ölçekteki hacim. [EG]

katillik, -ği [katil-lik] (*ka:tillik*) is. Katil olma durumu.

kâtim, [Ar. ketm > kâtim كاتم] (*kâ:tim*) {OsT} sf. Sır saklayan; ağzı sıkı. ☞ **kâtim-i esrâr**, {OsT} *Sır tutan.*

kâtip, -bi [Ar. kitâbet > kâtip كاتب] (*kâ:tip*) {OsT} is.

1. Yazı işleriyle uğraşan; bu işi kendisine meslek edinmiş olan kimse; yazıcı. **2.** Yazman. **3.** Bir ticarethanede yapılan satışların kaydını tutan, gerekli yazışmaları yapan kimse. **4.** İmparatorluk döneminde, divanlarda resmî yazışmaları yapmakla görevli memur. ☞ **kâtip adam**, *İyi yazı yazan; yazıyı güzel yerleştiren.* || **kâtip ağzı**, *Düzgün konuşma; yazı dili.* || **kâtip kalfa**, {OsT} *Saray yazışmalarını yapan kalfa.* || **kâtip kavuğu**, {OsT} tar. *İmparatorluk döneminde kâtip sınıfı memurların sarığını beyaz tülbenkten düz olarak sardıkları kavuk; kâtibî destar.* || **kâtip odası**, {OsT} **1.** Bir tür kayık. **2.** tar. *İmparatorluk döneminde yüksek tabakanın kullandığı bir tür kapalı binek arabası.*

kâtiplik, -ği [kâtip-lik] is. Kâtip olma durumu; kâtipin yaptığı iş, meslek.

katirenbiz, [? katirenbiz] {ağız} is. Bir tür cam kavanoz. [DS]

kat'iyе, [Ar. kaṭ'ī > kaṭ'iyye قاطعيه] {OsT} sf. **1.** Kesip atan. **2.** Tereddüde yer vermeyen; kesin.

kat'iyen, [Ar. kaṭ'ī > kaṭ'iyyen قاطعياً] (*kat-i:yen*) {OsT} zf. → katiyen.

katiyen, [Ar. kaṭ'ī > kaṭ'iyyen قاطعياً] (*kati:yen*) {OsT} zf. **1.** Hiçbir zaman; hiçbir şekilde; asla. **2.** Hiçbir şüpheye yer vermeyecek biçimde; kesinlikle; kesin olarak.

kat'iyet, [Ar. kaṭ'ī > kaṭ'iyyet قاطعيت] (*kat-i:yet*) {OsT} is. → katiyet.

katiyet, [Ar. kaṭ'ī > kaṭ'iyyet قاطعيت] (*kat-i:yet*) {OsT} is. Hiçbir şüpheye yer bırakmayacak nitelikte olma; kesinlik. ☞ **katiyet kesbetmek**, {OsT} *Şüpheye yer bırakmayacak duruma gelmek; kesinlik kazanmak.*

katkan, [kat-kan] {ağız} is. Elma ve armut kurusu. [DS]

katkat, [kat+kat] {ağız} is. Üst üste açılıp sacda pişirilen yufkalar. [DS]

katkatı, [kat+kat-ı] {ağız} sf. Katmerli. [DS]

katkattas, [kat+kat+tas] {ağız} is. Sefertası. [DS]

katkıl¹, [kat-mak > kat-kıl] is. **1.** Bir bütüne eklenmiş olan parça; sonradan eklenmiş olan; ek; ilave; ulama, (1944). **2.** Bir işin yapılmasına, emek, para veya mal ile yapılan yardım. **3.** Bir şeye katılan başka madde. **4.** Metal ve alaşımlar hazırlanırken içine konulan değişik nitelikteki maddeler. **5.** Bilimsel ve edebî bir çalışma ile ilgili olarak yapılan tamamlayıcı inceleme. **6.** {ağız} Düğün törenlerinde evlenen çiftlere verilen hediyeler. [DS] **7.** Benzin, yağ, bitüm gibi petrol ürünlerine, kalitesini arttırmak için konulan başka bir ürün. ☞ **katkıda bulun-**

mak, Bir şeyin yapılmasına, gerçekleşmesine para, mal veya emek olarak yardımda bulunmak; yardım etmek. || **katkı payı**, Bir işe veya ortaklığa girişte ödenen para.

katkî², [kat-mak > *kat-ık-mak > kat(ı)k-î] {eT} sf. **1.** Katı; sert; haşin. [DLT] [KB] **2.** Kibir. [KB] ☞ **katkı kişi**, {eT} Kimseye boyun eğmeyen adam. [DLT]

katkıç, [katkîç / katkıç] {eT} is. Çıyana benzer bir böcek. [DLT]

katkılanma, [kat-kı-la-n-ma] is. İçine katkı karıştırılma.

katkılanmak, [kat-kı-la-n-mak] edil. f. [-ır] **1.** (Bir sıvı veya katı madde için) içine katkı maddesi karıştırılmış olmak. **2.** dönşl. f. Katkı edinmek; katkı sahibi olmak.

katkılı, [kat-kı-lı] sf. **1.** Katkısı olan; içine katkı maddesi katılmış olan; karışık; arı olmayan; saf olmayan. **2.** {ağız} (Saf olması gereken bir madde için) yabancı madde katılarak hileli hâle getirilmiş olan. [DS] **3.** {ağız} (Çocuk için) evlilik dışı; piç. [DS]

katkisız, [kat-kı-sız] sf. **1.** Katkısı olmayan; içine katkı maddesi katılmamış olan; yalın; katısız; saf. **2.** mecaz. Niteliği hiçbir etki altında değişmeyen; tam; bozulmamış; soylu.

katku, [kād-mak > kadgū] {eT} is. → kadgu. [EUTS] [Gabain]

katl, -li [Ar. katl قتل] {OsT} is. → katil¹. ☞ **katl-gâh**, {OsT} Öldürme yeri. || **katl-i âm**, {OsT} Alınan bir ülkenin halkını ayırım yapmaksızın kılıçtan geçirme; toplu öldürme; kıyım. || **katl-i amd**, {OsT} huk. Bilerek ve tasarlayarak öldürme. || **katl-i hatâ**, {OsT} huk. Bir kasıt olmaksızın yanlışlıkla öldürme. || **katl-i nefis**, {OsT} Kendini öldürme; intihar. || **katl-i nüfûs**, {OsT} Adam öldürme. || **katl-i şibih-i amd**, {OsT} huk. Katli uygun görülmecek birini yaralayıcı bir aletle öldürme.

katla, [Ar. katl > katil > katlā قتل] (kat-la:) {OsT} is. Öldürülmüş kimseler; maktuller.

katla, [katığ > katığ-lâ > kat-lâ] (katla:) {eAT} zf. De-fa; kerre; kez; sefer. [DK]

katlaç, -cı [kat-lı+aş] {ağız} is. **1.** Tepsidede pişirilen şekerli mısır çöreği. **2.** Pişmiş yufka. [DS]

katlak¹, -ğı [kat-la-k] {ağız} zf. Kadar. [DS]

katlak², -ğı [kat-la-k قتلق] {OsT} is. Sac üzerinde pişirilen mayasız ekmek.

katlam, [eT. katığ-la-mak > katığ-la-m] {ağız} zf. → katla. [DS]

katlama, [kat-lâ-ma] (katla:ma) is. **1.** Kat meydana getirmek eylemi; katlamak işi. **2.** Dokuma fabrikalarında iplik veya lifleri birleştirme işlemi; dublaj. **3.** Kitapları formalarına göre kıvrırma işlemi; kırma. **4.** Mayasız hamurdan saç üzerinde yapılan peynirli veya peynirsiz yufka; pide. **5.** {eT} Yağlı dürüm. [Nevâyi] **6.** {ağız} Tepsidede pişirilen şekerli mısır çö-

reği. [DS] ☞ **katlama makinesi**, Kitapları kıvrırma ve katlama işinde kullanılan makine; kırma makinesi.

katlamaç, [kat-la-ma + aş] is. Mayasız mısır ekmeği.

katlamak¹, [kat > kat-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor].

1. Kumaş, kâğıt vb. şeyleri üst üste kıvrarak kat meydana getirmek; kat yapmak. **2.** Mayasız hamurdan peynirli veya peynirsiz yufka açmak. **3.** Dokuma fabrikalarında iplik veya lifleri birleştirmek. **4.** Apre işleminden sonra makinelerden çıkan kumaşları düzerek yığın haline getirmek. **5.** Kitapları formalarına göre kıvrırma; kırma. **6.** {ağız} Tarlayı sürmek. [DS]

katlamak², [kat-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] (İşkembe vb. için) sıcak suda haşlayarak istenmeyen katını sıyırıp temizlemek. [DS]

katlamak³, [kat (yans) > kat-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Eklem yerleri için) kütürdemek. [DS]

katlamalı, [kat-la-ma-lı] sf. Katlaması olan; katlı durumda olan.

katlan, [kat-la-n] {ağız} is. Oyunlarda başlama çizgisine konulan taş. [DS]

katlandırma, [kat-la-n-dır-ma] is. Katlanmasını sağlamak eylemi.

katlandırmak, [kat-la-n-dır-mak] gçl. f. [-ır] Katlanmasını sağlamak.

katlanılma, [kat-la-n-ıl-ma] is. **1.** Katlı hâle getirilme. **2.** mecaz. Dayanılma; tahammül edilme.

katlanılmak, [kat-la-n-ıl-mak] edil. f. [-ır] **1.** Katlı hâle getirilmek. **2.** mecaz. Dayanılmak; tahammül edilmek.

katlanır, [kat-la-n-mak > kat-la-n-ır] sf. Katlanma özelliği olan; katlanabilen. ☞ **katlanır iskemle**, Açılır kapanır özelliği olan iskemle. || **katlanır kayık**, Bot. || **katlanır metre**, Birbiri üzerine kıvrılıp bükülebilen bölümlerden meydana gelmiş marangoz metresi.

katlanış, [kat-la-n-ış] is. Katlanmak eylemi veya biçimi.

katlanma, [kat-la-n-ma] is. **1.** Katlı hâle getirilmek eylemi. **2.** Dayanma; tahammül etme.

katlanmak¹, [eT. kat > kat-lâ-mak > kat-la-n-mak] edil. f. [-ır] **1.** Katlı hâle getirilmek; katlamak işi yapılmak. **2.** dönşl. f. (Sayı ile ifade edilen durumlar için) belirtilen sayıda katına yükselmek; o kadar katına çıkmak.

katlanmak², [eT. katığ > kat(ığ)-lâ-mak > katla-n-mak قتلنق] dönşl. f. [-ır] **1.** {eT} Çalışmak; çabalamak. [ETY] [Yükneki] **2.** Hoş olmayan bir duruma tahammül göstermek; zorluk ve sıkıntılara göğüs germek; dayanmak; tahammül etmek. {eAT} {OsT} (aynı) [DK] **3.** {eAT} {OsT} Sabretmek; beklemek.

katlanmak³, [kât > kât-la-n-mak] {eT} dönşl. f. (Dikenli ağaçlar için) meyve vermek; meyvelenmek. [DLT]

katlayış, [kat-la-y-ış] *is.* Katlamak eylemi veya biçimi.

katledilme, [Ar. қатл + T. e(d)-il-me قتل ايدله] {OsT} *is.* Öldürülmek eylemi; canına kıyılma.

katledilmek, [Ar. қатл+T.e(d)-il-mek قتل ايدلك] {OsT} *edit. f. [-ir]* Öldürülmek; canına kıyılmak.

katletme, [Ar. қатл + T. et-me ايتمه] {OsT} *is.* Öldürme; cana kıyma.

katletmek, [Ar. қатл + T. et-mek ايتمك] {OsT} *gçl. f. [-e(d)-er]* Öldürmek; cana kıymak.

katlettirme, [Ar. қатл + T. et-tir-me ايتدورمه] {OsT} *is.* Öldürülmesini sağlamak eylemi; öldürtme.

katlettirmek, [Ar. қатл + T. et-tir-mek ايتدورمك] {OsT} *gçl. f. [-ir]* Öldürülmesini sağlamak; öldürtmek.

katlı, [kat-lı] *sf.* 1. Katlanmış; kıvrılmış; bükülmüş olan; katlanmış bulunan. 2. Katı olan; kat sahibi olan. 3. Belirtilen sayıda katı bulunan. 4. {ağız} *zf.* Kadar. [DS] ☞ **katlı kur**, *eko.* Birden çok döviz kuru belirleme ve uygulama yöntemi.

katlış, [kat-ıl-mak > *katlış-mak > katlı-ış] {eT} *is.* Su kollarının kavşağında biriken su; su birikintisi. [DLT]

katlışmak, [kat-ıl-mak > kat(ı)l-ış-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* (Su için) büğenmek. [DLT]

katliam, [Ar. қатл-i 'amm قتل عام] (*katlia:m*) {OsT} *is.* Toplu öldürme olayı; toptan katletme; toplu kıyım; kırım; soy kırımı.

katma¹, [kat > kat-ma] {eT} *is.* Katmer. ☞ **katma yuvga**, {eT} *Yağda pişirilmiş ekmeğe ufağı yemeği.*

katma², [kat-ma] *is.* 1. Katmak işi; ekleme; ilhak. 2. Bir bileşime sonradan katılan element. 3. Dağlardaki oyuklar; kuytu yerler. 4. *dbl.* Üretici dilbilgisinde, bir dönüştürüm sırasında herhangi bir ögenin eklenmesine dayanan işlem. 5. *fiz.* Bir billurluya, elektrik iletkenliğini değiştiren çok az miktarda yabancı madde eklemek. 6. {ağız} Yarmaya yoğurt katılarak soğuk yenen yemek. [DS] 7. *sf.* Bir başka şeye katılmış olan; eklenmiş, ulanmış olan; katılan; munzam. ☞ **katma aşısı**, {ağız} *Yoğurtla yarmadan yapılmış yemek.* [DS]|| **katma bütçe**, *mal.* Özel gelirleri olan ve genel bütçe dışında kalan bütçe; *mülhak bütçe.*|| **katma değer**, *mal.* Bir işletmenin belli bir dönemde, üretim süreci içinde tükettiği malların değeri ile aynı dönemde ürettiği malların son değeri arasındaki fark.|| **katma değer vergisi**, *mal.* Vergi konusu bir malın üretiminden tüketimine kadar geçen her aşamada kazandığı değer üzerinden alınan bir tüketim vergisi.|| **katma ses**, *fiz.* Farklı frekanslarda iki sesin algılanması sırasında duyulan bu iki sesin toplamı ya da katları olan özel sesler.

katma³, [kat-ma] {ağız} *is.* 1. Kıldan ya da yünden yapılmış ip; sicim. 2. Biçilmiş ekin, arpa bağlamı. [DS]

katma⁴, [kat-ma] {ağız} *is.* 1. Dağlardaki kaya oyukları; kuytu yerler. 2. Yumuşak kaya tabakaları arasından kıvrıla kıvrıla uzanan yol. [DS]

katmak¹, [eT. ka-mak (eklemek) > ka-t-mak] *gçl. f. [-ar]* 1. Bir şeyin içine, üzerine veya yanına, niceliğini artırmak veya niteliğini değiştirmek için başka bir şey eklemek; karıştırmak; ilave etmek; eklemek; bitiştirmek; katıp karıştırmak. {eT} (*aynı*) [EUTS] [İKPÖy.] [Yükneki] [DK] 2. Yanına vermek; birlikte göndermek. 3. {eAT} Önüne katmak. [DK] 4. {ağız} Koymak. [DS] 5. (Hayvan için) çiftleştirmek amacıyla dışisinin yanına erkeğini salmak. ☞ **katmak karmak**, {eT} *Katıp karıştırmak.* [DLT]

katmak², [katı > kat(ı)-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* 1. Sertleşmek; katılaşmak sert olmak. [EUTS] 2. Mihnete ve sıkıntıya düşmek; yorulmak; durmak. [Gabin] [DLT] [EUTS] 3. {eAT} Beklemek; sabretmek. 4. *gçl. f.* Aksatmak. 5. Takatsizleştirmek. [EUTS]

katmak³, -ği [kat-mak] {ağız} *is.* Sipa. [DS]

katmalı, [kat-ma-lı] *is.* Cismin üç ana renkteki görüntüsünün tek bir film üzerinde yer aldığı bir renkli film şeridi.

katman¹, [kat > kat-man] *is.* 1. Birbiri üzerine yayılmış bulunan yassı maddelerin her bir katı; tabaka, (1935). 2. *jeol.* Birbiri üzerinde bulunan ve gözle ayrılabilen jeolojik katların her biri. 3. Bir topluluğu oluşturan, sosyal statü bakımından aralarında kesin ayrımlar bulunan kümelerden her biri; halk tabakası; tabaka. 4. *fiz.* Atom çekirdeğini kuşatan elektron içerikli katlardan her biri. ☞ **katman bulut**, *Gri renkli, sise benzer fakat yere kadar inmeyen bulut tabakası; stratus.*

katman², [kat-man] {ağız} *is.* Kulaç. [DS]

katmanlaşma, [kat-man-la-ş-ma] *is.* Katman hâlini alma; katmanlaşmak eylemi.

katmanlaşmak, [kat-man-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* Üst üste gelerek tabakalar hâlinde yerleşmek; katman hâlini almak.

katmanlı, [kat-man-lı] *sf.* Katmanlardan oluşmuş; katmanı bulunan.

katmar, [kat-mar / kat-mer] {ağız} *is.* → katmer. [DS]

katmelli, [kat-mer-li] {ağız} *is.* Arasına ceviz ve peynir konarak pişirilen çörek. [DS]

katmer, [kat-mak > kat-mar] *is.* 1. Bir şeyin kat kat oluş hâli. 2. Kat kat olan şeyin katlarından her biri. 3. *mutf.* Arasına yağ veya kaymak sürülerek kat kat yapılmış yufka veya pide; bir tür gözleme. 4. Yağla pekmez karışımı. ☞ **katmer akıllı**, *Çok kurnaz; hilekâr.*|| **katmer kaldırmak**, {ağız} *Karışıklık yaratmak; arabozculuk yapmak; ortalığı alt üst etmek.* [DS]|| **katmer katmer**, *Kat kat; üst üste.*

katmerci, [kat-mer-ci] *is.* Katmer yapan veya satan kimse.

katmercilik, -ği [kat-mer-ci-lik] *is.* Katmer yapıp satma işi, katmercinin mesleği.

katmerlemek, [kat-mer-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir şeyi kat kat etmek; katmer gibi yerleştirmek.

katmerleşme, [kat-mer-le-ş-me] *is.* Katmer durumuna gelme.

katmerleşmek, [kat-mer-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir] 1.* Katmerli hâle gelmek. **2. mecaz.** Aşırı çoğalmak; artmak.

katmerli, [kat-mer-li] *sf. 1.* Kat kat olan; katmer gibi olan. **2. mecaz.** Abartılmış; aşırı. **3.** (Çiçek için) taç yaprakları birden çok dizili ve kat kat olan. ☞ **katmerli badem**, Çiçekleri güzel, çalı türü bir süs bitkisi. || **katmerli bileşik zaman**, *dbl. Yalın zamanlı bir fiille ek fiilin iki zamanının birlikte kullanılması.* || **katmerli iyelik**, *dbl. Üst üste iki kez kullanılmış iyelik eki.* || **katmerli yalan**, *Yalan üzerine kurulmuş yalan.*

katmersiz, [kat-mer-siz] *sf.* Katmeri olmayan; katmeri bulunmayan.

katmir, [kat-mer] {ağız} *is.* Hamurdan üç köşe kesilerek yağda kızartılan bir tür çörek. [DS]

katnak, -ğı [kat-in-mak > kat(i)n-ak] {ağız} *is.* Lif. [DS]

katnamak¹, [kat-mak > kat-in-mak > kat(i)n-ā-mak] {eT} *gçl. f. [-r] 1.* Tekrar etmek; tekrarlamak. [Üç İtigsizler] **2.** Reddetmek. [Clauson]

katnamak², [kat > kat-(i)n-a-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-n(i)-yor]* Katına varmak; görmeye gitmek; ziyaret etmek. [DS]

katnatmak, [katnā-mak > katna-t-mak] {eT} *gçl. f. [-ur] 1.* Tekrar ettirmek. [DLT] **2.** Reddettirmek. [DLT]

katnayu, [katnā-yu] {eT} *zf.* Tekrar ederek; tekrardan. [Üç İtigsizler]

katneri, [? katneri] {ağız} *is.* Büyük kazan. [DS]

katod, [Yun. káthodos (aşağı doğru yol) > Fr. cathode] *is. fiz. kim. → katot.*

Katolik, [Yun. katholiké (evrensel) > Fr. catholique] *is. 1.* Roma kilisesinin kendisine verdiği ad. **2.** Bu mezhepten olan.

Katoliklik, -ği [katolik-lik] *is. 1.* Papayı kendisine ruhani lider olarak tanıma. **2.** Katolik dininin temel kurallarını anlama ve yerine getirme biçimi.

katon, [kat+ön] {ağız} *is.* Önü sıra. ☞ **katon etmek** (itmek), {ağız} *Önüne katıp kovalamak.* [DS]

katot, -du [Yun. káthodos (aşağı doğru yol) > Fr. cathode] *is. fiz. kim. 1.* Bir elektrolizde akımın çıktığı elektrot; eksi uç. **2.** Elektron lambasında elektronların kaynağı olan elektrot; eksi uç. **3. fiz.** Katot yüzeyinden yayılan elektronların oluşturduğu ışın. ☞ **katot ışınları**, *Havası boşaltılmış bir ışık tüpünün katodundan çıkan ışın demeti.*

katrak, -ğı [? katra] *is.* Tomruk biçmekte kullanılan, yan yana birden çok testereden meydana gelmiş biçme aracı.

katran, [Ar. қаtre > қаtrān قاطران] (katra:n) {OsT} *is.*

1. Organik maddelerden kuru damıtma ile elde edilen, sıvı yağ kıvamında, siyah, ağır ve is kokulu, suda erimeyen bir madde. **2.** {ağız} *Fasulye ve enginara dadanan bir zararlı böcek.* [DS] ☞ **katran ağacı**, *bot. Lübnan ve Toroslarda yetişen sağlam keresteli bir tür sedir, (Cedrus libani).* **3.** *Kabuğundan reçineli bir zamk, sakız veya terebentin sızan Antep fıstığıgillerden bir ağaç, (Pistacia terebinthus).* || **katran ardıcı**, *bot. Servigillerden, diken yapraklı meyvelerinden andız katranı elde edilen, yurdumuzun her tarafında bozuk orman ve açıklıklarında yetişen bir tür çalı, (Juniperus oxycedrus)* || **katran çamı**, *Gemilerde kullanılan katranın elde edildiği çam türü, (Pinus rigida).* || **katran ruhu**, *Kayın ağacından elde edilen katranın damıtılmasıyla sağlanan ve ilaç olarak kullanılan, keskin kokulu renksiz sıvı.* || **katran suyu**, *İlaç olarak kullanılan katranlı su.* || **katran taşı**, *Birleşimindeki su yüzdesi çok olan bir tür yanardağ camı.* || **katran yağı**, *Katrandan elde edilen ve hekimlikte kullanılan bir sıvı.*

katrancı, [katran-cı] *is. 1.* Katran üreten, katran çıkaran veya satan kimse. **2.** Kullanılacak katranı hazırlayan, bir yere süren kimse ya da katranla çalışan kimse. ☞ **katrancılar ortası**, *tar. Yeniçeri ocağının eşyalarını taşıyan arabalar için gerekli katran işlerine bakan 52. orta'ya verilen ad.*

katranköpüğü, [katran+köpü(k)-ü] *is. bot.* Çayırlarda yetişen, şapkasının altı dilimli, üreme organları bir yıldan fazla yaşayan ve her yıl yeni bir himenyum tabakası yaparak ağaçların yaş halkasına benzer bir halkayla çevrili bir tür mantar, (*Fomes / Polyporus igniarius*).

katranlama, [katran-la-ma] *is. 1.* Katran ile işleme tabi tutma. **2.** Neme karşı korumak amacıyla tahta, ip, bez vb.ni katran ile kaplama işlemi. **3.** Bir kara yolunun yüzeyini katran ile kaplamak.

katranlamak, [katran-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir yere katran sürmek; katranlı hâle getirmek.

katranlanma, [katran-la-n-ma] *is. 1.* Katran sürülme eylemi. **2.** Katran sahibi olma; katran edinme.

katranlanmak, [katran-la-n-mak] *edil. f. [-ir] 1.* Üzerine katran sürülme; katrana bulanma. **2. dönşl. f.** Katran sahibi olmak; katran edinmek.

katranlı, [katran-lı] *sf. 1.* Katranı bulunan; katranlı olan. **2.** Katrana bulanmış; katran sürülmüş olan. **3.** İçine katran katılmış olan. **4.** Birleşiminde katran bulunan. ☞ **katranlı kâğıt**, *Zift ya da katran ile bir yüzü kaplanarak birbirine yapıştırılmış yalıtım malzemesi.*

katre, [Ar. қаtre قطره] {OsT} *is. 1.* Damla; damlayan

- şey. **2.** {ağız} Gerdanlık [DS] ☞ **katre-cü**, {OsT} Damla arayan. || **katre-düzd**, {OsT} Damlalar halindeki yağmur bulutu. || **katre-feşân**, {OsT} Damla saçan. || **katre-i bārân**, {OsT} Yağmur damlası. || **katre-i mürekkeb**, {OsT} 1. Mürekkep damlası. 2. Siyah ben. || **katre katre**, {OsT} Damla damla; azar azar. || **katresi olmamak**, Hiç olmamak. || **katresi kalmamak**, Hiç kalmamak; hepsi bitmek.
- katrilyon**, [Fr. quatr (dört) + million > quatrilyon] is. **1.** Türkiye ve pek çok ülkede kullanılan sisteme göre bir milyon trilyon; 10¹⁵, 1 000 000 000 000 000. **2.** İngiltere’de kullanılan sisteme göre 10²⁴ olan sayı; 1 000 000 000 000 000 000 000 000.
- katrunmak**, [katar-mak / katır-mak / katur-mak > kat(u)r-un-mak] {eT} dönl. f. [-ur] **1.** Duraklamak; çekinmek. [DLT] **2.** Kuvvetlenmek. [EUTS] [Gabain]
- katsa**, [? katsa] {ağız} is. **1.** Kürek. **2.** Fıçı. [DS]
- katta**, -a’ı [Ar. kat’ > kaṭā’ قِطَاع (katta:)] {OsT} sf. **1.** Daha fazla kesen; çok kesici; en çok kesici. **2.** is. Kâğıtları oyarak süsleme yapan kimse.
- kattak**, -ğî [? kattak] {ağız} is. Taflan ağacı. [DS]
- kattal**, -li [Ar. katl > kaṭāl قِطَال (katta:l)] {OsT} sf. Çok öldürücü; en fazla kıyıcı; hunhar.
- kattel**, [? kattel] {ağız} sf. Acı. [DS]
- kattereli**, [? kattereli] {ağız} is. Oynak kadın. [DS]
- kattigelen**, [katı+gel-en] {ağız} sf. Çok katı. [DS]
- kattırmak**, [kat-tır-mak] {ağız} gçl. f. [-ur] Gevretmek, kurutmak. [DS]
- katturgan**, [kat-mak > kat-tur-mak > kattur-gân] {eT} sf. → kakurgan.
- kattırmak**, [kat-mak > kat-tur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] **1.** Bükürmek; katlatmak. **2.** Kattırmak. [DLT]
- katuğēt**, [katık+et] {ağız} is. Katık. ☞ **katuğēt olmak**, {ağız} Katık olmak. [DS]
- katuğur**, [kat+uğur] {ağız} is. Önüne katma; kovalama. ☞ **katuğur etmek**, {ağız} Önüne katarak kovalamak; sürüp götürmek. [DS]
- katuk**, [kat-mak > kat-uk] {eT} is. → katık.
- katun**, [Soğd. ḫ^wat’yn > katun قاطون] {eT} {OsT} is. Hakanın eşi; hatun; melike; kadın; kraliçe; kağan eşi. [EUTS] [DLT] [ETY] [Gabain] [Tekin]
- katunlanmak**, [katun > katun-la-n-mak] {eT} dönl. f. [-ur] Hanımlanmak; han karısı şekline girmek. [DLT]
- katunmak**, [katı > katı-n-mak] {eT} dönl. f. [-ur] Sertleşmek; katılaşmak. [EUTS] [Gabain]
- katur**¹, [kat (yans.) > kat-ur] is. Kırılma, kesilme anlarında veya katı bir şeyi yerken çıkan kalın ve sert ses. ☞ **katur kutur**, Katı bir şeyi yerken çıkarılan ses.
- katur**², [kat+uğur] (katu:r) {ağız} is. → katuğur. ☞ **katur etmek**, {ağız} → katuğur etmek. [DS]
- katurgan**, [katur-mak > kat-ur-gân] (katurga:n) {eT} sf. Çok sevenen; çok öğünen; çok gülen. [DLT]
- katurlug**, [katur-luğ] {eT} sf. Zehirli. (?) ☞ **katurlug ok**, {eT} Temreni zehirlenmiş ok. [DLT]
- katurmak**, [kat-mak > kat-ur-mak قاطورمق] {eT} {eAT} gçl. f. [-ur] **1.** Katılaştırmak; pekleştirmek. [DLT] **2.** Pişman olmak. [EUTS] **3.** Sevinmek; öğünmek; gülmek. [DLT] **4.** {eAT} Üzerine sürmek; içine katmak.
- katut**, [kat-mak > kat-ut] {eT} is. **1.** Kak; yarma. [DLT] **2.** Katık. [DLT] **3.** Pabuççu çirişi. [DLT]
- katuvaz**, [? katuvaz] {ağız} sf. (Kişi için) inatçı; kaba. [DS]
- katübek**, [Ar. kat’i + T. bek ?] {ağız} zf. Oysa ki. [DS]
- katyon**, [Fr. cathode + ion] is. kim. **1.** Bir elektroliz sırasında eksi uçta toplanan iyon. **2.** Elektron kaybetmiş olan pozitif elektrik yüklü atom veya atom grubu. ☞ **katyon tutucu**, Katyonları bağlayan sentetik reçine.
- kauçuk**, -ğü [İsp. caucio > Fr. caoutchouc] is. **1.** bot. Sütlegengillerden sıcak ülkelerde yetişen, odunsu gövdeli, öz suyu yapışkan, süt kıvamında, yaprakları oval biçimli bir ağaç; lastik ağacı, (Ficus elastica). **2.** Bu ağaçtan elde edilen veya bazı petrol artıkları ile işlenmesinden elde edilen dayanıklı ve esnek madde. **3.** sf. Bu maddeden yapılmış olan.
- kauçuklu**, [kauçuk-lu] sf. **1.** Kauçukla kaplanmış olan. **2.** Birleşiminde kauçuk bulunan.
- kaula**, [? kaula] {eT} is. Sebze. [EUTS]
- kaur**, [Ar. ka’r > ka’ūr قاور] (kau:r) {OsT} sf. **1.** (Deniz, göl, ırmak vb. için) derinliği çok fazla olan; çok derin; en derin. **2.** is. Çölde rüzgâr etkisiyle meydana gelen kum yığını; kumul.
- kauşut**, [kav-uş-mak > ka(v)uş-ut] {ağız} is. Yolların birleştiği yer; kavşak. [DS]
- kav**¹, [kāv] (ka:v) is. {eT} Büzüşme bildiren kök. ☞ **kav kuv**, {eT} Dikişin büzülmesi; elbisenin dikilirken büzülmesi. [DLT] || **kav kuv bolmak**, {eT} (Elbise için) dikilirken büzülme; kötü dikilmekten büzülme. [DLT]
- kav**², [eT. kav] is. **1.** Meşe, dişbudak, söğüt ve kavak gibi ağaçların kabuğunda yetişen bir mantardan kurutularak elde edilen, kolay tutuşur süngerimsi madde. {eT} {ağız} (aynı) [DLT] [DS] **2.** {eAT} {OsT} {ağız} Yılanın deri değiştirirken attığı deri; yılan gömleği. [DS] ☞ **kav çakmak**, {ağız} Bilmediği bir konuyu inatla savunmak. [DS] || **kav gibi**, 1. Kolay tutuşur nitelikte olan. 2. Çok hafif. || **kav mantarı**, bot. Bazitli mantarlardan, ağaç gövdesinde yetişen ve kurusundan kav üretilen bir tür mantar. (Fomes fomentarius).
- kav**³, [kav] {ağız} is. **1.** Çanak ve çömlek yapımında kullanılan kırmızı toprak. **2.** Killi toprak. **3.** Kil. [DS]
- kav**⁴, [kav] {ağız} is. **1.** Kuruntu; boş kibir. [EG] **2.**

- Gurur; övünme; kibir; büyüklenme; tefahur. **3.** *sf.* Gururlu. **4.** Süslü; kurumlu; çalınmış. **5.** (Meyve vb. için) ham; olmamış. [DS]
- kav⁵**, [Çin. ko] {eT} *is.* Küçük bir ölçü. [EUTS]
- kav⁶**, [kâb] {ka:v} {eT} *is.* → kab.
- kav⁷**, [kav] {ağız} *is.* Samanlıktan otu çekmek için kullanılan ucu eğri araç. [DS]
- kav⁸**, [Fr. cave] *is.* Para ile oynanan kâğıt oyunlarında ortaya sürülebilecek parayı ödeyebilmek için her oyuncunun önüne koyduğu toplam para. ☞ **kav çıkmak**, *Bir oyuncunun önündeki para bittiğinde bu oyuncu tarafından bir miktar daha para konmak.*
- kav⁹**, [kav] {ağız} *sf.* Hafif; yeğni. [DS]
- kav¹⁰**, [Far. hâv => kâv قو] {OsT} *is.* Kumaştaki ince tüyler; hav.
- kava¹**, [? kava] {ağız} *is.* Çayırın bol olduğu yer. [DS]
- kava²**, [kov / kof > kov-a / kof-a] {ağız} *is.* Ucu sert ve sivri dikenli bir çeşit çayır otu, (*Typha latifolia*). [DS]
- kavabil¹**, [Ar. kâbile > kavâbil قوایل] *is.* Ebeler.
- kavabil²**, [Ar. kâbil > kavâbil قوایل] {OsT} *is.* Yetenekli kimseler.
- kavadi**, [Yun. khavâdi] {ağız} *is.* Giyilemeyecek kadar eskimiş elbise. [DS]
- kavadih**, [Ar. kâdiha > kavâdiح قوادح] {OsT} *is.* Arkadan çekiştirenler; zemmedenler; kötüyeliciler.
- kavadim**, [Ar. kâdime > kavâdim قوادم] {OsT} *is.* **1.** Ordunun ileri karakolları. **2.** Kuş kanadının ön tüyleri.
- kavaf**, [Ar. gaffâf خفاف => kavâf قواف] (*haffa:f*) {OsT} *is.* Hazır olarak ucuz ve özensiz ayakkabı yapan veya satan ayakkabıcı. ☞ **kavaf işi**, *Özen gösterilmeden, kötü yapılmış.*|| **kavafklar çarşısı**, *Hazır ayakkabı satan esnafın bulunduğu çarşı.*
- kavafhane**, [kavâf + Far. hâne قوافخانه] (*kavafha:ne*) {OsT} *is.* Hazır ayakkabıların yapıldığı yer; ayakkabı imalathanesi; ayakkabı atölyesi.
- kavafi**, [Ar. kâfiye > kavâfi قوافي] (*kava:fi*) {OsT} *is.* Kafiyeler.
- kavafil**, [Ar. kâfile > kavâfil قوافل] (*kava:fil*) {OsT} *is.* **1.** Kafiler. **2.** Yığın halindeki şeyler; sürü.
- kavaflık**, [kavaf-lık] *is.* Kavafın yaptığı iş veya mesleği.
- kavagu**, [kāv > *kav-ā-mak > kavā-gū] (*kava:gu:*) {eT} *is.* Fıtıl; kaytan; kav. [EUTS] [Gabain]
- kavah**, [kabak] {ağız} *is.* Ön. [DS]
- kavaid**, [Ar. kâ'ide > kavâ'id قواعد] (*kava:id*) {OsT} *is.* **1.** Kurallar; kaideler; usuller. **2.** Dilbilgisi; gramer kitabı. ☞ **kavâid-i diniye**, {OsT} *Dinî kurallar.*|| **kavâid-i külliye**, {OsT} *Bir konudaki kuralların tümü.*|| **kavâid-i siyâset**, {OsT} *Siyaset kuralları.*|| **kavâid-i siyâsiye**, {OsT} *Siyaset kuralları.*
- kavaim**, [Ar. kâ'ime > kavâ'im قوائم] (*kava:im*) {OsT} *is.* **1.** Buyruklar; fermanlar. **2.** Kitap yaprakları. **3.** Senetler. **4.** Kâğıt liralara; banknotlar. ☞ **kavâ'im-i nakdiye**, {OsT} *Kâğıt paralar.*
- kavak**, -ğ[ı] [eT. kāv > kav-ā-mak (*kavlamak*) > kavā-k] *is.* **1.** *bot.* Söğütgillerden sulak alanlarda yetişen, uzun saplı ve dişli yaprakları olan, çelikle üretilen, iki evcikli, odunu ve kerestesi kolay işlenebilen, pek çok melezi ve türü bulunan büyük bir ağaç, (*Populus*). {eAT} (*aynı*) **2.** {ağız} Herhangi bir ağaç; ağaç. [DS] ☞ **kavak atmak**, *spor. Güreşte tepe üstü yuvarlanmak.*|| **kavak attırmak**, {ağız} *Takla attırmak.* [DS]|| **kavak durmak**, {ağız} *Amuda kalkmak.* [DS]|| **kavak elması**, {ağız} *Orta sertlikte bir tür elma.* [DS]|| **kavak gibi**, *Uzun boylu.*|| **kavak inciri**, *Açık mor renkli bir tür incir.*|| **kavak merhemi**, *Kavak tomurcuklarından ve patlıcangillerden bazı bitkilerden elde edilen bir tür merhem.*|| **kavak vurması**, *Cirit oyununda at üstünde ayakları havaya kaldırarak yapılan bir gösteri.*
- kavakçı**, [kavak-çı] *is.* Kavak yetiştiren ve kerestesi ni satan kimse.
- kavakçılık**, -ğ[ı] [kavak-çı-lık] *is.* Kavak yetiştirme işi.
- kavakiz**, [Ar. kaqūze > kavākīz قواقيز] (*kava:ki:z*) {OsT} *is.* Boş maşrapalar.
- kavaklamak**, [kavak-la-mak] *gçsz. f.* [-r] [-l(t)-yor] **1.** (Marul, tere vb. sebzeler için) tohuma kaçmak. **2.** {ağız} *gçl. f.* Güreşte tepe üstü yuvarlanmak. [DS]
- kavaklık**, -ğ[ı] [kavak-lık] *is.* Kavak ağaçları çok olan yer; kavak yetiştirilen arazi.
- kavaksınmak**, [kavak-sı-n-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-r] Kulak vermek; önemsemek. [DS]
- kavakteli**, [kavak+tel-i] {ağız} *is.* İplik yumağı. [DS]
- kaval¹**, [*kav-mak > kav-al] *is.* **1.** *müz.* Çoğunlukla kamıştan yapılan, çobanların çaldığı, perdeli, yumuşak sesli, büyük bir düdük. **2.** Mimaride yarım silindirik biçiminde çıkıntısı olan büyük süs veya üzerinde sütun yükselen yuvarlak silme. **3.** {ağız} Saçma atan, yivsiz av tüfeği. [DS] ☞ **kaval kemiği**, *anat. Diz ile ayak bileği arasında bulunan iki kemikten baldırın içindeki uzun ve kalın kemik, (tibia).*|| **kaval memekli** (memeli), {ağız} (*Hayvan için uzun memeli.*) [DS]|| **kaval tüfek**, *Eskiden kullanılan yivsiz tüfek.*
- kaval²**, [kav-al] {ağız} *is.* Su arkı. [DS]
- kaval³**, [kov-al / kof-al / kav > kav-al] {ağız} *is.* Cevizin yeşil kabuğundan ayrılma zamanı. [DS] ☞ **kaval olmak**, {ağız} *Cevizin yeşil kabuğu çıkmak.* [DS]
- kavala**, [İt. capanna / cavallo قاولا] {OsT} *is.* Deniz kıyısına yapılmış derme çatma balıkçı kulübesi.

kavalak¹, -ği [kav > kav-al-mak > kaval-ak] *is.* 1. *bot.* Ekin tarlalarında yetişen, gövdesi pullarla kaplı, sarı çiçekli, ekinlere zararlı, çok yıllık bir otsu bitki; öksürük otu, (*Tussilago farfara*). 2. {ağız} Büyük kukumav kuşu; büyük baykuş. [DS]

kavalak², -ği [kav > kav-al-ak] {ağız} *sf.* 1. Kuru ve hafif olan. 2. Övünen. 3. Onurlu. [DS]

kavalama, [kava-la-ma] {ağız} *is.* Bolluk. [DS]

kavalamak, [kav-ala-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* {ağız} (Etçil hayvanlar için) kan çıkarmamak suretiyle ısırarak. [DS]

kavalcı, [kaval-cı] *is.* Kaval yapan ve satan yahut kaval çalan kimse.

kavaldız, [kav-al-t-ız] {ağız} *is.* Ebuçehil karpuzu; karga düğleği. [DS]

kavalet, [İt. cavaletto] (*kava'let*) *is.* Köprü kurmada, yoldan çıkan bir aracı raya oturtmada veya bir makineyi kaldırmada kullanılan travers yığını; domuz damı.

kavaleta, [İt. cavaletto] (*kava'leta*) *is.* 1. Yelkenli gemilerde demiri kaldırmakta kullanılan donanım. 2. İş makinelerinde zincirin geçmesi için kılavuz görevi yapan bir tür kasnak. 3. Derilerin iç yüzlerinde kalan et parçalarını kazıma işlemi. ☞ **kavaleta makinesi**, *Derilerin iç yüzlerinde kalan et parçalarını sıyırmakta kullanılan makine.*

kavalıg, [kavā-lıg] {eT} *is.* Ekin adı. [EUTS]

kavalık, -ği [kof-a-lık / kova-lık] {ağız} *is.* 1. Bataklık. 2. Bataklıkta yetişen kamış. [DS]

kavalib, [Far. kâlbet کالبه > Ar. qalib > kavālib قوالب] (*kava:lib*) *is.* Kalıplar.

kavalkan, [kav-al-kan] {ağız} *sf.* Kendini çok öven; kendini metheden; övünen; böbürlenlen. [DS]

kavallama, [kav-al-la-mk] {ağız} *is.* Dürme; katlama. [DS]

kavallamak, [kav-al-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Eline almak; sınıksız tutup kapmak. [DS]

kavalmak, [kav-al-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Övünmek. [DS]

kavaltak, -ği [kav-al-t-ak / kov-al-t-ak] {ağız} *sf.* 1. Birbirini sıkmayacak, ezmeyecek biçimde; gevşek; aralıklı; seyrek. 2. İğreti. 3. Kaba; beceriksiz. 4. İçi boş. 5. Altı boş. 6. (Elbise için) pot. 7. (Kapı, pencere veya kapak için) hafif aralık. 8. Kabarık; gevşek. [DS] 9. *is.* Ağaç veya taş kovuğu. 10. Düzensiz ve özensiz duruş.

kavaltmak, [kov-al-t-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* Fırsat vermek; göz yummak. [DS]

kavalye, [İt. cavaliere (*süvari, şövalye*) > Fr. cavalier] *is.* 1. Kadına dansta eşlik eden veya bir toplantıda, bir davette arkadaşlık eden erkek. 2. Alt ucu bir kâğıdın köşesine geçen ve içine rakam veya bölüm adı yazılarak o kâğıdın ait olduğu diziyi bulmaya yarayan gözlü büro gereci.

kavalyelik, -ği [kavalye-lik] *is.* Kadına bir dansta

veya toplantıda eşlik etme; kavalye olma durumu; kavalyenin işi ve görevi. ☞ **kavalyelik etmek**, *Bir kadına dansta veya toplantıda eşlik etmek.*

kavan¹, [*kav-mak > kavan] *is.* Nişan; hedef. ☞ **kavan almak**, *Nişan almak.*

kavan², [kāvan] (*ka:van*) {ağız} *is.* Keven; geven. [DS]

kavana, [Yun. gāvāna [Tietze]] {ağız} *is.* 1. Ağaçtan yapılmış küçük yağ kabı. [DS] 2. Litre. 3. Bir litrelik maşrapa. 4. Tahta tekne.

kavancı, [kavan-la-mak > kavan-cı] {ağız} *is.* Nişancı. [DS]

kavancılmak, [kavan-cı-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Vurgun suretiyle elde etmek; yağmada ele geçirmek; soygunda elde etmek.

kavanço, [İt. caveza] *is. dnz.* 1. Yelkeni bir bordadan diğer bordaya geçirme. 2. *argo.* Aynı türden bir şeyi alıp yerine bir başkasını koyma; değiştirmek. 3. *argo.* Bir işi başka birisine yüklemek; birinin başına sarma.

kavanez, [? kavanez] {ağız} *is.* 1. Domates. 2. Domates salçası. [DS]

kavanîn, [Ar. kânün > kavānîn قوانين] (*kava:ni:n*) {OsT} *is.* Kanunlar; yasalar. ☞ **kavānîn-i askeriyeye**, {OsT} *Askerlik yasaları.* || **kavānîn-i cezâiye**, {OsT} *Ceza yasaları.* || **kavānîn-i İlähiye**, {OsT} *Tanrısal yasalar; dinî kurallar.* || **kavānîn-i mer'iye**, {OsT} *Geçerli yasalar; yürürlükte olan yasalar.* || **kavānîn-i tabîiye**, {OsT} *Doğa yasaları.*

kavanlamak, [*kav-mak > kavan-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. (Kedi, köpek gibi hayvanlar için) ağız ile yakalayıp götürmek; kapıp götürmek. 2. (İnsan için) kaptığı gibi kucaklayıp götürmek.

kavannamak, [kav-mak > kav-an-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-n(i)-yor]* 1. Korumak; muhafaza etmek. 2. Gözetlemek; tarassut etmek. [DS]

kavanmak, [*kav-mak > kavan-mak] *gçl. f. [-ır]* Gözetlemek; bakmak; beklemek.

kavanoz, [Yun. khávanos] *is.* 1. Cam veya topraktan yapılma, ağız geniş kap. 2. Akvaryum olarak kullanılan geniş cam kap. 3. (Miktar belirtirken) bu kap dolusu. ☞ **kavanoz dipli dünya**, *Boş dünya.*

kavar, [Erme. kever => gever] {ağız} *is.* → gever. [DS]

kavara¹, [Ar. kavāri' قوارع] (*kava:ra*) {OsT} *is.* 1. Yel; gaz. {ağız} (*aynı*) [DS] 2. Gürültü patırtı. {ağız} (*aynı*) [DS] ☞ **kavara** (atmak) **çekmek**, {ağız} *Yellenmek; osurmak.* [DS]

kavara², [kav > kav-ar-mak > kav-ar-a] (*kava'ra*) {ağız} *is.* 1. Balı alınmış petek. 2. Kovanda arıların yemesi için bırakılan bal. 3. Arılar tarafından balı boşaltılmış petek. 4. Yalan. [DS]

kavaracı, [kavara-cı] {ağız} *sf.* 1. Gürültü patırtıcı. 2. Palavracı; mübalağacı; yalancı. 8. Sık sık gaz çıkararak, yellenen kimse; osuruklu. [DS]

kavare, [kabara] {ağız} *is.* Büyük ayakkabı çivisi; kabara. [DS]

kavari, **-i'ri** [Ar. kari'a > kavāri' قوارع] (*kava:ri*) {OsT} *is.* 1. Şiddetli rüzgârlar; fırtınalar. 2. Birdenbire gelen büyük belalar; afetler. 3. Kıyamet gününü andırır büyük felaketler. 4. Afet ve büyük belalardan korunmak için Allah'a yöneltilen yakarışların tümü.

kavarir, [Ar. qarüre>kavārīr قوارير] (*kava:ri:r*) {OsT} *is.* 1. Gözbebekleri. 2. Sırça veya gümüş kaplar. 3. Sidik kapları; ördekler.

kavas, [Ar. kavs > kavvās قواص] {OsT} *is.* 1. Elçilik ya da konsolosluklarda görevli güvenlik personeli. 2. Elçilik hademesi. 3. Banka ve özel işletmelerdeki silahlı güvenlik görevlisi. 4. Eskiden vezir, elçi veya konsolosların maiyetinde bulunan silahlı görevli. 5. Dava sahiplerini mahkemeye çağırın, gerekli emir ve evrakları yerine iletmekle görevli adli memur; mübaşir. 6. {ağız} Buğday ölçülen şinik. [DS] 7. {ağız} *sf.* Aptal; budala. [DS]

kavasif, [Ar. kaşif > kavāşif قواصيف] (*kava:sif*) {OsT} *is.* Şiddetli esen rüzgârlar.

kavasım, [Ar. kaşım > kavāşım قواصم] (*kava:sım*) {OsT} *is.* Kırıcı, ezici, öğütücü şeyler.

kavaslık, **-ği** [kavas-lık] *is.* Kavasın yaptığı iş; kavasın görevi.

kavasya, [Fr. quassia] (*kava'sya*) *is. bot.* Odunu halk hekimliğinde tentür halinde tonik ve iştah açıcı olarak kullanılan bir ağaççık; acı ağaç, (*Quassia amara*).

kavat¹, [Ar. kıyādet > kavvād قواد] {OsT} *is.* 1. Evlilik dışı kadın erkek ilişkilerinde aracılık eden kimse; muhabbet tellalı; pezevenk. {ağız} (*aynı*) [DS] 2. {ağız} Karısının hafifliklerine göz yuman erkek. [DS] 3. Sövgü sözü. 4. {ağız} *sf.* (Kişi için) güçsüz, korkak. [DS] 5. {ağız} Aptal; budala. [DS]

kavat², [kav-ut] {ağız} *is.* → kavut. [DS]

kavat³, [Yun. gavāti] {ağız} *is.* → kavata. [DS]

kavata, [Yun. gavāta قواطة] (*gava'ta*) {ağız} *is.* 1. Tek parça ağaçtan oyulmuş hamur kabı; tekne. 2. Topraktan yapılmış kahve tavası. 3. Bakır tencere. 4. İki gözlü yassı ekmek sepeti. 5. Semaverden su alınan kap; su maşrapası. [DS] 6. Çok fazla kızarmayan sert bir domates türü, (*Solanum capsicum grossum*). 7. Tuzluk. [DD] 8. {OsT} Ağaçtan yapılmış çanak.

kavayak, **-ği** [kav+ayak] {ağız} *sf.* 1. Çok gezen. 2. Serseri. 3. Soysuz. [DS]

kavaz, [? kavaz] {ağız} *is.* Semaver. [DS]

kavazak, **-ği** [Far. gebbāze => geveze / Erme. gavaza ?] {ağız} *sf.* Yersiz konuşan; zevzek; geveze. [DS]

kavazan, [Far. gebbāze => geveze / Erme. gavaza ?] *sf.* 1. Boşboğaz; geveze; 2. Kibirli; mağrur.

kavcaklamak, [kav-(1)c-a-k-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] 1. Hırsla kapmak; kavramak. 2. Parmak uçları ile sıkamak; mıcıklamak. [DS]

kavcalamak, [kav-(1)c-(a)la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] → kavcaklamak. [DS]

kavcana, [kav(1)c-a-n-mak > kavcan-a] {ağız} *is.* Kavanoz. [DS]

kavcar, [kav-(1)c-a-mak > kavca-r قواچار] {ağız} *is.* 1. Ardiç ağacının kabuğu. 2. Mısır kabuğu. 3. Rende talaşı; marangoz talaşı. [DS] 4. {OsT} Kıvılcımla tutuşabilen nesne; kav. 5. *sf.* (Ağaç için) içi çürük.

kavcarlamak, [kav(1)c-a-r-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] 1. Kurcalamak; karıştırmak. 2. Parmak uçları ile sıkamak; mıcıklamak. [DS]

kavçar, [kav-(1)ç-a-r] {ağız} *is.* → kavcar; kavlak. [DS]

kavçımak¹, [kavçī-mak] (*kavçı:mak*) {eT} *gçl. f.* [-ır] Saldırmak; üstüne düşmek. [DLT]

kavçımak², [kav-çī-mak] (*kavçı:mak*) {eT} *gçl. f.* [-ır] Kızmak. [DLT]

kavçıtmak¹, [kavçī-t-mak] {eT} *gçl. f.* [-ur] Saldırtmak. [DLT]

kavçıtmak², [kav-çī-mak > kavçī-t-mak] {eT} *gçl. f.* [-ur] Kızdırmak. [DLT]

kavdan, [kav-(1)t-an] {ağız} *is.* Kuru ot.

kavdınmak, [kavıd-mak > kav(1)d-in-mak] {eT} *dönşl. f.* [-ur] Acınmak; şefkat göstermek; fenaliktan kurtarma yollarını aramak. [DLT]

kavel, [kav / kov > kav-a-l ?] {ağız} *is.* Yeşil kabuğu soyulmuş ceviz. [DS]

kavela, [İt. caviglia] *is.* 1. *dnz.* Halatların ve kasaların dikiş işlerinde kullanılan, demir veya ağaçtan konik kama. 2. Ağaç gemilerin karinalarında kullanılan ağaç çivi. 3. Marangozlukta geçmeleri bağlamakta kullanılan ağaç çivi.

kaveza, [? kaveza / Erme. kavaza ?] *is.* Hokkabaz yardımcılarının başlarına giydiği siyah çuhadan yapılmış, kırmızı yuvarlak bir tepeliği bulunan başlık.

kavga, [Far. gavgā عوغا] {OsT} *is.* 1. Karşılıklı güç kullanmaya yönelik düşmanca davranış ve sözlerle kendini belli eden tartışma veya dövüş; çekişme; münazaa; niza. 2. Savaş; cenk. 3. *mecz.* Bir davayı savunmak, bir amaca erişmek, bir şeyi elde etmek, bir şeye karşı koymak için bir kimse veya topluluk tarafından sürdürülen eylemler ve harcanan çabalar; savaşım; mücadele. ☞ **kavga çıkarmak**, *Kavga yolu açacak davranışlarda bulunmak veya sözler söylemek.* || **kavga etmek**, *Dövüşmek; tartışmak.* || **kavga kaşağısı**, {ağız} (*Kişi için*) sağa sola sataşıp kavga için bahaneler yaratan; kavgacı. [DS] || **kavga kütleme**, {ağız} *Ansızın kavga çıkarmak; kavga patlamak.* [DS] || **kavganın sonu dayak**, *Tehlikeli bir işin sonunda görülen zarar.* ||

- kavgaya çanak tutmak**, *Kavgaya neden olacak davranışta bulunmak veya söz söylemek.*|| **kavgaya girişmek**, *Kavga etmeye başlamak.*|| **kavgaya kaşınmak**, *Kavgaya neden olacak davranışlarda bulunmak.*|| **kavgaya tutuşmak**, *Kavga etmeye başlamak.*|| (bir şeyin) **kavgasını vermek**, *Bir davayı savunmak için mücadele etmek.*
- kavgacı**, [kavga-cı] *sf.* 1. Kavga etmekten hoşlanan; sık sık kavga çıkararı; huysuz; geçimsiz. 2. İyi dövüşen; iyi savaşı; mücadeleci.
- kavgacılık**, -ğı [kavga-cı-lık] *is.* Kavgacı olma durumu.
- kavgalaşma**, [kavga-la-ş-ma] *is.* Karşılıklı kavga etme durumu ve eylemi.
- kavgalaşmak**, [kavga-la-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* (iki ve daha fazla kişi için) birbiriyle kavga etmek; dövüşmek.
- kavgalı**, [kavga-lı] *sf.* 1. Bir kavga sonucu dargın ve küskün olan; dargın; küs. 2. (İş, mesele için) içine kavga karışmış; hakkında kavga çıkmış olan; kavgayla yapılan.
- kavgan**, [kof / kov-(ı)k-mak > kav(g)-a-n] *{ağız} is.* Birleşikgillerden, 30-100 cm. yükseklikte, iki yıllık, mor çiçekli, develerin severek yediği, ayrıca genç sürgünlerinin kabuğu soyularak çiğ olarak yenebilen dikenli bir ot; kenger, (*Silybum marianum*). [DS]
- kavgasız**, [kavga-sız] *zf.* 1. Herhangi bir kavga veya çekişme olmadan. 2. *sf.* Kavgası, dövüşü olmayan.
- kavgasızlık**, -ğı [kavga-sız-lık] *is.* Kavgasız olma durumu.
- kavgaz¹**, [kof / kov-(ı)k-mak > kav(g)-a-z] *{ağız} sf.* 1. (Eşya için) hacimce büyük olmasına rağmen ağırlığı az olan; yeğni. 2. Az pişmiş; az olmuş. [DS]
- kavgaz²**, [kof / kov-(ı)k-mak > kav(g)-a-z / kavgan] *{ağız} is.* → kavgan. [DS]
- kavgımak**, [kal-(k)-ı-mak] *{ağız} geçsz. f. [-r]* Zıplamak. [DS]
- kavgıtmak**, [kal-(k)-ı-t-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Zıplatmak. [DS]
- kavğarmak**, [karga-mak ?] *{ağız} gçl. f. [-ır]* Ölüye ilenmek. [DS]
- kavhaz**, [kav(g)-a-z] *{ağız} sf.* 1. (Eşya için) hacimce büyük olmasına rağmen ağırlığı az olan. 2. Yeteri kadar bastırılıp sıkıştırılmamış; kabarık ve gevşek. [DS]
- kavı**, [kof / kov-ı] *{ağız} sf.* (Eşya için) hacimce büyük olmasına rağmen ağırlığı az olan. [DS]
- kavıdmak**, [kavıd-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Korumak. [Clauson]
- kavık¹**, [eT, *kav-mak > kav-uk / kavık قافوق] *{eT} is.* 1. Kepek; darı kepeği; kavuz. [DLT] 2. *{OsT}* İçi boş nesne.
- kavık²**, -ğı [eT, *kav-mak > kav-uk / kavık قافوق] *{OsT} {ağız} is.* Sidik torbası; mesane. [DS]
- kavık³**, -ğı [kav-ık ?] *{ağız} is.* Su arığı; ark. [DS]
- kavıl**, [kāv-ıl] *{ağız} is.* Yıkılmağa yüz tutmuş yapı. [DS]
- kavılmağ**, [kov-ul-mak] *{ağız} edil. f. [-ur]* Kovulmak. [DS]
- kavımsak**, -ğı [Ar. kavim => kavım-sa-k] *{ağız} sf.* 1. Sevimli; cana yakın; sıcak kanlı. 2. (Kişi için) ak-raba ve yakınlarına düşkün. [DS]
- kavıra**, [*kav-mak > kav-ır-mak > kav-ır-ā] *{eT} zf.* Kısaca; özet olarak. [EUTS]
- kavırçağ**, [eT, kabırçak ?] *{ağız} is.* Oyuncak; cansız bebek. [DS]
- kavırğa**, [kavur-mak > kavur-ga] *{ağız} is.* → kavur-ga. [DS]
- kavırmak¹**, [*kav-mak > kav-ır-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* 1. Toplamak; bir araya getirmek; kısaltmak; özetlemek. [Üç İtigsizler] [Gabain] 2. Basamak; tazyik etmek. [EUTS]
- kavırmak²**, [kağ-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kavurmak. [EUTS]
- kavışgusuz**, [kav-ış-ğu-suz] *{eT} sf.* Tutarsız; biçimsiz. [Clauson]
- kavışgsamak**, [kavış-ıg-sa-mak] *{eT} geçsz. f. [-r]* Kavuşmak istemek; kavuşmayı arzulamak. [Clauson]
- kavışmak**, [*kav-mak > kav-ış-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* 1. Kavuşmak; buluşmak; birleşmek. [EUTS] [Gabain] 2. Kavga etmek. [Gabain]
- kavıştırma**, [kav-ış-tır-ma] *{ağız} is.* Önü baştan aşağı düğmeli gömlek. [DS]
- kavışturmak**, [kav-ış-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kavuşturmak.
- kavışurmak**, [kav-ış-ur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* → kavuşturmak. [EUTS]
- kavit¹**, [kav-it / kav-ut] *{ağız} is.* → kavut. [DS]
- kavit²**, [kav-it] *{ağız} sf.* (Söz için) yersiz söylenen. [DS]
- kavıtlamak**, [kav-it-la-mak] *geçsz. f. [-r] [l-(i)-yor]* Yersiz ve mantıksız şeyler konuşmak.
- kavıtmak**, [kav-mak > kav-ıt-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Çarpışmak. [EUTS] [Gabain]
- kavız¹**, [kov / kof / kav > kav-ı-z / kav-u-z] *{ağız} is.* 1. Tahıl tanelerinin dışını kaplayan ince kabuk; tahıl kabuğu; kapçık. 2. İçi tane tutmamış veya yeterince dolgunlaşmamış tahıl tanesi veya meyve. 3. *sf.* Kof; içi boş. [DS]
- kavhas**, [? kavhas] *{ağız} is.* Yel; rüzgâr. [DS]
- kavız²**, [kov / kof / kav > kav-ı-z] *{ağız} is.* → kavgan; kenger. [DS]
- kâvi**, [Ar. keyy (dağlamak) > kâvi كاوِي] (*kâ:vi:*) *{OsT} sf.* Dağlayan; yakan; acı verici.
- kavi¹**, [Ar. kuvvet > kavî كافي] (*kavi:*) *{OsT} sf.* 1. Dayanıklı; güçlü; kuvvetli; sağlam; zorlu. 2. *mecaz.* Varlıklı; zengin. 3. Güvenilir. ☞ **kavî-baht**, *{OsT}*

- Şanlı.*|| **kavıyyü'l-bünye**, {OsT} *Sağlam yapılı; sağlıklı.*|| **kavıyyü'l-iktidâr**, {OsT} *Yetkisi güçlü olan hükümet.*
- kavi**², [Sansk. kavya > kavi] {eT} *is.* Şiir. [EUTS] [Gabain]
- kavil**, -vli [Ar. kavil قول] {OsT} *is.* 1. Söz; lakırdı. 2. Sözleşme; anlaşma. 3. Yapılmayıp sözde kalan şey. ☞ **kavil etmek**, *Sözleşmek; kavilleşmek.*|| **kavil yeri**, *Buluşma yeri; sözleşme yeri; randevu yeri.*
- kavileşme**, [kavi-le-ş-me] *is.* Kavi duruma gelme; güçlenme; kuvvetlenme.
- kavileşmek**, [kavi-le-ş-mek] *dönşl. f.* [-ir] Kavi duruma gelmek; güçlenmek; kuvvetlenmek.
- kavileştirme**, [kavi-le-ş-tir-me] *is.* Kavi duruma getirme; güçlendirme; kuvvetlendirme.
- kavileştirmek**, [kavi-le-ş-tir-mek] *gçl. f.* [-ir] Kavi duruma getirmek; sağlam olmasını sağlamak; güçlendirmek; kuvvetlendirmek.
- kavilleşme**, [kavil-le-ş-me] *is.* Söz birliği etme; sözleşme.
- kavilleşmek**, [kavil-le-ş-mek قول لشمك] *işteş. f.* [-ir] Söz birliği etmek; sözleşmek; {OsT}.
- kavilya**, [It. caviglia] (*kavi'lya*) *is.* 1. anat. Bilek kemiği. 2. Kalın çivi. 3. *dnz.* Yelkenin kasa ve halat dikişlerinde, kollar arasını açmak için kullanılan, sivri ağaç veya demirden yapılmış sert parça.
- kavim**, -vmi [Ar. kavim قوم] {OsT} *is.* Aralarında dil, kültür ve töre bakımından ortaklık bulunan soyca birbirine bağlı insan topluluğu; budun. ☞ **kavim ve kabile**, {OsT} *Hısım akraba.*
- kavis**, -vsi [Ar. kavıs قوس] {OsT} *is.* 1. Yay; eğri. 2. Parantez işareti. 3. *mecaz.* Kaş. 4. *mat.* Çember parçası; yay. ☞ **kavis çizmek**, *Yay biçiminde yol izlemek.*|| **kavis içine almak**, *Paranteze almak.*|| **kavis şeklinde**, *Kemer biçiminde; yay gibi.*
- kavisname**, [Ar. kavıs + Far. -nâme قوسنامه] (*kavis-na:me*) {OsT} *is.* Ok ve okçuluk üzerine yazılan eser.
- kâviş**, [Far. kâviden > kâviş کاویش] (*kâ:viş*) {OsT} *is.* 1. Kazma; eşme; eşeleme. 2. Bir şeyi derinliğine yarma. 3. Arama; araştırma. 4. Denetleme; teftiş.
- kâvişger**, [Far. kâvişger کاویشگر] (*kâ:vişger*) {OsT} *sf.* 1. Kazan; kazıcı. 2. Yaran; yarıcı. 3. Araştırmacı; arayan. 4. Denetçi; müfettiş.
- kavişki**, [Sansk. kausika] {eT} *is.* İndra'nın lakabı. [EUTS]
- Kaviyani**, [Far. kâve > kâviyânî کاویانی] (*ka:viya:ni*) {OsT} *sf.* İran hükümdarı Dahhak'a baş kaldıran ef-sanevî kahraman demirci Kave ile ilgili.
- kaviyen**, [Ar. kuvvet > kavî > kavıyyen قویاً] (*kavi: '-yen*) {OsT} *zf.* Kesinlikle; kuvvetle.
- kâviyet**, [Ar. keyy (dağlamak) > kâvi > kâviyet کاویت] (*kâ:viyet*) {OsT} *is.* Dağlayıcılık; yakıcılık.
- kavka'a**, [Ar. kavka'a قوقعه] {OsT} *is. zool.* → kavkı.
- kavka**, [Far. gâvğâ غوغا => kavka قوقا] {OsT} *is.* Kavga.
- kavkan**, [kov / kof / kav > kav-ı-z] {ağız} *is.* → kavgan, kenger. [DS]
- kavkaz**, [kav-ka-z] {ağız} *is.* 1. Çürümeğe yüz tutmuş çam gövdesi. 2. Kuru bitki sapı. [DS]
- kavkazlık**, -ğı [kav-ka-z-lık] {ağız} *is.* Dikenlik ve otluk yer. [DS]
- kavkı**, [Ar. kavka'a => kavkı] *is. zool.* Midye, salyangoz gibi hayvanlarda dış derinin sertleşmesi ile oluşmuş kireçten kabuk; kabuk.
- kavkılı**, [kavkı-lı] *sf.* Kavkısı olan.
- kavkırtmak**, [kav-(ı)k-ır-t-mak] {ağız} *gçl. f.* [-ır] *Fırlatıp atmak.* [DS]
- kavlı**, -li [Ar. kavlı قول] {OsT} *is.* → kavil. ☞ **kavli hōd**, {OsT} *Kendi sözü.*|| **kavlı ile fi'**, {OsT} *Söz ile iş.*|| **kavli ma'rūf**, {OsT} *Bilinen veya ünlü söz.*|| **kavli mücerret**, {OsT} *Delilsiz, ispatsız söz.*|| **kavli nebî**, {OsT} *Peygambere ait olduğu bildirilen söz; hadîs.*|| **kavli resûl**, {OsT} *Hadîs.*|| **kavli şer'î**, {OsT} 1. Şeriata uygun söz. 2. Dinî yasanın sözü.|| **kavli zâif**, {OsT} *İddiasız söz.*|| **kavli ü fi'il**, {OsT} *Söz ve eylem.*|| **kavli ü karâr**, {OsT} *Sözleşip bitirme.*
- kavla**¹, [Çin. ts'ai lai => kavlā] (*kavla:*) {eT} *is.* Sirken, (*Chenopodium murale*).
- kavla**², [kavla] {ağız} *is.* Kavak ağacı. [DS]
- kavlağan**, [kav-la-mak > kav-la-gan قاولغان] *sf.* 1. Koyalı kavlayan. 2. Sürekli kavlayan. 3. *is. bot.* Bir tür çınar ağacı, (*Platanus*).
- kavlak**, -ğı [kav-la-mak > kav-la-k قوقلق] *sf.* 1. Kabuğu dökülmüş; kabuğu soyulmuş. 2. {OsT} Tüyü, kılı dökülmüş. 3. (Kişi için) güneş yakması sonucu derisi soyulmuş. 4. {ağız} Sakalsız; tüysüz. [DS] 5. *mecaz.* Aptal; budala; sersem. 6. (Hayvan için) tüyü dökülmüş. 7. (Çocuk için) büyümemiş; gelişmemiş. 8. Boş; yararsız; içi boş. 9. (Deri için) pul pul olmuş. 10. (Toprak için) kuraklıktan gevremiş. 11. (Kişi için) çıplak; soyunmuş. 12. (Ceviz için) yeşil kabuğu soyulmuş. 13. {ağız} *is.* Kurumuş çam ağacı; içi çürük kurumuş ağaç. [DS] 14. {ağız} Yaşlı ve zayıf öküz. [DS] ☞ **kavlak bolmak**, {OsT} *Kavlamak.*|| **kavlak yağı**, {ağız} *Krem.* [DS]
- kavlahlık**, [kavlā-lık] {eT} *is.* Sirkenlik.
- kavlama**, [kav-la-ma] *is.* 1. Soyulup dökülme. 2. Asmanın odun kısmının kava benzer bir kitle hâlini almasına sebep olan, *Phelinus igniarus* veya *Stereum hirsutum* adındaki mantarlardan ileri gelen bir hastalık.

kavlamak¹, [kav-la-mak قاولق] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]*

1. (Deri, kabuk, tüy için) pul pul kabarıp dökül-
mek; soyulmak. 2. {ağız} Soyunmak. [DS]

kavlamak², [kov-la-mak قولىق] {eAT} *gçl. f. [-r]* Ar-
kadan konuşmak; gyibet etmek; zemmetmek.

kavlan, [kav-la-ğan] {ağız} *is.* → kavlağan. [DS]

kavlangaz, [Yun. khokhliagkhos] {ağız} *is.* 1. Sal-
yangoz. 2. *sf.* Kof; boş. [DS]

kavlanma, [kav-la-n-ma] *is.* 1. Kavlama durumuna
gelmek eylemi. 2. Kav edinme; kav sahibi olma.

kavlanmak, [kav-la-n-mak قولىقمق] *edil. f. [-ır]* 1.
Kavlamak eylemine uğramak. 2. {OsT} *dönşl. f.*
Tüy, deri, kabuk vb. değiştirmek. 3. Kav edinmek;
kav sahibi olmak. 4. {ağız} Kendini beğenmek; gu-
rurlanmak. [DS]

kavlaşma, [kav-la-ş-ma] *is.* Kav durumuna gelmek
eylemi.

kavlaşmak¹, [kav-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kav biçi-
mini almak; kav durumuna gelmek.

kavlaşmak², [kov-la-ş-mak قولىشمق] {eAT} *işteş. f. [-ur]*
Çekiştirmek; kovlaşmak; zemmetmek.

kavlatma, [kav-la-t-ma] *is.* 1. Kavlamasını sağlamak
eylemi. 2. {ağız} Soğuk algnılığı. [DS]

kavlatmak, [kav-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* (Deri, pul, tüy
vb. için) pul pul kabartıp dökülmesini sağlamak;
kavlamasına neden olmak; kavlamasını sağlamak.

kavlav, [kav-lağ] {ağız} *is.* Saban demirinin çamu-
runu sıyırmaya yarayan araç. [DS]

kavlen, [Ar. kav̄l > kav̄len قولا] (ka'vlen) {OsT} *zf.*
Konuşarak; sözlü olarak. ☞ **kavlen ve fiilen**, {OsT}
Sözlü ve eylemli olarak.

kavlı¹, [kav-lı] {ağız} *sf.* Yüksek. [DS]

kavlı², [kav-lı] {ağız} *is.* Kereste yapmaya uygun ol-
mayan kütük. [DS]

kavlıç, -cı [kav-(ı)l-ıç] *is.* 1. Bir iç organın veya vü-
cudu meydana getiren organlardan herhangi birinin
bulunduğu yerden bulduğu bir boşluktan çıkması
durumu; fıtık. 2. *sf.* Fıtıklı.

kavlık¹, -ği [kav-lık] {ağız} *sf.* Eskiden kav, çakmak,
çakmak taşı konulan kap veya deri kese. [DS]

kavlık², -ği [kav-lık / kavlıh] {ağız} *is.* Kibirlik; bur-
nu büyüklük. [DS] [EG]

kavlık³, -ği [kav-lık] {ağız} *is.* Kuşların midesi; kur-
sak. [DS]

kavlıkça, [kav-lık-ça] {ağız} *is.* Kav kesesi. [DS]

kavli, [Ar. kav̄l > kav̄lī قولى] {OsT} *sf.* 1. Sözle ilgili;
söze ait. 2. Sözde kalan; eyleme dönüşmeden ka-
lan.

kavlince, [kavli-ince] *zf.* Sözüne bakılırsa; söyledi-
ğine göre.

kavliyyat, [Ar. kav̄liyyāt قولىيات] (kavliyya:t) {OsT} *is.*
Boş sözler; kuru laflar.

kavlname, [Ar. kav̄l + Far. nāme قولنامه] (kavlna:me)
{OsT} *is.* Sözleşme; anlaşma belgesi.

kavlu, [havlu ? > kav-lı / kav-lu] {ağız} *is.* Başa
örtülen kalın ve tüylü örtü. [DS]

kavlucuk, -ğu [kav-luğ-cuk قاولوجق] {eAT} *is.* Kav,
çakmak keseciği; kavlıkçık.

kavluç, -cu [kav-(u)l-uç قاولوچ] {OsT} *is.* Kasık fıtığı.

kavluk¹, -ğu [kav-luk قولىق] {ağız} *is.* 1. Küçük boh-
ça. 2. {OsT} Kav kesesi. [DS]

kavluk², -ğu [eT. *kav-mak > kav-uk / kavık] {ağız}
is. İdrar torbası; mesane. [DS]

kavm, [Ar. kav̄m قوم] {OsT} *is.* → kavim. ☞ **kavm-i**
fil, {OsT} Mekke'ye karşı yapılan saldırıda Eb-
rehe'nin peşinde bulunan topluluk. || **kavm-i gayri**
mahsür, {OsT} Yüz kişiden çok insan kalabalığı. ||
kavm-i Hüd, {OsT} Hud peygamberin gönderildiği
kavim; Ad kavmi. || **kavm-i İsa**, {OsT} 1. Hz. İsa'nın
devrindeki Yahudi topluluğu. 2. Hz. İsa'nın havari-
leri. || **kavm-i Lüt**, {OsT} Lut peygamberin kavmi. ||
kavm-i Mūsā, {OsT} Hz. Musa'nın kavmi. || **kavm-i**
mahsür, {OsT} Nüfusu yüz kişiden aşağı insan top-
luluğu. || **kavm-i münecimîn**, {OsT} Gök bilimi ile
uğraşanlar. || **kavm ve kabîle**, {OsT} Yakınların
tümü.

kavmî, [Ar. kav̄m > kav̄mī قومی] (kavmi:) {OsT} *sf.* 1.
Kavimle ilgili; kavme ait. 2. Kavimci.

kavmiyat, [Ar. kav̄m > kav̄miyyāt قوميات] (kavmi-
ya:t) {OsT} *is.* Kavimlerin gelenek, görenek ve kül-
türlerini inceleyen bilim dalı; etnografya; budun
bilimi; budun betimi.

kavmiyet, [Ar. kav̄m > kav̄miyyet قوميت] {OsT} *is.* 1.
Bir kavmin kendine özgü belirleyici özellikleri. 2.
Bir kimsenin bağlı olduğu kavme göre durumu. 3.
Kavme bağlılık; ırkçılık.

kavmiyetçi, [kavmiyet-çi] *is.* Kavmiyet yanlısı; her
işte kavmiyeti ön plana çıkaran.

kavmiyetçilik, -ği [kavmiyet-çi-lik] *is.* Kavmiyetçi
olma durumu; toplumsal olgu ve olayları kavimlere
özgü değerler açısından kurumlaştırmayı öngören
siyasi akım.

kavra, [kavra-mak¹ > kav-ra] {ağız} *is.* Büyük eğe.
[DS]

kavracı, -cı [kav-ra-ç] *is.* Ağır taşları kaldırmakta
kullanılan iki tutaklı demir araç.

kavrak, -ğı [kof / kov / kav > kav-(ı)r-a-k] {ağız} *is.*
1. Ateş yakmakta kullanılan kuru yaprak veya çalı
çırpı. 2. Ateş, rüzgâr veya güneş etkisi ile kuruyan
bitki; kavruk. 3. Balsız petek. 4. Birkaç yıl önce
kesilerek içi çürümüş, boşalmış ağaç. 5. Yünlü
kumaş. [DS] 6. Arıları kaçırmak için yakılan çok
dumanlı ağaç. [DD]

kavraklamak, [kavra-k-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i) -yor] İki elle tutmak. [DS]

kavralamak, [kavra-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i) -yor] {ağız} is. **1.** Tutmaya, yakalamaya çalışmak; elle kavramak istemek. **2.** İki elle bir şeye sarılıp tutmak; kavramak. [DS]

kavralanmak, [kavra-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-r] **1.** Çabalamak. **2.** Kaşınmak. [DS]

kavram¹, [kavra-mak > kavra-m] is. **1.** Bir şey veya nesne hakkında zihinde oluşan soyut ve genel tasarıma; mefhum; fehva; nosyon, (1935). **2. fel.** Nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan genel tasarım; mefhum; nosyon; soyut ve genel fikir. **3. dbl.** Dildeki bütün kelimelerden bağımsız zihinsel tasarım. ☞

kavram bilimi, *dbl. Dille ilgili işaretlerden yola çıkarak kavramın belirlenmesine yönelik anlam incelemesi.* || **kavram karmaşası**, *Anlam karışıklığından doğan yeterince anlaşılammama; anlama yetersizliği; anlaşılmazlık.*

kavram², [kav-(i)r-a-mak > kavra-m قاورام] {ağız} is.

1. Karın zarı; periton. **2.** Sığırdaki karın bacaklara yakın bölümü ve bu bölgeden çıkarılan et. [DS] ☞ **kavram yeri**, {OsT} *Koyun ve keçi gibi hayvanların semizliğini, zayıflığını anlamak için elle tutulan yer; boş böğür.*

kavram³, [kav-(i)r-a-mak > kavra-m] {ağız} is. **1.** Tutam. **2.** Avuç dolusu; avuç. **3.** Bağlam; deste. **4.** Dişli orak. [DS]

kavram⁴, [kav-(i)r-a-mak > kavra-m] {ağız} is. Çevre. [DS]

kavrama¹, [kavra-ma] is. **1.** Kavramak eylemi. **2.** Anlama; algılama. ☞ **kavrama noktası**, *Otomobilin harekete geçtiği andaki debriyaj durumu.*

kavrama², [kavra-ma] {ağız} is. **1.** El ile tutmak eylemi; tutma; tutamlama. **2.** Küçük el orağı. **3.** Orakla biçilen bir tutam ekin. [DS]

kavrama³, [kavra-ma] is. **1.** İki mili bağlamak için kullanılan eleman. **2.** Otomobilde motor ile vites kutusunu birbirine bağlayıp ayıran, motordan gelen hareketi sarsıntısız olarak öteki aktarma organlarına ileten düzenek; debriyaj. **3.** Bu düzenegi işletmeye yarayan ayaklık. **4.** {ağız} Dişli, civata ve boru anahtarı. [DS]

kavrama⁴, [kavra-ma] is. Binalarda bulunan bağlama parçası; kuşak.

kavramak¹, [eT. ka-mak (eklemek; yığmak) > ka-bmak > kab-(i)r-ā-mak > kav-ra-mak] gçl. f. [-r] [-r(i) -yor] **1.** {eT} Sıkıkmak. [DLT] [DK] **2.** Bir şeyi sıkıca tutabilmek amacıyla tek veya iki elle birden yakalamak; elle sıkıca tutmak. **3.** (Çakır kuşu için) avını pençeleriyle yakalamak. **4.** Kapsamak. **5.** Bir şeyi bütün yönleriyle, eksiksiz ve doğru olarak anlamak; anlamını çözmek; tam anlamak. **6. fel.** Algılanan bir şeyi zihinde oluşturmak.

kavramak², [kavra-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-r(i) -yor] **1.** Küçük orakla veya herhangi bir orakla ekin biçmek. **2.** El ile ekin yolmak. [DS]

kavramak³, [kav-ra-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-r(i) -yor] (Kız, çocuk vb. için) yakalayıp, kucaklayıp alıp gitmek; kaçınmak. [DS]

kavramak⁴, [kavur-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-r(i) -yor] Kızartmak; yakmak. [DS]

kavramak⁵, [kav-ır-a-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-r(i) -yor] Sancılanmak; ağrımak. [DS]

kavramcılık, -ğı [kavram-cı-lık] is. *fel.* Kavramın, onu bildiren dildeki karşılığı olan kelimedenden sözden farklı bir gerçekliği olduğunu, gerçeğin zihinde bulunmadığını ileri süren skolastik öğretisi; mefhumîye; konseptüalizm.

kavramlaşma, [kavram-la-ş-ma] is. Kavram durumuna gelme.

kavramlaşmak, [kavram-la-ş-mak] dönşl. f. [-r] Kavram durumuna gelmek.

kavramlı, [kavram-lı] *sf.* Kapsamı geniş; tümü kucaklayan.

kavramsal, [kavram-sal] *sf.* Kavramla ilgili; kavram niteliğinde olan; kavrama dayanan. ☞ **kavramsal alan**, *Belli bir kavrama ilişkin terimler bütünü.* || **kavramsal dilbilgisi**, *dbl. Dilin, evrensel ve dil dışı düşünce ulamlarını aktardığı varsayımından yola çıkan dilbilgisi.* || **kavramsal sanat**, *Düşünceyi sanat eserinden üstün tutan, sanat eserinin somut bir ürün değil, bir düşünce ve kavramın ürünü olduğunu savunan akım.* || **kavramsal yazı**, *Eski Mısır ve Çin yazısında olduğu gibi soyut ve somut çizimlerle kavramları veren yazı; ideografik yazı.*

kavramsalılık, -ğı [kavram-sal-lık] is. Bir bilginin kavramsal niteliği; kavramsal olma durumu.

kavran¹, [Ar. qaraba / Far. kurbān] {ağız} is. **1.** İçi boş ağaç. **2.** Boş arı peteği. **3.** Kutu. **4.** İçi oyulmuş ağzı kapaklı ahşap kap. **5.** Arı kovanı. [DS]

kavran², [Far. kervān] {ağız} is. Yolcu topluluğu; kervan. [DS]

kavranabilir, [kavran-mak+bil-mek] *sf.* Tam bir algı nesnesi olabilen; duyularla değil de akılla algılanabilen.

kavranabilirlik, -ğı [kavra-n-a+bil-ir-lik] is. Kavranabilir olma durumu.

kavrangoz, [karman +göz / ? kavrangoz] {ağız} *sf.* Karışık; dağınık. [DS]

kavranılma, [kavra-n-il-ma] is. Kavranılmak eylemi. **kavranılmak**, [kavra-n-il-mak] *edil. f. [-r]* Kavrama işi gerçekleştirilmek.

kavranılmaz, [kavra-n-il-maz] *sf.* Zihinde oluşturulamayan, oluşturulsa bile varlığı akla yatkın görülmeyen.

kavranma, [kavra-n-ma] is. Kavranmak eylemi.

kavranmak¹, [kavra-mak > kav-ra-n-mak] *edil. f. [-r]* **1.** Kendisi hakkında kavrama işi gerçekleşmek.

2. *dönşl. f. mecaz.* Anlaşılır hâle gelmek. 3. {ağız} Anlamaya çalışmak. [DS]
- kavranmak**², [kivrā-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* 1. Kıvrınmak. 2. Çabalamak. 3. Kaşınmak. 4. Bulmaya çalışmak; aranmak. [DS] 5. Sürekli harekette bulunmak.
- kavraşmak**, [kavra-ş-mak] {ağız} *işteş. f. [-ır]* Tartışmak. [DS]
- kavratma**, [kavra-t-ma] *is.* Kavrama işini yaptırmak eylemi.
- kavratmak**, [kavra-mak > kavra-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Kavrama işini yaptırmak; bir kimsenin bir şeyi algılamasını, anlamasını, kavramasını sağlamak.
- kavrayış**, [kavra-mak > kavra-y-ış] *is.* 1. Kavramak eylemi veya biçimi. 2. Bir şeyi algılama; anlama ve kavrama yetisi. 3. Somut ve nesnel kavramlar dışında kalan bütün tasavvurlar ile genel fikir, anı ve yaratıcı hayal güçlerine dayalı kurgular.
- kavrayışlı**, [kavra-y-ış-lı] *sf.* Kavrama yeteneği olan; kavrayışı iyi olan; kolayca anlayabilen.
- kavrayışsız**, [kavra-y-ış-sız] *sf.* Kavrama yetisi iyi gelişmemiş olan.
- kavriğ**, [kavrā-mak > kav(ı)r-ığ] {eT} *is.* Tutukluluk; hapis. [Gabain]
- kavriğsız**, [kavriğ-sız] {eT} *sf.* Müstakil; bağımsız; özgür; tutuksuz. [EUTS]
- kavruk**¹, -ğü [kav(u)r-uk] {ağız} *is.* Tahıllardaki küçük ak taneler. [DS]
- kavruk**², -ğü [kağ (vans.) > kağ-(ı)-ık] {ağız} *is.* Balgam. [DS]
- kavruılmak**, [*käg-mak > kağ-ur-mak > kav(ı)r-ılmak] {eT} *edil. f. [-ur]* Kavrulmak. [EUTS] [KB]
- kavruımak**, [kav(ı)r-ı-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r]* Sancılanmak; ağrımak. [DS]
- kavruşmak**, [kavrā-mak > kav(ı)r-aş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Dövüşmek; kavga etmek. [EUTS] [Gabain]
- kavruk**¹, -ğü [kavur-mak > kav-(u)r-uk] *sf.* 1. Kavrulmuş olan. 2. *mecaz.* Yaşı ilerlediği hâlde boyu gelişmemiş olan; bodur kalmış olan. 3. (Bitki için) yetişmesi durmuş olan; büyümesi durmuş. 4. {ağız} Kurumuş. [DS] 5. {ağız} Acı çeken; dertli. [DS] 6. {ağız} Sevdalı; âşık. [DS] 7. {ağız} *is.* Patlamış mısır. [DS] 8. {ağız} Kavut. [DS] 9. {ağız} Nişastası az olan buğday. [DS]
- kavruk**², -ğü [kav-ur-mak > kav-(u)r-uk] {ağız} *is.* Kahve tavası. [DS]
- kavruk**³, -ğü [kağ-(ı)r-mak > kağ(ı)r-ık] {ağız} *sf.* 1. (Tahta için) kanrılmış; eğri büğrü. 2. Birkaç yıl önce kesilmiş, içi çürüyerek boşalmış ağaç. [DS]
- kavruklu**, -ğü [kavruk-luk] *is.* 1. Kavruk olma durumu. 2. Boyca gelişmemiş olma durumu.
- kavrulma**, [kav(u)r-ul-ma] *is.* 1. Kavruk duruma gelme. 2. Kavurma işlemine uğrama.
- kavrulmak**, [eT. *käg-mak > kağ-ur-mak > kavurmak > kav(u)r-ul-mak] *edil. f. [-ur]* 1. Kavurma işlemine uğramak. {eT} (aynı) [DLT] 2. *dönşl. f.* Kavruk hâle gelmek.
- kavruluş**, [kav(u)r-ul-mak > kav(u)r-ul-uş] *is.* Kavrulmak eylemi veya biçimi.
- kavruşmak**, [kavur-mak > kav(ı)r-uş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Birlikte kavurmak. [DLT]
- kavs**, [Ar. kavş / kavsiyye قوسیه / قوس] *is.* → kavis. ☞
- kavs ışığı**, {OsT} *Ark lambası.* || **kavs-i asabî**, {OsT} *anat. Sinir yayı.* || **kavs-i azmî**, {OsT} *anat. Kemik yayı.* || **kavs-i elektrikî**, {OsT} *fiz. Elektrik yayı.* || **kavs-i galsamî**, {OsT} *zool. Solungaç yayı.* || **kavs-i in'ikâs**, {OsT} *fiz. Yansı yayı.* || **kavs-i kudret**, {OsT} *Gökkuşağı.* || **kavs-i kuzah**, {OsT} *Gökkuşağı.* || **kavs-i leyl**, {OsT} 1. *Gece yayı.* 2. *gök b. Güneşin gök küresinde çizdiği yayın ufuk altında kalanı.* || **kavs-i leylü'n-nehâr**, {OsT} *gök b. Gece gündüz yayları.* || **kavs-i nehârî**, {OsT} *gök b. Gündüz yayı.* || **kavs-i nıfû'n-nehâr**, {OsT} *gök b. Gece gündüz yayları.* || **kavs-i nüzül**, {OsT} *tasvf. İlahî ışığın, hava, su, toprak, ateş gibi dört unsura dönerken meydana getirdiği yay.* || **kavs-i rahî**, {OsT} *anat. Ayak kemeri.* || **kavs-i urüc**, {OsT} *tasvf. Vücut-i İlahîden ayrılan nurun dört unsurdan geçtikten sonra tekrar aslına dönmesi.* || **kavs-i ziyâ**, {OsT} *fiz. Işık yayı.*
- kavsadılmak**, [*kav-mak > kavzâ-mak > kavza-tılmak] {eT} *edil. f. [-ur]* Sıkıştırılmak; çevrilmek. [Gabain]
- kavsak**¹, -ğü [kavza-mak > kavza-k / kavsa-k] {ağız} *is.* 1. Buğday veya arpanın dış kabuğu; kaviz. 2. Kepek. 3. Fındığın yeşil kabuğu.
- kavsak**², -ğü [kav / kov > kav-sa-mak > kavsa-k] {ağız} *is.* 1. Kurumuş, gevrek ekmek. 2. *sf.* Seyrek; aralıklı. 3. İçi boş; çürük. [DS] 4. (Çörek için) çok kurumuş.
- kavsak**³, -ğü [kav(ı)s-a-k] {ağız} *sf.* 1. (Kişi için) kaba ve sevimsiz. 2. (Kişi için) zayıf ve hafif. 3. Sırtışık. [DS]
- kavsaklamak**, [kavsak-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* 1. Bir işi baştan savma yapmak. 2. Anlamak; farkına varmak. [DS]
- kavsaksınma**, [kavsak-sı-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Önem verme; aldırma; ehemmiyet verme.
- kavsak**, [kav / kov > kav-(ı)s-al] {ağız} *is.* 1. Mısırın yeşil yaprağı. 2. İçi boş; kof. 3. Tam yanmamış, kurumuş gevremiş şeyler. [DS]
- kavsalamak**, [kavsa-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(ı) -yor]* (Saç için) gelişigüzel toplamak. [DS]
- kavsaldak**, -ğü [kavsak-da-k] {ağız} *sf.* Kabartılmış; gevşek. [DS]
- kavsaltı**, [kavsak-tı] {ağız} *is.* Gürültü. [DS]
- kavsara**¹, [Ar. kavşara قوصره] {OsT} *is.* 1. Hurma dalından veya kamıştan yapılmış iki kulplu meyve sepeti. 2. İnsan veya hayvan kaburgası.

- kavsara**², [Ar. kavşara قوصره] {ağız} is. 1. Kıyma, kavurma ve yağ koymaya yarayan büyük tahta kutu; külek. 2. İnce tahtalardan yapılan üzüm sepeti. 3. Ev önünde sebze yetiştirilen küçük bahçe. 4. Hasırdan yapılmış buğday ambarı. 5. Hasır çuval. [DS] ☞ **kavsarası** (havsırası) **dar olmak**, *Çabuk sinirlenmek; titizlenmek.*
- kavsara**³, [kof / kov / kav > kav-(ı)s-ar-a] {ağız} is. 1. Ruh; can. 2. Hafif, zayıf kimse. [DS]
- kavsara**⁴, [kağ (yans.) > kağ-(ı)s-ar-a] {ağız} is. Öksürük. [DS]
- kavsara**⁵, [? kavsara] {ağız} sf. İvedi; tez. [DS] ☞ **kavsaraya getirmek**, {ağız} *Sıkıştırmak; ivdirmek.* [DS]
- kavseyn**, [Ar. kavş > kavseyn قوسين] is. 1. İki yay. 2. İnsandaki kaşların ikisine birden verilen ad.
- kavsık**, -ğı [kav-sık قاوسق] {OsT} is. Çakmak taşından kıvılcım çıkarmak için taşa vurulan çelik parçası; çakmak.
- kavsıra**, [Ar. kavşara قوصره] {ağız} is. Yayvan sapsız sepet. [DS]
- kavsî**, [Ar. kavşî قوسى] (kavşî:) sf. 1. Yayla ilgili. 2. Yay gibi olan.
- kavsname**, [Ar. kavş + Far. nâme قوسنامه] (kavşna:-me) {OsT} is. Okçuluk üzerine yazılmış kitap.
- kavspare**, [Ar. kavş + Far. päre قوسپاره] (kavşpa:re) {OsT} is. Küçük yay.
- kavsuk**, -ğu [kav / kov / kof > kav-(u)s-uk / kavzuk] {ağız} is. Meyve kabuğu; kapçık. [DS]
- kavsul**, [kav / kov / kof > kav-(u)s-ul] {ağız} is. Yara üzerindeki kabuk. [DS]
- kavşadılmak**, [*kav-mak > kav(ı)ş-ā-mak > kavşa-dıl-mak] {eT} edil. f. [-ur] Birleşmiş olmak; kavuşturulmuş olmak. [EUTS]
- kavşahmak**, [kav-(ı)ş-ak-mak] {ağız} gçsz. f. [-(ğ)ır] Dedikodu etmek; söz getirip götürmük. [DS]
- kavşak**¹, -ğı [eT. kav-uş-mak > kav(u)ş-ā-mak / kavuş-a-k > kavş-a-k] is. 1. (Yol, ırmak vb. için) keşişme veya birleşme yeri. 2. Birbiri ile birleşen iki damarın bağlantı noktası. 3. İki ve daha çok yol, cadde veya sokağın birbirini kestiği, trafik akışını kolaylaştırmak ve düzeni sağlamak için özel düzenlemenin yapıldığı alan.
- kavşak**², -ğı [kağ (yans.) > kağ-(ı)ş-a-k] {ağız} sf. Gevşek; yıpranmış; yıkılmaya yüz tutmuş. [DS]
- kavşak**³, -ğı [kağ (yans.) > kağ-(ı)ş-a-k] {ağız} sf. Uçurum; yar. [DS]
- kavşak**⁴, -ğı [kağ (yans.) > kağ-(ı)ş-a-k] {ağız} is. Siyah, gevşek, sürülmesi kolay olan bir çeşit toprak. [DS]
- kavşak**⁵, -ğı [kav-uş-ak] {ağız} is. Mısırın koçanı dışında bulunan gevşek yeşil yapraklar. [DS]
- kavşak**⁶, -ğı [kav(ı)ş-a-k] {ağız} sf. Ateşte pişmiş, kavrulmuş kestane. [DS]
- kavşaklamak**, [kav-iş-a-k-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Güneşlendirmek; havalandırmak. [DS]
- kavşamak**¹, [*kav-mak > kav(ı)ş-ā-mak] {eT} gçsz. f. [-r] Kaynaşmak. [EUTS]
- kavşamak**², [kav(ı)ş-a-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-ş(i)-yor] Tutmak; sıkmak. [DS]
- kavşamak**³, [kav(ı)ş-a-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-ş(i)-yor] Kağışmak. [DS]
- kavşanmak**, [kav(ı)ş-a-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Süslenmek. [DS]
- kavşarmak**, [kav(ı)ş-a-r-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] İki kişiyi birbirine düşürmek. [DS]
- kavşatılmak**, [*kav-mak > kav(ı)ş-ā-mak > kavşa-tıl-mak] {eT} edil. f. [-ur] Karıştırılmak; sarsılmak; heyecanlandırılmak. [EUTS]
- kavşatmak**, [*kav-mak > kav(ı)ş-ā-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Çevirmek; sıkışmak. [EUTS]
- kavşayık**, -ğı [kav(ı)ş-a-y-ık] {ağız} is. Yaban yulafı. [DS]
- kavşî**, [kav-iş-mak > kavî] (kavşî:) {eT} sf. (Kaş için) ince; çatık. [DLT]
- kavşık**, -ğı [kav-uş-mak > kavş-ık قاوشق] sf. 1. {OsT} Kavuşan; kavuşabilen. 2. is. İki yolun birleştiği yer; kavşak.
- kavşiksiz**, [kavşık-sız قوشقسز] {OsT} sf. Kavuşmayan.
- kavşırma**, [kav(ı)ş-ır-ma] {ağız} is. İki kanatlı kapı. [DS]
- kavşırmaq**, [kav-uş-ur-mak > kavşır-mak] gçl. f. [-ır] 1. Kuşatmak; çevirmek; ihata etmek. 2. {ağız} Elleri göğüste birleştirip saygıyla durmak; el pençe divan durmak. [DS] 3. Bir şeyi iki elle kucaklamak. 4. {ağız} Bir araya getirmek; birleştirmek. [DS] 5. Kavuşturmak. 6. {ağız} İki eli birleştirerek tutmak; kucaklamak. [DS]
- kavşit**, [eT. kav-iş-mak > kav(ı)ş-ut / kavş-it] {ağız} is. 1. İki yolun, iki suyun birleştiği yer; kavşak. 2. İki dağın birleştiği yer. 3. Ek; bitişik yer. 4. Yerle gökyüzünün birleşmiş gibi görüldüğü yer; ufuk. [DS]
- kavşurmak**, [*ka-mak > kav-iş-mak > kav(ı)ş-ur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Katlamak; bir araya koymak; birleştirmek; kavuşturmak. [EUTS] [DK] [KB] [Gabain]
- kavşut**¹, [kav-iş-mak > kav(ı)ş-ut] {eT} is. İki hakanın ülkelerinin dirliği için barışmaları. [DLT]
- kavşut**², [eT. kav-iş-mak > kav(ı)ş-ut] {ağız} is. Kavşak. [DS]
- kavtan**, [Far. haftân => kavtân قاوتان] {OsT} is. Kavtan.
- kavuç**, -cu [kav-(ı)l-ıç / kav-uç] {ağız} sf. 1. Fıtkılı. 2. Zayıf; hastalıklı. [DS]

kavuççuk, -ğū [kavuç-çuk] {ağız} is. Fes kalıbı. [DS]

kavuk¹, -ğū [eT. *kav-mak > kav-uk قاقوق / قاقوق] is.

1. {eT} Kabarcık. [EUTS] 2. {OsT} İçi boş şey; içi boş kap. 3. {eT} {eAT} {OsT} {ağız} Sidik torbası; mesane; sidiklik. [DLT] [DS] 4. {eT} Kepek. [KB] 5. Pamuktan yapılan ve etrafına sarık dolanan büyük bir erkek başlığı. 6. {ağız} Yumak; kuka. [DS] 7. {ağız} Oyuk; çukur. [DS] 8. {ağız} Çıkkıç. [DS] ☞ **kavuğu büyük, kendi küçük şalgam efendi**, Bir değeri ve önemi olmamasına rağmen kendini önemli ve büyük göstermeye çalışan kimse. || **kavuk fitili**, Kavuşun dikiş yerindeki kaytan. || **kavuk kalıbı**, Giyilmediği zamanlarda bozulmaması için kavuşun konulduğu baş biçimindeki nesne. || **kavuk sallamak**, Birine yaranmak için onun söylediği her şeyi kabul etmek. || **kavuk sarığı**, Kavuşun etrafına sarılan bez sargı.

kavuk², -ğū [kav-ur-mak > kav-uk] {ağız} is. Kavurulmuş mısır tanesi. [DS]

kavukçu, [kavuk-çu] is. 1. Kavuk yapan veya satan kimse. 2. mecaz. Yaranmak amacıyla olur olmaz her şeyi onaylayan; yağcı.

kavuklu, [kavuk-lu] sf. 1. Kavuk giymiş olan; kavuğu bulunan. 2. is. tiy. Orta oyununda başında kavuk bulunan, muhavereyi yürüten, kaba saba, hazırcevap baş rol oyuncusu. ☞ **kavuklu arkası**, Orta oyununda kavuklu gibi giyinen ve onun arkasından gelen çüce ve kambur tip. || **kavuklu yağmur**, {ağız} İri taneli bahar yağmuru. [DS]

kavukluk, -ğū [kav-uk-luk] is. Kavuk koymaya yarayan küçük raf.

kavulca, [kavul-ca] {ağız} is. Tek sıralı kabuklu buğday başağı. [DS]

kavum¹, [? kavum] {ağız} is. Yemekli, oyunlu toplantı. [DS]

kavum², [Ar. kavm] {ağız} is. Akraba. [DS]

kavun, [eT. *kāğ-mak > kāğ-ün > kağun > kavun] is. bot. 1. Kabakgillerden, sürüngen gövdeli, büyük yapraklı, erkek ve dişi çiçekleri ayrı, alt durumlu ovaryumdan gelişen, sulu ve güzel kokulu meyveli, bir yıllık otsu bitki, (*Cucumis melo*). 2. Aynı bitkinin etli, sulu meyvesi. ☞ **kavun baklavası**, Kavunlu bir çeşit baklava.

kavuncu, [kavun-cu] is. Kavun yetiştiricisi ve satıcısı.

kavuniçi, [kavun+iç-i] is. 1. Pembeye çalan sarı renk; turuncu. 2. sf. Bu renkte olan.

kavur, [Ar. kāfir => kavur قاقور] {eAT} is. Düşman.

kavurçak, -ğū [kav-ur-ça-k] {ağız} is. Bebek. [DS]

kavurğa¹, [*kāğ-mak > kağ-ur-mak > kağ-ur-ğa / kavur-ga قاورغه / قاورغه] {OsT} {ağız} is. 1. Buğday, mısır vb. tahılların kuru yemiş gibi yenilmek üzere kavurulmuş taneleri; ateşte kavulmuş tahıl. 2. Kabuğu alınmış ve dövülmüş buğdaydan yapılan yiye-

cek. 3. Kurutulmuş ekmek. 4. Meyve kurusundan yapılan un. ☞ **kavurğa etmek**, {ağız} Kavurmak. [DS]

kavurğa², [kavur-ga] {ağız} is. Bostan bitkilerinin yapraklarını buruşturan, bir küçük böcek. [DS]

kavurgeç, -ci [kavur-ga-ç] {ağız} is. Mısır, kestane patlatmaya yarayan tava. [DS]

kavurgu, [kavur-gu] {ağız} is. Mısır kavurma aracı. [DS]

kavurka, [*kāğ-mak > kağ-ur-mak > kağ-ur-ğa / kavur-ga قاورقه / قاورغه] {OsT} is. → kavurğa¹.

kavurma, [kağ-ur-ma / kav-ur-ma] is. 1. Kavurmak eylemi. {eAT} {aynı} [DK] 2. Kendi yağı ile kavrulmuş pişirilmiş et. 3. Bazı besinlerin açık havada sıcak hava ile işlenmesi. 4. sf. Kavurulmuş olan. ☞ **kavurma herlesi**, {ağız} Kavurulmuş unla yapılan çorba. [DS]

kavurmacı, [kavur-ma-cı] is. 1. Kavurma yapan ve satan kimse. 2. Bu kişinin iş yeri.

kavurmaç, [kağ-ur-mak > kağur-maç / kavurmaç] is. is. Kavurulmuş buğday tanesi; buğday kavurgası; {eT} {aynı}. [DLT]

kavurmak¹, [*kāğ-mak > kağ-ur-mak قاورمق] gçl. f. [-ur] 1. Yakmak; kızartmak. 2. Yiyeceği tencerenin içine koyarak yanmayacak biçimde kızartmak. {eT} {OsT} {aynı} [EUTS] 3. (Soğuk, sıcak, rüzgâr vb. için) kurutmak; gevretmek; yakmak. 4. (Acı için) şiddetle yakmak. 5. Büyük zarar vermek; üzme; mahvetmek. 6. fiz. kim. Bir oksitleme meydana getirmek amacıyla kimyasal bir maddeyi veya cevheri hava etkisiyle ısıtmak.

kavurmak², [*kav-mak > kavur-mak / kav-ur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Basmak; tazyik etmek; toplamak; kavramak; yakalamak; sıkmak. [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain]

kavurmalı, [kavur-ma-lı] sf. İçinde kavurma bulunan; kavurma ile yapılmış olan.

kavurmalık, -ğū [kavur-ma-lık] sf. 1. Kavurma yapmaya elverişli olan. 2. Kavurma yapmak için ayrılmış olan.

kavursağ, [kavur-sa-k] {ağız} is. Yünlü kumaşların yanarken çıkardığı koku. [DS]

kavurtlak, -ğū [kavur-t-la-k] {ağız} is. Düz yüzeydeki yuvarlak çıkıntılar. [DS]

kavurtma, [kavur-t-ma] is. Kavurma eylemini bir başkasına yaptırma.

kavurtmak, [kavur-t-mak] gçl. f. [-ur] Kavurmak eylemini bir başkasına yaptırmak; bir şeyi başkasının kavurmasını sağlamak.

kavuruş, [kavur-uş] is. Kavurmak eylemi veya biçimi.

kavus, [kav-us / kav-uz] {ağız} is. 1. Tahıl kabuğu. 2. Kavurulmuş tahılın öğütülmesi ile elde edilen un; kavut. [DS]

kavuş, [ʔ kavuʃ] {ağız} *is.* Tahta. [DS]
kavuşak¹, -ğ[ı] [kav-uş-ak] {ağız} *is.* Kuru kestane. [DS]
kavuşak², -ğ[ı] [kav-uş-ak] {ağız} *is.* 1. Kavşak. 2. Gür akan dere. [DS]
kavuşlak, -ğ[ı] [kav-uş-la-k] {ağız} *is.* Mor renkli yaban menekşesi; mor menekşe. [DS]
kavuşkan, [kav-uş-kan قواشقان] {OsT} *sf.* 1. Yapışkan. 2. Asılğan.
kavuşma, [kavuş-ma] *is.* 1. Kavuşmak eylemi. 2. Ayrı kalmış birisiyle buluşma. 3. Ulaşma; varma. 4. Elde etme; erişme. 5. (Güneş için) batma. 6. *bot.* Mantar ve yosun gibi bazı aşağı bitkilerde, yeni birey oluşumu için iki ayrı hücrenin birleşimi.
kavuşmak, [eT. kab-mak > kab-ış-mak > kav-uş-mak قواشماق] *işteş. f.* [-ur] 1. {eT} {eAT} Birleşmek; yaklaşmak; karşılaşmak. [DLT] 2. Ayrı kalınan bir kimse ile bir araya gelmek; görüşmek. 3. Bir yere tekrar geri dönmek. 4. Özlediği bir şeyi yeniden elde etmek. 5. (Nehir, yol vb. için) katılmak; karışmak. 6. Bir araya gelmek; birleşmek. 7. *gçsz. f.* Yokluğu çekilen veya çok istenen bir şeye erişmek; onu elde etmek. 8. (Güneş için) batmak. 9. Varmak; ulaşmak. 10. *bot.* (Mantar ve yosun gibi bazı aşağı bitkiler için) üremeyi sağlamak için bir köprücük ile iki ayrı hücre birbirine bağlanmak.
kavuştak, -ğ[ı] [kavuş-ta-k] *is. ed.* Şarkı ve türküde tekrarlanan dize; nakarat.
kavuşturma¹, [kavuş-tur-ma] *is.* 1. Kavuşmasını sağlamak eylemi. 2. {ağız} Erkek gömleği. [DS] 3. {ağız} İş gömleği. [DS] 4. {ağız} Yelek. [DS]
kavuşturma², [kavuş-tur-ma] {ağız} *is.* Evleğin yarısı. [DS]
kavuşturmak, [kavuş-mak > kavuş-tur-mak] *gçl. f.* [-ur] 1. Kavuşmasına yol açmak; kavuşmasını sağlamak; kavuşmalarını sağlamak; {eT} (aynı). [KB] 2. (Yokluğu çekilen bir şey için) edinmelerini, elde etmelerini sağlamak.
kavuşuk, -ğ[ı] [kavuş-uk] {ağız} *sf.* Birleşmiş; bir araya gelmiş. [DS]
kavuşuklamak, [kavuş-uk-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(u)-yor] Elde etmek. [DS]
kavuşulma, [kavuş-ul-ma] *is.* Bir araya gelinme; kavuşulmak eylemi.
kavuşulmak, [kavuş-mak > kavuş-ul-mak] *edil. f.* [-ur] Bir araya gelinmek; birleşilmek; buluşulmak.
kavuşum, [kavuş-mak > kavuş-um] *is. gök b.* Birden çok gök cisminin Yer'e göre düşey bir düzlemden aynı anda geçmesi. ☞ **kavuşum devri**, *gök b.* Bir gezegenin iki kavuşum anı arasında geçen süre.
kavuşur, [kavuş-mak > kavuş-ur] *sf.* Üremek amacıyla iki ayrı hücresi birbirine bağlanan; kavuşan. ☞ **kavuşur su yosunları**, *biy.* İki ayrı paralel yosun ipliği arasında köprü hücre oluşturarak, bir

dizideki hücre ve sitoplazmanın öteki dizideki hücrelere bu köprülerden geçip yumurtalar meydana getirmesi suretiyle çoğalan tatlı su yosunları sınıfı, (Desmidiiales, Mesoteniales, Zygnemales).

kavut¹, -du [*kāğ-mak > kāğ-ut > kav-ut قوت / قاوود] {eT} {eAT} {OsT} {ağız} *is.* 1. Kavrulmuş ve dövülmüş buğday ununa şeker veya üzüm, incir gibi kuru yemiş katılarak yapılan bir tür yiyecek. [DLT] [DS] 2. {ağız} Kurutulmuş armuttan çekilerek elde edilmiş un. [DS] 3. {ağız} İnce bulgur. [DS] 4. {ağız} Kavrulmuş buğday. [DS] 5. {ağız} Bulgur kepeği. [DS] ☞ **kavut eylemek**, {eAT} *Kavurmak; kavrulmuş hâle getirmek.* | **kavut helvası**, {ağız} *Kavrulmuş ve öğütülmüş tahıl ununa yemiş, şeker veya pekmez katılarak yenen bir tür helva.* [DS] | **kavut keçi**, {ağız} *Kızıl keçi.* [DS]

kavut², [kavut] {eT} *is.* Kut; saadet; görkem; şevket; haşmet. [EUTS]

kavut³, -du [kavut] {ağız} *is.* İlaç olarak kullanılan kaynatılmış çiçek veya bitki kökü. [DS]

kavuz, [kab / kap (kabuk) > kab-uz > kav-uz قاوز] {ağız} *is.* 1. Buğdaygillerin başağında, başakçıkları veya çiçekleri saran örtü pulu. 2. {eAT} Tahıl ele-nirken kalburda kalan kapçıklı tane. 3. İçi boş kabuklu yemiş. 4. Yaprakları dökülen bitki. 5. Soyulmuş; pul pul olmuş deri. 6. Saç dibinde olan kepek. 7. Tahıl kepeği. [DS] 8. {eT} Şaraptaki çör çöp; tortu. [DLT] 9. *sf.* (Meyve için) özsüz; içi çürük; iç tutmamış; gelişmemiş. [DS] ☞ **kavuz olmak**, {ağız} *Kabuk kabuk olmak.* [DS]

kavuzcuk, -ğ[ı] [kavuz-cuk] *is.* Buğdaygillerde taneyi doğrudan doğruya saran renksiz iki saydam pulcuktan her biri.

kavuzlu, [kavuz-lu] *sf.* Tanesi bir veya birçok kavuzla kaplı olan.

kavuzlular, [kav-uz-lu-lar] *is. bot.* Bir çeneklilerden, çiçeklerinde renkli taç yaprağı yerine, kavuz denilen yeşil renkte yapracıklar bulunan bitki takımı, (*Glumi florae*).

kavvad, -di [Ar. kavvād قواد] (*kavva:d*) *is.* Pezevenk; gavat.

kavval, -li [Ar. kavāl قوال] (*kavva:l*) *is.* 1. Çok konuşan; geveze. 2. Açık sözlü; yerinde konuşan. 3. *müz.* Şarkı okuyan; şarkıcı. ☞ **kavvāl bî'l-hakk**, *Özü sözü doğru olan.*

kavvas, [Ar. kavvās قواس] (*kavva:s*) *is.* 1. Oklu asker. 2. Ok yapan; okçu. 3. Eskiden okullarda kapıcılık yapan kişilere verilen ad. 4. Banka, konsolosluk gibi yerlerde görevli kapıcı veya bekçi.

kavza¹, [ʔ kavza] {ağız} *is.* Saç örgüsü. [DS]

kavza², [kav-(i)z-a قوزه] {OsT} *is.* Kaplıca; ılıca.

kavzadılmak, [kav(i)z-a-t-mak > kavzat-ıl-mak] {eT} *edil. f.* [-ur] Çevrilmiş olmak. [EUTS]

kavzak, -ği [kavza-k] {ağız} is. Koltuk verme; dalkavukluk. [DS] ☞ **kavzak vermek**, {ağız} Dalkavukluk etmek. [DS]

kavzalamak, [kavza-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Saç örmek. [DS]

kavzama, [kav-za-ma] is. 1. Sıkı sıkı tutmak eylemi; sıkıca yakalama. 2. Koruma. 3. Düzenleme; tanzim.

kavzamak¹, [*kav-mak > kavzā-mak قوزامق] gçl. f. [-r] [-z(i)-yor] 1. {eT} Dayatmak; sıkıştırmak; sıkılaştırmak. [EUTS] 2. {eAT} {ağız} Sıkıca tutmak; kavramak; yakalamak. [DD] 3. {ağız} Korumak; saklamak; muhafaza etmek. [DS] 4. {ağız} mecaz. Yoluna koymak; düzenlemek; derleyip toplamak. [DD] 5. {ağız} Bir şeyin yerini değiştirmek; başka bir yere götürmek. [DS]

kavzamak², [kavza-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-z(i)-yor] 1. Karşısındakini bir konuda uyarmak için bir yerini hafifçe çimdikleme. 2. Acıyan yeri tutmak. [DS]

kavzamlı, [kavza-m-lı] {ağız} sf. Kendini koruyan. [DS]

kavzanmak, [kavza-n-mak قوزنق] {eAT} döşl. f. [-ur] Elleriyle tutunmak istemek.

kavzanti, [kav-za-ntı] {ağız} is. Marangoz rendesinden çıkan yonga. [DS]

kavzımak, [kav(i)z-ı-mak] {ağız} gçl. f. [-r] Korumak. [DS]

kavzınmak, [kav-ız-ın-mak > kavzın-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] 1. Durmadan kaşınmak. 2. Çaresizlikten kıvrınmak. 3. Aranmak. [DS]

kavzulamak, [kavza-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Saç örmek. [DS]

kay¹, [kay (yans.)] is. Pütürlü, tırtıklı yüzeylerin birbirine sürtünmesini anlatan kök. [Zülfikar] kay-ır kayır

kay², [kād / kāy قای] is. 1. {eT} {eAT} {OsT} Kar; kar fırtınası; tipi. 2. {ağız} Yaz yağmuru; yağmur. [DS] 3. {ağız} Nem. [DS] 4. {ağız} Yağmur öncesi esen sert rüzgâr; bora; fırtına. [DS]

kay³, [kañu] {eT} zf. → kañu.

kay⁴, [Çin. k'ai] {eT} is. 1. Açmak. [EUTS] 2. Cadde. [EUTS] [Gabain] 3. Bir sülalenin mensubu. [EUTS]

kay⁵, -yyı [Ar. kay' قى] {OsT} is. Kusma; çıkartma; istifrag etme. ☞ **kay etmek**, *Kusmak*.|| **kay'ü'd-dem**, {OsT} *Kan kusma*.

kay⁶, [kay] {ağız} is. Acele.

kay⁷, [kay] {ağız} is. Tohumun çıkmasına engel olan bir parmak kalınlığındaki sert ve killi toprak.

kaya¹, [eT. *kād-mak > *kādā / kayā] is. 1. Arazide ve dağların yamaçlarında yere gömülü sert ve büyük taş kütleli. {eT} {aynı} [ETY] [EUTS] [DLT] [Gabain] 2. Sarp dağ; taşlık uçurum. ☞ **kaya balığı**,

zool. Sazangillerden, derelerde yaşayan, uzun gövdeli, anüs yüzgeçleri kısa, çenesinde iki bıyık teli bulunan, sırtında esmer, sarı ve mavi parıltılar bulunan, boyu on beş santimi geçmeyen, nisandan ağustos sonuna kadar pek çok yumurta bırakan, pek çok türü bulunan, küçük kemikli balık, (*Gobius*).|| **kaya balığıgiller**, zool. Küçük boyda, iri başlı, yüzgeçleri karın üzerinde, fırlak gözlü, birkaç tatlı su türü bulunan, deniz ve haliçlerde yaşayan, kemikli balıklar familyası, (*Gobiidae*).|| **kaya gibi**, Çok sağlam ve sert.|| **kaya güvercini**, zool. Avrupa, Asya ve Kuzey Afrika'nın dağlık ve kayalık yerlerinde sürüler hâlinde yaşayan, evcil güvercinin atası sayılan, boz renkli bir tür yaban güvercini, (*Columba livia*).|| **kaya hanisi**, zool. Hanigillerden, sıcak ve ılık denizlerin iki yüz metre kadar olan diplerinde yaşayan, omurgasızlarla beslenen kemikli balık; lahos, (*Epinephalus aeneus*).|| **kaya horozu**, zool. Amazon kayalıklarında yaşayan, erkeğinin çiftleşme döneminde yaptığı gösteri ile ünlü olan, erkeğinin tüyleri tamamen kırmızı ve turuncu olan, başının üzerinde dik tüylerden bir yelpaze şeklinde tepelik bulunan, dişi esmer, 30-35 cm. boyunda bir ötücü kuş, (*Rupicola*).|| **kaya kartalı**, zool. Gündüz yurucularından kuzey yarım kürede, kayalık alanlarda yaşayan, sırtı koyu, karnı açık kahverengi, siyah kanatlı, gezici bir kuş, (*Aquila chrysaetus*).|| **kaya kekligi**, zool. Tavuksular takımının sülingiller familyasından 38 cm. kadar uzunlukta, Balkanlar ve Asya'da kayalık alanlarda yaşayan bir tür keklilik, (*Alectoris graeca*).|| **kaya keleri**, zool. Bukalemungillerden, renk değiştirmesiyle ünlü, 5-30 cm. boyunda bir tür kertenkele; bukalemun, (*Chamaeleo chamaeleon*).|| **kaya kertenkelesi**, zool. Gerçek kertenkelegillerden Asya'nın bazı bölgeleri ile Anadolu'da yaşayan bir tür kertenkele, (*Lacerta saxicola*).|| **kaya kırlangıcı**, zool. Kırlangıçgiller familyasından 15 cm. kadar uzunlukta, sırtı kül kahverengi, karnı daha açık renkli, sarp kayalık alanlarda yaşayan, kayalar üzerindeki küçük böceklerle beslenen, yurdumuzun her yerinde yazın kuluçkaya yatan göçmen bir kuş, (*Ptyonoprogne rupestris*).|| **kaya kızımı**, {ağız} İlkbaharda sıcakların arttığı zaman. [DS]|| **kaya kiraz kuşu**, zool. → kaya yelvesi.|| **kaya kirpisi**, {ağız} Deniz kestanesi fosili. [DS]|| **kaya koltuğu**, {eAT} Kaya boşluğu; saklanmaya, siper olarak kullanılmaya uygun kaya dibi.|| **kaya lifi**, Taş pamuğu; asbest.|| **kaya kuruğu**, {ağız} Kayalıklarda biten, kara üzüm gibi meyveleri olan, çok yıllık otsu ve etli yapraklı bitki, (*Sedum sempervivoides / sempervivum*) [DS]|| **kaya memesi**, {ağız} → kaya kirpisi. [DS]|| **kaya mezarı**, Kayalar içine oyulmuş suretiyle yapılmış mezarlar.|| **kaya örümceği**, zool. Taşların arasında yaşayan bir tür örümcek.|| **kaya pitonu**, zool. Pi-

tongiller familyasından, 8 m. kadar uzunlukta, Tropik bölgelerde yaşayan bir yılan, (*Python sebae*).|| **kaya resmi**, Çoğunlukla mağaralarda yaşayan ilkel insanların kayalara ve mağara duvarlarına boya veya çizgilerle yaptıkları resimlere verilen ad.|| **kaya sansarı**, zool. Avrupa ve Asya'da yaşayan, boz renkli postu değerli, gececi, ev hayvanlarına saldıran bir tür sansar, (*Mustela foina*).|| **kaya sarımsağı**, bot. Genç yaprakları sarımsak yerine kullanılan bir tür yaban sarımsağı, (*Allium ampeloprasum*).|| **kaya sarmaşığı**, Kayalıklarda biten bir sarmaşık türü.|| **kaya serçesi**, zool. Serçegillerden, 14 cm. kadar uzunlukta, başın ortasında grimsi kahverengi birer bant bulunan, kayalık yerlerde, harabeler civarında yaşayan bir ötücü kuş. (*Petronia petronia*).|| **kaya suyu**, Kayaların arasından sızan kaynak suyu.|| **kaya taşı**, {ağız} Kaydırak oyunu. [DS]|| **kaya tuzu**, Toprak altından cevher hâlinde çıkarılan tuz.|| **kaya üzümü**, {ağız} Kırılarda biten, meyvesi dövülerek yaralara sarılan bir bitki. [DS]|| **kaya yağı**, {ağız} → kaya üzümü. [DS]|| **kaya yelvesi**, zool. Eski Dünyanın ılıman bölgelerinde yaşayan, sarp yamaçlara yuva yapan, başı ve boynu gri, sırtı kahverengi veya kırmızı bir göçmen kuş, (*Embriza cia*).

kaya², [kay-mak > kay-â] {eT} is. Geri. [EUTS] [Gabin] ⇨ **kaya görmek**, {eT} Uzaktan görmek. [DLT]
kaya³, [Far. kedhüdâ => kähya] (ka:ya) {ağız} is. Muhtar. [DS]
kayabaşı, [kaya+baş-ı] {ağız} is. 1. ed. Türk halk şiirinde anlam bakımından basit, dil yönünden ilkel bir tür koşma. [DS] 2. müz. Türk halk müziğinde, genellikle serbest bir söyleyişin egemen olduğu ağır ve lirik bir üslupla söylenen bir türkü tarzı.
kayabeği, [kaya+bey-i] {ağız} is. Soğan yahnisi. [DS]
kayacak, -ğı [kay-acak] {ağız} is. Tencere. [DS]
kayaç, -cı [kay-aç] is. jeol. Birleşimi, yapısı ve kökeni aynı, yer yüzünde büyük bir yer tutan mineral kütlesi.
kayaçuk, [kayâ > kayâ-çuk] (kaya:çuk) {eT} is. Güzel kokulu bir dağ otu; safran. [DLT]
kayaf, [Ar. haffâf => kavaf] {ağız} is. 1. Gezgin satıcı. 2. sf. Ustalaşmış; uzlaşmış. [DS]
kayağan, [kay-ağan قباغان] sf. 1. Üzerinde kolaylıkla kayılabilen; kaypak. 2. {ağız} Düz taş. [DS] 3. {OsT} Yumuşak taş. ⇨ **kayağan taş**, jeol. Killerin başkalaşması ile oluşmuş, yaprak biçiminde ince tabakalara ayrılabilen mavimsi bir taş; kayrak; arduaz.
kayağanlık, -ğı [kay-ağan-lık] is. Kayağan olma durumu; kayganlık; kaypaklık.
kayağınma, [Far. hâğine => kaygana] {ağız} is. Omlet. [DS]
kayah, [koy-ak / kayah] {ağız} is. 1. Güneş görmeyen kuytu yer. 2. Küçük vadi. 3. Sel yatağı. [DS]
kayak¹, -ğı [kay-ğak > kay-ak] is. spor. 1. Su veya

kar üzerinde kayarak yol almak için ayağa takılan, tahta, plastik veya fiberglastan yapılmış araç; ski. 2. Bu aletle su veya kar üzerinde yapılan spor. 3. Bazı uçaklarda iniş tekerlekleri yerine geçen kızaklar. 4. Keman kirişi. 5. Kuvvetli ve çukurumsu tarla. 6. sf. Yaşlı köse. ⇨ **kayak evi**, Kayak bölgelerinde korunmak ve barınmak için yapılan küçük evler.

kayak², -ğı [koy-ak > kayak] {ağız} is. 1. Koy; körfez. 2. Güneş görmeyen koyu gölgeli çukur yer. 3. Dağların üzerinde geniş bir alanı kaplayan oldukça çukur düzlük ve bol otlu yer. 4. Mahalle. [DS] 5. Orman ve dağlardaki çanak şeklinde otlu, sulu yamaç.
kayak³, [kañak] {eT} is. Kaymak; krema. [DLT]
kayak⁴, -ğı [Eskimo d. kayak] is. 1. Kürekçinin oturduğu yer ve tahtaları deri ile kaplanmış tek kişilik Eskimo kayığı. 2. spor. Çift palalı kürekle hareket ettirilen ve su geçirmezliği kürekçinin beline kadar sıkıca sarılmış bir kılıfla sağlanan bir spor kayığı. 3. spor. Bu kayıkla yapılan spor.
kayak⁵, -ğı [kay-mak > kay-ak] {ağız} is. Çamurlu ve kaygan yol. [DS]
kayak⁶, -ğı [? kayak] {ağız} is. Deve. [DS]
kayak⁷, -ğı [kay-ak] {ağız} is. Kardaki keklik izleri. [DS]
kayak⁸, -ğı [kay-ak] {ağız} is. Keman kirişi. [DS]
kayak⁹, -ğı [kay-ak] {ağız} sf. 1. Sözüden dönen; döneke. 2. Köse. [DS]
kayak¹⁰, -ğı [kay-ak] {ağız} is. Çıkar sağlanan yer ya da kimse. [DS]
kayak¹¹, -ğı [kay-ak] {ağız} sf. Düzgün; parlak; kayıcı; kaygın. [DS]
kayakan, [kayak-an ?] {ağız} is. Çinicilikte kullanılan bir tür zımpara taşı. [DS]
kayakçı¹, [kay-ak-çı] is. 1. Kayak yapan sporcu. 2. sf. Kayak sporu yapan.
kayakçı², [kayak-çı] {ağız} is. Meşe kömürü satıcısı; kömürcü. [DS]
kayakçılık, -ğı [kay-ak-çı-lık] is. 1. Kayakçı olma durumu. 2. Kayak sporculuğu.
kayakekici, -ni -çleri [kaya+kekiç-i] {ağız} is. Kertenkele. [DS]
kayakertişi, -ni -şleri [kaya+kert-iş-i] {ağız} is. Kertenkele. [DS]
kayakirtişi, -ni -şleri [kaya+kert-iş-i] {ağız} is. Kertenkele. [DS]
kayakırcırgan, [kaya+kırcır-gan ?] {ağız} is. Yankı. [DS]
kayalak, -ğı [kaya-la-k] {ağız} is. İki yaşında küçük ve doğurmamış deve. [DS]
kayaklanmak, [*kañ-mak > kan-ak > kanak-la-nmak] {eT} dönşl. f. [-ur] Kaymaklanmak. [DLT]
kayalık¹, -ğı [kaya-lık] is. 1. Kayaların çokça bulunduğu yer. 2. sf. Kayası çok olan.

- kayalık²**, -ğ[ı] [kaya-lık] {ağız} is. 1. İki ile yedi yaş arasındaki dişi deve. 2. Doğurgan; damızlık deve. 3. İki yaşından küçük doğurmamış deve. 4. İki ile üç yaşındaki erkek deve. [DS]
- kayan¹**, [kayā > kayā-n] is. 1. {eT} Kayalar. [KB] 2. {ağız} Kat kat oluşmuş yassı ve düz taşlar. [DS]
- kayan²**, [eT. kağ > kay-an] sf. 1. Kayarak yer değiştiren. 2. {ağız} is. Dağdan hızla inen sel; akarsu. [DS] ☞ **kayan toprak**, *Hendek kazıldığında kenarları yıkılan toprak.* || **kayan vektör**, *mat. Yönü ve uzunluğu değişmeksizin bir destek üzerinde kayabilen vektör.*
- kayanak**, -ğ[ı] [kayan-ak] {ağız} is. 1. Yassı, kat kat oluşmuş düz taşlar. 2. Yassı ve kayıcı taşla oynanan bir oyun; kayrak. 3. Oyun oynanan yassı ve düz taş. [DS]
- kayanar**, [? kayanar] {ağız} is. Loğusa şerbeti. [DS]
- kayancak**, -ğ[ı] [kay-an-cak] {ağız} is. Tepenin eğimli yeri. [DS]
- kayaniyan**, [Far. keyāniyān کینیان] (keya:niya:n) {OsT} is. 1. Keylerin soyundan olanlar. 2. İran'ın Akemenişler sülalesi.
- kayapa**, [? kayapa] {ağız} is. Gri renkli yaban güvercini. [DS]
- kayar¹**, [kay-ar] sf. Kolayca kayabilen.
- kayar²**, [Ar. giyār عيار] {ağız} is. 1. Binek hayvanlarının ayaklarına çakılan, kaymayı önleyici tırnakları veya iri çıkıntıları bulunan çivili nal. 3. Hayvanların tırnak bakımını yaptıktan sonra, hayvanın ayağından çıkan fazla aşınmamış nalları yeni ve iri başlı çivilerle tekrar çakmak işlemi. 4. Hayvanların uzayan tırnaklarını kesme ve eski nalların çivilerini değiştirme işlemi. 5. Eski nal. [DS] ☞ **kayar etmek**, {ağız} 1. Hayvanın eski nallarını onarmak veya çivilerini yenilemek. 2. Hayvanı tımar etmek. [DS]
- kayar³**, [? kayar] {ağız} is. 1. Onur; namus. 2. Birinin eskiden yaptığı kusur ve suçlarını yüzüne vurma. [DS] 3. Sövme; küfür. ☞ **kayar etmek**, {ağız} *Dövmek, cezalandırmak.* [DS]
- kayar⁴**, [kay-ar] {ağız} is. Küçük yol. [DS]
- kayar⁵**, [kay-ar] {ağız} is. Tahılın içinde bulunan taşlarını ayıklamak için bol su ile çalkalayıp bir kaptan başka kaba aktarma işlemi. [DS]
- kayarlama**, [kayar-la-ma] is. 1. Kayar yapmak işlemi. 2. Sövme. 3. {ağız} Döven dişlerini yerine takma işlemi. [DD]
- kayarlamak¹**, [kayar²-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Binek hayvanının nallarının aşınan çivilerini değiştirmek ve tırnaklarını düzeltmek. 2. Keskinletmek; bilemek. [DS]
- kayarlamak²**, [kayar-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Sövmek; küfretmek. 2. Korkutmak; azarla-
- mak. 3. (Küçük çocuk için) kendisinden büyük olan çocuğu dövmek. [DS]
- kayarlatmak**, [kayar²-la-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Hayvanı nallatmak. [DS]
- kayarto**, [Çing. kayarto] is. argo. 1. Ahlıksız, terbiyesiz kimse; melun. 2. Eşcinsel edilgen erkek. 3. Gölge oyununda yaşlı, esmer halayık.
- kayasa¹**, [kayasa] {ağız} is. 1. İyi mayalanmış, sert ve ince tandır ekmeği. [DS] 2. Mayasız hamurdan yapılmış yufka. 3. Tarlada yağın yağmurdan sonra tohumun çıkmasını engelleyen sert tabaka; kaymak. 4. Yara üzerindeki kabuk. [DS]
- kayasa²**, [Far. heyāse هياسه] is. 1. {eAT} {OsT} Eyeri ata bağlamakta kullanılan kolan; kolan kayışı. 2. {ağız} Deve tüyünden yapılan urgan. [DS]
- kayasalanmak**, [kayasa-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] (Hamur için) fırına atmadan önce üzeri kabuk bağlamak. [DS]
- kayasalaşmak**, [kayasa-la-ş-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] (Hamur için) fırına atmadan önce üzeri kabuk bağlamak. [DS]
- kayasıra**, [Ar. kayşer > kayāsıra قياصرة] (kaya:sıra) {OsT} is. Eski Roma ve Bizans imparatorlarına verilen ad; kayserler.
- kayaş**, [kā > ka-daş] {eT} is. → kadaş.
- kayaşı**, [? kayaşı] {ağız} is. Makas. [DS]
- kayat**, [Far. kâğız => kâğıt / kayat] {ağız} is. Kâğıt. [DS]
- kaybana**, [Ar. gā'ibāne] {ağız} is. 1. Ölmüş bir kim- senin geride bıraktığı sahipsiz mal, eşya vb. 2. İşe yaramaz, kötü eşya; yaramaz şey. 3. sf. Miskin; tembel. 4. Cimri. 5. Beceriksiz. [DS] 6. (Nesne için) uğursuzluk getiren. [EG] ☞ **kaybana kalası**, {ağız} "Malın arkada kalsın, öl." anlamında ilenç. [DS] || **kaybana kalmak**, {ağız} 1. Kimsesiz kalmak. 2. Yitmek. [DS]
- kaybaz**, [? kaybaz] {ağız} is. Cepsiz önlük. [DS]
- kaybedilme**, [Ar. gā'ib + T. e(d)-il-me غيب ايدله] {OsT} is. Kaybedilmek eylemi.
- kaybedilmek**, [Ar. gā'ib + T. e(d)-il-mek غيب ايدلك] {OsT} edil. f. [-ır] Kaybetmek eylemi yapılmak; kayıp duruma getirilmek.
- kaybetme**, [Ar. gā'ib + T. et-me غيب ايدمه] {OsT} is. Kaybetmek eylemi; yitirme.
- kaybetmek**, [Ar. gā'ib + T. et-mek غيب ايدمك] {OsT} gçl. f. [-(d)-er] 1. Sahip olunan bir şeyi elden çıkarmak; onu bulamamak. 2. Sahip olunan bir şeyden yoksun kalmak; yitirmek. 3. Bir kaza sonucu bir organ, bir fiziksel bir öge veya onun ruhsal bir özelliğinden, niteliğinden yoksun kalmak. 4. (Çok yakın bir kimse için) ölüm ile ayrılmak. 5. (Savaş. karşılaşma vb. için) yenilmek; yenik düşmek; mağ-

lup olmak. **6.** (Kumarda, oyunda, borsa vb.nde) önemli bir miktarda parayı elinden çıkarmak; yattığı parayı geri alamamak; sermayeyi tüketmek. **7.** Eski durumuna ve konumuna bir daha kavuşmamak; bir daha elde edememek. **8.** Bir anlaşmazlık veya geçimsizlik yüzünden dost veya arkadaşı tarafından terk edilmek. **9.** (Yol, yön vb. için) şaşırarak; gideceği yeri bilememek; bulamamak. **10.** (Zaman için) yeteri kadar değerlendirememek; normal olarak beklenen yararı sağlayamamak; boşa harcamak. **11.** *gçsz. f.* Kayba uğramak; kaybı olmak. ☞ **kaybedecek bir şeyi olmamak, Daha kötü bir duruma düşmekten çekinmemek.** || **kaybedecek zamanı olmamak, Derhal işe başlamak, girişmek.**

kaybolma, [Ar. gâ'ib + T. ol-ma غيب اولمه] {OsT} is. Kaybolmak eylemi.

kaybolmak, [Ar. gâ'ib + T. ol-mak غيب اولمق] {OsT} *gçsz. f. [-ur]* **1.** Görünür olmaktan çıkmak; görünmez olmak. **2.** Ne olduğu, nereye konduğu artık bilinmemek; bulunamamak; yitmek. **3.** Bulduğu yerde birdenbire başkaları tarafından görünemez, fark edilemez olmak. **4.** Gömülmek; batmak; karışmak. **5.** Bitmek; geçip gitmek; modası geçmek. **6.** (Zaman için) boş yere tüketilmek; yeterince değerlendirilememek.

kayboluş, [Ar. gâ'ib + T. ol-uş غائب اولمش] is. Kaybolmak eylemi veya biçimi.

kayçı, [? kayçı] {ağız} is. Makas. [DS]

kayd¹, [Ar. kayd قید] {OsT} is. → kayıt. ☞ **kayd-ı hayât**, {OsT} → kaydıhayat. || **kayd-ı ihtirâzî**, {OsT} Çekinceli olarak; çekinerek; sakınarak. || **kayd-ı ihtiyâfî**, {OsT} Sakınca; sakınmalı. || **kayd-ı nâm**, Ün kazanma kaygısı. || **kayd ü bend**, 1. Bağlama. 2. Bağ. || **kayd ü şart**, {OsT} Konulmuş bulunan sınır ve getirilmiş koşul.

kayd², [eT. kağ-mak (ilgilenmek) > kağ-it > kayd قید] {eAT} is. **1.** Endişe; kaygı; tasa. **2.** Emel; arzu. ☞ **kaydın görmek**, {eAT} 1. İşin gereğini yapmak; vazifeyi yerine getirmek. 2. İdam etmek; işini bitirmek. || **kaydını görmek**, {eAT} → kaydın görmek. || **kaydını kayırmak**, {eAT} {OsT} İdam etmek. || **kaydını kayurmak**, {OsT} → kaydını kayırmak. || **kaydın yimek**, {eAT} {OsT} 1. Kaygısını çekmek. 2. İlgilenmek.

kayda¹, [kañu > kayu-da > kay-da قايده] {eT} {OsT} zf. Nerede. [DLT] [Yüknekî]

kayda², [Ar. kâ'ide => kayda قايده] {ağız} is. **1.** Müzik; ahenk; beste. [DS] **2.** {OsT} müz. Gayda; tulum.

kaydak, -ğî [kay-it-mak > kayd-ak] {ağız} is. Geri; arka; dönüş. ☞ **kaydak etmek**, {ağız} Geri dönmek. [DS]

kaydalamak, [kayda²-la-mak] {ağız} is. Ahenkli bir şekilde yürümek. [DS]

kaydalanmak, [kayda²-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] **1.** Kıvrak kıvrak, çalımlı çalımlı, ahenkli biçimde salınarak yürümek. [DS] **2.** Yavaş sesle türkü, şarkı söylemek; mırıldanmak.

kaydalı, [kayda²-lı] {ağız} is. Alımlı; çalımlı; süslü. [DS]

kaydan¹, [kay-dan] {ağız} zf. Nereden. [DS]

kaydan², [Yun. gaietanon => kaytan] {ağız} is. Kadınların kullandığı bel bağı; kuşak. [DS]

kaydane, [? kaydane] {ağız} is. İneğin boğa isteme zamanı. [DS]

kayde, [Ar. kâ'ide] {ağız} is. Ahenk; beste. [DS]

kaydedici, [Ar. kayd + T. e(t)-ici] is. Fiziksel bir olayı kendiliğinden kaydedip çizen araç; imleç.

kaydedilme, [Ar. kayd + T. e(t)-il-me] is. Kaydedilmek eylemi.

kaydedilmek, [Ar. kayd + T. e(t)-il-mek] edil. f. [-ir] **1.** Kaydetmek eylemi yapılmak; yazılmak. **2.** Olduğu görülmek.

kaydelemek, [kayde-le-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r]* **1.** Bir ahenge göre türkü söylemek. **2.** Hep aynı tonda ağlamak veya bağırarak. [DS]

kaydetme, [Ar. kayd + T. ét-me قيدايمه] {OsT} is. Kaydetmek eylemi; yazma.

kaydetmek, [Ar. kayd + T. ét-mek قيدايمك] {OsT} *gçl. f. [-ir]* **1.** Bir kimseyi veya bir şeyi tarih, sıra, ad ve nitelikleri ile birlikte bir ana deftere, dosyaya veya kütüğe yazmak. **2.** Önemli görülen noktalarını tespit etmek, yazmak; yazıya aktarmak. **3.** Hatırlamak için not almak. **4.** Belirtmek, söylemek; anmak. **5.** (Ses veya görüntü için) özel alıcı ile manyetik bant üzerine geçirmek; saptamak. **6.** (Karşılaşma, yarış vb. için) olumlu bir sonuç almak. **7.** (Sıcaklık, basınç, nem vb. için) değişiklikleri belirtmek. **8.** mecaz. Kaygı duymak; endişe etmek. **9.** bsy. Bir bilgi veya veriyi saklanmak üzere bilgisayarın hafızasına geçirmek.

kaydettirme, [Ar. kayd + T. et-tir-me] is. Kaydetmek işini yaptıрма.

kaydettirmek, [Ar. kayd + T. et-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Kaydetmek eylemini yaptırmak; yazdırmak; tespit ettirmek.

kaydıhayat, [Ar. kayd-ı hayât قيدايات] (ka'ydiha-ya:t) {OsT} is. Yaşadığı sürece; hayatta olduğu takdirde. ☞ **kaydıhayat şartıyla**, Hayatı boyunca; ölünceye kadar.

kaydihtiyat, [Ar. kayd-ı ihtiyât قيدا احتيايات] (ka'y-dihtiya:t) is. Temkinli davranma; dikkat etme; ihtiyatlı olma.

kaydım, [kayıt-mak > kay(ı)t-ım] {ağız} is. **1.** Tarlada sürmeğe başlanılan yer. **2.** Tarla sürülürken bir gidüş ve gelişlik uzaklık. [DS]

kaydırak, -ğî [kay-dır-ak] is. **1.** Yassı ve kaygan taş.

- 2.** Çocukların bu taşla oynadıkları bir oyun. **3.** Çocuk bahçelerine konulan ve üzerinden kayılarak inilen büyükçe bir oyuncak. **4.** Sürüklenerek götürülecek büyük kütlelerin altına konularak taşımayı kolaylaştıran uzun ve kaygan tahta parçası. **5.** {ağız} Tomrukların dağdan kolay taşınması için kaydırıldığı yüksek yer. [DS]
- kaydırılma**, [kay-dır-ıl-ma] *is.* Kaydırılmak eylemi.
- kaydırılmak**, [kay-dır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kayması sağlanmak.
- kaydırış**, [kay-dır-ış] *is.* Kaydırmak eylemi veya biçimi.
- kaydırma**, [kay-dır-ma] *is.* **1.** Kaymak eylemini yaptırma. **2.** *bsy.* Bir bilgi birikimini bulunduran öğeleri başka yerlere taşıma işlemi. **3.** *sin.* Hareketli kamera ile yapılan çekim. **4.** {ağız} Sofa tavanı ve saçağı. [DS] **5.** {ağız} Ev veya ahırların dışına çıkıntı yapılmış örtülü kısım. [DS] **6.** Beşibiryerde. **7.** {ağız} Üzeri incili kadın takkesi. [DS] **8.** {ağız} Yufka ekmeği. [DS]
- kaydırmak**¹, [kay-dır-mak قیدرmaq] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kaymak eylemini yaptırmak; kaymasına yol açmak. **2.** Atmak; bırakmak. **3.** {eAT} Saptırmak. **4.** {eAT} Göndermek.
- kaydırmak**², [kay-dır-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* **1.** Çalmak; kaçırmak. **2.** Koşturmak; kovalamak. [DS]
- kaydırmak**³, [kay-dır-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* (Develer için) çiftleşmek. [DS]
- kaydırtma**, [kay-dır-t-ma] *is.* Kaydırmak eylemini yaptırma işi.
- kaydırtmak**, [kay-dır-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Kaydırmak eylemini bir başkası aracılığıyla yaptırmak.
- kaydî**, [Ar. kayd > kaydî قیدی (kaydi:)] {OsT} *sf.* Kayıtlı ilgili. ☐ **kaydî para**, *Hiçbir Maddî para ile temsil edilmeyen, ancak basit bir yazı işlemi ile yaratılan ve dolaşıma giren para.*
- kaydiye**, [Ar. kayd > OsT. kaydiyye قيديه (kaydi:ye)] {OsT} *is.* Kayıt için alınan para; kayıt parası.
- kaydolma**, [Ar. kayd + ol-ma] *is.* Kayıt yaptırmak eylemi.
- kaydolmak**, [Ar. kayd + ol-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Kendini kaydetirmek. **2.** Bir kuruluşa, bir örgüte girmek; üyesi olmak; yazılmak.
- kaydur**, [kay-dur] {ağız} *sf.* Topal. [DS]
- kaydurba**, [? kaydurba] {ağız} *is.* Konsol. [DS]
- kayer**¹, [? kayer] {ağız} *is.* Emek. [DS]
- kayer**², [kayar] {ağız} *is.* Sövme; küfür. [DS]
- kayer**³, [Ar. ğiyār غيار] {ağız} *is.* → kayar². [DS] ☐ **kayer etmek**, {ağız} **1.** → kayar etmek. **2.** *Ayarlamak; güçlendirmek.* [DS]
- kayet**, [Ar. ğāyet غايت] {eT} *zf.* Son derece; gayet. [EUTS]
- kayfa**, [Ar. kaḥve] {ağız} *is.* Kahve. [DS]
- kaygaç**, -cı [kay-gaç / kay-ğaç] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) kaypak. **2.** *is.* Kaygan yumuşak toprak. **3.** Üstü kaygan, altı kayaya yakın toprak. [DS]
- kaygak**, [kay-mak > kay-ğak] {eT} *sf.* Kayan; kayak.
- kaygalamak**, [kağ (vans.) > kayga-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır] [-l(i)-yor]* (Yumurtlamak isteyen tavuk için) ses çıkarmak; gıdıklamak. [DS]
- kaygamak**, -ğı [kayga-mak] {ağız} *is.* Çoban abası; kebe. [DS]
- kaygan**, [kay-gan] *sf.* **1.** Islak veya düz olduğu için kolayca kayan; elle tutmak mümkün olmayan; elden kayıp giden. **2.** Pürüzsüz ve düz olduğu için üzerinde kolayca kayılan. **3.** Cilalı; parlak. **4.** {ağız} *is.* Mermer taşı. [DS]
- kaygana**, [Far. ḥāġine خاگنه] *is.* **1.** Peynir veya kıymanın un ve yumurta ile karıştırılmasından sonra yağda kızartılarak pişirilen yemek. **2.** Yumurta, un, süt karışımı tereyağında pişirildikten sonra arasına şekerli meyve ezmesi, bal, kaymak veya reçel konularak yapılan bir tatlı. **3.** {ağız} Bir tür omlet. [DS] ☐ **kaygana çiçeği**, {ağız} *Geniş, yuvarlak yapraklarının içinden çıkan filizlerin ucunda sarı çiçek açan, öz suyu beyaz bir yaban bitkisi.* [DS]
- kayganalık**, -ğı [kaygana-lık] *is.* Kaygana yapmak için gerekli malzeme.
- kayganlaşma**, [kay-gan-la-ş-ma] *is.* Kaygan hale gelmek eylemi.
- kayganlaşmak**, [kay-gan-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kaygan duruma gelmek.
- kayganlık**, -ğı [kay-gan-lık] *is.* **1.** Kaygan olma durumu. **2.** {ağız} Geçilmesi mümkün olmayan çalılık. [DS]
- kaygı**¹, [eT. kağ-ğū > kayğū] *is.* **1.** Endişeyle karışık üzüntü; tasa. **2.** İlgi; uğraşı. ☐ **kaygı çekmek**, *Üzüntü; tasa duymak.* || **kaygisına düşmek**, *Bir şey veya bir kimse için endişelenmek; üzüntü duymak.* || **kaygı yemek**, *Tasalanmak; üzülmek.*
- kaygı**², [kay-mak > kay-gı / kayhı] {ağız} *is.* Kızak. [DS]
- kaygık**, [kay-mak > kay-ğuk] {eT} *is.* Kayık. [DLT]
- kaygılandırma**, [kaygı-la-n-dır-ma] *is.* Kaygılanmasına sebep olma.
- kaygılandırmak**, [kaygı-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kaygılanmasına, endişelenmesine sebep olmak; kaygı vermek.
- kaygılanış**, [kaygı-la-n-ış] *is.* Kaygılanmak eylemi veya biçimi.
- kaygılanma**, [kaygı-la-n-ma] *is.* Kaygılanmak eylemi; üzülme; endişelenme; endişe duyma; tasalanma.
- kaygılanmak**, [kaygı-la-n-mak] *gçsz. f. [-ır]* Kaygı duymak; üzülmek; endişelenmek; endişe etmek; tasalanmak.
- kaygılı**, [kaygı-lı] *sf.* **1.** Endişesi olan; üzgün; gamlı. **2.** *zf.* Kaygı duyarak; endişeli olarak.

kaygın, [kay-gın] *sf.* 1. Elden kayıp giden. 2. Üzerinde el veya ayak kayan; kaygan. 3. {ağız} (Hayvanlar, özellikle deve için) gebe; hamile. [DS] 4. Kaymış arazi; göçük. 5. {ağız} Yassı ve düzgün taş; kayrak. [DS] 6. {ağız} Düzgün; parlak; kayıcı. [DS]

kaygına, [Far. hāgine خاگنه] {ağız} *is.* 1. Kızarmış ekmek ya da hamur üzerine pekmez dökülerek yapılan bir tatlı. 2. Zeytinyağında kızartılmış yoğurtlu yumurta. [DS]

kaygınca, [kaygın-ca] {ağız} *is.* Danaburnu böceği. [DS]

kaygırmak, [eT. kağgur-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* Önemsemek; aldırış etmek. [DS]

kaygısız, [kaygı-sız] *sf.* 1. Hiçbir şeye aldırış etmeyen; lakayt; kaygısı olmayan; kaygı duymayan; endişe etmeyen; endişesiz; üzüntüsüz; gamsız. 2. *zf.* Kaygı duymadan; endişe duymadan.

kaygısızca, [kaygı-sız-ca] (*kaygısı'zca*) *zf.* Kaygısız bir durumda; endişe etmeden; umursamaz biçimde.

kaygısızlık, -ğ*ı* [kaygı-sız-lık] *is.* 1. Kaygısız olma durumu. 2. Kaygısız bir kişiden beklenebilecek davranış. 3. Kaygısızca davranış; umursamazlık; vurdumduymazlık.

kaygışık, -ğ*ı* [kay-mak > kay-(ı)k-ış-ık / kıyı(k)-ış-ık] {ağız} *sf.* Kapı aralığı. [DS]

kaygu, [kağ-gü > kaygu قیغو] {eT} *is.* Acı; dert; keder; kaygı. [EUTS][OKD][DK] ☞ **kaygu başına ağmak**, {OsT} *Endişelenmek; endişeye düşmek.* || **kaygu sanmak**, {eAT} *Keder vermek.* || **kaygusunu yimek**, {eAT} *Tasasını çekmek; merakına düşmek.* || **kayguya yüklemek**, {eAT} *Endişeye boğulmak.* || **kaygu yimek**, {OsT} *Tasalanmak; endişe etmek.*

kayguk, [kay-mak > kay-ğuk] {eT} {ağız} *is.* Kayık. [DLT][DS]

kaygun, [kaygu-n] {ağız} *sf.* Dokunaklı; acıklı; koygun. [DS]

kaygurmak, [kağ-gur-mak قیغرمق / قیغرمق] {eT} {eAT} {OsT} *gçsz. f. [-ur]* Kayırmak; kaygılanmak; üzülme; esef etmek. [DLT]

kaygurtmak, [kay-gur-t-mak قیغرتق] {eAT} *gçl. f. [-ur]* Kaygılandırmak; üzmek; endişelendirmek.

kayh, [Ar. kayh قیح] {OsT} *is.* İrin.

kayı¹, [kayı] {ağız} *is.* Tahıl ölçegi. [DS]

kayı², [kayı] *sf.* Sert; sağlam; muhkem.

kayı³, [kayı قبی] {eAT} {OsT} {ağız} *is.* Fırtına. [DS]

kayı⁴, [kağ-gü > kayı قبی] {eAT} *is.* Kaygı.

kayıçı, [kay-ıçı] {ağız} *is.* Makas. [DS]

kayıf, [Ar. kayd => kayıt] {ağız} *is.* Pencere çerçevesi. [DS]

kayıg, [kay-mak / kağ-mak > kay-ıg / kıd-ıg] {eT} *is.* Sapmış; kaymış; eğilmiş. ☞ **kayıg yer**, {eT} *Yoldan sapa yer.* [DLT]

kayı¹, -ğ*ı* [eT. kay-mak > kay-ğuk / kay-ık] *is.* 1. Kürekle işletilen deniz taşıtı. {eT} (*aynı*) 2. {ağız} Kızak. [DS] 3. *sf.* Kayığı andıran. ☞ **kayı hotoz**, *Kayı biçiminde yapılmış saç.* || **kayı kıymak** (kaymak), {ağız} *Oturarak kaymak.* [DS] **kayı salıncak**, *Bayram yerlerindeki, lunaparklardaki kayık biçimindeki salıncak.* || **kayı tabak**, *Kayı biçiminde ince uzun tabak.* || **kayı yaka**, *Bir kayığın çizgisini andıran hafifçe oyuk oval yaka.* || **kayı yarışı**, *spor. Özel kayıklarla yapılan su sporu.* || **kayı yanı**, {ağız} *Kayığın altına konulan eğri ardıc ya da şimşir ağaç.* [DS]

kayı², -ğ*ı* [kay-ık] *sf.* 1. Bir yana doğru biraz kaymış bulunan. 2. Düzenli bir yaşamı olmayan, yasa dışı işlere bulaşmış olan; yoldan çıkmış. ☞ **kayı göz**, {ağız} *Şaşı göz; şehla göz.* [DS]

kayı³, -ğ*ı* [kay-ık / kayı] {ağız} *is.* Çorba tası. [DS]

kayı⁴, -ğ*ı* [kay-ık] {ağız} *is.* Patlıcandan yapılan karıyarık yemeği. [DS]

kayı⁵, -ğ*ı* [kay-ık] {ağız} *is.* Tırpanı ağaç sapa bağlayan halkaya sıkıştırmak için konulan, küçük ağaç parçaları. [DS]

kayıçı, [kay-ık-çı] *is.* 1. Kayıkla yük veya insan taşıyan kimse. 2. Küreklerle kayığı yürüten kimse; kürek çeken kişi. 3. Zenginlerin kayıklarını kullanan kimse.

kayıçık, -ğ*ı* [kay-ık-çık] *is. bot.* Baklagillerin bir gemi karinasını andıran çiçeklerinin yapışık durumdaki iki alt taç yaprağına verilen ad.

kayıçılık, -ğ*ı* [kay-ık-çı-lık] *is.* 1. Kayık yapma ve satma işi. 2. Kayık kiralama veya işletme işi.

kayıkhane, [kayı + Far. -hāne] (*kayıkha:ne*) *is.* Kayıkların çekilip bağlandığı, üstü örtülü yer.

kayıkmak¹, [kay-mak > kay-uk-mak قایقمق / قایقمق] {eAT} {OsT} *gçsz. f. [-ur]* 1. Yana kaymak; sapmak; inhiraf etmek. [DK] 2. Temayül göstermek. 3. Yüz çevirmek.

kayıkmak², [kay-ık-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Öfkelenmek. [DS]

kayılı, [kay-ıl-ı] {ağız} *sf.* Yığılı; pek çok; öbekli. [DS]

kayılmak, [kay-ıl-mak] {ağız} *edil. f. [-ır]* Yığılmak; kümelenmek. [DS]

kayım¹, [Ar. kā'im قائم] {ağız} *sf.* Sağlam; dayanıklı.

kayım², [kay-mak > kay-ım] {ağız} *is.* Yığıntı; yığın. [DS]

kayın¹, -y*nı* [eT. kā > ka-dın / kayın] {eT} *is.* 1. {eT} Kardeş. 2. {eT} Hısım ve akraba. [DLT] 3. {eT} Dünür. [DK] 4. Karı veya kocaya göre birbirlerinin erkek kardeşi; kayın birader. 5. {ağız} Kayınbaba. [DS] ☞ **kayın ağa**, {OsT} *Kayın birader.* || **kayın ata**, {eAT} → kayın baba. || **kayın baba**, *Karı veya kocaya göre birbirlerinin babaları; kaynata; kayın peder.* || **kayın birader**, *Karı veya kocaya göre bir-*

birlerinin erkek kardeşi; kayın.|| **kayın kuda**, {ağız} Kadının eşine göre, erkeğin de eşine göre olan akrabaları. [DS]|| **kayın peder**, → kayın baba.|| **kayın valide**, Karı veya kocaya göre birbirlerinin anneleri; kaynana.

kayın², [eT. kađıñ / kayın] *is. bot.* Telek damarlı, dişli almaşık yapraklı, on beş kadar türü bulunan, güzel görünüşlü orman ağacı; betula, (*Fagus orientalis*, *F. sylvatica*). {eAT} (aynı) [DK] ☞ **kayın baştankarası**, zool. Baştankaragiller familyasından, ülkemizin yalnız batı kesimlerinde yaşayan, 13 cm. kadar uzunlukta, tepesi kara, sırtı kül kahverengi, karnı kül renginde bir ötücü kuş; bataklık baştankarası, (*Parus palustris*).|| **kayın tavuğu**, zool. Orman tavuğugiller familyasından, 55-60 cm. kadar uzunlukta, Asya ve Avrupa'da yaşayan bir orman tavuğu, (*Lyrurus tetricus*).

kayınamak, [*kañ-mak > kay-ın-mak > kayın-â-mak] (*kayına:mak*) {eT} geçsz. f. [-r] Kaynamak. [EUTS]

kayınacak, -ğı [kay-mak > kay-ın-mak > kay-ın-(a)cak] {ağız} *is.* Kayılacak yer. [DS]

kayınçı, [kayın + Far. -ça] {ağız} *is.* Kayın birader. [DS]

kayınço, [kayın + Far. -ça] {ağız} *is.* Kayın birader. [DS]

kayındili, -ni -lleri [kayın + dil-i] {ağız} *is.* Kaktüs. [DS]

kayınğ, [kađıñ] {eT} *is.* Kayın ağacı. [DLT]

kayınğiller, [kayın-gil-ler] *is. bot.* Meşe, kestane, kayın gibi meyveleri yüksüksü bir kadehçik içinde olan, çoğu kerestelik orman ağaçlarını içine alan bir familya; huş ağacıgiller, (*Fagaceae*).

kayınlık¹, -ğı [kayın-lık قینلق] *is.* 1. Kayın olma hâli. 2. {OsT} Evlilik yoluyla oluşan akrabalık; dünürlük.

kayınlık², -ğı [kayın-lık] *is.* Gürgen ve meşe ile karışık çoğunlukla kayın ağaçlarının bulunduğu orman.

kayınmak¹, [*kañ-mak > kay-ın-mak] {eT} geçsz. f. [-ur] → kaynamak. [DLT]

kayınmak², [kay-mak > kay-ın-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Kaymak. [DS]

kayınna, [kayın+ana] {ağız} *is.* Kaynana. [DS]

kayıntı, [kay-ın-mak (*kaynamak*) > kay-ın-tı] *is.* Mide kazıntısını bastırmak için ayak üstü yenilen yiyecek. ☞ **kayıntı yapmak**, *Ayak üstü bir şeyler yemek.*

kayınturmak, [*kañ-mak > kay-ın-mak > kayın-turmak] {eT} gçl. f. [-ur] Kaynatmak. [EUTS]

kayıp, -ybu [Ar. ğayb > ğā'ib غائب] {OsT} *sf.* 1. (Kişi veya nesne için) ne olduğu, nereye gittiği, nerede olduğu kesin olarak bilinmeyen. 2. (Para ve eşya için) yitirilen. 3. Verimli değerlendirilmesi gereken boşa geçirilen; ziyan edilen. 4. *is.* Kaybedilmiş

olan kimse veya nesne 5. Yitirme, kaybetme eylemi; kaybetme; yitirme; ziyan etme. ☞ **kayıplara karışmak**, *Görünmez olmak; kaybolmak.*|| **kayıp listesi**, *Savaş sırasında birliğine dönmeyen erlerin listesi.*

kayıpmak, [kıyp / kayp (*yans.*) > kay(ı)p-mak] {ağız} geçsz. f. [-r] 1. Kaymak. 2. Dayanağını yitirmek. 3. Kaçmak. [DS]

kayıptırmak, [kayıp-tır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] 1. İstemeden yellenmek. 2. Ağzından söz kaçırmak. 3. Bir şeyi çekerek kaydırmak. [DS]

kayırlı, [kay (*yans.*) > kay-ır] *is.* Yüzeyi pürütlü şeylerin sürtünmesini ve bu sırada çıkan sesleri anlatan yansımali gövde. ☞ **kayırlı kayır**, {ağız} (*Ses için*) küçük taşların birbirlerine sürtünmesi gibi. [DS]

kayırlı², [kay (*yans.*) > kay-ır قاييرلى] {eT} {eAT} {OsT} {ağız} *is.* 1. İri çakıl; iri kum; kum. [DLT] [DS] 2. {eT} Kaba topraklı yer. [DLT] 3. {ağız} Taşlı toprak. [DS] 4. {ağız} Tabaka tabaka olan sert ve sarı toprak. [DS] 5. {ağız} Verimsiz toprak. [DS] 6. {ağız} Düz parçalara ayrılan ve ufalanan bir tür kaya. [DS]

kayırlı³, [kayırlı] {ağız} *is.* İncir. [DS]

kayırlı⁴, [kay-mak > kay-ır] {ağız} *is.* 1. Uçurum. 2. Bayır. [DS]

kayırlı⁵, [kay-ır] {ağız} *sf.* Gösterişli. [DS]

kayırlı⁶, [kayırlı] {eT} *is.* Kunduzdan elde edilen güzel koku. [DLT]

kayırlak, -ğı [kay-mak > kay-ır-ak > kayrak] {ağız} *is.* → kayrak. [DS]

kayırlıca, [kay-ır-ıca] *sf.* Kayıran; koruyan; iltimas eden; mültemis.

kayırlıcalık, -ğı [kay-ır-ıca-lık] *is.* Kayırlıca olma durumu; kayırlıca durumu; haksız yere birine yasa dışı kolaylıklar sağlama.

kayırlılma, [kay-ır-ıl-ma] *is.* Kayırlıca olma eylemi.

kayırlılmak, [kay-ır-ıl-mak] *edil. f.* [-ır] Yasa dışı olarak haksız yere kolaylık sağlanmak; iltimas edilmek.

kayırlış, [kay-ır-ış] *is.* Kayırlıca olma eylemi veya biçimi.

kayırlılı, [kayırlı-lı] {ağız} *sf.* Posalı. [DS]

kayırlılığ, [kayırlı-lığ] {eT} *sf.* Düz ve kaba topraklı. [DLT]

kayırlıma, [kay-ır-ma] *is.* Kayırlıca işi; koruma; himmet; iltimas.

kayırlırmak, [kay-ır-mak قاييرمق] gçl. f. [-ır] 1. {eAT} {OsT} Önem vermek; ilgilenmek; mukayyet olmak. 2. Başkalarının zararına birisine yardımcı olmak; haksız yere ve yasa dışı olarak birine kolaylık sağlamak; taraf tutmak; iltimas etmek. 3. {ağız} Yardımcı ve destek olmak; korumak. [DS] 4. {eAT} {OsT} {ağız} Kaygılanmak; üzülmek; merak etmek; tasalanmak. [DS] 5. {ağız} Kuşkulanmak. [DS] 6.

{eAT} {OsT} Sakınmak; çekinmek. 7. {eAT} {OsT} Hazırlamak.

kayırmaklı, [kayır-mak-lu قيرمقلو] {OsT} sf. Yapılması istenen.

kayırtma, [kay-ır-t-ma] is. Kayırma eylemini yaptırma.

kayırtmak, [kay-ır-t-mak] gçl. f. [-ır] Kayırma eylemini birisine yaptırmak.

kayırmaz, [kayır-maz قيرمز] {OsT} ünl. 1. Önemsiz; önemi yok; beis yok. 2. {ağız} (Canı yanarak ağlayan çocuk için) "önemi yok; bir şeyin yok!" anlamında avutma sözü. [DS]

kayırmazlık, -ğı [kayır-maz-lık قاييرمزلق] {OsT} is. Önem vermeme; aldırılmazlık; ilgisizlik.

kayırtmak, [kay-ır-t-mak قيردمق] {OsT} gçl. f. [-ur] Endişeye düşürmek.

kayısı, [Mac. kajsz ? / Far. kayışi] is. bot. 1. Gülgillerden, Çin kökenli, Türkiye ve Akdeniz ülkelerinde bol miktarda yetiştirilen, yaygın ve dik dallı, açık pembe büyük çiçekler açan, yaprakları oval kalbe benzer, meyvesi tek çekirdekli, bir meyve ağacı; sarı erik, (*Armeniaca vulgaris*). 2. Bu ağacın etli, sarı-turuncu renkli tek çekirdekli meyvesi. 3. sf. (Yumurta için) beyazı tam, sarısı yarı pişmiş. ☞ **kayısı hoşafı**, mutf. Kuru kayısıları şekerle kaynatarak yapılan tatlı içecek. || **kayısı kompostosu**, mutf. Çekirdeği çıkarılmış taze kayısıları şekerli su ile kaynatarak yapılan içecek. || **kayısı kurusu**, mutf. Çekirdekleri çıkarılmış kayısıların kireç suyuna bandırıldıktan sonra güneşte kurutulması ile elde edilen kuru yemiş. || **kaysılı** (kayısı) **aş**, {ağız} mutf. Nohut, fasulye, yarma ve kayısı ile yapılan bir yemek. [DS] || **kaysı** (kayısı) **püsü**, {ağız} Kayısı ağaçlarından sızan bir tür zamk. [DS] ||

kayış¹, [kay-ış] is. Kaymak eylemi veya biçimi.

kayış², [eT. kağ-ış] is. 1. Bir şeyi, sıkarak bağlamak, tutturmak, belli bir konumda tutmak amacıyla kullanılan dar ve uzun kesilmiş kösele dilimi; kemer. {eT} {eAT} {ağız} (aynı) [DK] [DS] 2. Berberlerin ustura bilemekte kullandıkları kösele şerit. 3. Bir milin dönme hareketini kasnaklar yardımıyla başka elemanlara aktarmakta kullanılan çember biçimindeki bükülgen şerit. ☞ **kayış ayaklı**, {OsT} Koşucu bir Hint halkı. || **kayış baldır**, {OsT} 1. → kayış ayaklı. 2. Dilenci. || **kayış baldırlı**, {OsT} → kayış ayaklı. || **kayış baldırlu**, {OsT} → kayış ayaklı. || **kayış balığı**, zool. Kâğıt balığıgiller familyasından, 5-6 m. uzunlukta, Avrupa denizleri ile Akdeniz'in derinliklerinde yaşayan bir kemikli balık, (*Regalecus glesne*). || **kayışa çekmek**, 1. Usturanın kulağısını gidermek için berber kayışına sürtmek. 2. argo. Aldatmak, kandırmak. || **kayışa getirmek**, {ağız} Kandırmak; aldatmak. [DS] || **kayış atmak**, 1. Bir-

likte yapılması gereken bir işte, kendine düşen kısmın tamamını veya bir kısmını diğerine yüklemek; çalışmada âdil davranmamak. 2. (Anlaşma, sözleşme vb. için) sebepsiz yere vazgeçmek; dönmek; döneklik etmek. || **kayışa vurmak**, Usturanın kulağısını gidermek için berber kayışına sürtmek. || **kayış balığı**, zool. Yılanı balıkgillerden, sıcak ve ılık denizlerin kıyılara yakın derinliklerinde yaşayan, yılan gibi uzun fakat yanlardan basık, karın yüzgeçleri ağzın hemen altında yer alan, omurgasız, küçük balıklarla beslenen etçil, eti lezzetli bir kemikli balık, (*Ophidium barbatum*). || **kayış dili**, 1. Hırsızların, yol kesicilerin kendi aralarında konuştukları özel dil; hırsız argosu. 2. Kaba ve çirkin sözler kullanılarak yapılan konuşma. || **kayış etmek**, Aldatmak; iğfal etmek. || **kayış gibi**, 1. Kesilip koparılması zor; sert. 2. İyi örülmüş; sağlam. 3. Zayıf olmakla birlikte bünyesi sağlam olan; sağlıklı. 4. Kara; çok kirli. || **kayış kanat**, {ağız} Yarasa. [DS] || **kayış kıran**, {ağız} → kayışkıran. [DS] || **kayış sıyırması**, {ağız} Sert kayışları yumuşatmak için kullanılan bir tür araç. [DS] || **kayış tozu**, {ağız} Kanı durdurmak için kanayan yere ekilen bir toz. [DS]

kayış², [kayış] {ağız} is. 1. Esmer kadın. 2. Kötü kadın. [DS]

kayışçı, [kayış-çı] is. 1. Kayış yapan veya satan kimse. 2. argo. Dolandırıcı; hileci; düzenbaz.

kayışkıran, [kayış+kır-an] is. bot. Baklagillerden, tarlalarda kökleri derinlere kadar inerek sabanın işlemesini güçleştiren, kırmızı çiçekli, kökleri halk hekimliğinde idrar söktürücü, taş düşürücü ve anti-septik olarak kullanılan, çok yıllık bir otsu bitki; sabankıran, (*Ononis arvensis*, *Spinosa*).

kayışlamak, [kayış-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Sövmek; küfür etmek; kayarlamak. [DS]

kayışlı, [kayış-lı] sf. 1. Kayışı olan; kayışı bulunan. 2. Kayış ile işleyen.

kayışlık¹, -ğı [kayış-lık] {ağız} is. Boyundurukla oku bağlayan ip. [DS]

kayışlık², -ğı [kayış-lık ?] {ağız} is. Mendil. [DS]

kayışmak¹, [kay-ış-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] 1. Binek hayvanı üzerinde vücudu arkaya doğru yaslamak. 2. Karşı gelmek; saymamak. [DS]

kayışmak², [kay-mak > kay-ış-mak] {eT} işteş. f. [-ur] Birbirine acımak; birbirini kayırmak. [DLT]

kayışmak³, [kay-ış-mak] {ağız} işteş. f. [-ır] Cinsel ilişkide bulunmak. [DS]

kayışmak, [kay-ış-mak] {ağız} işteş. f. [-ır] Birlikte kaymak. [DS]

kayıştırmak, [kay-ış-tır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Açmak. [DS]

kayıt¹, -ydi [Ar. kayd قيد] is. 1. Bir bilgiyi kâğıda yazma; geçirme; işleme. 2. Bir kimseyi bir okul, kurum veya bir örgüte kabul ederek kütüğe adını ve diğer gerekli bilgileri işleme; yazma. 3. Bu tür

yazılma ve yazma işlemi. **4.** Bir belgeye ait tarih, sayı gibi bilgilerin bir ana bellek veya defterde yazılı olması durumu. **5.** Resmî belge. **6.** Bir konu veya alan ile ilgili bilgi verilerinin derlenmesi, toplanması ve bir belleğe geçirilmesi işlemi. **7.** *mecaz.* Davranışlara sınır ve çerçeve koyma; sınırlama. **8.** *mecaz.* Zorunlu koşul; şart. **9.** *ed.* Kafiye olan kelimelerde kafiye olan harflerden, sondan bir önceki ortak ünsüz. **10.** Elektrik işaretlerine dönüştürülmüş ses veya görüntüyü saklamak veya daha sonra tekrar algılamak üzere bir manyetik veya mekanik ortama işleme. **11.** Bu tür kayıt işleminde kullanılan sinyal veya işaretlerin kendisi. ☞ **kayda değer,** *Önemli ve üstünde durulmaya değer bulunan.*|| **kayda geçirmek,** *Ait olduğu deftere yazmak.*|| **kaydında olmak,** *Kaygısını çekmek; tasalanmak; endişe duymak.*|| **kaydını silmek,** *Bir kimseyi veya bir şeyi bir yere mal olmaktan çıkarıp adını ana defterden veya kütükten silmek.*|| **kaydı olmamak,** *Endişe etmemek; kaygı duymamak; tasalanmamak.*|| **kayıt altına almak,** *1. Sınır koymak. 2. Zorlamak.*|| **kayıt altına girmek,** *1. Sınırlandırılmak. 2. (Bir konuda) zorlanmak; dayatma ile karşılaşmak.*|| **kayıt altında olmak,** *1. Sınırlandırılmış olmak. 2. Bir bağ ile bağlanmış olmak.*|| **kayıt defteri,** *İsim ve diğer bilgilerin yazıldığı defter.*|| **kayıt kuyut,** *Sınırlamalar.*|| **kayıt kuyut tanımamak,** *Yasaklamaları dinlememek; sınırlamalara karşı çıkmak.*|| **kayıtları nakletmek,** *Kayıt defterinde veya dosyasında bulunan bilgileri başka bir yere aynen yazmak.*|| **kayıt muamelesi,** *Kayıt olma ve kayıt yapma işlemlerinin tümü.*|| **kayıttan düşmek,** *Bir yere mal olmaktan çıkararak bunu defterde belirtmek.*|| **kayıt ücreti,** *Kayıt yaptırırken masraf ve harçlar için ödenen para.*

kayıt², [eT. kağ-mak (ilgilenmek) > kağ-it] *is.* **1.** İlgî; bağ; meyil. **2.** Önem verme. **3.** Bağlama; raptetme. **4.** Bağlamaya yarayan şey; bağ; rabita. **5.** İlgî; bağlantı; ilişki; münasebet. **6.** Kapı ve pencere kanatlarının iki yanında bulunan dikmelerden her biri. **7.** {ağız} Pencere çerçevesi. [DS] **8.** {ağız} Tahta. [DS] **9.** İki tahtayı veya iki parçayı birbirine bağlayan tahta parçası. **10.** {ağız} Bir işi yapmak için gerekli olan araç ve gereç. [DS] **11.** {ağız} Bir yere çakılan destek. [DS] **12.** {ağız} Saban. [DS] **13.** {ağız} Kış için ayrılan yiyecek. [DS] **14.** {ağız} Ekmek yapmakta kullanılan gereçler. [DS] ☞ **kayıt damı,** {ağız} *Yiyeceklerin saklandığı yer; kiler.* [DS]|| **kayıt görmek,** {eAT} {ağız} *Hazırlanmak; hazırlık yapmak.* [DS]|| **kayıt kamak,** {ağız} *Eşya; araç.* [DS]|| **kayıt kaman,** {ağız} *Eşya; araç gereç.* [DS]

kayıt³, [eT. kağ-mak (ilgilenmek) > kağ-it > kayit قید] *is.* **1.** Endişe; kaygı; tasa. **2.** Emel; arzu. **3.** {ağız} İş gücü. [DS] **4.** {ağız} Çift işleri. [DS] ☞ **kaydına düşmek,** *Kaygısını çekmek; tasalanmak; endişe duy-*

mak.|| **kayıt yimek,** {OsT} *Endişe etmek; meraklanmak.*

kayıt⁴, [Far. kâğaz = > kâğıt] {ağız} *is.* Kâğıt. [DS]

kayıtarlamak, [*kâç-mak > kağ-it-ar-mak] {eT} *gçsz.* *f. [-ur]* Geri dönmek.

kayıtçı, [kayıt-çı] {ağız} *is.* Aşçı. [DS]

kayıtım, [kay-it-mak (geri döndürmek) > kay-it-ım] *is. fel.* Bir olayın kendi sebepleri üzerindeki etkisi; rücu. ☞ **kayıtımla usamlama,** *Geriye dönerek sonuç çıkarma.*

kayıtlama, [kayıt-la-ma] *is.* **1.** Bir şeyi bir yere kaydetmek eylemi. **2.** Sınırlandırmak eylemi.

kayıtlamak, [kayıt-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir şeyi bir yere yazmak; kaydetmek; yazmak. **2.** *mecaz.* Birtakım şartlara bağlamak; sınırlandırmak.

kayıtlanma, [kayıt-la-n-ma] *is.* **1.** Kaydını yaptırmak eylemi. **2.** Bir konuda kendisine sınır konulma. **3.** Bir iş için gerekli olan araç ve gereci edinme.

kayıtlanmak, [kayıt-la-n-mak] *dönşl. [-ır]* **1.** Kaydını yaptırmak. **2.** Bir iş için gerekli olan araç ve gereci edinmek. **3. edil. f. mecaz.** Bir konuda kendisine sınır konulmak.

kayıtlı, [kayıt¹-lı] *sf.* **1.** Bir yere kaydı yapılmış olan; kaydı bulunan. **2. mecaz.** Bir konuda kendisine sınır konulmuş bulunan. **3.** Bir iş için gerekli araç ve gereci bulunan.

kayıtlı, [kayıt²-lu قیدلو] {eAT} *sf.* İş gücü sahibi olan; çalışmakta olan.

kayıtma, [kay-it-ma] *is.* Dönmek, vazgeçmek eylemi ve durumu.

kayıtmak, [eT. *kâç-mak > kağ-it-mak قیدمق / قیدمق / قیدمق] *gçsz. f. [-(d)-ır]* **1.** {eAT} {OsT} {ağız} Geri dönmek. [DS] **2.** Bir şeyi yapmaktan vazgeçmek; rücu etmek; nükul etmek. **3.** Bir karardan dönmek. **4.** {eAT} {ağız} Geri döndürmek; geri çevirmek. [DK] [DS]

kayıtsız, [kayıt-sız] *sf.* **1.** Bir yere kaydı yapılmamış olan; kaydı bulunmayan; deftere adı yazılmamış. **2. mecaz.** Bir konuda kendisine sınır konulmamış bulunan; bazı şeyleri yapmak veya yapmamak gibi bir şartla bağlı olmayan. **3.** Umursamaz; aldırışsız; orali olmayan; kaygısız; lakayt. **4.** Bir iş için gerekli araç ve gereci bulunmayan. ☞ **kayıtsız kalmak,** *Önem vermemek; ilgilenmemek; değer vermemek; umursamamak.*|| **kayıtsız şartsız,** *Hiçbir kayıt ve şarta bağlı olmaksızın.*

kayıtsızca, [kayıt-sız-ca] *zf.* Umursamaksızın; ilgisiz ve aldırılmaz bir biçimde.

kayıtsızlık, -ğı [kayıt-sız-lık] *is.* **1.** Kaydı yapılmamış olma durumu. **2. mecaz.** Aldırılmazlık durumu; umursamazlık.

kayız, [kay-ız] {ağız} *is.* Derenin dar ve dönemeçli yeri. [DS]

- kayivermek**, [kay-i+ver-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] **1.** Ölmek. **2.** Düşmek. [DS]
- kayka**, [kay-ka] {ağız} sf. Arkaya doğru eğik; geriye eğri. [DS]
- kaykaç, -cı** [kay-kaç] {ağız} sf. → kayka. [DS]
- kaykan**, [kay-kan] {ağız} is. Düz ve yassı kaya parçası; kayrak. [DS]
- kaykaş**, [kay+kaş ?] {ağız} is. Kirpik. [DS]
- kaykaş**, [? kaykaş] {ağız} is. Ateş. [DS]
- kayk¹**, [kay-kı / kay-(ı)k-ı قايقي / قايقي] {OsT} {ağız} sf. Arkaya doğru eğik; eğri; meyilli; sarkık. [DS]
- kayk²**, [kay-kı] {ağız} sf. **1.** Kurumuş; bozulmuş; bayatlamış. **2.** Çok sağlam; sert. [DS]
- kayk³**, [kay-kı] {ağız} is. Kızak. [DS]
- kayk⁴**, [kay-kı] {ağız} is. **1.** Büyük sözü dinlemeyen, arsız çocuk. **2.** Tembel. [DS]
- kaykılık, -ğı** [kay-kı-lık] {ağız} is. Dik kafalılık; direngelik. [DS]
- kaykılma**, [kay-(ı)k-ıl-ma] is. Düşey durumdan çıkarak geriye veya yana doğru eğilme.
- kaykılmak**, [kay-mak > kay-ık-mak > kay-(ı)k-ıl-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] **1.** (Duvar, direk vb. için) düşey durumdan çıkarak yana veya geriye doğru meyillenmek, eğilmek. **2.** Yaslanmak; dayanmak. **3.** Ağrı vb. sebeplerle kambur olmak. **4.** Gurur yüzünden kasılmak. **5.** Bayılmak. **6.** mecaz. Ölmek. **7.** mecaz. Yıkılıp gitmek. **8.** İnat etmek; sözünde diretme; dikleşmek; karşı koymak. **9.** Arkaya eğilmek; arkaya yaslanmak. **10.** Doğrulup kalkmak. [DS] **11.** (İnsan için) arkaya doğru yaslanarak oturmak. [DD] **12.** Donmuş gibi, dimdik göğsünü gererek durmak. [DD] **13.** Öfkelenmek; birinin üzerine yürümek. [DD] **14.** Rahat etmek. **15.** Eğrilmek. ☞ **kaykıla kalmak**, {ağız} 1. Dikilip durmak. 2. Ağrı ve başka sebeplerle kambur olmak. 3. Kamburluğunu gizlemeye çalışarak yürümek. [DS]
- kaykılma**, [kay-(ı)k-ıl-t-ma] is. Bir şeyin kalkılmasını sağlama.
- kaykılmak**, [kay-(ı)k-ıl-t-mak] gçl. f. [-ır] Bir şeyin kaykılmasını sağlamak; kaykılmış duruma getirmek; kaykılmasına sebep olmak.
- kaykımcağ, -ğı** [kay-(ı)k-ın-cağ قايقنچاق] {OsT} sf. Kaygan.
- kaykışık**, [kay-(ı)k-ış-ık] {ağız} sf. **1.** Kambur. **2.** Eğri büğrü. [DS]
- kaykışlamak**, [kaykış-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor] Tembel tembel oturmak. [DS]
- kaykışmak**, [kay-(ı)k-ış-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] **1.** Elini dirseğinden bükerek başına dayamak suretiyle bir yere yaslanmak veya uzanmak. **2.** {ağız} Ağrı ve başka sebeplerle kambur olmak. **3.** Kamburluğunu gizlemeye çalışarak yürümek. [DS] **4.** Arkaya yaslanmak.
- kaylak¹, -ğı** [kay-la-k] {ağız} is. Tavşan yavrusu. [DS]
- kaylak², -ğı** [kay-la-k] {ağız} is. **1.** Dişi deve. **2.** Üç yaşındaki deve yavrusu. [DS]
- kaylamak**, [kay-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] Atlamak. [DS]
- kaylan**, [kay-la-n] {ağız} is. **1.** Küçük taşlarla dolu tarla. **2.** Killi, kayraklı toprak. **3.** Sarı ve gevşek siva toprağı. [DS]
- kaylangaç**, [kayla-n-gaç / kayla-n-kaç] {ağız} sf. Savsak; ihmalcı; ihmalkâr. [DS]
- kaylanmak¹**, [kay-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] (Ekili tarla için) yüzü yağmurdan sonra kaymak bağlamak. [DS]
- kaylanmak²**, [kay-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Oturarak kaymak. [DS]
- kaylı**, [Ar, ğayr => gayri > kaylı] {ağız} zf. Bundan böyle; artık. [DS]
- kaylık¹, -ğı** [kay-lık] {ağız} is. Hazırlık. [DS]
- kaylık², -ğı** [kay-lık] {ağız} is. **1.** Kürk; palto. **2.** Çoban kepeneği; yamçı. [DS]
- kaylık³, -ğı** [kay-lık] {ağız} is. **1.** Araba konulan yer; garaj. **2.** {ağız} Dört direk üzerine kurulmuş ambar. [DS] **4.** {ağız} Toprak yapıların kenarlarına konulan ince taş. [DS] **5.** {ağız} Tütün kurutulan yer. [DS] **6.** Dört direk üzerine kurulu bekçi kulübesi; çardak.
- kaylım¹**, [kay-(ı)l-ım ?] {ağız} is. Yemiş. [DS]
- kaylım²**, [kay-(ı)l-ım ?] {ağız} is. Kilim. [DS]
- kaylım³**, [kay-(ı)l-ım ?] {ağız} is. Çift sürerken yapılan bir devir. [DS] ☞ **kaylım başı**, {ağız} Çift sürmeye başlanılan yer. [DS]
- kaylule**, [Ar. kaylüle قيلولہ (kaylu:le)] {OsT} is. **1.** Öğle uykusu. **2.** tasvf. Allah'ın evrende tecellisi yüzünden birliğin çoklukta, çokluğun da birlikte ortaya çıkışı; masiva denilen bu âlemin İlahî tecelli yüzünden yok oluşu.
- kayma¹**, [kay-ma] is. **1.** Kaygan bir yüzey üzerinde çeşitli etkilerle yer değiştirmek eylemi. **2.** Bu sırada yapılan hareket. **3.** Çocukların kayarak oynadıkları oyun. **4.** sin. tv. Herhangi bir sebeple görüntünün perde veya ekranda durmaması, atlaması. **5.** Odunu sobaya çatma; ocak yakma.
- kayma²**, [kay-mak > kay-ma] {ağız} is. Bahçe çiti. [DS]
- kayma³**, [kay-mak > kay-ma] {ağız} is. **1.** Kıvrılarak elde dikiş yapma. **2.** Kadınların başlarına taktıkları altın dizilerinden üsttekiler; beşibirerde. [DS]
- kayma⁴**, [kay-mak > kay-ma] {ağız} is. Yassı taş parçası. [DS]
- kaymacık, -ğı** [Ar. kâ'ime => kayma-cık] {ağız} is. Para. [DS]
- kaymaç, -cı** [kay-ma-ç] sf. (Göz için) uçları yukarı doğru çekik olan.
- kaymag**, [*kañ-mak > kan-ak / kaymağ / kayak] {eT} is. Kaymak; krema. [Nevâyi]

kaymak¹, [eT. *kād-mak قايماق] *gçsz. f. [-ar]* 1. {eT} {eAT} Geri dönmek; caymak. [ETY] [KB] 2. {eT} Acımak; kayırmak; tınmak; iltifat etmek. [EUTS] [DLT] 3. Yaklaşmak; yönelmek; gitmek; meyletmek. {eT} (aynı) [EUTS] [DLT] 4. Düz ve kaygan bir yüzeyden sürtünerek yer değiştirmek. {eAT} (aynı) [DK] 5. {eAT} Ayrılmak; uzaklaşmak. 6. Kaygan bir yerde dururken veya yürürken ayağın basılan yerde tutunamayışı yüzünden dengesini kaybetmek. 7. Tutma güçlüğü yüzünden elden kurtulmak. 8. Bulunduğu yerden kurtularak aşağı sarkmak. 9. (Görüş, düşünce vb. için) yavaş yavaş değişikliğe uğramak. 10. *mecaz.* Kimsenin dikkatini çekmeksizin yer değiştirmek. 11. Düşecek durumda bulunmak. 12. (Göz, el vb. için) istemeden yapmak. 13. (Kelime için) zaman içinde anlamı değişmek. 14. {ağız} (Develer için) çiftleşmek. [DS] 15. {ağız} İğfal etmek; ırzına geçmek. [DS]

kaymak², [kay-mak قايماق] {ağız} *gçl. f. [-ar]* 1. {eAT} Yakmak; tutuşturmak. 2. Odunu sobaya koymak; çatmak. 3. {eAT} Eşyayı birbiri üstüne yığmak; istif etmek. 4. (Kap, oda vb. için) ağzına kadar doldurmak; yığmak. [DS]

kaymak³, -ğı [eT. kañ-mak / kaymağ / kayak] *is.* 1. Sütün yüzeyinde toplanan, açık sarı renkli yağ katmanı; krema. {eAT} (aynı) [DK] 2. Sütün suyunu çeşitli yollarla buharlaştırmak suretiyle elde edilen koyu yağlı öz. 3. Yağmur sonrası toprağın yüzeyinde meydana gelen düzgün ve özlü kabuk. 4. *mecaz.* Bir şeyin en seçkin kısmı. 5. *kim.* Bazı çözeltilerin yüzeyinde katılan madde. ☞ **kaymağını almak**, *Bir şeyin en kârlı ve güzel tarafını kendine ayırmak; aslan payını almak.* || **kaymak ağacı**, {ağız} *Çok süt veren manda.* [DS] || **kaymak almak**, {ağız} *Suyun yüzeyinde taş kaydırmak.* [DS] || **kaymak bağlamak**, 1. (Süt için) üzerinde kaymak tabakası oluşmak; kaymaklanmak. 2. (Bazı sıvılar ve toprak için) kaymak tabakası oluşturmak. || **kaymak gibi**, 1. Beyaz ve pürüzsüz. 2. Tadı güzel ve yumuşak. || **kaymak kâğıdı**, → kaymak kâğıt. || **kaymak kâğıt**, *Perdah silindirlerinden geçirilerek bir yüzü cilalanmış, parlak, kaygan iyi cins kâğıt; kuşe kâğıt.* || **kaymak tabakası**, → kaymak takımı. | **kaymak takımı**, *Bir toplumun zengin ve seçkin kimseleri.* || **kaymak taşı**, *Cilalamaya elverişli, beyaz, yumuşak, yarı saydam, kalsiyum karbonat veya kalsiyum sülfat türü iyi cins mermer; su mermeri.* || **kaymak tutmak**, 1. (Süt için) üzerinde kaymak tabakası oluşmak; kaymaklanmak. 2. (Bazı sıvılar için) kaymak tabakası oluşturmak. 3. {ağız} Yağmurdan sonra toprak üstü sert tabaka tutmak. [DS] || **kaymak yağı**, *Taze tereyağı.*

kaymakaltı, [kaymak+alt-ı] *is.* Yağı alınmış süt.

kaymakam, [Ar. kıyām > kâ'im (oturan) + makām (yer) > kâ'im-i maqām قائم مقام / قايماق]

{OsT} *is.* 1. Bir kimsenin yerine geçen vekil. 2. *tar.* İmparatorluk döneminde sadrazam hükümet merkezinden ayrıldığı zaman yerine vekâlet eden Kubbealtı veziri; vezir-i sani; kaymakam paşa. 3. *tar.* İmparatorluk döneminde bugünkü yarbaya denk düşen askerî rütbe; yarbay. 4. Günümüzde, bir ilçenin en büyük yönetim amiri; ilçebay.

kaymakamlık, -ğı [kaymakam-lık] *is.* 1. Kaymakamın görevi. 2. Kaymakamın ve bağlı kuruluşların çalıştığı devlet daireleri ve bina. 3. İlçe; kaza. ☞ **kaymakamlık fermânı**, *tar. Sadrazama vekâlet edecek kaymakamın atanmasına dair padişah buyruğu.*

kaymakçı, [kaymak-çı] *is.* Kaymak üreten ve satan kimse.

kaymaklanma, [kaymak-la-n-ma] *is.* Üzerinde kaymak oluşma.

kaymaklanmak, [kaymak-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* 1. (Süt için) üzerinde kaymak tabakası oluşmak; kaymak bağlamak; kaymak tutmak. 2. (Toprak için) yağmurlardan sonra yüzü kuruyarak katılaşmak. 3. Kaymak sahibi olmak; kaymak edinmek.

kaymaklı, [kaymak-lı] *sf.* 1. Kaymağı olan; içinde veya üzerinde kaymak bulunan. 2. Kaymakla yapılmış olan. 3. {ağız} *is.* Bakır kazan. [DS] ☞ **kaymaklı dondurma**, *Sütten yapılmış dondurma.*

kaymalı, [kay-ma-lı] {ağız} *sf.* Çok dögüşken; kaba; kırıcı. [DS]

kaymas, [? kaymas] {ağız} *sf.* Yılmaz; cesur. [DS]

kaymaz, [kay-maz] {ağız} *is.* 1. Dağ eteği. 2. Ayaş'ta güney doğudan esen rüzgâra verilen ad. [DS]

kayme¹, [Ar. kâ'ime قائمه] {OsT} *is.* Kâğıt para.

kayme², [? kayme] {ağız} *is.* Kadın tellak. [DS]

kaymek, [kay-mek] {ağız} *gçl. f. [-er]* 1. Odun ya da kömür yakmak. 2. Sobaya ya da ocağa odun atmak. [DS]

kaymelik, -ği [kayme-lik] *sf.* Belirtilen miktar kâğıt para.

kaymetmek, [kaym ? +et-mek] {ağız} *gçl. f. [-r]* İhtiyacı karşılamak. [DS]

kayna¹, [? kayna] {ağız} *is.* Kayıkları dışarı çekmek için ip takılan iki yandaki çıkıntılar. [DS]

kayna², [Ar. kânnine قينه] {ağız} *is.* Şişe. [DS]

kaynaca, [kayna-mak > kayna-(r)-ca] {ağız} *is.* Pınar; menba; kaynak. [DS]

kaynaç, -cı [kayna-mak > kayna-ç] *is.* Fıskıran sıcak su kaynağı; gayzer. ☞ **kaynaç taşı**, *Kaynaçlarda oluşan silisli çökelti; gayzerit.*

kaynagan, [kayna-gan] {ağız} *is.* Semaver. [DS]

kaynak¹, -ğı [kayna-mak > kayna-k] *is.* 1. Yerden doğal olarak çıkan su; bu suyun çıktığı yer; kaynarca; pınar; memba. 2. Bir akar suyun doğduğu yer; ilk çıktığı yer. 3. Bir şeyin çıktığı, meydana geldiği yer; menşe; köken. 4. Bir haberin ilk çıktığı

yer; mahreç. **5.** Bir araştırma ve incelemede yararlanılan belge ve bilginin bulunduğu yer. **6.** (İsim tamlamalarında) tamlananın çıktığı, yayıldığı, dağıldığı yer; üreten. **7.** Bir enerjinin oluşup çevreye yayıldığı yer veya nesne. **8. dbl.** Bir terimin kökeni olarak kabul edilen kelime. ☞ **kaynağını** (bir yerden) almak, *O şeye dayandırmak; hareket noktası o olmak.* || (bir şeyi) kaynak almak, *Araştırmayı ve sonuçlarını o şey üzerine kurmak; onu esas almak; ona dayandırmak.* || **kaynak bölgesi**, fiz. Nötron akı yoğunluğunun ölçümünü kolaylaştırmak amacıyla, içine nötron kaynağı ilave edilen reaktör çalışma bölgesi. || **kaynak kişi**, Kendisinden herhangi bir konuda sağlam ve doğru bilgi edinilen kimse. || **kaynak suyu**, Kaynağın bulunduğu yerden, gözeden alınan su. || **kaynak yoğunluğu**, fiz. Bir ışınım kaynağının birim zamanda yayınladığı parçacık sayısı.

kaynak², -ğı [kayna-mak > kayna-k] is. İki parçayı ısıtma ya da basınç yoluyla birbirine birleştirme, kaynaştırma, yapıştırma işlemi. ☞ **kaynak ısı**, Kaynak yapılmak için iki demir çubuğa verilen akkor sıcaklığı. || **kaynak makinesi**, Nokta veya indüksiyon kaynağı yapan elektrikli kaynak aracı. || **kaynak tozu**, Kaynak işlerinde kullanılan ve yapıştırıcı özelliği olan toz madde. || **kaynak yapmak**, 1. Metal, kauçuk gibi şeyleri birbirine kaynaştırıp yapıştırmak. 2. Otomobil tekerleğinin lastiğini yapıştırmak.

kaynak³, -ğı [kayna-k] {ağız} is. 1. Neşe; sevinç. 2. Eğlence. 3. Eğlendirici, neşeli kimse. 4. Sevimli, çekici kişi. 5. sf. Çok kıpırdak ve hareketli olan; canlı; sıcak. [DS]

kaynak⁴, -ğı [kayna-k قینق] {ağız} is. 1. {eAT} Pençe; tırnak. 2. Kavun veya karpuzun dörtte biri. 3. Ceviz içinin dörtte biri. [DS]

kaynak⁵, -ğı [kayna-k] {ağız} is. 1. Semerin ağaçlarından her biri. 2. Ağaç dalı. [DS]

kaynakça, [kayna-k-ça] is. Belli bir konu ile ilgili başvuru belgelerini ve yayınlarını kapsayan veya bunların en iyilerini sıralayan eser; bibliyografi; bibliyografya.

kaynakçacı, [kayna-k-ça-cı] is. Kaynakça hazırlayan kimse.

kaynakçı, [kayna-k-çı] is. Metal veya kauçuk parçaları kaynak yaparak birleştiren kimse.

kaynakçılık, -ğı [kayna-k-çı-lık] is. Kaynakçının yaptığı iş; kaynakçının mesleği.

kaynakhane, [T. kaynak+Far. -hâne] (kaynakha:ne) is. Kaynak işlerinin yapıldığı yer.

kaynaklama, [kayna-k-la-ma] is. Birbirine yapıştırıp kaynatmak eylemi.

kaynaklamak, [kayna-k-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. İki parçayı birbirine yapıştırıp kaynatmak. 2. (Lastik için) yamamak. 3. (Araştırma ve inceleme için) kaynak olarak belirlemek.

kaynaklanma, [kayna-k-la-n-ma] is. Kaynaklanmak eylemi.

kaynaklanmak, [kayna-k-la-n-mak] edil. f. [-ır] 1. (İki parça için) birbirine yapıştırılıp kaynatılmak. 2. (Lastik için) yamanmak. 3. döşl. f. Yayılmak; dağılmak; neşet etmek. 4. Kaynak sahibi olmak; kaynak edinmek.

kaynaklı¹, [kayna-k-lı] sf. 1. Kaynak yapılmış olan. 2. Sıcak kanlı; kıpırdak.

kaynaklı², [kayna-k-lı] {ağız} sf. Eğlenceli. [DS]

kaynama, [kayna-ma] is. 1. Kaynamak eylemi. 2. Kaynayan bir sıvı içinde pişme; haşlanma. 3. (İçinde sıvı kaynayan bir kaptaki sıvı için) yeterli sıcaklığa erişerek buharlaşma dolayısıyla fokurtulu sesler çıkarma. 4. Yerden fışkıрма; kaynaktan çıkma. 5. Metal parçalarını birbirine birleştirme. 6. Kırılan kemiklerin birleşerek iyileşmesi. 7. (Yara için) kapanma; iyileşme. 8. (Aşı yapılan bitki için) tutma. 9. (Deniz için) dalgalanma; çalkantılı olma. 10. (Mide için) ekşilik duyma. 11. (Mayalanmış hamur vb. için) köpürme; taşma. 12. mecaz. (Hava için) çok sıcak olma; aşırı ısınma. 13. (İstek ve duygu için) coşma; taşkınlık gösterme. 14. Rahat durmama; kıpırdama. 15. Çok miktarda olma; sürekli hareket hâlinde olma. 16. argo. Araya karışma; gürültüye gitme. 17. {ağız} Kum ve kireçten yapılan harçla örülen sağlam duvar. [DS] ☞ **kaynama noktası**, fiz. Arı bir sıvının, belli bir basınç altında kaynamaya başladığı sıcaklık derecesi.

kaynamak¹, [*kañ-mak > kay-ın-mak > kay(i)n-â-mak] gçsz. f. [-r] [-n(i)-yor] 2. 1. (Sıvılar için) sıcaklığı belirli bir dereceye varınca buharlaşma sonucu fokurdamak. {eT} {eAT} (aynı) [DLT] [DK] 2. Kaynayan bir sıvı içinde pişmek; haşlanmak. 3. (İçinde sıvı kaynayan bir kaptaki sıvı için) yeterli sıcaklığa erişince buharlaşma dolayısıyla fokurtulu sesler çıkarmak. 4. Yerden fışkırmak; kaynaktan çıkmak. 5. Metal parçaları birbirine ısı veya elektrik arkı yoluyla birleştirilmek. 6. Kırılan kemikler birleşerek iyileşmek. 7. (Yara için) iki kıyısı bir araya gelerek açıklığı kapanmak; iyileşmek. 8. (Aşı yapılan bitki için) tutmak. 9. (Deniz için) dalgalanmak; çalkantılı olmak. 10. (Mide için) ekşimek; mide asidi ve safra etkisini duymak. 11. (Mayalanmış hamur vb. için) köpürmek; taşmak. 12. mecaz. (Hava için) çok sıcak olmak; aşırı ısınmak. 13. (İstek ve duygu için) coşmak; taşkınlık göstermek; artmak; kabarmak. 14. İçin için hazırlanmak; gizli işler çevirmek. 15. Rahat durmamak; kıpırdamak; fıkırdamak; deprenmek. 16. (Hareket eden şeyler için) çok miktarda olmak. 17. (Canlılar için) sürekli hareket hâlinde olmak. 18. argo. Araya karışmak; gürültüye gitmek. 19. argo. Boşa geçmek; gerçekleştirememek; yok olmak. 20. {ağız} Yerinde durmamak; oynamak. [DS] 21. {ağız} Kapta bulunan su donarak hacmi genişlemek. [DS]

kaynamak², [kay-(i)n-a-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-n(i)-yor] 1. Sataşmak; takılmak. 2. Dövmek. [DS] 3. {eT} Karşı gelmek; kabulden çekinmek; sözünü reddetmek. [DLT]

kaynana, [kayın+ana] is. Eşlerden her birine göre diğèrinin annesi; kayın valide. ☞ **kaynana çiçeği**, {ağız} Salep bitkisi. [DS]|| **kaynana yumruğu**, {ağız} Kaktüs. [DS]|| **kaynana zırlıtısı**, Çevirdikçe ses çıkaran bir oyuncak.

kaynanadili, [kaynana+dil-i] is. bot. 1. Dil biçiminde yassı ve dikenli yaprak veya dalları olan bir kaktüs türüne halk arasında verilen isim; Frenk inciri; Hint inciri, (*Opuntia ficus indica*). 2. Bir tür iğne oyası.

kaynanalık, -đı [kaynana-lık] is. 1. Kaynana olma durumu. 2. Kaynanaya yakışır davranış. 3. Birinin işine yerli yersiz karışma; burnunu sokma; ileri geri konuşma. ☞ **kaynanalık etmek**, 1. (Kaynana için) geline ve damada kötü davranmak. 2. Bir yakınına veya birisine yerli yersiz karışmak; gereğinden çok müdahalede bulunmak.

kaynanmak, [kayna-mak>kayna-n-mak قینانق] {OsT} edil. f. [-ur] 1. Kaynatılmak. 2. dönşl. f. Kaynamak.

kaynar¹, [kayna-r] sf. 1. Kaynamakta olan. 2. Çok sıcak. 3. is. Kaynak; pınar. 4. argo. Esrar. 5. {ağız} Çeşitli baharatların birlikte kaynatılmasından elde edilen çay; loğusa şerbeti. [DS] 6. {ağız} Kirli iç çamaşırlarını kaynatmakta kullanılan kazan. [DS] ☞ **kaynar sulu reaktör**, fiz. İçinde soğutucu olarak kullanılan suyun kaynar durumda bulunduğu reaktör (BWR).

kaynar², [kayna-r] {ağız} is. → kaynarca. [DS]

kaynarca, [kayna-r-ca] (kayna'rcə) is. 1. Su kaynağı; pınar. 2. Sıcak su kaynağı; kaplıca. 3. Hastalara kaynatılarak içirilen pekmez, yağ, baharat karışımı.

kaynaşık¹, -đı [kayna-mak > kayna-ş-ık] sf. Birbirine kaynamış olan; kaynaşmış durumda olan.

kaynaşık², -đı [kayna-ş-ık] {ağız} sf. 1. Canlı; kıpır kıpır. 2. (Kadın için) oynak; yosma. 3. (Çocuk için) yaramaz. [DS]

kaynaşma¹, [kayna-ş-ma] is. 1. Birbirine kaynamış olma durumu; kaynaşmak eylemi. 2. mecaz. Uyuşma; bağdaşma. 3. Kalabalık yerlerde hareketlilik, kargaşa ve kısırtı olma. 4. dbl. Bir kelimedeyan yana bulunan iki ünlünün tek sese dönüşmesi. 5. fiz. Katı bir cismin ısı etkisiyle sıvı duruma geçmesi eylemi; ergime; füzyon.

kaynaşma², [kayna-ş-ma] {ağız} is. Gözde kaşıntı yapan hastalık. [DS]

kaynaşmak, [kayna-mak > kayna-ş-mak] işteş. f. [-ır] 1. Ayrılmayacak biçimde yapışmak; bitişmek; birleşmek. 2. Bir yerde hareket hâlinde kalabalık bulunmak. 3. mecaz. (İki ve daha çok kişi için) yakın ilişki kurmak; yaklaşmak; dost olmak; an-

laşmak; uyuşmak; sıkı fıkı olmak; bağdaşmak. 4. (Renk için) birbirine denk düşmek; birbirine iyice uymak; uygun düşmek. 5. kim. Birleşmek. 6. Deprenmek; kımıldamak; hareket etmek. 7. {ağız} Konuşmak. [DS]

kaynaştırılmak, [kayna-ş-tır-ıl-mak] edil. f. [-ır] Kaynaştırma işi yapılmak; bağdaştırılmak.

kaynaştırma, [kayna-ş-tır-ma] is. 1. Kaynaşmalarını temin etme. 2. Birbirine yapıştırma, birleştirme. 3. Bağdaştırma, uyuşturma. 4. mecaz. Yakınlaşmalarını sağlama. 5. dbl. Bir kelime içerisinde veya birleşik kelimedeybirbirine komşu seslerin çatışmasından doğan kısalma. ☞ **kaynaştırma sesi**, dbl. Ünlü ile biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde araya giren bir /y/ ve /n/ sesi; yardımcı ses. || **kaynaştırma ünlüsü**, dbl. Kelime sonlarına bazı ekler getirildiğinde araya giren /il/, /ı/, /ul/, /ül/ ünlüleri.

kaynaştırmak¹, [kayna-ş-tır-mak] gçl. f. [-ır] 1. Kaynaşmasını sağlamak; birleştirmek; yapıştırmak. 2. mecaz. Yakınlaşmasını sağlamak. 3. Bağdaştırmak; uyuşturmak.

kaynaştırmak², [kayna-ş-tır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] 1. Karıştırmak. 2. Kaşındırmak. [DS]

kaynata, [kayın+ata > kaynata] is. Eşlerden her birine göre diğèrinin babası; kayın baba; kayın peder.

kaynatalık, -đı [kaynata-lık] is. Kaynata olma durumu.

kaynaticı, [kayna-t-ıcı] is. Kaynatmak işini yapan; kaynatan.

kaynatılma, [kayna-t-ıl-ma] is. Kaynatma işi yapılmak eylemi.

kaynatılmak, [kayna-t-ıl-mak] edil. f. [-ır] Kaynatmak işi yapılmak.

kaynatma¹, [kayna-t-ma] is. Kaynamak işini yaptırmak eylemi.

kaynatma², [kayna-t-ma] {ağız} is. 1. Küçük kazan; büyük tencere. 2. Su ısıtılan teneke. 3. Bulgur yapmak için haşlanmış buğday. 4. Haşlanmış mısır, nohut ve buğday. 5. Koyu kahverengi kilim boyası. 6. Çok kaynatılarak rengi sararmış, kalın kaymaklı süt. 7. Kaynamış et ve suyu. [DS]

kaynatmak, [kayna-mak > kayna-t-mak] gçl. f. [-ır] 1. Kaynamak işini sağlamak. {eT} (aynı) [DLT] 2. Bir sıvıyı kaynama sıcaklığına kadar ısıtarak fokurdamasını sağlamak. 3. Bir şeyi suda pişirmek; haşlamak. 4. Kaynak yaparak parçaları bir bütün hâline getirmek. 5. (Mide için) yemek ekşitmek; yakmak. 6. argo. Sohbet etmek; konuşmak. 7. argo. Gizlice almak; ortadan kaldırmak; çalmak. 8. argo. Unutturmak.

kaynayış, [kayna-y-iş] is. Kaynamak eylemi veya biçimi.

kayne, [Ar. kayne قینه] is. İslamlık öncesinde Arap-

ların serbest yaşayan ve şarkı söyleyerek hayatlarını kazanan genç kadınlara verdikleri ad.

kaypaçlanmak, [kay-mak / kayp (*yans.*) > kayp-aç-la-n-mak] {ağız} dönl. f. [-ır] Islaklıktan kayganlaşmak. [DS]

kaypak, -ğ1 [kayp-mak > kayp-ak قبيق] {ağız} sf. 1. {OsT} Kaygan; kayağan. 2. mecaz. Sık sık karar ve düşünce değiştiren; sözünde durmayan; döneç. 3. Cilalı; parlak. 4. is. İçine peynir konularak yapılan tatar böreği. [DS]

kaypakça, [kayp-ak-ça] sf. 1. Biraz kaygan olan. 2. Kaypak bir kimseye özgü. 3. (*kaypa'kça*) zf. Kaypak kimseye yakışır biçimde.

kaypakçı, [kayp-ak-çı] is. argo. 1. Hırsız; kaçakçı. 2. Çalınmış eşya alan kimse.

kaypaklaşma, [kayp-ak-la-ş-ma] is. Kaypak duruma gelme.

kaypaklaşmak, [kayp-ak-la-ş-mak] gçsz. f. [-ır] 1. Kaypak duruma gelmek; kaygan bir hâl almak.

kaypaklık, -ğ1 [kayp-ak-lık] is. 1. Kaypak olma durumu. 2. mecaz. Kaypakça davranış; sık sık karar ve düşünce değiştirmeye; sözünde durmazlık. 3. Bu tür davranıştaki adamın tutumu.

kaypama, [kayp-a-ma] is. Ayağı kayma.

kaypamak, [kayp-a-mak] gçsz. f. [-r] Ayağı kaymak.

kaypancak, -ğ1 [kayp-mak > kayp-an-cak قيايچاق / قيايچاق] {ağız} is. 1. {OsT} Kaypak. 2. Tatar böreği. [DS]

kaypançalık, -ğ1 [kayp-an-ca-lık] {ağız} is. Kaygan yer. [DS]

kaypanç, -cı [kayp-mak > kayp-anç] {ağız} is. Sulu ve civik çamur. [DS]

kaypançalık, -ğ1 [kayp-anç(a)-lık] {ağız} is. Sulu ve civik çamurlu yer. [DS]

kaypıncak, -ğ1 [kayp-mak > kayp-in-mak > kayp-in-cak قاييچاق] {OsT} {ağız} sf. Kaygan; çok kayan; kaypak. [DS]

kaypınmak, [kayp-in-mak قاييچاق] {eAT} dönl. f. [-ur] Çekinmek; sakınmak; kaçınmak.

kaypıtmak, [kayp-mak > kayp-ıt-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] 1. Elinden kaydırmak; düşürmek. 2. gçsz. f. Kaçmak; sıvışmak. 3. Yanından geçmek. [DS]

kaypmak, [kay-mak / kayp (*yans.*)>kayp-mak قاييچاق] {OsT} gçsz. f. [-ur] 1. (Ayak için) kaymak. 2. Kayıp düşmek.

kaypuşta, [? kaypuşta] {ağız} sf. Eğik. [DS]

kayra¹, [kayra] {eT} sf. Büyük; ulu. ☞ **Kayra Kan**, {eT} 1. Büyük han. 2. Bütün tanrıların en büyüğü; Karahan.

kayra², [kayrā] (*kayra:*) {eT} is. Tekrar. [KB]

kayra³, [kay-ır-mak > kay-(ı)r-a] is. 1. Sayılan, se-

vilen büyük birinden gelen karşılıksız yardım, iyilik; lütuf; ihsan; atıfet; inayet. 2. *fel.* Doğa düzeni dışında ve onun tersine olarak başka yasalarla düzenlenen ruhlar dünyası (Leibniz'e göre).

kayracı, [kayra-cı] is. Evrendeki bütün olayların İlahî bir sebebe dayandığını, insanların ancak İlahî bağış ile kurtulabileceğini ileri süren öğretiyi savunan kimse; providansiyalist.

kayracılık, -ğ1 [kayra-cı-lık] is. *fel.* Evrendeki bütün olayları İlahî bir sebebe dayandıran, insanların ancak İlahî bağış ile kurtulabileceğini ileri süren ereği eğilimde bir öğreti; providansiyalizm.

kayrak¹, -ğ1 [eT. kad-(ı)r-gāk > kayrak قيرق] is. 1. *je-ol.* Killerin başkalaşması ile oluşmuş, yaprak biçiminde ince tabakalara ayrılabilen mavimsi bir taş; kayağan taş; arduaz. 2. {ağız} Kiremit tabakasına benzer yassı, düz, sert kaya parçası; küçük yassı taş. 3. Ekime elverişli olmayan, kumlu, taşlı toprak. 4. Kaygan ve kaypak toprak. 5. Çocukların üzerinde kaydıkları oyuncak; kaydırak. 6. Çocukların oyunda kullandıkları yassı ve düz taş; bu tür taş ile oynanan oyun. 7. Bileği taşı. 8. {eAT} Döşeme taşı. 9. Çalışma sırasında elde oluşan nasır. 10. Akarsuların getirdiği kumla karışık ufak taşlar. 11. Altı taşlık, kayalık tarla. [DS] ☞ **kayrak taşı**, {ağız} *Kayrak oyunu oynanan ince ve yassı taş.* [DS]

kayrak², [*kadrā-mak > kadra-k / kayra-k] {eT} sf. → kadrak.

kayrak³, -ğ1 [kayrak] {ağız} is. Uçurtma. [DS]

kayraklamak, [kayrak-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-(ı)-yor] Keskinletmek; bilemek. [DS]

kayraksı, [kayrak-sı] {ağız} is. Çakıllı yer. [DS]

kayr almak, [kayır (*kum, çakıl*) > kay(ı)r-al-mak] gçsz. f. [-ır] (Irmaklar için) kum setleri oluşturmak; kum yığınları meydana getirmek.

kayramak, [kayra-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-(ı)-yor] Keskinletmek; bilemek. [DS]

kayran¹, [kayır (*çakıl*) > kay(ı)r-an] {ağız} is. 1. Orman içindeki ağaçsız düz ve geniş alan. 2. Kaygan yer; kayan toprak. 3. Taşlı, kumlu, çakıllı verimsiz arazi. 4. Yağmurda çamur tutmayan yer. 5. Parçalanmaya yüz tutmuş, tabaka tabaka kaldırılabilen kaya parçaları; yumuşak taş tabakaları. 6. Kireçli, verimsiz, sarı toprak. 7. Kayalıkların altındaki düzlük. [DS] ☞ **kayran baş**, {ağız} 1. *Kayalık, ot bitmeyen tepe veya kaya başı.* 2. *Kel.* [DS]

kayran², [kayır-mak > kay(ı)r-an] {ağız} sf. Arkalayan; tutan; destek veren. [DS]

kayranmak, [kay-ır-mak > kayır-a-n-mak] {ağız} dönl. f. [-ır] Kış hazırlığı yapmak. [DS]

kayransı, [kayran-sı] {ağız} is. Kaygan toprak. [DS]

kayrı, [eT. kañ-rā] (*ka'yırı*) {ağız} zf. Nereye? [DS]

kayrık¹, -ğ1 [kay(ı)r-ık] {ağız} is. Soğuktan korunmaya yarayan kepenek, kilim, kürk gibi eşya. [DS]

kayrık², -ği [Ar. ġayr] {ağız} e. Ayrık; başka. [DS]

kayrık³, -ği [kay-mak > kay(ı)r-ık] {ağız} sf. (Meyve-
si çok olan ağaç dalı için) gövdesinden ayrılmış;
ayrık. [DS]

kayırılma, [kay-ır-mak > kay-(ı)r-ıl-ma] is. Kendisi
hakkında kayırmak eylemi yapılma durumu; ilti-
mas geçilme.

kayırılmak¹, [kay-ır-mak > kay-(ı)r-ıl-mak قيرلق] edil.
f. [-ır] **1.** Yardımcı ve destek olunmak; korunmak.
2. Başkalarının zararına kendisine yardımcı olun-
mak; haksız yere ve yasa dışı olarak kendisine ko-
laylık sağlanmak; taraf tutulmak; iltimas edilmek.
3. {eAT} Emanet edilmek; korumasına bırakılmak.

kayırılmak², [kay-mak > kay(ı)r-ıl-mak] {ağız} dönşl.
f. [-ır] (Meyve yüklü dal için) gövdeden ayrılmak;
ayrılarak kırılmak. [DS]

kayırımak, [kay-ır-mak > kay(ı)r-ı-mak قايريمق] {OsT}
gçl. f. [-r] Önem vermek; ilgilenmek; korumak.

kayrın, [kay-mak > kay(ı)r-ın] {ağız} is. Uçurum. [DS]

kayrışmak, [kağır-mak > kağ-(ı)r-ış-mak] {eT} işteş.
f. [-ur] Birlikte bükme. [DLT]

kaysa, [kay (yans.) > kay-sa / kay-sı ?] {ağız} is.
Yağmur sonrası kaymak bağlayan toprak. [DS] ☞
kaysa kırmak, {ağız} Yağmur veya sulama sonrası
toprakta oluşan kaymak tabakasını kırmak. [DS]

kaysah, [kay-(ı)s-a-k] {ağız} is. → kaysak. [EG]

kaysahlanmak, [kay-(ı)s-a-k-la-n-mak] {ağız} dönşl.
f. [-ır] → kaysaklanmak. [EG]

kaysak, [kay (yans.) > kay-(ı)s-a-k] {ağız} is. **1.** Ya-
ranın üzerinde oluşan kabuk. **2.** Süt, yağ vb. sıvının
üzerinde havanın etkisi ile oluşmuş tabaka; bar;
kaymak. **3.** Göl ve havuz sularının üzerinde oluşan
ince buz tabakası. **4.** Hamurun üzerinde oluşan sert
tabaka; kabuk. **5.** Yağmur sonrası toprağın üzerin-
de oluşan yer yer çatlamış sert tabaka; kaymak. **6.**
Yosun. [DS] **7.** İnce kabuk. [EG]

kaysaklanmak, [kaysak-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-
ır] **1.** (Yara için) kabuk bağlamak. **2.** (Süt için)
kaymak bağlamak. **3.** (Yemek, hamur için) üstü ka-
buk bağlamak. [DS]

kaysaklı, [kaysak-lı] {ağız} sf. Kabuk bağlamış olan.
☞ **kaysaklı bulut**, {ağız} Güneş batarken ufukta
görülen kızıl renkli bulut. [DS]

kaysalamak, [kaysa-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] (Süt
için) kaymak bağlamak. [DS]

kaysalanmak, [kaysa-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır]
1. (Hamur için) yüzü kabuk bağlamak. **2.** (Yara
için) kabuk bağlamak. **3.** (Süt için) kaymak bağla-
mak. [DS]

kaysamak, [kay-mak > kay-sa-mak] {ağız} gçsz. f. [-
r] [-s(i)-yor] (Ayak için) kaymak. [DS]

kaysariye, [Ar. kıysariyye قيسارية] (kaysa:riye) {OsT}
is. Atölye, depo ve dükkânlarla avlu biçiminde ku-
rulmuş resmî binaların hepsine verilen ad.

kaysefe, [? kaysefe / kascfc] {ağız} is. → kascfc. [DS]

kaysel, [? kaysel] {ağız} is. Karyola. [DS]

kayser, [Lat. Caesar (kesilmiş, sezaryenle doğmuş) >
Ar. kıyşar قيصر] {OsT} is. **1.** Roma ve Bizans impa-
ratorlarına verilen unvan. **2.** Alman imparatorlarına
verilen unvan. **3.** gñşl. Hükümdar.

kayserî, [Ar. kıyşerî قيصري] (kayseri:) {OsT} sf. **1.**
Hükümdarla ilgili; hükümdara ait. **2.** is. Hükümdar
olma hâli; hükümdarlık. **3.** Çoğunlukla Tokat'ta
üretilen yazmalarda görülen, kenarda bordür, orta-
da ve köşelerde çelenk biçiminde yerleştirilmiş çi-
çeklerden oluşan desen.

kayseriye, [Ar. kıyşariyye قيصريه] {OsT} is. Sezaryen
ameliyatı.

kaysı¹, [kay (yans.) > kay-sı / kay-sa ?] {ağız} is.
Yağmur ya da sulama sonrası toprak yüzeyinde
oluşan ve bitkilerin gelişmesini engelleyen sert ta-
baka; kaymak. ☞ **kaysı basmak**, {ağız} Toprakta
kaymak oluşmak. [DS]

kaysı², [kañı-s-ı > kaysı قيسى] sf. Hangi.

kaysık, -ği [kay (yans.) > kay-sı-k / kay-sa-k] {ağız}
is. → kaysı; kaymak. [DS]

kayşa, [kay-mak > kay-ış-mak > kay(ı)ş-a] is. Top-
rak kayması; heyelan; göçü.

kayşak, -ği [kay-şa-k ?] {ağız} sf. (Kişi için) içe
dönük; içine kapanık. [DS]

kayşalak, -ği [kay-şa-la-k ?] {ağız} is. Beyaz mantar.
[DS]

kayşama, [kayşa-ma] is. Kayşamak eylemi; toprak
göçmesi olayı; heyelan; toprak kayması.

kayşamak, [kay-mak > kay(ı)ş-a-mak / kayşa-mak]
gçsz. f. [-r] [-ş(i)-yor] (Toprak ve kaya için) yerin-
den koparak aşağılara kaymak; göçmek; heyelan
olmak.

kayşat, [kayşa-t] is. Göçme sonucu aşağılara dökül-
müş taş ve toprak yığını; döküntü.

kaytaban, [Ar. kıyâde + Far. -bend > kayd-bend
[DK] => kaytaban قيتبان] {eT} {eAT} is. **1.** Deve sü-
rüsü. [KB] **2.** Deve olarak mal varlığı. [KB] **3.** Deve
ahır; deve ağılı. [DK]

kaytak, -ği [kay-ta-k] {ağız} sf. **1.** Sözünde durma-
yan; döneç. [DS] **3.** argo. Dalkavuk; numaracı;
yağcı. **4.** Fahişe; orospu. ☞ **kaytak getirmek**, (Dişi
deve için) erkek deve gördüğü zaman kuyruk kaldı-
rarak işlemek.

kaytaklık, -ği [kay-ta-k-lık] is. Kaytak olma durumu.

kaytamak¹, [kay-ta-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-t(i)-
yor] Küfretmek; sövmek; kayarlamak. [DS]

kaytamak², [kay-ta-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-t(i)-yor]
Geri çevirmek; döndürmek. [DS]

kaytan, [Yun. gaitani / Ar. / Far. kıtan قيطان] {OsT} is.
1. Pamuk, sırma veya ipekten çapraz balıksırtı örül-

müş, ortası yivli, şerit sicim; kordon. **2. dnz.** İki ağı birleştiren bağ. **3.** Yelkeni yarı kapatmak için kullanılan örgü köstek. **4.** Davul kasnağı üzerinde davulu asmaya yarayan bağ. **5. sf.** Bu tür ipten yapılmış olan veya kaytanı andıran. ☞ **kaytan bıyıklı**, *Altıtan ve üstten alınmış dudak kenarlarına doğru sarkan ince bıyık.* || **kaytan geçirmek**, *Elbise vb. kenarlarına kaytan dikerek süslemek.* || **kaytan halka**, *Muska.* || **kaytan iskele**, *dnz. Halattan yapılmış iskele.* || **kaytan örgü**, *mim. Birbiri içine geçmiş çiçek, dal vb. öğelerden oluşan bezeme; girişik örgü.* || **kaytan yakısı**, *Şerit gibi kesilerek yapılandırılan yaka.*

kaytancı, [kaytan-cı] *is.* **1.** Kaytan üreten veya satan kimse. **2.** Dokuma fabrikalarında kopan kaytanları bağlayan işçi. **3.** Dokuma vargellerine kaytan veya şerit yapan işçi.

kaytanlamak, [kaytan-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]*
1. Kaytan dikmek veya bağlamak; kaytan geçirmek. **2.** Kütahya seramikçiliğinde, tornada hazırlanan seramik eşyaların kenarlarını, çatlamayı önlemek için sıkıştırarak düzeltmek.

kaytanlı, [kaytan-lı] *sf.* **1.** Kaytanı olan; üzerinde kaytan bulunan; kaytan geçirilmiş olan. **2.** Kaytan ile dikilmiş olan.

kaytar¹, [kay-it-mak > *kay(i)t-a-mak > kayt-a-r] {a-ğiz} *sf.* Tembel; işsiz güçsüz; boş gezen. [DS]

kaytar², [? kaytar] {ağiz} *is.* Pınar. [DS]

kaytar³, [? kaytar] {ağiz} *is.* Çuha şalvara dikilen pamuktan siyah şerit. [DS]

kaytargan, [kağ-(i)t-ar-mak > kayt-ar-mak > kaytar-gan] {eT} *sf.* Daima geri döndüren; kaçırın. [DLT]

kaytarıcı, [kayt-ar-ıca] *is.* İşten kaçan kimse; iş yapmaktan kaçınan kişi; kaytaran.

kaytarılmak, [kayt-ar-mak > kaytar-ıl-mak] {eT} *edil. f. [-ur]* Geri döndürülmek; geri çevrilmek. [Yüknekî]

kaytarış, [kayt-ar-ış] *is.* Kaytarmak eylemi ve biçimi.

kaytarıvermek, [kaytar-mak + ver-mek] {ağiz} *gçl. f. [-ır]* Takıvermek; iliştiirivermek. [DS]

kaytarma¹, [kayt-ar-ma] *is.* Kaytarmak eylemi.

kaytarma², [kantarma] *is.* İpten yapılmış gem; kantarma.

kaytarmacı, [kayt-ar-ma-cı] *is.* Yapması gereken işleri yapmayan; savsaklayan; kaytaran kimse.

kaytarmacılık, -ğî [kayt-ar-ma-cı-lık] *is.* Yapması gereken işleri yapmama, savsaklama durumu; kaytarmacının durumu.

kaytarmak¹, [eT. *kād-mak > kağ-it-mak (geri dönmek) > kağ-(i)t-ar-mak > kayt-ar-mak قايترمق] *gçl. f. [-ır] [-ur]* **1.** Yapılması gerekli olan bir işi yapmama; savsaklamak; işten kaçmak. **2.** {eT} {eAT} {OsT} Yönünü çevirmek; yolundan döndürmek; çe-

virme. [DLT] **3.** {eAT} {OsT} Bir şeyi geri vermek; iade etmek; geri döndürmek; geri çevirmek. **4.** {eT} Saldırmak. [DLT] **5.** {ağiz} Yerleştirmek. [DS] **6.** {ağiz} Başıboş bırakıvermek; salıvermek; azat etmek. [DS]

kaytarmak², [eT. kağ-(i)t-ar-mak > kaytar-mak] {a-ğiz} *gçl. f. [-ır]* **1.** Atun dizginini eyerin üst kenarına takmak. **2.** Atun gemini veya yularını kasmak. **3.** Gemini çıkarmadan atı ahıra salmak. [DS] **4.** Hayvanları bir araya toplamak.

kaytarmak³, [kay-dır-mak ? / kaytar-mak] {ağiz} *gçl. f. [-ır]* Aşırmak; çalmak. [DS]

kaytarmak⁴, [eT. kağ-(i)t-ar-mak > kaytar-mak] {a-ğiz} *gçsz. f. [-ır]* Kibirilenmek; kendini beğenmek. [DS]

kaytarmak⁵, [eT. kağ-(i)t-ar-mak > kaytar-mak] {a-ğiz} *gçl. f. [-ır]* **1.** Kayırmak. **2.** Kurtarmak. [DS]

kaytarmak⁶, [Ar. kıyy => kay-(i)t-ar-mak ?] {ağiz} *gçsz. f. [-ır]* Kusmak; çıkarmak. [DS]

kaytartmak, [*kād-mak > kağ-it-mak > kağ-(i)t-ar-mak > kayt-ar-mak > kaytar-t-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Saldırtmak. [DLT]

kaytavlamak, [kaytav-la-mak] {ağiz} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Hastalık için) depresmek. [DS]

kaytavul, [kağıt-ağul ? > kaytavul قايتاوول] {OsT} *is.* Geri dönüş. ☞ **kaytavul etmek**, {OsT} Geri dönmek; geri dönüş yapmak.

kaytaz¹, [kutas / hotoz] *is.* Bazı kuşların başında bulunan tepelik; hotoz.

kaytaz², [kaytar-mak > kaytaz] {ağiz} *sf.* **1.** Savsak; ihmalci. **2.** Kendinden beklenmedik davranışlarda bulunan; kendini bilmez. **3.** Hırsız. **4.** Dalavereci; dolandırıcı. [DS] ☞ **kaytaz böreği**, {ağiz} *mutf. Baharlı çiğ kıyma ve ince kıyılmış soğanla yapılan bir börek.* [DS]

kaytilmak, [kay-t-ıl-mak] {ağiz} *dönşl. f. [-ır]* Yaslanmak; kaykılmak. [DS]

kaytışmak, [kağ-it-mak > kağ-(i)t-ış-mak > kayt-ış-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Birbiri ardına gitmek. [DLT]

kaytmak, [*kād-mak > kağ-(i)t-mak > kayt-mak] {eT} {ağiz} *gçsz. f. [-ur]* Geri dönmek. [DS]

kaytoz, [? kaytoz] {ağiz} *sf.* Tüyü dökülmüş, eskimiş. [DS]

kayturmak, [kay-mak > kay-tur-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Kayırtırmak; yardım ettirmek. [DLT]

kaytus, [Ar. kıyṭus قيطس] {OsT} *is.* Bir yıldız kümesi.

kayu¹, [ka (soru zamiri) + aña > kãñū > kayū] (kayu:) {eT} *sf.* **1.** Hangi? [EUTS] [Üç İtişsizler] [Gabain] **2.** Her kim; her ne; birkaç. [İKPÖy.] [ETY] [Gabain] **3.** zm. Kim; ne? [EUTS] [İKPÖy.] **4.** Hangisi [EUTS] **5.** zf. Nerede hani? [DLT] [Yüknekî] **6.** Nice. [DLT]

kayu², [kađ-ğū > kayu قيو] {eAT} {OsT} *is.* Kaygı;

tasa; endişe. **☞ kayu etmek**, {OsT} *Endişe etmek.*|| **kayusun yemek**, {eAT} *Çabasını gütmek; ... düşünmesinde olmak.*|| **kayusunu kayurmak**, {eAT} *Çözüm yolu aramak; işe çare aramak.*

kayuda, [kayū-da] (*kayu:da*) {eT} *zf.* Nerede. [DLT]

kayuk, [kay-mak > kay-ğuk] {eT} *is.* Kayık.

kayulanmak, [kağgu-la-n-mak > kayu-la-n-mak قايولنمق] {OsT} *dönşl. f.* [-ur] Kaygılanmak; endişelenmek.

kayular, [kayū-lar] (*kayu:lar*) {eT} *zm.* Hangileri. [Gabain]

kayurma, [kağgu > kayu-r-ma قايورما / قايورمه] {OsT} *is.* 1. Endişe. 2. Üzüntü.

kayurmak, [kađgū > kađgu-r-mak قايورمق] {eAT} {OsT} *gçsz. f.* [-ur] Kaygılanmak; endişelenmek; merak etmek. [DK]

kayurmamak, [kayur-ma-mak قايورمامق] {OsT} *gçl. f.* [-z] Önem vermemek; aldırış etmemek.

kayurmaz, [kayur-maz قايورمز] {OsT} *ünl.* → kayırmaz.

kayurulmak, [kayur-ul-mak قايورلق] {eAT} *edil. f.* [-ur] İlgi gösterilmek; düşünölmek.

kayusi, [kayū-sı] {eT} *zm.* Hangisi. [Gabain]

kayvan, [? kayvan] {ağız} *is.* Ev işleri yapan kadın. [DS]

kayyim, [Ar. kıyām > kıyyum قییم] {OsT} *is.* 1. Cami ve mescitlerde hademelik yapan kimse. 2. Bir vakfın yönetimi kendisine verilmiş olan kimse; müteveli. 3. *huk.* Belli bir malın yönetimi veya belli bir işin görülmesi için seçilen kimse; vasi; veli.

kayyum, [Ar. kıyām > kıyyūm قیوم] (*kayyu:m*) {OsT} *is.* 1. → kayyim. 2. *sf.* Ezelî ve ebedî olan; Allah.

kayyumiyet, [Ar. kıyyūmiyyet قیومییت] (*kayyu:miyet*) {OsT} *is.* 1. Ezelî ve ebedî olma durumu. 2. *fel.* Varlığı kendinden olma; var olması için bir başkasına gerek olmama; özenlik.

kayyumluk, -ğū [kayyum-luk] *is.* 1. Kayyım olma durumu. 2. Kayyımın işi veya görevi.

kayyüzü, [kay+yüz-ü] {ağız} *is.* Dağların kayalıklı yüzü. [DS]

kaz¹, [eT. Sansk. ħamsa / Hint-Avr. dll. gāz] *is.* 1. Erkeği ve dişisi birbirine çok benzeyen ve birbirine çok bağlı, gri beyaz tüylü, otçul memeliler gibi otlarla beslenen, perde ayaklı, eti çok yağlı, karaciğeri ve tüyü için yetiştirilen, büyük boylu yabanî ve evcil bir tür kuş; (*Anser*). {eT} (*aymı*) [EUTS] [DLT] [Gabain] 2. *sf. mecaz.* Aptal; anlayışsız; budala. **☞ kaz gibi uçup tavuk gibi yere düşmek**, *Büyük işler başaracağını söyleyip beceriksiz çıkınca sesini kesip oturmak.*|| **kaz gibi yolmak**, *Elinde avcunda bulunanların hepsini almak; soymak.*|| **kaz**

göğsü, {ağız} *Parça parça beyaz bulutlar.* [DS]|| **kazı koz anlamak**, *Söylenen şeyi yeterince anlamamaktan kaynaklanan yakın söyleyiş olan kelime ile benzeştirerek yanlış anlamak; yanlış işitmek.*|| **kazın ayağı** [Ar. kıziye-i ‘anhā (*sonuç önermesi*)] **öyle değil**, (*Bir iş ve durum için*) *sanıldığı gibi değil.*|| **kaz kafalı**, *Anlayışsız; kavrayışı kıt; kafasız.*|| **kaz oyunu**, *Her dokuz haneye bir kaz resmi düşen, 63 haneye bölünmüş bir karton üzerinde iki zarla oynanan bir tür oyun.*|| **kaz tavuğu**, {ağız} *Hindi.* [DS]|| **kaz yemi gibi**, (*Yemek için*) *su-yu ve yağı az, tatsız; lezzetsiz.*

kaz², [kās] {eT} *is.* → kas³. [EUTS] [DLT]

kaz³, [Far. kej > Ar. kızz قر] {OsT} *is.* Ham ipek; ibrişim.

kaz⁴, [Far. kāz / gāz کاز / گاز] (*kā:z*) {OsT} *is.* Makas.

kaza¹, [Ar. kızā قضا] (*kaza:*) {OsT} *is.* 1. Yargı görevi; davaları görme işi; davaları bir hükme bağlama işi. 2. Kadı'nın işi ve görevi; kadı'nın hüküm vermesi. 3. Yargı bakımından kadıya bağlı bulunan bölge; kadılık. 4. Yönetim bakımından bucak ile il arasında bulunan yönetim bölümü; kaymakamlık; ilçe. 5. Kaymakamın görev yaptığı yerleşim birimi. **☞ kaza dairesi**, {OsT} *Yargı çevresi.*|| **kazā-i fi'lî**, {OsT} *huk.* *Kararda belirtilen işin bizzat yargıç tarafından yapılması işlemi.*|| **kazā-i ilzām**, {OsT} *huk.* *Yargıcın suçlunun haksız olduğunu ve borcunu ödemesi gerektiğini bildirmesi.*|| **kazā-i kavli**, {OsT} *huk.* *Sözlü karar.*|| **kazā-i terk**, {OsT} *huk.* *Yargıcın, davacının davasında haksız olduğuna dair karar vermesi.*

kaza², -a'i [Ar. kızā² قضاء] (*kaza:*) {OsT} *is.* 1. Can ve mal kaybına neden olan kötü olay. 2. Ezelde Allah tarafından takdir edilenlerin gerçekleşmesi. 3. Allah'ın bütün varlıklar üzerindeki sınırsız ve sonsuz takdir yetkisi. 4. Zamanında kılınmayan namaz ve tutulmayan oruçların kurallarına göre yerine getirilmesi. 5. Yapma; yerine getirme; ifa etme. **☞ kaza atlatmak**, *Ansızın gelen bir tehlikeden kurtulmak.*|| **kaza etmek**, *isl.* *Zamanında yapılamayan oruç ve namaz gibi ibadetleri daha sonra yerine getirmek.*|| **kaza geçirmek**, *Başına tehlikeli bir olay gelmek; kazaya uğramak.*|| **kazā-i häcet**, {OsT} 1. *Gerekli bir ihtiyacı karşılamak.* 2. *Tuvalet ihtiyacını gidermek; abdest bozmak.*|| **kaza ile**, *Bilmenden; istemeyerek; farkında olmadan; kazara.*|| **kazā-i mübrem**, {OsT} *Önlenmesi imkânsız kaza.*|| **kazā-i nā-gehānî**, {OsT} *Ansızın gelen, beklemedik kaza.*|| **kaza kurşunu**, 1. *Bir kasıt olmadan isabet ederek öldüren veya yaralayan kurşun.* 2. *Belli bir kimseyi hedef almaksızın o kişiye gelen zarar.*|| **kaza namazı**, *Vakti geçtikten sonra kılınan namaz.*|| **kaza sigortası**, *Kişinin iradesi dışında yaptığı bir kazadan doğan can ve mal kaybını karşılamak üzere yaptırılan sigorta.*|| **kaza ve kader**, *Alın yazısı:*

yazgı. || **kazaya bırakmak**, *Bir namaz veya orucu daha sonra kaza etmek üzere vaktinde yerine getirmemek.* || **kazaya kalmak**, *(Namaz ve oruç için) sonra yerine getirilmek üzere vaktinde eda edilmemek.* || **kaza yapmak**, *Yaptığı iş dolayısıyla kazaya uğramak.* || **kazaya uğramak**, *Ansızın kötü ve tehlikeli bir olgu karşısında kalmak; bir bela ile karşılaşmak.*

kaza³, [kaz-mak > kaz-ağ] (*kaza:*) {ağız} is. **1.** Bakırcıların kap kalaylamak için kullandıkları demir araç. **2.** Tahta kaşıkları içini kazıyıp biçim vermekte kullanılan araç. **3.** Kaldıraç. [DS]

kazacık, -ğı [kaza-cık] {ağız} is. Marangoz aletleri yapılan sert kereste. [DS]

kazaç, -cı [kaz-mak > kaz-aç] {ağız} is. **1.** Harmanda sap toplamaya yarayan ucu eğri ahşap araç. **2.** Üvendirenin ucundaki yassı demir. [DS]

kazaen, [Ar. każā'en قضاة] (*kaza:'en*) {OsT} zf. Bilmeden; istemeyerek; farkında olmadan; kaza ile; kazara.

kazagu, [kazı-mak > kazı-ğu] {ağız} is. Bel ve kürek gibi araçların çamurlarını sıyırmaya yarayan araç; sıyrığı. [DS]

kazaguç, [kara + koç] {eAT} is. Evcilleştirilmiş veya bakımlı at sürüsü. [DK]

kazağ, [kazı-mak > kazağ] {ağız} is. **1.** Rende. **2.** Parkeleri kazımaya yarayan bir araç; sistire. [DS]

kazağaç, -cı [kaz-ı-mak > kaz-ı-ğaç] {ağız} is. **1.** Sıyrığı. **2.** Teknedeki hamurları kazımaya yarayan araç. **3.** Sabanın çamurunu kazımaya yarayan araç. [DS]

kazağı, [kaz-ı-mak > kaz(ı)-ağı / kazavu > kazağı] is. **1.** {ağız} Teknedeki hamuru sıyırmaya yarayan araç. [DS] **2.** {ağız} Bakırcıların kapları kalaylamak için kullandıkları bir demir araç. Kazıma ve temizleme işlerinde kullanılan demir araç. [DS] **3.** {ağız} Kaldıraç. [DS] **4.** {ağız} Çalı süpürgesi. [DS] **5.** {ağız} Kullanıla kullanıla eskimiş süpürge. [DS] **6.** Tarih öncesi devirlerden kalma en uzun kenarı düzeltilmiş taş parçasından ibaret araç.

kazaha, [Ar. każā > każāhā قضاها] (*kaza:ha:*) {OsT} is. İlçeler; kazalar; kadılık merkezleri.

kaza'î, [Ar. każā'î > każā'î قضائي] (*kaza:i:*) {OsT} sf. Yargı görevi ile ilgili; hüküm vermeye ilişkin. ☞ **kaza'î itihad**, {OsT} huk. *Yargı kararlarının birleştirilmesi.* || **kaza'î murākabe**, {OsT} huk. *Yargı denetimi.* || **kaza'î rüşd**, {OsT} huk. *Yasa önünde ergin sayılma.* || **kaza'î salāhiyet**, {OsT} huk. *Yargılama yetkisi.* || **kaza'î tasarruf**, {OsT} huk. *Yargılama yetkisi; yargı işlemi.*

kazak¹, -ğı [kazak] is. **1.** Göçebe; akıncı. **2.** Başiboş; özgür. **3.** (Özel isim; K ile) bir Türk kavmi; bu kavimden olan kimse. **4.** (Özel isim; K ile) Güney Rusya'da yaşayan bir Slav kavmi ve bu kavimden

olan kimse. **5.** İran ve Rusya'da atlı süvari birliklerine verilen isim. **6.** {ağız} Çocuğu olmayan adam. [DS] **7.** {ağız} Sünnet olmamış adam. [DS] **8.** Karısına söz geçirebilen ve dediklerini yaptırabilen erkek. **9.** {ağız} Sakal bırakmamış orta yaşlı adam. [DS] **10.** {ağız} Evli erkek. [DS] **11.** {ağız} sf. Genç; taze. **12.** {ağız} İnatçı. [DS] ☞ **Kazak çömelmesi**, *Bir bacağı bükerken diğerini önde tutmak biçiminde yapılan spor alıştırmaları.*

kazak², -ğı [T. Kazak > İt. casacca > Fr. casaque] is. **1.** Baştan giyilen, kollu veya kolsuz, yün örme üstlük. **2.** Cokeylerin giydiği renkli gömlek.

kazak³, -ğı [kazı-mak > kaz-ak] {ağız} is. Tekneden hamur kazımaya yarayan araç. [DS]

kazak⁴, -ğı [kazak] {ağız} is. **1.** Aşığın girintili çıkıntılı yanı. **2.** Aşığın düz yanı. [DS]

kazak⁵, -ğı [kozak] {ağız} is. Çam kozalağı. [DS]

kazak⁶, -ğı [kazak] {ağız} is. Erkek keklük. [DS]

Kazakça, [kazak-ça] is. **1.** Kazakistan Türklerinin konuştuğu Türk lehçesi; kuzeybatı Türk dili. **2.** sf. Bu dille yazılmış veya söylenmiş olan.

kazakçı, [kazak-çı] {ağız} is. Başa takılan çember. [DS]

kazake, [kazake / kazeke / kazeki] {ağız} is. **1.** Palto. **2.** → kazeki. [DS]

kazaki, [kazaki / kazeke / kazeki] {ağız} is. **1.** Aba. **2.** → kazeki. [DS]

kazaklık, -ğı [kazak-lık] is. Kazak olma durumu; karısına söz geçiren ve dediğini yaptıran erkeğin niteliği.

kazal, [Ar. ğazel] {ağız} is. **1.** Sonbaharda dökülen yapraklar. **2.** Mısırın sap ve yaprakları. **3.** Kapçık. **4.** Kesilmiş ve kurumuş dal ve yaprakları. [DS]

kazala, [kaz+ala ?] {ağız} is. Tüyü beyaz ve sarı, gagası sarılı siyahlı, ayakları turuncu bir tür yaban ördeği. [DS]

kazalaç, -cı [kaz-ala-ç ?] {ağız} is. Sabanın ucunda kayışı tutmaya yarayan delikteki ağaç çivi. [DS]

kazalamak, [kaz-mak > kaz-ala-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Bozmak. **2.** Karıştırmak. [DS]

kazalmak, [kaz-al-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] **1.** Dik durmak, başı arkaya atıp göğsünü germek. **2.** Gururlanmak; büyüklenmek; kibirlenmek. [DS]

kazalı, [kaza-lı] (*kaza:lı*) sf. **1.** Kazası olan. **2.** Kaza geçirmiş, kazaya uğramış olan. **3.** (Yolculuk, iş vb. için) kaza geçirilen. **4.** (İl için) belirtilen sayıda ilçesi olan. **5.** (Kişi için) ilçede oturan; ilçeden olan.

kazalmak, [kaz-al-mak / kas-al-mak] gçsz. f. [-ır] Dik durmak; gururla göğsünü kabartmak.

kazamak, -ğı [kaz-mak > kaz-a-mak] {ağız} is. Hendek. [DS]

kazamat, [İt. casamatta] is. **1.** Obüslerden, bombalardan korunmak için yerin altına yapılmış siper; gömme siper; istihkâm. **2.** Tahkim edilmiş küçük yapı.

kazan¹, [eT. kaz-ğan > kazan / Ar. ḥazzān (çok biriktiren) حزان] is. **1.** Çok miktarda yemek pişirilen, bir sıvı veya su kaynatılan büyük ve derin kap. **2.** Buhar makinelerinde, kalorifer düzeninde suyun kaynatıldığı kapalı kap. **3.** Büyük top. **4.** *matb.* Baskı makinelerinde kâğıdın üzerine dolanarak basıma gönderildiği silindir şeklindeki kısım. **5.** {ağız} Soba. [DS] ☞ **kazan ağardan**, {ağız} Kalaycı. [DS]|| **kazan avarı**, *matb.* Baskının istenilen nitelikte olması için sayfanın yükseltip alçaltılması. (bir yer) **kazan** (biri) **kepçe olmak**, O kimse tarafından belirtilen yer tamamen araştırılmak. || **kazan daire-si**, *1.* Fabrika, konut ve okullarda kalorifer kazanının kurulu bulunduğu bölme. *2.* Gemilerde buhar kazanının bulunduğu yer. || **kazan enciği**, {ağız} Küçük kazan. [DS]|| **kazan eniği**, {ağız} Küçük kazan. [DS]|| **kazan götü**, {ağız} Gök yüzünü kaplayan kara bulut. [DS]|| **kazanı kapalı kaynamak**, *1.* Yaptığı işi gizlilik içinde yürütmek; yaptığı işin iç yüzü bilinmemek. *2.* Özel hayatı kimse tarafından bilinmemek. || **kazan-ı şerif**, {OsT} tar. Hacı Bektaş Veli'nin içinde çorba pişirdiğine inanılan, Yeniçeri ocağındaki kutsallık izafe edilen kazan. || **kazan kabı**, {ağız} Büyük kıl heybe. [DS]|| **kazan kâğıdı**, *matb.* Baskıyı düzenlemek için kazanın etrafına sarılan kauçuk yaprak. || **kazan kaldırmak**, {OsT} *1.* tar. Yeniçeriler tarafından yemek pişirilen kazanları ocaklardan alınarak Et Meydanına getirmek suretiyle saraydan bir istekte bulunmak; isyan etmek. *2.* Yöneticinin bir tutumu dolayısıyla topluca baş kaldırmak; beğenilmeyen bir davranış karşısında ayaklanmak; isyan etmek. || (bir yerde) **kazan kaynamak**, Orada karışıklık olmak. || **kazan kocası**, {ağız} Kaynayan çamaşırı karıştırmaya yarayan sopa. [DS]|| **kazan koymak**, {ağız} Çamaşır yıkamak. [DS]|| **kazan kulpu**, {ağız} Gökkuşağı. [DS]|| **kazan kurbağa**, {ağız} Geceleri dolaşan bir kara kurbağası. [DS]|| **kazan mevcudu**, as. Bir günde yemek yiyecek olan er sayısı. || **kazan taşı**, Kalsiyum tuzlarının ısıldığı kazanların dibinde oluşan kireç tabakası; kefeği.

kazan, [eT. kaz-ğan] {ağız} is. **1.** Sazlık yerlerde dibi görünmeyen derin sulu yer. **2.** Girdap; çevrik. [DS] ☞ **kazan ağzı**, {ağız} *1.* Kuyu. *2.* Su çevrisi. [DS]

kazancı, [kazan-cı] is. **1.** Kazan yapan veya satan kimse. **2.** Buhar kazanlarını ateşleyen kimse; ateşçi. ☞ **kazancı dede**, {OsT} tasvf. Mevlevi tekkelerinde mutfak görevlilerinden biri; aşçı dedenin yardımcısı. || **kazancı postu**, {OsT} tasvf. Mevlevi tekkelerinde kazancı dedenin oturduğu post.

kazancılık, -ği [kazan-cı-lık] is. Kazancının işi, mesleği.

kazanç, -cı [kazganç > kazan-ç] is. **1.** Satılan bir mal, yapılan bir iş veya harcanan bir emek karşılığında elde edilen gelir; temettü. **2.** Ticarî bir işlemde doğan kâr. **3.** Yarar; çıkar; kâr. **4.** Belli bir sürede

elde edilen gelir. **5.** *mecaz.* Belli bir alanda yararlı olacağına inanılan kişi.

kazançlı, [kazan-ç-lı] sf. **1.** Kazanç getiren. **2.** Yarar sağlayan. **3.** (Kişi için) kazancı olan; kazanmış olan.

kazançsız, [kazan-ç-sız] sf. **1.** Kazanç getirmeyen. **2.** Yarar sağlamayan. **3.** (Kişi için) kazancı olmayan; kazanmamış olan.

kazandırıcı, [kazan-dır-ıcı] sf. Kazandırmak işini yapan; kazandıran.

kazandırma, [kazan-dır-ma] is. Kazanmasını sağlamak eylemi.

kazandırmak, [kazan-dır-mak] gçl. f. [-ır] Kazanmasını sağlamak; elde etmesine sebep olmak.

kazandibi, [kazan+di(p)-i] is. Tavukgöğsü pişirilen kazanın çeperindeki yanık kısım. ☞ **kazandibi muhallebi**, muf. Piştikten sonra dibine pudra şekeri ekilmiş bir tepside altı ve üstü yanık bir hâl alıncaya kadar tekrar pişirilmiş muhallebi.

kazanılma, [kazan-ıl-ma] is. Kazanmak eyleminin yapılması durumu.

kazanılmak, [kazan-ıl-mak] edil. f. [-ır] Kazanmak eylemi yapılmak.

kazanılmış, [kazan-ıl-mak > kazan-ıl-mış] sf. Önceden elde edilmiş, sahip olunmuş. ☞ **kazanılmış bağışıklık**, biy. Bazı hastalık etkenlerine karşı önceden B ve T lenfositleri tarafından sağlanmış bulunan ve vücuda bir mikrop girmesi hâlinde hemen o mikrobun tanıyarak harekete geçen bağışıklık düzeneği. || **kazanılmış bağışıklık eksikliği arazi**, tıp. Bir retrovirüs tarafından meydana getirilen, kan ve kan ürünleri nakli ile eşeyssel yolla bulaşan öldürücü T hücreleri noksanlığı hastalığı; Acquired Immunodeficiency Syndrome (AIDS). || **kazanılmış davranış**, biy. psikol. Şartlanma ya da öğrenme ile edinilmiş davranış. || **kazanılmış karakterler**, Kalıtımla ilgisi olmayan, çevre değiştirmek veya eğitim yoluyla canlıda oluşan yapı, şekil ve manevi değişiklikler.

kazanım, [kazan-ım] is. **1.** Kazanmak eylemi. **2.** Kazanılan şey; elde edilen nesne.

kazanış, [kazan-ış] is. Kazanmak eylemi veya biçimi.

kazankara, [kazan+kara] {ağız} is. bot. Ebegümeçi. [DS]

kazankarası, [kazan+kara-s-ı] is. bot. Ebegümeçi.

kazanlık, -ğı [kazan-lık] is. **1.** Kazanların konulduğu yer. **2.** Mevlevi tekkelerinde, mutfağın altında lokma kazanlarının konulduğu bodrum.

kazanma, [kazan-ma] is. Kazanmak eylemi.

kazanmak, [eT. kaz-ğa-n-mak > kazan-mak] gçl. f. [-ır] **1.** Kazanç sağlamak; kâr elde etmek. {eAT} (aynı) [DK] **2.** Olumlu ve iyi bir sonuç elde etmek. **3.** (Piyango vb. için) isabet etmek; çıkmak. **4.** (Dava için) kendi lehine karar elde etmek. **5.** (Ödül

için) değer görülmek; elde etmek; sahip olmak; almak. **6.** (Okul, bölüm vb. için) girme hakkını elde etmek. **7.** (Hastalık, sakatlık vb. için) yakalanmak; uğramak. **8.** (Zaman, yer, nesne vb. için) tasarruf etmek; artırmak. **9.** (Yer, ülke için) almak; fethetmek; hakim olmak. **10.** *mecaz.* Kendi tarafına çekmek; bağığını elde etmek; kendine bağlamak. **11.** *dönşl. f.* (Oyun, karşılaşma vb. için) yenmek; galip gelmek. **12.** (Bir şeyden) kazançlı çıkmak.

kazar¹, [İng. *quasi star* > *quasar*] *is.* Çok uzakta ve güçlü radyoaktif kaynakları olan gök cisimleri kümesi.

kazar², [Ar. *qazar* قذر] *{OsT}* *is.* Kirlenme; pislenme.

kazara, [Ar. *każā* + Far. -*rā* قضا را] (*kaza: 'ra:*) *{OsT}* *zf.* **1.** Bir kaza sonucu; bilmeden; irade dışı olarak yapılan; yanlışlıkla; kazaen. **2.** Rastgele; tesadüfen. **3.** *bağ.* Şayet; eğer.

kazaratar, [kaz-ar+at-ar] *is.* Eklemlili bir kol üzerinde hareket edebilen kepçe ile kazı yapan motorlu makine; kazı makinesi; ekskavatör; kazmaç.

kazarka, [? *kazarka*] *is. zool.* Angut.

kazasız, [kaza-sız] (*kaza:sız*) *zf.* Kazaya uğramadan; kazadan uzak. ☞ **kazasız belasız**, *Kaza geçirmeden; kazaya uğramadan; kaza yapmadan.*

kazaska, [Kazak > Rus. *kazaska* (*kazak kızı*)] (*kaza'ska*) *is.* Oyuncular tarafından tek tek sunulan, ayak figürlerine dayanan, Kazak kökenli bir Kafkas yöresi halk oyunu.

kazasker, [Ar. *kađū*'l-⁵ *asker* قاضي عسكر] *{OsT}* *is.* **1.** *tar.* İmparatorluk döneminde, ordu mensuplarının hukuk ve yargı işlerine bakan en yüksek rütbeli kadı. **2.** En yüksek bilim ve yargısal rütbe. **3.** İmparatorluk döneminde Avrupa ve Asya topraklarındaki kadıların başında bulunan kadı.

kazaskerlik, -*ği* [kazasker-lik] *is.* Kazaskerin görevi ve makamı.

kazav, [? *kazav*] *{ağız}* *is.* **1.** Ciğer. **2.** Yürek. [DS]

kazavan, [kas-ağan ?] *{ağız}* *sf.* (Kişi için) kendini beğenen, kasılarak yürüyen. [DS]

kazavat, [karavat / kazavat] *{eAT}* *is.* Genelev. [DK]

kazavu, [kaz-mak > kaz-ağu] *{ağız}* *is.* **1.** Çamur kazımaya yarayan sürgü; sıyrığı. **2.** → *kazaç.* [DS]

kazaya, [Ar. *każā*' > *każiyye* > *każāyā* قضايا] (*kaza:ya:*) *{OsT}* *is. man.* Önerme; kaziyeler. ☞ **kazāyā-yı mantikiye**, *{OsT}* *mant.* Mantıklı kıyaslamalar.

kazayağı, [kaz+aya(k)] *is.* **1.** *bot.* Ispanakgillerden, kırlarda yetişen, yaprağı kaz ayağını andıran, taze iken sebze olarak yenilen, erdişi çiçekli otsu bitki, (*Chenopodium botrys*). **2.** Çok çengelli askı. **3.** Açık turuncu renk. **4.** *dnz.* Gemilerde yük kaldırmak için kullanılan, uçlarında kanca bulunan bir tür sapan. **5.** Terzilikte zikzaklı dikiş; hrısto teyeli. **6.** *anat.* Birtakım kas kirişlerinin kaval kemiğinin iç üst kısmına yapıştığı yere verilen ad.

kazayağgiller, [kaz+aya(k)-i-gil-ler] *is. bot.* Ülkemizde 7 cins ve 71 türü bulunan, yaprakları alması veya karşılıklı dizilişli çiçekleri ışınal simetrlili, taç yaprakları olmayan, meyveleri etli yapı ile çevrilmiş fındıksı ya da kapsül tipte, çoğunlukla tuzlu topraklarda yetişen çok yıllık otsu ve çalimsı bitkiler familyası, (*Chenopodiaceae*).

kazaz, [Ar. *każz* > *każāz* قزاز] (*każza:z*) *{OsT}* *is.* Ham ipeği işleyen veya satan kimse; ipekçi.

kazazede, [Ar. *każa*' + Far. -*zede* قضا زده] *{OsT}* *sf.* **1.** Kaza geçirmiş olan; kazaya uğramış olan. **2.** *is.* Kaza geçirmiş kimse.

kazbağı, [kaz+bağ-ı] *{ağız}* *is.* Çocuk önlüğü. [DS]

kazbaz, [? *kazbaz* قازباز] *{OsT}* *is.* Küçük çocuk giyeceği; zıbyn.

kazboku, [kaz+bok-u] *sf.* **1.** Yeşile çalan kirli sarı. **2.** *is.* Bu renkte olan.

kazboynu, -*nu* -*yunları* [kaz+boy(u)n-u] *is.* Bumbaların düşey ve yatay hareketlerini sağlamak için topuklarına konulan iki yönlü menteşe.

kazçı, [kaz > kaz-çı] *{eT}* *is.* Kaz avcısı. [Nevâyi]

kazdağlı, [kaz+dağ-(1)-lı] *{ağız}* *sf.* **1.** Tembel; kalın kafalı; sersem. **2.** Kendini beğenmiş, kasılarak yürüyen. [DS]

kazdıklamak, [kaz-mak > kaz-dak-la-mak] *{ağız}* *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Bir yeri oyar gibi dürtmek. [DS]

kazdırma, [kaz-dır-ma] *is.* Kazmak işini yaptırmak eylemi.

kazdırmak, [kaz-dır-mak] *gçl. f.* [-ır] Kazmak işini birine yaptırmak.

kazein, [Lat. *caseus* (*peynir*) > Fr. *caséine*] *is.* **1.** Sütte bulunan pıhtılaştırıcı protein maddesi. **2.** Kaymağı alınmış sütün mayalanarak pıhtılaştırılması ve suyunun alınması suretiyle elde edilen madde. ☞ **kazein tutkalı**, *Ekşi süttten kireç yardımıyla elde edilen ve soğuk olarak kullanılan bir marangoz yapıştırıcısı.*

kazeki, [? *kazeki* / *gazeki*] *{ağız}* *is.* İşlemeli çuhadan yapılmış kısa ceket. [DS]

kazet, [Fr. *casette*] *is.* Pişirme sırasında, ateşin doğrudan doğruya etkisinden korumak için pişirecek parçanın içine konduğu ateşe dayanıklı toprak kap.

kazevi, [Ar. *każevî* قزوی] *{OsT}* *is.* Sazdan yapılan, pirinç, hurma vb. taşınabilen, büyük kulpsuz sepet; zembil.

kazez, [? *kazez*] *{ağız}* *is.* İki yaşında dişi koyun. [DS]

kazf, [Ar. *każf* قذف] *{OsT}* *is.* **1.** Atma; fırlatma. **2.** İftira. **3.** *huk.* Namuslu bir kadını zina ile suçlama. ☞ **kazf-i bi-tariki'l-kināye**, *{OsT}* *huk.* Bir kimseye kinayeli bir şekilde zina isnat etmek. || **kazf-i muallak**, *{OsT}* *huk.* Bir şartta bağlanan zina isnadı. || **kazf-i muzāf**, *{OsT}* *huk.* Bir vakte bağlı ola-

rak zina isnadı.|| **kazf-i sarîh**, {OsT} huk. Açık bir anlatımla yüklenen zina suçlaması.

kazgaç, -cı [kaz-mak > kaz-gaç] {ağız} is. → kazağı. [DS]

kazgak, [kaz-ğa-mak > kaz-ğa-k] {eT} is. Yarar; fayda; kazanç. [ETY]

kazgamak, [kaz-mak > kaz-ğa-mak] {eT} gçl. f. [-r] Toprağı kazarak elde etmek; zorla elde etmek; kazanmak

kazgan, [kaz-mak > kaz-ğan قرغان] {eT} is. 1. Sel sularının yardığı yer. [DLT] 2. {eAT} Kazan. ☞ **kazgan yer**, {eT} İçerisinde, çatlaklar, bataklıklar, yarlar bulunan yer. [DLT]

kazganç, [kaz-mak > kaz-ğâ-mak > kaz-ğa-n-mak > kazgan-ç] {eT} is. Kazanç; gelir. [İKPÖy.] [ETY] [DLT] [EUTS] [Gabain]

kazganmak, [kaz-mak > kaz-ğâ-mak > kaz-ğa-n-mak] {eT} dönşl. f. 1. Kazanmak; başarmak; elde etmek. [DLT] [EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [Yükneki] [Gabain] [Nevâyi] 2. Toplamak; biriktirmek. [ETY] 3. Zapt etmek elde etmek; fethetmek. [Tekin] [EUTS] ☞ **kazganu birmek**, {eT} Kazanıvermek.

kazgıç, -cı [maz-mak > kaz-gıç] {ağız} is. 1. Tandırından ekmeği çıkarmaya yarayan araç. 2. Bitki kökü sökmeye yarayan ucu sivriltilmiş sopa. 3. Geniş ağızlı kazıyıcı araç. [DS]

kazgılıç, -cı [kaz-gıç / kaz+kılıç] {ağız} is. Bitki kökü sökmeye yarayan ucu sivri ağaç parçası. [DS]

kazguk, [kaz-mak > kaz-ñuk / kaz-ğuk] {eT} is. Kazık; direk. [Gabain] [EUTS]

kazgıç, -cı [kaz-gıç] {ağız} is. → kazgıç. [DS]

kazı¹, [kaz-mak > kaz-ı] is. 1. Toprağı kazma işi; hafriyat, (1935). 2. Toprak altında kalmış tarihî eserleri, belgeleri ortaya çıkarmak için yapılan, bilimsel ve teknik yollara uygun olarak yapılan kazma ve araştırma işi. 3. Ahşap ve metal üzerine çok derin olmayan yarıklar açarak yapılan süsleme, resim veya yazı oyma sanatı; hak; gravür. 4. huk. Taşınır ve taşınmaz bütün eski eserleri bulma, inceleme, araştırma ve meydana çıkarma gibi amaçlarla yapılan işlemlerin tümü. ☞ **kazı bilimci**, Tarih öncesi ve eski çağlardan kalma eserleri inceleyen, araştıran, değerlendiren uzman; arkeolog. || **kazı bilimi**, Tarih öncesi ve eski çağlardan kalma eserleri tarih ve sanat değeri açısından inceleyen, araştıran bilim dalı; arkeoloji. || **kazı bilimsel**, Tarih öncesi ve eski çağlardan kalma eserlerle ilgili; arkeolojik. || **kazı kalemi**, 1. Oyma işlerinde kullanılan sivri uçlu çelik kalem. Kare veya sekizgen kesitli, bir ucu piramit şeklinde sona eren, heykeltıraşların taş kabaca şekil vermekte kullandıkları çelik çubuk; kazıma kalemi.

kazı², [kazı] (kazı:) {eT} is. Şişmanlıktan insan karnındaki girinti ve çıkıntılar. [DLT]

kazı³, [Ar. kâzī قاضی] (ka:zı:) {OsT} is. → kadı.

kazıcak, -ğı [kaz-ı-mak > kaz-ı-y-acak] {ağız} is. → kazağı. [DS]

kazıcı¹, [kaz-ıcı] sf. Kazmak eylemini yapan.

kazıcı², [kaz-ı-cı] is. 1. Kazı yapan kimse; hafir. 2. Oyma işleriyle uğraşan sanatçı.

kazığ, [kaz-mak > kaz-ığ] {eT} is. Toprak kazılarak elde edilmiş mal. [İKPÖy.]

kazığaç, -cı [kaz-ı-mak > kazı-gaç] {ağız} is. → kazaç. [DS]

kazık, -ğı [kaz-mak > kaz-ñuk / kaz-ğuk > kaz-ık] is.

1. Yere veya bir yere çakmak, saplamak amacıyla ucu sivriltilmiş odun parçası. 2. Bir ucu toprağa gömülü, biraz kalın ve uzun sopa; direk. 3. Binaların temelinin oturtulduğu toprak içine dikine gömülü uzun beton kütleleri. 4. Eskiden idam mahkûmlarını üzerine oturtmak suretiyle işkence ederek öldürmekte kullanılan, yere çakılmış ucu sivri odun parçası. 5. Bu şekilde uygulanan ceza. 6. argo. Alış verişte aldatma ve aldanma. 7. spor. Yağlı güreşte, güreşçinin, elini rakibinin kispeti içine sokarak yaptığı bir oyun. 8. {ağız} Havuç. [DS] 9. {ağız} Sandalye. [DS] 10. {ağız} Kök saldığı hâlde topraktan çıkmamış tohum. [DS] 11. sf. (Satın alınan mal için) fiyatı çok yüksek. 12. {ağız} İnatçı. [DS] 13. {ağız} İnce uzun sopaları yere, çamura çakarak oynanan bir çocuk oyunu. [DS] ☞ **kazık arabası**, {ağız} Ekin saplarını taşımakta kullanılan basit kızak. [DS] || **kazık atmak**, argo. 1. Alış verişte birini aldatmak. 2. Bir malı değerinden yüksek fiyata satmak. || **kazık ayak**, {ağız} 1. (Kişi için) çok dolaşan; yorulmak bilmeyen. [DS] || **kazık gibi**, 1. Sert ve dik. 2. Donmuş. || **kazık hattı**, Kazıklardan yapılmış tahta duvar. || **kazık kadar olmak**, (Çocuk için) çocukluktan çıkmak; akli erer olmak; yaptıklarından sorumlu tutulabilecek kadar büyümüş olmak. || **kazık kakmak**, 1. argo. Çok uzun yaşamak. 2. Oturduğu veya durduğu yere bağlanmış gibi hiç kıpırdamadan yerleşip kalmak; yerinden kıpırdamamak. || **kazık kesilmek**, Sertleşmek; dikleşmek. || **kazık kök**, bot. Dikine giden ana kök. || **kazık marka**, argo. Çok pahalı. || **kazık yemek**, argo. Alış verişte aldatılmak. || **kazık yemiş**, {ağız} Havuç. [DS] || **kazık yutmuş gibi durmak**, 1. Bir iş yapılırken yardım etmeden beklemek. 2. Dimdik durmak.

kazıkazan, [kaz-ı+kazan] is. Üzerine örtülü kalaylı kâğıt kazındığında üç haneyi de dolu bulmak esasına dayanan talih oyunu.

kazıkçı, [kazık-çı] is. 1. Kazık yapan kimse. 2. sf. argo. Pahalı mal satan; alış verişte aldatan. 3. sf. (Pehlivan için) güreşte kazık oyunlarıyla tanınan. 4. (Yönetici) suçluları kazığa oturtmakla tanınan.

kazıklama, [kazık-la-ma] is. 1. Kazıklamak eylemi. 2. {ağız} Fıtık hastalığı. [DS] 3. {ağız} Yapılarda duvara enlemesine konulan taş. [DS] 4. {ağız} Buğday biçildikten sonra tarlada kalan köklü sap; anız. [DS]

kazıklamak, [kazık-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir yere veya bir şeye kazık çakmak. **2.** Bir yerin sınırlarını ölçüm araçlarıyla belirledikten sonra kaybolmaması için uçlara kazık çakmak. **3.** (Eskiden uygulanan) suçluyu kazığa oturtarak öldürmek suretiyle cezalandırmak. **4.** *argo.* Alış verişte birini aldatmak. **5.** *gçsz. f.* (Şoförler için) iş yapmayarak boş beklemek. **6.** {ağız} Rahatsız etmek. [DS] **7.** {ağız} Bekletmek. [DS] **8.** {ağız} Arsayı bölümlere ayırmak; parsellemek. [DS]

kazıklanma, [kazık-la-n-ma] *is.* Kazıklamak eylemine uğrama durumu.

kazıklanmak, [kazık-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (Bir yer veya bir şey için) kazık çakılmak. **2.** Bir yerin sınırlarını ölçüm araçlarıyla belirledikten sonra kaybolmaması için uçlara kazık çakılmak. **3.** (Eskiden, suçlu için) kazığa oturtmak suretiyle cezalandırılmak. **4.** *argo.* Alış verişte aldatılmak. **5.** *dönşl. f.* Kazık sahibi olmak; kazık edinmek. **6.** {ağız} Beklemek. [DS]

kazıklayış, [kazık-la-y-ış] *is.* Kazıklama eylemi veya biçimi.

kazıklı, [kaz-ık-lı] *sf.* **1.** Kazığı olan. **2.** İçinde veya üzerinde kazık bulunan. **3.** Kazık ile desteklenmiş olan. **4.** (Arsa vb. için) kazık çakılarak sınırları belirtilmiş olan. **5.** (Yönetici için) kazığa oturtma cezası uygulamakla tanınmış olan. ☞ **kazıklı humma**, *tıp.* *Vücuda açık yaralardan giren, toprak veya hayvan gübresinde yaşayan bir basilin yol açtığı, kasların sürekli kasılması ile kendini gösteren, ağrılı ve ateşli bir hastalık; tetanos.* || **kazıklı tahkimat**, *as.* Kazıklarla yapılmış korunak.

kazıl, [Ar. gâzil {EREN} > kazıl قزىل] {eAT} {ağız} *is.* **1.** Çadır çulu, çuval vb. dikmekte kullanılan keçi kılından bükülmüş ip veya sicim. **2.** Kıl ve yün yumak. **3.** Çuvaldız. [DS] ☞ **kazıl kıvratmak**, {ağız} *İyi ve kazançlı bir iş yapmak; kazanç getiren işleri becermek.* [DS]

kazılı, [kazıl-cı] {ağız} *is.* Kıl ip ve bu ipten örülmüş yular, kolan, çuval, torba vb. şeyler yapan kimse. [DS]

kazılı, [kaz-ıl-ı] *sf.* **1.** Kazılmış olan. **2.** Kazı yapılarak araştırılmış olan. **3.** Kazılarak süsleme yapılmış olan.

kazılık, [kazı-lık] {eAT} *sf.* (At için) büyük, güçlü ve iyi cins. [DK]

kazılış, [kaz-ıl-ış] *is.* Kazılmak eylemi veya biçimi.

kazılma, [kaz-ıl-ma] *is.* Kazılmak eyleminin yapılmış durumu.

kazılmak, [kaz-mak > kaz-ıl-mak قزىل] *edil. f. [-ır]* **1.** Kazılmak işi yapılmak; kazılmak eylemine uğramak. {eT} {aymı} [DLT] **2.** {OsT} Silinmek; aşınmak. ☞ **kazılarak aşınma**, *Akarsular tarafından taş toprak parçaları kazılıp götürülmek suretiyle meydana gelen aşınma.*

kâzım, [Ar. kâzım كاذم] (kâ:zım) {OsT} *sf.* Kendini tutan; öfkesini yenen. ☞ **kâzımü'l-gayz**, *Öfkesini yenen.*

kazım¹, [kaz-mak > kaz-ım] *is.* Kazılmak eylemi; kazı işi.

kazım², [kaz-ı-mak > kaz-ı-m] *is.* Kazılmak eylemi; kazıma işi.

kazım³, [Ar. kâzım > kâzım / kâzıma قاضم / قاضمه] (ka:zım, k kalın söylenir) {OsT} *sf.* Kemiren; kemirici. ☞ **kâzıme-i zâtü't-terkova**, {OsT} *zool. 1. Kunduz. 2. Sincap.*

kazıma, [kaz-ı-mak > kaz-ı-ma] *is.* **1.** Kazılmak eylemi. **2.** Dericilikte, derinin kıllarını kesici bir araçla temizleme işlemi. **3.** Kazı kalemi ile ahşap veya metal bir levhayı oyma. **4.** Maden ocaklarında bir kuyuyu alttan oyarak derinleştirme. **5.** *tıp.* Gereksiz bir dokuyu veya hastalıklı kısmı, sağlıklı kısımdan bıçaklar yardımı ile sıyrıp alma işlemi; kürtaj. **6.** Toprağın alt tabakasını üste getirmeden özel sabunlarla işleme. ☞ **kazıma resim**, *Ahşap ve metal üzerine çok derin olmayan yarık ve oyuklar açarak yapılan resim veya yazı; oyma; hak; gravür.*

kazımak, [kaz-mak > kaz-ı-mak قازىم] *gçl. f. [-r]* **1.** {eT} {eAT} Kazılmak; eşmek; deşmek. [DLT] [Yüknek] **2.** Bir şeyin yüzündeki istenmeyen şeyleri veya bir tabakayı keskin bir bıçak türü araçla temizlemek. **3.** {eAT} Sert bir şekilde kaşımak; tırmalamak; tahriş etmek. **4.** {OsT} Tüylerini veya kıllarını dipten kesmek; tıraş etmek. **5.** Kökünden söküp atmak; yok etmek. **6.** Yüzeiden temizleyerek çıkarmak; silmek. **7.** Keskin bir araçla yüzeiden çizmek; hakketmek. **8.** *argo.* Bir kimseyi boş sözlerle kandırmaya çalışmak. **9.** *argo.* Birinin elindeki bütün parayı almak. **10.** {ağız} *argo.* Önemsemek; etkilenmek; dikkate almak. [DS] **11.** Bir parçayı sistire ile temizlemek. **12.** Dericilikte, derinin kıllarını kesici bir araçla temizlemek. **13.** Maden ocaklarında bir kuyuyu alttan oyarak derinleştirmek. **14.** *tıp.* Gereksiz bir dokuyu veya hastalıklı kısmı, sağlıklı kısımdan bıçaklar yardımı ile sıyrıp alma işlemi; kürtaj yapmak. **15.** Toprağın alt tabakasını üste getirmeden özel sabunlarla işlemek. **16.** Derinleştirmek amacıyla bir oymanın üzerinden tekrar gitmek. **17.** {ağız} Saymak; önem vermek. [DS] **18.** {ağız} Saz çalmak. [DS]

kâzıme, [Ar. kâzım > kâzıme كاذمه] (kâ:zıme) {OsT} *sf.* Kendini tutan bayan; öfkesini yenen bayan.

kazımık¹, -ğı [kazı-mak > kazı-mık] {ağız} *is.* Süt, muhallebi veya yemek pişerken tencerenin dibinde meydana gelen yanık tabaka. [DS]

kazımık², -ğı [kazı-mık] {ağız} *is.* **1.** Teknedeki hamuru kesmeye ve kazımaya yarayan araç. **2.** Sabunun çamurlarını sıyrıp temizlemekte kullanılan araç. [DS]

kazımîn, [Ar. kâzım > kâzımîn كازميين] (*kâ:zimi:n*) {OsT} is. Kendini tutanlar; öfkesini, hırsını yenenler.

kazın, [kâ + dın] {eT} is. Kayın; dünür; hısım. [DLT]

kazınak, [kaz-mak > kaz-ın-mak > kazın-ak] {eT} is. Hazine.

kazınç, -cı [kazı-nç] {ağız} is. Şikâyet. [DS]

kazındı, [kaz-mak > kaz-ın-dı] {eT} sf. Kazıntı; kazılmış. ☞ **kazındı toprak**, {eT} Kazılmış toprak. [DLT]

kazındırmak, [kaz-ın-dır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] 1. Zevksiz, sürekli çalgı çalmak. 2. Başı ustura ile kazımak. [DS]

kazıngku, [kaz-ın-mak > kazıñ-kü] (*kazıñku:*) {eT} is. (İp için) karma karışık; dolaşık. [DLT]

kazınık, -ği [kazı-mık / kazınık] {ağız} is. 1. Teknedeki hamuru kesmeye ve kazımaya yarayan araç. 2. Sabanın çamurlarını sıyırıp temizlemekte kullanılan araç. [DS]

kazınma, [kazı-n-ma] is. 1. Kendi kendine kazınmak eylemi. 2. Kazıma eylemine uğrama.

kazınmak¹, [kaz-mak > kaz-ın-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Kazmayı iş edinmek; kazar görünmek. [DLT]

kazınmak², [kaz-mak > kaz-ı-mak > kazı-n-mak] dönşl. f. [-ır] 1. Kendi kendine tıraş olmak; derisini yüzüresine kendi tüy ve kıllarını kesmek. 2. Sert bir şekilde kaşınmak. 3. (Mide için) çok acıkmış olmak. 4. edil. f. Kazımak eylemine uğramak; kazıma eylemi yapılmak. {eT} (aynı) [DLT] 5. argo. Elindeki bütün parası alınmak veya çalınmak. ☞ **kazınıp kalmak**, {ağız} Hayal kırıklığına uğramak. [DS]

kazınmak³, [kaz-mak > kaz-ı-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] (Hayvan için) eşinmek. [DS]

kazıntı, [kazın-mak > kazın-tı] is. 1. Kazınan yerden çıkan parça, kırıntı, döküntü. 2. (Yazı için) kazıma izi.

kazıntılı, [kaz-ı-ntı-lı] sf. (Yazı veya resim için) kazıntısı olan; kazıntı yapılmış olan.

kazışmak, [kaz-mak > kaz-ış-mak] {eT} işteş. f. [-ur] Birlikte kazmak. [DLT]

kazıtma, [kaz-ı-t-ma] is. Kazıma işini yaptırma.

kazıtmak, [kaz-ı-t-mak] gçl. f. [-ır] Kazımak eylemini birine yaptırmak.

kazıyacak, -ğı [kaz-ı-y-acak] is. 1. Arı kovanlarında yapışıp kalan petek ve diğer artıkları temizlemekte kullanılan uzun saplı ve ucu keskin araç. 2. Hamur teknelerine yapışmış hamur artıklarını temizlemekte kullanılan yassı metal araç. 3. Yolların düzeltilmesinde kullanılan ve yüzeyi belirli bir derinlikte kazımaya yarayan araç. 4. {ağız} Rende. [DS] 5. {ağız} Sabanın çamurlarını sıyırıp temizlemekte kullanılan araç. [DS]

kazıyacak, -ğı [kazı-y-(a)cak] {ağız} is. Hamur kes-

mekte ve teknedeki hamur kalıntılarını kazımakta kullanılan yassı metal araç. [DS]

kazıyıcı, [kaz-ı-y-ıcı] is. Kullanıldığı yere göre değişik biçim ve türleri bulunan, kazıma işlemlerinde kullanılan araç ve aletlere verilen ad; kazıma aracı. ☞ **kazıyıcı uç**, *Ses kaydında kullanılan, elektrik işaretlerini kayıt yüzeyi üzerinde kalemin hareketine dönüştüren bir elektromanyetik uç.*

kazıyış, [kaz-ı-y-ış] is. Kazımak eylemi veya biçimi.

kâzib, [Ar. kizb > kâzib / kâzibe كاذب / كاذبه] (*kâ:zib*) {OsT} sf. 1. Yalan söyleyen; yalancı; aldatıcı. 2. Doğru ve gerçek olmayan; uydurma; yalan; sahte.

kazif, [Ar. kâzif كاذف] (*ka:zif*) {OsT} is. Birinin zina yaptığını ileri süren kişi.

kazik, -ği [? kazik] {ağız} is. 1. Küçük kazan. 2. Yağ tavası. [DS]

kâzime, [Ar. kâzime كاضمه] (*kâ:zime*) {OsT} is. Büyük şehir.

kaziye, [Ar. kazā > kažiyye قضيه] {OsT} is. 1. Bir savı öne süren veya bir durumu dile getiren cümle; önerme; tez. 2. Cümlecik; cümle. 3. İspat edilebilir iddia; teklif; teorem; önerme. 4. İş; husus; mesele; madde. ☞ **kaziye-i anhä**, {OsT} man. *Sonuç önermesi.* || **kaziye-i anhä öyle değil**, {OsT} → kazın ayağı öyle değil. || **kaziye-i asliye**, {OsT} dbl. *Asıl cümle.* || **kaziye-i hükmiye**, {OsT} huk. *Duruşmanın asıl konusu olan olay.* || **kaziye-i külliye**, {OsT} huk. *Karara gerekçe olan konunun tümünü kapsayan madde.* || **kaziye-i mücibe-i cüz'iyeye**, {OsT} mant. *Olumlu tikel önerme.* || **kaziye-i külliye**, {OsT} mant. *Olumlu tümel önerme.* || **kaziye-i muhkeme**, {OsT} fel. *Kesin yargı.* || **kaziye-i sâlibe**, {OsT} fel. *Olumsuz önerme.* || **kaziye-i sâlibe-i cüz'iyeye**, {OsT} mant. *Yadsılı tikel önerme.* || **kaziye-i sâlibe-i külliye**, {OsT} man. *Yadsılı tümel önerme.*

kazkanadı, [kaz+kana(t)-ı] is. spor. Yağlı güreşte, rakibin başı koltuk altına alındıktan sonra eller rakibin koltuk altlarından geçirilerek sırtta kilitlemek suretiyle uygulanan bir oyun.

kazkuç, -cu [kaz-mak > kaz-guç] {ağız} is. Bitki kökü çıkarmakta kullanılan ucu sivriltilmiş sopa; kazgıç. [DS]

kazkuk, [kaz-mak > kaz-ğuk] {eT} is. → kazguk. [EUTS]

kazlamak¹, [kâz > kaz-lâ-mak] (*kazla:mak*) {eT} gçsz. f. [-r] Kaza benzemek; kaz gibi olmak. [DLT]

kazlamak², [kaz-mak > kaz-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(t)-yor] Aldatmak. [DS]

kazlamak³, [kaz-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(t)-yor] Çiğnemek; basmak. [DS]

kazlar, [kaz-lar] is. zool. Kazsılar takımından iyi uçan, iyi yüzen göçücü su kuşlarını içine alan, tek familyası ördekçiller olan bir alt takım, (*Anseres*).

- kazılmak**¹, [kaz-mak > kaz-(ı)l-in-mak] {eT} edil. f. [-ur] Kazılmak; çukurlar yapılmak. [DLT]
- kazlanmak**², [kaz-la-n-mak] {ağız} edil. f. [-ır] Aldatılmak. [DS]
- kazma**, [kaz-ma] is. 1. Toprağı bir araç yardımıyla kabartma, kaldırma ve atma işi. 2. Toprağı kazıp kaldırmak ve düzeltmekte kullanılan, ucu sivri ve keskin, ağaç saplı, T biçiminde bir el aracı. 3. sf. Kazılarak yapılmış olan. ☞ **kazma diş**, (İnsan için) üst damaktaki ön dişleri dışarı doğru çıkık ve uzun olan. || **kazma resim**, Gravür. || **kazma takırtısı**, {ağız} Ölünün arkasından verilen yemek. [DS]
- kazmacı**, [kaz-ma-cı] is. 1. Kömür ocağı, inşaat vb. yerlerde kazma ile çalışarak toprak veya kömür kazan işçi. 2. Kazma yapıp satan kimse.
- kazmaç**¹, -cı [kaz-maç] is. Eklemlili bir kol üzerinde hareket edebilen kepçe ile kazı yapan motorlu makine; kazı makinesi; ekskavatör; kazaratar.
- kazmaç**², -cı [kaz-maç] {ağız} is. Karadeniz bölgesinde yaprağını dökmeyen, yapraklarının kenarı dikenli dişli ve meyvesi parlak kırmızı renkli çalı görünümünde bir bodur ağaç; ışığan; çoban püskülü, (*Ilex colchica*, *I. aquifolium*). [DS]
- kazmak**¹, [kaz-mak قازمق] gçl. f. [-ar] 1. Bir araçla toprağı kabartarak kaldırmak, oymak ve atmak; toprak kazmak; toprak çıkarmak. {eT} (aynı) [İKP-Öy.] [EUTS] [Gabain] 2. Bu yolla toprakta çukur, oyuk, yol veya kuyu oluşturmak. 3. {eAT} İnce uçlu bir çelik kalemlle metal veya taş üzerine yazı ve resim yapmak; hakketmek. 4. {eT} (At için) hasarlanarak ve çamışlanarak ayağı ile yeri eşmek. [DLT] ☞ **kazdığı kuyuya kendisi düşmek**, Başkası için hazırladığı tuzağa kendisi yakalanmak; (başkası için kötü bir şeyler tasarlayan biri için) o tasarladıklarına kendi uğramak. || **kaz kaz demiri**, {ağız} Delgi; matkap. [DS]
- kazmak**², [kazıg > kaz-mak قازمق] {eAT} gçl. f. [-ur] (At için) kazık çakıp bağlamak.
- kazmalı**, [kaz-mak > kaz-ma-lı] {ağız} is. Saksığan. [DS]
- kazmalık**, -ğı [kaz-mak > kazma-lık] {ağız} is. Dağ eteklerinde bulunan çukurlar. [DS]
- kazmayol**, [kaz-ma+yol] {ağız} is. Şose. [DS]
- kazmık**¹, -ğı [kaz(ı)-mık قازمق] {eAT} {ağız} is. 1. Tencere dibinde yapışmış ve katılmış yanık yemek tabakası. 2. Etin, kıyıldıktan sonra kütükte kalan ve sonra kazıyarak çıkartılan kısmı. [DS]
- kazmık**², -ğı [kaz-ı-mak > kaz-ı-mık] {ağız} is. → kazımık². [DS]
- kaznak**¹, [kazğan-mak > kazğan-ak] {eT} is. Hazine. [KB]
- kaznak**², [kaz-(ı)n-mak] {ağız} is. Su birikintisi. [DS]
- kaznguk**, [kaz-mak > kaz-ğuk] {eT} is. Kazık. [DLT]
- kazolit**, [Kasola (yer adı) > Fr. kasolite] is. min. Sa- rıya çalan kahverenginde hidratlı, doğal alüminyum ve kurşun silikat.
- kazsılar**, [kaz-sı-lar] is. zool. Ağır vücutlu, uzun boyunlu, geniş ve yassı gagalı, kısa kuyruklu, perde ayaklı, iyi yüzen, dalan ve toplu hâlde yaşayan, birlikte göç eden karinalı kuşlar takımı, (*Anseriformes*).
- kazturmak**, [kaz-mak > kaz-tur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kazdırmak. [DLT]
- kazuk**¹, [kaz-mak > kazñuk / kaz-ğuk قزوق] {eT} {eAT} is. Kazık. [EUTS] [OKD]
- kazuk**², [kaz-mak > kaz-uk] {eT} sf. Kazılmış. [DLT] ☞ **kazuk arık**, {eT} Kazılmış arık. [DLT]
- kazulet**, [Ar. kâzûre > kâzûrât قاذورات] {OsT} sf. Kaba ve çirkin olan; kocaman.
- kazunguk**, [kaz-mak > kaz-uñuk] {eT} is. Kazık. [DLT]
- kazurat**, [Ar. kâzûre > kâzûrât قاذورات] (ka:zu:rat) {OsT} is. 1. Pislik. 2. İnsan ve hayvan pisliği. (Bu kelime çoğul olmasına rağmen tekil kullanılmıştır.)
- kazure**, [Ar. kâzûre قاذوره] (ka:zu:re) {OsT} is. Pislik; murdarlık. (Bu kelime dilimizde kullanılmamıştır.)
- kaz, -zzi** [Ar. qazz قز] {OsT} is. Ham ipek.
- kazzafe**, [Ar. qazzâfe قذافه] (kazza:fe) {OsT} is. Sapan.
- kazzağı**, [kazı-mak > kazı-gu] {ağız} is. Ustura. [DS]
- kazzak**, -ğı [kaz (yans.) > kaz(z)-a-k] {ağız} is. Çaylak. [DS]
- kazzaz**, [Ar. qazâz قزاز] (kazza:z) {OsT} is. İpek işleyen; ipek satan; ipekçi.
- kb** [Fr. kilobase] kısalt. Nükleik asitlerde 1000 nükleotide eşdeğer uzunluk biriminin kısaltması.
- ke-**, [-ka- / -ke- / -ğa- / -ge-] {eT} yap. e. → -ka-
- ke**, [-ka- / -ke / -ğa / -ga / -ge] yap. e. → -ka.
- ke**¹, [ke / kek (yans.)] is. Düzgün konuşamamayı, kekelemeyi anlatan kök. [Zülfikar] ke+ke, ke+ke-ç.
- ke**², [kē] (ke:) {eT} is. 1. Arka; geri. [ETY] 2. Batı. [İKPÖy.] 3. zf. Sonra. 4. İçinde; içte; içteki. [İKPÖy.] 5. (Zaman için) sonraki. [İKPÖy.] 6. sf. (Mesafe için) arka; arkada. [İKPÖy.]
- ke**³, [Far. ک ک] {OsT} ek. Farsçada küçültme ekidir.
- ke**⁴, [Ar. ک ک] {OsT} e. Arapça'da benzetme harfidir; "gibi, benzer" anlamı katar. "ke-enne (sanki), kezâlik (yine öyle; yine aynı) ☞ ke'l-adem, Yokmuş gibi. || ke'l-evvel, Önceki gibi; eskisi gibi.
- kebab**, [Ar. kebâb كباب] (keba:b) {OsT} is. → kebab.
- kebabe**, [Ar. kebâbe كبابه] (keba:be) {OsT} is. bot. 1. Kuyruklu biber. 2. Hint biberi tohumu.
- kebabi**, [Ar. kebâbî كبابی] (keba:bi:) {OsT} is. Kebap yapan ve satan kimse.

kebabiye, [Ar. kebābiyye كبابيه] (*keba:biye*) {OsT} is.

1. Lülenin dibinde kalan tütün. 2. Sigara artığı; izmarit.

kebad, [Ar. kebād كباد] (*keba:d*) {OsT} is. İri limon.

kebade, [Far. kebāde كباده] {OsT} is. Eğitim yayı; acemilere ok atmaya öğretmekte kullanılan gevşek yay. ☞ **kebāde-keş**, {OsT} *Eğitim yayı çeken.* || **kebāde-keşî**, {OsT} 1. *Eğitim yayını çekme.* 2. *Ok atmaya heves etme.*

kebair, [Ar. kibr > kebīre > kebā'ir كباير] (*keba:ir*) {OsT} is. Öldürme, zina gibi büyük günahlar.

kebais, [Ar. kebise > kebāis كبائس] (*keba:is*) {OsT} is. 1. Bir gün fazla çeken yıllar. 2. Şubatı 29 çeken yıllar.

kebab, -bı [Ar. kebāb كباب] (*keba:p*) {OsT} is. 1. Doğrudan doğruya ateşe tutularak ya da kap, kâğıt içinde susuz pişirilen et yemeği. 2. Çevirme, kızartma veya kavurma suretiyle hazırlanan her türlü yiyecek. 3. *sf.* Kavrulmuş; kızarmış. 4. *mecz.* Yanmış; yanık.

kebabçı, [kebab-çı] is. 1. Kebab yapıp satan kimse. 2. Kebab yapıp satılan dükkân. ☞ **kebabçı kedisi gibi yutkunmak**, *Bir şeyi boş yere beklemek.*

kebabçılık, -ği [kebab-çı-lık] is. Kebabçının işi; kebabçı olma durumu.

kebablı, [kebab-lı] *sf.* İçinde kebab konulmuş olan; kebabı olan.

kebablık, -ği [kebab-lık] *sf.* 1. Kebab yapılmaya elverişli olan. 2. Kebab yapılmak üzere ayrılmış olan.

kebbad, [Ar. kebbād كباد] (*kebba:d*) {OsT} is. *bot.* İri bir limon türü.

kebban, [Far. kepan > Ar. kebbān كبان] (*kebba:n*) {OsT} is. Büyük terazi; kantar.

kebbüs, [Ar. kābus] {ağız} is. 1. Uykuda gelen ağırılık. 2. Kuytu ve korku veren yer. [DS]

kebd, [Ar. kebd كبد] {OsT} is. → kebed.

kebe¹, [kébē] (*kebe:*) {eT} is. 1. Şişmiş; kabarmış; balon. 2. Karnı şiş. 3. {ağız} Çocuğu yaşamayan kadın. [DS]

kebe², [Lat. cappa / Yun. kápa] is. 1. Kalın ceket; kaput. 2. Kilim ve kapı perdesi olarak kullanılan keçe. 3. {ağız} Yünden örülmüş kalın kilim. [DS] 4. {ağız} Halı. [DS] 5. {ağız} Kaba kumaştan yapılmış ceket, palto, aba vb. şey. [DS] 6. {ağız} İş kıyafeti. [DS] 7. {ağız} Keçe. [DS]

kebed, [Ar. kebed كبد] {OsT} is. Karaciğer. ☞ **kebedü'l-bahr**, {OsT} *Denizin engin yeri.* || **kebedü'l-kavs**, {OsT} *Yayın orta yeri.*

kebedî, [Ar. kebedî / kebediyye كبدية / كبدية] (*ke-*

bedi:) {OsT} *sf.* 1. Karaciğere ait; karaciğerle ilgili.

2. Karaciğer renginde olan.

kebediye, [Ar. kebediyye كبدية] {OsT} is. *bot.* Karaciğer otu veya yosunu; ciğerotları.

kebek, [kebek / kepek] {eT} is. → kepek.

kebelek, -ği [eT. Moğ. kebēlī / köbelek > kebelek كبلك] is. 1. {eAT} Kelebek. 2. {ağız} Davarların karaciğerlerinde olan kebelek hastalığı. [DS]

kebeli, [Moğ. kepēlī] (*kepe:li:*) {eT} is. → kepelî.

keben, [kap-an / keben] {ağız} is. Dağlar arasındaki dar geçit; taşlık, kayalık yerden geçen dar yol. [DS]

kebene, [? kebene] {ağız} is. Su testisi. [DS]

kebenek, -ği [kebe-n-ek ?] {ağız} is. Kaba kumaştan yapılmış ceket. [DS]

kebent, [kapan / keben] {ağız} is. Dağlardaki dar geçitler. [DS]

keber, [Lat. capra] {ağız} is. → kebere. [DS]

kebere, [Lat. capra] is. *bot.* Çok yıllık, dikenli, pembe ve beyaz çiçekli, çiçek tomurcukları turşu yapılarak yenilen bir çalı; kapari; gebre otu; kedi tırnağı, (*Capparis spinosa*). ☞ **kebere otugiller**, *bot.* *Yaprakları almasıık basit ya da birleşik, çanak yaprakları 4 ila 8 tane olup serbest ya da birleşik, ovaryum üst durumlu, kapsül ya da bakla tipi meyveleri olan, yurdumuzda iki cins ve üç türle temsil edilen bitkiler; kapari, (Capparaceae).*

kebermek, [kebē > kébe-r-mek] (*kébermek*) {eT} *gçsz. f.* [-ür] 1. Şişmek; kabarmak. 2. (Hayvan için) ölmek. 3. (İnsan için, hakaret olarak söylenir) son nefesini vermek; ölmek.

kebertmek, [kebe-r-t-mek كبرتت] {eAT} *gçl. f.* [-ür] Şişirmek; kabartmak.

kebes, [kebēz] {eT} is. → kebez. [EUTS]

kebesiz, [kebe-siz] {ağız} is. 1. Ölü doğan çocuk. 2. *sf.* Duygusuz. [DS]

kebeş, [Ar. kebş (*koç*) => kebeş] {ağız} *sf.* Biçimsiz; gebeş. [DS]

kebeşmek, [kap-a-mak > keb-eş-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-ir] Kapanmak; pekişmek. [DS]

kebetlemek, [kebet-le-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] (Kurutulmak için serilmiş kayısılar için) rengi koyulaşmak; siyahlaşmak. [DS]

kebez, [kebēz] (*kebe:z*) {eT} is. Pamuk. [EUTS] [DLT]

kebezig, [kebez-lig] {eT} is. Pamuklu; pamuk sahibi. [DLT]

kebeziglik, [kebez-lik] {eT} is. Pamukluk; pamuk yetiştirilen yer. [DLT]

kebg, [Far. kebg كبگ] {OsT} is. *zool.* Keklik. ☞ **kebg-reftâr**, {OsT} *Keklik gibi yürüyen; keklik gibi seken; keklik yürüyüşlü.*

kebiç¹, -ci [gel+bici] {ağız} *ünl.* Buzağı çağırma

- ünlemi. ☞ **kebiç kebiç**, {ağız} *Buzağı çağırma ünlemi*. [DS]
- kebiç², -ci** [? kebiç] {ağız} *is.* Değirmenciye, öğütme karşılığı olarak verilen buğday. [DS]
- kebiçi**, [kebi-çi ?] {ağız} *is.* Elçi. [DS]
- kebiç, -ği** [kab-uk] {ağız} *is.* 1. Sert, donmuş toprak. 2. Kireçli ve killi toprak. 3. *sf.* Sert. [DS]
- kebiçeç, -ci** [Süry. kebiçeç] *is.* 1. Zararlı böcekleri yok etmekle görevli melek. 2. Eskiden el yazması kitapları güveden korumak için bu kitaplara yazılan bir tılsım.
- kebimek**, [keb-mek > keb-î-mek] (*kebi:mek*) {eT} *gçsz. f. [-r]* Bazı yerleri kurumak. [DLT]
- kebin¹**, [Çin. chia (kıza verilen) + pên (ana para) => kabin] {eT} *is.* → kabin.
- kebin²**, [Far. kâbin کابين] {ağız} *is.* Evlenme; nikâh. [DS] ☞ **kebin kesmek**, {ağız} *Evlendirmek; nikâh-lamak*. [DS]
- kebir**, [Ar. kibr > kebîr كبر] (*kebi:r*) {OsT} {OsT} *sf.* 1. Büyük; ulu. 2. Yaşça büyük olan; yaşlı. 3. Çocukluktan çıkmış olan. 4. *muh.* Büyük defter.
- kebiram**, [kepre] {ağız} *is.* Şaşkın; beceriksiz. [DS]
- kebiçe**, [Ar. kebir > kebiçe كبريه] (*kebi:re*) {OsT} *sf.* 1. Kebir'in dişili. 2. *is.* Öldürme, zina gibi büyük günah.
- kebiçe**, [Ar. kebs > kebiçe كبيسه] (*kebi:se*) {OsT} *sf.* (Yıl için) fazladan olan; ilaveli; artık.
- kebit**, [kebit] {eT} *is.* 1. Dükkân; mağaza. [KB] 2. İçki içilen yer; meyhane. [DLT]
- kebitmek**, [keb-mek > keb-î-mek > kebi-t-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* Kurutmak. [DLT]
- kebk, -gi** [Far. kebk / kebg کبگ] {OsT} *is.* → kebg.
- kebre¹**, [Yun. kopria] {ağız} *is.* Gübre. [DS]
- kebre²**, [Lat. capra (keçi)] {ağız} *is.* Tımar edilen hayvanların tozlarını silmekte kullanılan sert kıldan yapılmış tımar kesesi. [DS]
- kebs**, [Ar. kebs كبس] {OsT} *is.* Bir çukuru toprak gibi şeylerle doldurarak düzleme. ☞ **kebs etmek**, {OsT} *Doldürmek; düzlemek*.
- kebsel**, [keb-se-l ?] {ağız} *is.* 1. Şaşkın. 2. Dağınık. [DS]
- kebş**, [Ar. kebş كبش] {OsT} *is.* 1. Erkek koyun; koç. 2. *mecaz.* Bir grubun başı; aile reisi. ☞ **kebş-i İsmâil**, {OsT} *Hz. İsmail'in yerine kurban edilen koç*.
- kebtégül**, [Moğ. kebt-e-mek > kebt-e-gül] {eT} *sf.* Yatanlar; gece nöbetçi kıtası. [Nevâyi]
- kebtemek**, [Moğ. kebt-e-mek] {eT} *gçsz. f. [-r]* Yatmak. [Nevâyi]
- kebud**, [Far. kebūd كبود] (*kebu:d*) {OsT} *sf.* Mavi; gök rengi. ☞ **kebūd-fām**, {OsT} *Gök renginde; mavi renkli*.
- kebudî**, [Far. kebūdī كبودی] (*kebu:di:*) {OsT} *is.* Mavilik. ☞ **kebūdî-i bahr**, {OsT} *Denizin maviliği*.|| **kebūdî-kebud**, *Masmavi*.
- kebuter**, [Far. kebuter كبوتر] (*kebu:ter*) *is.* Güvercin. ☞ **kebuter-bân**, *Güvercin bakıcısı*.|| **kebuter-bâz**, {OsT} *Güvercin yetiştirip satan kimse*.|| **kebuter-hâne**, {OsT} *Güvercinlik*.|| **kebuter-i çarhî**, *Uçarken takla atan güvercin*.|| **kebuter-i dil**, *Gönül kuşu*.|| **kebuter-i dü-bâme**, {OsT} *Sık sık fikir değiştiren*.|| **kebuter-i dübürcî**, {OsT} *Sık sık fikir değiştiren*.|| **kebuter-i harem**, {OsT} 1. *Kâbe civarında yaşayan ve yakalanması yasak olan güvercin*. 2. *mecaz.* *Kavuşulması imkânsız görülen sevgili*.|| **kebuter-i nâme-ber**, {OsT} *Posta güvercini*.|| **kebuter-i şâlvârî**, {OsT} *Paçalı güvercin*.|| **kebuter-i tîz-per**, {OsT} *Yarış güvercini*.|| **kebuter-i yahû**, {OsT} *Yüksek sesle öten güvercin*.
- kebuteran**, [Far. kebuterân كبوتران] (*kebu:tera:n*) {OsT} *is.* Güvercinler.
- kebze**, [? kebze] *is.* 1. Koyunun kürek kemiği. 2. Kürek kemiğine bakarak gelecekte haber verme; falcılık.
- kebzeçi**, [kebze-ci] *is.* Kürek kemiğine bakarak gelecekte haber veren kimse; falcı.
- keç¹**, [Far. keç كچ] {OsT} *sf.* Eğri; çarpık. ☞ **keç-bahs** {OsT} *Aykırı görüşlü; düşüncesi aykırı olan kimse*.|| **keç-bâz** {OsT} *Oyunda hile yapan*.|| **keç-be-keç** {OsT} *Çok eğri*.|| **keç-bey'** {OsT} *Hileli satış yapan kimse*.|| **keç-bîn** {OsT} 1. *Eğri bakan; şaşı kimse*. 2. *Yanlış düşünceli*.|| **keç-çeşm** {OsT} 1. *Eğri bakan*. 2. *Şaşı*.|| **keç-dehân** {OsT} *Ağzı çarpık*.|| **keç-dehen** {OsT} *Ağzı çarpık*.|| **keç-fehm** {OsT} *Ters anlayan*.|| **keç-gerdân** {OsT} *Boynu eğri; eğri boyun*.|| **keç-hân** {OsT} *Başkasının kötülüğünü isteyen*.|| **keç-hüy** {OsT} *Kötü huylu*.|| **keç-külâh** {OsT} 1. *Külâhını eğri giyen; eğri külâhlı*. 2. *mecaz.* *Külhanbeyi*.|| **keç-mizâc** {OsT} *Yaradılışı hoş olmayan; ters davranan*.|| **keç-nazâr** {OsT} *Eğri bakışlı; hasetçi; kıskanç*.|| **keç-nigâh** {OsT} *Bakışı eğri olan*.|| **keç-nihâd** {OsT} *Yaradılışı bozuk kimse; aksi*.|| **keç-perverî** {OsT} → keçperveri.|| **keç-reftâr** {OsT} 1. *Tuttuğu yol yanlış olan*. 2. *Aksak; topal*.|| **keç-rev** {OsT} → keç-reftâr.|| **keç-re'y** {OsT} *Düşüncesi, görüşü ters olan*.|| **keç ü mec** {OsT} *Çarpık; alt üst*.|| **keç-tâb** {OsT} *Yaradılışı ters olan; aksi*.
- keç²**, [Far. keç كچ] {ağız} *is.* Keçi kıllarının dibindeki ince kıllar. [DS]
- kecaba**, [Far. kecâbe > kecaba كجابه] (*keca:ba*) {OsT} *is.* → kecabe.
- kecabe**, [Far. kecâbe / kecâve كجابه] (*keca:be*) {OsT} *is.* 1. Devenin üzerine konulan bir tür oturacak sepet; mahfe. 2. Gelin götürülen tahtirevan; kecaba.

kecave, [Far. kecāve كجاوله] (*keca:ve*) {*OsT*} is. → ke-cabe.

kecefe, [? kecefe] {*ağız*} is. İplik sarmakta kullanılan ağaçtan yapılmış bir çeşit çıkırık. [DS]

kecele, [? kecele] {*ağız*} is. **1.** Saksagan. **2.** Kırlangıç. [DS]

kecere, [? kecere] {*ağız*} is. Dokumacılıkta ipliği sarmakta kullanılan çıkırık. [DS]

keceve, [Far. kecābe] {*ağız*} is. Çoğunlukla iki katıra yükletilip taşıtılan gezinti sedyesi; tahtirevan. [DS]

keci, [Far. kec > keci كجى] (*keci:*) {*OsT*} is. **1.** İpek kozası; ipek; gömleklik ipek kumaş. {*ağız*} (*aynı*) [DS] **2.** {*ağız*} İşlenmemiş, ham ipek. [DS] **3.** {*ağız*} İpek dikiş ipliği. [DS] **4.** {*ağız*} Makara ipliği. [DS] **5.** {*ağız*} Sicim. [DS] **6.** Sun'ı ipek. ☞ **keci böceği**, {*ağız*} İpek böceği. [DS]

kecik, **-ği** [keci > keci-k] {*ağız*} is. Kıldan ya da yünden yapılmış ince kuşak. [DS]

kecim¹, [Far. kec => kec-im] {*ağız*} is. **1.** Keten işlenirken çıkan kötü lifler. [DS] **2.** Ketenin üstü soyulduktan sonra kalan ağaç kısmı; ketenin döküntü lifleri. [DD] **3.** Dövülerek temizlenen kendir lifi. [DD]

kecim², [eT. keç-mek > keç-im (*giyim*) > Moğ. kicim كجيم] {*OsT*} is. Savaşlarda giyilen zırh.

kecin, [keç-in] {*ağız*} is. Keten işlenirken ilk çıkan kaba, kılçıklı lifler; kıtık. [DS]

kecine, [kerç (*aksi*) > kerc-i-n-e] {*ağız*} is. İnadına; aksine. [DS] ☞ **kecine gitmek**, {*ağız*} *Aksine yapmak; inadına davranmak*. [DS]

-keç, [-gac / -geç / -keç / -kaç] *yap. e.* → -gaç.

keç¹, [kē (*sonra; sonraki*) > kē-ç] (*ke:ç*) {*eT*} *zf.* **1.** (Vakit için) geç; geç vakit. [ETY] [EUTS] **2.** *sf.* Gecikmiş; geç kalmış; çok sonra. [IKPÖy.]

keç², **-ci** [keç] {*ağız*} is. Nemli yer. [DS] ☞ **keç top-rak**, *Kireci çok olan toprak; kireçli toprak*.

keç³, **-ci** [Erme. ç'ēç'] {*ağız*} is. **1.** Bal peteği. **2.** Kovan içi. [DS]

keç⁴, **-ci** [keç] {*ağız*} is. Destek. [DD]

keç⁵, [Far. kec كج] {*OsT*} *sf.* Düzgün olmayan; eğri; çarpık.

keç⁶, [İng. ketch] is. *dnz.* Çift direkli bir tür yelkenli gemi.

keççik, **-ği** [keç-çik] {*ağız*} is. → keçik. [DS] ☞ **keç-çik yapmak**, {*ağız*} *Başörtüsünün uçlarını enseden, saçların altında geçirerek tepede bağlamak*. [DS]

keçe¹, [eT. keç-mek (*geçmek*) > keç-ē / Sansk. kaca] is. **1.** Yapağı veya keçi kılının ıslak olarak dövülüp tepilmesi sonucunda, liflerin birbirine geçip yapışması, kenetlenmesi suretiyle elde edilen dokumamış kaba kumaş. {*eT*} (*aynı*) [DLT] **2.** Bu tür kumaştan yere serilmiş örtü. **3.** *sf.* Keçeden yapılmış

olan. ☞ **keçe çürüten**, {*ağız*} *İnce ve sürekli yağın yağmur*. [DS]|| **keçe balak**, {*ağız*} *Yosun*. [DS]|| **keçe baş**, {*ağız*} *Davarlarda görülen bir akciğer hastalığı; verem*. [DS]|| **keçe delen**, {*ağız*} *Hafif hafif yağın yağmur*. [DS]|| **keçe gibi**, (*Saç için*) *birbirine karışmış; keçeleşmiş*.|| **keçeden ayak**, {*ağız*} *Ses çıkarmadan yürüyen*. [DS]|| **keçeden minare**, *Asılsız; sahte*.|| **keçe dövmek**, *Bir ağaç tokmakla nemli yapağı üzerine vurarak keçe hâline getirmek*.|| **keçe geçiren**, {*ağız*} → keçe delen. [DS]|| **keçe kalem**, *Keçeden bir ucu bulunan ve çoğunlukla boyamaya yarayan kalem*.|| **keçe külah**, *Keçeden yapılmış külah*.|| **keçe külah etmek**, *Aldatmak; kandırmak*.|| **keçe külah olmak**, *Ordudan atılmak; askerlikten uzaklaştırılmak*.|| **keçesini sudan çıkarmak**, {*ağız*} *Güç olun durumu düzelterek eski hâline getirmek; işleri yoluna koymak; sıkıntıyı atlatmak*. [DS]|| **keçe tepmek**, *Hasır içine sarılmış nemli yapağıyı ayakla yuvarlayarak keçe yapmak*.|| **keçeyi suya salmak**, {*OsT*} *Ar ve namusu hiçe saymak; utanmazca davranmak*.

keçe², [kēç-mek > kēç-ē] (*kēçe:*) is. **1.** Akşam; gece. [ETY] [Yüknekî] **2.** *zf.* Öte tarafta; geçerek. [EUTS] **3.** Akşamüstü; akşamleyin. [ETY] **4.** *e.* Öte; ötesinde; öte tarafa. [ETY] [Tekin][Gabain]

keçe³, [kēçē] (*kēçe:*) is. Karpuz ve hıyar benzeri şeylerin taşındığı sele veya sepet. [DLT]

keçebaş, [keçe+baş] is. Keçi ve koyunlarda görülün akciğer hastalığı; verem.

keçeci, [keçe-ci] is. Keçe yapan ve satan kimse.

keçencilik, **-ği** [keçe-ci-lik] is. Keçecinin yaptığı iş ve mesleği.

keçeç, **-ci** [keçe-ç] {*ağız*} is. Baş kepeği. [DS]

keçek¹, **-ği** [eT. keç-mek > keç-ek] {*ağız*} is. **1.** Köprü. **2.** Su, yol vb. geçit. [DS]

keçek², **-ği** [keç-ek] {*ağız*} is. Başörtüsü. [DS]

keçel, [Far. keçel كچل] {*OsT*} *sf.* (Kişi için) dazlak; kel. {*ağız*} (*aynı*) [DS]

keçeleme, [keçe-le-me] is. Keçe ile kaplama, keçe geçirme işlemi.

keçelemek, [keçe-le-mek] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] **1.** Bir nesneye keçe geçirmek; keçe ile kaplamak. **2.** Metal bir yüzeyi keçe ile parlatmak.

keçelenme, [keçe-le-n-me] is. **1.** Keçe ile kaplanma. **2.** Keçe gibi olmak.

keçelenmek, [keçe-le-n-mek] *edil. f.* [-ir] **1.** Keçe ile kaplanmak; keçe geçirilmek. **2.** *dönşl.* (Deri için) keçe gibi pürüzlenmek; kırış kırış olmak. **3.** *mecaz.* (Vücudun bir yeri için) duyarsızlaşmak; uyuşmak. **4.** Varlığı duyulmaz olmak.

keçeleşme, [keçe-le-ş-me] is. Keçe hâlini almak eylemi.

keçeleşmek, [keçe-le-ş-mek] *gçsz. f.* [-ir] **1.** (Saç ve sakal için) keçe gibi birbiri içine girmek; çok ka-

rışmak. **2.** (Deri için) keçe gibi pürüzlenmek; kırış kırış olmak. **3.** *mecaz.* (Vücudun bir yeri için) duyarsızlaşmak; uyuşmak. **4.** Varlığı duyulmaz olmak.

keçeleştirme, [keçe-le-ş-tir-me] *is.* Keçe hâline getirmek eylemi.

keçeleştirmek, [keçe-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Keçe hâline getirmek. **2.** Keçe gibi olmasına sebep olmak.

keçeli, [keçe-li] *sf.* **1.** Keçesi olan. **2.** (Yeniçeriler için) keçe külah giyen.

keçelik, -ği [keç-e-lik] {ağız} *is.* Hamamlardaki soyunma yerleri. [DS]

keçelinak, -ğı [Far. keçel + T. aynak] {ağız} *is.* → kelaynak. [DS]

keçelkergeş, [Far. keçel + kergeş] {ağız} *is.* Kerkeş. [DS]

keçem, [keçe-m ?] {ağız} *is.* Aşısız elma ağacı. [DS]

keçemek¹, [keçe-mek] *gçsz. f. [-r] [-ç(i)-yor]* (Vücudun bir yeri için) duyarsızlaşmak; uyuşmak.

keçemek², -ği [keç-mek > keç-e-mek] {ağız} *is.* Taşlık, kayalık yerlerden geçen dar yol; geçit. [DS]

keçemen, [keçi+emen] {ağız} *is.* Sağım hayvanlarını emen yeşil kertenkele. [DS]

keçemene¹, [keçe-men-e] {ağız} *is.* Yosun. [DS]

keçemene², [keç-e-men-e] {ağız} *is.* Kirpi. [DS]

keçer, [keç-er] *is.* Çıkrık; elemeye. ☞ **keçeresi do-laşmak**, {ağız} (Kötü kimse için) başı derde girmek. [DS]

keçeşmek, [keçe-ş-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* (Vücut için) uyuşmak. [DS]

keçi, [eT. eçkü > keçî] *is.* **1.** Geviş getiren memelilerden, eti, sütü ve tiftiği için beslenen, evcil pek çok türü ve yabanisi bulunan, boynuzlu ve sakallı, tırmanıcı ve sıçrayıcı bir küçük baş hayvan, (*Capra hircus*). {eT} (aynı) **2.** Bu hayvanın dişisi. **3.** *argo.* Edilgen eşcinsel erkek. **4.** *sf. mecaz.* İnatçı. **5.** {ağız} Leblebinin sert ve küçük olanları. [DS] **6.** {ağız} Bağ sürgünlerini yiyen bir böcek. [DS] ☞ **keçi ağzılı**, *Aç gözlü; obur.* || **keçi aşığı**, {ağız} Çukur yanı az olan bir çeşit aşık. [DS] || **keçi ayaklı**, *Eskiden kullanılan bir tür tatar oku.* || **keçi biciği**, {ağız} Bir, bir buçuk metre boyunda, iki yıllık, tüylü, beyaz ve büyük çiçekli, yeşilken gövdesi ve kökü pişirilip yenilen bir ot, (*Michauxia campanuloides*, *M. tchihatchewii*). [DS] || **keçi can**, *kasap et derdinde olmak*, *Başkasına verilecek büyük bir zararı düşünmeyerak kendi küçük bir çıkarımın peşinde olmak.* || **keçi emceği**, {ağız} Siyah renkli bir çeşit üzüm. [DS] || **keçi emen**, {ağız} Kertenkele. [DS] || **keçi inadı**, *Aşırı inat.* || **keçi kafalı**, *Dik kafalı; inatçı.* || **keçi kirazı**, {ağız} Kiraza benzer küçük meyveleri olan bir ağaç. [DS] || **keçi kömüreni**, *bot.* Yaprakları soğan yerine kullanılan bir tür yaban sarımsağı, (*Allium rotuntum*). || **keçileri kaçırmak**,

1. Delirmek. 2. Büyük bir bunalım geçirmek. || **keçi mantarı**, *bot.* Çayırarda, çit ve orman kenarlarında yetişen, şapkalı, kirli beyaz veya saman sarısı renkli, yenilebilen pek çok mantara verilen ortak ad, (*Agarius campetris*, *Clitopilus prunulus*). || **keçi memesi**, {ağız} *1. Sert kabuklu, iri taneli, uzunca, beyaz veya kırmızimsı bir tür üzüm. 2. Şırası çok olan, şarap ve pekmez için elverişli siyah bir tür üzüm. 3. Kökü nişastalı, beyaz çiçekli bir bitki, (Polygonum alpinum).* [DS] || **keçi peyniri**, *Keçi sütünden yapılmış peynir.* || **keçi postu**, *Keçi derisinden yapılmış post; keçi pöstekisi.* || **keçi sakal**, *Sakalı yalnızca çenesinde bulunan kimse; keçi sakallı.* || **keçi söğüdü**, *bot.* Bataklıklarda ve nemli ormanlarda yetişen, çok erken açan çiçekleri yapraklardan önce çıkan, kabuğunda çok miktarda tanen bulunan bir tür söğüt ağacı, (*Salix caprea*). || **keçi yemişi**, *bot.* Fundagillerden kışın yapraklarını döken, 30 cm. kadar yükseklikte, soluk yeşilimsi pembe renkli, çiçekleri beyaz veya pembe, meyveleri olgunlaştığında siyahımsı kırmızı renkli, meyveleri çiğ olarak yenilen veya reçel yapılan, yaprakları tanenli bir çalimsı bitki; yaban mersini; çoban üzümü; çay üzümü, (*Vaccinium myrtillus*). || **keçi yolu**, *Dağ ve vadilerde yayaların ayak izleri ile oluşmuş, tekerlekli araç işlemeyen dar yol; çığır; patika.* || **keçi zakkumu**, {ağız} → keçi baş. [DS]

keçi boynuzu, -nu, -zları [keçi+boynuz-u] *is. bot. 1.* Baklagillerden Akdeniz bölgelerinde yetişen, kışın yapraklarını dökmeyen, kerestesi marangozlukta, kabuğu deri sepiciliğinde kullanılan, oldukça büyük bir ağaç; harnup, (*Ceratonia siliqua*). **2.** Bu ağacın yenilebilen, şekerli ve lezzetli, badıç şeklindeki meyvesi; harnup. ☞ **keçi boynuzu gibi**, *Emek ve zahmeti çok olmasına karşılık, yararı veya kârı çok az olan.* || **keçi boynuzu şerbeti**, *Keçi boynuzu meyvesinden yapılan hafif tatlımsı, hararet kesici içecek.*

keçig, [kēç-mek > keç-ig] {eT} *is.* İrmak geçidi; geçit. [ETY] [KB]

keçigsiz, [kēç-mek > keç-ig-siz] {eT} *sf.* Geçitsiz. [ETY]

keçik¹, [kēç-mek > keç-ig] {eT} *is.* Köprü; geçit. [DLT] [EUTS]

keçik², -ği [keç-ik] *is.* Çene altından geçerek tepeye bağlanan ve kulakları örtten baş örtüsü.

keçiler, [keçi-ler] *zool.* Keçileri ve çeşitli koyunları içine alan, dağlık yörelerde kayalıklarda yaşayan, hafif yapılı ve tırmanıcı, geviş getiren hayvanlar sınıfı, (*Caprinae*).

keçileşme, [keçi-le-ş-me] *is.* Keçileşmek eylemi veya tutumu.

keçileşmek, [keçi-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** Keçi gibi olmak; keçiye benzemek. **2.** *mecaz.* İnadı tutmak; inatlaşmak. **3.** Hırçınlaşmak.

- keçilik, -ği** [keçi-lik] *is.* 1. Keçiden beklenen tutum; keçi olmak durumu. 2. *mecaz.* İnatçılık; hırçınlık. **☞ keçilik etmek, İnatçılık etmek; inat etmek; direnmek.**
- keçilmek¹**, [kēç-mek > kēç-il-mek] {eT} *edil. f.* [-ür] Geciktirilmek. [DLT]
- keçilmek²**, [keç-mek > keç-il-mek] {eT} *edil. f.* [-ür] Geçilmek. [DLT]
- keçim¹**, [keç-mek > keç-im / geç-im] {ağız} *is.* Geçim. [EG]
- keçim²**, [eT. keç-mek > keç-im (giyim) > Moğ. kicim کچیم] {OsT} *is.* Savaşlarda giyilen zırh.
- keçimemesi, -ni -leri** [keçi+meme-s-i] *is. bot.* 1. Sert kabuklu, uzunca taneli, sarı veya kara bir üzüm türü. 2. Bir metre kadar boylanabilen, beyaz ve yeşilimsi çiçekli, yaprakları çiğ olarak veya yemek yapılarak yenilen çok yıllık otsu bitki; madımak; söğüt otu, (*Polygonum alpinum*).
- keçimlig**, [keç-mek > *keç-im > keçim-lig] {eT} *sf.* Geçici. [KB]
- keçinçsiz**, [keç-mek > keç-in-mek > *keçin-ç > keçin-ç-siz] {eT} *sf.* Geçimsiz; huysuz.
- keçinmek¹**, [keç-mek > keç-in-mek] {eT} *dönşl. f.* [-ür] Geçer gibi yapmak; geçiyormuş gibi yapmak. [DLT]
- keçinmek²**, [keç-mek > keç-in-mek] {ağız} *dönşl. f.* [-ir] Ölmek. [DS]
- keçinmek³**, [keç-in-mek] {ağız} *dönşl. f.* [-ir] Geçinmek. [EG]
- keçire**, [? keçire] {ağız} *is.* Köy bekçisi. [DS]
- keçirmek**, [keç-mek > keç-ir-mek] {ağız} *gçl. f.* [-ir] Geçirmek. [DS]
- keçisağan**, [keçi+sağ-an] *is. zool.* Serçeğillerden geniş gagalı, böceklerle beslenen bir kuş; çoban aldatan; dağ kırlangıcı, (*Caprimulgus*).
- keçisakalı, -ni, -lları** [keçi+sakal-ı] *is. bot.* 1. Gülgillerden, beyaz, pembe bazen de kırmızı çiçekler açan, çeşitli türleri bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen bir ağaççık; erkeç sakalı; çayır melikesi, (*Spiraea aruncus*). 2. Ladingillerden, çayırlarda ve nemli yerlerde yetişen, mızrakı ve çizgili yapraklı, mavimsi ve morumsu çiçekli otsu bitki, (*Cistus creticus*). 3. Taşkırağillerden derin dilimli yapraklı ve top biçimindeki çiçekleri dolayısıyla yetiştirilen bir süs bitkisi, (*Astilbe*).
- keçisedefi, -ni, -fleri** [keçi+sedef-i] *is. bot.* Fasulyegillerden, Avrupa ve Anadolu'da çok miktarda yetişen mavi veya morumsu çiçekli, süt verimini artırıcı olarak besicilikte kullanılan çok yıllık otsu bitki, (*Galega*).
- keçiş**, [keç-mek > keç-iş] {eT} *is.* 1. Geçit; ırmağın, derenin geçidi. [DLT] 2. Geçme; geçiş. [KB]
- keçişmek**, [keç-mek > keç-iş-mek] {eT} *işteş. f.* [-ür] Birlikte geçmek. [DLT]
- keçit**, [keç-mek > keç-it] {ağız} *is.* 1. Geçit. 2. Geçirilecek ve geçici olan hastalık. 3. Deneme. [DS]
- keçitırnağı, -ni, -kları** [keçi+tırna(k)-ı] *is.* Kesici ağzı üçgen biçiminde olan oyma kalemi.
- keçitmek¹**, [kēç-mek > kēç-it-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] Geciktirmek.
- keçitmek²**, [keç-mek > keç-it-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] Geçirtmek. [DLT]
- keçkere**, [Far. dest-erre] {ağız} *is.* Testere. [DS]
- keçkül**, [Far. keckül کچکول] (*keçkü:l*) {eAT} {OsT} *is.* Dervişlerin ve dilencilerin ellerinde taşıdıkları çanak; dilenci çanağı; keşkül
- keçmek¹**, [keç-mek] {eT} *gçsz. f.* [-ür] 1. Geçmek. [ETY] [EUTS] [KB] [OKD] [Gabain] [Yükneki] 2. (İrmak, göl, dağ vb. için) aşmak [Tekin] 3. Ölmek. [DLT] [KB]
- keçmek²**, [kē (sonra; sonraki) > kē-ç (geç) > kē-ç-mek] {eT} *gçsz. f.* [-ür] Geç olmak; geç kalmak; sonraki olmak. [İKPÖy.]
- keçrik, -ği** [keç-mek > keç(i)r-ik] {ağız} *is.* Kötürüm. [DS]
- keçrümsinmek**, [keç-mek > keç-ür-mek > keç-(ü)r-üm-sin-mek] {eT} *dönşl. f.* [-ür] Geçer görünmek. [DLT]
- keçrüşmek**, [keç-mek > keç-ür-mek > keç-(i)r-üş-mek] {eT} *işteş. f.* [-ür] 1. Birbirini geçmek; geçmek için yarışmak. 2. Bir şeyi birlikte geçirmek. [DLT]
- keçsemek**, [keç-mek > keç-sē-mek] {eT} *gçl. f.* [-r] Geçmek istemek. [DLT]
- keçsetmek**, [keç-mek > keç-se-t-mek] {eT} *gçsz. f.* [-ür] Geçmek umudu taşımak. [DLT]
- keçtürmek**, [keç-mek > keç-tür-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] Geçirtmek. [DLT]
- keçüg**, [keç-mek > keç-üg] {eT} *is.* Geçit. [EUTS] [Gabain]
- keçünmek**, [keç-mek > keç-ün-mek] {eT} *dönş. f.* [-ür] Geçer görünmek. [DLT]
- keçürgen¹**, [keç-mek > keç-ür-gen] {eT} *sf.* Affedicici; çok bağışlayan. [DLT]
- keçürgen²**, [keç-mek > keç-ür-gen] {eT} *sf.* Her zaman başaran. [DLT]
- keçürmek¹**, [kēç-mek > kēç-ür-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] Geciktirmek.
- keçürmek²**, [keç-mek > keç-ür-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] 1. Evirip çevirmek. 2. Başarmak.
- keçürmek³**, [keç-mek > keç-ür-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] 1. Geçirmek. [EUTS] [ETY] [Yükneki] [KB] 3. Bağışlamak. [DLT] [KB] [Yükneki]
- keçürsemek**, [keç-mek > keç-ür-se-mek] {eT} *gçsz. f.* [-r] Geçirmek istemek. [DLT]
- keçürtmek**, [keç-mek > keç-ür-t-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] Geçirtmek. [DLT]

- keçüt**, [keç-mek > keç-üt] {eT} is. Geçit.
- ked¹**, [Soğd. k'dy => ked / ket] {eT} zf. 1. Abartma, pekiştirme bildirir; pek; gayet; çok; iyi; iyice. [DLT] [DLT] [KB] [Yüknek] [Gabain] 2. is. Son; nihayet; arka. [EUTS] 3. Şöhret; ün. [EUTS] 4. sf. Çok; fazla. [EUTS] 5. Sağlam; kuvvetli; zorlu. [EUTS] [DLT]
- ked²**, [Far. ked كد] {OsT} is. Ev. ♣ **ked-bānū**, {OsT} Evi yöneten kadın; kâhya kadın.
- ked³, -ddi** [Ar. kedd كد] {OsT} is. Bir işi yapmak için çabalayıp uğraşma; çaba; ceht. ♣ **kedd-i yemîn**, {OsT} 1. Sağ elin emeği. 2. El emeği. 3. El emeği ile sağlanan kazanç.
- kedak, -ğî** [? kedak] {ağız} is. Fes. [DS]
- kedavet**, [? kedavet] {ağız} is. Soğuk esen rüzgâr. [DS]
- keddene**, [? keddene] {ağız} is. Dövene ya da arabaya koşulan hayvanların boyunlarına geçirilen keçe ya da deri halka. [DS]
- keddum**, [? keddum] {ağız} is. Tek ağızlı kazma. [DS]
- kede**, [Far. -gede / -kede كد] {OsT} ek. Eklendiği isimlere "yapıldığı yer, olduğu yer" anlamı katan Farsça son ek.
- kede**, [? kede] {ağız} sf. (Çocuk için) karnı şiş, sıska. [DS]
- kedek¹, -ğî** [? kedek] {ağız} is. Manda yavrusu. [DS]
- kedek², -ğî** [? kedek] {ağız} is. İstihare. [DS] ♣ **kedek düşmek**, {ağız} İstihareye yatmak. [DS]
- kedel**, [? kedel] {ağız} is. Nöbet; sıra. [DS]
- kedele**, [Yun. katakliis => gedeleç] {ağız} is. is. → kedeleş; gedeleç. [DS]
- kedeleş, -ci** [Yun. katakliis => kedeleş] is. İçine yağ, süt koymaya yarayan toprak kap; çömlek; kedele.
- kedeli**, [kede-li] {ağız} is. Üzüm çubuğu daldırması. [DS]
- kedeme**, [kedene / kedime] {ağız} is. Elbisede kırma, pili, fisto gibi süsler. [DS]
- kedence**, [kedi > kedence ? كدج] {OsT} is. Kedi.
- kedene¹**, [Ar. keddāne كدانه] {ağız} is. Çift süren beygirlerin boynuna takılan halka; hamut. [DS]
- kedene²**, [kedene] {ağız} is. Dökülen tanelerden kedi kendine biten ekin. [DS]
- keder**, [Ar. keder كدر] {OsT} is. 1. Bulanık olma; bulanıklık. 2. Üzüntü; kaygı; acı; tasa; gam. ♣ **keder-efzā**, {OsT} Keder veren; keder verici. || **keder-engîz**, {OsT} 1. Keder koparan. 2. Keder meydana getiren. || **keder etmek**, Bir şeyi kendisine üzüntü kaynağı yapmak. || **keder-nāk**, {OsT} Keder sahibi; tasalı; üzgün. || **keder vermek**, Birine üzüntü vermek; acı vermek; tasalanmasına sebep olmak.
- kedere**, [? kedere] {ağız} is. Cılız; sıska. [DS]
- kederet**, [Ar. keder => kederet] {ağız} is. Engel. [DS]
- kederçi**, [Yun. katakliis => kedeleş ?] is. Yağ kabı.
- kederi**, [kadar-ı] {ağız} is. Kadar. [DS]
- kederiç, -ci** [Yun. katakliis] {ağız} is. Yağ kabı. [DS]
- kederlemek**, [keder-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Engel olmak; engellemek. [DS]
- kederlendirme**, [keder-le-n-dir-me] is. Üzüntü veya acı duymasına neden olmak eylemi.
- kederlendirmek**, [keder-le-n-dir-mek] gçl. f. [-ir] Üzüntüsüne, kederlenmesine yol açmak; üzüntü verici bir davranışta bulunmak; üzmek.
- kederleniş**, [keder-le-n-iş] is. Kederlenmek eylemi veya biçimi.
- kederlenme**, [keder-le-n-me] is. Üzüntü duymak işi.
- kederlenmek**, [keder-le-n-mek] dönşl. f. [-ir] Kederli olmak; üzüntülü hâle gelmek; üzülmek; kaygılanmak; tasalanmak; acı duymak; mükedder olmak.
- kederli**, [keder-li] sf. 1. Üzüntüsü olan; üzüntülü; acılı; tasalı; acıklı; mükedder. 2. Üzüntü veren; hüznü.
- kedersiz**, [keder-siz] sf. 1. Bir üzüntüsü ve tasası olmayan; üzüntüsüz; tasesiz. 2. Üzüntü vermeyen; acı vermeyen.
- kedevle**, [? kedevle] {ağız} is. Sabanın önündeki eğri ağaç parça. [DS]
- kedgirmek**, [ked-mek > ked-gir-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] 1. Şahlanmak; şaha kalkmak. [EUTS] 2. Sendelemek. [EUTS] [Gabain] 3. Kaçmak. [Gabain]
- kedgü**, [kēd-mek > ked-gü] {eT} is. Giyim; giyecek nesne; elbise. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain]
- kedgülük**, [kēd-gü > ked-gü-lük] {eT} is. Giyecek. [KB]
- kedgürmek**, [kēd-mek > ked-gür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] 1. Giymek. [EUTS] 2. Giydirmek. [Gabain]
- kedhüda**, [Far. ked-ḥüdā كدخدا] (kedhüda:) {OsT} is. → kethüda.
- kedi**, [Far. ked (ev) > kedî (evcil) > Yun. gáta / gátos] is. zool. Kedigillerden, köpek dişleri iyi gelişmiş, kısa ve yuvarlak burunlu, güçlü çeneli, gizlenebilir tımsıklı, kasları çok kuvvetli ve çevik, evcil ve yabani pek çok türü bulunan etçil, küçük bir memeli hayvan, (*Felis domesticus*). {eAT} (aym) [DK] ♣ **kedi balı**, Erik, kiraz, kayısı, badem gibi ağaçların gövdesinden sızan bir tür zamk. || **kedi balığı**, zool. 1. Köpek balıklarından, bir metre kadar boylu, kıyılarda son derece hareketli, kendinden küçük balıkların peşinde durmadan yüzen, dişleri ve solungaç yarıkları küçük iki tür balığa verilen ad, (*Scyliorhinus canicua*, *S. stellaris*). 2. Akvaryumlarda beslenen 6-7 cm. kadar boylu, kuyruğunda siyah lekeler, vücudunda sarı benekler bulunan, anüs ve karın yüzgeçleri saydam bir tatlı su balığı, (*Corydoras paleatus*). || **kedi balığıgiller**,

seslerini karşılayan harf. ☞ **kaf ü nun**, {OsT} Arapça “kün” (Ol!) emrini oluşturan *kef* ve *nun* harflerinin adı olup Allah'ın “Kün!” emri ile kâinatın oluşmaya başlamasını çağrıştıran bir ifade olarak dinî metinlerde ve tasavvufî eserlerde kullanılan deyim.

kef³, -ffi [Ar. keff کف] {OsT} is. 1. El. 2. Ayak tabanı.

3. Avuç, avuç dolusu. 4. Haklarından kendi isteğiyle vazgeçme; feragat etme; çekilme. 5. ed. Aruz kalıplarında yedinci ünsüzün bazen düşmesi. ☞ **kef çalmak**, {OsT} El çırpma. || **keff-çe**, {OsT} → keffçe. || **keff-çe-gîr**, {OsT} → keffçe-gîr. || **keff-i beyzâ**, {OsT} 1. Hz. Musa'nın mucize eseri olarak bembeyaz olan eli. 2. mecaz. Herhangi bir sanatta usta olma; ustalık. || **keff-i dest**, {OsT} El ayası. || **keff-i kifayet**, {OsT} Eli işe yatkın olma. || **keff-i Mūsâ**, {OsT} Hz. Musa'nın eli. || **keff-i nefis etmek**, {OsT} Duygularını kontrol altında tutmak; isteklerini bastırmak. || **keff-i pā**, {OsT} Ayak tabanı. || **keff-i yed**, {OsT} El çekme; vazgeçme; karışmama. || **kef karsmak**, {OsT} → keff çalmak. || **keffü'l-esed**, {OsT} bot. Aslanpençesi.

kef⁴, [Far. kef کف] {OsT} is. 1. Köpük. 2. Tortu. 3.

Sünger taşı. 4. Boşluk. 5. Atın ağızındaki, çok koşmaktan oluşan köpük. ☞ **kef-efşân**, {OsT} Köpük saçan. || **kef-gîr**, {OsT} Köpük tutan. || **kef-i deryâ**, {OsT} Deniz köpüğü. || **kef-nisâr**, {OsT} Köpük saçan.

kef⁵, [Ar. keff کف] {ağız} is. Orakçıların kullandığı, parmak uçları ahşaptan meşin eldiven. [DS]

kef⁶, [? keff] {ağız} is. Tereyağı. [DS]

kef⁷, [Ar. keyf] {ağız} is. 1. Keyif. 2. Durum; nasıllık; vaziyet. [EG]

kefa, [Far. kefa کفا] (kefa:) {OsT} is. Sıkıntı; meşakkat.

kefaet, [Ar. küfv > kefa'et کفايت] (kefa:et) {OsT} is. Bir şeyin eşi ve dengi olma.

kefaf, [Ar. kefa' kefa'at کفايت] (kefa:f) {OsT} is. Ancak yaşmaya yetecek miktardaki yiyecek, içecek. ☞ **kefaf etmek**, {OsT} Ancak yaşayabilecek kadar yiyip içmek. || **kefa'at nefis**, {OsT} Bir kimsenin hayatını devam ettirebilmesi için gereken yiyecek; nafaka. || **kefa'at nefis etmek**, {OsT} Ancak yaşayabilecek kadar yemek yemek.

kefal, -li [Yun. kephalē (baş) > képhalos] is. zool. 1. Büyük başlı, gümüş renginde, orta büyüklükte, pulu, beyaz etli, lezzetli bir kemikli balık, (*Mugil chelo*). 2. argo. Sınıf geçecek kadar alınan not; orta. 3. argo. Sigara izmariti. ☞ **kefal tutmak**, Sınıf geçecek kadar not almak; sınıf geçmek için gereken en az notu alarak başarılı olmak.

kefalet, [Ar. kefalet کفالت] (kefa:let) {OsT} is. 1. Bir borcu asıl borçlunun ödememesi halinde, borçlu

dışında birinin borcu üstlenmesi hususunda alacaklıya verilen güvence; kefillik. 2. Birinin verdiği sözü tutmaması durumunda bütün sorumluluğu üstlenme. ☞ **kefalet-bi'l-mâl**, {OsT} isl. huk. Bir mal için kefil olma. || **kefalet-bi'n-nefs**, {OsT} isl. huk. Bir kimsenin kendisine kefil olma. || **kefalet-bi't-teslîm**, {OsT} huk. Bir malın teslimi için kefil olma. || **kefalet-i muaccele**, {OsT} huk. Acele şartı ile kefil olma. || **kefalet-i muallaka**, {OsT} isl. huk. Bir şarta bağlı olmakla birlikte boşlukta olan kefillik. || **kefalet-i mukayyede**, {OsT} huk. Herhangi bir kayıtla sınırlanmış olan kefalet. || **kefalet-i mutlaka**, {OsT} huk. Herhangi bir kayıt ile sınırlanmamış kefillik. || **kefalet-i muvakkate**, {OsT} isl. huk. Belirli bir zaman için kefil olma. || **kefalet-i muzâfa**, {OsT} huk. Gelecek zamanda bir güne bağlanan kefillik. || **kefalet-i müneccize**, {OsT} huk. Hem şartsız hem de gelecek zamana izafe edilmiş kefillik. || **kefalet-i müeccele**, {OsT} huk. İleri tarihe bırakılmış kefillik. || **kefalet-i müteselsile**, huk. İki ve daha çok kimsenin birbirine karşılıklı kefil olmaları. || **kefalet-i nakdiye**, huk. Bir depozito yatırmak suretiyle olan kefillik. || **kefaletle salıverilme**, huk. Tutuklanan kişinin yasada belirtilen malî teminatı ödemesi durumunda tutukluluğunun kaldırılması işlemi.

kefaleten, [Ar. kefaleten كفاlette] (kefa:'leten) {OsT} zf. Kefalet yoluyla; kefaletle.

kefaletname, [Ar. kefalet + Far. -nâme كفاletteنامه] (kefa:letna:me) {OsT} is. Bir kimsenin kefil olduğunu gösteren belge; kefillik belgesi.

kefalgiller, [kefal-gil-ler] is. zool. Kefallerle onlara yakın olan mekik gibi vücutlu, başının üstü basık, sindirim borusunda bir yutak süzgeci, kaslı bir midesi ve çok uzun bağırsağı bulunan kemikli balık familyası, (*Mugilidae*).

kefaller, [kefal-ler] is. zool. Kefalgiller, gümüş balığıgiller ve iskarmozgilleri kapsayan dikensi yüzgeçli kemikli balıklar takımı, (*Mugiliformes / Percosoces*).

kefalet¹, [Ar. küfr > keffa'et كفارت] (kefa:ret) {OsT} is. İşlenen bir günahı Allah'ın affetmesi dileğiyle verilen sadaka veya tutulan oruç; küfrün cezası. ☞ **kefaletini ödemek**, Yaptığı bir kusurun cezasını çekmek. || **keffa'et-i yemîn**, {OsT} Bozulan bir yemin için verilen sadaka, tutulan oruç veya bir köle azat etme. || **keffa'et-i zünüb**, {OsT} Günahların kefaleti.

kefalet², [? kefalet] {ağız} is. Güç kuvvet. [DS]

kefc, [Far. kefc كفف] {OsT} is. Ağızdan gelen köpük.

kefcî, [keyif-çi] {ağız} sf. Tiryaki; keyifçi. [EG] ☞ (bir şeyin) **kefcîsi olmak**, {ağız} O şeye fena tutulmak; alışmak; tiryakisi olmak. [EG]

kefcikli, [kef-cik-li] {ağız} sf. Yayvan; yayılmış. [DS]

- kefcil**, [Yun. kef (*keyif*) => kef-cil] {ağız} *sf.* Eğlenmeyi seven; yaşamayı bilen; rind. [DS]
- kefçe**, [Far. kef-çe کفچه] {OsT} *is.* 1. Küçük el. 2. Kepçe.
- kefçegir**, [Far. kefçe-gİR کفچهگیر] (*kefçegi:r*) {OsT} *is.* Devlete ait silah dökümhanelerinde ergimiş demiri karıştıran veya başka bir yere taşıyan işçi.
- kefe¹**, [? kefe] *is.* 1. Atı tımar etmekte kullanılan, kıldan yapılmış ince kese; ince gebre. 2. {ağız} İpekli kumaş. [DS] 3. {ağız} Kirpi dikenini. [DS] 4. {ağız} Leblebicilerin leblebi parlatmakta kullandıkları keçe. [DS] 5. {ağız} Semercilerin kullandığı bir araç. [DS]
- kefe²**, [Ar. keffe کفه] {OsT} *is.* 1. El ayası. 2. Terazinin biri tartılacak madde konulan, diğeri de karşı ağırlığın konulduğu gözlerden her biri.
- kefe³**, [? kefe] {ağız} *is.* Hindi. [DS] ☞ **kefe lalesi**, {ağız} *Utanmaz; arsız.* [DS]
- kefef**, [Ar. keffe > kefef کفف] {OsT} *is.* Terazi gözleri; kefeler.
- kefek, -ği** [Yun. koupháki] {ağız} *is.* 1. → kefeki. [DS] 2. Gevrek ve yavan bir elma. 3. *sf.* Gevrek. [DS]
- kefeke**, [Yun. koupháki] {ağız} *is.* 1. → kefeki. 2. Dişlerin dibinde biriken kireç tabakası; tartar. [DS]
- kefeki**, [Yun. koupháki] {ağız} *is.* Açık renkli, gözenekli, ateşe dayanıklı, kolay işlenebilir, yapılarda kullanılan bir tür taş; kefeki. ☞ **kefeki giderici**, *Bir sıcak su kazanının çeperinde biriken taşları eriterek çamur hâline getiren kimyasal madde.* || **kefekiye dönmek**, *Delik deşik olmak.*
- kefel**, [Ar. kefel کفل] {OsT} *is.* 1. Art. 2. Dip; kıç.
- kefeleme**, [kefe-le-me] *is.* Atı kefe ile tımar etme.
- kefelemek**, [kefe-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Atın tüylerini kefe ile temizleyip parlatmak. 2. Uğraşmak; mücadele etmek. 3. Güreşmek; oynaşmak. 4. Hâl hatır sormak. 5. Özel görüşmek.
- kefeleşmek**, [kefe > kefe-le-ş-mek] {ağız} *işteş. f. [-ir]* 1. Oynaşmak. 2. Güreşmek. 3. Özel olarak görüşmek. 4. Ayaküstü konuşmak. [DS]
- kefeli**, [kefe-li] *sf.* (At için) tüyleri kefe ile parlatılmış; tımar edilmiş.
- kefen¹**, [Ar. kefen کفن] {OsT} *is.* 1. Gömülmeden önce ölünün sarıldığı beyaz bez. 2. Kefene sarma; kefenleme. ☞ **kefen-bâf**, {OsT} *Kefen dokuyucu.* || **kefen-be-đuş**, {OsT} 1. *Kefeni omzunda.* 2. *Ölümü göze almış; ölmekten korkmayan.* || **kefen-düzd**, {OsT} *Mezar soyguncusu.* || **kefeni boynunda olmak**, *Ölümü her an göze almış olmak.* || **kefeni yırtmak**, 1. *Ağır bir hastalıktan kurtulmak.* 2. *Tehlikeli bir durumu atlatarak iyileşmeye yüz tutmak.* || **kefen-püş**, {OsT} *Kefene sarılmış; kefenlenmiş.*
- kefen²**, [keven / geven] {ağız} *is.* Dikenleri yakıldık-
- tan sonra dövülerek hayvanlara yedirilen bir ot; keven. [DS]
- kefenci**, [kefen-ci] *is.* 1. Cenaze için gerekli malzemeyi satan kimse. 2. *mecaz.* Mezar soyguncusu; mezar hırsızı. 3. *argo.* İstedğini zorla elde eden; zorba; zalim.
- kefene¹**, [kefe > kefe-n-e ?] {ağız} *is.* 1. Semercilerin kullandığı bir araç. 2. *sf.* Kirli; pis. [DS]
- kefene²**, [Ar. keff => kefen-e ?] {ağız} *is.* Asma yaprağı. [DS]
- kefeng**, [kefeñ] (*kefeñ*) {eT} *is.* Zahire armağanı. [DLT]
- kefenk, -gi** [Yun. koupháki] {ağız} *is.* 1. Kolay kırılabilir yumuşak taş. 2. Yumuşak maden. [DS] ☞ **kefenk suyu**, {ağız} *İçilmeye elverişli olmayan acı su.* [DS] || **kefenk taşı**, {ağız} *Kolay işlenebilir yumuşak taş.* [DS]
- kefenleme**, [kefen-le-me] *is.* Kefene sarmak eylemi veya işlemi.
- kefenlemek**, [kefen-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Ölüyü gömülebilecek hâle getirmek; kefene sarmak; tekfin etmek. 2. (Tavuk, hindi vb. için) yufkaya sarıp pişirmek.
- kefenleyiş**, [kefen-le-y-iş] *is.* Kefenlemek eylemi veya biçimi.
- kefenli¹**, [kefen-li] *sf.* 1. (Ölü için) kefenlenmiş olan. 2. Kefeni bulunan; kefen sahibi olan. 3. (Tavuk eti için) yufkaya sarılmış olarak pişirilen.
- kefenli²**, [kefen-li] {ağız} *sf.* (At için) ön ayaklarından birisi sekili olan at. [DS]
- kefenlik, -ği** [kefen-lik] *sf.* (Kumaş için) kefen olarak kullanmaya elverişli.
- kefensiz**, [kefen-siz] *sf.* 1. Kefeni bulunmayan; kefene sarılmamış. 2. *zf.* Kefene sarılmadan.
- kefer¹**, [kefer] {ağız} *is.* Hendek. [DS]
- kefer²**, [? kefer] {ağız} *is.* Tabaklanmış beygir derisi. [DS]
- kefera**, [? kefer + ağa] (*kefera:*) {ağız} *is.* Yaşlı adam. [DS]
- kefer¹**, [Ar. kâfir > keferه] {OsT} *is.* Allah'ın varlığını ve birliğini kabul etmeyenler; kâfirler. ☞ **kefer-e fecere**, {OsT} *Günahkâr kâfirler.*
- kefer²**, [Ar. kefer?] {ağız} *is.* 1. Yaramaz çocuk. 2. Terbiyesiz, kötü adam. 3. Oynak; güven vermeyen. 4. Sırnaşık, arsız köpek. [DS]
- keferetsiz**, [Ar. kefâret => keferet-siz] {ağız} *sf.* 1. Önemsiz. 2. Güçsüz; kuvvetsiz [DS]
- kefes**, [? kefes] {ağız} *is.* Elbisenin göğüs ve kol kısmı. [DS]
- kefetire**, [? kefetire] {ağız} *is.* Sebze yıkamakta kullanılan delikli kap; kevgir. [DS]
- keff**, [Ar. keff کف] {OsT} *is.* → kef³.
- keffaret**, [Ar. küfr > keffâret كفارت] (*keffa:ret*) {OsT} *is.* → kefarete.

- keffe**, [Ar, keffe كفه] {OsT} is. Terazi gözü; kefe. ☞ **keffetü'd-deff**, {OsT} *Daire kasnağı*.|| **keffetü's-säid**, {OsT} *Avcıların değirmi ağı*.
- keffeteyn**, [Ar. keffeteyn كفتين] {OsT} is. Terazinin her iki gözü.
- keffiye**, [Ar. keffiye / kefiye كفيه] {OsT} is. → kefiye.
- kefği**, [kef-gi / kef-ki] {ağız} is. Su kabağından yapılan saplı derin kepçe; su maşrapası. [DS]
- kefgek**, [kef-gek] {eT} is. Peltek; kekeme kimse. [DLT]
- kefi**, [Far. kef => kef-i] {ağız} is. Köpük. [DS]
- kefil¹**, [kef (yans.) > kef-il] is. Sık sık solumayı, rüzgârın esmesini anlatan yansımali gövde. ☞ **kefil kefil**, {ağız} 1. *Çabuk çabuk; tez tez*. 2. *Taze taze*. [DS]|| **kefil kefil solumak**, {ağız} *Derin derin, sık sık solumak*. [DS]
- kefil²**, [Ar. kefâlet > kefil كفيل] {OsT} is. 1. Borç kendisine ait olmadığı hâlde, borçlu borcunu ödemediği takdirde, bu borcu ödemeyi daha borç işleminin başlangıcında kabul eden kimse. 2. Birinin verdiği sözü yerine getirmedeği takdirde sorumluluğu üstlenen bir başka kimse. 3. {ağız} Ağaca bağlanan destek. [DS] ☞ **kefil-bi'l-mâl**, {OsT} *Alınan bir mala karşılık ödenmesi gereken borcun borçlusuna kefil olan*.|| **kefil-bi'n-nefs**, {OsT} *Bir kişinin şahsına kefil olan kimse; onu istenildiği zaman teslim etmek üzere kefil olan kimse*.|| **kefil-bi't-teslîm**, {OsT} *Bir malın istenildiği zaman teslimi sorumluluğunu alan kimse*.|| **kefile kefil**, *Kefilin kabul ettiği sorumluluğu üzerine alan kimse; ikinci derece kefil*.|| **kefile kefil olmak**, *Kefilin kabul ettiği sorumluluğu aynıyla üzerine almak*.|| **kefil göstermek**, *Bir borç veya iş için gerekli olan kefil bulmak*.|| **kefil-i muteber**, {OsT} *İstenilen nitelikteki kefil; sağlam kefil*.|| **kefil olmak**, 1. *Borç kendisine ait olmadığı hâlde, borçlu borcunu ödemediği takdirde, bu borcu ödemeyi daha borç işleminin başlangıcında kabul etmek*. 2. *Birinin verdiği sözü yerine getirmedeği takdirde sorumluluğu üstlenmek*.
- kefileşmek**, [kefi-le-ş-mek] {ağız} *işteş*. f. [-ir] *Konuşmak*. [DS]
- kefileme**, [kefil-le-me] is. İmparatorluk döneminde Müslüman olmayan uyruklardan alınan cizyenin ödenmesine kefil olan köy veya mahalle yöneticilerinden alınan bir tür teminat akçesi.
- kefillik**, -ği [kefil-lik] is. Kefil olma durumu; kefalet.
- kefir**, [Kafk. dl. kefir] is. 1. Sütten yapılan ekşi ve alkollü bir Türk içkisi. 2. Bu içkinin damıtılmasıyla elde edilen alkol. ☞ **kefir mayası**, *Kefir üretmekte kullanılan süt mayası (Beta bactericum cancasicum) ve maya mantarı (Saccharomyces kephyr)'ın dan meydana gelen sarı renkli bir topakçık; peygamber darısı*.
- kefiye**, [Ar. keffiye / kefiye كفيه] {OsT} is. 1. Arap erkeklerinin kullandığı, kenarları püsküllü, omuzları örtecek kadar geniş baş örtüsü. 2. {ağız} Yünden dokunmuş geniş ve kalın atkı. [EG]
- kefke**, [kef-ke] {ağız} is. Atkı. [DS]
- kefkir**, [Far. kef => kef-kir] {ağız} is. Su etkisi ile delinerek göz göz olan taş. [DS]
- kefkire**, [kef-kir-e] {ağız} is. Küçük deliklerle beliren bir çeşit yara. [DS]
- kefleme¹**, [kef-le-me] is. 1. Etin kemiğini ayırma. 2. Birinin başkasına kötü niyet beslediğini haber verme.
- kefleme²**, [kef-le-me] {ağız} is. Kazan. [DS] ☞ **kefleme yapmak**, {ağız} *Pekmez yapılırken kaynatılan üzüm suyunun içine pekmez toprağı koyarak şıranın tortusunun dibe çökmesini sağlamak*. [DS]
- kefleme³**, [kef-le-me] {ağız} is. Halk hekimliğinde, karın ağrısına karşı kullanılan bal, karabiber ve zencefil karışımı bir macun. [DS]
- kefleme⁴**, [Ar. kef (el) => kef-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. *Toz halindeki ilacı, avuçla ağza atarak su ile içmek*. 2. *Toz halindeki yiyecekleri avuçla ağzına atmak*. [DS]
- kefleme⁵**, [kef-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Etin kemiğini ayırmak. [DS]
- kefleme⁶**, [kef-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. *Kazanda kaynayan sıvıyı taşmaması için karıştırmak*. 2. *Kaynamakta olan şıranın köpüğünü kevgirle almak*. [DS]
- kefleme⁷**, [kef (yans.) > kef-le-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Uzun zaman aç veya susuz beklemek. [DS]
- kefleme⁸**, [kef (yans.) > kef-le-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Birisini dövmek için yemin etmek. [DS]
- keflenmek¹**, [kef-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Kir-lenmek. [DS]
- keflenmek²**, [keyif-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Keyiflenmek; sevinmek; neşelenmek. [EG]
- kefli**, [kef-li] {ağız} *sf.* (Kişi için) kirli, pis, bakımsız; pasaklı. [DS] ☞ **kefli kecere**, {ağız} *(Kişi için) kirli, pis; pasaklı*. [DS]
- kefne**, [Ar. keff (el) => kef-ne ?] {ağız} is. Çuvaldız veya biz gibi araçları kullanan kimselerin avuçlarını korumak için ellerine geçirdikleri üzeri demirli kayış. [DS]
- kefniyh**, [keyif-lik] {ağız} is. Şekil; biçim. [EG]
- kefnik**, -ği [keyif-lik] {ağız} is. Biçim.
- kefr**, [Ar. kefr كفر] is. 1. Köy. 2. Örtme.
- kefrem**, [? kefrem] {ağız} is. Yorganın iç astarı; mitil. [DS]
- kefremek**, [kev-mek > *kever > kev(e)r-ē-mek] {eT} *gçl. f. [-r]* Gevremek. [DLT]
- kefri**, [Ar. kefr => kefrî] {ağız} is. Başörtüsü. [DS]

kefsizlemek, [keyif-siz-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Hastalanmak. [EG]

kefş, [Far. kefş کفش] {OsT} is. Ayakkabı; pabuç. ☞ **kefş-dâr**, {OsT} Cami, tekke gibi yerlerde ayakkabıları koruyan kimse. || **kefş-düz**, {OsT} Ayakkabı yapıcısı; ayakkabıcı; ayakkabı tamircisi; köşker. || **kefş-gen**, {OsT} Ayakkabı çıkarılan yer; ayakkabılık. || **keşf-ger-dân**, {OsT} Ayakkabıları çevirip düzene koyan hizmetçi.

keşeng, [? keşeng] {ağız} is. Harman sonu gelen kişiye verilen zahire armağanı. [DS]

keşürük, -**gü** [keşür-ük] {ağız} is. Üzüm posası. [DS]

keftar, [Far. keftâr کفتار] (kefta:r) {OsT} is. zool. Sırtlan.

kefter, [Far. kefter کفتر] {OsT} is. zool. Güvercin.

kefuk, -**gü** [? kefuk] {ağız} is. Kenevirin liflerinden ayrılmış kuru sapı. [DS]

kefük, -**gü** [Yun. kouphâki => kefük کفوک] {OsT} sf. İçindeki boşluklar yüzünden hafif olan.

keg, [keg] {eT} is. Nefret; kin; düşmanlık; öç; hınç. [EUTS][KB]

kegank, -**gü** [Erme. kehan] {ağız} is. Tarlayı yabancı otlardan temizleme; çapalama; kahan. [DS]

kegd, [Soğd. kagdi > Far. kâğad => kegd / kegede / keged] {eT} is. Kâğıt. [EUTS]

kegde, [Soğd. kagdi > Far. kâğad => kegd / kegede / keged] {eT} is. Kâğıt yaprağı. [EUTS] [Gabain]

keged, [Soğd. kagdi > Far. kâğad => kegd / kegede / keged] {eT} is. Kâğıt. [EUTS]

kegen, [kégen] {eT} is. Hastalık.

kegiç, -**ci** [keg-iç] {ağız} is. Çekiç. [DS]

keginç, [keg-inç] {eT} is. Karşılık; cevap. [EUTS]

kegirmek, [keg (yans.) > keg-ir-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] Geçirmek. [DLT]

keğişmek, [keg-mek > keg-iş-mek] {eAT} işteş. f. [-ür] Birbirine sert sözler söylemek; karşılıklı sövmek; sövüşmek. [DK]

kegür, [keg-ür] {ağız} is. Kevgir; süzgeç. [DS]

keğam, [? keğam] {ağız} zf. Galiba. [DS]

keğiş, [keşiş] {ağız} is. Papaz. [DS]

keğük, -**gü** [keg-ük] {ağız} is. Meyve toplamaya yarayan ucu eğri değnek. [DS]

keh¹, [keh (yans.)] is. Sık sık solumayı anlatan kök. [Zülfikar] keh-il kehil, keh-le-mek ☞ **keh keh**, {ağız} Soluk soluğa. [DS] || **keh keh geçmek**, {ağız} 1. Çok acıkmak. 2. Kuvvetten düşmek. [DS]

keh², [kēh (yans.)] (ke:h) {eT} is. Köpek çağırma ünlemi. [DLT]

keh³, [keh] {ağız} is. 1. Köşe; kenar; uç; kıyı. 2. Küçük tepeler; çıkıntılar. 3. Dağların en yüksek noktası; doruk; zirve. 4. Dağ sırtları. 5. Sarp dağların eteğinden geçen keçi yolu. [DS] 6. Ufuk.

keh⁴, [Far. keh / kâh كه] {OsT} is. Saman.

keh⁵, [keh] {ağız} is. Kulp; sap. [DS]

keha, [Far. kehā كهā] (keha:) {OsT} sf. Çok utanan; utangaç.

kehan, [Erme. kehan] {ağız} is. 1. → kahan. 2. Mısır tarlasına yapılan birinci çapa. [DS] ☞ **kehan etmek**, {ağız} → kahan etmek. [DS]

kehail, [Ar. kehîl > kehâil كحائل] (keha:il) {OsT} sf. Sürme çekilmiş gözler.

kehanet, [Ar. kehânet كهانت] (keha:net) {OsT} is. İlahî bir irade olan vahiy ve amacı belirli, sınırlı falcılık ile bilimsel ve istatistik öngöründen ayrı olarak, bir olayın meydana geleceğini doğrudan doğruya veya çeşitli araçlar yardımıyla, önceden bilme ve haber verme işi; kâhinlik. ☞ **kehânet-fürüş**, {OsT} Bilinmezlikten bilmişlik satan; kâhinlik eden. || **kehânet-fürüşî**, {OsT} Bilinmezlikten bilmişlik satma; kâhinlik etme.

kehat, [Far. kâğâz] {ağız} is. Kâğıt. ☞ **kehat gibi**, {ağız} Kâğıt gibi ak. [DS]

keheç, -**ci** [kek / keh (yans.) > kek-eç] {ağız} is. Kekeme; peltek. [DS]

kehel, [Ar. kâhil > kehel كهل] sf. 1. İş yapmaktan, çalışmaktan hoşlanmayan; tembel; işten kaçan. {ağız} (aynı) [DS] 2. (Işık, ateş ve şeker tadı için) hafif; kuvvetsiz.

kehelemek, [keh (yans.) > kehe-le-mek] dönşl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Soluk alamayacak kadar yorulmak; yürümeye takati kalmamak. 2. {ağız} Sık sık solumak. [DS]

kehene, [Ar. kâhin > kehene كهنه] is. Falcılar; bakıçılar; bilinmezlikten haber verenler.

keher¹, [Moğ. keher] {eAT} sf. 1. Kahverengi. [DK] 2. {ağız} (At donu) doru. [DS] 3. {ağız} Koyu kırmızı. [DS]

keher², [keher] {ağız} is. 1. İki yaşında, yavrulanmış keçi. 2. Vadilerdeki küçük tepeler. [DS]

keherlenmek, [Ar. kâhil > kehel كهل => keher-le-nmek] {ağız} dönşl. f. [-ir] İş yapmaya üşenmek. [DS]

kehet, [? kehet] {ağız} is. Bitmiş; tükenmiş. [DS]

kehf, [Ar. kehf كهف] {OsT} is. 1. Mağara; in. 2. mecaz. Sığınak; korumasına başvurulacak kimse veya makam. 3. anat. Organlardaki herhangi bir oyuk yer. ☞ **kehf-i rie**, {OsT} Verem mikrobinin akciğerde açtığı oyuk. || **Kehf Suresi**, {OsT} Kur'an-ı Kerim'in yüz on ayetlik 28. suresi.

kehge, [? kehge] {ağız} is. Simit. [EG]

kehhâl, [Ar. kuḥl > keḥḥâl كحال] (kehha:l) {OsT} is. 1. Gözüne sürme çeken kimse. 2. Sürme yapan ve satan kimse; sürmeci. 3. Göz doktoru. ☞ **kehhâl**

- başı**, {OsT} İmparatorluk döneminde saraydaki göz hekimlerine verilen ad. || **kehhâl-i şeriat**, {OsT} Hz. Muhammed.
- kehhallik**, [hehhal-lik] *is.* Göz hekimliği.
- kehil**¹, [keh (yans.) > keh-il] *is.* Soluma bildiren yansımali gövde. ☞ **kehil kehil**, {ağız} *Soluk soluğa.* [DS] || **kehil kehil solumak**, {ağız} → kehilde-mek. [DS]
- kehil**², [Ar. kehil {كحيل} (kehi:l) {OsT} *sf.* Sürme çekilmiş göz.
- kehil**³, [Ar. kâhil > kehel > kehil {كهل} {OsT} *sf.* → kehel; {ağız} (aynı). [DS]
- kehila**, [Ar. kehil > kehilâ {كحילה} (kehi:lâ:, h kalın söylenir) {OsT} *is.* Gözleri doğuştan sürmeli kadın.
- kehildemek**, [keh-il-de-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Aşırı yorgunluk yüzünden güç soluk almak. [DS]
- kehilemek**, [keh-i-le-mek] {ağız} *is. gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* → kehildemek. [DS]
- kehillik**, -ği [Ar. kâhil > kehel {كهل} => kehil-lik] {ağız} *is.* Tembellik. [DS]
- Kehkeşan**, [Far. keh (saman) + keşân (çekenler) {كهكشان} (kehkeşa:n) {OsT} *is. gök b.* Açık havalarda geceleyin gökyüzünde görülen kuzeyden güneye doğru uzanan yıldız kümesi; Samanyolu. ☞ **Kehkeşân-sâkin**, {OsT} Samanyolu'nda oturan.
- kehl**¹, [Ar. kehl {كهل} {OsT} *sf.* (İnsan için) olgunluk çağında bulunan; otuz kırk yaşlarında olan.
- kehl**², [Ar. kehl {كحل} {OsT} *is.* Göze sürme çekme.
- kehla**, [Ar. kehlâ {كحلا} (kehlâ: h kalın söylenir) {OsT} *is.* Sürmeli gözler.
- kehle**, [Far. kehle {كهله} {OsT} *is.* Bit; {ağız} (aynı). [DS] ☞ **kehlesi kanlanmak**, {ağız} *Canlanmak.* [DS]
- kehleci**, [kehle-ci] *is.* İmparatorluk döneminde, darphanede çekilen telleri kesmekle görevli işçilere verilen ad.
- kehlelenmek**, [kehle-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Bitlenmek.
- kehleli**, [kehle-li] *sf.* Üzerinde bit bulunan; bitli.
- kehlemek**, [keh (yans.) > keh-le-mek] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Nefes almak; solumak. **2.** Yorgunluktan, susuzluktan güçlkle solumak. [DS]
- kehlen**, [Ar. küheylân] {ağız} *is.* Küheylan. [DS]
- kehleşmek**, [keh (kıyı, sırt) > keh-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* Bıçak sırtı gibi incelmek.
- kehlez**, [keh (yans.) > keh-le-z {كهلز} {OsT} *sf.* Hasta; cılız; iyi görünmeyen.
- kehlük**¹, -ği [keklik] {ağız} *is.* Keklik. [DS]
- kehlük**², -ği [keh (yans.) > keh-lik] {ağız} *is.* Sersemlik; uyuşukluk. [DS]
- kehme**, [? kehme] {ağız} *is.* İpekliden yapılmış kısa kadın elbisesi. [DS]
- kehne**, [? kehne] *is.* → kehni.
- kehнемek**, [kehne-mek] {ağız} *is.* Sıcaktan terlemek; sıkılmak. [DS]
- kehni**, [? kehni] *is.* Küçük çapa.
- kehribar**, [Far. keh (saman) + rübâ (kapan) {كهريا} {OsT} *is.* **1.** Açık sarıdan kıızıla kadar renkleri bulunan, yarı saydam, kolay kırılabilir ve işlemeye elverişli olduğu için çeşitli süs eşyası yapımında kullanılan, kolayca durgun elektriklenebilen reçine fosili; samankapan. **2. sf.** (Süs eşyaları için) kehribardan yapılmış olan. ☞ **kehribar balı**, *Sarı renkli ve saydam iyi cins bal.* || **kehribar gibi**, *Koyu sarı; sapsarı.* || **kehribar sarısı**, *Parlak ve açık sarı.* || **kehribar yağı**, *Vernik yapmakta kullanılan bir tür reçine.*
- kehribarıcı**, [kehribar-cı] *is.* Kehribardan süs eşyası yapan veya satan kimse.
- kehrik**, -ği [? kehrik] {ağız} *is.* Oğlak. [DS]
- kehrine**, [? kehrine] {ağız} *is.* Tuğla ve kiremit fırını. [DS]
- kehriz**, [Far. kâhriz] {ağız} *is.* **1.** Evlerde yıkanma yeri. **2.** Kanalizasyon; lağım. **3.** Çeşmeye veya çeşmelere suyun verilmeden önce depolandığı yer. [EG]
- kehrüba**, [Far. kehrübâ {كهريا} (kehrüba:) {OsT} *is.* Kehribar.
- kehrübaî**, [Far. kehrübâî {كهريائي} {OsT} *sf.* **1.** Kehribar ile ilgili. **2. is.** Elektrik.
- kehvare**, [Far. kehvâre {كهواره} (kehva:re) {OsT} *is.* Beşik. ☞ **kehvâre-nişîn**, {OsT} *Beşikteki çocuk.*
- keimek**, [kêd-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* Giymek. [EUTS]
- kej**¹, [Far. kej {كز} {OsT} *sf.* Eğri; çarpık. ☞ **kej-çemiş**, {OsT} *Çarpık bakan; şaşıl.* || **kej-tab**, {OsT} *Yaradılışı iyi olmayan; kötü huylu.*
- kej**², [? kej] {ağız} *is.* Tiftik. [DS]
- kejdüm**, [Far. kej-düm (kuyruk) {كزدم} {OsT} *zf.* **1.** Eğri kuyruklu. **2. is. zool.** Akrep. ☞ **kej-düm-i bahrî**, {OsT} *zool. Deniz akrebi; iskopit.* || **kej-düm-i felek**, {OsT} *gök b. Akrep burcu.*
- kejdüme**, [Far. kejdüme {كزدمه} {OsT} *is.* Tırnak diplerinde çıkan bir çıban; etyaran.
- kejdümü**, [Far. kejdümü {كزدمي} (kejdümü:) {OsT} *sf.* **1.** Akreple ilgili. **2.** Akrep gibi.
- kejgere**, [keçkere] {ağız} *is.* Harç, toprak ve tuğla taşımaya yarayan bir araç. [DS]
- keji**, [? keji] {ağız} *is.* Yün halı ya da kilim dokunurken araya katılan pamuk. [DS]
- kek**, [-kek] {eAT} *yap. e.* Kalıplaşmış olarak tek kelime vardır. *er-kek.*

- kek¹**, [kag / kağ / kah / kak / kek / kığ / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk (yans.)] *is.* Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırmayı, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kek kük, kek-e-leş-mek, kek-lik, ☞ kek kük etmek, {ağız} Lafı ağzında gevelemek.* [DS]
- kek²**, [ke / kek (yans.)] *is.* Düzgün konuşamamayı, kekelemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kek-e-me, kek-eş, kek-eç*
- kek³**, [kek] {eT} *is.* **1.** İntikam hissi; nefret; kin; hınc; düşmanlık. [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] **2.** Sıkıntı; zahmet; mihnet. [EUTS] [DLT] [Gabain] **3.** {ağız} Çelme. [DS] ☞ **kek vermek, {ağız} Çelme takmak. [DS]**
- kek⁴**, [kek] *is.* **1.** Gevrek. **2.** Suların aşındırdığı top-rağın kıyısı. **3.** Hamur teknesinin kenarı.
- kek⁵**, [İng. cake] *is.* Çoğunlukla içine çekirdeksiz kuru üzüm konulan un, yumurta ve yağ ile yapılan tatlı çörek.
- kekâ**, [keh (yans.) + kah (yans.) / keh+keh?] (ke'kâ:) *ünl.* "Oh ne iyi! Ne hoş!"; kekâh.
- kekâh**, [keh (yans.) + kah (yans.) / keh+keh?] (ke'kâ:h / ke'kâ:ğ) *ünl.* "Oh ne iyi! Ne hoş!"; kekâ.
- keke¹**, [kek (yans.) > kek-eç] *sf.* → kekeç; {ağız} (ay-ni). [DS]
- keke²**, [keke] {ağız} *is.* Efe. [DS]
- keke³**, [keke <كك] {OsT} *is.* Ucu eğri ağaç; gelberi.
- kekeç¹**, **-ci** [kek (yans.) > kek-eç ككچ] {eAT} {OsT} {ağız} *sf.* **1.** Kekeme. **2.** Çene. [DS]
- kekeç²**, **-ci** [kek (yans.) > kek-eç] {ağız} *sf.* **1.** Kuru; katı. **2.** (Kişi için) aksi. [DS]
- kekeç³**, **-ci** [kek (yans.) > kek-eç] {ağız} *is.* Mısır koçanı. [DS]
- kekeçlemek**, [kekeç-le-mek] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Gagalamak. [DS]
- kekeği**, [kek (yans.) > kek-e-ği ككگی] {OsT} *sf.* Kekeme.
- kekel¹**, [? kekel] {ağız} *is.* Hindi. [DS]
- kekel²**, [Ar. kehel] {ağız} *is.* Tembel. [DS]
- kekel³**, [Ar. kâhkül] {ağız} *is.* Kâkül. [DS]
- kekeleme**, [kek (yans.) > kek-e-le-me] *is.* Damak sesleriyle başlayan kelimeleri söyleyememe hâli.
- kekelemek¹**, [kek (yans.) > kek-e-le-mek] *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] **1.** Damak sesleriyle başlayan kelimeleri söylemekte zorlanma ve bu sesi tekrar ederek konuşmak. **2.** mecaz. Söyleyeceği şeyi kestirememekten veya şaşkınlık yüzünden kelimeleri veya cümleleri birbirine karıştırmak; düşünme hızına uygun konuşamamaktan dolayı birbiri ardına gelen fikirlere ait cümlelerin ilk veya son kısımlarını söylemek.
- kekelemek²**, [kek (yans.) > kek-ele-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] Soluk soluğa kalmak. [DS]
- kekeleyiş**, [kekele-y-iş] *is.* Kekeleme eylemi veya biçimi.
- kekelez**, [? kekelez] {ağız} *is.* Sincap. [DS]
- kekellik¹**, **-ği** [kek (yans.) > kek-e-lik] *is.* Damak sesleriyle başlayan kelimeleri söylemekte zorlanma ve bunları birçok kez tekrar ettikten sonra konuşabilme; kekeçlik; kekemelik.
- kekellik²**, [kek (yans.) > kek-lik] {eT} *is.* Keklik. [EUTS] [Gabain]
- kekeme**, [kek (yans.) > kek-e-me] *is.* Damak sesleriyle başlayan kelimeleri söylemekte zorlanan ve bunları birçok kez tekrar ettikten sonra konuşabilen kimse; kekeç; keke.
- kekemeleşme**, [kek-e-me-le-ş-me] *is.* Kekeme durumuna gelme.
- kekemeleşmek**, [kek-e-me-le-ş-mek] *dönşl. f.* [-ir] Kekeme durumuna gelmek.
- kekemelik**, **-ği** [kek-e-me-lik] *is.* Bazı heceleri tekrarlamak, bazılarını da patlayıcı bir şekilde zorlukla söyleyebilme ve söyleyemediklerinin önünde duraklama biçimlerinde ortaya çıkan, çoğunlukla psikolojik konuşma bozukluğu; kekeme olma durumu; rekâket.
- keken¹**, [kek > kek-en] {eT} *is.* **1.** Veba. [EUTS] **2.** Salgın hastalık. [EUTS]
- keken²**, [kek-en] {ağız} *is.* Taşlık, kayalık yer. [DS]
- kekeneç**, **-ği** [Far. kerkes => kekeneç] {ağız} *is.* Kerkenez. [DS]
- keketrün**, [kek > kek-et-(ü)r-ün ?] {eT} *is.* Diş ağrısına; ses ve göğüs tutukluğuna karşı kullanılan bir ilaç. [EUTS]
- kekeş**, [kekeç > kekeş ككش] *is.* Alt çene; çene.
- kekevi**, [T. keke + Ar. -vî] {ağız} *is.* Kekeme. [DS]
- kekey**, [eT. kâ (yakın) > keki / kekey] {ağız} *is.* Kardeş. [DS]
- kekez¹**, [kek-ez] *is.* İki nokta arasındaki en kısa yol veya düz çizgi.
- kekez²**, [kek-ez ?] {ağız} *is.* Kadınsı davranışları olan erkek. [DS]
- keki¹**, [eT. kâ (yakın) > keki / kekey] {ağız} *is.* Büyük kardeş. [DS]
- keki²**, [? keki] {ağız} *is.* Çamaşır. [DS]
- kekiç¹**, **-ci** [kek-mek > kek-iç / kek-üç] {ağız} *is.* Küçük çekiç. [DS]
- kekiç²**, **-ci** [kek-mek > kek-iç] {ağız} *is.* **1.** Gaga. **2.** Pamuk kozasının kabuğu. **3.** Mısır koçanı. **4.** Çene altından geçirilen ve başlığı tutan ip. [DS]
- kekik**, **-ği** [Far. kākūti [Nişanyan] ? / kek-ik ككک] {OsT} *is. bot.* **1.** Ballıbabagillerden, beyaz, kırmızı veya pembe renkli başak durumunda çiçekleri olan, karşılıklı küçük yapraklı, sürüngen gövdeli, odunsu saplı, çiçek ve yaprakları baharat olarak mutfaklarda, kaşınıtı önleyici ve dezenfektan olarak da halk hekimliğinde kullanılan çok yıllık otsu bir bitki,

(*Thymus vulgaris*). 2. Girit kekiği (*Origanum dictamnus*), İstanbul kekiği (*O. heracleoticum*), İzmir kekiği (*O. onites*, *O. smyrnaeum*, *Majarona onites*) gibi çeşitli mercanköşk türlerine verilen isim. ☞ **kekik yağı**, Çeşitli kekiklerin çiçeklerinden su buharı yoluyla damıtılan, halk hekimliğinde kurt düşürücü ve safra artırıcı olarak kullanılan uçucu bir yağ; timol esansı.

kekikli, [kekik-li] *sf.* Kekik bulunan; üzerine veya içine kekik serpilmiş olan.

kekil, [Ar. kâhkül] {ağız} *is.* Alna dökülen kısa saç; perçem. [DS]

kekilcen, [kekil-cen] {ağız} *is. bot.* Teke sakalı, (*Scorzonera / Tragopogon*). [DS]

kekilli, [kekil-li] {ağız} *sf.* Perçemli; zülüflü. ☞ **kekilli nadas**, {ağız} *Haziranda yapılan nadas.* [DS]

kekilmek, [kek-il-mek] {ağız} *gçsz. f. [-ir]* (Ayak için) yürürken bir yere takılmak; tökezlemek. [DS]

kekir, [kek-ir] {ağız} *sf.* (Kişi veya hayvan için) inatçı; huysuz. [DS]

kekire, [kek-ir-mek > kek-ir-e] {ağız} *sf.* (Tat için) ekşi; mayhoş; kekre; buruk. [DS]

kekirimsi, [kekre-msi] {ağız} *sf.* Kekremesi; buruksu; ekşimsi. [DS]

kekirmek¹, [kek (yans.) > kek-ir-mek] {eT} *gçsz. f. [-ir]* Geçirmek; {ağız} (aynı) [DS]

kekirmek², [kaki-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ir]* İlenmek. [DS]

kekiş, [kek-iç / kek-iç] {ağız} *is.* 1. Pamuk kozasının kabuğu. 2. Mısır koçanı. 3. Çene altı. [DS]

kekit, -di [kek-it] {ağız} *is.* Kekik. [DS]

kekitmek, [kek-it-mek] {ağız} *gçsz. f. [-ir]* 1. (Göz için) sapıtmak; kaçırmak. 2. (Göz için) kımıldatmak; oynatmak. 3. Yönünü değiştirmek. [DS] 4. *dönşl. f.* Düz yoldan ayrılmak.

kekiz, [? kekiz] {ağız} *is.* Paçavra. [DS]

kekleşmek, [kek-le-ş-mek ککشمک] {eAT} *gçl. f. [-ür]* Alay etmek.

keklig, [kek > kek-lig] {eT} *sf.* 1. Menfur. [EUTS] 2. Kinli; hınçlı. [DLT]

keklik, -ği [kek (yans.) > kek-e-lik / kek-lik] *is. zool.* 1. Tavuksular takımının sülüngiller familyasından, orta büyüklükte, kalm gövdeli, boz tüylü, kısa kuyruklu, yumurta mevsimine kadar sürüler hâlinde, erkek ve dişi çiftler bir arada yaşayan bir kuş, (*Perdix perdix*). {eT} (aynı) [DLT] [DK] 2. Bayağı dil balığının balıkçılar arasındaki adı. 3. *mecaz.* Alımlı ve güzel kadın. 4. *folk.* İçel ve çevresinde yaygın bir türkü ve bu türküyle birlikte oynanan, figürlerini kekliğin hareketlerinden alan, karşılama türü hareketli bir halk oyunu. ☞ **keklik alası**, {ağız} *Keklik avında kullanılan dikdörtgen biçiminde bir araç.* [DS]|| **keklik balığı**, {ağız} *Bir tür balık.* [DS]|| **keklik çiğdemi**, *bot.* *Kuzgun kılıcı; glayöl, (Gla-*

diolus byzantinus).|| **keklik ganağı**, {ağız} *Bir bitki adı; keklik otu.* [DS]|| **keklik gibi**, (*Kadın için*) *güzel, pembe ve etine dolgun; sevimli ve cana yakın.*|| **keklik gözü**, *bot.* *Düğünçiçeğigillerden otsu veya çok yıllık, kırmızı çiçekli birkaç türün ortak adı, (Adonis aestivalis, A. annua, A. flammea).* || **keklik gibi sekmek**, (*Kadın için*) *çevik ve zarif bir şekilde zıplayarak yürümek.*|| **keklik otu**, *bot.* 1. *Ballıbağillerden beyaz ve pembe çiçekler açan, kurutulmuş dalları terletici, idrar söktürücü olarak halk hekimliğinde kullanılan, mercanköşk türlerinden çok yıllık otsu bir bitki; İstanbul kekiği; Çanakkale kekiği; güvey otu (Origanum vulgare / O. acutidens).* 2. *Yaprakları kuvvetli kokulu, hoş içimli bir tür nane; nane ruhu; kır nanesi, (Ziziphora clinopodioides).* 3. *Düğünçiçeğigillerden 60 cm. kadar boylu, çok yıllık, yeşilimsi beyaz çiçekli, kökü hayvan hastahklarında kullanılan otsu bir bitki. (Helleborus orientalis, H. vesicarius).*|| **keklik palazı**, *Keklik yavrusu.*|| **keklik pınarı**, {ağız} *Kaya oyuklarında toplanan su.* [DS]|| **keklik sürüsü**, *Aynı kuluçkadan çıkan ve yumurtlama mevsimine kadar birlikte yaşayan keklik topluluğu.*

kekme, [kek-me] {ağız} *is.* Gaga. [DD]

kekme¹, [kek > kek-mek] {eT} *sf.* Deneyimli. ☞ **kekme er**, {eT} *Tecrübeli adam.* [DLT]

kekme², [kek-mek كككم] {ağız} *gçsz. f. [-er]* 1. *{OsT}* (Kuş için) yem yemek; galalamak. [Kamus] 2. Baş sallamak. 3. Sürtüşmek. [DS]

kekme³, [sek-mek ?] {ağız} *gçsz. f. [-er]* 1. Hedeften başka yere isabet etmek; hedefe isabet edememek. 2. Yön değiştirmek; sapmak. [DS]

kekme⁴, [kek-mek] {ağız} *gçsz. f. [-er]* Yıkılmak; kaymak; düşmek. [DS]

kekme⁵, [kek-mek / kek-mik / kek-mük] {ağız} *is.* Gaga. [DS]

kekmen, [kek > kek-men] {eT} *is.* Başından geçen sıkıntılardan pişmiş adam; pekleşmiş adam. [DLT]

kekmetmek, [kek(i)m ? + etmek] {ağız} *gçl. f. [-er]* Hak yemek. [DS]

kekmiç, -ği [kek-mik / kek-mük] {ağız} *is.* Gaga; kuş gagası. [DS]

kekmemek, [kek > kek-(i)n-ē-mek] (*kekne:mek*) {eT} *gçl. f. [-r]* Tekdir etmek; azarlamak; korkutmak; tehdit etmek. [EUTS]

keko, [Kürt. keko] *is.* 1. Ağabey. 2. Dayı.

kekre, [kek > kek-rē] (*kekre:.*) {eT} *sf.* 1. (Tat bakımından) acı ile ekşi arası; buruk. 2. {ağız} Ekşi. [DS] 3. *is.* İlaç olarak kullanılan bir bitki; keklik otu, (*Origanum vulgare / O. acutidens*). {ağız} (aynı) [EUTS] [DS] 4. *Develerin yediği bir acı ot; keklik otu, (Helleborus orientalis).* {ağız} (aynı) [DLT] [DS]

kekrelilik, -ği [kek-re-lik] *is.* Kekre olma hâli; kekre tatta olma; ekşimsi acı tat.

kekremek, [kek > kek-rē-mek] {kekre:mek} {eT} gçsz. f. [-r] 1. Nefret etmek; tiksirmek; düşmanlık etmek. [EUTS] 2. Kızmak; hiddetlenmek; öfkelenmek. [EUTS] **kekremiş su**, {ağız} Şarap. [DS]

kekremesi, [kek-re-msi] sf. 1. Tadı biraz kekre olan; buruk; kekresi. 2. mecaz. (Kişi için) suratı asık, gülmez; varlığı yüzünden başkaları rahatsız olan.

kekremesilik, -ği [kek-re-msi-lik] is. 1. Biraz ekşi biraz da acı tatta olmak; kekre olmak durumu; burukluk. 2. mecaz. (İnsan için) hoşnut olmama hâli; hoşnutsuzluk; istenmezlik.

kekresi, [kek-re-si] sf. 1. Biraz kekre olan; tadı kekreye benzer; buruk; kekremesi. 2. mecaz. (Kişi için) suratı asık, gülmez; varlığı yüzünden başkaları rahatsız olan.

kekreşmek, [kek > kek-rē-mek > kekre-ş-mek] {eT} işteş. f. [-ür] 1. Karşılıklı nefret etmek; birbirinden tiksirmek; birbirine düşmanlık etmek. [EUTS] 2. Birbirine kızmak; karşılıklı hiddetlenmek; karşılıklı öfkelenmek. [EUTS] 3. döşl. f. Tahkir etmek; kızmak; nefret etmek. [Gabain]

keksek, [kek > kek-sē-mek > kek-se-k] {eT} sf. Kindar. [Gabain]

kekşek, [kek > kek-(i)ş-mek > kek(i)ş-ek] {eT} sf. Menfur; iğrenç. [Gabain]

kekşürmek, [kek > kek(i)ş-ür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] 1. Hiddetlendirmek. [EUTS] 2. Nefret uyandırmak; nefret ettirmek. [EUTS]

kekteşmek, [kek > kek-tē-mek > kek-te-ş-mek] {eT} döşl. f. [-ür] Hınçlanmak; kin bağlamak. [DLT]

keküç¹, -cü [kek-iç / kek-üç / kek-üş] {ağız} is. Çekiç. [DS]

keküç², -cü [kek-iç / kek-üç] {ağız} is. 1. Gaga. 2. Dudak. [DS]

kekük, [kek (yans.) > kek-ük] {eT} is. Seksek kuşu; sümsük kuşu; guguk kuşu; (kemiği büyü ve tılsım için kullanılır), (Sula bassana). [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain]

keküle, [Yun. khoukhóula] {ağız} is. Erkeklerin soğuktan korunmak için başlarına taktıkları başlık. [DS]

keküş, [? kēküş] (ke:küş) {eT} is. Şişlik için sürülen bir ilaç; sabun otu, (Saponaria officinalis) veya akçöpleme, (Veratrum album). [DLT]

kel¹, [Far. kel كل] {OsT} is. 1. Vücut tüylerinin dökülmesine yol açan mantarlardan meydana gelen bir hastalık. 2. Çeşitli sebeplerle saç dökülmesi veya kel hastalığı sebebiyle başın saçsız kalan kısmı. 3. Kel hastalığı yüzünden saçları dökülmüş olan. 4. {ağız} İyi büyümemiş meşe veya çalı fidanı. [DS] 5. sf. Yaşlılık ya da kalıtım yoluyla saçları dökülmüş olan. 6. mecaz. (Dağ, tepe vb. için) üzerinde bitki bulunmayan; çıplak; verimsiz topraklı; {ağız} (aynı). [DS] 7. {ağız} (Bitki için) gelişmemiş veya yaprakları dökülmüş; cılız. [DS] 8. {ağız} İçinde az eşya

bulunan. [DS] 9. (Hayvan ya da insan için) biçimsiz. [DS] 10. {ağız} Çirkin. [DS] 11. {ağız} Kötü; fena. [DS] **kel başa şimşir tarak**, Başka ihtiyaçlar dururken hiç gereği olmayan ve özenti sonucu edinilen şey. || **kelden köseye yardım**, Yardıma muhtaç birinin başka birine yardıma kalkışması durumu. || **kele dokunmak**, {ağız} Hoşa gitmeyen bir şey söylemek. [DS] || **keli açılmak**, Bir kusuru veya kötü bir yanı açığa çıkmak. || **keli görünmek**, Bir kusuru veya kötü bir yanı açığa çıkmak. || **keli kızmak**, (Soğukkanlı ve kolay kolay öfkelenmeyen kimseler için) öfkelenmek; soğukkanlılığını kaybetmek. || **keli körü toplamak**, 1. Bir iş için ne kadar işe yaramaz, konunun yabancısı ve beceriksiz insan varsa hepsini bir araya getirmek. 2. Bir yeri yeteneksiz insanlarla doldurmak. || **kel kâhya**, Yetkisiz ve ilgisiz olduğu hâlde her şeye karışan kimse. || **kel karga**, {ağız} Saksagan. [DS] || **kel kaya**, {ağız} 1. Bitek olmayan, taşlı yerler. 2. Yumuşak kaya tabakası. [DS] || **kel kiraz**, {ağız} Beceriksiz bayan. [DS] || **kel mühre** (muhra), {ağız} Ur. [DS] || **kel olmak**, 1. Kel hastalığına yakalanmak. 2. Saçları dökülüp başı saçsız kalmak. || **kel örten**, tar. İmparatorluk döneminde kullanılan, festen daha büyük, kulakları örten bir tür başlık; ayıp örten. || **kel tavuk**, {ağız} Hindi. [DS] || **kel yer**, {ağız} Verimsiz, kıraç toprak. [DS]

kel², [kel] {ağız} is. 1. Aşı kalemi. 2. Meyve ağaçlarının sürgünleri. 3. Tomurcuk. 4. Sebze fidesi. 5. Ekine zarar veren ve tarlada kendiliğinden çıkan çalı ve sürgünleri. [DS]

kel³, [kel] is. Kusküt otu.

kel⁴, [kel] {ağız} is. Erkek manda. [DS] **kel camuş**, {ağız} Erkek manda. [DS]

kel⁵, [kel] {ağız} is. Mezar taşı. [DS]

kel⁶, [kel] {ağız} sf. (Meyve için) olmamış; ham. [DS]

kel⁷, [kilo ?] {ağız} sf. (Ağırlık ölçüsü için) yarım. [DS] **kel okka**, {ağız} Yarım okka. [DS]

kel⁸, [kel] {ağız} sf. Sıcak; kaynar. [DS]

kela¹, [keler] (kelâ:) {ağız} is. Kertenkele. [DS]

kela², [Ar. kelā كل] (kelâ:) {OsT} is. Yeşil ot.

kelab, [Ar. kelāb كلاب] (kelâ:b) {OsT} is. 1. Kuduz hastalığı. 2. Su ürüntüsü.

kelabe, [Far. kelābe كلابة] (kelâ:be) {OsT} is. Çile halindeki iplik.

kelacu, [Far. kelācū كلآجو] (kelâ:cu:) {OsT} is. Kadeh.

kelakir, [? kelākir] (kelâ:kir) {ağız} is. Çoban kebesi; yağmurluk. [DS]

kelal, -li [Ar. kelāl كلآل] (kelâ:l) {OsT} is. 1. Uzun ve yorucu bir çalışma sonucunda vücudun veya zihnin çalışamayacak hâle gelmesi; yorgunluk. 2. Sürekli olarak aynı şeyleri yapmaktan; aynı şeyleri duy-

- maktan ileri gelen iç sıkıntısı; bıkkınlık; usanç; bezginlik. ☞ **kelâl-âver**, {OsT} *Yorgunluk veren; usanç getiren; yorucu; sıkıcı; bezdirici.*|| **kelâl-bahş**, {OsT} *Bir kusuru veya kötü bir yanı açığa çıkmak.*|| **kelâl-dil**, {OsT} *Gönül sıkıntısı; gönle sıkıntı veren.*|| **kelâl gelmek**, {OsT} *Usanmak; bıkmak.*|| **kelâl vermek**, {OsT} *Usandırmak; bıktırmak; bezdirmek.*
- kelelet**, [Ar. kelâl > kelâlet كَلَالَة] (*kelâ:let*) {OsT} *is.*
1. Yorgunluk. 2. Bıkkınlık; usanç; bezginlik.
- kelalib**, [Ar. küllâb > kelâlib كَلَالِيَة] (*kelâ:lib*) {OsT} *is.* Ucu eğri demirler.
- kelag**, [Ar. kelâğ كَلَاغ] (*kelâ:g*) {OsT} *is. zool.* Siyah karga; kuzgun.
- kelam**, [Ar. kelâm كَلَام] (*kelâ:m*) {OsT} *is.* 1. Bir şeyi anlatmak için söylenen sözler; söylem; söz; lakırdı. 2. Söyleyiş; söyleme. 3. Dil; lisan. 4. Kur'an. 5. İlahî buyruk; vahiy; ilahî söz. 6. Allah'ın takdiri, emri veya vahyi. 7. *isl.* Allah'ın varlığı, birliği ve zatı ile ilgili konuları akıl ve mantık yoluyla açıklamaya çalışan bilim; kelam ilmi; ilm-i kelam. 8. Allah'ın başlangıçsız ve yaratılmamış, kendiliğinden var olan, dilediği gibi hitabı. ☞ **kelam bilimi**, *Allah'ın varlığı, birliği ve zatı ile ilgili konuları akıl ve mantık yoluyla açıklamaya çalışan bilim; kelam ilmi; ilm-i kelam.*|| **kelam etmek**, {OsT} *Konuşmak; söz etmek.*|| **kelâm-ı Arab**, {OsT} *Arap dili.*|| **kelâm-ı kadîm**, {OsT} → kelamıkadim.|| **kelâm-i kibâr**, {OsT} → kelamıkibar.|| **kelâm-ı mahrem**, {OsT} *Gizli söz; sır.*|| **kelâm-ı manzûm**, {OsT} *Manzum söz.*|| **kelâm-ı mensûr**, {OsT} *Nesir.*|| **kelâm-ı nefsi**, {OsT} *İçten konuşma.*|| **kelâm-ı resûl**, {OsT} *H. Muhammed'in tespit edilmiş olan sözlerinden her biri; hadis.*|| **kelâm-ı tünd**, {OsT} *Sert ve kırıcı söz.*
- kelamcı**, [kelam-ıcı] (*kelâmcı*) *is.* Kelam bilimiyle uğraşan kimse; Allah'ın varlığı ve birliği konusunda yetkin bilgiye sahip olan kimse; kelamî.
- kelame**, [? kelâme] (*kelâme*) {ağız} *is.* Boyunduruğun deliklerine takılıp öküzlerin bağlanmasına yarayan ağaç. [DS]
- Kelamıkadim**, [Ar. kelâm-ı kadîm كَلَام قَدِيم] (*kelâ: 'mikadim*) {OsT} *is.* Kur'an-ı Kerim.
- kelamıkibar**, [Ar. kelâm-ı kibâr كَلَام كِبَار] (*kelâ 'mikiba:r*) {OsT} *is.* Tanınmış kimselerin özlü sözleri; özdeyiş; vecize.
- kelamî**, [Ar. kelâmî كَلَامِي] (*kelâ:mi:*) {OsT} *sf.* 1. Söze ait; sözle ilgili. 2. Kur'an-ı Kerim'e ait; Kur'an ile ilgili. 3. Kelam bilimiyle uğraşan; kelamcı.
- kelamiye**, [Ar. kelâmiyye كَلَامِيَّة] (*kelâ:miye*) {OsT} *is.*
1. Kelam bilimi. 2. Kelamcıların takip ettiği yol.
- kelamiyun**, [Ar. kelâmiyyûn كَلَامِيَّوْن] (*kelâ:miyyu:n*)
- {OsT} *is. fel.* İnançla ilgili konularda tartışma açan felsefeciler; kelamcılar.
- kelamullah**, [Ar. kelâm'Allâh كَلَامُ اللَّهِ] (*kelâ:mul-la:h*) {OsT} *is.* 1. Allah sözü; Kur'an-ı Kerim. 2. Allah'ın kelam sıfatı.
- kelan**, [Far. kelân كَلَان] (*kelâ:n*) {OsT} *sf.* 1. İri; büyük; gösterişli. 2. Belli başlı; önemli. ☞ **kelân-ı ravza**, {OsT} *H. Muhammed.*|| **kelân-ter**, {OsT} *Daha büyük; çok iri.*
- kelaseng**, [Far. kelâ-seng كَلَا سَنَگ] (*kelâ:seng*) {OsT} *is.* Sapan.
- kelata**, [Yun. keratás] {ağız} *sf.* Yaramaz; söz dinlemez. [DS]
- kelayağı**, [kelâ+aya(k)-ı] (*kelâyağı*) {ağız} *is.* İpek başörtüsü. [DS]
- kelaynak**, -ğı [kel+aynak] *is. zool.* Ülkemizde yalnızca Birecik çevresinde yaşayan, leylekçillerden, gerdanı tüysüz, başının yanları ve gerdanı kırmızı, tepesi koyu kurşunî ve turuncu çizgili, tüyleri parlak siyah, yılan, böcek ve larvalarla beslenen bir kuş, (*Geronticus eremita*).
- kelaynakgiller**, [kelaynak-gil-ler] *is. zool.* Leyleksiler takımından, kelaynak, balıkçıl, çeltikçi gibi uzun ve orak gibi kıvrık gagalı, bacakları ve boynu uzun, sulak alanlarda yaşayan, oldukça iri türleri olan bir kuş familyası, (*Ibidae*).
- kelbaş**, [kel+baş] {ağız} *is.* Sarı zambak. [DS]
- kelb**, [Ar. kelb كَلْب] {OsT} *is.* Köpek. ☞ **kelb-i akur**, {OsT} *Kudurmuş köpek.*|| **kelb-i Alî**, {OsT} 1. *Hazreti Ali'nin köpeği.* 2. *mecz.* Çocuk.|| **kelb-i muallem**, {OsT} *Eğitilmiş köpek.*|| **kelb ulamı**, {eAT} *Köpek sürüsü.*
- kelbe**, [? kelbe] {ağız} *is.* Balgam. [DS]
- kelberi**¹, [? kelberi] {ağız} *is.* Kandil konulan yer. [DS]
- kelberi**², [gel+beri] {ağız} *is.* 1. İpli bahçıvan küreği. 2. Fırıncıların kullandıkları eğri demir; gelberi. [DS]
- kelbetan**, [Far. kelbetân كَلْبَتَان] (*kelbeta:n*) {OsT} *is.* Kerpeten.
- kelbeteyn**, [Ar. kelbeteyn كَلْبَتَيْن] {OsT} *is.* Kerpeten.
- kelbetin**, [Ar. kelbeteyn] {ağız} *is.* Kerpeten. [DS]
- kelbî**, [Ar. kelbî كَلْبِي] (*kelbi:*) {OsT} *sf.* Köpekle ilgili; köpeğe ait.
- kelbi**, [? kelbi] {ağız} *is.* Yüksek. [DS]
- kelbiye**, [Ar. kelbiyye كَلْبِيَّة] {OsT} *sf.* 1. Kelbînin dişili. 2. *is.* Topluluk hayatının sınırlamalarını dikkate almaksızın kendi içgüdülerinin yönlendirmelerine ve isteklerine uygun biçimde yaşamayı savunan filozofların öğretisi; kinizm; köpeksilik. ☞ **kelbiye-i ehliye**, {OsT} *Ev köpeği; av köpeği.*|| **kelbiye-i sa'lebiye**, {OsT} *Tilki.*|| **kelbiye-i şegaliye**, {OsT}

Çakal|| **kelbiye-i zenebiye**, {OsT} Kurt.|| **kelbü'l-asgâr**, {OsT} gök b. Kuzey gök yarım küresinde bir takım yıldız, (*Canis Minoris*).|| **kelbü'l-ekber**, {OsT} gök b. Güney gök yarım küresinde bulunan bir yıldız kümesi, (*Canis Minoris*).|| **kelbü'l-mâ**, {OsT} 1. Köpek balığı. 2. Kunduz.

kelbiyun, [Ar. kelbiyyûn كلبيون] (*kelbiyu:n*) {OsT} is. *fel.* Kelbiye öğretisine bağlı olanlar; kinik; köpekşiler.

kelce¹, [kel-ce] {ağız} *sf.* İyi büyümemiş; ufacak; minik. [DS]

kelce², [? kelce] {ağız} is. Karısının kötü yolda olmasına göz yuman koca. [DS]

kelcik, -**ği** [kel-cik / kel-çik] {ağız} *sf.* 1. Başkalarının işine karışan; kendisini ilgilendirmeyen işlere burununu sokan; sırnaşık. 2. Arabozan; araya giren; müzevir; söz getirip götüren. 3. is. Kene. [DS]

kelçe, [kel-çe] {ağız} is. 1. Yaprakları dökülmüş çalı. 2. *sf.* Geveze. 3. Sinirli; asabî. [DS]

kelçiçek, -**ği** [kel+çiçek] {ağız} is. Papatya. [DS]

kelçik, -**ği** [kel-çik / kel-cik] {ağız} is. → kelcik. [DS]

kelçime, [kel-ci-me] {ağız} is. Üstü ince bir toprakla örtülü, altı taşlık arazi. [DS]

kelçuk, -**ğü** [kel-cik] {ağız} is. Kısa saçlı kadın. [DS]

kelçük, -**ğü** [kel-çük] is. Meyvelerin yenilmeyen iç kısmı; eşelek.

keldeçi, [kel-mek > kel-deçi] (*keldeçi:*) {eT} *zf.* Geliçi; gelen. [DLT]

keldügi, [kel-mek > kel-dügi] {eT} *bağ.* Gelişi. [DLT]

keldürmek, [kel-mek > kel-dür-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] Getirmek. [DLT] [KB]

kele¹, [hele / kele] {ağız} *ünl.* 1. Bayanlar arasında kullanılan "Bana bak, hey, yahu, ayol" anlamında seslenme ve çağırma ünlemi. 2. Bayanlara seslenme ve çağırma ünlemi. [DS]

kele², [Far. gelle => kele] {ağız} is. Boğa; tosun. [DS] ☞ **kele öküz**, {ağız} *Damızlık, iyi cins tosun.* [DS]|| **kelele gelmek**, {ağız} (*İnek için*) boğaya gelmek; boğasamak; kızmak. [DS]

kele³, [kele] {ağız} is. Sürülmemiş tarla. [DS]

kele⁴, [kele] {ağız} is. Kabaca dövülerek şekil verilmiş ancak inceltilmemiş bakır levha. [DS]

kele⁵, [kele] {ağız} *sf.* 1. İyi; güzel. 2. Değerli. 3. Onurlu. [DS]

kele⁶, [Far. kele كله] {OsT} is. Yanak.

keleb, [Far. kelâbe كلاب => keleb] {eT} is. 1. İp yumağı. [DLT] 2. Türk yaylalarında biten bir ot, davarı çabuk semirtir. [DLT] ☞ **kelebi dolaşmak**, {ağız} *İşi bozulmak.* [DS]

kelebcek, -**ği** [keleb-cek] {ağız} is. Kelepçe. [DS]

kelebcin, [Far. keleb-çin ?] {ağız} is. Bıyıklı, koca başlı, dar gövdeli, kılçıksız bir balık; yayın, (*Silurus glanis*). [DS]

kelebçe, [Far. keleb-çe كلبچه] {OsT} is. → kelepçe.

kelebe, [Far. kelâbe كلاب => kelebe] {ağız} is. 1. Kuy dolabı. 2. İplik elemgesi. 3. Ekin yüklenen arabaların arkasına konulan iki ucu demirli tahta parçası. [DS]

kelebek, -**ği** [eT. Moğ. kebēli / köbelek => kelebek] is. *zool.* 1. Güve ve bitlerin dışındaki pul kanatlıların, başkalaşma sonucu çok çeşitli renklerdeki pullarla kaplı kanatlanmış, erişkin biçimi. 2. Geviş getiren hayvanların karaciğerinde asalak olarak yaşayan kurt (*Distomum*) ve bu kurdun sebep olduğu hastalık. 3. Vida ve somunlara bağlı olarak, kolayca çevirmeyi sağlamak amacıyla yapılmış kelebek kanadı biçimi parça. 4. Akışkanları kontrol etmeye yarayan boru içine yerleştirilmiş çevrilerek açılıp kapanabilen kanatçık. 5. {ağız} Küçük rende. [DS] 6. {ağız} Oltada misina sarılan ağaç kısım. [DS] 7. {ağız} Yayın balığı yavrusu. [DS] 8. {ağız} Yarasa. [DS] 9. {ağız} Huni. [DS] 10. *sf.* Kelebek biçiminde olan. ☞ **kelebek ağacı**, {ağız} *Hafif müzik araçları yapımında kullanılan, lifleri düzgün bir ağaç.* [DS]|| **kelebek camı**, *Otomobillerde kendi ekseninde dönerek açılıp kapatılabilen küçük cam.*|| **kelebek gözlük**, *Buruna tutturularak kullanılan sapsız gözlük.*|| **kelebek otu**, *Bir tür yonca.*

keleblenmek, [kelep-le-n-mek] {eT} *dönşl. f.* [-ür] → keleşlenmek.

kelecaş, [kele-ce+aş / keleş / keleş / keledoş] is. Doğranmış yufka üzerine birlikte kavrulmuş kavurma, soğan, mercimek, nohut ve kurut dökülerek yapılan bir yemek.

keleci, [Moğ. keleş كلاجی / كلاجی] {eAT} {OsT} {ağız} is. Sözleşme; anlaşma. [DS] ☞ **keleci etmek**, {eAT} *Söz etmek; konuşmak; muhabbet etmek.*|| **keleci eylemek**, {eAT} → keleci etmek.|| **keleci kılmak**, {eAT} → keleci etmek.

kelecilü, [keleci-lü كلاجلو] {OsT} *sf.* Çok ve güzel konuşan; hoş sohbet.

kelecoş, [kelece ? + aş] {ağız} is. 1. Doğranmış ekmek veya yufka üzerine kavurma ve yağsız peynir dökülerek yapılan bir yemek. 2. Rendelenmiş pancar üzerine sarımsaklı yoğurt dökülerek yapılan bir yiyecek. 3. Yağda kavrulmuş soğana mercimek ve ceviz içi konularak yapılan bir yemek. 4. Doğranmış ekmek üzerine suda ezilmiş tarhana ve tereyağında kızarmış soğan dökülerek yapılan bir yemek. [DS] 5. Doğranmış lavaş üzerine bol yağ ve soğanla hazırlanmış harç döküldükten sonra kurut edilerek üzerine ilave edilen kış yemeklerinden biri. [EG]

keleçi, [Moğ. kelē-mek (*konusmak*) > kelēçi] (*keleçi:*) {eAT} is. Söz. [DK]

keleşlenmek, [keleş-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f.* [-ir] Heyecanlanmak. [DS]

- keleşü**, [Moğ. kelē-mek (*konusmak*) > kelēçü] (*kele:çü:*) {eT} is. → keleşi. [DLT]
- keleşüş**, [keleş+aş] {ağız} is. → keleş. [DS]
- keleş¹**, [Far. kelābe] {ağız} is. → keleş. [DS]
- keleş²**, [? keleş] {ağız} is. Üzerine kar yağmış ağaçların durumu. [DS]
- keleş³**, [Ar. keleş کلف] {OsT} is. 1. Yüzdeki siyah veya kırmızı noktacıklar; benler. 2. Şiddetli sevgi.
- keleşçe**, [keleş-çe] {ağız} is. İplik sarmakta kullanılan aygıt. [DS]
- keleşe¹**, [Far. kelābe کلابه => keleşe/ keleşe] {ağız} is. 1. Eğrilmiş iplik çilesi; keleş; keleşe. 2. İplik sarmakta, çile yapmakta kullanılan tahta araç. [DS]
- keleşe²**, [Yun. khalūvi] {ağız} is. 1. Bostan kulübesi. 2. Samanlık. [DS]
- keleşet**, [? kalafat / keleşet] {ağız} is. (Kişi için) çok zayıf. [DS]
- keleşetir**, [? keleşetir] {ağız} is. Kalın açılmış mayalı hamurdan sac üzerinde pişirilmiş yufka ekmeği. [DS]
- keleşen**, [kel-mek > kel-gēn] (*kelge:n*) {eT} sf. Gelen. [DLT]
- keleşü**, [kel-ē-gū] (*keleşü:*) {eT} is. Tarla sıçanı; geleni, (*Micromys minutus*). [DLT]
- keleşe**, [eT. keleşü] {ağız} is. Tarla faresi. [DS]
- keleşaş**, [keleş+aş / keleş+aş] {ağız} sf. Az pişmiş; yarı kızarmış. [DS]
- keleş¹, -ği** [Far. kāle کاله > kāle-k کالك] {OsT} is. 1. Olgunlaşmamış kavun. 2. (Meyve için) gelişemeyerek yumru biçiminde kalmış olan. 3. {ağız} Hile; desise; düzen; al. [DS] 4. sf. Üzerinde çıplak yerleri veya boşlukları bulunan. 5. Kılısız; tüysüz. 6. argo. Yersiz davranışlarda bulunan; aptal. {ağız} (*aymı*) [DS] 7. {ağız} Eşcinsel erkek. [DS]
- keleş², -ği** [Asur. kalaku / Far. keleş] is. Şişirilmiş tulumlar üzerine kurulmuş ve nehirlerde ulaşımı sağlamaya yarayan sal; kayık. {ağız} (*aymı*) [DS]
- keleş³, -ği** [? keleş] {ağız} is. Hayvanların boyunlarına takılan büyük çan. [DS]
- keleş⁴, -ği** [? keleş] {ağız} is. Parasız alınan eşya. [DS]
- keleş⁵, -ği** [Far. gil => gilek / keleş کلك] is. 1. {OsT} Sabunculukta ve boyacılıkta kullanılan sodalı taş. 2. {ağız} Duvar örülürken tuğlalar arasına konulan balçık harç. [DS]
- keleş⁶, -ği** [kel-ek] {ağız} is. Kesik ya da kırık boyunuz. [DS]
- keleş⁷, -ği** [? keleş] {ağız} is. Mısır yaprağı. [DS]
- keleş⁸**, [Yun. khaláthi] {ağız} is. Küfe. [DS]
- keleşen**, [kel-e-ğen] {ağız} is. Hindi. [DS]
- keleşer**, [? keleşer] {ağız} is. Saksagan. [DS]
- keleşki**, [Far. keleşki کلكي] {OsT} is. → keleş.
- keleşir¹**, [? keleşir] {ağız} is. 1. Palto; aba. 2. Çobanların kullandığı çul. [DS]
- keleşir²**, [? keleşir] {ağız} is. Çalı çırpı. [DS]
- keleşlik, -ği** [keleş-lik] is. argo. 1. Aptallık; salaklık; bölnlük. 2. Aptalca davranış. ☞ **keleşlik etmek**, *Yersiz ve aptalca bir davranışta bulunmak*.
- keleş**, [Far. keleş کلك] {OsT} is. Kuş kanadının büyük tüylerinden yapılan padişah sorgucu; tuğ.
- keleş¹**, [Far. keleş کلم] {eAT} {OsT} {ağız} is. bot. Lahana. [DS]
- keleş²**, [Sansk. kalama > keleş] {eT} is. Kalem. [EUTS]
- keleşce**, [keleş-ce] {ağız} is. Meyve ağaçlarının gereksiz sürgünleri. [DS]
- keleşe**, [Yun. kalamia / melaggeios [Tietze]] {ağız} is. 1. Sürülmeden bırakılmış tarla. 2. Bakımsızlıktan bozulmuş bağ ve bahçe. 3. Ormandan açılmış tarla. 4. sf. Bakımsız. [DS]
- keleşeşehir**, [? keleşeşehir] {ağız} is. Kırdan biten ve çorbaya katılan bazı bitkilerin ortak adı, (*Pastinaca armena*, *P. sativa*, *P. pimpinellifolia*). [DS]
- keleşelik, -ği** [keleşe-lik] is. Verimsiz tarla; otu çabuk kuruyan tarla.
- keleşenşehir**, [? keleşenşehir] {ağız} is. → keleşeşehir. [DS]
- keleşim¹**, [Yun. kalamia / melaggeios [Tietze]] is. → keleşe.
- keleşim²**, [? keleşim] {ağız} sf. Açık yeşil; filizî yeşil. [DS]
- keleşime**, [Yun. kalamia / melaggeios [Tietze]] => keleşim-y-e {ağız} sf. (Tarlayı ekmek için) nadas edilmeden, doğrudan. [DS]
- keleşimle**, [Yun. kalamia / melaggeios [Tietze]] {ağız} is. Sürülmeden bırakılmış tarla; boş tarla. [DS]
- keleşime**, [Yun. kalamia / melaggeios [Tietze]] {ağız} is. 1. Önceleri ekilmişken birkaç yıl sürülmeden bırakılmış tarla; boş tarla. 2. Bir yıl sürülmemiş tarla. 3. Ot bürümüş arazi. 4. Papatya. [DS]
- keleş¹**, [Çin. kilin > keleş] {eT} is. 1. Gergedan. [EUTS] 2. Tek boynuzlu masal canavarı. [Gabain]
- keleş²**, [Yun. kalamia / melaggeios [Tietze]] {ağız} is. İyi ürün vermeyen toprak; verimsiz yer. [DS]
- keleşeni**, [eT. kel-ē-gū > keleşeni / geleşi] {ağız} is. Tarla faresi; geleni. [DS]
- keleşenir**, [keleş-enir ?] {ağız} is. is. Kevgir; süzgeç. [DS]
- keleşenk, -ği** [? keleşenk] {ağız} is. is. Hayvanlara takılan büyük çingirak; keleş. [DS]
- keleş¹**, [Far. kelābe کلابه => keleşe / keleş کلب] is. 1. {eAT} {OsT} Büyük iplik çilesi; çile hâlinde sarılmış iplik. 2. İplik yumağı. 3. Demet; bağlam. 4. İnci dizisi. 5. {ağız} Bürümcük çilesi. [DS] 6. {ağız} Yün çilesi. [DS] ☞ **keleş keleş**, {eAT} Demet demet; sıra sıra.|| **keleş olmak**, {ağız} (*Yılan için*) kıvrılarak yatmak; çöreklenmek. [DS]

kelep², [kelep] {eT} *is.* Türk yaylalarında biten bir ot, davarı çabuk semirtir. [DLT]

kelep³, **-bi** [kelep] {ağız} *is.* Boyunduruk. [DS]

kelep⁴, **-bi** [kelep] {ağız} *zf.* Yan yana. [DS]

kelebce, [Far. keleb-çe] {ağız} *is.* → kelepçe. [DS]

kelepcek, **-ği** [Far. kelepçek] {ağız} *is.* → kelepçe. [DS]

kelepçelemek, [kelepçe-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Sıçrayarak atlaya atlaya uzun adımlarla yürümek. **2.** İpliği iğden çözmek. [DS]

kelepçe, [Far. keleb-çe کلبچه] {OsT} *is.* **1.** Tutukluların kaçmasını önlemek için kollarına takılan metal bağ. **2.** Kablo, boru gibi yuvarlak nesnelere bir yere bağlamak ya da tutturmakta kullanılan halka. **3.** {ağız} İpliği çile yapmaya yarayan ağaç araç; elemge. [DS] **4.** Çoban köpeğinin boynuna takılan mahmuzlu demir halka. **5.** *sf.* Kelepçeye benzeyen; kelepçe gibi olan. ☞ **kelepçe takmak**, *Bir kimsenin ellerini kelepçe ile bağlamak; kelepçelemek.* || **kelepçe vurmak**, *Bir kimsenin ellerini kelepçe ile bağlamak; kelepçelemek.*

kelepçeleme, [kelepçe-le-me] *is.* Kelepçe takma.

kelepçelemek, [kelepçe-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Tutukluyu kaçmaması için bileklerine kelepçe takmak. **2.** (Boru ve kablo için) metal bir halka ile tutturmak.

kelepçelenme, [kelepçe-le-n-me] *is.* **1.** Kelepçe takılarak tutuklanma. **2.** Kelepçe sahibi olma; kelepçe edinmek.

kelepçelenmek, [kelepçe-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Kelepçe takılarak tutuklanmak. **2.** *dönşl. f.* Kelepçe sahibi olmak; kelepçe edinmek.

kelepçeli, [kelepçe-li] *sf.* **1.** Kelepçesi olan. **2.** (Tutuklu için) bileklerine kelepçe takılan. **3.** (Boru veya kablo için) kelepçe ile tutturulan. ☞ **kelepçeli saat**, *Bileğe açılan bir halka takılan saat.*

kelepek, **-ği** [kelebek] {ağız} *is.* → kelebek. [DS]

kelepir¹, [Yun. kelepouri ?] *sf.* **1.** Değerinden daha çok aşağı bir fiyatla alınabilen şey. **2.** Çok ucuza alınan; kolaylıkla ele geçen. **3.** {ağız} Cılız; zayıf. [DS] **4.** {ağız} (Eşya için) ufak tefek. [DS] **5.** {ağız} *is.* Sahipsiz mal. [DS] **6.** {ağız} Yağma; kapış kapan. [DS] ☞ **kelepire konmak**, *Bir şeyi çok ucuza almak; kolayca elde etmek.*

kelepir², [? kelepîr] {ağız} *is.* Asma yapraklarının yanında çıkan, sarılgan ince filizler; tutunucu filizler. [DS]

kelepir³, [? kelepîr] {ağız} *is.* İçilerek küçülmüş sigara; izmarit. [DS]

kelepir⁴, [Yun. kalataria ⇒ keleter / kelepîr] {ağız} *is.* → keleter. [DS]

kelepirci, [kelepîr-ci] *sf.* **1.** Bir şeyi çok ucuz fiyata almak isteyen. **2.** Bir şeyi emeksiz olarak elde etmek isteyen; hazıra konmağa alışmış olan.

kelepircilik, **-ği** [kelepîr-ci-lik] *is.* Kelepircinin işi; kelepîr peşinde koşma.

kelepleme, [kelep-le-me] *is.* Bir ipliği çile hâline getirme eylemi.

keleplemek, [kelep-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir ipliği çile hâline getirmek. [DS] **2.** Dağıtılmış urganı bir eli ve dirseği arasında dolayarak kangal yapmak; kelep hâline getirmek.

keleplenmek¹, [kelep-le-n-mek] {eT} *dönşl. f.* Kelep otuna sahip olmak. [DLT]

keleplenmek², [kelep-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Ağrı ve sancı yüzünden kıvrınmak. [DS]

keleperser, [Far. keleb-ser کلبسر] {OsT} *is.* Atın baş vurmasını engellemek için takılmış olan kayış.

kelepür, [Yun kelepîr] {ağız} *is.* Ucuz ya da hile ile alınan şey. [DS]

keler¹, [eT. keler کَلر] *is.* **1.** *zool.* Sürüngenler sınıfının kelerler takımından olan hayvanların genel adı, (*Rhina squatina*). **2. {eT} {eAT} {OsT} {ağız} Kertenkele. [DLT] [DS] **3.** Zımpara kâğıdı gibi kullanılan ve saat kabı yapılan keler derisi. **4.** {ağız} Büyüme çağında yeteri kadar büyümemiş hayvan. [DS] **5.** *zool.* Boyu iki metreyi bulan, eti yenir, derisi dericilikte ve ciltçilikte kullanılan bir köpekbalığı türü, (*Rina squatina*). ☞ **keler balığı**, *zool. Camgöz balığımsılar takımından yassı bedenli, omurgasızlar, canlı ve ölü balıklarla beslenen bir etçil köpekbalığı türü, (Squalis squatina).* || **keler kırsı**, *Az ürün veren taşlık, kıraç arazi.* || **keler kuyruğu**, {ağız} *Büyük baş hayvanlarda görülen bir hastalık. 2. Yaprığı küçük, gövdesi büyük bir ot.* [DS]**

keler², [Yun. kellári (*mahzen, mağara*)] {ağız} *is.* **1.** Kiler. **2.** Çadır. **3.** Doğal mağara; kaya oyukları; in. [DS] **4.** Çamur ve harç kullanılmadan örülen taş duvarlı koyuncu evleri.

keler³, [? keler] {ağız} *is.* Yaban ördeği. [DS]

kelergiller, [keler-gil-ler] *is. zool.* Asıl köpekbalıklarıyla vatozlar arasında geçit sayılabilecek balıkları kapsayan, yassı gövdeli, göğüs yüzgeçleri yana kaygın, solungaç yarıkları karına doğru yanda bulunan kıkırdaklı balıklar familyası, (*Rhinidae*).

kelermek¹, [kel-er-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kurumlanmak; gurur satmak; kibirlenmek. **2.** Kabadayılık yapmak. **3.** Karşı gelmek. [DS]

kelermek², [kel-er-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Solmak. [DS]

kelermeni, [Far. gîl-i ermenî] {ağız} *is.* → kilermeni. [DS]

keles¹, [kel-e-si / keles] {ağız} *sf.* Zayıf; cılız. [DS]

keles², [kel-eş] {ağız} *sf.* → keleş. [DS]

kelesek, **-ği** [kele (*boğa*) > kele-se-mek > kele-se-k] {ağız} *sf.* (İnek için) boğa isteyen; boğasak. [DS]

kelesen, [? kelesen] {ağız} *is.* Tekne. [DS]

kelesi, [kel-mek > kel-ē-s-i] {eT} *is.* Gelme zamanı. [DLT]

- keleste**, [kereste] {ağız} *is.* Kereste. [DS]
- keleş¹**, [Far. kel => kel-eş] {ağız} *sf.* 1. Saçı dökül-
müş; kelleşmiş; tüysüz; kel. 2. Bodur. 3. Vücut ya-
pısı gösterişsiz; cılız. [DS] 4. *mecaz.* Aptal; salak;
beceriksiz. [DS] 5. Çirkin; kötü. 6. Pis; kirli; paslı.
- keleş²**, [Ar. kelec كلس] {OsT} {ağız} *sf.* 1. Yiğit; kah-
raman; cesur; kabadayı; mert; babayiğit. 2. Yakı-
şıklı; güzel; endamlı; şık; zarif. 3. *is.* İyi adam. 4.
Besili, yakışıklı sığır veya boğa. 5. Uzun boynuzlu
sığır. [DS]
- keleş³**, [? keleş] {ağız} *is.* Keçiboynuzu pekmezi. [DS]
- keleşirmek**, [keleş-ir-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Gü-
zelleşerek büyümek. [DS]
- keleşlik, -ği** [keleş-lik] *is.* Keleş olma durumu.
- kelet**, [Yun. khaláthi [Tietze]] {ağız} *is.* Sepet. [DS]
- kelete¹**, [Yun. khalátha [Tietze]] {ağız} *is.* 1. Küçük
çuval. 2. Dağarcık. [DS]
- kelete²**, [Ar. külte كتلة] {ağız} *is.* 1. Önemsiz nesne;
ufak tefek. 2. Küçük parça; artık. 3. Önemsiz söz.
4. Küçük harman. 5. Az miktarda öğütülen tahıl. 6.
Zayıflığı dolayısıyla sürüye katılamayan hayvan. 7.
Arazisi az olan çiftçi. 8. Yıkanmak üzere komşu-
dan gelen az miktardaki çamaşır. 9. *sf.* Kötü; çürük.
[DS] ☞ **kelete çaldırmak**, {ağız} *Kaçamak yapmak.*
[DS]
- keleter**, [Yun. khalathariá كتلر] {OsT} {ağız} *is.* 1. İki
kulplu küfe büyüklüğünde sepet. 2. Küçük sepet. 3.
Çamaşır sepeti. 4. Tahıl ölçeği. [DS]
- keletir**, [Yun. khalathariá] {ağız} *is.* 1. → keleter. 2.
Küfe. 3. İncir. [DS]
- keleve**, [Far. kelâbe كلاب] {ağız} *is.* 1. Eğrilmiş iplik
çilesi; kelep. 2. İplik sarmakta, çile yapmakta kul-
lanılan tahta araç. 3. Kuyu çıkırığı. 4. Değirmen
çarkı. 5. Elemge. [DS]
- kelever**, [? kelever كلالور] {OsT} *is.* Çardak.
- keleversiz**, [kelever-siz] {ağız} *sf.* İşe yaramaz; kötü.
[DS]
- keleyağı**, [Türkm. kele (inek) > kele+yağ-ı] {ağız} *is.*
Tereyağı. [DS]
- keleyh**, [kelek¹] {ağız} *is.* 1. Hile; düzen. 2. Ufak
karpuz; kelek. 3. Güç kuvvet. [DS]
- kelez**, [geñ-ez / gög-ez] *sf.* 1. {eAT} {ağız} (Toprak
için) gen; verimsiz; kıraç. [DS] 2. Hasta; zayıf; cı-
lız. 3. Şaşkın; düşkün. 4. (Hayvan için) büyüye-
memiş; gelişmemiş. 5. *is.* Gelişmemiş, kurumuş
ekin. 6. Bodur ağaç. 7. Gübresiz toprak. 8. Fındık.
9. Kertenkele; keler. ☞ **kelez yer**, {eT} {eAT} {ağız}
Kıraç toprak; verimsiz yer. [DS]
- kelezitmek**, [kelez-i-t-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Yor-
mak; hırpalamak. [DS]
- kelezimek**, [kelez-i-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r]* 1. Zayıf-
lamak; güçten düşmek; yorulmak. 2. Açlıktan taka-
ti kesilmek. 3. Yavaş yavaş güçlenmek; kendine
gelmek. [DS]
- kelezlenmek**, [kelez-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]*
(Bitki, ağaç vb.) sürgün vermek. [DS]
- kelezleşmek**, [kelez-le-ş-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]*
Düşkünleşmek. [DS]
- kelezlik, -ği** [kelez-lik] {ağız} *is.* 1. Kökten fişkiran
bodur ağaçlarla kaplı yer. [DS] 2. Fidanlık.
- kelezti**, [eT. kel-mek > kel-ez-ti] {ağız} *is.* 1. Hayal.
2. Göz önünden birden gelip geçen şeyler. [DS]
- kelfe**, [Far. kelâbe كلاب => kelfe] {ağız} *is.* Elde iplik
sarmaya yarayan tahtadan yapılmış araç. [DS]
- kelgaz**, [kel+gaz] {ağız} *is.* İdare kandili. [DS]
- kelgelimet**, [kel-mek > kel-geli-met] {eT} *zf.* Gelmek
için. [DLT]
- kelgelmek**, [kel-gē-l-mek] (*kelge:lmek*) {eT} *gçsz. f. [-
ür]* Gitmek üzere olmak. [KB]
- kelgin**, [kel-mek > kel-gin] {eT} *is.* Büyük ırmak ve-
ya denizlerin taşar gibi kabarması; met. [DLT]
- kelginlemek**, [kel-mek > kel-gin-lē-mek] {eT} *dönşl.*
f. [-r] Sellenmek; su baskını olmak. [DLT]
- kelgirmek**, [kel-mek > kel-gir-mek] {eT} *gçsz. f. [-
ür]* Gele yazmak; gelmek istemek. [DLT]
- kelgü**, [kel-mek > kel-gü] (*kelgü:*) {eT} *is.* Gelme za-
manı; geliş; gelecek. [DLT]
- kelgüci**, [kel-gü > kelgü-çi] {eT} *sf.* Gelici; gelen.
[DLT]
- kelgülük**, [kel-gü > kelgü-lük] {eT} *sf.* (Kişi için)
gelmeye hak kazanmış. [DLT]
- kelgür**, [Far. kef-gir] {ağız} *is.* Delikli kepçe; süzgeç.
[DS]
- keli**, [eT. kel-mek > keli] {ağız} *is.* 1. Yurt; çadır yeri;
konma alanı. 2. Bağ, bahçe, tarla sınırı. 3. Asma
çubuklarının arasında kalan yer; buralarda yığılı
toprak. 4. Evlekleri birbirinden ayıran tümsek. 5.
Toprak damlarda suların duvardan akmaması için
duvara doğru yığılmış toprak. 6. Küçük dağ veya
tepelerin zirvesi. [DD] 7. Dağ ve tepe eteği. 8. Taş-
lı, verimsiz tarla. 9. Aşı yapmak için alınan filiz.
[DS] 10. Etrafı yüksek olduğu için su basmayan düz
arazi. [DD] 11. Çalısı az fakat çok taş bulunan tarla.
[DD] 12. Aşı için ağaçlardan alınan filiz; kalem.
[DD] 13. Ufuk. [DD]
- kelibibik, -ği** [kel+ibibik] {ağız} *is.* Çavuşkuşu; ibi-
bik. [DS]
- kelibik, -ği** [kel+ibik] {ağız} *is.* → kelibibik. [DS]
- kelici**, [Moğ. keleş] {ağız} *is.* Söz; boş laf. [DS]
- kelicik, -ği** [kelicik] {ağız} *sf.* Ufak; küçük. [DS]
- kelif**, [Yun. khaluvi] {ağız} *is.* 1. Küçük bağ veya
bostan kulübesi; çardak; gölgelik. [DS] 2. Yayla
evi. [DD]
- kelifit**, [Fr. kélyphite] *is. min.* Grenaların ayrışması
sonucu meydana gelmiş hidratlı doğal magnezyum
silikat.
- kelig**, [kel-mek > kel-ig] {eT} *is.* 1. Hayal. [EUTS] 2.
Görünme. [EUTS] 3. Ortaya çıkma. [EUTS] 4. Ge-

- liş; gelme; peyda olma. [Gabain] [EUTS] **5.** (Budizm'de) yeniden doğuş. [Clauson] **6.** Gelecek; geleceği. [DLT]
- keligli**, [kel-mek > kel-ig > kelig-li] {eT} sf. **1.** Gelen. **2.** Gelmek üzere olan. [DLT]
- keligme**, [kel-mek > kel-ig > kelig-me] {eT} sf. **1.** Gelecek olan. [EUTS] **2.** Gelen. [EUTS] [ETY]
- keligsek**, [kel-mek > kel-ig > kelig-sek] {eT} sf. Gelmeye istekli olan. [DLT]
- keligsemek**, [kel-mek > kel-ig > kelig-sē-mek] (kelikse:mek) {eT} gçsz. f. [-r] Gelmek istemek. [DLT]
- kelik¹, -ği** [Erme. k'alik / Yun. khalikhi] {ağız} is. **1.** Ayakkabı. **2.** Eski ayakkabı. **3.** Çocuk ayakkabısı; patik. **4.** Yünden örme terlik. **5.** Meşin; işlenmiş deri; sahtiyan. **6.** Çorap tabanı. **7.** Çizme; potin. **8.** Çizme koncu. [DS] **9.** Sırımdan yapılan ve karda batmamak için giyilen bir tür çizme; kar ayakkabısı. ☞ **keligi çıkmak**, {ağız} Çok yıpranmak; bitkin düşmek. [DS]|| **keligi çöplüğe atılmak**, {ağız} Kendisine sevgi ve ilgi azalmak; pabucu dama atılmak. [DS]
- kelik², -ği** [Yun. khalüvi] {ağız} is. **1.** Bağ evi; kulübe. [DS] **2.** Avcıların gözetleme yeri. [DD] **3.** Ağılarda bulunan çoban evi. [DD]
- kelik³, -ği** [kelik] {ağız} is. **1.** Eğri boynuzlu koç. [DS] **2.** Bir yaşındaki erkek koyun.
- kelik⁴, -ği** [kelik] {ağız} is. Hayvan boynuna takılan zil. [DS]
- kelik⁵, -ği** [Yun. khalikhi] {ağız} is. Küçük taşlar. [DS]
- kelik⁶, -ği** [kelik] {ağız} sf. (Kadın için) çok gezen. [DS]
- kelikçi¹**, [kel-mek > kel-ik-çi] {ağız} is. Düğün davetiyesi dağıtan kimse; okuyucu.
- kelikçi²**, [kelik-çi] {ağız} is. Ayakkabıcı. [DS]
- kelikli**, [kelik-li] {ağız} sf. Varlıklı olduğu hâlde harcamayan, cimri. [DS]
- kelikmek**, [kelik-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] Alınmak; kızmak. [DS]
- keliksi**, [kelik-si] {ağız} sf. (Deri için) iyi işlenmemiş. [DS]
- kelil**, [Ar. kelil کليل] (keli:l) {OsT} sf. **1.** (Kılıç, bıçak vb. kesici araçlar için) keskinliğini kaybetmiş; körelmiş. **2.** Gözleri iyi göremeyen.
- kelile**, [Ar. kelile كليله] {OsT} is. Çakal.
- kelim¹**, [Ar. kelām > kelīm کليم] (keli:m) {OsT} sf. **1.** Söz söyleyen; mütekellim. **2.** is. Kendisine söz söylenen kişi; teklif ikinci kişi; muhatap. **3.** (Sina Dağında Allah ile konuşması dolayısıyla) Hz. Musa. ☞ **kelim-dest**, {OsT} → kelimdest.|| **kelim'ullāh**, {OsT} Sina Dağında Allah'ın hitabını duyan; Hz. Musa.
- kelim²**, [Ar. kelime > kelim کلم] {OsT} is. Kelimeler; sözler.

- kelim³**, [Sansk. kalama ⇒ kelim] {eT} is. Kalem. [EUTS]
- kelim⁴**, [? kelim] {ağız} is. Eğri boynuzlu koç. [DS]
- kelimat**, [Ar. kelime > kelimāt کلمات] (kelima:t) {OsT} is. Kelimeler; sözcükler; sözler. ☞ **kelimāt-ı atıka**, {OsT} Eski kelimeler; eski sözler.|| **kelimāt-ı ilāhiye**, {OsT} İlahi sözler.|| **kelimāt-ı takdīriye**, {OsT} Takdir belirten sözler.
- kelimdest**, [Far. kelīm-dest دست کليم] {OsT} sf. **1.** (Kişi için) olgun. **2.** Elinden iş gelir; marifet sahibi; becerikli.
- kelime¹**, [Ar. kelām > kelime کلمه] {OsT} is. **1.** Anlaşmada kullanılan, anlamlı ses veya ses birliği; söz; sözcük. **2.** Bağımsız olarak kâğıt üzerinde gösterilebilen veya sözlü olarak söylenebilen anlatım aracı. **3.** Söz dağarcığının ögesi; adlandırma ögesi. ☞ **kelime-be-kelime**, {OsT} Kelimesi kelimesine; bütün kelime ve harfleri ile birlikte.|| **kelime cambazı**, Söz ile oyun yapan kimse.|| **kelime cambazlığı**, Sözle oyun yapma.|| **kelime grubu**, Yapısında ve anlamında bir bütünlük bulunan birden çok kelimeden kurulu dil birliği.|| **kelime hazinesi**, **1.** Bir kimsenin kullandığı kelimelerin tümü. **2.** Bir dildeki kelimelerin tümü; söz varlığı.|| **kelime-i asliye**, {OsT} dbl. Basit sözcük; kök.|| **kelime-i külliye**, {OsT} fel. Kamu mantıkçılık.|| **kelime-i müvellede**, {OsT} dbl. Yeni meydana getirilmiş bir kelime.|| **kelime-i şahadet**, {OsT} → kelimeişahadet.|| **kelime-i tayyibe**, Gönül okşayıcı söz; güzel söz.|| **kelime-i tevhid**, {OsT} → kelimeitevhit.|| **kelime kadrosu**, Bir dildeki kelimelerin tümü; kelime hazinesi; söz dağarcığı; vokabüler.|| **kelime karışıklığı**, tıp. Bir kelimenin yerine başka bir kelime söyleme biçiminde görülen konuşma bozukluğu; söz karışıklığı; parafazi.|| **kelimelerin üzerinde durmak**, Dikkat çekilmek istenen bir durumda, o konu ile ilgili kelimeleri yavaş, teker teker ve daha baskılı bir sesle söylemek.|| **kelimeleri tartarak söylemek** (konuşmak), Yanlış anlaşılmaya sebep olacak söz söylemeye dikkat ederek konuşmak.|| **kelime oyunu**, **1.** Kelimelerin çok anlamlılıklarından veya benzerliklerinden yararlanılarak yapılan nükte ya da aykırı anlamlandırma. **2.** İki ve daha çok kişi tarafından her defasında bir harf ekleyerek anlamlı bir kelime oluşturma biçiminde oynanan oyun.|| **kelimenin tam anlamıyla**, Bir durumu anlatmak için kullanılan kelimenin taşıdığı anlam boyutuyla; sözün kapsadığı tam kavramla.|| **kelime sayılama**, Kelime biliminin, özellikle kelime hazinesinin incelenmesinde nicelik belirleme ve istatistik eğrilerle uğraşan bölümü.|| **kelime sıklığı**, Bir dilde, bir kelimenin kullanılma oranı; frekans.|| **kelimesi kelimesine**, Hiçbir kelime atlamadan; olduğu gibi; harfiyen; aynen; motamot.|| **kelime yapımı**, Çeşitli yollardan kelime meydana getirme.

- kelime**², [Far. kelābe کلابه] {ağız} is. Bükülmek üzere hazırlanmış top halindeki keçi kılı. [DS]
- kelime**³, [Yun. khlēma] {ağız} is. **1.** Bağ çubuğu. **2.** Ağaçların dibindeki taze dallar; sürgün. [DS]
- kelimeîşahadet**, [Ar. kelime-i şahâdet کلمه شهادت] {OsT} (kelimeîşaha:det) {OsT} is. İslam'ın beş şartından birisi olan ve "Ben şahitlik ederim ki, Allah'tan başka bir tanrı yoktur; Hz. Muhammed onun elçisi ve kuludur." sözü. ☞ **kelimeîşahadet getirmek**, *Kelime-i şahadetin taşıdığı anlama içten inanarak yüksek sesle bu cümleyi söylemek.*
- kelimeitevhit**, [Ar. kelime-i tevhiid کلمه توحيد] {OsT} is. Toptan imanın esası olan, "Allah'tan başka tanrı yoktur, Hz. Muhammed onun elçisidir." sözü.
- kelimek**, [keli-mek] {ağız} gçl. f. [-r] Makasla saç kırmak. [DS]
- kelimeli**, [kelime-li] sf. **1.** Kelime bulunan. **2.** (Belirtilen sayıda) kelime bulunduran.
- kelimelik**, -ği [kelime-lik] sf. (Belirtilen sayıda) kelimededen meydana gelen.
- kelimesiz**, [kelime-siz] sf. Hiç kelime kullanmadan; sessiz.
- kelimsinmek**, [kel-mek > *kelim > kelim-sin-mek] {eT} döşl. f. [-ür] Gelir görünmek; gelir gibi yapmak. [DLT]
- kelimetan**, [Ar. kelimetân کلماتان] (kelimeta:n) {OsT} is. → kelimeteyn.
- kelimeteyn**, [Ar. kelimeteyn کلماتين] {OsT} is. **1.** İki kelime. **2.** "Allah'tan başta tapacak ilâh yoktur, Hz. Muhammed onun resulüdür" sözleri.
- kelimullah**, [Ar. kelim-ullâh کليم الله] (keli:mulla:h) {OsT} is. Allah'ın kendisiyle konuştuğu kimse; Hz. Musa.
- kelin**¹, [kel-mek > kel-in] {eT} is. Gelin. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [Gabain]
- kelin**², [?kelin] {ağız} sf. is. Boynuzlu koyun. [DS]
- keling**, [Far. keling کنگ] {OsT} sf. Şaşı.
- kelingün**, [kel-in > keliñün] (keliñün) {eT} is. Gelinler. [ETY] [Tekin]
- kelinlemek**, [kel-in > kelin-lē-mek] {eT} gçsz. f. [-r] Evlenmek. [EUTS]
- kelip**, [Ar. kâlib] {ağız} is. Kalıp. [DS]
- kelir**, [-ğalır / -gelir / -kalır / -kelir] {eT} çek. e. → -galır.
- kelirmek**, [kel-mek > kel-ir-mek] {eT} gçl. f. [-ür] **1.** Getirmek. [EUTS] [Gabain] **2.** Getirtmek. [EUTS]
- kelis**, [Yun. khalestis] {ağız} is. Davet; çağrı; oku. ☞ **kelis gezmek**, {ağız} (Düğüne çağrıcı kadın için) kapı kapı dolaşarak gezmek; düğüne çağırarak. [DS]
- kelisçi**, [Yun. khalestis => kelis-çi] {ağız} is. Düğüne çağrıda bulunan kadın; çağrıcı. [DS]
- keliş**, [kel-mek > kel-iş] {eT} is. Geliş. [DLT] [EUTS] ☞ **keliş barış**, {eT} *Geliş gidiş.* [DLT]
- kelişlig**, [kel-iş > kel-iş-lig] {eT} sf. Gelişli; geleni olan; konduğu olan. ☞ **kelişlig barışlig ev**, {eT} *Konuk odası.* [DLT]
- kelişmek**¹, [kel-mek > kel-iş-mek] {eT} döşl. f. [-ür] Gelişmek; ilerlemek. [DLT]
- kelişmek**², [kel-mek > kel-iş-mek] {eT} işteş. f. [-ür] Karşılıklı birbirine gelmek. [KB] ☞ **kelişmek barışmak**, {eT} *Birbirine gelip gitmek.* [DLT]
- keliyip, -bi** [kel + Eyyüb] {ağız} is. Hırsız. [DS]
- keliz**, [? keliz] {ağız} is. Üstü toprakla örtülü kulübe; bağ evi. [DS]
- kelk**, [Far. kelk کلك] {OsT} is. Koltuk; koltuk altı.
- kelkaş**, [kel+kaş] {ağız} is. Karnabahar. [DS]
- kelke**, [Yun. khalkio] {ağız} is. Kova. [DS]
- kelkenez**, [Far. kerges] {ağız} is. Kerkenez. [DS]
- kelkepçe**, [kel+kepçe] {ağız} is. Her şeye burnunu sokan; her şeye karışan kimse. [DS]
- kelkerkes**, [Far. kerges] {ağız} is. Kerkenez. [DS]
- kelmeser**, [kel+kes-er] {ağız} is. Uzun saplı büyük keser. [DS]
- kelkız**, [kel+kız] {ağız} is. Kasırğa. [DS] ☞ **kelkız çiçeği**, {ağız} *Papatya.* [DS]
- kelkik**, -ği [Yun. khalikhi] {ağız} is. Tencere. [DS]
- kelkinmek**, [kalk-mak > kelk-in-mek] döşl. f. [-ir] {ağız} (Yürüyemeyen çocuklar için) birine veya oyuncuğa doğru atılmak. [DS]
- kelkör**¹, [kel+kör] {ağız} sf. Alaca; lekeli. [DS]
- kelkör**², [kel+kör] {ağız} is. Sığır sürüsü. [DS]
- kella**, [Ar. kellā کلا] (ke'llâ:) {OsT} e. Asla; hiçbir zaman; katiyen.
- kelle**¹, [Far. kelle کله] is. **1.** Baş; kafa. **2.** mecaz. Bir kimsenin hayatı. **3.** (Peynir, şeker vb. için) topak; iri tane. **4.** Buğday başağı. **5.** (Yuvarlak, külçe şeklindeki şeyler için) sayı; adet; tane. **6.** Eni ile boyu arasında bir metre fark bulunan elde dokunmuş halı. **7.** Bar türü oyunlarda en baştaki oyuncu ile en son oyuncu arasında yer alan oyuncular; sıra oyuncuları. **8.** Fırında pişirilmiş koyun başı. **9.** {ağız} İçine ceviz, fındık, pirinç konularak yapılan bir hamur tatlısı. [DS] **10.** {ağız} Sirkeli paça. [DS] **11.** {ağız} Yüksek tepe. [EG] ☞ **kelle çekmek**, {ağız} *Biçilmiş buğday destelerinden tohum için iyi başakları seçip ayırmak.* [DS]|| **kelle darı**, {ağız} *Mısır koçanı.* [DS]|| **kelle götürür gibi**, (Gidiş, yürüyüş için) *gereğinden fazla bir çabuklukla; aşırı telaş ile.*|| **kelle kâğıdı**, {ağız} *Nüfus cüzdanı.* [DS]|| **kelle koltuğunda**, **1.** *Ölümü göze almış olarak.* **2.** *Her türlü tehlikeyi bekleyerek.*|| **kelle kulak yerinde olmak**, (Kişiler için) *gösterişli ve iri yapılı olmak.*|| **kelle küpe**, {ağız} *Paça yemeği.* [DS]|| **kelle mi çok ciğer mi?** {ağız} *Kılı kırk yaran; ince hesaplı.* [DS]||

- kelle peyniri**, *Koyun yağından Balıkesir ve İzmir taraflarında yapılan, Türk usulü lezzetli bir peynir türü; Mihaliç peyniri.* || **kelle-püş**, → kellepuş. || **kellesi büyük**, {ağız} *Memur.* [DS] || **kellesi koltuğunda olmak**, *Ölümü göze almış olmak.* || **kellesini koltuğuna almak**, *Ölümü göze almak.* || **kellesini ortaya koymak**, *Bütün tehlikeleri, hatta ölümü bile göze almak.* || **kellesini uçurmak**, *Birinin başını gövdesinden kesere ayırmak.* || **kelle tenceresi**, {ağız} *Bir çeşit tencere.* [DS] || **kelleye davranmak**, {ağız} *(Ekin için) başakları olgunlaşmak.* [DS] || **kelleyle vermek**, *Sevdiği bir şey uğruna canını feda etmek.*
- kelle**, [? kelle] {ağız} *zf. Kere; kez.* [DS]
- kellecuş**, [kelle-ce + aş] {ağız} *is. → keleş.* [DS]
- kelleli**, [kelle-li] {ağız} *sf. Başı büyük olan.* [DS]
- kellem**, [kelle-m] {ağız} *is. Ceviz ya da taşla oynanan bir taş oyunu.* [DS]
- kelleme**, [kel-le-me] *is. Asmalarda salkımların kuvvetlenmesi için fazla olan filizleri kırmak.*
- kellemek**¹, [kel-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]*
1. Bir ağacın, dallarını, fazla filizlerini kopararak, keserek temizlemek. **2.** Aşı yapmak için ağacı kesmek. **3.** *gçsz. f.* (Ağaç için) kurumak. **4.** (Ağaç için) yeşillenmek. [DS]
- kellemek**², [kelle-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]*
(Koç, tosun vb. için) tos vurmak. [DS]
- kellenme**, [kel-le-n-me] *is. Kellenmek eylemi.*
- kellenmek**, [kel-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Gerilemek; durgunlaşmak; kötüleşmek. [DS]
- kellepuş**, [Far. kelle-püş کله پوش] (*kellepuş*) {OsT} *is.*
1. Baş örtüsü. **2.** Kavuk altına giyilen ve başı tamamen örten bir cins takke. **3.** İmparatorluk dönemi ordusunda askerlerin savaşta başlarına giydikleri, gözler dışında başın her tarafını örten zırhlı başlık; miğfer; tolga.
- kelleşme**, [kel-le-ş-me] *is. Kel durumuna gelmek eylemi.*
- kelleşmek**, [kel-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** (İnsan için) kel durumuna gelmek. **2.** (Halı, battaniye gibi tüylü eşyalar için) tüyleri dökülmek. **3.** (Arazi için) bitki örtüsü yok olmak.
- kellez**, [kel > kel-le-mek > kel-le-z] {ağız} *sf. (Boğa için) yaşı küçük olan veya gelişemediği için bodur kalan.* [DS]
- kelli**¹, [kel-li] *sf. Keli bulunan; keli olan.* ☞ **kelli felli**, [Ar. kerr ü fer] *Kılığı kıyafeti düzgün, gösterişli olan; önemli sayılır görünüşte olan.*
- kelli**², [kel-mek (*gelmek*) > kel-li / Ar. gayr => gayri] *e. "Sonra" edatı gibi çıkma durumundaki sözlerden sonra gelerek birbirine bağladığı iki yargıdan ilkinin zorlayıcı bir neden olarak gösteren bir edat.*
- kelli**, [? kelli] {ağız} *is. Sincap.* [DS]
- kellik**, -ği [kel-lik] {ağız} *is. 1. Saçlı deride tüylerin dökülmesine yol açan mantarlardan meydana gelen bir hastalık. 2. Üzerinde bitki bitmeyen çıplak arazi. 3. Fundalık.* [DS]
- kellim**, [Ar. (Sur.) kellin کلین => kelim] {ağız} *is. Tek kat kerpiç duvar.* [DS]
- kelloz**, [kel > kelloz] {ağız} *is. Kel kafalı kimse.* [EG]
- kelmek**, [kel-mek] {eT} *gçsz. f. [-ür]* **1.** Gelmek. [DLT] [ETY] [EUTS] [OKD] [İKPÖy.] [Yükneki] [Gabin] [Tekin] [Üç İtigsizler] **2.** Sürerlik fiili yapan yardımcı fiil. [ETY]
- kelmiç**, -ci [? kelmeç / kelmiç] {ağız} *is. Balığın büyük kılçıkları.* [DS]
- kelmiş**, [kel-mek > kel-miş] {eT} *sf. Gelmiş olanlar.* [ETY]
- kelngiz**, [kel-mek > kelñiz] (*kelñiz*) {eT} *is. Sel.* [DLT]
- kelngizleyü**, [kel-mek > kelñiz-lëyü] (*kelñizle:yü:*) {eT} *zf. Sel gibi.* [DLT]
- Keloğlan**, [kel+oğ(u)-an] *is. 1. Türk masallarının, anasından başka kimsesi bulunmayan, yoksul fakat zekâsı sayesinde bütün güçlüklerin üstesinden gelen bir masal kahramanının adı. 2. mecaz. (Küçük k ile) bir yere hizmetçi olarak alınan ya da çırak olarak verilen çocukları okşamak üzere söylenen çağırma sözü. 3. Hindi.*
- kelp**, [Ar. kalb] {ağız} *is. Kalp; yürek.* [DS]
- kelpe**, [kelpe] *is. Asma hereği; bağ sığı.*
- kelpen**, [? kelpen] {ağız} *is. Kadınların süs olarak kol üstüne koydukları kumaş parçası.* [DS]
- kelpendir**, [? kelpendir] {ağız} *is. Yağsız peynir.* [DS]
- kelpengecik**, -ği [? kelpengecik] {ağız} *is. Delikanlı; genç insan.* [DS]
- kelpenti**¹, [Far. kelbetân] {ağız} *is. Kerpeten.* [DS]
- kelpenti**², [? kelpenti] {ağız} *is. Miskin; uyuşuk.* [DS]
- kelpentmek**, [kelpent-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Sallamak. [DS]
- kelpere**, [kelpere] {ağız} *is. Yüzü az topraklı, altı taşlı olan verimsiz tarla.* [DS]
- kelperen**, [kelperen] *is. Kuyu temelinin altına konulan çam veya karaağaçtan yapılmış çerçeve.*
- kelpişir**, [? kelpişir] {ağız} *is. Kaynayan suya uflanmış yufka ekmek, tuz ve biber konularak yapılan bir tür çorba.* [DS]
- kelpeten**, [Far. kebetân] {ağız} *is. Kerpeten.* [DS]
- kelpetin**, [Far. kelbetân] {ağız} *is. 1. Pense. 2. Kerpeten.* [DS]
- kelpildetmek**, [kelp-il-de-t-mek] [کلپلدمتک] {eAT} {ağız} *gçl. f. [-ir]* Gözü çabuk çabuk açıp kapamak; göz kapaklarını oynatmak.
- kelpirdetmek**, [kelp-ir-de-t-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* → kelpildetmek. [DS]
- kelsemek**, [kel-mek > kel-sē-mek] (*kelse:mek*) {eT} *gçsz. f. [-r]* Gelmek istemek. [DLT]

- kelt**, [kelt] {ağız} is. 1. Çayırılı, sulu dere içi. [DS] 2. Taş ve kaya kovuklarında biriken yağmur suyu.
- keltavuk**, -**ğu** [kel+tavuk] {ağız} is. Hindi. [DS]
- kelte**¹, [kelte] {ağız} is. Ot bitmeyen, ürün vermeyen yerler. [DS]
- kelte**², [kelte] {ağız} is. 1. Meslek ve sanatında uzmanlaşamayan. 2. Tarikat dışından olan; yabancı. [DS]
- kelte**³, [kelte] {ağız} is. Yaşlı fakat küçük kalmış palamut ağacı. [DS]
- kelte**⁴, [kelte] {ağız} is. Sapsız sepet; küfe. [DS]
- kelte**⁵, [kelte] {ağız} sf. Kısa. [DS]
- kelteben**, [Far. kelbetān] {ağız} is. Kerpeten. [DS]
- kelteçi**, [kel-mek > kel-teçī] (kelteçi:) {eT} sf. Gelecek olan; gelen. [Gabain]
- keltek**¹, -**ği** [? keltek] {ağız} is. 1. Eski, yırtık ayakkabı. 2. Eski bakır kap. 3. Düzensiz ve dağınık eşya. 4. Terbiyesiz ve uygunsuz kimse; serseri. [DS]
- keltek**², -**ği** [kel(i)t-ek] {ağız} sf. 1. (Kişi için) saçları dökük, başı yağlı ve kirli olan. 2. (Şapka, fes vb. için) kirli; yağlı. [DS]
- keltek**³, [kaltak] {ağız} sf. (Kadın ve çocuk için) davranışları beğenilmeyen; değersiz. [DS]
- keltekeler**, [kelte+keler کلته کله] {eAT} is. Kertenkele.
- kelteki**, [? kelteki] {ağız} sf. (Eşya için) eskimiş; kullanılmaz hâle gelmiş. [DS]
- kelteme**, [kelteme] {ağız} is. 1. Az ürün veren tarla; çorak arazi. 2. Düzluklerdeki toprak tümsekleri. 3. Altı taşlık üstü hafif toprak olan yerler. [DS]
- kelten**, [? kelten] {ağız} is. 1. Küçük kertenkele. 2. Eğirdir Gölü'nde yaşayan küçük bir balık. [DS]
- keltenek**, -**ği** [kelten-ek] {ağız} is. Eski ve kötü giyimli adam. [DS]
- keltenkeler**, [kelten+keler کلتن کله] {eAT} is. Kertenkele.
- keltenkene**, [kelten+kene کلتنکنه] {eAT} is. Kertenkele.
- keltenkesek**, -**ği** [kelten+kes-ek] {ağız} is. Yonga. [DS]
- kelter**, [Yun. khalathariá => kelter / keleter / keletir کلتير] {OsT} {ağız} is. Küfe; sepet; sele. [DS]
- kelti**, [kelti] {ağız} is. 1. Meşe fidanı. 2. Küçük fidanlık. 3. Bostan sulamak için açılan arkların iki yanındaki toprak yığını. 4. Yabancı. [DS]
- kelü**, [Fr. kilo] {ağız} is. Kilo. [DS]
- kelürmek**, [kel-mek > kel-tür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] 1. Getirmek. [EUTS] [ETY] [KB] [İKPÖy.] [Tekin] 2. Dünyaya getirmek; doğurmak. [EUTS] 3. Götürmek. [İKPÖy.] 4. Getirtmek. [DLT]
- kelürtmek**, [kel-mek > kel-ür-mek > kel-ür-t-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Getirtmek. [Clason]
- kelvet**, [? kelvet] {ağız} is. Sıkıntı; keder. [DS]
- kelvin**, [William Kelvin (İngiliz fizikçi) adından] is. fiz. Suyun üçlü noktadaki sıcaklığının 273.16'da birine eşit termodinamik sıcaklık birimi; sembolü: K.
- kelvinölçer**, [kelvin + ölç-er] is. Kırmızı ve mavinin tayf kuşaklarındaki yayım enerjileri şiddetlerinin oranını temel alarak ışığın renk sıcaklığını ölçmeye yarayan alet.
- kelyazan**, [kel+yaz-an] {ağız} is. 1. İki yaşında kısır keçi. 2. İki yaşındaki tiftik keçisi. [DS]
- kem**¹, [kem (yans.)] is. Gevezelik etmeyi, anlaşılmasız sözler söylemeyi, bahane uydurmaya çalışmayı anlatan kök. [Zülfikar] kem kem, kem küm etmek ☞ **kem küm**, Anlaşılmasız sözler. || **kem küm etmek**, (Zor durumda kalan biri için) verecek cevap bulamayarak anlaşılmasız ve birbirini tutmaz sözler söylemek.
- kem**², [kem (yans.)] is. Köpek havlamasını anlatan kök. [Zülfikar] kem-kir-mek
- kem**³, [kem] {eT} is. 1. Gem. [DLT] 2. {ağız} Oğlakların analarını emmesini önlemek için ağızlarına bağlanan sopa. [DS]
- kem**⁴, [kem] {eT} zm. Soru zamiri; kim. [ETY] [Tekin]
- kem**⁵, [kem] {eT} is. 1. Ağrı; hastalık; ıstırap; zahmet. [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] 2. Uğursuzluk.
- kem**⁶, [Ar. kem كم] {OsT} sf. 1. Kaç; ne kadar? 2. is. Miktar.
- kem**⁷, [Far. kem كم] {OsT} sf. 1. İyi olmayan; fena; kötü. 2. Ayarı düşük. 3. Eksik; az; noksan. {eT} (aynı) [EUTS] 4. {ağız} Bir eşyanın kırılan parçasını yerine koyarak onarma biçimi. [DS] ☞ **kem-akl**, {OsT} Akli kut; aptal. || **kem-asl**, {OsT} Aslı iyi olmayan; asaletsiz. || **kem-a'yār**, {OsT} Ayarı bozuk; ayarsız. || **kem-āzār**, {OsT} Kötü incitiş. || **kem-bahā**, {OsT} Değersiz; değeri düşük. || **kem-baht**, {OsT} Talihi kötü olan; kötü talih. || **kem-bidāa**, {OsT} 1. Sermayesi kut. 2. mecaz. Bilgisi az; az okumuş. || **kem-bizāa**, {OsT} → kem-bidāa. || **kem-cevāb**, {OsT} Kötü cevap veren; eksik cevap. || **kem-dil**, {OsT} Başkalarının kötülüğünü isteyen; kötü kalpli olan. || **kem-fehm**, {OsT} Anlayışı kut. || **kem göz**, {OsT} Baktığı kimse veya şeye nazarı değdiği söylenen göz. || **kem gözle bakmak**, {OsT} Kötü bir niyet besleyerek bakmak. || **kem-gū**, {OsT} 1. Az söyleyen. 2. Kötü söyleyen. || **kem-gūyî**, {OsT} Kötü söz söyleyicilik. || **kem-güftār**, {OsT} Az konuşan; az söz söyleyen. || **kem-hāb**, {OsT} Uykusu kut. || **kem-harf**, {OsT} Az konuşan. || **kem-havsala**, {OsT} Tahammülü az olan. || **kem-hired**, {OsT} Ahmak; beyinsiz. || **kem-huy**, {OsT} Kötü huylu. || **kem-iyār**, {OsT} Ayarı bozuk; ayarsız; kalp. || **kem-kadr**, {OsT} Değeri az; itibarsız. || **kem-kāim**, {OsT} Anlayışsız. || **kem-kıymet**, {OsT} Değersiz; kıymetsiz. || **kem-māye**, {OsT} Yaradılışı bozuk; aslı bozuk. || **kem-nām**, {OsT} Adı sanı belirsiz; ünsüz; şöhret-

siz. || **kem-nazār**, {OsT} *Kötü gözle bakan; nazar eden.* || **kem-pāye**, {OsT} *Rütbesi düşük.* || **kem-sāl**, {OsT} *Yaşı küçük.* || **kem-söz**, {OsT} *Kırıcı ve kötü söz.* || **kem-suhān**, {OsT} *Az konuşan.* || **kem-şerm**, {OsT} *Utanmaz.* || **kem-ter**, {OsT} 1. Eksik. 2. Daha aşağıda bulunan; hakir. || **kem-terāne**, {OsT} *Hakir olarak; küçükçe.* || **kem-terīn**, {OsT} 1. En küçük. 2. En aşağı; en çok eksik. 3. Çok âciz; pek hakir. || **kem-yāb**, {OsT} *Az bulunur.* || **kem-zebān**, {OsT} *Az söyleyen kimse.* || **kem-zede**, {OsT} *Kötülüğe uğramış; talihsiz.* || **kem-zen**, {OsT} *Talihsiz.* || **kem-zihn**, {OsT} *Aklı eksik; aptal.*

kem⁸, [kem] {ağız} is. 1. Düğme. 2. Ot ve ekin demetlerini bağlamak için ottan bükülerek yapılan bağ. [DS]

kem⁹, [Erme. gom => kom] {ağız} is. Davar ağılı; ahır. [DS]

kem¹⁰, [kem] {ağız} is. Çivi. [DS]

kem¹¹, [kem] {ağız} sf. Bayat; sert. [DS]

kem¹², [kem] {ağız} is. Ceviz. [DS]

kema, [Ar. kemā کَمَا] (*kema:*) {OsT} e. Gibi; benzer; olduğu üzere. ☞ **kemā-fi'l-evvel**, {OsT} *Önceki gibi.* || **kemā-fi's-sābık**, {OsT} *Eskisi gibi.* || **kemā-hiye**, {OsT} *Olduğu gibi.* || **kemā-hiye-hakkihā**, {OsT} *Gereği gibi.* || **kemā-hū**, {OsT} *Olduğu gibi.* || **kemā-hüve'l-mu'tād**, {OsT} *Alışıldığı gibi.* || **kemā-hüve'r-resm**, {OsT} *Alışıldığı üzere.* || **kemā-kân**, {OsT} *Eskiden olduğu gibi.* || **kemā-yenbağî**, {OsT} *Gerektiği gibi; uygun biçimde.* || **kemā-zükir**, {OsT} *Söylendiği üzere.*

kemabiş, [Far. kemā-biş کَمَايِش] (*kema:bi:ş*) {OsT} zf. Aşağı yukarı; takribî olarak; takriben.

kemaîn, [Ar. kemāin كَمَايِن] (*kema:i:n*) {OsT} is. Pusuya gizlenmiş adamlar.

kemal, -li [Ar. kemāl كَمَاال] (*kema:l*) {OsT} is. 1. Bilgi ve, erdem bakımından eksiksizlik; olgunluk; noksansızlık; erginlik; yetkinlik; eksiksizlik. 2. İstenilen ve beğenilir niteliklerin tamamını taşıma durumu; mükemmeliyet; eksiksizlik. 3. Bilgi ve erdem; fazilet. 4. En yüksek değer. 5. tasvf. Bir insanın manevî varlık âleminde basamak basamak yükselmesi, olgunlaşması; içinde bulunduğumuz varlık âleminin, Allah'ın sonsuz ve sınırsız bir görünüş alanı olduğunu kavrayacak yeteneği kazanması. ☞ **kemale gelmek**, {OsT} *Maddî ve manevî bakımdan olgunluk derecesine ulaşmak; olgunlaşmak.* || **kemale ermek**, {OsT} *Maddî ve manevî bakımdan olgunluk derecesine ulaşmak; olgunlaşmak.* || **kemâl-i âfiyet**, {OsT} *Esenliğin son derecesi.* || **kemâl-i asayiş**, {OsT} *Güvenliğin tam olarak sağlanmış olması durumu.* || **kemâl-i bülüg**, {OsT} *Ergenlik çağının ilk dönemi.* || **kemâl-i ciddiyet**, {OsT} *Ciddiyetin son derecesi.* || **kemâl-i ciddiyetle**, {OsT} *Son derece ciddî olarak.* || **kemâl-i dirâyet**, {OsT}

Dirâyetin son derecesi. || **kemâl-i evvel**, {OsT} *Aydınlık topluluğu; entelektüeller.* || **kemâl-i hayretle**, {OsT} *Şaşkınlığın son derecesiyle; çok şaşırılmış olarak; büsbütün şaşırılmış olarak.* || **kemâl-i ihtimamla**, {OsT} *Büyük bir özenle; aşırı özen göstererek.* || **kemâl-i kat'iyet**, {OsT} *Tam kesinlik.* || **kemâl-i lütf**, {OsT} *Bağışın büyüklüğü; bağışın noksansızlığı.* || **kemâl-i muhabbetle**, {OsT} *Büyük bir sevgiyle; sevgiyle dolu olarak.* || **kemâl-i salahiyet**, {OsT} *En geniş yetki.* || **kemâl-i vecd ile**, {OsT} *Kendinden geçerek; huşu içinde.* || **kemâl-i zevk**, {OsT} *Zevkin en son noktası.*

kemalat, [Ar. kemâlât كَمَاالَات] (*kema:lâ:t*) {OsT} is.

Bilgi ve erdem bakımından olgunluklar; eksiksizler. ☞ **kemâlât-ı medeniye**, {OsT} *Medeniyet bakımından yaşanan olgunluklar.* || **kemâlât-perver**, {OsT} *Bilgi sahibi olgun kimse.*

kemaleç, -ci [? kemaleç] {ağız} is. İncire dadanan karga büyüklüğünde boz ve mavi renkli bir tür incir kuşu; ala karga. [DS]

Kemalist, [Kemal (*Mustafa Kemal*) + Fr. -iste] is. ve sf. 1. Atatürkçülükle ilgili. 2. Atatürkçülüğü benimsemiş ve Atatürkçülük yanlısı olan; Atatürkçü.

Kemalizm, [Kemal (*Mustafa Kemal*) + Fr. -isme] is. Türkiye Cumhuriyetinin siyasal, toplumsal ve kültürel gelişimini ön gören, akla ve bilime dayalı olarak Atatürk'ün kurduğu ve geliştirmeyi hedeflediği millî devlet, millî egemenlik, kişi hürriyeti ve her çağda çağdaş olmayı amaçlayan evrensel boyutlu, birbiri ile uyumlu ilkeler ve uygulamalar bütünü.

Kemalpaşa tatlısı, [Kemal+paşa + tat-lı-s-ı] is. t. Un, yağ ve yumurta birlikte yoğrulduktan sonra fırında kurutularak istenildiği zaman şekerli şurup dökülerek hazırlanan bir tür tatlı.

keman¹, [Far. kemān كَمَاان] (*kema:n*) {OsT} is. 1. Ok atmaya yarar iki ucu arasına bir kiriş bağlanan esnek yay; yay. 2. Yaya benzeyen şey; eğmeç; kavis. 3. sf. Yay gibi olan. ☞ **kemān-baha**, {OsT} *Yeniçerilere yılda bir defa verilen para.* || **kemān-dān**, {OsT} 1. Ok torbası; sadak. 2. Keman kutusu. || **kemān-dār**, {OsT} *Yay tutan.* || **kemān-ebürü**, {OsT} *Kaşları yay biçiminde ve güzel olan.* || **keman etmek**, {OsT} *Eğmek; yay biçimine getirmek.* || **kemān-ger**, {OsT} *Yay yapan kimse.* || **keman gibi**, {OsT} *(Kaş için) ay gibi kavisli olan; ince ve düzgün.* || **kemān-gîr**, {OsT} *Usta ok atıcısı.* || **kemān-ı āsumān**, {OsT} 1. Yay burcu. 2. Gökkuşağı. || **kemān-ı behmen**, {OsT} *Gökkuşağı.* || **kemān-ı hal-lâcî**, {OsT} *Hallaçların pamuk atarken kullandıkları yay.* || **kemān-ı hikmet**, {OsT} *Taş veya ok atmaya mahsus her türlü mancınık.* || **kemān-ı sade**, {OsT} *Güneş; güneş ışığı.* || **keman kaşlı**, {OsT} *Kaşları yay gibi kavisli ve ince olan.* || **kemān-keş**, {OsT} → **kemankeş**. || **keman olmak**, {OsT} *Yay biçimini almak; eğilmek.*

keman², [Far. kemān کمان] (*kema:n*) {OsT} is. müz.

Çene altı ile omuz arasına dayanarak yay ile çalınan dört telli bir çalgı. ☞ **keman yayı**, *Kemanı çalmaya yarayan at kılı bağlanmış yay.*

kemancı, [keman-cı] is. 1. Keman yapan veya satan kimse. 2. Keman çalan kimse.

kemancılık, -ğı [keman-cı-lık] is. Kemancının işi ve mesleği.

kemançe, [Far. kemān-çe کمانچه] {OsT} is. 1. Kemançe. 2. Eskiden resmî imzalara çekilmiş bulunan uzun ve eğri kuyruk.

kemane, [Far. kemāne کمانه] (*kema:ne*) {OsT} is. 1. Kemançe ve keman çalmakta kullanılan at kılından yapılmış yay. 2. Kemandan daha büyük, kucakta yay ile çalınan beş telli bir halk sazı. 3. *dnz.* Gemilerde, talimarın üstü ile suya yakın tarafı arasındaki içbükey kısım. 4. Delgi veya küçük torna çevirmek için kullanılan ok yayı biçimindeki araç. 5. Heykelticilerin mermer delmekte kullandıkları keskin kalem. 6. *spor.* Yağlı güreşte, rakibin arkasından kolları karnı üzerinde kilitledikten sonra, ayaklar ayırık olarak uygulanan bir oyun ☞ **kemane çekme**, *Yağlı güreşte kemane uygulamasından sonra yumruk durumuna getirilmiş elleri sağa sola çekerek rakibin karnı veya göğsü üzerinde uygulanan ezme hareketi.*

kemanî, [Far. kemānî کمانی] (*kema:ni:*) {OsT} is. Keman çalan kimse: kemancı.

kemani, [Far. kemāne] {ağız} is. Tahtaya delik açmak için kullanılan bir biz ve onu çeviren keman yayına benzer bir araç. [DS]

kemankeş, [Far. kemān-keş کمانکش] (*kema:nkeş*) {OsT} is. 1. Yay kullanarak ok atan kimse; okçu. 2. Keman çalan kimse; kemanî.

kemankeşi, [Far. kemān-keşî کمانکشی] (*kema:nkeşi:*) {OsT} is. Okçuluk; ok atıcılığı.

kemansaz, [Far. kemān-sāz کمانساز] (*kema:nsa:z*) {OsT} is. Keman yapan kimse; keman ustası; kemancı.

kemayar, [Far. kem + Ar. 'ayār عيار کم] (*kemaya:r*) {OsT} sf. (Altın veya gümüş para için) ayarı düşük; ayarı kötü.

kembere, [Far. kemre] {ağız} is. Gübre. [DS]

kemcik, -ği [kem-cık] {ağız} is. 1. Dalsız, budaksız, yapraksız ağaç. 2. Yünü az koyun. [DS]

kemçek, -ği [kem-çek] {ağız} is. Toprakta çıkarılan kendir sapının soyulan lifleri. [DS]

kemçi¹, [kemçi] {ağız} is. 1. Hayvanlara kızgın demirle vurulan nişan; bellik. [DS] 2. İşaret. [DD]

kemçi², [eT. kamçı] {ağız} is. 1. Kırbaç; kamçı. 2. Bir tür balık. [DS]

kemçik, -ği [kem (*yans.*) > kem-(i)ç mek > kemiç-ik / kem-çük] {ağız} sf. 1. (Kişi için) üst çenesi geri, alt çenesi ileri olduğu için dişleri üst üste gelmeyen; ağzı eğri. 2. (İnsan için) burnu basık; biçimsiz. 3. Ağzı dişsizlikten içeri göçmüş gibi olan. 4. (Kişi için) sıkı; cılız. 5. (Kişi için) ince yüzlü ve çirkin. 6. (Kişi için) asık suratlı veya çirkin. 7. Düzençi; kötü. 8. Geveze; soytarı; maskara. 9. Düzençi; kötü; döneç. 10. (Nesne için) eğri; çarpık. [DS]

kemçildemek, [kem (*yans.*) > kem(i)ç-il-de-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] Ağzı boş iken çiğner gibi yapmak. [DS]

kemçilemek, [kem (*yans.*) > kem-çi-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Beğenmemek; ağız eğmek. 2. Söyleneni, bozuk bir ifade ile tekrar ederek alay etmek. [DS]

kemçilmek, [kem-(i)ç-il-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] 1. (Keskin şeyler için) ağzı körelmek. [DD] 2. Zayıflamak; incelmek. [DS]

kemçimek, [kem-(i)ç-i-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] (Sü-pürge vb. araçlar için) ucundan eskimek; aşınmak. [DD]

kemçirmek, [kem (*yans.*) > kem-(i)ç-ir-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] (Köpek için) havlamak. [DS]

kemçuk, -ğu [kem (*yans.*) > kem-(i)ç-ik] {ağız} sf. Çene uyumsuzluğu yüzünden dişleri üst üste gelmeyen. [DS]

kemçük, -ğü [kem (*yans.*) > kem(i)ç-ük] {ağız} sf. 1. Yaşlılıktan veya zayıflıktan dolayı ağzı çöküp burnu ile çenesi birbirine yaklaşmış olan. 2. (Kişi için) küçük yüzlü. 3. → kemçik. [DS]

kemdimek, [kem-dî-mek] (*kemdi:mek*) {eT} gçl. f. [-r] Bıçakla kemik sıyırmak. [KB]

kemdük, [kem-dî-mek > kem-dü-k] {eT} sf. (Kemik için) bıçakla sıyrılmış. ☞ **kemdük süngük**, {eT} *Eti sıyrılmış, yenmiş kemik.* [DLT]

kem'e, [Ar. kem'e كمنه] {OsT} is. bot. → keme¹.

keme¹, [Ar. kem'e كمنه] {OsT} is. bot. Genellikle meşelik alanlarda toprak altında yumrular halinde yetişen yenilebilir mikorizli asklı mantar; dolaman, (*Terfezia, Tuber Micheli, T. brumale*). {ağız} (aynı) [DS]

keme², [? keme / geme] {ağız} is. zool. 1. Büyük sıçan, (*Mus decumanus*). 2. Sincap. 3. Büyümeyen katır. [DS] ☞ **keme yılanı**, *Su yılanıgillerden Avrupa ve Asya'da yaşayan, 2,5 m. kadar uzunlukta, ısırın ancak zehirli olmayan bir pullu sürüngen, (Zameis mucosus).*

keme³, [kem-e] {ağız} sf. 1. (Kişi için) ön dişleri olmayan ya da eksik olan. 2. Çenesi çıkık. [DS]

keme⁴, [keme] {ağız} is. Çocukların başındaki kepek; konak. [DS]

kemeçe, [keme-ce] {ağız} is. Sığır aşığı. [DS]

kemek, [kemek] {eT} is. Pamuktan yapılmış çubuklu ve nakışlı bir tür dokuma; bürgülük. [DLT]

kemekem, [Far. kem (miktar) > kem-ā-kem] {ağız} sf. Eksiksiz; tamam. [DS]

kemençe, [Far. kemān (yay) + -çe (küçültme eki) کمانچه] (keme'nçe) is. 1. müz. Kemana benzer üç telli, yayla diz üzerine dayanarak çalınan küçük bir saz. 2. Burguyu çevirmekte kullanılan yay biçimindeki araç.

kemend, [Far. kemend کمند] {OsT} is. → kement. ☞ **kemend-endāz**, {OsT} Kement atan.

kemender, [Far. çemender] {ağız} is. 1. Eşek. [EG] 2. İşini bilen; akıllı ve becerikli. [DS]

kemenk, -ği [Yun. khamákhi] {ağız} is. Zıpkın; zıpkının sivri ucu. [DS]

kement, -di [Far. kemend کمند] {OsT} is. 1. Ucu ilmiklenmiş ip. 2. Sığır çobanlarının kovaladıkları hayvanı yakalamakta kullandıkları ucu ilmikli ip. 3. Eskiden adam asmakta kullanılan ucu ilmikli, yağlı kayış. 4. Geyik türü hayvanlara takılan yular. 5. ed. Sevgilinin saç; sevgilinin saçının bükümü. 6. Okçulukta kullanılan yaya kavis vermekte kullanılan uçları halkalı bir araç. 7. {ağız} Gümüş gerdanlık. [DS] ☞ **kement atmak**, *Uzakta bulunan bir şeyi yakalamak için bir ucu elde tutulan ilmikli ipi fırlatmak.*

kementlemek, [kement-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kement ile bağlamak; kement takmak.

kemer¹, [Far. kemer كمر] {OsT} is. 1. Kalın kumaş, deri veya sentetik maddeden yapılmış, bele dolandıktan sonra iki ucu birbirine bir toka ile tutturulan bel bağı. 2. Pantolon ve etek gibi giysilerde belden yukarıda kalan kısım. 3. Eskiden yolculuklarda bele kuşanılarak üzerindeki gözlere altın veya para konulan bir tür kuşak. 4. *mim*. Kapı, pencere, su yolu, köprü gibi yapılarda üzerine binen duvar ağırlığını iki yandaki ayaklara vermek üzere yarım daire, basık eğri ve yonca yaprağı gibi tasarlanmış, aşağı doğru kavisli bağlantı. 5. *anat*. Kemikten kemer biçimindeki oluşum. 6. Otomobillerde sürücü ve yolcuları koltuğa bağlayarak çarpma anında öne savrulmayı önleyen, uçaklarda pilotu yerinde sabit tutmaya yarayan, güvenlik amaçlı kayışların her biri; emniyet kemeri; güvenlik kemeri. 7. Eskiden okullarda disiplin amirlerinin yardımcılara verilen isim. 8. {ağız} Ev yaparken direklerin üzerine uzatılan uzun ağaç. [DS] 9. {ağız} Ocağın üstüne konan eğri ağaç. [DS] 10. {ağız} Ayak tabanının çukur yeri. [DS] 11. {ağız} Kadın fesinin önüne takılan altın dizi. [DS] 12. *sf*. Tümsek veya yay gibi eğri olan. ☞ **kemer ayağı**, *İki kemer arasındaki sütun.*|| **kemer bağlama**, *Aile büyüğünün gelinin beline altın ya da gümüş kemer takma töreni.*|| **kemer bağlanmak**, {OsT} 1. Kemer kuşanmak. 2. İşe hazırlanmak.|| **kemer başı**, *tar*. İmparatorluk döneminde medrese öğrencilerinin önderine verilen

ad.|| **kemer-bend**, {OsT} 1. Kemer bağı. 2. Beline kemer takmış olan. 3. mecaz. Derviş.|| **kemer-bend-i hizmet**, {OsT} Hizmete hazır.|| **kemer-best**, {OsT} Kahraman; yiğit.|| **kemer-beste**, {OsT} 1. Kemer bağlamış olan. 2. *tas*. Bektaşiliğe hizmete hazır, gönül vermiş kimse.|| **kemer-gâh**, {OsT} Kemer yeri.|| **kemer gözü**, *Bir kemer ile iki dayanak noktası arasındaki alan.*|| **kemer-güsiste**, {OsT} Belindeki kemeri açmış olan; kemersiz.|| **kemer-i âftâb**, {OsT} gök b. Güneşin merkezinden geçtiği varsayılan çizgi.|| **kemeri dolu olmak**, *Zengin olmak; varlıklı olmak.*|| **kemer patlıcanı**, *İnce ve uzun bir tür patlıcan.*|| **kemer taşı**, *Kemer eğrisini meydana getiren taşların her biri.*

kemer², [kemer] {ağız} is. Yarı beyaz, yarı kara keçi. [DS]

kemeraltı, [kemer+alt-ı] {ağız} is. Bergama yöresinde, iki kişi tarafından oynanan bir zeybek. [DS]

kemerci, [kemer-ci] is. 1. Kemer yapan veya satan kimse. 2. Kemer yapımında ustalaşmış kimse.

kemere, [Yun. kemeri] is. *dnz*. Gemi güvertesinde enine konulmuş kirişlerden her biri.

kemerleme, [kemer-le-me] is. 1. Kemerlemek eylemi. 2. Ayaklar veya sütunlar üzerinde taşınan kemerli açıklık. 3. Kemer biçimindeki öğelerden oluşan süsleme motifi.

kemerlemek, [kemer-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Kemer ögesi eklemek; kemer yapmak; kemerle desteklemek, tutturmak. 2. Ciltçilikte kitabın sırtına yuvarlak bir görünüş kazandırmak.

kemerli, [kemer-li] sf. 1. Üzerinde kemer bulunan; kemer takmış olan. 2. Kemer biçiminde olan. 3. *mecaz*. Yay gibi eğri olan; kavisli.

kemerlik, -ği [kemer-lik] is. 1. Bazı satıcı, usta veya tamircilerin para veya gereç koymak için bellerine taktıkları gözlü kuşak. 2. *sf*. Kemer yapmaya uygun olan; kemer yapımı için ayrılmış olan.

kemersiz, [kemer-siz] sf. Kemeri olmayan; kemer takmamış olan.

kemertlek, [küm-ür-t-lek] {ağız} is. Kıkırdak. [DS]

kemeş, [keme-ç / keme-ş] {ağız} sf. 1. (İnsan için) bodur, biçimsiz. 2. Zayıf; korkak; çekingen. [DS]

kemet¹, [kemet] {ağız} is. 1. Dağların eteğinden başlayarak basamak basamak yükselen yol; doğal merdiven. 2. Keçiyolu; patika. [DS]

kemet², [Far. kemend] {ağız} is. Hayvan yakalamaya yarayan uzun ip; kement. [DS]

kemha, [Far. kemhā كَمْحَا] (kemha:) {OsT} is. 1. Atkıdan takviye tekniğiyle dokunan, genellikle desenli, kalın, ağır ve üzeri hafifçe tüylü bir cins ipekli kumaş. 2. {ağız} Çizgili yerli dokuma. [DS] 3. {ağız} Yara kabuğu. [DS] ☞ **kemhā-bāfān**, {OsT} *Kemha dokuyanlar.*|| **kemhā-hāne**, {OsT} *Kemha dokunan atölye.*

kemhacı, [kemha-cı] (kemha:cı) is. İmparatorluk dö-

neminde kemha türü ipekli kumaş dokuma içinde çalışanlara verilen isim. ☞ **kemhacılar kethüdası**, {OsT} İmparatorluk döneminde kemhacıların bağlı olduğu kâhya.

kemhe, [? kemhe] {ağız} is. Ortası delik yumurtalı ekmek. [DS]

kemi¹, [ke {içinde} > ke-mi] (kemi:) {eT} is. Gemi. [DLT] [IKPÖy.] [EUTS] [Gabain]

kemi², [Ar. kemī كمي] {OsT} sf. Yiğit; savaşçı; kahraman.

kemi³, [kemi / keme] {ağız} is. Dolaman. [DS]

kemicek, -ği [kemi-cek] {ağız} is. Aşık oyunu. [DS]

kemiç, -ci [kem-iç] {ağız} is. 1. Süzgeç; kevgir. 2. Köşe; çıkıntı; çıkık. [DS]

kemiçi, [kemi-ci] {eT} is. Gemici. [IKPÖy.] [Gabain]

kemik, -ği [Sansk. emuka / eT *kem-mek > kem-ük (kemirilen nesne) > kemik] is. 1. anat. İnsan ve omurgalı hayvanlarda çatıyı oluşturan, içinde kollagen teller ve kalsiyum tuzları bulunan beyazımsı sert dokulu organların genel adı. 2. sf. Kemikten yapılmış olan. 3. sf. Kemik niteliğinde olan. ☞ **kemiğe işlemek**, (Soğuk ve yağmur için) içine kadar geçmek; etkisi altına almak. || **kemiğe kadar**, En derin yerine, ta içine kadar. || **kemiği eğri**, {ağız} Yaptığının karşılığını göremeyen; şanssız. [DS] || **kemik atmak**, Bir kimseyi susturmak veya oyalamak için ona az bir şey vermek. || **kemik bilimi**, anat. Anatominin kemikleri inceleyen bölümü; osteoloji. || **kemik dokusu**, Omurgalılarda iskeleti, canlı kemik örgüsünü oluşturan organik bağ doku türü. || **kemik gibi**, Çok kuru ve katı. || **kemik gövdesi**, anat. Uzun kemiklerin iki ucu arasında kalan kısım. || **kemik hokkası**, Kemiklerin eklem yerindeki çukurluk. || **kemik hücreleri**, Kemik oluşumunu ve korunmasını sağlayan değişik yapıdaki hücreler. || **kemik iliği**, anat. Uzun kemiklerin ortasında, kısa kemiklerin aralarında bulunan boşlukları dolduran süngerimsi görünüşte bir bağ dokusu. || **kemik labirenti**, anat. İç kulakta zar labirentinin çevresinde bulunan ve sıvı ile dolu olan boşluk. || **kemikleri sayılmak**, Aşırı zayıf olmak. || **kemikleri sızlamak**, (Ölü için) rahat ve huzur içinde olmamak. || **kemiklerini kırmak**, Birini çok dövmek; hırpalamak. || **kemikli kurbağa**, {ağız} Kaplumbağa. [DS] || **kemik örtüsü**, Kemiğin dışını çevreleyen, beslenmesini sağlayan, kan damarları ve sinirleri kapsayan, kemik kırılması sırasında tamiirini gerçekleştiren bağ dokusundan oluşmuş katman. || **kemik sistemi**, Vücut yapısını oluşturan kemiklerin tümü. || **kemik ucu**, Uzun kemiklerin her iki ucundan her biri. || **kemik yalayıcı**, Dalkavuk. || **kemik yumuşaması**, tıp. Kemiklerin çeşitli nedenlerden dolayı madensel tuzlarını kaybederek yumuşak ve bükülgen hâle gelmesi, katılığını kaybetmesi ve şekillerinin bozulması ile ortaya çıkan rahatsız-

lık. || **kemik yuvası**, Kemiğin eklem çukuru. || **kemik zarı**, Kemikleri dıştan saran telsi katılıgan zar.

kemikçik, -ği [kemik-çik] is. 1. Küçük kemik. 2. Bazı derisidikenlilerde kemik rolünü üstlenen sert organ.

kemikçil, [kemik-çil] {ağız} sf. (Çocuk için) aşık oyununu çok seven. [DS]

kemikler, [kemik-ler] is. anat. İnsanlarda ve omurgalı hayvanlarda, iskeleti oluşturan, sert ve dayanıklı destek dokunun tümü.

kemikleşme, [kemik-le-ş-me] is. 1. Kemik hâlini almak eylemi. 2. Yumuşak bir dokunun kemik dokusuna dönüşmesi. 3. mecaz. Sert, değişmez bir durum alma.

kemikleşmek, [kemik-le-ş-mek] dönl. f. [-ir] 1. Kemik hâlini almak; kemik hâline gelmek. 2. mecaz. Kupkuru ve sert bir durum almak. 3. anat. Dokusu kemik doku hâlini almak.

kemikleştirme, [kemik-le-ş-tir-me] is. Kemiğe dönüştürmek eylemi.

kemikleştirmek, [kemik-le-ş-tir-mek] gçl. f. [-ir] Kemiğe dönüştürmek.

kemikli, [kemik-li] sf. 1. Kemiği bulunan; kemiği sahip olan. 2. (Et ve et yemekleri için) içinde kemiği bulunan. 3. (İnsan ve hayvan için) kemikleri iyi gelişmiş olan; kemik yapısı iri olan. 4. Zayıf ve kuru. ☞ **kemikli balıklar**, zool. İskeleti tamamen kemikten oluşan ışınsal yüzgeçli balıklara verilen ad, (Teleostei).

kemiklik, -ği [kemik-lik] is. 1. İçine kemik konulan kapalı kutu veya sandık. 2. Eski Roma'da içinde ölünün kemik küllerinin bulunduğu kavanoz bulunan taş veya mermerden yapılmış sandık. 3. Genelev.

kemikmek, -ği [kemik-mek] {ağız} gçl. f. [-(ğ)-ir] Kin duymak. [DS]

kemiksi, [kemik-si] sf. Kemiği andıran. ☞ **kemiksi bölge**, Kırdağın kemiğe dönüşmekte olduğu bölge.

kemiksiz, [kemik-siz] sf. Kemiği olmayan; içinde kemik bulunmayan. ☞ **kemiksiz et**, {ağız} Ciğer. [DS]

kemin¹, [Ar. kemīن كمين] (kemi:n) {OsT} is. 1. Saldırıya karşı kurulmuş tuzak; pus. 2. Pusuya yatmış, pusuda gizlenen kimse. 3. mecaz. Güneşin battığı yer. ☞ **kemîn-gâh**, {OsT} Pusu yeri; pusuya yitilen yer. || **kemîn-geh**, {OsT} → kemîn-gâh. || **kemîn-güşâ**, {OsT} Tuzak kuran; pus. || **kemîn-sâz**, {OsT} Pusu kurmuş olan.

kemin², [Far. kemīن كمين] (kemi:n) {OsT} sf. Çok küçük; çok az; ufacık; küçücük.

kemine, [Far. kemīne كمينه] (kemi:ne) {OsT} sf. 1. Çok az; küçük; noksan; eksik. 2. Zavallı; âciz; güçsüz. 3. Aşağı görülen; küçümsenen; hakir.

kemircik, -ği [kemir-cik] *is.* Burun ve kulakta bulunan küçük kıkırdak.

kemirdek, -ği [kemir-de-k كمردك] *is.* 1. {OsT} Kuyruk kemiğinin kıkırdaklı bölümü; kıkırdak. 2. {ağız} Olmamış kavun; düğlek. [DS]

kemire, [Far. kemre] {ağız} *is.* Gübre. [DS]

kemirge, [kemir-ge] {ağız} *is.* Hayvanların yedikleri pırmal, diken gibi bitkilere toptan verilen ad. [DS]

kemirgen, [kemir-gen] *sf.* 1. Kemirme alışkanlığı olan; kemiren; kemirici. 2. (Hayvanlar için) dişleri, besinleri kemirerek yiyecek biçimde gelişmiş olan.

kemirgenler, [kemir-gen-ler] *is. zool.* Tavşan, kobay, kirpi ve sıçan gibi köpek dişleri olmayan ve kesici dişleri sürekli büyüyen memeli hayvanlar takımı; kemiriciler, (*Rodentia*).

kemirici, [kemir-ici] *sf.* 1. Kemirmek eylemini yapan; kemiren. 2. (Hayvanlar için) dişleri, besinleri kemirerek yiyecek biçimde gelişmiş olan.

kemiriciler, [kemir-ici-ler] *is. zool.* Tavşan, kobay, kirpi ve sıçan gibi köpek dişleri olmayan ve kesici dişleri sürekli büyüyen memeli hayvanlar takımı; kemirgenler, (*Rodentia*).

kemirilme, [kemir-il-me] *is.* 1. Kemirilmek eylemi. 2. *tip.* Ülserin organda sürekli yayılması.

kemirilmek, [kemir-il-mek] *edil. f.* [-ir] Kemirmek eylemi yapılmak.

kemiriş, [kemir-iş] *is.* Kemirmek eylemi veya biçimi.

kemirişmek, [kemir-mek>kemir-iş-mek] {ağız} *işteş. f.* [-ir] (Hayvanlar için) birbirini dişleri ile kaşımak. [DS]

kemirme, [kemir-me] *is.* Kemirmek eylemi.

kemirmek, [eT. *kem-mek > kem-ür-mek > kemir-mek] *gçl. f.* [-ir] 1. Sert bir şeyi dişlerle azar azar koparmak. 2. *mecaz.* Yavaş yavaş içine işleyerek harap etmek. 3. Aşındırmak; yemek.

kemirtek, -ği [kemir-t-ek كمرتك] {OsT} {ağız} *is.* Kıkırdak. [DS]

kemirtlek, -ği [kemir-t-il-ek كمرتلك] {ağız} *is.* 1. Hançere. 2. {OsT} Kıkırdak. 3. *sf.* (Kişi için) çok zayıf. [DS]

kemirtlik, -ği [kemir-t-lik كمرتلك] {OsT} {ağız} *is.* Kıkırdak. [DS]

kemis, [? kemis / kemiş] {ağız} *is.* 1. Kevgir. 2. Süzgeç. [DS]

kemismek, [*kem-mek > kem-iş-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] Atmak; fırlatmak; bırakmak; düşürmek. [EUTS]

kemiş, [kemiş / kemis] {ağız} *is.* Bakır süzgeç, kevgir. [DS] ☞ **kemiş olmak,** {ağız} (*Ekmek vb. için*) *yanmak.* [DS]|| **kemiş oyunu,** {ağız} *Aşık oyunu.* [DS]

kemişilmek, [kem-iş-il-mek] {eT} *edil. f.* [-ür] 1. Atılmak. [Üç İtigsizler] 2. Bir yana atılmış olmak. [EUTS]

kemişmek¹, [*kem-mek > kem-iş-mek كمشمك] {eT} *gçl. f.* [-ür] 1. Yere atmak; geri fırlatmak; atmak; fırlatmak. [DLT] [Gabain] [EUTS] [İKPÖy.] [Yükneki] 2. Devirmek. [İKPÖy.] 3. {eAT} Koymak; bırakmak; düşürmek. [EUTS] [KB] 4. Vazgeçmek; terk etmek. [Gabain] 5. Sürmek. [DLT] [KB] 6. Bir şeyi çıkarıp atmak; çıkarmak. [DLT] [KB] 7. Saldırmak. [DLT] [KB] 8. {eAT} Düşmek. 9. {eAT} *edil. f.* Atılmak.

kemişmek², [kemiş-mek] {ağız} *dönşl. f.* [-ir] Yaşlılıktan zayıflamak. [DS]

kemiyat, [Ar. kemmiyyet > kemmiyyât كميات] (*ke-miya:t*) {OsT} *is.* Nicelikler; kemiyetler.

kemiyet, [Ar. kemm > kemmiyyet كميت] {OsT} *is.* 1. Bir şeyin azalıp çoğalabilen, sayı ile ifade edilebilen durumu; nicelik. 2. Sayı; adet. 3. *dbl.* İsimlerin sayıca durumu. ☞ **kemiyet-i hendesiye,** {OsT} *Hacimce büyüyüp küçülebilen nicelik.*|| **kemiyet-i cebriye,** {OsT} *Cebirde bir sayının karşılığı olan harf.*|| **kemiyet-i munfasıla,** {OsT} *Düzenli aralıklarla birbirini takip eden sayılar.*|| **kemiyet itibariyle,** {OsT} *Nicelik bakımından; sayıca.*|| **kemiyet ve keyfiyet itibariyle,** {OsT} *Nicelik ve nitelik bakımından.*

kemk, -gi [? kemk] {ağız} *is.* Dokuma aygıtı. [DS]

kemke¹, [kem (yans.) > kem+ke] {ağız} *is.* Geveze. [DS]

kemke², [Far. kemhâ] {ağız} *is.* İpekli kumaş. [DS]

kemkem, [kem (yans.) kem + kem] {ağız} *sf.* Geveze. [DS]

kemkesim, [ke(m)+ke/s-im] {ağız} *zf.* Aşağı; az; alt değerde. [DS]

kemki¹, [kem-ki] {ağız} *is.* 1. Çeneleri denk olmadığı için dişleri üst üste oturmayan kimse. [DS] 2. Keme suratlı kimse. 3. Ağzı eğri at veya katır. 4. Hayvan tüyleri üzerine konulan işaret. 5. *sf.* (İnsan için) çarpık veya asık suratlı.

kemki², [? kemki] {ağız} *is.* Dokuma tezgâhı. [DS]

kemki³, [? kemki] {ağız} *is.* İnsan kafatası. [DS]

kemkilemek, [kem-ki-le-mek] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Hayvanlara işaret koymak.

kemkirmek, [kem (yans.) > kem-kir-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-ir] (Köpek için) havlamak; ulamak. [DS]

kemlemek, [kem-lē-mek] {eT} *gçsz. f.* [-r] Kötüleştirmek; hasta olmak. [DLT]

kemlenmek, [kem-lē-mek > kem-le-n-mek] {eT} *dönşl. f.* [-ür] Hastalanmak. [DLT]

kemletmek, [kem-lē-mek > kem-le-t-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] Sıkıntı ve zarar vermek; kötületmek; hasta etmek. [DLT]

kemlig, [kem-lig] {eT} *is.* Hastalık. [EUTS]

kemlik¹, -ği [kem-lik] *is.* Kötülük. ☞ **kemlik etmek,** *Kötülük etmek; kötü davranışlarda bulunmak.*|| **kemlik eylemek,** *Kötülük etmek.*

- kemlik², -ği** [kem-lik] {ağız} *is.* 1. Ekmeklik un. 2. Ekin demetlerini bağlamak için saplardan yapılan ip. [DS]
- kemling**, [Al. kämmling] *is.* Dokuma hammaddesi olarak kullanılamayacak kadar kısa olduğu için ancak keçeleştirme yoluyla kullanılabilen yün lifleri.
- kemmi**, [Ar. kemmī کمی] (*kemmi:*) {OsT} *sf.* 1. Cesusur; yiğit. 2. (Kişi için) silahlı.
- kemmun**, [Ar. kemmūn كمنون] (*kemmu:n*) {OsT} *is.* Kimyon.
- kemne**, [Ar. kemne كمنه] {OsT} *is. tıp.* Gözün iç basının fazla olması sebebiyle ortaya çıkan göz hastalığı; karasu.
- kemotaksi**, [Yun. chemeia (değişme) + taxis (ayarlama) > İng. chemotaxis] *is. biy.* Hücrelerin ve serbest hareketli organizmaların kimyasal bir uyarıcıya karşı olumlu ya da olumsuz tepkimeleri.
- kemotrof**, [Yun. chemeia + heteros (diğer) > İng. chemoheterotroph] *is. biy.* Karbon ve enerji kaynağı olarak organik birleşikleri kullanan canlılara verilen ad.
- kemp**, [? kemp] {ağız} *is.* Kilim dokuma aygıtı. [DS]
- kempşe**, [kemp-eş-e] {ağız} *is.* Alay; şaka; eğlenme. [DS] ☞ **kempşe etmek**, {ağız} *Alay etmek.* [DS]
- kempmek¹**, [kemp-mek] {ağız} *gçsz. f. [-er]* 1. Çökmek; devrilmek. 2. Ansızın ölüvermek. [DS]
- kempmek²**, [kemp-mek] {ağız} *gçsz. f. [-er]* (Tuzak için) kendi kendine kapanmak. [DS]
- kempür**, [kemp-ür] {ağız} *sf.* Eğri. ☞ **kempür kümpür**, {ağız} (*Yazı, yol, iş vb. için*) eğri büğrü; bozuk düzen. [DS]
- kemra**, [Far. kemrā كمرآ] (*kemra:*) {OsT} *is.* Ağıl; mandıra.
- kemre¹**, [Far. kemrā كمرآ] {OsT}{ağız} *is.* Hayvansal gübre; tezek. [DS]
- kemre²**, [kem(i)r-e كمره] {OsT} {ağız} *is.* 1. Derideki kalınlaşmış kir tabakası. 2. Yaraların üzerindeki kabuk. 3. Başta bulunan aşırı yağlı ve kabuksu kepek; saç kepeği. 4. Burunda kurumuş sümük. [DS] ☞ **kemre tutmak**, (*Yara için*) üzeri kabuk bağlamak.
- kemre³**, [kemre] {ağız} *is.* Su yollarına döşenen ağaç su borusu. [DS]
- kemrek, -ği** [kemre-k] *is.* Kökünden kurumuş, yıpranmış çam ağacı.
- kemreleme**, [kemre-le-me] *is.* Kemre atmak eylemi.
- kemrelemek**, [kemre-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Bağ, bahçe vb. için) kemre atmak; hayvansal gübre vermek. [DS]
- kemrelendirmek**, [kemre-le-n-dir-mek كمره لندرمك] {eAT} *gçl. f. [-ür]* Kabuk bağlatmak.
- kemrelilik, -ği** [kemre-lik] *is.* Hayvansal gübre konulan yer; tezek yığını.
- kemreşmek**, [kem-(i)r-iş-mek] {ağız} *işteş. f. [-ir]* Güreşmek. [DS]
- kemrey**, [kemre-y] {ağız} *sf.* (Yol için) bozuk; fena. [DS]
- kemrik, -ği** [kem(i)r-ik] {ağız} *sf.* Düzensiz; dağınık. [DS]
- kemrişmek**, [eT. kem-ür-mek > kem-(i)r-iş-mek] {ağız} *işteş. f. [-ir]* 1. (Hayvanlar için) birbirini dişleri ile kaşımak. 2. Güreşmek; yıkışmak; birbiri ile alt üst olmak. [DS]
- kemrük**, [kem-ür-mek > kem(ü)r-ük كمروك] {eT} *is.* 1. Çatlak; yarık; gedik. [DLT] 2. *sf.* {OsT} Kemirilmiş.
- kemrüşmek**, [kem-ür-mek > kem(ü)r-üş-mek] {eT} *işteş. f. [-ür]* Kemirilmiş; birlikte kemirmek. [DLT]
- kemsek, -ği** [kem(i)s-ek / kes-ek] {ağız} *is.* Kesek. [DS]
- kemsik, -ği** [kem-(i)s-ik / kem-(ü)s-ük] {ağız} *is.* 1. Üzüm, elma, armut gibi meyvelerin yenilmeyen çöp ve çekirdek kısımları. 2. Mısır koçanı. 3. Odun kesildikten sonra kalan kırıntılar. 4. Sığır ve hayvanların önünde kalan yiyecek artıkları. [DS]
- kemsiz**, [kem-siz] {eT} *sf.* Sağlam; hastaliksız; sıhhatli. [EUTS]
- kemsük, -ğü** [kem-(i)s-ük / kem-(i)s-ik] {ağız} *is.* 1. Odun kesildikten sonra kalan kırıntılar. 2. Mısır koçanı. [DS]
- kemt**, [? kemt] {ağız} *is.* Halı veya kilim dokumak için iplerin sarıldığı yuvarlak bir ağaç. [DS]
- kemter**, [Far. kem-ter كمرتر] {OsT} *sf.* 1. Daha aşağı; daha değersiz; aşağılık. 2. Tam olmayan; eksik. ☞ **kemter kulunuz**, {OsT} → kemterleri. || **kemterleri**, {OsT} (*Alçakgönüllük ifadesi olarak*) *ben.*
- kemterane**, [Far. kem-ter-âne كمرترانه] (*kemtera:ne*) {OsT} *zf.* 1. Acizce; küçükçe. 2. *zm.* Eskiden “ben” yerine kullanılan bir alçakgönüllülük ifadesi.
- kemterî**, [Far. kemterî كمرتری] (*kemteri:*) {OsT} *is.* Hakir oluş; en aşağı oluş; kemterlik.
- kemterîn**, [Far. kemterîn كمرترین] (*kemteri:n*) {OsT} *sf.* 1. En az; en küçük. 2. En aşağı; en hakir.
- kemücek, -ği** [kemik > kümü-cek كموجك] {eAT} {OsT} *is.* Küçük kemik; kemikçik.
- kemüçük, -ğü** [kemik > kümü-cük كموجك] {eAT} *is.* Küçük kemik; kemikçik.
- kemük, -ğü** [eT. *kem-mek > kem-ük (kemirilen nesne) كموك] {eAT} {OsT} *is.* Kemik. ☞ **kemük eki**, {eAT} *Eklem.* || **kemük sıyan kuşu**, {OsT} *Lori kuşu.*
- kemürdek, -ği** [kem-ür-t-ek كمرورتك] {OsT} *is.* Kıkırdak.

kemüre, [Far. kemrā] {ağız} is. Gübr. [DS]
kemürmek, [kem-ür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Kemirmek. [DLT]
kemürtlek, -ği [kem-ür-t-le-k] {ağız} is. Kıkırdak. [DS]
kemürtlik, -ği [kem-ür-t-lik] {OsT} is. Kıkırdak.
-ken¹, [ér-mek > i-mek > i-ken > -ken] yap. e. 1. Fiilden zarf türetir. *Eylemin yapıldığı anda, eylem süresince* kavramı katar. Ses uyumu kurallarına bağlı değildir: *tutarken* (< *tutar iken*), *gezerken, çalışırken*. 2. {eT} ek. Asıl eylemin işlenme zamanını belirten zarf fiil türeten ek. [ETY] *yigit er-ken* (*yiğit iken*)
-ken², [-gan / -gen / -ken / -kan] yap. e. → -gan. {eT} (aynı).
-ken³, [Far. -ken كَن] {OsT} son ek. Eklendiği Farsça kelimelere “kazıcı, kazan, koparan, yıkan, söken” anlamı katarak birleşik sıfatlar yapan son ek. *küh-ken* (*dağ yıkan*).
ken¹, [kē (sonra) > kē-n (-n: vasıta eki)] {eT} (ké:n) zf. 1. Sonra; sonradan. [İKPÖy.] [EUTS] 2. Gelecek; gelecekte. [İKPÖy.]
ken², [*ke / ki (içerdeki; iç; içine girmiş) > ki-n / ken] {eT} zm. 1. Kendi. [EUTS] 2. zf. Açıkça. [EUTS]
ken³, [Çin. kia => kâ > ke-n] (ken) {eT} is. Akraba. [ETY]
ken⁴, [Soğd. kent] {eT} is. Şehir. [DLT]
ken⁵, [ken] {ağız} is. 1. Kenar. 2. Dam saçağı. 3. Ocak önlerine konulan büyük ve yassı taşlar. [DS] 4. Uçurum kenarı.
ken⁶, [ken] {ağız} is. Kalınlık; derinlik.
ken⁷, [? ken] {ağız} is. 1. Bina üstlerine konulan ana ağaçlar. 2. Dört köşe kesilen çam kerestesi. [DS] 3. Yük. ☞ **ken etmek**, {ağız} 1. Yük yüklemek; yük etmek. 2. Nispet yapmak. [DS]
ken⁸, [ken] {ağız} is. Çok dar raf. [DS]
ken⁹, [giñ / geñ] {ağız} is. Ekilmeden bırakılmış tarla. [DS]
ken¹⁰, [ken] {ağız} zf. Kez; defa. [DS]
ken¹¹, [Far. kīn => kin / kēn / kēnt] {ağız} is. Kin. [DS]
kenain, [Ar. kināne > kenāin كِنَائِن] (kena:in) {OsT} is. Okluklar; ok kılıfları; sadaklar.
kenais, [Ar. kenāse > kenāis كِنَائِس] (kena:is) {OsT} is. Kiliseler.
kenak, [Far. kenāk كِنَاك] (kena:k) {OsT} is. Buruntu; karın ağrısı.
kenamak, [kına-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-(v)-yor] Kınamak. [DS]
Ken'an, [Ar. ken'ān كِنْعَان] (ken-a:n) {OsT} is. Hz. Yakub'un ülkesi; Filistin.

kenane, [Far. kenāne كِنَانَة] (kena:ne) {OsT} sf. Köhne; eski.

kenar, [Far. kenār كِنَار] {OsT} is. 1. Bir şeyin veya yerin sınırlarını meydana getiren çizgi; bitiş yeri; kıyı. 2. Bir şeyin kıyısında bulunan ya da yakınında bulunan çevresel yer veya yerler; kıyı. 3. Bir oyun, çukurun, bir kabın çevresi. 4. Bir resim vb.ni çevreleyen, süsleyen dar kısım; dışta yer alan süs ögesi; çerçeve; pervaz. 5. Kuytu yer; uzak köşe. 6. mat. Bir geometrik biçimi sınırlayan çizgilerden her biri. 7. Bir kitap ya da mektup sayfasının kıyısındaki boşluklara yazılan not; haşiye; dipnot. 8. Kucaklama; kucağa alma. 9. Ciltlenmiş kitapların formalarının kalınlık yüzeyi. 10. Giyeceklerin veya döşeme eşyasının dış kısımlarına geçirilen altın, gümüş veya ipekli şerit. 11. {OsT} Yan; nezd. 12. sf. Merkeze göre uzakta kalan; kuytu; ıssız; sapa; tenha. ☞ **kenara almak**, *Kucağa almak; kucaklamak*.|| **kenara atmak**, *Bir şeyi önemsememek; üzerinde durmamak*.|| **kenara atılmak**, 1. İlgi gösterilmemek; önemsenmemek. 2. Üzerinde düşünülmemek; dikkate alınmamak.|| **kenara çekilmek**, 1. Hiçbir şeye karışmamak; ilgilenmemek. 2. Hiçbir şeyle ilgilenmemek.|| (bir) **kenara koymak**, *Daha sonra gerekli olacağı düşüncesiyle saklamak*.|| (bir) **kenara para koymak**, *İleride daha çok ihtiyaç duyulur düşüncesiyle para biriktirmek; tasarruf etmek*.|| **kenar baskısı**, *Elbise ve örtülerin kenarlarında içe kıvrılan kısmı*.|| **kenar boşluğu**, *Basılı kâğıtlarda alt, üst ve iki yanda bırakılan yazısız kısım*.|| **kenār-bend**, {OsT} Süs olarak kullanılan kitap kabı.|| **kenar çekmek**, (*Elbise veya örtülerin kenarlarını bastırmak*).|| **kenar çizgisi**, spor. *Topun oynanacağı alanı sınırlayan dış çizgilerden her biri*.|| **kenar çizmek**, {OsT} Yan çizmek; kaçmak.|| **kenarda kalmak**, 1. Topluluğa katılmamak; gruptan uzak kalmak. 2. Eski önemini kaybetmek.|| **kenarda köşede**, *Hiç umulmadık yerde; kıyıda bucakta*.|| **kenar gezmek**, *Bir şeyden maddî ve manevî olarak uzaklaşmak*.|| **kenār-gîr**, {OsT} Fıçı, kova vb. çemberi.|| **kenar göz**, *Bir köprüünün ayaklarını tutan iki kemerden her biri*.|| **kenār-ı āsmān**, {OsT} Ufuk çizgisi.|| **kenarın dilberi**, *Kibarlığa özenen görgüsüz kadın, kız*.|| **kenar mahalle**, *Şehrin dışında çoğunlukla yoksul, kültürsüz ve görgüsüz ailelerin oturduğu kesim*.|| **kenar mahkemesi**, {OsT} *Es-kiden kadınlara bağlı ve naipler tarafından yürütülen mahkemelere verilen ad*.|| **kenar olmak**, 1. *Yoldan çekilmek*. 2. *Sahile varmak*.|| **kenar pervazı**, *Bir şeyin kenarına geçirilen süslü çerçeve; kenar suyu*.|| **kenar suyu**, *Bir şeyin kenarına geçirilen süslü öge; kenar pervazı*.

kenarcı, [kenar-cı] is. Kıyılarda avlanan balıkçı.

kenare, [Far. kenāre كِنَارَة] (kena:re) {OsT} is. 1. Bir şeyin kenarlarını meydana getiren kısım; kıyı; ke-

- nar. 2. Kucak. 3. Kasap çengeli. 4. Kenarlara serilen halı.
- kenarlı**, [kenar-lı] *sf.* 1. Belirtilen nitelikte kenara sahip olan. 2. Kenarı süslü; kenarı işlemeli. 3. Dipnotu bulunan.
- kenarlık**, -ği [kenar-lık] *is.* 1. Bir şeyin kenarına dikilen, şerit, dantel vb. süs. 2. Kenarı pervaz, süslü dikiş veya nakışla işlenmiş olan. 3. Merdiven ve köprü gibi yerlerin kenarına yapılmış tutunacak kısım; korkuluk. 4. {ağız} Çember. [DS]
- kenarortay**, [Far. kenār + orta-y] *is. mat.* 1. Bir üçgende bir kenarın orta noktasını karşı tepeye birleştiren doğru parçası. 2. Bir dikdörtgende karşılıklı iki kenarın orta noktasını birleştiren doğru parçası.
- kenarsız**, [kenar-sız] *sf.* Kenarı olmayan.
- kenayı**, [Ar. kināye] (*kena:yi*) {ağız} *zf.* İnadına; zıddına. [DS]
- kenaz**, [? kenaz] {ağız} *is.* Sanı; umu. ☞ **kenaz etmek**, {ağız} *Sanmak; ummak.* [DS]
- kenbe**, [Soğd. kenbe / kenpe] {eT} *is.* Bir ot adı.
- kenbur**, [Far. kenbūr / kenbüre کنبور / کنبوره] (*kenbu:r*) {OsT} *is.* Yalan dolan; hile.
- kence**, [ken-ce] {ağız} *is.* Ailede en küçük çocuk. [DS]
- kencer**, [kencer / gencer] {ağız} *is.* 1. Bağbozumunda yapılan et bayramı. 2. Bayramda çocukların oyun yeri. [DS]
- kenci**, [ken (*kin*) > ken-ci] {ağız} *sf.* Kinci. [DS]
- keñç**, [kēñç] (*ke:ñç*) {eT} *is.* 1. Genç; civan; delikanlı. [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] 2. (İnsan için) yavru; çocuk. [EUTS] [DLT] [KB] 3. Her hayvanın küçüğü. [DLT] ☞ **keñç oğlan**, {eT} *Genç; delikanlı.* [EUTS]|| **keñç tengrim**, {eT} *Prences; şehzade hanım unvanı.* [EUTS]|| **keñç tugmış**, {eT} *Şehzade oğlu.* [EUTS]|| **keñç turmuş tarhan**, {eT} *Vekil unvanı.* [EUTS]|| **keñç liyü**, {eT} *Yağma edilmek üzere kurulan sofrası.* [DLT]
- keñçik**, -ği [ken-çik / kep-çük] {ağız} *sf.* (İnsan için) zayıf yüzlü. [DS]
- keñçkiya**, [kēñç > keñç-kiyā] (*keñçkiya:*) {eT} *is.* Yavrucuk. [EUTS]
- kend**, [Soğd. kend كند] {eT} {eAT} {OsT} *is.* Şehir; kale; kent. [DLT] [KB]
- kendal**, [Far. kende ? => kendal] {ağız} *is.* Nehir kenarlarında suyun aşındırarak yar hâline getirdiği yer. [DS]
- kendar**, [Far. kindār] {ağız} *is.* Kinci; kin güden. [EG]
- kende**¹, [Far. kende كنده] {OsT} *is.* 1. Derin çukur; hendek. 2. {ağız} Eski evlerde, tahıl ve benzeri şeyler koymaya yarayan çamurdan yapılmış sabit fiç. [DS] 3. *sf.* Kesilmiş; ayrılmış; çıkarılmış. 4. Oyulmuş; kazanmış. ☞ **kende-hāye**, {OsT} (*Erkek için*) *hayaları çıkarılmış; hadım edilmiş; hadım ağası.*|| **kende-kâr**, {OsT} *Kazıyan; oyan.*|| **kende-kârân**, {OsT} *Kalemle taş üzerine yazı veya süs kazıyan; kalemkâr.*
- kende**², [kende] {ağız} *zf.* Kendisinde; kendinde. [DS]
- kendel**, [Far. kende ?] {ağız} → kendal. [DS]
- kenderek**, -ği [ken+der-ek ?] *is.* Dügün; eğlence.
- kendi**, [eT. ken-tü / kendü > kendi] *zm.* 1. Asıl varlık; öz; zat. 2. İyelik ekleri alarak bütün şahısları karşılayan dönüşlülük zamiri. 3. Belirtilen kişi veya kişilerin üzerinde fazlaca durulduğunu, direnildiğini anlatır. 4. Özneyi vurgulamak için kullanılır. 5. Bir işte belirtilen kişiden başkasının katkısı ya da etkisi bulunmadığını ifade eder. 6. Çokluk hâlde, üçüncü kişiler için saygı ifadesi olarak kullanılır. 7. *sf.* İyelik eki almış isimlerden önce yalnız halde kullanıldığında, iyelik durumunu pekiştirir. ☞ **kendi adına**, *Yalnız kendisi için; kendi hesabına; salt kendisi için.*|| **kendi ağzıyla tutulmak**, 1. Söylediği yalanın yanlışlığı kendi söyledikleri ile anlaşılacak. 2. İşlediği ve gizli tuttuğu bir suç söyledikleri ile açığa çıkmak.|| **kendi başına**, 1. Kimseye danışmadan; kimseye sormadan. 2. Başkalarından yardım almaksızın; başkasının katkısı olmadan; başkalarının payı olmadan.|| **kendi beslek**, (Bitki için) *besinini bağımsız olarak sağlayan; inorganik azot, azot ve CO₂'den protein ve karbonhidrat sentezini yapabilen; öz beslenen; ototrof.*|| **kendi biten**, {ağız} 1. Yaban armudu. 2. Beyaz ve iri taneli bir üzüm. [DS]|| **kendi çalıp kendi oynamak**, *Başkasını işe karıştırmadan; kendi kendine.*|| **kendi derdine düşmek**, *Kendi işi veya sıkıntısı yüzünden başkası ile ilgilenememek; kendi sorunu yüzünden başkaları ile ilgilenememek.*|| **Kendi düşen ağlamaz**. *Düşüncesizliği yüzünden kendine zararı dokunan kimsenin yakınmaya hakkı yoktur.*|| **kendi eliyle**, (Bir iş için) *bizzat kendisi tarafından; başkalarından yardım görmeden.*|| **kendi gelen**, *Bir çaba harcamadan kendiliğinden olan yararlı şey.*|| **kendi gelme**, {ağız} *Ekmeden, kendi kendine, doğal olarak biten.* [DS]|| **kendi göbeğini kendisi kesmek**, *Başkalarının yardımı gereken bir işi onlardan yardım gelmediği için kendi başına yapmak; kendi başının çaresine bakmak.*|| **kendi hâlinde**, *Kimseye zararı dokunmayan, sessiz; hiçbir şey karışmayan; sakin.*|| **kendi hâlinde bırakmak**, *Bir kimseyi veya şeyi olduğu gibi bırakmak; gelişimine ve oluşumuna müdahale etmemek; geliştirmemek; ilgilenmemek; işlememek.*|| **kendi hâline bırakmak**, *İlgilenmemek; karışmamak.*|| **kendi havasına gitmek**, *Yalnız başına istediği biçimde davranmak.*|| **kendi havasında olmak**, *Yalnız başına istediği biçimde davranmak.*|| **kendi hesabına**, (Para, düşünce ve hareket için) *kendine göre; kendi bildiği gibi; kendince.*|| **kendi içine çekilmek**, *Başkası ile ilişki kurmamak; kendi hâline kalmak; yalnız kalmak; inzivaya çekilmek.*|| **kendi kabuğuna çekilmek**, *Çevresi ile ilişkisini keserek kendi hâline*

kalmak; kabuğuna çekilmek. || **kendi kanatlarıyla uçmak**, 1. Hiçbir kimsenin desteği olmaksızın yaşamak. 2. Bir işi kendi inkânlarıyla sonuca ulaştırmak, başarmak. || **kendi kendine**, 1. Kimseye danışmadan; kimseyle ilişki ve ilgisi olmaksızın; 2. Yalnız olarak; yalnız başına. 3. Kimseye işittirmeden; içinden. 4. Başkasının yardımı ve payı olmaksızın. 5. Kendiliğinden; otomatik olarak. || **kendi kendine gelin güvey olmak**, Başkaları ile ilgili bir işi, onun haberi olmaksızın ve nasıl karşılayacağını bilmeden olmuş bitmiş saymak ve sevinmek. || **kendi kendini yemek**, Açığa vurmadan gizli gizli, için için üzülme; kahrolme. || **kendi köşesinde yaşamak**, Yalnız başına yaşamak. || **kendi kuyusunu kendi kazmak**, Kendisi tarafından kendisine zarar vermek; kendine zararı dokunacak bir davranışta bulunmak. || **kendinde olmamak**, Kendini bilemeyecek durumda olmak; baygınlık hâlinde bulunmak; bilinci, akli yerinde olmamak. || **kendinden geçmek**, 1. Bir şey karşısında çok sevinmek. 2. Bayılmak; kendini kaybetmek; bilinci işlemez olmak. 3. Uyuya kalınak; uyumak. || **kendinden pay biçmek**, Kendi durumu ile karşılaştırma yaparak değerlendirmede bulunmak. || **kendinde toplamak**, Kendi varlığı içinde bulunmasını sağlamak; kendi üzerinde tutmak. || **kendine çeki düzen vermek**, 1. Kıyafetini düzeltmek. 2. Davranışlarını kontrol altına almak. 3. Hâli vakti yerine gelmek, düzelmek; zenginleşmek. || **kendine etmek**, Yaptıklarının zararı kendisine dokunmak. || **Kendine gel!** "Aklını başına topl!" anlamında bir uyarı sözü. || **kendine gelmek**, 1. Daha iyi düşünebilecek duruma gelmek; akli başına gelmek. 2. Ayılmak. 3. Hâli vakti düzelmek; durumu düzeltmek. || **kendine güvenmek**, Yetenek ve kişilik bakımından başarabilme inancı içinde olmak. || **kendine hakim olamamak**, Bir şeyi yapmaktan kendini alamamak. || **kendine has**, Başkalarında ve benzerlerinde bulunmayıp da yalnız bir kişiye özgü olan; kendine özgü; kendine mahsus. || **kendine kıymak**, 1. Kendini öldürmek; intihar etmek. 2. Kendi zararına olacak bir şeyi bilerek yapmak. || **kendine mahsus**, Başkalarında ve benzerlerinde bulunmayıp da yalnız bir kişiye özgü olan; kendine özgü; kendine has. || **kendine mal etmek**, 1. Benimsemek. 2. Kendinin saymak. || **kendine malik**, Kendini idare edebilecek yeterlikte olma; akli başında. || **kendine özgü**, Başkalarında ve benzerlerinde bulunmayıp da yalnız bir kişiye özgü olan; kendine has; kendine mahsus. || **kendine (bir şey) süsü vermek**, Kendini o şey gibi göstermek. || **kendine yedirememek**, 1. Kendisine yapılan bir şeyi onur kırıcı bularak tepki ile karşılamak; kabullenmemek; uygun bulmamak; hazmedememek. 2. Kendisinin başka birine yapması istenilen şeyi kendi kişiliği için onur kırıcı bularak yapmamak. || **kendine yetmek**, Başkalarına yük olmadan

kendi başına yaşamını sürdürmek. || **kendine yontmak**, Ortaya çıkan bir fırsatta başkalarını düşünmeden yalnız kendi çıkarı için hareket etmek. || **kendini ağıra satmak**, 1. Kendini olduğundan daha değerli imiş gibi göstererek öyle kabul ettirmek. 2. Kendisi ile ilgili teklifleri hemen kabul etmeyerek iyi bir çıkar elde etmek. 3. Nazlanmak. || **kendini alamamak**, Bir şeyi yapmaktan geri durmamak; istemeyerek bir şeyi yapmak durumunda kalmak; çeşitli sebeplerle yapmak zorunda kalmak; kendini tutamamak. || **kendini aşağı görmek**, Kendini başkalarından değersiz saymak; kendini hakir görmek. || **kendini ateşe atmak**, Bilerek tehlikeli bir işe girişmek. || (bir yere) **kendini atmak**, Zaman geçirmeden oraya gitmek. || **kendini avutmak**, 1. Üzücü bir gerçeği kabul etmeye yanaşmamak. 2. Bir şeyle kendini oyalamak; teselli bulmak. || **kendini beğendirmek**, Başkalarınca iyi, hoş ve yetenekli görülmüş olmak. || **kendini beğenmek**, Başkalarını küçümseyerek kendini onlardan üstün görmek; böbürlenmek. || **kendini beğenmiş**, Başkalarını hor gören; kibirli. || **kendini bırakmak**, 1. Kendine özen göstermemek. 2. Gücünü ve karar verme yetisini kullanmamak; iradesizlik etmek. 3. Çevresi ile ilişkisini keserek yalnız bir şey ile uğraşmak; bir şeye dalmak. 4. (Beden için) gevşek ve rahat bir biçimde kalmak. || **kendini bilen**, Yerli yerinde hareket eden; ağırbaşlı. || **kendini bilir**, Davranışları yerinde olan; ağırbaşlı ve onurlu. || **kendini bilmek**, 1. Akli ve muhakemesi yerinde olmak; mantıklı davranmak. 2. Bulûğa ermek. 3. Kendinin ve çevresinin farkında olmak. 4. Durum, konum ve onuruna yakışacak davranışta bulunmak. || **kendini bilmez**, Yersiz davranışları olan. || **kendini bulmak**, {ağız} Bulûğa ermek; yetişmek. [DS] || **kendini bir şey sanmak**, Kendini önemli biri imiş gibi görmek; olduğundan daha değerli saymak. || **kendini (bir yerde) bulmak**, Farkında olmadan oraya ulaşmış olmak. || **kendini bulmak**, 1. Kişilik kazanmak. 2. Maddî ve ruhî konularda eski iyi ve mutlu durumuna tekrar kavuşmak; durumunu düzeltmek. 3. Rahat etmek. 4. Daha iyi düşünebilecek duruma gelmek; ayılmak; kendine gelmek. || **kendini çekmek**, (Bir yerden veya topluluktan) ayrılmak. || **kendini dağıtmak**, Ne yaptığını bilmez duruma gelmek. || **kendini (bir yere) dar atmak**, Sıkıntı veren bir yerden korunaklı ve rahat bir yere zor yetişmek; acele ile oraya gelmek. || **kendini dev aynasında görmek**, Kendini olduğundan daha önemli görmek; kendini önemliymiş gibi hissetmek. || **kendini dinlemek**, 1. Hastalık korkusu ve kuruntusu ile yaşamak. 2. Kalabalık ve problemlili bir ortamdan uzaklaşmak; yalnız kalmak; sakin kalmak. || **kendini dirhem dirhem satmak**, Çok naz etmek; ağırdan almak. || **kendini dölleme**, biy. Aynı bireyin dişi ve erkek gametlerinin birleşmesiyle zigotun

oluştugu üreme biçimi; otogami. || **kendini düşünmek**, Kendi çıkarları için uğraşmak; egoistlik etmek. || **kendini ele vermek**, Yaptığı bir davranış veya söylediği bir sözle suçunu veya yalanını ortaya çıkarmak. || **kendini fasulye gibi nimetten saymak**, Kendini çok önemli bulmak; kendini olduğundan daha değerli biri saymak. || **kendini göstermek**, 1. Değerini, gücünü, yeteneğini sergileyecek bir iş yapmak; başarmak. 2. Ortaya çıkmak; belirtmek. 3. spor. Futbolda top alabilmek için boş alana çıkmak. || **kendini harap etmek**, Sıkıntı ve üzüntüden dolayı perişan olmak. || **kendini hissettirmek**, Varlığını duyurmak; belli etmek. || **kendini kapı dışında bulmak**, 1. İşten çıkarılmak; kovulmak; 2. Bir yerden istemeden uzaklaştırılmak. || **kendini kapıp koyuvermek**, 1. Davranışlarına ve sözlerine dikkat etmemek; kendine özen göstermemek; kendine dikkat etmemek. 2. Kötümser olmak. || **kendini kaptırmak**, 1. Bir şeye çok fazla bağlanarak onun etkisinden uzun süre kurtulamamak. 2. Uğraşmaya başladığı işten yakasını kurtaramamak. || **kendini kaybetmek**, 1. Bayılmak; kendini bilmemek. 2. Ne yaptığını bilemeyecek kadar sinirlenmek. 3. Aşırı duygulanma nedeniyle çevrede olup bitenin farkına varamamak. || **kendini kurmak**, {OsT} Gururlanmak; böbürlenmek; kurulmak. || **kendini matah sanmak**, Kendini olduğundan daha değerli sanmak. || **kendini naza çekmek**, Aşırı derecede yapmacıklı bir şekilde nazlanmak; naz etmek. || **kendinin nedeni**, *fel.* Hiçbir zaman kendinden başka hiçbir varlığa gerek duymamış, varlığını sürdürebilmek için bugün ve gelecekte de gerek duymayacak kadar büyük ve tükenmez varlığın var oluş nedeni; vacibü'l-vücut. || **kendini paralamak**, Bir şeyi yapmak, başarmak için çok fazla çaba harcamak, aşırı özen göstermek. || **kendini satmak**, 1. Olmayan nitelikleri özünde varmış gibi göstermek. 2. Az bir çıkar karşılığında onur kırıcı bir davranışta bulunmak; çıkar karşılığında düşünce değiştirmek. || **kendini sıkmak**, Bir işi başarmak için kendini zorlamak; çaba göstermek. || **kendini tartmak**, Kendi yeteneklerini göz önünde bulundurmak; ne durumda olduğunu öğrenmek için kendi gücünü yoklamak. || **kendini taştan taş vurmak**, 1. Çok üzülme. 2. Pişman olmak. || **kendini toparlamak**, 1. Kötü durumu giderek eski iyi hâline kavuşmak. 2. Bir konu üzerine dikkatini yoğunlaştırmak. 3. Sağlığına kavuşmak; şişmanlamak. || **kendini toplamak**, 1. Kötü durumu giderek eski iyi hâline kavuşmak. 2. Bir konu üzerine dikkatini yoğunlaştırmak. 3. Sağlığına kavuşmak; şişmanlamak. || **kendini tutmak**, Kendine hakim olmak; dayanmak; sabretmek. || **kendini tutamamak**, Bir durum karşısında sessiz kalamamak; kendine hakim olamamak; heyecanını yenememek; dayanamamak; sabredememek. || (bir şeye) **kendini ver-**

mek, Başka şeylerle ilgisini kesip yalnız o şeyle ilgilenmek; aşırı derecede bağlanmak; bütün varlığı ile bağlanmak. || **kendini yavı kılmak**, {eAT} Kendini kaybetmek; bilincini yitirmek. || **kendini yemek**, İçin için üzülme; kahrolme. || **kendini yenmek**, Hırs ve öfke gibi aşırı duygu ve isteklerini önleyebilmek; olgunlaşmak. || **kendini yiyip bitirmek**, Açığa vurmadan kendi kendine üzülme; için için üzülme. || **kendini yoklamak**, Beden, duygu ve düşünce bakımından kendini değerlendirmek; kontrol etmek. || **kendi payıma**, Benim düşünceme göre; bana göre; kendi adıma; kendimce; bana gelince. || **kendisini kaybetmek**, 1. Bir şey karşısında çok sevinmek. 2. Kendini kaybetmek; bayılmak. || **kendi söyleyip kendi dinlemek**, 1. Söyledikleri anlaşılmamak. 2. Başkalarının düşüncelerine önem vermemek. || **kendi yağı ile kavrulmak**, Elinde bulunanlarla yetinerek başkasına muhtaç olmamak; başkalarından yardım almadan yaşamını sürdürmek; olanyla geçinmek.

kendigelen, [kendi+gel-en] *sf.* 1. Habersiz olarak gelen. 2. Gelişinden sevinç duyulan kimse.

kendişler, [kendi+iş-le-r] *sf.* Otomatik.

kendik, -**ği** [? kendik] {ağız} *is.* Küçük tahıl ambarı. [DS]

kendileşme, [kendi-le-ş-me] *is. biy.* Bir bireyin kendi kendini döllemesi ya da kendisiyle çok yakın genotipte olan bir bireyle çaprazlanması.

kendiliğinden, [kendi-li(k)-i-n-den] *zf.* 1. Bir dış etki olmaksızın; başka bir etki olmaksızın; kendi kendine; bizatihi. 2. Bilinen bir neden, bir istek ve bir zorlama olmadan; herhangi bir nedene bağlı olmadan. 3. *sf.* Kendi kedine oluşan. 4. *sf. fizy.* (Hareket için) iradesiz olarak gerçekleşen; irade dışı. 5. *sf. bot.* (Bitki için) insan eliyle ekilip yetiştirilmeyen; hüdayinabit. 6. *sf. sos.* Herhangi bir dış zorlama olmadan, iç sebeplerin oluşturduğu süreçlerin gerçekleşme niteliği. ☞ **kendiliğinden fisyon**, *fiz.* Nükleer fisyonun, bir dış etki olmaksızın kendiliğinden oluşması. || **kendiliğinden üreme**, Bir tohum veya anne babanın girişimi olmadan, bilinen her türlü bilimsel üreme olayının dışında, bir canlının üremesi, yoktan var olması olayını anlatan bilim dışı kuram.

kendiliğindenlik, -**ği** [kendi-li(k)-i-n-den-lik] *is. fel.*

1. Kendiliğinden olan şeyin niteliği. 2. Dıştan belirleme ile değil, kendi kendine gerçekleşen etkinlik.

kendilik, -**ği** [kendi-lik] *is. fel.* Bir nesnenin kendisi olmasını sağlayan şey; metafizik kişilik.

kendillik, -**ği** [kendirik] {ağız} *is.* Kenevir. [DS]

kendime, [Far. gendüm] {ağız} *is.* Buğday kırmısı; yarma. [DS]

kendimelik, -**ği** [kendi-m-e+lik] {ağız} *sf.* 1. (Ayırmak, saklamak için) kendisi için; kendine; şahsına ait. 2. *is.* Bencilik. [DS]

kendince, [kendi-nce] (*kendi'nce*) *zf.* Kendisine göre; kendi bakımından; kendisince.

kendinde, [kendi-n-de] *is. fel.* Dış görünüş veya tasavvurdan bağımsız olarak, nasılsa öyle kalan, var olan somut varlık; varlıkların kendi doğası; nesnenin doğal varlığı; töz; cevher; öz tabiat. ☞ **kendinde şey**, *Bilenden veya bilinçten bağımsız olarak kendi başına var olan ve hiçbir deneyin ulaşamadığı öz.*

kendinden, [kendi-n-den] *zf.* 1. Kendi aklından; kendi kendine. 2. Doğal olarak; yapısı gereği. 3. *sf.* Bir şeyin kendi özünde, doğasında olan; doğal olan.

kendir¹, [Tohar. kendir > eT. kentir / kendir] *is. bot.* 1. → kenevir, (*Cannabis sativa*). {eT} {ağız} (aynı) [EUTS] [DS] 2. {ağız} Urgan; halat; ip. [DS] 3. *sf.* (İp, halat vb. için) kendirden yapılmış olan. ☞ **kendir kesen**, {ağız} İçten pazarlıklı ve çetin kimse. [DS]|| **kendir kuşu**, {ağız} Bir küçük kuş. [DS]|| **kendir uruğu**, {eT} Kendir tohumu.

kendir², [Far. kendüre => kendir] {ağız} *is.* 1. Yaygı. 2. Minder. [DS]

kendircilik, -ği [kendir-ci-lik] *is.* Kendir yetiştirme işi.

kendirek, -ği [Far. kendüre كندوره => kendirek] {ağız} *is.* 1. Peşkir; havlu; kurulama bezi. 2. Dügünlerde çarşamba gecesi yapılan eğlence. 3. Dügün. 4. Hamur bezi; yaygı; sofraya bezi. [DS]

kendirgiller, [kendir-gil-ler] *is. bot.* Çapraz tozlaşmalı, keskin kokulu, iki çenekli kendir, şerbetçi otu ve Hint kenevirini içine alan bitkiler familyası, (*Cannabinaceae*).

kendirik¹, -ği [kendir-ik] {ağız} *is.* 1. → kenevir. 2. Börülce. 3. Ketan tohumu. [DS]

kendirik², -ği [Far. kendüre كندوره => kendirik كندرک] {OsT} {ağız} *is.* Deri veya çadır bezinden yapılarak hamur tahtasının altına serilen yaygı; örtü. [DS]

kendiriye, [T. kendir + Ar. -iyye كنديرييه] {OsT} *is. bot.* Kendirgiller.

kendirli, [kendir-li] {ağız} *is.* Çilli tavuk. [DS]

kendisince, [kendi-s-i-nce] (*kendisi'nce*) *zf.* Kendisine göre; kendi bakımından; kendince.

kendiz¹, [kendiz / kandız] {ağız} *is.* Çorap şişi. [DS]

kendiz², [? kendiz] {ağız} *is.* İki yaşındaki manda yavrusu. [DS]

kendmend, [Far. kend-mend كندمند] {OsT} *sf.* Dar-madağınık; perişan; harap.

kendo, [Jap. kendo] *is. spor.* Tahta kılıçlarla yapılan bir tür Japon kökenli dövüş.

kendözü, [kendi+öz-ü كندوزو] {eAT} {OsT} *zm.* Kendisi; şahsı; kişiliği.

kendözünden, [kendi+öz-ü-n-den كندوزندن] {eAT} *zf.*

Kendiliğinden; içinden gelerek. ☞ **kendözünden gitmek**, {eAT} {OsT} Kendini kaybetmek; bayılmak.|| **kendözüne buyrukluğ**, {OsT} Kendini tutma; nefisine hâkim olma.|| **kendözün görmek**, {eAT} Kendini beğenmek; gururlanmak; kibirlenmek.|| **kendözün görücü**, {eAT} {OsT} Bencil.|| **kendözün divşürmek**, {eAT} Kendini toplamak; kendine gelmek; ayılmak.|| **kendözünü komak**, {eAT} Benlikten vaz geçmek; bencilliği bırakmak.|| **kendözünü yenememek**, {eAT} Kendini tutamamak; nefisine hakim olamamak.|| **kendözün yavı kılmak**, {eAT} Kendini kaybetmek; bayılmak.|| **kendözün yavı kılmak**, {eAT} → kendözün yavı kılmak.

kendu, [Far. kendü كندو] (*kendu:*) {OsT} *is.* İçinde tahıl saklanan geniş toprak kap.

kendure, Far. kendüre كندوره] (*kendu:re*) {OsT} *is.* → kenduri.

kenduri, [Far. kendüri كندوري] (*kendu:ri*) {OsT} *is.* 1.

Sofra örtüsü. 2. Uzakdoğu ülkeleri Müslümanları arasında yaygın olarak düzenlenen, sünnet düğünü, yolculuğa çıkma, yeni bir eve taşınma, çocuğun hatim indirilmesi, gebelik, ölmüşlere ve velilere sevap bağışlama gibi sebeplerle yoksulların çağrılarak yemek yedirildikten sonra Kur'an okunup dua edilen, dinin yasak saydığı hiçbir şeye izin verilmeyen dinsel tören.

kendü, [*ke / kī (içerdeki; iç; içine girmiş) > ki-n / ke-n > ke-n-dü / ke-n-tü] {eT} {eAT} {OsT} *zm.* Kendi; kendisi; özü; zat; nefis. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabin] [IKPÖy.] [Tekin] ☞ **kendü birle**, {eAT} Kendi kendisine; kendi başına.|| **kendüde dutmak**, {eAT} Kendine ayırmak; saklamak; zaptetmek.|| **kendü kendü**, {eAT} Kendi kendine.|| **kendü kendülerden turgurmak**, {eAT} Kendiliklerinden bulmak, ortaya çıkarmak; kendiliklerinden icat etmek.|| **kendü kendüye**, {OsT} Kendi kendine.|| **kendü özü**, {eAT} {OsT} Kendisi; şahsı; kişiliği.|| **kendüye**, {eAT} {OsT} Kendisine.|| **kendüye buyruk**, {eAT} İradesi elinde; nefisine hâkim.|| **kendüye gelmek**, {eAT} 1. Akli başına gelmek. 2. Kendine gelmek. 3. Ayılmak.|| **kendüye koçmak**, {eAT} Bağına basmak; kucaklamak.|| **kendüyi**, {eAT} {OsT} Kendisini.|| **kendüyi görmek**, {eAT} {OsT} Kendini beğenmek; kibirlenmek; büyükmek.|| **kendüyi görmüş**, {OsT} 1. Kendini beğenmiş. 2. Bencil.|| **kendüyi görücü**, {OsT} → kendüyi görmüş.|| **kendüyi uğurlamak**, {eAT} Kendini gizlemek; saklanmak.|| **kendüyi unutmak**, {OsT} Kendinden geçmek.|| **kendüyi urmak**, {eAT} Saldırmak; hamle etmek; üzerine kendini atmak.|| **kendüyi yeneememek**, {eAT} Kendini tutamamak; nefisine hâkim olamamak.|| **kendüyi yitirmek**, {eAT} {OsT} Kendini kaybetmek; akli başından gitmek.|| **kendüyi yitürmek**, {OsT} → kendüyi yitirmek.|| **kendüyi yüce tutmak**, {OsT} Büyüklük taslamak; kendini büyük görmek.

kendüden, [kendü-den كندودن] {eAT} {OsT} zf. 1.

Kendiliğinden. 2. Kendisinden. ☞ **kendüden geçmek**, {OsT} Kendini kaybetmek; bayılmak. || **kendüden gitmek**, {eAT} {OsT} → kendüden geçmek. || **kendüden güzel**, {OsT} Yaradılıştan güzel; kendinden güzel. || **kendüden uğunmak**, {OsT} → kendüden geçmek. || **kendüden varmak**, {eAT} → kendüden geçmek. || **kendüsinden gitmek**, {eAT} → kendüden geçmek.

kendük, [es. Far. kendü / kendüg] {eT} is. Topraktan yapılma büyük kap; küp. [DLT]

kendülan, [Far. kendülân كندلان] {OsT} is. 1. Bir tür çadır. 2. Padişahın adamlarına özgü çadır.

kendüle, [kendü + ile كندوله] {eAT} zm. Kendisiyle

kendüler, [kendü-ler كندولر] {eAT} {OsT} zm. Kendileri. ☞ **kendülerden**, {eAT} 1. Kendilerinden. 2. Kendiliklerinden. || **kendülere**, {eAT} {OsT} Kendilerine. || **kendülere gelmek**, {eAT} Kendilerine gelmek; akılları başlarına gelmek. || **kendüleri**, {eAT} Kendilerini. || **kendülerin**, {eAT} Kendilerinin.

kendüleyin, [kendü-leyin كندولين] {eAT} sf. Kendisi gibi,

kendülik, -ği [kendü-lik كندولك] {eAT} is. Varlık; mevcudiyet.

kendüm, [Far. gendüm گندم] {OsT} is. Buğday. ☞ **kendüm köfte**, Dövülmüş buğday ve kıyma ile yapılan bir tür çiğ köfte.

kendümküp, -bu [Far. kendüm-küb كندم كوب] (kendümkü:p) {OsT} is. Eskiden imaret ve hastaneler için gerekli olan unu dövmek suretiyle sağlayan görevlilere verilen isim.

kendürük, [Far. kendüri كندورى => kendürük كندرك] {eAT} {OsT} {ağız} is. Bez ya da deriden yapılma sofraya yaygısı; hamur tahtası altına serilen yaygı; sofraya bezi. [DK] [DS]

kendüzü, [kendi+öz-ü كندوزو] {eAT} {OsT} zm. Kendisi; şahsı; kişiliği.

kendüzüng, [kendü + öz-üfi] {eAT} zm. Kendin. [DK]

-kene, [i-mek > i-ken / ikene] {ağız} zf. İken; -ken. [DS]

kene¹, [Far. keneh كنه] {OsT} is. zool. 1. Bazı hayvanlarla insanların derisine yapışarak emdiği kan ile asalak olarak yaşayan ve bulaşıcı hastalıklara neden olan böceklerin genel adı; sakırğa, (*Ixodus*). 2. {ağız} Büyük ağaç kurtları. [DS] ☞ **kene ağacı**, bot. Sütlegengillerden tropik bölgelerde yetişen, tohumlarından yapışkan, tatsız, kokusuz bir yağ elde edilen, yerine göre ağaççık hâlini alabilen bir yıllık otsu bitki; kene otu, (*Ricinus communis*). || **kene gibi yapışmak**, İstenmediği hâlde birinin peşinden ayrılmamak; yakasını bırakmamak. || **kene**

humması, Küçük yırtıcı memelilerde yaşayan *ornithodoros grubundan* kenelerle insanlara geçen çeşitli spiroketa'ların meydana getirdiği dönüşlü humma. || **kene göz**, (İnsan için) çok küçük gözli; gözü çok küçük olan. || **kene otu**, bot. → kene ağacı, (*Ricinus communis*).

kene², [Yun. kanata ?] {ağız} is. Testi. [DS]

kene⁴, [keme / kene] {ağız} is. Fare. [DS]

kene³, [eT. * ken > ken-e] {ağız} zm. Kendisine. [DS]

kenef¹, [Ar. kenef كنف] {OsT} is. 1. Taraf; cihet; yan. 2. Bölge; kısım. 3. Sığınılacak yer; korunak. 4. Koruma; himaye.

kenef², [Ar. kenif كنيف] {OsT} is. 1. Ayak yolu; tuvalet; hela; abdesthane. 2. sf. Çok pis; berbat; çok çirkin. ☞ **kenef sazlığı**, Seyrek bıyıklı kimse. || **kenef süpürgesi**, Seyrek bıyıklı kimse.

kenefi, [? kenefi] {ağız} is. İç çamaşırı yapılan yerli dokuma bezi. [DS]

kenek¹, -ği [? kenek] {ağız} is. 1. Elde sıkıldığında ufalanabilen taş; kesme. 2. Kumarda karşındakine avans olarak verilen birkaç sayı. [DS]

kenek², -ği [? kenek] {ağız} is. Hint yağı çıkarılan bir bitki; kene ağacı, (*Ricinus Palmachristi*). [DS]

kenekene, [İsp. quinaquina] {ağız} is. Kınakına. [DS]

keneker, [? keneker] {ağız} is. Palto. [DS]

keneler, [kene-ler] is. zool. Örümceğimsiler sınıfının akarlar alt sınıfından, yuvarlak değirmi gövdeli, baş, göğüs ve karın kısmı belirsiz çok küçük böcekler takımı, (*Actinedidea*).

kenen, [? kenen] {ağız} is. Aşçı kadın. [DS]

kenenmek, [kene-n-mek ?] {eT} dönl. f. [-ür] Tatmin edilmek; içi rahatlamak; memnun olmak; kendini iyi hissetmek. [EUTS]

kenent, [kene-n-t] {ağız} is. Ayakyolu; hela. [DS]

keneotu, [kene + ot-u] {ağız} is. → keneotu. [DS]

kener¹, [Far. kenār] {ağız} is. Kıyı; kenar. [DS] ☞ **kener gezi**, {ağız} Yün dokumalarında kullanılan bir motif. [DS]

kener², [? kener] {ağız} is. Kertenkele. [DS]

kenergemek, [Moğ. kener-gē-mek] gçl. f. Sermek; yaymak; döşemek; açmak. [Nevâyî]

kenes, [? kenes] {ağız} is. Sütün kaymağını toplamakta kullanılan geniş ve yayvan kaşık. [DS]

keneş, [keneş] {ağız} is. 1. Aralık. 2. Kenar; köşe; kısım. 3. Ocağın yan duvarları. [DS]

kenet¹, -di [? kenet] is. 1. İki sert cismi birbirine bağlanmaya yarayan iki ucu kıvrık ve sivri metal çivi. 2. İnşaatlarda iki taş veya buna benzer yapı ögesini birbirine bağlamaya yarayan metal parça. 3. {ağız} Çoban köpeğinin boynuna takılan mahmuzlu demir. [DS] ☞ **kenet ağzı**, Birleşirilecek iki levhanın birleşme kenarında birbiri içine geçerek bütünlük sağlayacak biçimde yapılan kıvrık yuva. || **kenet etmek**, İki elemanı birbirine kenet ile tut-

turmak, bağlamak.|| **kenet gibi bağlanmak**, Birbirine içten bağlanmak; sıkı fıkı olmak.|| **kenet gibi yapışmak**, Birbirine içten bağlanmak; sıkı fıkı olmak.|| **kenet mili**, Çatı ve diğer parçaların birbirine tutturulmasında kullanılan metal perçinler.|| **kenet taşı**, 1. Bir duvar örgüsünde diğer taşları tutturmak üzere dar yüzü dışa gelecek şekilde yerleştirilen taş; bağ taşı. 2. Bir tonoz örgüsünde en son konulan taş; kilit taşı.|| **kenet vurma**, Bir kenet ile tutturma.

kenet², -di [Yun. khalāti] {ağız} is. Çamaşır sepeti. [DS]

kenet³, -di [kanat] {ağız} is. Kapı veya pencere kanadı; kanat. [DS]

kenetleme, [kenet-le-me] iş. 1. Kenetlemek eylemi. 2. İki metal parçasını, birini diğerinin kenarındaki yuva içinde ezerek birleştirme işlemi. 3. Tünel çalışmalarında kayma ihtimali olan kayaları kendi aralarında yuvarlak demirle birbirine bağlama işlemi.

kenetlemek, [kenet-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Parçaları kenet ile birbirine tutturmak; kenet takmak. 2. Birbirinin içine geçirerek sıkıca bağlamak. 3. (El, kol için) birbirine sıkı bir şekilde tutturmak; bağlamak. 4. (Diş için) sıkı bir şekilde kapatmak; ısırarak. 5. Kişilerin birbirine yakınlaşmasını, bağlanmasını sağlamak.

kenetleniş, [kenet-le-n-iş] is. Kenetlenmek eylemi veya biçimi.

kenetlenme, [kenet-le-n-me] is. Kenet oluşturulma; kenetlenmek eylemi.

kenetlenmek, [kenet-le-n-mek] edil. f. [-ir] 1. Kenet meydana getirilmek; kenet oluşturulmak. 2. döñşl. f. Kenetle bağlanmış gibi birbiri içine sımsıkı geçmek. 3. Açılmayacak şekilde birbiri üzerine sımsıkı kapanmak. 4. mecaz. Sıkıca sarılmak. 5. mecaz. Bir konuda birlik olmak, aynı tutum ve davranışı göstermek. 6. gçsz. f. Kenet sahibi olmak; kenet edinmek.

kenetli, [kenet-li] sf. 1. Kenet ile birbirine bağlanmış olan; kenedi olan. 2. mecaz. Birbirinin içine geçerek sıkıca kapanmış; kenetlenmiş. 3. (Hayvan için) alt ve üst dudakları beyaz olan

kenevir, [Yun. kannávi / Lat. cannabis] is. bot. 1. Kendirgillerden, sap liflerinden halat, çuval, branda ve yelken bezi gibi kaba dokuma ürünleri elde edilen iki evcikli, tohumları yağlı bir bitki; kendir, (*Cannabis sativa*). 2. Bu bitkinin kuş yemi olarak kullanılan veya yağı çıkarılan tohumu. ☞ **kenevir helvası**, Ezilmiş kenevir tohumu ve şeker karışımından yapılan bir tür helva.

kenevircilik, -ği [kenevir-ci-lik] is. Kenevir yetiştirme işi.

keneviz, [Yun. kavanos] {ağız} is. Kavanoz. [DS]

kenezine, [eT. keñ > keñ-ez > kenez-i-n-e / gene-

zine] {ağız} zf. Boşuna; boş yere; sebepsiz olarak. [DS]

keng, [kē ñ] {ke:ñ} {eT} is. 1. Geniş; bol. [EUTS] [Yükneki] 2. Uzak. [EUTS]

kengara, [eT. keñ + keng+ara] {ağız} sf. Yürüyüş ya da koşuda en sona kalan. [DS]

kengçi, [kēñ-çi] {eT} is. Son beşik; son evlat. [EUTS]

kengeç, [keñeş > keñeç كنج] {eAT} is. → keñeş.

kengel, [Far. kenger كنگر] {OsT} is. bot. → Kenger. ☞

kengel sakızı, Kenger sütünden elde edilen sakız; çengel sakızı.

kengemek, [kēñē-mek] {ke:ñe:mek} {eT} gçsz. f. [-r] Danışmak; görüşmek; tedbir almak. [DLT]

kenger, [Far. kenger كنگر] {OsT} is. 1. Bileşikgillerden, Anadolu'da yaygın olarak yetişen, kalın saplı, bir metre kadar boylu, yaprakları dikenli, sütümsü bir sıvı içeren bir veya çok yıllık yabancı otsu bitkilerin genel adı; eşek dikenli; kenger, (*Onopordon tauricum*; *O. acanthium*; *O. ilyricum*, *Cynara cardunculus*). 2. Tüylü ve köşeli saplı, derin dişli ve dikenli soluk yeşil yapraklı, baş biçimindeki mor renkli bileşik çiçekli yüksek otsu bitki; kangal dikenli; deve dikenli; Meryem ana dikenli, (*Silybum marianum*). 3. {ağız} Yabancı enginar. [DS]

kengerhan, [Far. kenger-hān] {ağız} is. Kenger kazmakta kullanılan ince demir. [DS]

kenges, [kēñ-ū-mek > kēñ-es / kēñ-ez] {eT} sf. 1. Sığ. [DLT] 2. Az. [DLT] 3. Kolay; hafif. [DLT]

kengeş, [kēñ (yans.) > kēñ-eş ككش] {keñeş} {eT} {eAT} {OsT} sf. İşlerde danışma; görüşme; düşünme; tedbir; müzakere; müşavere; danışma. [EUTS] [DLT]

kengeşçi, [kēñeş-çi / kiñeş-çi] {keñeşçi:} {eT} is. Danışman; müşavir. [KB]

kengeşlig, [kēñ (yans.) > kēñeş-lig] {eT} sf. Danışıklı. [DLT]

kengeşmek, [kēñ (yans.) > kēñ-eş-mek ككشم] {ke:-ñeşmek} {eT} {eAT} işteş. f. [-ür] 1. Müzakere etmek; müşavere etmek; karşılıklı danışmak; danışmak; kengeşmek. [DLT] [EUTS] [DK] 2. Tedbir almak. [DLT].

kengeşsiz, [kēñ (yans.) > keñ-eş-siz] {eT} sf. Danışiksiz; danışılmayan. [DLT]

kengez, [kēñ-ū-mek > keñes / keñez] {eT} sf. → kenges.

kenggel, [keñ-ge-l ? كنگل / ككگل] {eAT} is. Alay; şaka; eğlence. ☞ **kenggele getürmek**, {eAT} Alaya almak.|| **kengel etmek** (itmek / eylemek), {eAT} {OsT} Alay etmek; şaka yapmak.

kengi, [? kengi] {ağız} is. 1. Romatizma. 2. Lumbago. 3. Nezle. 4. Frengi. [DS] ☞ **kengi otu**, {ağız} → kengel. [DS]

kengildemek, [kɛŋg (*yans.*) > keng-il-de-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] Kem küm etmek. [DS]

kengir¹, [Far. kef-kîr] {ağız} is. Kepçe. [DS]

kengir², [Far. kenger] {ağız} is. 1. → kenger. 2. Engel sakızı. [DS]

kengirsimek, [keñir > keñir-sî-mek] (*keñirsi:mek*) {eT} gçsz. f. [-r] Dibi yanmak; dibi yanarak koku yükselmek. [DLT]

kengiş, [keñeş] (*keñiş*) {eT} sf. Danışma; müşavere; müzakere; nasihat. [EUTS] [Gabain]

kenglik, [kêr > keñ -lik] (*keñlik*) {eT} is. Genişlik. [EUTS]

kengrenmek, [keñ (*yans.*) > keñ-rê-mek > keñre-nmek] (*keñrenmek*) {eT} döñsl. f. [-ür] 1. Çınlamak. [Gabain] 2. Homurdanmak; mırıldanmak. [ETY] [İKPÖy.] [Gabain] 3. Müşavere etmek; danışmak. [Gabain]

kengrünmek, [keñ (*geniş*) > keñ-ür-mek > keñ (ü)r-ün-mek] (*keñrünmek*) {eT} döñsl. f. [-ür] 1. Genişlemek. 2. (Kişi için) bir zaman rahat ve bolluk içinde yaşamak.

kengüme, [keñ (*geniş*) > keñ-ü-mek] (*keñüme*) {eT} gçsz. f. [-r] Genişlemek. [DLT]

kengürmek, [keñ (*geniş*) > keñ-ü-mek > keñü-rmek] (*keñürmek*) {eT} gçl. f. [-ür] Genişletmek. [DLT]

kengürtmek, [keñ (*geniş*) > keñ-ü-mek > keñü-r-tmek] (*keñürtmek*) {eT} gçl. f. [-ür] Genişletmek. [Clauson]

kengütme, [keñ (*geniş*) > keñ-ü-mek > keñ-üt-mek] (*keñütme*) {eT} gçl. f. [-ür] Genişletmek.

keni¹, [kénî] (*keni:*) {eT} sf. Bakire. [ETY]

keni², [ken-i] {ağız} zm. 1. Kendisini; kendini. 2. İsim yerine kullanılır. 3. Bir kimseye seslenme sözü. [DS]

keni³, [keni] {ağız} is. Arpa ile buğday karışımı. [DS]

kenin, [Ar. kenîn كنين] (*keni:n*) sf. Örtülü; gizli.

kenirmek, [keğ (*yans.*) > keğ-ir-mek] {ağız} is. Gaz çıkarmak; geçirmek. [DS]

kenirtlek, -ği [keñ-ir-t-lek] {ağız} is. Kıkırdak. [DS]

kenisa, [Ar. kenisâ كنيسا] (*keni:sa:*) {OsT} is. → kenise.

kenise, [Yun. ekklesia > Ar. kenisâ كنيسه] (*keni:se*) {OsT} is. Kilise.

keniş, [ken (*kıyı*) > ken-iş] {ağız} is. is. 1. Tahtaların kenarlarına oyuk açmakta kullanılan marangoz aleti. 2. Taban tahtalarının üst üste binmesini sağlamak için kenarlarına açılan oluk, yiv. 3. Kenar; kıyı. 4. Kapı kenarlarındaki çerçeveler. [DS] 5. Çıkıntı; yumruluk.

keniz¹, [Far. kenîz كنيز] (*keni:z*) {OsT} is. 1. Kadın köle; cariye. 2. Evlenmemiş kadın; bakire; kız. ☞ **kenîz-beçe**, {OsT} Cariyenin erkek çocuğu.

keniz², [Yun. genis] {ağız} is. Gırtlak. [DS]

kenizek, -ği [Far. kenîzek كنيزك] (*keni:zek*) {OsT} is. 1. Küçük odalık; genç cariye. 2. Genç kız. 3. (Acındırmak amacıyla söylenen) ben cariyeniz.

kenkaş, [kengeş] is. Müzakere.

kenker, [Far. kenker] {ağız} is. → kengel. [DS]

kenkeşmek, [keñ (*yans.*) > keñ-eş-mek] (*ke:ñeşmek*) {eT} işteş. f. → kengeşmek. [EUTS]

kenki, [kên > kên-kî] (*kenki:*) {eT} sf. Sonraki; arkadaş. [Clauson]

kenkil, [Far. kâkül] {ağız} is. → kâkül. [DS]

kenkül, [Far. kâkül] {ağız} is. → kâkül. [DS]

kenli, [ken (*kin*) > ken-li] {ağız} sf. Kinli. [DS]

kennaha, [? kennaha] {ağız} zf. Haksız yere. [DS]

kennas, [Ar. kens > kennâs كناس] (*kenna:s*) {OsT} is. 1. Çöp toplamayı ve süpürmeyi meslek edinmiş kimse; çöpçü. 2. tasvf. Mevlevi tekkelerinde tuvaletleri temizleyen kimse.

kenne¹, [Ar. kınnîne قنينه] {ağız} is. 1. Testi. 2. Şişe. [DS]

kenne², [? kenne] {ağız} is. Barut yapmak için güherçile işlenen yer. [DS]

kenne³, [Ar. keenne] {ağız} is. Sanki. [DS]

kennek, -ği [kenet] {ağız} is. Kerpiç ve taş duvarların aralarına atılan ağaçlar; hatil. [DS]

kenneş, [kenneş] {ağız} ünl. İnek çağırma veya kovalama ünlemi. [DS]

kenneşmek, [eT. keñ-eş-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] 1. Danışmak. 2. İnatlaşmak; kinlenmek. [DS]

kennip, [? kennip] {ağız} is. 1. Tahtadan yapılmış su taşı. 2. Tahta kutu. 3. Toprak çömlük. [DS]

kenolik, [Yun. khen (*kaz*) + kole (*saфра*) > Fr. chénocholique] sf. (Asit için) kaz safrasında bulunan ve formülü C₂₇H₄₄O₄ olan.

kenotoksin, [Yun. kenois+ toksin] is. fizy. Yorgun organizmaların bedeninde bulunan ve henüz kimyasal yapısı bulunamamış madde.

kenotron, [Yun. kenos + elektron] is. fiz. Boşlukta sıcak bir elektrottan soğuk bir elektrodta doğru, akımın tek yönde akması özelliğinden yararlanılarak yapılmış, şiddeti az, gerilimi çok yüksek alternatif akımları doğru akım hâline getirmekte kullanılan iki elektrotlu lamba.

kent, [Soğd. kandh => {eT} kend > kent كنت] is. 1. Tarımsal etkinliklerin olmadığı, halkın çoğunluğunun sanayi, ticaret ve yönetim işlerinde çalıştığı büyük yerleşim birimi; şehir; kasaba. {eT} {eAT} (*aynı*) [Gabain] 2. Bu yerleşim biriminde oturan halkın bütünü. 3. Site. ☞ **kentler arası**, (*Ulaşım veya iletişim için*) kent sayılan yerleşim birimleri arasındaki bağlantıyı sağlayan. || **kent soylu**, 1. Orta çağ Avrupa'sında özel imtiyazlarla donatılmış şehirli sınıf. 2. Orta sınıftan olan kimse; burjuva. ||

kent soyluluk, 1. Orta çağ Avrupa'sında, halk ile soylular arasındaki sınıfın durumu ve niteliği. 2. Hayatını el emeği ile kazanmayan, mülkiyetin getirdiği ranttan geçinen sınıf; burjuvazi. 3. Kapitalizmde üretim araçlarını elinde tutan sosyal sınıf; burjuvazi.

kental, -li [Ar. kıntār > Lat. quintale] *is.* Yüz kg'lık kütle birimi.

kentçi, [kent-çi] *is.* Kentçilik uzmanı; kentçilik ile uğraşan bilim adamı; şehirci.

kentçilik, -ği [kent-çi-lik] *is.* Şehirlerin kurulmasında, düzenlenmesinde, güzelleştirilmesinde kullanılacak yöntemleri ve şehirlerle ilgili toplumsal, ekonomik ve diğer sorunları konu edinen bilim dalı; şehircilik; kent bilimi.

kentdi, [kent-li] {ağız} *sf.* Köylü. [DS]

kentet, [Fr. quintette] *is. müz.* 1. Beş ses ve beş çalgı için yazılan müzik eseri; beşli. 2. Beş müzikçiden oluşan topluluk.

kenti, [*ke / kī (içerdeki; iç; içine girmiş) > ki-n / ke-n > ke-n-dü / ke-n-tü] {eT} *zm.* Kendi. [EUTS]

kentik, -ği [kert-ik / çent-ik] {ağız} *is.* Kesik; çentik. [DS]

kentilyon, [Fr. quintillion] *is. mat.* 1. Birin önüne 18 sıfır getirilerek elde edilen sayı; 1 000 000 000 000 000 000; 10¹⁸ sayısı. 2. İngiltere'de 10³⁰ sayısı.

kentir, [Tohar. kendir] {eT} *is.* Kendir; kenevir. [EUTS] [IKPÖy.] [Gabain]

kentişkene, [? kentişkene] {ağız} *is.* Boz kertenkele. [DS]

kentleşme, [kent-le-ş-me] *is.* 1. Kent durumuna gelme süreci. 2. Sanayinin gelişmesi ile nüfus yoğunluğunun kentlerde artmasına neden olan süreç; şehirleşme.

kentleşmek, [kent-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* (Köy, kasaba için) kent durumuna gelmek; şehirleşmek.

kentli, [kent-li] *is.* Kentte oturan; kent halkından olan; şehirli.

kentlik, -ği [kent-lik] {ağız} *is.* Uygarlık. [DS]

kentlileşme, [kent-li-le-ş-me] *is.* Kentli olma durumu ve eylemi.

kentlileşmek, [kent-li-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kente yerleşerek, kent yaşamının gerektirdiği davranış biçimi ile değer yargılarını edinmek; şehirlileşmek.

kentse, [kent-sel] *sf.* 1. Kente ilişkin; kentle ilgili. 2. Kentlilerle ilgili; kentlilere ait.

kentü, [*ke / kī (içerdeki; iç; içine girmiş) > ki-n / ke-n > ke-n-dü / ke-n-tü] (kentü:) {eT} *zm.* Dönüşlülük zamiri; kendi; kendisi; bizzat. [IKPÖy.] [ETY] [Gabain] [EUTS] [Üç İtişizler]

kentün, [kentü > kentü-n] {eT} *zf.* Kendi kendine. [EUTS]

kenud, [Ar. kenūd کنود] (kenu:d) {OsT} *sf.* 1. İyilik bilmez; nankör. 2. Günahkâr; Allah'a isyan eden. 3. Cimri; tamahkâr.

kenz, [Ar. kenz كنز] {OsT} *is.* 1. Maddî ve manevî çok değerli şeylerin bulunduğu yer; hazine. 2. Toprağa gömülmüş değerli eşya; gömü; hazine; define. ☞ **kenz-i İslamî**, {OsT} Müslümanlara ait olduğu işaretlerden anlaşılan gömü. || **kenz-i mahfi**, {OsT} 1. Gizli hazine. 2. tasvf. Allah'ın varlıkları yaratmadan önceki mutlak birliği. || **kenz-i müştebih**, {OsT} Üzerindeki işaretlerden Müslümanlara mı yoksa Müslüman olmayanlara mı ait olduğu bilinmeyen gömü.

kenzi¹, [Çin. kiwen-tsi] {eT} *is.* Kırmızı, sarı, yeşil gibi birtakım renkleri bulunan Çin dokuması kumaş. [DLT]

kenzi², [? kenzi] {ağız} *is.* İri yapraklı maydanoz. [DS]

kep¹, [kep / kıb / kıp / kip (yans.)] *is.* Kırpmayı, kırpıdamayı, ağır veya hızlı hareket etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kep-il-de-mek, kep-ir-de-t-mek*

kep², [kep] {eT} *is.* 1. Kalıp. [KB] 2. Vücut. [KB] 3. Forma. [KB]

kep³, [kep] {ağız} *is.* Evlerde kilim asmaya yarar ağaçlar. [DS]

kep⁴, [kep] {ağız} *is.* Söz. [DS]

kep⁵, [Yun. kapa] {ağız} *is.* Paçavra; yün çorap eskisi.

kep⁶, [kep] {ağız} *is.* Kuru soğan. [DS]

kep⁷, [İng. cap] *is.* 1. Siperli veya sipersiz bir tür hafif başlık. 2. Hemşirelerin giydikleri başlık. 3. Bazı törenlerde öğretim üyeleri ve öğrencilerin giydiği özel başlık. ☞ **kep giyme töreni**, *Bazı öğretim kurumlarında öğrencilerin kep giydikleri mezuniyet ve okula kabul töreni.*

kepade, [Far. kebāde كِبَادَة] (keba:de) {OsT} *is.* → ke-bade.

kepadekeş, [Far. kebāde-keş / kepādekeş كِبَادَة كَش] (kepa:dekeş) {OsT} *sf.* Okçuluğa yeni başlayan.

kepan, [Far. kepān / Ar. kebbān كِبَان] (kepa:n) {OsT} *is.* Büyük terazi; kapan.

kepaze¹, [Far. kebāde كِبَادَة] (kepa:ze) {OsT} *sf.* 1. (Nesnelere için) niteliği iyi olmayan; düşük nitelikte; değersiz. 2. (Kişiler için) Utanmaz; arsız; rezil; yüzsüz. 3. Gülünç. 4. Değersiz. ☞ **kepaze etmek**, *Utanç duyulacak bir duruma düşürmek; rezil etmek.* || **kepaze olmak**, *Gülünç ve utanılacak bir duruma düşmek; rezil olmak.*

kepaze², [Far. kebāde كِبَادَة] (kepa:ze) {OsT} *is.* → ke-bade.

kepazelik, -ği [kepaze-lik] (kepa:zelik) *is.* 1. Kepaze olma durumu; rezillik; maskaralık. 2. Kepaze olanın niteliği. 3. Rezilce, utanmazca davranış; maskaralık; rezalet.

kepbastı, [Yun. kepasti] *is.* İki katlı büyük dalyan ağı.

kepcik¹, -ği [kep (söz) > kep-cik] {ağız} is. Dedikoducu; söz getirip götüren; sözcü. [DS]

kepcik², -ği [Far. kefçe => kev-cik / kev-cik] {ağız} is. Kaşık. [DS]

kepçe, [Far. kefçe (küçük el) كَفْجَة] is. 1. Sulu yemekleri karıştırmak ve dağıtmakta kullanılan, uzun saplı, büyük ve derin kaşık. 2. Erimiş metali kalıba dökmeye yarayan çukur kap. 3. Çeşitli madde ve malzemeleri dökmekte ve aktarmakta kullanılan iki ve daha çok çeneden oluşmuş büyük mekanik araç. 4. Balıkçıların kullandığı uzunca saplı çembere geçirilmiş torba biçiminde balık ağı. 5. Kelebek yakalayanların kullandığı tül den, ağzına çember geçirilmiş torba biçiminde özel ağ. 6. *dnz*. Gemilerde dümen evinin yer aldığı yuvarlak kış çıkıntısı. 7. *spor*. Güreşte rakibini dizinin üstünden tutarak kaldırıp açık düşürme şeklindeki oyun. 8. *bot*. Buğdaygillerin arka çeneği. 9. {ağız} Kağnılarda, boyunduruğun oka takılması için okun uçuna konulan ucu eğri ağaç parça. [DS] 10. {ağız} Değirmen çarkının kanadı. [DS] 11. {ağız} Gelinlerin alın ve şakaklarına takılan, içi çukur, altın süs eşyası. [DS] 12. {ağız} Solungaçlı, kuyruklu kurbağa yavrusu. [DS] 13. *sf*. (Bir sayı sıfatı ile birlikte kullanıldığında) belirtilen sayıda kepçe dolusu miktarda olan. 14. Biçimi kepçeye benzeyen; kepçe biçiminde olan. ☞ **kepçe burun**, {ağız} *zool*. → kepçeburun. [DS]|| **kepçe gaga**, {ağız} → kepçeburun. [DS]|| **kepçe gibi**, (Kulak için) büyük ve öne doğru eğik. || **kepçe kulak**, Kulakları büyük ve öne doğru eğik olan kimse. || **kepçe kuyruk**, argo. Başkasının sırtından geçinen; asalak. || **kepçe surat**, Yüzü çok küçük olan kimse.

kepçeburun, [kepçe+burun] {ağız} is. *zool*. Bir tür yaban ördeği. [DS]

kepçecik, -ği [kepçe-cik] {ağız} is. 1. Yumurtadan yeni çıkmış kurbağa yavrusu. 2. Yağmur duası. [DS]

kepçecil, [kepçe-cil] {ağız} is. *zool*. Kaşıkçıl kuşu. [DS]

kepçeleme, [kepçe-le-me] is. 1. Kepçelemek eylemi. 2. *spor*. Voleybolda kurallara aykırı olarak topa avuç içleri ile vurmak.

kepçelemek, [kepçe-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Bir şeyi kepçe ile almak, çıkarmak. 2. *spor*. Yere düşmekte olan topa, eğilerek iki elini kepçe gibi birleştirerek müdahale edip kurtarmak.

kepçeli, [kepçe-li] *sf*. Kepçesi olan.

kepçik, -ği [kep-çik / kep-çük] {ağız} is. → kepçük. [DS]

kepçir, [kepçir / kopçur] {ağız} is. Kapıp kaçıcı; kapkaççı. [DS]

kepçöken, [kep+çök-en] {ağız} is. Kâbus. [DS]

kepçük, -ğü [kep-çik / kepçük] {ağız} *sf*. (İnsan için) ufak yüzü, çıkık çeneli. [DS]

kepdüşen, [kep+düş-en] {ağız} is. 1. Kapı mandalı. 2. Tatarcık. [DS]

kepe¹, [Yun. kapa / Lat. cappa] {ağız} is. 1. Ceket. 2. Yün veya pamuktan dokunan kolsuz ceket. 3. Deve yününden veya keçi kılından yapılmış bir tür yağmurluk. 4. Gömlek. 5. Tüfek doldururken tapa yerine kullanılan paçavra; eski keçe parçası. [DS]

kepe², [? kepe] {ağız} *sf*. 1. Zayıf. 2. Kötü; fena. [DS]

kepeç, -ci [kep-eç] {ağız} is. 1. Sertleşmiş toprak parçası; kesek. 2. Takke. [DS]

kepek¹, -ği [eT. kebek / kepek] is. 1. Tahıllar öğütüldükten sonra elek üzerinde kalan kabuk parçaları. {eT} (aynı) [DLT] 2. Çeşitli hastalıklar sebebiyle deride, özellikle saç diplerinde görülen döküntüler; baş kepeği; kir. {eT} (aynı) [EUTS] 3. {ağız} Rızık; yiyecek; nasip. [DS] 4. {ağız} Pirinç unu. [DS] 5. {ağız} Toz gibi yağın kar. [DS] ☞ **kepeği kesilmek**, {ağız} Ölmek. [DS]|| **kepeği tükenmek**, {ağız} → kepeği kesilmek. [DS]|| **kepek kar**, {ağız} *Susuz, tane tane yağın kar*. [DS]|| **kepek taşı**, {ağız} *Boz renkli, kaba bir taş*. [DS]|| **kepek yincü**, {eT} *Küçük inci*. [DLT]

kepek², -ği [Erme. gepenk] {ağız} is. 1. Tavan kapısı. 2. Demir yaylı tahta kapak. [DS]

kepekçi, [kepek-çi] is. Kepek satan kimse.

kepeklenme, [kepek-le-n-me] is. 1. Kepekli hâle gelme. 2. Kepek sahibi olma; kepek edinme.

kepeklenmek, [kepek-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* 1. Kepekli hâle gelmek. 2. *gçsz. f*. Kepek sahibi olmak.

kepekli, [kepek-li] *sf*. 1. Kepeği bulunan; içinde kepek bulunan. 2. Üzerinde deri döküntüleri bulunan. 3. (Meyveler için) etli kısmı sünger gibi kaba ve tatsız olan.

kepeklig, [kepek-lig] {eT} *sf*. Kepeği olan. [DLT]

kepeklik¹, [kepek-lik] {eT} is. Kepek konan yer. [DLT]

kepeklik², -ği [kepenk-lik] {ağız} is. Evlerde ocakların iki tarafında bulunan gözler. [DS]

kepel, [? kepel] {ağız} is. Kuru odun. [DS]

kepeldek, -ği [kep (yans.) > kep-el-de-k] {ağız} is. Balıkçıl. [DS]

kepelek, -ği [kep (yans.) > kep-ele-k كِبْلَك] is. 1. {eAT} Kelebek. 2. {ağız} Davarlarda olan kelebek hastalığı. [DS]

kepelemek, [kep (yans.) > kep-ele-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kuvvetten düşmek; çok yorulmak. [DS]

kepeli, [Moğ. kepēli] (kepe:li:) {eT} is. Işık etrafında geceleri uçan kelebek; pervane. [DLT]

kepelten, [kep-el-t-en] {ağız} is. Balıkçıl. [DS]

kepemek, [kep-e-mek / kapamak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-p(i)-yor]* İyice kapatmak; kapamak. [DS]

kepen, [? kepen] {ağız} is. Ense. [DS]

kepene, [? kepenec / kefenec] {ağız} is. Semercilerin çuvaldızın ele batmaması için kullandıkları demir ya da tunçtan bir araç. [DS]

kepene¹, -ği [Far. kepenek كپنك] {OsT} is. 1. Çobanların soğuktan korunmak için üzerlerine aldıkları, kalın yün keçeden yapılma, kolsuz, dikişsiz giyecek. {eAT} {ağız} (aynı) [DK] [DS] 2. {ağız} Etek. [DS] 3. {ağız} Çiçek tomurcuğu. [DS]

kepene², -ği [kebelek / kelebek] {ağız} is. 1. Kelebek. 2. Pervane. [DS]

kepene³, -ği [Erme. gepenk ?] {ağız} is. Kapak; kepenk. [DS]

kepene⁴, -gi [Erme. gepenk (kilitleme) ?] is. 1. Dükkân vitrini, pencere, kapı gibi açıklıkları örtmek için kullanılan metal saç veya değişik türlerde yapılmış özel kapak. 2. {ağız} Merdiven. [DS] 3. {ağız} Ocak üstü. [DS] 4. {ağız} Fide yetiştirilen yer. [DS] ☞ **kepene kapatma**, Bir şeyi protesto etmek için dükkân açmamak; çalışmamak. || **kepene kapatmak**, Zor kullanarak bir şeyi protesto ettirmek amacıyla dükkânları açtırmamak. || **kepene⁵leri indirmek**, İşi tatil etmek.

kepene⁶lik, -ği [kepene-lik] is. 1. Bazı dükkânların altındaki dükkânlara inmek için döşemede açılan kapaklı delik. 2. {ağız} Kepenk; kapak. [DS]

keperem, [kep (yans.) > kep-er-mek > kep-er-em / keperim / keprem] {ağız} is. sf. 1. Beceriksiz. 2. Aciz. [DS] 3. Sessiz; mahcup. ☞ **keperem etmek**, {ağız} Sersem etmek. [DS]

kepermek, [keper-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] 1. (Toprak için) kabarmak. 2. (Dövülen tahıl için) ince kabuğu çıkmak. 3. (Yün kumaş için) tiftiklenmek. 4. (Tazeliğini kaybetmiş meyve için) susuz kalmak; yumuşamak; kepeklelenmek. 5. (Ham meyve için) yumuşamak; gevşemek; olgunlaşmaya yüz tutmak. [DS] 6. (Toprak için) ıslanıp kuruduktan sonra yüzünde kabuk oluşmak; kaymak bağlamak. [DD] 7. Yorulup kalmak; güçsüz kalmak. [DS] [DD]

kepertmek, [keper-t-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] 1. Buğdayın kabuğunu çıkartmak; dibekte tahıl dövmek. 2. Dövmek. 3. Üstüne çullanıp yıkmak; çökertmek. [DS] 4. İyice doyurmak. [DD] 5. {ağız} Öldürmek; gebertmek. [DS] 6. {ağız} Yormak; güçten düşürmek. [DS] 7. {ağız} Meyveleri saklayıp bekleterek yumuşamasına neden olmak. [DS]

kepesimek, [kepe-si-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] (Sevilen, okşanan hayvan için) rahatlamak; zevkle yayılmak. [DS]

kepesiz, [kepe-siz] {ağız} sf. Kısmetsiz; uğursuz. [DS]

kepeste, [? kepeste] {ağız} is. 1. Tembel. 2. Beceriksiz. [DS]

kepe¹, [? kepet] {ağız} is. Semer. [DS]

kepe², [? kepet] {ağız} is. Köpek. [DS]

kepetmek, [kapa-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ir] Kapatmak. [DS]

kepeyh, [köpek] {ağız} is. Köpek. [DS]

kepez¹, [? kepez / kebez] {eT} is. Pamuk. [DLT]

kepez², [kepez] {ağız} is. 1. Verimsiz, kıraç tarla; kepir. 2. Yüksek tepe; dağ. 3. Deniz kıyısındaki büyük kaya. 4. Dağların oyuk ve kuytu yeri; mağara. 5. Yokuş başı. 6. Göl ve ırmaklardaki çukurlar. [DS] 7. Toprak yığını; kaba toprak. [DD] 8. Kumsal toprak. [DD]

kepez³, [Yun. (Biz.) khapásion كپز] {ağız} is. 1. İnci, boncuk ve çeşitli süs eşyaları ile süslenmiş duvak. 2. Bazı kuşların tepelerinde bulunan uzun tüy; tepelik; taç. 3. Koyunların başlarındaki kabarık tüyler. [DS] 4. {OsT} Tavukların, güvercinlerin ve başka kuşların başındaki tepelik; horoz ibiği. [DD]

kepez⁴, [kepez] {ağız} is. Çalı; bodur ağaç. [DS]

kepeze, [Far. kebāde] {ağız} sf. 1. Utanmaz; rezil. 2. is. Utandırma. [EG]

kepezenk, -gi [? kepezenk] {ağız} is. Ham deriyi yumuşatmakta kullanılan bir saraç aleti. [DS]

kepezimek, [kepe-z-i-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] 1. Gücsüz düşmek; takati kalmamak; soluğu kesilmek. 2. Açlıktan bitkin düşmek. [DS]

kepezli, [kepez-li] {ağız} is. Bir av kuşu. [DS] ☞ **kepezli koyun**, {ağız} Başında kabarık ve çok tüy bulunan koyun. [DS]

kepi¹, [kepi] {ağız} is. 1. Keçe; paçavra; kumaş veya bez eskisi; tahta bezi; temizlik bezi. 2. Un elde etmek için değirmen taşlarının arasına konan deri ya da bez parçası. 3. Yumuşak ve dayanıklı deri. 4. Ayakkabı derisi; kösele; gön. 5. Av fişeklerinde barut ile saçma arasına konulan tapa. 6. Balta, çapa, keser gibi aletlerin saplarını sıkıştırmak üzere saplarının başına sarılan bez veya deri parçası, çivi veya ağaç yongası. 7. Eski ayakkabı parçası. [DS] 8. Çarıklık gön; meşin parçası. 9. Ayakkabıların içine mantar yerine döşenen keçe parçası. 10. Mutaft tezgâhlarında irit denilen yuvarlak ağaçların altına konulan takozlar. 11. Leblebi tavalarını temizlemekte kullanılan yuvarlak keçe. 12. Ayakkabının altına vurulan kösele. 13. Çarık yaması. [DD]

kepi², [kepi] {ağız} is. 1. Ateşin hava alarak iyi yanması için ocaktaki tencereyi yüksekte tutmak amacıyla konulan kiremit, taş parçaları. [DS] 2. Su değirmenlerinde unun inceliğini ayarlamakta kullanılan kaldıraç düzeni. 3. Bir taşın iyice yerleşmesi için altına konulan parça. [DD]

kepi³, [kepi] {ağız} is. 1. Demir çivi. [DS] 2. Ayakkabılara çakılan başlı çivi. [DD] ☞ **kepi kesmek**, {ağız} Üşümek; titremek; çivi kesmek. [DS]

kepi⁴, [kepi] {ağız} is. Hamurun üstünde kuruyarak oluşan kabuk. [DS]

kepici, [kepi-ci] {ağız} sf. 1. Cimri. 2. Hırsız. [DS]

kepiç, -ci [kepiç] {ağız} is. sf. 1. (İnsan için) kısa burunlu. 2. is. Değirmende öğütme karşılığı alınan

- hak. 3. El değirmenlerinde taşların arasına konarak bulgurun kalınlığını ayarlamaya yarayan gön parçası. 4. Posta. 5. Dişi kuzu. [DS] **kepiç katır**, {ağız} Babası bodur eşek olan katır. [DS]
- kepiççi**, [kepiç-çi] {ağız} is. Hırsız. [DS]
- kepik, -ği** [? kepiç] {ağız} is. Makbuz. [DS]
- kepildemek**, [kep (yans.) > kep-il-de-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] (Göz için) kırılmak. [DS]
- kepildetmek**, [kep (yans.) > kep-il-de-t-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] (Göz için) açıp kapamak; kırmak. [DS]
- kepilenmek**, [kep-i-le-n-mek] {ağız} dönl. f. [-ir] (Hamur için) açıkta çok durmaktan üzerinde kabuk oluşmak. [DS]
- kepileşmek**, [kep-i-le-ş-mek] {ağız} dönl. f. [-ir] → kepilenmek. [DS]
- kepiletmek**, [kep (yans.) > kep-il-e-t-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] Göz kapaklarını sürekli olarak oynatmak. [DS]
- kepillik, -ği** [kep-ir-lik > kepil-lik] {ağız} is. Killi arazi. [DS]
- kepmek**, [keb-mek > keb-î-mek] (kebi:mek) {eT} gçsz. f. [-r] → kebimek. [DLT]
- kepin¹**, [? kepin] {ağız} is. Erkek tavırlı, erkek görünümlü kadın. [DS]
- kepin²**, [Far. kâbîn] {ağız} is. Nikâh. [DS]
- kepinek, -ği** [kepin-ek] {ağız} is. Kepenek. [DS]
- kepinmek**, [kepin-mek] {ağız} is. (Delinen kulak zarı için) zamanla kapanmak. [DS]
- kepinti¹**, [kep-inti] {ağız} sf. Ucu. [DD]
- kepinti²**, [kep-inti] {ağız} is. Yıkıntı. [DS]
- kepir¹**, [kep-ir / K. Kalp. kebir] {ağız} is. 1. Verimsiz toprak; yapışkan çamurlu, çorak toprak; kıraç yer. 2. Taşlı ve engebeli yerler. 3. Kırmızı toprak. 4. Beyaz toprak. 5. Kara toprak. 6. Toz. 7. Sürülmüş tarla. 8. Kurumuş toprak. 9. Yüksek tepe. 10. Yağmurdan sonra toprağın yapışkan durumu. [DS] 11. İşlenmemiş yerler; boz arazi. 12. Ürün alınamayan killi arazi. 13. Taşlı yerler. 14. Çamurken kurumuş, donmuş sert toprak; araba tekerleğine veya ayaklara yapışan çamur. 15. Yüzü yumuşak, altı sert toprak. 16. Yaranın üzerinde oluşan kabuk. 17. sf. Şaşkın. **kepir hış**, {ağız} (Doluluk için) ağzına kadar; hınca hınç. [DS]|| **kepir kesme**, {ağız} Kesirme yoldan gitme. [DD]
- kepir²**, [kepir] {ağız} is. Bodur ağaç. [DS]
- kepir³**, [kepir] {ağız} is. Saban demirini oluklamak için kullanılan demirci aleti. [DS]
- kepirdetmek**, [kep (yans.) > kep-ir-de-t-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] (Göz için) açıp kapamak; kırmak. [DS]
- kepirem**, [kep-ir-e-m] {ağız} sf. 1. Beceriksiz. 2. Düşkün. [DS]
- kepirlik, -ği** [kep-ir-lik] {ağız} is. Taşlı tarla; verimsiz tarla. [DS]
- kepirmek**, [kep-ir-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] 1. Bayatlamak. 2. Eskimek. [DS] [DD]
- kepiş¹**, [kepiç / kepiş] {ağız} is. Kevgir; büyük süzgeç. [DS]
- kepiş²**, [kepiş] {ağız} is. Dişi üreme organı. [DS]
- kepişik, -ği** [kepiş-ik] {ağız} sf. Düz; yassı. [DS]
- kepişken**, [kepiş-ken] {ağız} is. Tarla kuşu. [DS]
- kepit**, [kebit] (kebi:mek) {eT} is. → kebit. [DLT]
- kepitmek¹**, [kep-mek > keb-î-mek > kebi-t-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] → kebitmek. [DLT]
- kepitmek²**, [kep-it-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] 1. Bir şeyin üzerine çökerek yıkmak; çökertmek. 2. Bir kişinin veya nesnenin ömrünü kısaltmak. [DS]
- kepizmek**, [kepiz-i-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] Yorulmak. [DS]
- kepizmek**, [kep-iz-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] Çok yorulmak; dermansız düşmek. [DD]
- kepkep¹, -bi** [kep (yans.) > kep+kep] {ağız} is. 1. Leblebi. 2. Kavrulmuş mısır. [DS]
- kepkep², -bi** [kep (yans.) > kep+kep] {ağız} sf. İşe yaramaz; beceriksiz. [DS]
- kepkep³**, [kep+kep ككك] {eAT} {OsT} is. Küçük demir çivi.
- kepkepi**, [kep+kepi] {ağız} is. 1. Küçük ayakkabı çivisi. 2. Ayakkabıların altına çakılan parça demirler; nalça. [DS] 3. Sırtık hamallarının ayak paturtısı. [DD]
- kepleme**, [kep-le-me] {ağız} is. Şeker, badem, leblebi, ceviz vb. çerezden dövülerek elde edilen un. [DS]
- keplemek¹**, [kep-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Oyun oynarken, herkesçe belli olan yere varmak; sobelemek. 2. Destek yapmak. [DS]
- keplemek²**, [kep-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Dövmüş çerez unundan avuç avuç yemek. [DS]
- kepli**, [kep-li] {ağız} sf. Çok zengin. [DS]
- kepme**, [kep-me] {ağız} is. Çökme, yıkılma eylemi. [DS]
- kepmek**, [kep-mek] {ağız} gçsz. f. [-er] 1. (Yapı, duvar, toprak, yar vb. için) çökmek; yıkılmak. 2. Kaymak; düşmek. 3. (Hayvan için) ölüvermek. 4. (Hayvan için) tuzağa düşmek. 5. Batmak. 6. Yenilmek. [DS]
- kepni**, [? kepni] {ağız} is. Küçük çapa; küçük kazma. [DS]
- keprem¹**, [kep-er-em / keperim / kep(i)r-e-m] {ağız} sf. 1. (Kişi veya hayvan için) çalışamaz hâle gelmiş; elden ayaktan düşmüş; iyice ihtiyarlamış; güçsüz. 2. Beceriksiz; şaşkın. 3. Alçak; rezil; aşağılık. 4. Cimri. 5. (Hayvan için) yiyecek seçen; az yiyen. 6. Eskimiş, yıkılmaya yüz tutmuş. 7. (Kişi için) acınacak durumda olan. 8. Değersiz. [DS] 9. Ahmak. 10. Aciz; zayıf; cılız; mecalsiz. [DD] 11. Sessiz; mahcup.

keprem², [keprem] {ağız} *is.* 1. Kurak; susuz. 2. (Tarla için) taşlı ve otlarla kaplı. [DS]

keprem³, [keprem] {ağız} *is.* 1. Beşiğe konulan bebek yatağı ve yastığı. 2. Yorgan. [DS]

keprem⁴, [keprem] {ağız} *is.* Pislikten deri üstünde biriken kir. [DS]

kepsap, [kep+sap] {ağız} *sf.* Bunak. [DS] ⇨ **kepsap etmek**, {ağız} *Tembellik etmek.* [DS]

kepsək, -ği [kep-se-k] {ağız} *sf.* 1. Ağızda çabuk dağılıveren; gevrek. 2. Hafif. [DS]

kepsel, [Yun. khápsalo] {ağız} *sf.* 1. Yaygın; yayılmış; serilmiş. 2. *is.* Kuru çam odunu. 3. Ağırılık; uyuşukluk; tembellik. [DS] ⇨ **kepselini çıkarmak**, {ağız} *Hırpalamak; ezmek; dövmek.* [DS]

kepsemek, [kep-se-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-s(i)-yor]* 1. Birlikte oyun oynarken, eğlenirken şaşır-mak; yanlış hareket yapmak. 2. Sinirden dudak kumrumak. [DS]

kepsermek, [kep-se-r-mek] {ağız} *gçsz. f. [-ir]* (Yağmur için) hafiflemek; dinmek. [DS]

kepş, [? kepş] {ağız} *is.* Koç. [DS]

kepşək, -ği [kep-şe-k] *is.* Su kabağı.

keptirmek, [kep-tir-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* 1. Yüz üstü düşürmek; çökertmek. 2. Oyunda yenmek; batmasına neden olmak. [DS]

kepuze, [Ar. kâbus ? > kapuze] {ağız} *is.* Uykuda basan ağırılık; kâbus. [DS]

kepü, [kep-ü کپو] {OsT} *is.* Baltanın sapını sıkıştır-maya yarayan çivi, deri veya bez türü şeyler.

kepüç, -cü [kep-üç] {ağız} *sf.* (Kişi için) burnu basık. [DS]

kepür, [kep-ür] {ağız} *is.* 1. Taşlı ve engebeli yerler. 2. Yağmurdan sonra toprağın yapışkan durumu. [DS] ⇨ **kepür kepür konuşmak**, {ağız} *Ne konuş-tuğunu bilememek; saçmalamak.* [DS]

kepze, [? kepze] {ağız} *sf.* Çiğ. [DS]

-ker-, [ka-r-mak (eklemek, karıştırmak) > -ğar- / -ger- / -kar- / -ker-] {eT} *yap. e.* → -gar-

ker¹, [Far. ker کر] *sf.* 1. Kulağı duymayan; sağır. 2. *is.* Güç; erk. 3. Erek; amaç; maksat. ⇨ **ker ü fer**, *Gösteriş, debdebe.*

ker², [Çin. chieh ?] {eT} *zf.* Bir an.

ker³, [ker] {ağız} *is.* 1. Kızılçık ağacından yapılan bir tür rastık; sürme. 2. Aşırı yağış yüzünden arpa ve buğdayda görülen rastık hastalığı. 3. Yaraya sürülen yanmış bağ çubuklarından elde edilen yağ. [DS]

ker⁴, [ker] {ağız} *is.* 1. Çakı; bıçak. 2. Eşek; sıpa. 3. Kalem aşısı. [DS]

ker⁵, [ker] {ağız} *sf.* Yakışıklı. [DS]

ker⁶, [Far. kâr] {ağız} *is.* Kazanç; kâr. [DS]

ker⁴, -rri [Ar. kerr کر] {OsT} *is.* 1. Geri gelme. 2. Sa-vaşta aldatmak amacıyla ateş keserek geriledikten sonra tekrar hücumla geçme. ⇨ **kerr ü ferr**, *Savaş-*

ta ateş kesip geriledikten sonra tekrar hücumla geçme hareketi.

kerā, [? kera] {ağız} *is.* Ucu çengelli çoban değneği. [DS]

kerabis, [Ar. kirbās > kerābis کرابيس] (*kerā:bis*) {OsT} *is.* Kumaşlar; bez dokumalar.

kerad, [Far. kerād / kerāde کراد / کرده] (*kerā:d*) {OsT} *is.* Eski elbise; yırtık elbise.

kerāğ, [? kerağ] {ağız} *is.* 1. Çorak toprak; tuzlu yer. 2. Acı su. [DS]

kerahaten, [Ar. kerāhaten كراهة] (*kerā:ha'ten*) {OsT} *zf.* Tiksinerek; öğrenerek; istemeyerek; zoraki.

kerahet, [Ar. kerh (zorlama) > kerāhet كراهت] (*ke-ra:het*) {OsT} *is.* 1. Bir şeyi kötü ve iğrenç bulma; tikslenme; öğrenme. 2. Bir işi zorla, baskı ile yapma. 3. Şeriatın kesin olarak yasaklamadığı, ancak harama yakın nitelik taşıdığı için yapılmaması gereken şeyin durumu. ⇨ **kerahet etmek**, *İğrenmek; nefret etmek; tiksilmek.* || **kerāhet getirmek**, {OsT} *İğrenç bulmak; tiksilmek; öğrenmek.* || **kerāhet-i tahrimiye**, {OsT} *Harama yakın kerahet.* || **kerāhet-i tenzihiye**, {OsT} *Helale yakın kerahet.* || **kerahet vakitleri**, {OsT} *Namaz kılmanın mekruh olduğu zamanlar.* || **kerahet vakti**, *Akşamcılar için içkiye başlama saati.*

kerahetli, [kerahet-li] (*kerā:hetli*) *sf.* Çok kirli; pis; iğrenç durumda.

kerahiyet, [Ar. kerāhiyet كراهيت] (*kerā:hiyet*) {OsT} *is.* Tiksinme; öğrenme.

kerahsınmak, [kerah-sı-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Esirgemek; sakınmak. [DS]

kerāih, [Ar. kerāih > kerāih كراهه] (*kerā:ih*) {OsT} *is.* İğrenç şeyler; nefret edilecek şeyler.

kerāim, [Ar. kerāim > kerāim كرائم] (*kerā:im*) {OsT} *is.* Kız evlatlar.

keraker, [Far. kerāker کراکر] (*kerā:ker*) {OsT} *is.* 1. Karga. 2. Kuzgun.

kerakiy, -yyi [Ar. kerākiyy کراکی] (*kerā:kiy*) {OsT} *is. zool.* Turna.

kerama, [? kerama] {ağız} *is.* Balkon. [DS]

kerameli, [kerame-li] {ağız} *sf.* Heybetli. [DS]

keramend, [Far. kerāmend کرامند] (*kerā:mend*) {OsT} *is.* Uygun; yerinde; munasip.

keramet¹, [Ar. kerem > kerāmet كرامت] (*kerā:met*) {OsT} *is.* 1. Ermişlerde bulunduğu inanılan doğaüstü güç ve bu güçle gerçekleştirdiklerine inanılan şaşırtıcı ve doğaüstü durum veya olay. 2. İnsanın gücünü, anlayışını, yeteneğini aşan, doğa yasalarının sınırları dışındaki olay, davranış, söz veya durum. 3. Allah'ın bazı kimselere bağışladığı olağanüstü yetenekler. 4. *mecaz.* Olağan dışı yetenek. 5.

Cömertlik; bağış. **6.** Ağırlama; saygı gösterme; ikramda bulunma. ☞ **Keramet buyurdunuz!** “Doğru söylediniz!” “Doğru yaptınız!” anlamlarında kullanılan beğenme ve takdir sözü. || **keramet göstermek**, Doğa üstü durumlar ortaya koymak. || **kerameti kendinden menkul**, Başka birinin yardımı veya herhangi bir etkenle sahip olduğu iyi bir durumu kendi çabası ile gerçekleştirmiş sanmak. || **kerāmet-i kevnīye**, {OsT} (Kâinat için) yaratılış mucizesi. || **kerāmet-i ma’rifet**, {OsT} Bilginin verdiği keramet. || **kerāmet-medār**, {OsT} 1. Keramet gösteren kimse. 2. İyiliksever. || **keramet sahibi**, Keramet gösteren kimse. || **keramette bulunmak**, Doğüstü olaylarda bulunmak.

keramet², [Far. kerāmend] {ağız} sf. Yeterli. ☞ **keramet etmek**, {ağız} Yetinmek. [DS]

kerametli, [keramet-li] (kera:melli) sf. **1.** Keramet gösteren; doğüstü güce sahip olan; mübarek. **2.** Cömert; bağış bol.

keran¹, [Far. kerān / kerāne کران / کرانه] (kera:n) {OsT} is. Uç; kenar; son. ☞ **kerāne-gir**, Bir yana çekilerek toplum hayatından uzak yaşayan; kenara çekilen.

keran², [Erme. geran] {ağız} is. İnşaatlarda kullanılan büyük ağaç; kalın tavan direği; büyük ağaç. [DS]

kerana, [Far. kār-hāne (iş yeri)] {ağız} is. **1.** İş yeri. **2.** Ağıl; ahır. **3.** Tuğla, kiremit yapılan yer. [DS]

keranı, [? keranı / haranı] {ağız} is. Küçük kazan. [DS]

keraris, [Ar. kürrāse > kerārīs کراريس] (kera:ri:s) {OsT} is. El yazması kitaplarda sekiz sayfalık forma.

keraste, [Far. kerāste کراسته] (kera:ste) {OsT} is. Kereste.

kerat, [Ar. kerāhet => kerāt] (kera:t) {ağız} sf. (Kişi için) aşâğılık; iğrenç. [DS]

kerata¹, [Yun. keratās (boynuzlu; şeytan)] sf. **1.** Yaramaz. **2.** is. Karısı tarafından aldatılan erkek. **3.** Sevgi ile karışık sitem sözü.

kerata², [Yun. keratō (boynuz) > kerata (boynuzlar)] {ağız} is. Ayakkabı çekeceği. [DS]

keratin, [Yun. keras / kerata (boynuz) > Fr. kération] is. biy. Boynuz, kıl, tırnak gibi destek dokuların yapısına giren kükürtçe zengin protein.

keratinleşme, [keratin-le-ş-me] is. Protoplazma proteinlerinin keratin hâline dönüşmesi.

keratinleşmek, [keratin-le-ş-mek] dönşl. f. [-ir] (Protoplazma proteinleri için) keratin hâline dönüşmek.

keratinli, [keratin-li] sf. Keratini bulunan; boynuzsu maddesi olan; boynuzsu madde ile kaplı olan.

keraviye, [Far. kerāviyā / kerāviye کراويه / کراويه] (kera:viya:) {OsT} is. bot. Karaman kimyonu.

keraz, [? keraz / kerez] {ağız} is. Toprak testi. [DS]

kerb, [Ar. kerb کرب] {OsT} is. Üzüntü; tasa; kaygı.

kerç, -ci [kerç] {ağız} is. **1.** Alay; taklit; maskaralık. **2.** Darılma; sitem etme; gönüllenme. **3.** Kinayeli, üstü kapalı, dokundurucu söz. **4.** sf. Zıt; ters. [DS] **5.** zf. Zıddına; aksine. [DD] ☞ **kerç etmek**, {ağız} **1.** Alay etmek. **2.** Laf atmak. **3.** İnadına davranmak; tersini yapmak; zıddına gitmek. **4.** Sitem etmek. **5.** Nispet yapmak; kuskandırmak; övünmek [DS] **6.** Şaka söylemek. [DD]

kerçane, [kerç + Far. āne] {ağız} zf. İnadına; aksine. [DS]

kerçene, [kerç-en-e ?] {ağız} is. İtiraz bildiren söz; karşı durma; itiraz. [DS]

kerçik, -ği [kerç-ik] {ağız} is. Söze karşılık veren kız çocuğu. [DS]

kerçiman, [Far. kâr => kâr-cı-man] {ağız} sf. Ev yönetimi bilen; evi iyi düzenleyen. [DS]

kerçine, [kerç-i-n-e] {ağız} zf. İnadına; aksine. [DS]

kerçlemek, [kerç-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Zıddına söz söylemek. **2.** Sitem etmek. [DS]

kerçlen, [kerç-le(yi)n] {ağız} zf. Alay ederek; şakadan. [DS]

kerçlenmek, [kerç-le-n-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] **1.** Alay etmek; istihza etmek. **2.** Övünmek; nispet yapmak. [DS] **3.** İnat için söylenilenin aksine davranmak.

kerdah¹, [? kerdah] {ağız} is. Üç köşeli ege. [DS]

kerdah², [? kerdah] {ağız} is. **1.** Yapağı ve keçi kıllarındaki kepek. **2.** Keçi kılının ip yapmaya elverişli olmayan kısmı. [DS]

kerdane, [Far. gerdāne (toka)] {ağız} is. Altın, gümüş kolye veya süs eşyası. [DS]

kerde, [? kerde] {ağız} is. **1.** Sebze fidanlığı. **2.** Yazın erken yetişen domates. [DS]

kerdel, [Lat. caldaria / Yun. kardari => gerdel / kerdel] {ağız} is. Yarım fiçı biçiminde tahta kova. [DS]

kerdeme, [Yun. kárdamo => erdeme / gerdeme / kerdime / gerdime] {ağız} is. Tere; tere otu. [DS]

kerdi¹, [? kerde / kerdi] {ağız} is. **1.** Sebze evleği. **2.** Bağ ve bahçelerdeki evlek bölümleri. **3.** Evlekler arasından geçen su yolu; ark. **4.** İki kişi tarafından kullanılan ve ark açmaya yarayan bir bahçıvan aracı. [DS]

kerdi², [? kerdi] {ağız} is. Küçük sepet. [DS]

kerdiga, [? kerdige / kerdige / kerdiye / kerdiyer] {ağız} is. → kerdige. [DS]

kerdige, [? kerdige / kerdige / kerdiye / kerdiyer] {ağız} is. Arpa ile buğday karışımı tahıl ve bu tahılın unu. [DS]

kerdime, [Yun. kárdamo کرده] {OsT} {ağız} is. → kerdeme. [DS]

- kere**¹, [Far. kere كره] {OsT} is. Tereyağı; kaymak. {a-ğız} (aynı) [DS] ☞ **kere peyniri**, Beyaz peynir. || **ke-re yağı**, Tere yağı.
- kere**², [Ar. Kerr (geri geliş) > kerre كره] {OsT} is. **1.** Bir olgunun tekrarını ya da gerçekleşen durumların her birini belirtir; defa; kez; sefer. **2.** Birim olarak kabul edilebilir bir eyleme göre başka bir eylemin büyüklüğünü, şiddetini, yoğunluğunu belirtir; defa; kez; kat. **3.** Kendi kendisine eklenen bir niceliğin tekrarını veya tekrar sayısını belirtir; kat; defa.
- kere**³, [kere] {ağız} is. **1.** Kulak ayaları çok büyük olan koyun veya kuzu. **2.** Ceylan yavrusu. [DS] ☞ **kere kulak**, {ağız} Kepçesi dik olan kulak. [DS]
- kere**⁴, [kere] {ağız} sf. Büyük. [DS]
- kere**⁵, [eT. kerü / geri] {ağız} zf. Sonra. [DS]
- kerecik**, -ği [kere > kere-cik] zf. Sayı bakımından çok yinelenmediğini, az tekrar olduğunu belirtir. ☞ (bir) **kerecik**, Yalnız (bir) defa.
- kereç**, -ci [? kereç] {ağız} is. Ekmeğin kuru ve sert kabuğu. [DS]
- kerefs**, [Ar. kerefs كرفس] {OsT} is. Kereviz.
- kerege**, [kerēkū] {eT} is. Keçe ev iskeletinin duvarını teşkil eden kısım. [Nevâyî]
- keregü**, [kerēkū] (kere:kü:) {eT} is. Çadır; kışlık ev. [DLT]
- keregülenmek**, [kerēkū-le-n-mek] (kere:kü:lenmek) {eT} döşl. f. [-ür] → kerekülenmek. [DLT]
- kereği**, [kere(k)-i] {ağız} is. Eyer takımı. [DS]
- kerek**¹, [ker-gē-mek > ker-ge-k] {eT} is. Gerek; lüzum; ihtiyaç; gereken şey; olmalı; yaraşır; lazım; gerekli. {ağız} (aynı) [DLT] [EUTS] [KB] [OKD] [Yükneki] [DS]
- kerek**², -ği [kerek] {ağız} is. **1.** Büyük deve çanı. [DD] **2.** Davarlara takılan çan.
- kereke** [Ar. kerrāke كراكة => kereke / kereki] {ağız} is. **1.** → kereki. [DS] **2.** Softan yapılmış eski biçim hoca abası. [DD]
- kereki**, [Ar. kerrāke] {ağız} is. **1.** Aba. **2.** Yünden ya da pamuktan yapılmış hırka; ceket. [DS] **3.** İhtiyarların giydiği yün veya pamuktan yapılmış hırka. **4.** Çoban kepeneği. [DD]
- kereklemek**, [kerek-lē-mek] (kerekle:mek) {eT} gçl. f. [-r] Yokluğu dolayısıyla aramak; araştırmak. [DLT]
- kerekli**, [kere-k-li] {ağız} sf. (Kişi için) Olur olmaz her şeye öfkelenen; hiddetli; öfkeli. [DS]
- kereklig**, [kerek-lig] {eT} sf. Gereken; gerekli; uygun olan. [DLT] [İKPÖy.]
- kerekmek**, [kerge-mek (eksik olmak) > kerge-k > kargek-mek] {eT} gçl. f. Gerekmek. [KB]
- kerekü**, [kerēkū] (kere:kü:) {eT} is. **1.** Çadır; [EUTS] [ETY] [Gabain] **2.** Çadır iskeleti. [ETY]
- kerekülenmek**, [kerēkū-le-n-mek] (kere:kü:lenmek) {eT} döşl. f. [-ür] Çadırlanmak, çadır edinmek; çadıra girmek. [DLT]
- kerekülüg**, [kerēkū-lüg] (kere:kü:lüg) {eT} sf. **1.** Çadırlı. [ETY] [Tekin] **2.** Göçebe. [ETY] [Tekin]
- kerel**, [Yun. khellári [Tietze]] {ağız} is. Koyun yatağı; ağıl; ahır. [DD]
- kereler**, [ker-ele] {ağız} is. Tezekten yapılmış silindirik biçiminde buğday kabı. [DS]
- kerelmek**, [kere-l-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] Kurumlanmak; kasılmak. [DS]
- kerem**¹, [Ar. kerem كرم] {OsT} is. **1.** Soyca temizlik; soyluluk; asalet; ululuk; büyüklük. **2.** Bağış olarak verme; lütfetme; iyilik. **3.** Cömertlik. ☞ **kerem buyurun**, Konuşmada "izin verin, müsaade buyurun!" anlamında kullanılır. || **kerem etmek**, İyilikte bulunmak; bağış yapmak. || **Kerem gibi yanmak**, Çılgınca âşık olmak; aşkından delirmek. || **kerem-güster**, {OsT} Kerem sahibi; cömert. || **kerem-güsterân**, {OsT} Eli açık olanlar cömertler; kerem sahipleri. || **kerem-güsterâne**, {OsT} Cömertlikle; el açıklığıyla. || **kerem-güsterî**, {OsT} Cömertlik; el açıklığı. || **kerem-kâr**, {OsT} **1.** Kerem eden; bağışlayan; cömert. **2.** Verimli. || **kerem-kârâne**, {OsT} Cömert bir kimseye yakışır biçimde; cömertlikle. || **kerem-kârî**, {OsT} Eli açık olma; cömertlik. || **kerem-perver**, {OsT} Eli açık olan; bağışlayan; cömert. || **kerem-perverâne**, {OsT} Kerem eden kimseye yakışır biçimde; cömertçe. || **kerem-perverî**, {OsT} El açıklığı. || **kerem-pîşe**, {OsT} Cömertçe davranan. || **kerem sahibi**, Cömert ve iyi kimse.
- kerem**², [? kere / kerem] {ağız} is. Killi toprak. [DD]
- kerem**³, [Tohar. kerem ?] {eT} is. Yer altındaki su kanalı; izbe. [DLT]
- keremen**, [Ar. keremen كرمًا] (ke'remen) {OsT} zf. İyilikle; cömertçe.
- keremet**, [Far. kerāmend / Ar. kerāmet] {ağız} is. Uğur; şans; talih. [DS]
- keremet**, -di [Far. kerāmend] {ağız} is. Başsağlığı. [DS]
- keremit**, -di [Far. kerāmend] {ağız} is. Başsağlığı. [DS]
- kerempe**, [Yun. korymbos] is. **1.** Denize doğru uzanan kayalık çıkıntı. {ağız} (aynı) [DS] **2.** Dağın en yüksek yeri; zirvesi. **3.** dnz. Geminin baş tarafı.
- keren**¹, [ker-mek (germek) > ker-en ?] {ağız} is. **1.** Yapılarda kullanılan büyük ağaç. **2.** Ağaç kirişi. [DS] **3.** Kiriş; seren. [DS]
- keren**², [keren] {ağız} is. **1.** Verimsiz, kıraç toprak. **2.** Killi toprak. [DS]
- kerenay**, [Far. kereñay / kerrenay كرنای] (kerena:y) {OsT} is. Eskiden kullanılan bir nefesli çalgı.
- kerenb**, [Far. kereñb كرنب] {OsT} is. Lahana.
- kerendi**, [Erme. gerandi] {ağız} is. → kerenti. [DS]

- kerendil**, [? kerendil] {ağız} *is.* Çim biçmeye yarayan araç. [DS]
- kerenglü**, [Far. kîr (*kil*) > kir-eñ-lü کړکلو] (*kereñlü*) {OsT} *sf.* (Toprak için) çorak veya killi.
- kerensemek**, [keren-se-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-s(i)-yor] (Soğuk hava için) yavaş yavaş ısınmak; ayaz kırılmak. [DS]
- kerenti**, [Erme. gerandi => kerenti / kerendi / kerinti] {ağız} *is.* 1. Tırpan. 2. İki ağızlı orak. [DS]
- kereöz**, [Ar. kerefs => kereviz > kereöz] {ağız} *is.* Kereviz. [DS]
- kereperg**, [? kereperg] {ağız} *is.* Kuru gürültü. [DS]
- kerer¹**, [? kerer] {ağız} *is.* Verimsiz, kıraç toprak. [DS]
- kerer²**, [Yun. khellári] {ağız} *is.* 1. Mağara; in. 2. Toprak kazılarak yapılan davar ağılı. [DS]
- keres**, [? keres] *is.* Büyük ve derin kap; karavana.
- kerese**, [? kerese] {ağız} *is.* Fayton. [DS]
- keresek**, -ğî [kere-se-k] {ağız} *sf.* Pis; uyuşuk; tembel. [DS]
- keresimek**, [keres-si-mek / keres-(s)i-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-ir] (Pekmez için) ekşiyip köpürmek. [DS]
- kereslenmek**, [keres-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f.* [-ir] Nazlanmak. [DS]
- keressimek**, [keres-si-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-ir] → keresimek. [DS]
- kereste**, [Far. kārāste کاراسته] *is.* 1. Tomrukların bo-yuna biçilmesi ile elde edilen marangozluk ve inşaat malzemesi. 2. {ağız} Ayakkabı yapımında kullanılan kösele, deri, çiriş vb. malzemenin tümü. [DS] 3. *argo.* Kaba saba; terbiyesiz; yontulmadık.
- keresteci**, [kereste-ci] *is.* 1. Kereste satan kimse. 2. Kereste satılan dükkân.
- kerestecilik**, -ğî [kereste-ci-lik] *is.* Kereste ticareti; kereste alım satım işi.
- keresteli**, [kereste-li] *sf.* 1. Kerestesi bulunan. 2. *argo.* (Erkek için) iri yarı yapılı.
- kerestelik**, -ğî [kereste-lik] *sf.* 1. (Ağaç için) kereste yapımına uygun; kereste yapılabilecek nitelikte. 2. *is.* Kereste konulan yer; kereste deposu.
- keret**, [Ar. kerre(t) كره] {eAT} {OsT} *is.* Kez; 'kere; defa.
- kerete**, [Yun. kerato (*boynuz*)] {ağız} *is.* Ayakkabı çekeceği; kerata. [DS]
- kerev**, [Far. kerev كره] {OsT} *is.* Örumcek.
- kerevet**, [Yun. khrevvāti كروت] *is.* 1. Karyola. 2. Üzerine minder serilen, tahtadan yapılma yüksekçe yer. 3. {ağız} Yatak yapılan yer; seki. [DS] 4. {ağız} Tahtadan yapılmış oturacak yer. [DS] 5. {OsT} Asma çardağı; çardak.
- kerevezlenmek**, [kerevez-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f.* [-ir] Kendini beğendirmek; üstünlüğünü göstermek. [DS]
- kerevides**, [Yun. karavida] *is. zool.* → kerevit.
- kerevit**, [Yun. karavida] *is. zool.* Dibi çamurlu sular-da yaşayan, uzunluğu on cm. kadar olan, ayaklarının birinci çifti çok fazla gelişerek birer kıskaç oluşturmuş, yenebilen, ticarî değeri yüksek bir ek-lembacaklı; tatlı su ıstakozu; kerevides, (*Astacus leptodactylus*, *Potamobius fluviatilis*).
- kereviz**, [Far. kerefs كرفس] *is. bot.* Maydanozgiller-den, kökü ve yaprakları sebze olarak yenilen, koku-lu iki yıllık bir bitki, (*Apium graveolens*).
- kerevizlenmek**, [kereviz-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f.* [-ir] Peşine düşmek; ardına takılmak. [DS]
- kerevsinmek**, [kerev-si-n-mek] {ağız} *dönşl. f.* [-ir] 1. Hor bakmak. 2. Gücüne gitmek. [DS]
- kerevze**, [Far. geb-bāz ? => geveze / kerevze] {ağız} *sf.* Çok konuşan; geveze. [DS]
- kerey¹**, [kerey] {ağız} *is.* 1. Sarp kayalık. [DS] 2. Ka-yalık tepe. [DD]
- kerey²**, [Yun. keirō] {eT} *is.* Saç tıraş edilen ustura. [DLT]
- kereyağ**, [Far. kere + T. yağ باغ كره] {eAT} {OsT} *is.* Tereyağı.
- kereyağı**, [Far. kere + T. yağ باغ كره] {eAT} {OsT} *is.* Tereyağı. [DS]
- kerez¹**, [? kerez / keraz] {ağız} *is.* Testi. [DS]
- kerez²**, [eT. ker-mek > ker-iş / ker-ez] {ağız} *is.* 1. Engel. 2. Küçük tepe. [DS] ☞ **kerez olmak**, {ağız} *Engel olmak.* [DS]
- kerez³**, [Ar. kerre => kere-z] {ağız} *is.* Defa; kez; ke-re. [DS]
- kerez⁴**, [Yun. kherási] {ağız} *is.* Kiraz. [DS]
- kerezlenmek**, [kerez-le-n-mek / horoz-la-n-mak ?] {ağız} *dönşl. f.* [-ir] Kendini beğenmek; horozlan-mak. [DS]
- kerğâh**, [Far. kār-gāh] {ağız} *is.* Kasnak üzerinde ya-pılan işleme, nakış; gergef. [EG]
- kergek**, [kerge-mek (*eksik olmak*) > kerge-k] {eT} *is.* 1. Gerek; ihtiyaç; lazım lüzum; gereken şey. [E-UTS] [Gabain] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] [ETY] 2. *sf.* Ge-rekli olan; bulunmayan; yok olan; namevcut; gere-ken. [İKPÖy.] [ETY] [Tekin] 3. Uygun olan; yaraşan. [İKPÖy.] 4. Olması gereken; zorunlu olan. [İKPÖy.]
- kergelemek**, [kerge-k-lē-mek] (*kergekle:mek*) {eT} *gçl. f.* [-r] Gerek görmek; lüzum olmak; ihtiyaç hissetmek; gereksemek. [EUTS] [Üç İtigsizler]
- kergekli**, [kerge-k-li] {eT} *sf.* Gerekli; lüzumlu. [E-UTS]
- kergeklig**, [kerge-k-lig] {eT} *sf.* Gerekli; mühim. [Ga-bain]
- kergeksiz**, [kerge-k-siz] {eT} *sf.* 1. Gereksiz; lüzum-suz. [EUTS] [ETY] [Tekin] 2. Fazlasıyla; gereğinden çok; ziyadesiyle; bol bol; eksiksiz. [ETY] [Tekin]
- kergemek**, [kerge-mek] {eT} *gçsz. f.* [-r] 1. Eksik

- olmak; gerekmek. [EUTS] [İKPÖy.] **2.** Yaraşmak. [DLT] [İKPÖy.]
- kergetmek**, [kergē-mek > kerge-t-mek] {eT} gçl. f. [-ür] **1.** Sınırlandırmak; hudutlandırmak. [EUTS] **2.** Yoksun kılmak; mahrum etmek. [Gabain] [EUTS]
- kergi**, [ker-mek (germek) > ker-gi] {ağız} is. **1.** Çevresine tahta, taş vb. konularak tohum ekmek için hazırlanan fidelik; tahta. [DD] **2.** Sebze evleği. [DS]
- kergin**, [ker-gin] {ağız} is. Karmakarışık durumda olan aşiret ve kabileler. [DS]
- kergü**, [kergü] {eT} is. Kabarcık. [EUTS]
- kergük**, [ker-mek > ker-gük] {eT} sf. Koyunun içerisinde kırkbayır ile beraber bulunan iç; sakatat. [DLT]
- kerh**, [Ar. kerh كره] {OsT} is. **1.** Tiksinme; iğrenme. **2.** İstemediği bir işi yapmak için kendini zorlama; zorla yapma. ☞ **kerh etmek**, *1. Tiksinmek. 2. İstemeyerek, zorla yapmak.*
- kerhana**, [Far. kārḫāne (iş yeri)] {ağız} is. Tuğla ve kiremit ocağı. [DS]
- kerhane**, [Far. kār + ḫāne كارهانه] (kerha:ne) {OsT} is. **1.** İş yeri; işlik. **2.** argo. Fuhuş evi; genelev. **3.** {ağız} Tuğla ve kiremit ocağı. [DS]
- kerhaneci**¹, [kerhane-ci] (kerha:neci) is. **1.** Kerhane işleten kimse. **2.** Sövgü sözü olarak kullanılır.
- kerhaneci**², [kerhane-ci] {ağız} is. Testi ve tuğla ocağı sahibi. [DS]
- kerhat**¹, [? kerhat] {ağız} is. Taşlı yer. [DS]
- kerhat**², [? kerhat] {ağız} sf. (Bıçak, makas vb. için) kesmez duruma gelmiş; körelmiş. [DS]
- kerhen**, [Ar. kerh > kerhen كرهأ] (ke'rhen) {OsT} zf. **1.** İğrenerek. **2.** İstemeyerek; istemeye istemeye; zorla.
- kerhiz**, [Far. kārīz] {ağız} is. Akarsu yatağı. [DS]
- kerim**, [kar-ım] {eAT} is. Hasım; düşman. [DK]
- keri**¹, [*kē > kē-rü / ki-rü > ker / geri] {ağız} zf. **1.** Sonra; geri. **2.** Ötörü; dolayı. [DS]
- keri**², [Ar. kerī كرى] (keri:) {OsT} is. Kazma.
- keri**³, [keri] {ağız} is. **1.** Eşek yavrusu; sıpa. **2.** Koyun sürüsü. [DS]
- keri**⁴, [ker-mek (germek) > ker-i] {ağız} is. Saman taşımak için kağının çevresine gerilen çul; harar. [DS]
- keri**⁵, [karı-mak (yaşlanmak) > karı] {ağız} is. **1.** Yaşlı kadın. **2.** Eş; karı. [DS]
- keri**⁶, [Far. kerī كرى] (keri:) {OsT} is. **1.** Örumcek ağı. **2.** Sağırılık.
- kerif**, [Ar. kerih] {ağız} is. **1.** Kadınların ay hâli. **2.** sf. Pis. **3.** (Su için) kirlî; pis. [DS]
- kerifsinmek**, [kerif-si-n-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] Savsaklamak. [DS]
- kerih**, [Ar. kerh > kerih / kerihe كرهه / كرهه] (keri:h) {OsT} sf. **1.** İğrenç; çirkin; kötü; pis. **2.** Pis kokan. ☞ **kerihü'n-nefes**, {OsT} Nefesi kokan; ağız kokan.
- kerihe**, [Ar. kerihe كرهيه] (keri:he) {OsT} is. Nefret edilecek, iğrenilecek şey.
- kerik**¹, -ği [ker-ik] {eT} sf. Geniş. [DLT]
- kerik**², -ği [kerik] {ağız} is. Akıl. [DS]
- kerik**³, -ği [ker-ik] {ağız} is. Sert yer; katı toprak. [DS]
- kerik**⁴, -ği [kerik] {ağız} is. Bir tür sert ve küçük incir; baba incir. [DS]
- kerik**⁵, -ği [ker-mek > ker-ik] {ağız} is. Keçeden yapılmış ceket. [DS]
- kerilgen**, [ker-mek > ker-il-gen] {eT} sf. Her zaman gerilen; gerinen; esneyen,
- kerilmek**, [ker-mek > ker-il-mek] {eT} edil. f. [-ür] **1.** Uzatılmak; gerilmek. [Gabain] [EUTS] [DLT] **2.** dönşl. f. Esnemek; gerinmek; şişmek. [EUTS] [DLT]
- kerim**¹, [ker-mek (germek) > ker-im] {eT} sf. Duvarlara örtülen, kaplanan dokuma türü nesnelere. [DLT]
- kerim**², [Ar. kerem > kerim كرم] (keri:m) {OsT} sf. **1.** Kerem sahibi; cömert; eli açık. **2.** Soylu; şerefli; ulu; büyük. **3.** En büyük kerem sahibi; Allah.
- kerimane**, [Ar. kerim + Far. āne كرمانه] (keri:ma:ne) {OsT} zf. Kerem sahibine yakışacak biçimde; cömertçe.
- kerimcek**, -ği [kerim-cek] {ağız} is. Bulgur yapılan el değirmeninin taşları arasına konan yassı, ortası delik ağaç parçası. [DS]
- kerime**, [Ar. kerime كريمة] (keri:me) {OsT} is. **1.** (Saygı gereği söylenir) kız evlat. **2.** Kur'an-ı Kerim'in surelerini meydana getiren cümlelerden her biri; ayet. ☞ **kerime-i târih**, {OsT} *1. Tarihin kıvı. 2. mecaz. Yurt.*
- kerimek**, [eT. karī-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] Yaşlanmak. [DS]
- kerimti**, [Erme. gerandi] {ağız} is. Tırpan. [DS]
- kerimtici**, [kerimti-ci] {ağız} is. Tırpancı. [DS]
- kerin**, [ke-ri-n] {ağız} zf. Kadar. [EG]
- kerinçsiz**, [kerinç-siz] {eT} sf. Eşsiz; kıyaslanamayacak kadar iyi; aşırı; üstün. [EUTS]
- kerindi**, [Erme. gerandi] {ağız} is. Tırpan. [DS]
- kerinti**, [Erme. gerandi] {ağız} is. **1.** Tırpan. [DS] **2.** Fındık bahçelerini temizlemeye yarayan aygıt. [DD]
- keripsinmek**, [Ar. ġarīb => kerip-si-n-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] Kaçınmak. [DS]
- kerira**, [? kerira] {ağız} is. Kaplumbağa. [EG]
- keriş**¹, [ker-mek > ker-iş] {eT} sf. **1.** Çekişme; kavga; çekiş. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** Savaşta dayanma. [DLT]
- keriş**², [ker-mek > ker-iş] {eT} is. **1.** Atın karnı; sırtı. [DLT] **2.** Üstüne çıkılabilen dağ tepesi. [DLT] **3.** Yokuş; tepe. [DS] **4.** Alan. [DS]

keriş³, [Ar. kerīş کَرِيش] (*keri:ş*) {*OsT*} *is.* İşkembe.

keriş⁴, [keriʃ] {*ağız*} *is.* Havuç. [DS]

kerişmek, [ker-it] {*ağız*} *is.* 1. Birlikte germek. [DLT] 2. Uğraşmak; kavgaya etmek; çekişmek. [DLT]

kerit, [ker-it] {*ağız*} *is.* 1. Islak; tavlı toprak. 2. Taşlı toprak. 3. Taşlaşmış killi toprak. [DS] 4. Yumuşak taş. [DD]

keritmek, [ker-mek > ker-it-mek] {*eT*} *gçl. f.* [-ür] Havlatmak; ürdürmek. [DLT]

keriz¹, [? keriz] *is. argo.* 1. Kumar. 2. *sf.* Kumarda kolay aldatılabilen oyuncu; aptal. 3. Sazlı sözlü eğlence; eğlenti. ☐ **keriz alayı**, *Çalgıcı Çingene topluluğu.* || **kerize bayılmak**, *argo. Kumarda kaybetmek.* || **keriz etmek**, *argo. Şarkı söyleyip bağır-mak; çalıp oynamak; göbek atmak.* || **keriz havası**, *argo. Oyun havası.*

keriz², [Far. kārīz کَارِيز] {*OsT*} *is.* 1. Pislik lağımı; çirkef; geriz. 2. {*ağız*} Su yolu; ark. [DS] ☐ **kerize taş atmak**, *Kendisinden çekinilen kötü birisinin saldırısına yol açacak davranışta bulunmak, söz söylemek; çirkefe taş atmak.*

kerizci, [keriz-ci] *is. argo.* 1. Çalgı çalan kimse; çalgıcı. 2. *sf.* Oyunda hile yapan; hileci.

kerizlemek, [keriz-le-mek] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] *argo.* Çalgı çalmak.

kerjü, [Far. kērjū ?] {*eT*} *sf.* 1. Sapan taşı. 2. Tüfekle atılan saçmalar. [DLT]

kerk¹, [kerk] {*ağız*} *is.* 1. Mısır ekmeği. 2. Ekmek kabuğu. [DS]

kerk², [Erme. herk] {*ağız*} *is.* Tarlayı dinlendirme; nadas. [DS]

kerkeç, -ci [ker-mek (*germek*) > ker-keç] *is.* Eskiden kaleleri kuşatmak, toprakla dövmek için yapılan tabyalara verilen ad.

kerkek, [kerge-mek (*eksik olmak*) > kerge-k] {*eT*} *is.* Gerek; lüzum; ihtiyaç; gereken şey. [EUTS]

kerkem, [Far. kerkem کَرَكَم] {*OsT*} *is.* Gökkuşacağı.

kerkenek¹, -ğ*i* [Far. / Ar. kerkes => kerkenek] {*ağız*} *is.* Delice denilen bir yırtıcı kuş. [DS]

kerkenek², -ğ*i* [kerk-enek] {*ağız*} *is.* İskelet. [DS] ☐ **kerkeneği çıkmak**, {*ağız*} *Yorulmak zayıflamak.* [DS]

kerkenez, [Far. / Ar. kerkes => kerkenez کَرَكَنْز] {*eAT*} {*OsT*} *is. zool.* Kartalgillerden, böcek ve küçük kemirgenlerle beslenen, kızılımsı siyah ile kül rengi karışık tüyleri bulunan, uzun tüylü, doğan türü bir yırtıcı kuş, (*Falco tinnunculus*).

kerkenmek, [eT. kerk-in-mek] {*ağız*} *dönşl. f.* [-ir] Sapık amaçla birisinin arkasına değmek; sürtünmek. [DS]

kerkere, [kerk-er-e ?] {*ağız*} *is.* Çok zayıf ve yaşlı. [DS]

kerkes, [Far. / Ar. kerkes کَرَكَس] {*OsT*} *is. zool.* Akbaba. ☐ **Kerkes-i felek**, {*OsT*} *gök b.* Kartal takım-yıldızı; Şilyak burcu. || **kerkes taşı**, *Eski bir inanışa göre kartalların fol yapmakta kullandıkları ceviz büyüklüğündeki taş.*

kerkez, [Far. kerkes] {*ağız*} *is.* → kerkes. [DS]

kerki¹, [kerki] {*ağız*} *is.* Ekmek kabuğu. [DS]

kerki², [eT. kerkī] *is.* 1. Odun vb. kesmeye yarayan, ağaç saplı ucu yassı balta; büyük balta. 2. {*eT*} {*ağız*} Dülger keseri; keser. [DLT] [DS]

kerkinek, -ğ*i* [kerk-enek] {*ağız*} *is.* İskelet. [DS]

kerkinmek, [ker(i)k-mek > kerk-in-mek] {*eT*} *dönşl. f.* [-ür] 1. Titremek; sarsılmak; sallanmak. [Nevâyi] 2. İstimna etmek; [Nevâyi] 3. Bir kimsenin ya da bir şeyin üzerine şiddetle çıkmak, tırmanmak. [Nevâyi] 4. {*ağız*} Sapık amaçla birisinin arkasına değmek, sürtünmek. [DS] 5. {*ağız*} (Erkek hayvan için) dişisine çiftleşmek isteğini belirten hareketler yapmak. [DS] 6. {*ağız*} Sarmak; sarılmak. [DS] 7. {*ağız*} (Çocuk için) oyuncuğuna ya da sevdiği birine karşı atılmak. [DS]

kerkitmek, [kerk-it-mek] {*ağız*} *gçl. f.* [-ir] 1. Bir şeyi yerinden gevşetmek. 2. Bir şeyi yerine oturtmak; sıkılaştırmak. [DS]

kerklük, -ğ*u* [kırk-mak > kırk-lık] {*ağız*} *is.* Koyun kırkma makası. [DS]

kerkmek, [kerk-mek] {*ağız*} *is.* Sapık amaçla birisine arkadan sürtünmek. [DS]

kerkur, [Far. kerkūr کَرَكُور] (*kerkū:r*) {*OsT*} *is.* İlkel inanışlar sebebiyle meydana gelmiş kutsal taş yığınları.

kerkus, [? kerkus] {*ağız*} *is.* Yumurta, un ve bulgur unu ile yapılan bir yiyecek. [DS]

kerkuz, [Far. kerkūz کَرَكُوز] (*kerkū:z*) {*OsT*} *is.* → kerkur.

kerkür, [? kerkür] {*ağız*} *is.* Ağaçtan yapılmış saplı su kabı. [DS]

kerküz, [Far. kerkūz کَرَكُز] {*OsT*} *is.* Belge; delil; alamet; iz; nişan.

kerlem, [Ar. kerre > ker-le-m] {*ağız*} *is.* Kez; defa. [DS]

kerli¹, [eT. kerū (*sonra*) > ker-li] {*ağız*} *zf.* Ondan dolayı; sonra. [DS]

kerli², [ker-li] {*ağız*} *sf.* Yakışıklı. [DS] ☐ **kerli ferli**, *Kılığı kıyafeti düzgün, gösterişli olan; önemli sayılır görünüşte olan.*

kerm, [Ar. kerm كَرَم] {*OsT*} *is.* 1. Üzüm çubuğu; asma kütüğü. 2. Bağ, bostan. 3. Sık ağaç dalları ile kaplı olduğu için sürülmesi zor bahçe, bağ.

kerma¹, [İng. kinetic energy released in material] *is. kısalt.* Nükleer fizikte, iyonlaştırıcı ışımların madde üzerindeki etkisini incelemede kullanılan, yüklü olmayan parçacıkların, bir maddenin bir ha-

- cim elemanından çıkardıkları yüklü parçacıkların ilk toplam kinetik enerjisinin, o hacim elemanındaki maddenin kütlelerine oranı ile ifade edilen birim.
- kerma**², [Far. kemrā] {ağız} is. Hayvan gübresi. [DS]
- kermah**, [? kermah] {ağız} is. Bir tür kalbur. [DS]
- kerman**¹, [eğ-ir-men / kir-men / kirman] {ağız} is. Kirmen. [DS]
- kerman**², [Far. kār-bān] {ağız} is. Kervan. [DS]
- kerman**³, [? kerman] {ağız} is. Kale. [DS]
- kemre**¹, [Far. kemrā] {ağız} is. Kurumuş hayvansal gübre; tezek. [DS]
- kerme**², [kem(i)r-e] {ağız} is. → kemre². [DS]
- kermelik**, -ği [kemre-lik] {ağız} is. Gübre biriktirilen yer. [DS]
- kermek**¹, [ker-mek] {eT} gçl. f. 1. Sonuna kadar germek; kuvvetle çekip uzatmak; aşırı germek. [DLT] [EUTS] [KB] [Yükneki] 2. Kapatmak. [DLT] 3. Genişlemek; kabartmak. [EUTS] [KB]
- kermek**², [ker-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] Ürümek; havlamak. [DLT]
- kermelemek**¹, [kem(i)r-e-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Yara için) kabuk bağlamak. [DS]
- kermelemek**², [kemre-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Ahırın tabanına yapışan tezeleri kazımak. 2. Gübreyi bir yere doldurmak. 3. Bir yeri gübre ile sıvamak. [DS]
- kermedenmek**, [kem(i)r-e-le-n-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] (Yara için) kabuk bağlamak. [DS]
- kermen**¹, [ker-mek (girmek) / kir-mek (girmek) > ker-me-n / kir-me-n کرمن] {OsT} is. Yüksek ve kalın duvarlı, burçlu, geniş taş yapı; kale; hisar.
- kermen**², [kirman] {ağız} is. Kirman. [EG]
- kermes**¹, [Flam. kerkmisse (kilise ayini)] is. 1. Hollanda'da kilise bayram ve panayırlarına verilen isim. 2. Bu bayramları tasvir eden resim. 3. Küçük şehirlerde bayram ve panayır günleri yapılan açık hava şenliği. 4. Bir kurum yararına açık havada düzenlenmiş satış ve bu sırada yapılan eğlence.
- kermes**², [Lat. kermes > Ar. kırmız قرمز] is. Meyve ağaçlarında ve sera bitkilerinde yaşayan zararlı bir kırmızı böcek türü, (Kermes). ☞ **kermes meşesi**, bot. Kayingiller familyasından dikenli yapraklı, Ege, Marmara ve Akdeniz bölgelerinde geniş yayılış gösteren bir maki türü, (Quercus coccifera).
- kermiye**, [Ar. kermiye كرميه] v is. bot. Asmagiller.
- kernabat**, [? kernabat] {ağız} is. Ortaklaşa ekilen tarla. [DS]
- kernemut**, [? kernemut] {ağız} is. Bir nisan. [DS]
- kernepe**, -bi [? kernepe] {ağız} is. Su kabağı. [DS]
- kerneşmek**¹, [ker-(i)n-eş-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] 1. Kavga etmek için sebep yaratmak. 2. Küçümseyerek uğraşmak. [DS]
- kerneşmek**², [ker-(i)n-eş-mek / ger-(i)n-eş-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] Gerinmek. [DS]
- kernib**, [? kernep / kernip] {ağız} is. Su kabağı. [DS]
- kernik**, -ği [? kernik] {ağız} is. Kabuklu, iki çatal buğday. [DS]
- kernip**, -bi [? kernip] {ağız} is. 1. Kulplu yağ küleği. 2. Su tası. [DS]
- keroz**, [? keroz] {ağız} is. Maydanoz. [DS]
- kerp**, [kerp / kırp (yans.)] is. Kıpırdamayı, ağır veya hızlı hareket etmeyi ve bu biçimde göz açıp kapamayı anlatan kök. [Zülfikar] kerp-il-de-t-mek, kerp-il-de-k gözli
- kerpe**, [kerpe] {ağız} is. Çizilebilen yumuşak, beyaz taş. [DS]
- kerpenti**, [kerp-enti ?] {ağız} is. Yağmur ve rüzgârdan korunulacak yer. [DS]
- kerpeten**, [Ar. kelbeteyn (iki köpek) > kelbetān] is. Kesme, sökme ve tutma işlerinde kullanılan, bir mil üzerine oturtulmuş çene ve kol olarak birbirine çapraz iki parçadan oluşan marangoz, demirci, dişçi aleti.
- kerpiç**, [ker-t-mek > kert-meç / kerpeç / kerpiç] is. 1. Saman karıştırılmış yağlı balcığın sonra kalıplara dökülerek güneşte kurutulmasından elde edilen yapı malzemesi; ilkel ve pişmemiş tuğla. {eT} {eAT} (aynı) [DLT] [EUTS] [DK] 2. {ağız} Hayvan gübresi. [DS] 3. sf. Kerpiçten yapılmış olan. ☞ **kerpiç gibi**, Kuru ve sert. || **kerpiç kesmek**, Kerpiç kalıbı ile samanlı balcığa şekil vermek. || **kerpiç tuğlası**, Adi tuğla.
- kerpiççi**, [kerpiç-çi] is. Kerpiç yapan ve satan kimse.
- kerpiçleme**, [kerpiç-le-me] is. Kerpiçle kaplama.
- kerpiçlemek**, [kerpiç-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Bir yeri kerpiç ile kaplamak; kerpiç balcığı ile sıvamak.
- kerpiçleşme**, [kerpiç-le-ş-me] is. Kerpiç durumuna gelme.
- kerpiçleşmek**, [kerpiç-le-ş-mek] dönşl. f. [-ir] Çok sert ve kuru bir durum almak; kerpiç gibi olmak.
- kerpiçli**, [kerpiç-li] sf. Kerpici bulunan; kerpiçle yapılmış olan. ☞ **kerpiçli yelen**, {ağız} Kilimlerde bir tür kenar süsü. [DS]
- kerpildetmek**, [kerp-il-de-t-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] Göz kapaklarını sık sık oynatmak; kırpmak. [DS]
- kerpimek**, [kerp-i-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] Bayatlamak. [DS]
- kerpin**, [kerpin] {ağız} is. Dama serilen kırmızı, yağlı bir tür toprak. [DS]
- kerpiz**, [kerp-iz] {ağız} is. Başaklı iri saman. [DS]
- kerpize**, [kerpize] {ağız} is. Dağlarda yetişen kekiğe benzer kokulu, küçük yapraklı bir ot. [DS]
- kerpme**, [kerp-me] {ağız} is. Yollarda oluşan çukurluk. [DS]
- kerpmek**, [kerp-mek] {ağız} gçsz. f. [-er] Kaymak; çökmek; yıkılmak. [DS]

kerrake, [Ar. kerāke / kerrāke كراكة] (*kerra:ke*) {OsT} is. Eskiden giyilen ince softan yapılmış vücuda yapışık, hafif üstlük. ☞ **Anlaşıldı Vehbi'nin kerrakesi**. "Bu işin iç yüzü anlaşıldı, artık." anlamında kullanılır.

kerrakeli, [kerrake-li] *sf.* Kerrakesi bulunan; kerrake giymiş olan.

kerrar, [Ar. kerr > kerrār كرار] (*kerra:r*) {OsT} *sf.* Savaşta geri çekildikten sonra tekrar saldırıya geçen; dönüp dönüp saldıran

kerrat, [Ar. kerre > kerrāt كرات] (*kerra:t*) {OsT} is. Birçok kere; birçok defa; birçok kez. ☞ **kerrat cetveli**, *Birden ona kadar olan sayıların birbiri ile çarpımını gösteren cetvel; Pisagor cetveli; çarpım cetveli, çarpım tablosu.*

kerre, [Ar. kerre كره] {OsT} *zf.* Defa; kez; kat.

kerrenay, [Far. kerrenāy کرناي] (*kerrena:y*) {OsT} is. Pirinçten yapılma nefesli bir çalgı; borazan.

kerretan, [Ar. kerre > kerretān كرتان] (*kerreta:n*) {OsT} is. Sabah ve akşam olmak üzere iki kere.

kerrubî, [Ar. kerrübî کروي] (*kerru:bi:*) {OsT} is. Meleklerin en büyüğü.

kerrubiyān, [Ar. kerrübīyān کروييان] (*kerru:biya:n*) {OsT} is. Büyük melekler.

kerrubiyun, [Ar. kerrübīyūn کروييون] (*kerri:biyu:n*) {OsT} is. → kerrubiyān.

kers¹, [kers] {ağız} is. 1. Harmanda dövülmeyip kalan ekin sapı; kes. 2. Hayvanlar yiyemediği için yemlikte kalan kalın saman. 3. Kuru ot ve dikenlerin dövülmesi ile elde edilen hayvan yemi. [DD]

kers², [ters / kers] {ağız} *sf.* Aksı; ters. [DS]

kersan, [Far. kersān] {ağız} is. → kersen. [DS]

kersek, -ği [kers-ek] {ağız} is. Kuruyarak, donarak sertleşip kalmış toprak veya kar parçası; kesek. [DS]

kersen, [Far. karsān کرسان / eski Kıpç. kersen] {ağız} is. 1. Ahşap tekne. 2. Toprak mangal. [DS] 3. Yatak konan yer; yüklük. 4. Süt veya yoğurt koymak için topraktan yapılmış kap. [DD]

kerser, [Far. kersān کرسان] {ağız} is. → kersen.

kersinmek, [ker-si-n-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Açgözlülük etmek. [DS]

kerşegü, [ker-iş > *kerşē-mek > kerşe-gü] (*kerşegü:*) {eT} *sf.* Sinmiş; sakin; solmuş vb. ☞ **kerşegü at**, {eT} *Kürek kemiğinin altında yağırı bulunan at.* [DLT]

kerşunî, [Ar. kerşunî کرشوني] (*kerşu:ni:*) {OsT} is. Arapça yazmakta kullanılan Süryani yazısı.

kert¹, [kert] {ağız} *sf.* Bayat. [DS] ☞ **kert kürt**, {ağız} *Eğri büğrü.* [DS]|| **kert zort etmek**, {ağız} 1. İş is-

teksiz yapmak. 2. Başladığı işi bitirememek; beceriksizlik göstermek. [DS]

kert², [kert] {ağız} is. Geçit; boğaz. [DS]

kerte¹, [İt. quarto (çeyrek) كرته] is. 1. Ana yönler dışında esen rüzgârın yönünü belirtmek için bir pusula üzerinde her biri 11°15' olan 32 bölümden her biri. 2. mecaz. Bir şeyin ulaştığı mertebe; derece; kademe; radde. {OsT} {ağız} (*aynı*) [DS] 3. {OsT} En uygun zaman; en uygun nitelik. ☞ **kerte hattı**, *Sevir halindeki bir geminin her boylam dairesi ile yaptığı açı.*|| **kerte kerte**, *Azar azar; derece derece; aşamalı olarak.*|| **kertesine gelmek**, *Tam yerini bulmak.*|| **kertesine getirmek**, *Tam sırasını, en uygun zamanını seçmek.*|| **kertesini geçmek**, 1. Derecesini aşmak. 2. Basıp geçmek.

kerte², [kert-mek > kert-e / kert-i] is. 1. İşaret olarak kullanılan çentik. 2. Sert bir cisimde, başka bir şeyi asmak için açılan çentik; kerti; kertik.

kerte³, [Far. kerte] is. Tarlanın suyunu akıtmak için açılan ark.

kertek, -ği [kert-e-k] {ağız} is. Yastık. [DS]

kertekeler, [kerte+keler كرته كeler] {eAT} is. Kertenkele.

kertekene, [kerte+kene كرته كنه] {eAT} is. Kertenkele.

kertel, [kertel] {ağız} is. Dağdaki geçit; boğaz. [DS]

kerteleme, [kerte-le-me] is. 1. Kerte kerte ilerleme; azar azar değişme; tedric. 2. Bir ölçü aletinin derecelere ayrılması. 3. Çentik açma.

kertelemek, [kert-e-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-er] [-l(i)-yor]* Bir şeyi girintili çıkıntılı hâle getirmek; çentelemek. [DS]

kertelez, [kerte-le-z / kert-le-z] {ağız} is. Yollarda ilerisini görmeğe engel çıkıntı; burun. [DS]

kertelmek, [kert-el-mek] {ağız} *gçsz. f. [-ir]* 1. Odanın baş köşesine gururla yan gelip oturmak; kurumlanarak oturmak. [DD] 2. Gururlu tavır takınmak; gururlanmak. [DS]

kerten, [eT. kerū => kerū-den] {ağız} *zf.* Sonra. [DS]

kertengüçük, -ğü [kert-en+ güc-ük] {ağız} is. is. Kertenkele. [DS]

kertenkele, [kert-mek > kert-en / kelten + kel-er (*sürüngen*)] is. *zool.* Koni başlı, ince, uzun ve basık gövdeli, kuyruğunu gerektiğinde bırakabilen, karnı yere değmesine rağmen hızla çapraz ayak hareketleri ile koşabilen, gündüzcü, böcekçil, yüz elli kadar türün ortak adı, (*Lacerta*).

kertenkeleler, [kertenkele-ler] is. *zool.* Kertenkele, bukalemun, iguana gibi pullu sürüngenleri içine alan alt takım, (*Lacertilia*).

kerteris, [Yun. karaterise (ölç)] {ağız} is. Belediyenin koyduğu fiyat; narh. [DS]

kerteriz¹, [Yun. karaterise (ölç)] {ağız} is. Dar geçit; boğaz. [DS]

kerteriz², [Yun. karaterise (ölç)] *is. dnz.* **1.** Balıkçılardan denizdeki sığıkları belirtmek için kullandıkları işaretlerin tümü. **2.** Bir gemi ile bir kıyı cismi arasındaki doğrunun, geminin bulunduğu boylam dairesiyle saat yelkovanı yönünde yaptığı açı. **3.** Karadaki belirli iki noktadan gelen düz çizgileri kesitirmek suretiyle balık avlanan noktayı tekrar bulmak. ☞ **kerteriz atmak**, *Herhangi bir maddenin başlangıç kabul edilen yön ile açısını bulmak.*|| **kerterizde avlanmak**, *Kerterizle belirlenen bir yerde avlanmak.*|| **kerteriz hattı**, *Gemilerin kendilerine verilen bir kerteriz çizgisi üzerinde birbirlerine göre seyir konumu.*|| **kerteriz koymak**, *Çeşitli noktalardan alınan kerterizleri harita üzerinde işaretleyerek geminin bulunduğu yeri göstermek.*|| **kerteriz noktası**, *Kerteriz alınan fener, duba vb. herhangi bir şeyin harita üzerindeki yeri.*|| **kerteriz pusulası**, *hav. Gidilecek yönü belirten cayraskopik pusula.*

kerteş, [kert-eş / kert-iş] {ağız} *is.* Kertenkeleye benzeyen bir sürüngen. [DS]

kertgünç, [kért-mek > kért-gün-mek > kért-gün-ç] {eT} *sf.* İnançlı; imanlı; mutekit. [EUTS][Gabain]

kertgünçlüğ, [kért-gün-mek > kért-gün-ç > kértgünç-lüg] {eT} *sf.* İnanılır. [Clauson]

kertgünçsüz, [kért-gün-mek > kért-gün-ç > kértgünç-süz] {eT} *sf.* İnanılmaz. [Clauson]

kertgünmek, [kertü (doğru) > kertü-k > kert(ü)-gün-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* İnanmak; doğru kabul etmek. [İKPÖy.]

kertgünsemek, [kért-mek > kért-gün-mek > kértgün-sē-mek] (ké.rtgünse:mek) {eT} *gçl. f. [-r]* İnanıldığını söylemek kararında olmak. [DLT]

kerti¹, [eT. kertü (doğru)] {ağız} *sf.* Doğru. [DS]

kerti², [kert-mek > kert-i] *is.* **1.** İşaret olarak kullanılan çentik. **2.** Sert bir cisimde, başka bir şeyi asmak için açılan çentik; kerte; kertik. **3.** {ağız} Bahçe ve tarlalardan geçen su yolu. [DS] **4.** {ağız} Kömür tabakasının doğal olarak uzayıp gitmesine engel olan taş ve toprak yıkıntıları. [DS] **5.** {ağız} Ağaçlarda yapılan çentik. [DS]

kerti³, [ker-t-i] {ağız} *sf.* **1.** (Ekmek, et için) bayat. [DS] **2.** Yaşlanmış; eskimiş. [DS]

kerti⁴, [Skr. krta] *sf.* **1.** {eT} Yapılmış; suni. [EUTS] **2.** {eT} Dünyevî. [EUTS]

kerige, [? kertige] {ağız} *sf.* Sonradan Müslüman olan. [DS]

kertik¹, -ği [kert-mek > kert-ik] *is.* **1.** Kertilmiş yer; çentik; gedik; tırtık; kertme. {eT} {ağız} (aynı) [DLT] [DS] **2.** Bir silahın ateşleme düzenini belirli bir ayarda tutmak için açılmış oyuklardan her biri. **3.** {ağız} Hallaç tokmağı. [DS] **4.** *sf.* Kertilmiş olan; kertik açılmış. ☞ **kertiğine koymak**, *Marangozluk ve duvar işçiliğinde, açılan oyuğa yerleştirmek.*|| **kertik gelen**, {ağız} *Biraz pürüzlenmiş şey.* [DS]||

kertik kertik, *Üzeri kertiklerle dolu olan; çentik çentik.*|| **kertik kürtük**, {ağız} *Girintili çıkıntılı.* [DS]

kertik², -ği [ker-ik] {ağız} *is.* **1.** Ufaklık. **2.** Burnu küçük olan insan ya da hayvan. **3.** Küçük sabun parçası. **4.** Çetele. [DS]

kertikleme, [kert-ik-le-me] *is.* Kertik meydana getirme işlemi.

kertiklemek, [kert-ik-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kertik açmak; kertikler meydana getirmek; çentiklemek.

kertikli, [kert-ik-li] *sf.* Kertik açılmış olan; üzerinde kertik bulunan; çentikli.

kertil¹, [kert-il] {ağız} *is.* **1.** İnişli çıkışlı yol. **2.** İki dağ arasındaki geçit; boğaz. [DS] **3.** Sırtlarda çok dik ve dar iki sarp kaya arasından ancak bir insan geçebilecek kadar yer. [DD]

kertil², [kertil] {ağız} *sf.* Engin; uçsuz bucaksız. [DS]

kertil³, [kertil] {ağız} *is.* Mahsul vermeyen yerler; verimsiz toprak. [DS]

kertilce, [kertil-ce] {ağız} *is.* Labada. [DS]

kertili, [kerti-li] {ağız} *sf.* Gerekli. [DS]

kertilli, [kert-il-li] {ağız} *sf.* Girintili çıkıntılı. [DS]

kertilme, [kert-il-me] *is.* Kertik açılma durumu.

kertilmek¹, [kert-il-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Kertmek eylemi yapılmak. **2.** Kertik açılmak; kertilmek. {eT} {eAT} (aynı) [DK] **3.** (İnsan için) horlanmak. {eT} {eAT} (aynı) [DLT] **4.** {ağız} Kesilmek. [DS] **5.** {ağız} Temriyeden kurtulmak için damaktan kan aldirmek. [DS]

kertilmek², [kert-il-mek] {ağız} *is. dönşl. f. [-ir]* **1.** Kertikli duruma gelmek. **2.** Çentilmek; pürüzlenmek. **3.** Kırılmak. **4.** Eskimek; bayatlamak [DS] **5.** (At için) yürüyüş sırasında ayaklarını birbirine çarpmaktan yara oluşmak.

kertilmek³, [kert-il-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Gururlanmak; öğünmek. [DS]

kertilmek⁴, [kert-il-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Denk olmak; kendini denk saymak. [DS]

kertim, [ker-ti-m] {ağız} *is.* Kabuk bağlama; kabuklanma. [DS]

kertilenmek, [kerti-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Bayatlamak. [EG]

kertimek, [ker-ti-mek] {ağız} *gçl. f. [-r]* Bayatlamak. [EG]

kertirmek, [kert-in-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* **1.** Övünmek; gururlanmak. **2.** Sokulmak. [DS]

kertiş², [kert-mek > kert-iş] *sf.* (Yüzey için) iri iri pürüzleri bulunan. ☞ **kertiş kürtüş**, {ağız} (Yüzey için) girintili çıkıntılı; pürüzlü. [DS]

kertiş², [Erme. k'aratt'ot'oş کرتش] {eAT} {ağız} *is.* Büyük kertenkele. [DS]

kertişgene, [kertişgene] {ağız} *is.* Salyangoz. [DS]

kertişkene, [kertişkene] {ağız} *is.* Kertenkele. [DS]

- kertişmek**, [kert-mek > kert-iş-mek] {eT} işteş. f. [-ür] Birlikte çentik açmak. [DLT]
- kertkünç**, [kért-mek > kért-gün-mek > kért-gün-ç] {eT} sf. İnançlı; imanlı; mutekit. [EUTS]
- kertkünmek**, [kertü (doğru) > kertü-k > kert(ü)-gün-mek] {eT} gçl. f. [-ür] → kertgünmek. [IKPÖy.] [EUTS]
- kertlek¹**, -ği [kert-le-k] {ağız} is. Yokuş başı. [DS]
- kertlek²**, -ği [kert-le-k] {ağız} is. Küçük hıyar. [DS]
- kertlek³**, -ği [kert-le-k] {ağız} is. 1. Gırtlak. 2. Nasır. [DS]
- kertlemek**, [kert-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Ağacı oymak. [DS]
- kertlemik**, -ği [kert-le-mik] {ağız} is. Çitlembik. [DS]
- kertlez¹**, [kert-le-z] {ağız} is. 1. Ufuktaki iniş ve çıkışlar. 2. Tepenin en yüksek yeri; zirve; doruk. [DS] 3. Ufak çukur. [DD]
- kertlez²**, [kert-mek > kert-le-z] {ağız} sf. 1. Burnunun üstü çökük olan; basık burunlu. 2. is. Dişi dökülmüş yaşlı adam. [DS]
- kertme¹**, [eT. kert-mē] is. 1. Çentik açma eylemi; çentme; kertik açma. {eAT} (aynı) [DK] 2. Kertik; ağaçta çentilerek açılmış oyuk; {ağız} (aynı) [DS]. 3. {ağız} Kız ve oğlan çocuklarının beşiklerini birbirine sürtmek suretiyle yapılan nişan; nişan yapma. [DS] 4. {ağız} Araba veya oğlan tekerlerinin çamurlu iken yolda bıraktığı, daha sonradan kurumuş iz. [DS] 5. {ağız} Arabada yatağın dayandığı ağaç yastık. [DS] 6. {ağız} Çapı 30 cm'den kalın olmakla birlikte tomruk olamayan ağaç. [DS]
- kertme²**, [kert-me] {ağız} is. 1. Kir tabakası. 2. Yara kabuğu. [DS]
- kertme³**, [kert-me] {ağız} is. Armut. [DS] ☞ **kertme terek**, {ağız} Armut ağacı. [DS]
- kertmek¹**, [kert-mek] gçl. f. [-er] 1. Bir şeyin üzerinde kertik açmak; çentmek; derin yara açmak; çentik açmak; çizmek. {eT} {eAT} {ağız} (aynı) [DLT] [DS] 2. Balta ile yontmak. {eT} {eAT} (aynı) [DLT] 3. {ağız} (Temreğinin tedavisi için) hastanın damağından ustura ile çizerek kan almak. [DS] 4. Sertçe sürtünmek.
- kertmek²**, [kert-mek] {ağız} gçl. f. [-er] 1. Kendi yararına çalışmak; kendine yontmak; çıkarını düşünmek. 2. Kendini beğenmek; övünmek. [DS]
- kertmek³**, [kert-mek] {ağız} gçl. f. [-er] Cinsel ilişkide bulunmak. [DS]
- kertmek⁴**, [kert-mek] {ağız} gçl. f. [-er] 1. Abartmak. 2. Övmek. [DS]
- kertmek⁵**, [kert-mek] {ağız} gçsz. f. [-er] Bayatlamak; katılaşmak. [DS]
- kertmen**, [kert-men] {ağız} is. 1. Yamaçlardaki merdiven basamağı şeklinde olan yer; seki; teras. [DS] 2. İnişli yokuşlu, kat kat, tabakalı olan yer. [DD]
- kertne**, [kertne / kertne] {ağız} is. Ahlat; yaban armudu. [DS]
- kertü**, [kertü] (kertü:) {eT} sf. 1. Doğru; gerçek; sahih. [EUTS] [Yüknekî] 2. Mümin; imanlı; mutekit. [EUTS]
- kertük**, -ğü [kert-mek > kert-ük] {eT} {ağız} is. Kertik; çentik. [DLT] [DS] ☞ **kertük kemrük**, {eT} Kesik; gedik. [DLT]|| **kertük kürtük**, {ağız} Girintili çıkıntılı; pürüzlü. [DS]
- kertülemek**, [kert-ük-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Yontmak; çizmek; kertik açmak. [DS]
- kertüklü**, [kert-ük-lü] {ağız} is. 1. Kenarı süslü, girintili çıkıntılı sahan. 2. Sünnetli erkek. [DS]
- kertülemek**, [kertü (doğru) > kertü-lē-mek] (kertü:le:mek) {eT} gçl. f. [-r] Doğrulamak; tasdiklemek. [DLT]
- kertürmek**, [ker-mek > ker-tür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Gerdirmek. [DLT]
- keruk**, -ğu [keruk] {ağız} is. Mısır koçanının sapı. [DS]
- kerü**, [kar-mak (eklemek) > kar-u (zarf fiil) > -garu / -gerü / -karu / -kerü] {eT.} yap. e. → -garu.
- kerü**, [*kē > kē-rü / ki-rü] (ké:rü) {eT} zf. 1. Geri; geride. [DLT] [ETY] 2. Batıya; batıda. [ETY] 3. Geriye doğru. [IKPÖy.] 4. ...-den ise. [DLT]
- kerüfer**, [Far. ker ü fer كروف] {OsT} is. Tantana; gösteriş.
- kerük**, [ker-mek > ker-ük] {eT} sf. Geniş ve uzun. [DLT]
- kervan**, [Far. kərbān كاريان] {OsT} is. 1. Uzak yerlere yük ve yolcu taşıyan deve, at, katır vb. dizisi. 2. mecaz. Birbiri ardınca giden, toplu hâlde hareket eden şeyler. ☞ **kervana katılmak**, Bir gruba girmek.|| **kervan aşısı**, {ağız} Kuru eklemek, yağ ve soğan ile yapılan ve üstüne sumak dökülerek yenen bir yemek. [DS]|| **kervan çulluğu**, Yağmur kuşuğillerden uzun kıvrık gagalı, kurşuni, beyaz karışımı kahverengi tüylü, uzun bacaklı, yazın bataklık yerlerle ovalarda, kışın ise sıcak ülkelere göç eden solucan, salyangoz, böcek ve kabuklularla beslenen büyük bir kuş, (Numenius arquata).|| **Kervan Yıldızı**, gök b. Çolpan yıldızı; Venüs gezegeni.
- kervanbaşı**, [kervan+baş-ı] is. Kervanı yöneten kimse; kervancı.
- kervancı**, [kervan-cı] is. Kervan sahibi veya kervanı güden kimse.
- Kervankıran**, [kervan+kır-an] is. gök b. Çolpan yıldızı; Venüs gezegeni; {ağız} (aynı). [DS]
- kervansaray**, [Far. kərbān-serāy كاريانسرای] {OsT} is. Ticaret yolları üzerinde bir günlük mesafelerde yapılmış konaklama yerleri; büyük han.
- kervet**, [? kervet] {ağız} is. Pınar. [DS]
- kervet**, [Yun. krevati] {ağız} is. Sofa. [DS]
- kerye**, [Far. kirfe (sevap işleyen)] is. → kirve.
- kerz**, [? kerz] {ağız} sf. Kambur. [DS]

kerzevil, [ʔ kerzevil] {ağız} is. Sabanın okunu sabana bağlayan 20-25 cm. uzunluğunda tahta çivi. [DS]

kerzlik, -ği [kerz-lik] {ağız} is. Kamburluk. [DS]

kes¹, [kes-mek > kes] {eT} is. 1. Parça; küçük parça. [DLT] 2. Kesek. [DLT] 3. {ağız} İri saman. [DS] 4. {ağız} Saman yapılan ot. [DS] 5. {ağız} Harmandan sonra yerde kalan taşlı, samanlı buğday. [DS] 6. {ağız} Değişik ve özel biçim; tarz. [DS] 7. {ağız} Tanesi alınmış mısır koçanı. [DS] ☞ **kes düşmek**, {ağız} Utanılacak duruma düşmek. [DS]|| **kese gelmek**, {ağız} Biçimine gelmek; uygun gelmek. [DS]|| **kese getirmek**, {ağız} Bir davranışta bulunabilmek için uygun durum almak; biçimine getirmek. [DS]

kes², [Ar. ke's كس] {OsT} is. 1. Bardak; kadeh. 2. Şarap dolu kadeh. 3. Şarap dolu kap. 4. bot. Çiçeklerin en dışında bulunan yeşil yapraklar. ☞ **ke's-i kesrü'l-vüreykat**, {OsT} bot. Çok yapraklı çanak.|| **ke's-i vahîdü'l-vüreykat**, {OsT} bot. Tek yapraklı çanak.

kes³, [Far. kes كس] {eAT} {OsT} is. Kişi; şahıs; kimse. ☞ **kes-i bî-kesân**, {OsT} Kimsesizlerin yardımcısı.

kes⁴, [kes] is. Ayak bileklerini de içine alacak biçimde, yumuşak taban ve sağlam bezden yapılmış yürüyüş ayakkabısı. ☞ **kes atma**, {ağız} Çelme. [DS]|| **kes atmak**, {ağız} Ayağı çelmelemek; çelme takmak. [DS]

kes⁵, [kes] sf. Kafası karışık; beyni bulanık. ☞ **kes dönme**, Utancından, şaşkınlığından bir şey yapamaz olmak.|| **kes düşmek**, {ağız} Mahcup olmak; utanmak; bozulmak. [DS]|| **kes düşürmek**, Birini utandırarak, şaşırtarak bunaltmak.

kes⁶, [kes] {ağız} is. Yaprakları soyulmuş küçük mısır koçanları. [DS]

kesad, [Ar. kesād كساد] (kesa:d) {OsT} is. → kesat.

kesafet¹, [Ar. kesāfet كسافت] (kesa:fet) {OsT} is. 1. Donukluk; bulanıklık. 2. Pislik; kir.

kesafet², [Ar. kešāfet كشافت] (kesa:fet) {OsT} is. 1. Yoğunluk; kalınlık. 2. Sıklık; çokluk. 3. Saydam olmama; bulanıklık. 4. mecaz. Sayıca çok olma; kalabalık. ☞ **kesāfet-i izāfiye**, {OsT} fiz. Özgül ağırlık.|| **kesāfet-i mutlaka**, {OsT} fiz. salt yoğunluk.|| **kesāfet-i nüfus**, {OsT} Nüfus yoğunluğu.

kesakça, [kese+akça] {ağız} is. Beş yüz kuruş. [DS]

kesalet, [Ar. kesālet كسالت] (kesa:let) {OsT} is. Tembellik; uyuşukluk; üşenme.

kesan, [Far. kes > kesān كسان] (kesa:n) {OsT} is. Kişiler; şahıslar.

kesane, [Far. kes > kes-āne كسانه] (kesa:ne) {OsT} zf. İnsana yakışır biçimde; insanca.

kesat, -dı [Ar. kesād كساد] (kesa:t) {OsT} is. 1. (Alışveriş için) durgunluk. 2. Yokluk; bulunmazlık; kıtlık. 3. (Ürün için) az yetişme; verim azlığı.

kesatlık, -ğı [kesat-lık] is. 1. Sürümsüzlük. 2. Kıtlık zamanı.

kesb, [Ar. kesb كسب] {OsT} is. 1. Çalışıp kazanma; çalışarak elde etme; kazanç. 2. Geçimini sağlamak için yapılan iş; kazanç. 3. Çalışmada kullanılan alet. 4. İsl. fel. İnsana yaratılıştan verilmiş olan bir özelliğin veya yeteneğin, sonradan insan tarafından akılla, zihinle kazanılması; kazanım. ☞ **kesb etmek**, {OsT} → kesbetmek.|| **kesb-i fezāil**, {OsT} Erdem sahibi olma.|| **kesb-i harām**, {OsT} Yasal olmayan kazanç.|| **kesb-i hayāt**, {OsT} Canlanma.|| **kesb-i ittilā**, {OsT} Bilgi edinme.|| **kesb-i ittilā eylemek**, {OsT} Bilgi edinmek.|| **kesb-i helal**, {OsT} Yasal ve helal kazanç.|| **kesb-i istihkak**, {OsT} Hak kazanma.|| **kesb-i istihkak etmek**, {OsT} Hak kazanmak.|| **kesb-i i'tidāl**, {OsT} Olgunlaşma.|| **kesb-i itidāl etmek**, {OsT} Olgunlaşmak.|| **kesb-i kat'iyet**, {OsT} Kesinlik kazanma; kesinleşme.|| **kesb-i kudret**, {OsT} Güç kazanma.|| **kesb-i maaş**, {OsT} Geçimini sağlama.|| **kesb-i maaş etmek**, {OsT} Geçimini sağlamak.|| **kesb-i mümāreset**, {OsT} Alışkanlık kazanma; yatkinlik sağlama.|| **kesb-i mümāreset etmek**, {OsT} Alışkanlık kazanmak; yatkinlik kazanmak.|| **kesb-i sükûnet**, {OsT} Susma; yatışma.|| **kesb-i sükûnet etmek**, {OsT} Yatışmak.|| **kesb-i şeref**, {OsT} Onurlanma; şeref kazanma.|| **kesb-i şeref eylemek**, {OsT} Şereflemek.|| **kesb-i takarrüb**, {OsT} Ulu bir kişiye yaklaşabilme durumu kazanma.|| **kesb-i takarrüb eylemek**, {OsT} Yüksek bir mevkide bulunan birinin katına girebilme hakkına sahip olmak.|| **kesb ü kâr**, {OsT} Kazanç.

kesbe, [kes-mek > kes-be] {eT} is. Köy muhtarının, kanal kazma imcesine katılmayanlara kesmiş olduğu ceza. [Clauson]

kesber, [kesber] {ağız} sf. Cıvık olmayan hamur. [DS]

kesbetmek, [Ar. kesb كسب + T. et-mek] {OsT} geçsz. f. [-er] Kazanmak; edinmek.

kesbî, [Ar. kesb > kesbî كسبى] (kesbi:) {OsT} sf. Sonradan kazanılan.

kesbik, -ği [kes-mik / kesbik] {ağız} is. İri saman. [DS]

kesdek¹, -ği [kesdek] {ağız} sf. 1. Kısa; bodur. 2. Basık burunlu. [DS] 3. is. Orta boy. [DD] ☞ **kesdek burunlu**, {ağız} Burnu küçük olan hayvan ya da insan. [DS]

kesdek², -ği [destek / kesdek] {ağız} is. Bir şeyi kaldırmak için altına konulan ağaç parçası; destek. [DS]

kesdene, [Yun. kastanie / kastanon] {ağız} is. Kestane. [DS]

kesdenkele, [kesdeñkele] {ağız} is. Kertenkele. [DS]

kesdiriş, [kes-tir-mek > kesdir-iş] {ağız} is. Anlayış kabiliyeti. [DS]

kesdirmek, [kes-tir-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] 1. → kes-tirmek. 2. Sünnet ettirmek. [EG]

kesdürmek, [kes-mek > kes-dür-mek] {eAT} gçl. f. [ür] 1. (Tahminde) isabet ettirmek; kestirmek. [DK] 2. {ağız} Sünnet ettirmek. [EG]

kesdüşmek, [kes+düş-mek] {ağız} gçsz. f. [-er] → kes düşmek. [DS]

kese¹, [Far. kīse کيسه] {OsT} is. 1. İçine para, tütün vb. konulan ve cepte taşınan, kumaş veya örgüden yapılmış küçük torba. 2. Bazı eşyaların üzerine geçirilen kılıf. 3. Vücudu ovarak kir çıkarmakta kullanılan tül veya ipekten yapılmış cep biçiminde küçük torba. 4. *meccaz*. Bir kimsenin şahsına ait para veya serveti. 5. Eskiden akça olarak beş yüz kuruş; altın olarak on bin kuruş değerindeki para birimi. 6. *bot*. Su bitkilerinin suda yüzer hâlde kalmasını sağlayan içi hava dolu şişkinlik. 7. *anat*. Organizmanın bazı boşluklarına verilen ad; kapalı boşluk. 8. Küçük torba. 9. *zool*. Keseliler denilen memelilerin dişilerinde bulunan, memeleri örten ve yavrular doğduktan sonra gelişimini tamamladıkları karın cebi. 10. *sf*. Belirtilen miktarda kese sayısı. 11. *sf*. Kese biçiminde olan. ☞ **kese çiçeği**, *bot*. Amerika kökenli, bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen, demet hâlinde çiçekler açan ağaççık, (*Ceanothus*).|| **keseden eklemek**, Bir şey ismarlandığında verilen paranın yetmemesi durumunda kendi parasından ilave etmek.|| **kese kabı**, {ağız} Bez çanta. [DS]|| **kese kâğıdı**, 1. İçine öte beri koymak için torba yapmakta kullanılan kâğıt. 2. Bu tür kâğıttan yapılmış torba.|| **kesenin ağzını açmak**, Para harcamaktan kaçınmamak.|| **kesenin dibi görünmek**, Mevcut para tamamıyla bitmek.|| **kesenize bereket**, "Kazancınız bol olsun!" anlamında bir iyi dilek.|| **kesesi elvermemek**, Bir masrafı karşılamaya geliri veya parası yetmemek.|| **kesesi para görmek**, Eline bir miktar para geçmek; para sahibi olmak.|| **kesesine danışıp pazarlığa girişmek**, Mevcut parasını veya gelirini düşünüp ona göre alış verişte bulunmak.|| **kesesine danışmak**, Bir harcamayı, gelirini ve mevcut parasını dikkate alarak yapmak; harcamadan önce bütçesini gözden geçirmek.|| **kesesine girmek**, 1. Gelir elde etmek; kazanç sağlamak. 2. Bir çıkarı olmak.|| **kesesine göre**, Parasına ve gelir durumuna uygun.|| **kesesine güvenmek**, Parasından ve parasal imkânlarından güç bulmak.|| **kesesine hiçbir şey girmemek**, Yapılan bir işten veya girişimden yararına bir şey elde edememek.|| **kese-ye davranmak**, Bir alış veriş vb. için hemen ödemede bulunmak; ödemek istemek.

kese², [kes-mek > kes-ē کسه] (kese:) {eT} {eAT} zf. Kesin; kati. [KB]

kese³, [kes-mek > kes-e] {ağız} sf. 1. (Yol vb. için) kısa; kestirme. [DS] 2. zf. Kestirmeden. ☞ **keseden gitmek**, {ağız} Kısa yoldan gitmek. [EG]|| **kese git-**

mek, {ağız} Kısaça, ayrıntısız anlatmak. [EG]|| **kese yol**, {ağız} 1. Kısa yol. 2. Dağlardaki keçi yolları. [DS]

kesebiç, -ci [kes-mek+biç-mek] {ağız} is. Sözleşme; kontrat. [DS]

kesecek, -ği [kes-mek > kes-ecek] {ağız} is. 1. Makas. 2. Meşin kesmekte kullanılan kunduracı aracı. 3. Hamur kesmeye yarayan yassı demir araç. [DS]

keseçik, -ği [kese-cik] is. 1. Küçük kese. 2. *anat*. İç kulak dehlizinde, kırbacığın altında bulunan, denge sağlamada önemli rol oynayan küçük zarsı organ. 3. *anat*. Bir salgılayıcı kanala açılan, eldiven parmağı biçimindeki küçük boşluk. 4. *bot*. Su bitkilerinin suda yüzer hâlde kalmasını sağlayan içi hava dolu şişkinlik.

keseçük, [kes-mek > kes-e-cük کسجوك] {eAT} is. Parça; keseçik.

kesedar, [Far. kīse+dār دار کيسه] (*keseda:r*) {OsT} is.

1. Zengin kimselerin paralarını ve harcamalarını idare eden kimse. 2. İmparatorluk döneminde resmî kâğıtları kese içinde emrinde çalıştığı kişiye götürülen kalem amirinin yamağı. 3. Eskiden esnafın gelirlerini toplayıp saklamak ve istenildiğinde geri vermekle görevli kimse. ☞ **Kesedar efendi razı olmaz**. Yapılacak bir harcama veya girişilecek bir iş için gerekli olan paranın yeterli olmadığını belirtmek için kullanılır.

keseden, [kem-mek > kes-e-den] {ağız} zf. Kısa yoldan; kestirmeden. [DS]

kesegelen, [kes-e+gel-en] {ağız} sf. Kısadan; kestirmeden. [DS]

kesegen, [kes-mek > kes-egen] {ağız} is. 1. Fare. 2. Danaburnu. 3. Erkek domuz. [DS]

keseğ, [kes-ek / keseğ] {ağız} is. Çamurlu yol; bataklık. [DS]

keseğen, [kes-mek > kes-eğen کسکن] {OsT} {ağız} is. 1. Fare. 2. *sf*. Kesici; keskin. [DS]

keseğenlik, -ği [keseğen-lik کسکنلك] {OsT} {eAT} is. Keskinlik.

kesek, -ği [kes-mek > kes-ek كسك] is. 1. {eT} {eAT} Kesik; parça. [DLT] 2. {eAT} {ağız} Bel, kazma veya sabanın toprağı işlerken çıkardığı sert ve iri toprak topağı; sıkışmış kuru toprak parçası. [DS] 3. {ağız} Geri kalan parça; kalan; artan; artık; bakiye. [DS] 4. Çimen oluşturmak için üzerindeki otlarla birlikte çıkarılmış toprak parçası. 5. Şaşırtılacak bitki fidesinin su kaybetmemesi için kökünde bırakılan toprak yığını. 6. Kesilecek orman alanında işletmeleri birbirinden ayıran çizgi. 7. Bakiye; artık. 8. Bir tür ilaç adı. [EUTS] ☞ **kesek kırma makinesi**, *Pulluk demirinin çıkardığı kesekleri kırmak için kullanılan bir çeşit tapan veya merdane*.

keseçik, -ği [keseçik-çik] {ağız} sf. Azıcık. [DS]

kesekes, [kes-e+kes] {ağız} zf. 1. Kesin olarak; kesin. [DS] 2. Herhalde; mutlaka; tereddütsüz. [DD]

kesekle, [kesek-le] {ağız} is. Nezle. [DS]

keseklenme, [kesek-le-n-me] is. Kesek hâline gelme eylemi.

keseklenmek, [kesek-le-n-mek] dönşl. f. [-ir] 1. (Toprak için) parça parça, yamru yumru olmak; kesek oluşmak. 2. Kesekli hâle gelmek.

kesekleşme, [kesek-le-ş-me] is. 1. Kesek durumuna gelme. 2. Çimentonun elde sıkılınca toprak hâline gelmesi.

kesekli, [kes-ek-li] sf. (Toprak için) kesekleri olan; parça parça kabarmış olan. ☞ **kesekli dikim**, *Fide veya fidanları kolay tutması için kökünde toprak topağı bulunacak şekilde dikim işi.*

kesel¹, [Ar. kesel كسل] {OsT} is. Uyuşukluk; bitkinlik; tembellik. ☞ **kesel gelmek**, {OsT} *Usanmak; tembelleşmek.* || **kesel vermek**, {OsT} *Tembelliğe ve uyuşukluğa sebep olmak.*

kesel², [kes-mek > kes-el] {ağız} is. Engel. [DS]

keselan, [Ar. keselān كسلان] (kesela:n) {OsT} is. Uyuşukluklar; bitkinlikler; tembellikler.

kesele, [? kesele] {ağız} is. Soyu karışık olan köpek yavrusu. [DS]

keselek, -ği [kes-mek > kes-e-le-k] {ağız} is. Ormanda kurumuş ve kırılmış dal ve ağaç parçaları. [DS]

keselekge, [keselek-ge / keselek-ke] {ağız} is. Ker-tenkele. [DS]

keseleme, [kese-le-me] is. Kese yapma eylemi.

keselemek, [kese-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Temizlemek amacıyla kese ile birinin vücudunu ovalamak. 2. {ağız} Kese içine koymak; torbala-mak. [DS]

keseleniş, [kese-le-n-iş] is. Keselenmek eylemi veya biçimi.

keselenme, [kese-le-n-me] is. Kese ile yıkanma ey-lemi.

keselenmek, [kese-le-n-mek] dönşl. f. [-ir] Kese ile ovulularak yıkanmak.

keseletme, [kese-le-t-me] is. Kese ile ovalatma ey-lemi.

keseletmek, [kese-le-t-mek] gçl. f. [-ir] Birine ken-dini kese ile ovuşturarak yıkatmak; kese yaptır-mak.

keseli, [kese-li] sf. Kesesi olan. ☞ **keseli ayı**, zool. *Kuskusgillerden, Avustralya'da yaşayan, koyu gri renkte, bodur, kuyruksuz, küt burunlu, kulakları geniş ve tüylü, geceleri ortaya çıkan, yavaş hareket eden, yaprakla beslenen tirmanıcı bir keseli hay-van; koala, (Phascolarctus cinereus).* || **keseli kurt**, tip. 1. *Kasların içinde kist hâlinde bulunan bir tür tenya embriyonu, (Taenia solium, T. saginata, Cysticercus).* 2. zool. *Tazmania'da yaşayan bir ke-seli hayvan türü, (Thylacinus cynocephalus).* || **ke-**

seli memeliler, *Vücutları çok kılı, parmak uçla-rında tırnakları bulunan, yağ ve ter bezleri iyi ge-lişmiş, iki dişilik organı bulunan, eteneleri olma-yan, yavruları gelişene kadar karın üzerindeki ke-selerinde barınan bir memeliler takımı, (Marsu-pilia).* || **keseli şeytan**, zool. *Keseli sansargillerden, Tazmania'da yaşayan 75 cm. kadar uzunlukta, kı-sa bacaklı, ayıya benzer bir memeli, (Sarcophilus satanicus).*

keseliler, [kese-li-ler] is. zool. Yavruları doğumdan sonra karnında bir kesenin içinde aylarca kalan etenesiz memeliler takımı; keysiye, (Marsupialia).

kesemet, [kes-mek > kes-im / (Arapça kural. benz.) kesemet] {ağız} is. Anlaşma; söz kesme. [DS]

kesen¹, [kes-mek > kes-en] sf. 1. Kesmek işini ya-pan. 2. is. mat. Bir şekli özellikle bir üçgeni iki par-çaya ayıran doğru. 3. Bir başka cümle ile ortak olan cümle veya eleman. 4. {ağız} Fare. [DS]

kesen², [kes-mek > kes-en] {ağız} is. Kısa yol; kes-tirme. [DS]

kesen³, [kes-mek > kes-en] {ağız} is. Çamurlu yollar-daki tekerlek ve hayvanların kurumuş izleri. [DS]

kesene, [kes-mek > kes-en-e كسنة] {eAT} {ağız} is. 1. Pazarlığı toptan yapılan iş; götürü. 2. Kira. 3. Or-taklaşa tutulan bekcüye verilecek ücretin kişi veya aile başına düşen payı. 4. Abone. 5. Haraç; vergi. 6. Kesinti. 7. Sözleşme; yazılı anlaşma. 8. Yaptığı kötü davranışı affettirmek için müridin dedeye ver-diği para. [DS] ☞ **kesene kesmek**, {ağız} *Bahçe bekcülüğü için mal sahiplerinin vereceği bekcü ücretini belirlemek, kararlaştırmak.* [DS] || **keseneye vermek**, {eAT} {ağız} *Götürü vermek; toptan ver-mek.* [DS]

kesenek¹, -ği [kes-mek > kes-enek] is. 1. Bir gelir kaynağının mülkünü değil de gelirini satın alma; iltizam. 2. Devlet görevlilerinin maaşlarından her ay belli oranda yapılan kesinti. 3. {ağız} Götürü pa-zarlıkla toptan verilen iş. [DS] 4. {ağız} Köy baltalı-ğı; orman. [DS] ☞ **keseneğe almak**, *Bir yerin geli-rini satın almak.* || **keseneğe vermek**, *Bir şeyin geli-rini önceden götürü olarak satmak.*

kesenek, -ği [kes-mek > kes-enek] {ağız} is. Levha; yaprak. [DS]

kesenekçi, [kes-enek-çi] is. Bir gelir kaynağının mülkünü değil de gelirini satın alan kimse; mülte-zim

keseneli, [kesene-li] {ağız} sf. 1. Borçlu. 2. Aboneli. 3. Kesin belgelere bağlanmış, yükümlülüğü üst-lenmiş bulunan. [DS]

kesenet, [kes-en-et] {ağız} is. Güvence; inanca. [DS]

kesenetli, [kes-en-et-li] {ağız} is. Güvenceli; inancalı. [DS]

kesenkes, [kesin+kes كسنكس] {OsT} {ağız} zf. Kesin; kati; kesinliğe yakın olarak; kesinkes. [DS]

keser¹, [kes-mek > kes-er] is. Kısa bir ahşap sap ta-

- kılmış, bir tarafı tahta yontmak için keskin ağızlı, diğer tarafı çivi çakmak için dörtgen başlı ve ortasında çivi sökmek için bir yarığı bulunan dülgere aleti.
- keser**², [kes-mek > kes-er / es-mek > es-er] {ağız} is. Şiddetli soğuk. [DS]
- kesercik, -ği** [kes-er-cik] {ağız} is. Kar çiçeği; çiğdem. [DS]
- kesergen**, [kes-er-gen / kes-egen] {ağız} is. Danaburnu. [DS]
- keseri**, [kes-er-i] {ağız} zf. Götürü; toptan. [DS]
- keserlemek**, [kes-er-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Uydurmak. 2. Çapalamak. 3. Engellemek. [DS]
- keses**, [? keses] {ağız} is. Saç kepeği. [DS]
- kesevze**, [? kesevze] {ağız} is. Her söze, her işe karışan. [DS]
- kesityak**, [kes-e+ayak] {ağız} is. Toptan pazarlık. [DS]
- kesf**, [Ar. kesf کشف] {OsT} is. 1. Görünmez olma. 2. (Güneş ve ay için) tutulma. 3. Işığını kesme.
- kesgenmek**, [kes-ge-n-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] Vuracakmış gibi ellerini kaldırarak saldırmak. [DS]
- kesgin**, [kes-kin] {ağız} sf. Keskin. [DS]
- kesgü**¹, [kes-mek > kes-gü کسگو] {eT} {OsT} is. Kescek nesne. [DLT]
- kesgü**², [eT. küskü] {ağız} is. Fare. [DS]
- kesgüç, -cü** [kes-mek > kes-güç] {ağız} is. 1. Hamur kesmekte kullanılan araç. 2. Sac üzerindeki ekmeği çevirmeye yarayan yassı tahta araç; eyseran. [DS]
- kesgük**, [kes-mek > kes-gü] {eT} is. 1. Kesici alet. 2. Köpeğe takılan çivili tasma; halka. [DLT]
- kesği**, [kes-ki] {ağız} is. 1. Hamur kesmekte kullanılan yassı demir araç. 2. Kara kovandan bal almakta kullanılan bir ucu sivri, öteki ucu yassı, kaşığa benzer, bir metre uzunluğunda demir araç. [DS]
- ke'sî** [Ar. ke'sî كاسى (ke'si:)] {OsT} sf. 1. Kadehle ilgili. 2. Çanağa benzer.
- kesî**, [Far. kesî كسى] (kesi:) {OsT} is. 1. Bir kişi. 2. İnsanlık; mertlik.
- kesi**¹, [kes-mek > kes-i] {ağız} is. 1. Bezden biçilmiş elbise; çamaşır. 2. Giysi. [DS] ☞ **kesi taşı**, {ağız} Tokaçla çamaşır yıkarken çamaşırın altına konulan yassı ve büyük taş. [DS] ☞ **kesi taşı**, Tokaçla çamaşır yıkarken üzerinde çamaşırın dövüldüğü büyük ve yavvan taş.
- kesi**², [kes-mek > kes-i] {ağız} is. Bir atımlık barut; barut ölçüsü. [DS]
- kesi**³, [kes-mek > kes-i] {ağız} is. İcar; iltizam. [DD] ☞ **kesiye vermek**, {ağız} Toptan veya uzun süreliğine kiraya vermek. [DS]
- kesi**⁴, [kes-i] {ağız} is. Ucu eğik baston. [DS]
- kesib**, [kes-mek > kes-ip ?] {ağız} is. Ölçü. [DS]
- kesici**, [kes-ici] sf. 1. Kesmek işini yapan; bir şeyi kesebilen. 2. is. Kasaplık hayvanları kesen kişi; kasap. 3. Kesmek işlerinde kullanılan alet. 4. Elektrik donanımında meydana gelen bir kaçak sırasında devreye girerek akımı kesen alet. 5. Otomobillerde bujilere sıra ile akım verme işlemini gerçekleştirmek için devre kesen aygıt. 6. {ağız} (Kişi için) birinin arkasından kötü konuşan; çekiştiren; kötülleyici. [DS] 7. {ağız} Aleyhtar. [DS] ☞ **kesici diş**, anat. İnsan ve memelilerde çenenin ön kısmında yer alan, asıl görevi kesip koparmak olan, taç kısmı keskin ve tek köklü dişlerden her biri.
- kesicilik, -ği** [kesi-ci-lik] is. 1. Kesicinin yaptığı iş; kesici olma durumu. 2. {ağız} Arkadan konuşma; kötülleyicilik; yericilik. [DS] ☞ **kesicilik etmek**, {OsT} Adam öldürmek. || **kesicilik yapmak**, {ağız} Çekiştirmek; yermek. [DS]
- kesiç, -ci** [kes-mek > kes-iç] {ağız} is. Ekmek çevirgeci; eyseran. [DS]
- kesid**, [Ar. kesid كسید] (kesi:d) {OsT} sf. 1. Geçerliliği olmayan; geçmez; sürümsüz. 2. Bir şeyin düşük kalitелisi.
- kesif**, [Ar. keşâfet > keşîf كئيف] (kesi:f) {OsT} sf. 1. Yoğun. 2. Saydam olmayan. 3. Sulu olmayan; koyu. 4. Sık; kalın. ☞ **kesif nüfus**, Yoğun nüfus. || **kesif oluşum**, bot. Aralarında boşluk bırakmadan toprak üzerini tamamen örten bitki örtüsü; yoğun oluşum. || **kesif yem**, Selülozu düşük, sindirilebilir besin madde oranı yüksek yem.
- kesig**, [kez-mek > kez-ig] {eT} is. → kezig. [Gabain]
- kesik**¹, -ği [kes-mek > kes-ik] sf. 1. Kesilmiş olan; parçalara ayrılmış; kopmuş. 2. (Süt için) bozulmuş. 3. Kesilmek suretiyle yaralanmış olan. 4. argo. Kötü; fena. 5. Kanı durdurmak için kullanılan ota halk arasında verilen ad. 6. (Elektrik, su, gaz vb. için) akışı durdurulmuş olan. 7. (Yol için) trafiğe kapatılmış; trafik akışı durdurulmuş. 8. Aşık olmuş; tutkun. 9. is. Kesilerek yarılmış nesne. 10. Kesildikten sonra arta kalan nesne. 11. Gazete ve dergilerden kesilmiş yazı veya resim. 12. argo. Parası olmama durumu. 13. ed. Türk halk edebiyatında hece sayısı 7 ve 8 olan şiir türlerine verilen ortak ad. ☞ **kesik çizgi**, Düzenli aralıklarla kesilen çizgi. || **kesik hava**, Halk şiiri dışında yanık bir ezgi ile söylenen deyiş. || **kesik kelime**, dbl. Bir bölümü kesilerek kullanılan kelime. || **kesik kerem**, Aşık Kerem'in bulunduğu söylenen bazı halk şiiri örneklerinin ezgisinde kullanılan yanık bir türkü biçimi. || **kesik kesik**, Aralıklı olarak; kısa kısa. || **kesik koni**, mat. Taban ve tabana paralel bir düzlemle sınırlanan koni parçası. || **kesik mani**, ed. İlk dizesi 7'den az heceli anlamlı veya anlamsız sözlerle başlayan mani türü. || **kesik otu**, {ağız} Halk hekimliğinde kanayan yara üzerine konularak kanı durdurmakta kullanılan bir ot. [DS] || **kesik para**, {OsT} Ayarı veya mik-

tarı düşük para.|| **kesik piramit**, *mat. Taban ve tabana paralel bir düzlemlerle sınırlanan piramit parçası.*|| **kesik prizma**, *mat. Ayrıtları kesen bir düzlem ile taban arasında kalan prizma parçası.*

kesik², **-ği** [kes-ik] {ağız} *is.* 1. Tarla, bağ ve bahçe çevresine açılan derin hendek; ark. 2. Bağları ayıran çit. 3. Sebze bahçesi. 4. Köye yakın tarla veya bahçe. 5. Tepelerin üzerindeki düzlük. 6. Çayırın kenarındaki bataklıklar. 7. Engebeli toprak. 8. Köy evlerinde ambar görevi gören, kerpiçle bölünmüş yer. [DS] ☞ **kesik kesmek**, {ağız} *Hendek açmak; kanal kazmak.* [DS]

kesik³, **-ği** [kes-mek > kes-ik] {ağız} *is.* 1. Çiğ süten yapılan yağsız peynir; çökelek. 2. Süt veya ayranın kestirilmesi ile elde edilen bir tür peynir; çökelek; ekşimik. 3. Süzülmuş ayran. [DS]

kesik⁴, **-ği** [kes-mek > kes-ik] {ağız} *is.* 1. Yemeni; terlik. 2. Ayakkabı. [DS]

kesik⁵, **-ği** [kes-mek > kes-ik] {ağız} *is.* Sudan, dondan zarar görmüş ekin. [DS]

kesik⁶, **-ği** [kes-mek > kes-ik] {ağız} *sf.* 1. (Kişi için) kansız; zayıf. 2. (Kişi için) dayanıksız; güçsüz. 3. Hızlı yürüyemeyen; yorgun. [DS]

kesik⁷, **-ği** [kesik] {ağız} *is.* Sıra; nöbet. [DS]

kesikçi, [kes-mek > kes-ik-çi] {ağız} *sf.* Kesin ve öz konuşarak tartışmaya son veren. [DS]

kesiki, [kes-mek > kes-ik-i ?] {ağız} *is.* 1. Kerpiç. 2. Tuğla; kiremit. [DS]

kesikleşmek, [kesik-le-ş-mek] {ağız} *işteş. f. [-ir]* Ortaklaşmak. [DS]

kesikli¹, [kesik-li] *sf.* 1. Kesikleri olan. 2. Arada duraklamalar yapan; sürekli olmayan. 3. *fiz.* Atom ve fotonlar gibi sürekli yapıda olmayan. 4. *is. fel.* Kök bakımından birbirinin dışında yer alan unsurlardan kurulmuş olan şey. ☞ **kesikli akım**, *Duraklamalar yapan, aralıklarla devam eden elektrik akımı.*|| **kesikli nabız**, *Atımları arasındaki süreler eşit olmayan nabız.*

kesikli², [kesik-li] {ağız} *is.* Çökelek ile yapılan bir tür börek. [DS]

kesiklik, **-ği** [kesik-lik] *is.* 1. Kesik olma durumu. 2. Sürekli olmayan bir şeyin durumu. 3. Akar durumda olan bir şeyin kesintiye uğradığı yer. 4. Ansızın gelen yorgunluk; kırıklık; halsizlik. ☞ **kesiklik vermek**, *1. Ara vermek; sürekliliği engellemek. 2. Yorgunluk, bitkinlik ortaya çıkmasına neden olmak.*

kesiklilik, **-ği** [kesik-li-lik] *is.* Kesikli olma durumu; kesikli olan bir şeyin niteliği.

kesiksiz, [kesik-siz] *sf.* 1. Hiçbir kesintiye uğramadan devam eden; sürekli; devamlı. 2. Kesintisiz olan. 3. Sonsuza kadar bölünebilir. 4. *is. fel.* Bölümü, kesintisi olmayan şey. ☞ **kesiksiz akım**, *Ke-silmeden, ara vermeden sürüp giden elektrik akımı.*

kesilgen, [kes-mek > kes-il-mek > kes-il-gen] {eT} *sf.* Her zaman kesilen. [DLT]

kesili, [kes-mek > kes-i-li] {ağız} *sf.* 1. Söz verilmiş; sözlü. 2. Tamamlanmış; bitmiş. [DS]

kesilik, **-ği** [giyesi-lik / kesi-lik] {ağız} *is.* Çamaşırlık. [DS]

kesilim, [kesil-mek (çok beğenmek) > kesil-im] {ağız} *sf.* Güzel; iyi. [DS]

kesiliş, [kes-il-iş] *is.* Kesilmek eylemi veya biçimi.

kesilme, [kes-il-me] *is.* Kesmek eylemine uğramak durumu.

kesilmek¹, [kes-mek > kes-il-mek كسلك] *edil. f. [-ir]* 1. Kesmek eylemi yapılmak. {eT} {eAT} (aynı) [DLT] {EUTS} [KB] [DK] 2. Kendi üzerinde başkalarının kesme işi uygulanmak. {eT} {eAT} (aynı) [DLT] [EUTS] [KB] [DK] 3. (Elektrik, su, gaz veya hava için) akımı, akışı durdurulmak; son verilme; ara verilmek. 4. Tutulmak; kapatılmak. 5. {eAT} {OsT} dönüş. *f.* Ayrılmak; uzaklaşmak; ilgiyi sona erdirmek; vazgeçmek. 6. Bitmek; tükenmek; sonu gelmek; sona ermek; dinmek. 7. (Yemek, içmek vb. doğal ihtiyaçlar...(ayrılma hâli ile)-den) yapamaz hâle gelmek; yoksun kalmak. 8. Ansızın bir yorgunluk çökmek; bitkin hâle gelmek; tükenmek; yorulmak. 9. *mecaz.* Herhangi bir özelliğe sahipmiş gibi görünmek; ... gibi olmak; ...-e benzemek; ...-e dönmek. 10. *mecaz.* Çeşitli duygusal durumlar sebebiyle bir şey gibi olmak; ona dönmek; benzetmek. 11. dönüş. *f.* Durmak; sona ermek. 12. *argo.* Birini çok beğenmek; çok hoşlanmak; tutulmak. 13. *argo.* Kumarda para kaybetmek; ütülmek; eğlence yerinde çok para harcamak. 14. (Yardımcı fiil olarak) kendinden önceki kelimeyi "olmak" anlamında pekiştirir. *ateş kesilmek*

kesilmek², [kes-il-mek] {ağız} dönüş. *f. [-ir]* 1. (Süt ve bazı yiyecekler için) içindeki maddeler birbirinden ayrılarak veya bakteriler etkisi ile bozulmak; ekşimik. 2. (Kaynatıldıktan sonra dinlendirilmek üzere ocaktan alınan şıra için) içinde bulunan pekmez toprağı ve bağlı tortular dibe çökmek; durulmak. [DS]

kesim¹, [kes-mek > kes-im كسم] *is.* 1. Kesmek eylemi. 2. Kendine özgü kesme biçimi; kesiliş şekli. 3. Terzinin belli bir ölçü ve modele göre kumaşa biçim vermesi işlemi; fason. 4. Modaya uygun giyim; moda. 5. {ağız} Beden yapısı; cüsse; kılık. [DS] ☞ **kesim evi**, *Dikilecek elbiselerin kesiminin yapıldığı yer veya moda evi.*

kesim², [kes-mek > kes-im] *is.* Bir hayvanı etinden yararlanmak için kesme işi; boğazlama; kasaplık etme. ☞ **kesim evi**, *Kasaplık hayvanların kesilip temizlendiği yer; mezbaha; kanara.*

kesim³, [kes-mek > kes-im] *is.* 1. Sona erme zamanı; kesme vakti. 2. Bir şeyin en fazla alabileceği miktarı belirtmek için konulmuş işaretli yer. 3. {ağız} Ürün kaldırma zamanı. [DS]

kesim⁴, [kes-mek > kes-im] *is.* 1. Kesilip ayrılmış,

- bölünmüş şey. **2.** Bölge; bölüm; taraf; kısım; bölük. **3.** *bsy.* Bir manyetik ortamda bilgi saklama alanlarından her biri. **4.** *bsy.* Birbirinden belli bir ölçüde bağımsız çalışabilen ve bir programı oluşturan yollardan her biri. [DS]
- kesim⁵,** [kes-mek > kes-im] *is.* **1.** Sınırlanmış; ayrılmış şey. **2.** Ekonomik veya toplumsal faaliyetlerin yürütüldüğü alan; sektör, (1935). **3.** Toplumun belli nitelikleri ve özellikleri taşıyan bir bölümü.
- kesim⁶,** [kes-mek > kes-im] {اڭیز} *is.* **1.** Ödenecek miktarı belirleme; pazarlık; alış verişte anlaşma; sözleşme; taahhüt. {eAT} {aynı} [DK] **2.** {eAT} {OsT} İki taraf arasında kararlaştırılan şey. **3.** Son söz. **4.** Fiyat; eder. **5.** Yazın inek veya koyunun ürününe paylaşmak üzere bakıcıya verme. **6.** Oranlama; tahmin. **7.** Belli ve kesin ücret. [DS] **8.** Bir şeyin gelirine toptan biçilmiş fiyat; kesenek. **9.** İcar. ☞ **kesim akçası,** {ağız} *Mihr-i muaccel.* [DS]|| **kesime kesmek,** {eAT} {OsT} {ağız} *1.* Bir işi belli bir şekilde yapmak üzere anlaşmak. **2.** Takside bağlamak. [DS] || **kesime vermek,** *1.* {eAT} Kiraya vermek; keseneğe vermek; iltizam etmek. **2.** Götürü pazarlıkla satmak veya kiraya vermek. || **kesime yazmak,** {eAT} Vergiye bağlamak; belli bir para ödemeye zorlamak. || **kesim iş,** {ağız} Götürü, toptan iş. [DS]|| **kesim itmek,** {eAT} Vergiye bağlamak. || **kesim kesmek,** {ağız} *1.* {OsT} Bir işi belli bir şekilde yapmak üzere anlaşmak; sözleşmek. **2.** Takside bağlamak. **3.** Pazarlıkta anlaşmak. **4.** Düğün veya nişan için kız ve erkek aileleri anlaşmak; düğün tarihini belirlemek. **4.** {ağız} Söz kesmek. [DS]
- kesim⁷,** [kes-mek > kes-im] {اڭیز} *is.* **1.** Biçim; kılık. **2.** Boy bos; cüsse. [DS] ☞ **kesim çalım,** {ağız} Boy bos; endam. [DS]
- kesim⁸,** [kes-mek > kes-im] {ağız} *is.* Sel yarınıtları. [DS]
- kesim⁹,** [kes-mek > kes-im] {ağız} *is.* Dört dönümlük toprak alan. [DS]
- kesim¹⁰,** [kes-mek > kes-im] {ağız} *is.* Birinin yaptıklarını veya söylediklerini alay olsun diye tekrarlamak; onun gibi yapmak veya konuşmak; taklit etmek. ☞ **kesim etmek,** {ağız} Taklidini yapmak. [DS]|| **kesim kesmek,** {ağız} Taklidini yapmak. [DS]
- kesim¹¹,** [kes-mek > kes-im] {ağız} *zf.* Kadar; derece. [DS]
- kesimci,** [kes-im-ci] {اڭیز} *is.* **1.** Kesim işini yapan kimse; kesim işiyle uğraşan; kesim işini meslek edinen kimse. **2.** Bir gelir kaynağının mülkünü değil de gelirini satın alan kimse; kesenekçi; mültezim. **3.** {OsT} Bir işi belli bir para karşılığında yapmayı üzerine alan; yüklenici.
- kesimhane,** [kes-im+ Far. ḥāne] {اڭیز} (*kesimha:ne*) {OsT} *is.* **1.** Hazır giyim sanayiinde kumaşların verilen ölçülere ve kalıplara göre kesildiği atölye. **2.** Kasaplık hayvanların kesilip temizlendiği yer; kesim evi; mezbaha; kanara.
- kesimleme,** [kes-im-le-me] *is. bsy.* Bir programı, gerektiği zaman çağırmak ve kapatmak üzere birbirinden bağımsız bölümlere ayırma işlemi.
- kesimlemek,** [kes-im-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir işi yapmazdan önce tahmin ve takdir etmek; kestirmek.
- kesimli,** [kes-im-li] *sf.* **1.** (Belirtilen özellikte) kesimi olan. **2.** Kararlaştırılmış; kesin hâle getirilmiş; kesin. **3.** Boylu boslu; yakışıklı; biçimli. **4.** (Yaprak için) dilimleri orta damara kadar bölünmüş olan. **5.** {ağız} *is.* Kesin, belli ücret. [DS]
- kesimlü,** [kesim-lü] {اڭیز} {eAT} *sf.* Kararlaştırılmış; taahhüt edilmiş.
- kesimlik, -ği** [kes-im-lik] *sf.* **1.** (Kasaplık hayvanlar için) eti için beslenmiş veya ayrılmış olan; kesime elverişli. **2.** (Ağaçlık için) kesilecek olan; kereste veya odun yapmaya elverişli.
- kesin,** [kes-mek > kes-in] *sf.* **1.** Hiçbir şekilde kuşkuya, duraksamaya yer vermeyecek ve geri dönüşü mümkün olmayacak biçimde olan; kati; maktu, (1935). **2.** *zf.* Hiçbir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek biçimde. ☞ **kesin bilgi,** *fel. Doğruluğundan kuşku duyulmayan bilgi; gerçek bilgi.* || **kesin depolama alanı,** *Radyoaktif artıkların başka yere taşınmamak üzere kesin olarak depolandığı denetimli alan.* || **kesin delil,** *huk. Yargıcın mutlak surette karar vermek zorunda olduğu doğru ve gerçek kanıt.* || **kesin fiyat,** *Miktarında indirim yapılamayacak tek fiyat.* || **kesin hesap,** *Mali yıl sonunda hazırlanan, o yıla ait gerçekleşen gelir ve giderlerin dökümü.* || **kesin hesap kanunu,** *Bütçe kanununun ilgili maddelerine göre o mali yıl içinde elde edilmiş gelirlerle yapılmış olan harcamaların uygulamasını belirten kanun.* || **kesin hüküm,** *huk. Yargıcın vermiş olduğu, aynı olay ile ilgili başka bir mahkemede dava veya yargı işleminin yürütülemediği, bir çekişmenin söz konusu edilemeyeceği hüküm.* || **kesin olarak,** *Kesin bir biçimde; kesinlikle.* || **kesin süre,** *huk. Yargıcın açık olarak belirttiği ve herhangi bir şekilde aykırı hareketin mümkün olmayacağı süre.* || **kesin yemin,** *huk. Bir hukuk davasında eylemin ispatlanması, davanın çözümü için taraflardan birinin önerdiği yemin.*
- kesincilik, -ği** [kesin-ci-lik] *is. fel.* Ahlak yasasının kesin buyruk olduğunu savunan öğretisi.
- kesindik,** [kes-in-dik] {اڭیز} {OsT} *is.* Kesinti; kesmek sonucu arta kalan.
- kesinekes,** [kesin-e+kes] {ağız} *is.* Kesinkes. [DS]
- kesinetli,** [kesin-et-li] (*Arapça benzeri üretme*) {ağız} *sf.* Zorunlu; şart. [DS]
- kesinkes,** [kesin+kes] (*kesi'nkes*) *zf.* Son derece kesin olarak; kesinlikle.

kesinleme, [kesin-le-me] *is.* 1. Kesinleşmek eylemi ve durumu. 2. Kesin olduğunu öne sürme eylemi; kesin olduğu öne sürülen düşünce.

kesinlemek, [kesin-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kesin bir düşünce öne sürmek.

kesinleşme, [kesin-le-ş-me] *is.* 1. Kesin bir duruma gelme eylemi. 2. Kesinlik kazanma.

kesinleşmek, [kesin-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kesin ve değişmez bir durum almak; kesinlik kazanmak; katılaşmak. ☞ **kesinleşmiş karar**, *huk. Kararın bozulması için bir üst makama başvurulamayacak karar.*

kesinleştirme, [kesin-le-ş-tir-me] *is.* Kesin ve değişmez bir durum almasını sağlama; kesinlik kazandırma.

kesinleştirmek, [kesin-le-ş-tir-mek] *is. gçl. f. [-ir]* 1. Kesin ve değişmez bir durum almasını sağlamak; kesinlik kazandırmak. 2. Bir kompozisyona son şekli kazandırmak.

kesinlik, -ği [kesin-lik] *is.* 1. Kesin olan şeyin durumu; kesin olma durumu; katiyet. 2. *fel.* Düşüncenin bir gerçeği kavraması ve kabullenmesi.

kesinlikle, [kesin-lik-le] *zf.* Kesin bir biçimde; kesin olarak; mutlak surette; mutlaka; her hâlde; katiyetle.

kesinme, [kes-in-me] *is.* Kendisi için bir şey kesme.

kesinmek, [kes-mek > kes-in-mek] *{eT} dönşl. f. [-ir]* 1. Kendisi için bir şey kesmek veya kestirmek. [DLT] 2. *{ağız}* Kendisi için elbise kestirtmek; elbise dikinmek. [DS]

kesinsiz, [kesin-siz] *sf.* Kesin olmayan; kesinliği bulunmayan.

kesinsizlik, -ği [kesin-siz-lik] *is.* Kesin olmama durumu; kesin olmayan şeyin durumu.

kesinti, [kes-mek > kes-in-ti] *{kestenti} is.* 1. Kesilen, yontulan bir şeyden çıkan küçük parçalar; kırıntı; yonga. 2. Ücret ve başka türlü ödemelerde herhangi bir sebeple kesilen miktar; tenkis. 3. İşin veya bir çalışmanın geçici bir süre için durması; kesilme; durma; aksama; inkıta; fasıla. 4. Taklit; alay. 5. *{ağız}* Kesilmiş süt. [DS] ☞ **kesintiye almak**, *{ağız}* Biri ile gizli gizli alay etmek; eğlenceye almak; alaya almak; taklit etmek. [DS]|| **kesintiye uğramak**, *Bir zaman için durmak; sekteye uğramak.*

kesintili, [kes-in-ti-li] *sf.* Kesintisi olan; kesinti yapılmış olan.

kesintisiz, [kes-in-ti-siz] *sf.* 1. Kesintisi olmayan. 2. Aralıksız; sürekli olan; kesintiye uğramamış olan. 3. (Ücret, para vb. için) kesinti yapılmamış olan; tamamı verilen. 4. *zf.* Kesinti yapılmamış olarak. 5. *zf.* Sürekli olarak; devamlı; aralıksız.

kesir¹, [Ar. keşret > keşir] *{kesi:r} sf.* 1. Çok olan; çok bulunan. 2. Çok defa olan; kısa aralıklarla olan; sık sık. 3. Türü çok olan; çeşitli. ☞ **kesirü'l-**

adlâ, *{OsT} mat. Çokgen.*|| **kesirü'l-ahbâb**, *{OsT} Dostu çok olan.*|| **kesirü'l-eşkâl**, *{OsT} mat. Çok şekilli.*|| **kesirü'l-evlâd**, *{OsT} Çocuğu çok olan.*|| **kesirü'l-ezhâr**, *{OsT} Çiçekleri çok olan.*|| **kesirü'l-hücre**, *{OsT} bot. Çok hücreli.*|| **kesirü'l-iyâl**, *{OsT} Geçindirmek zorunda olduğu ailesi kalabalık olan.*|| **kesirü'l-kalîl**, *{OsT} Az ve çok.*|| **kesirü'l-mâl**, *{OsT} Malı çok olan.*|| **kesirü'l-ma'nâ**, *{OsT} dbl. Çok anlamlı.*|| **kesirü'l-vuku'**, *{OsT} Çok ve sık oluşan.*|| **kesirü'l-vücüh**, *{OsT} mat. Çok yüzeyli cisim.*|| **kesirü'n-nevâl**, *{OsT} Çok iyiliksever.*|| **kesirü'z-zarâr**, *{OsT} Zararı çok olan.*

kesir², [Ar. kesir] *{kesi:r} {OsT} sf.* Kırılmış.

kesir³, -sri [Ar. kesr] *{kırma} {kesr} {OsT} is.* 1. *is. mat.*

Eşit olarak bölünmüş bir birimin bir veya daha çok parçasını ifade eden miktar. 2. Kırma; paralama; parçalama. ☞ **kesir ölçek**, *Harita ve planlarda payı 1 rakamı ile gösterilen kesirli ölçekler.*

kesiren, [Ar. keşret > keşir > keşiren] *{kesi:'ren} {OsT} zf.* Çok kere; sık sık; çoğunlukla.

kesirli, [kesir-li] *sf.* Bir kesir biçiminde olan; tam sayı ile ifade edilemeyen; kesir bulunduran. ☞ **kesirli sayı**, *Bir birim ile, bu birimin eşit olarak bölünmüş parçalarından bir veya birkaçını alarak elde edilen büyüklüğün birleşik şekilde ifadesi olan sayı.*

kesirsiz, [kesir-siz] *sf.* 1. Kesri bulunmayan. 2. Kesir niteliğinde olmayan.

kesisiyle, [kesi-s-i-y-le] *{ağız} zf.* Ölçülü olarak. [DS]

kesiş, [kes-mek > kes-iş] *is.* Kesmek eylemi veya biçimi.

kesişen, [kes-mek > kes-iş-mek > kes-iş-en] *sf.* (Yüzey, çizgi, süs, yol, ırmak vb. için) birbirini kesip geçen.

kesişim, [kesiş-mek > kes-iş-im] *is.* 1. Birbirini kesmek eylemi. 2. *mat.* Ortak elemanları bulunma durumu.

kesişme, [kes-iş-me] *is.* 1. Birbirini kesmek eylemi. 2. *mat.* Doğru ve yüzeylerin bir nokta veya çizgi üzerinde birbirine kavuşması.

kesişmek, [kes-mek > kes-iş-mek] *{kesişmek} işteş. f. [-ir]* 1. Birbirini kesmek. *{eT} (aynı)* 2. *{eT}* Birlikte kesmek. [DLT] 3. (Bir alışveriş için) alıcı ile satıcı, fiyatta anlaşıp uyuşmak; pazarlıkta anlaşmak; bir sonuca varmak. *{eT} {OsT} {ağız} (aynı)* [EUTS] [DS] 4. *argo.* (Kadın ve erkek için) birbirlerine duydukları ilgiyi bakışlarıyla ifade edip anlaşmak. 5. *mat.* (Doğru ve yüzeyler için) bir nokta veya çizgi üzerinde birbirine kavuşmak. 6. *{eT}* Kavga etmek.

kesiştirme, [kes-iş-tir-me] *is.* Kesişmelerine sağlamak eylemi.

kesiştirmek, [kes-mek > kes-iş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Kesişmelerini sağlamak; birbirini kestirmek.

kesit¹, [kes-mek > kes-it] *is.* 1. Bir şeyi inceleyebil-
mek için enlemesine yapılan kesme işleminde orta-
ya çıkan görünüm, (1937). 2. Kesilmek suretiyle
alınmış parça. 3. Bir düzleme göre kesilmiş kabul
edilen şeyin görüntüsü. 4. Toplumun belli özellik-
leri yansıtan bir bölümü. 5. Herhangi bir tarihî veya
toplumsal olayda ayırıcı özellikler taşıyan süreç. 6.
biy. Canlıların yapısından, mikroskop altında ince-
lenmek üzere alınmış ince bir parça. 7. *mim.* Bir
yapının düşey bir düzlem boyunca kesildiği varsay-
ılarak çizilen ölçekli izdüşümü; makta. 8. Petrolün
damıtımı sırasında belli iki sıcaklık arasında elde
edilen ürün. 9. *mat.* Bir şeklin aynı zamanda kendi-
sini kesen şekle de ait olan parçası.

kesit², [kes-mek > kes-it] {ağız} *sf.* 1. Öksüz; kimse-
siz. [DS] 2. Zavallı; boynu bükük. [DD]

kesit³, [kes-mek > kes-it] {ağız} *is.* Kısa yol; kestir-
me. [DS]

kesit⁴, [kes-mek > kes-it] {ağız} *is.* Kalker. [DS]

kesitdeya, [kes-mek + ét-mek > kes+ét+diye] {ağız}
zf. (Bir işe başlamak, davranmak, kalkmak vb. için)
birdenbire. [DS]

kesitleme, [kes-it-le-me] *is.* 1. Bir binanın içini gös-
teren resim; grafik; çizge. 2. *fiz.* Bir elektronik dev-
re grafiğinin dallarından bir bölümünü içine alan
küme.

kesitmek, [kes-i + ét-mek] {ağız} *gçl. f. [-r]* Birisini
yermek; kötölemek. [DS]

kesiyh, [kes-ik / kesiyh] {ağız} *is.* Akraba. [DS]

keska, [? keska] {ağız} *is.* İnce bulgur ve undan ya-
pılan bir yemek. [DS]

keskel¹, [kes+gel] {ağız} *is.* En kısa yol; kestirme yol.
[DS]

keskel², [kes-ki-l ?] {ağız} *sf.* Keskin ve sivri uçlu.
[DS]

keskeldek, -ği [kes+keldek] {ağız} *is.* Kesilen ağacın
işe yaramayan kısmı. [DS]

keskelle, [kes+kelle] {ağız} *is.* Birdirbir oyunu. [DS]

kesken¹, [kesken] *is.* Dokuma tezgâhlarında gücüler-
le gücü çerçevelerinin bağlı bulunduğu, ortasından
tezgâhın çatısına asılı, pedala basıldığında bir tarafı
eğilir, diğer tarafı kalkarken gücü çerçevelerini çe-
kerek ağızlığın açılmasını sağlayan, terazi kolu bi-
çimindeki ağaç parçaları.

kesken², [kes-ken / kes-egen] {ağız} *is.* Danaburnu.
[DS]

kesken³, [kes-kin] {ağız} *sf.* Keskin. [DS]

keskencelik, -ği [kes-ke-n-ce-lik] {ağız} *is.* → kes-
kenek. [DS]

keskenek, -ği [kes-ke-n-ek] {ağız} *is.* 1. Hız. 2. Dik-
kat. [DS]

keskenme, [kes-ke-n-me] *is.* Elle vuracakmış gibi
yapma.

keskenmek, [kes-ke-n-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Elle
veya bir şeyle vuracakmış gibi yapmak; vurmaya
davranmak. [DS]

keskes¹, [Far. nā-kes => nekes / keskes] {ağız} *is.*
Cimri. [DS]

keskes², [kes-ke-s ?] {ağız} *is.* İki karşı düşünce ara-
sında kalan kimse. [DS]

keskiliç, -cı [kes+kılıç] {ağız} *is.* Baklava. [DS]

keski¹, [kes-kü > kes-ki] *is.* 1. Herhangi bir şeyi kes-
meye yarayan ucu keskin araç. 2. Ağaç dallarını
kesmekte kullanılan küçük balta; el baltası. 3. De-
mircilerin çubuk demirleri kesmekte kullandıkları
kama biçimindeki alet. 4. Ağaç, demir, taş vb.
yontmakta kullanılan ucu keskin çelik alet. {ağız}
(aynı) [DS] 5. Pulluğun önüne takılan, toprağı yarıp
açmaya yarayan disk veya bıçak şeklindeki parça.
6. {ağız} Bıçak; kama. [DS] 7. {ağız} Sabanın çamu-
runu ve otlarını temizlemeye yarayan araç. [DS] 8.
{ağız} Ayakkabıcıların kullandıkları yassı uçlu bir
tür bıçak; falçete. [DS] ☞ **keski çekici**, {ağız} *Ba-
kırıcıların kullandığı bir araç.* [DS]

keski², [kes-ki] {ağız} *is.* Son çocuk. [DS]

keskiç¹, -ci [kes-mek > kes-kiç] {ağız} *is.* 1. Falçete.
2. Ekmek çevirmekte kullanılan araç; eyseran. [DS]

keskiç², -ci [kes-kiç] {ağız} *is.* Üçgen ya da dörtgen
şeklinde yapılan tandır ekmeği. [DS]

keskilemek, Ufalamak; küçük parçalara bölmek;
ufaltmak; [Gabain]. [EUTS]

keskin, [kes-kin] *sf.* 1. Kesme işini iyi yapan; iyi kes-
sici. 2. Etkisi çok güçlü olan; sert; kuvvetli. 3. Gö-
revini çok iyi yerine getiren; işini çok iyi yapan. 4.
Çok hareketli; çevik. 5. (Ses için) kulak tırmalayıcı;
tiz. 6. Ayrıntılara çok dikkat eden. 7. Bir akımın
veya görüşün sert taraftarı; katı yandaş. 8. (Anlatım
için) çok sert; acımasız. 9. *argo.* Cinsi sapık erkek;
oğlancı. 10. {ağız} Azgın. [DS] ☞ **keskin dönemeç**,
*Karayolundaki eğriliği fazla olan dönemeç; keskin
viraj.* || **keskin nişancı**, *Attığını hedefe isabet ettiren
nişancı.* || **keskin yazı**, *Kurallara uygun, okunaklı
yazı.* || **keskin zekâ**, *Çok çabuk kavrayan; çok zeki
olan.*

keskinler, [kes-kin-ler] *is.* İmparatorluk döneminde
binicilikte başarı gösterenlere verilen ad.

keskinleşme, [keskin-le-ş-me] *is.* Keskin duruma
gelmek eylemi.

keskinleşmek, [keskin-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* 1.
Keskin duruma gelmek. 2. (Soyut şeyler için) etkisi
ve gücü artmak; belirgin hâle gelmek.

keskinleştirme, [keskin-le-ş-tir-me] *is.* Keskin du-
ruma getirmek eylemi; keskinliğini sağlama.

keskinleştirmek, [keskin-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]*
Keskin duruma getirmek; keskinliğini sağlamak.

keskinletme, [keskin-le-t-me] *is.* Keskinletmek ey-
lemi.

keskinletmek, [keskin-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Keskin
duruma getirmek; kesiciliğini arttırmak.

keskinlik, -ği [keskin-lik] *is.* 1. Keskin olma duru-
mu. 2. Keskin olan şeyin niteliği.

keskinmek, [kes-(i)k-in-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] Çentmek. [DS]
kesküç, [kes-küç] {ağız} is. Fare. [DS]
keskün, [kes-mek > kes-kün کسکون] {eAT} sf. Keskin.
keslan, [Ar. keslân کسلان] (keslâ:n) is. (Kişi için) tembel; uyuşuk; gevşek.
keslemek¹, [eT. kes > kes-lē-mek] (kesle:mek) gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** {eT} Kesikle kovmak. [DLT] **2.** {ağız} (Hayvanlar için) samanın irisini yiyemeyip ayırmak; kes yapmak. [DS] **3.** {ağız} (Kişi için) yemeği isteksizce, seçerek yemek. [DS]
keslemek², [kes-mek > kes-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Bir işi yarıda kesmek; işi yarım bırakmak. [DS]
keslik, -ği [kes-lik] {ağız} is. **1.** Harman kaldırıldıktan sonra geriye kalan saman ve taş toprak karışımı taneler. **2.** Saman, sap konulan yer. [DS]
keslinçü, [keslin-mek > keslin-çü ?] {eT} is. Sarı kertenkele. [DLT]
keslinmek, [kes-mek > kes-il-mek > kes(i)l-in-mek] {eT} edil. f. [-ür] Kesilmek. [DLT]
keslişmek, [kes-mek > kes-il-mek > kes(i)l-iş-mek] {eT} işteş. f. [-ür] Kesilip ayrılmak. [DLT]
kesman¹, [? kesman] {ağız} is. Fırsat. [DS]
kesman², [? kesman] {ağız} is. Doğrultu; hiza; sıra. [DS] **kesman yer**, {ağız} Kuytu yer. [DS]
kesme¹, [kes-me کسمه] is. **1.** Kesici aletlerle kesip parçalara ayırmak işi; kesmek eylemi. {eT} (aynı) **2.** {eT} Kesilmiş parça. **3.** {eT} {OsT} Enli ok temreni. [DLT] **4.** {eAT} {OsT} Temrenli büyük ok. **5.** {eT} Kıyma yemeği. [EUTS] **6.** {eT} {ağız} Alındaki saçlar; kâkül; zülûf; perçem. [DLT] [KB] [DS] **7.** At eyerinin üstüne örtülen örtü; gaşiye. **8.** {OsT} Eskiden, savaşlarda ata giydirilen bir tür zırh. **9.** Teneke, sac vb. metal levhaları kesmekte kullanılan özel makas. **10.** Lokum. **11.** ed. Bir cümleyi gerisi anlaşılacak biçimde yarım bırakma sanatı. **12.** Örgü işlerinde iki ilmeği tek ilmek durumuna getirerek ilmek sayısını azaltma veya bitirme. **13.** mat. İki doğru parçası ile bir eğri tarafından sınırlanan düzlemsel yüzey parçası. **14.** Oyun kâğıtlarını karıştırdıktan sonra diğer oyuncu tarafından herhangi bir yerinden ayırarak altta kalan kısmı üste koyma işlemi. **15.** sin. İki ayrı çekimin kurguda birbirini izlemesinden doğan durum. **16.** Teniste topun hızını azaltmak amacıyla yukarıdan aşağı doğru vurularak topa müdahale etme. **17.** Marangozluk ve soğuk metal işçiliğinde, istenilen biçimi verebilmek için malzemeyi biçme, doğrama işleri. **18.** Kömür tabakaları arasında yaprak biçiminde oluşmuş taşlar. **19.** {ağız} Cam; billûr. [DS] **20.** {ağız} Kesim; bölük. [DS] **21.** {ağız} Kerpiç. [DS] **22.** {ağız} İnce şerit hâlinde kırılmış hamur. [EG] **23.** sf. Kesilerek yapılmış olan. **24.** Küp biçiminde veya köşeli ola-

rak kesilmiş olan. **25.** Kesin ve değişmez; maktu. **kesme almak**, argo. Birinin yanağını işaret ve orta parmak arasında hafifçe sıkıp bırakmak suretiyle yapılan sevgi gösterisi; makas almak. || **kesme aş**, {eT} Kıyma yemeği. [Gabain] || **kesme aşı**, {ağız} Kesilmiş hamurdan yapılan çorba. [DS] || **kesme cam**, Yüzeyi taşla tıraş edilmek suretiyle şekillendirilmiş cam. || **kesme çorbasi**, {ağız} → kesme aşı. [DS] || **kesme ev**, {OsT} Dağ eteklerinde, kayadan oyularak yapılmış in, mağara. || **kesme haritası**, biy. DNA kesme enzimi ile kesme yerlerini gösteren düz hat biçimindeki DNA dizisi. || **kesme imi**, Özel isimlere getirilen ekleri, iki kelimenin birleşmesi sırasında düşen sesi veya bazı yabancı kelimelerin kesintili okunacağını belirtmek için kullanılan işaret; kesme işareti, ('). || **kesme işareti**, → kesme imi. || **kesme kanak**, {ağız} Kökünden sakız çıkarılan bir bitki. [DS] || **kesme kaya**, Büyük bir basınç altında kalarak sertleşmiş, kolayca parçalanabilen toprak parçası; çürük kaya. || **kesme kuyu**, {OsT} Kaya veya sert toprağı kazmak suretiyle açılmış kuyu. || **kesme süs**, Yazma kitapların ciltleri üzerine çepeçevre yapılan motiflere verilen ad. || **kesme şeker**, Çay, kahve gibi içeceklerle kullanılan dikdörtgen prizma veya küp biçiminde olan şeker; küp şeker. || **kesme taş**, Yontulmuş yapı taşı. || **kesme yazı**, Bir tür süslü yazı. || **kesme yeri**, biy. DNA üzerinde, belli bir DNA kesme enziminin kestiği belli bir dizinin bulunduğu yer.

kesme², [kes-mek > kes-me] {ağız} is. Tavla ya da kâğıt oyunlarında kazanana verilen şeker, lokum vb. şeyler. [DS]

kesme³, [kes-mek > kes-me] {ağız} is. **1.** Yumuşak, işlenebilir taş. **2.** Kumlu, sert toprak. [DS] **kesme toprak**, {ağız} Kumlu toprak. [DS]

kesme⁴, [kes-mek > kes-me] {ağız} is. **1.** Pestil. **2.** Pekmez ve nişasta ile yapılan bir yiyecek. [DS]

kesme⁵, [kes-mek > kesme] {ağız} is. **1.** Bir tür pıral ağacı. **2.** Bir tür dikensiz keven. **3.** Kışın hayvanlara yedirmek için kesilen katran ağacı dalı. [DS]

kesme⁶, [kes-mek > kes-me] {ağız} is. Domuz, ayı, kurt avında kullanılan kurşun çubuklardan keski yardımı ile koparılmış saçma parçaları. [DS]

kesmece, [kes-me-ce] sf. **1.** (Kavun, karpuz vb. için) kesip müşteriye beğendirilerek satılan. **2.** zf. Kesip bakılarak, beğenmek şartıyla. **3.** Hiçbir ayırım gözetmeksizin, hepsine toptan bir fiyat biçerek. **4.** {ağız} is. Dut veya üzümünden yapılan bir tür kuru tatlı; kalın pestil. [DS]

kesmek¹, [kes-mek] gçl. f. [-er] **1.** Kesici aletlerle kesip parçalara ayırmak. {eT} (aynı) [EUTS] [ETY] [DLT] [KB] [OKD] [Yükneki] [Gabain] **2.** tıp. Hasta bir organı keserek çıkarıp almak. **3.** Keskin bir araçla kaza sonucu elini vb. yerini yarmak, sıyırmak. **4.** (Hayvan için) başını gövdesinden kesici bir araçla ayırmak. **5.** Keskin bir aletle parçalamak su-

retile cinayet işlemek. **6.** Örgü işlerinde iki ilmeği tek ilmek durumuna getirerek ilmek sayısını azaltmak veya bitirmek. **7.** Akışı, geçişi önlemek; durdurmak. **8.** (Yağmur, kar, rüzgâr vb. için) dindirmek. **9.** (Toplantı, konuşma, iş, öğrenim vb. için) durdurmak, son vermek; bitirmek; ara vermek. **10.** (Para, mal vb.) verilmesi gereken miktarda değil de bir kısmını alıkoyarak vermek. **11.** Önceden verilmekte devam eden bir şeyi vermeyi durdurmak; vermemek; bir şeyden yoksun bırakmak. **12.** (Hız vb. için) azaltmak; yavaşlatmak. **13.** Oyun kâğıtlarını karıştırdıktan sonra diğer oyuncu tarafından herhangi bir yerinden ayırarak altta kalan kısmı üste koymak. **14.** Teniste topun hızını azaltmak amacıyla yukarıdan aşağı doğru topa vurmak. **15.** (Saç, tırnak vb. için) ucundan bir kısmını kesici aletle almak. **16.** (Film, konuşma vb. için) uygun görülmeyen ve amaca ters düşen bir kısmını çıkararak vermek, yayınlamak. **17.** (Yol, çizgi vb. için) bir noktada birleşmek; biri diğerini bölmek; ayırmak. **18.** (Telefon, televizyon, radyo vb. için) görürmeyi, akımı veya yayını durdurmak; kapatmak. **19.** Bir anahtar yardımıyla elektrik akımını durdurmak. **20.** İlişkiye son vermek; bağlantıyı kaldırmak. **21.** Ortadan kaldırmak; yok etmek. **22.** (Ağrı, acı, susuzluk vb. için) gidermek; dindirmek. **23.** (Bilet, makbuz vb. için) ilgili yerleri doldurup vermek; dip koçanından kopararak ilgiliye vermek. **24.** *spor.* Bir hamleyi, bir akımı karşılamak; durdurmak. **25.** Rakibin hareket serbestliğini engellemek. **26.** Elbiselik kumaşı vücut ölçülerine veya belirtilen kalıba göre dikişe hazırlamak; biçmek. **27.** *argo.* Birinin parasını almak; para koparmak. **28.** *argo.* Bir kadına veya kıza ilgi duyduğunu belli etmek için açıkça bakmak. **29.** Konuşmaya son vermek; susmak. **30.** (Para için) basmak; sikke basmak. **31.** Bir aracın kesiciliği belirtilen nitelikte olmak. **32.** {eT} (Yapılmakta olan iş için) yarıda bırakmak. **33.** {eT} Tayin etmek; koymak. [EUTS] **kesip atmak**, *Düşünmeden bir yargıya varmak.*|| **kesip biçmek**, *1. Düşünmeden konuşmak; ağzına geleni söylemek. 2. Korkutarak yıldırmaya çalışmak; zorbalıkla yürütmek.*|| **kesmelü olmak**, {eAT} *Koparmak istemek.*|| **kestiği tırnak olamamak**, *Söz konusu edilen bir kimsenin yanında hiç değeri olmamak.*|| **kestirip atmak**, *Uzun uzadıya düşünmeden aklına gelen ilk şekliyle bir yargıya varmak.*

kesmek², [kes-mek كسك] {ağız} gçl. f. [-er] **1.** {OsT} Pazarlık etmek; değer biçmek; bir değer üzerinde uyuşmak. [DS] **2.** Anlaşmak; kararlaştırmak; karşılıklı söz vermek. **3.** {eAT} {OsT} Kesin bir sonuca bağlamak. **kes ayak**, {ağız} (*Pazarlık için*) *top-tan; götürü.* [DS]|| **kesip atmak**, *1. Kesin şekilde çözümlemek. 2. Bitirmek.*|| **kesü biçü etmek**, {eAT} *Pazarlık edip anlaşmak.*|| **kesü kesmek**, {eAT} *Bir işi belirli bir şekilde yapmak üzere anlaşmak.*

kesmek³, [kes-mek] {ağız} gçl. f. [-er] Birini kötüllemek; yermek; zemmetmek; aleyhinde bulunmak. [DS]

kesmek⁴, [kes-mek] {ağız} gçl. f. [-er] Birinin taklidini yapmak; taklit yaparak eğlenceye almak; öykünmek. [DS]

kesmek⁵, [kes-mek] {ağız} gçl. f. [-er] Birisinin yanğını okşamak. [DS]

kesmek⁶, [kes-mek كسك] gçl. f. [-er] **1.** {eAT} {OsT} Ayırmak; uzaklaştırmak; koparmak. **2.** {ağız} Çocuğu memeden ayırmak. [DS]

kesmek⁷, [kes-mek] {ağız} gçsz. f. [-er] **1.** Bir şeyin özelliği değişmek. **2.** (Süt, ayran vb. için) bozulmak. **3.** (Yayıktta dövülen ayran için) yağ tutmaya başlamak. [DS]

kesmek⁸, [kes-mek] {ağız} gçsz. f. [-er] Yalan söylemek; palavra atmak; abartmak; uydurmak. [DS]

kesmelenmek, [kes-me > kes-me-le-n-mek] {eT} *dönşl. f. [-ür]* Zülüflenmek. [DLT]

kesmelig, [kes-me > kes-me-lig] {eT} *sf.* (Yenilecek et için) kesilmiş; kesmeli. [EUTS]

kesmelik, -ği [kes-me-lik كسمة لك] *is.* **1.** {ağız} Kesme taş çıkarılan ocak; taş ocağı. [DS] **2.** Yumuşak kaya hâline gelmiş bulunan toprak tabakası. **3.** Tah-ta kilit. **4.** {OsT} Konut olarak dağ yamaçlarının eteklerinde meydana getirilen mağara.

kesmen, [kes-men] {ağız} *is.* **1.** Kestirme yol. **2.** Bir ev büyüklüğünde olan kaya. [DS]

kesmene, [kes-men-e ?] {ağız} *is.* Taklit. [DS]

kesmenmek, [kes-men-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] Bir kimseyi vuracaktı gibi yaparak sakındırmak. [DS]

kesmenti, [kes-men-ti ?] {ağız} *is.* **1.** Kesilmiş ağaç parçası; iri sopa. **2.** Kesilmiş odun parçaları [DS]

kesmig, [kes-mik] {ağız} *is.* İri saman. [DS]

kesmik¹, -ği [kes-mik / kesmük] *is.* Kesilmiş sütün katılaşıarak peynirleşmiş kısmı; çökelek.

kesmik², -ği [kes-mik كسك] {eAT} {OsT} {ağız} *is.* **1.** İri saman. **2.** Dövmüş ot, hayvan yemi. [DS] **3.** {eAT} {OsT} Harmanda toprağa karışmış saman, tane ve başaktan meydana gelen artık; harman sonu. [DD] **4.** Taş gibi olmuş toprak parçası; kesek; kesme. **5.** {OsT} Ağaçtan yapılmış köpek tasması; tok.

kesmik³, -ği [kes-mik] {ağız} *is.* Tavuğun son yumur-tası. [DS]

kesmikli, [kes-mik-li] *sf.* İçinde kesmik bulunan.

kesmük¹, -ğü [kes-mik كسوك] {eAT} {OsT} {ağız} *is.*

1. Başaklı iri saman. **2.** Mısır koçanı. **3.** Meyvelerin yenilmeyen iç kısımları. **4.** Sigara artığı; izmarit. [DS]

kesmük², -ğü [kes-mik] {ağız} *is.* Kesilmiş süt. [DS]

kesmüntü, [kes-mü-ntü ?] {ağız} *is.* Meyvelerin yenilmeyen iç kısımları. [DS]

kesnik, **-ği** [kes-(i)n-ik] {ağız} *is.* Kesilmiş süt. [DS]
keson, [Fr. caisson] *is.* 1. Büyük kasa. 2. Çekmeceli komodin.
kespara, [kes+Far. pāre] {ağız} *is.* 1. Kurşundan keserek yapılan saçma. 2. Önem verilmeden yapılan iş. [DS]
kesr, [Ar. kesr کسر] *is.* 1. Kırma; kırılma; paralanma. 2. Bozma. 3. *dbl.* Arap dilbilgisine göre bir harfin *esreli* yani *i*'li okunması. 4. *mat.* Kesir. ☞ **kesr-i ādi**, {OsT} *mat.* Bayağı kesir. || **kesr-i a'sārī**, {OsT} *mat.* Ondalık kesir. || **kesr-i a'sārī-i devr-i basit**, {OsT} *mat.* Basit devirli ondalık kesir. || **kesr-i a'sārī-i devr-i mürekkeb**, {OsT} *mat.* Karışık devirli ondalık kesir. || **kesr-i a'sārī-i mütenāvib**, {OsT} *mat.* Devirli ondalık kesir. || **kesr-i basit**, {OsT} *mat.* Basit kesir. || **kesr-i gayr-i vācib**, {OsT} *mat.* Birleşik kesir. || **kesr-i hātır**, {OsT} *Hatır kırma.* || **kesr-i munzam**, {OsT} *Vergiye belirli ölçüde yapılan zam.* || **kesr-i muzāf**, {OsT} *mat.* Birleşik kesir. || **kesr-i mürekkeb**, {OsT} *mat.* Birleşik kesir. || **kesr-i mütevālī**, {OsT} *mat.* Zincirleme kesir. || **kesr-i müvellid**, {OsT} *mat.* Ana kesir. || **kesr-i şeref**, {OsT} *Onur kırma.*
kesre², [Ar. kesre كسره] {OsT} *is.* Arap alfabesinde yazılmayan "ı" ve "i" seslerini karşılayan işaret; *esre.* ☞ **kesre-i hafife**, {OsT} "ı" sesi veren hareke. || **kesre-i sakile**, {OsT} "i" sesi veren hareke.
kesre¹, [kē (arka) > ké-s-rē / kis-re] (késre:) *zf.* 1. Sonra; arkada; geride. [İKPÖy.] [ETY] 2. Batıda. [ETY]
kesret, [Ar. keşret كثر] {OsT} *is.* 1. Çok olma hâli; çokluk; bolluk. 2. *tasvf.* Tek olan Allah karşısında varlık türlerinin çok ve sayısız oluşu. ☞ **kesret âlemi**, {OsT} *tasvf.* Mutasavvıflarca, tek ve bir olan Allah'ın, değişik ve sayısız biçimlerde görünüş alanına çıktığı bu âleme verilen ad; görünüş âlemi; fena âlemi. || **kesret-i ilāh mesleği**, {OsT} *fel.* Çok tanrıcılık. || **kesret-i kelām**, {OsT} Çok konuşma; söz kalabalığı; sözü fazla uzatma. || **kesret-i müvāneset**, {OsT} Ülfet ve ünsiyet çokluğu. || **kesret-i nukūd**, {OsT} Para çokluğu. || **kesret-i tekrār**, {OsT} Gereksiz tekrar. || **kesret üzere**, {OsT} Çok olarak; çokça.
kesretgâh, [Ar. keşret + Far. -gâh كثرتگاه] (kesret-gâ:h) {OsT} *is. tasvf.* Dünya; kâinat; evren.
kesretiye, [Ar. keşret > keşretiyye كثرتيه] {OsT} *is. fel.*
 1. Gerçeğe ulaşılmada birden çok temel ilkenin varlığını kabul eden öğretici; çokçuluk; pluralizm. 2. Çeşitliliği ve farklılığı savunan ve bunların bir arada bulunması gerektiğini ileri süren görüş.
kesretli, *sf.* Çok kalabalık.
kesrî, [Ar. kesr > kesrī كسرى] (kesri:) {OsT} *sf.* Kesirle ilgili; kesre ait.

kessav, [? kessav] {ağız} *is.* Tandırın ateşini karıştırmak için kullanılan uzun demir. [DS]
kessek, **-ği** [kes-ek / kes(s)-ek] {ağız} *is.* 1. Kesek. 2. Kerpiç. 3. Kerpiç parçası. 4. Parça. [DS]
kessik, **-ği** [kes-ik / kes(s)-ik] {ağız} *sf.* 1. Kesik. 2. *is.* Bir tür kadın gömleği. [DS]
kestane, [Yun. kastania] *is. bot.* 1. Kayıngillerden, kerestesi doğramacılıkta kullanılan, gövdesi dik, kabuğu kırmızımtırak, yaprakları sert, parlak ve dişli, odunu sert, bükülgen ve dayanıklı bir orman ağacı, (*Castanea vulgaris / sativa*). 2. Bu ağacın kabuklu meyvesi. 3. *sf.* Açık kahverengi. ☞ **kestane dorusu**, *At donlarından açık kahverengi olanı.* || **kestane fişeği**, *Kartondan yapılmış içine konulan patlayıcı madde tutuşturulduğunda pişmiş kestane gibi kesik kesik patlayan şenlik fişeği.* || **kestane kabağı**, *Tatlısı yapılan dışı boz, içi sarı iri bir kabağ türü; helvacı kabağı, (Cucurbita maxima).* || **kestane karası**, *Eylülün sonlarında esmeye başlayan kuzey rüzgârları.* || **kestane kargası**, *zool.* Kargagillerden kahverengi, beyaz, siyah tüylü, kanat tüyleri parlak mavi, hemen her şeyi yiyen iri ve ötücü bir orman kuşu; saksağan; alakarga, (*Garulus glandarius*). || **kestane kebabı**, *Doğrudan ateşte pişirilmiş kestane.* || **kestane palamudu**, *Palamut balığının küçüğü.* || **kestane rengi**, *Açık kahverengi.* || **kestane suyu gibi**, *Kahvesi çok az veya suyu fazla kahve.* || **kestane şekeri**, *Kestaneyi şeker şerbeti içinde kaynatarak elde edilen şekerleme.*
kestaneci, [kestane-ci] *is.* Kestane kebabı yapan ve satan kimse.
kestanecik, **-ği** [kestane-cik] *is.* 1. Erkeklerde sidik yolunun arkasında bulunan, görünüşü kestaneye benzeyen bir bez; prostat. 2. Birer boynuzsuz yapı taşıyan atın gelişmemiş iç parmakları.
kestanelik, **-ği** [kestane-lik] *is.* Kestane ağaçlarının çokça bulunduğu yer.
kestek¹, **-ği** [? kestek] {ağız} *is.* Kısa boylu adam. [DS]
kestek², **-ği** [? kestek] {ağız} *is.* 1. Kesilen ağacın toprakta kalan kökü. 2. Bir metreden kısa kesilmiş odun. [DS]
kestek³, **-ği** [? kestek] {ağız} *is.* Kerpiç. [DS]
kesteklemek, [kestek-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Parçalamak. [DS]
kestekli, [ketek-li] {ağız} *sf.* (Kişi için) el, ayak, kol vb. organı kesilmiş; organı eksik. [DS]
kestel¹, [? kestel] {ağız} *is.* 1. Dokumada çözüğü ipliği. 2. Halı, kilim dokunan bükülmüş yün iplik. 3. Kınnap; kıl sicim. 4. Dokuma tezgâhında hemen kullanılmak üzere hazır olan iplik yumağı; iplik turası. [DS] 5. Kumaş dokunup kesildikten sonra geri kalan ipler. 6. Barut. [DD] ☞ **kestel ipi**, {ağız} *Kınnap.* [DS]
kestel², [? kestel] {ağız} *is.* 1. Tazı ile köpeğin bir-

- leşmesinden doğan bir cins köpek. **2.** Soyu bozuk. [DS]
- kestel**³, [ʔ kestel] {ağız} *is.* Ağaç parçası. [DS]
- kestem**, [Toh. kestwer (*gece*)] {eT} *is.* Geceleyin davetsiz gelen adamlara verilen içki ziyafeti. [DLT]
- kesten**¹, [kes-ten] {ağız} *is.* Çamurdan yapılan kerpiç. [DS]
- kesten**², [kestel] {ağız} *is.* Çözgü ipi. [DS]
- kesten**³, [kesten] {ağız} *sf.* Güzel; alımlı. [DS]
- kestene**, [Yun. kastano كستنه] {OsT} {ağız} *is.* Kestane. [DS]
- kestenkele**, [ʔ kesten+kele] {ağız} *is.* Kertenkele. [DS]
- kester**, [Toh. kester] {eT} *is.* Saksı. [DLT]
- kestere**, [ʔ kestere] *is.* **1.** bot. Ballıbabagillerden, sapı oldukça tüylü, çiçekleri firfiri veya sarı renkli, kökü yenen ve halk hekimliğinde kullanılan, çok yıllık bir bitki, (*Betonica officinalis*). **2.** Gevenden çıkarılan bir tür zamk; kitre.
- kestil**¹, [kestil] {ağız} *sf.* Melez; karışık. [DS]
- kestil**², [kestil] {ağız} *is.* **1.** Çözgü ipliği. [DS] **2.** Bükülmüş yün ipliği. [DD]
- kestir**, [kes-tir] {ağız} *sf.* Yaman. [DS]
- kestirilme**, [kes-tir-il-me] *is.* Kestirmek eylemi yapılma durumu.
- kestirilmek**, [kes-tir-il-mek] *edil. f.* [-ir] Kestirmek eylemi yapılmak.
- kestirim**¹, [kes-tir-im] {ağız} *is.* Kısa yol. [DS]
- kestirim**², [kes-tir-im] *is.* Gerçeğe yakın bir yargıda bulunma; kestirmek eylemi; tahmin.
- kestirme**¹, [kes-tir-me] *is.* **1.** Kestirmek eylemi; kısaltma; kesme. **2.** Tahminde bulunma. **3.** Amacı daha kısa olarak anlatma. **4.** Uyuklama; şekerleme. **5.** *sf.* Tereddüde yer vermeyen; kesin ve çabuk. **6.** *zf.* Kısaca; özet olarak. **7.** *zf.* Kısa yoldan. ☞ **kestirme cevap**, *Kısa ve kesin cevap.*
- kestirme**², [kes-tir-me] *is.* Daha kısa yol; alışılanın dışında daha kısa yol; kese.
- kestirme**³, [kes-tir-me] {ağız} *is.* **1.** Bir taşıma kaynağı şıradan yapılan pekmez. **2.** Koyu şurupların şekerlenmesini önlemek için limon katılarak yapılan kaynatma işlemi; bu şekilde hazırlanmış şurup. **3.** Çorba, paça, köfte vb. yemekleri terbiyelemek için kullanılan çirpilmiş limon ve yumurta karışımı. [DS] **4.** Pekmez yapılacak şıraya toprak koyma. **5.** Sütü kesik hâle getirme. **6.** Limon ve yumurta ile yemeği terbiye etme.
- kestirme**⁴, [kes-tir-me] {ağız} *is.* Büyük kazan. [DS]
- kestirmece**, [kes-tir-me-ce] *sf.* **1.** Kısa yoldan olan; kısaca. **2.** Yaklaşık; tahmini.
- kestirmeden**, [kes-tir-me-den] (*kesti'rmeden*) *zf.* **1.** En kısa yoldan; yolu uzatmadan. **2.** En kısa zamanda. **3.** Zahmetsizce. **4.** Sözü fazla uzatmadan ☞ **kestirmeden gitmek**, *Bir işi en kısa tarafından ele almak.*
- kestirmek**¹, [kes-mek > kes-tir-mek] *gçl. f.* [-ir] **1.** Kesmek işini yaptırmak; kesilmesini sağlamak; kesilmesine yol açmak. **2.** Düşünerek gerçeğe yakın bir yargıda bulunmak; tahmin etmek. **3.** *as.* Düşman askerlerinin mevzilendiği yeri bulmaya çalışmak. **4.** (Olumsuz olarak) nasıl davranacağına karar vermemek. **5.** Vazgeçirmek; bıraktırmak. **6.** *gçsz. f. mecaz.* Hafif uykuya dalmak; uyuklamak. ☞ **kestirip atmak**, *Üzerinde uzun uzadıya düşünmeden bir yargıya varmak; kesip atmak.*
- kestirmek**², [kes-mek > kes-tir-mek] {ağız} *gçl. f.* [-ir] **1.** Pekmez kaynatılırken şıraya pekmez toprağı koymak. **2.** Kaynayan şeker şerbetine ya da reçele limon suyu koymak. **3.** Pekmez şırasını kaynatıldıktan sonra durulmaya bırakmak. [DS] **4.** Sütün peynirleşmesini sağlamak.
- kestirmek**³, [kes-tir-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-ir] (Gebe hayvan için) yavrusunu düşürmek. [DS]
- kestirmeli**, [kes-tir-me-li] {ağız} *is.* Limon ve yumurta ile terbiye edilen yemek. [DS]
- kestürmek**, [kes-mek > kes-tür-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] Kestirmek. [DLT]
- kestürüm**, [kes-tür-üm] {ağız} *is.* Kısa yol. [DS]
- kesub**, [Ar. kesb > kesüb كسوب] (*kesu:p*) {OsT} *sf.* Çok kazanan.
- kesük**¹, [kes-mek > kes-ük] {eT} *sf.* Kesik. [KB]
- kesük**², [kes-mek > kes-ük] {ağız} *is.* **1.** Tulum peyniri. **2.** Kesik süt. [DS]
- kesük**³, [kes-mek > kes-ük] {ağız} *is.* Ayakkabı. [DS]
- kesüksüz**, [kes-ek / kes-ük > kes-ük-süz] {eT} *sf.* Aralıksız.
- kesürgü**, [kös-ür-mek > kös-ür-gü] {eT} *is.* → kösürgü. [DLT]
- keş**, [Far. keşiden (*çekmek*) > keş كَش] {OsT} *son ek.* Sonuna eklendiği Farsça kelimelere “*çeken*” anlamı katan son ek.
- keş**¹, [Far. keşiden (*çekmek*) > keş كَش] {OsT} *sf.* **1.** Çeken; katlanan. **2.** İlgi uyandıran; çekici. **3.** Çekilen. **4.** *is. argo.* Esrar için kimse; esrarkeş.
- keş**², [Far. keşk (*yağsız peynir*) > keş كَش] {ağız} *is.* **1.** {eAT} {OsT} Kış için kurutulan yağsız, tuzlu yoğurt; kuru yoğurt; kurut. **2.** Yağsız süt ya da yoğurttan yapılan peynir. **3.** Tulum peyniri. **4.** Yoğurt ve yarma ile yapılan bir çorba. **5.** Sevilmeyen yemek. [DS] ☞ **keş etmek**, *argo. Bozmak; utandırmak.*|| **keş kazanı**, {ağız} *İçinde yoğurt ezilen toprak kazanı.* [DS]|| **keş oyuğu**, {ağız} *İnsan biçimi verilerek kurutulmuş katı yoğurt.* [DS]|| **keşten gelmek**, *Önem vermeme; aldırış etmemek.*
- keş**³, [kēş] (*ké:ş*) {eT} *is.* Ok kılıfı; okluk; sadak. [ETY]
- keş**⁴, [keş] {ağız} *is.* **1.** Nemli toprak. **2.** Çok sulanmış toprak. [DS] **3.** Patika yol. [EG] ☞ **keş yatırmak**,

{ağız} Köklenmesi için asma dallarını toprağa uzatarak gömmek. [DS]

keş⁵, [keş] {ağız} is. Durum. [DS] ⇨ **keşine bakmak**, {ağız} Bir kimsenin durumuna eğlenerek bakmak. [DS]|| **keşine güldürmek**, {ağız} Durumuna güldürmek. [DS]|| **keşine gülmek**, {ağız} Birinin durumuna gülmek. [DS]

keş⁶, [keş] {ağız} is. Gırtlak. [DS]

keş⁷, [keş] {ağız} is. Göze gelen beyazlık; körlük. [DS] ⇨ **keş kesilmek**, {ağız} Kör olmak. [DS]

keş⁸, [keş] {ağız} is. 1. Kir; bar. 2. Ağzın yanlarında biriken kir. [DS]

keş⁹, [keş] {ağız} is. Sıra; nöbet. [DS]

keş¹⁰, [keş] {ağız} sf. 1. İnatçı. 2. Dinsiz. 3. Kötü. 4. Vurdum duymaz; duygusuz. 5. (Kişi için) sert, kırcı ve güçlü. [DS]

keş¹¹, [Erme. gēš] {ağız} argo. Aptal; sersem.

keşakeş, [Far. keş-ā-keş کَشَاكَش] (keşa:keş) {OsT} is.

1. Çekişme; münakaşa. 2. İki kişinin bir şeyi iki ucundan tutarak kendi taraflarına doğru çekmeleri. 3. Pehlivanların birbiriyle savaşması. 4. Tasa; kaygı. 5. Felaket.

keşan¹, [Far. keşiden > keşān کَشَان] (keşa:n) {OsT} sf

1. Çeken; çekerek götüren. 2. is. Çekenler; çekiciler. 3. {ağız} Sarp yerden kesilmiş odunları indirmeye yarayan, kalın çatal ağaçtan yapılmış kazık. [DS] 4. {ağız} Çocukların karda kaydıkları küçük kızak. [DS] 5. Tırmık. [DS] ⇨ **keşān ber keşān**, {OsT} Zorla çeke çeke sürükleyip götürmek.|| **keşān keşān**, {OsT} Çeke çeke sürükleyip götürerek.

keşan², [keşen / keşan] {ağız} is. Bir tür başörtüsü; peştamal. [DS]

keşanlamak, [keşan-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(t)-yor] Tırmıkla tohumu örtmek. [DS]

keşaverz, Far. keşāverz کَشَاوَرز] (keşa:verz) {OsT} is.

1. Ekinci. 2. Ekinlik; ekin tarlası.

keşdür, [? keşdür کَشْدُر] is. Yoğurt çorbası.

keşef, [Far. keşef کَشَف] {OsT} is. 1. Kaplumbağa. 2. Kaplumbağa biçiminde, başı yassı ağız geniş su kabı. 3. Yengeç burcu.

keşegi, [keşegi] {ağız} is. Yaraya sarılan sargıdaki kurumuş iltihap lekeleri. [DS]

keşek¹, -**gi** [keşek] {ağız} is. Katı toprak topağı; keşek. [DS]

keşek², -**ği** [keşek] {ağız} is. İmeceyle yapılan iş. [DS]

keşem, [keş-em] {ağız} is. Kış için kurutulmuş, yağsız, tuzsuz yoğurt; keş. [DS]

keşempe, [? keşempe] {ağız} is. Bunaltma; sıkıştırma. [DS]

keşen¹, [Far. keşān] {ağız} is. 1. Tırmık. 2. Sürülen tarladaki iri toprak parçalarını ezmek için çekilen sürgü. [DS]

keşen², [Far. keşān] {ağız} is. Dert; sıkıntı. [DS]

keşen³, [keşen / keşan] {ağız} is. Peştamal, başörtüsü. [DS]

keşen⁴, [keşen] {ağız} is. 1. Donmuş boz renkli toprak. 2. Kırmızı, özlü, yapışkan toprak. 3. Badana. [DS]

keşen⁵, [keşen] {ağız} is. Azmış ve yayılmış yara. [DS]

keşen⁶, [keşen] {ağız} is. Çeşit; tür. [DS]

keşen⁷, [keşen] {ağız} is. Su kovası. [DS]

keşen⁸, [keşen] is. Zincirden yapılmış yular veya ayak kösteği.

-keşende, [Far. keşiden (çekmek) > -keşende کَشَنْدِه] {OsT} son ek. 1. Sonuna eklendiği Farsça kelimelerden “çekici, çeken” anlamında birleşik sıfatlar yapan son ek. 2. sf. Dayanan; tahammüllü.

keşeneş, [? keşeneş] {ağız} is. İltihap akıntısı. ⇨ **keşeneş olmak**, {ağız} Yaranın irini koyulaşmak. [DS]

keşeniş, [? keşeniş] {ağız} is. Kangren. [DS] ⇨ **keşenişe karmak**, {ağız} 1. (Yara için) kangrene çevirmek. 2. (İş için) uzayıp olmaz duruma gelmek. [DS]

keşenk, -**gi** [? keşenk] {ağız} is. Özlü ve yapışkan kırmızı toprak. [DS]

keşermek, [keş-er-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] 1. (Renk için) güneşten ya da yıkanma sebebi ile açılmak, solmak. 2. Renk salmak. 3. Ölmek. [DS]

keşertmek, [keş-er-t-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] 1. Çok dövmek. 2. Öldürmek. [DS]

keşev, [kaşağu / keşev] {ağız} is. Kaşağı. [DS]

keşeve, [keşeve] {ağız} sf. Güçsüz. [DS]

keşf, [Ar. keşf کَشَف] {OsT} is. → keşif. ⇨ **keşf-i kerāmet**, {OsT} Kerametlerin bilinmesi.|| **keşf-i nikāb**, {OsT} Bir şeyin üzerindeki gizliliği kaldırma; açığa vurma; açığa çıkarma.|| **keşf-i rāz**, {OsT} Bir sırrı öğrenme.|| **keşf-i uyüb**, {OsT} Ayıpların ortaya çıkışı.|| **keşf-nāme**, {OsT} Keşif defteri.|| **keşfü'z-zünün**, {OsT} Zannedilen şeylerin ortaya çıkması.

keşfedilme, [Ar. keşf+T. e(t)-il-me کَشَف اَيْدِلْمِه] {OsT} is. Keşfedilmek eylemi.

keşfedilmek, [Ar. keşf + T. e(t)-il-mek کَشَف اَيْدِلْمِك] {OsT} edil. f. [-ir] Keşfetmek eylemi yapılmak.

keşfetme, [Ar. keşf + T. et-me کَشَف اَيْتْمِه] {OsT} is. Var olduğu hâlde bilinmeyen bir şeyi bulma.

keşfetmek, [Ar. keşf + T. et-mek کَشَف اَيْتْمِه] {OsT} gçl. f. [-(d)-er] 1. Var olduğu hâlde bilinmeyen bir şeyi bulmak. 2. Gizliliğe son vermek; bulmak. 3. Tahmin etmek; sezmek; bilmek. 4. Meydana çıkarmak; açmak.

keşfettirme, [Ar. keşf + T. et-tir-me کَشَف اَيْتْدِرْمِه] {OsT} is. Keşfedilmesini sağlamak eylemi.

keşfettirmek, [Ar. keşf + T. et-tir-mek كشف ايتدرمك] {OsT} *gçl. f. [-ir]* Keşfedilmesini sağlamak; buldurmak.

keşfi, [Ar. keşf > keşfi كشفى] (keşfi:) {OsT} *sf.* Keşifle ilgili olan; keşfe ilişkin.

keşfiyat, [Ar. keşf > keşfiyyāt كشفيات] (keşfi:ya:t) {OsT} *is.* Keşifle ilgili çalışmalar; buluşla ilgili incelemeler. ☞ **keşfiyât-ı fenniye**, {OsT} *Fen ile ilgili buluşlar.* || **keşfiyât-ı ilmiye**, {OsT} *Bilimsel buluşlar.* || **keşfiyât-ı sınıaiye**, {OsT} *Endüstriyel buluşlar.*

keşfiye, [Ar. keşfi > keşfiyye كشفيه] (keşfi:ye) {OsT} *is. isl. fel.* Keşfin de, akıl, vahiy, duyu gibi bilgi edinme yollarından biri olduğunu; insan zihninin keşif yoluyla birtakım gerçeklere ulaşabileceğini; keşfin, aklın anlayış gücünü aşan bir sezgi yeteneğine sahip olduğunu savunan kelamcı bir mezhep.

keşfname, [Ar. keşf + Far. -nâme كشفنامه] (keşfna:-me) {OsT} *is.* → keşifname.

keşkek, **-ği** [Far. keşkek] {ağız} *is.* **1.** Keşkek. **2.** Dövmüş buğday ve sütle yapılan bir yemek. [DS]

keşgen, [keç-mek > keç-gen / keşgen] {ağız} *is.* **1.** Dokuma tezgâhında, gücünün geçtiği tarak. **2.** İnce yufka açmakta kullanılan oklava. [DS]

keşgere¹, [Far. destgâre => teskere] {ağız} *is.* Teskere. [DD]

keşgere², [Ar. tezkire => tezkere] {ağız} *is.* Tezkere. [DS]

keşgir, [? keşgir] {ağız} *is.* Sevinç; neşe; zevk. [DS]

keşgür, [? keşgür] {ağız} *is.* Kalbur. [DS]

keşgüre, [Far. destgâre => teskere] {ağız} *is.* Teskere. [DS]

keşi, [keş / keşi] {ağız} *is.* Yağsız, kuru peynir. [DS]

keşide, [Far. keşiden (çekmek) > keşide كشيده] (keşi:de) {OsT} *is.* **1.** (Banka ve piyango ikramiyeleri için) çekiliş; çekme. **2.** Bazı harflerin üzerine çekilen çizgi. **3.** Yazıda güzelliği sağlaması için Arap harflerinden *sin*, *vav* ve *kaf* gibi harflerin kuyruğunun özel olarak uzatılması. **4. huk.** Poliçe veya çek düzenleme. **5. sf.** Çekilmiş. **6. sf.** Düzenlenmiş; dizilmiş. ☞ **keşide etmek**, Çekmek.

keşideci, [keşide-ci] (keşi:deci) *is. huk.* Çek veya poliçe düzenleyip imzalayan kimse.

keşif, [Ar. keşf كشف] {OsT} *is.* **1.** Ortaya çıkarma; meydana çıkarma; açma. **2.** Var olmasına rağmen insanlar tarafından bilinmeyen bir şeyin ilk defa ortaya çıkarılması; meydana çıkarma. **3.** Gizli tutulan bir bilgi hakkında geniş ve ayrıntılı bilgi edinme. **4. huk.** Bir olayın oluş şeklini ve sebeplerini araştırmak üzere, olay yerinde inceleme yapma. **5.** Bir şeyin olacağını, önceden bilme; sezme; tahmin. **6. as.** Orduda muharip sınıfların çeşitli araç ve tek-

niklerle düşman, arazi vs. hakkında bilgi toplamak için yaptıkları çalışma. **7.** Bir inşaat için önceden yapılan ayrıntılı masraf tahmini; bu tahminin dökümü. **8. tasvf.** Allah'a ait manevi sıraların ortaya çıkarılması; muhazere; mükâşefe; müşahede; muayene. ☞ **keşf-i evvel**, {OsT} *İlk tahmin.* || **keşf-i uyüb**, {OsT} *Ayıpların ortaya çıkması.* || **keşif bedeli**, *İhaleye çıkarılan bir inşaatla yapılması öngörülen işlerin tutarı.* || **keşif birlikleri**, *as.* Keşif amacıyla kurulan birlikler. || **keşif kolu**, *as.* Düşman veya arazi hakkında haber toplama, savaş esirleri ele geçirme, düşmanı yıpratma, bölgenin güvenliğini sağlama gibi amaçlarla gönderilen askerî birlik, kol. || **keşif sahibi**, {OsT} *tasvf.* İnsan için gizli olan şeyleri, doğa üstü iletişimle algıladığını iddia eden veya öyle olduğuna inanılan kimse. || **keşif uçağı**, *as.* Savaşta düşmanın durumunu öğrenmek, fotoğraf çekmek üzere görevlendirilen özel uçak.

keşifname, [Ar. keşf + Far. -nâme كشفنامه] (keşifna:-me) {OsT} *is.* Bir yapının önceden hesaplanan masraflarını gösterir defter; keşif defteri.

keşik¹, **-ği** [Moğ. kez-ik > keş-ik كاشك] {eAT} {OsT} {ağız} *is.* **1.** Sıra; nöbet. [DS] **2.** Eskiden çocukların hocalarına götürdükleri yemek. [DD] ☞ **keşik olmak**, {ağız} *Sıra ile yardımlaşmak.* [DS] || **keşik tutmak**, {ağız} *Sıra beklemek.* [DS]

keşik², **-ği** [? keşik] {ağız} *is.* **1.** Üç santim eninde örülmüş kuşak; kolan. **2.** Yemeni. [DS]

keşikçi, [keşik-çi] {ağız} *is.* Nöbetçi; bekçi. [DS]

keşikleme, [keş-ik-le-me] *is.* Sıra ile olma; alma; münavebe.

keşikleşme, [keş-ik-le-ş-me] *is.* Sıra ile iş yapma.

keşikleşmek, [keş-ik-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* Sıra ile iş yapmak; nöbetleşe yapmak.

keşir¹, [Far. gezer => {eT} geşür كشير] {OsT} {ağız} *is.* Havuç. [DS] ☞ **keşir otu**, {ağız} *Havuç.* [DS]

keşir², [Ar. kuşür] {ağız} *is.* Özur; eksiklik; kusur. [DS]

keşirilenmek, [keşir-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* (Ceviz için) içlenmek; iç bağlamak. [DS]

keşiş¹, [Far. keşiş كشيš] (keşi:ş) {OsT} *is.* **1.** Hristiyanlıkta, manastırlarda dışarıya kapalı münzevî bir hayat yaşayan, hiç evlenmemiş, belirli kurallara uymak zorunda kalan din adamı; karabaş. **2.** Hristiyan din adamı; papaz; rahip. {eAT} (aynı) [DK] **3.** {ağız} Ermeni papazı. [EG]

keşiş², [? keşiş] {ağız} *is.* İrin. [EG]

keşişan, [Far. keşişân كشيšان] (keşi:şa:n) {OsT} *is.* Keşişler.

keşişane, [Far. keşiş-âne كشيšانه] (keşi:şa:ne) {OsT} *zf.* Keşişe yakışır biçimde; keşişçe; keşiş gibi.

keşişhane, [Far. keşiş-hâne كشيšخانه] (keşi:şa:ne)

{OsT} is. Keşişlerin inzivaya çekildiği yer; manastır.

keşişleme, [Keşiş dağı (Uludağ) > keşiş-le-me] is. 1. Marmara denizi ve İstanbul'a göre eski adı Keşiş Dağı olan Uludağ'dan esen güneydoğu rüzgârı. 2. *gnşl.* Güneydoğudan esen rüzgâr; akçayel. 3. Pusulanın güneydoğuyu gösteren yönü.

keşişlik, -ği [keşiş-lik كشيلىك] is. 1. Keşiş olma hâli; keşişlik hayatı. 2. {OsT} Keşişlerin yaşadığı yer; manastır. ☞ **keşişlik evi**, {OsT} *Kilise*.

keşk¹, [Far. keşk ككش] {OsT} is. 1. Keşkek. 2. Yoğurt kurusu.

keşk², [Far. teşt تئست => keşk] {ağız} is. Leğen. [DS]

keşkaf, [Far. keşk-âb ككشاب] {ağız} is. Kaynatılmamış buğdaydan yapılan yarma. [DS]

keşke, [Far. kâş kî ككشى] (*ke'ske*) {OsT} *zf.* ve *bağ.* Dilek kipleriyle kurulan cümlelerin başına getirilerek "ne olurdu" anlamında pişmanlık veya özlem ifade eder; keşki. ☞ **keşkemler keşkesi**, {ağız} (*Dilek için*) *ne olurdu!* [DS]

keşkek, -ği [Far. keşk-ek ككشك] {OsT} is. 1. Pişmiş buğday ve et iyice ezilerek yapılan bir tür yemek. 2. Kaynamış buğday. ☞ **keşkek çömleği**, {ağız} *İçinde keşkek pişirilen, iki kulplu toprak bir kap.* [DS]

keşkekçi, [keşkek-çi] is. Keşkek pişiren kimse.

keşken, [keç-mek > keş-ken / keş-gen] {ağız} is. 1. Dokuma tezgâhlarında gücü denilen iplik tarağının çubukları. 2. Hamur açmakta kullanılan oklava. [DS]

keşkere, [Far. dest-gâre] {ağız} is. Teskere. [DS]

keşkerek, -ği [Far. dest-gâre] {ağız} is. Teskere. [DS]

keşkeş¹, [Far. keşkek] {ağız} is. Keşkek. [DS]

keşkeş², [? keşkeş] {ağız} is. Pili. [DS]

keşkezen, [Far. keşk + T. ez-en ككشزن] {OsT} is. İçinde yoğurt ezilen tekne.

keşki, [Far. kâşkî ككشى] (*ke'ski*) {OsT} *zf.* ve *bağ.* Dilek kipleriyle kurulan cümlelerin başına getirilerek "ne olurdu" anlamında pişmanlık veya özlem ifade eder; keşke.

keşkil, [Far. keşkûl] {ağız} is. Çam ağacından yapılmış su tası. [DS]

keşkir, [Far. pîş-gîr] {ağız} is. Havlu. [DS]

keşkûl, [Far. keşkûl ككشول] {OsT} is. 1. Süt, dövülmüş badem, şeker, patates ve pirinç unundan muhallebi gibi pişirilerek yapılan bir tür tatlı; keşkûlüfukara. 2. Gezgin dervişlerin ve dilencilerin iki noktasından zincir geçirilmiş, Hindistan cevizi veya abanoz ağacından yapılmış çanakları; dilenci çanağı. 3. {ağız} Su kabağı. [DS]

keşkûlüfukara, [Far. keşkûl-i + Ar. fukarâ' ككشل

فقراء] (*keşkû'lüfukara:*) {OsT} is. Süt, dövülmüş badem, şeker, patates ve pirinç unundan muhallebi gibi pişirilerek yapılan bir tür tatlı; keşkûl.

keşlek, -ği [Far. keşkek] {ağız} is. Keşkek. [DS]

keşleme, [keşiş-le-me] {ağız} is. 1. Keşişleme. 2. Yan taraf. [DS]

keşlemek¹, [keş (*yağsız yoğurt*) > keş-le-mek] *gçsz.* *f.* [-r] [-l(i)-yor] *argo.* Bir kimse veya şeye önem vermemek; boş vermek; keşten gelmek; orali olmamak; aldırılmamak.

keşlemek², [keş-le-mek] {ağız} *gçl.* *f.* [-r] [-l(i)-yor] 1. Boğmak. Düzgün olmayan tarlayı düzlemek. [DS]

keşlenmek¹, [keş-le-n-mek] {ağız} *dönşl.* *f.* [-ir] 1. Anlamsız, saçma sapan konuşmak. 2. Alay etmek; eğlenmek. [DS]

keşlenmek², [keş-le-n-mek] {ağız} *dönşl.* *f.* [-ir] Paslanmak. [DS]

keşlenmek³, [keş-le-n-mek] {ağız} *dönşl.* *f.* [-ir] 1. Donmak; katılaşmak. 2. Çok üşümek. [DS]

keşleşmek, [keş-le-ş-mek] {ağız} *dönşl.* *f.* [-ir] Keçleşmek. [DS]

keşli, [kes-li] {ağız} is. Tınaz savrulduktan sonra ikinci kez dövülmesi gereken başaklı sap. [DS]

keşlik, -ği [keş-lik] {ağız} is. Yağı alınmış yoğurt ya da ayrandan yapılan peynir; çökelek. [DS]

keşman, [? keşman] {ağız} is. Sürülmüş tarla. [DS]

keşmek, [eT. keç-mek] {ağız} *gçsz.* *f.* [-r] Geçmek. [DS]

keşmekeş, [Far. keşmekeş ككشمكش] {OsT} is. 1. Bir şeyi karşılıklı olarak iki taraftan çekme; çekişme. 2. Karışık olma durumu; karışıklık; kargaşa; çekişme. 3. Kararsızlık; üzüntü; elem.

keşmer, [? keşmer] {ağız} *sf.* Güldürücü; güldüren. [DS]

keşni, [Far. keşnî ككشنى] (*keşni:*) {OsT} is. 1. Orman. 2. Koruluk

keşşaf, [Ar. keşf > keşşâf ككشاف] (*keşşa:f*) {OsT} *sf.* 1. Çok iyi keşfeden. 2. Gizli anlamları, sırları çözen. 3. İzci. 4. Eskiden Mısır maliye tahsildarlarına verilen ad.

keşşaflık, [keşşaf-lık] is. 1. İzcilik. 2. *as.* Düşmanın bulunduğu yer ve durum hakkında bilgi edinme işi. 3. {OsT} *spor.* İkinci Meşrutiyetten sonra Türkiye'de gelişen izcilik teşkilatına eskiden verilen isim.

keşşik, -ği [Moğ. keşik] {ağız} is. Sıra; nöbet. [DS]

keştere, [Far. desgâre] {ağız} is. Teskere. [DS]

keştirmek, [keş-ter-mek] {ağız} *gçl.* *f.* [-ir] Çok dövmek; hırpalamak. [DS]

keştî, [Far. keştî ككشتى] (*keştî:*) {OsT} is. Gemi. ☞ **keştî-bâde**, {OsT} *Kayık biçiminde bardak.*|| **keştî-bân**, {OsT} *Gemici; gemi süvarisi.*|| **keştî-bânî**,

{OsT} Gemicilik; kaptanlık. || **keşfi-gâh**, {OsT} Gemilerin barındığı yer. || **keşfi-ger**, {OsT} Gemi yapan; gemi yapımcısı. || **keşfi-i gâm**, {OsT} Gam gemisi; dünya. || **keşfi-i hayâl**, {OsT} Hayal gemisi. || **keşfi-i rızâ**, {OsT} 1. Hoşnutluk gemisi. 2. tasvf. Kişinin her şeyi hoş görür haldekilere katılma durumu. || **keşfi-keş**, {OsT} 1. Gemi reisi. 2. mecaz. İçkici. || **keşfi-nişîn**, {OsT} Gemide oturan. || **keşfi-nişînan**, {OsT} Gemide oturanlar; gemide bulunanlar. || **keşfi-sâz**, {OsT} Gemi yapan; gemi tamir ustası. || **keşfi-süvâr**, {OsT} Gemiye binmiş; gemiye bindirilmiş. || **keşfi-şikeste**, {OsT} Kazaya uğramış gemi kalıntısı.

keşufiye, [Ar. keşufiyye كَشُوفِيَّة] {OsT} is. tar. İmparatorluk döneminde, Mısır valilerinin topladıkları vergiden padişaha cep harçlığı olarak İstanbul'a gönderdikleri para. ☞ **keşufiye malı**, {OsT} tar. İmparatorluk döneminde devlet görevinde bulunabilmek için valilere verilen ve valiler tarafından harçlık olarak padişahlara gönderilen para.

keşüç, -cü [kes-güç / keşüç] {ağız} is. Sac üzerinde yufka ekmeği çevirmekte kullanılan tahta araç; eyseran. [DS]

keşük, -gü [eT. kurşak > keşük] {ağız} is. İnce örülmüş kuşak. [DS]

keşür, [Far. gezer => keşür كَشُور] {eAT} {OsT} is. Havuç.

keşüt, -dü [kes-güç / keşüç / keşüt] {ağız} is. Sac üzerinde yufka ekmeği çevirmekte kullanılan tahta araç. [DS]

ket¹, [kat / ket / kıt / kit (yans.)] is. Pütürlü, tırtıklı yüzeylere sürtünmeyi, kırmayı, kesmeyi, çatırtırmayı, kazıyıp koparmayı, kemirmeyi, diş diş yapmayı anlatan kök. [Zülfikar] ket-ir kütür. ☞ **ket küt etmek**, {ağız} Korkutucu söz söylemek; çok konuşmak. [DS]

ket², [Soğd. k'dy => ked / ket] {eT} zf. 1. Çok; artık; pek. [EUTS] [Yükneki] 2. sf. Kuvvetli; güçlü; pek. [EUTS] 3. {ağız} Çok kuvvetli. [DS]

ket³, [Erme. geyt] is. 1. Engel. 2. {ağız} Set. [DS] ☞ **ket çalmak**, {ağız} Engel olmak. [DS] || **ket vermek**, {ağız} Engellemek. [DS] || **ket vurmak**, {ağız} Engellemek; engel olmak; güçleştirmek. [DS]

ket⁴, [eT. ked-mek > ket] {ağız} is. Çentik; oyuk. [DS]

ket⁵, [ket] {ağız} is. İnce, uzun sopa veya kazık. [DS]

ket⁶, [git / ket ?] {ağız} is. "Ya, doğru mu?" anlamında şaşma ünlemi. [DS]

ket⁷, [? ket] is. Nişasta.

ket⁸, [Fr. guêtre] {ağız} is. Eskiden potin üstüne geçirilerek bağlanan, düz kapaktan potine kadar uzanan kösele tozluk; getr. [DS]

ketaib, [Ar. ketibe (bölük) > ketâ'ib كَتَائِب] (keta:ib) {OsT} is. Askerî birlikler; askerler.

ketal, -li [? ketal] is. Çiriş ile kolalanmış bir tür parlak bez.

ketan, [ket+ağ > ketan ?] {ağız} is. İnce örgülü ağ. [DS]

ketav, [? ketav] {ağız} is. Atın solunum yollarında olan bir hastalık. [DS]

ketb, [Ar. ketb كَتَب] {OsT} is. Yazma. ☞ **ketb etmek**, {OsT} Yazmak; kaleme almak. || **ketb ü tahrîr etmek**, {OsT} Yazmak.

ketçap, [Hint d. kitcap > İng. ketchup] is. Asıl maddesi, domates veya mantar suyu olan, baharatlı, koyu bir İngiliz sosu.

ketda, [Far. ked-hüdâ] {ağız} is. Köy muhtarı. [DS]

kete, [Erme. get'ey كَتَه] {OsT} {ağız} is. 1. Mayalı ya da mayasız hamurdan yapılarak küldüde pişirilen yağlı çörek; kömbe; gömbe. 2. Şekersiz kurabiye. 3. Yumurta ve yağla yoğrulmuş hamurdan yapılarak özel kaplarda pişirilen bir çeşit börek. 4. Kat kat yağlanmış yufkalardan yapılan, aralarına iç konulduktan sonra katlanarak fırın ya da tandırda pişirilen çörek. [DS] ☞ **keteden mi, kesmeden mi?** {ağız} Yeni bir giyim eşyası almış kimseden bahşiş almak için söylenir. [EG]

ketebe, [Ar. kâtib > ketebe كَتَبَه] {OsT} is. 1. Kâtipler; yazıcılar. 2. Bir hattatın yazmış olduğu yazıya adını koyması. 3. El yazması eserlerde yazarın adını verdiği yer. ☞ **ketebe-i aklam**, {OsT} Kalem kâtipleri.

ketebehu, [Ar. ketebe (yazdı)+hu (o) كَتَبَهُ] {OsT} ün. 1. "O yazdı." anlamında hattatların eserlerine adlarıyla birlikte yazdıkları ibare. 2. is. Hattatlık belgesi; hattatlık icazeti.

ketebeli, [ketebe-li] {ağız} sf. 1. Şaşkın; beceriksiz. 2. Gösterişli; alımlı. [DS]

ketemez, [kete-mez] {ağız} is. Yeni doğuran hayvanın ilk sütü; ağız. [DS]

keten¹, [Ar. kettân كَتَان] {OsT} is. bot. 1. Beş taç yapraklı oluşturan zıt renkli, göz alıcı çiçekli, almasıklar yalın yapraklı, yağca zengin tohumları ya da gövdesinden lif elde etmek için yetiştirilen, bir yıllık otsu kültür bitkisi; zeyrek, (*Linum usitatissimum*). 2. Bu bitkiden elde edilen elyaf. 3. Bu bitkinin liflerinden dokunmuş kumaş. 4. {ağız} folk. Gelinliğin kesim günü. [DS] 5. {ağız} Başörtüsü. [DS] 6. {ağız} folk. Kadınların evlenmiş olduklarını belirten çene bağı. [DS] 7. sf. Keten liflerinden yapılmış olan. ☞ **keten helva**, Kavrulmuş şekerden yapılan pamuk görünümünde bir tür helva. || **keten helvacı**, Keten helva yapıp satan kimse || **keten helvası**, Kavrulmuş şekerden yapılan pamuk görünümünde bir tür helva; keten helva. || **keten kuşu**, zool. İspinozgillerden, sürüler halinde yaşayan, kül rengi esmer tüylü, erkeğinin başı ve göğsü koyu kırmızı süslü, erginleri küçük tanelerle, yavruları tırtıl ve böcekler-

le beslenen küçük ötücü kuş, (*Carduelis cannabina* / *linaria*).|| **keten taşı**, {ağız} Amyant. [DS]|| **keten tohumu**, Keten bitkisinin dövülerek yağı çıkarılan ve halk hekimliğinde kullanılan taneleri.

keten², [Fr. cétène] *is. kim.* Ketilik alkolden hidrojen ayrışımı ile elde edilen ve formülü C₁₆H₃₂ olan etilenik karbür.

keten³, [ket-mek > ket-en] {eT} *is.* Zahmet; sıkıntı. [DLT]

keten⁴, [ket-mek > keten] {ağız} *sf.* Küs olan; küsülü. [DS]

ketenci, [keten-ci] *is.* **1.** Keten satan kimse. **2.** Keten bezi dokuyan kimse.

ketencik, -ği [keten-cik] *is. bot.* Turpgillerden küçük sarı çiçekli, sabun yapımında ve ressamlar için kurutucu yağ üretiminde kullanılan bir yıllık bitki, (*Chamaelina sativa*).

ketencilik, -ği [keten-ci-lik] *is.* **1.** Keten üretimi ve dokuma işi. **2.** Keten ticareti.

ketene¹, [? çedene / ketene] {ağız} *is.* Kenevir. [DS]

ketene², [? ketene] {ağız} *is.* Meyilli toprağın kayması için taştan yapılan set. [DS]

ketenek, -ği [? ketenek] {ağız} *is.* İçine arı kovanlarının konulduğu küçük yapı. [DS]

ketengiller, [keten-gil-ler] *is. bot.* Çok bilinen cinsi keten olan, yaprakları çizgisel ve düz kenarlı, sarmal veya karşılıklı, kömeç hâlinde ve erselik çiçekli, iki çenekli otları ve çalıkları, ağaççıkları kapsayan bitki familyası, (*Linaceae*).

keter, [keter / ketez] {ağız} *is.* Kağrı veya araba tekerleğinin dışına geçirilen demir çember. [DS]

ketermek, [kēt-mek > kēt-er-mek / ketür-mek / kel-(i)t-ür-mek] {eT} *gçl. f.* Gidermek; silmek. [DLT]

ketez¹, [keter / ketez] {ağız} *is.* **1.** Araba ve kağrı tekerlerinin çevresine geçirilen demir çember. **2.** Sandık çevresine çakılan çember. **3.** Arı kovanlarının parçalanmaması için geçirilen ince saç çember. [DS] ☞ **ketez başı**, {ağız} Bir işin, bir şeyin sona ereceği yer. [DS]|| **ketez demiri**, {ağız} Tekerlek çemberi. [DS]

ketez², [ketez] {ağız} *is.* Ağaçlardaki oyuk; yara. [DS]

ketezlemek, [ketez-le-mek] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Sandıklamak; bağlamak; sarmak. [DS]

ketfiye, [Ar. ketfiyye كفتية] {OsT} *is.* Arapların omuzlarını da örtecek biçimde başlarına sardıkları, ipekten püsküllü ince örtü.

ketgi, [ket-mek (çentik atmak) > ket-gī / ket-kī] {eT} *sf.* → ketki. [DLT]

ketgülüg, [ket-mek (gitmek) > ket-gū-üg] {eT} *sf.* Gidecek; gidici.

kethüda, [Far. ket (ev) + hüdā (sahip)] (*kethüda:*) {OsT} *is.* Zenginlerin ve devlet adamlarının işlerini gören kimse; kâhya. ☞ **kethüda bey**, {OsT} Yeniçeri ocağının büyük rütbeli subaylarından birinin

unvanı.|| **kethüda dairesi**, {OsT} Yeniçeri ocağı kethüdasının dairesi olup kışlanın iki bölümünden birisidir.

kethüdalık, [kethüda-lık] (*kethüda:lık*) {OsT} *is.* Kethüdanın yaptığı iş; kethüdanın görevi. ☞ **kethüdalık ağırlığı**, {OsT} Köy kethüdasının köy halkından topladığı para.

kethüdahılar, [kethüda-ı-lar] (*kethüda:lılar*) {OsT} *is.* İmparatorluk döneminde Yeniçeri ocağındaki yüz doksan altı ortadan otuz üçüncüsünün adı.

ketibe¹, [Ar. ketibe كتيبة] (*keti:be*) {OsT} *is.* Yüz ile bin kişi arasında değişen askerî birlik; alay. ☞ **ketibe-perver**, {OsT} Asker yetiştiren; askeri seven ve koruyan.

ketibe², [? ketibe] {ağız} *sf.* Kısa boylu ve çelimsiz. [DS]

ketibeli, [ketibe-li] {ağız} *sf.* Huysuz; geçimsiz; netameli; aksi. [DS]

ketif, [Ar. ketf / ketef / ketf كفت] {OsT} *is.* **1.** Omuz. **2.** anat. Kürek kemiği.

ketiğen, [? ketiğen] {ağız} *is.* Bir tür dikenli ot. [DS]

ketil, [Fr. cétyle] *is. kim.* Ketilik alkolden tek hidrosilin giderilmesiyle türeyen ve formülü C₁₆H₃₃ olan tek değerli kök.

ketilik, [Fr. cétylique] *sf.* İspemeçetin sabunlaştırılması ile bulunan, 49°C'ta eriyen, 344°C'ta kaynayan, formülü CH₃-(CH₂)₁₄CH₂OH olan normal zincirli birincil alkol.

ketilmek, [keğ-mek > keğ-il-mek] {eT} *edil. f.* Giyilmek; giydirilmek. [EUTS][Gabain]

ketim, [? ketim] {ağız} *is.* Nüfusa kaydı olmayan. [DS]

ketir, [ket-ir] {ağız} *is.* **1.** Dağların zor geçilebilen taşlık ve çalılık yerleri. **2.** Dağ yolu, cılga; keçi yolu. **3.** Saban işlemeyen taşlı toprak. [DS] ☞ **ketir kütür**, {ağız} (Yer için) alçaklı yüksekli, engebeli. **2.** (Yüzey için) eğri büğrü, düz olmayan; pürüzlü. [DS]

ketire¹, [Ar. kitre] {ağız} *is.* **1.** Keven. **2.** Kola. [DS]

ketire², [? ketire] {ağız} *is.* **1.** Övünme. **2.** Söz; konuşma; sohbet; mükâleme; laf. [DS]

ketire³, [? ketire] {ağız} *is.* Sirke, turşu gibi yiyeceklerin konulduğu bir tür kap. [DS]

ketirez, [Yun. karaterise (ölç) => ketteriz] {ağız} *is.* Doğrultuyu bulmak için konulan işaret. [DS]

ketirti, [*kē > ké-tir-ti] {eT} *zf.* Geride; ardında.

ketişmek, [kēt-mek > kēt-iş-mek] {eT} *işteş. f.* [-ür] Birbirinden ayrılmak; ayrışmak. [DLT]

ketki, [ket-mek (çentik atmak) > ket-gī / ket-kī] {eT} *sf.* (At için) yanları geniş, sırtı dar. ☞ **ketki at**, {eT} Sırtı dar, yanları geniş at. [DLT]

ketkire, [kēt-mek > ket-kir-mek ? > ketkir-ē] (*ketkire:*) {eT} *zf.* Sürüklenerek; kovalanarak. [EUTS]

- ketkirmek**, [két-mek > ket-kir-mek ?] {eT} gçl. f. Kovmak; kovalamak; atmak. [EUTS]
- ketlek, -ği** [ket-le-k] {ağız} is. Gırtlak. [DS]
- ketlemek**, [ket-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)yor] Kaynayan yemeğin taşmaması için karıştırmak. [DS]
- ketlenk, -gi** [ketlenk] {ağız} is. Sandık. [DS]
- ketlez¹**, [ket-le-z] {ağız} is. **1.** Basık burun. **2.** sf. Basık burunlu. **3.** Genizden konuşan. [DS] **4.** Çopur. [DD]
- ketlez²**, [ket-le-z] {ağız} is. Yolda ileriye görmeye engel olan pürüzler; engel. [DS]
- ketli**, [ket-li] {ağız} sf. Pis; murdar. [DS]
- ketm**, [Ar. ketm كتم] {OsT} is. **1.** Sır tutma; söylemeyiş. **2.** Göstermeme; gizleme. ☞ **ketm-i adem**, {OsT} tasvf. Allah'ın ruh ve cisim âlemini yaratmak istediği zaman bütün yaratıkların ilki olan öz. || **ketm-i esrâr**, {OsT} Sırları saklama. || **ketm-i nüfûs**, {OsT} Kendini göstermeme.
- ketmek¹**, [ked-mek] {eT} gçl. f. [-er] Giymek. [DLT] [Yüknekî]
- ketmek²**, [ket-mek] {eT} gçl. f. [-er] Çentik atmak; gedmek. [Clauson]
- ketmek³**, [két-mek] gçsz. f. [-er] **1.** {eT} {ağız} Gitmek; devam etmek. [EUTS] [DS] **2.** {ağız} Düşmek. [DS]
- ketmen**, [ket-mek > ket-men] {eT} is. Yeri kazmak için kullanılan aygıt; kazma. [DLT]
- ketnez**, [ket-(i)n-ez] {ağız} sf. Basık burunlu. [DS]
- keton**, [Fr. acéton > céton] is. kim. Karbonil grubuna iki alkil kökü bağlanmış ikincil türevlerin genel adı; formülü: R-CO-R'.
- ketre**, [Ar. kitre] {ağız} is. Keven. [DS]
- ketrez**, [? ketrez] {ağız} is. Değirmen taşı ve kağını tekerleğinin çevresindeki demir halka; çember. [DS]
- kettan**, [Ar. kettân كتان] (ketta:n) {OsT} is. bot. Keten.
- kettani**, [Ar. kettāni كتاني] (ketta:ni:) {OsT} sf. Ketenle ilişkin; keten ile ilgili.
- kettaniye**, [Ar. kettāniye كتانيه] (ketta:niye) {OsT} is. bot. Ketengiller.
- ketum**, [Ar. ketm > ketūm كتوم] (ketu:m) {OsT} sf. Sır saklayan; ağzı sıkı. ☞ **ketum davranmak**, {OsT} Sır saklayıcı olmak. || **ketum olmak**, {OsT} Sır saklamak; gizli tutmak.
- ketumane**, [Ar. ketūm + Far. -āne كتومانه] (ketu:-ma:ne) {OsT} zf. Sır saklayıcıya yakışacak biçimde.
- ketumiyet**, [Ar. ketūmiyyet كتومييت] (ketu:miyet) {OsT} is. Sır saklayıcı olma durumu; ketumluk.
- ketumluk, -ğu** [ketum-luk] is. Sır saklayıcı olma durumu; ketumiyet.
- ketü**, [ket-mek > ket-ü] (ketü:) {eT} sf. **1.** Çolak. **2.** Topal; sakat. [DLT]
- ketürmek**, [kel-mek > kel-tür-mek / kel-ür-mek / ketür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Getirmek. [EUTS] [Yüknekî]
- ketüt**, [ket-mek > ket-üt] {eT} sf. Ekşi suratlı; buruşuk yüzlü. [DLT]
- kev**, [kev (yans.)] is. Köpek ve benzeri hayvanların havlamasını anlatan kök. [Zülfikar] kev-kir-mek
- kevabis**, [Ar. kebîse>kevâbis كوابس] (keva:bis) {OsT} is. Artık yıllar.
- kevahil**, [Ar. kâhil > kevâhil كواهل] (keva:hil) {OsT} is. Orta yaşlılar; kâhiller.
- kevaib**, Ar. kâ'ib > kevâ'ib كواعب] (keva:ib) {OsT} is. Tomurcuk memeli kızlar.
- kevakib**, [Ar. kevkeb > kevâkib كواكب] (keva:kib) {OsT} is. Yıldızlar. ☞ **kevâkib-i câriye**, {OsT} gök b. Gezegen. || **kevâkib-i kutbiye**, {OsT} Kutup yıldızı. || **kevâkib-i muvakkata**, {OsT} gök b. Yeni doğmuş bir yıldız sanılmasına rağmen parlaklığı birdenbire artan, değişen yıldız; nova. || **kevâkib-i muzâafiye**, {OsT} gök b. Birbirinin çekim alanında bulunan ve böylece ortak çekim kütle merkezi çevresinde dolanan iki yakın yıldız. || **kevâkib-i mütehavvile**, {OsT} gök b. Parlaklığı zamana bağlı olarak değişme gösteren yıldızlar. || **kevâkib-i sâbite**, {OsT} gök b. Durağan yıldız. || **kevâkib-i sahâbiye**, {OsT} gök b. Bulutsu yıldızlar. || **kevâkib-i ulviye**, {OsT} gök b. Mars, Jüpiter ve Satürn gezegenleri. || **kevâkib-şinâs**, {OsT} Yıldızlarla uğraşan kimse; müneccim; astronom. || **kevâkibü'l-fark**, {OsT} gök b. a, p ve n Cepheus yıldızları. || **kevâkibü'l-hamse**, {OsT} gök b. Beş büyük gezegen. || **kevâkibü's-seyyâre**, {OsT} gök b. Güneş, Ay ve beş gezegen.
- kevan**, [Far. kevan] {ağız} is. Evi, düğünü, davetlileri ağırlayan, yöneten kadın. [DS]
- kevçi**, [Çin. kevçi ?] (kevçi:) {eT} sf. Yaklaşık on litrelik bir tahıl ölçüğü. [DLT]
- kevden**, [Far. kevden كودن] {OsT} sf. Ahmak; düşüncesiz.
- kevek, -ği** [kefek / kefeki > kevek / keveki] is. **1.** Ağır olmakla beraber kolay kırılır taş. **2.** {ağız} sf. İçi delikli, hafif, çabuk kırılabilen; yumuşak. [DS] **3.** {ağız} (Meyve için) yenilirken ağızda dağılıveren; gevrek. [DS]
- keveke**, [keveke] {ağız} is. **1.** İyi pişmemiş yemek. **2.** Sıvıların üzerinde oluşan koyu tabaka; kabuk. [DS]
- kevel**, [Far. kebel] {ağız} is. Kuzu veya koyun postundan yapılmış kürk; deri kürk; bekçi gocuğu; çoban kepeneği. [DS] [EG] **2.** {eT} sf. (At için) soylu; Arap atı; küheylan. ☞ **kevel at**, {eT} Yürüyüşlü, küheylan at; soylu at. [DLT]
- kevelci**, [kevel-ci] {ağız} is. Deri ve kürk satan kimse. [DS]

kevelmek, [kev-mek > kev-il-mek] {eT} döşl. f. [-ür] → kevlmek. [DLT]

keveme, [kev-e-me] {ağız} is. Deride oluşan bir tür kabarcık. [DS]

keven, [? keven / geven] **1.** is. Baklagillerden, bazı türlerinden kitre denilen bir tür zamk çıkarılan, kökü hayvan yemi, dikenli kısımları yakacak olarak kullanılan, çok yıllık dikenli çalı; geven, (*Astragalus*). {ağız} (aynı) [DS] **2.** {ağız} Bir tür kahve. [DS] ☞ **keven püzü**, {ağız} Keven otunun kökünden çıkarılan sakız. [DS]

keveni, [? keveni] {ağız} is. Kadın hizmetçi. [DS]

kevenk, -gi [kevenk] {ağız} is. İçi delikli hafif, kolay kırılabilir taş. [DS]

kever¹, [kever] {ağız} is. **1.** Toprakta yapılmış büyük tahıl ambarı. **2.** Toprakta yapılmış arı kovanı. **3.** Tarladaki taş yığı. [DS]

kever², [kever] {ağız} is. Soğanın yeşil yapraklarına benzer, etle birlikte yenilen bir çeşit ot. [DS]

keverge, [? keverge کاوركه] {eAT} is. Küçük çan.

keverze, [? keverze] {ağız} is. Köpeklerin boyunlarına takılan küçük çan. [DS]

keves, [kev-mek > kev-e-s] {ağız} is. İri saman. [DS]

keveşe, [? keveşe] {ağız} is. **1.** Damı örtmekte kullanılan kesilmiş yapraklı ağaç dalları. **2.** sf. (Kişi için) işe yaramaz; beceriksiz. [DS]

kevgek, [kev-mek > kev-gē-k] {eT} sf. Kekeme. [DLT]

kevgi¹, [kev-gi] {ağız} is. **1.** Romatizma. [DS] **2.** Belden aşağı olan sızı. [DD]

kevgi², [kevgi] {ağız} is. Su kabağından yapılmış kap. [DS]

kevgin, [kev-mek > kev-gin] {eT} sf. (Yemek için) sindirilemeyen; doyurucu olmayan. ☞ **kevgin aş**, {eT} Doymayan aş. [DLT]

kevgir, [Far. kef (köpük) + gîr (tutan) كفسگیر] is. **1.** Uzun saplı delikli kepçe. **2.** Mutfakta yıkanmış yiyecek malzemelerini süzmekte kullanılan delikli kap; süzgeç.

kevgür, [Far. kefgîr] {ağız} is. **1.** Su kabağından yapılan kap. [DS] **2.** Kevgir. [EG]

kevi, [kev-i] {ağız} is. **1.** Lehim sürmeye yarayan bakır bir araç. **2.** Rüzgârın oluşturduğu set halindeki kar yığını. [DS]

kevig, [kevig] {eT} is. Burundaki kıkırdak. [DLT]

kevik¹, -ği [kev-ik / kevik] {ağız} is. **1.** Tütün hevenlerini veya bazı şeyleri asmak için ağaçtan yapılmış çengel. **2.** Kalburda kalan iri saman ve başak taneleri. **3.** İçine saman veya ot basılmış buzağı derisi. **4.** Boynuzlu koyun; koç. **5.** {OsT} İri saman. [DS] **6.** Yere düşmüş fakat içinden taneleri çıkmamış başak. **7.** Buğday kavuzu. **8.** İncir toplamakta kullanılan ucu bükülmüş değnek; eğmeç. [DD]

kevik², -ği [kev-ik / kevik] {ağız} is. Bir şeyi aşırma; çalma. [DS]

keviklenmek, [kev-ik-len-mek] {ağız} döşl. f. [-ir] **1.** Yardakçılık etmek. **2.** Güvenmek. **3.** Sevinmek. [DS]

keviklik, -ği [kev-ik-lik] {ağız} is. Samanlık. [DS]

keviksinmek, [kev-ik-si-n-mek] {ağız} geçsz. f. [-ir] Tenezzül etmek; rüşvet almak. [DS]

kevlmek, [kev-mek > kev-il-mek] {eT} döşl. f. [-ür] **1.** Gevsemek; zayıflamak. [DLT] **2.** edil. f. Zayıflatılmak. [EUTS][Gabain]

kevirdek, -ği [kev-ir-de-k / kemirdek] {ağız} is. Yumurta büyüklüğünde ham kavun; düvelek. [DS]

kevirtmek, [kev-ir-t-mek] {ağız} geçl. f. [-ir] Yakasını bırakmak; salıvermek. [DS]

keviş¹, [keviş] {ağız} is. Yarışma; yarış. [DS]

keviş², [Far. kefiş] {ağız} is. Ayakkabı. [DS]

keviz, [keviz / kövüz] {eT} is. Halı; kilim vb. şeyler. [DLT]

kevke, [? kevke] {ağız} is. Sarı sümbül. [DS]

kevkeb, [Ar. kevkeb كوكب] {OsT} is. Yıldız. ☞ **kevkeb-i derri**, {OsT} Parlak yıldız. || **kevkebü'l-hadîd**, {OsT} Demir pırılıtsı; demirin kıvılcımı.

kevkebe¹, [Ar. kevkebe كوكبه] {OsT} is. **1.** Yıldız. **2.** Hükümdarın yanında sancak gibi tutulan, göndere takılı, çelikten parlak top. **3.** Atlı asker alayı.

kevkebe², [Far. kevkebe كوكبه] {OsT} is. Gösteriş; ihtişam; görkem.

kevkebi, [Ar. kevkebi كوكبي] (kevkebi:) {OsT} sf. Yıldızlarla ilgili.

keven, [Far. çevgân > kev-ken / çevgen] {ağız} is. Meyve toplamağa yarar ucu eğri ağaç; çengel. [DS]

kevkep, -bi [Ar. kevkeb] {OsT} is. gök b. **1.** Yıldız. **2.** Parıltılı şey.

kever, [kev-ke-r] {ağız} is. Ağzı çarpık adam. [DS]

kevez, [kev-ke-z] {ağız} is. Meyve toplamaya yarayan ucu eğri sopa; çengel. [DS]

kevki, [Yun. khavkhí] {ağız} is. **1.** Su kabağından yapılmış kap. **2.** Kepçe. **3.** Küçük sahan. [DS]

kevkiirmek, [kev (yans.) > kev-kir-mek] {ağız} geçsz. f. [-ir] (Köpek için) havlamak. [DS]

kevür, [Far. kefgîr] {ağız} is. Su kabağından yapılmış kap. [DS]

kevek, -ği [Yun. khavlákhī [Tietze]] {ağız} is. Kuru mısır sapı. [DS]

kevli, [Far. ? kēvlī] (ke.vli:) {eT} is. Irmak ağzı. [DLT]

kevme, [Ar. kevme كومه] {OsT} is. **1.** Yığın; küme. **2.** fel. Bir cinsten veya aralarında az çok benzer özellikler bulunan öğeler bütünü; katışmaç.

kevmek, [kev-mek / gev-mek] {eT} geçl. f. [-ür] Gevelemek; gevme; gevşetmek. [DLT]

- kevn**, [Ar. kevn کون] {OsT} is. **1.** Sonradan meydana gelme; sonradan olma. **2.** Var olma; varlık. **3.** Dünya. **4.** tasyf. Varlık kavramı altında toplanan nesnelerin tümü. **5.** Mutasavvıflarca bir varlığın bir başka varlık hâline birden dönüşmesine veya bir varlıkta bir biçimin ortaya çıkmasına verilen ad. ☞ **kevn ü fesād**, {OsT} Olma ve bozulma. || **kevn ü mekân**, {OsT} Varlık; kâinat.
- kevnar**, [? kevnar] {ağız} is. Yaşlı ağaç. [DS]
- kevineyn**, [Ar. kevn-eyn کونین] {OsT} is. **1.** Madde ve ruh. **2.** Dünya ve ahiret.
- kevnî**, [Ar. kevnî / kevnîye کونیه / کونیه] (kevnî:) {OsT} sf. Evrenle ilgili; kozmik.
- kevniyat**, [Ar. kevn > kevnîyyât کونیات] (kevnîya:i) {OsT} is. Evren bilimi; kozmoloji.
- kevr**, [Ar. kevr کور] {OsT} is. **1.** Sarık sarma. **2.** Çokluk; bolluk.
- Kevran**, [Far. kârbân] {ağız} is. Parlak sarı yıldız; Kervankıran. [DS] ☞ **kevrân guşu**, {ağız} Bir tür kuş. [DS]
- kevrancı**, [kevranc-ı] {ağız} is. Kevrancı. [DS]
- Kevrangıran**, [Far. kârbân + T. kır-an] {ağız} is. Akşam ilk doğan yıldız. [DS]
- kevre**, [kevr-re] {ağız} sf. Zayıf; çelimsiz. [DS]
- kevrek¹**, [kevr-mek > *kev-er > kev(e)r-ē-mek > kevrē-k] {eT} sf. Gevrek. [DLT]
- kevrek²**, [Yun. khavllákhı [Tietze]] {ağız} is. Kendir sapı. [DS]
- kevremek¹**, [kevr-mek > *kev-er > kev(e)r-ē-mek] {eT} gçsz. f. [-r] Zayıflamak; gevşemek. [DLT]
- kevremek²**, [kevr-mek > kevr > küvrē-mek / kevrē-mek] (kevre:mek) {eT} gçsz. f. [-r] → küvremek. [DLT]
- kevret**, [Yun. khrevvâti] {ağız} is. **1.** Tahta karyola; kerevet. **2.** Yalak; oluk. [DS]
- kevretmek**, [kevr-mek > *kev-er > kev(e)r-ē-mek > kevrē-t-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Gevşetmek. [DLT]
- kevrık¹**, [kevr-mek > *kev-er > kev(e)r-ē-mek > kevrī-k] {eT} is. Gürgen ağacı, (*Vitex agnus castus*). [DLT]
- kevrık²**, -ğî [kevr-ik / kev(i)r-ik] {ağız} is. Hevenk, sepet gibi şeyleri asmak için ağaçtan yapılmış ağaç çengel. [DS]
- kevrım**, [kevr(i)r-im] {ağız} is. Kıvrım. [DS]
- kevrum**, [kevr(u)r-um] {ağız} is. Yuvarlak. [DS]
- kevs**, [kevr-mek > kev-(i)s ?] {ağız} is. Hayvan artığı saman; iri saman. [DS]
- kevsek¹**, -ğî [kevr-se-k / kevsenk] {ağız} is. **1.** Gevşek toprak. **2.** Kaba ve yumuşak taş. **3.** Özsüz, gevşek hamur. [DS]
- kevsek²**, -ğî [kevr-se-k] {ağız} is. **1.** Taneleri çıkarılmış mısır koçanı. **2.** Harmanda ayrılan kalın saman. [DS]
- kevsel**, [Ar. kevsel کوسل] {OsT} is. dnz. Geminin kık tarafı.
- kevsen¹**, [kevr-mek > kev(i)s-e-n] {ağız} is. Kaba, delikli ve yumuşak taş. [DS]
- kevsen²**, [kevr-se-n] sf. (Taş, kaya için) kaba; çürük; gevşek; kötü.
- kevsenk**, [kevr-se-k / kevsenk] {ağız} is. Özü alınmış buğday kabuğu. [DS]
- kevsenmek**, [kevr-se-n-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] Çekinmek; sakınmak. [DS]
- Kevser**, [Ar. kevsēr کوشر] {OsT} is. **1.** Maddî ve manevî çokluk; bolluk; kalabalık soy. **2.** Cennette bulunduğu bildirilen kutsal havuz veya akarsu. ☞ **Kevser gibi**, (İçecekler için) tatlı ve lezzetli.
- kevsr**, [kevr-se-r ?] {ağız} is. Verimsiz, çorak toprak. [DS]
- kevsere¹**, [? kevsere] {ağız} is. **1.** Kasırga. **2.** Sonbaharda ürünleri bozan kırağı. **3.** Sisli havalardaki çilenti; çisenti. [DS]
- kevsere²**, [kevsere] {ağız} is. Bitkilerin yapraklarında olan hastalık. [DS]
- kevsik**, -ğî [kes-mük] {ağız} is. İri saman. [DS]
- kevşek¹**, [kevr-mek > kev(i)ş-ē-mek > kevşe-k] {eT} sf. Gevşek. [DLT]
- kevşek²**, [kevr-mek > kev-iş-mek > kev(i)ş-ē-mek > kevşē-k / kövşē-k] (kövşe:k) {eT} sf. **1.** Zarif; güzel; şık; yumuşak. [EUTS] **2.** Nazik; gevşek. [Gabain]
- kevşemek**, [kevr-mek > kev(i)ş-ē-mek] {eT} gçsz. f. [-r] Geviş getirmek; gevşemek. [DLT]
- kevşen**, [kevşen] {ağız} is. **1.** Sımr; çevre. **2.** Yaylak; otlak; kuru. [DS]
- kevşeng**, [kevşe-ñ] {eT} is. Harman yerine gelen adama verilen tahıl. [DLT]
- kevşengen**, [kev(i)şe-n-mek > kevşe-n-gen] {eT} sf. Çok geviş getiren. [DLT]
- kevşenmek**, [kevr-mek > kev(i)ş-ē-mek > kevşe-n-mek] {eT} dönşl. f. [-ür] Geviş getirmek. [DLT]
- kevşesmek**, [kevr-mek > kev(i)ş-ē-mek > kevşe-ş-mek] {eT} işteş. f. [-ür] Birlikte geviş getirmek. [DLT]
- kevşetmek¹**, [kevr-mek > kev(i)ş-ē-mek > kevşe-t-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Gevşetmek; yumuşatmak; geviş getirtmek. [DLT]
- kevşetmek²**, [kev(i)ş-e-t-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] Oranlamak; kestirmek. [DS]
- kevşil**, [? kevşil] {ağız} is. Sıklımsız üzüm posası. [DS]
- kevşir**, [kevr-mek > kev-iş-mek > kev(i)ş-ir] {ağız} is. Meyve posası. [DS]
- kevşirik**, -ğî [kevr-mek > kev-iş-mek > kev(i)ş-ir-mek > kevşir-ik] {ağız} is. **1.** Meyve posası; rüsup. [DS] **2.** Ağızda çiğnenmiş lokma. [DD]
- kevşirmek**, [kevr-mek > kev-iş-mek > kev(i)ş-ir-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] **1.** Posasını çıkarmak. **2.** Ağızda çiğneyerek hamur hâline getirmek.

- kevsür**, [Fa. kefsîr => kevsür کوشر] {OsT} is. Lehim.
- kevtürmek**, [kev-mek > kev-tür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Gevşetmek. [DLT]
- kevüç, -cü** [kev-mek > kev-üç] {ağız} is. Alt çenesi çıkık, üst çenesi içeriye çökmüş gibi duran, dişleri kavuşmayan kimse. [DS]
- kevük¹, -gü** [kev-mek > kev-ük] {ağız} is. **1.** Yüksek dallardaki meyveleri toplamak için dalları eğmekte kullanılan ucu eğik sopa; eğmeç. **2.** Mısır sapı. **3.** İçine saman doldurulmuş hayvan postu veya derisi. **4.** sf. (Kimse) bir kısım dişleri dökülmüş olan; dişsiz. [DS]
- kevük²**, [kev-mek > kēv-ük / küvük] {eT} is. → küvük². [DLT]
- kevüklük, -gü** [kevük-lük] {ağız} is. **1.** Samanlık. **2.** Yapı. [DS]
- kevür**, [köp-ür / kevür] {ağız} is. Ağaçtan ağaca geçmekte kullanılan merdiven. [DS]
- kevürgen**, [köm-mek (kül veya toprak içine gömmek) > köm-ür > kömür-gēn / kövür-gēn] {eT} is. → kömürgen.
- kevze**, [kev(i)z-e] {ağız} is. → kevzi. [DS]
- kevzek, -ği** [kev(i)z-e-k] {ağız} sf. Yaramaz. [DS]
- kevzen**, [kev(i)z-e-n ?] {ağız} sf. **1.** Tembel. **2.** is. Verimsiz, çorak toprak. [DS]
- kevzer**, [kev-(i)s-e-r / kev-(i)z-e-r] {ağız} is. **1.** Elenen kirecin iri parçaları. **2.** Elenince kalburda kalan iri saman ve başak taneleri. [DS]
- kevzi**, [kev(i)z-i / kev(i)z-e] {ağız} is. **1.** Bitki ve ağaçlara dadanan, küçük yeşil renkli böcek; ballı balsıra. **2.** Bir sap üzerinde iki erik; çatal erik. [DS]
- key¹**, [key (yans.)] is. Heyecanlanmayı, heyecan duymayı anlatan kök. [Zülfikar] *key-kir-de-mek*
- key²**, [Far. key کی] {OsT} is. **1.** İran hükümdarlarının sınıflandırılmasında ikinci derecede olanların adlarının başına getirilen bir unvan. **2.** Büyük; muhteşem.
- key³**, [Far. key کی] {OsT} zf. Ne zaman; ne vakit?
- key⁴, -yyi** [Ar. keyy کی] {OsT} is. Yarayı kızgın demirle yakma; dağlama.
- key⁵**, [Soğd. k'dy => ked / ket > key کی] {eT} zf. **1.** Abartma, pekiştirme bildirir. [DLT] [DLT] [KB] [Yüknekî] [Gabain] **2.** {eAT} {OsT} Pek; gayet; çok. [DLT] [DLT] [KB] [Yüknekî] [Gabain] **3.** {eAT} {OsT} İyi; iyice; hakkıyla. [DLT] [DLT] [KB] [Yüknekî] [Gabain] **4.** {eAT} {OsT} sf. Uygun; muvafık; doğru; yerinde. **5.** Sağlam; kuvvetli; zorlu. [EUTS] [DLT] ☞ **key ise**, {eAT} Eğer; isterse. || **key işlemek**, {eAT} İyi yapmak; uygun davranmak. || **key kişi**, {eAT} İyi, doğru kimse; insan-ı kâmil. || **key sözün**, {eAT} İyi ve güzel sözle. ||
- key⁶**, [key] {ağız} is. **1.** Küçük dağ ve kayalıklar. **2.** Yan kenar. [DS]
- key⁷**, [Far. keh] {ağız} is. **1.** İri saman. [DS] **2.** Saman. [EG]
- keyalmak**, [key-el-mek] {ağız} dönşl. f. [-ır] Gururlanmak. [DS]
- keyan**, [Far. key > keyān کيان] (keya:n) {OsT} is. Şahlar; keyler.
- keyanî**, [Far. keyān > keyānī کيانى] (keya:ni:) {OsT} sf. Şahlarla ilgili.
- keyaniyan**, [Far. keyāniyān کيانيان] (keya:niya:n) {OsT} is. İran'ın Ahemenitler soyu; keylerin soyundan olanlar.
- keycek, -ği** [eT. keç-mek > key-ecek] {ağız} is. Giyecek; iç çamaşırı. [DS]
- keyd**, [Ar. keyd كيد] {OsT} is. **1.** Hile yapma; aldatma. **2.** Hile; oyun.
- keydirme**, [eT. keç-mek > key-dir-me] {ağız} is. Hiçbir yerinde çivi kullanmadan geçme tekniği ile yapılmış ahşap işi; künde-kârî.
- keydirmek**, [key-dir-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] **1.** Dolap, kapı vb. şeyleri çivi kullanmadan, geçme tekniği ile yapmak. **2.** Savurmak; atmak. [DS]
- keye**, [key-e] {ağız} is. **1.** Üzüm sucuklarını, hevenkleri asmaya yarayan ağaç askı. **2.** Ucu çengelli sopa; eğmeç. **3.** Ağaçtan ağaca atlamakta kullanılan ip. [DS] ☞ **keye şaştı**, {ağız} (Kişi için) ağaçtan ağaca iple atlayıp geçerken düşüp ölen. [DS]
- keyeretmek**, [kayar+ét-mek] {ağız} gçl. f. [-er] Hayvanın tırnağını düzeltmek. [DS]
- keyese**, [? keyese] {ağız} is. Kolanı bağlamaya yarayan kayış. [DS]
- keyf**, [Ar. keyf كيف] {OsT} is. → keyif.
- keyfe**, [Ar. keyfe كيفة] {OsT} e. Nasıl; her nasıl? ☞ **keyfe-mâ**, {OsT} Her nasıl? || **keyfe mâ yeşâ**, {OsT} Nasıl isterse; istediği gibi. || **keyfe mettefak**, {OsT} Nasıl rast gelirse; hangisi olursa.
- keyfer**, [Far. keyfer كيفر] is. Ceza veya ödül olarak verilen karşılık; karşılık.
- keyfetme**, [Ar. keyf +et-me كيف ايتمه] {OsT} is. Hoş ve eğlenceli vakit geçirme.
- keyfetmek**, [Ar. keyf + T.et-mek كيف ايتمك] {OsT} gçsz. f. [-(d)-er] Hoş ve eğlenceli vakit geçirmek.
- keyfî**, [Ar. keyfî / keyfîyye كيفى / كيفيه] (keyfi:) {OsT} sf. **1.** Keyfe, isteğe ait; keyifle ilgili. **2.** İsteğe bağlı olan. **3.** gñsl. Akla, adalete ve gerçeğe aykırı olan. **4.** Yöntem dışı; dilediğince; bildiği gibi; kural tanımaksızın.
- keyfilik, -ği** [keyfî-lik] (keyfi:lik) is. Keyfi olma durumu.
- keyfince**, [keyf-ince] (keyfi'nce) zf. İsteddiği gibi; nasıl isterse; dilediği gibi; dilediğince; keyfine göre.

keyfine, [Ar. keyf + T. -i-n-e] {ağız} zf. 1. Boş ver, aldırma. 2. Ne olursa olsun. [DS]

keyfiyat, [Ar. keyfiyyât كَيْفِيَّات] (keyfiya:t) {OsT} is. Nitelikler; keyfiyetler.

keyfiyet, [Ar. keyfiyyet كَيْفِيَّة] {OsT} is. 1. Bir şeyin sahip olduğu veya taşıdığı nitelik; nitelik. 2. Bir şeyin iyi veya kötü olması durumu. 3. Bir olayın geçişi. 4. Durum; hâl; vaziyet. 5. Madde; husus; iş. 6. db. Cins. 7. db. Bazı dillerde kelimelerin azlık çokluk, erillik, dişillik bakımından durumu. ☞ **keyfiyet ve kemiyet**, {OsT} db. 1. Erillik ve dişillik. 2. Tekillik ve çoğulluk.

keyfiyeten, [Ar. keyfiyyeten كَيْفِيَّةً] (keyfiye'ten) {OsT} zf. Nitelik bakımından; keyfiyet bakımından.

keygi, [eT. keğ-mek > keğ-gī] {ağız} is. Giyecek; giysisi. [DS]

keygin, [key-gin] {ağız} sf. 1. Kızgın ve kinli; öç alma duygusu taşıyan; öfkeli. 2. (Hava için) bulutlu ve kapalı. [DS]

keyhan, [Far. keyhān كَيْهَان] (keyha:n) {OsT} is. Dünya.

keyihmak, [kırıyık-mak / kény-ıh-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Uyuşmak. [DS]

keyif, -yî [Ar. keyf كَيْف] {OsT} is. 1. Bedensel ve ruhsal esenlik; sağlık. 2. İç huzurunun verdiği canlılık; rahatlık; tasasızlık; ferahlık; huzur; neşe; sevinç. 3. Hoşça vakit geçirme; hoşlanma; eğlenme; coşma. 4. Bir kimsenin kişisel isteği, arzu; heves; istek. 5. Alkol ve diğer uyuşturucuların verdiği hafif sarhoşluk; çakırkeyif olma. 6. Yolsuz ve kural dışı istek. 7. argo. Esrar. 8. Huy; mizaç. ☞ **Keyfi bilir...** 1. "Dilediği gibi davranmakta, istediğini yapmakta serbest" anlamında kullanılır. 2. Canı isterse. || **keyfi bozuk**, Canı sıkılmış; üzüntülü. || **keyfi bozulmak**, Canı sıkılmak; rahatı kaçmak. || **keyfi düzelmek**, 1. Neşelenmek; can sıkıntısı gitmek. 2. (Hasta için) iyileşmek. || **keyfi gelmek**, 1. Sağlıklı ve neşeli olmak. 2. Bedensel ve ruhsal esenliğe kavuşmak. || **keyfi kaçmak**, Neşesi kalmamak; canı sıkılmak. || **keyfi olmamak**, 1. Hasta olmak. 2. Neşesi yerinde olmamak; canı sıkın olmak; içi sıkılmak. || **keyfi oluncaya kadar**, Birinin bir işi yapmak için gönlü oluncaya kadar; istediği ana kadar. || **Keyfim böyle**. "Ben öyle olmasını istiyorum" anlamında kullanılır. || **keyfince gitmek**, Birinin isteğine uygun hareket etmek. || **keyfinden bayılmak**, Aşırı derecede zevk ve kıvanç duymak. || **keyfinden dört köşe olmak**, Aşırı ölçüde zevk duymak. || **keyfine bakmak**, Dilediği gibi yaşamak; rahatını düşünmek; dilediğince yaşamak. || **Keyfine diyecek yok!** Sıkıntısız; neşeli. || **keyfine gitmek**, 1. Birinin isteğine uygun hareket etmek. 2. Hoşlandırmak. || **keyfine göre**, İsteddiği

gibi; dilediğince. || **keyfini bozmak**, Bir kimseyi rahatsız etmek; canını sıkmak; üzme. || **keyfini kaçırarak**, Bir kimsenin rahatını bozmak; canını sıkmak; üzme. || **keyfini çıkarmak**, Bir şeyden iyice zevk almak; tadını çıkarmak. || **keyfinin kâhyası olmamak**, Bir kimsenin, birinin davranışlarına karışmaya hakkı olmamak. || **keyfini yapmak**, Birinin her türlü istek ve dileğini yerine getirmek. || **keyfi oluncaya kadar**, Rız oluncaya kadar. || **keyfi sıra**, Birinin arzusu doğrultusunda; kendi isteği gibi. || **keyfi yerinde**, Sağlığı ve neşesi tam. || **keyfi benim köy Mehmet Ağanın**, "İşime karışılmasını istemem." anlamında kullanılır. || **keyif çatmak**, Hoşça vakit geçirmek. || **keyif ehli**, Rahatına düşkün. || **keyif hâli**, İçkili; sarhoş; çakırkeyif. || **keyif hâlinde**, Sarhoş; içkili; çakırkeyif. || **keyif kaçırarak**, Can sıkmak. || **keyif olmak**, Çakırkeyif olmak. || **keyif sormak**, Birin hâlini, hatırını, sağlığını öğrenmek istemek. || **keyif sürmek**, Sıkıntısız ve rahat yaşamak. || **keyif vermek**, 1. Neşe vermek; sevinç katmak. 2. (İçki için) sarhoş etmek. || **keyif yetiştirmek**, Keyif etmek.

keyiflenme, [keyif-le-n-me] is. 1. Keyfi yerine gelme; neşelenme. 2. Keyifli hâl alma; keyif sahibi olma.

keyiflenmek, [keyif-le-n-mek] döşl. f. [-ır] 1. Keyfi yerine gelmek; neşelenmek; sevinmek. 2. Keyifli bir hâl almak; keyifli duruma gelmek; keyif sahibi olmak. 3. Sarhoş olmak.

keyifli, [keyif-li] sf. Keyfi yerinde olan; neşeli; sağlıklı.

keyifsiz, [keyif-siz] sf. 1. Neşesi yerinde olmayan; neşesiz. 2. Sağlığı pek yerinde olmayan; biraz hasta; rahatsız.

keyifsizlenme, [keyif-siz-le-n-me] is. 1. Keyfi, neşesi kaçma. 2. Keyifsiz duruma gelme; kendini biraz rahatsız hissetme.

keyifsizlenmek, [keyif-siz-le-n-mek] döşl. f. [-ır] 1. Keyfi, neşesi kaçmak. 2. Keyifsiz duruma gelmek; kendini biraz rahatsız hissetmek.

keyifsizlik, -ği [keyif-siz-lik] is. Hafif hastalık; kırıklık.

keyik¹, [kéy-ik / giy-ik / keçik] (kéyik) {eT} is. zool.

1. Geyik. [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Gabain] 2. Vahşi av hayvanı. [ETY] 3. Vahşi büyükbaş hayvan; eti yenen hayvanlardan ceylan, sığın, dağ keçisi gibi av hayvanları. [DLT] [EUTS] [ETY] 4. Aslında yabani olan her şey. [DLT] 5. sf. (İnsanlar için) maymun yapılı. [DLT] ☞ **keyik kişi**, {eT} Yabani adam. || **keyik söğüt**, {eT} Yaban söğüdü. [DLT]

keyik², -ği [key-mek > keyik] {ağız} is. 1. Çoban abası. 2. Kadınların başlarına aldıkları bir tür yemeni. 3. Mavi çiğdem. [DS]

keyikçi, [kéyik-çi] {eT} is. 1. Büyük hayvan avcısı; avcı. [EUTS] [İKPÖy.] 2. Geyik avcısı. [EUTS] [İKPÖy.]

- keyim**, [keɗ-im > key-im] {eT} is. → kelim. [Yüknekî]
- keyin**, [? keyin] {ağız} zf. Özellikle; özel olarak. [DS]
- keyir**, [Ar. ğayr] {ağız} zf. Başka. [DS]
- keyirgençik**, [keyir-gen-çik] {eT} is. Karışıklık; isyan; kargaşalık. [EUTS]
- keyirmez**, [keyir-mez] {ağız} bağ. Ama; zararı yok. [DS]
- keyiş**, [Far. keşîş] {ağız} is. Papaz; keşiş. [DS]
- keykenek**, -ği [eT. keɗ-mek > key-(i)k-en-ek] {ağız} is. **1.** Yağmurdan korunmak için baştan aşağı örtülen uçları birleştirilerek külah haline getirilmiş çuval. **2.** Başlıklı bir tür yağmurluk. **3.** Çoban abası. [DS]
- keyki**, [keyk-i] {ağız} sf. Kıvrık; kıvrıkcık. [DS]
- keykirdede**, [key (yans.)>key-kir-de کیکرده] {eAT} {OsT} is. Heyecan; korku; helecen.
- keykirdemek**, [key-kir-de-mek کیکردمک] {eAT} {OsT} gçsz. f. [-r] Korkmak; endişe etmek; heyecanlanmak.
- keyl**, [Ar. keyl کيل] {OsT} is. **1.** Tahıl ölçmekte kullanılan bir ölçek; kile. **2.** Kile ile ölçme. ☞ **keyl etmek**, {OsT} Kile ile ölçmek.
- keyli**¹, [key-li] {ağız} is. Tarlanın su basmayan, sel gelmeyen yüksek yeri. [DS]
- keyli**², [eT. kē (arka) > ke+ile ? / Ar. ğayr] {ağız} zf. **1.** Başka **2.** Sonra; artık. [DS]
- keyli**³, [ki + o + ile ?] {ağız} zf. Dolayı; için. [DS]
- keyli**⁴, [Ar. keyl > keylī کيلى] {OsT} sf. Kile ile ölçülen.
- keylig**, [kéyik-lig > keylig] {eT} is. Maymun. [DLT] ☞ **keylig kişi**, {eT} Şaşkın ve yabancı gibi iki tarafına bakınarak yürüyen adam. [DLT]
- keylus**, [Ar. keylūs کيلوس] (keylū:s) {OsT} is. Bağirsaktan gelen, içinde yağ damlacıkları bulunan ak kan; kilüs.
- keyman**, [? keyman] {ağız} is. Pastırma çemeni. [DS]
- keyme**¹, [key-me / kay-ma] {ağız} is. Bahçe çiti. [DS]
- keyme**², [key-me] {ağız} is. Su deposu. [DS]
- keyme**³, [key-me] {ağız} is. Kadın tellak. [DS]
- keyme**⁴, [eğ-mek > key-me ?] {ağız} is. Hevenk ve eşya asmak için kullanılan ağaç askılık; çengel. [DS]
- keyme**⁵, [eT. keɗ-mek > key-me] {ağız} is. Kadın gömleği. [DS]
- keymek**, [keɗ-mek > key-mek] {eT} gçl. f. [-er] **1.** → kedmek¹. [EUTS] [Yüknekî] **2.** {ağız} Giymek. [DS]
- keymelemek**, [keyme-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Çiğnemek. [DS]
- keymus**, [Ar. keymūs کيموس] (keymu:s) {OsT} is. Yiyeceklerin mide öz suyu ile karıştıktan sonra aldıkları durum; kimüs.
- Keynesçi**, [İng. Johan Maynard Keynes (İngiliz iktisatçısı) > keynes-çi] sf. Keynes'in ortaya attığı faiz oranı, sermaye, gelir seviyesi, işçi çalıştırma arasındaki dalgalanmaları açıklayan görüşler için kullanılan terim.
- keynunet**, [Ar. kevn > keynūnet كينونت] (keynu:net) {OsT} is. Var olma; varlık.
- keyre**, [? keyre] {ağız} is. Sıra; nöbet. [DS]
- keyrek**, -ği [key-re-k] {ağız} is. Kaburga kemiklerinin alttan birinci ve ikinci çifti. [DS]
- keyri**, [Ar. ğayr] {ağız} zf. Sonra; artık. [DS]
- keys**, [Ar. keys کيس] {OsT} is. Anlama, kavrama yeteneği; anlayış; kavrayış.
- keysekey**, [ki+i-se+ki] {ağız} zf. Olsa olsa; olsun olsun; ancak. [DS]
- keysil**, [eT. keɗ-mek > key-e-si] {ağız} is. **1.** Çamaşır; giyecek; giysi. **2.** İç çamaşır. [DS] ☞ **keysil yıkmak**, {ağız} Çamaşır yıkamak. [DS]|| **keysil yumak**, {ağız} → keysil yıkamak. [DS]
- keysilik**, -ği [keysil-lik] {ağız} sf. Çamaşırılık; giysilik. [DS]
- keysilmek**, [eT. kē (arka) > ke-y-(i)s-i-l-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] Arkaya dayanarak oturmak. [DS]
- keysiyeye**, [Ar. kis > keysiyeye کيسيه] {OsT} is. zool. Yavru doğumdan sonra karnında bir kesenin içinde aylarca kalan etenesiz memeliler takımı; keseliler, (Marsupialia).
- keyüg**, [keɗ-üg > key-üg] {eT} is. Kebe ve kepenek gibi şeyler. [DLT]
- keyvan**, [Far. keyvān کيوان] (keyva:n) {OsT} is. **1.** gök b. Zuhal gezegeni; Satürn. **2.** Yıldız. **3.** {ağız} Yaşlı kadın. [DS]
- keyvani**, [Far. ked-bānū] {ağız} is. **1.** Emeği çok geçen işçi. **2.** Çok yaşlı kadın. [DS]
- keyvani**, [Far. ked-bānū] {ağız} is. Yaşlı kadın. [DS]
- keyvene**, [Far. ked-bānū] {ağız} is. Aşçı kadın. [DS]
- keyveni**, [Far. ked-bānū => keyveni کيويني] {ağız} is. **1.** Aşçı kadın; düğün yemeği yapan kadın. **2.** Yaşlı kadın. **3.** Ekmek yapan kimse. [DS] **4.** {OsT} Ev idaresini iyi bilen.
- keyyal**, [Ar. keyl (tahıl ölçüsü) > keyyāl کيال] (keyya:l) {OsT} sf. Kile ile tahıl ölçen; kileci.
- keyyaliye**, [Ar. keyyāl > keyyāliye کياليه] (keyya:liye) {OsT} is. Kilecinin aldığı ücret.
- keyyaz**, [? keyyaz] {ağız} is. İkinci kez doğuran koyun. [DS]
- keyyis**, [Ar. keyyaset > keyyis / keyyise کيس / كيسه] {OsT} sf. **1.** Akıllı; zeki; uyanık. **2.** İnce; zarif.
- keyyiş**, [kayış] {ağız} is. Kemer. [DS]
- kez**¹, [kez (1934'te tekrar kullanılmaya başlandı)] {eT} zf. **1.** {eT} Sonra; başka. [EUTS] **2.** (Bir sayıdan

- sonra kullanıldığında) bir olayın veya olgunun meydana geldiği durumlardan her biri; defa; kere; sefer. {eT} {eAT} (aynı) [Üç İtigsizler] [DK] **3.** {eT} is. An; zaman. [Üç İtigsizler] ☞ **munta kez**, {eT} *Bundan başka; bundan sonra.* [EUTS]
- kez²**, [kez] {eT} is. Gez. [DLT]
- kez³**, [Far. kaz / kaj / kac] {eT} is. İpekli Çin kumaşı. [DLT]
- kez⁴**, [kez] {eT} is. **1.** Süt ve hamur gibi şeylerin ten-cere dibinde yapışıp kalan parçaları. **2.** Tortu; çö-kelti. [DLT]
- kez⁵**, [kez] {eT} sf. Sefil; bedbaht. [Gabain] [EUTS]
- kez⁶**, [Soğd. k'dy => ked / ket] {eT} zf. → ked. [Yük-neki]
- kez⁷**, [kez] {ağız} is. **1.** Tepe. **2.** Kenar; kıyı. **3.** Köşe. **4.** İki tepe arasındaki alçak geçit. [DS]
- kez⁸**, [kez] {ağız} is. Sahip; malik. [DD]
- kez⁹**, [kez-mek > kez] {ağız} is. İmece usulü çalışmada sıra; nöbet. [DS]
- keza**, [Ar. ke (cer harfi) + zā (işaret zamiri) كذا] (ke'za:) {OsT} bağ. Tekrarlamalardan kaçınmak amacıyla "böyle, böylece; aynı biçimde; aynı; öylece" anlamında kullanılır.
- kezabir**, [Ar. küzber > kezābir كذابر] (keza:bir) {OsT} is. Asmacıklar.
- kezalik**, [Ar. kezālik كذالك] (ke'za:lik) {OsT} bağ. Bunun gibi; bu da öyle; böylece; keza.
- kezan**, [kızan / kezan] {ağız} is. Erkek çocuk; delikanlı. [DS]
- kezaz**, [Ar. kezāz / kezāzet كظاظت] (keza:z) {OsT} is. tıp. Soluk alamayacak derece mide dolgunluğu.
- kezban**, [Ar. ked كد + Far. bānū بانو] (kezba:an) is. Evi çekip çeviren kadın; vekilharç.
- kezbi**, [? kezbi] {ağız} is. **1.** Kavun ve karpuzza zarar veren karıncadan ufak bir böcek. **2.** Bu böceğin kavun ve karpuzda yaptığı hastalık. [DS]
- keze**, [kez-mek > kez-ē / gez-ē] (keze:) {eT} is. **1.** Yavaş yavaş. [EUTS] **2.** Sıra ile. [EUTS] [Gabain]
- kezek¹**, [kez-mek > kez-ek] {eT} is. Bir tür ilaç adı. [EUTS]
- kezek²**, -ği [kez-ek / kesek / gezek] is. **1.** İri ve sert toprak parçası; kesek. **2.** Kurutulmuş gübre.
- kezek³**, -ği [kez-mek > kez-ek] {ağız} is. **1.** Otlatmaya götürülen koyun veya sığır sürüsü; köy sürüsü; gezek. **2.** Geceleri evlerde sıra ile yapılan aile toplantısı. [DS]
- kezekçi**, [kez-ek-çi] {ağız} is. Bir süre için tutulan sığır çobanı. [DS]
- kezel**, [Ar. ğazel] {ağız} is. Kuru yaprak; gazel. [DS] ☞ **kezel ağaç**, {ağız} *Kızılağaç.* [DS]
- kezeme**, [kez-mek > kez-eme] {ağız} is. Merdiven. [DS]
- kezemek**, -ği [kez-mek > kez-emek] {ağız} is. Merdiven. [DS]
- kezenti**, [kez-en-ti / gez-en-ti / Far. gezend [Tietze] گزند] {ağız} sf. **1.** Çok gezen; işsiz; serseri. [DD] **2.** Başıboş. [DS]
- kezgere**, [Far. dest-gāre] {ağız} is. Teskere. [DS]
- kezgermek**, [kez > kez-ge-r-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Gezmek; geze getirmek. [DLT]
- kezi**, [eT. kez] {ağız} is. Bürümcük. [DS]
- kezig**, [kez-mek > kez-ig] {eT} sf. **1.** Tertipli; düzenli; muntazam; sıralı. [EUTS] **2.** is. Sıra; dizi; saf. [EUTS] [KB] [Gabain] [Üç İtigsizler] **3.** Sıra ile yapılan iş; nöbet. [KB] [Gabain] **4.** Sırtma. [EUTS] [KB]
- keziglig**, [kez-mek > kez-ig-lig] {eT} is. Nöbetçi. [KB]
- kezik¹**, [Moğ. kez-ik] {eT} is. → kezig. [DLT]
- kezik²**, [kez-mek > kez-ik ?] {eT} sf. Cesaret. [DLT]
- kezikçe**, [kez-mek > kez-ik-çē] (kezikçe:) {eT} sf. Tertiplice; düzenlice. [EUTS]
- keziklig**, [kez-mek > kez-ig-lig] {eT} sf. Sırası gelmiş olan; nöbette olan. [EUTS]
- kezil**, [Ar. ğazl] {ağız} is. Keçi kılından bükülerek yapılan ip. [DS]
- kezilemek**, [kez-i-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Avlamak için nişan almak. [DS]
- kezim**, [Ar. kezim > kezīm كظيم] (kezi:m) sf. Öfkesini yenen.
- kezin¹**, [kez (defa) > kez-in] {eT} zf. Kez; defa.
- kezin¹**, [kez-in] {ağız} is. **1.** Bir yaşına girmiş dişi keçi. **2.** Üç yaşında ilk kuzusunu veren koyun. [DS]
- kezişmek**, [kez-mek > kez-iş-mek] {eT} işteş. f. [-ür] Birlikte gezmek. [DLT]
- kezitmek**, [kez-mek > kez-it-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Gezdirmek. [DLT]
- kezişik**, -ci [kez-mek > kez-kiç / gezgiç] {ağız} sf. Gezici; gezgin. [DS]
- kezkütü**, [kez+küt-ü] {ağız} is. Değirmen oluşunun yastığı. [DS]
- kezleme**, [kez-le-me] {ağız} is. **1.** Üç yaşında ilk kuzusunu veren koyun. **2.** Kısır koyun. [DS]
- kezlemek¹**, [kez > kez-lē-mek] (keze:mek) gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** {eT} {ağız} Nişan almak; gezlemek; gezini düzeltmek. [DLT] [Yüknekî] [DS] **2.** Bir sayıyı başka bir sayı ile çarpmak. **3.** Bir işi yapmak için zaman ve fırsat kollamak.
- kezemek²**, [kez-lē-mek] gçl. f. [-r] {eT} Temizlemek. [DLT]
- kezemek³**, [kez-le-mek / göz-le-mek] {ağız} is. Bir şeyi yapmak için zaman ve fırsat kollamak. [DS]
- kezleşmek⁴**, [kez > kez-lē-mek > kez-le-ş-mek] {eT} işteş. f. [-ür] Birlikte gezlemek; gezleşmek. [DLT]
- kezetmek**, [kez-mek > kez-lē-mek > kez-le-t-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Gezetmek. [DLT]

- keziklik**, [kez > kez-lik] *is.* **1.** {eT} Küçük kadın bıçağı. [DLT] **2.** {ağız} Çakı; bıçak. [DS]
- kezm**, [Ar. kezm كظم] {OsT} *is.* Öfkesini yenme.
- kezmek¹**, [kez-mek] {eT} *gçl. f.* [-er] Geçmek. [E-UTS] [Gabain]
- kezmek²**, [kez-mek] {eT} *gçsz. f.* [-er] **1.** Gezmek; dolaşmak. [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Üç İtigsizler] **2.** İçeri girmek. [ETY] **3.** Oymak. [ETY]
- kezmek³**, [çez-mek > kez-mek] {ağız} *gçl. f.* [-er] Çözmek. [DS]
- kezub**, [Ar. kizb > kezūb كذوب] (kezu:b) {OsT} *sf.* Çok yalan söyleyen.
- kezüük**, [kez-mek > kez-ük] {eT} *is.* Mekik. [DLT]
- kezvi**, [? kezbi / kezvi] {ağız} *is.* → kezbi. [DS]
- kezyarma**, [kez+yar-ma] {ağız} *sf.* (Koyun için) kısır. [DS]
- kezzab**, [Ar. kizb > kezzāb كذاب] (kezza:b) {OsT} *sf.* **1.** Çok yalancı. **2.** *kim.* Kezzap. ☞ **kezzāb-i bî-hicāb**, {OsT} *Utanmaz yalancı.*
- kezzap, -bı** [Far. tiz (keskin) + āb (su) > tiz-āb تيزاب => kezzāb كذاب] {OsT} *is.* *kim.* Derişik sülfürük asidin halk arasındaki adı.
- kezzek, -ği** [kes-ek / kezek] {ağız} *is.* Sert toprak topağı; kesek. [DS]
- kezzez**, [Ar. kazzāz كزاز] {ağız} *is.* İpek işi yapan; kazzaz. [DS]
- kg** [Fr. kilo-gramme] *kısalt.* Kütle birimi olan kilogramın kısaltması.
- kgm** [Fr. kilo-gramme-metèr] *kısalt.* Enerji birimi olan kilogrammetrenin kısaltması.
- kgm/m³** [kilo-gram-metre bölü metre küp] *kısalt.* Metre küpün kilogram cinsinden kütlelerini veren yoğunluk birimi; bir cismin bir metre küpünün kilogram cinsinden ağırlığı.
- khaos**, [Yun. khaos] *is. mit.* Yaradılıştan önce var olan ve karmakarışık, insanın aklının alamayacağı biçimdeki boşluk; kaos.
- k¹**, [-g¹ / -gi / -ği / -ği / -ki / -k¹ / -gu / -gü / -kü / -ku] *yap. e.* → -g¹.
- k²**, [-k¹ / -ki] {eT} *yap. e.* **1.** Zaman ve mekânla ilgili olarak aitlik veya durum bildiren, ... ya ait olan, .. olan, ... da bulunan, ... ile ilgili olan anlamında ilgi zamiri ile aynı görevleri üstlenen isimden isim türetme eki. [ETY] *yırya-kı (kuzeyde)* **2.** Akralalık bildiren kelimelere getirilerek acıma ve sevme bildirir. [DLT] *ata-kı (babacık, babacığım)*
- k³**, [-k¹ / -ki / -ği / -gi] {eAT} *yap. e.* Aslında ilgi ekidir; sıfatlar türetir. *ilerü-ki, kan-kı, arkanda-ği*
- kı**, [k¹] {eT} *ünl.* **1.** Seslenme, çağırma sözü: Hey! [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** {ağız} "Hey kız!" anlamında seslenme sözü. [DS]
- kıb**, [kep / kıb / kıp / kip (yans.)] *is.* Kırpmayı, kıpır-
- damayı, ağır veya hızlı hareket etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kıb-il kıbil, kıb-ır-t-mak*
- kıbab**, [Ar. kıbbe > kıbāb قباب] (kıba:b) {OsT} *is.* Kubbelar.
- kıbah**, [Ar. kıbāh > kıbāh قباح] (kıba:h) {OsT} *is.* Çirkinler.
- kıbal, -li** [Ar. kıbāl قبال] (kıba:l) {OsT} *is.* **1.** Hareket; davranış şekli. **2.** (Yazı için) karşılaştırma. **3.** {ağız} Yüz. [DS] **4.** {ağız} Yaradılış; huy. [DS] **5.** {ağız} Değişik ve özel biçim; yol; usul; durum; tarz. [DS] **5.** {ağız} (Giyim kuşam, görünüş vb. için) biçim. [DS] **6.** {ağız} Benzer. [DS]
- kıbale**, [Ar. kıbāle قبالة] (kıba:le) {OsT} *is.* Çocuk doğurtma işi; ebelik.
- kıban**, [? kıban] {ağız} *is.* İyi yetişmemiş bitki. [DS]
- kıbat**, [? kıbat] {ağız} *is.* Diz. [DS]
- kıbde**, [Ar. kıbta] {ağız} *is.* İmrenme; özenme; gıpta. [DS]
- kıbel**, [Ar. kıbel قبل] {OsT} *is.* **1.** Taraf; yön; cihet. **2.** Yan; kat; huzur. **3.** Bir şeyi kolayca yapabilme; muktedir olma. ☞ **kıbelinden gelmek**, {OsT} *Birinin yanından gelmek.* || **kıbeline vüsül bulmak**, {OsT} *Birinin yanına varmak.* || **kıbel-i şer'-i şeriften**, {OsT} *Şeriat tarafından; şeriat gereğince.*
- kıbı**, [? kıbı] {ağız} *is.* Çocuk ayakkabısı. [DS]
- kıbıçkan**, [kıbıç-kan / kıbış-kan] {ağız} *is.* Semizotu. [DS]
- kıbidik, -ği** [kıb (yans.) > kıb-it-ık] {ağız} *is.* Çocukların hayvan tırnağı dikip taşla vurarak oynadıkları bir tür kaydırak oyunu. [DS]
- kıbık, -ği** [kıb-ık] {ağız} *is.* Bir bölgeye özgü hastalık. [DS]
- kıbıktırmak**, [kıb-ık-tır-mak / kıv-ık-tır-mak / kıc-ık-tır-mak] {ağız} *gçl. f.* [-ır] Acele ettirmek; ivmesi için sıkıştırmak. [DS]
- kıbil¹**, [kıb (yans.) > kıb-il] *is.* Kırpmayı, kıpırdamayı, ağır veya hızlı hareket etmeyi anlatan yansımalı gövde. ☞ **kıbil kıbil**, {ağız} *Çok kıpırdayan; kıpır kıpır; yaramaz.* [DS]
- kıbil²**, [Ar. kıbil [Tietze] قبل => kıbil / kıfıl] {ağız} *is.* Anahtar. [DS]
- kıbıla**, [Ar. kıble] {ağız} *is.* Güney. [DS]
- kıbulamak**, [kıbı-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] *çoc. dili.* Çalmak; aşırmaq. [DS]
- kıbuluk, -ğu** [kıb-ı-lık] {ağız} *is.* Yaramazlık. [DS]
- kıbırtmak**, [kıb (yans.) > kıb-ır-t-mak] {ağız} *gçl. f.* [-ır] Koşmak; hızla gitmek. [DS]
- kıbış¹**, [kıbış] {ağız} *sf.* (Karşılaştırılan hayvan boyları için) denk; aynı; eşit. [DS]
- kıbış²**, [kaba-ş / kıbış] {ağız} *sf.* Saçsız; kel. [DS]
- kıbışkan**, [kıbış-kan] {ağız} *is.* Semizotu. [DS]

kıbışlanmak, [kibiş-la-n-mak] {ağız} döşl. f. [-ır]
Yaltaklanmak. [DS]

kıbit, -di [kibit] {ağız} is. Karın. [DS]

kıbiz, [kap > kap-uz / kıbiz] {ağız} is. Çok kayalık
boğaz; dar geçit. [DS]

kıbla, [Ar. kıble] {ağız} is. Güney. [DS]

kible, [Ar. kıble] {OsT} is. **1.** Namaz kılarken dö-
nülmesi gerekli olan yön; Mekke ve Kâbe tarafı. **2.**
Güney; cenup. **3.** Güneyden esen rüzgâr; kible rüz-
gârı. **4.** mecaz. Herkesin dara düştüğünde yardım
istediği kapı. ☞ **kible-gâh**, {OsT} Kâbe'nin bulun-
duğu yer ve yön. || **kible-i âlem**, {OsT} "Dünyanın
kiblesi" anlamında padişahlar ve Müslüman hü-
kümdarlar hakkında kullanılmıştır. || **kible-i hâcet**,
{OsT} "İhtiyaçların karşılandığı yer" anlamında
herkesin bir isteğinin karşılanması için başvurduğu
makam veya kimse. || **kible-i İslam**, {OsT} Müslü-
manların namazda yönelecekleri taraf. || **kible-
keşişleme**, {OsT} Güney ile güneydoğu yönleri ara-
sından esen rüzgâr. || **kible-lodos**, {OsT} Güney ile
güneybatı yönleri arasından esen rüzgâr. || **kiblenin
keşişlemeden kertesisi**, {OsT} Güneydoğu rüzgârı. ||
kible-rü, {OsT} Yüzünü kibleye döndürmüş olan
kimse. || **kible rüzgârı**, {OsT} Güneyden esen rüz-
gâr. || **kiblesi belli olmamak**, Neye inandığı, dü-
şüncesinin ne olduğu ve kime hizmet ettiği belli
olmamak. || **kibleye dönmek**, Yönünü Kâbe'ye çe-
virme; namaz kılmak.

kiblename, [Ar. kıble + Far. nâme] {OsT} is. Kibleyazar; pusula.

kiblenüma, [Ar. kıble + Far. nümā] {OsT} is. Bulunulan yerin kiblesini gösteren
özel pusula.

kibletan, [Ar. kıbletan] {OsT} is. →
kibleteyn.

kibleteyn, [Ar. kibleteyn] {OsT} is. **1.** İki kible.
2. Mekke'de bulunan Kâbe ile Kudüs'te bulunan
Beyt-i Makdis'in ikisine birden verilen ad; Kible-i
Muhammet ve Kible-i Musa.

kıblî, [Ar. kıblî] {OsT} sf. **1.** Güneye ait;
güney ile ilgili. **2.** Güneyli.

kıbrak, -ğı [kib-ra-k] {ağız} is. Yasadışı cinsel ilişki-
lere aracılık eden kimse. [DS]

kıbrız, [Ar. kırmız] {ağız} is. → kırbız. [DS]

Kıbt, [Ar. kıbt] {OsT} is. Eski Mısır halkı.

Kıbtî, [Ar. kıbtî / kıbtîye] {OsT} is. **1.** Mısır'ın eski yerli halkından olan. **2.** sf. Çingene
ile ilgili.

Kıbtîyan, [Ar. kıbtî > kıbtîyān] {OsT} is. Çingeneler.

kıç¹, [kac / kıc / kıç / kic] {yans.} is. Sert şeylerin
kulak tırmalayıcı bir sesle birbirine sürtünmesini,

yanarın ve derinin kaşınmasını veya buna benzer
sinirsel tepki uyandıran hareketleri anlatan kök.
[Zülfikar] **kıc-ık** (gıcık), **kıc-ık-la-mak**, **kıc-ı-la-mak**
kıç², [kıc / kıç / kıç / kuç] {yans.} is. Köpek ve benze-
ri hayvanlarla keçi çağırma ünlemi. **kıc-ı**, **kıc-ık**,
kıc-ık-la-mak

kıcalak, -ğı [kıc] {yans.} > **kıc-ala-k** {ağız} is. Çam
kozalağı. [DS]

kıccık, -ğı [kıc(c)-ık] {ağız} is. Topal. [DS]

kıç¹, [kıc] {yans.} > **kıc-ı** {ağız} is. **1.** Dolu. **2.**
Toz gibi ince dolu. **3.** Kırağı. [DS]

kıç², [kıc] {yans.} > **kıc-ı** {ağız} is. Çam kozalağı.
[DS]

kıç³, [kıc] {yans.} > **kıc-ı** {ağız} is. Yuvarlak ve katı
koyun, keçi pisliği. [DS] ☞ **kıç olmak**, {ağız} (Kü-
çük çocuklar için) toprakla oynayıp kirlenmek. [DS]

kıç⁴, [kıc] {yans.} > **kıc-ı** {ağız} is. Baharda kayısı ve
erik ağaçlarında görülen parlak ve yapışkan madde;
zank. [DS]

kıç⁵, [eT. kīçī] {ağız} is. **1.** Hardal tohumu. **2.**
{OsT} Taze sürgünleri salata olarak yenilebilen har-
dal. [DS]

kıç⁶, [kıc] {yans.} > **kıc-ı** {ağız} is. Koyun, keçi,
kuzu. [DS]

kıç⁷, [kıcı] {ağız} is. Tütün fidesi yetiştirilen yer.
[DS]

kıçık¹, -ğı [kıc] {yans.} > **kıc-ı-k** {ağız} is. **1.** Koyun,
keçi, kuzu. **2.** Kuyuksuz, kıvrık koyun. **3.** Kuy-
ruğu küçük ve içine doğru kıvrık koyun. **4.** Kendi-
sini sağdırmayan ve kuzusuna süt vermeyen koyun.
5. Yaşlı hayvan. **6.** sf. (Koyun, keçi için) çok kü-
çük; ufak tefek; çelimsiz. [DS]

kıçık², -ğı [kıc] {yans.} > **kıc-ı-k** {ağız} sf. Yozlaşmış;
soyu bozulmuş. [DS]

kıçık³, -ğı [kıc] {yans.} > **kıc-ı-k** {ağız} is. Kızdırma;
fit. [DS] ☞ **kıçık vermek**, {ağız} **1.** Dedikodu yapı-
arak bir kimseyi başka biri hakkında kışkırtmak;
kişileri birbirine düşürmek. **2.** Kızdırmak; sinirlen-
dirmek; öfkelendirmek. **3.** Oyunbozanlık etmek.
[DS]

kıçık⁴, -ğı [kıc] {yans.} > **kıc-ı-k** {ağız} sf. **1.** Geveze.
2. Sözünde durmayan; döneç. [DS]

kıçık⁵, -ğı [kıc] {yans.} > **kıc-ı-k** {OsT} {ağız} is.
1. Boğazda yanma; gıcık. **2.** Bir tür cilt hastalığı.
[DS]

kıçık⁶, -ğı [kıcık] {ağız} is. Güveç. [DS]

kıçıklamak¹, [kıcı-k-lā-mak] {OsT} {ağız} is. **1.** Gıcıkla-
mak; tahrik etmek; güldürmek. [Nevâyi] [DS] **2.**
{ağız} Huylandırmak; şüphelendirmek; kızdırmak.
[DS]

kıçıklamak², [kıc-ı-k-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(t)-
yor] Hayvanı sürmek. [DS]

kıcıklanmak, [kıcık-la-n-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] **1.** Gıdıklanmak. **2.** Kimi cisimlerin sürtünmesinden çıkan sestem tedirgin olmak; gıcıklanmak. [DS]
kıcıkırtmak, [kıcık-tır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Acele ettirmek; acele etmesi için sıkıştırmak [DS]
kıcıl, [kıc-ıl] {ağız} is. Çocukların oyunda yaptıkları sayı. [DS]
kıcılamak¹, [kıcı-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Birinin üstüne yürümek; saldırmak. **2.** İlerlemek. [DS]
kıcılamak², [kıcı-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Dolu için) yağmak. [DS]
kıcılamak³, [kıcı-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Rüzgâr için) hızlanmak; kuvvetli esmek. [DS]
kıcılamak⁴, [kıcı-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Gıcırdamak. [DS]
kıcılamak⁵, [kıcı-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Köpeği çağırmak. [DS]
kıcılamaz, [kıcı-la-maz] {ağız} sf. Tembel. [DS]
kıcım, [eT. kâ (akraba) > ka-cı-m ? / kıcı-m] {ağız} ünl. **1.** "Canım, şekerim" anlamında çocuklara söylenen sevgi sözü. **2.** Ağabeyim. [DS]
kıcıma¹, [kıc-ı-ma] {ağız} is. Çam kozalağı. [DS]
kıcıma², [kıc > kıc-ım-a] {ağız} zf. Sonra; daha sonra; ileride. [DS]
kıcımak¹, [kıc-ı-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] **1.** Boşa gitmek; boş yere tüketilmek; harcanmak. **2.** (İş için) gereği gibi yapılmamak; baştan savma yapılmak. [DS]
kıcımak², [kıc-ı-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] (Bıçak vb. keskin araçlar için) keskinliğini yitirmek; körleşmek. [DS]
kıcımık, -ği [kıcı-mık] {ağız} zf. Yeniden; tekrar. [DS]
kıcımuk, -ğu [kıcı-muk] {ağız} sf. **1.** Doymak bilmeyen; aşırı istekli. **2.** Cimri. [DS]
kıcındırmak¹, [kıc-ı-n-dır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Fırlatmak. [DS]
kıcındırmak², [kıc-ın-dır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Pişman etmek. [DS]
kıcır¹, [kıc (yans.) > kıc-ır] is. Sert şeylerin kulak tırmalayıcı bir sesle birbirine sürtünmesini, yaranın ve derinin kaşınmasını veya buna benzer sinirsel tepki uyandıran hareketleri anlatan yansımali gövde. ☞ **kıcırı kıcırı**, {ağız} Acımaksızın; acımadan. [DS]|| **kıcırı kıcırı kesmek**, {ağız} Kıtır kıtır kesmek. [DS]
kıcır², [kıc-ı-r] {ağız} is. Güç; kuvvet. [DS] ☞ **kıcır bükme**, {ağız} Çabuk; zorlama ile. [DS]|| **kıcırı bükme**, {ağız} **1.** Zorla yapmak. **2.** İşten vazgeçmek. [DS]|| **kıcır kemiği**, {ağız} Kalça kemiği. [DS]
kıcır³, [kıc-ı-r] {ağız} is. Mor renkli mısır sırçanı. [DS]
kıcır⁴, [kıc-ı-r] {ağız} is. Neşe; zevk. [DS]
kıcır⁵, [kıc-ı-r] {ağız} is. Oyunda yenen kimsenin aldığı sayı. [DS]

kıcır⁶, [kıc-ı-r] {ağız} is. Öç; intikam. [DS]
kıcır⁷, [kıc-ı-r] {ağız} is. Tahterevalli. [DS]
kıcır⁸, [kıc-ı-r] {ağız} is. Yuvak taşının iki yanından takılan ağaç. [DS]
kıcır⁹, [kıc-ı-r / kır-cı] {ağız} is. Dolu; dolu taneleri. [DS]
kıcır¹⁰, [kıc-ı-r] {ağız} sf. Fıtkılı. [DS]
kıcır¹¹, [gıc-ır > kıc-ı-r] {ağız} sf. İyi; yeni. [DS]
kıcır¹², [kıc-ı-r] {ağız} sf. Etlî; yağlı; semiz. [DS]
kıcıra, [kıl + Far. çâr > kıc-ı-r-a] {ağız} is. Yumuşak keçi kılından dokunmuş kumaştan yapılmış pantolon; çakşır. [DS]
kıcıramak, [kıc (yans.) > kıc-ı-ra-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-r(i)-yor] Azarlamak. [DS]
kıcırғанmak, [kıc (yans.) > kıc-ı-r-ga-n-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] İlgi göstermemek; ilgilenmemek; önemsememek. [DS]
kıcırım, [kıc-ır-ım] {ağız} sf. Bol; çok. [DS] ☞ **kıcırım bükme**, {ağız} Tavşan kaçıışı. [DS]
kıcırık, -ği [kıc-ı-r-ik] {ağız} sf. Kaygan. [DS]
kıcırılanmak, [kıc-ır-la-n-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] İyileşmek; şişmanlamak. [DS]
kıcırılı, [kıc-ır-ılı] {ağız} sf. Etlî; yağlı; semiz. [DS]
kıcıt, -dı [kıc-ıt] {ağız} is. Gıcık; kızgınlık; kıskançlık. ☞ **kıcıt etmek**, {ağız} Kışkırtmak. [DS]|| **kıcıt vermek**, {ağız} Tahrik etmek. [DS]
-kıc, [-gıç / -giç / -guç / -güç / -kiç / -kıc / -küç / -kuç] yap. e. → -gıç.
kıç¹, [kac / kıc / kıç / kic (yans.)] is. Sert şeylerin kulak tırmalayıcı bir sesle birbirine sürtünmesini, yaranın ve derinin kaşınmasını veya buna benzer sinirsel tepki uyandıran hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *kıç-ık-la-mak, kıç-ı-la-mak*
kıç², [kıc / kıç / kıç / kuç (yans.)] is. Köpek ve benzeri hayvanlarla keçi çağırma ünlemi. *kıç-ı kıçı*
kıç³, [kıç چ] is. **1.** Arka; son taraf; {eAT} {ağız} (aynı). [DS] **2.** {ağız} Bir şeyin ucu. [DS] **3.** İnsan ve hayvan vücudunun gerisi; kuyruk sokumu kısmı. **4.** {ağız} Bacağın diz kapaktan aşağı bölümü; bacak. [DS] **5.** Bacağın uyluk bölümü. **6.** Ayak. **7.** dnz. Geminin arka tarafı, gerisi; dümen ile ana posta arasında kalan bölümü; pupa. **7.** {ağız} Ayak bileği. [DS] **8.** {ağız} Diz. [DS] **9.** {ağız} Topuk. [DS] **10.** {ağız} Sağrı. [DS] **11.** sf. Arka kısımda olan. ☞ **kıç altı**, dnz. Geminin kıç güvertesi altında kalan bölümü.|| **kıç atmak**, **1.** Aşırı istekli olmak; göt atmak. **2.** (Hayvan için) çiftle atmak.|| **kıç attırmak**, Üstün gelmek; yenmek; alt etmek; geçmek; geride bırakmak.|| **kıç ayak**, {ağız} Özel bir ayakkabı kalıbı; bir ayakkabı kesimi. [DS]|| **kıç dingili**, {ağız} Kara güreşte kalçanın yardımıyla yapılan kafa, kol oyunu. [DS]|| **kıç gönderi**, dnz. Gemilerin arkasında bulunan ve bağlı bulunduğu ülkenin bayrağı çekili gönder; sancak gönderi.|| **kıçı kırık**, Değer-

siz; önemsiz; işe yaramaz. || **kıçına baka baka gitmek**, Umduğunu bulamayıp gitmek; istediğini elde edemedi dönmek. || **kıçına batmak**, Rahat ve huzur bulduğu yerden ayrılarak huzursuz bir ortama gitmek. || **kıçına kına yakmak**, (Kendisinin zor durumda kalmasından sevinç duyacak olanlara söylenen sitem sözü) düşmanının zor durumuna sevinmek. || **Kıçına soksun!** (Bir şeyi çok isteyenler veya bir kimseye fazla ilgi gösterenler için) "alsın, onun olsun; ne yaparsa yapsın." anlamında kullanılır. || **kıçına tekme atmak**, Birini kovmak; uzaklaştırmak; yol vermek. || **kıçına tekme vurmamak** (yapıştırmak), İşten çıkarmak; kovmak; yol vermek; uzaklaştırmak. || **kıçında pireler uçmak**, Derin uykuda olmak; başkaları uyanıkken uyuyor olmak. || **kıçın dönülmek**, {eAT} Geriye dönmek. || **kıçını kaldıramamak**, Tembellik veya uyusukluk yüzünden işi zamanında yapamamak; geç kalmak; çok tembel olmak. || **kıçını sıkmak**, dnz. Bir geminin kıçını, başına göre iskele veya rıhtıma daha fazla yaklaştırmak. || **kıçını yırtmak**, 1. Bütün gücünü kullanarak uğraşmak; didinmek. 2. Bağırıp çağırmak. || **kıçının kılı ağarmak**, İhtiyarlamak. || **kıçının kılı ile balık tutmak**, Şansı yerinde olmak. || **kıçın kıçın**, {eAT} {OsT} {ağız} 1. Gerisin geriye; geri geri. 2. (Yürüyüş için) oturarak. [DS] || **kıçın kıçın gitmek**, 1. Geri geri gitmek. 2. (Bebekler için) kıçının üstünde sürünerek gitmek. || **kıçın üstü**, {ağız} Kıç üstü. [DS] || **kıçı üstüne oturmak**, Bir konuda yenilmek; söyleyecek şey bulamamak. || **kıçı yer görmemek**, Uzun süre ayakta kalmış olmak; oturmaya fırsat bulamamak; götü yer görmemek. || **kıçı yoluk**, {ağız} Yoksulluğuna bakmadan gösteriş yapmaya kalkan kimse. [DS] || **kıç palamarı**, dnz. Gemilerin kıç tarafını sahile veya iskeleye bağlamaya yarayan halatlar. || **kıç serpmek**, {OsT} Kıç atmak. || **kıçta kalmak**, dnz. Başka gemilerin peşinde kalmak. || **kıçtan bacaklı**, Kısa boylu insan; bodur. || dnz. **kıçtan gitmek**, (Gemi için) kıç taraftan su alarak batmak; kıç taraftan suya gömülmek. || **kıç üstü**, dnz. 1. Kıç kasara güvertesi. 2. Kıç tarafı suya çok gömülmüş gemi.

kıçayak, -ğı [kıç+ayak] {ağız} is. Çizmeye benzeyen, ayağa giyilen bir tür yemeni. [DS]

kıçgırmak, [kıç-gır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Ateşi alevlendirmek; körüklemek. [DS]

kıçgırtmak, [kıç-gır-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Dedi-kodu ile iki kişiyi birbirine düşürmek; kışkırtmak. [DS]

kıçı, [kīçī] (kr:çr:) {eT} is. Hardal. [DLT]

kıçık¹, [kīçī-k] {eT} is. Kaşıntı. [EUTS]

kıçık², [kīçī-k / kīdīk] {ağız} is. Köpek yavrusu. [DS]

kıçıklamak, [kīçī-k-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] Gıdıklamak. [DS]

kıçılamak, [kīçī-lā-mak] (kīçī:la:mak) {eT} gçl. f. [-ı] Gıdıklamak. [DLT]

kıçınılamak, [kīçīn-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] 1. {OsT} Bir şeyden korkarak geri çekilmek; sakinleşmek. 2. (Hayvan için) geri geri gitmek. 3. gçl. f. Karşı koymak. [DS]

kıçınlanmak, [kīçīn-la-n-mak] {eAT} dönl. f. [-ur] Geri geri gitmek.

kıçınlatmak, [kīçīn-la-t-mak] {OsT} gçl. f. [-ur] Geriletmek.

kıçırık, -ğı [kīçī (yans.) > kīçī-ır-ık] {ağız} is. Sızlanma. [DS]

kıçırışmak, [kīçī (yans.) > kīçī-ır-ış-mak] {ağız} işteş. f. [-ır] Bağırışmak. [DS]

kıçırmak, [kīçī (yans.) > kīçī-ır-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Bağırılmak. [DS]

kıçırtmak, [kīçī (yans.) > kīçī-ır-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Bağırılmak.

kıçırttırmak, [kīçī (yans.) > kīçī-ır-t-ır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Bağırılmak. [DS]

kıçıruvçı, [kīçī (yans.) > Karaç. kīçī-ır-uv-çı] {ağız} is. Horoz. [DS]

kıçkırık, -ğı [kīçī (yans.) > kīçī-kır-ık] {ağız} is. Köpeği saldırtmak için çobanın çıkardığı ses. [DS]

kıçkırmak, [kīçī-kır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Şölen vermek. [DS]

kıçmalamak, [kīçī > kīçī-ma-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Çifte atmak. [DS]

kıçmık¹, [*kīçī-mak > kīçī-mık] {eT} is. 1. Küçük kırıntı; toz. 2. Atom. [EUTS] [Gabain]

kıçmık², -ğı [kīçī-mık] {ağız} is. Tekme. [DS]

kıçmuk, -ğu [kīçī-mık / kīçī-muk] {ağız} is. Tekme. [DS]

kıçtankara, [kīçī-tan+kara] is. dnz. Baştan demirleyen, kıçtan da halatlarla kıyıya bağlanan gemi.

kıçtın, [kīçītın] {eT} is. Kaşıntı. [EUTS]

kıçırmak, [*kīçī-mak > kīçī-ı-mak (gıdıklamak) > kīçī-ı-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kınamak; ayıplamak; başkasının kaygısından sevinç duymak. [DLT] [EUTS]

kıçüstü, [kīçī+üst-ü] sf. Kıçı yere gelmiş durumda. ☞ **kıçüstü oturmak**, 1. Kıçı yere gelmiş durumda oturmak veya düşmek. 2. mecaz. Bir konuda yenilmek; söyleyecek şey bulamamak. 3. Beklentisine uygun gitmeyen bir işte umutsuzluğa düşmek.

kıd¹, [kīd (yans.)] is. Keçi, köpek vb. hayvanları çağırma ünlemi. *kıd-ı, kīd-ı kīdī (gīd-ı gīdī), kīd-ık kīdīk, kīd-ı+kīdī*

kıd², [kīd (yans.)] is. Simir tepkisi uyandıracak hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *kīd-ık-la-mak (gīd-ık-la-mak), kīd-ı*

kıd³, [kīd (yans.)] is. Tavuk ve kümes hayvanları ile benzeri hayvanların seslenmelerini anlatan kök. [Zülfikar] *kīd-ak-la-mak (gīd-ak-la-mak)*

kıd⁴, [kīd / kīt (yans.)] is. Bir şeyi kesip parçalamayı,

- ufak parçalara ayırmayı, koparmayı, kemirerek veya keserek ufaltmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kıd-ık, kıd-ım mıdım, kıd-ı-mık*
- kıda**, [ʔ kıda] {ağız} *is.* İpekten para kesesi ve bel kemeri dokumaya yarayan küçük el gergefi. [DS]
- kıdah**, [Ar. qadeh > kıdāh قَدَاح (kıda:h) {OsT} *is.* Kadehler.
- kıdak**, -ğı [kɪd-a-k] {ağız} *is.* Bir işi yapmak için uygun durum, yer veya zaman. ☞ **kıdağına gelmek**, {ağız} *Biçimine, yerine gelmek.* [DS]|| **kıdağında**, {ağız} *Yerinde; biçiminde.* [DS]
- kıdaklamak**, [kɪd (yans.) > kɪd-a-k-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Tavuk, yumurtlayacağı zaman ve yumurtladıktan sonra ötmek. [DS]
- kıdakmak**, [kɪd-a-k-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Alışmak; dadanmak. [DS]
- kıdaksınmak**, [kɪd-a-k-sın-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Alışmak; dadanmak. [DS]
- kıdaktırmak**, [kɪd-a-k-tı-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r]* Alışmak; dadanmak. [DS]
- kıdalak**¹, -ğı [kɪd-ala-k] {ağız} *is.* Küçük adım. [DS]
- kıdalak**², -ğı [kɪd-ala-k] {ağız} *sf.* (Kişi için) kısa boylu; tıknaz. [DS]
- kıdalamak**, [kɪd-ala-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kusur bulmak; titizlik etmek. [DS]
- kıdan**, [kɪd-an] {ağız} *is.* Oğlak. [DS]
- kıdatmak**, [kɪd-a-t-mak ʔ] {eT} *gçl. f.* Düzeltmek; iyileştirmek. [EUTS]
- kıddı**, [kɪd (yans.) > kɪd(d)-ı] {ağız} *is.* Leblebi. [DS]
- kıdem**¹, [Ar. kıdem قَدَم {OsT} *is.* **1.** Bir işte eski olma; eskilik. **2.** Bir görevde, hizmette geçirilen süre. **3.** Bir görevde rütbece eskilik. **4.** Başlangıcı olmayacak derecede eskilik; ezel; Allah'ın isimlerinden. ☞ **kıdem-i âlem**, {OsT} *Evrenin eskiliği.*|| **kıdem-i zamānî**, {OsT} *Zaman bakımından eskilik.*|| **kıdem-i zatî**, {OsT} *Bir kimsenin bir işte rütbe bakımından eskiliği.*|| **kıdem tazminatı**, {OsT} *Hizmet sözleşmesinin bitiminde, belli bir çalışma süresini doldurmuş işçiye, işverenin ödediği tazminat.*
- kıdem**, [ʔ kıdem] {ağız} *is.* Küçük çocuk. [DS]
- kıdemce**, [kɪdem-ce] (kıde'mce) *zf.* Kıdem bakımından; bir işte geçirilen süreye göre; bir işteki tecrübeye dayalı olarak.
- kıdemem**, [Ar. kıdemem قَدَمًا (kıde'men) {OsT} *zf.* Kıdem bakımından; kıdeme göre.
- kıdemî**, [Ar. kıdemî / kıdamiye قَدَمِيَّة / قَدَمِيَّة (kıdemi:) {OsT} *sf.* Kıdemle ilgili olan.
- kıdemli**, [kɪdem-li] *sf.* Kıdemli bulunan; bir işte görev süresi ve tecrübe bakımından daha eski olan. ☞ **kıdemli başçavuş**, *Kıdemli olan başçavuşun rütbesi.*|| **kıdemli üstçavuş**, *Kıdem almış bulunan üstçavuşun rütbesi.*
- kıdemlilik**, -ğı [kɪdem-li-lik] *is.* Kıdemli olma durumu.
- kıdemsiz**, [kɪdem-siz] *sf.* Bir işte görev süresi ve iş deneyimi bakımından yeni olan; kıdemi az olan; yeni.
- kıdemsizlik**, -ğı [kɪdem-siz-lik] *is.* Kıdemi az olma; bir işte yeni olma durumu.
- kıdı**¹, [kɪdɪ / kɪcɪ] {ağız} *is.* Hardal tohumu. [DS]
- kıdı**², [kɪdɪ] {ağız} *is.* Topraktan yapılmış küçük su kabı. [DS]
- kıdı**³, [kɪdɪ / kɪcɪ] {ağız} *is.* Çam kozalağı. [DS]
- kıdı**⁴, [kɪdɪ / kɪd-ık] {ağız} *is.* Köpek yavrusu. [DS] ☞ **kıdı kıdı**, {ağız} *1. Köpek çağırma ünlemi. 2. Davar çağırma ünlemi.* [DS]
- kıdıg**, [kɪd-mak > kɪd-ıg] {eT} *is.* Hudut; sınır; kıyı; yan; kenar. [DLT][EUTS] [Üç İtigsizler] [İKPÖy.]
- kıdıglamak**, [kɪd-mak > kɪd-ıg-lā-mak] (kıdıg-la-mak) {eT} *gçl. f.* Kıyı dikmek; kıyılamak. [DLT]
- kıdıglanmak**, [kɪd-mak > kɪd-ıg-lā-mak > kɪdıg-la-nmak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* **1.** Kıyılanmak; kenarlanmak. [DLT] **2.** Sınırlanmak.
- kıdıgsız**, [kɪd-mak > kɪd-ıg-sız] {eT} *sf.* **1.** Kıyısız; kenarsız. [Üç İtigsizler] **2.** Hudutsuz; sınırsız. [EUTS]
- kıdıh**, [kɪdɪk] {ağız} *is.* Gerdan. [DS]
- kıdıhlamak**, [kɪd-ıh-la-mağ / kɪd-ık-mak] {ağız} *is.* Gıdıklamak. [DS]
- kıdık**¹, [kɪd-mak > kɪd-ıg] {eT} *is.* Sınır; kıyı. [Gabain]
- kıdık**², [kɪd-ık] *is.* **1.** Sinir tepkisi uyandıracak hareketleri anlatan yansımalı gövde. **2.** Gıdıklanma; gıcık alma vb.
- kıdık**³, -ğı [kɪd-ı-k] {ağız} *is.* **1.** Keçi yavrusu; oğlak. **2.** Kuzu. [DS]
- kıdık**⁴, -ğı [kɪd-ı-k] {ağız} *is.* **1.** Küçük ve dar el sepeti; sepet. **2.** Küçük yumurta sepeti. [DS]
- kıdık**⁵, -ğı [koduk / kıdık / kadak] {ağız} *is.* Eşek yavrusu; sıpa. [DS]
- kıdık**⁶, -ğı [kɪdɪ-k] {ağız} *is.* Köpek yavrusu. [DS] ☞ **kıdık kıdık**, {ağız} *Köpek çağırma ünlemi.* [DS]
- kıdık**⁷, -ğı [eT. kɪd-mak > kɪd-ık] {ağız} *is.* Bir şeyin en küçük parçası; molekül. [DS]
- kıdık**⁸, -ğı [gɪd-ı-k] {ağız} *is.* **1.** Gerdan; çene altı. **2.** Çene. **3.** Boyuna takılan inci, boncuk dizisi, gerdanlık. **4.** Bir çeşit çocuk bileziği. [DS]
- kıdıklamak**, [kɪdɪk-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Gıdıklamak. **2.** Kaşımak. **3.** İki kişiyi dedikodu yaparak birbirine düşürmek; fit vermek. [DS]
- kıdıklanmak**, [kɪdɪk-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Gıdıklanmak. [DS]
- kıdılık**, -ğı [gɪdɪ-lık] {ağız} *is.* Gerdanlık. [DS]
- kıdılparmak**, [kɪd-ıl + parmak] {ağız} *is.* Küçük parmak.

kıdım¹, [kɨd-ɨm] {ağız} *is.* 1. Küçük adım. 2. Rüşvet. 3. Çorap ve halı ilmiği. 4. Beş taş oyunu. [DS]

kıdım¹, [kɨd-ɨm / kɨd-ɨm-ɨk] {ağız} *sf.* 1. Az; çok az; azıcık. 2. {ağız} *is.* Bir cismin en küçük parçası; molekül. 3. Taksit. [DS] ☞ **kıdım kıdım**, {ağız} 1. Azar azar. 2. Küçük küçük. 3. Ağır ağır; yavaş yavaş. [DS]

kıdıman, [kɨdɨ-man] {ağız} *sf.* 1. (Hayvan ya da insan için) zamanından önce doğan. 2. Sırasız doğuran. [EG] 3. *is.* Çiğdem. [DS]

kıdımcık¹, -ğɨ [kɨdɨm-cɨk] {ağız} *is.* Bir cismin en küçük parçası; molekül. [DS]

kıdımcık², -ğɨ [kɨdɨm-cɨk] {ağız} *zf.* Birazcık; azıcık. [DS] ☞ **kıdımcık kıdımcık**, {ağız} 1. Azar azar; küçük küçük. 2. Ağır ağır; yavaş yavaş. [DS]

kıdımkı¹, -ğɨ [kɨdɨm-ɨk] {ağız} *is.* Küçük adım. [DS]

kıdımkı², -ğɨ [kɨdɨm-ɨk] {ağız} *is.* Bir cismin en küçük parçası; molekül. [DS]

kıdır, [kɨd-ɨr] {ağız} *sf.* 1. (Kişi için) kısa oylu; tıknaz. 2. Zayıf; iyi gelişmemiş. [DS] ☞ **kıdır kıymık**, {ağız} (Geçim için) kıt kanaat; güçlülük; zorla. [DS]

kıdırım¹, [kɨd-ɨr-ɨm] {ağız} *is.* Uçurum. [DS]

kıdırım², [kɨd-ɨr-ɨm] {ağız} *is.* Sıkıntı; bunaltı. ☞ **kıdırım olmak**, Sıkıntıdan bunalmak; sıkılmak.

kıdırış, [kɨd-ɨr-ɨş] {ağız} *sf.* 1. (Kişi için) kel; saçsız. 2. Yüzü buruşuk. 3. İyi gelişmemiş. [DS]

kıdırmak¹, [kɨd-ɨr-mak] {ağız} *gçl. f. [-ɨr]* Zayıflamak. [DS]

kıdırmak², [kɨd-ɨr-mak] {ağız} *gçl. f. [-ɨr]* 1. Kız aramak, araştırmak. 2. Görücü gitmek. [DS]

kıdış¹, [? kɨdɨş] {ağız} *is.* Toprakta yapılmış su bardağı. [DS]

kıdış², [kɨd-ɨş] {ağız} *ünl.* "Canım, şekerim" anlamında çocuklara söylenen okşama sözü. [DS]

kıdış³, [? kɨdɨş] {ağız} *is.* Koyun ve keçi kellelerinin kulaklarını çiğ yiyen kimse. [DS]

kıdışmak, [kɨd-mak > kɨd-ɨ-mak > kɨdɨ-ş-mak] {eT} *işteş. f. [-ɨr]* Birlikte kenar dikmek; değirmi bir şeyin kenarını birlikte dikmek. [DLT]

kıdıt, [kɨd-ɨ-t] {ağız} *is.* Kabuğundan kolayca ayrılmayan ceviz. [DS]

kıdıtmak, [kɨd-mak > kɨd-ɨ-mak > kɨdɨ-t-mak] {eT} *gçl. f. [-ɨr]* Kenar diktirmek; kıyılatmak. [DLT]

kıdik, -ğɨ [kɨd-ɨk] {ağız} *is.* Keçi yavrusu; oğlak. [DS]

kıdlamak, [kɨd-la-mak / kɨd-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r]* [-l(i)-yor] Dişlemek; ısırarak. [DS]

kıdma, [kɨd-mak > kɨd-mā / kɨy-mā] (kıdma:) {eT} *is.* Hamuru serçe dili gibi eğik kesilmiş bir tür erişte. [DLT]

kıdmaç, [kɨd-mak > kɨd-maç / kɨy-maç] {eT} *is.* Yan bakış; gözleri kısarak bakış.

kıdmak, [kɨd-mak / kɨd-mak] {eT} *gçl. f.* 1. Kıymak; öldürmek. [ETY] 2. Dilimlere veya parçalara ayır-

mak; kesmek. 3. İlerletmek. [ETY] 4. Sınırlara ulaşmak. [IKPÖy.]

kıdorik, -ğɨ [? kɨdorik] {ağız} *is.* İnce bulgurdan yapılan yağsız pilav. [DS]

kıdr, [Ar. kıdr / kıdre قدر] {OsT} *is.* Çömlek.

kıduk, [kɨd-mak > *kɨd-uk / kɨy-uk] {eT} *sf.* Eğri kesilmiş. [DLT]

kıdve, [Ar. kıdve / kıdvet قدوه] {OsT} *is.* 1. Kendisine güvenilerek peşinden gidilecek örnek kişi. 2. Bir sınıf veya topluluğun başı. ☞ **kıdvetü'l-āriffin**, {OsT} Bilgilerin en bilgilisi. || **kıdvetü'l-ebrār**, {OsT} Dindarların ve iyi kimselerin en büyüğü. || **kıdvetü'l-hükemā**, {OsT} Tasavvuf yolunda ilerlemiş kimselerin bağlı olduğu ve kendisine boyun eğdikleri kişi. || **kıdvetü'l-ulemā**, {OsT} Bilginlerin bağlı oldukları ve kendisine boyun eğdikleri kişi. || **kıdvetü'l-ümerā**, {OsT} Beylerin bağlı oldukları ve kendisine boyun eğdikleri kişi.

kıf¹, [kef / kɨf / kif / köf / küf (yans.)] *is.* Sık sık solumayı, rüzgârın esmesini anlatan kök. [Zülfikar] *kıf-ıl kıfıl*,

kıf², [kɨf (yans.)] *is.* Hızlı ya da yavaş hareket etmeyi, cilveleşmeyi, kıpırdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kıf kıf, kıf kıf etmek, kıf-ı-da-k, kıf-ı-dan-ak, kıf-ıl-da-mak, kıf-ır kıf-ır, kıf-ıt-mak*

kıf³, [kɨf قيف] *is.* 1. {eAT} {OsT} Kadeh; bardak. 2. {ağız} Kadayıf dökmek için kullanılan bir tür süzgeçli tas. [DS]

kıf⁴, [kɨf] {ağız} *is.* Kir; pislik. [DS]

kıf⁵, [kɨf] {ağız} *is.* Çaba. [DS] ☞ **kıfı tutmak**, {ağız} İsteklenmek; heveslenmek. [DS]

kıf⁶, [kɨf] {ağız} *is.* Ekin biçilmeden koparılmış buğday başağı. [DS]

kıf⁷, [kɨf] {ağız} *is.* İnsanın her şeyi hoş görür olduğu, en uygun zamanı ve durumu. [DS]

kıf⁸, [kɨf] {ağız} *zf.* (Dönmek, kalkmak vb. eylemler için) derhal; çarçabuk. ☞ **kıfadan dönmek**, {ağız} Olduğu yerde çabucak geri dönmek. [DS]

kıfar, [Ar. kıfar > kıfār قفار] (kıfa:r) {OsT} *is.* Susuz yerler; çöller.

kıfı¹, [kɨf-ɨ] {ağız} *is.* Kuytu yer; rüzgâr tutmayan yer. [DS]

kıfı², [kɨf-ɨ / kɨp-ɨ] {ağız} *is.* 1. Şaka; eğlence; alay. 2. *sf.* Güldürücü; eğlendirici. 3. Şakacı. [DS]

kıfidak, -ğɨ [kɨf-ɨ-dak] {ağız} *zf.* Ansızın; birdenbire. [DS]

kıfidanak, -ğɨ [kɨf-ɨ-dan-ak] {ağız} *zf.* Yavaşça. [DS]

kıfık, -ğɨ [kɨf-ɨ-k] {ağız} *sf.* Soylu olmayan. [DS]

kıfıl¹, [kɨf (yans.) > kɨf-ɨl] *is.* 1. Sık sık solumayı, rüzgârın esmesini anlatan yansımali gövde. 2. Hızlı ya da yavaş hareket etmeyi, cilveleşmeyi, kıpırdanmayı anlatan yansımali gövde. ☞ **kıfıl kıfıl**, {ağız} 1. (Yel esmesi için) ılık ılık. 2. (Yumak için)

mışıl mışıl. 3. (Düşüp ölmek için) birbiri ardınca; sapır sapır. [DS]

kıfıl², [Ar. kufl [Tietze] قفل => kibil / kifil] {ağız} is. Anahtar; kilit. [DS]

kıfıl³, [Ar. kafr [Tietze] كفر => kifil / kifir] {ağız} is. Böceklerden korumak için asma kütüklerine ve filiz yerlerine sürülen macun. [DS]

kıfıl⁴, [kif (yans.) > kif-ıl] {ağız} is. 1. Çam ağaçlarının dökülen yaprakları. 2. Kurutulmuş labada çiçeği. [DS]

kıfılanmak, [kifi-la-n-mak] {ağız} döñsl. f. [-ır] Komiklik yaparak çevresindekileri güldürmek; şaklabanlık yapmak. [DS]

kıfıldamak, [kif-ıl-da-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-d(i)-yor] 1. (Kadın için) erkeğin dikkatini çekmeye, ona hoş görünmeye çalışmak; cilvelenmek. 2. Telaşa düşmek; çabalamak. [DS]

kıfıllanmak, [kif (yans.) > kif-ıl-la-n-mak] {ağız} döñsl. f. [-ır] Kendisine çeki düzen vermek; süslenmek. [DS]

kıfıltı¹, [kif (yans.) > kif-ıl-tı] {ağız} is. 1. Rahatsız edici davranış; kısırtı; patırtı. 2. Evecenlik; telaş. [DS]

kıfıltı², [kif (yans.) > kif-ıl-tı] {ağız} is. İstek; arzu. [DS]

kıfır¹, [kif (yans.) > kif-ır] is. Hızlı ya da yavaş hareket etmeyi, cilveleşmeyi, kıpırdanmayı anlatan yansımali gövde. ☞ **kıfır kıfır**, {ağız} (Kaybolan şeyi aramak için) Çabuk çabuk; acelecilikle; evcenlikle. [DS]

kıfır², [Ar. kafr [Tietze] كفر => kifıl / kifir] {ağız} is. 1. Böceklerden korumak için asma kütüklerine ve filiz yerlerine sürülen macun. 2. Üzüm salkımlarının dökülmesine neden olan bir hastalık. 3. Tırtıl böceği. [DS] ☞ (gözüne) **kıfır aka**, {ağız} "Gözün kör olsun" anlamında bir ilenç sözü. [DS]

kıfıramak, [kif-ır-a-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-r(i)-yor] (Ağaç için) kesmek; parçalamak; budamak. [DS]

kıfırcan, [kif-ır-can] {ağız} is. Salgın hastalık. [DS]

kıfırkak, [*kivir-mak > kivir-ğāk] (kıfırğa:k) {eT} is. → kıvirgak. [Gabain]

kıfırkamak, [*kivir-mak > kivir-ğā-mak] (kıfırğa:-mak) {eT} gçsz. f. Hasislik etmek; cimrilik etmek. [EUTS]

kıfıtmak, [kivir-t-mak > kif-it-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Kalçasını oynatarak, salına salına yürümek. [DS]

kıflamak, [kif-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Arpa, buğday, vb. tahılın başağını koparmak. [DS]

kıflı, [kif-lı] {ağız} sf. 1. Oynak; cilveli. 2. Şımarık. [DS]

kıft, [ʔ kift قفت] {eAT} is. Yaklaşma; rağbet. ☞ **kıft olmak**, {eAT} Yakınlık duymak; rağbet etmek; bağlanmak. || **kıft etmek** (eylemek), {eAT} Teşvik etmek; rağbetlendirmek.

kıftır, [kif (yans.) > kif-(ı)t-ır] is. Hızlı ya da yavaş hareket etmeyi, cilveleşmeyi, kıpırdanmayı anlatan yansımali gövde. ☞ **kıftır kıftır**, {ağız} (Yürümek için) cilveli davranışlarla; kırılarak. [DS]

kıftu, [kırp-mak / *kıp-mak / kıp-tü / kif-tü ? / Yakut. kıptıy] {eT} is. Makas; kırkı. [DLT]

kıftulamak, [kıp-tü > kıftü-lā-mak] (kıftu:la:mak) {eT} gçl. f. [-r] Makas ile kırmak; kırmak. [DLT]

kıg¹, [kag / kağ / kah / kak / kek / kıg / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk (yans.)] is. Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırma, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kıg-ır-dan, kıg-ır, kıg-ı-ru*

kıg², [kağ / kah / kak / kıg / kığ / kıh / kık / kik (yans.)] is. Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *kıg-ış kığış*

kıg³, [kīg قیغ] (kı:ğ) {eT} {eAT} {OsT} is. Hayvan gübresi; kuru koyun, keçi ve deve pisliği; tezek. [DLT] [EUTS] [Gabain]

kıgıç, -cı [kıg (yans.) > kıg-ıç] {ağız} is. Volkanik bölgelerde bulunan, hafif, suya batmayan, yuvarlak, süngerimsi taş. [DS]

kıgıçtak, -ğı [kıg-ıç-ta-k / kığ-ış-ta-k] {ağız} is. Eşek sürmekte kullanılan, ucunda birkaç tane halka veya küçük bir çingirak bulunan sopa. [DS]

kıglatmak, [kīg > kıg-lā-mak > kıg-la-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] 1. Fıskı ile gübretmek. 2. Ata dışkı yaptırtmak. [DLT]

kığ¹, [kag / kağ / kah / kak / kek / kıg / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk (yans.)] is. Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırma, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kığ-ır-mak, kığ-ıl kığıl, kığ-la-t-mak*

kığ², [kağ / kah / kak / kıg / kığ / kıh / kık / kik (yans.)] is. Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *kığ-ış kığış, kığ-ış-ta-mak, kığ-ış-tı*

kığ³, [kağ / kığ (yans.)] is. Akarsuyun çıkardığı sesi, gürlütüyü buna benzer gürlütülü konuşmayı, yıkılmayı, çökmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kığ-ış kığış, kığ-ış-da-mak*

kığ⁴, [eT. kīg > kığ / kıh قیغ] (kı:ğ) {eT} {eAT} {OsT} {ağız} is. Koyun, keçi ve deve pisliği; kığı. [DS]

kığa, [eT. kā (kardeş) > ka-da / ka-ğa ?] {ağız} is. Ağabey. [DS]

kığalak, -ğı [kığ-a-la-k] {ağız} is. Koyun, keçi pisliği. [DS]

kığanışmak, [kiv-a-n-ış-mak / kığan-ış-mak قیغاناشمق] {eAT} işteş. f. [-ur] Birlikte övünmek.

kığaşık, -ğı [kıy(i)n-aş-ık / kınaş-ık] {ağız} sf. 1. (Kapı, pencere vb. için) hafifçe aralık kalmış. 2. is. Aralık. [DS]

kığaştırmak, [kıy(i)n-aş-tır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır]

- (Kapı, pencere, kapak vb. için) hafifçe aralamak. [DS]
- kığ¹**, [eT. kīg / kīh > kığ-ı] {ağız} is. Koyun, keçi ve deve pisliği; kığ. [DS]
- kığ²**, [kığ (yans.) > kığ-ı / kıy+kıy / kıy + kıy] {ağız} is. Çalgı. [DS]
- kığıl¹**, [kığ (yans.) > kığ-ıl] is. Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırma, seslenmeyi anlatan yansımali gövde. ☞ **kığıl kığıl etmek**, {ağız} 1. Çabalamak; ağlayıp sızlayarak tepinmek. 2. Yaltaklık etmek; el ovuşturmak. [DS]
- kığıl²**, [kığ-ı-l] {ağız} is. Koyun, keçi ve deve pisliği. [DS]
- kığılama**, [kığ-ı-la-ma] is. Kığılamak eylemi.
- kığılamak¹**, [kığ-ı-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Keçi, koyun vb. için) pisliğini yapmak; pislemek. [DS]
- kığılamak²**, [kığ (yans.) > kığ-ı-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Tavuk için) gıdaklamak. [DS]
- kığılatmak**, [kığ (yans.) > kığ-ı-la-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Üzerine çıkıp bağirtmak. [DS]
- kığılıcı**, [kiv (yans.) > kiv-ıl-cım / kığ-ıl-cım قعلجیم] {OsT} {ağız} is. Kıvılcım. [DS] ☞ **kığılıcı gibi**, {ağız} Sürekli ve tez. [DS]
- kığımsı**, [kığ-ımsı] sf. 1. Kığ gibi; kığa benzer. 2. (İnsan dışkısı için) koyun pisliği şeklinde olan.
- kığır¹**, [kığ (yans.) > kığ-ır] is. 1. Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırma, seslenmeyi anlatan yansımali gövde. 2. Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan yansımali gövde. 3. Akarsuyun çıkardığı sesi, gürültüyü, buna benzer gürültülü konuşmayı; yıkılmayı, çökmeyi anlatan yansımali gövde.
- kığır²**, [kığ-ır] {ağız} sf. (Kişi için) burnundan konuşan; himhim. [DS]
- kığırdamak**, [kığ-ır-da-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-d(i)-yor] (Köpek için) soğuktan sızlanmak. [DS] ☞ **kığırdayıp durmak**, {ağız} Sözü ağzında gevelemek; söylenmek. [DS]
- kığırdanmak**, [kığ (yans.) > kığ-ır-da-n-mak قغردنمق] {OsT} dönşl. f. [-ur] Mırıldanmak.
- kığırdıcı**, [kığ (yans.) > kığ-ır-dıcı قغردجی] {eAT} {OsT} is. Tellal.
- kığırıcı**, [kığ (yans.) > kığ-ır-ıcı قغرجی] {eAT} is. Tellal.
- kığırık**, -ğı [kığ-ır-ık] {ağız} is. Kınalı keklik. [DS]
- kığırılmak**, [kığ-ır-ıl-mak قغرلنق] {eAT} {OsT} edil. f. [-ur] Çağırılmak.
- kığırışmak**, [kığ-ır-ış-mak قغرشمق] {eAT} {OsT} işteş. f. [-ur] Bağırışmak; haykırışmak.
- kığırlamak**, [kığ-ır-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Koyun, keçi ve deve için) pislemek; pisliğini yapmak. [DS]
- kığırmak¹**, [eT. kakı-r-mak / kıkı-r-mak > kığır-mak قغرمق] {eAT} {OsT} {ağız} gçl. f. [-ır] 1. Çağırarak; davet etmek; seslenmek; haykırmak. [DK] [DS] 2. {ağız} Yollamak. [DS] 3. {ağız} Koyun ve keçileri çağırarak. [DS]
- kığırmak²**, [kığ-ır-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] (Horoz için) ötmek. [DS]
- kığırmak³**, [kığ-ır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Yenmek; yiğitlik göstermek. [DS]
- kığırmak⁴**, [kağ-ır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Bükmek; kanırmak. [DS]
- kığırşak**, -ğı [kığ-ır-(ı)ş-a-k] {ağız} sf. 1. Buruşmuş. 2. (Saç için) ondüleli; kıvrılmış. [DS]
- kığırtmak**, [kığ-ır-t-mak قغرتمق] {eAT} gçl. f. [-ur] 1. Tellal çağirtmak; bağirtmak. 2. Davet etmek; çağirtmak.
- kığıru**, [kığ-ır-u قیغری] {eAT} zf. Bağırarak; haykırarak.
- kığış¹**, [kığ (yans.) > kığ-ış] is. 1. Kurumuş şeylerin birbirine sürtünmesini anlatan yansımali gövde. 2. is. Kuruyan dalların yel estikçe çıkardığı ses. 3. Yaprakları üstünde kurumuş ağaç dalları.
- kığış²**, [kığ-ış قغش] {ağız} is. 1. Kışın akarsuların sürüklediği buz parçaları. 2. Kırağı gibi ince kar; kırç. 3. Kırağı. 4. İri ve kalın saman. 5. Çalı çırpı. [DS] ☞ **kığış kığış**, {ağız} 1. (Derenin akışı için) çakıllar arasında ses çıkararak. 2. (Sert cisimler için) birbirine sürtünme sonucu ses çıkararak. 3. (Cisimler için) çok kuru ve katı. [DS] 4. {OsT} Şingir şingir.
- kığışdamak¹**, [kığ-ış-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] 1. (Dere suyu için) çakıllar arasından akarken ses çıkarmak. 2. (Kuru yaprak ve buna benzer cisimler için) rüzgârda birbirine sürtünme sonucu ses çıkarmak. [DS]
- kığışdamak²**, [kığ-ış-damak] {ağız} is. gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] Yerli yersiz konuşmak. [DS]
- kığışık**, -ğı [kığ-ış-ık / kına-ş-ık] {ağız} is. Aralık. [DS]
- kığışlamak**, [kığ-ış-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] → kığışdamak¹. [DS]
- kığışlanmak**, [kığ-ış-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] (Su için) buz tutmak. [DS]
- kığışmak**, [kığ-ış-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Soğuktan donmak. [DS]
- kığıştak**, -ğı [kığ-ış-ta-k] {ağız} is. 1. Sinir hastalığının iyileştirilmesinde kullanılan, kaynatılarak suyu içilen bir çeşit bitki. 2. Çıngıraklı değnek. [DS]
- kığıştamak**, [kığ-ış-ta-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] (Kuru yapraklar ve sert cisimler için) birbirine dokunarak ses çıkarmak. [DS]

- kığıştı**, [kığ-ış-tı] {OsT} {ağız} is. Kuru yaprakların ve sert cisimlerin rüzgârda birbirine değerek çıkardıkları ses; hışırtı. [DS]
- kığlamak¹**, [kığ-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Tuttuğu işin sonunu getirememek; başaramamak. [DS]
- kığlamak²**, [kığ-la-mak] {eAT} {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Koyun, keçi vb. için) pisliğini yapmak. [DS]
- kığlamak³**, [kığ-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Yerli yersiz konuşmak. [DS]
- kığmık, -ğı** [kıy-mık] {ağız} is. Yonga; kıymak. [DS]
- kığrılmak**, [kığ-ır-ıl-mak] {eAT} edil. f. [-ur] Çağrılmak.
- kığırınca**, [kığ-(ı)r-ım-ca] {ağız} is. Bir çeşit cevizli hamur tatlısı. [DS]
- kığışmak**, [kığ-(ı)r-ış-mak] {eAT} işteş. f. [-ur] Bağışmak; çağışmak.
- kığşadak, -ğı** [kığ-(ı)ş-adak] {ağız} zf. Yığın hâlinde; topluca. [DS]
- kıh¹**, [kağ / kah / kak / kığ / kığ / kıh / kık / kik] (yans.) is. Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *kıh-ıl-tı*
- kıh²**, [kağ / kah / kak / kıh] (yans.) is. Öksürme ve balgam çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kıh kıh, kıh+kıh-la-mak*
- kıh³**, [eT. kığ > kıh] {ağız} is. **1.** Koyun ve keçi pisliği; gübre. **2.** İnsan dışkısı; pislik. [DS] **3.** çoc. d. Kir; pislik. [EG]
- kıhf**, [Ar. kıhf] {OsT} is. anat. Beyinin içinde bulunduğu kemik; kafatası.
- kıhfi**, [Ar. kıhf > kıhfi] {kıhfi:} {OsT} sf. Kafatası ile ilgili; kafatasına ait.
- kıhfiyat**, [Ar. kıhfiyât] {kıhfiya:t} {OsT} is. Zekâ ve yeteneklerin kafatasının şeklinden bilinebileceğini ileri süren görüş.
- kıhıldı**, [kıh] (yans.) > kıh-ıl-dı] {Fıldı} {OsT} is. Hışırtı; hışırtılı ses; kanat sesi.
- kıhkeler**, [kıh+keler] {ağız} is. Bukalemun. [DS]
- kıhkıhlamak**, [kıh+kıh-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Kesik kesik öksürmek. [DS]
- kıhlamak**, [kıh-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Büyük aptesini yapmak; pisleme. [DS]
- kıhra**, [? kıhra] {ağız} is. Keçi yününden dokunmuş kilim. [DS]
- kın**, [kıy-mak] {doğramak; öldürmek} > kıy-(ı)n > kın / kın] (kı:n) {eT} is. → kın². [Gabain] [EUTS]
- kınçı**, [kın > kın-çı] (kı:nçı:) {eT} is. → kınçı. [EUTS]
- kınlık**, [kın > kın-lık] (kı:nlık) {eT} is. Hapishane; ceza evi. [EUTS] [Gabain]
- kıj¹**, [kij] (yans.) is. Kıvılcım saçmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kij-kır-mak*
- kıj²**, [kij] (yans.) is. Sert yüzeylere sürtünmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kij-gır-mak*
- kıj³**, [kij / kış] (yans.) is. Karga ve benzeri hayvanların ötüşünü ve bu biçimde bağırma, haykırmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kij-gır-mak*
- kıj**, [kij / kıcı] {ağız} is. Ağaçlardan sızan zamk. [DS]
- kıjgırmak¹**, [kij-gır-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] (Ateş için) kuvvetlenmek; alevlenmek. [DS]
- kıjgırmak²**, [kij-gır-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Ekşimek. [DS]
- kıji**, [kij-ı / kıc-ı] {ağız} is. Ağaçlardan sızan zamk. [DS]
- kıjik, -ğı** [kij-ik] {ağız} is. Saksagan. [DS]
- kık¹**, [kag / kağ / kah / kak / kek / kığ / kığ / kık / kok / kug / kuğ / kuk] (yans.) is. Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırma, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kık-ır*
- kık²**, [kağ / kah / kak / kığ / kığ / kıh / kık / kik] (yans.) is. Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *kık-ır-da-k*
- kık³**, [kak / kık / kik / kih] (yans.) is. Kahkaha atmayı veya gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kık-ır kıkır, kık-ır-da-mak*
- kık⁴**, [kık] (yans.) is. Titreme veya can çekişmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kık-ır-da-mak*
- kık⁵**, [kığ] (kı:ğ) {eT} is. Gübre; çer çöp; pislik. [EUTS]
- kık⁶, -ğı** [kık] {ağız} sf. Eski. [DS]
- kık⁷**, [kırk] {ağız} sf. Kırk. [DS]
- kıkkaç¹, -cı** [kık-aç] {ağız} sf. Eğik olarak dizilmiş; arkaya doğru eğilmiş. [DS]
- kıkkaç², -cı** [kı(yı)k-a-ç / kıygaç] {ağız} is. Üçgen. [DS]
- kıkı²**, [eT. kığ > kığ / kıh / kık / kıkı] {ağız} is. **1.** Koyun ve keçi pisliği. **2.** İnsan dışkısı; pislik. [DS]
- kıkı¹**, [kı] (yans.) > kıkı] (kıkı:) {eT} is. Gürültü. [DLT]
- kıkı³**, [kık-ı] {ağız} is. **1.** Çocukların boyunlarına taktıkları boncuk dizisi. **2.** Boğazda çıkan yumruk biçimindeki şişlik; guatr hastalığı. [DS]
- kıkık, -ğı** [kık-aç / kık-ık] {ağız} sf. Eğik olarak dizilmiş; arkaya doğru eğilmiş. [DS]
- kıkıl**, [kık-ıl] {ağız} is. Tavuk, kaz, ördek ve kuş yumurtası. [DS]
- kıkın¹**, [kık-ın] {ağız} is. Kılçık. [DS]
- kıkın²**, [eT. kığ > kık-ın] {ağız} is. İnsan dışkısı; pislik. [DS]
- kıkır**, [kık] (yans.) > kık-ır] is. Gülme sırasında çıkan ses. ♪ **kıkır kıkır** (Gülmek için) içinden gelerek sesli biçimde. || **kıkır kıkır gülmek**, İçinden gelerek seslice gülmek.

kıkırdak, -ğī [kık (yans.) > kıkır-da-mak > kıkır-da-k] *is.* **1.** Kemik kadar sert olmamakla birlikte dayanıklı, esnek ve bükülgen doku. **2.** Koyun kuyruğu eritildikten sonra geri kalan posa. **3.** {ağız} Gırtlak. [DS] **4.** {ağız} Kavrulmuş yufka kırıntıları. [DS] ☞ **kıkırdak bilimi**, *Anatominin kıkırdakları inceleyen bölümü.* || **kıkırdak dokusu**, *biy. Kemiklerin eklem yerlerinde bulunan esnek, saydam ve bükülgen doku.* || **kıkırdak hücresi**, *biy. Kıkırdak dokusunun aslını oluşturan, bir matriks içine gömülü, matriksin proteoglikanı ile kollagen ve esnek tellerini salgılayan hücre.* || **kıkırdak kemiği**, *anat. Kıkırdağın kemikleşmesi ile oluşan kemik.* || **kıkırdak örtüsü**, *anat. Eklem kıkırdağı dışındaki kıkırdakları örten, sık telli bağ dokusundan oluşmuş, kıkırdağın büyümesini sağlayan katman.* || **kıkırdak poğaçası**, *mutf. İçine kuyruk kıkırdağı konularak yapılan bir tür poğaç.*

kıkırdaklı, [kık-ır-da-k-lı] *sf.* Yapısında veya içinde kıkırdak bulunan. ☞ **kıkırdaklı balıklar**, *zool. İskeletleri kemikleşmiş kıkırdaktan oluşan, ağızları karın tarafında bulunan, kafatasları tek parçalı balıklar alt sınıfı, (Chondrichthyes / selachii).*

kıkırdama, [kık-ır-da-ma] *is.* Kıkırdamak eylemi.

kıkırdamak, [kık-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* **1.** Kıkır kıkır gülmek. **2.** Kıkırtılı sesler çıkarmak. **3.** {ağız} Aşırı derecede üşümek; donmak. [DS] **4.** {ağız} argo. Ölmek. [DS]

kıkırdatma, [kık-ır-da-t-ma] *is.* Kıkırdamasına yol açmak eylemi.

kıkırdatmak, [kık-ır-da-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kıkırdamasına yol açmak; kıkırdamasına sebep olmak. **2.** {ağız} Öldürmek. [DS]

kıkırdayış, [kık-ır-da-y-ış] *is.* Kıkırdamak eylemi veya biçimi.

kıkırık, -ğī [kık-ır-ık] {ağız} *is.* **1.** Yer fıstığı. **2.** Temiz giyinmiş kimse. **3.** Çömelerek oturma durumu. [DS]

kıkırlık, -ğī [kık-ır-lık] *sf.* **1.** İçten gülme durumu. **2.** {ağız} Kalkuyruk kuşu. [DS]

kıkırmak, [*kakī > kakı-r-mak / kıkı-r-mak] {eT} *gçl. f.* **1.** Bağırarak; haykırmak; seslenmek. [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] **2.** Yüksek sesle çağırarak. [DLT] [EUTS]

kıkırt, [kık-ır-t] {ağız} *is.* Bir şeyin sonu. [DS]

kıkırtı, [kık-ır-tı] *is.* Gülerken çıkan ses; kıkırdama sesi.

kıkırışmak, [kıkı-r-mak > kıkı-r-uş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Bağırışmak. [Gabain]

kıkirik, -ğī [kık-ır-ık] {ağız} *is.* Kıkırdak. [DS]

kıkkı, [kık-kı] {ağız} *is.* Ördek, kaz, tavuk vb. kuş yumurtası. [DS]

kıkkılık, -ğī [kık-kı-lık] {ağız} *is.* Ağaçların en yüksek yeri; tepesi. [DS]

kıkramak, [kık-(i)r-a-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor]* (Koyun için) melemek. [DS]

kıkırışmak, [kıkı-r-mak > kık(i)-r-uş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Çağırışmak; bağırışmak. [DLT]

kıkuruşmak, [kıkı-r-mak > kiku-r-uş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Bağırışmak. [EUTS]

kıl¹, [kıl قیل] *is.* **1.** Hayvanların postunda ve insan vücudunun çeşitli yerlerinde çıkan, üst deri uzantısı olan boynuzsu yapıdaki ipliksi uzantılar. {eT} (aynı). [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] **2.** Keçi tüyü. **3.** bot. Bitkilerde görülen ince, uzun, silindimsi, içi boş uzantılar. **4.** {eT} Yaban ördeği. [KB] **5.** {eAT} {OsT} Saz teli. **6.** sf. Keçi kılından dokunmuş olan. **7.** Söz ve davranışlarıyla başkalarını sınırlendiren; çileden çıkararak. ☞ **kıl ağ**, *Dürbünleri doğrultmakta kullanılan ve üzerinde çapraz iki kıl bulunan yuvarlak delikli disk; retikül.* || **kıl alma**, *Kılları koparma, yolma işlemi.* || **kıl biti**, *zool. Bitler takımının, vücudun bütün kıllı bölgelerinde yaşayan böcekler sınıfına ait bir bit türü; kasık biti, (Phthirus pubis).* || **kıl burun**, *Deniz içine uzanmış ince burun.* || **kıl çadır**, *Keçi kılından dokunmuş parçalardan kurulu çadır; kara çadır.* || **kıl çekmek**, *Birini pohpohlamak; dalkavukluk yapmak; yardakçılık etmek.* || **kıldan dönmek**, {ağız} *Duygulu, alıngan olmak; duyarlı olmak.* [DS] || **kıldan kıla**, {eAT} *Dakik; titiz.* || **kıl darağı** (tarağı), {ağız} *Keçi kıllarını temizlemeye yarayan, tahta üzerine çakılmış 32 çividen ibaret tarak.* [DS] || **kıl dökücü**, *Vücut kıllarını temizlemekte kullanılan bir tür kozmetik ürünü.* || **kıl durgunu**, {ağız} *Göğüste şişme ile beliren hastalık.* [DS] || **kıl durmak**, {ağız} *(Kadın memesi için) süt birikmesi ile ağrımak.* [DS] || **kıl duzağı**, {ağız} → kıl tuzağı. [DS] || **kıl elek**, {OsT} *At kuyruğundan yapılan elek.* || **kıl evi**, {ağız} *Göbeğin alt kısmı; mahrem yer.* [DS] || **kıl fırça**, *Tezhipçilerin ve minyatürcülerin kullandığı tek kıldan yapılmış fırça.* || **kıl gibi**, *İnce; çok ince; ipince.* || **kıl gömlek**, *Çile doldurmak için keşişlerin ve dervişlerin giydiği at veya keçi kılından yapılmış gömlek.* || **kılı kıpırdama-mak**, *Herhangi bir olay karşısında ilgisiz kalmak; durumunu ve konumunu değiştirmemek; aldırış etmemek; umursamamak.* || **kılı kırk yarmak**, *Bir şeyi bütün ayrıntıları ile ele almak, incelemek; titiz bir şekilde gözden geçirmek; aşırı özen göstermek.* || **kılına dokunmamak**, *Birine veya bir şeye zarar verecek en küçük bir davranışta bulunmamak.* || **kılına hanel gelmemek**, *En küçük bir zarar görmemek.* || **kılına hata gelmemek**, → kılına hanel gelmemek. || **kılını kıpırdatmamak**, *Herhangi bir olay karşısında ilgisiz kalmak; durumunu ve konumunu değiştirmemek; aldırış etmemek; umursamamak.* || **kıl kadar**, *Çok az miktarda veya çok az derecede.* || **kıl keçi**, {ağız} *Kıl keçisi; kara keçi.* [DS] || **kıl keseciği**, *biy. Üst derinin içeri çökmesi ile oluşmuş, tüyün alt bölgesini saran tüp biçimindeki kılıf; kal folikülü, (folliculus).* || **kıl kibir**, {ağız} *Toz; çöp.* [DS] || **kıl kudruk**, {eT} *Kıl kuyruk; ördeği*

benzer bir kuş. [DLT]|| **kıl kurdu**, {ağız} vet. Soğuktan, nemden davarların ciğerlerinde, nefes borularında olan ince uzun bir kurt. [DS]|| **kıl kuş**, {eT} Ördeğe benzer bir kuş. [DLT]|| **kıl payı**, Çok az; neredeyse.|| **kıl pranga kızıl çengi**, (Kadın için) hafifmeşrep ve oynak.|| **kıl şaşmadan**, Büyük dikkat ve özen gösterilerek.|| **kıl testere**, Oyma işlerinde kullanılan çok ince testere.|| **kıl tuzağı**, {ağız} Tilki, sansar ve kuş avlamak için dere üzerine at kuyruğu kılından kurulan tuzak; ökse. [DS]|| **kıl tüyü**, biy. Kuşlarda ince ve uzun bir eksenli olan ve tüy bayrağı körelmiş veya hiç bulunmayan, telekler arasında dağılık olarak yer alan tüyler.|| **kıl yarığı**, Kütahya çini ve seramiklerinde oluşan kalın ve uzun çatlaklara verilen isim.

kıl², [Far. gīl] {ağız} is. **1.** Kil. **2.** Çamaşır veya baş yıkamakta kullanılan kil. [DS]

kıla¹, [Moğ. kıra / kıla] {eAT} is. Dağ sırtı; dağ sırtındaki otlak.

kıla², -a¹ [Ar. қalā'a > қilā' ع قلا] (kila:) {OsT} is. Kaleler; surlar. ☞ **kıla²-ı erbaa**, {OsT} Dört kale.|| **kıla²-ı hākānī**, {OsT} Hakan kaleleri.|| **kıla²-ı metfīne**, {OsT} Sağlam kaleler.|| **kıla²-ı rasīne**, {OsT} Sağlam kaleler.

kılaa, [Ar. қilā'a ع قلا] (kila:a) {OsT} is. Yelken.

kılade, [Ar. қilāde د قلا] (kila:de) {OsT} is. Boyuna takılan süs eşyası; gerdanlık.

kılafatlı, [kalafat-lı] {ağız} sf. Gösterişli. [DS]

kılafet, [Ar. қilāfet ف قلا] (kila:fet) {OsT} is. Gemi kalafatlama tekniği.

kılağı, [kıla-ğı] {ağız} is. → kılağı. [DS]

kılağlı, [kıla-ğlı-lı] {ağız} is. → kılağılı. [DS]

kılağ, [kıla-ğ] {ağız} is. → kılağı. [DS]

kılağı¹, [kıla-ğı > kılağı] is. **1.** Çarkta bilenen kesici aletin ağzında yapışıp kalan, aletin kesiciliğini azaltan çok ince metal parçaları. **2.** {ağız} Keskinlik. [DS] **3.** {ağız} Ustura yarası. [DS] **4.** {ağız} Süs; boya; cila. [DS] ☞ **kılağısını almak**, Çarkta bilenen kesici aletin keskinliğini arttırmak için yağlı taş veya kayış üzerine sürmek; kılağulamak.

kılağı², [kılağı] {ağız} is. Yol gösteren; kılavuz. [DS]

kılağılama, [kılağı-la-ma] is. Kılağıyı gidermek eylemi.

kılağulamak, [kılağı-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Çarkta bilenen kesici bir aletin yüzünde meydana gelen ve aletin kesiciliğini azaltan ince metal parçalarını yağlı bir taş veya köseleden yapılmış bir kayış üzerine sürterek gidermek; keskinliğini arttırmak; kılağısını almak. **2.** {ağız} Bilemek; keskinletmek. [DS]

kılağılı, [kılağı-lı] sf. **1.** (Kesici alet için) taşa biledikten sonra yağlı taşa veya kayışa sürtülerek kılağılı giderilmiş olan; kılağısı alınmış; kılağılanmış. **2.** {ağız} Keskin; biledilmiş. [DS]

kılağısız, [kılağı-sız] sf. (Kesici alet için) taşa biledikten sonra yağlı taşa veya kayışa sürtülerek kılağılı giderilmemiş olan; kılağısı alınmamış; kılağılanmamış.

kılağız, [kıl+ağız] {ağız} is. Puhu kuşu. [DS]

kılağılanmak, [kılağı-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Süslenmek; boyanmak. [DS]

kılalanmak, [kılağı-la-n-mak / kılā-la-n-mak] (kila:lanmak) {ağız} dönşl. f. [-ır] Kızmak; öfkelenmek. [DS]

kılalı, [kılağı-lı] (kila:lı) {ağız} sf. **1.** Keskin; biledilmiş. **2.** (Kişi için) kavga etmeye hazır; öfkeli. [DS]

kılama, [Yun. khlīma [Tietze]] {ağız} is. Budanmış bağ çubuklarından yapılan deste. [DS]

kılamada, [Yun. khlīmata [Tietze]] {ağız} is. Bağ çubuğu; budanmış ve kurumuş bağ çubuğu. [DS]

kılamık, -ğı [kıla-mık / kıla-muk] {ağız} is. **1.** Ayrık otu. **2.** Süpürge otu. [DS]

kılamuk, -ğu [kıla-mık] {ağız} is. → kılamık. [DS]

kılan¹, [kıl-an] {ağız} is. **1.** Sert keçi kılı. **2.** Tiftik keçisi azmanı. **3.** Tüyü bozulmuş, kılı çoğalmış tiftik keçisi. [DS]

kılan², [? kılan] {ağız} is. Çoluk çocuk. [DS]

kılan³, [kıl-mak > kıl-an] {ağız} is. Karar. [DS]

kılan⁴, [? kılan] {ağız} is. Yapılarda kullanılan kırıştan daha ince ve kısa ardıç dalı. [DS]

kılanı, [kıl-an-ı] {ağız} is. → kılan¹. [DS]

kılanlı, [kılağı-lı] {ağız} sf. Keskin; biledilmiş. [DS]

kılap, [Ar. қullāb] {ağız} is. Eskiden kadınların feslerine sardıkları ince ipepli kumaş. [DS]

kılapa, [Yun. khlāpa [Tietze]] {ağız} is. **1.** Hatılların üzerine vurulan yarım metre uzunluğundaki ağaç. **2.** İyi gelişmemiş ekin. [DS]

kılaptan¹, [Ar. қullāb (çıkırık) + Far. -dān ددان] (kila:ptan) {OsT} is. **1.** Pirinç, bakır gibi metallere çekilerek altın veya gümüş ile yaldızlanmış saç kalınlığındaki ince metal iplikler. **2.** Bu ipliklerin pamuklu ipliklerle bükülmesi ile elde edilen simli iplikler. **3.** sf. Bu ipliklerden yapılmış. ☞ **kılaptan işi**, Havlu veya keten üzerine kılaptan ile yapılan işleme.|| **kılaptan işleme**, Sırma taklidi iplikle işlenmiş süs.|| **kılaptan şerit**, Taklit altın iplikle işlenmiş şerit.|| **kılaptan tel**, Sırmalı nakış ipliği.

kılaptan², [kılaptan] {ağız} sf. Giyimi, kuşamı çok süslü olan; süslü. [DS]

kılaptanlı, [kılaptan-ı] is. Kılaptan yapan veya satan kimse.

kılaptanlı, [kılaptan-lı] sf. Taklit sırma ile karışık olarak dokunmuş olan.

kılav¹, [kıla-ğı] {ağız} is. **1.** Keskinlik. **2.** Kılağı. [DS] ☞ **kılav vermek**, {ağız} Bilemek; keskinletmek. [DS]

kılav², [kılav] {ağız} is. **1.** Korku. **2.** Öfke. **3.** Dikkat. **4.** Bağırıp çağırma; uyarma. [DS]

kılav³, [kılav] {ağız} *is.* Beden sağlığı; dinçlik; neşe. [DS]

kılav⁴, [kılav] {ağız} *is.* Keçe. [DS]

kılav⁵, [kılav] {ağız} *is.* Yarış. [DS]

kılav⁶, [kılav] {ağız} *sf.* **1.** Yerli yerinde; düzenli. **2.** *is.* Çeki düzen verme işi; düzeltme; cila. [DS] ☞

kılavına getirmek, {ağız} *Sirasına getirmek.* [DS]

kılav^{an}1, [kılavan] {ağız} *is.* Dügün halkı. [DS]

kılav^{an}2, [kılavan] {ağız} *is.* Mezarların başına diki- len söğüt dalı. [DS]

kılav^{at}1, [? kılavat] {ağız} *is.* Yüz. [DS]

kılav^{at}2, [? kılavat] {ağız} *is.* Yaradılış; huy. [DS]

kılavlamak¹, [kılağ-ı-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)- yor]* Bilemek; keskinletmek. [DS]

kılavlamak², [kılav-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)- yor]* At yarışı yapmak. [DS]

kılavlanmak, [kılav-la-n-mak / kılağ-(ı)-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* **1.** Süslenmek; boyanmak. **2.** (Karşı cinsle arkadaşlık etmek için) göz koymak [DS]

kılavlı¹, [kılağ-ı-lı] {ağız} *sf.* Keskin; bilenmiş. [DS]

kılavlı², [kılav-lı] {ağız} *sf.* Yaşı büyük olup da genç gösteren. [DS]

kılavlı³, [kılav-lı] {ağız} *sf.* **1.** İştahı yerinde; sağlıklı. **2.** İstekli. [DS]

kılavulamak, [kılağ-ı-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(u)- yor]* Bilemek; keskinletmek. [DS]

kılavuz, [Kumanca. kalauz / Soğd. kulabuz > kılavuz] *is.* **1.** Bir yabancıya yol gösteren kimse; rehber. **2.** Yapılacak bir işte yanılmayı önlemek için yol, yöntem veya bilginin doğrusunu gösteren şey; rehber. **3.** *mecaz.* Manevi ve zihinsel yönden bir topluluğa, bir ülkeye yön veren, önderlik eden, yol gösteren kimse. **4.** Evlenmek isteyenlere aracılık eden ve düğün hazırlıklarında yardımcı olan kimse. **5.** Herhangi bir konuda yol gösteren el kitabı. **6.** Bir somun veya boru içine yiv açmakta kullanılan teknik araç. **7.** Bir boru içinden veya dar ve uzun boşluktan tel, ip vb. şeyleri geçirmekte kullanılan bükülgen ve dayanıklı tel. **8.** Sinema filmi, fotoğraf filmi, ses kayıt bandı gibi araçlarda asıl kaydın yapılacağı ya da bulunduğu yerin öncesinde makinenin sarım veya çekimi için kullanması gereken boşluk alan. **9.** *dnz.* Deniz araçlarının, liman, halic, boğaz ve kanal gibi tehlikeli yerlerde güvenle seyredebilmesi için ilgili yerden almak zorunda oldukları, yolu ve denizi bilen yol gösterici kaptan. **10.** *sf.* yol gösteren; kılavuz olan. ☞ **kılavuz çekme**, *Vida takılacak bir boru veya somun içine yiv açma işlemi.*|| **kılavuz halatı**, *dnz.* **1.** *Gemiden gemiye veya sahilden gemiye bir donanım verilirken, donanımdan önce çekilen halat.* **2.** *Dalgıçlarla yüzeydeki gemi arasında bağlantıyı ve haberleşmeyi sağlayan halat.*|| **kılavuzu karga olmak**, *Ehliyetsiz ve beceriksiz biri tarafından yönetilmek.*

kılavuzlama, [kılavuz-la-ma] *is.* **1.** Kılavuzlamak eylemi. **2.** Makine üretiminde hareketli bir donanın, belli bir yörüngeye uygun olarak yerleştirilmesini sağlayan teknik düzenlemelerin tümü.

kılavuzlamak, [kılavuz-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)- yor]* **1.** Kılavuzluk etmek. **2.** Bir gemiyi limana veya demirleme yerine kılavuz yardımıyla çekmek.

kılavuzluk, -ğu [kılavuz-luk] *is.* **1.** Kılavuz olma hâli veya kılavuzun işi. **2.** Tehlikeli sularda, yabancı gemi kaptanlarına yardımcı olmak, danışmanlık etmek veya gemiyi kullanmak üzere eğitilmiş ve devlet tarafından görevlendirilmiş usta kaptanın yaptığı iş. ☞ **kılavuzluk etmek**, *Yol göstermek; rehberlik etmek.*|| **kılavuzluk hakkı**, *dnz.* *Gemiler kılavuzluk yapan görevlilerin gemi kaptanı ya da geminin bağlı olduğu denizcilik şirketinden aldıkları ücret.*

kılbaşı, [kıl+baş-ı] {ağız} *is.* **1.** İnsanlarda parmak üzerinde çıkan yumruk büyüklüğünde bir tür çıban. **2.** Koyun ve keçilerin ayaklarında çıkan bir tür çıban. [DS]

kılbaz, [T. kıl + Far. bâz قلاباز (kılba:z) {OsT}] *is.* *argo.* Dalkavuk; pohpohçu.

kılbık, -ğı [kıl-b-ı-k] {ağız} *sf.* (Kadın için) hoppa; oynak. [DS]

kılbız, [kıl-b-ı-z] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) sinsi. **2.** Tez canlı. [DS]

kılcal, [kıl > kıl-ca (küçük kıl) > kıl-ca-l] *sf.* Kıl gibi olan; kıl gibi ince; kıla benzer; kılçık, (1944). ☞ **kılcal boru**, *Kılcallık olayının meydana geldiği çok ince boru.*|| **kılcal damar**, *Atardamarların son, toplardamarların ilk damarlarını birleştiren çok ince damarlar.*|| **kılcal damarcık**, *anat.* *Kılcal damarlardan daha ince olan lenf damarlarına verilen ad.*|| **kılcal etki**, *Birbirine değen sıvı ile katı cisim arasındaki etki; kılcallık.*|| **kılcal olaylar**, *Kılcal etkilerden doğan olaylar.*

kılcallaşma, [kıl-ca-l-la-ş-ma] *is.* Kılcal hâle gelme.

kılcallaşmak, [kıl-ca-l-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kılcal hâle gelmek. **2.** (Atardamarlar için) inceleyerek kılcal damar oluşturmak; kılcal damarlara ayrılmak.

kılcallık, -ğı [kıl-ca-l-lık] *is.* **1.** Kılcal olan bir şeyin durumu. **2.** *fiz.* Sıvıların, yüzey gerilimi yüzünden kılcal borular içinde yükselmesi olayı. **3.** Toprağın derinliklerinde bulunan suyun topraktaki çok ince boşluklar yoluyla yukarılara taşınması olayı.

kılcan¹, [kıl-can] {ağız} *is.* At kuyruğu kılından yapılmış kuş tuzağı; ökse. [DS]

kılcan², [kıl+can] {ağız} *is.* Cılız, içlenmemiş fasulye. [DS]

kılcan³, [? kılcan] {ağız} *is.* Fundalık; ormanlık. [DS]

kılcar, [kıl + Far. car] {ağız} *is.* **1.** Keçi kılından dokunan kumaştan yapılan şalvar; çakşır. **2.** Kıldan yapılmış kepenek; kıl yağmurluk. [DS]

kılcı, [kıl-cı قلیجی] {OsT} is. Kılçık.

kılcıklı, [kıl-cık-lı] {ağız} sf. Belalı. [DS]

kılcıda, [kirc / girç (yans.) > kirc-id-â / kılıcıda] {eAT} is. Hışirtı; zirh hışirtısı. [DK]

kılçam, [kıl-can] {ağız} is. → kılçan¹. [DS]

kılçan¹, [kıl-can] {ağız} is. Keçi kılından yapılan keçe; çul. [DS]

kılçan², [kıl-can] {ağız} sf. 1. (Kişi için) seyrek saçlı. 2. (Toprak için) seyrek bitkili. [DS]

kılçan³, [kıl-can] {ağız} is. Kılçık. [DS]

kılçan⁴, [kıl-can] {ağız} is. Sert lifli yün. [DS]

kılçar¹, [kıl+ Far. car] {ağız} is. 1. Keçi kılından dokunan kumaştan yapılan şalvar; çakşır. 2. Kıldan dokunmuş kumaş. 3. Kıldan örülmüş çorap. 4. Kepenek. 5. Boyalı yün ipliği. [DS]

kılçar², [kıl-çar ?] {ağız} is. Atın kuyruğundan koparılan kıl. [DS]

kılçatmak, [kılça-mak > kılça-t-mak قلیچاتمق] {eAT} gçl. f. [-ur] 1. Uğraşmak. [DK] 2. Korkmak; ürkmek; çekinmek.

kılçık¹, -ğı [kıl-çık] is. 1. Balıkların omurgalarından ayrılan ince uzun ve sivri kemikler; iğne gibi sivri ve uzun kemikler. 2. bot. Arpa, buğday gibi tahılların başakçığında bulunan kavuzların orta damarının kıl şeklindeki sert uzantısı. 3. Baklagillerin badıcında çeneklerin bitişme çizgisinde bulunan katı ve tel şeklindeki lif. 4. Yaprak, yaprak sapı, çiçek gibi bazı organların ucunda yer alan ipliksi, sert çıkıntı. 5. spor. Güreşte, alttaki güreşçinin birden kalçasını kaldırarak üzerine abanmış olan rakibini sırtından baş aşağı yuvarlaması şeklindeki oyun. ☞ **kılçık atmak**, argo. Birinin işini, düzenini bozmak, karıştırmak.

kılçık², [kıl > kıl-çık] {eT} is. Çayır dikenini.

kılçıklı, [kıl-çık-lı] sf. 1. Kılçığı bulunan. 2. mecaz. İçinden çıkılması zor olan; pürüzlü; güç; çapraşık; karışık. ☞ **kılçıklı ebru**, İç içe geçmiş V harflerine benzeyen bezeklerden oluşmuş ebru.

kılçiksız, [kıl-çık-sız] sf. Kılçığı olmayan.

kıld, [kald / kıld / küld (yans.)] is. Birbirine çarpmayı, sürtünmeyi; bir yüzey üzerinde dönmeyi, yuvarlanmayı; kendi kendine hızlı hızlı hareket etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kıld-ır gücük*, *kıld-ır-a-mak*, *kıld-ır kıldır*, *kıld-ır-ık*

kıldak, -ğı [kıld-a-k] {ağız} sf. (Erkek için) kadınlarla arkadaşlıktan hoşlanan; kadımsı. [DS]

kıldam, [kıl-da-m ?] {ağız} is. Balta, çapa gibi araçların kazmaya yarayan tarafı; ağzı. [DS]

kıldık, -ğı [kıld (yans.) > kıld-ık] {ağız} is. Koyun, keçi gübresi. [DS]

kıldır¹, [kıld (yans.) > kıld-ır] is. Birbirine çarpmayı, sürtünmeyi; bir yüzey üzerinde dönmeyi, yuvarlanmayı; kendi kendine hızlı hızlı hareket etmeyi anlatan yansımali gövde. ☞ **kıldır kıldır**, {ağız} 1.

(Kadın yürüyüşü için) *kıvrak kıvrak*; *salına salına*. 2. Oynak davranışlarla; *kırtarak*. 3. Yaltaklanarak. [DS]|| **kıldır kibiç**, {ağız} *Çer çöp*. [DS]|| **kıldır mıldır**, {ağız} *Yuvarlana yuvarlana*. [DS]|| **kıldır zıldır**, {ağız} *Bozuk düzen; düzensiz*. [DS]

kıldır², [kıld-ır] {ağız} is. 1. Patiska. 2. Bir çeşit kadın gömleği. 3. Hırka. [DS]

kıldır³, [kıld-ır] {ağız} is. 1. Domates. 2. Yeşil domates. 3. Küçük domates. [DS]

kıldır⁴, [kıld-ır] {ağız} sf. 1. İyi gelişmemiş; cılız; zayıf. 2. Aksi. 3. Yaramaz; afacan. [DS] ☞ **kıldır gücük**, {ağız} 1. *Ufak tefek; çelimsiz*. 2. *Önemsiz*. 3. (Geçim için) *az çok; orta halli; kıt kanaat*. [DS]

kıldır⁵, [kıld-ır] {ağız} sf. (Kadın için) hoppa; oynak. [DS]

kıldır⁶, [kıld-ır] {ağız} zf. Sürekli; arka arkaya; birbirini takip ederek. [DS]

kıldırak, -ğı [kıld-ır-ak] {ağız} is. Oğlak ve kuzuların boyunlarına takılan küçük çan; küçük zil; küçük çingirak. [DS]

kıldıramak, [kıld-ır-a-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor] (Dere suyu için) akarken çakıllar arasından ses çıkarmak. [DS]

kıldıran, [kıld-ır-a-n] {ağız} is. Keçi kılından dokunmuş kumaştan yapılan şalvar; çakşır. [DS]

kıldıravuk, -ğu [kıld-ır-a-ğu-k] {ağız} is. → kıldırak. [DS]

kıldırayık¹, -ğı [kıld-ır-a-y-ık] {ağız} is. → kıldırak. [DS]

kıldırayık², -ğı [kıld-ır-a-y-ık] {ağız} is. Patiska. [DS]

kıldırdak, -ğı [kıld-ır-da-k] {ağız} sf. Seyrek; aralıklı. [DS]

kıldırdamak¹, [kıld-ır-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] 1. (Kuru yaprak ve küçük katı cisimler için) birbirine sürtünme ile ses çıkarmak. 2. Gürültü etmek. 3. Hafif ince ses çıkarmak. [DS]

kıldırdamak², [kıld-ır-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] 1. Geçimini sağlayacak kadar çalışmak. 2. Oyalanmak; sallanmak. 3. (Kadın için) bir erkeğin dikkatini çekecek davranışlarda bulunmak; kırtmak. 4. Yaltaklanmak. [DS]

kıldırdek, -ği [kıld-ır-da-k] {ağız} is. 1. Mısır kavurmak için kullanılan araç. 2. Küçük çan. [DS]

kıldırğı, [kıld-ır-ğı] {ağız} is. Kuzu ve oğlakların boynuna takılan küçük çan; çingirak. [DS]

kıldırğıç, [kıld-ır+kıç] {ağız} zf. (Yürümek için) salınarak; ağır ağır; eğri eğri. [DS]

kıldırık, -ğı [kıld-ır-ık] {ağız} sf. Yuvarlak. [DS] ☞ **kıldırık olmak**, {ağız} (Kadın memesi için) *süt birikmesi nedeniyle ağrımak*. [DS]

kıldırlamak, [kıld-ır-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Yuvarlayarak götürmek; yuvarlamak. [DS]

kıldırılanmak, [kıld-ır-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Yuvarlanmak. [DS]

kıldırma, [kıl-dır-ma] is. Kılmak eylemini yaptırma.

kıldırma¹, [kıl-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kılınmasını sağlamak; kılmak işini yaptırmak. **2.** (Namaz için) kılmak işini yaptırmak.

kıldırma², [kıld-ır-(a)-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* (Dere suyu için) çakıllar arasından geçerken ses çıkarmak. [DS]

kıldırma, [kıl-dır-t-ma] *is.* Kıldırma eylemini yaptırmak.

kıldırma, [kıl-dır-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kılınmasını sağlamak; kıldırma işini yaptırmak. **2.** (Namaz için) kıldırma işini yaptırmak.

kıldık, **-ği** [kıld-ık] *{ağız} is.* Koyun ve keçi pisliği. [DS]

kıldruk, [kıl > kıl-duruk] *{eT} is.* Buğday başaklarındaki kılçık. [DLT]

kıldurmak¹, [kıl-mak > kıl-tur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kıldırma; yaptırmak. [EUTS] [KB]

kıldurmak², [kıl+dur-mak ?] *{ağız} gçsz. f. [-ur]* (Kadın memesi için) süt birikmesi yüzünden ağrı-mak. [DS]

kile¹, [kıl+ağa ?] *{ağız} is.* Bayağı kimse. [DS]

kile², [? kile] *{ağız} is.* Çukur ve tümsek yanları belli olmayan aşık kemiği. [DS]

kılıranga, [kıl + Fr. france] *{ağız} sf.* Çok süslü, t-emiz ve güzel giyinen. [DS]

kılğan, [kıl-mak > kıl-gân] (*kılga:n*) *{eT} sf.* Çok yapan, aşırı kılan. [DLT]

kılgı, [kıl-mak > kıl-gı] *is.* Bir bilim ve sanat alanındaki düşünce ve tasarımları uygulamaya geçirme; uygulama; gerçekleştirme; tatbik; ameliye; pratik.

kılgıl, [kıl+gıl] *{ağız} is.* Darı. [DS]

kılgılı, [kıl-gı-lı] *sf.* Düşüncede kalmayıp uygulamaya geçen; uygulanan; kılgi hâlinde olan; uygulama-lı; pratik.

kılgın¹, [kıl-gın] *sf.* Davranış hâlinde ortaya dökül-mesi, uygulanması mümkün olan; kılgi durumuna geçmesi mümkün olan; kılgi durumuna geçirilebi-len; amelî; pratik.

kılgın², [kıl-gın / kıld-ıç] *{ağız} is.* Küçük testi. [DS]

kılgın³, [kıl-gın / ıl-gın] *{ağız} is.* Dere kıyılarında yetişen, selvi gibi ince yapraklı, kendisine özgü tozu ve kokusu olan bir ağaççık; ılgın. [DS]

kılgısal, [kıl-gı-sal] *sf.* Uygulamaya dönük; kılgiyla ilgili; kılgiya yönelik; uygulamalı; kılgi; pratik.

kılgı, [kıl-mak > kıl-gü] (*kılgu:.*) *{eT} is.* Kılış; yapış; kılgi. [DLT]

kılguyruk, **-ğu** [kıl+kuyruk] *{ağız} is. zool. → kılkuyruk.* [DS]

kılı¹, [kıl-ı ?] *{ağız} sf.* (Kişi için) şakacı; güldürücü. [DS]

kılı², [kıl-ı ?] *{ağız} sf.* Ufak tefek; çelimsiz. [DS]

kılı³, [kıl-ı] *{ağız} is.* Çocuk oyunlarında bir süre için oyundan ayrılanın yerine konan iz, işaret. [DS]

kılı⁴, [kılı] *{ağız} is.* Dana. [DS]

kılıbık, **-ğı** [kıl+ibik > kılıbık] *is. ve sf.* (Erkek için) karısının etkisi altında kalan ve onun sözünden dışarı çıkmayan; karısının her dediğini yapar duruma gelmiş olan.

kılıbıklaşma, [kılıbık-la-ş-ma] *is.* Kılıbık durumuna gelme.

kılıbıklaşmak, [kılıbık-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* (Erkek için) karısının her dediğini yapar duruma gelmek; karısının etkisi ve baskısı altında kalmış olmak.

kılıbıklık, **-ğı** [kılıbık-lık] *is.* Kılıbık olma durumu; kılıbığa yakışır davranış; kılıbık olan kişinin niteliği. ☞ **kılıbıklık etmek**, *Kılıbık olana yakışır biçimde davranışlarda bulunmak.*

kılıca, [kıl-ı-ca] *{ağız} is.* Ispanak ya da başka otlardan mısır unu ile karıştırılarak pişirilen bir tür tepsi pidesi. [DS]

kılıcan, [kıl-ı-ca-n ?] *{ağız} is.* Keçi kılından dokunmuş kumaştan yapılan şalvar; çakşır. [DS]

kılıcına, [kılı(ç)-ı-n-a] *zf. 1.* Keskin tarafı yukarı gelecek biçimde. **2.** Bir şeyin dar tarafı yukarı gelecek biçimde; dikine. ☞ **kılıcına koymak**, *{ağız} (Dikdörtgen prizması biçimindeki ağaç, taş, tuğla vb. şeyler için) uzunlamasına fakat dar olan yüzleri üzerine koymak.* [DS]

kılıç, **-cı** [kıl-mak > kıl-gıç > kıl-ıç / kıl-ınç / kıl > kıl-ıç] *is. 1.* Bele asılmış bir kın içinde taşınan, si-perlikli bir kabzaya tutturulmuş, bir veya iki yüzü de keskin, uzun ve sivri, çelikten yapılmış kesici bir silah. *{eT} (aynı) [ETY] [DLT] [EUTS] [KB] [OKD] [Gabain] 2.* *{ağız}* Saban ökçesi ile oku birbirine bağlayan ağaç parça. [DS] **3.** İstenen kâğıdı desteden çeken kişinin kazandığı bir kumar oyunu. **4.** İki duvarın birbirine bağlantısını sağlayan duvar içine gömülmüş, ucuna X, Y, T, S biçiminde tutucu parçalar takılmış metal çubuk. **5.** Masonların tapınakta taşıdığı sembolik silah. **6.** Eskrim sporunda bir tür silah ve bu silahla yapılan spor karşılaşması. **7. *{ağız}* El dokuma tezgâhlarında ağızlığın düzgün açılabilmesi için çözgüler arasına sokulan, dar ince uzun çita. [DS] **8.** Binek hayvanları ile çift öküzle-rinde ön kürekler arası ile sağrı arasında yer alan, yukarı doğru keskinleşen omurlar dizisi; sırt. **9. *{ağız}* Boyunduruğun ortasındaki deliğe takılan kısa ağaç. [DS] **10. *{ağız}* Saban okunu sabana bağlayan ağaç. [DS] **11. *{ağız}* Kendir liflerini dövmekte kullanılan çatal sopa. [DS] **12. *{ağız}* Yüksek dağların doruklarını birleştiren hayalî çizgi; doruk çizgisi. [DS] **13. *{ağız}* Başağın sivri ucu. [DS] **14. *{ağız}* Peteğini uzunlamasına, temiz ve özenle yapan arı; kılıç arı. [DS] **15. *{ağız}* Tekerlekle ekseni birbirine bağlayan ağaç parçası. [DS] ☞ **kılıca bindirmek**, *{eAT} Yalnız kılıçla savaşmak. || kılıca doğranmak*, *{eAT} Kılıçtan geçirilmek. || kılıcı kına katmak*, *{eAT} Kılıcı kınına sokmak. || kılıcı kınına koymak*, *Savaşı bırakmak; savaşmaktan vazgeçmek. || (birinin) kılıcın çalmak*, *{eAT} O kimsenin tarafını tut-*****************

mak.|| **kılıcını arşa asmak**, *Eldede ettiği başarı yüzünden istediği kadar övünmeye hakkı olmak.*|| **kılıcını kırmak**, *Askerlikten ayrılmak.*|| **kılıç ağzı**, *Kılıcın keskin yeri; kılıç yüzü.*|| **kılıç arı**, {ağız} *Peteğini sepetin uzunlamasına yapan arı.* [DS]|| **kılıç arpa**, {ağız} *Baş ağının tane sırası ikili, sivri ve uzunca, besleyici olduğu için yem olarak kullanılan bir tür arpa.* [DS]|| **kılıç atmak**, *Bir topluluğu veya çok sayıda insanı tamamen öldürmek.*|| **kılıç bacak**, *Bacakları eğri olan; çarpık bacaklı.*|| **kılıç bağı**, *Kılıç asılan bel kemeri.*|| **kılıç balığı**, *zool. Kılıç balığıgillerden, yüz kemiğinin bir kısmı ile üst çene kemiği ileri doğru uzayarak bir kılıç görünümü veren, bütün denizlerde rastlanan, boyu dört metreyi bulan, eti lezzetli bir kemikli balık, (Xiphias gladius).*|| **kılıç balkağı**, {ağız} *Kılıç kabzası.* [DS]|| **kılıç çekme**, {ağız} *İskambil kâğıdı ile kılıç adı verilen kumarı oynamak.* [DS]|| **kılıç çekmek**, 1. *Kılıçla saldırmak.* 2. *Kılıcı kınından çıkararak özel bir tutuş ile selamlamak.*|| **kılıç çıkarmak**, {OsT} *Kılıç çekmek.*|| **kılıç çivisi**, {ağız} *Boyunduruğun ortasındaki deliğe takılan ağaç parçası.*|| **kılıç deliği**, {ağız} *Boyunduruğun ortasındaki delik.* [DS]|| **kılıç eri**, {eAT} *Savaşçı.*|| **kılıç etmeği**, {eAT} *Kılıç hakkı.*|| **kılıç gagalı**, *zool. Yağmur kuşugillerden, bir martı büyüklüğünde, ucu yukarıya doğru bir kılıç görünümünde kıvrık, ince uzun gagalı, uzun bacaklı, beyaz ve siyah tüylü, su kıyılarında yaşayan bir göçmen kuş, (Recuvirostra avocetta).*|| **kılıç girmek**, {eAT} *Kılıçla katledilmek; toptan kılıçtan geçirilmek.*|| **kılıç hakkı olarak**, *Fetih için; fetih dolayısıyla.*|| **kılıç kabzası**, *Kılıcın elle tutulan yeri; kılıç sapı.*|| **kılıç kalkan oyunu**, *folk. Kılıç ve kalkanla yapılan Bursa yöresine özgü bir erkek halk oyunu.*|| **kılıç kına katılmak**, {eAT} *Kılıç kına girmek.*|| **kılıç kını**, *Kılıcın ağzını korumak ve daha kolay taşıyabilmek için metal veya ahşaptan yapılmış, içine kılıç sokulan sert kılıf.*|| **kılıç koymak**, {eAT} *Kılıçla saldırmak; kılıçtan geçirmek.*|| **kılıç kuşanmak**, 1. *Bir kılıca sahip olmak.* 2. *Kılıcı taşıyacak bir güce ve yetkiye hak kazanmak.*|| **kılıç kuymak**, {eAT} *Kılıç dökmek.*|| **kılıç otu**, {ağız} *bot. 1. Kantaron. 2. Arap saçı otu. 3. Yaprakları kamışa benzeyen kenarları keskin ve kısa bir ot.* [DS]|| **kılıç oynatmak**, *Egemen olarak yaşamak.*|| **kılıç oyuncusu**, *Kılıç oyunlarına katılan sporcu; eskrimci.*|| **kılıç oyunu**, *Dürtücü, delici ve kesici kılıçlarla oynanan bir spor dalı; eskrim.*|| **kılıç pabucu**, *Kılıç kınının sağ yanı.*|| **kılıç salmak**, {eAT} *Kılıç kulanmak; kılıç sallamak.*|| **kılıçtan geçirmek**, *Bir topluluğu veya çok sayıda insanı tamamen öldürmek.*|| **kılıç üşürmek**, 1. *Kılıç çekerek saldırmak; kılıçla hücum etmek.* 2. {eAT} *Kılıç dökmek.* 3. {OsT} *Her taraftan kılıçla hücum etmek.*|| **kılıç vurmak**, *Kılıçla saldırmak.*|| **kılıç yürütmek**, {eAT} *Kılıçtan geçirmek.*

kılıççı, [kılıç-çı] *is. Kılıç yapan usta.*

kılıçhane, [T. kılıç + Far. hâne] (*kılıçhane*) {OsT} *is. Kılıç yapılan yer; kılıç yapım atölyesi.*

kılıçkuyruk, -ğu [kılıç+kuyruk] *is. zool. On santimetre kadar boyunda, tropik kökenli, kolay üreyen, erkeklerinin kuyruk tarafında kılıç denilen uzantısı bulunan bir süs balığı, (Xiphophorus helleri).*

kılıçlama, [kılıç-la-ma] *is. 1. Kılıçla kesmek veya öldürmek eylemi. 2. zf. Bir şeyin keskin veya dar tarafı yukarı gelecek biçimde; kılıcına. 3. Bir yandan öbür yana; çaprazlama* ☞ **kılıçlama kaçmak**, *Yan yan kaçmak; çaprazlamasına kaçmak.*

kılıçlamak, [kılıç-la-mak] قلبجلمق] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* *Kılıçla vurmak; kılıçla saldırmak; kılıçtan geçirmek; kılıçla yaralamak veya öldürmek; {eT} {eAT} (aynı). [Tekin] [ETY] [DK]*

kılıçlanmak, [kılıç > kılıç-lâ-mak > kılıç-la-n-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* *Kılıç sahibi olmak.* [DLT]

kılıçlaşmak, [kılıç > kılıç-lâ-mak > kılıç-la-ş-mak] قلیج لشمق] {eAT} *işteş. f. [-ur]* *Karşılıklı olarak kılıç ile vuruşmak.* [DK]

kılıçlayış, [kılıç-la-y-ış] *is. Kılıçlamak eylemi veya biçimi.*

kılıçlı, [kılıç-lı] *sf. Kılıcı bulunan; kılıca sahip olan; kılıç asınmış olan.* ☞ **kılıçlı bağlama**, *mim. Bina ve köprülerde çekme ya da itme etkisi altında bulunan yapı elemanlarının dengede kalması için bir destek veya çekme bağı ile bu bağın ucuna X, S, Y, T biçimli bağlama elemanı (kılıç) yerleştirilmek sureti ile yapılan bağlama işi.*

kılıf, [Far. gılâf قلاف] *is. 1. Bir şeyi korumak üzere, o nesnenin biçimine uygun olarak, yumuşak fakat daha dayanıklı maddeden yapılmış özel dış koruyucu. 2. Bir şeyi içine alan özel koruyucu; kın. 3. Bir organı, bir kirişi çevreleyen farklılaşmış doku. 4. Hayvanlarda kamışı koruyan, insandaki sünnet derisinin karşılığı olan karına yapışık deri kıvrımı. 5. mecaz. Uygunsuz bir işe uydurulan inandırıcı olmasa da savunmayı mümkün kılan gerekçe; sudan gerekçe. 6. {ağız} Kabuk. [DS] 7. {ağız} Taze fasulye. [DS] 8. {ağız} Paçavra. [DS] 9. {ağız} Torba. [DS] ☞ **kılıfına uydurmak**, *Yapılan bir işe, yasal ve kuralına uygun biçim vermek.**

kılıfçı, [kılıf-çı] *is. 1. Kılıflama işini yapan kimse. 2. Kılıf yapan ve satan kimse.*

kılıfçık, -ğı [kılıf-çık] *is. bot. Karayosunlarında sapçığin dibinde bulunan zarımsı boru.*

kılıflama, [kılıf-la-ma] *is. 1. Kılıflamak eylemi. 2. Daha iyi ergimesini sağlamak için kaynak elektrotunun üzerini özel maddelerle kaplama işlemi. 3. Gömlek geçirme.*

kılıflamak, [kılıf-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* *Bir şeyin üzerine kılıf geçirmek.*

kılıflı, [kılıf-lı] *sf. Kılıfı bulunan; kılıf geçirilmiş o-*

lan. **☐ kılıflı virüsler**, *biy.* *Kılıflı sarmal nükleik asit içeren virüsler, İrflyenza ve Simplex virüsleri.*

kılıflık, -ğı [kılıf-lık] *sf.* 1. Kılıf yapmaya uygun olan; kılıf yapmak için ayrılmış bulunan. 2. Koyun derisinden yapılmış süs eşyası kılıfı.

kılıfsız, [kılıf-sız] *sf.* Kılıfı bulunmayan; üzerine kılıf geçirilmemiş olan.

kılığ, [kıl-mak > kıl-ığ] *{eT}* *is.* → kılık. [Yüknekî] **☐ kılığ salgı**, *{eT}* *Bir tür vergi.* [EUTS]

kılığ, [kıl-mak > kıl-ığ] *{ağız}* *is.* Usul; metot; teknik; yol. [DS]

kılık¹, -ğı [kıl-mak > kıl-ık قیلق] *is.* 1. Yaratılış; karakter; huy; ahlak; gidiş; hareket tarzı; davranış. *{eT}* *{eAT}* *(aynı)* [EUTS] [KB] [Gabain] [Yüknekî] 2. Bir kimsenin giyinişi ve bu giyimi ile beliren dış görünüşü; giyinme biçimi. 3. Görünüş; suret. 4. Benzer şekil; biçim. 5. *{ağız}* Bir kimsenin resmi; fotoğraf; suret. [DS] 6. *{ağız}* Değişik ve özel biçim; yol; usul; metot. [DS] 7. *{ağız}* Üniforma. [DS] **☐ kılığı kıyafeti yerinde**, *Dış görünüşü düzgün, giyimi iyi olan.* || **kılığı kıyafeti yerinde**, *Dış görünüşü, giyimi düzgün olma durumu.* || **kılığına çeki düzen vermek**, *Giyimine dikkat etmek; özen göstermek.* || (birinin) **kılığına girmek**, *O kimse gibi giyinmek; biçimini, görünüşünü ona uydurmak.* || **kılık çekmek**, *Fotoğraf çekmek; resim çekmek.* || **kılık çıkarmak**, *Resim yapmak; fotoğraf çektiirmek.* || **kılık değiştirmek**, *Giyimini veya davranışlarını değiştirmek; tanınmamak için başka görünüşe bürünmek.* || **kılık kıyafet**, *Bir kimsenin giyimi, görünüşü; üst baş.* || **kılık kıyafet düşkünü**, *Giyecekleri aşırı eskimiş olan; yırtık elbiselerle dolaşan.* || **kılık kıyafet düzmet**, *Yeni elbiseler almak; elbiselerini yenilemek.* || **kılık kıyafet köpeklere ziyafet**, *Üstü başı çok eski; pejmürde; perişan.* || **kılık kıyafet yerinde**, *Dış görünüşü ve giyimi iyi olan.* || **kılıktan kılığa girmek**, 1. *Giyimini ve görünümünü sık sık değiştirmek.* 2. *Düşüncelerini sık sık değiştirmek.*

kılık², -ğı [kıl-ık] *{ağız}* *is.* Koyun, keçi pisliliği. [DS]

kılık³, -ğı [kıl-ık] *{ağız}* *is.* Kuru fasulye. [DS]

kılık⁴, -ğı [kıl-ık] *{ağız}* *is.* Peksimet. [DS]

kılık⁵, -ğı [kıl-ık] *{ağız}* *is.* 1. Palamut ağacı. 2. Palamut meyvesi. 3. Mazı. 4. Çalı yemişi. [DS]

kılık⁶, -ğı [kıl-ık] *{ağız}* *sf.* Küçük. [DS]

kılıkçı, [kılık-çı] *{ağız}* *is.* Fotoğrafçı. [DS]

kılıkesik, -ğı [kıl-ı+kes-ik] *{ağız}* *is.* Bir yaşındaki erkek keçi. [DS]

kılıkılı, [kıl-ı+kıl-ı] *{ağız}* *is.* Ardiç yemişi. [DS]

kılıkılanmak, [kılık-la-n-mak قلقلمق] *{OsT}* *dönşl. f.* [-ur] Başka birinin davranışını takinmek.

kılıklı¹, [kılık-ılı] *sf.* 1. (Belirtilen kimsenin veya şeyin) görünüşünde, kılığında olan; o kılıkta olan; ona benzeyen; onun gibi giyinen. 2. (Belirtilen kimsenin) davranışlarında, huyunda olan. 3. *{ağız}*

Güzel vücutlu; yakışıklı; gösterişli. [DS] 4. *{ağız}* Güzel. [DS] 5. *{ağız}* Temiz. [DS] **☐ kılıklı kıyafetli**, *Kıyafeti temiz, düzgün ve yerinde olan; iyi giyinmiş.*

kılıklı², [kılık-ılı] *{ağız}* *sf.* 1. Kenarlı. 2. Bütün; eksiksiz. [DS]

kılıklılık, -ğı [kılık-ılık] *{ağız}* *is.* Ayna. [DS]

kılıksız, [kılık-sız] *sf.* 1. Giyinişi, görünüşü, üstü başı düzgün olmayan; dağınık; perişan; pejmürde. 2. *zf.* Üst baş dağınık ve düzensiz olarak.

kılıksızlaşma, [kıl-ık-sız-la-ş-ma] *is.* Kılıksız bir hâl alma.

kılıksızlaşmak, [kıl-ık-sız-la-ş-mak] *is.* Kılıksız bir hâl almak; kılıksız duruma gelmek.

kılıksızlık, -ğı [kıl-ık-sız-lık] *is.* 1. Kılıksız olma durumu. 2. Kılıksız olan kimsenin niteliği.

kılılmak, [kıl-mak > kıl-ıl-mak] *{eT}* *edil. f.* [-ur] Kılılmak. [EUTS]

kılımada, [Yun. khlimata [Tietze]] *{ağız}* *is.* Bağ çubuğu; kurumuş bağ çubuğu. [DS]

kılımbaz, [? kılımbaz] *{ağız}* *is.* → kılımboz. [DS]

kılımboz, [? kılımboz] *{ağız}* *is.* Pancar. [DS]

kılımsınmak, [kıl-mak > *kıl-ım > kıl-ım-sın-mak] *{eT}* *edil. f.* [-ur] Yapıyor gibi davranmak. [EUTS] [Gabain]

kılın, [kıl-ın ?] *{ağız}* *is.* Baykuş. [DS]

kılınboz¹, [? kılınboz] *{ağız}* *is.* → kılımboz. [DS]

kılınboz², [kıl-ın+boz] *{ağız}* *sf.* Orta yaşlı. [DS]

kılınç¹, [kıl-mak > kıl-ın-mak > kılın-ç قلعنج] *{eT}* *is.*

1. Eylem; iş; amel; icraat. [İKPÖy.] [ETY] [KB] [Gabain] [Üç İtigsizler] 2. *{eAT}* Huy; ahlak; davranış. [ETY] [KB] **☐ kılınç (etmek) eylemek**, *{eAT}* Çok alçak gönüllü davranmak; yaltaklanmak. || **kılınç tengrisi**, *{eT}* İş ve hareket tanrısı. [EUTS]

kılınç², -cı [kıl-ınç] *{ağız}* *is.* 1. Peteğini uzunlamasına ve beyaz yapan titiz arı. 2. Bademciklerin şişmesiyle çene altında beliren bezeler. [DS]

kılınç³, -cı [kıl-ınç] *{ağız}* *is.* 1. Saban ökçesini, okuna bağlayan ağaç. 2. Köprü gözü. [DS]

kılınçlığ, [kılın-ç > kılınç-lığı] *{eT}* *sf.* 1. Yaradılışlı; mizaçlı; huylu. [ETY] 2. İş yapıcısı; kılınçlı. [EUTS]

kılınış, [kıl-ın-ış] *is.* 1. Kılınmak eylemi veya biçimi. 2. *{ağız}* Saygı; beğeni. [DS]

kılınma, [kıl-ın-ma] *is.* Kılmak eyleminin yapılma durumu.

kılınmak¹, [kıl-mak > kıl-ın-mak قلعنمق] *{eT}* *edil. f.* [-ur] 1. Kılmak eylemi yapılmak. 2. *{eT}* Yaratılmak; doğmak; vücuda gelmek. [ETY] [Gabain] 3. *{eT}* *{OsT}* Yapılmak; vücuda getirilmek; işlenmek. [ETY] [DLT] [KB] [Tekin]

kılınmak², [kıl-mak > kıl-ın-mak] *{eT}* *dönşl. f.* [-ur] 1. Bir şeyin yapılması için uğraşmak; meşgul olmak; esaslı yapmak; hazırlanmak; gayret etmek; icraata girmek. [EUTS] [Gabain] 2. Edinmek. [Yük-

- nekî] **3.** {ağız} Bir işe istekle başlamak, bir şey yapmak isteği göstermek. [DS] **4.** {ağız} Bir işi yapmak için hazırlanmak. [DS]
- kılınmak**³, [kıl-mak > kıl-in-mak قلمق] {eT} döñşl. f. [-ir] **1.** {eAT} Tavır takılmak. [DLT] **2.** (Kadın için) nazlanmak. [DLT] **3.** {ağız} Yaltaklanmak. [DS] **4.** {ağız} Boyun eğmek. [DS] **5.** {ağız} Saygı göstermeğe çalışmak. [DS]
- kılınmamak**, [kıl-mak > kıl-in-ma-mak] {eT} edil. f. [-ur] Yaratılmamak. [Tekin]
- kılır**, [kıl-ır] *is. bot.* Çakıllı ve çorak topraklarda yetişen, odunsu gövdeli, yaprakları sert ve dalgalı, 40-100 cm. boyunda, meyve sapları kürdan olarak kullanılan, kırmızı veya beyaz çiçekli koyu yeşil bitki; diş hilali; hiltan; diş otu; köşni; kürdan otu; Mısır anasonu. (*Ammi visnaga*). ☞ **kılır otu**, {ağız} → kılır. [DS]
- kılırtmak**, [kıl-ır-t-mak] {ağız} gçsz. f. [-ir] Koşmak. [DS]
- kılış**, [kıl-ış] *is.* Kılmak eylemi veya biçimi.
- kılışmak**, [kıl-mak > kıl-ış-mak] {eT} işteş. f. [-ur] Beraber yapmak. [DLT]
- kılıtır**, [kıl-it-ır] {ağız} *is.* İncir; incir dizisi. [DS]
- kılıvan**, [? kılıvan] {ağız} *is.* Düğüne gelenlerin getirdiği armağan. [DS]
- kılı**, [? kılı] {ağız} *is.* Boşboğaz. [DS]
- kilibik**, -ği [kıl+ibik] {ağız} *is.* Ağaçkakan. [DS]
- kilide**, [Ar. kılâde > kılîde كِلَاة] (kili:de) {eT} *is.* Gerdanlık. [DLT]
- kilik**¹, -ği [Yun. khoulikhi [Tietze]] {ağız} *is.* Yuvarlak, ortası çukur küçük ekmek. [DS]
- kilik**², -ği [gil-ik > kıl-ik] {ağız} *is.* **1.** Meşe palamudu. **2.** Koyun ve keçi pisliği. [DS]
- kiliküli**, [kıl-ı + kıl-ı] {ağız} *is.* **1.** Ardiç meyvesi. **2.** Ardiç meyvesi peltesi. [DS]
- kilistirik**, -ği [? kilistirik] {ağız} *sf.* Küçük. [DS]
- kilk**¹, [kıl-mak > kıl-ık] {eT} *is.* Huy; gidiş; tavır. [DLT] [KB]
- kilk**², [Bul. kılka] {ağız} *is.* Kalça ile makat arası. [DS]
- kilkabar**, [kıl+kaba-r] {ağız} *is.* Çoğunlukla parmak uçlarında görülen, ağrısı çok şiddetli bir yara. [DS]
- kilkıl**¹, [kıl+kıl] {ağız} *is.* Sürahi büyüklüğünde boğazı süzgeçli testi. [DS]
- kilkıl**², [kıl-kıl] {ağız} *is.* Mısır. [DS]
- kilkıla**, [kıl+kıl-a] {ağız} *zf.* (Dolu olmak için) ağz ağza; ağzına kadar. [DS]
- kilkırdamak**, [kıl-kır-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] İş yapmak; çalışmak. [DS]
- kilkıvrık**, -ği [kıl+kıv(ı)r-ık] {ağız} *is.* **1.** Tarlalarda yeni ekilmiş tohuma veya yine bitmiş ürüne zarar veren bir tür kuş. **2.** Yumurtadan ölü çıkan civciv. [DS]
- kilkıran**, [kıl+kır-an] *is.* Bir mantar yüzünden oluşan ve saçları döken hastalık; saçkıran.
- kilkirişi**, [kıl+kiriş-i] {ağız} *is.* Yaban soğanı. [DS]
- kilkobuz**, [kıl+kobuz] {ağız} *is.* **1.** Keman. **2.** Kemençe. [DS]
- kilkuyruk**¹, -ğu [eT. kıl+kuğruk قلقويرق] *is. zool. 1.* {eAT} {OsT} Kışı Akdeniz kıyılarında geçiren, Kuzey yarım kürede yaşayan, karışık beyaz, gri ve siyah tüylü, ince uzun gövdeli, uzun ve sivri kuyruklu bir tür ördek, (*Anas acuta*). **2. zool.** Sıcak denizlerde kıyalara yakın yerlerde yaşayan, şerit gibi uzun, pulsuz gövdeli, kıl gibi uzamış bir kuyruğu olan bir kemikli balık, (*Trichiurus lepturus*). **3.** {ağız} Çulluk. [DS] **4.** {ağız} *sf.* Zayıf ve çelimsiz. [DS] **5.** {ağız} Yalancı; düzençi. [DS] **6.** *argo.* Züğürt. **7.** *argo.* Niteliksiz. **8.** *argo.* Kıyafeti bozuk; kılıksız.
- kilkuyruk**², -ğu [kıl+kuyruk] {ağız} *is.* Tohumluk olarak kullanılmaya elverişli olmayan buğday. [DS]
- killa**, [? killa] {ağız} *is.* **1.** Üzeri delikli çekmece; para çekmecesi. **2.** Kumbara. [DS]
- kıllama**, [kıl-la-ma] {ağız} *is.* **1.** Köylü kızların bellelerine bağladıkları yünden yapılmış püsküllü kuşak. **2.** Özenti. [DS]
- kıllamak**, [kıl-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Bir işi boş yere gereğinden çok uzatmak. **2.** Yuvarlamak. [DS]
- kıllamamak**, [kıl-la-ma-mak] {ağız} gçl. f. [-z] [-m(i)-yor] Kimseyi dinlememek; saymamak. [DS]
- kıllanma**, [kıl-la-n-ma] *is.* Kıllı hâle gelme.
- kıllanmak**, [kıl-la-n-mak] döñşl. f. [-ir] **1.** Kılı hâle gelmek. **2.** (Kıl olmayan yerler için) kılları çıkmak; kıl bitmek. **3.** Sakalı bıyığı çıkmak. **4.** *mecaz.* Kartlaşmak. **5.** döñşl. f. *argo.* Huylanmak; kuşkulanmak; kıl kapmak.
- kıllavun**, [? kıllavun] {ağız} *is.* Tütün lülesi; pipo. [DS]
- kille**, [? kille] {ağız} *is.* Kâr; kazanç; gelir. [DS]
- killemek**, [kıl-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kızdırmak; sinirlendirmek; öfkelenmek. [DS]
- kıllenmek**, [kıl-le-n-mek] {ağız} döñşl. f. [-ir] Huylanmak; sinirlenmek. [DS]
- kıllensinmemek**, [kıl-le-n-si-n-me-mek] {ağız} döñşl. f. [-ir] İnsan yerine koymamak; önem vermemek. [DS]
- killet**¹, [Ar. kılllet قِلْت] {OsT} *is.* **1.** Azlık; eksiklik. {ağız} (aynı) [DS]. **2.** Kıtlık; yokluk. {ağız} (aynı) [DS] **3.** {ağız} *zf.* Güç; zor. [DS] ☞ **killet-i akıl**, {OsT} Akıl azlığı; akılsızlık. || **killet-i dem**, {OsT} Kan azlığı. || **killet-i fehm**, {OsT} Anlayışsızlık. || **killet-i iştigâl**, {OsT} Az meşgul olma. || **killet-i matar**, {OsT} Kuraklık. || **killet-i mübalât**, {OsT} Dikkat ve ihtimam azlığı. || **killet-i nukud**, {OsT} Para darlığı. || **killet-i tecrübe**, {OsT} Deneyimsizlik.

killet², [İt. ghirlando] {ağız} is. Yuvarlak ya da kare şeklinde köşe yastığı; kırlent. [DS]
kıllı¹, [kıl-lı] sf. Kılı olan; kıl ile kaplı olan. ☞ **kıllı kozak**, {ağız} Kestane. [DS]|| **kıllı yumak**, {ağız} Şeftali. [DS]
kıllı², [kıl-lı] {ağız} is. Çocuk oyunlarında ebeden sonra gelen çocuk. [DS]
kıllık¹, -ğ^ı [kıl-lık] {ağız} is. 1. → kıllı². 2. Oyunda bozgunculuk; mızıkçılık. [DS]
kıllık², -ğ^ı [kıl-lık ?] {ağız} is. Tas şeklinde olan güveç. [DS]
kıllıkçı, [kıllık-çı] {ağız} is. Düzençi; hileci [DS]
kıllıs, [kıl-lı+(ı)s] {ağız} is. Çorap. [DS]
killoz, [kıl-lı+ Yun. -os] {ağız} sf. Ahmak; dangalak. [DS]
kılma, [kıl-mak > kıl-ma] is. Yapma, etme; yapış; {eT} (aynı). [DLT]
kılmak, [kıl-mak قلمق] {eT} {eAT} {OsT} gçl. yard. f. [-ar] 1. Yapmak; etmek; eylemek; işlemek; icra etmek; [DLT] [ETY] [KB] [İKPÖy.] [OKD] [Yüknekî] [Gabain] [Tekin] [Üç İtüsizler] 2. Üretmek; temin etmek; vücuda getirmek. [EUTS] [İKPÖy.] 3. (Namaz için) yerine getirmek; eda etmek.☞ **kılu bermek**, {eT} Yapıvermek.
kılmaklag, [kıl-mak > kıl-mak-lığ] {eT} sf. → kıl-maklığı. [EUTS]
kılmaklığı, [kıl-mak > kıl-mak-lığ] {eT} sf. Kılınan; icrası gereken. [EUTS]
kılovan, [kıl+ov-an] {ağız} is. Gelinlerin başına takılan tel; gelin teli. [DS]
kılovu, [kıl+ov-u] {ağız} is. Çocukların, küçük sabun parçalarını sığır tüyü içine koyup ovalayarak yaptıkları yuvarlak el sabunu. [DS]
kılpık, -ğ^ı [kıl-p-ık] {ağız} sf. 1. (Kadın için) hoppa; oynak. 2. Yerinde duramayan; çok hareketli. [DS]
kılsız, [kıl-sız] sf. Kılı olmayan; üzerinde kıl bulunmayan.
kılt, [kıl] {ağız} is. Yatağın baş ya da ayak ucu. [DS]
kıltı, [kıl] {ağız} is. Omuz. [DS]
kıltık¹, [kıl > kıl-tık / kıl-çık] {eT} is. 1. Kılçık. 2. Başta bulunan kepek; konak. [DLT]
kıltık, -ğ^ı [kıl-tık] {ağız} is. → kıl. [DS]
kıltıma, [kıl-tı-ma] {ağız} is. Yayıklar olarak kullanılan küp. [DS]
kıltırmak, [kıl-mak > kıl-tur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kıldırmaq; yaptırmak. [EUTS] [DLT]
kılurmak, [kıl-ur-mak قلمورق] {eAT} gçl. f. [-ur] Kıldırmaq.
kılükal, [Ar. kıl (söz) + ü (ve)+Ar. kıl (söz) قیل و قال] (kı:lüka:l) {OsT} is. Dedikodu; söylenti.
kılvan, [? kılvan] {ağız} is. folk. Düğünün ertesi günü, o köydeki gelin ve kızların gelin evinde yaptıkları eğlence. [DS]

kım¹, [kım (yans.)] is. Ağır ağır hareket etmeyi, mırıldanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kım-ıl, kım-ıl kımıl, kım-ıl-da-mak, kım kım emek, kım-ra-mak, kım-şa-n-mak*
kım², [kım (yans.)] is. Ağır ağır konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kım kım, kım kım etmek* ☞ **kım kım etmek**, {ağız} Sözü anlaşılmayacak biçimde söylemek. [DS]
kım³, [kım] {ağız} is. “Sus, sakın ha!” anlamında uyarı sözü. [DS]
kım⁴, [kım] {ağız} is. Koyun, keçi gübresi. [DS]
kım⁵, [kım] {ağız} is. Bağlanmış at. [DS]
kım⁶, [kım] {ağız} is. Külâh. [DS]
kımak, [kī-mak] (kı:mak) {eT} gçl. f. Yapmak; kılmak. [ETY]
kımar, [Ar. kımar قمار] (kima:r) is. Kumar. ☞ **kımar-bâz**, {OsT} Kumarcı.|| **kımar-hâne**, {OsT} Kumar oynatılan yer.
kımat, [Ar. kımat قلمات] (kima:t) {OsT} is. 1. Sargı bezi; sargı. 2. Örgü.
kımbıl, [kım-b-ıl] {ağız} is. Eskimiş giysi. [DS]
kımcaşmak, [kım (yans.) > kım(ı)ç-a-ş-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] Kımıldamak; kıpırdamak. [DS]
kımcışmak, [kım (yans.) > kım(ı)ç-ış-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] (El ayak vb. için) karıncalanmak; uyuşmak. [DS]
kımcı, [kamçı / kımçı] {ağız} is. Küçük, ince değnek; kamçı. [DS]
kımcık, -ğ^ı [kım-çık] {ağız} sf. 1. İnce. 2. is. Dal parçası. [DS]
kımcımak, [kım-(ı)ç-ı-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] (Yumru köklü bitkiler için) sökülürken topraktan kökü ile çıkmamak; sıyrılıp kopmak. [DS]
kımcınmak, [kım-(ı)ç-ın-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] (Dişsiz ve yaşlı hayvan) otlarken otu kavrayamadığı için salyasını akıtarak otlamaya çalışmak. [DS]
kımcırık, -ğ^ı [kım(ı)ç-ır-ık] {ağız} is. Mürver ağacı. [DS]
kımcırmak, [kım(ı)ç-ır-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] İshal olmak. [DS]
kımcıtmak¹, [kım(ı)ç-it-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Uyarmaq; sezdirmek. [DS]
kımcıtmak², [kım(ı)ç-it-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] (Çekilen veya köklenmek istenen bir bitki için) elde olmadan yarı yerden koparmak. [DS]
kımdanmak, [kım-(ı)d-an-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] Bir işe istekle başlamak. [DS]
kımdık, -ğ^ı [eT. kıd-mak > kıd-mık / kıymık] {ağız} is. Yonga; kıymık. [DS]
kımdımak, [kım-dı-mak] {ağız} gçl. f. [-r] (Az olan bir şey için) idareli harcamak. [DS]
kımdınmak¹, [kım-(ı)d-ın-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] → kımdanmak. [DS]

kımdınmak², [kım-(ı)d-in-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Bir şeyi vermek istemediği için çok az vermek; elinin ucu ile vermek; cimrilik etmek. [DS]

kımfıs, [kım+fıs] {ağız} is. Yavaş ve gizli konuşma; fiskos. [DS]

kımgga, [kım-ga / kam-ga] {ağız} is. Yonga; talaş. [DS]

kımicık, -ği [kım-ı-cık] {ağız} sf. **1.** Küçük; ufak; minik. **2.** Çok az; azıcık. **3.** Bir cismin en küçük parçası; molekül. [DS]

kımıç, -cı [kım-ıç] {ağız} is. Kuyruk sokumu. [DS]

kımık, -ği [eT. kıd-mak > kıd-mık / kıy-mık > kımık] {ağız} sf. **1.** Küçük; ufak; minik. **2.** Azıcık; çok az. **3.** (Küçüklük bildiren miktar olarak) karış. **4.** is. Yonga; kıymık. [DS]

kımıl¹, [kım (yans.) > kım-ıl] is. Sürekli hareket; olduğu yerde kıpırdanıp durma bildiren yansımalı gövde. ☞ **kımıl kımıl**, *1. Sürekli bir kımıldanış hâlinde olan. 2. {ağız} Yavaş yavaş; ağır ağır.* [DS]|| **kımıl kımıl kımıldamak**, {ağız} *Yavaş ve ağır iş yapmak.* [DS]|| **kımıl kıızı**, {ağız} *Durmadan kımıldayan; hareketli.* [DS]|| **kımıl kurdu**, {ağız} → kımıl kıızı. [DS]

kımıl², [Ar. qaml (bit) قمل / kım (yans.) > kımıl] is. zool. **1.** Yarım kanatlılardan, gençleri ekin yapraklarını, erginleri de tanelerin sütlerini emen, tahıllara zararlı yeşil bir böcek, (*Aelia acuminata / rostrata*). **2.** {ağız} Zayıflıktan insana dadanan bit. [DS] ☞ **kımıl biti**, {ağız} *1. Zayıflıktan insana dadanan bit. 2. Küçük su kurdu.* [DS]

kımıl³, [kım-ıl] {ağız} sf. (Kişi için) kendisini ilgilen-dirmeyen her işe karışan; münasebetsiz. [DS] [EG]

kımıldak¹, -ği [kım-ıl-da-k] {ağız} is. Sinema. [DS]

kımıldak², -ği [kım-ıl-da-k] {ağız} sf. (Kişi için) ağır iş gören; yavaş çalışan. [DS]

kımıldama, [kımıl-da-ma] is. Kımıldamak eylemi.

kımıldamak, [kımıl-da-mak] gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] **1.** Yerinde hafifçe oynamak; hafifçe hareket etmek; oynamak. **2.** Harekete geçmek; davranmak. **3.** Olduğu yerde belli belirsiz hareket etmek.

kımıldanış, [kımıl-da-n-ış] is. Kımıldanmak eylemi veya biçimi.

kımıldanma, [kım-ıl-da-n-ma] is. Bulunduğu yerde kendi kendine hareket etmek eylemi.

kımıldanmak, [kım-ıl-da-n-mak] dönşl. f. [-ur] Bulunduğu yerde kendi kendine hareket etmek.

kımıldatma, [kımıl-da-t-ma] is. Kımıldamasını sağlamak eylemi.

kımıldatmak, [kımıl-da-t-mak] gçl. f. [-ır] **1.** Kımıldamasını sağlamak; kımıldamasına neden olmak. **2.** Hafifçe oynatmak.

kımıldayış, [kımıl-da-y-ış] is. Kımıldamak eylemi veya biçimi.

kımılı, [kımıl-tı قملدی] {eAT} {OsT} is. Hareket; devinme; hafif ve sürekli kımıldama durumu.

kımınmak, [kım-in-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Bir işle istekle başlamak. [DS]

kımır¹, [kım-ır] {ağız} sf. (Kişi için) zayıf ve çöpür. [DS]

kımır², [? kımır] {ağız} is. Kimsesiz mal. [DS]

kımırdamak, [kım (yans.) > kım-ır-dā-mak / kımıl-dā-mak] {eT} gçsz. f. Kımıldamak; sallanmak. [Nevâyî]

kımırmak, [kımır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Kimsesiz bir malı sahiplenmek. [DS]

kımış, [kım-ış] {ağız} is. Gözünü sürekli açıp kapayan kimse. [DS]

kımışırık, -ği [kım-ış-ır-ık] {ağız} sf. Yılışık. [DS]

kımışmak, [kım-ış-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] **1.** Kıpırdamak; kımıldamak. **2.** {ağız} (El, ayak vb. için) karıncalanmak. [DS]

kımıştamak, [kım-ış-ta-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] Kımıldamak. [DS]

kımıştatmak, [kım-ış-ta-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Ağzını yavaş yavaş kımıldatarak bir şey çiğnemek. [DS]

kımit, -dı [? kımıt] {ağız} is. Hamam havlusu. [DS]

kımıt, -dı [kam-mak > kam-ıt / kamit] {ağız} is. → kamit². [DS]

kımız, [kımız قمر] is. **1.** Kısrak sütünün ekşitilmesi ile elde edilen, az alkollü, ekşi ve içindeki CO₂ dolayısıyla gazozumsu bir niteliği olan eski bir Türk içkisi. {eT} {eAT} {OsT} (aynı) [DLT] [KB] [Nevâyî] **2.** {eAT} Kısrak sütü. [DK] **3.** {ağız} Temmuz sıcaklarında çobanların taşı ısıtıp batırarak koyulttukları süt. [DS] **4.** {ağız} Pişmiş süt ile ağız karışımı. [DS] **5.** {ağız} İyi tutmamış yoğurt. [DS] ☞ **kımız almıla**, {eT} *Ekşi elma.* [DLT]

kımızlanmak, [kımız-lā-mak / kımız-la-n-mak] {eT} dönşl. f. Kıımız sahibi olmak. [DLT]

kımkak, -ği [kım-ka-k] {ağız} is. Kelebek. [DS]

kımkim, [kım (yans.) + kım (yans.)] sf. **1.** (Kişi için) ağır ağır konuşan. **2.** (Kişi için) yavaş hareket eden. **3.** {ağız} Konuşması iyi anlaşılmayan. [DS] ☞ **kım-kım almak**, {ağız} *Kaygılanmak; üzülmek.* [DS]|| **kımkim etmek**, {ağız} *1. Bir işi ağırdan almak; oyalanmak. 2. Yapmaktan çekinmek.* [DS]

kımılanma, [kım-la-n-ma] {ağız} is. Kımılanmak eylemi.

kımılanmak [kım-la-n-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] **1.** (Kuş için) uçmaya davranmak. **2.** (Kişi için) kalkacakmış gibi kıpırdamak.

kımlı, [kım-lı] {ağız} sf. Rahat; sessiz. [DS]

kımme, [Ar. kıimme قمه] is. bot. **1.** Kömeç. **2.** Deste şeklinde olan çiçek.

kımpaça, [kım+paça] {ağız} is. Ağsız kadın donu. [DS]

kimpeş, [kim+peş] {ağız} sf. Aykırı; ters. [DS]
kımpış, [kimp-iş ?] {ağız} sf. Cimri. [DS]
kımramak, [kim-ra-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor] Kımıldamak; kıpırdamak. [DS]
kımranmak, [kim-ra-n-mak] {Ost} {ağız} dönşl. f. [-ır] [-ur] Kımıldanmak; kıpırdanmak.
kımraşmak, [kim-ra-ş-mak] {eAT} {ağız} dönşl. f. [-ır] [-ur] → kımranmak.
kımratmak, [kim(i)r-a-t-mak] {eAT} gçl. f. [-ur] Kıpratmak; kımıldatmak.
kımsanmak, [kimsā-mak / kımsa-n-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] İmrenmek; çok arzu etmek. [Nevâyi]
kımsır, [kim(i)s-ır / kım-sı-r] {ağız} sf. Cimri; pinti. [DS]
kımşanmak, [kim (yans.) > kım-(i)ş-ā-mak / kımşan-mak] {eT} {ağız} dönşl. f. Sallanmak; yavaşça, usulca kımıldamak. [Nevâyi] [DS]
kımuşmak, [kim (yans.) > kım-uş-mak] {ağız} dönşl. f. [-ur] Kımıldamak; kıpırdamak. [DS]
kımsınmak, [kımız-ā-mak / kımıza-n-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Arzulamak. [Nevâyi]
-kın¹, [Çin. kun (sürü; kalabalık; topluluk; toplantı; sınıf; türdeş) > -kun / -kün / -kın / -kin / -ğın / -gin / -ğün / -gün] {eT} yap. e. → -gün¹.
-kın², [-kın / -kin] {eT} yap. e. İsimden isim yapma eki. *kır-kın (cariye)*
kın¹, [kīn] (kī:n) is. **1.** Bıçak, hançer, kılıç gibi silah ve kesici aletlerin koruyucu kılıfı. {eT} (aynı) [DLT] [KB] [DK] **2.** Buğdaygillerde görülen, gövdenin bir kısmını saran yaprağın dip kısmı. ☞ **kın kanat**, zool. *Kın kanatlı böceklerin gövdeyi saran dış kanatlarına verilen isim.* || **kın kanatlılar**, zool. *Uçmaya yarayan kanatlarını örten boynuzsuz bir çift kanadı bulunan ve tam başkalaşma geçiren, çeneleri çiğneme ve parçalamaya uygun olarak gelişmiş, bütün hayvan türlerinin yarısına yakınına oluşturan böcekler takımı, (Coleoptera).*
kın², [kīy-mak] (doğramak; öldürmek) > kīy-(i)n > kīn / kīfī قن (kī:n) {eT} {eAT} is. **1.** İşkence; eziyet; azap; ıstırap. [EUTS] [İKPÖy.] [KB] [Gabain] **2.** Ceza; cezalandırma. [KB] [İKPÖy.] [Gabain] **3.** Zorluklar; engeller; zahmet. [EUTS]
kın³, [kīn] {ağız} sf. Eğri; yamuk. [DS]
-kına, [-kīya / kiye / -kına / -kine] {eT} yap. e. → -kīya.
kına¹, [Ar. hīnna / hīna حنة] is. Kına ağacının kuru-tulmuş yapraklarının öğütülmesi ile elde edilen ve saç, el, vb. boyamakta kullanılan toz. {eAT} (aynı) [DK] ☞ **kına ağacı**, bot. *Kına ağacığıllardan Arabistan'da ve Kuzey Afrika'da yetişen, ince dallı beyaz kabuklu, karşılıklı yapraklı, yapraklarından kına elde edilen ağaççık, (Lawsonia alba / inermis).* || **kına basma**, {ağız} folk. *Kına gecesi.*

[DS] || **kına basması**, {ağız} folk. *Kına gecesi geline verilen hediye.* [DS] || **kına çiçeği**, bot. *Park ve bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen, göz alıcı renklerde çiçekleri bulunan, meyvesi kapsül biçiminde olup olgunlaştığında hafif bir dokunma ile birden açılarak tohumlarını fırlatan, iki çenekli çok yıllık otsu bitki, (Balsamina).* || **kına çiçeğigiller**, bot. *Örneği kına çiçeği olan iki çenekli bitkiler familyası, (Balsaminaceae).* || **kına düğünü**, {ağız} folk. *Kına gecesi.* [DS] || **kına ezmek**, {ağız} folk. *Kına gecesi konuklar gittikten sonra aile arasında yapılan eğlenti.* [DS] || **kına gecesi**, folk. *Düğünlerde gelinin başına kına yakılması dolayısıyla kadınlar arasında ve kız evinde yapılan eğlence.* || **kına kağnısı**, {ağız} folk. *Kına günü oğlan evinin hazırladığı armağanları içine koyarak gelin evine getiren kağnı.* [DS] || **kınalar yakmak**, (Birinin başına gelen kötü duruma) çok sevinmek; durumdan memnun olmak. || **kına tası**, {ağız} folk. *Gelin ve damada kına yakmakta kullanılan tas.* [DS] || **kına toyu**, {ağız} folk. *Kına gecesi.* [DS] || **kınaya çıkmak**, {ağız} folk. *(Gelin için) Kına gecesi, giyinme ve süslenme odasından düğün salonuna geçmek.* [DS] || **kına yakmak**, **1.** folk. *Kınayı su ile karıştırdıktan sonra boyanacak olan yere sürmek.* **2.** mecaz. *Birinin başına gelen sıkıntıya sevinmek.* || **kına yengesi**, {ağız} folk. *Düğünlerde yol gösteren kadın.* [DS]
kına², -a¹ [Ar. kīnā^a قناع (kīna:)] {Ost} is. Örtü; başörtüsü; peçe.
kınacık, -ğı [kīna-cık] is. Pas mantarığıllardan, tahılların yapraklarında küçük sarı noktacıklar hâlinde beliren, yaprak kını ve kavuzları da sararak tahıllara büyük zarar veren, sporları rüzgârla savrulduğu için kolay bulaşabilen bir mantar hastalığı; pas; sarı pas, (*Puccinia glumerium*).
kınacuk, -ğu [kīna-cık] {ağız} is. → kınacık. [DS]
kınaç, -cı [kīn-aç] {ağız} is. Yanlama, kısa ve dar üzüm bağı setleri. [DS] ☞ **kınaç etmek**, {ağız} *Bir iyilik yaparak sevindirmek; mutlu etmek.* [DS]
kınaçlamak, [kīn-aç-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Yan yan bakmak. [DS]
kınafır, [? kınafır] {ağız} sf. Hoppa. [DS]
kınağan, [kīna-ğan قنغن] {eAT} sf. Çok kınayan; çok ayıplayan.
kınaguçu, [kīn > kīn-ā-mak > kīnā-ğu-çī] (kīna:guçı:) {eT} sf. **1.** Kınayıcı. [EUTS] [Gabain] **2.** Azap veren kimse; işkenceci. [EUTS] [Gabain]
kınak¹, -ğı [kīn-a-k] {ağız} iş. Keklik avında, çığırtkan keklığın konulduğu yer. [DS]
kınak², -ğı [kīn-a-k] {ağız} is. Eksiklik; kusur. [DS]
kınakına, [Keçuva d. quin-quina > İsp. quinaquina] is. **1.** bot. Kök boyasıgillerden, sıcak ülkelerde yetişen ve kabuğundan kinin elde edilen bitki, (*Cinchona*). **2.** Bu bitkiden yapılan içecek. ☞ **kınakına**

şurubu, *Kınakına yapraklarının kara üzüm ile birlikte kaynatılmasından elde edilen soğuk içecek.*

kınalama, [kına-la-ma] *is.* Kına sürmek eylemi; kına ile boyama.

kınalamak, [kına-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)]-yor* Kına sürmek; kına yakmak.

kınalanma, [kına-la-n-ma] *is.* **1.** Kına sürünme eylemi; bir yerine kına yakma. **2.** [kına-lan-ma] Kına sahibi olma; kına edinme.

kınalanmak, [kına-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir yerine kına yakınmak; kına sürünmek. **2.** *edil. f.* Bir yerine kına yakılmak; kına sürülmek. **3.** [kına-lan-mak] *gçsz. f.* Kına sahibi olmak; toz kına edinmek.

kınalı, [kına-lı] *sf.* **1.** Kına yakılmış, kına ile boyanmış olan. **2.** {ağız} Kınalanmış gibi kızıl renkte olan; kırmızı; al. [DS] **3.** {ağız} Ahlsaksız. [DS] **☞ kınalı bödük**, {ağız} *Havuç.* [DS]|| **kınalı keklük**, *Avrupa ve Asya'nın büyük bir bölümünde yaşayan, sülüngillerden, sırtı gri ve kahverengi, gagası ve ayakları kırmızı bir tür keklük; kaya keklığı, (Alectoris graeca).*|| **kınalı parmak**, {ağız} *Havuç.* [DS]|| **kınalı tetir**, {ağız} *Halı iplerini boyamakta kullanılan ceviz yeşili renk.* [DS]|| **kınalı yapıncak**, *Seyrek taneli, kırmızı benekli bir tür üzüm.*

kınam, [? kınam] {ağız} *is.* Akraba. [DS]

kınama, [kın-a-ma] *is.* Kınamak eylemi; ayıplama; takbih. **☞ kınama cezası**, *Bir görevlinin iş yerindeki, öğrencinin okuldaki davranışlarının, yasa ve yönetmeliklere aykırı olduğunu bildiren en hafif disiplin cezası.*

kınamak¹, [kîn > kın-ā-mak] (*kına:mak*) {eT} *gçl. f.* Bıçak veya kılıca kılıf yapmak; kın yapmak. [DLT]

kınamak², [eT. kîn > kın-ā-mak قنمق] (*kına:mak*) *gçl. f. [-r] [-n(i)]-yor* **1.** {eT} {eAT} Cezalandırmak. [DLT] [EUTS] [KB] **2.** {eT} {eAT} İşkence yapmak; acı ve elem vermek; eziyet çektirmek; incitmek. [EUTS] [KB] [Gabain] [Nevâyi] [Üç İtgisizler] [Yükneki] **3.** {eAT} Yapılan bir davranışın iyi olmadığını, kötü olduğunu belirtir biçimde söz söylemek; uygunsuz bulmak; ayıplamak; suçlamak; takbih etmek.

kınamsavuk, -ğü [kına-msa-ğuk] {ağız} *sf.* Kibirli; kurumlu; övünge. [DS]

kınamsık¹, -ğı [kına-msı-k] {ağız} *sf.* Her şeyi kınayan, tenkit eden; ayıplayıcı. [DS]

kınamsık², -ğı [kına-msı-k] {ağız} *sf.* **1.** Her şeyden tiksinen. **2.** İştahsız. [DS]

kınamsımak, [kın-a-msı-mak] *gçl. f. [-r]* Tenkit etmek; olumsuz eleştirmek; kınayıcı bir tavırla incelemek; muaheze etmek.

kınan, [eT. kulan ?] {ağız} *is.* Bir yaşını geçmiş tay. [DS]

kınanma, [kın-a-n-ma] *is.* Kınama eylemine uğramak; ayıplanma; takbih edilme.

kınanmak, [kın-a-n-mak قنائق] {OsT} *edil. f. [-ır]*

Yaptığı davranışın veya söylediği sözün uygun olmadığı hakkında başkaları tarafından uyarılmak; kınama eylemine uğramak; ayıplanmak; takbih edilmek.

kınara, [Ar. kınara] {ağız} *is.* Kasap dükkânında et asılan çengel. [DS]

kınasız, [kına-sız] *sf.* Kınası bulunmayan; kınalanmamış olan; kına yakılmamış.

kınaşık, [kıy(ı)n-aş-ık > kınaş-ık] {ağız} *sf.* (Kapı, pencere, kapak vb. için) aralık. [DS]

kınatire, [? kınatire] {ağız} *sf.* Yeşil, mavi renkli kerntenkele. [DS]

kınatmak, [kın-ā-mak > kına-t-mak] {eT} *gçl. f. [-ır]* İşkence yaptırmak; cezalandırmak. [DLT]

kınayış, [kın-a-y-ış] *is.* Kınamak eylemi veya biçimi.

kınbıçağı, [kın+bıça(k)-ı] {ağız} *is.* Kında taşınan bıçak; küçük kama. [DS]

kınbık, -ğı [kimb-ık] {ağız} *sf.* Züppe; oynak. [DS]

kınc¹, [kınc (yans.)] *is.* Sert şeylerin birbirine ya da bir yüzeye sürtünmesini, bu sebeple sinir tepkisi uyandıran hareketleri anlatan kök. [Zülfikar] *kıncık-la-mak, kıncı-ı-mak, kıncı-ır-a-k, kıncı-ır-ık*

kınc², [kınçı] {ağız} *sf.* Sessiz; uslu. [DS]

kıncal, [kınc-al] {ağız} *sf.* Zayıf; cılız. [DS]

kıncalamak, [kınc-ala-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)]-yor* Bilip bilmeden fikir yürütmek. [DS]

kıncalı, [kınc-a-lı ?] {ağız} *sf.* Çok renkli. [DS]

kıncalmak, [kınc-al-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Olduğundan başka görünmek; yapmacık davranışlarda bulunmak; gösteriş yapmak. [DS]

kıncıfıllı, [kıncıfil-lı] {ağız} *sf.* (Kişi için) süslü ve temiz giyinen. [DS]

kıncıfır¹, [? kıncıfır] {ağız} *sf.* **1.** (Kadın için) hafif; hoppa; oynak. **2.** *is.* Naz; cilve. [DS]

kıncıfır², [? kıncıfır] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) düzenli, süslü ve temiz giyinen. **2.** Her şeyi ince ince düşünen. **3.** Hoş görmeyen. **4.** Zeki; anlayışlı. [DS]

kıncıfır³, [? kıncıfır] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) sözünde durmayan; döneç. **2.** Kötü; ara bozucu. [DS]

kıncıfırdamak, [kıncıfır-da-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(i)]-yor* Naz etmek; cilve yapmak. [DS]

kıncıfırlanmak, [kıncıfır-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* **1.** Nazlanmak; cilvelenmek. **2.** İstemeyerek razı olmak; istemeyerek gönlü yamamak. [DS]

kıncıflı, [kınc-ıp-lı] {ağız} *sf.* Cilveli. [DS]

kıncıfmak, [kınc-ıp-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* **1.** Huyulanmak; çekinti etmek; gıcıklanmak. **2.** Üşenmek. [DS]

kıncık¹, -ğı [kınc-ık] {ağız} *sf.* **1.** Düzenli ve temiz. **2.** *is.* Süs; işlemek. **3.** Kırıtma; naz; cilve. [DS]

kıncık², -ğı [kınc-ık] {ağız} *sf.* (Kişi için) sözünde durmayan; döneç. [DS]

kıncıklamak¹, [kınc-ık-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)]-yor* Gıdıklamak. [DS]

kıncıklamak², [kınc-ık-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (İplik için) dolaşmak. [DS]
kıncıklanmak, [kınc-ık-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ir] Gıdıklanmak. [DS]
kıncıl¹, [kınc-ıl] {ağız} sf. (Elbise vb. için) parça parça olmuş; eskimiş. [DS] ⇨ **kıncıl kadife**, {ağız} (Kişi için) ince; kibar; süslü. [DS]
kıncıl², [kınc-ıl] {ağız} is. Koyunların kuyruk altından sarkan yünlere yapışmış pislik. [DS]
kıncımak¹, [kınc-ı-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] 1. Mızıkçılık etmek. 2. Yumru köklü bitkiler sökülürken sapı kopmak. [DS]
kıncımak², [kınc-ı-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] (Yumuşak nesnelere için) iki sert cisim arasında ezilmek. [DS]
kıncır, [kınc-ır] {ağız} is. Henüz ötmeyen yavru horoz. [DS]
kıncırak, -ğı [kınc-ır-a-k] {ağız} is. 1. Tosunu çifte alıştırmak için boynuna bağlanan basit boyunduruk. 2. Tahterevallı. 3. Salıncak. [DS]
kıncırdak, -ğı [kınc-ır-da-k] {ağız} is. Tahterevallı. [DS]
kıncırık, -ğı [kınc-ır-ık] {ağız} is. Tahterevallı. [DS]
kıncırlık, -ğı [kınc-ır-lık] {ağız} is. Tahterevallı. [DS]
kıncıtmak, [kınc-ıt-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] 1. Sınırlenerek dişlerini sıkmak. 2. Ezmek; örselemek. [DS] 3. Dolaştırmak. [EG] 4. Buruşturmak. [EG]
kıncıfirlenmek, [kıncıfır-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ir] Cilve yapmak; nazlanmak. [DS]
kıncık¹, -ğı [kınc-ık] {ağız} is. Can sıkıntısı. [DS]
kıncık², -ğı [kınc-ık] {ağız} sf. (İp için) dolaşık. [DS]
kıncık³, -ğı [kınc-ık] {ağız} is. Kadınların başlarına bağladıkları yazmanın çene altından geçirilerek üçgen biçiminde bağlanmış durumu. [DS]
kıncıkleme, [kınc-ık-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Gıdıklamak. [DS]
kıncola, [kınc+ol-a ?] {ağız} is. Çok küçük. [DS]
kınc, -cı [kınc] {ağız} is. Kırkım zamanından önce koyunun sırtından elle koparılan yün. [DS]
kıncak, -ğı [kınc-a-k] {ağız} is. Yırtıcı hayvan pençesi. [DS]
kıncı, [kīn > kīn-çī / kīñ-çī] (kī.ñçī.) {eT} sf. Ceza veren; ceza kesen; kinayıcı; işkenceci. [Gabain] [E-UTS]
kıncımak, [kınc-ı-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Sıçramak. [DS]
kıncırık, -ğı [kınc-ır-ık] {ağız} is. Tahterevallı. [DS]
kıncırlık, -ğı [kınc-ır-lık] {ağız} is. Tahterevallı. [DS]
kınd, [kınd (yans.)] is. Yuvarlanmayı anlatan kök. [Zülfiyar] *kınd-ıl-la-n-mak, kınd-ır-da-mak, kınd-ıl kındıl, kınd-ıl-la-mak*
kındak, -ğı [kınd-a-k] {ağız} is. Bilye ile oynanan bir çocuk oyunu. [DS]
kındam¹, [kınd-a-m] {ağız} is. Balta, kazma gibi araçların sivri tarafı. [DS]

kındam², [kınd-a-m] {ağız} sf. Züppe. [DS]
kındam³, [kınd-a-m] {ağız} sf. (Yol için) az meyilli. [DS]
kındap, [Ar. kınnab] {ağız} is. Sicim. [DS]
kındık, -ğı [kım-dık / kındık] {ağız} sf. 1. Azıcık; biraz. 2. Bulgurdan fındık büyüklüğünde yapılan köfte. [DS]
kındıl, [kınd-ıl] {ağız} is. Gevene benzeyen dikenli bir ot. [DS] ⇨ **kındıl parmak**, {ağız} Küçük parmak. [DS]
kındıllamak, [kınd-ıl-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Yuvarlamak. 2. (Çocuklar için) baş sallamak. [DS]
kındıllanmak, [kınd-ıl-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Yuvarlanmak. [DS]
kındım¹, [kınd-ı-m] {ağız} is. Eğlenti. [DS]
kındım², [kınd-ı-m] {ağız} sf. 1. Oynak; züppe; hoppa. 2. Düşkün. [DS] ⇨ **kındım kındım**, {ağız} *Sallana sallana; kırta kırta*. [DS]
kındıma, [kınd-ı-ma] {ağız} is. Baharda biten ilk ot. [DS]
kındımcı, [kınd-ım-cı] {ağız} is. Çalgıcı. [DS]
kındır, [? kındır] {ağız} is. Kızdırılarak sıcak su torbası yerine kullanılan, bir kenarında deliği bulunan topraktan yapılmış yuvarlak ve düzgün yüzeyli tuğla. [DS] [EG]
kındır, [kınd-ı-r] {ağız} sf. (Kişi için) kısa boylu. [DS]
kındıra, [kınd (yans.) > kınd-ır-ga / kındıra قندرة] is. *bot.* 1. Sulak yerlerde yetişen, yapraklarının ucu sivri, koyu renkli bir çayır bitkisi. 2. {ağız} Bir tür kamış. [DS] 3. {ağız} Hasirotu. [DS] 4. {ağız} Zurna yapmaya yarayan bir tür kamış. [DS] 5. {ağız} Sazdan yapılan sapan. [DS] 6. {ağız} Eğrelti otu. [DS] 7. {ağız} Sulak yerlerde yetişen, keskin kokulu, gövdesi bölmeli ve delikli, kurusundan düdük yapılan bir ot. [DS] 8. {ağız} Sazlı yer; sazlık. [DS] 9. {ağız} Tarla sınırlarını belirlemek için dikilen, uzun, yeşil dikenli bir çalı. [DS] ⇨ **kındıra kamışını**, *zool.* *Ötleğengillerden, uzunluğu 12-13 cm kadar, sırtı sarımsı kahverengi, gerdan ve karın ortası beyaz, Trakya ve Orta Akdeniz bölgesinde kuluçkaya yatan, böceklerle beslenen bir ötücü göçmen kuş, (Acrocephalus schoenobaenus).*
kındıraç, -cı [kınd-ır-aç] is. Oluk ve yiv açmakta kullanılan bir araç.
kındırak¹, -ğı [kınd-ır-a-k] {ağız} sf. Çok temiz, süslü giyinen. [DS]
kındırak², -ğı [Yun. khúlindros [Tietze]] {ağız} is. Hamur açmakta kullanılan merdane. [DS]
kındırdak, -ğı [kınd-ır-da-k] {ağız} sf. (Kadın için) hoppa; oynak; hafif. [DS]
kındırdamak, [kınd-ır-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] 1. Naz yapmak; cilve yapmak. 2. İşi ağır yapmak; oyalanmak. [DS]

kındırğa, [kınd-ır-ga] {ağız} is. Çayır otuna benzer derin köklü bir bitki. [DS]
kındırgeç, -ci [kınd-ır-geç] {ağız} is. Tahterevalli. [DS]
kındırğa, [kınd-ır-ğa] {ağız} sf. Kurumuş; sertleşmiş. [DS]
kındırık¹, -ğı [kınd-ır-ık] {ağız} is. Hamur açmakta kullanılan merdane. [DS]
kındırık², -ğı [kınd-ır-ık] {ağız} sf. (Kapı, pencere vb. için) aralık. [DS]
kındırık³, -ğı [kınd-ır-ık] {ağız} is. Ekmek yapılırken yere serilen, tüyleri yolunup temizlendikten sonra kurutulmuş keçi derisi. [DS]
kındırışmak, [kınd-ır-ış-mak] {OsT} işteş. f. [-ur] Birbirini teşvik etmek.
kındırmak¹, [kɪ(yɪ)n-(i)d-ır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] (Pencere, kapı vb. için) aralık bırakmak; aralamak. [DS]
kındırmak², [kan-dır-mak / kınd-ır-mak] {eAT} {OsT} {ağız} gçl. f. [-ır] [-ur] **1.** Kandırmak; inandırmak. **2.** Kışkırtmak. **3.** Sinirlendirmek. [DS]
kındırtmak, [kınd-ır-t-mak] {OsT} gçl. f. [-ur] Teşvik ve tahrik etmek.
kındışlamak, [kınd-ış-la-mak] {ağız} dönşl. f. [-r] [-l(i) -yor] Çok incelemek. [DS]
kındız, [kındız] {ağız} is. Kâkül. [DS]
kındik, -ği [kınd-ık] {ağız} is. Küçük üzüm salkımı. [DS]
kındil¹, [Ar. kındil قندیل] (kındi:l) {OsT} is. Kandil.
kındil², [kınd-ıl] {ağız} sf. Küçük; ufak; minik. [DS] ☞ **kındil parmak**, {ağız} → kındil parmak. [DS]
kındurmak¹, [kɪn-mak > kɪn-tur-mak ?] {eT} gçsz. f. [-ur] → kınturmak.
kındurmak, [kınd-ur-mak] {eAT} gçl. f. [-ur] Tahrik etmek; teşvik etmek.
kinetir, [? kinetir] {ağız} is. Pinti; cimri. [DS]
king¹, [kang / kank / king / kong / konk (yans.)] is. Metal eşyaların birbirine çarpmasını, sürtünmesini ve buna benzer çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *king-ır-gaç*,
king², [kiñ] (kiñ) {eT} sf. Şaşı. [EUTS] [Gabain]
king³, [kɪy-mak (doğramak; öldürmek) > kɪy-(i)n > kɪn / kiñ] (ki:ñ) {eT} is. → kin².
-kinga, [-kinga / -kiña] (kiña) {eT} ek. Küçültme isimleri yapar. [ETY] *az-kinga (azıcık, pek az, kalabalık olmayan)*
kinga, [king-a] {ağız} is. → kingak. [DS]
kingak, -ğı [king-ak] {ağız} is. Bütün olarak çıkarılmış ceviz içi. [DS]
kinggaymak, [kiñ +kay-mak] (kiñgaymak) {eT} gçsz. f. [-ur] **1.** Bir tarafa eğilmek. **2.** Doğru yoldan azmak. [Nevâyi]

kingilik, -ğı [kingi-lik] {ağız} is. Ağacın doruğu. [DS]
kingır, [kiñ > kiñ-ır] (kiñır) {eT} sf. **1.** Kızgın; hiddetli. [DLT] **2.** Şaşı; yan bakışlı. [DLT]
kingıraç, -cı [king-ır-a-ç] {ağız} is. Tahterevalli. [DS]
kingırdanmak, [king-ır-da-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-r] [-d(i)-yor] Yavaş sesle şarkı söylemek; mırıldanmak. [DS]
kingirgıç, -cı [king-ır-gıç] {ağız} is. Tahterevalli. [DS]
kingırtı, [kiñ > kiñ-ır-tı] (kiñırtı) {eT} sf. Eğri başlı. [Gabain]
kingrak, [kiñ > *kiñ-rā-mak > kiñ-rā-k] (kañra:k) {eT} is. Et veya hamur kesilen satıra benzer büyük bıçak. [DLT]
kingranmak, [kiñ > *kiñ-rā-mak > kiñra-n-mak] {OsT} (kiñranmak) {eT} dönşl. f. [-ur] **1.** Azarlamak; darılmak. **2.** Mırıldanarak sızlanmak. **3.** İnat etmek. [Nevâyi] **4.** {OsT} Mırıldanmak.
kingru, [kiñ > *kiñ-rā-mak > kiñ-(i)r-ü] (kiñru:) {eT} sf. Yan; şaşı. [DLT]
kinı, [kɪn-i] {ağız} is. Bir kişiye verilen takma ad. [DS]
kinıcık, -ğı [kɪn-i-cık] {ağız} sf. Azıcık; biraz. [DS]
kinig, [kɪn-mak > kɪn-iğ] {eT} is. **1.** Şiddetli arzu. [EUTS] **2.** Sert; kuvvetli; kızgın; cesur; sağlam. [EUTS] [Gabain]
kinik¹, -ğı [kɪn-ik] {ağız} sf. Genizden konuşan. [DS]
kinik², -ğı [eT. kɪn-iğ] {ağız} is. **1.** İstek; arzu. **2.** sf. Obur. **3.** (Köpek için) ava alışmış; ava istekli. **4.** (Kişi için) obur. **5.** (Kadın için) kötü. [DS] ☞ **kinik çekmek**, {ağız} Karşısındakinin ağzını sulandırmak; imrendirmek. [DS]
kinik³, -ğı [kayna-k] {ağız} is. Kaynak. [DS]
kinik⁴, -ğı [kɪy-ın-ik > kɪn-ik] {ağız} is. **1.** Darlık. **2.** Kapı ve pencere kanatları gibi yerlerdeki aralık. **3.** sf. Az açık; aralık. [DS]
kinik⁵, -ğı [kan-ik] {ağız} sf. Gereğinden çok dolu. [DS]
kinikinına, [kɪn-i+kɪn-i-n-a] {ağız} zf. Tastamam; tıpatıp. [DS]
kinikinında, [kɪn-i+kɪn-i-n-da] {ağız} zf. Cinsel ilişki sırasında. [DS]
kinikirik, -ğı [kɪn-i+kır-ik] {ağız} sf. Eski çapkın. [DS]
kinikma, [kɪn-ik-ma] {ağız} is. Kısanma. [DS]
kinikmak¹, [kɪn-ik-mak] {OsT} {ağız} gçl. f. [-ır] **1.** Bir şeye aşırı düşkün olmak; tutkun olmak. **2.** Kanmak; doymak; alışmak; kanıkmak; kanıksamak; {eAT} (aynı). [DS]
kinikmak², [kɪn-ik-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Ağaçları aşılacak. [DS]
kinikmak³, [kɪn-ik-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] **1.** Kısanmak. **2.** Sevinmek. [DS]
kiniksımak, [kɪn-ik-sı-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Kanmak; doymak; alışmak. [DS]

kınıktırmak, [kın-ik-tır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Bık-tırmak. [DS]

kınırtmak, [kın-ır-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Kapıyı yarı açmak. [DS]

kınış¹, [kın-iş] {ağız} sf. Salak; aptal. [DS]

kınış², [kın-iş] {OsT} is. Naz; işve; eda; kırıtiş. ☞
kınış yanış etmek, {ağız} Yaltaklanmak. [DS]

kınışık, -ğı [kını(-i)n-aş-ık] {ağız} is. Aralık; biraz açık. [DS]

kınışmak, [kın-mak > kın-iş-mak] {eT} dönşl. f. [-ır] İstekle işe koyulmak. [DLT]

kınıtmak¹, [kın-it-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Dadanmak; tutkunlaşmak. [DS]

kınıtmak², [kın-it-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Bir şeyi, bilgiyi olduğu gibi hatırlamak; ezberlemek. [DS]

kınıtmak³, [kın-it-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Kovmak. [DS]

kınk, -gı [kink] {ağız} is. Bir şeyin bittiği yer; son. [DS]

kıncılıç, -cı [kink-ıl-ıç] {ağız} is. Tahterevalli. [DS]

kıncılız, [kink-ıl-ız] {ağız} sf. İnce. [DS]

kınlama, [kın-la-ma] is. Kın yapma veya kınına koymak eylemi.

kınlamak, [kın > kın-lā-mak] (kınla:mak) gçl. f. [-ır] [-l(i) -yor] **1.** {eT} Bıçak veya kılıç türü kesici aletler için kın yapmak. [DLT] **2.** Bu tür araçları mevcut kını içine koymak.

kınlı, [kın-lı] sf. **1.** (Bıçak, kılıç vb. kesici aletler için) kını bulunan. **2.** Kını içine konulmuş olan. **3.** bot. (Yaprak için) kını gelişerek bağlı bulunduğu sapı saran.

kınlık¹, [kīn > kın-lık] {eT} is. Cezalandırma yeri; hapishane; ceza evi. [EUTS] [IKPÖy.]

kınlık², -ğı [kın-lık] {ağız} is. Kama, bıçak vb. gereçlere kın yapmak için hazırlanan ağaç veya meşin. [DS]

kınma, [? kınma] {ağız} zf. Her zaman. [DS]

kınmak¹, [kın-mak / hın-mak] {eT} gçl. f. Arzu etmek; istemek; çalışıp çabalamak. [EUTS] [Üç İtişizler]

kınmak², [kın-mak] {ağız} gçsz. f. [-ar] İleri geçmek; üstün gelmek. [DS]

kınmak³, [kın-mak] {ağız} gçl. f. [-ar] Isırmak. [DS]

kınmak⁴, [kan-mak] {ağız} dönşl. f. [-ar] Aldanmak. [DS]

kınnaçlama, [kın-la-ç-la-ma] {ağız} zf. (Kesmek eylemi için) yanlamasına; meyilli olarak. [DS]

kınnak, -ğı [kın-la-k ?] {ağız} sf. Azıcık; biraz. [DS]

kınnap, -bı [Ar. kınnab قنب] {OsT} is. Kenevirden yapılma oldukça kalın iplik; sicim.

kınnare, [Ar. kınnāre قناره] (kinnare) {OsT} is. Mez-baha; kanara.

kınnav, -ğı [kır(i)n-av] {ağız} sf. (Dişi kedi için) çiftleşmek isteyen; kızgın. [DS]

kınnab, [Ar. kınnab قنب] {OsT} is. İnce sicim; kınnap.

kınnık¹, -ğı [kın-lık] {ağız} is. Yaşamak için gerekli olan şeyler. [DS]

kınnık², -ğı [kın-lık] {ağız} is. → kınlık. [DS]

kınnış, [kın-iş / kın(n)-i-ş] {OsT} is. Naz; eda; cilve; kırıtiş.

kınpıçağı, [kın+bıca(k)-ı] {ağız} is. Efelerin yanlarında ya da kuşaklarında taşıdıkları kın içindeki sivri uçlu, küçük bıçak. [DS]

kınsız, [kın-sız] sf. **1.** Kını olmayan. **2.** zf. (Bıçak, kılıç vb. için) kın geçirmeden; kılıfsız olarak.

kınt, [kınt] {ağız} is. Köşe. [DS]

kıntam¹, [kınt-a-m] {ağız} is. Kenar yer; uç. [DS]

kıntam², [kınt-a-m] {ağız} is. **1.** Güreşte, karşısındaki yenmek için beklenen uygun zaman. **2.** Bir şeyin sırası; tam zamanı. [DS]

kıntar, [Ar. kıntār قنطار] (kintar) {OsT} is. Kantar.

kıntarmak, [kın(-i)t-ar-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Yüz çevirmek. [DS]

kıntaş, [kınt-a-ş] {ağız} sf. **1.** Yan; eğri; yamuk. **2.** Aykırı. [DS]

kınteş, [kınt-iş / kınt-a-ş] {ağız} is. Geniş yol dönemeci. [DS]

kıntık¹, -ğı [kınt-ık] {ağız} sf. **1.** Yayvan burunlu. **2.** Genizden konuşan. [DS]

kıntık², -ğı [kınt-ık] {ağız} sf. Cimri. [DS]

kıntıma¹, [kınt-i-ma ?] {ağız} is. **1.** Besin; gıda. **2.** İlkbaharda çayır ve kırlarda yetişen otlar. **3.** Yeni ürünün kaldırılmasına kadar mevcut zahire ve un yetmediği durumlarda, ekme ihtiyacını karşılamak için daha ekin biçilirken az bir miktarı geçici harmanda dövülerek kaldırılan tahıl. **4.** Hayvanların ilkbahar yaylımı. [DS]

kıntıma², [kınt-i-ma] {ağız} sf. **1.** Cimri. **2.** is. Kıtlık; azlık. [DS]

kıntımalı, [kıntıma-lı] {ağız} sf. İdareli; eldekini azar azar kullanan. [DS]

kıntıman, [kınt-ı-man] {ağız} sf. Biraz; küçük bir parça. [DS]

kıntına, [kınt-ı-n-a] {ağız} is. Pay. [DS]

kıntınmak, [kınt-ı-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] (Otu az olan yerlerde otlayan hayvan için) karnını doyumadığı otlamak. [DS]

kıntır, [kıl+çar / kıl+ Fa. -dār ? > kıntır] {ağız} is. Çakşır. [DS]

kıntırlamak, [kın-ır-la-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] [-l(i)-yor] Bir yerden, bir işten yavaşça kaçmak; sıvışmak. [DS]

kıntış¹, [kınt-iş] {ağız} is. Genişçe yol dönemeci. [DS]

kıntış², [kınt-iş] {ağız} sf. **1.** Titiz; kuşku. **2.** Süslü; gösterişli. **3.** Oynak; havalı. [DS]

kıntışık, -ğı [kınt-iş-ık] {ağız} sf. Çıkıntılı ve pürüzlü. [DS]

kıntışlı, [kınt-ış-lı] {ağız} sf. (Kadın için) çok süslü; giyimi çok gösterişli; hoppa. [DS]

kınturmak, [kın-mak > kın-tur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Bir şey için zahmete katlanmak; mihnet çekmek; iştiyak etmek. [EUTS] [Gabain]

kınu, [kın-ū قنو] {OsT} is. Ayıp; kusur; suç; günah.

kınyaş [? kınyaş] {ağız} is. Tarlalarda yağmur sularını akıtmak için çekilen eğik çizi. [DS]

kıp¹, [kep / kıp / kıp / kip (yans.)] is. Kırpmayı, kıpırdamayı, ağır veya hızlı hareket etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kıp-ı, kıp-ık, kıp-ır, kıp-ır-da-mak, kıp-in-mak, kıp-ır kıpır, kıp-mak, kıp-ış-mak, kıp-ış-ık kıp kıp, kıp-ra-mak* ☞ **kıpa bakmak**, {ağız} Gözünü kısarak bakmak. [DS]

kıp², [kıp / kap] {eT} e. Sıfatları pekiştirir. ☞ **kıp kızıl**, {eT} *Kıpkırmızı; kıpkızıl*. [EUTS] [KB]

kıpçak, [kıpçāk / kıf-çāk / kıv-çāk] {eT} is. Ağaç kovuğu.

Kıpçakça, [kıpçak-ça] is. On birinci yüzyıldan, Altınordu Devletinin kuruluşuna kadar (15. yy) Güney Rusya bozkırlarında göçer olarak yaşayan, Yimek ve Kimek boylarının birleşmesinden meydana gelen ve bir Türk boyu olan Kıpçakların konuştuğu Türk lehçesi; Kumanca.

kıpçık¹, -ği [kıp-çık] {ağız} sf. 1. Yaramaz; afacan. 2. Şakacı. [DS]

kıpçık², -ği [kıp-çık] {ağız} is. folk. Acıpayam yöresinde vücut titretilerek oynanan bir halk oyunu. [DS]

kıpçık³, -ği [kıp-çık] {ağız} sf. Sözüde durmayan; döneç; mızıkçı. [DS]

kıpçınmak¹, [kıp-(ı)ç-in-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] 1. İmrenmek. 2. Başkasının sırtından geçinmek. [DS]

kıpçınmak², [kıp-(ı)ç-in-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] Sakınmak. [DS]

kıpçınmak³, [kıp-(ı)ç-in-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] 1. Oturmak. 2. Oturarak yemek yemek. [DS]

kıpçitmak¹, [kıp-(ı)ç-it-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Bir şeyi çekerken koparmak. [DS]

kıpçitmak², [kıp-(ı)ç-it-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] (Kadın ve erkek için) karşılıklı birbirlerini beğendiklerini belli etmek. [DS]

kıpçitmak³, [kıp-(ı)ç-it-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] 1. Amacı saptırmak. 2. Yalan söylemek. [DS]

kıpçur, [kıpçur] {eT} is. Bir tür vergi. [EUTS]

kıpi¹, [kıp (yans.) > kıp-ı] is. Kıpma eylemi; çok çabuk kapayıp açma.

kıpi², [kıp-ı / kıfı] {ağız} is. Şaka; eğlence; alay. [DS]

kıpi³, [kıp-ı] {ağız} is. Saban boyunduruğunun ortasında bulunan iki kazık. [DS]

kıpık, -ği [kıp-ık] sf. 1. (Göz için) yarı kapalı. 2. {ağız} (İnsan ya da hayvan için) iki gözü farklı büyüklükte olan. [DS] 3. {ağız} (Kişi için) gözünü sık sık kırpan. [DS] 4. {ağız} Şaşı. [DS] 5. {ağız} Aralık;

az açık. [DS] ☞ **kıpık gözlü**, *Gözleri yarı kapalı duran.*

kıpıklık, -ği [kıp-ık-lık] is. 1. Kıpık olma durumu. 2. Göz kaslarından birinin işlevini yitirmesi sonucu oluşan göz kapağı sarkması.

kıpıktırmak, [kıp-ık-tır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Aradığı kimseyi yakalamak; sıkıştırmak. [DS]

kıpıl¹, [kıp-ıl] {ağız} sf. Yan duran; eğik; meyilli. [DS]

kıpıl², [kıp-ıl] {ağız} sf. Şaşı. [DS]

kıpındırmak, [kıp-in-dir-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Sıçramak; zıplamak. [DS]

kıpınmak, [kıp-in-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] 1. Başlamak. 2. Bir işe kendini kaptırmak. 3. Bir işin olmasını gizlice belli etmek. [DS]

kıpır¹, [kıp (yans.) > kıp-ır] is. Hareket etme, hareketlilik bildirir yansımali gövde. ☞ **kıpır kıpır**, 1. (*Kıpırdamak için*) sürekli ve aralıksız. 2. {ağız} (*İş yapmak için*) becerikli ve uygun hareketlerle. [DS] 3. (*Kuzuların ot yerken çıkardığı ses için*) yavaş yavaş. || **kıpır sapır etmek**, {ağız} *Kımıldanıp durmak*. [DS]

kıpır², [kıp-ır] {ağız} sf. Yavaş. [DS]

kıpıratmak, [kıp-ır-a-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Kımıldatmak; yavaşça oynatmak. [DS]

kıpırdak, -ği [kıp-ır-da-k] sf. 1. Yerinde duramayacak kadar çok hareketli olan; çok hareketli; cevval; yaramaz. {ağız} (*aynı*) [DS] 2. Yerinde sabit durması gerekirken sabit durmayan; oynak. 3. {ağız} Çabuk. [DS] 4. {ağız} (Kadın için) hoppa; oynak; hafif. [DS]

kıpırdaklık, -ği [kıp-ır-da-k-lık] is. 1. Kıpırdak olma durumu. 2. Kıpırdak olanın niteliği.

kıpırdama, [kıp-ır-da-ma] is. Yerinde sürekli hareket etme eylemi; kımıldama; oynama.

kıpırdamak, [kıp-ır-da-mak] gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] Hafif fakat sürekli hareket etmek; kımıldamak; oynamak.

kıpırdanma, [kıp-ır-da-n-ma] is. Olduğu yerde kendi kendine hareket etme; oynama.

kıpırdanmak, [kıp-ır-da-n-mak] döşl. f. [-ır] 1. Olduğu yerde kendi kendine hareket etmek; kımıldanmak. 2. Kımıldamak.

kıpırdaşma, [kıp-ır-da-ş-ma] is. Hep beraber olduğu yerde hareket etme.

kıpırdaşmak, [kıp-ır-da-ş-mak] işteş. f. [-ır] 1. Birlikte kıpırdamak; beraberce hareket etmek. 2. döşl. f. Kıpırdanmak.

kıpırdatma, [kıp-ır-da-t-ma] is. Bir şeyi yerinden hafifçe hareket ettirmek eylemi; kımıldatma.

kıpırdatmak, [kıp-ır-da-t-mak] gçl. f. [-ır] Bir şeyi yerinden hafifçe hareket ettirmek; oynatmak; kımıldatmak.

kıpırız, [kıp-ır-ız] {ağız} sf. Az gelimli; yoksul. [DS]

kıpırtı, [kıp-ır-tı] is. Yerinde hafifçe fakat sürekli hareket etme eylemi; kımıldama; sürekli kıpırdanış.

kıpırtılı, [kıp-ır-tı-lı] *sf.* Kıpırtısı olan.
kıpırtısız, [kıp-ır-tı-sız] *sf.* Kıpırtısı olmayan.
kıpırtmak, [kıp-ır-t-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Yürütmek; kımıldatmak. [DS]
kıpış, [kıp-ış] *is.* Sürekli kırpmayı anlatan yansımalı gövde. ☞ **kıpış kıpış**, {ağız} (*Göz kapaklarını kırpmak eylemi için*) *sürekli olarak*. [DS]
kıpışık, -ğı [kıp-ış-ık] {ağız} *sf.* (Kişi için) kırpikleri yapışık gibi olan. [DS]
kıpışmak, [kıp-ış-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Kırpırdamak; yerinde salınmak. [DS]
kıpıştırma, [kıp-ış-tır-ma] *is.* **1.** Gözü çabuk çabuk açıp kapama; göz kapaklarını birbirine hızlı hızlı değdirip açma; kırpıştırma. **2.** Bazı işaret verici cihazlarda ışığın sürekli olarak, art arda yanıp sönmeye durumu.
kıpıştırmak, [kıp-ış-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* (Göz için) göz kapaklarını sık sık ve çabuk çabuk açıp kapamak; göz kapaklarını birbirine hızlı hızlı değdirip açmak; kırpıştırmak.
kıpıt, [kıp-it] {ağız} *sf.* Gizli. [DS] ☞ **kıpıt sapıt**, {ağız} (*Davranış için*) *amaçsız; yararsız*. [DS]
kıpıtmak, [kıp-it-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* **1.** Oylanmak. **2.** Göz kapaklarını az aralayarak bakmak. [DS]
kıpkıp, [kıp+kıp] *sf.* (Kişi için) gözünü çok açıp kapayan kimse; gözünü çok kırpan.
kıpkırmızı, [kɪ(p)+kɪ(r)mɪzɪ] (*kɪ'pkɪrmɪzɪ*) *pekşt. sf.* **1.** Çok parlak kırmızı. **2.** Her tarafı kırmızı olan. ☞ **kıpkırmızı** (kesilmek) *olmak*, (*Yüz için*) *utanma, kızma vb. sebeplerle kızarmak*.
kıpkızıl, [kɪ(p)+kɪ(zɪl)] (*kɪ'pkɪzɪl*) *pekşt. sf.* **1.** Çok aşırı kızıl. **2.** Her yanı kızıl olan. **3.** *mecaz.* Aşırı; koyu.
kıpma, [kıp-ma] *is.* **1.** Gözü açıp kapatma eylemi; kırpma. **2.** {ağız} Gözü kapayıp açmıyaya kadar geçen zaman; bir göz kırpımlık süre. [DS]
kıpmak, [kıp (*yans.*) > kıp-mak] *gçl. f. [-ar]* Refleks olarak göz kapaklarını hızlıca açıp kapamak; kırpmak.
kıppa, [ʔ kɪppa] {ağız} *is.* Toplu çamaşır yıkama yeri; yunak. [DS]
kıpra, [Ar. kırba] {ağız} *is.* **1.** İki kulplu testi. **2.** Su tulumu. [DS]
kıpramak, [kıp-(ı)r-a-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor]* Yavaşça kımıldamak. [DS]
kıpraşmak, [kıp-(ı)r-a-ş-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Kımıldanmak; kıpramak. [DS]
Kıpt, [Yun. aigytiōs (*Mısırlı*) > Ar. kıbt قبط] *is.* **1.** Mısır'ın eski halkı; Fellah; Kopt. **2.** Çingene.
kıpti, [kıp-(ı)t-ı] {ağız} *is.* Makas; makas ucu. [DS]
Kıpti, [Ar. kıbt > kıbtī قبطی (*kıbtī*)] *is.* **1.** Kıpt soyundan olan kimse; Çingene. **2.** Mısır'da dokunan bir tür keten kumaş. **3.** *sf.* Çingenelerle ilgili.

Kıptice, [kıpti-ce] *is.* **1.** Kıptilerin dili. **2.** *sf.* Çingenelerin davranışına ve biçimine uygun olan.
Kıptilik, [kıpti-lik] *is.* **1.** Kıpti olma durumu. **2.** Kıptilere yakışır davranış.
Kıptiyan, [Ar. kıptī > kıptīyān قبطیان (*kıpti:ya.n*)] *is.* Çingeneler.
kıpurdu, [kıp-ur-dı قپوردی] {eAT} *is.* Kıpırtı; hareket.
-kır¹, [-k ır- / -kur- / -kir- / -kür- / (-kar- / -ker-)] {eT} *yap. e.* Ettirgenlik bildiren fiilden fiil yapma eki.
-kır², [-kir- / -kür- / -kür- / -gür- / -gir- / -gur- / -gür-] *yap. e.* Yansıma bildiren kelimelerden o sesle ilgili fiiller türeten ek, (*hıçkırmak, püskürmek, haykırmak*) aslında bu ekle yapılmış olmasına rağmen *askırmak, öskürmek, tıskırmak* kelimelerinde *sk > ks* göçüşmesi yüzünden *öksürmek, tıksırmak, aksırmak* halini almışlardır; {eT} (*aynı*) *yang-kur-mak* (*yankılanmak*)
kır¹, [kır (*yans.*)] *is.* Kedilerin çiftleşme zamanında çıkardığı sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *kır-nav*
kır², [eT. kır] *is.* **1.** Yerleşim birimi dışında olan yerler; şehir ve kasabalar dışında kalan yerler. **2.** Ormansız, ağaçsız açıklık alanlar. **3.** {eT} Basık dağ; açık yer. **4.** {eT} Dağ sırtı tepe. [Nevâyi] [DLT] **5.** {eT} Açık alan; sahra. {eAT} (*aynı*) [KB] [DK] **6.** {eT} Mezar. [KB] ☞ **kır alang**, {eT} *Dağların üstünde bulunan düzlük.* || **kır bekçisi**, *Kırsal alanlarda bina ve ekili arazilerin korunması, güvenliğin sağlanması ile görevli kimse; korucu.* || **kır çiçeği**, *Kırlarda kendiliğinden yetişen çiçek; yabani çiçek.* || **kır eğlencesi**, *Kırda yapılan eğlence.* || **kır gerillası**, *1. Şehir ve kasaba dışında yürütülen gerilla faaliyeti. 2. Bu tür faaliyetin içinde bulunan kimse.* || **kır gezisi**, *Gezip eğlenmek için kira çıkma; piknik.* || **kır gülü**, *bot. Kır ve çorak bölgelerde yetişen bir tür çiçek, (Fumana).* || **kır kahvesi**, *Yerleşim birimleri dışında kırdaki, açık havada kurulmuş, çoğunlukla küçük yazlık türü kahvehane.* || **kır kemesi**, {eAT} *Tarla faresi.* || **kır kızı**, {ağız} *Köylerde, kırlarda oynatılan kadın.* [DS] || **kır kıştık**, {ağız} *Yaban kedisi.* [DS] || **kır koşusu**, *spor. Açık arazide yapılan dayanıklılık koşusu; kros.* || **kır nüfusu**, *Şehir ve kasabalar dışında yaşayan insan sayısı.* || **kır romanı**, *ed. Şehir hayatı dışındaki yaşayışı konu edinen roman türü; pastoral roman.* || **kır serdari**, *1. Kırlık alanlarda faaliyet gösteren kanun dışı eylemde bulunanların peşine düşen, onları yakalayan güvenlik kuvvetlerinin başı. 2. {ağız} İşsiz güçsüz, başıboş dolaşan kimse; serseri.* [DS] **3.** {ağız} *Yaşlı ağaç.* [DS] || **kır taban**, {ağız} *Az ürün veren toprak; verimsiz tarla.* [DS] || **kır tarla**, {ağız} *Eğimli arazi-deki tarla.* [DS] || **kır yerleşmesi**, *Şehir ve kasabalar dışında tarım ve hayvancılığın etkin olduğu alanlardaki yerleşim.*
kır³, [eT. kır] *is.* **1.** Beyaz ve çok az siyahın karışma-

- sından meydana gelen renk; kül rengi; gri. {eT} (ay-ni) [DLT] **2.** (At için) diğer renklerle birlikte karışık beyaz kılları bulunan (*kızıl kır, bakla kır, demir kır, üveyik kır, pamuk kır*). **3.** Gök rengine çalan beyaz renk. **4.** Kır donlu at. ⇨ **kır düşmek**, (*Saç ve sakal için*) yaşlılık dolayısıyla kırışmak. || **kır kişi**, {eAT} *Saçına sakalına ak düşmüş; yaşlı.* ||
- kır⁴**, [kır-mak > kır] {eT} is. Su bendi; germeç. [DLT]
- kır⁵**, [kır] {eT} sf. Gizli. ⇨ **kır yağı**, {eT} *Gizli düş-man.* [DLT]
- kır⁶**, [kır] {ağız} sf. Saçsız; kel. [DS]
- kır⁷**, [kır] {ağız} sf. Yabancı. [DS] ⇨ **kıra çıkarmak**, {ağız} (*Kız için*) *gelin etmek.* [DS] || **kıra çıkmak**, {ağız} (*Kız için*) *gelin olmak.* [DS]
- kır⁸**, [kır] {ağız} is. Mayalanmış hamur. [DS]
- kıra¹**, [kır-ā] (*kıra:*) {eT} is. Tarla; ekin yeri. [EUTS]
- kıra²**, [kıra (yans.)] {ağız} is. Bağırıtı; çığlık. [DS] ⇨ **kıra kıra**, {ağız} f. *Tüyleri parlak kül renkli karga.* **2.** “*Kıra kıra*” diye ses çıkaran yeşil renkli göçmen bir kuş. [DS]
- kıra³**, [kıra / hıra] {ağız} sf. Küçük. [DS]
- kıra⁴**, [kıra] {ağız} is. Daha çiçeği düşmemiş, ceviz büyüklüğündeki kavun, karpuz. [DS]
- kıra⁵**, [kıra] {ağız} is. Yalçın, sert kaya. [DS]
- kıra⁶**, [kıra / kır-an ?] {ağız} is. Çevre; kıyı; kenar; uç. [DS]
- kıra⁷**, [kıra] {ağız} is. Fasulye. [DS]
- kiraat, -ti** [Ar. kırāʾat قرائات] (*kıra:at*) {OsT} is. **1.** Okuma. **2.** Okuma kitabı. **3.** Kur’an’ın, tecvit ve se-cavent adı verilen kural ve işaretlere göre okunması. ⇨ **kiraat etmek**, **1.** Okumak. **2.** Kur’an’ı usul ve kurallarına göre okumak. || **kiraat ile okumak**, Kur’an’ı usul ve kurallarına uygun ve düzgün olarak okumak. || **Kırāat-i Âsım**, {OsT} Kur’an’ın okunma usullerinden en yaygın olanı. || **kırāat-i seb’a**, {OsT} Kur’an’ın yedi çeşit okunuş tarzı. || **kırāat ilmi**, {OsT} Kur’an’ı usul ve kurallarına uygun okuma bilimi. || **kırāat kitabı**, {OsT} Okumaya yeni başlayanlar için hazırlanmış okuma kitabı. || **kırāat ü kitābet**, {OsT} Okuma yazma.
- kiraat**, [Ar. kırāat قرائات] (*kıra:a:t*) {OsT} is. Okumalar.
- kiraatçi**, [kiraat-çi] is. ve sf. Okuyan; okuyucu.
- kiraathane**, [Ar. kırāʾat + Far. -hāne قرائتخانه] (*kıra:-atha:ne*) {OsT} is. **1.** Müşterilerin okumaları için gazete ve dergi bulundurulmuş, zaman zaman edebiyatçıların kendi aralarında tartışıp konuştukları, iyi döşenmiş büyük kahvehane; okuma salonu. **3.** Kahvehane; kahve.
- kiraathaneci**, [kiraathane-ci] (*kıra:atha:neci*) is. Kiraathane işleten kimse; kiraathane sahibi.
- kırab**, [Ar. kırāb قراب] (*kıra:b*) {OsT} is. Kılıç veya bıçak kını.
- kıracak**, -ğ-ı [kır-acak] is. **1.** Ceviz, fındık vb. şey kırmaya yarayan el aleti. **2.** {ağız} Nalbantların hayvan tırnaklarını düzeltmekte kullandıkları kalın dişli törpü. [DS]
- kıraç¹**, -cı [kır > kır-aç قراچ] sf. **1.** (Toprak, arazi için) bitek olmayan; verimsiz. **2.** Sulanmayan. **3.** {OsT} is. Otsuz, susuz, çorak yer. ⇨ **kıraç yılanı**, {ağız} *Kötülüğünden korkulan, tehlikeli kimse.* [DS]
- kıraç²**, -cı [kır-aç] {ağız} sf. Eğri. [DS]
- kıraça**, [? kıraça] is. zool. İstavrit balığının küçüğü.
- kıraçlaşma**, [kır-aç-la-ş-ma] is. Kıraç hâle gelme; verimsizleşme.
- kıraçlaşmak**, [kır-aç-la-ş-mak] dönşl. f. [-ır] Kıraç duruma gelmek; verimsizleşmek.
- kıraçlık**, -ğ-ı [kır-aç-lık] is. **1.** Kıraç olma hâli. **2.** Kıraç yer.
- kırağı**, [eT. kırāğū] {ağız} is. Kırağı. [DS]
- kırağu**, [kırāğū] {eT} is. Kırağı. [DLT]
- kırağ¹**, [eT. kırāñ > kırāğ قراغ] {eAT} {ağız} is. Çevre; kıyı; kenar; uç. [DS]
- kırağ²**, [kırağ] {ağız} is. İstek; neşe; sağlık. [DS]
- kırağan**, [eT. kırāñ] {ağız} is. Dağlar arasındaki geçit; dağ üzerinden aşılabilecek yer; dağın boynu. [DS]
- kırağ¹**, [eT. kırāğū > kırāğı] is. Soğuk havalarda yerde ve bitkiler üzerinde görülen donmuş çiy taneleri. ⇨ **kırağı çalmak**, (*Sebze ve meyveler için*) *kırağı düştüğü zamanlarda soğuktan dolayı zarar görmek, donmak.* || **kırağı düşmek**, *Yerde kırāğı oluşmak; kırāğı yağmak.* || **kırağı vurmak**, (*Sebze ve meyveler için*) *kırağı düştüğü zamanlarda soğuktan dolayı zarar görmek, donmak.*
- kırağ²**, [eT. kırāñ > kırāğ-ı] {ağız} is. Çevre; kıyı; kenar. [DS]
- kırağ³**, [kırağı] {ağız} is. Yeni bilenmiş bıçak vb. keskin araçların yüzündeki pürüz; kılacağı. [DS]
- kırağılı¹**, [kırağı-lı] sf. **1.** Kırağısı bulunan; üzerine kırāğı düşmüş olan. **2.** (Hava, iklim, mevsim, gün için) kırāğı görülen.
- kırağılı²**, [kırağı-lı] {ağız} sf. Keskin. [DS]
- kırak**, -ğ-ı [eT. kırāñ > kırak] {ağız} is. Yan; yakın; kenar; kıyı. [DS]
- kıral**, [kıral] {ağız} is. **1.** Üzüm asması. **2.** Akasya ağacı. [DS]
- kıralanmak**, [kıra-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] İmrenmek. [DS]
- kıralı**, [kıra-lı] {ağız} sf. Parlak; cilalı. [DS]
- kıralmak**, [kır-al-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Kıramak; kırışmak. [DS]
- kıraliyet**, [Slav. kral > Ar. kırāliyyet قراليت] (*kıra:liyet*) {OsT} is. Krallık.
- kıraltı**, [kır-al-t-ı / kır-ar-t-ı] {ağız} is. Kırılık; saçtaki aklık. [DS]
- kıraltmak**, [kır-al-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Ağartmak. [DS]

kıram, [kırım] {ağız} *sf.* (Su vb. içecekler için) soğukluğundan ya da sıcaklığından dolayı içilemeyen. [DS]

kıramık¹, -ği [kıra-mık] {ağız} *is.* Dağ sırtı; yamaç; bayır veya tepe. [DS]

kıramık², -ği [kara-mık] {ağız} *is.* Karamık, (*Berberis vulgaris*). [DS]

kıramise, [Alm. Kremis (*Avusturya altını*)] {ağız} *is.* İki yüz elli kuruşluk Osmanlı altını. [DS]

kıran¹, [kır-mak > kır-an قران] *sf.* 1. Kırmak eylemini yapan. 2. *is.* Bir çok insan veya hayvan ölümüne sebep olan salgın hastalık; bulaşıcı ve öldürücü salgın hastalık; ölet; afet; öldürücü salgın. {eAT} {OsT} (aynı) [DK] 3. {ağız} Tırpan. [DS] 4. {ağız} Taş yontmaya yarayan bir yanı sivri öbür yanı keskin keser. [DS] ☞ **kırançıklar gire**, {ağız} "Öl, geber!" anlamında ilenç sözü. [DS]|| **kıran gibi**, {ağız} (*Yemek, içmek için*) sömürürcesine; çok. [DS]|| **kıran girmek**, {OsT} Kısa zamanda çok sayıda insan veya hayvan ölmek; öldürücü hastalık salgını görülmek.|| **kıran kırana**, Birbirini yok etmek istercesine; karşılıklı öldürürcesine.|| **kıran yıldızı**, {ağız} Gece saat dört ile beş sıralarında doğan yıldız; *Kervankıran*. [DS]

kıran², [? kıran] {eAT} *sf.* Büyük; en büyük. [DK]

kıran³, [eT. kırañ (*kenar*) > kīrān قران] {ağız} *is.* 1. Dış çevre; kıyı; kenar; uç. 2. Yakın yerler; yakın çevre. 3. Bir köy, tarla veya bahçenin üst sınırından sonra yükselen yamaç; tepenin bu tarafa bakan yamacı. 4. Ufuk. 5. Dağın çizgi gibi görünen ağaçsız sırtı veya yamaçları; bayır. 6. İki tarla arasındaki sınır. 7. Birbirine paralel uzanan iki ırmak arasında kalmış dağ sırası. 8. Dağ tepesindeki ağaçsız, çıplak düzlük. 9. Dağ üzerinden geçen yol. 10. Dağ eteği. 11. Kıraç arazi. 12. Sazlık. 13. Büyük kaya. [DS] 14. {eAT} Pirinç tarlalarında ayrılan tarhlardan her biri. ☞ **kıran dibi**, {ağız} Tepenin en aşağı bölgesi; etek. [DS]

kıran⁴, [Ar. kıran > kıran قران] (*kıra:n*) {OsT} *is.* 1. Yakınlaşma; bir araya gelme; bitişme. 2. Yakınlık. 3. Gezegenler için aynı burçta birleşme durumu. 4. {ağız} Çoluk çocuk. [DS] ☞ **kıran-ı nahseyn**, {OsT} *Uğursuzluk sayılan Mars (Merih) ile Satürn (Zuhul) gezegenlerinin aynı burçta bulunması*.|| **kıran-ı sa'deyn**, {OsT} *Kulluluk işareti sayılan, Venüs (Zühre) ile Jüpiter (Müşteri) gezegenlerinin aynı burçta bulunması*.

kıran⁵, [kır-an] {ağız} *is.* Suyun buz tutmuş durumu; don. [DS]

kıran⁶, [kıran] {ağız} *is.* Dağlardan denize doğru esen yel. [DS]

kıran⁷, [kıran] {ağız} *is.* Aşınan değirmen taşlarına sivri uçlu bir tür keserle açılan küçük izler. [DS]

kıranat, Ar. kıran > kıranāt قرانات (*kıra:na:t*) {OsT} *is.* Yakınlıklar; yakınlaşmalar.

kıranbüğ, [? kıranbüğ] {ağız} *is.* Hafif geçen bir tür kızamık hastalığı. [DS]

kırançık, -ği [kırañ > kıran-çık] {ağız} *is.* Yakın yerler; çevre. [DS]

kırang, [kırañ قران] (*kırañ*) {eAT} {OsT} *is.* 1. Kenar; kıyı. [DK] 2. Ufuk.

kıranlık¹, -ği [kır-an-lık] {ağız} *is.* 1. Kıtılık; kuraklık. 2. Kötülük; fenalık. [DS]

kıranlık², -ği [Ar. kıran => kıran-lık] {ağız} *is.* 1. Çokluk; kalabalık. 2. Çoluk çocuk. [DS]

kıranmak, [kır-in-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] Nazlanmak; durumundan yakınmak. [DS]

kıranamak, [kıran-la-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-n(i)-yor] Çevrede dönmek. [DS]

kırantı, [İt. quaranta (*kırk*)] *is.* 1. Saçı ve bıyıkları kırılmış orta yaşlı erkek. 2. *sf.* (Saç ve sakal için) kırılmış. 3. (Erkek için) yaşına rağmen süslü ve itinalı giyinen. 4. {ağız} (Erkek için) yaşlı. [DS]

kıarmak, [kır-ar-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-ır] (Saç için) ağarmak; kırılmak. [DS]

kıartı, [kır-ar-tı] {ağız} *is.* Kırılık; saçtaki aklık. [DS]

kıraş, [kır-aç] {ağız} *is.* Az meyilli yol. [DS]

kıraşmak, [kır-ış-mak] {ağız} *iştes. f.* [-ır] (Sığırcınsi boynuzlu hayvanlar için) birbiri ile vuruşmak; süsüşmek. [DS]

kırat, [Yun. keration (*keçiboynuzu*) > Ar. kırat قرط] {OsT} *is.* 1. Eskiden kullanılan, miskalin yirmi dörtte birine denk, dört arpa tanesi veya dört keçiboynuzu çekirdeği ağırlığında olup 0.2128 grama eşit ağırlık ölçüsü birimi. 2. Elmas ve diğer kıymetli madenlerin tartılmasında kullanılan iki desigramlık ağırlık ölçüsü birimi. 3. *mecaz.* Nitelik; düzey; seviye; değer; kalite. ☞ **kırat-ı örfi**, {OsT} *Geleneğe göre bazen dört, bazen de beş arpa veya dört keçiboynuzu çekirdeği ağırlığına denk ölçü birimi*.|| **kırat-ı şer'î**, {OsT} *Yasalara göre belirlenmiş olan beş arpa tanesi ağırlığındaki ölçü birimi*.

kırata, [? kırata] {ağız} *is.* 12 kg'lık tahıl ölçüğü. [DS]

kıratlı¹, [kırata-lı] {ağız} *sf.* Rahat; sessiz; sakin. [DS]

kıratlı², [kırata-lı] {ağız} *sf.* Hırslı; öfkeli. [DS]

kıratlı³, [kırata-lı] {ağız} *is.* İltifat olarak kullanılan şaka. [DS]

kıratlık, -ği [kırata-lık] *sf.* (Belirtilen miktarda) kırat değerinde olan.

kıratsamak, [kırata-sa-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-s(t)-yor] Özlem duymak; istemek. [DS]

kırav¹, [kırağı] {ağız} *is.* Kırağı. [DS]

kırav², [kırav] {ağız} *sf.* (Kişi için) sınırlı; sert. [DS]

kırav³, [kırañ] {ağız} *is.* Kıraç. [DS]

kıravana, [? kıravana] {ağız} *is.* Aba kumaşından yapılan şalvar. [DS]

kıravaş, [karavaş] {ağız} is. Uşak; oğlan. [DS]
kırvat, [? kırvat] {ağız} is. Kağnı tekerleklerinin üstüne oturtulan kağnı iskeleti. [DS]
kıravga, [kırav] {ağız} is. Kıraç toprak. [DS]
kıravka, [kırav] {ağız} is. → kıravga. [DS]
kıravu, [kırav] {ağız} is. Kırağı. [DS]
kıray, [Bul. krád'ó] {ağız} sf. 1. Yol kesen; haydut; asi. 2. Genç; delikanlı. [DS]
kırba, [Ar. kırba قربة] {OsT} is. 1. Tulum. 2. Eskiden sakaların su taşıdıkları ağız dar, altı geniş, deriden su kabı. 3. Çocuklarda karnın şişmesine sebep olan her tür hastalığa halk arasında verilen ad. 4. mecaz. Çok su içen kimse. ☞ **kırba olmak**, (Çocuklar için) *kırba hastalığına yakalanmak*.
kırbaçı, [kırba-cı] is. 1. Kırba yapıp satan kimse. 2. Kırba hastalığına yakalanan çocuklara okuyup üfleyerek iyileştirdiğine inanılan afsuncu.
kırbaçık, [kırba-cık] is. anat. İç kulak dalızı içinde bulunan küçük kesecik.
kırbaç, -cı [kır-mak > kır-maç] is. 1. Kayıştan yapılmış uzun ve esnek kamçı. 2. Koşum hayvanlarını harekete geçirmekte kullanılan uzun değnek ucuna bağlanmış kamçı. 3. Eskiden kırbaçla dövme biçiminde verilen cema türü. ☞ **kırbaç kurdu**, zool. İnsan ve memeli hayvanlarda asalak olarak yaşayan bir asalak ipliksi solucan, (*Trichuris trichiura*).|| **kırbaç kurtları**, zool. Örnek hayvanı *kırbaç kurdu* olan, bedenlerinin ön kısmı kırbaça benzeyen yuvarlak solucanlar familyası, (*Trichinidae*).|| **kırbaç vurmak**, *Kırbaçla dövmek*.|| **kırbaç yemek**, *Kırbaçla dövülmek*.
kırbaç, -cı [kır+baş] {ağız} is. Saçları ağarmış insan. [DS]
kırbaçka, [? kırbaçka] {ağız} is. Harmanda saman atmak için kullanılan bir tarım aracı; yaba. [DS]
kırbaçlama, [kırbaç-la-ma] is. Kırbaçla vurma, dövme işlemi.
kırbaçlamak, [kırbaç-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kırbaçla dövmek; kırbaçla vurmak.
kırbaçlanma, [kırbaç-la-n-ma] is.1. Kırbaçla dövülmek durumu. 2. Kırbaç edinme; kırbaç sahibi olma.
kırbaçlanmak, [kırbaç-la-n-mak] edil. f. [-ır] 1. Kırbaçla dövülmek; kırbaç yemek. 2. dönşl. f. Kırbaç edinmek; kırbaç sahibi olmak.
kırban, [Ar. kırba => ? kırban قريبان] {OsT} is. Sadak; yay torbası.
kırbanak, -ğı [? kırbanak] {ağız} is. Çocuk. [DS]
kırbas, [kır +baş] {eT} is. Kırbaş. ☞ **kırbas er**, {eT} *Başında saç olmayan erkek*. [DLT]
kırbidak, -ğı [kır-b-ıd-ak] {ağız} is. Yenilen bir tür ot. [DS]
kırbiz¹, [Ar. kırmız] {ağız} is. 1. Kırmızı boya. 2. Kırmızı renk. 3. Koyu renk. [DS]
kırbiz, [kırp-mak > kırb-ız] {ağız} is. Tüyü az olan koyun; kırpık. [DS]

kırbiz, [eT. kobuz] {ağız} is. Keman ve benzeri yaylı çalgılar. [DS]
kırbiz, [? kırbiz] {ağız} is. Haydut; yol kesici. [DS]
kırbiz eşeği, [Kıbrıs + eşe(k)-i] {ağız} is. İri, damızlık eşek. [DS]
kırca¹, [kır-ca] sf. 1. (Saç, sakal vb. için) hafif kırılmış. 2. (Arazi için) biraz kır durumda olan.
kırca², [kırca] {ağız} is. Hamura ıspanak karıştırılarak yapılan bir tür ekmek. [DS]
kırca³, [kır-ca] {ağız} is. 1. Dolu (yağış biçimi). 2. Kırığı. [DS] ☞ **kırca hava**, {ağız} *Açacağı veya yağacağı belli olmayan bulutlu hava*. [DS]
kırcama, [? kırcama / kırcana / kırcına] {ağız} is. Küçük şamdan. [DS] [EG]
kırcan¹, [kır-can ?] {ağız} is. 1. Hayvanlarca yenilmeyen kaba ot. 2. İri saman. [DS]
kırcan², [kır-can] {ağız} sf. Az. [DS]
kırcana, [? kırcana] {ağız} is. Küçük el şamdanı. [DS]
kırcı, [kır-cı قرجی] {eAT} {ağız} is. 1. Küçük taneli dolu. 2. Sert ve küçük taneli kar. 3. Kırığı. 4. Rüzgâr-la karışık yağmur; bora. [DS] ☞ **kırcı günü**, {ağız} Sıkıntılı gün. [DS]|| **kırcı mantı**, *Küçük ve içi iyi doldurulmuş mantı*.
kırcıl, [kır-cıl] {ağız} sf. Şaşı. [DS]
kırcıldanmak, [kır-c (yans.) > kır-cıl-da-n-mak قرجلدمق] {eAT} dönşl. f. [-ur] Gıcırdamak.
kırcıldatmak, [kır-c (yans.)>kır-cıl-da-t-mak قرجلدمق] {eAT} {OsT} gçl. f. [-ur] Gıcırdatmak.
kırcımak, [kır-cı-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Kışın soğuk havalarda küçük ve sert taneli kar serpiştirmek. [DS]
kırcıman, [kır-cı-man] {ağız} sf. Kır saçlı. [DS]
kırıcın, [kır-mak > kır-cın] is. Hayvanlara gelen salgın hastalık; hayvan kıranı.
kırcına, [? kırcına] {ağız} is. Küçük el şamdanı. [DS]
kırç¹, [karç / kırç (yans.)] is. Zorla çiğneme, kesme ve koparma sırasında çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *kırç kırç, kırç-ıl-da-mak, kırç-ıl-mak, kırç-mak, kırç-ıl-mak* ☞ **kırç etmek**, {ağız} (*Kapı için*) *açılırken ses çıkarmak*. [DS]
kırç², -cı [kırç] is. 1. Kışın soğuk havalarda, sis olduğu zaman ağaç dallarından, telefon direklerinde veya taşların bir tarafında görülen buz tabakaları. 2. {ağız} Üzerinde yürüyünce batmayan, donmuş, sert kar. [DS]
kırç³, -cı [kırç] {ağız} is. Lahana, pancar, havuç gibi sebzelerin yeşil kısmı. [DS]
kırç⁴, -cı [kırç] {ağız} is. Ufak tefek yakacak; çer çöp. [DS]
kırça¹, [kırç-a] {ağız} is. Dolu (yağış biçimi olarak). [DS]
kırça², [kırç-a] {ağız} is. Biçilmiş buğday veya arpa başağı. [DS]

kırçak, -ğı [Bul. kırçag] {ağız} is. Dibi dar, üstü geniş su fıçısı. [DS]

kırçal, [kırç-ıl / kır + çal-mak] {ağız} sf. 1. (Hayvan için) kır tüylü. 2. (İnsan için) kır saçlı. [DS]

kırçalatmak, [kırça-la-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Laf dokundurmak; kinayeli söz söylemek. [DS]

kırçalmak, [kır-çā-mak > kırça-l-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] Değmek; değip sıyırmak. [DLT]

kırçam¹, [kırça-m] {ağız} is. Taşlı yer. [DS]

kırçam², [kır-ça-m] {ağız} is. Soğuk algınlığı sonucu olan üşüme. [DS]

kırçamak¹, [kır-mak > kır-çā-mak] (kırça:mak) {eT} gçl. f. [r] Hedefin kenarına dokunmak; hedefi, silip geçmek. [DLT]

kırçamak², [kırç-a-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-ç(i)-yor] (Yağmur veya kar için) yavaş yavaş yağmak. [DS]

kırçan¹, [kırç-a-n] {ağız} is. 1. Yel ile savrularak yağın kar. 2. Kış günleri, soğuk yüzünden insanların sakal ve bıyıklarında, hayvanların tüylerinde, bitkilerin yapraklarında oluşan buz. [DS]

kırçan², [kırç-an] {ağız} is. 1. Ekinleri vuran sam yeli. 2. Koyun, keçi vb. hayvanlarda olan bir hastalık. [DS]

kırçan³, [kırç-an] {ağız} is. 1. Diken ucu. 2. Kenger filizi. [DS]

kırçan⁴, [kırç-an] {ağız} is. Keçi kılından yapılan iplik. [DS]

kırçan⁵, [kırç-an] {ağız} sf. Vücudu kırgın; hastalıklı; sağlıksız. [DS] **kırçan ayı**, {ağız} 1. (Ege bölgesi için) nisan ayı. 2. (İç Anadolu bölgesi için) 28 Mayıs-28 Haziran arası, bir aylık süre. [DS]

kırçanlanmak, [kırçan-la-n-mak] {ağız} dönl. f. [-ır] Hastalanmak. [DS]

kırçanmak, [kırça-n-mak] {ağız} dönl. f. [-ır] Hastalanmak. [DS]

kırçannamak, [kırçan-la-n-mak] {ağız} dönl. f. [-ır] Neşesi kaçmak; tedirgin olmak. [DS]

kırçarmak¹, [kırça-r-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Kır rengini almaya başlamak; kırlaşmak. [DS]

kırçarmak², [kırç-ar-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Sertleşmek. [DS]

kırçatmak, [kır-çā-mak > kırça-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Sıyırtmak; yaralamak; hedefi delip geçmek. [DLT]

kırçav¹, [kırçañ] {ağız} is. Kış günlerinde insanların sakal ve bıyıklarında, hayvanların tüylerinde, bitkilerin yapraklarında oluşan buz tabakası. [DS]

kırçav², [kırçal] {ağız} is. 1. Kır saçlı. 2. Kır tüylü. [DS]

kırçava, [kırçañ] {ağız} is. → kırçav¹. [DS]

kırçeman, [kırça-man] {ağız} is. Kırçıl. [DS]

kırçı, [kırç-ı / kırç-ı] {ağız} is. 1. Küçük ve sert taneli kar. 2. Çatı saçaklarını, ağaç dallarını saran buzlar. 3. Rüzgârla birlikte yağın kar; bora. [DS]

kırçıl¹, [kır > eT. kır-ğıl] sf. 1. Kırışmış; kır renkli.

2. {ağız} (Kişi için) kır saçlı. [DS] 3. {ağız} (Hayvan için) kır tüylü. [DS] 4. is. Kısa ve birbirine girgin sert kıl. 5. Yaşlı kimse; ihtiyar. 6. {ağız} Yaşlanmış erkek domuz. [DS] 7. {ağız} Tavşan. [DS] **kırçıl**

kafalı, {ağız} Sarı saçlı; sarışın. [DS]

kırçıl², [kırç-ıl-ı] {ağız} sf. (Hava için) soğuk, bulutlu ve değişken. [DS] **kırçıl düşmek**, {ağız} Dolu yağmak. [DS]|| **kırçıl yağmak**, {ağız} Küçük dolu yağmak. [DS]

kırçıl³, [kır-çıl] {ağız} sf. Melez. [DS]

kırçıl⁴, [kırç-ıl] {ağız} sf. Çopur. [DS]

kırçıldamak¹, [kırç-ıl-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] Cayır cayır yanmak; kavrulmak. [DS]

kırçıldamak², [kırç-ıl-da-mak] {OsT} gçsz. f. [-r] Gıcırdamak.

kırçıldatmak, [kırç-ıl-da-t-mak] {OsT} {OsT} gçl. f. [-ur] → gıcıldatmak.

kırçılınma, [kırçıl-la-n-ma] is. Kırışmaya başlama; kırışma.

kırçılınmak¹, [kırçıl-la-n-mak] dönl. f. [-ır] Kırışmaya başlamak; kırışmak; kırçıl hâle gelmek.

kırçılınmak², [kırçıl-la-n-mak] {ağız} dönl. f. [-ır] (Hava için) bulutlanmak. [DS]

kırçillaşma, [kırçıl-la-ş-ma] is. Kırışmaya başlamak eylemi; kırışma.

kırçillaşmak, [kırçıl-la-ş-mak] dönl. f. [-ır] Kırışmaya başlamak; kırışmak; kırçıl hâle gelmek.

kırçılmak¹, [kırç-ıl-mak] {ağız} dönl. f. [-ır] Bölünmek; parçalanmak; parça parça olmak. [DS]

kırçılmak², [kırç-ıl-mak] {ağız} edil. f. [-ır] 1. (Bitki için) sapı uzunca kalarak ucundan kesilmek. 2. Dipten kesilmemek. [DS]

kırçım, [kırç-ım] {ağız} is. Sulu kar. [DS] **kırçım atmak**, {ağız} Sulu kar yağmak. [DS]

kırçımak, [kırç-ı-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] 1. (Yağmur için) ince ince yağmak; çiselemek. 2. (Kar için) ince ince yağmak. [DS]

kırçın, [kır-çın] {ağız} sf. (Kişi için) kinci. [DS]

kırçınlamak, [kırçın-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Korunmak; sakınmak. 2. Kaçınmak; çekinmek; yapmak istememek. [DS]

kırçınlanmak, [kırçın-la-n-mak] {ağız} dönl. f. [-ır] Yapmak istememek; çekinmek; kaçınmak. [DS]

kırçınmak, [kırç-ın-mak] {ağız} dönl. f. [-ır] Yapmak istememek; kaçınmak; çekinmek. [DS]

kırçıtmak, [kırç-it-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Kırılmak; koparmak. [DS]

kırçık, -ği [? kırçık] {ağız} is. Eski bez parçası; paçavra. [DS]

kırçma, [Bul. kırçma] {ağız} is. Bir işin bitmesi üzerine verilen eğlenceli kır yemeği. [DS]

kırçmak¹, [kırç-mak] {ağız} gçl. f. [-ar] 1. Bir vuruş-

ta biçmek. **2.** Bir şeyi çekerken koparmak. **3.** Bir şeyi dişle kesmek. **4.** Bir şeyi sert iki cisimle ezerek koparmak. **5.** *gçsz. f.* Kırılmak; burkulmak. [DS]

kırçmak², [kırç-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ar]* (Hava için) kar veya yağmur öncesi kararmak; bulutlanmak. [DS]

kırço, [kır + Kürt. -ço] {ağız} *is.* Saçı sakalı ağarmaya başlamış kimse. [DS]

kırçoğu, [kırç+çoğ-u] {ağız} *is.* Sürülmüş tarlalarda, içleri buz tutmuş toprak kesikleri. [DS]

kırd, [Ar. kırd قرد] {OsT} *is.* Maymun.

kırdaban, [kır+taban] {ağız} *is.* Orta verimlilikteki tarla. [DS]

kırdak, -ği [kır-da-k] {ağız} *is.* **1.** Gelin eşyası. **2.** Kadınların başlarına örttükları tepelik. [DS]

kırdan¹, [? kırdan] {ağız} *is.* Büyük. [DS]

kırdan², [kırdan] {ağız} *is.* Enenmiş manda. [DS]

kırdap, [Ar. kınnab] {ağız} *is.* Kendir ip; sicim; kınnap. [DS]

kırdar, [kır(ı)t-ar] *is.* Ölçülü davranma; sıkılma; sakınma.

kırdarlı, [kırdar-lı] {ağız} *sf.* Ölçülü davranan; sakınan. [DS]

kırdavlamak, [kırdav-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Başıboş gezmek. [DS]

kırdavuç, -cu [? kırdavuç] {ağız} *is.* **1.** Tandır ya da fırındaki ateşi kızıştırmak için karıştırmaya yarayan sopa. **2.** İnce uzun ağaç sırım. [DS]

kırdavuş, [? kırdavuç] {ağız} *is.* → kırdavuç. [EG]

kırdık, -ği [kır-d-ık] {ağız} *is.* Yeşil ot. [DS]

kırdım, [kır-d-ım] {ağız} *is.* Hoplama; zıplama. ☞ **kırdım kırdım**, {ağız} (Koşmak için) tek ayak üstünde. [DS]

kırdır, [kır-d-ır] {ağız} *sf.* (Kişi için) kaşsız; kirpiksiz. [DS]

kırdırayak, -ği [kır-dır+ayak] {ağız} *sf.* (Kişi için) topallayarak yürüyen. [DS]

kırdırma, [kır-dır-ma] *is.* Kırmasını sağlama.

kırdırmak, [kır-dır-mak قردرمق] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kırmak eylemini yaptırmak; kırmasını sağlamak. **2.** Bir ticarî senedi vadesi gelmeden önce bankaya devrederek, kalan günler sayısı kadar faizini düşürterek tahsil etmek. **3.** {eAT} (Hayvan için) kestirmek; boğazlatırmak. [DK] **4.** {ağız} Göbek atarak oynamak. [DS]

kırdış, [kır-d-ış] {ağız} *is.* → kırdır. [DS]

kırdurmak, [kır-mak > kır-dur-mak] {eAT} *gçl. f. [-ur]* **1.** Kırdırmak; kestirtmek. **2.** Öldürtmek. [DK]

kırede, [Ar. kırd > kırede قرد] {OsT} *is. zool.* Primatlar.

kırf, [Ar. kırf قرف] {OsT} *is.* **1.** Buğday başağı. {ağız} (aynı). [DS] **2.** Ekmeğin kabuğu. **3.** {ağız} Gevrek yufka ekmeği kırıntıları. [DS] **4.** Meyve, sebze kabuğu. **5.** {ağız} Çeşitli nedenlerle yere serilmiş, işe

yaramayacak duruma gelmiş, ekin, sebze ve meyve. [DS] **6.** {ağız} Ekinin biçilmesinden sonra tarlada kalan artıkları toplama işlemi. [DS] ☞ **kırf etmek**, {ağız} **1.** Paramparça etmek; altüst etmek. **2.** (Hastalık için) yatağa düşürmek. [DS]|| **kırfı cerf etmek**, {OsT} Yok etmek; ortadan kaldırmak.

kırfacan, [kır-f-a-can] {ağız} *zf.* **1.** Acınacak durumda; bozgun; ezgin. **2.** Acınacak, utanılacak durum. [DS] ☞ **kırfacan etmek**, {ağız} **1.** Koparmak; ezmek; kırmak; dağıtmak. **2.** Utandırmak. [DS]|| **kırfacan kesilmek**, {ağız} Tedirgin etmek; bozup dağıtmak. [DS]

kırfaç, -cı [kır-f-a-ç ?] {ağız} *is.* → kırf. ☞ **kırfacını almak**, {ağız} Paramparça etmek; altüst etmek. [DS]

kırğa, [? kırğa] {ağız} *is.* Erkek piliç. [DS]

kırğacı, [kırğa-cı] {ağız} *is.* Dolambaçlı iniş yol. [DS]

kırğag¹, [kır-gâ-mak > kır-gâ-g] {eT} *is.* Beylerin emir altındakilere kızması. [DLT]

kırğag², [*kır-gâ-mak > kır-gâ-g] {eT} *is.* Elbisenin yanı, kenarı. [DLT]

kırğaglıg, [*kır-gâ-mak > kır-gâ-g > kırğa-g-lığ] {eT} *sf.* (Kumaş için) kenarlı; kenarları işlenmiş; kıyılanmış. [ETY][Tekin]

kırğagmak, [kır-gâ-mak > kır-gâ-g-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* (Bey veya han için) emri altındakilere kızmak. [DLT]

kırğal, [? kırğal] {ağız} *is.* Öküz bağlamak için başlık yerine kullanılan halka biçimindeki ağaç. [DS]

kırğamak, [kırğâ-mak > kırğâ-mak] {eT} *gçl. f. [-r]* (İnsan için) birine kızıp ondan yüz çevirmek; birine kızıp uzaklaştırmak. (Tanrı için ise kargamak kullanılır). [DLT]

kırğan, [kır-gan] {ağız} *is.* Toptan ölüme götüren bulaşıcı hastalık; kıran. [DS]

kırğanmak, [kır-ga-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Kir-lenmek. [DS]

kırğışmak, [kırğâ-mak > kır-gâ-ş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Birbirinden yüz çevirmek. [DLT]

kırğatmak, [kırğâ-mak > kır-gâ-t-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Kızarak yüz çevirtmek; kovlamak. [DLT]

kırğı¹, [kır-gı] {ağız} *is.* **1.** Dağ ve yaylaların yalçın, sarp, keskin yerleri. **2.** Taşlık arazi. **3.** Dağ eteği. **4.** Bayır yer. [DS]

kırğı², [eT. kurgüy] {ağız} *is.* **1.** Şahin kuşu. **2.** Atmaca. [DS]

kırğı³, [kır-gı] {ağız} *is.* Kumaşa yapılan pili. [DS]

kırğı⁴, [kır-gı] {ağız} *is.* **1.** Gövdeden ayrılmış ve yaprağı dökülmüş ince ağaç dalı. **2.** Hayvanın yemediği kalın kuru ot kırıntısı. [DS]

kırğı⁵, [kır-gı] {ağız} *is.* Küçük parça. [DS]

kırğıç¹, -cı [kır-gıç] {ağız} *is.* Topaç. [DS]

kırğıç², -cı [kır-gıç] {ağız} *is.* Hamur kazımaya yarayan araç. [DS]

kırgılgı, [kırk-mak > kırğ-ığ-lığ] {eT} sf. Kırılan; kırılan. [ETY]

kırgıl¹, [kır > kır-ğıl قرغیل / قرغل] {eT} {eAT} {OsT} sf.
1. Kırıl. [DLT] [KB] 2. {ağız} Kır saçlı. [DS] 3. Yarısı ak, yarısı siyah olan saç veya sakal. 4. is. Saç ve sakala ak düşme. ☞ **kırgıl olmak**, {OsT} Saç ve sakala ak düşmek.

kırgıl², [Bul. kırğ] {ağız} is. Ağaçtan oyularak yapılmış tekne. [DS]

kırgılı, [kır-gı-lı] {ağız} sf. (Yol, yer, arazi için) inişli yokuşlu. [DS]

kırgım, [? kırğım] {ağız} is. Geline yakınlarının vermiş olduğu hediyeler. [DS]

kırgın¹, [kır-gın] sf. 1. Bir kimseye gönülden kırılmış olan kimse; gücenik. 2. Hayvanlar arasında görülen, ölümle sonuçlanan salgın hastalık; kırım.

kırgın², [kır-mak > kır-ğın قرغن] {eT} {eAT} {OsT} is.
1. Yok etme; soy kırımı; toptan öldürme; kırıp geçirme. {ağız} (aym) [DS] 2. Öldürücü ve bulaşıcı hastalık; veba. {ağız} (aym) [DS] 3. İstirap. [Gabain] 4. {eAT} Öldürülmüş kimse; maktul.

kırgın³, [kır-mak (bozmak) > kız / kır + Çin. kun (sürü, kalabalık, topluluk) > kır-kın] {eT} is. → kır-kın. [EUTS]

kırgın⁴, [kır-gın] {ağız} sf. (Fiyat bakımından) düşük; aşağı. [DS]

kırgın⁵, [kır-gın] {ağız} is. Dağarcık satan kimse. [DS]

kırgınlık, -ğ[ı] [kır-gın-lık] is. 1. Güceniklik; dargınlık. 2. Vücutta duyulan ağrı, sızı veya hastalık durumu; kırıklık; rahatsızlık.

kırgıt¹, [kırğıt] {ağız} is. Cimri. [DS]

kırgıt², [kırğıt] {ağız} is. İçi güçlkle çıkan ceviz. [DS]

kırgıy, [eT. kırğuy] is. Atmaca; şahin.

Kırgız, [kırğız] is. 1. M.Ö. üçüncü yüzyıldan beri varlığını sürdüren bir Türk boyu ve bu boydan olan kimse. 2. sf. Kırgız boyuna ilişkin olan.

kırgız¹, [kırğız] {ağız} sf. Gezici; gezgin. [DS]

kırgız², [kır+kız] {ağız} is. Davranışları erkek gibi olan kız. [DS]

Kırgızca, [kırğız-ca] is. 1. Kırgızların konuştuğu kuzeybatı Türk lehçesi. 2. sf. (Eser için) Kırgız lehçesi ile yazılmış olan. 3. Bu lehçe ile ilgili olan.

kırgun, [kır-mak > kır-ğun] {eAT} is. Ölüm salgını. [DK]

kırguy, [kırğuy / kırğuy] {eT} is. Atmaca, (Accipiter nisus). [DLT]

kırh, [kırk > kırh قرخ] {eAT} is. Kırk.

kırhalık, -ğ[ı] [kırk-a-lık > kırh-a-lık قرخه لق] {OsT} is. Koyun makası.

kırhım, [kırk-ım] {ağız} is. Koyunların yünlerini kesmekte kullanılan büyük makas. [DS] ☞ **kırhım**

zamani, {ağız} Koyunların yünlerini kesme zamanı. [DS]

kırhlılı, [kırk-lık > kırh-lık قرخلق] {OsT} {ağız} is. → kırıklık. [DS]

kırı, [kırı (yans.) / Far. kūrra / kurrak > Erme. k'urak] {ağız} is. Eşek yavrusu; sıpa. [DS] ☞ **kırıkır**, {ağız} Katır ve eşek çağırma ünlemi. [DS]

kırıbenek, -ğ[ı] [kır-ı+benek] {ağız} is. Beyazı az olan renk. [DS]

kırıcı, [kır-ı] sf. 1. Kırma eylemini yapan; kıran. 2. mecaz. Çevresindekileri inciten; sert ve kaba. 3. fiz. Kırılma meydana getiren. 4. spor. Sert oynayan. 5. is. bank. Senet, para, tahvil, bono ve vadesi gelmemiş alacaklarla ilgili alış veriş ve işlemler yapan kimse; sarraf. 6. Matbaadan gelen basılı yapıtları kitap hâline getirmek için katlayan işçi. 7. Bir işin gelişimini engelleyen, yapılmasına karşı çıkan kimse. 8. {ağız} Hayvan vb. alıp satan kimse. [DS]

kırıcık, -ğ[ı] [kır-ı-cık] {ağız} sf. Azıcık. [DS]

kırıcılık, -ğ[ı] [kır-ı-cık-lık] is. 1. Kırıcı olma hâli ve özelliği; huşunet. 2. fiz. Işığın kırma özelliği.

kırıç, -cı [kır-ıç] {ağız} sf. Hafif aralık. [DS]

kırıçmak, [kır-ıç-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Kesmek; kırılmak. [DS]

kırıdak, -ğ[ı] [kır-ı(t)-ak] {ağız} sf. 1. Şıklığa özenen, gösteriş çabasındaki olan. 2. Oynak; ahlaksız. 3. (Kişi için) dik yürüten. [DS]

kırık¹, -ğ[ı] [kır-ık] sf. 1. Kırılmış olan. 2. mecaz. Soyut karışık olan; ırkı karışmış; halis cins olmayan. 3. Gücenmiş olan. 4. is. Kırılmış olan bir şeyin parçası. 5. Bir şeyin kırılmış yeri. 6. Kemik gibi sert yapıdaki organ ve dokularda meydana gelen kırılma olayı. 7. Dövülerek irice parçalardan ibaret kırıntılar hâline getirilmiş olan şey. 8. mecaz. Zayıf veya kötü not. 9. argo. Güzel çocuk; oğlan. 10. Tavlada oyun dışı kalan pul. ☞ **kırık aramak**, {ağız} Birini kötölemek amacıyla kusur ve eksik aramak. [DS]||

kırık aşı, {ağız} Bulgur pilavı. [DS]|| **kırık bulmak**, {ağız} Kusur bulmak. [DS]|| **kırık çizgi**, Bir veya birkaç noktada doğrultu değiştirerek devam eden çizgi.|| **kırık derik**, {ağız} Ufak tefek; döküntü ev eşyası. [DS]|| **kırık don**, {ağız} Şalvar gibi bol, büzgülü ve sarkık kadın donu. [DS]|| **kırık dökük**, 1. Sağlam ve düzgün olmayan; derme çatma. 2. İşe yaramayan; gereksiz eşya; ufak tefek.|| **kırık döl**, {ağız} Piç. [DS]|| **kırık dölü**, {ağız} Evlilik dışı ilişkilerden doğan çocuk; piç. [DS]|| **kırık düzen**, {ağız} Karışık; düzensiz. [DS]|| **kırık gönül**, Gücenmiş, kırılmış, üzülmüş gönül.|| **kırık hava**, Hareketli ve canlı oyun havası ve sözleri.|| **kırık kalp**, İncinmiş ve gücenmiş kimsenin taşıdığı sevgi tükenimi.|| **kırık kapı**, Bir kanadı diğerinin üzerine katlanabilen kapı.|| **kırık kasık**, {ağız} Ufak tefek ve işe yaramaz ev eşyası. [DS]|| **kırık kulluk**, {ağız} → kırık derik.

[DS]|| **kırık kırık**, {ağız} Ağaç ve odun parçaları.
[DS]|| **kırık kırtık**, {ağız} 1. Kurumuş ve dökülmüş çalı çırpı; çer çöp. 2. → kırık derik. 3. Çerez; eğlencelik kuru yemiş. [DS]|| **kırık sarık**, {ağız} → kırık derik. [DS]

kırık², -ği [kır-ık قرق] {ağız} is. 1. Bir kadının, evlilik dışı, yasa ve törelere aykırı olarak ilişki kurduğu erkek; oynaş; dost. 2. Yolsuz birleşmelerde arabulucu erkek. 3. Cinsî sapık. 4. Hafif; hoppa. [DS] 5. {OsT} Çapkın. ☞ **kırık dölü**, Gayri meşru ilişkiden doğan çocuk. || **kırık tutmak**, {ağız} (Kadın için) yasalara ve törelere aykırı ilişki kurmak üzere bir erkek sevgili edinmek. [DS]

kırık³, -ği [kır-ık] is. jeol. Kayaç kütlelerinin bir düzlem boyunca yerlerinden kayması; fay.

kırık⁴, -ği [Bul. kng] {ağız} is. Ormandan açılmış tarla. [DS]

kırık⁵, -ği [kır-ık] {ağız} is. 1. Küçük çömlek. 2. İbrik. [DS]

kırık⁶, -ği [Erme. k'rik] {ağız} is. Bir tür kılçıksız başaklı buğday. [DS]

kırık⁷, -ği [kır-ık] {ağız} is. Çıkmaz yol. [DS]

kırık⁸, -ği [kır-ık] {ağız} is. Döveni boyunduruğa bağlayan ucu çengelli ağaç. [DS]

kırık⁹, -ği [kır-ık] {ağız} is. Kötü tütün; döküntü. [DS]

kırık¹⁰, -ği [kır-ık] {ağız} is. Küçük kulaklı kara keçi. [DS]

kırık¹¹, -ği [kır-ık] {ağız} is. Ot, çalı biçmek için kullanılan küçük orak. [DS]

kırık¹², -ği [kır-ık] {ağız} is. Su oluşu. [DS]

kırık¹³, -ği [kır-ık] {ağız} is. Ufalanmış pirinç. [DS]

kırık¹⁴, -ği [kır-ık] {ağız} is. Yanılgı; kusur; suç. [DS]

kırık¹⁵, -ği [kır-ık] {ağız} sf. Melez. [DS] ☞ **kırık zağar**, {ağız} Bayağı köpekle iyi cins bir av köpeğinin çiftleşmesinden doğan melez köpek. [DS]

kırık¹⁶, -ği [kır-ık] {ağız} sf. Şıklığa özenen; gösteriş budalası. [DS]

kırık¹⁷, -ği [kır-ık] {ağız} sf. Yol kesen. [DS]

kırık¹⁸, -ği [kırık (yans.)] {ağız} is. Eşek yavrusu; sıpa. [DS] ☞ **kırık kırık**, {ağız} Eşek ve katır çağırma ünlemi. [DS]

kırıkçı, [kır-ık-çı] is. Kırık ve çıkık kemikleri yerlerine getirerek saran ve tedavi eden kimse.

kırıkçılık, -ği [kır-ık-çı-lık] is. Kırık ve çıkık kemikleri yerlerine yerleştirme sarma işi; kırıkçının işi ve mesleği.

kırıklama, [kır-ık-la-ma] is. Kırık hâle getirme eylemi.

kırıklamak, [kır-ık-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Kırık hâle getirmek; kırık yapmak. 2. Pazarlıkta küçük artıklar olacak biçimde artırmak veya indirmek.

kırıklanmak¹, [kırık-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] 1. Bir şeyi istediğini davranışları ile belli etmek;

gözü kalmak; göz koymak. 2. Umutlanmak; ummak. 3. Kendini beğendirmeye çalışmak; cilvelenmek. 4. Çıkarı için boyun eğmek. 5. Hoşlanmak. [DS]

kırıklanmak², [kırık-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Dost edinmek. [DS]

kırıklı¹, [kırık-lı] sf. 1. Kırığı bulunan. 2. İçinde kırık parçaları olan. [DS]

kırıklı², [kırık-lı] {ağız} sf. (Kadın için) âşığı bulunan; dostu olan. [DS]

kırıklık¹, -ği [kır-ık-lık] is. 1. Kırık olma durumu. 2. Vücutta meydana gelen hafif rahatsızlık; üşüme, titreme veya yorgunluk gibi halsizlik veren durum; halsizlik. 3. Güceniklik; kırgınlık; bu sebeplere dayanan isteksizlik. 4. {ağız} Ormandan açılan tarla. [DS]

kırıklık², -ği [kır-ık-lık] {ağız} is. Çalılık vb. başka yerlerden açılmış tarla. [DS]

kırıkta, [kır-ık-ta] {ağız} is. Vergi kalıntısı. [DS]

kırılan, [kır-ıl-an] sf. Kırılma özelliği olan; kırılabilen. ☞ **kırılan ışın**, fiz. Farklı bir ortama geçerken doğrultusunu değiştiren ışın.

kırıldak, -ği [kır-ıl-dak] {ağız} is. Öldürücü ve bulaşıcı hayvan hastalığı. [DS]

kırılğan, [kır-ıl-gan] sf. 1. Kırılabilir olan; kolay kırılan; kırılan. 2. Kolay ve çabuk gücenen; alınğan.

kırılğanlık, -ği [kır-ıl-gan-lık] is. 1. Kırılğan olma hâli; kırılğan şeyin niteliği. 2. Bir maddenin çarpma etkisi ile kırılma özelliği bulunan.

kırılış, [kır-ıl-ış قریلش] is. 1. Kırılma eylemi veya biçimi. 2. {OsT} Eda; naz; işve; cilve; kırıma.

kırılma, [kır-ıl-ma] is. 1. Kırılmak eylemi. 2. fiz. Bir ışın demetinin farklı yoğunluktaki saydam ortamlardan geçerken doğrultu değiştirmesi olayı.

kırılmak, [kır-ıl-mak قیرلمق] edil. f. [-ır] 1. Kırmak eylemine uğramak. {eT} {eAT} (aynı) 2. {eT} {eAT} Kesilmek. [DK] 3. Toplu bir biçimde ölmek; yok olmak; kırana uğramak; ölmek; öldürülmek. {eT} {eAT} {OsT} (aynı) [DK] 4. {eT} Kabuğu soyulmak; kazanmak. [DLT] 5. {eT} Malı alınmak. [DLT] 6. {eT} (Kar için) kürünmek. [DLT] 7. dönşl. f. İki ve daha çok parçaya ayrılmak. 8. (Beklenti ve cesaret için) azalmak veya yok olmak; umutsuzluğa düşmek. 9. {eT} Yoksullaşmak. [DLT] 10. (Kumaş, kâğıt vb. için) bükülme veya ağır bir cismin baskısı sonucu kat yeri oluşturmak. 11. (Soğuk, rüzgâr, sıcak, güneş etkisi vb. için) etkisi azalmak; şiddeti azalmak; yatışmak. 12. Kendini hasta veya yorgun, bitkin hissetmek; kırıklık duymak. 13. Birine karşı kırgın duruma gelmek; gücünmek; incinmek; darılmak. 14. mecaz. (Ağaç, dal, meyve, yaprak için) çok olmak. 15. fiz. (Işın demeti için) farklı yoğunluktaki saydam ortamlardan geçerken doğrultu değiştirmek. 16. balıkç. (Balık için) sıcak veya soğuk

sebebiyle suyun yüzünde baygın ve ters olarak yatmak. **17.** (Dalga için) herhangi bir sebeple alt kısımdaki hızın azalmasıyla üst kısımlar yıkılarak köpürmek. **☞ kırılıp bükülmek**, *Kibarlığa özenerek konuşmak.* || **kırılıp dökülmek**, *1. Eskimek; kullanılamaz hâle gelmek. 2. Kibarlık taslamak; kibar görünmeye çalışmak. 3. Vücudunda kırıklık duymak.*

kıriltuk, **-ğu** [kır-ıl-dık] {ağız} *sf.* Kiskanç; güncü. [DS]

kırım¹, [kır-ım] *is.* **1.** Savunmasız halkın veya tutsakların toplu olarak öldürülmesi; katliam. **2.** {ağız} Hayvanların hastalık, soğuk vb. sebeplerle toplu olarak ölmesi. [DS] **3.** Kırılan yer; kırık yer.

kırım², [kır-ım] {ağız} *is.* Fiyatta indirim; iskonto. [DS]

kırım³, [kır-ım] {ağız} *is.* Köy sandığına yatırılan para. [DS]

kırım⁴, [kır-ım] *is.* Kırıtma durumu; naz. **☞ kırım kırım**, *Kırıtarak; nazlı nazlı; kırıtı kırıtı.* || **kırım kırım kırıtmak**, *1. Çok naz etmek. 2. Aşırı kırıtarak yürümek.*

kırım⁵, [kır-ım] {ağız} *is.* **1.** Yemek peşkiri; peçete. **2.** Yüz havlusu; dokuma peşkir. [DS]

kırım⁶, [kır-ım] {ağız} *is.* Çiftçinin tarlayı süreceği ya da tohum atacağı zaman ayırdığı parçalar, bölümler. [DS]

Kırımlı, [kırım-lı] (*kı'rimlı*) *is.* ve *sf.* **1.** Kırım halından veya bu halkın soyundan olan kimse. **2.** Kırımında doğmuş veya orada yerleşmiş olan kimse. **3.** Kırım'da bir müddet bulunmuş ve sonra oradan gelmiş olan kimse.

kırimsa¹, [kır-ımsa] {ağız} *is.* Yakacak; çer çöp. [DS]

kırimsa², [eT. kar (yağmur) > kar-ımsı / karımsa قرمسه] {ağız} *is.* **1.** Kırağı. **2.** Dolu (yağış biçimi). **3.** Ancak yeri beyazlatacak kadar yağın ince kar. **4.** Çiy. [DS]

kırimsa³, [kır-ımsa] {ağız} *is.* **1.** İnce bulgur. **2.** Kırıntı. [DS]

kırimsız, [kırım-sız] {ağız} *sf.* Aç gözlü. [DS]

kırım, [kır-ın] {ağız} *is.* Tekirdağ dolaylarında dansa verilen isim; raks; oyun. [DS]

kırındı, [kır-mak > kır-ın-mak > kır-ın-dı] {eT} *is.* Her şeyin kırıntısı, kazıntısı, soyuntusu. [DLT]

kırığı, [kır-ın-gı] {ağız} *is.* Bulutlu hava. [DS]

kırınım, [kır-mak > kır-ın-mak > kır-ın-ım] *is.* *fiz.* Işık, ses ve radyoaktif dalgaların karşılaştıkları bazı engelleri dolaşarak geçmesi olayı; difraksiyon.

kırınvermek, [görün-ü+ver-mek] {ağız} *gçl. b. f.* Azarlamak. [DS]

kırınma, [kır-ın-ma] *is.* Kırınmak işi.

kırınmak, [kır-mak > kır-ın-mak] *dönşl. f.* **1.** Yürürken salınmak. **2.** {ağız} Dans etmek; oynamak; raks etmek. [DS] **3.** *fiz.* Kırınımına uğramak. **4.** {eT} Soyar veya kazır görünmek. [DLT]

kırıntı, [kır-mak > kır-ıntı] *is.* **1.** Bir şeyden ayrılan ufak parça. **2.** Bir şeyden arta kalan küçük parçalar, artıklar; küçük kalıntı. **3.** {ağız} Bir yerde kuruması için bırakılmış odun parçaları veya ağaç dalları. [DS] **4.** {ağız} Yemiş; çerez. [DS] **5.** {ağız} Gelinin arkadaşlarına cumartesi günü verdiği yemek. [DS] **6.** {ağız} Hayvanların böbrek, ciğer, yürek gibi etleri ile yapılan kebab. [DS] **7.** {ağız} Süprüntü. [DS] **8.** Hafif dalgalı deniz. **9.** *argo.* Küçük esrar parçası. **☞ kırıntı külte**, *Kırıntılardan oluşmuş demet.*

kırıntılı, [kır-ıntı-lı] *sf.* **1.** Kırıntısı olan. **2.** Kırıntılardan meydana gelmiş olan. **3.** *jeol.* (Tortul oluşumlar için) kayaların mekanik ufalanması sonucu meydana gelen.

kırıs, [? kırıs] {ağız} *is.* Güç; kuvvet. **☞ kırıs çekmek**, {ağız} *Kuvvet kullanmak; güç sarf etmek.* [DS]

kırismak, [kırıs-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-ır] Kibirlenmek. [DS]

kıristik, **-ği** [? kıristik] {ağız} *is.* Balmumundan yapılan ince mum. [DS]

kırış¹, [kır-mak > kır-ış قريش] *is.* **1.** Kırma biçimi ve eylemi. **2.** {eAT} Kırma. [DK] **3.** {eAT} Öldürme. [DK] **4.** {eAT} Savaş. [DK] **5.** {ağız} Güreş. [DS] **6.** {ağız} Keçi, koyun güreşi. [DS] **☞ kırış etmek**, {ağız} *Saldırmak; üzerine atılmak.* [DS] || **kırış tutmak**, {ağız} *Kafa tutmak.* [DS]

kırış², [kır-ış] *is.* Büklüm; kırışıklık. **☞ kırış kırış**, *Çok miktarda kırışığı olan; aşırı kırışmış olan; kırışık bir biçimde.*

kırış³, [kır-ış] {ağız} *is.* Tarlalardaki su yolu. [DS]

kırış⁴, [kır-ış] {ağız} *is.* Gurur. [DS]

kırış⁵, [kır-ış] {ağız} *is.* Kene. [DS]

kırış⁶, [kır-ış] {ağız} *is.* **1.** Pis; pasaklı. **2.** Çirkin. [DS]

kırış⁷, [kır-ış] {ağız} *is.* Ahlat kurusu. [DS]

kırışak, **-ğı** [kır-ış-ak] {ağız} *sf.* **1.** Kendini beğenmiş; mağrur. **2.** (Kişi için) dik yürüyen. **3.** Süslü; güzel ve temiz giyinen. [DS]

kırışgan, [kır-ış-kan] {ağız} *sf.* (Tosun için) iyi dövüşen; dövüşken. [DS]

kırışgı, [kır-ış-kı] {ağız} *sf.* Süslü; güzel ve temiz giyinen. [DS]

kırışık¹, **-ğı** [kır-mak > kır-ış-mak > kır-ış-ık] *sf.* **1.** Kırışmış olan. **2.** *is.* Kırışmış yer. **3.** Deride kalınlığın artması veya esnekliğin azalması gibi sebeplerle ortaya çıkan kıvrımlar. **4.** Bazı meyvelerin yüzeylerinde görülen kıvrımlar. **5.** Elbise yakalarının kıvrılmasıyla meydana gelen kıvrımlar. **6.** {ağız} Davarlarda görülen bir tür hastalık. [DS]

kırışık², **-ğı** [kır-ış-ık] {ağız} *is.* Övünen kimse. [DS]

kırışıklı, [kır-ış-ık-lı] *sf.* **1.** Kırışığı bulunan. **2.** Düzgünlüğü bozulmuş.

kırışıklık, **-ğı** [kır-ış-ık-lık] *is.* **1.** Kırışık olma durumu. **2.** Kırışmış yer; kırışık.

kırışiksiz, [kır-ış-ık-sız] *sf.* Kırışığı olmayan; kırışık yeri bulunmayan.

kırışvermek, [kırış-mak + ver-mek] {ağız} gçsz. b. f. [-ir] Uyuyuvermek. [DS]

kırışka, [ʔ kırışka] {ağız} is. Binaların çatılarına örtülen oluklar; çinko sac. [DS]

kırışkın, [kır-ış-kın] {ağız} sf. **1.** Asık yüzlü. **2.** Kendini beğenmiş; mağrur. [DS]

kırışma, [kır-ış-ma] is. **1.** Kırışıklıklar meydana gelme durumu. **2.** Yarı yarıya bölüşme eylemi.

kırışmak¹, [kır-mak > kır-ış-mak] dönşl. f. [-ir] **1.** Kırışıklıklar meydana gelmek; ince ince katlar meydana gelerek düzgünlüğü bozulmak. **2.** (Deniz yüzeyi) hafif rüzgâr etkisi ile ince ince dalgalanmak. **3.** {ağız} Başını dikerek gösteriş yapmak; kasılmak. [DS] **4.** {ağız} Kendini beğendirmeye çalışmak; cilvelenmek; kırıtmaq. [DS] **5.** {ağız} Öfkeden yüzü buruşmak. [DS]

kırışmak², [kır-mak > kır-ış-mak قرشمق] işteş f. [-ir] **1.** Karşılıklı birbirini kırmak; karşılıklı öldürmek, yok etmek; vuruşmak. {eAT} (aynı) [DK] **2.** Bir şeyi karşılıklı veya birlikte kırmak. **3.** Satranç ve dama gibi taş oyunlarında birbirinin taş veya piyonlarını karşılıklı olarak oyun dışı bırakmak. **4.** Pazarlık etmek; bir pazarlıkta satıcının indirimine karşılık alıcının da bir miktar artırımında bulunarak orta veya ortaya yakın fiyatta anlaşmak. **5.** {ağız} Bahse girmek; lades tutuşmak. [DS] **6.** {ağız} (Boğalar için) birbiri ile boğuşmak; güreşmek; süsüşmek; tolaşmak. [DS] **7.** gçl. f. Bir şeyi yarı yarıya paylaşmak. **8.** {eT} Birlikte kazımak; birlikte soymak. [DLT]

kırıştak, -ği [kır-ış-ta-k ʔ] {ağız} is. **1.** Teneke parçası. **2.** Topaç. [DS]

kırıştırma, [kır-ış-tır-ma] is. Kırışma eylemini yaptıрма.

kırıştirmek, [kır-ış-tır-mak] gçl. f. [-ir] **1.** Kırışmasını sağlamak; kırışmasına neden olmak. **2.** {ağız} Öküzleri birbiri ile yarıştırmak; dövüştürmek. [DS] **3.** gçsz. f. Karşı cinsten biri ile ilgilenmek; cilvelenmek; flört etmek.

kırıtak, -ği [kırıt-mak > kır-it-ak] {ağız} sf. **1.** Kendini beğenmiş; mağrur. **2.** (Kişi için) dik yürüyen. **3.** Şıklığa özenen; gösteriş düşkün. **4.** (Kadın için) ahlaksız; oynak. [DS]

kırıtım, [kır-it-ım] is. Kırıtmaq eylemi.

kırıtış, [kır-it-ış] is. Kırıtmaq eylemi veya biçimi.

kırıtkan, [kır-it-kan] sf. **1.** İlgi çekmek ve hoş gitmek için cilve yapmayı, kırıtmayı alışkanlık hâline getirmiş olan; her zaman kırıtan; kırıtma alışkanlığı olan. **2.** {ağız} Kendini beğenmiş; mağrur. [DS]

kırıtkanlık, -ği [kır-it-kan-lık] is. Kırıtkan olma durumu; kırıtkan olan kimsenin niteliği.

kırıtma, [kır-it-ma] is. Kırıtmaq eylemi; cilve; işve.

kırıtmaq, [kır-it-mak] gçsz. f. [-ir] **1.** Çekici görünmek amacıyla cilveli ve nazlı davranışlarda bulunmak; işvelenmek; cilve yapmak. **2.** {ağız} Başını

dikerek gösteriş yapmak; kasılmak. [DS] **3.** {ağız} Göğsünü gererek oturmak. [DS] **4.** {ağız} Arsızlaşmak; sırnaşmak. [DS] **5.** Bir yere dikilip durmak. **6.** {ağız} Üşüyüp titremek. [DS] **6.** {ağız} *Kırıtma kırıtma, Hoppa bir şekilde; nazlı ve işveli bir biçimde; cilvelenerek.*

kırıtırmak, [kırıt-tır-mak] {ağız} gçl. f. [-ir] Gururlu, çalımly yürüme. [DS]

kırız¹, [kırk-mak > kır(k)-ız] {ağız} sf. **1.** Saçsız; tıraş olmuş. **2.** (Hayvan için) tüyleri kesilmiş. [DS]

kırız², [kır-mak > kır-ız] {ağız} sf. Soyu karışık; melez; hibrit. [DS]

kırızlamak, [kırız-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(t)-yor] Saçlarını tıraş ettirmek. [DS]

kırk¹, [kırk (yans.)] is. Kesme ve koparmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kırk-mak, kırk-lık, kırk-ın-tı*

kırk², [kırk] is. **1.** Otuz dokuzdan sonra gelen ilk sayı. {eT} (aynı) [ETY] [EUTS] [DLT] [Gabain] [Tekin] **2.** Dört kere ona eşit sayı. **3.** Kırkıncı yaş. **4.** (Ölüm, doğum vb. için) kırkıncı gün. **5.** Bu sayıyı gösteren rakam. **6.** spor. Teniste bir oyuncunun kaydettiği üçüncü sayı. **7.** sf. Sayıca dört kere ona eşit olan. **8.** Bir sıralamada sırası kırk olan; kırkıncı. **9.** mecaz. Pek çok. **6.** *kırka gelmek*, (Genç için) akıllanacak, davranışlarını kontrol edecek yaşa gelmek. || **kırk ambar**, argo. Değişik çok sayıda sigara izmaritinin ezilmesi ile elde edilen tütünden sarılan sigara. || **kırk anahtar sahibi**, Taşınır ve taşınmaz pek çok mal sahibi olan kimse. || **kırk artımı yeti**, {eT} Kırk yedi. || **kırk ayaklu**, {eAT} Deriye yapışıp kalan bir tür kene. || **kırk basması**, Kökü Gök Tanrı dinine dayanan ve doğaüstü güçlerin etkisi ile meydana geldiğine inanılan, doğumu izleyen ilk kırk gün içinde anne ve çocuğun ateşli hastalığa yakalanması durumu. || **kırk bir buçuk maşallah**, (Şaka veya ciddî olarak) "Nazar değmesin!" anlamında iyi dilek sözü. || **kırk bir kere**, Pek çok defa; binlerce. || **kırk bir kere maşallah**, "Pek çok kere söylüyorum, nazar değmesin diye." anlamında kullanılır. || **kırk boğum**, {ağız} Su kenarlarında, çayırarda biten süpürge çöpüne benzer bir tür ot. [DS] || **kırk budak**, 1. {eAT} Üzerindeki kırk kadar dala mumlar dikilerek âyin geceleri şeyhin iki tarafında yakılan ve altında etek denilen geniş bir tablası bulunan şamdan. 2. {ağız} Fesleğen çiçeği. [DS] || **kırk dereden su getirmek**, Bir işi yapmamak için çeşitli bahaneler uydurmak. || **kırk düğüm**, {ağız} (İş için) çözülmesi mümkün olmayan. [DS] || **kırk ev kedisi**, 1. Hemen her eve girip çıkan. 2. Gününü başkalarının evinde geçiren. || **kırk fırın ekmek yemek**, Bir işi yapabilmek için daha çok emek vermek; çok çalışmak. || **kırk hamamı**, folk. Çocuğun doğumunu izleyen kırkıncı günde anneyi hamama götürerek düzenlenen tören. || **kırk haramlar**, 1. Masallaşmış bir soyguncu ve haydutlar çetesi. 2. mecaz. Hırsız ve soyguncu topluluğu. ||

kırkı çıkmak, (Doğum veya ölümden sonra) kırk gün geçmek.|| **kırkıktan sonra at olup kuyruk sallamak**, Yaşı ve zamanı geçtikten sonra bir iş yapmaya kalkışmak.|| **kırkıktan sonra azmak**, 1. Yaşına uymayan davranışlarda bulunmak. 2. Gençlik döneminde yapılabilecek taşkınlık ve azgınlıkları ileri yaşlarda yapmak.|| **kırkıktan sonra saz çalmak**, İleri yaşlarda, çok uzun zaman ve büyük bir uğraş isteyen işe girişmek.|| **kırkını görmek**, folk. 1. (Doğum yapan kadın ve doğan çocuk için) kırk gün geçmek; kırklamak. 2. (Korkan veya tehlikeli bir durumdan kurtulanlar için) hayatta kalmak; yaşıyor olmak.|| **kırk ikindi**, İkinci zamanı sürekli yağın yağmur.|| **kırk kalem**, {ağız} Alaca renkli yünlü ya da ipeklili bir tür kumaş; Şam kumaşı. [DS]|| **kırk kanat**, {ağız} Yaprakları yara iyileştirmekte kullanılan bir ot; sinir otu. [DS]|| **kırk kapının ipini çekmek**, 1. Pek çok eve veya kimseye uğramak. 2. Bir iş için çok sayıda kimseye başvurmak.|| **kırk kat**, Geviş getiren hayvanların midesi.|| **kırk kıran**, {ağız} Herkes. [DS]|| **kırk kırıklı**, {ağız} Sıkı fıkı görüştüğü dostları çok olan. [DS]|| **kırk kıvrım**, {ağız} 1. Şirden. 2. Bir kilim türü. [DS]|| **kırk kilit**, {ağız} Kırk boğum. [DS]|| **kırkları karışmak**, 1. (İki ayrı kadın için) aynı kırk günlük süre içinde doğmuş olmak. 2. (İki ayrı çocuk için) aynı kırk günlük süre içinde doğmuş olmak. 3. (Ölen kişiler için) aynı kırk günlük süre içinde ölmüş olmak.|| **kırk kere**, Pek çok defa; sayısız.|| **kırk merak**, Her şeyi anlamak isteyen; çok meraklı.|| **kırk mevlidi**, Doğum veya ölümden kırk gün sonra okunan mevlit.|| **kırk para**, 1. Eskiden kullanılan bir kuruş değerindeki madeni para. 2. mecaz. Çok az para.|| **kırk sekiz yüzlü**, Kübik sistemden bazı billûrlarda görülen ve kırk sekiz yüzü bulunan, küp simetrisinde çok yüzlü.|| **kırk sinir**, {ağız} Sinir otu. [DS]|| **kırk sual**, İnsanı yoran ve usandıran çok sayıda ve uzun sorular.|| **kırk tarakta bezi olmak**, Pek çok iş ve kişi ile iş ilişkisi içinde bulunmak; on parmağında on marifet olmak.|| **kırk tokmak**, {ağız} Lor peyniri. [DS]|| **kırk uçurmak**, Doğumdan sonraki kırkıncı günde anne ve çocuğun birlikte yaptıkları gezi ve törenler.|| **kırk yalan**, Çok yalan söyleyen kimse.|| **kırk yıl**, Çok uzun süre.|| **kırk yılda bir**, Çok seyrek olarak; pek ender; binde bir.|| **kırk yıl bir gün**, En somunda; bir gün.|| **kırk yılın başı**, Çok seyrek olarak; pek ender; binde bir.|| **kırk yıllık**, Geçmiş çok eski ve köklü.|| **Kırk yıllık Yani**, olur mu Kâni. "Bir insanın aklı ne ise, geçmişi nasılsa kendisi de öyledir, değişmez." anlamında kullanılır.|| **kırkı çıkmak**, folk. (Doğum yapan kadın, doğan çocuk ve ölen için) kırk gün geçmiş olmak.

kırka, [kırka] {ağız} is. Bir tarafı enli, diğer tarafı sivri kazma. [DS]

kırkaç, -cı [kırk-mak > kırk-aç] {ağız} is. Koyun makası; kırklık. [DS]

kırkaf, [? kırkaf] {ağız} sf. Kara kuru. [DS]

Kırkağaç kavunu, [kırk+ağaç (İlçe adı) + kavun-u] is. t. Kabuğu alaca sarı tatlı bir kavun türü.

kırkal, [? kırkal] {ağız} is. Sığır ve mandaları bağlamak için boyunlarına geçirilen daire biçimindeki ağaç; boyunduruk. [DS]

kırkalk, [kır+kal-ık] {ağız} is. Ekin bitmeyen kıraç yer.

kırkambar, [kırk+ambar] is. 1. İçinde çok değişik türden eşyanın bulunduğu yer. 2. mecaz. Çok değişik konuda bilgisi olan kimse; ansiklopedici; ayaklı kütüphane. 3. Köy köy dolaşarak ufak tefek tuhafiyeye eşyası satan, çoğu zaman da bunları köylünün ürünleri ile değiştirmek suretiyle alış veriş yapan esnaf; çerçi. 4. argo. İzmaritlerden elde edilen tütün. 5. dnz. Taşınması gereken karışık yük ve mal. 6. {ağız} Çeşitli ürünlerin karışımı. [DS] ☞ **kırkambar sözleşmesi**, Taşınanın bir yükü deniz yolu ile taşımaya üstlendiği sözleşme; navlun sözleşmesi.

kırkar, [kırk-ar] sf. 1. Kırk sayı sıfatının üleştirme biçimi. 2. Her birine kırk tane düşecek biçimde üleştirilmiş olan. ☞ **kırkar kırkar**, Kırkarlı birimlerden oluşan öbekler hâlinde.

kırkat, [? kırkat] {ağız} is. Kırmızı ya da kestane rengi meyveleri olan, muşmulaya benzer bir tür dikenli ağaç. [DS]

kırkavul, [Moğ. kirğagül] is. Sülün.

kırkayak, -ğı [kırk+ayak] is. 1. zool. Julidae familyasından, nemli ve karanlık yerlerde yaşayan sert bir deri iskelete sahip, çok bölümlü ve çok ayaklı bir böcek türü, (*Julus terrestris*). 2. argo. Tren kartı; tren.

kırkayaklu, [kırk+ayak-lu فرق اياقلو] {eAT} is. Deriye yapışıp kalan bir tür kene.

kırkbaş, [kırk+baş] is. Asya ve Güney Avrupa'da yetişen, saponin bakımından zengin, eskiden çamaşırları kirden arıtmakta kullanılan kök sapı yumru-lu, yaprakları birleşik, çiçekleri gevşek salkım durumunda fakat toplu, çok yıllık otsu bitki, (*Leontice leontopetalum*).

kırkbayır, [kırk+bayır فرق باير / فرق باير] is. zool. Geviş getiren hayvanlarda, iç yüzü kat kat kıvrımlardan oluşan dört bölümlü midenin börkenek ve şirden arasında kalan üçüncü bölümü. {eAT} {OsT} (aynı)

kırkbudak, -ğı [kırk+budak فرق بداق] {OsT} is. Üzerine kırk kadar mum dikilen, altında etek denilen geniş bir tepsi bulunan bir tür avize.

kırkgeçit, -di [kırk+geçit] is. 1. Üzerinden pek çok kere geçilmek zorunda kalınan birçok bükümlerden meydana gelmiş akarsu. 2. Üzerinde pek çok geçit bulunan akarsu.

kırkı, [kırk-mak > kırk-ı] is. 1. Davarların ve koyunların kıl ve yünlerini kırkmaya yarayan, maşa gibi iki kolu birbirine sürtündükçe tüyleri kesen bir tür

- makas; kırklık. **2.** {ağız} Dağların sarp ve engebeli yerleri. [DS]
- kırkıcı**, [kırk-ıç] *is.* **1.** Davar ve koyunların yün ve kıllarını kırkan kimse. **2.** {ağız} *zool.* Danaburnu. [DS]
- kırkık**, -ğ[ı] [kırk-mak > kırk-ık] {ağız} *is.* **1.** Bir yaşındaki keçi. **2.** Keçi. **3.** *sf.* (Koyun için) yünü kırkılmış. [DS]
- kırkıl**, [kır+kıl / kırıl] {eAT} *sf.* **1.** Saçına sakalına kır düşmüş. **2.** {ağız} Kır renkte olan. [DS]
- kırkılık**, -ğ[ı] [kırk-lık / kırıl-lık] {eAT} *is.* Koyun kırkma makası.
- kırkılırak**, -ğ[ı] [kır-gıl-ırak] {OsT} *sf.* Akı çok olan kırçıl.
- kırkılma**, [kırk-ıl-ma] *is.* Kırkmak işi yapılma durumu.
- kırkılmak**, [kırk-mak > kırk-ıl-mak] *edil. f.* [-ır] Kırkmak eylemi yapılmak; saç, tüy ve kılları kesilmek; kırılmak; kesilmek.
- kırkım**, [kırk-mak > kırk-ım] *is.* **1.** Davar ve koyunların kıl ve yünlerinin kırılma işlemi. **2.** Stürülerin kırılma mevsimi. **3.** {ağız} Halı ilmiği. [DS] **4.** {ağız} Gelin olacak kıza arkadaşlarının kına geceğinde verdiği armağan. [DS] **5.** {ağız} Bir yaşından iki yaşına kadar olan erkek oğlak. [DS]
- kırkıncı**, [kırk-ım-cı] *is.* **1.** Yün, yapağı kırkan kimse; kırkım yapan kimse; kırkıcı. **2.** {ağız} Kumaş tüccarı. [DS]
- kırkın¹**, [kır-mak (bozmak) > kız / kır + Çin. kun (sürü, kalabalık, topluluk) > kır-kın] *is.* **1.** Kızlar. [İKPÖy.] **2.** Cariye; karavaş. [EUTS] [Gabain] **3.** Genç kız; bakire. [Gabain] [EUTS]
- kırkın²**, [kır-kın] {eT} *is.* Azap; ıstırap. [EUTS]
- kırkıncı**, [kırk-ıncı] *sf.* Sırası ve yeri kırk sayısı ile belirtilen.
- kırkınlık**, -ğ[ı] [kır-mak > kır-kın-lık] {OsT} *sf.* Çok can kaybına mal olan.
- kırkınmak**, [kırk-ın-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] (Köpek için) havlamak. [DS]
- kırkıntı**, [kırk-ıntı] *is.* **1.** Bir şeyin kenar ve uçlarından kesilmiş olan kısımlar; parçalar; kırpıntı. **2.** Kırkılan saç, sakal, yün ve yapağıdan düşen parçalar.
- kırkır¹**, [kır (yans.) > kır + kır / gır+gır] {ağız} *is.* **1.** Boğazı dar, uzun sürahiye benzer kulpsuz testi. **2.** Kurbağa. **3.** Yaban ördeği. **4.** Serçe. [DS]
- kırkır²**, [kır+kır] {ağız} *is.* **1.** Dedikodu; geçimsizlik. **2.** Çok konuşan kadın; geveze. [DS]
- kırkır³**, [? kırkır] {ağız} *is.* Tav; en uygun zaman. [DS]
- kırkışmak¹**, [kırk-mak > kırk-ış-mak] {eT} *işteş. f.* [-ur] Birlikte kırkmak; yardımlaşarak kırkmak. [DLT]
- kırkışmak²**, [kır-kı-ş-mak] {ağız} *is.* Çekişmek; kavgaya etmek. [DS]
- kırkıt¹**, -dı [kırk-ıt] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) kuvvetli. **2.** Kendisinden sakınıldığı için sözü geçen; dişli. [DS]
- kırkıt²**, -di [Yun. kerkida] {ağız} *is.* **1.** Kirkit. **2.** Çorap şişi. [DS]
- kırkkat**, [kırk+kat] {ağız} *is.* İşkembe. [DS]
- kırklama**, [kırk-la-ma] *is.* Kırklamak eylemi.
- kırklamak**, [kırk-la-mak] *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] **1.** (Doğum yapan kadın veya doğan bebek için) doğumdan sonraki kırkıncı günü doldurmak; kırk gün geçmek. **2.** *gçl. f.* Bir şeyi kırk defa yıkamak. **3.** Bir şeyi pek çok kere yıkamak. **4.** {ağız} Boğaza masaj yapmak. [DS]
- kırklanma**, [kırk-la-n-ma] *is.* **1.** Kırk kere yapılmak eylemi. **2.** Doğum sonrasında kadın ve çocuğunun kırkıncı günü özel olarak yıkanıp temizlenmesi durumu.
- kırklanmak**, [kırk-la-n-mak] *dönşl. f.* **1.** (Doğum yapan kadın ve çocuğu için) kırkıncı günü özel surette yıkanmak. **2.** *edil. f.* Kırk kez yıkama eylemi yapılmak. **3.** Pek çok kez yıkanmak; tekrar tekrar yıkanmak.
- kırklar**, [kırk-lar] *is. tasvf.* Evreni yönettiğine inanılan, başlarında kutup veya kutuplar kutbu adı verilen bir zat bulunan kırk kişilik ermişler grubu; kırk kişilik evliyalar topluluğu. ☞ **kırklara karışmak**, Ortadan kaybolmak; uzun süre ortalıkta görünmez olmak; sırra kadem basmak.
- kırklı**, [kırk-lı] *sf.* **1.** Kırk parçası bulunan; kırk parçadan oluşan; içinde kırk tane aynı nesneden bulunan. **2.** (Anne ve bebek için) doğumdan sonra kırk günü henüz doldurmamış olan. **3.** (Bebek için) birinin kırkı çıkmadan öbürü doğan.
- kırklık¹**, -ğ[ı] [kırk (sayı) kırk-lık] *sf.* **1.** (Kişi için) kırk yaşlarında olan. **2.** (Ölçü için) içinde kırk birimi bulunduran. **4.** *is.* Doğacak çocuk için hazırlanan bebek giysi ve bezleri. **5.** Eskiden kırk para yani bir kuruşa verilen isim.
- kırklık²**, -ğ[ı] [kırk-mak > kırk-lık] {ağız} *is.* Davar ve koyun kırkmaya yarayan makas; kırkı. [DS]
- kırklım**, [kırk-mak > kırk-ıl-mak > kırk(ı)l-ım] {eT} *is.* **1.** (Saç, sakal vb. için) kazıma; kesim. **2.** Vergi toplayıcılarının belli oranda aldıkları tahıl. [DLT]
- kırkma¹**, [kırk-ma] *is.* **1.** Kırkmak eylemi. **2.** Bir hayvanın tüylerini kesme işi; kırkım. **3.** {ağız} Alın üzerine dökülmüş, uçları kesik saç; kâkül. [DS] ☞ **kırkma kamış**, {ağız} Sulak yerlerde yetişen boğumlu gövdesinden kaval yapılan bir tür kamış. [DS]
- kırkma²**, [kırk-ma] {ağız} *is.* Dişli küçük orak. [DS]
- kırkma³**, [kırk-ma] {ağız} *is.* Sığırların dilinde oluşan bir hastalık. [DS]

kırmak, [kır-mak > kır-(ı)k-mak > kırk-mak قرقمق] *gçl. f. [-ar]* 1. Bir şeyin fazla taraflarını kesmek; kısaltmak; kesmek; kırmak. {eT} {eAT} {OsT} (aynı) [EUTS] [DLT] 2. Bir hayvanın tüylerini kesmek. {eT} {eAT} (aynı) [EUTS] [DLT] 3. (Saç, sakal için) kesmek. {eT} {eAT} {OsT} (aynı) [EUTS] [DLT]

kırkmerdiven, [kırk+merdiven] *is.* 1. Çok dik yokuş; kırk merdiveni. 2. Ağız kısmı kertikli ve düğüm düğüm olmuş kılıç.

kırkmerdiveni, [kırk+merdiven-i] *is.* Çok dik yokuş.

kırkpare, [kırk + Far. päre] (*kırkpa:re*) *is.* 1. Kare, üçgen, dikdörtgen, eşkenar dörtgen gibi geometrik şekillerde kesilmiş değişik renk ve desenli kumaşın birleştirilmesi ile bir süs ögesi meydana getirme tekniği. 2. Bu tekniğe göre yapılmış süsleme.

kırktırma, [kırk-tır-ma] *is.* Kırmak işini yaptırma eylemi.

kırktırmak, [kırk-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kırmak eylemini yaptırmak; kırmasına neden olmak; kırmasını sağlamak.

kırkuy, [kırğuy / kurguy] {eT} *is.* → kırguy. [DLT]

kırılac, -cı [kırılacağı] {ağız} *is.* Küçük kayık. [DS]

kırılacağı, [kırılacağı] {eAT} *is.* Kırılacağı.

kırılğan, [kırıl-ğan] {ağız} *is.* Gericiler topluluğu. [DS]

kırılacağı, [kırılacağı قرقنوج] {eAT} *is.* Kırılacağı.

kırılak, -ğı [kır-la-k] {ağız} *is.* Tuzluk. [DS]

kırılmak¹, [kır > kır-lā-mak] (*kırila:mak*) *gçl. f. [-r]* [-l(i)-yor] 1. {eT} Yerde çukurlar açmak; kazmak. [DLT] 2. {ağız} Kaçmak. [DS] 3. {ağız} Bir işte başarı gösteremeyip çekilmek. [DS]

kırılmak², [kır > kır-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r]* [-l(i)-yor] Ağaçsız kalmak. [DS]

kırılmak³, [hır / kır (yans.) > hır-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r]* [-l(i)-yor] Gevezelik etmek; gereksiz konuşmak. [DS]

kırılan, [kır-la-n ?] {ağız} *sf.* Yıkık; bakımsız. [DS]

kırılacağı, -cı {eT. Teleüt. karılık-aç > karılacağı / kargılacağı > kırılacağı} *is.* 1. *zool.* Serçegillerden, tüyleri parlak siyah, beyaz karışımı, gagası kısa ve derin yarık biçiminde, kanatları uzun ve sivri, kuyruğu çatal, bacakları kısa, uçarak avlanan, sinek ve zararlı böceklerle beslenen, dik yüzeylere çamurdan yuva yapan, göçmen ve ötücü bir kuş, (*Hirundo*). 2. Eskiden, buharlı gemilerin icadından önce keşif, haberleşme ve karakol hizmetlerinde kullanılan karamürsel çektirmelerinin en küçüğü olan, kürekli ve yelkenli bir tür gemi. 3. {ağız} Öküz ve at arabalarında arka tekerlekleri ve dingili özeğe bağlayan çatal ağaç. [DS] 4. Köy köy dolaşarak göz hastalıklarını tedavi eden diplomasız göz hekimi. ☞ **kırılacağı balığı**, *zool.* Hemen bütün denizlerde rastlanan, başı piramidimsi, eti lezzetli ve makbul bir kemikli balık, (*Trigla*).|| **kırılacağı**

balığıgiller, *zool.* Ilık ve sıcak denizlerde yaşayan hepçil beslenen, oldukça yavaş yüzen, dikenli yüzgeçliler alt takımından bir balık familyası, (*Triglidae*).|| **kırılacağı dönümü**, Ekim ayının ilk günleri; ekim başı.|| **kırılacağı dönümü fırtınası**, Ekimin on yedi veya on sekizinde esen şiddetli rüzgârlar.|| **kırılacağı fırtınası**, Nisan ayının başında görülen sayılı fırtına.|| **kırılacağı kuyruğu**, 1. Marangozlukta ahşap parçalarını küçük üçgenimsi erkek ve dişi oymalarla karşı karşıya getirerek birleştirme işlemi. 2. Koyunlarda üç buçuk dört yaşına doğru ön dişlerinde, aşınmadan dolayı meydana gelen kırılacağı kuyruğu biçimindeki işaret. 3. İki taşı veya yapı elemanını birleştirmekte kullanılan kırılacağı kuyruğu biçimindeki bağ. 4. Hayvanın kulağını ucundan V biçiminde keserek yapılan eneme.|| **kırılacağı otu**, *bot.* Gelincikgillerden, Kuzey Anadolu bölgelerinde yıkıklıklarda yetişen, içerdiği alkaloidler sebebiyle hekimlikte kullanılan, sarı çiçekli, ince uzun kapsül biçiminde meyveleri olan çok yıllık otsu bitki türlerine verilen isim, (*Chelidonium majus* ve *Glaucium flavum*).

kırılacağıgiller, [kırılacağı-gil-ler] *is. zool.* Yeni Zelanda dışında bütün dünyada görülen, örnek tipi kırılacağı olan ötücü kuşlar familyası, (*Hirundinidae*).

kırılankuç, [kırılankuç قرقنوج] {eAT} *is.* Kırılacağı.

kırılanmak¹, [kır > kır-lā-mak > kır-la-n-mak] {eT} *dönşl. f. [-ır]* 1. Yerde hendekler ve çatlaklar meydana gelmek. [DLT] 2. Kırışmak; kırılaşmak. [DLT]

kırılanmak², [kır-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Yakın yoldan değil de daha uzak ve dolambaçlı yollardan gitmek. [DS]

kırılanmak³, [kır-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Çok konuşmak; gevezelik etmek. [DS]

kırılma, [kır-la-ş-ma] *is.* 1. Kır renk olma. 2. Kırışma hâle gelme eylemi.

kırılma¹, [kır-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Arazi ve toprak için) kır hâline gelmek; kıra dönmek.

kırılma², [kır-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* 1. Kır rengini almak. 2. (Saç, sakal için) beyazlaşmak; kır düşmek.

kırılma, [kır-la-t-ma] {ağız} *is.* Lahana yemeği. [DS]

kırılma, [kır > kır-lā-mak > kır-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. {eT} Kıyı, kenar yaptırmak; kıyılattmak. [DLT] 2. {ağız} Dışarı atmak; fırlattmak. [DS] 3. {ağız} Te-dirgin edip kaçırmak. [DS] 4. {ağız} Çok konuşturmak. [DS]

kırılent, [İt. ghirlando / Fr. guirlande] *is.* 1. Yastık ve yatak örtülerinde yer alan meyve, yaprak ve çiçek şekillerinden oluşan zincirleme süs unsuru. 2. Yatak üzerine konulan işlemeli veya işlemez yastık.

kırılı¹, [kır-lı] {ağız} *is.* Sebze fidesi. [DS]

kırılı², [kır-lı] {ağız} *is.* 1. Taşralı; köylü; yabancı. 2. İçşi. 3. Testici. [DS]

kırlık¹, -ğı [kır-lık] *is.* Kırarmış olma durumu.

kırlık², -ğı [kır-lık] *is.* Şehir dışında bulunan açık yer; kır olan yer; kır.

kırlık³, -ğı [kır-lık] {ağız} *is.* Kırılma. [DS]

kırma¹, [kır-ma] *is.* **1.** Kırma eylemi. **2.** Elbisede ve döşemeliklerde kumaşı katlamak suretiyle yapılan süs. **3.** Hayvan yemi olarak kullanılan kırık tahıl. **4.** İnce bulgur elde etmek için ıslatılmış buğdayın kırılarak öğütülmesi işlemi. **5.** Namlusu kırılarak doldurulan tüfeklerin genel adı. **6.** *matb.* Basılmış olan geniş yüzey kâğıtları işaretli yerlerinden kırarak kitap boyutuna indirme işlemi. **7.** Küçük bakır sahan. **8.** {ağız} Pili. [DS] **9.** {ağız} Omurların yerlerinden oynamasından oluşan ağrı; bel fitiği. [DS] **10.** {ağız} İri olarak öğütülmüş tahıl. [DS] **11.** {ağız} Bir tür av tüfeği. [DS] **12.** {ağız} Hayvanlara verilen arpa ezmesi. [DS] **13.** {ağız} Un kepeği. [DS] **14.** *sf.* (Tabanca, tüfek, sandalye, oturma grubu mobilya vb. için) ortasından kırılır gibi katlanıp açılarak kullanılabilen. **15.** {ağız} (Hayvanlar için) soyu başka cinslerle karışık olan; farklı veya zıt iki türün karışımından doğan; irki karakteri kesin olarak ayırt edilemeyen; melez. [DS] **16.** **kırma çatı**, *Aynı yamaç üzerinde iki değişik eğimi olan çatı.* || **kırma köpek**, *Başka cins iki köpeğin birleşmesinden doğan köpek.* || **kırma mercan**, *zool.* Kemikli balıklar takımının izmaritgiller familyasından Karadeniz'de yaşayan bir balık, (*Pagrus erythrinus*). || **kırma mısır**, {ağız} **1.** Küçük mısır koçanları. **2.** Az taneli mısır koçanları. **3.** Mısır koçanlarının kırıkları. [DS] || **kırma taş**, *Kayalardan kırılarak elde edilen, elenerek boyutlarına göre ayrılan kalınlığı 5-25 mm. arasında değişen yol yapım veya beton agrega malzemesi.* || **kırma yaka**, *Hafif bir kumaştan yapılan ve kırma şeklinde pililerle süslenen yaka.* || **kırma yazı**, *Eski yazıda talik ve nesih yazı üslubunun özel bir çeşidi.*

kırma², [kır-mak > kır-mā] (*kırma:*) {eT} *sf.* Söbe. [DLT]

kırma³, [kır-ma] {ağız} *is.* **1.** Küçük dere. **2.** Ot bitmeyen bayır yer. **3.** Engebeli toprak. **4.** Birbirine paralel küçük sel yarıntıları. **5.** Dağ ve tepelerdeki küçük kuytu yerler. **6.** Dağlardan akan sellerin açtığı tarak dişini andırır çıkıntılar. **7.** Kesildikten sonra yeniden yetişen orman. [DS]

kırma⁴, [kır-ma] {ağız} *sf.* **1.** İri yarı. **2.** Yeni yapılan binaların üzerine atılan büyük ağaçlar; atkı. [DS]

kırma⁵, [kırp-mak > kır(p)-ma] {ağız} *is.* Peşkir; havlu; peçete. [DS]

kırmacılık, -ğı [kır-ma-ca-lık] {ağız} *is.* Değirmenciye verilen öğütme ücreti. [DS]

kırmacı, [kır-ma-cı] *is.* **1.** Kırma yapan kimse. **2.** Tahıl dövme ve ezme değirmeni. **3.** Değirmenci. **4.** Kırık tahıl satıcısı. **5.** Basılmış formları kitap boyutunda katlayan işçi.

kırmaç, -cı [kır-ma+aş] {ağız} *is.* Sıcak mısır ekmeğine yağ karıştırarak yapılan bir yiyecek. [DS] **16.** **kırmacını almak**, {ağız} **1.** Öldürmek; kökünü kazımak; sonunu almak. **2.** Yenmek. [DS]

kırmaçek, [? kırmaçek] {ağız} *is.* Harman kaldırırken yoksullara ve çocuklara dağıtılan buğday. [DS]

kırmaçı, [kır-mā > kır-ma-çī] (*kırmaçı:*) {eT} *is.* **1.** Deri. [KB] **2.** Marangoz; doğramacı. [Clauson]

kırmağan, [kır-ma-ğan] {ağız} *is.* İbrik. [DS]

kırmak, [eT. kır-mak قيرمق / قيرمق] *gçl. f.* [-ar] **1.** Sert şeyleri vurma veya ezme yoluyla parçalamak; parçalara ayırmak. **2.** Vücuttaki kemiklerden bir veya bir kaçında düşme, çarpma vb. şekillerle kırık oluşmasına sebep olmak. **3.** (Tahılı) iri olarak öğütme. **4.** Katlamak; bükme. **5.** (Ceviz, fındık, yumurta vb. için) iç kısmından yararlanmak amacıyla kabuğunu parçalamak; içinden yararlanmak; çatlatmak. {eT} (*aynı*) [DLT] [Clauson] [DK] **6.** (Soğan, ekmeke, salatalık, kavun vb. için) bıçak kullanmaksızın elle iri parçalara ayırmak. **7.** {eT} Bir şeyi kökünden çıkarmak; kazımak; soymak; sıyırmak. [DLT] [Clauson] **8.** (Savaş, bulaşıcı hastalık, soğuk vb. için) çok sayıda insan ve hayvan öldürmek; topluca öldürmek; yok olmasına sebep olmak. **9.** {eAT} {OsT} {ağız} Öldürmek; yok etmek; imha etmek; tenkil etmek; kökünü kazımak. [DS] **10.** (Fiyat için) pazarlık sonucu indirimde bulunmak; indirmek; azaltmak. **11.** Baskı işlemi bitmiş tabaka halindeki kâğıdı bir kitap boyutuna indirmek amacıyla kurallarına uygun biçimde katlamak. **12.** Çalışma ile elde edilen sonucu ortadan kaldırmak; etkisiz hâle getirmek. **13.** (Neşe, heves, vb. soyut şeyler için) yok etmek; ortadan kaldırmak. **14.** Etkisini, gücünü kesmek; şiddetinin azalmasına sebep olmak; yatıştırmak. **15.** {ağız} (Kişi için) küçümsemek. [DS] **16.** {ağız} Gözden düşürmek; küçük düşürmek. [DS] **17.** Henüz vadesi gelmemiş bir ticarî senedi, belirli bir oranda indirim yaparak alacaklıdan satın almak; iskonto etmek. **18.** Hareket halindeki bir taşıtın yönünü değiştirmek amacıyla direksiyon veya dümeni çevirmek. **19.** *mecaz.* Birinin incinmesine veya gücenmesine sebep olacak bir davranışta bulunmak; gücendirmek; incitmek. **20.** (Olumsuz biçimiyle) reddedememek; geri çevirememek. **21.** Tavlada rakip oyuncunun pulunu oyun dışı bırakmak. **22.** *fiz.* Doğrultusuna farklı indisi olan bir saydam cisim getirerek ışığa yön değiştirtmek. **23.** (Sonuç için) kimsenin ulaşamadığı başarıyı elde etmek. **24.** {ağız} İskambilde karşı tarafın elinde bulunan kozu alarak gereği gibi değerlendirmesini engellemek. [DS] **25.** *gçsz. f. argo.* Kaçmak; uzaklaşmak; ortadan kaybolmak. **26.** *argo.* Gitmesi gereken bir yere gitmemek. **27.** *argo.* Esrarı küçük parçalara ayırmak. **28.** *argo.* Uyuşturucu maddeyi bir başka uyuşturucu ile karıştırmak.

☞ **kıran kırana**, (Kavga, güreş, dövüş için) birbirini yok etmek istercesine; karşılıklı öldürürcesine. || **Kır boynunu!** "Defol, çek git, git başımdan!" anlamlarında kullanılır. || **kırdığı ceviz kırık geçmek**, Sürekli yakıksız ve uygunsuz davranışlarda bulunmak. || **kırdığı koz bini aşmak**, Sürekli yakıksız ve uygunsuz davranışlarda bulunmak. || **Kır dümeni!** argo. "Defol!" anlamında kullanılır. || **kırıp dökmek**, Öfke veya dikkatsizlik sebebiyle birçok şeyi kırmak; harap etmek; bozmak. || **kırıp geçirmek**, 1. Çok sert ve kırıcı davranışlarda bulunmak. 2. Toptan yok etmek; çok büyük zararlara, can ve mal kayıplarına sebep olmak. 3. Güldürücü söz ve davranışlarla herkesi katıla katıla güldürmek; çok güldürmek. || **kırıp sarmak**, Bir iş için gerekli olan parayı her türlü inkânları kullanarak elde etmek.

kırmalaşmak, [kır-mak > kır-ma > kırma-la-ş-mak] {eT} işteş. f. [-ur] (Birlikte) parçalamak; kırmak. [EUTS]

kırmalı, [kır-ma-lı] sf. Üzerine kırmalar yapılmış olan; kırması olan. ☞ **kırmalı kenar**, Bir kitabın basma, oyma ve yaldızlama yoluyla süsleme yapılan kenarı.

kırmalık, -ğı [kır-ma-lık] is. Deniz kıyılarındaki ufak taşlarla kaplı sığ bölge.

kırman, [kır-man] {ağız} is. 1. Çatı kurarken ağaçları bir eksen etrafında dizerek meydana getirilmiş kubbeimsi örtü. 2. Yuvarlak; dairemsi. [DS]

kırmanço, [kır+manço] {ağız} is. Ak sakallı kimse. [DS]

kırmandal, [Yun. kremantalis] {ağız} is. Yaş tütün dizilerini kurutmak için kullanılan ve kazıklara gerilmiş tellerden oluşan düzen; ızgara. [DS]

kırmasız, [kır-ma-sız] sf. 1. Kırması bulunmayan; üzerinde kırmalar olmayan. 2. Hiçbir indirim yapmadan; indirimsiz.

kırmaşmak, [kım (yans.) > kım-ra-ş-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] Kırmaşmak; yerinden oynamak; kırmıldamak. [DS]

kırmiççi, [? kırmiççi] {ağız} is. 1. Emziksiz su testisi. 2. Su küpü. [DS]

kırmiş, [kır-mak > kır-mış] {ağız} is. İnsan ya da yırtıcı hayvan tırnağı veya pençesi ile çizilmek suretiyle meydana gelmiş yara; tirmik. [DS]

kırmit¹, [Yun. keramida > Ar. kırmid قريميد] {ağız} is. 1. Kiremit. 2. Karın sancısını dindirmek için ısıtılarak kullanılan küçük yassı taş. [DS]

kırmit², -dı [kır-mak > kır-(1)m-it] {ağız} is. Ağaç parçaları; kırıntı. [DS]

kırmız, [Far. kırmız > Ar. kırmız قرمز] is. 1. Kırmız böceğinden çıkarılan, parlak al bir boya maddesi olan glikozit; çiçek boyası; karmen; koksın; karmenik asit. 2. {OsT} Kırmız böceği. ☞ **kırmız böceği**,

1. Zar kanatlılardan, kaynana dilleri üzerinde gelişen, kabuğundan kırmız elde edilen bir böcek, (Coccus ilicis). 2. Kabuklu bitler familyasına verilen genel ad; koşnil. || **kırmız madeni**, Antimon bileşiklerinden al renkte olan; madenkırmız.

kırmızı, [Ar. kırmız > kırmızı قرمزی] sf. 1. {eAT}

Kızıl; al. [DK] 2. Gün ışığının görünür tayfında portakal renginden önce gelen renk; gelincik çiçeği veya kan rengi; al; kızıl. 3. Bu rengi veren boyar madde. 4. Trafikte tehlike ve "Dur!" anlamı işaret. 5. {ağız} Domates. [DS] 6. {ağız} Altın. [DS] 7. sf. Bu renkte olan; kan renginde olan; gelincik çiçeği renginde olan; al; kızıl.

☞ **kırmızı ayaklı sümsük kuşu**, zool. Leyleksiler takımının, sümsük-giller familyasından, tüyleri is renginde, tropik denizlere yakın kıyılarda yaşayan, balıkla beslenen bir kuş, (Sula piscator). || **kırmızı bacaklı**, Yaban çileği gibi toprak üstünde uzanan dalları ezilerek yaralara sarılan kırmızı renkli bir ot. || **kırmızı çizgi**, Çam ağaçlarında görülen, uygun şartlarda kurutulmayan ağacın çatlayan hücre zarından giren mantarın yol açtığı bir tür hastalık. || **kırmızı çürük**, Çam türü ağaçlarda zararlı mantarlar etkisi ile göbek odununun kırmızı kahverengi bir hâl alması. || **kırmızı dipli mumla davet etmek**, Birinin gelmesi için ısrarla yalvarmak; ısrar etmek. || **kırmızı doruk**, {ağız} Ticar değeri yüksek olan, tütün bitkisinin uç yaprakları. [DS] || **kırmızı et**, Sığır ve koyun cinsi hayvanların yağ ve protein bakımından zengin etleri. || **kırmızı fener**, argo. Genel ev. || **kırmızı gevrek**, {ağız} Kırmızı ile siyah arası şaraplık üzüm. [DS] || **kırmızı gömlek**, mecaz. Ne kadar saklamaya gayret edilirse edilsin bir türlü gizlenemeyen şey. || **kırmızı kan**, Omurgalı hayvanlarda görülen, rengi hemoglobinden ileri gelen kırmızı renkli kan. || **kırmızı kart**, spor. Daha önce sarı kart ile hakemler tarafından uyarılmış olan sporcunun aynı davranışı göstermesi veya kural dışı çok sert davranışta bulunması halinde oyundan çıkarılması cezası. || **kırmızı kart görmek**, 1. spor. Oyundan çıkarılmak. 2. mecaz. Herhangi bir yerden veya kurumdan uzaklaştırılmak. || **kırmızı körlüğü**, tıp. Kırmızı ve yeşilin birbirinden ayırt edilememesi biçiminde ortaya çıkan görme bozukluğu. || **kırmızı oy**, Bir oylamada, ileri sürülen görüş veya teklifi kabul etmediğini belirten oy; ret oyu; hayır oyu. || **kırmızı mamye**, {ağız} Domates. [DS] || **kırmızı patlıcan**, Domates. || **kırmızı plaka**, Cumhurbaşkanı, başbakan, meclis başkanı, yardımcıları ve bakanlara ayrılan resmî otomobillerle takılan kırmızı renkli plaka. || **kırmızı yaka**, argo. Polis.

kırmızıbiber, [kırmızı+biber] is. bot. Patlıcangillerden iri ve etli bir tür biber; Hint biberi; Macar biberi; Türk biberi, (Capsicum annuum). 2. Olgunlaşın-

- ca acılaştan bu biberin kurutulmuş öğütüldükten sonra yemeklerde bahar olarak kullanılan tozu.
- kırmızilahana**, [kırmızı+lahana] *is. bot.* Rengi kırmızı olan bir tür lahana, (*Brassica oleracea / Capitata rubra*).
- kırmızılanma**, [kırmızı-la-n-ma] *is.* Kırmızı rengine bürünmek eylemi.
- kırmızılanmak**, [kırmızı-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kırmızı rengine bürünmek; kırmızı bir durum almak.
- kırmızılaşma**, [kırmızı-la-ş-ma] *is.* Kırmızı bir hâl alma.
- kırmızılaşmak**, [kırmızı-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Rengi kırmızıya dönmek; kırmızı bir durum almak; kırmızılık kazanmak; kızarmak.
- kırmızılık, -ği** [kırmızı-lık] *is.* 1. Kırmızı olma durumu; kırmızı olan şeyin niteliği. 2. Kırmızı olarak görünen yer; kırmızısı belli olan şey. 3. Vücutta görülen kırmızı leke veya belirtiler; kızartı.
- kırmızımısı**, [kırmızı-mısı] *sf.* Kırmızıya yakın; kırmızıya çalan; biraz kırmızı; kırmızımıtırak; kızılımsı.
- kırmızımıtırak, -ği** [kırmızı-mıtırak] *sf.* Kırmızıya yakın; kırmızıya çalan; biraz kırmızı; kırmızımısı; kızılımsı.
- kırmızıturp**, [kırmızı+turp] *is. bot.* Kökleri kırmızı renkte olan bir tür turp, (*Raphanus sativus / Radicula*).
- kırna¹**, [kır-ma] {ağız} *sf.* Melez. [DS]
- kırna²**, [? kırna] {ağız} *is.* Yaban zambağı. [DS]
- kırna³**, [kırna] {ağız} *is.* Hastalıktan sararmış kimse; sıska. [DS]
- kırnacuk, -ğu** [Ar. ğurnūḳ (*yakışıklı genç erkek veya kız*) => kırnak > kırna(k)-cuk قرناجوق {OsT}] *is.* Küçük cariyeye.
- kırnak¹, -ği** [Ar. ğurnūḳ => kırnak قرناق] *is.* 1. {eT} {eAT} {OsT} {ağız} Cariye. [DLT] [DK] [DS] 2. Bayan hizmetçi; halayık; hizmetçi. {eAT} {ağız} {aynı} [DK] [DS] 3. {ağız} *sf.* (Kişi için) gösterişli; çalmlı; süslü. [DS] 4. {ağız} Güzel; titiz. [DS] 5. {ağız} Boylu boslu, çevik; atik. [DS] 6. {ağız} (Kadın için) oynak; cilveli. [DS] 7. {ağız} Becerikli. [DS] 8. {ağız} Oyunbozan; kalles. [DS] 9. {ağız} Alingan. [DS] **kırnak saçı**, {ağız} *Koyun tiyü gibi kıvrıcık saç; Arap saçı.* [DS]
- kırnak², -ği** [kır-ın-ak] {ağız} *is.* Arının üçüncü oğulu. [DS]
- kırnak³, -ği** [kır-la-k] {ağız} *is.* 1. Rüzgâr etkisi ile karı sürüklenerek çıplak kalmış tepeler. 2. Ağaçsız, çıplak ve kayalık tepeler. [DS]
- kırnap**, [Ar. kırneb] {ağız} *is.* Urgan. [DS]
- kırnaşık, -ği** [kır-(ı)n-aş-ık] {ağız} *sf.* Kıvrıcık. [DS]
- kırnaşmak**, [kır-(ı)n-aş-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* 1. Yüzünü döndürüp bakmak. 2. Çalışan kimsenin başında dolaşarak işine engel olmak. [DS]
- kırnata**, [İsp. Granada / Fr. clarinette] (*kırna'ta*) *is.* Tahtadan yapılmış, perdeleri metal üfleli bir tür çalgı; klarnet.
- kırnav**, [kırnav (*yans.*)] {ağız} *is.* 1. Çiftleşmek isteyen dişi kedi. 2. *sf.* İnatçı. [DS] **kırnava gelmek**, {ağız} (*Dişi kedi için*) çiftleşmek için erkek kedi istemek. [DS] **kırnav olmak**, {ağız} → kırnava gelmek. [DS]
- kırnavlamak**, [kırnav-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (*Dişi kedi için*) çiftleşmek istemek. [DS]
- kırnavlamış**, [kırnav-la-mış] {ağız} *sf.* (*Dişi kedi için*) çiftleşmek isteyen; kızana gelmiş. [DS]
- kırngak**, [kırñ > *kırñ-rā-mak > kırñ-rā-k] (*kırñra:k*) *is.* → kırngak.
- kırni**, [? kırni] {ağız} *is.* Kene. [DS]
- kırnik, -ği** [kır-(ı)n-ik] {ağız} *sf.* 1. Kel. 2. *is.* Küçük kupa. [DS]
- kıro**, [Kürt. kıro] *sf.* 1. *argo.* (Kişi için) kaba ve görgüsüz; taşralı. 2. *ünl.* {ağız} Ulan; hey! [DS]
- kıroğ**, [? kıroğ] {ağız} *is.* Saçı kırılmış adam. [DS]
- kırp¹**, [kerp / kırp (*yans.*)] *is.* Kırpıdamayı, ağır veya hızlı hareket etmeyi ve bu biçimde göz açıp kapamayı anlatan kök. [Zülfikar] *kırp-mak, kırp-ık, kırp-ış-mak*
- kırp²**, [kırp (*yans.*)] *is.* Kesme ve koparma, küçük parçalara bölme sırasında çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *kırp-mak, kırp-ıl-mak, kırp-it-mak, kırp-ın-tı*
- kırpa**, [Bul. kırpa [Tietze]] {ağız} *is.* 1. Bez parçası. 2. Mendil; yağlık. 3. Peşkir; havlu. [DS] **kırpa bakmak**, {ağız} *Gözünü kısarak bakmak.* [DS]
- kırpe**, [? kırpe] {ağız} *is.* Taş yapı. [DS]
- kırpı**, [kırp-ı] {ağız} *is.* Ekin biçilirken tarlaya dökülen başaklar. [DS] **kırp etmek**, {ağız} *Dökülen başakları toplamak.* [DS]
- kırpık¹, -ği** [kırp-ık] *sf.* 1. Kırılmış olan. 2. Bölük pörçük. 3. *is.* Kesilmiş kumaş ve kâğıt artıkları; kırpıntı. 4. {ağız} Halı dokuma sırasında makasla kesilen yünler; yün kırpıntıları. [DS] 5. *argo.* Köşeleri yuvarlatılmış tavla veya barbut zarı. **kırpık sözcük**, *dbl. Bir bölümü atılarak kullanılan sözcük. otomobil > oto.*
- kırpık², -ği** [kırp-ık] {ağız} *sf.* Sürekli gözünü kırpan. [DS]
- kırpılma**, [kırp-ıl-ma] *is.* Kırılmak eylemi ve durumu.
- kırpılmak**, [kırp-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* 1. Kırpma eylemine uğramak; kırpmak işi yapılmak; kırılmak. 2. *argo.* Parası alınmak; kumarda yenilmek.
- kırpıntı**, [kırp-ıntı] *is.* 1. Kırılmış, kesilmiş şeylerden kalan küçük parçacık. 2. Bir kumaşı, deriyi işlerken çıkarılan parça veya kısım. 3. {ağız} Halı artıkları. [DS] 4. *sf.* Kırpıntı biçiminde olan. **kırpıntı bohçası**, 1. İçine kumaş kırpıntıları konulan

bohça. 2. mecaz. Kafasını gereksiz bilgilerle doldurmuş olan.

kırpışma, [kırp-ış-ma] *is.* 1. Kırpışmak eylemi. 2. *tv.* Görüntünün parlaklığında ve renginde görülen titreme veya açılıp kapanma şeklindeki bozukluk.

kırpışmak, [kırp-ış-mak] *dönşl. f. [-ır]* 1. (Göz için) aşırı aydınlıktan sık sık kırılmak. 2. (Işık için) yanıp söner gibi olmak; titremek. 3. {ağız} Çabuk iş yapmak. [DS] 4. {ağız} Çevresindekilerle sürekli tartışmak. [DS]

kırpıştırma, [kırp-ış-tır-ma] *is.* Kırpıştırmak eylemi.

kırpıştırmak, kırp-ış-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Gözleri çabuk çabuk açıp kapamak; kırpmak; kırpıştırmak.

kırpıt, [kırp-it] {ağız} *is.* El örgüsü ve yünden yapılmış pantolon. [DS]

kırpıtma, [kırp-it-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* 1. (Hayvan için) kulaklarını korkudan dikmek. 2. Saç kestirmek. 3. Kıyısından bir parça almak. [DS]

kırpma, [kırp-ma] *is.* 1. Orasını burasını kesmek eylemi. 2. {ağız} Dağın dereye doğru olan sırt kesimi. [DS] 3. {ağız} Kurutularak ufalanan asma yaprağı ile bulgur karışımından yapılan yemek. [DS] 4. {ağız} Diş etlerinin şişmesiyle beliren bir tür inek hastalığı. [DS] 5. {ağız} Kâkül. [DS]

kırpmaç, -cı [kırp-maç] {ağız} *is.* Dikilmek için bir çiçekten koparılan dal. [DS]

kırpmak¹, [kırp-mak / kırk-mak] {eT} *gçl. f. [-ar]* 1. Bir şeyin orasını burasını kesmek; kırmak. 2. (Para ve harcamalar için) kısıntı yapmak; tutumlu davranmak. 3. *argo.* Birisinin parasını almak; kumarda ütmek.

kırpmak², [kırp-mak] *gçl. f. [-ar]* Refleks olarak göz kapaklarını açıp kapamak; kırpmak.

kırptırma, [kırp-tır-ma] *is.* Kırpma işini yaptırmak eylemi.

kırptırmak, [kırp-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kırpma işini yaptırmak; kırpmasını sağlamak; kırpmasına neden olmak.

kırpuk, -ğu [kırp-ık] {ağız} *is.* Mantı yemeği. [DS]

kırr, [kırr] {ağız} *ünl.* Eşek kovalama, çağırma ve çevirme ünlemi. [DS]

kırran, [kır-mak > kır-an] {ağız} *is.* Veba. [DS]

kırray, [kırray] {ağız} *ünl.* Eşek çağırma ünlemi. [DS]

kırrık, -ğı [kır-rı-k] {ağız} *is.* Orak bileme taşı; bileği taşı. [DS]

kırrıklamak, [kırır-k-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* El veya parmağıyla birinin kalçasına dokunmak. [DS]

kırs, [kırs] {ağız} *sf.* Kıskaç. [DS] ☞ **kırs olmak**, {ağız} 1. (Uzun süre hasta yatan kimse için) sinirli olmak; bağırıp çağırma. 2. (Uzun süre kapalı kalan hayvan için) dışarı çıkmak için tos vurma.

kırsal, [kır-sal] *sf.* Kır ile ilgili; kıra ait; kırları ilgilendiren. ☞ **kırsal alan**, Üretim ilişkileri tarıma dayanan kimselerin yaşadığı yerler. || **kırsal bölge**,

Çoğunlukla tarım ve hayvancılığın egemen olduğu, az sayıda insanın yaşadığı yer. || **kırsal ekonomi**, Ekonominin çoğunlukla tarım ve hayvancılıkla ilgili alanını inceleyen dalı. || **kırsal nüfus**, Şehir dışında oturan çoğunlukla tarımla uğraşan insanlar. || **kırsal toplum**, folk. sosy. Geçimlerini çoğunlukla tarımla sağlayan, yaşantılarını geleneksel bir düzen içinde sürdüren, bağlı oldukları toprak üzerinde barınan bireylerden oluşmuş toplumsal ve ekonomik birim.

kırsamak, [eT. kars-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* 1. El çırpma. 2. Parmak eklemelerini kütlelemek. [DS]

kırş, [ʔ kırş] {ağız} *is.* Ürün toplandıktan sonra geriye kalan sebze gövdeleri. [DS]

kırşa, [kırıcı / kırça] {ağız} *is.* Donmuş kar. [DS]

kırşak, -ğı [kır(ı)ş-ak] {ağız} *is.* Bir tür kene. [DS]

kırşaklanmak, [kır(ı)ş-ak-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* (Çok bükülmüş ip için) bükülerek dolaşmak. [DS]

kırşan, [kır(ı)ş-an] {ağız} *is.* Hasta hayvan. [DS]

kırşan, [kır(ı)ş-an] {ağız} *is.* Pudra. [DS]

kırşarmak, [kır(ı)ş-ar-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Hasta olmak. [DS]

kırşırma, [kır(ı)ş-ır-ma] {ağız} *is.* Davarlarda görülen bir hastalık. [DS]

kırştırmak, [kır(ı)ş-tır-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* Pürüzlü ve sert olmak. [DS]

kırt¹, [kart / kırt / kırt / kürt (yans.)] *is.* 1. Pütürlü yüzeylere sürtünmeyi, kırmayı, kesmeyi, kemirmeyi, kazıyıp koparmayı, diş diş yapmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kırt etmek, kırt-ıl kırt-ıl, kırt kırt, kırt-lamak* 2. Kesilen veya ısırılan sert bir cismin çıkardığı ses. ☞ **kırt kırt**, 1. (Kesmek, yemek eylemleri için) kırt sesi çıkararak. 2. {ağız} Havuç. [DS] 3. {ağız} Kibrit. [DS]

kırt², [kır-mak > kır-t] *sf.* 1. {eT} Kısa. [DLT] 2. {ağız} Küçük. [DS] ☞ **kırt kişi**, {eT} Kötu huylu kimse; cimri kişi. [DLT]

kırtaç, -cı [kirt-a-ç] {ağız} *is.* Salyangoz. [DS]

kırtal, [ʔ kırtal] {ağız} *is.* Kadınların başlık ya da feslerinin düşmemesi için çene altından geçirdikleri bağ. [DS]

kırtan, [kirt-an] {ağız} *is.* Sürülüp ekilemeyen tarla. [DS]

kırtarmak¹, [kirt-ar-mak] {eAT} *gçl. f. [-ır]* (Kaş vb. için) kırıştırmak; çatmak.

kırtarmak², [kır(ı)t-ar-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Üşümek; donmak. [DS]

kırtas, [Yun. khartes>Ar. kırtās قرطاس] (kırtas:) {OsT} *is.* Papirüsten elde edilen kâğıda Arapların vermiş olduğu isim.

kırtası, [Ar. kırtāsī قرطاسی] (kırtas:si:) {OsT} *sf.* Kâğıda ait; kâğıtla ilgili. ☞ **kırtası işler**, {OsT} 1. Kâ-

- ğıtla yapılan işler. 2. Büroya ait işler.* || **kirtâsî muamele**, {OsT} 1. Kâğıt üzerinde yürütülen işlemler. 2. Büroyu ilgilendiren işlemler.
- kirtasiye**, [Ar. kırtâs > kırtâsiyye قرطاسية] (*kirta:siye*) {OsT} is. 1. Defter, kâğıt, kalem vb. büro gereçlerinin genel adı. 2. Kâğıt üzerine yazılarak yapılan işlemler; kâğıt ve kayıt işlemleri. 3. Yazı araçları için ayrılan ödenek.
- kirtasiyeci**, [kirtasiye-ci] (*kirta:siyeci*) is. 1. Kirtasiye olarak adlandırılan malzemeleri satan kimse. 2. mecaz. Resmî kurumlarda işleri aşırı derecede kâğıt bolluğuna boğan ve gereksiz yere uzatan kimse; şekilci; formaliteci; bürokrat.
- kirtasiyecilik**, -ği [kirtasiye-ci-lik] (*kirta:siyecilik*) is. 1. Kirtasiyecinin yaptığı iş. 2. mecaz. Kamu kurumlarında işlerin gereği yokken çoğaltılıp uzatılması durumu; devlet işlerinde şekilciliğin aşırılığa vardırılması durumu; bürokrasi.
- kirtaş¹**, [kirtaş] {ağız} sf. Kel. [DS]
- kirtaş²**, [kirtaş] {ağız} sf. Eğri. [DS]
- kirtçala**, [kirt-ça-la ?] {ağız} sf. (Çocuk için) yaramaz; haylaz. [DS]
- kirtdik**, -ği [kirt-(d)ık] {ağız} sf. Çok az; azıcık; bir lokma. [DS]
- kirtç**, -cı [kirt-ıç] {ağız} sf. Hevesi çabuk geçen; maymun iştahlı; zevki çabuk değişen. [DS]
- kirtik¹**, -ği [kirt-ık] {ağız} sf. (Kişi için) şakaya gelmeyen; çabuk kırılan. [DS]
- kirtik²**, -ği [kirt-ık] {ağız} sf. 1. Ufak tefek. 2. is. Kısa ağaçlı alan; makilik. 3. Sigara izmariti. 4. Küçülmüş sabun; sabun parçası. 5. Bez parçası. [DS]
- kirtik³**, -ği [kirt(ı)t-ık] {ağız} sf. (Kişi için) alımlı; çalımlı. [DS]
- kirtik⁴**, -ği [kirt-ık] {ağız} is. Yapraksız çalı. [DS]
- kirtıklı**, [kirt-ık-lı / tirt-ık-lı] sf. Kenarları girintili çıkıntılı olan; kirtikli; tirtikli.
- kirtıl¹**, [kirt (yans.) > kirt-ıl] is. Pürüzlü, diş diş olmayı anlatan yansımali gövde. ☞ **kirtıl kirtıl**, {ağız} Diş diş; girintili çıkıntılı; pürüzlü. [DS]
- kirtıl²**, [kirt-ıl] {ağız} sf. (Yüz için) çiçek bozuğu. [DS]
- kirtıl³**, [kirt-ıl قرطال] is. 1. {OsT} Köprü ve derbentlerden geçenlerden alınan vergi; baç. 2. {ağız} Otlak parası; otlakiye. [DS] 3. {ağız} Kira; vergi. [DS] ☞ **kirtıl hakkı**, {ağız} Otlak parası. [DS]
- kirtıl⁴**, [kirt-ıl] {ağız} is. 1. Mısır ekmeği. 2. Taze ekmeğe içine pekmez katılarak yapılan bir tatlı. 3. El değirmeninde çekilmiş buğday. 4. Aşlık. [DS]
- kirtıl⁵**, [kirt-ıl] {ağız} is. Yaylalarda, yamaçlarda su gözelerine yakın yerlerde yetişen sert ve parlak yapraklı, dikenli tohumlu bir çayır bitkisi. [DS] ☞ **kirtıl sapı**, {ağız} Saman. [DS]
- kirtıl⁶**, [kirt-ıl] {ağız} is. 1. Mülk; toprak. 2. Yayla. [DS]
- kirtıl⁷**, [kirt-ıl] {ağız} is. Gelişmesi, büyümesi durmuş ağaç. [DS]
- kirtılcı**, [kirtıl-cı] {ağız} is. Vergi toplayan. [DS]
- kirtıpil**, [kirt-ı-pil (*kuralsız*)] argo. Değersiz; bayağı; yarım yamalak; perişan; dağınık; pejmürde.
- kirtış¹**, [kır-mak > kır-t-mak > kır-t-ış] is. 1. {eT} {ağız} Bet beniz; yüzün rengi; yüz güzelliği. [DLT] [EUTS] [DS] 2. Deri. [KB] 3. {ağız} sf. Şık; yakışıklı. [DS]
- kirtış²**, [kirt-ış] {ağız} is. 1. İki tarla arasındaki ırmak seti. 3. Tarlalarda sulama amacıyla açılmış geçici küçük ark. [DS]
- kirtış³**, [kirt-ış] {ağız} is. 1. Pürüz; girinti çıkıntı. 2. Yüzü ve boynu buruşuk adam. 3. {ağız} Çiçek bozuğu yüzlü kimse. [DS] ☞ **kirtış kirtış**, {ağız} Girintili çıkıntılı; pürüzlü; diş diş. [DS]
- kirtış⁴**, [kır > kır-tı-ş] {ağız} is. Ak sakallı adam. [DS]
- kirtışıklı**, [kirtış-ık-lı] {ağız} sf. (Hava için) açılıp kapanan. [DS]
- kirtışlamak**, [kır-t-ış > kirtış-lâ-mak] (*kirtışla:mak*) {eT} gçl. f. [-r] Yüzeydeki tabakayı kaldırmak; kazımak. [DLT]
- kirtışlanmak**, [kirtış-lâ-mak > kirtış-la-n-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Kazınmak. [DLT]
- kirtışlıg**, [kır-t-ış > kirtış-lığ] {eT} sf. Bozulmamış, dokunulmamış güzel yüzlü.. [EUTS] [DLT]
- kirtışmık**, -ği [kirt-ış-mık] {ağız} sf. (Yüz için) çok buruşmuş. [DS]
- kirtız**, [? kirtız] {ağız} is. Yün ipliğinin pürüzlerini temizlemek için kullanılan 10–15 cm. boyundaki düz ağaç ya da kamış parçası. [DS]
- kirtik**, -ği [kirt(ı)t-ık] {ağız} sf. 1. Kırılıp ufalanmış. 2. Az. 3. (Ekmek vb. için) kurumuş. [DS]
- kirtiş**, [kirt(i)t-ış / kirtiş ?] {ağız} is. Küçükbaş hayvanların kışın derilerinde oluşan kir. [DS]
- kirtlak**, -ği [kirt-la-k] {ağız} is. Zayıflamış hayvan. [DS]
- kirtlama**, [kirt-la-ma] {ağız} is. Çay şekerini ağızda tutarak çay içme usulü. [DS]
- kirtlamak¹**, [kirt-lâ-mak] (*kirtla:mak*) {eT} gçl. f. [-r] 1. Kötü huylu saymak; 2. Yarayı iyi etmek. [DLT]
- kirtlamak²**, [kirt-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Yavaş yavaş pişirmek. 2. Bir şeyi az az ısırmak. 3. Bir şeyi küçük parçalara bölmek. [DS]
- kirtlatmak**, [kirt-la-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Parmakları bükerek eklem yerlerinden ses çıkartmak. [DS]
- kirtlaz**, [kirt-la-z] {ağız} is. Ekin bitmeyen tarla. [DS]
- kirtmak**, [kirt-mak] {ağız} gçl. f. [-ar] 1. Ovmak. 2. gçsz. f. (Kemik için) yerinden çıkmak. [DS]
- kirtmıl**, [Ar. kıtmir] {ağız} sf. Sürekli kaşınan; uyuz. [DS]
- kirturmak**, [kır-mak > kır-tur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kazıtmak; sıyırtmak. [DLT]

kırık, [kir-mak > kır-uk] {eT} sf. **1.** Sakat. [DLT] **2.** Yıkılmış. [KB] **3.** Yıkıcı. [KB] ☞ **kırık adak**, {eT} Topal. [DLT]|| **kırık er**, {eT} Çolak. [DLT]

kırık, [Far. kūrā / kurrak > Erme. k'urak قروق] {OsT} is. Sıpa.

kırva, [? kırva] {ağız} is. Gemilerde kayıkları kaldıran büyük demir. [DS]

kırvan¹, [Ar. kīrvān قيروان] (kī:rva:n) {OsT} is. **1.** Ker- van; kafil. **2.** Dünyanın tarafları; doğu ve batı.

kırvan², [? kırvan] {ağız} is. Erkek manda. [DS]

kırvanka, [Rus. grivenka => kırvanka] {ağız} is. Tartı aracı; kantar. [DS]

kırvet, [Yun. kraveti] {ağız} is. Sofa. [DS]

kıryeşil, [kır+yeşil-i] {ağız} is. Kertenkele. [DS]

kırza, [? kırza] {ağız} is. **1.** Büyümemiş ağaç. **2.** Meşe odunu. [DS]

kırzala, [? kırzala] {ağız} is. Sararmış, kurumuş ağaç yaprağı. [DS]

kırzalamak, [kırza-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Ağaç için) yaprakları solmak; sararmak. [DS]

kırzam, [Ar. kırzām قزām] (kırza:m) {OsT} is. **1.** Kaldırım şairi. **2.** Saçma sapan söz söyleyen.

kırzaval, [? kırzaval] {ağız} is. Çeki çivisi. [DS]

kıs¹, [kıs / kis (yans.)] is. **1.** Sinsice ve sessizce gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kıs kıs, kıs-kır-mak* **2.** Alay ederek içten gülme sırasında çıkan ses. ☞ **kıs kıs**, (Gülmek için) alaycı ve içten.

kıs², [kıs / kız] {eT} is. Kız.

kıs³, [Ar. kıyās > kıs قس] {OsT} ünl. **1.** Kıyasla; bununla ölç. **2.** Buna benzet. ☞ ve **kıs âla hâza**, {OsT} *Buna kıyas et!*|| ve **kıs âla aleyhi'l-bevâkî**, {OsT} *Üst tarafını, arada kalanlarını buna benzet.*

kıs⁴, [kıs] {ağız} is. **1.** Çürük kaya. **2.** Sert toprak. [DS]

kısa, [kısa > kıs-a] sf. **1.** Uzunluğu veya boyu az olan. **2.** Benzerlerine göre uzunluğu, yüksekliği az olan. **3.** Zaman bakımından az süren; az bir zamanı kaplayan; süresi az olan. **4.** Yol olarak çabuk gidilen; diğer yerlere ve yollara göre daha az zamanda varılan. **5.** Ayrıntısız ve az kelimeyle anlatılan; kapsamı geniş olmayan; çabuk bitirilen; çok yer işgal etmeyen. **6.** {ağız} Kıt; az. [DS] **7.** is. Uzunluğu veya boyu az olan şey. **8.** zf. Uzun bırakmaksızın; kısaca; kısaltarak. **9.** Az bir süre içinde. ☞ **kısa anlatımlar**, dbl. *Reklam, tabela gibi yerlerde kullanılan bir iki sözcük ile cümle değerinde anlam taşıyan sözcüklerden oluşan anlatım. Bu ev kiralıktır > kiralık ev.*|| **kısa ayak**, {ağız} Kadın. [DS]|| **kısa çizgi**, **1.** Satır sonlarına sığmayan kelimeleri bölerken heceler arasına konulan noktalama işareti: (-). **2.** Birleşik kelime, ekleme yerini belirtme vb. amaçlarla kullanılan noktalama işareti; tire.|| **kısa dalga**, rady. Dalga boyu 10 ile 100 metre, frekansı

29,7 ile 3.5 MHz. arasında değişen elektro-manyetik dalgalara verilen ad.|| **kısa devre**, Gizil güç farkı yüksek olan iki uç, direnci çok küçük iletkenle birleştirildiğinde oluşan elektrik olayı.|| **kısa eylemek**, {eAT} Kısaltmak.|| **kısa far**, Otomobillerde yakını gösteren ışıklar.|| **kısa fiş**, kütp. Kaynakla ilgili kimliğin ancak bir bölümünü veren kısa katalog fişi.|| **kısa geçmek**, Ayrıntılarına inmeden anlatmak.|| **kısa görüşlü**, Yeni ve değişik görüşleri benimseyemeyen; anlayışsız; dar görüşlü.|| **kısa günün kârı**, Süre kısa olmasına rağmen az da olsa bir şeyler kazanmış olma; hiç yoktan iyi sayılma.|| **kısa hece**, ed. İçinde uzun ünlü bulunmayan hece.|| **kısa kafalı**, antr. Kafasının ön-art eksenine, yan eksenine göre daha kısa olan; brakisefal.|| **kısa kesmek**, **1.** (Söz için) uzun ve dolaylı yollardan veya ayrıntılı değil de konunun özünü söylemek; kestirmeden anlatmak. **2.** Söyleyeceği daha çok olmasına rağmen çeşitli sebeplerle sözü uzatmamak; az sözle anlatmak.|| **kısa kısa**, Uzun olmayan; kopuk kopuk.|| **kısa koşu**, Kısa mesafeli, sürat koşusu; sprint.|| **kısa koşucu**, Kısa mesafe koşucusu; sprinter.|| **kısa kuyruklu**, {ağız} Küçük, kısa kuyruklu, sütü az fakat çok yağlı bir manda. [DS]|| **kısa kütlez**, {ağız} (Kişi için) kısa boylu; tıknaz. [DS]|| **kısa mesafe**, Uzaklığı az olan.|| **kısa mesafe yarışı**, spor. Uzunluğu 100, 200, 400 metre olan koşulara verilen ad; sprint.|| **kısa metrajlı film**, Kısa süreli film.|| **kısa ömürlü**, **1.** Ömrü kısa olan. **2.** Uzun zaman devam etmeyen.|| **kısa süreli film**, sin. Uzunluğu 100 ile 1000 m. arasında değişen film.|| **kısa tutmak**, **1.** Bir şeyi gerektiği kadar sürdürmemek. **2.** Geniş ve ayrıntılı vermektan kaçınmak.|| **kısa ünlü**, dbl. Boğumlanma süresi kısa olan ünlü.|| **kısa vadeli**, **1.** Yapılması, yerine getirilmesi için kısa bir süre tanınan. **2.** Hemen yapılması gereken.|| **kısa yoldan**, **1.** Fazla uzatmadan; kestirmeden. **2.** Kesin olarak; kesinlikle.

kısaca, [kısa-ca] sf. **1.** Biraz kısa; kısa sayılabilir nitelikte; oldukça kısa. **2.** (kısa'ca) zf. Kısa olarak; özetle. **3.** Kısa tutarak; kısaltarak.

kısacası, [kısa-ca-s-ı] zf. Kısa söylemek gerekirse.

kısacık, -ğı [kısa-cık] sf. **1.** Çok kısa. **2.** zf. Çok kısa olarak; çok kısa biçimde.

kısaç, -cı [kıs-ımak > kıs-aç قساج / قساج] {eAT} {OsT} {ağız} is. **1.** Kıskaç. [DS] **2.** Kerpeten.

kısag, [kıs-mak > kıs-ağ] {eT} sf. Dar; daraltma; hapis; kısık; daraltılmış; bağ. [Gabain] [EUTS]

kısağı, [kısa-ğı] {ağız} is. **1.** Davarlarda, omuz ile sağrı arası; bel kısmı. **2.** Çevresi sarp ve engebeli yer. [DS]

kısak¹, -ğı [kıs-ak] {ağız} is. **1.** Köşe; bucak. **2.** Dar geçit. **3.** Sel yarıntısı. [DS]

kısak², -ğı [kıs-mak > kıs-ak] {ağız} is. Özet; kısaltma. [DS]

kısak³, -ği [kıs-ak] {ağız} *is.* Küçük direk. [DS]

kısaltmak, [kıs-mak > kıs-gâ > kıs-gâ-la-t-mak] {eT} *gçl. f.* Kısaltmak. [ETY]

kısaleyin, [kıs-a-leyin] {ağız} *zf.* Kısaca; biraz kısa. [DS]

kısalık, -ği [kıs-a-lık] *is.* 1. Kısa olma durumu. 2. Kadın ya da erkek ceketi.

kısalış, [kıs-a-l-ış] *is.* Kısalmak eylemi veya biçimi.

kısalkı, [? kısalkı] {ağız} *is.* Gelinin arkadaşları; türküçüler. [DS]

kısalma, [kıs-a-l-ma] *is.* Kısa duruma gelmek eylemi.

kısalmak, [kıs-a-l-mak] *gçsz. f. [-ır]* 1. Kısa duruma gelmek; boyca uzunluğu azalmak. 2. (Kumaş vb. için) yıkama veya diğer etkenlerle çekmek. 3. Uzunluğu veya süresi azalmış görünmek

kısaltılma, [kıs-a-l-t-ıl-ma] *is.* Kısa duruma getirilme eylemi.

kısaltılmak, [kıs-a-l-t-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* 1. Kısa duruma getirilmek. 2. Kısaltma eylemine uğramak.

kısaltılmış, [kıs-a-l-t-ıl-mış] *sf.* Kısa hâle getirilmiş; kısmen özetlenmiş. ☞ **kısaltılmış basım**, *kütp.* Bir kitabın değerine zarar vermeden, ayrıntılarından arındırılarak yapılan basım.

kısaltım, [kıs-a-l-t-ım] *is.* 1. Kısaltmak eylemi veya işlemi. 2. *res.* Resmi yapılan nesneyi derinlik duygusu uyandıracak biçimde verme işlemi; perspektif.

kısaltış, [kıs-a-l-t-ış] *is.* Kısaltmak eylemi veya biçimi.

kısaltma, [kıs-a-l-t-ma] *is.* 1. Kısaltmak eylemi; kısa hâle getirme; taksir. 2. Uzun bir kelimenin veya kelime grubunun yazıda fazla yer kaplamasını önlemek için anlamlı biçimde veya ilk harflerle belirtme işlemi; ihtisar. 3. Bu şekilde yazılmış harf veya harf grubu. ☞ **kısaltma grubu**, *Birtakım cümle ve kelime gruplarından bazı kelimelerin düşmesiyle meydana gelmiş ve bu düşmeye rağmen eski anlamını koruyan kalıplaşmış kelime grubu.* “başı açık olan > başı açık, devletin başındaki kişi > devletin başı”

kısaltmak, [kıs-a-l-t-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. Kısa duruma getirmek; kısaltmasını sağlamak. 2. Kısa imiş gibi göstermek.

kısaltmalı, [kıs-a-l-t-ma-lı] *sf.* 1. Kısaltma durumuna getirilmiş olan; kısaltılmış. 2. Kısaltması olan. 3. İçinde kısaltılmış şey bulunan. ☞ **kısaltmalı kelime**, *Kelimelerin kısaltmalarının birleştirilmesi ile kurulmuş kelime.* “TÜSİAD: Türkiye Sanayici ve İş Adamları Derneği, TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu”

kısalttırma, [kıs-a-l-t-tır-ma] *is.* Kısa duruma getirtmek eylemi.

kısalttırmak, [kıs-a-l-t-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kısa duruma getirtmek; kısaltılmasını sağlamak.

kısamuk, [kızıl > kızıl-â-muk] {eT} *is.* Kızamık. [EUTS]

kısar¹, [kıs-ar] *sf.* Sıkışık.

kısar², [Ar. kışār قِصَار] (*kısa:r*) {OsT} *is.* 1. Kısalar; boyu küçükler. 2. Kur'an-ı Kerim'in az ayetli sureleri.

kısarak, -ği [kıs-a-rak] {ağız} *sf.* Biraz kısa; kısaca; kısaya yakın; kısa sayılabilir. [DS]

kısaret, [Ar. kışāret قِصَارَات] (*kısa:ret*) {OsT} *is.* 1. Leke çıkarma tekniği; leke temizleyiciliği. 2. Temizlikçilik; çirpçilik.

kısarlamak, [kıs-ar-lā-mak قِصَارْلُق / قِصَارْلُق] (*kısarla:mak*) {eAT} *gçl. f. [-r]* [-l(i)-yor] 1. Sıkıştırmak; muhtaç etmek. 2. {OsT} Kısırmak. 3. {ağız} Azarlamak. [DS] 4. {ağız} Zor duruma düşürmek; korkutmak. [DS] 5. {ağız} Toplamak; bağlamak. [DS] 6. {ağız} Kımıldayamayacak duruma getirmek. [DS] 7. {ağız} Yakalamak. [DS]

kısas¹, [Ar. kışş > kışāş قِصَاص] (*kısa:s*) {OsT} *is. huk.*

1. Bir katili, öldürdüğü kişinin hayatı karşılığında öldürme veya bir suçluyu yaptığı suçun karşılığı olarak aynısı ile cezalandırma; misilleme suretiyle cezalandırma. 2. *isl. huk.* Şeriat hükümlerine göre fiilin geri döndürülmesi; yapıldığı nitelikte failine uygulanması ☞ **kısasa kısas**, *Yapılan bir kötülüğe aynısı ile karşılık verme; göze göz, dişe diş.* || **kısas etmek**, *Bir suçluya, başkasına karşı işlediği kötülüğü aynen uygulamak.* || **kısas fi'l-etrāf**, {OsT} *Yaralanan veya kesilen bir organa karşılık suçunun da aynı organını kesme veya yaralama.* || **kısas fi'n-nefs**, {OsT} *Adam öldüreni, kurallarına göre öldürmek suretiyle verilen ceza; kana kan.* || **kısas yasası**, *Bir suçu aynısı ile işleyene çektirme esasına dayanan yasa.*

kısas², [Ar. kışşa > kışāş قِصَاص] {OsT} *is.* Kıssalar; dinî hikâyeler; öyküler. ☞ **kısas-ı enbiyā**, {OsT} *Peygamberlerin hayatına ait hikâyeler.* || **kısas-ı evliyā**, {OsT} *Velilere ait hayat hikâyeleri.*

kısasen, [Ar. kışāş > kışāşen قِصَاصًا] (*kısa:'sen*) {OsT} *zf.* Kısas olarak; kısas yoluyla; göze göz, dişe diş anlayışı ile.

kısaşî, [Ar. kışāş > kışāşî قِصَاصِي] (*kısa:si:*) {OsT} *sf.* Kısasla ilgili; kısasa ait; kısasa ilişkin.

kısat, [? kısat] {ağız} *is.* Az eskimiş ayakkabı. [DS]

kısatlamak, [kıs-a-t-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r]* [-l(i)-yor] Sıkıştırmak. [DS]

kısca, [kıs-ca] {ağız} *sf.* (Hava için) bulanık; kapalı. [DS]

kısdırkaç¹, -cı [kıs-tır-gaç] {ağız} *is.* İki parçasının arası çok dar olan don. [DS]

kısdırkaç², -cı [kıs-tır-gaç] {ağız} *is.* 1. Kuyruğu kıskaçlı bir böcek. 2. Saç tokası. 3. Çamaşır mandalı. [DS]

kısdırma¹, [kıs-tır-ma قِصْدَرْمَة] {eAT} *is.* Mengene.

kısdırma², [kıs-tır-ma] {ağız} is. → kıstırma¹. [DS]
kısga, [kıs-mak (bastırmak, sıkıştırmak) > kıs-ğā] sf.
 Kısa; az. [EUTS] [ETY] [DLT] [KB] [Gabain]
kısgaç, [kıs-mak > kıs-ğāç] (kısğa:ç) {eT} is. 1. Kıs-
 kaç. [EUTS] [Gabain] 2. Küçük boyunduruk. [Gabain]
 3. İnsanı ısırın küçük bir böcek. [DLT]
kısgak, [kıs-mak > kıs-ğā-k] (kısğa:k) {eT} sf. (Kişi
 için) cimri; bayağı; açgözlü. [Clauson]
kısganmak, [kıs-ıg > kıs-(ı)ğ-an-mak] {eT} gçl. f. [-
 ur] 1. Kiskanmak. [DLT] 2. dönşl. f. Cimrilik et-
 mek. [DLT]
kısgıt, -dı [kıs-gıt] {ağız} is. Cimri. [DS]
kısgıt, [kız-gıt] {ağız} is. Tandir ekmeğinin kızarmış
 ince yeri. [DS]
kısgu, [kıs-kı قسغو] {eAT} 1. Mengene; cendere. 2. İki
 nesne arasına kıstırılan ağaç kama.
kısı, [kıs-ı / kıs-u قسى] {eAT} {ağız} is. 1. Sıkıntı; ezi-
 yet; acı. [DS] 2. Daracık yer.
kısıcak, -ğı [kısı-cak قسجاق] {eAT} is. Daracık.
kısıg, [kıs-mak > kıs-ıg] {eT} sf. 1. Kısık; dar; daral-
 tılmış. [DLT] [EUTS] [Gabain] 2. is. Daraltma.
 [Gabain] 3. Hapis. [DLT] [Gabain] 4. Kısı; sıkıntı.
 [DLT]
kısıglamak, [kıs-ıg > kıs-ıg-lā-mak] (kısığla:mak)
 {eT} gçl. f. 1. İtelemek; itmek. [DLT] 2. Avurduna
 vurmak. [DLT]
kısıgsız, [kıs-ıg > kıs-ıg-sız] {eT} sf. Kısıksız; dertsiz;
 hür. [EUTS]
kısıkl, -ğı [kıs-mak > kıs-ık] sf. 1. Kısılmış olan;
 gücü azaltılmış; şiddeti azalmış. 2. (Ses için) güç-
 lükle duyulabilen; boğuk veya hırıltılı. 3. (Göz,
 dudak vb. için) yumulmuş; yumuk; hafifçe kapan-
 mış.
kısıkl², -ğı [kıs-mak > kıs-ık قسق / قسقب] {ağız} is. 1.
 Dar yer. {eAT} (aynı) 2. coğ. Bir vadinin dik yamaçlı
 ve dar kısmı; dar geçit; klüz. 3. İki dağ arasına sı-
 kıymış ufak dere. 4. Sıralanmış tepelerin küçük va-
 dileri. 5. İki kayanın arası. 6. Dağların kuytu yeri.
 7. Yüksek kayalıkların üstündeki aralıklar; yarıklar.
 8. Derenin ya da ırmağın dar yeri. 9. Küçük derele-
 rin birleştiği yer. 10. Dar ve uzun sokak; yol. 11.
 Uçurum. 12. Köşe; bucak; ara. 13. İki tarla arasın-
 daki dar yol. 14. Çıkılmaz sokak. 15. Eğri büğrü yol.
 16. Yol dönemeci. 17. Kol ve bacaktaki oynak yer-
 ler; eklemler. 18. Apış arası; kasık. {eAT} (aynı)
 [DS]
kısıkl³, -ğı [kıs-ık] {ağız} is. Kısa. [DS] ☞ **kısıkl kal-**
mak, {ağız} Büyüyememek. [DS]
kısıklıça, [kıs-ık-ça] (kısı'kça) zf. 1. Kısılmış olarak.
 2. sf. Kısıkl bir şekilde; kısılmış hâlde.
kısıklık, -ğı [kıs-ık-lık] is. Kısıkl olma durumu.
kısıll, [kıs-mak > kıs-ıl] {eT} is. Dağ arası; boğaz;
 vadi; dar dağ geçidi; dar vadi; çukur; küçük geçit.
 [EUTS] [ETY] [Tekin] [Gabain]

kısıllış, [kıs-ıl-ış] is. Kısıllma durumu ve biçimi.
kısıllma, [kıs-ıl-ma] is. Kısıllmak durumu ve eylemi.
kısıllmak, [kıs-mak > kıs-ıl-mak] {eT} dönşl. f. 1.
 Arada kalmak; daralmak; darlaşmak. [DLT] [EUTS]
 [KB] [Gabain] 2. Sıkışmak. [DK] 3. {eAT} Sığınmak.
 [DK] 4. edil. f. Kısmak eylemine uğramak. 5. Sayısı
 veya hacmi azalmak. 6. (Ses için) azaltılmak; al-
 çılmak. 7. (Göz ve dudaklar için) hafifçe kapan-
 mak. 8. (Lamba vb. için) hafifçe alevi, aydınlığı
 azaltılmak. 9. Kaçamayacak şekilde kapatılmak;
 alikonulmak. 10. Yakalanmak; baskı altına alın-
 mak; sıkışmak. 11. (Harcama, gider, harçlık vb.
 için) azaltılmak.
kısılmış, [kıs-ıl-mış] sf. Dar bir boşluk içinde anor-
 mal olarak sıkışmış olan.
kısıltmak, [kıs-mak > kıs-ıl-mak > kıs-ıl-t-mak] {eT}
 gçl. f. [-ur] Abluka etmek. [Clauson]
kısıml¹, [kıs-mak > kıs-ım] is. Tek bir elin içi; avuç;
 avuç dolusu.
kısıml², -smı [Ar. kısım قسم] is. 1. Parçalara ayrılmış
 bir şeyin ögelerinden her biri; bölüm. 2. Bir şeyin
 bir bölümü; bölük; kesim. 3. Bir şeyin bir yerde bir-
 leşen kollarından her biri; kol; cins; çeşit; takım. 4.
 Bir şeyin bütününe göre, ele alınan parçası. 5. Bir
 cins ve meslekten olanların tümü. 6. as. Askerî bir
 karargâhın şubelerinden herhangi birinin ikinci de-
 recedeki bölümü. 7. Mangadan büyük, takımdan
 küçük birim. ☞ **kısıml kısım**, *Ayrı ayrı; bölüm bö-*
lüm.
kısımlama, [kıs-ım-la-ma] is. Tek elle avuçlama ey-
 lemi.
kısımlamak, [kıs-ım-la-mak قسملامق] {OsT} {ağız}
 gçl. f. [-r] [-l(t)-yor] Tek bir elle avuçlamak. [DS]
kısımlma, [kıs-ın-ma] is. Tutumlu davranma; imsak.
kısımlmak¹, [kıs-ın-mak] dönşl. f. [-ır] 1. Kendi ih-
 tiyaçlarını karşılamada tutumlu davranmak; imsak
 etmek. 2. {eT} Cimrilik etmek; kısmak. [DLT]
kısımlmak², [kıs-mak > kıs-ın-mak] {eT} dönşl. f. [-
 ur] 1. Sidiği tutulmak. [DLT]
kısımtı, [kıs-ın-tı] is. Harcamada yapılan tutum; bir
 gideri azaltmak; bir konuda yapılması planlanan
 harcama miktarını daha sonra düşürmek, azaltmak.
 ☞ **kısımtı yapmak**, *Giderleri azaltmak; tutumlu*
davranmak.
kısımtılı, [kıs-ın-tı-lı] sf. 1. Kısımtı yapılmış olan. 2.
 Kısımtısı olan. 3. Kısımtıya dayanan.
kısımtılık, -ğı [kısımtı-lık] {ağız} is. İki ev ya da duvar
 arasında yağmur sularının akması için açılan dar
 yol. [DS]
kısımtısız, [kıs-ın-tı-sız] sf. 1. Kısımtı yapılmamış ol-
 an. 2. Herhangi bir kısımtısı olmayan.
kısırl¹, [eT. kıs-mak > kıs-ır [Clauson]] sf. 1. (İnsan ve
 hayvan için) üreme yeteneği kalmamış; döl verme-
 yen. {eT} {eAT} (aynı) 2. (Toprak için) ürün verme-

yen; verimsiz. **3.** (Bitki için) meyve vermeyen; ürün vermeyen. **4.** *mecaz.* Sonuç vermeyen; yapıcı, verimli bir sonuca ulaşamayan; sonuç getirmeyen; boş; yararsız; akim. **5.** *mecaz.* Yeni bir şey ortaya koyamayan; yeni buluşlar gerçekleştiremeyen; üretmeyen; **6.** *biy.* (Hücre, çekirdek vb. için) içinde hiçbir üreme olayı gerçekleşmeyen. **7.** (Ocak için) aranan mineral veya maden bakımından zengin olmayan; yeterli oran veya miktarda maden bulundurmayan. **8.** *is.* Kısırak. {eT} (aynı) [DLT] **9.** {ağız} Nadasa bırakılmış tarla. [DS] **10.** {ağız} Üzüm kütüklerinin filizi. [DS] **11.** {ağız} Öteberi; eşya. [DS] ☐ **kısır almak**, {ağız} *Asmaların üzüm vermeyecek filizlerini yolmak.* [DS]|| **kısır ay**, {ağız} *Temmuz.* [DS]|| **kısır bolmak**, {eT} (*Kısırak dışındaki hayvanlar için*) *kısır kalmak.* [DLT]|| **kısır bulut**, {ağız} *Yağmur yağdırmayan beyaz bulut.* [DS]|| **kısır döngü**, *1. Aynı olumsuz sonucu veren tutum ve davranışların tekrarlanması; çıkmaz. 2. man. İspatlanması gereken varsayımı, kanıt olarak alan kusurlu ve yanlış akıl yürütme biçimi.*

kısır², [? kısır] *is.* Bulgurla yapılan bir soğuk yemek.

kısırılanmak, [kısır-ga-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Vermekten çekinmek. [DS]

kısırılmak, [kısır-ga-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-g(i)-yor]* → kısırılmak. [DS]

kısırılan, [kıs-ır-ga-n] {ağız} *sf.* Vermekten çekinen; esirgeyen; cimri. [DS]

kısırılanma, [kıs-ır-ga-n-ma] *is.* Vermekten çekinme durumu ve eylemi.

kısırılmak, [kıs-ır-ka-n-mak > kıs-ır-ga-n-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Bir şeyi birine vermekten çekinmek; normal durumda verilmesi gerekirken, çeşitli etkenler yüzünden vermekten vazgeçmek; vermemek; esirgemek. **2.** {ağız} Kiskanmak. [DS]

kısırık, -ği [kıs-ır-ık ?] {ağız} *sf.* Pısrık. [DS]

kısırın, [kıs-mak > kıs-ır-ın ?] {eT} *is.* Bir bitki adı. [EUTS]

kısırılanmak, [kıs-mak > kıs-ırkâ-mak > kıs-ırka-n-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Yedirmekten çekinmek; kısırılmak. [DLT]

kısırılanmak, [kıs-ır-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Oyalanmak. [DS]

kısırılanma, [kısır-laş-ma] *is.* Kısır duruma gelmek eylemi.

kısırılanmak, [kısır-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kısır hâle gelmek. **2.** (Canlı varlıklar için) üreme yeteneğini kaybetmek. **3.** (Toprak için) ürün vermez duruma gelmek; verimsizleşmek. **4.** *mecaz.* (Soyut kavramlar için) üretici olma niteliğini kaybetmek; akim kalmak.

kısırılaştırma, [kısır-la-ş-tır-ma] *is.* **1.** Kısır duruma getirmek eylemi. **2.** *biy.* (Canlılar için) üreme organlarından birini çıkarmak veya tahrip etmek suretiyle üreme faaliyetini durdurma işlemi. **3.** (Erkek

ve kadın için) cinsel ilişki ve sağlık üzerinde etkiye bulunmayacak şekilde çocuk yapma yeteneğini ortadan kaldırma işlemi.

kısırılaştırmak, [kısır-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kısır hâle getirmek; kısır olmasına sebep olmak. **2.** (Canlı varlıklar için) üreme yeteneğini ortadan kaldırmak. **3.** (Toprak için) ürün vermez duruma getirmek; verimsizleştirmek. **4.** *mecaz.* (Soyut kavramlar için) üretici olma niteliğini kaybettirmek.

kısırılık, -ğı [kısır-lık] *is.* **1.** Kısır olma durumu ve niteliği; akamet. **2.** Dölleme ve dölleme durumu olmama; bu durumdaki bir canlının durumu. **3.** Verimsizlik; verimsiz olan şeyin niteliği. **4.** Düşünce ve zihinsel açıdan verimsizlik; akamet. **5.** *bot.* Çiçekli bir bitkinin çimlenebilir tohum yapamaması. **6.** Sebebi ne olursa olsun bir canlının üreme yeteneğini yitirmesi.

kısıruru, [kıs-ı-ru قسرو] {OsT} *zf.* Zorlayarak; zorla. [Kamus]

kısış, [kıs-ış] *is.* Kısımak eylemi veya biçimi.

kısıt, [kıs-mak > kıs-ıt] *is.* **1.** Yargı kararı ile bir kişinin yurttaşlık haklarını kullanma yetkisinin kaldırılması durumu; hacir, (1944). **2.** Bunama ve mahkûmiyet gibi durumlarda kişinin malını dilediği gibi kullanmasına, parasını dilediği gibi harcamasına izin verilmemesi durumu; hacir. ☐ **kısıt altına almak**, *huk.* *Yasal yollardan, birinin yurttaşlık haklarını kullanma hakkını elinden almak; hacir altına almak; kısıtlamak.*

kısıtlama, [kıs-ıt-la-ma] *is.* Kısıtlamak eylemi; daraltma; sınır koyma.

kısıtlamak, [kıs-ıt-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Kısıtlı hâle getirmek; sınırlamak. **2.** Önceden verilmiş hak ve hürriyetlerin kapsamını daraltmak; bazı sınırlamalar getirmek. **3.** Bir kimsenin dilediği gibi davranmasına izin vermemek; belirli sınırlar içinde, kurallar altında tutmak. **4.** *huk.* *Yasal yollardan, birinin yurttaşlık haklarını kullanma hakkını elinden almak; hacir altına almak.*

kısıtlanış, [kıs-ıt-la-n-ış] *is.* Kısıtlanmak eylemi veya biçimi.

kısıtlanma, [kıs-ıt-la-n-ma] *is.* Kısıtlı duruma getirilmek eylemi.

kısıtlanmak, [kıs-ıt-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kısıtlı hâle getirilmek; sınırlanmak. **2.** Önceden tanınan hak ve hürriyetlerin kapsamı daraltılmak; bazı sınırlamalar getirilmek. **3.** Dilediği gibi davranmasına izin verilmemek; belirli sınırlar içinde, kurallar altında tutulmak. **4.** *huk.* *Yasal yollardan, yurttaşlık haklarını kullanma hakkı elinden alınmak; hacir altına alınmak.*

kısıtlayıcı, [kıs-ıt-la-y-ıcı] *sf.* **1.** Kısıtlayan; kısıt altına alan; sınır koyan. **2.** Daraltan.

kısıtlı, [kıs-ıt-lı] *sf.* **1.** Kısıt altında olan. **2.** *huk.* *Medenî haklarını kullanma hakkı yasal yollardan*

elinden alınmış olan; mahcur. **3.** Dar sınırlar içinde bulunan; kapsamı dar olan; yeterli imkânları bulunmayan. **4.** Sınırlanmış.

kısıtlılık, -ğı [kıs-it-lı-lık] *is.* **1.** Kısıtlı olma durumu. **2.** *huk.* Bir kimsenin yargı kararı ile medenî haklarını kullanma ehliyetinden yoksun bırakılması; hacir.

kıska, [Ar. gizh / gizha => kıska [Tietze]] {ağız} *is.* **1.** Baş soğan elde etmek için tohumdan yetiştirilen bir yıllık küçük soğan; arpacık soğanı. **2.** Soğanın iç bölümü. [DS]

kıskacı, [kıs-ka-cı] *is.* Arpacık soğanı yetiştiricisi.

kıskacılık, -ğı [kıs-ka-cı-lık] *is.* Arpacık soğanı yetiştirme işi.

kıskaç, -cı [kıs-mak > kıs-gâç / kıs-kâç] {eT} *is.* **1.** Bir şeyi sıkıca tutmaya yarar pense veya kerpetene benzer aletlerin genel adı. {eT} (aynı) [EUTS] [Gabain] **2.** *zool.* Bazı hayvanların kendilerini savunmaya veya yiyeceklerini tutup parçalamaya yarayan ağız parçaları. **3.** Açılıp kapanır merdiven. **4.** Demircilerin kızgın demiri, camcılarının sıcak camı tutmakta kullandıkları bir tür maşa. {ağız} (aynı) [DS] **5.** Açılır kapanır ağız ile yaka kartı, kâğıt demeti vb. tuturmaya yarar yaylı bir tür tutucu araç. **6.** {eT} Küçük boyunduruk. [Gabain] **7.** {eT} İnsanı ısırarak küçük bir böcek. [DLT] **8.** {ağız} Cımbız. [DS] **9.** {ağız} Kerpeten. [DS] **10.** {ağız} Saç tokası. [DS] **11.** {ağız} Çamaşır mandalı. [DS] **12.** *sf.* Kıskaç biçiminde olan. ☞ **kıskaç gözlük**, *Buruna tutturularak kullanılan sapsız gözlük; kelebek gözlük.*

kıskal, [kıs-ka-l ?] {ağız} *is.* Çocuk önlüğü; mama önlüğü. [DS]

kıskan, [kıs-ka-n] {ağız} *sf.* Cimri. [DS]

kıskanç, [kıskan-mak > kıs-kan-ç] *sf.* **1.** Başkalarının üstünlüklerini, içinde buldukları iyi durumları çekemeyen; hasetçi; haset eden; hasut. **2.** Sevgide paylaşmayı kabullenemeyen. **3.** Sevdiği, bağlandığı kişinin başka birini seçeceği korkusu içinde yaşayan; sadakatsizliğe uğramak korku ve endişesi içinde olan.

kıskançlık, -ğı [kıskan-ç-lık] *is.* **1.** Kıskanç olma durumu. **2.** Başkalarının üstünlüklerini, içinde buldukları iyi şartları çekememe durumu; hasetlik; haset. **3.** Sevgide paylaşmayı kabullenememe; ortaklığa tahammül edememe. **4.** Sevdiği, bağlandığı kişinin başka birini seçeceği korkusu içinde yaşama; sadakatsizliğe uğramak korku ve endişesi içinde olma. ☞ **kıskançlık etmek**, *Sevdiğinin ve ilişkisi olan kimsenin başkasını tercih etmesine veya başkasına ilgi duymasına tahammül edememek; katlanmamak.*|| **kıskançlık hezeyanı**, *Kişinin eşi veya dostu tarafından aldatıldığı saplantısından kaynaklanan hezeyan.*|| **kıskançlıkla**, *Kıskanarak; üzerine dört elle sarılarak.*

kıskandırma, [kıskan-dır-ma] *is.* Kıskanmasına yol açma eylemi.

kıskandırmak, [kıskan-dır-mak] *gçl. f.* [-ır] **1.** Kıskanmasına yol açmak. **2.** Kıskançlık duymasına sebep olmak.

kıskanılma, [kıskan-ıl-ma] *is.* **1.** Kıskanma eylemine uğrama durumu. **2.** İmrenilme.

kıskanılmak, [kıskan-ıl-mak] *edil. f.* [-ır] **1.** Kıskanmak işine uğramak; kendisi hakkında kıskançlık duyulmak. **2.** İmrenilmek.

kıskanış, [kıskan-ış] *is.* Kıskanmak durumu veya biçimi.

kıskanma, [kıskan-ma] *is.* Kıskanmak eylemi.

kıskanmak, [eT. kız (kıt) > kız-kā-mak > kıs-ka-nmak] *gçl. f.* [-ır] **1.** Başkalarının üstünlüklerini, içinde buldukları iyi şartları çekememek; haset etmek. {eT} (aynı) [EUTS] **2.** Sevgide paylaşmayı kabullenememek; ortaklığa tahammül edememek. **3.** Sevdiği, bağlandığı kişinin başka birini seçeceği korkusu içinde yaşama; sadakatsizliğe uğramak korku ve endişesi içinde olmak. **4.** Bir şeyi birine çok görmek; esirgemek. **5.** Yerinde olmayı istemek; imrenmek.

kıskar, [? kıskar] {ağız} *is.* Çul, kilim dokunan tezgâh. [DS]

kıskı¹, [kıs-mak > kıs-kı قسقى] *is.* **1.** {OsT} İki şey arasında sokuşturulan küçük parça; takoz; kama. **2.** İnci, boncuk, deniz kabuğu gibi süs malzemelerinden yapılmış kısa gerdanlık; kıstı. **3.** {ağız} Alna takılan altınla bağ. [DS] **4.** {ağız} *is.* Altın gerdanlık. [DS]

kıskı⁴, [kıs-kı قسقى] *is.* **1.** {OsT} Mengene; cendere. **2.** {ağız} Balık ızgarası. [DS] **3.** {ağız} Saç tokası. [DS]

kıskı², [kıs-kı] {ağız} *is.* *zool.* Yengeç. [DS]

kıskı³, [kıs-kı] {ağız} *is.* Hırs. [DS]

kıskı⁵, [kıs-kı] {ağız} *is.* Karnıyarık yemeği. [DS]

kıskıç¹, -cı [kıs-kıç] {ağız} *is.* **1.** Yengeç. **2.** Kulağa kaçan kuyruğu çatal bir böcek. [DS]

kıskıç², -cı [kıs-kıç] {ağız} *is.* Kalem tokası. [DS]

kıskıs, [kıs-mak > kıs+kıs] {ağız} *sf.* Cimri. [DS]

kıskıslamak, [kıs (yans.) > kıs+kıs-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Kıskırtmak. [DS]

kıskıt, -dı [kıs-kıt] {ağız} *is.* İyi kızarmış tandır ekmeği. [DS]

kıskıvrak, [kıs+kı/vrak] (kı'skıvrak) *zf.* **1.** Kurtulması ve çözülmesi mümkün olmayacak biçimde; sınıksız. **2.** Apansız. ☞ **kıskıvrak** (bağlamak) **yakalamak**, *1. Kurtulamayacak şekilde tutmak. 2. Çözülmemeyecek biçimde bağlamak. 3. mecaz. Tamamen etkisi altında kalmak. 4. mecaz. Bir şeyle sürekli meşgul olmak.*

kısku, [kıs-mak > kıs-kı قسكو] {OsT} *is.* → kıskı.

kışlı, [kıs-lı] {ağız} *sf.* **1.** Suçlu; kabahatli. **2.** Gizli. [DS]

kışılmak, [kıs-mak > kıs-ıl-ın-mak] {eT} *dönşl. f.* Kışılmak; araya sıkışmak. [DLT]

kısm, [Ar. kısım قِسم] *is.* → kısım. ☞ **kısm-ı a'şārî**, *mat.* Mantis. || **kısm-ı tām**, *mat.* 1. Logaritmanın tam kısmı; belirtken. 2. Karakteristik.

kısma¹, [kıs-ma] *is.* 1. Kısmak eylemi. 2. {ağız} Boyunları başa yapışık gibi olan koç veya teke. [DS]

kısma², [kıs-ma] {ağız} *is.* Çakı. [DS]

kısma³, [kıs-ma] {ağız} *is.* Menenjit. [DS]

kısmak¹, [eT. kıs-mak قِصَمَق / قِصَمَق / قِصَمَق] *gçl. f.* [-ar] 1. (Güç, ses, yoğunluk, hacim vb. için) azaltmak; küçültmek; daha kısa yapmak; kısaltmak. {eT} (ayn) [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain]. 2. (Göz için) biraz kapamak. 3. (İp, gem vb. için) çekerek kısaltmak; boyunu kısaltmak; gerdirmek; boşluğu gidermek. 4. (Işık, ışık kaynağı vb. için) aydınlığını azaltmak. 5. *mecaz.* (Hak ve özgürlükler için) önceden verilenleri kaldırmak veya sınırlamak. 6. *mecaz.* (Gider, harcama vb. için) tutarını azaltmak; tutum yapmak. 7. *mecaz.* Sinmek; korkup çekinmek. 8. {ağız} Cimrilik etmek. [DS] 9. {eT} Kısararak çalmak [DLT]. 10 {eT} {eAT} {OsT} Bastırmak; kıstırmak; sıkıştırmak; sıkmak; daraltmak. [DLT] [ETY] [KB] [DK] 11. Hükümü altına almak; baskı altında tutmak. [ETY] [KB] 12. Çimdikleme. [EUTS] [Gabain]

kısmak², [kıs-mak > kıs-māk] (kısmak:k) {eT} *is.* Üzenğin iki yanında bulunan kayış; ilmekli ip; kemeit. [DLT]

kısmen, [Ar. kısım > kısmen قِسمًا] (kı'smen) *zf.* Bütün olarak değil de bir bölümü için; bir bölüm hâlinde; bölüm olarak; bir parçası olarak.

kısmet, [Ar. kısmet قِسمَت] *is.* 1. Bölme; pay etme; hisselerle ayırma. 2. Şans; talih; nasip; kader. 3. Allah'ın insan için ayırdığı ve uygun gördüğü rızık, olgu ve yaşama biçimi. 4. Sonucu ne olursa olsun, olayları tevekkülle karşılayan eylemsel kadercilik. 5. Evlenme; uygun eşi bulma şansı. 6. İran edebiyatında ve oradan da Klasik Türk edebiyatına geçmiş olan, insanın başına gelen kaçınılmaz ve akla uymaz etkinin ifadesi; çarkıfelek. 7. ün. "Ya olur ya olmaz" anlamında "kısmet olursa" veya "kısmet ise" dilek sözlerinin kısaltılmış ifadesi. ☞ **kısmet açmak**, 1. Evlenemeyen bir kıza evlenme şansı kazandırmak için birtakım büyü uygulamak. 2. Kazanç yanında olmayan birinin kazancını artıracak düşünceyi ile büyü yapmak. || **kısmet ağacı**, Sıcak ülkelerde yetişen, boru şeklinde ve talkam biçiminde güzel çiçekleri olan bir süs bitkisi, (Clerodendron). || **kısmet beklemek**, (Kadın ve kızlar için) evlenmeyi veya evlenebileceği, evlenme teklif edecek birini beklemek. || **kısmet bulmak**, Evlenebileceği birini bulmak. || **kısmet-i âdile**, Eşit biçimde bölüşme. || **kısmeti açık**, Talihi iyi olan; şanslı. || **kısmeti açılmak**, 1. Talihi iyi, doğru yolda gitmek. 2. Kazancı artarak rahat ve bolluk içinde yaşıyor

olmak. 3. (Kız için) kendisi ile evlenmek isteyen adaylar çıkmak. || **kısmeti ayağına gelmek**, Hiç beklemediği bir anda çok elverişli bir iş veya durumla karşılaşmak. || **kısmet-i ayn**, {OsT} Elde bulunan ortak bir malın ortaklar arasında eşit olarak bölüştürülmesi. || **kısmeti bağlanmak**, 1. İsteddiği hâlde evlenememek. 2. Yapılan bir yanlış yüzünden başarılı olamamak. 3. (Yaygın bir inanç olarak) büyü veya şanssızlık gibi sebeplerle başarısız olunmak. || **kısmeti çıkmak**, (Kız veya kadın için) evlenmek üzere bir erkek tarafından istenmek; isteyeni çıkmak; talibi çıkmak. || **kısmet-i ganā'im**, Savaş ganimetlerinin paylaşılması. || **kısmet-i kazā**, Ortak bir malın, sahiplerinden bir veya birkaçının isteği üzerine yargı yoluyla bölüştürülmesi. || **kısmeti kıt**, Kısmeti çıkmayan; kısmetsiz. || **kısmetine mani olmak**, 1. Bir kimsenin kazancına engel olmak. 2. Birinin evlenmesine engel olmak. || **kısmetini ayağıyla tepmek**, Gerçekleşmesi mümkün olan iyi bir evliliği, iyi ve rahat bir yaşayışı, güzel bir durumu bilerek veya bilmeyerek reddetmek. || **kısmetini bağlamak**, (Yaygın bir inanç olarak) birinin evlenmesine büyü yoluyla engel olmak. || **kısmet kapısı**, Geçim için kazanç sağlanan yer; iş yeri; kazanç kapısı. || **kısmet olmak**, 1. Talihi yardımcı olmak; şanslı olmak. 2. (Tasarlanan bir iş için) nasip olmak; yapmak, etmek şansını ele geçirmek.

kısmetli, [kısmet-ii] *sf.* 1. Kısmeti olan. 2. Kısmeti, talihi, nasibi açık olan kimse. 3. (Zaman dilimi için) bir kimsenin kısmetinin açık olduğu.

kısmetsiz, [kısmet-siz] *sf.* 1. Kısmeti olmayan. 2. Kısmeti, talihi, nasibi açık olmayan kimse. 3. (Zaman dilimi için) bir kimsenin kısmetinin açık olmadığı.

kısmetsizlik, -ği [kısmet-siz-lik] *is.* Kısmetsiz olma durumu.

kısmık, -ğı [kıs-mık] {ağız} *sf.* Cimri; pinti; hasis. [DS]

kısmıkçı, [kıs-mık-çı] {ağız} *sf.* → kısmık. [DS]

kısmıklanmak, [kıs-mık-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] Bir şeyi vermekten çekinmek; esirgemek. [DS]

kısmî, [Ar. kısım > kısmî قِسمی] (kısmi:) {OsT} *sf.* 1. Bir bütünün bir bölümü ile ilgili; bir bölümünü ilgilendiren; tikel; cüzî. 2. Bölgesel. ☞ **kısmî felç**, Vücutun bir bölümünde görülen felç. || **kısmî örtme**, Güneş ve ayın kısmen tutulması. || **kısmî seçim**, Genel seçimler dışında, eksilen milletvekilleri yerine, ait oldukları seçim çevrelerinde yapılan ara seçim.

kısmır, [kıs-ınr] {ağız} *sf.* Cimri. [DS]

kısnak, -ğı [kıs-(ı)n-ak] {ağız} *sf.* 1. Dar geçit; boğaz. 2. Patikanın dar yeri. 3. Sel yarıntısı. [DS]

kısnık, -ğı [kıs-mık / kıs-(ı)n-ık] {ağız} *sf.* Cimri. [DS]

kısrak, -ğı [kıs-ır > kıs-(ı)r-â-mak > kısrâ-k [EREN]] (kısrak:k) {eT} {eAT} *is.* Dişi at. [DLT]

kısraklanmak, [kısra<k>kısra<k-la-n-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Kısra sahibi olmak. [DLT]

kısruşmak, [kıs-mak > kıs-ur-mak > kıs(u)r-uş-mak] {eT} işteş. f. [-ur] Birlikte kısmak. [DLT]

kıssa¹, [Ar. kıssa قصه] {OsT} is. 1. Hikâye; fıkra. 2. Olay. 3. Macera. 4. Konu; bahis. ☞ el-**kıssa**, *Sözün kıyası; sözün özü; alınması gereken ders.*|| **kıssadan hisse**, *Bir olaydan alınacak ders; ibret.*|| **kıssadan hisse almak**, *Olmuş bir olaydan veya anlatılan bir hikâyeden kendisi için yararlı sonuçlar çıkarmak; ibret almak.*|| **kıssa-gû**, {OsT} *Hikâyeye, masal anlatan.*|| **kıssa-güzâr**, {OsT} *Masal, hikâyeye anlatan, söylenen.*|| **kıssa-perdâz**, {OsT} *Hikâyeye, masal düzen kimse.*

kıssa², [Ar. kıssa قنّاء] {OsT} is. Hıyar. ☞ **kıssaü'l-himâr**, {OsT} *bot. Eşek hıyarı.*

kıssahan, [Ar. kıssa + Far. hân خوان قصه] (*kıssaha:n*) {OsT} is. Masal anlatıcısı; hikâyeye anlatan; meddah.

kıssaiye, [Ar. kıssa قنّائية] (*kıssa:i:ye*) {OsT} is. *bot. Kabakgiller.*

kıssıs, [Ar. kıssıs قسيس] (*kıssi:s*) {OsT} is. Keşiş; papaz.

kıst¹, [Ar. kıst قسط] {OsT} is. 1. Hisse; pay; nasip 2. Parça parça ödenen bir borcun ödenen her bölümü; taksit. 3. Tartı, ölçü ve bölüşmede doğruluk; adil olma. 4. Eskiden Arapların kullandığı bugünkü yarım litreye yakın hacim ölçüsü. ☞ **kıste'l-yevm**, {OsT} → **kıstelyevm**.|| **kıst mevâcibi**, {OsT} *Hisseye düşen paranın verilmesi.*|| **kıst mevâcibleri**, {OsT} *Üç aylık ulûfe.*

kıst², [? kıst] {ağız} is. Çıbanın üzerinde oluşan kabuk. [DS]

kısta¹, [Ar. kıssa قنّاء] {ağız} is. Öykü; kıssa. [DS]

kısta², [kıs-mak > kıs-(1)t-a] {ağız} is. Tuzak. [DS]

kıstafanlanmak, [kıstafan-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Çalınlanmak. [DS]

kıstak, -ğı [kıs-mak > kıs-t-ak (1935)] is. 1. *coğ.* Bir yarımadaın karaya bağlantısını sağlayan dar kara parçası; berzah. 2. Bir organda görülen dar kısımlara verilen ad. 3. {ağız} Sel yarantısı. [DS] 4. {ağız} İki dağ arasındaki dar geçit; boğaz. [DS]

kıstalamak, [kıs-ta-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Baskı yapmak; daraltmak; bunaltmak. [DS]

kıstamak, [kıs-mak > kıs-tâ-mak] {eT} *gçl. f.* Zorlamak; sıkıştırmak; mecbur etmek. [Nevâyî]

kıstas, [Ar. kıst قسطاس] (*kısta:s*) {OsT} is. 1. Büyük terazi. 2. Ölçü. 3. Allah'ın adalet terazisi. 4. *fel.* Kriteriyum.

kıstaşmak, [kıs-(1)n-â-mak > kısna-ş-mak] {eT} işteş. f. [-ur] Sızlaşmak; titreşmek. [DLT]

kıstelyevm, [Ar. kıste قنّاء] {OsT} is. 1.

Görevde bulunulmayan zamanlar için kesilen ücret miktarı. 2. Bir günlük kazanç; günlük gelir; gündelik.

kısteyn, [Ar. kısteyn قسطين] {OsT} is. İki parça; iki hisse. ☞ **kısteyn mevâcibi**, {OsT} *İki pay ulûfe.*

kıstı, [kıs-tı] is. 1. İnci, boncuk, deniz kabuğu gibi süs malzemelerinden yapılmış kısa gerdanlık; kıskı. 2. {ağız} Altınlardan yapılan bir tür gerdanlık. [DS]

kıstır, [kıs-tır] {ağız} is. 1. Pantolon. 2. *sf.* (Kişi için) kötü giyimli. [DS]

kıstırkaç, -cı [kıs-tır-gaç] {ağız} is. 1. Saç tokası. 2. Çamaşır mandalı. 3. Bir şeyi sıkıştırmak için sokulan ağaç çivi. 4. Kerpeten. 5. Yengeç. [DS]

kıstırgeç, -ci [kıs-tır-gaç] {ağız} is. Kısaç gibi açılır kapanır kuyruklu küçük bir böcek; kıskıç. [DS]

kıstırğı, [kıs-tır-ğı] {ağız} {OsT} is. İki tahta arasındaki yarığı açmak için kullanılan ağaç kama.

kıstırık, -ğı [kıs-tır-ık] {ağız} is. Pantolon. [DS]

kıstırılma, [kıs-tır-ıl-ma] is. Kıstırmak eylemine uğrama durumu.

kıstırılmak, [kıs-tır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* 1. Kıstırmak eylemine uğramak. 2. (Kaçan bir kimse veya hayvan için) kaçamayacak durumda sıkıştırılmak.

kıstırma, [kıs-tır-ma] is. 1. Kıstırmak eylemi. 2. {ağız} İçine peynir, kıyma vb. konularak sac üzerinde pişirilen börek. [DS] 3. {ağız} Kadın tepeliklerinin önüne dikilen altın dizisi. [DS] 4. {ağız} Karnıyarık yemeği. [DS] 5. {ağız} İmambayıldı yemeği. [DS] 6. {ağız} Yelek. [DS] 7. {ağız} İki çatallı balıkçı aracı. [DS] 8. {ağız} Saç tokası. [DS]

kıstırmaç, -cı [kıs-tır-maç] {ağız} is. Kadın başlıklarının önüne dikilen altın dizisi. [DS]

kıstırmak, [kıs-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. Bir şeyi iki nesne arasına alarak sıkıştırmak; kısmasını sağlamak; kısmasına sebep olmak. 2. (Kaçan kişi veya hayvan için) kaçamayacak biçimde çevirerek veya aşılması mümkün olmayan bir yere sokarak yakalamak; sıkıştırarak yakalamak. 3. Bir şeyi düşmesini engelleyecek biçimde iki nesne arasına yerleştirmek; sıkıştırmak. 4. {ağız} Birleştirmek. [DS]

kıstılı, [kıs-tılı] *sf.* 1. Borçlu veya vergi borcu olan. 2. Asker.

kısturmak, [kıs-mak > kıs-tur-mak] {eT} *gçl. f.* 1. İşkence ile cezalandırmak; kıstırmak. [DLT] 2. Kısalmasını emretmek; azalmasını emretmek. [DLT]

kısu, [kıs-mak > kıs-ı / kıs-u قسو / قيسو] {eAT} {OsT} is. 1. Sıkıntı; eziyet. 2. Daracık yer. ☞ **kısu görmek**, {eAT} *Sıkıntıya düşmek.*

kısurtmak, [kıs-mak > kıs-ur-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Kısaltmak. [DLT] [KB]

kış¹, [kij / kış (vans.)] is. Karga ve benzeri hayvanların ötüşünü ve bu biçimde bağırmaı, haykırmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kış-gıl-da-k*

kiş², [kiş (yans.)] *is.* Tavuk ve kuşları ürkütme, kovalama, insanları ise teşvik etmeyi bildiren kök. [Zülfikar] *kiş kiş, kiş-i-la-mak, kiş-kır-t-mak, kiş-kır-t-t* **kiş kiş etmek**, Kuşları ürkütüp kovalamak. || **kiş etmek**, {ağız} İleri sürmek; öne atmak. [DS]

kiş³, [kiş (yans.)] *is.* Terlik vb. ayakkabıyı, özellikle çarığı yerde sürüyerek yürümeyi bildiren kök. [Zülfikar] *kiş kiş, kiş kiş etmek*

kiş⁴, [kiş / kiş (yans.)] *is.* Gürleme ve bu biçimde ses çıkarmayı, seslenmeyi bildiren kök. [Zülfikar] *kiş-gır-mak*

kiş⁵, [eT. kiş] *is.* 1. (Kuzey yarım küre için) sonbahar ile ilkbahar arasında yer alan, yılın en soğuk ve yağışlı mevsimi; güneşin Oğlak dönencesine dik geldiği 22 Aralık'tan, ekvatora dik geldiği 21 Mart'a kadar geçen dönem. {eT} {eAT} (aynı) [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Gabain] 2. mecaz. Yağmur, kar, soğuk, rüzgâr gibi kış mevsimine ilişkin belirtiler; soğuk ve yağışlı hava. 3. (Güney yarım küre için) 21 Haziran'dan 22 Eylül'e kadar geçen dönem. 4. {ağız} Kar. [DS] **kiş algını**, {ağız} Kışın soğuk vurmuş asma. [DS] || **kiş baba**, Şiddetli soğuklara verilen ad. || **kiş basmak**, Kışın soğuk günleri gelmek. || **kiş doğusu**, {ağız} Güneş batarken etkisinin en az olduğu yer, ortalama doğuya oranla 23° güneydedir. [DS] || **kiş dönemi**, Kış süresince yapılan; kışa rastlayan. || **kiş dönencesi**, Güneşin güney yarım kürede 21 Aralık'ta dik geldiği dönence; Oğlak dönencesi. || **kiş ekimi**, Kışın yapılan ekim. || **kiş evi**, {OsT} Kışlık ev. || **kiş gözü**, {ağız} Sonbahar ve kış aylarında bahçelerde kendiliğinden yetişen ve kavularak yenilen bir ot. [DS] || **kiş günü**, Kışın. || **kişi çıkarmak**, Kış mevsiminin sonuna kadar bir yerde kalmak. || **kişi etmek**, Bir yerde kış gelene kadar durmak, oturmak; kışa ulaşmak. || **kişi geçirmek**, Kış mevsimini bir yerde yaşamak. || **kişi görmek**, Kış mevsiminde soğuk günler yaşamak. || **kişi kayıtu**, {ağız} Kışın yenmek üzere saklanan yiyecekler. [DS] || **kişi kıyamet**, 1. Çok zorlu geçen kış; çok şiddetli kış. 2. Yağmurlu ve fırtınalı hava. || **kişi kurusu**, {ağız} Kışın soğuk vurmuş asma kütüğü. [DS] || **kişi mesaisi**, Kış günlerine göre ayarlanan çalışma süresi. || **kişi meyvesi**, Kışın olgunlaşan meyveler. || **kişi kışta kıyamette**, Çok soğuk havalarda. || **kişi ordu-gâhi**, Askerin kışın kaldığı kışla. || **kişi uykusu**, 1. Soğuk mevsimlere karşı koyabilmek için canlı varlıkların vücudunda meydana gelen her türlü değişim. 2. Iluman bölgelerde kışın bitkilerin, özellikle yaprağını döken bitkilerin, uygun besi suyunu kesmesi olayı. 3. mecaz. Durgunluk, hareketsizlik dönemi. || **kişi üstü**, Kış yakın zamanlar. || **kişi yapmak**, (Hava için) soğuk ve karlı geçmek.

kişalama, [kiş (yans.) > kiş-a-la-ma] *is.* "Kış!" diye bağırarak kovalamak işi.

kişalamak, [kiş (yans.) > kiş-a-la-mak] *gçl. f. [-r]* (Kuş veya kümes hayvanları için) "Kış!" diye ba-

ğırarak kovalamak; ürkütmek; kovalamak; kaçirtmak; kışkırlamak; kışlamak.

kişçi, [kiş-çı] *is. argo.* Hafif bir suç işleyerek kışı geçirmek amacıyla hapse giren kimse.

kişe, [kişe] *ünl.* Kümes hayvanlarını kovalama ünlemi. **kişe kişe**, {ağız} Kümes hayvanlarını kovalama ünlemi. [DS]

kişgana, [? kişgana] {ağız} *is.* Kara dut. [DS]

kişgirmek, [kiş-gır-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* Haykırmak; bağırarak. [DS]

kişgırtı, [kiş (yans.) > kiş-gır-tı] {eAT} *is.* Kuş kandanın çıkardığı ses; hışırtı.

kişgurmak, [kiş (yans.) > kiş-gur-mak] {eAT} {eAT} *gçsz. f. [-ur]* Haykırmak.

kişgun, [Far. işgün ? => kuşgun] {eT} *is.* Kuzukulağı. [DLT]

kişik, -ği [kiş-ik] {ağız} *is.* Ekşi bir kışlık armut. [DS]

kişilamak, [kiş-i-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kümes hayvanlarını, kuşları kovalamak; kişelemek. [DS]

kişin, [kiş-in] (kişin) *zf.* 1. Kış mevsiminde. {eT} (aynı) [Tekin] 2. Kış süresince.

kişirmek, [kiş-ir-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Bağırarak; haykırmak. [DS]

kişkene, [? kişkene] {ağız} *is.* Küçük çocuk. [DS]

kişki, [kiş-kı] (kişki) {eT} *zf.* Kış gibi; kışa yakışır. [KB]

kişkıldak, -ğı [kiş-kıl-da-k] {OsT} *is.* Karabatak denilen su kuşu. [Bürhan-ı Katı']

kişkirlak, -ğı [ış-kır-la-k] {ağız} *is.* Bir çeşit külah. [DS]

kişkirtı, [kiş-kır-tı] *is.* 1. Kötülük yapmaya yönlendirme; kişkirtme; tahrikât; tahrik. 2. Cinsel istek uyandırma.

kişkirtici, [kiş-kır-t-ıcı] *sf.* 1. İnsanları baş kaldırmaya, şiddet kullanmaya veya kınanacak bir şey yapmaya yönlendiren (kimse); muharrik; tahrikçi; provokatör. 2. (İstek, duygu, davranış vb. için) kınanacak bir şey yapmaya veya şiddet kullanmaya iten. 3. (Davranış, bakış, görünüş vb. için) başkalarında cinsel istek uyandırma, var olan arzuları da kamçılama, harekete geçirme amacı taşıyan. **kişkirtici ajan**, Bir örgüte veya bir gösteriye sızarak yasa karşısında suçlu düşülecek bir davranış içinde bulunmaya teşvik ve tahrik eden kimse; ajan provokatör. || **kişkirtici dürtü**, psikol. Bir dış uyarının etkisi altında ortaya çıkan dürtüler; kişkirtme.

kişkirticilik, -ğı [kiş-kır-t-ıcı-lık] *is.* 1. Kişkirtici olma durumu. 2. Kişkirtici olan şeyin veya kimse-nin niteliği.

kişkirtilma, [kiş-kır-t-ıl-ma] *is.* Kişkirtmek eylemine uğrama durumu.

kişkirtilmek, [kiş-kır-t-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kişkirtmek işi yapılmak; kişkirtmek eylemine uğramak.

kışkırtış, [kış-kır-t-ış] *is.* Kışkırtmak eylemi veya biçimi.

kışkırtma, [kış-kır-t-ma] *is.* 1. Kışkırtmak eylemi; tahrik; tahrikât. 2. Önceden tasarlanarak devlete, bir kimseye veya bir gruba zarar vermek amacıyla, bir topluluğu veya kişiyi yönlendirme veya zorlama girişimi. 3. *psikol.* Bir dış uyarının varlığı ile ortaya çıkan iştah, istek, korku vb. dürtüler kategorisi; kışkırtıcı dürtü.

kışkırtmacı, [kış-kır-t-ma-cı] *is.* Kışkırtmak eylemini yapan kimse.

kışkırtmacılık, -ğ[ı] [kış-kır-t-ma-cı-lık] *is.* Kışkırtmacının yaptığı iş.

kışkırtmak, [kış-kır (yans.) > kış-kır-t-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. (Kuş ve kümes hayvanları için) ürkütüp kovalamak. 2. Birine meydan okuyucu söz ve davranışlarda bulunarak onun kendisine saldırmasına sebep olmak; tahrik etmek. 3. Birini kınanabilecek davranışlar yapmaya yöneltmek. 4. Birini, birisine veya bir yere başkaldıracak ruhsal etkilenmede bırakmak veya zorlamak; tahrik etmek. 5. {ağız} Saldıran bir hayvanı veya kişiyi durdurmak; geri çevirmek. [DS]

kışkış, [kış (yans.) + kış] *is. ikile.* Balıkları ürkütüp ağlara doğru kaçırmakta kullanılan, ipe bağlı ortası delik taş.

kışkışlama, [kış+kış-la-ma] *is.* Kışkışlamak işi.

kışkışlamak, [kış (yans.) > kış+kış-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. (Kuş, kümes hayvanı vb. için) ürkütüp kovalamak; kovalamak; kışlamak. 2. *mecaz.* Kovalamak.

kışla, [eT. kış-lağ > kış-la] *is.* 1. *as.* Askerlerin toplu olarak barındığı büyük bina ve bu binaların bulunduğu yer. 2. {ağız} Koyun ve keçi sürülerinin kışı geçirdikleri veya geceleri konuldukları kapalı ağıl. [DS] 3. {ağız} Köye yakın tarla. [DS] 4. {ağız} Yakın köye gönderilen kışlık eşya. [DS] ☞ **kışla gemisi**, *Deniz kuvvetlerinde muharip hizmetlerin dışında askerlerin ikametine ayrılan gemi.* || **kışla hastanesi**, *Kışla içinde bulunan revir.* || **kışla komutanı**, *Kışla bölgesinde görevli en üst komutan.* || **kışla subayı**, *Kışlanın bakım, onarım, demirbaş eşya, arazi, tapu vb. gibi hizmetleriyle uğraşan subay.*

kışlak, [kış > kış-lā-mak > kış-lā-ğ] (*kışla:ğ*) {eT} *is.* 1. Kışı geçirecek yer; kış geçirilen yer; kışlanacak yer; kışlak; kışlık. [DLT] [ETY] [Gabain]

kışlağ, [eT. kış > kış-lā-mak > kış-lā-ğ قشلاغ (*kışla:ğ*) {eAT}] *is.* → kışlak.

kışlaglanmak, [kış-lā-ğ > kışlāğ-lā-n-mak] {eT} *dönşl. f.* Kışlak edinmek; kışlamak. [DLT]

kışlak, -ğ[ı] [kış > kış-lā-mak > kış-lā-k قيشلاق {eT} {eAT} {OsT}] *is.* 1. Kışlık mesken. [Nevâyi] 2. {ağız} Kışı geçirmek üzere geçici olarak kalınan yer. [DS] 3. Kış mevsiminin geçirildiği yer; kışlanan yer;

kışın ot ve suyundan yararlanılan yer. 4. Kış mevsiminde orduların, göçerlerin hayvanları ile birlikte yayladan inip konakladığı yer. 5. {ağız} Köy. [DS] ☞ **kışlağa çekilmek**, (*Eskiden savaş halindeki ordular için*) kış mevsimini geçirmek üzere kasaba ve şehirlerin yakınlarına yerleşmek.

kışlakçı, [kış-la-k-çı] {ağız} *is.* Sürekli olarak yazlıkta oturan kimse. [DS]

kışlama, [kış-la-ma] *is.* 1. Kışı bir yerde geçirmek eylemi. 2. *as.* Seferdeki bir ordunun kışı geçirmek üzere yakın bir yerdeki yerleşim birimi civarına yerleşmesi. 3. *dnz.* Fırtına, buz ve soğuklar dolayısıyla bir limanda kışı geçirmesi. 4. Bazı bitkilerin tohum veya cücüklerinin uyku döneminden üreyici uyanıklık durumuna geçebilmeleri için oldukça uzun bir dönem düşük sıcaklıkta beklemeleri durumu. 5. Bitkilerin gelişme, çimlenme, çiçeklenme gibi olağan dönemlerini, mevsimlerini geciktirmek veya değiştirmek için tohum veya fideleri soğukta bekletme. 6. Arıların, kışı kovanda kapalı olarak geçirmesi. 7. Sürü ve yıldı olarak yazı yaylalarda geçiren hayvanların kışı kışlakta geçirmeleri.

kışlamak¹, [kış > kış-lā-mak قشلمق (*kışla:mak*) *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Kışı bir yerde geçirmek; {eT} {eAT} {OsT} (aynı) [ETY] [EUTS] [DLT] [Gabain] [Tekin] 2. Kış gelmek. 3. *argo.* Kış mevsimini hapishanede geçirmek. ☞ (birinin başında) **kışlamak**, 1. *İstenmediği yerde, bir kimsenin başında uzun süre kalmak.* 2. *Birine musallat olmak.*

kışlamak², [kış (yans.) > kış-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. (Kuş veya kümes hayvanları için) ürkütmek; kovalamak; kaçırtmak; kışkışlamak; kışalamak. 2. *argo.* Birisini başından defetmek; kovmak.

kışlatma, [kış-la-t-ma] *is.* Kışı bir yerde geçirmesini sağlamak eylemi.

kışlatmak, [kış > kış-lā-mak > kış-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. Kışlamasını sağlamak; {eT} (aynı). [DLT] 2. Birine, bir hayvana veya bir deniz aracına kışı bir yerde geçirtmek. 3. {eT} Bir şeyi üzerine alıp saklamak. [DLT] 4. *argo.* Birini, birinin başına musallat etmek.

kışlık, -ğ[ı] [kış > kış-lık] *sf.* 1. Kışa ait; kışla ilgili; kışa uygun. 2. Kışın kullanılan; kış için. 3. *is.* Kışın oturlan konut. 4. Kışın giyilen elbise. 5. {eT} Kış için hazırlanmış şey. [DLT] [EUTS]

kışmak¹, [kış-mak (yapmak, kılmak) > kış-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* 1. Kılmak; yapmak; etmek. [Tekin] 2. *işteş. f.* Birlikte kılmak; birlikte yapmak. [ETY]

kışmak², [kış -mak] {eT} *gçsz. f. [-ur]* Meyletmek; kaymak; sapmak; dönme. [DLT]

kışr, -şrı [Ar. kışr قشر] *is.* 1. Bir şeyin dış yüzü veya kabuğu; kabuk. 2. *gnşl.* Yeryüzü. 3. *tasvf.* Bu dünya ve bu dünyaya ait zahiri varlıklar âlemi. ☞ **kışr**

bağlamak, Kabuk tutmak; kabuk bağlamak; kabuklanmak. || **kışr-ı arz**, {OsT} Yer kabuğu. || **kışr-ı badem**, {OsT} Badem kabuğu. || **kışr-ı dimağ**, {OsT} anat. Beyin zarı. || **kışr-ı muh**, {OsT} Beyin kabuğu; pallium. || **kışrında kalmak**, Bir gerçeği anlamamak; yüzeysel kalmak. || **kışr-ı sâni**, {OsT} bot. İç kabuk. || **kışr-ı sin**, {OsT} anat. Dişin dış kısmını kaplayan kısım; seman. || **kışr-ı şecer**, {OsT} Ağaç kabuğu. || **kışr-ı tâli**, {OsT} bot. İkincil kabuk.

kışrınca, [kışr-ınca] (kışr-ı'nca) zf. 1. Dış kısmından; dıştan. 2. Yüzeysel olarak; basitçe; sathî olarak.

kışrî, [Ar. kışr > kışrî قشرى] (kışrî:) sf. 1. Kabuğa ait; kabukla ilgili. 2. Kabuklu olan. ☞ **kışrî hayvanlar**, Kabuklu hayvanlar; kabuklular.

kışriye, [Ar. kışr > kışriye قشريه] {OsT} is. → kışrî. ☞ **kışriye-i âliye**, {OsT} zool. Yüksek kabuklular.

kışt, [kışt (yans.)] is. Karganın ötüşünü, seslenmesini anlatan kök. [Zülfikar] kışt etmek. ☞ **kışt etmek**, {ağız} Kuş, köpek ve kedileri ürkütmek; kovalamak. [DS]

kıt¹, [kat / ket / kıt / kit (yans.)] is. Pütürlü, tırtıklı yüzeylere sürtünmeyi, kırmayı, kesmeyi, çatırdatmayı, kazıyıp koparmayı, kemirmeyi, diş diş yapmayı anlatan kök. [Zülfikar] kıt-ır, kıt-ık, kıt-ır-damak, kıt-ır-cı, kıt-ır-tı, kıt-ır kıtır, kıt-la-mak, kıt(t)-ık

kıt², [kıt / kıt (yans.)] is. Bir şeyi kesip parçalamayı, ufak parçalara ayırmayı, koparmayı, kemirerek veya keserek ufaltmayı anlatan kök. [Zülfikar] kıt-ım kıtım, kıt-ır-ık, kıt(t)-ık

kıt³, [kat > kıt قت] is. 1. {eAT} Ön; yan; bir kimsenin karşısı; huzur. 2. {ağız} Yön. [DS] 3. {ağız} Bir şeyin yakını. [DS] ☞ **kıta gitmek**, {ağız} 1. Ölü çıkan bir eve yemek vermek. [DS] 2. Muhtaç bir aileye yemek vermek. || **kıt ekmeği**, Ölü evine komşular tarafından gönderilen yemek.

kıt⁴, [eT. kız (kıt) > kıt قظ] sf. 1. İhtiyacı karşılamayacak kadar az; eksik. {eAT} (aynı) 2. (Duygu ve soyut kavramlar için) olması gerekenden, beklenenden az olan; gelişmemiş olan. 3. Kıtık. ☞ **kıta kıtına**, İhtiyacı karşılamaya güçlükte yetecek kadar; ucu ucuna; ancak. || **kıta kıtına hesaplamak**, En ince, en küçük ayrıntılarına kadar hesaplamak. || **kıta kıtına idare etmek**, Yalnızca ihtiyacını karşılayacak kadar az şeyle işini görmek. || **kıta kıtına yetişmek**, Son anda yetişmek; ucu ucuna yetişmek; zamanından az önce gelmek. || **kıta kıtına yetmek**, İhtiyaç duyulan kadar olmak; ancak yetmek; hiç artmadan yeterli olmak. || **kıt kanaat**, Sıkıntı, yokluk ve güçlük içinde olma durumu; güçlükte; yoksulluk içinde. || **kıt kanaat geçinmek**, Sıkıntı ve yokluk içinde, ancak çok zaruri ihtiyaçlarını karşılayarak yaşamak. || **kıt kıldırım**, {ağız} Kıta kıtına; ucu ucuna; ancak. [DS] || **kıt kımıl**, {ağız} Belli be-

lirsiz; hayal gibi. [DS] || **kıt kımır**, {ağız} → kıt kımıl. [DS] || **kıt sildi**, {ağız} Ucu ucuna; kıl payı; dara dar. [DS] || **kıt tepe**, {ağız} Ağaçların tepesi; doruk. [DS]

kıt⁵, -tti [Ar. kıtt قظ] {OsT} is. Kedi.

kıt⁶, [kıt (yans.) قیت] is. 1. {OsT} Çelik çomak oyununda değneğin çeliğe hafifçe değmesi. [DS] 2. {OsT} Aşık kemiğinin S şeklindeki oyuk tarafı. ☞ **kıt kıt**, {ağız} Cimri. [DS]

kıt'a, -yı [Ar. kaṭ' (kesme) > kıṭ'a قطع] {OsT} is. 1.

Parça; tane; kısım; bölüm. 2. coğ. Yeryüzünün büyük toprak parçası. 3. Komşu adalara oranla büyük toprak parçası; ana kara. 4. as. Silahlı veya silahsız erlerin bir kumandanın emrinde toplanması ile meydana gelen birlik. 5. ed. İki beyitten kurulmuş matlasız gazel biçimindeki nazım türü. 6. Ülke; memleket. 7. Kesilen bir organın bedende kalan kısmı. 8. Ölçek. 9. mat. Herhangi bir geometrik şeklin elips veya parabol biçiminde kesilmiş şekli. ☞ **kıt'a buzulu**, {OsT} Kutup bölgelerinde görülen ve çok geniş alanları kaplayan buzullar. || **kıt'a-i arz**, {OsT} Yeryüzünün büyük kara parçalarından her biri; yeryüzü parçaları. || **kıt'a-i cesîme**, {OsT} Büyük parça. || **kıt'a-i daîre**, {OsT} mat. Daire parçası; daire kesmesi. || **kıt'a-i harkâfiye**, {OsT} anat. Kalça kemiği. || **kıt'a-i kebîre**, {OsT} ed. İki beyitten fazla olan kıt'a. || **kıt'a-i küre**, {OsT} mat. Küre kesmesi. || **kıt'a-i muhayyel**, {OsT} Tasarlanan, hayalde canlandırılan kıt'a; hayal kıt'a. || **kıt'a-i münkasime**, {OsT} Bölüt; segment. || **kıt'a-i müs-takîme**, {OsT} mat. Doğru parçası. || **kıt'a kıt'a**, {OsT} Parça parça. || **kıt'a kumandanı**, Sürekli veya geçici olarak emrindeki çeşitli sınıflardan kurulu birliklerin kumandanı. || **kıt'alar arası**, Bütün kıt'aları birbirine bağlayan; kıt'alar arasında bağlantı ve ilişki sağlayan; kıt'adan kıt'aya uzanan. || **kıt'a sahanlığı**, 1. coğ. Kıyı ile genellikle 200 m. derinlikteki dip arasında uzanan az meyilli ve karadan taşınmış tortullarla kaplı dip. 2. huk. Kıyıya bitişik ama karasuları dışında kalan doğal kaynakları işletilmeye elverişli deniz yatağıyla onun toprak altında oluşan deniz alanı. || **kıt'a yaylası**, Kıt'aları çevreleyen ve denizlerin en sığ yerlerinden kara bayırına kadar yayılan deniz bölgesi. || **kıt'a-yı arz**, {OsT} → kıt'a-i arz. || **kıt'a-yı askerîye**, {OsT} Askerî birlik. || **kıt'a-yı cesîme**, {OsT} → kıt'a-i cesîme. || **kıt'a-yı harkâfiye**, {OsT} anat. → kıt'a-i harkâfiye. || **kıt'a-yı muhayyel**, {OsT} → kıt'a-i muhayyel.

kıta, -a'ı [Ar. kaṭ' > kıṭā' قطع] {OsT} is. 1. Kesme. 2. mat. Daire kesmesi. ☞ **kıta'-ı daîre**, {OsT} mat. Daire parçası; daire kesmesi.

kıtaat, -ti [Ar. kıṭ'a > kıṭ'aāt قطعات] is. 1. Parçalar; bölükler; cüzler. 2. Dünyanın büyük kara parçaları;

- kit'alar. **3.** Ülkeler; memleketler. **4.** Askerî birlikler. \Rightarrow **kit'aat-i fenniye**, {OsT} *İstihkâm birliği*.|| **kit'aat-i fenniye subayı**, {OsT} *İstihkâm birliği komutanı*.|| **kitaat-ı hamse-i ma'lûme**, {OsT} *Dünyanın bilinen beş büyük kara parçası*.
- kital¹**, -li [Ar. *katl* > *kıtāl* قاتال] {OsT} *is.* **1.** Birbirini öldürme; vuruşma, savaş. **2.** Savaş; cenk. \Rightarrow **kıtālü'l-bahr**, {OsT} *Deniz savaşı*.
- kital²**, [Yun. *khotaáli* [Tietze] \Rightarrow *kital*] {ağız} *is.* Yemiş toplamaya yarayan ucu torbalı çatal değnek. [DS]
- kıtalmak**, [kıt-al-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Azalmak; kıtlaşmak. [DS]
- kıtar**, [Ar. *kıfār* قفار] {OsT} *is.* **1.** Birbiri ardınca sıralanmış hayvan sürüsü. **2.** Bir lokomotifin arkasında bulunan vagonların hepsi; tren dizisi. \Rightarrow **kıtārü'l-feres**, {OsT} *gök b. Tay takımıydı*.
- kıtararak**, [kıt-ar-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Çok üşümek. [DS]
- kıtasal**, [kıt'a-sal] *sf.* Kıtalara ilişkin; kıtaların yapısı ile ilgili olan. \Rightarrow **kıtasal iklim**, *coğ. Gece ile gündüz, yaz ile kış arasında sıcaklık farkı çok, yağışı az olan iklim; kuta iklimi; kara iklimi*.
- kıtıg**, [kıt-mak > kıt-ıg] {eT} *is.* \rightarrow *kıdıg*. [EUTS]
- kıtık¹**, [eT. kıt-mak > kıt-ık] *is.* **1.** {eT} Pamuk. [EUTS] **2.** Dokumada kullanılmayan, ancak minder ve yastık gibi döşeme eşyalarının veya sıva harcının içine konulan keten ve kenevir liflerinin kalın olanı. **3.** {ağız} Taranması güç saç. [DS] **4.** *mim.* Sıva harçlarına katılan keten lifi.
- kıtık²**, -ğı [kıt-ık] {ağız} *is.* **1.** Leblebi. **2.** Mısır ekmeğinin kabuğu. [DS]
- kıtıklama**, [kıtık-la-ma] *is.* Etrafına veya içine kıtık doldurmak eylemi.
- kıtıklamak**, [kıtık-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Yastık, minder vb. için) kıtıkla doldurmak. **2.** Sandığa konularak ambalajlanmış kırılabilir eşyaların sarsılarak kırılmaması için etrafını kıtıkla beslemek.
- kıtıklı**, [kıtık-lı] *sf.* İçine kıtık konulmuş, kıtıkla doldurulmuş olan.
- kıtıklıg**, [kıt-mak > kıt-ıg-lıg] {eT} *sf.* Pamuklu. [EUTS]
- kıtıl¹**, [kıt-ıl] {ağız} *is.* **1.** Yüzsüz yorgan. **2.** Yatağın, yorganın iç astarı. [DS]
- kıtıl²**, [kıt-ıl] {ağız} *is.* Kuru ağaç yaprağı. [DS]
- kıtım**, [kıt > kıt-ım] {ağız} *is.* Az; küçük parça. \Rightarrow **kıtım kıtım**, {ağız} *Azar azar; parça parça*. [DS]
- kıtımak**, [kıt-ı-mak] {ağız} *gçl. f. [-r]* (Çocuklar için) birbirini oyunda ütmek. [DS]
- kıtınak**, -ğı [kıt-ın-ak] {ağız} *is.* Üzüm salkımlarındaki küçük salkımcıklardan her biri; çingil. [DS]
- kıtipiyos**, [Yun. *kata* (aşığı) + *piyos* (kim) / *egiptios* (Mısırlı) \Rightarrow *kıtipiyos*] *sf. argo.* Değersiz; bayağı; düşük nitelikli; işe yaramaz; sünepe.
- kıtipiyozluk**, [kıtipiyoz-luk] *is.* Kıtipiyos olma durumu.
- kıtır¹**, [kıt (yans.) > kıt-ır] *is.* Kırılan bir cismin çıkardığı ses; kuru ve gevrek ses. \Rightarrow **kıtır kıtır**, *1. Çok kuru ve gevrek olan. 2. (Yemek, çiğnemek, kırmak, kesmek, doğramak vb. için) "kıtır" sesi çıkararak.*|| **kıtır kıtır kesmek**, *Acıma duymaksızın gözünü kırpmadan öldürmek.*
- kıtır²**, [kıt-ır] {ağız} *is.* **1.** Henüz olgunlaşmamış kavun; kelek. **2.** Patlamayarak kalmış mısır taneleri. **3.** Patlamış mısır. **4.** Ateşte gevretilerek küçük parçalara bölünmüş yufka ekmeği. **5.** Bisküvi. [DS]
- kıtır³**, [kıt-ır] {ağız} *is.* Kel hastalığı. [DS]
- kıtır⁴**, [Ar. *kuṭr* \Rightarrow *kıtır*] {ağız} *is.* Güç; kuvvet. [DS] \Rightarrow **kıtırdan düşmek**, {ağız} *Yaşlılık dolayısı ile cinsel güçten kesilmek; çocuğu olmayacak hâle gelmek*. [DS]|| **kıtırı kesilmek**, {ağız} *Gücü kuvveti kesilmek; takatsiz düşmek*. [DS]
- kıtır⁵**, [Ar. *hetir* / *hitir* (boş laf) هتير] *is.* **1.** Anlamsız söz; boş laf; saçma sapan söz. **2.** Yalan ve uydurma söz; palavra. {ağız} (aynı) [DS] \Rightarrow **kıtıra almak**, *Alay etmek*. {ağız} (aynı) [DS]|| **kıtır atmak**, *Yalan söylemek; palavra atmak; uydurmak*. {ağız} (aynı) [DS]
- kıtırak¹**, -ğı [kıt (az) > kıt-(ı)rak] {ağız} *sf.* Az; kıt. [DS]
- kıtırak²**, -ğı [kıt (yans.) > kıt-ır-a-k] {ağız} *sf.* Gevrek. [DS]
- kıtırayık**, -ğı [kıt-ır-a-y-ık] {ağız} *is.* Bir tür kalın patiska. [DS]
- kıtırcı**, [kıtır-cı] *sf. argo.* Çok yalan söyleyen; palavracı; {ağız} (aynı). [DS]
- kıtırcılık**, -ğı [kıtır-cı-lık] {ağız} *is.* Yalancılık. [DS]
- kıtırdak¹**, -ğı [kıt (yans.) > kıt-ır-da-k قفرداق] {eAT} {OsT} {ağız} *is.* Kuyruk ve iç yağı gibi maddeler eritildikten sonra geriye kalan katı kısımlar; yumuşak kemiksi madde; kıkırdak. [DS]
- kıtırdak²**, -ğı [kıt (yans.) > kıt-ır-da-k] {ağız} *sf.* **1.** Gevrek. **2.** *is.* İyice patlamamış mısır. [DS]
- kıtırdama**, [kıt-ır-da-ma] *is.* Kıtırtı sesi çıkarmak eylemi.
- kıtırdamak**, [kıt-ır-da-mak] *gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* **1.** (Kuru ve gevrek bir nesne için) kırılırken "kıtır" diye ses çıkarmak. **2.** {ağız} (Eklemler için) oynatırken veya bükürken ses çıkarmak. [DS]
- kıtırdatma**, [kıt-ır-da-t-ma] *is.* Kıtırtı sesi çıkartmak eylemi.
- kıtırdatmak**, [kıt-ır-da-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** (Yeme, çiğneme, kesme, kırma, doğrama sırasında) kıtırtı sesi çıkartmak; kıtır kıtır etmesine sebep olmak. **2.** {ağız} (Ekmek için) gevretmek. [DS]
- kıtırık¹**, -ğı [kıt-ır-ık] {ağız} *is.* **1.** Ateşte gevretilerek

- küçük parçalara bölünmüş yufka ekmeği. **2. sf.** Çok kuru. [DS]
- kıtırık², -ği** [kıt-ır-ık] {ağız} *is.* Yüzeydeki girinti çıkıntı; pürüz. [DS]
- kıtırım**, [Ar. hetr => kıtır > kıtır-ım] {ağız} *is.* Yalan söz; palavra. [DS]
- kıtırış**, [kıtır-ış ?] {ağız} *is.* İyici büyüdüğü hâlde olgunlaşmamış bitki veya ekin. [DS]
- kıtırmak¹**, [kıt-ır-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* Aşık oyununda, aşığı sıkarak ve döndürerek atmak. [DS]
- kıtırmak²**, [kıt (yans.) > kıt-ır-mak] {ağız} *is.* 1. İyice kızarmış ekmeğin üzerinden kopan sert ve ince kabuklar. **2.** Kıkırdak. [DS]
- kıtırnak, -ği** [kıt (yans.) > kıt-ır-(ı)n-ak] {ağız} *is.* Bütün çıkarılmış ceviz içi. [DS]
- kıtırıtı**, [kıt-ır-tı] *is.* **1.** Kıtırdama sesi; kırılan gevrek bir şeyin çıkardığı ses. **2.** {ağız} Eklemlerde oynama, bükülme sırasında çıkan ses. [DS] **3.** {ağız} Sert ve kuru yiyecekleri ağızda çiğnerken çıkan ses. [DS]
- kıtış**, [kıt-ış] {ağız} *is.* Küçük, kara bir tür mantar. [DS]
- kıtkıtlamak**, [kıt+kıt-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Yavaş yavaş pişirmek. [DS]
- kıtlama**, [kıt (yans.) > kıt-la-ma] *is.* **1.** “Kıt” sesi çıkarma durumu. **2. sf.** (Çay için) bir parça kesme şekeri kırdıktan sonra ağızda tutarak içilen. **3.** {ağız} Azla idare etme. [DS] **4.** {ağız} Isırma. [DS] **5. zf.** (Çay içmek) kırılarak bir parça şekeri ağızda tutarak.
- kıtlamak**, [kıt (yans.) > kıt-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Parmak, ayak bileği vb. eklemler için) herhangi bir hareket sırasında “kıt” sesi çıkarmak.
- kıtlaşma**, [kız / kıt³-la-ş-ma] *is.* İhtiyaçları gidermeyecek duruma gelme eylemi.
- kıtlaşmak**, [kız / kıt³-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** İhtiyaçları karşılayamayacak duruma gelmek; kıt duruma gelmek. **2.** (Ticaret eşyası için) piyasada az bulunur olmak.
- kıtlık, -ği** [kız / kıt³-lık] *is.* **1.** İhtiyacı karşılayamama hâli; kıt olma; azlık; yetersizlik. **2.** Kuraklık vb. sebeplerle bir ülkede temel ihtiyaç maddelerinin yeterli olamaması halinde meydana gelen ve halkın aç kalmasına veya açlıktan ölmesine sebep olan açlık hâli; genel olarak giyecek ve yiyecek yokluğu. **3.** Besin maddelerinde ülke çapında görülen büyük darlık. **4. mecaz.** (Duygular ve soyut kavramlar için) yokluk; azlık; bulunmama hâli. ☞ (bir şeyin) **kıtlığına kıran girmek**, *Hiç bulunmaz olmak; piyasadan çekilmek; köküne kıran girmek.*|| **kıtlıktan çıkmış gibi**, *Oburca; açgözlülükle; doymak bilmeden.*
- kıtmak**, [kıt-mak] {ağız} *gçl. f. [-ar]* **1.** Azaltmak. **2.** Az vermek. [DS]
- kıtmık, -ği** [eT. kıd-mak > kıt-mık] {ağız} *is.* Yonga; kıymık. [DS]
- kıtmır**, [kıt-mır] {ağız} *sf.* **1.** Cimri; pinti; hasis. **2.** Elinden iş gelmeyen; beceriksiz. **3.** (Kişi için) kısa boylu. [DS]
- kıtmırlanmak**, [kıt-mır-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* İnatçılık etmek. [DS]
- kıtmir**, [Ar. kıtmir قطمير (kıtmir) {OsT}] *is.* **1.** Hurma çekirdeğinin üzerindeki zar. **2.** Eskiden kullanılan çok küçük bir ağırlık ölçüsü birimi. **3.** Az ve değersiz şey. Ashab-ı Kehf’in yanında bulunan köpeğin adı. **4.** Türkistan Türklerinin yerine ulaşması için yardımını dokunacağı düşüncesi ile mektup zarfı üzerine adresten sonra yazdıkları kelime. **5. gnşl.** Köpek. **6.** {ağız} *sf.* Çok kaşınan; uyuz. [DS]
- kıtnaşmak**, [kıt-(ı)n-a-ş-mak] {ağız} *işteş. f. [-ır]* Aşırı açlık yüzünden yiyecek için itişip kakışmak. [DS]
- kıttı**, [kıt (yans.) > kıt(t)-ı] {ağız} *is.* Leblebi. [DS]
- kıttık, -ği** [kıt(t)-ı-k] {ağız} *is.* Küçük sabun; sabun parçası. [DS]
- kıttırılı**, [kıt(t)-ır-ılı] {ağız} *is.* İdare lambası; kandil. [DS]
- kıv¹**, [kiv (yans.)] *is.* Fırlama, atlama, sıçrama anlatan kök. [Zülfikar] *kiv-il, kiv-il-cım*
- kıv²**, [kiv (yans.)] *is.* **1.** Hayvan seslerini, bağırsıklarını andıran sesleri bildiren kök. [Zülfikar] *kiv-cı, kiv-la-mak* **2.** {ağız} Sürek avında, yaban hayvanlarını inlerinden çıkarmak için avcılarının çıkardığı ses; kuru gürlütü; bağırtı. [DS]
- kıv³**, [kiv (yans.)] *is.* Kaynaşmayı, kıpırdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kiv-il kıvıl, kiv-il-da-mak, kiv-ış kıvış,*
- kıv⁴**, [kiv قيو] {eT} {eAT} *is.* **1.** Kut; devlet; baht; sadet; azamet. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** İstek. [Gabain] **3.** {ağız} Baht; yazgı; kader. [DS]
- kıv⁵**, [kiv] {eT} *is.* Ayakkabı. [EUTS]
- kıv⁶**, [kiv] {eT} *is.* Hasislik. [Gabain]
- kıv⁷**, [kiv] {ağız} *is.* **1.** Bir iş ya da ürünün olgunlaşma zamanı. **2.** Fırsat. [DS]
- kıv⁸**, [kiv] {ağız} *is.* Kıvılcım. [DS]
- kıv⁹**, [kiv] {ağız} *is.* Fırsat; koz. [DS]
- kıv¹⁰**, [kiv / kıp / kib] {ağız} *sf.* Tez; ivedi. [DS]
- kıvadmak**, [kiv > kıv-â-mak > kıva-d-mak] {eT} *gçl.* **1.** Kutlamak; hürmet etmek; saymak; saygı göstermek. [EUTS] **2.** Mesut etmek. [EUTS] [Gabain]
- kıval**, [kivāl] {eT} *sf.* (Burun için) çekme; düzgün. [DLT] ☞ **kıval burun**, {eT} *Çekme burun.* [DLT]
- kıvam¹**, [Ar. kıvām قوام (kıva:m) {OsT}] *is.* Dikler; doğrular.
- kıvam²**, [Ar. kıvām قوام (kıva:m) *is.* **1.** Durma biçimi; varlığını devam ettirme; durma; duruş. **2.** Direk. **3.** (Sıvı veya sıvı niteliği taşıyan maddeler

- için) koyuluk derecesi; koyuluk. **4. mecaz.** Bir şeyin en uygun zamanı; en uygun durumu; tav. **5.** Gerekli şartların var olması. **6.** Olgunluk. **7.** Bir şeyin var olma sebebi; temel unsur; dayanak; temel. **8.** Betonun donmaya başlamadan önceki sıklığı. **9.** (Bir yağlı boya, vernik vb. için) akmaya karşı gösterdiği direnç. ☞ **kivâm-ı dîn**, {OsT} *Dinin direği*.|| **kivamını bulmak**, *Tam istenilen niteliğe ulaşmak; olgunlaşmak*.|| **kivamü'd-dîn**, {OsT} *Dinin direği*.
- kivamlandırma**, [kivam-la-n-dır-ma] *is.* Kivamlandırmak eylemi.
- kivamlandırmak**, [kivam-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** (Sıvı ve sıvı sayılan maddeler için) koyuluğunu istenen niteliğe getirmek; kıvamlaştırmak. **2.** Uygun duruma getirmek; olgunlaştırmak. **3.** Kıvam almasını sağlamak; koyuluk kazandırmak.
- kivamlanma**, [kivam-la-n-ma] *is.* Kivamlanmak eylemi.
- kivamlanmak**, [kivam-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Sıvı ve sıvı sayılan maddeler için) koyuluğu istenen niteliği almak; kıvamlaşmak. **2.** Uygun duruma gelmek; olgunlaşmak. **3.** Kıvam almak; koyuluk kazanmak.
- kivamlaşma**, [kivam-la-ş-ma] *is.* Kivamlaşmak eylemi.
- kivamlaşmak**, [kivam-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** (Sıvı ve sıvı sayılan maddeler için) koyuluğu istenen niteliği almak; kıvamlanmak. **2.** Uygun duruma gelmek; olgunlaşmak.
- kivamlaştırıcı**, [kivam-la-ş-tır-ıcı] *is.* **1.** Sıvı bir ürünün kıvamını arttırmaya yarayan kimyasal bağlayıcı. **2.** Bir asıltıyı kıvamlaştırmaya yarayan aygıt. **3.** Bağlayıcı, kıvamlaştırıcı etken.
- kivamlaştırma**, [kivam-la-ş-tır-ma] *is.* Kivamlaştırmak eylemi.
- kivamlaştırmak**, [kivam-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** (Sıvı ve sıvı sayılan maddeler için) koyuluğunu istenilen niteliğe getirmek; kıvamlandırmak. **2.** Uygun duruma getirmek; olgunlaştırmak.
- kivamlı**, [kivam-lı] *sf.* **1.** Kıvamında olan; gerektiği şekilde koyu. **2. mecaz.** En olgun durumda olan; en uygun zamanında olan; tavında olan.
- kivamölçer**, [Ar. kivam + T. ölç-er] *is.* Boya, vernik ve yağların koyuluk derecesini ölçmekte kullanılan alet.
- kivamsız**, [kivam-sız] *sf.* **1.** Kıvamında olmayan; koyuluğu gerektiği şekilde olmayan. **2. mecaz.** Olgunluk derecesi yeterli olmayan; durumu ve zamanı elverişli olmayan; tavında olmayan.
- kivan**, [kiv-an] {ağız} *is.* Ahmak; budala; şaşkın. [DS]
- kivanç**, -cı [kiv-an-ç] *is.* **1.** Övünme; övünç; iftihar. **2.** Memnunluk; sevinç; hoşlanma; {ağız} {aynı}. [DS] ☞ **kivanç duymak**, *Memnun olmak; sevinmek; iftihar etmek.*
- kivançlı**, [kiv-an-ç-lı] *sf.* **1.** Övünç duyan; iftihar eden. **2.** Sevinç duyan.
- kivandırma**, [kiv-an-dır-ma] *is.* Kivandırmak eylemi.
- kivandırmak**, [kiv-an-dır-mak] {eAT} {OsT} *gçl. f. [-ır]* **1.** Kivanç duymasını sağlamak; memnun etmek; sevindirmek. {ağız} {aynı} [DS] **2.** Heveslendirmek; istekli hâle getirmek.
- kivandırmak**, [kiv > kiv-ā-mak > kiva-n-mak > kivan-dur-mak] {eT} {eAT} *gçl. f. [-ur]* *قواندورمق* **1.** Sevindirmek.
- kivaniş**, [kivan-ış] *is.* Kivanmak eylemi veya biçimi.
- kivanişmak**, [kivan-ış-mak] {eAT} {işteş. f. [-ur]} *Hep birlikte sevinmek; birlikte kivanmak.*
- kivanma**, [kivan-ma] *is.* Kivanmak eylemi; iftihar etme.
- kivanmak**, [kiv (kut, baht) > kiv-ā-mak > kiva-n-mak] {eT} {eAT} {OsT} {ağız} *قوانق* *dönşl. f. [-ır]* **1.** {eT} {eAT} {OsT} {ağız} Övünülecek bir iş yapmaktan dolayı gurur duymak; övünmek; iftihar etmek; sevinmek; memnun olmak. [DK] [DS] **2.** {eAT} {ağız} Haz duymak; iş görmeye özenmek; heveslenmek. [DS] **3.** {ağız} Övünmek. [DS] **4.** {ağız} Güvenmek. [DS]
- kivanuşmak**, [kiv-an-uş-mak] {eAT} {işteş. f. [-ur]} *Hep birlikte sevinmek.*
- kivaşdamak**, [kiv-ış-da-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* Kimildamak. [DS]
- kivacı**, [kiv-cı] {ağız} *is.* **1.** Sürek avında, hayvanları ürkütmek için ses çıkaran kimse. **2.** Yol gösteren; kılavuz. [DS]
- kivacak**, [kiv > kiv-çak] {eT} *is.* **1.** Kof; boş. [KB] **2.** Şanssız. [KB] **3.** Yabani. [KB]
- kivgaşmak**, [kiv-(i)g-a-ş-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* (Kapı, pencere vb. için) açık kalmak; kıygaşmak. [DS]
- kivgıd**, [kiv-gıd-ı] {ağız} *is.* Ağız mızıkası. [DS]
- kivı**, [kiv-ı] (kivı:) {eT} *sf.* **1.** Boş. [KB] **2.** Süreksiz. [KB] **3.** Kısa. [KB]
- kivıcık**, -ğı [kiv-ı-cık / kiv-ı(ç)-ık] {ağız} *is.* Süt pişirirken kazanın dibine yapışan kısım. [DS]
- kivıç**¹, -cı [kiv-ıç] {ağız} *is.* **1.** İnce çam dalı. **2.** Çamların iğne gibi yaprakları. [DS]
- kivıç**², -cı [kiv-ıç] {ağız} *sf.* (Kişi için) kısa boylu, zayıf ve kuru. [DS]
- kivık**, -ğı [kiv-ık] {ağız} *sf.* Biraz aralık; kıynaşık. [DS]
- kivıktırmak**, [kiv-ık-tır-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* **1.** Acele ettirmek. **2.** Gözünü korkutarak istediğini yaptırmak. [DS]
- kivıl**, [kiv (yans.) (atlama, sıçrama) > kiv-ıl] *is.* **1.** {ağız} Ateşten sıçrayan küçük ateş parçaları; kıvılcım. [DS] **2.** Kaynaşma; kıpırdaşma. ☞ **kivıl kıvıl**, {ağız} **1.** Kıpır kıpır. **2.** (Çalışmak için) durmadan,

harıl harıl. 3. Birçok canlının hareket etmesinden doğan kaynaşma; canlılık. 4. Kalabalık; çokluk. [DS]

kıvılcık, -ğı [kiv-ıl-cık] {ağız} is. Can sıkıntısı. [DS]

kıvılcım, [kığ-ıl-cım > kiv-ıl-cım / kiv (atlama, sıçrama) + çing (çarpma sesi) > çing-ı (kavı tutuşturmak için çakmaktan çıkan ateş parçası) > kiv-ıl+çing > kıvılcım ?] is. 1. Yanan bir maddeden kopup sıçrayan küçük ateş parçaları. 2. Gerilim altında bulunan iki iletken uç arasında elektron atlaması sonucu oluşan yanıp sönen ışık. 3. Demir ve taş gibi sert iki cismin çarpması sonucu meydana gelen ateş sıçraması. 4. mecaz. Önemli bir sonuca neden olan harekete geçirici etken veya sebep. 5. {ağız} Koyun kılı ve samanla karıştırılmış tandır yakacağı. [DS] ☞ **kıvılcım gibi**, {ağız} Sürekli ve tez hareket halinde. [DS]

kıvılcımlama, [kiv-ıl-cım-la-ma] is. 1. Elektrik kıvılcımı ile bazı dokuları harap etme yöntemi. 2. Kıvılcımların ısı yolu ile aşındırmasından yararlanarak elektrik akımı yardımı ile metal üzerinde aşındırma işlemi.

kıvılcımlanma, [kiv-ıl-cım-lan-ma] is. Kıvılcımlanmak eylemi.

kıvılcımlanmak, [kiv-ıl-cım-lan-mak] gçsz. f. [-ır] Kıvılcım saçarak yanmaya başlamak; kıvılcımlı hâle gelmek.

kıvılcımlı, [kiv-ıl-cım-lı] sf. Kıvılcım saçan; kıvılcımlı olan.

kıvılcımsız, [kiv-ıl-cım-sız] sf. Kıvılcım saçmayan; kıvılcımlı olmayan.

kıvıldamak, [kiv-ıl-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(t)-yor] (İnsan ve hayvan kalabalığı için) kaynaşmak. [DS]

kıvıldaşmak, [kiv-ıl-da-ş-mak] {ağız} işteş. f. [-ır] → kıvıldamak. [DS]

kıvıllık, [kivı > kivı-lık] {eT} is. Süreksizlik. [KB]

kıvındırık, -ğı [kiv-in-dır-ık] {ağız} sf. (Kapı, pencere vb. için) az aralık; az açık. [DS]

kıvırcık, -ğı [kiv-ır-cık] sf. 1. Küçük küçük kıvrıntılı olan; kıvir kıvir olmuş; aşırı kıvrıntılı. 2. is. zool. Trakya ve Marmara Bölgesinde yetişen beyaz yünlü, ince uzun kuyruklu koyun ırkı; kıvırcık koyun. 3. Bu koyunun yapağısı; Trakya yapağısı. 4. Bu koyunun eti. 5. bot. Yaprakları küçük ve kıvrım kıvrım olan, göbeksiz ve damarsız yeşil salata; kıvırcık salata. 6. {ağız} Sığırcık kuşu. [DS] ☞ **kıvırcık karanlık**, {ağız} Akşamla yatsı arası; alaca karanlık. [DS]|| **kıvırcık koyun**, zool. Trakya ve Marmara Bölgesinde yetişen beyaz yünlü, ince uzun kuyruklu koyun ırkı.|| **kıvırcık lahanana**, bot. Yaprakları ufak ufak kıvrılan bir tür lahanana.|| **kıvırcık salata**, bot. Yaprakları küçük küçük kıvrılan ve salatası yapılan bir cins marul. (Lactuca sativa).

kıvırcıklaşma, [kiv-ır-cık-la-ş-ma] is. Kıvırcıklaşmak durumu.

kıvırcıklaşmak, [kiv-ır-cık-la-ş-mak] dönşl. f. [-ır] Kıvırcık hâle gelmek; kıvırcık durum almak.

kıvırdım, [kiv-ır-dım] {ağız} is. 1. Gelin çeyizi. 2. Evlenirken oğlanın babası tarafından kıza verilen ve kızın öz malı sayılan para ya da eşya. [DS]

kıvirgak, [*kivir-mak > kıvir-gâ-mak > kıvirga-k] {eT} sf. Hasis; haris. [Gabain]

kıvirış, [kiv-ır-ış] is. Kıvir-mak eylemi veya biçimi.

kıvirkak, [*kivir-mak > kıvir-gâ-mak > kıvirga-k] {eT} sf. Tamahkâr; hasis; eli sıkı. [EUTS]

kıvirkaklanmak, [kıvirga-k > kıvirgak-lâ-mak > kıvirgak-la-n-mak] {eT} dönşl. f. Hasislik etmek; cimrilik etmek. [EUTS][Gabain]

kıvirkanmak, [*kivir-mak > kıvir-gâ-mak > kıvirgan-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Hasislenmek; hasislik etmek; cimrilik etmek. [EUTS]

kıvirma, [kiv-ır-ma] is. 1. Kıvir-mak eylemi; kıvrık hâle getirme. 2. Kıvrılmış yer veya parça. 3. {ağız} Bir tür tatlı; saraylı. [DS] 4. {ağız} Sapı bükülerek zamanından önce olgunlaşması sağlanan kavun veya karpuz. [DS]

kıvir-mak, [kiv (yans.) > kiv-ır-mak] gçl. f. [-ır] 1. Eğilterek bükmek. 2. Kıvrık hâle getirmek; büküm büküm yapmak. 3. Bir şeyin kenarlarını parmak uçları ile bükerek kıvrık hâle getirmek. 4. Belli bir yana doğru çevirmek; döndürmek. 5. Katlamak; kırmak. 6. (Saç için) çeşitli araçlarla dalgalı bir biçim vermek. 7. Kalçaları iki tarafa sallayarak yürümek. 8. Kalçaları iki yana sallayarak veya göbekte beraber bir daire çeviriyormuşçasına oynamak. 9. mecaz. Bir işin üstesinden gelmek; becermek. 10. Bir kumaşın kenarlarını katlayarak tersinden dikmek. 11. Yapmak istememek; dönmek; yan çizmek; vazgeçmek. 12. Uydurarak anlatmak; yalan söylemek. 13. {ağız} Çalmak; aşırmaq. [DS] 14. argo. Elde etmek; kazanmak. ☞ **kıvir kıvir**, Kıvirim kıvirim; büküm büküm.|| **kıvir zıvir**, 1. Derme çatma; önemsiz; değersiz. 2. Önemsiz ayrıntı.

kıvir-sık, -ğı [kiv-ır-sık] {ağız} is. Semizotu. [DS]

kıvirşak, -ğı [kiv-ır-(1)ş-a-k] {ağız} sf. 1. Buruşuk; kırışık. 2. (Saç için) ondüleli. [DS]

kıvirşık, -ğı [kiv-ır-(1)ş-ık] {ağız} is. 1. Pazı bitkisi. 2. Pancar yaprağı. [DS]

kıvir-tma, [kiv-ır-t-ma] is. Kıvir-mak işini yaptırmak eylemi.

kıvir-tmak, [kiv-ır-t-mak] gçl. f. [-ır] 1. Kıvirilmesini, bükülmesini sağlamak. 2. gçsz. f. Kalçalarını kıvirarak yürümek. 3. Sözünden dönmek; caymak.

kıvirş¹, [kiv-ış] {ağız} is. Kaynaşmayı, kıpırdanmayı anlatan yansımali gövde. ☞ **kıvirş kıvirş etmek**, {ağız} Yerde durmamak; kıvıldamak. [DS]||

kıvirş yavuş etmek, {ağız} Ağzı sulanmak. [DS]

kıvirş², [kiv-ış] {ağız} is. Keçi pislîği. [DS]

kıvirşdamak, [kiv-ış-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-

d(i)-yor] **1.** Ycrinde duramamak; yaramazlık yapmak. **2.** Acı duymak. [DS]

kıvışık, -ğı [kiv-iş-ik] {ağız} *is.* Pazı bitkisi. [DS]

kıvışkan, [kiv-iş-kan] {ağız} *is.* Pazı bitkisi. [DS]

kıvışmak, [kiv-iş-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Soğuktan donmak. [DS]

kıvıtmak¹, [kiv-it-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* (Kapı, pencere vb. için) biraz aralık bırakmak. [DS]

kıvıtmak², [kiv-it-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* Çalmak. [DS]

kıvkı, [kiv-kı] {ağız} *is.* Su kabağından yapılma tas. [DS]

kıvılamak¹, [kiv-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]*
1. Kışkırtmak; isteklendirmek. **2.** Sürek avında yaban hayvanlarını inlerinden çıkarmak için gürültü yapmak. [DS]

kıvılamak², [kivra-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]*
Koşmak. [DS]

kıvılanmak, [kiv-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Sevinmek; kıvanmak. [DS]

kıvmak, [kiv-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ar]* Koşmak. [DS]

kıvılg, [kiv > kiv-lıg] {eT} *sf.* Mutlu; mesut; bahtiyar. [EUTS]

kıvracık, -ğı [kiv-r-a-k-cık > kiv-r-a-cık] (*kı'vracık*) *zf.* **1.** Fazla uğraşmayı gerektirmeyen; derli toplu; işi kolay olan. **2.** İşini tez elden yapan; ayağına çabuk; hamarat.

kıvrak¹, -ğı [kiv-ır-mak > kiv-ır-a-k > kiv-(i)r-a-k قوراق] *sf.* **1.** Canlı; hareketli; hamarat; atik; çevik; çalışkan. {ağız} (*aynı*) [DS] **2.** {ağız} *mecaz.* Güzel; şık; yakışıklı; hoşça. [DS] **3.** {ağız} Dayanaksız; direşmez. [DS] **4.** *mecaz.* Akıcı; takıntısız; işlek. **5.** {ağız} Erken davranan; erkenden olgunlaşan; aceleci; tez; ivedi. [DS] ☞ **kıvrak buğday,** *Erkenden olgunlaşarak ilkbaharda hasat edilen buğday.* || **kıvrak darı,** {ağız} *İnce taneli, çok patlayan bir tür mısır.* [DS] || **kıvrak kıvrak,** *Kıvrak olarak; kıvrakça.* || **kıvrak olmak,** {ağız} *Çabuk olmak.* [DS] || **kıvrak yürüyüş,** (*At için*) *sağa sola ahenkli bir salınma ile yürüyüş.*

kıvrak², -ğı [kiv-(i)r-ak قوراق] {ağız} *is.* **1.** El tezgâhlarında dokunmuş siyah kumaştan yapılma üste giyilen bir tür entari; yeldirme; ferace. **2.** İnce tül-bent veya ipekliden yapılma baş örtüsü veya gelinlerin yüzüne örtülen krep. {OsT} (*aynı*) **3.** El tezgâhlarında kıvrılmış temiz iplikten dokunmuş bez. **4.** Kısa kadın eteği. **5.** Kısa pantolon. [DS] **6.** Sürfile. **7.** {OsT} {ağız} *sf.* (İp için) kıvrık; fazla bükülmüş. [DS] ☞ **kıvrak büküm,** *Sürfile.* || **kıvrak gömlek,** {ağız} *Çok bükülmüş iplikten dokunmuş dayanıklı kumaştan yapılan gömlek.* [DS]

kıvrakça, [kiv-(i)r-a-k-ça] (*kıvra'kça*) *sf.* **1.** Kıvrak biçimde davranan. **2.** *zf.* Kıvrak bir biçimde; kıvrak olarak.

kıvraklaşma, [kiv-(i)r-a-k-la-ş-ma] *is.* Kıvraklaşmak eylemi.

kıvraklaşmak, [kiv-(i)r-a-k-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]*
Kıvrak duruma gelmek.

kıvraklık, -ğı [kiv-(i)r-a-k-lık] *is.* **1.** Kıvrak olma durumu. **2.** Hareketlerdeki yumuşaklığa rağmen canlılık ve hareketlilik; kıvrakça davranış. **3.** Zihinsel işleklilik; çabuk karar verebilme; olaylar, olgular ve meseleler arasında kolayca doğru ilişki kurabilme; zihin canlılığı; zihin uyanıklığı. **4.** Anlatımın akıcılığı; dilin işlekliliği.

kıvraltmak, [kivra-l-t-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* (İplik vb. için) bükmek. [DS]

kıvrım, [kiv(ı)r-a-m] {ağız} *is.* Kıvrım. ☞ **kıvrım kıvrım,** {ağız} *Kıvrım kıvrım.* [DS]

kıvrama, [kiv-(i)r-a-ma] *is.* Kıvramak işi.

kıvramak¹, [kiv-ır-a-mak > kiv-(i)r-a-mak] *gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor]* **1.** Aşırı bükülmekten dolayı buruşup toplanmak; kıvrıcık hâle gelmek. **2.** Hızlı hızlı yürümek; yürüyüş hızını arttırmak; acele gitmek. {ağız} (*aynı*) [DS] **3.** Harekete geçmek; davranmak.

kıvramak², [kiv-(i)r-a-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor]* Ağır yük altında ezilmek; oflayıp püflelemek. [DS]

kıvramak³, [kiv-(i)r-a-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-r(i)-yor]* (İplik vb. için) bükmek. [DS]

kıvrambaç, -cı [kiv-(i)r-a-mbaç / kıvrın-maç] {ağız} *is.* Dönemeç. [DS]

kıvrandırılma, [kiv-(i)r-a-n-dır-ıl-ma] *is.* Kıvrandırılmak eylemi yapılma durumu.

kıvrandırılmak, [kiv-(i)r-a-n-dır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]*
1. Kıvranmasına sebep olunmak. **2.** *mecaz.* Acı çekmesine sebep olunmak; ıstırap verilmek; üzülmesine sebep olmak.

kıvrandırma, [kiv-(i)r-a-n-dır-ma] *is.* Kıvrandırmak eylemi.

kıvrandırmak, [kiv-(i)r-a-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kıvranmasına sebep olmak. **2.** *mecaz.* Çok acı çek-tirmek; üzme; ıstırap vermek.

kıvranlı, [kiv-(i)r-a-n-ık-lı] {ağız} *sf.* (İplik, ipek vb. için) çok bükülmüş ve bu yüzden birbirine doluşmuş. [DS]

kıvranış, [kiv-(i)r-a-n-ış] *is.* Kıvranmak eylemi veya biçimi.

kıvranka, [Rus. grivanka [Tietze]] {ağız} *is.* Ağırlık ölçüleri. [DS]

kıvranma, [kiv-(i)r-a-n-ma] *is.* Kıvranmak eylemi.

kıvranmak, [kiv-(i)r-a-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Şiddetli ağrı, sızı, sancı gibi fiziksel bir sebep ya da korku, üzüntü, heyecan gibi aşırı duygusal sebeplerle olduğu yerde eğilip bükülmek. {ağız} (*aynı*) [DS] **2.** *mecaz.* Acı çekmek; ıstırap çekmek; üzülmek. **3.** *mecaz.* Bir şeye şiddetle ihtiyaç duymak; bir şeyi ele geçirmek için uğraşmak. {ağız} (*aynı*) [DS] **4.** {ağız} Bir şeyin çevresinde dönmek. [DS]

kıvrantı, [kiv-(1)r-a-ntı] *is.* Kararsızlık; karar verememekten ileri gelen iç sıkıntısı.

kıvrışık, -ğ[ı] [kiv-(1)r-a-ş-ık] {ağız} *sf.* Birbirine sarılmış. [DS]

kıvrışmak, [kiv-(1)r-a-ş-mak] {ağız} *işteş. f.* [-ır] Helezon gibi birbirine sarılmak. [DS]

kıvratma¹, [kiv-(1)r-a-t-ma] *is.* 1. Kıvratmak işi. 2. {ağız} El tezgâhında temiz ve kıvrılmış iplikten dokunmuş bez. [DS]

kıvratma², [kiv-(1)r-a-t-ma] {ağız} *is.* Su musluğu. [DS]

kıvratmak¹, [kiv-(1)r-a-t-mak] قورغق *gçl. f.* [-ır] (İp, tel vb. için) katladıktan sonra kendi üzerinde bükmek; {eAT} {ağız} (aynı). [DS]

kıvratmak², [kiv-(1)r-a-t-mak] *gçl. f.* [-ır] Hızlandırmak; kıvraklık kazandırmak; {ağız} (aynı). [DS]

kıvrık¹, -ğ[ı] [kiv-(1)r-ık] *sf.* 1. Bükülmüş; yuvarlakça şekil verilmiş. 2. Bükülü durumda olan; kıvrılmış olan. 3. Katlanmış; bükülmüş. 4. {ağız} *is.* Dönemeç; viraj. [DS] ☞ **kıvrık dal**, *Heykel, resim, kuyumculuk gibi sanatlarda dal ve yaprakların bükümü şeklinde oluşturulmuş süs ögesi.*

kıvrık², -ğ[ı] [kiv-(1)r-ık] {ağız} *is.* 1. Çömlek; tencere. 2. İki kulplu testi. 3. Yılan. [DS]

kıvrık³, -ğ[ı] [kiv-(1)r-ık] {ağız} *is.* Zayıf kalmış çocuk. [DS]

kıvrık⁴, -ğ[ı] [kiv-(1)r-ık] {ağız} *sf.* Kendini beğenmiş. [DS]

kıvrıklık, -ğ[ı] [kiv-(1)r-ık-lık] *is.* Kıvrık olma durumu.

kıvrıktırmak, [kiv-(1)r-ık-tır-mak] {ağız} *gçl. f.* [-ır] Hızlandırmak; ivdirmek. [DS]

kıvrılış, [kiv-(1)r-ıl-ış] *is.* Kıvrılmak eylemi veya biçimi.

kıvrılma, [kiv-(1)r-ıl-ma] *is.* 1. Kıvrılmak eylemi; kıvrık hâle getirilme. 2. *jeol.* Yüzey katmanlarının tektonik etkilerle kırılmadan bükülü bir hâl almaları.

kıvrılmak, [kiv-(1)r-ıl-mak] *edil. f.* [-ır] 1. Kıvrılmak eylemi yapılmak; kıvrık hâle getirilmek. 2. *gçsz. f.* Eğilip bükülmek; katlanmak. 3. (Saç vb. için) dalgalı bir görünüm almak; kıvrıcık hâle gelmek; büküm büküm olmak. 4. Kangal hâline gelmek; çöreklenmek. 5. Bir yere büzülerek yatmak. 6. (Yol, su, yolcu vb. için) belli bir yöne dönmek; sapmak.

kıvrım, [kiv-ır-mak > kiv-(1)r-ım] *is.* 1. Kıvrılan yer; kıvrıntı yeri; büküm; katlanan bir şeyin bükümü. 2. Yol, su gibi uzayıp giden şeyin büküldüğü, yön değiştirdiği yer; dönemeç. {ağız} (aynı) [DS] 3. *jeol.* (Yer kabuğunu oluşturan katmanlar için) yer kabuğunun hareketleri sonucunda sıkışan katmanların meydana getirdiği dalgalı oluşum. 4. Bir tür tatlı; saray burma. {ağız} (aynı) [DS] 5. {ağız} Çörek. [DS] ☞ **kıvrım kıvrım**, 1. *Dalgalı bir görünümde olan; kıvrımları olan.* 2. Çok kıvrık; kıvr kıvr; buruşuk.

3. Büküle büküle devam eden; çok dönemeçli. 4. *Kıvrılarak.* || **kıvrım kıvrım kıvrınmak**, 1. Çok acı çekerek kıvrınmak; çok kıvrınmak. 2. Çeşitli sebeplerle sıkıntı içinde bulunmak; şiddetli ihtiyaç içinde bulunmak. || **kıvrım kıvrım olmak**, *Dalgalı bir hâl almak; büküm büküm olmak.*

kıvrımca, [kiv-(1)r-ım-ca] {ağız} *is.* Toprak altında findık büyüklüğünde yumrusu olan bir ot; devetabanı. [DS]

kıvrımlanma, [kiv-(1)r-ım-la-n-ma] *is.* Kıvrımlı bir durum alma eylemi.

kıvrımlanmak, [kiv-(1)r-ım-la-n-mak] *dönşl. f.* [-ır] 1. Kıvrımlı duruma gelmek. 2. Kıvrım kazanmak.

kıvrımlaşma, [kiv-(1)r-ım-la-ş-ma] *is.* Kıvrımlı bir durum alma eylemi.

kıvrımlaşmak, [kiv-(1)r-ım-la-ş-mak] *dönşl. f.* [-ır] Kıvrımlı duruma gelmek; kıvrım kıvrım olmak.

kıvrımlı, [kiv-(1)r-ım-lı] *sf.* Kıvrımı olan; kıvrılmış.

kıvrımsı, [kiv-(1)r-ımsı] *sf.* Hafif kıvrımlı görünümde olan.

kıvrımsılaşma, [kiv-(1)r-ım-sı-la-ş-ma] *is. jeol.* Yer hareketleri sonucu toprak tabakalarının birkaç santimetrelilik kıvrımlar oluşturması.

kıvrınka, [? kıvrınka] {ağız} *is.* (Metrik sisteme geçmeden önce) ağırlık ölçüleri. [DS]

kıvrıntı, [kiv-(1)r-ıntı] *is.* 1. Kıvrımlı bir şeyin kıvrılma yeri; bükülme noktası; kıvrım; büküm; büküm. 2. Yol, su gibi uzayıp giden şeylerin kıvrıldığı bölüm; dönemeç; kıvrım; büküntü.

kıvrış, [kiv-(1)r-ış] {ağız} *is.* 1. Arası açık boynuz. 2. Açık ayaklı at. [DS]

kıvrışık, -ğ[ı] [kiv-(1)r-ış-ık] {ağız} *sf.* 1. Kıvrıcık. 2. Buruşuk; kırışik; eğri büğrü. [DS]

kıvrışmak, [kiv-(1)r-ış-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] 1. Bükülmek. 2. Birbirine karışmak; dolaşmak. [DS]

kıvrız, [kiv-(1)r-ız] {ağız} *is.* 1. Gelinlerin yüzüne örtülen renkli tül ya da krep. 2. Kadınların başlarına örttükları ince tülbent. [DS] ☞ **kıvrıza karmak**, {ağız} (Tarlaya ekilen tohum için) derine düşmek ya da gübre altında kalarak yeryüzüne çıkamadığından sararmak. [DS]

kıvrşak, -ğ[ı] [kiv-(1)ş-a-k] {ağız} *is.* Tavşan çalısı. [DS]

kıvrşamak, [kiv-(1)ş-a-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-ş(i)-yor] Hızlı yürümek; kıvramak. [DS]

kıvrşılı¹, [kiv-(1)ş-ıl-tı] {ağız} *is.* Çabuk ve kısa adımlarla gezinme; gidip gelme. [DS]

kıvrşılı², [kiv-(1)ş-ıl-tı] {ağız} *is.* Gizli konuşma; fisiltı. [DS]

kıvrşılmak, [kiv-(1)ş-ır-ıl-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] Kendine çeki düzen vermek; derlenip toplanmak; bir büyüğe hürmet için toparlanmak. [DS]

kıvrılmak, [kiv-ur-mak] {eAT} *gçl. f.* [-ur] Kıvrılmak. [DK]

kıy¹, [kiy (yans.)] *is.* Keman yayının sesini, sürtmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kıy-kı*

kıy², [kɪy] {ağız} ünl. "Hey!" anlamında çağırma sözü. [DS]

kıy³, [kɪd > kıy قى] is. 1. {eT} Sınır; hudut; mahalle. [EUTS] 2. {eAT} {ağız} Kıyı; kenar; yan. [DS]

-kıya, [-kıya / -kiye / -kına / -kine] {eT} yap. e. Pekıştirme veya küçültme anlamı veren edat veya isimden isim türetme eki. söz-kıye (sözcük)

kıya¹, [kıy-mak > kıy-a قيا] zf. 1. {eAT} {OsT} Öldüresiye. 2. is. Cana kıyma; adam öldürme; cinayet. ☞ **kıya bakmak**, {eAT} Yan bakmak; öfkeyle bakmak; öldüresiye bakmak. [DK]|| **kıya kıya bakmak**, {eAT} Öldürecekmiş gibi kinle bakmak.|| **kıya uruşmak**, {eAT} Şiddetli çarpışmak; kıyasıya dövüşmek.

kıya², [kɪ-yā قيا] (kıya:) {eAT} sf. 1. Yatay. [DK] 2. {eAT} {OsT} (Bakmak için) dik dik; dikkatle; keskin. ☞ **kıya bakmak**, {eAT} Göz ucuyla bakmak; yan bakmak. || **kıya körmek**, {eT} Yan bakmak; arkaya bakmak. [DLT]|| **kıya tikmek**, {eT} Dikkatle bakmak.

kıyacak, -ğɪ [kıy-mak > kıy-acak] {ağız} is. 1. Çam kabuğunu ufalamak için kullanılan araç. 2. Üzerinde et kıyılan tahta. [DS]

kıyacı, [kıy-a-cı] is. Cana kıyan kimse; adam öldüren kişi; canı.

kıyadalamak, [kıy-a-da-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] (Kapı, pencere vb. için) biraz aralamak; aralık bırakmak. [DS]

kıyadalı, [kıy-a-da-lı] {ağız} sf. (Kapı, pencere vb. için) az açık. [DS]

kıyadet, [Ar. kıyādet قیادت] (kıya:det) {OsT} is. Kumandanın yaptığı iş; kumandanlık. ☞ **kıyadet etmek**, Kumanda etmek.

kıyafet, [Ar. kıyāfet قیافت] (kıya:fet) {OsT} is. 1. Bir topluluğun, bir kurumun veya bir ülkenin belirli bir döneme ait giyinme biçimi; giyim. 2. Bir elbisenin çeşitli kısımlarının tümü. 3. Resmî giyim; üniforma. 4. Bir şeyin dış görüntüsü; genel görüntüsü; biçim; şekil; suret. ☞ **kıyafet balosu**, Alışılmış günlük giysilerin dışında her türlü özel giyimin serbest olduğu balo.|| **kıyafet değiştirmek**, 1. Elbise değiştirmek. 2. Tanınmayacak bir kılığa bürünmek. 3. (Toplum için) millî kıyafet ve giyiniş tarzını değiştirmek.|| **kıyafet düşkünü**, Kıyafeti kötü olan kimse.|| **kıyafetine düşkün**, Giyim kuşamına özen gösteren; süslü giyinmekten zevk alan. || **kıyafet ilmi**, Yüze ve dış görünüşe bakarak bir kimsenin iç dünyasını okuma sanatı; ilmi' l-kıyāfe.

kıyafetli, [kıyafet-li] (kıya:fetli) sf. Belirtilen nitelikte bir kıyafete sahip olan.

kıyafetname, [Ar. kıyāfet + Far. -nāme قیافتنامه] (kıya:fetna:me) is. 1. Çeşitli dönemlere ve toplumlara ait giyinme biçimlerini gösteren resimli albüm. 2.

İnsanın giyimine veya dış görünüşüne bakarak ve buna dayanarak kişiliğini, ahlakını, kişilik özelliklerini tahmin bilgisini içeren kitap.

kıyafetsiz, [kıyafet-siz] (kıya:fetsiz) sf. Giyinişi ve görünüşü düzgün veya uygun olmayan; kötü giyimli kimse; kılıksız.

kıyafetsizlik, -ğɪ [kıyafet-siz-lik] is. Kıyafeti kötü olma durumu; kılıksızlık.

kıyağɪ, [kɪd-ak-ı / kıyağɪ / kıyakɪ قياغى] {eAT} is. 1. Bir topluluğun bir ağızdan çıkardığı gürültü. 2. sf. Kıyasıya; haddinden çok. 3. Mükemmel; öngörülen gibi; layıkıyla. 4. Korkunç; dehşet verici; müthiş.

kıyak¹, -ğɪ [kıy (yans.)] is. Sürtünmeyi veya sürtünmeye benzer durumlarda çıkan sesi anlatan yansımalı gövde. ☞ **kıyak kıyak**, {ağız} (Tavuk sesi için) hiç durmadan bağırarak; cıyak cıyak. [DS]

kıyak², [kañak] {eT} is. 1. Et suyu yağı. 2. Tereyağı; kaymak. [DLT]

kıyak³, -ğɪ [eT. kɪd-mak > kɪd-ak / kıy-ak قياق] sf. 1. {eAT} {OsT} {ağız} Kıyıcı; yırtıcı; vurucu; kırıp dökücü; zalim; gaddar. [DS] 2. Benzerlerinden üstün; mükemmel; eşsiz; şık. 3. Güzel; biçimli; iyi giyimli; yakışıklı; hoş; âlâ; {ağız} (aynı). [DS] 4. {ağız} Yiğit; yürekli. [DS] 5. {ağız} Çok tatlı. [DS] 6. {ağız} (Söz, davranış için) ağır; okkâli. [DS] 7. is. Hoşgörürü; ayrıcalık tanıma. ☞ **kıyak çekmek**, argo. Karşılıksız iyilik yapmak.|| **kıyak geçmek**, argo. Birine karşılıksız yardımda bulunmak.|| **kıyak kaçmak**, argo. Pek uygun düşmek; yakışmak.|| **kıyak yapmak**, argo. Birine yardım etmek.

kıyak⁴, -ğɪ [kıy-mak > kıy-ak] {ağız} is. Sazlıklarda biten, hayvanların aç kalmadıkça yemediği, kurduğu zaman yanları keskinleşen bir çayır otu. [DS]

kıyak⁵, -ğɪ [kıy-a-k] {ağız} sf. (Kapı, pencere vb. için) biraz açık; aralık. [DS]

kıyakçı, [kıy-ak-çɪ] is. 1. Atları çiftleştirirken erkek atın erkeklik organını tutup dişi atın dişilik organına yönelten kişi. 2. argo. Kumarda çok cesur davranarak bütün parasını bir seferde oyuna süren kimse. 3. Başkalarına çok yardımı dokunan kimse; iyiliksever. 4. Hep başkalarının yardımı peşinde koşan kimse; bedavacı; beleşçi. 5. Esrar içen kimse; esrarkeş.

kıyakı, [kɪd-mak > kıyak-ı قياقɪ] {eAT} {OsT} is. → kıyağɪ.

kıyaklaşma, [kıy-ak-la-ş-ma] is. Kıyak duruma gelme.

kıyaklaşmak, [kıy-ak-la-ş-mak] dönşl. f. [-ır] Kıyak duruma gelmek; hoş gidecek biçim almak.

kıyaklık, -ğɪ [kıy-ak-lık] is. 1. Kıyak olma durumu. 2. Kıyakçıya yakışan davranış.

kıyalamak, [kıy-a-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] (Kapı, pencere vb. için) biraz aralamak; aralık bırakmak. [DS]

kıyalı, [kıy-a-lı] {ağız} sf. (Kapı, pencere vb. için) biraz aralık; az açık. [DS]

kıyam, [Ar. kıyām قیام] (kıya:m) {OsT} is. 1. Ayağa kalkma; ayakta durma. 2. Bir işe kalkışma; girişme; teşebbüs etme; davranma; girişim. 3. İsyân etme; karşı gelme; başkaldırma. 4. Namazın ayakta kılınan kısmı; namazda ayakta durma; namaz. 5. isl. Ölümünden sonraki tekrar diriliş; kıyamet günü dirilip kalkma. ☞ **kıyām billāh**, {OsT} tasvf. Manevi menzillerin hepsini geçtikten sonra oluşan beka bi'llah mertebesindeki istikamet. || **kıyām binefsihi**, {OsT} Varlığını kendiliğinden sürdüren; Allah. || **kıyam etmek**, 1. Ayağa kalkmak. 2. Girişmek; kalkışmak; başlamak. 3. İsyân etmek; baş kaldırmak; karşı gelmek. || **kıyām-ı kıyāmet**, {OsT} isl. Kıyamet günü ölümlerin dirilerek ayağa kalkması. || **kıyām li'llāh**, {OsT} tasvf. Gaflet uykusundan uyanık olma ve Allah yolunda gafletten uzak bulunma. || **kıyām ve isyān**, {OsT} Ayaklanma.

kıyamet, [Ar. kıyāmet قیامت] (kıya:met) {OsT} is. 1. Ölümlerin tekrar dirileceği ve mahşerde toplanmak üzere, Allah'tan başka bütün varlıkların yok olacağı zaman; hesap günü; din günü. 2. mecaz. Gürültü ve karışıklık. 3. Büyük sıkıntı; felaket; bela. ☞ **kıyamet alameti**, 1. Kıyametin kopacağını önceden belirten işaret ve olgular. 2. İçinde bulunulan zamanı beğenmeyenler tarafından beğenilmeyen olay ve olgular için kullanılan söz. || **kıyamete kadar**, Dünya durdukça; dünya var oldukça; dünyanın sonuna kadar; çok uzun süre. || **kıyamete kalmak**, Bir işin bitirilmesi, halledilmesi imkânı kalmamak. || **kıyamet gibi**, Pek çok; çok. || **kıyamet günü**, Allah'tan başka bütün varlıkların yok olacağı, ölümlerin hesap vermek üzere tekrar diriltileceği gün. || **kıyameti koparmak**, Ortalığı birbirine katmak; bir şeye kızmaktan dolayı bağırıp çağırmak; kargaşa ve tartışma, çekişme ortamı yaratmak. || **kıyamet kopmak**, 1. Allah'tan başka bütün varlıklar yok olmak; kıyamet günü gelmek. 2. Aşırı gürültü ve karışıklık olmak. || **kıyamet köprüsü**, {OsT} Sırat köprüsü. || **kıyametler koparmak**, Ortalığı birbirine katmak; bir şeye kızarak bağırıp çağırmak; feryat figan etmek. || **Kıyamet mi kopar?** (Bir dilek veya iş için) yapılırsa çok kötü bir sonuç doğmayacağı anlatmak için kullanılan söz; "Ne önemi var?"; "Ne çıkar?"; "Ne olmuş sanki?"

kıyan, [kıy-an] {eT} is. 1. Dağdan inen gür ve hızlı sel; azgın sel; kükremiş sel. [DK] 2. Sert; çevik; kuvvetli. [Reşidettin]

kıyand, [Sansk. ganda] {eT} is. Gergedan. [EUTS] [OKD]

kıyandkat, [Sansk. ganda => kıyand-kat] {eT} is. → kıyand. [OKD]

kıyas, [Ar. kıyās قیاس] (kıya:s) {OsT} is. 1. Bir şeyi başka bir şeye denk sayma; bir tutma. 2. Bir şeyi

başka bir şey ile karşılaştırma; aralarındaki uyum ve uyumsuzluğun miktarını belirleme; oranlama. 3. (Kelime için) bir kelimenin şekil ve anlam bakımından başkalarından örnek alınarak türetilmesi; örneksene. 4. Benzetme yolu; örneksene. 5. huk. Bir olaya uygulanan bir hukuk kuralının benzer olaylara da uygulanması. 6. İsl. huk. Hakkında açık ve kesin bir hüküm bulunmayan bir olay hakkında, ayet ve hadislerle kesin bir hüküm konulmuş benzer bir olaya ait kuralı örnek alarak, bir hüküm çıkarma. 7. man. Doğru iki yargıdan üçüncü bir yargıya varma; tasım. ☞ **kıyasa muhalefet**, {OsT} Bir kelimenin anlam ve söyleniş bakımından kurallara aykırı olarak kullanılması; kurallara aykırılık. || **kıyas etmek**, Karşılaştırmak; mukayese etmek. || **kıyas eylemek**, Karşılaştırmak; mukayese etmek. || **kıyās-ı bātil**, {OsT} Anlamsız veya gülünç benzetme. || **kıyās-ı celî**, {OsT} mant. Büyük önermesinden hüküm çıkarılan kıyas; açık kıyas. || **kıyās-ı fāsîd**, {OsT} mant. Mantiğe aykırı kıyas. || **kıyās-ı fukahā**, {OsT} İsl. huk. Bilginler tarafından dinî konularda çıkarılan hükümler. || **kıyās-ı hafî**, {OsT} Büyük önermesi hatırlanmayan veya gizli olan kıyas. || **kıyās-ı istikranî**, {OsT} mant. Tam ve eksiksiz kıyas. || **kıyās-ı kazîb**, {OsT} mant. Hatalı kıyas; güvenilirmez kıyas. || **kıyās-ı lügāvî**, {OsT} Örneksene yolu ile kelime türetme. || **kıyās-ı matvî**, {OsT} mant. Büyük veya küçük önermesi söylenmeyen ya da gizli olan kıyas. || **kıyās-ı mevsülü'n-netāyîc**, {OsT} mant. Vargısı başka bir kıyasta iki önermeden biri durumunda olan kıyas; ön tasım. || **kıyās-ı mukassem**, {OsT} mant. İki seçeneği bulunan ve her iki seçeneğinin de vargısı aynı olan kıyas; ikilem. || **kıyās-ı müdellel**, {OsT} mant. Önermelerinden biri veya her ikisi de kanıtıyla birlikte belirtilen kıyas; kanıtlı kıyas. || **kıyās-ı mülhak**, {OsT} mant. Büyük veya küçük önermelerinden biri başka bir kıyasın vargısı durumunda olan kıyas; astasım. || **kıyās-ı mürekkep**, {OsT} mant. Önermesi ikiden fazla olan kıyas. || **kıyās-ı müselsel**, {OsT} mant. Zincirleme kıyas. || **kıyās-ı sahîhü'l-erkân**, {OsT} mant. Büyük ve küçük önermeleri, vargısı eksiksiz ve yanlışsız olan kıyas. || **kıyās-ı nefis**, {OsT} mant. Kendinden örnek alma; kendine benzeterek hüküm çıkarma. || **kıyas kabul etmez**, Karşılaştırılmak istenen iki şey arasındaki farkın çok fazla olduğunu belirtmek için söylenir.

kıyasat, [Ar. kıyāsāt قیاسات] (kıya:sa:t) {OsT} is. 1. Kıyaslar. 2. mant. Tasımlar.

kıyâsen, [Ar. kıyâsen قیاساً] (kıya':sen) {OsT} zf. 1. Kıyas edilerek; kıyas yoluyla. 2. Benzetme yoluyla. 3. Oranla; karşılaştırarak. 4. Kuralla uygun olarak.

kıyasımukassem, [Ar. kıyās-ı mukassem مقسم قیاس] (kıya:'sumukassem) {OsT} is. man. İki seçeneği bu-

lunan ve her iki seçeneğinin de vargısı aynı olan kıyas; ikilem.

kıyasıya, [kɯy-mak > kɯy-a-s-ı-y-a] (*kıya'sıya*) *zf.* 1. Öldürmek amacıyla; canına kıymak düşüncesiyle. 2. *sf.* Çok şiddetli; müthiş; korkunç.

kıyasî, [Ar. kıyāsī قیاسی] (*kıya:si:*) {OsT} *sf.* 1. Benzetme veya karşılaştırma yoluyla elde edilen; kıyaslanarak varılan; benzetme yoluyla elde edilen. 2. Kurala uygun olarak yapılmış olan; kurala uygun; kurallı. 3. *man.* (Yargı için) Bilinen iki önermeden hareketle elde edilen.

kıyasiyat, -ti [Ar. kıyāsiyyāt قیاسیات] (*kıya:si:ya:t*) {OsT} *is.* Benzetme ve kıyaslama ile olanlar; kıyasiler.

kıyasiye, [Ar. kıyāsiyye قیاسیه] (*kıya:si:ye*) {OsT} *is.* → kıyasiye.

kıyaslama, [kɯy-as-la-ma] *is.* Karşılaştırmak eylemi; mukayese etme.

kıyaslamak, [kɯy-as-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Bir yönden iki ve daha çok şeyin nitelik ve niceliklerini karşılaştırmak; mukayese etmek. 2. Benzetmek; bir tutmak; denk tutmak.

kıyaslanma, [kɯy-as-la-n-ma] *is.* Kıyaslanmak eylemi; karşılaştırılma.

kıyaslanmak, [kɯy-as-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Kıyaslamak işi yapılmak; karşılaştırılmak.

kıyat¹, [Sansk. ganda => kıyand > kıyat] {eT} *is.* Gergedan.

kıyat², [Far. kâğız => kâğıt] {ağız} *is.* Kâğıt. [DS]

kıyça, [kɯd > kɯy-ça] {eT} *sf.* Yakında olan; uzakta olmayan. [EUTS]

kıydak, -ğı [kɯy-da-k] {ağız} *is.* Kısa adımlarla hızlı yürüyüş. [DS]

kıydırık, -ğı [kɯy-dır-ık] {ağız} *is.* Bacağı eğri ve topal kimse. [DS]

kıydırma, [kɯy-dır-ma] *is.* Küçük parçalar hâlinde doğratma eylemi.

kıydırmak¹, [kɯy-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. Bir şeyi küçük parçalara böldürmek; kıymak işini yaptırmak; doğratmak. 2. (Tütün, et vb. için) ince ince doğratmak; ince ve küçük parçalar hâlinde kestirtmek.

kıydırmak², [kɯy-dır-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Kendini pahalıya satmak; naz etmek. [DS]

kıyem, [Ar. kıyemet > kıyem قییم] {OsT} *is.* Kıyemetler; değerler.

kıyemi, [Ar. kıyemī قییمی] (*kıyemi:*) {OsT} *sf.* Az bulunan, kıymetli ve pahalı şey.

kıyemiyat, [Ar. kıyemiyāt قییمیات] (*kıyemi:ya:t*) {OsT} *is.* Az bulunur, değerli şeyler; kıymetli eserler.

kıygaç¹, -cı [kɯy-gaç] {ağız} *sf.* 1. Köşeleme; çapraz; eğri. 2. Üçgenimsi. [DS]

kıygaç², -cı [kɯy-gaç] {ağız} *is.* Yorgan iğnesi. [DS]

kıygaç³, -cı [kɯy-gaç ?] {ağız} *is.* Büyük bakraç. [DS]

kıygaç⁴, -cı [kɯy-gaç / kɯz-gaç] {ağız} *is.* Güneş gören ve kuytu yer. [DS]

kıygalamak, [kɯy-ga-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Aksamak; topallamak; yektirmek. ☞ **kıygalaya kıygalaya**, {ağız} *Aksaya aksaya; topallaya topallaya.* [DS]

kıygan, [kɯy-gan] {ağız} *is.* Kaldırım vb. döşeme işlerinde kullanılan büyük tabaka halindeki taş. [DS]

kıyganak, -ğı [kɯy-ga-n-ak] {ağız} *is.* Bütün olarak çıkarılmış ceviz içi. [DS]

kıygaşık, -ğı [kɯy-(t)k-aş-ık] {ağız} *sf.* (Kapı, pencere vb. için) biraz açık; az aralık. [DS]

kıygaştırmak, [kɯy(i)-k-aş-tır-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* (Kapı, pencere vb. için) biraz açmak; az aralık etmek. [DS]

kıygaşuk, -ğu [kɯy-(t)k-aş-ık] {ağız} *is.* → kıygaşık. [DS]

kıyğı¹, [kɯy-gı] *is.* 1. Haksızlık; gadir. 2. Acımazlık; zulüm.

kıyğı², [kɯy-gı] {ağız} *is.* Bütün olarak çıkarılmış ceviz içi. [DS]

kıyğıç, -cı [kɯy-gıç] {ağız} *is.* Bağ bıçağı. [DS]

kıyğıdı, [kɯy-(t)g-it-i] {ağız} *is.* Yaylı saz; çalgı. [DS]

kıyğılamak, [kɯy (yans.) > kɯy-gı-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Madenî bir şeyi azıcık eğelemek. [DS]

kıygın¹, [kɯy-gın] *sf.* Haksızlığa uğramış; mağdur.

kıygın², [kɯy-gın] {ağız} *is.* Arduaz taşı; kayağan taş. [DS]

kıygnılık, -ğı [kɯy-gın-lık] *is.* Haksızlığa uğramış olmak; haksızlığa uğramak; mağdurluk; mağduriyet.

kıyğışık¹, -ğı [kɯy-(t)g-iş-ık] {ağız} *is.* (Kapı, pencere vb. için) az açık; biraz aralık. [DS]

kıyğışık², -ğı [kɯy-(t)g-iş-ık] {ağız} *sf.* Eğri bacaklı; topal. [DS]

kıyğıy, [kɯy+gıy] {ağız} *is.* Keman benzeri yaylı çalgı. [DS]

kıyğuk, -ğu [kɯy-gu-k] {ağız} *is.* Yorgan iğnesi. [DS]

kıyğaç, -cı [kɯy-(t)g-aç] {ağız} *sf.* Eğri; çapraz. [DS]

kıyı, [eT. kɯd-mak > kɯd-ıg > kıyı] *is.* 1. Kenar; uç.

{eAT} (*aynı*) [DK] 2. Deniz, göl, akarsu gibi her türlü doğal su kütlelerinin etrafını saran toprak şeridi; kara ile suyun birleşim yeri. 3. Denizin en alçak olduğu yerdeki çizgi ile kara arasındaki değme bölgesi; karanın deniz boyunca uzanan kesimi; sahil. 4. *gnşl.* Bir ülkenin, bir okyanusun veya bir denizin kara ile komşu olan yerlerinin tümü; sahil. 5. Sınırlı iki alanı birbirinden ayıran engelin bulunduğu yer; kenar. 6. *mecaz.* Tenha yer; ıssız yer; ücra yer. 7. {ağız} Sınır. [DS] 8. {ağız} Duvar; bahçe duvarı. [DS] 9. {ağız} Çit. [DS] ☞ **kıyı akıntısı**, *coğ. Hızı*

günde on iki mili geçmeyen yavaş akıntı; kıyıya eğik gelen dalgaların oluşturduğu akıntı. || **kıyı balıkçılığı**, Küçük teknelerle kıyıya yakın yerlerde yapılan balıkçılık. || **kıyı bucak**, Göze çarpmayan yer. || **kıyı çizgisi**, dnz. Herhangi bir anda deniz ile karanın sınır oluşturduğu çizgi. || **kıyı çizmek**, {OsT} Bir tarafa çekilmek; yan çizmek; kaçmak. || **kıyı çulluğu**, zool. Yağmur kuşları takımının çullukgiller familyasından yarım metre kadar boyda Avrupa, Asya ve Kuzey Afrika'da yaşayan bir kuş, (*Limosa lapponica*). || (bir) **kıyıda**, Dikkati çekmeyecek, göze çarpmayacak bir yerde; gözden uzak bir yerde. || **kıyıda bucakta**, Göze çarpmayan; dikkati çekmeyen yerlerde; ötede beride; kenarda köşede. || **kıyıda köşede**, Göze çarpmayan; dikkati çekmeyen yerlerde; ötede beride; kenarda köşede. || **kıyıda açılmak**, dnz. Rüzgâr veya akıntı sebebiyle kıyıya sürüklenmişken buradan açılmak, uzaklaşmak. || **kıyıda gitmek**, dnz. Kıyıya yakın yerlerden seyretmek. || **kıyı dili**, coğ. Körfezin önünü kapatan, denizle bağlantısı olsa bile körfezi göl durumuna sokan, denizin getirip yığıldığı kum çakıl birikintisi. || **kıyı düzlüğü**, coğ. Karanın kıyı boyunca uzanan düzlük kesimi. || **kıyı gölü**, coğ. Bir koyun önünün deniz birikintileri ile kapanması sonucu meydana gelen göl; lagün. || **kıyı görünüşü**, Kıyının kıvrım ve engebelerini şema biçiminde gösteren desen. || **kıyı izlemek**, dnz. Kıyı boyunca gitmek; kıyıyı yakından takip etmek; kıyıda ayrılmamak. || **kıyı kapağı**, {ağız} Tomrukların dört tarafından çıkarılan, bir tarafı düz, diğer tarafı yuvarlak kalın tahta. [DS] || **kıyı kırlangıcı**, zool. Kumlu, balçıklı göl ve ırmak kenarlarında yaşayan, sırtı gri kahverengi, karnı beyaz, göçmen böcekçil bir kuş, (*Riparia reparia*) || **kıyı kıyı**, Kıyıda; karaya yakın. || **kıyı kıyı gitmek**, Bir deniz aracı ile derinliğin elverdiği ölçüde kıyıya yakın gitmek. || **kıyı kordonu**, coğ. Denizin kabarma sırasında bastığı kumsalda bıraktığı döküntü tabakası. || **kıyı rüzgârları**, coğ. Karaların geceleri daha çabuk soğuması ile karadan denize doğru esen serin rüzgârlar. || **kıyı sıra**, dnz. Kıyı boyunca; kıyıyı takip ederek. || **kıyı suları**, coğ. Karaya yakın olan ve kara boyunca uzanan deniz şeridi; kara suları. || **kıyı vurmak**, {ağız} Tahtanın kenarını düzeltmek. [DS] || **kıyıya çıkmak**, dnz. Gemiden karaya çıkmak; kıyıya çıkmak. || (bir) **kıyıya atılmak**, Önemi ve değerini kaybederek unutulmak. || **kıyıya atmak**, Kıyıya sürüklemek. || **kıyıya çıkmak**, Gemiden karaya ayak basmak. || **kıyıya düşmek**, dnz. Kıyının önüne oturmak; kıyıya vurmak. || **kıyıya inmek**, dnz. Gemiden karaya çıkmak; karaya çıkmak. || **kıyıya dövmek**, (Dalgalar için) açıktan kıyıya dik olarak gelmek.

kıyıcı¹, [kɪy-ɪcɪ] is. 1. Kıyma işini yapan kimse; mesleği bir şeyi kıymak olan kimse. 2. sf. Başkala-

rına acımadan kötülük yapan; acımasız; gaddar; zalim; merhametsiz; insafsız.

kıyıcı², [kɪyɪ-cɪ] is. dnz. Kıyıya vurmuş olan gemi kalıntılarını devletten izin alarak toplayan kimse.

kıyıcık, -ği [kɪyɪ-cɪk] {ağız} is. Çok yakın yer; komşu. [DS] ☞ **kıyıcığandan geçmek**, {ağız} Görüp geçirmek; oldukça maceralı bir hayatı olmak. [DS]

kıyıcılık, -ği [kɪyɪ-cɪ-lɪk] is. 1. Kıyıcı olma durumu. 2. Gaddarlık; zulüm; insafsızlık. ☞ **kıyıcılık etmek**, Başkalarına hiç çekinmeden kötülük etmek; acımasız davranmak; gaddarlık etmek; zalimce davranmak; merhamet etmemek; insafsızlık etmek.

kıyığ, [eT. kɪğ / kɪyɪğ] {ağız} is. Koyun, keçi pisliği; gübre. [DS]

kıyığlamak, [kɪyɪğ-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] (Hayvan için) pisliğini yapmak; terslemek. [DS]

kıyılı, [eT. kɪğ > kɪyɪɫ] {ağız} is. → kıyığ. [DS]

kıyık¹, [kɪd-uk / kɪy-ɪk قیق] {eT} is. 1. Cayma. [DLT] [KB] 2. Eğrilik; eğri olan; çarpık; kıyılmış. [EUTS] [DLT] [KB] 3. Sözde durmama; sözde durmayan. [DLT] 4. {OsT} (Parmak vb. için) bir şeyin üzerine binmiş olarak; üzerine yatmış veya yapışmış.

kıyık², -ği [kɪdɪğ-mak (kıyulamak; kenarını dikmek) > kɪdɪ-mak > kɪdɪ-k > kɪyɪ-k قیق] {OsT} {ağız} is. 1. Yorgan iğnesi; kalın iğne. 2. Çuvaldız. [DS]

kıyık³, -ği [kɪd-mak > kɪd-ɪk قیق] {eAT} {OsT} sf. Kıyıcı; yırtıcı; zalim.

kıyık⁴, -ği [kɪy-ɪk] sf. Kıyılmış olan; ince ince doğranmış olan. ☞ **kıyık kıyık kıymak**, Çok küçük parçalara ayırmak; ince ince doğramak.

kıyık⁵, -ği [kɪy-mak > kɪy-ɪk] {ağız} is. 1. Yonga; kıymık. 2. Köşeli kesilmiş kumaş parçası. 3. Ekmeğin kabuğu. [DS]

kıyık⁶, -ği [kɪy-ɪ-k] {ağız} is. 1. Mısır, buğday vb. tahılların biçildikten sonra toprakta kalan sivri uçlu kökleri; anız kazıkları. 2. Yaprak kenarları keskin bir cins hasır otu. [DS]

kıyık⁷, -ği [kɪy-ɪk] {ağız} sf. (Kişi için) çok üşümüş; soğuktan donmak üzere olan. [DS]

kıyık⁸, -ği [kɪy-ɪk] {ağız} sf. 1. (Kapı, pencere vb. için) az açık; biraz aralık. 2. is. Yarık; çatlak. [DS] ☞ **kıyık etmek**, {ağız} (Kapı, pencere vb. için) biraz aralık etmek; azıcık açmak. [DS]

kıyık⁹, -ği [kɪyɪ-k] {ağız} is. Börek tepsisi. [DS]

kıyıklatmak, [kɪyɪ-k-la-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ɪr] (Kapı, pencere, kapak vb. için) aralık etmek; biraz açmak. [DS]

kıyıklık, -ği [kɪd-ɪk-lɪk قیقلق] {eAT} is. Öldürücülük; kıyıcılık; insafsızlık.

kıyısız, [kɪyɪk-sɪz] {eT} sf. 1. Eğrisiz. [KB] 2. Caymasız. [KB]

kıyıl, [eT. kɪd-ɪl-mak > kɪy-ɪl] {ağız} is. Kaçma; kurtulma. [DS]

kıyılama, [kıyı-la-ma] *is.* 1. Kıyılmak eylemi. 2. Çift sürerken döneğe başlarına birkaç çizi gidip gelmek.

kıyılmak, [kıyı-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Kıyıdan veya kıyıya yakın yerden kıyı boyunca gitmek. 2. Çarşaf, yorgan vb. şeylerin kenarlarını dikmek; kenarını bastırmak. 3. {ağız} (Kapı, pencere vb. için) biraz aralamak; azıcık açmak. [DS]

kıyılışık, -ği [kıyı-la-ş-ık] {ağız} *is.* Ara; boşluk. [DS]

kıyılı¹, [kıyı-lı] *sf.* 1. Kıyısı olan. 2. Belirtilen nitelikte kıyıya sahip olan. 3. {ağız} *is.* Börek tepsi. [DS]

kıyılı², [kıy-il-lı] {ağız} *sf.* (Kapı, pencere vb. için) biraz açık; az aralık. [DS]

kıyılı³, [kıy-mak > kıy-ıl-mak > kıy-ıl-lı] *sf.* Kıyılmış; doğranmış olan.

kıyılık¹, -ği [kıyı-lık] *is.* 1. Kıyılı olan yer. 2. Kıyıya uygun veya kıyıda olan şey. 3. Suya veya kumaş kenarlarına sağlamlık vermek için dikilen şerit.

kıyılık², -ği [kıy-ı-lık] {ağız} *is.* 1. Yorgan. 2. Çoban abası. [DS]

kıyılık³, -ği [kıy-ıl-ık] {ağız} *is.* Büyük acı. [DS]

kıyılma, [kıy-ıl-ma] *is.* Kıymak eylemine uğramak.

kıyılmak, [kıld-ıl-mak / kıy-ıl-mak قیلمق] *edil. f. [-ır]*

1. Kıymak işi yapılmak; kıymak eylemine uğramak. 2. Kötülük edilmek; zulme uğramak. 3. {eT} İnmek; geçmek. 4. {eT} (Ağaç için) eğrilemesine yarılmak. [KB] 5. {eT} Sözden dönülmek. [DLT] [KB] 6. *dönşl. f. {eT}* Bir tarafa eğilmek. [Gabain] 7. {eT} Kusur işlemek. [KB] 8. (Para, mal, eşya vb. için) acımadan verilmek; hiç çekinmeden harcanmak. 9. *mecaz.* İçi ezilmek; açlık, yorgunluk gibi sebeplerle aşırı halsizlik duymak. {ağız} (*aynı*) [DS] 10. {eAT} Huşu etmek; niyazda bulunmak. [TS]

kıyım, [kıy-ım / kıld-ım] *is.* 1. Kıymak eylemi. 2. Kıyılma biçimi; kıyılış şekli. 3. Yaptığı iş veya görev bakımından haksızlığa uğratma; kıyma; kötülük etme; gadir. 4. Yaşlı, kadın, çocuk gibi kendini savunamayacak durumda olan kimselerin topluca öldürülmesi; katliam. 5. {eT} Düşman yüzünden bir şehir halkının korku ve dehşete düşmesi; panik. [DLT] 6. {ağız} Acımadan verme; bağıştta bulunma. ☞ **kıyım kıyım**, *İnce ince.*

kıyımlı¹, [kıy-ım-lı] *sf.* Belirtilen şekilde kıyılmış olan.

kıyımlı², [kıy-ım-lı] {ağız} *sf.* Cömert; eli açık. [DS]

kıyımlık, -ği [kıy-ım-lık] *is.* Bir defada kıyılabilir miktarda olan.

kıyımsız, [kıy-ım-sız] {ağız} *sf.* Cimri. [DS]

kıyın¹, [kıyı-n] (*kı'yın*) *zf.* 1. Kıyıdan. 2. {ağız} *is.* Yön; taraf. [DS] 3. {ağız} Yan. [DS] ☞ **kıyın gücün**, {ağız} *Güçlülük; zar zor.* [DS]|| **kıyın kıcık**, {ağız} *Zar zor; güçlülük.* [DS]|| **kıyın kıçın**, {ağız} (*Yemek için*) *az az; ucundan ucundan; isteksiz olarak.* [DS]|| **kıyın kıyın**, 1. *Kıyıdan kıyıdan; kıyıyı izleye-*

rek. 2. {ağız} *Gizli gizli; kenardan.* [DS] 3. {ağız} *Yol değiştirerek.* [DS]|| **kıyın sayın**, {ağız} *Ezile büzüle; sıkılarak.* [DS]

kıyın², [kıy-mak (doğramak; öldürmek) > kıy-(ı)n > kın / kın قین (*kı:n*) {eT}] *is.* 1. Bir kimsenin başkasına yasaya aykırı veya vicdanın kabul etmeyeceği biçimde yaptığı kötülük; zulüm; azap; işkence. [KB] [Gabain] 2. Cezalandırma; tenbih; tevbih. [ETY] [EUTS] [KB] [İKPÖy.] ☞ **kıyın vermek**, {eAT} *İşkence etmek; eza etmek; ceza etmek.*

kıyınma, [kıy-ın-ma] *is.* Açlık, eziklik duyma eylemi.

kıyınmak, [kıy-ın-mak] *dönşl. f. [-ır]* 1. (Mide için) açlık dolayısıyla ezilmek; kıyılmak. 2. (Beden için) bir rahatsızlık, kırıklık hissetmek; kırılmak.

kıyıntı, [kıy-ıntı] *is.* 1. Açlık dolayısıyla midede duyulan eziklik; açlığın verdiği mide rahatsızlığı. 2. İnce ince doğranmış şeyler; kıyılmış şeyler. 3. Herhangi bir nedenle vücutta duyulan rahatsızlık; kırıklık.

kıyıpamak, [kıyp (*yans.*) > kıyp-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Ayağı kaymak. [DS]

kıyır, [kıy (*yans.*) > kıy-ır] {ağız} *is.* Kumlu toprak. [DS] ☞ **kıyır kıyır**, {ağız} (*Elma, armut vb. şeyleri yemek için*) *ses çıkararak; hışır hışır.* [DS]

kıyırcak, -ği [kıy (*yans.*) > kıy-ır-ca-k] {ağız} *is.* Bal veya pekmezin şekerlenmiş durumu. [DS]

kıyırkak, [kıy-ır-kā-mak > kıyırka-k] {eT} *sf.* Tamahkâr; hasis; eli sıkı. [EUTS]

kıyırkaklanmak, [kıyırka-k-lā-mak > kıyırkak-la-nmak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Hasislik etmek; cimrilik etmek. [EUTS]

kıyırklı, [kıy-ır-lı] {ağız} *sf.* Girintili çıkıntı. [DS]

kıyış¹, [kıy-iş] *is.* Kıymak eylemi veya biçimi.

kıyış², [? kıyış] {ağız} *sf.* 1. Yamuk; eğri. 2. Aksi. [DS]

kıyışak, -ği [kıy-iş-a-k] {ağız} *is.* Ebegümeçigillerden bir çeşit ot. [DS]

kıyışamamak, [kıy-iş-a-ma-mak] {ağız} *gçsz. f. [-z]* Göze alamamak. [DS]

kıyışkan, [kıy-iş-kan] {ağız} *sf.* Yiğit; yürekli. [DS]

kıyışlanmak, [kıy-iş-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Yüreklenmek. [DS]

kıyışma, [kıy-iş-ma] *is.* Kıyışmak eylemi.

kıyışmak¹, [kıy-iş-mak قيشمق] *işteş. f. [-ır] [-ur]* 1.

Bir konuda karşılıklı olarak anlaşılıp uyuşmak; anlaşmak; uyuşmak; mutabık kalmak. 2. Biri ile yarışmaya kalkışmak; boy ölçüşmek. 3. (İki ve daha çok şey için) kesişmek. 4. {eAT} {ağız} *dönşl. f.* Yüreklilik göstermek; cesaret etmek; göze almak; atılmak; girişmek. [DS] 5. *argo.* (Fahişe ile müşterisi için) pazarlık etmek.

kıyışmak², [kıy-mak > kıy-iş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Eğrilemesine ağaç kesmekte birbirine yardım etmek; birlikte kesmek. [DLT]

kıyıt, [kɯy-mak > kɯy-it] {eT} is. Acı; ıstırap. [Clauſon]
kıykaç, -cı [kɯy-kaç] {ağız} sf. **1.** Eğri büğrü. **2.** Eğri bacaklı; topal. **3.** is. Üç köşeli, beyaz renkli başörtüsü. [DS]

kıykaşık, -ğı [kɯy-(1)k-aş-ık] {ağız} sf. Az açık; biraz aralık. [DS]

kıykı, [kɯy (yans.) > kɯy-kı] {ağız} is. Keman. [DS]

kıykım, [kɯy-(1)k-ım / kɯy-(1)h-ım قیقم / قیقم] {eAT} {OsT} is. **1.** Şiddet; öfke. **2.** Çalım; heybet; ihtişam.

kıykımlı, [kɯy-(1)k-ım-lı] {ağız} sf. **1.** Çalımlı; gururlu. **2.** Uyumlu giyinen; gösterişli. [DS]

kıykımlu, [kɯy-(1)k-ım-lı قیقملو] {eAT} sf. **1.** Şiddetli. **2.** Çalımlı; muhteşem.

kıykımsız, [kɯy-(1)k-ım-sız] {ağız} sf. Kılıksız. [DS]

kıykırmak, [kɯy-kır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Ekşimək; bozulmak. [DS]

kıykıy, [kɯy (yans.) > kɯy+kıy] {ağız} is. Keman türü yaylı çalgı. [DS]

kıylama, [kɯy-la-ma] {ağız} is. Parmak uçlarında çikan iltihaplı yara; dolama. [DS]

kıylamak¹, [kɯy-(1)-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Bir işi yapmaktan kaçmak; çekinmek. [DS]

kıylamak², [kɯy-(1)-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Ayakkabıların sağlamlığını artırmak için yeni iken yüzü ile tabanını bir kat daha dikmek. [DS]

kıyılı, [kɯy(1)-lı] {ağız} is. Tencereden biraz büyük kazan. [DS]

kıyılıklı, [kɯy(1)-lık-lı] {ağız} is. **1.** Kenarlı tepsi. **2.** sf. Kenarlı çıkıntılı olan. [DS]

kıyım¹, [eT. kɯd-mak / kɯy-mak > kɯy-ma] is. **1.** Kıymak eylemi. **2.** Kıyılmış et. {eAT} {ağız} (aymı) [DK] [DS] **3.** {ağız} Küçük kuşbaşı etlerden bol yağda kavrulmuş teker gibi dondurulmuş kışlık kavurma. [DS] **4.** {ağız} Bulgur ve çiğ etle yapılmış dolma harcı. [DS] **5.** {ağız} Doğranarak kurutulmuş taze fasulye. [DS] **6.** {ağız} Kurşun külçeden kesilerek yapılmış saçma. [DS] **7.** {ağız} Kumaşın kenarını büküp çırpma çırpma dikme. [DS] **8.** {eT} sf. Kıyılmış. [DLT] **9.** Kıyıma uğramış gibi olan. ☞ **kıyım bıçağı**, *Eti kıymakta kullanılan özel bıçak.* || **kıyım makinesi**, *Elle veya elektrikle çalışan, içine konulan eti kıyım hâline getiren alet.* || **kıyım tahtası**, *Üzerinde et ve diğer besin maddelerini doğramak, kıymak amacıyla kullanılan, çoğunlukla gürgenden yapılmış tahta.*

kıyım², [kɯd-mak > kuy-ma قیمة] {eAT} sf. **1.** Çukur. **2.** (Göz için) süzgülün, çekik, yarı kapalı. [DK] **3.** {eAT} (Göz için) koyu ela. ☞ **kıyım göz**, *1. (Bir renkle beraber) koyu renkli göz 2. {eAT} Çekik göz.* [DK] **3.** {eAT} Koyu ela göz. [Kadı Burhaneddin]

kıyım, [kɯd-mak / kɯy-mak > kɯd-maç / kɯy-maç] {eT} is. Çiğillerin giydiği tiftikten yapılan beyaz başlık. [DLT]

kıymak¹, [eT. kɯd-mak] gçl. f. gçl. f. [-ar] **1.** {eT} Acımadan ortadan kaldırmak; öldürmek. [ETY] **2.** {eT} Yanlamasına doğramak; eğrilemesine doğramak; dilimlere veya parçalara ayırmak; kesmek. [DLT] [İKPÖy.] **3.** Bir şeyi küçük parçalara ayırmak; küçük küçük, ince ince doğramak. **4.** {ağız} Biçmek. [DS] **5.** {eAT} Kast etmek; birine büyük bir kötülük yapmak; acımamak; zulmetmek. [DK] **6.** (Nikâh için) kadın ve erkeğin evliliğini ilan edip kayıtlara geçirmek. **7.** {eT} Sözdən dönmek. [KB] **8.** {eT} Süzmek. [KB]

kıymak², [kɯy-mak] gçl. f. [-ar] **1.** Gözden çıkarmak; acımadan vermek; düşünmeden harcamak; feda etmek; esirgememek. **2.** (Olumsuz olarak) duyulan sevgi ve hayranlıktan dolayı (bir şey yapmaktan) sakınmak; çekinmek.

kıymak³, [eT. kɯd-mak > kɯy-mak] {eT} gçl. f. [-r] **1.** İlerletmek. [ETY] **2.** Sınırlara ulaşmak. [İKPÖy.]

kıymalı, [kɯy-ma-lı] sf. **1.** (Yemek için) içine kıyım konulmuş olan; kıyım ile pişirilmiş olan. **2.** {ağız} Kıymalı pide. [DS] ☞ **kıymalı börek**, *Doğranmış soğan ve kıyım kavrulmuş baharat vb. eklendikten sonra iç olarak kullanılan bir börek türü.* || **kıymalı ispanak**, *Soğan, kıyım ve doğranmış ispanak kavrulduktan sonra içine pirinç ve salça konulmuş suretiyle yapılan bir ispanak yemeği.* || **kıymalı makarna**, *İçine kavrulmuş kıyım konulmuş makarna yemeği.* || **kıymalı pide**, *Kıyım ve doğranmış sebze, açılmış hamur üzerine serilerek fırında pişirilen bir tür pide; etli pide.* || **kıymalı yumurta**, *İçine kavrulmuş kıyım komularak hazırlanan bir yumurta yemeği.*

kıymalık, -ğı [kɯy-ma-lık] sf. **1.** (Et için) kıyım yapma üzere ayrılmış olan. **2.** Kıyım yapmaya uygun nitelikte olan.

kıyman, [kɯy-man] {ağız} is. Pastırma çemeni. [DS]

kıymasız, [kɯy-ma-sız] sf. (Yemek için) içine kıyım konulmamış, kıyım ile pişirilmemiş olan.

kıymet, [Ar. kıymet قیمة] {OsT} is. **1.** Bir şey için biçilen değer; paha. **2.** Bir kimsenin üstün niteliği; şeref; onur; itibar; değer. **3.** Yüksek değeri olan kimse. **4.** Değerli şey. **5.** Bir şeyi geçerli kılan özellikler veya gerekli şartlar. **6.** Ahlak, inanç, ülkü gibi manevi alanda toplumsal saygınlık taşıyan ilke. ☞ **kıymet-âgâh**, {OsT} *Değerbilir; kıymet bilir.* || **kıymet biçmek**, *Bir şeyin değerini tespit etmek; değer biçmek.* || **kıymete binmek**, *Önceden önem verilmezken aranır olmak veya ihtiyacın artması gibi sebeplerle değeri artmak.* || **kıymet-i ade-diye**, {OsT} *mat. Sayasal değer.* || **kıymet-i ahlâkiye**, {OsT} *Ahlak değerleri.* || **kıymet-i hakikiye**, {OsT} *Gerçek değer.* || **kıymet-i harbiye**, {OsT} *1. Savaşma gücü yüksek olan. 2. Uğruna savaş göze alınabilecek değerde olan.* || **kıymet-i harbiyesi**

olmamak, *Herhangi bir değeri, geçerliliği olmamak; bir değer taşımamak.*|| **kıymet-i i'tibāriye**, {OsT} {OsT} *Bir malın devletçe belirlenen fiyatı; geçerli değer.*|| **kıymet-i ittihādiye**, {OsT} *kim. Hidrojen atomuna oranla diğer atomların birleşme değeri.*|| **kıymet-i izāfiye**, {OsT} *fiz. Özgül değer.*|| **kıymeti kalmamak**, *Değerini yitirmek; işe yaramamak.*|| **kıymet-i mevzūa**, {OsT} *Fiyatı devletçe belirlenemeyen mallar için sattıcının kendiliğinden biçtiği değer.*|| **kıymet-i mutlak**, {OsT} *mat. Mutlak değer.*|| **kıymet-i nakdiye**, {OsT} *Bir şeyin paraca değeri.*|| **kıymetini bilmek**, *Bir şeyin önemini ve değerini anlamak ve ona göre davranmak.*|| **kıymetini kaybetmek**, *(Değerli bir şey için) bir olaydan sonra önemini yitirmek; değersizleşmek.*|| **kıymet-i rāyice**, {OsT} *Bir malın geçerli ve yürürlükte olan değeri.*|| **kıymet-i takrībiye**, *Yaklaşık değer.*|| **kıymet itibariyle**, {OsT} *Değeri bakımından; değer olarak.*|| **kıymetini bilmek**, *Bir şeyin değerini bilmek ve ona göre davranmak.*|| **kıymet-i vasatiye**, {OsT} *mat. Ortalama değer; yaklaşık değer.*|| **Kıymeti yok!** 1. "Artık iş işten geçti!" anlamında kullanılır. 2. "Önemi yok; değersiz; önemli değil." anlamında kullanılır.|| **kıymet-i zātiye**, *Bir kimsenin kişisel değeri; şahsının taşıdığı değer; öz değer.*|| **kıymet koymak**, *Bir şeyin değerini takdir etmek.*|| **kıymet-nā-şinās**, *Değerbilmez; kıymet bilmez.*|| **kıymet-nā-şināsān**, {OsT} *Kıymet bilmeyenler; değerbilmezler.*|| **kıymet nazariyesi**, *mant. Değer kuramı.*|| **kıymet-şinās**, {OsT} *Kıymetbilir; değerbilir.*|| **kıymet-şināsān**, {OsT} *Değer bilenler.*|| **kıymetten düşmek**, *(Değerli bir şey için) eski değerinde olmamak; değerini yitirmek.*|| **kıymet tenezzülü**, {OsT} *Bir şeyin değerinin azalması.*|| **kıymet urmak**, {eAT} *Bir değer biçmek; değer takdir etmek; fiyat biçmek.*|| **kıymet vermek**, *Önem vermek; değer vermek; saygı göstermek.*

kıymetdar, [Ar. kıymet + Far. -dār قيمتدار] {OsT} *sf. Kıymetli; değerli; pahalı.*

kıymetlendirilme, [kıymet-le-n-dir-il-me] *is. 1. Kıymetlendirilmek eylemi; değerlendirilme; değer verilme; değer biçilme. 2. Değer kazanması sağlanma. 3. İşe yarar duruma getirilme.*

kıymetlendirilmek, [kıymet-le-n-dir-il-mek] *edil. f. [-ir]* 1. Kıymeti takdir edilmek; değer biçilmek; değerlendirilmek. 2. Değer kazandırılmak. 3. İşe yarar duruma getirilmek.

kıymetlendirme, [kıymet-le-n-dir-me] *is. 1. Değer kazandırma durum ve eylemi. 2. Kıymet kazanmasını sağlama.*

kıymetlendirmek, [kıymet-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* 1. Bir şeye değer kazandırmak. 2. Bir şeyin değer kazanmasını sağlamak. 3. Bir şeyin işe yarar duruma gelmesini sağlamak. 4. Bir şeyin nicelik ve niteliğini belirtmek; yorumlamak. 5. Fiyatını belirlemek.

kıymetlenme, [kıymet-le-n-me] *is. 1. Değer kazanma durumu ve eylemi; değerlenme. 2. Değeri artma; değer kazanma. 3. Kıymet biçilme; değeri tespit edilme.*

kıymetlenmek, [kıymet-le-n-mek] *dönşl. f. 1. Değeri artmak; değer kazanmak; değerlenmek. 2. Önem kazanmak; önemi artmak. 3. Yararlı ve kullanılabilir hale gelmek; işe yaramak; değer sağlamak. 4. edil. f. Kıymeti tespit edilmek; değeri belirlenmek.*

kıymetleşme, [kıymet-le-ş-me] *is. Kıymetli duruma gelmek eylemi; değerlendirme.*

kıymetleşmek, [kıymet-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kıymetli duruma gelmek; değerlendirilmek; değeri artmak.

kıymetleştirme, [kıymet-le-ş-tir-me] *is. Kıymetli duruma gelmesini sağlama eylemi; değerlendirme; değerini arttırma.*

kıymetleştirmek, [kıymet-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Kıymetli duruma gelmesini sağlamak; değerini arttırmak; değerlendirmek.

kıymetli, [kıymet-li] *sf. 1. Maddî ve manevî bir değeri bulunan; değerli. 2. Fiyatı çok fazla olan. 3. Saklanması ve korunması gerekli olan; önemli. 4. (Kişi için) çalışkan ve yetenekli olan. 5. (Eşya için) yüksek bir değeri veya yararı olan. 6. Saygı uyandıran; değerli; onurlu; şerefli. 7. Aslında pek fazla bir değeri olmamakla birlikte sahibi tarafından değerliymiş gibi gösterilen. 8. is. Değeri olan şey. 9. Bir kimsenin yanında farklı bir yeri ve önemi olan kişi. 10. **kıymetli evrak**, *Bir hakkın yazılı olduğu, bu belge olmadan söz konusu hakkın ileri sürülebilmesine imkân olmayan yazılı senet; değerli kâğıt; değerli evrak; önemli yazı; belge.**

kıymetlilik, -ği [kıymet-li-lik] *is. Kıymetli olma durumu; değerlilik.*

kıymetsiz, [kıymet-siz] *sf. Kıymeti olmayan; bir değer taşımayan; değersiz; önemsiz; ucuz.*

kıymetsizlik, -ği [kıymet-siz-lik] *is. Kıymetsiz olma durumu; değersizlik; ucuzluk; önemsizlik.*

kıymettar, [Ar. kıymet + Far. -dār قيمتدار] {OsT} (*kıymetta:r*) *sf. Kıymetli; değerli; pahalı.*

kıymıcık, -ğı [kıy-mı(k)-cık] {ağız} *sf. 1. Biraz; çok az; küçük bir parça. 2. is. Kıymık; küçük yonga. [DS]*

kıymık, -ğı [eT. kıd-mak > kıy-mık] *is. İnce ve sivri uçlu küçük tahta, kemik parçası.*

kıymıklama, [kıymık-la-ma] *is. Kıymıklara ayırma; kıymıklı hâle getirme.*

kıymıklamak, [kıymık-la-mak] *gçl. f. [-r]* Kıymıklara ayırmak; kıymıklı hâle getirmek.

kıymıklanma, [kıymık-la-n-ma] *is. Kıymıklı hâle gelme; kıymıklara ayrılma.*

kıymıklanmak, [kıymık-la-n-mak] *dönşl. f. [-ir]* Kıymıklı duruma gelmek; kıymıklara ayrılmak.

- kiymikli**, [kiymik-lı] *sf.* Üzerinde veya içinde kiymiklerin bulunan.
- kiymiş**, [kiy-miş] *{ağız} sf.* (Keçi kulağı için) bir tarafa bükülmüş olan. [DS]
- kiymucak**, -ğî [kiymik > kıymu(k)-caق قيموجق] *{eAT} is.* Küçük kiymik; kiymikçik.
- kiymuk**, -ğû [kiy-mik] *{ağız} is.* Yonga; kiymik. [DS]
- kiyna**, [kiy-(1)n-a ?] *{ağız} sf.* (Kişi için) yavaş; sakin; düzenli. [DS]
- kiynaç**, -cı [kiy-(1)n-a-ç] *{ağız} sf.* Biraz açık; az aralık. [DS]
- kiynak¹**, -ğî [kiyd-mak > kiy-in-mak > kıy(1)n-aق قيناق] *{eAT} {OsT} {ağız} is.* Pençe; yırtıcı hayvan pençesi. [DK] [DS] **kiynak urmak**, *{OsT} Tırnak geçirmek; pençe vurmak.*
- kiynak²**, -ğî [kiy-(1)n-a-ç قيناق] *{ağız} is.* 1. Bütün olarak çıkarılmış ceviz içi. 2. Cevizin yarısı. 3. Ceviz içinin dörtte biri. 4. Dilim. [DS] 5. *{OsT}* Kalçalardan her biri; kaba etler.
- kiynalmak**, [kiy-(1)n-al-mak] *{ağız} döşl. f. [-ır]* Üzülme; tasalanma. [DS]
- kiynaşık¹**, -ğî [kiy-(1)n-aş-ık / kiy-(1)g-a-ş-ik] *{ağız} sf.* (Kapı, pencere vb. için) biraz açık; az aralık. [DS]
- kiynaşık²**, -ğî [kiy-(1)n-aş-ik] *{ağız} sf.* 1. Güzel; biçimli. 2. Birbirine uygun. [DS]
- kiynaşmak¹**, [kiy-(1)n-aş-mak] *{ağız} döşl. f. [-ır]* 1. Kötü bir şey yapmaya veya söylemeye cesaret etmek; kıymak. 2. Kimildamak; davranmak; oynamak. [DS]
- kiynaşmak²**, [kiy-(1)n-aş-mak] *{ağız} döşl. f. [-ır]* Biraz açılmak; aralaşmak. [DS]
- kiynaştırmak**, [kiy-(1)n-aş-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Kapı, pencere vb. için) biraz açmak; az aralamak. [DS]
- kiynik¹**, -ğî [kiy-(1)n-ik] *{ağız} sf.* Az açık; biraz aralık. [DS]
- kiynik²**, -ğî [kiy-(1)n-ik] *{ağız} is.* 1. Kiymik; parça. 2. Yonga. [DS]
- kiyiktirmek**, [kiy-(1)n-ik-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Kapı, pencere vb. için) biraz açmak; az aralık etmek. [DS]
- kiyış**, [kiy-(1)n-iş] *{ağız} is.* Yol kenarı; yol kıyısı. [DS]
- kiyışık**, -ğî [kiy-(1)n-iş-ik] *{ağız} sf.* Az açık; biraz aralık. [DS]
- kiyıştırma**, [kiy-(1)n-iş-tır-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Kapı, pencere vb. için) biraz aralık etmek; azıcık açmak. [DS]
- kiynız**, [kiy-(1)n-ız] *{ağız} is.* Boynuz. [DS]
- kiypak**, -ğî [kiyp (*yans.*) > kiyp-ak] *{ağız} sf.* Kaygan. [DS]
- kiypalamak**, [kiyp (*yans.*) > kiyp-a-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır] [-l(i)-yor]* Çalmak; aşımak. [DS]
- kiypik¹**, -ğî [kiyp (*yans.*) > kiyp-ık] *{ağız} sf.* 1. (Kişi için) gözünü sık sık açıp kapayan. 2. (Göz için) yana doğru çekik veya kısık. [DS]
- kiypik²**, -ğî [kiyp (*yans.*) > kiyp-ık] *{ağız} is.* 1. Ağaç yongası. 2. Kiymik. 3. Parça. [DS]
- kiypik³**, -ğî [kiyp (*yans.*) > kiyp-ık / kayp-ak] *{ağız} sf.* Dalkavuk. [DS]
- kiypınmak¹**, [kiyp (*yans.*) > kiyp-in-mak] *{ağız} döşl. f. [-ır]* Yukarıdan aşağıya sürtünerek inmek; kaymak. [DS]
- kiypınmak²**, [kiyp (*yans.*) > kiyp-in-mak] *{ağız} döşl. f. [-ır]* Arsızca gülmek; yılışmak. [DS]
- kiypışmak**, [kiyp (*yans.*) > kiyp-iş-mak] *{ağız} işteş. f. [-ır]* Kıskançlık yüzünden birbiri ile yarışmak; boy ölçüşmek. [DS]
- kiyiptmak¹**, [kiyp (*yans.*) > kiyp-it-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Görünmeden kaçmak. [DS]
- kiyiptmak²**, [kiyp (*yans.*) > kiyp-it-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* 1. Saklamak; gizlemek; kaçırmak; almak. 2. Çalmak; aşımak. [DS]
- kiyiptmak³**, [kiyp (*yans.*) > kiyp-it-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* 1. Sapıtmak; başka yere kaydırmak, yönlendirmek. 2. Gözünü yana doğru kaydırmak. 3. Eski söylediğini yinelemek. [DS]
- kiypmak¹**, [kiyp (*yans.*) > kiyp-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ar]* (Ayak için) kaymak. [DS]
- kiypmak²**, [kiyp (*yans.*) > kıp-mak / kırp-mak] *{ağız} gçl. f. [-ar]* 1. Gözünü açıp kapamak. 2. (Göz için) kısmak. [DS] **kiypa bakmak**, *{ağız} Gözünü kırsarak bakmak.* [DS]
- kiyrat**, [Ar. kırāt] *{ağız} is.* (Altın vb. için) ölçü; ayar. [DS] **kiyrat kıyrat**, *{ağız} Ölçülü olarak; oranlayarak.* [DS]
- kiytak¹**, -ğî [kiy-(1)t-ak] *{ağız} is.* Yonga. [DS]
- kiytak²**, -ğî [kiy-(1)t-ak] *{ağız} sf.* 1. Ufak boylu; ufak tefek; cüce. 2. Oynak; ele avuca sığmaz. [DS]
- kiytak³**, -ğî [kiy-(1)t-ak] *{ağız} sf.* Az açık; biraz aralık. [DS]
- kiytarik**, -ğî [kiy-(1)t-ar-ık] *{ağız} sf.* Biraz aralık; az açık. [DS]
- kiytarmak¹**, [kiy-(1)t-ar-mak] *{ağız} gçl. f. [-ır]* (Kapı, pencere vb. için) biraz aralamak; azıcık açmak. [DS]
- kiytarmak²**, [kay-(1)t-ar-mak] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Bir yolunu bulup kaçmak; kaytarmak. [DS]
- kiytaş**, [Ar. kıytaş قيطس] *{OsT} is. zool.* İspemeçet balinası; kadirga balığı.
- kiytasiye**, [Ar. kıytaşiyeh قيتسيه] *{OsT} is. zool.* Bali-nagiller.
- kiyti**, [kiy-tı] *{ağız} sf.* Güzel ve iyi giyimli. [DS]
- kiytık**, -ğî [kiy-tı] *{ağız} is.* 1. Yonga. 2. Kumaş parçacıkları döküntüsü; kırıntı. [DS]

kıytırık, -ğı [kıy-mak > kıy-tır-ık] *sf.* Değersiz; ö-nemsiz; derme çatma; basit.

kıytırıklık, -ğı [kıy-tır-ık-lık] *is.* Kıytırık olma du-rumu; önemsizlik; değersizlik.

kıyturmak, [kıy-mak > kıy-tur-mak] {eT} *gçl. f.* Eğ-rilemesine kestirmek. [DLT]

kıyye, [Ar. kıyye قيه] {OsT} *is.* Eskiden kullanılan 1282 gramlık ağırlık ölçüsü birimi; okka; 400 dir-hem. ☞ **kıyye-i âşârî**, {OsT} 1. Ondalık okka. 2. Bin gram; kilogram. || **kıyye-i atıka**, {OsT} Eski ok-ka; 1282 gramlık ağırlık ölçüsü birimi. || **kıyye-i cedîde**, {OsT} 1. Yeni okka. 2. Bin gram; kilogram.

kıyyık¹, -ğı [kıy(y)-ık] {ağız} *is.* Yorgan iğnesi. [DS]

kıyyık², -ğı [eT. kığ / kıh] {ağız} *is.* Koyun, keçi ve deve pisliği. [DS]

kız¹, [kız (yans.)] *is.* Bir yüzeyde sürtünmeyi, sürtü-nerek ilerlemeyi anlatan kök. [Zülfikar] kız-ak, kız-ağ-a çekmek, kız-ak-lık

kız², [kız (yans.)] *is.* Kızartmayı, yakmayı anlatan kök. [Zülfikar] kız etmek, kız-(ı)-r-ık, kız(z)-ık

kız³, [kîz] (kı:z) {eT} *sf.* Sıcak; kızgın. [Gabain] [EUTS]

kız⁴, [kîz قيز] (kı:z) {eT} *sf.* 1. Nadir bulunan; az bu-lunur; kıt. {eAT} {OsT} (aynı) [DLT] [KB] [OKD] [Yüknekî] 2. Pahalı; ağır pahalı. {eAT} (aynı) [DLT] [KB] 3. Hasis. [EUTS] 4. {eAT} *is.* Kıtlık; darlık; azlık; pahalılık. ☞ **kız görmek**, {eAT} Pahalı bul-mak; pahalı görmek. || **kız kişi**, {eT} Cimri kimse. [DLT]

kız⁵, [eT. kîz (nadir)] (kı:z) *is.* 1. Cinsiyet bakımın-dan dişi olan çocuk veya genç kız çocuk. {eT} (aynı) [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [İKPÖy.] 2. {eT} Cariye. [DLT] 3. Genç veya yaşlı olmasına rağmen evlen-memiş, bekâreti gitmemiş bayan. 4. Anne ve baba-sına göre ele alındığında kadın. 5. Kadın cinsten diğerlerine göre daha küçük yaşta olan kimse. 6. (Düğün sırasında) geline ve gelin tarafına ait. 7. Evlerde çocuk bakımı, temizlik gibi işlerde çalıştı-rılan genç bayan. 8. İskambil kâğıtlarında, üzerinde kız resmi olan kartlar; dam. 9. *müz.* Gerdaniye per-desinin 440 frekanslı la notasına karşılık gelen bir tür ney ve akort. 10. *sf.* (İnsan için) dişi cinsiyetli olan; dişi. 11. (Bayan için) henüz kızlığı bozulma-mış olan; kız oğlan kız. 12. *ünl.* Yaşlı bir kimse tarafından küçük yaşta dişi cinsten kimseye hitap sözü. 13. *argo.* (Erkek için) sevdiği veya flört ettiği kız. ☞ **kız alıp vermek**, (İki aile için) birbirlerinin kızlarını oğulları ile karşılıklı olarak evlendirmek. || **kız almak**, 1. (Erkek için) bir kızla evlenmek. 2. (Aile için) bir ailenin kızını gelin olarak almak. || **kız ardi**, {ağız} → kızardı. [DS] || **kız bitirmek**, {ağız} Bir erkeğe kız istemek; söz kesmek. [DS] || **kız böceği**, *zool.* Uzun kanat ve uzun bedenleri ile dik-kati çeken, yuvarlak başlı, kurtçukları etçil, su ken-narlarında uçuşan bir su böceği; yusufçuk, (Libel-

lula deprassa). || **kız böcekleri**, *zool.* Örneği kız böceği olan, larvaları suda yaşayan eksik başka-laşmalı böcekler takımı, (Odonata). || **kız bulmak**, *folk.* Kendi oğullarına uygun bir eş adayı bulmak. || **kız çıkarmak**, Kızını gelin etmek; evlendirmek; {eAT} (aynı). || **kız çıkmak**, Yapılan muayene sonun-da bâkire olduğu anlaşılacak. || **kız evi**, {ağız} Gelin olacak kızın ailesi; kız tarafı. [DS] || **kız evi naz evi**, Kız tarafı nazlı olur; kızını vermek için ağırdan alır. || **kız evli**, {ağız} Kız evi. [DS] || **kız gibi**, 1. (Er-kek için) sıkılgan, terbiyeli. 2. Çok güzel ve yepyeni; hiç kullanılmamış; gıcır gıcır. 3. Kıza benze-yen. || **kızı kısırağı**, Evde kız, kadın kim varsa, hep-si. || **kız istemek**, *folk.* Bir kızla evlenmek için anne ve babasından istemek. || **kız kaçırmak**, *folk.* Bir kızı ailesinin veya kendisinin rızası olmadan ev-lenmek amacıyla zorla alıp götürmek. || **kız kalını**, {ağız} *folk.* Düğünde kız evine verilen armağan. [DS] || **kız kardeş**, Bir kimsenin kendinden küçük ve cinsiyeti kız olan kardeşi. || **kız kırkın**, {eT} Cariye. [DLT] || **kız kız**, {eT} Genç hanım; kız evlat. [EUTS] || **kız kızan**, Ev halkı; çoluk çocuk; {OsT} {ağız} (ay-nı). [DS] || **kız kilimi**, Kızların çeyizine konulmak üzere dokunan değişik tip ve desende ki kilim. || **kız koduz**, {eT} Kızlar ve kadınlar. || **kız kurusu**, Ev-lenmemiş yaşlı kız. || **kız kuş**, {eT} İnsanın üzerine düşecek gibi alçaktan uçan ve tüylerinin rengi bu-kalemuna benzeyen bir kuş. [DLT] || **kız kuşu**, *zool.* Yağmur kuşugillerden, bataklık ve çayırlarda ya-şayan, hızla üreyen, böcek, kurt ve kabuklularla beslenen, siyah sorguçlu, kırmızı uzun bacaklı göçmen kuş, (Vanellus vanellus). || **kızlar ağası**, İmparatorluk döneminde, saraylardaki harem ağa-larının başı. || **kızlar anası**, Baş rahibe. || **kızlar bayramı**, *folk.* Batı Karadeniz bölgesinde her yıl Kurban Bayramı'nın son gününde, gençlerin ken-dilerine eş aramak amacıyla topluca kent içinde şenlik yaparak dolaşmaları. || **kız oğul**, {eT} Kız evlat. || **kız oğlan**, {eT} {eAT} Hiç cinsel ilişkide bu-lunmamış; kızlığı bozulmamış; erden; bâkire. || **kız oğlan kız**, Hiç cinsel ilişkide bulunmamış; kızlığı bozulmamış; erden; bâkire. || **kız övmesi**, *folk.* Ge-lin olacak kıza, kına gecesi arkadaşları tarafından söylenen övgü dolu maniler. || **kız tarafı**, *folk.* Evli-liklerde kadının ailesi ve akrabalarına verilen isim. || **kız tavlasi**, Pulları önce hanelere yığma ve sonra da atılan zara göre indirme ve en sonunda elde toplamaya dayanan bir tür tavla oyunu; Ya-hudi tavlasi. || **kız ticareti**, Kızları erkeklere cinsel ilişki için pazarlama işi. || **kız vermek**, *folk.* 1. Kızı-nı bir erkekle evlendirmek. 2. Bir aileye gelin ola-rak vermek; oğulları ile evlendirmek.

kızagu, [kîd-mak > kız-â-gü ?] (kıza:ğu:) {eAT} *is.* Kızak. [DK]

kızağan, [kız-ağan] {ağız} *sf.* Kızana gelmiş. [DS]

kızağlamak, [kızağ-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Oyunda mızıkçılık etmek. [DS]

kızak¹, -ği [eT. *kaz-mak (kaymak) > kız-ak / kay-ak [EREN]] is. **1.** Kar, buz, çimen veya toprak üstünde kayarak hareket eden tekerleksiz araç. **2.** dnz. Deniz taşıtlarının onarım veya imalatı sırasında, taşıtı denize indirmek ya da kıyıya çekmekte kolaylık sağlayan, su üstüne kadar inen meyilli raylar üzerine oturtulmuş izgara. **3.** Ağır yüklerin taşınmasında kullanılan tekerleksiz araba. **4.** Ekin demeti, odun vb. çekmek için ağaçtan yapılmış ayak adı verilen uzun sırtıklar üzerinde kaydırarak kullanılan ilkel taşıt. **5.** Torna, planya vb. tezgâhlarında ileri geri hareket ettirmede kolaylık sağlaması için işlenecek malzemenin üzerine konulduğu kaydırma düzeneği. **6.** Saban veya pulluk gibi ağır tarım araçlarını bir yerden bir yere taşıırken yerden bağlantısını kesmek için kullanılan metal araba veya çapraz odun parçaları. **7.** Araba yerine kullanılan ve hayvanlar tarafından çekilen taşıma aracı. **8.** as. Topta, namluyu taşıyan ve namlunun geri tepme hareketine katılan ağır çelik gövde. **9.** spor. İki paten üzerine yerleştirilmiş bir oturma yerinden ibaret kayma aracı. **10.** spor. Bu araçla yapılan spor. **11.** Ağaçların kamburlaşmaması için liflere dikey olarak açılan kanala yerleştirilen parça. **12.** Ambalaj sandıklarının dibine yerleştirilen, hem eşyanın dibe bağlanmasını hem de kaydırılarak taşınmasını kolaylaştırılan kereste parçası. ☞ **kızağa almak**, *Etkin bir makamda bulunan bir görevliyi etkin olmayan bir göreve atamak; kızağa çekmek.* || **kızağa çekmek**, *1. (Deniz taşıtı için) onarmak veya bakımını yapmak üzere kıyıda kızak adı verilen iskele üzerine almak. 2. (Kamu görevlisi için) etkin görevden etkin olmayan bir göreve getirmek.* || **kızak kılmak**, {ağız} Kızak kaymak. [DS] || **kızak yapmak**, (Taşıt için) frenler tuttuğu hâlde tekerlekler üzerinde kaymaya devam etmek; kızaklamak. || **kızak yılmak**, {ağız} Kızak kaymak. [DS] || **kızak yolu**, Tezgâhlarda kızağın ileri geri hareket ettiği birbirine paralel iki raydan oluşan düzene.

kızak², -ği [kız-ak] {ağız} is. Sokağın köşesi, bucağı. [DS]

kızak³, -ği [kız-mak > kız-ak] {ağız} sf. **1.** Öfkeli; kızgın. **2.** Çabuk kızan. [DS]

kızak⁴, -ği [kız-mak > kız-ak] {ağız} sf. **1.** (Köpek için) yorgun. [DS] **2.** (Köpek için) kızana gelmiş olan. ☞ **kızak kaymak**, {ağız} (Çiftleşmek isteyen köpek için) yere sürtünerek yürümek. [DS]

kızaklama, [kız-ak-la-ma] is. Kızak yapmak eylemi; kayma.

kızaklamak, [kız-ak-la-mak] gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Taşıt için) frenler görevini yaptığı hâlde duramayıp tekerlekler üzerinde kayarak ilerlemek; kızak yapmak; ileri doğru kaymak.

kızaklık¹, -ği [kızak-lık] is. Döşeme tahtalarının altına çapraz olarak yerleştirilen uzun yassı direkler.

kızaklık², -ği [kız-mak > kız-ak-lık] {ağız} is. Sinirlilik; kızgınlık. [DS]

kızalak, -ği [kız-ala-k] {ağız} is. Gelincik çiçeği. [DS]

kızalamak, [kız-ala-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Mızıkçılık etmek. [DS]

kızamak, [kız > kız-â-mak] (kıza:mak) {eT} gçl. f. [-r] Kızlık bozmak. [DLT]

kızambuk, -ğu [kız-a-muk] {ağız} is. Karamık çalısı. [DS]

kızamık, -ği [eT. kızıl > kız(ı)l-â-muk > kıza-mık [EREN]] is. tıp. Deride kırmızı lekeler ile kendini belli eden, ateş, titreme ve sonunda döküntülerle geçen, hastada tam bir bağışıklık sağlayan kızamık virüsü denilen paramyxovirus türü bir virüsün neden olduğu bulaşıcı çocuk hastalığı.

kızamıkçık, -ği [kıza-mık-çık] is. tıp. Küçük çocuklarda görülen, lenf bezlerinin şişmesine neden olan, kızamıktan burun ve göz akıntısının olmaması ile ayrılan, kızamığa göre daha az ateş ve döküntü görülmesine ve dolayısıyla daha az tehlikeli olmasına rağmen gebeliğin ilk üç ayında hamile kadınlar yakalandığı takdirde çocuğun kalp damarları ile gözlerinde ciddi bozukluklara neden olan, paramyxovirus türü bir virüsten ileri gelen bulaşıcı hastalık.

kızamıklı, [kıza-mık-lı] sf. Kızamığa yakalanmış olan.

kızamıksı, [kıza-mık-sı] sf. Kızamıktan ileri gelmesine rağmen kızamık döküntüsüne benzer döküntüler.

kızamuk¹, [kızıl > kız(ı)l-â-muk / kızâ-muk] (kıza:muk) {eT} is. Kızamık. [EUTS] [Gabain]

kızamuk², -ğu [kıza-muk] {ağız} is. Arıların peteklerin bazı gözlerine doldurdukları acı madde. [DS]

kızan¹, [kız-an / kız-añ] is. **1.** {eAT} {ağız} Arkadaş; dost. [DK] [DS] **2.** Erkek çocuk; genç; delikanlı. {eAT} {ağız} (aynı) [DK] [DS] **3.** {ağız} Çocuk. [DS] **4.** {ağız} Kız çocuk. [DS] **5.** {ağız} Kadın. [DS] **6.** Çoluk çocuk. **7.** Silahlı, yiğit köy delikanlısı. **8.** Efenin silahlı adamları. **9.** {ağız} Meyve ağaçlarının dibinden çıkan sürgünler. [DS] **10.** {ağız} Kedi, köpek yavrusu. [DS]

kızan², [kız (kıt) > kız-an كزان] {eAT} is. Kıtlık.

kızan³, [kız-mak > kız-an] is. Dişi kedi ve köpeklerin çiftleşme dönemleri. ☞ **kızana gelmek**, (Dişi kedi ve köpekler için) çiftleşme dönemine girmek; erkek istemek. || **kızan olmak**, {ağız} (Dişi kedi, köpek için) çiftleşmek istemek. [DS]

kızan⁴, [kıs-mak / kız-an] {ağız} sf. Cimri. [DS]

kızanbık, -ği [kıza-mık] {ağız} is. Kızamık. [DS]

kızanlamak, [kız-an-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Dişi kedi ve köpek için) çiftleşme dönemine girmek; kızana gelmek. [DS]

kızanlanma, [kız-an-la-n-ma] *is.* Kızana gelme durumu.

kızanlanmak, [kız-an-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Dişi kedi ve köpekleri için) çiftleşme dönemine girmek; çiftleşmek istemek; kızana gelmek.

kızanlaşma, [kız-an-la-ş-ma] *is.* 1. Delikanlılaşma; kızan olma durumu. 2. Çiftleşme isteği.

kızanlaşmak, [kız-an-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Delikanlı olmak; kızan olmak.

kızanlılık, -ği [kız-an-lık] *is.* Kızan olma durumu.

kızanmak, [kız-an-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Kızakla kaymak. [DS]

kızansak, -ğı [kız-an-sa-k] {ağız} *sf.* (Dişi kedi veya köpek için) çiftleşme dönemine girmiş olan; kızana gelmiş olan. [DS]

kızansama, [kız-an-sa-ma] *is.* Kızana gelme durumu; çiftleşme isteği.

kızansamak, [kız-an-sa-mak] *gçsz. f. [-r] [-s(i)-yor]* (Dişi kedi ve köpekleri için) çiftleşme dönemine girmek; kızana gelmek; çiftleşmek istemek.

kızarantı, [kız-ar-an-tı] {ağız} *sf.* 1. Hafif kırmızılık; kızartı. 2. *is.* Harman sonu harman yerinde kalan topraklı buğday. [DS]

kızarcı, [kız-ar-cı] {ağız} *sf.* Oyunbozan; mızıkçı. [DS]

kızardı, [kız+ar(t)-ı] {ağız} *is. folk.* Dügünden sonra, gelinle damadın el öpmek ve baklava yemek için kız evine gitme geleneği. [DS]

kızarıklık, -ğı [kız-ar-mak > kız-ar-ık] *sf.* Kızarmış.

kızarıklık, -ğı [kız-ar-mak > kız-ar-ık-lık] *is.* 1. Deride yoğun kan toplanması nedeniyle meydana gelen kırmızılık. 2. Kırmızı renge bürünme durumu; kızarma durumu.

kızarış, [kız-ar-ış] *is.* Kızarmak eylemi veya biçimi.

kızarma, [kız-ar-ma] *is.* Kızarmak eylemi.

kızarmak, [kız (sıcak) > kız-ar-mak] {eT} *gçsz. f. [-ur]* Kızıla dönmek; kızarmak. [ETY]

kızarmak, [kız-ıl-gar-mak > kız-ar-mak] *gçsz. f. [-ır]* 1. Kırmızıya yakın bir renk almak; kırmızılaşmak. 2. (Meyveler için) olgunlaşmaya yüz tutmak; olgunlaşmak. 3. (Yiyecekler için) ateşte ve yağ içinde rengi kırmızı veya ona yakın bir renk alınmaya kadar pişmek. 4. Heyecan, çekinme, utanma veya öfke gibi duygusal nedenlerle kanın yüze toplanması dolayısıyla yüzde kırmızılık meydana gelmek; özellikle utanmak. 5. Güneş ışınlarının etkisi ile deride kırmızılık oluşmak; yanmak. ☞ **kızarıp bozarmak**, *Kızgınlık, utanma, suçluluk gibi nedenlerle yüzü değişik renklere bürünmek.* || **kızarıp morarmak**, *Kızgınlık, utanma, suçluluk gibi nedenlerle yüzü değişik renklere bürünmek.*

kızartı, [kız-ar-tı] *is.* 1. Kızarmış yer; ciltte görülen kızarıklık. 2. Heyecan sonucu yüzde görülen kırmızılık. 3. İltihaplı kırmızı leke.

kızartıcı, [kız-ar-tı-cı] *sf.* 1. Kızartan; kızarmaya neden olan; kızarmayı sağlayan. 2. *mecaz.* Utanmaya neden olan; karalayıcı; lekeleyici; kirletici.

kızartılı, [kız-ar-tı-lı] *sf.* Kızartısı olan; kızarmış.

kızartılma, [kız-ar-tıl-ma] *is.* Kızarması sağlanmak eylemi.

kızartılmak, [kız-ar-tıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kızartma işi yapılmak; kızartma eylemine uğramak.

kızartma, [kız-ar-t-ma] *is.* 1. Kızarmasını sağlamak eylemi; kızartmak eylemi. 2. Kızgın yağ ve ateşte kırmızı bir renk alınmaya kadar tutularak, susuz pişirilmiş yemek. 3. *sf.* Kızartılarak pişirilmiş olan.

kızartmah, [kız-ar-mak > kız-ar-t-maḥ] قزرتخ {eAT} *gçl. f.* (Gizli şeyler için) açıklamak; açığa vurmak. [Kadı Burhaneddin]

kızartmak, [kız-ar-mak > kız-ar-t-mak] *gçl. f. [-ır]*

1. {eT} Kızarmasını sağlamak; kızarmasına sebep olmak; kor haline getirmek; kırmızılaştırmak. [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] 2. Et, balık ve sebze türü yiyecekleri kızgın yağ içinde susuz olarak rengi kırmızıya dönüncüye kadar pişirmek. 3. (Bazı meyve ve sebzeler için) renginin kırmızıya dönmelerini sağlamak; olgunlaşmasını sağlamak. 4. {eT} Mutlu etmek. [KB]

kızaşı, [kız + aş-ı] {eT} *is.* Dügün; düğün ziyafeti; düğün şöleni; toy. [EUTS]

kızban, [Ar. қаdīb > kızbān قضبان] {OsT} *is.* 1. İnce düz fidanlar; çubuklar; dallar. 2. Erkeklik organı.

kızcağız, [kız-ca(k)-ız > kız-cağız] *is.* Kendisine acıma veya şefkat duyulan kız.

kızçukaz, [kız-çuk-az قزچوقز] {eAT} *is.* Kızcağız.

kızdırılma, [kız-dır-ıl-ma] *is.* Kızdırılmak durumu ve eylemi.

kızdırılmak, [kız-dır-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* 1. (Tencere, tava vb. için) ısıtılmak suretiyle kızgın duruma getirilmek. 2. *mecaz.* (Kişi için) öfkelenmesine, kızmasına sebep olunmak.

kızdırınılmak, [kız-dır-ın-ıl-maḥ قزدرنلمق] {OsT} *edil. f. [-ur]* Kızdırılmak.

kızdırma, [kız-dır-ma قزدرمه] *is.* 1. Kızdırmak eylemi. 2. {ağız} Hastalık ateşi. {OsT} (aynı) [DS] 3. Bir şeyi kızdırmakta kullanılan kap veya yer. 4. {ağız} Sıtma. [DS] 5. {ağız} Bağ çubuklarını köklendirmek için yere daldırma işlemi; daldırma. [DS] 6. {ağız} Sirke yapmak için ezilmiş üzüm üzerine sıcak su dökerek mayalanmaya bırakılma işlemi. [DS]

kızdırmak, [kız-dır-maḥ قزدرمق] *gçl. f. [-ır]* 1. Isısını arttırarak kızgın hâle getirmek; {eAT} {OsT} (aynı). 2. *mecaz.* Birinin öfkelenmesine, kızmasına sebep olmak.

kızeylim, [kız+ ey-li-m ?] {ağız} *ünl.* Kadınların birbirini çağırma ünlemi. [DS]

kızgaç¹, [kıs-mak > kıs-gâç] (*kısğa:ç*) {eT} is. → kıs-gaç. [Gabain]

kızgaç², -ci [kız-mak > kız-gaç] {ağız} is. 1. Rüzgâr almayan, kuytu ve güneş gören yer. 2. sf. (Toprak vb. için) çabuk ısınan. [DS]

kızgak, [kıs-mak > kıs-gâ-k] (*kısğa:k*) {eT} sf. → kıs-gak. [EUTS] [Gabain]

kızgamak, [kargâ-mak > kırğâ-mak] {eT} gçl. f. [-r] (İnsanlar için) kızıp uzaklaştırmak; kakımak. [DLT]

kızganmak, [kıs-ığ > kıs-(ı)ğ-an-mak] {eT} döñsl. f. [-ur] 1. Hasislik etmek; cimrilik etmek. [EUTS] [Gabain] 2. gçl. f. Kıskanmak. [Gabain] [Nevâyî]

kızgı¹, [kız-gı] {ağız} is. 1. Güneşin sıcaklığı; ısı. 2. Ucu ateşte kızdırılarak ağaç delmekte kullanılan biz. [DS]

kızgı², [kız-gı] {ağız} is. 1. Can sıkıntısı. 2. Öfke. [DS]

kızgıl, [kız-mak > kız-ğıl قیزغیل] {eT} {eAT} {ağız} sf. Kızılımsı; kızılımtırak. [DS] ☞ **kızgul at**, {eT} *Boz ile kir arasında olan at.* [DLT]

kızgılı, [kız-gı-lı] {ağız} sf. Öfkeli; sert; kırıcı. [DS]

kızgın, [kız-mak > kız-gın] sf. 1. Çok ısınmış olan; sıcak. 2. Çok ısıtılmış olan; kızdırılmış; sıcak. 3. (Mevsim, güneş, yer için) sıcaklığı fazla artmış olan. 4. mecaz. Bir şeye çok öfkelenmiş olan; öfkeli; sinirlenmiş olan; hiddetli; çok kızmış olan; mütehevvir. 5. mecaz. Şiddeti fazla olan; sert; zorlu; şiddetli; kızışık. 6. (Hayvanlar için) azgın. 7. (Hayvanlar için) cinsel isteği artmış olan; eş arayan. {ağız} (aynı) [DS] ☞ **kızgın bulut**, jeol. *Yanardağlardan fıskıran yüksek ısıda su buharı ve volkanik parçacıklar içeren, bulut görünümünde, son derece yakıcı gaz kütlesi.* || **kızgın dam**, {ağız} *Hamam.* [DS] || **kızgın gülle**, *Bir yeri yakmak için atılan yangın güllesi.* || **kızgın su**, *Basınç altında tutularak sıcaklığı 100°C'nin üzerindeki su.*

kızgınlaşma, [kız-gın-la-ş-ma] is. Kızgınlaşmak eylemi.

kızgınlaşmak, [kız-gın-la-ş-mak] döñsl. f. [-ır] Kızgın duruma gelmek.

kızgınlık, -ğı [kız-ğın-lık قزغنلق] is. 1. Kızgın olma durumu. 2. {OsT} Çok ısınmış, kızmış olan şeyin taşıdığı bu nitelik; sıcaklık. 3. mecaz. Öfkeli ve sinirli olma durumu. 4. Dişi hayvanların, özellikle memeli hayvanların yumurtlama dönemlerine denk düşen çiftleşme isteği; cinsel istek. ☞ **kızgınlık dönemi**, *Memeli dişi hayvanların çiftleşme isteğinde buldukları dönem.*

kızgırmak, [kız-gır-mak] gçsz. f. [-ır] 1. (Yılan için) ışığa benzer ses çıkarmak. 2. (Doğan için) avının üzerine saldırırken tiz bir sesle bağırarak. 3. (Erkek at için) kısarak gördüğünde kişnemek.

kızgu, [kız-ğu قزغو] {eAT} sf. Pembe; kızıl.

kızgun¹, [kız-mak > kız-gün قزغون] {eAT} sf. Sıcak;

yakıcı; kızgın. [DK] ☞ **kızgun dilli**, {eAT} *Ateş gibi yakan dilli.* [DK]

kızgun², [kız-gun] {ağız} is. Evin damına çıkmak için bırakılan delik. [DS]

kızgunca, [kız-ğun-ca قزغونچه] {eAT} sf. Acele; ivedi. ☞ **kızgunca haber**, {eAT} *Acele haber; tez haber.*

kızgırmak, [kız-mak > kız-ğur-mak] {eT} gçl. f. İşkenceye koymak; cezasını çektirmek; cezalandırmak. [DLT]

kızgut, [kız-mak > kız-ğut] {eT} is. 1. Cefa; zahmet; eziyet; zorlama; ıstırap. [EUTS] [Gabain] 2. Başkalarının görek çekimeleri için uygulanan ceza ve işkence; ceza. [DLT]

kızgutlanmak, [kız-ğut > kız-ğut-lâ-mak > kız-ğut-la-n-mak] {eT} döñsl. f. Suçunun cezasını görek rüsva olduğundan bir işten çekinmek. [DLT]

kızhanım, [kız+hanım] {ağız} is. Hüsnüyusuf; Çin karanfili. [DS]

kızığ, [kıs-mak > kıs-ığ] {eT} sf. → kısığ. [EUTS] [Gabain]

kızık¹, -ğı [kız-ık] {ağız} sf. Öfkeli; sert; kırıcı. [DS]

kızık², -ğı [kız-ık] {ağız} is. İstek; arzu. [DS]

kızık³, -ğı [kız-ık] {ağız} is. 1. Uyuz. 2. Sıcaktan vücutta oluşan küçük sivilceler; isilik. 3. Güneş yanığı. [DS]

kızık⁴, -ğı [kız-ık] {ağız} is. Nem yüzünden çürümeye başlamış, kızışmış tahıl. [DS]

kızık⁵, -ğı [kız-ık / kız-ık] {ağız} is. Çuvaldız. [DS]

kızık⁶, -ğı [kız-ık] {ağız} is. Odun is. [DS]

kızıl¹, [kız-mak > kız-ıl قزıl] sf. 1. Çok kırmızı olan; parlak kırmızı olan; kızıl renk. {eT} (aynı) [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Gabain] 2. mecaz. Çok fazla; aşırı derecede; çok. 3. is. Kızıl renk. 4. mecaz. Komünistlere halkın verdiği isim. 5. Altın para; altın. {eAT} {OsT} {ağız} (aynı) [DK] [DS] 6. tıp. Deride kızıl renkli döküntülere sebep olan, hemolitik streptokokların yol açtığı bulaşıcı bir hastalık. 7. {ağız} Akciğer. [DS] 8. {eAT} Bakır. 9. {ağız} Kasıpta çıkan bir çeşit çıban. [DS] ☞ **kızıla çalmak**, *Kızıl renge yakın olmak.* || **kızıl ağaç**, 1. {OsT} *Kızıl söğüt.* 2. {ağız} *Huş ağacıgillerden, kışın yapraklarını döken, 20 m. kadar boylanabilen, bazı türlerinin kabukları kırmızı boya olarak kullanılan ağaçların genel adı, (Alnus glutinosa).* [DS] || **kızıl ağız**, {ağız} *Çekinmeden, açık saçık konuşan kimse.* [DS] || **kızıl akçe**, *Altın para.* || **kızıl altı**, *Işık tayfında, kırmızıdan daha az kırılan görünmez ışınımın genel adı; kızıl ötesi; enfraruj.* || **kızıl arı**, {ağız} *Balarısı büyüklüğünde, sarı renkli bir yaban arısı.* [DS] || **kızıl atmak**, {ağız} *(Keçi ya da koyun için) yavru düşürmek.* [DS] || **kızıl ayak**, *Antalya dolaylarında seyirlik köy orta oyunlarını düzenleyen kişi.* || **kızıl bağarsuk**, {eAT} *Yemek borusu.* || **kızıl boya**, *Kök boyası.* || **kızıl bozul olmak**, {ağız} *Utançlık vb. yü-*

zünden renkten renge girmek; kızarıp bozarmak. [DS]|| **kızıl cahil**, Hiçbir şey bilmeyen; çok cahil; kara cahil. || **kızıl canlı**, {ağız} 1. Öfkeli; sinirli. 2. Atılgan; yorulmaz. [DS]|| **kızıl çam**, bot. Çamgiller familyasından her dem yeşil ve iğne yapraklı, 25 m. kadar boyolanabilen, deniz seviyesinden 1200 m. kadar yüksekliklerde yetişen ve geniş orman alanları oluşturan bir ağaç türü, (*Pinus buritita*). || **kızıl çiçek**, {ağız} Mineden biraz büyük, mavi renkli, toplu çiçek açan, kısa ve kızıl kahverengi, saklı bir çiçek. [DS]|| **kızıl deli**, Azgın; çılgın. || **kızıl dip**, {ağız} Pancar. [DS]|| **kızıl eğlim**, {ağız} Domates. [DS]|| **kızıl ermek**, {eT} Kızarmak. [DLT]|| **kızıl ganat** (kanat), {ağız} Tomruğun yanlarından çıkarılın 5 cm. kalınlığında, bir tarafı yuvarlak diğer tarafı düz tahta. [DS]|| **kızıl ger**, {ağız} Kulakları kırmızı olan siyah keçi. [DS]|| **kızıl geren**, {ağız} Toprağı kırmızı ve sert olan yer. [DS]|| **kızıl gevrek**, {ağız} Şaraplık kara üzüm. [DS]|| **kızıl gıcık**, {ağız} Kaşıntı veren bir tür göz hastalığı. [DS]|| **kızıl göğüs**, {ağız} Serçe büyüklüğünde, göğsü kırmızımsı bir dağ kuşu. [DS]|| **kızılı çıkmak**, {eAT} Bir kötülüğü ortaya çıkmak; kötü olduğu anlaşılmaq. || **kızıl çingı**, {ağız} Kuşku; üzüntü; od. [DS]|| **kızıl gevrek**, {ağız} Kızıl hastalığı. [DS]|| **kızıl gıcık**, {ağız} Bir tür göz hastalığı. [DS]|| **kızıl gücük**, {ağız} Havuç. [DS]|| **kızıl ger**, {ağız} Kulaklarının üstü ve omuz başları kızıl olan kara keçi. [DS]|| **kızılı çıkmak**, {OsT} Bir kötülüğü ortaya çıkmak. || **kızılını aşikâre etmek**, {eAT} Kötülüğünü sergilemek. || **kızıl ısı**, Temmuzun çok sıcak olan ikinci yarısı; eyyam-ı buhur. || **kızıl iblis**, Çok kötü ruhlu insan. || **kızıl ikindi**, {ağız} İkindiden sonra güneşin batmaya yakın olduğu zaman. [DS]|| **kızıl issi**, {ağız} Ağustosun ilk haftasında olan en sıcak günler; eyyam-ı buhur. [DS]|| **kızıl işildi**, {ağız} Kırmızı yaban mersini. [DS]|| **kızıl kabık**, {ağız} Çam ağacının dış kabuğu. [DS]|| **kızıl kâfir**, Koyu dinsiz. || **kızıl kanat**, 1. Kanatları yeni tüylenen kuş yavrusu. {OsT} (aynı) 2. {ağız} Kimsesiz. [DS]|| **kızıl Karaman**, Sağım zamanı 30-35 kg. kadar süt veren Karaman koyununun kırmızı-mor renkli bir türü; mor Karaman. || **kızıl kır**, {OsT} Pekmez köpüğünü andıran, kırmızı ile kır arası bir at donu. {eAT} {ağız} (aynı) [DS]|| **kızıl kıvrım**, {ağız} 1. Kuraklık nedeniyle filizlenen tohumun toprağın yüzüne çıkamaması. 2. Kuluçkaya konulmuş yumurtalardan çıkamayıp çeşitli sebeplerle ölen civciv. [DS]|| **kızıl kıyamet**, Büyük ve aşırı kavga, gürültü; kızılca kıyamet. || **kızıl koñur**, {OsT} Kızılı andıran esmerlikte sığır donu. || **kızıl kulak**, {ağız} zool. Çipura. [DS]|| **kızıl kurt**, {ağız} At ve eşeklerin kış ve kalın bağırsaklarında yerleşerek yaşayan ve onların kanlarını emen kırmızı bir asalak kurt. [DS]|| **kızıl kurt ye**, {ağız} İlenç sözü. [DS]|| **kızıl kuru**, {ağız} Ahlat kurusu. [DS]|| **kızıl kuş**, {ağız} Doğan kuşu. [DS]|| **kızıl mangır**, Bakır

para. || **kızıl ot**, {ağız} Havuç. [DS]|| **kızıl önlük**, {ağız} 1. Yemek borusu. 2. Gırtlak. [DS]|| **kızıl örtlek**, {ağız} Yemek borusu. [DS]|| **kızıl ötesi**, fiz. Işık tayfında kırmızı ötesinde yayılan ve gözle görünmeyen ısı ışınları; enfraruj. || **kızıl pelit**, {ağız} Kızıl meşe. [DS]|| **kızıl su**, {eAT} Kan. || **kızıl su yosunları**, bot. Denizlerin 200 m. derinliklerinde yaşayan kırmızı renkli su yosunları. || **kızıl süci**, {eAT} {OsT} Kırmızı şarap. || **kızıl şaka**, {OsT} Çok ileri götürülen şaka. || **kızıl tüylü**, {ağız} Bir yaşındaki oğlak. [DS]|| **kızıl üñük**, {eAT} Yemek borusu. || **kızıl üzüm**, {ağız} Beyaz üzüm kurusu. [DS]|| **kızıl vala**, {OsT} Kırmızı mendil. || **kızıl yara**, {ağız} tıp. Stafilokokların sebep olduğu deri altı doku ve yağ bezlerinin iltihaplanmasıyla ortaya çıkan, yaygınlaştığında tehlike oluşturan iltihaplı bir kan çıbanı; şirpençe. [DS]|| **kızıl yel**, {ağız} 1. Güneyden esen sıcak ve kuru rüzgâr. 2. tıp. Albümin hastalığı. 2. Kimi yiyecekler nedeniyle karnın sağ yanında duyulan gaz sancısı. [DS]|| **Kızıl yıldız**, Mars gezegeni. || **kızıl yörük**, {ağız} tıp. Yılcık hastalığı. [DS]|| **kızıl yumurta**, Paskalya yumurtası.

kızıl², [kız-ıl] {ağız} sf. 1. Geçimsiz; idaresiz. 2. Öfkeli; sinirli; kırıcı; sert. 3. Bilgisiz; toy; genç. 4. Tembel; iş görmez; iş bilmez. [DS]

kızılaç, -cı [kızıl-aç ?] {ağız} is. 1. Kızıl toprak. 2. Verimsiz toprak. [DS]

kızılağaç, -cı [kız-ıl+ağaç] is. bot. 1. Huşgillerden, Kuzey yarım kürede serin ve nemli yerlerde yetişen, bir evcikli, dişi çiçekler oval ve tırtılsı, erkek çiçekler uzun ve sarkık, yaprakları almaşık, yuvarlak ve kabartılı, köklerinde baklagillerde olduğu gibi azotu tutan yumrular bulunan, kerestesi marangozlukta kullanılan bir orman ağacı, (*Alnus*). 2. {18. yy.} Kızıl söğüt.

kızılak, -ğı [kızı-la-k] {ağız} is. 1. Alıç ağacı, (*Rosaceae crataegus*). 2. Alıç meyvesi. 3. Kızılca ağacı. 4. Kızılca meyvesi. [DS]

Kızılay, [kız-ıl+ay] is. 1. Hiçbir ayırım gözetmeksizin savaşta ve barışta her türlü felakete uğrayan kişilere yardımda bulunan, özel hukuk hükümlerine bağlı tüzel kişiliğe sahip, kamu yararına çalışan, bağımsız, tarafsız yardım derneği; Osmanlı Mecruhîn-i Askeriye İane Cemiyeti; Osmanlı Hilal-i Ahmer Cemiyeti; Türkiye Hilal-i Ahmer Cemiyeti; Türkiye Kızılay Cemiyeti; Türkiye Kızılay Derneği. 2. argo. Karşılıksız olarak başkalarının cinsel tatminlerini sağlayan kimse. 3. argo. Karşılıksız çıkar sağlanan kimse veya kurum.

kızılacak, -ğı [kız-ıl+bacak] {ağız} is. bot. Odunu güç yanan, yaprakları yapışkan, meyvesiz bir tür ağaç. [DS]

Kızılbaş, [kız-ıl+baş (eskiden mensuplarının giydikleri kırmızı başlık ve hırka dolayısıyla)] is. 1. Şii mezhebinin İmamiye kolunu benimseyenlere Sün-

nilerce verilen isim; Ali Allahiler; Şah Safi süreği; Purut; Dönük. **2.** On sekizinci yüzyıldan sonra, Nadir Şah'ın istilası ile Afganistan'a yerleşmiş olan bir Türkmen boyu. ☞ **kızılbaş ördek**, *Erkeğinin rengi siyah, böğrü beyaz, başı iri ve kırmızı renkli, dışısının rengi açık esmer bir ördek türü; Macar ördeği, (Netta rufina).*

Kızılbaşlık, -ğ[ı] [kız-ıl+baş-lık] *is.* Kızılbaş olma durumu.

kızılca¹, [kız-ıl-ca قزله] *sf.* **1.** Biraz kırmızı; kızıla çalan. **2.** Çok aşırı; aşırı derecede; kızıl. **3.** *is.* Kadınların yanaklarına hafif bir pembelik vermek için sürdükleri boya; allık. **4.** {eAT} Altın para; altın. **5.** {ağız} Kızıla yakın renkli bir buğday türü. [DS] **6.** {eAT} {OsT} Allık; kızılılık. ☞ **kızılca ikindi**, {eAT} {OsT} İkinci ile akşam arası; akşama yakın ikindi vakti. || **kızılca kıyamet**, *Büyük ve aşırı kavga, gürültü; kızıl kıyamet.* || **kızılca kıyamet kopmak**, *Birden çok gürültü patırtı olmak; karışıklık çıkmak; baş kaldırmalar çoğalmak.* || **kızılca üğeyik**, {OsT} Dişi tavusa benzer bir kuş. || **kızılca yel**, *Lodos.* || **kızılca yil**, {OsT} *Lodos.*

kızılca², [kız-ıl-ca] {ağız} *is.* Göğsün, koltuk altına gelen kısmı. [DS]

kızılca³, [kız-ıl-ca] {ağız} *is.* **1.** Çocuk. **2.** Erkek çocuk. [DS]

kızılca⁴, [kız-ıl-ca] {ağız} *is.* Yemek borusu. [DS]

kızılca⁵, [kız-ıl-ca] {ağız} *is.* Buzağı. [DS]

kızılca⁶, [kız-ıl-ca] {ağız} *is.* **1.** Yaprakları geniş ve tohumları şeker pancarına benzer bir ot. **2.** Pancar. **3.** Pazi bitkisi. [DS]

kızılca⁷, [kız-ıl-ca] {ağız} *is.* Vücuttaki hastalık ateşi. [DS]

kızılca⁸, [kız-ıl-ca] {ağız} *is.* Kızamık hastalığı. [DS]

kızılca⁹, [kız-ıl-ca] {ağız} *sf.* Küçük yapılı. [DS]

kızılca dişi, [kız-ıl-ca+dişi] *is. bot.* Kızılcağillerden, beş metre kadar yükselebilen, kışın yapraklarını döken, beyaz çiçekli, çiçeklerini yapraklardan sonra açan, meyvesi küremsi ve kırmızımtırak siyah, bir ağaççık; dişi kızılca; demircik, (*Cornus sanguinea*).

kızılca¹, -ğ[ı] [kızıl-cık] *is. bot.* **1.** Kızılcağillerden, kışın yaprağını döken, demet veya kömeç hâlinde sarı çiçekli, çiçekleri yapraklardan önce açan, kırmızı meyveli, meyvelerinden ezme veya şerbet yapılan ağaççık; karaniya; eyir; erkek kızılca, (*Cornus mas*). **2.** Bu ağacın yenilen kırmızı renkli zeytinimsi meyvesi. ☞ **kızılca çıkarmak**, {ağız} *Kızamık çıkarmak.* [DS] || **kızılca çorbasi**, {ağız} *Kızılca tarhanasından yapılan çorba.* [DS] || **kızılca hoşafı**, *argo. Dayak.* || **kızılca hoşafı içirmek**, *argo. Dövmek.* || **kızılca reçeli**, *Kızılca meyvelerinden şeker ile yapılan ve genellikle ishale iyi gelen reçel.* || **kızılca sopası**, *Dayak.* || **kızılca süzmek**, {ağız} *Güçlük çekmek.* [DS] || **kızılca şerbeti**,

Kızılcağillerden yapılan şerbet. || **kızılca şurubu**, *Kızılcağillerden meyvesinin özü ile hazırlanmış bir içecek.* || **kızılcağillerden düşmek**, {ağız} *Erginleşmek.* [DS] || **kızılcağillerden tarhanası**, {ağız} *Kızılcağillerden meyvesinin suyu ile yoğrularak yapılan bir tür tarhana.* [DS]

kızılca², -ğ[ı] [kızıl-cık] {ağız} *is.* **1.** *tıp.* Kızamık hastalığı. **2.** Bir çeşit çiçek hastalığı. **3.** Çok yağmur yağması nedeniyle oluşan ve başakların büyümesini engelleyen hastalık. [DS]

kızılca³, -ğ[ı] [kızıl-cık] {ağız} *is.* **1.** Ekşi kiraz. **2.** Kırmızı renkli, nohut iriliğinde tek çekirdekli dikenli bir meyve; yaban elması. **3.** Harman süpürgesi yapılan kızıl gövdeli, bodur bir ot. **4.** Kırılarda ve nadasa bırakılan tarlalarda yetişen bir tür ot. **5.** Yeşil, parlak yapraklı, sarmaşıkçillerden bir bitki. **6.** Nar çiçeğine benzer çiçekleri olan bir ot. [DS]

kızılcağiller, [kızı-cık-gil-ler] *is. bot.* Şemsiye çiçekliler takımından, örnek bitkisi kızılcağillerden, karşıt yapraklı, dört erkek organlı, iki bölümlü yumurtalığı bulunan, sert çekirdekli zeytinimsi meyveli, çalı hâlinde bitki familyası, (*Cornaceae*).

kızılca, -ğ[ı] [kızıl-cuk قزلق] {eAT} *is.* Hafif geçen kızamık hastalığı.

kızılca, [kız-ıl+çam] *is. bot.* Kışın yaprağını dökmeyen, gövdesinden reçine elde edilen, kozalaklı, iğne yapraklı büyük bir orman ağacı; pür çam; (*Pinus brutia*).

kızılca, -ğ[ı] [kızıl > kızıl-çuk] {eAT} *is.* Kızılcağillerden ağacı. [DK]

Kızılcağillerden, [kız-ıl+deri-li] *is.* **1.** Amerika kıtası yerlilerine verilen ortak ad. **2.** *sf.* Kızılcağillerle ilgili olan; Kızılcağillerden ait.

kızılca, [kız-ıl+elma (Bizans döneminde Ayasofya önündeki bir sütun üstünde yer alan, ata binmiş vaziyette bir elinde kızıl küre, diğerinde ise altından büyük bir elma bulunan Justinianus heykeline gönderme yapılarak)] *is.* **1.** Türkler (İstanbul'u fethetmeden önce) İstanbul; İstanbul'u fethetme ideali. **2.** *tar.* İmparatorluk döneminin başlangıç yıllarında, yeri kesin olmamakla birlikte bir ideal olarak benimsenen ve Türk ordusunun ele geçireceği, fethedeceği her yer. **3.** Yine o devirlerde Roma ve Moskova şehirlerine verilen ad. **4.** (Yirminci yüzyıl başlarında) yeri ve zamanı belli olmamakla birlikte siyasal, kültürel ve ekonomik Türk birliği ülküsünün simgesi; bütün Türklerin bir araya toplanması ülküsü.

Kızılca, [kız-ıl+haç] *is.* Savaş kurbanlarına ve doğal afetlere uğramış olanlara yardım etmek üzere kurulmuş uluslar arası yardım kurumu.

kızılca, [kız-ıl+kanat] *is. zool.* Sazangillerden, kısa ve oval gövdeli, sırt yüzgeci kısa ve daha geride, iri pullu, gözleri ve yüzgeçleri kırmızı, göl, su birikintisi ve akarsularda yaşayan kılçıklı bir tatlı su balığı, (*Scardinius erythrophthalmus*).

kızılkantaron, [kız-ıl + Yun. kentauron] *is. bot.* Centiyangillerden karşılıklı yapraklı kırmızı çiçekli, 75 cm. kadar boylanabilen, halk hekimliğinde çiçekli dalları iştah açıcı olarak kullanılan iki yıllık otsu bitki, (*Centaureum erythraea*).

kızılkantarongiller, [kız-ıl+kantaron-gil-ler] *is. bot.* İki çeneklilerden kıızılkantaron, acı yonca gibi türleri içine alan, taç yaprakları bitişik, yumurtalığı üst durumda, düzgün çiçekli pek çok süs bitkileri familyası, (*Gentianaceae*).

kızılkök, [kız-ıl+kök] *is. 1. bot.* Kök boyasıgillerden, köklerinden kırmızı boya elde edilen 1-2 m. yükseklikte, soluk sarı çiçekli, rizomlu, çalı görünüşünde, gövdesi sert dikenli, çok yıllık bitki; kök boyası; kızıl boya; boyacı kökü, (*Rubia tinctorum*). **2. kim.** Bu bitkinin köklerinden elde edilen kırmızı boya maddesi; alizarin.

kızılkurt, -du [kız-ıl+kurt] *is. zool.* Kurtçuğu at ve eşeklerin karın atardamarlarında, erişkini kör bağırsaklarında yaşayan, tehlikeli bir hastalığa sebep olan asalak bir ipsi solucan, (*Strongylus equinus*).

kızılkuyruk, -ğu [kız-ıl+kuyruk] *is. zool.* Sinekka-pangillerden, duvar kovuklarına yuva yapan, ormanlarda, meyve bahçelerinde ve köylerdeki ağaçlıklarda yaşayan, erkeğinin tüyleri siyah-külrengi, kızıl, beyaz; dişisinin rengi tamamen düz esmer, yavrularının ise benekli ama hepsinin kuyruğu kızıl, yalnızca böceklerle beslenen küçük bir ötücü kuş, (*Phoenicurus phoenicurus*).

kızıllamak, [kızıl-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* Birine haksızlık etmek. [DS]

kızıllanmak, [kız-ıl-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kızıl renkli bir durum almak; kızillaşmak. **2.** Öfkelenmek; hırslanmak. **3.** Haksızlık etmek. [DS]

Kızıllar, [kız-ıl-lar] *is.* Abakanlardan, destanları ve kahramanlık hikâyeleriyle tanınan, Yüs bozkırlarında yaşayan bir Türk boyu.

kızıllaşma, [kız-ıl-lş-ma] *is.* Kızıllaşmak eylemi.

kızıllaşmak, [kız-ıl-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kızıl bir renge bürünmek; kızıl olmak.

kızıllık¹, -ğı [kız-ıl-lık] *is. 1.* Kızıl olma durumu. **2.** Kızıl bir renk almış olan yer. **3.** Güneş doğarken ve batarken ufukta meydana gelen kızıl görünüm. **4. tıp.** Demir ve melanin karışımı eritromelanin pigmentinin varlığı sebebiyle saçların kırmızı renkte olması. **5. {ağız}** Pudra; düzgün; aklık. [DS] **☞ kızılılık etmek**, {ağız} *Haksızlık etmek.* [DS]|| **kızıllık otu**, *Sığırdilgillerden, menekşeye benzer, su kenarlarında yetişen, beyaz ve mor renkli çiçekler açan, halk hekimliğinde ishale karşı kullanılan bir otsu bitki; karakafes otu, (Symphytum officinale).*

kızıllık², -ğı [kız (kı) > kız-ıl-lık] {eAT} *is.* Kıtılık. **☞ kızılılık gelmek**, {eAT} *Kıtılık gelmek.*

kızıllık³, -ğı [kızıl-lık] {ağız} *is.* Başaklarda görülen

ve kırmızı durumunda olan bir tür hastalık; sam vurgunu. [DS]

kızıllık, -ğı [kızıl-lık] {ağız} *is.* Üzerinde kızılıcığa benzer meyveleri biten bir tür çalı. [DS]

kızıllırak, -ğı [kızıl-lı-ra-ğ] {OsT} *sf.* Kızıla çalan; çil.

kızıllama, [kız-mak > kız-ıl-ma] *is.* Kızıllamak işi.

kızıllamak¹, [kız-mak > kız-ıl-mak] {eT} *edil. f.* Yaptığı suçta bir daha dönmek üzere ceza görmek; nedamet etmek; kıyılmak. [DLT]

kızıllamak², [kız-mak > kız-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Kızılmak eylemi yapılmak. **2.** Kızgın, öfkeli duruma gelinmek.

kızılot, [kızıl+ot] {ağız} *is. 1.* Havuç. **2.** Eğrelti otu. **3.** Bir tür ot. **4.** Bağlarda teveklere sarılan bir tür sarmaşık. [DS]

kızılsağı, [kızıl-sağı / kızıl-sağu / قزلسغی / قزلساغی / قزلساغی / قزلساغی] {eAT} {OsT} *sf.* Kızıllımsı.

kızılsavu, [kızıl-sağu] {ağız} *sf.* Kızıla çalan renk; kızılımsı. [DS]

kızılsı, [kız-ıl-sı] {OsT} *sf.* Kızıla çalan; kızıla yakın; kızılımsı.

kızılsığ, [kız-ıl > kız-ıl-sığ] {eT} *sf.* Kırmızımsı. [Gabin]

kızılsap, [kızıl+şap] *is. 1.* Açık eflatun renk. **2. sf.** Bu renkte olan.

kızıltı, [kız-ıl-tı] *is. 1.* Hafif kırmızılık. **2.** Solgun kızıl. **3.** Bir yerden akseden kızılılık.

kızıllüngük, [kızıl+üñük] {eAT} {OsT} *is.* Yemek borusu.

kızılyaprak, [kız-ıl+yaprak] *is. bot.* Gülgillerden, yol kenarlarında biten, bir metre kadar boylu, sarı çiçekli, rizomlu, çok yıllık otsu bir bitki; kasık otu; fitik otu; kuzu pıtrağı; koyun otu, (*Agrimonia eupatria*).

kızılyörük, -ğü [kız-ıl+yörük] *is. tıp.* Streptokok türü mikropların bir sıyrık veya yara dolayısıyla bulaşması sonucu meydana gelen bir hastalık; yılanlık.

kızınmak¹, [kız-mak > kız-ın-mak] {OsT} {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Isınmak. [DS]

kızınmak², [kız-ın-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kızanmak. **2.** Çeşitli sebeplerle vermemek; esirgemek; göstermemek [DS]

kızırғанmak, [kız (kı) > kız-ır-ğan-mak] {eAT} *dönşl. f. [-ır]* **1.** Pahalı bulmak. **2. {ağız}** Kızanmak. [DS] **3. {ağız}** Vermemek; esirgemek; göstermemek. [DS]

kızırғанılmak, [kız-ır-ğa-n-ıl-mak] {eAT} *edil. f. [-ır]* Pahalı bulunmak; pahalı sayılmak.

kızırғанmak, [kız-ır-ka-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Yalan bahanelerle işten kaçmak; işi savsaklamak. [DS]

kızış, [kız-ış] *is.* Kızmak eylemi veya biçimi.

kızışik, -ği [kız-ış-ık] *sf.* Kızışmış olan; şiddetli.

kızışma, [kız-ış-ma] *is.* Kızışmak eylemi.

kızışmak, [kız-ış-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Çok ısınmak; aşırı sıcaklığa ulaşmak. **2.** (Eğlence, neşe vb. için) gayrete gelmek; hızlanmak; hareketlenmek; coşmak. **3. mecaz.** Şiddetlenmek. **4.** (Bitki, gübre vb. için) nemli ortamda çürürken bakterilerin etkisi ile ısınmak. **5.** (Memeli hayvanların dişileri için) çiftleşme zamanı gelmek; kösnümek; boğasamak. **6.** {ağız} Öfkelenmek; sinirlenmek; hırslanmak. [DS] **7. işteş. f.** (Kavga, tartışma vb. için) daha gürültülü, sert bir durum almak.

kızıştırma, [kız-ış-tır-ma] *is.* Kızıştırmak eylemi.

kızıştırmak, [kız-ış-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kızıştırmayı sağlamak; kızışmasına sebep olmak. **2. mecaz.** İsteklendirmek; gayrete getirmek; coşturmak; canlandırmak. **3. {ağız}** Fit sokmak. [DS]

kızkalbi, [kız+kalb-i] *is. bot.* Şahteregillerden, kalp biçiminde kırmızı çiçekli bir süs bitkisi, (*Dicentra spectabilis*)

kızkanç, -cı [kıs-ka-n-ç / kız-ka-n-ç قزقچ] {OsT} *sf.* Kıskaç.

kızkanmak, [kıs-ka-n-mak / kız-ka-n-mak] {ağız} *dönşl. f.* Herhangi bir şeyi başkalarına karşı korumak. [DS]

kızkı¹, [kız-kı قزقی] {eAT} *sf.* Çok kızıl.

kızkı², [kız-kı] {ağız} *is.* Isı gücü; ısı enerjisi; kalori. [DS]

kızkıl, [kız-mak > kız-ğıl] {eT} *sf.* → kızgil. [EUTS]

kızkıldırak, -ği [kız-kıl-dı-ra-ğ / kızıl-lı-ra-ğ قزقلدرق] {eAT} *sf.* Kızıla çalan; çil.

kızkürmak, [kız (yans.) > kız-kür-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* (At için) kişnemek. [DS]

kızkırt, [kız-kır-t ?] {ağız} *sf.* Beyazla karışık kızıl renk; kızılımtırak; kızılımsı. [DS]

kızkut, [kız-mak > kız-ğüt] {eT} *is.* → kızgut. [EUTS]

kızlaç¹, -cı [kız-(ı)l-aç] {ağız} *is.* **1.** Sıcaklığa dayanıklı bir tür kızıl toprak. **2.** İçinde saçma büyüklüğünde beyaz çakıl taşları olan kırmızı toprak. [DS]

kızlaç², -cı [kız-(ı)l-aç] {ağız} *is.* **1.** Sıkıntılı; havasız yer. **2.** Güneşli, kuytu yer. [DS]

kızlamuk, [kızıl > kız(ı)l-ā-muk] (kızla:muk) {eT} → kızamuk. [DLT]

kızlan, [kız-(ı)l-an] {ağız} *is.* **1.** Killi, çorak toprak. **2.** Kırmızı topraklı yer. **3.** Çoğunlukla krom madeni çıkarılan yer. [DS] ☞ **kızlan taprak,** {ağız} *Kumsal toprak.* [DS]

kızlanmak¹, [kız > kız-lā-mak > kızla-n-mak قزلمق / قزلامق] {eT} *dönşl. f. [-ur]* **1.** Kız edinmek. [DLT] **2.** {eAT} (Kadın için) bākire olmadığı hâlde kız görünmek.

kızlanmak², [kız (kıt, pahalı) > kız-lā-mak > kızla-n-mak] {eT} *dönşl. f.* Pahalı bulmak. [DLT]

kızlanmak³, [kız-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* (Kesilmiş tavuk vb. için) deri üstünde kalmış küçük tüyleri yakılmak; ütelenmek. [DS]

kızlarcık, -ğı [kız-la-r-cık] {ağız} *is.* Saksığan. [DS]

kızlaşmak, [kız > kız-lā-mak > kızla-ş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Bahse bir kız veya cariye koymak. [DLT]

kızlığ, [kız-lığ قزلیغ] {eAT} {ağız} *is.* → kızlık¹. [DS]

kızlıh, [kız-lıh قزلیخ] {eAT} *is.* → kızlık¹.

kızlık¹, [kız (kıt, pahalı) > kız-lık قزلق] {eT} {eAT} *is.*

1. Pahalılık. **2.** Az bulunur olmak; kıt oluş; nadirlik; kıtlık. {ağız} (aynı) [KB] [DS] **3.** {eAT} Kurak giden yıl. ☞ **kızlık etmek,** {OsT} *Pahalılaştırmak.* || **kızlık yıl,** {eAT} *Kıtlık yaşanan yıl.*

kızlık², -ğı [kız-lık] *is.* **1.** Kız olma durumu; hiç cinsel ilişkide bulunmamış kızın durumu; erdenlik; bākirelik; bekâret. **3.** Üvey kız. {ağız} (aynı) [DS] **4.** {ağız} Manevi kız; evlatlık edinilmiş kız. [DS] **5. sf.** Bir kadının evlenmeden önceki çağına ait olan. ☞ **kızlık adı,** *Bir kadının evlenmeden önce taşıdığı soyadı.* || **kızlık zarı,** *anat. Cinsel ilişkide bulunmadan önce kızlarda döl yolunu kısmen kapatan ve cinsel ilişkiye girdikten sonra yırtılarak erdenliğin ortadan kalktığına belirtisi olan zar; bekâret zarı; himen.*

kızlıksız, [kız-lık-sız قزلق سز] {eAT} *sf.* (Bayan için) kız olmayan; bākire olmayan.

kızma¹, [kız-ma] *is.* **1.** Kızmak eylemi. **2.** Isıtılan maddedeki sıcaklığın artma durumu. **3. mecaz.** Öfkelenme; sinirlenme. **4.** (Dişi kuşlar için) kuluçkaya yatma isteği. **5.** (Dişi memeli hayvanlar için) çiftleşmek isteği. **6.** (Makine elemanları için) soğutma ve yağlama eksikliğinden kaynaklanan, sürtünme dolayısıyla parçayı bozan aşırı sıcaklık. **7.** {ağız} Yazın fazla sıcaktan dolayı vücutta oluşan kabarcıklar; isilik. [DS] **8.** {ağız} Atların tüylerini dökken bir tür cilt hastalığı. [DS]

kızma², [kız-ma] {ağız} *is.* **1.** Tuğladan yapılmış soba. **2.** Soba. [DS] ☞ **kızma hamam,** {ağız} *Hamam; sıcak.* [DS]

kızma³, [kız-ma] {ağız} *is.* Nadas edilmiş tarla. [DS]

kızmabirader, [kız-ma+birader] *is.* Bir karton üstüne çizilmiş, üzerinde haneler bulunan değişik yollarda atılan zara göre piyonları ilerleterek oynanan bir tür eğlence aracı ve bu oyunun adı.

kızmaca, [kız-ma-ca] *is.* Kızgınlığa, öfkeye dayanan herhangi bir davranış.

kızmak¹, [*kız (sıcak) > kız-mak قزmq] *gçsz. f. [-ar]*

1. Çok yüksek bir sıcaklık derecesine ulaşmak; çok ısınmak; sıcaklığı çok artmak; {OsT} (aynı). [DK] **2.** (Makine elemanları için) soğutma ve yağlama ek-

sikliğinden kaynaklanan, sürtünme dolayısıyla parçayı bozacak kadar ısınmak.

kızmak², [kız-mak] {ağız} gçsz. f. [-ar] **1.** Öfkelenmek; sinirlenmek. {eT} (aynı) [ETY] [KB] **2.** (Dişi kuşlar için) kuluçkaya yatmak istemek. **3.** (Dişi memeli hayvanlar için) çiftleşmek istemek; erkek istemek; eş istemek; kösnümek.

kızmak³, [kız-mak قزماق] {eAT} gçsz. f. [-ar] Kızarmak. [KB]

kızmak⁴, [kız-mak] {ağız} gçsz. f. [-ar] (Yemek için) ekşimək; bozulmak. [DS]

kızman, [kız-man] {ağız} is. Anahtar. [DS]

kızmemesi, [kız+meme-s-i] is. **1.** Altıntop; greyfurt. **2.** Bir tür şeftali.

kızmet, [? kızmet] {ağız} sf. Cılız. [DS]

kızmik, -ği [kız-mık / kıs-mık] {ağız} is. **1.** Harmanda elenen buğdayın kalbur üstünde kalan kapçıklı taneleri. **2.** Yıkanan buğdayın suyun üstünde kalan ve su ile akan kısmı. [DS]

kızmışla, [kız-mak > kız-mış + ile / kız-mış-lı(k)-a قزمشله] zf. (Beden için) yürüme vb. sonucunda ısınmış iken.

kıznaç, -cı [kız-(1)n-aç] {ağız} is. Güneş doğan yer; doğu. [DS]

kıznak, [kız (kut, pahalı) > kız-(1)n-ā-mak > kızna-k ?] {eT} is. Hazine. [EUTS]

kızoğlan, [kız+oğ(u)l-an قيز اوغلان] {eAT} {OsT} sf. Bâkir; bakire.

kızrak, [kız (kut, pahalı) > kız-rak] {eT} sf. Az bulunur; nadir rastlanır. [KB]

kızrık, -ği [kız-(1)r-ık] {ağız} sf. (Et için) çok kavrulmuş; yanmış. [DS]

kızsız, [kız-sız] sf. **1.** Kızı olmayan. **2.** zf. Kızı olmadan.

kızsız, [kız (kut, pahalı) > kız-sız] {eT} sf. Tok; gözü tok. [EUTS]

kızumak, [kız (kut, pahalı) > kız-ü-mak] (kızu:mak) {eT} gçsz. f. [-ur] Fiyatı yükselmek; pahalılaşmak. [DLT]

kızıyık, -ği [kız-ık / kızıyık] {ağız} sf. Arsız; pişkin. [DS]

kızlık, -ği [kız-ık / kızlık] {ağız} is. Oyunda yenilen çocuğa verilen ceza. [DS]

-ki¹, [-gı / -gi / -ki / -k1 / -gu / -gü / -kü / -ku] yap. e. → -gı.

-ki², [-k1 / -ki / -ğ1 / -gi] {eAT} yap. e. → -k1.

-ki³, [-ki / -kü] çek. e. **1.** İlgi eki. İsimlere, zamirlere gelerek aitlik, ilgi, iyelik bildiren ek. Büyük ünlü uyumu kuralına aykırıdır, bir kaç örnekte küçük ünlü uyumu kuralına tabi olduğu görülür: *alittaki, seninki, onunki, bahçedeki, bugünkü, dünkü*. **2.** Bulunma halindeki isimlere eklendiği zaman sıfat türetir: *bahçedeki (tavuk), sınıftaki (çanta), dünkü (olay)*.

ki¹, [Far. ki کي] {OsT} bağ. **1.** Birbiri ile anlam ilişkisi bulunan cümleleri birbirine bağlar “*Erkenden gidelim ki yer bulabilelim.*” **2.** Cümlede özne veya tümleş durumunda bulunan öğeleri güçlendirir ve cümlenin temel bölümüne bağlar. “*Önce sizi aradım ki zor durumda kalmayasınız.*” **3.** “Öyle; o kadar; o denli” gibi öğelerle birlikte kullanılarak sonuç bildiren cümleye geçiş ve anlama güç katar. “*Öyle bir bağırdı ki ödüm koştı.*” **4.** Aslında bir varlığın sıfatı olan ortaçlar yan cümle olarak kullanıldığı zaman o yan cümleyi yüklemeye bağlar, (Daha çok yabancı dillerden çevirilerde kullanılır). “*Bir koltuk ki oturamı yakar. (oturamı yakan bir koltuk)*” **5.** Aynı anda yapılan ve birinci eylemin yapılışından sonra ortaya çıkan ve şaşkınlığı ifade eden ikinci bir eylemi bildiren cümleleri birbirine bağlar. “*Şöyle bir dokundum ki elleri buz gibi olmuş.*” **6.** Aslında bağ fiille kurulabilen bir cümlecığı bulunan birleşik cümleyi iki ayrı cümle hâlinde birbirine bağlar. (Daha çok yabancı çevirilerin etkisi ile kullanılır.) “*Bütün balıkçılar bilir ki böyle bir fırtınada balığa çıkılmaz.*” (Böyle bir fırtınada balığa çıkılmayacağını bütün balıkçılar bilir.) **7.** İkincisi birincinin muhtemel bir sebebi olan iki cümleyi birbirine bağlar. “*Amcam bize gelmiş olmalı ki arabası kapının önünde duruyor.*” **8.** İkincisi birincisinin açıklaması olan, özneleri ortak iki cümleyi birbirine bağlar. “*Bu at öyle hızlıdır ki arkasından kurşun bile yetişemez.*” (Bu at arkasından kurşun bile yetişemeyecek kadar hızlıdır.) **9.** Birbiri ile sebep-sonuç ilişkisi içinde bulunması gereken ilki olumsuz, ikincisi olumlu iki cümleyi birbirine bağlar. “*Çiğ yemedim ki karnım ağrısın.*” **10.** Beklenmedik bir durumla karşılaşmada şaşkınlık ifade etmek için birinci cümledeki eylemin yapıldığı sırada ikinci cümledeki eylemin gözlemlendiğini bildirir. “*Baktım ki herkes uyuyor.*” (Herkesin uyuduğunu görünce şaşırđım). **11.** İlki, ikincisinin amacı durumunda olan iki cümleyi birbirine bağlar. “*Kapıyı araladım ki havalandırma kolay olsun.*” **12.** “Bilmem” fiili ile bir soru cümlesini birbirine bağlayarak çaresizlik veya tereddüt anlatır. “*Bilmem ki buna can dayanır mı?*” **13.** Yakınma, kınama, beğenmeme, yerme gibi duyguları ifade edebilmek için bazı ünlem cümlelerinin sonuna konur. “*Böyle olmaz ki!*” **14.** Şüphe, endişe ve korku anlatmak için soru cümlesinin sonuna getirilir. “*Böyle gider mi ki?*” **15.** Bazı kelimelerle birleşme ve kaynaşma yoluyla zarflar, edatlar meydana getirir. “*Çünkü, belki; halbuki, sanki, mademki.*” **16.** Kesik cümlelerin sonuna getirilerek aşırılık; coşku, abartma ifade edilir. “*O kadar eğlendik ki...*” **17.** Soru edatı ile birlikte cümleye olumsuzluk anlamı katar. “*Ağzından çıkamı biliyor mu ki?*” **18.** “Kim, ne” gibi soru zamirleri ile birlikte cümleye olumsuzluk anlamı katar. “*Kim biliyor ki?*” ☞ **ki bağlacı, dbl. İki**

cümleyi birbirine aralarında ilgi kurarak bağlayan ve ayrı yazılan ki.

ki², [kē] (ke:) {eT} is. → ke. [ETY] [EUTS] [İKPÖy.]

ki³, [kim / ki] {eT.} bağ. → ki. [Yüknekî]

ki⁴, [iki] {ağız} is. İki. [DS]

kiang, [Tib. kiang] is. zool. Tibet kulanı.

kib, [kīb] {eT} is. Misal; örnek. [Gabain]

kibar, [Ar. kebir > kibār کِبَار] (kiba:r) {OsT} is. **1.**

Büyükler. **2.** Yüce ve ulular; seçkinler. **3.** (Kişi için) davranış ve duygularında incelik ve zarıflık olan; inci; nazik; zarif. **4.** (Elbise için) giyen kimşenin ince ve seçkin bir zevk sahibi olduğunu gösteren. **5.** (Nesne için) hoşluğu ve seçkinliğiyle dikkati çeken. **6.** (Aile için) soylu, köklü, seçkin, varlıklı. **7.** *zf.* Kibar bir kimseye yakışır biçimde. ☞ **kibar düşkünü**, *Varlıklı iken yoksul düşmüş, çevresinde itibarını yitirmiş olan; refahını, zenginliğini, saygınlığını yitirmiş.* || **kibar hastalığı**, {ağız} (Erkek için) cinsel sapıklık. [DS] || **kibar hırsız**, *Güzel giyinerek dolandırıcılığını, hırsızlığını gizleyen kimse.* || **kibār-ı müderrisîn**, {OsT} **1.** *Seçkin müderrisler; değerli müderrisler.* **2.** *İmparatorluk döneminde yüksek kademelerden olan Süleymaniye müderrisliğinin üstündeki öğretim üyeliği derecesine verilen ad.* || **kibār-ı rîşat**, {OsT} *İri ve sert kıl veya tüy.* || **kibar illetine uğramak**, *Kendini gereksiz yere aşırı biçimde kibar davranmaya zorlamak.* || **kibar lokması**, *Gösterişli; tantanalı; görkemli.* || **kibarlar âlemi**, {OsT} *Toplumun üst kesimini oluşturan farklı bir yaşama biçimi sürdüren grup; yüksek sosyete.* || **kibar sürgüsü**, {ağız} *Bir şeyi açıkça söyleyememe; dolayısıyla söyleme; ima.* [DS] || **kibār ü sigār**, {OsT} *Büyük, küçük herkes.*

kibarane, [Ar. kibār + Far. -āne كِبَارَانَة] (kiba:ra:ne) {OsT} *zf.* Kibar olana yakışır biçimde; kibarca; nazikçe; incelikle.

kibarca, [kibar-ca] (kiba'ra) *zf.* Kibar olana yakışır biçimde; kibarane; nazikçe; incelikle.

kibariye, [Ar. kibāriyye كِبَارِيَّة] (kiba:riye) {OsT} is. *bot.* Gebreotuğiller.

kibarlaşma, [kibar-laş-ma] is. Kibarlaşmak eylemi.

kibarlaşmak, [kibar-laş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kibar duruma gelmek; kibarlık kazanmak; kibar olmak. **2.** Kibar biri gibi davranmaya başlamak. **3.** Çevresindekileri, önceki durumunu küçük görerek beğenmez olmak.

kibarlık, -ği [kibar-lık] is. **1.** Kibar olma durumu; incelik; zarafet. **2.** Kibar olana yakışacak biçimde olan söz ve davranış. **3.** İnce, seçkin, zarif bir zevki yansıtan şeyin niteliği. ☞ **kibarlığı tutmak**, *Her zamanki tutumundan farklı olarak bir olay karşısında ince davranmaya yeltenmek.* || (üstünden başından) **kibarlık akmak**, *Aşırı biçimde kibar dav-*

ranmak. || **kibarlık budalası**, *Kibar davranmak isterken gülünç durumlara düşen kimse.* || **kibarlık düşkünü**, *Kibarlığa aşırı derecede önem veren kimse.* || **kibarlık etmek**, *Kibara yakışır biçimde davranmak.* || **kibarlık taslamak**, *Kaba birisi olmasına rağmen kibarmış gibi görünmeye çalışmak.*

kibarzade, [Ar. kibār + Far. -zāde كِبَارزَادَة] (kiba:r-za:de) {OsT} is. Kibar çocuğu; soylu bir aileden gelen kişi.

kibaş, [Ar. keş > kibāş كِبَاش] (kiba:ş) {OsT} is. Erkek koyunlar; koçlar.

kibe¹, [kibē] (kibe:) {eT} *zf.* Az zaman; kısa zaman. [DLT] ☞ **kibe bolmak**, {eT} *Az bir zaman geçmek.* [DLT]

kibe², [? kibe] {ağız} is. Merdiven. [DS]

kibe³, [? kibe] {ağız} is. İşkembe. [DS]

kibelik, -ği [kibe-lik] {ağız} is. İşkembe dolması yapmak için kabuğu soyularak kırdırılmış buğday. [DS]

kibemumbar, [kibe + Far. mubār] {ağız} is. İşkembe ve bağırsağın içine pirinç ve kıyma doldurularak yapılan bir yemek. [DS]

kiber, [Ar. kibr > kiber كِبْر] {OsT} is. **1.** Büyüklük; büyük olma hâli. **2.** Yaşlılık; ihtiyarlık. **3.** Kibirlik; büyülenme; gururluluk. ☞ **kiber-i sin**, {OsT} *Yaş büyüklüğü.*

kibermek, [kebē > kébe-r-mek] (kébermek) {eT} *gçsz. f. [-ür]* Yırtılmak; patlamak. [EUTS]

kibernetik, -ği [Alm. kybernetik] is. Canlılarda ve makinelerde denetim, işleyiş ve iletişimi inceleyen bilim; güdüm bilimi; sibernetik.

kibet, [? kibet] {ağız} is. Tahta kanepeler. [DS]

kibi, [kīb > kibī] (kibi:) {eT} is. **1.** → kib. **2.** {eAT} e. Gibi. [DK]

kibik, [kibi-k] {ağız} e. Gibi. [DS]

kibir¹, -bri, [Ar. kibr كِبْر] {OsT} is. **1.** Büyüklük; ululuk; azamet. **2.** Kendini başkalarından üstün görmeye yol açan, kendine aşırı değer verme duygusu; büyüklük taslama; kendini üstün sayma; büyülenme. **3.** Gurur; onur. ☞ **kibrine dokunmak**, *Gururu zedelenmek.* || **kibrine yedirememek**, *Gururu ve onuru ile bağdaştıramamak.*

kibir², [? kibir] {ağız} is. Kömür tozu. [DS]

kibirleşme, [kibir-le-n-iş] is. Kibirleşme eylemi veya biçimi.

kibirleşme, [kibir-le-n-me] is. Kibirli durum alma; kibir sahibi olma.

kibirleşmek, [kibir-le-n-mek] *gçsz. f. [-ır]* Başkalarını küçümseyerek kendini onlardan üstün saymak; büyüklük taslamak; kendini üstün saymak; büyülenmek.

kibirli, [kibir-li] *sf.* **1.** Kibir sahibi olan. **2.** Başkalarını hor görerek kendisini onlardan üstün sayan;

- büyüklik taslayan; kendini üstün sayan; büyükle-
nen. **3.** Gururlu; kivançlı.
- kibirsiz**, [kibir-siz] *sf.* **1.** Kibir sahibi olan. **2.** Başka-
larını hor görmeyen, kendisini onlardan üstün tut-
mayan; büyüklik taslamayan; kendini üstün gör-
meyen; büyüklemeyen. **3.** Gurursuz.
- kibitka**, [T. kibit (*kapalı yer*) > Rus. kibitka] *is.* **1.**
Üzeri örtülü kızak. **2.** Orta Asya'da Türklerin kul-
landığı keçe çadır; yurt.
- kible**, [Ar. kıble] {ağız} *is.* Estiği yön belli olmayan
rüzgâr. [DS]
- kibrin**, [Yun. kuprini] {ağız} *is.* Sazan balığı. [DS]
- kibrît**, [Ar. kibrît (*kükürt*) کبريت] {OsT} *is.* **1.** Kükürt.
2. Kırmızı yakut. **3.** Altın. **4.** Bir ucu sürtünmekle
tutuşabilecek biçimde özel kimyasal madde ile
kaplanmış tahta veya karton çöp. **5.** İçinde bu çöp-
lerin bulunduğu kutu; kibrit kutusu. **6.** *tasvf.* Doğru
yolu gösteren; mürşit. **7.** Kırmızı ten; al ten. **8.**
{ağız} Kenevir çöpü. [DS] ☞ **kibrît çakmak**, *Yak-*
mak için kibriti bir yere sürtmek. || **kibrît-i ahmer**,
1. Kırmızı kükürt. 2. Eskiden toprağı altına çevir-
diğine inanılan madde. 3. tasvf. Mürşit. || **kibrît-i**
nebatî, {OsT} *Bazı bitkilerin köklerinden elde edi-*
len tedavi edici sarı bir toz. || **kibrît otu**, *bot. At*
kuyruğı ve eğrelti otlarına yakın, dik veya sürün-
gen dallı, spor keseleri çok sık, tozları fişekçilikte
parlayıcı, eczacılıkta da nemden koruyucu olarak
kullanılan bir bitki, (Lycopodium). || **kibrît suyu**,
Zehir; ağı.
- kibrîtçi**, [kibrît-çi] *is.* **1.** Kibrît satan kimse. **2.** *me-*
caz. Tutumluluğı cimrilik derecesine vardırان
kimse; cimri; hasis. **3.** Giyinişine dikkat etmeyen
kimse; pejmürde giyimli kimse.
- kibrîtî**, [Ar. kibrîtî کبريتي] (*kibrîtî*) {OsT} *sf.* **1.** Kü-
kürt renginde olan; açık sarı renkte olan; limon sarı-
sı. **2.** Kükürtle ilgili olan; kükürde ait.
- kibrîtîye**, [Ar. kibrîtîye کبريتيه] (*kibrîtîye*) {OsT} *is.*
bot. Kısa kökleri yapraklarla örtülü otsu bitkileri
içine alan familya.
- kibrîtîyet**, [Ar. kibrîtîyyet کبريتيت] (*kibrîtîyyet*) {OsT}
is. Birleşim ve karışımında kükürt bulunan madde.
☞ **kibrîtîyet-i hadîd**, {OsT} *kim.* Yeşil vitriyol. ||
kibrîtîyet-i magnezî, {OsT} *kim.* Magnezyum sül-
fat. || **kibrîtîyet-i nuhâs**, {OsT} *kim.* Üzüm asmala-
rını bazı bakteri ve böceklerden kurtarmak için
kullanılan bakır sülfat; göztaşı. || **kibrîtîyet-i sûd**,
{OsT} *Sodyum sülfat.*
- kibrîtlik**, -ğî [kibrît-lik] *is.* **1.** Kibrît konulan yer. **2.**
Kolayca tutuşarak yanıp yok olacak nitelikte olan.
“Malına mülküne o kadar güvenmesin; bir kibrîtlik
hâli var.”
- kibriya**, [Ar. kibr > kibriyâ کبرياء] (*kibriya*) {OsT}
1. Büyüklük; ululuk; azamet. **2.** (Allah'ın adların-
dan olarak) her yönüyle mutlak büyük kudret ve
azamet sahibi olan; Allah. ☞ **kibriyâ-penâh**, {OsT}
Ulu sığınak; Allah.
- kibriyâî**, [Ar. kibriyâî کبريائي] (*kibriya*:i) {OsT} *sf.* **1.**
Ululuk; yücelik. **2.** Allah ile ilgili olan; tanrısal.
- kibt**, [Far. kibt کبت] {OsT} *is.* Bal arısı.
- kibutz**, [İbra. kibbutz] *is.* İsrail devletinde ortak ça-
lışma esasına dayanan tarımsal üretim kooperatifi.
- kic**, [kac / kıc / kış / kic (*yans.*)] *is.* Sert şeylerin
kulak tırmalayıcı bir sesle birbirine sürtünmesini,
yaranım ve derinin kaşınmasını veya buna benzer
sinirsel tepki uyandıran hareketleri anlatan kök.
[Zülfikar] *kic-i, kic-ile-mek*
- kice**, [kêç-mek > kîç-e کيچه] {eAT} *is.* Keçe.
- kici**¹, [kêç-mek > kîç-ig > kîc-î کيجي] {eAT} *sf.* Kü-
çük.
- kici**², [kici] {ağız} *is.* Kızgınlık; öfke; kin. [DS]
- kicilemek**, [kici-le-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor]
Öfkelenmek; kinlenmek. [DS]
- kicim**, [kicim] {eT} *is.* At zırhı; kiçim. [Nevâyî]
- kicine**, [kici-n-e] {ağız} *zf.* (Söz için) kızdıracak bi-
çimde; damarına basarak. [DS]
- kicük**, [kêç-mek > kîç-ig > kîc-ük کيجك] {eAT} *sf.*
Küçük.
- kiç**, [-gıç / -gıç / -guç / -güç / -kiç / -kış / -küç / -
kuç] *yap. e.* → -gıç.
- kiç**¹, [kıc / kış / kış / kuç (*yans.*)] *is.* Köpek ve benze-
ri hayvanlarla keçi çağırma ünlemi. *kiç-i kiçi*
- kiç**², [kê (*sonra; sonraki*) > kê-ç] (*ke:ç*) {eT} *zf.* →
keç. [EUTS][KB][Gabain]
- kiç**³, **-ci** [kiç] {ağız} *is.* Baharda erik ve kiraz ağaçla-
rında görülen şeffaf yapışkan madde; ağaç püzü;
zambak. [DS]
- kiçe**¹, [kêç-mek > kêç-ê] (*kiçe*:) *is.* **1.** Akşam. [ETY]
[KB][Gabain] **2.** *zf.* Akşamüstü; akşamleyin. [ETY]
3. Gece; geceleyin. [EUTS][OKD][Gabain][Yüknekî]
- kiçe**², [kîz / kiyiz > kiçiz / kêç-mek > kîç-e ? کيچه] {eAT} *is.* Keçe. [DK]
- kiçi**¹, [kiçi] {ağız} *ünl.* Köpeğı çağırma ünleme. [DS]
- kiçi**², [kêç-mek (*geç olmak; sonraki olmak*) > kîç-ig /
kîc-î کيجي] (*kiçi*:) {eAT} {OsT} {ağız} *sf.* Küçük. [DK]
[DS] ☞ **kiçi boy**, {eAT} *Kısa boy.* || **kiçi etmek**,
{OsT} *Küçültmek.*
- kiçi**³, [keçî / kiçî کيجي] (*kiçi*:) {eAT} *is.* Keçi. [DK] ☞
kiçi bayramı, {eAT} {OsT} *Kurban bayramı.* || **kiçi**
kiçi, {ağız} *Keçi çağırma ünlemi.* [DS] || **kiçi yol**,
{eAT} *Keçi yolu; patika.*
- kiçicük**, -ğü [kiçi-cük کيجي] {eAT} *sf.* Küçücük.
- kiçig**, [keç-mek (*geç olmak; sonraki olmak*) > kîç-ig]
{eT} *sf.* **1.** Geç kalan; sonra gelen; sonrakiler.
[İKPÖy.] **2.** Küçük; ufak; genç. [ETY][EUTS][Yük-

- nekî [KB] [Gabain] [İKPÖy.] 3. is. Ufak bir sikke. [EUTS] 4. zf. Pek az; azıcık; az; hiç [Tekin] [ETY] **kiçig bağac**, {eT} *Küçük oruç*. [EUTS]|| **kiçig iş**, {eT} *Küçük iş*. [EUTS]
- kiçigkiye**, [kiçig > kiçig-kiye] {eT} sf. Ufacık. [EUTS]
- kiçiglik**, [kiçig > kiçig-lik] {eT} sf. Küçüklük; çocukluk; gençlik. [KB]
- kiçik**, [keç-mek (*geç olmak; sonraki olmak*) > kiç-ig] {eT} sf. Küçük; küçüklük. [DLT]
- kiçikleme**, [kiçig > kiçik-lē-mek] {eT} gçl. f. [-r] Küçük saymak. [DLT]
- kiçilik**, -ği [kiçi-lik كچيلىك] {eAT} is. Küçüklük.
- kiçilmek**, [kiçi-l-mek كچيلىك] {eAT} {OsT} döñsl. f. [-ür] Küçülmek.
- kiçiltmek**, [kiçi-l-t-mek كچيلىتمك] {eAT} gçl. f. [-ür] Küçültmek.
- kiçim**, [keç-mek (*giymek*) > keç-im / kiç-im] {eAT} is. 1. Geçim. 2. Giyim kuşam; giyecek; elbise. 3. Zırh; teçhizat. [DK]
- kiçimek**, [kiç (*yans.*) > kiç-i-mek] (*kiçi:mek*) {eT} gçsz. f. [-r] Kaşınmak; gidişmek. [DLT]
- kiçinmek**, [kiçi-mek > kiçi-n-mek] {eT} döñsl. f. [-ür] 1. Kaşınmak; gidişmek. [DLT] 2. (Kadın için) sürtük olmak. [DLT]
- kiçirek**, -ği [kiçi-rek كچيرك / كچيرك / كچيرك] {eAT} {OsT} sf. 1. Küçücük; küçükçe; ufarak. 2. Daha küçük.
- kiçirmek**, [kiçi-mek > kiçi-r-mek] {eT} gçsz. f. [-ur] → kiçinmek. [Clason]
- kiçisinmek**, [kiçi-si-n-mek كچيسنمك] {eAT} döñsl. f. [-ür] Küçük görmek; küçümsemek.
- kiçit**, [kéç-mek > kiç-it] {eAT} is. Geçit; geçiş yeri; geçme yeri. [DK]
- kiçitmek¹**, [kiçi-mek > kiçi-t-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Kaşınmak; tahriş etmek. [DLT]
- kiçitmek²**, [kiçi-t-mek كچيتمك] {OsT} gçl. f. [-ür] Küçültmek.
- kiçikine**, [kiç(i)k-in-e] {ağız} sf. Küçücük. [DS] **kiçikine bala**, {ağız} *Meme çocuğu; bebek*. [DS]
- kiçmek¹**, [kéç-mek] {eT} gçsz. f. Gecikmek. [Yüknekî]
- kiçmek²**, [keç-mek] {eT} gçsz. f. 1. → keçmek. [EUTS] [Yüknekî] 2. {eAT} Geçmek. [DK] **kiçmedin ara**, {eT} *Vakit geçmeden; derhal; hemen*. [EUTS] [Gabain]
- kiçük**, [keç-mek (*geç olmak; sonraki olmak*) > kiç-ig] {eT} sf. → kiçig. [DLT]
- kiçürek**, -ği [kiçü-re-k كچورك] {OsT} sf. → kiçirek.
- kiçürmek**, [keç-mek > keç-ür-mek] {eT} {eAT} gçl. f. → keçürmek¹. [EUTS] [Yüknekî] [DK]
- kid**, [kē (*arka*) > kīd] {eT} is. 1. Arka; son; nihayet; sonra. [DLT] [EUTS] 2. zf. Arkada. [EUTS] [Gabain]
- kiden**, [-ki-den] {eAT} yap. e. -kiden.
- kidermek**, [két-mek (*gitmek*) > két-er-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] 1. Gidermek; uzaklaştırmak. [Gabain] [EUTS] 2. Alıp götürmek. [EUTS] 3. Tahkir etmek. [EUTS]
- kidim**, [keç-mek > keç-im / kidim] {eT} is. Giyim. [Yüknekî]
- kidin¹**, [ket-mek (*yontmak*) > ket-en] {eT} is. Keten. [EUTS]
- kidin²**, [kē (*sonra*) > kē-din (-din: *bulunma hali eki*)] {eT} zf. 1. Arkadan. [EUTS] 2. Karşı yaka. [EUTS] 3. Geri; arka; sonra. [ETY] [EUTS] [KB] [Yüknekî] 4. Batı. [EUTS] [ETY] 5. Arkada. [Gabain] 6. Batıda. [Gabain] 7. Kuzey; kuzeyde. [Gabain] 8. Öte tarafta. [Gabain]
- kidirti**, [kē (*sonra*) > kē-dir-ti] {eT} zf. 1. Batıda. [EUTS] [Gabain] 2. Arkada. [EUTS]
- kidişmek**, [két-mek (*sonra*) > kid-iş-mek ?] {eT} döñsl. f. [-ür] Ayrılmak. [EUTS]
- kidiz**, [kīz / kiyiz > kiçiz] {eT} is. 1. Keçe. [ETY] [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] 2. Kilim.
- kidizgek**, [kiçiz-gek] {eT} sf. (Kavun için) tazeliği gidip keçeleşmiş. [DLT]
- kidizlig**, [kiçiz > kiçiz-lig] {eT} sf. Keçe sahibi olan; keçeli. [DLT]
- kidizlik**, [kiçiz > kiçiz-lik] {eT} sf. Keçe yapılabilir; keçe yapmak için ayrılmış. **kidizlik yün**, {eT} *Keçe yapmak için hazırlanan yün*. [DLT]
- kidmek**, [két-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] 1. Gitmek. [EUTS] 2. Zail olmak. [EUTS]
- kie**, [? kiē / kiye] (*kie:*) {eT} sf. Biraz. [EUTS]
- kif¹**, [kef / kīf / kif / köf / küf (*yans.*)] is. Sık sık solumayı, rüzgârın esmesini anlatan kök. [Zülfikar] *kif-il kifil, kif-ir kifir*
- kif²**, [? kif] {ağız} is. Frengi hastalığı. [DS]
- kif³**, [? kif] {ağız} is. Örtü. [DS]
- kifaet**, [Ar. kifā'et كفايت] {OsT} is. → kifayet.
- kifaf**, [Ar. keffe > kifāf كفاف] (*kifa:f*) {OsT} is. 1. Terazi gözleri; kefeler. 2. Ancak yaşayacak miktardaki yiyecek. **kifāf-ı nefis**, {OsT} *Kişinin kendi hayatını devam ettirebilmesi için gerekli olan en az miktardaki yiyecek*.|| **kifāf-ı nefis etmek**, {OsT} *Ancak yaşamaya yetecek kadar az bir yiyeceklerle yetinmek; ölmeyecek kadar yemek; biraz yemek; az yemek*.
- kifaflanma**, [kifaf-la-n-ma] is. Çok az yiyeceklerle yetinme.
- kifaflanmak**, [kifaf-la-n-mak] döñsl. f. [-ır] 1. Ölmeyecek kadar yemek; az yemek. 2. Elde bulunan çok az yiyeceklerle yetinerek karnını doyurmak. 3. Ancak açlık duygusunu giderecek kadar yemek.
- kifah**, [Ar. kifāh كفاح] (*kifa:h*) {OsT} is. Savaş.

- kifat**, [Ar. kifât کفات] (*kifa:t*) {OsT} is. 1. Eşler; benzerler; denkler. 2. Arkadaşlar.
- kifayet**, [Ar. kifāyet / kifāye کفايه / کفايت] (*kifa:yet*) {OsT} is. 1. Yetişir miktarda olma; yeterli olma; kâfi gelme; yetme. 2. Bir işi yapabilecek yeterlikte olma; yeterlik; iktidar; erke; liyakat. ☞ **kifayet etmek**, {OsT} *Yetmek; yeterli olmak; kâfi gelmek*. || **kifayet-i mertebe**, {OsT} *Yeterli olan miktar; yeterlik derecesi*. || **kifāyet-i müzakere takriri**, {OsT} *Yeterlik önergesi*.
- kifayetli**, [kifayet-li] (*kifa:yetli*) sf. Yeterli; kâfi.
- kifayetsiz**, [kifayet-siz] (*kifa:yetsiz*) sf. 1. İhtiyacı karşılamayacak durumda olan; yetersiz; az. 2. Güçsüz.
- kifayetsizlik**, -ği [kifayet-siz-lik] (*kifa:yetsizlik*) is. 1. İhtiyacı karşılayamama durumu veya niteliği; yetersizlik. 2. Güçsüzlük.
- kifde**, [Far. kofte] {ağız} is. Köfte. [DS]
- kifi**, [? kifi] {ağız} is. Eğlence. [DS]
- kifil**, [kif (yans.) > kif-il] sf. (Rüzgâr için) serin ve hafif esme durumu bildirir. ☞ **kifil kifil**, {ağız} (*Rüzgâr için*) serin ve hafif hafif. [DS]
- kifir**¹, [kif (yans.) > kif-ir] is. Gevrek yiyecekler yenildiğinde ağızda çıkan ses. ☞ **kifir kifir**, (*Yemek için*) yiyeceğin gevrekliği yüzünden ses çıkartarak.
- kifir**², [Ar. küfr] {ağız} is. Küfür. [DS]
- kifl**, [Ar. kifl کفل] is. Hisse; pay; nasip.
- kifleyebilmek**, [kif-le-y-e + bil-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] Bir işi başarmak; altından kalkabilmek. [DS]
- kifsiyh**, [küf-sü] {ağız} sf. Küflenmiş; kokmuş. [DS]
- kift**, [? kift] {ağız} sf. Yorgun; hâlsiz. ☞ **kift düşmek**, {ağız} *Yorgun düşmek; güçsüz kalmak*. [DS]
- kig**, [Far. kîğ کيغ] (*ki:ğ*) is. Göz çapağı.
- kigen**, [? kigen] {eT} is. Hastalık; salgın. [EUTS] [Gabain]
- kiginç**, [kig-inç] {eT} is. Karşılık; yanıt; cevap. [Üç İtigsizler] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain]
- kigmek**, [*kig-mek] gçsz. f. 1. Girmek; sokulmak; içeri gitmek. [İKPÖy.] 2. Geri gitmek. [İKPÖy.] 3. Konuştuğu kişinin düşüncesine nüfuz etmek; cevap vermek; karşılık vermek. [İKPÖy.]
- kigürmek**, [kir-mek > kir-gür-mek / kig-ür-mek] {eT} gçl. f. 1. Girdirmek; içeri sokmak; sokmak. [EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [KB] [Gabain] [Tekin] 2. Gidermek. [EUTS] 3. İfa etmek. [EUTS] 4. Getirmek. [EUTS]
- kigürsük**, [kig-ür-mek > kigür-sü-k] (*kigürsü:k*) {eT} is. Sunuş; sunma. ☞ **kigürsük törü**, {eT} *Sunma yasası*. [EUTS]
- kig**, [eT. kîğ] {ağız} is. Keçi, koyun, deve gibi hayvanların yuvarlak gübresi. [DS]
- kigçe**, [? kigçe] {ağız} is. Çok hafif, beyaz ve sünger görünümündeki taş. [DS]
- kih**¹, [kak / kık / kik / kih (yans.)] is. Kahkaha atmaya veya gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kih kih* ☞ **kih kih**, {ağız} (*Gülmek için*) *kıs kıs*. [DS]
- kih**², [Far. kîh کيخ] (*ki:h*) {OsT} is. Göz çapağı.
- kih**³, [Ar. kîh قبيح] (*ki:h*) {OsT} is. İrin; cerahat. ☞ **kîh-i kâzib**, {OsT} *İrine benzeyen akıntılar*. || **kîh-i mesâne**, {OsT} *Mesane akıntısı*.
- kih**⁴, [Far. kih که] {OsT} sf. Küçük.
- kihal**, -li [Ar. kehl > kihāl کهال] (*kiha:l*) {OsT} is. Olgunluk çağında bulunan kimseler; 30-50 yaş arasındakiler.
- kihalet**, [Ar. kihālet كحالت] (*kiha:let*) {OsT} is. 1. Sürme yapma; göze sürme çekme işi. 2. tıp. Eskiden göz hastalıklarını ve tedavisini konu edinen bilim dalı.
- kihan**, [Far. kih > kihān کهان] (*kiha:n*) {OsT} is. Küçükler. ☞ **kihān ü mihān**, {OsT} *Küçükler ve büyükler*.
- kihanet**, [Ar. kihānet كهانت] (*kiha:net*) {OsT} is. Falcılık; büyücülük; bakıcılık.
- kihdemek**, [kih+de-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] Bıkmak; usanmak. [DS]
- kihin**, [Far. kihīn كهين] (*kihi:n*) {OsT} sf. Küçük.
- kihlamak**, [kih (yans.) > kih-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Deveyi çöktürmek. [DS]
- kihter**, [Far. kih-ter كهتر] {OsT} sf. Çok küçük.
- kihterî**, [Far. kihterî كهتری] (*kihteri:*) {OsT} is. Çok küçük oluş.
- kihterîn**, [Far. kihterīn كهترین] (*kihteri:n*) {OsT} sf. En küçük; daha küçük; pek küçük.
- kiiz**¹, [kiz / kiyiz > kiçiz] {eT} is. Keçe. [Gabain]
- kiiz**², [Yun. äya-georgis => geyis / giyiz / kiiz] {ağız} is. Kuru ve kavurucu soğuk; ayaz. [DS]
- kik**¹, [kağ / kah / kak / kığ / kığ / kih / kık / kik (yans.)] is. Kurutulmuş meyve vb. şeylerin birbirine sürtünmesini, çarpmasını anlatan kök. [Zülfikar] *kik-ir-de-mek, kik-ir-de-k, kik-ir-ik*
- kik**², [kak / kık / kik / kih (yans.)] is. Kahkaha atmaya veya gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kik-ir-e-mek, kik-ir-ik, kik-ir kikir, kik-(i)r-e-mek*
- kik**³, [kik] {eT} is. Av. [OKD]
- kik**⁴, [kik] {ağız} is. Kumluk yer; kumsal. [DS]
- kik**⁵, [İng. kick] is. Dar ve uzun yarış kayığı; futa.
- kikçürmek**, [kik-mek > kik-iş-mek > kik(i)ş-ür-mek] {eT} gçl. f. → *kikşürmek*.
- kiket**, [? kiket] {eT} is. Toplam; yekûn. [EUTS]
- kikil**, [Ar. heykel] {ağız} is. Heykel. [DS]
- kikinç**, [kik-mek (*bilemek*) > kik-in-mek > kik-in-ç] {eT} is. 1. Açıklama; izahat; cevap. [EUTS] 2. Sonuç. [EUTS]

kikir¹, [kik (*yans.*) > kik-ir] *is.* Gülerken çıkan ses. ☞ **kikir kikir**, {ağız} (*Gülme için*) *gevrek gevrek; kikir kikir.* [DS]

kikir², [? kikir] {eT} *is.* Leke. [EUTS]

kikirdek, -ği [kik-ir-de-k] {ağız} *sf.* (Kişi için) olur olmaz şeye gülen. [DS] ☞ **kikirdek çorbası**, {ağız} *Yoğurtlu hamur çorbası.* [DS]

kikirdemek, [kik (*yans.*) > kik-ir-de-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-d(i)-yor] *Gevrek gevrek gülmek; kikir kikir gülmek.* [DS]

kikiremek, [kik (*yans.*) > kik-ir-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-r(i)-yor] *Kesik kesik gülmek.* [DS]

kikirik, -ği [kik (*yans.*) kik-ir-ik] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) zayıf, uzun boylu; narin; çitkırıldım. **2.** Yerli yersiz çok gülen. **3. is.** Yer fıstığı. [DS]

kikirsiz, [kikir-siz] {eT} *sf.* Lekesiz. [EUTS]

kikişmek, [kik-mek (*bilemek*) > kik-iş-mek] {eT} *iş-teş. f.* [-ür] *Karşılıklı çekişmek.* [ETY]

kikla, [Yun. kykla] (*ki'klâ*) *is. zool.* Lapinagillerden, sıcak ve ılık denizlerde yaşayan, göz bebekleri kırmızı çizgili, yüzgeçleri koyu kahverengi üzerine mavi, mor-kırmızı dalgalı, omurgasız ve küçük balıklarla beslenen etçil, lezzetli ve güzel görünümlü bir kemikli balık, (*Labrus bergylta*).

kiklon, [Alm. kyklon] *is.* Atmosferde bir alçak basınç alanı etrafında hızla dönen rüzgârların oluşturduğu fırtına; siklon.

kiklotron, [Yun. kyklotron] *is. fiz.* Atom araştırmalarında elektriklenmiş cisimlere yüksek hız vermeye yarayan bir aygıt.

kikmek, [kik-mek] {eT} *gçl. f.* Bıçağı keskinleştirmek için birbirine sürtmek; bilemek. [ETY] [İKP-Öy.] [DLT]

kiknemek, [kik-mek (*bilemek*) > kik-in-mek > kik-(i)n-ē-mek] (*kikne:mek*) {eT} *gçl. f.* Fitne uyandırmak. [KB]

kikre, [? kikre] {ağız} *is.* El değirmeni. [DS]

kikremek, [kik-re-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-r(i)-yor] *Kikir kikir gülmek.* [DS]

kikrülme, [kik-mek (*bilemek*) > kik-ir-mek > kik-(i)r-ül-mek] {eT} *edil. f.* [-ür] *Sokulmak; girdirilmek.* [DLT]

kikşürmek, [kik-mek > kik-iş-mek > kik(i)ş-ür-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] **1.** Birine kızmak; hiddetlenmek; öfkelenmek. [EUTS] **2.** İki kişiyi birbirine kışkırtmak; aleyhte tahrik etmek; kışkırtmak. [DLT] [ETY] [Gabain] **3.** Sürttürmek. [DLT]

kil¹, [Ar. kıl قیل] (*ki:l, k kalın söylenir*) {OsT} *is.* Söz; laf; kelam. ☞ **kıl ü kal**, {OsT} **1.** *Konuşma; söyleşme. 2. Dedikodu.*

kil², [Far. gil / gir] *is.* Islandığı zaman kolayca çeşitli biçimlere girebilen yumuşak ve yağlı görünümde, geçirimsiz, küçük parçacıklar hâlinde sulu alüminyum silikat olan toprak veya topraksı kaya. ☞ **kil giderme**, *Bir maden cevherinin içinde bulunan kil*

ve çamurları temizleme işlemi. || **kil tablet**, *Üzerine çivi yazısı ile yazılmış bilgiler bulunan, dışında ise içindeki bilginin özeti kapsayan kilden yapılmış bir kabı bulunan tablet.* || **kil taşı**, *Kömürlü arazilerde görülen beyaz renkli, yağlı, yanardağ küllerinin tabakalaşmasıyla oluşmuş kil çeşidi.* || **kil yatağı**, *Kil çıkarılan yer; kil ocağı.*

kila, [Ar. kilā كلى / كلا] (*kilâ:*) {OsT} *sf.* Her iki; her ikisi. ☞ **kila'ş-şıkkeyn**, {OsT} *Her iki seçenek.*

kila, [? kila] {ağız} *is.* Dişi sineğin et üzerine bıraktığı yumurta. [DS]

kilab, [Ar. kelb > kilāb ب كلاب] (*kilâ:b*) {OsT} *is.* Köpekler. ☞ **kilāb-ı ehliye**, {OsT} *Evcilleştirilmiş, eğitilmiş köpekler.* || **kilāb-ı mahalle**, {OsT} *Sokak köpekleri.* || **kilāb-ı zulm**, {OsT} **1.** *Zulüm köpekleri. 2. Halkına zulmeden yöneticiler.*

kilar, [Far. kilār كلال] (*kilâ:r*) *is.* Kiler.

kilavlamak, [kila-ğu-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(u)-yor] *Kılağulamak; bilemek.* [DS]

kildan, [Far. gîl-dân] {ağız} *is.* **1.** İçine sabun, kese, lif konulan dibi süzgeçli bakır kap; hamam tası. **2.** Hamam lifi. [DS]

kilden, [Far. gîl-dân] {ağız} *is.* **1.** Kildan. **2.** Bakır ya da çinkodan yapılmış yemek tabağı. **3.** Bakır, çinko, tunç veya topraktan yapılmış tek kulplu su kabı. **4.** Bardak. **5.** Hamam tası. [DS]

kildence, [Far. gîldân-çe] {ağız} *is.* Bakır, çinko, tunç veya topraktan yapılmış tek kulplu su kabı. [DS]

kildik, -ği [kild-ik] {ağız} *is.* Bilye. [DS]

kildirik, -ği [kild-ir-ik] {ağız} *is.* Daire. [DS]

kile, [Ar. kîle كيلة] {OsT} *is.* **1.** Tahıl ölçmekte kullanılan hacmi belirli, ortalama 25 kg. tahıl alabilen kap. **2.** {ağız} İki gaz tenekesi oylumunda tahıl ölçeceği. [DS]

kileçeri, [? kileçeri كلة جری] {OsT} *is.* Buğday içinde bulunan siyah taneler.

kilem, [Ar. kelime > kilem كلم] {OsT} *is.* Kelimeler; sözler; kelimat.

kilemek, [kile-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] *Yakınmak.* [DS]

kilen, [Çin. k'i-lin => kilen / kelen] {eT} *is.* Tek boynuzlu bir efsanevi hayvan; gergedan. [EUTS] [Gabain]

kilepe, [? kilepe كيلة] {OsT} *is.* Kelepeçe.

kiler¹, [Far. kilār / Yun. kellâri] *is.* **1.** Yiyecek, içecek ve erzak saklanan yer veya dolap. **2. mecaz.** Bol miktarda yiyecek, özellikle de tahıl ihraç eden ülke veya bölge. **3.** {ağız} Uzun sofa. [DS] ☞ **kiler ağası**, *İmparatorluk döneminde sarayda valide sultanın şeker, şerbet vb. yiyecek maddelerine bakan görevli.* || **kiler evi**, *tasyf. Hacı Bektaş-i Veli dergâhındaki meydan evlerinden birinin adı.* || **kiler**

koğuşu, *İmparatorluk döneminde kiler işlerini yöneten kurum.*

kiler², [? kiler] {ağız} is. **1.** Göllerde yaşayan, güzel öten bir kuş. **2.** Vücutu yassı köpek balığı. [DS]

kilerci, [kiler-ci] is. Saray ve konaklarda kilerden sorumlu kimse veya görevli. ☞ **kilerci başı**, *tar. İmparatorluk döneminde mutfaktan alınan yemeklerin getirilmesi, padişahın sofrasının hazırlanması, yemek sahanının kapağının açılması ve yemeklerin değiştirilmesi gibi işlerle görevli memur.* || **kilerci defteri**, *tar. İmparatorluk döneminde saray mutfağına giren her türlü eşyanın kayıt edildiği defter.*

kilermeni, [Far. gıl-i ermeni] is. Peklik verici özelliği dolayısıyla eczacılıkta, cilt işlerinde yaldızlı boyalar hazırlamakta kullanılan kırmızı renkli bir tür kil; Ermeni kili; şark kili; Sinop kili.

kileyden, [ki-le-y-den] {ağız} zf. Yeniden. [DS]

kilh, [? kilh] {ağız} sf. **1.** (Kişi için) işe yaramayan. **2.** İşe yaramayan şey; tortu. [DS]

kili¹, [? kili] {ağız} is. **1.** Bağ bahçe duvarı. **2.** Tarla sınırı. [DS]

kili², [kili] {ağız} is. Kabuksuz ceviz. [DS]

kili³, [kili] {ağız} is. Eşyanın ince, zayıf kısmı. [DS]

kili⁴, [Ar. kile] {ağız} is. Dört ölçek. [DS]

kili⁵, [kē-li] {ağız} zf. Sonra. [DS]

kilik¹, -ği [Far. kilid] {ağız} is. Kilit. [DS]

kilik², -ği [Yun. kholiki [Tietze]] {ağız} is. Çocuklar için yapılmış küçük pide. [DS]

kilik³, -ği [kıl-ık] {ağız} is. Yüz. [DS]

kilim, [Far. gilim => kilim] is. **1.** Döşeme, sedir, divan gibi yerlere serilen, genellikle renkli ve değişik desenlerle süslü, havsız, kalın yün veya kıl dokuma yaygı. **2.** Yoksulların veya dervişlerin giydiği kalın ve kaba üstlük; hırka. ☞ **kilimi kebeği sermek**, *Bir yere yerleşmek.* || **kilimi suya bırakmak**, {eAT} *Kötü bir işi veya gidişi düzeltmekten vazgeçmek; işi olurluna bırakmak.* || **kilimi suya salmak**, {eAT} → **kilimi suya bırakmak.** || **kilim-püş**, *Aba giyen; hırka giyen; derviş.* || **kilim-şüy**, *Kilim, keçe, aba yıkayıcısı.* || **kilim ucu**, {ağız} *İtir çiçeği.* [DS]

kilimbi, [? kilimbi] {eT} is. Şeytan adı. [EUTS]

kilimci, [kilim-ci] is. Kilim dokuyan veya satan kimse. ☞ **kilimci ile kör hacı**, *Herhangi bir kimse.*

kilimcilik, -ği [kilim-ci-lik] is. **1.** Kilim dokuma işi; kilim dokuma sanatı. **2.** Kilim satma işi; kilim ticareti.

kilimli, [kilim-li] sf. **1.** (Yer için) üzerinde, içinde kilim bulunan. **2.** (Kişi için) kilime sahip olan; kilimi bulunan. ☞ **kilimli büge**, {ağız} *Boz renkli, uzun gagalı, çulluğa benzer bir kuş.* [DS]

kilindar, [? kilindar] {ağız} is. Dalyanlarda deniz tarafında balıkların sıkıştırıldığı ağ bölümü. [DS]

kilindir, [Far. kilindir کَلندر] is. **1.** Şarap ölçeği. **2.** {eAT} {OsT} Küçük testi; emzikli su kabı.

kilindür, [Far. kilindür کَلندر] {eAT} {OsT} is. → **kilindir.**

kiline, [Yun. khlina [Tietze]] {ağız} is. Budanmış asma çubuğu. [DS]

kilisa¹, [Far. kilisā کلیسا] {kili:sa:} is. Kilise.

kilisa², [kil-li + say] {ağız} is. Killi toprak. [DS]

kilise, [Lat. ecclesia / Yun. ekklesia] is. **1.** Hristiyanların tapınağı. **2.** Hristiyan mezheplerinden her biri. **3.** Hristiyanlara ait dinî kurum. **4.** Hristiyan doktrininin öğretilmesi, çeşitli dinî işlerin yönetimiyle görevli papa ve piskoposlar topluluğu. ☞ **kilise adamları**, *Ruhban sınıftan olanların tümü.* || **kilise aleyhtarlığı**, *Rahiplerin veya rahipler sınıfının dünya işlerine karışmasına karşı cephe alanların tutumu.* || **kilise direği gibi**, *(Ense veya boyun için) çok kalın.* || **kilise hamursuzu**, *Bazı kiliselerde kudas ayininde sunulan ekmek.* || **kilise hukuku**, *Kilisenin kuruluşunu, işleyişini ve iç disiplini düzenleyen kurallar bütünü.* || **kiliseler birliği**, *Bütün kiliselerin tek bir merkezden yönetilmesi için birleşmesini öngören hareket.* || **kilise önünde**, *Kilisede, dinî işlemleri ve ayinleri yapmaya yetkili rahip önünde.*

kilit, -ti, [Yun. kleidi > Far. kelid / kilid کَلِيد] is. **1.**

Anahtar, düğme, tokmak gibi takılıp çıkarılabilen bir parça veya uzaktan kumanda tekniği ile açılıp kapanabilen kapatma düzeneği. **2.** *dnz.* Bir yanı değirmi, öbür yanına demir çubuk geçirilmiş metal halka. **3.** Tekerleğin dingil çivisi. **4.** {ağız} Atların alnından alt çenesine kadar uzanan beyazlık. [DS] **5.** {eAT} Anahtar. **6.** sf. (Kişi veya bölüm için) bir kuruluş ya da örgütte bir işin çözümünün bağlı olduğu, çok önemli bilgi ve yetkilere sahip olan. ☞ **kilidi küreği olmamak**, *1. (Yer için) her zaman açık ve girilebilir, alınabilir durumda olmak. 2. (Nesne için) saklanmamış, korunak altına alınmamış, kilitlenmemiş olmak.* || **kilit ağızlığı**, *Anahtarın girmesi için açılmış olan kilit üzerindeki delik.* || **kilit altına almak**, *Korunması, saklanması gereken bir şeyi kilitli bir yere koyarak saklamak.* || **kilit dili**, *1. Açılan kanadın sabitleştirilmesi için kilidin anahtarla sürülen küçük parçası. 2. {eAT} Anahtar.* || **kilit düzeneği**, *bsy. Bilgisayar donanım veya yazılımında izinsiz ve yetkisiz erişimleri veya geçersiz işlemleri engelleyen düzenek.* || **kilit gibi olmak**, *Birbirine çok bağlı ve samimi olmak.* || **kilit kürek olmak**, *(Yer için) korumak; güvenilir bir kimsesi olmak.* || **kilit mevkii**, *mecaz. Bütün işlerin bağlı olduğu, önemli yer, makam veya nokta; kilit noktası.* || **kilit noktası**, *mecaz. Bütün işlerin bağlı olduğu, önemli yer, makam veya nokta; kilit mevkii.* || **kilit sarma**, *maden. Karşılıklı olarak iki ve daha çok bağ boyundurukları üzerine atılmış ve birbirine fırçalarla bağlanmış çift sarma.* || **kilit taşı**, *mim. Kubbe; kemer ve tonoz örtülerin tepe*

noktalarına konan ve üzerine yukarıdan binen ağırlıklı yanlardan yüklenen itmeleri yastık taşlarına aktaran taş; anahtar taşı. || **kilit vurmak**, *Kilitli kapatmak; kilitlemek; kilit takarak kapatmak.* || **kilit yeri**, *Kilidin yerleştiği yuva.* || **kilit yetkili**, *Son derece önemli bir yerde görev yapan kimse.*

kilitçi, [kilit-çi] *is.* Kilit yapan, takan veya tamir eden kimse.

kilitçik, -ği [kilit-çik] *is. dnz.* Kayıklarda küreklerin geçirildiği kısım.

kilitleme, [kilit-le-me] *is.* 1. Kilitlemek eylemi; kilit ile kapama; kilit altına alma. 2. Bir parçayı hareketsiz hâlde tutma eylemi.

kilitlemek, [kilit-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. (Kilit için) anahtar kullanarak kilidin dilini hareketli kanat içindeki yuvasına geçirmek; kilitli hâlde getirmek. 2. Üzerine kilit takmak; kilit altına almak. 3. Birini veya bir şeyi kilitli yere koyarak üzerinden kapatmak. 4. Daha iyi tutması için karşılıklı girinti ve çıkıntıları olan malzemeyi birbirine yapıştırmak veya takmak; kenetlemek. 5. Sıkıca tutmak

kilitlenme, [kilit-le-n-me] *is.* 1. Kilitli hâlde gelme. 2. Çeşitli nedenlerle tekerleklerin dönme hareketinin durması. 3. Kilit sahibi olma; kilit edinme. 4. Üzerine kilit takılma. ☞ **kilitlenme önleyici sistem**, *Tekerleklerin kilitlenmesini önleyecek biçimde fren yapmayı sağlayan sistem; ABS.*

kilitlenmek, [kilit-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* 1. Kilit veya anahtarla kapanmak; kilitli hâlde gelmek. 2. Kilitli bir yere kapatılmak; kilit altına alınmak. 3. *dönşl. f.* Birbirinin içine geçerek sıkıca bağlanmak; kenetlenmek. 4. Çözumsuz duruma gelmek; tıkanmak. 5. Kilit edinmek; kilit sahibi olmak. 6. (Yer ve nesne için) üzerine kilit takılmak.

kilitletme, [kilit-le-t-me] *is.* Kilitleme işini yaptırma eylemi.

kilitletmek, [kilit-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* Kilitleme işini yaptırmak; kilit veya anahtarla kapattırmak; kilitlemesine sebep olmak.

kilitli, [kilit-li] *sf.* 1. Kilidi olan; kilidi bulunan. 2. Kilitlenmiş olan. 3. {ağız} (At için) alt ve üst dudağı beyaz olan. [DS] 4. {ağız} (Hayvan için) ağzının üstü siyah tüylerle kaplı olan. [DS] 5. (Toprak için) çok sert ve taşlı. ☞ **kilitli iğne**, *Çatal iğne; çengelli iğne.*

kilitmek, [kilit-mek] {ağız} *gçl. f. [-(d)-ir]* Elini ayağını ip ya da zincirle bağlamak. [DS]

kilitperi, [? kilitperi] {ağız} *is.* Kilitlerin içinde anahtarın çevirdiği ince dil. [DS]

kilitsiz, [kilit-siz] *sf.* 1. Kilidi olmayan; kilidi bulunmayan. 2. Kilitlenmemiş olan. ☞ **kilitsiz küreksiz**, *Açıktaki bulunan; kapalı bir yerde güven altına alınmamış olan; kilit altına alınmamış olan.*

kiliz, [? kiliz] {ağız} *is. bot.* Kamış; saz; hasır otu;

kofa. [DS] ☞ **kiliz balığı**, *zool. Sazanlardan Avrupa'da, Hazar Denizi'nde ve Türkiye'nin bütün tatlı sularında yaşayan, kışları kendisini çamura gömerek geçiren, çıplak başlı, vücudu pullu, hepçil bir tür sazan; mavritsa; tatlı su kayası; yeşil sazan, (Tinca tinca).*

kilizman, [kiliz-man / kiliz-men] *is.* Sazlık; kamışlık yer.

kilizme, [Yun. grein (döndürmek) > kirisma / kulisma] {ağız} *is.* Toprağı diz boyu sürerek ya da kazarak altını üstüne getirme. [DS]

kilk¹, [Far. kilik كلك] {OsT} *is.* Kamış kalem; kalem.

☞ **kilk-i dürr-efşan**, {OsT} *Çok güzel yazan veya söyleyen; inci saçan kalem.* || **kilk-i i'câz**, {OsT} *Mucize derecesinde güzel ve düzgün yazan kalem.*

kilk, [? kilik] {ağız} *is.* Tarandıktan sonra yünün geriye kalan çöplü ve kepekli kısmı. [DS]

kilkit, -di [Yun. kerkida] {ağız} *is.* → kirkit. [DS]

killeme¹, [kil-le-me] *is.* 1. Kile batırma veya kil ile işlemden geçirme. 2. (Çamaşır için) killi toprağa bulayarak tokaçla yıkama. 3. Şekeri beyazlatmak için kaynatılmış killi sudan geçirme işlemi.

killeme², [kül-le-me] {ağız} *is.* → külleme. [DS]

killemek, [kil-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Kile batırmak veya kil ile işlemden geçirmek. 2. (Çamaşır için) killi toprağa bulayarak tokaçla yıkamak. 3. Şekeri beyazlatmak için kaynatılmış killi sudan geçirmek.

killi, [kil-li] *sf.* 1. İçinde veya birleşiminde kil bulunan. 2. Kil ile karışmış olan. ☞ **killi flaks**, *Gang kısmı kalker olduğu zaman demir cevheri veya metalürji kokuna yüksek fırınlarda karıştırılan ergitici.* || **killi kayac**, *Çok hidratlı alüminyum silikatlarından oluşan kayac.* || **killi toprak**, *Kil birikimleriyle oluşan toprak katmanı.*

killik¹, -ği [kir-lik] {ağız} *is.* 1. Yeldirme. 2. Dış gömleği. [DS]

killik², -ği [kil-lik] *is.* 1. {ağız} Kil alınan yer; kil çıkarılan yer; kil yatağı; kil ocağı. [DS] 2. Kil konulan yer.

killü, [kir-li] {ağız} *sf.* Kirli. [DS]

kilme, [kil-me ?] {ağız} *is.* 1. Arabanın dört köşesine konulan kazık. 2. Bağ çubuğu. [DS]

kilme, [kel-mek] {eT} *gçsz. f. [-ür]* → kelme. [OKD] [Yüknekî]

kilo, [Yun. khilioi (bin) > Fr. kilo] (*l ince söylenir*) *ön ek* 1. Önüne getirildiği sembolü bin ile çarpan bir ön ek; sembolü: k. 2. *is.* Kilogramın kısaltılmış şekli. ☞ **kilo almak**, *Beslenme dolayısıyla vücudunun ağırlığı artmak; şişmanlamak.* || **kilo kaybetmek**, *Çeşitli nedenlerle vücut ağırlığının azalması; zayıflamak.* || **kilo vermek**, *Çeşitli nedenlerle vücut ağırlığının azalması; zayıflamak.*

kiloamper, [Fr. kiloampère] *is. elkt.* Bin amper değerindeki akım şiddeti birimi, sembolü: kA.

- kiloampermetre**, [Fr. kiloampèremètre] (*kiloamper-me'tre*) *is.* On binlerle ifade edilen doğru akımları ölçen ve doğrudan doğruya okunmasını sağlayan aygıt.
- kilobaz**, [Fr. kilobase] *is. biy.* Nükleik asitlerde 1000 nükleotide eş değer uzunluk birimi. ☞ **kilobaz çifti**, *biy. Nükleik asitlerde 1000 baz çiftine eş değer uzunluk birimi.*
- kilogram**, [Fr. kilogramme] *is.* Uluslar arası standart ölçüler sisteminde temel ağırlık birimi olup bir desimetreküp artı dört derecedeki saf suyun ağırlığı; kısaltması: kg.
- kilogramağırlık**, **-ğı** [Fr. kilogramme + T. ağır-lık] *is.* Bir kilogramlık bir kütleyle Yer tarafından uygulanan kuvvete eşit kuvvet birimi; kilogramkuvvet; 9,81 nevtona eşit.
- kilogramkuvvet**, [Fr. kilogramme + Ar. kuvvet] *is.* Bir kilogramlık bir kütleyle Yer tarafından uygulanan kuvvete eşit kuvvet birimi; kilogramağırlık; 9,81 nevtona eşit.
- kilogrammetre**, [Fr. kilogrammètre] (*kilogram-me'tre*) *is.* Bir kilogram ağırlığındaki bir kuvvet tarafından, uygulandığı maddi bir noktanın kuvvet doğrultusunda bir metre yer değiştirmesiyle yapılan işe eşit iş birimi; sembolü: kgm; 9.81 jule eşittir.
- kilohertz**, [Fr. kilohertz] *is. fiz.* Saniyedeki titreşim sayısı bin olan elektromanyetik dalga boyu ölçüsü birimi; sembolü: kHz
- kilojul**, **-lü** [Fr. kilo-joule] *is. fiz.* Bin jul değerinde iş veya enerji birimi; 10^{10} erg; 10^2 kilogrammetre; sembolü: kJ
- kilokalori**, [Fr. kilo-calorie] *is. fiz.* Değeri bin kalori olan ısı miktarı; büyük kalori; militerni; sembolü: kkal
- kiloluk**, **-ğu** [kilo-luk] *sf.* 1. Ağırlığı bir kilogram gelen. 2. (Bir sayı ile birlikte kullanıldığında) belirtilen miktar kadar ağırlığı olan.
- kilometre**, [Fr. kilo-mètrè] (*kilome'tre*) *is.* Bin metreye eşit uzunluk ölçüsü birimi; sembolü: km ☞ **kilometre kare**, *Kenarları birer kilometre olan bir karenin alanına eşit yüzey ölçüsü birimi; sembolü: km²* || **kilometre levhası**, *Yollar üzerinde kilometrelerin yazılı olduğu levha.* || **kilometre taşı**, 1. *Şehirler arası yollarda bir şehirden diğer şehre giderken ne kadar yol alındığını veya bir sonraki şehre varmak için kaç kilometre kaldığı yazılı olan belirli aralıklarla dikilmiş taşlardan her biri.* 2. *meczaz. Önemli bir olayı veya durumu belirleyen, üzerinde durulması gereken geçiş noktası; dönüm noktası; aşım noktası.* || **kilometre yolcu**, *Bir yolcunun bir kilometre uzağa taşınmasını esas alan bir toplu taşımacılık ölçü birimi.*
- kilomikronlar**, [Fr. chylomicrons] *is. biy.* Plazmada ve diğer vücut sıvılarında bulunan ve bağırsaktan yağ dokusuna kolesterol, triasil gliseritler ve diğer lipitlerin taşınmasını sağlayan küçük lipoprotein parçacıkları.
- kilosikl**, [Fr. kilocycle] *is. fiz.* Saniyedeki devir sayısı bin olan bir elektrik akımının frekansına eşit birim.
- kiloton**, [Fr. kilotonne] *is.* 1. Değeri bin ton olan kütle birimi; sembolü: kt. 2. (Nükleer bomba veya mermiler için) bin ton trinitrotolüenin (TNT) patlamasıyla meydana gelen enerjiye eşit birim.
- kilovat**, [Fr. kilo + Watt] *is. fiz.* Değeri bin vat olan güç birimi; 1,36 beygir gücü; 10^2 kilogrammetre; sembolü: kW. ☞ **kilovat saat**, *Gücü bir kilovat olan bir makinenin bir saat süreyle yaptığı işe eşit enerji veya iş birimi; 3,6 megajul veya 367.200 kilogrammetre ya da 860 kilokalori; sembolü: kW/saat*
- kilovolt**, [Fr. kilovolt] *is. fiz.* Potansiyel farkı bin volta eşit elektrik gerilimi birimi; sembolü: kV
- kiloz**, [? kiloz] {ağız} *is.* Tüyleri dökülmüş tavuk. [DS]
- kils**, [Ar. kils کلس] {OsT} *is.* Sönmemiş kireç; kireç.
- kilsî**, [Ar kilsî / kilsiyye کلسیه / کلسیه] (*kilsî:*) {OsT} *sf.* Kireçli; kireç türünden olan.
- kilt¹**, [? kilt] {ağız} *is.* Yön; yan. [DS]
- kilt²**, [İng. kilt] *is.* 1. İskoç dağlıklarının giydiği İskoç kumaşından yapılmış kısa eteklik. 2. Ekose kumaştan yapılan plise etek.
- kiltan¹**, [Far. gîl-dân] {ağız} *is.* Çanta. [DS]
- kiltan²**, [? kiltan] {ağız} *is.* Fare. [DS]
- kilte**, [Ar. kilte كتلة] {OsT} *is.* 1. Demet; küme. 2. {ağız} Saç, pantolon vb. tokası. [DS] 3. {ağız} Yular. [DS] 4. {ağız} İplikten ya da ipten örülmüş düğme iliği. [DS] 5. {ağız} Düğme. [DS]
- kiltan¹**, [Far. gîl-dân] {ağız} *is.* → kildan. [DS]
- kiltan²**, [? kiltan] {ağız} *is.* Eklem yeri. [DS]
- kilter**, [Yun. khiltari [Tietze]] {ağız} *is.* Köpeklerin boynuna takılan halka. [DS]
- kiltürmek**, [kel-mek > kil-tür-mek / ketür-mek] {eT} *gçl. f.* Getirmek. [OKD] [Yüknekî]
- kilükal**, [Ar. kıl ü kâl (denildi ve dedi) قيل و قال] *is.* Söylenti; dedikodu; güftügü. ☞ **kilükal etmek**, *Dedikodu yapmak; söylenti çıkarmak.*
- kilüri**, [Fr. chlurie] *is. tıp.* İdrarda emülsiyon hâlinde ve kilüs gibi sütsü bir görünüm veren yağ taneciklerinin bulunması durumu.
- kilüs**, [Fr. Yun. chymos > Ar. kilüs / keylūs كیلوس] (*ki:lü:s*) {OsT} *is.* Bağırsaktan gelen ve içinde yağ damlacıkları bulunan lenf. ☞ **kilüs damarı**, *Kilüsü ince bağırsaktan alarak göğüs kanalına taşıyan damar.*
- kilya**, [İt. chiglia] (*ki'lya*) *is.* Geminin omurgası.
- kilye**, [Ar. kilye کلیه] {OsT} *is.* Böbrek.

kilyetan, [Ar. kilyetān كِلْيَتَان] (*kilyeta:n*) {OsT} is. anat. Böbrekler.

kilyeteyn, [Ar. kilyeteyn كِلْيَتَيْن] {OsT} is. anat. İki böbrek.

kilyevi, [Ar. kilyevī كِلْيَوِي] {OsT} sf. 1. Böbreğe ait; böbrekle ilgili. 2. Böbrek şeklinde olan.

kim¹, [eT. kim كِم] zm. 1. İnsanlar için kullanılan soru ve belirsizlik zamiri. {eT} {eAT} (aynı) [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] [KB] [Yüknekî] [DK] 2. İnsanlar tarafından yapılan eylemin öznesi olan bir isim veya kişi bizzat öğrenilmek istendiğinde kullanılan soru zamiri; hangi kişi. "Kim bağırdı? Kimi aradınız? Kime gidiyorsunuz?" 3. Aynı şekilde dolaylı anlatımda bağımlı soru cümlecığının başında kullanılır. "Kime başvuracağını o da bilmiyor." 4. (İlgi halinde) iyeliğin hangi kişiye ait olduğunu sormak için kullanılır. "Kimin oğlusun?" 5. Kişilerle ilgili olarak genelleme ve belirsizlik ifade etmekte kullanılır; herhangi biri; her kim; rastgele biri. "Kime gitsen olur." 6. Cevap beklenmeyen soru cümlesini olumsuzlaştırmak için kullanılır; hiç kimse. "Böyle bir durumda kimden yardım umabilirsin?" 7. (Yükleme hâlinde) bir grup oluşturan bireyleri, nesnelere birbirinden ayırmak için kullanılır; kimisi. "Kimine az, kimine çok, kimine de yok vermiş Allah. Ağaçların kimi küçük kalmış." 8. {eT} Belirsizlik zamiri; her kim. [İKPÖy.] 9. Kimler. [DLT] [EUTS] [Üç İtigsizler] 10. {eT} {eAT} (Olumsuz) hiç kimse. [EUTS] [İKPÖy.] 11. {eAT} Kimse ki. "Şu kim kendi âsâyişin gözetir / Ayağın kilimi kadar uzatır." Hoca Mesud 12. {eAT} {OsT} Kimi; kimisi. "Sazlar çalınır, kim oynar, kim karsar." M. Darîr ☞ **kim bilir**, 1. Bir olay veya durumla ilgili olarak belirsizlik ifade eder. 2. Olabileceğine inanılan şeyler için kullanılır; olasılık veya olabilirlik bildirir. || **kim bilür vardır**, {eAT} Bilen kim vardır? || **kime gerekse**, {eAT} İhtiyacı olana. || **kime ne**, "Kimseyi ilgilendirmez, kimsenin karışmaya hakkı yok." anlamında kullanılır. || **kime niyet**, **kime kısmet**, Bir kimse için hazırlanan bir şeyden çeşitli nedenlerle hiç ilgisi olmayan veya o anda akla gelmeyen birinin yararlanması durumunda söylenir; biz filan için hazırlamıştık, oysa falan kişiye yaradı. || **kimi kimsesi olmamak**, Hiçbir yakını veya koruyucusu bulunmamak; kimsesiz kalmak. || **kimin arabasına binerse onun türküsünü çalmak**, Davranışlarını kendisine çıkar sağlayan kişi veya gruba göre düzenlemek; dalkavukluk etmek. || **kimiñ eksüğü**, {eAT} Kimin nesine gerek; hiç kimseyi ilgilendirmez. || **kimin iki**, {eAT} Kimin acaba; kimin ki; kimin ola? || **kimin nesi**, Hakkında bilgi edinilemeyen ve merak edilen kişi için kullanılır; hangi çevredendir; yakınları, soyu sopusu kimdir? || ... **kim**, ... **kim**, Bir kişi ile ona yakıştırılan

durum, olay veya kimse arasında bir ilgi ve bağ bulunmadığını belirtmek için kullanılır. || **kim kime, dum duma**, 1. (Yer için) düzensiz. 2. Kişiler birbirinden habersiz. 3. Hiç kimseye ilgi gösterilmez bir hâlde. || **kim oluyor**, (Bir kimsenin başkalarına karışmaya kalkışması durumunda) "Buna hakkı yok. Kendini ne sanıyor? Ona ne?" anlamında kullanılır. || **Kim takar Yalova kaymakamını?** Bir kimseye değer verilmediğini, sözü geçen durumda hiçbir yetki ve ilgisinin bulunmadığını belirtmek için kullanılır; onu kimse dinlemez; onu hiç umursamam; önem vermem; o kendini ne sanıyor? || **kim vurduya gitmek**, Kalabalık bir yerde dövülen veya öldürülen kimseyi kimin vurduğu veya öldürdüğü belli olmamak; karışıklıktan asıl failin kim olduğu bilinmemek; kim tarafından yapıldığı belli olmamak.

kim², [kim كِم / كِم] {eT} bağ. 1. "Ki" bağlacının eskiden kullanılan biçimi; sebep bildiren bağlaç; çünkü. [İKPÖy.] 2. {eT} Amaç bildiren bağlaç; ... için. [İKPÖy.] 3. Ki. {eAT} {OsT} (aynı) [EUTS] [İKPÖy.] [OKD] [Gabain] 4. {eT} Ola ki; eğer; şayet. [EUTS] ☞ **kim me?** {eT} Kim olursa olsun. [EUTS] **kim**³, [kim] {eT} İlgi zamiri; ki; {eAT} (aynı). [İKPÖy.] [DK]

kim⁴, [Ar. kimm كِم] {OsT} is. bot. Çiçek kapçığı; çanak yaprağı; çiçek kâsesi.

kim⁵, [? kim] {ağız} is. Kuşak. [DS]

kimam, [Ar. kimām كَام] (*kima:m*) {OsT} is. 1. bot. Tomurcuklar. 2. Hayvan ağızlığı; burunduruk.

kimbag, [Çin. kimbag] {eT} is. Yaprak halinde altın. [EUTS]

kimdan, [? kimdan] {ağız} is. Evlilik dışı doğan çocuk. [DS]

kime, [kemī] {eT} is. Gemi. [KB]

kimece, [kim-e-ce] {ağız} zf. (Vermek, istemek için) kime. [DS]

kimeçi, [kemi-çi] {eT} is. Gemici; kayıkçı. [Nevâyî]

kimek, [keğ-mek > kī-mek] (*ki:mek*) {eT} gçl. f. [-yür] Giymek. [Yüknekî]

kimerde, [kim(i) + er-mek > kimerde كِمِرْدِه] {OsT} zf. Ara sıra; bazen. "Kimerde kimerde belirsiz olur / O yârin bir kılca yoktur beli." Edirneli Nazmî

kimerse, [kim+er-se كِمِرْسِه] {eT} {eAT} zm. Kim ise; kimse.

kimesne, [kim + i-se + ne > kimesne كِمِسْنِه] {eAT} {OsT} is. Kimse.

kimez, [kim-ez] {ağız} sf. Biraz. [DS]

kimi¹, [kim-i كِمِي / كِمِي] zm. 1. Bazıları; bazısı. 2. {eAT} {OsT} Kimisi; kimisini. 3. sf. Sınırlı ancak belirsiz bir çokluğu belirtir; bazı; birtakım. ☞ **Kimi köprü bulamaz geçmeye, kimi de su bulamaz**

- içmeye.** *Herkese düşen nasip farklı farklıdır. || Kimine hay hay, kimine vay vay. Olayların, kimine yararken kimine de zarar verdiğini anlatmak için kullanılır. || Kiminin parası, kiminin duası, Her şey para için yapılmaz; çalışma bazen para kazanmak, bazen de hayır için yapılır. || kimi zaman, Ara sıra; bazen.*
- kimi²,** [kemi] {eT} is. → kemi. [Gabain] [EUTS] [DLT]
- kimi³,** [kibi / kimi] {ağız} e. Gibi. [DS]
- kimin,** [kibi-n / kimi-n] {ağız} e. Gibi. [DS]
- kimince,** [kim-i-n-ce] {eAT} zm. Kimi; kimisi. "Kimincesi Sur şehrine vardılar." Erzurumlu M. Darır
- kimirtlek, -ği** [kim-ir-t-le-k] {ağız} is. 1. Gırtlak. 2. Kıkırdak. 3. sf. (Kişi için) tuhaf. [DS]
- kimisi,** [kim-i-s-i] zm. Bazısı; birtakımı; kimi.
- kimişke,** [*kem-mek > kem-iş-mek > kemiş-ke ?] {eT} is. Kâşgar'da çıkan üretilen bir keçe. [DLT]
- kimişmek,** [*kem-mek > kem-iş-mek / kimiş-mek] {eT} gçl. f. [-ür] → kemişmek. [Yüknekî]
- kimiye,** [? kimiye] {ağız} is. Büyük gelir yeri; hazine. [DS]
- kimken,** [kim-i + i-ken] {ağız} zf. Ara sıra; arada bir. [DS]
- kimlik, -ği** [kim-lik] is. 1. Bir kimsenin toplum içinde, insana özgü olan özellik ve niteliklerle belirli bir insan olmasını sağlayan şartların bütünü, birinin belli bir kişi olmasını sağlayan şartların tümü; hüviyet, (1944). 2. Bir kimsenin kim olduğunu tanımlayan belge; kimlik belgesi; kimlik kartı; hüviyet kartı. 3. (Nesneler için) tanımaya ve belirlemeye yarayan özelliklerin bütünü. ☞ **kimlik belgesi,** Bir kimsenin kim olduğunu tanımlayan belge; hüviyet cüzdanı. || **kimlik kartı,** Bir kimsenin kim olduğunu tanımlayan belge; hüviyet cüzdanı.
- kimlikçe,** [kimlik-çe] is. kütp. Bir kitabın iç kapağının "b yüzü"nde yer alan kaynakça notu ile basım kaydı.
- kimono,** [Jap. kimono (giyecek) > İng. kimono] (ki-mo'no) is. 1. Önden çapraz olarak kavuşturulan ve geniş bir kemerle bağlanan, Japonya'da hem erkeklerin hem de kadınların giydiği uzun kollu ve uzun etekli geniş bir elbise. 2. Geniş kollu sabahlık.
- kimnon,** [Ar. kemmūn => كمنون] {OsT} is. Kimyon.
- kimse,** [kim + er-se / kim + i-se] is. 1. Kim olduğu bilinmeyen ve belirtilmeyen herhangi bir kişi; şahıs; nefer. 2. zm. (ki'mse) (Olumsuz cümlelerde) hiçbir insan; hiçbir kişi. {eAT} {aymı} [DK] 3. {eAT} Kim olsa; herkes. "Aşak budanın yemişin kimse yer." Hoca Mesud ☞ **kimsesi olmamak,** Bir yakını veya arkadaşı bulunmamak.
- kimsecik, -ği** [kimse-cik] (ki'msecik) zm. (Olumsuz cümlelerde) hiç kimse; hiçbir kişi; tek bir kişi bile.
- kimsecikler,** [kimse-cik-ler] (kimsecikler) zm. (Olumsuz cümlelerde) hiç kimse; hiçbir kişi; tek bir kişi bile.
- kimsemiz,** [kim + i-se-miz] {eAT} zm. Bizden hiçbir kimse; hiç birimiz.
- kimsen,** [Çin. chin hsien (altın iplik)] {eT} is. Başlıkları ve kavukları süslemekte kullanılan altın kırıntıları. [DLT]
- kimsene,** [kim + er-se + ne] {eAT} zm. Kimse. [DK]
- kimseniz,** [kim + er-se-ñ-i-z] {eAT} zm. İçinizden biri; biriniz; herhangi biriniz.
- kimsesi,** [kimse-s-i] {eAT} zm. Hiç biri.
- kimsesiz,** [kimse-siz] sf. 1. Anası babası, bir yakını, arkadaşı veya bir koruyucusu olmayan. 2. (Yer için) hiç kimse bulunmayan; insansız; boş.
- kimsesizlik, -ği** [kimse-siz-lik] (ki'msesizlik) is. Kimsesiz olma durumu; yalnızlık,
- kimtik, -ği** [kim-(i)t-ik] {ağız} is. Fiske. [DS]
- kimünçe,** [kimün-çe ?] {eT} is. Sivrisinek. [DLT]
- kimüs,** [Yun. chymos > Lat. chymus > Ar. kīmūs / keymūs] {OsT} is. Yemeklerin mide öz suyu ile karıştıktan sonra aldığı durum; keymus.
- kimya,** [Yun. khemeia (öz su; usare; iksir) > Ar. kīmyā² كيمياء] (kimya:) {OsT} is. 1. Maddelerin temel yapılarını, birleşimlerini, dönüşümlerini; çözümlenme; birleşim ve üretim yöntemlerini inceleyen bilim; simya ilmi. 2. mecaz. Üstün özellikleri dolayısıyla çok değerli sayılan şey; az bulunan ve çok değerli şey. ☞ **kimya doğrulumu,** bot. Bitkilerde kimyasal maddelere karşı olan yönelme durumu; şimiotropizm. || **kimyâ-eser,** {OsT} İksir gibi etkili olan, şifa verici şey. || **kimya göçümü,** biy. Bir hücreli varlıklarda, kimyasal maddelerin etkisi altında görülen yaklaşma ve uzaklaşma biçimindeki yer değiştirme hareketi; şimiotaksi. || **kimya harbi,** Zehirli kimyasal maddelerin top. roket ve diğer silahlarla kullanıldığı savaş. || **kimya maddesi,** {OsT} Kimya denklemi. || **kimya olmak,** Bulunmaz olmak. || **kimyâ-yı ahmer,** {OsT} Eskiden çeşitli madenleri altına çevirme özelliği olduğu sanılan taş; filozof taşı. || **kimyâ-yı bätıl,** {OsT} Eskiden simyacıların konusu olan şeyler. || **kimyâ-yı can,** {OsT} Can iksiri; şarap. || **kimyâ-yı cedit,** {OsT} Yeni kimya; kimya bilimi. || **kimyâ-yı ekber,** {OsT} Eskiden simyacıların sonsuz hayatı sağlayacağı mainandıkları ve bazı şeylerden altın ya da gümüş elde edileceğini düşündükleri iksir. || **kimyâ-yı fizikî,** {OsT} Fiziksel kimya. || **kimyâ-yı gayr-i uzvî,** {OsT} İnorganik kimya. || **kimyâ-yı harürî,** {OsT} Isı kimyası. || **kimyâ-yı maânî,** {OsT} Gerçeğin araştırılması. || **kimyâ-yı ma'denî,** {OsT} Kimya biliminin madenleri inceleyen dalı. || **kimyâ-yı saâdet,** {OsT} 1. Mutluluk iksiri. 2. Nefse ait

şeylerden vazgeçerek erdeme ulaşma. || **kimyā-yı uzvî**, {OsT} Organik kimya.

kimyaca, [kimya-ca] (kimya'ca) *zf.* Kimya bakımından; kimya yoluyla. ☞ **kimyaca mücerret**, Kimya bakımından soyut ve yalın olan şey. || **kimyaca saf**, Kimya bakımından katışıksız durumda olan şey.

kimyacı, [kimya-cı] (kimya:cı) *is.* 1. Kimya ile uğraşan kişi; kimya bilen adam; kimyager. 2. Kimya dersi veren öğretmen.

kimyacılık, -ğî [kimya-cı-lık] (kimya:cılık) *is.* Kimyacı olma durumu; kimya uzmanlığı mesleği; kimyagerlik.

kimyager, [Ar. kimyā' + Far. -ger کیمیاجر] (kimya:-ger) *is.* Kimya uzmanı; kimyacı.

kimyasal, [kimya-sal] (kimya:sal) *sf.* Kimyaya ait; kimya ile ilgili; kimyevi. ☞ **kimyasal gazı**, Bazı kimyasal tepkimeler sırasında meydana gelen soğuk ışık yayımı. || **kimyasal harekât**, *as.* Savaşlarda bazı kimyasal maddelerin düşmanı yok etmek için kullanıldığı askerî harekât. || **kimyasal sentez**, *biy.* Bazı bakterilerin ihtiyaçları olan organik maddeleri doğrudan doğruya yaptığı sentez; kemosentez. || **kimyasal zayıat**, *as.* Bir kimyasal harekâtta ölen ve savaş dışı kalan kişi ve canlılar.

kimyevi, [Ar. kimyevî کیمیوی] (kimyevi:) {OsT} *sf.* Kimya ile ilgili; kimyaya ait; kimyasal. ☞ **kimyevi aksü'l-amel**, {OsT} *kim.* Kimyasal tepkime.

kimyon, [Yun. kyminon > Ar. kemmūn كمنون] *is. bot.* 1. Maydanozgillerden tohumları bahar olarak kullanılan, yarım metre boyunda, beyaz veya pembe çiçekli, tohumları keskin ve hoş kokulu, sinirleri uyarıcı, mideyi yatıştırıcı, bağırsak gazlarını giderici özellikte, bir yıllık, ıtırılı ve otsu bitki, (*Cuminum cyminum*). 2. Bu bitkinin tohumlarının öğütülmesi ile elde edilen ve bahar olarak kullanılan toz.

kimyonî, [Osm. kimyonî کیمیونی] (kimyonî:) {OsT} *sf.* 1. Kahverengiye çalan yeşil renkte olan; açık zeytuni renk; adaçayı yeşili. 2. *mecaz.* Samimiyetsiz.

kimyonlu, [kimyon-lu] *sf.* İçinde kimyon bulunan.

kimyotrof, [Fr. chimiotrophe] *sf.* (Bakteri için) kimyasal sentez yoluyla besinlerini sağlayan.

kimyotropizm, [Fr. chimiotropisme] *is.* Gelişmekte olan bir organizma veya organın kimyasal maddeler sebebiyle bu kimyasal maddeye doğru veya ters yana yönelmesi olayı; kimya doğrulumu.

-kin¹, [Çin. kun (sürü; kalabalık; topluluk; toplantı; sınıf; türdeş) > -kun / -kün / -kın / -kin / -ğın / -gin / -ğın / -gün] {eT} *yap. e.* → -kün.

-kin², [-kın / -kin] {eT} *yap. e.* → -kın.

kin¹, [Far. kīn کین] {OsT} (ki:n) *is.* Bir kişi veya şeye karşı öç alma amacını güden şiddetli ve gizli düşmanlık; garez. ☞ **kīn-ā-kīn**, Kin ile dolu. || **kīn-**

āver, Kin besleyen; kinci. || **kin bağlamak**, Öç almak amacıyla birine karşı şiddetli ve gizli düşmanlık içinde bulunmak. || **kin beslemek**, Öç alma duygu ve isteğini sürdürmek. || **kin biçmek**, {eAT} Öç almaya hazırlanmak; kin beslemek. || **kin dartmak**, {eAT} Kin gütmek. || **kin davşirmek**, {ağız} Kin tutmak; kin beslemek; kin gütmek. [DS] || **kin duymak**, Öç alma duygusu içinde bulunmak veya bu duyguyu hissetmek. || **kin gütmek**, Öç alma duygu ve isteğini sürdürmek. || **kinini ödemek**, {OsT} Kinini yatıştıracak bir karşılığa bulunmak. || **kīn-i peleng**, {OsT} *mecaz.* Devamlı sürdürülen bir türlü sona erdirilemeyen kin; kaplan kini; deve kini. || **kin irkmek**, {OsT} Kin ve intikam duygusu beslemek. || **kin saklamak**, Geçmişe ait düşmanlık yaratan olayı unutmamak ve düşmanlığı sürdürmek. || **kin tutmak**, Öç alma duygu ve isteğini sürdürmek. || **kin tutmaz**, Hoşgörü sahibi olduğu için düşmanlık beslemeyen.

kin², [ken / kin] {eT} *is.* Akraba. [ETY]

kin³, [ki / ke (içerdeki; iç; içine girmiş) > ki-n] {eT} *is.* 1. Göbek. [İKPÖy.] 2. Misk; misk kokusu; iyi bir koku; güzel koku. [EUTS] [KB] ☞ **kin ağırlık**, {eT} Tenasül uzvu; cinsel organ. [EUTS]

kin⁴, [kīn / kıyn] {eT} *is.* Azap; ceza. [Gabain]

kin⁵, [kin] {eT} *is.* 1. Sonra; son; istikbal; gelecek. [EUTS] [ETY] [KB] [Gabain] [Üç İtigsizler] 2. Arka; sırt; geri. [KB] [Gabain]

kin⁶, [Çin. kin] {eT} *is.* İpekli kumaş. [EUTS]

kinane, [Ar. kināne كنانة] (kina:ne) {OsT} *is.* Okluk; ok kılıfı; sadak.

kinar, [Far. kenār] {ağız} *is.* Kıyı. [DS]

kinayat, -ti [Ar. kināyāt كنیایات] (kina:ya:t) {OsT} *is.* Kinayeler.

kinaye, [Ar. kināye کنایه] (kina:ye) {OsT} *is.* 1. Düşünüleni doğrudan değil de dolaylı yoldan anlatan söz; dolaylı anlatım. 2. Üstü kapalı, dokunaklı ve sitemli söz. 3. *ed.* Bir düşüncenin açık söylenmesinin hoş olmayacağı durumlarda, sözün hem *mecaz* hem de gerçek anlamıyla kullanılması ve *mecaz* anlamın kastedilmesi sanatı. ☞ **kināye-i baîde**, {OsT} Uzak veya gizli *mecaz*. || **kināye-i hafife**, {OsT} 1. Kinayemsi söz veya şiir. 2. Uzak veya gizli *mecaz*. || **kināye-i karîbe**, {OsT} {OsT} Başka bir anlama gelmesi ihtimali olmayan apaçık kinaye. || **kināye-i vazîha**, {OsT} Başka bir anlama gelmesi ihtimali olmayan apaçık kinaye.

kinayeli, [kinaye-li] (kina:yeli) *sf.* (Söz için) içinde kinaye bulunan.

kinayın, [Ar. kināye => kinay-ın] {ağız} *is.* Üstü örtülü, dokunaklı söz. [DS]

kinaz, [Yun. kinesis > Fr. kinase] *is. biy. kim.* Başka bir enzimi etkin kılma özelliği olan enzim.

kincek, **-ği** [kin-cek] {ağız} is. Öfke; kızgınlık; kin. [DS]

kincer, [Far. kincer كنجر] {OsT} is. Büyük fil.

kinçi, [kin-ci] sf. Öç alma duygusu içinde bulunan; kin tutan; kindar.

kinçil, [kin-cil] {ağız} sf. İntikamcı. [DS]

kinçilik, **-ği** [kin-ci-lik] is. Kinçi olma durumu; kindarlık; kin tutma.

kindar, [Far. kīn-dār كيندار] (ki:nda:r) {OsT} sf. Öç alma duygusu içinde bulunan; kin tutan; kinçi.

kindaran, [Far. kīn-dār-ān كينداران] (kinda:ra:n) {OsT} is. Kin tutanlar; kinçiler; kindarlar.

kindarane, [Far. kīn-dār-āne كيندارانه] (kinda:ra:ne) {OsT} zf. Kin tutan kimselere yakışır biçimde; kinçi olarak; kinçilikle; kindarcasına.

kindarlık, **-ği** [kindar-lık] is. Kinçi olma durumu; kinçilik; kin tutma.

kindik¹, **-ği** [kin-dik / kin-tik] {eT} is. **1.** Göbek; insan göbeği. {ağız} (aynı) [DS]. **2.** Merkez. [Clauson]

kindik², **-ği** [kin-dik] {ağız} is. Ayak uzatma; çelme. [DS]

kindik³, **-ği** [kin-dik] {ağız} is. Çoban köpeği. [DS]

kindiklig, [kin-dik-lig] {eT} sf. Göbekli.

kindir¹, [? kindir] {ağız} is. Pantolon. [DS]

kindir², [? kindir] {ağız} is. Köy muhtarı. [DS]

kindirek, **-ği** [Yun. khilindros [Tietze]] {ağız} is. Hamur açmakta kullanılan merdane. [DS]

kindü, [kendi / kindü] {eT} zm. Kendi. [Yüknekî]

-kine, [-k ıya / kiye / -kına / -kine] {eT} yap. e. → -kıya.

kin¹, [Far. kīn > kīne كينه] (ki:ne) {OsT} is. Gönülde gizlenen düşmanlık; kin. ☞ **kīne-cû**, {OsT} İntikam almak isteyen. || **kīne-dār**, {OsT} Kin tutan; kinçi; kindar. || **kīne-gâh**, {OsT} Vuruşma yeri. || **kīne-hâh**, {OsT} İntikam almak isteyen. || **kīne-keş**, {OsT} İntikam alan. || **kīne-meşhûn**, {OsT} Kin ile dolu. || **kīn-ver**, {OsT} Kin duyan; kinçi.

kin², [kinē] (kine:) {eT} bağ. Yine; bizzat; ve. [EUTS][OKD]

kinefe, [Ar. kināfe] {ağız} is. Kadayıf. [DS]

kinematik, **-ği** [Yun. kinematos > Fr. cinématique] is. fiz. Nedenleri dışında hareketin yörünge ve zamana bağlı olarak hız, ivme gibi konularını inceleyen mekanik dalı; sinematik.

kinergemek, [Moğ. kiner-gē-mek] {eT} is. Sermek; döşemek; yaymak; açmak. [Nevâyî]

kinestezi, [Fr. kinesthésie] is. fizy. Vücuttaki çeşitli kısımların birbirine bağlı olarak hareket edişini, vücudunun bütün hareketlerini ve konumunu bilinçli olarak algılamayı sağlayan bedensel duyumların tümü; kas duyumlarının tümü; devin duyum.

kinet, [? kenet] {ağız} is. Kenet. [DS]

kinetik, **-ği** [Yun. kinesis > kinetikos > Fr. cinétique] sf. **1.** Hareketle ilgili; harekete ait. **2.** Hareket sebebiyle oluşan. **3.** is. fiz. Hareketleri inceleyen mekanik dalı. **4.** kim. Kimyasal tepkime hızlarını inceleyen bilim dalı. **5.** fel. Hareket hâlinde bulunan maddî parçacıkların ve bunlara bağlı enerjinin temel varlıklar olduğunu, kuvveti enerjinin aktarılması ve değiş tokuşu ile belirlediğini savunan görüş. ☞ **kinetik enerji**, Hareket halindeki cisimlerin bu hareketlerinden dolayı kazanmış oldukları enerji; bir cismin hareketini sağlayan ve hareket halindeki cisimlerde bulunan enerji; hareket enerjisi. || **kinetik sanatlar**, Güzellik duygusu yaratmak amacıyla, sun'î ışıktan, parıltısından ve hareketlerin oluşturduğu göz yanılmasından faydalanarak biçimleri karıştırmaktan meydana getirilmiş yarı otomatik eserler.

kinetlemek, [kenet-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kenetlemek; bağlamak; tutturmak. [DS]

kinetlenmek, [kenet-le-n-mek] {ağız} edil. f. [-ir] Kenetlenmek. [DS]

kinetli, [kenet-li] {ağız} sf. Kenetli. [DS]

kineyit, **-di** [? kineyit] {ağız} is. Arıların bal yapmak için topladıkları maddeler; balözü. [DS]

kinéz¹, [kin-ez] {ağız} zf. Sanırım; galiba. [DS]

kinéz², [king (yans.) > kin-ez] {ağız} is. Ceviz. [DS]

king¹, [kang / king (yans.)] is. Zıplamayı, fingirdemeyi anlatan kök. [Zülfikar] king-ir-de-mek

king², [kēñ] {eT} sf. **1.** Geniş; mufassal. [KB] [Yüknekî] [Gabain] **2.** En; genişlik. [EUTS] [DLT] [Üç İtigsizler]

king³, [kiñ] {eT} sf. Tıpkı; aynı; tam. [EUTS]

kinge, [kiñ-ē] {eT} sf. Geniş. [KB]

kingemek, [kiñ-ē-mek] {eT} gçl. f. [-r] Danışmak; görüşmek. [KB]

kingeş, [kiñ-ē-mek > kañ-e-ş] {eT} is. **1.** Danışma; görüşme. [KB] **2.** Düşünme. [KB]

kingeşçi, [kiñ-ē-mek > kiñ-e-ş-mek > kiñ-ē-ş-çi] {eT} is. Danışman; müşavir. [KB]

kingeşinmek, [kēñ (yans.) > kēñ-eş-mek > kiñeş-inmek] (kiñeşinmek) {eT} dönşl. f. [-ür] → kengeşmek. [EUTS] [Gabain]

kingeşmek, [kēñ (yans.) > kēñ-eş-mek] (kiñeşmek) {eT} işteş. f. [-ür] → kengeşmek. [KB] [OKD] [Gabain]

kingir, [king (yans.) > king-ir] is. Zıplamayı, fingirdemeyi anlatan yansımali gövde. ☞ **kingir kingir**, {ağız} (Gülmek için) kıkır kıkır. [DS]

kingirdemek, [king (yans.) > king-ir-de-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] Fingirdemek. [DS]

kingitmek, [kēñ (geniş) > kēñ-ü-mek > keñ-üt-mek] (kiñitmek) {eT} gçl. f. → kengütmek. [DLT]

kingrenmek, [kēñ (yans.) > kēñ-rē-mek > keñre-nmek] (kiñrenmek) {eT} dönşl. f. [-ür] → kengrenmek. [EUTS]

- kingrü**, [keñ (*geniş*) > kēñ-ür-mek > keñ(ü)r-ü] (*kiñ-rü*.) {eT} sf. → kingürü. [Yüknekî]
- kingrünmek**, [keñ (*geniş*) > kēñ-ür-mek > keñ(ü)r-ün-mek] (*kiñrünmek*) {eT} dönşl. f. [-ür] Genişlemek. [DLT]
- kingsürmek**, [kik-mek > kik-iş-mek > kik(i)ş-ür-mek] (*kiñsürmek*) {eT} geçsz. f. [-ür] Kıyam etmek; ayaklanmak; ayağa kalkmak. [ETY]
- kingsürmek**, [kik-mek > kik-iş-mek > kik(i)ş-ür-mek] (*kiñsürmek*) {eT} gçl. f. [-ür] → kiksürmek. [DLT]
- kingümek**, [keñ (*geniş*) > kēñ-ü-mek] (*kiñü:mek*) {eT} geçsz. f. [-ür] Genişlemek. [DLT] [KB]
- kingürmek**, [keñ (*geniş*) > kēñ-ür-mek] (*kiñürmek*) {eT} gçl. f. [-ür] Genişletmek. [Üç İtigsizler] [DLT] [KB]
- kingürtmek**, [keñ (*geniş*) > kēñ-ür-mek > keñür-tmek] (*kiñürtmek*) {eT} gçl. f. [-ür] **1.** Genişletmek. [EUTS] [Gabain] **2.** Tefsir etmek; yorumlamak. [EUTS] [Gabain]
- kingürü**, [keñ (*geniş*) > kēñ-ür-mek > keñ(ü)r-ü] (*kiñürü*.) {eT} sf. **1.** Tıpkı; aynı; tam. [EUTS] **2.** Geniş bir surette; mufassal. [EUTS] [Gabain]
- kingütmek**, [keñ (*geniş*) > kēñ-ü-mek > keñü-tmek] (*kiñütmek*) {eT} gçl. f. [-ür] **1.** Genişletmek. [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** Bollaştırmak. [KB]
- kinidin**, [Fr. quinidine] is. ecz. Kalp atışlarını düzenleyici olarak kullanılan ve kinakinada bulunan bir alkaloid.
- kinifi**, [? kinifi] {ağız} is. Çelik çomak oyunu. [DS]
- kinik**, -ği [Yun. kynos (*köpek*) > Lat. cynicus > Fr. cynique] is. **1. fel.** İnsanın erdem ve mutluluğa hiçbir değere bağlı olmadan, bütün gereksinmelerden sıyrılarak bağımsız kaldığı zaman ulaşabileceğini savunan öğreti taraflısı; kinizm yanlısı; kelbî. **2. psikol.** Toplum hayatının sınırlamalarına aldırmadan yalnız kendi istek ve içgüdülerinin yönlendiriliğine göre hareket eden. **3. sf.** Kinik öğretisine ilişkin; kinik öğretisine bağlı olan.
- kinikmek¹**, [kin-mek > kin-ik-mek] {eT} geçsz. f. [-ür] Gecikmek. [KB]
- kinikmek²**, [kin > kin-ik-mek] {ağız} geçsz. f. [-(ğ)ir] Öfkelenmek; kin tutmak. [DS]
- kiniktirmek**, [kin-ik-tir-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] Birinin kin tutmasına sebep olmak. [DS]
- kinilmek¹**, [kén > kén-il-mek] {eT} geçsz. f. Zayıflamak. [Clauson]
- kinilmek²**, [kin-mek > kin-il-mek] {eT} edil. f. Gecikilmek. [KB]
- kinin**, [Keçua. kina (*kabuk*) > İsp. quinquina > Fr. quinine] is. ecz. Kinakinadan elde edilen ve sıtma tedavisinde kullanılan beyaz bir alkaloid: C₂₀H₂₄N₂O₂. ☞ **kinin gibi**, Çok acı. || **kinin sülfati**, Tedavide kullanılan kinin tuzlarından biri; sulfata.
- kininli**, [kinin-li] is. İçinde kinin bulunan; kinin katılmış olan.
- kininte**, [kin (*sonra*) > kin-in-te] {eT} zf. Gelecekte; istikbalde. [EUTS]
- kiniş**, [kin-iş] {ağız} is. Marangozlukta birbirine geçmesini sağlamak üzere tahta üzerinde boydan boya açılan kara veya dikdörtgen kesitli kanal. [DS] ☞ **kiniş açmak**, Tahta üzerinde boydan boya rende veya freze ile kiniş meydana getirmek. || **kiniş rendesi**, Tahta üzerinde kiniş açmakta kullanılan rende.
- kinişli**, [kiniş-li] sf. Kinişi olan. ☞ **kinişli birleştirme**, Geniş ahşap parça elde etmek amacıyla kiniş açılarak yapılan birleştirme. || **kinişli geçme**, Kiniş açılarak yapılan geçme.
- kiniya**, [Ar. kināye] {ağız} is. Alay; şaka. [DS]
- kinizm**, [Yun. kynos (*köpek*) > kynismos > Lat. cynismus > Fr. cynisme] is. fel. **1.** İnsanın erdem ve mutluluğa hiçbir değere bağlı olmadan, bütün gereksinmelerden sıyrılarak bağımsız kaldığı zaman ulaşabileceğini savunan öğreti; kelbiye; sinizm. **2. psikol.** Toplum hayatının sınırlamalarına aldırmadan yalnız kendi istek ve içgüdülerinin yönlendiriliğine göre hareket etme; sinizm; kelbiye.
- kinkar**, [Far. kinker] {ağız} is. Deve diken; kenger. [DS]
- kiniki**, [kin (*sonra*) > kin-ki] {eT} sf. Sonraki; sondaki. [EUTS]
- kinlemek**, [*kin > kin-le-mek ?] {eT} gçl. f. Eritmek; aşındırmak; ufaltmak. [EUTS]
- kinlenme**, [kin-le-n-me] is. Kinlenme işi; oç alma isteği duyma.
- kinlenmek¹**, [kile-n-mek] dönşl. f. [-ir] Oç alma isteği duymak; kin beslemek; kin tutmak.
- kinlenmek²**, [kin-le-n-mek] {eT} dönşl. f. **1.** Ezilmek; öğütülmek. [Clauson] **2.** Dönmek; çevrilmek. [EUTS] [Gabain]
- kinli**, [kin-li] sf. Kin sahibi olan; kin tutan; oç almak isteyen; kinici.
- kinlig**, [kin (*misk*) > kin-lig] {eT} sf. Misk kokulu. [ETY]
- kinlik**, -ği [kin-lik] {ağız} is. Ocak kenarı. [DS]
- kinleşmek**, [kin-le-ş-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] **1.** Kinlenme; kin bağlamak. **2.** Sözünde direnmek. [DS]
- kinsiz**, [kin-siz] sf. Kini olmayan; herhangi bir oç alma duygusu taşımayan.
- kintik**, [kin-dik / kin-tik] {eT} is. **1.** Göbek. [Gabain] **2.** Sis; bulut. [EUTS]
- kintimek**, [kin-ti-mek ?] {eT} gçl. f. [-r] Kaşağılamak. [EUTS] [Gabain]
- kinzi**, [? kinzi] {ağız} is. Kişniş, [DS]
- kionit**, [Fr. cionite] is. tıp. Küçük dil iltihabı.
- kip¹**, [kep / ktb / kıp / kip (*yans.*)] is. Kırpmayı, kıpırdamayı, ağır veya hızlı hareket etmeyi anlatan

- kök. [Zülfikar] *kip-ir-de-mek, kip-ir-de-t-mek* ⇨ **kip** **kip**, {ağız} *İnce ve gevrek şeylerin kırılıp dökülürken çıkardığı sesi anlatır.* [DS]
- kip**², [eT. kib > kip] *is.* 1. {eT} Kalıp; benzer; öğür; örnek, (1935'te yeniden). [DLT] 2. {eT} Şekil; metot. [Üç İtigsizler] 3. *dbl.* Fiillerin eylemleri, oluşları ve durumları zamanla ilgili olarak anlatırken girdikleri biçim; sıyga. 4. *fel.* Değişken, geçici nitelik; bir tözün, özün belirlenişi. 5. {ağız} *sf.* Tıpatıp uygun gelen. [DS] 6. {ağız} Dar; sıkı. [DS] 7. {ağız} Sağlam; dayanıklı. [DS] 8. {ağız} Biçimli; güzel; yakışıklı. [DS] ⇨ **kip eki**, *dbl.* Eylem kök ve gövdelerine gelerek, cümlenin kipini belirleyen ek. || **kip gelmek**, {ağız} *Tıpatıp, uygun gelmek.* [DS]
- kip**³, [kip] {ağız} *is.* İçi dolu yumuşak bir tür sazdan örülmüş hasır. [DS]
- kip**⁴, [kīb کيب] {eAT} {ağız} *sf.* 1. Sağlam; dayanıklı; muhkem. 2. Şık; zarif; biçimli. 3. Tutumlu; kullanışlı. [DS]
- kip**⁵, [kip] {ağız} *is.* Bitişik; yan. “Şöyle kipime gel.” Erzurum. [DS]
- kipçik**¹, -ği [kıp-çık] {ağız} *sf.* 1. Yerinde duramayan; çok hareketli. 2. Kararsız. [DS]
- kiye**¹, [Alm. kippe] *is. spor.* 1. Yer jimnastiğinde kalçanın hızla bükülerek birden gerilişi ile vücudun yatış durumundan ayak üstü duruşa geçmesi veya asılmadan dayanmaya geçmesi. 2. Grekoromen güreşte, ayakta iken rakibi elinden ve vücudundan sıkıca yakalayarak ağırlığını kalça üzerine alıp mindere indirme biçimindeki oyun.
- kiye**², [? kipe] {ağız} *is.* Geviş getiren hayvanlarda sindirim sisteminin bir parçası; şirden. [DS]
- kipek**, [köpek (Çağatay hakanlarından birinin adı) > köpekî > kipekî] *is.* Türkistan'da kullanılan ve üzerinde Uygur harfleriyle “kuluğ bolsun” yazan altın, gümüş ve bakır para.
- kipek**, [kip(e)+kip] {ağız} *sf.* Tastamam; tıpatıp uygun gelen. [DS]
- kipelemek**, [kip-e-l-t-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Sağlamlaştırmak; pekiştirmek; sıkıştırmak. [DS]
- kipemek**, [kip-e-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-p(i)-yor]* Samanlığı, saman ve mısır sapı ile doldurup kapısını kapamak. [DS]
- kipi**¹, [kīb-ī] (kibi:) {eT} *e.* Gibi. [DLT]
- kipi**², [kip-i] {ağız} *sf.* Şık, zarif. [DS]
- kipi**³, [kip-i] {ağız} *is.* Uygun; tıpatıp. [DS]
- kipi**⁴, [kip-i] {ağız} *is.* Boyunduruk ortasına kayışı kaydırmamak için geçirilen ağaç. [DS]
- kipidetmek**, [kip-i(t)-et-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Gözünü kırpmak. [DS]
- kipir**, [kip-ir] *is.* Sürekli kıpırdamayı anlatan yansımalı gövde. ⇨ **kipir kipir**, {ağız} *Kıpır kıpır; sürekli hareket hâlinde.* [DS]
- kipirdemek**, [kip-ir-de-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-*
- d(i)-yor]* 1. Göz seğirmek. 2. Kıvıldamak. 3. Gözü açıp kapamak; kırıştırmak. [DS]
- kipirdetmek**, [kip-ir-de-t-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Gözünü kırpmak. [DS]
- kipiş**, [kip-iş] {ağız} *is.* Kız çocuğunun dişilik organı. [DS]
- kipişik**, -ği [kip-iş-ik] {ağız} *sf.* Hastalık nedeniyle gözlerini kırparak bakan. [DS]
- kipkirlili**, [kip+ki/rli] (ki'pkirli) *sf.* 1. Çok kirlili olan. 2. Çamura ve pisliğe bulaşmış olan.
- kipleme**, [kip-le-me] *is. fiz.* Bir olayın, genlik ve frekans gibi ayırt edici niteliğini, zaman içinde başka bir olayın ayırt edici bir niteliğinin değerlerine bağlı olarak değiştirme; modülasyon.
- kiplemek**¹, [kip-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Korumak; saklamak. 2. Daraltmak. [DS]
- kiplemek**², [kip-le-mek] *gçl. f. [-] [-l(i)-yor]* Bir kiplemeyi gerçekleştirmek amacıyla kipleiyici işareti uygulamak; modüle etmek.
- kiplenim**, [kip-le-n-im] *is.* Bir kipleme olayının, kipleiyici çıkışında elde edilen sonucu; modülat.
- kileşmek**, [kip-le-ş-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* 1. Güçlenmek; sağlamlaşmak; kuvvetlenmek. 2. Daralmak. 3. Şıklaşmak. [DS]
- kileştirme**, [kip-le-ş-tir-me] *is. dbl.* Bir konuşucunun söylediklerine katılma derecesini değerlendirmeyi sağlayan sözcüleme bileşeni.
- kileştirmek**, [kip-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* 1. {ağız} Birleştirmek. [DS] 2. {ağız} Sağlamlaştırmak. [DS] 3. *dbl.* Bir dilsel öğeden söz ederken sözcenin kipleştirilmesini sağlamak.
- kipliyici**, [kip-le-y-ici] *sf.* 1. Kiplemeyi gerçekleştiren elektronik aygıt. 2. *dbl.* Konuşanın söylediklerini tasarlama biçimini sağlayan anlatım veya yöntem.
- kiplik**, -ği [kip-lik] *is.* 1. *fel.* Önermelerin, yalın, belkili veya mecburî olma niteliklerinden her biri. 2. *man.* Bir önermede yüklem o önermenin öznesine bağlanma biçimi. 3. *tıp.* Bir kimsede görülen ağırlaşma veya iyileşme gibi belirtilerin, çeşitli etmenler altında değişiklik göstermesi durumu. 4. *dbl.* Konuşmacıya, sözlerinin içeriğini nasıl tasarladığını belirtme imkânı veren biçimler bütünü. 5. *dbl.* Üretici dilbilgisinde cümlenin konumunu tanımlamakla yükümlü kurucu. 6. {ağız} Şıklık; zariflik. [DS]
- kippedek**, -ği [kip(p)-e-dek] {ağız} *zf.* Tastamam uygun; tıpatıp. [DS]
- kipri**, [kirpi] {ağız} *is.* 1. Kirpi. 2. Saçaksız bina. [DS]
- kiprik**, -ği [kirp-ik] {ağız} *is.* Kirpik. [DS]
- kiprili**, [kirpi-li] {ağız} *sf.* Girintili çıkıntılı; tırtıklı; pürüzlü. ⇨ **kiprili sahan**, {ağız} *Kenarı tırtıklı sahan.* [DS]
- kir-**, [-kir- / -kur- / -kür- / -gır- / -gir- / -ğur- / -gür-] *yap. e.* → -kır-

kir¹, [eT. kîr] *is.* 1. Herhangi bir şeyin veya vücudun üzerinde meydana gelen veya biriken pislik tabakası; pislik. {eT} (aynı) [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain] [Yükneki] 2. *mecaz.* Utanılacak durum; leke. ☞ (bir şey) **kir götürmek**, (Eşya veya elbise için) kirini belli etmeyecek renkte olmak; kirini belli etmemek; kir kaldırmak. || (bir şeyi) **kir götürmek**, Çok kirli olmak; kirden dolayı yüzeyi görünmemek. || **kiri kabarmak**, Nem ve ısı gibi sebeplerle bir şeyin üzerinde bulunan kir kolaycı çıkarılabilecek durumda olmak. || **kir kaldırmak**, (Eşya veya elbise için) kirini belli etmeyecek renkte olmak; kirini belli etmemek; kir kaldırmak. || **kir tutmak**, 1. Kirini hemen belli edecek bir renkte olmak; kirlenebilir olmak. 2. Çok kirlenmek; kirli olmak. || **kir pas**, Kir.

kir², [Ar. kîr قير] (*ki:r, k kalın söylenir*) *is.* Katran; zift.

kir³, [Far. kîr کير] (*ki:r*) *is.* Erkeklik organı.

kira¹, [Ar. kirā كيراء] (*kira:*) *is.* 1. Bir konut, mülk veya taşıt gibi herhangi bir mal üzerindeki kullanma ve yararlanma hakkının, belli bir bedel karşılığında, belirli bir süre için bir başkasına verilmesi; icar. 2. Bu şekilde yararlanmak üzere kiralanan şeye ödenen bedel. ☞ **kira arabası**, Kiralık taşıt. || **kira bedeli**, Kiralanan mal için ödenen bedel. || **kira beygiri**, Yük taşımak ya da binmek için yolculukta kiralanan at. || **kiradan kurtulmak**, Oturacağı bir ev satın almak. || **kirada olmak**, 1. (Mal veya mülk için) bir başkasına kiralananmış olmak; kiraya verilmiş olmak. 2. (Kişi için) kira ile tutulan bir konutta oturmak; kiralananmış dükkân vb. iş yerinde çalışmak; kirada oturmak; kira ile oturmak. 3. (Kulak, el vb. organ için) gereği gibi iş yapmamak; yeterince ilgilenmemek. || **kirada oturmak**, Kira ile tutulmuş bir konutta oturmak. || **kira etmek**, Bir şeyi kiraya vermek. || **kira evi**, Kiraya verilmek üzere yapılmış ev. || **kira ile**, Kira bedeli ödeyerek. || **kira ile oturmak**, Bir yerde kira ödemek suretiyle oturmak. || **kira ile tutmak**, Kiralanmak. || **kira kontratı**, → kira sözleşmesi. || **kira kontratosu**, → kira sözleşmesi. || **kira mukavelesi**, huk. → kira sözleşmesi. || **kira müddeti**, Kiralama işinin sona ereceği tarih veya süre; kira bitim tarihi. || **kira parası**, Kira için ödenen ücret. || **kira sözleşmesi**, huk. Kiraya veren ile kiralayan arasında varılmış anlaşmaya göre yükümlülükleri ve kiralananın niteliklerini belirtir yazılı belge; kira sözleşmesi. || **kira tahdidi**, Kiralama işine konulan sınırlama. || **kira vermek**, Bir şeyin bedeli olan kira parasını ödemek. || **kiraya vermek**, 1. (Bir mülk veya taşıtı) kira ile bir başkasına yararlanması için vermiş olmak. 2. (Bir organ için) gerektiği gibi yararlanamamak; dikkati başka yerde olmak; dalgın olmak. || **kira vergisi**, mal. Kira gelirinden ödenen vergi.

kira², [Far. girā (tutan)] {ağız} *is.* İki kişi tarafından

tutularak yük taşımaya yarayan dört kollu sedye biçiminde tahta araç; teskere. [DS]

kiracı, [kira-cı] (*kira:cı*) *is.* 1. huk. Kira sözleşmesine göre bir malı kiralayan ve ondan yararlanan kimse; bir yeri, bir şeyi kira ile tutan kimse; müstecir. 2. Hayvanlarını başkasına kira ile veren kimse.

kiracılık, -ğı [kira-cı-lık] (*kira:cılık*) *is.* 1. Kiracı olma durumu. 2. Hayvan kiralayarak çalıştıran kişi.

kirahane, [Ar. kirā + Far. hāne كيراهانه] (*kira:ha:ne*) {OsT} *is.* Gelir getirmek üzere yapılmış ve kiraya verilen ev.

kirahor, [Ar. kirā + Far. -hōr كيراخور] {OsT} *sf.* Kiralayan.

kiral, [? kiral] {ağız} *is.* Mutfak. [DS]

kiralama, [kira-la-ma] (*kira:lama*) *is.* Kira ile tutmak eylemi.

kiralamak, [kira-la-mak] (*kira:lamak*) *gçl. f.* [-r] [-l(ı)-yor] 1. Kiraya verenden, belli bir ücret karşılığında belli bir süre için bir şeyin kullanma hakkını almak; kira ile tutmak; tutmak. 2. Bir şeyin, belli bir ücret karşılığında ve belli bir süre için kullanma hakkını kiralayana devretmek; kiraya vermek; kira karşılığı vermek.

kiralama, [kira-la-n-ma] (*kira:lanma*) *is.* 1. Kira ile tutulma. 2. Kira ile verilme eylemi.

kiralanmak, [kira-la-n-mak] (*kira:lanmak*) *edil. f.* [-ır] 1. Kira ile tutulmak. 2. Kiraya verilmek.

kiralayan, [kira-la-y-an] (*kira:layan*) *sf.* 1. Bir malı başkasına kiraya veren; kiraya veren. 2. *is. huk.* Bir malı kiraya vererek karşılığında kiracıdan ücret alan kişi.

kiralayıcı, [kira-la-y-ı] (*kira:layıcı*) *sf.* 1. Bir malı kira ile tutarak kullanan; kira ile tutan. 2. *is. huk.* Bir malı bir ücret karşılığında belirli bir süre için kiralayarak kullanan kişi.

kiralı, [kira-lı] (*kira:lı*) *sf.* Kiralanmış olan.

kiralık, -ğı [kira-lık] (*kira:lık*) *sf.* 1. Kiraya verilecek olan. 2. Kiraya verilmek üzere yapılmış. ☞ **kiralık adam**, Bir iş yaptırmak üzere tutulmuş olan kişi. || **kiralık ev**, Kiraya verilmek için düzenlenmiş ev. || **kiralık kadın**, Para ya da bir başka çıkar karşılığında erkeklerle cinsel ilişki kurarak geçinen kadın. || **kiralık kasa**, bank. Müşterilerin değerli eşya, mücevher ve değerli kâğıtlarını saklamaları için bankalar tarafından kiraya verilen özel kasa. || **kiralık katil**, Para veya başka bir çıkar karşılığında birini öldürtmek için tutulmuş kimse. || **kiralık kız**, Para ya da bir başka çıkar karşılığında erkeklerle cinsel ilişki kurarak geçinen genç kadın veya kız.

kiram, [Ar. kerem > kerim > kirām كرام] (*kira:m*) {OsT} *is.* 1. Soylu kimseler; ulular; şerefli. 2. İyi kalpli ve eli açık kimseler; cömertler.

kiramüddin, [Ar. kirāmü'd-din كرام الدين] (*kira:-müddi:n*) {OsT} *is.* Din büyükleri; din uluları.

kiramünkâtibîn, [Ar. kirāmü'n-kâtibîn کرامُ کتابین] (*kira:münkâ:tibi:n*) {OsT} is. isl. İnsanların yaptıkları iyi ve kötü her hareketi yazmakla görevli meleklerle verilen isim.

kiran¹, [Yun. krano => kiren] {ağız} is. Kızılıcık. [DS]

kiran², [? kiran] {ağız} is. Çok kalın direk. [DS]

kiran³, [kiran] {ağız} is. Dağ eteği. [DS]

kirar, [Ar. kerre > kirār کرار] (*kira:r*) {OsT} is. Pek çok defa; tekrar.

kiraren, [Ar. kirāren کراړا] (*kira:ren*) {OsT} zf. Tekrar tekrar; defalarca. ☞ **kirāren mirārā**, {OsT} *Mükerrer olarak*.

kiravat, [Yun. keravati] {ağız} is. 1. Üzüm asmaı. 2. Üzüm hevengi. [DS]

kiraz, [Yun. kerasos (*kuş kirazı*) / kerasi / Lat. cerasia > kerasus] is. bot. 1. Güllillerden, anayurdu Anadolu olan, Avrupa ve Türkiye'de bol olarak pek çok türü yetiştirilen, 25-30 m. kadar boylanabilen, ışığı çok seven, yüz yıl kadar yaşayan, 40-50 yaşlarında kerestesinden yararlanılan, çiçekleri yapraklarından önce açan, çoğu kırmızı meyveli, bir meyve ağacı, (*Prunus cerasus / avium*). 2. Bu ağacın kırmızı renkte, etli ve sulu, tek çekirdekli meyvesi. 3. sf. Kiraz şeklinde ve renginde olan; kırmızı. ☞ **kiraz ayı**, {ağız} *Haziran*. [DS]|| **kiraz biberi**, *Süs biberi*.|| **kiraz dudak**, *Küçük ve kırmızı dudak*.|| **kiraz dudaklı**, *Dudakları kiraz biçiminde olan*.|| **kiraz elması**, bot. *Kırmızı renkli, küçük ve parlak kabuklu bir elma türü*.|| **kiraz gibi**, *Koyu kırmızı; çok kırmızı*.|| **kiraz sineği**, zool. *Meyve sineğigillerden, larvası alaca kirazlarda yaşayan bir tür sinek, (Rhagoletis cerasi)*.|| **kiraz zamkı**, *Kiraz, erik, kayısı, badem ve şeftali gibi meyve ağaçlarının gövde ve dallarında oluşan zamk*.

kirazlı, [kiraz-lı] sf. 1. Kiraz olan; üzerinde veya içinde kiraz bulunan. 2. Kiraz resmi bulunan. 3. is. Tokat yöresinde üretilen ve kullanılan, üzerinde kiraz gibi kırmızı desenler bulunan yazma.

kirazlık, -ğı [kiraz-lık] is. 1. Kiraz ağaçlarının çok olduğu yer. 2. Kiraz bahçesi.

kirbas, [Yun. karpasos > Ar. kirbās کرباس] (*kirba:s*) {OsT} is. Keten veya pamuktan yapılmış ince bez; tülben; muslin.

kirbe, [? kirbe] {ağız} is. Kilim. [DS]

kirbet, [Yun. keravati] {ağız} is. 1. Balkon ve evlerin önündeki çıkıntı. 2. Tahta kanep. [DS]

kirikmek¹, [kirc-ik-mek] {ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ir] 1. Gücenmek. 2. Darılmak. [DS]

kirikmek², [kir-cik-mek] {ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ir] Kirilenmek. [DS]

kirç¹, -ci [kirç] {ağız} is. 1. Kurumuş çam dalları. 2. Küçük çam kozalağı; çam tohumu. 3. Ardiç yaprağı. 4. Ardiç ağacı dalı. 5. Ağaçların taze sürgünleri. 6. Sebze yaprakları. 7. Ham dut. [DS]

kirç², -ci [kirç] {ağız} sf. (Sebzeler için) gevrek; sert. [DS]

kirç³, -ci [kirç] {ağız} is. Giysi. [DS]

kirçal, [kirç-al] {ağız} is. Köpek ile çakalın çiftleşmesinden doğan melez yavru. [DS]

kirçikli, [kirç-ik-li] {ağız} sf. Kirli; pis; pasaklı; çirkin. [DS]

kirde¹, [Far. girde > kirde / girde کرده] {OsT} is. 1. Mısır unundan mayalı veya mayasız olarak yapılan ve tandırda pişirilen, haşhaşlı ya da peynirli bir tür pide. {ağız} (*aynı*) [DS] 2. {eAT} {OsT} Tandır ekmeği; pide.

kirde², [? kirde] {ağız} is. Tabaklanmış deride palamuttan dolayı oluşan beyaz dalgalar. [DS]

kirde³, [? kirde] {ağız} sf. Eli işe yatkın; usta. [DS]

kirdeci, [kirde-ci] is. Kirde¹ yapıp satan kimse.

kirdel, [? kirdel] {ağız} is. Döven sürmek için ip takılacak halka. [DS]

kirdeş, [*kir / *ker / Moğ. ger (*ev*) > kir-deş] {eT} is. Bir avluda birlikte oturan komşu. [DLT]

Kirdgâr, [Far. kird-gâr کردگار] (*kirdgâ:r*) {OsT} is. Allah.

kirdiman, [? kirdiman] {ağız} is. 1. Tabaklanmış derinin üstünde biriken harç kirleri. 2. Harçtan çıkan deriler. [DS]

ki-re¹, [? ki-re] {ağız} is. 1. Altında killi ve kireçli tabaka bulunan yer. 2. Bağ yetiştirmeye uygun beyaz topraklı yer. 3. Taşlı yerler. [DS] ☞ **ki-re toprak**, {ağız} *Kaya gibi sert toprak*. [DS]

ki-re², [Ar. kirā] {ağız} is. Para ile ormandan odun taşıma. [DS]

ki-rebeli, [Yun. kyrepolu] {ağız} is. → ki-rebolu. [DS]

ki-rebet, [Yun. keravati] {ağız} is. 1. Avlu; hayat. 2. Tahta kanep. [DS]

ki-rebolu, [Yun. kyrepolu] is. Arıların kovanlardaki delik ve çatlakları kapamak için kullandıkları esmer ve yeşilimsi sarı renkli yapışkan madde; yeşil bal mumu; pi-rebolu. {ağız} (*aynı*) [DS]

ki-reç, -ci [Far. gireç] is. 1. Mermer, tebeşir, kireç taşı, alçı taşı gibi birçok taşın ana maddesini oluşturan, kimyasal adı kalsiyum oksit olan madde, CaO. 2. Bu maddenin su ile söndürülmesi sonucunda elde edilen yapı ve badana malzemesi, Ca(OH). 3. Kireç taşlarının kavrulması ile elde edilen, suyla söndürülmüş veya söndürülmemiş bütün kalsiyum oksitli ürünler. ☞ **ki-reç badana**, 1. *Badana işlerinde kullanılan sönmüş kirecin sudaki çözeltisi*. 2. *Bu çözelti ile yapılmış badana*.|| **ki-reç gibi olmak**, *Korku, heyecan gibi sebeplerle yüzde hiç renk kalmamak; yüzü bembeyaz kesilmek*.|| **ki-reç kaymağı**, *Mikrop öldürücü, ağartıcı ve yükseltgen olarak kullanılan, klor kokusunda, sarımsı beyaz renkli, formülü Ca(OCl)₂ 4H₂O olan madde*.|| **ki-reç kuyusu**, *İçinde kireç söndürülen geniş*

çukur.|| **kireç merhemi**, Yanık tedavisinde kullanılan eşit miktarda kireç suyu ve zeytinyağı karışımı.|| **kireç ocağı**, Kireç üretimi için kireç taşlarının yakıldığı fırın.|| **kireç söndürmek**, Kireci kullanmadan önce üzerine bolca su dökerek kalsiyum hidroksit durumuna getirmek.|| **kireç suyu**, Sönmemiş kirecin suda söndürülmesiyle elde edilen ve içinde erimiş hâlde % 2 kireç bulunan su.|| **kireç sütü**, Badana için hazırlanmış sulu kireç sıvı.|| **kireç taşı**, jeol. 1. Kireç elde etmekte kullanılan, ana bileşeni kalsiyum karbonat olan tortul kayaç; kalker. 2. Buhar kazanlarında meydana gelen kireçli kabuk.

kireççi, [kireç-çi] *is.* Kireç taşından kireç üreten ve satan kimse.

kireççil, [kireç-çil] *sf.* 1. (Bitki için) kireçli toprakları seven; kireçli toprakta yetişen. 2. Toprakta bol miktarda kireç bulunmasına dayanan.

kireçleme, [kireç-le-me] *is.* 1. Kireçlemek eylemi. 2. Tarım arazisini, kireç veya kireçli maddelerle iyileştirmek işlemi. 3. Pamuklu kadifeyi, atkı atmalarını kesmeden önce sertleştirmek amacıyla kireç sütüne batırma işlemi.

kireçlemek, [kireç-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. İçine kireç katmak. 2. Üzerine kireç sürmek. 3. Kireçli sıvı ile işleme tabi tutmak. 4. Kireçle badanalamak. 5. *tarım.* Kireçleme işlemini uygulamak. 6. *tekst.* Pamuklu kadifeyi kireçleme işleminden geçirmek. 7. {ağız} *gçsz.* Soğuk algınlığından ölmek. [DS]

kireçlenme, [kireç-le-n-me] *is.* 1. Kireçli hâle gelme; kireçleşme. 2. Kemik oluşumunu sağlamak üzere kalsiyum tuzlarının kıkırdaklarda birikmesi durumu. 3. *tıp.* Kemikler dışındaki dokularda çeşitli sebeplerle kalsiyum tuzlarının birikmesi biçiminde ortaya çıkan hastalık. 4. Kireç sahibi olma; kireç edinme.

kireçlenmek, [kireç-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* 1. Kireçli hâle gelmek. 2. İçine kireç katılmış olmak. 3. Üzerine kireç sürülmüş veya bulaşmış olmak. 4. Kireç badana yapılmak; kireçle badanalanmak. 5. *dönşl.* (Kazan, çaydanlık vb. için) içinde kireç tortuları oluşmak; kireç bağlamak. 6. Kireç sahibi olmak; kireç edinmek.

kireçleşme, [kireç-le-ş-me] *is.* Kireç durumuna gelme; kalkerleşme.

kireçleşmek, [kireç-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kireç durumuna gelmek; kireçlenmek; kalkerleşmek.

kireçleştirme, [kireç-le-ş-tir-me] *is.* 1. Kireç hâline getirme. 2. Kireç taşıyı yüksek sıcaklıkta ısıtarak kirece dönüştürme işlemi.

kireçleştirmek, [kireç-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* 1. Kireç hâline getirmek. 2. Kireç taşıyı yüksek sıcaklıkta ısıtarak kirece dönüştürmek.

kireçli, [kireç-li] *sf.* 1. İçinde veya birleşiminde kireç bulunan. 2. İçinde kireç miktarı olağandan çok da-

ha fazla olan. 3. Kireçle badana edilmiş veya kireç sürülmüş olan; kireçlenmiş olan. 4. Kirece sürülmüş veya dokunmuş olan; üzerine kireç bulaşmış olan. 5. İçine kireç katılmış olan. ☞ **kireçli toprak**, Binde beşten daha fazla kalsiyum karbonat içeren toprak.

kireçlik, -ği [kireç-lik] *is.* 1. Kireç konulan yer. 2. Tabaklıkta derilerin yatırıldığı kireç ve sodyum sülfür eriyiği banyosu ve bu banyonun konulduğu kap veya havuz. {ağız} (aynı) [DS] 3. *sf.* (Arazi veya yer için) birleşiminde çok miktarda kireç bulunan; kireçli.

kireçlilik, -ği [kireç-li-lik] *is.* Bir sıvıdaki karbonat tuzları oranı.

kireçsever, [kireç+sev-er] *sf. bot.* (Bitki için) kireçli topraklardan hoşlanan ve bu tür topraklarda yetişen.

kireçsevmez, [kireç+sev-mez] *sf. bot.* (Bitki için) kireçli topraklardan hoşlanmayan.

kireçsileme, [kireç-si-le-me] *is.* Kireçsilemek eylemi ve işlemi.

kireçsilemek, [kireç-si-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. *kim.* Isı yardımıyla kirece çevirmek. 2. Bir maddenin uçucu birleşenlerini ısı yardımıyla uzaklaştırmak; yüksek ısı ile kurutmak.

kireçsiz, [kireç-siz] *sf.* 1. Birleşiminde kireç bulunmayan veya çok az miktarda bulunan; kireç olmayan. 2. (Su için) birleşiminde karbon tuzlarının oranı çok düşük olan; sertlik oranı düşük olan.

kireçsizlendirici, [kireç-siz-le-n-dir-ici] *sf. tıp.* Kireçsizlenmeye sebep olan.

kireçsizlenme, [kireç-siz-le-n-me] *is.* 1. Toprağın veya kayacın kireçli kısmını oluşturan kalsiyum karbon tuzlarının sel ve sızıntı sularının etkisiyle çözünerek alınması. 2. *tıp.* Diyet vb. sebeplerle kemiklerdeki kalsiyum miktarının eksilmesi olayı.

kireçsizlenmek, [kireç-siz-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kireçsiz duruma gelmek; kireçten arınmak.

kireçsizleştirme, [kireç-siz-le-ş-tir-me] *is.* Kireçsiz duruma getirme; kireçten arıtma.

kireçsizleştirmek, [kireç-siz-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Kireçsiz duruma getirmek; kireçten arıtmak; kirecini arıtmak.

kireçyeren, [kireç+yer-en] *sf. bot.* (Bitki için) kireçli topraklardan hoşlanmayan; kireçli topraklarda yetişmeyen; kireçsevmez.

kireği, [Yun. kyriaki] {ağız} *is.* Pazar günü. [DS]

kirek¹, [ker-gē-mek > ker-ge-k] {eT} *is.* Gerek. [Yükneki] ☞ **kirek yarakçı**, {eT} Levazımatçı; silahçı, silah zanaatkârı. [Nevâyî]

kirek², -ği [? kirek] {ağız} *is.* Bal peteği. [DS]

kireksiz, [ker-ge-k > kerge-k-siz] {eT} *sf.* Gereksiz.

kirelemek, [kira-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kiralamak. [DS]

- kirelik, -ği** [Yun. khellári [Tictze] => kire-lik] {ağız} is. Ev içindeki küçük banyo yeri. [DS]
- kiremete**, [Yun. khlimata [Tietze]] {ağız} is. Bağ çubuğu kömürü. [DS]
- kiremit, -di** [Yun. keramos / keramidi / keramida / Ar. kırmîd قرميد] is. Yan yana dizilerek yağmur sularını dışarıya akıtmak amacıyla binaların çatısını örtmekte kullanılan, değişik biçim ve türlerde üretilmiş, pişmiş topraktan kırmızı levha. ☞ **kiremit aktarmak**, Çatıdaki eski ve kırık kiremitleri atarak yerlerine sağlamlarını koymak. || **kiremit düzeni**, Çiçek çevresindeki kısımların birbirini tamamen veya kısmen örtecek biçimde dizilmesi durumu. || **kiremit fabrikası**, Kiremit üretilen fabrika. || **kiremit harmanı**, Kiremitlerin pişirilmek üzere yığıldığı yer. || **kiremit kaplamak**, Çatıyı, yağmuru içeriye sızdırmayacak biçimde kiremitleri yan yana getirerek örtmek. || **kiremit kebabı**, İki kiremit arasında pişirilen bir et yemeği. || **kiremit ocağı**, Kiremit pişirilen fırın. || **kiremit rengi**, 1. Kahverengiye çalan kırmızı renk; kiremidin rengi. 2. Bu renkte olan. || **kiremit tozu**, Tuğla tozu veya kireç karışımı ile yapılan harç; horasan.
- kiremitçi**, [kiremit-çi] is. 1. Kiremit üreten ve satan kimse. 2. Çatılara kiremit döşeyen veya kiremit aktaran kimse.
- kiremitçilik, -ği** [kiremit-çi-lik] is. Kiremitçinin işi ve mesleği.
- kiremithane**, [kiremit + Far. hāne] (kiremitha:ne) is. 1. Kiremit yapılan yer; kiremit fabrikası. 2. Kiremit satılan dükkân.
- kiremitli**, [kiremit-li] sf. Kiremidi olan; kiremitle örtülü olan.
- kiremitlik, -ği** [kiremit-lik] {ağız} is. Dam. [DS]
- kiremitsi**, [kiremit-si] sf. Kiremit gibi dizilmiş olan; kiremit tarzında dizili.
- kiren**, [Yun. krano => eğren / kiren كرن] {OsT} is. bot. Kızılıçık. ☞ **kiren ekşisi**, {ağız} Kızılıçık mar-meladı. [DS]
- kirenlik, -ği** [kiren-lik] {ağız} is. Evlerdeki küçük banyo yeri. [DS]
- kirevet**, [Yun. keravati] is. 1. {OsT} Asma çardağı. 2. {ağız} Tahta kanepesi. [DS]
- kirevit**, [Yun. keravati] {ağız} is. Evlerdeki küçük banyo yeri. [DS]
- kirez**, [Yun. kerasos (kuş kirazı) / kerasi / Lat. cerasia > kerasus] {ağız} is. Kiraz. [DS] ☞ **kirez armudu**, {ağız} Kiraz zamanı olgunlaşan bir armut türü. [DS] || **kirez ayı**, {ağız} Haziran. [DS] || **kirez sapı**, {ağız} Ne ince ne de kalın, orta kıyılmış tütün; ana tütün. [DS]
- kirfam**, [Far. kîr-fām کيرفام] (kirfa:m) {OsT} sf. Katran renginde; simsiyah.
- kirfet**, [? kirfet] {ağız} is. Balkon. [DS]
- kirgin**, [kir-mek > kir-gin] {eT} sf. (Erkek deve için) kızışma dönemine ilişkin. [DLT]
- kirgit¹**, [? kirgit] {ağız} is. Tatlı ve gevrek bir tür üzüm. [DS]
- kirgit²**, [Yun. kerkida] {ağız} is. Kirkit. [DS]
- kirgü**, [kir-mek > kir-gü] {eT} is. Girme zamanı; girecek. [DLT]
- kirgüci**, [kir-gü > kirgü-çi] {eT} sf. Girici; giren. [DLT]
- kirgürmek**, [kir-mek > kir-gür-mek] {eT} gçl. f. İçeri sokmak. [Gabain]
- kirigsemek**, [kir-mek > kir-ig > kirig-sē-mek] (girikse:mek) {eT} gçl. f. 1. Girmek istemek. [DLT] [IKPÖy.] [Gabain] 2. Denize gitmek istemek. [IKP-Öy.]
- kiri¹**, [kir-mek > kir-i / Ar. kirā' > كرى] {eAT} {OsT} is. 1. Ücret; karşılık. 2. Mükâfat; ecir. 3. Kira.
- kiri²**, [ki-ri] {ağız} is. Sonra. [DS]
- kiri³**, [? kiri] {ağız} sf. İnat. [DS]
- kirici**, [kiri-ci كيرجي] {eAT} is. Gündelikçi; ücretli; işçi.
- kirik¹**, [kir-mek > kir-ik] {eT} is. Girme; giriş. [E-UTS]
- kirik², -ği** [kir-ik] {ağız} sf. 1. Boza yakın renk. 2. Deli; ahmak. 3. is. Sincap. 4. Kılız keçi; tüysüz koyun. 5. Kulakları kısa, beyaz benekli oğlak ve keçi. 6. Bağ budama bıçağı; bıçak. 7. Ördek yavrusu. 8. Kısa kılçıklı, başağı dört köşeli buğday. 9. Kılçiksız, toparlak buğday. 10. Bağ budama bıçağı. [DS]
- kirik³, -ği** [Erm. k'rik] is. Soğuğa dayanıklı, kısa kılçıklı, başağı dört köşeli bir tür sarı buğday.
- kirik⁴, -ği** [kir-ik] {ağız} sf. İnatçı. [DS]
- kirikmek¹**, [kîr > kir-ik-mek] {eT} dönşl. f. [-ür] Kirlenmek. [DLT]
- kirikmek²**, [kir-i (geri) > kiri-k-mek] {ağız} gçsz. f. [- (ğ)-ir] 1. İnat etmek; ayak diremek. 2. Huylanmak. 3. Geri çekilmek. [DS]
- kiriktirmek**, [kirik-tir-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] 1. Gözünü korkutmak; kaçırdırmak. 2. İnatlaştırmak. [DS]
- kiriksemek**, [kir-mek > kir-ig > kirig-sē-mek] (girikse:mek) {eT} gçl. f. → kirigsemek. [EUTS]
- kiril**, [Slav. kiril (Slav havarisi Aziz Kiril)] sf. Kirille ilgili; kirile ilişkin. ☞ **Kiril alfabesi**, Aziz Kiril tarafından, Slav uluslarına Hristiyanlığı benimsetmek amacıyla Yunan büyük harflerinden geliştirilerek düzenlenmiş, bugün Rus, Bulgar, Sırp ve Slavların kullandığı alfabe.
- kirildek, -ği** [kiril-de-k] {ağız} is. Topaç. [DS]
- kirildemek**, [kiril-de-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] (Rüzgâr için) hafif hafif esmek. [DS]
- kirildik, -ği** [kiril-de-k] {ağız} is. → kirildek. [DS]

kirilmek, [kir-mek > kir-il-mek] {eT} edil. f. [-ür] Girilmek. [DLT]

kirimek, [kér-i-mek كرمك] {eAT} gçsz. f. [-r] 1. İnat etmek; ayak diremek. {ağız} (aynı) [DS] 2. {ağız} Huyulanmak. [DS] 3. {ağız} Geri çekilmek. [DS]

kirimişçe, [kiri-miş-çe] (kirmi'şçe) {ağız} zf. Sessizce. [DS]

kirimsinmek, [kir-mek > kir-im > kirim-sin-mek] {eT} döñşl. f. Girer görünmek. [DLT]

kirinci, [kir-in-ci] {ağız} is. 1. Üç ile yedi yaş arasındaki erkek deve. 2. İki üç yaşındaki dişi ya da erkek deve. 3. Boz renkli dişi deve. [DS]

kirincimek¹, [kir-in-ci-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] 1. İş bozulmak. 2. Kendisine verilen işi başkalarına yüklemek için tembellik etmek. 3. (Yemek için) iyi pişmemek; çiğ kalmak. [DS]

kirincimek², [kir-in-ci-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] (Çamaşır için) kiri arınmayacak kadar çok kirlenmek. [DS]

kirinç, -ci [kir-mek > kir-in-ç] {ağız} sf. (İp vb. için) çok dolaşık; karmakarışık. [DS]

kirinmek, [kir-mek > kir-in-mek] {eT} döñşl. f. [-ir] 1. Girer gibi göstermek; girmek. [DLT] 2. {ağız} Kendisine verilen işi başkalarına gördürmek için tembellik etmek; üşenmek. [DS] 3. {ağız} İnat etmek; ayak diremek. [DS]

kirinte, [? kirinte] {ağız} is. İçinde biraz un bulunan kepek. [DS]

kirinti¹, [kır-intı] {ağız} is. Sabun parçası; küçük sabun; sabun ufağı. [DS]

kirinti², [kir-intı] {ağız} is. Ot kesmekte kullanılan bir tür tırpan. [DS]

kiris, [Far. kirıs كريس] (kiri:s) is. 1. Aldatma. 2. Yaltaklanma.

kiriş¹, [eT. kir-iş] is. 1. Sinir ve bağırsaktan yapılan tel çeşidi. 2. Telli çalgılarda kullanılan ve hayvanların ince bağırsağından yapılmış tel. 3. Ok atılan yayın iki ucunu birleştiren esnek bağ; yay; yay kirişi; ok kirişi. {eT} {eAT} (aynı) [EUTS] [DLT] [DK] 4. mim. Binalarda dört köşe kalın keresteden, demirden veya betonarmeden yapılmış yatay destek parçası. 5. anat. Kasların uçlarında bulunan, kasları kemiklere ve diğer organlara bağlayan sert, esnek ve beyazımsı kordon; tendon. 6. mat. Bir eğrinin iki noktasını birleştiren doğru parçası. 7. Pamuk atmaya yarayan hallaç yayının hayvan bağırsağından yapılmış teli. 8. tar. Tabanının kenarları yarım ayak, yüksekliği on iki ayak olan bir kare prizmanın hacmine denk eski bir odun hacim ölçü birimi; yaklaşık 102.8 dm³e eşittir. ☐ **kiriş bacak**, {ağız} İnce uzun, zayıf kimse. [DS]|| **kiriş germe**, {ağız} Kestirme; kısa yol. [DS]|| **kiriş kaldırmak**, {ağız} Yemek yemeğe gitmek. [DS]|| **kiriş kesmece**, {ağız} Dosdoğru. [DS]|| **kiriş sırığı**, {ağız} Bağ ya da çoban kulübesinin ortasındaki delikli sıruk. [DS]

kiriş², [kir-mek > kir-iş] {eT} is. Adamın akarlarından olan geliri. [DLT] [KB]

kiriş³, [? kiriş] {ağız} is. Pırasa. [DS]

kirişan, [eT. kirşen] {ağız} is. Pudra. [DS]

kirişçi, [kiriş-çi] is. 1. Kiriş yapan ve satan kimse. 2. (Eskiden idama mahkûm edilenler yay kirişi ile boğularak öldürüldüğünden) cellat.

kirişek, -ği [Far. kirışek كريسك] (kiri:şek) is. Savaşçı.

kirişhane, [kiriş + Far. hâne كيريشخانه] (kirişhane) {OsT} is. 1. Kiriş yapılan atölye. 2. Yapılarda kiriş olarak kullanılacak kerestenin hazırlandığı atölye.

kirişleme, [kiriş-le-me كيريشلمه] is. 1. Kirişlemek eylemi. 2. Döşeme ve tavan tahtalarının çakılması için kılıcına yerleştirilmiş kereste; {OsT} (aynı). 3. zf. Eni dik gelmek üzere; kılıcına; kılıçlama.

kirişlemek, [kiriş-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. (Yay için) kirişini germek; kirişini çekmek. 2. Kiriş olarak kullanılacak keresteyi döşemek. 3. Kirişle boğarak idam etmek.

kirişli, [kiriş-li] sf. 1. Kirişi olan; kirişi bulunan. 2. Kiriş yapısında olan.

kirişlik, -ği [kiriş-lik] sf. 1. (Kereste için) kiriş olarak kullanmaya elverişli olan. 2. {ağız} is. İnce bağırsak. [DS] 3. {ağız} Raf. [DS]

kirişme, [? kirişme] {ağız} is. Geç pişen et yemeği. [DS]

kirişmek, [kir-mek > kir-iş-mek] {eT} işteş. f. [-ir] 1. Girişmek; birlikte girmek; girmekte yardım ve yarış etmek. [DLT] 2. {ağız} (Develer için) çiftleşmek. [DS]

kirişte, [Far. kirışte كريسته] {OsT} is. Çer çöp.

kirit¹, [Skr. krīta] {eT} is. Taç. [EUTS]

kirit², [Yun. kleis / Hint-Avr. kleidos => kilit / kirit] {eT} is. Anahtar; kilit. [DLT]

kiritlemek, [kirit > kirit-lē-mek] (kiritle:mek) {eT} gçl. f. [-r] Kilitlemek. [DLT]

kiritlig, [kirit > kirit-lig] {eT} sf. Anahtarlı; kilitli; kilit. [DLT]

kiritmek, [kir-it-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] 1. İnat etmek; ayak diremek. 2. Yüzünü asmak. [DS]

kiriz¹, [? kiriz] {ağız} sf. 1. Soyu karışık; melez. 2. Anası tazi, babası köpek olan yavru. 3. Yaban ördeği yavrusu. [DS]

kiriz², [? kiriz] {ağız} sf. Çok zayıf. [DS]

kiriz³, [Far. gizir] {ağız} is. Köy muhtarı. [DS]

kirizlenmek, [kiriz-le-n-mek] {ağız} döñşl. f. [-ir] Sarkıntılık etmek. [DS]

kirizma, [Yun. grein (döndürmek) > kirisma / kulisma] (kiri'zma) is. Toprağı derin olarak sürme işlemi. ☐ **kirizma bizi**, {ağız} Ayakkabı onarımlarında kösele ve deriyi delmek için kullanılan eğri biz. [DS]|| **kirizma etmek**, Toprağı derince alt üst edecek şekilde derince sürmek. || **kirizma yapmak**, 1.

- Toprağı derince alt üst edecek şekilde derince sürmek. 2. Tarlayı ağaç dikmek üzere kazıp temizlemek; hazırlamak.*
- kirizmalama**, [kirizma-la-ma] *is.* Toprağı derince alt üst edecek şekilde sürme eylemi.
- kirizmalamak**, [kirizma-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Toprağı derince alt üst edecek şekilde sürmek.
- kirizme**, [Yun. koilisma] (*kiri'zme*) *is.* → kirizma.
- kirizmen**, [? kirizmen] {ağız} *sf.* Kibirli. [DS]
- kirk**, [? kirk] {ağız} *is.* Nadasa bırakılmış tarla. [DS]
- kirka**, [? kirka] {ağız} *is.* İki taraflı çapa. [DS]
- kirkel**, [? kirkel] {ağız} *is.* 1. Eğirilmek üzere ele geçirilen yün veya kıl. 2. Üstüğü. [DS]
- kirkele**, [kir+kele(r)] {ağız} *is.* 1. Kertenkele. 2. Bukalemun. 3. Falcı. 4. *sf.* (Kişi için) pis; kirli. [DS]
- kirkillemek**, [kirk-il-le-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Mayalanmak. [DS]
- kirkin**, [kir-mek > kir-gin] {eT} *sf.* → kirgin. [DLT]
- kirkire**, [kir+kir-e ?] {ağız} *is.* El değirmeni. [DS]
- kirkit¹**, -di [Yun. kerkida [EREN] كركت] *is.* 1. Halı dokurken atkı ve düğümleri sıkıştırmakta kullanılan ağaç veya metalden yapılmış taraklı bir araç. {OsT} {ağız} (aynı) [DS] 2. {ağız} Çorap şişi. [DS] 3. {ağız} Tığ. [DS]
- kirkit²**, -di [? kirkit] {ağız} *is.* Çökelek; yağsız peynir. [DS]
- kirkit³**, -di [? kirkit] {ağız} *is.* 1. Kesilmemiş çam ağacındaki kurumuş çıralı gri renkteki budaklar. 2. Kuyruk yağının eritildikten sonra kalan posası. 3. Eski, yamalık parça. [DS]
- kirkmek**, [kirk-mek] {ağız} *gçsz. f. [-er]* Darılmak; gücenmek. [DS]
- kirlemek**, [kir-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kirli hâle getirmek; kirletmek.
- kirlenme**, [kir-le-n-me] *is.* 1. Kirlenmek eylemi; kirli hâle gelme. 2. Şerefi lekelenme. 3. (Kadın için) namusuna zarar gelme. 4. (Kadın için) aybaşı hâli görme. 5. (Erkek için) cinsel ilişki dışında sperm gelmesi. 6. (Hava, çevre vb. için) sağlığa ve canlıların yaşayışına zarar verecek durumun ortaya çıkması.
- kirlenmek**, [kir > kir-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* 1. Kirli hâle gelmek; temiz sayılmayan bir görünüm almak; pislenmek. {eT} (aynı) [EUTS] [DLT] 2. *mecaz.* Şerefine, adına zarar gelmek; onuru lekelenmek. 3. (Kadın için) ırzına geçilmek; namusu zarar görmek; iffetine leke düşmek. 4. (Kadın için) aybaşı hâli görmek. 5. (Erkek için) cinsel ilişki dışında sperm gelmek. 6. (Hava, çevre vb. için) sağlığa ve canlıların yaşayışına zarar verecek durum ortaya çıkmak.
- kirlenmek**, [kir-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* 1. {eT} (Göz için) yumulmak. [DLT] 2. {ağız} Kendi ekseni etrafında dönmek. [DS]
- kirleşmek**, [kir > kir-le-ş-mek] {eT} *dönşl. f. [-ür]* Kirilenmek; pislenmek. [EUTS]
- kirletme**, [kir-le-t-me] *is.* Kirli hâle getirmek eylemi.
- kirletmek**, [kir-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* 1. Bir şeyi kirli hâle getirmek; pisletmek. 2. Küçük ve büyük abdestini kaçırmak, çamaşırına yapmak. 3. *mecaz.* (Kişi için) şerefine, namusuna zarar vermek; dürüstlüğü, ahlakı üzerinde çevrede kuşku uyandırmak; iftira atmak; kara çalmak. 4. (Soyut şeyler için) erdemsiz ve ahlak bozucu imiş gibi göstermek. 5. (Kadın için) ırzına geçmek; namusuna zarar vermek.
- kirli**, [kir-li] *sf.* 1. Kirilenmiş olan; kirli hâle gelen. 2. Leke, toz, yağ vb. bulaşmış olan; bu tür istenmeyen maddelere bulaşmış olan. 3. Üzerinde, içinde kir sayılan maddeleri bulunduran. 4. (Işık için) berrak olmayan; bulanık. 5. (Kadın için) aybaşı hâlinde olan. 6. *mecaz.* Toplumun değer yargılarına ve ahlak kurallarına aykırı iş ve eylemler, davranışlar. 7. (Renk için) duru, berrak, canlı ve parlak olmayan. 8. Dinî yönden yıkanıp temizlenmesi gereken; cenabet. 9. *is.* Yıkanmak üzere ayrılmış çamaşır. ☞
- kirli çamaşır**, *Ahlakî suç; ahlak dışı tutum ve davranışlar.* || (birinin) **kirli çamaşırını ortaya dökmek**, *Birinin ahlak dışı ve suç oluşturan gizli davranışlarını açığa çıkarmak, açıklamak.* || **kirli çıkı**, *Zengin fakat cimri kimse.* || **kirli çıkın**, *Zengin fakat cimri kimse.* || **kirli hanım peyniri**, *Yalnız İstanbul'da yapılan tuzsuz, yağlı ve yumuşak, dayanıksız bir peynir türü.* || **kirli kan**, *Toplardamarlarla organ ve dokulardan kalbe dönen oksijensiz kan.* || **kirli kokoş**, *Savruk, dağınık ve tertipsiz, pasaklı çocuk.* || **kirli kukla**, *Pasaklı kadın veya kız.* || **kirli paçavra**, {ağız} *Kolera hastalığı.* [DS] || **kirli para**, *Suç işlenerek kazanılmış para; yasa dışı yollardan kazanılmış para; haram para.* || **kirli sarı**, *Koyu ve donuk sarı renk.* || **kirli sepeti**, *Kirli çamaşırın konulduğu sepet.* || **kirli yağız**, {ağız} *Bir at donu.* [DS] || **kirliye atmak**, *(Çamaşır için) yıkanmak üzere ayırmak veya kirli sepetine atmak.* || **kirli yün**, *Koyunun sırtından kirkıldıktan sonra herhangi bir temizleme ve ayıklama işlemi görmemiş olan yün; ham yün.*
- kirlice**, [kir-li-ce] {ağız} *is.* Şarap ve sirke yapmaya yarayan, üzeri benekli üzüm; yapıncak. [DS]
- kirli**, [kir > kir-lig] {eT} *sf.* Kirli. [EUTS] [Üç İtişizler]
- kirlik**, -ği [kir-lik كبرليک / كبرلك] *is.* 1. {OsT} Kâğıdı mühürlerken altına konulan kâğıt. 2. {ağız} Kadın elbisesi; gömlek. [DS] 3. {ağız} Yeldirme; ferace; çarşaf. [DS] 4. {ağız} Çocuk zıbını; çocuk iç çamaşır. [DS] 5. {ağız} Yorgan çarşafı. [DS] 6. {ağız} At eyerinin altına konan keçe. [DS]
- kirlilik**, [kir-li-lik] *is.* Kirli olma durumu; pislik.
- kirlimsük**, -ğü [kir-li-msük] {ağız} *sf.* Kirlimsi. [DS]

- kirloş**, [kir > kirloş (*kural dışı*)] *sf.* Üstü başı pasaklı, kirli; pis.
- kirloz**, [kir > kirloz (*kural dışı*)] *sf.* Üstü başı pasaklı, kirli; pis.
- kirm**, [Far. kirm کرم] {OsT} *is.* Böcek; kurt. ☞ **kirm-hurde**, {OsT} *Kurt yemiş; kurt yeniği.*|| **kirm-i badame**, {OsT} *İpek böceği.*|| **kirm-i çerâğ**, *Ateş böceği.*|| **kirm-i çüp**, {OsT} *Ağaç kurdu.*|| **kirm-i ebrîşim**, {OsT} *İpek böceği.*|| **kirm-i şeb-efrüz**, {OsT} *Ateşböceği.*|| **kirm-i şeb-tâb**, {OsT} *Ateşböceği.*
- kirman¹**, [Far. kirm > kirm-ân کرمان] (*kirma:n*) {OsT} *is.* Kurtlar.
- kirman²**, [Far. kirmân کرمان] (*kirma:n*) {OsT} *is.* Hisar; büyük kale.
- kirman³**, [eğir-men > kirman کرمان] {eAT} {ağız} *is.* **1.** Kirmen. **2.** Topaç. [DS]
- kirmanî**, [Far. kirmânî کرمانی] (*kirma:ni:*) {OsT} *is.* Bir tür kılıç.
- kirmanlaşmak**, [kir-man-la-ş-mak] {ağız} *işteş. f.* [-ır] Birbirine geçmek; karışmak. [DS]
- kirmek¹**, [ki (içeri; arka) > ki-r-mek] (*ki:rmek*) {eT} *dönşl. f.* **1.** Girmek; atılmak; sokulmak. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [OKD] [Yüknekî] [İKPÖy.] [Gabain] [Üç İtigsizler] **2.** (Saraya) gelmek. [İKPÖy.] **3.** (Denize) gitmek; dalmak. [ETY] [İKPÖy.] [Tekin] **4.** Sığınmak; tabi olmak; katılmak. [ETY] [Tekin] **5.** (Güneş için) batmak. [EUTS][Gabain]
- kirmek²**, [kér-mek / kir-mek] {eT} *gçl. f.* → kermek. [Yüknekî]
- kirmen**, [eğ-ir-men > kirmen [EREN] / kirman کرمان] *is.* Elde yün veya pamuk ip bükmede kullanılan araç; eğirmeç; öreke. {OsT} (*aynı*) ☞ **kirmeni alı-vermek**, *Hile ile iş görmek; dolap çevirmek.*
- kirmik**, -ğî [kir-mik] {ağız} *is.* Çam ağacının çirali olan kökünün çürüyüp toprakta yayılmış parçaları. [DS]
- kirmişçe**, [kir-mek > kir-miş-çe] {eT} *zf.* Girmiş gibi. [DLT]
- kirmit**, -dî [kir-(i)m-it ?] {ağız} *is.* Ağaçların arasında biten; yenilen bir tür mantar. [DS]
- kirmiz**, [Ar. kırmız قرمز] {OsT} *is.* → kırmız.
- kirna¹**, [? kirna] {ağız} *is.* Ev. [DS]
- kirna²**, [? kirna] {ağız} *is.* Küçük kene. [DS]
- kirna³**, [? kirna] {ağız} *is.* Yığınak yeri; insan ve hayvanların toplandığı yer. [DS]
- kirnak**, -ğî [? kirkak] {ağız} *is.* Demirsiz kağrı tekerleği. [DS]
- kirnez**, [? kirnez] {ağız} *is.* Bir tür olta. [DS]
- kirnek**, -ğî [? kirkik] {ağız} *sf.* Küçük; ufak. [DS]
- kirp**, [kip / kirp] {ağız} *sf.* Tastamam; tıpatıp. [DS]
- kirpas¹**, [Far. kirbās کرباس] (*kirba:s*) {OsT} *is.* **1.** Astar olarak kullanılan ham pamuk ve keten bezine eskiden verilen isim. **2.** Padişah ve vezir evlerindeki divanhane; dergâh.
- kirpas²**, [? kirpas] {ağız} *is.* Cimri. [DS]
- kirpasak**, -ğî [kir+pas-ak] {ağız} *sf.* Çirkin; pis; pasaklı. [DS]
- kirpeden**, [kirp-e-den] (*kirpe'den*) {ağız} *zf.* **1.** Bir-denbire. **2.** Büsbütün. [DS]
- kirpet**, -dî [Yun. khrevvâti [Tietze]] {ağız} *is.* Taraça; hayat. [DS]
- kirpi**, [eT. kirpî] *is.* **1. zool.** Kirpigillerden sırtı sivri dikenlerle kaplı, düşmanlarından korunmak için tor top olabilen böcekçil, memeli bir hayvan, (*Erinaceus europaus*). {eT} (*aynı*) [EUTS] **2. as.** Dikenli tellerle hazırlanmış küçük engel; eskiden düşman süvarilerinin saldırısını durdurmak için tahta üzerine çakılmış uzun ve sivri çivilerden meydana gelen savunma gereci. **3.** Avlu veya bahçe duvarları üzerinden geçmeyi engellemek için değişik biçimlerde yerleştirilmiş çivi veya dikensi engeller. **4.** {ağız} Su borularının, künklerin içine girerek gelişen ve boruları tıkayan ağaç ve ot kökleri demeti. [DS] **5.** {ağız} Kestanenin dikenli kabuğu. [DS] **6.** {ağız} Dağ yollarında insan ve hayvanların ayaklarının kayıp düşmemesi için yapılan dişli kaldırım. [DS] ☞ **kirpi balığı**, *zool. Sıcak denizlerin sığ kesimlerinde yaşayan, omurgalı ve omurgasız canlılarla beslenen, eti zehirli, vücudu dikenlerle kaplı, istediği zaman balon gibi şişebilen bir kemikli balık, (Diodon hystrix).*|| **kirpi başı**, *bot. Bileşikgillerden, kayalıklarda yetişen ve uçuk mavi renkte yuvarlak baş biçiminde toplu çiçek açan tüylü, dikenli, halk hekimliğinde damar büzücü etkisinden dolayı tedavide kullanılan iki veya çok yıllık otsu bitki, (Echinops).*|| **kirpi gibi büzülmek**, *Korkarak bir kenara sinmek.*|| **kirpi saçağı**, {ağız} *Hamam kub-belerinin üzerindeki yollar.* [DS]
- kirpiçe**, [kirpi-çe] *is.* *as.* Sivri çivilerden yapılmış kirpinin küçüğüne verilen ad.
- kirpidin**, [? kirpidin] {ağız} *is.* Bahçelerde sebze dip-lerini çapalamakta kullanılan, bir ağzı kesere benzer, öbür ağzı sivri demir çapa. [DS]
- kirpigiller**, [kirpi-gil-ler] *is.* *zool.* Örnek türü kirpi olan, sırtı dikenlerle kaplı böcekçil memeliler familyası, (*Erinaceidae*).
- kirpik**, [eT. kirpî > kirpi-k] *is.* **1.** Göz kapağının kenarlarındaki kıllar ve bu kılların her biri; müje; müjgân. {eT} (*aynı*) [EUTS][Gabain] **2. biy.** Bazı küçük canlılarda görülen kamçı biçiminde fakat daha kısa uzantılar; titrek tüy, (*Cilium*). ☞ **kirpiği kir-piğine değmemek**, *Hiç uyumamak; gözlerini kirpmamak.*|| **kirpiği kurumamak**, *Gözünün yaşı dinmemek; çok ağlamak; sürekli ağlamak; {eAT} (*aynı*).*|| **kirpik bezleri**, *Kirpiklerin dibinde bulunan*

- basit ve küçük yağ bezleri; zeiss bezleri.*|| **kirpik çatmak**, {OsT} Gözleri kapamak; uyumak.|| **kirpikle harman sürmek**, {OsT} Gerçekleşmesi mümkün olmayan bir işi yapmaya kalkışmak.
- kirpikli**, [kirpik-li] *sf.* 1. (Belirtilen nitelikte) kirpiği olan. 2. *bot. zool.* (Bitki veya hayvan için) üzerinde kirpiğe benzer düzgün sıralı uzantıları olan.
- kirpikliler**, [kirpik-li-ler] *is. zool.* Serbest veya asalak yaşayan, kavuşma yoluyla eşeyli üreyebilen, hareket ve beslenmelerinde kirpiksi uzantılarının önemli bir rol oynadığı bir hücreli mikroorganizmaların alt şubesi, (Ciliata).
- kirpiksi**, [kirpik-si] *sf.* Kirpiğe benzeyen veya kirpiğe ilişkin. ☞ **kirpiksi cisim**, Üzerinde çok sayıda uzantı yer alan damar tabakanın ön kısmı.|| **kirpiksi kas**, Kirpiksi cismin kenarında bulunan damar tabaka.
- kirpilenmek**, [kirpi > kirpi-le-n-mek] {eT} döşl. f. Sertleşerek kirpi gibi büzülme; yüzü asılmak. [DLT]
- kirpinik**, -ği [? kirpinik] {ağız} *sf.* Cimri. [DS]
- kirpişmek**, [kirp-iş-mek] {ağız} döşl. f. [-ir] Ürpermek. [DS]
- kirpit¹**, -di [Ar. kibrît] {ağız} *is.* Kibrît. [DS]
- kirpit²**, -di [? kirpit] {ağız} *is.* Salkım söğüt. [DS]
- kirpüklenmek**, [kirpik > kirpik-le-n-mek] {eT} döşl. f. Gözde kötü kıl bitmek. [DLT]
- kirrik**, -ği [kir(r)-ik] {ağız} *is.* Bir tür, küçük ve semiz yaban ördeği. [DS]
- kirs**, [Ar. kils کلس] {ağız} *is.* 1. Killi, çakıllı ve kaygan toprak. 2. Kum, çakmak taşı, kuvars gibi silisyum oksit bileşikler. [DS]
- kirse¹**, [Yun. eklesia] {ağız} *is.* Kilise. [DS]
- kirse²**, [? kirse] {ağız} *is.* Çorap. [DS]
- kirsi**, [kir-si] {ağız} *sf.* Az kirli. [DS]
- kirsik**, -ği [kir-sik] {ağız} *sf.* Az kirli. [DS]
- kirsiz**, [kîr > kir-siz] {eT} *sf.* Arı; temiz; pak; kirsiz. [EUTS] [Üç İtigsizler]
- kirş**, [Alm. kirschwasser] *is. kısalt.* Kirazın mayalanarak damıtılması ile elde edilen bir içki.
- kirşan**, [eT. kirşên] {ağız} *is.* → kirşen. [DS]
- kirşen**, [kêrşên / kirşên] {eT} *is.* Üstübeç; yüze sürülen düzgün. [DLT]
- kirşenlenmek**, [kirşên > kirşen-le-n-mek] {eT} döşl. f. [-ür] Yüze düzgün sürünmek. [DLT]
- kirşon**, [eT. kirşên] {ağız} *is.* Pudra. [DS]
- kirt¹**, [kart / kirt / kirt / kürt (yans.)] *is.* Pütürlü yüzeylere sürtünmeyi, kırmayı, kesmeyi, kemirmeyi, kazıyıp koparmayı, diş diş yapmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kirt-e-den*, *kirt-e-l-mek*, *kirt-ik*, *kirt-iş*
- kirt²**, [kirt] {ağız} *sf.* 1. (Yemek için) iyi pişmemiş; sert. 2. (Söz için) ciddi olmayan. [DS]
- kirt³**, [kirt] {ağız} *sf.* Derli toplu. [DS]
- kirt⁴**, [Slav. krt [Tietze]] {ağız} *sf.* 1. Sert. 2. Çabuk kırılan; gevrek. [DS]
- kirteden**, [kirt-e-den] (*kirt-e'den*) {ağız} *zf.* Birdenbire; aniden. [DS]
- kirtek**, -ği [kirt-ek] {ağız} *is.* Kazılmaya uygun olmayan toprak tabakası. [DS]
- kirtelmek**, [kirt-el-mek] {ağız} döşl. f. [-ir] 1. Büzülme. 2. (Saç için) kirden birbirine yapışıp taranmaz duruma gelmek. 3. Gevrek duruma gelmek; sertleşmek. [DS]
- kirtelmiş**, [kirt-el-miş] {ağız} *sf.* Sertleşmiş. [DS]
- kirtermek**, [kirt-er-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] Donmaya yüz tutmak. [DS]
- kirtginsemek**, [kért-mek > kért-gün-mek > kért-gün-sē-mek] (*ké.rtgünse:mek*) {eT} gçl. f. [-r] Tasdik etmek istemek. [DLT]
- kirtgünç**, [kért-mek > kért-gün-mek > kért-gün-ç] {eT} *is.* 1. İnanç; din; Dharma. [Üç İtigsizler] 2. İman. [Gabain] 3. *sf.* Mümin; inançlı; imanlı; mutekit. [EUTS][Gabain]
- kirtgünçlülük**, [kért-gün-mek > kért-gün-ç > kértgünç-lüg] {eT} *sf.* (Kişi için) inanılır; itikadı ve inancı yerinde olan. [EUTS]
- kirtgünçsüz**, [kért-gün-mek > kért-gün-ç > kértgünç-süz] {eT} *sf.* İnançsız; itikatsız. [EUTS]
- kirtgünçülük**, [kért-gün-mek > kért-gün-çü > kértgünçü-lüg] {eT} *sf.* Sofu; halim; imanlı; [Gabain]
- kirtgünmek**, [kertü (*doğru*) > kertü-k > kert(ü)-g-ün-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] 1. İnanmak; itikat etmek. [EUTS] [DLT] [Gabain] 2. Gerçeklemek. [DLT] [Gabain]
- kirtgürmek**, [kertü (*doğru*) > kert(ü)-gür-mek] {eT} gçsz. f. İnanmak. [EUTS]
- kirti¹**, [eT. kertü] {ağız} *sf.* 1. Doğru; gerçek. 2. Ciddi. [DS]
- kirti²**, [? kirti] {ağız} *is.* Ağaçtan yapılmış köprü. [DS]
- kirti³**, [? kirti] {ağız} *sf.* Dolu; bol; yığınla. [DS]
- kirtiç**, -ci [kirt-iç] {ağız} *is.* Kurumuş tandır ekmeği. [DS]
- kirtik¹**, -ği [kirt-ik] {ağız} *is.* 1. Ufalmış sabun parçası. 2. *sf.* Bir parça; azıcık. 3. Bir damla; az. 4. Kırık parça. [DS]
- kirtik²**, -ği [kirt-ik] {ağız} *is.* 1. Kulak kıkırdağı. 2. Geç olgunlaşan bir tür sert kiraz. [DS]
- kirtik³**, -ği [kirt-ik] {ağız} *is.* 1. Rüşvet. 2. Vergi makbuzu. [DS]
- kirtikli¹**, [kirtik-li] {ağız} *sf.* (Kap için) kenarları tırtıklı. [DS]
- kirtikli²**, [kirtik-li] {ağız} *sf.* 1. Ağzına kadar dolu; dopdolu; yığınla. 2. *is.* Bir tür aşık oyunu. [DS]
- kirtil¹**, [Yun. kertallos [EREN]] *is.* 1. *balıkç.* Büyük deniz kabuklularını avlamakta kullanılan, sorgun ağacı veya telden yapılmış kafes halindeki av sepeti. {ağız} (*aynı*) [DS] 2. {ağız} Develerin bağlandığı kazık. [DS]
- kirtil²**, [? kirtil] {ağız} *is.* Hayvan vergisi. [DS]

- kirtil**³, [kirt-il] {ağız} *sf.* Girintili çıkıntılı; pürüzlü. [DS]
- kirtil**⁴, [? kirtil] {ağız} *is.* Havuç. [DS]
- kirtilmek**, [kirt-il-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Zayıflamak. [DS]
- kirtim**, [kirt-im] {ağız} *is.* 1. Deri üzerinde yaranın bıraktığı iz. 2. Girinti çıkıntı; pürüz. [DS]
- kirtinmek**, [kertü (doğru) > kertü-n-mek کيرتينمک / کرتيمک] {eT} {eAT} *gçsz. f. [-ür]* 1. İnanmak; iman etmek. [DLT] 2. {eAT} Tasdik etmek.
- kirtiş**, [kirt-iş] {ağız} *sf.* 1. (Nesne için) eğri. 2. Pürüz; girinti çıkıntı; engebe. [DS] ⇨ **kirtiş kirtiş**, {ağız} 1. *Yüzeyi pürüzlü.* 2. *Kenarı girintili çıkıntılı.* [DS]
- kirtişmek**, [kirt-iş-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* 1. İnat etmek; sırnaşmak. 2. İteleyip kakalamak. [DS]
- kirtkünmek**, [kertü (doğru) > kertü-k > kert(ü)-g-ün-mek] {eT} *gçsz. f. → kirtgünmek.* [EUTS] [Gabain]
- kirtlek**¹, -ği [kirt-le-k] {ağız} *is.* Yangın yerinde biten mantar. [DS]
- kirtlek**², -ği [kirt-le-k] {ağız} *sf.* Biraz yumuşak; yumuşakça. [DS]
- kirtlek**³, -ği [kirt-le-k] {ağız} *is.* Kıkırdak. [DS]
- kirtleşmek**, [kirt-le-ş-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Katlaşmak. [DS]
- kirtlik**¹, [kirt-lik کيرتليک] {OsT} *is.* Gırtlak başı; hançere.
- kirtlik**², [kirt-lik] {ağız} *is.* Sabah serinliği. [DS]
- kirtmek**¹, [kirt-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Halı dokurken iplikleri düğümlemek. [DS]
- kirtmek**², [kirt-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* 1. Birine kızdığını yüzüne karşı belli etmek; darılmak. 2. Direnmek; dediğinden dönmemek. 3. Aşık oyununda çizgi yanına gelen aşığı el ile ayırmak; aldatmak. [DS]
- kirtmek**³, [kirt-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Vurmak. [DS]
- kirtten**, [kirt-ten] (ki'riten) {ağız} *zf.* Doğru olarak; gerçeğten. [DS]
- kirtü**, [kertü کيرتو] (kertü:) {eT} *sf.* 1. Doğru; gerçek; hakiki; sahih. {eAT} {OsT} (aynı) [Üç İtişsizler] [Yüknekî] [Gabain] [EUTS] [KB] 2. Mümin; imanlı; mute-kit. [EUTS] [Gabain] 3. Yemin; ant. [DLT] 4. Gerçeklik; doğruluk. [DLT] ⇨ **kirtü kılmak**, {eAT} Gerçekleştirmek.
- kirtüç**, [kirtüç] {eT} *sf.* Kıskanç. [KB] ⇨ **kirtüç kişi**, {eT} *Kimseyi çekemeyen hıysuz kişi.* [DLT]
- kirtülemek**, [kertü > kertü-lē-mek] (kertüle:mek) {eT} *gçl. f. [-r]* Tasdiklemek. [DLT]
- kirtülüg**, [kertü > kirtü-lüg] {eT} *sf.* Mümin; inanmış kimse; dindar kimse. [EUTS]
- kirtünmek**, [kertü > kertü-n-mek کيرتيمک] {eT} *dönşl. f. [-ür]* 1. Doğru olmak. [Gabain] 2. {eAT} İnanmak; iman etmek. 3. {eAT} Doğru bulmak; tasdik etmek.
- kirtürmek**, [kir-mek > kir-tür-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* Girdirmek. [DLT]
- kirü**, [*kē > kē-rü / ki-rü] (ké:rü) {eT} *zf.* → kerü. [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain] [Tekin]
- kirve**, [Erm. k'awor [EREN]] *is.* 1. {ağız} Sünnet çocuğunu, sünnet sırasında kucağında tutan kimse. [DS] 2. Sünnet çocuğunun masraflarını üstüne alan kimse. 3. Erkekler arasında yakın dost. 4. {ağız} İsim babası. [DS] 5. {ağız} Sağdıç. [DS] 6. {ağız} Düğünde damadın yanında duran güzel giyimli çocuk. [DS] 7. {ağız} Bacanak. [DS]
- kirvelenmek**, [kirve-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Söyleşmek; konuşmak. [DS]
- kirvelik**, -ği [kirve-lik] *is.* 1. Kirve olma durumu. 2. {ağız} Kirveye gönderilen armağan. [DS] ⇨ **kirvelik etmek**, *Kirve olma görevini yüklenmek.*
- kis**¹, [kis / kis (yans.)] *is.* Sinsice ve sessizce gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kis kis, kis+kis-le-mek* ⇨ **kis kis**, {ağız} (Gülmek için) için için; *kis kis.* [DS]
- kis**², [kis] *is.* Köpek ve koyunlara seslenme bildirir. ⇨ **kis kis**, {ağız} 1. *Köpek çağırma ve birbirine saldırtmak için kışkırtma ünlemi.* 2. *Koyun kovalama ünlemi.* [DS]
- kis**², [kis / kisi] {eT} *is.* Karı. [DLT]
- kis**³, [Ar. kils کلس => kis] {ağız} *is.* Taş, kum, kil karışımı sert toprak tabakası. [DS] ⇨ **kis bağlamak**, {ağız} *Toprak yüzeyinde taş, kum ve kil karışımı sert tabaka oluşmak.* [DS]
- kis**⁴, [Ar. kīs کيس] (ki:s) {OsT} *is.* 1. Para kesesi; torba. 2. anat. Dölyatağı. 3. anat. Vücutta sıvıların toplandığı bazı kesecikler.
- kisa**, [Ar. kisā کسا] (kisa:) {OsT} *is.* 1. Yün elbise. 2. Kilim; halı. ⇨ **kisā ehli**, *Hz. Muhammed'in ailesi.*
- kisari**, [Sansk. kesarin] {eT} *is.* Aslan. [EUTS]
- kisb**, [Ar. kisb / kesb] {OsT} *is.* → kesb. ⇨ **kisb ü kâr**, {OsT} *İş gücü; kazanç.*
- kisbe**, [Far. kūsbe کوسبه] {ağız} *is.* Posa. [DS]
- kisbî**, [Ar. kesb > kisbî کسبي] (kisbi:) {OsT} *sf.* Doğuştan olmayan, sonradan kazanılmış; sonradan edinilmiş olan. ⇨ **kisbî bilgi** {OsT} *Doğuştan olmayan sonradan edinilmiş bilgi.*
- kise**, [Far. kīse کيسه] (ki:se) {OsT} *is.* 1. Kese; torba. 2. bot. Tohumu çevreleyen zar; kılıf. 3. tıp. Kist; ur. 4. mecaz. Para gücü; para. ⇨ **kise-bud**, {OsT} *Çok yoksul.* || **kise-bür**, {OsT} *Yankesici.* || **kise-dâr**, {OsT} → kisedar. || **kise-düz**, {OsT} → kiseduz. || **kise-i dem'iye**, {OsT} *anat. Gözyaşı kesesi.* || **kise-i divanî**, {OsT} *Eskiden kullanılan 416 ile 450 kuruş arasında değişen para birimi.* || **kise-i fem**, {OsT} *zool. Bazı hayvanların ağızları içindeki kese.* || **kise-i havâiye**, {OsT} *anat. Hava kesesi.* || **kise-i meşî-**

- miye**, {OsT} anat. bot. Embriyon keseciği. || **kîse-i mısırî**, {OsT} Altı yüz kuruluk para birimi veya ölçüsü. || **kîse-i misbâhiye**, {OsT} zool. Yüzme kesesi. || **kîse-i rieviye**, {OsT} anat. Akciğer keseleri. || **kîse-i rumî**, {OsT} Beş yüz kuruluk para ölçüsü. || **kîse-i safrâviye**, {OsT} anat. Safra kesesi. || **kîse-i sebhiye**, {OsT} zool. Yüzme kesesi. || **kîse-i tal'iyе**, {OsT} bot. Çiçek tozu kesesi.
- kise**¹, [keçē / kîse] {eT} is. → keçe. [Yüknekî]
- kisedar**, [Far. kîse-dâr کيسه دار] (ki:seda:r) {OsT} is.
1. Kese tutan. 2. İmparatorluk döneminde resmî dairelerde evrak işlerine bakan memur. 3. Saray mensuplarının hesaplarına bakan kimse. 4. Şehirlerde esnaf birliklerinin vekilharcı; esnafa ait gelirleri toplayan ve koruyan kimse; kesedar.
- kiseduz**, [Far. kîse-dûz کيسه دوز] (ki:sedu:z) {OsT} is. Kese yapan; keseci.
- kisef**, [Ar. kisfe > kisef کسف] {OsT} is. Parçalar; bölümler; cüzler; kısımlar.
- kisek**, -ği [? kîsek] {ağız} is. Ahşap evlerde duvar yapımında kullanılan köşeli ya da silindirik biçiminde kalas. [DS]
- kisfe**, [Ar. kisfe کسفه] {OsT} is. Parça; bölüm; cüz; kısım.
- kisi**, [kis / kisi / kişi] {eT} is. 1. Kişi. [EUTS] 2. Kadın; zevce. [ETY] [KB] 3. Canlı. [EUTS] 4. Yaratık. [EUTS]
- kisik**, [kisik] {eT} is. Gezinti. [EUTS]
- kisil**, [kis-il] {ağız} is. Kireç. [DS]
- kisip**, [? kîsip] {ağız} is. Gördüğünü, doğru ya da yanlış olduğunu düşünmeksizin acele yansılama. [DS]
- kisir**, [Ar. kils کلس [Tietze] => kis-ir] {ağız} is. Taş, kum ve kil karışımı sert toprak tabakası. [DS]
- kisiye**, [Ar. kîsiyye کيسيه] (ki:siye) {OsT} is. zool. Keseliler.
- kiskil**, [kis-(i)k-il ?] {ağız} is. Atın perçemi. [DS]
- kiskilemek**, [kis-ki-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kışkırtmak. [DS]
- kiskis**, [kis+kis] {ağız} sf. Cimri. [DS] ☞ **kiskis nene**, {ağız} zool. Bahar geldiğinde öten, dolayısı ile halkın baharın geldiğini anladığı, bülbül büyüklüğünde boz renkli bir ötücü kuş. [DS]
- kiskilemek**, [kis+kis-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kışkırtmak. [DS]
- kisle**, [kilise] {ağız} is. Kilise. [DS]
- kislegüg**, [kis-le-güg] {eT} sf. Gizlenen; saklanan. [EUTS]
- kisli**, [Ar. kils کلس [Tietze] => kis-li] {ağız} sf. (Toprak için) taş, kum, kil karışımı sert bir katmanı bulunan. [DS]
- kisme**, [kimse] {ağız} zm. Kimse. [DS]
- kismek**¹, [kes-mek > kîs-mek] (ki:smek) {eT} gçl. f. → kesmek. [Yüknekî]
- kismek**², [? kîsmek] {ağız} is. Küçük fiç. [DS]
- kispet**, [Ar. kisvet / kisve => kisbet] is. Yağlı güreşte pehlivanların giydikleri meşinden yapılmış dar paçalı pantolon. ☞ **kispet çıkarılması**, Yağlı güreşte yenilginin en ağır şekli olarak hasım tarafından kispetin yırtılması veya çekip çıkarılması.
- kispi**, [Ar. kesb > kisbî کسبي] (kispi:) {OsT} sf. → kisbî
- kisra**, [Ar. kisrâ کسرى] (kisra:) {OsT} is. Eskiden İran'da hüküm süren Sasanî hükümdarlarına verilen unvan.
- kisre**, [kē-s (arka) > kî-s-rē / kis-rē] {eT} zf. 1. Sonra. ondan sonra (zaman). [EUTS] [Gabain] [ETY] [Tekin] 2. Geri. [ETY] 3. Arkada; geride. [ETY] 4. Batıda. [ETY] [Gabain]
- kisreki**, [kisre-kî] {eT} sf. Sonraki. [EUTS]
- kisren**, [Yun. ksistérin] {ağız} is. 1. Hamur kazımaya yarayan demir araç. 2. Kenarsız ateş küreği. [DS]
- kist**, [Yun. kystis > Fr. kyste] is. tıp. 1. İçinde koloit, yağ ya da yarı sıvı bir madde bulunan patolojik torba. 2. biy. Tek hücreli veya çok hücreli küçük hayvanların çevre şartlarının uygun olmadığı durumlarda veya üreme sırasında çevrelerine saldıkları koruyucu kabuk. 3. bot. Mantar ve su yosunları gibi sporlu bitkilerde bir veya birkaç hücreden oluşmuş organ; diyaspor.
- kistat**, -dı [? kîstat] {ağız} is. Kirli, bakımsız, uyuşuk kimse. [DS]
- kistik**, -ği [? kîstik] {ağız} is. 1. Kumaştan dikilmiş patik. 2. Çok eski ayakkabı. [DS]
- kistleşme**, [kist-le-ş-me] is. 1. Bir organizmada bulunan yabancı cismin etrafının sert bir kabukla sarılması. 2. zool. Tek hücreli veya küçük bir canlınin kist içinde hareketsiz kalması.
- kistleşmek**, [kist-le-ş-mek] döñşl. f. [-ir] Kist ile sarılmak.
- kistleşmiş**, [kist-le-ş-miş] sf. Kist hâline gelmiş olan. ☞ **kistleşmiş madde**, Organizma içinde hareketsiz duran, herhangi bir iltihap olayına sebep olmayan ve etrafı katılğan doku ile sarılmış yabancı madde.
- kisve**, [Ar. kisve / kisvet كسوه / كسوت] {OsT} is. 1. Elbise; kılık; kıyafet. 2. Bir sınıf veya mesleğe özgü kıyafet. 3. mecaz. Bir kimsenin veya herhangi bir şeyin dış görünüşü. 4. Hacıların Kâbe'yi ziyaret ederken giydikleri beyaz üstlük. 5. Yağlı güreşlerde pehlivanların giydiği meşin pantolon; kispet. ☞ **kisvesini kendi dikmek**, Kendi işini kendi görmek. || **kisvesini kendi ilmek**, Kendi işini kendi görmek.
- kiş**¹, [kış / kiş (yans.)] is. Gürleme ve bu biçimde ses çıkarmayı, seslenmeyi bildiren kök. [Zülfikar] *kiş-ir-di*

- kiş²**, [kiş (*yans.*)] *is.* 1. Kuşları kovalamak için söylenen söz. 2. Bir kimseyi aşağı sayarak kovmak için söylenen söz. 3. Satranç oyununda şahı hareket geçirmek için rakibe söylenen söz.
- kiş³**, [kiş (*ki:ş*) {*eT*}] *is.* 1. Derisinden kürk yapılan bir hayvan; samur. [DLT] [ETY] [KB] [OKD] [Tekin] 2. Samur kürk. [DLT] [ETY] [KB] [OKD] [Tekin] 3. Ketenden dokunan bir tür kumaş.
- kiş⁴**, [kēş (*ké:ş*) {*eT*} {*eAT*}] *sf.* 1. İçine ok konulan kılıf; sadak; ok kuburu. [DLT] [DK] 2. Şimşirden yapılmış eşya. ☞ **kiş kurman**, {*eT*} *Ok ve yay konan kap.* [DLT]|| **kiş kurugluk**, {*eT*} *Sadak; gedeleş.* [DLT]
- kiş⁵**, [Far. کیش (*ki:ş*) {*OsT*}] *is.* 1. Din; mezhep; inanış. 2. Âdet; huy; töre.
- kiş⁶**, [Far. کیش (*OsT*)] *is.* 1. Satrançta bir taşı zorlama. 2. {*ağız*} Satrançta şah. [DS]
- kiş⁷**, [keş / kiş {*ağız*}] *is.* Kurutulmuş, yağsız, tuzlu yoğurt; keş. [DS]
- kişa**, [kiş (*yans.*) > kiş+a] {*ağız*} *ünl.* Kümes hayvanlarını kovalama ünlemi. [DS]
- kişbir**, [? kişbir] {*ağız*} *sf.* 1. (İnsan için) sevimsiz. 2. (Hayvan için) sevimli. [DS]
- kişçi**, [kēş > kiş-çi] (*kişçi:*) {*eT*} *is.* Avcı. [KB]
- kişdeme**, [kiş-de-me] {*ağız*} *is.* Kıtlama. ☞ **kişdeme çay**, {*ağız*} *Kıtlama çay; şekersiz çay.* [DS]
- kişdik**, -ği [kiş-(i)d-ik] {*ağız*} *is.* Kedi. [DS]
- kişe**, [kiş (*yans.*) > kiş-e] {*ağız*} *ünl.* Tavuk kovalama ünlemi. [DS]
- kişelek**, -ği [kiş (*yans.*) > kiş-ē-le-k کشالك] {*OsT*} *is.* Yelpaze.
- kişelemek**, [kiş (*yans.*) > kiş-e-le-mek] {*ağız*} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] 1. Kümes hayvanlarını sesli olarak kovalamak. 2. *mecaz.* Müşterileri kaçırmak. [DS]
- kişelmek**, [kişē-mek > kişe-l-mek] {*eT*} *edil. f.* [-ür] Kösteklenmek; köstek bağlanmak. [KB]
- kişemek**, [kişē-mek] (*kişe:mek*) {*eT*} *gçl. f.* [-r] Kösteklemek; köstek vurmak; bağlamak. [DLT] [ETY] [KB] [Gabain]
- kişen**, [kişē-mek > kişe-n] {*eT*} *is.* 1. Bağ; uçkur. [EUTS][Gabain] 2. Köstek. [DLT] [KB]
- kişenlig**, [kişē-mek > kişe-n-mek > kişen-lig] {*eT*} *sf.* Köstekli; bağlı. [KB]
- kişenmek**, [kiş-en-mek] {*ağız*} *dönşl. f.* [-ir] İntikam duygusu ile bir kimsenin ardından söylenmek. [DS]
- kişergek**, [kōşēr-mek > köşer-gēk] (*kōşerge:k*) {*eT*} *sf.* → köşergek. [DLT]
- kişirmek**, [kiş-kir-mek] {*ağız*} *gçl. f.* [-ir] Kışkırtmak.
- kişirtmek**, [kiş-kir-t-mek] {*ağız*} *gçl. f.* [-ir] Kışkırtmak; saldırtmak. [DS]
- kişi¹**, [kiş / کیش / کیشی] (*kişi:*) *is.* 1. Cinsiyet farkı gözlemlenmeden kadın veya erkek kimse; insan; adam;

şahıs; kimse. {*eT*} {*eAT*} {*OsT*} (*aynı*) [EUTS] [ETY] [KB] [İKPÖy.] [OKD] [Gabain] [Tekin] [DK] 2. (Bir sayı sıfatı ile birlikte) belirtilen sayıda insan; kimse; şahıs; birey. 3. Tanınmayan, bilinmeyen veya adı bilinmeyen ya da adından söz edilmek istenmeyen kimse; şahıs. 4. Kendisi olarak ele alınan birey. 5. Erkek. 6. (Kadın için) evin erkeği; erkek eş; koca. {*ağız*} (*aynı*) [DS] 7. {*eAT*} Sahip. 8. *ed.* Tiyatro, roman, hikâye gibi bir edebî eserde yer alan ve olayları yaşamış olarak anlatılan veya oyunda canlandıran tip. 9. *dbl.* Çekimli fiillerde ve zamirlerde konuşan, dinleyen ve kendisinden söz edilen varlık. 10. *sin.* Bir çizgi film, film, çizgi roman gibi türlerde canlandırılan, kişileştirilen tip veya aile. 11. *huk.* Hak sahibi olabilen varlık; şahıs. 12. *psikol.* Somut insan varlığı. 13. Resim ve heykel gibi sanatlarda bir kompozisyonda yer alan insan şekillerinin her biri. 14. {*eAT*} Erkek. 15. {*eT*} {*eAT*} Zevce; eş; kadın. [DLT] [EUTS] 16. {*eT*} {*eAT*} Kul; köle. [EUTS] 17. {*eT*} {*eAT*} Prenses. [EUTS] ☞ **kişi adı bilimi**, *dbl.* Kişilere verilen adları, anlamlarını ve kökenlerini inceleyen özel ad bilimi dalı; *anthroponymie*.|| **kişi dokunulmazlığı**, *Kişinin siyasal iktidara karşı güvenlik içinde serbestçe hareket edebilme hürriyetinden yararlanma imkânı*.|| **kişi eki**, *dbl.* Fiil çekimlerinde eylemi yapan kimsenin kaçınıcı kişi olduğunu belirten ek; *şahıs eki*.|| **kişiler arası**, *Diğer bütün insanları da ilgilendiren ve onları da göz önünde bulunduran*.|| **kişiler arası ilişki**, *Toplum içinde bulunan bireyler arasındaki etkileşim ve karşılaşma*.|| **kişi oğlu kişi**, {*eAT*} *Doğuştan soylu ve hür olan kimse; esir olmayan; asilzade*.|| **kişi salmak**, {*eAT*} *Adam göndermek*.|| **kişi sürüsü**, {*eAT*} *İnsan topluluğu*.|| **kişiye özel**, *Yalnızca ilgili kimseyi ilgilendiren; sadece o kişiye ait olan*.|| **kişi zamiri**, *dbl.* Kişilerin adlarının yerine kullanılan zamir; *şahıs zamiri*. “ben, sen o, biz, siz, onlar”

- kişi²**, [kiş-i] {*ağız*} *is.* Düğünden sonra yapılan yemek çağrısı. [DS]
- kişicilik**, -ği [kişi-ci-lik] *is. fel.* 1. Hür ve yaratıcı kişilerin varlığını kabul eden ve bunların çok önemli bir yeri bulunduğunu ileri süren metafizik öğreti; kişiselcilik. 2. *din.* Kişisel bir Tanrının varlığına inanma; kişiselcilik. 3. Kişiliği en üst ve en yüce kategoride gören ve ahlakın amacının kişilerin eksiksiz gelişmesi olduğunu savunan ahlakî görüş; kişiselcilik. 4. İnsanı ben-sen bağlantısında arayan öğreti; kişiselcilik.
- kişiflemek¹**, [Ar. keşf => keşif-le-mek] {*ağız*} *gçl. f.* [-er] [-l(i)-yor] 1. Sezdirmeden birinin davranışlarını izlemek, gözlemek. 2. Bulmak. [DS]
- kişiflemek²**, [kişif-le-mek] {*ağız*} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Birini suçlamak, kötülemek; çekiştirmek. [DS]
- kişik¹**, -ği [Moğ. kezik => keşik] {*ağız*} *is.* 1. Yardım. 2. Nöbet; sıra. [DS]

kişik², -ği [kiş-ik] {ağız} is. Satranç oyunu. [DS]

kişilemek¹, [kişi-le-mek كشيلىمك] {eAT} [-r] [-l(i)-yor] Ağırlamak; ikram etmek.

kişilemek², [kiş (yans) > kiş-e-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kişilemek. [DS]

kişilenmek, [kişi > kişi-le-n-mek كشيلىنمك] döñşl. f. [-ür] 1. {eT} Evlenmek. [EUTS] 2. {eAT} {OsT} Övünmek; böbürlenmek.

kişileşme, [kişi-le-ş-me] is. Kişilik kazanma.

kişileşmek, [kişi-le-ş-mek] döñşl. f. [-ir] Kişilik kazanmak.

kişileştirme, [kişi-le-ş-tir-me] is. 1. Kişilik kazandırma. 2. ed. Cansız varlıklarla hayvanları insan özelliklerine büründürerek canlandırma sanatı; teşhis. 3. psikol. Soyut bir kelime ile somut görüntüler arasında herhangi bir temelden yoksun ve öznel benzetme yapma eğilimi.

kişileştirmek, [kişi-le-ş-tir-mek] gçl. f. [-ir] Kişi özelliklerine büründürmek; kişilik kazandırmak.

kişilik², -ği [eT. kişī > kişī-lik كشيلىك] is. 1. Bir kimseye özgü belirgin özellik; şahsiyet. 2. Kendi varlığının bilincinde olan kişinin psikolojik açıdan taşıdığı birey olma özelliği; bilinçli bireylik. 3. Kişiyi ötekilerden ayıran bedensel ve ruhsal özelliklerin tümü; karakter. 4. Bir kişinin diğer kimselerden az veya çok ayrılık gösteren görünüşü. 5. Bir insana yakışacak nitelikteki davranış; insanca davranış; insanîyet; insanlık; adamlık; iyilik. {eT} {eAT} {OsT} (aynı) [KB] 6. Bir kimsenin gerçek hayatta oynadığı rol. 7. {ağız} Bayram veya bir konuk yanına çıkarırken giyilen daha temiz ve düzgün kıyafet. [DS] 8. sf. (Bir sayı sıfatı ile beraber) belirtilen sayıdaki insana yetecek miktarda olan. 9. (Topluluk veya grup için) belirtilen sayıda kişiden oluşmuş. 10. {OsT} Bir kimsenin başka birisine gönderdiği meyve, çerez gibi armağan. ☞ **kişilik dışı**, *Kişisel olmayan; kişilik dışında kalan; gayr-i şahsî.* || **kişilik eylemek**, {eAT} *İnsanca davranmak.* || **kişilik geyecek**, {eAT} {OsT} *Resmî günlerde giyilen süslü ve pahalı elbise.* || **kişilik giyesi**, → {eAT} kişilik geyecek. || **kişilik kaftan**, {eAT} {OsT} → kişilik geyecek. || **kişilik libası**, {eAT} {OsT} → kişilik geyecek.

kişilikli, [kişi-lik-li] sf. 1. Kişilik sahibi olan. 2. Kişiliği güçlü olan; tutarlı; kararlı; karakterli; şahsiyetli.

kişiliksiz, [kişi-lik-siz كشيلىكسىز] sf. 1. Kişilik sahibi olmayan. 2. Kişiliği zayıf olan; tutarsız; kararsız; zayıf karakterli; şahsiyetsiz. 3. {OsT} Alçak; insanlıksız; namert.

kişioğlu, [kişi+oğ(u)-lu] is. 1. İnsanoğlu; insan. 2. Soylu ve temiz kimse.

kişirgek, [kişi > kişi-r-gē-mek > kişir-ge-k] {eT} sf. İnsandan rahatsız olan; bulunduğu ortamda başka-

sını istemeyen. ☞ **kişirgek er**, {eT} *Evinde birini görünce canı sıkılan, evi kendine dar gelen kimse.* [DLT]

kişirti, [kiş-ir-t-i كشيړتې] {OsT} is. Kişneme sesi.

kişisel, [kişi-sel] sf. Kişi ile ilgili; kişiye ait. ☞ **kişisel tenkit**, ed. *Bir eserin kusurlarını ortaya koymaktan ziyade yazarın hayatını, davranışlarını, karakterini kınayan eleştirisi.*

kişiselcilik, [kişi-sel-ci-lik] is. fel. 1. Hür ve yaratıcı kişilerin varlığını kabul eden ve bunların çok önemli bir yeri bulunduğunu ileri süren metafizik öğretisi; kişicilik. 2. din. Kişisel bir Tanrının varlığına inanma. 3. Kişiliği en üst ve en yüce kategoride gören ve ahlakın amacının kişilerin eksiksiz gelişmesi olduğunu savunan ahlakî görüş; kişicilik. 4. İnsanı ben-sen bağlantısında arayan öğretisi; kişicilik.

kişisiz, [kişī > kişī-siz] {eT} sf. İnsansız; boş; kimse-siz. [EUTS]

kişizade, [kişi+ Far. zāde كشي زياده] (kişiza:de) {eAT} sf. Soyca asil olan; soylu.

kişizadelik, [kişizade-lik] (kişiza:delik) is. Soylu olma hâli; soyluluk.

kişkene, [Kırım. kiş-ken-e] {ağız} sf. Küçük. [DS]

kişki, [kiş-ki] {ağız} is. Çabuk ufalanan yumuşak taş. [DS]

kişkilemek, [kiş-ki-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kışkırtmak. [DS]

kişkilli¹, [kiş-ki-l-li] {ağız} sf. (Kadın için) hoppa; oynak; kötü. [DS]

kişkilli², [Far. işkīl / Yun. skylos => işkil-li] {ağız} sf. (Kişi için) kuşku duyan; şüpheli; işkilli. [DS]

kişkiri, [kiş-kir-i كشي كيرى] {OsT} is. Kışkırtma. ☞ **kişkiri vermek**, {OsT} Kışkırtmak.

kişkirme, [kiş-kir-me] {ağız} is. Köpekleri saldırtmak için söylenen sözler. [DS]

kişkirmek, [kiş-kir-mek كشي كيرمك] {eAT} {OsT} gçl. f. [-ür] Kışkırtmak.

kişkirtmek, [kiş-kir-t-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] Kışkırtmak. [DS]

kişkiş, [Far. kişnīş] {ağız} is. Kişniş. [DS]

kişlemek, [kiş (yans.) > kiş-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kovmak; ilgisini kesmek. [DS]

kişmat, [? kişmat] {ağız} is. İstek; heves. [DS]

kişmek, [kiş-mek] {ağız} gçsz. f. [-er] Saplanmak; kakılmak. [DS]

kişmir, [kiş-mir] {ağız} sf. Sevimli; güzel. [DS]

kişmiş, [Far. kişmiş كشي ميس] is. Küçük taneli çekirdeksiz siyah üzüm; {OsT} (aynı).

kişnek¹, -ği [kiş-ne-k] {ağız} sf. (At için) çok kişnemen. [DS]

kişnek², -ği [? kişnek] {ağız} is. Kendir tohumu. [DS]

kişneme, [kiş (*yans.*) > kiş-ne-me] *is.* (At için) ses çıkarma; atın bağırması.

kişnemek, [kiş (*yans.*) > kiş-ne-mek] *gçsz. f. [-r] [-n(i)-yor]* **1.** (At için) ses çıkarmak; bağırmak. **2.** Gürültülü biçimde gülmek.

kişnemek, [kişnē-mek] *{eT} {eAT} gçsz. f.* Kişnemek. [DLT] [DK]

kişneşdürmek, [kişnē-mek > kişne-ş-mek > kişne-ş-dür-mek] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Birlikte kişnetmek; kişneştirmek. [DK]

kişnetmek, [kişnē-mek > kişne-t-mek] *{eAT} gçl. f. [-ür]* Kişnetmek. [DK]

kişneyiş, [kiş-ne-y-iş] *is.* Kişnemek eylemi veya biçimi.

kişniç, [Far. kişmiş => كشمش] *{eAT} {OsT} is.* → kişmiş.

kişniş, [Far. kişniş كشمش] *is. bot. 1.* Maydanozgillerden, anavatanı Akdeniz çevresi olan, parçalı yapraklı, beyaz ve pembe çiçekli, tüysüz parlak saplı bir yıllık otsu bitki; yaban maydanozu, (*Coriandrum sativum*). *{ağız} (aynı)* [DS] **2.** Bu bitkinin bahar ve ilaç olarak kullanılan kurutulmuş tohumları. **3.** *{ağız}* Çiçekleri papatyaya benzer, kötü kokulu bir ot. [DS] **4.** *{ağız}* Pirinç. [DS] ☞ **kişniş şeker**, *Kişniş tohumlarını şekere bulayarak yapılmış küçük ve renkli bir tür şeker.*

kişniz, [Far. kişniz كشمين] (*kişni:z*) *{OsT} is.* → kişniş.

kişt, [Far. kişter > kişt كشت] *{OsT} is. 1.* Ekin. **2.** Ekin tarlası. ☞ **kişt etmek**, *Toprağa tohum serpmek.* || **kişt-kâr**, *{OsT} Toprağa tohum eken; çiftçi.* || **kişt-zâr**, *{OsT} Ekin tarlası; ekinlik.*

kiştene, [? kiştene / fişkene] *{ağız} is.* Salyangoz; sümüklü böcek. [DS]

kiştik, -ği [kiş-(i)t-ik] *{ağız} is.* Kedi. [DS]

kiştirmek, [kiş-tir-mek] *{ağız} gçl. f. [-ir]* Kışkırtmak. [DS]

kişür, [Far. geşür => كيشور] *{eAT} is.* → keşür.

kişver, [Far. kişver كيشور] *{OsT} is.* Ülke; memleket; il. ☞ **kişver-ārā**, *{OsT} 1.* Memleket süsleyen. **2.** *Padişah; kral; hükümdar.* || **kişver be kişver**, *{OsT} Ülke ülke; memleket memleket.* || **kişver-gîr**, *{OsT} Ülke tutan; memleket tutan; padişah.* || **kişver-gîrān**, *{OsT} Memleket tutanlar; ülke yönetenler; padişahlar.* || **kişver-gîrāne**, *{OsT} Ülke tutarak; padişahça.* || **kişver-güşā**, *{OsT} Memleket alan; ülke açan; cihangir.* || **kişver-güşāyi**, *{OsT} Ülke açıcılık; fütuhat.* || **kişver-hüdā**, *{OsT} Hükümdar.* || **kişver-i Rüm**, *{OsT} Rum ülkesi; Anadolu.*

kit¹, [kat / ket / kıt / kit (*yans.*)] *is.* Pütürlü, tırtıklı yüzeylere sürtünmeyi, kırmayı, kesmeyi, çatırdatmayı, kazıyıp koparmayı, kemirmeyi, diş diş yapmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kit-ir*

kit², [Soğd. k'dy => ked / ket] *{eT} zf.* → ked. [Yüknekî]

kit³, [*kē > kē-t / kī-t] (*ki:t*) *{eT} zf.* Son; nihayet. [EUTS] ☞ **kite kit**, *{ağız} Ağzına kadar dolu.* [DS]

kit⁴, [kit] *{ağız} sf.* Parasız denecek kadar ucuz; çok ucuz. [DS]

kit⁵, [kilit > kit] *{ağız} is. 1.* Kilit. **2.** Anahtar. [DS]

kit⁶, [İng. kit] *is.* Montaj planı ile birlikte satılan ve alıcının kendi başına kurabileceği parçalardan meydana gelmiş eşya.

kitab, [Ar. kitāb كتاب] (*kita:b*) *{OsT} is.* Kitap. *{eT} (aynı)* [EUTS] ☞ **kitāb-hāne**, *{OsT} 1.* Kütüphane. **2.** *Kitabevi.* || **kitāb-ı bahriye**, *{OsT} Denizcilik kitabı.* || **kitāb-ı güzide**, *{OsT} Seçkin kitap; beğenilmiş kitap.* || **Kitāb-ı Hakk**, *{OsT} Hakk'ın kitabı; Kur'an-ı Kerim.* || **Kitāb-ı Hakîm**, *{OsT} Kur'an-ı Kerim.* || **Kitāb-ı Hâkim**, *{OsT} Kur'an-ı Kerim.* || **kitāb-ı hükmî**, *{OsT} huk. Eskiden, bir kimsenin vekille temsil edilemeyen gaip bir kimse ile olan davasında, alınan ifadeyi, kaybolan kimsenin bulunduğu yerin yargıcına göndermesi.* || **Kitāb-ı Mukaddes**, *{OsT} İncil ve Tevrat.* || **Kitāb-ı Mübîn**, *{OsT} (İyi, kötüyü her şeyi ayıran kitap), Kur'an-ı Kerim.* || **Kitāb'ullāh**, *{OsT} {OsT} Kur'an-ı Kerim.* || **kitābü'l-āmāl**, *{OsT} Günah ve sevapların yazıldığına inanılan kitap.* || **kitābü'l-egānî**, *Musiki kitabı.* || **Kitābü'l-Mübîn**, *{OsT} → kitāb-ı mübin.* || **kitābü'n-nakz**, *{OsT} Düşman tarafından yazılmış, var olan bir antlaşmayı bozduğunu belirten mektup; nota.*

kitabe, [Ar. kitābe كتابه] (*kita:be*) *{OsT} is. 1.* Bir binanın kapısı üzerine kabartma olarak yazılan mimarın adı, yapım tarihi gibi yazılar. **2.** Mezar taşları üzerindeki doğum, ölüm tarihi ve isim gibi yazılar. **3.** Bir olayı veya büyük bir devlet adamının fikir ve düşüncelerini anlattığı büyük kaya ve taşlar üzerine yazılmış olan metin; yazıt. **4.** Bir kitabın ilk sayfasında yer alan, kitabın ve yazarının adının yazılı olduğu metin. **5.** Bir levhanın etrafına yapılan kabartma çiçek ve diğer nakışlar. ☞ **kitābe-i mezar**, *{OsT} Mezar yazısı.* || **kitābe-i seng-i mezar**, *{OsT} Mezar taşı yazısı.*

kitabten, [Ar. kitāben كتاباً] (*kita:'ben*) *{OsT} zf.* Yazılı biçimde; yazılı olarak.

kitabete, [Ar. kitābet كتابت] (*kita:bet*) *is. 1.* Bir konuyu kurallarına uygun biçimde, düzgün olarak yazma sanatı; kompozisyon. **2.** Yazı. **3.** Kâtiplik; yazmanlık; sekreterlik. **4.** Kâtiplerin görev yaptığı yer; büro; daire. **5.** *huk.* Eskiden köle ile efendisi arasında yapılan anlaşma. ☞ **kitābet dili**, *Yazı dili.* || **kitabete kesmek**, *{eAT} Deftere geçirmek.* [TS] || **kitābet-i bātıla**, *{OsT} Geçersiz sözleşme belgesi.* || **kitābet-i faside**, *{OsT} Geçersiz, bozuk sözleşme.* || **kitābet-i müştereke**, *{OsT} Bir köle ya da*

cariyeye müşterek sahip olan efendilerin, bu köle veya cariye hakkında kendi aralarında yaptıkları sözleşme. || **kitâbet-i resmiye**, {OsT} Resmî yazışmalarda kullanılan dil. || **kitâbet-i sahîha**, {OsT} Şartları yerine getirilerek yapılmış bir sözleşme; doğru sözleşme; geçerli sözleşme.

kitabevi, [Ar. kitâb + T. ev-i] is. Kitap satılan, bazen de kitap basım ve yayımı yapan yer.

kitabî, [Ar. kitâbî کتابی] (kita:bi:) {OsT} sf. 1. Kitapla ilgili; kitaba ait. 2. (Kişi için) pratik düşünceden uzak kitaba fazlasıyla bağlı olan. 3. dbl. (Anlatım için) dilbilgisi kurallarına uygun ve düzgün. 4. din. Dört kutsal kitaptan birine inanan; Tanrı'nın birliğine inanan. 5. İsl. Kur'an'ın koyduğu kurallara uyanlar; Kur'an'a bağlı olanlar. 6. is. Eskiden Hindistan ve Şam'da üretilen renkli, nakışlı bir tür kumaş. 7. Padişahın ve diğer devlet büyüklerinin kitaplarına bakmakla görevli kimse. ☞ **kitabî konuşmak**, Hitabet kurallarına uygun, kitap gibi düzgün konuşmak.

kitabiyat, [Ar. kitâbiyyat كتابيات] (kita:biya:t) {OsT} is. 1. Belli bir konuda yazılan kitapları ve bunların yayımlarını inceleyen bilim dalı; bibliyografya. 2. Bir kitap yazılırken baş vurulan kitap ve kaynakların listesi; kaynakça.

kitabiyeye, [Ar. kitâbiyye كتابيه] (kita:biye) {OsT} is. Eskiden kâğıt yapmaya yarayan ve ağaçların iç kısmından elde edilen bir madde.

kitakse, [Yun. koitadze] is. Bakış. ☞ **kitakse etmek**, argo. Bakmak; gözlemek.

kitap, -bı [Ar. ketebe > kitâb كتاب] is. 1. Ciltli veya ciltlessiz olarak bir araya getirilmiş, elle yazılmış veya matbaada basılmış sayfalar topluluğu. 2. Belli bir konuda yazılmış ve basılmak üzere hazırlanmış eser. 3. Allah'ın peygamberleri aracılığıyla insanlara gönderdiği vahiyleri içine alan eser; kutsal kitap. 4. kütp. Bir konuyu belli bir düzen içinde sunan, yazılmış ya da basılmış yapıtların bir araya getirilmesinden^A oluşan ve 49 sayfadan az olmayan eser. ☞ **kitaba el basmak**, Kur'an üzerine el koyarak yemin etmek. || **kitaba ulaşım**, kütp. Okuyucunun kitaplıkta bulunan gereçlerden yararlanması işlemlerinin tümü. || **kitaba uydurmak**, Yasalara aykırı olan bir işi, hile veya yasaların açıklarından yararlanarak usule uygunmuş gibi göstermek. || **kitaba uygun**, Yasalara uygun; yasalara göre. || **kitabı kapamak**, Herhangi bir konu ile ilgisini kesmek; o konu ile ilgili gelişmelere katılmaya kendi açısından son vermek. || **kitabına uydurmak**, Yasalara aykırı olan bir işi, hile veya yasaların açıklarından yararlanarak usule uygunmuş gibi göstermek. || **kitap açacağı**, Sayfalarının kenarı kesilmiş olan kitap, dergi vb. ile zarfları açmaya yarayan metal, boymuz, kemik veya plastikten yapılmış

bir tür bıçak. || **kitap adı fişi**, kütp. Kitap adlarına göre düzenlenmiş fiş. || **kitap cebi**, kütp. Kitap kartı konulmak üzere kitabın arka kabının içine yapıştırılmış kese. || **kitap damgası**, kütp. Kitabın ait olduğu kitaplığı belirten iç kapağa basılmış damga. || **kitap delisi**, Kitap toplama tutkusunu aşırıya varmış olan kişi. || **kitap düşkünlüğü**, Kitapları seçme yapmadan toplama hastalığı; bibliomani. || **kitap düşkünlüğü**, Herhangi bir seçim yapmaksızın kitap toplayan; kitap meraklısı; biblioman. || **kitap düşmanı**, Kitapları yok eden kimse. || **kitap ehli**, {OsT} Zebur; Tevrat, İncil ve Kur'an gibi dört kutsal kitaptan birine inanan ve tabii olan kimse. || **kitap evi**, → kitabevi. || **kitap falı**, Kur'an, İncil, İlyada, Hafız Divanı, Mesnevi gibi bir kitabı bir şeye ve kimseye niyetle rastgele açarak, karşılaşılan bölümler, cümle veya kelimelerden niyete yönelik yorumlar çıkarmaya dayanan kehanet. || **kitap fuarı**, kütp. Kitaplarla ilgili geniş sergi. || **kitap gömleği**, kütp. Kitabın kapı üzerine geçirilmiş renkli ve alımlı kılıf, şömez. || **kitap gibi**, (Kadın için) görünüşü düzgün ve vücudu biçimli, güzel. || **kitap gibi konuşmak**, Düzgün, özenli ve bilgiç bir eda ile konuşmak. || **kitap güvesi**, zool. Eski kitap ve döşeme aralıklarında, şekerli maddeler ve tahta kırıntıları yiyerek yaşayan, vücudu pullarla örtülü, püskül kuyruklulardan, kanatsız bir böcek; kitap güvesi, (Lepisma saccharina). || **kitap kartı**, kütp. Kitap cebinde bulunan ve ait olduğu kitabın kimliğini taşıyan, okura verildiğinde kütühanede alıkonulan ve kitabın kimde olduğunu ve ne zaman geri getirileceğini belirten kart. || **kitap kurdu**, 1. Kitap, kâğıt, karton ve cilt derisi gibi malzemeleri kemiren ve kitaplarda büyük tahribat yapan bazı böceklerin kurtçuğu. 2. mecaz. Çok kitap okuyan ve sürekli kitaplarla uğraşan kimse. || **kitap sarayı**, Halkın yararlanması için kurulmuş büyük kütüphane. || **kitapta yeri olmak**, 1. Yasalarda ilgili bir hüküm bulunmak. 2. Kur'an'da veya dinî eserlerde hakkında bir yargı olmak; söz konusu edilmek.

kitapçı, [kitap-çı] is. 1. Kitap satan kimse. 2. Kitap satılan dükkân; kitap evi. 3. Eskiden devlet büyüklerinin kitaplarına bakan kimse. ☞ **kitapçı basımcı**, Hem kitap basan hem de bastığı kitabı satan kimse. || **kitapçı başı**, Padişahın kitaplarına bakmakla görevli kimse. || **kitapçı yayımcı**, Yazarların eserlerini sözleşme ile satın alarak bastırıp satan kimse.

kitapçılık, -ğı [kitap-çılık] is. 1. Kitapçının işi ve mesleği. 2. Devlet büyüklerinin kitaplarına bakmakla görevli kimsenin işi.

kitaphane, [Ar. kitâb + Far. hâne كتابخانه] (kitapha:ne) {OsT} is. 1. Kitaplık; kütüphane. 2. Kitapçı dükkânı; kitap evi. 3. Bir camide kütüphane olarak ayrılmış bölüm.

kitaplaştırma, [kitap-la-ş-tır-ma] *is.* Kitap hâline getirme.

kitaplaştırmak, [kitap-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Değişik zamanlarda ve değişik yerlerde yayımlanmış olan makale, inceleme vb. yazıları bir araya getirerek kitap hâlinde yayımlamak.

kitaplık, **-ği** [kitap-lık] *is.* **1.** Kitapların yerleştirildiği raflı dolap. **2.** Evlerde ve iş yerlerinde içinde kitapların bulunduğu oda veya bölme. **3.** Kitap, film, vb. yayınları toplayan ve ilgilenenlerin hizmetine sunan kuruluş; kütüphane. **4.** *sf.* (Kâğıt, karton vb. için) kitap yapmaya uygun olan, elverişli olan. **5.** (Yazı için) kitap meydana getirecek kadar olan. **6.** (Kütüphane vb. için) belirtilen sayıda kitabı bulunan. ☐ **kitaplık bilimci**, *Kütüphanenin düzenlenmesi, yönetimi ve kitapların tasnifi üzerine eğitim görmüş uzman; kütüphaneci.* || **kitaplık bilimi**, *Kütüphanede kitap sayısını artırma, kitapları sınıflandırıp katalog hazırlama, mevcut kitapları okuyucunun hizmetine sunma kural, teknik ve metotlarını konu edinen bilim dalı; kütüphanecilik.* || **kitaplık görevlisi**, *1. Kütüphanecilik eğitimi görmüş kimse. 2. Kütüphaneyi düzenlemek ve yönetmekle görevli kimse; kütüphaneci.*

kitapsever, [kitap+sev-er] *is.* Öz ve biçim yönünden değerli ve az bulunur kitapları arayıp bulan ve toplayan kimse; bibliyofil.

kitapseverlik, **-ği** [kitap+sev-er-lik] *is.* Kitapsever olma durumu; bibliyofili.

kitapsevmezlik, **-ği** [kitap+sev-mez-lik] *is.* Kitaplardan hoşlanmama; kitap sevmeme durumu.

kitapsı, [kitap-sı] *is.* Kitaplıklarda raftan alınan kitabın yerine konulan kitaba benzer nesne.

kitapsız, [kitap-sız] *sf.* **1.** Kitabı olmayan; elinde, evinde veya çantasında, yanında kitap bulunmayan. **2.** *mecaz.* Dört kutsal kitap olan Kur'an, İncil, Tevrat ve Zebur'dan hiç birine inanmayan kimse; dinsiz. **3.** *mecaz.* Acımasız; insafsız.

kitara, [Lat. cithara > Yun. kithara / İsp. gitara] *is.* **1.** Eski Arap musikisinde kullanılan ve İspanyol gitarı gibi ses veren yassı gövdeli müzik aleti. **2.** Gitar.

kitçe, [kit-çe] *{ağız} sf.* Küçük; ufak; küçük. [DS]

kitokit, [kit-e+kit] *{ağız} sf.* Ağız ağza dolu. [DS]

kitelmek, [küt-el-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ır]* Kütelmek; körelmek. [DS]

kitermek, [kēt-mek > kēt-er-mek / ketür-mek / kel-(i)t-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* **1.** Gidermek; uzaklaştırmak; çıkarmak. [DLT] [EUTS] [KB] [Yükneki] [Üç İtigsizler] **2.** Alıp götürmek; tahkir etmek. [DLT] [EUTS] **3.** Ortadan kaldırmak. [DLT] [Üç İtigsizler]

kitefe, [Ar. kitf > ketefe / kitefe كتفه] *{OsT} is.* anat. Kürek kemiği; omuz kemiği.

kitfeyn, [Ar. kitf > kitfeyn كتفين] *{OsT} is.* anat. İki kürek kemiği.

kitgü, [kit-mek > kit-gü] (*kitgü:*) *{eT} is.* Zail olma. [Gabain]

kitgülüg, [kit-gü > kit-gü-lüg] *{eT} sf.* Gidecek; gidici.

kitgüsi, [kit-gü > kit-gü-si] *{eT} sf.* Giderilmesi gerekli. [EUTS]

kiti, [kilit > kit > kit-i] *{ağız} is.* Anahtar. [DS]

kitih, [kit-ik] *{ağız} sf.* Çok sıkı; birbirine girmiş. [DS]

kitig, [kıd-mak (*kıymak, dilimlemek*) > kıd-ıg] *{eT} is.* Sınır; kıyı. [Gabain]

kitik, **-ği** [kit-ik] *{ağız} is.* **1.** Kusur; eksiklik. **2.** Kadının dişilik organı. [DS]

kitikmek, [kit-ik-mek] *{ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ır]* Zıtlaşmak; birbirine düşmek; düşman olmak. [DS]

kitili, [kit-i-li] *{ağız} sf.* Çok küçük; bir parça. [DS]

kitin, [Fr. chitine] *is.* Böceklerin ve kabukluların kabuğuna sertlik veren azotlu organik yapıdaki destek madde.

kitinli, [kitin-li] *sf.* **1.** Kitini bulunan; kitinden oluşan. **2.** Kitin bakımından zengin olan.

kitir¹, [kit-ir] *{ağız} is.* **1.** Yalçın, sarp ve taşlık yer. **2.** Sert toprak. [DS]

kitir², [kit-ir] *{ağız} is.* Leblebi. [DS]

kitire, [kitre] *{ağız} is.* Keven bitkisinin kökünden çıkarılan sakız. [DS]

kitireli, [kitre-li] *{ağız} is.* Kolalanarak gevşekliği giderilmiş sert kumaş. [DS]

kitiret, **-di** [küt-mek > küt-ür-e-t / kitir-e-t] *{ağız} is.* Kin. [DS]

kitiş, [kit-iş] *{ağız} is.* Biçilmiş arpa demeti. [DS]

kitiz, [kit-iz] *{ağız} is.* → kitiş. [DS]

kitişmek, [kēt-mek > kit-iş-mek] *{eT} dönşl. f.* Ayırılmak. [EUTS][Gabain]

kitle, [Ar. kütle => kitle] *is.* **1.** Belli nitelikteki insanlardan meydana gelen topluluk; insan topluluğu; yığın, (1944). **2.** İri parça; toprak; kütle. ☐ **kitle haberleşmesi**, *Dağınık ve geniş bir insan topluluğunun, örgütlenmiş bir kaynaktan verilen haber ve uyarılara maruz kalması; birtakım kaynaklardan elde edilen bilgilerin ve haberlerin geniş halk topluluklarına yaygın olarak duyurulması; kitle iletişimi.* || **kitle iletişim araçları**, *Yazı, ses veya görüntü aracılığıyla geniş insan toplulukları ile iletişim kurmaya yarayan radyo, televizyon, yazılı basın, kitap, bilgisayar, video vb. araçların tümü; medya.* || **kitle iletişimi**, *Dağınık ve geniş bir insan topluluğunun, örgütlenmiş bir kaynaktan verilen haber ve uyarılara maruz kalması; birtakım kaynaklardan elde edilen bilgilerin ve haberlerin geniş halk topluluklarına yaygın olarak duyurulması; kitle haberleşmesi.*

kitlek¹, **-ği** [ki(l)it-le-k] *{ağız} is.* **1.** Kilit. **2.** Kilitlenmiş kapı, dolap, çekmece vb. [DS]

- kitlek², -ği** [kit-le-k] {ağız} is. Küçük sabun parçaları. [DS]
- kitlek³, -ği** [kit-le-k] {ağız} is. Kurutulmuş ekmek. [DS]
- kitleme**, [ki(li)t-le-me > kit-le-me] {ağız} is. **1.** → kilitleme. **2.** Çakı; küçük bıçak. [DS]
- kitlemek**, [ki(li)t-le-mek > kit-le-mek] gçl. f. [-r] /[-(i)-yor] → kilitlemek.
- kitlenme**, [ki(li)t-le-n-me > kit-le-n-me] is. → kilitlenme.
- kitlenmek**, [ki(li)t-le-n-mek > kit-le-n-mek] edil. f. [-ir] → kilitlenmek.
- kitleşmek¹**, [kit-le-ş-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] Alışmak; dadanmak; üzerine düşmek. [DS]
- kitleşmek²**, [kit-le-ş-mek] {ağız} işteş. f. [-ir] Yapışmak; sıkışmak; iyice bitişmek. [DS]
- kitletme**, [ki(li)t-le-t-me > kit-le-t-me] is. → kilitletme.
- kitletmek**, [ki(li)t-le-t-mek > kit-le-t-mek] gçl. f. [-ir] → kilitletmek.
- kitleyik, -ği** [kit-le-y-ik] {ağız} is. Killi sarımtırak toprak. [DS]
- kitli**, [ki(li)t-li > kit-li] sf. → kilitli.
- kitlik, -ği** [kit-lik] {ağız} is. Küçük sabun parçası. [DS]
- kitman**, [Ar. ketm > kitmān كتمان] (kitma:n) {OsT} is. Bildiği gerçeği söylememe, saklama. ☞ **kitmān-ı esrār**, {OsT} Sırları saklama.
- kitmek¹**, [kēt-mek] {eT} gçsz. f. **1.** Gitmek; çekilmek; zail olmak. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [OKD] [Yüknekî] [Gabain] **2.** mecaz. Ölmek. [ETY]
- kitmek²**, [keğ-mek / kit-mek] {eT} gçl. f. → kedmek. [Yüknekî]
- kitmen**, [? kit-men] {eT} is. Bel (tarım aracı). [EUTS]
- kitmir¹**, [kit-mir] {ağız} is. **1.** Kir. **2.** Çok kirli kişi. [DS]
- kitmir²**, [kit-mir / kīt-mır] {ağız} sf. Cimri; pinti. [DS]
- kitpevül**, [Moğ. kebtemek (yatmak) > kebtegül / kitpevül] {eT} is. Gece muhafızı; nöbetçi kıtası; kütüvel. [Nevâyî]
- kitre**, [kitre كبترة] is. **1.** Kevenen çıkarılan, eczacılıkta iç sürdürücü olarak, kozmetik üretiminde ve tekstilde apreleme işlerinde kullanılan bir tür zamk; keven kökü zamk. {eAT} (aynı). **2.** {ağız} Zamk. [DS] **3.** {ağız} Kola. [DS]
- kitret**, [? kitret] {ağız} is. Kin. [DS] ☞ **kitret gütmek**, {ağız} Kin beslemek. [DS]|| **kitret kovmak**, {ağız} Kin beslemek. [DS]
- kitti**, [kit-ti] {ağız} is. Leblebi. [DS]
- kittik, -ği** [kit] {ağız} is. Yağsız yoğurt. [DS]
- kitürmek**, [kēt-mek > kēt-er-mek / kēt-ür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Getirmek. [Yüknekî]
- kivan**, [Soğd. kēwān] {eT} is. Satürn gezegeni. [EUTS] [ETY] ☞ **kivan j-mnu**, {eT} Cumartesi. [EUTS]
- kivare**, [Ar. kivāre / küvāre كواره] (kiva:re) {OsT} is. Petek.
- kiveni**, [? kiveni] {ağız} is. İş bilir, iyi yemek yapan ev kadını. [DS]
- kivenilik, -ği** [kiveni-lik] {ağız} is. Temizlik; beceriklilik. [DS]
- kivi**, [İng. kiwi] is. zool. **1.** Yeni Zelanda ormanlarında yaşayan, kanatsız sayılabilecek biçimde, esmer kaba tüylü, uzun ve eğri gagalı, tavuk iriliğinde, uçamayan üç kuş türünün ortak adı, (*Apteryx*). **2.** bot. Eskiden chinaberry (Çin meyvesi) denilen, Çin kökenli, tırmanıcı ve sarmaşık bir bitkinin yumurta büyüklüğünde tüylü, lezzetli ve vitamince zengin meyvesi, (*Actinidia sinensis*).
- kivigiller**, [kivi-gil-ler] is. zool. Yeni Zelanda'da yaşayan üç kivi türünü içeren, uçamayan kuşlar familyası, (*Apterygidae*).
- kiviler**, [kivi-ler] is. zool. Yeni Zelanda'da yaşayan, çok kısa kanatlı uçamayan kuşlar takımı, (*Apteryges*).
- kivir**, [kiv (yans.) > kiv-ir] ün. Gevreklik, kırılma bildiren yansımali gövde. ☞ **kivir kivir**, {ağız} (Ezme ve kırmak için) kolaylıkla ve çıtırtılı sesler çıkararak. [DS]
- kiviz**, [Soğ. kiwij] {eT} is. Yayı; halı, kilim gibi şeyler. [DLT]
- kivra**, [Erm. k'awor [EREN] => kirve] {ağız} is. Dost; arkadaş. [DS]
- kivre**, [Erm. k'awor [EREN] => kirve] {ağız} is. **1.** Sevgi; dostluk. **2.** Kirve. **3.** Sağdıç. [DS]
- kivrik, -ği** [kiv(i)r-ik] {ağız} sf. Çapkın; kopuk; külhanbeyi. [DS]
- kivrizlemek**, [kiv(i)r-iz-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] /[-(i)-yor] Tavşanı köpeğe göstererek tutması için işaret etmek. [DS]
- kivse**, [? kivse] {ağız} is. Aptal. [DS]
- kivürmek**, [kir-mek > kir-gür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] → kurgürmek.
- kivzine**, [kiv-(i)z-i-n-e] {ağız} zf. (Söz söylemek için) aksine. [DS]
- kiya**, [Far. kedhüdā => kâhyā > kiyā] (kiya:) {ağız} is. **1.** Köy kâhyası. **2.** Muhtar. **3.** Köy bekçisi. [DS]
- kiyan**, [Far. kiyān كيان] (kiya:n) {OsT} is. **1.** Yıldız. **2.** Merkez.
- kiyani**, [Far. kiyānī كيانى] (kiya:ni:) {OsT} sf. fel. Evren doğumsal; kozmogonik.
- kiyaniyat**, [Far. kiyāni + Ar. -yyāt => kiyāniyyāt] {OsT} is. Evrenin doğuşu, yaratılışı ile ilgili yazılanlar ve ileri sürülen görüşler; kozmogoni; evren doğumu.
- kiyanus**, [Yun. kyanus => OsT. kiyānūs كيانوس] {OsT} is. kim. Doğada serbest bulunmamasına rağmen

- birçok maddenin birleşimine giren karbon ve azot-tan oluşan gaz; siyanojen; siyanür. ☞ **kiyânüs-i hadîd**, {OsT} *Demir siyanür*.
- kiyaset**, [Ar. kiyâset كِيَاَسَت] (*kiya:set*) {OsT} *is.* Akıllılık; anlayışlılık; uyanıklık; zeyreklik.
- kiyasetli**, [kiyaset-li] (*kiya:setli*) *sf.* Akıllı; anlayışlı.
- kiyasetsiz**, [kiyaset-siz] (*kiya:setsiz*) *sf.* Akılsız; anlayışsız; budala.
- kiye**, [-kıya / -kiye / -kına / -kine] {eT} *yap. e.* 1. Küçültme eki. [EUTS] 2. Pekiştirme bildirir; *-kiña*, *-gına* biçiminde de söylenir. [EUTS]
- kiyesi**, [eT. kéd-mek > kiy-e-si / giysi] {ağız} *is.* İç çamaşırı. [DS]
- kiyesilik**, **-ği** [kiyesi-lik] {ağız} *is.* Çamaşırılık. [DS]
- kiyik**, [kéy-ik / giy-ik/ kedik] (*kéyik*) {eT} {ağız} *is.* 1. → keyik. [ETY] [EUTS] [Gabain] [Nevâyî] [DS] 2. {ağız} *sf.* Yabanî. [DS]
- kiyikçi**, [kéy-ik / keyik-çî] (*kiyikçi:*) {eT} *is.* → keyikçi. [Nevâyî]
- kiyim**, [kiy-im] {eT} *sf.* Uyuşuk. [DLT] ☞ **kiyim kesim olmak**, {ağız} *Tutumlu olmak.* [DS]|| **kiyim ki-yim**, *Uyuşukluk; ne çalışmak ne de işi büsbütün bırakmak; gaflet; elevaylık.* [DLT]
- kiyir**, [kiy (yans.) > kiy-ir] ün. Gevreklik, kırılma bildiren yansımali gövde. ☞ **kiyir kiyir**, {ağız} (*Ezmek ve kırmak için*) kolaylıkla ve çırtılı sesler çıkararak. [DS]
- kiyiz**, [eT. kidiz] {ağız} *is.* Keçe. [DS]
- kiymek**, [keğ-mek / kiy-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] → kedmek. [Yükneki]
- kiysi**, [kéd-mek > kiy-e-si] {ağız} *is.* Elbise; çamaşır; giyecek. ☞ **kiyesi yumak**, {ağız} *Çamaşır yıkamak.* [DS]
- kiyermek**, [kiyt-er-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-ir] Soğuktan titremek. [DS]
- kiyitik**, **-ği** [kiy-mak > kiy-(i)t-ik] {ağız} *is.* Odun ve çıra kırıntıları. [DS]
- kiz¹**, [kidiz] {eT} *is.* → kidiz.
- kiz²**, [kiz] {eT} *is.* 1. Kasa. [İKPÖy.] 2. Misk kutusu. [DLT] [İKPÖy.] 3. Kap. [EUTS] [Gabain] 4. Taht; kürsü; sandık. [DLT] 5. Sır; giz.
- kizb**, **-bi** [Ar. kizb كَذِب] {OsT} *is.* 1. Yalan söyleme; kandırma; aldatma. 2. Yalan.
- kizbî**, [Ar. kizb > kizbî كَذْبِي] (*kizbi:*) {OsT} *sf.* Yalan; hatalı; asılsız; esassız.
- kizbiyat**, [Ar. kizbiyyât كَذْبِيَاَت] (*kizbiya:t*) {OsT} *is.* Yalanlar; aldatmalar; kandırmalar.
- kizelemek**, [kiz-e-le-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] Mızıkçılık etmek. [DS]
- kizermek**, [kiz-er-mek] {eT} *gçsz. f.* 1. Şiddetli açlık hissetmek. 2. (Dudaklar için) çatlamak. 3. Cimrilik etmek. [Nevâyî]
- kizetmek**, [kiz-e-t-mek] {ağız} *gçl. f.* [-(-d)-er] Derinin kıllarını ateşe tutarak yakmak. [DS]
- kizik**, [kez-mek > kiz-ik] {eT} *is.* Gezi; seyahat. [EUTS]
- kizikmek**, [kiz-ik-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-ir] 1. Çekinmek.; sakınmak. 2. Bir şeyden soğumak. [DS]
- kiziktirmek**, [kiz-ik-tir-mek] {ağız} *gçl. f.* [-ir] Kendinden usandırmak; bıktırmak. [DS]
- kizir¹**, [Far. gizîr] {ağız} *is.* 1. Köy bekçisi; köy kâhyası. 2. Muhtar. 3. Vergi toplayan memur. 4. Çığırtaç; tellal. [DS]
- kizir²**, [kiz-ir] {ağız} *sf.* 1. Cüce; bodur; boysuz. 2. Zayıf; iyi gelişmemiş; küçük. [DS]
- kizir³**, [kiz-ir] {ağız} *is.* Ara bozucu kimse. [DS]
- kizkil**, [kiz-kil ?] {eT} *sf.* Kızıl. [Gabain]
- kizlegülük**, [kiz-lē-mek > kiz-le-gü-lük] {eT} *sf.* Saklanan; gizlenen. [EUTS]
- kizlemek**, [kiz (kasa; misk kutusu) > kiz-lē-mek] (*kizle:mek*) {eT} *gçl. f.* [-r] 1. Gizlemek; saklamak. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] [İKPÖy.] [Yükneki] 2. Gizli tutmak. [İKPÖy.] 3. Kapatmak. [İKPÖy.]
- kizlençü**, [kiz-lē-mek > kiz-le-n-çü] {eT} *sf.* Gizli. [DLT]
- kizlenmek**, [kiz-lē-mek > kiz-le-n-mek] {eT} *dönşl. f.* [-ür] Gizlenmek; saklanmak. Saklar görünmek; kendi kendine saklamak. [DLT]
- kizleşmek**, [kiz-lē-mek > kiz-le-ş-mek] {eT} *işteş. f.* [-ür] Birbirini gizlemek, saklamak. [DLT]
- kizletmek**, [kiz-lē-mek > kiz-le-t-mek] {eT} *gçl. f.* Gizletmek; saklatmak. [DLT]
- kizmek¹**, [kiz-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-er] Korkarak çekilmek; yılmak. [DS]
- kizmek²**, [kiz-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-er] 1. Büyüklenmek; kibirlenmek. 2. Öfkelenmek; kin tutmak. [DS]
- klakson**, [Fr. klaxon (bir Amerikan firması ve ürettiği otomobil düdüğünün markası)] (*klâ'kson*) *is.* 1. Motorlu taşıt, bisiklet vb. araçlarda sesli uyarıda bulunmak amacıyla içinden hava geçirilerek ya da elektrik akımıyla çalınan düdük; havalı korna; korna. 2. Bu aletten çıkan ses. ☞ **klakson çalmak**, *Uyarmak amacıyla aracın klaksonundan ses çıkartmak; korna çalmak.*
- klan**, [İrl. clann > İng. clan / Fr. clan] (*klân*) *is. sosy.* 1. Kabile kuruluşunda, ortak bir atadan gelen, aralarında kan bağı bulunan, çoğunlukla belli bir toteme bağlı, dışarıdan evlenme esasına dayalı aile birimlerinin oluşturduğu topluluk. 2. Birkaç aileden meydana gelen İrlanda veya İskoç toplumsal birimi.
- klapa**, [Al. klappe] (*klâpa*) *is. terz.* Alt yakanın aşağı doğru inen devrik kısmı. ☞ **klapa işçisi**, *Ceket yakanalarını, dik veya dökümlü durmalarını sağlamak üzere vatka veya telaya ince dikişlerle tutturana işçi.*
- klape**, [Fr. clapet] (*klâpe*) *is. mek.* İçinden akışkan

geçen boru, pompa vb. yerlerde açılarak akışkanın tek yönlü geçişini sağlayan supap.

klarnet, [İt. clarus (*bağırmaq*) > clarinetto > Fr. clarinete] (*k'lârnet*) *is. müz.* 1. Abanoz ağacından yapılmış, silindirik biçimli, basit dilli, en güç ezgileri en hızlı biçimde çıkarabilen üflemeli bir çalgı. 2. Klarnet çalan; klarnetçi.

klarnetçi, [klârnet-çi] (*k'lârnetçi*) *is. müz.* Klarnet çalan müzikçi.

klas, [Lat. classis > Fr. classe] (*k'lâs*) *is.* 1. Aynı sosyal tabakadan olan kişilerin meydana getirdiği topluluk; sınıf. 2. *sf. mecaz.* Üstün nitelikli; üstün yetenekli; usta; as; birinci derecede olan.

klasik, -**ği** [Lat. classicus (*birinci sınıf*) > Fr. classique] (*k'lâsik*) *sf.* 1. Eski Yunan ve Roma çağına ait dil ve sanat ürünlerine ait. 2. On yedi ve on sekizinci yüzyıllar arasında yaşamış Fransız yazar, şair, müzisyen ve güzel sanatları ile ilgili olan. 3. (Sanat eseri için) eski Yunan ve Roma dönemi estetiğinden etkilenecek meydana getirilmiş olan. 4. Eski Yunan ve Roma dil ve edebiyatını temel alan. 5. Kurallara ve ideale uygun olan; köklü bir geleneğe dayalı olan; geleneksel. 6. Kökleşmiş törelere, alışılabilen biçim ve kullanımlara, geleneğin oluşturduğu zevke uygun olan. 7. (Eser veya yazar için) bir ülkenin ortak kültürünü oluşturan; üzerinden uzun zaman geçmiş olmasına rağmen değerini yitirmeyen; genel kültürde yer almaya layık görülen; türünde model ve örnek olarak alınabilen; okullarda okutulabilecek nitelikte olan. 8. Tekrarlanmaktan dolayı etkisini kaybederek insanı şaşırtmayan; alışılabilen; alışılmış. 9. *dbl.* (Dil için) okullarda öğretime temel olan biçimi. 10. *is.* Eski Latin, Yunan ve Fransız klasik dönemine ait yazar veya eser. 11. Eski Yunan, Latin devri ve romantiklere karşıt olarak on yedinci yüzyıl Fransız yazarı. 12. Klasik doktrin taraftarı kimse. 13. Kendi türünde üstünlük sağlayarak kazandığı ün dolayısıyla okunması, incelenmesi, dinlenmesi gereken yazar veya müzikçi; bu kişilerin eserleri. 14. *eğ.* Latincenin önemli bir yer tuttuğu dönem. 15. *zf.* Geleneksele bağlı olarak.

☞ **klasik okul**, *eko.* On yedinci yüzyılın sonları ile on sekizinci yüzyılın ilk yarısında eserleri yayımlanmış olan ve iktisadi bir bilim dalı hâline getirmiş olan, özel çıkarlarla genel çıkarların bir arada ve birlikte var olduğunu, iş bölümünün üretimi olumlu yönde etkilediğini, tam rekabetin özel çıkarların uyumunu ve dengesini sağladığını savunan İngiliz ve Fransız ekonomi bilginleri. || **klasik sonrası**, *Klasik dönemden sonra gelmekle beraber bu dönemden türemiş olan.*

klasikçilik, [klâsik-çi-lik] (*k'lâsikçilik*) *is.* 1. On yedinci yüzyılda 14. Louis döneminde Fransız yazarlarının eserlerinde görülen eğilim ve kuramların tümü; klasisizm. 2. Bu öğretiyi esas alan edebiyat ve sanat eserlerinin tümü; klasisizm. 3. Gösteriş ve

abartıdan uzak olarak oran ve düzenlemelerin dengeli, tutarlı olmasını ve biçimlerdeki uyumunu esas alan sanat eğilimi; klasisizm.

klasikleşme, [klâsik-le-ş-me] (*k'lâsikleşme*) *is.* Klasik durumuna gelme.

klasikleşmek, [klâsik-le-ş-mek] (*k'lâsikleşmek*) *gçsz. f. [-ir]* 1. Klasik durumuna gelmek. 2. (Sanatçı veya eser için) geçen zaman içinde değerini kaybetmeyerek klasik bir değer kazanmak. 3. Bir yenilik ve değişiklik göstermeyerek hep aynı özellikte kalmak; alışılmış durumda kalmak; basmakalıp hâle gelmek.

klasiklik, -**ği** [klâsik-lik] (*k'lâsiklik*) *is.* Klasik olma durumu.

klasisizm, [Fr. classicisme] (*k'lâsisizm*) *is.* 1. On yedinci yüz yıl Fransız yazarlarının edebiyat öğretisi. 2. Ölçülü olma düşüncesi, dengeli ve sağlam kalma zevki, biçimler arasında uyum kaygısı, anlatımda edep dışına çıkmama terbiyesi gibi belirgin nitelikler taşıyan sanat eğilimi; klasikçilik.

klasman, [Fr. classement] (*k'lâsman*) *is.* Sınıflama; sınıflandırma; tasnif. ☞ **klasmana girmek**, *spor.* (Sporcu veya takım için) önceden belirlenmiş barajı aşarak dereceye girmek; dereceye girmek. || **klasman grubu**, *spor.* Elemeli sistemde üst kümeye giremeyen takımların yer aldığı grup; alt küme.

klasör, [Fr. classeur] (*k'lâsör*) *is.* İçine evrak vb. kâğıtların belli bir sıra ile yerleştirildiği kalın kartondan yapılmış, metal veya plastik kısıkaçlı büyük dosya veya dolap; musannif; cilbent; sıralaç.

klavsen, [Lat. clavis + cymbalum > Fr. clavecin] (*k'lâvsen*) *is.* On altıncı ve on sekizinci yüzyıllar arasında Avrupa'da önemli ölçüde kullanılmış olan telli ve klavyeli bir çalgı.

klavsençi, [klâvsen-ci] (*k'lâvsenci*) *is.* Klavsen çalan kimse.

klavye, [Fr. clavier (*anahtar takımı*)] (*k'lâvye*) *is.* 1. (Piyano, org vb. çalgılarda) parmaklarla hareket ettirilen ve tuş adı verilen düğmelere bağlı kaldıraç ile tellere vurarak ses çıkarmaya yarayan düzenek. 2. Yazı ve hesap makinesi ile bilgisayarlarda parmaklarla tuşlarına basılarak istenilen harf, rakam ve diğer işaretlerin yazılmasını ve komut verilmesini sağlayan belirli bir düzene göre yerleştirilmiş tabla. 3. (Dil adlarından sonra) o dilin özelliklerine göre en kolay yazılabilecek biçimde ve o dilin harf ve işaretlerini bütünüyle kapsayan yazı makinesi klavyesi.

klavyeli, [klâvye-li] (*k'lâvyeli*) *sf.* 1. Klavyesi bulunan. 2. (Dil adlarından sonra) o dilin özelliğine göre belirlenmiş klavyeye sahip olan.

kle, [Fr. clef / clé (*anahtar*)] (*k'le*) *is. spor.* Güreşte kolu rakibin koltuğu altından geçirdikten sonra elle enseden başını mindere doğru bastırma biçimindeki oyun.

klemantin, [Fr. clémente (*Père Clémentin* 'Cezayirli Fransız botanikçisi') (*klemantin*) is. bot. 1. Sedef otugillerden, 19. yy. sonlarında Cezayir'de turunc ve mandalınanın çaprazlamasıyla elde edilen bir meyve ağacı, (*Citrus clementina*). 2. Bu ağacın mandalınaya benzer, tatlı ve kokulu meyvesi.

klemens, [Al. klemens] (*klemens*) is. elkt. Elektrik hatlarından ayrı hat çekerken bu hatları birbirine bağlamaya yarayan vida veya civata ile sıkılan parça.

kleps, [Alm. klaps] (*kleps*) is. oy. Bilardoda, vuruş yaptıktan sonra topun geriye doğru gelmesini sağlayan 45° lik isteka vuruşu.

kleptoman, [Yun. kleptēs (*hırsız*) > Fr. kleptomane] (*kleptoman*) is. Çalma hastalığına tutulmuş kimse.

kleptomani, [Fr. kleptomanie] (*kleptomani*) is. Bazı kişilerin kendilerine ait olmayan bir şeyi gizlice ele geçirme konusunda duydukları dayanılmaz istek ve ele geçirdikten sonra da bir rahatlama biçiminde ortaya çıkan psikolojik rahatsızlık; çalma hastalığı.

klerikalizm, [Lat. clericus (*din adamı*) / Yun. klerikós (*adlanmış*) > Fr. cléricisme] (*klerikalizm*) is. Dinin ve dinî kurumların toplum yaşamının bütün kesimlerinde güçlü bir yeri olmasını amaçlayan toplumsal ve ekonomik akım; din erkçilik.

klik, -**ği** [Fr. cliquer (*gürültü yapmak*) > clique] (*klik*) is. 1. sosy. Bir toplum içinde düşünce, inanç vb. yönlerden ayrılıkçı davranarak toplumun büyük kısmıyla çatışma durumundaki alt topluluk; hizip. 2. Düzen kurmak ve başkalarına zarar vermek amacıyla bir araya gelmiş bulunan kişiler topluluğu.

klikçi, [klik-çi] (*klikçi*) sf. Klik oluşturan; oluşmuş bir klik içinde yer alan.

klikçilik, -**ği** [klik-çi-lik] (*klikçilik*) is. 1. Klikçi olma durumu; klikçinin yaptığı iş ve eylem. 2. Örgütlü bir topluluk içinde bütünlüğü bozacak nitelikte ve örgüte aykırı biçimde bir iç örgüt kurma; hizipçilik.

klikleşme, [klik-le-ş-me] (*klikleşme*) is. Örgütlü bir topluluk içinde bütünlüğü bozacak ve örgüte aykırı biçimde bir iç örgüt kurma; hizipçilik yapma; hizipleşme.

klikleşmek, [klik-le-ş-mek] (*klikleşmek*) dönşl. f. [-ir] Örgütlü bir topluluk içinde bütünlüğü bozacak ve örgüte aykırı biçimde bir iç örgüt kurmak; hizipçilik etmek; hizipleşmek.

klima, [Fr. climat] (*klima*) is. Ev, iş yeri, fabrika gibi sınırlı hacimde bir mekânın sıcaklığını, hava akımını, nem oranını dışarıdaki hava şartlarından bağımsız olarak düzenleyen elektrikli cihaz; klima aygıtı; iklimleme aygıtı. ☐ **klima mühendisliği**, *Kapalı alanları ısıtma, havalandırma ve nemlendirme gibi işlere ait tekniklerin tümü.*

klimaks, [Yun. klimaks] (*klimaks*) is. 1. biy. Bitki oluşumu aşamalarının en son gelişim evresi. 2.

ekol. Belli bir doğal ortamın belirgin özelliği olarak toprak bitki bütünleşmesinin verdiği ideal denge durumu.

klimatizasyon, [Fr. climatisation] (*klimatizasyon*) is. İklimleme.

klimatolog, -**ğu** [Fr. climatologue] (*klimatolog*) is. İklim bilimci.

klimatoloji, [Fr. climatologie] (*klimatoloji*) is. İklim bilimi.

klirik, -**ği** [Yun. klinikos (*yatakla ilgili*) > Fr. clinique] (*klirik*) is. 1. Ayakta hasta muayene ve tedavi eden, gerekli sıhhi ve fennî şartları taşıyan kuruluş; hastanın tedavi edildiği kurum. 2. Tıp öğrencilerinin hasta başında ve profesörler gözetiminde eğitim görmelerini sağlayan bölüm. 3. sf. Kitaptan veya teorik olarak değil de bizzat hastanın yatağının yanında ve üzerinde yapılan. 4. (Hastalık belirtisi için) muayene sonucu vücutta görülen. ☐

klirik belirtiler, *tıp. Hekimin biyolojik verilerle dayanarak değil de doğrudan duyuları yardımıyla algıladığı belirtiler.*|| **klirik metot**, *psikol. Deneyci tarafından bilinen durumlar karşısında bırakılan deneyin doğrudan doğruya gözlenmesine dayanan teknik.*|| **klirik öncesi**, *Herhangi bir klinik belirtinin ortaya çıkmadığı hastalık devresi.*|| **klirik psikoloji**, *Kişiliğin derinliğine ve tek başına araştırılmasını esas alan psikoloji dalı.*|| **klirik sınavı**, *Tıp öğrenimi sonunda hasta başında teşhis ve tedaviyi belirlemek suretiyle verilen sınav.*|| **klirik şefi**, *Klinik servislerinde stajyer doktorlara eğitim yaptırmakla görevli hekim.*|| **klirik vak'a**, 1. *Tıbbî yardıma, tedaviye ihtiyacı olan kimse; hasta.* 2. *Akla ve mantığa sığmayan davranışları olan kişi; garip adam.*

klirker, [İng. clinker] (*klirker*) is. 1. Çoğunlukla taban döşemesinde kullanılan camlaşmış kiremit. 2. Çimento üretiminde fırından öğütülmeden çıkarılan pişirme ürünü. 3. İçinde maden artıklarının kül veya köpük hâlinde bulunduğu asfalt karışımı.

klinometre, [Fr. clinomètre] (*klinometre*) is. Bir yüzeyin, yolun vb. yatay bir düzleme göre eğim açısını ölçmeye yarar alet; eğimölçer.

klip, -**bi** [İng. clip (*kırpma*)] (*klip*) is. 1. Sinema filmlerinden kesilmiş kısımlar; görünüm. 2. Televizyon ekranlarından sunulan müzikler için arka zemin olarak hazırlanmış görüntüler; görüntüleme; görünümsetme.

klips, [İng. clips (*tutturucu*)] (*klips*) is. 1. Bir küpe, takı veya broşu tutturmaya yarayan yaylı çengel. 2. Bu tür takı.

klişe, [Fr. cliché] (*klişe*) is. 1. Baskıda kullanılmak üzere üzerine kabartma resim veya yazı kopya edilmiş levha. 2. sf. Kalıplaşmış; basmakalıp.

klişeci, [klişe-ci] (*klişeci*) is. Klişe hazırlayan usta.

klişecilik, -**ği** [klişe-ci-lik] (*klişecilik*) is. Klişe yapma işi ve sanatı.

klışehane, [Fr. cliché + Far. ḥāne] (*k'lişeha:ne*) *is.* Baskı kalıplarının hazırlandığı atölye.

klışeleşme, [klışe-le-ş-me] (*k'lişeleşme*) *is.* Kalıplaşma; basma kalıp durum alma.

klışeleşmek, [klışe-le-ş-mek] (*k'lişeleşmek*) *dönşl. f.* [-ir] Kalıplaşmak; basma kalıp durum almak.

klitoris, [Yun. kleitoris (*tepecik*) > Fr. clitoris] (*k'li-toris*) *is. anat.* Kadın cinsel organının üst tarafında bulunan küçük çıkıntı; bızır.

klor, [Yun. khloros (*sarı-yeşil*) > Fr. chlore] (*k'lor l ince*) *is. kim.* Normal sıcaklıkta gaz hâlinde bulunan, atom numarası 17, atom ağırlığı 35,46 ve yoğunluğu 2,5 gr/cm³ olan, yeşil sarı renkte, keskin ve pis kokulu, zehirli bir element; sembolü: Cl ☐
klor ölçümü, *Bir çözeltide bulunan etkin klor miktarını belirleme işlemi; klorometri.*

klorhidrat, [Fr. chlorhydrate] (*k'lorhidrat, l ince*) *is. kim.* Azotlu organik bir baz ile hidroklorik asitten türeyen tuz; hidroklorür; hidrojen klorür.

klorhidrik, -ği [Fr. chlorhydrique] (*k'lorhidrik, l ince*) *sf. kim.* Klorla hidrojenin birleşmesinden meydana gelmiş olan. ☐ **klorhidrik asit**, *Hidrojen ve klorun birleşmesiyle meydana gelmiş olan asit; hidroklorik asit, HCl.*

klorik, -ği [Fr. chlorique] (*k'lorik, l ince*) *sf. kim.* Klor ve oksijen birleşiminden meydana gelmiş olan. ☐ **klorik asit**, *Klor, oksijen ve hidrojenin birleşimi ile meydana gelmiş olan asit, HClO₃*

klorlama, [klor-la-ma] (*k'lorlama, l ince*) *is.* 1. Klorla işlemden geçirme. 2. Suyu çok düşük oranda klor ekleyerek temizleme işlemi. 3. Organik bir molekülde hidrojen atomunun yerine klor atomunu geçirmek için uygulanan kimyasal işlem. 4. Bir dokuma ürününü beyazlatmak amacıyla klor gazı veya sıvı çözeltisi etkisinde bırakma işlemi. 5. Savaşta insan ve hayvanları zehirleyerek öldürmek amacıyla klor püskürtme.

klorlamak, [klor-la-mak] (*k'lorlamak, l ince*) *gçl. f.* [-r] [-l(u)-yor] 1. Klorla işlemden geçirmek. 2. Suyu mikroplardan arındırmak veya amonyak gibi bazı yabancı maddelerden temizlemek amacıyla çok düşük oranda klor eklemek. 3. Organik bir molekülde hidrojen atomunun yerine klor atomunu geçirmek. 4. Bir dokuma ürününü beyazlatmak amacıyla klor gazı veya sıvı çözeltisi etkisinde bırakmak. 5. Savaşta insan ve hayvanları zehirleyerek öldürmek amacıyla klor gazı püskürtmek.

klorlanma, [klor-la-n-ma] (*k'lorlanma, l ince*) *is.* 1. Klorlama işlemine tabi tutulma. 2. Klor etkisinde kalma. 3. Klor edinme, klor sahibi olma. 4. Klorlu hâle gelme; klor bulaşma.

klorlanmak, [klor-la-n-mak] (*k'lorlanmak, l ince*) *edil. f.* [-ır] 1. Klorlama işlemine tabi tutulmak. 2. Klor etkisinde bırakılmak. 3. *dönşl. f.* Klor edinmek; klor sahibi olmak; klor bulaşmak.

klorlu, [klor-lu] (*k'lorlu, l ince*) *sf.* İçinde veya birleşiminde klor bulunan.

klorofil, [Yun. khloros (*yeşil*) + phyllon (*yaprak*) > Fr. chlorophylle] (*k'lorofil, birinci l ince*) *is. biy.* Bitkilerin körpe sap ve yapraklarında bulunan, güneş ışığını soğurarak, bitkinin karbon özümlemesini sağlayan ve onlara yeşil rengi veren tanecikler.

kloroflüorokarbon, [Fr. chlorofluorocarbone] (*k'loroflüorokarbon, birinci l ince*) *is. kim.* Bazı aerosollerde, yalıtkanlarda ve soğutucularda kullanılan, ancak açığa çıkması ile atmosferin üst tabakasındaki ozonu parçalayarak zararlı güneş ışınlarının dünyaya ulaşmasına sebep olan bir gaz.

klorofrom, [Fr. chloroforme] (*k'lorofrom, l ince*) *is. tıp. kim.* Alkol üzerine klorun etkimesi ile elde edilen, eskiden genel anesteziye kullanılan, eter kokusunda renksiz bir sıvı, CHCl₃.

klorometre, [Fr. chloromètre] (*k'lorometre, l ince*) *is.* Bir çözeltide bulunan etkin klor miktarını belirleyen alet; klorölçer.

klorometri, [Fr. chlorométrie] (*k'lorometri, l ince*) *is.* Bir çözeltide bulunan etkin klor miktarını belirleme işlemi; klor ölçümü.

kloropikrin, [Fr. chloropicrine] (*k'loropikrin, l ince*) *is. kim. as.* Formülü CCl₃NO₂ olan, böcek öldürücü ve savaş gazı olarak kullanılan kloroformun azotlu türevi; trikloronitrometan; nitrokloroform.

kloroplast, [Fr. chloroplaste] (*k'loroplast, l'ler ince*) *is. biy.* Yeşil bitkilerde klorofil moleküllerinden meydana gelen ve fotosentezi sağlayan karmaşık yapılı organit; klorolösit; klorofil taneciği

kloroz, [Fr. chlorose] (*k'loroz, l ince*) *is. tıp.* 1. Genç kızlarda görülen bir tür kansızlık. 2. *bot.* Fazla nemlilik veya kök asalakları gibi sebeplerle bitkilerde yaprak sararması biçiminde görülen hastalık.

klorölçer, [klor+ölç-er] (*k'lorölçer, l ince*) *is.* Bir çözeltide bulunan etkin klor miktarını belirleyen alet; klorometre.

klorstromani, [Fr. claustromanie] (*k'lostro'mani, l ince*) *is. tıp. psikol.* Bazı akıl hastalarının kendilerini çeşitli sebeplerle bir yere kapamaları, inzivaya çekilmeleri veya saklanmaları şeklinde kendini gösteren anormal davranış.

klorür, [Fr. chlorure] (*k'lorür, l ince*) *is. kim.* Klorun oksijen ve flüor dışındaki element veya bileşiklerden meydana getirdiği tuzlara verilen isim.

klorürleme, [klorür-le-me] (*k'lorürleme, l ince*) *is. kim.* Bir bileşiğe klorür veya klor bileşiklerinden birini katma işlemi

klorürlemek, [klorür-le-me] (*k'lorürlemek, l ince*) *is. kim.* Bir bileşiğe klorür veya klor bileşiklerinden birini katmak.

klorürlendirme, [klorür-le-n-dir-me] (*k'lorürlendirme, l ince*) *is. kim.* Klorla birleştirme; klorüre dönüştürme.

- klorürleştirmek**, [klorür-le-n-dir-mek] (*k'lorürleştirmek, l ince*) *is. kim.* Klorla birleştirmek; klorüre dönüştürmek.
- klorürlenme**, [klorür-le-n-me] (*k'lorürlenme l ince*) *is. kim.* Klorüre dönüştürme işlemine uğratılma.
- klorürleşmek**, [klorür-le-n-mek] (*k'lorürleşmek, l ince*) *is. kim.* Klorüre dönüştürme işlemi uygulanmak.
- klorürleştirme**, [klorür-le-ş-tir-me] (*k'lorürleştirmek, l ince*) *is. kim.* Bir organik molekülde hidrok-sil (OH) grubu yerine klorür (Cl) getirme işlemi; klorürle birleştirme; klorüre dönüştürme.
- klorürleştirmek**, [klorür-le-ş-tir-mek] (*k'lorürleştirmek, l ince*) *gçl. f. [-ir] kim.* Bir organik molekülde hidrok-sil (OH) grubu yerine klorür (Cl) getirmek; klorürle birleştirmek; klorüre dönüştürmek.
- klorürsüzleştirme**, [klorür-süz-le-ş-tir-me] (*k'lorürsüzleştirme, l ince*) *is. tıp.* Organizmayı, fazla bulunan ve ödemlere sebep olan sodyumdan arındırma metodu ve işlemi.
- klostrofofi**, [Fr. claustrophobie] (*k'lostro'fobi, l ince*) *is. tıp. psikol.* Dar ve kapalı yerlerde duyulan korku ve kaygı; kapalı yer korkusu.
- kloş**, [Fr. cloche (*çan*)] (*k'loş, l ince*) *sf.* (Etek için) alt tarafı çan gibi genişleyen.
- kloz**, [Lat. claudere (*kapama*) > clausula (*cümlelerin son bölümü*) > İng. cluse (*alt tümce*)] (*k'loz, l ince*) *is.* Sigorta sözleşmesi maddesi.
- klozet**, [Lat. clausus (*kapalı*) > İng. closet (*kapalı yer*)] (*k'lozet, l ince*) *is.* Batı tarzında, üzerine oturularak büyük veya küçük boşaltım işleminin gerçekleştirildiği, kapaklı tuvalet gereci; alafrağa tuvalet.
- klüz**, [Fr. cluse] (*k'lüz*) *is. coğ.* Bir kıvrımı keserek iki yandaki çukurları birleştiren dar ve boğaz biçimindeki koyak; kısık; dar boğaz.
- km**, [kilometre] *kısalt.* Uzunluk ölçüsü birimlerinden bin metre karşılığı olan kilometrenin kısaltması. ☞ **km²**, Alan ölçüsü birimlerinden bir milyon metrekarenin kısaltması. || **km/saat**, Hız birimlerinden saatte kilometrenin kısaltması.
- know-how** [İng. know (*bilmek*)+how (*nasıl*)] (*k'nov-hov*) *is.* 1. Bir işin nasıl yapılması gerektiği hakkında bilgi; yöntem bilgisi. 2. *ek.* Bir şirket veya kuruluşun bilgi, üretim veya işletme yöntemlerini satması veya kiralaması işi; bilgi satma; bilgi kiralama.
- ko**, [ko-mak] {ağız} *ünl.* Bırak; koy! [DS]
- koala**, [Avustralya d. koala] *is. zool.* Kuskusgillerden, Avustralya'da yaşayan, koyu soluk gri, boz veya sarımsı renkte, yaklaşık 80 cm. boyunda, tıknaz gövdeli, kuyruksuz, küt burunlu, geniş yüzlü, kulakları geniş ve tüylü, geceleri ortaya çıkan, yavaş hareket eden, okaliptüs yaprakları ile beslenen, tırmanıcı ağaççıl ve memeli keseli bir hayvan; keseli ayı, (*Phascolarctus cinereus*).
- koalisyon**, [Lat. coalescere (*birilket büyümek*) > İng. / Fr. coalition] *is.* 1. Birbirine karşı topluca hareket etmek için birleşen parti veya devletlerin meydana getirdiği birlik. 2. Çoğunluğu sağlamak amacıyla çeşitli partiler arasında meydana getirilen anlaşma. ☞ **koalisyon hükümeti**, Bir partinin tek başına çoğunluğu sağlayamaması durumunda birden çok partinin katılımıyla kurulan ortak hükümet.
- koaptör**, [Fr. coapteur] *is.* Kırılmış kemiğin parçaları yerli yerine konduktan sonra bunların aynı durumda kalmasını sağlayan araç.
- kob**, [kōb / kop] (*ko:b*) {eT} *is.* Sevinme. [DLT]
- koba**, [? koba] {ağız} *is.* 1. Baca. 2. Mağara. [DS]
- kobacık**, -ğ¹ [koba-cık] {ağız} *is.* Çalığışu. [DS]
- kobak¹**, -ğ¹ [Slav. òkomak [Tietze]] {ağız} *is.* 1. Meşe ağacı meyvesi; palamut. 2. Karaçalı yemişi. 3. Kozalak. 4. Haşhaş kozalağı. 5. Mısır koçanı. 6. Taze mısır. 7. Ham incir. [DS]
- kobak²**, -ğ¹ [kob-a-k] {ağız} *is.* 1. Başta çıkan ur. 2. Balık ağlarında kullanılan mantar. 3. Topaç. 4. Yüzük oyununda kullanılan huni biçimindeki teneke-ler. [DS]
- kobak³**, -ğ¹ [kob-a-k] {ağız} *is.* Otuz kiloluk tahıl ölçüğü. [DS]
- kobal**, [kob-a-l] {ağız} *is.* 1. Büyük değnek; sırik. 2. Bir başı kalın ve yuvarlak sopa. 3. Çamaşır tokacı. [DS]
- kobalak¹**, -ğ¹ [kob-al-ak] {ağız} *sf.* Yuvarlak; toparlak. [DS]
- kobalak²**, -ğ¹ [kob-al-ak] {ağız} *is.* 1. Palamut meyvesi. 2. Kozalak. 3. Haşhaş kozalağı. 4. Mısır koçanı. 5. Ham meyve. 6. Etlî meyve. [DS]
- kobalt**, [Alm. kobalt (*efsanevî bir şeytan adı*)] *is. kim.* Yoğunluğu 8,8, atom numarası 27, atom kütlesi 58,93 olan sert ve kırılğan, kırmızımsı beyaz metal, sembolü: Co. ☞ **kobalt bombası**, 1. Gövdesi kobalttan veya dolaylı yoldan radyoaktif duruma geçebilen bir metalden yapılma termonükleer bomba. 2. Kanseri tümörlerin tedavisinde kullanılan yalnız alfa ve beta ışınları yaymış üzere hazırlanmış radyoaktif bomba. || **kobalt tedavisi**, Kobalt 60'tan yayılan ışınların kanser tedavisinde kullanılması.
- koban**, [Kazak. koyan / koyon] {ağız} *is.* Tavşan. [DS]
- kobar**, [Bul. gábir] {ağız} *is.* Meşe ağacı. [DS]
- kobarlanmak**, [kobar-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Karşı gelmek. [DS]
- kobartmak¹**, [kob-ar-t-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* Kışkırtmak; coşturmak. [DS]
- kobartmak²**, [kob-ar-t-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* (Doğurmak üzere olan inek için) memesi büyü-mek. [DS]
- kobaşık**, -ğ¹ [kob-aş-ık] {ağız} *is.* Ortaklaşa, yardımlaşarak iş yapma; imece; kubaşık. [DS]

kobaşmak, [kob-aş-mak] {ağız} işteş. f. [-ır] Yardım-laşarak iş görmek; imeceye katılmak. [DS]

kobat, [kob-at / kub-at] {ağız} sf. **1.** Kaba; biçimsiz; şişman. **2.** (Eşya için) Görünüşü biçimsiz; kaba; kullanışsız. [DS]

kobay¹, [Amer. yer. d. cebiai] is. zool. **1.** Güney Amerika'da yaşayan, tombul fakat küçük yapılı, boz ve kahverengi tüylü, kısa bacaklı, ön ayaklarında dörder, arka ayaklarında üçer parmak bulunan, bir türü laboratuarlarda deney için kullanılan kemirgen bir hayvan; Hint domuzu, (*Cavia porcellus*). **2.** Deneyde kullanılan herhangi bir canlı. **3.** mecaz. Deney konusu.

kobay², [Mac. kopó > Bulg. kopoj] {ağız} is. → kopy. [DS]

kobaygiller, [kobay-gil-ler] is. zool. Başlıca türü kobay olan, Güney Amerika'da yaşayan oklu kirpimsigillerden kemiriciler familyası, (*Caviidae*).

kobçır, [? kobçır] {eT} is. Bir tür vergi. [EUTS]

kobdo, [? kobdo] is. zool. Anayurdu Asya olan, at ile eşek arası görünüşte, donu düz, bir tür yabani at; kulan.

kobi¹, [kobi] (kobi:) {eT} is. Mirastan düşen hisse; miras payı. [EUTS]

kobi², [kov-mak > kov-ı] (kovi:) sf. → kovı. [ETY] [EUTS] [İKPÖy.]

kobık, [kov-mak > kob-ık / kov-ık ?] {eT} is. **1.** Keh-rüba. [EUTS] **2.** Köpük. [EUTS]

kobi, [Yun. khopos [Tietze]] {ağız} sf. Sağır. [DS]

kobisle, [? kobisle] {ağız} is. Su taşırken iki ucuna kova asılarak omuza alınan sırtık. [DS]

kobmak, [kob-mak / kov-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kov-mak; boşaltmak. [İKPÖy.]

kobra, [Port. cobra de capello (küllahlı yılan)] is. zool. Afrika ve Asya'nın pek çok bölgesinde yaşayan çok zehirli kara yılanlarının genel adı; gözlemlü yılan.

kobrag, [kobrā-mak > kobra-ğ / kovra-ğ] {eT} is. **1.** Kurul; meclis; toplantı. [İKPÖy.] **2.** Kalabalık. [İKPÖy.] **3.** Toplanma. [İKPÖy.]

kobragiller, [kobra-gil-ler] is. zool. Sıcak bölgelerde ve Afrika'nın tropikal kısmında yaşayan, zehir diş-leri oyuklu, iki yüz elli cins ve binlerce türe ayrılan sürüngenler familyası, (*Elapidae*).

kobramak, [ka-mak (eklemek; yağmak) > ka-b-mak > ka-b-(ı)r-ā-mak / kav(ı)r-ā-mak > kobra-ā-mak / kovr-ā-mak] (kobra:mak) {eT} gçsz. f. [-r] Top-lanmak; sıkış tepiş olmak. [İKPÖy.]

kobran, [kob-(u)r-an] {ağız} is. **1.** Tef. **2.** sf. Tembel. [DS]

kobrang, [kob-(u)r-añ] (kobrañ) {ağız} sf. (Ağaç, kabuklu yemiş vb. için) içi boşalmış; kof. [DS]

kobratmak, [kabrā-mak / kobrā-mak > kobrā-t-mak / kovra-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Bir araya getirmek; toplamak; toplatmak. [EUTS]

kobu, [kob-u] {ağız} is. Engelibeli toprak. [DS]

kobuk, -ğu [kob-u-k] {ağız} sf. (Kişi için) kolsuz; parmaksız. [DS]

kobul, [Bul. kibil [Tietze]] {ağız} sf. **1.** İçi oyuk veya çukur. **2.** Kof. **3.** is. Toprak kap. **4.** Küp. [DS]

koburga, [kob(u)r-ā-mak > kobur-ğā / kobhurğa] (koburga:) {eT} is. Baykuş. [EUTS] [Gabain]

kobuz, [kob-mak / kov-mak > kob-uz / kop-uz] قبور {eT} {eAT} is. **1.** → kopuz. [EUTS] **2.** {ağız} Akorde-onun küçükü bir tür çalgı. [DS]

koca¹, [kocā] (eT koca:) {eT} {eAT} {OsT} sf. **1.** Yaşlı; ihtiyar. [Yüknekî] **2.** {eAT} Yaşlı erkek; erkek. [DK] **3.** Yaşça büyük olan; yaşlı; ihtiyar. **4.** mecaz. Say-gıdeğer, büyük; ulu. ☞ **koca ana**, {ağız} **1.** Nine. **2.** Büyük amcanın karısı. [DS]|| **koca baba**, {ağız} **1.** Büyük amca. **2.** Dede. **3.** Yaşlı erkek. [DS]|| **koca başı**, {OsT} Bir obanın başı; köyün yöneticisi.|| **koca bebek**, Yaşına göre davranışları gelişmemiş çocuk.|| **koca billa**, {ağız} Bir ailenin en yaşlı kadını. [DS]|| **koca dölü**, {ağız} Sıska çocuk. [DS]|| **koca gelin**, {ağız} Kaynana. [DS]|| **koca hala**, {ağız} Baba ya da annenin halası; büyük hala. [DS]|| **koca herif olmak**, (Çocukları onurlandırmak için) çocukluk-tan çıkmış olmak; büyük sayılabilecek yaşa gel-mek.|| **koca kız**, {ağız} **1.** Yaşlı, geçkin kız. **2.** İhtiyar kadın. [DS]|| **koca koyun**, {ağız} Altı yaşını geçmiş koyun. [DS]

koca², [koca] is. **1.** Evli bir kadının eşi; zevç. **2.** huk. Evli erkek. ☞ **koca bulmak**, (Kız veya kadın için) kendisiyle evlenecek bir erkek bulmak.|| **koca gör-mez**, {ağız} Evde yapılan küçük somun. [DS]|| **kocaya gitmek**, (Kız veya kadın için) bir erkekle ev-lenmek.|| **kocaya kaçmak**, (Kız veya kadın için) ailesinin izni ve rızası olmadan, evlenmek amacıyla nikâhsız olarak bir erkekle kaçmak.|| **kocaya var-mak**, (Kız veya kadın için) bir erkekle evlenmek; evlenmek.|| **kocaya vermek**, (Kızı için) evlendir-mek.|| **koca yerli**, Kocanın akrabalarının bulundu-ğu köyde ev kurarak oturmak zorunda kalan yeni evlilerin durumu.

koca³, [koca] sf. **1.** Büyük; geniş; iri. **2.** Kocaman. **3.** zf. (Sıfatların başına gelerek) anlamı kuvvetlendirir. ☞ **koca av**, {ağız} Sürek avı. [DS]|| **koca bakla**, {ağız} Bir bakla türü. [DS]|| **koca bayram**, {ağız} Şeker bayramı; ramazan bayramı. [DS]|| **koca bı-çak**, {ağız} Deri ve gönlerin kalın yerlerini incelt-mek için kullanılan bıçak. [DS]|| **koca boğazlı**, {ağız} Obur. [DS]|| **koca böklü**, {ağız} İri damlalar hâlinde uzun süre yağın etkili yağmur. [DS]|| **koca buğday**, {ağız} İri taneli, yumuşak ve sarımsı bir tür buğday. [DS]|| **koca bulamaç**, {ağız} Pişmiş hamur üzerine şerbet dökülerek yapılan bir tür tat-li. [DS]|| **koca darı**, bot. Buğdaygillerden, tahıl ve yem bitkisi olarak yetiştirilen, bazen de tarlalarda zararlı ot olarak kendiliğinden yetişen bitki; Hint

- darısı, (Sorghum).*|| **koca dert**, {ağız} Çok büyük nesne. [DS]|| **koca göl**, {ağız} Deniz. [DS]|| **koca gülmez**, {ağız} 1. Yağlı hamura kavrularak ezilmiş haşhaş konularak yapılan ekmek. 2. Tuzsuz ekmek. [DS]|| **koca kafa**, 1. Başı büyük olan. 2. Anlama ve kavrama yeteneği kit olan.|| **koca koca**, 1. Büyük büyük; kocaman kocaman. 2. İri parçalar hâlinde.|| **koca kuş**, {ağız} Kartal. [DS]|| **koca kuşluk**, {ağız} Öğleye yakın zaman. [DS]|| **koca orak**, {ağız} Erkeklerin kullandıkları bir çeşit orak. [DS]|| **koca yemiş**, bot. Fundagillerden ormanlarda makiler arasında yetişen, yaz kış yeşil yapraklı, kırmızı ve beyaz çiçekli, çileğe benzer kırmızı meyveli bir ağaççık, (*Arbutus unedo*, *Arbutus andrachnea*).
- kocaarap**, -bı [koca+arap] {ağız} is. folk. Bergama çevresinde oynanan tek kişilik zeybek oyunu ve havası. [DS]
- kocabaş¹**, [koca+baş] is. zool. 1. İspinozgillerden, kuzey yarım kürede yaşayan, parlak siyah ve kahverengi tüylü, böcek ve meyvelerle beslenen, gagası kalın fakat sivri uçlu bir ötücü kuş, (*Coccythraustes coccythraustes*). 2. bot. Gövdesi ve yaprakları dikenli, yapraklarının alt yüzü beyaz tüylü, çiçekleri kocaman ve kömeç hâlinde bir tür eşek diken, (*Onopordon acanthium*). 3. {ağız} Şeker pancarı; pancar. [DS] 4. {ağız} Lahana. [DS] 5. {ağız} Turp. [DS]
- kocabaş²**, [koca+baş] {ağız} is. Uskumrunun ufağı. [DS]
- kocabaşı**, [koca+baş-ı] is. 1. {ağız} Köy ihtiyar heyetinin başı; muhtar. [DS] 2. Eskiden Hristiyan köylerin muhtarlarına verilen isim.
- kocacı**, [koca-cı] {ağız} sf. (Kadın için) erkeğini çok seven; eşine düşkün. [DS]
- kocacık¹**, -ğı [koca-cık] {ağız} is. 1. Semerin arka kısmında organ takılan demir ya da tahta çengel. 2. Döveni boyunduruğa bağlayan ağacın baş tarafına takılan küçük ağaç parça. [DS]
- kocacık²**, -ğı [koca-cık] {ağız} is. Tandir kürsüsü altına konulan çamurdan yapılmış mangal. [DS]
- kocagöz¹**, [koca+göz] {ağız} sf. Gözü kararmış. [DS]
- kocagöz²**, [koca+göz] {ağız} is. 1. İstavrit balığı. 2. Mercan balığına benzeyen bir tür balık. [DS]
- kocak**, -ğı [kocak] {ağız} is. Kadın yeleği. [DS]
- kocakarı**, [koca+karı] is. 1. Yaşlı kadın. 2. argo. Anne. 3. sf. mecaz. (Kız çocuğu için) çok bilmiş. ☞ **kocakarı ilacı**, Kişisel veya geleneksel deneyimlere dayanarak, doğadaki doğal maddelerden yararlanılarak yapılan, bilimsel değeri olmayan ilaç.|| **kocakarı lafi**, Saçma. boş söz.|| **kocakarı masalı**, 1. Avutucu ve eğlendirici masal. 2. mecaz. Avutma, kandırma; oyalama.|| **kocakarı soğuğu**, On bir ve on yedi mart günleri arasında devam eden soğukların halk arasındaki adı; berdelâciz.|| **kocakarı tarhanası**, {ağız} Küçük dolu. [DS]
- kocakarılık**, -ğı [koca+karı-lık] is. 1. Kocakarı olma durumu. 2. mecaz. Aksi, geçimsiz ve suratsız yaşlı bir kadın gibi olma.
- kocalak**, -ğı [koca-la-k] is. zool. Uzun kanatlı, çengel gagalı, küçük kuşları ve fare gibi zararlıları avlayan tavuk büyüklüğünde yırtıcılardan bir kuş; çaylak, (*Milvus migrans*).
- kocalama**, [koca-la-ma] {ağız} is. Altı yaşını geçmiş koyun. [DS]
- kocalı**, [koca-lı] sf. (Kadın için) kocası olan.
- kocalık¹**, [kocā > koca-lık قوجالک] is. Yaşlı olma durumu; yaşlılık; ihtiyarlık. {eAT} {OsT} (aynı) [DK]
- kocalık²**, -ğı [koca-lık] is. Erkek eş olma durumu; koca olma hâli.
- kocalık³**, -ğı [koca-lık] {ağız} is. Sidik; idrar. [DS] ☞ **kocalık tutmak**, {ağız} İşeme gereksinimi duymak; çiş gelmek. [DS]
- kocalma**, [koca-l-ma] is. Yaşlanma; ihtiyarlama.
- kocalmak**, [koca-l-mak قوجالمق] {eAT} {OsT} {ağız} gçsz. f. [-ır] Yaşlı duruma gelmek; yaşlanmak; kocamak; ihtiyarlamak. [DS]
- kocaltma**, [koca-l-t-ma] is. Yaşlandırma; yaşlı duruma getirme; ihtiyarlatma.
- kocaltmak**, [koca-l-t-mak قوجالتمق] {eAT} gçl. f. [-ır] Yaşlı duruma getirmek; yaşlandırmak; kocatmak; ihtiyarlatmak.
- kocama**, [koca-ma] is. Yaşı ilerlemiş olma durumu; yaşlanma; kocalma; yaşlı duruma gelme.
- kocamak**, [koca-mak] gçsz. f. [-r] [-c(u)-yor] Yaşı ilerlemek; yaşlanmak; kocalmak; yaşlı duruma gelmek; ihtiyarlamak.
- kocaman**, [koca-man] sf. 1. Çok kocaman; koskoca; çok iri; çok büyük. 2. Yaşça büyük olan. 3. {ağız} Yaşlı erkek. [DS] ☞ **kocaman kocaman**, Büyük büyük; iri iri; koca koca.
- kocamanca**, [koca-man-ca] sf. Biraz kocaman; biraz büyük; irice; büyüğe.
- kocamanlaştırma**, [koca-man-la-ş-tır-ma] is. Kocaman duruma getirme eylemi.
- kocamanlaştırmak**, [koca-man-la-ş-tır-mak] gçl. f. [-ır] Kocaman duruma getirmek.
- kocamış**, [koca-mış] sf. Yaşlı; kart; yaşı geçmiş. ☞ **kocamış kuş**, {ağız} İri yapılı yaşlı erkek. [DS]
- kocana**, [koca+ana] {ağız} is. 1. Nine. 2. Büyük amcanın eşi. 3. Yaşlı kadın. [DS]
- kocaoğlan**, [koca+oğlan] is. 1. Ayı. 2. {ağız} Kuvvetli esen yel. [DS]
- kocaoğmağı**, [koca+oğ-ma(k)-ı] {ağız} is. Yufka ekmek ufalanarak içine peynir, maydanoz, soğan konularak yapılan yemek. [DS]
- kocasak**, -ğı [koca-sa-k] {ağız} sf. (Kız için) evlenmek için eş arayan. [DS]
- kocasan¹**, [koca-sa-n] {ağız} is. 1. Büyüyüp geliş-

meyen ağaç. **2.** Yaşlanmış bitki. **3.** Boya kalkmış, sarardığı hâlde başak tutamamış ekin. [DS]

kocasan², [koca+san-] {ağız} sf. (Kişi için) yaşlı görünüşlü; yaşlı sanılan. [DS]

kocasız, [koca-sız] sf. **1.** (Kadın için) kocası olmayan; eşi olmayan. **2.** zf. Eşi yanında bulunmadan.

kocasızlık, -ğı [koca-sız-lık] is. Kocasız olma durumu.

kocatma, [koca-t-ma] is. Yaşlandırma; yaşlı duruma getirme; ihtiyarlatma.

kocatmak, [koca-t-mak] gçl. f. [-ır] Yaşlandırmak; yaşlı duruma getirmek; ihtiyarlatmak.

kocayırcı, [koca+yır-cı] {ağız} is. Geniş meydanlık. [DS]

kocayış, [koca-y-ış].is. Kocamak eylemi ve biçimi.

kocgal, [? kocgal] {ağız} is. **1.** Yontulmamış ağaçları üst üste yığarak yapılan kulübe. **2.** Kamıştan yapılan kulübe. [DS]

kocınmak, [koc-in-mak] {eAT} dönşl. f. [-ur] Gerilemek; kaçınmak; gocunmak. [DK]

kocik¹, **-ği** [Slav. gojik] {ağız} is. Bir tür kadın ceket. [DS]

kocik², **-ği** [koc-ik] {ağız} is. **1.** Topuk kemiği. **2.** Yeni doğmuş manda yavrusu. [DS]

kocmak, [koc-mak] {ağız} gçl. f. [-ar] Kucaklamak. [DS]

kocuk¹, **-ğu** [Slav. gojik] {ağız} is. İçi kürklü kaput; gocuk. [DS]

kocuk², **-ğu** [kocuk] {ağız} is. **1.** Midye. **2.** Bakla, nohut gibi bitkilerin çift çenekli kabukları. **3.** Lahana sapı. [DS]

kocuklamak, [koc-uk-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] Kuşkulanmak. [DS]

kocundurmak, [koc-un-dur-mak] {ağız} gçl. f. [-ur] İçine korku vermek; kuşkulandırmak; gocundurmak; sakındırmak. [DS]

kocunduruk, **-ğu** [koc-un-dur-uk] {ağız} is. Silah. [DS]

kocunmak, [koc-un-mak قوجنمک] {eAT} {OsT} dönşl. f. [-ur] → gocunmak.

kocur, [koc-ur] {ağız} sf. Her şeyden haberi olan; kulığı delik. [DS]

kocuş, [kocuş] {ağız} is. → kocamış kuş. [DS]

kocuşmak, [koc-uş-mak قوجوشمک] {eAT} {OsT} işteş. f. [-ur] Kucaklaşmak.

koç¹, [eT. koç / Moğ. kuça] is. zool. **1.** Damızlık erkek koyun. {eT} {eAT} (aynı) [DLT] [EUTS] [DK] **2.** mecaz. Sağlıklı ve iri yarı genç; delikanlı; yiğit. {eAT} (aynı) **3.** {eAT} {OsT} Erkek. ☞ **koça gelmek**, {ağız} (Dişi koyun için) çiftleşmek istemek. [DS]|| **koç boynuzu**, {ağız} İp bağlamak için demir ya da pirinçten yapılmış boynuz gibi bükülmüş araç. [DS]|| **koç burunlu**, (İnsan için) burnu alnı ile aynı doğrultuda ve kemerli olan.|| **koç darbesi**, Bir mus-

luğun birden açılması veya kapanması ile akışkan borusunda meydana gelen ani basınç dalgası.|| **koç darbesi önleyici**, Koç darbesini söntümlendirmek için geliştirilmiş düzenek.|| **koç gibi**, (Erkek için) sağlıklı ve gürbüz.|| **koç kaçımı**, {ağız} **1.** Koç katımından önce bazı koyunların koçla çiftleşmesi. **2.** Koç katımından önce çiftleşen koyunun zamansız doğurduğu kuzu. [DS]|| **koç kaçmak**, {ağız} (Kadın için) evliyken eşinden başka erkekten çocuğu olmak. [DS]|| **koç katımı**, **1.** Kızışma zamanında koyunların arasına çiftleşmelerini sağlamak üzere koçların salınması. **2.** Bu işlemin yapıldığı mevsim; güz.|| **koç katımı fırtınası**, Kasımın son yarısında görülen fırtına.|| **koç koyverimi**, {ağız} → koç katımı. [DS]|| **koç kulak**, {ağız} İki kulplu küçük küp. [DS]|| **koç önüne gelmek**, {ağız} (Koyun için) gebe kalmak. [DS]|| **koç salımı**, {ağız} → koç katımı. [DS]|| **koç savmak**, {ağız} Çiftleşmeden sonra koçu dişi koyundan ayırmak, uzaklaştırmak. [DS]|| **koç savumu**, {ağız} Koçu dişi koyunlardan ayırma zamanı. [DS]|| **koç yiğit**, Yakışıklı, güçlü kuvvetli delikanlı.|| **koç yumurtası**, Kasaplık koyun ve keçi cinsi hayvanların erkeklik bezleri.|| **koç yumurtası ızgarası**, Koç yumurtalarını hafifçe unlayarak ızgarada pişirdikten sonra üzerine limonlu tereyağı dökülerek yenilen bir et yemeği.|| **koç yumurtası tavası**, Tuz, limon, defne yaprağı ekilen koç yumurtaları suda haşlandıktan sonra unlanarak kızartılıp yenen et yemeği.

Koç², [koç] is. **1.** Kuzey yarım kürede Andromeda ve Üçgen takım yıldızlarının güneyindeki birkaç yıldızın sıralanmasından meydana gelmiş, Balık ve Boğa takım yıldızları arasında yer alan, en parlak yıldızı 2,2 kadirde Hamel olan burçlar kuşağı takım yıldızı, (Aries). **2.** 21 Mart ile 20 Nisan arasında yer alan burçlar kuşağının ilk burcu; Koç Burcu.

koç³, [koç] {ağız} is. **1.** Et tahtası. **2.** Boynuz. **3.** İnce dallardan yapılmış tahıl ambarı. [DS] ☞ **koç etmek**, {ağız} Demet yapmak. [DS]

koç⁴, [İng. coach] is. spor. Bir spor takımını, özellikle basketbol takımını çalıştıran kişi; çalıştırıcı.

koça¹, [koç-a] {ağız} is. Sigil. [DS]

koça², [koç-a] {ağız} is. Küçük basamak. [DS]

koçaç, -cı [Sırp. kočijaš] {ağız} is. Arabacı. [DS]

koçadüşmek, [koç-mak+düş-mek قوچه دوشمک] {eAT} gçsz. f. [-er] Kucaklayıvermek; sarılıvermek.

koçak¹, **-ğı** [koç > koç-ağ قوچاق] {ağız} sf. **1.** (Erkek için) güçlü kuvvetli; yiğit; yürekli; kabadayı; cesaret sahibi; **2.** Eli açık; cömert; esirgemez. **3.** İş bilir; becerikli. **4.** Yüce gönüllü. **5.** Konuksever. **6.** Gösterişçi. **7.** Eksiksiz. **8.** İyi. [DS] **9.** {eAT} is. Koç.

koçak², **-ğı** [koç-ak] {ağız} is. Yün ipliği çilesi. [DS]

koçaklama, [koç-ak-la-ma] is. Türk Halk edebiyatında konusunu savaş ve kahramanlık olayları teş-

- kil eden, korkusuz ve coşkun bir söylceyişi olan, dörtlüklerle kurulu manzum tür.
- koçaklanmak**, [koç-ak-la-n-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] Daha güçlü olmak. [DS]
- koçala**, [koç-a-la] {ağız} is. Baklası toplandıktan sonra kalan kuru sap ve yapraklar. [DS]
- koçam**, [koş-a > koş-a-m] {ağız} is. 1. Avuç. 2. sf. Avuç dolusu. 3. İki kolun sarabildiği kadar; bir kucak. [DS]
- koçamlamak**, [koşa-m > koçam-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] İki elle birlikte avuçlamak. [DS]
- koçan**, [koç > koç-an / Bul. koçan / Yun. koçani ?] is. 1. Marul ve lahana türü sebzelerin yapraklarının çıktığı sert gövde. 2. Mısırın tanelerini taşıyan üzeri kapçık ile örtülü kısım. 3. Mısırın taneleri atıldıktan sonra kalan sert odunsu kısım. 4. gñşl. Makbuz, çek karnesi vb. defter hâlinde olup da yaprakları koptuktan sonra dipte kalan bazı bilgilerin ve yaprak sayısının yazılı olduğu kısım. 5. {ağız} Tapu senedi. [DS] 6. {ağız} Makbuz. [DS] 7. {ağız} Nüfus cüzdanı; kimlik; kafa koçanı. [DS] 8. bot. Birçok çiçeğin bir eksene çepeçevre bağlı olduğu birleşik çiçek durumu. 9. {ağız} Boyunduruğu araba okuna bağlayan kayış. [DS] 10. sf. (Sebze ve meyve için) henüz olgunlaşmamış; sert. ☞ **koçan bağlamak**, (Mısır için) koçan oluşmak.
- koçancı**, [koçan-cı] is. Mısırların koçanlarını sapından koparıp kapçıklarını soyan işçi.
- koçancılık**, -ğı [koçan-cı-lık] is. Koçancının yaptığı iş.
- koçar**, [koçar] {ağız} is. Kara kertenkele. [DS]
- koçara**, [koçara] {ağız} is. İnce dallardan örülmüş tahıl ambarı. [DS]
- koçarı**, [koç+arı ?] {ağız} is. Kars dolaylarında oynanan bir tür bar ve oyun havası. [DS]
- koçarlamak**, [koç-ar-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Yakmak için odunları sobanın içine sıralamak. [DS]
- koçasak**, -ğı [koç-(a)-sa-k] {ağız} sf. (Koyun için) çiftleşmek isteyen; koç isteyen. [DS]
- koçaş¹**, [Sırp. koçijaš قوچاش] {eAT} {OsT} is. Arabacı.
- koçaş²**, [koçaş] {ağız} is. 1. (Deve için) kötü. 2. is. Yağmur bulutu. [DS]
- koçavuç**, -cu [koş-a+avuç] {ağız} is. İki avuç dolusu. [DS]
- koçba**, [koca+baba] {ağız} is. Dede. [DS]
- koçbaşı**, [koç+baş-ı] is. 1. Topun icadından önce, kuşatılan kale ve surların kapılarını kırmakta kullanılan, ucunda demirden koç başı bulunan ağır bir direktan ibaret savaş aracı. 2. {ağız} Kabadayı; yiğit; koçak. [DS] 3. {ağız} Evin duvarlarını yağmurdan korumak için yapılan saçak. [DS]
- koçboynuzu**, [koç+boynuz-u] is. dnz. Üzerine ip bağlamaya yarayan iki uçlu çengel.
- koçgar**, [eT. koçnar] {ağız} is. 1. Yaban koyunu. 2. Bir yaşındaki erkek koyun; toklu. 3. Koç. [DS]
- koçınmak**, [kuç-ın-mak] {eAT} döşl. f. → kocınmak. [DK]
- koçıra**, [koç-ır-a] {ağız} sf. Tutumlu. [DS]
- koçıralık**, -ğı [koç-ı-ra-lık] {ağız} is. Kiler; yiyecek dolabı. [DS]
- koçik**, -ğı [koç-ik ?] {ağız} is. 1. Dişi manda. 2. Küçük manda. [DS]
- koçkar**, [koç-mak > koç-un-ğar / koçnar] {eT} is. 1. Koç. [EUTS] 2. Dövüş için yetiştirilmiş iri boynuzlu koç.
- koçlamak**, [koç-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] İpi, çıkırıkla iki kat olarak bükme. [DS]
- koçlanma**, [koç-la-n-ma] is. Koçlanma eylemi.
- koçlanmak**, [koç-la-n-mak] döşl. f. [-ır] 1. (Erkek koyun için) gelişerek koç hâline gelmek. 2. mecaz. Koç gibi sert ve atak duruma gelmek; yiğitlenmek. 3. Yürekli ve yiğit bir delikanlı olmak. 4. Azmak; azgınlık etmek. 5. Koç sahibi olmak; koç edinmek.
- koçma**, [koç-ma] is. Kucaklama.
- koçmacık**, -ğı [koç-ma-cık قوچه مه جق] {OsT} is. Şöyle bir kucaklayış.
- koçmak**, [kuç-mak > koç-mak قوچمق] [ko] {ağız} gçl. f. [-ar] 1. Kucaklamak; sarmak; sarılmak; {eT} {eAT} {OsT} (aynı). [EUTS] [DLT] 2. (Erkek hayvan için) dişisini aşmak; çiftleşmek. 3. gñşl. Cinsel ilişkide bulunmak. [DS]
- koçmar**, [koç-mar] {ağız} is. Bir tür iri kertenkele. [DS]
- koçngar**, [koç-mak > koç-un-ğar / koçnar] {eT} is. Koç. [DLT]
- koço**, [? koço] {ağız} is. Boğmaca. [DS]
- koçor**, [? koçor] {ağız} is. Köy gençlerinin alınları üzerinde bıraktıkları saç. [DS]
- koçsak**, -ğı [koç-sa-k] {ağız} sf. (Dişi koyun için) koç istemek; çiftleşme zamanı gelmek. [DS]
- koçsama**, [koç-sa-ma] is. 1. Koçsamak eylemi. 2. Koyunun kızışma dönemi.
- koçsamak**, [koç-sa-mak] gçsz. f. [-r] [-s(u)-yor] (Koyun için) kızışmak; çiftleşmek için koç istemek.
- koçsırac**, -ğı [koç-sı-ra-k] {ağız} sf. → koçsak. [DS] ☞ **koçsırac olmak**, {ağız} Koçsamak. [DS]
- koçsıramak**, [koç-sı-ra-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor] (Dişi koyun için) koçla çiftleşmek. [DS]
- koçturmak**, [koç-mak > koç-tur-mak] {eT} gçl. f. [-ur]. Kucaklatmak. [DLT]
- koçu¹**, [Mac. kocsı قوچو] {OsT} is. 1. Dört tekerlekli, kare biçimli, üzeri saçla örtülü, pencereli bir odacıktan ibaret yaysız, makassız bir tür araba; tahtirevan. {eAT} (aynı) 2. Direkler üzerine kurulmuş, altı boş yüksek zahire ambarı. 3. {ağız} Gelin arabası. [DS]

- koçu**², [koç-u] {ağız} is. Oyuk yer; çukur; hendek. [DS]
- koçu**³, [? koçu] {ağız} is. El havlusu. [DS]
- koçulmak**, [koç-ul-mak فوجولمک] {eAT} edil. f. [-ur] 1. Kucaklanmak. 2. dönşl. f. Sarılmak.
- koçungar**, [koç-mak > koç-un-ğar / koçnar] {eT} is. Koç. [EUTS]
- koçunmak**, [koç-un-mak] {ağız} dönşl. f. [-ur] Gocunmak; sakınmak. [DS]
- koçuş**, [koç-mak > koç-uş فوجوش] {eT} {eAT} is. Kucaklaşma; koçuşma; kucaklayış. [DLT]
- koçuşmak**, [koç-mak > kōç-uş-mak فوجوشمق] {eT} {ağız} gçl. f. [-ur] 1. Kucaklamak. [DLT] [EUTS] 2. işteş. f. {eAT} {OsT} Kucaklaşmak; sarmaşmak. [DS]
- koçyiğit**, **-di** [koç+yiğit] {ağız} sf. 1. Güçlü kuvvetli; babayiğit. 2. Cömert; eli açık. [DS]
- kod**¹, [Fr. code] is. 1. Bildirişimde, bildirişimi sağlayan araç. 2. Bir bilgiyi gösteren normal dile göre daha kısa semboller dizgesi. 3. bsy. Bir programı oluşturan, makine dilinde yazılmış komutlar. 4. Verileri, programları, bilgileri otomatik olarak işlemeyi ve iletmeyi kolaylaştıran, daha sonra da ilk şekline dönmeyi sağlayan kurallar bütünü. ☞ **kod adı**, *Gizliliği esas olan kuruluşlarda çalışan kişilere verilen takma ad.* || **kod aktarıcı**, *Belli bir koda göre hazırlanmış bilgileri başka bir koda gösterime çeviren sistem.* || **kod aktarımı**, *Belli bir koda göre hazırlanmış bilgileri başka bir koda gösterime çevirme işlemi.* || **kod çözme**, *Televizyon yayınlarında renkli ve karma görüntü işaretinden birincil renkleri gösteren üç işareti elde etmeyi sağlayan işlem.* || **kod çözücü**, *Kot çözümede kullanılan aygıt.*
- kod**², [? kod] {ağız} is. 1. Tahıl ölçmeye yarayan gaz tenekesi büyüklüğünde tahtadan yapılmış kap. 2. İçi dar değirmen oluğu. [DS]
- koda**¹, [Lat. cauda] is. müz. 1. Ara nağmesi. 2. Bir müzik parçasının sonundaki canlı kısım.
- koda**², [? koda] {ağız} is. Mısır koçanı. [DS]
- koda**³, [? koda] {ağız} is. 1. Kadının kocasının akrabası. 2. Boyunduruğu arabaya bağlayan kayışın kaymaması için boyunduruğa geçirilen ağaç çivi. [DS]
- kodafa**, [? kodafa] {ağız} is. Küçük küfe. [DS]
- kodak**¹, **-ği** [kod-ak / koduk فودق] {ağız} is. 1. Eşek yavrusu; sıpa. 2. Yavru katır. 3. Ayı yavrusu. 4. Manda yavrusu; malak. 5. Annesinin yanından ayrılmayan çocuk. [DS]
- kodak**², **-ği** [kod-ak / koduk] {ağız} is. 1. İkinci bir kocaya varmış olan kadının, yanında götürdüğü önceki kocasından olan çocuğu. 2. Evlilik dışı dünyaya gelen çocuk. 3. On iki ile on beş yaşları arasındaki çiftçi yamağı olan erkek çocuk. [DS]
- kodak**³, **-ği** [kodak] {ağız} is. Bir buçuk okkalık tahıl ölççeği. [DS]
- kodak**⁴, **-ği** [kod-ak] {ağız} sf. (Kişi için) birinin arkasından giden; onu izleyen. [DS]
- kodak**⁵, **-ği** [kod-ak] {ağız} is. Sığınak; ev. [DS]
- kodak**⁶, **-ği** [kadak / kodak] {ağız} is. Küçük çivi. [DS]
- kodak**⁷, **-ği** [kod-ak] {ağız} is. Çuval gibi örülmüş tahıl veya azık torbası. [DS]
- kodak**⁸, **-ği** [kod-ak] {ağız} is. Erkeklik bezi; haya. [DS]
- kodaklamak**, [kodak-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i) -yor] (Eşek için) yavrulamak. [DS]
- kodal**, [? kodal] {ağız} is. Hendek. [DS]
- kodalak**¹, **-ği** [koda-la-k] {ağız} sf. 1. (Kişi için) kaba; görgüsüz. 2. Kısa boylu; tıknaz. 3. Kısa boylu ve sarışın. [DS]
- kodalak**², **-ği** [koda-la-k] {ağız} is. 1. Elle itilerek ya da çekilerek kullanılan ev gereçlerini taşımakta kullanılan araba. 2. İki yumruk büyüklüğündeki somun. 3. Boğazda olan şişlik; ur. 4. Kavun karpuz gibi yuvarlak meyvelerin büyümeveni. 5. Çam kozalağı. 6. Erkek hindi. [DS]
- kodalanmak**, [koda-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Kavga etmek istemek; kafa tutmak. [DS]
- kodaman**¹, [Ar. kudemā ? / Yun. kodaimannos (Pers kralı 3. Dārā) ? / kocaman ? > kodaman] is. Para ve mevki sahibi; ileri gelen.
- kodaman**², [? kodaman] {ağız} is. Büyük tepelerin üzerindeki düzlük. [DS]
- kodamanlık**, [kodaman-lık] is. Kodaman olma durumu; büyüklük.
- kodamaz**, [kod-a-maz] {ağız} sf. Cahil; görgüsüz. [DS]
- kodamca**, [kodam-ca] {ağız} sf. Küçücük. [DS]
- kodan**, [kod-mak > kod-an / koy-an] {eT} is. Yaban tavşanı. [Clauon]
- kodana**¹, [? kodana] {ağız} is. İçi boş, silindir gibi kap; ortadan kesilmiş yayık. [DS]
- kodana**², [? kodana] {ağız} is. Ağaçkakan kuşu. [DS]
- kodaş**, [? kodaş] {ağız} sf. 1. Kendini beğenmiş; bencil. 2. is. Kafa dengi, uygun arkadaşı. 3. Eşek. [DS]
- kodaz**, [? kodaz] {ağız} is. 1. Horoz. 2. sf. Kendini beğenmiş; bencil. [DS]
- kodazlanmak**, [kodaz-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Kendini beğenmek. [DS]
- koddaz**, [kod(d)az] {ağız} sf. Kendini beğenmiş; bencil. [DS]
- kodein**, [Yun. kodeia (haşhaş) Fr. codéine] is. Öksürük kesici, sinir yatıştırıcı ilaçların yapımında kullanılan ve afyonda bulunan morfinin metillenmesi ile elde edilen, formülü C₁₈H₂₁NO₃ olan zehirli bir alkaloid; metilmorfin.

kodexs, [Lat. codex] *is.* 1. İçinde, ilaçların formülünü, birleşimini, özelliklerini, yapılış veya hazırlanış yöntemlerini, ilaçların kontrol biçimlerini belirten resmî kitap; farmakope. 2. Orta Amerika yerlilerinin el yazmaları. 3. *kütp.* Üzerine yazı yazılmış olan yaprakların üst üste konularak kenarlarından tutturulmasıyla oluşmuş eski bir kitap türü.

kodes, [Slav. kotec / Yun. kotetsi (*kümes*)] [kut] {ağız} *is.* [DS] *is.* *argo.* 1. Hapishane. 2. {ağız} Kümes. [DS] 3. {ağız} Dar yer. [DS] ☞ **kodeşe atmak**, *Hapsetmek.* || **kodeşi boylamak**, *Hapse atılmak; hapishaneye girmek.*

kodgu², [kōd-mak > kod-ğū] (*kodğu:*) {eT} *is.* Karasinek; sinek [DLT]

kodguçı, [kōd-mak > kod-gū-çī] (*kodgu:çī:*) {eT} *sf.* Bırakan; terk eden. [KB]

kodgulanmak, [kod-ğū > kodğu-lā-mak > kodğulan-mak] {eT} *dönşl. f.* [-ur] Sineklenmek; kendinden sinek kovmak. [DLT]

kodı, [*ko-mak (*koymak*) > ko-d-mak (*yere koymak; tam yapmak*) > kod-ī] (*kodı:*) {eT} *sf.* 1. Alt; aşağı; adı. [EUTS] [ET] [KB] [Yüknekî] [Gabain] 2. Koyu; pek. [EUTS]. 3. Sağlam; esaslı. [EUTS] 4. *zf.* Aşağıya doğru; aşağıda; dipte. [İKPÖy.] [KB] 5. Tamamen. [İKPÖy.] 6. Boyunca; arkası sıra. [DLT] [Tekin] 7. *is.* Dip; çukur. [KB] ☞ **kodı tabışgan**, {eT} *Ada tavşanı.*

kodıkarmak, [kōd-mak > kod-ık-mak > kodık-ī > kodık-ar-mak] {eT} *gçl. f.* [-ur] 1. Aşağı koymak. [EUTS][Gabain] 2. Çıkarmak. [Gabain]

kodıkarturmak, [kodık-ar-mak > kodıkar-tur-mak] {eT} *gçl. f.* [-ur] 1. İndirmek; aşağıya koymak. [EUTS] 2. Kıymetten düşürmek. [EUTS][Gabain]

kodıki, [kōd-mak > kod-ık-mak > kodık-ī] (*kodıki:*) {eT} *zf.* Aşağıdaki. [EUTS]

kodıklık, [kōd-mak > kod-ık-mak > kodık-ī-lık / kotkı-lık] {eT} *is.* Alçakgönüllülük. [DLT]

kodifiye, [Fr. codifier] *sf.* Kurala bağlanmış. ☞ **kodifiye etmek**, *Kuralları ayrıntılı biçimde belirlemek.*

kodik¹, -ği [kodik / kodik] {ağız} *is.* 1. Eşek yavrusu; sığa. 2. Kedi köpek gibi hayvanların yavrusu. [DS]

kodik², -ği [kod-uk] {ağız} *is.* 1. Sarımsak döveci; tahta havan. 2. Ağaçtan oyma küçük kap. 3. Bir kişinin taşıyabileceği büyüklükte yontulmuş tomruk. 4. Beş altı okkalık tahtadan yapılmış tahıl ölçeği. 5. Suyun damlaya damlaya açtığı çukur. [DS]

kodikçi, [kodik-çī] {ağız} *is.* Yontulmuş tomrukları yapıp taşıyan kimse. [DS]

kodki, [kōd-mak > kod-ık-mak > kodık-ī] (*kodki:*) {eT} *zf.* 1. → kodıki. 2. *is.* Alçakgönüllülük. [KB]

kodkılık, [kōd-mak > kod-ık-mak > kodık-ī-lık / kotkılılık] {eT} *is.* → kodıklılık. [Yüknekî]

kodlama, [kod-la-ma] *is.* → kotlama.

kodlamak, [kod-la-mak] *is.* → kotlamak.

kodlu, [kod-lu] *sf.* → kotlu.

kodmak, [*ko-mak (*koymak*) > ko-d-mak] {eT} *gçl. f.* [-ur] 1. Koymak; yere koymak; bırakmak; terk etmek; koyuvermek; yerleştirmek. [DLT] [EUTS] [ET] [KB] [Yüknekî] [Gabain] [İKPÖy.] 2. Ayırmak; çıkarmak. [EUTS] 3. (Yardımcı fiil olarak) tam olarak yapmak. [İKPÖy.] ☞ **kodu birmek**, {eT} *Koyuvermek.*

kodok, -ğu [kodok] {ağız} *is.* Üvey çocuk. [DS]

kodoş, [Erme. kodoš (*boynuz*)] *is.* *argo.* 1. Yasa ve kurallara aykırı olarak kurulan cinsel ilişkiler için kadın ile erkek arasında aracılık eden kimse; pezevenk. 2. *kaba.* (Sövgü sözü olarak) birine bu anlamda nitelik yükleme sözü. 3. *sf.* {ağız} Sözüde durmayan. [DS] 4. {ağız} Dedikoducu. [DS]

kodoşluk, -ğu [kodoş-luk] *is.* 1. Kodoşun yaptığı iş. 2. Kodoş olma durumu.

kodoz, [Erme. kodos] {ağız} *is.* Kuş gagası. [DS]

kodra, [? kodra] {ağız} *is.* Hayvanın besiyeye çekildiği yer. [DS]

kodsuz, [kod-suz] *sf.* → kotsuz.

kodturmak, [*ko-mak (*koymak*) > ko-d-mak > kod-tur-mak] {eT} *gçl. f.* Koydurtmak; yerleştirmek. [EUTS]

kodu, [kodu] {ağız} *is.* Püskül. [DS]

koducak, -ğı [koduğ > kodu(k)-cağ قودوق] {OsT} *is.* Küçük sığa.

kodug, [ko-d-mak > kod-uğ] {eT} *is.* Koyma. [Gabain]

koduk, -ğu [?koduğ قودوق] {ağız} *is.* 1. Eşek yavrusu; sığa. {eAT} (*aynı*) 2. Yavru katır. 3. Yeni doğmuş inek yavrusu; buzağı. [DS]

koduk², -ğu [kod-uk] {ağız} *is.* Kuyruk. [DS]

koduk³, -ğu [kod-uk] {ağız} *is.* Tahta olarak biçilmeye hazırlanmış ağaç. [DS]

kodukarmak, [kōd-mak > kod-ık-mak > kodık-ī > kodık-ar-mak] {eT} *gçl. f.* → kodıkarmak. [EUTS]

koduklamak, [koduk-la-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(u) -yor] (At, eşek, köpek vb. hayvanlar için) yavrulamak. [DS]

kodul, [? kodul] {ağız} *is.* Orman içindeki çayır. [DS]

kodulmak, [kōd-mak > kod-ul-mak] {eT} *edil. f.* [-ur] → koyulmak.

kodunmak, [kōd-mak > kod-un-mak] {eT} *dönşl. f.* [-ur] Bırakmak. [KB]

kodur, [kotur] {eT} *is.* → kotur. [EUTS]

kodurçuk, [kōd-mak > kod-ur-mak > kodur-çuk] {eT} *is.* Oyuncak bebek; kukla. [DLT]

- kodurmak**¹, [kōd-mak > koğ-ur-mak / kağır-mak / keğür-mek ?] {eT} gçl. f. [-ur] Bir şeyin üzerine düşmek; çok çalışmak. [DLT]
- kodurmak**², [ko-mak>ko-d-mak>koğ-ur-mak قدورمق] {eAT} gçl. f. [-ur] Bıraktırmak; bırakmasına izin vermek.
- koduru**, [koğ-ı + urü > koğur-ü] (koduru:) {eT} zf. Tamamıyla; bütünüyle; büsbütün; tam. [EUTS] [Gabain]
- kodus**, [kutas > hotoz > kodus قودس] {eAT} is. Atların boyunlarına takılan perçemli, saçaklı hotoz.
- koduş**, [kodoş ? / kodus] {ağız} sf. Kendini beğenmiş; bencil. [DS]
- koduşlanmak**, [koduş-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] 1. Sallana sallana gitmek. 2. Kendini beğenmek; böbürlenmek. [DS]
- koduşmak**, [kōd-mak > koğ-uş-mak] {eT} işteş. f. [-ur] Birbirine güvenmek. [DLT]
- koğuz**, [kōd-mak > koğ-uz] {eT} is. Kadın; cariyeye. [ETY]
- koğuzlanmak**, [koğ-uz > koğuz-lā-mak > koğuz-la-n-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Dul kadın almak. [DLT]
- kof**¹, [kof (yans.)] is. İçi boş olmayı, yersiz gurur duymayı anlatan kök. [Zülfıkar] *kof-a-la-k, kof-la-ş-mak, kof-ur, kof-luk*
- kof**², [kovı / kov > kof] sf. 1. Kuruma veya çürüme sonucunda içi boşalmış olan; içi oyuk olan; içi boş olan. 2. *mecaz.* (Kişi için) güçlü kuvvetli, becerikli görünmesine rağmen aslında öyle olmayan; zayıf; beceriksiz. 3. *mecaz.* (Kişi için) bilgi ve görgüden yoksun; değersiz; boş. ☞ **kof atmak**, {ağız} *Yalan söylemek; abartmak.* [DS]|| **kof beyinli**, *Kafası çalışmayan; ahmak; beynsiz.*|| **kof çıkmak**, *Değerli, bilgili, işe yarar sanılan birinin öyle olmadığı anlaşılma.*|| **kof söz**, *Anlamsız, gereksiz söz; boş laf.*
- kofa**¹, [kof (yans.) > kofa / kova / koğa] is. Hasır otu; saz; kamış; kiliz; {ağız} (aynı). [DS]
- kofa**², [Yun. khopha [Tietze] ققه] {ağız} is. 1. Yemiş sepeti; küçük sepet. 2. Kova. {eAT} (aynı) 3. Tahtadan yapılmış beş altı okkalık tahıl ölçüğü. 4. Tahta sepet. 6. Su bardağı. [DS]
- kofak**, -ğı [kof (yans.) > kof-ak] {ağız} sf. İçi boş; kof. [DS]
- kofalak**, -ğı [kof (yans.) > kof-al-a-k] {ağız} sf. 1. İçi Boş; kof. 2. (Kişi için) gururlu; kibirli. [DS]
- kofalık**, -ğı [kofa-lık] is. Kofanın çok bulunduğu yer; sazlık; kamışlık.
- kofalmak**, [kof (yans.) > kof-al-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] 1. İçi boşalmak. 2. Gururlanmak; övünmek. [DS]
- kofaltmak**, [kof (yans.) > kof-al-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Övmek; abartmak. [DS]
- kofan**, [kof-an] {ağız} is. Soğan ya da turp bağlanan uzun saplı ot. [DS]
- kofana**, [Yun. goupaina] is. zool. Boyu 35 cm'yi geçen lüferlere verilen ad.
- kofer**, [Yun. koteirin] {ağız} is. Bahçe sulamak için taş ya da topraktan yapılmış su oluğu. [DS]
- kofeyli**, [kof (yans.) > kofeyli ?] {ağız} sf. (Hayvan için) yaşlı ve zayıf. [DS]
- koffa**, [kof (yans.) > kof(f)-a قفه] {eAT} is. Kova.
- kofi**, [kof (yans.) > kof-i ?] {ağız} is. 1. Lahana kökü. 2. Kara lahananın yapraksız bölümü. 3. Tanesi alınmış mısır koçanı. [DS]
- kofik**, -ği [kof (yans.) > kof-ik] {ağız} is. 1. Evli köy kadınlarının başlarına giydikleri üstü sargılı ve altınlı fes ve bir tür başlık. 2. İçi oyulmuş patlıcan ya da biber kuruğu. [DS]
- kofir**, [Ar. kâfir => köfir] (ko:fir) {ağız} is. Dinsiz; kâfir.
- koflak**, -ğı [kof (yans.) > kof-la-k] {ağız} sf. 1. (Ağaç, kabuklu yemiş vb. için) içi boş; kof. 2. (Kişi için) dişleri dökülmüş. 3. (Kişi için) abartıcı; yalancı. [DS]
- koflan**, [kof (yans.) > kof-la-n] {ağız} sf. (Ağaç, kabuklu yemiş vb. için) içi boş; kof. [DS] ☞ **koflan koflan**, {ağız} (Yürümek için) kendini beğenerek; kurumlanarak. [DS]
- koflaşma**, [kof-la-ş-ma] is. Kof hâle gelme.
- koflaşmak**, [kof-la-ş-mak] dönşl. f. 1. Kof hâle gelmek; içi boşalmak; içinde oyuk meydana gelmek. 2. *mecaz.* Gücünü kaybetmek; zindeliği kalmamak. 3. Bilgi veya zekâsı azalmak.
- kofluk**, -ğu [kof-luk] is. 1. İçi boş olma hâli. 2. İçi boş olan yer; oyuk. 3. *mecaz.* Bilgisizlik; ahmaklık; beceriksizlik.
- kofnek**, -ği [? kofnek] {ağız} is. Çok yumuşak, humuslu toprak. [DS]
- kofo**, [Yun. kouphós [Tietze]] {ağız} sf. Sağır. [DS]
- kofos**, [Yun. kouphós [Tietze]] {ağız} sf. → kofo. [DS]
- kofoz**, [Yun. kouphós [Tietze]] {ağız} sf. → kofo. [DS]
- kofra**¹, [Fr. coffret] is. elkt. Bina girişlerine konulan, içinden üç fazlı şehir şebekesine ait iletkenler geçen ve her birine birer giriş sigortası bağlanan metal kutu.
- kofra**², [Ar. gurfâ غرفة [Tietze]] {ağız} is. Kahvelerde beş on kişilik özel bölmeler ya da belirli kişiler için ayrılan toplantı yeri. [DS]
- kofti**, [Yun. kopto (kes!)] is. argo. 1. (Haber, söz, nesne vb. için) işe yaramaz; değersiz; boş; anlamsız. 2. Yalan; uydurma. 3. (Kişi için) beceriksiz; yeteneksiz; yalancı. ☞ **kofti atmak**, *Yalan söylemek; uydurma haber yaymak.*|| **kofti yutturmak**, *Yalan söyleyerek kandırmak; aldatmak.*
- koftiden**, [kofti-den] zf. argo. 1. Yalandan; uyduruk olarak. 2. sf. Düşük nitelikli; değersiz; önemsiz.

kofitleşme, [kofiti-le-ş-me] *is.* Kofitleşmek eylemi.

kofitleşmek, [kofiti-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** (Nesnelere için) değerini, önemini yitirmek; işe yaramaz duruma gelmek. **2.** (Kişi için) normal sayılmayan davranışlarda bulunmak; civılamak.

koful¹, [kof (yans.) > kof-ul] *is.* **1.** *biy.* Bitki hücreleri yaşlandıkça sitoplazma içinde oluşan, içi hücre sıvısı ile dolu boşluk. **2.** Sağlam kaya içindeki boşluk.

koful², [kof-ul] {ağız} *is.* **1.** Bodur ağaç. **2.** Uzun otlar. [DS]

kofulcan, [kof (yans.) > kof-ul-can] {ağız} *sf.* Açık; aralık. [DS]

kofullaşma, [kof-ul-la-ş-ma] *is. biy.* Hücre içinde veya hücreler arasında koful oluşma.

kofullaşmak, [kof-ul-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* *biy.* Hücre içinde veya hücreler arasında koful oluşmak

kofullu, [kof-ul-lu] *sf.* İçinde koful bulunan. ☞

kofullu kaya, İçinde kofullar bulunan sağlam kaya.

kofur, [kof (yans.) > kof-ur] {ağız} *is.* Gösteriş; kibir; kendini beğeniş. [DS]

kofurgalık, -ğı [kof (yans.) > kof-ur-ga-lık] {ağız} *is.* İlkbaharda çiçek açan, çoğunlukla harman süpürgesi yapılan yabancı bir bitki. [DS]

kofurlanmak, [kof (yans.) > kof-ur-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Gururlanmak; övünmek. [DS]

kog, [*kō-mak > kō-g] (ko:ğ) {eT} *is.* **1.** Toz. [EUTS] [Gabain] **2.** Göze veya yemeğe düşen çöp. [DLT] **3.** Atom. [EUTS] [Gabain]

kogdurmak, [koğ-dur-mak] {ağız} *gçl. f. [-ur]* Koş-turmak. [DS]

kogış, [koğuş] {eT} *is.* → koguş². [DLT]

koglamak, [kōv > kov-lā-mak] (kovla:mak) {eT} *gçl. f. [-r]* → kovlamak. [EUTS] [Gabain]

kogşak, [koğ-(i)ş-ā-mak > koğşā-k] (koğşa:k) {eT} *sf.* Gevşek; çürük. [DLT] [EUTS]

kogşalmak, [koğuş > koğ(u)ş-ā-mak > koğşa-l-mak / kovşa-l-mak] {eT} *edil. f. [-ur]* (Ok için) perdahlanmak; parlatılmak.

kogşamak¹, [koğ-(i)ş-ā-mak / kov-(i)ş-ā-mak] (koğşa:mak) {eT} *gçsz. f. [-r]* (Katı şey için) gevşemek; gevşek olmak; zayıflamak. [EUTS] [DLT] [Gabain]

kogşamak², [koğuş > koğ(u)ş-ā-mak] (koğşa:mak) {eT} *gçl. f. [-r]* Koğuş (huş) ağacı dalı ile cilalamak; perdahlamak. [DLT]

kogşaşmak¹, [koğ-(i)ş-ā-mak > koğşa-ş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Birlikte gevşemek. [DLT]

kogşaşmak², [koğuş > koğ(u)ş-ā-mak > koğşa-ş-mak / kovşa-ş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Birlikte cilalamak. [DLT]

kogşatmak¹, [koğ-(i)ş-ā-mak > koğşa-t-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Kuvvetini gevşetmek. [DLT]

kogşatmak², [koğuş > koğ(u)ş-ā-mak > koğşa-t-mak / kovşa-t-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Cilalamak; parlatmak. [DLT]

kogu¹, [koğū] (koğu:) {eT} *is.* Kuğu kuşu. [ETY] [EUTS]

kogu², [koğū] (koğu:) {eT} *is.* Sepili, sepisiz deri; kayış. [DLT]

kogulgu, [koğ-mak > koğ-ul-mak > koğ-ul-ğū] (koğulğu:) {eT} *sf.* Parlak. [EUTS] [OKD]

kogurmaç, [kağ-ur-mak > kağur-maç] {eT} *is.* → kagurmaç. [DLT]

kogursak, [kurī-mak > kurīg > kurīg-sā-mak > kurīg-sa-k] {eT} *is.* → kurıgsak. [EUTS]

koguz, [kōk-mak² > kok-uz / kokoz / koğuz] {eT} *sf.* Bomboş. [EUTS]

koguş¹, [*koğ > koğ-uş] {eT} *is.* **1.** Herhangi bir yiv; oyuk. **2.** Okları perdahlamak için huş ağacından yapılan aygıt. [DLT] **3.** Oluk; su oluğu; değirmen oluğu. [DLT]

koguş², [*koğū > koğu-ş] {eT} *is.* Tüylü hayvan derisi; post; deri. [EUTS] [OKD] [Gabain]

koguşlanmak, [koğuş > koğuş-lā-mak > koğuş-la-n-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* (Su için) fışkırmak. [DLT]

koguz, [kōk-mak² > kok-uz / kokoz / koğuz] {eT} *sf.* Tamamen boş; bomboş.

koğ¹, [koğ / kov قوغ] *is.* Yerme; çekiştirme; ardından konuşma; dedikodu; kov; {eAT} {ağız} (aynı). [DS]

koğ², [koğ / kığ قوغ] {eAT} {OsT} *is.* Kıvılcım.

koğ³, [koğ] {ağız} *is.* Öfke; kızgınlık. [DS]

koğa¹, [koğa] {ağız} *is.* **1.** Güvercin vb. kuşların gübresi. **2.** Ahırda gübre biriktirilen yer. [DS]

koğa², [kov-a / koğ-a قوغه] {OsT} {ağız} *is.* **1.** Bataklıklarda yetişen bir tür saz; hasır otu. **2.** Ucu dikenli uzun saplı bir çayır bitkisi. [DS]

koğa³, [koğ-a] {ağız} *is.* Arı kovanı. [DS]

koğa⁴, [Moğ. koboğa > kov-ğā / kovā / kowā] {ağız} *is.* Kova. [DS]

koğak, -ğı [koñak] {ağız} *is.* Saç kepeği. [DS]

koğalama, [koğ-ala-ma / kov-ala-ma] *is.* Kovalamak eylemi; kovalama.

koğalamak, [koğ-ala-mak / kov-ala-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Kovmak; kovalamak. **2.** Kaçanın arkasından koşmak veya yakalamaya çalışmak; kovalamak. **3.** *mecaz.* Bir şeyin peşine düşerek sonuç elde etmeye çalışmak; takip etmek; izlemek; kovalamak. **4.** *spor.* Yarışta önden gidenlere yetişmeye çalışmak; kovalamak.

koğalanış, [koğ-ala-n-ış / kov-ala-n-ış] *is.* Kovalanma eylemi veya biçimi; kovalanış.

koğalanma, [koğ-ala-n-ma / kov-ala-n-ma] *is.* Kovma eylemine maruz kalma.

koğalanmak, [koğ-ala-n-mak / kov-ala-n-mak] *edil. f. [-ır]* Kovma eylemine maruz kalmak; kovalanmak.

- koğalık**, -ğı [koğ-a-lık قوغاللق] *is.* {eAT} {OsT} **1.** Hasır otu. **2.** {ağız} Hasırotu vb. bitkilerin yetiştiği bataklık. [DS]
- koğan**, [koğ-an / kov-an] {ağız} *is.* İnce çubuklarla örülüp içi dışı sıvanan arı yuvası; kovan. [DS]
- koğaz**, [Far. kâğız] {ağız} *is.* Kâğıt. [DS]
- koğcu**, [koğ-cu / kov-cu قوغجى] {eAT} {OsT} {ağız} *sf.*
1. Söz getirip götüren; fitneci; ara bozucu; gammaz. **2.** Arkadan çekiştiren; dedikoducu. [DS] ☐ **koğcu kodak**, {ağız} Koğcu. [DS]|| **koğ çekmek**, {ağız} → koğlamak. [DS]|| **koğ kaybet** (gıybet), *Arkadan konuşma; çekiştirme; dedikodu.*
- koğculuk**, [koğ-cu-luk / kov-cu-luk قوغجىلق] {eAT} {OsT} *is.* Koğcu olma durumu; kovculuk; ara bozuculuk; fitnecilik; gammazlık.
- koğdurma**, [koğ-dur-ma / kov-dur-ma] *is.* Koğmak işini yaptırma eylemi; kovdurma.
- koğdurmak**, [koğ-dur-mak / kov-dur-mak] *is.* **1.** Koğmak işini yaptırmak. **2.** {ağız} Koşturmak. [DS] ☐ **koğdura koğdura**, {ağız} Koştura koştura; koşa koşa. [DS]
- koğkun**, [koğ-mak > koğ-gun] {ağız} *is.* Uzun zaman ve sürekli izleyiş. [DS]
- koğlama**, [koğ-la-ma / kov-la-ma] *is.* Kovlamak işi; kovlama.
- koğlamak**, [koğ-la-mak / kov-la-mak قوغلامق] {eAT} {ağız} *gçl. f. [-r]* Birinin yaptığı işi veya söylediği sözü ilgisine götürüp söylemek; birisini kötölemek; çekiştirmek; söylediği sözü veya kendisini yermek; gammazlamak; kovlamak; dedikodu etmek. [DS]
- koğlaşmak**, [koğ-la-ş-mak] {ağız} *işteş. f. [-ır]* Birlikte biri hakkında dedikodu etmek; arkadan çekiştirmek. [DS]
- koğma**, [koğ-ma / kov-ma] *is.* Koğmak eylemi; kovma.
- koğmak**, [koğ-mak / kov-mak قوغمق] *gçl. f. [-ar]* **1.** Kovmak. **2.** {eAT} (Düşünce için) düşünmemek; kafasından atmak; aklıma getirmemek. **3.** {ağız} Sürekli arkasına düşmek; izlemek; takip etmek; iz sürmek. [DS] **4.** {eAT} Koşturmak.
- koğsuk**, -ğu [koğ-suk] {ağız} *is.* Duvar ve ağaç deliği. [DS]
- koğsak**, -ğı [koğ-(u)ş-ak] {ağız} *is.* Eskimiş, gevşemiş; yıkılmaya yüz tutmuş. [DS]
- koğşamak**, [koğ-(u)ş-a-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r]* [-ş(u)-yor] Eskimeye, yıkılmaya yüz tutmak; kağşamak. [DS]
- koğşatmak**, [koğ-(u)ş-a-t-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* Sürerek ya da kazarak topağı kabartmak. [DS]
- koğu**¹, [kok-u / koğ-u قغو] {eAT} *is.* → koku.
- koğu**², [koğ-u / kov-u قوغى] {eAT} {ağız} *is.* → kov. [DS]
- koğu**³, [koğ-u] {ağız} *sf.* Bol; gevşek. [DS]
- koğucu**¹, [koğ-ucu قوغجى] {eAT} {ağız} *is.* → kovcu. [DS]
- koğucu**², [koğ-ucu] {ağız} *is.* Askerlikte izleme kolu. [DS]
- koğuculuk**, -ğu [koğ-ucu-luk قوغجىلق] {eAT} *is.* → kovculuk. ☐ **koğuculuk yapmak**, {ağız} Arkadan çekiştirmek; dedikodu yapmak. [DS]
- koğuk**, -ğu [koğ-uk قوغوق] {OsT} *is.* Kovuk.
- koğulamak**, [koğ-u-la-mak قوغولامق] {eAT} {ağız} [-r] [-l(u)-yor] → kovlamak. [DS]
- koğulma**, [koğ-ul-ma / kov-ul-ma] *is.* Koğmak eylemine uğrama; kovulma.
- koğulmak**, [koğ-ul-mak / kov-ul-mak] *edil. f. [-ur]* **1.** Kovulmak. **2.** (İnek için) kızışmak; çiftleşmek.
- koğultak**, -ğı [koğ-ul-t-a-k] {ağız} *is.* Delik deşik yer. [DS]
- koğuncu**, [koğu-n-cu قوغونجى] {OsT} *sf.* Takipçi; kovalayıcı.
- koğur**¹, [koñur] {ağız} *sf.* **1.** (Sığır için) sarı ile siyah karışımı bir renk; koyu kumral; kestane rengi. **2.** Kara; esmer. [DS]
- koğur**², [koğ-ur] {ağız} *is.* Bağ için uygun toprak. [DS]
- koğur**³, [koğ-ur] {ağız} *sf.* (Kişi için) kimseyi beğenmeyen; kendini beğenmiş; kibirli; gururlu. [DS]
- koğur**⁴, [koğ-ur] {ağız} *is.* Yanan kıl ya da yün kokusu. [DS]
- koğurmak**, [koğ-ur-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ur]* (Sarhoş için) nara atmak; bağırarak. [DS]
- koğursak**, -ğı [koğ-ur-sa-k] {ağız} *sf.* (İnek için) kısır. [DS]
- koğursu**, [koğ-ur-su] {ağız} *is.* Yanmış kıl veya yün kokusu. [DS]
- koğusa**, [koğ-u-sa] {ağız} *is.* Öksürük. [DS]
- koğuş**¹, [koğ-uş] *is.* **1.** Hastahane, okul, kışla ve hapisane gibi yerlerde pek çok kişinin birlikte yatığı ve barındığı geniş oda. **2.** Bu tür odada kalanların tümü.
- koğuş**², [koğ-uş قوغوش] {eAT} *is.* **1.** Eskiden okları perdahlamakta kullanılan bir alet; koğuş ağacı; kovuş. **2.** {ağız} Kayın ağacı. [DS]☐ **koğuş oku**, {eAT} Oluk şeklinde bir yatak içinden atılan küçük ok.
- koğuş**³, [koğ-uş] {ağız} *is.* Tavan ve döşeme tahtası. [DS]
- koğuşmak**¹, [koğ-uş-mak قوغوشمق] *işteş. f. [-ur]* **1.** {OsT} Koşmada yarışmak. **2.** {ağız} Koşmak. [DS]
- koğuşmak**², [koğ-uş-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ur]* (İnek için) boğaya gelmek. [DS]
- koğuştak**, -ğı [koğ-uş-ta-k] {ağız} *is.* Aralık; açık. [DS]
- koğuşturma**, [koğ-uş-tur-ma / kov-uş-tur-ma] *is.* **1.**

- Kovuşturmak işi; kovuşturma. **2.** Suçlu sanılan kimse için yapılan soruşturma, inceleme, araştırma; takibat.
- koğuşturmak**, [koğ-uş-tur-mak / kov-uş-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* Suçlu olduğu iddia edilen kişi için araştırma, inceleme ve soruşturma yapmak; takibatta bulunmak; kovuşturmak.
- koğut**, [koğ-ut] {ağız} *is.* Yılanın deri değiştirdiğinde bıraktığı gömlek; kav. [DS]
- koğuz**, [koğ-uz قوغوز] {OsT} *sf.* **1.** İçi boş; kof. **2.** {ağız} (Üzüm salkımı için) arada çürük taneleri bulunan. [DS] **3.** {ağız} Aralık; açık. [DS] **4.** {ağız} İçi yeterince sıkışık doldurulmamış; boş veya gevşek bırakılmış. [DS] ☞ **koğuz olmak**, {eAT} İçi boşalmak; içinde boşluk oluşmak.
- koh¹**, [koh] {ağız} *ünl.* Yok; hayır; değil! [DS]
- koh²**, [koh] {ağız} *is.* Yaranın üstündeki kabuk. [DS]
- koh³**, [koh] {ağız} *is.* Bostan kulübesi. [DS]
- koh⁴**, [koğ / koh] {ağız} *sf.* İçi boş veya çürük; kof. [DS]
- koha**, [Far. kedhüdā => kâhyā > koha] {ağız} *is.* Muhtar. [DS]
- kohalmak**, [koğ-al-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Gururlanmak; böbürlenmek; övünmek. [DS]
- Koh basili**, [Alm. koch (Alman hekimi Robert Koch) + Lat. bacillus > koh + basil-i] *is.* Alman hekimi Robert Koch tarafından 1882'de bulunan verem mikrobi, (*Mycobacterium tuberculosis*).
- kohen**, [İbr. kohen] *is.* Musevilikte babadan oğula geçen imtiyazlara sahip bazı ruhbanlık görevlerini yerine getiren din adamı; rahip.
- kohenit**, [Fr. cohénite] *is. min.* Gök taşlarında bulunan demir, nikel ve kobalttan meydana gelmiş karbür.
- kohezyon**, [Fr. cohésion] *is. fiz.* **1.** Cisimlerin moleküllerini birbirine bağlayan kuvvet. **2.** Üzerine basınç uygulanan yağ tabakasının ezilmeye karşı gösterdiği direnç.
- kohlidi**, [Yun. khohlidi] {ağız} *is.* Salyangoz. [DS]
- kohmak**, [kok-mak / koğ-mak قوخمق] {eAT} *gçsz. f. [-ar]* → kokmak.
- kohrili**, [Yun. khohlidi] {ağız} *is.* Sümüklüböcek. [DS]
- koşamak**, [koğ-(1)ş-â-mak > koğşa-mak قوخمق] {eAT} *gçsz. f. [-r] [-ş(u)-yor]* Metanetini kaybetmek; bozulmak.
- koşaşmak**, [koğ-(1)ş-â-mak > koğşa-ş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* → koğşaşmak¹. [DLT]
- koşatmak**, [koğ-(1)ş-â-mak > koğşa-t-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* → koğşatmak¹. [DLT]
- kohu**, [eT. kōk-ī > koğū قوحو] {eAT} {OsT} *is.* Koku. [DK]
- kohulamak**, [koğū-la-mak قوحولامق] {eAT} {OsT} *gçl. f. [-r]* **1.** Koklamak. **2.** Koku sürmek.
- kohutmak**, [koğū-t-mak قوحوتمق] {eAT} {OsT} *gçl. f. [-ur]* **1.** Kokutmak. **2.** Koklatmak. **3.** {ağız} Kötü koku yaymak. [DS] **4.** {ağız} mecaz. Oyunda mızıkçılık yapmak; ortalığı karıştırmak. [DS] **5.** {ağız} Açmak. [DS]
- koin**, [kōn / kōn / kōy / kōyn] {eT} *is.* Koyun. [EUTS]
- kok¹**, [kag / kağ / kah / kak / kek / kığ / kiğ / kık / kok / kug / kuğ / kuk (yans.)] *is.* Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırma, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kok-ur-da-ş-mak*
- kok²**, [Fr. coque] *is. tıp.* Küre biçimli bakteri; koküs.
- kok³**, [İng. coke] *is.* Yağlı taş kömürünün havasız ortamda damıtılmasıyla elde edilen, içinde çok az uçucu madde kalmış olan katı yakıt. ☞ **kok kömürü**, *Kok*.
- kok⁴**, [*kō-mak > kō-g / kōk] (ko:k) {eT} *is.* → kog. [EUTS]
- kok⁵**, [kōk] {ağız} *is.* Kök. [DS]
- koka¹**, [Gün. Amer. yer. d. coca] *is.* **1.** Güney Amerika ve Tayvan'da yetiştirilen, sivri uçlu oval yapraklı, sarı çiçekli, kırmızı meyveli, yapraklarından kokain denilen uyuşturucu elde edilen ağaççık, (*Erythroxylum coca*). **2.** Bu ağaççığın yapraklarından elde edilen sakız.
- koka²**, [koğ > koğa / koka] {ağız} *is.* Bataklıklarda yetişen ucu sivri saz; kofa. [DS]
- koka³**, [koka] {ağız} *is.* **1.** Çocuklar için pişirilen küçük tandır veya sac ekmeği. **2.** Peksimet gibi küçük ve kurutulmuş ekme. [DS]
- koka⁴**, [koka / kuka] {ağız} *is.* Çocukların değnekle vurarak oynadıkları, ağaçtan yapılmış, ceviz büyüklüğünde bir top. [DS] ☞ **koka tespîh**, {ağız} *Servi, sandal gibi ağaçlardan ya da yemiş çekirdeklerinden yapılan bir tür tespîh.* [DS]
- kokain**, [Fr. cocaïne] *is. kim.* Koka yapraklarından özütlenmek suretiyle elde edilen, lokal anestezi ve sinir sistemi uyarıcısı olarak kullanılan, uzun süreli kullanımlarda bağımlılık yapan, kimyasal formülü C₁₇H₂₁NO₄ olan alkaloid.
- kokainci**, [kokain-ci] *is.* **1.** Kokain üreten, içen ve ticaretini yapan kimse. **2.** Kokain bağımlısı olan kimse; kokainman.
- kokainman**, [Fr. cocaïnoman] *is.* Kokain kullanmaya alışmış kimse; kokain bağımlısı; kokainci.
- kokainmanlık**, [kokainman-lık] *is.* Sonu zehirlenmeye varan kokain bağımlısı olma durumu.
- kokak**, -ğı [kok-ak] {ağız} *sf.* Kötü kokulu; pis; kirli; murdar; kokmuş; kokar. [DS] ☞ **kokak ağaç**, *Sedef otugillerden, hava kirliliğine ve kötü iklim şartlarına dayanıklı, Çin kökenli, pis kokulu bir gölge ağacı; kokar ağaç, (Ailanthus glandulosa).*

- kokal**, [Yun. khókhalo [Tietze]] {ağız} is. Diz kapağı. [DS]
- kokalamak**, [kok-ala-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] Koklayıp durmak. [DS]
- kokalmak**, [koğ > kok-al-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Böbürlenmek. [DS]
- kokan**, [kok-an ?] {ağız} is. İnsan ya da hayvanın ayağına yapışarak ağırlık yapan çamurlu kar. [DS]
- kokanlamak**, [koğ > kok-an-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] Kötü bir durumdan biraz iyiye doğru gitmek. [DS]
- kokar**¹, [kok-mak > kok-ar] sf. **1.** Kokan; etrafına koku saçan. **2.** {ağız} Tembel; miskin. [DS] **3.** {ağız} (Kadın için) pis; pasaklı. **4.** ünl. Kadınlar arasında birbirini aşağılama sözü. ☞ **kokar ağaç**, bot. *Sedef otugillerden, hava kirliliğine ve kötü iklim şartlarına dayanıklı, Çin kökenli, pis kokulu bir gölge ağacı; mürver ağacı; kokak ağaç; aylandız, (Ailanthus glandulosa).* || **kokar ganak**, {ağız} bot. *Birleşikgillerden, sarı çiçekli, beyaz tüylü, kötü kokulu bir yıllık otsu bir bitki; tüylü kanak; kokar ot, (Crepis foetida / C. rhoeadifolia).* [DS] || **kokar ibik**, → kokaribik. || **kokar ilik**, {OsT} {ağız} is. Omurilik. [DS] || **kokar meke**, {ağız} İbibik kuşu; çavuş kuşu [DS] || **kokar ot**, {ağız} Kereviz. [DS] || **kokar su**, {eAT} Sperm; meni; atmık.
- kokar**², [? kokar] {ağız} is. Domates. [DS]
- kokar**³, [Bul. kükara] {ağız} is. Pişirilen ekmeği çevirmeye yarayan ucu eğri tahta araç. [DS]
- kokarca**, [kok-ar-ca] is. **1.** zool. Yakaladığı tavşan, tavuk vb. hayvanların kanını emerek beslenen, yumuşak tüylü, geniş ve kabarık kuyruklu, tehlike anında anüs çevresindeki salgı bezlerinden birkaç metre ileriye kadar pis bir koku püskürterek en güçlü düşmanlarından bile kurtulmayı başaran bir memeli hayvan, (*Putorius foetidus*). **2.** {ağız} Deride pis kokulu çibanlar oluşturan bir tür hastalık. [DS]
- kokarcık**¹, -ği [kok-ar-cık] {ağız} is. **1.** Sincap. **2.** Sansar. [DS]
- kokarcık**², -ği [kok-ar-cık] {ağız} is. Arpacık soğanı; küçük soğan. [DS]
- kokaribik**, -ği [kok-ar+ibik] {ağız} is. **1.** Çavuşkuşu; ibibik. **2.** Yaban horozu. [DS]
- kokart**, -dı [Fr. cocarde] is. as. **1.** Askerlerin şapkalarına taktıkları, renk ve şekli her millete ve sınıflara göre değişen işaret. **2.** Uçakların kanatlarına ve gövdesi üzerine millî renklerle yapılan işaret; amblem. **3.** Belli bir sınıf ve topluluğun simgesi olan işaret.
- kokarth**, [kokart-lı] sf. Kokardı olan.
- kokarzade**, [kok-ar+ Far. zāde] {ağız} is. → kokar ganak. [DS]
- kokaz**, [kok-mak > kok-az] {ağız} is. Yabaa pırasası. [DS]
- kokazlanmak**, [kok-az-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Kabadayılık taslamak; horozlanmak. [DS]
- koken**, [? koken] {ağız} is. Dantel örmekte kullanılan iplik yumağı. [DS]
- koket**, [Fr. coquette (*horozcuk*)] is. ve sf. (Kadın için) giyimiyle, süsüyle kendini göstermeye çalışan; modaya, süse aşırı düşkün olan.
- kokhane**, [İng. coke + Far. hāne] (*kokha:ne*) is. Kok üretilen fabrika.
- kokuluk**, [kok-mak > kok-ı > koku-lık] {eT} is. Koku; parfüm [Tekin]
- kokutmak**, [kok-mak > kok-it-mak] {eT} gçl. f. [-ır] Kokutmak. [DLT]
- kokimbit**, [Fr. coquimbite (*Şili-Coquimbo*)] is. min. Hidratlı doğal demir-III sülfat.
- kokkun**, [kok-mak > kok-kun] {ağız} sf. (Kişi için) kötülük yapabileceği bilinen kimse. [DS]
- koklagaz**, [Yun. khohlias] {ağız} is. Salyangoz; sümüklüböcek [DS]
- koklama**, [kok-la-ma] is. Koklamak eylemi; kokuların algılanması işlevi; koku alma. ☞ **koklama hücre**, *Koku almayı sağlayan koklama organı hücre.* || **koklama duyusu**, *Koku almayı sağlayan duyu.* || **koklama organı**, *Kokuların algılanmasını sağlayan doku ve anatomik unsurların tümü.*
- koklamak**, [kok-mak > kok-u > kok-u-la-mak > kok-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] Bir şeyin kokusunu algılamak amacıyla o şeyi buruna yaklaştırarak burundan havayı içeri doğru çekmek; kokusunu almaya çalışmak; koku almak.
- koklangoz**, [Yun. khohlias] {ağız} is. Salyangoz; sümüklüböcek. [DS]
- koklaşma**, [İng. coke > kok-la-ş-ma] is. Taş kömürünün ve ağır petrol artıklarının ısı etkisi ile kömürleşmesi. ☞ **koklaşma ısı**, *Taş kömürünün koku dönüşmesini sağlayan tepkime ısı.*
- koklaşma**, [kok-la-ş-ma] is. Karşılıklı olarak birbirini koklama.
- koklaşmak**¹, [İng. coke > kok-la-ş-mak] dönşl. f. [-ır] (Taş kömürü ve ağır petrol artıkları için) kok hâline dönüşmek.
- koklaşmak**², [kok-la-ş-mak] işteş. f. [-ır] **1.** Karşılıklı olarak birbirini koklamak. **2.** mecaz. Birbirini sevmek; sevişmek; anlaşmak.
- koklaştırma**, [İng. coke > kok-la-ş-tır-ma] is. Ağır petrol atıklarını ısı etkisi ile kömüre dönüştürme işlemi.
- koklaştırmak**, [İng. coke > kok-la-ş-tır-mak] gçl. f. [-ır] Koklaşma işlemi gerçekleştirme.
- koklatma**, [kok-la-t-ma] is. Koklamasını sağlama eylemi.
- koklatmak**, [kok-la-t-mak] gçl. f. [-ır] **1.** Koklama işini yaptırmak. **2.** argo. Kendisine ait bir şeyden biraz vermek; biraz yararlandırmak. **3.** (Olumsuz biçimde) vermemek; tattırmamak.

- koklayış**, [kok-la-y-ış] *is.* Koklama eylemi veya biçimi.
- koklea**, [Fr. cochlea] *is. anat.* İç kulakta, işitme organlarının bulunduğu bölüm; kulak salyangozu.
- koklık**, [kok-mak > kok-ı > kok(ı)-lık] {eT} *is.* Koku. [ETY]
- koklukoza**, [Yun. khohlias] {ağız} *is.* Salyangoz. [DS]
- kokma**¹, [kok-ma] *is.* Kokmak eylemi.
- kokma**², [? kokma] {ağız} *is.* Damın ortasına diklemesine konan destek direği. [DS]
- kokmah**, [kokmaḥ] {ağız} *is.* Ucu kalın çoban sopası; kakmak. [DS]
- kokmak**¹, [koḳ-maḳ قوqمق] gçsz. f. [-ar] 1. {eT} {eAT} {OsT} Fena kokmak; kokusu yükselmek. 2. Koku çıkarmak; koku yaymak; koku salmak; koku olmak. 3. (Yiyecek için) çürüyüp bozulma yüzünden kötü bir koku yaymak. 4. Vücudundan veya vücudunun bir bölümünden kötü bir koku yayılmak. 5. Bozulmak; kokuşmak. 6. mecaz. Bir şeyin, bir yerin veya bir kimsenin özelliklerini taşımak. 7. mecaz. Olacağına, meydana geleceğine dair bazı belirtiler ortaya çıkmak; olacağı hissedilmek. 8. gçl. f. Koklamak. {eAT} (aynı)
- kokmak**², [*kō-mak > kōk-mak] (ko:kmak) {eT} gçsz. f. 1. Azalmak; küçülmek. [DLT] [EUTS] [Gabain] 2. (Su için) durulmak. [DLT] 3. (Hastalık için) sakinleşmek. [DLT]
- kokmuş**, [kok-muş] *sf.* 1. Çürüyüp bozulma yüzünden kötü kokan; pis koku salan. 2. mecaz. Aşırı ölçüde üşengeç; tembel; uyuşuk; miskin. 3. mecaz. Değersiz olmasına rağmen kendini beğenmiş anlamında küçümseme sözü.
- koko**, [Fr. cocaïne] *is. argo.* Kokain.
- kokocu**, [koko-cu] *is.* Kokainman; kokainci.
- kokoç**¹, -cu [kokoç] {ağız} *is.* Koç. [DS]
- kokoç**², -cu [? kokoç] {ağız} *is.* Eskiyerek sapı kırılmış süpürge; süpürge sapı. [DS]
- kokoç**³, -cu [kak-aç] {ağız} *sf.* Kuru. [DS]
- kokoç**⁴, -cu [? kokoç] {ağız} *is.* Kuşburnundan yapılan pestil ya da şurup. [DS]
- kokoç**⁵, -cu [koğ (yans.) > koğ-uç ?] {ağız} *is.* Ağaç kovuğu; oyuk. [DS]
- kokoçi**, [? kokoçi] {ağız} *is.* Umacı; öcü. [DS]
- kokol**, [? kokol] {ağız} *sf.* Dik başlı. [DS]
- kokoliz**, [Yun. khokos] {ağız} *is.* Kavrulmuş başaktan çıkan taneler. [DS]
- kokom**, [? kokom] {ağız} *is.* Gonca. [DS]
- kokona**, [Yun. khokhóna] {OsT} *is.* 1. Eskiden Hristiyan kadınlara verilen isim; yaşlı Rum kadını. 2. Süsüne düşkün yaşı geçkin kadın. ☞ **kokona gibi**, Çok süslü yaşlı kadın.
- kokoreç**, -ci [Yun. khokhoretsi ?] *is.* Şişe takılarak kömür ateşinde kızartılan kekikli kuzu bağırsağı.
- kokoreççi**, [kokoreç-çi] *is.* Kokoreç yapan ve satan kimse.
- kokoroz**, [Bulg./ Alm. kokoroz / kukuruz] *is. bot.* 1. Koçanıya birlikte mısır. 2. Mısır buğdayı, (*Zea mays*). 3. mecaz. Ucu sivri ve uzun olan şey. 4. *sf. argo.* Çirkin. 5. Parasız ve durumu kötü olan.
- kokorozlanma**, [kokoroz-la-n-ma] *is. argo.* Kokorozlanmak eylemi.
- kokorozlanmak**, [kokoroz-la-n-mak] dönşl. f. [-ır] *argo.* 1. Kokoroz duruma gelmek. 2. Birine göz dağı vermek; korkutmaya çalışmak; meydan okumak; tehdit etmek.
- kokorozlu**, [kokoroz-lu] *sf. argo.* Giyimi gösterişli olan; süslü püslü.
- kokot**, [Fr. cocotte] *is.* Hafifmeşrep kadın; aşüfte.
- kokota**, [? kokota] {ağız} *is.* Mısır çorbası. [DS]
- kokoviça**, [Lat. caecilia => ? kokoviça] {ağız} *is.* Küçük, zehirli kertenkele. [DS]
- kokoz**¹, [kōk-mak² > kok-uz / kokoz / koğuz] {eT} *is.* → kokuz.
- kokoz**², [eT. kokuz] *sf.* 1. {ağız} (Aşağılama sözü olarak) kurnaz ihtiyar; pişkin; kurt. [DS] 2. {ağız} Yaban armudu; ahlat. [DS] 3. *argo.* Muhtaç durumda olan; parasız; cebi delik; züğürt. 4. İhtiyarlıktan ileri gelen bitkinlik.
- kokozlama**, [kokoz-la-ma] *is. argo.* Parasız kalma.
- kokozlamak**, [kokoz-la-mak] gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] Parasız kalmak; züğürtleşmek.
- kokozlanma**, [kokoz-la-n-ma] *is.* Parasız kalma.
- kokozlanmak**, [kokoz-la-n-mak] dönşl. f. [-ır] 1. Parasız kalmak; züğürtleşmek. 2. {ağız} Kurnazlık düşünmek. [DS]
- kokozluk**, -ğu [kokoz-luk] *is. argo.* Parasızlık; züğürtlük.
- kokpit**, [İng. cockpit (horoz döğüşü yeri)] *is.* Uçaklarda uçak personeli için ayrılmış ve uçağın ön tarafında bulunan özel yer.
- kokpu**, [? kokpu] {eT} *is.* Pamuklu kumaş. [EUTS]
- kokratmak**, [kōk-mak² > kok-ır-mak > kok(ı)r-ā-mak > kokra-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Eksiltmek. [DLT]
- kokruşmak**, [kōk-mak² > kok-ur-mak > kok(u)r-uşmak] {eT} işteş. f. [-ur] Azalmak. [DLT]
- kokrutmak**, [kōk-mak² > kok-ur-mak > kok(ı)r-ū-mak > kokru-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] → kokratmak.
- kokteyl**, [İng. cocktail (kuyruk kaldıran, horozlanın)] (ko'kteyl) *is.* 1. Değişik oranlarda alkol, likör ve şurup karışımından meydana gelmiş aromalı soğuk içki. 2. gñşl. Yeri ve zamanı önceden belirlenen, bir açılış veya kutlama amacıyla düzenlenen açık büfeli ve içkili toplantı.
- koktur**¹, [Bul. koftor / kovtor [Tietze]] {ağız} *is.* Soba. [DS]
- koktur**², [? koktur] {ağız} *sf.* (Kişi için) zengin. [DS]

kokturmak, [koç-tur-maç قوقدمق] {OsT} gçl. f. [-ur]
Koklatmak.

koku, [kok-u] is. 1. Nesnelere yayılarak hava ile taşınan zerreciklerin burun zarı üzerindeki sinirlerde meydana getirdiği duyum. 2. Güzel kokması için vücuda veya giyeceklere sürülen kozmetik; esans; parfüm. 3. mecaz. Bir şeyin belirtisi; iz; eser. 4. Parfümlerin bileşiminde yer alan ana ürünün ayırt edici özelliği. ☞ **koku ağacı**, {eAT} Öd ağacı. || **koku alma duyusu**, *Koku almayı sağlayan duyu; koklama duyusu.* || **koku almak**, 1. Kokuyu almak; hissetmek. 2. Sezme. || **koku alma organı**, *Kokuların algılanmasını sağlayan doku ve anatomi unsurların tümü; koklama organı.* || **koku giderici**, 1. Ortamda bulunan kötü kokuyu yavaş yavaş buharlaşarak gideren katı veya sıvı madde. 2. Kapalı bir ortamdaki kötü kokuyu gidermek için ozon gazı oluşturan elektrikli aygıt. || **kokusu çıkmak**, *(Gizli tutulan ve çevrede hoş olmayan ya da yasa dışı bir iş için) anlaşılacak; çevreden öğrenilmek; bir durum dolayısıyla veya başka şekillerde açığa çıkmaya başlamak.* || **kokusunu almak**, 1. Söz konusu şeyin kokusunu algılamış olmak. 2. mecaz. (Gizli tutulan şey için) sezme; anlamak; bir yerlerden öğrenmek. 3. Bir şeyin olacağını veya olmuş bir şeyi sezme; anlamak. || **kokusu sinmek**, *Bir şeyin kokusu bir yer veya nesne üzerinde uzun süre etkisini göstermek; çıkmamak.*

kokucu, [kok-u-cu] is. Gezici olarak esans, lavanta, kolonya gibi maddeleri satan kimse.

kokuç, [eT. keküç] {ağız} is. Çekiç. [DS]

kokolama, [kok-u-la-ma] is. Koku verme işlemi; kokar hâle getirme.

kokolamak, [koç-u-la-maç قوقولامق] gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] 1. Koku vermek. 2. {eAT} {ağız} Koklamak. [DS]

kokulandırıcı, [kok-u-la-n-dır-ıcı] is. Tehlikeli ve yanıcı bir sıvı veya gaz kaçaklarının anlaşılmasını sağlamak amacıyla o gaz veya sıvıya özel olarak katılan dikkat çekici kokusu olan madde.

kokulandırma, [kok-u-la-n-dır-ma] is. Kokulu hâle getirme; koku ekleme.

kokulandırmak, [koku-la-n-dır-mak] gçl. f. [-ır] Koku sahibi kılmak; kokmasını sağlamak; özel bir koku kazandırmak.

kokulanma, [kok-u-la-n-ma] is. 1. Kokar hâle getirilme. 2. Bir koku sahibi olma.

kokulanmak, [koç-u-la-n-maç قوقولنمق] edil. f. [-ır] 1. Kokulu hâle getirilmek; kokar durum kazandırılmak. 2. {OsT} dönşl. f. Koku sürünmek. 3. Koku sahibi olmak; koku edinmek.

kokulatmak, [koçu-la-t-maç قوقولتمق] {OsT} gçl. f. [-ır] Koklatmak.

kokuluk, [kok-mak¹ > kok-ü > koku-lık] {eT} is. 1. Kokuluk. 2. Kokulu. [ETY]

kokulmak, [koç-ul-maç قوقلمق] {OsT} edil. f. [-ır] Koklanmak.

kokulu, [kok-u-lu] sf. 1. Kokusu olan; koku yayan. 2. Güzel kokan; hoş giden bir kokusu olan. 3. (Belirtilen nitelikte) kokusu olan. ☞ **kokulu çayır otu**, *Buğdaygillerden, çayır ve ormanlarda yetişen, yalın bir sap üzerinde tek kat dizilmiş düz yapraklı, gevşek başaklar hâlinde top çiçekli, hayvan yemi olarak kullanılan güzel kokulu bir ot; kokulu ot, (Anthoxanthum odoratum).* || **kokulu kiraz**, *bot. On metre kadar boylanabilen, beyaz çiçekli, dalları ve meyvesi hoş kokulu, kerestesi güzel bir tür kiraz; mahlep; idris ağacı; endirez, (Cerasus mahaleb / Prunus mahaleb).* || **kokulu narpis**, {ağız} Nane. [DS] || **kokulu ot**, *Kokulu çayır otu.* || **kokulu sabun**, *Hoş kokması için üretim sırasında içine çeşitli kokular katılmış olan sabun.*

kokum, [kokum] {ağız} is. Akraba ve yakınlar. [DS]

kokumak, -ği [Yun. koukouyayia] {ağız} is. Baykuş. [DS]

kokumere, [kok-ra-ma ? / kokumere] {ağız} is. Topraktan yapılmış iki kulplu testi. [DS]

kokun, [kok-mak¹ (duman, koku vb. yükselmek) > kok-un [Clauson] ? / kukun] {eT} is. Kıvılcım. [DLT]

kokunlug, [kok-mak (duman, koku vb. yükselmek) > kok-un-luğ] {eT} sf. Kıvılcımlı. [DLT]

kokunluğ, [kok-mak¹ > kok-un [Clauson] ? / kukunluğ] {eT} sf. Kıvılcımlı. [DLT]

kokunmak, [koç-u-n-maç قوقنمق] dönşl. f. [-ır] 1. {eAT} Koku sürünmek. 2. {ağız} Koklamak. [DS] 3. gçsz. f. (Öküz için) ineğin arkasından gitmek.

kokurdak, -ği [kokur-dak] {ağız} is. Tomurcuk. [DS]

kokurdamak, [kokur-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)yor] (Ekin için) olgunlaşmaya başlamak. [DS]

kokurdan, [kokur-dan] {ağız} is. Çok sayıda kuyu gibi çukurlukları olan, kalkerli ve karstik özellik taşıyan engebeli arazi. [DS]

kokurdaşmak, [kokur-da-ş-mak] {ağız} işteş f. [-ır] Bir iş için düşüncelerini karşılıklı olarak söylemek. [DS]

kokusuz, [kok-u-suz] sf. Kokusu olmayan; çevresine koku vermeyen.

kokuş¹, [kok-mak > kok-uş] is. Kokmak eylemi veya biçimi.

kokuş², [kok-mak > kok-uş] {ağız} is. Taze ceviz yaprağı. [DS]

kokuşlu, [koç-maç > koç-uş-lu قوقشلی] sf. 1. {OsT} Kokulu. 2. {ağız} (Kişi için) uzun zaman yıkanmaktan dolayı teni pis kokan. [DS]

kokuşma, [kok-mak > kok-uş-ma] is. 1. Kokuşmak eylemi. 2. Birbirini koklama.

kokuşmak¹, [kok-mak > kok-uş-mak] *dönşl. f. [-ur]*
 1. Çürüyüp bozularak kötü bir koku yaymak; kokmak; taaffün etmek. 2. *mecaz.* (Kurum, kuruluş ve toplum için) iyi niteliklerini kaybetmek; yozlaşmak; bozulmak; tefessüh etmek. 3. {ağız} *işteş. f.* Koklaşmak. [DS]
kokuşmak², [kok-mak > kok-uş-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ur]* Bir yerde uzun süre oturmak. [DS]
kokuşmuş, [kok-uş-muş] *sf.* 1. Çürüyüp bozularak kötü koku yaymaya başlamış olan; kokmuş. 2. *mecaz.* (Kurum, kuruluş ve toplum için) iyi niteliklerini yitirmiş; yozlaşmış; bozulmuş.
kokuşurma, [kok-uş-tur-ma] *is.* Kokuşmasını sağlama veya kokuşmasına sebep olma.
kokuşturmak, [kok-uş-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* 1. Kokuşmasını sağlamak; kokuşmasına sebep olmak. 2. Kokutmak.
kokuşuk, -ğu [kok-uş-uk] *sf.* 1. Kokuşarak bozulmuş olan. 2. *mecaz.* Yerinden kıvıldamayan; üşengen; tembel; miskin; kokmuş.
kokutma, [kok-ut-ma] *is.* Kokutmak eylemi.
kokutmak, [kok-ut-mak] *gçl. f. [-ur]* 1. Koku vermek; koku yaymak; koku bırakmak. 2. (Osuruk vb. için) kokular çıkararak çevreyi rahatsız etmek; iğrendirmek. 3. Bozulup kokuşmasına sebep olmak; kokmasını sağlamak. 4. *mecaz.* Bir işi uzatarak can sıkırmak; tadını kaçırmak; sıkıntı yaratmak. 5. {ağız} İdareli kullanmak; azar azar idare etmek. [DS] 6. {ağız} Bir işi çıkmaza sokmak; becerememek. [DS]
kokuz, [kōk-mak² > kok-uz / kokoz / koğuz] {eT} *is.* Boş; boşluk; eksiklik. [KB]
koküs, [Fr. coccus] *is. tıp.* Bir protoplazma küreciği ile hücre zarından oluşan, tek çekirdekli, basit bakteriler; kok.
kol¹, [kōl قول (ko:l)] *is.* 1. İnsan vücudunun omuzdan başlayarak parmak uçlarına kadar olan kısmı. {eT} (aynı) [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [İKPÖy.] [Yükneki] [Gabain] 2. {eT} {eAT} El. 3. (Koyun, kuzu, keçi, dana vb. kasaplık hayvanlar için) ön ayağın dizden kürek kemiğinin ortasına kadar giden üst bölümü. 4. *gnşl.* Bir bütünden ayrılan bölüm; dal; branş; kısım. 5. Ağaçlarda gövdeden ayrılan kalın dal. 6. {eAT} {OsT} Taraf; yan; yön; cihet. [DK] 7. Giyeceklerde kolu örten bölüm. 8. Koltuk, kanepeler gibi oturma gruplarında kol dayanan, dirsek konulan kısım; kolçak. 9. Bazı telli çalgıların elle tutulan sap kısmı. 10. Bir iş ortamında veya ülke genelinde aynı işi yapan çalışma grubu. 11. Güvenliği sağlamak veya denetimde bulunmak üzere dolaşan asker veya polis grubu; devriye; karakol. {OsT} (aynı) 12. *as.* Askerî birliklerin, tankların, araçların birbiri ardına dizilerek aldıkları düzen ve sıra. 13. Donanmada, filo ya da konvoy hâlinde seyreden gemilerin taktik düzeni. 14. *coğ.* Denize değil de daha geniş bir akarsuya kavşak denilen noktada karışan

akarsu. 15. Okullarda bir rehber öğretmenin gözetiminde çalışan öğrenci kuruluşu; eğitici kol. 16. Kapı, pencere vb. açıp kapatmak için elle tutularak çekilen veya çevrilen parça; kulp; tokmak; tutamak; elcik. 17. İmparatorluk döneminde, yerleşim birimlerini birbirine bağlayan ve stratejik önemi olan yollara verilen isim; güzergâh. 18. Bir makinede ana gövdeden uzakta bulunan bir düzeneği çalıştıran veya taşıyan sabit ya da hareketli parça. 19. *mim.* Sivri tonozlarda kilit taşının iki yanında yer alan bölümlerden her biri. 20. *tiy.* İmparatorluk döneminde seyirlik oyunları oynayan oyuncuların oluşturduğu topluluk; kumpanya. 21. *biy.* Deniz yıldızı gibi canlılarda vücuttan ışın biçiminde çıkan uzantılardan her biri. 22. *biy.* Kafadan bacaklı yumuşakçaların sıra hâlinde çekmenleri bulunan, ucu dokunaçlı uzantıları. 23. Bir halatı meydana getiren bükülü iplerin her biri. 24. {ağız} Kök; köken. [DS] 25. {ağız} Avcılıkta, gözetleme deliğinin çevresine ve bu deliğe giden yolun iki yanına konan çalı çırpı. [DS] 26. {ağız} Ağacın dibinden çıkan sürgünler; piç. [DS] 27. *sf.* Kol gibi olan; kola benzeyen. ☞ **kola almak**, {OsT} {ağız} Korumak; himaye etmek; kollamak; yardım etmek; yardım elini uzatmak. [DS]|| **kola binmek**, {eAT} Devriye gezmek; kola çıkmak.|| **kola çıkmak**, 1. İmparatorluk döneminde güvenlik güçlerinin şehirler arası yolların güvenliği, çarşı ve pazarın denetimi için yaptıkları görev gezisi; devriye gezmek. 2. (Güvenlik kuvvetleri için) kamu düzenini sağlamak için at veya motorlu araçla devriye gezmek.|| **kol akımı**, Bir elektrik devresini sağlayan ana hat üzerine kurulan ikinci derecedeki devreden geçen akım.|| **kol almak**, {ağız} 1. Kuvvet almak. 2. (Bir tek işçi için) mısır tarlasında bir sıra yer çapalamak. [DS]|| **kol altı**, {ağız} Para karşılığında gizlice iş yapan; kaçak alıcı bulan. [DS]|| **kol askısı**, tıp. Yaralı veya kırık kolu sabit tutabilmek amacıyla önde bükülü vaziyette boyuna asmaya yarayan üçgen bez.|| **kol atmak**, 1. (Bitkinin gövdesinden çıkan dallar için) değişik yönlere doğru gelişip uzamak. 2. (Bir durum veya olgu için) genişlemek; yayılmak; uzanmak; ulaşmak. 3. Kolları ile yüzmek.|| **kol avı**, {ağız} Sürek avı. [DS]|| **kol ayaz**, {ağız} El ayası; avuç içi. [DS]|| **kol bağı**, Kadınların süs için kollarına taktıkları bilezik. {eAT} (aynı) || **kol bağı inci**, {eAT} {ağız} 1. İnci bilezik; kadın bileziği. 2. Büyük taneli boncuklardan yapılmış kadın bileziği. [DS]|| **kol bastı**, {ağız} spor. Güreşte bir oyun. [DS]|| **kol başı**, {ağız} Belirli bir bölgede çalışan bahçıvanların başı. [DS]|| **kol bazı**, {ağız} Büyük, yassı altın. [DS]|| **kol böreği**, İçine malzemesi konulduktan ve yufkalar bütün halinde sarıldıktan sonra tepsiye döşemek suretiyle yapılan börek.|| **kol burmak**, {ağız} Zorlamak; zor kullanmak. [DS]|| **kol çekmek**, {ağız} Asma, sarmaşık gibi ağaçların sürgünlerini ip ge-

çirerek istenen yere doğru yönlendirmek. [DS]|| **kol değirmeni**, Bulgur, kahve ve göce yarmakta kullanılan ve el ile çevrilerek çalışan küçük taş değirmeni; el değirmeni. || **kol demiri**, Büyük kapıları kapadıktan veya kepenkleri indirdikten sonra dışardan açılmaması için içerden konulan demir destek. {ağız} (aynı) [DS]|| **kol doğurlyan**, {ağız} Kırıkçı çıkıkçı. [DS]|| **kol dolaşmak**, {eAT} Devriye gezmek. || **kol dolaştırmak**, {eAT} Kolunu dolamak; sarmak. || **kol döğen**, {ağız} Çiçek aşısı yapan kimse. [DS]|| **kol eğişi**, {ağız} Tandıra yapışan ekmekleri kazımaya yarayan demir araç. [DS]|| **kol geçmek**, {ağız} (Güvenlik görevlisi için) kol gezmek. [DS]|| **kol gezmek**, 1. (Güvenlik güçleri için) güvenliği sağlamak amacıyla dolaşmak; kontrol amacıyla dolaşmak; devriye gezmek. 2. mecaz. (Kötü bir durum veya hoş olmayan davranışlar için) yaygınlık kazanmak; giderek artmak; yayılmak. 3. Baskı kurmak; tehdit etmek. 4. Gezmek; dolaşmak. || **kol işareti**, Bazı askerî elbiselerde kola takılan rütbe işaretleri. || **kol kanat germek**, Birini koruyuculuğu altına alarak onu her konuda desteklemek; ona yardımda bulunmak. || **kol kanat olmak**, Birini koruyuculuğu altına almak; onu her konuda desteklemek; ona yardımda bulunmak. || **kol kapağı**, Elbise veya gömleğin kolunda bileği örten bölüm. || **kol kavşurmak**, {eAT} El pençe divan durmak; elini kavuşturmak. || **kol kemiği**, Omuz başından dirseğe kadar olan bölümde yer alan uzun ve tek kemik; pazı kemiği. || **kol kesimi**, {ağız} Kesilmiş kasaplık hayvan etinin boyunla kolun bir parçasını içine alan bölümü. [DS]|| **kol kıran**, {ağız} Dolandırıcı; düzmece. [DS]|| **kol kırmak**, {ağız} Dolandırıcılık yapmak; düzmececilik yapmak. [DS]|| **kol kola**, Kollarını birbirine takmış vaziyette ve yan yana. || **kol kola girmek**, Kollarını birbirinin koluna geçirmek. || **kol koymak**, {ağız} Üzüm teveklerini budarken kimi dallarını kesmemek. [DS]|| **kolları kopmak**, Ağır bir şey taşımaktan veya çok çalışmaktan dolayı özellikle elleri kolları aşırı ölçüde yorulmuş olmak. || **kollarını açmak**, 1. mecaz. Birini kabul etmek. 2. Dostça ve sevgi ile karşılamak; sevgisini belirtmek. || **kollarının arasına almak**, Kucaklamak; sevmek. || **kollarını sallaya sallaya gelmek**, Hiçbir şey getirmemek; hiçbir şey taşımamak. || **kolları sıvamak**, 1. Bir işi yapmak için büyük bir istek duymak ve hazırlanmak. 2. Bir işe bütün gücüyle girişmek. || **kol nizamı**, as. Mangaların yan yana değil de arka arkaya yürümeleri durumu. || **kol saati**, Bir kayış ve toka yardımı ile bileğe takılarak taşınan ve kullanılan saat. || **kol salmak**, {eAT} El sallamak; el ile işaret etmek. || **kol sarması**, Güneşte rakibin kolunu kaptıktan sonra kendi bedenine dolayarak rakibi yere indirme biçiminde uygulanan oyun. || **kol kanadı kırılmak**, Bir işi yapamayacak durumda çaresiz kalmak; gü-

cü tükenmek; bitmek; çökmek. || **koluna girmek**, Kendi kolunu başkasının koluna dolayarak tutmak, tutunmak. || **Koluna kuvvet!** Çalışan birisini isteklendirmek için söylenen takdir sözü. || **kolunda**, Birinin koluna girmiş vaziyette. || **kolunda altın bileziği olmak**, Kazanç sağlayabileceği bir işi, sanata veya mesleği olmak. || **kolun köprüsü**, {ağız} Köprücük kemiği. [DS]|| **kolun küreği**, {ağız} Kürek kemiği. [DS]|| **kolun uzun**, Her işi yapmaya gücü yeter durumda; etkili; sözü geçer; nüfuzlu. || **kol uzatmak**, Ulaşmak; varmak; yayılmak. || **kol vermek**, {ağız} 1. mecaz. Birine yardım etmek; destek olmak. 2. (Kavun, karpuz tevekleri için) dal, kol salmak; uzamak. 3. (Şeyh için) müridine el vermek. 4. Tahıl değirmeninde dövülen bulguru, kolları sıvayarak karıştırmak. 5. Kollara paçavra dolayarak, havuzların boğazlarını, su gelip giden yerlerini ayıklamak ve suyun künkler içinde akışını kolaylaştırmak. 6. Başiboş bırakmak; salıvermek. [DS]|| **kol vurmak**, İleri geri gezinmek; dolaşmak; volta atmak. || **kol yormak**, Aşırı çalışmak; çok çalışmak; yorulmak.

kol², [kol] is. 1. {ağız} Susuz dere. [DS] 2. {ağız} Koyak. [DS] 3. {eT} Dağın tepesinden aşağı inen ve derenin ortasından yüksekçe olan yer; yamaç; vadi. [DLT] [KB] [Yükneki] 4. {eT} Kılıç veya bıçakta bulunan yol biçimi oyma. [DLT] ☞ **kol avı**, {ağız} Derelerde, suyu çekildikten sonra küçük birikintilerde veya kaya diplerinde toplanan balıkları yakalama işi. [DS]

kol³, [kol] {ağız} is. Kiler. [DS]

kol⁴, [kol] {ağız} is. İmza. [DS] ☞ **kol çekmek**, {ağız} İmzalamak. [DS]|| **kol koymak**, {ağız} İmzalamak. [DS]

kol⁵, [kol] {ağız} is. 1. Orman. 2. Yapılarda kullanılan 10x10 cm. veya 15x15cm. kalınlığında kesilmiş ağaç. [DS] ☞ **kol ağacı**, {ağız} Çatılara yatay olarak konan büyük ağaç. [DS]

kola¹, [Yun. kolla / İt. colla] (ko'la) is. 1. Gömlek yakası gibi sert ve parlak durması istenilen çamaşırlarda ütü sırasında kullanılan bir tür nişasta. 2. Üst üste konulan kâğıt vb. şeyleri yapıştırmakta kullanılan sentetik reçine, kauçuk türevleri veya hayvansal ürünlerden olan jelatin gibi yapıştırıcılardan üretilen yapıştırıcı madde; zamk. 3. Kâğıt üretimi sırasında hamura katılan ve sonradan kâğıt yüzeyinde biriken madde. 4. Kolalama.

kola², [Sudan d. > Fr. cola / kola] (ko'la) is. bot. 1. Kolagillerden Afrika kökenli, Afrika ve Amerika'nın ekvatorial bölgelerinde yetişen, 10-15 m. boyunda, ceviz büyüklüğündeki meyvelerinde kafein ve kolatin adı verilen uyarıcı, iştah açıcı, kuvvetlendirici etkili maddeler bulunan bir ağaç, (Cola nitida). 2. Bu ağacın kafeince zengin tohumlar içeren kabuklu meyvesi; kola cevizi. ☞ **kola cevizi**, → kola².

kola³, [Coca-Cola (Amerikan firması ve ürünü olan bir içecek) > cola] *is.* Kolalı içeceklerin genel adı.

kola⁴, [Ar. ḥalā] {ağız} *is.* Ayakyolu; hela. [DS]

kolabak, -ğı [? kolabak] {ağız} *is.* Zıpzip. [DS]

kolacı, [kola-cı] *is.* 1. Geçimini gömlek, çamaşır ve çarşaf gibi eşyaları ütüyüp kolalamakla sağlayan kimse. 2. Bu işi yapan kişinin iş yeri.

kolacılık, -ğı [kola-cı-lık] *is.* Kolacının yaptığı iş ve meslek.

kolaç¹, [köl + aç] {eT} *is.* Kulaç. {ağız} (aynı) [DLT] [DS]

kolaç², [Slav. koláč قولاچ] *is.* 1. {OsT} Bir tür börek; kol böreği. 2. {ağız} Mayalı ve mayasız hamurdan çeşitli biçimlerde yapılan küçük ekmek; fırında pişen küçük ekmek. [DS] 3. {ağız} Lokma. [DS]

kolaçan, [kol + aç-an] *is.* argo. Ne olup bittiğini anlamak amacıyla çevreye gizlice göz atma; araştırma. ☞ **kolaçan etmek**, *Gözlemek.*

kolaçka, [Slav. kólěčka] {ağız} *is.* Süreyya yıldız kümesi. [DS]

kolagen, [Fr. collagène] *is.* Kirişlerde, kıkırdaklarda, bağlarda ve kemiklerde bulunan hücreler arası maddeleri meydana getiren esnekliği olmayan, beyazımsı renkli karmaşık lifli yapı.

kolagiller, [kola-gil-ler] *is.* bot. Örnek türü kola olan, kola ve benzerlerini kapsayan ayrı taç yapraklı, iki çenekli bitkiler familyası, (*Sterculiaceae*).

kolağası, [kol+ağa-s-ı] {OsT} *is.* tar. İmparatorluk döneminde, yüzbaşı ile binbaşı arasında yer alan ve bugünkü kıdemli yüzbaşı karşılığı olan subay rütbesi.

kolağzı, [kol+ağ(1)z-ı] *is.* Elbisenin kolunun uç kısmı.

kolaj, [Fr. collage] *is.* 1. Kumaş, kâğıt ve tahta gibi çeşitli malzemeleri bir yüzeye yapıştırma işlemi; kes yap. 2. Bu şekilde meydana getirilen kompozisyon.

kolak¹, -ğı [kol-ak قولاق] {OsT} {ağız} *sf.* Çolak. [DS]

kolak², -ğı [koñ-ağ / kolak قولاق / قوكاق] {eAT} *is.* Saç kepeği.

kolak³, -ğı [kolak] {ağız} *is.* Ekşi ve iri bir tür kış elması. [DS]

kolak⁴, -ğı [kol-ak] {ağız} *is.* Mayalı ve mayasız hamurdan yapılan küçük ekmek. [DS]

kolakmak, [kol-ak-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-ır] Yetişmek. [DS]

kolalama, [kola-la-ma] *is.* Kolalı hâle getirme işlemi; kolalamak işi.

kolalamak, [kola-la-mak] *gçl. f.* [-r] [-l(t)-yor] 1. Daha düzgün ve sert bir durum alması için gömlek yakası veya örtü gibi şeyleri kolalı suya batırarak ütölemek. 2. (Kâğıt, karton vb. için) kola sürerek yapıştırmak. 3. İçeceklerle kola katmak.

kolalanma, [kola-la-n-ma] *is.* Kolalı hâle getirilme.

kolalanmak, [kola-la-n-mak] *edil. f.* [-ır] 1. (Gömlek yakası, örtü vb. için) daha düzgün ve sert bir durum alması için kolalı suya batırılarak ütölmek. 2. (Kâğıt, karton vb. için) kola sürerek yapıştırmak. 3. (İçecek için) içine kola katılmak. 4. *dönşl. f.* Kola sahibi olmak; kola edinmek.

kolalatma, [kola-la-t-ma] *is.* Kolalanmasını sağlama; kolalı hâle getirtme.

kolalatmak, [kola-la-t-mak] *gçl. f.* [-ır] 1. Daha düzgün ve sert bir durum alması için gömlek yakası, örtü vb.yi kolalı suya batırarak ütölmek; kolalanmasını sağlamak; kolalamak işini yaptırmak. 2. Kâğıt, karton vb. yapıştırmak için üzerine kola sürdürmek. 3. İçeceklerle kola kattırmak.

kolalayış, [kola-la-y-ış] *is.* Kolalamak eylemi veya biçimi.

kolalemi, [Fr. cholalémie] *is. tıp.* Kanda safra tuzu bulunması durumu.

kolalı, [kola-lı] *sf.* 1. (İçecek için) kola katılmış olan. 2. (Gömlek, örtü vb. için) kolalanmış olan. 3. Kolalanarak kullanılan. 4. (Karton, kâğıt vb. için) kola ile yapıştırılmış olan.

kolalürü, [Fr. cholalurie] *is. tıp.* Sidikte safra tuzlarının bulunması durumu.

kolan¹, [eT. kol > kol-ā-mak > kola-n] *is.* 1. Bağlama, sıkma, kuşatma gibi işlerde kullanılan kenevir, kıl vb. lifler ile deriden yapılan geniş, enli şerit; bağırdak. {eT} (aynı) 2. Arabaya koşulmuş atları arabaya bağlamak için araba koluna ve atın karnı altına bağlanan kayış. 3. Atın eyerini veya yük hayvanının semerini bağlamakta kullanılan hayvanın karnı altından geçirilen kayış. 4. {ağız} Yün veya ipekten yapılmış, üzeri işlenmiş ince kuşak. [DS] 5. {ağız} Kadınların kullandıkları, üstü işlenmiş, kıl veya yün kuşak. [DS] 6. Belirli bir kısmın daha sağlam durmasını sağlamak amacıyla korseye takılan kumaş şerit. 7. {ağız} Kuşakların üstüne gerilen üç cm. eninde kayış. [DS] 8. {ağız} Kayış; kuşak; kemer. [DS] ☞ **kolan balığı**, *Mersin balığıgillerden, Kuzey yarım kürenin ılık ve soğuk denizlerinde bazen de tatlı suların kıyıya yakın bölümlerinde yaşayan, dip balıklarıyla beslenen bir kemikli balık, (Acipenser sturio).|| kolan çekmek, Kayığı kıyından halatla kıyıya doğru çekmek; yedekçilik etmek.|| kolanı enlü, {OsT} Malı mülkü çok olan; zengin.|| kolan salıncağı, Bayram yerlerinde kurulan, tabanına düz bir tahta konulmuş ve ayakta durarak binilen bir tür salıncak.|| kolan vurmak, 1. Salıncakta ayakta durarak ileriye doğru salınmak için vücudu yaylandırmak. 2. Yük veya binek hayvanına vurulan eyer veya semeri kolan ile bağlamak.*

kolan², [kulān قولان] {eT} {eAT} {OsT} *is.* → kulan.

kolancı, [kolan-cı] *is.* 1. Kolan yapan veya satan kişi. 2. Kayığı kıyıya çeken kişi; yedekçi.

kolancılık, -ği [kolan-cı-lık] *is.* Kolancının yaptığı iş veya meslek.

kolanç, [kol-aç] {ağız} *is.* Kulaç. [DS]

kolang, [kol > kol-ā-mak > kolā-ñ] {eAT} *is.* Eyeri atın karnının altından bağlayan kayış. [DK]

kolanga, [? kolanga] {ağız} *is.* Bayram kutlaması. [DS]

kolanka, [? kolanka] {ağız} *is.* Bayram yemeği. [DS]

kolapana¹, [Yun. kholópno [Tietze]] {ağız} *is.* 1. Pamuklu çocuk bezi. 2. Paçavra. 3. *sf.* Beceriksiz. [DS]

kolapana², [? kolapana] {ağız} *is.* İnce çubuktan örülmüş, yandan kulplu büyük sepet. [DS]

kolarmak, [kol-ar-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-ır] Birisine vurmak ya da bir şey atmak için kolları kaldırmak. [DS]

kolay¹, [kol-ay (kola uygun) قولى / قولای] *sf.* 1. Yapılması için fazla güç harcanması gerekmeyen; hiçbir güçlük çekmeden, yorulmadan yapılabilen; bir engel ve güçlük çıkarmayan; elverişli; uygun. {eAT} {OsT} (aynı) 2. (Durum için) karmaşık olmayan; basit. 3. (Kişi için) birlikte yaşaması rahat olan; bir sorun çıkarmayan. 4. {ağız} Zayıf. [DS] 5. *zf.* Hiçbir güçlük çekmeden; sıkıntısız ve zahmetsiz olarak; kolayca; kolay biçimde. 6. Bir endişe ve kaygıya kapılmaksızın; hiç düşünmeden. 7. *is.* Kolay olan şey. 8. Çıkar yol; çare; çözüm; kolaylık. ☐ **kolaya bağlı**, {OsT} Kolay yapılan; kolaylığı bulunan. || **kolay bulmak**, {eAT} Bir fırsatını yakalamak; çalımına getirmek. || **kolayda**, Kolay olan yerde veya kolayca bulunabilecek durumda olan; el altında. || **Kolay gele** (gelsin)! Çalışan kimselere iyi dilekte bulunmak için söylenen söz. || **kolay gelmek**, (Rüzgâr için) geminin gittiği yönde esmek. || **kolayı olmak**, Çaresi bulunmak. || **kolayına bakmak**, Bir şeyin kolay ve olur tarafını bularak ona göre davranmak; bir çıkar yolu bulmak. || **kolayına gelmek**, Bir işin yapılması sırasında kendi işine nasıl geliyorsa öyle yapmak; daha kolay olan yolu izlemek. || **kolayına kaçmak**, Bir şeyi gerektiği gibi değil de daha kolay olan biçimde veya üstünkörü yapmak; kestirme yoldan halletmek; özenmemek. || **kolayını aramak**, Bir işi yapmak için daha kolay ve kestirme teknikler bulmaya çalışmak. || **kolayını bulmak**, Kolaylıkla yapma imkânını bulmak; kolay yapılabilir teknikleri bulmak. || **kolayı var**, Çaresi, çözümü bulunabilir. || **kolay kadın**, Bir erkekle hemen ilişkiye girebilen hafifmeşrep kadın. || **kolay kolay**, (Olumsuz cümlelerde) gerçekleşmesi neredeyse olumsuz olan. || **kolay rüzgâr**, Yelkenli teknenin gidiş yönüne göre kış omuzluğundan esen rüzgâr. || **kolay seyir**, Kış omuzluktan esen rüzgâr ile yapılan seyir; rüzgârı omuzluktan kullanmak.

kolay², [Ar. kāy] {ağız} *is.* Mide bulantısı; bulantı. [DS]

kolayca, [kolay-ca] *sf.* 1. Kolay olan. 2. Kolay bir şekilde; zahmetsizce.

kolaycacık, -ğı [kolay-ca-cık] *zf.* Çok kolay bir biçimde; çok kolay olarak; zahmetsizce; kolayca.

kolaycı, [kolay-cı] *sf.* İşin daima kolayına kaçan; üşengeç.

kolaycılık, -ğı [kolay-cı-lık] *is.* Kolaycının davranışı; üşengeçlik.

kolayın, [kolay-ın قولاین] {OsT} *zf.* Aklına geldiği gibi; kolayca; düşünmeden.

kolayına, [kolay-ı-na قلاينه] {eAT} {OsT} *zf.* 1. Bildiği gibi; kolay bulduğu şekilde. 2. Başıboş; gelişigüzel; rastgele; kolay. ☐ **kolayına büyümek**, {eAT} {OsT} Serbest büyümek; gelişigüzel yetişmek. || **kolayına gelmek**, {OsT} Kendisine uygun duruma gelmek. || **kolayına komak**, {OsT} Serbest bırakmak; arzusuna uygun davranmasına izin vermek. || **kolayına yürümek**, {OsT} İsteddiği gibi hareket etmek. || **kolayında büyümek**, {eAT} {OsT} Serbest büyümek. || **kolayında gezmek**, {eAT} Allah'a mütevekkil olmak; Allah'ın dilediğine boyun eğmek. || **kolayında gözlemek**, {eAT} Fırsat kollamak.

kolayır, [kolay-ır] {ağız} *sf.* Zayıf. [DS]

kolaylama, [kolay-la-ma] *is.* Kolay duruma getirmek eylemi; güçlükleri giderme.

kolaylamak, [kolay-la-mak قولایلمق] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] 1. Bir işi kolay duruma getirmek; güçlükleri gidermek. 2. Bir işi bitirmek üzere olmak; bitmesine az kalmak. 3. {OsT} Önemsiz görmek; küçük görmek. 4. {OsT} Kolaylık göstermek. 5. {eAT} Kolayını bulmak; fırsat düşürmek. 6. {OsT} Hazırlamak; alıştırmak.

kolaylanma, [kolay-la-n-ma] *is.* Kolay duruma getirilmek eylemi.

kolaylanmak, [kolay-la-n-mak قولایلمنق] *gçl. f.* [-ır] 1. Kolay duruma getirilmek; güçlükleri giderilmek. 2. Bitirilmek üzere olunmak. 3. {eAT} {OsT} Kolay görülme; önem verilmemek.

kolaylaşma, [kolay-la-ş-ma] *is.* Kolay duruma gelme; kolay bir durum alma.

kolaylaşmak, [kolay-la-ş-mak] *dönşl. f.* [-ır] 1. Kolay bir hâl almak; kolay yapılı duruma gelmek; güç yapılı olmaktan çıkmak. 2. (Güçlük ve olumsuzluklar için) ortadan kalkmak.

kolaylaştırma, [kolay-la-ş-tır-ma] *is.* Kolay yapılı duruma getirmek eylemi.

kolaylaştırmak, [kolay-la-ş-tır-mak] *gçl. f.* [-ır] 1. Kolay bir hâl almasını sağlamak; kolay yapılı duruma getirmek; güç yapılı olmaktan çıkarmak. 2. Bir işin yapılmasını engelleyen veya zorlaştıran güçlük ve olumsuzlukları ortadan kaldırmak.

kolaylı, [kolay-lı] {ağız} *sf.* (İş için) özenmeden yapılmış; gelişigüzel. [DS]

kolaylık, -ğı [kolay-lık] *is.* 1. Kolay olma durumu. 2. Yorulmadan, sıkıntısız biçimde yaşamayı sağlayan imkân; rahatlık; konfor. 3. Bir şeyi kolayca yapabilme imkânı. 4. *argo.* Usulsüzlük; yasalara aykırılık. ☞ **kolaylık göstermek**, 1. *Bir kimseye bir işi yapabilme imkânı sağlamak.* 2. *argo.* Yasalara ve kurallara aykırı iş yapmasına göz yummak, yardımcı olmak.

kolaylıkla, [kolay-lık-la] *zf.* Zahmetsiz olarak; herhangi bir sıkıntı ve güçlük çekmeden; kolayca; kolay bir biçimde; kolay olarak.

kolaylı, [kolay-lu قوليلىو] {eAT} *sf.* Gereği gibi ve kolay olarak iş yapan.

kolaysınmak, [kolay-sın-mak قولى سمنق] {OsT} *dönşl.* f. [-ur] Önemli saymak; küçük ve hor görmek.

kolaysız, [kolay-sız قليسز] {eAT} *sf.* Kolay olmayan; zor; güç; müşkül.

kolbaka, [kol+baka] {ağız} *is.* Kurbağa. [DS]

kolbastı, [kol+bas-tı] *is. spor.* Güreşçilerin rakiplerinin aynı yöndeki ayaklarını kapmaları sonucu güreşin bağlanması.

kolbaşı, [kol+baş-ı] (*ko'lbaşı*) *is.* 1. Bir kola başkanlık eden kimse; kol başkanı. 2. *tiy.* Orta oyununda, oyunculara başkanlık eden ve kola adını veren kimse; orta oyunu yöneticisi. 3. İmparatorluk döneminde, güvenliği sağlamak veya denetimde bulunmak üzere dolaşan asker veya devriye grubuna başkanlık eden kimselere verilen isim.

kolbaşılık, -ğı [kol+baş-ı-lık] *is.* Kolbaşı olma durumu; kolbaşının görevi veya yaptığı iş.

kolbiç, [köl + biç / miç ?] {eT} *is.* Koltuk altı. [EUTS] [Gabain]

kolcak, -ğı [kol+uc-ak] {ağız} *is.* Ceket, gömlek gibi giyeceklerin kollarının kirlenmemesi için bilekten dirseğe kadar geçirilen kolluk; kolçak. [DS]

kolcu, [kol-cu] *is.* 1. Bir yeri korumak veya beklemekle görevli olarak devriye gezen kimse; bir yeri gözlemek için dolaşan muhafız; bekçi; muhafız; devriye. 2. İmparatorluk döneminde gümrük, tekel ve orman işletmesi gibi gelir sağlayan kurumlarda denetim işleriyle görevli kimse; dideban. 3. Hizmetçilere iş bulan kimse. ☞ **kolcu başı**, *Muhafızları denetleyen kimse.* || **kolcu hakkı**, *İmparatorluk döneminde Hristiyan köylerini korumakla görevli memurlara aylık ödemek üzere bu köy halkından toplanan vergi.* || **kolcu kadın**, *Genel ev kadınlarını denetleyen kadın.* || **kolcu sandalı**, *İmparatorluk döneminde deniz koruma görevlilerinin kullandıkları sandal.*

kolculuk, -ğu [kol-cu-luk] *is.* Kolcunun yaptığı iş.

kolçak¹, -ğı [kol-çak قولىچاق] *is.* 1. Yalnızca baş parmağa geçirilen yeri ayrı, diğer dört parmağın yuvası bitişik olarak yapılmış bir tür yün eldiven. {ağız}

(aynı) [DS] 2. {eAT} {OsT} {ağız} Kadınların dirseklerine kadar taktıkları basmadan süs eşyası; kola geçirilen kılıf. [DS] 3. Masada çalışan kişilerin kollarının kirlenmesini önlemek amacıyla kol ucundan dirseğe kadar geçirilmiş bir tür kolluk. {ağız} (aynı) [DS] 4. {ağız} Gömleklerin kol ağzına dikilen parça. [DS] 5. Ayırt edici bir işaret olarak kola geçirilen şerit; pazibent. 6. {ağız} Askerlerin görev, rütbe ve sınıflarını belirtmek üzere kollarına ya da omuzlarına taktıkları işaret; apolet. [DS] 7. {ağız} Eskiden gelinlerin elbiselerinin kollarına yapılan sırma işlemeli süs. [DS] 8. {ağız} Kol ve dirseğe vurulan yama. [DS] 9. {ağız} Kirman eğirirken kola sarılan yapağı. [DS] 10. {ağız} Kollara, çoğunlukla dirsekten yukarıya takılan bilezik. [DS] 11. {ağız} Koyunların kaçmalarını önlemek için çobanın uyumadan önce bir ucunu kollarına, diğer ucunu da elebaşı koyunun bacağına bağladıkları ip. [DS] 12. {ağız} Bir çarkı, çıkırtığı döndürmek için ona takılan tahta veya demir kol. [DS] 13. {ağız} Pantolonun diz ve arkasına vurulan geniş yama. [DS] 14. Zırhların dirseğe kadar olan, kolu korumak amacıyla demir tellerden örmek suretiyle yapılmış parçası. 15. Koltuk ve sandalye gibi eşyalarda oturulduktan sonra kol dayamaya yarayan kısım. 16. Yalnızca kol dayamaya yarar çıkıntısı olan sandalye. ☞ **kolçaklı sandalye**, *Kol dayama yeri bulunan sandalye.*

kolçak², -ğı [kol-çak] {ağız} *is.* 1. İnce çubuktan örülmüş, yandan kulplu büyük sepet. [DS] 2. {ağız} Küfeyi bağlamak için takılan ip. [DS]

kolçak³, -ğı [kol-çak] {ağız} *is.* Mısır koçanı. [DS]

kolçak⁴, -ğı [kol-çak] {ağız} *is.* Dağların yamaçlarında bulunan ocak şeklindeki oyuk ya da çukurlar. [DS]

kolçak⁵, -ğı [koç-ak] {ağız} *sf.* Yiğit; mert; yürekli. [DS]

kolçaklamak, [kol-çak-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Pantolonun dizlerine ve arkalarına büyük yamalar dikmek. [DS]

koldaçı, [kol-mak (istemek) > kol-dā-mak > kolda-çı] {eT} *is.* Dilenci. [DLT]

koldakmaç, -cı [kol+tak-maç] {ağız} *is.* Dizlere kadar giyilen tabansız çorap. [DS]

koldam, [kol-da-m] {ağız} *sf.* Kullanışı kolay; kullanışlı. [DS]

koldamca, [kol-da-m-ca] {ağız} *sf.* 1. Derli toplu; düzgün. 2. Kolda taşınabilecek ağırlıkta ya da büyüklükte. 3. Kullanışlı; kullanımı kolay. [DS]

koldami, [? koldami] {ağız} *sf.* Tıpatıp. [DS]

koldamh, [kol-da-m-lı] {ağız} *sf.* Kullanımı kolay; kullanışlı. [DS]

koldamhca, [koldam-lı-ca] {ağız} *sf.* Kolay; kullanışlı. [DS]

koldan, [kol-da-n] {ağız} *sf.* Kurala uygun; normal. [DS]

koldaş, [köl > kol-dāş قولداش] (*kolda:ş*) {eT} {eAT} {ağız} *is.* Bir işi birlikte yapanlardan her biri; iş arkadaşı; arkadaş. [DLT] [KB] [DS]

koldaşlanmak, [köl > kol-dāş-lā-mak > koldaş-la-nmak] (*kolda:ş*) {eT} dönl. f. [-ur] Arkadaş olmak; arkadaş saymak. [DLT]

koldaşlık, -ğı [kol-daş-lik] *is.* İş arkadaşlığı.

kolduk, -ğu [Kırım. Tat. kol-(u)t-uk] {ağız} *is.* Arabanın kenarlarına konulan çitten ya da tahtadan kanat. [DS]

koldur, [? koldur] {ağız} *is.* Erkek hindi. [DS]

koldurdak, -ğı [kol-dur-da-k] {ağız} *is.* Saban işlemeyen sert toprak. [DS]

koldurğueç, -ci [kol-dur+koğ-aç] {ağız} *sf.* Üstünkörü. [DS]

koldurum, [kol-dur-um] {ağız} *is.* Duvarla saçak arasındaki boşluk. [DS]

koledok, -ğu [Yun. khole (öd) + dokhos (içine alan) > Fr. cholédoque] *is.* Karaciğer kanalı ile öd kesesi kanalı birleştikten sonra devam eden öd kanalı.

kolej, [Lat. collegium (tüzel kişilik) > Fr. collège] *is.*
 1. Öğretim programlarında bir yabancı dil öğretimine ağırlık veren lise dengi resmî ya da özel okul.
 2. Lise dengi bazı meslek okullarına verilen ad.

kolejli, [kolej-li] *sf.* 1. (Öğrenci için) kolejde okuyan.
 2. *is.* Kolej öğrencisi.

koleksiyon, [Lat. colligere (seçip toplamak) > Fr. collection] *is.* 1. Öğrenmek, yararlanmak ya da zevk almak gibi amaçlardan herhangi birisine hitap etmekle birlikte, tarihî değeri olan veya belgesel niteliğe sahip ve az bulunur olmaları dolayısıyla kıymetli bulunarak bir araya getirilmiş ve sınıflandırılmış nesnelere topluluğu. 2. Moda evleri tarafından, mevsimlik yenilikleri tanıtmak amacıyla defilelerle basına sunulan kıyafetlerin, modellerin tümü.

koleksiyoncu, [koleksiyon-cu] *is.* 1. Koleksiyon yapmaya meraklı olan kimse. 2. Koleksiyon yapan kimse.

koleksiyonculuk, -ğu [koleksiyon-cu-luk] *is.* 1. Koleksiyon yapma işi. 2. Koleksiyoncunun yaptığı iş. 3. *psikol.* Mülkiyet içgüdüsünün aşırı gelişmesi veya sapma göstermesi ile ortaya çıkan, yararı olsun olmasın her türlü eşyayı toplama eğilimi.

kolektif, [Fr. collectif] *is.* ve *sf.* 1. Birçok kişi veya nesnenin bir araya gelmesi ile oluşan. 2. Birçok kişi veya nesneyi içine alan. 3. Ortaklaşa. 4. *istk.* İhtimaller teorisinde, sonsuz tekrarlandığı var sayılan denemeler dizisine verilen ad. ☞ **kolektif davranış**, *psikol.* Yalnız başlarına başka bir davranış içinde bulunan bireylerin grup veya kalabalık içinde girdiklerinde gösterdikleri davranış şekli. || **kolektif ortaklık**, *ekon.* En az iki gerçek kişi tarafından, ortak bir ticarî unvan altında bir ticarî işletmeyi çalıştırmak amacıyla kurulan ve ortakların sınırsız

sorumluluk altında buldukları bir tüzel kişiliğe sahip ticaret ortaklığı; kolektif şirket. || **kolektif psikoloji**, *psikol.* Bireyi tek başına değil de panik, kalabalık coşkusu, kalabalık birsamı veya kalabalık intikamı gibi topluluk bütünüdürün davranışlarını inceleyen psikoloji dalı; bu durumdaki topluluğun gösterdiği tepki veya yaptığı davranış; kalabalık psikolojisi; toplum psikolojisi. || **kolektif psikoz**, *psikol.* Haberleşme araçları yoluyla yayılan ve belirli bir durum ya da olay karşısında duyulan korku. || **kolektif şirket**, *ekon.* En az iki gerçek kişi tarafından, ortak bir ticarî unvan altında bir ticarî işletmeyi çalıştırmak amacıyla kurulan ve ortakların sınırsız sorumluluk altında buldukları bir tüzel kişiliğe sahip ticaret ortaklığı; kolektif ortaklık.

kolektifleşme, [kolektif-le-ş-me] *is.* Ortak duruma gelme; ortak olma.

kolektifleşmek, [kolektif-le-ş-mek] *gçsz. f.* [-ir] Ortak duruma gelmek; ortak olmak.

kolektifleştirme, [kolektif-le-ş-tir-me] *is.* 1. Bir şeyi toplumun yararına ortak hâle getirme; ortaklaştırma. 2. Bu işin sonucu.

kolektifleştirmek, [kolektif-le-ş-tir-mek] *gçl. f.* [-ir] Üretim ve değişim araçlarını kamulaştırmak ya da millileştirmek yoluyla toplumun hizmetine sunmak; ortaklaştırmak.

kolektivist, [Fr. collectiviste] *sf.* 1. Kolektivizmle ilişkili olan; ortaklaşacı. 2. *is.* Kolektivizm yanlısı olan; ortaklaşacı.

kolektivizm, [Fr. collectivisme] *is. ekon.* Üretim ve dağıtım araçlarının bölgesel, millî ya da evrensel düzeyde ortaklaşa olarak kullanılması gerektiğini savunan ekonomik düzen; ortaklaşacılık.

kolektör, [Lat. colligere (toplamak) > Fr. collecteur] *is. fiz.* 1. Elektrik motor veya bobinlerinde hareketli bölüm üzerindeki akımı toplayıp tek bir uca veren iletken süpürge; toplaç. 2. Kanalizasyon sisteminde ikinci derecedeki boruların toplanıp bağlandığı ana boru; toplayıcı. 3. Transistorun uç bölgesi.

kolemanit, [W. Coleman (ABD'li sanayici) > Fr. colémanite] *is. min.* Hidratlı doğal kalsiyum borat.

kolemi, [Fr. cholémie] *is. biy. kim.* Kan serumunda bilirübin bulunması durumu.

kolera, [Yun. cholera (safrâ çıkarma) > Lât, cholera > Fr. choléra] *is. tıp.* Kolera mikrobundan (*Vibrio cholera*) ileri gelen, kusma ve ishallerle kendini gösteren, vücutta aşırı tuz ve su kaybına sebep olarak ölümlere yol açan, bulaşıcı ve kırıcı ince bağırsak hastalığı.

kolerahı, [kolera-lı] *sf.* 1. Kolera hastalığına yakalanmış olan. 2. Kolera bulaşmış olan.

kolesterin, [Fr. cholestérine] *is.* Kolesterol.

kolesterol, -lü [Fr. cholestérole] *is. kim. biy.* Bütün hücrelerde, kanda ve safrada bulunan, 148°C'de

ergiyen, suda çözülme-yen yapraklar hâlinde billur-laşan, hayvansal kaynaklı, birçok hormon ve vitaminin sentezine kaynaklık eden, beyaz ve katı bir madde.

koleş, [? koleş] {ağız} is. Ariya benzeyen büyük sinek. [DS]

koley, [kol-ay] {ağız} sf. Zayıf. [DS]

kolgak, [kulkak] {eT} is. → kulkak. [EUTS]

kolge, [eT. köl-i-ge > gölge] {ağız} is. Gölge. [DS]

kolgarmak, [kol-mak > kol-ğır-mak] {eT} gçl. f. İsteye yazmak. [DLT]

kolgrut, [Fr. colgrout] is. Çimento ve su karışımı bulamaç hâline getirildikten sonra içine ince kum katılmak suretiyle meydana getirilen çimento harcı.

kolguç, [kol-mak > kol-güç] (kolgu:ç) {eT} is. 1. Dilenci. [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] 2. Yalvarıcı. [İKPÖy.]

kolgurmak, [kol-mak > kol-ğur-mak] {eT} gçl. f. Yalvarıp yakarmak. [EUTS]

kolhoz, [Rus. kollektivnoye hozyaystvo] is. kısalt. Rusya'da Sovyet yönetimi zamanında, toprak ve üretim araçlarının ortak olarak kullanıldığı, gelirin meslek ve emeğin niteliğine göre bölüştürüldüğü tarım kooperatif işletmelerine verilen ad.

kolçak, [köl > kol-ı-çak] (kol:çak) {eT} is. Kolcuk; kolçak. [EUTS]

kolışık, [kol-iş-lik] {ağız} is. Pamuklu bir tür geniş ceket. [DS]

koli¹, [İt. colli (boyunduruk)] is. Posta veya taşıma kuruluşları aracılığıyla alıcısına iletilmek üzere içine eşya konularak kapatılıp üzerine gönderici ve alıcının adresleri yazılı küçük kutu; posta paketi. ☞ **koli makbuzu**, Posta aracılığıyla gönderilen koliye ait alıcı ve gönderen adresleri ile birlikte kutunun ağırlığı, boyutları ve ödenen taşıma giderinin belirtildiği makbuz. || **koli servisi**, Postahanelerde koli alma ve dağıtma işleri ile uğraşan bölüm.

koli², [Fr. colibacille] is. tıp. Toprakta, suda, sütte ve diğer gıda maddeleriyle insan bağırsağında yaşayan, bağırsak dışında insan vücudunun herhangi bir yerine yerleştiği zaman çeşitli hastalıklara sebep olan, yuvarlak uçlu ve çomak biçiminde gram negatif bakteri, (*Escherichia coli*).

kolibri, [Karaip d. colibri] is. zool. Kolibrigillerden, tüyleri çok renkli, Amerika kökenli, bal özü ile beslenen sivri ve uzun gagalı, geri doğru uçabilen çok küçük yapılı kuş, (*Ficedula colibri*).

kolibrigiller, [kolibri-gil-ler] is. zool. Örnek türü kolibri olan sağanlar takımından bir ötücü kuşlar familyası, (*Trochilidae*).

kolik¹, -ği [Fr. chonique] sf. kim. (Asit için) safradan, sodyum veya baryum hidroksit çözeltisi ile işlendikten sonra hidroklorik asitle açığa çıkarmak suretiyle elde edilen ve formülü C₂₄H₄₀O₅ olan.

kolik², -ği [Yun. kóllon > Fr. colique] is. 1. Kalın

bağırsakta ve karın boşluğunda nöbet halinde duyulan sancı. 2. İçi boş bir organın kasılmasından duyulan ve zaman zaman gelen her türlü karın ağrısı.

kolik³, -ği [? kolik] {ağız} sf. 1. Sivri olmayan; ucu küt. 2. is. Kazılmış yuvarlak çukur. 3. Boynuzsuz keçi, koyun veya sığır. [DS]

kolimasyon, [Fr. collimation] is. Bir dürbünü belirli bir hedefe yöneltme; nişan alma; yönlendirme. ☞ **kolimasyon doğrusu**, Bir dürbünün optik eksenini; nişan alınan doğrultu. || **kolimasyon hatası**, fiz. Teodolit dürbünlerinde optik eksen ile geometrik eksenin paralel olmamasından ileri gelen sapma.

kolimatör, [Fr. collimateur] is. 1. fiz. Yakınsak bir mercek ile bu merceğin odak düzleminde bulunan aydınlatılmış bir aralıktan oluşan ve sonsuzda görüntü veren bir optik alet; yönlendirici. 2. Ağır bir malzemedeki yapılan ve bir tanecik demetini sınırlayan düzen. 3. Birbirine dik iki çizgisi bulunan bir top veya havan ile nişan almaya yarayan alet. 4. sf. (Optik alet için) nişan almaya yarayan; nişan almakta kullanılan; yönlendirici.

kolisavra, [? kolisavra] {ağız} is. Kertenkele. [DS]

kolit, [Fr. colite] is. tıp. Kalın bağırsak iltihabı.

koliva, [Yun. khóliva [Tietze]] {ağız} is. Suda haşlanmış tahıl. [DS]

kolka, [? kolka] {ağız} is. Yalçın kayalardaki kovuk. [DS]

kolkak, [kuloak] {eT} is. → kulkak. [EUTS]

kolkorçak, -ği [DS kol+kor-ça-k] is. İçine el sokarak oynatılan kukla.

kolkotar, [Yun. khalkanthon > Fr. colcotar] is. Demir sülfatın kavrulmasıyla elde edilen ve optik camların parlatılmasında kullanılan demir 2 oksit.

kolkret, [Fr. colcrete] is. İri kum ve çakıl içine kolgrut harcı katılmak suretiyle meydana gelen beton.

kollama¹, [kol-la-ma] is. Kollamak işi.

kollama², [kol-la-ma] {ağız} is. 1. İnce çam odunu. 2. Kol kalınlığındaki direk. [DS]

kollama³, [kol-la-ma] {ağız} is. El tezgâhlarında dokunan abadan yapılan bir tür ceket. [DS]

kollamak¹, [kol-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] 1. Bir şeyin veya durumun ortaya çıkmasını, olmasını beklemek; gözetlemek. 2. Korumak; gözetmek. 3. Bir yeri göz altında tutmak; gözetlemek.

kollamak², [kol-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] Yaltaklanmak. [DS]

kollamamak, [kol-la-ma-mak] {ağız} gçl. f. [-z] İlerisini düşünmeden bol bol kullanmak; düşünmeden harcamak. [DS]

kollanılma, [kol-la-n-ıl-ma] is. Biri tarafından kollanıp gözetilir olma.

kollanılmak, [kol-la-n-ıl-mak] edil. f. [-ır] Biri tarafından kollanıp gözetilmek.

kollanma, [kol-la-n-ma] *is.* 1. Kollama işinin yapılma durumu. 2. [kol-lan-ma] *is.* Kolları meydana gelme; kol sahibi olma; kollara ayrılma. 3. *biy.* Çan hayvanı kolonilerinde ucunda çan hayvanı bulunmayan anormal uzantıların meydana gelmesi olayı.

kollanmak¹, [kol-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* 1. Korunmak; gözetilmek. 2. Ortaya çıkması beklenmek; olması beklenmek. 3. *dönşl. f.* Kolları meydana gelmek; kol sahibi olmak; kollara ayrılmak. 4. {ağız} Dallanmak; filizlenmek. [DS]

kollanmak², [kol-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Bir şeyi çok yemeğe alışmak. [DS]

kollaşmak, [kol-la-ş-mak] {Ost} {ağız} *işteş. f. [-ur]* Ağır bir yükü kaldırmak için, iki kişi birbirinin kolunu tutmak. [DS]

kollğ, [kol-lıg] {eAT} *is.* Kolluk; zırh; kolçak.

kollo, [? kollo] {ağız} *is.* Kuyruksuz köpek. [DS]

kollu¹, [kol-lu] *sf.* 1. Kolu olan; kol sahibi olan. 2. Belirtilen nitelikte kola sahip olan. ☞ **kollu divit**, {eAT} *Boru şeklindeki kalemligi, mürekkep çanağına bitişik olan divit.* || **kollu kolunca**, {eAT} *Kol kol; taraf taraf.*

kollu², [kol-lu] {ağız} *is.* 1. Kadınların başlarına bağladıkları üçgen biçiminde başörtüsü. 2. Çıkrık. [DS]

kollu³, [kol-lu] {ağız} *Sepet.* [DS]

kolluca, [kol-lu-ca] {ağız} *is.* Üstten kulplu, kamış ya da söğüt dalından yapılmış sepet. [DS]

kolluk¹, -ğū [kol-luk] *is.* 1. Gömlek gibi uzun kollu elbiselerin kol uçlarında iliklenen bölüm; manşet. 2. Elbiselerin iş yaparken aşınmasını veya kirlenmesini önlemek için dirsekten bileğe kadar geçirilen ve uçları lastikle boğulmuş, çoğunlukla koyu renkli bir tür kılıf; kolçak. {ağız} {aynı} [DS] 3. Kimlik veya görev belirtmek için kola takılan enli şerit parçası; kolçak; pazibent. 4. {eAT} {Ost} *Kola giyilen zırh; kolçak.*

kolluk², -ğū [kol-luk] *is.* 1. Güvenliği sağlamakla görevli polis veya jandarma; güvenlik görevlisi; zabıta. 2. {ağız} *Karakol.* [DS] ☞ **kolluk bekçisi**, {ağız} *Polis; inzibat.* [DS] || **kolluk kuvveti**, *Güvenlik güçlerinin oluşturduğu birlik.*

kolluk³, -ğū [kol-luk] {ağız} *is.* 1. At arabalarında, yastık denilen kısmın dört tarafına kanatları dayamak için konulan ağaç. 2. Merdiven parmaklıklarını tutan boyuna ağaç; tirabzan. [DS]

kolluk⁴, -ğū [kol-luk] {ağız} *is.* Gömlek; mintan. [DS]

kolmak, [kol-mak] {eT} *gçl. f.* 1. İstemek; dilemek; yalvarmak; rica etmek. [EUTS] [ETY] [KB] [Yüknekî] [Gabain] [IKPÖy.] 2. Sormak. [IKPÖy.]

kolmaşık, -ğī [kol-mak > kol-(u)m-aş-ık] {ağız} *sf.* Şımarık; çaçaron. [DS]

kolodyum, [Lat. collodium] (*kolo'dyum, l ince söy-*

lenir) *is. kim.* 1. Fotoğrafçılık ve eczacılıkta kullanılan şurup kıvamında, rensiz bir sıvı olan, eter alkol karışımı içindeki nitroselüloz çözeltisi. 2. *gnşl.* Selülozlu bir maddenin organik bir eritici içindeki çözeltisi.

kolofan¹, [Fr. colophane] *is.* Küçük billürlü bir yapı gösteren hidratlı doğal kalsiyum fosfat.

kolofan², [Kolophon (*Anadolu'da bir Lidya kenti*) > Yun. kolophania > Fr. colophane] *is.* Çeşitli elektrik yalıtkan maddesi olarak kullanılan, çam sakızının damıtılmasıyla elde edilen sarı renkli, saydam, parlak, amber kokulu reçine.

kolofi, [? kolofi] {ağız} *is.* Bir çeşit küçük ekmek. [DS]

koloidal, -li [Fr. colloidal] *sf.* Jelatin zıncı niteliği taşıyan; koloit özelliği gösteren; ayrıştırılmayan.

koloit, -di [Fr. colloïd] *sf.* (Madde için) jelatin niteliğinde olan, su içindeki çözeltisinin zarlardan geçmemesi ile billürsülardan ayrılan.

kolokyum, [Lat. colloquium] *is.* 1. Bilimsel bir konuyu incelemek, politik, ekonomik, diplomatik vb. bir konuyu tartışmak amacıyla yapılan toplantı; forum. 2. Siyaset, sanat ve kültür üzerine bazı konuların görüşülerek karara bağlandığı yer. 3. Doçentlik sınavı.

koloman, [? koloman] {ağız} *is.* Pekmez konulan büyük küp. [DS]

kolombiyum, [Colombia > Fr. colombium] (*l ince*) *is. kim.* Atom sayısı 41, atom ağırlığı 92,91, yoğunluğu 8,57 olan oksijen, kükürt ve klor gibi elementlerle bileşikler veren bir element; niyobyum, kısalt: Nb.

kolomin, [Fr. colomine] *is.* Birleşiminde talk bulunan bir tür çömlekçi kili.

kolon¹, [Yun. kólon > Fr. colon] *is.* Kalın bağırsağın gödenden önce gelen bölümü.

kolon², [Fr. colon] *is.* Roma İmparatorluğu devrinde kendisi özgür olmakla birlikte atadan oğula işlediği toprağa bağlı olarak yaşayan, toprak sahip değıştirdikçe efendi değıştiren kimse.

kolon³, [Fr. colonne] *is.* 1. Sütun. 2. Bazı şans oyunu kuponlarında yapılan tahminleri belirtmek için ayrılmış dikine bölümler; sütun. 3. Üzerine birçok hoparlör takılmak suretiyle ses yayılımını iyileştirecek biçimde düzenlenmiş kutu. 4. Betonarme ve çelik yapılarda düşey yönde yerleştirilen taşıyıcı eleman. 5. Birden çok aboneye su, gaz, elektrik vb. dağıtılmak üzere bir binaya giren ana boru veya kabloya verilen ad. 6. *kim.* Damıtma ve kurutma işlemlerinde kullanılan kapalı laboratuvar aygıtı. 7. Çeşitli amaçlarla kullanılan silindirsı düşey kaplara verilen ad.

kolon⁴, [Yun. kholon] *is.* Manzum eserlerde, bağımsız bir bütün meydana getirmeyen ölçü öğeleri; vezin.

kolon⁵, [kulun / kolon] {ağız} *is.* 1. Anne karnındaki yavru; cenin. 2. At ve eşek yavrusu. [DS]

kolona, [İt. colonna] *is.* 1. Rıhtım ve iskelelerde gemilerin bağlandığı ağaç, demir vb. maddeden yapılmış baba. 2. {ağız} Arabanın alt kısmını tutan ağaç. [DS] ☞ **kolona bağı**, *Palamarlara babalara bağlamakta kullanılan bir tür bağlama usulü.* || **kolona durumunda**, (*Gemi için*) *serenleri ve çubukları aşağı alınmış, yalnız ana direkleri ile bırakılmış hâlde.* || **kolona payı**, *Gemide ana direklerin, güverte ve ana arma bağlantısı arasında kalan bölümü.*

koloni, [Lat. colonia (*tarım işletmesi*) > Fr. colonie] *is.* 1. Sömürge. 2. Kendi yurdundan ayrılarak başka bir ülkeye yerleşmiş insan topluluğu ve bu topluluğun yerleştiği yer. 3. Bir ülkede yabancı uyrukluların meydana getirdiği topluluk. 4. *tıp.* Bir mikrop türünden üreyen mikrop yığı. 5. *biy.* Aynı türden pek çok hayvanın oluşturduğu topluluk.

kolonlug, [kol-mak (*istemek*) > *kol-on (*ibadet*) > kolon-luğ] {eT} *sf.* İbadetkâr.

kolopa, [? kolopa] {ağız} *is.* Ağaçtan yapılmış küçük kova. [DS]

kolonya, [Lat. colonia > Fr. Cologne (*Almanya'da kent; Köln*) > eau de cologne (*Köln suyu*)] (*kolo'nya*) *is.* İçinde limon ve bergamot esansları çözdürülmüş yaklaşık 80°lik tuvalet ispiertosu.

kolonyal, [Fr. colonial] *sf.* (Şapka için) sıcaklığı geçirmemesi için içine mantar yerleştirilmiş. "*Cebimdeki gazeteden başıma bir gölgelik yaptım çiftlik ağalarının kolonyal şapkaları gibi!*" M. Özay

kolonyalama, [kolonya-la-ma] *is.* Kolonya dökme veya kolonya ile işlem den geçirme.

kolonyalamak, [kolonya-la-mak] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Üzerine kolonya dökme; kolonya ile işlem den geçirmek; kolonyalı hâle getirmek.

kolonyalanma, [kolonya-la-n-ma] *is.* 1. Kolonya ile işlem den geçirilme; kolonyalı hâle getirilme. 2. Kolonya edinme; kolonya sahibi olma; kolonya satın alma.

kolonyalanmak, [kolonya-la-n-mak] *edil. f.* [-ır] 1. Kolonya ile işlem den geçirilmek; kolonyalı hâle getirilmek; üzerine veya içine kolonya dökülmüş olmak. 2. *dönşl. f.* Kolonya sürünmek; kolonya dökünmek. 3. Kolonya sahibi olmak; kolonya edinmek; kolonya satın almış olmak.

kolonyalı, [kolonya-lı] *sf.* 1. Kolonyası bulunan; kolonya katılmış olan; içinde kolonya olan. 2. Kolonya sürünmüş olan; kolonya kokan. 3. Kolonya sahibi olan. ☞ **kolonyalı mendil**, *Makyaj temizlemek, el yüz silmek veya serinlemek için kullanılan kolonya ile nemlendirilmiş küçük kâğıt.*

kolonyalist, [Fr. colonialiste] *sf.* Sömürgeci.

koloratura, [Lat. coloratura (*renklendirme*) > Alm. koloratur] *is. müz.* 1. Bir şarkıyı güzelleştirmek a-

macıyla yapılan süsleme. 2. Soprano sesinin bir türü.

kolordu, [kol+ordu] *is. as.* Bir korgeneral komutasında, birden çok tümen veya tugay ile çeşitli sınıflardan birliklerin oluşturduğu, ordudan küçük, stratejik ve taktik askerî birlik.

koloridye, [Yun. kholoridia] *is.* Uskumrugillerden Akdeniz ve Karadeniz'de yaşayan kolyozun küçüğüne verilen ad, (*Scomber colias*).

kolorimetre, [Fr. colorimètre] (*kolorime'tre*) *is.* Bir sıvının renk derecesini ölçmeye yarar alet; renkölçer.

kolorimetri, [Fr. colorimétrie] *is.* Renk ölçümü; renk ölçme.

kolos¹, [Lat. colossus > Fr. colosse] *is.* Dev boyutlu heykel.

kolos², [? kolos] {ağız} *is.* Sepet onarma işi. [DS]

kolosal, [Fr. colossal] *sf.* Rönesans'tan 19. yy'a kadar Avrupa mimarisinde kullanılan, gömme sütunları iki kat boyunca yükselen cephe düzeni.

kolostrum [Lat. / Fr. colostrum] *is.* Hamileliğin son aylarında memeden gelen sarımtırak, donuk renkli salgı.

kolot¹, [Slav. koláč [Tietze]] {ağız} *is.* Un, yumurta, yoğurt ve yağ karışımından ocak ya da tandırda pişirilen bir tür pide. [DS]

kolot², [? kolot] {ağız} *sf.* Kısa. [DS]

kolov, [? kolov] {ağız} *is.* Büyük kuyruklu karaman koyunu. [DS]

koloz¹, [Rus. kólos [Tietze]] {ağız} *is.* Bir tür sarı buğday. [DS]

koloz², [? koloz] {ağız} *is.* Yalnız küçük kâğıtla yapılan bir tür küçük uçurtma; şeytan uçurtması. [DS]

koloz³, [Yun. kholós [Tietze]] {ağız} *sf.* (Kişi için) eğri bacaklı. [DS]

kolpo, [İt. colpo / Yun. kolpo] *is.* 1. Bilardo oyununda vuruş; çarpma. 2. *argo.* (Oyun için) en uygun zaman; fırsat. 3. *argo.* Bir amaca ulaşmak için olağan dışı davranışta bulunma; rol yapma. 4. *argo.* Hile; tuzak. 5. *argo.* İçinden çıkılması güç durum; açmaz. ☞ **kolpo oynamak**, *Hile yapmak; dalavere yapmak; düzen kurmak.* || **kolpoya düşmek**, *argo.* Aldatılmak; tuzağa düşmek; oyuna gelmek. || **kolpoya düşürmek**, *argo.* Aldatmak; tuzağa düşürmek. || **kolpoya gelmek**, *argo.* Aldatılmak; tuzağa düşmek; oyuna gelmek. || **kolpoya getirmek**, *argo.* Aldatmak; tuzağa düşürmek.

kolsu, [kol-su] *sf.* Kola benzeyen; kol gibi uzanan. ☞ **kolsu ayaklılar**, *zool.* Erginleri kola benzer bir sapla bir yere tutunarak yaşayan, bedenleri karnı örten iki çenetli kabuk ile korunmuş deniz hayvanları şubesi, (*Branchiopoda*).

kolsuz, [kol-suz] *sf.* 1. (Kişi için) kolu olmayan. 2. Kolunu çeşitli nedenlerle kaybetmiş olan. 3. (Elbi-

se için) biçim olarak kol takılmadan dikilmiş olan.

4. {ağız} Yelek. [DS]

kolşisin, [Fr. colchicine] *is. kim. tıp.* Çiğdemden elde edilen, lösemi ve damla hastalığının tedavisi ile kromozom sayısını değiştirdiği için bitki türlerinin ıslahında kullanılan bir alkaloid, formülü: $C_{22}H_{25}NO_6$

koltak, -ğı [kol-(u)t-ak] {ağız} *is.* Küçük oda. [DS]

koltaklamak, [koltak-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bir şeyi yakalayıp götürmek. [DS]

koltas, [kol+tas] {ağız} *is.* Uzun saplı, büyük bir tür tas. [DS]

koltgu, [kol-mak > kol-(ı)t-mak > kolt-ğū] (*koltgu:*) {eT} *is.* 1. İstek. [KB] 2. Muhtaçlık. [KB]

koltguç, [kol-mak > kol-ı-mak > kol-ı-t-mak > kolt-güç] (*koltgu:çı:*) {eT} *is.* 1. Dilenci. [EUTS] [IKPÖy.] 2. Muhtaç. [KB]

koltık, [köl > kol-(ı)t-ık] {eT} *is.* Koltuk. [DLT]

kolti, [Sansk. koti] {eT} *sf.* Sayısız; hesapsız; hadsiz; sonsuz. [Gabain] [EUTS]

koltugat, [koltuk+at] {ağız} *is.* Boyun ve koltuk altından geçirilen fişeklik. [DS]

koltuk¹, -ğū [eT. köl > kol-(ı)t-ık / kol-(u)t-uk] *is.* 1. Omuz başlarının altında, kolun gövde ile birleştiği yer; koltuk altı. {eT} {eAT} (*aynı*) [EUTS] [DK] 2. Arkalığı ve kol dayayacak yeri bulunan geniş ve rahat oturma aracı. 3. *gnşl.* Tenha ve kuytu yer; kenar. 4. *mecaz.* Yaranmak amacıyla söylenen söz veya yapılan iş; koltuklama. 5. *mecaz.* Kayırma; destek; himaye; koruma. 6. Yüksek mevki veya makam. 7. Köy düğünlerinde gelin ile damadın kol kola girek konuklar arasından yaptıkları geçiş. 8. *bot.* Bitkilerde sapın üst kısmı ile yaprağın meydana getirdiği aç. 9. *inş.* Ana desteği sağlamlaştırmak için kullanılan destek; yan destek. 10. Eskiden esnaf kuruluşuna bağlı dükkânlara verilen isim. 11. Tiyatro ve sinema salonlarında seyircilere ayrılmış numaralı veya numaralı oturma yeri. 12. *argo.* Genelev; randevu evi. 13. {ağız} Mısır ve buğday fidelerinin yanlarından çıkan filizler. [DS] 14. Bar türü halk oyunlarında, sıranın başında bulunan ve oyunu yöneten bar başının yanındaki oyuncu; koltuk altı. 15. {ağız} *dnz.* Gemiyi demirledikten sonra rıhtıma veya başka bir gemiye bağlayan halat. [DS] 16. *sf. mecaz.* Tenha yerde bulunan. 17. *sf. mecaz.* Yan tarafta bulunan. ☞ **koltuğa gelmek**, *Yaranmak amacıyla söylenen güzel ve övücü sözlere inanır veya kanar yaratılıştaki olmak.* || **koltuğa girmek**, *Evlenmek.* || **koltuğa vermek**, *Evlenme törenlerinde gelini koltuk için damadın yanına getirmek; {ağız} (*aynı*). [DS] || **koltuğu doldurmak**, *Aldığı bir görevi başarabilecek yetenek ve güçte olmak; makama yakışmak.* || **koltuğuna girmek**, 1. *Koluna girmek.* 2. *mecaz.* Birinin koruyuculuğuna girmek; sığınmak. || (birinin) **koltuğunda olmak**, *Birinin koru-**

yuculuğunda olmak; ondan yardım görmek. || **koltuk altı**, 1. *Kolun omuzla birleştiği yerin altındaki çukurluk.* 2. *mecaz.* Kayırma; arka çıkma; himaye. 3. *Bar türü halk oyunlarında, sıranın başında bulunan ve oyunu yöneten bar başının yanındaki oyuncu.* || **koltuk altı bezleri**, *anat. Koltuk altlarında yer alan kol ile memenin lenflerini toplayan lenf bezleri.* || **koltuk altı atardamarı**, *anat. Köprücük altı atardamarının devamı olarak koltuk altı çukuru geçtikten ve komşu organlara pek çok dal verdikten sonra kol atardamarı olarak devam eden atardamar.* || **koltuk ambarı**, *El altında bulunması gereken yedek parça, işletme malzemesi veya araçların konulduğu küçük ambar.* || **koltuk bakkal**, *Büyük bir bakkalın başka yerdeki küçük bir şubesi.* || **koltuk başı**, *Otomobillerde bir çarpma darbeseine karşı başı korumak için koltukların üst bölümüne takılan yumuşak fakat dayanıklı parça.* || **koltuk çibani**, {ağız} *Koltuk altında çıkan iltihaplı bir yara; köpek memesi.* [DS] || **koltuk değneği**, 1. *Ayak veya bacaklarından sakat olan kişilerin yürümeleri için kullandıkları, üstünde koltuk altına dayanacak yerlerinde yastıkları bulunan değnek.* 2. *mecaz.* Başkaları tarafından sağlanan yardım. || **koltuk değneği ile**, 1. *mecaz.* Başkalarının yardım ve desteği ile. 2. *Güçlülük.* || **koltuk dersi**, *Eskiden medreselerde öğrencilere program dışı okutulan yardımcı dersler.* || **koltuk dirsek**, *Kapı, pencere veya balkonun altındaki destek.* || **koltuk düşkün**, *İşinden, mesleğinden ve çevresinden çok makamını, mevkii-ni düşünen kimse.* || **koltuk gözü**, *bot. Bitkilerde koltuk altlarında bulunan tomurcuk.* || **koltuk halatı**, *Gemiyi baş ve kıçından bağlamak için atılan palamar.* || **koltuk kaması**, {ağız} *Bir kayışla omuza asılan, kın içerisinde koltuk altında taşınan büyük bir kama.* [DS] || **koltuk kapı**, *İmparatorluk döneminde sarayın büyük kapısından başka nöbetçilerin durduğu, akşam ezanının ardından ana kapı kapandıktan sonra saraya gelenlerin girip çıktığı yan kapı.* || **koltuk kapısı**, *Büyük ev ve köşklere yük hayvanları ile arabaların girip çıktığı ana kapıdan başka hizmet için kullanılan, kişilerin girip çıktığı kapı.* || **koltuk kapmak**, *Çoğunlukla siyasi alanda yüksek bir mevkie ulaşmak.* || **koltuk kavgası**, *Siyasi alanda yapılan mevki ve makam mücadelesi.* || **koltuk kısmak**, {eAT} *Koltuğunun altına almak.* || **koltuk-kilometre**, *Bir taşıma aracında, bir kilometrelik uzaklıkta koltuk başına düşen kişi sayısını gösterir ölçü birimi.* || **koltuk kovaltmak**, {ağız} *Birinin yaptığı suçu görmezlikten gelmek.* [DS] || **koltukları kabarmak**, *Sevinç duyulacak bir durumdan, yakınlarına ve kendisine yapılan övgüden dolayı gurur duymak; sevinmek.* || **koltuk meyhanesi**, *İşlek semtlerde bulunan ayak üstü içki içilen küçük ve ucuz meyhane.* || **koltuk odası**, {OsT} *Büyük bir odadan geçilen kapısız ve küçük oda.* || **kol-**

tuk sarrafı, *Küçük sarraf*.|| **koltuk silmesi**, *Ahşap tavan kaplaması ile duvarın kesiştiği çizgi boyunca dolanan silme*.|| **koltuk sipsisi**, {OsT} *Erganun denilen çalgı*.|| **koltukta olmak**, *Başka birisinin davetlisi olarak yemek, içmek, eğlenmek; başkasının konuğu olup kendisi masraf etmek*.|| **koltuk taşı**, *mim. Kemerlerde kilit taşının sağında ve solunda yer alan kemer taşına verilen isim*.|| **koltuk vermek**, *Birine yaranmak için güzel sözler söylemek; övmek; pohpohlamak*.|| **koltuk yaprağı**, *Tütün saplarının yukarılarından çıkan sürgünlerde oluşan yapraklar*.|| **koltuk yastığı**, *Rahat etmek için dirsek altına alınan küçük yastık*.|| **koltuk yileği**, {ağız} *Kimi atların koltuğunda bulunan ve uğursuz sayılan kıvrık tüyler*. [DS]

koltuk², -ğu [kol-(u)t-ak / kol-(u)t-uk] {ağız} *is.* 1. Küçük oda. 2. Fırının köşesi. 3. Yapılarda duvarların kesiştiği yer; köşe. [DS] 4. *argo*. Gizli birleşme evi; randevu evi.

koltukçu, [koltuk-çu] *is.* 1. Koltuk yapan veya satan kimse. 2. Eski ev eşyaları alıp satan kimse. 3. Koltuk meyhanesi işleten kimse; koltuk meyhanecisi. 4. Koltuğunun altına halı, elbise gibi şeyleri alarak sokak sokak dolaşıp satan kimse. 5. *mecaz*. Yaranmak, çıkar sağlamak amacıyla birini övmeyi huy edinmiş kimse; müdahin. 6. Düğünlerde ev düzenlemesine yardım eden kimse. 7. *argo*. Muhabbet tellalı. 8. *argo*. Dükkânsız esnaf.

koltukçuluk, -ğu [koltuk-çu-luk] *is.* 1. Koltuk yapma veya satma işi; koltukçunun yaptığı iş. 2. *mecaz*. Çıkar sağlamak veya yaranmak amacıyla birinin yüzüne karşı övgüde bulunmayı alışkanlık edinmiş kişinin tutumu; övme; methetme.

koltuklama, [koltuk-la-ma] *is.* 1. Koltuk altına alma eylemi. 2. Kola girme eylemi. 3. *mecaz*. Yaranmak amacıyla övgüde bulunma; yaranmak için birinin yüzüne karşı söylenen övücü söz; kompliman.

koltuklamak, [kol-tuk > koltuk-lâ-mak] {kotukla:-mak} {eT} *is.* 1. Koltuğuna almak; koltuğa vurmak. [DLT] 2. {ağız} Aşırı övmek; pohpohlamak; abartmak. [DS] 3. {ağız} Kışkırtmak; bir konuda desteklemek; fit vermek. [DS]

koltuklamak, [koltuk-la-mak] *gçl. f.* [-r] [-l(u)-yor] 1. Koltuğu altına alarak taşımak; koltuğuna almak. 2. Koltuğuna girmek; kolundan tutmak. 3. *mecaz*. Birine karşı övücü sözler söylemek; koltuklarını kabartacak sözler söylemek; kıvanç verici biçimde övmek; pohpohlamak; kompliman yapmak.

koltuklanma, [koltuk-la-n-ma] *is.* 1. Koltuk altına alınma eylemi. 2. Koluna girilme eylemi. 3. *mecaz*. Kendisine yaranmak için övgüde bulunulma. 4. *is.* Koltuk satın alma; koltuk edinme; koltuklu hâle gelme.

koltuklanmak, [koltuk-la-n-mak] *edil. f.* [-ır] 1. Koltuk altına alınarak taşınmak; koltuğa alınmak.

2. Koltuğuna girilmek; kolundan tutulmak. 3. *mecaz*. Yüzüne karşı övücü sözler söylenmek; koltuklarını kabartacak sözler söylenmek; kıvanç verici biçimde övülmek; pohpohlanmak; kendisine kompliman yapılmak. 4. *dönşl. f.* Koltuk sahibi olmak; koltuk edinmek; koltuk satın almak.

koltuklu, [koltuk-lu] *sf.* 1. Koltuğu olan; koltuk sahibi olan; koltuğu bulunan. 2. (Sinema, tiyatro vb. yer için) belirtilen sayı veya nitelikte koltuk bulunan. 3. (Sandalye vb. için) kol dayayacak yeri olan. ☞ **koltuklu göynek**, {ağız} *Bir tür gömlek*. [DS]

koltukluk, -ğu [koltuk-luk] *is.* 1. Elbisenin koltuk altlarının terden lekelenmemesi için içten dikilen parça; subra. 2. (Döşemelik kumaş vb. için) koltuk kaplamakta kullanılabilecek nitelikte olan; koltuk kaplamağa elverişli olan.

kolturmak, [kol-mak > kol-tur-mak] {eT} *gçl. f.* İstetmek. [DLT]

kolu, [kol-ü] (*kolu*) {eT} *is.* 1. Zaman ölçüsü olarak on saniye kadarlık birim. [EUTS] 2. Vakit; an; mevsim; iklim; devre. [EUTS] [Gabain] 3. Zaman aşımı. [EUTS]

kolucak, -ğı [kol+uç-ak] {ağız} *is.* Kolçak. [DS]

koluk¹, -ğu [? koluk] {ağız} *is.* Kulübe. [DS]

koluk², -ğu [? koluk / kölük] {ağız} *is.* 1. Boynuzu olması gerektiği hâlde, boynuzu olmayan veya kısa olan hayvan. 2. Islak yerde yatan hayvanların dizlerinin tutulmasıyla beliren bir tür hayvan hastalığı. 3. *sf.* Ucu düzleşmiş, kütleleşmiş. [DS]

kolukmak, [kol-u-k-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-(-ğ)-ur] (Hayvanlar için) soğuktan, yükten veya yorgunluk yüzünden ön bacakları tutulmak. [DS]

kolulamak, [kol-mak > kol-ü > kolü-lâ-mak] (*kolulâ:mak*) {eT} *gçsz. f.* [-ur] 1. Düşünmek; açıklamak. [Gabain] 2. Düşünceye dalmak; derin derin düşünmek; mülâhaza etmek; [EUTS] 3. Yemin etmek. [EUTS] [ETY] 4. *gçl. f.* Tahmin etmek; [Gabain]

kolun, [kulan] {ağız} *is.* 1. Eşek sıpası. 2. Gebe at veya eşek. [DS] ☞ **kolun atmak**, {ağız} (*Gebe at, eşek vb. için*) yavrusunu düşürmek. [DS]

kolunç, -cu [kol-unç] {ağız} *is.* 1. Çorabın boğaz kısmı; konç. 2. İki kürek kemiği arasındaki damarlar. [DS] ☞ **kolunç olmak**, {ağız} *Damarlar üst üste binmek*. [DS]

kolunga, [Hint Av. d. koluña] (*koluña*) {eT} *is.* Filiz. [EUTS] [Gabain]

kolunguçu, [kol-mak > kol-un-mak > kolun-guçı] {eT} *is.* Dilenci. [EUTS]

kolunlug, [kol-mak > kol-un-mak > kolun-luğ] {eT} *zf.* Merhamet isteyerek; rica yoluyla. [EUTS]

kolunmak, [kol-mak > kol-un-mak] {eT} *dönşl. f.* [-ur] 1. Dilenmek; yalvarmak; rica etmek. [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] 2. Kendi kendine rica etmek; [istemek]. [DLT]

kolustur, [ʔ kolustur] {ağız} *is.* Tomruk kesiminde kullanılan büyük bıçkı. [DS]

kolusuz, [kol-ü (zaman) > kolu-suz] {eT} *zf.* 1. Vakit-siz; zamansız. [EUTS] 2. *sf.* Sayısız; hesapsız. [E-UTS] [Gabain]

koluş, [kol-mak > kol-uş] {eT} *is.* Bir vergi türü. [EUTS]

koluşmak, [kol-mak > kol-uş-mak] {eT} *işteş. f.* [-ur] Birbirinden istemek; istemek. [DLT]

kolut, [ʔ kolut] {ağız} *sf.* Çok kısa boylu. [DS]

kolümbe, [ʔ kolümbe] {ağız} *is.* Çıkrığın dönen parçası. [DS]

kolye, [Lat. collare (boyun tasması) > Fr. collier] *is.* Bir kordona dizilmiş küçük süs öğelerinden meydana gelmiş boyuna takılan süs eşyası; gerdanlık.

kolyoz, [Yun. kolios] *is. zool.* Uskumrugillerden, gözleri büyük, beyni dıştan görülebilen, 35 cm. kadar boyunda olup Karadeniz, Marmara ve Akdeniz'de yaşayan, yağlı bir kemikli balık, (*Scomber colias*; *Japonicus*; *Pneumatophorus*).

kolza, [Holl. coolsaad (lâhana tohumu)] *is. bot.* Turpgillerden, tohumundan yağ ve yem olarak yararlanmak için üretilen, kazık köklü, dallı saplı, yalın yapraklı, salkım hâlinde sarı çiçekli, bir yıllık kültür bitkisi, (*Brassica napus*; *Oleifera*).

kom¹, [kom] {eT} *is.* 1. Havut. [DLT] [Nevâyî] 2. Eyelti keçesinin parçaları. [Nevâyî]

kom², [kôm] (ko:m) {eT} *is.* Dalga; deniz dalgası.

kom³, [Yun. kome] *is.* 1. Mısır'da eski yıkıntı ve kalıntıların üst üste yığılması ile meydana gelmiş tepelik; höyük.

kom⁴, [Erme. gom] {ağız} *is. is.* 1. Ağıl; davar ağılı. 2. Ağaç dalları veya çamur ile yapılmış küçük ev; yayla evi. 3. Bir kişinin mülkiyetinde bulunan küçük yerleşim yeri; çiftlik; mezra. [DS]

kom⁵, [kom] {ağız} *is.* 1. Bir ucu topuz halindeki kısa çoban sopası. 2. Çadır kazıklarının çakmak için kullanılan bir tür tokmak. [DS]

koma¹, [koğ-mak > ko(y)-ma > ko-ma] *is.* 1. → koyma. 2. {ağız} Haydi! 3. Bak! [DS] **koma etmek**, {eAT} “Bırakmayın, koymayın, öldürün!” komutunu vermek.

koma², [Yun. kôma (derin uyku) > Fr. coma] (ko'-ma) *is. tıp.* Çeşitli sebeplerle kişinin duyma, anlama ve hareket kabiliyetini kaybetmesi ile ortaya çıkan derin baygınlık hâli. **komaya girmek**, 1. *Duyuma ve anlama ile hareket kabiliyetini kaybederek yarı ölü duruma gelmek; kendinden geçmek.* 2. *argo.* Kendinden geçecek kadar sinirlenmek. **komaya sokmak**, *argo.* 1. İçinden çıkamayacak kadar güç bir duruma sokmak. 2. Aşırı şekilde dövmek.

koma³, [Yun. komma] *is. müz.* 1. Eski Yunanlılarda, eşit olmayan iki ses arasında hissedilebilir en küçük aralık. 2. Bir tam seslik aralığın bir kesrini

oluşturan çok küçük aralık. **koma bemolü**, *Türk musikisinde önüne geldiği sesi bir koma yani sesin dokuzda biri oranında pesleştiren dize.* **koma diyez**, *Türk musikisinde önüne geldiği sesi bir koma yani dokuzda bir oranında tizleştiren dize.*

koma⁴, [Ar. küme => köme / koma] {ağız} *is.* 1. Küme; yığın. 2. Küçük tümsek. 3. Dik bayır. [DS]

koma⁵, [kuma / koma] {ağız} *is.* Bir erkekle evli olan iki kadından her biri; kuma. [DS]

komak¹, [kō-mak / kōđ-mak قوماق] {eT} *gçl. f.* [-r] 1. Koymak; bırakmak; terk etmek. {eAT} (aynı) [ETY] [Gabain] [DK] 2. {eAT} Bir şey oluşturmak; bir şey ortaya koymak; vazetmek. 3. {eAT} {OsT} Salıvermek; serbest bırakmak; izin vermek; müsaade etmek. 4. {eAT} {OsT} {ağız} Alıkoymak; durdurmak; kaçırmamak. [DS] 5. {eAT} Etki etmek; tesir etmek. **komak etmek**, {eAT} “Koymayın, bırakmayın” emrini vermek

komak², -ğı [komak] {ağız} *is.* Delik. [DS]

komalaşmak, [Ar. küme => koma-la-ş-mak] {ağız} *işteş. f.* [-ır] (Koyunlar için) sıcakta birbirinin gölgesine sığınarak serinlemek için toplanmak, kümelenecek. [DS]

komalık, -ğı [koma-lık] (ko'malık) *sf.* Koma hâline gelmiş olan. **komalık etmek**, *argo.* 1. Aşırı derecede sinirlenmesine yol açmak. 2. Döverek kıpırdayamayacak duruma getirmek. **komalık olmak**, *argo.* Çok yorulmak; yorgunluk sebebiyle kendinden geçmek.

koman¹, [ʔ koman] {ağız} *is.* İbrik. [DS]

koman², [ʔ koman] {ağız} *is.* Üç yaşında ve henüz doğurmamış kısarak. [DS]

koman³, [ʔ koman] {ağız} *is.* Umud. [DS]

komandit, [Fr. commandite] *is.* Bir şirket sermayesinin, bazı ortakların ancak koyduğu sermaye oranında sınırlanan kısmı. **komandit ortaklık**, *Alacaklarına karşı en az bir sınırlı bir de sınırsız sorumluluğu şeklinde tüzel kişiliği olan ticaret ortaklığı; komandit şirket.* **komandit şirket**, *tic.* → komandit ortaklık.

komandite, [Fr. commandité] *is.* Komandit ortaklığın sınırsız sorumlu ortağı.

komanditer, [Fr. commanditaire] *is.* 1. Bir komandit şirkette ancak koymuş olduğu sermaye oranında sorumlu olan ortak; sınırlı sorumlu ortak. 2. Bir kurum veya kuruluşun sermayesini kiralayan kimse. **komanditer ortak**, *Komandit ortaklığın, sınırlı sorumlu ortağı.*

komando, [Afr. komando (emir) > Port. > İng. commando (düzensiz savaşçılar topluluğu)] (koma'ndo) *is. as.* 1. Bağımsız olarak çalışan ve baskın, sabotaj, kurtarma vb. özel görevler yapan, az sayıda askerden kurulu vurucu gücü yüksek birlik; çete; akıncı. 2. Komando birliğinde görev yapan er.

3. *gnşl.* Vurucu kuvvet. ☞ **komando er**, *Askerliğini komando olarak yapan er.*
- komar**, [Yun. khómáro [Tietze]] *is.* Kuzey Anadolu dağlarında yetişen, iki üç metre kadar boylu, kışın yapraklarını dökmeyen, iri ve mor çiçekli, çiçeklerinin bal özünü zehirli (deli bal) olan bir ağaççık; kara ağı, (*Rhododendrum ponticum*).
- komat**¹, [? komat] {ağız} *ünl.* Haydi! [DS]
- komat**², [Yun. khommári] {ağız} *is.* Ekmek dilimi. [DS]
- komat**³, [? komat] {ağız} *is.* Çocuğun beşikten düşmesini önlemek için beşiğe sarılan bir karış eninde bir bağ. [DS]
- kombalak**, -ği [komb-ala-k] {ağız} *is.* Takla. [DS] ☞ **kombalak atmak**, {ağız} *Takla atmak.* [DS]
- kombelik**, -ği [kom+belik] {ağız} *is.* İki bölük örülmüş saç. [DS]
- kombi**, [Lat. combinare (ikişerlemek) > Fr. combie] *is.* Yakıtı düzenli olarak kullanan bir ısınma aracı.
- kombina**, [Rus. kombinat] (*kombi'na*) *is.* 1. Bir dayanışma sergilemek amacıyla birçok sanayi kuruluşunun aynı ekonomik bölge ve tek bir yönetim altında toplanması. 2. Çeşitli sanayi kuruluşlarından oluşan topluluk.
- kombinasyon**, [İng. combination (*ikili birleşim*)] *is.* Bir işi başarıya ulaştırmak için alınan önlemler; düzenleme; birleşim.
- kombine**, [Fr. combiner > combiné] *sf.* 1. Bir araya gelen veya getirilmiş olan; birleşik; toplu. 2. *spor.* Birden çok ve farklı niteliklerdeki yarışları içine alan ve derecelendirmenin bu yarışların sonuçlarına göre yapıldığı yarışma.
- kombinezon**, [Fr. combinaison (*ikili birleşim*)] *is.* 1. Bir bütün oluşturmak amacıyla birçok elemanı bir araya getirmek, düzenlemek ve ayarlamak işi. 2. Bu şekilde düzenlenmiş, birleştirilmiş bütün. 3. Bir işi sonuçlandırmak için alınan önlemler, yapılan işlemler ve hesaplar bütünü. 4. Omuzlardan bir askı ile tutturulan ve dizlere kadar inen, yakasız, kolsuz, ince kumaştan yapılmış kadın iç çamaşırı.
- komçamlamak**, [kom-(u)ç-a-m-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(u)-yor] İki eliyle birlikte almak. [DS]
- komçık**, -ği [? komçık] {ağız} *is.* Fındık, kiraz, vişne vb. meyvelerin birkaç tanesinin bir arada bulunduğu dalcık; çatanak. [DS]
- komedi**, [Yun. komoidia (*eşek şakası*) > Fr. comédie] *is.* 1. Güldürmek amacıyla yazılmış manzum veya mensur tiyatro oyunu. 2. Kişilerin uyumsuzluğunu, olayların ve durumların aksak yönlerini ince noktelerle ele alıp gülünç hâle getirerek sunan oyun. 3. Bu türde yazılmış olan tiyatro eserlerinin tümü. 4. Bu eserlerin oluşturduğu edebî tür. 5. *mecaz.* Açık olarak ifade edilmeyen, duyguların gizlenmesi ile ortaya konulan kandırmaca hareket; sahte davranış; yapmacık hareket. 6. İnsanların gülmesine sebep olan olay veya davranış. ☞ **komedi oynamak**, *Aslında hissetmediği hâlde bir kimse hakkında bazı duyguları varmış gibi göstermek.* || **komedi yazarı**, *Komedi türü tiyatro eserleri veren yazar.*
- komedyacı**, [komedyacı] *is.* 1. Tiyatro, televizyon vb. gösteri yerlerinde rol alan güldürü sanatçısı; komik; komedyen. 2. *sf.* Yalan ve yapmacık söz ve davranışları ile insanları güldüren. 3. *mecaz.* Kendi çıkarına göre hareket eden; ikiyüzlü; riyakâr.
- komedyen**, [Fr. comédien] *is.* 1. Tiyatro, televizyon vb. gösteri yerlerinde rol alan güldürü sanatçısı; komik; komedyen. 2. *sf.* Yalan ve yapmacık söz ve davranışları ile insanları güldüren. 3. *mecaz.* Kendi çıkarına göre hareket eden; ikiyüzlü; riyakâr.
- komımak**, [kôm > kom-î-mak] {eT} *gçl. f.* [-r] 1. Özlemek. [DLT] 2. Heyecanlanmak; coşmak. [KB]
- komınmak**, [kôm > kom-î-mak > kom-î-n-mak] {eT} *dönşl. f.* [-ur] Coşmak. [DLT]
- komışmak**, [kôm > kom-î-mak > kom-î-ş-mak] {eT} *işteş. f.* [-ur] 1. (İşe) birlikte koyulmak. [DLT] 2. *dönşl. f.* İşe neşe ile koyulmak. 3. (Su için) dalgalanmak. [DLT]
- komıtgan**, [kôm > kom-î-mak > kom-î-t-mak > kom-î-t-gân] (*komıtga:n*) {eT} *dönşl. f.* Her zaman özleten; her zaman coşturan. [DLT]
- komıtmak**, [kôm > kom-î-mak > kom-î-t-mak] {eT} *gçl. f.* [-ur] Coşturmak; heyecana getirmek. [DLT] [KB]
- komî**, [Fr. commis] *is.* 1. İş yerlerinde ve otel gibi yerlerde ayak işlerine bakan kişi; müstahdem. 2. Lokantalarda garson yamağı. 3. *dnz.* Bir gemide yiyecek işlerini yürütmekle görevli kimse.
- komik**, -ği [Yun. komikos (*kaba eğlence*) > Fr. comique] *sf.* 1. Güldürücü; şakacı. 2. Gülme duygusu uyandıran; gülünç. 3. Soyтары. ☞ **komîğe çıkmak**, *Komik rolü yapmak.*
- komikîşehir**, [Fr. comique + Ar. şehîr => komik-i şehîr] *is.* Tuluat tiyatrolarında başarısı ve üstünlüğü çevrede kabul görmüş olan oyuncuya eski esnaf geleneklerine uyarak özel bir törenle verilen unvan.
- komikleşme**, [komik-le-ş-me] *is.* Gülünç durum alma; gülünçleşme.
- komikleşmek**, [komik-le-ş-mek] *gçsz. f.* [-ir] Gülünç durum almak; gülünçleşmek.
- komiklik**, -ği [komik-lik] *is.* 1. Komik olma durumu; güldürücü olma hali. 2. Komîğin yaptığı iş. 3. Komedinin ve komedi türlerinin ayırt edici özelliği. 4. Güldürücü davranış. 5. Gülünç durum. ☞ **komiklik yapmak**, *Komik kimseye yakışır davranışlarda bulunmak; güldürmek.*
- kominform**, [Rus. kommünistîçeskaya informatsiya] *is. kısalt.* Haber alma örgütü.
- komiser**, [Lat. commissarius (*görevli*) > Fr. commis-

- saire] *is.* **1.** Güvenlik kuruluşu dereceleri içinde, polis enstitüsünü ve yüksek kısmını başarı ile tamamlamış üniformalı veya sivil memur. **2.** Şirket, kooperatif veya dernek toplantılarını hükümet adına denetleyen görevli. **3.** Spor karşılaşmalarında yönetmeliklere uyulmasını sağlayan kişi; saha komiseri.
- komiserlik, -ği** [komiser-lik] *is.* **1.** Komiser olma durumu. **2.** Komiserin işi veya görevi. **3.** Komiserin makamı. **4.** Komiserin rütbesi.
- komisyon,** [Fr. commission] *is.* **1.** Bir üst kurulca konuyu veya teklifi incelemek, görüş bildirmek, bir hizmeti yerine getirmekle görevlendirilmiş kişiler topluluğu; kurul; encümen; komite; yarkurul. **2.** Bir aracılık işinden belirli bir orana göre alınan ücret; simsariye; simsarlık. **3.** Gecikmiş bir işi, nüfuzunu kullanarak sonuçlandıran kişiye verilen armağan niteliğindeki para veya başka şey.
- komisyoncu,** [komisyon-cu] *is. huk.* **1.** Alım satım veya taşıma işlerinde aracılık yapan, müvekkili adına iş yapan kimse; simsar. **2. gncşl.** Emlak ve oto alım satımında aracılık yapan tellal.
- komisyonculuk, -ğu** [komisyon-cu-luk] *is.* Komisyoncunun yaptığı iş; simsarlık.
- komita,** [Slav. komita > Fr. / Lat. comitatus] (*komita*) *is.* Siyasî bir amacı gerçekleştirmek amacıyla silahlı eylemde bulunan gizli kuruluş.
- komitacı,** [komita-cı] *is.* Siyasî bir amacı gerçekleştirmek amacıyla silahlı eylemde bulunan gizli örgüt üyesi.
- komitacılık, -ğı** [komita-cı-lık] *is.* **1.** Komitacı olma durumu. **2.** Komitacıya özgü davranış. **3.** Gizli örgütlenmeyi veya silahlı mücadeleyi temel alan örgütlenme biçimi.
- komite,** [Lat. comitatus (*maiyet*) > Fr. comité] (*komite*) *is.* Bir tasarımı, bir teklifi incelemek üzere bir üst kurul veya makam tarafından görevlendirilmiş kişiler topluluğu; kurul.
- komlamak,** [kom-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Mısır koçanlarını sopa ile döverek mısır tanelerini koçanından ayırmak. **2.** (Sığır, koyun gibi hayvanlar için) bir şeyden ürkererek bir araya toplanmak. [DS]
- kommak,** [kôm > kom-mak] {eT} *gçsz. f.* (Su vb. için) dalgalanmak. [DLT]
- komodin,** [Lat. commodus (*ölçülü*) > İt. comodine] *is.* Yatağın baş tarafına konulan çekmeceli küçük dolap; komot.
- komodor,** [İng. commodore] *is. dnz.* **1.** Bir kuruluşla bağlı yolcu gemilerinin en kıdemli kaptanı. **2.** Yat kulübü başkanı. **3.** Türk Deniz Kuvvetlerinde bir filotillanın sevk ve idaresiyle görevli amiral yetkisi taşıyan üst rütbeli deniz subayı.
- komot, -du** [Fr. commode] *is.* Küçük çekmeceli dolap; komodin.
- kompakt,** [Lat. compactus (*sıkıştırılmış*) > Fr. compacte] *sf.* Sıkıştırılmış; yoğunlaştırılmış. ☞ **kompakt disk,** *bsy.* Hiçbir iz taşımayan ve klasik ses plağından farklı olarak sayısal sistemde doldurulmuş, dakikada 500 devir yapabilen yoğun kayıtlı, 12 cm. çapında sayısal plak; yoğun teker; CD; YT.
- komparatör,** [Fr. compareur] *is.* İki işareti karşılaştıran, farklarını değerlendiren, var olan sapmayı ortaya çıkarmak için örnek büyüklük ile karşılaştıran alet; karşılaştırmacı.
- kompartıman,** [Fr. compartiment] *is.* Yolcu trenlerinde, ayrı kapıları olan, yolcuların oturması için kanepeleri, fileleri bulunan vagon bölmesi.
- kompas,** [Fr. compas] *is.* Bir vida, saç vb. gibi küçük şeylerin kalınlıklarını ölçmeye yarayan hassas ölçü aleti. **2. dnz.** Gemici pusulası.
- kompenant,** [Lat. componere (*birleştirmek*) > Alm. kompenant] *is.* Bileşen.
- komper,** [Bul. krumpir] {ağız} *is.* Patates. [DS]
- kompetan,** [Fr. compétan (*güçlü yeterli*)] *is.* Bir işi iyi bilen, bir şey hakkında yerinde karar verebilen kimse; becerikli; uzman; yetkili.
- kompetitif,** [Fr. compétitif] *is. tic.* Daha çok satıp kâr etmek için ticarete üstünlük sağlama; yarışmacı; rekabetçi.
- kompilasyon,** [Lat. compilare (*yağmalamak*) > Fr. compilation] *is.* **1.** Derleyip toparlama. **2.** Derme çatma yapılan iş. **3.** Yazarın kendi eseri olmayan kaynaklardan, kitaplardan çalma yoluyla meydana getirdiği kitap.
- komple,** [Lat. complere (*doldurmak*) > Fr. complet] *sf.* **1.** Dolu; dolmuş. **2.** Gerekli her şeyi tam olan; eksiksiz. **3.** Aynı kumaş vb. maddeden yapılmış olan; takım. **4. mecaz.** Aranan bütün nitelikleri kendisinde toplayan. ☞ **komple kilit,** *Bir işlemler mobilyanın bütün çekmece ve kapaklarını aynı anda kilitleyen sistem.*
- kompleks,** [Lat. complexus (*iç içe geçmiş*) > Fr. complexe] *sf.* **1.** Birçok kısım veya öğeden meydana gelmiş, karmaşık. **2.** Hemen kavranamayan, karmaşık olan. **3. is.** Aynı ekonomik etkinliğe açık üretim zincirinin çeşitli kademelerini içine alan sanayi kuruluşu. **4. psikol.** Davranışların temelinde yer alan, birbirleriyle ilgili bir takım bilinçli ve bilinç dışı düşünce ve duygu; karmaşa; ruh karmaşası. **5. kim.** karmaşık yapıdaki bileşik. ☞ **kompleks sayı,** *Ondalık kesir dışında düzenlenmiş sayı; karmaşık sayı. "2 gün 5 saat 10 dakika 7 saniye."*
- kompleksli,** [kompleks-li] *sf.* Aşağılık duygusuna sahip olan; kompleksten kaynaklanan anormal davranışlara sahip olan; kompleksleri olan.
- kompleksiz,** [kompleks-siz] *sf.* Kompleksi olmayan.
- komplikasyon,** [Fr. complication] *is.* **1.** Karışık hâle gelme; karmaşık bir durum alma. **2. tıp.** Bir hastalığın tedavisi sırasında, bu hastalıkla doğrudan ilgili-

si olmayan bir başka hastalığın ortaya çıkması; ihtilat; yan etki.

komplike, [Lat. complicare (*ip bükmek*) > Fr. compliqué] *sf.* Kendisini meydana getiren öğelerin veya yapılan işlemlerin çokluğu ve çeşitliliği yüzünden anlaşılması ya da yapılması zor olan; karmaşık; zor.

kompliman, [Lat. complere (*doldurmak*) > İsp. cumplir con alguien (*gerekeni yapmak*) > Fr. compliment] *is.* 1. Bayanlara söylenen zarif övgülü söz. 2. Kişinin hoşuna giden, gönül okşayıcı söz; iltifat. 3. Koltuklama; pohpohlama. ☞ **kompliman yapmak**, *Birine karşı hoşuna gidecek sözler söylemek; övücü ve gönül okşayıcı şeyler söylemek; pohpohlamak; iltifat etmek; koltuklamak.*

komplö, [Fr. complot] (*l ince söylenir*) *is.* 1. Bir kimse veya kuruma karşı gizlice kurulan düzen; küçük entrika. 2. Toplu ve gizli olarak yürütülen herhangi bir plan. 3. Tuzak. 4. *huk.* İki ve daha çok kişi arasında devletin iç güvenliğine karşı alınan suç işleme kararı. ☞ **komplö hazırlamak**, *Bir kimseyi kötü duruma düşürmek için düzen kurmak; aleyhte bulunmak.* || **komplö kurmak**, *Bir kimse veya kuruma karşı zarar vermek amacıyla gizlice ve toplu olarak düzen kurmak.*

komplöcu, [komplö-cu] *is.* Komplö kuran kimse.

komposto, [İt. composta] (*kompo'sto*) *is.* 1. Şeker şurubu içinde kaynatılmış meyve. 2. *tarım.* Kireç ve kireçli maddelerle organik artıkların karıştırılması ile elde edilen gübre.

kompostoluk, -ğü [komposto-luk] *is.* 1. Komposto veya meyve servisi yapmakta kullanılan yüksek ayaklı tabak. 2. *sf.* (Meyve için) komposto yapmaya elverişli.

kompoze, [Fr. composé] *sf.* Bir bütün oluşturacak biçimde öğeleri bir araya getirilmiş; bileşik. ☞ **kompoze gübre**, *Verim artırıcı üç elementi içeren yapay gübre.*

kompozisyon, [Fr. composition] *is.* 1. Çeşitli parçaları uygun biçimde bir araya getirerek güzel ve etkili bir bütün meydana getirme işi. 2. Bu şekilde meydana getirilmiş biçim; bir bütünü oluşturan parçaların dengeli düzeni. 3. Okullarda, öğrencilerin düşüncelerini düzgün ve etkili biçimde yazılı veya sözlü olarak anlatmalarını uygulamalı olarak öğreten ders; bu ders ile ilgili yazılı çalışına; tahrir; kitabet. 4. *müz.* Beste. 5. *res.* Tablolarda manzara, natürmort vb. görünümünün sanatçının tasarladığı evrensel düzene göre hesaplı bir biçimde bir araya getirilişi düzeni.

kompozit, [Fr. composite] *sf.* (Fotoğraf için) görüntü çakışmasını sağlamak için birçok eş klişeler yardımıyla aynı kâğıt üzerine birkaç kere poz vermekle elde edilen.

kompozitör, [Fr. compositeure] *is.* Besteci.

komprador, [Port. comprador] *is.* 1. Satın alan kimse; alıcı. 2. Eskiden Latin Amerika ülkelerinde, yabancılarla her türlü ilişkisi yasaklanmış halk ile sömürge şirketleri arasındaki ticarete zorunlu olarak aracılık eden yerli tüccar. 3. *gnşl.* Yabancılarla iş birliği yapan kimse; iş birlikçi. 4. Aracı. 5. *sf. mecaz.* (Aşağılama ifadesi olarak) emeğinden ziyade mal varlığı ve nüfuzu sayesinde geçinen kimse. 6. Kompradorlarla ilgili.

kompres, [Lat. comprimere (*sıkmak*) > Fr. compresse] *sf.* 1. Sıkıştırılmış. 2. *is. tıp.* Ezikleri dış etkilere korumak ya da yaraları pansuman yapmakta kullanılan, mikroptan arındırılmış birkaç kat bez.

kompresimetre, [Fr. compressimètre] (*kompressime'tre*) *is.* Binaların temellerini taşıyacak olan toprağın direncini ölçmeye yarar alet.

kompresör, [Fr. compresseur] *is.* 1. Havayı veya bir akışkanı istenilen basınçta sıkıştırmaya yarayan makine; sıkıştırıcı. 2. Yol yapımlarında yere serilen çakıl ve diğer malzemeleri sarsıntılı bir ağırlıkla sıkıştırıp zemini sertleştiren makine; silindir.

komprime, [Fr. comprimé] *is.* 1. Hastalığın tedavisi için gerekli olan maddeler küçük topraklar halinde sıkıştırılarak üretilmiş ve bir defada alınabilecek katı ilaç; tablet. ☞ **komprime barut**, *Ekseni boyunca boşluk bulunan fişek biçiminde sıkıştırılmış kara barut.* || **komprime bilgi**, *Derinliğine değil de yüzeysel ve kalıplaşmış bilgi.*

kompiüter, [Lat. computare (*hesaplamak*) > İng. computer] *is.* 1. Bir hafıza ünitesiyle donatılmış sayısal hesap makinesi. 2. Çok sayıda aritmetiksel veya mantıksal işlemlerden oluşan bir işi, önceden verilmiş bir program çerçevesinde kısa sürede yapıp sonuçlandıran elektronik araç; elektronik beyin; bilgisayar.

komsa, [? komsa] {ağız} *is.* Bilgiçlik taslayan kadın.

komsilamak, [komsil-la-mak ?] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* Birinin arkasından konuşmak. [DS]

komsoluk, [komsoluk] {eT} *is.* Erzak deposu; ambar. [EUTS]

komsomol, [Rus. vsesoyuznız leninsky kommunističesky soyuz molodyoji] *is. kısalt.* Komünist Leninist Gençlik Birliği; Sovyet komünist gençlik kuruluşu.

komsu, [kom-su] {ağız} *sf.* 1. İki yüzlü; dalkavuk. 2. Söz getirip götürün; boşboğaz. 3. Süslü; şık. [DS]

komsulamak, [kom-su-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(u) -yor]* İki yüzlülük etmek; dalkavukluk etmek. [DS]

komşu, [konuş-mak > konuş-ı > koñşu > komşu] *is.* 1. Bitişik konutlarda ya da birbirine yakın yerlerde oturan kimselerin birbirine göre aldıkları durum. 2. Bu türden kişilerin konutları. 3. *sf.* Yakında olan; sınır ortaklığı olan; bitişik; mücavir. 4. *sf.* (İnsanlar için) birbirine yakın veya bitişik oturan. 5. *sf.* (Bina

için) bitişik veya yakın. **6. sf.** (Ülke, şehir, köy, tarla, bahçe, arazi vb. için) sınır ortaklığı bulunan. ☞ **komşu açığı**, *Köşeleri ve birer kenarı ortak olan ve bu ortak kenarın her iki yanında yer alan açılardan her biri.* || **komşu hakkı**, *Komşuların birbirlerinden beklemedikleri insanî ilişkilerin tümü.* || **komşu hatırı**, *Komşular arasında gözetilen saygı ve sevgi.* || **komşu kapısı**, *(Yer için) birbirine çok yakın olan.* || (bir yeri) **komşu kapısına çevirmek**, *Yakın olmadığı hâlde oraya sık sık gidip gelmek.*

komşugezen, [komşu+gez-en] {ağız} is. Evde küçük alanlarda yetişen ve her tarafa kol atarak uzayan bir süs bitkisi. [DS]

komşuluk, -ğü [komşu-luk] is. **1.** Komşu olma durumu; komşuların birbirlerine göre durumu. **2.** Komşular arasında kurulan iyi ilişki; komşuluk ilişkisi. ☞ **komşuluk etmek**, *(Komşu olanlar için) gidip gelme, görüşme, yardımlaşma gibi iyi ilişkilerde bulunmak.* || **komşuluk hukuku**, *huk. Komşu taşınmaz malların malikleri arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk kurallarının tümü.* || **komşuluk yapmak**, *(Komşu olanlar için) gidip gelme, görüşme, yardımlaşma gibi iyi ilişkilerde bulunmak.*

komşuy, [Çin. ? => komşuy] {eT} is. → kumşuy. [DTL]

komurtmak, [köm-mak > kom-tur-mak / kum-tur-mak] {eT} gçsz. f. Dalgalandırmak. [DLT]

komu, [kom-u] {ağız} sf. Yaşlı; ihtiyar; koca. [DS]

komuk¹, [kom-mak > kom-uk] {eT} is. **1.** At gübresi. **2.** Çamurlu su birikintisi. [DLT]

komuk², -ğü [kom-uk] {ağız} is. Topuk kemiği. [DS]

komuk³, -ğü [Fr. comique] {ağız} sf. Geveze. [DS]

komuklamak, [kom-uk > komuk-lâ-mak] (*komukla:mak*) {eT} gçsz. f. [-ur] **1.** Pislemek; terslemek. [DLT] **2.** Kumuk boyuna nispet etmek. [DLT]

komursga, [komurs-gâ] {eT} {ağız} is. Karınca. [ETY] [DS]

komut, [kom-ut] is. **1.** Bir asker, öğrenci veya izci birliğin içinde buldukları durumdan istenen bir başka duruma geçmeleri için verilen özel buyruk; emir; kumanda. **2. bsy.** Bilgisayarda yürütülecek olan temel bir eylem veya işlemi bildiren sayısal bilgi; bilgisayarı kullanmak için verilen işaret. ☞ **komut vermek**, *Bir eylemin veya işin nasıl yapılacağını çeşitli araçlarla bildirmek; buyurmak.*

komuta, [kom-ut-a] (*komu'ta*) is. **1. as.** Bir askerî birliği ve o birlikle ilgili işleri yönetme işi ve yetkisi; kumanda. **2. gnşl.** Yönetim; idare. ☞ **komuta etmek**, *(Bir askerî birliği) çekip çevirmek ve yönetmek; kumanda etmek.* || **komuta kontrol aracı**, *Bir askerî harekât sırasında birliklerin sevk ve idaresinde kullanılan ve çeşitli haberleşme aygıtlarıyla donatılmış araç.* || **komuta kontrol merkezi**, *Bir askerî harekât veya operasyonun sevk ve idaresinin yapıldığı komutanlık merkezi.*

komutan, [eT. komıt-mak > kom-ut-an (1935)] is. Bir askerî birliği yönetmekle görevlendirilen, o birlikteki en üst rütbeli subay; kumandan.

komutanlık, -ğî [kom-ut-an-lık] is. **1.** Komutanın görevi ve yetkisi; kumandanlık. **2.** Komutanın görev yaptığı yer ve kendisine bağlı birimlerin bütünü; komutanın makamı; kumandanlık.

komutmak, [köm > kom-ü-mak > kom-ü-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] **1.** Coşturmak; heyecana getirmek. [DLT] [KB] **2.** {ağız} Harekete getirmek. [DS]

komün, [Lat. commune (*kamuya ilişkin*) > Fr. commune] is. sosy. **1.** İş bölümü ve sosyal sınıfların ortaya çıkmasından önce görülen, üretim araçlarının ortak mülkiyetine dayalı, işlerin ortaklaşa görüldüğü ve herkesin ihtiyaçlarının tek elden karşılandığı, bir sosyal gelişme aşaması; ortak yaşama. **2.** Fransa'da belediye başkanı ve belediye meclisi tarafından yönetilen, merkezden bağımsız, tüzel kişiliğe sahip yönetim birimi ve toprak ortaklığı. **3.** Bazı ülkelerde görülen temel yönetim birimi. **4.** Aynı kentte yaşayan ve kendilerine özerklik tanıyan bazı ayrıcalıklardan yararlanan şehirli halk topluluğu. **5.** Soylular sınıfının karşıtı olarak halk ve burjuvazi.

komünikasyon, [Lat. communicare (*imeceleşmek*) > Fr. communication] is. Duygu, düşünce ve isteklerin her türlü araç ile başkalarına iletilme işi; haberleşme; bildirişim; iletişim.

komünike, [Fr. communiqué] is. Resmî bildiri; resmî tebliğ.

komünist, [Fr. communiste] sf. **1.** Komünizmle ilgili; komünizme ait. **2. is.** Komünizmden yana olan kimse.

komünistleşme, [komünist-le-ş-me] is. Komünist olma; komünizmi benimseme eylemi.

komünistleşmek, [komünist-le-ş-mek] gçsz. f. [-ir] Komünist fikirleri ve ideali benimsemek; komünist olmak.

komünistleştirme, [komünist-le-ş-tir-me] is. Komünizmi benimsetme; komünist fikir ve idealleri yayma eylemi.

komünistleştirmek, [komünist-le-ş-tir-mek] gçl. f. [-ir] **1.** Komünizmi benimsetmek; komünist olmasını sağlamak; komünizmi yaymak. **2.** Bir ülkeye komünist rejimin yerleşmesini sağlamak.

komünistlik, -ğî [komünist-lık] is. **1.** Komünist olma durumu. **2.** Komünizm.

komünizm, [Fr. communisme] is. **1.** Özel mülkiyeti yok sayarak bütün üretim araçlarının ortak kılınmasını, tüketim maddelerinin kişinin ihtiyacına göre paylaşılmasını ve sosyal sınıfların ortadan kaldırılarak tek bir emekçi sınıfa dönüştürülmesini savunan ekonomik ve siyasal düzen; komünistlik. **2.** Böyle bir düzenin kurulmasını savunan siyasi, ekonomik ve toplumsal öğreti. **3.** Komünist ülke,

parti ve komünizmi benimsemiş kimselerin tümü; komünist doktrin taraftarlarının tümü.

konütasyon, [Fr. comutation] *is.* **1.** Bir iletkenler kümesinin bağlantısını başka bir kümeye aktarma. **2.** Trafik akışını düzenlemek için kurulan sinyalizasyonun açılma ve kapanma sürelerini isteğe göre ayarlama; anahtarlama.

komütatör, [Lat. commutare (*başkasıyla değiştirmek*) > Fr. commutateur] *is. elkt.* Bir veya daha çok elektrik devresinin bağlantısını sırayla değiştirmeye yarayan aygıt; anahtar.

kon¹, [kōn / koğun] (*ko:n*) {eT} *is. anat.* **1.** Koyun; göğüs; bağır. [DLT] [KB] **2.** {ağız} Koyun, keçi gübresi. [DS]

kon², [kōñ] (*ko:ñ*) {eT} *is.* Koyun. [DLT] [Gabain]

kon³, [kon] {ağız} *is.* **1.** Konut. **2.** Çadır. **3.** Dağ kemeri; dağ belli. [DS] ☞ **kon kaşları asmak**, {ağız} *is.* Dargınlık belirtisi olarak surat asmak. [DS]

kon⁴, [kon] {ağız} *is.* **1.** Soba. **2.** Tezgâh. [DS] ☞ **kon kon oyunu**, {ağız} Tahta üzerine para konarak oynanan bir oyun. [DS]

kona, [kona] {ağız} *is.* **1.** Hamur tahtası; sofrta. **2.** İki elle kavranabilecek kadar olan ot ya da çalı çırpı bağlamı. [DS]

konaç, -cı [kon-aç] {ağız} *is.* Leylek yuvası. [DS]

konağ, [konak] {ağız} *is.* Konuk; misafir. [DS]

konağlamak, [konak-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)] -yor* Konuk olmak. [DS]

konak¹, [eT. * kalıñuk / kalñuk > koñak / koñrak] قوكان / قوكرق {ağız} *is.* **1.** {eAT} {OsT} Başta saç diplerinde oluşan kepek. **2.** Küçük bebeklerin başlarındaki kepek tabakası. **3.** Ölmüş bit kabuğu. **4.** Cilt üzerinde kalan çıban veya çiçek hastalığı izi. **5.** Yaraların sert kabuğu. **6.** Koyunların yün ve yapağları arasında kalan kir ve yün topakları. **7.** Afyon sakızı içine karışmış bulunan kozalak kabuğu. **8.** Mısır içinde bulunan kepek ve kabuk. [DS]

konak², -ğı [kon-mak > kon-ağ] قوناق {ağız} *is.* **1.** Büyük ve gösterişli ev. **2.** {ağız} İki katlı köy evi. [DS] **3.** Hükümet işlerinin görüldüğü, devlete ait çeşitli dairelerin topluca bulunduğu bina; hükümet dairesi. **4.** *as.* Kıtaların geçici olarak barındırılması için kurulan çadır, kulübe vb. kapalı barınaklar grubu. ☞ **konak gibi**, Konağa yakın büyük ve gösterişli ev. || **konak halkı**, Bir konakta yaşayan aile üyeleri ile bu konağın işlerine bakan hizmetçilerin tümü. || **konak yavrusu**, Konağa benzeyen büyükçe ev; küçük konak.

konak³, -ğı [kon-mak > kon-ak] {eT} {eAT} {OsT} {ağız} *is.* Misafir; konuk. [DS] ☞ **konak çekmek**, {ağız} Köy imamlarına veya köye yatılı gelmiş olan misafirlere sıra ile birer gün yemek vermek. [DS] || **konak sahibi**, {ağız} Sürekli konuk ağırlayan kimse. [DS] || **konak salmak**, {OsT} Köy odasına gelen

konuk için bir eve yemek gönderme görevi yüklemek.

konak⁴, -ğı [kon-mak > kon-ak] {ağız} *is.* **1.** Araba veya hayvanla yapılan yolculukta geceyi geçirmek için kalınan yer; konuk olunan yer; menzil; misafirhane; durak. {eAT} {OsT} (*aynı*) **2.** *biy.* Bir asal ağın hayatının tümünü veya bir bölümünü üzerinde veya içinde geçirdiği, korunduğu, besinini sağlamak için zarar verdiği bitki veya hayvan; konakçı. **3.** Hayvan ve araba ile yapılan yolculukta bir günde alınan yol; bir günlük uzaklık; iki konak arasındaki uzaklık. **4.** {OsT} Bir konaklık uzaklık. ☞ **konak etmek**, *1.* Geceyi bir yerde geçirmek; geceleme. *2.* Yolculuk sırasında bir yerde durmak. || **konak göstermek**, Yolcuya veya misafire yatacağı yeri göstermek. || **konak idinmek**, {eAT} Konaklama yeri seçmek. || **konak vermek**, Bir yerde konaklamak için yolculuğa ara vermek; konaklamak. || **konak yeri**, *as.* Konaklamak üzere çadır, baraka veya geçici binaların kurulduğu yer.

konak⁵, [konak / konok] {eT} *is.* **1.** Bir tür kaba darı. [DLT] [EUTS] [Gabain] **2.** Çavdar. [DLT] ☞ **Konak başı sedregi yeg.** {eT} Çavdar başının seyregi iyidir. || **konak méni**, {eT} Darı unu. [EUTS]

konak⁶, [konak] قوناق {eAT} {OsT} *is.* Gözbebeğinde akılık; katarakt.

konakçı, [kon-ağ-çı] قوناقچى *is.* **1.** Toplu yapılan yolculuklarda gidilecek yere önceden varıp yolcuların kalacakları yeri sağlamakla görevli kimse. **2.** Konuğa yer hazırlayan kimse. **3.** *as.* Bir askerî harekâta birliklerin kalacakları yeri seçmekle görevli kimse. **4.** İmparatorluk döneminde padişah sefere çıktığında, padişahın otağını, tuğlarını nakletmek ve otağın kurulacağı yeri hazırlamakla görevli subay. **5.** *biy.* Bir asal ağın hayatının tümünü veya bir bölümünü üzerinde veya içinde geçirdiği, korunduğu, besinini sağlamak için zarar verdiği bitki veya hayvan; konak. **6.** {ağız} Otelci. [DS] **7.** {eAT} Konak yeri hazırlamak için önden giden kimse.

konaklama, [kon-ak-la-ma] *is.* Konaklamak işi. ☞ **konaklama tesisleri**, Turizme yönelik olarak yolcuların veya turistlerin konaklamalarını sağlamak amacıyla yapılmış, otel, motel, pansiyon gibi yerler ile kaplıca, ilıca, içmece gibi sağlık kuruluşlarında insan ihtiyaçlarını içine alan hizmet kuruluşlarının tümü.

konaklamak¹, [kon-ağ-la-mak] قوناقلامق *gçsz. f. [-r] [-l(i)] -yor* **1.** Yolculuk sırasında bir yerde durup geceyi geçirmek. **2.** *as.* (Askerî birlik için) geçici olarak bir yerleşim biriminde kalmak. **3.** {eAT} *gçl. f.* Konuk etmek; ağırlamak.

konaklamak², [konak > konak-lā-mak] (*konakla:-mak*) {eT} *gçl. f. [-r]* Darı yemek. [DLT]

konaklanmak, [konak-la-n-mak] قوناقلامق {eAT} {a-

- ğız} döñşl. f. [-ur] (Saç için) kepeklenmek. [DS]*
- konaklık¹, -ğı** [kon-ak-lık] *sf.* **1.** (Yer için) konaklamaya uygun; konaklanabilecek durumda olan; konaklamaya elverişli. **2.** (Uzaklık için) belirtilen sayı kadar günde gidilebilecek olan.
- konaklık², -ğı** [kon-ak-lık] *{ağız} is.* **1.** Yemekli çağır; şölen; ziyafet. **2.** Kadınların gece yatısına kalarak yaptıkları konukluk. [DS]
- konalga**, [kon-al-ga] *{OsT} {ağız} is.* Göçerlerin veya yolculuk sırasında yolcuların konakladıkları sulak ve çayırılık yer; konak yeri; konaklama yeri; durak. [DS]
- konalmak**, [kon-al-mak] *{ağız} döñşl. f. [-ır]* Övünmek; böbürlenmek; kurumlanmak. [DS]
- konan¹**, [kon-an] *{ağız} is.* Henüz doğurmamış, üç dört yaşındaki kısarak. [DS]
- konan²**, [kon-an] *{ağız} is.* Konuk; misafir. [DS]
- konanka**, [konar-ga / konal-ga ?] *{ağız} is.* Bayramlarda köye misafir olarak gelenlere verilen yemek; bayram yemeği. [DS]
- konarga**, [kon-ar-ga] *{ağız} is.* **1.** Tavukların tünedikleri sırık veya duvara çakılı kazık. **2.** Konaklama yeri; konalga. [DS]
- konargöçer**, [kon-ar+göç-er] *is.* **1.** Bir yere yerleşmemiş, sürekli olarak yer değiştiren kabile veya aşiret. **2.** Anadolu'da mevsimlik olarak yazlık ve kışlık olmak üzere yer değiştiren, hayvanlarını mevsimin gerektirdiği coğrafyaya götürerek otlatan, yurt adını verdikleri çadırlarda barınan kimselelere verilen isim; göçerkonar; göçebe. ☞ **konar-göçer evli**, *{eAT} Göçebe.*
- konas**, [? konas] *{ağız} is.* Çoban köpeği ile av köpeğinin çiftleşmesinden doğan melez köpek. [DS]
- konaşı**, [kōn-mak > kon-uş-mak (*yerleşmek*) > kon-(u)ş-ı] *{eT} is.* Komşu. [Gabain]
- konat**, [kōn-mak > kon-at / konot] *is.* **1.** *{eT}* Birbirine yanaşan, toplanan insan kümesi. [DLT] **2.** Bayramlarda köylere konuk olarak gidenlere verilen yemek; bayram yemeği.
- konatmak**, [kōn-mak > kon-at-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kondurmak; oturtmak. [DLT]
- konayla**, [konar-ga / konal-ga] *{ağız} is.* Konuk ağırlama yeri. [DS]
- konca**, [Far. gunçe (*top etme*) / gonce / konca] *is.* Tam açılmamış, açılmak üzere olan çiçek; gonca.
- koncalıs**, [Yun. khalikhantsaros (*kötü bir cin*)] *{ağız} is.* **1.** Hortlak. **2.** Namazı kılınmayan kimse. [DS]
- koncı**, [? koncı] *{ağız} is.* **1.** Kendirin sapları. **2.** Yarılamayan çıra kütüğü. [DS]
- koncık**, -ği [koyun (*kucak*) > koyun-cuk > konçuk > koncık] *{ağız} is.* **1.** Cep; ön cep; yelek cebi. **2.** Cüppe. **3.** Sobaya sığacak boyda kısa odun. [DS]
- koncuk**, -ğu [Altay. konç => konc-uk] *{ağız} is.* Pantolon. [DS]
- konculus**, [Yun. kalikantsaros (*kötü bir cin*)] *{ağız} is.* Elli ikilik oyun kâğıdından altmış altı oyununun kâğıtları çıktıktan sonra kalan kâğıtlar. [DS]
- konç**, -cu [Altay. konç قونچ] *is.* **1.** Ayağa giyilen çorap, çizme, çarık gibi şeylerin ayak bileklerinden baldıra kadar olan kısmı. *{eAT} {OsT} (aynı)* **2.** spor. Eskrimde eldivenlere takılan deri kolluk. **3.** Diz kapağı ile ayak bileği arasını tutan sporcu giyeceği.
- konçerto**, [Lat. concertare (*çarpışmak*) > İt. concerto (*konçe'rto*)] *is.* Bir solo çalgı veya orkestra için bestelenmiş müzik eseri.
- konçertocu**, [konçerto-cu] *is.* Solo olarak konçerto sunan müzikçi; konçerto solocusu.
- konçına**, [İt. concina / Yun. kotsina] *is.* İskambil kâğıtlarında ikiliden altılıya kadar olan kâğıtlara verilen genel ad.
- konçlu**, [konç-lu] *sf.* **1.** (Çizme, çorap, çarık vb. için) koncu bulunan; koncu olan. **2.** (Belirtilen nitelikte) koncu bulunan.
- konçsuz**, [konç-suz] *sf.* **1.** (Çizme, çorap, çarık vb. için) koncu olmayan. **2.** Konç kısmı kısa olan.
- konçuk**, -ğu [koyun (*kucak*) > koyun-cuk > konçuk] *{ağız} is.* Cep; yelek cebi; ön cep. [DS]
- konçuy**, [Çin. kuñg-çu / kuñ-çiou (*imparator kızı*)] *{eT} is.* Prenses. [ETY]
- kond**, [*eAT*. kunt (*sağlam*)] *{ağız} is.* Koyun bacağından çıkan, hiç aşınmamış taze aşık kemiği. [DS]
- kondak**, -ğı [kond-ak] *{ağız} is.* Toprak üzerindeki çukurlar. [DS]
- kondansatör**, [Lat. condasare (*yoğunlaştırma*) > Fr. condensateur] *is.* Elektrik salınım devrelerini ayarlamak, bir havaî hattı atmosfer elektriginden kaynaklanan yüksek frekanslı akımlardan korunmak vb. amaçlarla kullanılan, iki iletken arasına bir yalıtkan levha konulmak suretiyle meydana getirilen elektrik sığa düzenegi.
- kondansör**, [Fr. condaseur] *is. fiz.* **1.** Buharlı ısı makinelerinde, buharı silindir veya tribünden geçtikten sonra yoğunlaştırmaya yarayan aygıt; yoğunlaştırıcı. **2. fot.** Bir çerçeveye dışbükey yanları içe gelecek şekilde yerleştirilmiş iki düzlem-dışbükey mercekten meydana gelmiş optik düzenek. **3.** Mikroskopta incelenecek cismi aydınlatmaya yarar ters çevrilmiş bir objektife benzeyen optik sistem.
- kondek**, -ği [? kondek] *{ağız} is.* Kısa saplı sopa. [DS]
- kondenseleşme**, [kondense-le-ş-me] *is.* Yapay reçinenin oluşumunu sağlayan kimyasal tepkime.
- kondigu**, [kon-dī-mak > kondi-gū] (*kondi:ğu:*) *{eT} is.* **1.** Harman döveni. [DLT] **2.** Bileği taşı. [Clauson]
- kondımak**, [kon-dī-mak] (*kondi:mak*) *{eT} gçl. f. [-ır]* Bilemek; parlatmak. [DLT]
- kondil**, [Ar. kindil] *{ağız} is.* Fenerlerin gaz konan ve ışık veren bölümü. [DS]
- kondilik**, -ği [? kondilik] *{ağız} is.* Küçük iskemle. [DS]

kondisyon, [Lat. condicio (*anlaşmanın hükümleri*) > Fr. condition] *is. spor.* Bir sporcunun fiziksel ve ruhsal yönden genel durumu; verimlilik; erk; form. ☐ **kondisyon aleti**, *Vücut sağlığını korumak için kullanılan bisiklet, koşu bandı vb. araçlar.* || **kondisyon bisikleti**, *Vücut sağlığını korumak için kullanılan tekerleksiz, pedallı ve üzerinde direnci ayarlanabilen düzenekleri bulunan bir tür sabit spor aracı.*

kondisyoner, [Fr. conditionaire] *is.* Oyuncuların beden ve ruh bakımından durumunu, erkini koruyup geliştiren kimse; geliştirici.

kondok, -ğu [Yun. kundaki] {ağız} *is.* Tüfeğin dipçisi.

kondom, [Condom (*mucidin adı*) > Fr. condom] *is.* Cinsel ilişki sırasında erkeklerin korunmak için kullandıkları kauçuk kılıf; prezervatif; kılıf; kaput.

kondol¹, [? kondol] {ağız} *sf.* Kısa boylu; cüce. [DS]

kondol², [? kondol] {ağız} *is.* Yolsuz birleşmelere aracılık eden erkek. [DS]

konduk, [kōn-mak > kon-duk] {eT} *is.* İkamet; yerleşme. [Gabain] ☐ **konduk yurt**, {eAT} *Konulan, ev edinilen, yerleşilen yer.*

kondur, [? kondur] {ağız} *is.* Çalımlı, kurumlu kimse. [DS]

kondura, [Yun. kothornos / İt. condura] {ağız} *is.* Ayakkabı; kundura. [DS]

kondurak, -ğı [kon-dur-ak] {ağız} *is.* Bir işin ehli; işinin adamı; becerikli. [DS]

kondurma, [kon-dur-ma] *is.* 1. Konmasını sağlamak eylemi. 2. Eskiden fesin başta ilâştirilmiş gibi durması hâli. ☐ **kondurma fes**, *Başta ilâştirilmiş gibi eğreti duran fes.*

kondurmak, [kōn-mak > kōn-n-mak (*yerleşmek; oturtmak*) > kon-dur-mak] {eT} {eAT} *gçl. f. [-ur]*

1. Yerleştirmek; oturtmak; üzerine oturtmak; iskân etmek. [DLT] [ETY] [Gabain] 2. {eAT} {OsT} Konaklandırmak. [DK] 3. {eAT} {OsT} {ağız} (Yolcu, misafir, kervan vb. için) misafir etmek; yerleştirmek. [DK] [DS] 4. Bir başkasına konmak eylemini yaptırmak; konmasını sağlamak. 5. Eğreti biçimde, gelişigüzel takmak, ilâştirmek. 6. *mecaz.* (Olumsuz biçimde) yakıştırmak; üzerine yormak. 7. Bir şeyi aniden ve çabucak yapıvermek; çekinmeden söyleyivermek. 8. {ağız} Bir sözü tam yerinde ve sırasında söylemek; taşı gedğine koymak. [DS] 9. {ağız} İşlemede, işlenen renkleri birbiriyle uygun olarak yerli yerinde kullanmak; bağdaştırmak. [DS]

kondüit, [Lat. conducere (*sevketmek*) > Fr. conduite] *is. tiy.* Oyunda sırası gelen oyuncularını uyarmakla görevli kimse.

kondüktör, [Lat. conductor (*vöneten*) > Fr. conducteur] *is.* 1. Yolcu trenlerinde biletleri kontrol eden ve vagon işlerine bakan kimse. 2. İmparator-

luk döneminde, yol ve bayındırlık alanında görevli teknik elemanlara verilen ad.

kondüktörlük, -ğü [kondüktör-lük] *is.* Kondüktörün işi ve görevi; kondüktörün mesleği.

koneç, -ci [? koneç] {ağız} *is.* Kir. [DS]

konektör, [Lat. connectere (*bağlamak*) > Fr. connecteur] *is.* 1. Elektrikte, haberleşmede, demir yollarında vb. teknik alanlarda bağlantıyı sağlayan düzenek. 2. Fren kumanda kollarını dingilin üzerine bağlayan ve her iki ucunda kumanda kolunun girmesine uygun deliği bulunan parça.

konfederasyon, [Lat. confederatio > Fr. confédération] *is.* 1. Bazı görev ve yetkilerini merkezî hükümete devretmiş olan bağımsız devletler topluluğu. 2. Çeşitli sendikaların ve ortaklıkların oluşturduğu birlik, kümelenme.

konfederatif, [Fr. confédératif] *sf.* Konfederasyona ilişkin; konfederasyonla ilgili olan.

konfedere, [Fr. confédéré] *sf.* 1. (Halklar ve devletler için) ortak bir düşmana karşı birleşmiş olan. 2. Bir konfederasyona katılan; bir konfederasyonu oluşturan; bir konfederasyonun üyesi olan.

konfeksiyon, [Lat. conficere (*yan yana getirerek yapmak*) > Fr. confection] *is.* 1. Belirli ölçülere göre seri olarak üretilen ve hazır olarak satılan giysi; hazır giysi. 2. Seri hâlde elbise üreten sanayi kolu. ☐ **konfeksiyon mağazası**, *Her türlü hazır giyim eşyası satılan dükkân; giyim evi.*

konfeksiyoncu, [konfeksiyon-cu] *is.* Hazır giyim işleriyle uğraşan kimse; hazır elbise diken ve satan kimse; hazır giyimci.

konfeksiyonculuk, -ğu [konfeksiyon-cu-luk] *is.* Hazır giyimcinin işi ve mesleği.

konferans, [Lat. conferantia > Fr. conférence] *is.* 1. Dinleyicilere bilim, sanat ve edebiyat alanlarında bilgi vermek amacıyla yapılan konuşma. 2. Uluslar arası konuları inceleyen kimseler veya diplomatlar toplantısı. 3. Ortak inceleme ve araştırmalarını ilgilendiren meseleleri tartışan kişilerin yaptığı toplantı. 4. Aynı iş kolunda çalışan kimselerin problemlerini görüşmek ve ortak çözüm yolu bulmak amacıyla yaptıkları toplantı. 5. *dnz.* Belirli hatlar üzerinde yük ve yolcu taşıyan denizcilik şirketlerinin bir araya gelerek kurdukları teşkilât. ☐ **konferans çekmek**, *Karşısındakini biktırircasına uzun uzadıya öğüt verici hitapta bulunmak.* || **konferans vermek**, 1. *Dinleyicilere herhangi bir konuda aydınlatıcı bilgi vermek.* 2. *argo.* Kusmak.

konferansçı, [konferans-çı] *is.* Konferans veren kimse; konuşmacı.

konferansçılık, -ğı [konferans-çı-lık] *is.* Konferans vermek işi; konferansçının yaptığı iş.

konfeti, [Lat. confectum (*hazır nesne*) > İt. confetti] *is.* Düğün, balo ve karnaval eğlencelerinde atılan küçük renkli kâğıtçıklar.

- konfigürasyon**, [Lat. configurare (*modele göre üretme*) > Fr. configuration] *is.* Bir dizi değişkenin belli bir örneğe göre biçimlendirilme işlemi.
- konfirmasyon**, [Fr. confirmation] *is.* Doğrulama; tasdik; geçerleme; teminat.
- konfirme**, [Lat. confirmare (*onaylama, destekleme*) > Fr. confirmé] *is.* Doğrulanmış; geçerlenmiş; onaylanmış; tasdik edilmiş olan. **konfirme etmek**, 1. Doğrulamak; geçerlemek. 2. (*Gidiş dönüş olarak bilet almış yolcular için*) dönüş tarihinden belirlenmiş bir süre önce ilgili firmayı arayarak dönüşlerini onaylatmak. || **konfirme ettirmek**, Doğrulamak; geçerletmek.
- konfor**, [Lat. confortare (*güçlendirme*) > Fr. confort] *is.* 1. Maddî rahatlık sağlayan ve hoşla giden şeylerin tümü; rahatlık; kolaylık. 2. Günlük hayatı kolaylaştıran, yaşamayı ilgi çekici hâle getiren öğelerin tümü.
- konforlu**, [konfor-lu] *sf.* 1. Konforu olan. 2. Günlük hayatı kolaylaştıran ve yaşamayı ilgi çekici hâle getiren öğeleri bulunan.
- konformatör**, [Fr. conformateur] *is.* Bir eşyanın veya baş biçiminin tam kalıbını almaya yarayan oynak parçalı alet.
- konformist**, [Fr. conformiste] *is* ve *sf.* 1. Toplumda yerleşmiş olan gelenek ve göreneklere, değer yargılarına, genel davranış biçimlerine saygı duyan, onlara karşı çıkmayan ve onlarla barışık olarak yaşayan; törelere ve geleneklere uyan kimse; uyumcu. 2. Konformist bir kişiye özgün olan.
- konformizm**, [Fr. conformisme] *is.* Toplumda yerleşmiş olan gelenek ve göreneklere, değer yargılarına, genel davranış biçimlerine saygı duyma, onlara karşı çıkmama ve onlarla barışık olarak yaşama biçimi; geleneklere, törelere uyma; uymacılık.
- konforsuz**, [konfor-suz] *sf.* Hayatı kolaylaştırıcı bir yanı veya yaşamayı ilgi çekici durumu bulunmayan; konforu olmayan; sıradan; konfordan yoksun.
- kong¹**, [kag / kağ / kang / kağ / kañ / kong (*yans.*)] *is.* Bir şeyi yerinden güçlülükle sökmeye, çıkartmaya, geriye doğru bükme veya oynatmayı anlatan kök. [Zülfikar] *kong-ur-mak*
- kong²**, [kang / kank / kınğ / kong / konk (*yans.*)] *is.* Metal eşyaların birbirine çarpmasını, sürtünmesini ve buna benzer çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *kong-ra-k, kong-ur-da-k, kong-ur-ak*
- kong³**, [kõñ / kõn / kõy] (*ko:ñ*) {eT} *is.* Koyun. [ETY]
- kong⁴**, [kõñ / kõy] (*ko:ñ*) {eT} *is.* Kucak; koyun; göğüs. [DLT]
- konga**, [kon-ga] {ağız} *is.* 1. Çilli kümes hayvanı. 2. Oyunda aşığın dik durumu. [DS]
- kongaklanmak**, [kõñaq-la-n-maq قوگنلنمق] (*koñaklanmak*) {OsT} *dönşl. f.* [-ur] (Saç için) kepeklenmek.
- kongala**, [kon-ga-la] {ağız} *is.* Mutfakta, oturmak için yapılmış toprak seki. [DS]
- kongalak**, -ğı [kon-ga-la-k] {ağız} *is.* 1. Kelebek. 2. Salyangoz kabuğu. [DS]
- kongaz**, [Yun. khohlías [Tietze]] {ağız} *is.* Salyangoz. [DS]
- kongçi**, [kõñ (*koyun*) > kõñ-çı] {eT} *is.* Koyuncu; çoban. [ETY]
- kongey**, [kongey] {ağız} *is.* Çirkin. [DS]
- konglig**, [kõñ (*koyun*) > kõñ-lig] {eT} *is.* Koyunlu; koyun sahibi. [Clauson]
- konglomera**, [Fr. conglomerat] *is.* 1. ekon. Bir şirketin başka alanlarda faaliyet gösteren şirketleri satın alması yoluyla meydana gelen büyüme; yığışma. 2. jeol. Çimentolaşmış yuvarlak çakıllardan oluşan tortul kayaç; yığışım.
- kongol**, [eT. kal-a-ğan > *kalgan > kangal [EREN]] {ağız} *is.* 1. Deve dikenini. 2. Tarlada yetişen ve hayvanlara yem olarak verilen ot. [DS]
- kongor**, [koñur / koñor] {eT} *is.* → kongur¹. [DLT]
- kongormak**, [koñ-ur-mak / kongor-mak] {eT} *gçl. f.* [-ur] → kongurmak.
- kongoş**, [? kongoş] {ağız} *is.* İnek bacaklarının derisinden yapılan çarık. [DS]
- kongövde**, [kon+gövde] *is. bot.* Palmiyelerde olduğu gibi üzerinde dal, budak olmayan, toprak üstünde dik bir ana eksen oluşturan gövde.
- kongövdeli**, [kon+gövde-li] *sf. bot.* (Bitki için) gövdesi kongövde olan.
- kongragı**, [koñ-rā-mak > koñ-rā-ğı] (*koñra:ğı:*) {eT} *is.* → kongragu. [EUTS]
- kongragu**, [koñ-rā-mak > koñ-rā-ğū] (*koñra:ğū:*) {eT} *is.* 1. Çan; zil; çingirak. [DLT] [EUTS] 2. Kulüğün altında bulunan çıkık kemik. [DLT]
- kongrak¹**, -ğı [koñ-rā-mak > koñ-rā-k] (*koñra:k*) {eT} {ağız} *is.* Çan; zil; çingirak. [EUTS] [DLT] [DS]
- kongrak²**, -ğı [koñ-aq / koñ-ra-q قوگركه] (*koñrak*) {OsT} *is.* Saç kepeği; konak.
- kongramak¹**, [koñur (*konur*) > koñ(u)r-ā-mak] (*koñra:mak*) {eT} *gçsz. f.* [-r] Kestane rengini almak; konurlaşmak. [DLT]
- kongramak²**, [koñur (*kalın ve kaba ses*) > koñ(u)r-ā-mak] (*koñra:mak*) {eT} *gçsz. f.* [-r] (Ses için) kalınlaşmak; betleşmek.
- kongre**, [Fr. congrès] *is.* 1. Değişik ülkelerden yöneticilerin, delegelerin katılımıyla gerçekleştirilen toplantı. 2. Bir meslek dalında ortak çıkarlar ve konular üzerinde bilgi alış verişinde bulunmak üzere yapılan toplantı. 3. Parti, dernek gibi tüzel kişiliğe sahip kuruluşların yaptığı genel kurul toplantısı; kurultay. 4. (*Baş harfi büyük yazılır*) ABD Temsilciler Meclisi ile Senatoya verilen ortak ad.
- kongrulmak**, [koñur-mak > koñur-ul-mak] {eT} *edil. f.* [-ur] 1. Sallanmak; kanırılmak. [EUTS] 2. Koparılmak. [Gabain]

- kongu**, [kõn-mak > kon-gũ] (*kongu:*) {eT} is. İkamet yeri. [Gabain]
- kongur¹**, [koñur / koñor] (*koñur*) {eT} sf. Boğuk ses. [DLT]
- kongur²**, [koñ (*yans.*) > koñ-ur قو كور (*koñur*) {eT} {eAT} {OsT} sf. Kestane rengi. [DLT] [DK]
- kongurak¹**, -ğı [koñ (*yans.*) > koñ-ur-a-k] {ağız} is. Eşek arısı. [DS]
- kongurak²**, -ğı [koñ-ur-a-k] {ağız} is. Hayvanların boyunlarına takılan küçük çan; çingirak. [DS]
- konguramak**, [koñ-ur-a-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-r(u)-yor] (Yün ve kıl gibi şeyler için) yandıgında koku yaymak. [DS]
- kongurcak**, [koñur-cağ قو كورچق] {OsT} sf. Yanık ala yakın; konursu; konurumsu.
- kongurdak**, -ğı [koñ-ur-da-k] {ağız} is. 1. Hayvanların boyunlarına takılan küçük çan; çingirak. 2. Kedi, kuzu, koyun ve at gibi hayvanların boyunlarına takılan, renkli ipten örülmüş yuvarlak koza gibi şey. 3. Koyun ve kuzuların kuyrukları altında biriken pislik topakları; çakıldak. [DS]
- konguşu**, [koñuş-u قو كوشو] {OsT} is. Komşu.
- konguz**, [koñ-üz] (*koñu:z*) {eT} is. Böcek; kurt. [ETY] [EUTS] [KB] [Gabain]
- kongak**, -ğı [koñ-ak] {ağız} is. Saç kepeği; konak. [DS]
- kongaz**, [Yun. khohlias [Tietze]] {ağız} is. Salyangoz. [DS]
- kongursu**, [koñ-ur-su] {ağız} is. Yanık kıl veya yün kokusu. [DS]
- koni¹**, [Yun. kónos (*çam kozalağı*) > Fr. cône] is. mat. 1. Sabit bir noktadan geçen ve kapalı bir eğri boyunca hareket eden bir doğrunun meydana getirdiği kapalı yüzey. 2. Tabanı dairesel veya elips biçiminde olan ve yukarı doğru gittikçe daralan katı cisim. 3. Bir volkanın meydana getirdiği çukur alan. 4. sf. Koni biçiminde olan.
- koni²**, [? koni] {ağız} is. (Kişi için) kısa bacaklı; kısa boylu. [DS]
- konik¹**, -ğı [Fr. conique] sf. 1. Koni biçimli olan 2. Bir koniye ait olan 3. is. mat. Sabit bir noktaya ve sabit bir doğruya olan uzaklıkları oranı sabit olan noktaların geometrik yeri.
- konik²**, -ğı [Rus. kónik] {ağız} is. Çekirge. [DS]
- konik³**, -ğı [? konik] {ağız} is. Köpek yavrusu. [DS]
- koniklik**, -ğı [konik-lik] is. Koni biçiminde olan şeylerin taşıdığı nitelik; konik olma durumu.
- konimetre**, [Fr. conimètre] is. tıp. Sağlığa zararlı bir ortamdaki toz zerrecilerinin miktarını ölçmeye yarar alet.
- konira**, [? konira] {ağız} is. Tahtakurusu, bit vb. asalakların yumurtaları. [DS]
- konje**, [Fr. congé] is. Çalışmayı durduran olağanüstü emir; izin; tatil.
- konjestiyon**, [Lat. congerere (*biriktirmek*) > Fr. congestion] is. Bir organ veya vücudun bir bölgesinde anormal kan toplanması.
- konjonktivit**, [Lat. conjunctiva (*bağ doku*) > Fr. conjonctivite] is. tıp. 1. Bağ doku enfeksiyonu. 2. Göz kapaklarının arka yüzünü kaplayan ince zarın iltihaplanması.
- konjonktür**, [Lat. conjunctura (*isabet*) > Fr. conjoncture] is. 1. Hâl ve şartların bir araya gelmesiyle oluşan durum. 2. ekon. Bir ülke ekonomisinin belli bir dönemde nüfus, sanayi, siyasi ve sosyal durumlara bağlı olarak gösterdiği inişli çıkışlı, dalgalı hareketlerin tümü.
- konk**, [kang / kank / kıng / kong / konk (*yans.*)] is. Metal eşyaların birbirine çarpmasını, sürtünmesini ve buna benzer çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *konk-ul-da-k*
- konka**, [Fr. conqu] is. Kulak yolunda dış kulağa açılan derin boşluk.
- konkalak**, -ğı [konk (*yans.*) > kong-ala-k] {ağız} is. Kelebek. [DS]
- konkasör**, [Fr. concasseur] is. Taş kırma makinesi.
- konkav**, [Lat. concavare (*oymak*) > Fr. concave] sf. İçbükey; oyuk.
- konken**, [İt. conchino] is. Çift deste kâğıt ve dört jokerle oynanan bir iskambil oyunu.
- konkordato**, [Lat. concordatum (*anlaşma*) > İt. concordato] (*konkorda'to*) is. tic. huk. 1. Batık durumda olan bir tüccar veya şirketten alacaklı durumda olanların alacaklarının tahsili konusunda yaptıkları sözleşme; iflâs sözleşmesi. 2. Papalık makamıyla Katolik devletler arasında kilise disiplini ve teşkilatlanması konularında yapılan anlaşma; konkordatam.
- konkordatam**, [İt. concordatum] (*konkorda'tum*) is. Papalık makamıyla Katolik devletler arasında kilise disiplini ve teşkilatlanması konularında yapılan anlaşma; konkordato.
- konkoz**, [? konkoz] {ağız} is. Beş taş oyunu. [DS]
- konkre**, [Lat. concretus (*katı; sert*) > Fr. concret] sf. Somut; müşahhas.
- konkret**, [Fr. concret] sf. Somut; müşahhas; konkrete.
- konkuldak**, -ğı [konk (*yans.*) > konk-ul-da-k] {ağız} is. Hayvanların boyunlarına takılan küçük çingirak; çan. [DS]
- konkur¹**, [Fr. concours] is. Yarışma; yarış; müsabaka.
- konkur²**, [koñ (*yans.*) > koñ-ur] {ağız} is. → kongur; konur. [DS]
- konkurdak**, -ğı [konk (*yans.*) > konk-ur-da-k] {ağız} is. Kelebek. [DS]
- konkurdaşmak**, [konk (*yans.*) > konk-ur-da-ş-mak] {ağız} işteş. f. [-ır] (Ağaç yaprakları için) birbirine değerek ses çıkartmak, hisirdamak. [DS]

konkurhipik, -ği [Lat. concursus (*yarış*) + Yun. hip-pikós (*ata ilişkili*) > Fr. concours hippique] *is.* Yalnız spor amacıyla yapılan atlı yarış.

konkurlamak, [konk (*yans.*) > konk-ur-la-mak] {a-ğız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] Çok ihtiyarlamak. [DS]

konma, [ko-n-ma] *is.* Konmak eylemi.

konmak, [*kō-mak (*koymak*) > kō-n-mak قوئمق] (*ko:n-mak*) {eT} döşl. f. [-ur] **1.** Gelip bir yere konmak; yerleşmek. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [İKPÖy.] [Yüknekî] [Gabain] [Tekin] **2.** Yolculuk sırasında geceyi geçirmek veya dinlenmek üzere inmek; geceleme; konaklamak. {eT} {eAT} {OsT} (*aynı*) [EUTS] [DK] **3.** {eAT} {OsT} (Yolcu, misafir, kervan vb. için) inmek. [DK] **4.** {ağız} Bir yere geçici olarak yerleşmek; geçici olarak yurt tutmak. [DS] **5.** Bir yeri yurt edinmek; yerleşmek. **6.** *mecaz.* Bir şeyi emek harcamadan elde etmek. **7.** (Kuş, kelebek vb. uçucu şeyler için) bir yere inerek durmak; yere inmek. **8.** *edil. f.* Koymak eylemi yapılmak. **9.** Yerleştirilmek. **10.** Terk edilmek; bırakılmak. ☞ **kona göçe**, *Dura kalka; dinlene dinlene.* || **konmak göçmek**, {eAT} *Kâh oturmak kâh dolaşmak.* || **konup göçmek**, *Bir yerde yerleşmeyerek göçebe bir hayat sürmek.*

konne, [Ar. kinnine قنينة] {ağız} *is.* Havuz. [DS]

konnektör, [Fr. connecteur] *is.* **1.** Elektrikte, haberleşmede, demir yollarında vb. teknik alanlarda bağlantıyı sağlayan düzenek; konektör. **2.** Fren kumanda kollarını dingilin üzerine bağlayan ve her iki ucunda kumanda kolunun girmesine uygun deliği bulunan parça; konektör. ☞ **konnektör pensi**, *Birden çok kablunun birbirine bağlanmasını sağlayan araç.*

konok, [kōn-mak > kon-uk / konok / konak] {eT} *is.* → konuk.

konordaklı, [konur-dak-lı] {ağız} *sf.* Kıvrıkcık saçlı. [DS]

konot, [kōn-mak > kon-at / konot] {eT} *is.* → konat.

konragu, [koñ-rā-mak > koñ-rā-ğü] {eT} *is.* → kongragu. [DLT]

konrak, [koñrak قوكره] {eAT} *is.* → konak⁴.

konramak¹, [koñur (*konur*) > koñ(u)r-ā-mak] (*koñ-ra:mak*) {eT} gçsz. f. [-r] → kongramak¹. [DLT]

konramak², [koñur (*konur*) > koñ(u)r-ā-mak] (*koñ-ra:mak*) {eT} gçsz. f. [-r] → kongramak². [DLT]

konsa, [eT. kon-sa (*depo*)] *is.* Tane ile beslenen kuşların taşlık denen ikinci midesi; taşlık; katı.

konsantrasyon, [Fr. concentration] *is.* **1.** Dikkati bir noktada toplama; yoğunlaşma. **2.** *kim.* Bir çözelti içindeki su veya sıvının miktarının azalarak koyulaşması; derişme; derişim. **3.** *spor.* Oyuncunun bütün dikkatini yapacağı harekette toplaması.

konsantre, [Fr. concentré] *sf.* **1.** Yoğunlaştırılmış olan; derişik; derişmiş. **2.** *is.* Dikkatini bütünüyle

yapılacak olan harekette toplama. ☞ **konsantre etmek**, *Yoğunlaştırmak.* || **konsantre olmak**, *Dikkatini bütünüyle bir nokta üzerinde toplamak; yoğunlaşmak.*

konsensüs, [Lat. consentire (*aynı düşünceye paylaşmak*) > Lat. consensus] *is.* Toplumun çeşitli kesimlerinin bir konuda aynı düşünceyi paylaşması; aynı düşünceye ulaşması; fikir birliği; çoğunluğun fikri; uzlaşma; mutabakat.

konsept, [Lat. concipere (*içine almak*) > Fr. concept] *is.* Kavram.

konseptüalizm, [Fr. conceptüalisme] *is. fel.* Kavramın, onu bildiren dildeki karşılığı olan kelimeden ve sözden farklı bir gerçekliği olduğunu, gerçeğin zihinde bulunmadığını ileri süren skolastik öğretisi; kavramcılık.

konser, [İt. concerto > Fr. concert] *is. müz.* **1.** Bir dinleyici topluluğuna karşı sanatçılar tarafından yapılan müzik icrası; sanatçıların dinleyiciye karşı müzik eserlerini söylemesi veya çalması. **2.** *mecaz.* Bir anda ve sürekli olarak çıkarılan gürültü. **3.** (Kuşlar için) düzenli olarak hep birlikte ötme. ☞ **konser vermek**, *Dinleyicilere karşı müzik eserlerini seslendirmek; müzik eserleri çalmak veya çalıp söylemek.*

konserto, [İt. concerto] (*konçe'rto*) *is.* Bir solo çalgı veya orkestra için bestelenmiş müzik eseri; konçerto.

konservatör, [Fr. conservateur] *is.* ve *sf.* Tutucu; muhafazakâr.

konservatuvar, [Lat. conservare (*korumak*) > Fr. conservatoire] *is.* **1.** Müzik, bale ve tiyatro eğitiminin yapıldığı okul. **2.** Bu okulun bulunduğu bina.

konserve, [İt. conserva > Fr. conserver / conserve] *is.* **1.** Çeşitli şekillerde sterilize edildikten sonra kapalı kutular içine konulmuş ve havası alınmış, böylece uzun süre bozulmadan kalabilen yiyecek maddesi. **2.** *sf.* (Yiyecek için) bu yöntemle hazırlanarak kutulara konulmuş olan. ☞ **konserve etmek**, *Dış ortamdan etkilenmesini önlemek.* || **konserve olmak**, *mecaz. Bir taşıtta yer darlığı ve kalabalık yüzünden aşırı ölçüde sıkışmak.*

konservecilik, -ği [konserve-ci-lik] *is.* **1.** Besin maddelerinin dayanma süresini uzatmak ve kullanımı kolaylaştırmak amacıyla geliştirilen tekniklerin tümü. **2.** Konserve yapım ve satımıyla ilgili sanayi ve ticaret alanı.

konsey, [Lat. consilium (*danışma*) > Fr. conseil] *is.* **1.** Yönetim görevi üstlenmiş kimselerden meydana gelen kurul. **2.** Bazı konuları görüşüp tartışmak için toplanan kurul. **3.** Bu tür toplantıların yapıldığı yer.

konsil, [Lat. concilium > Fr. concile] *is. din.* Kilise disiplini ve öğretisi ile ilgili konular hakkında papanın da görüşünü alarak karar veren piskopos ve ilâhiyatçılar kurulu.

konsinye, [Lat. consignare (*mühür basmak*) > Fr. consigné] *is.* Emanet.

konsol, [Fr. console] *is.* **1.** Duvar dibine yerleştirilen, üzerine ayna veya başka bir süs eşyası konulan, çekmeceli, süslü, yüksekçe masa. **2.** *bsy.* Bir bilgisayarda merkez birimle doğrudan bağlantısını sağlayan birim. **3.** *mim.* Yalnız bir tarafındaki dayanak tarafından taşınan, diğer tarafı boşlukta olan yatay yapı ögesi ve bu ögenin altında yer alan S biçimli destek. ☞ **konsol saati**, *Düz zeminlere oturtulacak biçimde yapılmış saat.*

konsolidasyon, [Fr. consolidation] *is. eko.* Kısa vadeli bir devlet borcunun, uzun veya orta vadeli bir borca çevrilmesi işlemi; devlet borcunun vadesinin uzatılması; tahkim.

konsolide, [Fr. consolidé] *sf.* **1.** Sağlamlaştırılmış; pekiştirilmiş. **2.** Vadesi uzatılan; tahkim edilen. ☞ **konsolide borçlar**, *Kısa vadede ödenmesi gerekirken ödeme gücüğü yüzünden orta ve uzun vadeye çevrilerek ödenmesi garanti edilmiş borçlar.* || **konsolide bütçe**, *Devletin her türlü gelir ve giderlerini tek bir bütçe içinde toplamak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşlarının bütün birimlerinin bütçelerinin bir araya getirilmesiyle elde edilen devlet bütçesi; destekli bütçe.* || **konsolide etmek**, *Kısa vadeli bir borcun vadesini uzatmak; tahkim etmek.*

konsolite, **-di** [Fr. consolide] *is.* **1.** Yalnız faizi ödenen, vadesi belli olmayan borç. **2.** İmparatorluk döneminde, son zamanlarda devlet tarafından çıkarılan hisse senedi, faizli tasarruf bonusu ve tahvillere verilen ad. **3.** Bir tür iskambil oyunu. ☞ **konsolite hanı**, *tar. Osmanlı devletinin çıkardığı tahvillerin satıldığı Galata borsasına verilen isim.*

konsolitiçi, [konsolite-çi] *is.* Tahvil ve hisse senedi alıp satan kimse.

konsolos, [Yun. kónsulos / İt. console] *is.* **1.** Yabancı ülkelerde, yurttaşlarının haklarını korumak ve hükümetine siyasi, ticarî konularda bilgi vermekle görevli dışişleri memuru; şehbender. **2.** *huk.* Dış ülkelerde, kendi ülkesinin insanlarını ve bunların çıkarlarını korumakla görevli memur; şehbender. ☞ **konsolos köpeği gibi kasılmak**, *Yersiz bir gurura kapılmak.*

konsoloshane, [İt. konsolos + Far. hāne] (*konsolos-ha:ne*) *is.* Konsolosluk işlerinin görüldüğü yer; konsolosluk.

konsolosluk, **-ğü** [konsolos-luk] *is.* **1.** Konsolosun işi ve görevi; şehbenderlik. **2.** Konsolosun ve bağlı birimlerin görev yaptığı bina; konsolosluk işlerinin görüldüğü yer; konsolosun makamı.

konsomasyon, [Lat. consumere (*yiyecek yutmak*) > Fr. consommation] *is.* **1.** Gazino, lokanta gibi yerlerde yiyecek içme işi. **2.** Bu gibi yerlerde yenilip içilen şeylerin tümü.

konsomatris, [Fr. consommatrice (*tüketici bayan*)] *is.* Bar, pavyon, gece kulübü gibi yerlerde müşteri-

lerle birlikte oturarak onlara arkadaşlık eden, onlarla birlikte yiyecek içerek iş yerine kazanç sağlayan kadın.

konsomatrislik, **-ği** [konsomatris-lik] *is.* Konsomatrisin yaptığı iş.

konson, [Fr. consonne] *is. dbl.* Ünsüz.

konsonant, [Alm. konsonant] *is. dbl.* Ünsüz.

konsorsiyum, [İt. consortium] (*konso'rsiyum*) *is.* **1.** Uluslar arası kuruluşların ve bazı hükümetlerin ekonomik ve malî yardımları yürütmek üzere oluşturdukları ortaklık; şirketler birliği. **2.** İki ve daha çok firmanın bir projenin finansmanı konusunda yaptıkları iş birliği.

Konstantiniye, [Konstantin (*Doğu Roma imp.*) + Ar. -iyye] *is.* Arapların İstanbul'a verdikleri ad; Kostantiniye.

Konstantinopolis, [Lat. Kostantin-o + polis] *is.* Doğu Roma imparatorluğunda İstanbul'a verilen ad.

konstellasyon, [İng. constellation] *is.* **1.** Takımyıldız; burç. **2.** *mecaz.* Kümelenme.

konstrüksiyon, [Lat. construere (*dikmek; kondukmak*) > Fr. construction] *is.* Bir yapıda taşıyıcı nitelikte olan bütün imalât; bir inşaatta bir araya gelecek yapıyı oluşturan öğeler bütünü; yapı.

konstrüktivizm, [Fr. constructivisme] *is. güz. sntl.* Resim ve heykelde geometrik biçimlerin ağırlıklı olarak uygulandığı son dönem sanat akımı; kurmacılık; yapısalcılık.

konsuk, **-ğu** [koğ-su-k] {ağız} *is.* Ara; aralık. [DS]

konsulto, [İt. consulto] *is. tıp.* Bir hastalığın teşhis ve tedavisi amacıyla hekimin yaptığı muayene; hasta muayenesi.

konsül, [Lat. consül (*danışma*)] *is.* **1.** Roma İmparatorluğunda her yıl seçilen iki devlet başkanından her biri. **2.** Fransa'da 1799-1804 yılları arasında birlikte görev yapan üç devlet başkanından her biri.

konsüllük, **-ğü** [konsül-lük] *is.* **1.** Konsülün yaptığı iş veya görevi. **2.** Konsül olma durumu. **3.** Konsülün makamı. **4.** Konsül yönetimiyle geçen süre.

konsültasyon, [Lat. consultare (*danışmak*) > Fr. consultation] *is. tıp.* **1.** Bir hastalığın teşhis ve tedavisi amacıyla hekimin muayenehanesinde yaptığı muayene. **2.** Ağır bir hastanın hastalığı konusunda birkaç hekimin yaptıkları muayene ve bulgular neticesinde verdikleri gerekçeli karar. ☞ **konsültasyon yapmak**, (*Birden çok hekim için*) bir hastaya teşhis koymak üzere bir araya gelmek.

konşu, [kōn-mak > kon-uş-mak (*yerleşmek*) > kon-(u)ş-ā قنشى (konşı:) {eT} {eAT}] *is.* Konşu. [EUTS] [Gabain] [DLT]

konşimento, [Lat. cognoscere (*tanımak*) > İt. conoscimento (*tanıma belgesi*)] (*konşime'nto*) *is. dnz.* Deniz taşımacılığında bir malın gemiye yüklendiğini ve teslim alındığını belirtmek üzere düzenle-

nen belge; taşımak için gemiye teslim edilen mal için verilen alındı belgesi.

konşu, [kõn-mak > kũn-uş-mak (*yerleşmek*) > kũn-(u)ş-ũ قونشو / قونشى / قو كشو / قو كشى] (*konşu:*) {eT} {eAT} {OsT} {ağız} is. Komşu. [DK] [DS]

konşulaşmak, [kũnşu-la-ş-mak قونشولشمق] {eAT} iş-teş. f. [-ur] Birbiri ile komşu olmak; komşuluk etmek.

konşuluk, -ğũ [kũnşu-luk قونشولوق / قو كشلوق] {eAT} {OsT} is. **1.** Komşuluk. **2.** Komşu olan yerler; yakın çevre; civar.

kont¹, [Lat. comes (*hükümdarın adamı*) + itis (*yol-daş*) > Fr. comte] is. **1.** Roma imparatorunun çevresindeki kişilerden kendisine danışman olarak seçtiği kimse. **2.** Bizans imparatorluğunda devlet adamı. **3.** Orta Çağın ilk devirlerinde barbar hükümdarlar tarafından savunma ve yönetim işleriyle görevlendirilen kimselere verilen unvan. **4.** Derebeylik sisteminde derebeyin unvanı. **5.** Marki ile vikont arasında bir soyluluk unvanı. **6.** Bu unvanları taşıyan kişi. ☞ **kont gibi**, (*Kişi için*) şık giyimli; yakışıklı. || **kont gibi yaşamak**, *Hiçbir sıkıntıya düşmeden rahat ve bolluk içinde yaşamak.*

kont², [kont] {ağız} is. **1.** Binaların üstüne atılan kiriş. **2.** Bir iki metre boyunda kesilmiş ağaç; tomruk. [DS]

kontak, -ğũ [Lat. contactus (*temas etmek*) > Fr. contacte] is. **1.** Bağlantı; temas; değme; ilişki. **2.** fiz. Farklı elektrik yükü taşıyan iki iletkenin birbirine değmesi. **3.** Bir elektrik devresinin açılıp kapanmasını sağlayan düzenek. **4.** Duyarlı kâğıdı basılacak fototiple temas ettirerek elde edilen baskı. **5.** sf. (*Kişi için*) aklı dengesi yerinde olmayan; dengesiz; deli; bunak. ☞ **kontağı açmak**, *Kontak anahtarını çevirerek otomobilin motorunu çalıştırmak.* || **kontağı kapamak**, *Kontak anahtarını geri çevirerek otomobilin motorunu durdurmak.* || **kontak açmak**, *Motoru çalıştırmak üzere devreden elektrik geçmesini sağlamak.* || **kontak anahtarı**, *Kumandalı ateşleme sistemi ile çalışan taşıtlarda elektrik devresini açıp kapamaya yarayan anahtar.* || **kontak atmak**, *1. Elektrik devesinde karşı uçlar birbirine değerek elektrik kesilmek. 2. mecaz. Aşırı sinirlenip olağan dışı davranmak; dengesini kaybetmek. || kontak kapamak*, *1. Çalışan motoru durdurmak amacıyla kontak anahtarını çevirerek elektrik devresini kesmek. 2. mecaz. (Sürücüler için) bir olayı protesto için trafiğe çıkmamak; yol üzerinde aracı durdurarak yolu bir süre trafiğe kapatmak; trafik ve taşıtla ilgili olarak boykot ya da direniş yapmak; kontak kapatmak.* || **kontak kapatmak**, *1. Çalışan motoru durdurmak amacıyla kontak anahtarını çevirerek elektrik devresini kesmek. 2. mecaz. (Sürücüler için) bir olayı protesto için trafiğe çıkmamak; yol üzerinde aracı durdura-*

rak yolu bir süre trafiğe kapatmak; trafik ve taşıtla ilgili olarak boykot ya da direniş yapmak; kontak kapatmak. || **kontak kurmak**, *Bağlantı kurmak; temas sağlamak.* || **kontak lens**, tıp. Göziün saydam tabakası üzerine doğrudan uygulanan, göz kusurunu düzeltici mercek. || **kontak yapmak**, *Elektrik yüklü iki iletken birbirine değmek.*

konte, [ʔ konte] {ağız} is. (Balta ya da bıçak için) ucu kütleşmiş. [DS]

kontekst, [Lat. contextus (*bağlantı*) > Fr. contexte] is. **1.** Bir olayın meydana geldiği andaki şartların tümü; olaylar, ilişkiler, durumlar örgüsü; genel durum; bütünlük; bağlam. **2.** Bir sözün gelişi; sözün arkası; bağlam.

kontenjan, [Lat. contingens (*temas eden*) > Fr. contingent] is. **1.** Bir yükümlülük veya yararlanma işinde, o işin kapsamına girenlerin meydana getirdiği belirli sayıdaki topluluk; kadro. **2.** Herhangi bir malın alım satım ve dağıtımında ilgililerin payına düşen pay oranı; kota. **3.** Herhangi bir öğretim kurumuna alınması plânlanan öğrenci sayısı. **4.** Bir kimsenin veya kurumun seçip almakta yararlanabileceği ölçü, miktar. ☞ **kontenjana bağlamak**, *Sınırlandırmak.* || **kontenjan senatörü**, *Cumhurbaşkanı tarafından Cumhuriyet Senatosuna seçilen üye (1961 Anayasasına dayanarak kurulan çift meclisli sistemde uygulanmıştır).* || **kontenjan sistemi**, *Dışarıdan yurda getirilecek malların tür ve niceliklerini belirleyen ve sınırlandıran sistem.*

kontes, [Fr. comtesse] is. Kocası kont olan kadının unvanı.

konteyner, [Lat. continere (*bir arada tutmak*) > İng. container] is. **1. tic.** Çeşitli eşyaları taşımak için uluslar arası standartlara göre çelik veya alüminyumdan yapılmış su sızdırmaz büyük sandık; taşımalık. **2.** Parça halindeki eşyaları ambalajlamak, depolamak veya taşımak için kullanılan değişik büyüklükteki kap; taşımalık. **3.** Çöp kamyonlarına kolayca takılabilen metal sandık; taşımalık. **4. as.** Kara yolu ile ulaştırılması imkânsız askerî malzemeyi dost askerî birliklere havadan ulaştırmakta kullanılan silindir biçimli madenî fiçî.

kontinü, [Lat. continuus (*zincirleme*) > Fr. continu] sf. Sürekli.

kontluk, -ğũ [kont-luk] is. **1.** Kont olma durumu. **2.** Bir kanta bu unvanı kazandıran topraklar ve malikâne.

kontoş, [Mac. köntös] is. Tatar hanlarının giydiği yakalı ve uzun kollu kürk.

kontör, [Lat. compteur (*saymak*) > Fr. comptör] is. Sayaç.

kontr, [İt. contra / Fr. contre] is. **1.** Briçte bir ekibin karşı ekibin taahhüt ettiği kâğıdı alamayacağını bildirmesi. **2. spor.** Boksta, rakibin bir yumruğunu kollarla önlüyerek etkisiz hâle getirme.

kontra, [İt. *contra*] *zf.* 1. Karşıt; karşı; aksi. 2. *is.* Kontrplâk. ☞ **kontra gitmek**, *Biri ile zıtlaşmak; aksine, inadına hareket etmek.* || **kontra mizana**, *dnz.* Dört direkli gemilerde en arkadaki direk.

kontrababafingo, [İt. *contrapappafingo*] *is. dnz.* Yelkenli gemilerde direğin ortasındaki yelken.

kontrabas, [İt. *contrabasso* > Fr. *contrebasse*] *is.* → kontrbas.

kontrafile, [Fr. *contre-filet*] *is.* Fletoya karşı gelen tarafın eti.

kontralto, [İt. *contralto*] *is. müz.* 1. En kalın kadın sesi. 2. *gnşl.* Kontralto rolüne çıkan kadın sanatçı.

kontrapiye, [Fr. *contre-pied (ters ayak)*] *is.* → kontrpiye.

kontraplak, -ğı [Fr. *contre-plaque*] *is.* → kontrplâk.

kontrasomun, [İt. *contra* + Fr. *saumon*] *is.* Kapı tokmağını ters döndüren somun.

kontrast, [Lat. *contrastare* > İt. *contrasto*] *sf.* 1. Bir-biri ile uyuşmayan; karşıt; aykırı; zıt; tezat. 2. *is.* İki şeyin birbirine göre karşıt olma durumu; karşıtlık; aykırılık; zıtlık; tezat. 3. *tv.* Televizyon ekranında görüntünün en aydınlık ve en karanlık kısımları arasındaki parlaklık oranı. ☞ **kontrast madde**, *tıp.* Röntgen filmi çekilecek bir organa verilerek film üzerinde daha ayrıntılı görüntü sağlayan madde.

kontrastlı, [kontrast-lı] *sf.* Zıt; karşıt; tezatlı.

kontrat, [Lat. *contractare (ortaklık kurmak)* > Fr. *contrat*] *is.* 1. Sözleşme; mukavele. 2. Taraflarca imzalanan sözleşme kâğıdı. 3. Briçte karşılıklı konuşmalar sonunda oyunun bağlandığını belirten en yüksek artırım. ☞ **kontrat yapmak**, *Sözleşme yapmak.*

kontratabla, [Fr. *contre-table*] *is.* 1. Marangozlukta ağacın çalışma oranını azaltmak için çapraz yapıştırma yöntemiyle hazırlanan tabla. 2. Ağaç malzemenin çarpılmasını önlemek için ağacın her iki yüzüne çapraz veya 45°'lik açılarda levha yapıştırmak suretiyle elde edilen tabla.

kontratak, -ğı [Fr. *contre-attaque*] *is. spor.* Hücumda iken savunması zayıflayan bir takıma karşı beklenmedik bir şekilde yapılan saldırı; karşı atak; karşı hücum; anı akın.

kontrathı, [kontrat-lı] *sf.* Sözleşmeli.

kontratsız, [kontrat-sız] *sf.* Sözleşmesiz.

kontrbas, [Fr. *contrebasse*] *is.* 1. Keman türünden en kalın sesli yaylı çalgı. 2. Bu çalgıyı kullanan sanatçı; kontrbasçı

kontrbaşçı, [kontrbas-çı] *is.* Kontrbas çalan sanatçı; kontrbas.

kontrfile, [Fr. *contre-filet*] *is.* 1. Kasaplık büyükbaş hayvanların bel kemiğindeki dikensi çıkıntılarının iki yanında bulunan et. 2. Bu etle yapılmış yemek.

kontrgerilla, [Fr. *contre-guerrilla*] *is.* Gerilla güçleri-

ne karşı kurulmuş savaş dışı yöntemleri uygulayan silâhli güç.

kontrol, -lü [Lat. *contra rotulare (defterleri karşılaştırmak)* > Fr. *contrôle*] *is.* 1. Bir işin doğru ve usulüne uygun olarak yapılıp yapılmadığını araştırma; denetim; denetleme; murakabe. 2. Bir belgenin gerçeğe ve aslına uygun olup olmadığını araştırma. 3. Bir kimsenin taşıdığı kimliğin doğru olup olmadığını inceleme. 4. Yoklama; arama. 5. Bir şeye, bir gruba veya bunların davranışına egemen olma. 6. Bir aracın hakimiyetini ele alma. 7. Bir kişinin kendi davranışlarını, sözlerini denetim altında buldurması; kendine hakim olması. 8. Bir işi denetlemekle görevli kimse; denetçi; kontrolör. ☞ **kontrol altına almak**, 1. (Yangın için) yayılmasını önlemek; söndürmek. 2. (Hastalık için) durdurmak. || (birini, bir şeyi) **kontrol etmek**, 1. Denetlemek. 2. Gözden geçirmek; yoklamak; aramak. || (kendini) **kontrol etmek**, Davranışlarını iradesinin kontrolü altında buldurmak; kendine hakim olmak; duygulardan uzak, aklın verilerine göre hareket etmek. || **kontrol kalemi**, Bir iletken üzerinde elektrik akımı bulunup bulunmadığını anlamakta kullanılan neon lâmbalı, kalem şeklindeki küçük tornavida. || **kontrol kulesi**, Hava alanlarında hava trafiğinin kontrol ve yönlendirmesinin yapıldığı, içinde pek çok elektronik aygıt ve personelin bulunduğu yüksek yapı. || **kontrol saati**, Bir bekçinin çeşitli yerleri belli zamanlarda kontrol ettiğini kaydeden saat.

kontrolcü, [kontrol-cü] *is.* Denetim işini yapan kimse; denetçi; kontrolör.

kontrolör, [Fr. *contrôleur*] *is.* Denetimle görevli kimse; denetçi; kontrolcü.

kontrolörlük, -ğü [kontrolör-lük] *is.* Denetim yapan kişinin görevi; denetçilik.

kontrpiye, [Fr. *contre-pied*] *is.* 1. Ayak altındaki boşluktan ayak üstündeki en yüksek yere olan uzaklık. 2. *spor.* Futbolda oyuncunun yaptığı yarılmacı hareket.

kontrplâk, -ğı [Fr. *contre-plaque*] *is.* En az üç kaplamanın elyaflarının birbirine çapraz gelecek biçimde tutkallanmasıyla meydana gelmiş tahta.

kontrpuan, [Fr. *contrepoint*] *is.* Çeşitli melodileri üst üste bindirme, birleştirme sanatı.

kontuar, [Fr. *contoir*] *is.* 1. Bir ülkenin başka bir ülkedeki ticaret acentesi. 2. Ticaret mallarının sergilendiği ve satıldığı yer; meşher.

kontur, [İt. *cotornare (çevresini dönmek)* > Fr. *contour*] *is.* Resimde yer alan çevre çizgisi; çevre.

konturmak, [kön-mak > kon-tur-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Kondurmak; yerleştirmek; iskân etmek. [ETY] [Gabain] [Tekin]

kontuş, [Mac. *kontös قونتوش*] *is. {OsT}* 1. Başörtüsü; ferace. 2. {ağız} En üste giyilen elbise. [DS] 3. {ağız} Kollu yelek. [DS]

konu¹, [ko-mak > ko-n-mak > kon-u] *is.* 1. Bir konuşmada, yazıda sözü edilen, üzerinde durulan, bir eserde ele alınan düşünce, olay veya durum; mevzu, (1935). 2. Üzerinde durulan, hakkında konuşulan şey; bahis. ☞ **konu başlığı**, *kütp. Katalog hazırlamada kullanılmak üzere belirlenmiş, konuları kısaca belirten sözcükler.* || **konu mankeni**, *Olmuş bir olayı canlandırmak için kullanılan oyuncu.* || **konu olmak**, *Bir düşünceye, tartışmaya sebep olmak; sözü edilmiş olmak.* || (bir şey) **konusunda**, *Onunla ilgili olarak; o konuda.*

konu², [kon-mak > kon-uğ > konu] *is.* Konma; yerleşme; oturma. ☞ **konu komşu**, *Bütün komşular; birbirine yakın yerlerde oturan kimseler; konukları ile birlikte komşular.*

konuç, **-cu** [konuş / konuç] {ağız} *is.* Ok yayı. [DS]

konuğ, [eT. kōn-mak > kon-uğ قونوغ] {eAT} *is.* Konuk.

konuglug, [kōn-mak > kon-uğ > konuğ-luğ] {eT} *sf.* → konuklug.

konuk¹, **-ğu** [eT. kōn-mak > kon-uğ / konok / konak قونوق / قونوق] *is.* 1. Birinin evine veya yanına geçici olarak kalmak üzere gelen kimse; misafir; mihman. {eT} {eAT} {OsT} {ağız} (aynı) [DLT] [EUTS] [KB] [DK] [DS] 2. *biy.* Konakçıya göre asalak. 3. *bot.* Başka bitkinin desteğinde yaşayan fakat ondan hiç besin alamayan bitki. 4. Konulan yer. {eT} (aynı) [EUTS] 5. {eT} Ruh. [DLT] 6. {ağız} Konaklanacak yer; durak. [DS] ☞ (birinin) **konuğu olmak**, *Birine konuk olarak gidip kalmak.* || **konuk ağırlamak**, *Konuk olarak gelen kimsenin yiyecek, içecek, yatacak vb. ihtiyaçlarını karşılamak; izzet ve ikramda bulunmak.* || **konuk edinmek**, {eAT} {OsT} *Misafir etmek; ağırlamak.* || **konuk etmek**, *Birini bir süre evinde ağırlamak; misafir etmek.* || **konuk evi**, *Bir kuruluşun kendi görevlilerinin geçici olarak kalması için yaptırdığı konut; misafirhane.* || **konuk gelmek**, *Birinin yanına veya evine kısa süre kalmak üzere gelmek; misafir gelmek.* || **konuk kondurmak**, {eAT} *Misafir kabul etmek.* || **konuk olmak**, *Bir yerde kısa süre ağırlanmak; misafir olmak.*

konuk, **-ğu** [kon-uk قونوق] {eAT} {ağız} *is.* Gözbebeğindeki aklik; katarakt. [DS]

konukçu, [kon-uk-çu قونوقچى / قونوقچى] *is.* 1. Yabandan gelen konukların yanına verilen ve onları gezdiren, rehberlik ve arkadaşlık eden kimse; mihmandar. 2. {eAT} {OsT} *Misafiri olan kimse; misafir ağırlayan.* 3. {ağız} *Ev sahibi.* [DS]

konukçuluk, **-ğu** [kon-uk-çu-luğ قونوقچىلق] {OsT} *is.* 1. Konuk ağırlama işi; mihmandarlık. 2. Misafir sahibi olma.

konuklama, [kon-uk-la-ma] *is.* Birini konuk olarak alıkoyma ve ağırlama işi.

konuklamak, [kon-uk > kon-uk-lā-mak قونوقلامق / قونوقلامق] *gçl. f.* [-r] [-l(u)-yor] 1. Birini misafir olarak alıkoymak; yemeğe çağırarak; misafir etmek; konuk etmek; ağırlamak.

{eT} {eAT} {OsT} {ağız} (aynı) [DLT] [DK] [DS] 2. {eT} *gçsz. f.* (Oğuzlar dışındaki Türk boylarında) ev sahibinin rızası olmadan evde geceleme. [DLT] 3. {ağız} *Konuk olmak.* [DS]

konuklanmak, [konuk-la-n-mak قونوقلامق / قونوقلامق] {eAT} {OsT} *edil. f.* [-ur] *Kendisine ikramda bulunulmak; ağırlanmak; konuk edilmek.*

konuklaşmak, [kon-uk > kon-uk-lā-mak > konuklaş-mak] {eT} *dönşl. f.* [-ur] *Birbirine misafir olmak.* [DLT]

konukluk, [kon-uk > kon-uk-lık] {eAT} *is.* Misafirlik. [DK]

konuklug, [kōn-mak > kon-uğ > konuğ-luğ] {eT} *sf.* Konuk sahibi olan, konuklu. [DLT]

konukluk, [kon-uk > kon-uk-luğ قونوقلق / قونوقلق] {eT} *is.* 1. Konuk olma durumu; misafirlik.

{eT} {eAT} {OsT} (aynı) [DLT] [EUTS] [KB] 2. {eAT} {OsT} *Ziyafet.* 3. {ağız} *folk.* Düğünden sonra kız evinin damat tarafına verdiği yemek. [DS] 4. {eT} *Menzil; konak.* [EUTS] [Gabain] ☞ **konukluğa almak**, {eAT} *Konuk olarak kabul etmek.* || (birini) **konukluk etmek**, {eAT} {OsT} 1. *Misafir etmek; ağırlamak.* 2. *Ziyafet vermek.* || (birine) **konukluk etmek**, 1. *Misafir olmak.* 2. *Kendisine ziyafet verilmek.* || **konukluk eylemek**, {eAT} {OsT} *Kendisine ziyafet verilmek.* || **konukluk kılmak**, {eAT} *Misafir etmek; ağırlamak.*

konukmak, [kon-uk-mak] {ağız} *gçl. f.* [-(ğ)-ur] *Selâm vermek; selâmlaşmak.* [DS]

konuksever, [kon-uk+sev-er] *sf.* 1. Konuk gelmesinden hoşlanan, konuklarına iyi davranan, onları iyi ağırlayan; misafirperver. 2. (Ülke için) misafirlerine iyi davranmayı gelenekleştirmiş olan.

konukseverlik, **-ği** [kon-uk+sev-er-lik] *is.* 1. Konuksever olma hâli. 2. Konukseverce davranış.

konulga, [kon-ul-ğa قونلغا] {eAT} *is.* Misafire gönderilen yemek.

konulma, [kon-ul-ma] *is.* Konulmak işi.

konulmak¹, [kōn-mak > kon-ul-mak] {eT} *dönşl. f.* [-ur] *Yerleşilmek; oturulmak.* [ETY]

konulmak², [kon-ul-mak] *edil. f.* [-ur] *Koymak eylemi yapılmak; konmak.*

konulu¹, [konu-lu] *sf.* 1. Konusu olan; belli bir konusu bulunan; mevzulu. 2. Belirtilen konuyu işleyen. ☞ **konulu film**, *Bir hikâye anlatan 2.000 – 3.500 m. uzunluğundaki film.*

konulu², [kon-ul-u] *sf.* Konulmuş olan.

konum¹, [kōn-mak > kon-um] {eT} {ağız} *is.* Göçerle-

rin geçici bir süre, çoğunlukla bir mevsim oturdukları yer; yurt; konulan yer; konak. [DLT] [KB] [DS]

konum², [ko-mak > ko-n-mak > kon-um] *is.* 1. Bir şeyin konulmuş olduğu yer, (1935). 2. Bir kimse-nin veya bir şeyin bir yerdeki duruş biçimi veya durumu. 3. Bir kimsenin toplum içindeki yeri. 4. Bir ülke veya şehrin diğer ülke ve şehirlere göre bulunduğu durum veya ilişkilerin tümü. 5. *coğ.* Bir noktanın yeryüzünde enlem ve boylam bakımından bulunduğu yer.

konumlama, [kon-um-la-ma] *is.* 1. Bir şeyi belirle-nen durumlara göre yerleştirme eylemi. 2. Konu-munu belirleme.

konuqlamak, [kon-um-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* 1. Bir şeyi belirlenen durumlara göre yerleş-tirmek. 2. Konumunu belirlemek.

konuqlandırma, [kon-um-la-n-dır-ma] *is.* Bir ürü-nün pazarda yer almasını sağlama eylemi.

konuqlandırmak, [kon-um-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir ürünü, rakiplerinden ayırmak için pazarlama çalışması yapmak.

konuqlanma, [kon-um-la-n-ma] *is.* Bir yerde belli bir biçimde yer alma; yerleşme; konuqlanma.

konuqlanmak, [kon-um-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Bir yerde belli biçimde yer almak; yerleşmek; konuqlanmak.

konur¹, [koñur / koñor] (*koñur*) *sf.* (Ses için) boğuk; konur¹. [DLT]

konur², [koñ > koñ-ur قو كور] (*koñur*) *{eT} sf.* 1. Açık kestane renginde olan; boz renkli. *{ağız} (aynı)* [DLT] 2. *{eAT}* Yağızimsı al; yanık al; kara ile kızıl arası. 3. *{ağız}* (Sığır için) sırtı sarı, diğer yerleri siyah olan. [DS] 4. *{ağız}* (Halı ipi rengi için) boza yakın. [DS] 5. *{ağız}* Kahverengi. [DS] **konur al**, *Kumral; açık esmer.*

konur³, [kon-ur / koğur] *{ağız} is.* 1. Kimseyi be-ğenmeyen; kendini beğenmiş; gururlu; kibirli. 2. Süslü; çalılımlı; şık. [DS] 3. *mecaz.* Kahraman; yiğit.

konur⁴, [koğur / konur / koğursu] *{ağız} is.* 1. Yanık yün veya kıl kokusu. 2. İs kokusu. [DS]

konur⁵, [konur] *{ağız} is.* Davar ağılı; ağıl. [DS]

konur⁶, [konur] *{ağız} is.* Uzun zaman yıkanmamış ayakların altındaki ölü deri tabakası ve kir. [DS]

konurcak, -ğ [koñur-cak قو كورچق] *{eAT} sf.* Yanık al renge yakın; konurumsu.

konurqlanmak, [konur-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* Gururlanmak. [DS]

konurmak, [kang (yans.) > koñ-ur-mak / konur-mak] *{eT} gçl. f. [-ur]* Kanırmak; sökmek. [DLT]

konursa, [konur-sa / konur-su / koğur-su] *{ağız} is.* Yanmış yün kokusu. [DS]

konursu, [konur-su / koğursu] *{ağız} is.* 1. Yanmış yün ve kıl kokusu. 2. Halk hekimliğinde, yeni ka-namayı durdurmak için üzerine dökülen yanmış

bez külü. [DS] **konursu kokmak**, *{ağız} (Yün ve kıl yandığında) kötü bir koku çıkmak.* [DS]

konusuz, [kon-u-suz] *sf.* Konusu olmayan.

konuş, [kon-uş] *is.* 1. Konmak eylemi veya biçimi. 2. *as.* Bütün imkânlar göz önünde bulundurularak kara, deniz ve hava birliklerinin yerleştiriliş biçimi; tabiye. *{ağız} (aynı)* [DS] **konuş eylemek**, *{eAT}* Konaklamak üzere inmek; *karargâh* olarak seçmek.

konuşaklı, [konuş-mak > konuş-ak-lı] *{ağız} sf.* (Kişi için) güzel konuşan; konuşkan. [DS]

konuşı, [kon-mak > kon-uş-mak (*yerleşmek*) > kon-uş-ı] *is.* Komşu.

konuşkan, [kon-uş-kan] *sf.* Çok konuşan; konuşmayı seven; lâkırdıyı seven.

konuşkanlık, -ğ [kon-uş-kan-lık] *is.* Konuşkan olma hâli; konuşkan bir kimsenin niteliği.

konuşlandırma, [kon-uş-la-n-dır-ma] *is.* Bir askerî birliği yerleştirme.

konuşlandırmak, [kon-uş-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir askerî birliği, savaş araç ve gereçlerini mevcut durumları göz önünde bulundurarak stratejik bir mevkide belli biçimde yerleştirmek, toplamak.

konuşlanma, [kon-uş-la-n-ma] *is.* Uygun biçimde yerleşme.

konuşlanmak, [kon-uş-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* (Askerî birlikler için) savaş veya manevra amacıyla ağırlıkları ile birlikte belli bir yere yerleşmek; mevzi almak; konuqlanmak.

konuşma, [kon-uş-ma] *is.* 1. Konuşmak eylemi. 2. Düşünülen şeyleri sözle ifade etme; dili sözlü olarak kullanma; söyleme. 3. Birisiyle bir konuda yapılan görüşme; müzakere; danışma. 4. Bilim, sanat, edebiyat vb. bir konuyla ilgili olarak yetkin bir kimse tarafından dinleyicilere açıklama ve bilgi verme; konferans. 5. Tiyatro ve sinemada oyuncuların rol gereği söyledikleri söz; diyalog. 6. Telefonla yapılan haberleşme. 7. *man.* Düşünceyi açıklamaya yarayan kelimelerden, hükümlerden, önermelerden kurulu mantıksal dil. 8. *dbl.* Konuşma diline ait bir kelime veya kullanıma verilen ad. **konuşma aygıtı**, *dbl.* Konuşmada kullanılan seslerin meydana gelmesine yarayan organların tümü. || **konuşma bozukluğu**, 1. Bazı sesleri gereği gibi çıkaramamaktan ileri gelen söyleyiş; kötü telâffuz; söyleyiş bozukluğu. 2. Kelime şekillerinin bozulması veya bir kelimenin yerine başka bir kelime kullanma gibi durumlarla kendini gösteren, konuşmada anlam karışıklığına yol açan bir hastalık. || **konuşma dili**, *dbl.* Günlük hayatta kullanılan, henüz yazıya geçmemiş ve yazı dilinden çok az farklılık gösteren dil. || **konuşma güçlüğü**, Bazı organların yeterli gelmemesi ya da rahat hareket edememesi gibi sebeplerle rahat söyleyememe. || **konuşma korkusu**, *Heyecan, telâş vb. psikolojik sebeplerle düzgün konuşmama; tutukluk.* || **konuşmama hak-**

kı, *Yargı karşısında, suçlunun olay ile ilgili ifade vermeme hakkı.*|| **konuşma merkezi**, *Beyinde konuşma faaliyetlerini denetleyen bölüm.*|| **konuşma öncesi**, *psikol. Çocuğun konuşmaya başlamadan önce kendi kendine yarattığı ritme ve melodiye dayalı ifade tarzı.*|| **konuşma titremi**, *dbl. Kişinin konuşmasındaki kişiye özel titrem.*|| **konuşma yapmak**, *Topluluk karşısında bir konuda konuşmak; bilgi vermek.*|| **konuşmaya dalmak**, *İşleri ve diğer şeyleri bir yana bırakarak konuşmayla vakit geçirmek.*|| **konuşma yetersizliği**, *Yeterli düzeyde ve beklenen biçimde konuşmama durumu.*

konuşmacı, [kon-uş-ma-cı] *is.* Konuşma yapan kimse; bir topluluğa karşı belli bir konuda konuşan kimse; hatip; konferansçı.

konuşmak¹, [koñ-şı > koñ-şu-mak > konuş-mak] *gçsz. f. [-ur]* **1.** Bir dilde bulunan kelimeleri söylemek, bu kelimelerle düşüncelerini ifade etmek; me-ramını sözle anlatmak. **2.** Kelimeleri belli bir biçimde söylemek; telâffuz etmek; söylemek. **3.** Biri ile sohbet etmek; karşılıklı söz söylemek; görüş-mek. **4.** Bir konudan söz etmek; bahsetmek. **5.** Bir topluluğa bilim, sanat, edebiyat vb. bir konuyla ilgili olarak bilgi vermek; söylev vermek; konfe-rans vermek; konuşma yapmak. **6.** İlişki kurmak veya ilişkiyi sürdürmek. **7.** Telefon vb. ile haberleşmek. **8.** Düşüncelerini, tasarılarını, isteklerini sözlü dil dışındaki anlaşma araçları ile ifade etmek. **9.** *mecaz.* (Silâh, dayak vb. için) etkili olmak; gü-cünü göstermek; geçerli olmak. **10.** (Papağan vb. için) insan sesini taklit etmek. **11.** Birinden veya bir şeyden söz etmek; bahsetmek. **12.** Söylen-mesi gereken gizli bir şeyi açıklamak; itiraf etmek; kaçak birini ele vermek. **13.** Boş ve gereksiz şey-lerden söz etmek. **14.** *mecaz.* Çok güzel olmak; yakışmak; (elbise için) üzerinde çok güzel durmak. **15.** (Olumsuz olarak) dargın olmak. **16.** Briç oyu-nunda kozu belirlemek ve oyunda alınabilecek el sayısında anlaşmak üzere özel ifadeleri kullanmak. **17.** Karşı cinsten biri ile flört etmek. **18.** *gçl. f.* Bir şeyi anlatmak; söylemek. **19.** (Belirtilen bir dili) anlaşma aracı olarak kullanmak; duygu ve düşün-celerini bir dille anlatmak.

konuşmak², [kõn-mak > kon-uş-mak] *{eT} işteş. f. [-ur]* **1.** Karşılıklı konmak; birlikte yerleşmek. **2.** Bir-likte oturmak; hep birlikte konmak. [ETY]

konuşmak³, [kõn-mak > kõn-uş-mak] *{OsT} işteş. f. [-ur]* Birbirinin yakını, arkadaşı olmak.

konuşturma, [konuş-tur-ma] *is.* **1.** Konuşturmak eylemi. **2.** *ed.* Masal ve hayvan hikâyelerinde kişi-leştirilen varlıklara söz söyletme sanatı; intak.

konuşturmak, [konuş-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Ko-nuşmasını sağlamak. **2.** Konuşmasına sebep olmak; konuşmasına yol açmak. **3.** Birden çok kişiyi konu-şup tartışmak üzere bir araya getirmek. **4.** Söyle-

mekten kaçınılan gizli bir şeyi açıklamak; itiraf ettirmek. **5.** *mecaz.* Bir müzik aletini ustaca, çok güzel çalmak.

konuşu¹, [konuş-mak > konuş-u] *is.* **1.** Bilimsel bir konuyu incelemek, politik, ekonomik, diplomatik vb. bir konuyu tartışmak amacıyla yapılan toplantı; kolokyum; forum. **2.** Siyaset, sanat ve kültür üzeri-ne bazı konuların görüşülerek karara bağlandığı yer; kolokyum.

konuşu², [kõfi-uş-u] *{eAT} {ağız} is.* Komşu. [DS]

konuşucu, [konuş-ucu] *is.* **1.** Konuşma yapan kimse; konuşma ortamında dilsel bildiriye üreten kişi. **2.** Konferanslara, konuşmalara, görüşmelere katılan, bildiriye sunan kişi; konuşmacı; konferansçı; hatip. **3.** Kusursuz, düzgün ve ilgi çekici, tatlı söz söyle-mesini bilen kişi.

Konuşuk¹, [kon-uş-uk] *{ağız} is.* Venüs gezegeni; Zühre yıldızı; Çolpan; Kervankıran. [DS]

konuşuk², -ğū [konuş-uk] *{ağız} is.* **1.** Sözleşme; mukavele. **2.** Konuşma; sohbet etme. [DS]

konuşuk³, -ğū [kon-uş-uk] *{ağız} is.* Çok soğuk ya-pan cemreler. [DS]

konuşukluk, -ğū [kon-uş-uk-luk] *{ağız} is.* Dostluk; ahbablık. [DS]

konuşulma, [konuş-ul-ma] *is.* Konuşulmak eylemi.

konuşulmak, [konuş-ul-mak] *edil. f. [-ur]* **1.** Ko-nuşma eylemi yapılmak. **2.** Birinden veya bir şey-den söz edilmiş olmak; hakkında konuşma yapılmak. **3.** Gürültü yapılmak; ses çıkarılmak.

konuşumluk, -ğū [konuş-um-luk] *is.* **1.** Konuşma süresi miktarı. **2.** (Belirtilen sayıda) konuşma süre-si.

konut¹, [kõn-mak > kon-ut] *is.* İş ve çalışma saatleri dışında içinde yatılıp kalkılan, oturulan, barınılan yer, bina; ev; daire; kat; ikametgâh; mesken, (1935). *{eT} {aynı} [KB]* ☞ **konut belgesi**, *Bir kim-senin sabit adresini belirlemek amacıyla muhtarlar tarafından verilen belge; ikametgâh ilmühaberi.*|| **konut dokunulmazlığı**, *huk. Kişinin konutuna bel-li bazı hukukî şartlar dışında girilmemesi, arama yapılmaması, eşyalarına el konulmaması.*|| **konut fonu**, *Toplu konut yapılması için devlet tarafından çeşitli kaynaklardan toplanmış para.*|| **konut kre-disi**, *Konut edinmek için banka veya diğer kredi kurumlarından geniş bir vadeye yayılmış olarak alınan borç para.*|| **konut töreni**, *folk. Bir konutun yapımı ile ilgili çeşitli aşamalarda veya bitim sıra-sında düzenlenen törenlerin tümü.*

konut², [ko-mak > ko-n-ut / kon-ut] *is. man.* Bir akıl yürütmeye başlamazdan önce, kendisi hiçbir doğru önermeye bağlanamayan fakat ispata gerek kalma-dan, şüphesiz doğru kabul edilen önerme; koyut; postulat.

- konuz**¹, [koñ-üz] (*koñu:z*) {eT} is. Osuruk böceği. [DLT]
- konuz**², [? konuz] {ağız} is. 1. Kabin ağzına dek dolu oluşu. 2. Kabin yarısı geçmiş haldeki doluluğu. [DS]
- konük, -ğü** [? konük] {ağız} is. 1. Şemsiye. 2. Çadır. [DS]
- konvansiyon**, [Lat. convenir (*buluşmak*) > Fr. convention] is. 1. Anlaşma; uzlaşma. 2. Bir anayasa yapmak veya mevcut anayasayı değiştirmek üzere toplanan olağanüstü meclis.
- konvansiyonel**, [Fr. conventionnel] sf. Anlaşma ve uzlaşma ile ilgili; anlaşma ve uzlaşmaya dayanan. ☞ **konvansiyonel silâhlar**, Nükleer, biyolojik ve kimyasal silâhların dışında taraflarca gücü bilinen savaş araçları; klâsik silâhlar.
- konveks**, [Lat. convectere (*tümselemek*) > Fr. convex] sf. Yüzeyi tümsek, çıkık veya şişkin olan; tümsekli; muhaddep; dışbükey.
- konveksiyon**, [Lat. convehere (*taşımak*) > Fr. convection] is. fiz. 1. Bir akışkanda meydana gelen sıcaklık değişmesi ile ortaya çıkan hareket sonucu ısının taşınması; ısı yayımı; iletim; taşınım. 2. Hareket halindeki cisimlerle ısının taşınması. 3. Hava kütesinin düşey hareketi.
- konvektör**, [Fr. convecteur] is. fiz. Bir ortamı dengeli olarak ısıtmak amacıyla kullanılan, bir ısıtıcı akışkanla beslenen ısıtıcı; ısı yayar.
- konvertibilite**, [Lat. convertere (*dönmek*) > Fr. convertibilité] is. eko. (Para için) başka bir ülke parasıyla serbestçe değiştirilebilirlik; serbestçe dövize çevrilebilme.
- konvertibl**, [Lat. convertere (*dönmek*) > Fr. convertible] sf. (Para, tahvil, hisse senedi ve bono için) dövize çevrilebilen.
- konvertisör**, [Lat. convertere (*dönmek*) > Fr. convertisseur] is. Bir cismin ve kuvvetin şeklini değiştiren alet; değiştirgeç; çevirici.
- konvertör**, [İng. converter] is. Yüksek karbonlu demir alaşımını düşük karbonlu duruma getirmekte kullanılan, çeperi ateşe dayanıklı malzeme ile kaplanmış aygıt; değiştirgeç; dönüştürücü.
- konveyör**, [Lat. conviare (*taşımak*) > Fr. conveyeur] is. 1. Hava hattı ile yük taşımaya yarayan kapalı devre çalışan taşıyıcı; taşıyıcı. 2. Koruyucu gemi; refakat gemisi.
- konvoy**, [Lat. convoio / Fr. convoi] is. 1. Aynı yöne giden taşıt dizisi; kafilé. 2. Aynı yere nakledilen insan topluluğu; kafilé. 3. as. Asker, malzeme vb. taşıyan askerî araçlar grubu. 4. dnz. Savaş gemileri refakatinde seyreden ticaret gemileri kafilési.
- kony**, [kōng / kōn] (*ko:ñ*) {eT} is. Koyun. [Gabain] [Tekin]
- konyak, -ğü** [Fr. Cognac (*Fransa'da yer adı*)] is. Şarabın damıtılması ile elde edilen yüksek alkollü, özel kokulu, sarımtırak renkli içkinin patentli ismi; kanyak.
- konzah**, [? konzalı] {ağız} is. Barınak. [DS]
- konza**, [? konzo] {ağız} is. 1. Yanmış odunun ateşli parçası. 2. Uzun ve kalın sarılmış sigara. [DS]
- kool**, [köl] (*ko:l*) {eT} is. → kol. [EUTS]
- koolçak**, [köl > kol-ı-çak] (*koli:çak*) {eT} is. Kolcuk; küçük kol. [Gabain]
- kooperatif**, [Fr. coopérative] is. 1. huk. Ortaklarının belirli ekonomik çıkarlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlamak ve korumak amacıyla kurulmuş, tüzel kişiliği olan, değişir ortaklı ve değişik sermayeli ortaklık. 2. Üreticilerin, ürünlerini aracısız olarak pazarlayabilmek için kurdukları ortaklık.
- kooperatifçi**, [kooperatif-çi] is. 1. Kooperatif üyesi olan kimse. 2. Kooperatif yöneticisi.
- kooperatifçilik, -ği** [kooperatif-çi-lik] is. Kooperatif kurma ve işletme işlerinin tümü.
- kooperatifleşme**, [kooperatif-le-ş-me] is. Kooperatif ortaklığı hâlinde örgütlenme.
- kooperatifleşmek**, [kooperatif-le-ş-mek] dönl. f. [-ir] Kooperatif ortaklığı kurarak örgütlenmek.
- kooperatifleştirme**, [kooperatif-le-ş-tir-me] is. Kooperatif ortaklığı hâline dönüştürme veya bu şekilde örgütlenme.
- kooperatifleştirmek**, [kooperatif-le-ş-tir-mek] gçl. f. [-ir] Bir işletme veya ortaklığı kooperatif ortaklığı hâline dönüştürmek.
- koordinasyon**, [Lat. coordinare (*düzenlemek*) > Fr. coordination] is. 1. Bir alanı ilgilendiren ve amaca yönelik çeşitli iş ve işlemler arasında uyum, düzen ve iş birliği sağlama; eş güdüm. 2. as. Yapılacak harekâtın üst, ast, komşu, ateş ve destek birlikleri, hava ve deniz kuvvetleri ile uyumlu olarak ve etkili biçimde plânlanması. 3. biy. Bir organizmadaki hayatî işlevlerin o organizmanın yaşayabilmesini sağlayacak biçimde düzenlenmesi. 4. ekon. Düzensiz rekabetin zararlı etkilerini gidermek için ürün taşımıcılığının kara, deniz ve demir yolu ulaşımıyla dengelenmesi.
- koordinat**¹, [Lat. coordinare (*düzenlemek*) > Al. coordinate] is. mat. Bir yüzey veya uzay içinde bir noktanın yerini belirlemeye yarayan elemanlar.
- koordinat**², [Lat. coordinare (*düzenlemek*) > Fr. coordinaat] is. kim. Bir molekül içinde özel bir kounuma sahip atoma bağlı atom veya atom grubu.
- koordinatlar**, [koordinat-lar] is. mat. Bir yüzey veya uzay içinde bir noktanın yerini belirlemeye yarayan apsis, kot ve ordinatın ortak adı.
- koordinatör**, [Lat. coordinare (*düzenlemek*) > Fr. coordinaateur] is. Birbiri ile ilgili çeşitli işler arasında uyum ve düzen sağlayan kimse; eş güdümcü.
- koordine**, [Lat. coordinare (*düzenlemek*) > Fr. coordiné] sf. Aralarında uyum ve düzen bulunan; dü-

zenli; eş güdümlü; koordinasyonla ilgili. ☞ **koordinane etmek**, *Bir şeyi diğer ilgili şeylerle uyumlu ve düzenli hâle getirmek; aralarında uyum ve düzen sağlamak.*

kop¹, [*kō-mak (*koymak*) > ko-p] {eT} zf. **1.** Hep; bütün; hepsi; tamamı. [Gabain] [EUTS] [IKPÖy.] **2.** Tümüyle; tamamıyla; tamamen. [ETY] [Tekin] **3.** sf. Çok; bol. [ETY] [Gabain] **4.** Abartma ve pekiştirme edatı; pek. [DLT] ☞ **kop kılmak**, *Sevinmek; ferahlamak; içi hop etmek.* [DLT]

kop², [kop] {ağız} is. **1.** Vücutta oluşan kabarcık; şişlik; kabartı. **2.** Dağların kayalıklarında yer alan mağaralar. **3.** Kağınının iki yanında çıkıntı yapan tahta parçası. **4.** Yalnız el veya ayak felci. **5.** sf. (Kişi için) bir kolu sakat. [DS]

kop³, [kop] {ağız} is. Kuş. [DS]

kop⁴, [ko-mak > ço-p] {eAT} zf. Koyup; bırakıp. ☞ **kopa başlamak**, {eAT} Çimlenmeye, filizlenmeye başlamak.

kopaç, -cı [Slav. kopáč [Tietze]] {ağız} is. İnce ve dar ağızlı bir tür çapa. [DS]

kopak¹, -ğı [kop-mak > kop-ak] {ağız} is. **1.** Göllerde su üstünde yüzen büyük köklü toprak parçası. **2.** Yonga; ağaç kırıntısı. [DS]

kopak², -ğı [? kopak] {ağız} is. Büyük sepet. [DS]

kopal¹, [Meksika d. > İsp. copal] is. Tropik bölgelerde yetişen bazı erguvangillerden çıkarılan ve cilâ yapımında kullanılan bir tür reçine. ☞ **kopal ağacı**, *bot. Erguvangillerden badıç meyveli, dik gövdeli, özel reçineli ağaçlar, (Capalina).*

kopal², [Yun. khopáli [Tietze]] {ağız} is. **1.** Tokmak. **2.** Baston. [DS]

kopal³, [? kopal] {ağız} is. Eziyet. [DS]

kopali¹, [Yun. khopáli [Tietze]] {ağız} is. **1.** Ağaçtan yapılmış fındık kıracağı. **2.** Biber ve buğday dövmeğinde kullanılan tokmak. [DS]

kopali², [Yun. kopeli] {ağız} is. Evlilik dışı doğan çocuk; piç. [DS]

kopan, [kop > kop-an / kop-ın] {eT} zf. **1.** Hep; hepsi; tamamı. [Gabain] [EUTS] **2.** Hep birlikte. [ETY]

kopana, [Bul. kopána] {ağız} is. **1.** Ağaçtan oyularak yapılan karavanamsı kap; ağaç çanak. **2.** Ağaçtan yapılma tekne; yalak. [DS]

kopanaki, [Yun. kopanaki] is. **1.** El ile dantel örmekte kullanılan ve üzerine iplik sarılı iğ. **2.** Bu iğlerle yapılan dantel.

kopara¹, [? kopara] {ağız} sf. Taklitler yaparak güldüren. [DS]

kopara², [? kopara] {ağız} is. Ceket. [DS]

koparan, [kop-ar-an] sf. **1.** Koparma işini yapan. **2.** {ağız} is. Beyaz keçeden yapılmış, kolları cepken gibi geriye sarkık, kaytanla işlenmiş bir tür ceket. [DS] **3.** {ağız} Yelek. [DS] **4.** {ağız} Yağmurun geldiği ve yağdığı yön. [DS]

koparıma, [kop-ar-ıl-ma] is. Koparılmak eylemi.

koparılmak, [kop-ar-ıl-mak] edil. f. [-ır] Koparmak eylemi yapılmak; kesilmek.

koparılmak, [kop-ar-ıl-mak] {OsT} edil. f. [-ır] Kaldırılmak; ayırtılmak.

koparış, [kop-ar-ış] is. Koparmak eylemi veya biçimi.

koparma, [kop-ar-ma] is. **1.** Kopmasını sağlamak eylemi. **2.** spor. Halteri çömelerek alıp ayakları oynatmadan göğüs hizasına kadar kaldırdıktan sonra ayakları çaprazlama açarak kol yüksekliğine kadar kaldırma.

koparmak¹, [kop-ar-mak] {OsT} gçl. f. [-ır] **1.** (İp vb. şeyler için) kopmasına yol açmak; kopmasını sağlamak. {eAT} (aynı) **2.** (Meyve vb. için) daldan toplayarak almak. **3.** Bir şeyi bağlı olduğu veya dikili olduğu yerden çekip almak; sökmek; söktüp çıkarmak. {OsT} (aynı) **4.** (Ses, gürültü vb. için) birdenbire ve şiddetle başlamak, başlatmak; yükseltmek. {eAT} {OsT} (aynı) **5.** Bir şeyi bağlı olduğu yerden kesip ayırmak. **6.** mecaz. Güçlülük elde etmek. **7.** Dünyaya getirmek; yaratmak. **8.** (Kişi, topluluk vb. için) bulunduğu ortamdan uzaklaştırmak; ayırmak; gidermek. {eAT} (aynı) **9.** İlişkiyi kesmek; görüşmeye son vermek. **10.** (Yarışçılar için) birlikte yarıştığı rakiplerini çok gerilerde bırakmak. **11.** {eAT} (Allah için) yeniden diriltmek; haşretmek. **12.** {eAT} {OsT} Ortaya çıkarmak; meydana getirmek; peyda etmek; ihdas etmek. ☞ **koparıp atmak**, *İlgisini tamamen kesmek; artık ona önem vermemek.*

koparmak², [kop-ar-mak] gçl. f. [-ır] **1.** {eAT} Yerinden kaldırmak; bir yere doğru harekete geçirmek. **2.** {ağız} Atı dört nala sürmek. [DS]

kopartılma, [kop-ar-t-ıl-ma] is. Kopartılmak eylemi.

kopartılmak, [kop-ar-t-ıl-mak] edil. f. [-ır] Kopartmak eylemi yapılmak.

kopartma, [kop-ar-t-ma] is. Kopartmak eylemi.

kopartmak, [kop-ar-t-mak] gçl. f. [-ır] **1.** Koparmak işini yaptırmak. **2.** {ağız} Atı dört nala koşturmak.

koparttırma, [kop-ar-t-tır-ma] is. Kopartmak işini yaptırma.

koparttırmak, [kop-ar-t-tır-mak] gçl. f. [-ır] Kopartmak işini bir başkasına yaptırmak; koparmak işini bir başkasına yaptırtmak.

kopça¹, [Yun. kombitsa / Mac. kapocs > Sırp. kopča] is. **1.** Elbise vb. şeylerin iki yakasını birleştirmekte kullanılan bir halka ve bir çengelden meydana gelen tutturmalık. **2.** Yırtıcı avcı kuşların arka parmaklarının ucundaki kıvrık tırnak. **3.** {ağız} Düğme. [DS] ☞ **kopça koyvermek**, {ağız} Dizleri tutmaz olmak. || **kopça sıkırık**, {ağız} Sır saklamayan; ağız gevşek; geveze. [DS] || **kopça vurmak**, {ağız} Salıncakta sallanırken ayağı yere vurarak hız kazanmaya çalışmak. [DS]

- kopça²**, [kop-mak > kop-ça] {ağız} *is.* 1. Makbuz. 2. Posta alındı kâğıdı. [DS]
- kopça³**, [? kopça] {ağız} *is.* Hap; ilaç; em. [DS]
- kopçalama**, [kopça-la-ma] *is.* Kopçalamak eylemi; kopçasını ilikleme.
- kopçalamak**, [kopça-la-mak] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Üzerinde kopça bulunan elbisenin kopçasını ilikleme.
- kopçalanma**, [kopça-la-n-ma] *is.* Kopçalı hâle getirilme; kopçası iliklenme.
- kopçalanmak**, [kopça-la-n-mak] *edil. f.* [-ır] (Elbise için) iki yakası bir kopça ile birleştirilmek; kopçası iliklenmek.
- kopçalı**, [kopça-lı] *sf.* 1. Kopçası olan; üzerinde kopça bulunan; kopça dikilmiş olan. 2. Kopçası iliklenmiş olan; kopçayla iliklenmiş olan.
- kopçasız**, [kopça-sız] *sf.* 1. Kopçası olmayan; üzerinde kopça bulunmayan; kopça dikilmemiş olan. 2. Kopçası iliklenmemiş olan; kopçayla iliklenmiş olmayan. 3. {ağız} İradesiz. [DS] 4. {ağız} Beceriksiz. [DS]
- kopçık**, -ği [kop-çık] {ağız} *is.* Yağmur yağdıktan sonra toplanan palamut meyvesi. [DS]
- kopçır**, [? kopçır] {eT} *is.* Bir vergi türü. [EUTS]
- kopçur**, [kop-mak > kop-(u)ç-ur] {ağız} *sf.* 1. Tez canlı; ivercen. 2. Kapıp kaçıcı; kapkaççı. [DS]
- kopçurmak**, [kop-(u)ç-ur-mak] {ağız} *gçl. f.* [-ur] Atı dörtlüğe koşturmak. [DS]
- kopdon**, [? kopdon] {ağız} *is.* 1. Haşhaş küspesi. 2. Ketan tohumunun dövülüp yağı çıkarıldıktan sonra kalan ve hayvanlara verilen posası. [DS]
- kopdurmak**, [kop-dur-mak] {ağız} *gçl. f.* [-ur] 1. {OsT} Koşturmak. 2. Atı dörtlüğe koşturmak. 3. {ağız} Oraya buraya koşmak; çok gezmek. [DS]
- kopek¹**, -ği [Rus. kopek] *is.* Rus para birimi olan rublenin yüzde biri olan para birimi.
- kopek²**, -ği [köpek] {ağız} *is.* Köpek. [DS]
- kopel**, [Yun. kopéli] {ağız} *is.* Sağlıklı küçük çocuk. [DS]
- koper**, [? koper] {ağız} *is.* 1. Sağrı; yamaç. 2. Ark ya da kanal gibi su oyuntusu. [DS]
- kopey**, [? kopey] {ağız} *is.* Sarkıntılık yapan, sırnaşık çocuk. [DS]
- kopin**, [kop > kop-ın / kop-an] {eT} *zf.* Hep birlikte; tümüyle; toptan; hepsi birden.
- kopil**, [Yun. kopéli (çırak) / Rumen. copil] *is. argo.* 1. Arsız erkek çocuk. 2. argo. Piç. 3. {ağız} Müslüman olmayanların çocuğu. [DS]
- kopkoyu**, [ko(p)+ko/you] *sf.* 1. Çok koyu. 2. Aşırı; pek çok; çok fazla.
- koplanmak**, [kop-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] Şişmek. [DS]
- kopma**, [kop-ma] *is.* 1. Kopmak eylemi. 2. {ağız} Doğum yeri. [DS]
- kopmak¹**, [eT. kop-mak] *gçsz. f.* [-ar] 1. (Tel, ip, halat vb. için) üzerine uygulanan çekme kuvveti dolayısıyla iki parçaya ayrılmak. {eT} (aynı) [KB] 2. {eT} Kalkmak. [DLT] [EUTS] [KB] [Yükneki] 3. {eT} Yükselmek. 4. {eT} Başlamak. [DLT] 5. {eT} Gelmek. [DLT] [ETY] [KB] 6. {eAT} {OsT} Ortaya çıkmak; zuhur etmek. [KB] [DK] 7. {eAT} Bir niteliği baskın olarak belirlemek; (bir nitelik) çıkmak. [DK] 8. Bağlı olduğu yerden, tutturulduğu yerden ilişiği kesilmek; bağlantısı kalmamak. 9. (Baş, kol, ayak vb. için) gövdeden ayrılmak. 10. (Gürültü, tehlikeli durum vb. için) birdenbire başlamak. 11. Birdenbire ortaya çıkmak; aniden belirlemek. 12. Önceden sıkı bağlantısı olan kimselerle veya topluluklarla ilişkisini kesmek; görüşmemek. 13. (Manevi bağlar için) yok olmak; ortadan kalkmak. 14. Bütün ilişkileri kesilmek; ayrılmak. 15. (Organlar için) şiddetle ağrımak; sancımak. 16. (Sporcu için) rakip sporculardan çok öne geçmek. 17. Koşmak; hızlı gitmek. {ağız} (aynı) [DS] 18. {eAT} {OsT} {ağız} Harekete geçmek; davranmak; atılmak. [DS] 19. {ağız} Kalkmak; ayrılmak; çıkmak. [DS] 20. {eAT} {OsT} Kıyamet günü dirilmek; haşrolmak. ☞ **kopa kopa**, {ağız} Koşa koşa. [DS]|| **kopup gelmek**, 1. İlişkiyi keserek veya terk ederek ayrılmak. 2. Uzak bir yerden ayrılıp gelmek. 3. {ağız} Koşup gelmek. [DS]
- kopmak²**, [kop (yans.) > kop-mak] {eT} *gçsz. f.* [-r] Yankı vermek; çınlamak. [İKPÖy.]
- kopmuk**, -ğu [kop-muk] {ağız} *is.* Davar tezeği. [DS]
- kopo**, [? kopo] {ağız} *is.* Kızak veya arabalara eşya yükledikten sonra ip sıkamak için kullanılan çengel veya çivi. [DS]
- kopolimer**, [Fr. copolymère] *is.* Kopolimerleşme yolu ile elde edilen madde.
- kopolimerleşme**, [kopolimer-le-ş-me] *is.* Doymamış birleşikler karışımının büyük moleküller vererek polimerleşmesi.
- kopormak**, [kop-mak > kop-ur-mak] {eT} *gçl. f.* [-ur] → kopurmak.
- koportmak**, [kop-mak > kop-ur-t-mak] {eT} *gçl. f.* [-ur] → kopurtmak.
- kopoy**, [Mac. kopó > Bulg. kopo] {ağız} *is.* Düşük kulaklı, orta boylu, kısa tüylü av köpeği. [DS]
- koppal**, [Yun. khopáli [Tietze]] {ağız} *is.* Baston. [DS]
- koppik**, -ği [? koppik] {ağız} *sf.* Kötürüm. [DS]
- koprofaji**, [Fr. coprophagie] *is. psikol.* Bazı nevrozlarla bunamış kimselerde görülen dışkı yeme hastalığı.
- koprofil**, [Fr. coprophilie] *is. psikol.* Kendisinin veya başkasının makat bölgesine duyulan şehvi bir hazdan dolayı dışkıdan hoşlanma biçimindeki bir rahatsızlık.
- koprolit**, [Fr. coprolithe] *is.* 1. Fosil hayvanların taşlaşmış dışkısı. 2. *tıp.* Dışkı içinde bulunan taşlaşmış görünümündeki parçalar.

koproloji, [Fr. coprologie] *is. tıp.* Hastalıkların teşhisi amacıyla insan dışkıasını inceleyen tıp dalı.

koprostaz, [Fr. coprostase] *is. tıp.* Bağırsakta biriken dışkıların atılmamasından ileri gelen kabızlık.

kopruşmak, [kop-mak > kop-ur-mak > kop(u)r-uşmak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Bir şeyi birlikte yerinden kaldırmak. [DLT]

koprü, [köprü] {ağız} *is.* **1.** Köprü. **2.** Merdiven. [DS]

kopsak, -ğ [Yun. khapsáki [Tietze]] {ağız} *is.* Çamaşır sepeti. [DS]

kopsamak, [kop-mak > kop-sā-mak] (*kopsa:mak*) {eT} *gçsz. f.* Çıkmak istemek. [DLT]

kopsi, [Yun. kopsi] *is.* Kesme. ☞ **kopsi kefali etmek**, *argo.* Başını kesmek.

koptar, [Bul. koftor / kovtor [Tietze]] {ağız} *is.* Bir katlı küçük ev; kulübe. [DS]

koptın, [kop > kop-tın] {eT} *zf.* Her yerden; her taraftan. [EUTS]

koptor, [Bul. koftor / kovtor [Tietze]] {ağız} *is.* Yer altı evi; izbe. [DS]

koptur, [kop-mak > kop-(u)t-ur] {ağız} *sf.* Tez canlı; ivercen. [DS]

kopturmak, [kop-tur-mak] {ağız} *gçl. f. [-ur]* **1.** Atı dört nala koşturmak. **2.** Koşmak; hızlı gitmek. [DS]

kopuk, -ğu, [kop-uk] *sf.* **1.** Bağlı bulunduğu, ilişik olduğu yerden ayrılmış, kopmuş olan. **2. is. mecaz.** Toplum kurallarına aldırmadan başıboş dolaşan, herhangi bir işi olmayan, parasız erkek; serseri; hayta. **3.** İmparatorluk döneminin sonlarına doğru, İstanbul'da çeşitli sebeplerle evlerinden kaçan, ceketleri omuzda, sağ omuzları sola göre daha kalkık, ayakkabılarının ökçelerine basan, ceketlerinin sol ceplerinde silâh taşıyan, kumarhane ve meyhanelere devam eden kimselere kabadayılık ve külhanbeylikten ayrı olarak verilen isim. **4.** {ağız} (Kişi için) sık, süslü ve iyi giyimli; çalımlı; edalı. [DS] **5.** {ağız} (Halı iplikleri için) kısacık. [DS] ☞ **kopuk alayı**, *Serserilerin meydana getirdiği grup; serseri takımı.* || **kopuk film gibi**, *Kesintili aralıklarla sürüp giden.* || **kopuk otomatı**, *tekst. Bobin veya çözgü ve atkı makinelerine takılan ve iplik koşturduğu zaman makineyi durduran düzenek.* || **kopuk sapık**, {ağız} *Saçma sapan; abuk sabuk.* [DS]

kopuklu, [kop-uk-lu] {ağız} *is.* Halıcılıkta, toz ve kırıntı içine karışmış kısa iplikler. [DS]

kopukluk, -ğu [kop-uk-luk] *is.* **1.** Kopuk olma durumu. **2.** İşsiz güçsüz ve serseri olma durumu; bu tür kişilere yakışır davranış. **3.** Bağlantıyı kesmiş olma durumu; ilişkisizlik; uzaklık.

kopuksuz, [kop-uk-suz] *sf.* **1.** Ara vermeden devam eden. **2.** Kopuğu olmayan.

kopul, [? kopul] {ağız} *is.* Bir tür pide. [DS]

kopunmak, [kop-un-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ur]* Pamukla dolmak. [DS]

kopuntu, [kop-untu] *is.* Kopmuş parça; diaspora.

kopurgan, [kop-mak > kop-ur-gân] {eT} *sf.* Çok koparan. [DLT]

kopurmak, [kop-mak > kop-ur-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Yerinden kaldırmak; kurcalamak. [DLT] [KB]

kopurtmak, [kop-mak > kop-ur-t-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Yerinden kaldırtmak. [DLT]

kopuş, [kop-mak] *is.* **1.** Kopmak eylemi ve biçimi. **2.** {ağız} Toprak kayması; heyelân; kayşa. [DS]

kopuşmak, [kop-mak > kop-uş-mak] *işteş. f. [-ur]* **1.** {eT} Kalkışmak; birlikte kalkmak. [DLT] **2. dönşl. f.** {ağız} Koşmak; seğırtmek. [DS] **3.** {ağız} Çıkmak; başlamak. [DS] **4.** {ağız} Çözölmek. [DS]

kopuz¹, [kop (yans.) > kop-mak (patlamak; yankı vermek) > kop-uz / kob-uz قوبوز] {eT} {eAT} {OsT} *is.* **1.** Eski Türk bakışı ozanlarının sagu ve destan okurken veya dinî ayinlerde çaldıkları telli Türk sazı. [IKPÖy.] [Gabain] [DK] **2.** Saz; çalgı.

kopuz², [kop-uz / kop-uz] {ağız} *is.* **1.** Dağlar arasındaki dar geçitler; boğaz. **2.** Düz alanlarda görünmeyen oyuklar; çukur. **3.** Deniz kıyısındaki girinti; körfez. [DS]

kopuzcu, [kopuzcu] *is.* Kopuz çalan kimse.

kopuzlug, [kop-uz > kopuz-luğ] {eT} *sf.* Kopuzlu. [DLT]

kopya, [Lat. copia (*bolluk*) > Fr. copie] *is.* **1.** Bir yazının, fotoğrafın, resmin vb. eserin elle veya başka teknikler kullanılarak çıkarılan örneği, taklidi. **2.** Örnek ve suret çıkarma işlemi. **3.** Bir sanat eserinin aslına uygun olarak yapılmış taklidi. **4.** Bir şeyin aslına benzeyen taklidi. **5.** Birine çok benzeyen kimse. **6.** Sınavlarda kitaba, deftere, önceden özel olarak hazırlanmış kâğıtlara bakarak veya başkasının kâğıtlarına bakarak yararlanma işi. **7.** Kopya çekmek için sınav öncesinden hazırlanmış kâğıtlar. **8.** Bir plâk, bant veya diskette bulunan ses ve bilgileri boş bir plâk, kaset veya disket üzerine aktararak çoğaltma işlemi. ☞ **kopya çekmek**, *Sınavda bir kaynak veya kişiden yararlanmak.* || **kopya defteri**, *Mektup kopyalarının çıkarıldığı ince yapraklı defter.* || **kopya etmek**, *Bir yazı veya eserin aslına bakarak benzerini meydana getirmek.* || **kopya kâğıdı**, *Birden çok örnek çıkarmak için beyaz yazı kâğıtlarının arasına konulan bir yüzü karbonlu kâğıt; karbon kâğıdı.* || **kopya kalemi**, *En üstteki sayfaya yazarken, yazılanın alttaki diğer sayfalara da geçmesini sağlayan sivri uçlu, mor renkli kalem.* || **kopya mürekkebi**, *Yazısı üzerine yazılan kâğıdın ancak ıslanması durumunda çıkan bir tür mürekkep.* || **kopyasını çıkarmak**, *Bir yazı veya eserin aslına bakarak benzerini meydana getirmek.* || **kopya vermek**, *Sınavda birisine gizlice yardımda bulunmak.* || **kopya yapmak**, *Sınavda bir kaynak veya kişiden yararlanmak.*

kopyacı, [kopya-cı] *is.* **1.** Yazılı sınavlarda kopya

- çeken ve bunu alışkanlık hâline getirmiş öğrenci. 2. Başkasına ait resim vb. eserlerin kopyasını yaparak satan kimse.
- kopyacılık, -ği** [kopya-cı-lık] *is.* Kopyacı olma durumu; kopya yapma işi.
- kopzalmak**, [kopuz > kop(u)z-â-l-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] (Kopuz için) çalınmak; seslendirilmek. [DLT]
- kopzamak**, [kopuz > kop(u)z-â-mak] (kopza:mak) {eT} gçl. f. [-ur] Kopuz çalmak, seslendirmek. [DLT]
- kopzaşmak**, [kop-uz > kop(u)z-â-mak > kopza-şmak] {eT} işteş. f. [-ur] Birlikte kopuz çalmak; kopuz çalmakta yarışmak. [DLT]
- kor¹**, [kol + ordu] *is. kısalt. as.* Kolordu kelimesinin kısaltması.
- kor²**, [eT. kor / köz] *is.* 1. İyice yanarak ateş hâline gelmiş, ıssız fakat sıcaklığı en üst seviyede devam eden parlak kırmızı renkli kömür veya odun parçası. 2. mecaz. Büyük üzüntü, acı; sıkıntı. 3. sf. mecaz. Kırmızı. ☞ **kor dökmek**, (Odun, kömür vb. için) iyice yandıktan sonra kor parçaları oluşmak. || **kor etmek**, {ağız} Arkadan çekiştirmek; gıybet etmek. [DS] || **kor gibi**, 1. Kıpkırmızı. 2. Ateşli; sıcak, yakıcı. || **kor gibi parlamak**, (Göz için) ışıl ışıl parlamak. || **kor gibi parlamak**, güçlü bir şekilde parlamak. || **kor gibi yanmak**, 1. Çok sıcak olmak. 2. (Göz için) ışıl ışıl parlamak. || **kor ocağı**, {ağız} Çamurdan yapılmış ve istenilen yere taşınabilen ocak veya maltız. [DS] || **kor sokmak**, {ağız} Birinin sözünü diğerine söyleyerek kavgaya sebep olmak; fitne sokmak. [DS]
- kor³**, [kōr] (ko:r) {eT} *is.* Ok kılıfı, sadak. [Nevâyi]
- kor⁴**, [kōr] (ko:r) {eT} *is.* Yoğurt mayası. [DLT]
- kor⁵**, [kōr] (ko:r) {eT} *is.* Zarar; ziyan. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain]
- kor⁶**, [kor قور] *is.* 1. {OsT} {ağız} Sıra; dizi. [Kamus] [DS] 2. {ağız} Altın dizisi. [DS] 3. {OsT} Duvarda aynı boydaki taş ya da tuğlalardan oluşan her bir sıra; dizi. {ağız} (aynı) [DS] 4. {ağız} Biçilmiş ekin demetlerini yığın yapmadan önce oluşturulan kümeler. [DS] 5. {ağız} Odun yığını. [DS] 6. {ağız} Eşyayı üst üste koyarak yapılan düzgün yığın. [DS] 7. {ağız} (Yazıda) satır. [DS] 8. {ağız} Kağrı. [DS] ☞ **kor araba**, {ağız} Kağrı. [DS] || **kor asma**, {ağız} Dokuma tezgâhlarında ipliğin asıldığı yer. [DS]
- kor⁷**, [Rus. kólokol [Tietze]] {ağız} *is.* 1. Katır çanı. 2. Köpeklerin boynuna takılan çingirak. [DS]
- kor⁸**, [kōr / kor] {ağız} sf. Kōr. [DS] ☞ **kor duman**, {ağız} Sis. [DS] || **kor kesmez**, {ağız} (Bıçak vb. için) kör; kesmez. [DS] || **kor ocak**, {ağız} çocuksuz aile. [DS] || **kor yapalak**, {ağız} Baykuş. [DS] || **kor zevai** (zevel / zevil), {ağız} Sabanı boyunduruğa bağlamak için geçirilen ağaç çubuğun takıldığı ok ucundaki deliklerden her biri. [DS]
- kor⁹**, [kōr / kor] {ağız} *is.* 1. Mezar. 2. Dere; vadi; çukur. [DS] ☞ **kor kazan**, {ağız} Yüksekten akan su; çağlayan. [DS]
- kor¹⁰**, [kōr / kor] {ağız} *is.* Tahıllarda görülen sürme hastalığı. [DS]
- kor¹¹**, [kōr > kor-â] (kora:) {eT} *is.* Zarar; ziyan. [KB]
- kor²**, [Yun. khoreia] (ko'ra) *is.* 1. Koro hâlinde dans. 2. tıp. Başlıca belirtisi kısa, çabuk, değişken güçte ve hiç beklenmedik bir zamanda ortaya çıkan istemsiz hareketler olan sinir hastalığı.
- kor³**, [kora] {ağız} *is.* Olgunlaşmamış üzüm; koruk. [DS]
- kor⁴**, [kora] {ağız} *is.* 1. Anahtar. 2. Kilit. 3. Kapı mandalı; sürgü; kapı kilidi. 4. Çivi. [DS]
- kor⁵**, [kora] {ağız} *is.* Uzun konçlu çorap. [DS]
- kor⁶**, [kora] {ağız} *is.* 1. Bir süre. 2. Bir parça; birazcık. [DS]
- kor⁷**, [kora] {ağız} *is.* Ev sıvandıktan sonra duvarın alt kısmına bir sıra çekilen renkli sıva. [DS]
- kor⁸**, [kora] {ağız} *is.* Boyunduruğu sabana bağlayan zincirin takıldığı yer. [DS]
- kor⁹**, [kora] {ağız} *is.* Karda açılan ince yol; iz. [DS]
- kor¹⁰**, [kora] {ağız} *is.* Tırpan. [DS]
- kor¹¹**, [kora] {ağız} sf. Eski. [DS]
- koracı**, [kor-a-çan] {ağız} *is.* Kömürde pişirilmiş et. [DS]
- korada¹**, [Ar. kūrāde قراضه] {ağız} sf. 1. (İnsan ve hayvan için) zayıf; cılız. 2. Eski ve işe yaramaz durumda olan; yıkılmaya yüz tutmuş. [DS]
- korada²**, [korada] {ağız} sf. Bütün etkilere karşı kendini korur duruma gelmiş. [DS]
- koraf¹**, [Yun. khoráphi [Tietze]] {ağız} *is.* Raf. [DS]
- koraf²**, [koraf] {ağız} *is.* 1. Küme; bölük; topluluk. 2. Sıra; dizi. 3. Odun yığını. [DS] ☞ **koraf koraf**, {ağız} Sürü sürü; küme küme; dizi dizi. [DS]
- koraf³**, [Yun. khoráphi [Tietze]] {ağız} *is.* Sebze tarlalarında dört beş ocaklık yer. [DS]
- korag**, [kōr (zarar) > kor-â-mak > kor-â-ğ] (kora:ğ) {eT} *is.* 1. Cenaze. [ETY] 2. Cenaze töreni. [ETY]
- korak¹**, -ği [? korak] {ağız} *is.* Karda açılan ince yol; iz. [DS] ☞ **korak korak**, {ağız} (Ateş, ışık vb. için) sönük; cansız; donuk. [DS]
- korak²**, -ği [? korak] {ağız} *is.* Bakırcıların kullandığı küçük demir örs. [DS]
- korak³**, -ği [? korak / görek] {ağız} *is.* Ağaç mandallı kapı. [DS]
- koraka**, [? koraka] {ağız} *is.* Demir pası. [DS]
- korakor**, [Fr. corps a corps] *is. spor.* 1. Boksta her iki rakibin göğüs göğüse gelerek çok yakından dövüşmesi. 2. zf. Göğüs göğüse; yakından.
- koral**, -li [Lat. chorus > Fr. choral] *is.* 1. Ayine katılanlar tarafından kolayca söylenmek üzere düzenlenmiş basit ilâhi; dinî şarkı. 2. Bu tür ilâhi üzerine org için düzenlenmiş sözsüz parça.

- korlak**, -ğ[ı] [kora-la-k] {ağız} *sf.* Boş kafalı. [DS]
- koralamak**, [kora-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Kapıyı kilitlemek. **2.** Kapıyı aralamak. [DS]
- koralı**, [görek / korak > kora-lı] {ağız} *sf.* (Kapı vb. için) arkasından kilitlenmiş veya sürgüsü takılmış. [DS]
- koralık**, -ğ[ı] [kora-lık] {ağız} *is.* Ekini karartan ve cılız bırakan otlar tarafından tarlanın işgal edilmiş hâli. [DS]
- koralmak**¹, [kora-l-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* **1.** Bir şeye fazla düşkünlük göstermek; alışkanlık kazanmak. **2.** Kendisini destekleyen birisinden yüz bulmak; arkalanmak. **3.** *gçl. f.* Sağlamlaştırmak; kuvvetlendirmek. [DS]
- koralmak**², [kör-el-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Körelmek; keskinliği gitmek. [DS]
- koramak**¹, [kör (zarar) > kor-â-mak] (*kora:mak*) {eT} *gçsz. f. [-r]* **1.** Azalmak. [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** Zarara uğramak; kaybetmek; ziyan etmek. [EUTS] [KB] **3.** (Safra için) çıkarmak; kaldırmak. [EUTS] **4.** Cenaze töreni düzenlemek. [ETY]
- koramak**², [kora-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-r(u)-yor]* Önce gelmek. [DS]
- koramak**³, [kora-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-r(u)-yor]* Eskimek. [DS]
- koramak**⁴, [kor-a-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-r(u)-yor]* (Yayık, ağaç testi vb. için) susuzluktan çatlayacak duruma gelmek. [DS]
- koramaz**, [kor-a-maz] {ağız} *is.* **1.** Odun. **2.** *sf.* (Kişi için) kimseyi beğenmeyen; kurumlu; kibirli. [DS]
- koramiral**, -li [kol + ordu > kor + Ar. emirü'l-mâ' > Fr. amiral] (*ko'ramiral*) *is. as.* Deniz kuvvetlerinde, tüm amiral ile oramiral arasında ve kara kuvvetlerindeki korgenerale denk rütbe ve bu rütbeyi taşıyan üst subay.
- koramirallik**, -ğ[ı] [koramiral-lik] (*ko'ramirallik*) *is. as.* Koramiralin görevi ve rütbesi.
- korangal**, [Erme. kornkan => korangal] {ağız} *is.* Yaban yoncası; korunga. [DS]
- koranmak**, [korâ-mak > kora-n-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Bedenini kaybetmek; bir uzvunu kaybetmek. [Clauson]
- koranik**, -ğ[ı] [? koranik] {ağız} *is.* Tezek yapılacak gübrenin biriktirildiği çukur. [DS]
- korannik**, -ğ[ı] [koran-lik] {ağız} *is.* Gübre yığı. [DS]
- korap**, [Bul. koftor / kovtor [Tietze] ? => korap] {ağız} *is.* Ahşaptan yapılmış küçük yazlık ev. [DS]
- korapa**, [kor+ap-a] {ağız} *sf.* (Kişi için) dikkatsiz ve yalpalayarak yürüten. [DS]
- koras**, [? koras] {ağız} *is.* **1.** (Çocuklar arasında) yakın arkadaş. **2.** Köy evlerindeki aktarmalı baca tipi ve ön bacadan ana bacaya geçişi sağlayan küçük pencere; şönt. [DS]
- korata**, [? korata] {ağız} *sf.* Zayıf; cılız. [DS]
- koratmak**, [korâ-mak > kora-t-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Zarar ettirmek. [KB]
- korava**, [? korava] {ağız} *is.* Ekşi meyvelerden yapılmış marmelât; meyve ezmesi. [DS]
- koravlı**, [? koravlı] {ağız} *is.* Kundura. [DS]
- korba**, [? korba] {ağız} *is.* Kara keçi; kıl keçisi. [DS]
- korbakar**, [kor+bak-ar / korbakor] {ağız} *sf.* **1.** Kötü ruhlu. **2.** *ünl.* Ölenin arkasından söylenen ilenme sözü. [DS] \square **korbakar olmak**, {ağız} *Kötü bir duruma düşmek; cezasını çekmek.* [DS]
- korban**, [? korban] {ağız} *is.* Çam ağacının içi oyularak yapılan bir tür kovan. [DS]
- korbaşı**, [kol+baş-ı] {ağız} *is.* Kumandan. [DS]
- korcak**, -ğ[ı] [korça-k] {ağız} *is.* Oyuncak bebek. [DS]
- korcu**, [kor-cu] {ağız} *is.* Ev arkasında kalan taşlık; avlu. [DS]
- korcum**, [kor-cu-m ?] {ağız} *is.* Sarp dağlardaki dönemeçler. [DS]
- korç**, -cu [Rus. korč] {ağız} *is.* İşkembe kazıntısı. [DS]
- korçak**, -ğ[ı] [? korçak] {ağız} *is.* **1.** Oyuncak bebek. **2.** Heykel. [DS]
- korçan**, [? korçan] {ağız} *is.* Yüksekten akan su; çağlayan. [DS]
- korçel**, [? korçel] {ağız} *sf.* Ortadan; eşit olarak. \square **korçel kesme**, {ağız} *Ortadan ikiye bölme.* [DS]
- korçı**, [kör (sadak) > kor-çī] (*korçı:*) {eT} *is.* Silahtar; cebeci. [Nevâî]
- korçığa**, [Kırım. korçığa] {ağız} *is.* Evin yan yüzü. [DS]
- korçu**, [kör (zarar) > kor-çū] (*korçū:*) {eT} *sf.* İnançsız. [EUTS]
- korda**¹, [Yun. khóritsa] {ağız} *is.* Tahta kurusu. [DS]
- korda**², [Rus. kórda [Tietze]] {ağız} *is.* Bir tür eğri kılıç. [DS]
- korda**³, [? korda] {ağız} *is.* Kiriş; kolon. [DS]
- kordahlar**, [Lat. chorda (*ip*) > korda-lı-lar] *is. zool.* Vücutları iki yanlı bakışım gösteren, vücut boşluğu bulunan, sırt ipi taşıyan omurgalı ve onlara yakın türleri içine alan hayvanlar grubu.
- korday**, [korday] {eT} *is.* Kuğu kuşu; kuğu cinsi bir kuş; pelikan; balıkçıl. [DLT] [KB]
- kordeşeni**, [kurd (*yans.*) > kurd-â-mak (*kaşımak*) > kurd-a-ş-mak (*kaşınmak*) > kurdaş-an] {ağız} *is.* Kurdeşen. [DS]
- kordiplomatik**, -ğ[ı] [Fr. corps diplomatique] (*ko'rdiplomatik*) *is.* Bir toplantıda, bir yerde veya bir hükümet yanında bulunan yabancı devlet temsilcilikleri topluluğu; elçiler topluluğu.
- kordon**, [Lat. chorda (*ip*) > İt. chordine > Fr. cordon] *is.* **1.** Çoğunlukla ipekten yapılmış kalın ip. **2.** Madalyon, saat vb. şeyleri asmaya yarayan ince zincir veya kaytan şerit. **3.** İp gibi ince uzun sıralar hâlinde yapılmış oymalı duvar veya mobilya süsü.

4. Elektrikli ve aletlerinde yer alan ince tellerden örülmüş dışı yalıtımlı esnek iletken. 5. Bir yere giriş ve çıkışı önlemek, orayı korumak veya girişleri kontrol altında tutmak için güvenlik güçlerinin yan yana sıralanmasından oluşan çember. 6. Süs olarak birkaç kez dolandırılmak suretiyle boyna takılan altın veya gümüş zincir. 7. Denize bitişik olarak uzanan kıyı. 8. Ciltlenmiş bir kitabın sırtına dikilen dar şerit. 9. Marangozlukta ağaç parçaları üzerinde değişik profillerden açılmış bulunan girinti ve çıkıntılara verilen ad; korniş. 10. {ağız} Marangoz araçları üzerine vurulan süs. [DS] 11. {ağız} Tenekte ve çinkodan yapılan eşyaların üzerine süs yapmakta kullanılan araç. [DS] 12. Kabaran denizin çekildikten sonra kıyıda bıraktığı döküntü. 13. anat. Birbirine bağlı ve ilişkili organlar dizisi. ☞ **kordon altına almak**, *Bir yeri korumak için giriş ve çıkışları kontrol altında tutmak.* || **kordon boyu**, *Deniz kıyısında yer alan şehirlerde denize paralel olarak kıyıda uzanan imarlı yol.*
- kordonblö**, [Fr. cordon bleu (*mavi şerit*)] *is.* Usta aşçı.
- kordone**, [Fr. cordonne] *is.* 1. Sim, gümüş veya ipek ipliklerin bükülmesiyle hazırlanan ve el işlemelelerinde kullanılan ince kordon. 2. Üç katlı bükülmüş ipek iplik.
- kordun**, [İt. chordone] {ağız} *is.* Süs. [DS]
- koregraf**, [Fr. chorégraphe] *is.* 1. Baleyi oluşturan adım ve figürleri düzenleyen sanatçı; dans yazıcısı. 2. Koreografi eserleri yazarı. 3. Dans ve bale düzenleyicisi.
- koregrafi**, [Fr. chorégraphie] *is.* 1. Dans adımlarının kâğıda geçirilmesi. 2. Bir baleyi meydana getiren adım, figür ve anlatımların tümü.
- korgeğiş**, [kor+eğiş] {ağız} *is.* Ateş küreği. [DS]
- koreke**, [? koreke] {ağız} *is.* Kefeki. [DS]
- koreki**, [Yun. khrópi [Tietze]] {ağız} *is.* Dal kesmeye yarayan kısa saplı balta. [DS]
- korekt**, [Lat. corrigere (*düzeltilmek*) > Fr. correcte] *sf.* Doğru.
- korel**, [? korel] {ağız} *is.* Hindi. [DS]
- korelasyon**, [Lat. correlatio (*ilişki*) > Fr. corrélation] *is.* Birbiri ile ilgisi bulunan iki olay, olgu, kavram veya terim arasında aynı veya zıt yönde var olan mantıkî ilişki; bağıntı; bağlılaşım.
- koreografi**, [Yun. chorós (*dans*) + graphos > Fr. chorégraphe] *is.* → koregrafî.
- korez**, [kör-üz / kor-ez] {ağız} *sf.* (Ateş ya da lâmba vb. için) parlak yanmayan; sönmük. [DS]
- korezimek**, [kör-üz-i-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-ir] 1. Keskinliği kaybolmak. 2. (Ateş ya da lâmba, mum vb. için) sönmeye yüz tutmak. [DS]
- korfa**, [Ar. ġurfâ غرْفَة [Tietze]] {ağız} *is.* Küçük köy evlerindeki yer odası. [DS]
- korgala**, [kor-ga-la] {ağız} *is.* Küçük sinek. [DS]
- korgan**, [korî-mak > korî-ġân] (*korî:ga:n*) {eT} *is.* 1. → korıgan. [ETY] [Tekin] 2. {ağız} Gözetleme delikleri olan sığınak. [DS]
- korge**, [eT. kölige] {ağız} *is.* Gölge. [DS]
- korgeneral**, -li [kol + ordu > kor + Fr. général] (*ko'rgeneral*) *is. as.* 1. Türk silâhlı kuvvetlerinde tüm general ile orgeneral arasında yer alan bir rütbe. 2. Bu rütbeyi taşıyan üst subay.
- korgenerallik**, -ġi [korgeneral-lik] *is.* 1. Korgeneral olma durumu. 2. Korgeneralin taşıdığı rütbe. 3. Korgeneralin görevi ve makamı.
- korgi**, [? korgi] {ağız} *is.* Kartal. [DS]
- korgu**, [korġū] (*korġu:*) {eT} *is.* (Kişi için) dikkatsiz; sorumsuz. [DLT]
- korgulanmak**, [korġū > korġū-lā-mak > korġu-la-nmak] {eT} *dönşl. f.* [-ur] Taşkınlık etmek; dikkatsiz ve sorumsuz davranmak; yeğnilik etmek. [DLT]
- korguluk**, [korġū > korġu-luk] {eT} *is.* (Kişi için) taşkınlık; yeğnilik. [DLT] [KB]
- korgurmak**, [korġū > korġu-r-mak] {eT} *gçl. f.* [-ur] (Kişi için) taşkınlık etmek; zevzeklik etmek. [DLT]
- korhuk**, -ġı [kork-u-luk] {ağız} *is.* 1. Damın dışı doğru uzanan çıkıntısı. 2. Çocuğun kendisinden korkarak hastalandığına inanılan şey. [DS]
- korhunç**, [kork-in-ç > korġ-in-ç] {eAT} *sf.* Korkunç. [DK]
- korhak**, -ġı [korġ-aġ قورخاق] {eAT} {OsT} *sf.* Korkak.
- korhmak**, [kork-maġ > korġ-maġ قورخمق] {eAT} {OsT} *gçsz. f.* [-ur] Korkmak. [DK]
- korhu**, [kork-maġ > korġ-ū قورخو] {eAT} {OsT} *is.* Korku. [DK]
- korhulu**, [kork-u-lu / korġ-u-lu قورخولى] {eAT} {OsT} *sf.* Korku veren: kendisinden korkulan.
- korhutmak**, [kork-maġ > korġ-ut-maġ قورختمق] {OsT} *gçl. f.* [-ur] Korkutmak. [DK]
- korı**, [korî-mak > korî-ġ] {eT} *is.* Koru; küçük orman. [DLT] [Nevâyi]
- korıg**, [korî-mak > korî-ġ] {eT} *is.* Koru; küçük orman. [DLT] [Nevâyi]
- korıgan**, [korî-mak > korî-ġân] (*korî:ga:n*) {eT} *is.* Kale; müstahkem mevki; sığınak. [ETY] [Tekin]
- korıgçı**, [korî-ġ > korî-ġ-çî] (*korîġçî:*) {eT} *is.* Korucu. [DLT] [Nevâyi]
- korıghg**, [korî-ġ > korî-ġ-lıġ] {eT} *sf.* Özel olarak korunan; özel korumalı. [Clauson]
- korıgu**, [korî-mak > korî-ġū] (*korîġu:*) {eT} *is.* Kale muhafızı; muhafız. [ETY] [Tekin]
- korıkmak**, [korî-mak > korî-k-mak] {eT} *gçsz. f.* [-ur] Korkmak. [ETY]
- korımak**, [korî-mak] (*korî:mak*) {eT} *gçl. f.* [-ur] → korumak. [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain]
- korınmak**, [korî-mak > korî-n-mak] {eT} *dönşl. f.* [-

- ur*] 1. Kendini korumak; kendini savunmak. 2. Sakınmak. 3. Sıkılık etmek; pintilik etmek. [DLT]
- korişmak**, [korī-mak > kori-ş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Birbirini korumak; birlikte korunmak. [DLT]
- korit**, **-dı** [korit] {ağız} *is.* Bir yaşına kadar olan erkek keçi. [DS]
- kori**, [? kori] {ağız} *is.* Suyu tarlaya dağıtan büyük ark. [DS]
- korida**, [İsp. corrida] *is.* Boğa güreşi.
- koridor**, [Lat. currere (*koşmak*) > İsp. corridor (*yarış yolu*) > Fr. corridor] *is.* 1. Bir eve girişi veya bir kattaki odaların birbirine bağlantısını sağlayan dar geçit; geçenek. 2. Geçmeye yarayan dar ve uzun geçit; dehliz. 3. İki ülke toprakları arasında sıkışmış dar toprak parçası. 4. Tarihi kale ve bir şehri çevreleyen surların kıyısında gidip gelmeyi veya gözetlemeyi sağlayan dar geçit. 5. *tiy.* Tiyatro sahnelerinin sağında ve solunda yer alan değişik yüksekliklerdeki tahtadan asma balkonlara verilen ad. 6. *spor. argo.* Futbolda çok gol yiyen kaleci; kolayca geçilen savunma hattı. ☞ **koridor pası**, *spor. Futbolda, bir oyuncunun rakip takım oyuncularının bulunduğu bir yerden bir aralık bularak vermiş olduğu pas.*
- korindon**, [Hint. korindon > Fr. corindon] *is.* Saydam ve yarı saydam, cam parlaklığında, alüminen meydana gelen, elmaşta sonra bilinen en sert olan madde, Al₂O₃
- koringön**, [Erme. kornkan] {ağız} *is.* Korunga. [DS]
- korit**, [? korit] {ağız} *is.* İki yaşına girmemiş erkek keçi. [DS]
- kork**, [kork] {ağız} *is.* Bostan korkuluğu. [DS]
- korkak**, **-ğı** [kork-ak] *sf.* 1. Çok çabuk korkan; hiç korkulmaması gereken şey veya durumlardan korkuya kapılan; ödle. 2. Cesaretsiz; yüreksiz. ☞ **korkak bezirgân**, *Zarar edeceği korkusu ile girişimde bulunamayan kimse.* || **korkak karga**, *Çok çabuk korkuya kapılan, sinirli kimse.* || **korkak Yahudi**, *Çok korkak kimse.*
- korkakça**, [kork-ak-ça] *zf.* 1. Korkaklıktan kaynaklanan. 2. Korkak bir kimseye özgü olan; korkak bir şekilde.
- korkaklık**, **-ğı** [kork-ak-lık] *is.* 1. Korkak olma durumu; yüreksizlik; cesaretsizlik; ödlelik. 2. Korkakça davranış. ☞ **korkaklık etmek**, *Korkak davranmak; korkakça davranmak.*
- korkalama**, [kork-ala-ma] *is.* Korkar gibi olma.
- korkalamak**, [kork-ala-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Biraz korkmak; korkar gibi olmak. 2. {ağız} Korkuya kapılmak; korkmak. [DS]
- korkata**, [? korkata] {ağız} *is.* 1. İrice öğütülmüş mısır taneleri. 2. Kara lahana ve mısır unu ile yapılan bir tür yemek. [DS]
- korkgu**, [korī-mak > kori-k-mak > kor(i)k-gü] (*korku*:) {eT} *is.* Korku. [EUTS]
- korkunç**, [korī-mak > kori-k-mak > kor(i)k-in-mak > kork-inç / kork-unç] {eT} *is.* 1. Korku; ürküntü; tehlike. [ETY] [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] 2. Korkunç. [EUTS] [Gabain]
- korkunçig**, [kork-in-mak / kork-in-çıg] {eT} *is.* 1. Korkulan şey. [EUTS] 2. *sf.* Korkunç; müthiş. [EUTS] [İKPÖy.] [Üç İtiszizler]
- korkunçik**, [kork-in-mak > kork-in-çuk] {eT} *is.* → korkınçig. [EUTS] [Gabain]
- korkunçig**, [kork-inç > korkunç-lig] {eT} *sf.* Korkunç. [EUTS]
- korkunçlık**, [kork-inç > korkunç-lık] {eT} *sf.* Korkmuş. [Gabain]
- korkunçsig**, [kork-inç > korkunç-sig] {eT} *sf.* Korkunç. [ETY]
- korkunçsız**, [kork-inç > korkunç-sız] {eT} *sf.* Korkusuz; korkunç olmayan. [EUTS]
- korkıtmak**, [kork-mak > kork-it-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Korkutmak. [DLT] [EUTS] [KB]
- korklak**, **-ğı** [kork (*yans.*) > kork-la-k] {ağız} *is.* Kuluçka tavuk. [DS]
- korklamak**, [kork (*yans.*) > kork-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Gurk olmak; kuluçkaya yatmak. [DS]
- korkluk**, [kork-mak > kork-luk / kork-lık (*kurala aykırı*)] {eT} *sf.* Korkak. [DLT] [KB]
- korkma**, [kork-ma] *is.* Korku duyma eylemi.
- korkmak**¹, [korī-mak > kor(i)-k-mak] *gçsz. f. [-ar]* 1. {eT} Şiddetle savunmak; kendini korumak için yoğun bir istek duymak. [DLT] [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] 2. Acı verici veya tehlikeli bir durum yaratacağı düşüncesi ile bir şeyden korku duymak; şiddetli bir ürküntü içine düşmek; dehşete kapılmak. {eAT} {eT} (*aynı*) [EUTS] [KB] [DK] 3. Kaygı duymak; kaygılanmak; endişe etmek; endişelenmek. 4. Sakınmak; çekinmek; saygı duymak. 5. Cesaret edememek; yapamamak. ☞ **korka korka**, *Korkarak; korku ile.* || **korkacak hiçbir şeyi olmamak**, *Korkacak, çekinecek veya uygunsuz bir durumu bulunmamak.* || **korkar olmak**, {eAT} *Korkmak.* || **korktuğu başına gelmek**, *İhtimal dahilinde olan, endişe ile düşünülen kötü durum gerçekleşmek.* || **korktuğuna uğramak**, *Bir gün gerçek olur endişesi ile kendisinden çekinilen kötü bir durum gerçekleşmek.*
- korkmak**², [kor-(u)k-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ar]* (Ürün için) sararmaya yüz tutmak. [DS]
- korkor**, [Rus. kókolol [Tietze]] {ağız} *is.* Küçük zil. [DS]
- korkot**, **-du** [? korkot] {ağız} *is.* 1. İri öğütülmüş mısır unu; göce. 2. İri öğütülmüş mısır unundan yapılan bir tür yemek; göce aşısı; göçaş. [DS]
- korkota**, [? korkota] {ağız} *is.* → korkot. [DS]
- korku**, [kork-mak > kork-ü] (*korku*:) 1. Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan ruh sar-

sıntı; tedirginlik duygusu. {eT} {eAT} (aynı) [EUTS] [Gabain] 2. Herhangi bir tehlike karşısında duyulan, kaçma, kurtulma gibi yönelmelere iten kaygı; üzüntü. 3. Bir kötülük gelmesi ihtimalinin yarattığı tedirginlik; kötülük ihtimali; tehlike; muhatara. 4. *psikol.* Yoğun bir acı, gerçek ya da beklenen bir tehlike karşısında ağız kuruması, beniz sararması, kalp ve solunumun hızlanması gibi belirtilerle ortaya çıkan bazen de daha karmaşık fizyolojik değişikliklerle kendini gösteren duygu. ☞ **korku basmak**, *Korkudan ileri geldiği sanılan hastalıkları tedavi etmek amacıyla hastanın ağzına işaret parmağı sokularak üst çenesini üç defa yukarı kaldırmak, kulaklarını kapatarak üç defa yukarı kaldırmak veya karnını açarak kasıklarını ovuşturmak.* || **korku dağları bekler**, *Her yerde insan için korkulacak şey vardır; korku her yerde varlığını hissettirir.* || **korku damarı**, *Kasıklarda olduğu söylenen ve sıkıldığı zaman korkunun atlatılacağına inanılan damar.* || **korkudan çıldırmak**, *Aşırı korku yüzünden aklını yitirmek; delirmek.* || (içine) **korku düşmek**, *Olması muhtemel kötü bir şeyi düşünerek kaygılanmak, üzülme; korkuya kapılmak.* || **korku filmi**, *Seyircide korkuya dayalı heyecan yaratmayı amaçlayan film.* || **Korkunun ecele faydası yoktur.** *Kişi korkmakla başına geleceğe engel olamaz.* || **korku saçmak**, *Çevresinde bulunan herkesi korkutmak.* || **korku salmak**, *Kendisini bilen ve duyan herkeste korku yaratmak.* || **korku vermek**, *Korkutmak; {eAT} (aynı).* || **korkuya kapılmak**, *Korku içinde kalmak; kaygılanmak; endişelenmek.* || **korkuya kesmek**, *Korkmak; korkuya kapılmak.*

korkucak, -ğı [kork-acak] {ağız} *is.* Bostan korkuluğu. [DS]

korkucan, [kork-u-can] {ağız} *sf.* Korkak. [DS]

korkuculuk, -ğu [kork-ucu-luk] {ağız} *is.* Merdiven parmaklığı; korkuluk. [DS]

korkudak, -ğı [kork-u(t)-ak] {ağız} *is.* 1. Bostan korkuluğu. 2. Korkuluk. [DS]

korkudunulmak, [korku-d-un-ul-mak] قورقدنلمق {eAT} {OsT} *edil. f. [-ur]* Korkutulmak.

korkuldak, -ğı [kork-ul-da-k] {ağız} *is.* → korkudak. [DS]

korkulma, [kork-ul-ma] *is.* Korkulmak eylemi.

korkulmak, [kork-ul-mak] *edil. f. [-ur]* 1. Korku duyulmak. {eT} (aynı) [DLT] 2. Endişe edilmek; kaygılanılmak. 3. *gçsz. f.* (Herhangi bir kimse için) kendisinden korkmak. ☞ **korkulur**, *(Bir kişi veya şey için) ne yapacağı belli olmaz, kendisinden çekinmek gerekir.*

korkulu, [kork-u-lu] *sf.* 1. Korku veren; korkutan; ürkütücü. 2. Kendisinden kötülük gelebilen; tehlikeli. ☞ **Korkulu rüya görmektense uyanık yatmak evlâdır.** *Tehlikeli bir işe girişmektense, o işin getireceği kazançtan vazgeçmek daha iyidir.*

korkuluk¹, -ğu [kork-u-luk] *sf.* 1. Korku ile ilgili; korkuya ait. 2. *is.* Kuşlardan tarla veya bahçelerdeki ürünleri korumak için dikilmiş insan şeklindeki kukla; oyuk; bostan korkuluğu. 3. Düşme tehlikesi olan yerlerin çevrelerine takılan parmaklık. 4. Kendisine verilen görevi yapamayan, ancak yer dolduran; bulunduğu makamı gerektiği gibi yönetemeyen kimse.

korkuluk², -ğu [korku-luk] قورقولق {OsT} *sf.* Korkulu.

korkunca, [kork-unca] قورقونجه {eAT} *sf.* Korkulacak; korkunç.

korkuncak, -ğı [kork-un-cak] {ağız} *sf.* (Hasta için) ölme ihtimali olan. [DS]

korkunç, [korı-mak > korı-k-mak > kor(ı)k-in-mak > kork-in-ç / korkunç] *sf.* 1. Korku veren; insanı dehşete düşüren; korkulu; müthiş. {eT} (aynı) [EUTS] [KB] 2. (Taşıdığı bir özellik dolayısıyla) insanı şaşırtan; şaşkınlık veren. 3. Çok aşırı; pek çok; şiddetli; güçlü. 4. Çok rahatsızlık veren; yoran. 5. *zf.* Şaşkınlık verecek derecede.

korkunççalık, -ğı [korkunç-ça-lık] {ağız} *is.* 1. Korkuluk. 2. Tüfek tetiğini koruyan yarım halka şeklindeki metal parça. [DS]

korkunçlaşma, [korkunç-la-ş-ma] *is.* Korkulacak bir durum alma.

korkunçlaşmak, [korkunç-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kendisinden korku duyulacak bir durum almak; korkulacak duruma gelmek.

korkunçlaştırma, [korkunç-la-ş-tır-ma] *is.* Korkunç duruma getirme.

korkunçlaştırmak, [korkunç-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Korkunç duruma getirmek; korku duyulacak hâle getirmek.

korkunçlug, [korkınç > korkınç-lığ] {eT} *is.* → korkınçlık. [EUTS]

korkunçluk, -ğu [korkunç-luk] *is.* 1. Korkunç olma durumu; korkunç olan şeyin niteliği. 2. {ağız} Merdiven parmaklığı. [DS]

korkunçsuz, [korkınç > korkınç-sız] {eT} *sf.* → korkınçsız. [EUTS]

korkunmak, [kork-mak > kork-un-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Korku duymak; korkusunu saklamak. [DLT]

korkusuz, [kork-u-suz] *sf.* 1. Korku duymayan; korkusu olmayan; korkmayan; korkak olmayan; yürekli; cesur; pervasız. 2. Korku verecek herhangi bir durumu olmayan; tehlikesi olmayan; tehlikesiz. 3. Korkmadığını belli eden; korkusuzluğu yansıtan.

korkusuzca, [kok-u-suz-ca] (korkusu'zca) *zf.* Korku duymadan; hiçbir endişeye kapılmadan; kaygısız olarak.

korkusuzluk, -ğu [kork-u-suz-luk] *is.* 1. Korkusuz olma durumu; korkmama. 2. Korkmadan yapılan hareket; ataklık; cesaret.

- korkuşmak**, [kork-mak > kork-uş-mak] {eT} işteş. f. [-ur] Birbirinden korkmak. [DLT]
- korkut¹, -du** [? korkut] {ağız} is. 1. İri dolu tanesi. 2. Un bulamacındaki ezilmemiş un toprakları. [DS]
- korkut², -du** [kork-ut] {ağız} is. Cin, şeytan gibi korku veren yaratıklar. [DS]
- korkuta**, [? korkuta] {ağız} is. 1. İyi öğütülmüş mısır unu. 2. Mısır yarması. [DS]
- korkutma**, [kork-ut-ma] is. 1. Korkmasını sağlamak eylemi. 2. huk. Tehdit.
- korkutmaca**, [kork-ut-ma-ca] is. (Davranış veya söylenen söz için) korkutmak amacıyla yapılan.
- korkutmak¹**, [kork-ut-mak قورقتمق] gçl. f. [-ur] 1. Korkmasını sağlamak; korkmasına neden olmak; korkuya yol açmak; korkuya düşürmek; dehşete düşürmek; endişelendirmek. {eAT} (aynı) 2. Korku vererek yıldırma; tehdit etmek; göz dağı vererek sindirmek. {eAT} (aynı)
- korkutmak²**, [kork-ut-mak] gçl. f. [-ur] 1. {eAT} (Sıcak vb. için) etki etmek; dokunmak; irkiltmek. 2. {ağız} Haşlamak. 3. (Et için) tuzlayıp biraz pişirmek; börttürmek. [DS]
- korkutucu**, [kork-ut-ucu] sf. Korku veren; korkuya düşüren; kaygıya sebep olan.
- korkuzan¹**, [kor+kaz-mak > kor+kaz-an] {ağız} is. Çağlayanların döküldüğü yüksek yer veya suların taşıdığı bent. [DS]
- korkuzan²**, [kork-uz-an] {ağız} sf. Korkak. [DS]
- korlam**, [kor-lā-m] (korlā:m){ağız} is. Yağmur vb.nden korunmak için sığınılan büyük kayaların altındaki yerler. [DS]
- korlamak**, [kor-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r /-(u)-yor] 1. Bir şeyin üstünü örterek; saklamak; korumak. 2. Kapıyı arkadan sürmelemek; kilitlemek; dayaklamak. [DS]
- korlanma**, [kor-la-n-ma] is. Kor oluşturmak eylemi.
- korlanmak¹**, [kōr (kayıp) > kor-lā-mak > kor-la-n-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] (Bir kayıp veya zarar için) acınmak. [DLT]
- korlanmak²**, [kōr (maya) > kor-lā-mak > kor-la-n-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] (Yoğurt için) mayalanmak. [DLT]
- korlanmak³**, [kor-la-n-mak] dönşl. f. [-ır] (Odun ve kömür için) yanarak kor oluşturmak.
- korlanmak⁴**, [kor-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Bir şeye iyice alışmak; dadanmak; düşkün olmak; tiryaki olmak. [DS]
- korlaşma**, [kor-la-ş-ma] is. Kor hâline dönüşme.
- korlaşmak¹**, [kor-la-ş-mak] dönşl. f. [-ır] (Odun veya kömür için) yanarak kor hâline dönüşmek.
- korlaşmak²**, [kor-la-ş-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] 1. Bir işe koyulmak. 2. Bir şeye iyice alışmak; tiryakisi olmak; o maddenin düşkünü olmak. [DS]
- korluk¹**, [kōr (maya) > kor-luk] {eT} is. 1. Maya kabı; mayalık. 2. İçinde kırmızı biriktirilen küçük testi. [DLT] 3. {ağız} Maya. [DS]
- korluk², -ğu** [kor-luk] is. 1. Kor olma hâli. 2. {ağız} İçine kor konularak ısınmayı sağlayan araç; mangal. [DS]
- korma**, [kor-u-ma > korma] {ağız} is. Çalılardan temizlenmiş küçük orman. [DS]
- kormak¹**, [kōr-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Korumak; savunmak. [İKPÖy.]
- kormak²**, [kor-mak] {ağız} gçl. f. [-ur] Terk etmek; bırakmak. [DS]
- korman**, [kōrmen / korman] {ağız} is. Yaban pırsası; bir tür sarımsak. [DS]
- kormi**, [? kormi] {ağız} is. Küçük, arkalıksız iskemle. [DS]
- kormutçu**, [kormut-çu] {ağız} is. 1. Hizmetçi. 2. Arabacı yamağı. [DS]
- korna**, [İt. corno (boynuz boru)] is. 1. Motorlu araçlarla bisiklet ve fayton gibi araçlarda sesle uyarık için içinden hava geçirilerek öttürülen bir tür boru; klâkson. 2. Bu borudan çıkan ses.
- kornapa**, [? kornapa] {ağız} is. Kenger. [DS]
- kornea**, [Lat. cornea] is. anat. Gözün saydam tabakası.
- korner**, [İng. corner] is. 1. Köşe. 2. ekon. Stok edilmiş malları tek fiyata satarak aşırı kâr sağlamayı amaçlayan vurguncular arası anlaşma. 3. spor. Futbolda topun bir oyuncu tarafından kendi kale çizgisi dışına çıkarılması ile karşı takımın kazandığı ve taç çizgisi ile avut çizgisinin kesiştiği köşeden yapılan serbest vuruş hakkı; köşe vuruşu. ☐ **korner atışı**, spor. Futbolda topun bir oyuncu tarafından kendi kale çizgisi dışına çıkarılması ile karşı takımın kazandığı serbest vuruş; köşe atışı. || **korner direği**, Köşe atışının yapılacağı yeri gösteren bayraklı direk.
- kornet**, [İt. cornetto (küçük boynuz)] is. 1. Huni; dondurma külâhi. 2. müz. Pistonlu çalgılara verilen ad.
- kornetçi**, [kornet-çi] is. Kornet çalan müzisyen.
- korniş**, [İt. cornice > Fr. corniche] is. 1. Perde asma-yarayan tahta, metal veya plastikten yapılmış pervaz. 2. Kayalık, sarp çıkıntı. 3. Bir kapı, pencere veya duvar kenarlarını süsleyen üst üste binmiş oyuklardan oluşan silme.
- kornişçi**, [korniş-çi] is. Korniş yapan ve satan kimse.
- kornişçilik**, -ği [korniş-çi-lik] is. Kornişçinin işi ve mesleği.
- kornişon**, [Fr. cornichon] is. Bir tür salatalık.
- korno**, [İt. corno (boynuz)] is. 1. Eski Venedik ve Ceneviz dukalarının başlarına giydikleri koni biçimli külâh. 2. Eskiden bir savaş çağrı aracı olarak kullanılan boynuz veya fil dişi. 3. müz. Bir ağızlık ile kendi üzerine dolanmış uzun bir boru biçiminde olan ve ağızı genişçe açılan konik bir ağızdan mey-

dana gelen bakır üflemlerli çalgı. **4.** Korno çalan sanatçı.

kornocu, [korno-cu] *is.* Korno çalan sanatçı; korno.

korö, [Yun. khoros (*dans*) / İt. coro] (*co'ro*) *is.* **1.** Bir müzik eserini icra etmek üzere bir araya gelmiş topluluk. **2.** Böyle bir topluluğun söylediği söz, şarkı veya icra ettiği müzik. **3.** Dinî görevle şarkı söyleyen ses topluluğu. **4.** Bir manastırda, görevi koroda söylemek olan rahip ve rahibeler topluluğu. **5.** Kilisede mihrap etrafında merasimin yapıldığı ve rahibin bulunduğu kısım.

korocu, [koro-cu] *is.* Koroda şarkı söyleyen sanatçı.

korob, [Bul. kofor / kovtor [Tietze] => korob] {ağız} *is.* Kır evi; kulübe. [DS]

korok, -ğu [korok] {ağız} *is.* Bekçi; korucu. [DS]

korona, [? korona] {ağız} *is.* Zavallı. [DS]

korov, [korov] {ağız} *is.* Baykuş. [DS]

koroydo, [Yun. koroido] *sf. argo.* Budala; sersem; ahmak.

korozyon, [Fr. corosion] *is. kim.* Kimyasal ya da elektrokimyasal etkilerle metal yüzeylerde meydana gelen aşınma; yenim.

korpe, [körpe / korpe] {ağız} *is.* Körpe; taze; küçük; genç. [DS]

korporasyon, [Lat. corporare (*ete kemiğe büriindirmek*) > Fr. corporation] *is.* Bir mesleğin usta, kalfa, çırak gibi bütün üyelerini içinde toplayan meslek kuruluşu; lonca.

korporatif, [Fr. corporatif] *sf.* Meslek örgütleriyle, derneklerle; loncalarla ilgili olan. ☞ **korparatif rejim**, Loncalara ve lonca örgütlenmesine dayalı siyasi düzen.

korporatist, [Fr. corporatiste] *is.* **1.** Korporatizmle ilgili. **2.** *sf.* (Kişi veya toplum için) korporatizm yanlısı; korporatizmi benimsemiş olan.

korporatizm, [Fr. corporatisme] *is.* Bireyciliğe ve kolektivistliğe karşı olarak mesleklerin örgütlenmesine dayanan ve yönetimde meslek örgütlerinin hakimiyetini esas alan ekonomik ve sosyal kurum.

korpus, [Lat. corpus (*beden*) > İng. corpus] *is.* Bir alandaki kitabî bilgilerin tümü; tam literatür.

korramak, [kor-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-r(u)-yor]* Örtmek; bastırmak. [DS]

korranmak, [kor-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Birisinden ayrılınca, onun için üzülme, tasalanma. [DS]

korruh, [kor-mak² > kor-luk > korruh] {ağız} *is.* Sıkıntı. ☞ **korruh çekmek**, {ağız} *Sıkıntı çekmek.* [DS]

korsak¹, -ğı [kor-sa-k] {ağız} *sf.* (Yer için) sulak. [DS]

korsak², -ğı [kor-sa-k] {ağız} *is.* Maşa. [DS]

korsal, [kor > kor-sa-l] {ağız} *is.* Sac üzerindeki ekmeği çevirmekte kullanılan araç; evirgeç. [DS]

korsamba¹, [? korsamba] {ağız} *is.* Çarpmaktan moraran deri üstüne bastırılan sıcak ve ıslak bez. [DS]

korsamba², [? korsamba / karsamba] {ağız} *is.* **1.** Evlendirme. **2.** Hayvanları çiftleştirme. [DS]

korsan¹, [Lat. cursus > İt. corsaro (*akın*)] *is.* **1.** Kendi ulusunun veya başka ulusların gemilerine saldıran deniz haydudu. **2. mecaz.** Başkalarının hakkını zor kullanarak gasbeden kimse. **3. sf. mecaz.** Bir hakkı izinsiz olarak kullanan. **4. huk.** Korsanlık suçu işleyen kimse. ☞ **korsan radyo**, *Kendisine tahsis edilmemiş bir dalga uzunluğundan yayın yapan verici.* || **korsan yayın**, *Yasal olmayan yollardan, izinsiz ve başkalarının hakkını gasbederek yayınlanmış eser.*

korsan², [ko-mak > kor-sa-n] {ağız} *e.* Oysa; sanki. [DS]

korsanguç, -cu [kor > kor-sa-n-guç] {ağız} *is.* Fırındaki ateşi karıştırmakta kullanılan uzun sırık. [DS]

korsankuç, -cu [kor > kor-s-an-kuç] {ağız} *is.* → korsanguç. [DS]

korsanlık, -ğı [korsan-lık] *is.* **1.** Korsanın yaptığı iş. **2.** Korsan olma durumu. **3.** Bir hakkı izinsiz olarak kullanma.

korse, [Lat. corps (*beden*) > Fr. corset (*gövde biçimindeki çamaşır*)] (*ko'rse*) *is.* **1.** Güzellik, sağlık vb. sebeplerle giyilen vücudun göğüs, bel ve kalça kısımlarını sıkarak ince göstermeye yarayan esnek iç çamaşırı. **2.** Göğüs ve sırtı koruyan, bel ve bacakları açıkta bırakan zırh.

korseci, [korse-ci] *is.* Korse yapan ve satan kimse.

korsecilik, -ği [korse-ci-lik] *is.* Korse yapım ve satışı.

korseli, [körse-li] *sf.* Korsesi bulunan; korse takmış olan.

korsesiz, [korse-siz] *sf.* Korsesi bulunmayan; korse giymemiş olan.

korsuz¹, [kör (*kayıp*) > kor-suz] {eT} *sf.* Ziyansız; zararsız. [EUTS]

korsuz², [kor-suz] {ağız} *sf.* Ahlsız; terbiyesiz. [DS]

kort¹, [kork (*yans*) > kort] {ağız} *is.* Kuluçka. ☞ **kort basmak**, {ağız} *1. Kuluçkaya yatmak. 2. Tembellik etmek.* [DS] || **kort kort yürümek**, {ağız} *Çalılımlı ve kurumlu olarak yürümek.* [DS]

kort², [? kort] {ağız} *is.* **1.** Hiç sürülmemiş ya da yıllarca işlenmemiş topraktan yeni açılan tarla. **2.** Uzun süre sürülmemiş toprak. **3.** Çayırılık; çimenlik. [DS]

kort³, [? kort] {ağız} *is.* Çukur; çukurluk. [DS]

kort⁴, [Lat. cohors (*iç avlu*) > İng. court] *is.* Uzunluğu 23,77 m., genişliği 8,23 m. olan bir dikkörtgen biçiminde düzenlenmiş kapalı veya açık tenis oyun alanı; tenis sahası.

korta, [Slav. kōrito [Tietze]] {ağız} *is.* **1.** İçinde üzüm çiğnenen şıra teknesi. **2.** Şirahane; şaraphane. [DS]

kortan¹, [ʔ kortan] {ağız} *is.* Diklemesine kesik yalçın kayalar. [DS]

kortan², [kutan] {ağız} *is.* Pelikan kuşu. [DS]

kortarmak, [k̄ot-ur-mak (boşaltmak) > k̄otar-mak > k̄ortar-mak قورتارمق] {OsT} {ağız} *gçl. f. [-ır]* Kortarmak. [DS]

korte, [İt. corte] (ko'rite) *is.* Ciddi olmayan aşk; âşıktaşlık; flört. ☞ **korte etmek**, *Âşıktaşlık etmek; flört etmek.*

kortej, [İt. corteggio (hükümdarın mahiyeti) > Fr. cortege] *is.* 1. Bir devlet büyüğünün yanında bulunan kimseler; alay; maiyet alayı. 2. Bayram, cenaze vb. sebeplerle sıra hâlinde giden insan topluluğu.

korteks, [Lat. cortex (ağaç, meyve kabuğu) > Fr. cortex] *is. anat.* 1. Bir organın dış zarı. 2. Beyin zarı.

kortik, -ğ̄i [ʔ kortik] {ağız} *is.* 1. Yaylalardaki çukur ve alçak yerler. 2. Çukur. [DS]

kortikoit, -di [Fr. corticoïde] *is. biy. kim.* Böbrek üstü bezinin salgıladığı hormonlar; kortikosteroid.

kortikosteroid, -di [Fr. corticosteroïde] *is. biy. kim.* Kortikoit.

kortizol, -lü [Fr. cortisol] *is. biy.* Böbreküstü bezinin korteksinden salgılanan protein, karbonhidrat ve yağ metabolizmasını düzenleyen çok yönlü etken bir hormon.

kortizon, [Fr. cortisone] *is.* Böbrek üstü bezinin kabuk bölgesince salgılanan, iltihaplanmayı önleyici özellikleri olan hormon.

kortizonlu, [kortizon-lu] *sf.* (İlâç vb. için) birleşiminde kortizon bulunan. ☞ **kortizonlu ilâç**, *İltihaplanmaların, yaralanmaların, alerjik hastalıkların tedavisinde kullanılan ve içinde kortizon bulunan ilâç.*

kortlak, -ğ̄ı [kort-la-k] {ağız} *is.* Kuluçka tavuk. [DS]

kortlan, [kort-la-n] {ağız} *is.* Kayalarda küçük oyuklar. [DS]

kortlangoz, [Yun. khohliañkhos] {ağız} *is.* Salyangoz. [DS]

kortmuk, -ğ̄u [kort-muk] {ağız} *is.* Duvarlarda veya kayalarda açılan oyuklar. [DS]

kortnuk, -ğ̄u [kort-(u)n-uk] {ağız} *is.* Kapaksız küçük dolap. [DS]

kortol, [Rus. kartófel] {ağız} *is.* 1. Patates. 2. *sf.* (Kişi için) bayağı. [DS]

kortuk, -ğ̄u [kort-uk] {ağız} *is.* Çukur. [DS]

koru¹, [k̄or-mak > kor-ū] {eT} *is.* Demir dikenini denilen bitkinin pıtrak denilen meyvesi. [DLT]

koru², [eT. korī-mak > korı-ğ̄ > koru] *is.* 1. Bakımlı ve korunaklı küçük orman; koruluk. {eAT} (aynı) 2. Fidan veya tohumdan düz ve yüksek gövdeli ağaç üretmeye yarayan orman. 3. {ağız} Korunan yer; korunak. [DS]

korucak, -ğ̄ı [koru-cak] {ağız} *is.* Kurum; is. [DS]

korucu, [koru-cu قوروحی] *is.* 1. Kırsal bölgelerde orman veya ekili alanların korunması ile görevli bekçi; kır bekçisi. 2. *huk.* Köy sınırları içinde can ve mal güvenliğini sağlamak amacıyla muhtarın emrinde çalışan görevli. 3. Olağanüstü hâl bölgesinde yöre halkından seçilerek güvenliği sağlamak üzere görevlendirilen kimse. 4. *tar.* İmparatorluk döneminde saraya ait koru ve çayırları korumakla görevli kimse. 5. *tar.* Eskiden sefer sırasında ülkenin güvenliğini sağlamak ve sefere gidenlerin işlerini yürütmek için yerlerinde kalan yeniçeriler. 6. {eAT} Muhafız.

koruculuk, -ğ̄u [koru-cu-luk] *is.* Korucunun yaptığı iş ve görevi.

korug, [k̄or-mak > kor-uğ] {eT} *is.* Korunma. [KB]

korugan¹, [koru-gan] *is.* 1. Ağaç gövdeleri ile yapılmış, çevresine çukur açılarak çeşitli tehlikelere karşı korunaklı hâle getirilmiş kare biçimli ev. 2. *as.* Muharebede düşmanı gözetlemekte kullanılan, ateş etmek için mazgalları bulunan, düşman ateşinden korunabilmek için beton, taş veya ahşaptan yapılmış korunaklı yer; istihkâm.

korugan², [koru-gan] {ağız} *is.* Otunu biçmek için korunan tarla. [DS]

korugcı, [kor-uğ-çı] {eT} *is.* Korucu; bir koruyu koruyan. [DLT]

korugjin, [Moğ. korgolci => koruğjîn] (koruğji:n) {eT} *is.* Kurşun. [DLT]

koruk¹, -ğ̄u [ʔ koruk / Far. güre ?] *is.* 1. Olgunlaşmamış üzüm; ham üzüm; ekşi üzüm. 2. Yemeklere ekşilik vermek için limon tuzu yerine kullanılan ekşi pekmez. ☞ **koruğunu almak**, {ağız} *Bir şeyi bol bol, kana kana yemek.* [DS]|| **koruk lüferi**, *Ağustos ayında avlanan turfanda lüfer.*|| **koruk suyu**, *Olgunlaşmamış üzümün ezilmesiyle elde edilen ve çoğu zaman limon yerine kullanılan öz su.*|| **koruk şerbeti**, *Koruk suyuna şeker ve su katmak suretiyle yapılan bir içecek.*

koruk², -ğ̄u [koru-k] {ağız} *is.* 1. Zeytinin çiçeğini döktükten sonra kalan küçük meyveleri. 2. *sf.* Yeni yetişmekte olan; genç; taze. 3. (Kabuklu meyveler için) içi boş. [DS]

koruk³, -ğ̄u [koru-k] {ağız} *is.* 1. Çiftçilerin tarla kenarlarına, çobanların dağ tepelerine taşları birbiri üzerine koyarak yaptıkları işaret. 2. Otunu biçmek için korunan tarla; kuru, korunak. 3. Koruluk; orman. 4. Korunan ve bakımı yapılan tarla ya da ağaçlık yer. [DS]

korukçı, [korı-ğ̄ > korı-ğ̄-çı] (korığ̄çı:) {eT} *is.* → korıgçı. [Nevâyi]

korukçu, [koru-k-çu] {ağız} *is.* Korucu; kır bekçisi. [DS]

korukmak¹, [korī-mak > korı-k-mak] {eT} *gçsz. f. [-ur] → korıkmak.* [OKD]

korukmak², [koru-k-mak] {ağız} gçsz. f. [-ur] Yeme isteği artmak. [DS]

korukturmak, [koru-k-tur-mak] {ağız} gçl. f. [-ur] Körleştirmek. [DS]

korulamak, [koru-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] 1. Otlığın çevresine taştan işaretler koyarak otlağı korumak. 2. Beklemek. [DS]

korulanmak, [koru-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ur] Çok yemeğe alışmak. [DS]

koruldurmak, [kor-ul-mak > kor-ul-durmak] {eT} gçl. f. [-ur] Bozmak; zarar vermek. [Üç İtigsizler]

korulmak, [kōr (kayıp) > kor-ul-mak] {eT} edil. f. [-ur] Bozulmak. [Üç İtigsizler]

koruluk, -ğu [koru-luk] is. 1. Kuru hâlinde sık ağaçlı yer. 2. {ağız} Sahibi olan toprak. [DS] 3. {ağız} Otu biçilmek için korunan tarla. [DS] 4. {ağız} Sahip çıkılan tarla. [DS]

korum, [koru-m] {eT} is. 1. Ağır ve büyük kaya. [DLT] [KB] 2. Mal yığını. [DLT] 3. {ağız} Dağların sarp yamaçlarındaki düzlükler. [DS] 4. {ağız} Tepe üstünde, yaylamağa ve tarıma elverişli düzlükler. [DS] 5. {ağız} Uçurumlarda, yalnız keçilerin geçebileceği biçimde basamak gibi setler. [DS] ☞ **korum yeli**, {ağız} 1. Karayel. 2. Kuzeydoğudan esen yel. [DS]

koruma, [koru-ma] is. 1. Korumak eylemi. 2. Bir şeyi saklamak, korumak ve zarar görmesi muhtemel tehlikelere karşı alınan önlemlerin tümü. 3. Bir kimseyi tehlike veya kendisine yapılacak kötülüklerle karşı korumak, savunmak veya bu yolla kendisine sağlanan destek ve yardım. 4. Can güvenliği tehlikede bulunan bir kimseyi saldırılara karşı korumak üzere görevlendirilen kişi; koruma görevlisi. ☞ **koruma görevlisi**, Önemli bir kimseyi saldırılara karşı korumak üzere görevlendirilmiş özel donanımlı ve eğitilmiş kişi; koruma. || **koruma polisi**, Can güvenliği tehlikede olan bir devlet adamını veya başka bir kimseyi saldırılara karşı korumak üzere görevlendirilen eğitilmiş ve özel donanımlı polis. || **koruma ünsüzü**, dbl. Ünlü ile biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde araya giren -y- ünsüzü; bağlantı ünsüzü; bağlayıcı ünsüz; koruyucu ünsüz.

korumacı, [koru-ma-cı] sf. 1. Bir ülkenin tarım, ticaret ve sanayi gibi ekonomik faaliyetlerini dış rekabet karşısında desteklemek amacıyla gümrük vergilerini arttıran ve girecek yabancı malları sınırlandıran; himayeci. 2. (Kişi veya parti için) korumacılık yanlısı olan; himayeci.

korumacılık, -ğı [koru-ma-cı-lık] is. 1. Korumacının işi ve eylemi. 2. Bir ülkenin tarım, ticaret ve sanayi gibi ekonomik faaliyetlerini dış rekabet karşısında desteklemek amacıyla gümrük vergilerini arttırma ve yurda girecek yabancı malları sınırlandırma gibi tedbirlerin bütünü; himayecilik.

korumak, [eT. korı-mak / koru-mak] (koru:mak) gçl. f. [-ur] 1. Bir şeyi veya birini bir tehlikeden, zarardan, dış etkilerden veya zor bir durumdan uzak tutmak; esirgemek; muhafaza etmek; sıyanet etmek; vikaye etmek. {eT} (aynı) [KB] [Gabain] 2. Bir yeri veya bir şeyi tehlikelere karşı savunmak; denetim altında bulundurmak; muhafaza etmek. 3. Bir yeri veya orada bulunanların güvenliklerini sağlamak; bütünüyle güvenlik altına almak. 4. Gelebilecek herhangi bir tehlike, hastalık vb.ne karşı önlem almak; dayanıklılığını arttırmak; tehlikeleri önlemek; zararlılara karşı savaşmak. 5. (Güçlü bir kimse veya kuruluş için) nüfuzunu kullanarak güçsüz birini her türlü tehlike ve olumsuzluklara karşı himaye etmek; desteklemek; koruyuculuk etmek; kayırmak; eylemlerinin sorumluluğunu üstlenmek; suçlu duruma düşmesine engel olmak. 6. İnsanlık için yararlı olan bir etkinliğe veya sanat çalışmalarının gelişmesine malî yönden katkıda bulunmak; yardım etmek; onları desteklemek; himaye etmek. 7. Bir yiyecek maddesini uzun süre bozulmadan saklamak. 8. mecaz. Bir şeyin iyi ve sağlam durumda kalması için eskimesini, yıpranmasını önlemek amacıyla gerekli özeni ve dikkati göstermek. 9. mecaz. Süregelen bir durumun değişikliğe uğramasına engel olmak; başlangıçtaki durum ve konumunun aynen kalmasını sağlamak. 10. mecaz. Harcanan emek veya yapılan masraf ile kazanç denk gelmek; birbirini karşılamak; tekabül etmek. 11. {ağız} Yetmek; yetişmek; ancak idare etmek. [DS] 12. {ağız} Kızmak; gücenmek. [DS]

korumalı, [koru-ma-lı] sf. Koruması bulunan; korunan. ☞ **korumalı ek**, dbl. Ünlü ile biten kök ve gövdelere koruma ünsüzü ile birlikte gelen ve ünlü ile başlayan ek. bahçe-y-i

korumalık, -ğı [koru-ma-lık] is. Koruma sağlayan şey; korunak.

korumcu, [koru-m-cu] {ağız} is. Su bekçisi. [DS]

korumlug, [koru-m-luğ] {eT} sf. Taşlı; çakıllı. [DLT]

korun, [koru-n] is. Üst derinin en dışta kalan tabakası; boynuzsu tabaka; tabaka-i karniye. ☞ **korun dokusu**, anat. Korun tabakası ile bu tabakanın değişimiyle oluşmuş trnak, boynuz gibi kısımları yapan doku.

korunak, -ğı [korun-mak > korun-ak] is. Bir tehlikeden korunmak için girilen, sığınılan, saklanılan yapı, kovuk, mağara vb. yer; sığınacak yer; (1935) {ağız} (aynı). [DS]

korunaklı, [koru-n-ak-lı] sf. Korunmayı sağlayacak nitelikte olan.

korunaksız, [koru-n-ak-sız] sf. 1. Korunmayı sağlayamayacak durumda olan. 2. (Kişi için) korunmak, sığınmak için bir korunağı bulunmayan.

koruncak, -ğı [koru-n-cak] is. İçinde yiyecek vb. şey saklanan yer veya kap.

korunga, [Erme. kornkan] *is.* Baklagillerden kazık köklü, birleşik yapraklı, yuvarlak gövdeli, çiçekleri yapraklarının gövdesinden çıkan uzun bir sapın ucunda salkım oluşturan, tacı gül pembesi renginde, yem değeri yüksek, çok yıllık otsu bitki; üç gül; tirfil; {ağız} (aynı), (*Onobrychis sativa*). [DS]

korungalık, -ğı [korunga-lık] *is.* Korunganın bol olduğu yer; korunga çayırı.

korunma, [koru-n-ma] *is.* **1.** Korunmak eylemi. **2.** Sığınma; sakinme. **3.** Himaye edilme; kayırılma. **4.** *biy.* Canlıların olumsuz etkenlerden veya saldırgan bir canlının saldırısından kendilerini koruma işlevi. **5.** *tıp.* Çeşitli hastalıkların kişide veya toplumda ortaya çıkmasını, yayılmasını önleyen doğrudan tekniklerin tümü.

korunmak¹, [korı-mak > korı-n-mak] {eT} döşl. f. [-ur] Eli sıkılık etmek; cimrileşmek. [DLT]

korunmak², [korı-mak > koru-n-mak] döşl. f. [-ur] **1.** Kendini zarar gelecek bir şeyden, durumdan veya tehlikeden korumak; sığınmak; sakinmek; kendini korumak. {ağız} (aynı) [DS] **2.** Gebe kalmayı önlemek için uygun tekniklerden birini kullanmak. **3.** *edil. f.* Başkası tarafından koruması sağlanmak; güvenlik altında bulundurulmak. **4.** *edil.* Nüfuzlu biri tarafından destek ve yardımda bulunulmak; himaye edilmek. **5.** (Eşya, bina vb. için) aynı durumda kalması, niteliklerini yitirmemesi, bozulmaması sağlanmak.

korunmuş, [koru-n-muş] *sf.* Hakkında koruma eylemi yapılmış olan; korunan.

koruntu, [koru-n-tu] {ağız} *is.* Sığınak; sığınacak yer.

korunuk, -ğu [koru-n-uk] {ağız} *sf.* İyi bakılmış; korunmuş. [DS]

korunum, [koru-n-um] *is.* Korunmak hareketi. ☞ **korunum kanunu**, *fiz.* Ölçülebilen bir büyüklüğün fiziksel bir gelişim boyunca değişmeden kaldığını ifade eden fizik yasası.

koruş, [Sansk. kroşa] {eT} *is.* Çağırma. [EUTS]

korut, -du [koru-t] {ağız} *is.* Bir iki yaşlarında erkek keçi yavrusu; erkek oğlak. [DS]

korutmak, [koru-t-mak] قورتمق {eAT} gçl. f. [-ur] **1.** Korumak; muhafaza etmek. **2.** {ağız} (Meyve için) olgunlaşması için saklamak. [DS] **3.** {ağız} gçsz. f. Yetmek; yeterli gelmek; elvermek; işe yaramak. [DS]

koruyucu, [koru-y-ucu] *sf.* **1.** Koruyan; korumak eylemini yapan; muhafız. **2.** Bir şeyin dış etkilere karşı zarar görmeden kalmasını sağlayan. **3.** (Güçlü biri için) bir kimseyi kollayan, kayıran, destekleyen; himaye eden; hami. **4.** *is.* Muhafaza eden kimse; muhafız. ☞ **koruyucu büyü**, *folk.* Kötü etkilerden korunmak amacıyla başvurulan büyü türü. || **koruyucu hekimlik**, *tıp.* Halkın veya bireylerin hastalığa yakalanmalarını önlemeyi, ortalama ömrünün uzatılmasını ve ülkenin sağlık düzeyinin yüksel-

tilmesini amaç edinen tıp dalı. || **koruyucu ilaç**, *Bir asalağı konağa geçmeden dış ortamda yok eden ilaç.* || **koruyucu madde**, *Gıdaların bozulmasını önleyen veya geciktiren katkı maddesi.* || **koruyucu ruh**, *folk.* Kesilen kurbanın ruhunun koruyucu bir görev üstleneceğine ilişkin yaygın halk inancı. || **koruyucu ünsüz**, *dbl.* Ünlü ile biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde araya giren -y-ünsüzü; bağlantı ünsüzü; bağlayıcı ünsüz; koruma ünsüzü.

koruyuculuk, -ğu [koru-y-ucu-luk] *is.* Koruyucu olma durumu; korumak eylemi; himaye.

koruyuş, [koru-y-uş] *is.* Korumak eylemi veya biçimi.

korvet, [Holl. Korver (*gemi adı*) > Fr. corvette] *is.* **1.** Firkateynden daha küçük fakat aynı donanıma sahip yelkenli savaş gemisi. **2.** Günümüzde, denizaltılara karşı özel silâhla donatılmış olan ve konvoylara refakat amacıyla kullanılan küçük ve hafif savaş gemisi.

koryat, [hoyrat / horyat] {ağız} *is.* Hoyrat. [DS]

korz, [? korz] {ağız} *is.* Saban ya da pulluğun toprakta açtığı iz. [DS]

korza, [İt. croce] (*ko'rsa*) *is. dnz.* Su içinde iki zincirin birbirine takılması ve dolaşması hâli.

korzoğlu, [kor+zeval] {ağız} *is.* → kor zeval. [DS]

korzovul, [kor+zeval] {ağız} *is.* → kor zeval. [DS]

korzövil, [kor+zeval] {ağız} *is.* → kor zeval. [DS]

kos¹, [kos (*yans.*)] *is.* Çalımlı yürümeyi, caka satmayı, kibirli olmayı, böbürlenmeyi anlatan kök. [Zül-fikar] *kos-a-la-k, kos-al-mak, kos kos etmek, kos-ta-k*

kos², [kos] {ağız} *is.* Yara üstündeki kabuk. [DS]

kos³, [kos] {ağız} *is.* Kapıya arkadan vurulan dayak; ağaç sürgü. [DS]

kos⁴, [Far. ğavz] {ağız} *is.* **1.** Üzüm bağı. **2.** Ceviz. [DS]

kosa¹, [Yun. khosa / Bul. kosa] {ağız} *is.* Uzun saplı büyük orak; tırpan. [DS]

kosa², [? kosa] {ağız} *is.* Saç örgüsü. [DS]

kosa³, [köse] {ağız} *is.* Köse sakal; köse. [DS]

kosak¹, -ğı [Yun. khosa / Bul. kosa => kosak] {ağız} *is.* Küçük balta; herhangi bir kesecek. [DS]

kosak², -ğı [kös-mek > kos-ak] {ağız} *is.* Gevşek toprak. [DS]

kosalak, -ğı [kos (*yans.*) > kos-al-ak] {ağız} *sf.* Gururlu; çalımlı. [DS]

kosalmak, [kos (*yans.*) > kos-al-mak] {ağız} gçl. f. [-ur] Gururlanmak. [DS]

kosaltılı, [kos (*yans.*) > kos-al-tı-lı] {ağız} *is.* Gururlu; çalımlı. [DS]

kosat, [Slav. kusátak] {ağız} *is.* Kesilen dalın ağaçta kalan bölümü. [DS]

kosbak, -ğı [kos (*yans.*) > kos-(ı)t-ak] {ağız} *sf.* **1.** İyi

- giyimli; yakışıklı; çalılı. **2.** Yiğit; yürekli; kabadayı. [DS]
- kosbir**, [? kosbir] {ağız} *sf.* Ufak tefek; sıska. [DS]
- kosdak**, -ğı [kos-(u)t-ak] {ağız} *sf.* → kostak. [DS]
- kose**, [köse] {ağız} *is.* → köse. [DS]
- kosengi**, [köseği / koseñi] {ağız} *is.* Ateş karıştırılan ucu yanmış odun. [DS]
- kosere**, [kös-ür-e] {ağız} *is.* Bileği taşı. [DS]
- kosga**, [kos (yans.) > kos-ka / kos-ga] {ağız} *is.* Kabadayı; yürekli; yiğit. [DS]
- kosı**, [kosı] {ağız} *is.* Kuluçka. [DS]
- kosık**, [Far. ʃusük => kusık / kuzuk] {eT} *is.* → kusık. [DLT]
- kosıklamak**, [kusık-lā-mak] (*kosıkla:mak*) {eT} *gçl. f.* [-ur] → kusıklamak. [DLT]
- kosıklık**, [kusık-lık] {eT} *sf.* → kusıklık. [DLT]
- kosi**, [? kosi] {ağız} *is.* Kuluçka tavuk. [DS]
- kosinüs**, [Fr. cosinüs] (*ko'sinüs*) *is. mat.* (Açı için) bir dik üçgende komşu dik kenarın hipotenüse oranını veren fonksiyon; sembolü: cos.
- kosist**, [Fr. cosiste] *is.* Depremde bir sarsıntısının aynı anda duyulduğu bütün noktaları birleştiren çizgi.
- koska**, [kos (yans.) kos-ka] {ağız} *sf.* İyi giyimli; yakışıklı; çalılı. [DS]
- koskoca**, [ko(s)+ko/ca] (*ko'skoca*) *sf. pekşt.* **1.** Çok büyük; çok iri; muazzam; devasa. **2.** Boyca çok uzun.
- koskocaman**, [ko(s)+ko/caman] (*ko'skocaman*) *sf. pekşt.* **1.** Çok büyük; çok iri; muazzam; devasa. **2.** Geniş; büyük. **3.** Kalabalık.
- koskoç**, -cu [? koskoç] {ağız} *is.* Nilüfer çiçeğinin meyvesi. [DS]
- koskol**, [kos+kol ?] *is.* Daldırma tekniğiyle sırlanan seramiklerin, fazla sırlarının akması için üzerine yerleştirildikleri üçgen biçimindeki uzun tahtalara Kütahya'da seramikçilerin verdiği isim.
- koskon**, [kuskun] {ağız} *is.* Eyerde atın kuyruğu altından geçirilen kayış parçası. [DS]
- koskos**, [kos+kos] {ağız} *sf.* **1.** Çalılı; iyi giyinmiş; güzel ve yakışıklı. **2.** Kollarını sallayarak çalılı çalılı yürüyen; kabadayıca salınarak yürüyen. **3.** Atların rahvanla dörtnal arası yürüyüşü; çalılı yürüyüş. **4.** Geveze; dalkavuk. **5.** Yaşlı; dişsiz. [DS]
- ☞ **koskos etmek**, {ağız} *Kıvanç duymak; kurulmak.* [DS]|| **koskos yürümek**, {ağız} *Caka satarak yürümek.* [DS]
- koskoslamak**, [kos+kos-la-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(u)-yor] Böbürlenmek; kibirlenmek. [DS]
- koskoslu**, [kos+kos-lu] {ağız} *sf.* Karışık. [DS]
- koslamak**, [kos³ > kos-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(u)-yor] Kapıyı arkadan sürmelemek; sürgü takmak. [DS]
- kosmak**, [kos-mak] {ağız} *is.* **1.** Ev çatısı. **2.** Hotoz. **3.** Kile denilen tahıl ölçüsünün dörtte biri. **4.** *sf.* Çalılı; iyi giyinmiş; yakışıklı ve güzel. [DS]
- kosnak**, -ğı [kas(ı)n-ak / kos(u)n-ak] {ağız} *is.* Kasnak. [DS]
- kosot**, -du [Slav. kusátek [Tietze]] {ağız} *is.* **1.** Kütük. **2.** Eski süpürge. **3.** Kısa saç. [DS]
- kossak**, -ğı [koç-sa-k] {ağız} *sf.* (Koyun için) çiftleşmeye istekli. [DS]
- kosso**, [? kosso] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) iri yarı; heybetli. **2.** *is.* Ayı. [DS]
- kostak**, -ğı [kos (yans.) > kos-(u)t-ak] {ağız} *sf.* **1.** Güzel giyinmiş; zarif; kibar; çalılı; yakışıklı; alımlı; süslü. **2.** Kendini beğenmiş; kurumlu; onurlu. **3.** Kabadayı; yiğit; yürekli. [DS]
- kostaklanma**, [kostak-la-n-ma] *is.* Çalım satma; kibarlık taslama.
- kostaklanmak**, [kostak-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ur] Çalım satmak; kibar görünmeye çalışmak; gösteriş yapmak. [DS]
- kostaklı**, [kostak-lı] {ağız} *sf.* Kabadayı; yürekli; yiğit. [DS]
- kostalak**, -ğı [kos(u)t-al-a-k] {ağız} *sf.* Yiğit; kabadayı. [DS]
- Kostantiniye**, [Ar. Kostantiniyye] *is.* İstanbul'un eski adı.
- kostek**, -ği [kös(ü)t-ek] {ağız} *is.* Köstek. [DS]
- kostetmek**, [Ar. ʃaşd + et-mek] {ağız} *gçl. f.* [-er] Kötülük etmek; kin bağlamak. [DS]
- koster**, [İng. coaster] *is. dnz.* Kıyı limanları arasında yük taşımak üzere inşa edilmiş ve donatılmış küçük tonajlı (300 grostonun altında) yük gemisi.
- kostik**, -ği [Yun. koustikos (*yakıcı*) > Fr. costique] *sf.* **1.** Bitki ve hayvan dokularını yakıp aşındıran. **2.** *is. kim.* Sodyum hidroksit, NaOH. **3.** *is. fiz.* Uzayda aynı noktadan çıkan bir demet ışık ışınlarına teğet düşen yüzey.
- kostikleme**, [kostik-le-me] *is. kim.* **1.** Sulu ve alkali bir karbonat çözeltisini sönmemiş kireç etkisine tabi tutarak sulu bir baz çözeltisine dönüştürme. **2. tekst.** Pamuğun boyar maddelere karşı gösterdiği farklılıkları gidermek için pamuklu dokumaları sudkostikle işleme tabi tutma.
- kostil**, [? kostil] {ağız} *is.* Patates. [DS]
- kostü**, [köstü / küssü] {ağız} *is.* Köstebek. [DS]
- kostüm**, [Lat. consuescere (*adet edinmek*) > İt. costume / Fr. costüme] *is.* **1.** ceket ve pantolondan ibaret erkek elbisesi. **2.** Genellikle sokakta giyilmek üzere dikilmiş kadın elbisesi. **3. tiy.** Tiyatro, sinema ve televizyon oyuncularının rolleri gereği giymek zorunda oldukları elbise.
- kostümcü**, [kostüm-cü] *is.* **1.** Kostüm diken, hazırlayan veya satan kimse. **2. tiy.** Oyuncularının rolleri gereği giymek zorunda oldukları elbiseleri hazırlayan, diken ve giydiren kişi.
- kostümlü**, [kostüm-lü] *sf.* **1.** Kostüm giymiş olan; kostümü bulunan; kostümü olan. **2.** (Balo, eğlence

- vb. için) günlük giysiler dışında özel giysi zorunluluğu olan.
- kostümlük**, -ğü [kostüm-lük] *sf.* 1. (Kumaş için) takım elbise yapılmaya uygun. 2. *is.* Kostüm konulan yer.
- kosuk**¹, [Far. *kušük* => kusık / kuzuk] *{eT}* *is.* → kusık. [DLT]
- kosuk**², -ğü [kos-uk] *{ağız}* *is.* Dar sokak. [DS]
- kosuk**³, -ğü [kos-uk] *{ağız}* *sf.* (Kesici, delici araç için) keskinliği, sivriligi yok olmuş; körelmiş; yıpranmış. [DS]
- kosulmak**, [kos-ul-mak] *{ağız}* *edil. f. [-ur]* Çalım satmak; gösteriş yapmak. [DS]
- kosur**, [kos (*yans.*) > kos-ur] *{ağız}* *sf.* Kendini beğenmiş; gururlu; kibirli. [DS]
- koş**¹, [koş-mak (*bir araya getirmek*) > kōş] (*ko:ş*) *{eT}* *sf.* Çift; herhangi bir şeyin çifti; ikili; eş. [DLT] [EUTS] [Gabain] \boxplus **koş at**, *{eT}* *Hakanın yanındaki yedek at.* [DLT]
- koş**², [koş] *{ağız}* *is.* Çift namlulu av tüfeği; çifte. [DS]
- koşa**¹, [kōş > *koş-ā* قشا / قوشه / قوش] (*koşa:*) *sf.* 1. *{eAT}* *{OsT}* Çift; ikili; eş; ikiz. 2. Aynı zamanda olan; eş zamanlı. 3. Paralel; koşut; muvazi. 4. *man.* Birlikte olan değişmeler; değişme. 5. *{ağız}* Yan yana; sınırdas; bitişik. [DS] 6. *is. ed.* Çift cinaslı mâni. 7. Çift namlulu av tüfeği; çifte. 8. *{eT}* *{eAT}* *zf.* İkiser; çift olarak. [DLT] [DK] \boxplus **koşa kardeş**, *{eAT}* *İkiz kardeş.*|| **koşa karımak**, *{ağız}* *Birlikte yaşlanmak.* [DS]|| **koşa kişi**, *{eAT}* *Yaşlı adam.*|| **koşa komak**, *{eAT}* *Yan yana getirmek.*|| **koşa koymak**, *{eAT}* → *koşa komak.*|| **koşa mey**, *{ağız}* *Çift borulu bir tür mey.* [DS]|| **koşa yaşamak**, *{ağız}* 1. (*Karı koca için*) *ömürlerinin sonuna kadar birlikte yaşamak.* 2. *Karı koca bir çiftin birlikte, mutlu yaşamaları dileğini ifade eden dua sözü.* [DS]
- koşa**², [koşa] *{ağız}* *is.* 1. Sulanacak tarlanın, suyun dağılmasına uygun yüksek yerinde yapılan depo. 2. Eğimli yerlerde tarlanın yüksek yerine su çıkarmak için yapılan set. 3. Binaların üstüne konan, kalın ve yuvarlak sıruk; mertek; düver. [DS]
- koşa**³, [koca] *{eAT}* *sf.* Yaşlı; ihtiyar.
- koşa**⁴, [koşa] *{ağız}* *ünl.* “*Mutlu ol!*” anlamında kullanılan iyi dilek sözü. [DS]
- koşaca**, [koş-a-ca] (*koşa'ca*) *{ağız}* *zf.* 1. Çift olarak; karı koca birlikte. 2. Bir arada; birlikte. 3. Mutlu. [DS] \boxplus **koşaca karımak**, *{ağız}* (*Yeni evlenenlere söylenen iyi dilek sözü*) *beraberce yaşamak.* [DS]
- koşaç**, -cı [koş-aç] *is.* 1. Bağlamaya yarayan öge. 2. *man.* Bir önermenin öznesini yüklemine bağlayan öge. 3. *dbl.* Kendi başına bir anlamı bulunmamakla birlikte, kullanıldığı kelimeye olunluluk, olumsuzluk, kesinlik, sürerlik, olasılık anlamı katarak isim cümlelerinde özneyi yükleme bağlayan, “*turmak*” fiilinin geniş zamanı olan “*turur*”un ekleşmesi ile oluşan “*-dir*” eki ile “*değil*” edatına verilen isim.
- koşaf**, [Far. *hoş-âb*] *{ağız}* *is.* Hoşaf; komposto. [DS]
- koşağrımak**, [koşa-rı-mak] *{ağız}* *gçsz. f. [-r]* Birlikte, bir arada ve mutlu olarak yaşayarak yaşlanmak. [DS]
- koşak**¹, -ğü [koş-ak ?] *{ağız}* *is.* Taş yığını; taşlık; toprak yığını. [DS]
- koşak**², -ğü [köşek] *{ağız}* *is.* Deve yavrusu. [DS]
- koşalamak**, [koş-a-la-mak] *{ağız}* *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Hırpalamak. 2. Kovalamak; kovmak. [DS]
- koşalık**, -ğü [koş-a-lık] *is.* Koşa olma durumu; aynı anda var olan iki şeyin durumu.
- koşaltı**, [koş-al-tı] *is.* İki hayvanı birbirine bağlama veya birlikte koşma.
- koşam**, [koş-a-m] *{ağız}* *is.* 1. Avuç. 2. İki el çukurlaştırılarak yan yana getirildikten sonra meydana gelen çift avuç; iki avuç dolusu. [DS]
- koşama**, [koş-a-ma] *{ağız}* *is.* Yirmi santim çapında, 3-5 m. uzunluğunda direklik ağaç. [DS]
- koşamak**, [koş-a-mak] *{ağız}* *gçsz. f. [-r] [-ş(u)-yor]* Duvarın sıvası ayrılıp düşecek duruma gelmek. [DS]
- koşamlama**, [koş-a-m-la-ma] *is.* İki elle birden avuçlama.
- koşamlamak**, [koş-a-m-la-mak] *{ağız}* *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. İki elle birden avuçlamak. 2. İki eli yan yana getirerek oluşan çift avuçla ölçmek. [DS]
- koşan**¹, [koş-an] *{ağız}* *is.* Davarları bir araya koyup sayma işlemi. [DS]
- koşan**², [koş-an] *{ağız}* *is.* 1. Boyunduruğu araba okuna bağlayan ağaç çivi. 2. Kesilmiş, budanmış ağaç gövdesi; tomruk. 3. Boyunduruğa bağlanarak hayvanlara sürükletilerek çektilen ağaç, odun vb. 4. Kalın halat. [DS] \boxplus **koşana vurmak**, *{ağız}* *Sağmak için davarı birbirine bağlamak.* [DS]|| **koşan yolu**, *{ağız}* *Ormanlarda kesilmiş ağaçları taşımak için koşulmuş bir çift öküzün geçtiği yol.* [DS]
- koşan**³, [Rus. *koşara* [Tietze]] *{ağız}* *is.* Koyunların sağılmak için kapatıldıkları üstü kapalı yer. [DS]
- koşan**⁴, [koçan] *{ağız}* *is.* 1. Vergi makbuzu. 2. Mısır koçanı. [DS]
- koşana**, [Rus. *koşara* [Tietze]] *{ağız}* *is.* → *koşan*³. [DS]
- koşane**, [kuş + Far. *hâne*] *{ağız}* *is.* → *kuşhane.* [DS]
- koşanmak**, [kaş-a-n-mak] *{ağız}* *dönşl. f. [-ır]* İşemek. [DS]
- koşarlı**, [koş-ar-lı] *sf.* Birbiri arkasına dizilmiş; art arda sıralı. \boxplus **koşarlı altın**, *Başa takılmak için bir bant üzerine tutturulmuş birbiri ardına sıralı altın dizisi.*
- koşarmak**, [koş-ar-mak] *{ağız}* *gçl. f. [-ır]* (Anası ölen bir yavru için) yavrusu ölen bir hayvana alıştıran beslemek. [DS]

koşatırmak, [koş-a-ş-tır-mak] {ağız} gçl. f. [-ur] Kavga edenleri kışkırtmak; kavgayı kızıştırmak. [DS]

koşat¹, [koş-a-tı] {ağız} is. Evlerin, kulübelerin üstünü örtmek için konulan ağaçlar; tavan kirişleri. [DS]

koşat², [koç > koç-at ?] {ağız} is. Erkek keçi. [DS]

koşattırmak, [koş-a-t-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Birbirine yardım etmek, destek olmak. [DS]

koşdaş, [koş-daş قوشداش] {eAT} is. → koştaş.

koşe, [Far. küşe => koşe] {ağız} is. 1. Köşe. 2. Yapılarda köşelere konulan iri taş. [DS]

koşenç, -ci [koş-a > koşenç] {ağız} sf. Yaşıt. [DS]

koşera, [Yun. kodderi / Rus. koşara [Tietze]] {ağız} is. Koyunların sağılmak için kapatıldıkları üstü kapalı yer. [DS]

koşgak, -ğı [koç-ga-k] {ağız} is. Koyunların döllenme zamanı. [DS]

koşga, [koş-ga] {ağız} sf. Şakacı. [DS]

koşınmak, [koş-in-mak قوشمنق] {eAT} dönşl. f. [-ur] Katılmak; iştirak etmek.

koşin, [Çin. koşinsin] is. zool. Nemse tavuğu olarak da bilinen Çin asıllı, bol tüylü, iri yapılı bir tavuk cinsi.

koşk, [köşk] {ağız} is. 1. Balkon. 2. Tahta karyola; kerevet. 3. Üstüne yatak, sandık ve başka eşya konulan yer; büyük yüklük. [DS]

koşker, [Far. kafş-ger] {ağız} is. Köşker. [DS]

koşkoş, [koş+koş] {ağız} is. Birbirine bitişik olan meyve veya sebze. [DS]

koşkuş, [koş+kuş] {ağız} is. Hindi. [DS]

koşkoz, [? koşkoz] {ağız} is. Baklagillerden, parlak pembe çiçekli, kökünde yumrular bulunan, kök yumruları çiğ olarak yenilebilen bir otsu bitki, (*Lathyrus tuberosus*). [DS]

koşlamak, [koş-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] 1. İki ipi bir araya getirip bükmek; iki kat etmek. 2. İki kat ipi açmak. [DS]

koşlanmak, [kōş > koş-lā-mak > koş-la-n-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Kendine yedek hayvan koşmak. [DLT]

koşlunmak, [kōş > koş-ul-mak > koş(u)l-un-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] İki şey birbirine yakın olmak; ögür kılınmak; hayvan bir araya koşulmak. [DLT]

koşma¹, [koş-ma] is. 1. Koşmak eylemi. 2. Koşarak gitme.

koşma², [koş-ma] is. 1. İki şeyi yan yana getirme; paralel hâle getirme. 2. İkiye katlama; iki kat yapma. 3. {ağız} Kesilmiş ağaç ve tomrukların ucuna zincir takarak çekme işi. [DS] 4. {ağız} Yapının çatısına konulan ana direk. [DS] 5. {ağız} Çatıyı tutan ana ağaçlar. [DS] 6. dnz. Bir halatı, sereni veya direği güçlendirmek için yanına konulan ikinci halat, seren veya direk. 7. ed. Halk edebiyatında, saza koşularak söylenmek için yazılmış, ilk kıtasının bir

ile üçüncü, ikinci ile dördüncü mısraları, diğer kıtaların dördüncü mısraları birbiri ile, kıtaların diğer mısraları kendi aralarında kafiyeli, konusu doğa, sevgi ve güzellikler olan şiir türü. 8. {ağız} İki katlı kilim. [DS]

koşma³, [koş-ma] {ağız} is. 1. Üstü susamlı uzunca simit. 2. Yağlı hamurdan yapılan ve düğün davetiyesi olarak gönderilen bir tür çörek. 3. Hamura haşhaş katılarak yapılan bir tür çörek. 4. Peksimentin ilk kez pişmiş hâli. [DS]

koşmaca, [koş-ma-ca] is. Birbirini kovalama ve ardından koşma biçiminde oynanan bir tür çocuk oyunu; kovalamaca.

koşmak¹, [koş-mak] gçsz. f. [-ar] 1. Ayak ve adımlarını birbirini izleyen hızlı hamlelerle öne doğru atarak hızla gitmek. 2. Akın akın gitmek. 3. Acele ile ilerlemek; hızlı yürümek; acele etmek. 4. (Nesnelere için) hızla hareket etmek. 5. Bir şeyi yapmak için çeşitli yönlerle, oraya buraya gidip gelmek; koşuşturmak. 6. Koşu yapmak; bir yarışmaya katılmak. 7. Birinden yardım istemek; başvurmak. 8. Sevindirici veya üzücü bir duruma yakın olmak. 9. Bir şeyi elde etmek için ısrarcı davranmak. 10. Bir kadını baştan çıkarmak istemek; onunla birlikte olmak için çaba harcamak. 11. {ağız} gçl. f. Göndermek; yollamak. [DS] ☞ **koşar adım**, 1. Hafif hafif koşarak; koşarcasına. 2. Hafif tempoda jimnastik koşusu ile.|| **Koşar adım marş!** Koşarak yürü; ileri!

koşmak², [koş-mak قوشمنق] gçl. f. [-ar] 1. {eT} {eAT} Bağlamak; koymak; katmak; bir araya getirmek; birleştirmek. [EUTS] [DLT] [DK] [Üç İtigsizler] 2. {eT} İki katı yapmak. [Üç İtigsizler] 3. {eT} {eAT} (Türkü için) düzmet. [DLT] [DK] 4. {eT} Ayırmak. [EUTS] 5. {eT} {OsT} Yazmak; şiir yazmak. [KB] 6. {eAT} {OsT} Ekleme; yanına katmak; yardımcı veya arkadaş olarak vermek. 7. Bir hayvanı araba, saban vb. çekeceği şeye hamut veya boyunduruk ile bağlamak. 8. (Araba, kağıt, saban vb. için) çekecek hayvanı bağlayarak hazırlamak; tertip etmek. 9. (Kişi için) kullanmak; iş gördürmek; bir işte görevlendirmek. 10. İstenen bir şeyi yapmak için şart ileri sürmek. 11. isl. (Allah'a eş, ortak, şirk vb. için) Allah'la denk tutmak; Allah'a ait bir sıfatı veya gücü Allah'tan başka bir varlıkta görmek. 12. {ağız} (Toprak için) sürmek. [DS]

koşmak³, [koç-mak / koş-mak قوشمنق / قوشمنق] {eAT} gçl. f. [-ar] Kucaklamak; sarılmak.

koşmak⁴, [koş-mak] {ağız} gçl. f. [-ar] 1. (Su vb. sıvılar için) dökmek. 2. Katmak; karıştırmak. [DS]

koşmar¹, [koş-mar] {ağız} is. Bir tür kertenkele. [DS]

koşmar², [koş-mar] {ağız} is. Birbirinden ayrılmayan, kible yönünde doğan çift yıldız. [DS]

koşmarkele, [koş-mar+kele] {ağız} is. Siyah kertenkele. [DS]

koşnak, -ğı [ʔ koşnak] {ağız} is. Güzel. [DS]
koşni, [kōn-mak>kon-uş-mak (yerleşmek) >kon(u)ş-ı] (konşı:) {eT} is. → konşı. [DLT] [KB]
koşnilik, [kōn-mak > konş-ı > konş-ı-lık] {eT} is. Komşuluk. [KB]
koşni, [ʔ koşni] {ağız} is. Diş hilali otu, (Ammi vis-naga). [DS]
koşnil, [Fr. cochenille] is. 1. Kırmızı. 2. zool. Kabuğundan kırmızı lâl boya çıkarılan bir kırmızı böceği türü (*Coccus coeti*).
koşnu, [ʔ koşnu] {ağız} is. Sepet. [DS]
koşt, [koşt] {ağız} is. Toprağı kazarken ayrılan sıkışmış büyük toprak parçaları. [DS]
koştaş, [koş-taş / koş + Far. tâş (ortak) قوشتاش] {eAT} {OsT} is. 1. Meslektaş; koldaş. 2. Arkadaş. 3. Kapı yoldaşı.
koşturma, [koş-tur-ma] is. Koşmak eylemini yaptırma.
koşturmak, [koş-tur-mak] gçl. f. [-ur] 1. Koşmasını sağlamak; koşmasına neden olmak. 2. Koşmak eylemini yaptırmak. 3. Çabucak götürmek. 4. Acele olarak göndermek. 5. gçsz. f. Koşmak. 6. Çabalamak; uğraşmak; didinmek.
koşturulma, [koş-tur-ul-ma] is. Koşma eylemi yaptırılma.
koşturulmak, [koş-tur-ul-mak] edil. f. [-ur] Koşturmak eylemi yapılmak; koşmak eylemi yaptırılmak.
koşu¹, [koş-mak > koş-u] is. 1. Koşarak yapılan her türlü jimnastik. 2. spor. Düz veya engelli bir arazide, belirli mesafede koşmak suretiyle yapılan çok çeşitli spor yarışmalarının genel adı. 3. At yarışı. 4. Ok atma yarışının yarıncıların arasındaki adı. 5. Eski Germen geleneklerine göre kocasını aldatan kadınlara, kocası tarafından, akrabalarının yanında çıplak ve saçları kesilmiş olarak bırakmak suretiyle uygulanan ceza. 6. {ağız} Arabanın ya da kağının dingilinden öküzün koşulacağı yere kadar uzatılan ince uzun sırık. [DS] 7. {ağız} Büyük ark. [DS] 8. {ağız} Asker. [DS] ☞ **koşu atı**, Yarış için yetiştirilmiş at. || **koşu koparmak**, Çabuk koşup gitmek; hızla ileri atılmak; fırlayıp koşmak. || **koşu pisti**, Koşularda atların yarıştığı yer.
koşu², [koş-mak > koş-u] is. 1. Yanına katma; birleştirme; bağlama. 2. Çeki için hayvan bağlanmış araba, kağı ya da saban. ☞ **koşu mandası**, {ağız} Çift sürmekte kullanılan erkekliği giderilmiş manda. [DS]
koşucu, [koşu-cu] is. Koşuya katılan ve yarışan kimse; koşan kimse.
koşug, [koş-mak > koş-uğ] {eT} is. 1. Bağ; bent. [Üç İtigsizler] 2. Şiir; kaside. [DLT] [KB]
koşuglug, [koş-uğ > koşuğ-luğ] {eT} sf. 1. (At için) koşulmuş. [Gabain] 2. Koşulu; bağlı. [Üç İtigsizler]
koşuk¹, -ğu [koş-uk قوشق] {OsT} sf. Bir araya gelmiş; bir arada.

koşuk², -ğu [eT. koş-uğ > koş-uk (1935)] is. ed. 1. Manzume; manzum eser; nazım; şiir. {ağız} (aynı) [DS] 2. Beyit. 3. Bir koşma türü; {ağız} (ağız). [DS] 4. {ağız} Türkü. [DS]
koşuklug, [koş-uğ > koşuğ-luğ] {eT} sf. Koşulu; koşulacak olan; koşulmuş. [EUTS]
koşul, [koş-mak (bağlamak) > (şart koşmak) > koş-ul] is. 1. Bir şeyin olması, meydana gelmesi, gerçekleşmesi veya yapılması için varlığı kesinlikle zorunlu olan durum; dış gereklilik; bağlam; şart. 2. Bir anlaşmada ileri sürülen hükümlerden her biri; şart. 3. Bir işin gerçekleşmesi, bir olgunun ortaya çıkması için gerekli durumlar; elverişli veya elverişsiz durum. 4. Gerekli olan konu; temel. 5. Bir pazarlığın, bir anlaşmanın olabilmesi için gerekli olan anlaşmanın temeli. 6. Kısıtlayıcı hüküm; sınırlama. 7. dbl. Eylemi, muhtemel veya var sayılan bir dış gerekliliğin sonucu olarak gösteren fiil kipi. 8. fel. Hegel'e göre dünyada bir şeyin var olabilmesi için gerekli olan her şey. ☞ **koşul bağlacı**, Koşullu bir önermenin başına gelerek onu güçlendirip pekiştiren bağlaç. || **koşul cümlesi**, Şartlı bir yan cümle ile bir temel cümleden oluşan birleşik cümle. || **koşul eki**, Kelimelere şart kavramı katan -se, -sa eki. || **koşuluyla**, Kabul edildiği, uzlaşma sağlandığı takdirde; yalnızca o durumda.
koşulgan, [koş-ul-mak > koşul-gân] (koşulğa:n) {eT} sf. Her zaman koşulan. [DLT]
koşullama, [koş-ul-la-ma] is. Belirli bir şekilde davranmaya yönlendirme.
koşullamak, [koş-ul-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] Bir kimseyi veya hayvanı belirli biçimde davranmaya yönlendirme; şartlandırmak; onu şartlamak.
koşullandırıcı, [koş-ul-lan-dır-ıca] is. 1. Koşullandırma işleminde kullanılan makine. 2. sf. (Makine için) kapalı bir alanın havasını, nemini, sıcaklığını istenen biçimde tutmaya yarayan.
koşullandırma, [koş-ul-la-n-dır-ma] is. Koşullu hâle getirme.
koşullandırmak, [koş-ul-la-n-dır-mak] gçl. f. [-ır] 1. Koşullu hâle getirmek. 2. Bir kimseyi veya bir topluluğu, çeşitli yöntemlerle belli bir biçimde tepki göstermeye veya davranmaya, düşünmeye yönlendirmek; şartlandırmak. 3. Bir hayvanı bazı yöntemler uygulayarak belli etkilerle belli tepkileri vermeye alıştırmak.
koşullanma, [koş-ul-la-n-ma] is. Önceden belirlenen koşullara göre tepki gösterme.
koşullanmak, [koş-ul-la-n-mak] dönl. f. [-ır] Önceden belirlenmiş koşullara göre tepki göstermeye, o doğrultuda davranmaya veya düşünmeye başlamak, yönelmek; şartlara bağlı kalmak; şartlanmak.
koşullanmamış, [koşul-la-n-ma-mış] sf. 1. psikol. (Tepki vb. cevap için) her türlü koşullamadan önceki veya bu tür uygulamadan bağımsız bir uyarı-

nın yol açtığı; her türlü koşullamadan bağımsız bir tepki veya cevaba yol açan; şartlanmamış. **2.** Hiçbir kısıtlayıcı koşula bağlı olmayan; şart konulmamış; şartlanmamış.

koşullu, [koş-ul-lu] *sf.* **1.** Bilirli bir koşula bağlanmış olan; şartlı. **2.** Belli bir biçimde tepki göstermeye yönlendirilmiş olan; şartlanmış. **3.** *zf.* Koşullu olarak; şartlı biçimde; şartlı. ☞ **koşullu alım**, *tic.* *Alıcının, malı inceledikten sonra ihtiyaçlarına uygun bulmaması durumunda iptal etme hakkını tanıyan alım.*|| **koşullu tepke**, *psikol.* *Doğal olmayan, koşullandırma yoluyla edinilmiş ve sonradan edinilmiş tepke; şartlı refleks.*|| **koşullu yan cümle**, *Şartlı yan cümle.*

koşulma, [koş-ul-ma] *is.* Koşulmak eylemi.

koşulmak¹, [koş-mak > koş-ul-mak قوشلمق] *{eT} edil.*

f. [-ur] **1.** *{eT} {eAT} {OsT} {ağız}* Birleşmek; katılmak; toplanmak; bağlanmak; tertip edilmek; öğür kılınmak. [DLT] [EUTS] [Üç İtigsizler] [DS] **2.** *{eT}* Yazılmak; düzenlenmek. [KB] **3.** *{eT}* Şiir yazılmak. [KB] **4.** Eklenmek; yanına katılmak. **5.** (Hayvan için) araba, saban vb.ne bağlanmak. **6.** Düzenlenmek; hazırlanmak; tertip edilmek. **7.** (Kişi için) kullanılmak; iş gördürülmek; bir işte görevlendirilmek. **8.** İstenilen bir şeyi yapmak için şart ileri sürülmek. **9.** *{ağız}* Bir işe ön ayak olmak; önderlik etmek. [DS]

koşulmak², [koş-ul-mak] *edil. f. [-ur]* **1.** Birbirini izleyen hamlelerle öne doğru hızla gidilmek. **2.** Akın akın gidilmek. **3.** Acele ile ilerlenmek; hızla yürünmek; acele edilmek. **4.** Amaçsız olarak çeşitli yönlere, oraya buruya koşturulmak. **5.** *{ağız}* Koşu yapılmak; yarışmak. [DS] **6.** Bir kadını baştan çıkarmak, onunla birlikte olmak için çaba harcanmak.

koşulsuz, [koş-ul-suz] *sf.* **1.** Şarta bağlı olmayan; herhangi bir koşul taşımayan. **2.** *is.* Dinî bakımdan şartlanmamış olan şey. ☞ **koşulsuz tepke**, *Herhangi bir şartlandırma hareketinin başlangıcında yer alan doğal olarak belirli bir uyaranla sağlanan tepke; şartsız refleks.*

koşulu, [koş-ul-u] *sf.* Bir şeye koşulmuş olan.

koşuluk, -ğū [koş-ul-mak > koşul-u-ğū قوشلق] *{OsT}* *sf.* Bir araya getirilmiş;

koşum, [koş-mak (*bağlamak*) > koş-um] *is.* **1.** Araba, pulluk, saban, kağrı gibi bir araca koşulacak olan hayvanı bu araca bağlayan kayış veya boyunduruk gereçleri; koşum takımı. **2.** Hayvanı bir araca koşmak eylemi; koşma. **3.** Biri diğerini itmek için kullanılan uzay araçları birleşimi ve bu işlem için kullanılan düzen. **4.** Bir lokomotifin trene veya iki vagonun birbirine bağlanması. **5.** *{ağız}* Üç yaşındaki erkek manda. [DS] ☞ **koşum atı**, *Arabaya koşulun at.*|| **koşum gezdirmek**, *{ağız}* *Tarlayı sürerken saban değiştirmek.* [DS]|| **koşum hayvanı**, *Araba,*

kağrı, saban ya da pulluk gibi çekilerek kullanılan araçlara koşulun at, öküz, manda, eşek vb. hayvan.|| **koşum koşum**, *{ağız}* *Tura ile oynanan bir çocuk oyunu.* [DS]|| **koşum kovmak**, *{ağız}* *Ortaklar ile tarlayı sıra ile sürmek.* [DS]|| **koşum takımı**, *Araba, pulluk, saban, kağrı gibi bir araca koşulacak olan hayvanı bu araca bağlayan kayış veya boyunduruk gereçleri; koşum.*

koşumcu, [koş-um-cu] *is.* Koşum araçlarını yapan ve satan kimse.

koşumlu, [koş-um-lu] *sf.* (Koşum hayvanı için) koşum takımları geçirilmiş, araba veya tarım aracına bağlanmış olan; koşulmuş olan; koşulu.

koşun¹, [Moğ. korgolci => koruğjın / koşu:n] *(koşu:n) {eT} is.* → korugjin.

koşun², [Moğ. koşigun => Kalmuk. hoşün > koşun قوشون] *{eAT} {OsT} is.* **1.** Yan yana gelmiş insan dizisi; saf. **2.** Yan yana getirilmiş askerlerden olan dizi; asker; ordu; alay. [DK] **3.** Koşu; yarış. **4.** Koşum. **5.** *{ağız}* Asker. [DS] **6.** *{ağız}* Arabaya, pulluğa koşulacak hayvan. [DS] ☞ **koşun bağlamak**, *{eAT}* *Saf bağlamak; savaş düzenine girmek.*|| **koşun koşmak**, *{OsT}* *Dizi hâline gelmek; saf tutmak.*|| **koşun koşun**, *{eAT} {OsT}* *Dizi dizi; sıra sıra; saf saf.*

koşundaş, [koşun-daş قوشنداش] *{OsT} is.* Askerlik arkadaşı.

koşuntu¹, [koşun-tu قوشونتى] *is.* **1.** Bir kimsenin arkasından gidenler; yordakçılar. **2.** Arkadaşlar; kafadarlar. **3.** *{OsT}* Maiyet memuru.

koşuntu², [koşun-tu] *{ağız} sf.* Bilinçsiz; uyuşuk. [DS] ☞ **koşuntuya gitmek**, *{ağız}* *Bilinçsizce davranmak; uyuntuya gitmek.* [DS]

koşuşma, [koş-uş-ma] *is.* Koşuşmak eylemi.

koşuşmak, [koş-uş-mak] *işteş. f. [-ur]* **1.** Bir yere veya bir şeye hep birlikte ve birden koşmak. **2.** Bir işi çabuk yapmak için acele ile ilgili yerlere birlikte gidip gelmek; koşuşturmak. **3.** *{ağız}* (Hayvanlar için) çiftleşmek. [DS] ☞ **koşuşa koşuşa**, *Koşuşarak.*

koşuşturma, [koş-uş-tur-ma] *is.* Koşuşturmak eylemi.

koşuşturmak, [koş-uş-tur-mak] *gç.sz. f. [-ur]* **1.** Bir işi çabuk yapmak, bitirmek veya pek çok işi bir arada yapabilmek için birlikte veya yalnız olarak koşmak, sürekli gidip gelmek. **2.** Bir işin peşinden gitmek; izlemek; takip etmek.

koşut, [koş-mak (*bağlamak*) > koş-ut] *sf.* **1.** *mat.* (Doğru ve düzlemler için) ortak noktaları bulunmayan, birbirini kesmeyen; paralel; muvazi, (1944). **2.** *meczaz.* (Olay, durum vb. için) aynı zamanda ve aynı yönde gelişen, birbiri ile benzerlikler taşıyan. **3.** *bsy.* (İşlem için) ilgili bitlerin aynı anda izlendiği. **4.** *bsy.* (Organ veya hesap birimi

- için) merkez biriminde aynı anda pek çok işlemin yapıldığı. **5. eğit.** (Bilgi, öğrenme vb. için) okullarda program gereği öğretilenleri iletişim araçları aracılığıyla destekleyen. **6. is.** Başka bir düzleme paralel düzlem; başka bir doğruya paralel doğru.
- koşutçuluk, -ğu** [koş-ut-çu-luk] *is. fel.* Kişide, aralarında hiçbir nedensel ilgi bulunmayan bedensel ve ruhsal olaylar dizisinin zaman içinde birlikte yer aldığı ileri süren öğreti; kişide ruhsal olaylarla bedensel olaylar arasında koşutluk bulunduğunu ileri süren öğreti; muvazatiye; paralelcilik; paralelizm.
- koşutkenar,** [koş-ut+kenar] *is. mat.* **1.** Karşılıklı kenarları ikişer ikişer paralel olan dörtgen. **2.** Böyle bir dörtgenle sınırlanan yüzey parçası.
- koşutlama,** [koş-ut-la-ma] *is.* **1.** Koşut bir duruma getirmek eylemi. **2. tıp.** Sabit protezlerin oturtulması için diş çeperlerinin birbirine paralel ve ayrıık olarak kesilip hazırlanması işlemi.
- koşutlamak,** [koş-ut-la-mak] *gçl. f. [-ur]* (İki doğru, iki düzlem, olay veya durum için) koşut duruma getirmek.
- koşutlaşma,** [koş-ut-la-ş-ma] *is.* Koşut duruma gelmek eylemi.
- koşutlaşmak,** [koş-ut-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Koşut duruma gelmek; koşut bir durum almak; koşut olmak.
- koşutlaştırma,** [koş-ut-la-ş-tır-ma] *is.* Koşutlaştırmak eylemi; paralel duruma getirme.
- koşutlaştırmak,** [koş-ut-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Birbirine paralel duruma getirmek.
- koşutluk, -ğu** [koş-ut-luk] *is.* **1.** Koşut olma durumu. **2.** Koşut iki doğru veya düzlemin durumu; paralellik. **3.** Olay, durum ve nesnelere arasındaki uyum, benzerlik; birbirini izlerlik. **4. bsy.** Birçok bitin birbirine paralel olarak aktarımı veya birçok komut dizisinin paralel birimlerden aynı anda geçmesi. **5. ed.** İki ve daha çok kişi ve nesne arasındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya konması için bir disiplin içinde yapılan karşılaştırma.
- kot¹,** [Aytaç Kot (özel isim, Kayseri'de pamuklu dokuma kuruluşu)] *is.* **1.** Elbise yapımında kullanılan çapraz dokunmuş, pamuklu kaba kumaş. **2. sf.** Bu kumaştan yapılan.
- kot²,** [Lat. costa (kaburga) > Fr. côte] *is.* **1.** Kaburga. **2. tic.** Bir malın, dövizin veya hisse senedinin resmî veya gayri resmî yoldan tespit edilmesi. **3.** Haritacılıkta bir noktanın seçilen bir karşılaştırma yüzeyine göre yükseltisine verilen isim; temel ile zemin arasındaki yükseklik. **4. dnz.** Bir sınıflandırma şirketi tarafından bir geminin durumunu gösteren ilk sınıflandırma sembolü. **5.** Bir dosyadaki, bir envanterdeki belgeleri veya bir kitaplıktaki kitapları sınıflandırmaya yarayan işaret veya sayı.
- kot³, -du** [Fr. code] *is.* → kot¹.
- kot⁴,** [? kot] {ağız} *is.* Yaklaşık sekiz kilo tahıl alan tahtadan yapıma ölçek. [DS] ⇨ **kot kafa,** {ağız} *Akısız; boş kafa; aptal.* [DS]
- kota¹,** [Lat. quota (ne kadar?)] *is.* **1.** Pay listesi; yüzdellik; kontenjan. **2.** Uluslar arası ticarete, bir malın ithalatı için konulan süre, miktar ve değer sınırlaması. **3. sin.** Oynatılması zorunlu olan, yabancı film sayısına göre yerli film oranı.
- kota²,** [? kota] {ağız} *is.* Manda yavrusu; malak. [DS]
- kota³,** [? kota] {ağız} *sf.* **1.** Şişman. **2.** Kalın. [DS]
- kota⁴,** [? kota] {ağız} *is.* **1.** Boyundurukta zincir ya da kayışın tam ortada durmasını sağlayan ağaç çiviler. [DS]
- kota⁵,** [? kota] {ağız} *is.* Önlük. [DS]
- kotak, -ğı** [Bul. koták [Tietze]] {ağız} *is.* **1.** Erkek kedi. **2.** Erkek cinsel organı. **3.** Manda yavrusu. **4. sf.** Yürekli; cesur. [DS]
- kotaklık, -ğı** [kotak-lık] {ağız} *is.* Ahırda küçük mandalar için ayrılmış bölme. [DS]
- kotalamak¹,** [kota-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(t)-yor]* (Manda için) doğurmak. [DS]
- kotalamak²,** [kota-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(t)-yor]* Kovalamak. [DS]
- kotalı,** [Yun. khotáli [Tietze]] {ağız} *is.* Küçük kepece. [DS]
- kotan¹,** [Erme. gut'an / k'öt'an] *is.* **1.** Büyük saban; pulluk. **2.** Kara saban. ⇨ **kotan kıran,** {ağız} *bot. Birleşikgillerden 100 cm. kadar boylu, çok yıllık, otsu ve sarı çiçekli bir bitki, (Centaurea glastifolia).*
- kotan²,** [? kotan] {ağız} *sf.* (Kişi için) kısa boylu; tıknaz. [DS]
- kotanjant,** [Fr. cotangente] *is. mat.* Bir dik üçgende, bir dar açıya bitişik dik kenarın karşı dik kenara oranına verilen ad.
- kotara,** [Bul. kótara [Tietze]] {ağız} *is.* **1.** Koyunların sağılmak için kapatıldıkları üstü kapalı ağıl. **2.** Hayvan kümesi. [DS]
- kotara,** [Yun. kodderi] {ağız} *is.* Küçük arı kovanı. [DS]
- kotaran,** [kotar-an] {ağız} *is.* İçki dağıtan kimse; saki. [DS]
- kotarı,** [Bul. kótara [Tietze]] {ağız} *is.* Duvar ya da çalı ile çevrilmiş üstü açık ya da bir kısmı kapalı ağıl. [DS]
- kotarılma,** [kot-ur-mak (boşaltmak) > kot-ar-ıl-ma] *is.* Kotarılmak eylemi.
- kotarılmak,** [kot-ar-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (Bir iş için) başarı ile bitirilmek; sonuçlandırılmak. **2.** (Pişmiş yemek için) başka kaplara aktarılmak; boşaltılmak. **3.** (Yemek için) pişirilmek; yenecek duruma getirilmek.
- kotarma,** [kot-ar-ma] *is.* Aktarma; boşaltma işi; kotarmak eylemi.

- kotarmak¹**, [kot-ar-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] **1.** Koşarak gelmek. **2.** Konuşmak; söylemek. [DS]
- kotarmak²**, [kot-ur-mak (boşaltmak)] > kot-ar-mak قوتارمق gçl. f. [-ır] **1.** {ağız} Bir işi başarı ile bitirmek; sona erdirmek; sonuçlandırmak. [DS] **2.** {eAT} {OsT} {ağız} Pişen yemeği başka kaplara aktarmak; boşaltmak; paylaşmak. [DS] **3.** {eAT} Boşaltmak; tahliye etmek. **4.** {ağız} Yemeği pişirerek yenecek duruma getirmek; yemeği hazırlamak. [DS] **5.** {ağız} Bir şeyi tutumlu kullanmak. [DS]
- kotas**, [eT. kutas > kotas / kotaz] is. **1.** Eskiden atları süslemekte ve tuğ yapmakta kullanılan, bir sığır türü olan yak tüyü. **2.** Kadınların süs olarak kullandıkları bir tür başlık; hotoz. **3.** Bazı kuşların başlarında bulunan ibik. **4.** zool. Tibet yöresinde yetişen bir tür sığır; Tibet öküzü; yak.
- kotaş**, [küt > kotaş ?] {ağız} sf. (Burun için) kısa ve kalın. [DS]
- kotay**, [Çin. ku-tai] {eT} is. İpek; ipekli kumaş. [ETY]
- kotaz**, [eT. kutas] {ağız} is. **1.** Yaban mandası. **2.** Püskül; hotoz. [DS]
- kotdaz**, [kot(t)-az] {ağız} is. Fodul. [DS]
- kotdurmak**, [*ko-mak (koymak)] > ko-d-mak > kod-tur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] → kodturmak. [EUTS] ☞ **kotdurup almak**, {eT} Ele geçirmek; almak. [EUTS]
- kote**, [Lat. quotare (ne kadar?) > Fr. quoter] sf. Sayıca belirlenmiş olan; miktarı tespit edilmiş. ☞ **kote etmek**, Bir sayı veya miktar belirlemek.
- kotek**, -ği [kötek] {ağız} is. Ucu topuzlu değnek. [DS]
- koter**, [Fr. coutère] is. tıp. Dokuyu yakmakta kullanılan alet veya kimyasal madde; dağlağı.
- koterizasyon**, [Fr. coutérisation] is. Bir dokuyu elektrikle veya kimyasal madde ile yakma işlemi; dağlama.
- kotey**, [? kotey] {ağız} is. Güneş görmeyen yer; kuz; kuzey. [DS]
- koti**, [*ko-mak (koymak)] > ko-d-mak (yere koymak; tam yapmak) > kod-ı (kodi:) {eT} sf. → kodı. [EUTS]
- kotıki**, [kōd-mak > kod-ık-mak > kodık-ı] (kodıki:) {eT} zf. → kodıki. [EUTS]
- kotik**, -ği [Bul. kótak [Tietze] ?] {ağız} is. **1.** Manda yavrusu; malak. **2.** Eşek yavrusu; sığa. **3.** Kedi büyüklüğünde bir tür sincap; gelincik. [DS]
- kotikçi**, [kotik-çi] {ağız} is. Kesilmiş ağaçlardan tomruk yapıp taşıyan kimse. [DS]
- kotirik**, -ği [? kotirik] {ağız} is. İpliksiz, boş makara. [DS]
- kotka**, [? kotka] {ağız} is. Manda. [DS]
- kotki**, [kōd-mak > kod-ık-mak > kodık-ı] (kodıki:) {eT} sf. Alçak gönüllü; yumuşak huylu; mütevazı. [DLT]
- kotkılık**, [kōd-mak > kod-ık-mak > kodık-ı-lık / kotkılılık] {eT} is. Alçak gönüllülük; gönül alçaklığı. [DLT]
- kotkot¹**, [kot+kot] {ağız} is. Takunya; nalın. [DS]
- kotkot²**, [kot+kot] {ağız} is. Yumrukları üst üste koyarak oynanan bir çocuk oyunu. [DS]
- kotlağan**, [kot-la-ğan] {ağız} is. Topraktan yapılmış bir tür maltız. [DS]
- kotlama**, [Fr. code > kot > kot-la-ma] is. **1.** Herhangi bir kodu kullanarak bildiri oluşturma. **2.** Bir metni kararlaştırılmış değerlere göre, harf, rakam veya yüksek frekanslı elektrik salınımlarıyla elde edilen işaretler dizisi hâlinde düzenleme. **3.** bsy. Bir bilgiyi iki tabanlı matematik işlemine çevirme. **4.** Haberleşmede bir bilgiyi kolayca iletebilmek için kot uygulama. **5.** Bir haritanın kotlarını koyma; rakımlama.
- kotlamak**, [Fr. code > kot > kot-la-mak] gçl. f. -r] [-l(u)-yor] **1.** Bir bilgiyi daha kısa sembollerle göstermek. **2.** bsy. Bir bilgiyi iki tabanlı matematik işlemine çevirmek. **3.** Haberleşmede bir bilgiyi kolayca iletebilmek için kot uygulamak. **4.** Seçilmiş bir karşılaştırma noktasına göre bir noktaya değer vermek. **5.** Bir haritanın kotlarını rakamla göstermek; rakımlamak.
- kotlan**, [kot-la-ğan] (kotla:n) {ağız} is. **1.** Küçük fırın. **2.** Toprakten yapılmış bir tür maltız. [DS]
- kotlet**, [Fr. côte (kaburga) > cõtetelette (eğecik)] is. Pırzola.
- kotletpane**, [Fr. cõtetelette-pane] is. Galeta ununa bulanarak yağda kızartılmış pırzola.
- kotlu**, [Fr. code > kot > kot-lu] sf. Kotlar yardımı ile belirtilen.
- kotmak¹**, [*ko-mak (koymak)] > ko-d-mak] {eT} gçl. f. [-ur] **1.** Koymak; bırakmak; terk etmek; yerleştirmek. [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain] [Tekin] **2.** Ayırmak; çıkarmak. [EUTS]
- kotmak²**, -ğı [kot-mak] {ağız} is. **1.** Eşek yavrusu; sığa. **2.** Deve yavrusu. **3.** sf. (Çocuk için) iri yarı; gösterişli. [DS]
- katmak³**, -ğı [kot-mak] {ağız} is. **1.** Silindir biçiminde, içi boş kutu. **2.** Koruyucu kutu. **3.** Küçük parçası; büyük odun. [DS]
- kotnak**, -ğı [kot(u)n-ak] {ağız} is. Yara kabuğu. [DS]
- koto**, [? koto] {ağız} is. Yeni doğmuş erkek keçi; oğlak. [DS] ☞ **koto kaşık**, {ağız} Kısa saplı ya da sapı kırık kaşık. [DS]
- kotof**, [? kotof] {ağız} is. Basamak. [DS]
- kotol¹**, [? kotol] {ağız} sf. Kısa boylu; çüce. [DS]
- kotol²**, [? kotol] {ağız} is. Lahana ve karnabahar bitkilerinin toprağın üstünde kalan gövde kısmı. [DS]
- kotolcak**, -ğı [kotol-cak] {ağız} is. Mısır bitkisi kesildikten sonra toprakta kalan sivri uçlu sapları. [DS]

koton, [Fr. coton / Ar. çutn] *is.* **1.** Pamuk bitkisi ve bu bitkinin tohumlarını saran lif. **2.** Pamuk liflerinin bükülmesiyle meydana getirilmiş iplikten bez ayağı örgüyle dokunmuş hafif veya orta ağırlıktaki kumaş. **3.** Pamuktan yapılmış kalın iplik. **4.** *sf.* (Kumaş için) pamuktan yapılmış.

kotonperle, [Fr. coton perlé] *is.* Kalınca bükülmüş, ibrişim gibi parlak merserize iplik.

kotor¹, [? kotor] {ağız} *is.* Mısır koçanı. [DS]

kotor², [kotur / kotor] {ağız} *is.* Uyuz. [DS]

kotoz, [kotoz] {eT} *is.* → kotuz. [DLT]

kotra¹, [İng. cutter (*kesmek*) > Fr. cotre] (*ko'tra*) *is.* *dnz.* Genellikle tek direkli, ince ve hafif spor yelkenlisi.

kotra², [Yun. kodderi] (*ko'tra*) *is.* **1.** {ağız} Koyunları sağlamak için kullanılan üstü açık ağıl. [DS] **2.** {ağız} Sağlık kurallarına aykırı ev, oda; in. [DS] **3.** {ağız} Mısır kurutmak için dört kazık üzerine oturtulmuş çatıdan ibaret basit yapı; çardak; kulübe. [DS] **4.** İrmak ve göl ağızlarında sazlardan kurulmuş balık dalyanı.

kotrulmak, [kutur-mak > kut(u)r-ul-mak] {eT} *edil.* *f.* [-ur] → kutrulmak. [DLT] [KB]

kotruşmak, [kutur-mak > kut(u)r-uş-mak] {eT} *işteş.* *f.* [-ur] → kotruşmak. [DLT]

kottaş, [kot-ta-ş] {ağız} *sf.* **1.** Bilgiçlik taslayan. **2.** (Kişi için) kısa boylu; tıknaz. [DS]

kottaşlanmak, [kottaş-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] Kendini beğenmek; böbürlenmek. [DS]

kottaz, [kot(t)-az] {ağız} *sf.* Kendini beğenmiş; kibirli. [DS]

kottik, -ğ*i* [? kottik] {ağız} *is.* Kısa boylu; tıknaz. [DS]

kottuk, -ğ*u* [? kottuk] {ağız} *is.* **1.** Kısa boylu; tıknaz. **2.** Büyük; iri. [DS]

kotuklamak, [kodik-la-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(u)-yor] (Eşek için) yavrulamak; doğurmak. [DS]

kotur¹, [? kotur] *is.* **1.** {eT} {ağız} *is.* Uyuz; uyuz hastalığı. [EUTS] [DS] **2.** {ağız} Kel. [DS] **3.** {ağız} Çıban. [DS] **4.** {ağız} Cüzamlı. [DS]

kotur², [? kotur] {ağız} *sf.* **1.** Cimri. **2.** İşi yaramaz; zayıf; cansız. [DS]

kotur³, [? kotur] {ağız} *is.* **1.** İri yarı, yaşlı kadın. **2.** Yaşlanmış büyük kümes hayvanı. **3.** Erkek kedi. [DS]

kotur⁴, [? kotur] {ağız} *is.* İnsan taşımaya yarayan tek atlı araba. [DS]

kotur⁵, [? kotur] {ağız} *is.* Tanesi alınmış mısır koçanı. [DS]

kotura, [Yun. kodderi] {ağız} *is.* İçinde mısır kurutulmuş, dört kazık üzerine oturtulan çitalardan yapılmış basit kulübe; çardak. [DS]

koturluk, -ğ*u* [kotur-luk] {ağız} Cüzam. [DS]

koturmaç, -c*i* [kotur-maç] {ağız} *is.* **1.** Eskiden ka-

dınların boyunlarına taktıkları bir tür gerdanlık. **2.** Kadınların tarlada kullandıkları önlük. [DS]

koturmak, [kutur-mak] {eT} *gçl. f.* [-ur] → kuturmak¹. [DLT] [KB]

koturmuş, [kutur-mak > kutur-muş] {eT} *sf.* → kuturmuş. [DLT]

kotuş, [? kotuş] {ağız} *is.* **1.** İnek memesi. **2.** Boynuz. [DS]

kotuz, [kotuz] {eT} *is.* Yak; Tibet sığırı. [DLT]

kotuzlanmak, [kotuz-la-n-mak] {ağız} *is.* Gururlanmak. [DS]

kotuzlug, [kotuz > kotuz-luğ] {eT} *sf.* Yaban sığırı sahibi olan; yaklı. [DLT]

kötü, [kötü] {ağız} *sf.* Kötü. [DS]

kötürge, [köt-ür-ge] {ağız} *is.* Kaldıraç. [DS]

kov, [kōv / kōğ قوو / قوغ] (*ko:v*) {eAT} {OsT} *is.* Bir kimseyi arkadan çekiştirme; yerme; kötüleme; dedikodu; gıybet. [DK] ☞ **kov çav**, {eAT} {OsT} *Dedikodu; çekiştirme; gıybet.* || **kov etmek**, {ağız} *Arkadan çekiştirmek; dedikodu etmek; gıybet etmek.* [DS] || **kov geçmek**, {ağız} → kov etmek. [DS] || **kov kovlamak**, {ağız} → kov etmek. [DS] || **kov sokmak**, {ağız} → kov etmek. [DS] || **kov vermek**, {ağız} → kov etmek. [DS]

kova¹, [Moğ. koboğa > kov-ğā / kovā / kowā] (*ko-va:*) *is.* **1.** Bataklıklarda yetişen bir tür saz; hasır otu; kofa. {eT} {ağız} (*aynı*) [DLT] [DS] **2.** Kova biçiminde açan bir tür çiçek. ☞ **kova kamışı**, {ağız} *Hasır kamışı.* [DS]

kova², [kov-ğa > kova] *is.* **1.** Kuyudan vb. yerden su çekmek veya her türlü sıvı, katı maddeleri taşımakta kullanılan tersine kesik koni şeklindeki kulplu kap. **2.** *argo.* Çok gol yiyen kaleci. **3.** *argo.* Eşcinsel erkek. **4.** Merdivenin çevresinde döndüğü boşluk. **5.** Minare, kubbe vb. yerlere konulan alemlerin alt tarafında bulunan kovaya benzer kısım. **6.** *sf.* Belirtilen miktardaki kova dolusu olan; bir kova dolduracak kadar. ☞ **kova kova**, *Kovalar dolusu.*

kova³, [kovā / kowā] (*kova:*) {eT} *is.* **1.** Burun kapağı. [Clouston] **2.** Türklerin kullandığı gemlerde atların burnuna doğru dikilen kayış. [DLT]

kova⁴, [kova] {ağız} *is.* Kuyu. [DS]

kova⁵, [? kova] {ağız} *is.* Çevresi taş, çit veya tezek ile çevrilmiş yer; avlu. [DS]

kovaçka, [Bul. kólēčke [Tietze]] {ağız} *is.* Yedi Kardeşler denilen yıldız kümesi. [DS]

kovaçlamak, [kov-aç-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Kovalamak. [DS]

kovak¹, -ğ*i* [kov-ak] {ağız} *sf.* Yiğit; yürekli; korkusuz. [DS]

kovak², -ğ*i* [koñak] {ağız} *is.* Saç kepeği. [DS]

kovak³, -ğ*i* [koy-ak] {ağız} *is.* Dağlar arasındaki çukur; koyak. [DS]

kovala, [İt. capanna/cavallo کواڤا] {OsT} *is.* → kavala.

- kovalak¹**, -ği [kov-al-ak] {ağız} *sf.* 1. (Kişi için) gururlu; çalimli. 2. Sersem; avanak. [DS]
- kovalak²**, -ği [kov-al-ak] {ağız} *is.* İki nesne arasındaki boşluk; aralık. [DS]
- kovalama¹**, [kova-la-ma] *is.* 1. Kovalamak eylemi. 2. Kaçan bir kimseyi veya uzaklaşan bir şeyi yakalamaya çalışma. 3. Takip; izleme. 4. Birbirini izleme; art arda gelme. 5. En az dört kişi ile oynanan bir çocuk oyunu.
- kovalama**, [kor-a-la-ma] {ağız} *is.* Yağda kızarmış patlıcan, patates, domates vb. üzerine kıyma ve biber dökerek yapılan bir tür yemek. [DS]
- kovalamaca**, [kova-la-ma-ca] *is.* 1. Bir ebe tarafından kovalanan ve ebenin yakalaması ile yakalanmanın ebe olduğu, böylece sürüp giden bir çocuk oyunu. 2. Karşılıklı olarak kovalama ve kaçma çabası; koşuşturma.
- kovalamak¹**, [kōv > kov-ā > kova-lā-mak / koğalamak > kov-ala-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Bir kimseyi sert veya küçük düşürücü söz ve hareketlerle gitmeye zorlamak; kovmak. 2. Bir hayvanı bulunduğu yerden gitmesini belirten işaret ve sözleri tekrar ederek uzaklaştırmak; kovmak. 3. Bir kimseyi yakalamak için peşine düşerek arkasından koşturmak. 4. Bir işi sonuca bağlamak amacıyla takip etmek. 5. Bir şeyi ele geçirmek için çeşitli tedbirlere başvurmak. 6. (Zaman, durum, mevsim vb. için) birbiri ardınca gelmek; birbirini izlemek. 7. Bir yarışta önde gidenlere yetişmek amacıyla arkalarından sıkı bir şekilde takip etmek. 8. {eAT} *gçl. f.* Takip etmek. [DK]
- kovalamak²**, [kov > kov-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Söz getirip götürmek. [DS]
- kovalanış**, [kova-la-n-ış] *is.* Kovalanmak eylemi veya biçimi.
- kovalanma**, [kova-la-n-ma] *is.* Kovalanmak eylemi.
- kovalanmak¹**, [kova-la-n-mak] *edil f. [-ır]* 1. Bir kimse tarafından sert veya küçük düşürücü söz ve hareketlerle gitmeye zorlanmak; kovulmak. 2. (Hayvan) bulunduğu yerden gitmesini belirten işaret ve sözler tekrar edilerek uzaklaştırılmak; kovulmak. 3. Bir kimse tarafından yakalanmak amacıyla peşine düşülerek arkasından koşturulmak. 4. (Bir iş) sonuca bağlanmak amacıyla takip edilmek. 5. (Bir şey) ele geçirilmek amacıyla çeşitli tedbirlere başvurulmak. 6. (Bir yarışta önde gidenler) yetişmek amacıyla arkalarından gelenlerce sıkı bir şekilde takip edilmek.
- kovalanmak²**, [kova-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* 1. Kova sahibi olmak; kova almak; kova edinmek. 2. (Minare alemleri vb. için) kova takılmak.
- kovalanmak³**, [koğ (yans.) > kov-a-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Başkasına güvenip yiğitlik taslanmak. [DS]
- kovalans**, [Fr. covalence] *is. fiz. kim.* Moleküllerin elektriksel çekimle açıklanamayan kohezyon değeri; ortak değerlik.
- kovalaşmak**, [kov-la-ş-mak] {ağız} *işteş. f. [-ır]* Birkaç kişi bir olup birini çekiştirmek; dedikodu etmek. [DS]
- kovalayış**, [kova-la-y-ış] *is.* Kovalama eylemi veya biçimi.
- kovalent**, [Fr. covalent] *is. fiz. kim.* Ortak değerlikli.
- kovalı**, [kova-lı] *sf.* Kovası bulunan; kova sahibi olan. ☐ **kovalı şalvar**, {ağız} *Bol şalvar.* [DS]
- kovalık¹**, -ği [kova-lık] {ağız} *is.* 1. Hasır örülen kamış; hasır otu. 2. Sazlık; kamışlık. [DS]
- kovalık²**, -ği [kova-lık] *is.* Kova konulan yer.
- kovalık³**, -ği [kov-al-ık] {ağız} *is.* İki nesne arasındaki boşluk; aralık. [DS]
- kovalkan**, [kov-al-kan] {ağız} *sf.* 1. Aralarında boşluk bulunan. 2. (Kişi için) övünen. [DS]
- kovalmak¹**, [kov-al-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Gururlanmak. [DS]
- kovalmak²**, [kov-al-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* 1. (Ağaç için) koflaşmak. 2. (Çıban için) içi boşalmak. 3. (Ortalık için) tenhalaşmak. 4. (Çalışan kimse için) serbest kalmak; boş kalmak. [DS]
- kovalmak³**, [kov-al-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* (Kapı, pencere vb. için) genişçe açılmak. [DS]
- kovaltak**, -ği [kov-al-t-ak] {ağız} *sf.* Gevşek; yumuşak. [DS]
- kovaltaz**, [kov-al-t-az] {ağız} *sf.* 1. Yaşlı; ihtiyar. 2. *is.* Ağaç kovuğu. [DS]
- kovaltı**, [kov-al-t-ı] {ağız} *is.* Delik; kovuk; çukur. [DS]
- kovaltmak¹**, [kov-al-t-mak] قووالتمق *gçl. f. [-ır]* 1. {eAT} Yüksekte, havada serbest tutmak. 2. {ağız} Aralık etmek; aralamak. [DS] 3. {ağız} Seyrekletmek; boşaltmak. [DS]
- kovaltmak²**, [kov-al-t-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* Serbest bırakmak; göz yummak. [DS]
- kovaltmak³**, [kov-al-t-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Etki altında kalmak. [DS]
- kovan¹**, [koğ / kov (içi boş) > kov-an] *is.* 1. Arı barınağı. 2. Bir kovanda barınan arı topluluğu. 3. {ağız} Yayık. [DS] 4. {ağız} Küfe. [DS] 5. İçinde bir ateşli silâh mermisinin sevk barutunu bulduran metal kılıf; kapçık. 6. {ağız} Boş fişek. [DS] 7. Boşalmış top mermisi. 8. {ağız} Yivsiz av tüfeği. [DS] 9. {ağız} Balta, çapa, keser vb. araçların sap geçen deliği. [DS] 10. {ağız} Edilgen eşcinsel erkek. [DS] ☐ **kovan anahtarı**, *Altı ve sekiz köşe somunlar, civataları sökmekte kullanılan anahtar.* || **kovan demiri**, {ağız} *Sabanın ucuna takılan enli ve yassı demir; saban demiri.* [DS] || **kovan otu**, *bot. Ballı babagillerden, halk hekimliğinde yapraklarından yararlanılan çok yıllık otsu bitki; oğul otu; melisa, (Melissa officinalis).*

- kovan²**, [kov-mak > kov-an] *sf.* Kovmak eylemini yapan; uzaklaştıran.
- kovanca**, [kov-an-ca] {ağız} *is.* Bir tür büyük bıçak; saldırma. [DS]
- kovancı**, [kov-an-cı] *is.* 1. Kovan yapan ve satan kimse. 2. {ağız} Arıcı. ☞ **kovancı ısranı**, {ağız} *Kovandan bal peteklerini kolayca çıkarmaya yarayan bir çeşit araç.* [DS]
- kovancık**, -ğ[ı] [kov-an-cık] {ağız} *is.* Köstebek, fare gibi hayvanların yerde açtığı tüneller; köstebek yolları, yuvaları. [DS]
- kovanlamak**, [kov-an-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r]* İzlemek; gözlemek; gözetlemek. [DS]
- kovanlık**, [kov-an-lık] *is.* Kovanların konulduğu yer; arılık.
- kovar**, [? kovar] {ağız} *is.* Pislik yığını; çöplük. [DS]
- kovaşlamak**, [kov-aş-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kovalamak. [DS]
- kovaştırmak**, [kov-aş-tır-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* Kovalamak. [DS]
- kovata**, [Yun. gaváta] {ağız} *is.* 1. Maşrapa. 2. Su kovası. [DS]
- kovboy**, [Germ. kōu > İng. cow (sığır) + boy (genç) > cowboy] (ko'vboy) *is.* Amerika'da sığır çobanlarına verilen ad.
- kovboyluk**, -ğ[u] [kovboy-luk] (ko'vboyluk) *is.* Kovboy olma durumu; kovboyun yaptığı iş.
- kovcu**, [kov-cu / koğ-cu / koğ-ucu قوجى / قوغجى] {eAT} {OsT} {ağız} *is.* Dedikodu yaparak insanları arkadan çekiştiren kimse; dedikoducu; gammaz; fitneci. [DS]
- kovculuk**, -ğ[u] [kov-cu-luk قوجلق] {eAT} {ağız} *is.* Kovcu olma durumu; dedikodu yapma; çekiştirme; gıybet etme. [DS]
- kovçak**, -ğ[ı] [kov-(u)ç-ak] {ağız} *is.* Delik; oyuk; çukur. [DS]
- kovdak**, [kōv > kov-dak] {eT} *sf.* Cılız. [KB]
- kovdaş**, [kōv > kov-daş] {eT} *sf.* Obur. [KB]
- kovdurma**, [kov-dur-ma] *is.* Kovmak işini yaptırma.
- kovdurmak¹**, [koğ-dur-mak > kov-dur-mak] *gçl. f. [-ur]* 1. Kovmak işini yaptırmak; uzaklaştırmak. 2. Bir kimsenin uzaklaştırılmasına, kovulmasına neden olmak; kovulmasını sağlamak.
- kovdurmak²**, [kov-dur-mak] {ağız} *gçl. f. [-ur]* 1. Koşturmak. 2. At koşturmak. [DS] ☞ **kovdura kovdura**, {ağız} *Koştura koştura.* [DS]
- kover**, [? kover] {ağız} *is.* Taş yığını. [DS]
- kovermek**, [ko-mak + ver-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Bırakmak; salmak. [DS]
- kovga**, [Moğ. koboğa > kov-ğā / kovā / kowā] (kovga:) {eT} *is.* → kova¹.
- kovi**, [kovī] {eT} *sf.* 1. Kof; boş; oyuk. [EUTS] [KB] [Gabain] 2. İçi kof ve çürük olan. [DLT] 3. Bedbaht; kismetsiz; kutsuz; uğursuz; mutsuz. [DLT] [EUTS] [Gabain]
- kovıtmak**, [kav-mak > kav-it-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* 1. Çarpmak. [Gabain] 2. Tahrip etmek; harap etmek; yakıp yıkmak. [EUTS]
- kovlama**, [kov (dedikodu) > kov-la-ma] *is.* Kovalamak eylemi; dedikodu; çekiştirme; yeme; gıybet; nemime.
- kovlamak¹**, [kov (dedikodu) > kov-la-mak / koğ-la-mak قولا مق / قوغلامق / قوغولامق] {eAT} {OsT} {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Bir kimseyi arkadan çekiştirmek; yermek; kötülemek; dedikodu etmek; gıybet etmek. [DS]
- kovlamak²**, [kōv > kov-lā-mak / koğ-lā-mak] (kov-la:mak) {eT} {eAT} *gçl. f. [--r]* Kovalamak. [EUTS] [Gabain] [DK]
- kovlan**, [kov-la-n] {ağız} *is.* Kaba toprak. [DS]
- kovlangoz**, [kov-la-n + Far. ğavz] {ağız} *sf.* 1. İçi boş. 2. (Ağaç vb. için) içi boşalmış; kof. [DS]
- kovlaşmak**, [kov-la-ş-mak] {ağız} *işteş. f. [-ır]* Arkadan çekiştirmek; dedikodu etmek. [DS]
- kovma**, [kov-ma] *is.* Kovmak eylemi.
- kovmak**, [kov-mak / koğ-mak قوغمق] *gçl. f. [-ar]* 1. Birini, bir yerden sert ve onur kırıcı sözlerle uzaklaştırmak; defetmek; kovalamak; sürmek. {eT} {eAT} [DLT] [KB] [DK] 2. Bir milleti, bir kavmi veya bir topluluğu topraklarından sürüp çıkarmak; atmak; defetmek. 3. Bir hayvanı ürküterek veya sopa vb. ile canını acıtarak uzaklaştırmak. 4. Bir kimsenin çalıştığı yer, bağlı olduğu dernek, kurum vb. ile ilişkisini kesmek; işine son vermek; çıkarmak; atmak. 5. (Düşünce için) zihminden çıkarmak; düşünmemek; aklına getirmemek. 6. mecaz. Ortadan kaldırmak; yok etmek; varlığına son vermek. 7. {eAT} {OsT} Arkasına düşmek; peşinden gitmek; izlemek; takip etmek. 8. {OsT} {ağız} Koşturmak; yürütmek; sürmek. [DS] ☞ **kova çıkarmak**, {eAT} *Kovarak çıkarmak.* || **kova gitmek**, {eAT} *Koşarak ardına düşmek; takip etmek.*
- kovnaz**, [Yun. khávanos] {ağız} *is.* Küçük küp. [DS]
- kovoz**, [kov-uz] {ağız} *sf.* İçi boşalmış; kof. [DS]
- kovramak**, [kav-ra-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-r(u)-yor]* Elle ekin yolmak. [DS]
- kovsak**, -ğ[ı] [kov-sa-k] {ağız} *sf.* 1. (Yapı için) yıkılmak üzere olan; eski. 2. *is.* Duvarlarda eskilik ve yıkıntıdan oluşan aralık, kovuk. 3. İki insan ya da nesne arasındaki boşluk; aralık. 4. Ağaç kovuğu. [DS]
- kovsuk**, -ğ[u] [kov-(u)s-uk] {ağız} *is.* 1. Yaylalarda yüksek kayaların eteği. 2. Köşe; bucak. 3. Delik; kovuk; çukur. 4. Boşluk. [DS]
- kovşak**, -ğ[ı] [kov-(u)ş-a-k] {ağız} *sf.* 1. Gevşek; aralıklı; kaba. 2. İki insan ya da nesne arasındaki aralık; açıklık. [DS]

kovşalak, -ğı [kov-(u)ş-a-la-k] {ağız} *sf.* İki insan ya da nesne arasındaki aralık; açıklık. [DS]

kovşalmak, [koğuş > koğ(u)ş-ā-mak > koğşa-l-mak / kovşa-l-mak] {eT} *edil. f. [-ur]* → koğşalmak. [DLT]

kovşamak¹, [koğuş > koğ(u)ş-ā-mak] (*koğşa:mak*) {eT} *gçl. f. [-r]* Koğuş (huş) ağacı dalı ile cilalamak; perdahlamak. [DLT]

kovşamak², [kov-(u)ş-a-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-ş(u)-yor]* (Duvarın sıvası için) ayrılıp düşecek duruma gelmek. [DS]

kovşaşmak, [koğuş > koğ(u)ş-ā-mak > koğşa-ş-mak / kovşa-ş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* → koğşaşmak². [DLT]

kovşatmak, [koğuş > koğ(u)ş-ā-mak > koğşa-t-mak / kovşa-t-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* → koğşatmak. [DLT]

kovu¹, [koğ-u / kov-u قوو] {eAT} {ağız} *is.* → kov. [DS]

kovu², [kov-u] {ağız} *is.* Çukur ve bataklık yer. [DS]

kovucu, [kov-u-cu قوجى] {eAT} {ağız} *is.* → kovcu. [DS]

kovucuk, -ğu [kov-u-cuk] *is. biy.* Genç ağaç dallarının kabuklarında yer alan ve gaz alışverişine yarayan küçük delik.

kovucuklu, [kov-u-cuk-lu] *sf.* Kovucukları olan.

kovuculuk, -ğu [kov-u-cu-luk قوجلق] {eAT} *is.* → kovuculuk.

kovuç, [kov-ğuç / kowuç] {eT} *is.* 1. Zulüm; eziyet. 2. Cin çarpması eseri. [DLT]

kovuk¹, -ğu [kov-uğ قوق / قووق] *is.* 1. Bir şeyin boş olan iç kısmı; bir şeyin içinde oluşan oyuk. {eT} {eAT} {OsT} (*aynı*) [DLT] [EUTS] 2. *sf.* Oyuğu olan; oyuklu; kovuklu. {eAT} (*aynı*) 3. {OsT} Çürük.

kovuk¹, -ğu [eT. kav-uk / kov-uk] {ağız} *is.* 1. Sidik torbası; mesane. 2. Huni. [DS]

kovulma, [kov-ul-ma] *is.* Kovulmak eylemi.

kovulmak¹, [kov-mak > kov-ul-mak] *edil. f. [-ur]* 1. Bir yerden, onur kırıcı ve sert sözlerle uzaklaştırılmak. {eAT} (*aynı*) 2. Çalıştığı yer, bağlı olduğu dernek, kurum vb. ile ilişkisi kesilmek; işine son verilmek; çıkarılmak; atılmak.

kovulmak², [kov-ul-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ur]* (İnek için) çiftleşmek istemek; boğaya gelmek. [DS]

kovuluş, [kov-ul-uş] *is.* Kovulmak eylemi veya biçimi.

kovunmak, [kov-un-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ur]* Övünmek. [DS]

kovuntu, [kov-untu] *is.* Kovulan kimse; kovulmuş kimse.

kovurgeç, -ci [kav-ur-gaç] {ağız} *is.* Kahve kavrulan tava. [DS]

kovurmaç, [kağ-ur-mak > kağur-maç] {eT} *is.* → kağurmaç. [DLT]

kovurmak, [*käg-mak > kağ-ur-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Kavurmak. [EUTS]

kovurtmak, [kov-ur-t-mak] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Serbest bırakmak; salmak. [DS]

kovuş¹, [kov-uş] *is.* Kovmak eylemi veya biçimi.

kovuş², [kov-uş قووش] *is.* 1. {OsT} İğ yapımclarının, iğ tıraş ve parlatma işinde kullandıkları oluk gibi bir araç. 2. {ağız} Küçük tahta. [DS] ☐ **kovuş ok**, {eAT} → çigre. || **kovuş oku**, {eAT} → çigre.

kovuşamak, [kov-uş-ā-mak] {eT} *gçl. f. [-r]* Düzlemek. [EUTS] [Gabain]

kovuşmak¹, [kov-mak / koğ-mak > kov-uş-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Kovmaya, uzaklaşmaya çalışmak. [DLT]

kovuşmak², [kov-uş-maç قوغشمق] {eAT} *işteş. f. [-ur]* Koşmada yarışmak; yarış etmek; birbirini kovalamak.

kovuşmak³, [kov-uş-mak] {OsT} {ağız} *dönşl. f. [-ur]* (İnek için) çiftleşmek istemek; boğaya gelmek. [DS]

kovuşturma, [kov-mak > kov-uş-tur-ma] *is.* 1. Kovuşturma eylemi. 2. Bir kimse hakkında güvenlik kuvvetlerince yapılan araştırma ve soruşturma; takibat, (1955). 3. *huk.* Bir kimse hakkındaki isnadın kuvvetlenmesi durumunda, bu şüphe yerini belirliliğe bırakıncaya kadar Cumhuriyet Savcılığınca sürdürülen işlem. ☐ **kovuşturma yapmak**, *Bir kimse hakkında güvenlik kuvvetlerince araştırma ve soruşturma yapmak; takibatta bulunmak.*

kovuşturmak, [kov-mak > kov-uş-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* 1. (Sanık için) yargıç karar verinceye kadar gerekli adli işlemleri yürütmek, (1955). 2. (Olay için) aslını, doğrusunu anlamak için araştırmak, incelemek; soruşturmak. 3. {ağız} Kovalamak; izlemek. [DS] 4. Kendi işiyle uğraşmak.

kovuz¹, [køk-mak² > køk-uz / køkoz / køğuz قووز] *sf.* 1. {eT} {eAT} Tamamen boş; bomboş. 2. {ağız} Tam dolu olmayan. [DS] 3. {ağız} İçi boşalmış olan; kof. [DS] 4. {ağız} Aralık; açıklık. [DS]

kovuz², [kov-ğuç / kowuç] {eT} *is.* → kovuç. [DLT]

kovuz³, [kapuz / kov-uz] {ağız} *is.* Kenarları dik yamaçlı dar vadi. [DS]

kovzak, -ğı [kov-(u)z-a-k] {ağız} *sf.* 1. Gevşek; aşınmış; laçkalaşmış. 2. Hacimce büyük olduğu hâlde ağırlığı az olan. [DS]

kovzalak, -ğı [kov-(u)za-la-k] {ağız} *sf.* Hacmine bakarak, görünüşte ağır sanıldığı hâlde hafif olan. [DS]

kovzamak¹, [kov-(u)z-a-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-z(u)-yor]* Ağır işten kurtulup rahat nefes almak ve sevinmek. [DS]

kovzamak², [kav-(ı)z-a-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-z(u)-yor]* Korumak; saklamak. [DS]

kovzat, -dı [kov-(u)z-a-t] {ağız} *sf.* Serbest söz söyleyen; çekinmeden konuşan. [DS]

koy¹, [kōñ / kōn / kōy قوی] (ko:y) {eT} {OsT} {ağız} *is.* Koyun. [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [OKD] [Gabain] [İKPÖy.] [DS] **koy yılı**, {eT} *On iki hayvanlı takvimde bir yıl.*

koy², [kōñ / kōy] (ko:y) {eT} *is.* Kucak; koyun; göğüs. [DLT]

koy³, [kūy] (ku:y) {eT} *is.* **1.** Alt; dip. [KB] **2.** Kuytu yer. [DLT] **3.** Derenin dibini, düzlüğü; koyak. [DLT] **4.** Karanın içerisine girmiş ufak deniz parçası; körfezden daha küçük boyuttaki girinti; küçük körfez. **5.** {ağız} Mağara. [DS]

koy⁴, [Far. kūy => kōy] {ağız} *is.* Köy. [DS]

koyacak, -ğı [koy-acak] *is.* İçine bir şeyler koymak için kullanılan, dolap, sepet, tabak, bardak vb. şeylere verilen genel ad.

koyak¹, [konak / konok] {eT} *is.* Konak darısı. [DLT]

koyak², -ğı [koy-aq قویاق] {OsT} {ağız} *is.* **1.** Bir ucu dağda son bulan iki dağ arasında kalan büyük çukur; akarsular tarafından açılmış bir yana doğru eğimli uzunlamasına çukur; vadi; dere. **2.** Dağlarda ve kayalıklarda oluşmuş doğal çukur. **3.** Dağlar üzerinde bol otlulu, bitek çukurluklar. **4.** Güneş görmeyen kuytu yer. **5.** Kuytu, basık yer. [DS]

koyak³, -ğı [koy-aq / koy-uq قویوق / قویاق] {ağız} *sf.* **1.** {eAT} Dokunaklı; hazin; müessir. **2.** Çok tatlı. [DS]

koyak⁴, -ğı [koy-ak] {ağız} *is.* Köşe; taraf. [DS]

koyalmak¹, [koyu-l-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Koyulaşmak. [DS]

koyalmak², [koy-al-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* **1.** Olgunlaşmak; yaşlanmak. **2.** Uslanmak; durulmak. [DS]

koyam, [Far. gūyā => gūyam] {ağız} *e.* Göre. [DS]

koyan, [? koyan] {ağız} *is.* Tavşan. [DS]

koyar¹, [koyar / kayar] {eT} *is.* Hayvanlara ve kölelere karşı kullanılan bir sövme sözü. [DLT]

koyar², [koy-ar] *is.* İki akarsuyun birleştiği yer; mülteka.

koyarlamak, [Ar. giyār => kayar-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Nallamak. [DS]

koyasa, [kōr (maya) > ? koyasa] {ağız} *is.* İyi mayalanmış hamur ya da ekmek. [DS]

koyaşmak, [koy-aş-mak] {ağız} *işteş. f. [-ır]* Karşılıklı yardım etmek; yardımlaşmak. [DS]

koycol, [koy (koyun) + Kaz. col (vol)] {ağız} *is.* Samanyolu. [DS]

koyçı, [koñ-çī / koy-çī] (koyçı:) {eT} *is.* **1.** Koyuncu. [ETY] **2.** Çoban. [KB] [Nevâyi]

koyduraklı, [koy-dur-ak-lı] {ağız} *sf.* (Ses, şarkı vb. için) etkili; dokunaklı; acıklı; içli. [DS]

koydurma, [koy-dur-ma] *is.* Koymasını sağlama eylemi; koydurmak eylemi.

koydurmak, [koy-dur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Koymak eylemini başkasına yaptırmak. **2.** Bir kimsenin bir şeyi bir yere koymasını sağlamak.

koygalmak, [Özb. koy-ga-l-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Kımıldamak. [DS]

koygaşmak, [kōñ / kōy > koy-gā-mak > koyga-şmak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Koynuna girmek. [DLT]

koygul, [koy-gu-l(u)] {ağız} *sf.* (Renk için) koyu. [DS]

koygun¹, [koy-gun] *sf.* **1.** İnsanın duygularını etkisi altına alan; dokunaklı; içli; acıklı; etkili; dokunaklı. {ağız} (aynı) [DS] **2.** {ağız} Ünlü; onurlu; kuvvetli. [DS]

koygun², [koy-ğun قوگون] {OsT} *is.* Akdoğan.

koygun, [koy-gun] {ağız} *sf.* (Renk için) koyu. [DS]

koyılmak, [kuğ-ıl-mak / kuy-ıl-mak] {eAT} *edil. f. [-ur] → kuyulmak.* [DK]

koyın¹, [kōñ / kōn / koy-ın] {eT} *is.* **1.** Koyun. {ağız} (aynı) [EUTS] [DS] **2.** Türklerin on iki hayvanlı takvimlerinde bir yıl adı. [EUTS]

koyın², [kōñ / kōn / koy-ın] {eT} *is.* Sine; koyun; kucak. [Gabain]

koyka¹, [kuykā / koy-kā] (koyka:) {eT} *is.* Deri; kürk; post. [DLT]

koyka², [koyka قیقا] {eAT} *is.* Birakılan şey.

koykalamak, [kuykā / koy-kā > koyka-lā-mak] (koykala:mak) {eT} *gçl. f. [-r]* Derinin tüylerini yolmak. [DLT]

koykılık, [kōđ-mak > koğ-ık-mak > koğık-ī-lık / kotkı-lık] {eT} *is.* Alçak gönüllülük. [Yükneki]

koyku, [koy-ku] {ağız} *is.* Kabadayı. [DS]

koykul, [koy-gu-l(u)] {ağız} *sf.* (Renk için) koyu. [DS]

koylan, [koy-(u)l-an] {ağız} *is.* Su çevrisi; girdap; akarsuların durgun ve dönen en derin yeri. [DS]

koylıg, [kōñ / kōn / koy > koy-lıg] {eT} *sf.* Koyunlu. [ETY]

koylu, [Hoy (İran'da bir kent) > hoy-lu] {ağız} *is.* Kızılbaş. [DS]

koyluk, -ğu [koy-luk] {ağız} *is.* Köyün olduğu yer. [DS]

koyluşmak¹, [koğ-mak / koy-mak > koy-ul-mak > koy(u)l-uş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Dökülüşmek. [DLT]

koyluşmak², [koğ-uğ / koy-uğ > koyu-l-mak > koy(u)l-uş-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Koyulaşmak. [DLT]

koyma, [koy-ma] *is.* **1.** Koymak eylemi. **2.** {ağız} Yapma; uydurma; iğreti. [DS]

koymaca, [koy-ma-ca] {ağız} *is.* Çardak. [DS]

koymaça, [kuy-ma + aş / kuymaç] {ağız} *is.* Un çorbası. [DS]

koymak¹, [eT. *ko-mak (*koymak*) > ko-d-mak > koy-mak / ko-mak قويمق] *gçl. f. [-ar]* **1.** {eT} {eAT} Bırakmak; terk etmek; yerleştirmek; dökmek; çalkalamak. [DLT] [EUTS] [OKD] [Gabain] [Yükneki] [DK] **2.** {eT} Ayırmak; çıkarmak. [EUTS] **3.** Bir şeyi artık elinde tutmayıp bir yere bırakmak; bir yere yerleştirmek. **4.** (Bedenin bir bölümünü) bir yere veya bir şeyin üzerine bırakmak, bir şeye dayamak, yaslamak. **5.** Bir şeyi bir yere iliştmek; tutturmak; dikmek; takmak; yerleştirmek. **6.** Birini veya bir şeyi bir yere bırakıp kaçmak; terk etmek; bırakmak. **7.** Bir kimseyi veya bir şeyi belli bir durumda bekletmek; kasıtlı veya kasıtsız olarak öyle durmasını sağlamak; öyle bırakmak. **8.** Bir kimseyi, başka birine bırakmak; feda etmek; vermek. **9.** Birine yiyecek, içecek vb. ayırmak, bırakmak. **10.** (İmza, tarih, isim, adres için) bir yazının altına veya üstüne yazmak. **11.** (Yemek için) pişmesini sağlamak için ateşte tutmak; ocağın üstüne yerleştirmek. **12.** Bir işin yapılması için belirli bir para ayırmak; ödenek ayırmak. **13.** (Para için) bir miktar biriktirmek; bankaya yatırmak; gelir getirici bir işe harcamak. **14.** (Kumar, bahis vb. için) bir miktar para vermek; yatırmak. **15.** (Yasa, kural, yasak vb.) çıkarmak; belirlemek; başlatmak; uygulamak. **16.** Bir kimseyi, bir şeymiş gibi saymak; öyleymiş gibi davranmak. **17.** (Nöbetçi, gözcü vb.) dikmek; yerleştirmek. **18.** Nesnelere ve insanları belirli bir düzene göre sıralamak; dizmek. ☞ **koyduğu yerde otlamak**, *Uzun bir zaman geçmesine rağmen hiçbir ilerleme kaydetmemek.* || **koydunsa bul**, (*Aranan bir şey veya insan için*) *olması gereken yerde bulamamak.*

koymak², [eT. kuḍ-mak] *gçl. f. [-ar]* **1.** (Sıvı vb. a-karları) bir kap veya yere dökerek koymak; kuy-mak. {eT} (*aynu*) [Yükneki] **2.** Bir kimse veya hayvanı bir yere kapatmak; hapsetmek. **3.** Bir kimsenin bir yere girmesine izin vermek; içeriye geçmesine engel olmamak. **4.** Bir şeyin içine başka bir şeyi eklemek, katmak. **5.** Bir kimseyi bir işe yerleştirmek. **6.** Birini, bir amaçla hazırlanmış listeye dahil etmek, yazmak; sıralamaya almak.

koymak³, [koy-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ar]* **1.** Etkilenmek; dokunmak. [DS] **2.** (Söz veya bir davranış) derinden etkilemek; içine işlemek; üzme.

koymak⁴, -ğı [kuḍ-mak] {ağız} *is.* **1.** Yumurta, un ve peynirle yapılan bir yemek; omlet. **2.** Un çorbası. [DS]

koyun, [kōñ / kōn / koy-ın] {eT} *is.* Koyun. [EUTS] [Gabain]

koyunak, -ğı [koy-(u)n-ak] {ağız} *is.* **1.** Koyundan çıkarılan aşık kemiği. **2.** Zıpzip; bilye. [DS]

koyunara, [Yun. khunaria] {ağız} *is.* Çam fıstığının fıstıklı kozalağı. [DS]

koyunak, -ğı [eT. kōñlek] {ağız} *is.* Gömlek. [DS]

koyunu, [kōñ > koyunu قوينى] {eAT} *is.* Koyun.

koyunuk, -ğı [koy-(u)n-uk] {ağız} *is.* Topaç. [DS]

koyrat, [ḥoyrat / ḥoryat] {ağız} *is.* Hoyrat. [DS]

koyrak, -ğı [koy > koy-sa-k] {ağız} *is.* Üç yanı kaya ile çevrilmiş yer. [DS]

koyrak, -ğı [koy-sa-la-k] {ağız} *is.* Ev içinde, duvarlara oyulmuş kapaksız dolap. [DS]

koyrak, -ğı [koy-su-k] {ağız} *is.* Delik; kovuk; çukur. [DS]

koyrak, -ğı [koy-(u)t-ak] {ağız} *is.* **1.** Yel değmeyen yer; çukur. **2.** Yer altındaki boşluklar. [DS]

koytan¹, [koy-(u)t-an قويتان] *is.* **1.** {OsT} Mezarın bir yanındaki yarık. **2.** {ağız} Mezarın iç kısmının köşesi. [DS] **3.** {ağız} Dairemsi köşe. [DS] **4.** {ağız} Dağın çıkıntılı yeri. [DS]

koytan², [koy-(u)t-an] {ağız} *sf.* Etkili; dokunaklı; içli.

koytarmak, [kay-(ı)t-ar-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Dönklik etmek. [DS]

koytu, [koy-(u)t-u] {ağız} *is.* Kenar; köşe. [DS]

koytuk, -ğı [koy-(u)t-uk] {ağız} *is.* **1.** Kenar; köşe. **2.** Saklanacak, gizlenecek çukurumsu yer. [DS]

koyturmak, [*ko-mak (*koymak*) > ko-d-mak / koy-mak > koy-tur-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Döktürmek; koydurmak. [DLT]

koyu, [eT. koḍ-uğ / koy-uğ > koḍ-ı / koyū] (*koyu:*) *sf.*

1. {eT} Kalın; sık. [DLT] **2.** (Akışkanlar için) akışkanlığı az olan; yoğunluğu fazla olan. **3.** {ağız} Kattı. [DS] **4.** (Renk için) daha yoğun olan. **5.** *mecaz.* (Kişi için) bir şeye veya konuya bağlılığı çok fazla olan; bu sınırdaki olan; aşırı; düşkün. **6.** Bir hareketin son sınırı; derin; hararetli; ateşli. **7.** Bir görüşün son sınırı. **8.** *mecaz.* Aşırı hareketli. **9.** *is.* Daha yoğun olan şey. ☞ **koyu gri**, *Grinin bir ton koyusu; gri ile siyah arası.* || **koyu kahverengi**, *Kahverenginin bir ton koyusu; kahverengi ile kara arası.* || **koyu kırmızı**, *1. Kırışmanın başlangıcında olan; karaya yakın kırmızı. 2. Bu renkteki at donu.* || **koyu kırmızı**, *Kırmızının bir ton koyusu; bordoya yakın kırmızı.* || **koyu koyu**, *İyice koyu.* || **koyu koyu düşünmek**, *Derin derin ve uzun uzun düşünmek.* || **koyu lacivert**, *Lacivertin bir ton koyusu; lacivert ile kara arası.* || **koyu mavi**, *Mavinin bir ton koyusu.* || **koyu pembe**, *Pembenin bir ton koyusu.* || **koyu sarı**, *Sarının bir ton koyusu.* || **koyu yeşil**, *Yeşilin bir veya birkaç ton koyusu; yeşil ile kara arası.*

koyug, [koḍ-uğ / koy-uğ] {eT} *sf.* **1.** (Sıvı için) koyu. [DLT] **2.** Derin. [KB]

koyugluk, [koḍ-uğ / koy-uğ > koyuğ-luk] {eT} *is.* Koyuluk; (sıvı için) koyuluk. [DLT]

koyuk¹, -ğı [koy-mak³ > koy-uk قويوق] {eAT} {OsT}

{ağız} sf. Dokunaklı; etkili; içli; hazin. [DS] ☞
koyuk koyuk, {ağız} Yanık yanık; içli içli; hazin
hazin. [DS]

koyuk², -ğū [koy / kov-uk] {ağız} is. 1. Dağın ve
kayanın kuytu yeri. 2. Boşluk; kovuk. [DS]

koyulaşma, [koy-u-la-ş-ma] is. Koyulaşmak eylemi.

koyulaşmak, [koy-u-la-ş-mak] döñşl. f. [-ır] 1. Koyu
duruma gelmek; akışkanlığı azalmak. 2. (Renkler
için) bir veya birkaç ton artmak. 3. mecaz. Aşırı
duruma gelmek; artmak; hararetlenmek; derinleş-
mek.

koyulaştırıcı, [koy-u-la-ş-tır-ıcı] sf. 1. Bir şeyi koyu-
laştırmaya yarayan; koyulaştırmayı sağlayan. 2. is.
Yapışkanlığı arttırmak veya akışkanlığı azaltmak
için boyalar içine katılan madde.

koyulaştırma, [koy-u-la-ş-tır-ma] is. Koyu duruma
getirme eylemi.

koyulaştırmak, [koy-u-la-ş-tır-mak] gçl. f. [-ır] 1.
Koyu duruma getirmek; yoğun olmasını sağlamak;
derinleştirmek. 2. Rengini bir ton arttırmak. 3. Şid-
detini, etkisini arttırmak.

koyulatmak, [koy-ul-a-t-mak] gçl. f. [-ur] Koyulaş-
tırmak; koyultmak.

koyulma, [koy-ul-ma] is. Koyulmak eylemi.

koyulmak¹, [koy-mak > koy-ul-mak قوبولمق] edil. f. [-
ur] 1. Koyma eylemi yapılmak; konmak; konul-
mak. {eAT} {OsT} (aynı) 2. döñşl. f. Başlamak; gi-
rişmek. 3. {eAT} {OsT} Üzerine saldırmak; hücum
etmek; şiddetle girmek; dalmak.

koyulmak², [kođ-uğ / koy-uğ > koyū > koyu-l-mak]
döñşl. f. [-ur] 1. (Sıvı için) akışkanlığı azalmak;
koyuluğu artmak; koyu hâle gelmek. {eT} (aynı)
[DLT] 2. Derinleşmek. [KB] 3. (Renk için) bir ton
koyulaşmak. 4. (Dostluk, sohbet vb. soyut şeyler
için) derinleşmek; hararetlenmek; şiddeti artmak.

koyulmak³, [koy-ul-mak / kuy-ul-mak قيوولمق] {eAT}
{OsT} edil. f. [-ur] Akmak; dökülmek.

koyultma, [koy-u-l-t-ma] is. Koyultmak eylemi.

koyultmaç, -cı [koyu-l-t-maç / koyult-ma + aş] {ağız}
is. 1. Yeni yavrulanmış hayvanın ilk sütü; ağız. 2.
Sonbaharda doğal olarak koyulaşan veya kaynatıla-
rak koyulaştırılmış süt. 3. Sütlerin koyulaştığı za-
man, bu süttten yapılan bir tatlı. 4. Lor. 5. Sonba-
harda sütlerin koyulaştığı zaman bu süt içine yo-
ğurt katılarak yapılan bir yemek. 6. Kar ile pekmez
ya da bal karıştırılarak yapılan bir şerbet; kar şuru-
bu. [DS]

koyultmak, [koy-u > koy-u-l-t-mak] gçl. f. [-ur] 1.
(Akışkan için) koyu hâle getirmek; akışkanlığını
azaltmak; koyulaştırmak. 2. (Renk için) bir ton da-
ha koyulaştırmak. 3. (Dostluk, sohbet vb. soyut
şeyler için) derinleştirmek; hararetlendirmek; şid-
detini arttırmak.

koyuluk, -ğū [koy-u-luk] is. Koyu olma durumu.

koyuluşmak, [koy-ul-uş-mak قيوولشمق] {eAT} işteş. f.
[-ur] Birlikte saldırmak.

koyun¹, [koin / koy > koy-un] is. 1. zool. Geviş
getirenlerden başı gövdesine göre küçük, çoğunlu-
ğu boğum boğum boynuzlu, eti, sütü, derisi ve yü-
nü için yetiştirilen, küçükbaş evcil bir hayvan,
(*Ovis aries*). 2. Bu hayvanın damızlık dişisine veri-
len isim. 3. Bu hayvanın erkek ve dişisine ait altı
aylıktan büyüklerinin kasaplık eti. 4. mecaz. Ken-
disine söylenen her şeyi itirazsız kabullenen; veri-
len talimatlara harfîyen uyan; uysallığı aptallık de-
recesine vardırılmış kimse. 5. mecaz. Kendisini ida-
reden aciz kimse. 6. {ağız} Koyun sürüsü. [DS] 7. sf.
(Giyecek, kürk vb. için) bu hayvanın postundan
yapılmış. ☞ **koyun ağı** (ağılı), {ağız} Küçük ayı
yıldız kümesi. [DS]|| **koyun ala gözlü**, {eAT} Açık
ela gözlü.|| **koyun ayağı**, {ağız} İnce ince yağan
yağmur; ahmak ıslatan. [DS]|| **koyun bacağı**, {ağız}
Sapı kısa başakları dolgun ekin. [DS]|| **koyun ba-
kışlı**, (Kişi için) bakışları anlamsız; bön bön, aptal
aptal bakan.|| **koyun başlı**, Akli ermez; aptal; bu-
dala.|| **koyun bilekli**, {ağız} Sol ayak bileği eğri
olan at. [DS]|| **koyun çiçeği**, {ağız} Papatya; koyun
gözü. [DS]|| **koyun dede**, Aptal; alık.|| **koyun ek-
meği**, bot. Maydanogillerden 15-75 cm. boyunda
tüylü, parçalı yapraklı, kalın köklü, sarı çiçekli çok
yıllık otsu, kökü yenilen bir bitki, (Malabaila
secacul, *M. dasyantha*)|| **koyun eri**, {eAT} {OsT}
Koyun çobanı.|| **koyun eti**, Bir besin maddesi ola-
rak kasaplarda parçalanıp satılan kesilmiş koyun
eti.|| **koyun gibi**, 1. Bön; budala. 2. Uysal.|| **koyun
göbeği**, {ağız} → koyungöbeği. [DS]|| **koyun gözlü**,
{eAT} Açık ela gözlü.|| **koyun gözü**, {ağız} → ko-
yungözü. [DS]|| **koyun kaval dinler gibi dinle-
mek**, Bakışları konuşan kişide olmasına rağmen
söylenenlerden bir şey anlamadan dinlemek; koyu-
nun kaval dinlediği gibi.|| **koyun kıran**, {ağız} Sarı
kantaron, (*Hypericum calycinum*). [DS]|| **koyun
mantarı**, {ağız} 1. Çam ağaçları arasında yetişen
yenilebilir, lezzetli bir mantar, (*Polyporus ovunus*).
2. → koyungöbeği. [DS]|| **koyun sıçrayışı**, Atın,
dört ayağını birbirine yaklaştırarak ve sırtını kam-
burlaştırarak yaptığı sıçrama hareketi.|| **koyun
oğlanı**, {eAT} Koyun çobanı.|| **koyun otu**, {ağız}
bot. 20-120 cm. yükseklikte, rizomlu, çok yıllık, sarı
çiçekli otsu bir bitki, (*Agrimonia eupatoria*). [DS]||
koyun sürüsü, Henüz bilinçlenmemiş, kolayca
yönlendirilebilen, her türlü buyruğa kolayca boyun
eğen toplum.|| **koyun şeridi hastalığı**, Daha çok
kuzularda görülen, otlarken oribatidae familyasın-
dan bir tür keneyi ve barındığı asalağı yemeleri
sonucu modniezia expansa adlı şeritten ileri gelen
öldürücü bir hastalık; koyun tenyası.|| **koyun tarçı-
ğı**, {ağız} Koyun gübresi. [DS]|| **koyun yatırma**,
Koyunları geceleterek koyun dışkısı ile tarla veya
bahçe gübreleme tekniği.|| **koyun yılı**, Eski Türk

takviminde sekizinci yıla verilen ad.|| **koyun yüzü**, {ağız} 24 şubatta, çobanların evleri dolaşıp topladıkları bahşiş. [DS]

koyun², -ynu [kōn / koğun > koy-un] *is.* 1. {eT} Kol altı; kucak. [DLT] [EUTS] 2. *anat* Vücutta giyecek ile göğüs arasında kalan yer. 3. (Yatar vaziyette) kollar arası; kucak. 4. *mecaz*. Kişinin kendini rahat ve huzur içinde hissettiği yer; koruyucu ve şefkatli ortam. 5. {ağız} Karın. [DS] 6. {ağız} Göğüste bulunan iç cep. [DS] **koyununa almak**, 1. Birlikte ve kucak kucağa yatmak. 2. Sevişmek için biri ile yatmak.|| **koyununa girmek**, Biri ile yatıp sevişmek.|| **koyununda yılan beslemek**, Kendisine yakın olan ve güvendiği, iyilik ettiği, yardımında bulunduğu birinden ihanet görmek.|| **koyun koyuna**, Birbirine sarılmış olarak.

koyun³, -ynu [koñur ?] {ağız} *sf.* Açık renkli. [DS]

koyuncu, [koyun-cu] *is.* 1. Koyun yetiştirip besleyen kimse. 2. Koyun ticareti yapan kimse.

koyunculuk, -ğü [koyun-cu-luk] *is.* Koyuncunun yaptığı iş; koyun ticareti.

koyungöbeği, [koyun+göbe(k)-i] *is. bot.* Çayır ve otlaklarda gruplar hâlinde yetişen, yenilebilir bir mantar türü; koyun mantarı, (*Agaricus bitorquis*).

koyungözü, [koyun+göz-ü قيون كوزی] {ağız} *is. bot.* 1. İri ve beyaz bir papatya türü, (*Matricaria parthenium*). {eAT} (aynı) 2. Birleşikgillerden, çok yıllık, rozet yapraklı ve beyaz çiçekli, toprak üstü kısımları Antakya bölgesinde sebze olarak yenilen bir otsu bitki, (*Bellis perennis*). 3. Mor çiğdem, (*Crocus asumanie*, *C. antalyensis*). 4. Bir mahmude türü, (*Convolvulus betonicifolius*). 5. İri ve yassı taneli bir tür kara üzüm. 6. *zool.* Çok ayaklı sürüngen, zehirsiz bir böcek. [DS]

koyunlar, [koyun-lar] *is. biy.* Boynuzlugiller familyasının, keçiler alt familyasından, tıknaz yapılı, çevik olmayan, boynuzlarının yassı ve yana doğru kıvrık oluşu, erkeklerinde sakal bulunmayışı ile keçilerden ayrılan bir cins, (*Ovis*).

koyunmak, [*ko-mak (koymak) > ko-d-mak / koy-mak > koy-un-mak قيونق] {eT} {eAT} *dönşl. f.* [-ur] Kendine su koymak; su dökünmek. [DLT]

koyuntu, [koy-untu] *is.* 1. Sıkıntı; keder; üzüntü. 2. Baston veya sopa koymaya mahsus yer. 3. {ağız} *sf.* Etkili; dokunaklı; koygun. [DS]

koyunyünü, [koyun+yün-ü] *is.* Bir tür sünger; bal peteği.

koyunyüzü, [koyun+yüz-ü] {ağız} *is.* Koç katımının yüzüncü gününde köy çobanının evlerden buğday, yağ vb. yiyecek toplaması geleneği. [DS]

koyurak, -ğı [koyu-raq قويرق] {eAT} *sf.* Koyuca.

koyurmak, [koy-mak³ > koy-ur-mak قيرمق] {eAT} *gçl.*

f. [-ur] Etkilemek; tesir etmek. **☞ koyur koyur**, {ağız} İçin için; derinden derine. [DS]

koyurtga, [koy-ur-t-ga] {ağız} *is.* Özgürlük. [DS]

koyurtgan, [koy-ur-t-gan] {ağız} *sf.* Özgürlük veren. [DS]

koyurtmak, [koy-ur-t-mak] {ağız} *gçl. f.* [-ur] Serbest bırakmak; salıvermek. [DS]

koyut, [koy-ut] *is. man.* Bir akıl yürütmeye başlamadan önce, kendisi hiçbir doğru önermeye bağlanamayan fakat ispata gerek kalmadan, şüphesiz doğru kabul edilen önerme; konut; postulat.

koyutmaç, -cı [koy-ul-t-maç] {ağız} *is.* Koyultmaç. [DS]

koyutmak, [koyu-t-mak] {ağız} *gçl. f.* [-ur] Koyulaştırmak. [DS]

koyuverme, [koy+u-ver-me] *is.* Koyuvermek eylemi.

koyuvermek, [koy-mak + ver-mek] *gçl. f.* [-ir] 1. (Hayvan, insan için) salıvermek; serbest bırakmak. 2. (İş, uğraş vb. için) herhangi bir yönlendirmede bulunmamak; oluruna bırakmak; doğal gelişimine bırakmak.

koyuvmek, [koy-mak + ver-mek] {ağız} *gçl. f.* [-ir] Salıvermek; serbest bırakmak. [DS]

koyverme, [koy-mak +ver-mek > koy-ver-me] *is.* Koyvermek eylemi.

koyvermek, [koy-mak + ver-mek > koy-ver-mek] *gçl. b. f.* [-ir] 1. (Hayvan, insan için) salıvermek; serbest bırakmak. 2. (İş, uğraş vb. için) herhangi bir yönlendirmede bulunmamak; oluruna bırakmak; doğal gelişimine bırakmak.

koz¹, [koz (yans.)] *is.* 1. Yellenmeyi, gururlu olmayı, çalım satarak yürümeyi anlatan kök. [Zülfikar] *koz-ur kozur*, *koz-ur-da-mak*, *koz-ur-da-k* 2. {ağız} *sf.* Boş. [DS]

koz², [Far. gavz / Ar. cavz > koz قوز] {OsT} *is.* 1. Ceviz ağacının olgunlaşınca üzerinden sıyrılıp düşen ve "gövek" denilen yeşil bir dış kabukla kaplı odunsu iç kabuklu, yağlı ve ikişer loplulu iki çenetten oluşan meyvesi; ceviz. {eT} {eAT} {OsT} {ağız} (aynı) [EUTS] [DS] 2. {ağız} Her türlü kabuklu meyve. [DS] 3. İskambil oyunlarında diğer üç grup kâğıtlardan üstün tutulan ve onları alabilen kâğıt grubu; atu. 4. *mecaz*. Başarı elde etme ve üstünlük kurma şansı; savunma fırsatı; saldırıma fırsatı. **☞ koz açmak**, *Bezikte önce davranarak bir kâğıdın kız veya papazını açmak ve o rengi koz olarak belirlemek.*|| **koz dönmek**, *El alan oyuncunun koz olan bir kâğıt oynaması.*|| **koz dürtmek**, *(Eli alan oyuncu tarafından diğer oyuncuların ellerindeki kozları çıkartmak için) küçük bir koz oynamak.*|| **koz helva**, *Ceviz, şeker, su, un veya şeker ile yapılan sakız kıvamında bir helva; koz helvası.*|| **koz helvacı**, *Koz helvası yapıp satan kimse.*|| **koz helvası**, *Ceviz, şeker, su, un veya şeker ile yapılan sakız kıvamında*

bir helva; koz helva. || **koz kabına komak**, {eAT} {OsT} Pek sıkınak; sıkıştırmak. || **koz kabuğuna girmek**, Yakalanmamak için hiç kimsenin bulamayacağı bir yere gizlenmek; saklanmak. || **koz kabuğuna komak**, {eAT} Çok sıkınak; sıkıştırmak. || **koz kırmak**, 1. İskambilde eldeki kozlardan birini oynamak. 2. Gizli bir iş çevirmek. 3. Uygun olmayan ve yanlış bir davranışta bulunmak; pot kırmak. 4. {eAT} Hüner göstermek. || **koz söylemek**, O elde hangi rengin koz olacağını söylemek. || **kozunu kaybetmek**, Üstünlüğünü kaybetmek; rakibine istediğini yaptırabilme fırsatını yitirmek; bir konuda karşısındakine istediğini yaptırabilme olanağını yitirmek. || **kozunu oynamak**, Rakibini yenmek için elinde bulunan bütün üstün jirsatları değerlendirmek. || **kozunu paylaşmak**, Biri ile olan anlaşmazlığı güç kullanarak çözmek.

koz³, [kor / köz / koz] {eT} {ağız} is. → kor, köz. [EUTS] [DS]

koz⁴, [göz] {ağız} is. 1. Evlerin altında bulunan davar ahır. 2. Ahırda yavruların konulduğu bölme. [DS]

koz⁵, [kuz] {ağız} is. Güneş görmeyen yer; kuz. ☞ **koz yaka**, {ağız} Güneş görmeyen, gölgelik yer. [DS] || **koz yer**, {ağız} → koz yaka. [DS]

koza, [Far. gōza / qoza قوزه] is. 1. İpek böceği ve kelebek tırtıllarının kendi etrafına ördüğü ve içinde son deri değişimini geçirdiği ipek veya ipeksi koruncak. 2. Bazı bitkilerin içinde tohumları bulunan kabuklu meyve koruyucu; kozalak. 3. Pamuğun iri ceviz büyüklüğündeki meyvesi. 4. {OsT} Gümüştan ve sırmadan yapılmış süslü düğme. [Bürhan-ı Katı] 5. {ağız} Püskül. [DS] 6. {ağız} Makara; masura. [DS] 7. {ağız} Bilye. [DS] 8. {ağız} Kozak; kozalak. [DS] ☞ **koza biberi**, {ağız} Çok acı, kırmızı biber; düğme biber. [DS] || **kozasına çekilmek**, Çevresi ile olan ilişkilerini aza indirmek; az sayıda kimseyle konuşup görüşür olmak; hiçbir şeye karışmadan yaşamak; kabuğuna çekilmek.

kozacı, [koza-cı] is. İpek böceği kozası alıp satan kimse; koza ticareti ile uğraşan kişi.

kozacılık, -ğı [koza-cı-lık] is. 1. Koza alıp satma işi; koza ticareti. 2. İpek böceği kozasının yetiştirilmesi ve işlenmesi ile ilgili işlem ve tekniklerin tümü.

kozak¹, -ğı [Far. gūze-k / qozak قوزاق] is. 1. Çam kozası; kozalak. {eAT} {OsT} {ağız} (aynı) [DS] 2. tar. İmparatorluk döneminde padişah mektuplarının, yabancı devletlere yapılan antlaşma metinlerinin ve önemli buyrukların içine konulduğu altın, gümüş, kemik vb. maddelerden yapılmış kutu. 3. {ağız} Tanesi alınmış mısır koçanı. [DS] 4. {ağız} Ham meyve. [DS] 5. {ağız} Topaç. [DS] 6. {ağız} Deve pislği. [DS] 7. {ağız} Üç okkalık tahıl ölçüğü. [DS] 8. {ağız} Tohumluk soğanın irisi. [DS]

kozak², -ğı [kuz (kuzey) > kuz-ak] {ağız} is. Güneş görmeyen, gölgede kalan yer. [DS]

kozak³, -ğı [kov-(u)z-ak] (ko:zak) {ağız} is. Bitişik iki cismin arasında kalan boşluk; aralık. [DS]

kozak⁴, -ğı [? kozak] {ağız} is. Çocuk. [DS]

kozaklamak, [kozak-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Saçma sapan konuşmak; saçmalamak. [DS]

kozalak, -ğı [koza(k)-la-k] is. 1. Kozalaklı bitkilerde dibi yuvarlak, ucu sivri odunsu birleşik çiçek ve meyve; kozak. 2. İçinde tohum veya krizalit bulunan koruncak; koza. 3. Eskiden tomar hâlinde dürlmüş mektupların açılmasını engellemek amacıyla basılmış bal mumu mührün bozulmaması için konulduğu küçük fil dişi koruyucu. 4. {ağız} Olmamış, ham meyve. [DS] 5. {ağız} İpek böceği kozası. [DS] 6. {ağız} Ağaçlarda bulunan tırtıl kozası. [DS] 7. {ağız} Tanesi alınmış mısır koçanı. [DS] 8. {ağız} Kuru, sert, ham muşmula. [DS] 9. {ağız} sf. Kendi türü ve emsaline oranla küçük ve cılız kalmış olan; gelişmemiş; olgunlaşmamış; cılız. [DS] ☞ **kozalak gibi**, Zayıf; cılız; kara kuru.

kozalaklı, [kozalak-lı] sf. 1. Kozalağı bulunan; kozalağı olan. 2. Kozalaklılar takımında yer alan.

kozalaklılar, [kozalak-lı-lar] is. bot. Çam, sedir, köknar gibi meyveleri kozalak biçiminde olan açık tohumlu bitkiler takımı; iğne yapraklılar, (Conifera).

kozalaksı, [kozalak-sı] sf. Kozalağa benzeyen; kozalak gibi; kozalak görünümünde olan; kozalağı andıran. ☞ **kozalaksı bez**, Beynin üçüncü karıncığının arka kısmında, ön ikiz cisimlerin arasında bulunan, duyu organı ve ışık algılayıcısı işlevi gören bir iç salgı bezi; epifiz.

kozalamak, [koza-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Havlu, masa örtüsü ve çarşaf gibi dokumaların çözgü ipliklerini püskül yapmak. 2. (Yağmur-la karışık yağın kar için) koyunların üzerinde buz tutmak. [DS]

kozalan, [koza-la-n] {ağız} is. Pamuk kozası. [DS]

kozalı, [koza-lı] sf. Kozası bulunan.

kozan¹, [? kozan] {ağız} is. 1. Ekini biçilip kaldırmış tarla. 2. Ekin biçildikten sonra toprakta kalan kökler. [DS]

kozan², [? kozan] {ağız} is. 1. Renkli tülbent; yazma. 2. Çocuk bezi. [DS]

kozanmak, [kozā-n-mak ?] {eT} dönşl. f. [-ur] Süslenmek; bezenmek. [DLT]

kozasız, [koza-sız] sf. Kozası olmayan.

kozay, [kuz > kuz-ay] {ağız} is. Güneş görmeyen, gölgelik yer; kuz. [DS]

kozbağ, [koz+bağ] {ağız} is. Kayısı. [DS]

kozgalmak, [koz-ga-l-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Hareket etmek; kimildamak; heyecanlanmak; yerinden kalkmak, ayaklanmak. [Nevâyi]

kozi¹, [kōd-mak > kod-ī] {eT} zf. → kodı. [Yükneki]

kozi², [kuzi / kozī] (kozi:) {eT} sf. Kuzu. [EUTS] [KB] [Gabain]

kozıkaldıran, [kozi+kaldır-an] {ağız} is. Bol yağ, peynir ve az un ile yapılan bir yemek; omlet. [DS]

kozik¹, -ği [? kozik] {ağız} is. 1. İçine hayvan, hayvan yemi veya gereksiz eşya konulan küçük bina. 2. Küçük çocukların evcilik oynarken küçük taşlardan yaptıkları evcik. [DS]

kozik², -ği [? kozik] {ağız} sf. Kambur. [DS]

kozkiştik, -ği [koz + kiştik (kedi)] {ağız} is. Sincap. [DS]

kozlak, -ği [koz-la-k] {ağız} is. Taşları harçsız olarak üst üste koymak suretiyle yapılan duvar; harçsız duvar. [DS]

kozlamak, [koz-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] 1. (Tavuk için) yumurtlamak. 2. (Buğday biti için) tahılın içerisini yiyerek boşaltmak. [DS]

kozlug, [kor / köz / koz > koz-luğ] {eT} sf. Korlu; közlü. [Clauson]

kozluk, -ğu [kuzu-luk] {ağız} is. Yeni doğan keçi ve koyun yavrularının ahırda konulduğu bölüm. [DS]

kozmetik, -ği [Yun. kosmein (süslemek) > kosmetikós > Fr. cosmétique] is. 1. İlaç kapsamı dışında, cildi ve saçları güzelleştirmek için kullanılan maddelere verilen genel ad. 2. Takılmış eşya dışında insan vücuduna doğrudan uygulanan süs.

kozmik, -ği [Yun. kosmos (evren) > cosmique] sf. ast. 1. Evren ve onun genel düzeni ile ilgili olan; uzaysal. 2. Haber alma ile ilgili olan. ☞ **kozmik ışınlar**, *Uzayın derinliklerinden, yıldızlar arası derinliklerden gelip atmosfere giren ve kaynağı kesin olarak bilinmeyen ışınlar.* || **kozmik madde**, *Evreni meydana getiren madde.* || **kozmik yıl**, {ağız} *Güneşin Samanyolu çevresinde bir kez dönüş süresi; 225 milyon Güneş yılı.* [DS]

kozmogoni, [Fr. cosmogonie] is. fel. Kâinatın meydana gelişini, kökenini, doğuşunu ve yaratılışını açıklamaya çalışan kuram; evren doğumu.

kozmogonik, -ği [Fr. cosmogonique] sf. Evren doğumu ile ilgili; evrenin doğumu ile ilgili.

kozmozğrafya, [Fr. cosmographie] is. Matematik ve fiziğin temel kavramlarından yararlanarak, evrendeki astronomik sistemlerin tanımını yapan bilim dalı.

kozmooloji, [Fr. cosmologie] is. 1. Evreni yöneten genel yasalar bilimi; evren bilimi. 2. fel. Evrenin oluşumunu, yapısını inceleyen felsefe ve bilimsel öğreti.

kozmoolojik, -ği [Fr. cosmologique] sf. Evren bilimi ile ilgili; evren bilimsel.

kozmonot, [Fr. cosmonaute / Rus. kosmonavt] is. Ruslar tarafından uzaya gönderilmiş, uzay araçlarının pilotu ya da bu araçta araştırma yapan bilim adamı; Rus astronot.

kozmpolit, [Yun. kósmos (dünya) + polites (vatan-daş) > Fr. cosmopolite] sf. 1. Çeşitli uluslardan kimseleri barındıran. 2. (Bitki için) dünyanın her

yerinde yetişebilen. 3. (Kişi için) her ulusun, her ülkenin yaşam biçimine, geleneklerine, düşünce sistemine kolayca uyum sağlayabilen. 4. (Davranış, düşünce, söz vb. için) kozmpolite uygun olan. 5. is. Kendini dünya vatandaşı sayan, durmadan memleket değiştiren, alışkanlıkları kolayca değişebilen kimse. 6. Ulusal özelliklerini, benliğini yitirmiş, kendi çıkarları uğruna yabancı çıkar grupları ile kolayca ilişki içine girebilen kimse.

kozmpolitçilik, -ği [kozmpolit-çi-lik] is. fel. ahl. Kendilerini dünya vatandaşı sayan stoacıların ahlak kuramı.

kozmpolitlik, -ği [kozmpolit-lik] is. 1. Kozmpolit olma durumu; kozmpolit bir kimsenin niteliği. 2. Çeşitli ülkelerde yaşamış olduğu için bir tek ulusal kültüre bağlı olmayan kimsenin düşünce ve yaşama biçimi. 3. Çeşitli milliyetlerin özelliğini ve öğelerini taşıyan.

kozmos, [Yun. kósmos (güzellik)] is. 1. Yıldızlar arası. 2. fel. Bilimsel gerçekle varlığı bilinen ve düşsel olarak tasarlanan her türlü evren; evren; acun. 3. bot. Bileşikgillerden Afrika kökenli, parçalı yapraklı ve altın sarısı, parlak kırmızı veya beyaz çiçekleri olan otsu bir süs bitkisi, (Cosmos). 4. Rus uzay araçlarının genel adı.

kozmur, [? kozmur] {ağız} is. Patates. [DS]

kozu, [kuzu] {ağız} is. Kuzu. [DS]

kozuk, -ğu [koz-uk] {ağız} is. Cevizin yeşil kabuğu. [DS]

kozuluk, -ğu [kuzu-luk] {ağız} is. Çatıya açılan kapı. [DS]

kozur, [koz (yans.) > koz-ur] is. 1. Yellenmeyi, gururlu olmayı, çalım satarak yürümeyi anlatan yansımali gövde. 2. sf. {ağız} Kendini beğenmiş; gururlu. [DS] ☞ **kozur kozur**, {ağız} (Yürümek için) hızlı ve hırslı olarak. [DS]

kö, [kō / kũ] (kō:) {eT} is. Ün; şöhret. [EUTS]

köb, [köp / köb] {eT} sf. → köp. [EUTS]

köbe, [köbe] {ağız} is. 1. Beşik örtüsü. 2. Gömlek ya da elbisenin kolu veya kol ağzı. [DS]

köbek, [köb-ek] {eT} is. Göbek.

köbel, [Yun. kobeli (çırak)] {ağız} is. Yaramaz çocuk. [DS]

köbelek¹, -ği [köb-el-ek] {ağız} is. 1. Yenilebilir, lezzetli birden çok mantar türünün adı, (*Morchella conica*, *M. deliciosa*, *M. esculenta*, *M. rotunda*). 2. Mısır koçanı. 3. Tahıllara dadanan bir tür küçük kelebek. [DS]

köbelek², -ği [köb-e-le-k] {ağız} is. Muştuluk parası. [DS]

köbelmek, [eT. köp (çok) > köb-el-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] Çoğalmak; artmak. [DS]

köben, [Sag. köben / köpen] {eT} is. Eyer ve semer keçesi.

- köbik**, [köp-mek > köp-ik / köb-ik] {eT} is. → köpük. [EUTS]
- köbrüg**, [köp-ür-mek > köpür-üg] {eT} is. → köprüg. [EUTS]
- köbrüğe**, [Moğ. ke'ürge / kö'ürge] {eT} is. Davul. [ETY]
- köbrük**, [köp-ür-mek > köpür-üg] {eT} is. → köprüg. [EUTS]
- köbük**, [köp-mek > köp-ik / köb-ik] {eT} is. → köpük. [EUTS]
- köbür**, [köb-ür] {ağız} is. Karadut. [DS]
- köbürge**, [Moğ. ke'ürge / kö'ürge] {eT} is. Davul. [ETY] [Tekin]
- köceek**, -ği [köç-mek (göçmek) > köc-cek] {ağız} sf. Yıkılmak ya da devrilmek üzere olan; göçmek üzere olan. [DS]
- köce**, [Far. küçe] {ağız} is. Mahalle. [DS]
- köcek¹**, -ği [? köcek] {ağız} is. Kapı, dolap, sandık kilidi. [DS]
- köcek²**, -ği [kök (yeşil) > kög-cek] {ağız} is. 1. Topraktan bir karış kadar yükselmiş ekin; göcek. 2. Sonbaharda ekilmiş ekin. [DS]
- köcek³**, -ği [köşek] {ağız} is. Deve yavrusu. [DS]
- köceklenmek**, [köcek-le-n-mek] {ağız} dönl. f. [-ir] (Sonbaharda ekilen buğday için) iyice köklenmek. [DS]
- köcen**, [köcen / göcen] {ağız} is. Tavşan yavrusu. [DS]
- köçik**, -ği [? köçik] {ağız} is. Kaşık. [DS]
- köcü**, [? köcü] {ağız} is. 1. Evin altındaki boşluk. 2. Avlu. [DS]
- köç¹**, [köç] {eT} {ağız} is. Göç. [DLT] [KB] [EUTS] [DS]
- köç²**, [köç] {eT} is. Saat; an; müddet. [DLT]
- köç³**, -cü [köç] {ağız} is. Asma kilit. [DS]
- köç⁴**, -cü [köç] {ağız} is. Üzerinde et kıyılan tahta; et tahtası. [DS]
- köç⁵**, -cü [köç] {ağız} is. Ev eşyası. [DS]
- köç⁶**, -cü [köç] {ağız} is. Düzgün biçimde bir araya getirilmiş ekin, ot ve çayır yığını. [DS]
- köçek¹**, -ği [Far. küçek (küçük)] is. 1. Kadın kılığına girerek eğlence yerlerinde zil, çalpara vb. çalıp oynayan erkek. 2. mecaz. Ölçsüz davranışları olan kimse; ağırbaşlı olmayan kişi; hoppa. 3. Deve yavrusu. 4. Ocağa yeni girmiş yeniçeri. 5. tasvf. Mevlevilikte, şeyhin, aşçı dedenin ve diğer yaşlı dedelerin hizmetinde bulunan derviş. 6. Bitişi saba makamına benzer bir makam. 7. {ağız} Topaç. [DS] ☞ **köçek havası**, *Köçeklerin oynayabileceği türden oyun havası.* || **köçek takımı**, *Köçekler, çalgıcılar ve hanendelerden meydana gelen oyuncu topluluğu.*
- köçek²**, -ği [köşek / köçek كوشك / كوچك] is. 1. {eAT} {ağız} Deve yavrusu. [DS] 2. {ağız} Bir tür av köpeği. [DS] 3. {ağız} Köpek yavrusu. [DS]
- köçek³**, -ği [küç > köç-e-k] {ağız} is. 1. Kapı, dolap veya sandık kilidi. 2. Semerlerdeki çengel. [DS]
- köçekçe**, [köçek-çe] is. müz. Köçek ve köçek takımlarının oyunlarına eşlik eden, genellikle Rumeli türküleri formunda bestelenmiş kıvrak oyun havalarına Türk musikisinde verilen ad.
- köçekçi**, [köçek-çi] {ağız} is. 1. Köçek oynatan kimse. 2. sf. Hoppa; dönek; kötü huylu. [DS]
- köçekleme**, [köçek-le-me] is. Köçeklemek eylemi.
- köçeklemek**, [köçek-le-mek / köşeklemek] gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Deve için) yavrulamak.
- köçeklik**, -ği [köçek-lik] is. 1. Köçeğin yaptığı iş. 2. mecaz. Köçek gibi davranma; ağırbaşlı olmayan davranış; ölçsüz davranma; hoppalık.
- köçemek**, [küç > küçē-mek] {eT} gçl. f. [-r] 1. Zorlamak. [EUTS] 2. Çabalamak. [EUTS] 3. Eşkıyalık yapmak. [EUTS]
- köçen¹**, [köçen / göcen] {ağız} is. Tavşan yavrusu. [DS] ☞ **köçen olmak**, {ağız} (Kedi, köpek için) kızana gelmek; çifleşmek istemek. [DS]
- köçen²**, [köç-en] {ağız} is. Oyun aralarında maskaralık, köçeklik yapan kimse. [DS]
- köçer**, [köç-er] {ağız} sf. 1. Göçen; yer değiştiren. 2. is. Göçebe; Yörük. [DS] ☞ **köçer ağaç**, {ağız} Ağaçtan yapılmış dingil. [DS]
- köçeymek**, [Türkist. köç-ey-mek] {ağız} gçsz. f. [-er] Genişlemek; büyümek; arası açılmak. [DS]
- köçgün**, [köç-mek > köç-gün] {eT} sf. Göç eden. [KB]
- köçkün**, [köç-gün] {eT} sf. Göç eden. [KB]
- köçmek**, [köç-mek] gçsz. f. [-er] 1. {eT} Göçmek. [ETY] [EUTS] [Yüknekî] [DK] 2. {ağız} (Kız için) evlenmek. [DS] 3. {ağız} Yıkılmak; düşmek; devrilmek. [DS]
- köçrüm**, [köç-mek > köç-ür-mek > köç(ü)r-üm] {eT} is. Belinleme; telaş; köy halkının şehre kaçışması. [DLT]
- köçü¹**, [köç-ü] {ağız} is. Avlu. [DS]
- köçü²**, [köç-ü] {ağız} is. Eşek. [DS]
- köçün**, [köç-ün] {ağız} is. Çarşı. [DS]
- köçük**, [köt > *köt-çük > köçük] {eT} is. Sağrı; bir hayvana binen iki kişiden arkadaki. [DLT]
- köçüklemek**, [köçük-lē-mek] (köçükle:mek) {eT} gçl. f. [-r] Sağrıya vurmak. [DLT]
- köçürgen**, [köç-ür-mek > köç-ür-gēn] (köçürge:n) {eT} sf. Göçüren; uzaklaştıran. [DLT]
- köçürme**, [köç-mek > köç-ür-me] {eT} sf. Yeri değiştirilebilen; göçürme. [DLT]
- köçürmek**, [köç-mek > köç-ür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] 1. Göçürmek; göç ettirmek. [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] [Yüknekî] [DK] 2. Yazmak; istinsah etmek; nakletmek. [DLT] 3. {ağız} Kendi yazısına bir makaleden bölümler almak. [DS] 4. Yok etmek. [Yüknekî] 5. (Kız için) evlendirmek; kocaya vermek. {ağız} (aynı) [DK] [DS]

- köçüt**, [köç-mek > köç-üt] {eT} is. Göçürme aracı; göç atı. [DLT] [KB]
- köçütçi**, [köç-üt > köçüt-çi] {eT} sf. Göçürecek olan; göçüren. [KB]
- köde**¹, [? köde] {ağız} is. Güvercin. [DS]
- köde**², [köde] {ağız} sf. (Kişi için) kısa boylu; tıknaz. [DS]
- köde**³, [köde] {ağız} is. İyi kurumamış üzüm taneleri. [DS]
- köde**⁴, [köde] {ağız} is. Yonca. [DS]
- ködeç**, [Soğd. kwzt'yk > Far. kuza => küdeç / küzeç] {eT} is. Bardak; testi. [DLT]
- ködek**, -ği [? ködek] {ağız} is. Beyaz pullu bir tür balık. [DS]
- ködemek**¹, [köde-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-d(ü)-yor] Müjdelemek; muştu vermek. [DS]
- ködemek**², [küde-mek] {eT} gçsz. f. [-r] → küdemek². [EUTS]
- köden**, [köden] {eT} is. Misafir. [EUTS]
- ködezilmek**, [ködez-il-mek / küdez-il-mek] {eT} edil. f. [-ür] → küdezilmek. [KB]
- ködezlilik**, [ködez-lig / küdez-lig] {eT} sf. → küdezlilik. [KB]
- ködezemek**, [ködez-mek / közed-mek / küdez-mek] {eT} gçl. f. [-ür] → küdezemek. [DLT]
- ködmek**, [köd-mek / küd-mek] {eT} gçl. f. [-er] Gözlemek; görmek. [DLT]
- ködrüm**, [küd-mek > *küdür-mek > küd(ü)r-üm] {eT} sf. → küdrüm. [KB]
- ködüg**, [küd-mek > küd-üg] {eT} is. → küdüg. [EUTS] [KB] [Üç İtimsizler] [Gabain]
- ködük**, -ğü [köd-ük] {ağız} is. On iki veya onbeş okkalık tahıl ölçüğü. [DS]
- ködün**¹, [Erme. koptun] {ağız} is. Hayvanlara yem olarak verilen, yağı alınmış tohum küspesi. [DS]
- ködün**², [kü-dün] {eT} zf. Güneyden. ☞ **ködün yınak**, {eT} Güney; cenup. [EUTS]
- ködürmek**, [kötür-mek / kötör-mek] {eT} gçl. f. [-ür] → kötürmek. [EUTS] [Gabain]
- ködüşmek**, [kü-d-mek > küd-üş-mek] {eT} işteş. f. [-ür] → küdüşmek. [DLT]
- köf**, [kef / kık / kif / köf / küf (yans.)] is. Sık sık sohumayı, rüzgârın esmesini anlatan kök. [Zülfikar] köf-ül köfül
- köfdere**, [Yun. koteirin] {ağız} is. 1. Tarlanın tohum atılmadan önce saban izi ile bölünen parçalarından her biri; evlek. 2. Tarla veya bahçeye su salmak için büyük arka veya kanala açılan delik. 3. Bağ evlekleri arasında su akıtmak amacıyla açılan genişçe ark. [DS]
- köfe**¹, [köfe] {ağız} is. Suyun dibine çökerek taşlaşmış kireç veya kum. [DS]
- köfe**², [Yun. kopha > Ar. küfe] {ağız} is. Küfe. [DS]
- köfeke**, [Yun. koupháki كوفكة] {eAT} is. 1. Yumuşak, dayanıksız, kil gibi çabuk ufalanan taş; sünger taşı; kefeki. {ağız} (aynı) [DS] 2. {ağız} Suyun dibine çökerek katılaştıran kireç veya kum. [DS]
- köfeki**¹, [Yun. koupháki] {ağız} is. 1. → köfeke. 2. Çürük toprak. [DS]
- köfeki**², [Yun. koupháki] {ağız} sf. Dayanıksız; zayıf; çürük. [DS]
- köfenç**, [küven-mek > küven-ç] {eT} is. → küvenç. [EUTS]
- köfençlik**, [küven-ç > küvenç-lig] {eT} sf. → küvençlik. [EUTS]
- köfene**, [Yun. goupaina] {ağız} is. Kofana. [DS]
- köferçile**, [kök-er-mek (göğermek) + çil-e / Far. güherçile] {ağız} is. Nem yüzünden oluşan küf. [DS]
- köfere**, [? köfere] {ağız} is. 1. Boş balgümece. 2. Dolu veya boş bal peteği. 3. Bal süzülüp alındıktan sonra geri kalan petek posası. [DS]
- köferez**, [? köferez] {ağız} is. Güneş görmeyen, rüzgâr tutmayan çukur yer. [DS]
- köfes**, [? köfes] {ağız} is. verimli toprak. [DS]
- köfne**, [Far. köhne] {ağız} sf. Çürük; eski. [DS]
- köfnek**¹, -ği [köfnek] {ağız} is. Çabuk ufalanan kireç taşı; kefeki. [DS]
- köfnek**², -ği [Far. köhne => köhne-mek > köhne-k] {ağız} sf. 1. Yılıcak durumda; çürük; içi boşalmış. 2. (Meyve, bitki için) çürük. [DS]
- köfnük**, -ğü [köhne-mek > köhn(ü)-k] {ağız} sf. 1. (Kişi için) hastalıklı; yaşlı; ihtiyar. 2. Çabuk ufalanan kireç taşı; kefeki. [DS]
- köfnüme**, [köhne-mek / köhnü-mek] {ağız} gçsz. f. [-ür] 1. (Eşya için) eskimek; çürümek. 2. (Meyve için) yumuşamak; gevşemek; tazeliğini yitirmek. 3. (Kişi için) ihtiyarlamak. [DS]
- köfnek**, -ği [? köfnek] {ağız} is. Kendir sapı. [DS]
- köfrez**¹, [köf-re-z] {ağız} sf. Bakımsız; gelişmemiş; sönük. [DS]
- köfrez**², [köfrez] {ağız} is. Gece ayazı. [DS]
- köfrez**³, [köf-re-z] {ağız} is. Volkanik toprak. [DS]
- köftelaş**, [köfte-li+aş] {ağız} is. Nohut, et ve soğanla yapılan sulu köfte. [DS]
- köfte**, [Far. küften (ezmek) > küfte / köfte] is. 1. Kıyma, soğan, ekmek içi, baharat ile yoğrulduktan sonra topaklar hâline getirilip çeşitli usullerle pişirilerek yapılan yemek. 2. {ağız} Mısır unundan yapılmış etsiz bir tür köfte. [DS] 3. {ağız} Pelte. [DS] 4. {ağız} Üzüm şırası ile nişasta kaynatılarak yapılan ve dilim dilim kurutulmuş bir tür tatlı; pestil; köfter. [DS] ☞ **köfte demiri**, {eAT} Izgara. || **köfte kesilmek**, {ağız} Çalışmaktan dolayı ayakta duramayacak hâle gelmek; çok yorulmak. [DS] || **köfte olmak**, {ağız} → köfte kesilmek. [DS]
- köfteci**, [köfte-ci] is. 1. Köfte yapan veya satan kim-

- se. 2. Köfte yapıp satılan yer. 3. {ağız} Düğünlerde koruyucu baş hizmetçi; yasaçtı. [DS]
- köftencilik, -ği** [köfte-ci-lik] *is.* Köfte yapıp satma işi.
- köftehor**, [Far. küfte + hōr] (*köfteho:r*) *is.* 1. Köfte yiyen. 2. Birini sevgiyle karışık azarlamak için söylenen söz.
- köftelemek**, [köfte-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Ağaç ve benzeri şeyleri kesici bir araçla çeşitli yerlerinden kesmek; çentmek. [DS]
- köfteli**, [köfte-li] *sf.* İçinde köfte bulunan. ☞ **köfteli yahni**, {ağız} *Bulgur veya etten bilye büyüklüğünde yapılmış köftelerle yapılan ekşili bir yemek.* [DS]
- köftelik, -ği** [köfte-lik] *sf.* (Kıyma, bulgur vb. için) köfte yapmaya elverişli olan.
- köften**, [köften] {ağız} *is.* Küçük mağara; kaya oyuğu; in. [DS]
- köfter**, [Far. küfter / Yun. kofter => köfter *كوفتر*] {ağız} *is.* 1. Üzüm şırası ve nişasta kaynatılıp tepsiyeye dökülerek kurutulmak suretiyle elde edilen bir tür pestil. {OsT} (aynı) 2. Üzüm şırasından yapılan sucuk. 3. Hamur topağı. [DS]
- köftere**, [Yun. koteirin] {ağız} *is.* 1. Tarla veya bahçeye sulama suyu almak için kanala açılan delik. 2. Bağlardaki küçük keçi yolları. [DS] ☞ **köftere açmak**, {ağız} *Kanaldan tarlaya ağızlık ya da delik açmak.* [DS]
- köfterlik, -ği** [köfter-lik] {ağız} *is.* Köfter yapmak için ayrılan özel üzüm veya şıra. [DS]
- köftün**, [Erme. kopton] {ağız} *is.* Sığırlara verilen kerten, pamuk veya susam tohumu posası; küspe. [DS]
- köftür¹**, [köfter] {ağız} *is.* 1. → köfter. 2. Şeker sucuğu. 3. İçine dövülmüş sucuk konarak muska gibi sarılan üzüm pestili. [DS]
- köftür**, [Yun. koteirin] {ağız} *is.* → köftere. [DS]
- köfük, -ğü** [köf-ük] {ağız} *sf.* Boş. [DS]
- köfül**, [köf (yans.) > köf-ül] *is.* Sık sık solumayı, rüzgârın esmesini anlatan yansımali gövde. ☞ **köfül köfül**, {ağız} (*Yelin esişi için*) *serin ve hafif hafif.* [DS]
- köfün**, [köf-ün] {ağız} *is.* 1. Büyük sepet; küfe. 2. Karnın iki yanı; böğür. 3. *sf.* (Kişi için) görünüşte güçlü kuvvetli fakat elinden iş gelmeyen; beceriksiz. [DS]
- köfüne**, [köfüne] {ağız} *is.* Ağaç dallarından yapılan çit. [DS]
- köfür**, [köf-ür] {ağız} *is.* İki kulplu küfe biçiminde sepet. [DS]
- köfürge**, [köf-ür-ge] {ağız} *is.* 1. Sarkıt. 2. Dikit. [DS]
- kög¹**, [Çin. k'jok => küg] (*kü:ğ*) {eT} *is.* Küg¹. [Gabain]
- kög²**, [küg] (*kü:ğ*) {eT} *is.* → küg². [DLT]
- kög³**, [kök] (*kö:k*) {eT} *is.* → kök¹. [EUTS]
- kög⁴**, [küg] (*kü:ğ*) {eT} *is.* → küg³. [DLT]
- kög⁵**, [kü-mek > kü-g] (*kü:ğ*) {eT} *is.* → küg⁴. ☞ **kög yılki**, {eT} *Başboş yayılan hayvan.* [DLT]
- kög⁶**, [küg] (*kü:ğ*) {eT} *is.* → küg⁵. [DLT]
- kögedmek**, [kök (gökyüzü) > kög-ed-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* Methetmek. [EUTS]
- kögen¹**, [kü-mek > kü-gên / kö-gên] (*köge:n*) {eT} *is.* Süt sağılacağı zaman hayvanların ayağına vurulan ilmikli köstek. [DLT]
- kögen²**, [kök-en / kög-en] {ağız} *is.* Kabak yaprağı. [DS]
- kögermek**, [kök (gökyüzü) > kök-er-mek] (*kö:ker-mek*) {eT} *gçsz. f. [-ür]* → kökermek. [DLT]
- köget¹**, [kök (yeşil) > kög+et] {ağız} *is.* Meyve; yemiş. [DS]
- köget², -di** [eT. küñ-mek (*yanmak*) > kög-et] {ağız} *is.* Ateş. [DS]
- köglemek¹**, [küg (şarkı) > küg-lê-mek] (*kügle:mek*) {eT} *gçsz. f. [-r]* → küglemek¹.
- köglemek²**, [küg (bakım) > küg-lê-mek] (*kügle:mek*) {eT} *gçl. f. [-r]* → küglemek². [DLT]
- köglenmek¹**, [küg (çil) > küg-lê-mek > kügle-n-mek] {eT} *dönşl. f. [-ür]* → küglenmek¹. [DLT]
- köglenmek²**, [küg (şarkı) > küg-lê-mek > kügle-n-mek] {eT} *dönşl. f. [-ür]* → küglenmek².
- köğsin**, [kök (mavi) > kök-çin / kök-şin] (*kö:kşi:n*) {eT} *sf.* → kökçin. [ETY]
- kögürçgün**, [kök / gö-mek > kö-gür-mek > kögür-çgün] (*kögürçgü:n*) {eT} *is.* Güvercin. [EUTS]
- kögürçgünleşmek**, [kögür-çgün > kögürçgün-le-şmek] (*kögürçgü:nleşmek*) {eT} *işteş. f. [-ür]* Güvercinine bahse girmek. [DLT]
- kögürçken**, [kök / gö-mek > kö-gür-mek > kögür-çken] (*kögürçge:n*) {eT} *is.* → kögürçgün. [Gabain]
- kögürçün**, [kök / gö-mek > kö-gür-mek > kögür-çgün] (*kögürçü:n*) {eT} *is.* → kögürçgün; {ağız} (aynı). [EUTS] [DS]
- kögürmek**, [*kö-mek > kö-gür-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* 1. Yaymak; tevsî etmek; genişletmek. [ETY] [EUTS] 2. Hazırlamak. [Gabain]
- kögüs**, [kögüs] {eT} *is.* → kögüz. [EUTS] [Yükneki]
- kögüz**, [kög-üz] {eT} *is.* 1. Göğüs. [DLT] [EUTS] [KB] [OKD] [Yükneki] [Gabain] 2. Kalp. [EUTS]
- kögüzlüg**, [kögüz-lük] {eT} *is.* Düşünceli; dalgın. [EUTS]
- kögçü**, [köğ-çü / köcü] {ağız} *is.* Avlu. [DS]
- köget**, [kök (yeşil) > köğ+et] {ağız} *is.* Meyve; yemiş. [DS]
- kögkü**, [köğ-kü] {ağız} *is.* Yumuşak taş. [DS]
- kögner**, [Yun. kukunaria] {ağız} *is.* Çam kozalaklarının taze iken yenilen özsuğu iç kısmı. [DS]
- kögrek, -ği** [kök (yeşil) > köğ-re-k] {ağız} *is.* bot.

[İkbaharda dağlarda biten, bir buçuk metre boyunda, göbeği kuruyunca dik ve mantar gibi olan bir tür bitki; baldıran, (*Conium maculatum*). [DS]

köğşümek, [kağşa-mak / köğ-(ü)ş-e-mek] {ağız} is. Yumuşamak. [DS]

köğtere, [Yun. kotairin] {ağız} is. → köftere. [DS]

köğün, [köfün] {ağız} is. → köfün. [DS]

köğüz, [köğ-üz] {ağız} is. Kilim. [DS]

köh, [? köh] {ağız} is. Bostan kulübesi. [DS]

köhe, [Moğ. köhe] {eT} is. Zırh; küpe. [Nevâyi]

köher, [? köher] {ağız} is. Güç; öz; can. [DS]

köhi, [? köhi] {ağız} is. Güneş görmeyen yer. [DS]

köhle, [? köhle] {ağız} is. Baca. [DS]

köhlen, [Far. küheylân] (*köhle:n*) {ağız} is. Küheylan. [DS]

köhnar, [Yun. kukunaria] {ağız} is. Susam. [DS]

köhne, [Far. kühen / köhne كَهْنَة] {OsT} sf. **1.** Bakımsız kalmış, eskiyip yıpranmış; eski. **2.** Yaşanılan zamanın gerisinde kalmış, eskimış; çağdışı; modası geçmiş. ☞ **köhne bahar**, *Son bahar*.|| **köhne-sâl**, {OsT} Yaşlı; ihtiyar.

köhneleşme, [köhne-le-ş-me] is. Köhneleşmek eylemi.

köhneleşmek, [köhne-le-ş-mek] döşl. f. [-ir] **1.** Eskimek; yıpranmak. **2.** mecaz. Geçersiz hâle gelmek; modası geçmek.

köhnelik, -ği [köhne-lik] is. **1.** Eskiyip yıpranma hâli. **2.** mecaz. Geçersizleşme hâli; modası geçme durumu.

köhneme, [köhne-me] is. Köhnemek eylemi.

köhnemek, [köhne-mek] gçsz. f. [-er] **1.** Eskimek; yıpranmak; köhneleşmek. **2.** mecaz. Geçerliliğini, güncelliğini yitirmek; modası geçmek; çağ dışı kalmak. **3.** Yaşlanmak; ihtiyarlamak.

köhnü, [göynü] {ağız} is. İyice olgunlaşmış, içi esmerleşmiş, yumuşamış, sulanmış meyvenin durumu. [DS]

göhnük, -ğü [göynü-k] {ağız} sf. **1.** (Kişi için) çabuk ağlayan; yufka yürekli. **2.** is. Çürük toprak. [DS]

köhnümek, [göynü-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] (Meyve için) toplandığında sert olmasına karşın durduğu yerde kendi kendine olgunlaşmak. [DS]

köhnütmek, [köynü-t-mek] {ağız} gçl. f. [-ür] Olgunlaşmaya yüz tutmuş meyveyi taplayarak durduğu yerde olgunlaşmaya bırakmak. [DS]

köhrene, [? köhrene] {ağız} is. Babadan kalan bağ, tarla, bina gibi mallarla para; miras; kalıt. [DS]

köhün, [köf-ün] {ağız} is. Küfe. [DS]

kök¹, [eT. kök (asıl; temel)] is. **1.** {eT} Asıl; kaynak; temel. [DLT] [KB] [Yükneki] [DK] **2.** mecaz. (Bir olay, durum vb. için) başlangıç noktası; temel; kaynak; köken. **3.** Dip; temel; esas. **4.** {eT} Soy. [DK] **5.** Bir bitkinin toprak altına doğru uzayan,

bitkiyi toprağa bağlayan ve topraktan suda erimiş besi maddelerine alarak bitkinin gövdesine ileten kısım. **6.** gısl. (Diş, saç, sinir vb. için) köke benzeyen gömülü bölüm. **7.** (Köküyle sökülen sebze vb. için) tane, adet. **8.** İlaç olarak kullanılan bazı bitkilerde toprak altı yumrusu. **9.** mecaz. Bir şeyin geçmişle olan bağı. **10.** mecaz. Bir kimseyi bir yere bağlayan manevi ve duygusal bağ. **11.** dbl. Bir kelimedede, yapım ekleri çıkarıldıktan sonra kalan anlamlı bölüm. **12.** huk. Bir zümre içinde yer alan bir mirasçının furuu ile birlikte meydana getirdiği topluluk. **13.** jeol. Katmanların toprak altında kalan kısmı. **14.** kim. Birçok tepkimeye değişmeden girebilen atom grubu. **15.** mat. (Denklemede) bilinmeyen yerine konulduğunda eşitliği sağlayan değer. **16.** tıp. Bir organın, bir urun çıkış noktası. **17.** biy. Bir organın bağlantı noktası. **18.** Dantelde asıl motif geçişi sağlayan üçgen veya dörtgen biçimli motif; köprü. **19.** {eT} Dikiş yeri; teyel. [Nevâyi] **20.** {ağız} Pancar. [DS] **21.** {ağız} Salebin yumrusu. [DS] ☞ **kök altı**, mat. Bir kök işaretinin içinde bulunan sayı; kök içi.|| **kök anlam**, dbl. Aynı kökten türemiş sözcüklerdeki ortak anlam. *sev-gi, sev-i, sev-inç, sev-me*.|| **kök anlamı**, dbl. Bir sözlükte madde başı olabilen kelimenin taşıdığı anlam demetlerini bir araya getiren oluşturuca öge; semantem; kavram birimi. ("sandalye" kök anlamı "oturmak için", "dört ayaklı", "arkalıklı", "tek kişilik" anlam birimi demetlerinden oluşmaktadır.)|| **kök atmak**, **1.** (Bitki için) kök vererek tutmak. **2.** (Kişi için) bir yere iyice yerleşmek. **3.** (Durum, alışkanlık vb. için) iyice yerleşmek; tutunmak; sağlamlaşmak.|| **kök ayaklılar**, biy. Kök bacaklılar.|| **kök bacaklı**, Kök bacaklılarla ilgili.|| **kök bacaklılar**, biy. Hareket ve beslenme sırasında sitoplazma uzantısı yalancı ayak çıkaran bir hücreliler sınıfı, (*Rhizopodea*).|| **kök bilgisi**, dbl. Bir dildeki kelimelerin kaynağını gösteren, ne zaman ortaya çıktıklarını, nereden geldiklerini, hangi evrelerden geçtiklerini araştıran; kelimelerin anlam ve biçim tarihlerini tespit eden dil bilgisi dalı; köken bilgisi.|| **kök boya**, {ağız} Ot köklerinden yapılan boya. [DS]|| **kök boyası**, bot. **1.** Kök boyasıgillerden ılıman bölgelerde yetişen, soluk sarı çiçekli, kırmızı renkteki kök sapsuları boyacılıkta kullanılan, çok yıllık tırmanıcı bitki; kızıl boya; kızıl kök, (*Rubia tinctorum*). **2.** Bu bitkinin köklerinden elde edilen kırmızimsı boya; kök kırmızısı; alizarin.|| **kök boyasıgiller**, bot. Kök boyası, kınakına, kahve gibi beş binden çok türü bulunan bitişik taç yapraklı iki çenekli bitki familyası, (*Rubiceae*).|| **kök boynu**, bot. Damarlı bitkilerde ana kök ile sap arasındaki sınır.|| **kök bozması**, {ağız} Bakımsızlıktan üzüm kütüğünün ince köklerinin kuruyup verimsizleşmesi. [DS]|| **kök budamak**, Asmanın yayılan köklerini kesmek.|| **kök çeliği**, Yeni bir fidan elde etmek için gövde sürgün-

lerinden kesilerek köklendirilmiş bitki dalı. || **kök çiçeği**, {ağız} Salep çiçeği. [DS] || **kök çiçekli**, bot. (Bitki için) çiçekleri kök saptan veya köke yakın yerden çıkan. || **kök dişi**, {ağız} Azı dişi. [DS] || **kök doğrayıcısı**, Yedek besinleri köklerinde depolayan pancar, patates, şalgam gibi kök yemleri doğramakta kullanılan alet. || **kök erimesi**, Diş kökünde meydana gelen tahribat. || **kök felci**, tıp. Sinirleri omuriliğin ön köklerinden gelen bir veya birkaç kasın felci. || **kök hücre**, biy. 1. Bitkilerin kökündeki hücreler. 2. Gerekliğinde bölünerek değişik hücre tiplerine dönüşen, erginde hücre yenilenmesini sağlayan hücreler. || **kök içi**, mat. Bir kök işaretinin içinde bulunan sayı; kök içi. || **kök işareti**, mat. Kareköklerin gösterilişinde kullanılan √ işareti. || **kök kaplama**, Ağaç köklerinden elde edilen desenli bir tür kaplama. || **kök karanfil**, bot. Güllilerden, 15-45 cm. boyunda, kurutulmuş kökleri karanfil kokusu vermek için çaylara konan, çok yıllık, otsu bitki, (*Orthurus heterocarpus*). || **kök kırmızısı**, Bu bitkinin köklerinden elde edilen kırmızısı boya; kök boyası; alizarin. || **kök kurdu**, zool. Düz kanatlılar takımının danaburnugiller familyasından, yer altında yaptığı uzun dehlizlerde ve geniş yuvalarda yaşayan, kazıcı ve sebzelelerin köklerini keserek zararlarına sebep olan kadife görünümülü kahverengi kırmızısı iri bir böcek; kök kurdu, (*Gryllotalpa vulgaris*). || **kök mantar**, bot. Meşe, çam, fındık gibi ağaçların kökünde yerleşen, iplik görünümlü mantar emeciyle, kök ile ortak yaşayış içinde olan bir mantar. || **kök nodülü**, biy. Baklagillerde ve bazı bitkilerde kökte meydana gelen ve azotu tutan bakterileri içinde barındıran yumrular. || **kök salmak**, 1. (Bitki için) kök vererek tutmak. 2. (Kişi için) bir yere iyice yerleşmek. 3. (Durum, alışkanlık vb. için) iyice yerleşmek; tutunmak; sağlamlaşmak. || **kök sap**, bot. Her yıl kök süren ve yer üstüne sap çıkaran çok yıllık yer altı gövdesi. || **kök saplı**, bot. sf. İnci çiçeği, eğrelti gibi çok yıllık kök sapı bulunan ve her yıl bunlardan yeni otsu sap ve yaprak süren. || **kök sökmek**, Çok zor bir işi başarmak. || **kök söktürmek**, Birine yaptığı işte güçlük çıkarmak; uğraştırmak. || **kök sürgünü**, bot. Bir ağaç veya çalının dibinden veya kökteki ek tomurcuklardan çıkan sürgün. || **kök sürme noktası**, Bir kökçüğün olduğu çevre teker bölgesi. || **kök taslağı**, Gelişerek bitki kökü şeklini alan embriyon eseninin alt kısmı. || **kök taş**, Bir taş ocağının son tabakasının altından çıkartılan, kesme taşın boyutlarından daha küçük ebattaki taş. || **kökten sürme**, {ağız} Soyu soppu belli olan; soylu. [DS] || **kök tüyü**, biy. Toprakta su ve suda çözünmüş maddelerin alınmasını sağlayan epidermis hücrelerinden gelişmiş tek hücreli uzantılar. || **kökü kazınmak**, Bir daha ortaya çıkmayacak biçimde yok edilmek. || **kökü kesilmek**, {ağız} Soyu tüken-

mek. [DS] || **kökünden kesip atmak**, Meseleyi temelinden halletmek. || **köküne kıran girmek**, (Mal için) hiç bulunmaz olmak; piyasada bulunmamak. || **köküne kibrit suyu**, Yok olsun, kahrolsun anlamlarında kullanılan bir beddua sözü. || **köküne kibrit suyu dökmek**, Yok etmek; kökünü kurutmak. || **kökünü kazımak**, Bir daha ortaya çıkmayacak biçimde yok etmek; üremesini, çoğalmasını engellemek. || **kökünü kurutmak**, Bir daha ortaya çıkmayacak, oluşmayacak biçimde yok etmek; kökünü kazımak.

kök², [kök] (kö:k) {eT} is. 1. Gökyüzü; hava; sema; gök kubbe; {ağız} (aynı). [EUTS] [DLT] [KB] [OKD] [Gabain] [Tekin] [İKPÖy.] [Nevâî] [DS] 2. Gece. [EUTS] 3. Şöhret; ün. [EUTS] ☞ **kök kalık**, {eT} Gök yüzü; uzay; esir. [Üç İtigsizler] || **kök kalık tilgeni**, {eT} Gök tekerleği; felek. [Üç İtigsizler]

kök³, [kök] (kö:k) {eT} sf. 1. Mavi; gök; gök rengi; lacivert. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [OKD] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] 2. Yeşil. [KB] [İKPÖy.] [Nevâî] 3. Şehrin dört yanını saran yeşil bölge. [DLT] 4. Boz. ☞ **kök böri**, {eT} Gök kurt; bozkurt. || **kök teyeng**, {eT} Gök sincap.

kök⁴, [kök] {ağız} sf. 1. Şişman; gürbüz; tavlı. 2. Büyük; kalın; güçlü. [DS]

kök⁵, [kök] (kö:k) {eT} is. Eyer bağı. [DLT]

kök⁶, [kök] {ağız} is. Dar ve derin dere. [DS]

kök⁷, [Çin. k'jok => küg] (kü:ğ) {eT} is. → küg¹.

kök⁷, [kök] (kö:k) {eT} sf. Yıllanmış; saçlarını ağartmış; ihtiyar; tecrübeli. [KB] ☞ **kök ayuk**, {eT} Köylü ve Türkmen büyüklerine verilen ad. [KB] [DLT]

kök⁸, [küg > Far kük] is. 1. Sazı kurmaya yarayan burgu; kulak. 2. Sap.

kökbaşı, [kök+baş-ı] {ağız} is. Sofa. [DS]

kökceli, [kök-çe-li] {ağız} is. Güvercin. [DS]

kökçe, [kök-çe] {ağız} is. Ağaçların üstünde sürekli yeşil duran asalak bir bitki; burç; ökse otu, (*Viscum album*). [DS] ☞ **kökçe gireñ**, {ağız} Kışın lodos yeliyle ince ince yağın yağmur. [DS]

kökçek¹, -ği [kök-çek] {ağız} sf. 1. (Kişi için) güzel. 2. Yararlı; kazançlı. [DS]

kökçek², -ği [kök-çek] {ağız} sf. Kendini beğenmiş; büyüklük taslayan. [DS]

kökçin, [kök (mavi) > kök-çin / kök-şin] (kö:kçi:n) {eT} sf. 1. Mavimsi. [KB] 2. Gri. 3. is. Turna. [ETY]

kökçü, [kök-çü] is. 1. Eskiden ilaç yapımında kullanılan bitki köklerini toplayıp, satan kimse. 2. {ağız} İşçi; ırgat. [DS] 3. {ağız} Evlerde ağır işlerde çalıştırılan işçi kadın. [DS]

kökçük, -ğü [kök-çük] is. 1. Küçük kök. 2. bot. Kökün dallanmasıyla oluşan ikinci derecede kök. 3. biy. Kara yosunlarında olduğu gibi ilkel bitkilerde bulunan, tek veya çok hücreden oluşmuş basit

kökler; rizoit. **☞ kökçük kılıfı**, *bot. Bazı tohumlu bitkilerin, kök taslaklarını, başlangıçta sıkıca saran bir çeşit kan.*

kökçül, [kök-çü-l] *sf.* (Zararlı hayvan için) bitkilerin kökünü yiyen; kök ile beslenen.

kökdetmek, [kök (eyer bağı) > kök-dē-mek / kök-de-t-mek] {eT} *gçl. f. [-ür] → kökletmek¹. [DLT]*

köke¹, [İt. cocca] *is.* Eskiden kullanılan bir tür savaş gemisi.

köke², [köke] {ağız} *is.* **1.** Silisli, kumlu taş. **2.** Hafif ve yumuşak taş; kefeği. **3.** Çok sert, yeşile çalan toprak katmanı. **4.** Toprak tencere; güveç. [DS]

kökeç, -ci [kök-e-ç] {ağız} *sf.* (Kişi için) el ve ayak parmakları olmayan. [DS]

kökedmek, [kök (gökyüzü) > kök-ē-mek > kök-e-ğ-mek] {eT} *gçl. f. [-ür] 1.* Yükseltmek; (göğe) yükseltmek. [EUTS][Gabain] **2.** Övmek. [EUTS][Gabain]

kökedtmek, [*kökēğ-mek > kökēğ-tür-mek] {eT} *gçl. f. [-ür] Methettirmek; övdürmek. [EUTS]*

kökegün, [kök (mavi) > kök-ē-mek > kökē-gün] (*köke:gü:n*) {eT} *is.* Gök sinek; at sineği. [DLT]

kökkel, [Moğ. kökel] {eT} *is.* Göğüs. [Nevâyi]

kökelmek, [kök-el-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir] Tavlanmak; semizleşmek. [DS]*

kökeltaş, [Moğ. kökel + T. -daş] {eT} *is.* Küçük kız kardeş. [Nevâyi]

kökem, [kök-em] {ağız} *is.* Kök. [DS]

köken¹, [kök-en کون] *is.* **1.** Kavun, karpuz, salatalık, kabak gibi bitkilerin toprak üzerinde yayılan dalları. {eAT} {OsT} {ağız} (*aynı*) [DS] **2.** {ağız} Ağaç ya da ot kökü. [DS] **3.** {ağız} Fide. [DS] **4.** {ağız} Sebze. [DS] **5.** (Bir sayıdan sonra) bu tür bitkilerin belirtilen sayıda köke sahip olanı. **6.** Bir şeyin geçmişteki esası; bir şeyin ortaya çıktığı, dayandığı temel; menşe; kaynak (1935). **7.** Yeni bir organın çıkış noktası; organın başladığı yer. **8.** Başlangıç, ilk kez ortaya çıkma ya da görünme. **9.** *dbl.* Bir kelimeden her türlü ekler çıkarıldıktan sonra geriye kalan anlamlı birim; bir kelimenin türediği, geldiği kaynak biçim. **10.** Bir bilginin, haberin çıkış noktası; menşe. **11.** Bir kimsenin ait olduğu toplumsal sınıf, ortam, grup; ülke; soy; asıl; ata. {ağız} (*aynı*) [DS] **12.** Bir malın üretildiği, yapıldığı, getirildiği yer; menşe; orijin. **13.** Tulumacı hortumlarının ucundaki sarı metal sap. **14.** {ağız} Dip; koçan. [DS] **15.** {ağız} Kök. [DS] **☞ köken atmak**, {ağız} (*Sebze fideleri için*) *dal budak salmak. [DS]*|| **köken belgesi**, *Bir malın hangi ülkeden veya bölgeden getirildiğini gösteren belge.*|| **köken bilimci**, *dbl. Köken bilimi ile uğraşan dil bilgini.*|| **köken bilimi**, *dbl. Bir dildeki kelimelerin kaynağını gösteren, ne zaman ortaya çıktıklarını, nereden geldiklerini, hangi evrelerden geçtiklerini araştıran; kelimelerin anlam ve*

biçim tarihlerini tespit eden dil bilgisi dalı; kök bilimi; etimoloji. || **köken bilimsel**, *dbl. Köken bilimi ile ilgili; etimolojik.*|| **köken ölü**, {ağız} (*Meyve ve sebze için*) *gelişmemiş; bozuk; köksüz. [DS]*|| **köken yakıştırma**, *dbl. Kökeni bilinmeyen bir kelimeyi, bilinen bir kökene bağlayarak açıklama girişimi; yerlileştirme; halk köken bilimi.*

köken², [kök-en] {ağız} *is.* **1.** Hayvan bağlanan küçük kazık. **2.** Bir ucu koyun ya da keçinin ayağında, diğer ucu kazığa bağlı ip. **3.** Kalın kıldan, ağaç üzerine yapılmış bir tür tuzak. [DS]

kökenlemek, [köken-le-mek] {ağız} *is.* Fidan ya da asma çubuğu dikmek. [DS]

kökenlenme, [kök-en-le-n-me] *is.* Kökene sahip olma; kökeni bulunma.

kökenlenmek, [kök-en-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir] 1.* Kökene sahip olmak; kökeni bulunmak. **2.** (Kabak, salatalık, kavun, karpuz vb. için) köken salmak; yerde uzanan sürüngen dallar vermek.

kökenli, [kök-en-li] *sf.* **1.** (Bitki için) kökeni, yerde uzanan dalları bulunan. **2.** (Kişi, veya topluluk için) belirtilen yer veya topluluğa dayanan; soyu belirtilen ülke veya halka dayanan. **3.** (Bitki, hayvan için) ilk ortaya çıktığı belirtilen yere ait olan.

kökensel, [kök-en-sel] *sf.* Kökenle ilgili olan; kökene ait.

kökensiz, [kök-en-siz] *sf.* Kökeni olmayan; bir kökene dayanmayan.

köker, [? köker] {ağız} *is.* Selin getirdiği su üstündeki odunları toplamak için kullanılan bir çeşit ağ. [DS]

kökere, [? kökerek] {ağız} *is.* Köy evlerine bitişik, iki üç dönümlük boş tarla. [DS]

kökerek, -ği [kök-e-re-k] {ağız} *sf.* Büyük; gösterişli. [DS]

kökermek, [kök (gökyüzü) > kök-er-mek] (*kö:ker-mek*) {eT} *gçsz. f. [-ür] Gök rengini almak; gövermek. [DLT]*

kökertme, [kök-er-t-me] *is.* **1.** Kökertmek işi. **2.** {ağız} Filizlenmiş asma çubuğu. [DS]

kökertmek, [kök-er-t-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir] 1.* Kökleme; kökü ile birlikte sökmek; göçermek. **2.** (Fide, fidan, asma çubuğu vb. için) kökleriyle sökerek başka bir yere dikmek; şaşırtmak; göçermek. [DS]

kökey, [? kökey] {ağız} *is.* Toprak tencere. [DS]

kökezimek, [kök-ez-i-mek] {ağız} *gçsz. f. [-ir] 1.* (Bitki ya da ağaç için) çürümeye başlamak. **2.** Yürürken düşecek gibi olmak; tökezlemek. [DS]

kökirmek, [kök (gökyüzü) > kök-ür-mek > kökür-ē-mek] (*kökire:mek*) {eT} *gçsz. f. [-r] → kökremek. [Gabain]*

köküş, [kök (gök)] {eT} *is.* Bir tür kuş. [KB]

köklem, [kök-l-em] {ağız} *is.* İlkbahar. [DS]

kökleme, [kök-le-me] *is.* **1.** Köklemek eylemi. **2.** Bir arazide bulunan ağaç ve çalı köklerini, çotuklarını temizleme işlemi. **3.** {ağız} Ormandan açılan tarla, bahçe. [DS] **4.** {ağız} Başka bir yere dikilmek için, köküyle birlikte sökülen fidan. [DS] **5.** {ağız} toprağa gömülerek kök salması sağlanmış bağ çubukları. [DS]

köklemek¹, [kök-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** (Bitki için) köküyle birlikte topraktan söküp çıkarmak. {ağız} (aynı) [DS] **2.** (Tarla, bahçe, arazi için) ağaç ve çalı köklerinden temizlemek. **3.** (Minder, şilte vb. için) içine konulan pamuk, kıtık vb. toplanmasına engel olmak amacıyla iki yüzünü birbirine iple tutturmak, dikmek. **4.** (Saç için) ince örgülerin birkaçını bir araya getirerek tekrar örmek. **5.** *argo.* (Motorlu araçların gaz pedalı için) kuvvetle sonuna kadar basmak. **6.** {ağız} (Bağ çubuğu, fidan, ağaç dalı vb. için) toprağa dikerek kök salmasını sağlamak. [DS]

köklemek², [kök (teyel) > kök-lē-mek] {eT} *gçl. f. [-r]* (Dikişte) teyellemek. [Nevâyi]

köklemek³, [kök (temel) > kök-lē-mek] (kökle:mek) {eT} *gçl. f. [-r]* Bir şeyin aslını araştırmak; aslına vakıf olmak; köküne inmek. [KB]

köklemek⁴, [kök (eyer bağı) > kök-lē-mek] (kökle:-mek) {eT} *gçl. f.* Eyer bağını sıkı bağlamak. [DLT]

köklemek⁵, [küg > Far. kük (sazın burgusu) > kök-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Telli çalgılar için) kurmak; tellerini ayar etmek.

köklemek⁶, [kök-le-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Yağmur için) bitkilerin köklerine kadar inmek. [DS]

köklendiriş, [kök-le-n-dir-iş / kök-len-dir-iş] *is.* Köklendirmek eylemi ve biçimi.

köklendirme, [kök-le-n-dir-me / kök-len-dir-me] *is.* Köklendirmek eylemi.

köklendirmek, [kök-le-n-dir-mek / kök-len-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Köklenmesini sağlamak; kök salmasını temin etmek; kök saldırmak; kök vermesini sağlamak. **2.** Aşı filizinin kök salması için aşılı bitkiyi aşı yerinden toprağa gömmek.

kökleniş, [kök-le-n-iş / kök-len-iş] *is.* Köklenmek eylemi veya biçimi.

köklenme, [kök-le-n-me / kök-len-me] *is.* Köklenmek eylemi ve durumu.

köklenmek¹, [kök-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** (Bitki için) kök salmak; kök çıkarmak; kök atmak; kök tutmak. **2.** Kök sahibi olmak; kök edinmek. **3.** *mecaz.* (Kişi için) esaslı bir şekilde bir yere yerleşmek; temelli oturmak. **4.** *edil. f.* (Bitki için) kökü ile sökülmek.

köklenmek², [kök (temel) > kök-lē-mek > kökle-n-mek] {eT} *dönşl. f. [-ir]* Asaletli veya zengin olmak; kökleşmek; sağlamlaşmak. [DLT]

köklenmek³, [kök (eyer bağı) > kök-lē-mek > kökle-n-mek] {eT} *edil. f. [-ir]* (Eyer bağı için) sağlamlaştırılmak; bağlanmak; sıkılmak. [DLT]

kökleşme, [kök-leş-me] *is.* Kökleşmek eylemi ve durumu.

kökleşmek¹, [kök-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kök hâline gelmek. **2.** Köklü durum almak. **3.** *mecaz.* Bir yere sağlam olarak yerleşmek; kök salmak; kök atmak.

kökleşmek², [kök (temel) > kök-lē-mek > kökle-ş-mek] {eT} *dönşl. f. [-ür]* **1.** İlişip sokulmak. [DLT] **2.** Hımsımlıkla bağlanmak. [DLT]

kökleşmek³, [kök (eyer bağı) > kök-lē-mek > kökle-ş-mek] {eT} *edil. f. [-ür]* Eyer bağlamakta yardım etmek. [DLT]

kökleştiriş, [kök-le-ş-tir-iş] *is.* Kökleştirmek eylemi veya biçimi.

kökleştirme, [kök-le-ş-tir-me] *is.* Kökleştirmek eylemi.

kökleştirmek, [kök-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Kökleşmesini sağlamak.

kökletmek, [kök (eyer bağı) > kök-lē-mek / kök-le-t-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* Eyer tahtalarını diktirmek; bağlatmak. [DLT]

köklez, [kök-le-z] {ağız} *is.* Toprağa gömülerek kök salması sağlanmış bağ çubuğu. [DS]

köklü¹, [kök-lü] *sf.* **1.** Kökü olan; kökü bulunan; kök sahibi olan. **2.** Kökü belirtilen biçimde olan. **3.** {ağız} Büsbütün; çok; tüm. [DS] **4.** {ağız} *mecaz.* İyice yerleşmiş; temeli olan; kökleşmiş; temelli; eskiden beri; yerli; esaslı. [DS] **5.** *mecaz.* Çok eskiden beri bilinen; iyi ve sağlam bir geçmişe sahip olan; soylu; iyi bilinen. ☞ **köklü aile**, *Herkesçe bilinen, tanınan, eskiden beri iyi bilinen aile.* || **köklü ifade**, *İçinde kök işareti bulunan matematiksel ifade.*

köklü², [kök-lü] {ağız} *sf.* **1.** Soylu; görgülü. **2.** Varlıklı; maddî gücü olan. [DS]

köklük¹, -ğü [kök-lük] {ağız} *is.* Ormandan yakılarak açılmış tarla. [DS]

köklük², -ğü [kök-lük] {ağız} *is.* Asma dallarından örülerek tencere altına konulan sepet. [DS]

kökmeç, -ci [kök-meç] {ağız} *is.* Yakılabilecek ağaç kökü. [DS]

kökmek¹, [kök-mek] {eT} *is.* Bir tür geyik. [ETY]

kökmek², [kök-mek] {ağız} *is.* Kurumuş ya da yıkılmış ağaçların yerde kalan kökü. [DS]

kökнар, [Far. kükñār / Yun. koukounari] *is. bot.* Çamgillerden, yapraklarını kışın dökmeyen, dalları eş biçimli ve yassı, boz gövdeli, kozalaklı ve reçineli bir orman ağacı, (*Abies*). ☞ **kökнар içi**, {eAT} {OsT} *Çam fıstığı.* || **kökнар sakızı**, *Kökнар kozalaklarından elde edilen reçine; köknar reçinesi.*

kökнарlık, -ği [kökнар-lık] *is.* Köknar ağaçlarının çok olduğu yer; köknar ormanı.

kökneç, -ci [? kökneç] {ağız} *is.* Peştamal. [DS]

kökrek¹, [kök (gökyüzü) > kök-ür-mek > kök(ü)r-ē-mek > kökre-k] {eT} *is.* Gök gürlmesi. [Clauson]

kökrek², [kök (mavi) > kök-rék] (kökre: k) {eT} *sf.* 1. Mavimsi; biraz gök. 2. -den daha gök.

kökrek³, -ği [kök-rek] {ağız} *is.* 1. Göğüs; bağır. 2. Göğüs hastalığı; nefes tıkanıklığı. 3. Göğüse giyilen bir tür gümüş zırh. [DS]

kökrek⁴, -ği [kök-rek] {ağız} *sf.* 1. Çabuk parlayan; atak. 2. *is.* Kolayca ateş yakmakta kullanılan kabuğu soyulmuş ve içi boş bir tür ağaç parçası. [DS]

kökremek, [kök (gökyüzü) > kök-ür-mek > kök(ü)r-ē-mek] (kökre:mek) {eT} *gçsz. f.* [-ür] Gürlmek; kükremek; bağırmak; böğürmek. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain]

kökreşmek, [kök (gökyüzü) > kök-ür-mek > kök(ü)r-ē-mek > kökre-ş-mek] {eT} *işteş. f.* [-ür] Birlikte gürlmek; kükreşmek; kişneşmek; bağışmak. [DLT]

kökseğüci, [kök (gökyüzü) > kök-sē-mek > kök-sē-gü-çi] (kökse:gü:ci:) {eT} *sf.* Göge yükselmek isteyen. [KB]

köksel, [kök-sel] *sf.* 1. Kökle ilgili. 2. *tıp.* Bir sinir veya lenf damarı köküyle ilgili.

köksemek, [kök (gökyüzü) > kök-sē-mek] (kökse:mek) {eT} *gçz. f.* [-ür] Göge yükselmek istemek. [KB]

köksöker, [kök+sök-er] *is. tarım.* Patates, pancar, yer fıstığı gibi kazık köklü, yumrulu veya taneli bitkileri sökmeye veya bunların toprak altındaki meyvelerini toplamaya yarar makine.

köksü, [kök-sü] *sf.* 1. Köke benzer; kökü andıran; kök gibi. 2. *is. bot.* Ciğer otları ile yosunların kökü andıran ve bu bitkilerin tutunmasını sağlayan çıkıntılı. 3. *bot.* Mantarlarda dışa doğru uzanan kalın çeperli, sık miselyum tellerinden meydana gelen ve köke benzer uzantı.

köksün, [kök-sün] {eT} *is.* Öfke; gazap. [KB]

köksüz, [kök-süz] *sf.* 1. Kökü olmayan. 2. *mecaz.* Sağlam bir temele dayanmayan; temelsiz; asılsız; dayanaksız. ☞ (kendini) **köksüz hissetmek**, *Yabancı olduğu duygusuna kapılmak.*

köksin, [kök (mavi) > kök-çin / kök-şin] (kö:kşi:n) {eT} *sf.* Göğümsü; gök renkte. [DLT]

kökten, [kök-ten] *sf.* 1. Kökün kendisinden kaynaklanan. 2. Yüzeyde kalmayan, derine kadar inen; köklü; radikal; cezrî. 3. *zf.* Esaslı biçimde. ☞ **kökten bozuk**, *Aslı, esası, mayası bozuk olan; temeli bozuk.*|| **kökten dinci**, *Kökten dinciliği savunan; kökten dinci yanlısı olan; fundamentalist.*|| **kökten dincilik**, *1. ABD'de geçen yüzyılda gelişen, Kitab-ı*

Mukaddes'in mutlak yanılmazlığı ve ona harfi harfine uyulması gerektiğini savunan Protestan hareketi; fundamentalizm. 2. Mensuplarının inandığı dinî düşünce dışındaki bütün yönetim ve toplum düzeni ile kültürel değerleri reddeden, ortadan kaldırmak için yıkıcı ve kıyıcı her türlü tedbiri haklı sayan görüş.|| **kökten sürme**, *1. Soydan gelme; geçmişi çok eskilere dayanma; esaslı; temelli; soylu; türedi olmayan.* 2. Meslekten yetişme.

köktenci, [kök-ten-ci (1942)] *sf.* 1. Köktencilikten yana olan; köktencilik yanlısı; radikal. 2. Köktencilige özgü olan; köktencilikle ilgili.

köktencilik, -ği [kök-ten-ci-lik] *is.* 1. Ele aldığı konuyu temelden değiştirmeyi amaçlayan görüş; radikalizm. 2. Bilim, siyaset, din alanlarında kökten yenilikler, değişiklikler yapma eğilimi; radikalizm. 3. *sosy.* Kurulu toplum düzeninin temellerine yönelik toplumsal ekonomik değiştirmelerden yana olan öğretisi.

köktere, [? köktere] {ağız} *is.* Suyun bölüm yeri. [DS]

kökteş, [kök-teş] *sf.* Kökleri aynı olanlar. ☞ **kökteş kelimeler**, *dbl. Aynı kökten değişik eklerle türeyen ve farklı anlamlara gelen kelimeler.*|| **kökteş tümleç**, *dbl. Fiille aynı kökten gelen tümleç.* **Çalgı çalmak**, *ustalık ister.*

kökteşleme, [kök-teş-le-me] *is.* Anlatımı kolaylaştırmak amacıyla aynı kökten gelen fakat ayrı yapı ve görevde olan kelimeleri yan yana kullanma. *yemek yemek, dikiş dikmek, soru sormak, iş işlemek.*

kökteşmek, [kök (temel) > kök-tē-mek > kökte-ş-mek] {eT} *dönşl. f.* [-ür] → kökleşmek². [DLT]

Köktürkçe, [kök (gök; sema; mavi) + Türk-çe] *öz. is.* Yazılı metinleri günümüze ancak Orhun ve Yenisey yazıtları ile ulaşan, altıncı ve sekizinci yy.'lar da Köktürk siyasi birliğine dahil Türk toplulukları tarafından konuşulan Türk dili; Göktürkçe.

kökün, [kök (mavi) > kök-ē-mek > kökē-gün > kök-ün] (kökü:n) {eT} *is.* → kökegün. [DLT]

kökünmek, [kök-ün-mek] {ağız} *dönşl. f.* [-ür] Kök salmak. [DS]

kökür, [Far. kef-gir] {ağız} *is.* Kevgir; süzgeç. [DS] ☞ **kökür olmak**, {ağız} *1. Ezilmek. 2. Uğraşmak; didinmek.* [DS]

kökürçgünleşmek, [kökürç-gün-le-ş-mek] {eT} *dönşl. f.* [-ür] Güvercini ödül koyarak yarışa girmek. [DLT]

kökürçkün, [kök (mavi) > kökürç-gün] {eT} *is.* Güvercin. [DLT]

kökürek, -ği [kök-ü-re-k] {ağız} *is.* Göğüs; bağır. [DS]

köküremek, [kök (gökyüzü) > kök-ür-mek > kökür-ē-mek] (köküre:mek) {eT} *gçsz. f.* [-r] → kökremek. [Gabain]

köküs¹, [kög-üz] {eT} *is.* → kögüz. [DLT]

köküs², [kök-üz] {ağız} *is.* Su akışı göz önüne alınarak tarlalarda yapılan bölmeler. [DS]

köküş, [kök-üş] {ağız} *is.* Hindi. [DS]

köküz, [kög-üz] {eT} *is.* → kögüz. [ETY][EUTS]

köküzlük, [kögüz-lüg] {eT} *sf.* Kalbe yakın; kıymetli olan. [EUTS]

köküzmek, [kök-üz-mēk] (kökü:zme:k) {eT} *is.* Göğüs zırhı. [ETY]

kökyük, [kök (yaşlı) + ayük (başkan)] {eT} *is.* Köylü ve Türkmen büyüklerine verilen unvan. [DLT]

köl, [köl] (kö:l) {eT} *is.* 1. Göl; havuz; birikmiş su. [DLT][ETY][EUTS][OKD][Yükneki][Gabain][Tekin][Nevâyi] 2. Deniz. [DLT]

kölçer, [? kölçer] *is.* Buğday tanelerinin biçimini ve unu bozan bir tür hastalık.

köle, [köle] *is.* 1. Kayıtsız şartsız bir kimsenin buyruğu altında olan kimse; her türlü bağımsız davranma ve medenî haktan yoksun bırakılmış, özgürlüğü olmayan kişi; esir; kul. 2. Savaşta ele geçen veya para ile satın alınan kadın veya erkek. 3. *huk.* Bir mülkiyete konu olan ve aynı mal gibi alınıp satılabilen kişi. 4. *gnşl.* Bir zorbanın veya zorba gücün etkisi altında bulunan kimse; totoliter bir güce boyun eğen kimse. 5. *mecaz.* Herhangi bir şeye aşırı derecede düşkün veya tutkun olan kimse; tutkun olduğu şey karşısında iradesine hakim olmayan kimse; esir; kul. 6. {ağız} Süpürge. [DS] 7. *sf.* (Topluluk için) bir kimsenin egemenliğini kabul etmiş ve baskısına boyun eğmeyi kabullenmiş olan. 8. (Kişi için) bütünüyle bir şeyin egemenliği altına girmiş, kendini teslim etmiş olan. ☞ **köle doyuran**, {ağız} 1. İri ve yuvarlak taneli, koyu renkli bir tür üzüm. 2. Pilav. [DS]|| **köle döven** (döğen), {ağız} *Ev hanımı.* [DS]|| **köle hamuru**, {ağız} 1. Köz üzerinde pişirilen hamur üzerine kızgın yağ dökülerek yapılan bir yiyecek. 2. Kavrulmuş mısır ununu pekmezle karıştırarak yapılan bir tür tatlı. [DS]|| **köle köşlük**, {ağız} *Yoksulluk.* [DS]|| **köleleri**, 1. (Birine aşırı derecede bağlı olan birisinin söylediği) kendisinden bahseden saygı sözü; ben; köleniz; bendeniz; bendeleri. 2. Aşırı saygı duyduğu kimsenin yanında bir erkek yakınından söz ederken ondan bahseden kelimeler katılan saygı sözü. || **Kölen olayım!** Aşırı yalvarma, yakarma bildiren ifade.|| **köleniz**, (Birine aşırı derecede bağlı olan birisinin söylediği) kendisinden bahseden saygı sözü; ben; köleleri; bendeniz; bendeleri.|| **köle sarığı**, {ağız} *Sigara böreği.* [DS]|| **köle tükürüğü** (tükürüğü), {ağız} *Adaçayı, (Salvia labiatea).* [DS]

kölecî, [köle-ci] *is.* 1. Köle edinen veya köle edinmek için uğraşan. 2. Köle getirip satan.

kölecilik, [köle-ci-lik] *is.* 1. Kölelik anlayışına dayandırılmış toplum düzeni. 2. *zool.* Köle ele geçirmek için bazı türlere saldıran karınca toplumlarının durumu.

köleçlenmek, [köl-eç-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f.* [-ir] Büyüyüp güçlenmek. [DS]

kölek¹, -ği [köl-ek] *is.* 1. {eT} Küçük göl; gölcük. [ETY] 2. {ağız} Yağmur sularının toplandığı küçük çukur. [DS]

kölek², -ği [köñ-le-k] {ağız} *is.* 1. Gömlek. 2. Korkuluk. [DS]

köleker, [? köleker] {ağız} *is.* Bir tür kilim.[DS]

kölekege, [eT. kölige] {ağız} *is.* Gölge. [DS]

köleleşme, [köle-leş-me] *is.* Köle olma, köleliği kabullenme eylemi ve durumu.

köleleşmek, [köle-leş-mek] *gçsz. f.* [-ir] Köle durumuna gelmek.

köleleştirir, [köle-leş-tir-iş] *is.* Köleleştirmek eylemi veya biçimi.

köleleştirme, [köle-leş-tir-me] *is.* 1. Köle durumuna getirmek eylemi. 2. Bir devletin veya milletin, başka bir devlet, halk veya topluluğa bir siyasi rejimi veya ekonomik düzeni zor kullanarak kabul ettirmesi; özgürlüğünü elinden alması; tamamını veya bazılarını sürgüne göndermesi.

köleleştirmek, [köle-leş-tir-mek] *gçl. f.* [-ir] Birini köle hâline getirmek, hürriyetten yoksun bırakmak; köleleşmesini sağlamak.

köleli, [köle-li] *sf.* Kölesi olan; kölesi bulunan.

kölelik, -ği [köle-lik] *is.* 1. Köle olma durumu; tutsaklık; esaret. 2. Köle olarak geçirilen süre. 3. Bir şeye veya başka bir şeye aşırı bağımlılık; esaret. ☞ **kölelik düzeni**, *Eskiden kölelerin üretim işlerinde kullanıldığı toplumsal düzen.*

kölemen¹, [köle-men] [كولمن] *is.* 1. Birini sahip olduğu köle veya köleler; karavaş. {eAT} {OsT} (aynı) 2. Kölelerden kurulu askerî sınıf; memluk.

kölemen², [köl-e-men] {ağız} *is.* 1. Büyük sepet; küfe. 2. Deniz kıyısında yaşayan kıl keçisi. 3. Tiftik ile kıl keçisinin çiftleşmesinden doğan yavru. 4. *sf.* Aksî; inatçı; somurtkan. [DS] ☞ **kölemen sepeti**, *Taze üzüm veya kuru erzak taşımakta kullanılan bir tür yayvan sepet.*

kölemez, [köl-e-mez] {ağız} *is.* 1. Çiğ süt ve yoğurt karışımı ile yapılan bir yemek. 2. Koyulaşmış koyun veya keçi sütü. 3. Çobanların kaynatılmış süt içine kaymak katarak koyultmak suretiyle yaptıkları bir süt ürünü yiyecek. 4. Çiğ süt ile ekmeği karıştırarak pişirmek suretiyle yapılan bir yiyecek. 5. Yoğurt pekmez karışımı yiyecek. 6. Mısır ununu yağ ve suda kaynatarak yapılan bir tür bulamaç; kaçamak. [DS]

kölen, [kölen] {ağız} *is.* Körpe kuzuları barındırmak için yapılan çukur yer. [DS]

kölermek¹, [köl > köl-er-mek] {eT} *gçsz. f.* [-ür] Göl haline gelmek; su göllenmek; gölermek; toplanmak. [DLT]

kölermek², [köl > köl-er-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] (At vb. hayvanlar için) tökezlemek.

kölesiz, [köle-siz] sf. Kölesi olmayan.

köletke, [kölik / kolî > kölik > kölik-gē / köli-gē / köletki] {eT} is. → kölige.

kölev, [kölev] {ağız} is. Alev. [DS]

köley, [köley] {ağız} sf. Küçük kulaklı. [DS]

kölge, [kölik / kolî > kölik > kölik-gē / köli-gē / köletki] (köli:ge:) {eT} {ağız} is. Gölge. [DK] [DS]

kölgên, [köl-gen] {ağız} is. Yelken bağı. [DS]

kölgöy, [kölige] {ağız} is. Gölge. [DS]

kölige, [kölik / kolî > kölik > kölik-gē / köli-gē / köletki] (köli:ge:) {eT} is. Gölge; koyu gölge. [DLT] [EUTS] [Gabain]

köligelik, [köli-gē > köligē-lik] (köli:ge:lik) {eT} is. Gölgelik. [EUTS]

köligesiz, [köli-gē > köligē-siz] (köli:ge:siz) {eT} is. Gölgesiz. [Clauson]

kölik¹, [köli-mek > köli-k] (kö:lik) {eT} is. Gölge. [DLT] [KB]

kölik², [köl-mek (koşum takımını bağlamak) > köl-ük] {eT} is. → kölük.

kölike, [köli-kē] (köli:ke) {eT} is. → kölige. [KB]

köliklig, [köli-k > kölik-lig] {eT} sf. Gölge. [DLT]

köliklik, [köli-k > kölik-lik] {eT} is. Gölge. [DLT]

kölimek¹, [köl-mek (bağlamak) > köl-i-mek] (köli:mek) {eT} gçl. f. [-r] 1. Toprağa sokmak; gömmek; batırmak. [İKPÖy.] 2. (Ölü için) gömmek. [DLT]

kölimek², [köl > köl-i-mek] (köli:mek) {eT} gçsz. f. [-r] Gölge etmek. [Clauson]

kölitke, [kölik / kolî > kölik > kölik-gē / köli-gē / köletki] {eT} is. → kölige.

kölitmek¹, [köl-i-mek > köli-t-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Gölgelemek; gölge etmek. [EUTS]

kölitmek², [köl-i-mek > köli-t-mek] (köli:mek) {eT} gçl. f. [-ür] Gömmek; toprağa sokmak; batırmak. [İKPÖy.]

kölle, [Yun. kolliva] {ağız} is. 1. Kaynatılmış buğday, mısır, nohut; gölle. 2. Bulgur. 3. Haşlanmış buğday, nohut ve bakla üzerine ceviz veya susam ekilerek yapılmış kış yemeği. 4. Şeker ve sütle pişirilen bir kabak yemeği. [DS]

kölleme, [Yun. kolliva] {ağız} is. Kaynatılmış buğday, mısır, nohut. [DS]

köllük¹, -ğü [köl-lük] {ağız} is. Kulübe. [DS]

köllük², -ğü [kör-lük] {ağız} is. Nispet; inat. [DS] ☞ **köllük yapmak**, {ağız} Nispet etmek; inadına gitmek. [DS]

köllük³, -ğü [hüllük] {ağız} is. → höllük. [DS]

kölmek, [köl-mek] {eT} gçl. f. [-ür] 1. Bağlamak.

[Gabain] [İKPÖy.] 2. (Hayvan için) kösteklemek. [ETY] 3. (Öküz için) sabana koşmak; koşum takımını bağlamak. [ETY]

költürmek, [köl-mek > köl-tür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] (At vb. hayvanın) ayağını bağlatmak; köstekletmek.

kölü, [kölü] (kö:lü:) {ağız} is. Köylü. [DS]

kölüg, [köl-üg ?] {eT} sf. Ahenkli; makamlı. [EUTS]

kölük, [köl-mek (koşum takımını bağlamak) > köl-ük] {eT} is. 1. Arka. [DLT] 2. Yük yükletilen herhangi bir hayvan; iş ve yük hayvanı; gölük; ağız (aynı). [DLT] [EUTS] [KB] [İKPÖy.] [Gabain] [DS] 3. {ağız} Binek hayvanı; hayvan. [DS] 4. {ağız} Boynuzlu olması gerekirken boynuzu olmayan, küçük veya kırık hayvan. [DS] 5. {ağız} Kuyruklu koyun. [DS] 6. {ağız} Yaşlı kısarak; kısarak. [DS] 7. {ağız} Eşek. [DS] 8. {ağız} Dişi eşek. [DS] ☞ **köçük aşı**, {ağız} 1. Ekşili, etli ve sarımsaklı bulgur pilavı. 2. Çekilmiş mercimek, bulgur ve zeytinyağında kavurulmuş soğanla yapılan bir tür yemek. [DS]|| **köçük koyun**, {ağız} Boynuzsuz, iri kuyruklu koyun; karaman koyunu. [DS]

köüklüg, [köl-ük > kölük-lüg] {eT} sf. Gölüklü. [DLT]

kölümbe, [kölümbe] {ağız} is. Çıkrığın dönen yastığı. [DS]

kölümek, [köl > köl-i-mek] (köli:mek) {eT} gçsz. f. [-r] → kölimek. [EUTS]

kölümüş, [köl-ü-müş] {ağız} is. Köstebek. [DS]

kölüng, [köl > köl-ün] (kölüñ) {eT} is. Kuşların indiği su birikintisi. [DLT]

kölüngü, [kölün > kölün-gü] (kölüñgü:) {eT} is. 1. Nakliye vasıtası; taşıt; taşıma aracı. [EUTS] [Gabain] 2. Koşum takımı vb. [Clauson]

kölünmek, [köl-mek > köl-ün -mek / külün-mek] {eT} dönşl. f. [-ür] 1. Gölgelemek. [Gabain] 2. Hâlsiz düşmek; eli ayağı tutulmak. [DLT] [KB]

kölür, [köl-ür] {ağız} is. Çörek. [DS]

kölvez, [? kölvez] {ağız} is. Köpek. [DS]

köm¹, [köm / küm (yans.)] is. Homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] köm-ür-de-n-mek

köm², [köm] {eT} e. "Kök" kelimesini pekiştiren edat. "köm kök" (gömgök)

köm³, [Erme. gom] {ağız} is. 1. Kışın kullanılan darvar ahır; ağıl. 2. Mandıra. 3. Çalı çırpı veya çamurdan yapılmış basit barınak; kulübe. 4. Samanlık. [DS]

köm⁴, [köm] {ağız} is. 1. Gübre. 2. Çürümüş ağaç kökü. [DS]

köm⁵, [köm] {ağız} is. Sığırtmaç. [DS]

kömbe, [köm-mek (gömmek) > köm-(m)e > kömbe] {ağız} is. 1. Kızgın küle gömülerek pişirilen topak ekmek. 2. Fırında pişmiş şişkin, toparlak ekmek;

- somun. **3.** Un, süt veya su ile yoğrulmuş hamur toplıkları içine yağ veya haşhaş gibi yağlı tohum ezmesi, şeker veya pekmez gibi tatlı konularak iki sac arasında pişirilen bir tür çörek. **4.** Mayalı ekme. **5.** Açılmış yufkaya patates, kavurma, soğanlı kıyma, haşhaş konularak yapılan sac ya da fırın ekmeği. **6.** Baklava. **7.** Tahin ve mısır unundan yapılan bir tür hafif tatlı. **8. sf.** (Kişi için) geniş yüzü ve dolgun vücutlu. [DS]
- kömbeli**, [kömbe-li] {ağız} sf. Şişman. [DS]
- kömbes**, [ʔ kömbes] {ağız} is. Kestane kebabı. [DS]
- kömbesti**, [ʔ kömbesti] {ağız} is. → kömbes. [DS]
- kömbez**, [ʔ kömbez] {ağız} is. → kömbes. [DS]
- kömcek**, -ği [köm-cek] {ağız} sf. Sevimli. [DS]
- kömçek¹**, -ği [köm-çek] {ağız} is. Ot kökü. [DS]
- kömçek²**, -ği [köñçek / kömçek] {ağız} is. Uzun ve paçalı don; şalvar. [DS]
- kömçü**, [köm-mek > köm-ün-mek > köm-ün-çü / köm-çü] (kömçü:) {eT} is. Gömü; define; hazine; kömüç. [DLT]
- köme¹**, [köm-e] {ağız} is. Cevizli pekmez sucuğu. [DS]
- köme²**, [Ar. küme] {ağız} is. **1.** Yığın; topluluk; küme. **2.** Keklik vb. kuş avında avcının içine girerek gizlendiği çalı çırpıdan yapılmış yuva. **3.** Yırtıcı hayvanları avlamak için yapılan tuzak. [DS] ☞ **köme köme**, {ağız} Küme küme; yığın yığın. [DS]
- köme³**, [köm-e] {ağız} is. Kızamık. [DS]
- kömek¹**, [köm-mek > köm-meç / köm-eç] {eT} is. Küle gömülerek pişirilen çörek; kül pidesi; kömbe; {ağız}. [DLT] [DS]
- kömek²**, -ci [köm-mek (gömmek) > köm-eç] is. **1.** bot. Papatya veya ayçiçeğinde olduğu gibi bir sapın tepesinde yayvan olarak açılmış bir tabla üzerinde çok sayıda çiçeğin yan yana toplanması şeklindeki çiçek durumu. **2.** {ağız} Ebegümeçi. [DS] **3.** {ağız} Bal peteği. [DS]
- kömek¹**, [kō-mek] (kō:mek) {eT} gçsz. f. [-r] Yukarıda olmak. [IKPÖy.]
- kömek²**, [kō-mek] (kō:mek) {eT} gçl. f. [-r] Gömmek. [EUTS]
- kömek³**, -ği [kömek] {ağız} is. Yardım. [DS] ☞ **kömek etmek**, {ağız} Yardım etmek. [DS]
- kömekçi**, [kömek-çi] {ağız} is. Yardımcı. [DS]
- kömele¹**, [köme-le] {ağız} is. **1.** Avcı gizlenme yeri. **2.** Yığın; küme. [DS]
- kömele²**, [köm-e-le] {ağız} is. Kavun, karpuz, kabak, hıyar çekirdeklerini dikmek için açılan çukur. [DS]
- kömele³**, [köme-le] (köme'le) {ağız} zf. (Ayırma, bölme işlemi için) ölçmeden, tartmadan, göz kararıyla. [DS]
- kömeli**, [köme-li] {OsT} sf. **1.** Yığın hâlinde; çok. **2.** {ağız} Toplu; birikmiş; yığılmış. [DS]
- kömelice**, [köme-li-ce] (kömeli'ce) {ağız} zf. Çokça. [DS]
- kömelti**, [köm-el-ti] {ağız} is. Avcı gizlenme yeri. [DS]
- kömen**, [kömen] {eT} is. **1.** Hayal. [EUTS] **2.** Yanılma; aldanma; hile. [Gabain] [EUTS] **3.** Büyü; sihir. [EUTS]
- kömes**, [Yun. koimasi] {ağız} is. Kümes. [DS]
- kömeyh**, [kömek / kömeyh] {ağız} is. Yardım; kömek. [DS]
- kömiçe**, [kömiçē / kümiçē] (kömi:çe:) {eT} is. Sivrisinek. [DLT]
- köminçe**, [kömiçē / kümiçē] (köminçe:) {eT} is. → kümiçe.
- kömlek**, [köñ-lē-mek > köñ-le-k / kömlek] {eT} is. Gömlek. [DK]
- kömler**, [köm-ler] {ağız} is. Çokluk; topluluk. [DS]
- kömme**, [köm-me] {ağız} is. **1.** Ekmek için üzerine ayran ve yağ dökülerek yapılan bir tür yiyecek. **2.** İçine kavurga konularak ocakta pişirilen ekme. [DS]
- kömmeç**, -ci [köm-me+aş] {ağız} sf. (Patates vb. için) sıcak küle gömülerek pişirilmiş. [DS]
- kömmek**, [köm-mek] {eT} {ağız} gçl. f. [-er] Gömmek. [DLT] [EUTS] [KB] [Yüknekî] [Gabain] [DS]
- kömmeg**, [köñ-le-k] {ağız} is. Gömlek. [DS]
- kömselemek**, [köm-se-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** İşi baştan savma yapmak. **2.** Eşyayı düzensiz olarak şuraya buraya atmak. **3.** Başından atmak; savmak. **4.** İtmek; iteklemek. [DS]
- kömsütmek**, [köm-sü-t-mek] {ağız} is. Yemeği yanık kokacak derecede çok pişirmek. [DS]
- kömsütmek**, [köm-(ü)ş-üt-mek] {ağız} gçl. f. [-ür] Öfkesini gidermek; yumuşatmak. [DS]
- kömtürmek**, [köm-mek > köm-tür-mek] {eT} gçl. Gömdürmek. [DLT]
- kömü**, [köm-mek > köm-ü] {ağız} is. **1.** Yer altında saklanan para veya benzeri mal; gömü. **2.** Avcı gizlenme yeri. **3.** Kuytu, çukur yer. [DS]
- kömüç**, [köm-mek > köm-üç] {eT} is. Gömü; define. [DLT]
- kömük¹**, -ğü [köm-ük] {ağız} is. **1.** Bataklık. **2.** Kuytu ve çukur yer. [DS]
- kömük²**, -ğü [köm-ük] {ağız} is. Yedikardeşler denilen yıldız kümesi. [DS]
- kömük³**, -ğü [köm-ük / küm-ük] {ağız} is. Yassı burun. [DS]
- kömük⁴**, -ğü [kōb-ük / köm-ük] {ağız} is. Köpük. [DS]
- kömlüdürük**, [köñ-ül > kömül > kömül-dürük] {eT} is. At göğüslüğü; kümlüdürük. [DLT]
- kömlümek**, [köm-mek > köm-ül-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Gömlümek. [EUTS] [KB]
- kömundi**, [köm-mek > köm-ün-mek > kömün-dî]

{eT} *sf.* Gömülmüş; gömülü. [DLT] **kömüdü**
neng, {eT} *Gömülmüş nesne.* [DLT]

kömünmek, [köm-mek > köm-ün-mek] {eT} *dönşl. f.* [-ür] Gömülmek; gömer görünmek. [DLT]

kömür, [eT. köm-mek (gömmek) > köm-ür] *is.* **1.** Siyah renkli, bitkisel kaynaklı, içinde yüksek oranda karbon bulunan katı yakıt. {eT} (aynı) [DLT] [KB] [Gabain] **2. ecz.** Hayvan kemiklerinin veya odunun kömürleştirilmesi ile elde edilen ve emici özelliğinden dolayı sindirim sistemi hastalıklarında kullanılan toz. **3.** Elektrik pili ve bazı motorlarda kullanılan kömür elektrot veya fırça. **4. sf. mecaz.** Koyu renkte olan; kapkara; simsiyah. **☞ kömür başa vurmak**, *Mangalda iyi yanmamış kömür bulunduğu zaman açığa çıkan karbonmonoksit gazından zehirlenme meydana gelmek; kömürden zehirlenmek.* || **kömür çarpması**, *Mangalda iyi yanmamış kömür bulunduğu zaman açığa çıkan karbonmonoksit gazından meydana gelen zehirlenme; kömür başa vurmak.* || **kömür gibi**, *Çok siyah; simsiyah.* || **kömür kalem**, *Desen yapmaya yarar söğüt odunu kömüründen yapılmış kalem; fiizen.* || **kömür kayası**, *zool. Kaya balığı cinsinden siyah renkli bir balık.* || **kömür kovası**, *Sobalara kömür dökmekte kullanılan ağzı oval, dibi geniş bir tür kap.*

kömürcü, [köm-ür-cü] *is.* **1.** Kömür yapan veya satan kimse. **2.** Vapur, fabrika vb. yerlerde ocağa kömür atan veya taşıyan kimse. **3.** Kömür ocaklarında çalışan işçi. **4.** {ağız} Koyu renkli bulut. [DS] **☞ kömürcü çırağına dönmek**, *Eli yüzü, üstü başı simsiyah kir içinde bulunmak.* || **kömürcü şıkığı** (şakayığı), {ağız} *Bir tür gelincik.* [DS]

kömürcülük, -ğü [köm-ür-cü-lük] *is.* Kömürcünün yaptığı iş.

kömürdek, -ği [kemir-de-k] {ağız} *is.* Ham kavun; kelek. [DS]

kömürdenmek, [köm (yans.) > köm-ür-de-n-mek] {eAT} *dönşl. f.* [-ür] Homurdanmak.

kömüren, [eT. kömürgen > kömüren] *is. bot.* Halk tarafından çiğ olarak da yenilen yabani sarımsak; köpek soğanı, (*Allium rotuntum*). {ağız} (aynı) [DS]

kömürgen, [köm-mek (kül veya toprak içine gömmek) > köm-ür > kömür-gên / kövür-gên] {eT} *is.* Yabani soğan; kömüren. [DLT]

kömürkayası, -nı, -ları [kömür+kaya-s-ı] {ağız} *is.* Hazirandan eylüle kadar avlanan, esmer renkli bir tür kayabalığı. [DS]

kömürleşme, [kömür-le-ş-me] *is.* **1.** Kömürleşmek eylemi. **2.** Kömür durumunu alma. **3.** Yanığın en son derecesi.

kömürleşmek, [kömür-le-ş-mek] *gçsz. f.* [-ir] Kömür durumunu almak.

kömürleştirici, [kömür-le-ş-tir-ici] *is. ve sf.* Odun

vb. şeylerin kömür hâline getirilmesini sağlayan cihaz.

kömürleştirilme, [kömür-le-ş-tir-il-me] *is.* Kömür durumuna getirilmek eylemi.

kömürleştirilmek, [kömür-le-ş-tir-il-mek] *edil. f.* [-ir] Kömür durumuna getirilmek.

kömürleştirir, [kömür-le-ş-tir-iş] *is.* Kömürleştirmek eylemi veya biçimi.

kömürleştirme, [kömür-le-ş-tir-me] *is.* Kömürleştirmek eylemi.

kömürleştirmek, [kömür-le-ş-tir-mek] *gçl. f.* [-ir] Kömür hâline getirmek; kömür hâline gelmesini sağlamak.

kömürlü, [kömür-lü] *sf.* Kömürü olan; içinde veya üzerinde kömür bulunan

kömürlüg, [kömür > kömür-lüg] {eT} *sf.* Kömürü olan; kömür sahibi. [DLT]

kömürlük, [kömür > kömür-lük] {eT} *is.* Kömür konulan yer.

kömürlük, -ğü [kömür-lük] *is.* Kömür konulan yer; kömür saklanan yer; kömür deposu.

kömürmek, [kemür-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] → kemürmek. [Nevâyî]

kömürsen, [eT. kömürgen] {ağız} *is.* Kömüren. [DS]

kömürtlek, -ği [köm-ür-t-le-k] {ağız} *is.* Gırtlak. [DS]

kömüs, [? kömüs] {ağız} *is.* Tarlalara su dağıtımını yöneten görevli; su bekçisi. [DS]

kömüş, [Far. gävmeş > kömüş / Ar. cāmûs > camız / camış] *is.* **1.** Çift toynaklılar takımının boy-nuzlugiller familyasından, iri ve güçlü bir iskelet yapısına sahip, kalın derili, seyrek kılı, su içinde ve bataklıklarda yatmayı seven, sütü için veya yük taşıma hayvanı olarak beslenen memeli bir sığır türü; manda; su sığırtı, (*Bubalus bubalis*). {eAT} {OsT} {ağız} (aynı) [DS] **2.** {ağız} Genç, sevimli erkek manda. [DS] **☞ kömüş buyduran**, {ağız} *Dondurucu soğuk.* [DS] || **kömüş buynuzu** (boynuzu), {ağız} *Saplarının üzerindeki dikenleri eğri olan bir tür yaban otu.* [DS] || **kömüş ineği**, {OsT} {ağız} *Dişi manda.* [DS] || **kömüş malağı**, {OsT} *Manda yavrusu.* || **kömüş öküz**, {OsT} *Erkek manda.*

kömüşmek, [köm-mek / köm-üş-mek] {eT} *işteş. f.* [-ür] Birlikte gömmek; gömmekte yardımlaşmak. [DLT]

kömüz, [kömür > kömüz] {ağız} *is.* Yanan odun kuru; köz. [DS]

kömzek, -ği [köm-(ü)z-ek ?] {ağız} *is.* Ahırdaki gübreyi dışarı atmak için açılan delik. [DS]

kömzeklik, -ği [kömzek-lik] {ağız} *is.* Çöplük. [DS]

kömzelik, [köm-(ü)z-e-lik] {ağız} *is.* → kömzek. [DS]

kön¹, [kōn] (kō:n) {eT} *is.* **1.** At derisi; at gönü. [DLT]

2. Ham deri; gön. [DLT] [EUTS] **☞ kön kesigi**, {ağız} *Yük hayvanlarında eyerin, semerin ezmesi ile oluşan derin yara.* [DS]

- kön²**, [kön] {ağız} is. Gübre; koyun ve keçi gübresi. [DS]
- kön³**, [Erme. gom > kom / köm / kön] {ağız} is. Ağıl. [DS]
- kön⁴**, [kön] {ağız} is. Buğday başaklarının kararmasına yol açan buğday hastalığı. [DS]
- könbe**, [kömbe] {ağız} is. Kömbe. [DS]
- köncek**, -ği [kön-çek] {ağız} is. → könçek. [DS]
- könç**, -cü [Altay. konç] {ağız} is. Çizmenin yüz kısmı. [DS]
- könçek¹**, -ği [kön-çek] {ağız} is. Topuklara kadar uzanan, geniş ve paçası büzgülü şalvar. [DS]
- könçek²**, -ği [kök-çek ?] {ağız} is. 1. Bitkinin kökündeki yavru kök ve saçakları. 2. Çürümüş ot kökü. [DS]
- könçük**, [kön-çük / kün-çek / kün-çük] {eT} is. Yaka. [DLT]
- könçüklenmek**, [kön-çük > könçük-lē-mek > könçükle-n-mek] {eT} döşl. f. [-ür] Yaka sahibi olmak; yakalanmak. [DLT]
- köndar**, [? köndar] {ağız} is. Kayalıklarda biten güzel kokulu bir ot. [DS]
- köndegü**, [kön-mek > kön-it-mek > könd-egü] (köndegü:) {eT} is. Gerdanlık. [Clauson]
- köndek**, -ği [Far. küteng /] {ağız} is. Sopa; değnek. [DS]
- köndelen**, [Az. könd-el-en] {ağız} zf. Ters yönde; aksi istikamette. [DS]
- könder**, [Yun. khuntari] {ağız} is. Balıkçıların kullandığı ucu çengelli sırk. [DS]
- köndermek**, [kön-mek > kön-it-mek > könt > könd-ger-mek] {eT} gçl. f. [-ür] 1. Doğrultmak; düzeltmek; dikmek; yola kılavuzlamak. [DLT] 2. İkrar ettirmek. [DLT]
- köndertmek**, [kön-mek > kön-it-mek > könt > könd-ger-mek > könd-ger-t-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Doğrultmak; diktirmek. [DLT]
- köndürmek**, [kön-mek > kön-it-mek > könt > könd-gür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Doğrultmak. [DLT]
- köndürtmek**, [kön-mek > kön-it-mek > könt > könd-gür-mek > könd-gür-t-mek] {eT} gçl. f. [-ür] → köntgertmek. [DLT]
- köndü**, [kön-mek > kön-dî] {eT} sf. 1. Kötü; bayağı. [DLT] 2. {ağız} Ketan döküntüsü. [DS]
- köndürmek**, [kön-mek > kön-dür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] 1. Doğrultmak; düzeltmek; ıslah etmek. [KB] [Nevâyi] 2. Yola çıkarmak. [KB]
- köne**, [? köne] {eT} sf. 1. Cıva. 2. Salte gümüş. ☞ **köne suyu**, {eT} Cıva. [EUTS]
- könefe**, [Ar. kināfe] {ağız} is. → künefe. [DS]
- köne¹**, [kōn > kön-ek] {eT} is. 1. Kova. [ETY] [Gabain] [EUTS] 2. Matara. [DLT] 3. İbrik. [DLT] 4. Su tulumu. [DLT] 5. Kova burcu. [KB]
- köne²**, [eT. köng-le-k] {ağız} is. Gömlek. [DS]
- könene**, [? könene] {ağız} is. Ocak önu. [DS]
- könenmek**, [kön (kıvanç) > kön-e-n-mek] {ağız} is. Mutlu olmak; rahata kavuşmak; gönenmek. [DS]
- köner**, [Yun. khounari] {ağız} is. Çam fıstığı ağacı ve meyvesi. [DS]
- könes¹**, [? könes] {ağız} sf. Kötü; fena. [DS]
- könes²**, [? könes] {ağız} is. 1. is. Küçük, yaramaz köpek. 2. Köpek. [DS]
- könes³**, [? könes] {ağız} is. Eski ve aşınmış nal çivisi. [DS]
- köne¹**, [kön-ez] {ağız} is. 1. Anası tazi, babası başka cins köpek olan yavru. 2. Küçük yaramaz köpek. 3. sf. Büyümemiş; kısa boylu. [DS]
- köne²**, [kōhne-mek > kōhne-z] {ağız} is. 1. Yaşlı; ihtiyar. 2. Sürtülmiş; yıpranmış; boyu kısalmış. 3. (Aşık kemiği için) kötü. [DS]
- könezmek**, [könez-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Yaşlanmak; ihtiyarlamak. [DS]
- köngek**, [kōn > köñ-ek] (köñek) {eT} is. Kova. [ETY]
- köngelmek**, [kön-mek > kön-ig- > kön-(i)g-el-mek] {eT} döşl. f. [-ür] Görünmek; belirlemek. [KB]
- köngermek**, [kön-mek > kön-ger-mek] {eT} gçl. f. [-ür] → köndermek. [DLT]
- köngig**, [köñ-ig] (köñig) {eT} ünl. Ne acı!
- köngl**, [köñül] (köñül) {eT} is. → köngül. [İKPÖy.]
- könglek**, [köñ-lē-mek > köñ-le-k] (köñlek) {eT} is. Gömlek. [DLT] [KB] [DK]
- köngleklenmek**, [köñ-le-k > köñlek-lē-mek > köñlekle-n-mek] (köñleklenmek) {eT} döşl. f. [-ür] Gömleklenmek; gömlek giymek. [DLT]
- könglemek**, [köñ-ül > köñ-lē-mek] (köñle:mek) {eT} gçl. f. [-r] Hatırlamak; düşünmek; dalmak. [EUTS]
- köngmek**, [köñ-mek] (köñmek) {eT} döşl. f. [-ür] Yanmak. [ETY]
- köngül**, [köñ-ül] (köñül) {eT} is. 1. Gönül; kalp; yürek; duygular; vicdan. {eAT} (aynı) [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [OKD] [Yüknekî] [DK] [İKPÖy.] [Üç İtişizler] [Gabain] [Tekin] 2. Fikir; tefekkür; anlayış. [DLT] [EUTS] [KB] 3. İstek; arzu; ülkü; dilek. [EUTS] [İKPÖy.] ☞ **köngül öritmek**, {eT} Karar vermek. [Gabain]
- köngüldeş**, [köñ-ül > köñül-deş] (köñüldeş) {eT} is. Gönül arkadaşı. [DLT] [KB]
- köngülgermek**, [köñ-ül > köñül-ger-mek] (köñülgermek) {eT} gçl. f. [-ür] Kalbe taşımak; düşünmek; mülahaza etmek; tefekkür etmek. [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.]
- köngülkermek**, [köñ-ül > köñül-ger-mek] (köñülkermek) {eT} gçl. f. [-ür] → köngülgermek. [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.]
- köngüllenmek**, [köñ-ül > köñül-lē-mek > köñülle-n-mek] (köñüllenmek) {eT} döşl. f. [-ür] 1. Gönüllenenmek. [DLT] 2. (Çocuk için) düşünmek ve anlamak. [DLT] 3. Arzu etmek. [DLT]

köngüllüg, [kõn-ül > kõnül-lüg] (*kõnüllüg*) {eT} sf. 1. Akıllı; ferasetli; müdrük. [EUTS] 2. Gönle yakın; sevilen; gönüllü. [EUTS] [DLT]

köngülsüz, [kõn-ül > kõnül-süz] (*kõnülsüz*) {eT} sf. 1. Gönülsüz. [Üç İtigsizler] 2. Akılsız; idraksiz. [EUTS] 3. Manasız; anlamsız. [EUTS]

köngürlemek, [kõng-ür-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor] Uyku veya sıcaklık etkisi ile uyuklamak; gevşemek. [DS]

köngüz, [kõñ (*gübre, hayvan pisliği*) > kõñ-üz] (*kõñüz*) {eT} is. Gübre yığını. [DLT]

kõni¹, [kõn-mek (*doğru olmak*) > kõn-î] (*kõni:*) {eT} sf. 1. Düz; dik. [DLT] [KB] 2. Dürüst; doğru; sahih, gerçek. [DLT] [EUTS] [KB] [İKPÖy.] [Yükneki] [Gabain] [Üç İtigsizler] 3. Sadık; içten; samimi. [EUTS] 4. Güvenli; emniyetli. [DLT] 5. Tam; bütünü ile. [EUTS]

kõni², [kõn > kõn-ek] {eT} is. → könek. [EUTS]

kõnik, -ğî [gün+eğik ? > kõnik] {ağız} is. Hidiba. [DS]

kõnikmek, [kõn > kõn-ik-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] Arkadaşlardan geri kalacak derecede zayıflamak. [DLT]

kõnilig, [kõn-î > kõni-lig] {eT} sf. Adil; dürüst; adilce. [EUTS]

kõnilik, [kõn-î > kõni-lik] {eT} is. Doğruluk; gerçeklik. [KB] [Yükneki]

kõnitmek, [kõn-î > kõni-t-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Doğrultmak. [DLT] [KB]

kõnkürlemek¹, [kõnk-ür-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor] → köngürlemek. [DS]

kõnkürlemek², [kõnk-ür-lemek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor] → könezlemek. [DS]

kõnlemek, [kõñ-ül > kõñ-lē-mek] {eT} gçl. f. [-r] → könglemek. [Gabain]

kõnmek¹, [kõn-mek] {eT} gçl. f. [-ür] 1. Doğru olmak; doğrulaşmak; kusurlarını düzeltmek; doğrulamak; itiraf etmek; yola gelmek; doğruyu söylemek. [DLT] [KB] [İKPÖy.] 2. İnkârdan sonra ikrar etmek. [DLT] 3. Yola çıkmak. [DLT] [KB]

kõnmek², [kõn-mek / kõy-ün-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] Yanmak. [Gabain]

kõnnek, -ğî [kõn(n)-ek] {ağız} is. 1. Toplantı ve toplantı yeri; dernek. 2. Öbek; yığınak. [DS]

kõnte¹, [Yun. kentia] is. Tütün demeti.

kõnte², [Far. kûnd => kõnte] {ağız} sf. (Balta, bıçak vb. için) ucu küt. [DS]

kõntülmek, [kõn-mek > kõn-it-mek > kõn(i)t-ül-mek] {eT} edil. f. [-ür] 1. Doğrultulmak; düzeltilmek. [Gabain] 2. Dürüst idare edilmek; gerçeğe sevk edilmek. [EUTS]

kõnü, [kõnü] {ağız} is. Kasaplık hayvanın iç yağı. [DS]

kõnük¹, -ğü [kûn-lük > kõn-ük] {ağız} is. Şemsiye. [DS]

kõnük², -ğü [gõynük] {ağız} sf. (Meyve için) olgunlaşmış; olgun. [DS]

kõnükmek, [kõn-mek / kõy-ün-mek > kõy(ü)n-ük-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] Tamamen yanmak. [EUTS] [Gabain]

kõnüksü, [kõne + suvı] {eT} sf. Gümüş suyu; cıva. [EUTS]

kõnül, [kõñ-ül] (*kõñül*) {eT} is. Kalp. [Gabain]

kõnülmek, [kõn-mek > kõn-ül-mek] {eT} dönşl. f. [-ür] 1. Yönelmek; dönmek. 2. Doğrulamak. [KB]

kõnümek, [kõy-(ü)n-ü-mek] (*kõ:nümek*) {ağız} gçsz. f. [-ür] (Meyve için) olgunlaşmak; ermek. [DS]

kõnürmek, [kõn-mek > kõn-ür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Dağlamak; yakmak; kızartmak. [EUTS]

kõnyek, [kõn > kõñ-ek] (*kõñek*) {eT} is. Kova. [EUTS] [Gabain]

köp¹, [köp] {eT} sf. Bütün; hep. [DLT] [KB] [Gabain]

köp², [köp] {eT} e. Pekleştirme edatı. *köp kök* (*göm-gök*)

köp³, [köp کوب] {eT} sf. 1. Çok; bol. {eAT} {OsT} {ağız} (*aynı*) [EUTS] [OKD] [Yükneki] [DS] 2. (Saç ve ağaç için) gür ve sık. [DLT] 3. {eAT} Şişkin; iri. [DK] 4. {eAT} Şişkinlik; şişme. [DK]

köp⁴, [? köp] {ağız} is. 1. Kağının ön ve arkasına enlemesine konulan uzun tahta. 2. Kağınlarla sap taşırken ok arasına konulan parmaklıkları birbirine bağlayan parça. [DS]

köp⁵, [köp] {ağız} is. Zehirli ot yiyen hayvanlarda şişme ile belirginleşen bir hastalık. [DS]

köpbasan, [köp+bas-an] {ağız} is. Kağnı okunun üstündeki köpleri oka tutturana ağaç çivi. [DS]

köpbece, [köp-mece > köpbece ?] {ağız} is. Yeni yavrolmuş inek veya koyunun sütünü buğday unu ve ile karıştırıp ekşittikten sonra sacda pişirilerek yapılan bir yemek. [DS]

köpçek¹, -ğî [köp-çek] {ağız} is. Köşe. [DS]

köpçek², -ğî [köp-çek] {ağız} is. Tekerleğin ortası. [DS]

köpçük¹, -ğü [Far. kefcek => köpçük كپچك] is. 1. {eT} {OsT} {ağız} Eyerin ön ve arka yastıkları; içi yün dolu yumuşak yeri. [DLT] [DS] 2. {ağız} Minder. [DS]

köpçük, -ğü [köp-çük] {ağız} is. Köşe. [DS]

köpedmek, [köp > köp-ēd-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] Çoğalmak. [KB]

köpeğimsiler, [köpe(ğ)-imsi-ler] is. biy. Memeli hayvanlar sınıfının etçiller takımının, yarık ayaklılar alt takımından bir üst familya, (*Arctoidea*).

köpek, -ğî [köp (*iri, gür*) > köp-ek] is. zool. 1. Köpekgillerden, insana bağlılığı sebebiyle avcılık,

bekçilik gibi işlerde yardımcı olarak kullanılan, çok iyi koku alabilen, boy ve yapı bakımından pek çok çeşidi bulunan etçil memeli hayvan, (*Canis familiaris*). {eT} (aynı) [KB] **2. mecaz.** Aşağılık niyetlerle veya kendi çıkarı için yaltaklanan kimse. **3.** “Aşağılık, soysuz” anlamında sövgü sözü veya nefret ifadesi olarak kullanılır. ☞ **Köpeğe atsan yemez.** (Yiyecek için) çok kötü. || **köpeğe hoş, kediyeye pist dememek,** Kendisine zarar vereceğini sandığı kimselere ilişmemek. || **Köpeği bağlasan durmaz.** (Yer için) çok kötü ve yaşamaya elverişsiz. || **köpeğin ağzına kemik atmak,** Kavgacı birine bir çıkar sağlayarak onu susturmak. || **köpek balığı,** zool. Harharyasgillerden, açık denizlerde yaşayan, mekik vücutlu, hilal biçimindeki ağzı altta karnına yakın ve sivri dişlerle donatılmış, etkili bir mide salgısı ile hemen her şeyi sindirebilen, sindiremediklerini ağzı yoluyla dışarı atan, güçlü bir kuyruğa sahip, kıkırdak iskeletli, yırtıcı balıkların genel adı, (*Mustelus mustelus*). || **köpek balıkları,** zool. Bütün kıkırdaklı balıklar ile vatozları kapsayan balıklar alt sınıfına giren bir takım, (*Selachii*). || **köpek barmağı,** Etrafı kapalı bir alan ile burada yapılmış bir köpek kulübesinden meydana gelen yer. || **köpek çiftliği,** Köpek yetiştirilen, eğitilen yer. || **köpek dili,** 1. bot. Hodangillerden, süs bitkisi olarak da yetiştirilen, tazeleri çiğ olarak yenilebilen, dağlarda, ormanlarda serin ve nemli yerlerde yetişen, kırmızı veya morumsu çiçekli, gövdesi tüylerle kaplı bir otsu bitki, (*Cynoglossum officinale*). 2. Yanyüzergillerden Akdeniz'in ve okyanusların acı sularında yaşayan boyu 45 cm'ye varan, bakımsız, yassı gövdeli, eti lezzetli bir kemikli balık, (*Flesus flesus*). || **köpek dişi,** anat. 1. İnsanda ve memelilerde yiyecekleri parçalamaya yarayan, kesici dişler ile azı dişleri arasında yer alan tek köklü sivri diş. 2. bot. Boş tarlalarda biten, ayrığa benzer rizumlu çok yıllık otsu bitki; büyük ayrık otu; domuz ayrığı, (*Cynodon dactylon*). 3. bot. Zambakgillerden, büyük tek çiçekli, küçük soğanlı bir bitki, (*Erythronium*). || **köpek gibi,** Çok yaltaklanan. || **Köpekler güler buna!** (Söz, düşünce için) çok saçma; yersiz; mantıksız. || **köpek mantarı,** {ağız} Zehirli bir mantar türü. [DS] || **köpek memesi,** 1. Koltuk altında çıkan iltihaplı kan çıbanı. 2. İt üzümü, (*Solanum nigrum*). || **köpek menekşesi,** {ağız} Bir tür sarmaşık. [DS] || **köpek otu,** bot. Ballıbagillerden yurdumuzda ve Avrupa'da yetişen, yapraklarının koltuğunda küçük demetler hâlinde beyaz çiçekler açan, üzeri pamuğa benzer beyaz tüylerle kaplı, ıtırılı bir ot; köpekayası, (*Marrubium vulgare*). || **köpek papatyası,** bot. Birleşikgillerden, Türkiye'nin hemen her tarafında yetişen, ovuşturulduğu zaman pis bir koku yayan bir tür papatya, (*Arthemis cotula*). || **köpek piresi,** zool. Pireler takımından, köpeklerde ve kedilerde yaşayan, insanı

da ıstıran bir tür pire, (*Ctenocephalus canis*). || **köpek pisliği,** tıp. İnatçı kabızlıklarda görülen katı ve yuvarlak parçalar halinde dışkı. || **köpek sarımsağı,** bot. Halk tarafından çiğ olarak da yenilen yabani sarımsak; kömüren, (*Allium rotundum*). || **köpek soğanı,** bot. Bir sapın ucunda demetler oluşturan, yıldız biçiminde beyaz veya uçuk yeşilimsi sarı çiçekli soğanlı süs bitkisi; ak yıldız, (*Ornithogalum umbellatum*). || **köpek soyu,** “Alçak, soysuz” anlamında kullanılan bir sövgü sözü. || **köpek tenyası,** Kurtçuğu insanda karaciğer, akciğer, deri ve böbreklerde sulu kistler meydana getiren, pek çok çengeli bulunan, üç dört halkalı köpek asalağı, (*Taenia echinococcus*). || **köpek üzümü,** 1. Dikensiz, parçalı yapraklı, bahçelerde yetiştirilen, kırmızı meyveleri yenilen çalimsı bir bitki; frenk üzümü; beктаşi üzümü; çeçem, (*Ribes rubrum*, *Ribes nigrum*). 2. Bir yıllık, beyaz çiçekli, yapraklı dalları haşlandıktan sonra salata olarak yenilen, bezelye büyüklüğündeki siyah meyveleri zehirlenmelere neden olan bir yıllık otsu bitki; bambul, yaban yasemini, (*Solanum nigrum*). 3. Böğürtlen türlerine halk arasında verilen isim, (*Rubus idaeus*; *R. saxatilis*; *R. canescens*; *R. sanctus*; *R. discolor*). || **Köpek yese kudurur.** (Söz için) çok ağır ve onur kırıcı. || **köpek yetiştiriciliği,** Cins köpek yetiştirmek için yapılan araştırma ve çalışmaların tümü. **köpekayası,** [köpek+aya-s-ı] is. bot. Ballıbagillerden yurdumuzda ve Avrupa'da yetişen, yapraklarının koltuğunda küçük demetler hâlinde beyaz çiçekler açan, üzeri pamuğa benzer beyaz tüylerle kaplı, ıtırılı bir ot; köpek otu, (*Marrubium vulgare*). **köpekçi¹,** [kös (göz) > kös+pek-çi] sf. {eT} Basiret sahibi; mükâşefe sahibi. **köpekçi²,** [köpek-çi] {ağız} sf. **1.** {ağız} Köpek besleyen. [DS] **2.** {ağız} Köpeklerle cinsel ilişkide bulunan sapık. [DS] **köpekgiller,** [köpek-gil-ler] is. zool. Köpek ve kurt gibi parmakları üzerinde yürüyen, kanca tırnaklı, arka ayakları dört, ön ayakları beş parmaklı etçil memeli hayvanlar familyası, (*Canidae*). **köpekgülü,** [köpek+gül-ü] {ağız} is. Yaban gülü. [DS] **köpekkuyruğu,** [köpek+kuyru(k)-u] is. spor. Yağlı güreşte sarmadan dönen güreşçinin alnından veya gırtlğından elle tutarak sırtını yerine getirme biçiminde uygulanan oyun. **köpekleme,** [köpek-le-me] is. Köpekleme işi. **köpekleme,** [köpek-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Çok yorulmak; bitkin düşmek. **2.** Varlık, güç ve kuvvetten düşmek; zayıflamak; arklamak. **3.** Sağlık durumu kötüleşmek. [DS] **köpekleme,** [köpek-le-n-iş] is. Köpekleme eylemi veya biçimi. **köpekleme,** [köpek-le-n-me] is. Köpekleme işi.

köpeklenmek¹, [köpek-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* Köpek sahibi olmak; köpek edinmek; köpeği olmak.

köpeklenmek², [köpek-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* 1. Uykusu bölündüğü için rahatsız olmak. 2. Susup bir kenara sıvışmak. 3. Dargın olduğu kimse ile barışıp konuşmak istemek. 4. Yalvarmak; yaltaklanmak; yalvararak alçalmak. [DS]

köpekleşiş, [köpek-le-ş-iş] *is.* Köpekleşme eylemi veya biçimi.

köpekleşme, [köpek-le-ş-me] *is.* Köpekleşmek eylemi ve durumu.

köpekleşmek, [köpek-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir] [-i(yor)]* 1. Köpek durumuna gelmek; köpek gibi olmak. 2. Onursuz biçimde yalvarmak, yaltaklanmak.

köpekli, [köpek-li] *sf.* Köpeği bulunan; köpeği olan; köpeğe sahip olan.

köpeklik, -ği [köpek-lik] *is.* 1. Köpek olma durumu. 2. Köpeğe has niteliklerin tümü. 3. Köpekçe davranma. 4. *mecaz.* Onursuzca yaltaklanma ve yalvarış biçimi ve davranış; alçaklık; yaltakçılık. 5. Yaltakçı kimsenin niteliği. ☞ **köpeklik etmek**, *Yaltaklanmak; onursuzca yalvarmak; köpekleşmek.*

köpekoğlu, [köpek+oğ(u)-u] *is.* 1. “Hain, düzenbaz, soysuz” anlamında kullanılan bir sövgü sözü; köpoğlu. 2. (Şaka ile karışık sevgi sözü olarak) kurnaz, işini bilir, zeki kimse; köpoğlu. ☞ **köpekoğlu köpek**, “*Köklü ve katı bir soysuzluğa sahip*” anlamında kullanılan sövgü sözü.

köpeksiz, [köpek-siz] *sf.* Köpeği olmayan; köpeği bulunmayan. ☞ **köpeksiz köy**, *Korucusu bulunmayan yer.* || **köpeksiz köy bulmak**, *Kendisine engel olacak bir güç görmemek.* || **köpeksiz köyde değneksiz gezmek**, *Kendisine engel olacak bir göç görmediği için çekintisiz davranmak.*

köpelek, -ği [köp-e-le-k] {ağız} *is.* Kepenek. [DS]

köpen¹, [Sagu. köben / کوبن] *is.* 1. {eT} Eyer ve semer keçesi. 2. {ağız} Elde eğrilmiş yün veya kıl iplikten kondu tipi tezgâhlarda dokunmuş uzun tüylü battaniye veya örtü olarak kullanılan bir tür el dokuması. [DS] 3. {eAT} {OsT} {ağız} Deve çulu. [DS] 4. {ağız} Uzun tüylü halı. [DS] 5. {ağız} Bayağı dokunmuş kumaş; kaba kumaş. [DS] 6. {ağız} Kadın ceket; uzun hırka; kürde. [DS] 7. {ağız} Yama; çok yamalı giysi. [DS] 8. {ağız} Eski bez; paçavra. [DS] 9. {ağız} Çocuk bezi; kundak bezi. [DS] 10. {ağız} Beşik üstüne konan örtü. [DS] 11. {ağız} Minder. [DS]

köpen², [köpen] {ağız} *is.* Hayvan akciğeri. [DS]

köpen³, [köpen] {ağız} *is.* Çapa. [DS]

köpene, [Sag. köben / Yun. kholópano [Tietze]] {ağız} *is.* 1. Çocuk bezi; kundak bezi. 2. Küçük çocuk yorganı. [DS]

köper, [köp-er] {ağız} *is.* 1. Ağaçtan yapılma basit köprü. 2. İki tarlayı birbirinden ayıran sınır. [DS]

köperle, [köperle] {ağız} *is.* Suyu tarlaya çevirme. [DS]

köpig, [köp > köp-ig] {eT} *is.* Köpük. [EUTS] [Gabain]

köpirtmek, [köp-mek > köp-ir-mek > köp-ir-t-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* Köpürtmek. [KB]

köpitmek, [kübi-mek > kübitmek / köp-it-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* → kübitmek. [DLT]

köpiye, [? köpiye] {ağız} *is.* Mürekkep. [DS]

köplüg, [köp > köp-lüg] {eT} *sf.* Şiş; şişlik. [EUTS]

köpme, [köp-me] {ağız} *is.* Tavada yağ içinde kavru-larak yapılan bir tür hamur tatlısı. [DS]

köpmek¹, [köp > köp-mek کويمك] {eT} *gçsz. f. [-ür / -er]* 1. Köpürmek; taşmak. [ETY] 2. {eAT} {ağız} Şişmek; kabarmak. [DS] 3. {ağız} Çoğalmak; artmak. [DS]

köpmek², [köp-mek] {ağız} *gçsz. f. [-er]* 1. (Karın için) hastalık yüzünden şişmek. 2. (Hayvanlar için) çok yemek yüzünden şişmek. 3. Ölmüş gibi yatmak; sızmak. 4. (Toprak için) tavlınmak. [DS]

köpmek³, [köp-mek] {ağız} *gçsz. f. [-er]* Kızarak bağırıp çağırmak. [DS]

köpoğlu, [köp(ek)+oğ(u)-u > köpoğlu] (*köpo'ğlu*) *is.* 1. “Hain, düzenbaz, soysuz” anlamında kullanılan bir sövgü sözü; köpekoğlu. 2. (Şaka ile karışık sevgi sözü olarak) kurnaz, işini bilir, zeki kimse; köpekoğlu. ☞ **köpoğlu salatası**, *Küçük küçük doğranmış biber ve patlıcan yağda kavrulduktan sonra salatalık ve sarımsaklı yoğurtla karıştırılarak üzerine maydanoz ve domates dilimleri serpmek suretiyle yapılan bir tür meze.*

köpoğluluk, -ğu [köpoğlu-luk] (*köpo'ğluluk*) *is.* 1. Hile, düzenbazlık. 2. Kurnazlık; zekilik; iş bilirlik. ☞ **köpoğlu köpek**, “*Köklü ve katı bir soysuzluğa sahip*” anlamında kullanılan sövgü sözü.

köpri, [köp-mek > köp-ür-mek > köp(ür)-ig / köpri] {eAT} *is.* Köprü. [DK]

köprü, [eT. köprüg] *is.* 1. Akarsu, dere gibi bir engel ile ayrılmış iki nokta arasında bağlantı kuran veya bir araç trafiği akışını başka bir araç trafiği akışı tarafından kesmeden üstten geçmesini sağlayan ahşap, kârgir, beton veya çelik yapı. 2. Bir şeyin iki yakasını birleştiren bağ. 3. İki şey arasında bağlantı kuran veya ilişkiyi sağlayan şey. 4. *dnz.* Geminin önünü iyice görececek biçimde sancaktan iskeleye kadar kurulan yönetim yeri. 5. Olmayan dişleri olanlara bağlayarak tutturmak suretiyle yapılan takma diş; köprü protez. 6. *spor.* Güreşte sırtı yere deydirmemek için baş ve ayaklar üzerinde durmak suretiyle alınan yay vaziyeti. 7. *spor.* Sırt aşağı gelecek biçimde el ve ayaklar ile alınan yay vaziyeti. 8. Yolcu iniş veya binişini sağlamak amacıyla uçak kapısı önüne getirilen hareketli düzen. 9. Üç boyutlu veya ağırlı bir polimerin zincirleri arasındaki eklenme yeri. 10. *müz.* Telli çalgılarda tellerin üzerinden geçtiği küçük yükselti; eşik. 11. Bir kemer,

kayış, bilezik vb. kapatıldığı zaman serbest ucunu kendi üzerinde tutturmak için yapılmış yassı halka. **12.** Tüfek, tabanca gibi ateşli silahların tetiklerini koruyan halka. **13.** *tiy.* Oyuncuların üzerine çıkmak zorunda oldukları bazı dekorasyonların arka tarafına konulan düzenek. **14.** Köşegenlerinden birinde bir akım kaynağı, diğerinde bir ölçüm aygıtı bulunan bir dörtgenin kolları üzerine yerleştirilmiş direnç, indükleyici kapasiteler gibi devre elemanları içeren düzenek. **15.** Dantelde asıl motife geçişi sağlayan üçgen veya dörtgen biçimli motif; kök. **16.** Bir maden ocağının tavanına tutturulmuş demir halkalara zincirlerle asılan ahşap geçit. **17.** {ağız} Ağaçtan ağaca geçmekte kullanılan merdiven. [DS] **18.** {ağız} Dokuma tezgâhında çözgü ipliklerinin geçtiği araç. [DS] ☞ **köprü alanı**, Köprü'nün geçişi yarayan üst kısmı. || **köprü altı çocuğu**, Gideceği, kalacağı yer ve kimsesi olmayan kişi. || **köprü ana ayağı**, Diğer ayaklardan daha geniş uç ayaklara verilen ad. || **köprü bağlamak**, {eAT} Köprü oluşturmak; köprü meydana getirmek. || **köprü başı**, 1. Bir köprü'nün başlangıç ve bitiş noktalarından her biri. 2. mecaz. Önemli mevki ve makam. 3. as. İlerlemek için çıkılan elverişli kıyı veya tutulan önemli nokta. || **köprü başını tutmak**, Çok önemli bir mevki ele geçirmek. || **köprüden geçinceye kadar ayıya dayı demek**, 1. İşini gördürünceye kadar hoş gitmek. 2. Zorluk çıkararak birisine güler yüz gösterip onu övmek; pohpohlamak. || **köprü gitmek**, {ağız} (Çocuklar için) el ve ayakları üzerinde yürümek. [DS] || **köprü gözü**, mim. Köprü'nün birbirini takip eden iki ayağı arasındaki açıklık. || **köprü kurmak**, 1. Köprü yapmak; köprü inşa etmek. 2. spor. Sırt ayağı gelecek biçimde el ve ayaklar ile yay vaziyeti almak. || **köprüleri yakmak**, Başlanan bir işten vazgeçmeyi engelleyecek tedbirleri almak; geri dönüşü imkânsız kılmak. || **köprü'nün altından çok sular geçmek**, Zaman ve şartlar değişmiş olmak. || **köprü oda**, {ağız} İki evin arasına yapılan ve altından yol geçen oda. [DS] || **köprü üstü**, Bir geminin seyir ve kumanda merkezi. || **köprü yol**, Vadiler, derin dere yatakları ve koyaklar üzerine kurulan ve beton direkler üzerinde duran karayolu köprüsü; viyadük.

köprücek, -ği [köprü-cek] {ağız} is. 1. Küçük köprü. 2. Saban okunun üstüne konulan delikli bir ağaç. [DS] ☞ **köprücek demiri**, {ağız} Çeşme yalıklarının altındaki arklara çöp kaçmaması için takılan süzgeç gibi kapak. [DS]

köprücü, [köprü-cü] is. 1. Köprü yapan kimse; köprü ustası. 2. as. Köprü kurmakla görevli istihkâm birliği.

köprücük, -ğü [köprü-cük] is. 1. Küçük köprü. 2. Köprücük kemiği. ☞ **köprücük kemiği**, anat. Göğsün üst ön kısmında, omuz kemerinin ön bölümünü oluşturan uzun kemik, (Clavicula).

köprücülük, -ğü [köprü-cü-lük] is. Köprü yapma işi. **köprüg**, [köp-mek > köp-ür-mek > köp(ü)r-üg] {eT} is. 1. Davul. [EUTS] 2. Köprü. [EUTS] [DLT] [Gabain]

köprük, -ğü [köp-(ü)r-ük] {ağız} is. Höyük. [DS] ☞ **köprük bacak**, {ağız} Bir çeşit at. [DS]

köprüleniş, [köprü-le-n-iş / köprü-len-iş] is. Köprülenmek eylemi veya biçimi.

köprülenme, [köprü-le-n-me / köprü-len-me] is. Köprülenmek işi.

köprülenmek, [köprü-le-n-mek] döşl. f. [-ir] 1. Köprü durumuna gelmek; köprü hâlini almak. 2. gçsz. f. Köprü edinmek; köprü sahibi olmak; köprülü duruma gelmek.

köprülü, [köprü-lü] sf. Köprüsü olan; köprüsü bulunan; köprüye sahip olan. ☞ **köprülü konak**, Eskiden haremlik ve selamlık daireleri yukarıdan kapalı bir geçişle birbirine bağlanmış konaklara verilen isim.

köpsün, [? köpsün ~ köpen / köpçük] {eT} is. Şilte; minder. [DLT]

köpsürmek, [köp-(ü)ş-ür-mek] {ağız} gçsz. f. [-ür] Kızarak bağırıp çağırarak. [DS]

köpten, [köp-en / köp-ten] {ağız} is. Kadın ceket; uzun hırka. [DS]

köptürme, [köp-tür-me] {ağız} is. Mayalı hamurdan küçük parçalar kopararak yağda kızarttıktan sonra üzerine şeker, bal vb. dökerek yenilen bir tatlı; kabartma; lokma tatlısı. [DS]

köptürmek, [köp-tür-mek کپدirmek] gçl. f. [-ür] 1. {eAT} Kabartmak. 2. {ağız} Pekmez yapılmadan önce şırayı bir taşım kaynatmak. [DS] 3. {ağız} Çoğaltmak; şişirmek; abartmak. [DS]

köpü, [köp-ü] is. Yorgan dikişi; kalın dikiş.

köpüç, -cü [köp-üç] {ağız} is. Çamaşır tokacı. [DS]

köpüg, [köp-mek > köp-üg] {eT} is. Köpük. [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain]

köpük¹, -ğü [köp-mek > köpüg / köpük] is. 1. Çalkalanan, yukarıdan dökülen, ısıtılan veya mayalanan bir sıvının üstünde meydana gelen havalı kabarcıklar. {eAT} (aynı) [DK] 2. Sabun, deterjan vb. nin suda erimesi ile oluşan beyaz kabarcık yığını. 3. Denizin yüzeyinde, dalgaların çalkanması veya akıntılarının çatışmasından meydana gelen hava kabarcığı yığınları. 4. Hayvanların ve insanların ağızında zaman zaman beliren salyamsı kabarcıklar. 5. Dolgu madde olarak kullanılan hafif, yumuşak ve esnek yapıya sahip bazı plastik maddelere verilen isim. 7. Alevi havası bırakarak yangını bastırma ve söndürmede kullanılan gaz kabarcıkları yığını. 8. Ergimiş madenlerin üzerinde biriken cüruf. ☞ **köpüğünü almak**, Kaynamakta olan bir sıvının üzerinde biriken köpükleri toplayıp almak. || **köpük elması**, {ağız} Sonbaharda yetişen

kırmızı renkli, ekşimsi, dayanıklı bir elma türü. [DS]|| **köpük gibi**, 1. Beyaz ve hafif. 2. Köklü olmayan; geçici.|| **köpük gibi sönmek**, Çabuk yok olup gitmek; uçup gitmek; kalıcı olmamak.|| **köpük kurabiyesi**, Yumurta akı ile şekeri çırpılarak yapılan bir tür şekerleme; beze.|| **köpük taşı**, {eAT} {OsT} {ağız} Sünger taşı; kefeki taşı. [DS]

köpük, -ğü [köp-ük] {ağız} is. Harmanda ekin demetlerini çekmeye ve dağıtmaya yarayan araç; çekme. [DS]

köpüklendirmek, [köpük-le-n-mek > köpük-le-n-dir-mek] {eAT} gçl. f. [-ür] Köpüklendirmek. [DK]

köpükleniş, [köpük-le-n-iş] is. Köpüklenmek eylemi veya biçimi.

köpüklenme, [köpük-le-n-me / köpük-le-n-me] is. Köpüklenmek işi.

köpüklenmek, [köp-ük > köpük-lē-mek > köpük-le-n-mek] döşl. f. [-ir] 1. Üstü köpük bağlamak; köpüğü olmak. {eAT} (aynı) [DK] 2. Köpüklü hâle gelmek.

köpüklü, [köpük-lü] sf. 1. Köpüğü olan; köpüğü bulunan. 2. Köpüklenmiş olan; köpüklenen. 3. {ağız} (Kişi için) çabuk sinirlenen; etrafa küfürler savuran. [DS] ☞ **köpüklü akik**, Köpük biçimli, dallı budaklı şekilleri olan akik.|| **köpüklü krema**, Çalkalamak suretiyle köpürtülmüş süt kreması.

köpüksüz, [köpük-süz] sf. 1. Köpüğü olmayan; köpüğü bulunmayan. 2. Köpüklenmemiş olan; köpüklenmeyen.

köpüleme, [köpü-le-me] is. Köpülemek eylemi.

köpülemek, [köpü-le-mek] {ağız} gçl. f. [-er] [-l(ü) -yor] Yorgan, şilte vb. içindeki pamuğun dengeli durması ve bir yerde toplanmaması için yer yer bastırarak dikmek. [DS]

köpülmek, [köp-mek > köp-ül-mek] {eT} edil. f. [-ür] (Dikiş için) dikilmek; oyulganmak. [DLT]

köpüme, [köpü-me] is. 1. Köpüme eylemi ve durumu. 2. {ağız} Kapitone hırka. [DS] 3. sf. {ağız} (Yelek, hırka vb. için) iki bez arasına ince pamuk konulan ve yer yer elle tutturulmuş; kapitone edilmiş. [DS]

köpüme, [köpü-mek] {OsT} {ağız} gçl. f. [-r] Yorgan, şilte, hırka vb. içindeki pamuğun dengeli durması ve bir yerde toplanmaması için, yer yer bastırarak dikmek; aralıklı dikmek. [DS]

köpür, [köp-ür] {ağız} is. Ağaçtan ağaca geçmekte kullanılan merdiven. [DS]

köpürcek¹, -ği [köp-ür-cek] {ağız} is. Mürekkep bacağı. [DS]

köpürcek², -ği [köp-ür-cek] {ağız} is. Sabun gibi suda köpüren bir ot; sabun otu; köpürgen, (*Sapronaria officinalis*). [DS]

köpürçük, -ğü [köp-ür-cük] {ağız} is. 1. Sabun otu. 2. Köpük. [DS]

köpürge, [köp-ür-ge] is. 1. Tonoz. 2. Döner sistemli dik el tezgâhlarında çözgü ipliklerinin üzerine sarıldığı yuvarlak ağaç; levent; bazı.

köpürgen, [köp-ür-gen] {ağız} is. 1. Tıraş fırçası. [DS] 2. Sabun otu.

köpürköz, [köp-ür+köz] {ağız} is. 1. Korla dolu mangal. 2. (Ocak, mangal, soba için) iyice yanmış, kor haline gelmiş ateşle dolu. [DS]

köpürme, [köp-ür-me] is. 1. Köpürmek eylemi. 2. Bir sıvı içinden geçerek yüzeyde patlayan gaz kabarcıklarının meydana getirdiği sesli kabarma olayı; köpük çıkarma.

köpürmek¹, [köp-mek > köp-ür-mek] gçsz. f. [-ür] 1. Köpük meydana getirmek; köpük çıkarmak. {eT} (aynı) [DLT] 2. (Sabun, arındırıcı vb. için) suda eriyerek içi hava dolu kabarcıklar meydana getirmek. 3. (Yoğurt vb. yiyecekler için) ekşiyip köpüklenmek. 4. (Reçel gibi yiyecekler için) kaynama sırasında, (meyve suları gibi içecekler için) ekşime sonunda, (yumurta akı gibi maddeler için) telle çırpıldığında köpük meydana getirmek. 5. mecaz. Çok kızmak; öfkelenmek. ☞ **köpüre köpüre**, Köpüklenerek; köpükler çıkararak.

köpürmek², [köp-ür-mek] {ağız} gçsz. f. [-ür] (Ateş için) çok alevli yanmak. [DS]

köpürtme, [köp-ür-t-me] is. 1. Köpürtmek eylemi; köpük meydana getirme. 2. İçkilerin kendiliğinden veya dışarıdan gaz sırınga etme yoluyla köpüklenmesini sağlama. ☞ **köpürtme gücü**, fiz. kim. Yüzeysel etkin çözeltilerin hava ve diğer gazlar eşliğinde köpük verme derecesi.

köpürtmek, [köp-mek > köp-ür-mek > köp-ür-t-mek] gçl. f. [-ür] 1. Köpürmesini sağlamak; köpürmesine yol açmak. {eT} (aynı) [DLT] 2. Bir sıvının üzerinde köpükler meydana getirmek. 3. Bir kimsenin öfkelenmesine yol açmak.

köpürtken, [köpür-t-ken] {OsT} is. Çöven; Şam çöveni. [Bürhan-ı Katı']

köpürtücü, [köp-ür-t-ücü] is. Köpürtme özelliği taşıyan.

köpürtüş, [köp-ür-t-üş] is. Köpürtmek eylemi veya biçimi.

köpürük, -ğü [köp-ür-ük] {ağız} is. Köpük. ☞ **köpürük daşı** (taşı), {ağız} Çok hafif ve sünger görünümlü taş. [DS]

köpürüş, [köp-ür-üş] is. Köpürmek eylemi veya biçimi.

köpüş, [köp-üş] {ağız} is. 1. Maşrapa. 2. Tokaç. [DS]

köpüşken, [köp-üş-ken] {ağız} is. Bulgur ununa pekmez, bal veya şeker katılarak yapılan bir tür tatlı. [DS]

köpüşmek, [köp-mek > köp-üş-mek] {eT} işteş. f. [-ür] Birlikte dikmek; dikmek için yardımlaşmak. [DLT]

köpüz, [köp-üz] *is.* Durgun ve kirli su yüzeyinde kir, yağ vb. maddelerden meydana gelmiş katman.

kör¹, [Fa. kūr / kōr => kōr] *sf.* 1. Görme duygusundan yoksun olan; görme yetisi olmayan; gözü görmeyen; görmez; âmâ. 2. (Bıçak, balta vb. için) keskinlik niteliği kaybolmuş; keskin olmayan. 3. Az ışık alan; az ışık veren; ışığı az olan; zayıf ışık; aydınlık olmayan. 4. *mecaz.* (Olay ve durumlar için) karışık; çözümlenmesi zor; çetrefil. 5. *mecaz.* (Yol, sokak, tünel, kuyu, delik vb. için) sonu tıkalı olan; çıkmaz. 6. *mecaz.* (Yol, cadde vb. için) işlek olmayan; sapa. 7. (İğne için) iplik geçirecek deliği olmayan. 8. *mecaz.* Olguları sezmeden yoksun olan; dikkatsiz. 9. *mecaz.* Duyarlılığını yitirmiş; duyar-sız; hissiz. 10. *mecaz.* Gerçekleri fark edemeyen; gafil. 11. Bazı deyimlerde "kötü" anlamıyla kullanılır. 12. *is.* Gözleri görmeyen kimse. 13. Gerçekleri görmeyen veya görmek istemeyen kimse; gafil. ☞ **kör ağaç**, Kontra tablada orta katı oluşturan genellikle yumuşak keresteden yapılmış kat. || **kör ağdı**, {ağız} Ağlayıp sızlamayı alışkanlık edinmiş kimsenin sızıltısı. [DS] || **kör arı**, {ağız} Sarı arı; yaban arısı; eşekarısı. [DS] || **kör bağa kuş**, {ağız} Baykuş. [DS] || **kör bağırsak**, Kalın bağırsağın alt kısmında, ince bağırsakla kalın bağırsak arasında bulunan çıkıntı, (caecus). || **kör bakmak**, 1. Bir yere baktığı hâlde görmemek. 2. Yemin ederken "kör olmak" anlamında kullanılır. || **kör biliş**, {eAT} Noksan bilgi. || **kör boğaz**, 1. Yemek ihtiyacı. 2. Yemeğe çok düşkün olan; obur; pisboğaz. || **kör cikcan**, {ağız} Siyah renkli serçeye benzer bir tür kuş. [DS] || **kör cinget**, {ağız} → kör cikcan. [DS] || **kör çapa**, Tarlada veya bahçede toprağı alt üst ettikten sonra meydana gelen toprakları dağıtmakta kullanılan küt çapa. || **kör çepiç**, {ağız} Körebe oyunu. [DS] || **kör çepiş**, {ağız} → kör çepiç. [DS] || **kör çetik**, {eAT} zool. Kör sıçan; köstebek. || **kör çıban**, {ağız} Başlı olmamış çıban. [DS] || **kör değneğini beller gibi**, Hep aynı şeyleri, bıktırıcısına tekrarlayarak; hiçbir yenilik ve değişiklik getirmeden. || **kör dınnak** (tırnak), {ağız} Çeşitli sebeplerden yeteri kadar düzgün gelişemeyen, kütleşen, yumrulaşan tırnak. [DS] || **kör dikmek**, {ağız} Bitmeyen sebze tohumlarının yerine yenisini dikmek. [DS] || **kör dövüşü**, Kimin ne yaptığını bilmediği, birlikte hep beraber olup bir şeyi gerçekleştirecek yerde herkesin birbirini engellediği durum ve ortam. || **kör duman**, {eAT} {ağız} Yoğun ve koyu sis; pus. [DS] || **kör düvası** (duası), {ağız} İnanılmadan yapılan ve yinelenen dua. [DS] || **kör etmek**, 1. Kör olmasına sebep olmak. 2. Köreltmek. || **kör fare**, zool. Kör faregillerden, Güney Avrupa ve Batı Asya'da yaşayan 20 cm. kadar uzunlukta, yuvarlak bedenli, kısa kulaklı, gözleri deri altında gizli, tüyleri kadife gibi sık ve kalın, yer altında uzun tüneller açan, kuyruksuz bir kemirgen, (*Spalax zemmi*). || **kör faregiller**, zool. Kemiriciler takımından, kör fare ve benzer

türleri kapsayan kemirgenler familyası, (*Spalacidae*). || **kör gemele**, {ağız} Köstebek. [DS] || **kör gibi**, Bir yere baktığı hâlde görmeme durumu. || **kör gözlü**, 1. Kendisine yapılan iyiliği, yardımı anlamayan; takdir etmekten yoksun. 2. {ağız} Köstebek. [DS] || **kör hat**, Demir yollarında arkası kesik hat. || **kör kadı**, Hatır gönül dinlemeden doğru bildiği şeyi söylemekten çekinmeyen; sözünü esirgemyen. || **kör kadıya körsün demek**, Birinin kusurunu yüzüne söylemekten çekinmemek. || **kör kandil**, 1. Işığı çok az olan kandil veya lamba. 2. *mecaz.* Aşırı derecede sarhoş kişi. || **kör kaya**, dnz. Denizlerin sığ kesimlerinde üstten görünmeyen ve bu yüzden tehlike yaratan kaya. || **kör kemer**, mim. Duvar yüzeyinde, taşlarla örülmüş, kemer biçimli süsleme. || **kör keven**, {ağız} 1. (Kadın için) kıvrıcık saçlı. 2. Talaş. [DS] || **kör köfte**, {ağız} Suda pişmiş yuvarlak bulgur köftesi. [DS] || **kör köpek**, {ağız} Köstebek. [DS] || **kör kör**, {ağız} 1. Kartal. 2. Sönük; canlılığı kalmamış. [DS] || **Kör, kör parmağım gözüne!** Apaçık meydana olan; göze batacak şekilde belli olan; aşıkâr. || **kör köslü**, {ağız} Köstebek. [DS] || **kör kösnü**, {ağız} 1. Köstebek. 2. Kaplumbağa. [DS] || **kör köstebek**, Kör faregillerden bir tür kemirgen hayvan. || **kör köstü**, {ağız} 1. Köstebek. 2. Otomobil. [DS] || **kör köstübek**, {ağız} Köstebek. [DS] || **kör kösü**, {ağız} Köstebek. [DS] || **kör kurşun**, Amaçsız olarak veya başkasına atıldığı hâlde başka birinin yaralanmasına veya ölmesine sebep olan mermi; serseri kurşun. || **kör kurttan bile vazgeçmemek**, En küçük varlığı bile hor görmeyerek korumak. || **kör kuş**, {ağız} Baykuş. [DS] || **kör kuyu**, Suyu kesilmiş, susuz kuyu. {eAT} (aynı) || **kör küsnü**, {ağız} Köstebek. [DS] || **kör kütük olmak**, Aşırı derecede sarhoş olmak. || **kör küz** (göz), {ağız} Köstebek; kör sıçan. [DS] || **körle yatıp şaşı kalkmak**, Kötü niyetli ve zararlı kişilerle sıkı ilişkiler içine girerek birtakım zararlı alışkanlıklar edinmek. || **körler sofrasında ışıkla kaşık aramak**, Yersiz, boş ve gereksiz işlerle uğraşmak. || **körler mahallesinde ayna satmak**, Yersiz, boş ve gereksiz işle uğraşmak. || **kör nişancı**, 1. Hedefi iyi nişancı olduğu için değil de rastlantı sonucu vuran. 2. Amaca bilerek değil de rastlantı sonucu ulaşan. || **kör nişancılık**, Hedefi iyi nişan alarak veya nişan almasını bilerek değil de rastlantı sonucu vurma. || **kör nokta**, anat. Gözde, görme sinirlerinin sona erdiği, duyu hücreleri bulunmadığı için ışığa duyar-sız retina bölgesi, (punctum caecum). || **kör ocak**, Çocuğu olmayan aile. || **kör olası**, İlenme bildirir; beddua sözü. || **kör olayım ki...** Sözlerinin doğruluğuna birini inandırmak için edilen yemin sözü. || **kör olmak**, Gözleri sonradan görmez olmak. || **kör pahal**, {ağız} Herhangi bir işi aksatan, geciktiren. [DS] || **kör pus**, {ağız} Yoğun duman. [DS] || **kör satıcının kör alıcısı**, Herkes kendi dengiyle iş yapar. || **kör sepet**, {ağız} Balık avlamakta

kullanılan, çubuktan örülmüş, yumurta biçiminde bir tür sepet. [DS]|| **kör serçe**, {ağız} Serçe. [DS]|| **kör sıçan**, zool. Köstebekgillerden, sürekli olarak toprak altında yaşayan, gözleri görmeyen, kazıcı, böcekçil, kemirgen bir memeli hayvan; köstebek, (*Talpa europaea*) {ağız} (aynı). [DS] || **kör şeytan**, *Kötü kader*.|| **kör şeytanından bulmak**, “Beni kendine karşı kötülük yapmaya kışkırtıp durma, ben sana kötülük yapmak istemiyorum ama bana yaptıkların için beddua ediyorum.” anlamında kullanılan beddua sözü. || **kör taka**, {ağız} Duvar içine yapılan kapaksız dolap. [DS]|| **kör talaz**, {ağız} Hava çevirisi; hortum. [DS]|| **kör talih**, *Kötü talih; kötü kader*.|| **kör tapa**, Borunun kullanılmayan veya kullanılmayacak olan ucuna takılan yivli tapa. || **kör tarafına rast gelmek**, *Ters ve kötü bir zamana denk gelmek*.|| **kör tırnak**, *Herhangi bir sebeple büyüymeyen tırnak*.|| **kör tiken**, {ağız} Kaba yapılı, gayet sık, bozumsu yeşil renkte çalı görünümüne bir bitki. [DS]|| **kör topal**, *İdare edecek kadar; şöyle böyle; iyi kötü; yarım yamalak; zorlukla; güçlüğüle*.|| **kör töstü**, {ağız} Köstebek. [DS]|| **kör uçuş**, *Uçağı sis içinde veya karanlık içinde yönetme*.|| **körü körüne**, *İyi, kötüyü, yararlıyı, zararlıyı anlamadan; düşünüp taşınmadan; yapılan işin nasıl sonuç vereceğini düşünmeden veya tasarlamadan; dikkat etmeden*.|| **körün gördüğü sağırın duyduğu**, *Herkesin bildiği, haberinin olduğu*.|| **körün gözü**, {ağız} Sakınılması gereken şey; aksi; tekin değil. [DS]|| **körün istediği bir göz**, *Allah verdi iki göz*, *İstenilenden çok verim veya çıkar elde edildiğini belirten söz*.|| **körün istediği iki göz, biri ela, biri boz**, *Kendi değerinin üstünde isteklerde bulunmayı ifade eden söz*.|| **körün taşı**, 1. Rastlantı sonucu birine zarar vermiş olan. 2. Hesapta olmayan. || **körün taşı, kelin başı**, *Baştan savma bir cevap vermek istendiği zaman söylenen kaçamak sözler için söylenir*.|| **körün taşına benzememek**, *Bir işi rastgele değil de, amaçlı, planlı ve düşünüp taşınarak yapmak gerektiğini belirtmek için kullanılır*.|| **körünü kılmak**, *Hevesini almak*.|| **körünü öldürmek**, *Gururunu kırıp acizliğini kabul etmek*.|| **kör yapalak**, {ağız} Baykuş. [DS]|| **kör yavşak**, {ağız} Yumurtadan yeni çıkıp da deriye yapışmış bit yavrusu. [DS]|| **kör yılan**, zool. Sıcak bölgelerde yaygın olan, kör yılanlardan, solucanla beslenen, kızıl renkli, 25-30 cm. boyunda, kazıcı bir tür yılan, (*Typhlops vermicularis*).|| **kör yılaniller**, zool. Sıcak bölgelerde yaşayan, yüz otuz kadar türü bulunan, kaygan pullu, basit gözlü, küçük boylu tamamen zararsız, kazıcı yılanlar familyası, (*Typhlopidae*).|| **kör yol**, {ağız} Araba işlemeyen yol. [DS]|| **kör zevel**, {ağız} Saban okunun ucunda bulunan ve okun boyunduruktaki halkadan çıkmasını engelleyen ağaç. [DS]

kör², [Far. kūr ?] {eAT} is. Ocakta kütüklerin altına konulan destek. ☞ **kör oğlu**, {ağız} Sacayak. [DS]

kör³, [Far. gūr کور] {eAT} {OsT} {ağız} is. Mezar; kabir; sin. [DS] ☞ **kör azabı**, *Büyük acı; ıstırap; kabir azabı*.

kör⁴, [Fr. cœur] is. İskambil kâğıtlarında kupa serisinin diğer adı.

kör⁵, [kör] {ağız} is. Tahıllarda görülen sürme hastalığı. [DS]

kör⁶, [kör] {ağız} is. Kullanılmış eski pamuk. [DS]

körcesine, [kör-ce-s-i-n-e] (*kö'rcesine*) sf. 1. Gerçeklerden tamamen uzak olan; gerçekleri görmeyen. 2. zf. Gerçeklerden tamamen habersiz olarak; gerçekleri görmeyerek.

körçüklemek, [kör-cük-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Aşağılayarak davranışlarını olumsuz yönde etkilemek; utandırmak. [DS]

kördek, -ği [? kördek] {ağız} is. Eşek yavrusu; sığa. [DS]

kördüğüm, [kör+düğüm] is. 1. Çözülmesi imkânsız, iimiksiz düğüm. 2. mecaz. Çözümlemesi, halledilmesi güç olan mesele; çetrefil.

köre¹, [Fa. kûre] is. Demirci körüğünün kömürlerin yandığı bölüme açılan deliği.

köre², [köre] {ağız} is. 1. Yuva. 2. Karınca yuvası. 3. Karınca kümesi. [DS]

köre³, [köre] {ağız} is. Kuru egzema; temriye. [DS]

köre⁴, [köre] {ağız} is. Tahıllarda görülen sürme hastalığı. [DS]

körebe, [kör+ebe] is. Gözleri bir mendil veya eşarpla bağlanan ebenin diğer oyuncularından birini yakalayanak abeliği devretmesi esasına dayanan bir çocuk oyunu.

körebi, [Yun. kropı => körebi] is. Çalı, diken vb. kesmeye yarayan ağzı yarım ay biçiminde küçük balta; {ağız} (aynı). [DS]

köregen, [kör-egen] {ağız} sf. Güzel. [DS]

körek, -ği [? körek / görek] {ağız} is. 1. Kapı kilidi; kapı mandalı. 2. Baldıran otu. 3. Baldıran otunun kurumuş gövdesi. [DS]

köreke¹, [köreke / öreke] {ağız} is. İğ; kirmen. [DS]

köreke², [köreke] {ağız} is. Yumuşak taş. [DS]

köreken, [kör-eğen / kör-eken] {ağız} is. Güveyi; damat. [DS]

körekmek, [kör-ek-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] 1. (Ateş için) sönmeye yüz tutmak. 2. (Kaynak suyu için) azalmak; kurumaya yüz tutmak. 3. (Bağ, bahçe için) bakımsızlıktan kurumaya, bozulmaya yüz tutmak. 4. (Araç vb. için) işe yaramaz hâle gelmek. 5. (Aile için) durumu kötüye gitmek; şans azalmak. [DS]

körelemek¹, [kör-ele-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Birini yenmek; kötü duruma sokmak. 2. Bir şeyi tutup hızla atmak; fırlatmak. [DS]

körelemek², [kor / kör-e-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r]

[-l(i)-yor] (Ateş için) yanmaya yüz tutmak; tutuşmak; korlanmak; harlamak; alevlenmek. [DS]

köreliş, [kör-el-iş] *is.* Körelmek eylemi veya biçimi.

körelme, [kör-el-me] *is.* Körelmek işi.

körelmek, [kör-el-mek كورلك] *gçsz. f. [-ir]* **1.** (Bıçak, balta vb. kesici araçlar için) keskinliğini yitirmek; daha az keskin duruma gelmek; körleşmek; {OsT} {ağız} (aynı). [DS] **2.** (Kuyu, kaynak suyu vb. için) suyu çekilmek; kurumaya yüz tutmak; {ağız} (aynı). [DS] **3.** (Ateş için) sönmeye yüz tutmak; alevi azalmak; sönmek üzere olmak; {eAT} {ağız} (aynı). [DS] **4.** (Duygu vb. için) coşkunluğunu, neşesini yitirmek; azalmak; zayıflamak; {eAT} (aynı). **5.** *meccaz.* Değerini, yeteneklerini yitirmek. **6.** *biy.* (Organ için) görevi kalmadığı veya etkinliği azaldığı için küçülmek; dumura uğramak; atrofi. **7.** {ağız} (Nesne vb. için) çekilmek; büzülme; azalmak; tükenmeye yüz tutmak. [DS] **8.** {ağız} Konuşurken sıkılmak; bozulmak. [DS]

körelmiş, [kör-el-mek > kör-el-miş] *sf.* **1.** Kör duruma gelmiş olan. **2.** (Bıçak, balta vb. kesici araçlar için) keskinliğini yitirmiş; daha az keskin duruma gelmiş. **3.** *biy.* (Organ için) görevi kalmadığı veya etkinliği azaldığı için küçülmüş; dumura uğramış; atrofi. **☞ körelmiş organ**, *biy.* Bir türe ait atada bulunandan daha küçük ve basit yapıda olan organ veya yapı.

köreltici, [kör-el-t-ici] *sf.* Körelmesine neden olan; zayıflatıcı.

köreltiş, [kör-el-t-iş] *is.* Köreltmek eylemi veya biçimi.

köreltme, [kör-el-t-me] *is.* Köreltmek eylemi.

köreltmek, [kör-el-t-mek] *gçl. f. [-ir]* **1.** Kesici bir aletin keskinliğini yitirmesine neden olmak. **2.** (Duygu vb. için) coşkunluğunu, neşesini yitirmesine neden olmak; azaltmak; zayıflatmak. **3.** {ağız} (Ateş veya ışık için) gücünü azaltmak; kısmak. [DS]

köremez¹, [Far. görmest] {ağız} *is.* **1.** Çiğ süt ile yoğurt karışımı bir yiyecek. **2.** Ayran veya yoğurt karıştırılmış süt. **3.** İçine eklemek doğranmış ayran. **4.** İçine eklemek doğranmış şekerli süt. **5.** Koyun veya keçiden sağılarak içilen taze ve çiğ süt. **6.** Koyulaşmış koyun veya keçi sütü. **7.** *sf.* Koyu. [DS]

köremez², [kör-e-mez] {ağız} *is.* Erkek keçi; teke. [DS]

körepe¹, [Yun. kropi => körepe كره به / كوربه / كره به] {eAT} *is.* Tahra.

körepe², [? körepe] {ağız} *sf.* (Kişi için) çalışamaz duruma düşmüş. [DS]

köreş, [kör-eş] {ağız} *sf.* **1.** (İnsan ve hayvan için) sevimsiz. **2.** Kör gibi bakan. [DS]

köreşe, [? köreşe] *is.* Gündüz güneşinin kar yüzeyini eritmesi ile meydana gelen suyun gecenin ayazında

buz tutmasından oluşan kar üzerindeki sert buz tabakası.

körez¹, [kör-ez] {ağız} *sf.* **1.** Sönük; parlak olmayan; az ışıklı; az alevli. **2.** Ucu aşınmış. **3.** (Yazı için) ince veya silik olduğu için okunamayan. **4.** *is.* İçilmiş sigara artığı; izmarit. **5.** Yaz geceleri derelerden ve dağlardan gelen serin esinti. **6.** *is.* Az ışık veren lamba. [DS] **☞ körez yanmak**, {ağız} (Ateş veya ışık için) cansız yanmak; sönük yanmak. [DS]

körez², [kör-mek > kör-ez] {ağız} *sf.* Güzel; şirin; sevimli. [DS]

körez³, [kör-ez] {ağız} *is.* Köpekle tazının çiftleşmesinden doğan melez yavru. [DS]

körez⁴, [kör-ez] {ağız} *is.* Küçük taş. [DS]

körezi¹, [körez-i] {ağız} *sf.* **1.** Sönük. **2.** (Renk için) soluk.

körezi², [körezi] {ağız} *sf.* (Tazı için) melez. [DS]

körezimek, [kör-ez-i-mek] {ağız} *gçsz. f. [-ir]* (Ateş, lamba ışığı vb. için) sönmeye yüz tutmak; körelmek. [DS]

körezimin, [kör-ez-i-men / körezimîn كورزمين] {eAT} *sf.* Düşkün; âciz.

körezlemek¹, [kör-ez-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Fırlatmak. [DS]

körezlemek², [körez-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Hayvanın nalını eski çivi ile çakmak. [DS]

körfez, [Yun. kórphos / kolpos] *is. coğ.* **1.** Kara içine sokulmuş geniş deniz parçası; büyük koy. **2.** Kıyı. **3.** *sf. meccaz.* (Yer için) işlek olmayan; kuytu; ıssız; tenha. {ağız} (aynı) [DS] **4.** {ağız} Sönük; donuk; parlak olmayan. [DS]

körg, [kör-mek > kör-g / kör-k] {eT} *is.* → körk. [EUTS] [Gabain]

körge¹, [? körkē] (köрге:) {eT} *is.* Ağaçtan yapılmış tabak. [DLT]

körge², [kölige] {ağız} *is.* Gölge. [DS] **☞ köрге goğalamak** (kovalamak), {ağız} *Boş ve rahat vakit geçirmek; zaman öldürmek.* [DS]|| **körgesinden korkmak** (korkmak), {ağız} *Çok korkmak; her şeyden çekinti duymak.* [DS]

körgedmek, [kör-k > körk-ē-mek > körgē-d-mek] (köрге:dmek) {eT} *gçsz. f. [-ür]* Güzelleşmek.

körgezmek, [kör-mek > kör-gür-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* Göstermek.

körgitmek, [kör-mek > kör-git-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* Göstermek. [KB]

körgle, [kör-k > körk-lē] (körkle:) {eT} *is.* Güzel. [EUTS]

körglög, [kör-k > körk-lög] {eT} *is.* **1.** Görünen. [EUTS] **2.** Güzel. [EUTS] **3.** Manzaralı. [EUTS]

körgörmek, [kör-mek > kör-gür-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* → körgürmek.

körgü, [kör-mek > kör-gü] (körgü:) {eT} *is.* İtaat. [ETY] [Gabain]

körgülüg, [kör-gü > körgü-lüg] {eT} sf. Sayılır; saygı duyulur.

körgülüksüz, [kör-gü > körgü-lük-süz] {eT} sf. Görülmez. [Üç İtigsizler]

körgürmek, [kör-mek > kör-gür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Göstermek. [EUTS][OKD]

körgüzmek, [kör-mek > kör-güz-mek] {eT} gçl. f. [-ür] → körgürmek.

köri, [Tamil d. coeri] is. **1.** Hint mutfağına özgü zencefil, karanfil, zerdeçal, biber, kişniş vb. baharat tozlarının karışımından meydana gelmiş karışım. **2.** Köri ile hazırlanmış yemek.

köriğen, [köriğen] is. bot. Baklagillerden, bir tür hayvan yemi, (*Coronilla varia*).

köripliz, [kör + Ar. iblīs] {ağız} sf. Yaramaz. [DS]

körit, [? körit] {ağız} is. İki yaşında erkek keçi; erkek. [DS]

körk¹, [kör-mek > kör-g / kör-k] {eT} is. **1.** Biçim; görünüş; şekil; kıyafet. [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] **2.** Güzellik; endam; süs; zinet. [EUTS] [DLT] [KB] [İKPÖy.] [Yükneki] [Gabain] **3.** Resim. [Gabain] [EUTS] **4.** Nişan; alamet. [EUTS] **5.** sf. Güzel. [DLT] [Gabain]

körk², [? körk] {ağız} is. Ahırların üstüne yapılan ot ve saman konacak yer. [DS]

körkdaş, [kör-k > körk-daş] {eT} sf. Kıyafette eş; güzellikte denk; endamda eş. [EUTS]

körke, [? körkē] (körke:) {eT} is. → körge. [DLT]

körkedmek, [kör-k > körk-ē-mek > körgē-d-mek] (körke:dmek) {eT} gçsz. f. [-ür] → körgedmek. [DLT]

körketmek¹, [kör-mek > kör-git-mek] (körke:tmek) {eT} gçsz. f. [-ür] → körgitmek. [EUTS]

körketmek², [kör-k > körk-ē-mek > körgē-d-mek] (körke:tmek) {eT} gçsz. f. [-ür] → körgedmek. [DLT]

körkitdeçi, [kör-git-mek > kör-git-dēçi] (körgit-de:çi:) {eT} sf. Gösteren; kılavuz. [EUTS]

körkitmek, [kör-mek > kör-git-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] → körgitmek. [EUTS][KB][Gabain] [Üç İtigsizler]

körkle, [kör-k > körk-lē] (körkle:) {eT} sf. Güzel; dilber. [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.]

körklemek, [kör-k > körk-lē-mek] (körkle:mek) {eT} gçsz. f. [-ür] Güzelleşmek; süslenmek. [EUTS] [Gabain]

körklü, [kör-k > körk-lü] (körklü:) {eT} sf. Güzel.

körklüg, [kör-k > körk-lüg] {eT} sf. **1.** İyi; güzel; gösterişli. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** Manzaralı. [EUTS] [Gabain] **3.** Dostça. [DLT]

körklüglük, [kör-k > körk-lüg-lük] {eT} is. Güzellik. [KB]

körkmeklig, [kör-mek > kör-mek-lig] {eT} sf. Görme. [EUTS]

körksüz, [kör-k > körk-süz / kör-ik-siz] {eT} sf. Çirkin; yakışıksız. [EUTS][KB] [Gabain]

körksüzlük, [kör-k > körk-süz-lük] {eT} is. Çirkinlik; kabalık. [KB]

körkürmek, [kör-mek > kör-gür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] → körgürmek. [DLT][EUTS]

körkütük, -ğü [kör+küt-ük] sf. **1.** Kendini bilmeyecek kadar sarhoş. **2.** Kendini kontrol edemeyecek kadar aşık.

körlek, -ği [kör-le-k] {ağız} sf. **1.** Tembel; uyuşuk. **2.** (Yer için) işlek olmayan; ayak altından uzak; içerek. [DS]

körleme, [kör-le-me] is. Körlemek eylemi.

körlemeden, [kör-le-meden] (körleme'den) {ağız} zf. **1.** Bilmeden; anlayıp dinlemeden; rastgele; dikkatsizce. **2.** (Atış, vuruş için) hedefe nişan almadan; rastgele. [DS]

körlemek¹, [kör-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] **1.** Kötü olmayan birisini veya yaptıklarını kötülemek; kötüleyerek başarısını engellemek. **2.** Alay etmek; eğlenmek; taklit etmek. **3.** İnsanı kızdıran, sinirlendiren davranışta bulunmak. **4.** Küçümsemek. **5.** Başladığı işi gelişigüzel yapmak. [DS]

körlemek², [kör-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] **1.** Köreltmek; söndürmek. **2.** Ağacı filiz vermeyecek duruma getirmek. **3.** Ku kaynağını kapatmak. **4.** Balık tutmak için suyu bulandırmak. [DS]

körlemesine, [kör-le-me-s-i-n-e] (körlemesi'ne) {ağız} zf. **1.** Hesaplamadan; iyice düşünüp taşınmadan. **2.** Görmeksizin; bakmadan. [DS]

körlemesiye, [kör-le-me-s-i-y-e] (körlemesi'ye) {ağız} zf. → körlemesine. [DS]

körleniş, [kör-le-n-iş] is. Körlenmek eylemi veya biçimi.

körlenme, [kör-le-n-me] is. Körlenmek işi.

körlenmek, [kör-le-n-mek] dönşl. f. [-ir] **1.** (Kesici bir alet için) kesiciliği kaybolmak; keskinliği gitmek; kesmez olmak; körelmek; körleşmek. **2.** (Duygu, heyecan, yetenek gibi soyut kavramlar için) gelişmesi durmak; gerilemeye başlamak; yok olmaya başlamak. **3.** Bir köre sahip olmak; kör edinmiş olmak. **4.** {ağız} Birisi tarafından kötülenerik başarısı engellenmek. [DS] **5.** {ağız} Suçlanmak; utanmak; sıkılmak. [DS]

körleşme, [kör-le-ş-me] is. Körleşmek işi.

körleşmek, [kör-le-ş-mek] gçsz. f. [-ir] **1.** Kör duruma gelmek. **2.** (Kesici bir alet için) kesiciliği kaybolmak; keskinliği gitmek; kesmez olmak; körelmek; körlenmek. **3.** (Duygu, heyecan, yetenek gibi soyut kavramlar için) gelişmesi durmak; gerilemeye başlamak; yok olmaya başlamak.

körleştiriş, [kör-le-ş-tir-iş] is. Körleştirmek eylemi veya biçimi.

körleştirme, [kör-le-ş-tir-me] is. Körleştirmek eylemi.

körleştirmek, [kör-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* 1. (Kişi için) kör olmasını sağlamak. 2. Körleşmesine neden olmak; köreltmek; körletmek.

körletiş, [kör-le-t-iş] *is.* Körletmek eylemi veya biçimi.

körletme, [kör-le-t-me] *is.* Körletmek eylemi.

körletmek, [kör-le-t-mek] *gçl. f. [-ir]* 1. (Kesici bir alet için) keskinliğinin gitmesini sağlamak; kör olmasını sağlamak; keskinliğini azaltmak. 2. (Duygu, heyecan, yetenek gibi soyut kavramlar için) gelişmesinin durmasına neden olmak; durdurmak; geri letmek; söndürmek. 3. (Kişi için) saygınlığını, yeteneklerini, değerini yitirmesine sebep olmak.

körlüğüne, [kör-lü(k)-ü-n-e كورليكنه] *{eAT}* *zf.* → körlüğüne.

körlü, [kör-lü] *{ağız}* *sf.* (Tahıl için) içinde sürme hastalığından dolayı kararmış taneler bulunan. [DS]

körlüğüne, [kör-lü(k)-ü-n-e كورلكنه] *{eAT}* *{OsT}* *zf.* Rağmen; rağmına.

körlük¹, -ğü [kör-lük] *is.* 1. Görme yetisini yitirme hâli; kör olma durumu; görme duyusu kaybolmuş kimsenin veya gözün niteliği. 2. (Kesici araçlar için) keskinliğini yitirmiş olma hâli. 3. Kişinin gerçekleri görememe, kavrayamama, olup bitenleri değerlendirememesi durumu. 4. Normalde tomurcuk vermesi gerekirken bitkilerin tomurcuklanmada gecikmesi veya tomurcuk vermemesi durumu. 5. *{ağız}* Sıkıntı. [DS]

körlük², -ğü [kör-lük كورلك] *{OsT}* *{ağız}* *is.* 1. Birbirine inat olsun diye yapılan hareket; inatlaşma; nispet. [DS] 2. *{ağız}* Kışkırtma. [DS] ⇨ **körlük etmek**, *{OsT}* Bir şeyi inadına yapmak; nispet olsun diye yapmak. || **körlük vermek**, *{OsT}* → körlük etmek. || **körlük yapmak**, *{ağız}* 1. Kışkırtmak. 2. Nispet yapmak; inadına davranmak. [DS]

körlük³, -ğü [kör-lük] *{ağız}* *is.* Fener. [DS]

körmek, [kör-mek] *{eT}* *gçl. f. [-ür]* 1. Görmek; bakmak. *{ağız}* (aynı) [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [OKD] [Yükneki] [Gabain] [IKPÖy.] [Tekin] [Üç İtigsizler] [DS] 2. Tabi olmak; itaat etmek; bağımlı olmak. [ETY] [Gabain] [Tekin]

körmən, [eT. kübü-r-gen / kövür-gen > kömüren] *{ağız}* *is.* 1. → kömüren. 2. Dağlarda yetişen rengi açık yeşil yabani soğan. 3. Kokusu naneye benzer bir ot; dağ nanesi. 4. Yaban sarmısağı. [DS]

körmez¹, [kör-mez] *sf.* 1. *{eT}* Kör; görmez. [EUTS] 2. *{ağız}* Kesmez; körelmiş. [DS]

körmez², [? körmez] *{ağız}* *is.* Çamdan yapılmış süt kovanı. [DS]

körmiş, [kör-miş] *{eT}* *sf.* Bakmış. [DLT]

körmüz, [Far. Hurmuzda] *{eT}* *is.* Görünmez, görülmeyen kötü ruh.

köroğlu, [kör+oğ(u)-u > Destan kahramanı Köroğ-

lu] *is.* (Köroğlu'nun sözünü herkese geçirmesinden telmihle) kocanın karısı için kullandığı ad; eş; karı.

körnek, -ği [kör-(ü)n-ek] *{ağız}* *is.* 1. Toplantı yeri; dernek. 2. Karınca yuvası. [DS]

körnümek, [kör-(ü)n-ü-mek] *{ağız}* *dönşl. f. [-r]* Bir araya gelmek; toplanmak. [DS]

köröz, [kör+öz] *{ağız}* *is.* Ürün vermeyen, verimsiz toprak. [DS]

körpe¹, [eT. körpē] (*körpe:*) *sf.* 1. *{eT}* Çok genç. 2. *{eT}* (Sebze ve meyve için) mevsimi geçtikten sonra çıkan. *{eT}* (aynı) [DLT] 3. (Hayvan için) zamanından sonra doğan; geç doğduğu için henüz büyümemiş; yeterli olgunluğa ulaşmamış. *{eT}* (aynı) [DLT] 4. (Bitki için) dalından henüz yeni koparılmış; tazeliği üstünde. 5. (İnsan için) yeni yetişmekte olan; genç. 6. *mecaz.* (İnsan için) taze; genç; hoş; güzel; henüz bozulmamış, yıpranmamış. 7. *{ağız}* (Koyun ve keçi yavrusu için) yeni doğmuş. [DS] ⇨ **körpe bulut**, *{ağız}* Yeni oluşmaya başlamış uzun bulut. [DS] || **körpe oğul**, *{eT}* Yazın doğan çocuk. [DLT]

körpe², [? körpe] *{ağız}* *is.* Yorgan. [DS]

körpəcik, -ği [körpe-cik] *sf.* 1. Çok taze; çok körpe. 2. Çok genç.

körpek, [körpēk] (*körpe:k*) *{eT}* *sf.* Hafif. [Nevâyi]

körpelemek, [körpē > körpē-lē-mek] (*körpe:le:mek*) *{eT}* *gçsz. f. [-r]* Körpe ot yemek. [DLT]

körpelenmek, [körpē-lē-mek > körpē-le-n-mek] (*körpe:lenmek*) *{eT}* *dönşl. f. [-r]* Yeniden çıkmak; yeniden bitmek. [DLT]

körpelik, -ği [körpe-lik] *is.* Körpe olma durumu; körpe olan şeyin niteliği; tazelik.

körplemek, [körpē > körp(e)-lē-mek] (*körple:mek*) *{eT}* *gçsz. f. [-r]* (Kuzu vb. için) tandırda kızartmak. [DLT]

körpü, [köprü / körpü] *{ağız}* *is.* Köprü. [DS]

körsek, -ği [kör-se-k] *{ağız}* *sf.* 1. (Ateş ve ışık için) az pırıltılı; sönük; donuk. 2. (Yol için) işlek olmayan; ıssız. [DS] ⇨ **körsek körsek**, *{ağız}* (Yanmak için) yavaş yavaş. [DS]

körselemek, [kör-se-k-le-mek] *{ağız}* *gçsz. f. [-r]* [-l(i)-yor] Şaşırmak. [DS]

körselemek, [kör-se-le-mek] *{ağız}* *gçl. f. [-r]* [-l(i)-yor] Yoğurmak; çiğnemek. [DS]

körselmek, [kör-se-l-mek] *{ağız}* *dönşl. f. [-ir]* Körelmek. [DS]

körsemek¹, [kör-mek > kör-sē-mek] (*körse:mek*) *{eT}* *gçl. f. [-r]* Görmek istemek; göreceği gelmek; görmek. [DLT]

körsemek², [kör > kör-se-mek] *{ağız}* *gçl. f. [-r]* [-s(ü)-yor] Körezimek; körelmek. [DS]

körseng, [kör-señ] *{ağız}* *sf.* → körsek. [DS]

körsmek, [körs-mek / kös-mek] *{ağız}* *gçsz. f. [-er]* (Yığın vb. için) içeriye doğru göçmek. [DS]

körsü¹, [kör-sü] {ağız} is. Köstebek. [DS]
körsü², [Ar. kürsî] {ağız} is. Sandalye. [DS]
körsük¹, -ğü [kör-(ü)s-ük] {ağız} is. Kapı dayacağı; kapı sürgüsü. [DS]
körsük², -ğü [kör-sü-k] {ağız} sf. Sönük; sönmüş. [DS]
körsülemek, [kör-sü-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] Yüzüstü bırakmak. [DS]
körsülmek, [kör-sü-l-mek] {ağız} dönşl. f. [-ür] Yüz üstü yere kapaklanmak, düşmek. [DS]
körsültmek, [kör-sü-l-t-mek] {ağız} gçl. f. [-ür] Bir işi kolaylamak; derleyip toparlamak; işi yoluna koymak. [DS]
körsümek, [kör-sü-mek] {ağız} gçsz. f. [-ür] 1. (Yapı için) yıkılmaya yüz tutmak. 2. (Işık veya ateş için) sönmeye yüz tutmak. [DS]
körşek, -ği [köşek] {ağız} is. Deve yavrusu. [DS]
kört¹, [kör-(i)t] {ağız} is. 1. Dağların tepelerindeki çukur. 2. Çukur tarla. [DS]
kört², [kör-(ü)t] {ağız} sf. Körelmiş; kesmez; kör. [DS]
kört³, [kört] {ağız} is. Güreşte yere yatırma; yenme. [DS]
körtmek, [kör-(ü)t-e-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-t(ü)-yor] Hayvanın ön ayaklarını bağlamak. [DS]
körtik, -ği [kör-(i)t-ik] {ağız} is. Dağ tepelerindeki çukurluklar. [DS]
körtgürmek, [kör-mek > kör-üt-mek > kör(ü)t-gürmek] {eT} gçl. f. [-ür] Göstermek. [EUTS]
körtkürmek, [kör-mek > kör-üt-mek > kör(ü)t-kürmek] {eT} gçl. f. [-ür] → körtgürmek [Gabain]
körtkürtmek, [kör(ü)t-gür-mek > kört-gür-t-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Göstermek. [EUTS]
körtle, [kör-k > körk-lē / körtlē] (körtle:) {eT} sf. 1. Güzel; dilber. [EUTS] [Gabain] 2. Prenses unvanı. [EUTS]
körtrek, [kör-k > körk-rēk] (körkre:k) {eT} sf. Daha güzel. [EUTS]
körtük, [kör-ü-mek > kürü-t-mek > kür(ü)t-ük / körtük] {eT} sf. 1. Kar yığını; kar sahası; karlı yer. [EUTS] [Gabain] 2. Çöl. [EUTS] 3. Âşık; seven. [EUTS] [Gabain] 4. {ağız} Yığın. [DS]
körtüle, [? körtüle] {ağız} sf. Büyük. [DS]
körtürmek¹, [kör-mek > kör-tür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Gördürmek. [DLT]
körtürmek², [kör-tür-mek] {ağız} gçl. f. [-ür] Kaldırmak. [DS]
körü¹, [körmek > kör-ü] {eT} son ek. 1. -den daha. 2. -e göre daha. [KB]
körü², [kör-ü] {ağız} is. Çalım; caka. [DS]
körüd, [? körüd] {eT} is. Mars gezegeni. [KB]
körüg, [kör-mek > kör-üg] {eT} is. 1. Güzel; güzellik. [EUTS] [OKD] 2. Görüş. [EUTS] [Gabain] 3. Casus. [EUTS] [Gabain] 4. Haberci. [ETY] 5. sf. Görülen.

körügsemek, Görmek istemek; görmek veya kavuşmak istemek. [DLT] [EUTS] [Gabain]
körüğü, [kör+üğü] {ağız} is. Baykuş. [DS]
körük¹, [kör-mek > kör-ük] {eT} is. 1. Güzel; güzellik. [EUTS] 2. Görüş. [EUTS]
körük², -ğü [eT. körü-mek > kör-ük] is. 1. Ateşi alevlendirmek için kullanılan, torba biçiminde kapalı bir bölüm ve iki yanında bir menteşe ile birbirine bağlı kanattan oluşmuş, kanatlar açıldığında girişten içine hava emen, kanatlar kapandığında ise içerdeki havayı uçtaki lüleden dışarıya basınçla üfleyen bir aygıt. {eT} (aynı) [DLT] 2. Bu biçimde yapılmış ve içine konulan toz halindeki ilacı lülesinden püskürterek yaydırtan bir alet. 3. Bazı alet ve bölümlerin üst üste katlanmasını sağlayan esnek bölüm. 4. Hava ile çalışan bazı müzik aletlerinin hava üfleyen üst üste katlanabilir esnek kısmı. 5. Otomobil, fayton ve yolcu arabalarında içli dışlı katlanarak açılan ve gerektiğinde kapatılabilen örtüleri. 6. Fotoğraf makinelerinin karanlık odasını oluşturan üst üste katlanabilir deri veya bezden yapılmış esnek kısmı. 7. Çantaların dipten kalınlığına açılıp genişlemesini sağlayan kıvrımlı kısım. 8. Vagonlar arasında geçişi sağlayan üst üste, iç dış olarak katlanmak suretiyle açılıp kapanabilir bölüm. 9. Binici pantolonlarında budun dış tarafındaki kabarık kısım. 10. {ağız} Demirci dükkânı. [DS] 11. {ağız} Fayton. [DS] ☞ **körük mihî**, {ağız} Ayakkabı tamircilerinin kullandığı, 1-1,5 cm uzunluğunda siyah çivi. [DS]|| **körük virmek** (vermek), {ağız} Bir kimseyi başka birinin kötülüğü için kışkırtmak. [DS]
körük³, [kör-mek > kör-ük] {eT} is. Casus. [EUTS]
körük⁴, -ğü [kör-ük كورک] {eAT} is. Boynuzsuz öküz.
körük⁵, -ğü [eT. köl-mek > köl-ük / kör-ük / kürük] {ağız} is. Eşek yavrusu; sıpa. [DS]
körükçü, [körük-çü] is. 1. Körük yapıp satan kimse. 2. Körük kullanan kişi. 3. {ağız} sf. mecaz. (Kişi için) bir kavgayı kızıştıran; kışkırtıcı. [DS]
körükçülük, -ğü [körük-çü-lük] is. 1. Körükçünün yaptığı iş ve meslek; körük yapma ve satma işi. 2. Körük kullanma işi. 3. Kavgayı kızıştırma işi; kışkırtma.
körükleme, [körtük-le-me] is. Körüklemek işi.
körüklemek, [körük > körük-lē-mek] (körükle:mek) gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] 1. Körükle hava vermek; körük ile ateşi canlandırmak. {eT} (aynı) [DLT] 2. mecaz. (Kavgaya, tartışma vb. için) kışkırtmak; şiddetlendirmek; kızıştırmak; teşvik etmek; beslemek.
körüklenme, [körük-le-n-me] is. Körüklenme işlemi.
körüklenmek, [körük-le-n-mek] edil. f. [-ir] 1. Körükle hava verilmek; körük ile canlandırılmak. 2. mecaz. (Kavgaya, tartışma vb. için) kışkırtılmak; kış-

- zıstırılmak; teşvik edilmek. 3. *dönşl. f.* Körük sahibi olmak; körük edinmek.
- körükleyici**, [körük-le-y-ici] *sf.* 1. Körükleme işini yapan; körükleyen. 2. *mecaz.* Kavga, tartışma vb.ni kızıştıran; tutuşturan.
- körüklü**, [körük-lü] *sf.* 1. Körüğü olan; körüğü bulunan; körük sahibi olan. 2. {ağız} Fayton. [DS] 3. {ağız} Birçok parçadan yapılmış elbise eteği. [DS] 4. **körüklü çizme**, *Bilek ile koncu arasında katlanabilir, gerektiğinde üst üste dökümlü olarak durabilir bölümü olan çizme; körüklü çizme.*
- körüklüg**, [körük¹ > körük-lüg] {eT} *sf.* 1. Geniş manzaralı; güzel görünümlü. [ETY] 2. *is.* Manzara; görünüş. [ETY]
- körüklük**, -ğü [körük-lük] *is.* 1. Körük konulan, körük kurulan yer. 2. Demirci dükkânı. {ağız} [DS]
- körükmek**, [kör > kör-ü-k-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-ğ]-ür] 1. Güçten düşmek; gücünü kuvvetini yitirmek. 2. Yılmak; pısmak; durgunlaşmak. 3. *gçl. f.* Onmaz duruma getirmek; yok etmek. [DS]
- körüksemek**, [kör-mek > kör-ük-sē-mek] (*körükse:mek*) {eT} *is.* Görmek istemek; arzu etmek; can ü gönülden istemek. [EUTS] [Nevâyî]
- körüksü¹**, [körük-sü] *sf.* Körüğü andıran; körük gibi; kat kat kıvrımlı.
- körüksü²**, [kör-mek > kör-ü-k-sü] {ağız} *sf.* Korkak olarak yetişmiş; korkalığa alışmış. [DS]
- körüksüz**, [körük-süz] *sf.* Körüğü olmayan; körüğü bulunmayan; körük sahibi olmayan.
- körüktürmek**, [kör > kör-ü-k-tür-mek] {ağız} *gçl. f.* [-ür] 1. Bir kimseyi başka birinin kötülüğü için kışkırtmak. 2. Cesaretini kırmak; yıldırma; ürkütme. 3. (Hayvan için) başka bir hayvanı korkutma. 4. Bıktırmak; bezdirmek. [DS]
- körülmek**, [kör-mek > kör-ül-mek] {eT} *edil. f.* [-ür] Görülmek; sanılmak. [DLT] [EUTS] [KB]
- körüm**, [kör-mek > kör-üm] {eT} *is.* 1. Rüya; düşünüş. [EUTS] [Gabain] 2. Görüş noktası; bakış açısı; nazar noktası; nokta-i nazar. [EUTS] 3. Bakış; görüm; görme. [Üç İtigsizler] [EUTS] [Yüknekî] [Gabain] 4. Fal. [EUTS] [Gabain]
- körümçi**, [kör-üm > körüm-çî] (*körümçi:*) {eT} *is.* Falcı; müneccim; yıldız bakan; kâhin. [EUTS] [Gabain]
- körümen**, [kör-ü-men] {ağız} *is.* Boynunun altı kırmızı bir tür küçük kuş. [DS]
- körümük**, [kör+ümük] {ağız} *sf.* (Kişi için) her bulduğunu yiyen; pisboğaz. [DS]
- körünç**, [kör-mek > kör-ün-mek > kör-ün-ç] {eT} *is.* 1. Görülecek olan şey; piyes. [DLT] [EUTS] 2. Görünüş; manzara. [EUTS] [Gabain] 3. Bir şey seyreden halk; seyirci. [DLT]
- körünçlegülük**, [kör-ün-ç > körünç-lē-mek > körünç-le-gü-lüg] {eT} *sf.* Teşhire layık; sergilemeye değer; göstermeğe değer. [EUTS]
- körünçlegülük**, [kör-ün-ç > körünç-lē-mek > körünç-le-gü-lüg] {eT} *sf.* → körünçlegülük. [EUTS]
- körünçlemek**, [kör-ün-ç > körünç-lē-mek] (*körünçle:mek*) {eT} *gçl. f.* [-r] Sergilemek; teşhir etmek. [Gabain] [EUTS]
- körünçlüg**, [kör-ün-ç > körünç-lüg] {eT} *is.* → körünçlük. [EUTS] [Gabain]
- körünçlük**, [kör-ün-ç > körünç-lüg] {eT} *is.* Üzerinde eşya sergilenen raf; pano; iskele; sergi iskelesi. [EUTS]
- köründürmek**, [kör-mek > kör-ün-mek > körün-dürmek] {eT} *gçl. f.* [-ür] 1. Göstermek. [KB] 2. Getirmek. [KB]
- körünmek**, [kör-mek > kör-ün-mek] {eT} *dönşl. f.* [-ür] 1. Görünmek; gözükme. [DLT] [EUTS] [KB] [Yüknekî] 2. Huzura çıkmak. [KB]
- körüs**, [? körüs] {ağız} *sf.* (Keçi veya koyun için) kulağı kısa. [DS]
- körüsten**, [? körüsten] {ağız} *is.* Dağlardaki koridor biçiminde mağara. [DS]
- körüş**, [kör-mek > kör-üş] {eT} *is.* 1. Bakış. [DLT] 2. {ağız} Şaşı. [DS]
- körüşmek¹**, [kör-mek > kör-üş-mek] {eT} *işteş. f.* [-ür] 1. Görüşmek; karşılaşmak; yüz yüze bakmak. [EUTS] [ETY] [KB] [Gabain] [İKPÖy.] 2. Buluşmak; bir araya gelmek. [ETY] 3. Konuşmak. [İKPÖy.] 4. *dönşl. f.* Gözle bakmak. [DLT]
- körüşmek²**, [küri-mek > küre-ş-mek] {eT} *işteş. f.* [-ür] Güreşmek. [DLT]
- körüüt**, -dü [? körüt] {ağız} *is.* Bir yaşından üç yaşına kadar olan erkek keçi. [DS]
- körüvü**, [kör+üvü] {ağız} *is.* Baykuş. [DS]
- körüyh**, [körük] {ağız} *is.* Körük. [DS]
- körüüz¹**, [kör-üz] {ağız} *is.* 1. Bir yaşından üç yaşına kadar olan erkek keçi. 2. Cılız kalmış, büyümemiş keçi yavrusu. 3. Vaktinden önce çiftleşerek doğurmuş keçi. 4. zamanından önce yavrulayan koyun, keçi vb. hayvan. [DS]
- körüüz²**, [kör-üz] {ağız} *is.* Sigara izmariti. [DS]
- köryapalak**, -ğı [kör+yap-ala-k] {ağız} *is.* → köryapalak. [DS]
- körzehil**, [kör+zevel] {ağız} *is.* → kör zevel. [DS]
- körzevel**, [kör+zevel] {ağız} *is.* → kör zevel. [DS]
- körzoğlu**, [kör+zevel] {ağız} *is.* → kör zevel. [DS]
- körzövül**, [kör+zevel] {ağız} *is.* → kör zevel. [DS]
- körzüval**, [kör+zevel] {ağız} *is.* → kör zevel. [DS]
- kös¹**, [kös (vans.)] *is.* Kabarmayı, sönmeyi, bu biçimde sessizce hareket etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kös kös, kös-ül-mek, kös-tür köstür* 4. **kös kös**, (*Yürüme için*) başı önde, etrafına bakmadan; neşesiz ve düşünceli bir halde.
- kös²**, [köz / kös] {eT} *is.* Göz. [EUTS]
- kös³**, [Far. küsten / küften (*tokmakla dövmek, ezmek*) > küs] *is.* 1. Eskiden savaşlarda, alaylarda deve, at

veya araba üzerinde taşınan ve işaret vermekte kullanılan büyük davul. **2.** *müz.* Mehter takımında davula benzer büyük vurmali çalgı; kūs-i hakanî. **☞** **kös dinlemiş**, *Daha önce pek çok korkutma ve tehditler yaşadığı için küçük çaplı uyarılara neredeyse ahmaklık veya sağırlık derecesinde aldırış etmeyen; kaşarlanmış; aldırışsız.*

kös⁴, [kös] {ağız} *is.* **1.** Sokak kapısının arkasına vurulan ağaç dayak. **2.** Kapı mandalı; kapı sürgüsü. **3.** Kalın tahta; kalas. **4.** Damda üzerine kiremit döşenen veya kiremit gibi kullanılan ince tahta parçaları. **5.** Üzerinde çamaşır yıkanan uzun tahta. [DS] **☞** **kös gelmek**, {ağız} *Bir yana, koluna dayanarak yatar gibi oturmak.* [DS]

kös⁵, [kös] {ağız} *is.* **1.** Bir dama oyunu çeşidi. **2.** Toprak üzerindeki küçük çukurlara taşlar konarak, bir tarafı düz diğer tarafı yuvarlak değneklerle oynanan bir oyun. [DS]

kös⁶, [kös] {ağız} *is.* **1.** Sürünün en önünde giden koyun. **2.** Teke. [DS]

kös⁷, [kös] {ağız} *sf.* **1.** Çirkin. [DS] **2.** Düşük; aşağılık.

kös⁸, [kös] {ağız} *is.* Bal kabağından kesilen dilim. [DS] **☞** **kös kabak**, {ağız} *El büyüklüğünde kesilerek ateşte pişirilen bal kabağı.* [DS]

kös⁹, [kös] {ağız} *is.* Sürülmemiş ve ertesi yıl dinlenmeye bırakılmış tarla. [DS]

kös¹⁰, [kös] {ağız} *is.* Davar ağılı. [DS]

kös¹¹, [kös] {ağız} *is.* Kervanda baştan ikinci hayvana takılan çan. [DS]

kösçü, [kös-çü] *is.* Mehter takımından kös çalan kimse.

kös ağacı, [köz+ağacı] {ağız} *is.* Ateş karıştırmaya yarayan ucu yanmış odun veya sopa. [DS]

kösbe, [köz-(e)-me > kösbe] {ağız} *is.* Köseği. [DS]

kösdek, -ği [kös-(ü)d-e-k] {ağız} *is.* Damların saçaklarındaki hatılların düşmemesi için konulan ağaç. [DS] **☞** **kösdek mihni**, {ağız} *On on beş cm. uzunluğundaki demir çivi.* [DS]

kös dü, [kös-dü] {ağız} *is.* Köstebek. [DS]

köse¹, [köz > köz-e] {ağız} *is.* Köseği. [DS]

köse², [Far. küse / köse => köse كوسه] *sf.* **1.** (Erkek için) sakalı, bıyığı olmayan. **2.** (Erkek için) sakalı ve bıyığı seyrek olan. **3.** {OsT} Cılız; bodur. [Kamus] **4.** *is.* Bıyığı sakalı çıkmayan erkek. **5.** *tiy.* Anadolu halk oyunlarında yönetmen. **6.** {ağız} Yeni evlenmiş erkek; güvey. [DS] **7.** {ağız} Orta yaşlı erkek. [DS] **☞** **köse buğday**, *Başakları kulçuksuz, beyaz bir tür buğday.*|| **köse otu**, {ağız} *Kuraklık yüzünden büyüymeyen ot.* [DS]|| **köse sakal**, *Çok seyrek sakal.*|| **köse sefer**, {ağız} *Dolmalık bir tür kabak.* [DS]

köseç, -ci [köse-ç كوسج] {eAT} {OsT} *sf.* **1.** Köse. **2.** {ağız} *Tüyü kısa bir tür koyun.* [DS]

köseçlemek, [köz {ateş} > kös-e-ç-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Ateş için) karıştırmak. [DS]

köseği, [köz-e-mek {ateşi karıştırmak} > közegü > köse-ği كوسكى] {ağız} *is.* **1.** Ocağı karıştırmaya yarayan demir araç veya maşa. **2.** Ucu yanmış odun parçası. {eAT} {OsT} (aynı) **3.** Saç üzerinde pişen ekmeği çevirmekte kullanılan araç. [DS]

köseğü, [köz-e-mek > köze-gü كوسكو] {OsT} *is.* → köseği.

kösek, -ği [köz-e-k] {ağız} *is.* Köseği. [DS]

kösekcı, [küsē-mek > köse-k] {eT} *sf.* Yemek iştahı olan. [DLT]

kösele¹, [Far. gāvsāle (dana) > gosāle / gūsāle] *is.* **1.** Ayakkabı tabanı, çanta, kemer vb. yapmakta kullanılan büyük baş hayvanların işlenmiş derisi. **2.** *sf.* Köseleden yapılmış. **3.** Kösele gibi. **☞** **kösele gibi**, *(Et için) sert ve çiğnenmesi güç.*|| **kösele surathı**, *(Kişi için) utanmaz.*|| **kösele taşı**, **1.** *Mermerleri parlatmak için kullanılan kefeki taşı.* **2.** *Kunduracıların üstünde kösele dövdükleri taş.*

kösele², [kös-er-e / kös-ür-e] {ağız} *is.* Bileği taşı. [DS] **☞** **kösele daşı** (taşı), {ağız} *Bileği taşı.* [DS]

kösele³, [köz-e-le] {ağız} *sf.* Çok güzel. [DS]

köselik, -ği [köse-lik] *is.* Köse olma durumu.

köselmek, [kös-el-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* **1.** (İnsan için) olduğu yere yığılıp kalmak. **2.** Pusmak; sessizleşmek; uyuşup kalmak; sinmek. [DS]

köseltmek¹, [kös-el-t-mek] {ağız} *is. gçl. f. [-ir]* **1.** Ağacın tepesini ya da ucunu kesip kısaltmak. **2.** Sindirmek; pustumak. [DS]

köseltmek², [kös-el-t-mek كوسلدمك] {eAT} {OsT} *gçl. f. [-ür]* **1.** Uzatmak. **2.** Ayağını uzatmak.

kösem, [köz (göz) > köz-e-mek > köz-e-m > kösem كوسم] {OsT} {ağız} *is.* Çobana alışkın ve önde giderek sürüye kılavuzluk eden koç veya teke; kösemen. [DS]

kösemek, [küsē-mek كسه مک] (küse:mek) {eT} *gçl. f. [-r]* **1.** Özlemek; arzulamak; arzu etmek; istemek; dilemek. [DLT] [EUTS] **2.** {eAT} İmrenmek; gıpta etmek; yarsımak.

kösemen, [köz (göz) > köz-e-mek > köz-e-men > eT kösē-men] *sf.* **1.** {eT} (Koç için) sürünün en önünde giden; çok tos vuran. **2.** {ağız} *is.* Önde giderek sürüye kılavuzluk eden koç veya teke; kösem. [DS] **3.** Dövüşe alıştırılmış koç veya teke; dövüşken koç veya teke. **4.** {ağız} *Yol gösteren; kılavuz.* [DS] **5.** {ağız} *Koç.* [DS] **6.** *tic.* Borsada öncülük eden kimse.

kösemenlik, -ği [köse-men-lik] *is.* Yol gösterme; kılavuzluk etme. **☞** **kösemenlik etmek**, *Önderlik etmek; kılavuzluk etmek; yol göstermek.*

kösençig, [küsē-mek > küse-n-mek > küse-n-ç-ig] {eT} *sf.* → küsençig. [EUTS]

köşeng, [köz-eñ] {ağız} *is.* Fırını silmekte kullanılan ucuna bez bağlanmış sopa. [DS]

kösere¹, [kös-er-e] {ağız} *is.* Bileği taşı. [DS]

kösere², [köz-er-e] {ağız} *is.* Fırın karıştırmakta kullanılan çengelli araç. [DS]

köserlemek, [kös-er-le-mek] {ağız} *is.* Bilemek. [DS]

köşeşmek, [küsē-mek > köse-ş-mek] {eT} *işteş. f. [-ür]* **1.** Birlikte istemek. [DLT] **2.** döñşl. Öğünmek. [DLT]

köset, -di [köz-e-t > köset] {ağız} *is.* Köseği. [DS]

köseü, [köz-e-mek > köse-ği] {ağız} *is.* Köseği. [DS]

kösev, [köz-e-mek > köse-ği] {ağız} *is.* Köseği. [DS]

kösevi, [köz-e-mek > köse-ği] {ağız} *is.* Köseği. [DS]

kösevü, [köz-e-mek > köse-ği] {ağız} *is.* Köseği. [DS]

kösey, [köz-e-mek > köse-ği] {ağız} *is.* Köseği. [DS]

köseyi, [köz-e-mek > köse-ği] {ağız} *is.* Köseği. [DS]

kösgelmek, [kös+gel-mek] {ağız} *gçsz. f. [-ir]* Uzanıp yatmak; ayaklarını uzatarak oturmak; kösül-mek. [DS]

kösgü, [köz-e-mek > köse-ği] {ağız} *is.* Köseği. [DS]

kösgü, [köz-gü] {eT} *is.* Ayna.

kösgüç, -cü [kös-güç] {ağız} *is.* Tarlalarda kendiliğinden yetişen, 30-80 cm. boyunda, güzel kokulu, yumru kökleri çiğ olarak yenilebilen, parlak pembe çiçekli otsu bir bitki; koşkoz; gaggoç; kuşkuş, (*Lathyrus tuberosus*). [DS]

kösgük, [*kös-mek > kös-gük] {eT} *is.* Bostan veya bağlara dikilen nazarlık. [DLT]

kösilmek, [kös-il-mek] {eAT} *edil. f. [-ür]* **1.** Ayağını uzatmak. **2.** Yatıp uzanmak.

kösünmek, [kös-in-mek / kösnü-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ür]* (At, eşek için) çiftleşme dönemi gelmek; kösnümek. [DS]

köskel, [? köskel] {ağız} *is.* Çanak. [DS]

kösken, [kös-(i)k-en] {ağız} *is.* Üstüne oturlan kü-tük. [DS]

köskenmek, [kös-(i)k-en-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Uzanıp yatmak; ayakları uzatarak yatar gibi oturmak; sere serpe oturmak; kösülmek. [DS]

kösköpen, [kös+köp-en] {ağız} *is.* Köstebek. [DS]

köskötürüm, [kös+kö/türüm] *sf.* Tamamıyla kötürüm; büsbütün kötürüm olan.

köskü¹, [köz (ateş) > köz-kü > köskü] {ağız} *is.* **1.** Ucu sivri ağaç; kazık. **2.** Fırının içindeki közleri ve külleri toplamak için kullanılan ucuna paçavra bağlanmış sıruk. [DS]

köskü², [kös-kü] {ağız} *is.* Kapı arkasına konulan dayak; kapı sürgüsü. [DS]

köskü³, [köz-kü] {ağız} *is.* Köstebek. [DS]

kösküç, -cü [kös-küç] {ağız} *is.* **1.** Ucu sivri ağaç; kazık. **2.** Toprak altından çıkan, bitkinin yumru kökü. **3.** Ateş karıştırmakta kullanılan tahta araç. [DS]

köskülüğ, [kös-kü-lük / göğüs-lük] {ağız} *is.* Çocuk önlüğü. [DS]

kösleme, [kös-le-me] {ağız} *is.* Kapı dayağı; kapı sürgüsü. [DS]

köslemek¹, [kös-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Kapıyı arkasından sürgülemek, kilitlemek. [DS]

köslemek², [kös-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Öfkeli bir kimseyi yatıştırarak kavga çıkmasını önlemek. **2.** Hayvanları ayağından bağlamak. **3.** (İp için) dolaşmak; bağlanmak. **4.** *gçsz. f.* (İnsan için) olduğu yere yıkılıp kalmak; kösmek. [DS]

köslü, [kös-lü] {ağız} *is.* Köstebek. [DS]

kösmek¹, [küs-mek] *gçsz. f. [-er]* **1.** Darılmak; küsmek. **2.** (Çiçek ve sebzeler için) kuraklık ya da böcekler yüzünden birdenbire sararıp solmak. [DS].

kösmek², [eT. kös-mek] *gçsz. f. [-er]* **1.** {eT} Uzmanmak. **2.** {ağız} Ayağını uzatmak. [DS] **3.** {ağız} Çökmek; yıkılmak; göçmek. [DS] **4.** {ağız} (İnsan için) olduğu yere yıkılmak; köslemek. [DS] **5.** {ağız} Pusmak; sessizleşmek; uyuşup kalmak; sinmek. [DS] **6.** {ağız} Öfkesi geçmek; yatışmak; kösülmek. [DS] **7.** {ağız} (Koyunlar için) sıcakta yatmak. [DS] **8.** {ağız} Gücü azalmak. [DS] **9.** Koşarak yorulmak. **10.** {ağız} (Çiçek ve sebze için) hastalık veya böcek yüzünden birdenbire sararıp solmak. [DS] **11.** {ağız} *gçl. f.* Ağacı eğmek; devirmek. [DS] **12.** {ağız} Birini yere sermek; yıkmak; düşürmek. [DS] **13.** {ağız} Değnekle vurmak. [DS] [

kösmük¹, -gü [kös-mük] {ağız} *is.* **1.** Toparlık odun. **2.** Sigara izmariti. **3.** İşe yaramayacak kadar eskimiş aygıt. [DS]

kösmük², -gü [kös-(ü)n-ük] {ağız} *sf.* (At, eşek vb. için) çiftleşmek isteyen. [DS]

kösnek¹, -ği [kös-(ü)n-ek] {ağız} *is.* Uyku. [DS]

kösnek², -ği [kös-(ü)n-ek] {ağız} *sf.* → kösmük². [DS]

kösnekem¹, [kös-(ü)n-e-mek] *gçsz. f. [-r] [-n(ü)-yor]* *is.* Yaşlanmak; güçsüz kalmak. [DS] {ağız}

kösnekem², [kös-(ü)n-e-mek] {ağız} *is.* Kösnümek. [DS]

kösniemek, [kös-(ü)n-i-mek] {eAT} *gçsz. f. [-r]* → kösnümek.

kösnü¹, [köz-(ü)n-ü] {ağız} *is.* Köstebek. [DS]

kösnü², [kös-(ü)n-mek > kösnü] *is.* Cinsel istek; şehvet.

kösnü³, [kös-(ü)n-ü] {ağız} *is.* Beze iltihabı; adanıt hastalığı. [DS]

kösnük¹, -gü [kös-(ü)n-ük] {ağız} *is.* İhtiyar ve güçsüz kimse. [DS]

kösnük², -gü [kös-(ü)n-ü-k] {ağız} *sf.* **1.** (Hayvan için) çiftleşmek isteyen; eş isteme zamanı gelmiş. {eAT} {OsT} (aynı) **2.** (Erkek) cinsel sapık. **3.** (Kadın için) isterik kadın; kötü kadın. **4.** *is.* Hayvanlarda çiftleşme mevsimi. [DS]

kösnüklemek, [kös-(ü)n-ük-mek] {ağız} gçsz. f. [-ğ-ür] → kösnemek². [DS]

kösnül, [kös-(ü)n-ü-l] sf. **1.** Cinsel istekle ilgili; şehvani. **2.** (Resim, heykel vb. için) özellikle cinsel istekleri işleyen; şehvet uyandıran.

kösnüllük, -ğü [kösnül-lük] is. Cinsel uyarılara karşı aşırı duyarlık gösterme hâli.

kösnülme, [kösnül-me] is. Kösnülme durumu; eş isteme; çiftleşme isteği.

kösnülmek, [kösnül-mek] dönl. f. [-ür] (At, eşek ve katır için) eş isteme zamanı gelmek.

kösnülü, [kösnü-lü] sf. Aşırı cinsel isteği olan; şehvetli.

kösnüme, [kös(ü)n-ü-mek] {ağız} gçsz. f. [-ür] (At, eşek vb. dişi hayvan için) çiftleşmek istemek; {eAT} {OsT} (aynı). [DS]

kösoğ, [köz > kös-eği] {ağız} is. → köseği. [DS]

kösöv, [kös+ev] {ağız} is. Sürme hastalığı yüzünden içi boşalmış buğday veya arpa başağı. [DS]

kösövi, [köz > kös-eği] {ağız} is. → köseği. [DS]

kösövü, [köz > kös-eği] {ağız} is. → köseği. [DS]

kösre, [kös-(ü)r-e] {OsT} {ağız} is. Bileği taşı. [DS] ☞ **kösre taşı**, {eAT} Bileği taşı. || **kösreye tutmak**, {ağız} Bilemek. [DS]

kösevi, [köz > kös-eği] {ağız} is. → köseği. [DS]

kösrelenmek, [kösre-le-n-mek] {OsT} {ağız} edil. f. [-ir] Bilenmiş.

kösrevi, [kös-(ü)r-e-ği] {ağız} is. Bileği taşı. [DS] ☞ **kösreviye vurmak**, {ağız} Bileği taşına sürmek; bilemek; keskinleştirmek. [DS]

kösruk, [kösür-mek > kös(ü)r-ük] {eT} is. Köstek; bukağı. [Clauson] ☞ **kösruk tuşak**, {eT} Atın ön ayaklarına vurulan köstek; tuşak. [DLT]

kösso, [köz > kös-eği] {ağız} is. → köseği. [DS]

kössü, [kös-sü] {ağız} is. Köstebek. [DS]

kössüklemek, [kös-(s)ük-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Karıştırmak. [DS]

köstebek, -ği [köz (göz) > köz-süz+teb-mek (tepmek) > teb-ek > köstebek ?] is. **1.** zool. Gözleri hemen hiç görmeyen, yer altında oyduğu yuvalarda yaşayan, ön ayakları kuvvetli, doymak bilmeden bütün yer solucanlarını yok eden, aynı zamanda bitkilerin köklerini kestiği için tarıma zarar veren, böcekçil, memeli bir hayvan; yer sıçanı, (*Talpa europaea*). **2.** Bu hayvanın kısa, sık ve yumuşak tüylü postu. **3.** Bir örgütün içine sızan gizli ajan. **4.** Killi arazide fazla suyun akmasını sağlamak amacıyla derinde kanallar açmakta kullanılan bir tür dip kazar. ☞ **köstebek illeti**, Atiların ensesinde meydana gelen doku iltihabının yol açtığı hastalık. || **köstebek kapanı**, Köstebek yakalamakta kullanılan yaylı bir tür tuzak. || **köstebek yuvası**, **1.** Köstebeğin yer altında tünel kazarken dışarı çıkardığı toprak yığını. **2.** Köstebeğin yer altında meydana getirdiği daire

biçimindeki tünel. **3.** Köstebeğin meydana getirdiği tünellerin tümü. **4.** gñsl. Küçük yayvan tepe.

köstebekgiller, [köstebek-gil-ler] is. zool. Memelilerin böcekçiller takımından gözleri bir deri ile örtülü, kulakları tüyler arasında gizli, ön ayakları kazmaya uygun, köstebekleri ve desmanları içine alan bir familya, (*Talpidae*).

köstege, [? köstege] {ağız} is. Çoban. [DS]

köstek, -ği [kös-mek > *kös-(ü)t-mek > kös(ü)t-ē-mek > köste-k / Far. küstī > küstek كوستك] is. **1.** Hayvanın kaçmasını önlemek için iki ayağını uzun adım atamayacak biçimde bağlayan ip. {eAT} (aynı) [DK] **2.** Koşulan hayvanların tepmesini önlemek için kuskun kayışına bağlanan kayış. **3.** Saat, kılıç, anahtar vb. gibi şeylere süs olsun diye takılan gümüş, altın veya taklit zincir; kordon. **4.** mecaz. Engel. **5.** spor. Yağlı güreşte, yerde iken iki kolla rakibin ayaklarını sarma durumuna verilen ad. **6.** {ağız} balıkç. Oltanın ucuna iğne bağlanan misina parçası. [DS] **7.** Çıgırtkan olarak kullanılan kuşun bacağına bağlanan meşin halka. **8.** {ağız} Arabanın iniş aşağı giderken hızını kesmek için tekerleğine sokulan bir sopa. [DS] **9.** {ağız} Kağıt tahtalarını maziya tutturun zincir. [DS] **10.** {ağız} Köpekleri bağlamak için kullanılan ağaç sopa. [DS] **11.** {ağız} Duvardaki hatılları birleştiren ağaçlar. [DS] **12.** {ağız} Destek; dayak. [DS] **13.** {ağız} Mertek. [DS] **14.** {ağız} Kapiya arkadan vurulan dayak; sürgü. [DS] **15.** {ağız} Küçük dereleri doldurmak için önlerine çalı ve ot gibi şeyler bastırarak yapılan set. [DS] **16.** Ağaç diplerinde suyu tutabilmek için diplerine açılan set. **17.** {ağız} Hallaçlıkta sağrıyı germeye yarayan kırı. [DS] **18.** {ağız} Yolsuz birleşmelere aracılık eden kadın. [DS] ☞ **kösteği kırmak**, **1.** Bağlı olduğu yerle ilişkisini kesmek; kaçmak. **2.** (Çocuk için) yürümeye başlamak. **3.** {ağız} Gizlice kaçmak; sıvışmak. [DS] || **kösteğini kesmek**, {ağız} Sık sık düşen küçük çocukların, düşmesinin önüne geçeceği inancı ile ayağına bağlanan bir bağı makasla kesmek. [DS] || **kösteği üzme**, {eAT} {OsT} **1.** İpi koparmak. **2.** Uzaklaşıp gitmek. || **köstek kancası**, {ağız} Çoban köpeğinin boynuna takılan mahmuzlu demir halka. [DS] || **köstek olmak**, Engel olmak; ayak bağı olmak. || **köstek vurmak**, Hayvanın ayağına köstek bağlamak; kösteklemek.

köstekleme, [köstek-le-me] is. Kösteklemek eylemi.

kösteklemek, [köstek-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** (Hayvan için) ayağına köstek takmak; köstekle bağlamak; köstek vurmak. **2.** mecaz. (İş için) engel olmak; yürümez duruma getirmek; engellemek; baltalamak; mani olmak. **3.** mecaz. (Kişi için) çalışmasına, yapmak istediği işe engel olmak; yaptırmamak. **4.** {ağız} Evlendirmek. [DS]

köstekleniş, [köstek-le-n-iş] is. Kösteklenmek işi ve biçimi.

- kösteklenme**, [köstek-le-n-me] *is.* Kösteklenmek işi.
- kösteklenmek**, [köstek-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* 1. (Hayvan için) ayağına köstek takılmak. 2. (İş için) engel olunmak; engellenmek. 3. (Kişi için) yapmak istediği işe veya çalışmasına engel olunmak; engellenmek. 4. *dönşl. f.* Köstek sahibi olmak; köstek edinmek.
- köstekleyiş**, [köstek-le-y-iş] *is.* Kösteklemek eylemi veya biçimi.
- köstekli**, [köstek-li] *sf.* 1. Kösteği bulunan; kösteği olan. 2. (Hayvan için) ayağına köstek vurulmuş olan. 3. {ağız} (Çocuk için) iyi yürüyemeyen; sık sık düşen. [DS] 4. {ağız} Tutuk adımlarla yürüyen. [DS] 5. {ağız} İki ayağı beyaz olan at. [DS] ☞ **köstekli saat**, *Bir kordon ile ceket ve yelege tutturularak cepte taşınan saat; cep saati.*
- kösteklik**, -ği [köstek-lik] {ağız} *is.* Yürümeye engel olacak kadar çok dikenli tarla. [DS]
- kösteksiz**, [köstek-siz] *sf.* 1. Kösteği bulunmayan; kösteği olmayan. 2. (Hayvan için) ayağına köstek bağlanmamış olan.
- köstemek**, [kös-(i)t-e-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-t(ü)-yor]* 1. Hayvanın ön ayaklarını ipe birbirine bağlamak; organla çatmak. 2. Hayvanın ayağını bir ipe kazığa bağlamak. 3. Ayağı takılmak; kösteklenmek. [DS]
- kösten**, [kös-(ü)t-en] {OsT} *is.* Hlıca.
- köstengi**, [kös-(ü)t-en-gi] {ağız} *is.* Bal peteğini kovana eğik olarak yapan arı. [DS]
- köstenmek**, [kös-(ü)t-en-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* [DS]
- köstere**, [Yun. ksystra (*rende, kaşağı*) > Far. küştere] {ağız} *is.* 1. Küçük bileği taşı. 2. Tahta rendesi. [DS]
- kösterenlik**, -ği [kösteren-lik] {ağız} *sf.* Karanlık. [DS]
- köstü**, [kös-tü] {ağız} *is.* 1. Köstebek. 2. Yılcıcık hastalığı. 3. Bağ ve bahçe kapılarının kilitleri üzerine çakılan kaplumbağa biçimindeki tahta kapak. [DS]
- köstübek**, -ği [köstebek] {ağız} *is.* Kaplumbağa. [DS]
- köstük¹**, -ğü [kös-(ü)t-ük] {ağız} *is.* Hafif, hoppa kadin. [DS]
- köstük²**, -ğü [? köstük] {ağız} *is.* Kireç kaymağı. [DS]
- köstür**, [kös-(ü)t-ür] *is.* Sönme, sessizlik ve çevre ile ilgisizlik ifade eder. ☞ **köstür köstür**, {ağız} (*Yürümek için*) başı yere eğerek büyük adımlarla. [DS]
- köstüre**, [Yun. ksystra] {ağız} *is.* Uzun marangoz rendesi. [DS]
- köstürmek**, [kös-mek > kös-tür-mek] {ağız} *gçl. f. [-ür]* 1. Yıkmaq. 2. Koyunları gölgede dinlendirmek. 3. Yormak. 4. Vermek; çıkarıp vermek. [DS]
- kösü**, [kös-ü] {ağız} *is.* Kapı dayağı; sürgü. [DS]
- kösük**, -ğü [kös-mek > kös-ük] {ağız} *is.* Yıkık; göçük yer. [DS]
- kösükmek**, [kös-ük-mek] {ağız} *gçsz. f. [-(ğ)-ür]* Yan yatmaq. [DS]
- kösül¹**, [kös-ül] *is.* Büzülme, sessizleşme ifade eden yansımalı gövde. ☞ **kösül kösül**, {ağız} *Sessiz sessiz.* [DS]
- kösül²**, [köz > kös-ül] {ağız} *is.* Ocak içlerine yapılan kül deliğı. [DS]
- kösülmek**, [kös-mek > kös-ül-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ür]* 1. Geçimini bir yerden, birinin sırtından kolayca sağlamak. 2. Boylu boyunca uzanmak; uzanıp yatmaq; ayaklarını uzatarak yatar gibi oturmak; sere serpe oturmak. {eAT} {OsT} (*aynı*) 3. Büzülmek; toplanmak; toparlanmak. 4. {eT} *edil. f.* (Ayak için) uzanmak; uzatılmak. [DLT]
- kösülmek**, [kös-ül-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ür]* 1. Öfkesini almak; yatışmak. 2. Hızını almak. 3. Yorulmak; gücünü kaybetmek. 4. Yılmak; pısmak; korkmak. 5. (Ateş için) yavaş yavaş sönmeye yüz tutmak. 6. (Süt, yemek, hamur gibi kabaran bir şey için) sönmek; inmek; durulmak. 7. (Bitki, meyve vb. şeyler için) kurumaya yüz tutmak; çürümek. [DS]
- kösültmek**, [kös-mek > kös-ül-t-mek / kös-el-t-mek] {ağız} {OsT} *gçl. f. [-ür]* 1. Uzatmak. 2. Elini ayağını uzatmak.
- kösüm**, [kös-üm] {ağız} *is.* Siyah kayaların üstünde biten yün boyamaya yarayan bir tür sarı yosun. [DS]
- kösün**, [kös-mek > kös-ün] {eT} *is.* Güç kuvvet; takt. [Clauson]
- kösünmek**, [kös-mek > kös-ün-mek] {eT} *dönşl. f. [-ür]* 1. Gözükmek; görünmek. [EUTS] 2. Kabul edilmek. [EUTS] 3. Hazır; mevcut olan; şimdiki. [EUTS]
- kösür**, [kös-ür] {ağız} *is.* Taranmış yün. [DS]
- kösüre**, [kös-ür-e] {ağız} *is.* Kesici araçları bilemeye yarayan bir tür taş; bileğı taşı. [DS]
- kösürelmek**, [kös-ür-e-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* 1. (Bıçak vb. kesici aletler için) bilemek; bileğı taşına tutmak; kösüreye tutmak. 2. Artırmak; çoğaltmak. [DS]
- kösürge**, [köz-ür-gē / kös-ür-gē] (*kösürge:*) {eT} *is.* Köstebek. [DLT]
- kösürgen**, [köz-ür-gē / kös-ür-gēn] (*kösürge:n*) {eT} *is.* Bir tür köstebek. [DLT]
- kösürgü**, [kös-ür-mek > kös-ür-gü] {eT} *is.* Dağarcık; kap. [DLT]
- kösürken**, [köz-ür-gēn / kös-ür-gēn] (*kösürke:n*) {eT} *is.* → kösürgen. [DLT]
- kösürmek**, [kös-mek > kös-ür-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* Hayvanın ön ayaklarını kösteklemek. [DLT]
- kösüş**, [küsē-mek > küs(ü)-ş] {eT} *is.* → küsüş. [EUTS]
- kösüşlög**, [küsüş > küsüş-lög] {eT} *sf.* → küsüşlög. [EUTS]

köş, [køʃ] {ağız} is. 1. Üstüne yatak serilip etrafına yastık konulan sedir. 2. Ocak kenarında oturulan yer; köşe. [DS]

köşe, [Far. gūʃe] is. 1. İki çizgi veya düzlemin kesiştiği nokta. 2. İki duvarın bir açı meydana getirerek birleştiği girinti veya çıkıntı. 3. Cadde ve sokakların birbirini kestiği yer. 4. (Yurt, bölge, şehir vb. için) bir bölüm; parça. 5. mecaz. Kimsenin uğramadığı, gelmediği yer; kuytu yer; tenha. 6. (Bir tamlanan olarak) bir yerde belli bir kullanım için ayrılmış olan alan. 7. mat. İki ve daha çok yarı doğrunun ortak başlangıç noktası. 8. spor. Futbol sahasında yan ve kale çizgilerinin kesiştiği nokta; korner. 9. spor. Boks maçı aralarında boksörlerin dinlenmek için çekildikleri bölüm. 10. Göbekli halılarda, iç çerçevenin köşelerine yerleştirilen dörtte bir daire biçimli süsleme; köşe motifi. 11. {ağız} Kadınların başlarına takarak yüzlerine ya da şakaklarına sarkıttıkları gümüş ya da altın süs. [DS] 12. {ağız} Dört yönden her biri. [DS] 13. {ağız} Yapıda köşelere konulan dört köşe düzgün taş; köşe taşı. [DS] 14. {ağız} Deriden kesilmiş, çarık dikmekte kullanılan dört köşe sıırım [DS]. 15. {ağız} Kanepa yastığı. [DS] 16. {ağız} Gelin veya sünnet çocuğu için ayrılan yer. [DS] 17. {ağız} Ocağın bir kenarı; ocak başı. [DS] 18. {ağız} Üstüne yatak serip etrafına yastık konulan sedir. [DS] 19. {ağız} Anlaşmazlık; ayrılıkçılık; aykırılık. [DS] ☞ **köşe atışı**, spor. Futbolda topun bir oyuncu tarafından kendi kale çizgisi dışına çıkarılması ile karşı takımın kazandığı serbest vuruş; korner atışı; köşe vuruşu. || **köşe başı**, 1. Bir sokağın başka sokak veya cadde ile kesiştiği yer. 2. İmparatorluk döneminde koğuşun baş köşesine oturmaya hak kazanmış ak ağalardan kapı ağası, has oda başı, hazinedar başı, kilerci başı ve saray ağasına verilen unvan. || **köşe başını tutmak**, Önemli bir mevki veya makamı ele geçirmek; etkili olabilecek bir yeri elinde bulundurmak. || **köşe bingisi**, mim. Kare biçimli yan duvarlar üzerine yuvarlak kubbe oturtmak için kubbenin oturduğu kasnak ile duvar köşesi arasını kapatan üçgen biçimli kubbe parçası. || **köşe bucak**, Dikkati çekmeyen, iyi bilinmeyen yer; ikinci, üçüncü derecede önemli yer. || **köşe bucak kaçmak**, 1. Kimseye görünmek istememek. 2. Birine görünmemek için değişik yol ve taktikler uygulamak. || **köşe çalığı**, Eski Türk evlerinde yapıların sokak köşelerine gelen kısımlarındaki yumuşak döniş. || **köşede bucakta kalmak**, İlgisizlikten gözden uzak bir yerde bulunmak; unutulmak. || **köşe demiri**, 1. Duvarın köşesini koruyan demir düzeni. 2. Dik açı yapacak biçimde üretilmiş demir. || **köşe dikmesi**, mim. Ağaç binalarda köşelere dikilmiş olan direklere verilen ad. || **köşe dolabı**, Odanın köşesine yerleştirilen üçgen kesitli, kapaklı dolap. || **köşe dönmece**, Köşe dönücü. || **köşe dönücü**, Çıkarını emek harcamadan

ve kısa yoldan sağlamayı ilke edinmiş kimse. || **köşe dönücülük**, Kısa sürede emek harcamadan çıkar elde etme işi. || **köşe geçme**, Marangozlukta birleştirilecek ahşap parçaların köşelerine uygulanan geçme biçimi. || **köşe gönderi**, spor. Kale çizgisi ile yan çizgilerin birleştiği yere flama takmak için dikilen direk. || **köşe kadısı**, Rahatına çok düşkün, iş yapmayı sevmeyen kimse. || **köşe kapmaca**, 1. Tutulan köşeyi ebeye kaptırmadan köşeden köşeye yer değiştirerek oynanan bir çocuk oyunu. 2. Buluşmak amacıyla birbirini arayan fakat biri ayrıldıktan sonra diğerinin oraya gelmesi ve bu durumun ardı ardına birkaç yerde devam etmesi. || **köşe kapmaca oynamak**, Bir türlü buluşup görüşmeden birbirini arayıp durmak. || **köşe kavalı**, Kapı kenarları ile duvar köşelerinin sürtünme ile yıpranmasını önlemek için buralara yerleştirilen çubuk biçimli dikey silme. || **köşe kesmek**, {ağız} Madencilikte, sert kömürleri kazıp düşürebilmek için kömür tabakasının yan taraflarını kesmek. [DS] || **köşe koltuğu**, Odanın köşesine uygun biçimde yapılmış koltuk. || **köşe minderi**, Odanın köşesine yerleştirilmiş, baş misafire ayrılan kabarık minder. || **köşe penceresi**, Duvarların kesiştiği yerde bulunan pencere. || **köşe rafı**, Odanın köşesine uygun biçimde yapılmış raf. || **köşe taşı**, mim. Binalarda her iki duvarı da birlikte tutacak biçimde köşelere konulmuş yapı taşı. || **köşe tutmak**, Karışmak; kendini belli etmek; görünmek. || **köşe vuruşu**, spor. Futbolda topun bir oyuncu tarafından kendi kale çizgisi dışına çıkarılması ile karşı takımın kazandığı serbest vuruş; korner vuruşu; köşe atışı. || **köşe yastığı**, Odalarda köşe minderi üzerine konulan ve her iki duvarı da tutan yastık. || **köşe yazarı**, Bir gazetede her gün veya belli aralıklarla kendisine ayrılan sayfa ve sütunda yazısı yayınlanan yazar. || **köşe yazarlığı**, Köşe yazarı olma durumu; köşe yazarının yaptığı iş. || **köşe yazısı**, Gazetelerde belli başlık altında belli bir sütunda güncel konularda yayınlanan kısa yazı; fıkra. || **köşeye atılmak**, İlgi gösterilmemek; önem verilmemek; gözden uzak tutulmak. || **köşeye çekilmek**, Çevresi ile ilişkisini en az düzeye indirerek hiçbir şeye karışmadan bir yerde kendi hâlinde yaşamak; toplum hayatından mümkün olduğu kadar uzak kalarak sakin bir hayat sürdürmek. || **köşeye oturmak**, (Kız için) evlenmek; gelin olmak. || **köşeye sıkışmak**, Çok güç bir duruma düşmek. || **köşeye sıkıştırmak**, 1. spor. Boksta rakibi dövme. 2. Birini çok güç bir duruma sokmak. || **köşeye sinmek**, Kimsenin göremeyeceği, bulamayacağı bir yere çekilmek; saklanmak; sesi soluğu çıkmamak. || **köşeyi dönmek**, 1. Hiç çaba harcamadan, kolay yoldan ve kısa sürede zengin olmak. 2. Gereği kadar emek harcamadan, kısa yoldan büyük bir ekonomik ve sosyal güç edinmek.

köşebent, -di [Far. küşe-bend (köşebağı)] is. 1.

- Birleşen iki kereste vb.ni gönyesinde tutturmak için kullanılan dik açı biçimindeki metal parça; L demiri. **2.** Bir yere, fotoğraf ve resim tutturmaya yarayan zamlı üçgen kâğıt. **3.** Cilt kapağının açılan kenarlarındaki köşeleri sağlamlaştırmak amacıyla köşeye geçirilen bez veya deri üçgen.
- köşedar**, [Fr. gūşe-dār] (*köşedar*:r) *sf.* Köşeli. ☞ **köşedar şal**, *Köşeleri işlenmiş, kaşmir boyun atkısı.*
- köşegen**, [köşe-gen] *is. mat.* **1.** Bir çokgende komşu olmayan iki köşeyi birleştiren doğru parçası; kutur, (1937). **2.** Birçok yüzlüde aynı düzlem üzerinde bulunmayan iki köşeyi birleştiren çizgi. **3.** *sf.* Köşegen biçiminde olan. ☞ **köşegen fay**, *Yönü uzulamasına ve boylamasına fay arasında yer alan fay tipi.*
- köşegenel**, [köşe-gen-el] *sf.* Köşegen biçiminde olan.
- köşek¹**, **-ği** [? köşek كَشك / كوشك] {eT} *is.* **1.** Genç hayvan. [Clauson] **2.** Oğlak. [Clauson] **3.** {eAT} {OsT} {ağız} Deve yavrusu. [DK] [DS] **4.** {ağız} Torun. [DS]
- köşek²**, **-ği** [köz-ek / gök-çek] {ağız} *is.* Çok güzel. [DS]
- köşekleme**, [köşek-le-me] *is.* Köşeklemek eylemi.
- köşeklemek**, [köşek-le-mek كوشكلمك] {eAT} *gçsz. f.* [-er] [-l(i)-yor] (Deve için) yavrulamak.
- köşeklenmek**, [köşek-le-n-mek كوشكلنمك] {eAT} *dönşl. f.* [-ür] Böbürlenmek; kasılmak.
- köşekletmek**, [köşek-le-t-mek] {eAT} *gçl. f.* [-ür] Deveyi yavrulatmak.
- köşelek**, **-ği** [köşe-le-k] {ağız} *sf.* Köşeli. [DS]
- köşeleme**, [köşe-le-me] *is.* **1.** Köşelemek eylemi. **2.** *zf.* Köşeye çapraz gelecek biçimde.
- köşelemeç**, **-ci** [köşe-le-meç] {ağız} *zf.* Köşeye doğru; köşelemesine. [DS]
- köşelemek**, [köşe-le-mek] *gçl. f.* [-er] [-l(i)-yor] **1.** Köşeye uygun gelecek biçimde koymak. **2.** Köşe oluşturmak; köşe yapmak.
- köşelemesine**, [köşe-le-me-s-i-n-e] *zf.* Köşesine gelecek biçimde; köşeye doğru; köşeden geçerek.
- köşelemesiye**, [köşe-le-me-s-i-y-e] {ağız} *zf.* Köşelemesine. [DS]
- köşeli**, [köşe-li] *sf.* Köşesi olan; köşe bulunan; köşe yapan. ☞ **köşeli ayraç**, *Köşeleri dik olan ayraç; köşeli parantez.*|| **köşeli gelen**, {ağız} *Köşeli gibi; köşelice.* [DS]|| **köşeli parantez**, *1. Köşeli ayraç. 2. Birçok satırı veya sütunu birleştirmeye yarayan baş işareti.*|| **köşeli şemse**, *Kitap ciltlerine yapılan şemselere köşeli olanlarına verilen ad.*
- köşelik**, **-ği** [köşe-lik] *is.* **1.** Köşeye konulmak için yapılmış sedir veya kanep. **2.** Kapı ve pencere gibi yapı aralıklarının köşelerini oluşturan taş. **3.** Düz bir silmeyle üstten birleştirilen iki teğet kemer arasında kalan iki kenarı eğri, üçüncü kenarı düz olan üçgenimsi yüzey.
- köşen**, [köşen] {ağız} *is.* Tavşanların çiftleşme zamanı. [DS]
- köşergek**, [köşer-mek > köşer-gök] (*köşerge:k*) {eT} *sf.* **1.** (Kişi için) taşkınlık yapan. **2.** (Erkek için) evinde yabancı kişi gördüğünde huysuzluk yapan; kıskanç. [DLT]
- köşermek**, [köşer-mek] {eT} *gçsz. f.* [-ür] (Göl için) kabarmak; taşmak üzere olmak. [DLT]
- köşesiz**, [köşe-siz] *sf.* Köşesi olmayan; köşesi bulunmayan.
- köşger**, [Far. kavşger => köşker] {ağız} *is.* Kunduracı; yemenici; ayakkabı tamircisi. [DS]
- köşgerlenmek**, [eT. köşer-mek > köş-ger-le-n-mek ?] {ağız} *dönşl. f.* [-ir] Kendini beğenmek; gururlanmak. [DS]
- köşgü**, [köşe > köş(e)-gü] {ağız} *is.* Sandalye; iskemle; tahta kanep. [DS]
- köşige**, [köş-i-mek > köş-i-gē] (*köşi:ge:*) {eT} *is.* Açık gölge; zayıf gölge; gölgemsi. [DLT]
- köşik**, [köş-i-mek > köşi-k] (*kö:şik*) {eT} *is.* **1.** Örtü; perde. [DLT] **2.** Gölge. [DLT] **3.** Kollama; himaye. [KB]
- köşiklig**, [köşik > köşik-lig] (*kö:şik*) {eT} *sf.* Gölge. [DLT]
- köşiklik**, [köşik > köşik-lik] (*kö:şik*) {eT} *is.* Gölge. [DLT]
- köşimek**, [köş-i-mek] (*kö:şik*) {eT} *gçl. f.* [-r] Kapatmak; örtmek. [DLT]
- köşinmek**, [köş-i-mek > köşi-n-mek] {eT} *dönşl. f.* [-ür] **1.** Gölgeye çekilmek; gölgelenmek. [DLT] **2.** Kendini gizlemek; örtünmek; köşünmek. [DLT]
- köşitmek**, [köş-i-mek > köşi-t-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] **1.** Kapatmak; örtmek. [EUTS] [DLT] [KB] **2.** Siper etmek. [KB]
- köşk**, [köş-i-mek > köşi-k / Far. köşk] *is.* **1.** Bahçe içine yapılmış gösterişli ve süslü ev. {eAT} (*aynı*) [DK] **2.** Türk mimarisinde saray, konak gibi ana yapı dışında yer alan, küçük fakat süslü, etrafı açık yapı. **3.** {ağız} Balkon. [DS] **4.** {ağız} Tahta karyola; kerevet. [DS] **5.** {ağız} Üç ayaklı sehpa biçiminde sandalye; tabure. [DS]
- köşke**, [köz-ke ?] {ağız} *is.* Ateş kuru; köz. [DS]
- köşkek**, **-ği** [köş-ek / köş-(i)k-ek] {ağız} *is.* Deve yavrusu. [DS]
- köşker**, [Far. kavşger > kavşger] *is.* **1.** Ayakkabı tamircisi; yemenici; kunduracı; {ağız} (*aynı*). [DS] **2.** {ağız} Ayakkabı yapan kimse; ayakkabıcı. [DS]
- köşkerlik**, **-ği** [köşker-lik] *is.* **1.** Köşkerin yaptığı iş veya mesleği. **2.** {ağız} Eskicilik. [DS]
- köşklü**, [köşk-lü] *sf.* **1.** Köşkü olan; içinde köşk bulunan; köşk sahibi olan. **2.** Eskiden yangın kuleleri gibi yerlerde gözcülük yaparak yangınları ilgililerle haber veren görevliye verilen ad.

- köşköş**, [köş+köş] {ağız} is. Dokumacılıkta, çözüğü ip-liklerinin dağınık, düzensiz biçimi. [DS]
- köşkürcü**, [köşker > köşür-cü] {ağız} is. Köşker. [DS]
- köşlük**, -ğü [köş-lük] {ağız} sf. Mutlu; sevinçli. [DS]
- köşmek**, [köç-mek / köş-mek] {ağız} is. Göçmek. [DS]
- köşmen¹**, [köş-men] {ağız} sf. Şişman; tombul. [DS]
- köşmen²**, [? köşmen] {ağız} is. Çam fıstığının taze meyvesi. [DS]
- köşne**, [köş(i)n-e] {ağız} is. **1.** Mercimek. **2.** Burçak. [DS]
- köşnemek**, [kös-(ü)n-e-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-n(ü)-yor] Kösnüme. [DS]
- köşşek**, -ği [köşek / köşşek] {ağız} is. Deve yavrusu. [DS]
- köşt**, -dü [? köşt] {ağız} is. Üç ayaklı sandalye; tabure. [DS]
- köştere**, [Yun. ksystra (rende, kaşağı) > Far. küştere] {ağız} is. Tahta rendesi; küştere. [DS]
- köşünmek**, [köş-î-mek > köşi-n-mek] {eT} dönşl. f. [-ür] → köşinmek. [DLT]
- köt¹**, [kö-mek (yüksek olmak) > kö-t] {eT} sf. **1.** Yüksek. [İKPÖy.] **2.** Yukarı. [İKPÖy.] **3.** Seçkin. [İKPÖy.] **4.** is. Yükseklik. [İKPÖy.]
- köt²**, [kö-t] {eT} is. **1.** Arka. **2.** Göt. [DLT] **☞ köti kızlak**, {eT} Kuyruğu kırmızı bir çeşit kaba kuş. [DLT]
- kötan**, [Erme. k'otan] {ağız} is. Büyük pulluk. [DS]
- kötay**, [kötegen / köte > kötay] {ağız} is. → kötegen. [DS]
- köte¹**, [köte] {ağız} is. → kötegen [DS]
- köte²**, [köte] {ağız} is. Demir. [DS]
- köteç**, -ci [köte-ç] {ağız} is. Domuz yavrusu. [DS]
- kötegen**, [köte-gen] {ağız} is. Hayvanların karınlarının altında olan şiş, bir çeşit çıban. [DS]
- kötek¹**, [köt-mek (dövmek) > köt-ē-k / Far. küteng كوتك] {OsT} is. **1.** Sopa; baston; dayak. **2.** Sopyala dövme; dayak atma. **☞ kötek atmak**, Dayak atmak; adamakıllı dövmek. || **kötek balığı**, zool. Gölge-balığıgillerden Akdeniz, Atlas ve Hint Okyanusunda yaşayan, alt çenesinde bıyığı bulunan, basık ve uzunca gövdeli, eti lezzetli bir kemikli balık; taş levreği; minakop, (Umbrina cirrhosa). || **kötek çalmak**, {eAT} Dayak atmak. || **kötek çekmek**, Dayak atmak; sopa ile iyice dövmek. || **kötek iti**, {eT} {eAT} Sürekli dövülen köpek. || **kötek yemek**, Dayak yemek; dövülmek.
- kötek²**, [? kötek] is. → kötek balığı.
- kötekleme**, [kötek-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Dövmek; kötek atmak. **2.** {ağız} Tutup fırlatmak; kaldırıp atmak. [DS]
- kötel¹**, [köte-l] {ağız} is. → kötegen. [DS]
- kötel²**, [? kötel] {ağız} is. Toprak damlarda birbirine paralel olarak konulan mertekler. [DS]
- kötelek**, -ği [köte-le-k] {ağız} sf. **1.** Kısa; küçük. **2.** is. Kısa değnek. [DS]
- kötelemek**, [köte-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Bir şeyi kaldırıp hızla atmak; fırlatmak; yuvarlamak; itelemek. **2.** Yere vurmak. [DS]
- kötelmek**, [köt (yüksek) > köt-ē-mek > köte-l-mek] {eT} dönşl. f. [-ür] Yükselmek; kalkmak.
- kötemen**, [küt-el-mek / köte-men] {ağız} sf. Kısa boylu; şişman; bodur. [DS]
- kötemez**, [eT. kötē-mek > köte-mez] {ağız} sf. **1.** Düşük kaliteli; kötü; fena. **2.** İyi gelişmemiş; kavruk. [DS]
- köten¹**, [Erme. gu'tan > kotan] {ağız} is. Büyük saban; pulluk. [DS]
- köten²**, [köt-en / kötü+en ?] {ağız} is. **1.** Hayvanların boğazları altında çıkan öldürücü bir ur veya çıban. **2.** → kötegen. [DS]
- kötene**, [? kötene] {ağız} is. **1.** Çizme kalıbı. **2.** Çocuk ayakkabısı. **3.** Koyun ve keçilerin yağlı bağırsağı. [DS]
- köterlemek**, [köt-e-r-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Bir şeyi kaldırıp hızla atmak; fırlatmak. **2.** İtelemek; yuvarlamak. [DS]
- kötermek**, [köt (yüksek) > köt-ē-mek > köte-r-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Kaldırmak; yükseltmek.
- köteş**, [köt-eş] {ağız} is. Arabanın ortasına konulan merdiven gibi ağaç. [DS]
- köteşi** [köt+eş-i] {ağız} is. İhlamur kabuğundan örülmüş araba döşemesi; araba yatağı. [DS]
- kötev**, [? köte-gü] {ağız} is. → kötegen. [DS]
- kötey**, [kötek / kötey] {ağız} is. Büyük sopa; çubuk; değnek. [DS]
- köteyh**, [kötek / köteyh] {ağız} is. Kötek; sopa; değnek; dayak. [DS]
- kötez¹**, [Yun. khotési] {ağız} is. **1.** Kuzu, oğlak ve buzağı konulan yer; ağıl. **2.** Kümes. [DS]
- kötez²**, [köte-mek > köt-e-z] {ağız} is. **1.** İçinden çıkılamayan yer. **2.** Çıkılamayan sarp yer. [DS]
- kötez³**, [köt-ez] {ağız} is. Küme; yığın; sürü. [DS]
- kötez**, [küt-ez] {ağız} is. (Balta vb. araçlar için) keskinliği, sivriliği gitmiş. [DS]
- kötezitmek**, [kötü > kötez-i-t-mek ?] {ağız} gçl. f. [-ir] Zayıflatmak. [DS]
- kötezlemek**, [tökezlemek > kötez-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Ayağı bir yere takılarak düşecek gibi olmak; tökezlemek. [DS]
- kötezlenmek**, [tökez-le-n-mek > köt-ez-le-n-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] Bir yere takılıp düşmek; tökezlenmek. [DS]
- köti**, [köti] (köti:) {eT} sf. Kötü. **☞ köti burt**, {eT} Kâbus; karabasan. [DLT]
- kötiç**, [köt > köt-iç] {eT} sf. **1.** (Koku için) göt gibi. **2.** (Çocuklar için sövme sözü) pis kokulu; pis. [DLT]
- kötirmek**, [köt (yüksek) > köt-i-mek] {eT} gçsz. f. [-ir]

1. Çıkmak. [İKPÖy.] [Gabain] [EUTS] 2. Binmek. [Gabain] [EUTS] 3. (Koku vb. için) yükselmek; kalkmak; yayılmak. [EUTS]

kötki, [köt (*yüksek*) > köt-ki] {eT} is. 1. Yükseklik; dağlık arazi; yayla. [DLT] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] 2. Toprak yığını; tepe; tepelik. [DLT] [KB]

kötlemek, [köt > köt-lē-mek] {eT} gçl. f. [-r] 1. Kötülük yapmak. [DLT] 2. Anüsten cinsel tecavüzde bulunmak; düzmek. [Clauson]

kötletmek, [köt > köt-lē-mek > kötlet-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Kendisine anüsten cinsel ilişkide bulunulmasına izin vermek; düzdürmek. [DLT]

kötlü, [köt-lü] {ağız} is. Köfte. [DS]

kötlük, [köt > köt-ük] {eT} is. 1. Eyer ve semer gibi yumuşak oturma aracı. 2. (anlam kötüleşmesi ile) Sövme sözü; puşt; ibne. [DLT]

kötlürmek, [köti-mek > kötür-r-mek > kötür-ül-mek] {eT} gçl. f. [-ür] → kötrülme. [EUTS]

kötmek, -**ği** [köt-mek] {ağız} is. 1. Arkalıksız alçak sandalye; tabure. 2. Fındık ocakları arasında kalan kuru kökler. [DS]

kötörmek, [köti-mek > kötö-r-mek] {eT} gçl. f. [-ür] → kötürmek.

kötöş, [köt+eş-i] {ağız} is. → köteşi. [DS]

kötrüg, [köti-mek > kötö-r-mek > kötü(r)-üg] {eT} is. Götürme; kaldırma; taşıma. [DLT]

kötrülme, [köti-mek > kötö-r-mek > kötü(r)-ül-mek] {eT} gçl. f. [-ür] 1. Götürülme. 2. Yukarı kaldırılmak; yükseltilemek. [EUTS] [Gabain] [Yüknekî] [Üç İtişizler] 3. Yok edilmek. [KB]

kötrüm, [köti-mek > kötö-r-mek > kötü(r)-üm] {eT} is. 1. Yükseklik; üstün, yüksek yer. [İKPÖy.] 2. Üzerinde oturulan kerevet; seki. [DLT] 3. Dükkân. [DLT]

kötrüşme, [köti-mek > kötö-r-mek > kötü(r)-üşme] {eT} işteş. f. [-ür] Birlikte kaldırıp götürmek; götürüşme. [DLT]

kötü¹, [köti-mek > kötü] {eT} is. 1. Çatı; dam. [DLT] [İKPÖy.] 2. Onun üstü. [İKPÖy.]

kötü², [eT. köti / kötü] sf. 1. (Mal, malzeme, eşya vb. nesnelere için) iyi nitelikte olmayan; bozuk; kalitesiz; kullanıma elverişli olmayan. 2. (Yiyecek, içecek vb. için) tatsız; kalitesiz; bozuk. 3. (Olay, haber vb. için) insana mutsuzluk kaynağı olan; üzücü. 4. (İnsan için) zarar verici; zararlı; tehlikeli; bulunması gereken iyi niteliklere sahip olmayan; kötülük yapan veya yapmaya eğilimli olan. 5. (Davranış, söz vb. için) kırıcı; incitici; kaba; yakışsız. 6. (Hava için) fırtınalı; soğuk ve yağmurlu. 7. (Arkadaş için) zararlı etkide bulunan. 8. (Zaman için) insana mutsuzluk veren olaylarla dolu; keyifsiz; mutsuz; sıkıcı. 9. (Zamanlama için) Yerinde ve zamanında olmayan; isabetsiz; uygunsuz. 10. (Alışkanlık için) sağlığa zarar veren; ahlak dışı. 11. (Sağlık için) yerinde olmayan; bozuk. 12. (Koku

için) rahatsız edici; pis. 13. (Ses için) elverişli olmayan; kulak tırmalayan. 14. (Dil, konuşma, şive için) yanlış; dil kurallarına aykırı; bozuk. 15. (Işık için) elverişsiz; iyi aydınlatılmamış. 16. (Şair, yazar, konuşmacı vb. için) yeteneksiz; beceriksiz. 17. (Kitap vb. eser için) değersiz; iyi yapılmamış; zararlı. 18. (Meslek mensubu için) mesleğinin gereklerine riayet etmeyen; başarısız. 19. *fel.* Ahlak ilkelere ve ahlakî iradeye aykırı olan. 20. Amaca uygun olmayan; kusurlu. 21. İnsan ve toplum üstünde olumsuz etkileri bulunan. 22. {ağız} Zayıf; cılız. [DS] 23. is. Ahlaksızlık; erdemsizlik. 24. is. Kötülükler yapan insan; kötü davranışları olan kimse. 25. (Tamlanan olduğu zaman) tamlayanın belirttiği grubun işe yaramayan, bozuğu. 26. *zf.* Bozuk olarak; bozuk biçimde. 27. Mutsuz olarak; sıkıntılı. 28. Kaygı verecek biçimde. 29. Çok aşırı olarak. 30. Yanlış ve hatalı olarak. **kötü adam**, *tiy.* 1. *Filme hep kötü rollere çıkan oyuncu.* 2. *Filmin kahramanı ile çekişme içinde bulunan kimse.* || **kötü ağrı**, {ağız} *Frengi.* [DS] || **kötü alışkanlıklar**, *İçki, sigara, kumar, fuhuş ve uyuşturucu gibi insan sağlığı, toplum düzeni ve yapısı için zarar veren alışkanlıklar.* || **kötü anlam vermek**, *Kötüye yorumlamak.* || **kötü anmak**, {eAT} *Dedikodu etmek; çekiştirmek; giybet etmek.* || **kötü beslenme**, *tıp. Sağlıkla yaşama ve gelişme gereklerine veya çalışma şartlarının gerektirdiği enerjiyi sağlayıcı niteliklere uygun düşmeyen beslenme biçimi; dengesiz besin alma.* || **kötü böcü**, {ağız} *Akrep.* [DS] || **kötü davranmak**, *Birine karşı sert, kırıcı davranışlarda bulunmak veya sözler söylemek.* || **kötü dert**, {ağız} *Hayvanların boyunları altında çıkan öldürücü bir ur veya çiban.* [DS] || **kötü etmek**, 1. *Keyfini kaçırmak; sağlığını bozmak; üzerinde olumsuz etkide bulunmak.* 2. *Tehdit etmek* 3. *Olumsuz ve kötü bir davranışta bulunmak.* || **kötü gitmek**, *Beklenen ve umulan gibi olmamak; olumsuz yönde ilerlemek.* || **kötü göz**, 1. *Baktığı kimseye zarar verdiren ve nazar değdiren kimse; kem nazar.* 2. *Birinin kötülüğünü istercesine bakma; kötülük yapmak niyeti taşıyan bakış; bakışlarından kötülük yapacağı sezilen.* {ağız} (aynı) [DS] || **kötü gözle bakmak**, 1. *Bir kimse hakkında kötü düşünceler beslercesine bakmak; kötü niyetini belli eden bakış.* 2. *Cinsel istek duyarak bakmak; şehvetle bakmak.* || **kötü gün**, *Mutsuz geçen, acılı ve üzüntülü gün veya günler.* || **kötü hayvan**, {ağız} *Domuz.* [DS] || **kötü huylu**, 1. *tıp. (Ur için) sürekli büyüyen ve komşu dokulara yayılan; habis; kötüçül.* 2. *(Kişi için) aksisi; huysuz; geçimsiz.* || **kötü huylu tümör**, *tıp. Etrafında kapsülleri bulunmayan, bulunduğu yerden başka yerlere yayılma ve işgal etme özelliği gösteren, bölünmesi kontrol edilemeyen, tedavisi zor olan hastalık tümörü, (malin).* || **kötü kadın**, 1. *Yasak cinsel ilişkiye girmeyi alışkanlık edinmiş kadın; fahişe;*

orospu. 2. Para kazanmak amacıyla erkeklerle cinsel ilişkiye giren kadın. || **kötü kakma odun**, {ağız} Ağacın kök kısmından kesilen odun. [DS] || **kötü kalpli**, Başkalarına sürekli kötülük yapan ve bundan zevk alan kimse; kötü yürekli. || **kötü kişi olmak**, Biriyle arası açılmak; bozuşmak; düşman kazanmak; sevilmeden kişilik kazanmak. || **kötü kötü**, 1. Kötü bir niyetle. 2. Üzüntülü bir şekilde; kaygı ile. || **kötü kötü düşünmek**, İçine düştüğü sıkıntılı durum veya sorunlarını düşünerek üzülme; pis pis düşünmek. || **kötü kötü konuşmak**, Karşısındaki kimsenin istemediği veya onu incitecek nitelikte sözler söylemek. || **kötü olmak**, 1. (Olay ve durumlar için) olumsuz bir hâl almak. 2. İnsanlar tarafından beğenilmemek; takdir edilmemek. 3. Keyfi kaçmak; üzülme; nevri dönmek. 4. (Kadın için) kötü yola düşmek; fahişe olmak. || **kötü niyet**, huk. Bir kimsenin haksız olduğunu bildiği bir isteğe veya suç olduğunu bildiği bir eyleme yönelmesi. || **kötü söylemek**, (Biri hakkında) olumsuz ve beğenilmeyen davranışları bulunduğunu söylemek; kötülemek; tenkit etmek; eleştirmek. || **kötü yara**, {ağız} Frengi, cüzam gibi hastalıklar yüzünden oluşan yara. [DS] || **kötüye boğmak**, argo. Aldatmak. || **kötüye çekmek**, Yanlış, beğenilmeyen bir anlam vermek; olumsuz yönünden değerlendirmek; kötüye yormak. || **kötüye doğru gitmek**, Kötüleştirmek. || **kötüye gitmek**, Gittikçe daha kötü olmak; git gide kötüleşmek. || **kötüye kullanmak**, 1. Kendisine verilen yetkiyi yasalara aykırı biçimde, başkasına kötülük yapmak ya da kendisine çıkar sağlamak için kullanmak. 2. Birinin iyi davranışından, iyi niyetinden kötülük yapmak amacıyla ya da istenilmeyen biçimde yararlanmak; suiistimal etmek. || **kötüye yormak**, Kötü bir anlam vermek; kötü olarak değerlendirmek. || **kötü yol**, 1. Ahlak kurallarına ters düşen davranış ve işler. 2. Yasa dışı işler. 3. Fahişelik. || **kötü yola düşmek**, (Kadın için) para karşılığı ve yasa dışı olarak erkeklerle kendinden cinsel yolla yararlanmalarına izin vermek; fahişe olmak; kötü kadın olmak. || **kötü yola sapmak**, Doğruluktan ayrılarak ahlak ve yasa dışı işlere girişmek. || **kötü yürekli**, Başkalarına sürekli kötülük yapan ve bundan zevk alan kimse; kötü kalpli. || **kötü yüz olmak**, Kötü kişi niteliği kazanmak; biri ile arası açılmak.

kötücü, [kötü-cü] *sf.* 1. Kötülük yanlısı. 2. Gittikçe kötüleşen; kötü bir durum alan; habis.

kötücül, [kötü-cül] *sf.* 1. Başkalarının kötülüğünü isteyen; bedhah. 2. Kötülük yapan; zarar veren. 3. *tp.* (Hastalık için) tehlikesi olan; habis.

kötüg, [kötü-mek > kötü-g] {eT} *is.* → kötük. [EUTS] [Gabain]

kötük¹, [kötü-mek > kötü-g] {eT} *is.* İş; iş gücü; alışveriş; ticaret. [EUTS]

kötük², -ğü [kütük] {ağız} *is.* 1. Asıl; kök; esas. 2. Lahana. [DS]

kötüleme, [kötü-le-me] *is.* Kötülemek eylemi.

kötülemek¹, [kötü-le-mek] *gçl. f.* [-r] [-l(ü)-yor] Biri veya bir şey hakkında kötü şeyler söylemek; hatalarını, kusurlarını anlatmak.

kötülemek², [kötü-le-mek] *gçsz. f.* [-r] 1. {ağız} (İnsan için) sağlığı bozulmak; zayıflamak; bozulmak; arıklaşmak. [DS] 2. (Nesneler için) kalitesi, niteliği bozulmak; kalitesi düşmek.

kötüleniş, [kötü-le-n-iş] *is.* Kötülenmek eylemi veya biçimi.

kötülenme, [kötü-le-n-me] *is.* Kötülenmek eylemi.

kötülenmek¹, [kötü-le-n-mek] *edil. f.* [-ir] Hakkında kötü sözler söylenmek; hataları, kusurları anlatılmak; kötüleme işine konu olmak.

kötülenmek², [kötü-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f.* [-ir] (Kişi için) sağlığı bozulmak; zayıflamak; arıklaşmak. [DS]

kötüleşme, [kötü-le-ş-me] *is.* Kötüleştirmek eylemi.

kötüleştirmek, [kötü-le-ş-mek] *dönşl. f.* [-ir] 1. Kötü bir durum almak. 2. (Kadın için) toplumun ahlak kurallarına aykırı ilişkiler içine girmek. 3. *işteş. f.* Karşılıklı olarak birbiri ile kötü olmak; darılmak; düşman olmak.

kötüleştiriş, [kötü-le-ş-tir-iş] *is.* Kötüleştirmek eylemi veya biçimi.

kötüleştirme, [kötü-le-ş-tir-me] *is.* Kötüleştirmek eylemi.

kötüleştirmek, [kötü-le-ş-tir-mek] *gçl. f.* [-ir] Kötü duruma getirmek; kötü hâl almasını sağlamak; kötüleşmesine yol açmak.

kötületmek, [kötü-le-t-mek] *gçl. f.* [-ir] Kötü bir hâl almasına yol açmak; kötüleştirmek.

kötüleyici, [kötü-le-y-ici] *sf.* Kötüleyen; yeren.

kötüleyiş, [kötü-le-y-iş] *is.* Kötülemek eylemi veya biçimi.

kötülük, -ğü [kötü-lük] *is.* 1. Kötü olma durumu; şer. 2. Kötü olan şeyin veya kimsenin niteliği; kötü nitelik. 3. Zarar verecek davranış veya söz. ☞ **kötülük etmek**, Kötü davranmak; zarar vermek; zarar verici davranışta bulunmak. || **kötülük yapmak**, Kötü davranmak; zarar vermek; zarar verici davranışta bulunmak.

kötülükçü, [kötü-lük-çü] *sf.* 1. Kötülük yapmaktan zevk alan; kötülüğü seven. 2. Bütün kötülükleri yapabilecek karakterde olan; şerîr.

kötülükçülük, -ğü, [kötü-lük-çü-lük] *is.* Kötülük yapmaktan zevk alma; kötülükçü olma durumu.

kötümseme, [kötü-mse-me] *is.* Kötümsemek eylemi.

kötümsemek, [kötü-mse-mek] *gçl. f.* [-r] [-s(ü)-yor] Bir olayı veya konuyu bütün olumsuz yönleri ile ele almak; kötü olarak görmek.

kötümser, [kötü-mse-r] *sf.* 1. Bir olayı veya konuyu

- kötü yönleriyle ele alan; karamsar; bedbin; pesimist, (1942). 2. Geleceğin daha kötü olacağı sanısında olan; karamsar; bedbin; pesimist.
- kötümserleşme**, [kötü-mse-r-le-ş-me] *is.* Kötümser olmak durumu.
- kötümserleşmek**, [kötü-mse-r-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kötümser olmak; kötümser duruma gelmek; karamsarlaşmak; bedbinleşmek.
- kötümserlik**, **-ği** [kötü-mse-r-lik] *is.* Kötümser olma durumu; karamsarlık; bedbinlik; pesimistlik; pesimizm.
- kötürce**, [köt-ür-ce] {ağız} *is.* Torunun torunu. [DS]
- kötürge**, [köt-ür-mek (yükseltmek) > köt-ür-ge] {ağız} *is.* 1. Kaldıraç. 2. Mancınık. 3. Tahtadan yapılmış alçak sandalye; kürsü. 4. Tarla veya bahçede ateş yakıldığı zaman maşa yerine kullanılan ağaç. 5. Yufka pişirilen sacların altına konulan üç ayaklı demir; sac ayağı. 6. Kupelerin veya bileziklerin kilitlendikleri yer. [DS]
- kötürgen**, [kötü-r-mek > kötür-gēn] (*kötürge:n*) {eT} *is.* Her zaman götüren; götürmeyi alışkanlık etmiş olan. [DLT]
- kötürgü**, [kötü-r-mek > kötür-gū] (*kötürgü:.*) *is.* 1. {eT} Kendisi ile bir şey alınıp taşınan nesne. [DLT] 2. {ağız} Kaldıraç. [DS]
- kötürmek**, [kötür-mek / kötör-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* 1. Götürmek. [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Tekin] 2. Yüklemek. [EUTS] [Yüknekî] 3. Kaldırmak; yükseltmek. [ETY] [EUTS] [KB] [Yüknekî] [Tekin] 4. Yok etmek. [KB] 5. Tahammül etmek; taşımak. [Gabain] [Tekin] [ETY]
- kötürsemek**, [kötür-mek > kötür-sē-mek] (*kötürse:mek*) {eT} *gçl. f. [-r]* Götürmek istemek. [DLT]
- kötürü**¹, [kötür-mek > kötür-ū] (*kötürü:.*) {eT} *zf.* Yukarıya. [Gabain]
- kötürü**², [kötür-mek > kötür-ü] {ağız} *sf.* (Satış, iş vb. için) toptan; götürü. [DS]
- kötürügme**, [kötür-mek > kötür-üg-mē] (*kötürügme:.*) {eT} *sf.* Yükseltmiş olan; yükselten. [ETY]
- kötürülmek**, [kötür-mek > kötür-ül-mek] {eT} *edil. f. [-ür]* 1. Götürülmek. [EUTS] 2. Kaldırılmak. [Yüknekî]
- kötürüm**¹, [köt-mek (yükselmek) > köt-ür-mek (*kaldırmak*) > köt(ür)-üm / köt-ür-üm] *is.* 1. Üzerine oturulan yükseğe yer; kerevet; sedir. 2. *sf. gnşl.* Yaşlılık veya sakatlık dolayısıyla yürüyemez durumda olan. 3. (Bacak için) sakat. 4. *mecaz.* İşlevini yerine getiremeyen; iş yapamayan; işlemeyen; mefluç. 5. {ağız} Zayıf. [DS] 6. {ağız} Gözü görmeyen; kör. [DS] ☞ **kötürüm kalmak**, *Sakatlık sebebiyle yürüyemez durumda kalmak; kötürümleşmek.* || **kötürüm olmak**, *Yaşlılık veya sakatlık sebebiyle yürüyemez olmak; kötürümleşmek.*
- kötürüm**², [köt-ür-üm] {ağız} *is.* Su yolu; ark. [DS]
- kötürüm**³, [köt-ür-üm] {ağız} *is.* 1. Yapıda duvarın uzunluğuna konulan köşe taşı. 2. Kaldıraç; kötürge. [DS]
- kötürümlemek**, [köt-ür-üm-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Buğdayın içindeki iri samanı kalburlamak. [DS]
- kötürümleşme**, [kötürüm-le-ş-me] *is.* Kötürümleşmek eylemi.
- kötürümleşmek**, [kötürüm-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Kötürüm duruma gelmek.
- kötürümlük**, **-ğü** [kötürüm-lük] *is.* Kötürüm olma durumu.
- kötüyh**, [kötüyh] {ağız} *is.* Kütük; ağaç kütüğü. [DS]
- köv**, [Far. kūy > köy / köv کوی] {eAT}{OsT} {ağız} *is.* Köy. [DS]
- kövdöng**, [kövdöñ / Kırg. ködön / Kazk. kevde] {eT} *is.* Beden; ceset. [Clauson]
- köve**, [? köve] {ağız} *is.* Kadın elbiselerinin eteğine konulan 5 cm. eninde siyah parça. [DS]
- köveke**, [Yun. koupháki] {ağız} *is.* Toprak altından çıkarılan yumuşak taş; kefeki. [DS]
- köveken**, [köv-e-ken] {ağız} *is.* Güveyi; damat. [DS]
- köveki**, [Yun. koupháki] {ağız} *is.* Kefeki. [DS]
- kövelek**, **-ği** [köv-ele-k] {ağız} *is.* Mantar. [DS]
- köveleyh**, [köv-el-eyh] {ağız} *is.* → kövelek. [DS]
- kövenç**, [küven-mek > küven-ç] {eT} *is.* → küvenç. [EUTS]
- kövençeng**, [küven-mek > küven-çēñ] {eT} *sf.* Kibirlenen. [EUTS]
- köveppe**, [kök (yeşil) > göveppe ?] {ağız} *is.* Olmadan ağacın dibine dökülen hastalıklı ceviz. [DS]
- kövermek**, [köv-er-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Ocağın kül ve döküntüsünü toplamak. [DS]
- küveş**, [eT. kuyaş] {ağız} *is.* Güneş. [DS]
- kövez**, [*küvē-mek > küvē-z] (*küve:z*) {eT} *sf.* Kurumlu; şımarık, burnu havada; mağrur. [EUTS] [DLT]
- kövezlik**, [*küvē-mek > küvē-z > küvez-lik] {eT} *is.* Şımarıklık; kurumluluk. [DLT]
- kövke**, [Yun. koupháki] {ağız} *is.* 1. Beyaz kil. 2. Killi toprak. [DS]
- kövkek**, **-ği** [köv-(ü)k-ek] {ağız} *is.* Çam ağacından yapılmış emzikli su kabı. [DS]
- kövken**, [kök (yeşil) > köv-(ü)k-en] {ağız} *sf.* Boz; kır. ☞ **kövken toprak**, {ağız} *Boz toprak.* [DS]
- kövnek**, **-ği** [eT. köñlek] {ağız} *is.* Gömlek. [DS]
- kövre**, [? küvrē / kövdöñ] {eT} *is.* İçi doldurulmuş hayvan bedeni. [DLT]
- kövrek**, **-ği** [köv(ü)r-e-k] {ağız} *is.* Taneleri alınmış mısır koçanı. [DS]
- kövremek**, [kev-mek > kever > küvrē-mek / kevrē-mek] (*küvre:mek*) {eT} *gçsz. f. [-r]* → küvremek. [DLT]

kövrüg¹, [køb-mek > küv(ü)r-üg] {eT} is. Köprü. [EUTS]
kövrüg², [Moğ. ke'ürge / kö'ürge] {eT} is. Davul. [EUTS][KB]
kövşek, [kev-mek > kev-iş-mek > kev(i)ş-ē-mek > kevşē-k > kövşē-k] (kövşe: k) {eT} sf. → kevşek. [EUTS][Gabain]
kövtere, [? kövtere] {ağız} is. Bahçe ve tarlalardaki arklardan su almak için açılan ince su yolu. [DS]
kövtüng, [kövdön / Kırg. kōdön / Kazk. kevde] {eT} is. → kövdöng. [EUTS]
kövük, -ğü [køb-mek > køb-ük > köv-ük] {ağız} is. Köpük. [DS]
kövürgen, [köm-mek (kül veya toprak içine göm-mek) > köm-ür > kömür-gēn / kövür-gēn] (kövürge:n) {eT} is. Yabanî soğan; ada soğanı. [DLT]
kövüyh, [køb-mek > køb-ük > kövüyh] {ağız} is. Köpük. [DS]
köy¹, [Erme. küg / kög / Far. kūy كوى] is. **1.** Yönetim biçimi, toplumsal ve ekonomik özellikleri, nüfus etkinlikleri yönünden şehirden farklı, halkı çoğunlukla tarımsal faaliyetlerle geçimini sağlayan, konutları ve tarımsal yapıları ile bu hayatı yansıtan kır yerleşmesi düzenindeki konutlar topluluğu ve yerleşim birimi. **2.** Böyle bir yerleşim biriminde oturan halkın bütünü; köy halkı. **3.** huk. Belediye teşkilatına sahip olmayan, nüfusu iki binden az olan, halkın yerel ihtiyaçlarını karşılamakla görevli, ortak veya özel malları bulunan ve genel karar organları halk tarafından seçilen, yerel yönetim niteliği taşıyan kamu tüzel kişisi. ☞ **köy ağası**, Köyde yönetici durumunda olan nüfuzlu kişi. || **köy başı**, **1.** Köyün girişi. **2.** Köyün en nüfuzlu kimsesi. || **köy derneği**, Bir köy halkının seçim ehliyetine sahip kişilerinden meydana gelen topluluk. || **köy düğünü**, O çevrenin geleneklerine göre köyde yapılan evlenme töreni. || **köy ekmeği**, Tandırda veya saçta pişirilen somun veya pide. || **köy enstitüsü**, eğitim. Köy okullarına öğretmen, kırsal kesimin kalkınması amacıyla teknik eleman yetiştirilmek amacıyla 1940 yılında açılan eğitim kurumlarının adı. || **köy ihtiyar heyeti**, Köy ve köylülerle ilgili işlere ait karar organı. || **köy ihtiyar meclisi**, Köy ve köylülerle ilgili işlere ait karar organı. || **köy imamı**, Köyde din işleriyle görevli kimse. || **köy kahvesi**, Köylerde bütün köyün devam ettiği veya köy muhtarlığının denetiminde olan kahvehane. || **köy kent**, Kırsal alanların kalkındırılması, kente göçün durdurulması amacıyla şehirlere özgü bazı hizmetlerin köylere de getirilmesiyle oluşturulan köyle kent arası yerleşim modeli. || **köy kethüdası**, tar. İmparatorluk döneminde köylü ile devlet daireleri arasında aracılık eden kemse. || **köy koruculuğu**, Köy korucusunun görevi. || **köy korucusu**, Köyün veya köy çevresinin, kırsal kesimin güvenliği ve korun-

ması ile görevlendirilmiş kimse. || **köy köy**, Bir yol veya güzergâhtaki bütün köyler; her yer; her taraf. || **köy kuşu**, {ağız} Serçe. [DS] || **köy meydanı**, Köyün ortasında yer alan geniş alan. || **köy muhtarı**, Köyü yöneten kimse; köy yöneticisi; koca başı. || **köy odası**, **1.** Köylülerin yabancıları misafir ettikleri veya çeşitli amaçlarla toplandıkları bina. **2.** Köy ihtiyar meclisinin toplandığı yer. || **köy orta oyunu**, Köy meydanında oynanan seyirlik oyun. || **köy oyunu**, Mevsim, ürün toplama vb. zamanlarda oynanan gösteriler. || **köy romanı**, Kırsal kesimde yaşananları konu edinen roman. || **köy subaşı**, {eAT} Köyün düzenini sağlayan görevli. || **köy türkü**, Köy ve köylü özelliği taşıyan türkü. || **köyün mırmırı**, {ağız} Köy efesi. [DS] || **köy yanı**, {ağız} Köydeki tarla. [DS] || **köy yeri**, Köy; kırsal kesim.

köy¹, [köy كوى] {eAT} is. **1.** Köz; kor. **2.** Yanık. **3.** Yanma. **4.** İstirap; azap.
köycü, [köy-cü] is. **1.** Köy sorunlarını kendisine iş edinen kimse. **2.** Köylülerin kalkınması için uğraşan kişi.
köycülük, -ğü [köy-cü-lük] is. **1.** Köy sorunlarıyla ilgilenme ve köylünün kalkınmasını esas alan çalışmaların tümü. **2.** {ağız} Çerçilik. [DS]
köyçü, [köy-çü] {ağız} is. Avlu; bahçe. [DS]
köyde, [? köydē / küydē] (köyde:) {eT} is. → küyde. [DLT]
köydek, -ği [? köydek] {ağız} is. Güllaç. [DS]
köydeş, [köy-deş كويدش] is. Aynı köyde oturan kişilerin birbirine göre durumu ve bu köylülerin her biri; bir köylü. {OsT} (aynı)
köydür, [köy-dür] {ağız} is. Uzun floş eteklik. [DS]
köydürmek, [köy-mek > köy-dür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Yakmak; dağlamak. [EUTS][Gabain]
köyeğen, [køk (yeşil) > köy-eğen كويغن] {OsT} is. Eşek sineği; büvelek; eğrice.
köyelek, -ği [kör > kör-el-ek > köyelek ?] {ağız} is. Körebe oyunu. [DS]
köygöçüren, [köy+göç-ür-en] is. bot. **1.** Ekin tarlalarında görülen ve ekine zarar veren, sık dikenli, pembe çiçekli, çok yıllık otsu bir bitki, (*Cirsium arvense*, *C. ciliatum*, *C. vulgare*). **2.** Zehirli şapkalı mantarlardan bazı türlere verilen ad, (*Amanita pantherina*, *A. phalloides*).
köyiçi, [köli-mek > köli-ci ?] {ağız} is. Evin toprak temeli. [DS]
köyirmek, [köy-mek > köy-ir-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Yakmak; dağlamak. [EUTS][Gabain]
köyke, [kölige / köy-ke] {ağız} sf. Kuytu. [DS]
köyleşme, [köy-le-ş-me] is. **1.** Köy durumuna gelme; köy gibi olma. **2.** sosy. Göçler dolayısıyla şehirlerin çok göç alan yerlerinde köy özelliklerinin görülmesi olgusu.

köyleşmek, [köy-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Köy durumuna gelmek; köy gibi olmak; köye benzemek.

köyleştirmek, [köy-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Köy durumuna getirmek.

köylü, [köy-lü] *sf.* **1.** Köyde yaşayan kimse. **2.** Köyde doğmuş kişi. **3.** Köy halkı. **4.** Aynı köyde doğmuş olanlardan her biri. **5. mecaz.** Şehir yaşayışının gerektirdiği incelik ve titizliği gösteremeyen; kaba; görgüsüz. ☞ **köylü çorbası**, *Tavuk eti, pırasa, patates, havuç, domates, şalgam, kereviz vb. sebzelerin un ve yağ karışımına yedirilmesi ile yapılan ve bol suda pişirilen bir tür sebze çorbası.* || **köylü kentli**, *Çeşitli yerleşim birimlerinden olan kimşeler.* || **köylü pembesi**, *{ağız} Açık vişne rengi.* [DS]

köylüce, [köy-lü-ce] *{ağız} is.* Köy kuşu; serçe. [DS]

köylük, -**ğü** [köy-lük] *sf.* **1.** (Yer için) köy niteliğinde olan. **2. is.** Köy bulunan yer; köy kurulmuş olan yer; köy. **3. {ağız}** Bir yerin çevresi, bir merkeze bağlı yerler. [DS] ☞ **köylük yer**, *Köy olan yer; köy durumunda olan yer; köy.*

köylülük, -**ğü** [köy-lü-lük] *is.* **1.** Köylü olma durumu. **2.** Köylülere özgü davranış.

köymek¹, [köz-mek / köy-mek] *{ağız} gçsz. f. [-er]* **1.** Beklemek; gözlemek. **2.** Sabırsızlanmak. [DS]

köymek², [köñ-mek / köy-mek] *{eT} gçsz. f. [-ür]* **1.** Yanmak; kavrulmak. *{ağız} (aynı)* [DLT] [EUTS] [Gabain] [DS] **2. edil. f.** Yakılmak. [DLT]

köymür, [köñ-mek / köy-mek > köy-mür] *{eT} is.* Kömür. [Gabain]

köynek, [köñ-le-k] *{ağız} is.* Gömlek; iç gömleği; iç çamaşırı. [DS]

köyneyh, [köñlek > köynek] *{ağız} is.* Gömlek. [DS]

köynik, -**ği** [köy-(i)n-ik ?] *{ağız} is.* Yumuşak, parçalanması kolay kayalık. [DS]

köynük¹, -**ğü** [köy(ü)n-ü-k] *{ağız} is.* Acı ile çıkarılan ses; inilti. [DS]

köynük², -**ğü** [köy(ü)n-ü-k] *{ağız} is.* Dağ yamaçlarındaki tarla. [DS]

köynümek, [köy-(ü)n-ü-mek] *{ağız} gçsz. f. [-ür]* Göyünmek. [DS]

köyreyh¹, [köy-re-k / gevrek] *{ağız} sf.* (Ekmek için) çok kavrulmuş; gevrek. [DS]

köyreyh², [köy-mek > köy-(ür)e-k] *{ağız} sf.* Çabuk ağlayan; acıya dayanamayan; çabuk duygulanan. [DS]

köytere, [? köytere] *{ağız} is.* Bahçelerde büyük arktan su almak için açılan küçük ark veya delik. [DS]

köytrilmek, [köy-mek > köy-tür-mek > köy-tür-ül-mek] *{eT} edil. f. [-ür]* Yakılmak. [EUTS] [Gabain]

köytürmek, [köy-mek > köy-tür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Yakmak; yaktırmak. [DLT]

köyük, [köy-mek > köy-ük] *{eT} sf.* Yanmış; kavrulmuş. [EUTS] yanık. [DLT]

köyünmek, [köy-ün-mek] *{ağız} dönşl. f. [-ür]* Yanmak; kavrulmak; kararmak. [DS]

köyürmek, [köy-mek > köy-ür-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Yakınak; yaktırmak; yakmış olmak. [DLT] [EUTS]

köyveni, [Ar. ked + Far. bānu] *{ağız} is.* Evine iyi bakan kadın; iyi ev kadını. [DS]

köz¹, [köy-mek (*yanmak*) > kor / köz كوز (kö:z) *is.* **1.** İyiye yanarak hiçbir is ve dumanı kalmamış, kor hâlinde bulunan odun veya kömür parçası; ateş kuru; kor parçası; kızıl ateş parçası. *{eT} {eAT}{OsT} {ağız} (aynı)* [DLT] [DK] [DS] **2. {ağız}** İçinde sönmek üzere olan kor parçaları bulunan sıcak kül. [DS] ☞ **köz etmeği**, *{OsT} Yağlı yufka; gözleme.* || **köz kavranı**, *{ağız} Mangal.* [DS] || **köz komak**, *{eAT} Kor ile yakmak, tutuşturmak; ateşlemek.* || **köz köpmek**, *{ağız} (Kömür veya odun ateşi için) korlaşmak.* [DS] || **köz küreği**, *{ağız} Ateş küreği.* [DS] || **köz tandırı**, *{ağız} İçinde iri saman, kesmik yakılan bir tür tandır.* [DS] || **köz tavası**, *{ağız} Ateş küreği.* [DS]

köz², [köz] (*kö:z*) *{eT} is.* Göz. [EUTS] [DLT] [ETY] [KB] [OKD] [Yükneki] [Gabain] [İKPÖy.] [Tekin] [Üç İtişsizler] ☞ **köz atmak**, *{eT} Gözetmek; gözetilmek.* [DLT] || **köz erklig**, *{eT} Görme organı; göz organı.* [Üç İtişsizler] || **közi çerlig**, *{eT} Gece görüp gündüz göremeyen; ışıktan gözü kamaşan.* [DLT] || **köz kesimi**, *{ağız} Göz kararı; tahminen.* [DS]

közbek, -**ği** [köz+bek ?] *{ağız} is.* Kağnı okundaki ağaçları birbirine bağlayan ağaç parçası. [DS]

közeç, [Soğd. kzt'k / Far. küze => küzeç / küveç] *{eT} is.* Bardak; testi. [DLT]

közediglig, [köz-ē-mek > köz-e-d-mek > közed-lig] *{eT} sf.* Gözcü; korucu; gözetici. [Clason]

közedmek, [köz (*kor*) > köz-e-mek (*ateşi karıştırmak*) > köz-e-d-mek] *{eT} gçl. f. [-ür]* Göz kulak olmak; beklemek; gözetmek. [ETY] [İKPÖy.]

közegü, [köz (*kor*) > köz-e-mek (*ateşi karıştırmak*) > köz-ē-gü] (*köze:gu:*) *{eT} is.* **1.** Ateş yakmak veya aktarmak için kullanılan aygıt; köseği. [DLT] **2. {ağız}** Maşa. [DS]

közegü, [kös-e-gü] *{ağız} is.* Kaldıraç; küskü. [DS]

közemek¹, [köz-ē-mek] (*köze:mek*) *{eT} gçl. f. [-r]* **1.** Örmek. **2.** (Mısır, üzüm vb. için) tanelemek.

közemek², [köy-mek (*yanmak*) > kör / kor > köz (*kor*) > köz-ē-mek] (*köze:mek*) *{eT} gçl. f. [-r]* Ateşi karıştırmak, çevirmek, toplamak. [DLT] [İKPÖy.]

közemek³, [küsē-mek / közē-mek] (*köze:mek*) *{eT} gçl. f. [-r]* → küsemek. [EUTS]

közemek⁴, [kü-mek (*nöbet tutmak*) > kü-z-ē-mek / kö-z-ē-mek] (*köze:mek*) *{eT} gçsz. f. [-r]* Nöbet tutmak; beklemek. [İKPÖy.]

közer, [köz-e-r] *{ağız} is.* **1.** Harmanda tahıl ve saman elemeye yarayan iri gözlü kalbur; gözer. **2.** İyi dövülmemiş ve kabuğundan ayrılmamış, başaklı kalmış buğday; harman altı. [DS]

- közere**, [köz-e-re] {ağız} is. Çığırtkan olarak kullanılan keklığın bırakıldığı yer. [DS]
- közleşmek**, [köz-ē-mek > köze-ş-mek] {eT} işteş. f. [-ür] Birlikte ateş ölçerip alt üst etmek. [DLT]
- közet**, [köz-e-t-mek > köze-t / gözet] {eT} is. Gözetleme yeri.
- közetçi**, [köz-e-t-mek > közet-çi] (közetçi:) {eT} is. Gözetme işini yapan; gözcü; bekçi; muhafız; gözetici. [EUTS] [İKPÖy.]
- közetdeçi**, [köz-e-t-mek > közet-deçi] (közetdeçi:) {eT} is. Gözetici. [DLT]
- közetgen**, [köz-e-t-mek > közet-gēn] (közetge:n) {eT} sf. Gözetten. [DLT]
- közetgü**, [köz-e-t-mek > közet-gü] (közetgü:) {eT} sf. Gözetecek. [DLT]
- közetigli**, [köz-e-t-mek > közet-ig-li] (közetigli:) {eT} sf. Gözetmeyi düşünen. [DLT]
- közetiglik**, [köz-e-t-mek > közet-ig-lik] {eT} sf. Gözetmeye hak kazanan. [DLT]
- közetişmek**, [köz-e-t-mek > közet-iş-mek] {eT} işteş. f. [-ür] Gözetmekte yardımlaşmak; birlikte gözetmek. [DLT]
- közetilmek**, [köz-e-t-mek > közet-kil-mek / gözet + kıl-mak] {eT} gçl. f. [-ür] Gözetlemek.
- közetküçi**, [köz-e-t-mek > közet-küçi] (közetküçi:) {eT} is. Gözetici. [DLT]
- közetlig**, [köz-e-t-mek > közet-lig] {eT} is. **1.** Gözetilen. [DLT] **2.** Saklanan. [DLT] **3.** Gizlenen. [DLT]
- közetmek**, [köz-e-t-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Gözetmek; gözetilmek, muntazır olmak; saklamak; muhafaza etmek. [DLT] [EUTS]
- közetmiş**, [köz-e-t-mek > közet-miş] {eT} sf. Gözetilmiş.
- közetteçi**, [köz-e-t-mek > közet-teçi] (közetteçi:) {eT} is. Gözetici. [DLT]
- közgermek**, [köz > köz-ger-mek] {eT} is. Gördürmek; görüştürmek. [DLT]
- közgine**, [köz > köz-ginē] (köz-gine:) {eT} is. Gözceğiz. [DLT]
- közgüç**, -cü [köz-güç] {ağız} is. Yer elması. [DS]
- közkenek**, [? közkenek] {eT} is. Çakır doğana benzer bir kuş.
- közkeni**, [? közkeni] (közkeni:) {eT} is. Geceleri ses vererek uçan bir tür böcek.
- közkişmek**, [köz-ük-mek > köz(ü)k-iş-mek] {eT} işteş. f. [-ür] Karşılıklı görmek; birbirini görmek; görüşmek. [EUTS] [Gabain]
- közkiye**, [köz > köz-kiyē] (közkiye:) {eT} is. Gözcük; gözceğiz. [DLT]
- közleme**, [köz-le-me] is. **1.** Közlemek eylemi. **2.** {ağız} Köz üzerinde pişirilen yiyecek. **3.** Ateşte pişirilen et; külbastı. **4.** Ateşte pişirilmiş patlıcanların üzerine yoğurt dökülerek yapılan bir tür yemek. [DS]
- közlemek¹**, [köz-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** (Et, sebze, hamur vb. yiyecek maddeleri için) köz üzerinde pişirmek. **2.** {ağız} Sütü, kor üzerine konulmuş kapta yavaş yavaş pişirmek. [DS]
- közlemek²**, [köz > köz-lē-mek] (közle:mek) {eT} gçl. f. [-r] **1.** Etrafına bakınmak; gözlemek; gözetlemek. [ETY] [Gabain] **2.** Göze vurmak. [DLT]
- közler**, [köz > köz-ler] {eT} is. Gözler. [DLT]
- közleşme**, [köz-le-ş-me] is. Közleşmek eylemi; köz oluşma.
- közleşmek¹**, [köz-le-ş-mek] dönşl. f. [-ir] Köz duruma gelmek; köz oluşmak.
- közleşmek²**, [köz > köz-lē-mek > közle-ş-mek] {eT} işteş. f. [-ür] Gözlemek işinde yardımlaşmak; birlikte gözlemek. [DLT]
- közleyü**, [köz > köz-lēyü] {eT} sf. Göz gibi. [DLT]
- közlüv**, [Kırg. közlöv] {ağız} is. Pınar. [DS]
- közlüg**, [köz > köz-lüg] {eT} sf. Gözlü. [DLT]
- közlük¹**, [köz > köz-lük] {eT} is. Göz ağrıdığı veya kamaştığı zaman üzerine konulan at kuyruğundan yapılmış bir dokuma. [DLT]
- közlük²**, -gü [köz-lük] is. **1.** İçinde köz söndürülen kapalı kap. **2.** gñsl. Kolay tutuşabilen maddeleri hava temasından koruyan su geçirmez kapalı kap. **3.** {ağız} Mangal. [DS] **4.** {ağız} Ateş yığını. [DS]
- közme**, -ği [köz-mek] {ağız} is. **1.** Ahır ve ağıl duvarlarından gübre atmaya yarayan delik. **2.** Gübre yığını. [DS]
- közmen**, [köz > köz-mēn] (kö:zme:n) {eT} is. Közde pişirilen ekme; közleme; gömme. [DLT]
- köznek**, [köz > köz-ün-mek > köz(ü)n-ek] {eT} is. Yansıma; aynada görünme. [EUTS] [Gabain]
- közngü**, [köz > köz-ün-mek > köz-ñü] {eT} is. Ayna. [DLT]
- közsüz**, [köz > köz-süz] {eT} sf. Gözsüz; kör. [EUTS]
- közüç**, [Soğd. kzt'k / Far. küze => küzeç / küveç] {eT} is. Çömlek. [DLT]
- közüçlüg**, [küzeç / küveç > közüç-lüg] {eT} sf. Çömlek sahibi. [DLT]
- közüçlük**, [közüç-lük] {eT} is. Çömleklik. ☞ **közüçlük tifik**, {eT} Çömlek yapmak için ayrılan çamur. [DLT]
- közüldürük**, [köz > köz-ül-mek > közüldürük] {eT} is. At kılından dokunan bir bez parçası; közlük¹. [DLT]
- közün**, [köz > köz-ün ?] is. **1.** {eT} Güç; kuvvet. [EUTS] **2.** {ağız} Nazara karşı yapılan bir tür ilaç. [DS]
- közünç**, [köz > köz-ünç] {eT} is. **1.** Bir şey seyreden

halk; seyirci. [DLT] **2.** Şan; şeref; şöhret. [ETY] **3.** *sf.* Ünlü; şanlı; meşhur; şöhretli. [EUTS]

közüngü, [köz > köz-ün-mek > közü-ñü] (*közüngü*) {eT} *is.* Ayna; gözü. [DLT] [EUTS] [Gabain]

közünlüg, [köz > köz-ün-lüg] {eT} *sf.* Güçlü; kuvvetli. [EUTS]

közünmek, [kör-mek / köz-mek (*görmek*) > köz-(ü)n-mek] {eT} *dönşl. f.* [-ür] **1.** Görünmek; gözükmek. [ETY] [EUTS] [IKPÖy.] [Gabain] [Üç İtişizler] **2.** Görünür olmak; görülmek. [DLT] [IKPÖy.] **3.** Hazır bulunmak. [IKPÖy.] **4.** Hazır; mevcut olan; şimdiki. [EUTS] **5.** Kabul edilmek. [EUTS]

közünü, [köz-ün-mek > köz-ün-ük] {eT} *is.* Çadır penceresi. [ETY] [Gabain]

közünür, [köz-ün-mek > köz-ün-ür] {eT} *sf.* Çağdaş; muasır; halihazırdaki. [EUTS]

közüş, [küsē-mek > küşüş > közüş] {eT} *is.* İstek; arzu; dilek. [EUTS]

Kr. [Fr. krypton] *kısalt. kim.* Atom numarası 36, atom ağırlığı 83,80 olan, renksiz, kokusuz, tek atomlu, ısıyı az iletliğinden elektrik ampullerinin içinde eylemsiz atmosfer oluşturmak için kullanılan atmosferde bulunan ve kolay sıvılaştırılan bir asal gaz olan kriptonun sembolü.

kraça, [Yun. ? kraça] (*k'ra'ça*) *is. zool.* İstavrit balığının küçüğü.

kraft, [Alm. kraft (*güç; kuvvet*)] (*k'raft*) *is.* Koyu renkli, dayanıklı bir tür ambalaj kâğıdı. ☞ **kraft hamuru**, *Sülfatla işlenerek elde edilen kâğıt hamuru.* || **kraft kâğıdı**, *Açık kahverengi, çok dayanıklı ambalaj kâğıdı.* || **kraft selülozu**, *Sodyum sülfat katılmış, mekanik dayanımı daha yüksek kimyasal selüloz.*

kraker, [İng. cracker (*çıtırdak*)] (*k'raker*) *is.* Küçük tuzlu bisküvi.

kral, [Slav. krali / Carolus (*Şarlman*)] (*k'ral*) *is.* **1.** Babadan oğula veraset yoluyla ya da soylularca seçilerek tahta geçen ve genellikle ömrünün sonuna kadar en yüksek devlet otoritesini, bütün devlet başkanlığı yetkilerini elinde bulduran kimse. **2.** Herhangi bir alanda emsallerinden üstün olan. **3.** *gnşl.* En zengin üretici. **4.** (Çoğul ismin tamlananı olduğunda) bir topluluğun başını çeken; yaptıklarıyla öne geçmiş kimse; önder; lider. **5.** *sf. argo.* Üstün; çok iyi; mükemmel. ☞ **kral dairesi**, *Bir otelin en lüks ve en büyük odası.* || **kraldan çok kralcı**, *Bir kimsenin çıkarlarına kendisinden daha çok sahip çıkan kimse.* || **kral hücre**, *biy. 1. Bal arılarında, kraliçe olacak larvaları beslemek üzere işçi arılar tarafından yapılan bal mumu gözenekleri. 2. Termitlerde kraliçenin yetiştirildiği özel odacık.* || **krallara layık**, *Niteliği çok üstün olan.* || **krallar gibi**, *Kendisine çok büyük saygı ve hizmet edilerek; krallara yakışır biçimde.* || **Kral öldü, yaşa-**

sın kral! *1. Eski kralın öldüğünü yerine yenisinin geçtiğini ilan eden tellalın sözü. 2. Eski yöneticinin verdiği emirlerin geçersiz olduğunu, yeni yöneticinin verdiği emirlerin uygulanacağını ifade eden söz. 3. Değişen bir şey yok, bir zorba gitti, diğer zorba geldi anlamında kullanılan söz.* || **kral suyu**, *Altın ve platini eriten nitrik asit ve hidroklorik asit karışımı; altın suyu.*

kralcı, [kral-cı] (*k'ralcı*) *sf.* **1.** Kraldan yana olan. **2.** Krallık yönetimi taraftarı olan.

kralcılık, -ği [kral-cı-lık] (*k'ralcılık*) *is.* Kralcı olma durumu; krallığı isteme; krallığı savunma.

kraliçe, [Slav. kralitsa] (*k'rali'çe*) *is.* **1.** Kralın eşi. **2.** Krallığı yöneten kadın. **3. mecaz.** Güzellik, zekâ ve değer bakımından diğerlerinden üstün olan kadın. **4. zool.** Arı, termit ve karıncalar gibi sosyal böceklerde üreme yeteneğinde olan dişi. ☞ **kraliçe arı**, *zool. Bir arı kolonisinde üreme yeteneğinde olan tek dişi arı; arı beyi; ana arı.* || **kraliçe gibi**, (*Kadın için*) *çok güzel ve gösterişli giyinmiş; etkileyici bir havası olan.*

kraliçelik, -ği [kraliçe-lik] (*k'raliçelik*) *is.* Kraliçe olma durumu.

kraliyet, [İs. krali + Ar. -iyyet] (*k'raliyet*) *is.* Krallık. **kraliyetçilik**, [kraliyet-çi-lik] (*k'raliyetçilik*) *is.* Krallık yönetimine bağlı olan.

krallık, -ğı [kral-lık] (*k'rallık*) *is.* **1.** Kral olma durumu. **2.** Kralın unvanı. **3.** Kral tarafından yönetilen devlet ve bu devletin toprağı.

kramotograf, [Fr. chromatographe] (*k'romatogıraf*) *is. kim.* Bir karışımın birleşenlerini, bunlara seçimsel ilgi gösteren biri sabit diğeri hareketli iki faz arasında değişik hızlarda hareket etmelerinden yararlanarak ayırmaya yarayan aygıt.

kramotografi, [Fr. chromatographie] (*k'romatogırafi*) *is. kim.* Bir karışımın birleşenlerini, bunlara seçimsel ilgi gösteren biri sabit diğeri hareketli iki faz arasında değişik hızlarda hareket etmelerinden yararlanarak ayırma yöntemi.

kramotogram, [Fr. chromatogramme] (*k'romatogıram*) *is. kim.* Bir karışımın birleşenlerini, bunlara seçimsel ilgi gösteren biri sabit diğeri hareketli iki faz arasında değişik hızlarda hareket etmelerinden yararlanarak ayırma yöntemiyle elde edilen diyagram.

kramp, [Al. krampf / Frank. kramp (*bükme*)] (*k'kramp*) *is. tıp.* Bir veya daha çok kasın istemsiz, şiddetli, ağrılı, anî ve geçici kasılması. ☞ **kramp girmek**, *Kasılmak.*

krampon, [Fr. crampon] (*k'ra'mpon*) *is.* **1.** Sıkıca bağlamaya yarayan bükülmüş demir veya metal parçası. **2.** İki parçayı aralarında sıkılaşmaya yarayan metal parçaları. **3.** Bacayı kuvvetlendirmek için etrafına sarılan düz demir bant. **4. spor.** Dağcılarının ayakkabılarının altına taktıkları ince uzun çivilerle

donatılmış madenî plaka. **5.** Futbolcuların ayakka-bılarının altına taktıkları deriden yapılmış konik mantar şeklindeki küçük halka. **6.** *bot.* Bitkilerin tutunmasını sağlayan kök.

kraniyoloji, [Fr. craniologie] (*k'raniyoloji*) *is.* Şu anda yaşayan ve tarihî devirlerde yaşamış olan fosil insan ırklarının kafatası şekillerini karşılaştırmalı olarak inceleyen antropoloji dalı.

kraniyum, [Yun. kranion / Lat. cranium] *is.* Kafatası.

krank, [İng. crincan (*bükmek*) > crank (*dirsek*)] (*k'rank*) *is.* **1.** Bir motorda bilyelerin almaşık hareketini dönme hareketine çeviren mil. **2.** Bir borunun yönünü değiştirmeye yarayan kıvrım. ☐ **krank mili**, *Motorlu araçlarda pistonun almaşık doğrusal hareketini dairesel hareket hâline dönüştüren özel düzenek.* || **krank şaft**, *Dik açılı aks.*

kranoloji, [Fr. cranologie] (*k'ranoloji*) *is.* İnsan kafatası değişimlerini inceleyen bilim dalı; kafatası bilimi.

-krasi, [Yun. krateia / krátos > Fr. -cratie] *son ek.* Latin kökenli kelimelere “iktidar, güç, egemenlik” kavramları katan son ek.

-krat, [Yun. krateia / krátos > Fr. -crati] *son ek.* Latin kökenli kelimelere “iktidar sahibi, gücü elinde tutan, egemen” kavramları katan son ek.

krater, [Yun. krater (*vazo*) / Fr. cratèr] (*k'rater*) *is.* **1.** *jeol.* Bir yanardağın tepesinde bulunan lav ve püskürtülerin çıktığı konik çukur; yanardağ ağı. **2.** Bir gök cisminin yüzeyine bir gök taşının çarpması ile meydana gelen yuvarlak çukurluk. **3.** Bir nükleer patlamanın yer yüzeyinde meydana getirdiği çukur. **4.** Bir doğru akım elektrik arkında pozitif kömür ucunda meydana gelen çukur. **5.** Su ile şarabın karıştırıldığı geniş ağızlı büyük kap. ☐ **krater gölü**, *Sönmüş bir volkanın tabanının tıkanması ile krater çukurunda biriken suyun meydana getirdiği göl.*

kraterimsi, [krater-imsi] (*k'raterimsi*) *sf.* Krateri andıran; krater gibi olan.

kraterli, [krater-li] (*k'raterli*) *sf.* Krater bulunan; üzerinde krater olan.

kravat, [Fr. Croate (*Hırvat*) > cravate] (*k'rvat*) *is.* Gömlek yakasının altından geçirildikten sonra özel biçimde düğümlenerek uçları sarkıtılan kumaş şerit; boyun bağı.

kravatlı, [kravat-lı] (*k'rvatlı*) *sf.* Kravatı bulunan; kravatı olan; kravat takmış olan.

kravatsız, [kravat-sız] (*k'ravatsız*) *sf.* Kravatı bulunmayan; kravatı olmayan; kravat takmamış olan.

kravl, [İng. creawl (*sürünmek*)] (*k'raavl*) *is. spor.* Dizleri bükmeksizin bacakları hızla hareket ettirerek kulaçla yüzme; serbest yüzme.

kreasyon, [Lat. creare (*doğurmak*) > Fr. création (*yaratma*)] (*k'reasyon*) *is.* **1.** Bir terzinin veya moda

evinin ürettiği yeni modellerin her biri. **2.** Bir moda evinin defile için hazırladığı elbiselerin tümü.

kreatin, [Fr. créatine] (*k'reatin*) *is. biy.* Kaslarda, beyinde ve çok az miktarda da kanda bulunan, kasların kasılmasında çok önemli rol oynayan, guanidin türevi azotlu madde, HN=C(NH₂)-N(CH₃)-CH₂-CO₂H

kreatinin, [Fr. créatinine] (*k'reatinin*) *is. biy.* Kasta, kanda ve idrarda bulunan ve suyun atılması ile kreatinden meydana gelen halkasal bir bileşik.

kreatör, [Fr. créateur] (*k'reatör*) *is.* Mesleği kreasyon hazırlamak olan kimse.

kredi, [Lat. credere (*güvenmek*) > creditum (*emanet*) > Fr. crédit] (*k'redi*) *is.* **1.** Güven; itibar; saygınlık; nüfuz. **2.** Bir kimsenin veya kurumun borcunu ödeyebileceğine dair olan inanç; borç ödemedeki güvenilirlilik durumu; itibar. **3.** Bir banka veya finans kurumundan alınan borç. **4.** Bedeli sonradan ödenmek üzere alınan mal ve tutarı; borç. **5.** Belli bir öğretim programını tamamlamak için öğrencilerden istenen teorik ve uygulamalı çalışmalara, öğretim programının bütünü göz önüne alınarak verilen nicel birim; not. ☐ **kredi açılışı**, *Bir bankanın belli miktardaki parayı müşterisine vermeyi taahhüt etmesi.* || **kredi açmak**, *1. Bir kimseye peşin para almadan mal veya ödünç para vermek. 2. Banka tarafından müşterisine borç vermek.* || **kredi almak**, *Bir bankadan veya finans kurumundan faizle borç para almak.* || **kredi anlaşması**, *Kredi alımı için kredi veren kurum ile yapılan anlaşma.* || **kredi kartı**, *Günlük satın almalarda, nakit para ve çek kullanımını kaldırmak amacıyla anlaşmalı ticaret kuruluşlarında alışveriş tutarının bir imza karşılığında, sahibinin bankadaki hesabına borç yazılmasını sağlayan, üzerinde sahibinin ismini, imzasını ve alınan kuruluşu belirten bilgilerle birtakım şifrelerin manyetik olarak kodlanmış olduğu bankaların o kişiye açtığı kredi ile sınırlı küçük kart.* || **kredi kullanmak**, *Bir yatırımı gerçekleştirmek veya bir mal satın almak amacıyla bir banka veya finans kuruluşunun verdiği krediden yararlanmak.* || **kredi kuruluşu**, *Faizle müşterisine borç para veren banka veya finans kurumu.* || **kredi limiti**, *Açılan kredinin en üst sınırı; borcun azamî tutarı.* || **kredi mektubu**, *Banka veya kredi kuruluşunun müşterisine kredi açıldığını belirten ve başka bir yerdeki şubesine veya krediyi kullandıracak kuruma yazmış olduğu mektup; akreditif.* || **kredi sınırı**, *Bir banka veya kredi kuruluşunun kredi vermeyi taahhüt ettiği müşteriye ödemedeki esas alınan tutar.* || **kredisi düşmek**, *İtibarını, kendisine duyulan güveni, saygınlığını yitirmek.* || **kredisi dolmak**, *Kendisine tanınan borçlanma miktarı dolmuş olmak.* || **kredi sigortası**, *Bir kredi kuruluşunun, verdiği krediyi borçlusundan geri alamaması durumu-na karşı sigorta.* || **kredi sözleşmesi**, *Kredi veren*

kuruluşun kredi verirken müşteri ile yaptığı sözleşme.|| **kredi tesisi**, *Bir kredinin düzenlenmesi.*|| **krediyle almak**, *Bir malı kredi kullanarak satın almak.*

kredibilite, [Fr. *credibilité*] *is.* Güvenirlilik.

kredileme, [kredi-le-me] (*kredileme*) *is.* Kredilemek eylemi; kredi açma; borç verme.

kredilemek, [kredi-le-mek] (*kredilemek*) *gçl. f.* [-l(i)-yor] Kredi açmak; borç vermek.

kredilendirme, [kredi-le-n-dir-me] (*kredilendirme*) *is.* Kredilendirmek eylemi.

kredilendirmek, [kredi-le-n-dir-mek] (*kredilendirmek*) *gçl. f.* [-ir] Kredi açmak işini yaptırmak; kredi açtırmak.

kredili, [kredi-li] (*kredili*) *sf.* Kredi ile yapılan; borçla. ☞ **kredili satış**, *Malın bedeli taksitle veya daha ileri bir tarihte örenmek üzere yapılan satış.*

krem, [Lat. / Kelt. *crama* > Fr. *crème*] (*krem*) *is.* 1. Yumuşaklık vermek, güneş, soğuk, yağmur gibi dış etkilerden korumak için cilde sürülen merhem kıvamında güzel kokulu kozmetik. 2. Açık bej rengi; uçuk saman rengi. 3. *sf.* Açık saman renginde olan. 4. *sf.* Macun kıvamında olan. ☞ **krem karamel**, *Benmari yöntemiyle pişirilen, karamelleşme başladıktan sonra soğutulurak kabı ters çevrilip tabağa alınan yumurtalı ve sütlü bir tür tatlı.*|| **krem şanti**, *Pasta, dondurma ve meyvelerin üzerine konulan çirpılarak köpürtülmüş soğuk krema.*

krema, [Lat. / Kelt. *crama* > İt. *crema*] (*kre'ma*) *is.* 1. Sütün yüzeyinde oluşan yağlı katman; kaymak. 2. Yumurta, süt ve çeşitli aromaların karıştırılıp çirpılması ile elde edilen macun. 3. Kevgirden geçirilmiş, süt veya krema ile koyulaştırılmış çorba.

krema, [krema-lı] (*kre'malı*) *sf.* Kreması olan; üzerine krema konulmuş olan.

krema, [krema-sız] (*kre'masız*) *sf.* Kreması olmayan; üzerinde krema bulunmayan.

krema, [Lat. *cremare* (*yakmak*) > Fr. *crématorium*] (*krema*) *is.* Ölülerin yakıldığı yer.

krema, [Fr. *crémaillère*] (*krema*) *is.* 1. Bir dönme hareketini doğrusal harekete, doğrusal hareketi dönme hareketine dönüştürmek için bir çarkla veya bir küçük dişliyle kavrama yapan doğrusal dişli organ. 2. Yüksek eğimli demir yollarında kullanılan ve üzerinde lokomotifin küçük eş dişlerinin kavradığı dişler bulunan ikinci ray.

krema, [krem-le-me] (*krema*) *is.* Kremlenmek eylemi.

krema, [krem-le-mek] (*krema*) *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Krem sürmek.

kren, [İng. *crane*] (*kren*) *is.* Vinç.

krezo, [Yun. *kréas* + *sózein* (*korumak*) > Fr. *créosote*] (*krezo*) *is. kim.* Katranların damıtılmasıyla elde edilen ve hekimlikte çürümeye karşı kullanı-

lan keskin kokulu, fenol karışımı bir sıvı; katran ruhu.

kre, [Lat. *crispus* (*kırıyık*) > Fr. *crêpe*] (*kre*) *is.* 1. Çok bükümlü bir iplikle dokunmuş bir tür ince kumaş. 2. Yumurta, süt, un karışımı bir hamurdan yapılan, tavada pişirilerek yenilen tatlı veya tuzlu çörek.

kre, [Fr. *crêpe de Chine*] (*kre*) *is.* 1. Çin krep. 2. Krep türünden bir çeşit kumaş.

kre, [krep-le-me] (*kre*) *is.* Esnekliğini ve yumuşaklığını artırmak için kâğıdı buruşturmak eylemi.

kre, [krep-le-mek] (*kre*) *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Esnekliğini ve yumuşaklığını artırmak için kâğıdı buruşturmak

kre, [Fr. *crépine*] (*kre*) *is.* Çok ince bir tür ipekli kumaş.

kre, [Fr. *crépon*] (*kre*) *is.* 1. Kıvrımları olan yün, pamuk veya ipek kumaş. 2. Süslemede kullanılan, çabuk yırtılmayan, esnek bir tür kâğıt. ☞ **kre**, *Süslemede kullanılan, çabuk yırtılmayan, esnek bir tür kâğıt.*

kre, [Fr. *crêpe satin*] (*kre*) *is.* Parlak, kaygan ve ince bir tür ipekli kumaş.

kre, [Fr. *crèche*] (*kre*) *is.* İş saatlerinde çocuklarına bakamayan ailelerin küçük çocuklarını bakım için bıraktıkları gündüz bakımevi; çocuk yuvası.

kre, [İt. *crescendo*] (*kre*) *zf. müz.* 1. Sesin şiddetini gittikçe artırarak. 2. *is.* Şiddetin gittikçe arttırıldığı pasaj. 3. Derece derece yükseliş; crescendo.

kre, [Fr. *crêt*] (*kre*) *is.* Bir barajın en yüksek noktası.

kre, [Fr. *crétacé*] (*kre*) *is. jeol.* Alt sınırı zor belirlenen, üst sınırı birçok organizmanın yok oluşu ile belirlenen, İkinci Zamanın son dönemi; tebeşir dönemi.

kre, [Fr. *crétin*] (*kre*) *is. ve sf.* Tiroit bezinin kana yeterince salgı vermemesi sonucu fiziksel, ruhsal ve duygusal gelişimi durmuş kişi; kretenizm tutulmuş kimse.

kre, [Fr. *crétinisme*] (*kre*) *is.* Tiroit bezinin kana yeterince salgı vermemesi sonucu oluşan fiziksel, ruhsal ve duygusal gelişimin durmasıyla belirginleşen hastalık; cücelik.

kre, [-ği] [kreten-lik] (*kretenlik*) *is.* Zekânın ve duygulanma yetisinin hemen hemen hiç bulunmaması, vücut gelişmesinde özellikle cinsel organlarda gelişmenin duraklaması, kılsızlık, deride buruşukluk ve ihtiyarlık hâli şeklinde belirtiler gösteren organizmanın durumu; kretenizm; cücelik.

kre, [Fr. *Créton* (*Normandiya'da kent adı*) > *cré-tonne*] (*kre*) *is.* Çoğunlukla döşemelik olarak kullanılan, atkı ve çözümlü ipliklerinin sayısı birbiri-

- ne denk tutulan ve üzerine çeşitli desenler basılabilen bir tür pamuklu kumaş.
- kretuar**, [Fr. gratter (*kasımak*) > gratteur] *is.* Kazıma aracı.
- krezol, -lü** [Fr. créosote > crésol] (*k'resol*) *is. kim.* Çeşitli katranlardan elde edilen ve dezenfektan olarak ya da reçine yapımında kullanılan üç fenol izomerinden herhangi biri; lizol: CH₃-C₆H₄-OH.
- kriket**, [İng. cricket] (*k'riket*) *is.* Tahta sopalarla toplara vurarak kaleye sokmak amacıyla takım hâlinde oynanan bir İngiliz oyunu.
- krikkrak, -ğ** [Fr. cric crac] (*k'rikkrak*) *is.* Uzun çubuk şeklinde yapılmış bir tür gevrek.
- kriko**, [Yun. krikos (*zincir baklası*) > İt. criocco] (*k'ri'ko*) *is.* Bir ağır yükü kaldırmak, ya da altında çalışma yapılacak otomobili yükseltmekte kullanılan alet.
- kriminel**, [Lat. crimen (*suç, suçlama*) > criminalis < Fr. criminel] *sf.* Suçla ilgili.
- kriminolog, -ğu** [Fr. criminologue] (*k'riminolog*) *is.* Suçlunun kişiliğini, suç olayının doğal kaynağını ve işleyişini, sosyolojik ve biyolojik nedenlerini deneysel yollarla araştıran bilim adamı.
- kriminoloji**, [Fr. criminologie] (*k'riminoloji*) *is.* Suçlunun kişiliğini, suç olayının doğal kaynağını ve işleyişini, sosyolojik ve biyolojik nedenlerini konu edinen bilim dalı.
- kripto**, [Yun. kryptos (*saklı*)] (*k'ripto*) *is.* **1.** Siyasi inancını gizleyen kimse. **2.** Komünist olduğunu saklayarak faaliyette bulunan kimse. **3.** "Kriptogram"ın kısa kullanımı.
- kriptofit**, [Fr. cryptophyte] (*k'riptofit*) *is. bot.* Kış boyunca toprak üstünde hiçbir organı görülmeyen bitki.
- kriptogam**, [Fr. cryptogame] (*k'riptogam*) *sf. bot.* (Bitki için) çiçeksiz ve tohumuz.
- kriptogami**, [Fr. cryptogamie] (*k'riptogami*) *is.* **1.** Çiçeksiz ve tohumuz bitkinin özelliği. **2.** Çiçeksiz ve tohumuz bitkileri inceleyen biyoloji dalı.
- kriptografi**, [Fr. cryptographie] (*k'riptografi*) *is.* Gizli yazıları şifrelemekte kullanılan tekniklerin tümü.
- kriptokomünist**, [Fr. cryptocommuniste] (*k'riptokomünist*) *is.* Komünist olduğu hâlde bunu açıklamayan kimse.
- kriptolamak**, [kripto-la-mak] (*k'riptolamak*) *gçl. f. [-r] [-l(t)-yor]* Bir gizli yazıyı okunmaması için kriptokurallarına göre değiştirmek.
- kriptolog, -ğu** [Fr. cryptologue] (*k'riptolog*) *is.* Gizli yazı ve belgeler uzmanı.
- kriptoloji**, [Fr. cryptologie] (*k'riptoloji*) *is.* Gizli yazı ve belgeler bilimi.
- kripton**, [Yun. kriptos (*gizli*) > Fr. krypton] (*k'ripton*) *kim.* Atom numarası 36, atom ağırlığı 83,80 olan, renksiz, kokusuz, tek atomlu, ısıyı az iletmeğinden elektrik ampullerinin içinde eylemsiz atmosfer oluşturmak için kullanılan, atmosferde bulunan ve kolay sıvılaştırılan bir asal gaz; sembolü: Kr.
- kriptosiyanın**, [Fr. cryptocyanine] (*k'riptosiyanın*) *is. kim.* Fotoğrafçılıkta duyarlaştırıcı olarak kullanılan mora çalan kırmızı boyar madde; C₂₅H₂₅IN₂.
- kristal, -li** [Yun. krystallos (*buz*) > Fr. cristal] (*k'ristal*) *is.* **1.** Atomik yapısı üç doğrultuda düzenli ve periyodik dağılan, yüzeyinde parlak ve değişik renkli küçük geometrik biçimler bulunan katı madde; billur. **2.** Birleşiminde temel olarak kurşun oksit bulunan, parlak, duru, yoğun, adı cama göre farklı tınıda ve kırılma indisi yüksek cam; billur. **3. sf.** Bu camdan yapılmış olan. ☞ **kristal küre**, *Bazı falcılarının kullandığı, üzerinde oluşabilecek görüntülere göre tahminde bulunulan cam top.* || **kristal mavisi**, *Kristalin yansıttığı açık mavi renk.*
- kristalimsi**, [kristal-imsi] (*k'ristalimsi*) *sf.* Kristali andıran; kristale benzeyen; kristal gibi olan.
- kristalleşme**, [kristal-le-ş-me] (*k'ristalleşme*) *is.* **1.** Kristal hâline gelme; billurlaşma. **2.** Camın uzun süreli yüksek ısı etkisiyle bazı bileşenlerinin kristal hâline alması. **3. kim. fiz.** Sıvı veya gaz hâlde bulunan bir maddenin atomik yapısı üç boyutta düzenli ve periyodik dağılım göstererek yüzeyinde parlak ve değişik renkli küçük geometrik biçimler hâline alması; billurlaşma. **4.** Pişirilmekte olan şeker kaynama derecesine ulaşınca yüzeyinde boncuk gibi kristal tanecikleri meydana gelmesi.
- kristalleşmek**, [kristal-le-ş-mek] (*k'ristalleşmek*) *dönşl. f. [-ir]* Kristale dönüşmek; kristal yapısı kazanmak; kristal durumuna gelmek; billurlaşmak.
- kristalleştirme**, [kristal-le-ş-tir-me] (*k'ristalleştirme*) *is.* Kristal durumuna gelmesini sağlamak eylemi; billurlaştırma.
- kristalleştirmek**, [kristal-le-ş-tir-mek] (*k'ristalleştirmek*) *gçl. f. [-ir]* Kristal durumuna gelmesini sağlamak; kristal yapısını kazanmasına yol açmak; billurlaştırmak.
- kristalli**, [kristal-li] (*k'ristalli*) *sf.* Birleşiminde kristal bulunan; billurlu. ☞ **kristalli kayaç**, *jeol. Çıplak gözle görülebilen kristallerden meydana gelmiş kayaç.*
- kristallilik**, [kristal-li-lik] (*k'ristallilik*) *is.* Üst molekül yapısındaki bir birleşimin, üst moleküllerinin birbirlerine göre düzenli bir yerleşim göstermeleri özelliği.
- kristalografi**, [Fr. cristalographie] (*k'ristalografi*) *is.* Kristalleşmiş maddeleri, bu maddelerin kristalleşmesine, yapısına, geometrik, fiziksel ve kimyasal özelliklerine ilişkin kuralları inceleyen fizik veya kimya dalı.
- kristaloit, -di** [Fr. cristalloïde] (*k'ristaloit*) *sf.* **1.** Kris-

- tale benzeyen veya kristal durumuna geçebilen; billursu; kristalsi. **2.** Kabak gibi bazı bitkilerin tohumlarında, hücre içindeki alüron taneciklerinde bulunan kristal görünümlü proteinli merkez.
- kristalsi**, [kristal-si] (*kristalsi*) *sf.* **1.** Kristale benzeyen veya kristal durumuna geçebilen; billursu; kristaloit. **2.** Tuz, şeker gibi geçişim ölçer veya diyaliz makinelerinden geçebilen maddeler.
- kriter**, [Yun. kriterion (*yargılama gücü*) > Fr. critère] (*kriter*) *is.* Bir şeyi değerlendirmek, bir yargıya ulaşabilmek için esas alınan öge; ilke; ölçüt; kıstas.
- kritik**, [Yun. kritiké (*yargılama sanatı*) > Fr. critique] (*kritik*) *sf.* **1.** Eleştiri ile ilgili; eleştirme özelliği olan; eleştiren; eleştirmeye dayanan; eleştiril. **2.** Eleştirici; eleştiren. **3.** *is.* Doğru ve yanlış, iyi ve kötü veya güzel ve çirkin yönlerini bulup göstermek amacıyla bir kişiyi, bir nesneyi, bir eseri, bir konuyu inceleme işi; tenkit; eleştiri. **4.** *ed.* Bir sanat ve edebiyat eserini değerlendirme sanatı. **5.** Bir sanat ve edebiyat eserini değerlendirmek, açıklamak ve daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla meydana getirilmiş yazı veya eser; tenkit; eleştiri. **6.** *fel.* Bilginin temellerini, doğruluğunu inceleme, sınama ve yargılama işi. ☞ **kritik edisyon**, *kütp. Karşılaştırmalı bası.*
- kritik, -ği** [Lat. criticus > Fr. critique] (*kritik*) *sf.* **1.** Endişe verici; çok tehlikeli; nazik. **2.** (Zaman, durum için) olumsuz ve tatsız sonuçları önlemek için kesin ve acil bir karar alınmasını gerektiren kargaşa, bunalım, anı dönüşüm vb. tehlikelerin gündemde olduğu. ☞ **kritik alan**, *Bir aşırı iletkeni çevreleyen manyetik alanın sınır değeri.* || **kritik günler**, *tıp. Bir hastalığın gidişinde önemli değişikliklerin gözleendiği günler.* || **kritik sıcaklık**, *1. Aşıldığında, bir aşırı iletkenin aşırı iletkenliğinin kaybolduğu sıcaklık. 2. Bir gazı sıkıştırma ile sıvılaştırmanın mümkün olabileceği en üst sıcaklık sınırı.* || **kritik yaş**, *Fizyolojik yapıda ve davranış biçimlerinde değişikliklerin gerçekleştiği yaş dönemi.*
- kritisizm**, [Fr. criticisme] (*kritisizm*) *is. fel.* Bilgiyi eleştiren ve aklın sınırlarını belirlemeye çalışan Alman filozofu Kant'ın felsefesi; eleştirici felsefe; eleştirimcilik; eleştiricilik; intikadiye.
- kriyoalternatör**, [Fr. cryoalternatör] (*kriyoalternatör*) *is. elkt.* Sıvı helyum sıcaklığında tutulan indükleyici bobinleri aşırı iletken olan dalgalı akım üretici; soğuk alternatör; soğuk üreteç.
- kriyobiyojji**, [Fr. cryobiologie] (*kriyobiyojji*) *is.* **1.** Çok düşük sıcaklıkların canlılar ve biyolojik olguların üzerindeki etkisini inceleyen bilim dalı. **2.** Canlı dokuların, organların ve maddelerin çok düşük sıcaklıklarda saklanması.
- kriyobobin**, [Fr. cryobobine] (*kriyobobin*) *is.* Büyük miktarda elektrik enerjisini, manyetik enerji biçiminde depolamak için kullanılan aşırı iletken sargı; soğuk sargı; soğuk bobin.
- kriyoelektronik, -ği** [Fr. cryoélectronique] (*kriyoelektronik*) *is.* Aşırı iletkene ihtiyaç duyulması hâlinde çok düşük sıcaklıklardan yararlanan elektronik dalı; soğuk elektronik.
- kriyofizik, -ği** [Fr. cryophysique] (*kriyofizik*) *is.* Çok düşük sıcaklıkları inceleme ve ölçmeyi konu alan fizik dalı; derin soğuk fiziği.
- kriyoiletken**, [Fr. cryo + T. il-et-ken] (*kriyoiletken*) *is.* Soğuk iletken.
- kriyojeneratör**, [Fr. cryogénérateur] (*kriyojeneratör*) *is.* Düşük sıcaklıkta tutulan bobinleri aşırı iletken olan üreteç; soğuk jeneratör; soğuk üreteç.
- kriyoelektroteknik, -ği** [Fr. cryoélectronique] (*kriyoelektroteknik*) *is.* Sıvı azot, sıvı hidrojen ve sıvı helyumla elde edilen çok düşük sıcaklıklardan yararlanarak uygulanan elektronik tekniklerin tümü; soğuk elektronik tekniği.
- kriyoskop**, [Fr. cryoscopie] (*kriyoskop*) *is.* Seyreltilmiş çözeltilerin donma yasalarını inceleyen fizik dalı; donma bilimi.
- kriyosürürji**, [Fr. cryochirurgie] (*kriyosürürji*) *is.* Ameliyat sırasında bölgesel soğutma ve dondurma tekniklerinden yararlanan cerrahi dalı.
- kriz**, [Yun. krisis (*dönüş, karar*) > Fr. crise] (*kriz*) *is.* **1.** İlerlemiş bir hastalığın aniden ve şiddetle kötüye gitmesi. **2.** Mikroplu bir hastalıkta (antibiyotikler bulunmadan önce) ortaya çıkan ve sonu her zaman iyileşmeye giden anı ve yoğun değişiklik. **3.** Fizyolojik bir rahatsızlıkta, tekrar tekrar ortaya çıkan şiddetli ağrı veya sıkıntı; nöbet. **4.** Bir duygunun, bir ruh halinin şiddetli biçimde dışa vurması; nöbet. **5.** Bağımlılık yaratan bir şeye duyulan anı istek. **6.** Büyük bir sorun veya güçlü bir heyecanın etkisiyle davranışlarını kontrol edemeyen ve ağlama, gülme, bağırma, kırma dökme gibi aşırı tepkiler gösteren kişinin durumu; sinir krizi; ruhsal dengelessness. **7. mecaz.** Bir kişinin, grubun veya toplumun yaşayışında, bir kuruluşun işleyişinde, bir etkinliğin sürmesinde olayların değişik yönlerde ve değişik biçimlerde gelişmesiyle ortaya çıkan güç ve bunalımlı dönem; bunalım; buhran. **8. mecaz.** Bir malın, ihtiyaç duyulan bir ürünün çok kıt olması durumu; bulunmaması hâli; eksiklik; kıtlık. ☞ **kriz geçirmek**, *1. Bir organda aniden fizyolojik bir değişiklik olmak. 2. mecaz. Bunalım içinde olmak.* || **kriz masası**, *Bir âfet anında gerekli tedbirleri almak üzere yetkililerden ve uzmanlardan oluşmuş kurul.* || **kriz yöneticisi**, *Zorda kalan işletmeye bir süre yardım ederek sorunun giderilmesine çalışan uzman kişi.* || **kriz yönetimi**, *İşletmelerde, üretim veya daha başka sebeplerle ortaya çıkan sorunlu durumda iş başına getirilen yöneticilerin davranışı.*
- krizalit, -di** [Yun. khrysallis > Fr. chrysalide] (*kri-*

- zalı*) *is. zool.* Pul kanatlı bir böcğin yetişkin bir kelebeğe dönüşmeden önce geçirdiği hareketsiz dönemdeki durumu.
- krizalitleşmek**, [krizalit-le-ş-mek] (*k'rizalitleşmek*) *dönşl. f. [-ir]* Başkalaşma ile krizalit durumuna gelmek.
- krizantem**, [Yun. khrysos (*altın*) + ánthos (*çiçek*) > Fr. chrysantème] (*k'rizantem*) *is. bot.* Birleşikgillerden, sonbahardan kışa kadar çiçekler açan, dip kısımları odunsu çok yıllık iki türün melezlenmesi ile elde edilmiş pek çok renkte çiçekleri bulunan süs bitkisi; kasımpatı, (*Chrysantemum*).
- krizolit**, [Fr. chrysolite] (*k'rizolit*) *is. min.* Billurları değerli taş olarak da kullanılan, sarı yeşil renkli, cam parlaklığında doğal magnezyum ve demir silikat; zebercet.
- kraket**¹, [Fr. croquette] (*k'rokot*) *is. 1.* Galeta unu ve yumurtaya bulanarak kızartmak suretiyle yapılan köfte. **2.** Çikolata tableti.
- kraket**², [İng. croquet] (*k'rokot*) *is. spor.* Tahta, plastik veya sert lastik topları bir tokmakla belli kuralara göre belli yolları izleyerek küçük kalelerden geçirme esasına dayanan bir oyun.
- kraki**, [Fr. croquis] (*k'roki*) *is.* Modelin temel özelliklerini ortaya koyacak biçimde bir çırpıda birkaç çizgi veya fırça darbesi ile yapılan kaba taslak resim.
- krakodil**, [Yun. krók (*taş*) + drilos (*solcan*) > krókodrilos > Fr. crocodile] (*k'rokodil*) *is. 1.* İşlenmiş timsah derisi. **2. sf.** (Çanta, kemer vb. için) timsah derisinden yapılmış olan.
- krom**, [Yun. khromé (*renk*) > Fr. chrome] (*k'rom*) *is. kim. 1.* Atom numarası 24, atom ağırlığı 52,01 olan, bazı alaşımların elde edilmesinde ve oksitlenmediği için koruyucu olarak kaplamada kullanılan, beyaz, sert bir metal element; sembolü: Cr. **2. sf.** Kromdan yapılmış olan.
- kromaj**, [Fr. chromage] (*k'romaj*) *is. 1.* Metal yüzeyleri paslanma ve aşınmaya karşı korumak amacıyla krom ile kaplamak işlemi. **2.** Bu işlemle kaplanmış olan yer.
- kromat**, [Fr. chromate] (*k'romat*) *is. kim.* İki değerli krom oksit (Cr₄²) anyonu içeren kromik asit tuzu.
- kromatik**, -ği [Yun. khromatikos > Fr. chromatique] (*k'romatik*) *sf. 1.* Renklerle ilgili. **2. biy.** Kromozomlarla ilgili. **3.** Eskiden ışığın dağılmasını, yenden birleşimini, tayf çizgilerini inceleyen optik dalına verilen isim; renkser. ☞ **kromatik aralık**, *müz.* Aynı adı taşımakla birlikte biri diyez diğeri bemol almış iki ses arasındaki aralık; *tampere sistemde bir oktavın on ikide birine eşit aralık; yarım ton.* || **kromatik indirgeme**, *biy.* Erkek ve dişi gammelerin oluşumu sırasında iki yavru hücrenin, ana hücrenin çekirdeğindeki kromozomların yalnız yarısını devralmaları olayı. || **kromatik iplik**, *Karyo-*
- kinez sırasında kromatin maddesinin iplik görünüşündeki biçimi.*
- kromatin**, [Fr. chromatine] (*k'romatin*) *is. biy.* Hücre bölünmesi sırasında kromozomlar hâlinde beliren, hücre çekirdeğindeki temel boyar maddeleri bağlayan madde.
- kromatit**, -di [Fr. chromotide] (*k'romatit*) *is. biy.* Mitoz sırasında aldığı geçici durum olup uzunlamasına ikiye bölünen bir kromozomun iki yarısından her biri.
- kromatlama**, [kromat-la-ma] (*k'romatlama*) *is.* Boyaların yapışmasını kolaylaştırmak amacıyla metal parçaların yüzeyinde kromatlardan koruyucu bir yüzey oluşturma işlemi.
- kromatofor**, [Fr. chromatophore] (*k'romatofore*) *is. biy. 1.* Pigmentleri biriktiren her çeşit biyolojik yapı. **2.** İnsanlarda ve pek çok hayvanda renk uyumu sağlayabilen pigmentli alt deri hücresi.
- krome**, [Fr. chromé] (*k'rome*) *sf.* Kromla kaplı.
- kromik**, -ği [Fr. chromique] (*k'romik*) *sf.* Kromla ilgili. ☞ **kromik asit**, *Kromik anhidrit*, CrO₃
- kromit**, [Fr. chromite] (*k'romit*) *is. min.* Krom cevheri olarak işletilen mineral; kromlu demir; FeCr₂O₄
- kromlu**, [krom-lu] (*k'romlu*) *sf.* Birleşiminde krom bulunan. ☞ **kromlu demir**, *Kromit*; FeCr₂O₄
- kromonema**, [Fr. cromonéma] (*k'romonema*) *is. biy.* Kromozomda bulunan sarmal eksen ipliği.
- kromoplast**, [Fr. chromoplaste] (*k'romopilast*) *is. biy.* Değişik renkler taşıyan kromatofor.
- kromosfer**, [Fr. chromosphère] (*k'romosfer*) *is. gök b.* Güneş'in veya bir yıldızın, taç adı verilen çok az yoğunluklu dış bölgelerinden, yüzey adı verilen yoğun ışık küre kuşağını ayıran, kararsız, homojen olmayan atmosferi; renk küre.
- kromotropizm**, [Fr. chromatopsme] (*k'romotropizm*) *is. biy.* Canlı bir varlığın belli renkteki bir nesneye doğru yönelme hareketi.
- kromozom**, [Yun. khromé (*renkli*) + sóma (*madde*) > Fr. chromosome] (*k'romozom*) *is. biy.* Hücre çekirdeğinde yer alan kalıtımın maddî dayanağı olan çomak biçimli yapı.
- kron**, [Alm. krone / İng. crown] (*k'ron*) *is.* İsveç, Norveç, Danimarka, Grönland, İzlanda, Estonya, Slovakya ve Çek Cumhuriyetinin para birimi.
- kronaksi**, [Fr. chronaxie] (*k'ronaksi*) *is.* Bir elektrik akımının bir sinir veya kasta uyarım oluşturabilmesi için gereken en kısa uyarı süresi.
- kronik**, -ği [Yun. khronos (*zaman*) > khronikós > Lat. chronicus > Fr. chronique] (*k'ronik*) *is. 1.* Olayların tarih veya oluş sırasına göre yazıldığı tarih; ruzname; vakayiname. **2.** Soylu bir ailenin tarihî şeceresi. **3. gñsl.** Özel bir düzendeki olayların hikâyesi. **4.** Bir gazetenin, derginin vb. yayının haber veya başka şeylerin özel düzenine ayrılmış bö-

- lümü. **5. sf. mecaz.** (Sorun için) uzun süredir çözümlenememiş. **6.** Süreğen; sürüp giden; müzmin. **7. tıp.** (Hastalık için) uzun süreli.
- kronikçi**, [kronik-çi] (*kronikçi*) *is.* Kronik yazarı; vak'anüvist.
- kronikleşme**, [kronik-le-ş-me] (*kronikleşme*) *is.* Kronik hâle gelme; müzminleşme.
- kronikleşmek**, [kronik-le-ş-mek] (*kronikleşmek*) *dönşl. f. [-ir]* Uzun süre çözümsüz kalmak; kronik hâle gelmek; müzminleşmek.
- korono-**, [Yun. khrónos (*zaman*) > Fr. / İng. chrono-] *ön ek.* Başına eklendiği Latin kökenli kelimelere "zaman" kavramı katan ön ek.
- kronobiyoloji**, [Fr. chronobiologie] (*kronobiyoloji*) *is.* Biyolojik olayların, zaman içindeki değişimlerini nicelik bakımından inceleyen biyoloji dalı.
- kronograf**, [Fr. chronographe] (*kronograf*) *is.* Zamanı hassas bir şekilde ölçen ve olayların süresini salisesine varıncaya kadar kaydeden aygıt; süreya-zar.
- kronoloji**, [Fr. chronologie] (*kronoloji*) *is.* **1.** Tarihi olayların zamanlarını belirleme bilimi; zaman bilimi. **2.** Oluş sırasına göre düzenlenmiş olaylar dizisi; zaman dizimi.
- kronolojik, -ği** [Fr. chronologique] (*kronolojik*) *sf.* **1.** Kronolojiye uygun; zaman bilimine ait. **2.** Tarih sırası ile; oluş sırasına uygun; kronoloji ile ilgili; zaman dizimine ait.
- kronometre**, [Fr. chronomètre] (*kronometre*) *is.* **1.** Zamanı hassas biçimde ölçen saat. **2.** Çok kısa süreleri ölçen fakat saati göstermeyen alet.
- kros¹**, [Al. kreutz (*haç*)] (*kros*) *is.* **1.** Matbaacılık ve tornacılıkta birleştirilecek yüzeylerin hassas bir şekilde birleştirilmesi için uygun yerlerde konulan çarpı işareti.
- kros²**, [İng. cross-country (*açık arazi koşusu*)] (*kros*) *is. spor.* **1.** Kır, orman, akarsu ve dağlardan geçerek yapılan koşu; kır koşusu. **2.** Bu gibi yerlerde bisikletle yapılan yarış. **3.** Boksta iki rakibin aynı türden yumruğu aynı anda atması.
- krosçu**, [kros-çu] (*krosçu*) *is. spor.* Kros yarışlarına katılan sporcu.
- kroşe**, [Fr. crochet] (*kroşe*) *is. spor.* Boksta, kolla bir yay çizilerek atılan yumruk.
- Krş.** [İt. grossi / Al. groschen > T. kuruş] *kısalt. is.* Türk lirasının yüzde biri değerindeki para birimi.
- kruasan**, [Lat. crescere (*büyüme*)] > Fr. croissant *is.* Hilal şeklindeki çörek.
- krup**, [İng. croup] (*krup*) *is.* Daha çok çocuklarda görülen, ölüme sebep olan difterimsi boğaz iltihabı.
- krupiye**, [Fr. croupier] (*krupiye*) *is.* Bir kumarhane-de veya bu tür oyunların oynandığı yerlerde oyunu yöneten kimse.
- krupiyelik, -ği** [krupiye-lik] (*krupiyelik*) *is.* Krupiyenin işi.
- krut**, [Fr. croûte] (*krut*) *is.* Ekmek kabuğu.
- kruvaze**, [Lat. croix (*çapraz*) > Fr. croiser (*çapraz gitmek*) > croisé] (*kruvaze*) *is.* (Ceket, yelek vb. için) ön parçaları birbiri üstüne kapanan; çapraz. ☞ **kruvaze armür**, Çözümlenememiş birer kayması ile ikişer ikişer atlayarak birbirine bağlanan kare biçiminde armür. || **kruvaze yaka**, Devrik kısımları çaprazlanan yaka.
- kruvazör**, [Lat. crux (*çarmıh*) > Fr. croiser (*sahil boyu gitmek*) > croiseur] (*kruvazör*) *is.* Deniz yollarını gözetme, deniz ve hava filolarına kılavuzluk etme, uçak gemilerini düşman uçaklarının ve hafif gemilerin saldırılarına karşı koruma amacıyla, toplarla donatılmış hızlı savaş gemisi.
- ksenofobi**, [Yun. ksenós (*yabancı*) > Fr. xénophobie] (*ksenofobi*) *is.* Yabancı düşmanlığı.
- ksenon**, [Yun. ksenós (*yabancı*) > Fr. xénon] (*ksenon*) *is. kim.* Atom numarası 54, atom ağırlığı 131,3 ve yoğunluğu 4,5 olan renksiz, kokusuz, tek atomlu, soy gazlar grubundan bir kimyasal element; sembolü: Xe.
- ksilem**, [Fr. xylème] (*ksilem*) *is. bot.* Botanikte odunun bilimsel adı; odun boru.
- ksilen**, [Fr. xylène] (*ksilen*) *is. kim.* Maden kömürü katranından ya da petrolden elde edilen, benzen grubundan aromatik bir hidrokarbon; C₃H₄(CH₃)₂
- ksilofon**, [Yuun. ksyron (*tahta*) + phones > Fr. xylophone] (*ksilofon*) *is. müz.* Değişik sayıda akortlu madeni veya tahta şeritlerden meydana gelmiş, bir çift tahta çubukla vurulmak suretiyle çalınan bir tür müzik aleti.
- ku¹**, [-gı / -gi / -ki / -k1 / -gu / -gü / -kü / -ku] *yap. e.* → -g1.
- ku²**, [-ğu / -gü / ku / -kü / -a-ğu / -e-gü] *{eT}* *yap. e.* Fiilden isim yapma ekidir. *uğ-ku (uyku)*
- Ku¹**, [Rus. Kurçatov (*Rus fizik bilim adamı*)] > Fr. kourchatovium] *kısalt. is. kim.* Rus nükleer bilim adamlarının 1965'ten beri yapay olarak buldukları fakat tanımadıklarını ileri sürdükleri, atom numarası 104, kütlesi 260 olan yapay elemente önerdikleri kurçatovyumun sembolü. → rutherfordyum,
- ku²**, [küğü] (*ku:*) *{eT}* *is.* Kuğu. [Nevâyi]
- ku³**, [ku] *{ağız}* *is.* Çeltik tarlaları sulanırken su üstünde toplanan çerçöp. [DS]
- kua**, [Çin. hua] *{eT}* Çiçek türü. [EUTS]
- kuaför**, [Fr. coiffeur] *is.* **1.** Berberlik yapan erkek; erkek berber. **2.** Kadın berberi. **3.** Berber dükkânı. **4.** Güzellik salonu.
- kuafür**, [Fr. coiffure] *is.* Saç kesim şekli.
- kuantum**, [Fr. quantum] *is.* **1. fiz.** Işık birimi; foton. **2. biy.** Bir uyarıya cevap olarak sinir hücrelerinden çıkarılan ve sinapsı geçerek diğer bir nöronu veya kas tellerini uyararak asetilkolin, dopamin, serotonin ve norarenalin gibi kimsiyal madde salgılarının en az birimi.

- kuartet**, [Lat. quartus (*dörtte bir*) > Fr. quartette] *is.* müz. Dörtlü.
- kuasar**, [Amer. Quasi Stellar Astronomical Radio-source > quasar] *is. kısalt. ast.* Tayfi kırmızıya doğru kayma gösteren, yıldız görünümünde ancak ışınım gücü çok yüksek gök cisimi.
- küb**, [Far. küften (*dövmek, vurmak*) > küb کوب] (*kû:b*) {OsT} *is.* 1. Vurma; vuruş. 2. Vurma sonucu duyulan ağrı.
- kuba**¹, [Ar. kûbâ قوباء] (*ku:ba:*) {OsT} *is. tıp.* Tuzlu balgam hastalığı
- kuba**², [kub-a] {ağız} *is.* 1. Gurur; kibir. 2. Yapışkan, killi toprak. 3. İncir ağacı tomurcuğu. 4. Kuş ve kümes hayvanlarının tüyden tepeliği. [DS]
- kuba**³, [kubā] (*kuba:*) {eT} *is.* Kumral. [KB] ☞ **kuba at**, {eT} *Donu kumral (konur al) ile sarı arasında olan at.* [DLT]
- kubacuk**, [kuba-cuk] *is.* Çömelleme vaziyeti. ☞ **kubacık oturmak**, {ağız} Çömelerek oturmak. [DS]
- kubai**, [Ar. kûbā قوبانی] (*ku:ba:i:*) {OsT} *sf. tıp.* Tuzlu balgam hasatlığı ile ilgili.
- kubak**¹, -ğ [kub-ak (*yas*)] {ağız} *is.* Bir tür keklik. [DS] ☞ **kubak kubak kubaklamak**, {ağız} (*Keklik için*) ötmek. [DS]
- kubak**², -ğ [Erme. gobit] {ağız} *is.* → **kubat**. [DS]
- kubalak**, [kubal-ak] {ağız} *is.* Çömlek. [DS]
- kûban**, [Far. kûb > kûbān كویان] (*kû:ba:n*) {OsT} *is.* 1. Vurucular; dövücüler. 2. *zf.* Vurarak.
- kubar**, [kuba-r] {ağız} *is.* 1. Elenmiş saman tozu. 2. Verimsiz tarla. 3. Meşe ağacı. [DS]
- kubarık**, [kub-ar-ık] {ağız} *sf.* Çalımlı; gururlu; onurlu. [DS]
- kubarlanmak**, [kubar-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Kabadayılık etmek. [DS]
- kubarma**, [kub-ar-ma] *is.* Kubarmak eylemi.
- kubarmak**, [kub-ar-mak] {ağız} *gç.sz. f. [-ır]* 1. (Hindi, horoz vb. için) tüylerini kabartmak. 2. *mecaz.* Büyüklenmek; kibirlenmek; çalımlanmak; çalımlı bir tavır takınmak. [DS]
- kubaşık**, [kuma-ş-mak > kuba-ş-ık / kumaşık] {ağız} *sf.* 1. Ortaklaşarak, yardımlaşarak. 2. Ortak. 3. *is.* İmece. 4. Yayla komşusu. 5. Bir çoban tarafından bakılan ve birbirine katılmış birkaç ayrı sürü. [DS] ☞ **kubaşık gitmek**, {ağız} (*İki sürü için*) birlikte otlamak. [DS]
- kubaşma**, [kum-a-ş-mak > kub-a-ş-ma] *is.* 1. Kubaşmak eylemi; yardımlaşma. 2. {ağız} *sf.* Kubaşık. [DS]
- kubaşmak**, [kuma > kuba-ş-mak] {ağız} *işteş. f. [-ır]* 1. Birlikte bir işi yapmak; ortaklaşa iş görmek; imeceyle iş yapmak; yardımlaşmak. 2. Ortak olmak. 3. Paylaşmak; bölüşmek. [DS] 4. (Kadınlar için) iş yaparken yarışmak.
- kubat**, [Erme. gobid / kopit / khubat] *sf.* 1. {ağız} *is.* İri yarı; kaba; şişman; biçimsiz; hantal. [DS] 2. Davranışları ve konuşması kaba saba olan.
- kubatça**, [papatya] {ağız} *is.* Papatya. [DS]
- kubatlık**, -ğı [kubat-lık] *is.* 1. Kubat olma durumu; kubat olan şeyin niteliği. 2. Kabalık.
- kubbe**, [Ar. kûbbe قبة] {OsT} *is.* 1. Bir yapıyı örten yarım kubbe biçimindeki dam. 2. *mecaz.* Gökyüzü. 3. Kubbe ile örtülü binalara bazı İslam ülkelerinde verilen isim. 4. *sf.* Kubbe biçiminde olan. ☞ **kubbe destâr**, {OsT} *Başlığın üzerine sarığın kubbe biçiminde sarıldığı bir tür kavuk sarma biçimi.* || **kubbe-i âb**, *Su üzerinde oluşan kabarcık.* || **kubbe-i firuze-fâm**, {OsT} *Mavi renkli gökyüzü.* || **kubbe-i gerdende**, {OsT} *Gökyüzü.* || **Kubbe-i Hadrâ**, {OsT} 1. *Yeşil kubbe.* 2. *Mevlana'nın türbesi.* || **kubbe-i kanek**, {OsT} *anat. Ağzın tavanı; damak.* || **kubbe-i mînâ**, {OsT} *Gökyüzü.* || **kubbe-i ser-beft**, {OsT} *Yıldızlı gökyüzü.* || **kubbe-i ulyâ**, {OsT} *Gökyüzü.* || **kubbe-i zebecedî**, {OsT} *Gökyüzü.* || **kubbe-i zer-beft**, {OsT} *Yıldızlı gökyüzü.* || **kubbe-i zerrîn**, {OsT} *Güneş.* || **kubbe-i zümür-rüd-fâm**, {OsT} *Gökyüzü.* || **kubbeleri çınlatmak**, {OsT} 1. *Sesini aşırı derecede yükseltmek.* 2. *Sesiyle gökleri çınlatmak.* || **kubbe-nişin**, {OsT} *Kubbealtı'nda toplanan vezirlerden her biri.* || **kubbetü'l-arz**, {OsT} *Yer yuvarlağının insan bulunan kısmının merkezi.* || **kubbetü'l-hanek**, {OsT} *anat. Damak kemeri.* || **kubbetü'l-İslam**, {OsT} *İslamın kubbesi; Belh şehri.*
- Kubbealtı**, -nı [kubbe+alt-ı] {OsT} *is. tar.* İmparatorluk döneminde vezirlerin devlet işlerini görüşmek üzere toplandıkları Orta Kapı ile Babüssaade Kapısı arasındaki bölüm.
- kubbeli**, [kubbe-li] *sf.* 1. Kubbesi olan. 2. Kubbe biçiminde olan. ☞ **kubbeli delik**, *Trakeit gözelerinin uçlarında bulunan ve besi suyunun düşey ilerlemesini sağlayan geçiş yolu.* || **kubbeli fırın**, *Üzerinde kubbesi olan fırın.*
- kubbesiz**, [kubbe-siz] *sf.* Kubbesi bulunmayan; kubbesi olmayan.
- kubca**, [Sırp. kupça] {ağız} *is.* Dügme; kopça. [DS]
- kubdan**, [? kubdan] {ağız} *is.* Harman toplamaya yarayan araç. [DS]
- kubeb**, [Ar. kûbbe > kûbeb قبة] {OsT} *is.* Örtüsü yarım küre biçiminde yapılmış bina damları; kubbe-ler.
- kubeba**, [Ar. kebâbe > kûbebâ قبة] {OsT} *is. bot.* Karabiber gillerden Afrika ve Asya'da yetişen, karabiber tadında üzümü meyveli, tohumları dövülüp toz hâline getirildikten sonra halk hekimliğinde kullanılan tırmanıcı bir bitki, (*Piper cubeba*).
- kubel**, [Ar. kûble > kûbel قبة] {OsT} *is.* Öpücükler; öpmeler.

ku'bere, [Ar. ku'bere كعبره] (*ku-bere*) {OsT} *is. anat.*

Bilek kemiklerinden küçük olanı, (*radius*).

kubeşmek, [kum-a-ş-mak > kubeş-mek] {ağız} *işteş. f. [-ir]* (Kadınlar için) iş yaparken yarışmak. [DS]

kubh, [Ar. qubh قبح] {OsT} *is. 1. Çirkinlik. 2. Kötülük; fenalık.*

kubhiyat, [Ar. qubhiyyāt قبيحيات] (*kubhiya:t*) {OsT} *is. Kötü ve çirkin işler; kötü davranışlar.*

kublamak, [kub-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r]* (Ağaç kabuğu, taş vb. için) çatlamak. [DS]

kuble¹, [Ar. quble قبله] {OsT} *is. Öpme; öpüş; öpücük.*

kuble², [? kuble] {ağız} *is. Balta veya çapanın sap takılan deliği.* [DS]

kubramak, [*kuvur-mak > kuv(u)r-ā-mak > kubra-mak] (*kuvra:mak*) {eT} *gçl. f. [-r]* → kuvramak. [İKPÖy.]

kubranmak, [kubra-mak / kuv(u)r-ā-mak > kubra-nmak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Toplanmak; bir araya gelmek. [ETY]

kubratmak, [kubra-mak / kuv(u)r-ā-mak > kubra-tmak] {eT} *gçl. f. [-ur]* **1.** Toplamak; derleyip toplamak. [ETY] [Gabain] [Tekin] **2.** Toplatmak. [EUTS]

kubray [? kubray] {ağız} *is. Sabanın çamurunu sıyırmakta kullanılan demir araç.* [DS]

kubuduk, -ğu [kub-ut-mak > kub-ud-uk] {ağız} *is. sf. 1. Yalan söyleyen; abartmalı söz söyleyen. 2. Yüksek sesle ve çok konuşan. 3. Kabadayı.* [DS] ☞

kubuduk atmak, {ağız} *Yalan söylemek; övünmek.* [DS]|| **kubuduk etmek**, {ağız} *Kabadayılık etmek.* [DS]

kubuduklanmak, [kubuduk-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kabadayılık etmek.

kubulamak, [kub-u-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r]* [-l(u)-yor] Fısıldamak. [DS]

kubulu, [kubu-lu] {ağız} *sf. Yırtık elbiseli.* [DS]

kubun, [kub-u-n] *is. Sanı; kuruntu; düşünü.*

kubur¹, [Ar. qabr > qubūr قبور] (*kubu:r*) {OsT} *is. 1. Çukurlar. 2. Mezarlar; kabirler.*

kubur², [Moğ. qobūr > Far. qubūr قبور] (*kubu:r*) {OsT} *is. 1. Tuvalet deliği; bu delikten lağıma inen boru. 2. Boru biçimindeki kap. 3. Eskiden kullanılan bir tür tabanca; dolma tabanca; çakmaklı tabanca. 4. {eAT}{OsT} Ok çantası; sadak. 5. {ağız} Tabanca kılıfı. [DS] 6. {ağız} Sahtiyandan yapılmış enli bir tür kuşak; silahlık. [DS] 7. {ağız} Belde taşınan bir tür para cüzdanı. [DS] 8. {ağız} Samanı kolayca almak için samanlıktan ahıra kadar uzanan tahta oluk. [DS] 9. {ağız} Kuru çam yaprakları. [DS] 10. {ağız} Gömlek kollarında düğmelenecek yer. [DS] 11. {ağız} Karıncaların yediği küçük beyaz bir böcek. [DS] 12. *sf. Boru gibi dar olan.* ☞ **kubur sıkılmak**, *Tabanca atmak.*|| **kubur yolu**, {17. yy.}*

Kale hendeğinin içinden kaleye gidip gelmek için yapılmış dehliz; üstü kapalı siper yolu.

kubur³, [kubur / kubuz] {ağız} *is. Yalan.* [DS] ☞ **kubur atmak**, {ağız} *Yalan söylemek.* [DS]

kubur⁴, [kubur] {ağız} *is. Kürek kemiklerinin çıkıntılı yerleri.* [DS]

kuburamak, [*kuvur-mak > kubra-mak / kuv(u)r-ā-mak] (*kuvra:mak*) {eT} *gçl. f. [-r]* → kuvramak. [ETY]

kuburga, [kobur-mak > kobur-ğā] (*kuburğa:*) {eT} *is. → koburga.* [DLT]

kuburluk, -ğu [kubur-luk] *is. 1. Kubur adı verilen tabancanın eyer kayışının iki yanına asılan kılıfı. 2. Barut kabı. 3. Okluk; sadak. 4. {ağız} Deriden yapılmış çakı ve silah kabı. [DS] 5. {ağız} Bele bağlanan silahlık.* [DS]

kubuş, [? kubuş] {ağız} *is. Koyu kahverengi.* [DS] ☞ **kubuş boya**, *Koyu kahverengi.*

kubuz¹, [kub-uz / kopuz] {ağız} *is. 1. Yalan; palavra. 2. Palavracı; övünen kimse. 3. Züğürt. 4. Hokkabaz. 5. Körüklü ağız armonikası. 6. Tüfeğin çakmak kısmı. 7. Çakmaklı tabanca.* [DS] ☞ **kubuz atmak**, {ağız} *Yalan söylemek; kubur atmak.* [DS]

kubuz², [kop (yans.) > kop-mak (patlamak; yankı vermek) > kop-uz / kob-uz] {eT} {eAT} *is. → kopuz.* [DLT]

kubuzcu, [kubuz-cu] {ağız} *sf. Yalancı; palavracı.* [DS]

kubuzlug, [kop-uz > kopuz-luğ] {eT} *sf. → kopuzlug.* [DLT]

kübüş, [? kubüş] {ağız} *is. Kel.* [DS]

kübüz, [kub-uz] {ağız} *sf. Cimri.* [DS]

kubzalmak, [kopuz > kop(u)z-al-mak] {eT} *gçsz. f. [-ur]* → kopzalmak. [DLT]

kubzaşmak, [kop-uz > kop(u)z-ā-mak > kopza-şmak] {eT} *işteş. f. [-ur]* → kopzaşmak. [DLT]

kucak, -ğı [kuç-mak (*kucaklamak*) > kuç-ak / kucak] *is. 1. Vücudun açılmış kollarla göğüs arasında kalan bölümü. 2. Otururken dizlerle karın arası. 3. mecaz. Herhangi bir şeyin sınırlarının arası; iç; kuşatılmış hâlde iken kuşatan ortamın ortası. 4. sf. Kollarla kucaklanmış iken kollarla göğüs arasının alabileceği büyüklükte olan.* ☞ **kucağına almak**, *1. Kucaklamak; kucakta taşımak. 2. Bağına basmak; sarılmak.*|| **kucağına atılmak**, *Kucaklaması için birine doğru gitmek.*|| **kucağına düşmek**, (*Tehlike vb. şeyler için*) *karşı karşıya gelmek; karşılaşmak.*|| **kucağına oturtmak**, *Birinin dizleri üstüne oturtmak.*|| **kucak açmak**, *Birine barınacak yer vermek; korumak.*|| **kucak çocuğu**, *Henüz yürüyemeyen, kucakta taşınan çocuk.*|| **kucak dolusu**, *Pek çok; pek bol.*|| **kucak kucağa**, *Yüz yüze ve birbirine sarılmış olarak.*|| **kucak kucak**, *1. Bol bol. 2. Kucaklanabilecek miktarda; kucak dolusu.*|| **kucaktan kucağa**, *Birinin kucağından öbürünün ku-*

cağına.|| **kucaktan kucağa gezmek**, (*Kadın için pek çok kişi ile ilişkiye girmek; pek çok kimsenin sevgilisi olmak; pek çok erkek ile yatmak.*

kucaklama, [kucak-la-ma] *is.* Kucaklamak eylemi.

kucaklamak, [kucak-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bir kimseyi kollarla sararak göğsü üzerine bastırarak; sarılmak. **2.** Kucağına almak; kucağında taşımak. **3.** *mecaz.* Sarıp çevrelemek; kuşatmak; içine almak; kapsamak.

kucaklanış, [kucak-la-n-ış] *is.* Kucaklanmak durumu ve biçimi.

kucaklanma, [kucak-la-n-ma] *is.* Kucaklanmak eylemi.

kucaklanmak, [kucak-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** Bir kimse tarafından kollarıyla sarılarak göğsü üzerine bastırılmak; sarılmak. **2.** Kucağına alınmak; kucakta taşınmak. **3.** *mecaz.* Sarılıp çevrenmek; kuşatılmak; içine alınmak.

kucaklaşma, [kucak-la-ş-ma] *is.* Kucaklaşmak eylemi.

kucaklaşmak, [kucak-la-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* Karşılıklı olarak birbirini kucaklamak; kucak kucağına sarılmak.

kucaklayış, [kucak-la-y-ış] *is.* Kucaklamak eylemi veya biçimi.

kucmak, [koç-mak / kuç-mak] {ağız} *gçl. f. [-ar]* Kucaklamak. [DS]

kucuklamak, [kucuk-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Kucaklamak. [DS]

kucun, [koçan / kucun] {ağız} *is.* Mısır koçanı. [DS]

kucunmak, [kuc-un-mak / kocun-mak] {ağız} *is.* Sinirlenmek. [DS]

kucur, [? kucur] [ku] {ağız} *sf.* **1.** Kısa boylu. **2.** Alışılmamış; yabansı. [DS]

kucus¹, [kuç-mak (*kucaklamak*) > kuc-uş] {ağız} *is.* Pamuk kozası. [DS] ☞ **kucus kucus**, *Sarmaş dolaş; kucak kucağına.*

kucus², [kucus / kocuş / kocamış kuş] {ağız} *is.* İri yapılı, yaşlı kimse. [DS]

-kuç, [-gıç / -giç / -guç / -güç / -kiç / -kıç / -küç / -kuç] *yap. e.* → -gıç.

kuç, [kıc / kıç / kiç / kuç (*yans.*)] *is.* Köpek ve benzeri hayvanlarla keçi çağırma ünlemi. *kuç-u kuçu*

kuça, [kuça] {ağız} *is.* Ellerde ve ayaklarda olan, kökleri derine kadar inen bir tür deri hastalığı; mantar. [DS]

kuçak, [kuç-mak > kuç-aç قوچاق] {eT} {OsT} *is.* Kucak. [DLT] ☞ **kuç kucak olmak**, {eAT} *Kucak kucağına olmak.*

kuçaklamak, [kuç-ak > kuç-ak-lā-mak] (*kuçak-la:mak*) {eT} {eAT} *is.* Kucaklamak. [DLT] [DK]

kuçam, [kuç-mak > kuç-am] {eT} *is.* Kucak. [DLT]

kuçça, [küçük+ağa > kuçça] {ağız} *is.* Ağabey. [DS]

kûçe, [Far. kûçe کوجه] (*kû:çe*) {OsT} *is.* **1.** Dar sokak; küçük sokak. **2.** Kasabanın تنها köşesi. **3.** Küçük köy. **4.** Çarşı; pazar ☞ **kûçe-i bâzâr**, *Pazar yeri.*|| **kûçe-i ser-best**, *Çıkmaz sokak.*

kûçek, [Far. kûçek كوچك] (*kû:çek*) {OsT} *is.* müz. Türk müziğinin en eski birleşik makamlarından biri.

kuçgundi, [kuç-mak > kuç-gün > kuçgun-dî] (*kuç-gündi:*) {eT} *is.* Soğan. [DLT]

kuçı, [kū-çî] (*ku:çî:*) {eT} *is.* Kuğu avcısı. [Nevâyi]

kuçık, [kū-çık] {eT} *is.* Yengeç burcu. [KB]

kuçışmak, [kuç-mak > kuç-ış-mak] {eT} {eAT} *işteş. f. [-ur]* Kucaklaşmak; sarmaşmak.

kuçka, [Bul. kúčka (*kancık köpek*)] {ağız} *is.* **1.** Köpek yavrusu; enik. **2.** İnişte arabanın yavaş gitmesini sağlamak için tekerleğin altına konulan kızak. [DS]

kuçmak, [kuç-mak] {eT} {eAT} *gçl. f. [-ur]* **1.** Kucaklamak; kollarında sıkmak; bağrına basmak. [İKP-Öy.] [EUTS] [KB] [Yükneki] [Gabain] [DK] **2.** Bağdaş kurmak; kavuşturmak. [Gabain]

kuçturmak, [kuç-mak > kuç-tur-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Kucaklatmak. [DLT]

kuçu, [Bul. kúče (*köpek*)] [Tietze] *is.* Köpek çağırma sözü. ☞ **kuçu kuçu**, *Köpek çağırma sözü.*

kuçukuçu, [kuçu+kuçu] *is.* (Çocuk dilinde) köpek.

kuçulmak, [kuç-mak > kuç-ul-mak] {eT} *edil. f. [-ur]* Kucaklanmak; koçulmak. [EUTS]

kuçura, [kuçu-ra] {ağız} *sf.* Çömelik. ☞ **kuçura durmak**, {ağız} *Çömelmek.* [DS]

kuçuş, [kuç-mak > kuç-uş] {eT} *is.* Kucaklama; kucaklaşma. [DLT]

kuçuşmak, [kuç-mak > kuç-uş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Kucaklaşmak. [KB] [İKPÖy.]

kud¹, [kut] {eT} *is.* **1.** Kut; saadet; **2.** Kutsama; takdis; ruh. [EUTS] **3.** Haşmetpenah; hazret. [EUTS] **4.** Unsur. [EUTS] **5.** Azamet. [EUTS]

kud², [Rus. kut (*köşe*)] [Tietze] {ağız} *is.* Uç. [DS] ☞ **kud fasulye**, {ağız} *Kılıksız fasulye.* [DS]

kuda¹, [? kuda] {ağız} *is.* **1.** Kız görmeye giden görücü. **2.** Birbirinden kız alıp veren aileler; dünür. [DS] ☞ **kuda gitmek**, {ağız} *Güce gitmek; kırılmak.* [DS]

kuda², [kuda] {ağız} *is.* Kuyruksuz köpek. [DS]

kudadmak, [kut-ad-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* → kudadmak. [EUTS]

kudal, [Yun. khotáli (*kepçe*)] {ağız} *sf.* **1.** Geremediği hâlde her işe burnunu sokan; gereksiz konuşan. **2.** Yemek karıştırmaya yarayan tahta araç; büyük kepçe. [DS]

kudallamak, [kud-al-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* İnsan ve hayvana değnek, odun fırlatmak. [DS]

kudallık, -ğî [kud-al-lık] {ağız} *is.* Her şeye karışma; burnunu sokma. [DS]

- kudama**, [Ar. kuḏāme (nohut) قضامة [Tietze] {ağız} is. Leblebi. [DS]
- kudamacı**, [kudama-cı] {ağız} is. Leblebici. [DS]
- kudarmak**, [kuda-r-mak] {ağız} gçsz. f. [-ur] Kabadayılık etmek. [DS]
- kudas¹**, [Ar. kuḏās قُدَاس {OsT} is. Hz. İsa'nın havarileri ile yediği son yemeği anmak üzere, Hristiyanların kilisede bir kap içine şarap ve ekmek koyarak yaptıkları takdis töreni; liturya. ☞ **kudas dolabı**, *Birden çok mihrabı olan kiliselerde kutlanmış ekmeğe ve şarabın saklandığı dolap.*
- kudas²**, [ku-daş] {eT} is. Dost; ahbab; arkadaş. [EUTS]
- kudaş**, [ku-daş] {eT} is. Tanış. [Gabain]
- kudat**, [Ar. kādī > kuḏāt / kuḏāt قضاء {OsT} is. Kadılar.
- kudatmak**, [kut-aḏ-mak] {eT} gçl. f. [-ur] → kutadmak. [EUTS]
- kudayma**, [Ar. kuḏāme (nohut) قضامة [Tietze] {ağız} is. Leblebi. [DS]
- kudayna**, [? kudayna] {ağız} sf. Özürlü. [DS]
- kuddam**, [Ar. kuḏdām قُدَام (kudda:m) {OsT} is. Ön taraf; ileri.
- kuddami**, [Ar. kuḏdāmī قُدَامِي (kudda:mi:) {OsT} is. anat. Ön.
- kudde**, [kud(d)-e] {ağız} sf. 1. Kendini beğenmiş; bilgichlik taslayan. 2. Akıllı; zeki; düşünceli. 3. (Kişi için) güldürücü. 4. (Kişi için) kurnaz. 5. Kibirli; çalılımlı. [DS]
- kuddise**, [Ar. kuḏdise قُدْس {OsT} ün. "Kutlu olsun, kutlu eylesin!" anlamında ermişler için söylenen dua.
- kudduk**, -ğū [? kudduk] {ağız} sf. Kurnaz. [DS]
- kuddus**, [Ar. kuḏs > kuḏdūs قُدُوس (kuddu:s) {OsT} sf. 1. Pek kutsal ve kutlu olan; aziz ve mübarek. 2. Çok temiz. 3. is. Hiçbir eksik ve hatalı tarafı olmayan; Allah.
- kuddusi**, [Ar. kuḏdūsī قُدُوسِي (kuddu:si:) {OsT} sf. Kutsal olma durumuna ulaşmış kimse; kutlanmış.
- küdegî**, [Far. küdegî کودگی (kū:degi:) {OsT} is. 1. Çocukluk. 2. Çocukça davranış.
- küdek**, -ğī [Far. küdek كُودَك (kū:dek) {OsT} is. Çocuk. ☞ **küdek-menîş**, {OsT} Çocuk yaradılışı.
- kudema**, [Ar. kadīm > kuḏemā قُدَمَاء (kudema:) {OsT} is. 1. Zamanımızdan önce yaşamış olanlar; eskiler. 2. Bir işte uzun zaman uğraşarak değer kazanmış olanlar.
- kudeyh**, [Ar. kuḏeyh قُدَيْح {OsT} is. Küçük kadeh; kadehçik.
- kudgırmak**, [kuḏ-ğür-mak / kuz-ğır-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] → kuzgırmak. [DLT]
- kudgu**, [kuḏ-ğū (kudğu:) {eT} is. → kodgu. [DLT]
- kudgulanmak**, [kuḏ-ğū > kuḏğu-lā-mak > kuḏğulanmak] {eT} dönşl. f. [-ur] → kodgulanmak. [DLT]
- kudı**, [kuḏ-mak (dökmek) > kuḏ-ī / kuḏ-ī (kudı:) {eT} is. 1. Kuyu; çukur. [DLT] 2. Aşağı; aşağıya; aşağı doğru. [ETY] [DLT] [Üç İtigsizler]
- kudırmak**, [kuru-mak > kuru-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kurutmak. [Gabain]
- kudız**, [kuḏ-mak > kuḏ-uz] {eT} is. → kodız. [ETY]
- kudi**, [kudu] {ağız} is. → kudu². [DS]
- kudışmak**, [kuḏ-mak > kuḏ-ul-mak > kuḏ(u)l-ışmak] {eT} işteş. f. [-ur] Bir şeyi bir şeyin içine yerleştirmekte yardımlaşmak; birlikte koymak.
- kudma**, [kuḏ-mak > kuḏ-mā (kudma:) {eT} is. 1. Kadayıf gibi ince kesilmiş ve tavada kızgın yağla atılarak kızartılan hamur üzerine şeker dökülerek yenilen bir tür tatlı. [DLT] 2. Ergimiş madenin kalıplara dökülmesi ile üretilen eşya. [DLT]
- kudmak¹**, [kuḏ-mak / kuy-mak] {eT} gçl. f. [-ur] (Sıvı vb. akarlar için) bir kap veya yere dökerek koymak; kuymak. [ETY]
- kudmak²**, [kut-mak / kud-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] → kutmak. [EUTS] [Gabain]
- kudret**, [Ar. kuḏret قُدْرَت {OsT} is. 1. Güç; erk; kuvvet; iktidar; takat. 2. Bir amaca ulaşmayı sağlayan özellik. 3. Yetenek; beceri; kabiliyet. 4. Allah'ın bütün varlığı kapsayan ezeli ve sonsuz gücü; Allah. 5. Malî bakımdan varlık; zenginlik. 6. Yaradılış. ☞ **kudret hamamı**, *Yerden sıcak olarak çıkan suyun kullanıldığı hamam; ılıca; kaplıca.*|| **kudret helvası**, 1. Bazı bitkilerin öz sularının kurutulması ile elde edilen ve müşil olarak kullanılan macun. 2. Yurdumuzun kuzey batı ve batı bölgelerinde yetişen, beyaz çiçekli, yirmi metre kadar yükselebilen bir ağaç, (Fraxinus ornus). 3. Allah'ın İbranilere gökten indirdiğine inanılan hazır yiyecek.|| **kudret-i cüz'iyeye**, {OsT} psikol. Belirli bir eyleme yönelik güç.|| **kudret-i elektrikiye**, {OsT} fiz. Elektrik enerjisi.|| **kudret-i harāret**, {OsT} Isı enerjisi.|| **kudret-i kimyeviye**, {OsT} fiz. Kimyasal enerji.|| **kudret-i külliye**, {OsT} psikol. Bir işi yapma veya yapmama hürriyet ve gücünü elinde bulunma durumu.|| **kudret-i mihānikiye**, {OsT} fiz. Mekanik enerji.|| **kudret-i mümekkinne**, {OsT} psikol. Bir işi yapabilecek gücün en azı; ancak gücü yetebilme.|| **kudret-i müyessire**, {OsT} psikol. 1. Üst derecede güç. 2. Maddî bakımdan zengin sayılabilir olma durumu.|| **kudret-i şems**, {OsT} fiz. Güneş enerjisi.|| **kudret-i ziyāiye**, {OsT} fiz. Işıl enerji.|| **kudret narı**, 1. bot. Sarı çiçekli, parçalı yapraklı, tırmanıcı, bir yıllık

otsu bitki, (Mamordica charantia). 2. Bu bitkinin on cm kadar uzunluğunda iğ biçimli, önce yeşil sonradan sarı veya turuncu olan, mide rahatsızlıklarında kullanılan meyvesi. || **kudret-yâb**, {OsT} *Gücü yetebilen; gücü olan.*

kudretli, [kudret-li] *sf.* **1.** Gücü olan; güçlü. **2.** Varlıklı; zengin.

kudretsiz, [kudret-siz] *sf.* Güçsüz; takatsiz.

kudretsizlik, -ği [kudret-siz-lik] *is.* Kudretsiz olma hâli; takatsizlik.

kudretten, [kudret-ten] *zf.* İnsan eli değmeksizin; doğal olarak.

kudruçak, [*kuḍ-ur-mak > kuḍ(u)r-uk > kuḍru(k)-çak] {eT} *is.* → kudurçak. [DLT]

kudrug, [*kuḍ-ur-mak > kuḍ(u)r-uk] {eT} *is.* → kudruk. [EUTS]

kudruk, [*kuḍ-ur-mak > kuḍ(u)r-uk] {eT} *is.* **1.** Kuyruk. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [Gabain] **2.** Göt; kış. [DLT]

kuds, [Ar. ḳuds قدس] {OsT} *is.* **1.** Temizlik; paklık; arılık. **2.** Kutsallık; mukaddeslik. **3.** Cennet. **4.** Her türlü kötülükten arınmış olma durumu; temizlik; arınmışlık. **5.** Kudüs şehri.

kudsî, [Ar. ḳuds > ḳudsî قدسى] (kudsî:) {OsT} *sf.* **1.** Kutsal; mukaddes. **2.** İlahî; Allah'a ait; Allah'la ilgili olan. ☞ **kudsî hadis**, {OsT} *Allah tarafından ilham edilerek Hz. Muhammed tarafından söylenmiş olan hadis.*

kudsiyan, [Ar. ḳudsî + Far. -ân قدسيان] (kudsî:ya:n) {OsT} *is.* Melekler.

kudsiyat, [Ar. ḳudsiyât قدسيات] (kudsiya:t) {OsT} *is.* **1.** Kutsallıklar. **2.** Allah'a, meleklerle, ilahî âleme ait işler.

kudsiye, [Ar. ḳudsî > ḳudsiyye قدسيه] {OsT} *sf.* Kutsal; mukaddes.

kudsiyet, [Ar. ḳudsiyyet قدسييت] *is.* **1.** Temiz oluş; arılık; temizlik. **2.** Kutsallık.

kudu¹, [Tamul d. kudu] *is.* Ensesinde kısa bir yelesi olan büyük antilop.

kudu², [kud-u] {ağız} *is.* **1.** Ağzı dar çömlek; güveç. **2.** Hırsız. [DS]

kudubuk, [? kudubuk] {ağız} *is.* Hırsız. [DS]

kuduçak, [*kuḍ-ur-mak > kuḍ(u)r-uk > kuḍru(k)-çak] {eT} *is.* → kudurçak. [DLT]

kudug¹, [kuḍ-mak (dökmek) > kuḍ-uğ / kuyug] {eT} *is.* Kuyu; pınar; deniz. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain]

kudug², [kıḍ-mak > kıḍ-iğ] {eT} *is.* → kızıg. [OKD]

kuduglug, [kuḍ-uğ-luğ] {eT} *sf.* Kuyulu. [DLT]

kuduk, -ğu [kud-u-k] {ağız} *is.* **1.** Kuş ve kümes hayvanlarının gagası. **2.** Bir şeyin sivri uçları. [DS]

kuduklamak, [kud-uk-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(u) -yor] Gagalamak. [DS]

kudul, [kud-ul] {ağız} *sf.* (Hayvan için) Kuyruksuz; kısa kuyruklu. [DS]

kuldamak, [kud-ul-da-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-d(u) -yor] Birkaç kişi bir arada alçak sesle konuşmak; fısıldaşmak. [DS]

kudulu, [kudu-lu] {ağız} *is.* Göllerdeki sazlık yerler. [DS]

kuduluk, -ğu [kudu-luk] {ağız} *is.* Sazlıkta biten iki metre boyundaki otlar. [DS]

kudum, [Ar. ḳadem > ḳudüm قدوم] {OsT} *is.* **1.** Uzak bir yoldan gelme; bir yere ayak basma. **2.** müz. Mevlevî sema törenlerinde kullanılan vurmali bir çalgı, kudüm. ☞ **kudum kaldırmak**, {ağız} *Gürültü etmek.* [DS] || **kudüm-zen**, {OsT} *Kudüm çalan sanatkâr.*

kudumi, [Ar. ḳudūmī قدومي] (kudu:mi:) {OsT} *sf.* **1.** Bir yere gelme ile ilgili. **2.** *is.* Kudüm çalan sanatkâr.

kudumiye, [Ar. ḳudūmīyye قدوميه] (kudu:miye) {OsT} *is.* **1.** Bulunduğu yere dönen veya misafir olarak bir yere giden devlet büyüğüne sunulan armağan. **2.** ed. İmparatorluk döneminde, padişah ve devlet büyüklüğünün bir yere gelmeleri veya gittikleri yerden dönmeleri dolayısıyla yazılan şiirlere verilen ad.

kudunmak¹, [kud-un-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ur] Cilveleşmek. [DS]

kudunmak², [kuḍ-mak (dökmek) > kuḍ-un-mak / kuy-un-mak] {eT} *dönşl. f.* [-ur] Kendisi için (su vb.) koymak.

kudur, [Ar. ḳıdr > ḳudūr قدور] (kudu:r) {OsT} *is.* Çömlerler.

kudurçak, [*kuḍ-ur-mak > kuḍur-çak] {eT} *is.* Kuyruk kemiği. [DLT]

kudurgak, [*kuḍ-ur-mak > kuḍur-ğāk] (kudurğā:k) {eT} *is.* Kaftanın iki eteğinden biri; kaftanın arka eteklerinden biri [DLT]

kudurgan, [kudur-gan] *sf.* **1.** Çabuk öfkelenen; başkalarına saldırmak için bahane arayan. **2.** mecaz. Azgın; müteccaviz.

kudurganlık, -ğı [kudur-gan-lık] *is.* Azgınlık.

kudurgun¹, [*kuḍ-ur-mak > kuḍur-gün] (kudurğū:n) {eT} *is.* Kuskun; eyerin kuskunu. [DLT]

kudurgun², [kudur-mak > kudur-gan] *sf.* **1.** Kudurmuş; kuduz olmuş. **2.** → kudurgan.

kudurma, [kudur-ma] *is.* Kudurmak eylemi.

kudurmak, [eT. kut-ur-mak / kud-ur-mak] *gçsz. f.* [-ur] **1.** Kuduz hastalığına yakalanmak; kuduz olmak. {eT} (aynı) **2.** {eT} Üstüne düşmek; çabalamak. [DLT] **3.** mecaz. Çok öfkelenmek; köpürmek; hidetlenmek. **4.** mecaz. Azmak; yaramazlaşmak; ele

- avuca sığmamak. **5. mecaz.** Gücünü artırarak tehlikeli bir durum almak; şiddetini artırmak. **6. mecaz.** Aşırı davranışlarda bulunmak; taşkınlık etmek. **7. {ağız}** Oynamak. [DS] **8. {ağız}** Oynamak; elle şakalaşmak. [DS]
- kudursug**, [*kuḏ-ur-mak > kuḏur-suk] {eT} is. Kuyruk. [ETY]
- kudurtma**, [kudur-t-ma] is. Kudurtmak eylemi.
- kudurtmak**, [kudur-t-mak] gçl. f. [-ur] **1.** Kudurmasına yol açmak. **2. mecaz.** Öfkelen-dirmek.
- kudurtucu**, [kudur-t-ucu] sf. Kudurmasına sebep olan.
- kuduru**, [*kuḏ-ur-mak > kuḏur-ū] (kuduru:) {eT} zf. **1.** Tamamıyla; bütünüyle; büsbütün. [EUTS] **2. {ağız}** Tahminen; kararlama; götürü; göz kararı ile. [DS] **3. {ağız}** Gelişigüzel; özensiz. [DS]
- kuduruk**¹, [*kuḏ-ur-mak > kuḏur-uk] {eT} is. Kuyruk.
- kuduruk**², -ḡu [kudur-uk] sf. **1.** Kuduz hastalığına tutulmuş; kudurmuş olan. **2. mecaz.** Azgın; saldırgan. **3. mecaz.** Yaramaz. **4. {ağız}** Deli gibi davranışta bulunan; sinirli. [DS]
- kuduruş**, [kudur-uş] is. Kudurmak eylemi veya biçimi.
- kuduruşmak**, [kudur-uş-mak] {ağız} işteş. f. [-ur] Birbirinin üzerine atılıp oynamak. [DS]
- kuduşmak**, [kuḏ-mak (dökmek) > kuḏ-uş-mak / kuy-uş-mak] {eT} işteş. f. [-ur] → kuyuşmak.
- kuduz**¹, [koḏ-mak > koḏ-uz] {eT} is. → koduz. [DLT]
- kuduz**², [*kuḏ-uḡ > kuḏu-z] {eT} is. Su; kuyu suyu. [EUTS]
- kuduz**³, [kutuz > kuduz] is. **1.** Kuduz hayvanın salyası ile bulaşan, merkezî sinir sistemini etkileyerek muhakkak ölümle sonuçlanan, tehlikeli bir saldırganlık biçiminde belirginleşen, virüs kökenli bir bulaşıcı hastalık. **2. sf.** (Hayvan için) kuduz hastalığına yakalanmış olan; kudurmuş olan. **3. {ağız}** mecaz. Ele avuca sığmayan; azgın; yaramaz. [DS] ☞ **kuduz böceği**, zool. *Kın kanatlılardan, tıpta yakıt yapmakta kullanılan, parlak yeşil renkli, insan teninde kabarcıklar meydana getiren ve cinsel uyarıcı etkileri olan bir böcek; kunduz böceği; İspanyol böceği, (Cantharis).|| kuduz böcekleri*, zool. *Ateş böceklerine benzeyen, ancak onlar gibi ışık vermeyen kınkanatlılar familyası.|| kuduz kurdu*, {eAT} *Bambul böceği.|| kuduz otu*, bot. *Turpgillerden, salkımlar hâlinde, sarı veya beyaz, toplu çiçekli, yurdumuzda ve Avrupa'da kendiliğinden yetişen küçük ağaççık; deli otu, (Alyssum)*
- kuduz**⁴, [kudur / kuduz] {ağız} sf. **1.** Şişman. **2.** Kısa boylu; bodur. [DS]
- kuduz**⁵, [kuduz] {ağız} is. Kesilen ağacın toprakta kalan kök ve parçaları. [DS]
- kuduzlanmak**, [koḏ-uz > koḏ-uz-lā-mak > koḏuz-lān-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Dul karı ile evlenmek. [DLT]
- kuduzluk**, [kuduz-luk] is. Kuduz olma durumu.
- kudübet**, [? kudübet] {ağız} sf. **1.** Biçimsiz. **2.** (Kişi için) kaba; hırçın. [DS]
- kudüm**, [Ar. ḡudüm (önden gitme) قدوم] {OsT} is. müz. Mevlevî müziği ile eski Türk müziğinde kullanılan, toprak ya da metalden, ağzına deri gerilmiş, yaklaşık 30 cm. çapında iki yarı küreden ibaret vurmalı çalgı.
- kudümzen**, [Ar. ḡudüm + Far. -zen قدومزن] {OsT} is. Kudüm çalan sanatçı. ☞ **kudümzen başı**, {OsT} *Mevlevî ayinlerinde kudüm çalarak mutrip heyetini yöneten kimse.*
- kûf**, [Far. kûf کوف] (kû:f) {OsT} is. Baykuş.
- kufa**¹, [koḡa / kova] {ağız} is. **1.** Ağaç su kabı; kova. **2.** Ağaçtan yapılmış testi. [DS]
- kufa**², [Yun. khophós (sağır) [Tietze]] {ağız} is. Kulaksız koyun veya keçi. [DS]
- kufa**³, [? kufa] {ağız} is. Çatal, bıçak konulan tahta kutu. [DS]
- kufa**⁴, [Ar. /Far. kûfe] {ağız} is. Küçük sepet; yemiş sepeti. [DS]
- kufar**, Ar. ḡafr > ḡufār قفار (kufa:r) {OsT} is. Susuz, otsuz yerler; çöller.
- kûfe**, [Ar. / Far. kûfe كوفه] (kû:fe) {OsT} is. **1.** Kaba ve dayanıklı bir tür sepet; küfe. **2.** Yalnızca Fırat nehrinde kullanılan, içi ve dışı ziftle kaplı yuvarlak sepetten yapılmış sandal.
- kufeyli**, [Ar. tufeylî] {ağız} is. Yolsuz birleşmelere aracılık eden adam. [DS]
- kûfi**, [Ar. Kûfe (Irak'ta Sa'd ibni Ebi Vakkas tarafından 639'da kurulan şehir) > kûfi كوفى] (kû:fi:) {OsT} sf. **1.** Kûfe şehri ile ilgili; Kûfe'ye ait. **2.** Arap yazısının dik, sert köşeli, eski bir biçimi.
- kûfiyûn**, [Ar. kûfiyyûn كوفيون] {OsT} is. Arap gramercilerinin ayrılmış olduğu iki koldan, Kûfe şehrine ait olan grubu; Kûfeliler.
- kufli**, [Ar. ḡufli قفل] {OsT} is. Kapı sürgüsü; kilit. ☞ **kufli Rûmî**, {OsT} *Asma kilit.*
- kuflan**, [? kuflan] {ağız} is. Salıncak. [DS]
- kufiankuf**, [? kuflankuf] {ağız} is. Salıncak. [DS]
- kûfte**, [Fr. kûfte كوفته] (kû:fte) {OsT} sf. **1.** Ezilmiş; dövülmüş. **2. is.** Kıyılmış, ezilmiş, dövülmüş et. **3.** Köfte. ☞ **köfte-h'ar**, {OsT} *1. Köfte yiyen; köftehor. 2. Geveze; çalçene. 3. Kendini beğenmiş; şarlatan. 4. Çapkın.*
- kufu**, [Yun. khophós (sağır) [Tietze]] {ağız} sf. Sağır. [DS]

kuful, [Ar. kuful > kuful قفول] (*kuful*:l) {OsT} is. 1. Kilitler; sürgüler. 2. Yolculuktan dönme.

kug, [kag / kağ / kah / kak / kek / kığ / kiğ / kık / kok / kug / kuğ / kuk (*yans.*)] is. Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırma, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kug-ur-mak*

kugar, [Bul. kùkara] {ağız} is. 1. Ucu eğri sırık; çengel. 2. Ocak zincirine asılan eğri ağaç. [DS]

kugu, [kū > ku-gū] (*kuğu*:.) {eT} is. Kuğu. [DLT] [ETY] [KB] [Gabain]

kugurçak, [kuğur > kuğur-çak] {eT} is. Kukla.

kugurmak, [*kāğ-mak > kağ-ur-mak] {eT} is. → kagurmak. [DLT]

kugursak, [kuruğ-sı-mak > kuruğ-sāk / kuğur-sāk] {eT} is. → kurugsak.

kuğ, [kag / kağ / kah / kak / kek / kığ / kiğ / kık / kok / kug / kuğ / kuk (*yans.*)] is. Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırma, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kuğ-ur-mak*.

kuğu, [eT. kuğu] is. zool. Ördekgillerin kazgiller alt familyasından, eğrilebilen uzun boyunlu, genellikle pembemsi beyaz büyük yapılı, perde ayaklı bir su kuşu, (*Cygnus olor*). ☞ **kuğu boynu**, 1. Empir ve Restorasyon devri mobilyalarında görülen kuğu boynunu andırır süsleme unsuru. 2. bot. Salepgillerden Tropikal Amerika'da yetişen, bazı türleri de seralarda süs olarak yetiştirilen epifit orkide, (*Cycnoches*). || **kuğu fırtınası**, Nisan ayının başında sürekli ve hızlı esen yaz başı fırtınasının adı. || **kuğu gibi**, İnce, uzun, narin, beyaz.

kuğuk, -ğū [kuğ-uk] {ağız} is. Saman. [DS]

kuğun, [kuğ-un] {ağız} is. Sürek avı. [DS]

kuğurma, [kuğ (*yans.*) > kuğ-ur-ma] is. Kuğurmak eylemi.

kuğurmak, [kuğ (*yans.*) > kuğ-ur-mak] {ağız} gçsz. f. [-ur] (Güvercin, kumru vb. için) ötmek. [DS]

kuğuruk, -ğū [kuğ-ur-uk] {ağız} is. Baykuş. [DS]

kuğuşmak, [koğ-uş-mak / kuğ-uş-mak] {ağız} döñşl. [-ur] (İnek vb. için) çiftleşmek. [DS]

kûh¹, [Far. kûh كوه] (*ku:h*) {OsT} is. Dağ. ☞ **kûh-beden**, {OsT} Dağ gibi iri yapılı. || **kûh-ciğer**, {OsT} mecaz. Yürekli; cesur; yiğit. || **kûh-i âteş-feşân**, {OsT} Ateş saçan dağ; yanardağ. || **kûh-efgen**, {OsT} 1. Dağ deviren. 2. Çok kuvvetli. || **kûh-i celli**, {OsT} Nuh peygamberin evinin bulunduğu dağ. || **Kûh-i Kaf**, {OsT} 1. Kafdağı. 2. mecaz. Erişilme-yen yer. || **kûh-i nür**, {OsT} Işık dağı. || **Kûh-i Rahmet**, Mekke'de bir dağ. || **kûh-i revende**, {OsT} Çok iri yapılı at; fil veya deve. || **kûh-istân**, {OsT} → kûhistan. || **kûh-ken**, {OsT} 1. Dağı kazan, delen. 2. Ferhat. || **kûh-küb**, {OsT} → kûhkûb. || **kûh-nümün**, {OsT} Dağ görünüşlü; iri yapılı; heybetli. || **kûh-**

pâre, {OsT} 1. Dağ parçası. 2. Kuvvetli at. || **kûh-pâye**, {OsT} Dağlık yer. || **kûh-peyker**, {OsT} Dağ gibi heybetli; iriyarı. || **kûh-püşt**, {OsT} Kambur. || **kûh-sâr**, {OsT} → kûhsar. || **kûh-ten**, {OsT} Dağ gibi iri; heybetli. || **kûh ü deşt**, {OsT} 1. Dağ ve çöl. 2. mecaz. Her yer; her taraf. || **kûh-vâr**, {OsT} Dağ gibi; iri kıyım; gösterişli; heybetli.

kuh², [kuḥ] {ağız} is. Kamıştan yapılmış çardak. [DS]

kûhāmūn, [Far. kûhāmūn كوهامون] (*kû:ha:mu:n*) {OsT} is. Tepesi düz olan dağ.

kûhan, [Far. kûhān كوهان] (*kû:ha:n*) {OsT} sf. 1. Kambur. 2. is. Eyer; semer. 3. Deve gibi bazı hayvanların sırtındaki hörgüç. ☞ **kûhān-dār**, {OsT} 1. Sirtında kamburu olan. 2. (At için) eyerli.

kuhçu, [kuḥ-çu] {ağız} is. Kuşçu. [DS]

kûhe¹, [Far. kûhe كوهه] (*kû:he*) {OsT} is. 1. Dağ. 2. Eyer; semer. 3. Dağın tepesi; sivri ve kubbe biçiminde olan şey; hörgüç. 4. Hücum etme; saldırma.

kuhe², [kuḥe] {ağız} sf. Olmamış; ham; çiğ. [DS]

kûhî, [Far. kûhî كوهی] (*kû:hi*.) {OsT} sf. Dağla ilgili; dağa ait.

kûhistan, [Far. kûhistān کوهستان] (*kû:hista:n*) {OsT} is. Dağlık yer; dağlık bölge.

kûhkûb, [Far. kûh + kûb كوه كوب] (*kû:hkû:p*) {OsT} is. 1. Dağı delen. 2. is. Kuvvetli at veya katır. 3. Kale döven top. 4. gnşl. Şirin'in sevgilisi Ferhat'ın lakabı.

kuhl, [Ar. kuḥل كحل] {OsT} is. 1. Kadınların kaşlarına ve kirpiklerinin diplerine sürdükleri boya; sürme. 2. Göz ilacı; göz damlası.

kuhli, [Ar. kuḥli كحلی] (*kuhli:*) {OsT} sf. Sürme gibi siyah olan.

kûhsar, [Far. kûhsār كوه سار] (*kû:hsa:r*) {OsT} is. Dağlık yer; dağ başı.

kuhuf, [Ar. kihf > kuhūf كحوف] (*kuhu:f*) {OsT} is. Kafatasları.

kuin, [Çin. k'üen] {eT} is. Kitap yaprağı. [EUTS]

kuintet, [Fr. quintette] is. Beşli.

kuj, [Far. kūj كوی] (*ku:j*) {OsT} is. Alıç.

kuk, [kag / kağ / kah / kak / kek / kığ / kiğ / kık / kok / kug / kuğ / kuk (*yans.*)] is. Tavuk ve diğer kümes hayvanlarının ve benzeri kuşların seslenişini ve bu biçimde bağırma, seslenmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *kuk-ku*, *kuk(k)-u-mav-uk*, *kuk-u*

kuka¹, [Yun. koka / İt. cocca] is. 1. Halka biçiminde, karton üzerine özel şekilde sarılmış dantel veya nakış ipliği yumağı. 2. Osmanlı donanmasındaki gemilerden biri. 3. İmparatorluk döneminde kullanılan borklerden biri. 4. {ağız} Ebenin önündeki boş kutuyu uzağa fırlatmak ve ebe bu kutuyu yerine

- koyarken saklanan oyuncuları teker teker bulmaya çalışmak şeklinde oynanan bir çocuk oyunu. [DS]
- 5.** {ağız} Dalyanlarda kullanılan bir tür kanca. [DS]
- 6.** {ağız} Keçi sakalı denilen bitki dallarından yapılan içi yumuşak kafes. [DS]
- 7.** {ağız} sf. Çökük burunlu. [DS]
- kuka**², [Yun. kuki] *is.* **1.** Tespih; sigara ağızlığı gibi şeylerin yapıldığı Hindistan cevizi ağacı kökü. **2.** {ağız} Değerli bir taş ve bu taştan yapılan tespih, ağızlık vb. [DS] **3.** sf. Hindistan cevizi kökünden yapılmış olan.
- kukar**, [Yun. kükara] {ağız} *is.* Ucu eğri sırık; çengel. [DS]
- kukarca**, [kukar-ca] {ağız} *is.* Soğan tohumu. [DS]
- kukarlanmak**, [kukar-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]*
1. Toplanmak; büzüşmek. **2.** Gururlanmak; böbürlenmek. [DS]
- kukarma**, [? kukarma] {ağız} *is.* Karabatak. [DS]
- kukkan**, [? kukkan] {ağız} *is.* İçi haşhaşlı küçük ekmek. [DS]
- kukkulik**, -ği [? kukkulik] {ağız} *is.* Ağaçların tepesi. [DS]
- kukla**¹, [Yun. khoukhla] *is.* **1.** Hareket etmesi gereken organlarının uçlarına iplikler takarak perdenin üstünden oynatılan karton ve diğer hafif şeylerden yapıma bebeklere verilen ad. **2.** İçine el sokularak, kolları veya beli hareket ettirilen ve oyuncusunun seslendirmesi ile oynatılan bebek. **3.** Kişilerin kuklaları ile yapılan taklit oyun. **4.** mecaz. Kendi iradesinin dışında başkalarının isteğine göre hareket eden zayıf karakterli kimse. ⇨ **kukla gibi**, *1. Ufak tefek; çelimsiz. 2. mecaz. Kişiliksiz; ruhsuz ve iradesiz.* || **kukla gibi oynatmak**, *1. Birine her istediğini yaptırmak. 2. Birinin istediğini yapıyor görünenek onu oyalamak.* || **kukla hükümet**, *Yabancı bir ülke veya güçlerin amaçlarına uygun olarak kendi hesaplarına kurdukları hükümet; sözde hükümet.* || **kukla oyunu**, *Kuklaların oynatıldığı sahne oyunu.* || **kukla tiyatrosu**, *Kukla oynatılan tiyatro.*
- kukla**², [kuka / kukla] {ağız} *is.* Yumak; kuka. [DS]
- kuklacı**, [kukla-cı] *is.* Kuklaları yapan veya oynatan kimse.
- kuklacılık**, -ğı [kukla-cı-lık] *is.* Kukla yapma, satma veya oynatma sanatı.
- kuklalık**, -ğı [kukla-lık] *is.* Kukla olma durumu; başkasının isteğine göre davranma.
- kukma**, [Slav. kokma / kükuma] {ağız} *is.* Güğüm. [DS]
- kuku**¹, [kuku] {ağız} *is.* çoc. d. Yemiş. [DS]
- kuku**², [kuku] {ağız} *is.* Lale. [DS]
- kuku**³, [kuku] {ağız} *is.* Köpek. [DS]
- kukuç**¹, -cu [Yun. kukutsi] *is.* Şeftali, zerdali, kayısı vb. meyvelerin çekirdeklerinin sert kabuğu.
- kukuç**², -cu [keküç] {ağız} *is.* Çekiç. [DS]
- kukuç**³, -cu [kukuç] {ağız} *is.* Kertenkele. [DS]
- kukuça**, [? kukuça] {ağız} *is.* Mısır tanesi. [DS]
- kukuçi**, [? kukuçi] {ağız} *is.* **1.** Ham meyve. **2.** Servi ağacının meyvesi. [DS]
- kukuk**¹, -ğu [kukuk] {ağız} *is.* Kalça. [DS]
- kukuk**², -ğu [kukuk] {ağız} *is.* Mor renkli bir çeşit kır çiçeği. [DS]
- kukul**¹, [Yun. khoukhoula (börk)] {ağız} *is.* **1.** Gelin fesi. **2.** Tavuğun başındaki tüyler. **3.** Arı sokmaması için başa giyilen tel kafes. **4.** Ağzına kadar dolu kap. **5.** Çiçek tomurcuğu. **6.** Meyve toplamaya yaran ince gözenekli ağ. [DS]
- kukul**², [Yun. kukuli] {ağız} *sf.* **1.** Tombul; yuvarlak. **2.** *is.* Bütün olarak yapılan şalgam turşusu. [DS]
- kukula**, [Yun. khoukhoula (börk)] {ağız} *is.* Püsküllü erkek başlığı. [DS]
- kukuleta**, [İt. cuculetta] (kukule'ta) *is.* **1.** Soğuk, yağmur vb. dış etkilerden başı korumak için yağmurluğa dikili başlık. **2.** Tanınmamak için omuzlara kadar geçirilen külah. **3.** Bazı manastır papazlarının giydikleri, sivri tepeli başlık.
- kukuletalı**, [kukuleta-lı] (kukule'talı) *sf.* **1.** Kukuletası olan. **2.** Kukuleta giymiş olan.
- kukuletasız**, [kukuleta-sız] (kukule'tasız) *sf.* Kukuletası olmayan.
- kukuh**, [kuku-lu] {ağız} *sf.* Yuvarlak. [DS]
- kukuli**, [kuku-lu] {ağız} *sf.* → kukulı. [DS]
- kukullu**, [Far. kākūl => kukul-lu] {ağız} *is.* Tepeli, sorguçlu tavuk. [DS]
- kukulya**, [Yun. kukuli] *is.* İpek böceği kozası. ⇨ **kukulya fırtınası**, *Nisan ortalarında çıkan fırtına.*
- kukulyacı**, [kukulya-cı] *is.* **1.** İpek böceği kozası yetiştirip satan kimse. **2.** mecaz. Falcı kadın. ⇨ **kukulyacı kıyafetli**, *Falcılar gibi giyinmiş; çingene giyimli.*
- kukumav**, [Yun. khoukhouvayia] *is.* zool. **1.** Baykuşgillerden, kahverengi tüylü, basık başlı, yarım peçeli küçük yırtıcı kuş, (*Athena noctua*). **2.** Tepeliksiz gece yırtıcı kuşlarına verilen ad. **3.** {ağız} Baykuş. [DS] ⇨ **kukumav gibi**, *Yapayalnız; tek başına.* || **kukumav gibi düşünüp durmak**, *Ne yapacağımı bilemeyerek kara kara düşünmek.*
- kukun**, [kok-mak (duman, koku vb. yükselmek) > kok-un] {eT} *is.* → kokun. [DLT]
- kukunlug**, [kok-mak (duman, koku vb. yükselmek) > kok-un-luğ] {eT} *sf.* → kokunlug. [DLT]
- kukur**, [? kukur] {ağız} *sf.* **1.** Kambur. **2.** Fıtık. [DS]
- kukurlamak**, [kukur-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Kamburlaşmak; eğilmek. [DS]
- kukurtmaç**, -cı [kukur-t-maç] {ağız} *is.* Yağ ve yoğurt karışımı bir yiyecek. [DS]
- kukuruz**, [kukur-uz] {ağız} *is.* Mısır buğdayı. [DS]
- kukus**, [? kukus] {ağız} *is.* Tomurcuk. [DS]
- kukuz**, [kuk-uz] {ağız} *is.* Diz çökme durumu. [DS]
- kul**¹, [eT. kul] *is.* **1.** Yabancı ülkelerden tutulup ge-

tirilmiş, alınıp satılabilen köle veya karavaş; uşak; köle; erkek köle; esir. {eT} (aynı) [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [İKPÖy.] [Yükneki] [Üç İtigsizler] [Gabain] [Tekin] **2.** Allah'a göre insan; abd. **3.** mecaz. Bir kişiye derin bağlılık duyan kimse. **4.** İmparatorluk döneminde, devşirme yoluyla toplanan genç kölelerden meydana gelen askerlerin her biri; yeniçeri. **5.** ed. Tarikat şeyhlerine veya babalarına bağlılıklarını belirtmek için bazı Bektaşî şairlerin mahlaslarının önüne aldıkları sıfat. **6.** ed. Yeniçeriler arasından çıkan şairlerin mensubiyetlerini ifade için kullandıkları mahlas. ☞ **kul akçesi**, Devşirmelerin, alındığı yerden merkeze kadar getirilmeleri ve giyimleri için harcanan para. || **kula kul olmak**, Bir kimsenin boyunduruğu altında olmak; bir insanı efendi olarak kabullenmek; bir insanı Tanrı ölçüsünde değerlendirmek; köle olmak; esir olmak. || **kul cinsi**, İmparatorluk döneminde, cariye iken çocuk doğuran ve efendisi ile evlenen kadınlara verilen ad. || **kul etmek**, 1. Esir almak; köle edinmek. 2. Hizmetçi tutmak; hizmetine almak. || **kul hakkı**, 1. İnsanların aralarındaki ilişkilerden doğan ve birbirleri üzerine geçen para, mal, emek vb. türden olan hakları; hangi sebeple olursa olsun birbirlerinde kalan alacakları. 2. Allah'ın emrettiği, kişi hak ve yararlarına saygı. || **kul kâhyası**, {OsT} İmparatorluk döneminde, Yeniçeri Ocağının yeniçeri ağası ve sekban başından sonra gelen en yüksek rütbeli subayı. || **kul kılma**, {eT} Köle yapmak. || **kul küng**, {eT} Budizm öğretilerine bağlı kişiler; ümmet. || **kul oğlu**, Yeniçerilerin asker olarak yetiştirilen çocuklarına verilen isim. || (birine) **kul köle olmak**, Birine karşı, bütün isteklerini yerine getirecek biçimde büyük bir içtenlikle bağlılık duymak. || (birine) **kul kurban olmak**, Birine karşı, bütün isteklerini yerine getirecek biçimde tam bir doğruluk, özveri ve büyük bir içtenlikle bağlılık duymak. || **kulları**, {OsT} Eskiden "ben" yerine kullanılan, alçakgönüllülük bildiren saygı sözü; bendeleri; köleleri. || (birine) **kul olmak**, Bir kimseye veya bir şeye aşırı derecede bağlanmak; boyun eğmek. || **kul savı**, {eT} Köle sözü. || **kul oğlanı**, {OsT} Vergi toplayan belediye tahsildarı. || **kul taise**, {OsT} Yeniçeri Ocağı mensuplarından her biri. || **kul taksimi**, İnsanlar arasında yapılan, eşit paylaşım. || **kulunuz**, {OsT} Eskiden "ben" yerine kullanılan, alçakgönüllülük bildiren saygı sözü; bendeniz; köleniz. || **kul yapısı**, İnsanlar tarafından yapıldığı için çok mükemmel olmayan ve zaman zaman kusurları da ortaya çıkan şey.

kul², [Ar. ḫalā => kul] {ağız} is. Hela; ayakyolu. [DS]

kula¹, [eT. kulā] (kula:) sf. **1.** Açıktan koyuya kadar pek çok türü bulunmakla birlikte kızıl ile boz arasındaki renk; sarımtırak kahveden sütlü kahveye kadar olan at donu. {eT} (aynı) [ETY] **2.** {ağız} Kumral. [DS] **3.** {ağız} Sarışın; mavi gözlü. [DS] **4.** is. Bu

renkte olan at. **5.** {ağız} Vücudu koyu sarı, kuyruğu ve yelesi siyah olan at. [DS] **6.** {ağız} Siyaha yakın bir renk. [DS] ☞ **kula at**, Donu koyu sarı, yelesi, kuyruğu ve ayak uçları siyah olan at. || **kula kabağ**, Yassı bir sürahi biçiminde, deriden yapılan ve bel kayışına takılan üstü işlemeli barutluk. [DS]

kula², [Ar. ḫalā] {ağız} is. Ayakyolu; hela. [DS]

kûlab, [Far. kûlāb کولاب] (kû:la:b) {OsT} is. **1.** Göl. **2.** Büyük dalga.

kulabuz, [Kumanca. kalauz / Soğd. kulabuz > kulāguz] (kula:buz) {eT} is. → kulavuz. [DLT]

kulacık, -ğı [kula(k)-cık قولا جق] {OsT} is. Kulacık.

kulaç, -cı [eT. kōl + āç > kulaç] is. **1.** Halk arasında pratik bir ölçü birimi olarak kullanılan, iki yana gerilerek açılmış iki kolun parmak uçları arasında kalan uzaklık. {eT} (aynı) [EUTS] [DLT] [KB] [OKD] **2.** Denizciler tarafından kullanılan 1,829 m'ye eşit İngiliz uzunluk ölçüsü. **3.** Eskiden denizcilerin kullandığı 1.66 m'ye eşit uzunluk ölçüsü. **4.** {ağız} Beşik. [DS] ☞ **kulaç açmak**, Kolları iki yana doğru açmak. || **kulaç atmak**, 1. Yüzerken kolları sırayla üstten ileriye uzatma ve suyu geriye itmek. 2. Yüzmek. || **kulaç hattı**, Deniz haritalarında eşit derinlikleri birleştiren çizgi. || **kulaç kulaç**, mecaz. Bol bol; ferah ferah.

kulaçka, [Bul. kloçka قولا جقه] {OsT} is. Kuluçka.

kulaçlama, [kulaç-la-ma] is. Kulaçlamak eylemi.

kulaçlamak, [kulaç > kulaç-lā-mak] (kulaçla:mak) gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Bir şeyin uzunluğunu, boyunu veya bir suyun derinliğini kulaç ile ölçmek. {eT} (aynı) [DLT] [KB] **2.** {ağız} is. Vuracakmış gibi yapmak. [DS] **3.** gçsz. f. Kulaç atarak yüzmek.

kulaçlayış, [kulaç-la-y-ış] is. Kulaçlamak eylemi veya biçimi.

kuladmak, [kul > kul-ağ-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] Köle olmak. [ETY] [Gabain] [Tekin]

kulafe, [Ar. kûlāfe كولا فة] (kula:fe) {OsT} is. Kılıf; zarf; kabuk.

kulag, [kul-ğā-k] {eT} is. → kulkak.

kulaguz, [Kumanca. kalauz / Soğd. kulabuz > kulāguz] (kula:buz) {eT} is. Kılavuz.

kulağakaçan, [kula(k)-a+kaç-an] is. zool. Kulağakaçangillerden, karın kısmının sonunda sert ve sivri bir kısaç bulunan, kısa kın kanatlı, uzun yassı hepçil böcek, (*Forficula auricularia*).

kulağakaçangiller, [kula(k)-a+kaç-an-gil-ler] is. zool. Örnek hayvanı kulağakaçan olan, eksik başkalaşımli, yassı ve sert gövdeli, çiğneyici böcekler familyası, (*Forficulidae*).

kulağuz, [Kumanca. kalauz / Soğd. kulabuz > kulāguz] (kula:buz) {eAT} {OsT} {ağız} is. Yol gösteren; kılavuz. [DS]

kulağuzlamak, [kulağuz-la-mak قولاغوزلمق] {eAT} {OsT} *gçl. f. [-r]* 1. Önüne düşüp yol göstermek; rehberlik etmek. 2. Kılavuz olarak vermek; yanına yol gösterici olarak vermek.

kulağuzlayıcı, [kulağuz-la-y-ıcı قولاغوزليجي] {eAT} is. Yol gösterici; rehber.

kulah, [kulak / kulaḥ قولاخ] {eAT}{OsT} is. → kulak¹.
 ☞ **kulah urmak**, {eAT} {OsT} *Kulak vermek; dinlemek; önem vermek.*

kulak¹, -ğı [eT. kul-ğā-k / kulkak / қулақ قولاق] is. 1. Başın iki yanında bulunan işitme ve denge duyusu organı. {eT} (aynı) [DLT] [EUTS] [KB] [Yüknekî] [Gabain] 2. Bu organın memelilerde değişik biçimlerde görünen dış kısmı; kulak kepçesi. 3. *mecaz.* Seslerin duyulmasında işitme doğruluğu ve seslerin uygunluğunu değerlendirme ve duyma yetisi; işitme duyusu. 4. *mecaz.* Müzik seslerini doğru algılama ve doğru verebilme; müzik yeteneği. 5. *gınl.* Tutmak, kaldırmak, taşımak vb. sebeplerle bir yükün, dengin her köşesinden düğümlenmiş veya kıvrılmış tutamak. 6. Bir malın ucuna bağlanmış, fiyat, cins, talimat vb. hususların yazılı olduğu küçük kâğıt. 7. Bir belge veya kâğıdın yanına veya köşesine iliştirilen küçük kâğıt. 8. Pulluk ve sabanda sürülen toprağı devirmeye yarayan eğri ve geniş bıçak. {ağız} (aynı) [DS] 9. İçine metal bir vida vb. giren delikli çıkıntı. 10. Bir makine parçasını ana parçaya birleştiren küçük bağlantı. 11. Bir makine parçasının vidalama uzunluğunu artırmaya veya tespiti sağlamlaştırmaya yarayan çıkıntılı kısım. 12. İmparatorluk döneminde resmî mektupların alındı makbuzu. 13. Yapıda, yandaki taşlar üzerine kaymasını önlemek için bazı kemer veya kilit taşlarına yapılan çıkıntı. 14. Bir koltukta arkalığın her iki yanında bulunan çıkıntılı kısım. 15. Keman, saz vb. telli çalgılarda telleri germeye yarayan bir sap ve bir baştan meydana gelen ağaç parça. 16. Yatağan, kılıç, bıçak vb. kesici aletlerin kabzasının daha iyi tutulmasına ve elden kaymamasına yarayan çatallı çıkıntı. 17. Ayakkabıyı kolayca giyebilmek için tutup çekilebilecek biçimde arka tarafına konulmuş küçük çıkıntı. 18. Balıklarda başın iki yanında bulunan, ağızdan giren suyun oksijeni solungaçlarda alındıktan sonra bu suyu dışarıya vermeye yarayan yarıklardan her biri; solungaç yanıkları. 19. Akarsu ve göllerin karaya giren durgun sulu kısımları; akarsuların karaya giren ve durgunlaşan yerleri; göllerin karaya giren sivri kısımları. 20. {ağız} Tarlanın köşesi; dar yeri. [DS] 21. {ağız} Yağmur ve sel sularının toplandığı çukur; su yatakları. [DS] 22. {ağız} Küçük dereler; küçük vadi. [DS] 23. {ağız} Ark, göl ve dereden tarlaya alınan suyun ağızı. [DS] 24. {ağız} İki yol arasında kalan toprak parçası. [DS] 25. {ağız} Dokuma tezgâhlarında gücü sırtını

koymaya yarayan yan direkler. [DS] 26. {ağız} Köprünün iki yanındaki duvarlar. [DS] 27. {ağız} Makbuz. [DS] 28. {ağız} Oku boyunduruğa bağlayan kayış. [DS] 29. {ağız} Kağnılarda iki oku boyunduruğa yakın yerde birbirine tutturulan sivri ağaç parçaları. [DS] 30. {ağız} Koyun ve keçilerin butlarındaki açu biçimindeki sinir. [DS] 31. {ağız} Kenar. [DS] 32. {ağız} Manti. [DS] 33. {ağız} Kolayca taşınması için çuvalın ağzının iki yanına yapılan tutma yeri. [DS] 34. {ağız} Çamlıklarda biten ve yemeği yapılan bir tür ilkbahar bitkisi. [DS] ☞ **kulağa almamak**, {eAT} *Dinlememek; önemsememek; oralı olmamak.*|| **kulağa çan çalmak**, *Bıktırıcı bir şekilde aynı şeyleri tekrar edip durmak.*|| **kulağa davul çalınmak**, *Söylenen sözleri dinlememek; boş vermek; aldırılmamak; anlamak istememek.*|| **kulağı ağır** (duymak) *işitmek*, *Sağırılık nedeniyle yavaş işitmek; iyi işitememek; az işitmek.*|| **kulağı** (bir şeyde veya bir kimsede) *olmak*, *Bir şeyi veya kimseyi iyi dinlemek; dinliyor olmak.*|| **kulağı delik**, *Olup bitenlerle ilgili şeyleri çarçabuk öğrenen; her şeyden haberi olan.*|| **kulağı duvar olmak**, *Sağır olmak.*|| **kulağı düşük**, *Sağlığı bozuk; neşesi kalmamış; ataklığı gitmiş; görkemi yok olmuş; süngüsü düşük.*|| **kulağı enseden göstermek**, *Bir işi kısa yoldan çözümlenmeyip uzatmak.*|| **kulağı kesik**, 1. *Bir işte deneyim kazanmış, ustalашmış; eskiden beri aynı işi yapa yapa ustalık kazanmış; işin kurnazlığını öğrenmiş.* 2. {ağız} *Karışık işlere girip çıkmış olan.* [DS] 3. {ağız} *İşini bilen; politikacı.* [DS]|| **kulağı kırıste**, *Gelecek bir haberi veya söylenecek bir şeyi dinlemek için hazır durarak.*|| **kulağı okşamak**, *Kulağa hoş gelmek; işiteni rahatsız etmemek.*|| **kulağına çalınmak**, 1. *Bir yerde birileri konuşurken işitmiş olmak; tesadüfen duymak; ayrıntısı ile işitememek.* 2. {OsT} *Tesadüfen işitmek; kulağına gelmek.*|| **kulağına dokunmak**, {eAT} *Kulağına gelmek; işitmek.*|| **kulağın çarpamak**, *Duymak; işitmek; kulağına çalınmak.*|| **kulağına gelmek**, *Birisi tarafından söylenmek; duymak; işitmek.*|| **kulağına girmek**, *Kendisine söylenenler, tembih edilenler doğrultusunda hareket etmek; söylenen sözü anlamak; kabul etmek.*|| **kulağına gitmek**, *Duymak; işitmek; haberi olmak.*|| **kulağına kar suyu kaçmak**, *Tedirgin edici, hoş gitmeyen bazı haberler almak.*|| **kulağına koymak**, *Bir duruma veya söze hazırlamak için önceden o söz veya durum hakkında telkinde bulunmak.*|| **kulağına küpe olmak**, *Bir olaydan kolay kolay unutulmayacak ders almak.*|| **kulağına pire kaçmak**, *Bir işten şüphe etmek.*|| **kulağına sokmak**, *Bir duruma veya söze hazırlamak için önceden o söz veya durum hakkında telkinde bulunmak.*|| **kulağına söylemek**, *Birinin kulağına ağızını yaklaştırarak etraftakilerin duyamayacağı biçimde yavaş sesle söylemek.*|| **kulağından gebe etmek**, *Bir düşüncüyü söyleye söyleye*

kabul ettirmek.|| **Kulağın elimde!** “Müjdeler olsun” anlamında kullanılır.|| **kulağını açmak**, 1. Dikkatle dinlemek. 2. Dikkatle dinlemeye hazır olmak.|| **kulağını burmak**, {eAT} 1. Uyarı vermek; ikaz etmek. 2. Ayar için sazın burgularını çevirmek.|| **kulağını bükmek**, Uyarıda bulunmak; uyarı vermek.|| **kulağını çekmek**, Bir kimseyi yaptığı uygunsuz bir davranıştan dolayı hafif bir şekilde cezalandırmak.|| **kulağını çınlatmak**, Birinden söz etmek; anmak.|| **kulağının dibinde**, Çok yakınında; yanı başında.|| **kulağını doldurmak**, Birine, bir konu üzerinde başkalarından önce kendi fikrini aşılarmak.|| **kulağını kiraya vermek**, Kendisi için yanında söylenenleri gerektiği gibi dinlememek; iyi dinlememek.|| **kulağını tıkamak**, Dinlemeye yanaşmamak; dinlemek istememek.|| **kulağını uzatmak**, Bir konuşmaya veya sese dikkatini vermek.|| **kulağı tersten göstermek**, Kolay yolu varken bir işi daha zor ve uzun yollardan yapmaya çalışmak.|| **kulağı tıkalı**, 1. Ağır işiten; sağır. 2. Dinlemek istemeyen; dinlemeyen.|| **kulağı tozlu**, {ağız} Çifçi; işçi. [DS]|| **kulağı yağlıklı**, {ağız} Kılçıksız bir tür buğday. [DS]|| **kulağı yolda kalmak**, {eAT} Haber beklemek.|| **kulak akıntısı**, Kulak iltihabının belirtisi veya sonucu olarak dış kulak yolundan gelen akıntı.|| **kulak altı**, Kulaklardan birinin veya her ikisinin alt tarafında kalan.|| **kulak altı bezi**, Dış kulak yolunun alt tarafında ve alt çene kolunun arkasında yer alan bir çift tükürük bezi.|| **kulak ardı etmek**, Dinlememek; aldırış etmemek; önem vermemek.|| **kulak arkası etmek** (yapmak), (Sigara için) sonra içmek üzere kulak kepeçesinin üzerine sıkıştırmak.|| **Kulak asma!** “Aldırma, boş ver; dinleme!” anlamında kullanılır.|| **kulak asmak**, {OsT} Dikkatle dinlemek; söylenenlere önem vermek.|| **kulak asmamak**, Sözlerine değer vermemek; aldırış etmemek; önem vermemek; dikkate almamak.|| **kulak aşısı**, {ağız} Sarımsaklı yoğurt dökülerek yenilen bir hamur yemeği; mantı. [DS]|| **kulak atardamarları**, Kulak kepeçesi atardamarları.|| **kulak belası**, Gürültü.|| **kulak burmak**, 1. Söylenenleri dinleyip kabul etmek; sözden anlamak; laf anlamak. 2. {eAT} {OsT} Kulağını bükmek; tembih etmek; ikaz etmek; uyarı vermek. 3. Sazın burgusunu bükerek düzen vermek.|| **kulak burulmak**, {eAT} {OsT} Uyarılmak; uyarı niteliğinde cezalandırılmak.|| **kulak çalgısı**, {ağız} Gramofon. [DS]|| **kulak çekmek**, {eAT} {OsT} Dikkatle dinlemek; kulak vermek.|| **kulak çirki**, {OsT} Kulak kiri.|| **kulak çivisi**, {ağız} Kağnıda, tekerleğin çıkmaması için milin ucuna takılan çivi. [DS]|| **kulak çorbası**, {ağız} Küçük kesilmiş yufkaları külâh gibi büküp, içine kıyma koyup ağzını kapattıktan sonra et suyunda kaynatılarak yapılan çorba; mantı. [DS]|| **kulak davulu**, anat. Dış kulak yoluyla iç kulak arasındaki boşluk; timpan.|| **kulak davutmak**, {ağız} Kulak kabart-

mak; kulak vermek. [DS]|| **kulak delmek**, Gürültü etmek.|| **kulak demiri**, Pulluklarda uç demirinin kazdığı toprağı çiziye deviren kavisli kanat.|| **kulak dinç olmak**, {OsT} Dedikodudan, gereksiz konuşmalardan uzak olmak.|| **kulak doldurmak**, Dinlemek.|| **kulak dolgunluğu**, Okuma, inceleme, araştırma yoluyla değil de başkalarından duyma yoluyla edinilen yetersiz, üstünkörü bilgi.|| **kulak dutmak**, {OsT} → kulak tutmak.|| **kulak erimi**, Sesin işitilebileceği uzaklık.|| **kulak için kafiye**, ed. Kelimelerin yazılış benzerliğine değil de seslerin benzerliğine dayanan kafiye çeşidi.|| **kulak iltihabı**, Kulağın iç, orta ve dış kısımlarından birinde meydana gelen bir iltihaplanma durumu; otit.|| **kulak kabartmak**, 1. Başkalarının konuşmalarını belli etmeden dinlemek. 2. İşitmeye, anlamaya çalışmak.|| **kulak kasları**, Kulak kepeçesini hareket ettiren kaslar.|| **kulak kemikçikleri**, anat. Orta kulakta bulunan ve ses titreşimlerini dış kulaktan iç kulağa iletmeye yarayan örs, üzengi ve çekiçten ibaret üç küçük kemik.|| **kulak kepeçesi**, biy. İnsan ve diğer memelilerde dış kulakta sesi toplamaya yarayan kıkırdaktan yapılmış bölüm; kulak; sayvan.|| **kulak kesilmek**, Büyük bir dikkatle dinlemek.|| **kulak kıvırmak**, tar. Domateslerin olgunlaşmasını sağlamak amacıyla uygulanan bir işlem.|| **kulak kiri**, Dış kulak yolu derisindeki yağ bezlerinin, dıştan gelen toz ve diğer maddeleri tutması için salgıladığı yağlı madde.|| **kulak kulağa**, Gizli olarak; başkası duymaksızın.|| **kulak kuskun yerinde**, {ağız} Derli toplu; gösterişli. [DS]|| **kulak küpesi**, {ağız} Kulak memesi. [DS]|| **kulakla dinleme**, as. Düşmanın, denizlerde denizaltının varlığını ve hareketini ses ile algılama işi.|| **kulaklarına kadar kızarmak**, Utancından yüzü kızarmak; çok mahcup olmak.|| **Kulakları çınlasın**. Orada bulunmayan birisi hakkında konuşulurken söylenir.|| **kulakları dolmak**, 1. İşite işite, belleğinde iyice yer etmek. 2. Çok duymaktan usanç duymak.|| **kulaklarını açmak**, 1. Dikkatle dinlemek. 2. Dikkatle dinlemeye hazır olmak.|| **kulaklarını çınlatmak**, Birinden söz etmek; anmak.|| **kulaklarını dikmek**, (Köpek, at vb. için) bir tehlike sezerek tetikte beklemek.|| **kulaklarının pası açılmak**, Uzun bir süre sonra müzik dinlemek şansını elde ederek zevklenmek.|| **kulaklarının pası gitmek**, Uzun bir süre sonra müzik dinlemek şansını elde ederek zevklenmek.|| **kulaklarının pası silinmek**, Uzun bir süre sonra müzik dinlemek şansını elde ederek zevklenmek.|| **kulaklarını tıkamak**, Dinlemeye yanaşmamak; dinlemek istememek; söylenenleri duyduğu hâlde duymamış gibi davranmak; söylenen sözden etkilenmemek.|| **kulakları paslanmak**, Uzun süredir müzik dinlememiş olmak.|| **kulak mekişi**, {ağız} Kulak memesinin altındaki çukur. [DS]|| **kulak memesi**, anat. Kulak kepeçesinin kıkırdaksız ve yu-

muşak olan alt ucu.|| **kulak misafiri**, *Yakınında konuşulanları dinleyen; başkalarının konuşmalarını gizlice dinleyen.*|| **kulak misafiri olmak**, 1. *Yakında konuşulanları dinlemek.* 2. *Farkında olmadan dinlemiş olmak.*|| **kulak olmak**, {eAT} {OsT} *Dikkatle dinlemek; kulak kesilmek.*|| **kulak otu**, *bot. İki çeneklilerden, yaprakları etli, 30-40 cm. boyunda, yeşilimsi beyaz çiçekli, yaprakları çiğ olarak yenilen çok yıllık otsu bir bitki; dam koruğu, (Sedum telephium).*|| **kulak ovmak**, 1. *Söylenenleri dinleyip kabul etmek; sözden anlamak; laf anlamak.* 2. {OsT} *Bir kimsenin uyanık olmasını sağlamak için uyarıda bulunmak; kulak bükmek.*|| **kulak sesi**, *Kulak içindeki ses iletim organlarının çalışmasından doğan ve bir dış uyartıya bağlı olan ek ses.*|| **kulak şakak siniri**, *Şakak derisinin, dış kulağın ve kulak altı tükürük bezinin sinirlerini sağlayan alt çene siniri.*|| **kulakta (bir şey) çınlamak**, *Geçmişteki bir konuşma, söz veya şiiri hatırlamak; yeniden duyar gibi olmak.*|| **kulakta küpe**, *Ders almayı gerektirecek söz, davranış veya öğüt.*|| **kulaktan dolma**, *Başkasından duymuş olarak; doğruluğunu kesin olarak bilmeden.*|| **kulak tıkacı**, *Çok şiddetli sesleri hafifletmek için kulağın içine veya üzerine konulan alet.*|| **kulak tıkamak**, *Bir şeyi duymazlıktan gelmek.*|| **kulak tirmalamak**, *İşitme sırasında kulağı rahatsız etmek.*|| **kulak tirmalayıcı**, *(Ses için) kulağı rahatsız eden.*|| **kulak ton**, {eT} *Yenleri kısa elbise.* [DLT]|| **kulak tozunda patlamak**, *(Tokat için) şiddetle şakağına vurulmak.*|| **kulak tözü**, {eAT} {OsT} {ağız} *Kulak dibi; kulak arkası.* [DS]|| **kulak tutmak**, {eT} {eAT} {OsT} *Kulak vermek; dinlemek, dinlediğini anlamaya çalışmak; dikkatle dinlemek üzere kulağını sesin geldiği yana çevirmek.* 2. {eAT} {OsT} *Kulağı dik tutmak; kulak dikmek.*|| **kulak urmak**, {eAT} {OsT} 1. *Kulak vermek; dinlemek.* 2. *Önem vermek; dikkate almak; kulak asmak.*|| **kulak uzmanı**, *tıp. Kulak hastalıklarının tedavisi ile uğraşan uzman hekim; otolojist.*|| **kulak vermek**, 1. *Dikkatle dinlemek.* 2. *Söylenilenlere uymak; söz dinlemek; itaat etmek.*|| **kulak zarı**, *anat. Dış kulak yoluyla orta kulak arasında yer alan ve havadaki ses titreşimlerini orta kulaktaki kemikçiklere ileten gergin, esnek zar; timpanik zar.*

kulak², [Rus. kulak] *is.* 1. *Rusya'da on dokuzuncu yüzyıl sonları ile yirminci yüzyılın başlarında zengin olmuş köylülere verilen isim.* 2. *Başkasının emeğini sömüren köylü.* 3. *Toprak sahibi zengin çiftçi.*

kulakçak, [kulak-çak] {ağız} *is.* 1. *Küpe.* 2. *Kulaklık.* [DS]

kulakçı, [kulak-çı] *is.* *Kulak, boğaz, burun hekimi.*

kulakçık, [kulak-çık] *is.* 1. *Küçük kulak.* 2. *Kulak biçiminde olan.* 3. *anat. Yüreğin üst kısmında bulunan, biri ana toplardamardan, öteki akciğer top-*

lardamarlarından gelen kanı karıncıklara gönderen iki boşluğun adı.

kulakçıklı, [kulak-çık-lı] *sf.* *Kulakçığı olan.*

kulakçın, [kulak + Far. -çin (*toplayan*)] *is.* *Takke ve külahlarda, kulakları örtmek için yan taraflarda bulunan devrik kısımlara verilen ad.*

kulaklama, [kulak-la-ma] {ağız} *is.* *Bir ucu sivri, diğer ucu çatalı olarak kesilmiş odun.* [DS]

kulaklamak, [kulak > kulak-lā-mak] *gçl. f. [-ur] 1. {eT} Kulağa vurmak.* [DLT] 2. *Odunu bir ucu sivri ve eğimli olarak kesmek.*

kulaklaşmak, [kulağ-la-ş-mak قوئلشمق] {eAT} *işteş. f. [-ır] Birbirinin kulağına fısıldamak.*

kulaklı, [kulak-lı] *sf.* 1. *Kulakları olan.* 2. *Belirtilen nitelikte kulakları olan.* 3. *Kulak kepeci belirtilen nitelikte olan.* 4. *(Kap için) iki yanda kulpları olan.* 5. *Kulağa benzer çıkıntıları olan.* 6. *is. İmparatorluk döneminde kulak ile gönderilen resmî yazılara verilen ad.* 7. {ağız} *Sapında kulak gibi iki çıkıntısı olan bir tür yatağan çeşidi; büyük bıçak.* [DS] 8. *İki saplı sığ tencere.* 9. *argo. Büyük ve iki tarafı keskin bıçak.* 10. {ağız} *Büyük tencere; kazan.* [DS] 11. {ağız} *İki kulplu sahan; yumurta tavası.* [DS] 12. {ağız} *Mersin ağacı çubuklarından örülmüş, tahıl yıkamakta kullanılan büyük sepet.* [DS] ☞ **kulaklı çorba**, {ağız} *Mantı.* [DS]|| **kulaklı hamur**, {ağız} *Mantı.* [DS]|| **kulaklı somun**, *Vida ve somunlara bağlı olarak, kolayca çevirmeyi sağlamak amacıyla yapılmış kelebek kanadı biçimi parça; kelebek somun.*

kulaklıg, [kulak-lıg] {eT} *sf.* *Kulaklı.* [DLT]

kulaklık, -ğı [kulak-lık] *is.* 1. *Soğuktan ve rüzgârdan korumak için kulak kepeçelerini tamamen örtecek şekilde yapılmış kılıf; kulakçın.* 2. *Kulak ile verici arasında bağlantı kurmaya yarayan ve kulağa takılan küçük alıcı.* 3. {ağız} *Küpe.* [DS]

kulaksamak, [kulak-sa-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-s(t)-yor]* *Dinlemek; kulak vermek; önem vermek.* [DS]

kulaksız, [kulak-sız] *sf.* *Kulağı, kulak kepeci olmayan.*

kulaktan, [kulak-tan] *zf.* *Sadece duyarak; işitme yoluyla.* ☞ **kulaktan âşık olmak**, *Kendini görmediği halde, anlatılanlara göre aşırı bir sevgi beslemek.*|| **kulaktan dolma**, *Araştırma, okuma ve incelemeye dayanmadan duydukları ile öğrenilen.*|| **kulaktan kapmak**, *Okuyarak değil de söylenenleri duyma yoluyla öğrenmek.*|| **kulaktan kulağa**, 1. *Birinden duyduğunu başkasına aktararak.* 2. *Yan yana dizilen oyuncuların baştakinin yanındaki kulaklı gizli bir şey söylemesi ile başlayan ve böylece zincirleme bu sözün aktarılması ile oynanan bir tür çocuk oyunu.*|| **kulaktan pamuk atmak**, *Söylenenleri dinleyip kabul etmek; sözden anlamak; laf anlamak.*

kulaktozu, [kulak+toz-u] *is.* *Kulak kepeçesinin arka-*

- sındaki tümseklik. **☞ kulak tozuna vurmak**, *Tam kulağının üstüne vurmak.*
- kulamak**, [kov-la-mak > kula-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] Kovuculuk etmek; gizlice söylemek. [DS]
- kulame**, [Ar. kılāme كَلَامَة] (*kula:me*) {OsT} is. Tırnak kesintisi.
- kulameteyn**, [Ar. kılāmeteyn قَلَامَتَيْن] (*kula:meteyn*) {OsT} is. 1. İki tırnak kesintisi. 2. Parantez.
- kulampara**, [Far. gūlām (oğlan) + perest (sever)] {OsT} is. Erkeklerle cinsel ilişki kuran aktif homoseksüel erkek; oğlanı.
- kulamparalık**, [kulamparâ-lık] is. (Erkek için) cinsel isteğin aynı cinsten kişilerle tatmini; kulampara olma durumu.
- kulan**, [Kır. kulan] is. 1. {eT} Tek parmaklılar takımının atgiller familyasından, eti ve postu için avlanan, Kırgız steplerinde yaşayan bir tür; yaban eşeği (*Equus hemionus*). [DLT] [KB] [OKD] 2. Donu düz renkli, at ile eşek arası görünüşte yabani at. 3. {ağız} İki üç yaşındaki dişi tay; kısarak. [DS]
- kulavuz**, [Kumanca. kalauz / Soğd. kulabuz > kulağuz قولاغوز] (*kula:vuz*) {eT} {eAT} is. Kılavuz. [DLT]
- kulavuzlamak**, [kulavuz-la-mak قولاغوزلامق] {eAT} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] → kulağuzlamak.
- kulavuzlayıcı**, [kulavuz-la-y-ıcı قولاغوزلايچي] {eAT} → kılavuzlayıcı.
- kulcakçı**, [kulcak-çı] {eT} is. Dişi geyik. [Nevâyî]
- kulduk**, [kul-duk] {ağız} sf. Ahmak. [DS]
- kuldur**, [kul-dur] {ağız} is. 1. Fıtık hastalığı. 2. sf. Fıtıklı. 3. Hırsız. [DS]
- kulduratmak**, [kul-dur-a-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Telaşa düşürmek. [DS]
- kuldurdatmak**, [kuld (vans.) > kuld-ur-da-t-mak قلدورده تاق] {eAT} gçl. f. [-ır] Guruldatmak.
- kuldurum**, [kul-dur-um / kuld-ur-um] {ağız} is. 1. Uçurum; dik yamaç. 2. Balıkların yumurtalarını sakladıkları su kenarlarındaki yerler; ağaç kovuğu. [DS]
- kule**, [Ar. kull (yükseltme) > kulle قلعة] {OsT} is. 1. Değişik amaçlarla yapılmış, kara veya daire planlı çok yüksek kütleli bağımsız yapı veya yapı bölümlerine verilen ad. 2. Bazı ev, köşk veya sarayların üst bölümlerinde bulunan büyük pencereli; her tarafı gören çıkıntılı yüksek bölüm; cihannüma. 3. as. Eskiden bir kale veya surun bir bölümünü oluşturan kare veya daire planlı yüksek savunma ve tahkimat ögesi. 4. Bir dağın en yüksek noktası; teppe. 5. Askılı veya asma köprülerde kabloların bağlandığı metal veya betonarme olarak imal edilmiş dikey taşıyıcı eleman. 6. Eskiden yangınları gözetlemek ve haber vermek amacıyla kurulmuş yüksek gözetleme yeri; yangın kulesi; yangın gözetleme yeri. 7. dnz. Savaş gemilerinin, çeşitli katlarında köprü üstleri, gözetleme yerleri, ateş idare yerleri gibi bölümlerin bulunduğu yüksek kısım. 8. Cambazların birbiri üstüne çıkararak yaptıkları denge gösterisi. 9. Yüzücülerin atlama ile dalış arasında çeşitli gösteriler yapabilmeleri için yeterli imkânı sağlamak üzere kurulmuş yüksek iskele. 10. Kiliselerde çanların bulunduğu yüksek yapı; çan kulesi. 11. {ağız} Bağ evi. [DS] **☞ kule eşeği**, {ağız} *Tandırda hava deliğine kapatılarak hava girmesini önleyen çamur.* [DS]
- kuleça**, [kuleça] {ağız} is. Yüzün iki yanında bırakılan sakal; favori. [DS]
- kulef**, [Far. külāh] {ağız} is. Külâh. [DS]
- kulek**, -ği [külek] {ağız} is. Su kovası. [DS]
- kulel**, [Ar. kulle > kulel قلل] {OsT} is. 1. Kuleler. 2. En yüksek noktalar; tepeler; doruklar. **☞ kulel-i seb'a**, {OsT} *İstanbul'daki Yedikule.*
- kuleli**, [kule-li] sf. 1. Kulesi bulunan. 2. Kulesi belirtilen nitelikte olan.
- kulfal**, [Yun. noupharo (nilüfer) [Tietze]] {ağız} is. Mor zambak. [DS]
- kulfar**, [Yun. noupharo (nilüfer) [Tietze]] {ağız} is. Mor zambak. [DS]
- kulgak**, [kul-gā-k] {eT} is. Kulak. [EUTS] [ETY] [KB] [Gabain] [Üç İtigsizler]
- kulgaz**, [kulgaz] {ağız} sf. Sınırlı. [DS]
- kulgulu**, [kulgu-lu] {ağız} is. Küçük el testeresi. [DS]
- kulhak**, [kul-gā-k] {eT} is. → kulgak. [DLT]
- kuln**, [kulan] {ağız} is. At ve eşek yavrusu. [DS]
- kuli**, [kuli] {ağız} is. 1. Hindi. 2. Sıpa. 3. Kardeş. [DS]
- kulik¹**, -ği [? kulik] {ağız} is. Ceza evi. [DS]
- kulik²**, -ği [Yun. khoulikhi (çörek) [Tietze]] {ağız} is. Yuvarlak küçük ekmek; çörek. [DS]
- kulik³**, -ği [köl-ük] {ağız} is. Sıpa. [DS]
- kulis**, [Lat. colare (elekten geçmek) > Fr. coulisse] is. 1. Tiyatrolarda sahnenin dekorları ile duvar arasında kalan bölüm; sahne dışı. 2. Parlamentoda, toplantı salonu dışında özel görüşme ve tartışmaların yapıldığı bölümlere verilen ad. 3. gnşl. Bir topluluk içinde yapılan bir etkinlikte, topluluğu belli bir grubun görüşleri doğrultusunda yönlendirmeyi amaçlayan, iç yüzünü genellikle kamuoyunun bilmediği topluluk dışı her türlü girişim ve ön çalışma; bir çalışmanın iç yüzü bilinmeyen yönleri. 4. Borsanın dışındaki alış veriş yeri. 5. tekn. Buharlı araçlarda genleşmeyi ve hareket yönünü değiştirmeye yarayan lokomotif organı. **☞ kulis faaliyeti**, *Bir toplantıda, oturumlar dışında yapılan gizli çalışmalara verilen ad.* || **kulis yapmak**, 1. Bağlı olduğu grubun görüşü doğrultusunda karar alınmasını sağlamaya çalışmak; propaganda yapmak. 2.

Bir işin kendi isteği doğrultusunda gerçekleşmesine çalışmak.

kulka, [ʔkılka قلكه] {eAT} is. Fundalık.

kulkak¹, [kul-gā-k] {eT} is. → kulgak. [DLT] [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] [Tekin]

kulkak², [kul > kul-kak] {eT} is. Küçük uşak. [İKPÖy.]

kulkasiyye, [Ar. kılkāsiyye قلفاسيه] (*kulka:siye*) {OsT} is. bot. Yılanyaştığıgiller.

kulkaz, [Ar. kılkāz] {ağız} is. 1. Bir yıllık meyve fidanı. 2. Nilüfer kökü. [DS]

kulkul, [Ar. kılkül قلكل] {OsT} sf. 1. Neşeli, güler yüzlü; çevik. 2. is. Suyun çıkardığı ses; gulgule.

kulkula, [Far. gūlgūle] {ağız} is. Testi; sürahi. [DS]

kulkulu, [Far. gūlgūle] {ağız} is. Testi; sürahi. [DS]

kullab, [Ar. kullāb قلاب] (*kulla:b*) {OsT} is. Ucu eğri şey; çengel; kanca.

kullama, [kül-le-me] {ağız} is. Külde pişirilen çörek; külleme. [DS]

kullandırma, [kul-la-n-dır-ma] is. Kullandırmak eylemi.

kullandırmak, [kul-la-n-dır-mak] gçl. f. [-ır] 1. Kullanmasını sağlamak. 2. Kullanmak işini yaptırmak; yararlanılmasını sağlamak.

kullanılış, [kul-la-n-ıl-ış] is. Kullanılmak eylemi veya biçimi. ☞ **kullanılış şekli**, *Bir ilaç veya malın ne şekilde kullanılacağına dair yapılan açıklama; tarife.*

kullanılma, [kul-la-n-ıl-ma] is. Kullanılmak eylemi.

kullanılmak, [kul-la-n-ıl-mak] edil. f. [-ır] 1. Kullanılmak eylemi yapılmak. 2. Bir şeyden şu veya bu şekilde yararlanmak. 3. Bir iş için harcanmak; tüketilmek. 4. (Kişi için) kendisinden çıkar sağlanmak; istismar edilmek. 5. (Araç, makine vb. için) işletilmek; çalıştırılmak.

kullanılmış, [kul-la-n-ıl-mış] sf. Daha önce bir başkasının malı olmuş, yeni olmayan; müstamel.

kullanım, [kul-la-n-ım (1942;1944)] is. 1. Bir şeyi kullanma ve ondan yararlanma; kullanmak eylemi. 2. Kullanma amacı. 3. Kullanma biçimi. 4. dbi. Kelimelerin en yaygın biçimleriyle kullanılması. ☞ **kullanımda**, *Halen kullanılmakta olan.*|| **kullanımdan düşmek**, dbi. (*Kelimeler için*) *kullanılmaz olmak.*|| **kullanımdan kaldırılmak**, *Kullanılmasına son verilme.*|| **kullanımdan kalkmak**, *Kullanılmasına son verilmiş olmak.*

kullanış, [kul-la-n-ış] is. Kullanmak eylemi veya biçimi.

kullanışlı, [kul-la-n-ış-lı] sf. 1. Kullanım amacına kusursuz ve en fazla uygun düşen; mümkün olan en fazla yararı sağlayan; uygun; elverişli; pratik. 2. Kullanmaya elverişli olan; rahat.

kullanışlılık, [kul-la-n-ış-lı-lık] is. Kullanışlı olma durumu; pratiklik; rahatlık.

kullanışsız, [kul-la-n-ış-sız] sf. Kullanışlı olmayan; kullanmaya ve istenilen yararı sağlamaya elverişli olmayan; pratik olmayan; kullanması güç olan; rahatça kullanılmayan.

kullanma, [kul-la-n-ma] is. Kullanmak eylemi; işletme; çalıştırma; iş gördürme.

kullanmak, [kul-la-n-mak (*kul edinmek*)] gçl. f. [-ır]

1. Bir şeyi çalıştırarak ondan amacına uygun yarar sağlamak; işletmek; çalıştırmak; iş yaptırmak. 2. Bir kimseyi hizmette bulundurmak; iş yaptırmak; çalıştırmak. 3. Bir şey ile yapmak; içine bir şey katmak. 4. Bir şeyi alışkanlık hâline getirmiş olmak; alışkanlık edinmek; içmek; almak. 5. Tutumlu davranmak; idareli hareket etmek; yetirmek. 6. (Elbise, ayakkabı vb. için) giymek. 7. (Araç, at vb. için) binmek; sürmek. 8. (Makine vb. için) idare etmek; işletmek. 9. (Kelime, deyim, söz vb. için) söylemek; yazmak. 10. (Herhangi bir tüketim malını) harcamak; sarf etmek. 11. (Birini veya bir durumu, olayı) kendi şahsî çıkarına veya amacına alet etmek; sömürmek; çıkar sağlamak. 12. {ağız} Cinsel arzularının tatminine alet etmek; cinsel ilişkide bulunmak. [DS]

kullap, -bı [Ar. kullāb / Far. kulāb قلاب] {OsT} is. 1. İplik üzerine sırma geçirmeye yarayan bir tür eğirme dolabı. 2. İki ayrı çubuğun birbiri üzerinde kıvrılması ile yapılmış bir tür çakma menteşe. 3. Ucu eğri demir çengel; kanca.

kulle, [Ar. kulle قله] {OsT} is. 1. Dağ tepesi; zirve. 2. Kule. 3. Taç. 4. Metal kabartma. 5. Büyük küp. 6. as. Savaş gemilerinin güvertesindeki ağır top.

kullelci, [Ar. a'lem kallem > kullel-ci] {ağız} sf. Dalgacı; oyuncu. [DS]

kullet, [ʔ kullet] {ağız} is. Çok ağır ve çok iri nesne. [DS]

kullig, [kul > kul-lıg] {eT} sf. → kullug. [EUTS] [ETY] [Gabain] [Tekin]

kullıg, [kul > kul-luk] {ağız} is. Karakol. [DS]

kullıgçı, [kul > ku-luk-çu] {ağız} is. 1. Memur. 2. Hizmetçi; işçi. [DS]

kullik¹, -ği [ʔ kullik] {ağız} is. 1. Tepelik; başlık. 2. Başlık üstündeki püskül. [DS]

kullik², -ği [kül-lük ?] {ağız} is. Simit; gevrek. [DS]

kullug, [kul > kul-lug] {eT} sf. 1. Köleli; köle sahibi olan; kullu. [ETY] [Gabain] [Tekin] 2. Hizmetçi sahibi. [EUTS]

kulluk¹, [kül > kül-lük] {ağız} is. Ağıl; avlu. [DS]

kulluk², -ğu [kul-luk قلوک / قولق / قولق] is. 1. Kul olma durumu. 2. {eT} Hizmetçi takımı; bekçi. [İKPÖy.] 3. {eT} {eAT} {OsT} Hizmet; hizmetçilik; kölelik. [KB] [DK] [İKPÖy.] 4. isl. Allah'a karşı sorumluluklarını

- yerine getirme; kulun yaptığı iş; ibadet. {eAT} (aynı)
- 5.** İmparatorluk döneminde, şehir güvenliğini sağlamakla görevli karakol. {ağız} (aynı) [DS] **6.** {ağız} Memurluk. [DS] **7.** {eT} zf. Bir esir gibi. [Gabain] ☞ **kulluğa durmak**, {eAT} Hizmetçilik yapmak. || **kulluğa tutmak**, {OsT} Bir kimseyi köle edinmek; kul edinmek. || **kulluk etmek**, Bir kimsenin hizmetinde bulunmak; efendisinin isteklerini yerine getirmek. || **kulluk hakkı**, İmparatorluk döneminde, tımarlı sipahilere verilen yerlerde oturanlardan, ettikleri arazi oranında alınan verginin adı. || **kulluk kölelik**, Birinin buyruklarına boyun eğerek yaşamak durumu. || **kulluk yatı**, {eAT} Hizmet usulü.
- kulluk**, -ğu [kul-luk] {ağız} is. **1.** Yardım. **2.** Evlenecek erkeğin, gelin ve akrabalarına verdiği hediye. [DS]
- kullukçu**, [kul-luk-çu قوللچى] is. **1.** {eAT} {OsT} Bir kimsenin emrinde çalışan, hizmetinde bulunan kimse; hizmetçi; maiyet memuru. **2.** {eAT} Bekçi; nöbetçi. **3.** Osmanlı devletinde kulluklarda görevli yeniçeri. **4.** {OsT} Silahtar ağa ve sarayda üst rütbeli ağaların hizmetine bakan oğlanlara verilen ad. **5.** {ağız} Memur; hizmetçi; işçi; besleme. [DS]
- küllü**, [küllü] {ağız} is. Kırmızı topraktan yapılmış su küpü. [DS]
- kulmaş**, [? kulmaş قولماش / قلماش] {eAT} {OsT} sf. **1.** Aldatıcı; hilekâr; sahtekâr. **2.** Kalleş. **3.** Terbiyesiz.
- kulmaşlık**, -ğı [kulmaş-lık قلماشلىق] {eAT} {OsT} is. Aldatıcılık; hilekârlık.
- kulnaçı**, [kulun > kul(u)n-ā-mak > kulnā-çî] (kulna:çı:) {eT} sf. (Kısrak için) tay doğuracak olan; kulunlayıcı. ☞ **kulnaçı kısrak**, {eT} Doğuracak kısrak. [DLT]
- kulnamak**, [kulun > kul(u)n-ā-mak] (kulna:mak) {eT} gçsz. f. [-r] (Kısrak için) kulunlamak; yavru doğurmak. [DLT]
- kuloğlu**, [kul+oğ(u)l-u] {OsT} is. tar. Ölen evli yeniçerinin, babası gibi Yeniçeri Ocağına alınan askerlere verilen isim.
- kulp**, [Yun. kolbos / Ar. kulb] is. **1.** Tencere, tava, sürahi, testi vb. kapları tutup kaldırmaya yarayan halka veya kavis biçiminde bükülmüş kısım. {eAT} (aynı) **2.** Taşınmasını kolaylaştırmak amacıyla bir kasanın veya sandığın her iki ucuna takılan tutamak. **3.** Kapı, pencere, çekmece gibi şeyleri tutup çekmeye, açmaya yarayan parça. **4.** mecaz. Uydurma sebep; bahane. ☞ **kulp bulmak**, Bahane yaratmak. || **kulp çekmek**, Fincan, testi vb. şeylerin tutacak yerlerini hazırlamak. || **kulp takmak**, **1.** Kapılara tutacak veya taşıyacak tutamak yapmak. **2.** Bir kimseyi veya bir şeyi kusurlu göstermek için birtakım eksiklikler uydurmak; bahane bulmak. **3.** Bir suç isnadında bulunmak. || **kulpunu bulmak**, Yapılmak istenen uygunsuz bir iş için yasal olma-
yan veya yasallığı tartışılabilir bir çözüm yolu bulmak. || **kulpunu salıvermek**, {ağız} Bir işin veya kimsenin peşini bırakmak. [DS]
- kulpastı**, [kül+bas-tı ?] {ağız} is. Pekmez şirasını kestirmek için kullanılan kireçli toprak; pekmez toprağı. [DS]
- kulplama**, [kulp-la-ma] is. **1.** Kulplamak eylemi. **2.** Seramikçilikte hazırlanmış kulpları, biçimlendirilmiş seramik hamuruna kurumadan önce yapıştırma işlemi.
- kulplamak**, [kulp-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] Kulplama işlemini uygulamak.
- kulplaşmak**, [kulp-la-ş-mak] {ağız} işteş f. [-ır] Bir şeyi iki kişi tutarak kaldırmak. [DS]
- kulplu**, [kulp-lu] sf. **1.** Kulplu olan. **2.** {ağız} Yemek tavası. [DS] **3.** {ağız} Dibi geniş, üstü dar, iki kulplu toprak kap. [DS] ☞ **kulplu beygir**, spor. Jimnastikte destek olarak kullanılan, gövdesinin ortasında iki adet kulpu bulunan bir araç.
- kulpsuz**, [kulp-suz] sf. Kulpu bulunmayan; kulpu olmayan.
- kulsig**, [kul > *kul-sī-mak > kul-si-ğ] {eT} zf. Kul gibi; köleye yakışır; köle gibi. [EUTS] [KB] [Gabain] ☞ **kulsig er**, {eT} Köleye benzeyen; huyu köleye benzeyen adam. [DLT]
- kulte**, [? kulte] {ağız} is. Çamur taşımaya yarayan teskere. [DS]
- kultem**, [? kultem / kütlem] {ağız} is. **1.** Salkım. **2.** Demet; dizin; bağlam. [DS]
- kulu**, [? kulu] {ağız} is. Kedi yavrusu. [DS]
- kulub**, [Ar. kalb > kulüb قلوب] (kulû:b) {OsT} is. Kalpler; gönüller.
- kuluba**, [Yun. khalubi] {ağız} is. Tarla ve bağlara yapılan barınak; kulübe. [DS]
- kuluç**, -cu [? kuluç] {ağız} is. **1.** Gaga. **2.** Eğitilmiş atmaca. [DS]
- kuluçi**, [? kuluçi] {ağız} sf. Sivri. [DS]
- Kuluçka**, [Bul. kloçka] {ağız} is. **1.** Kutup yıldızı. **2.** Ülker yıldız takımı. [DS]
- kuluçka**, [Bul. klóčka] is. **1.** Cıvciv çıkarmak üzere yumurtaya yatmış, yatmak üzere olan veya cıvciv çıkarmış olan tavuk veya dişi kuş. **2.** biy. Tek bir doğum ya da bir grup yumurtadan çıkan yavru; ergin tarafından bakılan genç hayvan. **3.** biy. Döllenen yumurtadan embriyonun çıkışı. **4.** mecaz. Yerinden kımıldamak istemeyen tembel kimse. ☞ **kuluçka ana makinesi**, Kuluçka makinesinden çıkan cıvcivleri bir süre besleyip büyütme amacıyla kullanılan özel ısıtma makinesi. || **kuluçka devri**, **1.** Cıvciv veya yavru çıkarmak için bir kuşun yumurtaları üzerinde yatması gereken süre; kuluçka dönemi. **2.** biy. Döllenenmeden sonra canlı bir organizma oluşuncaya kadar geçen süre; kuluçka dönemi. **3.** tıp. Bulaşıcı hastalıklarda, bulaşmanın baş-

laması ile ilk hastalık belirtilerinin görülmesine kadar geçen süre; kuluçka dönemi. || **kuluçka dolabı**, İpek böceği yumurtalarının çatlaması için içine konulduğu ve özel ısıtma düzeni olan kapalı bir alet. || **kuluçka dönemi**, 1. Cıvciv veya yavru çıkarmak için bir kuşun yumurtaları üzerinde yatması gereken süre; kuluçka devri. 2. biy. Dölleneden sonra canlı bir organizma oluşuncaya kadar geçen süre; kuluçka devri. 3. tıp. Bulaşıcı hastalıklarda, bulaşmanın başlaması ile ilk hastalık belirtilerinin görülmesine kadar geçen süre; kuluçka devri. || **kuluçka makinesi**, Tavukçulukta, tavuğun yumurtalara verdiği sıcaklığı sağlayacak düzeni bulunan ve çok sayıda yumurtadan cıvciv çıkarmaya yarayan alet; cıvciv çıkarıcı. || **kuluçka olmak**, (Tavuk ve diğer dişi kuşlar için) cıvciv çıkarmak üzere fizyolojik değişikliğe uğramak; yumurta üzerine yatmak istemek. || **kuluçkaya koymak**, Kuluçkaya yatırılacak olan yumurtaları kuluçka makinesine yerleştirmek. || **kuluçkaya yatırmak**, Cıvciv çıkarmak isteyen kuş veya tavuklar için yumurtalarının üzerine yatabileceği ortamı hazırlamak. || **kuluçkaya yatmak**, (Dişi kuş veya tavuk için) cıvciv çıkarmak için yumurta üzerine yatmak.

kuluçkahane, [kuluçka+ Far. hāne] (*kuluçkaha:ne*) is. Kuluçka çıkarılan yer; kuluçka makinesinin bulunduğu yapı; kuluçkalık.

kuluçkalık, -ğı [kuluçka-lık] is. 1. Kuluçka olma durumu. 2. Kuluçkaya yatacak kuş veya tavuğun yumurtalarının yerleştirildiği kutu veya sepet. 3. Kuluçka makinelerinin konulduğu yer; kuluçkahane. 4. İki ve daha çok katlı kovanlarda arıların ürettiği alt bölüm. 5. Balık üretim tesislerinde, yumurta ile beslenen diğer canlılara karşı balık yumurtalarını korumak için hazırlanmış ve suya bırakılmış özel kutu; kuluçka kutusu; kuluçka şişesi; Vibert kutusu. 6. sf. Kuluçkada kullanılmaya uygun.

kuluduk, -ğü [kulu-d-uk / kul-ud-uk] {ağız} sf. Çok aptal. [DS]

kuluf, [Bul. gluch] {ağız} is. Sağır. [DS]

kuluk¹, -ğü [kulu (*yans.*) > kulu-k] {ağız} is. 1. Kuluçka. 2. Hindi. [DS]

kuluk², -ğü [Yun. khoulikhi (*çörek*) [Tietze]] {ağız} is. Fırında pişen küçük ekmek; çörek. [DS]

kuluk³, -ğü [? kuluk / kulük] {ağız} is. Oyuk. [DS]

kuluk⁴, [? kuluk] {ağız} sf. Korkunç. [DS]

kulukoca, [kulu+koca] {ağız} is. Baykuş. [DS]

kulukulu, [kulu+kulu] {ağız} is. 1. Hindi. 2. Baykuş. [DS]

kulun¹, [Kır. kulan (*yaban eşeği*) > kulun قولون / قولون] is. 1. {eT} Doğumdan sonra bir yaşına kadar olan tay. [DLT] [ETY] [Gabain] [Nevâyi] 2. {ağız} At veya eşek yavrusu. [DS] 3. {eAT} {OsT} Tay. 4. {ağız} İki üç yaşında kısrağ. [DS] 5. {ağız} Kurt ya da köpek

yavrusu. [DS] ☞ **kulun atmak**, {ağız} (At ve eşek için) yavru düşürmek. [DS] || **kulun dişleri**, (At ve eşek için) süt dişleri. || **kulun eti**, Uyluk eti.

kulun², [kulun] {eT} is. Bir tür çiçek. [EUTS]

kuluncak, -ğı [kulun-cak قولنج] {eAT} is. Küçük tay.

kulunç, -cu [Ar. kûlunc قولنج] {OsT} is. 1. Şiddetli ağrı. 2. Omuz başlarında duyulan ağrı. ☞ **kulunç kırmak**, Ağrıyan yeri ovarak ağrısını hafifletmek. || **kulunç otu**, {eAT} Havlican.

kulunlaci, [kulun-la-mak > kulun-la-y-ıcı قوللاجی] {eAT} {ağız} sf. (Kısrağ için) gebe. [DS]

kulunlama, [kulun-la-ma] is. Kulunlamak eylemi.

kulunlamak, [kulun > kulun-lâ-mak قولنمق] (*kulun-la:mak*) {eT} {eAT} {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] (Kısrağ ve eşek için) doğurmak; tay vermek; yavru doğurmak; kulun meydana getirmek. [DLT] [EUTS] [ETY] [DS]

kulunlu, [kulun-lu] {ağız} sf. (At veya eşek için) karnında yavrusu olan. [DS]

kulunlug, [kulun > kulun-uğ] {eT} sf. Tay sahibi olan; taylı. [DLT]

kulunluk, -ğü [kulun-luk] {ağız} is. At ve eşek gibi hayvanlarda döl yatağına verilen ad. [DS]

kulübe, [Yun. kaluby / Far. külbe] is. 1. Basit malzeme ile yapılmış, ilkel ve küçük barınak. 2. Bir yeri beklemekle görevli kimselerin görev süresince içinde barındığı küçük yer; kabin. 3. Kedi köpek gibi hayvanların bahçe veya avlu gibi açık alanlarda kalmasını önlemek amacıyla yapılmış küçük barınak; köpek barınağı. 4. (Alçak gönüllülük ifadesi olarak) bir kimsenin sözünü ettiği kendi evi; evim veya evimiz. 5. Fakir konut. 6. Halka açık yerlerdeki telefon makinelerini ve telefon eden kimseleri sıcak, soğuk, yağış gibi dış etkenlerden korumak için yapılmış küçük bölmeler; kabin.

kulük, -ğü [? kulük] {ağız} is. Oyuk. [DS]

kulüp, -bü [Fr. club / İng. club] is. 1. Yalnız üyelerin girebildiği, aynı amacı paylaşan kişilerin oturup konuşmak, görüşmek amacıyla devam ettikleri yer. 2. Spor amaçlı dernek. 3. Siyasi çalışma, toplantı yapılan yer; siyasi dernek. 4. gnyl. Herkese açık müzikli, içkili eğlence yeri; gece kulübü.

kulüpcü, [kulüp-çü] is. Gece kulübü işleten kimse.

kulüpcülük, -ğü [kulüp-çü-lük] is. Gece kulübü işletmeciliği; kulüp işleriyle uğraşma.

kulvar, [Fr. couloir] is. 1. Dar koridor; geçit. 2. Derin ve dik dağ geçidi; dağ yolu. 3. spor. Atletizm pistinde her atletin koşacağı şerit. 4. Her yüzücü için ayrılmış yüzme bölgesi. 5. Yolun her bir araca ayrılmış seyir bölümü; şerit.

kulve, [? kulve] {ağız} is. Tandırım hava yolu. [DS]

kulzüm, [Ar. kulzüm قلم] {OsT} is. 1. Deniz. 2. Kızıl deniz.

kum¹, [Çiğil. kum] *is.* 1. Silisli kayaçların, kayaların ve bazı mineral parçalarının doğal etkenlerle parçalanarak ufalanmasıyla meydana gelen, büyüklüğü 0.002-2 mm. arasında değişen sert parçacıkların tümü. {eT} (aynı) [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Yüknekî] [Gabain] [IKPÖy.] 2. Armut, ayva, çilek gibi meyvelerin etli kısımlarındaki sert tanecikler. 3. Böbrek gibi bazı organ ve dokuların anormal işleyişleri sırasında meydana getirdikleri ince ve sert maddeler. 4. *sf.* Kum gibi veya kum görünüşünde olan. 5. Kumdan yapılmış. ☞ **kum armudu**, *Sarı renkli bir tür yaz armudu.* || **kum balığı**, *zool.* 1. İlk denizlerde kum içinde yaşayan, hamsiye benzer, bedeni eğri olarak sıralanmış pullarla kaplı bir tür kemikli balık, (*Ammodytes*). 2. İlk ve serin sularda yaşayan, vücudunun ön kısmı çıplak, kalan kısmı normal dizilişte pullarla kaplı bir kemikli balık, (*Gymnammodytes*). 3. Kum balığıgillerden ılık ve serin suların en çok 40 metreye kadar olan derinliklerinde yaşayan bir tür kemikli balık, (*Hyperalus lanceolatus*). || **kum balığıgiller**, *zool.* Kumlu deniz diplerinde yaşayan, üremek için kıyılara yaklaşan kemikli balıklar takımının, kefaller altı takımına ait bir familya, (*Ammodytidae*). || **kum çölü**, *İnce kumlarla örtülü çöl.* || **kumda oynamak**, *Bir fırsatı kaçırmak; umulanı ele geçirememek.* || **kum darı**, {ağız} *Tanelerinin uçları sivri ve küçük mısır.* [DS] || **kum dökmek**, *İdrarla birlikte kum çıkarmak.* || **kum engereği**, *Üçgen kafalı iri bir engerek türü, (*Vipera ammodytes*).* || **kum eriği**, {ağız} *Yaban eriği.* [DS] || **kum fırtınası**, *Çöllerde kumu savurarak havaya karıştıran kasırga.* || **kum gibi**, *Çok; pek çok.* || **kum gibi kaynamak**, 1. *Pek çok olmak; pek fazla bulunmak.* 2. *Çok kalabalık ve kıpırdak olmak.* || **kum grisi**, *Kum renginde olan.* || **kum havucu**, *Kumluk yerlerde yetiştirilen bir tür havuç.* || **kum havuzu**, *Atlama sporu ile ilgili atletlerin yere düştüklerinde yaralanmamaları için içine kum doldurulmuş havuz.* || **kum kamyonu**, *Kasası ve diğer kısımları kum taşıyacak ve boşaltacak biçimde düzenlenmiş kamyon.* || **kum kayası**, *Sıcak ve ılık denizlerin kayalık yerlerinde yaşayan bir kemikli balık, (*Neogobius*).* || **kum kekligi**, *zool.* Afrika'nın kuzeydoğusu ve Asya'nın güneybatısındaki ülkelerde, ot ve çalılarla kaplı kumlu ovalarda, ilgin ve otlarla kaplı kumsallarda sürüler halinde yaşayan bıldırcından iri, çilden küçük bir keklik türü; *kum çili; jet keklik, (*Ammoperdrix griseogularis*).* || **kum otu**, *bot.* *Karanfilgillerden, ılıman bölgelerde yetişen, üst kısımları tüylü ve salgılı olan otsu bir bitki, (*Spergularia*).* || **kum saati**, *İki cam kabın dar bir boğazla birbirine bağlanması ile meydana getirilmiş, birinden diğerine kumu akıtarak süre belirlemeye yarayan alet.* || **kum şeker**, {ağız} *Toz şeker.* [DS] || **kum taşı**, *Kum tanelerinin tortullaşması ile oluşmuş kayaç.* || **kum torbası**, 1. *İçine kum doldu-*

ru olarak boks antrenmanlarında kullanılan torba. 2. *Savaşta siper, sel baskınlarında set olarak kullanmak amacıyla içi kumla doldurulmuş torba.* 3. *mecaz.* *Çok şişman, dayanıksız kimse; lapacı.* || **kum zambağı**, *bot.* *Kumluk sahillerde yetişen, beyaz ve çiçekleri kokulu, süs bitkisi olarak kullanılan soğanlı bir otsu bitki, (*Pancretium maritimum*).*

kum², [kum قوم] {OsT} *is.* Dalga; fırtına. [Evlıya Çelebi] ☞ **kuma urmak**, *Birbirine kuvvetle vurmak.* [DLT]

kuma¹, [Çin. hu-ma (*Hu'ların keneviri*)] {eT} *is.* Kenevir. [Gabain] ☞ **kuma yağı**, {eT} *Keten yağı; kenevir yağı; bezir yağı.* [EUTS] [Gabain]

kuma², [eT. kuma-ş-mak (*yardımlaşmak*)] > Kıpç. *kuma / Moğ. kuma (cariye) قوما / قومه / قما* *is.* 1. Eskiden erkeklerin birinci eşleri dışında aldıkları odalıkların her biri; cariye. 2. Eskiden birden fazla kadınla evlenebilen erkeklerin nikâhlı eşlerinin birbirine göre durumu; ortak. {eAT} {OsT} (aynı) [DK] ☞ **kuma getirmek**, (*Evlı erkek için*) *eşinin üzerine bir başka kadınla daha evlenmek.*

kuma³, [Ar. kıyam > kumâ قما] (*kuma:*) {OsT} *is. ed.* Eski Arap edebiyatında bulunmayan, Abbasiler devrinde Bağdat'ta Ramazan ayında sahurda halkı uyandırmak için şarkıcıların gezerek söyledikleri şiir.

kuma⁴, [? kuma] {ağız} *is.* Mercan balığı. [DS]

kuma⁵, [? kuma] {ağız} *is.* Dam üstü; çatı. [DS]

kuma⁶, [kuma] {ağız}. *ünl.* Haydi, çabuk! [DS] ☞ **kuma etmek**, {ağız} *çoc. d. koşmak.* [DS]

kumak, -ğı [kum-ak ?] {ağız} *is.* Delik. [DS]

kumalaşmak, [kuma-la-ş-mak] {ağız} *işteş. f. [-ır]* Kıskaçlık nedeniyle çekişmek, atışmak. [DS]

kumalı, [kuma-lı] *sf.* Kuması olan.

kumame, [Ar. kumâme قمامه] (*kuma:me*) *is.* Kudüs'te Hz. İsa'nın mezarının bulunduğu bildirilen tapınak.

kuman¹, [eT. kumgan] {ağız} *is.* İbrik. [DS]

kuman², [Far. gümân => kuman] {ağız} *is.* 1. Kara atma; iftira. 2. Kuşku. [DS] ☞ {ağız} **kuman elması**, *Bir tür ekşimsi elma.* [DS]

kumana, [Lat. compania (*birlikte yemek*)] > İt. *comania* *is.* {ağız} Birkaç ailenin ortaklaşa yaptıkları yemekli toplantı. [DS]

Kumanca, [Kuman-ca] (*kuma'nca*) *is.* Kıpçakça.

kumanda, [Lat. commandare (*emretmek*)] > İt. *commanda* (*kuma'nda*) *is.* 1. Asker, izci ve öğrencilere tören sırasında belirli bir düzende geçmeleri için verilen emir; komut. 2. *mecaz.* Emir verme yetkisi; sevk ve idare; görev; komuta. 3. Elektrik ve mekanikte bazı parçaları çalıştırma usulü. ☞ **kumanda devresi**, *Kendisine verilen ya da otomatik olarak düzenlenmiş komutları makinenin güç devresine*

ileten düşük düzeyli devre. || **kumanda düğmesi**, Kronometrelerde zamanı gösteren ibrelerin hareketini başlatan ve durduran düğme. || **kumanda etmek**, 1. Yönetmek; sevk ve idare etmek. 2. Komut vermek. || **kumanda odası**, Bir fabrika veya kuruluşun çalışmalarına yön veren veya işleri ayarlayan cihaz ve yöneticilerin bulunduğu bölüm. || **kumanda tablosu**, Bir sanayi makinesinin, makine grubunun veya bütün bir kuruluşun işletilmesini, denetimini, ayar ve düzenlemelerini sağlayan ölçü, kontrol ve otomatik ayar cihazlarını vb. bir araya toplayan tablo. || **kumanda yeri**, as. Sevk ve idareden sorumlu kimsenin, kumandanın bulunduğu, sevk ve idare kuruluşlarının olduğu yer. || **kumanda yetkisi**, as. Emrindeki askerleri sevk ve idare etmek üzere komutana verilen yetki. || **kumandayı ele almak**, Yönetime el koymak; bizzat kendisi yönetmek. || **kumanda zinciri**, as. Silahlı kuvvetlerde, emir ve kumanda işleyişinde makam ve rütbelerin yukarıdan aşağıya doğru sıralanma ve uygulanma zorunluluğunu belirten terim.

kumandalı, [kumanda-lı] *sf.* Kumandası olan; kumanda ile yönetilen; kumanda edilebilen.

kumandan, [Lat. commandare (*emeremek*) > Fr. commandant] *is.* 1. Kumanda eden; komuta eden. 2. *as.* Bir askerî birliğin sevk ve idaresini elinde bulduran kimse; komutan. ☞ **kumandan gemisi**, Komutanın bulunduğu ve komuta işlerini yürüttüğü gemi.

kumandanlı, [kumandan-lı] *sf.* Kumandanı olan; komutanı bulunan.

kumandanlık, -ğı [kumandan-lık] *is.* 1. Kumanda etme işi ve yetkisi. 2. *as.* Askerî kurallara, disiplin ve hiyerarşiye göre emir ve komuta etme gücü ve işi; komutanlık. 3. *gnşl.* Silahlı kuvvetlerde emir ve komuta yetkisinde bulunan yüksek rütbeli askerlerin tümü; komutanlık. 4. Bir askerî birliğin kumandanının bulunduğu yer ve makam; komutanın makamı.

kumandansız, [kumandan-sız] *sf.* Kumandanı olmayan; komutanı bulunmayan.

kumandasız, [kumanda-sız] *sf.* Kumandası olmayan; kumanda edilmeyen.

kumanya, [Lat. compania (*birlikte yemek*) > İt. comania] (*kuma'nya*) *is.* 1. Yolculukta yenilmek üzere hazırlanmış ve özel olarak paketlenip bohçalanmış yiyecek; yolcu azığı. 2. Sefer halindeki asker için hazırlanan yiyecek. 3. *dnz.* Gemi zahiresi. 4. {ağız} Kışın yenmek için alınan erzak. [DS] 5. {ağız} Harcını ortaklaşa koyarak yemek yapma usulü. [DS]

kumanyacı, [kumanya-cı] *is.* 1. Kumanya hazırlayan ve dağıtan kimse. 2. *dnz.* Gemilerde, günlük yiyecek ve içeceği yeteri kadar çıkarıp hazırlayan, depodaki yiyeceklerin temizlik ve korunmasından sorumlu görevli.

kumanyacılık, -ğı [kumanya-cı-lık] *is.* Kumanyacının yaptığı iş veya görevi.

kumanyalı, [kumanya-lı] *sf.* Kumanyası olan; kumanyası bulunan.

kumanyalık, [kumanya-lık] *is.* 1. Gemilerde kumanyaların saklandığı yer. 2. *sf.* Kumanya için elverişli olan.

kumar, [Ar. kımar / kımar {OsT}] *is.* Ortaya para vb. değerli şey konularak oynanan talih oyunu. ☞ **kumar ebesi**, Kumar oynatan kimse; kumarıcı. || **kumar kâğıdı**, Kumar oynamaya yarayan kâğıt; iskambil kâğıdı. || **kumar oku**, Eskiden Arapların kumar oynamakta kullandıkları başı ve temreni olmayan bir tür ok. || **kumar oynamak**, 1. Para veya değerli bir şey koyarak talih oyunu oynamak. 2. *mecaz.* Olumlu sonuç alınması çok düşük bir ihtimal dahilinde olan bir işe bilerek girişmek.

kumara, [Yun. khomaro [Tietze]] {ağız} *is.* Dağ çileğine benzer meyveleri olan bir çalı. [DS]

kumarbaz, [Ar. kımar + Far. -bâz قمر باز] {OsT} *sf.* 1. Çok kumar oynayan; kumar düşkünü; kumarıcı. 2. *is.* Kumara oynamayı alışkanlık hâline getirmiş kimse; sürekli kumar oynayan kişi; kumarıcı.

kumarbazi, [Ar. kımar + Far. -bâz + Ar. -î قمر بازی] (*kumarba:zi:*) {OsT} *is.* Kumara düşkünlük; kumarbazlık.

kumarbazlık, -ğı [kumarbaz-lık] *is.* Kumarbaz olma durumu; kumarcılık.

kumarcı, [kumar-cı] *sf.* 1. Çok kumar oynayan; kumar düşkünü; kumarbaz. 2. *is.* Kumar oynamayı alışkanlık hâline getirmiş kimse; sürekli kumar oynayan kişi; kumarbaz.

kumarcılık, -ğı [kumar-cı-lık] *is.* Kumarcı olma durumu; kumarbazlık.

kumarhane, [Ar. kımar + Far. -hâne قمرخانه] (*kumarha:ne*) {OsT} *is.* Kumar oynanan yer.

kumarhaneci, [kumarhane-ci] (*kumarha:neci*) *is.* Kumarhane işleten ve burada kumar oynayanlardan belirli bir para alan kimse.

kumarhanecilik, -ğı [kumarhane-ci-lik] *is.* Kumarhane işleticiliği; kumarhane sahibinin yaptığı iş.

kumari, [Ar. kımar قماری] (*kuma:ri:*) {OsT} *is.* Hindistan'ın güneyindeki Comorin burnundan çıkarılan çok güzel kokulu öd.

kumaru, [Soğd. xwmir (*iyi söz, teselli*) > kumaru] {eT} *is.* 1. Teselli. [IKPÖy.] 2. Son öğüt; vasiyet. [KB] [IKPÖy.] 3. Miras. [KB] [IKPÖy.] 4. Ayrılış; veda. [EUTS] 5. Armağan. [KB]

kumasız, [kuma-sız] *sf.* Kuması bulunmayan; ortağı olmayan.

kumaş¹, [Ar. kımar قماش] {OsT} *is.* 1. İpek, yün, pamuk, keten gibi doğal veya yapay liflerden dokuma

ve örme yoluyla üretilmiş, elbise yapımında veya döşemecilikte kullanılan dokuma. {eAT} (aynı) 2. Giyeceklerin yapıldığı dokumanın cinsi. 3. mecaz. Bir kimsenin kişilik, yetenek vb. niteliklerinin tümü. 4. sf. Kumaştan yapılmış olan. ☞ **kumaş çinnetme** (çiğnetme), {ağız} *Nişan töreni*. [DS]|| **kumaş mengenesi**, *Dokuma tezgâhlarında dokunmuş olan ham kumaşın veya yıkanmış bir kumaşın düzgülün durması için üzerinden geçirildiği silindir alet.*

kumaş², [kuma-ş ?] {ağız} is. Tazı. [DS]

kumaşçı, [kumaş-çı] is. Kumaş fabrikası olan veya kumaş satan kimse.

kumaşçılık, [kumaş-çı-lık] is. Kumaşçının işi veya mesleği.

kumaşık, -ği [kuba-ş-ik] {ağız} is. İmece. [DS]

kumaşlı, [kumaş-lı] sf. Kumaşı olan; kumaşı bulunan.

kumaşmak, [kuba-ş-mak / kuma-ş-mak] {ağız} işteş. f. [-ır] Ortaklaşa, yardımlaşarak iş yapmak. [DS]

kumaşsız, [kumaş-sız] sf. Kumaşı olmayan; kumaşı bulunmayan.

kumat, [İt. commande] {ağız} is. Emir. ☞ **kumat etmek**, {ağız} *Emretmek*. [DS]

kumatlamak, [kumat-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)yor] Ayaklandırmak; uyarmak. [DS]

kumav, [kum-ağu > kumav] {ağız} sf. Kumlu olan. [DS]

kumba, [Sansk. kumbhā] {eT} is. Su perisi; su adamı. [EUTS]

kumbak, [kumb-ak] {ağız} is. Göz çukuru. [DS]

kumbar, [Far. mubār => bumbar > kumbar] {ağız} is. 1. Et sucuğu. 2. Kasaplık hayvanların kalın bağırsağı. [DS]

kumbara¹, [Far. humbere] (ku'mbara) is. 1. Biriktirmek için içine para atılan bir deliği bulunan kapalı kutu. 2. Bir tür yuvarlak top mermisi; humbara.

kumbara², [Ar. kımar] {ağız} is. Kumar. [DS]

kumbaracı, [kumbara-cı] is. 1. Kumbara üreten ve satan kişi. 2. as. Humbarayı kullanan er; humbaracı.

kumbarahane, [Far. humbere + hāne] (ku'mbaraha:ne) {OsT} is. 1. Humbara imal edilen atölye; humbara döküm yeri. 2. 1739 yılında humbaracı yetiştirmek üzere açılan askerî okul.

kumbaşı, [kum+baş-ı] is. Kumluk yer; kumsal.

kumbik, -ği [? kumbik] {ağız} sf. Ufacık; yumruk kadar. [DS]

kumbili, [? kumbili] {ağız} is. Yığın. [DS]

kumbul, [? kumbul] {ağız} is. 1. Çam, söğüt, çınar vb. ağaçların kabuğundan yapılan kap. 2. Bu tür ağaçların kabuğundaki sakız. [DS]

kumbullu, [kumbul-lu] {ağız} sf. Tepeleme dolu. [DS]

kumbur, [Bul. krumpir] {ağız} is. Patates. [DS]

kumburça, [kumbur-ça] {ağız} is. Sefer taşı. [DS]

kumbuslamak, [kumbus-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] Yumruklamak. [DS]

kumbut, [? kumbut] {ağız} is. 1. Kavrulmuş taze arpadan öğütülerek elde edilen bulgur. 2. Kavrulmuş buğday ve arpadan çekilerek elde edilen un. [DS]

kumbuz, [? kumbuz] {ağız} is. 1. Yumruk. 2. Gülle oyununa son katılan oyuncu. 3. sf. Sonuncu; en son. [DS]

kumbuzlamak, [kumbuz-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] Parmakların orta boğumları ile yumruklamak. [DS]

kumcan, [kum-can] {ağız} is. Kumda yaşayan kaya-balığı. [DS]

kumcu, [kum-cu] is. Kum getirip satan kimse.

kumcul, [kum-cu-l] sf. bot. (Bitki için) kumlu toprakta yetişen; kumlu toprağı seven; kum sever.

kumda, [kum-da ?] {ağız} is. Sulak yerlerde yetişen, ince gövdeli, uzun ve yumuşak sarmaşık ağaççığı. [DS]

kumdarı, [kum+darı] is. bot. Buğdaygillerden, boza yapımında kullanılan ufak darı; ak darı, (*Panicum miliaceum*).

kumdüz, [? kumdüz] {ağız} is. Kabuğu ince, kavrulmuş çekirdek. [DS]

kûme, [Ar. kûme كومة] (ku:me) {OsT} is. Küme.

kumec, [? kumec] {ağız} is. Hayvan sidiği. [DS]

kumele, [küm / kümele] {ağız} is. İçine ot konulan kulübemsi barınak. [DS]

kumgan, [Ar. kumkuma] {eT} is. Kova; ibrik; güğüm; gül suyu şişesi. [DLT]

kumkazan, [kum+kaz-an] is. zool. Toprakkazangillerden, Güney Afrika'da yaşayan, köstebek gibi yerin altında yaşayan, kemirici bir hayvan (*Bathyergus maritimus*).

kumkertiz, [kum+kert-iz ?] {ağız} is. Bukalemun. [DS]

kumkum¹, [? kumkum] {ağız} is. Şeker. [DS]

kumkum², [? kumkum] {ağız} is. Sakız leblebisi. [DS]

kumkuma¹, [Ar. kımkıma ققممه] {OsT} is. 1. İçine mürekkep konulan yuvarlak şişe; hokka. 2. İçine Zemzem konulan şişe. 3. Yuvarlak karınlı testi veya küp; su kabı. {ağız} (aynı) [DS] 4. mecaz. Olumsuz veya kötü bir özelliği kendisinde oldukça fazla bulduran kişi veya yer.

kumkuma², [? kumkuma] {ağız} is. Bukalemun. [DS]

kumkuvat, [? kumkuvat] is. bot. 1. Sedef otugillerden Çin ve Japonya'da, turuncgillere yakın, hep yeşil yapraklı, meyve ağacı ve süs bitkisi olarak yetiştirilen bir ağaççık, (*Fortunella*). 2. Bu ağacın portakala benzeyen küçük meyvesi.

kumla, [kum-lag] is. 1. Kum birikmesi ile oluşmuş

- yüzey şekli; kumluk yer; geniş kumsal. **2.** Güneş banyosu yapmak için düzenlenmiş kumluk yer; plaj; kumsal.
- kumlağı**, [kum-lağ] {ağız} *is.* Kaynaktaki suyun içinde bulunan kumlardan çeşme suyunu arındırmak için çeşmeye su getiren boru veya künklerin belirli yerlerinde kum birikmesi için yapılan küçük engeller; kumluk. [DS]
- kumlak**, [Lat. humulo / Proto Alt. *9jomo(lö)] {eT} *is.* Kıpçak illerinde yetişen, yaprağı fasulyeye benzer sarmaşık gibi bir ot, (*Humulus lupulus*). [DLT]
- kumlama**, [kum-la-ma] *is.* **1.** Kumlamak eylemi. **2.** Çeşitli yüzeylere kum ve benzeri aşındırıcı maddeler püskürtmek suretiyle yapılan temizleme ve aşındırma işlemi. **3.** Kumlama işlemi uygulayarak yapılmış süsleme. ☞ **kumlama makinesi**, *Sert yüzeyler üzerine temizlemek veya süsleme yapmak amacıyla kum veya aşındırıcı toz parçalarını püskürten makine.*
- kumlamak**, [kum-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Bir yeri kum dökerek örtmek; kumla kaplamak. **2.** Bir yüzeyi kum püskürterek aşındırmak.
- kumluğ**, [kum > kum-luğ] {eT} *sf.* → kumlug.
- kumlu**, [kum-lu] *sf.* **1.** İçinde kum bulunan. **2.** (Meyve için) etli kısmında sert tanecikler bulunan. **3.** *mecaz.* (Kumaş için) üzerinde kum görünümünde çok küçük ve sık benekler bulunan. ☞ **kumlu ebru**, *Tek renkli fakat çeşitli büyüklükte noktaların oluşturduğu ebru.*
- kumluç**, **-cu** [? kumluç] {ağız} *is.* Bulut gibi uçuşan bir tür küçük sinek. [DS]
- kumlug**, [kum > kum-luğ] {eT} *sf.* Kumlu. [EUTS]
- kumluk**, **-ğu** [kum-luk] *is.* **1.** Kumu olan yer. **2.** Kum alınan yer; kum ocağı. **3.** Toprağın birleşiminde çok miktarda kum bulunan arazi. **4.** Kumsal. **5.** {ağız} Kaynaktaki suyun içinde bulunan kumlardan çeşme suyunu arındırmak için çeşmeye su getiren boru veya künklerin belirli yerlerinde kum birikmesi için yapılan küçük engeller; kumlağı. [DS] **6.** *sf.* Kumu çok olan.
- kummak**, [kōm > kōm-mak / kum-mak] {eT} *gçsz. f. [-ar]* → kommak. [DLT]
- kummuş**, [kum-muş] {ağız} *sf.* Sivil. [DS]
- kumnuk**, **-ğu** [kum-luk] {ağız} *is.* → kumluk; kumlağı. [DS]
- kumol**, [kum-ul] {ağız} *is.* Kum yığını. [DS]
- kumpanya**, [Lat. compania (*yoldaşlık*) > İt. compagna] (*kumpa'nya*) *is.* **1.** İmparatorluk döneminde, sanayi ve ticaret etkinlikleri için kurulan yabancı ortaklıklara verilen ad; şirket; ortaklık. **2.** Müzikçi, dansçı, tiyatrolardan oluşan gezici topluluk; trup. **3.** *mecaz.* Aynı görüş, aynı kafada oluşun kişilerin oluşturduğu grup.
- kumpas**, [Lat. compassare (*adım ile ölçmek*) > Fr. compas] *is.* **1.** Vida, saç vb. küçük şeylerin kalın-
lıklarını ölçmeye yarayan hassas ölçü aleti. **2.** *matb.* Matbaalarda dizgicilerin, tek tek harfleri bir araya getirerek satırları oluşturduğu alet. **3.** *mecaz.* Düzen, tertip. ☞ **kumpasa almak**, *Birini zor durumda bırakacak düzen ve tertibi almak; sıkıştırmak.* || **kumpas kurmak**, *Birisi hakkında gizli bir işe girişmek; onun hakkında düzen hazırlamak; gizli bir tuzak hazırlamak.*
- kumpet**, [Far. gümbet] {ağız} *is.* Toprak yığını. [DS]
- kumpil**, [Bul. krumpir] {ağız} *is.* Patates. [DS]
- kumpir**, [Bul. krumpir] {ağız} *is.* Patates. [DS] ☞ **kumpir üzümü**, *Çavuş üzümü.*
- kumral**, [konur (*esmer*) + al > konural > kumral] *sf.* **1.** Saçı, sakalı veya bıyıkları açık kestane renginde olan; açık kestane rengi; koyu sarı. **2.** *is.* Bu renkte olan kişi.
- kumrallık**, [kumral-lık] *is.* Kumral olma durumu.
- kumri**, [Ar. kumrī (*ay beyazı*) قمری] (*kumri:*) {OsT} *is. zool.* Kumru.
- kumriye**, [Ar. kumriye قمریه] *is.* Kumru. {OsT}
- kumru**, [Far. kumrī قمری] {OsT} *is.* **1.** Güvercingillerden çeşitli tonlarda gri, kahverengi ve pas kızılı renklerle karışık tüylü, boynunun yanlarında siyah tüyler bulunan, uzun kuyruklu küçük bir tür güvercin, (*Streptopelia turtur*). **2.** {ağız} Teneke kutudan yapılmış kandil. [DS] ☞ **kumru göğsü**, *Yanardöner renk.* || **kumrular gibi**, (*İki insan için*) birbirini çok seven. || **kumrular gibi sevişmek**, *Çok iyi anlaşış sevişmek.* || **kumru tüyü**, {ağız} *Kurşunî renk.* [DS]
- kumsal**, [kum-sal] *is.* **1.** Üzeri kum ile örtülü arazi parçası; bu şekildeki deniz veya nehir kıyısı; kumluk yer. **2.** *sf.* (Yer için) üzeri doğal olarak kumla kaplı olan. **3.** *sf.* Kumlu.
- kumsallık**, **-ğı** [kum-sal-lık] *is.* Kumsal olma durumu.
- kumsavı**, [kum-sağ-ı] {ağız} *is.* Kuma benzer bir tür toprak. [DS]
- kumser**, [Fr. commissair] {ağız} *is.* Komiser. [DS]
- kumsever**, [kum+sev-er] *sf. bot.* (Bitki için) kumlu toprakta yetişen; kumlu toprağı seven; kumcul.
- kumsılamak**, [kum-sı-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Çekiştirmek.
- kumsu**, [kum-su قومصی] {OsT} *sf.* Ara bozucu; tezvirci.
- kumsulanmak**, [kum-su-la-n-mak قومسولنمق] {eAT} *dönşl. f. [-ur]* Yaltaklanmak; tezellül etmek.
- kumsuluk**, **-ğu** [kumsu-luğ قومصلق] *is.* Ara bozuculuk; tezvircilik. ☞ **kumsuluk etmek**, {OsT} *Ara bozuculuk etmek.*
- kumsuz**, [kum-suz] *sf.* Kumu bulunmayan; içinde kum olmayan.

kumşuy, [Çin. ? => komşuy] {eT} is. 1. Kanla dolmuş kene. [DLT] 2. Çişini yapamadığı için vücudu şişmiş kimse. [DTL]

kumturmak, [kôm-mak > kom-tur-mak / kum-tur-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] → komturmak. [DLT]

kumuç¹, [kuy-ma-ç > kuymuç > kumuç] is. İçine et ve peynir konularak yapılan bir tür sigara böreği.

kumuç², -cu [eT. kümîçe (sivrisinek)] {ağız} is. zool. 1. Sivrisineğe benzer, açık alanlarda yazın toplu olarak uçuşan küçük sinek. [DS] 2. Yaprak biti.

kumuk¹, [komuk] {eT} is. → komuk. [DLT]

kumuk², [? kumuk] {ağız} is. Kılıç. [DS]

kumuk³, [küm-ük] (ku:mu:k) {ağız} is. Basık burunlu kimse. [DS]

Kumukça, [Kumuk-ça] (kumu'kça) is. Dağıstan'da yaşayan ve Kumuk adı verilen bir Türk boyunun konuştuğu dil.

kumuklamak, [komuk > komuk-lâ-mak] {eT} gçsz. f. [-r] → komuklamak. [DLT]

kumul¹, [küm-ül / kumbul] {ağız} is. Yığın. [DS]

kumul², [kum-ul] is. Rüzgârların taşınması ile oluşmuş kum tepeleri, (1944).

kumula, [kum-u-la ?] {ağız} is. Köy evlerinde arka duvarın çatı ile birleştiği yer. [DS]

kumullamak, [kumbul > kumul-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] Tepeleme doldurmak. [DS]

kumunsi, [Çin. chu mǎn sing] {eT} is. Bir yıldız adı. [EUTS]

kumursga, [komur-sâ-mak > komur-s-ğâ] (komurs-ğa:) {eT} is. Karınca. [ETY] [Gabain]

kumus, [kumus قمس] {OsT} sf. Yoksul; fakir; müflis.

kumuşmak, [kom-mak > kom-î-mak > komı-ş-mak] {eT} işteş. f. [-ur] → komışmak. [DLT]

kumuz, [kim-ız] {eT} is. → kımız. [OKD]

-kun¹, [Çin. kun (sürü; kalabalık; topluluk; toplantı; sınıf; türdeş) > -kun / -kün / -kın / -kin / -ğın / -gin / -ğün / -gün] {eT} yap. e. Topluluk ya da çokluk bildiren ek.

-kun², [-gın / -gin / -gün / -gun / -kin / -kın / -kun / -kün] yap. e. {eT} Eylemlerden eylem ismi türeten ek, boz-kun kaç-kun (kaçkın)

kun, [Far. kūn قون] (ku:n) {OsT} is. Kuyruk sokumu bölgesi; kış.

kuncik, -ği [kun-cik] {ağız} is. 1. Omuz başı. 2. Köşe. [DS]

kunç, [? konç] {eAT} is. Konç. [DK]

kunç¹, [kunç] (kunçı:) {eT} is. Nazarî olarak bilinen bir ayın bir kısmı. [EUTS]

kunç², [? kunç] {ağız} is. Kendir saplarının döküntüsü. [DS]

kunçi, [? kunçi] {ağız} is. Kenevir sapı. [DS]

kunçuy, [Çin. kung-ciou (imparator kızı) => kunçuy] {eT} is. 1. Prenses; Çin imparatorunun kızı.

[EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [Gabain] [Tekin] 2. Bir Uygur kağanının eşi. [İKPÖy.] 3. Hatundan bir derece aşağı kadın; bige; prenses. [DLT]

kunçuylug, [kunçuy > kunçuy-luğ] {eT} sf. Kraliçeye ait; prensese özgü. [EUTS]

kunda, [? kunda] is. 1. zool. Bir çeşit büyük ve zehirli bir örümcek. 2. {ağız} sf. Kuyruksuz. [DS]

kundaçı, [kun-mak > kun-dâç] {eT} is. Hırsız. [EUTS]

kundak¹, -ğı [Yun. kontaki (sap; dipçik)] is. 1. Top tüfek gibi ateşli silahlara desteklik etmeye veya çeşitli hedeflere yönelmeye yarayan, çoğunluğu ağaç çatı. 2. jeol. Başka kayaların altında kalan kubbemsi veya konik kaya kütlesi. 3. {ağız} Arabanın dingil yatağı. [DS] 4. {ağız} Mısır koçanı. [DS]

kundak², -ğı [Erme. kntag (top)] is. 1. Yeni doğmuş bebekleri soğuktan korumak vb. sebeplerle sıkıca sarmakta kullanılan genişçe bez. 2. Kundağa sarılmış bebek. 3. Yangın çıkarmak için bir yere sokulan yağlı paçavra demeti. 4. Yemeni vb. başörtüsü ile sıkıca bağlanmış ve top hâline getirilmiş saç biçimi. 5. Sıkıca sarılmış ve top hâline getirilmiş bez paketi. 6. mecaz. Korumak amacıyla sıkı sıkıya sarılmış şey. 7. mecaz. Ara bozma; fitne; fesat. 8. {ağız} Kedi yavrusu. [DS] 9. {ağız} Üzüm salkımı. [DS] 10. {ağız} Çember. [DS] 11. {ağız} Yağda kavrulmuş soğan ve bulgur ile yapılan bir tür dolma. [DS] 12. {ağız} Tay. [DS] ☞ **kundağa konmak**, {eAT} Kundaklanmak; kundağa sarılmak. || **kundağı çözülmemiş**, Çok yeni; yeni çıkma; çiçeği burnunda. || **kundak bezi**, Çocuğun kundaklanması sırasında kullanılan bez. || **kundak** (koymak) **sokmak**, 1. Ara bozacak, karışıklık çıkaracak, isyana sebep olacak şeyler söylemek veya böyle bir eylemde bulunmak. 2. Yangın çıkarmak amacıyla bir yere yağlı bez koyup tutuşturmak; kundaklamak. || **kundaktan çıkmak**, (Bebek için) büyüme, kundaklamaya gerek kalmamak.

kundakçı, [kundak-ç] is. 1. Bir yeri yakmak için kundak koyan kimse. 2. mecaz. Ara bozan; bozgunculuk yapan; karışıklık çıkarıcı; sağlam ve işler durumdaki bir şeyi bozmayı amaçlayan kimse. 3. Silahlara kundak yapan kimse.

kundakçılık, -ğı [kundak-ç-lik] is. 1. Bilerek ve isteyerek yangın çıkarma, kundak koyma işi. 2. mecaz. Ara bozuculuk; fitnecilik.

kundaklama, [kundak-la-ma] is. Kundaklamak eylemi ve durumu.

kundaklamak, [kundak-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. (Çocuk için) kundak bezleriyle sarmak. 2. Bir yeri isteyerek yakmak; bilerek yangın çıkarmak. 3. Silahların namlusunu kundağa takmak; kundak takmak. 4. (Saçlar için) yemeni veya baş örtüsü içine toplayarak sarmak. 5. mecaz. Fesat çıkarmak; karışıklık yaratmak.

kundaklanmış, [kundak-la-n-ış] *is.* Kundaklanma eylemi veya biçimi.

kundaklanma, [kundak-la-n-ma] *is.* Kundaklanmak işi.

kundaklanmak, [kundak-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* **1.** (Çocuk için) kundak içine konularak sarılmak. **2.** (Yer için) isteyerek ve kundak koymak suretiyle yakılmak. **3.** (Saçlar için) yemeni içine alınarak sarılmak, bağlanmak. **4.** (Silah için) kundak takılmak. **5.** *mecaz.* Fesat çıkarılmak; karışıklık yaratılmak. **6.** *dönşl. f.* Kundak edinmek; kundak satın almak.

kundaklayış, [kundak-la-y-ış] *is.* Kundaklama eylemi veya biçimi.

kundaklı, [kundak-lı] *sf.* **1.** Kundağı olan; kundağı bulunan. **2.** (Çocuk için) kundaklanmış olan. **3.** (Silah için) kundak takılmış hâlde olan. **4.** (Saçlar için) yemeni içine alınarak sarılmış, bağlanmış olan.

kundaksız, [kundak-sız] *sf.* **1.** Kundağı olmayan; kundağı bulunmayan. **2.** (Çocuk için) kundağa sarılmamış olan. **3.** (Silah için) kundak takılmamış hâlde olan. **4.** (Saçlar için) kundaklama biçiminde bağlanmamış olan.

kundala, [kund+ala] {ağız} *is.* Deve tüyü renkli güvercin. [DS]

kundaş, [koyun+daş] {ağız} *sf.* Koyun koyuna yatan. [DS]

kunde, [gün-de] (gü'nde) {ağız} *is.* Her gün; günde. [DS]

kundez, [? kundez] {ağız} *is.* Kepçe. [DS]

kundi, [? kundi] {ağız} *is.* Kor yığını. [DS]

kundıgu, [kondī-mak > kondī-gū] (*kondi:ğu:*) {eT} *is.* → kondıgu. [DLT]

kundımak, [kon-dī-mak] (*kondi:mak*) {eT} *sf.* → kondımak. [DLT]

kundi, [? kundi] {ağız} *is.* Yük; denk. [DS]

kundik¹, -ği [? kundik] {ağız} *is.* Gömü. [DS]

kundik², -ği [? kundik] {ağız} *is.* Kambur. [DS]

kundim, [? kundim] {ağız} *is.* Yalan. [DS]

kundiye, [gün-de-y-e] {ağız} *zf.* Gündelik; gündeye. [DS]

kundu, [kundu] {ağız} *is.* Atın karnındaki yavru. [DS]

kundul, [kundu-l] {ağız} *sf.* Tıknaz. [DS]

kundulu, [Far. kund (*sert*) > kunduru] {ağız} *is.* → kunduru. [DS]

kundume, [? kundume] {ağız} *is.* Uyku salıncağı. [DS]

kundur, [kundu-r] {ağız} *sf.* **1.** Kısa saçlı. **2.** Boyu kısa. **3.** (Hayvan için) kuyruğu kısa. **4.** *is.* Pancar. [DS]

kundura, [Yun. kothornos / İt. condura] {ağız} *is.* Dış etkilerden ve yoldaki yabancı cisimlerin zararlarından ayakları korumak için giyilen, çoğunlukla deri ve köseleden yapılmış basit, bağciksız ayakkabı.

[DS] ☞ **kundura bağı**, *Ayakkabının ayaktan çıkmasına önlemek için ayakkabıyı sıkıya yarayan bağcık.* || **kundura boyası**, *Ayakkabıyı boyayıp parlatmakta kullanılan özel boya.*

kunduracı, [kundura-cı] *is.* Ayakkabı yapan ve satan kimse.

kunduracılık, -ğı [kundura-cı-lık] *is.* Kundura yapma ve satma işi ve sanatı.

kunduru, [Far. kund (*sert*) > kunduru] *is.* Başağı dört sıradan oluşan, sert, sarı ve iyi cins bir tür buğday.

kunduz, [eT. *kund > kund-uz [EREN]] *is.* **1. zool.** Kunduzgillerden, akarsularda ağaç dallarından yaptığı barajlarda yarısı su altında kalan yuvalar yapan, kavak, kayın, söğüt, akdiken, kızılgağaç kabukları ve ısırgan, kuzukulağı, labada gibi otsu bitkilerle beslenen arka ayakları beş parmaklı ve perdeli kemirgen hayvan; su köpeği, (*Castor fiber*; *Castor canadensis*). {eT} (*ayrı*) [DLT] [EUTS] **2.** Bu hayvanın derisinden yapılmış kürk. **3.** {ağız} Su künklerinin içinde gelişen ve suyun akmasına engel olan bitki kökleri. [DS] **4. sf.** {ağız} Siyah. [DS] ☞ **kunduz böceği**, *zool. Yakı böceğigillerden, parlak yeşil bedenli, insan teninde kabarcıklara yol açan ve cinsel uyarıcı etkileri olan kın kanatlı böcek; İspanyol sineği; kuduz böceği, (Lytta vesicatoria / cantharis).* || **kunduz buğday**, *Kalın, kısa ve yuvarlak taneli bir çeşit buğday.* || **kunduz kayrı**, {eT} *Kunduz erbezinden yapılan bir ilaç.* [DLT]

kunduzgiller, [kunduz-gil-ler] *is. zool.* Akarsularda ve göl kıyılarında yaşayan, bir paleti andıran kuyrukları ve perdeli arka ayakları ile suda yüzen, kürkü değerli, kemiriciler familyası, (*Castoridae*).

kundüme, [? kundüme] {ağız} *is.* Kıymalı bir tür hamur yemeği. [DS]

kuner, [Yun. kukunari => künar] {ağız} *is.* **1.** Servi. **2.** Çam tohumu. [DS]

kuneyve, [Ar. kuneyve قنيوه] {OsT} *is. anat.* Kanalçık.

kunfuz, [Ar. kunfuz قنفس] {OsT} *is.* **1.** Kirpi. **2.** Fare.

kunget, Kas; adale. [DLT]

kungçit, [Toh. kuñcit] (*kuñcit*) {eT} *is.* Susam yağı. [EUTS]

kungfu, [Çin. kung-fu > İng. kung fu fighting] *is. spor.* Bir beden eğitimi ve aynı zamanda dövüş sporu olan, çıplak elle yapılan, karateden farklı olarak sıçrama ve ayak hareketlerine fazla yer veren bir Çin savaş sanatı.

kungkau, [Çin. k'onghevu => kuñkau] (*kuñkau*) {eT} *is.* Çalgı; musiki aleti; harfe. [EUTS]

kungkauçı, [kuñkau-çī] (*kuñkauçı:*) {eT} *is.* Harp çalan. [EUTS]

kungkayu, [Çin. k'onghevu (*kopuzun Çince söylenişi*) => kuñkayu] (*kuñkayu:*) {eT} *is.* Bir tür müzik aleti; ut; kitara. [İKPÖy.]

- kungkiu**, [Çin. k'önghevu (*kopuzun Çince söylenişi*) => kuñkiyu] (*kuñkiyu:*) {eT} is. Harp; bir musiki aleti. [Gabain]
- kunkula**, [Far. ğulgüle] {ağız} is. Testinin ağız bölümü. [DS]
- kungulu**, [Far. ğulgüle] {ağız} is. Küçük toprak testi. [DS]
- kunhauçı**, [kuñkau-çī] {eT} is. Musikişinas. [EUTS]
- kunka**, [? kunka] {ağız} is. Tepecik; küçük sırt. [DS]
- kunku**, [Çin. k'önghevu (*kopuzun Çince söylenişi*) => kuñkü] {eT} is. Müzik aleti; harfe adı. [EUTS]
- kunkul**, [? kunkul] {ağız} is. 1. Tavukların başındaki tüylü tepelik. 2. Tavuğun ibiği. 3. Püskül. 4. İki omuz arası. [DS]
- kunkula**, [Far. ğulgüle] {ağız} is. 1. İbrik. 2. Testi, ibrik vb. şeylerin kırılmış boynu. [DS]
- kunkullamak**, [kunkul-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] İki omuz arasına almak; sırtlamak. [DS]
- kunkur**, [Far. ğulgüle {ağız} is. Kulplu veya kulpsu su testisi. [DS]
- kunlacı**, [kulun-la-y-ıcı قونلجی] {eAT} {OsT} sf. (Kısrak ve eşek için) gebe.
- kunlamak¹**, [kun-mak (çalmak) > kun-lā-mak] (*kun-la:mak*) {eT} gçl. f. [-r] Sürekli çalmak; yağmalamak. [ETY]
- kunlamak²**, [kulun-la-mak قونلمق] {eAT} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] (Kısrak, eşek için) doğurmak.
- kunmak**, [kun-mak] {eT} gçl. f. [-ar] Çalmak; hırsızlık yapmak; uğrulamak; yağma etmek. [DLT] [EUTS] [ETY] [Gabain]
- kunna¹**, [? kunna] {ağız} is. Kedi, köpek yavrusu. [DS]
- kunna²**, [Ar. kurne] {ağız} is. Kurna. [DS]
- kunnacı**, [kulun-la-y-ıcı قوننه جی] {eAT} {ağız} sf. → kulunlayıcı. [DS]
- kunnamak**, [kulun-la-mak > kunna-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-n(u)-yor] (Hayvan için) doğurmak. [DS]
- kunneb**, [Ar. kunnab قنّب] {OsT} is. Kendir; kenevir.
- kunt¹**, [Far. künd / Erme. gund قونت] sf. 1. İnce ve sivri olmayan; kalın; küt. 2. (Nesneler için) sağlam; dayanıklı; kalın; ağır. {ağız} {eAT} {OsT} (aynı) [DK] [DS] 3. (Kişi için) kavrayışı kıt. 4. {ağız} (Çocuklar için) bilmiş; akıllı. [DS] 5. is. {ağız} Tepelikli, gagasının üstü güllü, ayakları çakırlı büyük bir çeşit güvercin. [DS] 6. {ağız} Beyaz, sık taneli bir çeşit üzüm. [DS] ☞ **kunt adam**, *Kalın kafalı, anlayışsız kimse.* || **kunt akıllı**, {ağız} (Çocuk için) bilmiş; akıllı. [DS] || **kunt taşı**, {ağız} Yapılarda, duvarlara iki taraftı konulan kirişler arasına doldurulan küçük taşlar. [DS]
- kunt²**, [Far. gunde] {ağız} is. Yuvarlanmış hamur bezesi. [DS]
- kuntak**, -ği [Yun. kontaki] {ağız} is. Dipçik. [DS]
- kuntuk**, -ğu [kunt-uk] {ağız} is. Aşırı derecede cinsel istek. [DS]
- kuntukmak**, [kunt-uk-mak] {ağız} gçsz. f. [-ur] Aşırı derecede cinsel istek duymak. [DS]
- kuntura**, [? kuntura] {ağız} is. Kara sakız üzümü. [DS]
- kuntuz**, [kunt > kunt-uz] {eT} is. → kunduz. [EUTS] [Gabain]
- kunu¹**, [? kunu] {ağız} is. Lifleri alınmış kendir sapı. [DS]
- kunu²**, [kulun ?] {ağız} is. 1. Kedi yavrusu. 2. Altı aylığa kadar at yavrusu; tay. [DS]
- kunuk**, [kun-mak > kun-uk] {eT} is. Dolandırıcı. [KB]
- kunuşmak**, [kun-mak > kun-uş-mak] {eT} işteş. f. [-ur] Soymakta birbirine yardım etmek; birbirini soymak; çalmak. [DLT]
- kunut¹**, [Ar. künüt قنوط] (*kunu:t*) {OsT} is. Ümitsizlik; ümit kesme; yeise kapılma.
- kunut²**, [Ar. künüt قنوت] {OsT} is. 1. İtaat etme; uyuma. 2. İbadet. 3. Yatsı namazından sonra kılınan ve "vitir" de denen üç rekâtlık namaz. ☞ **kunut duası**, *Vitir namazında üçüncü rekâta rükûdan önce okunan dua.* || **kunut etmek**, *İtaat etmek; ibadet etmek.*
- kunut³**, [Rus. knut] {ağız} is. Küçük kamçı. [DS]
- kunya**, [İt. cugno] is. Dikmelerin tabanına yapılan yuva.
- kunzua**, [Ar. künzu'a قنزعه] {OsT} is. 1. Kafatasının kenarından bulunan saç. 2. Tıraşlı başın üstünde bulunan bir tutam saç. 3. Çakıl taşı. 4. Başa takılan kadın filesi. 5. İbik.
- kup¹**, [Fr. coupe] is. Elbiseye kesimle verilen biçim; elbisenin kesimi.
- kup²**, [Bul. kup [Tietze]] {ağız} is. Çeç. [DS]
- kupa¹**, [İt. coppa] (*ku'pa*) is. 1. Genellikle genişliği derinliğinden fazla olan altın, gümüş veya bronzdan yapılmış ayaklı kap. 2. Ayaksız, kulplu büyük bardak. 3. Yarışmalarda ödül olarak verilen altın, gümüş veya bronzdan yapılmış iki tarafı kulplu, süslü kap veya sanat eseri. 4. İskambil kâğıtlarından kırmızı renkli ve kalp biçiminde deseni olan. 5. Soğuk algnlığında sırta çekilen bardak. 6. {ağız} Cam bardak. [DS] 7. sf. Bir kupanın alabileceği miktar. ☞ **kupa çekmek**, *Havası boşaltılmış bardağı hastanın sırtına yapıştırmak; şişe çekmek.*
- kupa²**, [Fr. coupé] is. Dört tekerlekli, iki kişilik kapalı arabası.
- kupa³**, [Bul. kupa [Tietze]] {ağız} sf. is. Çeç. [DS]
- kupa⁴**, [? kupa] {ağız} sf. (Giyecek için) katlanmamış; dürlmemiş. [DS]
- kupa⁵**, [kubā] {eT} sf. → kuba³. [KB]

kupaj, [Fr. kupage] *is.* Değişik tür ve cinsteki şarapları karıştırma işlemi.

kupak, **-ğı** [kupak] {ağız} *is.* Çamurlu, bataklık, sulak yer. [DS]

kupal, [Far. kŭpāl کویال] *is.* Gürz türünden eski bir topuz.

kupas, [? kupas] {ağız} *zf.* Yüz üstü. [DS]

kupaşmak, [kuba-ş-mak] {ağız} *işteş. f. [-ır]* İmece yoluyla iş yapmak. [DS]

kupay, [Bul. kopoј] {ağız} *is.* İri kulaklı bir tür av köpeği. [DS]

kupe, [Fr. coupé] *is.* Vücudun ağırlığını yüklenen bacağın öteki bacakla yer değiştirdiği dans adımı.

kupes, [Yun. goupes] (*ku'pes*) *is. zool.* İzmaritgillerden sıcak ve ılık denizlerin kıyı kesimlerinde yaşayan silindirik biçiminde uzun, erdişi bir kemikli balık; çitari, (*Boops boops*).

kupdüşen, [güp (*yans.*) + düş-en] {ağız} *is.* **1.** Bir tür yaz armudu. **2.** Bir tür küçük sinek. [DS]

kupeyin, [kup-mek (*düşmek*) > kup+eğin > kupeyin] {ağız} *is.* Zenginken yoksul düşen. [DS]

kupkuru, [kup+ku/ru] (*ku'pkuru*) *sf.* **1.** Çok kuru. **2.** Çok zayıf. **3.** *mecaz.* Belirgin; net. ☞ **kupkuru etmek**, *Çok kurutmak; iyice kurutmak.* || **kupkuru kesilmek**, *Çok kurumak; iyice kurumak.*

kuplamak, [kulp-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Sepet vb. gereçlere kulp takmak; kulplamak. [DS]

kupli, [Ar. kŭfl کفل => kupli] {ağız} *is.* Asma kilit. [DS]

kuplu, [kulp-lu] {ağız} *is.* Kulplu büyük kazan. [DS]

kupmek, [kup-mek] {ağız} *gçsz. f. [-er]* Düşmek; sendelemek. [DS]

kupol, [Fr. coupole] *is.* Dökme demiri eritmede kullanılan silindirik biçiminde düşey gövdeli fırın.

kupon, [Fr. coupon] *is.* **1.** Değerli bir kâğıdın, hamiline gelir veya bazı haklar sağlayan özel olarak düzenlenmiş ve kesilebilir parçası. **2.** Bir gazetenin okurlarına bazı çekilişlere katılmalarını sağlamak amacıyla verdikleri basılı kâğıt. **3.** Yalnız bir giysilik dokunmuş özgün kumaş parçası. **4.** Bir dokuma parçasından arta kalan ve değerinden daha düşük fiyatla verilen kısa kumaş.

kupsalmak, [kopuz > kob(u)z-a-l-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* → kopzalmak. [DLT]

kupuz, [kɔbuz / kɔpuz / kɔpuz قوپوز] {eAT} *is.* Kopuz.

kupük, **-ğü** [kup-ük ?] {ağız} *is.* Çamaşır tokmağı. [DS]

kupül, [Fr. coupure] {ağız} *is.* İçine kumaş parçaları doldurulan bohça; parça bohçası. [DS]

kupüldemek, [küp-ıl-da-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor]* (Lamba için) sönecek gibi olmak. [DS]

kupür¹, [Fr. coupure] *is.* **1.** Gazete, dergi gibi yayın-

lardan kesilmiş yazı, haber, belge; kesik. **2.** Bir hisse senedi veya tahvilin düşük nominal değerdeki birimleri. **3.** Bir bütün oluşturan ve parçaları ayrı ayrı satılabilen kıymetli evrakın parçalarından her biri.

kupür², [Yun. kopria] {ağız} *is.* Gübre ve çerçöp karışımı; süprüntü yığını. [DS]

kupüşmek, [kap-ış-mak] {ağız} *işteş. f. [-ır]* Çarpışmak; tokuşmak. [DS]

kupzalmak, [kopuz > kop(u)z-al-mak] {eT} *gçsz. f. [-ur]* → kopzalmak. [DLT]

kupzamak, [kopuz > kop(u)z-â-mak] (*kopza:mak*) {eT} *gçl. f. [-r]* → kopzamak. [DLT]

kupzaşmak, [kop-uz > kop(u)z-â-mak > kopza-ş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* → kopzaşmak. [DLT]

kupz atmak, [kop-uz > kop(u)z-â-mak > kopza-t-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* → kopz atmak. [DLT]

-kur-, [-kir- / -kür- / -kür- / -gür- / -gir- / -gür- / -gür-] {eT} *yap. e.* → -kır-.

kur¹, [kur (*yans.*)] *is.* At, eşek vb. binek hayvanlarını çağırma ünlemi. *kur(r)-ıh kurrih, kur-uk kuruk*

kur², [kur (*yans.*)] *is.* Kurbağanın seslenmesini anlatan kök. [Zülfikar] *kur+bağa, kur+bağa-cık*

kur³, [kur (*yans.*)] *is.* Guruldama sesi. ☞ **kur kur etmek**, *Guruldamak.* [DLT]

kur⁴, [kur] {eT} *is.* **1.** Kuşak; kemer toka. [DLT] [EUTS] [KB] [Nevâyi] [Gabain] **2.** {eAT} Süslü, işlemeli kemer veya kuşak. [DK]

kur⁵, [kŭr قور] {eAT} *sf.* Süslü; işlemeli. ☞ **kur eyer**, {eAT} *Özenle yapılmış, süslü eyer.* || **kur kemer**, {eAT} *Süslü ve özenle yapılmış kemer.* || **kur kılıç**, {eAT} *Süslü ve özenle yapılmış kılıç.* || **kur kurama kuşak**, {eT} *Altın işlemeli kuşak.* [DK] || **kur kurma kuşak**, {eAT} *Süslü ve özenle yapılmış kuşak.* || **kur kuşak**, {eAT} *Süslü ve özenle yapılmış kuşak.*

kur⁶, [kŭr قور] {eT} *is.* **1.** Mertebe; aşama; rütbe. {eAT} (*aynı*) [DLT] [KB] **2.** Sıra; silsile. [EUTS] [Gabain] **3.** Maya. [KB] **4.** Toy. [KB] **5.** {eAT} Akran; emsal. ☞ **kura körmek**, *Uzaktan görmek.* [DLT]

kur⁷, [kurī-mak > kurüg] (*kuru:ğ*) {eT} *is.* Kuru. [DLT]

kur⁸, [kur] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) durumundan çok yakınan. **2.** İyilik bilmez; nankör. **3.** *is.* Sert ve kuru toprak. [DS]

kur⁹, [Far. kŭr کور] (*ku:r*) {OsT} *sf.* **1.** Kör. **2.** Bairesiz. ☞ **kür-âb**, *1. Çok susadığı hâlde az su içen. 2. Serap.* || **kür-baht**, *Talihsiz.* || **kür-boğaz**, *Kör boğaz; obur.* || **kür-dil**, *Gönlü kör; cahil.* || **kür-keş**, *Kör birini elinden tutarak yola gitmesine yardım eden kimse.* || **kür-nemek**, *Nimetlerin hakkını bilmeyen; nankör.*

kur¹⁰, [Fr. cour] *is.* **1.** Hükümdar ve çevresindekilerin oturduğu konut. **2.** Karşı cinsten birinin hoşuna

gitmek veya onun gönlünü çelmek için yapılan davranış. **3.** Birini elde etmek için onun duygularını okşama ve ona yakınlık, dostluk gösterme. **☞ kur davranışı**, *biy.* Hayvanlarda çiftleşmeden hemen önce görülen kalıplaşmış davranış tipi. || **kur yapmak**, *1.* İlgi göstererek, iltifat ederek bir kadının hoşuna gitmeye, gönlünü kazanmaya çalışmak. *2.* Birini elde etmek için onun duygularını okşayıcı davranışlarda bulunmak. *3.* Siyasal ilişkilerde yakınlık ve dostluk sergilemek.

kur¹¹, [Fr. cours] *is.* **1.** Geçer fiyat. **2.** Yabancı para- ların ulusal para cinsinden değeri; döviz ile ulusal para arasındaki değişim oranı. **3.** Herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından ilgililere bazı bilgi ve beceri kazandırmak amacıyla açılan kısa süreli eğitim ve öğretim faaliyeti; kurs; kurs dönemi. **☞ kur farkı**, *1.* Bir dövizin alışı ve satış fiyatları arasındaki fark. *2.* Bir dövizin önceki fiyatı ile yeni fiyatı arasındaki fark.

kur¹², [kur] {ağız} *sf.* Hayırsız; uğursuz. [DS]

kur'a, [Ar. қur'a قرعه] (*kur-a*) *is.* → kura¹.

kura¹, [Ar. қur'a قرعه] (*kura:*) *is.* **1.** Bir iş, bir seçim veya belirleme hakkında tamamen şansa ve tesadüfe bağlı kalınarak yapılan uygulama; ad çekme. **2.** İmparatorluk döneminde aynı dönem doğumlular arasından kimlerin askere alınacağını, kimlerin askerlikten muaf tutulacağını belirlemek için yapılan ad çekme sistemi. **3.** Bu usulle askere alınan erler. **☞ kura çekmek**, *Herhangi bir belirlemeyi şansa bağlı olarak kura çekme yöntemiyle belirlemek; ad çekmek.* || **kura efradı**, *Kurası çıkan askerlik yükümlüsü.* || **kurası çıkmak**, *Askere alınmak.* || **kurası olmak**, *(Belirtilen yıl için) o yıl askerlik çağına gelmiş olmak.*

kura², **-a'ı** [Ar. қur'a > қura' قرع] {OsT} *is.* Kuralar; ad çekmeler.

kura³, [Ar. қarye > қurā قری] (*kura:*) {OsT} *is.* Köy- ler; kasabalar. **☞ kurā-yi mütecevire**, *Komşu köy- ler.*

kura⁴, [Yun. khophós (sağır) [Tietze]] {ağız} *is.* **1.** Kulağı kısa olan koyun veya keçi. **2.** *sf.* Kurnaz. [DS]

kura⁵, [Ar. қуfl قفل ?] {ağız} *is.* Anahtar. [DS]

kûrab, [Far. kûrāb کوراب] (*kû:ra:b*) {OsT} *is.* Serap; ılgın; yalgın.

kûrabe, [Far. kûrābe کورابه] (*kû:ra:be*) {OsT} *is.* Kubbeli türbe; kümbet.

kuraba, [? kuraba] {ağız} *is.* **1.** Şakacı. **2.** Kurnaz. [DS]

kurabiye, [Ar. gureybıye (garip nesnecik) > OsT. gürābiye غرابيه] {OsT} *is.* **1.** Un, yağ ve şekerle yapılan küçük yuvarlak pasta. **2.** *argo.* Yakışıklı, par-

lak, güzel çocuk. **☞ kurabiye gibi**, *(Yiyecek için) çok gevrek ve ağızda çabuk dağılıveren.* || **kurabiye saat**, *Düz ve küçük kutulu saat.*

kurabiyeci, [kurabiye-ci] *is.* Kurabiye yapan ve satan kimse.

kurabiyecilik, **-ği** [kurabiye-ci-lik] *is.* Kurabiyecinin işi ve mesleği; kurabiye yapma ve satma işi.

kuracı, [kur'a-cı] (*kur-a:cı*) *is.* Askere alınacak gençleri belirlemek amacıyla onlara kura çektiren subay.

kurad, [Ar. қurād قراد] {OsT} *is.* Hayvan biti.

kurada, [Ar. қurāda / қurāza قراضه] {OsT} *sf.* **1.** Altın ve gümüş kırıntıları. **2.** Kumaş parçaları. **3.** {ağız} (Eşya için) işe yaramaz; eskimiş; yıpranmış; bozulmuş. [DS] **4.** (İnsan veya hayvan için) gelişmemiş; cılız; bir deri bir kemik kalmış. **5.** {ağız} (Kişi için) dayanıksız; güçsüz. [DS]

kurag, [kur-mak > kur-ağ] *is.* Sanat değeri olan yapı.

kurak¹, **-ğı** [kur-mak > kur-ak] {ağız} *is.* **1.** Keklik avında avcıların saklandıkları yer. **2.** Tuzak olarak kullanılan evcil keklığın kafesiyle konulduğu yüksek yer veya ağaç. **3.** Düzen; oyun. [DS]

kurak², **-ğı** [eT. kuru-mak > kur(ı)ğ > kurığ-a-k > kurak] *sf.* **1.** (Hava, mevsim; yıl için) yağıştan yoksun; yağışsız; yağmursuz. **2.** (Toprak için) kuru; nemsiz; rutubetsiz; çorak. **3.** *zf.* Yağışsız biçimde; kuru ve nemsiz olarak. **4.** *is.* Yağmur yağmaması hâli; kuraklık. **5.** {ağız} [DS] Saçak altı; çardak. **☞ kurak iklim**, *İç bölgelerde kaldığı için yağışlardan yoksun kalan bölge iklimi.*

kurakçı, [kur-ak-çı] {ağız} *is.* **1.** Tuzakçı; düzenci. **2.** *sf.* (Kişi için) kurnaz. [DS]

kurakçıl, [kurak-çıl] *sf.* (Bitki için) kurak yerlerde yetişen; yağışsız ortamlara uyum sağlayabilmiş olan; kurak yerlerden hoşlanan.

kuraklık, **-ğı** [kurak-lık] *is.* **1.** Kurak olma durumu; yağmursuzluk; yağışsızlık. **2.** Yağmursuzluktan, yağış yokluğundan dolayı meydana gelen kıtlık. **☞ kuraklık indisi**, *Irmak sularının akış veya atmosferin nem durumunu belirlemek amacıyla kullanılan yıllık yağış ortalamasının yıllık sıcaklık ortalamasına oranını veren rakam.*

kuraksamak, [kurak-sa-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-s(i)-yor] **1.** Bir yiyeceği çok istemek. **2.** Aşırı derecede cinsel istek duymak. [DS]

kural¹, [kur-mak > kur-al] *is.* **1.** Düşünce ve davranış bakımından uyulması gereken ilke; izlenmesi gereken zorunlu yol; davranışlarımıza yön veren ilke; kaide, (1935). **2.** Bilinmesi, uyulması törelerce zorunlu kılınan yasa. **3.** Bir sanata, bir bilime veya bir etkinlik alanına temel olan, yön veren ilke. **4.** Kimi şartların, durumların belirlediği şey. **5.** *ed.* Klasik Fransız edebiyatında, eleştirmenlerin yazarları uymaya zorladıkları ilkelerin tümü. **6.** *dbl.* Dil olayla-

rı arasındaki düzen. 7. *mat.* Bazı problem çeşitlerini çözme metodu. ☞ **kurala aykırı**, *Belirlenmiş olan esaslara uymayan; kurallara aykırı olan; ayırık; müstesna; şaz.* || **kurala aykırılık**, *dbl. Dil kurallarına aykırı olarak kelime kullanma; kıyasa muhalefet.* || **kural dışı**, *Belirlenmiş olan esaslara uymayan; kurallara aykırı olan; ayırık; müstesna; şaz.*

kural², [kura-l] {ağız} *is.* 1. Silah. 2. Araç. [DS]

kuralcı, [kur-al-cı] *sf.* 1. Kurallara bağlı kalan; kuralardan ayrılmayan; kaideci. 2. *dbl.* Dilin betimlemesini kurallar yoluyla yapan ve bu kuralların değişmezliğini savunan. ☞ **kuralcı dilbilgisi**, *dbl. Dilin yapısını kurullar yoluyla betimleyen ve bu kuralların değişmezliğini kabul eden, bu yaklaşımı temel alan dilbilgisi.*

kuralcılık, -ği [kur-al-cı-lık] *is.* Kuralcı olma durumu; kurallara bağlılık; kaidecilik.

kurallaşma, [kur-al-la-ş-ma] *is.* Kural durumuna gelme; kurallaşmak eylemi.

kurallaşmak, [kur-al-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kural durumuna gelmek.

kurallaştırma, [kur-al-la-ş-tır-ma] *is.* Kural durumuna getirme.

kurallaştırmak, [kur-al-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kural durumuna getirmek; kurallaşmasını sağlamak.

kurallı, [kur-al-lı] *sf.* 1. Kuralı olan. 2. Bir kurala bağlı olan. 3. *dbl.* Belli bir kurala göre yapılmış; kıyasî. ☞ **kurallı cümle**, *dbl. Yükleme sonda bulunan cümle.*

kuralsız, [kur-al-sız] *sf.* 1. Kuralı olmayan. 2. Bir kurala bağlı olmayan. 3. *dbl.* Belli bir kurala göre yapılmamış olan; gayr-i kıyasî. 4. *dbl.* (Kelime için) çekimi temel ve kural olarak kabul edilen tipten olmayan; gayr-i kıyasî. 5. (Deyim için) çağdaş kullanımdan farklı olan.

kuralsızlık, [kur-al-sız-lık] *is.* Kuralsız olma durumu; kuralsız olan şeyin niteliği.

kuram¹, [kur (sıra) > kur-ā-mak > kura-m] {eT} *sf.* Mertebeli; aşamalı; sırasına göre. [DLT] ☞ **kuram kişiler**, {eT} *Sanki hakanın yanına oturuyormuş gibi sırayla oturan kişiler.* [DLT]

kuram², [kur-mak > kur-am] *is.* 1. Uygulamalardan bağımsız olarak ele alınan soyut bilgi; nazariye; teori, (1942). 2. Bir bilime temel olan, sistemli bir biçimde düzenlenmiş, birçok olayı açıklayan temel kurallar, yasalar bütünü; nazariye; teori. 3. Belli bir konuda sistemli düşünceler, görüşler bütünü. 4. Soyut bir düşünce veya varsayım niteliğinde olan şey. 5. Bünye (1935).

kuram³, [kura-m] {ağız} *is.* 1. Durum; biçim. 2. Dokuz taşla oynanan bir çocuk oyunu. [DS]

kurama, [kura-ma] {ağız} *is.* 1. Ortaklaşa yapılan yemek şöleni. 2. Bir iş üzerinde görüşmek, konuş-

mak. [DS] ☞ **kurama bohçası**, {ağız} *Küçük kumaş parçalarının konulduğu bohça; yamalık bohçası.* [DS]

kuramak¹, [kura-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-r(u)-yor]* İki parçayı birbirine dikerek eklemek. [DS]

kuramak², [kura-mak] {ağız} *is.* Taşınmaz mal; mülk. [DS]

kuramba, [kuramma ? > kur-am-ba] {ağız} *is.* 1. Dolandırıcılık; düzen. 2. Kuruntu; düşünce. 3. Plan; tasarı. [DS]

kuramcı, [kuram-cı] *is.* 1. Kuramları inceleyen, zenginleştiren veya kuramlar üreten kimse; teorisyen; nazariyeci. 2. Kuramlara sıkı sıkıya bağlı olan kimse. 3. Belirli bir kuramı savunan kimse.

kuramcılık, -ği [kuram-cı-lık] *is.* Kuramcı olma durumu; teorisyenlik.

kuramlaştırma, [kuram-la-ş-tır-ma] *is.* Kuramlaştırmak eylemi.

kuramlaştırmak, [kuram-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kuram durumuna getirmek; kuram olmasını sağlamak.

kurampa, [? kurampa] *is. mim.* Bire bir ölçekli, ayrintılı çizim.

kuramsal, [kuram-sal] *sf.* 1. Kuramla ilgili; teorik; nazari. 2. Kuram durumunda olan; teorik; nazari.

Kur'an, [Ar. kıree (bir araya topladı; okudu; yazdırdı) > kıur'ān قرآن (okuttu; düzenledi; belli bir sıraya koydu; harflerin birleşmesinden kelimeleri, kelimelerin birleşmesinden cümleleri, ayetleri, sureleri bir araya topladı)] (kur-a-n) {OsT} *is.* İslam dininin temel ilkelerini, Hz. Muhammed'e vahyedilen ilahî buyrukları insanlık âlemine bildiren kitap; Müslümanların kutsal kitabı; Tanrı buyruğu; Kur'an-ı Kerim; Kelam-ı Kadim; Mushaf. ☞ **Kur'an çarpsın!** *Karşısındakini bir şeye inandırmak için yapılan yemin sözü.* || **Kur'an hakkı için**, {OsT} *"Allah aşkına, dinin, iman için"* anlamında kullanılır. || **Kur'an'la hükmetmek**, {OsT} *Şer'i hükümlere göre bir yeri yönetmek.*

kûran¹, [Far. kûr > kûrān كوران] (ku:ra:n) *is.* Körler.

kuran², [kur-an] {ağız} *is.* 1. Sicim. 2. Çatı boşluğu; tavan arası. 3. Atmaca. 4. Dokuz taş oyununda üç taşın bir sıraya gelmiş olması. [DS]

kuranda, [kur-mak > kur-an-da] {ağız} *is.* Yaradılış; biçim; durum. [DS]

kurander, [Fr. courant d'air] *is.* Hava akımı; kapalı bir yerde karşılıklı iki pencere arasındaki cereyan.

kûrane, [Far. kûr-āne كورانه] (ku:ra:ne) {OsT} *zf.* Kör gibi; körcesine.

kuranga, [? kuranga] {ağız} *is.* Yüz dirhem. [DS]

kurangaz, [kuru + Ar. enkāz] {ağız} *sf.* 1. Kurumaya yüz tutmuş. 2. Zayıf. [DS]

Kur'anhan, [Ar. kıur'ān + Far. -h'ān خوان قرآن] (kur-

a:nha:n) {OsT} is. **1.** Kur'an'ı iyi okuyan kimse. **2.** Kur'an okumayı meslek edinmiş kimse.

Kur'an-ı Kerim, [Ar. *ḳur'ān-ı kerīm* قرآن كريم] (*kur-ānikeri:m*) {OsT} is. Ulu Kur'an; hürmet edilen, saygı duyulan Kur'an.

Kur'anî, [Ar. *ḳur'anî* قرآنى] (*Kur'a:ni:*) {OsT} sf. Kur'an ile ilgili; Kur'an'a ait.

kurarmak, [kur-ar-mak / kur-ır-mak] {eT} is. Kurarmak. [DLT]

kurası, [kur-mak > kur-ā-mak > kura-sī] (*kurasi:*) {eT} is. Kuracak. [DLT]

kuraş, [kuraş] {ağız} is. Ocak. [DS]

kuraşık, -ğ [kuraş-ık] {ağız} sf. Bulaşık. [DS]

kurat, [kur (*kuşak*) > kurat] {ağız} sf. Oğulsuz; çocuksuz. [DS]

kuratak, -ğı [kurat-ak] {ağız} is. Bilye; zıpzip. [DS]

kuratmak, [kuvrā-mak > kuvra-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] → kuvratmak. [EUTS] [Gabain]

kuraza, [Ar. *ḳurāza* / *ḳurāda* قراضه] (*kura:za*) {OsT} is. **1.** Parça; kısım; kesinti; kırpıntı. **2.** Altın veya gümüş parçacıkları. **3.** Ege talaşı.

kurba, -bü [Ar. *ḳurb* قرب] {OsT} is. **1.** Yakın olma; yakın bulunma; yakınlık. **2.** *tasvif.* Bezm-i ezelde, ruhlar dünyasında Allah ile kul arasında geçen ahde uyma; Allah'a yakınlık; Allah'tan başkasıyla ilişkiyi kesme. **3.** *sf.* Yakın. ☞ **kurba-i derece**, {OsT} eski. *huk.* Ölen kişiye başkalarına göre derecede bakımından olan yakınlık. || **kurba-i Hudā**, {OsT} Allah'a manevî yakınlık. || **kurba-i mesāfe**, {OsT} Yer yakınlığı. || **kurbu's-sultān, āteş-i sūzān**, {OsT} "Padişaha yakın olan yakıcı ateş içindedir." anlamındaki bu söz iktidar sahiplerine yakın olanların tehlike içinde olduklarını ifade eder.

kurbacık, -ğı [kurbağacık > kurbacık] {ağız} is. **1.** Semer dikerken çuvaldızı itmeye yarayan yüksük. **2.** Sığırlarda dil ve nefes borusunun şişmesiyle beliren bir hastalık. **3.** Küçük çocukların dil ve damaklarında olan kabarcıklar. [DS]

kurbağa, [kur (*yans.*) + baka > kurbağa] is. *zool.* **1.** Çıplak derili, sıçramaya, yüzmeye elverişli vücutlu, kendine has ötüşü ile tanınan, kuyruksuz iki yaşamlıların genel adı, (*Rana esculanta*). **2.** İçine barut konularak zikzaklı biçimde katlanmış kâğıt borudan ibaret fişek. **3.** Toprağın sıkıştırılması için kullanılan, sıçramalarla yer değiştiren bir yol yapım makinesi. ☞ **kurbağa adam**, Özel donanımlarıyla su altında hareket edebilen yüzücü; balık adam. || **kurbağa balığı**, *zool.* Sıcak ve ılık denizlerde yaşayan, yanları gri, karnı beyazımtırak, 30 cm. boyunda, birinci sırt yüzgeci çok zehirli bir kemikli balık, (*Uranoscopus scaber*). || **kurbağa balığıgiller**, *zool.* Örnek hayvanı kurbağa balığı olan kemikli balıklar familyası, (*Uranoscopidae*). ||

kurbağa gözü, {ağız} Küçük beyaz taneli bir tür üzümlük. [DS] || **kurbağa otu**, *bot.* Köklerinde kırmızı boyar madde bulunan 30-50 cm. yükseklikte, sık tüylü, beyaz veya sarı çiçekli otsu bitki; sarı hava cıva; tosbağa otu, (*Alkanna orientalis*). || **kurbağa pisliği**, {ağız} Su teresi; (*Nasturtium officinale*). [DS] || **kurbağa testi**, *tıp.* Kadınların gebe olup olmadığını anlamak için idrarını, kurbağanın karnına şırınga edilerek kurbağanın iç organlarının incelenmesi suretiyle uygulanan test. || **kurbağa zehri**, *bot.* Kurbağa zehrigillerden gölcüklerde ve su birikintilerinde yetişen, uzun saplı yaprakları ve su üzerinde yüzen beyaz çiçekleri olan, çok yıllık otsu bir bitki, (*Hydrocharis*). || **kurbağa zehrigiller**, *bot.* Kurbağazehri ve benzeri bitkileri içine alan, tümü veya bir kısmı su içinde olan, çiçekleri düzgün, bir eşeyli yuvarlak meyveli bir familya, (*Hydrocharidaceae*).

kurbağacık, -ğı [kurbağa-cık] is. **1.** Kurbağa yavrusu; küçük kurbağa. **2.** Küçük ağızlı bir İngiliz anahartarı türü. **3.** Ağız tabanında çıkan, içi sıvı dolu, küçük ur. **4.** *vet.* Çoğunlukla tükürük bezi içinde oluşan ve tükürük içeren bir çeşit kist. **5.** {ağız} Araba okunu hamuta bağlayan çengel. [DS] **6.** {ağız} Değirmenlerde üst yayı çeviren milin oturduğu kurbağa biçiminde demir parça. [DS]

kurbağalama, [kurbağa-la-ma] is. *spor.* **1.** Bir yüzme tekniği. **2.** Bu tekniğin uygulandığı yarışma dalı. **3.** Jimnastikte, birbirine paralel iki tırmanma sırtığına baldırları ve ayak sırtlarını kenetleyip veya onları dışlarından diz altına sıkıştırarak tırmanma hareketi.

kurbağalar, [kurbağa-lar] is. *zool.* Kuyruksuz, kalın vücutlu, arka bacakları uzun ve sıçramaya elverişli omurgalılar; amfibyumlar, (*Anura*).

kurbağı¹, [kur (*kuşak*) + bağ-ı] {ağız} is. İçinden su geçen künk ve su yollarını temizlemek için tel ucuna takılan paçavra. [DS]

kurbağı², [ḳur+baka قورباغى] {eAT} is. Kurbağa.

kurbağlama, [kurbağa-la-ma] {ağız} is. At ve eşeklerin dili altında çıkan bir kabarcık. [DS]

kurbağlık, -ğı [kur (*kuşak*) + bağ-lık] {ağız} is. Boyunduruğun arabaya takıldığı yer. [DS]

kurbaka, [kurığ > kur (*kuru*) + bakā] (*kurbaka:*) {eT} is. Kurbağa. [DLT]

kurban¹, [Ar. *ḳurb* (*yakın*) > *ḳurbān* قربان] {OsT} is. **1.** Allah'ın rızasını kazanmak amacıyla yönelik dinî bir vecibeyi veya adağı yerine getirmek için sığır, deve, koyun, keçi cinsinden kesilen hayvan. **2.** Müslümanların Kurban bayramı. **3.** Katoliklerde Hz. İsa'ya verilen ad. **4.** *mecaz.* Bir ülkü uğruna feda edilen veya kendini feda eden kimse. **5.** *mecaz.* Bir kaza veya felaket sırasında ölen kimse. **6.** *mecaz.* Herhangi bir kimse veya bir şey yüzünden

maddî ve manevî zarara uğrayan, felakete sürüklenen ya da insanî değerlerini yitiren kimse. **7. ün.** Yakınlık duymanın ifadesi olarak halk arasında kullanılan seslenme sözü. **☞ Kurban Bayramı**, *Ay takvimine göre Zilhicce ayının onuncu günü başlayıp dört gün süren ve ilk üç gününde kurban kesilen kutsal günler; kurban.*|| **kurban eti**, *Kurban olarak kesilmiş hayvanın yoksullara dağıtılan ve kurban kesen tarafından yenilen eti.*|| **kurban etmek**, *1. Dinin emrini yerine getirmek için usulüne göre bir hayvanı kesmek. 2. mecaz. Çıkarı uğrunu bir kimseyi ve bir şeyi gözden çıkarmak.*|| **kurban gitmek**, *1. Suçsuz yere ölmek. 2. Bir kusuru bulunmaksızın zarara uğramak.*|| (bir şeyin veya birinin) **kurbanı olmak**, *Birinin veya bir şeyin uğruna büyük ıstırap ve acı çekmek; büyük sıkıntıya girmek; zarara girmek; ölmek.*|| **kurban kesmek**, *Dinî vecibeyi yerine getirmek amacıyla Allah rızası için belirtilen hayvanlardan birini keserek etini yoksullara dağıtmak.*|| **Kurban olayım!** *1. Aşırı sevgi ve hayranlık ifadesi için kullanılır. 2. Yalvarmayı gerektiren durumlarda kullanılır.*|| **kurban olmak**, *Başkasının çıkarı veya bir değer var olması, ayakta kalması için kendini feda etmek; bu uğurda kendi çıkarlarını hiç düşünmemek.*|| **kurban payı**, *Kesilen kurbandan yoksullara dağıtmak üzere ayrılmış parçalardan her biri.*|| **kurban vermek**, *Can kaybına uğramak.*

kurban², [kobrañ / kurban] {ağız} *is.* Peteğini yatay yapan bal arısı; kılıç arı. [DS]

kurban³, [Ar. qaraba / Far. qurbān / قوربان / قربان] {eAT} {OsT} *is.* Sadak.

kurbanlık, -ğı [kurban-lık] *sf.* **1.** (Hayvan için) kurban için ayrılmış veya kurban edilmesi uygun görülmüş olan. **2. mecaz.** (Herhangi bir nesne veya değer) feda edilmek üzere seçilmiş. **3. is.** Kurban edilmek üzere ayrılmış hayvan. **☞ kurbanlık koyun**, *Kurban edilmek üzere seçilmiş koç veya koyun.*|| **kurbanlık koyun gibi**, *1. (Kişi için) sessiz, sakin; uysal. 2. (Kişi için) kendisi hakkında bazı olumsuz kararlar alınmış olmasına rağmen başına geleceklerden habersiz olan.*

kurbat, [kurbet] {ağız} *is.* **1.** Çingene. **2.** Eli sıkı; cimri. [DS]

kurben, [Ar. qurb (yakın) > qurben قريبا (ku'rben)] {OsT} *zf.* Yakın olarak; yakından.

kurbet¹, [Ar. qurb (yakın) > qurbet قربت] {OsT} *is.* **1.** Yakınlık. **2.** Hıslım ve akrabalık. **3.** Allah'a manevî yakınlığa sebep olan iyi davranışlar.

kurbet², [? qurbet قربت] {OsT} {ağız} *is.* Göçebe Roman; gezginci Çingene. [DS]

kurbiyet, [Ar. qurb (yakın) > qurbiyet قربييت] {OsT} *is.* Yakınlık kazanma; bir şeye kendi gayreti ile yakınlaşmak; yakınlık.

kurc, [kurc (yans.)] *is.* Kazıma ve karıştırma bildiren kök. [Zülfikar] *kurc-a-la-mak, kurc-an-mak*

kurca¹, [kurc (yans.) > kurc-a-mak (karıştırmak) > kur-ca] *is.* Kurcalamak, karıştırmak işi; kaşıma. **☞ kurca çıbanı**, *Sivilce vb. şeyin kaşınarak azdırılması suretiyle meydana gelmiş çıban.*

kurca², [qurca قرجه] {OsT} *is.* Domuz kılı.

kurcalama, [kurc (yans.) > kurc-ala-ma] *is.* Kurcalamak işi ve durumu.

kurcalamak, [kurc (yans.) > kurc-ala-mak] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] **1.** Elle karıştırmak; ellemek; dokunmak; elle karıştırarak bakmak. **2.** (Kilit, mandal vb. için) sivri bir alet sokuşturup karıştırmak. **3.** Kazıyarak, sıyırarak karıştırmak. **4.** (Sivilce vb. şeyler için) tahriş ederek azdırmak. **5. mecaz.** (Kafa, zihin için) meşgul etmek; rahatsızlık vermek; düşündürmek. **6.** (Herhangi bir girişimde bulunulması hoş karşılanmayan durum, konu ve şey için) gündeme getirmek; gündemde kalmasını sağlamak; araştırmak; üstünde durmak; eşelemek.

kurcalanış, [kurc-ala-n-ış] *is.* Kurcalanmak eylemi veya biçimi.

kurcalanma, [kurc-ala-n-ma] *is.* Kurcalanmak işi.

kurcalanmak, [kurc (yans.) > kurc-ala-n-mak] *edil. f.* [-ır] Kurcalamak eylemi yapılmak.

kurcalayış, [kurc-ala-y-ış] *is.* Kurcalamak eylemi veya biçimi.

kurcamak, [qurc-a-mak قورجمق] {OsT} *gçl. f.* [-r] Karıştırmak.

kurcanmak, [kurc-a-n-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] Çabalamak; uğraşmak. [DS]

kurcuk, [kurc-uk] {ağız} *is.* Kursak. [DS]

kurç¹, -cu [kurç] {ağız} *is.* **1.** Kaymağı alınan süttan kestirilerek yapılmış peynir. **2.** Toprak içinde bulunan iri taş. [DS]

kurç², [kurç] {eT} *sf.* **1.** (Nesne için) katı; içi dolu; som. [DLT] **2.** Çelik gibi sert; kuvvetli. [KB] **☞ kurç eren**, {eT} *Dayanıklılı ve yiğit adamlar.* [DLT]|| **kurç temür**, {eT} *Çelik.* [DLT]

kurça, [kurça] {ağız} *is.* Küçük sepet. [DS]

kurçak, [kurç-ak / korçak] {ağız} *is.* Heykel. [DS]

kurçamak, [kurç > kurç-ā-mak] (kurça:mak) {eT} *gçsz f.* [-r] Katılaşmak; sertleşmek. [DLT]

kurçangı, [kurç-an-gı] {ağız} *is.* Uyuz hastalığına yakalanan insan ya da hayvan. [DS]

kurçatovyum, [Rus. Kurçatov (Rus fizik bilim adamı) > Fr. kourtchatovium] *is. kim.* Rus nükleer bilim adamlarının 1965'ten beri yapay olarak buldukları fakat tanımadıklarını ileri sürdükleri, atom numarası 104, kütleli 260 olan yapay element; rutherfordyum, sembolü: Ku.

kurçeli, [? kurçeli] {ağız} *is.* Kuru mısır sapı. [DS]

kurç¹, [kur / kor (silah) > kur-ç] *is.* Safevi şahları

- nın koruması. **kurç başı**, *tar. Kurçuların amirine verilen isim.*
- kurç**², [kur-çı] {ağız} *is.* Kaymağı alınmış süttten kesilerek elde edilen yağsız peynir. [DS]
- kurçik**, **-ği** [? kurçik] {ağız} *is.* Böbrek. [DS]
- kurd**¹, [kurd (yans.)] *is.* Kazıma ve karıştırma bildiren kök. [Zülfikar] *kurd-a-la-mak, kurd-an-mak*
- kurd**², [kurt] {eT} *is.* → kurt¹. [ETY]
- kurd**³, [kurt] {eT} *is.* → kurt². [ETY]
- kurdağzı**, [kurt+ağ(1)z-ı] {ağız} *is.* Yapılarda, ağaç atkılarının iyi oturması için alttaki direğin tepesine yapılan oyuk; yuva. [DS]
- kurdak**, [kur-da-k] {ağız} *sf.* Titiz; huysuz. [DS]
- kurdalamak**, [kurd (yans.) > kurd-a-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Karıştırmak; kurcalamak; dokunmak; yoklamak. **2.** İlişmek. [DS]
- kurdalanmak**, [kurd (yans.) > kurd-a-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Koşturarak iş yapmak; hızlı çalışmak. [DS]
- kurdam**, [kurda-m] {ağız} *is.* İki taraflı baltanın nacak kısmı. [DS]
- kurdama**, [kurd (yans.) > kurd-a-ma] {ağız} *sf.* Yaramaz; kıpır kıpır. [DS]
- kurdamak**, [kurd (yans.) > kurd-ā-mak قوردمق] {eT} {eAT} {OsT} *gçl. f. [-r] [-d(u)-yor]* **1.** Karıştırmak; dokunmak; yoklamak; ellemek. {ağız} (aynı) [DS] **2.** {ağız} Az iş yapmak; oyalanmak. [DS] **3.** {ağız} İrzina geçmek; ilişmek; kızlığını bozmak. [DS]
- kurdan**, [kurī-dan] (kuri:dan) {eT} *zf.* → kurıdın. [ETY]
- kurdanmak**, [kurd (yans.) > kurd-a-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kıvrınmak; kımıldanmak; oynamak. **2.** Oyalanmak; uğraşmak; az çalışmak. **3.** Barınmak.
- kurdaş**, [kür (akran) > kür-daş قورداش] {eAT} *sf.* Akran; emsal.
- kurdaşmak**, [kur (sıra) > kur-dā-mak > kurda-şmak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Bir dereceye, bir sıraya oturmak. [DLT]
- kurdayacak**, [kurd (yans.) > kurda-y-acak] {ağız} *is.* Kürdan. [DS]
- kurdek**, **-ği** [gürdük / kurdek] {ağız} *is.* Davarlarda çiftleşme isteği. [DS]
- kurdele**, [İt. cordella] (kurde'le) *is.* **1.** Giyecekleri süslemekte kullanılan veya madalyon, hediyeelik eşya, madalya türü nesnelere bağlanan 3 mm. ile 4 cm'ye kadar değişen genişlikte ipek vb. iplikten yapılma enli şerit; geniş ipekli şerit. **2.** Sinema filmi. **3.** **kurdele balığı**, *zool. Kurdele balığıgillerden, çok uzun, basık vücutlu, çok küçük pullu, kuyruk yüzgeçleri ipliksi, eti pek tutulmayan kemikli bir balık, (Cepola rubescens).|| kurdele balığıgiller, zool. Örnek türü kurdele balığı olan, sıcak ve ılık denizlerde yaşayan bir balık familyası, (Cepolidae).*
- kurdeleli**, [kurdele-li] *sf.* Kurdelesini bulunan; kurdelesini olan.
- kurdelesiz**, [kurdele-siz] *sf.* Kurdelesini bulunmayan; kurdelesini olmayan.
- kurdeşen**, [kurd (yans.) > kurd-ā-mak (kaşımak) > kurd-a-şmak (kaşınmak) > kurdaş-an] {eAT} {OsT} *is.* Tehlikesiz fakat sebep olduğu kaşıntı yüzünden insanı oldukça rahatsız eden, çeşitli sebeplerle insan vücudunda beliren küçük kabarcıklar; ürtiker.
- kurdın**, [kurī-dın] {eT} *zf.* → kurıdın. [ETY]
- kurdukmak**, [kurt-uk-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ur]* Sürüye kurt girmek. [DS]
- kurdurma**, [kur-mak > kur-dur-ma] *is.* Kurdurmak eylemi; kurma işini yaptırma.
- kurdurmak**, [kur-mak > kur-dur-mak] *gçl. f. [-ur]* **1.** Kurmak eylemini yaptırmak; kurmasını sağlamak. **2.** {eAT} Diktirmek; dik olarak yerleştirmek. [DK]
- kurdurtma**, [kur-dur-t-ma] *is.* Kurdurtmak eylemi.
- kurdurtmak**, [kur-dur-t-mak] *gçl. f. [-ur]* Kurmak eylemini bir başkası aracılığı ile yaptırmak; kurmak işini yaptırmak.
- kûre**, [Far. kûre كوره] (kû:re) {OsT} *is.* **1.** Kuyumcu, demirci vb. madenci ocağı. **2.** Kûre.
- kure**, [? kure] {ağız} *is.* Anahtar. [DS]
- kurebi**, [Yun. kropi] {ağız} *is.* Diken ve çalı kesmeye yarayan ucu kıvrık bir tür bıçak; orak; tahra. [DS]
- kurekelemek**, [kûrek-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Silip süpürmek; küremek. [DS]
- kureken**, [? kureken] {ağız} *is.* Güveyi. [DS]
- kurena**, [Ar. qarīn > kurenā قرناء] (kurena:) {OsT} *is.* **1.** Yakın olan kimseler; yakınlar. **2.** Padişahın yakın adamları; padişaha yakın olanlar; mabeyinciler. **3.** Namazda genellikle Fatiha'dan sonra okunan sureler.
- kûreng**, [Far. kûreng كورنگ] (kû:reng) {OsT} *is.* Al at.
- kurevi**, [Ar. qarīye > kurevī قروي] (kurevi:) {OsT} *sf.* **1.** Köylü. **2.** *is.* Köylü kimse.
- kureviye**, [Ar. qarīye > kurevīye قروييه] (kurevi:ye) {OsT} *sf.* **1.** Bayan köylü. **2.** *is.* Köylü kadın.
- kureybe**, [Ar. kureybe قريبه] {OsT} *is.* anat. Tulumcuk.
- kureyş**, [kureyş (yans.)] {ağız} *ünl.* **1.** Çobanların davarları sulamak için suya çağırma ünlemi. **2.** *is.* Geç olgunlaşan, yuvarlak taneli bir tür üzüm. [DS]
- kurğadmak**, [kuruğ > kur(u)ğ-ad-mak] {eT} *gçsz. f. [-ur]* Kuraklamak. [DLT]
- kurğa**, [kurğa] {ağız} *is.* Çekirdek. [DS]
- kurğag**, [kuruğ > kur(u)ğ-ak] {eT} *sf.* → kurğak. [EUTS]
- kurğak**, [kuruğ > kur(u)ğ-ak] {eT} *sf.* **1.** Kuru toprak. [EUTS] **2.** Kurak. [DLT]

- kurgalmak**, [kuruğ > kur(u)ğ-ā-mak > kurgā-l-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Kurumak üzere bulunmak. [DLT]
- kurgamak**, [kuruğ > kur(u)ğ-ā-mak > kurgā-k] {eT} gçsz. f. [-ur] Kurumak. [DLT]
- kurgan**, [eT. kurī-mak > kur(ı)-ğān ?] is. 1. {eT} Kale; iç kale. [EUTS] [Gabain] 2. Bir yerleşim biriminin çeşitli sebeplerle yıkılması ve üzerine tekrar yeni binalar yapılması biçiminde yinelenerek günümüzde yayvan bir tepe hâlini almış tarihî kalıntı; geniş, kubbe biçimli tepe; höyük. 3. ark. Tepe biçiminde mezar; höyük.
- kurgaru**, [ku-r(ı)-ğarū] zf. → kurıgaru. [ETY]
- kurgatmak**, [kuruğ > kur(u)ğ-ā-mak > kurgā-t-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] Kuraklık olmak; kıtlık olmak. [DLT]
- kurgaz**, [kuruğ-az > kurgaz] {ağız} sf. 1. Kurak. 2. Kuru; zayıf; cılız. [DS]
- kurgazlaşmak**, [kurgaz-la-ş-mak] {ağız} dönşl. f. [-ur] (Otlar, ağaçlar için) kurumaya yüz tutmak. [DS]
- kurgırmak¹**, [kur-mak > kur-ğ-ır-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] Zevzeklik etmek; hafiflik etmek. [DLT]
- kurgırmak²**, [kuruğ > kur(u)ğ-ır-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] (Yer için) kurumak; kuraklık olmak. [DLT]
- kurgu¹**, [kur-gu] {ağız} is. 1. Karşılama; tören. 2. Dinî tören. [DS]
- kurgu²**, [kur-mak > kur-ğū] (kurgu:) is. 1. Zembereklı bir şeyi kurmaya yarayan alet; kuracak. {eT} (aynı) [DLT] 2. Zembereğin kurulmuş durumu. 3. Ölçülüp biçilerek yapılan iş. 4. Meydana getirilecek bir şeyin parçalarını, öğelerini bir araya getirme ve birleştirme işi; montaj, (1935). 5. Başka başka kaynaklardan alınmış parçaları bir araya getirip bir bütün oluşturma işi. 6. Kuruntu, vehim. 7. fel. Bilmek ve tanımdan başka amaç taşımayan, herhangi bir çıkar gözetmeyen bilgi. 8. Soyut, keyfî, doğrulanması mümkün olmayan düşünce veya görüş; spekülasyon, (1942). 9. Gelecekle ilgili olan ve hayal gücüne dayalı olarak meydana getirilmiş fantastik eser. 10. sin. tv. Bir filmin görüntü, ses vb. öğelerini bir araya getirmek işlemi. 11. {ağız} Ölçülüp biçilerek yapılan iş. [DS] ☞ **kurgu bilimi**; *Teknik alandaki gelişmelere bağlı kalınarak gelecekte ulaşılabilecek ileri seviyedeki durumları düşünmek işi.* || **kurgu filmi**, *Önceden var olan parçaların ve öğelerin birleştirilmesiyle yapılan film; montaj film.*
- kurgu³**, [kur-ğū] (kurgu:) {eT} sf. Zevzek; kararsız; hafifmeşrep. [DLT] [KB]
- kurgu⁴**, [kork-mak > kor(k)-ğū] (korgu:) {eT} is. (Kişi için) dikkatsiz; sorumsuz. [DLT]
- kurgucu**, [kur-gu-cu] is. Bir kurgu işini gerçekleştiren kimse; montajcı.
- kurguculuk**, -ğū [kur-gu-cu-luk] is. Bir kurguyu gerçekleştirmek işi ve sanatı; montajcılık.
- kurgucu**, [kur-mak > kur-ğū-çī] (kurgu:çī) {eT} sf. Kurucu. [DLT]
- kurgul**, [kurgul] {ağız} is. İnce; narin. [DS]
- kurgulama**, [kur-gu-la-ma] is. Kurgulamak eylemi.
- kurgulamak**, [kur-gu-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] 1. (Film için) değişik yerlerde ve ortamlarda çekilen bölümlerini birleştirmek. 2. (Makine gibi kurulan şeyler için) bir bütünün elde bulunan parçalarını bir araya getirerek onu kurmak; monte etmek.
- kurgulanma**, [kur-gu-la-n-ma] is. Kurgulanmak eylemi.
- kurgulanmak¹**, [kur-gu-la-n-mak] edil. f. [-ır] Kurgu durumuna getirilmek.
- kurgulanmak²**, [korgū > korgū-lā-mak > korgū-la-n-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Taşkınlık etmek; hafifmeşrep davranmak; hoppalık etmek. [DLT]
- kurguluk**, [korgū > korgū-luk] {eT} is. Zevzeklik; taşkınlık; hoppalık. [DLT] [KB]
- kurgun**, [eT. korgū > kur-gun] {ağız} sf. 1. Kendini beğenmiş; kibirli. 2. Törenlerdeki karşılayıcı. [DS]
- kurgurmak**, [korgū > korgū-r-mak] {eT} gçl. f. [-ur] → korgurmak. [DLT]
- kurgusal**, [kur-gu-sal] sf. 1. Kurgu ile ilgili; kurguya ait; kurguya dayanan. 2. (Düşünce veya görüş için) soyut, keyfî, doğrulanması mümkün olmayan; spekülatif.
- kurgut**, [kur-gu-t] {ağız} is. 1. Çalı çırpı. 2. sf. Kuru; zayıf; cılız. [DS]
- kurha**, [Ar. kırha / kırha قرحة] {OsT} is. Yara; ülser.
- kurı¹**, [ku-rı] {eT} is. 1. Batı; garp. [ETY] [EUTS] [Gabain] 2. Geri taraf; arka. [ETY] 3. Bir şeyin etrafı. [DLT]
- kurı²**, [kur-ī] (kurı:) {eT} is. Bayram toplantısı. [EUTS]
- kurı³**, [kurı (yans.)] {eT} ünl. Tay çağırma ünlemi. ☞ **kurı kurı**, {eT} *Tay çağırma ünlemi.* [DLT]
- kurıdın**, [ku-rı-dın] {eT} zf. 1. Batıda; batıdan. [ETY] [Tekin] 2. Geride. [Tekin]
- kurıg**, [kurī-mak > kurı-ğ] {eT} sf. → kuruğ.
- kurıgaru**, [ku-rı-ğarū] {eT} zf. 1. Geriye doğru. [ETY] [Tekin] 2. Batıya doğru; batıda. [ETY] [Tekin]
- kurıgu**, [kurī-ğū] {eT} zf. Kuruyacak zaman; kurumak üzere olan. [DLT]
- kurıh**, [kurı] {eT} ünl. → kurı³. ☞ **kurıh kurıh**, {eT} → kurı kurı. [DLT]
- kurıkan**, [kur-ī (toplantı) > kurī-kan] (kurı:kan) {eT} is. Çadır. [OKD]
- kurılmak** [kur-mak > kur-ıl-mak] {eAT} edil. f. [-ur] Kurulmak. [DK]
- kurıltay**, [Moğ. kurultay] {eT} is. Kurultay. [EUTS] [OKD]
- kurılı** [kur-mak > kur-ıl-mak > kurul-ū] (kurılı:) {eAT} sf. Kurulu.

kurumak [kurī-mak] (*kurı:mak*) {eT} {eAT} gçl. f. [-r] Kurumak. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] [DK]
kurinç, [kurī-mak > kurı-n-mak > kurin-ç] {eT} is. Kuruluk. [Gabain]
kurinmak, [kurī-mak > kurı-n-mak] {eT} döñşl. f. [-ur] Kurunmak; kurulanmak. [DLT]
kurırmak, [kurī-mak > kurı-r-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] Kurumaya yüz tutmak. [DLT]
kurışmak, [kurī-mak > kurı-ş-mak] {eT} işteş. f. [-ur] Birlikte kurumak; kurumakta yarışmak. [DLT]
kurıtgan, [kurī-mak > kurı-t-mak > kurıt-gān] (*kurıtga:n*) {eT} sf. Her zaman kurutan; çok kurutan. [DLT]
kurıtmak, [kurī-mak > kurı-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kurutmak. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain]
kuriya, [ku-ri-yā] {eT} zf. 1. Batıda; batıya. [ETY] [Tekin] 2. Geriye. [ETY] 3. Geride. [Tekin]
kuriyaki, [ku-ri-yā > ku-ri-yā-kī] (*kuruya:ki:*) zf. Batıdaki. [ETY]
kūri, [Far. kūri كورى] (*ku:ri:*) {OsT} is. Körlük.
kurik, -ği [kurik] {ağız} is. At ve eşek yavrusu; tay; sipa. [DS]
kuriye, [İt. corriere / Fr. courrier قوريه] (*ku'riye*) {OsT} is. → kurye
kurk¹, [kurk (*yans.*)] is. Kuluçka döneminde tavuk ve diğer kümes hayvanlarının çıkardığı sesleri bildiren kök. [Zülfikar] *kurk (gurk) olmak, kurk-a yatmak, kurk-la-mak*
kurk², [kurk (*yans.*)] {ağız} is. 1. Kuluçka. 2. Kuluçka tavuk. 3. Cıvcıv. [DS] ☞ **kurka yatmak**, (*Tavuk için*) *kuluçkaya yatmak*.|| **kurk basmak**, (*Tavuk için*) *kuluçkaya yatmak*.|| **kurk olmak**, {ağız} (*Tavuk için*) *kuluçka olmak*. [DS]|| **kurk tavuk**, *Kuluçka olmuş tavuk*.
kurka¹, [kurka] {ağız} is. 1. Yeni doğmuş tay. 2. Ufak kalmış, büyümemiş meyve. [DS]
kurka², [Yun. khouṛkha / Bul. kúrka [Tietze]] {ağız} is. Hindî. [DS]
kurka³, [Ar. ħırka] {ağız} is. Ceket. [DS]
kurkag, [kurī-mak > kurī-kā-mak > kur(ı)k-āğ] (*kurka:ğ*) {eT} sf. Kuru. [EUTS] [Gabain]
kurkur, [kur (*yans.*) > kur+kur / Far. ġulġūle] {ağız} is. Ağaçtan yapılmış su testisi. [DS]
kurkuşlamak, [kur-kuş-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] Uyanmak. [DS]
kurkut, [kur(u)-k-ut] {ağız} sf. 1. Cimri. 2. Zayıf; cılız. [DS]
kurla, [kur (*sıra*) > kur-lā قوله] (*kurla:*) {eT} is. 1. Sıra. [EUTS] 2. Defa; kat; defa. {eAT} (*aynı*) [Gabain] 3. {eAT} Derece.
kurlağan, [kurla-ğan/kurluğan قورلغان / قورلوغن] {eAT} {OsT} is. tıp. Tırnak dolaylarında çıkan iltihaplı ve ağrılı yara; etyaran; dolama.

kurlağaz, [kurlağ-az قورلاغاز] {eAT} is. → kurluğan.
kurlağun, [kurla-ğun قورلاگون] {OsT} is. → kurlağan.
kurlak, -ğı [kur-(u)l-a-k] {ağız} is. Silah, tuzak, kapan gibi kurulacak araçlar. [DS]
kurlamak, [kur (*kuşak*) > kur-lā-mak] (*kurla:mak*) {eT} gçl. f. [-ur] Kuşak yapmak ve bağlamak. [DLT]
kurlanmak¹, [kōr (*kayıp*) > kor-lā-mak > kor-la-nmak] {eT} döñşl. f. [-ur] → korlanmak¹. [DLT]
kurlanmak², [kōr (*maya*) > kor-lā-mak > kor-la-nmak] {eT} döñşl. f. [-ur] → korlanmak². [DLT]
kurlu¹, [kur-lu قورلو] {eAT} sf. 1. Kurulu; kurulmuş. 2. Düzenlenmiş; düzene sokulmuş.
kurlu², [kur-lu قورلو] {eAT} sf. Süslü; işlemeli. ☞ **kurlu kılıç**, {eAT} Süslü ve özenle yapılmış kılıç.
kurlug, [kōr (*kayıp*) > kor-luğ] {eT} sf. → korlug. [Clauson]
kurluğan, [kur-lu-ğan قورلوغن] {eAT} is. tıp. Etyaran.
kurluk¹, [kur-luk] {ağız} is. Garaj olarak kullanılan üstü kapalı basit yapı. [DS]
kurluk², [kōr (*maya*) > kor-luk] {eT} is. → korluk. [DLT]
kurma¹, [kur > kur-mā] (*kurma:*) {eAT} is. Kuşak; işlemeli kemer. [DK]
kurma², [kur-ma] is. 1. Kurmak eylemi. 2. sf. Kurularak, parçaları birleştirilerek meydana getirilen; prefabrikte.
kurmaca, [kur-ma-ca] zf. 1. Düşünüp tasarlamak suretiyle; kurma yoluyla. 2. sf. Düşünüp tasarlama yoluyla meydana getirilen.
kurmacı, [kur-ma-cı] is. Kurmak eylemini yapan; kuran.
kurmacılık, -ğı [kur-ma-cı-lık] is. güz. sntl. Resim ve heykelde geometrik biçimlerin ağırlıklı olarak uygulandığı son dönem sanat akımı; konstrüktivizm.
kurmak, [kur-mak] gçl. f. [-ar] 1. {eT} (Yay vb. için) germek. [DLT] [EUTS] [KB] [Yükneki] [Gabain] 2. (Yaylı ve zembekli aletler için) hareket ettirici düzeneğini, zembereğini gerdirmek; işler duruma getirmek. {eT} (*aynı*) 3. Dik durmasını sağlamak; dikmek; germek. {eT} {eAT} (*aynı*) [DK] 4. Bir bütün oluşturan öğeleri bir araya getirerek o şeyi kullanılabilir hâle getirmek; monte etmek. 5. {eAT} Yapmak. 6. {eT} Toplamak. [DLT] 7. mecaz. (Tertip, hile, düzen, tuzak, komplo vb. için) gizlice düzenlemek; tertiplemek; tasarlamak; hazırlamak. {eT} {eAT} (*aynı*) 8. (Hayal için) kafasında canlandırmak; soyut bir varlık olarak canlandırmak; tasavvur etmek; hayal etmek; düşünmek; tasarlamak. {OsT} (*aynı*) 9. (Sofra vb. için) hazırlamak; hazır duruma getirmek; düzenlemek; yerleştirmek. 10. Bir şeyi yapmak; inşa etmek. 11. (Devlet, kurum, işletme vb. için) oluşturmak; meydana getirmek; işler du-

ruma getirmek; tesis etmek. **12.** Bir şeyi bir yere yerleştirmek; koymak. **13.** (Turşu, salamura vb. için) gerekli şartları hazırlayıp oluşmaya bırakmak. **14.** (Grup, parti, dernek vb. için) meydana getirmek; oluşturmak. **15.** (İlişki, dostluk, samimiyet vb. için) sağlamak; oluşturmak. **16.** (Silah için) atışa hazır duruma getirmek. **17. mecaz.** Bir şeyi belirgin bir konu veya ilke üzerine oluşturmak; o şeye dayandırmak. **18.** (Cümle için) belli kurallara göre meydana getirmek; bir düşünce veya duyguyu anlatabilecek hâle getirmek. **19.** Psikolojik olarak kendisine zarar verecek biçimde zihninde büyütme, abartmak. **20. mecaz.** Birine telkinlerde bulunarak kıskırtmak; doldurmak; yalan yanlış şeylerle birine veya bir şeye karşı öfkelenmek. **21.** Bazı şeyleri yapmayı tasarlamak; planlamak; düşünmek. **22.** (Ev, aile, yuva vb. için) evlenmek; aile olmak; çoluk çocuk sahibi olmak. **23. mecaz.** Ummak. **24. {eT}** Himaye etmek. [DLT] **25.** Ortak olmak; ortak olunmasını sağlamak. **26.** Birlikte çalışılacak kişileri belirlemek; küme olmak. **27.** Bir araya getirmek; toplamak. **28.** Aklına koymak. **29. {ağız}** (Balık oltası için) atmak, salmak. [DS] ☞ **kurduğu tuzağa kendisi düşmek,** Başkası için hazırlanmış olduğu tertiplerden kendisi zarar görmek. || **kurmak yuvmak,** {eT} Erişmek; varmak; mal vererek gönül almak. [DLT] || **kurup takma,** Araç ve cihazların tesisata bağlanması işi; montaj.

kurman, [Ar. qaraba / Far. kurbân => kurmân] {eT} is. Gedeleş; yaylık; yay kabı. [DLT]

kurmay, [kur-ma-y (?)] is. **1.** Sınavla harp akademisine girerek üç yıllık eğitimi başarı ile bitirdikten sonra karargâh ve komuta hizmetlerini yürütebilecek, ihtisas sahibi subay; erkân-ı harp, (1935). **2.** Bu subayların dahil olduğu sınıf. **3. sf.** Kurmaylık yetkisi ve niteliği olan. ☞ **kurmay heyeti,** Kuvvet komutanlığı, ordu, kolordu, tümen vb. birliklerin karargâhlarında, kadrolarında belirtilen, değişik rütbede general ve kurmay subaylardan meydana gelen heyet.

kurmaylık, [kurmay-lık] is. **1.** Kurmay olma durumu. **2.** Kurmay sınıfı.

kurmuş, [kur-mış] {eT} sf. Kurulu. [DLT]

kurna¹, [Ar. kurne / Yun. krounion (içki tası)] (ku'rna) is. **1.** Hamamlarda, içine su biriktirmek için musluk altına konulan taş, mermer veya betondan yapılmış içi oyuk, yuvarlak bir tür tekne. **2.** Çıkıntılı köşe. **3. balıkç.** Üç katlı balık ağlarının en dışta bulunan geniş gözlü kısmı. **4. {ağız}** Musluk. [DS] ☞ **kurna başı soygunu,** Çok yoksul; üstünde başında doğru dürüst bir giyeceği bulunmayan; çıplak.

kurna², [Ar. kurne قرنه [Tietze]] {ağız} is. Evin karanlık yolu; koridor. [DS]

kurnacı, [kulun-la-cı] {ağız} is. → kulunlu. [DS]

kurnaç, -cı [kur-mak > kur-un-mak (tasarlamak) > kur(u)n-az] {ağız} sf. Kurnaz. [DS]

kurnalı, [kurna-lı] sf. Kurnası olan; kurnası bulunan.

kurnasız, [kurna-sız] sf. Kurnası olmayan; kurnası bulunmayan.

kurnaz, [kur-mak > kur-un-mak (tasarlamak) > kur(u)n-az] sf. Kendisi kolay kanmayan fakat başkalarını kandırmasını ve işini yürütmesini beceren; amacına kolayca ulaşan; açıkgoz; becerikli.

kurnazca, [kurnaz-ca] (kurna'zca) zf. Kurnaz birine yakışır biçimde.

kurnazlanmak, [kurnaz-la-n-mak] {OsT} döşl. f. [-ır] Kendini kurnaz göstermek.

kurnazlaşma, [kurnaz-la-ş-ma] is. Kurnazlaşmak eylemi.

kurnazlaşmak, [kurnaz-la-ş-mak] döşl. f. [-ır] Kurnaz duruma gelmek.

kurnazlık, -ğı [kurnaz-lık] is. **1.** Kurnaz olma durumu. **2.** Kurnazca davranış.

kurne, [Ar. kurne قرنه] {OsT} is. **1.** Sivri, çıkıntılı, kümssek şey. **2.** Hamam kurnası.

kurneteyn, [Ar. kurneteyn قرنتين] {OsT} is. Yıkılmaya yeterli sayılabilen, iki kap ölçüsündeki su.

kurnik, -ği [? kurnik] {ağız} is. Çukur. [DS]

kuron, [Lat. corona (taç) > Fr. couronne] is. tıp. **1.** Metal, seramik veya plastikten dişin taç kısmına geçirilen kaplama. **2.** Dolgulu çürük diş üzerine geçirilen kaplama. **3.** Baş çelengi. **4.** Bir pirlantanın tabanıyla yuvarlak kısmı arasındaki facetaların tümü. **5.** Kuzey Avrupa ülkelerinde kullanılan para birimi.

kurp, [Ar. kulb / Yun kulbos] {ağız} is. kulp. [DS]

kurra, -a'ı [Ar. kırā'at > kurrā' قرءاء (kurra:)] {OsT} is. Kur'an-ı Kerim'i usulüne uygun olarak okuyanlar.

kurre, [Ar. kurre قره] {OsT} is. **1.** Soğuk. **2.** Tazelik; parlaklık. **3.** Işık.

kurrih, [kurrih (yans.)] {eT} ünl. → kurı³. ☞ **kurrih kurrih,** {eT} → kurı kurı. [DLT]

kurs¹, [Ar. kurş / kurşa قرص / قرصه] {OsT} is. **1.** Daire şeklinde olan şey. **2.** Odada güzel koku yayılmasını sağlamak için yakılan öd ağacı parçası. **3. gök b.** Gök cisimlerinin Yer'deki bir gözlemciye düz bir daire biçiminde görünüşü. ☞ **kurs-ı kamer,** {OsT} Ay'ın düz görünen yüzü. || **kurs-ı mer'i,** {OsT} Görünen halka. || **kurs-ı nân,** {OsT} Tekerlek biçimindeki ekmek. || **kurs-ı simin,** {OsT} Ay. || **kurs-ı şems,** {OsT} Güneş'in düz görülen yüzü. || **kurs-ı varak,** {OsT} Bitki yaprağı. || **kurs-ı zer,** {OsT} Altın para.

kurs², [Fr. cours] is. **1.** Resmî ve özel kurum ve kuruluşlarca sınırlı bir konuda bilgi ve beceri kazandırmak amacıyla yapılan kısa süreli eğitim ve

öğretim; kur. **2.** Bu öğretimi meydana getiren dersler. **3.** Bilim ve teknikteki yeni gelişmelere uymalarını sağlamak veya eksiklerini gidermek amacıyla teknisyenlere verilen tamamlayıcı veya yeni bilgiler.

kurs³, [kurs] {ağız} is. **1.** Çukur yerlere dolan kar yığını. **2.** Nargile yakmakta kullanılan dut ya da asma ağacından elde edilen bir tür kömür. **3.** sf. (Meyve vb. için) dolgun; dolu. [DS]

kursag, [kuruğ-sā-mak > kuruğ-sā-ğ] (kursā:ğ) {eT} is. → kurugsak.

kursak, -ğı [eT. kuruğsāk > kursağ قورساق / قورساق] is.

1. Kuşların yemek borusunda yer alan, sindirime doğrudan katılmamakla birlikte yiyeceklerin ilk giriş yerindeki şişkin kısım. **2.** Böcek ve solucanlarda, yemek borusu ile mide arasında yer alan organlara verilen ad. **3.** Örumcekte, emici sindirim kesesi. **4.** Kuş kursağının veya ince bağırsağın kurutulması ile yapılan şey. **5.** {eAT} {OsT} {ağız} Mide. [DS] **6.** Şişirilerek kuş kursağı şekline getirilmiş olan balon vb. şey. **7.** {ağız} Yürek; kalp. [DS] **8.** {eAT} {OsT} {ağız} İdrak; zekâ. [DS] **9.** {OsT} Göğüs. **10.** {ağız} Rahim. [DS] **11.** sf. Kursak zarı ile yapılmış olan. ☐ **kursağa binmek**, {ağız} (Ekin için) başak tutmaya başlamak. [DS]|| **kursağı boş**, Karnı aç; acıkmış.|| **kursağı dar**, {OsT} Tahammülsüz; çabuk kızan.|| **kursağı kaynamak**, {ağız} Midesi ekşimək. [DS]|| **kursağında** (hâlâ) **birinin ekmeği bulunmak**, O kişi tarafından beslenip büyütülmüş olmak; o kişiye karşı bu sebeple saygısı olmak. (hevesi; iştahı) **kursağında kalmak**, dilediğini yapmamak; isteğini yerine getirememek; tadına zevkine varamamak.|| **kursağından geçmemek**, Sevilen bir yakınının yokluğundan dolayı iştahı kesilmek.|| **kursağından sakallı**, Sadece çene altında sakalı olan.

kursaklı, [kursak-lı] sf. **1.** Kursağı olan. **2.** {ağız} gnşl. Gerdanında ur olan kimse; guatrı olan kişi. [DS] **3.** {ağız} Akıllı; zeki. [DS] **4.** {ağız} Terbiyeli; namuslu. [DS]

kursaksız, [kursak-sız] sf. **1.** Kursağı olmayan. **2.** {ağız} Akılsız. [DS] **3.** {ağız} Patavatsız; dengesiz. [DS]

kursiyer, [Fr. coursier] is. Belli bir alanda kur gören kimse; kurs öğrencisi.

kursuk, -ğu [kur(u)-su-k] {ağız} is. Tandır. [DS]

kursünbül, [? kursünbül] {ağız} is. Hamam külhanında yakılan çalı çırpı gibi yakacakların külü. [DS]

kurşadılmak, [kur-iş > kur(1)ş-ā-mak > kurşa-t-mak > kurşat-ıl-mak] {eT} edil. f. [-ur] → kurşatılmak. [EUTS][Gabain]

kurşag, [kur-iş > kur(1)ş-ā-mak > kurşā-ğ] (kurşa:ğ) {eT} is. **1.** Yünden dokunarak çadıra sarılan tura. [DLT] **2.** Kuşak. [DLT]

kurşag, [kur-şa-k] {ağız} is. Tahta kapıların arkasına yatay çakılan tahta parçası; kuşak. [DS]

kurşak, [kur (kemer, toka) > kur-şa-ğ قورشاق] is. **1.**

Kuşak. {eAT} {ağız} (aynı) [DS] **2.** {ağız} Kadınların bellerine bağladıkları işlemeli kuşak. [DS] **3.** {ağız} Kapının tahtalarını birbirine bağlayan ağaç. [DS]

kurşamak¹, [kur-iş > kur(1)ş-ā-mak] (kurşa:mak) {eT} gçl. f. [-ur] **1.** Kuşaklamak. [DLT] **2.** Sarmak; kuşatmak; çevirmek. [EUTS]

kurşamak², [kur-şa-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-ş(u)-yor] Aldatmak; kandırmak. [DS]

kurşanmak, [kur-iş > kur(1)ş-ā-mak > kurşa-n-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] **1.** Kuşaklanmak; kuşak sarmak. [EUTS] **2.** Kuşanmak. [Gabain]

kurşatılmak, [kur-iş > kur(1)ş-ā-mak > kurşa-t-mak > kurşat-ıl-mak] {eT} edil. f. [-ur] Kuşatılmak; çevrilmek. [EUTS][Gabain]

kurşatmak, [kur-iş > kur(1)ş-ā-mak > kurşa-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kuşak kuşatmak. [DLT]

kurşum, [eT. kuruğjin / kuşun > kurşun قورشوم] {OsT} is. Kurşun.

kurşun, [eT. kuruğjin / kuşun > kurşun] is. kim. **1.** Atom numarası 82, atom ağırlığı 207,21 olan, mavimsi gri renkte, tırnakla çizilecek kadar yumuşak, yoğunluğu 11,3; kimyasal etkenlere karşı dayanıklı bir element; sembolü: Pb. **2.** Tabanca, tüfek gibi ateşli silahlarda kullanılan mermi. **3.** Ağların, olta- ların suya batmasını veya dibe inmesini sağlamak amacıyla uçlarına bağlanan genellikle kurşundan yapılmış ağırlık. **4.** sf. Bu maddeden yapılmış. ☐ **kurşuna dirmek**, **1.** Birine verilen ölüm cezasını silahla ateş ederek infaz etmek. **2.** Savunmasız, silahsız ve aciz kimseleri toplu bir şekilde, acımasızca silahla öldürmek.|| **kurşun atmak**, **1.** Silahla ateş etmek; kurşunlamak. **2.** Düşmanlık etmek.|| **kurşun çalımı**, {ağız} Kurşunun yetişebileceği yakın yer. [DS]|| **kurşun dokunmak**, Kurşun isabet etmek; kurşun değmek.|| **kurşun dökmek**, İslamlık öncesi baksı tedavilerinin kalıntısı olarak eritilmiş sıcak kurşunun, içinde soğuk su bulunan bir kaba dökülmesi ile meydana gelen şekillere bakarak yorumlama ve birtakım ruhsal hastalıkları tedavi etmek.|| **kurşun erimi**, Bir silahtan atılan merminin en fazla gidebileceği mesafe.|| **kurşun geçirmez**, (Cam, yelek vb. için) ateşli silahlardan atılan merminin geçmesine engel olan; kurşun geçirmeyen; kurşun işlemeyen.

kurşun gibi, Çok ağır.|| **kurşun grisi**, Maviye çalan gri renk; koyu kül rengi; kurşun rengi; kurşunî.|| **kurşun kâğıdı**, Kurşundan yapılmış ince yaprak.|| **kurşun kalem**, Dış kısmı tahta, içi grafit çubuklu kalem.|| **kurşun mühür**, **1.** Postahane, gümrük idareleri tarafından koli ve paketler bağlandıktan sonra düğüm üzerine takılan mühürlü küçük kurşun parçası. **2.** Elektrik saatlerinin açılmaması için kapağına takılan mühürlü kurşun parça.|| **kurşun otu**, Çakıllı ve çorak topraklarda yetişen, odunsu

*gövdeli, yaprakları sert ve dalgalı 40-100 cm. bo-
yunda meyve sapları kürdan olarak kullanılan,
kırmızı veya beyaz çiçekli koyu yeşil bitki; dış otu;
dış hilali; hiltan; kılır; köşni; kürdan otu; Mısır
anasonu. (Ammi visnaga).|| kurşun otugiller, Üst
overli iki çenekli bitkiler familyasından kök sapla-
rında kök yaprakları bulunan ot veya ağaççıklar;
dış otugiller.|| kurşun rengi, Maviye çalan gri
renk; koyu kül rengi; kurşun grisi; kurşunî.|| kur-
şun sıkamak, Ateşli silahla ateş etmek; mermi at-
mak; kurşunlamak.|| kurşun tutmak, Kurşun isa-
bet etmek; kurşun değecek gibi olmak; kurşuna he-
def olmak.|| kurşun yağdırmak, Çok sayıda mermi
atmak; çok ateş etmek; yoğun olarak ateş etmek.||
kurşun yağmuruna tutmak, Birine sürekli ateş
etmek; göz açmasına fırsat vermeden kurşun at-
mak; uzun süreli ve çok sayıda mermi atmak.|| kur-
şun yemek, Bir ateşli silah mermisi ile yaralan-
mak; kendisine kurşun isabet etmek; vurulmak.*

kurşuncu, [kurşun-cu] *is.* 1. Kurşun işleyen ve kur-
şun satan kimse. 2. Kurşun döken kimse.

kurşunculuk, -ğu [kurşun-cu-luk] *is.* Kurşuncunun
işi ve mesleği.

kurşuni, [kurşun + Ar. -ī => Osm. kurşunî قرشونی]
(*kurşu:ni:*) {OsT} *sf.* 1. Maviye çalan gri renk; koyu
kül rengi; kurşun rengi; kurşun grisi. 2. *sf.* Bu renk-
te olan.

kurşunleşme, [kurşuni-le-ş-me] *is.* Kurşunleşmek
eylemi.

kurşunleşmek, [kurşuni-le-ş-mek] *dönşl. f.* [-ir]
Koyu kül rengi almak; kurşun rengine bürünmek.

kurşunlama, [kurşun-la-ma] *is.* 1. Kurşunlamak ey-
lemi. 2. Benzinin oktan indisini arttırmak ve vurun-
tuları azaltmak amacıyla kurşun tetraetil karıştırma;
etilleme.

kurşunlamak, [kurşun-la-mak] *gçl. f.* [-r] [-l(u)-yor]
1. Bir şeyi veya yeri kurşunla kaplamak; kurşun
levha ile örtmek. 2. (Koli, paket, elektrik saati, da-
macana vb. için) kurşun parçası ile mühürlemek. 3.
Bir kimseye silah ile ateş etmek; kurşun atmak;
kurşun sıkamak; mermi atmak.

kurşunlanma, [kurşun-la-n-ma] *is.* 1. Kurşunlanmak
eylemi ve durumu. 2. Mermilerdeki kurşun çem-
berler dolayısıyla top namlularındaki yivlerin dol-
ması.

kurşunlanmak, [kurşun-la-n-mak] *edil. f.* [-ir] 1.
Kurşun ile kaplanmak. 2. Kurşun ile mühürlenmek.
3. Kendisine biri tarafından kurşun atılmak; kurşun
ile yaralanmak; ateş edilmek. 4. *dönşl. f.* Kurşun
sahibi olmak; kurşun edinmek; kurşunu olmak.

kurşunlaşma, [kurşun-la-ş-ma] *is.* Kurşunlaşmak
eylemi.

kurşunlaşmak, [kurşun-la-ş-mak] *dönşl. f.* [-ir] 1.
Kurşun hâline gelmek. 2. Çok ağırlaşmak; kurşun
gibi ağırlaşmak.

kurşunlu, [kurşun-lu] *sf.* 1. İçinde kurşun bulunan.
2. Kurşunlanmış olan. 3. Kubbesi kurşun ile kap-
lanmış olan. ☞ **kurşunlu damla**, Kurşun zehir-
lenmesinin yol açtığı damla hastalığı.

kurşunsuz, [kurşun-suz] *sf.* 1. İçinde kurşun bulun-
mayan. 2. Kurşunu olmayan; mermisiz. ☞ **kurşun-
suz benzin**, Oktanını düşürmek için içine kurşun
tetraetil katılmamış olan benzin.

kurt¹, [eT. kurt] *is. zool.* 1. Vücudunun iç ve dış kıs-
mında hiçbir sert kısım bulunmayan, uzun gövdeli,
ayaksız, bacaksız veya çok ilkel bacaklı küçük
hayvanların genel adı; solucan gibi hayvanlar; bö-
cek. {eT} (aynı) [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Yükneki]
[Gabain] 2. Odun, yün vb. maddeleri kemiren güve,
tırtıl veya böcek larvaları. 3. Meyvelerin içlerinde
yaşayan asalak böcek; kurtçuk. 4. İnsan ve hayvan-
ların bağırsaklarında yaşayan asalak hayvanlar. 5.
Erişkinleri kanatsız kimi böceklere ve omurgasızla-
ra verilen ad. ☞ **kurdunu dökmek**, Uzun süredir
yapamadığı ve çok heves ettiği bir şeyi zevkle, doya
doya yapmak; hevesini almak.|| **kurdunu kırmak**,
İsteğini yerine getirmek; hevesini almış olmak.||
kurt bilimci, Kurt bilimi ile uğrayan kimse;
helminolog.|| **kurt bilimi**, tıp. Solucanları, yapıla-
rını ve yol açtıkları hastalıkları inceleyen asalak
bilimi dalı, helminoloji.|| (içini, beynini) **kurt gibi
kemirmek** (yemek), Aşırı derecede endişeye dü-
şürmek; şüphe uyandırmak; tedirgin etmek; aşırı
üzüntü sebebiyle harap olmak.|| **kurt konguz**, {eT}
Böcek. [EUTS]|| **kurtlarını dökmek**, Uzun süredir
yapamadığı ve çok heves ettiği bir şeyi zevkle, doya
doya yapmak; hevesini almak.|| **kurt mantarı**, Ta-
ze iken yenebilen, kurduktan sonra üzerine basıl-
duğunda etrafa toz hâlinde sporlarını saçan bir tür
mantar, (Lycoperdon).|| **kurt sineği**, 1. Kurtlara
dadan bir sinek türü. 2. Dışı sinek.|| **kurt yelme-
si**, {ağız} Seğirtme; hızlı yürüyüş. [DS]|| **kurt yeni-
ği**, 1. (Elma, armut vb. şeyler için) kurt tarafından
yenilmiş. 2. Şüphe uyandıran; tedirgin eden; hu-
zursuzluk veren şey.

kurt², -du [eT. kurt] *is. zool.* 1. Köpekgillerden,
köpeğe çok yakın, boyu yüksek, gövdesi ince, bö-
ğürleri çökük, ayakları ince, kuyruğu tüylü ve sar-
kık, postu gri sarı, uzun ve sivri bir burunla son
bulan kafası uzun, alnı yatık, gözleri eğik, kulakları
dik, dişleri sivri ve keskin, yırtıcı bir memeli hay-
van, (Canis lupus). {eT} {eAT} (aynı) [DLT] [DK] 2.
Bu hayvanın kürkü. 3. *mecaz. sf.* İş bilir, becerikli,
deneyimli, kurnaz, aldanmaz. 4. *mecaz.* Bir şeyi
veya yeri çok iyi bilen. ☞ **kurda giden**, {ağız} Kurt
boğmaya alışkın köpek. [DS]|| **kurda kuzu teslim
etmek**, Bir şeyi, zarar vereceği kesin olarak bilinen
birisine emanet olarak bırakmak.|| **kurdu kuzuyla
barıştırmak**, Adaleti tam olarak sağlayıp, yurt
içinde düşmanlıkları ortadan kaldırmak; güvenli
bir ortam oluşturmak.|| **kurdu olmak**, (Bir yeri

veya bir şeyi) çok iyi bilmek; iyi tanımak. || **kurt ağzı**, {ağız} → kurdağzı. [DS] || **kurt ağzı bağlamak**, Kaybolan hayvanı kurt yemesin diye ucu düğüm- lenmiş mendili hocaya okutmak. || **kurt bağı**, {ağız} İri ve yuvarlak çakıl taşı. [DS] || **kurt baharı**, bot. Zeytingillerden, 3 m. kadar boylanabilen, çalı gö- rünümünde ağaççıklar, (*Ligustrum vulgare*). || **kurt baklası**, bot. Tohumu ve otu insan ve hayvanlar için zehirli olan bir çeşit süs bitkisi; acı bakla; Ya- hudi baklası, (*Lupinus termis*). || **kurt bengi**, {ağız} → kurt lingi. [DS] || **kurt çömelten**, {ağız} Doğu yö- nünden esen soğuk yel; ayaz. [DS] || **kurt dolabı**, Tilki yakalamakta kullanılan bir tuzak. || **kurt geçi- nip tilkilik etmek**, Başlangıçta yiğit ve sözünün eri gibi görünüp sonradan döneklık etmek. || **kurt gibi**, (Kişi için) iş bilir, zeki, kurnaz ve girişken; tuttu- ğunu koparan. || **kurt gidışı**, Belli belirsiz, hafif zıp- lamalarla koşma; tırıs yürüyüş; kurt lingi. || **kurt görmüş eşek gibi kulakları dikmek**, Dikkatle din- lemek. || **kurt kapanı**, 1. Kurdu yakalamak için üstü çalı çırpı ile örtülü, tabanında sivri bir kazık bulu- nan, dibe doğru daralan kuyu tuzak. 2. spor. Yağlı güreşte, yerde dört ayak vaziyetinde duran rakibin üzerine oturarak ayaklarını uyluk arasında bağla- yıp elle bileklerinden tutup çekme biçiminde uygulan- lan oyun. || **kurt köpeği**, zool. Bir kurt ile köpe- ğin çiftleşmesinden doğan kurt ile köpek arası yav- ru. || **kurt kulağı**, {ağız} 1. Yaprakları tüylü, kökün- deki süttten sakız yapılan bir tür bitki. 2. Rizomlu, dalsız gövdeli, tek çiçekli süs bitkisidir; süsen, (*Iris elegantissima*, I. susiana). 3. Maydanozgillerden, çok yıllık, kazık köklü, sarı çiçekli, özel kokulu otsu bir bitki. (*Ferulago trachycarpa*). [DS] || **kurt kuş**, Bütün canlı varlıklar anlamında kullanılır. || **kurt kuş yuvasına dönmek**, Herkes evine gelmek. || **kurt kuyusu**, 1. as. İçinde sivri kazıklar bulunan, düşmanı içine düşürerek imha etmekte kullanılan, üstü doğal görünümde çalı çırpı ile örtülmüş gizli çukurlar. 2. Kurt yakalamakta da kullanılan aynı türden çukur. || **kurtla koyun bir yerde**, Herkesin güvenliği sağlanmış durumda. || **kurt lingi**, {eAT} Belli belirsiz zıplayarak koşma; tırıs yürüyüş. || **kurt masalı**, Birini oyalamak, veya kendi suçunu örtbas etmek için anlatılan gereksiz, boş sözler. || **kurt oyunu**, Eski Türklerin kurtlardan örnek aldık- ları, tarih boyunca meydan savaşlarında, kale ku- şatmalarında uyguladıkları savaş taktiği; kurt tak- tiği. || **kurt yelmesi**, {ağız} Hızlı yürüyüş; seğırtme. [DS]

kurt³, [kurt > kurt] {eT} is. → kurut. [EUTS]

kurt⁴, [kürt] {ağız} is. Sağlam bir tür ağaç. [DS]

kurt⁵, [Ar. kurt] {OsT} is. Küpe.

kurta¹, [*kurt-mak > kurtğa] {eT} is. → kurtga. [EUTS][Gabain]

kurta², [Ar. kurt] {OsT} is. Süs olarak takılan küpe. ☞ **kurta-i güş**, {OsT} Kulak küpesi.

kurtağzı, [kurt+ağ(ı)z-ı] is. 1. Marangozlukta, çek- mece, sandık gibi eşyaların köşelerinin birbirine iyi geçmesi ve sağlam olması için açılan girintili çıkın- tılı doğrama. 2. Maden ocaklarında birbirine dik- lemesine konulmuş direklerin kaymasını önlemek için dikey konulan direk üzerine açılan yuva. 3. Palamar halatları geçirilerek rıhtım veya iskeledeki babalara yöneltilen dökme demirden alet. 4. Kanat- ları basit ağlardan yapılmış ırmak dalyanı. 5. Ağzı kıyıya bakan, birbiri ile açıcı yapan üç çubuğa bağlı ağ düzeni. 6. {ağız} Boyunduruğun oka takılan ye- rine konulan ağaç parçası. [DS] 7. {ağız} Kırılan dingilin yerine çakılan iç içe geçmiş U biçimli de- mir. [DS] 8. {ağız} Çatılara konulan iki ağacın birbi- rine bağlanış biçimi. [DS] 9. {ağız} Kayıkta ve ge- mide zincir gediği. [DS] 10. {ağız} Saçtan boru yapmakta kullanılan bir araç. [DS] 11. {ağız} Kay- bolan hayvanı kurt yememesi için okunmuş, ucu düğüm- lenmiş mendil veya yazma. [DS] 12. {ağız} Çatıya açılan, insan sığabilecek büyüklükte, kapak- lı pencere. [DS]

kurtalmak, [kurtulmak > kurtal-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Kurtulmak. [DS]

kurtaltmak, [kurt-al-t-mak] {eAT} gçl. f. [-ur] 1. Saldırıdan uzak tutmak. 2. Kurtarmak.

kurtanmak, [kurt-ā-mak > kurt-a-n-mak] {eT} döñşl. f. [-ur] Bitten kaşınmak; koyunlarda bit aramak. [DLT]

kurtarıcı, [kurtar-ı] sf. 1. Kurtaran; kurtarmayı sağlayan. 2. Kendi canını tehlikeye atarak bir kim- seyi, bir toplumu veya ülkeyi yok olmaktan veya güç ve tehlikeli bir durumdan kurtaran kimse; hal- laskâr. 3. Hareket yeteneğini kaybetmiş, bozuk bir aracı onarım yerine kadar çekip götürmeye veya taşımaya yarayan özel donanımlı araç. 4. Bozuk bir aracı yol üzerinde onarmak üzere özel olarak dona- tılmış araç.

kurtarıcılık, -ğı [kurtar-ı-lık] is. Kurtarıcının yap- tığı iş.

kurtarıma, [kurtar-ıl-ma] is. Kurtarılmak işi.

kurtarılmak, [kurtar-ıl-mak] edil. f. [-ır] Kendisine kurtarma eylemi uygulanmak; kurtarma işi yapıl- mak.

kurtarım, [kurtar-ım] is. Kurtarmak girişimi.

kurtarış, [kurtar-ış] is. Kurtarmak eylemi veya bi- çimi.

kurtarma, [kurtar-ma] is. Kurtarmak eylemi. ☞

kurtarma aracı, Trafikte arızalanan ve hareket edemeyen bir aracı bulunduğu yerden onarım mer- kezine götüren özel donanımlı araç; kurtarıcı. || **kurtarma brandası**, Yangınlarda başka kaçış yeri kalmamış kimselerin balkon veya pencerelerden atlayarak kurtulmalarını sağlamak amacıyla itfai- yecilerin kullandıkları etrafında tutacak yerleri bul- nana geniş yuvarlak kumaş. || **kurtarma gemisi**,

Çekme gücü yüksek, karaya oturmuş veya batmış gemileri yüzdürebilen, deniz altında ve üstünde onarım yapabilmek için gerekli araç ve donanımları bulunan, açık denizlerde römorkörlük yapabilen gemi.|| **kurtarma kazısı**, Yeni kurulacak olan yerleşim yeri, baraj gibi yerlerde bulunan eski eserleri çıkarıp başka yere taşıma işlemi.

kurtarmak, [*kurt-mak > kurt-ğar-mak > kut-kar-mak / kut-ğar-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Kurtulmasını sağlamak. {eAT} (aynı) [DK] **2.** Ettiği yardımıyla bir canlıyı herhangi bir tehlike veya felaketten uzaklaştırmak. **3.** Var olan ciddi bir tehlikeyi ortadan kaldırmak. **4.** Bir şeyin zarar görmesini, ziyana uğramasını, tahrip olmasını veya yok olmasını önlemek. **5.** Elden çıkmış olan, gitmiş bulunan veya gasp edilmiş olan bir hakkı veya şeyi yeniden elde etmek; geri almak; kazandırmak. **6.** Rehin alınmış bir şeyi tekrar geri almak. **7.** (Sanık için) ceza almasını önlemek; berat ettirmek. **8.** (Olumsuz biçimiyle) alış verişte teklif edilen fiyat malın değerini karşılamamak. **9.** Bir kimsenin olumsuz etkilerinden uzaklaştırmak. **10.** Sonsuz kurtuluşa erdirmek. **11.** Bir tehlikeden, zarardan uzak tutmak. **12.** (Bir durum, davranış veya şey için) başka bir şeyin eksik ve kusurlarını gidermek, tamamlamak. **13.** Birlardoda, banda bitişik duran topu oradan ayırmak.

kurtayağı, [kur+aya(k)-ı] *is. bot.* At kuyruğu ve eğrelti otlarına yakın dik veya sürünge dallı, spor keseleri çok sık, tozları fişekçilikte parlayıcı, eczacılıkta da nemden koruyucu olarak kullanılan kibrit otunun yaygın bir türü, (*Lycopodium clavatum*).|| **kurtayağı tozu**, Kurtayağının sporlu başaklarından elde edilen ve hekimlikte kullanılan sarı bir toz.

kurtbağrı, [kurt+bahar-ı > kurt+bağ(i)-ı] *is. 1. bot.* Zeytingillerden, yaprakları mızrak gibi, salkım hâlinde beyaz çiçekli, güzel kokulu, çit bitkisi olarak yetiştirilen bir süs bitkisi, (*Ligustrum vulgare*). **2.** {ağız} İri, yuvarlak çakıl taşı. [DS]

kurtboğan, [kurt+boğ-an] *is. 1. bot.* Boğan otunun bir türü olan, düğün çiçeğigillerden, Kuzey Doğu Anadolu dağlarının yamaçlarında, çayırlarda ve nemli yerlerde yetişen, kalın kökleri üzerinde şalgama benzer yumruları bulunan, zehirli alkaloitlerden meydana gelen etkin bir madde taşıyan çok zehirli bir bitki; boğan otunun bir türü; kaplanboğan; itboğan, (*Aconitum nepellus*). **2.** Köpeklerin boynuna takılan, sivri uçları dışa dönük metal halka. **3.** {ağız} Güçlü, kuvvetli ve şişman adam. [DS]

kurtçalık, -ğı [kurt-ça-lık] {ağız} *is.* Çoban köpeğinin boynuna takılan mahmuzlu demir halka. [DS]

kurtçuk, -ğu [kurt-çuk] *is. 1.* Küçük kurt. **2.** Böceklerin yetişkin hâle gelmeden önce geçirdiği, gelişimin ilk evresindeki şekli; sürfe; larva.

kurtçul, [kurt-çul] *sf. 1.* (Hayvan için) kurt ve kurt-

çuklarla beslenen. **2.** {ağız} *is.* Kurt boğmaya alışkın köpek; atılğan köpek. [DS]

kurtdede, [kurt+dede] {ağız} *is.* Dedenin babası; babanın dedesi. [DS]

kurtga, [kurt-ğā] (*kurtğa:*) {eT} *is.* Yaşlı kadın; ihtiyar kadın. [ETY] [EUTS] [KB]

kurtgarmak, [*kurt-mak > kurt-ğar-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Kurtarmak. [EUTS] [Gabain]

kurtılmak, [*kurt-mak > kurt-ıl-mak] {eAT} *dönşl. f. [-ur]* Kurtulmak. [DK]

kurti, [? kurti] {ağız} *is.* Kartal. [DS]

kurtka, [kurt-ğā / kurt-kā] (*kurtka:*) *is.* Yaşlı kadın; nine. [Nevâyi]

kurtkıyan, [kurt+kıy-an] *is. zool.* Sığırcıkgillerden asalak böcekleri avlamak için büyükbaş hayvanların sırtlarına konan, esmer tüylü, kısa gagalı, tırnakları güçlü, ötücü bir kuş, (*Buphaga ufricana*).

kurtkuzlamak, [kurt+kuz-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r]* [-l(u)-yor] Yağmurdan sonra güneş çıkmak. [DS]

kurtla, [kurt-la ?] {ağız} *is.* Binalara konulan çapraz direk. [DS]

kurtlamak, [kurt > kurt-lā-mak] (*kurtla:mak*) {eT} *is.* Kurt çıkarmak. [DLT]

kurtlandırma, [kurt-lan-dır-ma] *is.* Kurtlandırmak eylemi.

kurtlandırmak, [kurt-lan-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kurtlanmasına sebep olmak; kurtlanmasını sağlamak.

kurtlanma, [kurt-la-n-ma] *is. 1.* Kurtlanmak eylemi ve durumu. **2.** Asalak kurtların organizmayı sarması.

kurtlanmak, [kurt-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** İçinde kurt üremek. **2. mecaz.** Rahat durmayıp bir telaş ve sabırsızlık içine düşmek. **3.** {ağız} Kıskanmak; çekmemek. [DS] **4.** {ağız} Çabalamak; debelenmek. [DS] **5. dönşl. f.** Bir yerde çok oturmaktan bıkmak.

kurtlaşma, [kurt-la-ş-ma] *is.* Kurt hâline gelme.

kurtlaşmak, [kurt-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kurt hâline gelmek. **2. mecaz.** İşini bilir, becerikli ve kurnaz biri olmak.

kurtlu, [kurt-lu] *sf. 1.* İçinde kurt bulunan; kurtlanmış olan. **2.** (Kişi için) yerinde duramayan; sürekli kıpırdanan; sabırsız. **3.** {ağız} Kıskaç. [DS] **4.** {ağız} Sinsi. [DS] **5.** {ağız} Bir şeye düşkün; tutkulu. [DS] **6.** {ağız} Kurnaz. [DS] **7.** {ağız} Bir şeye düşkün; tutkulu. [DS] **8.** {ağız} Güldüren neşeli. [DS]

kurtluca, [kurt-lu-ca] *is. bot. 1.* Ballıbabagillerden, su kıyılarında yetişen, kuvvet verici ve uyarıcı olarak halk hekimliğinde kullanılan, sarımsak kokulu, sarı çiçekli tırmanıcı bir bitki; meşecik; yer meşesi; yer palamudu; sarımsak otu; su sarımsağı; (*Teucrium scordium*). **2. bot.** Sıcak ve ılıman bölgelerde yetişen, borumsuz çiçekli, çiçekleri kap biçiminde, bazı türlerinin kökleri halk hekimliğinde idrar söktürücü, müshil olarak kullanılan, sarılgan tırmanıcı

bir bitki; pipo çiçeği, zeravent; kara asma; yılan otu; kurtluca; kabakulak otu; loğusa otu, (*Aristolochia clematits / A. hirta*).

kurtluk, -ğu [kurt-luk] *is.* 1. Kurt olma durumu; işini bilme; becerikli ve girişken kimseye ilişkin davranış. 2. {ağız} Çoban köpeğinin boynuna takılan mahmuzlu demir halka. [DS]

kurtmeç, -ci [kurt-meç] {ağız} *is.* Çitlembik ağacının yeneni sürgünleri. [DS]

kurtpençesi, -ni, -eleri [kurt+pençe-s-i] *is. bot.* 1. Kara buğdaygillerden, sulak dağ çayırlarında yetişen, pembe çiçekler açan, sap ve kökünde bol miktarda tanen bulunan otsu bitki; kurttırnağı; çıyan otu, (*Polygonum bistorta*). 2. Ballıbabagillerden, su kıyılarında yetişen kırmızı noktalı küçük beyaz çiçekler açan otsu bitki, (*Lycopus eurepaeus*).

kurtsuz, [kurt-suz] *sf.* İçinde kurt bulunmayan; kurtlu olmayan.

kurttırnağı, [kurt+tırna(k)-ı] *is. bot.* Kara buğdaygillerden, sulak dağ çayırlarında yetişen, pembe çiçekler açan, sap ve kökünde bol miktarda tanen bulunan otsu bitki; kurttırnağı; çıyan otu, (*Polygonum bistorta*).

kurtuk, -ğu [kur(u)t-uk] {ağız} *is.* Sığır kuyruğu bitkisi. [DS]

kurtulma, [kurt-ul-ma] *is.* 1. Kurtulmak işi. 2. Doğum; doğumu tamamlayan sonun gelmesi.

kurtulmak, [*kurt-mak > kurt-ul-mak] *dönşl. f. [-ur]* 1. Tehlikeli, öldürücü bir durumu atlatmak. {eT} (aynı) [DLT] [EUTS] [Gabain] [DS] 2. Hoşlanılmayan, tedirgin eden bir yer veya kişiden uzaklaşmak, ayrılmak; etkisinden sıyrılmak. 3. (Hamile kadın için) tehlikesiz bir şekilde doğum yapmak; doğurmak. {eT} (aynı) [DLT] 4. (Asılı duran nesnelere için) bağlı olduğu, çakılı bulunduğu yerden ayrılmak; düşmek. 5. (Hayvan için) bağını koparıp kaçmak. 6. *mecaz.* (Çok yaşlı veya hasta için) ölmek.

kurtulmalık, -ğı [kurt-ul-ma-lık] *is.* Tutsakları veya rehin alınmış kimseleri kurtarmak için verilen para; fidiye; fidiye-i necat; kurtuluş bedeli.

kurtuluş, [kurt-ul-uş] *is.* 1. Kurtulmak eylemi; kurtulma biçimi; halas; necat. 2. Güç bir hâlden, bir tehlikeden kurtulmak durumu. 3. Tutsaklığın, bağımlılığın son bulması; halas; necat. 4. Bir yerden düşman işgalinin kalktığı gün; kurtuluş günü. 5. *tasvf.* Sonsuz mutluluğa ulaşma. ☞ **Kurtuluş yok!** *Kötü bir durum veya tehlikeden kurtulma imkânının bulunmadığını belirten söz.*

kurtum, [kurt-um ?] {ağız} *is.* Yudum. [DS]

kurtumcalık, [kurt-ul-ma-lık / kurt-ul-un-ca-lık > kurtul-um-calık] {ağız} *is.* İçine düştüğü sıkıntıdan kurtulan kimsenin gönül borcunu ödemek için yaptığı hayır. [DS]

kurturmak, [kur-mak > kur-tur-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* 1. Kurdurmak; gerdirmek. [DLT] 2. Toplatmak. [DLT]

kurtyemez, [kurt+ye-mez] {ağız} *is.* 1. Çirkin adam. 2. Omurilik soğanı. 3. Geviş getiren hayvanlarda işkembenin üçüncü kısmı. [DS]

kuru¹, [eT. kurī-mak > kurī-g / kuru-g] *sf.* 1. İçinde suyu ve nemi bulunmayan; ıslanmamış. {eAT} (aynı) [DK] 2. İçinde su ve nem kalmamış olan; suyu ve nemi uçarak sadece katı kısmı kalmış olan. 3. (Yer için) yağmur yağmayan; susuz. 4. (Sebze ve meyve için) ileride kullanılmak üzere kurutulmuş olan; saklamak, korumak amacıyla suyu giderilmiş olan. 5. Yıkandıktan sonra kurumuş olan. 6. (İklim için) yağışsız, yağmursuz; nemsiz. 7. (Hava, rüzgâr için) nem oranı düşük; yağışsız; az yağışlı. 8. Salgı yetersizliği olan; sıvı salgılamayan; salgısız. 9. (Yara vb. için) herhangi bir akıntı ve salgısı olmayan. 10. (Çeşme, kuyu, kaynak vb. için) suyu kesilmiş; kurumuş. 11. (Ortam için) nemi olmayan; nemsiz. 12. (Bitki için) canlılığını yitirmiş; doğal nemini kaybetmiş; kurumuş. 13. *mecaz.* (İnsan ve hayvan için) çok zayıf; etsiz; çelimsiz; bir deri bir kemik; arık; sıska; kaknem; lagar. 14. *is.* Nemli ve ıslak olmayan şey. 15. *is.* Bir şeyin kurutulmuşu; kurutulmuş olarak saklanmış yiyecek vb. 16. Kuru fasulyenin halk arasında söylenişi. 17. {ağız} *is.* Kuru toprak. [DS]

☞ **kuru ağırlık**, *Bir ürün içinde bulunan maddelerin suyu uçurulmuş hâldeki ağırlığı.* || **kuru ağırı**, *Üzüntü; tasa; sıkıntı.* || **kuru ateş**, *tip. Terleme olmaksızın vücutta görülen ateş.* || **kuru bacak**, {ağız} *Tavuk.* [DS] || **kuru besin**, *Suyu çeşitli tekniklerle alınarak kurutulmuş, daha sonra da su eklenerek hazır hâle getirilen yiyecek maddesi.* || **kuru buru**, {ağız} *Gaz sancısı.* [DS] || **kuru çay**, 1. *Suyu sürekli akmayan, yaz gelince kurumuş olan çay.* 2. *Yeşil çay yapraklarının çeşitli işlemlerden geçirilerek demlenebilecek hâle getirilmiş şekli.* || **kuru çayır**, *Yaz aylarında bitkilerinin çoğu kuruyan doğal çayır.* || **kuru çaylarda boğulmak**, *Akil almaz bir belaya uğramak.* || **kuru çeşme**, *Suyu çekilmiş, kurumuş çeşme; suyu akmayan çeşme.* || **kuru çeşmeden abdest almak**, *Gereksiz ve yararsız iş yapmak.* || **kuruda kalmak**, *dnz. (Gemi için) deniz alçaldığında karaya oturmak.* || **kurudan gitmek**, *argo. Toz halinde uyuşturucu kullanmak.* || **kuru dere**, *Suyu olmayan, suyu akmayan dere; susuz dere.* || **kuru dipi** (tipi), {ağız} *Açık fakat çok soğuk hava.* [DS] || **kuru direk gitmek**, *dnz. Çok sert havalarda yelken açmadan rüzgârı kıçtan alarak yol almak.* || **kuru ekmek**, *Katıksız ekmek; yanında hiçbir katık olmadan yenilen ekmek.* || **kuru ekmek aşısı**, {ağız} *Kuru ekmek, yağ, soğan ve sumakla yapılan bir yiyecek.* [DS] || **kuru erik**, *Eriğin kurutulmuşu.* || **kuru fasulye**, 1. *Fasulyenin beyaz tohumu.* 2. *Bu fasulye tohumlarından yapılan etli, zeytin yağı, salçalı yemek.* 3. *Yeşil kabukları ile birlikte ayıklanıp temizlenerek kurutulmuş fasulye.* || **kuru filtre**, *Havadaki tozları bez veya kâğıt torbalar yardımı ile toplayarak ortamı temizleyen sistem.* || **kuru ha-**

mur, balıkç. *Olta yemi olarak hazırlanmış ekmek içi.* || **kuru hasır üzerinde bırakmak**, Aç, susuz, parasız bırakmak; çok yoksul duruma getirmek. || **kuru hasır üstünde kalmak**, Her şeyini yitirmiş olmak; aç, susuz, evsiz barksız kalmak. || **kuru hastalık**, {eAT} Verem. || **kuru hava**, Nemi çok az olan hava. || **kuru incik**, Bacağın diz kapağından topuğa kadar olan kısmındaki kemik. || **kuru incir**, Özel olarak bandırılmak suretiyle güneşte kurutulmuş incir. || **kuru kadit**, Çok zayıf; iskeleti çıkmış kimse. || **kuru kafa**, İskeletin baş kısmı. || **kuru kağsak**, {ağız} Hoşaf. [DS] || **kuru kahve**, Kavru olarak dövülmüş veya makinede çekilmiş kahve. || **kuru kahveci**, 1. Kuru kahve satan kimse. 2. Kuru kahve satılan dükkân. || **kuru kahvecilik**, Kuru kahvecinin yaptığı iş. || **kuru kan**, {ağız} Ölü. [DS] || **kuru kavşak**, {ağız} 1. Kuru yemiş. 2. Kestane. [DS] || **kuru kayısı**, Kayısının taze iken bandırılmak suretiyle güneşte kurutulmuşu. || **kuru kayış**, {ağız} Pişirildikten sonra ipe dizilip kurutulan kestane. [DS] || **kuru kaymak**, Sütün suyu güneşte veya küllenmiş ateşte uçurulduktan sonra kalan yağlı kısım. || **kuru kemik**, Çok zayıf kimse; çelimsiz. || **kuru köfte**, Kıyma ve ekmek içi ile yoğrulup tavada kızartılan köfte. || **kuru kuruya**, Boş yere; boşu boşuna; gereksiz yere. || **kuru kuyu**, Pis suları yer altına sızdırmak için duvarları harçsız taş ile örülmüş çukur. || **kuru lâf**, Gerçekleşmesinin imkânsızlığı ortada olan vaatler. || **kuru meyve**, 1. Taze meyvenin kurutulmuşu. 2. Olgunlaşınca dış kabuğu kuruyan meyve. || **kuru mut**, {ağız} 1. Armut kurusu. 2. Kızıl ağaca benzer bir yaban ağacı ve kozalaklı meyvesi. [DS] || **kuru öksürük**, Balgam çıkarılmayan öksürük. || **kuru para**, Faizsiz anapara. || **kuru pasta**, Tuzlu veya tatlı, kremasız çörek. || **kuru pil**, Sızıntı yapmaması için elektroliti bir koruyucu ile kaplanmış olan pil. || **kuru rejim**, Suyu ve içkileri kısıtlayan diyet. || **kuru sancı**, Hayvanlarda karın ağrısı. || **kuru sebze**, Suyu çeşitli tekniklerle alınarak kurutulmuş sebze. || **kuru sıkı**, 1. Yalnız barut ile doldurulmuş fişek veya tüfek. 2. Korku vermek, yıldırım amacıyla söylenen tehdit dolu sözler. || **kuru sıkı atmak**, Korkutmak, göz dağı vermek amacıyla tehdit dolu sözler söylemek. || **kuru soğan**, Soğanın toprak altında kalan yumrusunun kurutulmuşu. || **kuru soğuk**, Yağışsız havalardaki üşütücü sert hava. || **kuru şemik**, {ağız} Topuk kemiği. [DS] || **kuru tahtada kalmak**, Bütün eşyasını, malını yitirmiş olmak. || **kuru takırdak**, {ağız} Ceviz. [DS] || **kuru tarım**, Kurak ve yarı kurak bölgelerde sulama yapmadan ürün alınmasına dayanan tarım. || **kuru temizleme**, Giyecek ve bazı eşyaları kimyasal madde veya buharla temizleme işi. || **kuru temizleyici**, 1. Kuru temizleme yapan kişi. 2. Kuru temizleme yapılan dükkân. || **kuru üzüm**, 1. Kaynar suya daldırıldıktan sonra güneşte kurutularak tüketilen üzüm. 2. Yaş üzümün doğrudan güneşte kurutulmu-

şu. || **kuruya almak**, Bir gemi veya tekneyi onarmak için susuz havuza veya kızığa çekmek. || **kuruya çekmek**, {ağız} Atı çayırdan çekip, ahırda samanla beslemek. [DS] || **kuruya çıkarmak**, Sağmal bir hayvanın süt salgılamasının kesilmesini sağlama tekniği uygulanmak. || **kuruya kalmak**, {ağız} Şaşıp kalmak. [DS] || **kuru yaş**, {eAT} İyi kötü; değerli değersiz. || **kuru yemiş**, Yemek dışında yenilen, leblebi, nohut, fındık, fıstık, ay çiçeği gibi kavrulmuş yiyecekler; çerez. || **kuru yemişiçi**, 1. Kuru yemiş satıcısı. 2. Kuru yemiş satılan dükkân. || **kuru yemişiçilik**, Kuru yemişiçinin işi. || **kuru yaş**, İyi kötü; değerli değersiz her şey. || **kuru yel**, {ağız} Romatizma. [DS] || **kuru yük**, Kara ve deniz taşıtlarıyla nakledilen katı madde; ticari eşya. || **kuru yük gemisi**, Katı maddeleri taşımak üzere özel olarak imal edilmiş deniz taşıtı. || **kuru ziraat**, Kurak ve yarı kurak bölgelerde sulama yapmadan ürün alınmasına dayanan tarım.

kuruy, [Soğd. khuruğ > eT. kurug (boş) قورو] sf. 1. Üzerinde bitki olmayan; çorak. 2. (Oda, büro vb. için) gerekli örtüden, döşemeden, aksesuardan yoksun olan; açık; örtüsüz; çıplak; döşenmemiş; boş. 3. Sonuç getirmeyen; sonuçsuz; boş; etkisiz; gereksiz. {eAT} {OsT} (aynı) 4. (Yiyecek için) yanında başka çeşit bulunmayan; sade; katıksız; yavan. 5. Herhangi bir heyecan katmayan; tadı olmayan; yeknesak; renksiz. 6. Duygudan yoksun; içtenlik, coşku, sıcaklık taşımayan; sevimsiz; soğuk. 7. Akıcı olmayan; tutuk. 8. Süsü bulunmayan. 9. (Kişi için) tek başına; yalnız; sade. {eAT} (aynı) 10. Yoksun; yoksul. 11. {eAT} (Kişi için) eli boş; mahrum; boş. 12. zf. {eAT} {OsT} Boş yere; boşuna; beyhude. 13. {eAT} {OsT} is. Kara; toprak; yer. ☞ **kuru başına**, Yapayalnız; tek başına. || **kuru başına kalmak**, Yalnız başına kalmak; kimsesiz kalmak. || **kuru beyinli**, Akılsız; aptal; boş kafalı. || **kuru buru**, {uğuz} Dizanteri. [DS] || **kuru duvar**, Bağlayıcı olarak herhangi bir harç kullanmadan sadece taş ile örülmüş olan duvar. || **kuru gıcık**, {ağız} Uyuz. [DS] || **kuru gösteriş**, Gereksiz ve yapmacık çalım. || **kuru gürlütlü**, Yararsız, gereksiz söz veya davranış; bir sonuç vermeyen vaat. || **kuru gürlütlüye pabuç bırakmamak**, Kendisini korkutmak için söz atanlara aldırmamak; tehditler karşısında bildiğinden şaşmamak; bir olay karşısında telaşa kapılmamak. || **kuru iftira**, Gerçekle hiçbir ilgisi ve ilişkisi olmayan iftira; dayanaktan yoksun iftira; kasıtlı suç yükleme. || **kuru kafa**, Akılsız kafa; beyinsiz. || **kuru kalabalık**, İşe yaramayan, gereksiz insan veya nesnelere yığılı; sayı çokluğuna rağmen kalifiye eleman yokluğu. || **kuru kalabalık etmek**, Bir yerde hiçbir işe yaramadan, bir şey yapmadan durmak. || **kuru kaşkaval**, Ahmak; budala; akılsız kimse. || **kuru kaval**, 1. Boş yere konuşan; çok geveze kimse. 2. Yerine getirilmeyecek söz; boş vaat.

|| **kuru kayıp**, {ağız} İz bırakmadan kaybolan şey. [DS]|| **kuru sancı**, {ağız} Hayvanlarda görülen karnın ağrısı. [DS]|| **kuru söz**, Gerçekleşmesinin imkânsızlığı ortada olan vaatler.|| **kuru umu**, {eAT} Boş ümit.|| **kuru ün**, Boş şöhrat.|| **kuru yaş**, {eAT} Deniz ve kara.|| **kuru yer**, {eAT} Kara; toprak parçası.|| **kuru yerden**, {eAT} Asılsız; boş yere; bir sebep yokken.

kuru³, [kur-mak > kur-u] {ağız} is. Saç örgüsü. [DS]

kuru⁴, [kur-u] {ağız} is. Arı kovanı. [DS]

kurubat, [Ar. kıriba > kırubât قریبات] (kuruba:t) is. Deriden yapılmış su tulumu.

kuruca, [kuru-ca قورججه] {eAT} sf. Boş. ☞ **kuruca umu**, {eAT} {OsT} Boş ümit.

kurucu¹, [kur-mak > kur-ucu] is. **1.** Bir kurumun, bir işin kurulmasına önderlik eden kimse; kuran kişi; banî; müessis. **2.** *dbl.* Bir dilsel birimi oluşturan alt birimlerden her biri. (sevgi sözünün kurucuları "sev-" ve "-gi"dir. Okula gittim. cümlesinin kurucuları "ben", "okul" ve "git-" sözcükleridir; "-tim" çekim ögesidir.) **3.** Kuran; hazırlayan. **4.** Bir şeyin yapısını oluşturan; birleşiminde bulunan.

kurucu², [kuru > kuru-cu] sf. **1.** Kuru olan şeyle ilgili. **2.** Kuru fasulye yemeğini çok seven.

kuruculuk, -ğu [kur-ucu-luk] is. Kurucu olma durumu; kurucunun yaptığı iş.

kurud, [Ar. kırd > kırud قرد] (kuru:d) is. Maymunlar.

kurudan¹, [kurutan] {ağız} is. Verem hastalığı. [DS]

kurudan², [kuru-dan قورودان] {eAT} {OsT} is. Patlıcana benzer bir ot.

kurug¹, [kurī-mak > kurī-ğ / kuru-ğ] {eT} sf. Kuru. [DLT] [İKPOy.] [Yükneki] [EUTS]

kurug², [Soğd. khuruğ] {eT} sf. **1.** Boş. [KB] [Gabain] [Üç İtigsizler] [Yükneki] **2.** Asılsız. [DLT] [KB] ☞ **kurug ev**, {eT} İçinde kimse bulunmayan ev. [DLT]

kurug³, [kur-mak > kur-uğ] {eT} sf. → kuruglug.

kurugan, [kuru-gan] {ağız} is. Ekin içlerinde biten, yemeği yapılan bir bitki. [DS]

kurugaz, [kurug-az] {ağız} sf. (Ağaç için) kurumaya başlamış. [DS]

kurugjin, [Moğ. korğolci => koruğjīn] (kuruğjī:n) {eT} is. → korugjin. [DLT]

kuruglamak, [kurī-mak > kuru-ğ > kuruğ-lā-mak] (kuruğla:mak) {eT} gçl. f. [-ur] Kuru olarak kullananmak. [DLT]

kuruglanmak, [kurī-mak > kuru-ğ > kuruğ-lā-mak > kuruğ-la-n-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Kuru bulmak. [DLT]

kuruglug, [kurī-mak > kuru-ğ > kuruğ-luğ] {eT} is. Sadak; okluk; gedeleş. [DLT] ☞ **kuruglug ya**, {eT} Kurulu; kurulmuş yay. [DLT]

kurugluk¹, [kurī-mak > kuru-ğ > kuruğ-luk] {eT} is. Kuruluk. [DLT]

kurugluk², [kur-mak > kur-uğ > kuruğ-luk] {eT} is. Ok kuburu; sadak; okluk. [DLT]

kurugsak, [kuruğ-sā-mak > kuruğ-sā-k] (kuruğsa:k) is. **1.** Kursak. [EUTS] [ETY] [DLT] [Gabain] **2.** Mide. [DLT] [ETY] **3.** Karın. [Gabain] [EUTS] **4.** Gönül. [KB]

kurugsımak, [kurī-mak > kuru-ğ > kuruğ-sī-mak] (kuruğsı:mak) {eT} gçsz. f. [-r] Kurumaya başlamak; kurumaya yüz tutmak. [DLT]

kuruh, [Ar. kırha > kıruh قروح] is. Yaralar; ülserler.

kuruk¹, [kurī-mak > kuru-ğ] {eT} sf. → kurug. [DLT]

kuruk², -ğu [kuruk] {ağız} is. Eşek yavrusu; sığa. [DS] ☞ **kuruk kuruk**, {ağız} At ve eşek yavrularını çağırma ünlemi. [DS]

kuruk³, -ğu [kuruk] {ağız} is. Tarlada taş yığı. [DS]

kurukafa, [kuru+kafa] is. zool. Pul kanatlılardan, tırtılları patates yaprağı yiyen, kalın bedenli, alt kanatları sarı, üstü kahverengi bir kelebek, (*Smerithus ocellata*).

kurukan, [kuru+kan] {ağız} is. Ölü. [DS]

kuruksamak, [kurī-mak > kuru-ğ > kuruğ-sā-mak] (kuruksa:mak) {eT} gçsz. f. [-r] Çok kuru olmak; gıcırdamak; cızırdamak. [Nevâyi]

kurul, [kur-mak > kur-ul (1935)] is. Bir işi yapmak veya yönetmekle görevlendirilmiş kişilerden meydana gelen topluluk; heyet; konsey.

kurulama, [kuru-la-ma] is. Kurulamak eylemi.

kurulamak, [kuru-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] Bir şeyin üzerindeki ıslaklığı, nemi silerek gidermek.

kurulan, [kur-ul-mak > kur-ul-an] sf. Kurulmuş olan; yapılmış; bina edilmiş. ☞ **kurulan aile**, sosy. Bireyin evlenerek kurduğu çekirdek aile.

kurulanış, [kuru-la-n-ış] is. Kurulanmak eylemi veya biçimi.

kurulanma, [kuru-la-n-ma] is. Kurulanmak eylemi ve durumu.

kurulanmak, [kuru-la-n-mak] dönşl. f. [-ır] **1.** Kendi kendini kurulamak. **2.** edil. f. Kurulama işi yapılmak.

kurulayış, [kuru-la-y-ış] is. Kurulamak eylemi veya biçimi.

kurulgan¹, [kur-mak > kur-ul-mak] {eT} sf. Daima kurulan. [DLT]

kurulgan², [kur-ul-gan] {ağız} sf. Onurlu; kibirli; gösterişli. [DS]

kurulgan³, [kur-ul-gan] {ağız} is. Kalkan dikenini denilen uzun saplı, küçük kırmızı çiçekler açan, dikenli bir bitki. [DS]

kurulğan, [kur-ul-gan] {ağız} sf. Kendini beğenen; büyülenen. [DS]

kurulkan, [kur-ul-kan] {ağız} is. Büyük diken. [DS]

kurulma, [kur-ul-ma] is. Kurulmak işi.

kurulmak, [kurī-mak > qur-ul-mak قرولق] *edil. f. [-ur]* **1.** Üzerinde kurmak eylemi yapılmak; kurmak eylemine uğramak. {eT} (aynı) [DLT] **2.** *dönşl. f. {eT}* Büzülmek; kasılmak; gerilmek. [DLT] **3.** {eAT} {OsT} Hazırlanmak. **4.** Övünür biçimde durmak; böbürlenmek; kasılmak. **5.** Rahat ve güven içinde oturmak; yerleşmek; keyfine bakmak. ☞ **kurula kurula**, *Öğünür gibi tavır takınarak; kasılarak; kurularak.*

kurultay, [Moğ. kurul-tay قرتای] {eAT} {OsT} *is.* **1.** Bir kurumun temel işlerini görüşmek için belirli zamanlarda toplanan genel kurul. **2.** Ulusal toplantı.

kurulu¹, [kurul-mak > kurul-u] *sf.* **1.** Kurulmuş olan. **2.** İşler duruma getirilmiş olan. **3.** Belirtilen sayı ve nitelikteki kişi veya nesneden meydana gelmiş bulunan. **4.** Yerleşmiş; oturmuş. ☞ **kurulu düzen**, *1. Kişinin kendi rahat ve huzuru için meydana getirdiği orta ve orta üstü seviyede hayat şartları. 2. Toplum tarafından kabul görmüş, içinde bulunulan düzen; yerleşmiş, oturmuş düzen. 3. İçinde bulunulan ve toplumun bütününden çok bazı çıkar gruplarının işine yaradığı için sürdürülmeye çalışılan toplumsal düzen.*

kurulu², [kuru-lu] *sf.* İçinde kuru olanları da bulunan.

kuruluk, -ğū [kuru-luk] *is.* **1.** Nemi alınmış, kurutulmuş şeyin niteliği; kuru olma durumu. **2.** İnsanın zevkini okşayacak, hoş gidecek yanı bulunmama durumu. **3.** Sanat eserlerinde yumuşaklık eksikliği; uygulamadaki katılık. **4.** Kış için kurutulmuş sebze veya meyve; kuru yiyecekler. **5.** {ağız} Araba hangarı. [DS] **6.** {ağız} Kuru gübre. [DS] **7.** {ağız} Evin girişi; koridor. [DS]

kuruluş, [kurul-mak > kurul-uş] *is.* **1.** Kurulmak eylemi veya biçimi. **2.** Kurulma zamanı, tarihi. **3.** *mecaz.* Bir şeyin yapısı; bünye; yapı; yapılaş. **4.** Toplum yararına çalıştırılmak üzere meydana getirilmiş her şey; işletme; ticarî ve sınaî kuruluş; tesis; müessese. **5.** Bir işletmenin, örgütün her türlü bağlantı, ast üst ve işleyiş biçimini gösteren şema. **6.** *as.* Bir seferî kuvveti oluşturan askerî birliklerin yapısı. **7.** *dbl.* Cümle veya cümlecığı meydana getiren karmaşık bir biçim elde etmek için birbirini izleyen iki ve daha çok kurucu öge arasındaki birleşme biçimini belirleyen hiyerarşi düzeni; sentagma. **8.** *dbl.* Cümle içinde kelimelerin ve cümleciklerin anlam, üslup ve dilin özelliğine uygunluk bakımlarından sıralanması, düzenlenmesi işlemi; sentagma. ☞ **kuruluşlar bütünü**, *Aynı ekonomik etkinliğe açık üretim zincirinin çeşitli kademelerini içine alan sanayi kuruluşu; kompleks.*

kurum¹, [kur-mak > qur-um قوروم] *is.* **1.** {OsT} {ağız} Kuruluş; yapılaş; şekil; biçim; yapı. [DS] **2.** Kurma; bina etme; koyma. **3.** Toplum tarafından kabul gör-

müş veya yasaların öngördüğü biçimde yürütülen uygulama veya kural; müessese. **4.** Böyle işleyişleri sürdürmeyi amaçlayan örgüt; müessese. **5.** Kamu yararına iş gören hizmet ocağı. **6.** Ordugâh; otağ yeri. **7.** {ağız} Merhem; em. [DS] ☞ **kurumunu bozmak**, *Bir şeyin sistem veya düzenini, işleyişini değiştirmek; bozmak.*

kurum², [eT. kurun > kurum] *is.* Dumandan meydana gelen ve bacalarda biriken kalın is. ☞ **kurum atan**, {ağız} *Karacı; kara süren; iftiracı.* [DS]|| **kurum gibi**, *Koyu siyah.*|| **kurum tutmak**, *(Baca için) içinde kurum birikmek; is yoğunlaşarak katı birikinti meydana getirmek.*

kurum³, [Ar. qurūm (ekabir)] *is.* Kendini büyük ve önemli gösterme çabası; büyüklük taslama; büyülenme; gurur; kibir; tekebbür; azamet. ☞ **kurum kurum kurulanmak** (kurulmak), *Aşırı ölçüde büyükmek; gururluluk taslamak; kasılmak.*|| **kurum satmak**, *Büyükmek; kendini önemli veya büyük göstermeye çalışmak; böbürlenmek.*|| **kurumu bozulmak**, *Küçük düşmek.*|| **kurumundan geçilmemek**, *Aşırı ölçüde gururlanmak; böbürlenmek; gururundan yanına varılmamak.*

kurum⁴, [Ar. qarm > qurūm قروم] (*kuru:m*) {OsT} *is.* Değerli insanlar.

kuruma, [kuru-ma] *is.* **1.** Kurumak eylemi ve durumu. **2.** Kuru hâle gelme; nemini ve suyunu kaybetme.

kurumak, [eT. kurī-mak] (*kuru:mak*) *gçsz. f. [-r]* **1.** Islaklığını veya nemini kaybederek kuru hâle gelmek. {eT} (aynı) [EUTS] [DLT] [Yükneki] **2.** (Bitki için) canlılığını kaybetmek. **3.** (Dere, çeşme, kuyu vb. için) suyu çekilmek; susuz duruma gelmek. **4.** (Meyve, sebze vb. için) suyunu kaybetmek, katılaşmak. **5.** *mecaz.* Aşırı ölçüde zayıflamak; sıksalaşmak. **6.** (Cilt, saç vb. için) sıvı ögesi azalarak yumuşaklığı gitmek; sertleşmek. **7.** {ağız} Donakalmak. [DS]

kurumlanış, [kurum-la-n-ış] *is.* Kurumlanmak eylemi veya biçimi.

kurumlanma¹, [kurum²-la-n-ma] *is.* Kurum bağlamak eylemi; kurumlu hâle gelme; kurum tutma.

kurumlanma², [kurum³-la-n-ma] *is.* Kurumlanmak eylemi; kibirlenme; gururlanma.

kurumlanmak¹, [kurum³-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kendini büyük ve önemli göstermeye çabalamak; büyüklük taslamak; büyükmek; gururlanmak; kibirlenmek; tekebbür eylemek.

kurumlanmak², [kurum²-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* (Baca, boru vb. için) kurum bağlamak; içinde kurum oluşmak; kurum tutmak.

kurumlaşma¹, [kurum¹-la-ş-ma] *is.* Kurumlaşmak eylemi; kurum oluşturma; müesseseleşme.

kurumlaşma², [kurum²-la-ş-ma] *is.* Kurum hâline gelme.

- kurumlaşmak**¹, [kurum¹-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Kurum niteliğini kazanmak. **2.** (Toplum yaşayışını ilgilendiren gelenek vb. bazı yöntem ve teknikler için) toplumca benimsenir, uygulanır olmak; müesseseseleşmek.
- kurumlaşmak**², [kurum²-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* (İs, duman için) kurum hâline gelmek; kurum tutmak.
- kurumlaştırma**¹, [kurum¹-la-ş-tır-ma] *is.* Kurumlaştırmak eylemi; kurum oluşturma; müesseseselleştirme.
- kurumlaştırma**², [kurum²-la-ş-tır-ma] *is.* Kurum hâline getirmek eylemi.
- kurumlaştırmak**¹, [kurum¹-la-ş-tır-ma] *gçsz. f. [-ır]* Kurum hâline getirmek; bir kurum olmasını sağlamak; müesseseselleştirmek.
- kurumlaştırmak**², [kurum²-la-ş-tır-mak] *gçsz. f. [-ır]* İs, duman vb.ni kurum hâline getirmek; kurum tutmasını sağlamak; kurum bağlamasına izin vermek.
- kurumlu**¹, [kurum¹-lu] *sf.* (Bahsi geçen) kuruma bağlı olan; o kurumun üyesi veya personeli olan.
- kurumlu**², [kurum²-lu] *sf.* Kurum bağlamış olan; islenmiş, is bağlamış olan; kurum tutmuş.
- kurumlu**³, [kurum³-lu] *sf.* Kibirlenerek kasılan; kibirli; gururlu; mağrur.
- kurumluluk, -ğu** [kurum-lu-luk] {ağız} *is.* Ağırbaşlılık. [DS]
- kurumsak**¹, -ği [Ar. *ḳurūm* (değerli kişi) > kurum-sa-k] *sf.* Onurlu; gururlu.
- kurumsak**², -ği [ḳurum-sa-ḳ قورمساق {OsT}] {ağız} *is.* Yolsuz birleşmelere aracılık eden kimse: pezevenk; deyyus; alçak; onursuz, arsız. [DS]
- kurumsal**, [kur-um-sal] *sf.* Kurumla ilgili; kuruma ait; kuruma ilişkin.
- kurumsallaşmak**, [kurum¹-sal-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kurumla ilgili hâle gelmek; kurumsal olmak.
- kurumsamak**, [kuru-m-sa-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-s(u)-yor]* Bir şeye karşı çok istek duymak; susamak. [DS]
- kurumsı**, [ḳur-maḳ > ḳur-ım > ḳurım-sı قرومسی {eAT}] *is.* Bezin yanmasından oluşan isli kül; kül. [DK]
- kurumsuramak**, [kuru-m-su-ra-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-s(u)-yor]* Bulduğıuyla yetinmeyip daha çoğunu istemek. [DS]
- kurumsuz**, [kurum²-suz] *sf.* Kurumu olmayan; kurum bağlamamış olan; üzerinde veya içinde kurum bulunmayan.
- kurumşuhn** [ʔ krmşuḥn] (*kurumşukhn*) {eT} *sf.* Hakından vazgeçme; bağışlama. [EUTS]
- kurun**¹, [kur-mak > kur-un] {eT} *is.* Kurum; duman karası. [DLT]
- kurun**², [kurun] {ağız} *is.* **1.** Çeşme yalağı. **2.** Oluk. **3.** Boş arı kovanı. **4.** Hayvan yemliğı. **5.** İçinde üzüm ezilen tekne. [DS]
- kurun**³, [Ar. *ḳarn* > *ḳurūn* قرون] (*kuru:n*) {OsT} *is.* **1.** Yüzyıllar; çağlar. **2.** Boynuzlar. ☞ **Kurūn-ı āhire**, {OsT} *Yeni Çağ*.|| **kurūn-ı hāliye**, {OsT} *İçinde bulunulan çağ*.|| **kurūn-ı sālife** {OsT}, *Geçmiş çağlar*.|| **Kurūn-ı ūlā**, {OsT} *İlk Çağ*.|| **Kurūn-ı vustā**, {OsT} *Orta Çağ*.
- kurunaz**, [kurñaz] {ağız} *sf.* (Kişi için) zayıf; kuru; çelimsiz. [DS]
- kurunç**, [kur-mak > kur-un > kurun-ç] (*kurunç*;) {eT} *sf.* Dumandan kirlenmiş olan keçe. [DLT]
- kurunlug**, [kur-mak > kur-un > kurum-luğ] {eT} *sf.* Kurumlu; isli. [DLT][EUTS]
- kurunmak**, [eT. *kurī-mak* > *kurī-n-mak* > *kuru-n-mak*] *dönşl. f. [-ur]* Kendi kendini kurutmak; kendini kuru hâle getirmek. {eT} (*aynı*) [DLT]
- kuruntu**, [kur-untu] *is.* **1.** Yersiz ve yanlış düşünce. **2.** Bir konu veya durumla ilgili olarak kötü ihtimalleri akla getirerek tasa ve kaygı duyma; evham; işkil; vesvese. **3.** Olması mümkün olmayan bir şeyi olacakmış gibi düşünme; vehim. ☞ **kuruntu etmek**, *Kötü ihtimalleri düşünerek üzölmek*.|| **kuruntuya kapılmak**, *Boş yere tasalanmak; yersiz evhamlanmak*.
- kuruntucu**, [kur-untu-cu] *sf.* Sürekli olarak kuruntuya kapılan; kuruntudan kendini kurtaramayan; işkilli; müvesvis.
- kuruntulu**, [kur-untu-lu] *sf.* Kuruntuya kapılan; kuruntuya kapılmış olan; kuruntusu olan; evhamlı; mütevehhim.
- kuruntuluk**, [kur-untu-luk] {ağız} *is.* Kulübe. [DS]
- kuruntusuz**, [kur-untu-suz] *sf.* Kuruntusu olmayan.
- kururak, -ği** [kuru-rak] {ağız} *sf.* Kuruca; az kuru. [DS]
- kururmak**, [kurī-mak > kurī-r-mak] {eT} *gçsz. f. [-ur]* → kurırmak. [DLT]
- kurus**, [Yun. *kórios* / *koris*] *is. zool.* Tahtakurusu.
- kuruş**¹, [kur-uş] *is.* Kurmak eylemi veya biçimi.
- kuruş**², [Lat. *grossus* > Alm. *groschen* / İt. *grossi*] *is.* Türk lirasının yüzde biri değerindeki para birimi; kısaltması: Kr. ☞ **kuruş kuruş**, *Kuruşu bile hesap ederek*.|| **kuruşu kuruşuna**, *Hesabı tam çıkartılarak*.
- kuruşlandırma**, [kuruş-la-n-dır-ma] *is.* Kuruşlandırmak eylemi.
- kuruşlandırmak**, [kuruş-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Bir listede yer alan mal veya hizmetlerin her birinin hesaplarını ayrı ayrı çıkarıp tutarlarını yazmak.
- kuruşluk, -ğu** [kuruş-luk] *sf.* (Bir sayıdan sonra) belirtilen miktarda kuruş eden; belirtilen kuruş değerinde olan; belirtilen kuruşa karşılık olan.
- kuruşmak**¹, [kurī-mak > kurī-ş-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Her tarafı kurumak; kendi kendine kurumak. [DLT]
- kuruşmak**², [kur-mak > kur-uş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Birlikte kurmak; kurmakta yarışmak. [DLT]

kurut¹, [eT. qurī-mak > qurī-t / quru-t قورت] *is.* 1. {eT} {OsT} Yağı alınmış yoğurttan yapılan çökelek; yağsız bir tür peynir; kuru yoğurt; keş. {ağız} (aynı) [DLT] [KB] [Nevâyi] [DS] 2. Kaynatılıp suyu alınmış süttten kurutulmak suretiyle elde edilen süt ürünü. 3. {ağız} Kurutulmuş süzme yoğurt. [DS] 4. Çökelek. 5. {ağız} Meyve kurusu. [DS] 6. {ağız} Tarhana. [DS]

kurut², [kurī-mak > kurī-t ?] {eT} *is.* Bir vergi türü. [EUTS]

kurut³, [Ar. qurṭ > qurūt قروط] (*kuru:t*) *is.* Küpeler.

kurutaç, -cı [kuru-t-aç] *is.* Bir ham madde veya son ürünün nemini gidermek için kullanılan aygıt; kurutma kabı.

kurutğan, [kurut-gan] {ağız} *sf.* Kendini beğenen; büyülenen. [DS]

kurutlug, [kurut > kurut-luğ] {eT} *sf.* Çökelekli. [DLT]

kurutma¹, [kuru-t-ma] *is.* 1. Kurutmak eylemi. 2. Bir cismin içindeki suyu kısmen veya tamamen gidermek için yapılan işlem. 3. (Bitki için) canlılığını yitirmesine sebep olma. 4. Bataklıkların suyunu çeşitli tekniklerle akıtmak suretiyle kuru hâle getirme işlemi. 5. Zayıflatma. 6. *mecaz.* Yiyecekleri tüketme, bitirme. 7. *mecaz.* Uğursuzluk getirme. 8. {ağız} Havlu. [DS] ☞ **kurutma kabı**, *Bir ham madde veya son ürünün nemini gidermek için kullanılan aygıt; kurutaç.* || **kurutma kâğıdı**, *Yazı mürekkebinin kurutmakta kullanılan kaba ve emici dokulu bir tür kâğıt; tampon kâğıdı.* || **kurutma makinesi**, *Yıkanmış ve sıkılmış çamaşırları içinde döndürerek kurutan makine; ısı veya kuru hava üfleyerek bir şeyi kurutmaya yarayan makine; kurutucu.*

kurutma², [kuru-t-ma] {ağız} *is.* 1. Sığır, at ve eşeklerde burun ya da dudak içinde çıkan kemik. 2. At, eşek ve sığırların bacaklarında olan tutukluk; aksaklık. [DS]

kurutmaç, -cı [kuru-t-maç] *is.* Kurutma kâğıdı ile onun takılı olduğu araç.

kurutmak, [kurī-mak > kurī-t-mak > kuru-t-mak] *gçl. f. [-ur]* 1. Kuru hâle getirmek; suyunu, ıslaklığını, nemini gidermek. {eT} (aynı) [DLT] 2. Birtakım işlemlerle bir cismin içindeki suyu kısmen veya tamamen gidermek. 3. (Bitki için) canlılığını yitirmesine sebep olmak; kurummasını sağlamak. 4. (Besin maddeleri için) içindeki sıvıyı uçurarak saklanabilir hale getirmek. 5. Suyunu çeşitli tekniklerle akıtarak bir yeri kuru hâle getirmek; suyun çekilmesine, kesilmesine neden olmak. 6. Aşırı ölçüde zayıflatmak; cılız hâle getirmek. 7. *mecaz.* Yiyecekleri tüketmek, bitirmek; silip süpürmek. 8. *mecaz.* Uğursuzluk getirmek; yararlanma imkânını yok etmek; bereketini kaçırmak.

kurutmalık, -ği [kuru-t-ma-lık] *sf.* 1. Kurutmak a-

macıyla ayrılmış olan. 2. Kurutmaya elverişli olan; kurutulacak nitelikte olan; kurutmaya yarar.

kurutsamak, [kurut-mak > kurut-sā-mak] {eT} *gçsz. f. [-r]* Kurut istemek; kurut canı çekmek. [DLT]

kurutucu, [kuru-t-ucu] *is.* 1. Hava ve ısı akımıyla içine konulan şeyleri kurutan alet veya makine; kurutma makinesi. 2. Çabuk kurumalarını sağlamak amacıyla boya ve verniklerin içine karıştırılan kimyasal madde. 3. Depolanmış ya da ambalajlanmış bir ürünün nemini almaya yarayan nem alıcı madde; desikatör. 4. Havalandırma cihazlarında birikmiş olan nemi almaya yarayan alet veya cihaz; desikatör.

kurutulma, [kuru-t-ul-ma] *is.* Kurutulmak eylemi.

kurutulmak, [kuru-t-ul-mak] *edil. f. [-ur]* Kurutma eylemi yapılmak; üzerinde kurutmak işi uygulanmak.

kurutuş, [kuru-t-uş] *is.* Kurutmak eylemi veya biçimi.

kuruyakalmak, [kuru-mak + kal-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Donakalmak; şaşmak. [DS]

kuruyaz, [kuru+yaz] {ağız} *is.* Nemli ve tavlı olmayan toprak. [DS] ☞ **kuruyaz olmak**, {ağız} *Kurumaya başlamak.* [DS]

kuruyuş, [kuru-y-uş] *is.* Kurumak eylemi veya biçimi.

kuruz, [Ar. qarṣ / qarḍ > qurūz / qurūd قروض] (*kuru:z*) {OsT} *is.* Ödünç verilen paralar; borçlar; krediler. ☞ **kurūz-ı hasene**, {OsT} 1. Güzel niyet ve işler için verilmiş ödünç paralar. 2. Faizsiz olarak verilen borçlar. || **kuruz olmak**, {ağız} *Kumarda tüm parasını üttürmek.* [DS]

kurümek, [kürü-mek] {ağız} *gçl. f. [-r]* Kürekle atıp temizlemek; kürümek. [DS]

kurvaziyer, [İt. crusie] *is. dnz.* Belli bir program dahilinde deniz yolu ile yapılan turistik gezi.

kurvi, [? kurvi] {eT} *sf.* Yuvarlak (?) ☞ **kurvi çuvaç**, {eT} *Hana ait yuvarlak çadır.* [DLT]

kurya¹, [ku-rī > kur(ı)-yā] {eT} (*kurya:*) *zf.* Batıda; batıya. [ETY]

kurya², [İt. curiates / Fr. curia regis] *is.* Vatikan'ı yöneten yürütme ve yargı organlarının bütünü.

kuryakı, [ku-rı-ya > kurya-kı] {eT} *sf.* Batıdaki. [ETY]

kurye, [İt. corriere / Fr. courrier قوریه] (*ku'rye*) {OsT} *is.* 1. Elçilik postasını yerine ulaştırmakla görevli kimse. 2. Uçakla gönderilen posta maddesi. 3. Resmî evrakları yerlerine ulaştırmakla görevli kimse. 4. Düzenli olarak ulaştırma hizmeti veren taşıt. ☞ **kurye kredisi**, *Bir yabancı muhabire, telgraf, telefon emirleri ile onun hesabına yerine getirilen ve daha sonra kurye ve posta ile ödemenin yapıldığı kısa vadeli kredi.*

kuryelik, -ği [kuryec-lik] *is.* Kuryecinin yaptığı iş; kurye olma durumu.

kuryer, [İt. corriere / Fr. courrier قورير] {OsT} *is.* Kurye; postacı; ulak.

kûs, [Far. kûs كوس] (kû:s) {OsT} *is.* Araba veya katır, deve gibi yük hayvanları üzerinde taşınan büyük davul; kös. ☞ **kûs-ı gaza**, {OsT} *Savaş davulu.* || **kûs-i rahîl**, {OsT} → kus-i rihlet. || **kûs-ı rihlet**, {OsT} 1. Göç davulu. 2. Ölüm anı; ecel.

kus, [ʔ kus] {ağız} *is.* Daire. [DS]

kusag, [kusag] {ağız} *is.* → kusağ. [DS]

kusağ, [kus-mak > kusağ] {ağız} *is.* Kolera hastalığı. [DS]

kusağan, [kûs-ağan قوساغان] {eAT} *sf.* Çok kusan; sürekli kusan.

kusah, [kusaḥ] {ağız} *is.* → kusağ. [DS]

kusak, [kus-ak] {ağız} *is.* 1. Altından su kaynaması yüzünden ya da çok yağın yağmur sularını çekmediği için üstü sulu olan toprak; bataklık. 2. Kusmuk. [DS]

kusaklık, -ğı [kus-ak-lık] {ağız} *is.* Bataklık. [DS]

kusame, [Ar. kûsâme قسامه] {OsT} *is. isl. huk.* Mirası paylaştıran kimsenin ana paradan kendi payına düşen miktar.

kusare, [Ar. kûşâre قصاره] (kusa:re) {OsT} *is.* 1. Özel yer; hususî mekân. 2. *dnz.* Güvertelerin en üstündeki yarım güverte.

kusdurmak, [kus-mak > kus-tur-mak] {eAT} *gçl. f. [-ur]* Kusturmak. [DK]

kûse, [Far. kûse كوسه] (kû:se) *v. sf.* Köse.

kûsec, [Far. kûsec كوسج] (kû:sec) {OsT} *sf.* Köse.

kusek, -ği [ʔ kusek] {ağız} *is.* Taş sökmekte kullanılan demir araç; küskü. [DS]

kuseybe, [Ar. kûşeybe قصيبة] {OsT} *is. anat.* Bronşçuk.

kuseyr, [Ar. kûşeyr قصير] {OsT} *is.* Küçük şato.

kuseyra, [Ar. kûşeyrâ قصيرا] (kuseyra:) {OsT} *is.* 1. Kaburga kemiklerinin en kısası. 2. Gücünün yettiği kadar yapabilme; yetenek.

kusgaç¹, [kuş > kuş-ğâç] (kuşga:ç) {eT} *is.* → kuşgaç. [DLT]

kusgaç², [kıs-mak > kıs-ğâ-mak > kısğâ-ç] (kusga:ç) {eT} *is.* → kısgaç. [DLT]

kusgak, [kus-mak > kus-ğâk] {eT} *sf.* Mide bulantısına eğilimi olan. [Clouston]

kusgun, [kuskun قوسغون] {eAT} {ağız} *is.* → kuskun. [DS] ☞ **kusgun urmak**, {OsT} *Kuskun geçirmek; kuskun takmak.*

kusgü, [kûskü] {ağız} *is.* → küskü. [DS]

kusığ, [kus-mak > kus-ığ] {eT} *is.* 1. Kusma. 2. Kusuntu. [DLT]

kusık, [Far. kûsûk => kusık / kuzuk] {eT} *is.* Fındık veya çam fıstığı. [DLT]

kusıklamak, [kusık-lâ-mak] (kusıkla:mak) {eT} *gçl. f. [-ur]* Fındık veya çam fıstığı içi çıkarmak. [DLT]

kusıklık, [kusık-lığ] {eT} *sf.* Fındıklı veya çam fıstıklı. [DLT]

kusınçığ, [kus-mak > kus-ın-mak > kus-ın-çığ] {eT} *sf.* Tiksindirici; iğrenç. [DLT]

kuskak, -ğı [susak / kuskak] {ağız} *is.* Kuyudan su çekmeye yarayan küçük kova. [DS]

kusku, [kus-ku] {ağız} *is.* Çamaşır tokacı. [DS]

kuskun, [eT. kudurgun > kûşkun قوسقون / قسقون] *is.* 1. At, eşek kuyruğu altından geçirilerek

eyere, semere, palana bağlanan kayış kuşak. {eAT} {OsT} (aynı) [DK] 2. {ağız} Şalvarın arkasında bulunan ve kuşağa bağlanan ip. [DS] 3. {ağız} Don paçası. [DS] 4. {ağız} Bebek bezi. [DS] 5. {ağız} Kadınların âdet bezi. [DS] ☞ **kuskuna kuvvet**, {eAT} {OsT}

(Kaçmak için) hızla; tabana kuvvet. || **kuskunu düşük**, 1. (At için) kuskun yeri sağrıdan daha aşağıda olan. 2. mecaz. (Kişi için) değerini ve itibarını yitirmiş olan. || **kuskunu kopmak**, {ağız} 1. Bir işi bitirmek için çok emek vermek ve güçlülkle başarmak. 2. Acıkmak. [DS] || **kuskunundan balçığa baturmak**, {eAT} Gülünç duruma düşürmek. [DK]

kuskunlu, [kuskun-lu] *sf.* Kuskunu olan.

kuskunsuz, [kuskun-suz] *sf.* 1. (Eyer için) kuskunu olmayan. 2. mecaz. Derbeder; perişan; dağınık. 3. {ağız} Uğursuz. [DS]

kuskus, [Ar. kuskus] *is.* Pilav ve çorba yapımında kullanılan çok küçük taneler hâlindeki makarna. ☞ **kuskus çorbası**, *Kuskus konularak yapılan çorba.* || **kuskus pilâvı**, *Kuskustan yapılan pilav.*

kuskusa, [ʔ kuskusa] {ağız} *is.* Siklamen; domuz ağırsağı, (Cyclamen). [DS]

kuskuslu, [kus+kus-lu] {ağız} *sf.* Bencil. [DS]

kuskut, -du [ʔ kuskut] {ağız} *is.* Çam kozalağı. [DS]

kusma, [kus-ma] *is.* Kusmak eylemi; midedekileri çıkarma; istifra; kay.

kusmak, [kus-mak] *gçsz. f. [-ar]* 1. Midedekileri ağızdan dışarı çıkarmak; istifra etmek; kay etmek. {eT} (aynı) [EUTS] [Gabain] 2. (Yanardağ, deniz, top vb. için) içindekileri şiddetle dışarı atmak, fırlatmak. 3. *gçl. f.* Reddetmek. 4. mecaz. Öfke, hınç gibi bastırılmış duyguları, bütün şiddeti ile birden açığa vurmak. 5. (Boya, leke vb. için) sonradan ortaya çıkmak; yeniden belirlemek. 6. (Balık için) yuttuğu olta iğnesini geri çıkarmak.

kusmuk, -ğu [kus-muk] *is.* Mide tarafından dışarı atılan, kusulan şeyler; kusuntu.

kuspa, [ʔ kuspa] {ağız} *is.* Tümsek. [DS]

kustu, [küstü] {ağız} *is.* Çuhadan yapılma işlemeli kollu yelek. [DS]

kusturma, [kus-tur-ma] *is.* Kusturmak eylemi.

kusturmak, [kus-mak > kus-tur-mak] *gçl. f. [-ur]* 1. Birinin kusmasına yol açmak; kusmasını sağlamak. {eT} (aynı) [DLT] 2. {ağız} (Peynir, helva vb. şeyler için) yağını dışarı vermek. [DS]

kusturucu, [kus-tur-ucu] *sf.* 1. Kusturan; kusmaya yol açan. 2. *is.* Kusmayı sağlayan madde veya ilaç.

kusturuş, [kus-tur-uş] *is.* Kusturmak eylemi veya biçimi.

kusudra, [? kusudra] {eT} *sf.* Küçük; ufak. [EUTS]

kusug, [kus-mak > kus-ig] {eT} *is.* → kusig. [EUTS]

kusundu, [kus-mak > kus-untu قوصندو] {eAT} *is.* Kusmuk; kusuntu.

kusuntu, [kus-untu] *is.* Mide tarafından dışarı atılan, kusulan şeyler; kusmuk.

kusur¹, [Ar. kuşūr قصور] (kusu:r) {OsT} *is.* 1. Bir kimsede veya bir nesnede görülün eksiklik; noksanlık. 2. Bir şeydeki özür; sakatlık. 3. Bir şeyde var olan aksaklık; elverişsiz hâl. 4. Bilmeden veya farkına varmadan yapılan yersiz, başkalarını rahatsız edici davranış; olumsuz ve yersiz davranış; suç; kabahat. 5. Bir işi gereği gibi yapmamaktan doğan hata; ihmal. 6. Hukuka aykırı bir eylemde var olan kasıt veya hata. 7. Bir şeyden artan kısım; kusur; fazlalık. 8. Bir şeyin kötüsü. ☞ **kusura bakmak**, *Hoş görmemek.* || **kusura bakmamak**, *Üzücü bir söz veya davranışı hoş görmek.* || **kusura kalmamak**, *Üzücü bir söz veya davranışı hoş görmek.* || **kusur aramak**, *Bir şeyin eksiği, yanlışı, özrü, elverişsizliği bulunup bulunmadığını araştırmak, varsa görmeye çalışmak.* || **kusur bulmak**, 1. *Bir şeyde veya kimsede var olan eksikliği veya özrü görmek.* 2. *Olumsuz davranarak özür veya eksiklik yakıştırmak; bahane bulmak; gereksiz yere hoşgörüsüzlük ve titizlik göstermek.* || **kusur etmek**, *Hoş görülmeyecek bir davranışta bulunmak; kabahat işlemek.* || **kusur işlemek**, *Kusur sayılabilecek yanlışı ve yersiz davranışta bulunmak.*

kusur², [Ar. kaşr > kuşūr قصور] (kusu:r) {OsT} *is.* Kasırlar; köşkler. ☞ **kuşūr-ı Behişt**, {OsT} *Cennet köşkleri.* || **kuşūr-ı cenân**, {OsT} *Gönül köşkleri.* || **kuşūr-ı cinân**, {OsT} *Cennet köşkleri.*

kusura, [? kusura] {ağız} *is.* Eşya konulan kutu; çekmece. [DS]

kusurlu, [kusur-lu] *sf.* 1. Kusuru olan; özürlü; hatalı. 2. (Kişi için) bir kusur işlemiş olan.

kusurluluk, -ğu [kusur-lu-luk] *is.* Kusurlu olma durumu.

kusursuz, [kusur-suz] *sf.* Hiçbir kusuru olmayan; mükemmel.

kusursuzluk, [kusur-suz-luk] *is.* Hiç kusuru olmama durumu; kusursuzluk hâli; mükemmeliyet.

kusva, [Ar. kavş > kuşvā قوصو] {OsT} *sf.* 1. En uzakta, en sonda bulunan. 2. *is.* Ulaşılabilecek en son nokta; sınır; son.

kûş, [Far. kûş کوش] (kû:ş) {OsT} *is.* 1. Emek; zahmet; çaba. 2. *sf.* Güçlüğü kaldıran; zahmeti kendi üzerine çeken. ☞ **kûş etmek**, *Emek vermek; zahmet çekmek; çaba sarfetmek.*

kuş, [kuş] *is. zool.* 1. Vücudu tüylerle kaplı, sıcak kanlı, akciğerli, boynuzsuz bir maddeden oluşarak uzamış çenelerine gaga, yürümeye elverişli arka üyelerine bacak, uçmaya elverişli ön üyelerine ise kanat adı verilen, yumurtlayan, çoğunlukla uçucu omurgalı hayvanların genel adı. {eT} (aynı) [EUTS] [ETY] [KB] [OKD] [İKPÖy.] [Yükneki] [Gabain] 2. Kuş avlamaya alıştırılmış atmaca, doğan veya çakır gibi hayvanlara verilen ad. 3. {ağız} Hindi. [DS] 4. Kâğıttan yapılmış uçurtma. 5. {ağız} Uçurtma. [DS] 6. *argo.* Acemi; deneyimsiz. 7. *çoc. d.* Erkeklik organı. 8. {ağız} Dokuma tezgâhında gücüyü aşağı yukarı hareket ettiren makaralar. [DS] 9. {ağız} Mentşesiz kapılarda yatağa geçen küçük kazık çıkıntılar. [DS] 10. {ağız} İç donun arka tarafına ağıni genişletmek için konulan üçgenimsi parça. [DS] 11. {ağız} Akıl. [DS] 12. {ağız} Mısır. [DS] ☞ **kuş ağızı**, {ağız} *Aslanağızı çiçeği.* [DS] || **kuşa benzemek**, 1. *(Düzeltilmeye çalışılan bir yer veya şey için) iyice bozulmak.* 2. *Kesilip kırılarak ufak ve işe yaramaz hâle gelmek.* || **kuşa benzetmek**, *Bir şeyi düzeltmeye çalışırken iyice bozmak; daha çok kusurlu hâle getirmek; biçimsiz ve eksik bir duruma getirmek.* || **kuşa çevirmek**, *Bir şeyi düzeltmeye çalışırken iyice bozmak; daha çok kusurlu hâle getirmek; biçimsiz ve eksik bir duruma getirmek.* || **kuşa döndürmek**, *Bir şeyi düzeltmeye çalışırken iyice bozmak; daha çok kusurlu hâle getirmek; biçimsiz ve eksik bir duruma getirmek.* || **kuşa dönmek**, *(Düzeltilmeye çalışılan bir yer veya şey için) iyice bozulmak.* || **kuş alıcı**, {ağız} *bot. Tavşan elması, (Pyracantha coccinea).* [DS] || **kuş ayağı**, {ağız} *Böreğe konulan bir tür ot.* [DS] || **kuş bakışı**, *Yüksek bir yerden, aşağı doğru geniş bir alanı içine alabilecek şekilde; havadan; tepeden.* || **kuş beyinli**, *Aptal; akılsız.* || **kuş bilimci**, *zool. Kuş bilimi uzmanı; ornitolog.* || **kuş bilimi**, *zool. Yaşayan ve fosil kuşları inceleyen, sınıflandıran; şu anda dünyada var olan kuşların şekil ve yapılarını, seslerini, tüy değişimlerini, üremelerini, uçuşlarını, göçlerini, yeryüzünde buldukları yerleri, beslenmelerini, faydalarını ve korunmalarını inceleyen hayvan bilimi dalı; ornitoloji.* || **kuş böyreği** (böğreği), {ağız} *Mor renkli, iri taneli gevrek bir üzüm.* [DS] || **kuş burnu**, {eAT} *Kuş gagası.* || **kuş dili**, 1. *Çocukların kelimelerin veya hecelerin başına bazı sesler ekleyerek yaptıkları konuşma.* 2. *Eskiden esnafların kendi aralarında konuştuğu gizli dil.* 3. *Okçulukta yaya konulan kemiğin pul biçiminde kalkan pürüzleri.* 4. {eAT} *Erişte gibi bir hamur yemeği.* 5. {eAT} *Kara ağacın yemişi.* 6. *Biberiye, (Rosmarinus officinalis).* || **kuş elması**, *bot. Baklagillerden 10-35 cm.*

boyunda, beyaz ve pembe çiçekli, çok yıllık otsu bir bitki, (*Polygonum aviculare*).|| **kuş etli**, {ağız} Ne zayıf ne şişman; balık etinde. [DS]|| **kuş fesleği**, {ağız} Yaban bezelyesi. [DS]|| **kuş geçimi fırtınası**, Göçmen kuşların göç zamanına rastlayan kasım ayının ilk haftasında esen rüzgâr ve fırtına.|| **kuş gibi**, 1. Çok hafif. 2. Çabuk iş gören; eline çabuk. 3. Bir yere çabuk gidip gelen; ayağına çabuk.|| **kuş gibi çırpınmak**, Çaresizlik içinde ne yapacağını bilemeden çabalamak.|| **kuş gibi uçup gitmek**, 1. Kısa süreli bir hastalık neticesinde ölmek; çabuk kaybedilmek. 2. (Zaman için) çabucak geçip gitmek.|| **kuş gibi yemek**, Çok az yemek.|| **kuş kadar yemek**, Çok az yemek.|| **kuş gözü**, 1. Mobilyacılıkta çok küçük ve birbirine yakın benek ve budakları olan kaplama malzemesine verilen ad. 2. Baklava biçimi küçük armürlerle dokunan bir tür desenli kumaş. 3. {ağız} Dokuma tezgâhında gücüyü hareket ettiren makaralar. [DS]|| **kuş kadar canı olmak**, Çok zayıf, cılız veya küçük olmak.|| **kuş kafesi**, Evlerde beslenen kuşların uçup gitmemesi için konulduğu kafes.|| **kuş kafesi gibi**, (Ev için) küçük fakat güzel.|| **kuş kanadı**, {eAT} Lokma almağa hazırlanmış beş parmak.|| **kuş kanadıyla gitmek**, Çok hızlı gitmek; çok acele olarak gitmek.|| **kuş kayınmak**, {ağız} Akılsızlık etmek. [DS]|| **kuş kerdemesi**, {ağız} bot. İki karış boyunda, rozet yapraklı, beyaz veya pembe çiçekli, ispanak gibi sebze olarak yenilebilen bir veya iki yıllık otsu bitki; kuşkuş otu, (*Capsella bursa-pastoris*, *C. rubella*). [DS]|| **kuş kirazi**, bot. Gülgillerden, bütün ılıman bölgelerde yetişen, boyu on beş metreyi bulan, piramidimsi görünüşlü, yapraklardan önce beyaz çiçekler açan, odunu kerestecilikte kullanılan, siyah küçük meyveli yabancı kiraz ağacı, (*Prunus padus*).|| **kuş kondu**, {ağız} Çam fidanının en sivri uç dalı. [DS]|| **kuş kondurmak**, O zamana kadar görülmedik bir eser meydana getirmek (çok pahalı ve nazlı iş yapanların, yaptıklarının görülmemiş bir sanat eseri olmadığını belirtmek için soru biçimiyle kullanılır).|| **kuş konmaz**, {ağız} Yapılarda kullanılan uzun ağaç. [DS]|| **kuş köşkü**, Binaların ön cephelelerinde kuşların yuva yapmaları için özel olarak düzenlenmiş köşke benzer öge.|| **kuş kuşlamak**, {eAT} Kuş avlamak; avcı kuş yardımıyla kuş avlamak.|| **kuş kuyruğu**, {ağız} 1. Büyük çibân. 2. {eAT} {ağız} Kuşpalazı; difteri. 3. Kuş kuyruğu biçiminde yapılan cevizli bir hamur tatlısı. 4. Bir tür çati. [DS]|| **kuş lalesi**, bot. → keklik gözü, (*Adonis aestivalis*).|| **kuş mancasi**, bot. → kuşkuş otu.|| **kuş misali**, 1. Kuşlar kadar özgür ve rahat; huzur dolu. 2. Bir yerden başka bir yere çarçabuk gidış geliş.|| **kuş otu**, bot. 1. Birleşikgillerden, Güney Afrika kökenli olmasına rağmen Avrupa'da süs bitkisi olarak yetiştirilen, çiçekleri pembe, mor, mavi ve fîrfîri renkte, yaprakları yürek biçiminde otsu bir

bitki, (*Fircio cruentus*). 2. Yol kenarları ile duvar diplerinde biten bir yıllık otsu bitki, (*Stellaria media*).|| **kuş palazı**, Kuşların henüz uçmaya başlamış yavrusu.|| **kuş safı**, {eAT} Kuş pisliği.|| **kuş siyiği**, {eAT} Kuş pisliği.|| **kuş surbası**, {eAT} Kuş sürüsü.|| **kuş sütü**, Bulunmayan şey.|| **kuş sütü ile beslemek**, Çok özen göstererek, en güzel şeylerle ve eksiksiz beslemek, bakmak.|| **kuş sütünden başka her şey bulunmak**, İhtiyaç duyulan ve duyulabilecek her şey hazır olmak.|| **kuş togası**, {ağız} Çok kez kuşların yuva yaptığı dama yakın küçük pencere. [DS]|| **kuş tüyü**, 1. Kuşların vücutlarını örten üst deri uzantıları. 2. Yatak, yorgan, yastık gibi kaba durması istenen eşyalara doldurulan, bazı kuşların ince ve küçük tüyleri. 3. Bu tüylerle doldurulmuş olan.|| **kuş tüyü gibi**, (Yatak, yorgan, yastık vb. için) çok yumuşak ve kabarık.|| **kuşu açılmak**, Tepesindeki tüyler dökülmeye başlamak.|| **kuş uçamaz kervan geçmez**, (Yer için) kimsenin uğramadığı, sapa ve ıssız.|| **kuş uçurmamak**, 1. Çok sıkı bir güvenlik önlemi almış olmak. 2. (Bir şeyin veya kimsenin) kaçmasına fırsat vermemek; giriş çıkışı kontrol altında tutmak.|| **kuş uçuşu**, Yeryüzündeki belirli iki nokta arasında düz bir çizgi boyunca.|| **kuş uykusu**, Çok hafif bir ses veya hareketle uyanacak biçimdeki hafif ve kuşkulu uyku.|| **kuş übüğü** (ibiği), {ağız} bot. Aslanagzı. [DS]|| **kuş üvezi**, bot. Gülgillerden kışın yapraklarını döken, dikensiz, basit yapraklı beyaz çiçekli ağaççıklardan olan üvezin bir türü, (*Sorbus aucuparia*).|| **kuş üzümü**, bot. 1. Küçük taneli, koyu renkli, çekirdeksiz bir tür üzüm. 2. Ahu dudu (*Rubus discolors*). 3. Çoban üzümü, (*Vaccinium myrtillus*). 4. İt üzümü, (*Solanum nigrum*).|| **kuş vuran**, {ağız} Lâstik sapan. [DS]|| **kuş vuran daşı** (taşı), {ağız} Küçük çakıl taşı. [DS]|| **kuş yemi**, {ağız} bot. 1. Tohumları kuş yemi olarak satılan, 20-80 cm. boyunda bir yıllık otsu bitki, (*Phlaris minor*). 2. Madımak, (*Polygonum cognatum*). || **kuş yemişi**, bot. Alıç, (*Crataegus*).|| **kuş yolu**, {eT} Samanyolu.|| **kuş yuvası**, 1. Kuşun yumurtaları üzerinde kuluçkaya yattığı, yavrularını besleyip büyüttüğü ot, çalı, çırpı vb. şeylerden yaptığı barınak; aşıyan. 2. Fesin ön tarafındaki çukurluk; yar tekmesi.|| **kuş yürek**, {ağız} Tavukların sevdiği açık yeşil yapraklı bir ot. [DS]|| **kuş yürekli**, {eAT} Korkak; yüreksiz.

kuşah, [kuşak / kuşah قوشاق] {eAT} is. → kuşak.

kuşak, -ğı [eT. kur-şa-ğ > kuşa-k قوشاق] is. 1. Çeşitli amaçlarla bele sarılan, kaba kumaş veya örgüden yapılan enli şerit. 2. Bir şeyin dayanıklılığını artırmak veya dağılmasını önlemek için etrafına geçirilen çember vb. şeyler. 3. Bir yapıyı sağlamlaştırmak için kullanılan yatay, düşey ve çapraz taşıyıcı elemanları bir veya iki yandan birbirine bağlayan kirişler. 4. mecaz. Bir devirde yaşanan ve hemen

hemen ayın yaşta olan, o devrin şartlarında yaşamış, aynı olayları görmüş geçirmiş, benzer sıkıntıları paylaşmış kişilerin tümü. **5. mecaz.** Soy zincirinde belirli yaş kümelerini oluşturan bireyler; nesil; göbek; batın. **6.** Taşıma gücünü arttırmak için araba tablasının altına veya üstüne konulan ahşap parça. **7. iletş.** Radyo ve televizyon programlarında belli bir yayına ayrılmış olan zaman dilimi. **8.** Dünyanın üzerinde belli iklim şartlarının olduğu dilim. **9.** Diğer türleri bastıracak biçimde birçok türün gelişmiş olduğu bitki ve hayvan topluluğunun bulunduğu bölge. **10. dnz.** Yelkenleri sağlamlaştırmak için belli bir boyda dikilen şerit yelken bezleri. **11. jeol.** Belli bir katmanın, bir fosil topluluğunun belli bir zaman süresince oluşan çökeltilelerinin tümü veya belli bir başkalaşım şiddetiyle belirginleşen taşküre düzeyi. **12. mat.** Bir küre yüzeyini kesen iki paralel yüzey arasında kalan bölüm; küre kuşağı. **13. coğ.** Yeryüzünün kutuplar, dönenceler ve kutup daireleri ile belirlenen beş bölümünden her biri. **14.** Güreşte, rakibinin bedenini bel hizasından kavrama. **15.** Judo, karate gibi Uzakdoğu sporlarında sporcuların derecelerini belirten bel bağı. **16.** Hayvancılıkta aynı yaş sınıfında olan hayvanların tümüne verilen ad. **17. {ağız}** Kapıları meydana getiren tahtaları birbirine bağlamak için arkalarına yatay olarak çakılan tahta parçası. [DS] **18. {ağız}** Pencere üstlerinden geçerek evin duvarlarını çevreleyen ağaç iskelet. [DS] **19. {ağız}** Çevre; yer. [DS] **☞ kuşağı berk,** {OsT} *Bel bağlamış; gönülden inanmış; inancı çok güçlü olan kimse. || kuşağına tolu,* {OsT} *Güçlü kuvvetli. || kuşağını iki yerden bağlamak,* {eAT} *Gelecek bir güçlüğe karşı iyi hazırlanmak; sıkı durmak. || kuşağını iki yerden kuşanmak,* {OsT} → *kuşağını iki yerden bağlamak. || kuşak bağlanmak,* {OsT} *İşe başlamağa hazır olmak. || kuşak berkitmek,* {eAT} *Bel bağlamak; içten inanmak. || kuşak çözmek,* {ağız} *Tuvalitini yapmak; aptes bozmak; ayak yoluna gitmek; işemek.* [DS] || *kuşak çözmek,* {OsT} *Direncini yitirmemek; metanetini kaybetmemek. || kuşak kaya,* coğ. *Bir dağ yamacının bir bölümünü boydan boya aşan yatay veya hafif eğik dirsek kaya. || kuşak kuşanmak,* mecaz. *Bir işe aday olmak. || kuşak tazelemek,* {ağız} *Ayak yoluna gitmek; işemek.* [DS] **kuşaklama,** [kuşak-la-ma] *is.* Kuşaklamak eylemi veya durum. **kuşaklamak,** [kuşak-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(t)-yor]* Kuşak takarak sağlam hâle getirmek. **kuşaklı,** [kuşak-lı] *sf.* **1.** Kuşağı olan; kuşak bağlamış olan; kuşak geçirilmiş olan. **2. {ağız}** Büyük küp. [DS] **kuşaksız,** [kuşak-sız] *sf.* Kuşağı olmayan; kuşak takılmamış. **kuşam,** [kuşa-m] *is.* Kuşanılan şey.

kuşamak¹, [kuşa-mak] [قشامق] {eAT} {OsT} *gçl. f. [-r]* Kuşatmak; çevirmek. **kuşamak**², [kuşa-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-ş(u)-yor]* Yer değiştirmek. [DS] **kuşanlı,** [kuşa-m-lı] *sf.* Üzerine kuşanmış durumda olan; üzerine bir şey kuşanmış olan. **kuşane,** [kuş + Far. -hâne > kuşâne] (*kuşa:ne*) *is.* **1.** Az miktarda yemek alan küçük, yuvarlak tencere. **2. {ağız}** İki yanında tutacak yeri bulunan büyük tencere. [DS] **kuşanılma,** [kuşan-ıl-ma] *is.* Kuşanılmak eylemi ve durumu **kuşanılmak,** [kuşan-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kuşanmak eylemi yapılmak. **kuşanış,** [kuşan-ış] *is.* Kuşanmak eylemi veya biçimi. **kuşanma,** [kuşan-ma] *is.* Kuşanmak eylemi. **kuşanmak,** [eT. kur(ı)ş-â-mak > ku(r)şa-n-mak] *dönşl. [-ır]* **1.** Herhangi bir şeyi beline takmak. **2. mecaz.** Giyinmek. **3. {OsT}** Silahlanmak. [DK] **4. {eAT}** Yapmağa girişmek; yeltenmek. **kuşanti,** [kuşan-tı] *is.* Giyilecek, kuşanılacak şey. **kuşanti,** [? ksanti / kşanti] {eT} *is.* Nedamet; ikrar duası; itiraf; tövbe. [EUTS] **kuşa'rîre,** [Ar. kuşa'rîre قشعريرة] (*kuşa-ri:re*) {OsT} *is.* **1.** Titreme. **2. tıp.** Cilt üzerinde, tavuk derisine benzer pürtükler oluşması ile ortaya çıkan bir hastalık. **kuşatılma,** [kuşa-t-ıl-ma] *is.* Kuşatılmak eylemi. **kuşatılmak,** [kuşa-t-ıl-mak] *edil. f. [-ır]* Kuşatmak eylemi yapılmak. **kuşatış,** [kuşa-t-ış] *is.* Kuşatmak eylemi veya biçimi. **kuşatlamak,** [koşa > koşa-t-la-mak > kuşa-t-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(t)-yor]* İki şeyi yan yana getirerek ölçmek. [DS] **kuşatma,** [kuşa-t-ma] *is.* **1.** Kuşatmak işi. **2.** Etrafını çevirme, sarma; abluka; ihata. **3. as.** Asıl kuvvetlerle düşmanın çekilme yollarını keserek bulunduğu yerde yok etmeyi amaçlayan, gerisindeki hedeflere yapılan taarruz. **kuşatmak,** [eT. kurşa-t-mak > kuşa-t-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** (Kuşak, kemer vb. bele takılan şeyi) birinin beline bağlamak. **2.** Bir yeri, kaçmayı önleyecek biçimde çepeçevre sarmak; etrafını sarmak; çember içine almak; ablukaya almak; ihata etmek. **3.** Ele geçirilmek istenen kale veya şehir gibi yerlerin etrafını askerî güçlerle sarmak; çevre ile bağlantısını kesmek; muhasara etmek; ihata etmek. **4.** Bir yeri çepeçevre sarmak; çevrelemek; ihata etmek. **5.** Bütünyle içine almak; kapsamak; kaplamak; sarmak. **kuşatrik** [Sansk. ksatriya] {eT} *is.* Asker sınıfına mensup olanlar. [EUTS] **kuşbaşı,** [kuş+baş-ı] *sf.* Küçük bir kuşun başı büyüklüğünde olan.

- kuşbaşı**, [kuş+baş-ı-lı] *sf.* İçinde kuşbaşı bulunan.
- kuşbaz**, [kuş+ Far. -bāz قوشباز] {OsT} *is.* 1. Süs kuşları yetiştiren kuş meraklısı; kuşçu. 2. Padişahın avcı kuşlarını yetiştiren görevli; kuşçu.
- kuşbudak**, -ğ1 [kuş+buda-k] {ağız} *is.* Dişbudak. [DS]
- kuşburnu**, [kuş+bur(u)n-u] *is.* 1. Çoğunlukla gülcülerin aşılacak üzere anaç olarak yetiştirdiği çok uzun ömürlü yabancı gül ağacı; yabancı gül; yabancı güllü, (*Rosa canina*). 2. Bu ağaççığın kırmızı meyveleri. 3. Bu meyvelerden yapılan ve sıcak olarak içilen çayı; kuşburnu çayı.
- kuşça**, [kuş-ça قوشچه] *sf.* 1. {OsT} Kuş gibi; çok zayıf; bir sıkımlık. 2. {ağız} *is.* Küçük hıyar. [DS]
- kuşçu**, [kuş > kuş-ç1] (*kuşçı*) {eT} *is.* 1. Kuşçu; kuş besleyicisi; kuş terbiyecisi. [EUTS] [KB] [Nevâyi] 2. Kapanla kuş tutan; kuşbaz. [IKPÖy.] 3. Doğancı. [IKPÖy.]
- kuşçu**, [kuş-çu] *is.* 1. Süs kuşları yetiştiren kuş meraklısı; kuşbaz. 2. Padişahın avcı kuşlarının ve haberleşmede kullanılan güvercinleri yetiştiren görevli. 3. Suç işleyen saray hasekilerinin cezalandırmak ve ıslah etmekle görevli haseki subayı. 4. {ağız} Küçük gövdeli bir çeşit av köpeği. [DS]
- kuşçubaşı**, [kuş-çu+baş-ı] *is. tar.* 1. Haberleşmede ve avcılıkta kullanılan kuşları yetiştirmekle görevli kimse. 2. Padişahın yemeklerinden sorumlu saray aşçısı.
- kuşçuluk**, -ğ1 [kuş-çu-luk] *is.* 1. Kuş yetiştirip satma işi. 2. Kuş yetiştirme merakı.
- kuşdili**, [kuş+dil-i] *is. bot.* 1. Bir tür dişbudak ağacı. 2. Biberiye.
- küşe**, [Far. küşe كوشه] (*küşe*) {OsT} *is.* Köşe; bucak.
 ☞ **küşe-i ferâğ**, {OsT} *İnsanın her şeyden elini eteğini çekerek oturduğu köşe.* || **küşe-i nisvân**, {OsT} *Unutma ve terk etme köşesi.*
- kuşe**, [Fr. couché (*yatak*)] *is.* Kuşe kâğıdı. ☞ **kuşe kâğıdı**, *Gravür işlerinde kullanılan her iki yüzü de matlık ve su geçirmezlik sağlayan bir tür kâğıt; kuşe kâğıt; kaymak kâğıt.*
- kuşekmeği**, [kuş+ekme(k)-i] *is. bot.* 1. Çorak yerlerde yetişen, halk hekimliğinde kullanılan bir tür yabancı turpu; çobandağarcığı, (*Thlaspi*). 2. Toprak üstüne yatık, beyaz ve pembe çiçekli bir yıllık otsu bitki, (*Polygonum aviculare*). 3. {ağız} Ebegümeci. [DS] 4. {ağız} Madımak. [DS]
- kuşeleme**, [kuşe-le-me] *is.* Mürekkebi dağıtmaması, baskıya daha elverişli hâle gelmesi ve iyi bir görünüm vermesi için kâğıt yüzeyini mat ve su geçirmez duruma getirmek işlemi.
- kuşet**, [Fr. cuchette (*yatakçık*)] *is.* 1. Gemi yatağı. 2. Tren kompartimanlarında bulunan geçici olarak yatağa dönüştürülebilen açılır kapanır türden kanepe.
- kuşetli**¹, [kuş+et-li] *sf.* (Kişi için) ne zayıf ne şişman; balık etinde.
- kuşetli**², [kuşet-li] *sf.* Kuşeti olan.
- kuşetmeği**, [kuş+et-me(k)-i قوش اتمگی] {eAT} *is.* → kuşekmeği.
- kuşetsiz**, [kuşet-siz] *sf.* Kuşeti olmayan.
- kuşgaç**, [kuş > kuş-ğâç] (*kuşğa:ç*) {eT} *is.* Serçe. [DLT]
- kuşga**, [kuş-ga] {ağız} *is.* Bir yerin belirtilmesi için konulan taş. [DS]
- kuşgana**, [kuş + Far. -hâne => kuşgana / kuşane] {ağız} *is.* Tencere. [DS]
- kuşgömü**, [kuş+göm-ü] *is.* Sığır bonfilesinden veya ona yakın but etlerinden yapılma sinirsiz, yağsız pastırma.
- kuşgöz**, [kuş+göz] {ağız} *is.* Yalnız sağ göz açıkta kalacak şekilde baş örtme biçimi. [DS]
- kuşgözü**, [kuş+göz-ü] {ağız} *is.* Potin veya ayakkabılara takılan küçük delikli zımba. [DS]
- kuşgun**, [? / Far. kışgün] {eT} *is.* 1. Bir çeşit ekşi ot; uşgun; ışgın. [DLT] 2. Hayvanların yediği taze kamış. [DLT]
- kuşgu**, [kuş-gu] {ağız} *is.* Yemek masası. [DS]
- kuşhane**, [kuş + Far. -hâne قوشخانه] (*kuşhane*) {OsT} *is.* 1. İçinde kuş beslenen, üretimi yapılan oda veya büyükçe kafes; kuş evi. 2. Uzun saplı tencere.
- kuşık**, -ğ1 [kuş-ık] {ağız} *is.* Su kabağından yapılan testi. [DS]
- kuşıl**, [kuş-ıl] {eT} *is.* Atmaca. [DLT]
- küşiş**, [Far. küşiş كوشش] (*ku:şiş*) *is.* Çalışma çabalama; gayret.
- küşk**, [Far. küşk كوشك] (*küşk*) *is.* Köşk.
- kuşka**, [Bul. kúčka [Tietze]] {ağız} *is.* Semerin arka kısmı. [DS]
- kuşkaldıran**, [kuş+kal-dır-an] {ağız} *sf.* Yüze gülcüti; dalkavuk. [DS]
- kuşkana**, [kuş + Far. hâne] {ağız} *is.* Tencere. [DS]
- kuşkane**, [kuş + Far. hâne] {ağız} *is.* Tencere. [DS]
- kuşkanadı**, [kuş+kana(t)-ı] *is.* Göz akı zarının, göz bebeğine bir ok ucu gibi ilerlemesi ile oluşan üçgenimsi oluşum.
- kuşkondu**, [kuş+kon-du] {ağız} *is.* Çam fidanının en sivri uç dalı. [DS]
- kuşkonmaz**, [kuş+kon-maz] *is. bot.* 1. Zambakgillerden çotuk şeklindeki pençelerden yükselen taze sürgünleri sebze olarak yenen, C vitamini bakımından zengin, çok yıllık bir otsu bitki, (*Asparagus officinalis*). 2. Aynı türden, saksılarda süs bitkisi olarak yetiştirilen uzun saplı ince yapraklı süs bitkisi, (*Asparagus plumosus*). 3. {ağız} Yapılarda kullanılan uzun ağaçlara verilen ad. [DS]
- kuşkovan**, [kuş+kov-an] {ağız} *is.* Kuşları korkutup kaçırmaq için bahçelere konulan korkuluk. [DS]

kuşku, [kuş-ku] *is.* 1. Güvensizlikten, işkilden ve tereddütten doğan uyanıklık hâli; şüphe, (1935). 2. Bir kimse veya olay hakkında yeterli ve kesin bilgilere dayanmayan fakat bazı belirti ve sezgilerle oluşan olumsuz düşünce; şüphe. 3. Bir gerçeği kestirememekten doğan kararsızlık; şüphe. 4. *psikol.* Başkalarının iyi niyet ve duygularını kötüye yorarak işkillenme duygusu. 5. *fel.* Kesin bir yargıya varamama. 6. {ağız} *sf.* Uyanık; kurnaz. [DS] 7. {ağız} Hafif; yeğni. [DS] 8. {ağız} Çevik; atik. [DS] 9. {ağız} Milli toprak. [DS] 10. {ağız} Saka omuzluğ. [DS] ☞ **kuşku beslemek**, *Bir olay veya durum hakkında içinde sürekli bir kuşku bulunmak; kuşku içinde olmak.* || **kuşku duymak**, *Kuşkulanmak; kuşkusu olmak; şüphelenmek; şüphe duymak.* || **kuşku salmak**, *Şüphe uyandırmak; şüphelendirmek.* || **kuşkusu kalmamak**, *Bir konuda kesin inanca sahip olmak; o konudaki her şeyi bilmek; bütün kuşkuları giderilmiş olmak.* || **kuşku uyanmak**, *Kuşku belirtmek; şüphe uyanmak.* || **kuşkuya düşmek**, *Kuşku duymaya başlamak; içinde kuşku belirtmek.* || **kuşkuya kapılmak**, *Kuşku duymaya başlamak; içinde kuşku belirtmek.*

kuşkucu, [kuş-ku-cu] *sf.* 1. Kuşku duyan; şüpheci. 2. Açık bir şekilde ispatlanmamış her şeyden, herkesin benimsemiş olduğu inanç ve kanaatlerden, gerçeklerden şüphe duyma eğiliminde olan; şüpheci; septik. 3. *fel.* Kuşkuculuk yanlısı olan; septik; şüpheci.

kuşkuculuk, -ğü [kuş-ku-cu-luk] *is. fel.* Yargı belirtmekten kaçınma esasını güden felsefi öğreti; şüphencilik; septisizm.

kuşkulanırma, [kuş-ku-la-n-dır-ma] *is.* Kuşkulan-dırmak eylemi.

kuşkulanırmak, [kuş-ku-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Birisinin kuşkulanmasına sebep olmak; kuşku duymasını sağlamak; şüphelendirmek; kuşkuya düşürmek.

kuşkulanma, [kuş-ku-la-n-ma] *is.* Kuşkulanmak eylemi ve durumu.

kuşkulanmak, [kuş-ku-la-n-mak] *gçsz. f. [-ır]* 1. Güvensizlikten, işkilden ve tereddütten dolayı uyanıklık hâli içinde bulunmak; kuşku duymak; şüphelenmek. 2. Bir kimse veya olay hakkında yeterli ve kesin bilgi sahibi olamamakla birlikte bazı belirti ve sezgilere dayanarak olumsuz düşünceler içinde bulunmak; kuşkusu olmak; şüphe etmek. 3. Bir gerçeği kestirememek yüzünden kararsızlık içinde olmak; kuşkuya düşmek; şüpheye düşmek.

kuşkullanmak, [kuş-ku-(l)la-n-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Sakınmak; korkmak. [DS]

kuşkullu, [kuş-ku-(l)lu] {ağız} *sf.* 1. Kuşkuda olan; düşünceli. 2. Şüpheli. [DS]

kuşkulu, [kuş-ku-lu] *sf.* 1. Kuşkusu olan; kuşku içinde bulunan; şüpheli; septik. 2. Kuşku uyandıran; kuşku belirten; kuşkulanmaya sebep olan; kuşku

anlatan; şüpheli. 3. Kuşku duyan; kuşkucu; şüpheci. 4. {ağız} Uykusu hafif olan. [DS] ☞ **kuşkulu kuşkulu**, *Kuşku içinde bulunarak.*

kuşkunmak, [kuş-ku-n-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ur]* Sakınmak; korkmak; gocunmak. [DS]

kuşkura, [kuş+kura] {ağız} *is.* Ağaçkakan. [DS]

kuşkusuz, [kuş-ku-suz] *sf.* 1. Kuşkusu olmayan; kuşku duymayan; işkilsiz; şüphesiz. 2. *zf.* Kuşkuya yer vermeyecek biçimde. 3. (*ku'skusuz*) Elbette; şüphesiz.

kuşkuş, [kuş+kuş] {ağız} *sf.* 1. Sözünde durmayan; kararsız. 2. Hindi. [DS] ☞ **kuşkuş etmek**, 1. *Çok istemek; dayanamamak.* 2. *İki kişi çocuğu koltuk altlarından tutarak kaldırmak.* 3. *Sırt üstü yatıp, ayaklarından çocuğu kaldırmak, hoplatmak.*

kuşkuşa, [kuş+kuş-a] {ağız} *sf.* Akılsız; beyinsiz. [DS]

kuşkuşlama, [kuş+kuş-la-ma] *is.* Seramikçilikte, seramik üzerine çekilen astarın kalın gözenekli bir bez ile düzeltilip perdahlanması işlemi.

kuşkuşlamak, [kuş+kuş-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Kütahya seramikçiliğinde seramiklerin üzerine kuşkuşlama işlemini uygulamak.

kuşkuşlanmak, [kuş+kuş-la-n-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* 1. Uçarlaşmak. 2. Şüphelenmek; kuşkulanmak. [DS]

kuşkuşlu, [kuş+kuş-lu] {ağız} *sf.* Kuşkulu; işkilli. [DS]

kuşkuyruğu, [kuş+kuşru(k)-u قوش قويریغی] *is.* 1. Büyük çıban. 2. Difteri; kuşpalazı. {OsT} (aynı) 3. Ceviz ve hamur ile kuş kuyruğu biçiminde yapılan bir tür tatlı. 4. Bir tür çati.

kuşlag, [kuş > kuş-lā-mak > kuş-lā-ğ] (*kuşla:ğ*) {eT} *is.* 1. Kuşların çok bulunduğu yer. [DLT] 2. Kuş avlağı. [DLT]

kuşlaglanmak, [kuşlāğ > kuşlāğ-lā-mak > kuşlāğ-lā-n-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Kuş avlağı yapmak. [DLT]

kuşlak, -ğü [kuş > kuş-lā-mak > kuş-lā-ğ] *is.* Av kuşlarının bol bulunduğu yer. {eT} (aynı) [Nevâyi]

kuşlamak¹, [kuş-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Zorlamak; omuzlamak. [DS]

kuşlamak², [kuş > kuş-lā-mak قوشلامق] (*kuşla:mak*) {eT} {eAT} *gçl. f. [-r]* Kuş avlamak; kuş yakalamak. [DLT] [ETY] [Nevâyi] [DK]

kuşlar¹, [kuş-lar] *is. zool.* Vücutları tüylerle kaplı, kanatlı, yumurtlayıcı omurgalı hayvanlar sınıfı, (*Aves*).

kuşlar², [kuş-la-mak > kuş-la-r] {ağız} *is.* Kuyu veya dokuma tezgâhının çıkırığı. [DS]

kuşlatmak, [kuş > kuş-lā-mak > kuş-la-t-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Kuş tutturmak; kuş avlatmak. [DLT]

kuşlokumu, [kuş+lokum-u] *is.* Yumurta, un ve şeker ile yapılan bir tür kurabiye.

kuşlu, [kuş-lu] *sf.* 1. Kuşu bulunan; üzerinde veya içinde kuş bulunan. 2. {ağız} Titiz. [DS] 3. {ağız} *is.* Bir tür ağaç saban. [DS]

kuşlug, [kuş > kuş-luğ] {eT} *sf.* Kuşlu. [ETY] ☞ **kuşluğ ıgaç kışlağım**, {eT} *Kuşu çok olan yere yerleşime elverişlidir.*

kuşluğun, [kuş-lu(k)-un قوشلغين] {eAT} *zf.* Kuşluk vaktinde.

kuşluk, [kuş > kuş-luk / tüş (öğle) > tüş-lük] *is.* Günün sabah ile öğle arasındaki bölümü. {eT} (*aynı*). [DLT] ☞ **kuşluk namazı**, 1. Celvetiye tarikatı mensuplarının güneş iki mızrak boyu yükselince kıldıkları iki rekât işrak namazının ardından kıldıkları altı rekâtlik nafile namaz. 2. Kuşluk vakti kılınan nafile namaz. 3. Kuşluk vaktinde kaza edilen vaktinde kılınamayan sabah namazı. || **kuşluk vakti**, Günün, güneşin ilk ışıkları ile bir mızrak boyu yükselmesi arasında kalan süresi. || **kuşluk yemeği**, Kuşluk vakti yenilen yemek.

kuşmar¹, [kuş-mar] *is.* Kuş avlamak için hazırlanmış bir çeşit kuş tuzacağı.

kuşmar², [kuş-mar / koçmar] {ağız} *is.* Yeşil kertenkele. [DS]

kuşpalazı, [kuş+palaz-ı] *is. tıp.* Mukozalarda, özellikle boğaz mukozasında yalancı zar oluşumuna yol açan *corynebacterium diphtheria* (Klebs-Löffler) basilinin yol açtığı ateşli, bulaşıcı hastalık; difteri.

kuşt, [? kuşt] {ağız} *is.* Çıkmın. [DS]

kuştr, [Soğd. gwystr (*reis; usta*)] {eT} *is.* Öğretmen. [EUTS] [Gabain]

kuşukmak, [kuş-uk-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-(-ğ)-ur] Şüphelenmek. [DS]

kuşum, [kuş-um] {ağız} *is.* Kuşku. ☞ **kuşum çekmek**, {ağız} *Kuşkulanmak.* [DS] || **kuşum etmek**, {ağız} *Kuşkulanmak.* [DS]

kuşun, [Moğ. korgolci => koruğjîn] {eT} *is.* Kurşun. [DLT]

kuşur, [Ar. kısr > kuşūr قشور] (*kuşu:r*) *is.* Kabuklar. ☞ **kuşūr-i eçcār**, *Ağaç kabukları.*

kuşurgu, [kuşur-gu] {ağız} *is.* Yük; denk. [DS]

kuşvuran, [{ağız} [DS]kuş+vur-an] *is.* Lastik sapan. ☞ **kuşvuran taşı**, *Küçük çakıl taşı.*

kuşyemi, [kuş+yem-i] *is.* 1. Buğdaygillerden, durgun sularda yetişen otsu bitki, (*phalaris canariensis*). 2. Kuşlara yem olarak verilen bu bitkinin küçük taneleri.

kut¹, [kut / küt (*yans.*)] *is.* Çarpma, vurma ve kırılma sırasında çıkan gevrek sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *kut-ül-tü*

kut², {eT. ku-mak (*akıtmak, akmak; yayılmak*) > kut قوت} *is.* 1. {eT} Gökten ya da tanrısal bir kaynaktan yayılmış sıvı; hayat suyu; rahmet; bereket. [ETY] [KB] [OKD] [AH] [Gabain] [İKPÖy.] 2. {eT} {eAT}

{OsT} Büyük mutluluk; selamet; talih; uğur; Allah'ın lütfü; saadet; devlet; baht; bahtiyarlık. [EUTS] [ETY] [Tekin] [DLT] [İKPÖy.] [KB] [OKD] [AH] [Gabain] 3. {eT} Devlet idaresi kudret ve selâhiyeti ve bu kudreti haiz olan şahsın kutsal sayılan şevketi; üstün güç; haşmetpenah; hazret. [EUTS] [İKPÖy.] 4. {eT} Görkem; saygınlık; azamet. [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] 5. {eT} Ahret mutluluğu; kutsama; takdis; rahmet. [EUTS] [İKPÖy.] 6. {eT} Koriyucu melek; evrensel güç. [İKPÖy.] 7. {eT} Ruh. [EUTS] [Gabain] 8. {eT} Unsur. (*ağaç, toprak, su, maden, ateş*) [Gabain] [EUTS] 9. {eT} *sf.* Kutlu; mübarek. [Üç İtiğsizler] ☞ **kut almak**, {eT} *Mesut olmak.* [DLT] || **kut bulmak**, {eT} *Baht bulmak; kurtulmak; kutaimak.* [DLT] || **kut kolunmak**, {eT} *Ant içmek.* [EUTS] || **kutu kurumak**, {ağız} *Ödü patlamak; çok korkmak.* [DS]

kut³, [Ar. küt قوت / Far. küt كوت] (*ku:t*) *is.* Kale; hisar. ☞ **küt-vâl**, 1. Kale muhafızı; dizdar. 2. Belediye başkanı.

kut⁴, [Ar. küt قوت] (*ku:t*) *is.* Yaşamak için gerekli yiyecek; azık; rızık. ☞ **küt-ı layemüt**, *Ölmeyecek kadar yenen azık.* || **küt-ı mesih**, 1. Hurma. 2. Şarap. || **küt-ı nâ-büd**, *Ölmeyecek kadarlık yiyecek.* || **küt-ı rüh**, 1. *Ruhu besleyen gıda.* 2. *Can için olan besin.* || **küt-ı uşşāk**, *Âşıkların gıdası; öpme.*

kut⁵, [kut] {ağız} *sf.* 1. Kısa boylu; tıknaz; bodur. 2. Akılsız; beyinsiz; düşüncesiz. 3. Sağlam; dayanıklı. 4. Orta büyüklükte 5. *is.* Boynuzu olmayan keçi. 6. Mendil ucu. [DS] ☞ **kut kemiği**, {ağız} *Kalça.* [DS]

kutadgu, [kut > kut-âd-mak > kutad-ğü] (*kutadgu:*) {eT} *sf.* Mutluluk veren.

kutadmak, [kut (*mutluluk; talih; selamet*) > kut-âd-mak] (*kuta:dmak*) {eT} *gçl. f.* [-ur] 1. Uğur vermek; uğurlu kılmak. 2. Mutlu kılmak; mutlu etmek; mesut etmek; mutluluk vermek; saadet vermek; bahtiyarlık vermek; kutlamak. [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] 3. Devlet idare etmek; tebaasını mutlu etmek. 4. *dönşl. f.* Mutlu olmak; mesut olmak. [EUTS] [KB] [İKPÖy.] 5. Talihli olmak. [İKPÖy.]

kutadturulmak, [kut-âd-mak > kutad-tur-ul-mak] {eT} *edil. f.* [-ur] Mutlu kılınmak; mutluluk verilme. [Clauson]

kûtah, [Far. kûteh / kûtāh كوته / كوتاه] (*kû.ta:h*) {OsT} *is.* Uzun olmayan; kısa. ☞ **kûtāh-âstin**, {OsT} *İyi görüldüğü hâlde fenalık düşünen; başkalarının fenalığını düşünen.* || **kûtāh-bāl**, {OsT} *Kısa boylu.* || **kûtāh-bîn**, {OsT} *Kısa görüşlü.* || **kûtāh-dest**, {OsT} *Kısa elli; cimri.* || **kûtāh-endîş**, {OsT} *Bir işin nereye varacağını önceden düşünemeyen; düşüncesiz.* || **kûtāh-nazar**, {OsT} *Kısa görüşlü; basiretsiz.* || **kûtāh-pā**, {OsT} *Kısa ayaklı; bodur.* || **kûtāh-ter**, {OsT} *Çok kısa.* || **kûtāh-terîn**, {OsT} *En çok kısa.*

kutal, [? kotal] {ağız} *is.* Kısa odun parçaları. [DS]

kutalı, [? kutalı] {ağız} is. Yemek karıştırmakta kullanılan yassı değnek. [DS]

kutalmak, [kut (mutluluk; talih; selamet) > *kut-ā-mak > kutā-l-mak] (kuta:lmak) {eT} dönl. f. [-ur] Mesut olmak. [DLT]

kutan¹, [kutan] is. 1. Kürek ayaklılar takımından, uzun gagalı, alt gagada deriden oluşmuş geniş bir kesesi bulunan, derilerinde çok sayıda hava kesesi bulunan, sessiz iri kuşların genel adı; pelikan, (Pelecanus onocratalus; P crispus). 2. {ağız} Saka kuşu. [DS]

kutan², [Erme. gotan] {ağız} is. Saban. [DS]

kutana, [kut+ana] {ağız} is. (Kadın için) dünür. [DS]

kutanmak, [kut (mutluluk; talih; selamet) > *kut-ā-mak > kuta-n-mak] {eT} dönl. f. [-ur] Kutlu olmak; ulu nasipli olmak. [DLT]

kutarga, [kutar-ga] {ağız} is. Oğul taşımak için kullanılan küçük kovan. [DS]

kutarma, [kudur-mak > kudur-ma] (kutarma:) {eT} is. → kudurma. ☞ **kutarma börtk**, {eT} Önde ve arkada iki kanadı bulunan börtk. [DLT]

kutarmak, [*kurt-mak > kurt-ğar-mak] {eT} gçl. f. [-ur] → kurtgarmak.

kutatmak, [kut (mutluluk; talih; selamet) > kut-ād-mak] (kuta:dmak) {eT} gçl. f. [-ur] → kutadmak. [DLT]

kutavva, [? kutavva] {ağız} is. Kaba; yumuşak; kabarıklık. [DS]

kutay, [Çin. kwei tai => kutay] is. İpekli kumaş; ipek. [ETY][Gabain][Tekin]

kutb, [Ar. kuṭb ققطب] {OsT} is. → kutup. ☞ **kutb-i āmāl**, {OsT} İstek ve dileklerin karşılandığı yer; huzur. || **kutb-ı arz**, {OsT} coğ. 1. Dünyanın kutup noktaları. 2. Kuzey kutbu. || **kutb-ı cenübî**, {OsT} Güney kutbu. || **kutb-ı coğrafi**, {OsT} Ekvator daire-sinin merkezinden dik geçen çizginin Yer küreyi deldiği iki nokta. || **kutb-ı coğrafi-i cenübî**, {OsT} Güney kutbu. || **kutb-ı coğrafi-i şimālî**, {OsT} Kuzey kutbu. || **kutb-ı deverān**, Padişah; Osmanlı hakanı. || **kutb-ı hakikî**, gök b. Kutup yıldızının çizdiği varsayılan eliptik yörüngenin büyük ve küçük çaplarının kesişme noktası. || **kutb-ı izāfi**, {OsT} gök b. Kutup yıldızının bulunduğu yere göre belirlenen kuzey kutup noktası. || **kutb-ı menfi**, {OsT} gök b. Eksi kutup. || **kutb-ı mer'î**, {OsT} gök b. Mutlak kutup noktası. || **kutb-ı mıknaşî**, {OsT} fiz. 1. Pusula ibresinin gösterdiği yön. 2. Yer kürenin kuzey ve güney kutuplarına yakın ve coğrafi kutuplardan farklı yerlerde bulunan manyetik kutup noktaları. || **kutb-ı müsbet**, {OsT} gök b. Artı kutup. || **kutb-ı risālet**, {OsT} Hz. Muhammed. || **kutb-ı semāvî**, gök b. Gök kürenin ekvator merkezinden dikey olarak geçen ve gök küresini deldiği iki nokta. || **kutb-ı semāvî-i şimālî**, Kuzey gök kutbu. || **kutb-ı şimālî**, {OsT} coğ. Kuzey kutbu. || **kutb-ı ulemā**, {OsT} Bil-

ginlerin en büyüğü. || **kutb-ı zemān**, Zamanın ermişlerinin başı. || **kutbü'd-dîn**, {OsT} Dinin kutbu. || **kutbü'l-aktāb**, {OsT} 1. Kutupların kutbu. 2. Her çağda tek olarak bulunduğu inanan büyük din adamı. || **kutbü'l-ārifin**, {OsT} Âriflerin en ileri gelenleri.

kutbeyn, [Ar. kuṭbeyn قطبين] {OsT} is. 1. İki kutup; kuzey ve güney kutbu. 2. mecaz. Hz. Hasan ve Hüseyin.

kutbî, [Ar. kuṭbî / kuṭbiyye قطبي / قطيبه] (kutbi:) {OsT} sf. Kutupla ilgili; kutba ait.

kutbiyet, [Ar. kuṭb > Osm. kuṭbiyyet قطبييت] {OsT} is. 1. Pusula ibresinin kutba dönme özelliği. 2. tasvf. Kutup mertebesine erme özelliği. ☞ **kutbiyet-i kübrā**, {OsT} Manevi rütbelerin en yücesi.

kutça, [kut-ça] {ağız} is. Kardeş. [DS]

kûteh, [Far. kûteh كوته] (kû:teh) {OsT} sf. Kısa. ☞ **kuteh-bāl**, {OsT} Kısa boylu. || **kuteh-dest**, {OsT} 1. Eli kısa. 2. Cimri; yardım sevmeyen. || **kuteh-endîş**, {OsT} Kısa düşünen; sonunu düşünmeyen. || **kuteh-pā**, {OsT} Kısa ayaklı; bodur.

kutekli, [Far. kûteh => kutek-li ?] {ağız} sf. (Kişi için) iri yapılı ve şişman. [DS]

kutela, -â'î [Ar. kaṭil > kuṭelā' قتلاء] (kutelâ:) {OsT} is. Öldürülmüş kişiler.

kutelemek, [kôte-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Zorla itmek; ayırmak. [DS]

kutes, [Slav. kotec / Yun. kotetsi (kümes)] {ağız} is. Tutsak evi. [DS]

kutgarmak¹, [kut (selâmet) > kut-ğar-mak / kut-ar-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Birine selamet, mutluluk vermek; mutluluk getirmek. [İKPÖy.]

kutgarmak², [*kurt-mak > kurt-ğar-mak] {eT} gçl. f. [-ur] → kurtgarmak. [DLT] [EUTS] [KB] [İKPÖy.]

kutgurmahlığı, [*kurt-mak > kurt-ğur-mak > kurt-ğur-mak-lığı] {eT} is. Kurtulmalık. [EUTS]

kutgurmak, [kut (selâmet) > kut-ğur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Saadet saçmak; kut vermek; uğur vermek. [EUTS]

kutıkı, [kōd-mak > koğ-ık-mak > koğık-î] (kodıkı:) {eT} zf. → kodıkı. [EUTS]

kutirmek, [kut-mak > kut-ır-mak / kut-ur-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] Delirmek; aklını kaçırmak; şuuruunu kaybetmek. [EUTS]

kutik, -ğî [? kutik] {ağız} is. Köpek yavrusu. [DS]

kutikleme, [kutik-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Sessizce dürtmek. [DS]

kutkarmak, [kut (selâmet) > kut-kar-mak] {eT} {a-ğiz} gçl. f. [-ur] Selamete götürmek; kurtarmak. [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain] [DS]

kutkut, [Ar. hüdhüd] {ağız} is. Serçeğillerden, kurşunu renkli bir kuş; hüthüt kuşu. [DS]

kutla, [Bul. kutla [Tietze]] {ağız} is. 1. On iki okkalık.

ağaçtan yapılmış tahıl ölççeği; şinik. **2.** Yarım kile. **3.** Yirmi okkalık ölçü kabı. **4.** Kır at. **5.** 300 x 4 x 15 ile 400 x 20 x 5 cm. ebatları arasında değişen kereste. [DS]

kutlama, [kut-la-ma] *is.* **1.** Kutlamak eylemi. **2.** Kutlamak amacıyla yapılan tören; kutlama töreni.

kutlamak, [kut-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Birinin karşılaştığı mutluluk verici bir olaydan veya kazandığı bir başarıdan duyulan sevinci belirten sözler söylemek; sevincine ve mutluluğuna söz ve armağan ile katılmak; tebrik etmek. **2.** Birinin hoşagiden bir davranışından dolayı övgüde bulunmak. **3.** Bir olayın yıl dönümünde anma amacıyla şenlik düzenlemek; tesit etmek. **4.** Mutluluk verici bir olay üzerine şenlikler yapmak.

kutlanış, [kut-la-n-ış] *is.* Kutlanmak eylemi veya biçimi.

kutlanma, [kut-la-n-ma] *is.* Kutlanmak eylemi.

kutlanmak, [kut-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* Kutlamak eylemi yapılmak; tebrik edilmek.

kutlayış, [kut-la-y-ış] *is.* Kutlamak eylemi veya biçimi.

kutlu, [kut (selamet)>ꞥut-luğ/ꞥut-lu / قوتلى / قوتلى] *sf.* **1.** Kut sahibi olan. {eAT} {OsT}

(aynı) [DK] **2.** Uğur getirdiğine, uğurlu olduğuna inanılan; uğurlu; hayırlı; mübarek. {eAT} {OsT} (aynı) ꞥ **kutlu etmek**, {eAT} Tebrik etmek. || **kutlu eylemek**, {eAT} Uğurlu saymak; mübarek saymak. || **kutlu kuş**, {eAT} Hüma kuşu. || **Kutlu olsun!** Söz konusu olay, durum veya günün "mutluluk, uğur, bolluk ve iyilik getirmesi" dileğiyle söylenen kut-

lutluğ, [ꞥut (selamet) > kut-luğ] {eT} *sf.* **1.** Selamet, talih, uğur vb.ne sahip olan; mutlu; talihli; kutlanmış; kutlu; mesut; uğurlu; bahtiyar. [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] **2.** *is.* Hayalî güç. [İKPÖy.] **3.** Kutsal sıvı. [İKPÖy.]

kutluk, [kut-luk] {ağız} *is.* Kümes; tünek. [DS]

kutululamak, [ꞥut-lu-la-mak / قوتلولىق / قوتلولىق] {eAT} {OsT} *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Tebrik etmek; kutlamak.

kutluluk, -ğū [ꞥut-lu-luğ / قوتلولىق] {OsT} *is.* Kutlu olma durumu; saadet.

kutlun, [kut(u)l-un] {ağız} *is.* Yudum. [DS]

kutmak, [kut-mak] {eT} *gçsz. f. [-ur]* **1.** Telef olmak; takatsizleşmek; gücünü yitirmek; güçten düşmek. **2.** Susuzluktan zayıflamak. [EUTS] [Gabain]

kutmek, -ğī [kut-mek] {ağız} *is.* Alçak, küçük iskemle. [DS]

kutmu, [Ar. ꞥutn => kutmu] {ağız} *is.* **1.** Üçetek. **2.** Gelinlerin giydiği bir cins kırmızı beyaz çizgili kumaş. [DS]

kutmüz, [kutmüz] {ağız} *is.* **1.** Yumruk; boks. **2.** Ağacın budaklı yeri. [DS]

kutn, [Ar. ꞥutn قطن] {OsT} *is.* **1.** Pamuk bitkisi, (*Gosrypium*). **2.** Pamuktan elde edilen ürün; pamuk.

kutnamak, [kutna-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-n(u)-yor]* Oynamak. [DS]

kutne, [Ar. ꞥutne قطنه] {OsT} *is. zool.* Şirden.

kutni, [Ar. ꞥutnī قطنى] (*kutni:*) {OsT} *sf.* **1.** Pamukla ilgili. **2.** *is.* Pamuktan yapılmış kumaş; pamuklu. **3.** İpek ve pamuk karışığı renkli entarilik kumaş.

kutnu, [Ar. ꞥutnī قطنى] {OsT} *is.* **1.** Çoğunlukla pamuk ve ipek karışımı iplikten dokunmuş, fes rengi zemin üzerine sarı desenli, kalın ve ensiz kumaş. {ağız} (aynı) [DS] **2.** *bot.* Batı ve Orta Anadolu'da yaygın olarak yetişen, yapraklarından elde edilen sıvı yara tedavisinde kullanılan, yaprakları çok sık tüylü bir adaçayı türü, (*Salvia dichrantha*).

kutr, [Ar. ꞥutr قطر] *is.* → kudur. {OsT} ꞥ **kutr-ı arz**, {OsT} *yer b. Yerin çapı.* || **kutr-ı dāire**, {OsT} *mat. Dairenin çapı.* || **kutr-ı hakîkî**, {OsT} *mat. Gerçek çap; uzunluk olarak ölçülen çap.* || **kutr-ı kürre-i semā**, {OsT} *gök b. Gök küresinin çapı.* || **kutr-ı zū kesiri'l-adlā**, {OsT} *Köşegen.*

kuarani, [Ar. ꞥutranī قطرانى] (*kuara:ni:*) {OsT} *sf.* Çap ile ilgili; kudur ile ilgili.

kuararmak, [kut-ğar-mak > kut-ra-r-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* → kutgarmak. [DLT]

kutren, [Ar. ꞥutren قطراً] (*ku'tren*) {OsT} *zf.* Çap ile ilgili olarak; çap bakımından.

kuiri, [Ar. ꞥutri قطرى] (*kuiri:*) {OsT} *sf.* **1.** Çapa ait; çapla ilgili. **2.** Çapraz.

kuirulmak¹, [kudur-mak > kut(u)r-ul-mak] {eT} *edil. f. [-ur]* Boşaltılmak. [DLT]

kuirulmak², [kurtul-mak] {eT} *edil. f. [-ur]* Kurtulmak. [EUTS] [Gabain] [Üç İtişizler]

kuiruşmak¹, [kudur-mak > kut(u)r-uş-mak] {eT} *gçsz. f. [-ur]* Oynamak ve sevinmek. [DLT]

kuiruşmak², [kotar-mak > kut(u)r-uş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Birlikte boşaltmak; boşaltmakta yardımlaşmak. [DLT]

kutsal, [kut-sal] *sf.* **1.** Çok derin ve güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken; mukaddes, (1942). **2.** Bozulmaması, dokunulmaması ve karşı çıkılmaması gereken; ulaşılmaz ve dokunulmaz nitelikte görülen; mukaddes; kutsî. **3.** Tapınılan; uğruna can verilecek kadar çok sevilen. **4.** Mutlaka saygı görmesi gereken. **5.** *fel.* Allah'a adanmış olan; ilahî; tanrısal. ꞥ **Kutsal Emanetler**, *Hz. Muhammed ile diğer İslam büyüklerinden günümüze kadar ulaşan tarihî, manevî değeri olan eşyalar; Mukaddes Emanetler; Emanat-i Mukaddese.* || **kutsal kitap**, *1. Yahudi ve Hristiyan dinleri için kutsal olan metinlerin tümü; Eski Ahit ve Yeni*

Ahit; Kitab-ı Mukaddes. 2. Bu metinlerin yazılı olduğu kitap. 3. Tek Tanrılı dinlere ait olup Allah tarafından Hz. Davud'a gönderilen Zebur, Hz. Musa'ya gönderilen Tevrat, Hz. İsa'ya gönderilen İncil ve Hz. Muhammed'e gönderilen Kur'an'a verilen ad; ilahî kitap.|| kutsal su, folk. İnsanı günahlardan arındırdığına, hastalıkları iyileştirdiğine, büyü ve zararlı güçlerin etkilerini yok ettiğine, insana güç kazandırdığına inanılan ve oluşumu bir efsaneye ya da kutsal bir olaya dayandırılan kaynak vb. suyu.

kutsallaşma, [kut-sal-la-ş-ma] *is.* Kutsallaşmak eylemi.

kutsallaşmak, [kut-sal-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kutsal duruma gelmek; kutsallık özelliği kazanmak; kutsal bir nitelik kazanmak.

kutsallaştırma, [kut-sal-la-ş-tır-ış] *is.* Kutsallaştırmak eylemi veya biçimi.

kutsallaştırma, [kut-sal-la-ş-tır-ma] *is.* Kutsallaştırmak eylemi; kutsama.

kutsallaştırmak, [kut-sal-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Kutsal duruma gelmesini sağlamak; kutsallık özelliği kazandırmak; kutsamak; kutsal kılmak.

kutsallık, -ği [kut-sal-lık] *is.* Kutsal olma durumu; kutsiyet; kutsal olduğu düşünülen şeyin niteliği.

kutsama, [kut-sa-ma] *is.* 1. Kutsamak eylemi. 2. Bir kimseye kutsallık vermek için yapılan dinî tören.

kutsamak, [kut-sa-mak] *gçl. f. [-ır] [-s(u)-yor]* 1. Kutsallaştırmak; kutsal kılmak, (1935). 2. Kutsal olmasını dilemek; takdis etmek. 3. Bir şeyi her şeyden üstün tutarak ona kutsal ve yüce bir özellik vermek.

kutsî, [Ar. kudsî / kudsîye قدسی (kudsi:) {OsT} *sf.* 1. Çok derin ve güçlü bir dinî saygı uyandıran veya uyandırması gereken; kutsal. 2. Bozulmaması, dokunulmaması ve karşı çıkılmaması gereken; ulaşılmaz ve dokunulmaz nitelikte görülen; mukaddes; kutsal; lahutî. 3. Allah'a ait; Allah'la ilgili; ilahî. ☞ **kutsî hadis**, {OsT} Allah'ın ilhamıyla Hz. Muhammed tarafından söylenmiş hadisler.

kutsileşme, [kudsi-le-ş-me] *is.* Kutsileşmek işi.

kutsileşmek, [kudsi-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ır]* Kutsal duruma gelmek; kutsallaşmak.

kutsiyat, [Ar. kudsîyyât قدسیات (kutsiya:t) {OsT} *is.*

1. İlahî âleme mahsus ve mensup olan işler. 2. Kutsal olan şeyler.

kutsiyet, [Ar. kudsîyyet قدسیت {OsT} *is.* 1. Kutsal olma durumu; kutsallık; mukaddeslik. 2. Arınmışlık; temizlik.

kutsuz, [kut > kut-suz قوتسز {eT} {eAT} {OsT} *sf.* 1. İşleri ters giden adam; kötü; uğursuz; menhus; meşum. {ağız} (aynı) [EUTS] [DLT] [DK] [DS] 2. Zavalı; mutsuz. saadetsiz. [EUTS] [DLT] [DK]

kutsuzluk, -ğu [kut-suz-luk قوتسزلق *is.* 1. Kutsuz olma durumu. 2. Kötü olma durumu; uğursuzluk. {eAT} (aynı) 3. Zavalılık; mutsuzluk.

kutta, -a'ı [Ar. kâtî' > kutâ' قطاع (kutta:) {OsT} *is.* Kesenler; kesiciler. ☞ **kuttâ-i tarîk**, {OsT} Yol kesenler; haydutlar; eşkıyalar.

kuttal, -li [Ar. katîl > kuttâl قتال (kutta:l) {OsT} *is.* Öldürenler; öldürtücüler; katiller.

kuttan, [Ar. kaṭīn > kutān قطان (kutta:n) {OsT} *is.* Yerliler; bir yerde sürekli oturanlar.

kutu¹, [Yun. kuti / kution] *is.* 1. İçine konulan şeyi koruyacak biçim ve dayanıklılıkta, karton, ince tahta, metal veya plastikten yapılmış, kapaklı veya kapaksız kap; küçük sandık. {eT} (aynı) [KB] 2. Elektrik tesisatında tellerin bağlanma ve kollara ayrılmasını sağlamak amacıyla duvar içine açılmış kapaklı küçük oyuk; buat. 3. Elektrik ve telefon tesisatına ait tellerin toplandığı özel donanım kabı. 4. Elektronik donanımın koruyucusu. 5. Bir makine veya makine parçasına ait donanımların muhafazası. 6. mecaz. (Tamlanan olarak kullanıldığında) tamlayanın veya niteliğinin çokça bulunduğunu belirtir. *akıl kutusu*. 7. Eskiden tahıl ölçmekte kullanılan kilenin sekizde biri (yaklaşık 3,210 kg) ölçüsündeki kap. 8. {ağız} Tütün tabakası. [DS] 9. *sf.* (Bir sayı sıfatından sonra) belirtilen sayıdaki kutu kadar olan. 10. *sf.* Kutu biçiminde olan. ☞ **kutu gibi**, *Küçük fakat kullanışlı, yararlı ve şirin.* || **kutu kapağı**, 1. *Eskiden hotoz biçiminde yapılan bir saç şekli.* 2. {ağız} Tahıl ölçmekte kullanılan bir ölçek. [DS] || **kutu kutu**, 1. Çok sayıda kutulardan meydana gelmiş. 2. 1'den 10'a kadar sayıların gizli olarak yazılması ve karşı tarafça bilinmesi temeline dayanan bir çocuk oyunu. || **kutunun kapağını açtırmak**, *Birini kızdırarak, söylemek istemediği ve hoş kaçmayacak şeyleri söylemek zorunda bırakmak.*

kutu², [kutü / kutî] {eT} *is.* 1. Zümre; sürü. [KB] 2. Nesil. [KB]

kutu³, -u'ı [Ar. kaṭ' > kutü' قطوع (kutu:) {OsT} *is.* Kesintiler; bölükler; parçalar. ☞ **kutü-ı mahrûtiye**, {OsT} Koni biçimindeki parçalar veya düzlem kesitler.

kutu⁴, -u'ı [Ar. kutü' قطوع (kutu:) {OsT} *is.* 1. Bir yoldan, bir sudan geçme. 2. (Kuşlar için) göç etme.

kutub, [Ar. kuṭb > kutüb قطوب (kutu:b) {OsT} *is.* Kutuplar.

kutucu, [kutu-cu] *is.* 1. Kutu yapan ve satan kimse. 2. Bir iş yerinde kutulama işini yapan kimse.

kutuculuk, -ğu [kutu-cu-luk] *is.* Kutucunun yaptığı iş ve meslek.

kutuk¹, -ğu [? kutuk] {ağız} *is.* 1. Gaga. 2. Süs kaba-

ği. **3.** Çocuk dilinde dişi cinsiyet organına verilen ad. [DS]

kutuk², -ğu [? kutuk] {ağız} *sf.* Kel. [DS]

kutuk³, -ğu [koduk > kutuk] {ağız} *is.* **1.** Köpek yavrusu; enik. **2.** Eşek yavrusu; sipa. [DS]

kutuklamak, [kutuk-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(u)-yor] Gagalamak. [DS]

kutulama, [kutu-la-ma] *is.* Kutulamak eylemi; kutuya koyma, yerleştirme.

kutulamak, [kutu-la-mak] *gçl. f.* [-r] [-l(u)-yor] Kutu içine yerleştirmek; kutuya koymak; dışına kutu geçirmek.

kutulaniş, [kutu-la-n-ış / kutu-la-n-ış] *is.* Kutulanmak eylemi veya biçimi.

kutulasma, [kutu-la-n-ma / kutu-la-n-mak] *is.* Kutulanmak eylemi.

kutulanmak, [kutu-la-n-mak] *edil. f.* [-ır] **1.** Kutuya yerleştirilmek; kutuya konulmak; dışına kutu geçirilmek. **2. dönüşl. f.** Kutu sahibi olmak; kutu edinmek.

kutulayış, [kutu-la-y-ış] *is.* Kutulamak eylemi veya biçimi.

kutulgan, [kurt-ul-mak > kurtul-gân] (*kutulga:n*) {eT} *sf.* Daima kurtulanı. [DLT]

kutulmak, [*kurt-mak > kurt-ul-mak] {eT} *dönüşl. f.* [-ur] → kurtulmak. [DLT] [Yükneki]

kutulu, [kutu-lu] *sf.* **1.** Kutusu olan; kutu sahibi olan. **2.** Kutu içine konulmuş, yerleştirilmiş olan. **3.** Yanına, bitişiğine veya içine kutu konulmuş olan. ♀ **kutulu telefon**, *iletiş. Genel yerlerde halkın kullanımına açılmış, madeni para, jeton veya manyetik bantlı kartla çalışan telefon; ankesörlü telefon.*

kutun, [kutun] {ağız} *is.* **1.** Mısır, meyve koçanı. **2. sf.** Susuz; kuru. [DS]

kutuna, [kutana] {ağız} *is.* Öğütülmüş tahıl kabuğu; kepek. [DS]

kutup, -tbu [Ar. قطب] {OsT} *is.* **1.** Yoğunluk merkezi; eksen; toplanma noktası. **2.** Yerin Ekvator'dan en uzak, dönme ekseninin geçtiği var sayılan iki noktasından her biri. **3.** Dönen çark veya tekerleğin dingili. **4.** Bir küresel cismin çevresinde döndüğü iki uçtan her biri. **5.** Gök küresinin çevresinde döndüğü var sayılan eksenin iki ucundan her biri. **6.** Düşünce ve davranışları birbirine karşıt olan kişi veya topluluklardan her biri. **7. fiz.** Bir elektrik üreticinin dış iletkenlere bağlanmasını sağlayan, gerilimin en üst düzeye ulaştığı uçlardan her biri. **8. fiz.** Bir mıknatısın çekim gücüne sahip iki ucundan her biri. **9. mecaz.** Birbirine zıt olan iki şeyden her biri. **10.** İki uçlu bir organın en son noktalarından her biri. **11. mecaz.** Bir konuda çok geniş bilgisi olan kimse; otorite. **12.** Bir kavmin veya topluluğun en seçkini. **13. tasvif.** Bir tarikatın kurucusu ve en büyüğü; manevi derecelerin en yükseği; gavs. ♀

kutup ayısı, *zool.* Etçiller takımının ayıgiller familyasından, 260 cm. kadar uzunlukta olabilen, kısa kuyruklu, beyaz renkli, iyi yüzen, postu değerli, zekâca ayıların en gerisi olan bir tür, (*Ursus maritimus*).|| **kutup engel**, *fiz. kim.* Bir pilde elektromotor kuvveti düşüren polarma olayına karşı gelen ve elektrik akımının durmasını önleyen kimyasal maddelerden her biri.|| **kutup hücre**, *biy.* **1.** Mayoz bölünmesi sırasında yumurta hücresinin yanında oluşan ve sonra körelen hücreler. **2.** Halkalı solucanların ya da yumuşakçaların embriyonlarında küçük hücrelerden tomurcuklanan büyük hücre. **3.** Böcek embriyolarında erken safhada kuyruk ucundan farklılaşan ve eşey hücrelerini oluşturan büyük hücreler.|| **kutup kedisi**, *zool.* Etçiller takımından Kuzey Kutbuna yakın bölgelerde, genellikle yerleşim alanları yakınlarındaki bahçelerde, yarı kurak alanlarda ve su kenarlarında yaşayan bir memeli tür, (*Vormela peregusna*).|| **kutup tilkisi**, *zool.* Kuzey Kutbuna yakın bölgelerde toplu olarak yaşayan, yazın mavimsi kırçıl, kışın beyaz tüylere bürünen köpekgiller familyasından bir etçil hayvan türü, (*Vulpes lagopus*).|| **Kutup Yıldızı**, Gök küresinin kuzey kutbuna en yakın olan ve Küçükayı denilen takım yıldızın en ucunda bulunan, kuzey yönü belirleyen sabit yıldız; Demirkazık; Kuzey Yıldızı.

kutuplanma, [kutup-la-n-ma] *is.* **1.** Kutuplanmak eylemi. **2. fiz.** Pusula ibresinin kutba doğru yönelme özelliği. **3. fiz.** İki iletken arasında bir potansiyel farkının meydana gelmesi. **4. fiz.** Bir elektroliz cihazının pil veya akümülatöründen geçen akımın, kendisini doğuran elektromotor kuvvete zıt yönde bir elektromotor kuvvet meydana getirmesi olayı; polarizasyon.

kutuplanmak, [kutup-la-n-mak] *edil. f.* [-ır] **1.** Kutup meydana getirilmek; kutup oluşturulmak. **2. dönüşl. f.** (Pusula ibresi için) kutuplara yönelmek. **3.** Kutup sahibi olmak; kutup edinmek.

kutuplaşma, [kutup-la-ş-ma] *is.* Kutuplaşmak eylemi.

kutuplaşmak, [kutup-la-ş-mak] *dönüşl. f.* [-ır] **1.** Kutup meydana getirmek; kutup hâline gelmek. **2.** (Toplum için) birbirine zıt gruplar oluşturmak; gruplaşmak; zıt gruplarda toplanmak.

kutupluluk, -ğu [kutup-lu-luk] *is. biy.* Büyük moleküllerin, hücrelerin, embriyonların, organların veya organizmaların bir ucunun biçim veya işlevsel olarak diğerlerinden farklı olması durumu; polarite.

kutupsal, [kutup-sal] *sf.* **1.** Kutupla ilgili; kutba ait. **2.** Kutup özellikleri taşıyan.

kutur, -tru [Ar. kutr] *is.* **1. mat.** Çap. **2. mat.** Köşegen. **3.** Yan; taraf; cihet; bölge.

kuturma, [kutur-mak > kutur-ma] (*kuturma:*) {eT} *is.*

- kudurma. ☞ **kuturma börk**, {eT} Önde ve arkada iki kanadı bulunan börk. [DLT]
- kuturmak**¹, [kuḡ-mak > *kuḡ-tur-mak > kutur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Boşaltmak; aktarmak. [DLT] [KB]
- kuturmak**², [kut-mak > kut-ur-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] Delirmek; kudurmak; şuurunu kaybetmek. [EUTS] [DLT] [KB] {Gabain} **2.** Haddini aşmak; şırmarmak. [DLT] [Gabain]
- kuturmuş**, [kuḡur-mak > kuḡur-muş] {eT} gçl. f. [-ur] Boşalmış; boşaltılmış. [DLT]
- kututmak**, [kut > kut-ād-mak] {eT} gçl. f. [-ur] → kutadmak. [EUTS]
- kutuz**¹, [kotuz / kotoz / kotaz / kutas] {eT} sf. Yaban sığırı; yak. [KB] [DLT]
- kutuz**², [kut-mak > kut-ur-mak > kutuz] {eT} sf. Kuduz. ☞ **kutuz it**, {eT} Kuduz köpek; kudurmuş köpek. [DLT]
- kutuz**³, [kut-uz] {ağız} sf. **1.** Tüysüz. **2.** is. Gaga. [DS]
- kutuzlug**, [kotuz-luḡ] {eT} sf. → kotuzlug. [DLT]
- kuu**¹, [Çin. wei] {eT} is. Tehlike. [EUTS]
- kuu**², [Çin. wei] {eT} is. Alp. [EUTS]
- ku'ud**, [Ar. ku'ūd قعود] (kuu:d) {OsT} is. **1.** Oturma; oturuş. **2.** Namaz kılmada en son oturlan kısım. ☞ **ku'ūd etmek**, {OsT} Oturmak.
- kuuliye**, [Ar. ku'ūliyye كؤولية] (kuu:liye) {OsT} is. Alkolle ilgili; ispirto ile ilgili; küuliye.
- kuun**, [Çin. k'un] {eT} is. Harem dairesi; harem. [EUTS] [Gabain]
- ku'ur**, [Ar. ka'ūr > ku'ūr قعود] (kuu:r) {OsT} is. Derinlikler; dipler; nihayetler.
- kuv**¹, [kūv] (ku:v) {eT} is. Kut; saadet. [DLT]
- kuv**², [kuv] {ağız} is. Ağaç mantarı. [DS]
- kuva**¹, -yi [Ar. kuvvet > kuvā / kuvāy قوا / قوای] {OsT} is. Kuvvetler; güçler. ☞ **kuvā-yı hamse-i bātına**, {OsT} psikol. Zihnin beş yetisi. || **kuvā-yı hamse-i zāhire**, {OsT} psikol. Beş duyu. || **kuvā-yı millīye**, {OsT} Ulusal güçler; millî kuvvetler. || **kuvā-yı tabīye**, {OsT} Doğal kuvvetler. || **kuvā-yı umumīye**, {OsT} Bütün kuvvetler.
- kuva**², [Çin. hua] {eT} is. Çiçek türü. [EUTS]
- kuvaçka**, [Bul. kloçka] {ağız} is. Kuluçka. [DS]
- kuvaçlamak**, [kov-mek > kov-aç-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kovalamak. [DS]
- kuvadiye**, [Ar. kuvādiyye قواديه] (kuva:diye) {OsT} is. zool. Sıçangiller.
- kuvak**, [kuv-rā-ḡ] {eT} is. Köylünün efendisine karşı olan mecburi hizmeti. [EUTS]
- kuvalak**, -ḡı [kuva-la-k] {ağız} sf. **1.** Boşboğaz; geveze. **2.** Baykuş. [DS]
- kuvaldak**, [kovalt-mak > kuval-d-ak] {ağız} sf. (Kapı, pencere vb. için) az aralık; biraz açık. [DS]
- kuvaldam**, [kuva-l-d-am] {ağız} sf. Çıplak; çorapsız. [DS]
- kuvalmak**, [kova-l-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Gururlanmak; öğünmek. [DS]
- kuvaltı**, [kuva-l-tı] {ağız} is. Kabarıklık. [DS]
- kuvanmak**, [*kūvē-mak > kūve-n-mek / kuva-nmak] {eT} gçsz. f. [-ur] → küvenmek.
- kuvanta**, [Lat. quantum > quanta] is. fiz. Enerji ve ışının yayılma miktarı. ☞ **kuvanta sayıları**, Bir atomdaki gezeğin elektronlardan her birinin bulunduğu tabakayı, hareket miktarını, manyetik alan etkisinde + 1 ve - 1 arasında değişen davranışlarını ve dönme miktarını gösteren dört sayıdan oluşan küme.
- kuvantalaşma**, [kuvanta-la-ş-ma] is. fiz. Bir fiziksel büyüklüğün, kuvantum denilen temel bir değişimin katları olan kesikli bir değişime uğratılma işlemi.
- kuvantum**, [Fr. quantum] is. fiz. Planck sabitiyle kendi frekansının çarpımına eşit olan elementer ışın enerjisi; bir ışının yayılma ve soğurma biçimini belirleyen süreksiz büyüklüklere verilen isim. ☞ **kuvantum sayıları**, Bir atomdaki gezeğin elektronlardan her birinin bulunduğu tabakayı, hareket miktarını, manyetik alan etkisinde + 1 ve - 1 arasında değişen davranışlarını ve dönme miktarını gösteren dört sayıdan oluşan küme.
- kuvar**, [? kuvar] {ağız} sf. **1.** Kısa. **2.** is. Kırılmış taş yığını. [DS]
- kuvarı**, [? kuvarı] {ağız} is. **1.** Tel yumağı. **2.** Olmamış incir. [DS]
- kuvarmak**, [kuva-r-mak / kuba-r-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] Benzi uçmak; solmak; sararmak. [Nevâî]
- kuvars**, [Alm. quarz / İng. quartz] is. min. Doğada çoğunlukla saf hâlde bulunan billürleşmiş silis çeşitlerine verilen ad; kübait.
- kuvarsin**, [Fr. quartzine] min. Birleşiminde lifli kuvars ile az miktarda opal bulunan Kadıköy taşı çeşidi.
- kuvarsit**, [Fr. quartzite] is. jeol. Ana maddesi kuvars olan, kaldırım yapımında ve bazı taş döşemelerinde kullanılan sert kaya.
- kuvarslaşmış**, [kuvars-la-ş-mış] sf. İkincil olarak, tümüyle veya kısmen kuvarsa dönüşmüş olan.
- kuvaşlamak**, [kuvaş-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Kovalamak; sürmek. **2.** Silkelemek veya sopa ile vurmak suretiyle ağaçtan meyve düşürmek. [DS]
- kuviça**, [? kuviça] {ağız} is. **1.** Küçük, saplı küfe. **2.** Küçük el sepeti. [DS]
- kuvlamak**, [kov-mak > kov-lā-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kovalamak; takip etmek. [EUTS]
- kuvmak**, [kov-mak] {ağız} gçl. f. [-ar] **1.** Koşturmak; sürmek. **2.** Kovmak. [DS]
- kuvöz**, [Fr. couveuse] is. **1.** Kuluçka makinesi. **2.** Erken doğan çocukların dış etkilere karşı normal

bir dayanma gücü kazanıncaya kadar konduğu aygıt.

- kuvrag**, [kuvrā-mak > kuvrā-ğ] (*kuvra:ğ*) {eT} *is.* 1. Cemaat; meclis; kalabalık; toplantı. Topluluk; grup. [Üç İtigsizler] [EUTS] 2. Rahipler meclisi; rahipler derneği. [EUTS] [Gabain]
- kuvraglıg**, [kuvrā-mak > kuvra-ğ-lıg] {eT} *sf.* 1. Cemaata ait. [EUTS] 2. Cemaatli.
- kuvragsız**, [kuvrā-mak > kuvra-ğ-sız] {eT} *sf.* Cemaatsız. [Clauson]
- kuvrak**, [kuvrā-mak > kuvrā-ğ] (*kuvra:k*) {eT} *is.* → kuvrag. [EUTS]
- kuvramak**, [*kuvur-mak > kubra-mak / kuv(u)r-ā-mak] (*kuvra:mak*) {eT} *gçl. f.* [-ur] 1. Toplanmak; sıkışmak. [İKPÖy.] 2. Toplamak. [EUTS]
- kuvranmak**, [kubra-mak / kuv(u)r-ā-mak > kubra-n-mak] {eT} *dönşl. f.* [-ur] Toplanmak; bir araya gelmek. [ETY]
- kuvratmak**, [kubra-mak / kuv(u)r-ā-mak > kubra-t-mak] {eT} *gçl. f.* [-ur] 1. Toplamak; derleyip toplamak. [ETY] [Gabain] [Tekin] 2. Toplatmak. [EUTS]
- kuvşanmak**, [kuv-şa-n-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] Süslenmek; giyinmek. [DS]
- kuvurma**, [kavur-ma] {ağız} *is.* Kavurma. [DS]
- kuvurmak**, [kağur-mak] {eT} *gçl. f.* [-ur] → kagurmak. [DLT]
- kuvuş**, [koğ-uş / kuv-uş] {ağız} *is.* Odun uçlarını koymak için ocağın iki tarafına yapılan yükseklik. [DS]
- kuvut, -du** [kavu-t] {ağız} *is.* Mısır ununu yağda kavurarak yapılan bir yiyecek. [DS]
- kuvuz**, [kov > kuv-uz] {ağız} *is.* (Kapı, pencere vb. için) aralık. [DS]
- kuvvad**, [Ar. ka'id > kuvād قواد] (*kuvva:d*) {OsT} *is.* Kumandanlar; komutanlar.
- kuvvani**, [Ar. kuvvet > kuvā > kuvvānī قووانی] (*kuvva:ni:*) {OsT} *sf.* Dinamik.
- kuvvaniyet**, [Ar. kuvvānī > kuvvāniyyet قووانيت] (*kuvva:niyet*) {OsT} *is.* Dinamizm.
- kuvve**, [Ar. kuvve قوه] *is.* 1. Kuvvet; iktidar. 2. Duyu. 3. Özellik; nitelik. 4. Düşünce; niyet; tasavvur. 5. Yeti. 6. *as.* Birliklerin, er ve subay mevcudu ile silah, cephane, araç vb. miktarını kumanda makamına bildirmek üzere hazırlanan cetvel. 7. Bir ülkenin silahlı kuvvetlerinin gücü. ☞ **kuvvede kalmak**, (*Düşünce, tasarı vb. için*) yalnız düşüncede kalmak, eylem alanına konulamamak; gerçeğe dönüştürülememek. || **kuvveden fiile çıkarmak**, *Düşünülen, tasarlanan şeyi gerçekleştirmek.* || **kuvve-i adaliye**, {OsT} *biy.* *Kas gücü.* || **kuvve-i adliye**, {OsT} *huk.* *Kanunları olaylara uygulayan kuvvet.* || **kuvve-i āhize**, {OsT} *biy.* 1. *Alma ve kavrama gücü.* 2. *Büyüleyici, çekici manevi güç.* || **kuvve-i**

- ani'l-merkeziye**, {OsT} *fiz.* *Merkezkaç kuvveti.* || **kuvve-i askeriye**, {OsT} *as.* *Silahlı kuvvetler; askeri güç.* || **kuvve-i azm**, {OsT} *Başarmak için her türlü güçlüğü yenme kararı.* || **kuvve-i bahriye**, {OsT} *as.* *Deniz kuvvetleri.* || **kuvve-i baide**, {OsT} *Gerçekleşmesi uzak ihtimal olan şey.* || *biy.* **kuvve-i bāsıra**, {OsT} *biy.* *Görme duyusu.* || **kuvve-i cāzibe**, {OsT} *fiz.* *Çekim kuvveti.* || **kuvve-i cāzibe-i umumiye**, {OsT} *fiz.* *Bir cisimi meydana getiren atomların birbirini çekme kuvveti.* || **kuvve-i cebriye**, {OsT} *Zorlama.* || **kuvve-i cერიye**, {OsT} *fiz.* *Çekme gücü.* || **kuvve-i cüz'-i ferdiye**, {OsT} *fiz.* *İki cismin karşılıklı olarak birbirini çekme kuvveti.* || **kuvve-i dāfia**, *Uzaklaştırma, savma, defetme gücü.* || **kuvve-i delkiye**, {OsT} *fiz.* *Sürtünme kuvveti.* || **kuvve-i devlet**, {OsT} *Devlet gücü.* || **kuvve-i elastikiye**, {OsT} *Esnek güç.* || **kuvve-i elektrikiye**, {OsT} *fiz.* *Elektrik enerjisi.* || **kuvve-i ezeliye**, {OsT} *Ezeli güç; Allah.* || **kuvve-i fāile**, {OsT} *İlahî güç.* || **kuvve-i fāile-i elektrikî**, {OsT} *Elektrik gerilimi.* || **kuvve-i galibe**, {OsT} *Üstün gelen güç; ezici güç.* || **kuvve-i gidāiye**, {OsT} *Beslenme gücü.* || **kuvve-i hāfıza**, {OsT} *psikol.* *Belleme gücü.* || **kuvve-i Hālika**, {OsT} *İlahî güç.* || **kuvve-i hasse**, {OsT} *Duyum alma gücü.* || **kuvve-i hayaliye**, {OsT} *psikol.* *Hayal gücü.* || **kuvve-i hayeviye**, {OsT} *biy.* *Hayatın devamını sağlayan ve sağlığı sürekli kılan güç.* || **kuvve-i hayvaniye**, {OsT} *biy.* *Hayvan gücü.* || **kuvve-i hāzime**, {OsT} *biy.* *Sindirim gücü.* || **kuvve-i hulūliye**, {OsT} *kim.* *Yoğunluğu farklı, birbirinden zar ile ayrılmış iki sıvının geçişme özelliği; geçirgenlik derecesi.* || **kuvve-i icrāiye**, {OsT} *huk.* *Yürütme gücü.* || **kuvve-i ihtilal**, {OsT} *İhtilal güçleri.* || **kuvve-i ihtiyāriye**, {OsT} *psikol.* *Seçebilme yetisi; irade.* || **kuvve-i ilahiye**, {OsT} *Peygamberlere ve ermişlere Allah'ın verdiği güç; kutsal güç.* || **kuvve-i ile'l-merkeziye**, {OsT} *fiz.* *Merkezcil kuvvet.* || **kuvve-i inbātiye**, {OsT} *Biteklik gücü; verimlilik.* || **kuvve-i intaşiye**, {OsT} *biy.* *Tohumun çimlenme gücü.* || **kuvve-i irādiye**, {OsT} *psikol.* *Seçebilme yetisi; irade.* || **kuvve-i istihsaliye**, {OsT} *ekon.* *Üretim gücü.* || **kuvve-i istināt**, {OsT} *Dayanılan kanıtların gücü; dayanma gücü.* || **kuvve-i kalbiye**, {OsT} *Dinî inancı kuvvetlendirme.* || **kuvve-i kazāiye**, {OsT} *huk.* *Yargılama gücü.* || **kuvve-i kemmiyet**, {OsT} *fiz.* *Üretim gücü.* || **kuvve-i kudsiye**, {OsT} *Peygamberlere ve ermişlere Allah'ın verdiği güç; kutsal güç.* || **kuvve-i lamise**, {OsT} *biy.* *Dokunma duyusu.* || **kuvve-i lāsika**, {OsT} *fiz.* *Yapışkanlık.* || **kuvve-i maddiye**, {OsT} *fiz.* *Enerji.* || **kuvve-i maliye**, {OsT} *Malî güç.* || **kuvve-i ma'nevîye**, {OsT} *Manevi güç.* || **kuvve-i māsike**, {OsT} *Tutucu güç.* || **kuvve-i mekniye**, {OsT} *fiz.* *Potansiyel enerji; gizil güç.* || **kuvve-i mihanikiye**, {OsT} *fiz.* *Hareket ve denge meydana getiren güç.* || **kuvve-i muharrike**, {OsT} *fiz.* *Bir cismin hareketinden doğan enerji.* || **kuvve-i muharrike-i mıknaşiye**, {OsT} *fiz.* *Elekt-*

romanyetik kuvvet. || **kuvve-i muhassala**, {OsT} fiz. Kuvvetlerin bileşkesi. || **kuvve-i musavvire**, {OsT} kim. Maddenin çeşitli biçimlere girme yetisi. || **kuvve-i mutasarrıfa**, {OsT} psikol. Bellenen şeye istenilen düzeni verebilme ve yerinde kullanabilme gücü. || **kuvve-i müdrîke**, {OsT} psikol. 1. Anlama ve kavrama gücü. 2. Beş duyu ile algılama yetisi. || **kuvve-i müessire**, {OsT} fiz. Etkin kuvvet. || **kuvve-i müeyyide**, {OsT} Yaptırım gücü. || **kuvve-i mümeyyize**, {OsT} psikol. Duyuları birbirinden ayırma özelliği. || **kuvve-i mütefekkiye**, {OsT} psikol. Düşünce yetisi. || **kuvve-i müteharrîk bi'l-elektrik**, {OsT} fiz. Elektromotor kuvvet. || **kuvve-i mütehayyile**, {OsT} psikol. Bir algıyı zihinde canlandırma gücü; hayal gücü. || **kuvve-i nâbite**, {OsT} biy. Yetiştirme kuvveti. || **kuvve-i nâmiye**, {OsT} Kazandırıcı kuvvet; nemalandırıcı güç. || **kuvve-i nâtika**, {OsT} psikol. Aklî; idrak. || **kuvve-i rûhiye**, {OsT} Ruh inceliği. || **kuvve-i sâmia**, {OsT} biy. İştihâ duyuşu. || **kuvve-i siyasiye**, {OsT} Siyasi güç. || **kuvve-i şâmme**, {OsT} biy. Koklama duyuşu. || **kuvve-i şehviye**, {OsT} Dünya zevklerine, cinsel isteklere düşkünlük gücü. || **kuvve-i şehvâniye**, {OsT} biy. 1. Cinsel güç; cinsel arzu. 2. Yeme içme isteği. || **kuvve-i teb'îdiye**, {OsT} fiz. Kaldırma kuvveti. || **kuvve-i teşrîfiye**, {OsT} huk. Yasama gücü. || **kuvve-i te'yîdiye**, {OsT} Doğrulama ve onaylama gücü. || **kuvve-i umûmiye**, {OsT} Genel güç. || **kuvve-i vâhime**, {OsT} psikol. İmgelem; hayal gücü. || **kuvve-i zahriye**, {OsT} Yardımcı kuvvet. || **kuvve-i zâika**, {OsT} biy. Tat alma duyuşu. || **kuvve-i zâike**, {OsT} psikol. Öğrenilen bir şeyi akıldan tutma yetisi; hafıza. || **kuvve-i zâtiye**, {OsT} Kişisel nitelik. || **kuvve-i zihniye**, {OsT} psikol. Zihin gücü.

kuvvet, [Ar. kuvvet قوت] {OsT} is. 1. Bedensel güç; takat. 2. Sağlık yönünden sağlamlık. 3. Bir etki gösterebilme, bir eylem yapabilme veya bir etkiye direnebilme gücü; etkileme gücü. 4. Şiddet; cebir; zor. 5. Dayanırlılık; tahammül; mukavemet. 6. Muktedir olma hali; otorite; kudret; yetke; erk; nüfuz; etkinlik; güç. 7. Hayatî enerji. 8. Bir fiziksel etkenin etkileme yeteneği; şiddet; güç. 9. Çaıllık; şevk. 10. Cesaret; ataklık; hızlılık. 11. Bir makinenin, motorun veya bir aygıtın iş yapabilme yeteneği; gücü. 12. mecaz. (Sanatçı için) etkileme gücü; ustalık; beceriklilik. 13. Bir şeyin gücüyle yapılmayı bildirir. *bileğine kuvvet*. 14. as. Bir ülkenin savunmasını üstlenen savaşı, silahlı kuruluş. 15. fel. Bir oluş, bir eylem yapma, ortaya koyma yeteneği; güç. 16. fiz. Bir hareket meydana getiren, cisimlerin şekillerini veya bir hareketi değiştiren özellik. 17. huk. Devlet içinde yönetimi elinde bulunduran ve kullanan irade ve iradeler. 18. mat. Bir niceliğin kendisi ile çarpılarak yükseltildiği derecelerden her biri. 19. {ağız} Ortaklaşa yapılan çiftçilikte tarla sahibinin çiftçiye verdiği borç. [DS] 5

kuvvet almak, Destek ve cesaret alarak gücü artmak; kuvvetlenmek; güçlenmek. || **kuvvet bulamak**, Cesaret edememek; göze alamamak. || **kuvvet bulmak**, Güç kazanmak; güçlenmek. || **kuvvet çifti**, fiz. Birbirine ters yönde paralel ve eşit iki kuvvetin meydana getirdiği kuvvet takımı. || **kuvvet dutmak**, {eAT} Kuvvetlenmek; güçlenmek. || **kuvvet gösterisi**, Bütün gücünü ortaya koyarak karşısındakine göz dağı vermek için yapılan eylem. || **kuvvet-i baht**, {OsT} Talihli oluş. || **kuvvet-i devlet**, Devletin kuvveti. || **kuvvet-i kalb**, {OsT} Güveni artırma. || **kuvveti kalmamak**, Direncini yitirmek; gücü tükenmek; tahammülünü, dayanıklılığını kaybetmek. || **kuvvet-i karâbet**, {OsT} huk. Akrabalık derecesinin üstünlüğü. || **kuvvet ilacı**, {OsT} Vücudun direncini arttırmak için alınan ilaçlara verilen genel ad. || **kuvvet-i tab'**, {OsT} Manzum söyleme yetisi. || **kuvvet-i tâli'**, {OsT} Baht açıklığı; talihlilik. || **kuvvet-i tâlî**, {OsT} İkinci derecedeki kuvvet; yardımcı güç. || **kuvvet-i tâlih**, {OsT} Baht açıklığı; talihlilik. || **kuvvet komutanları**, as. Kara, deniz, hava ve jandarma komutanlarına topluca verilen ad. || **kuvvet kullanma**, Hakkını elde etmek üzere hükümet kuvvetlerine başvurma imkânının bulunmadığı durumlarda hakkın kaybolmasına engel olmak için hak sahibinin bizzat harekete geçmesi. || **kuvvetle**, 1. Güçlü bir biçimde. 2. Üzerinde durarak; direnerek. || **kuvvetler ayrılığı ilkesi**, Devletin, devlet etme yetki ve gücünü yasama, yürütme ve yargı olmak üzere üç ayrı organ halinde ve birbirinden bağımsız olarak düzenleme ve uygulama ilkesi. || **kuvvet macunu**, Eskiden bazı hastalıkların tedavisi ve özellikle cinsel gücü arttırmak için kullanılan bir karışım. || **kuvvet olmak**, {ağız} Kolay gelmek. [DS] || **kuvvet-pezîr**, {OsT} 1. Kuvvet bulan. 2. Güçlü; muktedir. || **kuvvet taşı**, 1. Yüksekçe kaldırmak suretiyle kas gücünü ölçmeye yarayan ağır taş. 2. {ağız} Kuvvet denemek için atılan taş; gülle. [DS] || **kuvvetten düşmek**, 1. Etkisini yitirmek. 2. Eski gücünü yitirmek; dayanıklılığı, gücü kalmamak. || **kuvvetü'z-zâhr**, {OsT} 1. Yardımcı kuvvet; yedek kuvvet. 2. Dayanak; kuvvet veren şey veya kimse. || **kuvvet vermek**, 1. Kuvveti takviye etmek; kuvvetlendirmek; arka vermek. 2. Etkisini artırmak. 3. Ötekilere oranla o şeye daha çok önem vermek, üzerinde durmak.

kuvvetlendirici, [kuvvet-le-n-dir-ici] is. ve sf. 1. Kuvveti, gücü artırıcı nitelikte olan; güçlendirici. 2. (İlaç için) kullanıldığında organların kuvvet ve gücünü arttıran. 3. foto. Negatiflik etkisini arttıran banyo.

kuvvetlendiriş, [kuvvet-le-n-dir-iş] is. Kuvvetlendirmek eylemi veya biçimi.

kuvvetlendirme, [kuvvet-le-n-dir-me] is. 1. Kuvvetlendirmek eylemi. 2. tıp. Bir ilacın, başka bir ilacı faydalı yönde desteklemesi ve etkisini artırması.

kuvvetlendirmek, [kuvvet-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]*
 1. Kuvvetlenmesini, güçlenmesini sağlamak; güçlü kılmak. 2. Kuvvet vermek; desteklemek.

kuvvetleniş, [kuvvet-le-n-iş] *is.* Kuvvetlenmek eylemi ve biçimi.

kuvvetlenme, [kuvvet-le-n-me] *is.* Kuvvetlenmek eylemi.

kuvvetlenmek, [kuvvet-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* 1. Direnci artmak; gücü artmak; kuvvetli hâle gelmek; güçlenmek. 2. Etkisi artmak. 3. Verimli hâle gelmek. 4. Toplum içinde veya bir kuruluşta yeri sağlamlaşmak; nüfuzu artmak.

kuvvetli, [kuvvet-li] *sf.* 1. Kuvveti olan; kuvvet sahibi olan; güçlü. 2. Sağlam; dayanıklı. 3. Görevini iyi yapan; keskin. 4. Şiddetli; sert; hızlı; yeğin. 5. (Kokular için) burnu şiddetle etkileyen. 6. (Ses için) yüksek. 7. İmkânı, gücü çok olan; varlıklı. 8. Çok etkileyici ve inandırıcı; önemli. 9. Yeri sağlam; nüfuzlu; saygın. 10. Güç veren; vücudun dayanıklılığını arttıran. 11. Otoritesi ve yaptırım gücü yüksek olan. ☞ **kuvvetli ünlü**, *dbl. Bol sesli geniş ünlü: /a/, /o/*

kuvvetlice, [kuvvet-li-ce] *sf.* 1. Biraz kuvvetli. 2. Oldukça çok kuvvetli. 3. *zf.* Kuvvetli olarak.

kuvvetölçer, [kuvvet+ölç-er] *is. fiz.* Bir kuvveti veya kuvvet çiftini ölçmekte kullanılan alet; dinamometre.

kuvvetsiz, [kuvvet-siz] *sf.* 1. Kuvveti olmayan; zayıf; güçsüz. 2. Etkisi olmayan; etkisiz.

kuvvetsizlik, **-ği** [kuvvetsiz-lik] *is.* Kuvvetsiz olma durumu; güçsüzlük; etkisizlik.

kuvvi, [Ar. kuvvî قوی] (*kuvvi:*) {OsT} *sf.* Gücül.

kuvviyet, [Ar. kuvviyyet قويت] {OsT} *is.* Gücüllük.

kûy, [Far. kûy قوی] (*kû:y*) {OsT} *is.* 1. Köy. 2. Mahalle. 3. Ana cadde; işlek yol. 4. *ed.* Sevgilinin bulunduğu yer; sevgilinin yanı. ☞ **kûy-i yâr**, {OsT} *Sevgilinin oturduğu yer.* || **kûy-yâft**, {OsT} *Sokağa bırakılmış çocuk.*

kuy¹, [Çin. kuei / k'un] {eT} *is.* Harem dairesi. [ETY]

kuy², [kuy] {ağız} *is.* 1. Şal ve bez dokunan el tezgâhı. 2. Suyun akararak ağaçlar altında açtığı oyuklar. [DS]

kuy³, [kuy] {eT} *is.* 1. Tenha yer; kuytu yer; dip; koy. [DLT]. 2. İrmak kıyısındaki düzlük; kıyı; dere. [ETY] [DLT]

kuyacak, **-ği** [kuy-acak] {ağız} *is.* Çocuğa yürütemeyi öğretmek için kullanılan araç; yürüteç. [DS]

kuyag, [kuy-â-mak > kuyâ-ğ] {eT} *is.* 1. Göğüs zırhı; göğüslük. [KB] 2. Kabuk. [KB]

kuyak, **-ği** [koyak / kuy-ak] {ağız} *is.* Engebeli, çukurlu yer. [DS]

kuyan, [kuy-an] {ağız} *is.* Tavşan. [DS]

kuyang, [kuyañ] {eT} *is.* Tavşan. [EUTS]

kuyar, [kuğ-mak > kuğ-âr / kuyâr] (*kuya:r*) {eT} *sf.*

1. (Su vb. şeyleri) döken. 2. Ağzından salya akıtan. 3. Köle ve hayvanlara sövme sözü; salyalı. [DLT]

kuyaş, [kuyâş] (*kuya:ş*) {eT} *is.* Güneş; koyu sıcak; güneşin şiddetli vurması. [DLT] [EUTS]

kuydaş, [Far. kûy + T. -daş] *is.* Aynı köyden olanlardan her biri; aynı köylü.

kuyım, [kuy-mak (*ürkmek*) > kuy-ım] {eT} *is.* Ürküntü; panik. [DLT]

kuyitmak, [kuy-mak (*ürkmek*) > kuy-it-mak] {eT} *gçl. f. [-ur]* Ürkütmek; korkutmak. [DLT]

kuyka, [kuykâ / koy-kâ] (*kuyka:*) {eT} *is.* Deri; kürk. [DLT] [EUTS] [Gabain]

kuykalamak, [kuykâ / koy-kâ > koyka-lâ-mak] (*kuykala:mak*) {eT} *gçl. f. [-ur]* Derinin kıllarının temizlemek. [DLT]

kuylamak, [kuyu-la-mak / kuy-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-ar] [-l(u)-yor]* Bir şeyi saklamak için toprak içine gömmek; çukura gömerek saklamak. [DS]

kuylu, [kuy-lu] {ağız} *is.* Yön. [DS]

kuyluç, **-cu** [? kuyluç] {ağız} *is.* 1. Derelerin derin yerleri; çukur. 2. Körfez. [DS]

kuyluşmak, [kuğ-mak > kuğ-ul-mak > kuğ(u)l-uşmak / kuyluş-mak] {eT} *işteş. f. [-ur]* Birlikte dökmek; dökülüşmek. [DLT]

kuyluşturmak, [kuy-(u)l-uş-tur-mak] {ağız} *gçl. f. [-ur]* Yerleştirmek. [DS]

kuyma³, [kuy-ma] {ağız} *is.* 1. Un çorbası. 2. Un ve bulgur ile yapılan bir ıspanak yemeği. [DS]

kuyma¹, [kuğ-mak > kuğ-ma / kuy-ma] {eAT} *sf.* Çukur; çökük; çekme. ☞ **kuyma göz**, {eAT} *Çekik göz.* [DK]

kuyma², [kuğ-mak > kuğ-mâ] {eT} *is.* 1. Bir tür yağlı ekmek. [DLT] 2. *sf.* Çekiçle dövme ile değil de dökme ile yapılmış havan, çirakman vb. aygıtlar. [DLT]

kuymag, [kuğ-mak > kuğ-mâğ] {eT} *is.* Kat kat yağlanmak suretiyle yapılmış bir tür çörek; çörek. [Nevâyi]

kuymak¹, [eT. kuğ-mak > kuy-mak] *gçl. f. [-ar]* (Tahıl, şeker, tuz vb. için) çuval, kese vb. bir kap içine daha küçük bir kap veya ölçek ile dökerek yerleştirmek; koymak; doldurmak. {eT} (*aymı*)

kuymak², **-ği** [kuğ-mak / kuy-mak] {ağız} *is.* 1. Yumurta, un ve peynirle yapılan bir tür omlet. 2. Un çorbası. 3. Un, şeker ve yağ ile yapılan bir tatlı; helva; un helvası. 4. Ufalanmış yufka ekmeğin yağda kızartılması suretiyle yapılan bir tür yemek. [DS]

kuymak³, [kuy-mak] {eT} *gçsz. f. [-ar]* Ürkemek. [DLT]

kuynu¹, [? kuynu] {ağız} *sf.* 1. Kötü ve çirkin. 2. İçinden pazarlıklı; sinsî. 3. Bitli. [DS]

kuynu², [? kuynu] {ağız} *is.* Kaynak. [DS]

kuyrucuk, -ğu [kuyru(k)-cuk قويروجق] {OsT} is. Küçük kuyruk.

kuyruğölü, [kuyru(k)-u+ağı-lı] {ağız} is. Akrep. [DS]

kuyruğul, [kuyruk + ul ?] {ağız} is. Kuyruğunun ucu ak olan hayvan. [DS]

kuyruk¹, [eT. kuğ-mak > *kuğ-ur-mak > kuğ(u)r-uk قوروق] is. 1. Hayvanların çoğunda, gövdenin arka tarafında omurganın uzantısı olarak yer alan uzun ve esnek organ. {eAT} (aynı) [DK] 2. Kuşlarda gövdenin arka tarafında teleklerden meydana gelmiş süslü uzantı. 3. Koyunların çoğunda yağ deposu olarak yer alan omurga uzantısı. 4. Bir şeyin baş tarafın aksine olan arka uzantısı. 5. Sonda en geride kalan kısım. 6. Balıklarda kuyruk yüzgeci. 7. Bağlanmış ve örülmüş saç demeti. 8. Bir yere girmek veya gitmek için bekleyen kişilerin geliş sırasına göre oluşturdukları dizi; sıra. 9. mecaz. Bir kimse-nin yanından ayrılmayan ve sürekli onun etkisi altında kalan kimse. 10. Bir yürüyüş kolunun veya taşıt dizisinin en gerilerinde kalan bölüm. 11. Kuyruklu yıldızın başından çıkan ve çekim etkisi dışında kalarak Güneş'in aksi tarafında yer alan gaz ve toz bulutu. 12. Bir taşın duvar veya toprak içine gömülen kısmı. 13. Yaylı çalgılarda tekne ile tellerin bağlandığı eşik arasında kalan bölüm. 14. Elbisenin arkasında aşağı doğru sarkıtılan bölüm. 15. Bir harfin, bir rakamın bitiş çizgisine yakın yerde birden dönüş yapan kısa çizgi. 16. Uçağın arka bölümüne takılan denge, kararlılık ve yön vermeye yarayan parçalarının tamamı. 17. Uçaklardan atılan bombaların dengesini sağlayan arkadaki kanatlı bölüm. 18. Top namlusunun arka kısmı. 19. {OsT} Kılıç ve bıçak gibi araçların sapları içine giren demir bölümü. 20. {ağız} Keçi kılından yapılmış saz bağı. [DS] 21. {ağız} Sandığı bağlamaya yarayan yaylara tutturulmuş demir parçası. [DS] **kuyruğa girmek**, Bir sıranın sonuna geçmek; kuyruk olmak. || **kuyruğu dikmek**, 1. (Hayvanlar için) koşmaya başlamak. 2. Bulunduğu yerden hızla uzaklaşmak. || **kuyruğu dik tutmak**, Gerçekte kötü durumda olduğu halde, bunu karşısındakilere hissettirmemek, yiğitliğe gölge düşürmemeğe çalışmak. || **kuyruğu kapana kısılmak**, İçinden çıkılması zor bir durumla karşılaşmak; hiç çıkar yolu olmayan bir durumla karşılaşmak. || **kuyruğu köse**, {eAT} Kuyruğunun kılları seyrek olan. || **kuyruğuna basmak**, Kendisine saldırtacak bir davranışta bulunmak; canını yakmak; kıskırtmak. || **kuyruğuna teneke bağlamak**, 1. Birini herkese rezil olacak biçimde kovmak, uzaklaştırmak. 2. Aşırı derecede alaya almak; gülünç duruma düşürmek. || **kuyruğunu kısmak**, Bir kenara çekilip sessizce durmak; sinmek; pusmak; korkudan ses çıkaramamak. || **kuyruğunu kıstırmak**, Birini içinden çıkılması zor bir duruma sokmak. || **kuyruğunu tava sapına çe-**

virme, Aşırı derecede dövmek. || **kuyruğu omuzlamak**, argo. Kaçıp gitmek; ortadan çekilmek. || **kuyruğu örü**, {eAT} zool. Akrep. || **kuyruğu tava sapına dönmek**, {ağız} Oynaklığı, azgınlığı geçmek; uslanmak. [DS] || **kuyruğu titretmek**, argo. Ölmek. || **kuyruk acısı**, Yaptığı kötülükten dolayı bir kimseye duyulan öç alma isteği. || **kuyruk bulamak**, {eAT} Kuyruk sallamak. || **kuyruk çekmek**, Boya veya sürme ile göz ucuna doğru uzayan bir çizgi çekmek. || **kuyruk kaldırmak**, (Dişi hayvan için) çiftleşmek istemek; erkek istemek. || **kuyruk kapağı**, 1. Bazı hayvanlarda tüysüz ve çıplak kuyruk yeri. 2. {ağız} Koyun kuyruğunun altındaki tüysüz deri. [DS] || **kuyruk kemiği**, Omurganın en alt ucunda yer alan kuyruk sokumu kemiği ile eklenmiş üçgen biçimli yassı kemik. || **kuyruk olmak**, 1. Bir kimsenin peşinden ayrılmamak. 2. Sıra olmak; kuyruğa girmek. || **kuyruk sallamak**, Çıkarı için birine yaltaklanmak. || **kuyruk sokumu**, anat. İnsanda birkaç omurunun birleşmesi ile meydana gelen ve kalça kemerini taşıyan, omurganın alt uç kısmı, (sacer). || **kuyruk sokumu**, {eAT} → kuyruk sokumu. || **kuyruk sokumu kemiği**, anat. Omurganın alt ucunda bulunan ve kalça kemikleri ile birleşerek leğeni meydana getiren kemik. || **kuyruk yağı**, Koyun kuyruğunun küçük parçalar hâlinde doğrandıktan sonra kızgın ateşte eritilmesiyle elde edilen hayvansal yağ. || **kuyruk yüzgeci**, zool. Balıklarda vücudun kuyruk bölgesinde bulunan yüzgeç, (cauda).

kuyruk², -ğu [kuyruk] {ağız} is. Bağ bozumu zamanı doğan bir yıldız. [DS] **kuyruk doğumu**, {ağız} Yaz sonu. [DS] || **kuyruk yıldızı**, {eAT} Ülker yıldızı.

kuyrukkakan, [kuyruk+kak-an] is. zool. 1. Karata-vukgillerden, değişik renklerde, çorak ve açık alanlarda yaşayan, yağlı tohum ve böceklerle beslenen, ötücü ve göçmen kuş, (Saxiola). 2. Ardıc kuşugiller familyasından 15 cm. kadar uzunlukta karnı beyaz, sırtı erkekte kül rengi, dişide kahverengi olan, kayalık yerlerde yaşayan, yazın kuluçkaya yatan, böcek, örümcek ve kırkayaklarla beslenen göçmen bir kuş, (Oenanthe oenante).

kuyruklamak, [kuyruk-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] Yatan veya yere düşen hayvanı kuyruğundan ve başından tutarak kaldırmaya çalışmak. [DS]

kuyruklu, [kuyruk-lu] sf. 1. Kuyruğu olan. 2. Kuyruk biçiminde uzantısı olan. 3. is. zool. Akrep. {ağız} (aynı) [DS] 4. Eskiden ayrıcalık taşıyan sarraflara verilen belge. 5. {ağız} Tapu senedi. [DS] 6. {ağız} Yağ tavası. [DS] 7. {ağız} Soğan. [DS] 8. {ağız} Karışık işlere giren kurnaz kadın. [DS] 9. {ağız} Arkası uzun ve bol kadın elbisesi. [DS] **kuyruklu bahar**, {ağız} Karabibere benzer, uzun taneli bahar; darülfülül. [DS] || **kuyruklu biber**, {eAT} Kebabe. || **kuyruklu buyrultu**, İmparatorluk

döneminde defterdarın imzasına verilen isim. || **kuyruklu kelebek**, zool. Pul kanatlılardan, kanatları siyah, kırmızı benekli, mavi şeritli, sarı renkli, ilkbaharda güneşli günler başlar başlamaz görülen bir Avrupa kelebeği, (*Papillio machaon*). || **kuyruklu kurbağa**, Yumurtadan yeni çıkmış ve henüz evrim geçirmemiş yavru kurbağa. || **kuyruklu piyano**, Konsol piyano gibi dik durmayan, üç ayak üstünde yatık duran piyano. || **kuyruklu saat**, Sarkaçları saatin dışında kalan eski tip çalar saat. || **kuyruklu sarraf**, Ayrıcalık belgesi olan sarraf. || **kuyruklu sürme**, Göz kuyruğuna doğru uzatılarak çekilen sürme. || **kuyruklu yalan**, Çok büyük yalan; yalan ile desteklenen yalan. || **kuyruklu yıldız**, Gök çevresinde yuvarlak veya elips çizen, kuyruk adı verilen gaz ve toz bulutundan oluşan ışıklı uzantısı bulunan gök cisimi. || **kuyruklu yıldız başı**, Hareket halindeki kuyruklu yıldızın önde giden katı kısmı. || **kuyruklu yıldız çekirdeği**, Kuyruklu yıldız başının ortasında bulunan yıldıza benzer parlak kısım. || **kuyruklu yıldız saçı**, Kuyruklu yıldız çekirdeğini saran gaz ve toz karışımı ışık yuvarı.

kuyruklukuş, [kuyruk-lu+kuş] {ağız} is. Uçurtma. [DS]

kuyruklular, [kuyruk-lu-lar] is. biy. Erişkinlerinde dört bacak, uzun bir gövde ve kuyruk bulunan amfibyumlar takımı, (*Urodela*).

kuyrukölüsü, [kuyruğu+örü] {ağız} is. Akrep. [DS]

kuyruksalan, [kuyruk+sal-an قویروق صلان] {OsT} is. zool. Kuyruksallayan; yont kuşu.

kuyruksallayan, [kuyruk+salla-y-an] is. zool. Kuyruksallayangillerden, beyaz-gri veya yeşil-sarı renkte, ince ve güzel biçimli, uzun ve oynak kuyruklu, açık alanlarda, nemli yerlerde yaşayan, böceklerle beslenen küçük ötücü kuş; yont kuşu, (*Motacilla*).

kuyruksallayangiller, [kuyruk+salla-y-an-gil-ler] is. zool. Kuyruksallayan, incir kuşu gibi ötücü kuşları kapsayan familya, (*Mutacillidae*).

kuyruksu, [kuyruk-su] sf. Kuyruğa benzeyen; kuyruk gibi olan.

kuyruksuz, [kuyruk-suz] sf. 1. Kuyruğu olmayan; kuyruk bulunmayan. 2. Kuyruğu kesilmiş olan.

kuyruksuzlar, [kuyruk-suz-lar] is. zool. Erişkinleri, kara ve su kurbağası gibi kuyruksuz, arka bacakları uzun olan kurbağalar takımı; kurbağalar, (*Anura*).

kuyşurmak, [kuy-mak > kuy-(u)ş-ur-mak] gçl. f. [-ur] 1. Boşaltmak. 2. Yerleştirmek. 3. Yer değiştirmek.

kuytak, [koytak > kuytak] {ağız} is. Çukur, kuytu yer. [DS]

kuytu, [eT. kuḏ-ı (dip) > kuytu] sf. 1. (Yer için) göze çarpmayan; gözden uzak; tenha; ıssız. 2. (Yer için) rüzgâr almayan; güneş görmeyen. 3. (Yer için) iş-

lek bir yerde olmayan; uğrak yeri olmayan; sapa; içerlek. 4. is. Sessiz, ıssız yer.

kuytul, [kuytu-l قویتول] {eAT} is. Konaklama yeri; karar-gâh; barınak.

kuytulanmak, [kuytu-la-n-mak قویتولنمق] {OsT} döñşl. f. [-ur] Bir yere sığınmak; girip barınmak.

kuytuluk, -ğū [kuy-tu-luk] is. 1. Kuytu yer; sessiz yer. 2. Kuytu olma durumu. 3. {ağız} Çukur, kuytu yer. [DS]

kuyturmak, [kuḏ-mak > kuḏ-tur-mak / kuy-tur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Döktürmek; kuydurmak. [DLT]

kuyu, [eT. kuḏ-mak > kuḏ-uğ > kuyu] is. 1. Yer altı suyundan yararlanmak amacıyla, su buluncaya kadar kazılarak etrafına duvar örülmüş, çoğunlukla yuvarlak görünümlü büyük çukur. {eAT} (aynı) [DK] 2. Hangi amaçla olursa olsun toprak içine kazılmış büyük ve derin çukur. 3. Yeryüzünde çeşitli sebeplerle oluşmuş bulunan derin çukur. 4. mecaz. Çıkılamayan veya çıkış yolu bulunamayan herhangi bir yer veya durum. 5. Petrol, su, maden, gaz vb. arama veya çıkarma amacıyla Yer'in içine doğru açılan düşey delik. ☞ **kuyu açmak**, Kuyu kazmak. || **kuyu bileziği**, Su kuyusunun ağzına yerleştirilen ortası delik tek parça taş. || **kuyu fındığı**, Sonra yenilmek üzere yeşilken toplanıp toprağa gömülerek bekletilen fındık. || **kuyu gibi**, 1. Çok derin. 2. Çok karanlık; basık. || **kuyu kebabı**, Toprak içine kazılmış ve özel olarak yapılmış bir tür kuyu fırında pişirilen kuzu veya oğlak kebabı. || **kuyusunu kazmak**, Bir kimsenin aleyhine çalışmak; kötü duruma düşmesi için çaba harcamak; yıkımına sebep olacak düzen peşinde olmak. || **kuyu suyu**, Kuyudan çıkarılan içme, kullanma ve sulama suyu. || **kuyu topuğu**, Kuyuda meydana gelebilecek herhangi bir çökme vb. tehlikelere karşı kuyu çevresinde bırakılan boş topuk alanı.

kuyucu, [kuyu-cu] is. Kuyu açmayı kendisine meslek edinmiş kimse.

kuyuculuk, -ğū [kuyu-cu-luk] is. Kuyucunun yaptığı iş veya meslek; kuyu açma işi.

kuyud, [Ar. kayd > kuyūd قیود] (kuyu:d) {OsT} 1. Kayıtlar; bağlar; ilişkiler. 2. Kayıt etmeler; deftere yazmalar. ☞ **kuyūd-ı hakānî**, {OsT} tar. Yalnızca defter eminleri tarafından arazi işlemleri ile ilgili olarak tutulan Defterhane kayıtlarına verilen ad. || **kuyūd-ı kadîme**, {OsT} Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün arşiv bölümü. || **kuyūd-ı vakfiye**, {OsT} Vakıflar Genel Müdürlüğünün arşiv bölümü.

kuyudat, [Ar. kayd > kuyūd > kuyūdāt قیودات] (kuyu:da:t) {OsT} is. 1. Resmî defterdeki kayıtlar. 2. Resmî yazıların kaydedildiği defter. ☞ **kuyūdāt-ı atîka**, {OsT} Eski kayıtlar. || **kuyūdāt-ı vakfiye**, {OsT} Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivi.

kuyug¹, [kuɰ-mak > kuɰ-uğ] {eT} is. → kudug. [DLT]
kuyug², [kuy-mak > kuy-uğ] {eT} sf. Titiz. [KB]
kuyuh, [Ar. kayḥ > kuyūḥ قيوح] {OsT} is. İrinler.
kuyulamak, [kuyu-la-mak قيولامق] gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] Bir şeyi saklamak için toprak içine gömmek; kuyu açarak içine koymak; kuylamak. {OsT} {ağız} (aynu) [DS]
kuyulmak, [kuɰ-mak > kuɰ-ul-mak / kuy-ul-mak] {eAT} edil. f. [-ur] 1. Katılmak; karışmak. 2. Dökülmek. 3. Akın etmek. [DK]
kuyum, [eT. kuɰ-mak (dökme) > kuy-um (döküm) قيوم] is. 1. Değerli taş ve madenlerden yapılmış süs eşyası; mücevher. 2. {OsT} Ev eşyası; gelinin çeyizi.
kuyumcu, [kuy-um-cu] is. 1. Değerli taş, maden vb. şeylerden takı ve süs eşyası yapan kimse. 2. Bu tür süs eşyalarını alıp satarak ticaretini yapan kişi. 3. Kuyumcu dükkânı. ☞ **kuyumcu terazisi**, Çok küçük ağırlıkları bile tartabilen hassas terazi.
kuyumcubaşı, [kuy-um-cu+baş-ı] is. İmparatorluk döneminde sarayın değerli taş ve maden ihtiyacını karşılamakla görevli kişi.
kuyumculuk, -ğu [kuy-um-cu-luk] is. Değerli taş ve madenlerden süs eşyası ve takı yapma sanatı; kuyumcunun işi ve mesleği.
kuyunmak, [kuɰ-mak > kuɰ-un-mak / kuy-un-mak] {eT} döñşl. f. [-ur] Kendisi için bir şeyi bir şeyin içine koymak; dökünmek; koyunmak. [DLT]
kuyuşmak, [kuɰ-mak > kuɰ-uş-mak / kuy-uş-mak] {eT} işteş. f. [-ur] Birbiri için kuymak; birlikte kuymak. [DLT]
kuyutmak, [kuy-mak > kuy-ut-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Ürkütme. [DLT]
kûz¹, [Ar. kûz كوز] (kû:z) {OsT} is. 1. Bardak; içki kadehi. 2. Çanak; çömlek; tas.
kûz², [Far. kûz كوز] (kû:z) {OsT} sf. 1. Kambur. 2. is. mecaz. Gökyüzü.
kuz, [kuz قوز] {eT} {eAT} {OsT} {ağız} is. 1. Bir dağın kuzey yamaçları; güneş görmeyen soğuk yer; gölgeli ve serin yer; kuzey. [DLT] [ETY] [KB] [DS] 2. Nemli, ıslak yerler. ☞ **kuz yönü**, Kuzey.
kuzah, [Ar. kuzah قرح] (kuzah) {OsT} is. 1. Bulutlarla ilgili işleri düzenleyen melek. 2. Şeytanlardan birinin adı. 3. Renk renk olan çizgi. 4. Işık tayfi.
kuzahî, [Ar. kuzahî قرحى] (kuzahi:) {OsT} sf. 1. Kuzahla ilgili. 2. Renkli.
kuzahiye, [Ar. kuzah > Osm. kuzahiyye قرحيه] (kuzahi:ye) {OsT} is. Gözün renkli olan kısmı; iris.
kuzat, [Ar. kâdî > kuzât / kudât قضات] (kuzat:t) {OsT} is. Kadılar.

kuzay, [kuz-ay] {ağız} is. 1. Güneş görmeyen, gölge-lik yer. 2. Nemli, ıslak yer. [DS]
kûze, [Far. kûze كوزه] (kû:ze) {OsT} is. 1. Testi. 2. Saksı.
kûzebaz, [Far. kûze-bâz كوزه باز] (kû:zeba:z) {OsT} is. Eskiden başının üzerine üst üste koyduğu büyük testi, küp ve çömlerle dengede tutarak gösteriler yapan oyuncu.
kûzeğer, [Far. kûze-ger كوزه گر] (kû:zeğer) {OsT} is. topraktan çanak çömlek yapan kimse; çömlekçi.
kuzen, [Fr. cousin] is. Teyze, dayı, hala veya amcanın erkek çocuğu.
kuzey, [kuz (gölgeli yer) > kuz-ay / kuz-ey قوزى] is. 1. {OsT} Güneş görmeyen yer. 2. Dört ana yönden sağını güneşin doğduğu yöne çeviren birinin tam karşısına geleni; Yer'in dönme ekseninin gök kubeyi deldiği var sayılan yön; şimal. 3. Bulunulan noktaya göre kuzey tarafta bulunan yerler. 4. Bir ülkenin kuzey bölgeleri. 5. (Tamlayan olarak kullanıldığında) tamlananın kuzeyden geldiğini ve kuzeye ait olduğunu bildirir. 6. Pusulanın ve Dünya'nın kuzey yönü; N. 7. Mason locasına girişte sol yan. 8. sf. Kuzeyde kalan veya kuzeyde bulunan. ☞ **Kuzey Kutbu**, coğ. Yerküre ekseninin yer küreyi deldiği noktalardan ekvatorun kuzeyinde bulunan; pusula ibresinin kuzeyi gösteren ucunun gösterdiği yön. || **kuzey noktası**, gök b. Yer ekseninin gök küreyi deldiği noktalardan gök küre ekvatorunun kuzeyinde bulunan, Kuzey Yıldızının dolaylarında yer alan nokta. || **Kuzey Yıldızı**, gök b. Gök küresinin kuzey kutbuna en yakın olan ve Küçükayı denilen takım yıldızın en ucunda bulunan, kuzey yönü belirleyen sabit yıldız; Demirkazık; Kutup Yıldızı.
kuzeybatı, [kuz-ey+bat-ı] is. 1. Ufkun kuzeye ve batıya eşit uzaklıkta olan yönü; kuzey ile batı arasında kalan ara yön. 2. (Tamlayan olarak kullanıldığında) bu yönden gelen veya bu yöne ait olan. 3. dñz. Kuzey ile batı arasında yer alan rüzgâr alanı. 4. sf. Batı ve kuzeye eşit uzaklıktaki yönde bulunan.
kuzeydoğu, [kuz-ey+doğ-u] is. 1. Ufkun kuzeye ve doğuya eşit uzaklıkta olan yönü; kuzey ile doğu arasında kalan ara yön. 2. (Tamlayan olarak kullanıldığında) bu yönden gelen veya bu yöne ait olan. 3. dñz. Kuzey ile doğu arasında yer alan rüzgâr alanı. 4. sf. Doğu ve kuzeye eşit uzaklıktaki yönde bulunan.
kuzeyli, [kuz-ey-li] sf. (Kişi için) kuzey ülkelerinden veya kuzeydeki topraklardan olan.
kuzeyssel, [kuz-ey-sel] sf. Kuzeyle ilgili; kuzey yönüne rastlayan.
kuzgaç, [kuz-gaç] {ağız} sf. Köşeleme. [DS]
kuzgeçe, [kuz+geç-e] {ağız} is. 1. Kuzey. 2. Kuzeybatı. [DS]

kuzgırmak, [kuğ-ğır-mak / kuz-ğır-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] (Kar için) tipi hâlinde yağmak. [DLT]

kuzgun, [kuz-ğün] (*kuzgu:n*) is. 1. {eT} {eAT} Karga; kuzgun; kara karga. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [Gabin] [IKPÖy.] [DK] 2. zool. Asıl kargadan daha küçük yapılı, ekinlerin tanelerini yedikleri için zararlı sayılmalarına rağmen, zararlı böcekleri ve tarıma zararlı kemirgenleri yok eden, parlak siyah renkli karga; kara karga, (*Corvus corone*). ☞ **kuzgun ayağı**, bot. *Sinir otunun bir türü, (Platango coronopus)*.|| **kuzgun gibi**, Çok kara; kapkara.|| **kuzgun otu**, bot. Eğrelti otu; kartal eğreltisi. (*Pteridium aquilina*).|| **kuzgun teklifi**, {ağız} İçten olmayan, gönülsüz çağrı. [DS]

kuzguncu, [kuzgun-cu] {ağız} is. mecaz. Hoşa gitmeyen bilgileri duyuran kimse. [DS]

kuzguncuk, -ğu [kuzgun-cuk] is. Hapishane kapılarındaki demir parmaklıklı küçük pencere.

kuzguni, [T. kuzgun + Ar. -i > Osm. kıuzğünî فوزغونی] (*kuzgu:ni:*) {OsT} sf. Çok koyu siyah; kuzgun renğinde olan.

kuzgunkılıcı, [kuzgun+kılı(ç)-i] is. bot. Yaprakları kılıcı andıran, pek çok çeşidi bulunan, çok yıllık soğanlı bitki; glayöl, (*Gladiolus communis*)

kuzgunluk, -ğu [kuzgun-luk] {ağız} is. Dama açılan pencere. [DS]

kuzgutmak, [kız-ğüt-mak ?] {eT} gçl. f. [-ur] Yakmak. [EUTS]

kuzı, [kuzı / kuğ-ı] {eT} {eAT} is. Kuzu. [DLT] [KB] [DK]

kuzımak, [kurı-mak / kuzı-mak] {eT} gçsz. f. [-r] 1. Kurumak. [DLT] 2. Yemeğe iştihası gelmek. [DLT]

kuzıtmak, [kurı-mak > kurı-t-mak / kuzı-t-mak] {eT} gçl. f. [-ur] 1. Boğazını kurutmak. [DLT] 2. Yemeğe iştahını getirmek. [DLT]

kuzin, [Fr. cousine] is. Teyze, dayı, hala veya amcanın kız çocuğu.

kuzine, [İt. cucina] is. 1. Hem ısınmada kullanılan hem de üzerinde yemek pişirilebilen, çoğu fırınlı mutfak sobası. 2. Gemi mutfağı.

kuzla, [kuz-la] {ağız} is. Kar çiçeği. [DS]

kuzlacı, [kuzu-la-y-ıcı > kıuzlacı فوزلجی] {ağız} sf. (Hayvan için) doğuracak; gebe. {eAT} (aynı) [DS]

kuzlak¹, -ğı [kuzu-la-k] {ağız} is. 1. Kaydırak oyunu. 2. sf. (Hayvan için) gebe; kuzlacı. [DS]

kuzlamak, [kuzu-la-mak > kıuzla-mak فوزلق] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] 1. (Hayvan için) doğurmak; (koyun için) kuzulamak. {eAT} (aynı) [DS] 2. {ağız} (İnsan için, aşığılama sözü) doğurmak. [DS]

kuzluk¹, -ğu [kuz-luk] {ağız} is. 1. Güneş görmeyen, gölgelik yer. 2. Nemli, ıslak yer. [DS]

kuzluk², -ğu [kuzu-luk] {ağız} is. Kuzu ve oğlak barındırılan küçük ağıl. [DS]

kuzmak, [kus-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] Kusmak. [EUTS]

kuzman, [kuz-man ?] {ağız} is. Kedi yavrusu. [DS]

kuzu, [kuzı / kuğ-ı / kuzü / kuzu] is. 1. Koyunun yavrusu. {eAT} (aynı) [DK] 2. gñşl. Bir meyve veya sebzeyle bitişik küçük sebze veya meyve. 3. Kuzunun işlenmemiş derisi. 4. {ağız} Kerpiç. [DS] 5. sf. Kuzu etinden yapılan. ☞ **kuzu çevirmek**, Kesilip temizlenmiş kuzuyu bir şişe geçirerek harlı ateş karşısında yavaş yavaş çevirerek pişirmek.|| **kuzu dişi**, {ağız} 1. Süt dişi. 2. İleri yaşlarda çıkan diş; peynir dişi. 3. Küçük taneli dolu. [DS]|| **kuzu eti**, Kesilmiş kuzunun parçalanıp satılan eti.|| **kuzu gibi**, Sessiz, uysal ve kendi hâlinde.|| **kuzu gibi olmak**, Eski taşkınlıklarını, huysuzluklarını bırakarak uysallaşmak.|| **kuzu göbeği**, {ağız} Lezzetli ve besleyici özelliği yüksek olduğu için dışarıya da satılan bir tür mantar, (*Morchella deliciosa*, *M. rotunda*). [DS]|| **kuzu kapısı**, Büyük avlu veya han kapılarının bir kanadı içinde yer alan normal boydaki kapı; enik kapı; yavru kapı.|| **kuzu kerpiç**, {ağız} Dikdörtgen biçiminde kesilmiş kerpiç. [DS]|| **kuzu kestanesi**, Yenilebilir küçük lezzetli meyveli yabani kestone.|| **kuzu kuzu**, Hiç direnmeden; uslu ve sessiz bir biçimde.|| **kuzu kuzu durmak**, Hiçbir şeye karışmadan, sessiz, sakin beklemek.|| **kuzum**, Birine duyulan yakınlığı ifade eden seslenme sözü.|| **kuzu mantarı**, bot. Yuvarlak veya konik şapkalı, görülmüşü sünger gibi gözenekli, ilkbaharda bayırlarda yetişen, lezzetli, yenilebilir bir asklı mantar, (*Morilla / boletus edulis*).|| **kuzu otu**, bot. Birleşikgillerden, mor veya erguvan renkli çiçekler açan otsu bir bitki, (*Xeranthemum*).|| **kuzu postuna bü-rünmek**, (*Yaramaz, huysuz, saldırgan ve kötü niyetli birisi için*) kişiliğini saklayarak karşısındakini aldatacak biçimde görünmek.|| **kuzu sarmaşığı**, bot. Sarmaşık-gillerden yaprakları mızrak veya ok biçiminde, huniye benzer beyaz veya pembe çiçekli, beyaz sütlü, tırmanıcı bir otsu bitki, (*Convolvulus arvensis*).

kuzugöbeği, [kuzu+göbe(k)-i] is. bot. 1. Ormanlarda ve sulak yerlerde biten, kalın konik şapkalı, yenilebilir bir tür mantar, (*Agaricus campestris*). 2. Ülkemizde dört tür ile temsil edilen, hepsi de lezzetli ve yenilebilir olduğu için halk arasında pazarlanan mantarların genel adı; göbelek, (*Morchella*).

kuzukulağı, [kuzu+kula(k)-ı] is. bot. Karabuğdaygillerden, sulak yerlerde yetişen, sapı kırmızımsı, ekşi yaprakları salata olarak yenilebilen bir bitki, (*Rumex acetosa*). ☞ **kuzukulağı asidi**, Canlılarda bol miktarda bulunan, boyacılıkta ve boyar madde üretiminde aşındırıcı olarak kullanılan, oldukça zehirli bir madde; HOCO-COOH; oksalik asit.|| **kuzukulağı tuzu**, kim. Demir pasından meydana gelen lekeleri çıkarıcı ve kuzukulağında bulunan monopotasium oksalatın diğer adı.

kuzulacı, [kuzu-la-y-ıç] {ağız} *sf.* (Hayvan için) doğuracak; gebe. [DS]

kuzulama, [kuzu-la-ma] *is.* (Koyun için) kuzulamak eylemi; yavrulama.

kuzulamak, [kuzu-la-mak] *gçsz. f.* [-r] [-l(u)-yor] (Koyun için) Yavrulamak.

kuzulaşma, [kuzu-la-ş-ma] *is.* Kuzulaşmak eylemi.

kuzulaşmak, [kuzu-la-ş-mak] *dönşl. f.* [-ır] **1.** Kuzu gibi olmak. **2.** *mecaz.* Uysal, sessiz, zararsız bir duruma gelmek; uysallaşmak; halim selim bir hâle gelmek.

kuzulu, [kuzu-lu] *sf.* **1.** (Koyun için) kuzusu olan. **2.** *mecaz.* (Meyve, sebze için) Kendisine bitişik aynı cinsten küçük bir tanesi olan. ☞ **kuzulu kapı**, *Bir kanadı içinde normal boyda bir kapı bulunan han veya avlu kapısı; enikli kapı; yavrulu kapı; {eAT} (aynı).|| kuzulu cetvel*, *Kitap ciltleri üzerinde, yanında ince bir çizgi bulunan kalın çizgiye verilen isim.*

kuzuluk, -ğu [kuzu-luk] *is.* **1.** Kuzu konulan yer; kuzu barınağı; kuzu ağılı. **2.** *mecaz.* Yumuşak başlılık; uysallık. **3.** *tasvf.* Mutfakta kullanılan yemek takımlarının korunduğu, yemekhanenin duvarında bulunan hücrelere verilen ad. **4.** Büyük han kapılarının kanadı içinde bulunan küçük kapı; kuzu kapı. {ağız} (aynı) [DS] **5.** {ağız} Hayvanlarda döl yatağı. [DS] **6.** {ağız} Akarsularda balık avlamak için kullanılan kamıştan tuzak. [DS] **7.** {ağız} Yük dolabı; yüklük. [DS] **8.** {ağız} Yanları kapalı önü açık çardak. [DS] **9.** {ağız} Kapı kanadı. [DS] **10.** {ağız} Çatıya, dama açılan kapı. [DS] **11.** {ağız} Ahırlarda kuzulara ayrılan yer. [DS] ☞ **kuzuluğunu attırmak**, {ağız} *1. Sinirlendirmek; tepesini attırmak. 2. Çocuğunu düşürtmek.* [DS]|| **kuzuluk kapısı**, *Hanlarda ve avlularda büyük kapı üzerinde bulunan normal kapı.*

kuzzik, -ği [? kuzzik] {ağız} *is.* Kambur. [DS]

-kü¹, [-gı / -gi / -ki / -k1 / -gu / -gü / -kü / -ku] *yap. e.* → -gı.

-kü², [-ğu / -gü / ku / -kü / -a-ğu / -e-gü] {eT} *yap. e.* → -gu.

-kü³, [-ki / -kü] *çek. e.* → -ki.

kü¹, [küm / kü (yans.)] *is.* Çarpma, vurma anlatan kök. [Zülfikar] *kü-msü-k*

kü², [kū] (kü:) {eT} *is.* **1.** Ün; şöret; şan. [ETY] [EUTS] [KB] [İKPÖy.] **2.** Söylenti. sayıa; ün. [EUTS] [İKPÖy.] [Tekin] [DLT] **3.** Haber. [Tekin] [DLT] [İKPÖy.] **4.** Gürültü; ses. [ETY] **5.** *sf.* Meşhur. [Gabain]

küb, [küb / küp] {eT} *is.* Sıvı ölççeği; çömlek. [EUTS] ☞ **kübe yarık**, {eT} *Bütün vücuda giyilen zırh.* [DLT]

kübad, [Ar. kübād کباد] (küba:d) {OsT} *is. tıp.* Karaciğer iltihabı.

kübağ, [Fr. cubage] *is.* **1.** Bir cismin hacmini birim

küplerle ölçme işlemi. **2.** Birim küplerle ölçme metodu.

kübbad, [Ar. kübbād کعباد] {OsT} *is. bot.* Ağaç kavununa benzer iri bir tür limon.

kübeç, -ci [küp > küp-eç] {ağız} *is.* Yoğurt veya turşu konulan küçük küp. [DS]

küben, [Sag. köben / köpen] {eT} *is.* **1.** Deve havudunun altına serilen çul. [DLT] **2.** Gölüğe gerekli olan çul ve çula benzer şeyler. [DLT]

kübera, [Ar. kebīr > küberā' کبراء] (kübera:) {OsT} *is.* Büyüklük; ulular. ☞ **küberā-yı ümmet**, {OsT} *Ümmetin büyükleri.*

kübig, [kübī-mek > kübig] {eT} *is.* Hırka; iki bezin arasına pamuk koyarak dikme; seyrek dikiş; kaba dikiş. [DLT]

kübik, -ği [Fr. cubique] *sf.* **1.** Küp veya kesme biçiminde olan. **2.** Kübizm anlayışına uygun olan. **3.** *mat.* Küp biçiminde olan. ☞ **kübik kapasite**, *dnz. Gemilerin yük taşıma yerlerinin metre küp cinsinden ölçüsü.|| kübik sekiz yüzlü*, *Düzgün sekiz yüzlü ile küp biçimi façetaların birleşmesinden meydana gelen kübik billür.*

kübimek, [kübī-mek] (kübi:mek) {eT} *gçl. f.* [-r] Sık dikişle dikmek. [DLT]

kübist, [Fr. cubiste] *sf.* **1.** Kübizmle ilgili olan. **2.** *is.* Kübizm taraftarı veya kübizmi uygulayan kimse.

kübitmek, [kübī-mek > kübitmek / köp-it-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] Diktirmek; oyulgatmak. [DLT]

kübizm, [Fr. cubisme] *is.* Resim ve heykelde doğayı taklitten ziyade silindir, koni, küre veya küp gibi geometrik şekillerle anlatmayı yani plastik bir olgu olarak ele almayı amaçlayan sanat akımı.

kübmek¹, [küb-mek / küv-mek] {eT} *gçsz. f.* [-ür] Boş olmak. [İKPÖy.]

kübmek², [küb-mek / kül-mek] {ağız} *gçl. f.* [-er] El ve ayaklarından bağlamak. [DS]

kübr, [Ar. kebr > kübr کبر] *is.* Büyüklük.

kübra, [Ar. kebīr > ekber > kübrā کبری] (kübra:) *sf.* **1.** Daha büyük; en büyük; en ulu. **2.** *man.* Büyük önerme.

kübremek, [küb-mek küv-(ü)r-ē-mek] (kübre:mek) {eT} *gçsz. f.* [-ur] Boşalmak; oyulmak. [İKPÖy.]

kübrüg, [küb-mek / küv-mek (boş olmak) > > küb-(ü)r-ē-mek > küb-(ü)r-ü-g] {eT} *is.* Davul. [İKPÖy.]

kübud, [Ar. kebd > kebed > kübūd کبود] (kübu:d) {OsT} *is. anat.* Karaciğerler.

kübü, [küb-ü ? / küvik] {ağız} *is.* Huni. [DS]

kübüç, -cü [küp > küp-üç / kübüç] {ağız} *sf.* (Kıış için) kısa boylu ve şişman. [DS]

kübük, -ğü [küb-ük] {ağız} *is.* İki ucu sivri çekiç. [DS]

kübületmek, [küb (yans.) > küb-le-t-mek] {ağız} *gçl. f.* [-ir] Kuvvetlice vurmak. [DS]

- kübülmek**, [kübi-mek > kübi-l-mek] {eT} edil. f. [-ur] Dikilmek; oyulganmak. [DLT]
- kübür¹**, [Yun. kopria] {ağız} is. Gübre. [DS]
- kübür²**, [küb-mek > küb-ür / küv-ür] {eT} sf. **1.** Boş; oyuk. [İKPÖy.] **2.** {ağız} is. Araba sandığı. [DS] **2.** {ağız} Sandık. [DS] **3.** {ağız} Mısır koçanı. [DS]
- kübüşmek**, [kübi-mek > küb-üş-mek] {eT} edil. f. [-ur] Dikmekte veya oyulgamakta yardımlaşmak; birlikte dikmek. [DLT]
- küca**, [Far. kücā کجا] (küca:) {OsT} is. **1.** Yer. **2.** zf. Nereye. **3.** Nasıl.
- küce¹**, [küce] {ağız} is. Silindir biçiminde ağaç. [DS]
- küce²**, [Far. kû-çe] {ağız} is. Çıkamaz sokak. [DS]
- kücek**, [göcek / kücek] {ağız} is. Toprakta yeni çıkmaya başlayan bitki filizinin kabarttığı toprak. [DS]
- kücü**, [kücü / küci کوجی] {ağız} is. **1.** Dokuma tezgâhlarında arış ipliklerini açıp kapayan iplik tarak. {eT} (aynı) **2.** Heybe dokumakta kullanılan üzerine teller çakılmış, tahtadan basit dokuma aygıtı. **3.** Halı dokumada aygıtın iplerini geren ve gevşeten, silindir biçiminde uzun ağaç. **4.** Dokuma aygıtında uzunluğuna giden iplerin iki ucunu birleştiren yuvarlak tahta çubuklar. **5.** İnce sicim kalınlığında, sağlam, bükülmüş pamuk ipliği. [DS]
- kücük¹**, -ğü [küçük / gücük] {ağız} is. Şubat ayı. [DS]
- kücük²**, -ğü [küçük] {ağız} is. Astar olarak kullanılan kırmızı boya; süllügen. [DS]
- kücül¹**, [küç-ül] {ağız} sf. Sinsi; kurnaz; iki yüzlü. [DS]
- kücül²**, [? kücül] {ağız} is. Bir tür zehir. [DS]
- kücülecek¹**, [küçü-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] **1.** Tezgâhta halı, kilim, kumaş vb. dokurken çözümlenmesini gücü ağacına bağlamak. **2.** Başarmak. [DS]
- kücülecek²**, [küçül-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] Zehirlemek. [DS]
- kücülecek³**, [küçük-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor] Azalmak. [DS]
- kücülecek⁴**, [kuçu-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] Köpek çağırmak. [DS]
- kücülük**, -ğü [küçü-lük] {ağız} is. Bükülmüş, ince sicim gibi sağlam pamuk ipliği. [DS]
- kücüre**, [Ar. hücre] {ağız} is. Dolap. [DS]
- küç**, [-gıç / -giç / -guç / -güç / -kiç / -kış / -küç / -kuç] yap. e. → -gıç.
- küç¹**, [küç] (küç) {eT} is. **1.** Güç; kuvvet. [DLT] [E-UTS] [ET] [KB] [Yüknekî] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] [Gabain] [Tekin] **2.** Zor; zulüm. [DLT] [EUTS] [ET] [KB] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] [Gabain] [Tekin] **3.** sf. Güçlü. [ET] [EUTS] [KB] **küç tegin**, {eT} Kuvvetli tegin. [DLT]
- küç²**, [Toh. küncit > küç] (küç) {eT} is. Susam; küncü. [DLT]
- küçana**, [küçük+ana] {ağız} is. Babanın küçük erkek kardeşinin eşi; yenge. [DS]
- küçe**, [Far. kû-çe] {ağız} is. Sokak. [DS]
- küçedmek**, [küç > küç-ē-mak > küçe-d-mek] {eT} gçl. f. [-ur] **1.** Güçlendirmek; kuvvetlendirmek. [E-UTS] **2.** dönşl. f. Güçlenmek; kuvvetlenmiş olmak. [Gabain] **3.** Çoğalmak. [KB]
- küçek¹**, [küç > küç-ē-mek > küçē-k] (küçē:k) {eT} sf. **1.** Güçlü; kuvvetli. [EUTS] **2.** Zorba. [KB]
- küçek²**, -ği [köşek / küçek] {ağız} is. Deve yavrusu. [DS]
- küçelek**, -ği [küçe-le-k] {ağız} is. Köpek yavrusu; enik. [DS]
- küçelmek**, [küçē-mek > küçe-l-mek] {eT} edil. f. [-ur] Zulmedilmek; malı elinden zorla alınmak. [DLT]
- küçem**, [küçē-mek > küçe-m] {eT} is. Baskı; zulüm.
- küçemçi**, [küçe-m > küçem-çi] (küçemçi:) {eT} is. Zulmeden kimse; zalim. [DLT] [KB]
- küçemek**, [küçē-mek] (küçē:mek) {eT} gçl. f. [-r] **1.** Zorlamak; baskı yapmak; zulmetmek; zorla fenalık etmek [DLT] [EUTS] [KB] [Yüknekî] [İKPÖy.] [Gabain] [Üç İtigsizler] **2.** Yağma etmek; eşkıyalık etmek. [DLT] [EUTS] [Gabain]
- küçemlemek**, [küçe-m > küçem-lē-mek] (küçemle:mek) {eT} gçl. f. [-r] Baskı yapmak.
- küçen**, [küçen] {ağız} is. Kedi ve köpek yavrusu. [DS]
- ♣ küçen olmak**, {ağız} (Köpek için) çiftleşmek. [DS]
- küçenmek**, [küçē-mek > küçe-n-mek] {eT} dönşl. f. [-ur] **1.** Gücü kuvveti kalmamak; ağırlaşmak; fazla yüklenmiş olmak. [DLT] **2.** Zorlanmak; kuvvetlenmek; güçlenmek. [EUTS] [KB]
- küçüşmek**, [küçē-mek > küçe-ş-mek] {eT} işteş. f. [-ur] Yağmada yardım ve yarış etmek. [DLT]
- küçetmek¹**, [küç > küç-ē-mek > küçe-d-mek] {eT} gçl. f. [-ur] Güçlendirmek; kuvvetlendirmek. [E-UTS]
- küçetmek²**, [küçē-mek > küçe-t-mek] {eT} gçl. f. [-ur] Yağma ettirmek. [DLT]
- küçey**, [küç > küç-gey / küç-ey] {eT} is. → küçgey.
- küçeymek**, [Türkist. göç > küçey-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] Kuvvetlenmek; kabarmak. [DS]
- küçgey**, [küç > küç-gey / küç-ey] {eT} is. Zalim; zorba. [KB]
- küçken**, [küçken] {ağız} sf. Küçük. [DS]
- küçkey**, [küç > küç-gey / küç-key] {eT} is. → küçgey. [KB]
- küçkine**, [küç(i)k-in-e?] {ağız} sf. Küçücük. [DS]
- küçlemek**, [küç > küç-lē-mek] {eT} gçl. f. [-r] Zorlamak; mecbur etmek. [Clauson]
- küçlendürmek**, [küç > küç-lē-mek > küçle-n-mek > küçle-n-dir-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Kuvvetlendirme; güçlendirmek. [EUTS] [Gabain]

küçlenmek, [küç > küç-lē-mek > küçle-n-mek] {eT} *dönşl. f. [-ür]* Güçlenmek; kuvvetlenmek. [DLT]
küçlentürmek, [küç > küç-lē-mek > küçle-n-mek > küçle-n-dir-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* Kuvvetlendir-mek. [EUTS]
küçlüğ, [küç > küç-lüg] (*küçlü:ğ*) *sf.* Güçlü; kuvvetli; kudretli. [EUTS] [DLT] [ETY] [Gabain] [İKPÖy.]
küçsiremek, [küç > küç-sirē-mek] (*küçsire:mek*) {eT} *gçl. f. [-r]* 1. Kuvvetten düşürmek; zayıf düşürmek; zayıflatmak. [EUTS] 2. Güçsüz olmak. [Gabain]
küçsüz, [küç > küç-süz] {eT} *sf.* Güçsüz; kuvvetsiz. [EUTS] [Gabain]
küçü, [küçü / küci / gücü کچی / کچو / کوچی] {eT} {OsT} {ağız} → gücü. [DS] ☞ **küçü ağacı**, {ağız} *Gücü*. [DS]
küçücek, [küçü(k)-cek] {eAT} *sf.* Biraz küçük; daha küçük. ☞ **küçücek ölüm**, {eT} {eAT} *Uyku*.
küçücük, -ğü [küçü(k)-cük] *sf.* Çok küçük; çok ufak; ufacak.
küçüçük, [küçü(k)-cük] {eAT} *sf.* Küçücük. [DK]
küçük¹, -ğü {eT. *kiçi / küçük / کوچک*} *sf.* 1. Boyutları, hacmi normalden daha az olan; ufak. 2. Yaşı cinsleri arasında daha az olan. 3. Büyümesini, gelişmesini tamamlamamış olan. 4. Bir şeyin belirli oranda küçültülmüş modeli. 5. Sayı, nicelik ve şiddet bakımından değeri az olan; az önem taşıyan. 6. Mevki bakımından daha geride olan; nüfuz alanı daha dar olan; geri aşamada olan. 7. Yeteneği az olan; üstün kabiliyet taşımayan. 8. Niteliksiz; aşağı; bayağı. 9. Önemsiz; basit; ufak. 10. (Ses için) kısık; parlak olmayan. 11. *is. huk.* Reşit olmayan; yasal ehliyetine kavuşmamış. 12. *is.* (Kız veya erkek) çocuk. 13. Herhangi bir şeyin ufağı. 14. *is.* Yaş, mevki, makam, rütbe, derece bakımından daha küçük olan kişi. 15. Küçük abdest. 16. *zf.* Normalin altında. ☞ **küçük abdest**, *İşeme ihtiyacı; idrar; çiş*.|| **küçük abdest etmek**, *İşemek; çiş etmek; küçük su dökmek*.|| **küçük ad**, *Soyadı bulunmayan ad; soyadının önüne getirilen kişisel ad; ön ad; ilk ad*.|| **küçük ana**, {ağız} *Babanın küçük erkek kardeşinin eşi; yenge*. [DS]|| **Küçük Asya**, *Anadolu*.|| **küçük ay**, *Şubat; gücük ay*.|| **küçük Ayşe**, {ağız} *Serçe parmak*. [DS]|| **küçük azı dişleri**, *anat. Her yarım çenede iki tane bulunan, köpek dişi ile büyük azılar arasında yer alan toplam sekiz dişin her biri*.|| **küçük baba**, {ağız} *Babanın küçük kardeşi; küçük amca*. [DS]|| **küçük basmacık**, {ağız} *Yün dokumalarda kullanılan bir motif*. [DS]|| **küçük başlı**, *Aptal kimse; akılsız*.|| **küçük bayram**, 1. *İslam dininin önemli günlerinden olan Ramazan Bayramı*. 2. {ağız} *Kurban bayramı*. [DS]|| **küçük bey**, 1. *Bir evdeki en küçük erkek çocuk*. 2. *Nazik, çitkırıldım ve şımarık genç*.|| **küçük boy**, *kütp.* (Kitap için) *sırt boyu 25 cm'ye kadar olan; kütüphane-necilikte 8° ile gösterilir*.|| **küçük buba**, {ağız} →

küçük baba. [DS]|| **küçük burjuva**, *Gelir düzeyi düşük, şehirli halk*.|| **küçük çaplı**, *Değeri, ağırlığı az olan*.|| **küçük çapta**, 1. *Olağana göre daha küçük veya az*. 2. *Yaygın olmayan*.|| **küçük çıkçığı**, {ağız} *Bir tür Maraş kilimi*. [DS]|| **küçük çıkma**, *İmparatorluk döneminde padişah cülusları dışında yapılan nakil ve atamalara verilen ad*.|| **küçük dağları ben yarattım demek**, *Aşırı ölçüde kibirlenmek; böbürlenmek; büyükenmek*.|| **küçük dalga**, *fiz.* *Boyu 200 m. ile 600 m. arasında değişen dalga; orta dalga*.|| **küçük defterdar**, *İmparatorluk döneminde ikinci defterdara verilen ad; Anadolu defterdarı; şıkk-ı sāni*.|| **küçük dil**, *anat. Damak ortasının sarkan küçük ve yumuşak uzantısı*.|| **küçük dil ünsüzü**, *dbl. Akciğerlerden gelen havanın küçük dilin etrafından dolaşarak sızması ile art damakta oluşan sızıcı ünsüz; /ğ/*.|| **küçük dilini yutmak**, *İradesini kullanamayacak biçimde büyük bir şaşkınlığa düşmek; çok şaşırarak; donakalmak*.|| **küçük dolaşım**, *biy.* *Sağ kulakçıkta toplanan kanın sağ karıncığa ve oradan akciğer atardamarı ile akciğerlere taşınarak temizlendikten sonra akciğer toplardamarı ile sol kulakçığa dönmeye ile oluşan dolaşım*.|| **küçük düşmek**, *Kendi değerini ve onurunu sarsacak bir davranışta bulunmak; hakarete uğrayarak değeri, onuru, saygınlığı gitmek, sarsılmak; itibarı zedelenmek*.|| **küçük düşürmek**, *Birinin değerini ve onurunu sarsacak davranışta bulunmak, söz söylemek; onurunu, saygınlığını sarsmak; tahkir etmek; şerefine gölge düşürmek*.|| **küçük gelmek**, (*Giyecek vb. için*) *giyebileceğinden daha dar veya küçük ölçüde olmak; ölçüleri uymamak; dar gelmek*.|| **küçük gezegen**, *gök b. Bilinen dokuz gezegene göre daha küçük olan gezegen*.|| **küçük görmek**, *Değer vermemek; önemsiz saymak; hakir görmek*.|| **küçük görünmek**, *Görünüşünden, gerçek yaşından daha az yaşta olduğu sanılmak; yaşını göstermemek*.|| **küçük göstermek**, *Asıl yaşından daha az yaşta göstermek*.|| **küçük hacı**, {ağız} *Serçe parmak*. [DS] **küçük hanım**, *Bir evin kızı veya gelini için kendisine hitap ederken veya kendisinden bahsederken kullanılan söz*.|| **küçük harf**, *dbl. Büyük harflerden daha değişik biçimde yazılan harf; miniskül*.|| **küçük Hindistan cevizi**, 1. *İki çeneklilerden. Güneydoğu Asya ülkelerinde yetişen, kışım yapraklarını dökmeyen bir ağaç, (Myristica fragrans)*. 2. *Bu ağacın baharat olarak veya halk hekimliğinde kullanılan fındıktan irice meyvesi*.|| **küçük kalfa**, *Saraylarda hizmet gören kıdemli kalfaların yardımcıları*.|| **küçük kalkan bezi**, *anat. Tiroit içinde bulunan ve paratroid hormonu salgılayan, dört küçük kalıverengi iç salgı bezi*.|| **küçük kan dolaşımı**, *anat. Çeşitli organlardan toplardamarlarla gelen kanın sağ kulakçık-sağ karıncık, atardamarlarla akciğerler-sol kulakçık yolunda izlediği dolaşım*.|| **küçük karga**, *zool.*

Kargagillerden, Asya'da yaşayan, siyah renkli, ensesi gri, küçük yapılı, ufuk gagalı, yapılarda, çan kulelerinde ve kayıklarda barınan bir tür karga, (*Corvus monedula*).|| **küçük kaya**, zool. Karadeniz çevresindeki küçük debili akarsularda yaşayan, bedeni pullu, başı çıplak, küçük omurgasızlar ve balık yumurtaları ile beslenen, çamurlu ve esmer su yosunlu dipleri seven, 4 cm. kadar boyda kemikli balık, (*bubyr caucasicus*).|| **küçük köpek**, gök b. Samanyolu'nun kenarında, ekvator ile İkizler takım yıldızı arasında yer alan bir kuzey yarıküre takım yıldızı|| **küçük köprü**, spor. El ve dizler üzerinde arka yere dönük şekilde kurulan köprü; el diz köprüsü.|| **küçük köyün büyük ağası**, Yaptığı küçük ve önemsiz bir işi çok büyük ve çok önemliymiş gibi göstererek böbürlenen, çalım satan; aşırı derecede büyüklenen, böbürlenen.|| **küçük kumru**, zool. İnsanlarla birlikte yerleşim alanlarında, bahçelerde yaşayan, evlerin uygun yerlerine yuva kuran, baş ve boyun erguvan renginde, omuz tüyleri kahverengi, kıyruk sokumu ve kanat tüyleri kurşun renginde, karın ve karın altı beyaz renkte, taneler, tohumlar ve evlerden atılan yiyecek artıkları ile beslenen bir kumru türü, (*Streptopelia senegalensis*).|| **küçükle küçük, büyükle büyük olmak**, 1. Her yaştaki insanla anlaşılabilir ve kaynaşabilmek. 2. Her mevki ve makamdaki kişilerle düşüp kalkmak.|| **küçük martı**, zool. Kuzey yarı kürede, deniz kıyıları ile bataklıklarda yaşayan, fırtınalı havalarda kara içlerine kadar giden, balık, yumuşakça, böcek ve çöplüklerde buldukları bütün yiyeceklerle beslenen, gerektiğinde küçük memeli ve kuşları avlayan, küçük bedenli, başı, boynu ve kıyruğu beyaz, gagası sarı-yeşil, ayakları gri-yeşil gezici bir martı, (*Larus canus*).|| **küçük mevlit ayı**, Ay takviminde dördüncü ay; rebiyülahır.|| **küçük müneccep**, müz. Klasik Türk musikisinde beş koma değerindeki bir aralık.|| **küçük oynamak**, Kumara az bir para ile katılmak.|| **küçük ölüm**, Uyku.|| **küçük önerme**, man. Bir tasımda küçük terimi karşılayan öncül; minör.|| **küçük parmak**, anat. El parmaklarının en küçüğü; serçe parmak.|| **küçük paskalya**, Hristiyan dinince kutsal sayılan 25 Aralık günü.|| **küçük sakarca**, zool. Yurdumuza ekim sonunda gelip şubat ortasından itibaren kuzeye giden, yaklaşık 60 cm. boyunda, koyu gri renkli, kanatları kapanınca uçları kıyruk uçlarına ulaşan, gözlerinin etrafında sarı bir çerçeve bulunan, ayakları portakal sarısı renginde, uçarken tiz bir "ku-yu, kuyu-yu-yu" sesi çıkaran göçmen bir kuş; küçük kara kaz, (*Anser erythropus*).|| **küçük sesli uyumu**, dbl. Türkçe kelimelerde düz seslilerden sonra düz seslilerin; yuvarlak seslilerden sonra ya düz geniş ya da dar yuvarlak seslilerin gelmesi kuralı.|| **küçük su dökmek**, Küçük abdestini yapmak; işlemek; çiş etmek.|| **küçük şalgam**, bot. Turpgillerden, çiçekleri

kokulu, tohumlarından sanayi yağı çıkarılan, kolzaya benzer bir yağ bitkisi; yağ şalgamı, (*Brassica rapa*).|| **küçük tansiyon**, tıp. Kanın beyin içindeki basıncı.|| **küçükten**, Küçük yaştan başlamak üzere.|| **küçük tepeli**, İmparatorluk döneminde divan-ı hümayun paşalarının giydiği tepesi küçük bir tür kavuk.|| **küçük terim**, man. Bir tasımda vargımın konusu olan terim.|| **küçük tevbe**, {eAT} Şaban ayı.|| **küçük tövbe ayı**, Ay takviminde altıncı ay; cemaziyyülahır.|| **küçük ünlü uyumu**, dbl. Türkçe kelimelerde düz ünlülerden sonra düz ünlülerin; yuvarlak ünlülerden sonra ya düz geniş ya da dar yuvarlak ünlülerin gelmesi kuralı.|| **küçük yaz**, {eAT} Pastırma yazı; yalancı yaz.

küçük², -ğü [kuçuk-k] {ağız} is. Kedi veya köpek yavrusu. [DS]

küçükkağa, [küçük+ağa] {ağız} is. Ağabey. [DS]

Küçükaslan, [küçük+aslan] is. gök b. Büyükayı'nın güneyinde az parlak yıldızlardan meydana gelmiş kuzey gökkürenin küçük takımıydı.

Küçükayı, [küçük+ayı] is. gök b. Gök küresinin kuzey kutbunda, sapının ucunda Kutup Yıldızının da bulunduğu, bir tavayı andırır bir takımıydı.

küçükbaş, [küçük+baş] is. Kasaplık hayvanlardan koyun ve keçiye verilen ad.

küçükçe, [küçük-çe] sf. Biraz küçük; az küçük.

küçükleme, [küçük-le-me] is. Küçüklemek eylemi.

küçüklemek, [küçük-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] 1. Küçük hâle getirmek. 2. mecaz. Birine veya bir şeye gereken önemi vermemek; değersiz saymak. 3. Birine küçük düşürecek, onur kırıcı bir davranışta bulunmak veya söz söylemek; tezlil etmek.

küçükleşme, [küçük-le-ş-me] is. Küçükleşmek eylemi.

küçükleşmek, [küçük-le-ş-mek] dönşl. f. [-ir] 1. Küçük hâle gelmek. 2. mecaz. Kendi değerini kaybettirecek bir davranışta bulunmak, söz söylemek; değerini yitirmek.

küçükleştirme, [küçük-le-ş-tir-me] is. Küçükleştirmek eylemi.

küçükleştirmek, [küçük-le-ş-tir-mek] gçl. f. [-ir] Küçükleşmesine sebep olmak; küçükleşmesini sağlamamak.

küçükletme, [küçük-le-t-me] is. Küçükletmek eylemi.

küçükletmek, [küçük-le-t-mek] gçl. f. [-ir] Küçük hâle getirmek.

küçükleyin, [küçük-leyin] {ağız} sf. Küçükçe; az küçük. [DS]

küçükklü, [küçük-lü] sf. Küçüğü olan; aralarında küçük olanları da bulunan. ☞ **küçükklü büyüklü**, Aralarında hem küçük, hem de büyük türleri olan.

küçükklük, -ğü [küçük-lük] is. 1. Küçük olanın özelliği. 2. Boyutları ufak olanın niteliği. 3. Çocukluk.

4. *mecaz.* İnsana yakışmayacak, insanın değerini ve saygınlığını azaltacak söz ve davranış; manevi niteliklerden yoksun olana yaraşır, utanç verici davranış.
- küçükseme**, [küçük-se-me] *is.* Küçükseme eylemi veya tutumu.
- küçüksemek**, [küçük-se-mek] *gçl. f. [-r] [-s(ü)-yor]* Küçük görmek; değer vermemek; küçüksemek, (1942).
- küçüksünmek**, [küçük-sün-mek] {ağız} *gçl. f. [-ür]* Küçük görmek; küçüksemek. [DS]
- küçül**, [küç-ül] {ağız} *is.* 1. Büyük fare. 2. Züppe. [DS]
- küçüle**, [? küçüle / küçüle] {ağız} *is.* Bir çeşit zehir. [DS]
- küçülemek**, [gücü-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Çözgüyü gücüye takmak. [DS]
- küçülme**, [küçü(k)-ül-me > küçü-l-me] *is.* Küçülme işi.
- küçülmek**, [küçü(k)-ül-mek > küçü-l-mek] *gçsz. f. [-ür]* 1. Küçük hâle gelmek; ufalmak. 2. Toplanıp bütülerek hacimce ufalmış gibi görünmek. 3. *mecaz.* İnsanın değerini düşürecek, onurunu kırarak, toplumun anlayışına, ahlak kurallarına aykırı bir davranışta bulunmak. 4. Yaşını gizleyerek kendini küçük gibi göstermek.
- küçültme**, [küçü(k)-ül-t-me > küçü-l-t-me] *is.* 1. Küçültme eylemi. 2. Bir cismin veya eşyanın belirli bir oranda daha küçük modelini yapmak. ☞ **küçültme eki**, *dbl. Kelimelerin anlamına küçüklük, azlık, sevgi, acıma kavramları katan eklerden her biri: -ce; -ceğiz; -cek; -cik; -imsi; -imtrak; -rek.*
- küçültmeli**, [küçült-me-li] *sf.* Küçültülen; küçültme işlemine uğrayan. ☞ **küçültmeli ad**, *dbl. Küçültme eklerinden biri ile yapılmış ve küçüklük, azlık, sevgi, şefkat kavramları kazanmış ad.* || **küçültmeli sıfat**, *dbl. Küçültme eklerinden biri ile kurularak bildirdiği kavrama azaltma veya yaklaştırma özelliği verilmiş sıfat.*
- küçültmek**, [küçü(k)-ül-t-mek > küçül-t-mek] *gçl. f. [-ür]* 1. Bir şeyi daha küçük hâle getirmek. 2. *mecaz.* Birine karşı onur kırıcı davranışta bulunmak veya söz söylemek; tahkir etmek. 3. Bir işe veya kimseye gereken önemi vermemek; önemsememek. 4. Yaşını daha küçük göstermek; küçük bildirmek; bu konuda yargı kararı aldirmek.
- küçültücü**, [küçü(k)-ül-t-mek > küçü-l-t-mek > küçü-l-t-ücü] *sf.* 1. (Fotoğraf, harita vb. aletleri için) küçülten; modelin daha küçük oranını yapan. 2. *mecaz.* Onur kırıcı; insanı küçük düşürücü; tahkir edici.
- küçülüş**, [küçü(k)-ül-mek > küçü-l-mek > küçü-l-üş] *is.* Küçülme eylemi veya biçimi.
- küçümen**, [küçü(k)-men > küçü-men] *sf.* 1. Benzerlerine göre biraz daha küçük olan; daha küçük; küçükçe. 2. {ağız} Pek küçük; mini mini; minicik. [DS]
- küçümencik**, -ği [küçü(k)-men > küçü-men-cik] {ağız} *sf.* Küçüğün de küçüğü; çok küçük; minicik; iyice küçük. [DS]
- küçümseme**, [küçü(k)-ümse-mek > küçü-mse-me] *is.* Küçümseme eylemi ve tutumu.
- küçümsemek**, [küçü(k)-ümse-mek > küçü-mse-mek (1944)] *gçl. f. [-r] [-s(ü)-yor]* Bir şeye bir kimseye olduğundan daha az değer vermek; küçük görmek; küçümsemek.
- küçümsemiş**, [küçü(k)-ümse-mek > küçü-mse-n-iş] *is.* Küçümsemek eylemi veya biçimi.
- küçümsemme**, [küçü(k)-ümse-mek > küçümse-n-me] *is.* Küçümsemek eylemi ve durumu.
- küçümsemek**, [küçü(k)-ümse-mek > küçümse-n-mek] *edil. f. [-ir]* Olduğundan daha az değer vermek; küçük görülmek; küçüksenmek.
- küçümseyiş**, [küçü(k)-ümse-mek > küçümse-y-iş] *is.* Küçümsemek eylemi veya biçimi.
- küçün**, [küç > küç-ün] {eT} *zf.* Zorla; zorlukla; güçlükle. [DLT]
- küçürek**, -ği [küçü(k)-rek > küçü-rek كچرك] *sf.* Daha küçük; küçükçe.
- küd¹**, [küt / küd] {ağız} *sf.* Eli ayağı tutmayan; kötürüm; sakat. [DS]
- küd²**, [küd] {ağız} *is.* Doğal özellik; alışkanlık; huy. [DS]
- küd³**, [küd / küt] {ağız} *sf.* (Parmak için) kısa ve kalın; küt. [DS]
- küd⁴**, [küt / küd] {ağız} *sf.* Kesme özelliği kaybolmuş olan; küt; kör. [DS]
- küdam**, [kü-dam] {eT} *sf.* Hangi? [Yükneki]
- küdas**, [Ar. küdās كداس (küda:s)] *is.* Hayvan aksırığı.
- küddüş**, [kü-d-üş / küd(d)-üş] {ağız} *sf.* Becerikli. [DS]
- küde¹**, [küde] {ağız} *is.* Çam sakızı. [DS]
- küde²**, [küde] {ağız} *is.* Bir iki yaş arasındaki keçi yavrusu; oğlak. [DS]
- küde³**, [küde] {ağız} *sf.* Kısa. [DS]
- küdeç**, [Soğd. kwzt'yk => küzeç] {eT} *is.* → küzeç. [DLT]
- küdegü**, [kü-mek (nöbet tutmak) > kü-d-mek (gözlemek; beklemek) > küd-ē-gü] (küde:gü:) {eT} *is.* Yeni evli erkek; güvey; damat. [DLT] [ETY] [EUTS] [JKPÖy.] [Gabain]
- küdelemek**, [küde-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Karışık olan sıvıyı süzmek. [DS]
- küdemek¹**, [kü-mek (beklemek, kollamak, korumak) > kü-d-mek > küd-ē-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* Gözetmek. [DLT]
- küdemek²**, [küde-mek] {eT} *gçsz. f. [-ür]* Bağırarak; çağırarak; gürültü etmek. [EUTS]

- küden**¹, [kü-d-mek (gözlemek; beklemek) > kü-d-en] {eT} is. 1. Davetli; konuk. [Gabain] [EUTS]. [İKPÖy.] 2. Dügün; gerdek. [DLT] [KB] [İKPÖy.] 3. Dügün yemeği. [DLT]
- küden**², [köt-en] is. Göden. ☞ **küden ig**, {eT} *Kalın bağırsak hastalığı*. [EUTS]
- küdenlik**, [kü-d-en > kü-den-lik] {eT} is. Konak; misafire mahsus ev. [EUTS] [Gabain]
- küdez**, [kü-d-mek > kü-d-ez] {eT} is. Muhafaza; koruma; gözetme. [KB]
- küdezçi**, [kü-d-mek > kü-d-ez-çi] (küdezçi:) {eT} is. Gözetici; muhafız. [KB]
- küdezilmek**, [ködez-il-mek / küdez-il-mek] {eT} edil. f. [-ür] Gözetilmek; korunmak. [KB] [Yükneki]
- küdezig**, [ködez-lig / küdez-lig] {eT} sf. Korunmalı; gözetim altında tutulan. [KB]
- küdezmek**, [ködez-mek / közed-mek / küdez-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Saklamak; beklemek; korumak; gözetmek. [DLT] [KB] [İKPÖy.] [Yükneki]
- küdmek**, [kü-mek (beklemek, kollamak, korumak) > kü-d-mek / kü-t-mek] (kü:dmek) {eT} gçl. f. [-er] Beklemek; gözetmek; gütmek; birinin yolunu gözlemek; durmak; gözlemek; gütmek. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [İKPÖy.] [Yükneki]
- küdrüm**, [kü-d-mek > *küdür-mek > küd(ü)r-üm] {eT} sf. Seçkin; yüksek.
- küdrüvçü**, [küdrüv-çü] {ağız} is. Şarbona benzeyen, dağlanarak iyileştirilen bir hastalık; yakma hastalığı. [DS]
- küdur**, [Ar. keder > küdur كدور] (küdu:r) {OsT} is. Kederler; sıkıntılar; üzüntüler.
- küdurat**, [Ar. keder > küdürat كدورات] (küdu:ra:t) {OsT} is. Kederler; kaygılar; sıkıntılar; üzüntüler.
- küduret**, [Ar. küdüret كدورت] (küdu:ret) {OsT} is. 1. Sıkıntı; kaygı; üzüntü. 2. Bulanıklık; karışıklık.
- küdüg**, [kü-d-mek > kü-d-üg] {eT} is. 1. İş; faaliyet; iş gücü. [EUTS] [KB] [Üç İtigsizler] [Gabain] 2. Alış veriş; ticaret. [EUTS]
- küdük**¹, -ğü [kü-d-ük] {ağız} is. Gömlek. [DS]
- küdük**², [kü-d-mek > kü-d-üg] {eT} is. İş gücü; alış veriş. [DLT]
- küdüklüg**, [kü-d-ük > kü-d-ük-lüg] {eT} sf. İş sahibi; çalışan. [DLT]
- küdünlmek**, [küdüñ-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] Bir şeyin ucundan tutup uzağa fırlatmak. [DS]
- küdüür**, [küdüür] {ağız} is. Mısır unundan yapılan küçük bazlama. [DS]
- küdüret**, [küdüret] {ağız} is. Kin. [DS]
- küdüürük, -ğü** [küdüür-ük] {ağız} is. Sapı ve ağzı kırık toprak testi. [DS]
- küdüüş**, [kü-d-mek > kü-d-üş] {ağız} sf. Becerikli. [DS]
- küdüüşmek**, [kü-d-mek > kü-d-üş-mek] {eT} işteş. f. [-ür] Birbirini beklemek; beklemek. [DLT]
- küf**¹, [kef / kıf / kif / köf / küf (yans.)] is. Sık sık solumayı, rüzgârın esmesini anlatan kök. [Zülfikar] küf-ül küfül, küf-ür küfür ☞ **küf küf**, {eAT} 1. Küfür küfür. 2. (Nefes için) sık sık; kesik kesik. || **küf vermek**, {ağız} Salınacağı ilk kez itmek; hız vermek. [DS]
- küf**², [küf] is. 1. Yetiştigi ortamda çok büyük kimyasal değişiklikler yapan küçük boylu mantarların genel adı. 2. Oksitlenme sonucu madenlerin yüzeylerinde oluşan değişik renkli tabaka; pas. ☞ **küf bağlamak**, 1. Üzerinde veya içinde küf meydana gelmek. 2. mecaz. Hareketsizlikten veya çalışmaktan dolayı eli ayağı tutulmak; paslanmak. 3. mecaz. Unutulmak; ört bas edilmek. 4. mecaz. Bitmek; tükenmek. || **küf kokmak**, (Kapalı ve loş yer için) havasızlıktan ve ışsızlıktan dolayı ağır kokmak. || **küf kokusu**, Ağır, ekşi ve bunaltıcı koku. || **küf tutmak**, 1. Üzerinde veya içinde küf meydana gelmek. 2. mecaz. Hareketsizlikten veya çalışmaktan dolayı eli ayağı tutulmak. 3. Unutulmak; ört bas edilmek. || **küf yeşili**, (Renk için) açık yeşil; limon yeşili.
- küf**³, [küf] {ağız} is. 1. Çocuk başlığı; takke. 2. Kadınların başlarına giydikleri altınlı fes. [DS]
- küfat**, [Ar. kâfi > küfât كفات] (küfa:t) {OsT} is. Yeterliler; yetecek olanlar.
- küfe**, [Yun. kopha > Ar. küfe كفه] {OsT} is. 1. Çoğunlukla sırta alınarak sebze ve meyve taşımakta kullanılan ağaç dalı veya şeritlerinden örülmüş geniş ve derin sepet. 2. argo. Kaba et; kış. 3. sf. Bir küfenin alabileceği miktarda olan. ☞ **küfe ile getirilmek**, Başkasının yardımı olmadan taşınamayacak derecede sarhoş olmak.
- küfeci**, [küfe-ci] is. 1. Küfe yapan kimse. 2. Çoğunlukla pazarlarda sırtında küfe ile yük taşıyan hamal.
- küfecilik, -ği** [küfe-ci-lik] is. Küfecinin yaptığı iş ve meslek; hamallık.
- küfeç**, [küfeç / küveç] {eT} is. → küveç. [DLT]
- küfeçlig**, [küfeç / küveç > küfeç-lig] {eT} is. → küveçlig. [DLT]
- küfek**, -ği [Yun. koupháki كوفكي] {OsT} is. 1. Çabuk kırılan bir taş; sünger taşı. 2. sf. Gevrek; yumuşak.
- küfeke**, [Yun. koupháki كوفكه] {OsT} is. → küfek.
- küfeki**, [Yun. koupháki كوفكي] {OsT} is. → küfek.
- küfeli**, [küfe-li] sf. 1. Küfesi bulunan; küfe taşıyan. 2. argo. (Kadın için) kalçası ve kaba etleri büyük olan.

küfelik, -ği [küfe-lik] *sf.* 1. Belirtilen sayıda küfenin alabileceği miktarda olan. 2. *mecaz.* Kendi kendine yürüyemeyecek veya ayakta duramayacak derecede sarhoş olan. ☞ **küfelik olmak**, *Başkasının yardımını olmadan taşınamayacak derecede sarhoş olmak.*

küfenç, [küve-n-mek > küven-ç] {eT} *is.* → güvenç. [Gabain]

küfez, [küve-z > küfez] {eT} *sf.* → küvez. [DLT]

küffar, [Ar. kâfir > küffâr کفار] (küffa:r) {OsT} *is.* Kâfirler; Müslüman olmayanlar; küfür içinde bulunanlar; Allah'a inanmayanlar.

küfle, [Far. külbe] {ağız} *is.* Tandırın hava deliği. [DS]

küfleme, [küf-le-me] *is.* Küflemek eylemi.

küflemek, [küf-le-mek] *gçl. f.* [-r] [-l(ü)-yor] Küf bulaştırmak; küflü hâle getirmek.

küflendirme, [küf-le-n-dir-me] *is.* Küflendirmek eylemi.

küflendirmek, [küf-le-n-dir-mek] *gçl. f.* [-ir] Küflenmesine yol açmak; küfletmek.

küflenme, [küf-le-n-me] *is.* Küflenmek işi.

küflenmek, [küf-le-n-mek] *dönşl. f.* [-ir] 1. Küf tutmak; küflü hâle gelmek; üzeri küf ile örtülmek. 2. *mecaz.* Zamanı geçmek; kokuşmak; köhneleşmek. 3. Bir yerde uzun süre hareketsiz kalmaktan veya istediği ortamı bulamamaktan dolayı yetenek ve değerlerini yitirmek.

küfletme, [küf-le-t-me] *is.* Küfletmek eylemi.

küfletmek, [küf-le-t-mek] *gçl. f.* [-ir] Bir şeyin küflenmesine yol açmak; küflü hâle getirmek; küflendirmek.

küflez, [küf-le-z] {ağız} *sf.* Kısa boylu kalın ağaç. [DS]

küflü, [küf-lü] *sf.* 1. Küfü olan; üzerinde veya içinde küf bulunan. 2. Küflenmiş olan. 3. *mecaz.* Zamanı geçmiş; köhne. 4. *is.* Cimrilik yüzünden uzun süre saklanmış para. 5. {ağız} Evde kalmış; evlenmemiş kız. [DS] ☞ **küflü çıkın**, {ağız} *Parası olup da saklayan; yemeyen.* [DS]|| **küflü peynir telemesi**, *Üzerinde veya içinde yeşil peynir küfleri bulunan bir tür peynir.*

küflüce, [küf-lü-ce] *is. tp.* Bazı mantarların yol açtığı, insan cildinde, bazı bitki ve hayvanlarda görülen asalak hastalığı; mantar hastalığı; mikoz.

küfr, [Ar. küfr کفر] {OsT} *is.* → küfür. ☞ **küfr-bâz**, {OsT} → küfürbaz..|| **küfr-bâzî**, {OsT} *Sövüp sayma; küfredicilik.*|| **küfr-i cahüdî**, {OsT} *Özünden bildiği hâlde ağızyla söylememe.*|| **küfr-i inâdî**, {OsT} *Özüyle bildiği, diliyle söylediği hâlde İslamı kabul etmeme.*|| **küfr-i inkârî**, {OsT} *Özüyle ve sözüyle Allah'ı bilmeme.*|| **küfr-i nifakî**, {OsT} *Diliyle kabul ettiğini söylediği hâlde özüyle inkâr etme.*|| **küfr-i zülf**, {OsT} *ed. Zülfün karanlığı.*

küfran, [Ar. küfr (örtme, gizleme) > küfrân کفران] (küfra:n) {OsT} *is.* Yapılan bir iyiliği unutma veya bilmezlikten gelme; nankörlük. ☞ **küfrân-ı nimet**, {OsT} *Nankörce davranışlarda bulunma; nankörlük etme.*

küfremek, [küv-rē-mek > küfrē-mek] {eT} *gçsz. f.* [-r] Gevşemek. [DLT]

küfretme, [Ar. küfr + T. et-me] *is.* Küfretmek eylemi; sövme.

küfretmek, [Ar. küfr + T. et-mek] *gçsz. f.* [-(-d)-er] [-(-d)-i-yor] 1. Küfür niteliğinde sözler söylemek; sövmek. 2. (Allah için) varlığını, birliğini reddetmek; Allah'a inanmamak.

küfriyat, [Ar. küfr > küfriyyât کفریات] (küfriya:t) {OsT} *is.* 1. Küfürlü sözler; küfürler. 2. Hicivler. 3. *din.* Allah'ın varlığı, birliği ve dinî inançlara aykırı davranış ve sözler.

küfte, [Far. küfte] {ağız} *is.* Köfte. [DS]

küftü, [küftü] {ağız} *is.* Balta veya keserin keskin olmayan tarafı. [DS]

küfü, [küfü] {ağız} *sf.* Korkunç; kocamış. [DS]

küfuf, [Ar. keff > küfuf کفوف] (küfü:f) {OsT} *is.* Avuçlar; avuç içleri; el ayaları.

küfük, -ğü [küfü-k] {ağız} *sf.* 1. İçi boş; çürük. 2. *is.* Ocağın içinde ana duvara bitişik yarım metre yükseklikte kalınca set. [DS]

küfül, [küf (yans.) > küfül] *is.* Serin esen rüzgârın çıkardığı ses. ☞ **küfül küfül**, {ağız} *Serin serin; küfür küfür.* [DS]

küfür¹, [küf (yans.) > küfür] *is.* Serin ve hoşça esen rüzgârın çıkardığı ses. ☞ **küfür küfür**, (Rüzgârın esışı için) *tatlı bir serinlik getirir biçimde.*

küfür², -frü [Ar. küfr کفر] {OsT} *is.* 1. Örtme; gizleme. 2. Bir kimseye karşı kullanılan çirkin ve kötü sözler; sövme; sövgü. 3. *mecaz.* Olumlu işleri kötü gösterme; gerçeği örtme, gizleme; varlıkları inkâr etme. 4. Nankörlük. 5. *gnşl.* Allah'ın varlığına, birliğine ve İslam dininin esaslarına aykırı davranışlarda bulunma veya söz söyleme; bunlara inanmama; Allah'a ortak koşma; kâfirlik. 6. İslam dininin dışında olma hâli; gayrimüslimlik. 7. *ed.* Manevi karanlık; zulmet. 8. *ed.* Sevgilinin saçının rengi; siyah. ☞ **küfür savurmak**, *Küfretmek; sövmek.*

küfürbaz, [Ar. küfr + Far. -bâz کفریاز] {OsT} *sf.* Çok küfreden; çok söven; ağız bozuk.

küfürbazlık, [küfürbaz-lık] *is.* 1. Küfürbaz olma hâli; çok küfretmek; çok sövmek; ağız bozukluğu. 2. Küfürbaz kimseye özgü davranış biçimi.

küfürdemek, [küfür-de-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-d(ü)-yor] (Rüzgâr için) serin serin esmek. [DS]

küfürtü, [küfür-tü] {ağız} *is.* Hafif esen yel. [DS]

küfüv, -ffü [Ar. küfv کفو] {OsT} *is.* 1. Birbirine ben-

- zeyen; eş; ortak; denk. **2.** Birbirine çok yakışan; denk olan.
- küfv**, [Ar. küfv کفو] {OsT} is. → küfüv.
- küfye**, [Ar. küfye کفیه] {OsT} is. Geçinecek miktar-daki yiyecek.
- küfyenmek**, [küyüm > küy(ü)m-en-mek / kuyman-mak] {eT} gçsz. f. [-ür] Üstüne düşmemek. [DLT]
- küg¹**, [Çin. ch'ü / k'jok => küg] (kü:ğ) {eT} is. Şarkı; türkü; makam; melodi; ahenk. [EUTS] [Gabain] [Nevâyi]
- küg²**, [küg] (kü:ğ) {eT} is. **1.** Ayna yüzünde meydana gelen pas. [DLT] **2.** Kadınların yüzünde oluşan çilik. [DLT]
- küg³**, [küg] (kü:ğ) {eT} is. Koç veya başka hayvanların kışa yakın aşması. [DLT]
- küg⁴**, [kü-mek > kü-g] (kü:ğ) {eT} is. Hayvan bakımı; hayvan otlatma. [DLT]
- küg⁵**, [küg] (kü:ğ) {eT} is. Bir şehir halkı arasında bir sene içinde çıkıp gülünen şey; gülmece; şaka. [DLT]
- küg⁶**, [kük / küg] {eT} is. Sefalet; sıkıntı. [Gabain] [EUTS]
- küg⁷**, [kū] (kü:ğ) {eT} is. → kü. [EUTS]
- küg⁸**, [kōk] (kü:ğ) {eT} is. **1.** Mavi; gök rengi. [EUTS] **2.** Sema; gökyüzü. [EUTS]
- küğe**, [küñe] {ağız} is. Çer çöp; süprüntü. [DS]
- kügettürmek**, [küg > küg-ē-mek > küge-t-mek > küge-t-tür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Methettirmek; övdürmek. [EUTS]
- küglemek¹**, [küg (şarkı) > küg-lē-mek] (küğle:mek) {eT} gçsz. f. [-r] Müzik söylemek; ırlamak; taganni etmek. [DLT]
- küglemek²**, [küg (bakım) > küg-lē-mek] (küğle:mek) {eT} gçl. f. [-r] Hayvanlara yeşil ot yedirmek; otlatmak. [DLT]
- küglenmek¹**, [küg (çil) > küg-lē-mek > kügle-n-mek] {eT} dönşl. f. [-ür] Yüzde çiller çıkmak. [DLT]
- küglenmek²**, [küg (şarkı) > küg-lē-mek > kügle-n-mek] {eT} dönşl. f. [-ür] Şarkı söylemek; ırlamak; taganni etmek; sesi yükselte alçalta şarkı çağırmak. [DLT]
- kügülmek**, [küg > küg-ül-mek] {eT} edil. f. [-ür] **1.** Takdis edilmiş olmak. [EUTS] **2.** Tanınmak. [EUTS]
- küg**, [Ar. küğ قوخ] {ağız} is. Bağ ve bahçe kulübesi. [DS]
- küh**, [Far. kūh > kūh ک] {OsT} is. Dağ. ☞ **küh-istān**, {OsT} Dağlık bölge; dağlık yer. || **küh-sār**, {OsT} Dağlık bölge; dağlık yer.
- kühen**, [Far. kühen کهن] {OsT} sf. **1.** Yaşlı; eski; köhnemiş. **2.** Modası geçmiş. ☞ **kühen-deyr**, {OsT} mecaz. Bu dünya; fani dünya. || **kühen-gürg**, {OsT} 1. Eski kurt. 2. mecaz. Bu dünya. || **deyr-i harābāt**, {OsT} 1. Eski yıkıklıklar. 2. mecaz. Bu dünya. || **kühen-pîr**, {OsT} Çok yaşlı. || **kühen-sāl**, {OsT} 1. Eski yıl. 2. Yaşlı; yaşlanmış; kocalmış. 3. Eski.
- küheyl**, [Ar. küheyl كهيل] {OsT} sf. Siyaha boyanmış; sürmeli.
- küheylî**, [Ar. küheylî كهيلي] (küheylî:) {OsT} is. → küheylan.
- küheylan**, [Ar. küheylān > Far. koheylān كهيلان] (küheylā:n) {OsT} is. Cins Arap atı.
- kühhan**, [Ar. kâhin > kühhān كهان] (kühha:n) {OsT} is. Kâhinler; falcılar; bakıcılar.
- kühl**, [Ar. kühl كهيل] {OsT} is. Siyah boya; sürme; antimon.
- kühlan**, [Ar. kehl > kühlān كهلان] (kühlā:n) {OsT} is. Olgunluk çağında bulunan kimseler.
- kühlemek**, [küh-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] Suç işleyip kaçan kimsenin arkasından küh küh diye aşağılamak; alay etmek; yuhalamak. [DS]
- kühuf**, [Ar. kehf > kühūf كهوف] (kühuf:) {OsT} is. Mağaralar.
- kühul**, **-lū** [Ar. kehl > kâhil > kühūl كهول] (kühul:) {OsT} is. Erişkin kimseler; orta yaşlılar.
- kühulet**, [Ar. kehl > kâhil > kühūlet كهولت] (kühulet) {OsT} is. Olgunluk çağı; orta yaşlılık.
- kühül**, [Yun. koukuli] {ağız} is. İpek kozası. [DS]
- küidung**, [? kövdōñ / küydūñ] {eT} is. → kövdōng. [EUTS]
- küimek**, [küy-mek] {eT} gçsz. f. [-r] Yanmak; köymek. [EUTS]
- küin**, [Çin. k'üen] {eT} is. Kitap tomanı. [EUTS] [Gabain]
- küjek**, [Argu. küjik] {eT} is. → küjik. [KB]
- küji**, [Soğd. / Moğ. küci] {eT} is. Buhur; buhur değ-neği; tütsü; günlük; yakılınca koku veren nesne; öd ağacı; misk. [EUTS] [Gabain]
- küjik**, [Argu. küjik] {eT} is. Perçem; zülüf. [DLT]
- kük¹**, [kōk] (kü:k) {eT} is. **1.** Mavi; gök rengi. [EUTS] **2.** Sema; gökyüzü. [EUTS] **3.** Gece. [EUTS]
- kük²**, [kük] {eT} zf. Belki. [Gabain]
- kükçü**, [kürk-çü] {ağız} is. Kürkçü. [DS]
- kükçük**, **-ğü** [küçük كو كچوك] {eAT} is. Küçük.
- küke**, [? küke كهكه] {OsT} is. Küçük ve yuvarlak ekmek. [Bürhan-ı Katı']
- kükele**, [? kükele] {ağız} is. Yuvarlak taş. [DS]
- küker**, [? küker] {ağız} is. Yelken bağı. [DS]
- küki**, [? küki] {ağız} is. Kuru köfte. [DS]
- küklen**, [? küklen] {ağız} is. İlkbahar. [DS]
- kükmek¹**, [kük > kük-mek] {eT} gçsz. f. **1.** Ünlü olmak; meşhur olmak. [ETY] **2.** (Kişi için) olaylar ve işler içinde olgunlaşmak; pişmek. [DLT]

kükme², -ği [kük-mek] {ağız} is. Boynuz. [DS]

kükre¹, [kük-re] {ağız} is. Çam ağacının reçinesi. [DS]

kükre², [kökre-mek > kükre] sf. (Hayvan için) çeşitli sebeplerden, özellikle kızışma dolayısıyla saldırgan olan.

kükrek¹, -ği [kükre-k] {ağız} is. 1. Kasırğa. 2. Sis. 3. sf. Hırçın. [DS]

kükrek², -ği [kük-re-k] {ağız} is. Göğüs. [DS]

kükreme, [kükre-me] is. Kükremek eylemi ve durumu.

kükremek, [eT. kür (yans.) > kür-kire-mek > kökre-mek / kük > kük-(ü)r-ē-mek / kükre-mek] gçsz. f. [-r] [-r(ü)-yor] 1. (Aslan için) bağırarak. {eAT} (aynı) [DK] 2. mecaz. Kızgınlık sebebiyle korkunç sesler çıkarmak. {eAT} (aynı) [DK] 3. Yüksek sesle bağırarak. 4. (Duyular için) coşmak; taşmak; kabarmak. 5. mecaz. Taşkınlık göstermek; coşmak. 6. (Deniz, nehir vb. için) suları taşmak; kabarmak. 7. Kızgınlıktan ağzı köpürmek. 8. Mayalanma yüzünden kabarmak; hacimce genişlemek; fazlaca kabarıp taşmak. 9. (Ot, çiçek vb. için) gür bir biçimde gelişmek; birden büyümek. ☞ **kükremiş aslan gibi**, *Öfke ve şiddetle taşkınlık göstererek.*

kükreyiş, [kükre-y-iş] is. Kükremek eylemi veya biçimi.

kükrez, [kükre-z] {ağız} sf. (Kişi için) esmer ve tük-naz. [DS]

kükü¹, [kükü] {ağız} is. Ucu sivriltilmiş kazık. [DS]

kükü², [kükü] (kükü:) {eT} is. Hala. [DLT]

küküm¹, [kük-üm] {ağız} sf. 1. Elden ayaktan düşmüş; çok yaşlı; düşkün. 2. Kötürüm; sakat. [DS]

küküm², [kük-üm] {ağız} is. 1. Yere dökülüp sararmış olan çam ve ardıç yaprakları. 2. Davar kılının dip tarafında olan pamuksu birikinti. 3. Tahta kırıntısı; talaş. [DS]

kükür¹, [kük-ür] {ağız} is. Çok taşlı yer. [DS]

kükür², [kük-ür] {ağız} is. Çer çöp; toz birikintisi. [DS]

kükürd, [Far. gügird / kükürd کوكرد] {OsT} is. kim. → kükürt.

kükürt¹, -dü [Far. gügird / kükürd کوكرد] {OsT} is. kim. 1. Doğada, saf veya bileşikler hâlinde bol miktarda bulunan, atom ağırlığı 32,07, atom numarası 16 olan, eski çağlardan beri bilinen, limon sarısı renginde, kokusuz, tatsız bir element; sülfür; sembolü: S. 2. {ağız} Kibrit. [DS] 3. {ağız} Çam ağacı reçinesi. [DS] ☞ **kükürt çiçeği**, *Bazı deri hastalıklarında losyon veya merhem hâlinde kullanılan, kükürt buharının ani olarak soğutulmasıyla elde edilen kükürt.* || **kükürt kibritçiliği**, {ağız} *Kükürdü eritip pamuk ipliği üzerine dökerek kibrit yapma işi.* [DS] || **kükürt körüğü**, *Külleme gibi bazı bitki hastalıklarıyla mücadelede bitkilerin üzerine kükürt serpmekte kullanılan körük.*

kükürt², -dü [kükürt] {ağız} is. 1. Anası tülü, babası boz deve yavrusu. 2. Üç yaşını bitirmiş buhur deve. 3. Dibekte dövülmüş yaban armudu; ahlat tozu. [DS] ☞ **kükürt deve**, {eAT} *Ana ve babası başka başka soydan olan deve; melez deve.*

kükürtatar, [kükürt+at-ar] is. jeol. Üzerinden kükürtlü buhar çıkan arazi.

kükürtleme, [kükürt-le-me] is. 1. Kükürtlemek eylemi. 2. Yün elyafının beyazlatılması için kükürt-dioksit gazlarının kullanılma işlemi. 3. Bazı bitki hastalıklarında bitkilerin üzerine kükürt serpmesi.

kükürtlemek, [kükürt-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Üzerine toz kükürt serpmek. 2. Kükürtlü boya maddesine batırmak. 3. kim. Bir maddeyi kükürtle birleştirmek. 4. Ortama kükürt katmak; sülfürlemek.

kükürtlenme, [kükürt-le-n-me] is. Kükürtlenmek işi.

kükürtlenmek, [kükürt-le-n-mek] edil. f. [-ir] 1. Üzerine kükürt atılmak veya püskürtülmek. 2. Kükürtlü boya maddesine batırılmak. 3. Kükürt ile birleştirilmek. 4. (Ortam için) kükürt katılmak; sülfürlenmek. 5. döşl. f. Kükürt sahibi olmak; kükürt edinmek.

kükürtlü, [kükürt-lü] sf. 1. Kükürdü olan; üzerinde veya içinde kükürt bulunan. 2. Kükürtlenmiş olan. 3. Yapısına kükürt katılmış olan. ☞ **kükürtlü fitil**, *Şarap fiçilerinin dezenfektanında kullanılan kükürde batırılmış bez.* || **kükürtlü kibrit**, *Kibrit başında başlayan yanmayı ağaç çubuğa kadar gidermek için yapısına kükürt katılmış olan kibrit.*

kükürtsüz, [kükürt-süz] sf. İçinde ve yapısında kükürt bulunmayan.

küküy, [küküy] {eT} is. → kükü. [DLT]

kül¹, [eT. kül] is. 1. Bazı maddelerin yanmasından arta kalan toz hâldeki inorganik madde. {eT} {eAT} (aynı) [EUTS] [DLT] [Gabain] [DK] 2. Bir petrol ürününün tamamen yanmasından sonra geriye kalan madenî artık. 3. Bir yangın sonucu yanmış olan yerin kalıntısı; yıkıntı; yanık. 4. Bir ölünün yakıldıktan sonra vazoya veya mezara konan kalıntısı. 5. Yanardağların püskürttüğü aynı madenî elementleri taşıyan toz halindeki maddecikler. ☞ **kül atan**, {ağız} *Kadın; eş.* [DS] || **kül bağlamak**, 1. (Ateş için) *alevi kesilmek; sönmek.* 2. (Olay ve durumlar için) *etkisini yitirmek; gücü kalmamak; unutulmak.* || **Kül başına!** {ağız} *"Allah belanı versin!" anlamında ilenme sözü.* [DS] || **kül çiçeği**, {ağız} *Mangal kömürü yanıp kor olduktan sonra üzerinde oluşan ince beyaz kül; beyaz kül.* [DS] || **kül çöreği**, {ağız} *Sıcak kül üzerinde pişirilen bir tür çörek.* [DS] || **kül demiri**, {ağız} *Ateş küreği.* [DS] || **kül doru**, {ağız} *Kül rengi.* [DS] || **kül dökken**, {ağız} *Kadın eş.* [DS] || (ortalığı) **kül etmek**, 1. (Ateş, güneş vb.) *yakmak; kavurmak.* 2. mecaz. *Her şeyini yok etmek; mahvetmek.* || **kül demiri**, *Ateş küreği.* || **kül gibi**, (Yüz için)

soluk ve renksiz. || **kül gibi olmak**, (Beniz, yüz için) heyecan, korku vb. sebeplerle rengi kaçmak; solmak. || **kül ipi**, {ağız} Koyunlar kırılırken ayaklarını bağlamak için kullanılan ip. [DS] || **kül kâhyası**, {ağız} Kadın; eş. [DS] || **kül kedisi**, {ağız} Vücudun şişen, ağrıyan kısmına sarmak için küle sokulmuş ıslak bez. [DS] || **kül kesilmek**, (Beniz, yüz için) heyecan, korku vb. sebeplerle rengi kaçmak; solmak. || **kül kömür olmak**, Tamamen ortadan kalkmak; mahvolmak. || **kül küpür olmak**, Bir düşünce veya birinin uğruna kendini yok edercesine çabalamak; kul köle olmak. [DS] || **kül olmak**, 1. Bütünüyle yanmak. 2. mecaz. Varını yoğunu yitirmek; her şeyi yok olmak; helak olmak; mahvolmak. || **kül öksüzü**, {eAT} Anadan ve babadan yetim kalmış küçük çocuk; öksüz. || **kül pidesi**, Sıcak kül üzerinde pişirilen bir tür pide. || **kül rengi**, Siyah ve beyaz arası bir renk; gri. || **kül rengi et sineği**, Eklem bacaklıların böcekler sınıfından, larvalarını et üzerine bırakan bir tür sinek, (*Sartophaga carnaria*). || **kül renkli ışık**, Güneş tarafından aydınlatılmayan Ay yüzüne dünyadan vuran aydınlığın etkisi ile oluşan zayıf ışık. || **kül suyu**, Su ile kaynatılıp durultulduktan sonra çamaşır yıkamakta kullanılan su. || **kül tablası**, Sigaranın külünü silmek veya izmariti söndürmek için kullanılan küçük kap; küllük. || **kül ufak**, Paramparça; tuz buz. [DS] || **kül ufak olmak**, Çok küçük parçalara ayrılmak. || **külünü savurmak**, Bütünüyle yok edip hiçbir eser bırakmamak. || **kül üze oturmak**, Yoksulluk çekmek. || **kül yakısı**, Kızgın küle yapılan yakı. || **kül yemek**, argo. Hesabını yanlış yapmak; aldanmak. || **kül yutmak**, argo. Aldanmak; oyuna gelmek. || **kül yutmamak**, argo. Oyuna gelmemek. || **kül yutturmak**, argo. Oyuna getirmek; aldatmak.

kül², [köl / kül] {eT} is. 1. Göl. [DLT] 2. sf. Göl gibi çok; çok birikmiş.

kül³, -lli [Ar. küll کُلٌّ] {OsT} is. 1. Bir şeyin tamamı; bütünü; tüm. 2. Parçalara ayrılmamış olan şey; bütün; tüm. 3. sf. Her. 4. Çok. ☞ **külle yevm**, {OsT} Her gün.

külâh, [Far. külâh / küleh کلاه / كلس] (külâ:h) {OsT} is. 1. Erkeklerin giydiği, keçeden yapılmış sivri başlık. 2. Keçeden yapılmış hafif bere. 3. İçine çerez vb. konulan kâğıttan bükülerek yapılmış konik kap. 4. mecaz. Hile; dolap; düzen. 5. Bazı bitkilerin çiçeklerinde görülen miğfer şeklindeki kubbeleşmiş çiçek kılıfı. 6. Kule ve minare gibi yapıların üstünü örten konik çatı. 7. {ağız} İçi oyularak kurutulmuş sebze. [DS] ☞ **külâh eğmek**, {eAT} Boyun eğmek; eyvallah etmek. || **külâh etmek**, Hile yapmak; kandırmak; dolandırmak; aldatmak. || **külâh giydirmek**, 1. Görevden almak. 2. Oyuna getirmek; kandırmak; dolandırmak; aldatmak. || **külâh-ı istivâdâr**, {OsT} Yeşil şerit dikilmiş Mevlevi sikkesi. ||

Külâhıma dinlet! “Söylediklerinle beni kandıramazsın!” anlamında söz. || **külâh-ı Mevlevî**, {OsT} Mevlevilerin giydiği külâh. || **külâhına anlatmak**, Söylenen yalanlara inanmamak. || **külâhını göğe fırlatmak**, Aşırı derecede sevinmek. || **külâhını havaya atmak**, Aşırı derecede sevinmek. || **külâhını ters giydirmek**, (Birini) aldatmak; kandırmak; açığöz geçinen birine oyun etmek. || **külâh-ı seyfi**, {OsT} Bir tür Mevlevi sikkesi. || **külâh-ı zerd**, {OsT} Acemi oğlanlarının giydiği başlık. || **külâh kapmak**, Kandırma ve oyun ile hakkı olmayan bir şeye sahip olmak veya bir işin başına geçmek; hile ile durumu düzeltmek. || **külâhları değişmek**, Kavga etmek; dostluğu, iyi ilişkiyi sona erdirmek; darılmak; bozlaşmak. || **külâhları değiştirmek**, Kavga etmek; darılmak; bozlaşmak. || **külâh peşinde olmak**, Hile ve yalan dolan ile bir işin başına geçmeye çalışmak. || **külâh sallamak**, Menfaatinin birtedeği herkese yardımlık etmek; dalkavukluk etmek. || **külâh urmak**, {eAT} Başlık giydirmek.

külâhçı, [külâh-çı] (külâhçı) is. 1. Külâh yapan veya satan kimse. 2. mecaz. Hileci; dolandırıcı; düzenbaz.

külâhlı, [külâh-lı] (külâhlı) sf. 1. Külâh olan; külâh giymiş olan. 2. (Yapı için) konik çatısı olan.

külâhsız, [külâh-sız] (külâhsız) sf. Külâh olmayan; külâh giymemiş olan.

külale, [Far. külâle کلاله] (külâ:le) {OsT} is. 1. Kıvrıkcık saç. 2. Çiçek demeti.

külbastı, [kü+bas-tı] is. Izgarada pişirilmiş kemiksiz ya da bel kemiği ucundan çıkarılmış et.

külbastıhk, -ğı [kül+bas-tı-lık] sf. 1. (Et için) külbastı yapmaya uygun; külbastı için ayrılmış olan. 2. Külbastı yapmaya uygun veya bu amaçla ayrılmış olan et.

külbe¹, [Far. külbe كلبه] {OsT} is. 1. Kültübe. 2. Hücure. 3. {ağız} Tandırdaki ateşin yanmasını sağlayan küçük hava deliği. [DS] ☞ **külbe-i ahzân**, {OsT} 1. Hüzünler kulübesi. 2. Üzüntü evi.

külbe², [Erme. k'ülpay] {ağız} is. 1. Küçük kazma. 2. Tek ağızlı çapa. [DS]

külbeşik, -ği [külbe-ş-ik] {ağız} is. Porsuk. [DS]

külbütör, [Fr. culbuteur] is. İçten patlamalı motorlarda supaplar kafanın tepesinde iken, onların hareket kumandasını silindirin kafası üzerinden göndermeye yarayan parça.

külcük, [kül-cük] {ağız} is. Külde pişirilen çörek. [DS]

külçe¹, [Far. külçe] is. 1. Ergitilerek kalıba dökülmüş metal. {eAT} (aynı) 2. mecaz. Yığın hâlde bulunan maddelerin meydana getirdiği küme. 3. İşlenmemiş büyük maden kütlesi. 4. sf. Külçe durumunda olan. ☞ **külçe gibi**, Çok bitkin ve yorgun. || **külçe gibi oturmak**, (Ayakta duramayacak halde olan

kışı için) çöküvermek.|| **külçe hâlinde**, Çok bitkin ve yorgun.

külçe², [kül > kül-çe] {ağız} is. **1.** Tepsi, sac veya külde pişirilen mayasız çörek. **2.** Mısır ekmeği. **3.** Sac ya da taş üzerinde pişirilen küçük bazlama. **4.** Simit biçiminde adak ekmeği. **5.** Çocuklara yapılan çörek. **6.** Bir tür tepsi böreği. **7.** Bir tür cevizli pasta. [DS]

külçeleşme, [külçe-le-ş-me] is. Külçeleşmek eylemi; külçe durumuna gelme.

külçeleşmek, [külçe-le-ş-mek] döşl. f. [-ir] **1.** Külçe durumuna gelmek; külçe gibi olmak. **2.** mecaz. Yorgunluktan ayakta duramayacak hâle gelmek; yorgun ve bitkin düşmek.

külçer, [kileçeri / külçer کولچر] {eAT} is. → kileçeri.

külçirmek, [kül-mek > kül-sirē-mek / kül-çir-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] Gülümsemek. [EUTS] [Yüknekil]

külçöre, [kül+çöreğ-i] {ağız} is. Kül çöreği. [DS]

küld, [kald / kıld / küld (yans.)] is. Birbirine çarpmayı, sürtünmeyi; bir yüzey üzerinde dönmeyi, yuvarlanmayı; kendi kendine hızlı hızlı hareket etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] küld-ür-mek, küld-ür, küld-ür-tü

küldi, [küldi] (küldi:) {eT} is. Yüz bin. [EUTS]

küldöken, [kül+dök-en] is. Kadın; eş.

küldremek, [küld (yans.) > küld-rē-mek] {eT} gçsz. f. [-r] Güldür güldür etmek; gürlüdemek. [DLT]

küldür, [küldür (yans.)] is. Ani bir düşme ve yuvarlanma sonucu çıkan ses.

küldürdek, -ği [küldür-(e)-dek] (küldürdek) {ağız} zf. → küldüredek. [DS]

küldürdü, [küld (yans.) > küld-ür-dü کلدردی] {eAT} is. Gürültü patırtı; ses.

küldüredek, -ği [küld > küld-ür-ed-ek] (küldüredek) {ağız} zf. (Düşme, yuvarlanma için) ansızın; birdenbire. [DS]

küldüren, [küld (yans.) > küld-ür-en] {ağız} is. A-yakta durduğu yerde çürüyüp içi boşalmış ağaç; içi kof ağaç. [DS]

küldüret, [küld > küld-ür-e-t] {ağız} is. Sel. [DS]

küldürköme, [küld-ür+köme] {ağız} zf. → küldürküme. [DS]

küldürkönes, [küld-ür+köme-s] {ağız} zf. → küldürküme. [DS]

küldürküme, [küld-ür+köme] {ağız} zf. Hep birden; toplu olarak. [DS]

küldürküp, [küld-ür+küp] {ağız} zf. (Düşme, yuvarlanma için) ansızın; birdenbire; küldüredek. [DS]

küldürmek, [kül-mek > kül-dür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Güldürmek. [KB]

küldürtdek, -ği [küld-ür-t-de-k] {ağız} zf. → küldüredek. [DS]

küldürtü, [küld-ür-tü] {ağız} is. Yuvarlanarak düşmeden çıkan gürültü. [DS]

küldürüm, [kül-dür-üm] {ağız} is. Bütün; hep. [DS]

küle¹, [Far. külbe => küle] {ağız} is. Tandırdaki ateşin yanmasını sağlayan hava deliği. [DS]

küle², [küle] {ağız} is. Et tahtası. [DS]

küle³, [küle کوله] {OsT} is. **1.** Yığın. **2.** {ağız} İplik çilesi. [DS] ⇨ **küle küle**, Lapa lapa.

küle⁴, [küle] {ağız} sf. **1.** Çok beyaz. **2.** Yumuşak. [DS]

küle⁵, [küle] {ağız} sf. Kısa boylu; cüce. [DS]

külef, [Ar. külfet > külef کلف] {OsT} is. **1.** Zahmetler; sıkıntılar; yorulmalar. **2.** Törenler; merasimler; seremoniler.

küleh, [Far. külāh / küleh کلاه / کله] {OsT} is. → külah. ⇨ **küleh-düz**, {OsT} Külah diken.|| **küleh-küşe**, {OsT} Külahın köşesi; fesin köşesi.

külek¹, [köl-ek (gölcük) / kül-ek] {eT} is. **1.** Deniz dalgası; fırtına. [Nevâyi] **2.** {ağız} Yel. [DS]

külek², [Erme. kovlak => küvlek / külek / gülek کولک] {eAT} {OsT} {ağız} is. **1.** Yağ, bal, yoğurt vb. şeyleri koymaya yarayan, tahtadan yapılmış kulplu kap; gerdel; tahta kova; tahta bakraç. [DK] [DS] **2.** {ağız} Su kovası. [DS]

külek³, -ği [Yun. khalubi ?] {ağız} is. Küçük bostan kulübesi. [DS]

külelik, [küle-lik] {ağız} is. Tandırın hava deliğine tıkanan bez parçası. [DS]

külemek¹, [küle-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] El ve ayaklarını bağlamak. [DS]

külemek², [külē-mek] (küle:mek) {eT} is. Methetmek; övmek; takdir etmek; sena etmek. [EUTS] [Gabain]

külempe, [? külempe] {ağız} is. Sopa. [DS]

külen¹, [kül-en] {ağız} is. **1.** Sulanmayan, verimli ve çakılsız toprak. **2.** Gübrelî, kül rengi toprak. [DS]

külen², [kül-en] {ağız} sf. (Eşek vb. hayvan için) boz renk. [DS]

küleng, [Far. küleng کلدنگ] is. Turna kuşu.

külensal, [külen-sal ?] {ağız} sf. Kül rengi. [DS]

külergen, [külē-r-gen] {eT} sf. Her zaman karnı şişen ve yıkılıp yere yayılan. [DLT]

külermek, [küler-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] Yıkılıp yere yayılmak; karnın şişkinliğinden ve benzeri şeylerden yere yıkılıp yayılmak. [DLT]

küleş, [kül-mek > kül-eş] {ağız} is. Ekin demeti; bağlam. [DS]

küleyh, [külek] {ağız} is. → külek². [DS]

küleyşi, [kül-ey-si] {ağız} is. Kül rengi. [DS]

külf, [külf (yans.)] {eT} is. Gürültü. [DLT]

külfahış [kül+ Far. hāş] {ağız} is. → külfah. ⇨ **külfahış olmak**, {ağız} → külfah olmak. [DS]

külfakıç, -cı [kül + Far. hāş] {ağız} is. → külfah. ⇨ **külfakıç olmak**, {ağız} → külfah olmak. [DS]

külfakış, [kül+ Far. hâş] {ağız} is. → külhaş. ☞
külfakış olmak, {ağız} → külhaş olmak. [DS]
külfan, [Far. külhân => külfan] {ağız} is. 1. Kül gibi toprak. 2. Hamam; külhan ocağı. [DS]
külfaş, [kül+ Far. hâş (kırıntı, döküntü)] {ağız} sf. → külhaş. ☞ **külhaş olmak**, {ağız} [DS]
külfe¹, [Ar. külfه کلفه] {OsT} is. İmparatorluk döneminde Mısır'da görevli asker ve diğer devlet görevlilerinin giderlerini karşılamak üzere halktan alınan vergiye verilen ad.
külfe², [Far. külbə] {ağız} is. Tandırdaki ateşin yanması için açılan küçük delik. [DS]
külfen, [Far. külhân] {ağız} is. Kül gibi toprak. [DS]
külfet, [Ar. külfet کلفت] {OsT} is. 1. Sıkıntı; zahmet; meşakkat. 2. Büyük masraf. 3. Resmî davranış; resmiyet. 4. {ağız} Çokluk; kalabalık. [DS] 5. {ağız} Evdeki kişiler. [DS] ☞ **külfete sokmak**, 1. Sıkıntıya sokmak; yormak. 2. Gereksiz yere masraf ettirmek. || **külfet etmek**, Yorulmak; çok uğraşmak. || **külfet yastığı**, {ağız} Çift kişilik baş yastığı. [DS]
külfetli, [külfet-li] sf. 1. Külfeti çok olan; uğraşmayı gerektiren; sıkıntısı olan; zahmetli; meşakkatli; zor. 2. Çok masraf gerektiren.
külfetsiz, [külfet-siz] sf. 1. Uğraşmayı gerektirmeyen; kolay. 2. Masrafı az olan; az masrafla yapılan.
külgen, [kül-mek > kül-gën] (külge:n) {eT} sf. Sürekli gülen; güleğen. [DLT]
külgü, [kül-mek > kül-gü] (külgü:) {eT} sf. 1. Gülüş; gülme. [DLT] 2. Kalp sektesi. [DLT]
külgüçü, [kül-mek > kül-gü-çi] (külgü:çi:) {eT} sf. Gülücü; gülen. [DLT] [KB]
külgümek, [külgü-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] → külgürmek. [DS]
külgürmek, [külgü-r-mek] {ağız} gçsz. f. [-ür] Ani bir sevinç veya korku yüzünden zıplamak. [DS]
külgüsüz, [kül-mek > kül-gü > külgü-süz] (külgü:süz) {eT} sf. Gülmeden. [DLT]
külhan, [Far. külhân / külhən کلخان / کلخن] (külha:n) {OsT} is. 1. Hamamların altına yerleştirilen büyük ocak; cehennemlik. 2. dnz. Kazan. 3. Eski Türk hamamlarında ısıtma düzeninin bulunduğu bölüm.
külhanbeyce, [külhan+bey-ce] (külhanbe'yce) zf. Külhanbeylere yakışır tarzda; külhanbeyi gibi.
külhanbeyi, [Far. külhân+ T. bey-i] is. 1. Geceleri hamamların külhanında yatan yersiz yurtsuz kimselelere verilen ad. 2. gñsl. Kendilerine özgü konuşma ve kılık kıyafetleri olan başiboş, haylaz kimselere verilen ad; kabadayı.
külhanbeylik, -ği [külhan+bey-lik] is. 1. Külhanbeyi olma durumu. 2. Ancak külhanbeyine yakışır davranış.
külhancı, [külhan-cı] is. Külhanı yakmakla görevli kimse.

külhanî, [Far. külhānī / külhēnī کلخانی / کلخنی] (külha:ni:) {OsT} is. 1. Külhanbeyi; serseri. 2. Hafif azarlama ile karışık okşama ve sevgi sözü olarak kullanılır.
külhaş, [kül+ Far. hâş (kırıntı, döküntü)] {ağız} sf. 1. Ezilip bozulan; dağılıp kırılan. 2. Yorgun argın. 3. Kırılıp dökülerek ufalanmış; parçalanmış. [DS] ☞ **külhaş olmak**, {ağız} Paramparça olmak; tuz buz olmak. [DS]
külhavş, [kül+ Far. hâş] {ağız} sf. → külhaş. [DS]
külü, [Çin. kü-lī ?] (küli:) {eT} sf. Çekirdekleri ile birlikte kurutulan erik, zerdali vb. meyve kurusu. [DLT]
külüçe, [Far. küliçe کلیچه] (küli:çe) {OsT} is. 1. Güneş veya Ay kursu. 2. Külçe. 3. Yağ ve un ile yapılan bir tür kurabiye. 4. {eAT} {OsT} Külde pişirilen çörek. ☞ **külüçe-i âfitâp**, {OsT} Güney kursu. || **külüçe-i nühhâs**, {OsT} Bakır külçesi. || **külüçe-i sîm**, {OsT} 1. Gümüş külçesi. 2. mecaz. Ay. || **külüçe-i zer**, {OsT} Altın külçesi.
külimek, [köli-mek / küli-mek] (küli:mek) {eT} gçl. f. [-r] Gömmek. [DLT]
külüşmek, [köli-mek > köli-ş-mek] {eT} işteş. f. [-ür] Birlikte gömmek; yardımlaşarak gömmek. [DLT]
külitmek, [kül-mek > kül-it-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Güldürmek. [DLT]
külle, [kül-ke ?] {ağız} is. Yığın. [DS]
külkedisi, [kül+kedi-s-i] is. 1. Çok üşüyen ve ateşin yanından hiç ayrılmayan kimse. 2. Yerinden kalkmak istemeyen uyuşuk, tembel kimse; miskin. 3. Yumuşak başlı; uysal. 4. Pasaklı kadın.
küllab, [Ar. küllāb کلاب] (külla:b) {OsT} is. Ucu eğri demir; kanca; çengel. ☞ **küllābü'l-cenîn**, tıp. Hekimlerin kullandığı bir tür araç; lāvta.
küllābi, [Ar. küllābī کلابی] (külla:bi:) {OsT} is. Tımarhane hademesi; güllabici.
külle¹, [Far. külle کله] {OsT} is. 1. Kâkül. 2. Topuk.
külle², [? külle] {ağız} is. Hayvanın başı ile tos vuruşu.
külle³, [? külle] {ağız} is. Yaz mevsiminde evlerin damına dikilen dört direk çevresine bez gerilerek yatılan yer. [DS]
külle⁴, [? külle] {ağız} is. Uçan çekirge. [DS]
külle⁵, [Far. külbə] {ağız} is. Tandırın hava deliği. [DS]
külleme, [kül-le-me] is. 1. Külleme eylemi. 2. Başta *Cidium* olmak üzere, *Erysiphaceae* familyasından mikroskobik mantarların bitkilerde sebep olduğu bir hastalık. 3. {ağız} Frengi hastalığı. [DS] 4. {ağız} Sofra örtüsü. [DS] 5. {ağız} Yaramaz, ele avca sığmaz, terbiyesiz çocuk. [DS] 6. {ağız} Külde pişirilen çörek. [DS] 7. {ağız} Üstü külle kapatılmış

ateşte pişirilen kahve. [DS] **8.** {ağız} Külde kızartılmış et. [DS]

küllelemek, [kül-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Bir şeyin, genellikle ateşin üzerini kül ile örtmek. **2.** (Çamaşır için) küllü suya bastırmak. **3.** mecaz. Unutturmak. **4.** {ağız} Göz boyamak; aldatmak. [DS] **5.** {ağız} Üstünkörü, gelişigüzel iş yapmak. [DS] **6.** {ağız} Kusurlu işleri örtbas etmek. [DS]

külleniş, [kül-le-n-iş] *is.* Küllenmek eylemi veya biçimi.

küllenme, [kül-le-n-me] *is.* Küllenmek işi.

küllenmek, [kül-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** (Ateş için) üzeri kül bağlamak; kül oluşmak. **2.** mecaz. (Üzücü bir durum için) unutulur gibi olmak. **3.** {ağız} (At, eşek için) tozlu yerlerde yatıp yuvarlanmak. [DS] **4.** Kül sahibi olmak; kül edinmek. **5.** *edil. f.* (Çamaşır vb. için) küllü suya bastırılmak.

külleşi, [? külleş] {ağız} *is.* Yumurta. [DS]

küllî¹, [Ar. küll > küllî / külliyye كلى / كليله] (*küllî*) {OsT} *sf.* **1.** Bütüne ait; genel; umumi. **2.** Bütün; genel; hep. **3.** Çok; fazla. **4.** *man.* Tümel.

küllî², [? küllî] {ağız} *is.* Çekirge. [DS]

külliyat, [Ar. külliye > külliyyât كليات] (*külliyat*) {OsT} *is.* **1.** Bir edebiyatçının bütün eserleri. **2.** Bir işin veya şeyin bütünü. ☞ **külliyât-ı hams**, *man.* *Aristo mantığında tür, cins, ayırım, özellik, ilinek.*

küllîye¹, [Ar. küll > külliyye كليله] *sf.* Küllî¹'nin dişili.

küllîye², [Ar. küll > külliyye / külliyyet كليله / كليلت] {OsT} *is.* **1.** Genel; bütün. **2.** Çok. **3.** Bir sosyal merkez olarak büyük camilerin etrafına yapılmış olan medrese, kütüphane, hamam, aşevi, hastane, arasta çarşı, han, çeşme, sebil, muvakkithane gibi kurumların tümüne birden verilen ad.

küllîyen, [Ar. küll > külliyyen كليلية] (*küllî'yen*) {OsT} *zf.* Tamamen; bütünüyle; tamamıyla; tümden.

külliyet, [Ar. külliyyet كليلية] {OsT} *is.* **1.** Bir şeyin genelliği; bütünlük; tamlık. **2.** Çokluk; bolluk.

külliyetli, [külliyet-li] *sf.* Çok miktarda olan; pek çok; oldukça fazla.

küllü¹, [kül-lü] *sf.* **1.** Üzerinde veya içinde kül bulunan; külü olan. **2.** {ağız} İçinde küllü su olan kap. [DS] **3.** {ağız} Bir tür bitki hastalığı; külleme. [DS] **4.** {ağız} Külü çok olan toprak. [DS] ☞ **küllü küllü**, *Durmada; süreklî.* || **küllü su**, *İçinde kül eritildikten sonra kaynatılıp süzülerek çamaşır yıkamakta kullanılan su.*

küllü², [? küllü] {ağız} *is.* **1.** Su küpü. **2.** Gaz teneke-si. **3.** İki kulplu küçük küp; testi. [DS]

küllük, -ğü [kül-lük] *is.* **1.** Çöp, kül gibi ev atıklarının atıldığı yer; çöplük. {ağız} (*aynı*) [DS] **2.** Sigaranın külünü silmek veya izmariti söndürmek için kullanılan küçük kap; kül tablası. **3.** {ağız} Çöp te-

nekesi. [DS] **4.** {ağız} Çamaşır yıkamak için içinde kül biriktirilen kap. [DS] **5.** {ağız} İçine küllü su konulan kırmızı topraktan yapılmış küp. [DS] **6.** {ağız} Teneke su kabı. [DS] **7.** {ağız} Temizlikte kullanılan suların konulduğu ağzı geniş, toprak testi. [DS] **8.** {ağız} Eğreli otu. [DS] **9.** {ağız} Ayak yolu; helâ. [DS] **10.** Çevresi çalı ile sarılarak kış için saklanan saman yığını. **11.** {ağız} Kuluçka. [DS] **12.** {ağız} Ateş küreği; kül küreği. [DS] **13.** {ağız} Çift sabanı. [DS] **14.** {ağız} Dağın en yüksek tepesi; doruk. [DS] **15.** {ağız} Harman kaldırıldıktan sonra yerde kalan tahıl ve saman artıkları. [DS] **16.** İnsanın oturduğu, yaşadığı yer; çevre; mahalle. ☞ **Küllüğün bol olsun!** "*Kolay gelsin!*" anlamında iyi dilek sözü. || **küllük ağzı**, *Külhanbeylerin kullandığı dil; argo.* || **küllük kirışı**, {ağız} *Ahşap yapılarda binanın bütün yükünü çeken orta direk.* [DS]

küllüm, [küllü-m] {ağız} *is.* Miskin; dağınık; pasaklı. [DS]

külmek¹, [kül-mek] {eT} *gçsz. f. [-ür]* Gülmek. [E-UTS] [DLT] [OKD] [Yüknekî]

külmek², [kül-mek / külimek] {ağız} *gçl. f. [-er]* **1.** El ve ayaklarını bağlamak. **2.** Kesilecek hayvanın ayaklarını ikişer ikişer bağlamak. [DS]

külmiz, [? külmiz] {eT} *is.* Karaca. [KB]

külot, [Lat. culus (*saklama*) > Fr. culotte] *is.* **1.** Edep yerlerinin örtmek için kullanılan iç çamaşırı; iç donu; don. **2.** Belden lastikli paçaları kısa iç çamaşırı; don. ☞ **külot etek**, *Ağı bir kıvrımla gizlenmiş etek görünüşlü külot.* || **külot korsa**, *Hem korsa, hem de külot olarak kullanılabilen tek parça, lâstik trikodan kadın iç giysisi.* || **külot pantolon**, *Binicilerin giydiği üst bölümü geniş, diz kapağından aşağısı dar pantolon.*

külotlu, [külot-lu] *sf.* **1.** (Kişi için) külotu olan; külotu bulunan; külot giymiş olan. **2.** (Çorap, korse vb. için) ayrıca külot eklenmiş olan. ☞ **külotlu çorap**, *Kalçaları da içine alabilecek biçimde yapılmış çorap.*

külotsuz, [külot-suz] *sf.* Külotu olmayan; külotu bulunmayan; külot giymemiş olan.

külremek, [küld (*yans.*) > küld-rē-mek] (*külre:mek*) {eT} *gçsz. f. [-r]* Gürlemek; güldür güldür etmek; küldremek. [DLT]

külsirgen, [kül-mek > kül-sirē-mek > gül-sir-(e)gēn] (*külsirge:n:*) {eT} *sf.* Gülümseyen. [DLT]

külsirmek, [kül-mek > kül-sir-mek] {eT} *gçsz. f. [-ür]* Gülümsemek; güler görünmek.

külsü, [kül-sü] *sf.* Kül rengi ve görünüşünde olan.

külsümüt, -dü [? külsümüt] {ağız} *is.* En küçük bulgur. [DS]

kült, [Lat. cultus (*tarım*) > Fr. culte] *is.* **1.** Allah'a, kutsal kabul edilen varlıklara, Allah'ın özel sevgisine mazhar olmuş varlıklara gösterilen saygı; tapınma; tapma. **2.** Her çeşit dinî tören. **3.** İbadet.

külte, [Ar. külte كئته] {ağız} is. 1. Demet hâline getirilmiş şey; demet; bağlam; deste; düzine. 2. Yığın. 3. İki elin tutabileceği kadar ufak ot bağlamı. 4. Külçe. 5. *jeol.* Aynı yapıda büyük taş yığını. 6. Buğday demeti. 7. Bir araya bağlanmış mısır koçanları; kuru biber dizileri. 8. İplik çilesi; kelep. 9. İç içe konmuş üç dört adet yufka ekmeğin katlanmış şekli. 10. On beş yirmi sıra inci dizisi. 11. Çöreklenmiş yılan. 12. Kadınların saçlarını toplamakta kullandıkları bir yanı açık süs eşyası. 13. Balta veya keserin çivi çakılan kalın yanı. 14. Teskere. 15. *sf.* Toplu; çok. [DS]

kültek, -ği [külte-k] {ağız} is. Toprak veya ağaçtan yapıma su veya yağ kabı. [DS]

kültem, [külte-m] {ağız} is. 1. Demet hâline getirilmiş şey; demet; bağlam; deste; düzine. 2. İki elin tutabileceği kadar ufak ot bağlamı. [DS]

kültgü, [kül-mek > kül-it-mek > kül(i)t-gü / kül-gü] (*kültgü:*) {eT} *sf.* 1. Kahkaha. 2. Kalp sektesi. [DLT]

kültivar, [Fr. cultivar] is. Üstün nitelikli ürün elde etmek için ayıklama, melezleme vb. yollarla ortaya çıkarılıp üretilen bitki tipi.

kültivatör, [Fr. cultivateur] is. Toprağın yüzeyini işlemekte kullanılan dişli tarım aracı.

kültive, [Lat. cultivare (*tarım*) > Fr. cultiver (*terbiye etme*)] is. Yetiştirme; terbiye etme. ☞ **kültive etmek**, (*Bir tarımsal ürün için*) yetiştirmek.

kültür, [Lat. colere (*ekme*) > cultura (*işleme, tarım*) > Fr. culture] is. 1. *biy.* Tarım. 2. *biy.* Hücrelerin, dokuların, mikroorganizmaların, laboratuvarlarda besi yerinde yetiştirilmesi; mikrop üretme. 3. Toplumun, insan hayatı ile ilgili olarak tarihî ve sosyal süreç içinde geliştirdiği ve gelenek hâlinde sürdürdüğü; insanın doğal ve toplumsal çevresine kabul ettirdiği egemenliğinin ölçüsünü belirten her türlü duygu, düşünce, dil, edebiyat, sanat ve yaşayış alanındaki maddî ve manevî değerler bütünü. 4. Toplumun belirli bir kısmına veya bir milletin bütününe özgü düşünce, davranış, giyim kuşam, zevk ve sanat eserlerinin tümü. 5. Belli bir konuda edinilmiş geniş ve sistemli bilgi; belli bir alana özgü yeterince geniş bilgi. 6. Muhakeme, eleştirme, değerlendirme, zevk alma yetilerini yeterince geliştirmiş olma durumu. 7. Bireyin kazandığı bilgi; bir gruba gereksinim duyduğu geleneksel bilgileri kazandırma. ☞ **kültür akımı**, *Bir topluma ait bazı kültür öğelerinin başka bir topluma geçmesi.*|| **kültür alanı**, *sosy.* *Birbirine benzer kültürlerin oluştuğu coğrafi bölge; kültür sahası.*|| **kültür bahçılığı**, *Belli ortamlarda özel olarak hazırlanmış havuzlarda bilimsel yöntemlerle balık üretme işi.*|| **kültür basamağı**, *sosy.* 1. *Kültür gelişmesindeki durak.* 2. *Bir toplumun kültürünün bulunduğu evre.*|| **kültür bitkileri**, *İnsanlar tarafından çeşitli şekillerde üretilen bitkiler.*|| **kültür çevresi**, *sosy.* *Yeryüzünün*

geniş alanları içinde, benzer kültürlerin veya çeşitli sebeplerle yaygınlaşmış ve başka ulusların kültürleri ile ilişkiler içinde katmanlaşmış olarak görülen kültürler karmaşası.|| **kültür değişmesi**, *sosy.* *Bir topluma ait kültürü meydana getiren davranış kalıplarında veya örneklerinde iç ve dış etmenler sonucu ortaya çıkan değişme ve gelişme süreci; kültür tahavvülü.*|| **kültüre girme**, *Bireyin, yaşamı boyunca içinde bulunduğu ortamın istek ve doğrularına kendini uydurması süreci.*|| **kültür göçü**, *Bir fenomenin bir kültürden öteki kültürlere geçmesini sağlayan süreç.*|| **kültür ırkı**, *biy.* *Ekonomik açıdan önemli bazı hayvan ve bitkilerin özel koşullar altında yetiştirilmesi ile oluşturulan ırklar.*|| **kültür kahbı**, *Bir kültürün çevresinde kutuplaştığı belirgin bir ana öge.*|| **kültür karmaşası**, *Birbirine bağlı olan ya da bir ana öge çevresinde kümelenen kültür öğelerinin bütünü.*|| **kültür ortamı**, *biy.* *Canlı veya uyku durumunda olan bir mikroorganizmanın aşılандığı besin maddeleri ortamı.*|| **kültür ögesi**, *sosy.* *Belirli bir kültür içinde bulunan, tanımlanabilen en küçük birim; kültür unsuru.*|| **kültür süreci**, *sosy.* *Kültür yapısının ya da içeriğinin birbirini izleyen değişikliği; kültür vetiresi.*|| **kültür varlıkları**, *Bulunduğu ülke veya bütün insanlık için tarihî nitelik ve kültürel özelliği olan, korumaya alınmış veya alınması gereken eserler; tarihî eserler; eski eserler.*|| **kültür yozlaşması**, *Bir merkezden çıkan ve yayılan kültürün etkisinin her zaman çıkışı ve geliş yerindeki yükseklik ve derecesini koruyamayıp bozulması; kültür dejenerasyonu.*

kültürel, [Fr. culturel] *sf.* 1. Kültürle, medeniyetle ilgili. 2. Kültürü geliştirmeyi, bazı kültür biçimlerini yaymayı amaç edinen. ☞ **kültürel evrim**, *sosy.* *Bir toplumda var olan kültür değerlerinin dölden döle geçmesi ile daha gelişmiş bir toplum oluşması.*|| **kültürel kalıtım**, *biy.* *Bazı karakter ve davranışların genlerle kalıtım olmaksızın, dölden döle taşınması.*

kültürfizik, -ği [Fr. culture physique] is. *spor.* *Vücuda geliştirmek, gücünü ve dayanıklılığını artırmak, kasları çalıştırmak veya bazı beden kusurlarını gidermek amacıyla yapılan özel hareketlerin tümü.*

kültürlü, [kültür-lü] *sf.* 1. Kültürü gelişmiş olan. 2. Belli bir alanda yeterince bilgi ve görgü edinmiş olan. 3. Kültür sahibi.

kültürlülük, -ğü [kültür-lü-lük] is. Kültürlü olma durumu.

kültürmek¹, [köl-mek > köl-tür-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] (At için) bağlatıp kösteklemek; yıktırmak. [DLT]

kültürmek², [kül-mek > kül-tür-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] Güldürmek. [EUTS] [DLT] [OKD]

kültürsüz, [kültür-süz] *sf.* 1. Kültürü gelişmemiş olan. 2. Düşünce, eleştirme, zevk alma duygu ve

- yetilerini yeterince geliştirememiş olan. **3.** Kültürden yoksun olan.
- kültürsüzlük, -ğü** [kültür-süz-lük] *is.* Kültürsüz olma durumu; kültürsüz kişinin niteliği.
- külufak, -ğı** [kül+ufak] *{ağız}* *is.* Paramparça; darmadağınık. [DS]
- külü¹**, [? kuli / külü] *{ağız}* *is.* **1.** Hindi. **2.** Kaz. [DS]
- külü²**, [? külü] *{ağız}* *is.* Çocuk oyunlarında kullanılan yumurta biçiminde taş. [DS]
- külüboy**, [külü+boy ?] *{ağız}* *is.* Sıpa. [DS]
- külüçe**, [külü-çe] *{ağız}* *is.* Kül çöreği. [DS]
- külüfan**, [kül+ufa-n] *{ağız}* *sf.* Paramparça; tuzla buz.
 ⇨ **külüfan olmak**, *{ağız}* → külhaş olmak. [DS]
- külüğ¹**, [kölük / külüğ] *{eT}* *is.* **1.** → kölük. **2.** Taşıt; nakliye aracı. [EUTS] **3.** *sf.* İğreti; ödünç. [DLT]
- külüğ²**, [kü > kü-lüg] *{eT}* *sf.* Ünlü; meşhur; şanlı; şöhretli. [ETY] [DLT] [Tekin] ⇨ **külüğ bilge**, *{eT}* *Ünlü bilgin.* [DLT]
- külük¹**, [kü > kü-lüg] *{eT}* *sf.* → külüg². [KB]
- külük², -ğü** [kü-lüg] *{eAT}* *sf.* Hızlı. [DK]
- külük³, -ğü** [Far. külüng => külük] *{ağız}* *is.* Taşçı çekici; balyoz. [DS]
- külük⁴, -ğü** [külü-k] *{ağız}* *is.* **1.** Boynuzlu keçi. **2.** Sarı benizli, kavruk, cılız çocuk. **3.** Çok ağır. [DS]
 ⇨ **külük koyunu**, *{ağız}* *Kuyruğu yuvarlak koyun.* [DS]
- külük⁵, -ğü** [kül-ük / kül-lük] *{ağız}* *is.* Ocağın önünde kül toplanan yer. [DS]
- külük⁶, -ğü** [kül-ük] *{ağız}* *is.* Zamk. [DS]
- külük⁷, -ğü** [Yun. khoulikhi [Tietze]] *{ağız}* *is.* **1.** Sıcak külden pişirilen kalın ekmek. **2.** Külbastı. [DS]
- külükleme**, [külü-k-le-mek] *{ağız}* *gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Miskinleşmek; uyuşuklaşmak. [DS]
- külülme**, [kül-ül-mek] *{ağız}* *dönşl. f. [-ür]* Aşınmak; kütleşmek; körelmek; çentilmek. [DS]
- külülük, -ğü** [külü-lük] *{ağız}* *is.* Et ve bulgurdan yapılan bir tür ekşili köfte. [DS]
- külümbe**, [kül > kül-(ü)mbe / Yun. khoullouri ?] *{ağız}* *is.* Kalın sac ekmeği; bazlama. [DS]
- külümek**, [kül-ü-mek] *{ağız}* *gçl. f. [-ür]* Elini ve ayaklarını bağlamak. [DS]
- külümpeli**, [külümpe-li ?] *{ağız}* *sf.* Koyuca; tortulu. [DS]
- külümsinmek**, [kül-mek > kül-i-mek > külüm > külüm-si-n-mek] *{eT}* *dönşl. f. [-ür]* Gülümsemek; güler görünmek; gülümsemek. [DLT]
- külünç**, [kül-mek > kül-ün-mek > kül-ün-ç] *{eT}* *sf.* Gülünç. [DLT] [KB]
- külünçe¹**, [külün-çe ?] *{ağız}* *is.* Zararlı hayvanlara verilen zehir. [DS]
- külünçe²**, [Yun. khoullouri ?] *{ağız}* *is.* **1.** Mısır unundan yapılan ekmek. **2.** Ölüünün arkasından yapılan yağlı, soğanlı ekmek. [DS]
- külüng**, [Far. külüng کليلگ] *{OsT}* *is.* → külünk.
- külüngü**, [köl-ün-gü] *{eT}* *is.* Taşıt; nakliye aracı. [EUTS]
- külünk, -gü** [Far. külüng کليلگ] *{eAT}* *{OsT}* *is.* Taş, kaya parçalamakta kullanılan sivri uçlu taşçı kazması.
- külünmek**, [köl-ün-mek] *{eT}* *dönşl. f. [-ür]* Hâlsiz düşmek. [DLT] [KB]
- külünmek**, [kül-mek > kül-ün-mek] *{eT}* *dönşl. f. [-ür]* Gülümsemek; sırtmak. [EUTS]
- külüp, -bü** [? külüp] *{ağız}* *is.* Damlara konulan kalınlığındaki ağaçlar. [DS]
- külür¹**, [Yun. khoullouri [Tietze]] *{ağız}* *is.* **1.** Külden, tepside pişen mayasız ekmek; mısır ekmeği. **2.** Saç veya taş üzerinde pişirilen bazlama gibi ufak ekmek. **3.** Simit biçiminde adak ekmeği. **4.** Lokma. **5.** Çocuklara yapılan çörek. [DS]
- külür²**, [? külür] *{ağız}* *is.* **1.** Tanesiz mısır koçanı. **2.** Taneli mısır koçanı. **3.** Bezelye. [DS]
- külüstür**, [? külüstür] *sf. argo.* **1.** Yıpranmış; çok eski. **2.** Bakımsız.
- külüstürlük**, [külüstür-lük] *is.* Külüstür olma durumu; külüstür olan şeyin niteliği.
- külüşteli**, [Far. gül-i şeftâli] *{ağız}* *sf.* (Ayakkabı, potin, edik vb. için) açık kırmızı renk. [DS]
- külüşmek**, [kül-mek > kül-üş-mek] *{eT}* *iştş. f. [-ür]* Gülüşmek. [EUTS] [DLT]
- külüşüg**, [kül-mek > kül-üş-mek > kül-üş-üg] *{eT}* *is.* Gülüş. [EUTS] [Gabain]
- külüşük**, [kül-mek > kül-üş-mek > kül-üş-ük] *{eT}* *is.* Gülüş. [EUTS]
- külüt**, [kül-mek > kül-üt] *{eT}* *is.* Halk arasında gülünç olan nesne. [DLT]
- külüž**, [kül-üz] *{ağız}* *sf.* (İnsan ve hayvan için) düşkün; şaşkın. [DS]
- külve**, [Far. külbe / külbe] *is.* **1.** Tandırdaki ateşin yanmasını sağlayan hava deliği. **2.** Ocağın. **3.** Ocağın tencere, kazan koymak için yapılmış yer.
- külyutmaz**, [kül+yut-maz] *sf.* Kolaylıkla aldanmayan; aldanmaz; kolay kolay kanmayan; inanmaz.
- küm¹**, [köm / küm (yans.)] *is.* Homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *küm-ür-de-n-mek*
- küm²**, [küm / kü (yans.)] *is.* Çarpma, vurma anlatan kök. [Zülfikar] *küm, küm-sü-k-le-mek*
- küm³**, [küm] *{ağız}* *is.* **1.** Aynı dalda bulunan meyve kümesi; küme. **2.** Yeni doğan kuzuların soğuktan korumak amacıyla içine konuldukları çukur. **3.** Küçük ağıl. **4.** Kadınların başlarına sardıkları beyaz peştamal. [DS]
- küm⁴, -mmü** [Ar. kümm کم] *{OsT}* *is.* *bot.* Çiçek kapçığı; tomurcuk.
- kümahe**, [Far. kümahe کماهه] *(küma:he)* *{OsT}* *is.* Nazarlık.

kümat, [Ar. kemî > kümât کلمات] (küma:t) {OsT} is.

Yiğitler; kahramanlar.

kümbe, [göm-me > kömbe > kümbe] {ağız} is. 1. İki saç arasında veya küldüde pişirilen mayasız ekmek. 2. Pide. [DS]

kümbed, [Far. günbed > künbed کُمبِد] {OsT} is. → kümbet.

kümbelti, [kümb-el-ti] {ağız} is. Tepecik. [DS]

kümbet¹, [Far. günbed > kümbed (kubbe) كُمبِد] {OsT} is. 1. {eT} Tepe. 2. Yarım küre biçiminde yapı damı; kubbe. 3. Damı kubbe biçiminde olan yapı. 4. Kubbe biçiminde toparlak kabartı. 5. Gökyüzü. 6. anat. Kümbete benzemeleri dolayısıyla bazı organların çeşitli kısımlarına verilen ad. 7. Eskiden kullanılan büyük ve kubbe biçimindeki kavuk. 8. {ağız} Yemekleri korumak için üzerine kapatılan kulpsuz oval sepet. [DS] 9. {ağız} İçi tuğlalı soba. [DS] 10. {ağız} Topraktan yapılmış soba. [DS] 11. {ağız} Ocağ. [DS] 12. {ağız} Kent sularının ana deposu üzerine yapılan alçak kubbeli yapı. [DS]

kümbet², [kümbet] {ağız} sf. Büyük; kaba. [DS]

kümbü, [kümbü] {ağız} is. Büyük testi. [DS]

kümdet, Ar. kümdet كُمِدَت] {OsT} is. Renk değiştirme.

kümdük, -ğü [küm-(ü)d-ük ?] {ağız} is. Basık burunlu. [DS]

küme, [Ar. kûme كُمة] {OsT} is. 1. Küçük bir tümsek meydana getirecek kadar yığın, birikinti. 2. (İnsan, eşya ve canlılar için) kalabalık; topluluk. 3. gök b. Aynı sisteme ait çok sayıdaki gök cisimi; yıldız ve galaksi topluluğu. 4. Niteliklerine göre gruplandırılmış takımlar ve sporcular grubu. 5. Lig. 6. mat. Eleman adı verilen canlı ve cansız varlıklardan, singelerden, şekillerden veya soyut kavramlardan meydana gelen topluluk. 7. {ağız} Bağ ve bahçe bekçisinin kulübesi. [DS] 8. {ağız} Gömülmüş zeytin yığını. [DS] 9. {ağız} Topluca kır eğlencesi [DS]. 10. sf. Küme şeklinde olan, kümeyi andıran. ☞ **küme bulut**, Tabanı düz ve esmer, tavanı kubbe ve beyaz, yığın halindeki bulut; kümülüs. || **küme çalışması**, eğ. Ortak amaçlar doğrultusunda, öğrencilerin kendi aralarından seçtikleri bir başkanın yönetiminde iş birliği yaparak çalışmalarına imkân veren öğretim tekniği. || **kümeden düşme**, spor. Aldığı puanlar sebebiyle en alt sırada bulunduğu için, bir takımın bir alt kümeye düşmesi. || **küme küme**, Kümeler hâlinde; yığın yığın.

kümeç¹, -ci [gömeç > kümeç] {ağız} is. Süzülmüş bal üzerinde kalan petek kırıntıları. [DS]

kümeç², -ci [göm-meç > kümeç] {ağız} is. Mısırunundan yapılan, içine ceviz konularak küldüde pişirilen çörek. [DS]

kümek¹, [kö-mek > kü-mek] {ağız} is. Yardım; im-

dat. [DS] ☞ **kümek etmek**, {ağız} Yardım etmek. [DS]

kümek², [kü-mek] {eT} gçl. f. [-r] 1. Korumak; saklamak; muhafaza etmek. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] 2. Gözlemek.

kümele, [Far. külbe / Yun. khalubi ?] is. 1. Avcı kulübesi. 2. Bekçi kulübesi. 3. Çadır.

kümeleme, [küme-le-me] is. 1. Kümelemek eylemi. 2. Yığın hâlinde bir yerde biriktirme. 3. Kümelere ayırma işi. 4. zf. Küme hâlinde.

kümelemek, [küme-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Küme durumuna getirmek; yığmak; biriktirmek. 2. Kümelere ayırmak.

kümeleniş, [küme-le-n-iş] is. Kümelenmek eylemi veya biçimi.

kümelenme, [küme-le-n-me] is. Kümelenmek eylemi.

kümelenmek, [küme-le-n-mek] edil. f. [-ir] 1. Küme hâline getirilmek; yığılmak. 2. Kümelere ayrılmak. 3. dönl. f. Kendi aralarında küme oluşturmak; bir yere birikmek. 4. Küme hâline getirilmiş bir şey sahibi olmak.

kümeleşim, [küme-le-ş-im] is. biy. Bağışıklık kazanmış bir vücutta, bağışıklığı sağlayan maddenin, hastalığı yapan mikrobu küme hâline getirmesi olayı; aglütinasyon.

kümeleşme, [küme-le-ş-me] is. Kümeleşmek işi.

kümeleşmek, [küme-le-ş-mek] işteş. f. [-ir] 1. Bir yere yığılarak küme oluşturmak; küme hâlinde toplanmak. 2. Kümelere ayrılmak; küme küme ayrılmak. 3. dönl. f. Küme durumuna gelmek; yığışmak.

kümelez, [küme-l-ez] {ağız} is. Kimi yerleri aşınmış aşık kemiği. [DS]

kümeli, [küme-li] sf. 1. Kümesi olan. 2. Çok; kalabalık; yığın yığın.

kümeti, [küme-l-ti] {ağız} is. 1. Tepecik. 2. Toprak yığını. [DS]

kümetili, [küme-l-ti-li] {ağız} sf. Toplu; çok; yığılı. [DS]

kümes¹, [Yun. koimasi] is. 1. Tavuk, hindi vb. kanatlı hayvanların barınması için yapılmış olan yer. 2. mecaz. Küçük ve mütevazı ev; ilkel ev. ☞ **kümes gübresi**, Kümes hayvanlarının dışkısından meydana gelen organik gübre. || **kümes hayvanları**, Evcil olarak yetiştirilen tavuk cinsi hayvanların tümü.

kümes², [kümes] {ağız} is. Arı peteği. [DS]

kümet¹, -di [? kümet] {ağız} is. Çocuğun doğum haberini veren kişiye babanın verdiği bahşiş; muştuluk parası. [DS]

kümet², -di [? kümet] {ağız} is. Kiremit. [DS]

kümeyt, [Ar. kümeyt كُمَيْت] {OsT} is. 1. Koyu doru at. 2. Kırmızı şarap. ☞ **kümeyt-i hâme**, Söz meydanının atı; kalem. || **kümeyt-i muhtelif**, Kahverengi doru at.

- kümge**, [kümge / küñe] {ağız} is. Gübre; pislik. [DS]
- kümgeçi**, [kümge-çi] {ağız} is. Çöpçü. [DS]
- kümüçe**, [kümüçē] (kümi:çe:) {eT} is. Sivrisinek. [DLT]
- kümkü**, [küm-kü] {ağız} sf. **1.** Beli bükük; kambur. **2.** Basık burunlu; küçük. [DS]
- kümküme**, [? kümküme] {ağız} is. Mayalı hamurdan yapılan el büyüklüğünde yağlı ekmek. [DS]
- kümmel**, [Ar. kâmil > kümmel كمل] {OsT} is. Olgunlar; kâmil kimseler.
- kümmelîn**, [Ar. kâmil > kümmel > kümmelîn كملین] (kümmeli:n) {OsT} is. (çoğulun çoğulu) Olgun kimseler; kâmiller.
- kümmî**, [Ar. kümmî كمي] (kümmi:) {OsT} sf. **1.** Koni biçiminde olan; konik. **2.** is. Bilginlerin yanlarında taşıyabilmek için özel olarak yaptırdıkları uzunca el yazması kitaba verilen ad.
- kümp**, [kümp (yans.)] is. Yere düşmeyi, çarparak dağılmayı anlatan kök. [Zülfikar] kümp-mek,
- kümpmek**, [kümp-mek] {ağız} gçsz. f. [-er] Birdenbire düşüp kalmak. [DS]
- kümre**, [küm-(ü)r-e ?] {ağız} is. Küçük iskemle. [DS]
- kümrenmek**, [küm-(ü)r-e-n-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] Beyit söylemek. [DS]
- kümrü**, [güm-lü > küm-rü ?] {ağız} is. Topraktan yapılmış, kulpsuz testi. [DS]
- kümrük**, -ğü [küm-(ü)r-ük] {ağız} sf. Dalsız; budaksız. [DS]
- kümrüş**, [küm-(ü)r-üş] {ağız} is. Ağzı kırılmış ibrik, testi vb. şeyler. [DS]
- kümsük¹**, -ğü [küm-sük] {ağız} is. Yumruk; muşta. [DS]
- kümsük²**, -ğü [küm-(ü)s-ük] {ağız} is. Çıralı odun; çıra yarması. [DS]
- kümsük³**, -ğü [küm-(ü)s-ük] {ağız} is. Yanık kokulu yemek. [DS]
- kümsüklemek**, [küm-sü-k-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] Avcunu yumup yumruk yaparak vurmak; muştalamak. [DS]
- kümsümek**, [küm-(ü)s-ü-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] (Yemek için) yanmak; yanık kokmak. [DS]
- kümtük**, -ğü [küm-(ü)t-ük] {ağız} sf. Ucu kalın; kırık; küt. [DS]
- kümun**, [Ar. kümün كمن] (kümu:n) is. Gizlenme.
- kümü**, [? kümu] {ağız} is. Loğusalıkta al basma. [DS]
- kümü¹**, -ğü [küm-ü-k] {ağız} sf. **1.** (Kişi için) basık burunlu. **2.** (Kişi için) dişi dökülmüş. [DS] **3.** (Diş, aşık kemiği vb. için) çürük.
- kümü²**, -ğü [küm-ü-k] {ağız} is. **1.** Küçük kulaklı keçi. **2.** Gövdesi kesilmiş ağaç. **3.** Topraktan çıkarılan küçük, yuvarlak kökler. [DS]
- kümü³**, -ğü [küm-ü-k] {ağız} sf. **1.** (Hayvan için) kulağı kesik. **2.** Ucu kalın; kırık; küt. [DS]
- kümü⁴**, -ğü [küm-ü-k] {ağız} sf. **1.** Küçük. **2.** (Kadın için) kısa boylu. [DS]
- kümü¹**, [Yun. kima (yığmak) / Ar. küme] {ağız} is. **1.** Bağlam olarak kurutulup, taneleri alınan susam, nohut, mercimek, burçak kökü. **2.** Susam bağlamlarından oluşan yığın. [DS]
- kümülatif**, [Fr. cumuler (yığmak) > cumulatif] sf. Yığın olarak; toplu.
- kümüldürük**, [*kömül > kömül-dürük] {eT} gçl. f. [-ür] At göğüslüğü. [DLT]
- kümüle**, [Lat. cumulare > Fr. cumuler] is. Yığın. ☞ **kümüle etmek**, *Yığmak*.
- kümülmek**, [küm-ül-mek] {ağız} döñsl. f. [-ür] Çentilmek; aşınmak; kütleşmek; körlenmek. [DS]
- kümültü**, [kümü¹-tü] is. Ormanda yapılmış eğreti kulübe.
- kümülü**, [Yun. kima / Ar. küme] {ağız} is. **1.** Susam sapları yığını. **2.** Koni. [DS]
- kümülüs**, [Lat. cumulus (yığın)] is. Güzel havalarda görülen altı düz ve gri, üstü kubbemsi ve beyaz yığınlar halindeki bulut; küme bulut.
- kümü¹**, [kümü¹] {ağız} is. Dökülmüş, kuru çam yaprakları. [DS]
- kümü²**, -ği [kümü²-e-k] {ağız} is. **1.** Olmamış kavun; kelek. **2.** Gırtlak. **3.** Otların sertleşmemiş sapları. [DS]
- kümü³**, -de-n-mek [kümü³-de-n-mek] {ağız} döñsl. f. [-ür] (Yaban hayvanları için) bağırarak; homurdanmak. [DS]
- kümü⁴**, -gên [kövür-gên / kömür-gên] {eT} is. Dağ soğanı. [DLT]
- kümü⁵**, -gên [kövür-gên / kömür-gên] {eT} is. → kömürgen. [DLT]
- kümü⁶**, -ği [kümü⁶-le-k] {ağız} is. Kıkırdak [DS]
- kümü⁷**, -cü [kümü⁷-üç] {ağız} is. Kulpu ve emziği kırık testi. [DS]
- kümü⁸**, -ğü [kümü⁸-ük] {ağız} sf. (Kişi için) basık burunlu. [DS]
- kümü⁹**, [kümü⁹] {eT} is. Gümüş; akça. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [İKPÖy.] [OKD] [Gabain] [Tekin]
- kümü¹⁰**, [kümü¹⁰-lüg] {eT} sf. Gümüşlü. [EUTS]
- kümü¹¹**, [Çin. kun (sürü; kalabalık; topluluk; toplantı; sınıf; türdeş) > -kun / -küm / -kin / -kin / -ğın / -gün / -ğın / -gün] {eT} yap. e. → -kümü¹¹.
- kümü¹²**, [-kun / -küm] {eT} yap. e. → -kümü¹².
- kümü¹³**, [-gün / -gin / -gün / -gun / -kin / -kin / -kun / -küm] yap. e. → -gün.
- kümü¹⁴**, [Toh. kaum (güneş) > küm] (kü:n) {eT} is. **1.** Güneş; gün. [ETY] [EUTS] [DLT] [KB] [İKPÖy.] [OKD] [Gabain] [Tekin] [İKPÖy.] **2.** Gündüz; gün. [ETY] [EUTS] [DLT] [KB] [OKD] [Yüknekî] [Gabain] [Tekin] **3.** Güney. [DLT] [Gabain] [Tekin] [EUTS] **4.** Zaman. [EUTS] **5.** ☞ **Kümü¹⁵-ay**, {eT} Tanrı adı. [EUTS]|| **kümü¹⁶ batsıg**, {eT} Batı. || **kümü¹⁷ batsıkingaru**, {eT} Güneşin battığı yer; batı. [EUTS]|| **kümü¹⁸ kü-**

- ninge**, {eT} *Her gün.* [EUTS]|| **kün orta**, {eT} 1. Güneye doğru. [EUTS] 2. Öğle. [EUTS]|| **Kün Tengri**, {eT} *Güneş tanrısı.* [EUTS]|| **kün togsug**, {eT} *Doğu.* [DLT]|| **kün yıpar**, {eT} *Misk göbeği.* [DLT]
- kün²**, [Çin. kun {sürü; kalabalık; topluluk; toplantı; sınıf; türdeş} > kün] {eT} e. Çokluk edatı. (Çoğul eki yerine kullanılır.) [Gabain]
- kün³**, [Çin. kun {sürü; kalabalık; topluluk; toplantı; sınıf; türdeş} > kün] {eT} is. El gün; halk. [ETY] [KB] [OKD] ☞ **il kün**, {eT} *İller; millet; kavim.* [EUTS]
- kün⁴**, [Çin. k'uen] {eT} is. 1. Harem dairesi. [EUTS] 2. Cariye. [ETY]
- kün⁵**, [kığ / küğ > kün ?] {ağız} is. 1. Birkaç yıl yerinde kalarak iyice yanmış ve kül gibi olmuş hayvan gübresi. 2. Kömür ve tütün tozu. 3. Toprak ve ince saman karışımı. [DS]
- kün⁶**, [Ar. kün کن] {OsT} ün. O! ☞ **kün fe-kân**, *Olan oldu.*|| **kün fe-yekün**, *Olan oldu.*
- küna**, [Far. küna کُنا] {OsT} is. Etrafı duvar veya çitle çevrilerek ekilen yer.
- künam**, [Far. küna کُنا] {OsT} is. 1. İnsanın dinleneceği yer; dinlenme yeri. 2. Kuş yuvası. 3. Yaban hayvanı ini.
- kunan**, [Far. -kunan کُنا] {OsT} son ek. Sonuna getirildiği Farsça kelimelere "yaparak, ederek; yapan, eden" anlamı katarak birleşik zarf ve sıfatlar yapan son ek.
- künar**, [Far. küna کُنا / Yun. khoukhounari / kounári [Tietze]] {kü: nar} is. Çam fıstığı; {ağız} (aynı). [DS].
- künasat**, [Ar. küna کُنا] {OsT} is. Süprüntüler.
- künase**, [Ar. küna کُنا] {OsT} is. Süprüntü.
- künat**, [Ar. küna کُنا] {OsT} is. Kinayede bulunanlar; kinaye edenler; kinayeciler.
- künbed**, [Far. küna کُنا] {eT} is. Tepe.
- künc**, [Far. küna کُنا] {OsT} is. 1. Köşe; bucak. 2. Evin altındaki bodrum. 3. Elbise vb. şeylerde oluşan buruşukluk. 4. Evin altında bodrum şeklinde açılmış yer. 5. sf. Kambur. ☞ **künc-i kanaat**, {OsT} *Kanaat köşesi.*|| **künc-i mihen**, {OsT} *Mihnetler köşesi.*
- künci**, [künci] {ağız} is. → küncü. [DS]
- küncü**, [Toh. küncit > eT küncit > küncü] {ağız} is. Susam tanesi; susam. [DS] ☞ **küncü yağı**, *Susam yağı; şırlağan.*
- küncüd**, [Far. küncüd کُنجِد] {OsT} is. bot. Susam.
- küncülü**, [küncü-lü] sf. Üzerinde veya içinde susam tanesi bulunan. ☞ **küncülü taş**, *Değirmen taşı yapmakta kullanılan, üzerinde susam tanesi gibi tanecikler olan bir tür kaya.*
- küncüt**, [Toh. küncit] {ağız} is. 1. Susam. 2. Susam tohumu. 3. Kara susam. [DS]
- künç**, -cü [künc] {ağız} is. Kireçli toprak. [DS]
- künçek**, [könçük] {eT} is. → könçük. [DLT]
- künçi**, [? künci] (künci-) {eT} is. bot. Küçük, sivri yaprakları mor veya pembe renkli, yaklaşık on tanesi bir gram gelen tohumları parlak kırmızı renk üzerine siyah noktacıklı görünümüyle göz alan, bu sebeple Hindistan'da kaynatılarak zehiri giderildikten sonra gerdanlık türü mücevher yapımında kullanılan, fakat zehiri giderilmeden kaza ile tohum kırılacak olursa, içinden çıkan proteinleri yok edici 5 gliko-protein içeren, ani körlüğe ve ardından ölüme sebep olan bir Uzak Doğu bitkisi, (*Abrus precatorius*). [EUTS]
- künçit**, [Toh. küncit] {eT} is. Susam; susam yağı. [EUTS] [Gabain]
- künçük**, [kön-çük / kün-çek / kün-çük] {eT} is. → könçük. [DLT]
- künçüklenmek**, [kön-çük > könçük-lē-mek > könçükle-n-mek / künçük-le-n-mek] {eT} döşl. f. [-ür] → könçüklenmek. [DLT]
- künd**, [Far. künd کُند] {OsT} sf. 1. (Kesici araç için) keskin olmayan; kör. 2. Cesur; yiğit. 3. Kısa; biçimsiz. 4. Anlayışı kıt; ahmak; aptal. 5. is. Bukağı. 6. {ağız} is. Kök. [DS] 7. {ağız} Ekmek yapmak için ayrılmış hamur topağı; beze. [DS] ☞ **künd-güş**, {OsT} *Sağır.*
- künde¹**, [Far. künd > künde کُندِه] {eAT} {OsT} is. 1. Kalın ağaç gövdesi; kütük. 2. Eskiden suçluların ayaklarına takılan tomruk; ayak bağı; köstek; bukağı. 3. İri yarı, güçlü kuvvetli fakat yakışsız genç. 4. Çömlekçi çarkı. 5. mecaz. Tuzak; düzen. 6. Anlayışsız, kafasız kimse. 7. spor. Güreşte tuş amaçlı, rakibi altına alarak bir elini önünden diğerini arkadan geçirerek kilitlemek suretiyle uygulanan oyun. 8. {ağız} Et tahtası. [DS] 9. {ağız} Çamur taşımakta kullanılan, iki tarafında tutacakları olan ve iki kişi tarafından kullanılan tahtadan yapılmış araç; teskere. [DS] 10. {ağız} Çanak, çömlek yapmak için hazırlanmış çamur topağı. [DS] 11. {ağız} Ekmek yapmak için ayrılan hamur topağı. [DS] 12. {ağız} Set. [DS] 13. {OsT} Ava alışkın doğanın üzerinde oturduğu ağaç. ☞ **kündeden atmak**, *Aldatarak yanlış davranışta bulundurmak; tuzağa düşürmek.*|| **künde-i çehâr-bend**, *Dünya.*|| **künde-i hizem**, *Yakacak odun.*|| **kündeye gelmek**, *spor. 1. Rakibi tarafından künde uygulanmak. 2. Tuzağa düşürülmek; aldatılmak; kandırılmak.*|| **kündeye getirmek**, *1. spor. Rakibine künde uygulamak. 2. Tuzağa düşürmek; aldatmak.*
- künde²**, [gün-de] (kü'nde) {ağız} zf. Sürekli; her gün; her zaman; günde. [DS]
- kündekâr**, [Far. künde-kâr کُندِه کار] (kündekâ:r) {OsT} is. Kakmacı; ince marangoz

- kündekâri**, [Far. künde-kârî كنده كاری] (*kündekâ:ri:*) {OsT} *is.* **1.** Birbirine geçme küçük ve düzgün ahşap çitalarla, parçalarla yapılan bezeme sanatı ve tekniği; kakmacılık. **2.** Bu teknikle elde edilen eser; kakma suretiyle yapılmış olan sanat eseri.
- kündeleme**, [künde-le-me] *is.* Kündelemek işi.
- kündelemek**, [künde-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** *spor.* Güreşte rakibi altına alıp bir elini önünden diğerini arkadan geçirerek kilitlemek suretiyle tuşa getirmek. **2.** *mecaz.* Birine hile yapmak; oyun etmek. **3.** {ağız} (Hastalık için) bütün vücudu sarmak. [DS]
- kündeletmek**, [Far. kunda / kündē > kündē-lē-t-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* Döndürmek; yuvarlatmak; kündeye vurdurmak; hapishaneye koydurmak. [Nevâyî]
- kündelmek**, [künd-el-mek كندالمك] {eAT} *dönşl. f. [-ir]* Keskinliği, sivriliği gitmek; kütleşmek; körelmek.
- kündem**, [kün > kün-dē-m] (*künde:m*) {eT} *is.* **1.** Güneşe benzer; parlak; güneş gibi. [EUTS] [Gabain] **2.** Güneşli. [EUTS]
- kündi**, [kön-mek > köndi] (*köndi:*) {eT} *sf.* → köndi. [DLT]
- kündin**, [kün > kün-dün] {eT} *is.* **1.** Güney; cenup. [EUTS] **2.** *zf.* Güzel. [EUTS]
- kündini**, [kün > kün-dün] (*kündini:*) {eT} *is.* Güney; cenup. [EUTS]
- kündiye**, [gün-de-y-e] {ağız} *zf.* Gündelik; günlük; her zaman. [DS]
- kündlük**, -ğü [künd-lük كندلك] {OsT} *is.* Ahmaklık.
- kündü**¹, [Far. künd => kündü كوندی] {OsT} {ağız} *is.* **1.** Çakmak taşı ile tutuşturulan kükürtlü kav. [DS] **2.** {OsT} Ağacın ortasındaki yumuşak kısım.
- kündü**², [? kündü] {ağız} *is.* İçinde değirmen çarklarının bulunduğu tahta dolap. [DS]
- kündüç**, -cü [küncü / küncüt] {ağız} *is.* → küncü. [DS]
- kündük**, -ğü [künd-ük] {ağız} *is.* **1.** Sapı kırık ağaç kaşık. **2.** *sf.* Basık burunlu; kümük. [DS]
- kündükü**, [? kündükü] {ağız} *sf.* Koyu mavi. [DS]
- kündün**, [kün > kün-dün] {eT} *is.* → kündin. [EUTS]
- kündüri**, [kün > kün-dü-rî] (*kündüri:*) {eT} *zf.* Güneyde. [EUTS] [Gabain]
- kündüz**, [kün > kün-tüz] {eT} *is.* **1.** Gündüz; gün ışığı. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain] [Yükneki] **2.** *zf.* Gündüzün. {ağız} (*aynı*) [DLT] [DS]
- küne**, [küne] {ağız} *is.* **1.** İpek böceklerine verilen dut yaprağı. **2.** Cevizli sucuk; köme. [DS]
- künefe**, [Ar. kināfe / Mısır Ar. künāfe كنافه] {OsT} *is.* **1.** Çevresini kapatarak korumaya alma. **2.** Arasına peynir, tuzsuz lor, kaymak konulmak suretiyle pişirilip sıcak olarak yenilen tel kadayıf tatlısı. **3.** {ağız} Tel kadayıf. [DS]
- künende**, [Far. künende كنده] {OsT} *sf.* **1.** Edici; yapıcı. **2.** Eden; yapan.
- küner**, [Far. küknār / Yun. koukounari [Tietze]] (*küner*) {ağız} *is.* Çam fıstığı. [DS]
- künere**, [kün-er-e] {ağız} *sf.* Eski. [DS]
- küneş**, [kün > kün-eş] {eT} *is.* **1.** Gün ışığı. [ETY] [Gabain] **2.** Güneşli taraf; güneşli yer. [ETY]
- künet**¹, [? künet] {ağız} *is.* Ekmek tepsisi. [DS]
- künet**², [? künet] {ağız} *is.* **1.** Asılsız, boş şey. **2.** Uygunsuz, değersiz şey. [DS]
- küney**, [kün-ey] *is.* Güneş yönü; güneşe bakan taraf; güneş gören yer; güney.
- küneyigni**, [küni > kün-ē-mek > küne-yi-ni ?] {eT} *is.* Kiskanç; hasetçi; güncü. [EUTS]
- küng**, [küñ] (*küñ*) {eT} *is.* Cariye; kadın köle; karavaş. [EUTS] [DLT] [KB] [Gabain]. ☞ **küng kılmak**, {eT} *Cariye yapmak.* || **küng kul**, {eT} *Cariye ve erkek köle.*
- küngdürmek**, [küñ-mek > küñ-dür-mek / köy-dür-mek / küy-dür-mek] (*küñdürmek*) {eT} *gçl. f. [-ür]* Yakmak. [DLT]
- künge**¹, [? künge] {ağız} *is.* **1.** Toz; çöp; süprüntü. **2.** Pislik; gübre. [DS]
- künge**², [? künge] {ağız} *is.* Semerlerin yanlarında yük taşımak için kullanılan ipler. [DS]
- küngeci**, [künge-ci] *is.* Çöpçü.
- küngedmek**, [küng (*cariye*) > küng-eğ-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* Cariye olmak. [ETY] ☞ **küngedmek kuladmak**, {eT} *Cariye olmak ve köle olmak.*
- küngelemek**, [küng-e-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kirliletmek. [DS]
- küngelik**, [künge-lik] {ağız} *is.* Çöplük; küllük. [DS]
- küngerlemek**, [küng-er-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* {ağız} Para sıkıntısına düşmek; işi bozulmak; işi ters gitmek. [DS]
- küngetmek**, [küng-e-t-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Bir şeyi işe yaramaz hâle getirmek; bozmak. [DS]
- künglig**, [kün > küñ-lig] (*küñlig*) {eT} *sf.* Kadın kölesi olan; cariyeye sahibi. [ETY]
- küngmek**, [küy-mek / göy-(ü)n-ü-mek > küñ-mek] (*küñmek*) {eT} *gçsz. f. [-ür]* → küyemek. [DLT]
- küngrenmek**, [küñ > küñ-rē-mek > küñ-re-n-mek] (*küñrenmek*) {eT} *dönşl. f. [-ür]* Kendi kendine söylenmek; homurdanmak; mırıldanmak. [DLT] [Nevâyî]
- küngük**, [küñ-mek (*yanmak*) > *küñ-ük / göynük / küyük] (*küñük*) {eT} *sf.* Yanık; yanmış. [Clauson]
- küngül**, [küng-ül] {ağız} *sf.* Elden ayaktan düşmüş; yaşlı; ihtiyar. [DS]
- küngüldeme**, [küng-ül-de-me] *is.* Küngüldemek eylemi; küngüldeme.
- küngüldemek**, [küng-ül-de-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor]* **1.** Uyuklamak; uyuklarken düşecek gibi

- olmak; küngüllemek. **2.** (Yaşlı kişi için) uyurgezer gibi olmak. **3.** Elden ayaktan düşmek. [DS]
- küngülenmek**, [küñ-ü-le-n-mek كنگولنمك] (*küñülenmek*) {OsT} döñşl. f. [-ür] Kamaşmak.
- küngüllemek**, [küñg-ül-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor] → küngüldemek. [DS]
- küngürdeme**, [küñg-ür-de-me] is. Küngürdemek eylemi.
- küngürdemek¹**, [küñg-ür-de-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor] **1.** Uyuklamak. [DS] **2.** Elden ayaktan düşmek.
- küngürdemek²**, [küñ > küñ-rē-mek > küñ-(ü)r-dē-mek] {eT} gçsz. f. [-r] Boğuk ses çıkarmak; homurdanmak; mırıldanmak. [Nevâyî]
- küngüre**, [Far. küngüre كنگوره] is. **1.** Kubbenin en yüksek yeri, tepesi. **2.** {ağız} Baca. [DS]
- küngürlemek¹**, [küñg-ü-r-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Eskimek. [DS]
- küngürlemek²**, [küñg-ür-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor] Uyuklamak; uyuklarken düşecek gibi olmak. [DS]
- küngürlemek³**, [küñg-ür-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor] İşleri bozulmak; para sıkıntısına düşmek. [DS]
- küngürlük**, [küñg-ür-lük] {ağız} is. Uykunun verdiği uyusukluk; mahmurluk. [DS]
- küngürmek**, [küñ-mek > küñ-ür-mek / küy-ür-mek] (*küñürmek*) {eT} gçl. f. [-ür] Yakmak. [DLT]
- küngüz**, [köñ (gübre, hayvan pisiği) > köñ-üz] (*küñüz*) {eT} is. → küngüz. [DLT]
- küngzedmek**, [küñ > küñ-î-mek > küñ-î-z-ed-mek] (*küñzedmek*) {eT} gçsz. f. [-ür] Cariye olmak; kara-vaş olmak. [EUTS]
- künh**, [Ar. künh كنه] is. **1.** Bir şeyin özü; iç yüzü; aslı. **2.** Kök; dip; asıl. ☞ **künhü'l-ahbār**, *Haberlerin özü*.|| **künhüne varmak**, *Bir şeyin aslını, esasını anlamak; gerçeği öğrenmek*.
- küni¹**, [küñi] (*küni*.) {eT} is. Kıskançlık; günü; haset [EUTS] [ETY] [Gabain] [Tekin]
- küni²**, [küñ (cariye) > küñ-î] (*küñi*.) {eT} is. Kuma. [DLT]
- küniçi**, [küñi > küñi-çi] (*küniçi*.) {eT} sf. Hasetçi; kıskanç; güñücü; hasut. [EUTS]
- künikeki**, [kün (gün) > küñ-î-gē + ki] {eT} zf. Her gün; daima. [EUTS]
- künilemek**, [küñi > küñi-lē-mek] (*künilemek*) {eT} gçl. f. [-ür] Kıskanmak. [EUTS]
- künilik**, [eT. köni (doğru) > küñi-lik] {ağız} is. Adalet; doğruluk. [DS]
- küninte**, [kün (gün) > küñ-in-te] {eT} zf. Her gün; devamlı; sürekli. [EUTS] [Gabain]
- künişt**, [Far. künişt كنيشت] {OsT} is. Yahudilerin tapınağı; havra; sinegog.
- künk¹**, [küñg] {ağız} sf. **1.** (Çocuk için) tutuk; unutkan; akılsız. **2.** Ağır ve isteksiz yiyen. [DS]
- künk²**, -gü [Fars. küñg / künk كنگ / كنگ] {OsT} is. Pişmiş toprak veya çimentodan yapılan kalın su borusu; büz.
- künke**, [? künke / küñge] {ağız} is. → küñge. [DS]
- künken**, [küñke-n] {ağız} is. Çöplük. [DS]
- künkülük**, -gü [küñk-lük] {ağız} is. Baca çıkıntısı. [DS]
- künkül**, [Far. kākül => künkül] {ağız} is. Kuşların başındaki sorguç. [DS]
- künküllemek**, [küñg-ül-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor] **1.** Yaşı ilerlemek; elden ayaktan düşmek; gözleri görmez olmak. **2.** → küñgüldemek. [DS]
- künkülük**, -gü [küñ-gü-lük] {ağız} is. Sisli, puslu hava. [DS]
- künküm**, [küñk-üm] {ağız} sf. Elden ayaktan düşmüş; yaşlı; küküm. [DS]
- künkürdemek**, [küñk-ür-de-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor] Yaşı ilerlemek; elden ayaktan düşmek. [DS]
- künkürlemek**, [küñk-ür-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor] **1.** Pişman olmak. **2.** Yaşı ilerlemek; elden ayaktan düşmek; gözleri görmez olmak. **3.** → küñgüldemek. [DS]
- künkürlük**, [küñk-ür-lük] {ağız} is. Düşünce; fikir; ide. [DS]
- künlük¹**, [kün (gün) > küñ-lük] {eT} sf. **1.** Günlük. [ETY] [KB] **2.** Gün hesabıyla yapılan iş; gündelik. [DLT] **3.** {ağız} Şemsiye. [DS] ☞ **künlük yém**, {eT} *Günlük azık*. [DLT]
- künlük²**, -gü [Far. ħung => günlük / künlük] {ağız} is. Tütsü olarak kullanılan günlük sakızı; günlük. [DS]
- künlüksüz**, [kün³ > küñ-lük-süz ?] {ağız} sf. (Kişi için) kimseye yararı dokunmayan. [DS]
- künmek**, [küñ-mek] {ağız} gçsz. f. [-er] Alçakgönüllülük etmek. [DS]
- künnaşe**, [Ar. küñnāşe كنانشه] (*künna:şe*) is. Kök.
- künnemek**, [günü-mek > küñ(i)-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-n(ü)-yor] Kıskanmak. [DS]
- künnük**, -gü [Far. ħung => günlük / künlük] {ağız} is. Günlük; künlük². [DS]
- künorta**, [gün+orta > küñ+orta] {ağız} is. Öğle vakti. [DS]
- künt**, -dü [Far. küñd كند] {OsT} sf. **1.** Yiğit; cesur; atılan. **2.** (Kesici aletler için) kesmez; kör. **3.** Kısa. **4.** {ağız} Anlayışsız; beceriksiz; elinden iş gelmeyen. [DS] **5.** is. Nallanan öküzün ayağına bağlanan ağaç; bukağı. **6.** {ağız} Hamur veya çamur topağı. [DS] **7.** {ağız} Pişerken tandıra düşen ekmek. [DS] **7.** {ağız} Değirmen çarkı. [DS] ☞ **künt olmak**, *Uyusuk olmak*.

kün-te, [künt-e] {ağız} is. 1. Avcıların av astıkları ip. 2. Kurutulmuş tütün demeti. 3. Et tahtası. 4. Pulluğun çıkardığı büyük toprak kesekleri. 5. *spor*. Künde. [DS]

künteki, [kün (*harem*) > kün-te-ki] {eT} zf. Harem dairesindeki. [EUTS]

küntekü, [kün-tē-kü ?] {eT} is. Gerdanlık; boyuna takılan süs. [EUTS]

küntemek, [kun-tē-mek] {eT} zf. Her gün. [Gabain]

küntki, [kün (*harem*) > kün-te-ki] {eT} zf. → künteki. [EUTS]

küntlük, [künt-lük] {ağız} is. Aptallık; bilgisizlik; uyuşukluk. [DS]

küntüle, [kün > kün-tü-le ?] {ağız} is Akşamdan denize bırakılan, sabahleyin çekilen balık ağı. [DS]

küntün, [kün (*güney, güneş*) > kün-din] {eT} zf. Güneyde.

küntür, [kün-tü-r ?] {ağız} is. Dağlarda, güneş görmediği için karların erimediği yer. [DS]

küntüre, [künt-ür-e ?] {ağız} is. Bağları sel basmaması için yapılan çit set. [DS]

küntüz, [kün (*gün*) + tüz / kün-tüz] {eT} is. 1. Gündüz. 2. zf. Gündüzün; gündüzleyin. [ETY] [EUTS] [Gabain] [Tekin]

künud, [Ar. künūd کنود (*künu:d*) {OsT} is. Nankörlük.

künun¹, [Ar. künūn کنون (*künu:n*) {OsT} is. Bir şeyi saklama; gizli tutma.

künun², [Far. eknūn > künūn کنون (*künu:n*) {OsT} zf. Şimdi.

künuz, [Ar. kenz > künūz کنوز (*künu:z*) {OsT} is. Hazine.

künuzat, [Ar. künūzāt کنوزات (*künu:za:t*) {OsT} (*çoğulun çoğulu*) is. Hazine.

künücü, [künü-cü] {ağız} sf. Kıskaç. [DS]

künüç, -cü [künü-ç] {ağız} is. Hayvanın omuzu. [DS]

künük¹, [? künük] {eT} is. Gümüş. [EUTS] ☞ **künük suv**, {eT} *Gümüş suyu*. [EUTS]

künük², -ğü [? künük] {ağız} is. İnsan göbeği. [DS]

künün, [kün (*gün*) > kün-ün] {eT} zf. Gündüzün; gündüzleyin.

künür, [? künür] {ağız} is. Mısır unundan yapılan içi kıymalı bir tür börek. [DS]

künüşlemek, [künü-ş-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. (Tavuk için) tüyünü dökmek. 2. Sersem sersem durmak. [DS]

künü, [Çin. k'uen] {eT} is. Kadın köle; cariyeye [Tekin]

künüye, [Ar. künv (*ad verme*) > künye (*takma ad*) کنيه] {OsT} is. 1. Bir kimsenin, adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi ile ilgili kimlik bilgilerini gösteren kayıt. 2. Bu tür bilgilerin işlendiği bilezik ya da plâka biçiminde kolye. 3. Bir kimsenin soyu sopu

ile ilgili kimlik bilgileri. 4. Kitap, dergi, gazete gibi bir yayının yazar, editör, yayınevi, basımevi, basım yılı ve baskı sayısı gibi bilgileri içeren kayıtlar. 5. Bir silâhın üzerinde yazılı olan yapım yılını, modelini ve seri numarası gibi bilgileri içeren kayıtlar. ☞ **künüye defteri**, {OsT} *İmparatorluk devrinde yenileri ve diğer askerlerin adlarını, baba adlarını, memleketlerini, eşkâllerini, askere alındıkları tarihi ve terfileri içeren defter; kütük defteri*.|| **künüye mimlemek**, {OsT} *İmparatorluk döneminde, seferî durumdaki orduda yapılan yoklamalarda bulunmayan askerlerin adlarının yanına mim işareti koymak*.|| **künüyesi bozuk**, *Kötü durumları görülmüş veya kayda geçmiş olan; sabıkalı*.|| **künüyesi gelmek**, *Savaşta şehit düşen bir askerinin ölümü ailesine bildirilmek*.|| **künüyesi okunmak**, *Bir kimsenin ayıpları yüzüne karşı söylenmek; rezilliklerini sayıp dökerek sövmek*.|| **künüyesini silmek**, *argo. Bir kimseyi sürmek; sürgün etmek; kovmak*.

künüyedmek, [Çin. k'uen => küñ > küñ-ed-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] Cariye olmak [Tekin]

künüyek, [göñlek / köynek > künyek] {ağız} is. Gömlek. [DS]

künüyelemek, [künye-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Meyve ve diğer bitkilerin dallarına çeşitli bilgileri taşıyan çinko veya alüminyum levhalar asmak. 2. Göçmen kuş ve diğer yaban hayvanlarının yeryüzündeki hareketlerini incelemek amacıyla görüldükleri yeri, tarihi vb. bilgileri taşıyan levhaları kanat veya ayaklarına bağlamak.

künüylüg, [Çin. k'uen > küñ > küñ-lüg] {eT} sf. Cariyeli; hizmetçili [Tekin]

küp¹, [küp (*yans.*) is. Çarpma, tepme, dürtme, kaynayıp çıkma ve bol bol akmayı anlatan kök. [Zülfikar] *küp küp, küp-ül küpül, küp-ür-tü, küp-ür küpür* ☞ **küp düşmek**, {eAT} *Birdenbire düşmek*.|| **küp küp**, {eAT} *Küt küt; güm güm*.

küp², [eT. küp / küp / küb] (*kü:p*) is. 1. Eskiden, şimdiki kadar plâstik ve metal kapların yaygın olmadığı dönemlerde yiyecek ve içecekleri koymak ve saklamakta kullanılan ağzı ve dibi dar, karnı geniş, pişmiş toprak kap. {eT} (*aynı*) [DLT] [ETY] [EUTS] [Gabain] 2. {eT} Kap; fıçı. [ETY] [EUTS] [Gabain] 3. Küçük bir küp üzerine deri gerilmek suretiyle meydana getirilmiş bir tür darbuka. 4. *argo. Çok sarhoş*. 5. (Tamlanan olarak kullanıldığında) tamlayanın aşırı miktarda bulunduğunu ifade eder, *sinir küpü*. 6. {ağız} Telli çalgılarda sazın gövde kısmı. [DS] ☞ **küp armudu**, {ağız} *Kışın küpe basarak olgunlaştırılan ahlata benzer bir armut*. [DS]|| **küpe binmek**, {ağız} *Büyücülük, cadılık yapmak*. [DS]|| **küpe dönmek**, *Çok şişmanlamak*.|| **küp elması**, {ağız} *Küp içinde saklanarak ekşitilen elma*. [DS]|| **küp gibi**, 1. (Kişi için) çok şişman. 2. (*Eşya vb. için*) çok ağır.|| **küp kıran**, {ağız} *Gelinçik çiçeği*. [DS]|| **küp kuzusu**, {eAT} *Küçük küp*.||

- küplere binmek**, Çok öfkelenmek; öfkesinden ne yapacağını bilememek; kırıp geçirmek. || **küp mavisi**, {ağız} Küpte mayalandırılarak lâcivert renk elde edilen bir boya. [DS] || **küp uçuran**, (Cadı vb. için) çok güçlü; çok kuvvetli. || **küpünü doldurmak**, Eline geçen fırsatlardan ya da bulunduğu makamdan yararlanarak oldukça fazla para ve servet sahibi olmak. || **küp yıkamak**, argo. Hovardalık etmek.
- küp³**, [Lat. cubus / Yun. kybos > Fr. cube] is. 1. Birbirine eşit karelerden meydana gelmiş, altı yüz-lü dik paralel yüz; mikâp. 2. Biçimi böyle olan herhangi bir cisim. 3. mat. Bir sayının üç kez kendisi ile çarpımını veren sayı; bir sayının üçüncü kuvveti. 4. Cisimlerin hacimlerini hesaplamakta kullanılan birim ölçü; mikâp. ☞ **küp şeker**, küp biçiminde altı yüzü olan şeker; kesme şeker.
- küp⁴**, [küp / köp] {ağız} is. 1. Kürek, balta vb.nin sap takılan yeri. 2. Arabaların ön ve arkasında bulunan iki kalın tahta. [DS]
- küp⁵**, [küp] {ağız} is. 1. Çalılık. 2. Kesilmiş ağaç. 3. Kısa boylu ağaç. [DS]
- küpcük¹**, -ğü [köp-çük / küp-cük] {ağız} is. Eyerin üzerine konulan yastık. [DS]
- küpçük²**, [küp-çük / küp-cük] {OsT} is. 1. Küçük küp. 2. Kavanoz.
- küpdüşen**, [küp+düş-en] {ağız} is. 1. Kaz yumurtası büyüklüğünde tatlı bir çeşit kış armudu. 2. Tatarcık. [DS] 3. {OsT} Tavşancıla benzer bir kuş.
- küpe¹**, [eT. küpē] (küpe:) is. 1. Genellikle kadınların kulaklarına taktıkları, değişik biçim ve maddelerden yapılmış süs eşyası. {eT} {eAT} (aynı) [DLT] [DK] 2. Kimi hayvanların boyunlarının iki yanından sarkan deri parçası. 3. Bir avizeye veya şamdana asılmış, façetalı veya yontulmuş kristal parçası. 4. Eski Türklerde, koruyucu olduğuna inanılarak, totemin boyun, kulak veya bileğe takılmış tırnak, boynuz veya herhangi bir kemiği. 5. Erdebil Sofileri denilen tarikat mensupları ile bazı Alevî erkeklerinin dinî bir gelenek olarak kulaklarına taktıkları manevî mertebeleri ifade eden sembol. 6. {ağız} Kulak memesi. [DS] ☞ **küpe altlığı**, {ağız} Küpeleri korumak için gerdanın altından geçerek bir kulaktan diğer kulağa uzanan altın zincir. [DS] || **küpe çiçeği**, bot. Küpe çiçeğigillerden yetmiş kadar türü bulunan, tropikal iklim kökenli, çelikleme ile üretilen, çiçekleri küpe gibi sarkan süs bitkilerinin genel adı, başlıcaları (*Fuchsia magellanica*, *F. speciosa*, *F. splendens*). || **küpe çiçeğigiller**, Örnek türleri küpe çiçeği olan, basit, karşılıklı veya sarmal yapraklı, dal uçlarında başak biçiminde toplanan çiçekleri er-dişi olan, kapsül meyveli, çoğu süs bitkisi olan ağaççık hâlinde bitkiler familyası, (*Oenotheraceae*). || **küpe kilit**, {ağız} Asma kilit. [DS]
- küpe²**, [küpe] {ağız} is. Bir ile üç yaşındaki dişi tay. [DS]
- küpe**, [küp / küpe] {ağız} is. 1. Küp. 2. Geniş gövdeli toprak kap; bir çeşit küp. [DS]
- küpecik**, -ği [küpe-cik] {ağız} is. 1. Kulplu, küçük küp; çömlek; kazan. 2. Küçük testi. 3. mecaz. Küçükler; gençler. [DS] 4. {eAT} {OsT} Küçük küp veya kavanoz.
- küpecük**, [küpe-cik] {eAT} {OsT} {ağız} is. → küpecik. [DS]
- küpeç**, [küp-eç] {ağız} is. Küçük küp; çömlek; kazan. [DS]
- küpeli**, [küpe-li] sf. 1. Küpesi bulunan; kulağına küpe takmış olan. 2. (Hayvan için) boynunun iki yanında küpe gibi sarkmış deri çıkıntısı olan. 3. tasvf. Bazı manevî derecelere erdiklerini ifade amacıyla, kulağına küpe takmış olan tarikat mensubu. 4. {ağız} Kulplu kazan. [DS] 5. {ağız} Bir sapta üç dört başak çıkaran buğday. [DS] 6. {ağız} Küpe çiçeği. [DS] ☞ **küpeli arpa**, Çifte kulçıklı, taneleri beyaz ve dolgun bir tür arpa. || **küpeli buğday**, {ağız} Bir sapta üç dört başak çıkaran buğday. [DS] || **küpeli kazan**, {ağız} İki yanı kulplu kazan. [DS]
- küpelik**, -ği [küpe-lik] sf. 1. Küpe yapmaya uygun olan. 2. is. dnz. Dalyan direklerini dikerken alt ucun suya batmasını sağlamak amacıyla bağlanan taş veya zincir.
- küpemek**, [köp-mek > küp-e-mek] {ağız} gcsz. f. [-r] [-p(ü)-yor] Doyuncaya kadar yemek. [DS]
- küpen**, [Yun. kolópano [Tietze] => köpen / küpen] {ağız} is. 1. Gömlek. 2. Beşiğin içine konulan yatak; şilte. [DS]
- küpenez**, [küpen > küpen-ez] {ağız} is. Şalvarın paça bağı. [DS]
- küper**, [köp-mek > küper] {ağız} is. Bağ, bahçe, tarla gibi şeyleri birbirinden ayıran sınır. [DS]
- küperimli**, [köp-er-mek > küp-er-im-li] {ağız} sf. Güçlü; kuvvetli; becerikli. [DS]
- küpeşte**, [Yun. koupasti] (küpe 'şte) is. dnz. 1. Kayıkta kürek konulan yer. 2. Teknelerde borda kaplamasının devamı olarak güverteye tutturulmuş levhalara verilen ad; borda kaplamalarının en üstü. 3. Marangozlukta korkuluk dikmelerini birleştiren üst parça. 4. Duvar üstlerine, pencere ve balkon içlerine çimento ve mozaik karışımı ile yapılan koruyucu set. 5. {ağız} Toprak taşımaya ve hayvan gübrelerini atmaya yarayan tahta araç; teskere. [DS]
- küpez**, [küp-ez] {ağız} is. 1. Hindi. 2. Başörtüsü yapılan siyah ve beyaz renkli ipek kumaş. [DS]
- küpik**, [kübi-mek > kübig] {eT} is. → kübig. [DLT]
- küpleği**, [küp (yans.) > küp-leği ?] is. Balta, keser, kürek, kazma vb. aletlerin sap takılan delik kısmı; kovan.

küplek, -ği [küp-le-k] {ağız} *sf.* (Kişi için) şiş karınlı; sıksa; sıtma yüzünden karı şiş. [DS]

küpleme, [küp-le-me] *is. tıp.* Karın boşluğunda su toplanması.

küplemek, [küp-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]*
1. Karı şiş çocukların karınlarını ovarak iyileştirmeye çalışmak. **2.** *gçsz. f.* Atlamak. [DS]

küplengi, [küp (yans.) > küp-leği ?] {ağız} *is.* → küpleği. [DS]

küplengü, [küp (yans.) > küp-leği ?] {ağız} *is.* → küpleği. [DS]

küplentü, [küp (yans.) > küp-leği ?] {ağız} *is.* → küpleği. [DS]

küpletmek, [küp-le-t-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Karı şişen çocukları, ovacak olan kimselere baktırmak. [DS]

küplü¹, [küp-lü] *sf.* **1.** Küpü olan; küpü bulan; küp sahibi olan. **2.** *is. mecaz.* Çok içki içen kimse; ay-yaş. **3.** İmparatorluk döneminde Galata'nın kenar semlerinde, içkileri küplerde saklayan ucuz meyhanelere verilen ad. **4.** *argo.* Ucuz meyhane.

küplü², [küp (yans.) > küp-lü ?] {ağız} *is.* → küpleği. [DS]

küpmek², [küp (yans.) > küp-mek] {ağız} *gçl. f. [-er]* (Hayvan için) tos vurmak. [DS]

küpmek², [küp (yans.) > küp-mek] {ağız} *gçsz. f. [-er]* **1.** Kaymak. **2.** Birden yıkılmak. [DS]

kübren, [Yun. khóprano] {ağız} *is.* Gübre. [DS]

küppeli, [küpe-li] {ağız} *is.* İki kulplu çamaşır kazanı. [DS]

küppü, [küpe] {ağız} *is.* Küpe. [DS]

küprü, [küp (yans.) > küp-rü] {ağız} *is.* → küpü. [DS]

küpsü, [küp (yans.) > küp-sü] {ağız} *is.* → küpü. [DS]

küpsüme, [küp-sü-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r]* Ekşimek; tadı bozulmak. [DS]

küpteği, [küp (yans.) > küp-leği] {ağız} *is.* → küpü. [DS]

küptü, [küp (yans.) > küp-tü] {ağız} *is.* → küpü. [DS]

küpü, [küp (yans.) > küp-ü] {ağız} *is.* Balta, keser vb.nin kesmeyen, topuzlu yanı. [DS]

küpüç¹, -cü [küp-üç] {ağız} *sf.* (Kişi için) kısa boylu; şişman. [DS]

küpüç², -cü [küp-üç / küp-eç] {ağız} *is.* **1.** Maşrapa. **2.** Küçük testi. [DS]

küpül¹, [küp (yans.) > küp-ül] *is.* Çarpma, tepme, dürtme, kaynayıp çıkma ve bol bol akmayı anlatan yansımalı gövde. ☞ **küpül küpül**, {ağız} *is.* (Suyun akışı için) *gürül gürül*; *bol bol*. [DS]

küpül², [küp-ül ?] {ağız} *is.* **1.** Eski pantolon. **2.** Eskimiş, paramparça olmuş elbise. [DS]

küpül³, [küp-ül] {ağız} *sf.* (Kişi için) iri karınlı. [DS]

küpülemek, [küpü-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Bir şeyi ağzına kadar doldurmak; tuka basa, silme doldurmak. [DS]

küpülemek, [küp (yans.) > küpü-le-t-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Atıp vurmak. [DS]

küpültü, [küp (yans.) > küp-ül-tü] {OsT} *is.* Gümbürtü; patırtı.

küpür¹, [Yun. khópri [Tietze]] {ağız} *is.* Gübre. [DS]

küpür², [küp-ür] {ağız} *is.* Kapı aralıklarına serilen, kıldan dokunmuş kilim gibi yaygı; yolluk. [DS]

küpürdü, [küp (yans.) > küp-ür-tü] {OsT} *is.* → küpültü.

küpürmek, [küpür-mek] {ağız} *gçl. f. [-ür]* Saman, toprak, tahıl vb. şeyleri kürekle kürüyüp atmak. [DS]

küpürtü, [küp (yans.) > küp-ür-tü] {ağız} *is.* Ayak sesi; patırtı. [DS]

küpüşmek, [küp (yans.) > küp-üş-mek] {ağız} *işteş. f. [-ür]* Tos vurmak; toslaşmak. [DS]

-kür¹, [-kir- / -kur- / -kür- / -ğır- / -gir- / -ğur- / -gür- / (-kar- / -ker-)] {eT} *yap. e.* → -kır-.

-kür², [-ğur- / -gür- / -kur- / -kür-] {eT} *yap. e.* → -gur-.

kür¹, [kar / kür (yans.)] *is.* Gök gürlemesini, karın gurultusunu anlatan kök. [Zülfikar] *kür-le-n-mek*

kür², [kür] {eT} *is.* **1.** Hile; desise; fesat; alda; al; kandırma; sahtekârlık. [ETY] [EUTS] [Gabain] **2.** {eAT} *sf.* (Kişi için) idraksiz. [DK] **3.** {eAT} İnatçı; inadına kötü iş yapan; aksi; dik başlı; hırslı adam. {ağız} (aynı) [DK] [DS] **4.** {eAT} Yaramaz; kötü; huysuz; kötü huylu. [DK]

kür³, [kür] {eT} *sf.* **1.** Gür; bol. [DLT] **2.** Ele avuca sığmaz; yönetilmez. [DLT] [ETY] **3.** Özgür. [ETY] **4.** Müthiş. [ETY] **5.** Sarsılmaz, pek yürekli; kabada-yı; cesur; yiğit. [ETY] [KB]

kür⁴, [kür] {ağız} *is.* **1.** Böğürtlen. **2.** İçine girilemeyecek kadar sık orman, çalılık; fundalık yer. **3.** Bataklık. [DS] ☞ **kür kuşu**, *Serçe*.

kür⁵, [Lat. cura (dikkat) > Fr. cure] *is. tıp.* **1.** (Hasta için) iyileşmeyi sağlamak için baş vurulan çarelerin tümü. **2.** Özel tedavi yöntemleri; özel tedavi. ☞ **kür yapmak**, *Sağlığı korumak amacıyla seçilen bir uygulamayı düzenli olarak sürdürmek*.

küra, [? küra] {ağız} *is.* Tahta sürgü. [DS]

küran, [Far. kürān] {OsT} *is.* Al renkli at.

kürar, [Fr. currare] *is.* **1.** Amazon, Orenok ve Guyana yerlilerinin zehirli ok yapımında kullandıkları bitkisel zehire verilen ad. **2.** Çok güçlü felç etkisi gösteren zehirlerin ortak adı.

kürarlama, [kürar-la-ma] *is. tıp.* **1.** Bir hastaya, tedavi amacıyla yapma ve doğal kürar uygulama. **2.** Kürarlayıcı maddelerin kullanılması sonucu ortaya çıkan fizyolojik olayların ve durumların genel adı.

kürarlamak, [kürar-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* *tıp.* Anestezi amacıyla kürar etkisi altına sokmak.

kürarlayıcı, [kürar-la-y-ıcı] *is.* Çizgili kasların veya sinirlerinin kronaksisinde değişiklikler meydana getirerek kas gevşemesini sağlayan ve anesteziik maddenin etkisini arttıran doğal ve sentetik ilaçların genel adı.

kürası, [Ar. kürsī > kürāsī کراسی] (*kūra:si:*) {OsT} *is.* Kürsüler.

küraso, [Antil d. curaçao] *is.* Acı portakal kabuğundan yapılan bir içki.

kürat, [Ar. kürre > kürrāt کرات] (*kūra:t*) {OsT} *is.* 1. Küreler. 2. Yuvarlak cisimler.

kürbe¹, [Far. kürbe کربه] {OsT} *is.* Dükkân.

kürbe², [? kürbe] {ağız} *is.* Bir tür çömek. [DS]

kürbe³, [? kürbe] {ağız} *is.* İki ağızlı küçük çapa. [DS]

kürbet, [Ar. kürbet کربت] {OsT} *is.* Üzüntü; kaygı; tasa. ☞ **kürbet-i gurbet**, {OsT} *Yaban sıkıntısı.*

kürceleme, [kürce-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Fırlatmak. [DS]

kürçe, [Far. külice => külçe / kürçe کورچه] {OsT} *is.* Külçe.

Kürd, [Ar. kürd کرد] {OsT} *is.* Kürt.

kürdan, [Fr.cure-dent] *is.* Dişlerin arasına sıkışmış yiyecek artıklarının çıkararak temizlemekte kullanılan ince uçlu, ağaç, plâstik, fil dişi vb. maddelerden yapılmış çubuk. ☞ **kürdan gibi**, *Çok ince; zayıf.*

kürdanlık, [kürdan-lık] *is.* Kürdan konulan kap.

kürde¹, [Rus. kórda [Tietze] کورده] {eAT} {OsT} *is.* 1. Bir tür kama. 2. {eAT} {OsT} Şiş gibi bir tür ince kılıç. ☞ **kürde sıyrmak**, {OsT} *Kılıcı kınımdan sıyrmak.*

kürde², [Far. kürte کرتة] {OsT} *is.* Kadın ceketini; uzun hırka; {ağız} (*aynı*). [DS]

kürdeği, [Far. kürte کرتة => kürdeği کوردگی] {eAT} *is.* Eteği ve kolları kısa mintan.

kürdek¹, -ği [Far. kürte کرتة => kürdeği / kürdek] {ağız} *is.* Kısa, kolsuz hırka. [DS]

kürdek², -ği [kür-(ü)d-ek] {ağız} *is.* Sabahları kuzeyden esen hafif rüzgâr. [DS]

kürdenk, [kürü-mek > kür-(ü)t-ek] {ağız} *is.* Harmanda yığını yaymakta kullanılan çengelli, uzun saplı araç. [DS]

Kürdi, [Far. kürdi کردی] (*kürdi:*) {OsT} *is.* 1. Kürt tarzı; Kürtlerinkine benzer. 2. *müz.* Türk müziğinde üç numaralı basit makamın adı. ☞ **kürdi hotoz**, {OsT} *İmparatorluk döneminde kadınların başlarına taktıkları bir tür hotoz.*|| **kürdi perdesi**, {OsT} *Türk müziğinde, orta sekizlide si bemol sesinin adı.*

kürdilihicazkâr, [kürdi-li+hicaz-kâr کاردیلی حجازکار] (*kürdi:lihiczakâ:r*) {OsT} *is.* *müz.* Türk müziğinde

Hacı Arif Bey tarafından kürdi makamını rast perdesine taşıdıktan sonra hicazkâr makamı ile birleştirmek suretiyle yapılan ve şarkı formunda pek çok eserler meydana getirilen bir birleşik makam.

kürdimek, [kür-dük-mek / kür-di-mek کوردمک] {eAT} {OsT} *gçsz. f. [-ür]* (Dişi hayvan, çoğunlukla kedi için) erkeği ile çiftleşmek istemek; kızmak.

kürdü, [Far. kürte کرتة] {ağız} *is. is.* Yeldirme. [DS]

kürdüğü, [kürt (*gilaboru ağacı, viburnuk lantana*) + iğ-i کوردگی] {OsT} *is.* İğ.

kürdüğüşmek, [kür-dü-mek > kürdü(ğ)-üş-mek] {ağız} *işteş. f. [-ür]* El şakası yapmak. [DS]

kürdük¹, -ğü [kürü-mek > kürü-t-ük] {ağız} *is.* Kuytu yerlere toplanmış kar veya kum yığını. [DS]

kürdük², -ğü [Far. kürte کرتة] {ağız} *is.* 1. Gömlek; mintan; bluz. 2. Kadın ceketini; uzun hırka. [DS]

kürdük³, -ğü [kür-dük ? / gür-dük] {ağız} *is.* (Kedi, köpek vb. hayvan için) kızana gelmiş olan. [DS]

kürdükmek, [kür-dük-mek کوردمک] {OsT} {ağız} *gçsz. f. [-(ğ)-ür]* (Kedi için) kızışmak; çiftleşmek istemek. [DS]

kürdülü, [kürdü-lü] {ağız} *sf.* Kırılmamış, tüylü keçi. [DS]

kürdün, [kür-dü-n / kürtün] {ağız} *is.* Palan; semer; kürtün. [DS]

kürdünlemek, [kür(ü)-t-ün-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Çukuru doldurarak düzlemek. [DS]

küre¹, [Far. küre كوره] *is.* 1. {eAT} {OsT} Topraktan yapılmış madenci ocağı; madenci fırını. 2. {eAT} {OsT} Demirci ocağı. 3. {ağız} Çamurdan yapılmış taşınabilir yemek ocağı. [DS] 4. {ağız} Ateş körüğü. [DS] 5. {ağız} Demirci dükkânı. [DS] 6. {ağız} Pekmez kaynatmak için yapılan yuvarlak ocak. [DS] ☞ **küre maşası**, {ağız} *Büyük maşa; demirci maşası.* [DS]|| **küre ocağı**, {ağız} *Pekmez kaynatılan büyük ocak.* [DS]

küre², [Ar. küre كره] {OsT} *is.* 1. *mat.* Bütün noktaları merkezden aynı uzaklıkta bulunan kapalı yüzey; böyle yüzey tarafından sınırlanan kapalı cisim. 2. Dünya; yeryüzü. 3. Eğitim amacıyla hazırlanmış dünyanın küçük bir örneği. 4. *dnz.* Gemilerde ve limanlarda işaret için kullanılan zincir bağlı balonlara verilen ad; simafor. 5. *tasvif.* Bektaşilikte meydana ocağına verilen isim. ☞ **küre-i arz**, {OsT} *Yeryuvarlağı.*|| **küre-i arz ü mâ**, {OsT} *Yeryüzündeki su ve kara parçaları.*|| **küre-i ateş**, {OsT} *Ateş küre.*|| **küre-i ayn**, {OsT} *anat. Göz yuvarlağı.*|| **küre-i beyziye**, {OsT} *biy. Oosfer.*|| **küre-i esir**, {OsT} *Uzay boşluğu.*|| **küre-i häcerî**, {OsT} *Taş küre; litosfer.*|| **küre-i hadîdiye**, {OsT} *Demir küre; demir top.*|| **küre-i lak**, {OsT} *Yeryüzü.*|| **küre-i hevâ**, {OsT} *Gök küresi.*|| **küre-i kamer**, {OsT} *Ay.*|| **küre-**

i lâceverd, {OsT} Gök kubbe; hava küre. || **küre-i levniye**, {OsT} Renk küresi. || **küre-i mâiye**, {OsT} Su küresi. || **küre-i musattaha**, {OsT} Düzlem küre. || **küre-i mücesseme**, {OsT} Yerküre. || **küre-i nâriye**, {OsT} Ateş küre. || **küre-i nesimî**, {OsT} Havaküre; atmosfer. || **küre-i semâ**, {OsT} gök b. Yıldızların yerini gösteren model küre. || **küre-i sulbe**, {OsT} Taşküre. || **küre-i şems**, {OsT} Güneş. || **küre-i zemîn**, {OsT} Yeryüzü; yer yuvarlağı. || **küre-i ziyâ**, {OsT} Işık küresi; fotosfer. || **küre kuşağı**, {OsT} mat. Bir küre yüzeyi iki paralel düzlem ile kesildiğinde iki kesit arasında kalan yüzey; kuşak. || **küretü'l-kevâkib**, {OsT} gök b. Astronomi olayı. || **küretü'l-kül**, {OsT} Dokuz kat olduğu söylenen göğün dokuzuncu katı.

küre³, [Far. kürre ڪُر] {OsT} is. → kürre.

küre⁴, [kür-e] {ağız} is. Düzgün odun yığını. [DS]

küre⁵, [küre] {ağız} is. Hayvanların öğle üzere sıcakta otlamak istemeyip toplu hâlde dinlenme biçimi. [DS]

küre⁶, [küre] {ağız} is. Küçük kulaklı koyun veya keçi. [DS]

küre⁷, [küre] {ağız} sf. (At, eşek için) çiftleşmek isteyen. [DS]

kürebi, [Yun. khropi [Tietze]] {ağız} is. Çalı, diken kesmekte kullanılan yarım ay biçiminde küçük balta; körepe. [DS]

kürebiye, [Yun. khropi] {ağız} is. → kürebi. [DS]

kürecik, -ği [küre-cık] is. 1. Küçük küre. 2. Küçük balçık ocağı. 3. Çok küçük cisim; zerre. 4. fiz. Elektron. 5. biy. Deniz kestanesinin kabuğundaki küçük dokunma organı.

küreg, [kür (özgür) > kür-ē-ī-mek (özgür olmak) > küre-g] is. Kaçak; firari. [ETY]

küregü, [kür (özgür) > kür-ē-mek > küre-gü] (küregü:) {eT} is. 1. İtaatsiz olma; zapt-u rapt altına alınmama; itaatsizlik; disiplinsizlik. [Tekin] [ETY] 2. Kaçak olma. [ETY]

kürek¹, -ği [eT. küri-mek > kür(i)-gē-k / kür-gē-k > kürek] is. 1. Uzun bir sapla yayvan ve çukurca metal veya ahşap levhadan meydana gelmiş, toprak, kömür, kum, harç gibi şeyleri aktarmakta kullanılan el aleti. {eT} (aynı) 2. dnz. Küçük deniz araçlarının yürütülmesinde kullanılan, pala adı verilen enli ucu suya daldırılan, sap adı verilen diğer ucuna da kuvvet uygulanan uzunca ağaç eleman. 3. Kürek cezası. 4. Kasaplıkta hayvanların kürek kemikleri üzerindeki lop et. 5. spor. Tekneleri kürekle hareket ettirme esasına dayanan bir yarış. ☞ **küreğe vurmak**, Kürek cezası vermek. || **küreğe yüklenmek**, Bütün gücüyle kürek çekmek. || **kürek ayaklılar**, zool. Pelikanları, karabatakgilleri, sümsükgilleri, firkateyn ve tropik kuşu gilleri kapsayan, başlıca özelliği ayak parmaklarının dördü birleşmiş olan, denizde ve tatlı sularda yaşayan kuşlar takı-

mi. || **kürek cezası**, Eskiden ağır cezayı gerektiren durumlarda, suçlulara verilen gemilerde kürek çekme cezası; mahkûmun ayaklarına demir ağırlıklar bağlanmak suretiyle ağır işlerde çalıştırma cezası; ağır hapis. || **kürek çalmak**, {eAT} Kürek çekmek. || **kürek çekmek**, Kayık, sandal vb. deniz teknelerini yürütmek için küreği suya daldırarak tekneyi ileri itirme biçimindeki hareketi art arda yapmak; kürek hareketi ile sandalı yürütmek. || **kürek kemiği**, anat. Göğüs kafesinin arka üst bölümünde yer alan, üçgen şeklinde, ince, yassı ve geniş kemik, (scapula). || **kürek kürek**, 1. Kürekle. 2. Bol miktarda. || **kürekle dağıtmak**, Kumarda bütün parasını kaybetmek. || **kürekleri arya etmek**, Kürekleri yerlerinden çıkararak oturakların üzerine sıra ile koymak. || **kürekle toplamak**, Kumarda oyun için sürülen paraları toplamak. || **kürek mahkûmu**, Kürek cezasına çarptırılmış kimse. || **kürek palası**, Sandal küreğinin suya daldırılan geniş ve yayvan kısmı; küreğin kendisi. || **kürek tahtası**, {ağız} Sıva yaparken üzerine sıva çamuru konulan kulplu tahta. [DS] || **kürek takımı**, Kürek yarışlarında yarışa katılan teknedeki kürekçilerin tümü.

kürek², [kür (özgür) > kür-ē-mek > kürē-k] (küre:mek) {eT} is. Kaçak. [KB]

kürek³, -ği [kür-e-k] {ağız} is. Cezve. [DS]

kürek⁴, -ği [küre-k] {ağız} is. Boyuna takılan altın; kolye. [DS]

kürekçi, [kürek-çi] is. 1. Kürek yapan veya satan kimse. 2. dnz. Teknelerde kürek çeken kimse. 3. Fırın, tren, vapur vb. yerlerde ocağa kürekle kömür atan kimse. 4. İmparatorluk döneminde Tanzimat'tan önce harp gemilerinde kürek çekmek ve yelken toplamak, yelken açmak gibi görevleri olan kimse. ☞ **kürekçi avarızı**, Büyük deniz seferleri yapılacağı sırada Hristiyan tebaaya uygulanan zorunlu hizmet. || **kürekçi bedeliyesi**, tar. Büyük deniz seferleri yapılacağı sırada kürekçilerin aylıklarını karşılamak üzere kürekçi alınmayan Hristiyan tebaaya ait evlerden belirli oranda alınan vergi.

küreken, [Moğ. küregen] {ağız} is. Güvey; damat. [DS]

kürekke, [kürek-ke] {ağız} is. Kar kürümekte kullanılan geniş ağızlı ağaç kürek. [DS]

kürekleme, [kürek-le-me] is. Küreklemek eylemi

küreklemek¹, [kürek-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kürekle toplamak, yığmak.

küreklemek², [görek > görek-le-mek / kürek-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kilitlemek. [DS]

kürel, [? kürel] {ağız} is. Dişi hindi. [DS]

küreleme, [küre-le-me] is. Kürelemek eylemi; küreme; kürüme.

kürelemek, [kürek-le-mek > küre-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Kürekle sıyırap atmak, temizlemek. 2.

mecaz. Ortadan kaldırmak; defetmek; uzaklaştırmak; kovmak; küremek; küremek. **3.** {ağız} Birisini veya bir hayvanı taşıyarak kovalamak; uzaklaştırmak. [DS] **4.** {ağız} Sürüklemek; itelemek. [DS] **5.** {ağız} Çok yemek; ne varsa silip süpürmek. [DS] **6.** {ağız} Bir şeyi hızla kaldırıp atmak; fırlatmak; yuvarlamak. [DS]

kürlenme, [küre-le-n-me] *is.* Kürlenmek işi.

kürlenmek, [küre-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Kürekle atılmak; kürenmek. **2.** *dönşl. f.* Küre hâline gelmek; küre oluşturacak biçimde toplanmak. **3.** Küre sahibi olmak; küre edinmek.

kürem¹, [küre-mek > küre-m] {ağız} *is.* **1.** Küme; bölük; sürü. **2.** Koyunların sıcakta serinlemek için birbirinin gölgesine sığınarak oluşturdukları küme; topluluk. **3.** *sf.* Çok; hep. [DS] **☞ kürem kürem**, {ağız} *1.* *Yığın yığın; küme küme; bölük bölük. 2. Bol bol.* [DS]

kürem², [Yun. krano] {ağız} *is.* Kızılıklık; küren. [DS]

kürema, [Ar. kerim > küremā کرمā] (*kürema:*) {OsT} *is.* **1.** Cömert ve iyiliksever kişiler. **2.** Büyükler; ulular.

küreme, [küre-me] *is.* Küremek eylemi; küreleme; küreme.

küremek¹, [kü-mek (*beklemek, kollamak, korumak*) > kür (*özgür*) > kür-ē-ī-mek] (*küre:mek*) {eT} *gçsz. f. [-ür]* **1.** Özgür olmak; bağımsız olmak; yönetilmez olmak. [DLT] [ETY] **2.** Kaçmak. [ETY] [KB]

küremek², [eT. küri-mek > küre-mek] *gçl. f. [-r] [-r(ü)-yor]* **1.** Kürekle sıyırpı atmak, temizlemek. **2.** *mecaz.* Ortadan kaldırmak; defetmek; uzaklaştırmak; kovmak; kürelemek; küremek.

küremek³, [küre-mek / kür-ük-mek کورمک] {eAT} {OsT} *gçsz. f. [-r] [-r(ü)-yor]* (Dişi hayvan için) erkeği ile çiftleşmek istemek.

küremi, [küre-m-i] {ağız} *zm.* Tamamı. [DS]

küremlemek, [küre-m-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Toparlamak; yığmak; yığın yapmak. **2.** İki elle birlikte avuçlamak. [DS]

kürempe, [küre-mek > küre-me / kürempe] {ağız} *is.* **1.** Bir çeşit ağaç sürgü; merdane. **2.** Kar küremekte kullanılan geniş ağızlı kürek. [DS]

küremsi, [küre-msi] *sf.* **1.** Küre gibi olan; küreye benzeyen. **2.** *is. mat.* Dönel elipsoit. **3.** Çekme eğrisinin, kendi asimptotu etrafında dönmesiyle meydana gelen dönel yüzey.

küren¹, [Yun. krano] *is.* Kızılıklık.

küren², [kür-en ?] {ağız} *is.* Hayvan sürüsü. [DS]

küren³, [Far. kürend] {ağız} *is.* **1.** Doru at. **2.** Alnında beyaz lekesi olan sarı renkli at. [DS]

küren⁴, [küre⁴ > küre-n] {ağız} *is.* **1.** Üst üste yığılmış arı kovanı. **2.** Düzgün odun yığını. [DS]

kürenay, [Ar. küre + Far. nāy نای] (*kürena:y*) *is.*

müz. Tunç veya gümüşten yapılan, ucu kıvrık nefire benzer, Türk musikisinde eski üflemeli bir çalgı.

kürend, [Far. kürend / küreng کړند / کړنگ] {OsT} *is.* Al at.

küreng, [Far. kürend / küreng کړند / کړنگ] {OsT} *is.* → kürend.

kürenk, [küre-mek > küre-k] {ağız} *is.* Harmanda ekin saplarını dağıtmaya yarayan ucu eğri tarım aracı. [DS]

kürenlemek, [küre-n-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-(i)-yor]* **1.** Bir şeyi tutup hızla atmak; fırlatmak; yuvarlamak; itelemek. **2.** Pirinç, şeker, un vb. şeyleri kürek veya avuçla almak. [DS]

kürepe, [Yun. kropi] {ağız} *is.* **1.** Harmanda ekin saplarını çekip dağıtmaya yarayan ucu eğri tarım aracı. **2.** Çalı kesmekte kullanılan ağız geniş tahra. [DS]

küres col [küre-mek > küres + Kır. col (*yol*)] {ağız} *is.* Ormanda kesilen ağaçların sürüklenirken açtıkları iz ve yol. [DS]

küresel, [küre-sel] *sf.* **1. mat.** Küre ile ilgili olan; küreye ait. **2.** Küre biçiminde olan; kürevi. **☞ küresel gök bilimi**, *Gök cisimlerinin gök küresindeki yerlerini dünyaya göre belirleyen bilim dalı; küresel astronomi.* || **küresel üçgen**, *Küre üzerine çizilen iç açıları toplamı iki dik açıdan küçük, kenarları büyük birer çember yayı olan üçgen.* || **küresel valf**, *Bir boru ile taşınan akışkanları, küresel bir yuva içinde bir yarım kürenin hareketi ile kesen bir tür valf.*

küresellik, [küre-sel-lik] *is.* Küresel olan nesnenin durumu; küresel biçim.

küreşmek, [küri-mek > küreş-mek] {eT} *işteş. f. [-ür]* **1.** Birlikte küremek; küremekte yardım ve yarış etmek. [DLT] **2.** Güreşmek; boğuşmak. [DLT] [KB]

küret, [Fr. curette] *is.* **1.** Silâh, cihaz, alet vb. şeyleri temizlemekte kullanılan demir veya tahta palet. **2.** *tıp.* keskin veya kör kenarlı kaşık biçiminde kürtaj aleti.

küretmek¹, [küre-ē-mek > küre-t-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* **1.** Aldatmak. [EUTS] **2.** Kaçırarak. [DLT] [KB]

küretmek², [küri-mek > küri-t-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* → küritmek. [DLT]

kürevi, [Ar. kürevî کروي] (*kürevi:*) {OsT} *sf.* **1.** Şekli yuvarlak olan; küreye benzeyen; toparlak; küremsi; küresel. **2. mat.** Küre biçiminde olan. **☞ kürevî hey'et**, {OsT} *Gök bilimi; astronomi.* || **küreviyü's-şekl**, {OsT} *Küre biçiminde olan geometrik şekil.*

küreybe, [Ar. küreybe کربيه] {OsT} *is. biy.* Tulumcuk.

küreyi, [Yun. kropi] {ağız} *is.* → kürebi. [DS]

küreyvat, [Ar. küre > küreyve > küreyvât کروات] (*küreyva:t*) {OsT} *is.* Kürecikler; yuvarlar. **☞ kürey-**

vât-ı beyzâ, {OsT} *biy. Alyuvarlar.*|| **küreyvât-ı hamrâ**, {OsT} *biy. Alyuvarlar.*|| **küreyvât-ı meneviyye**, {OsT} *Sperm hayvancıkları.*|| **küreyvât-ı yâbise**, {OsT} *biy. Kanın yapısında bulunan demir bileşikleri.*

küreyve, [Ar. küre > küreyve كرويہ] {OsT} *is.* **1.** Çok küçük küre; kürecik; zerre. **2.** *biy.* Yuvar. **3.** *fiz.* Molekül. **4.** *fiz.* Elektron. ☞ **küreyve-i beyzâ**, {OsT} *Alyuvar.*|| **küreyve-i hamrâ**, {OsT} *Alyuvar.*|| **küreyve-i şahmiye**, {OsT} *Yağ yuvarı.*

küreyvî, [Ar. küre > küreyvî كرويی] (*küreyvi:*) {OsT} *sf.* Küresel.

küreyvîn, [Ar. küre > küreyve > küreyvîn كرويین] (*küreyvi:n*) {OsT} *is.* Alyuvarlara rengini veren kırmızı sıvı madde.

kürez, [kör-ez / kürez] {ağız} *is.* Köpekle tazının çiftleşmesinden doğan melez yavru. [DS]

kürezlemek, [küre-z-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir şeyi kaldırıp hızla atmak; fırlatmak. [DS]

kürgek, [küri-mek > kür(i)-gëk] {eT} *is.* Kürek.[DLT]

kürî¹, [Çin. tou => küri] {eT} *is.* Hacim ölçüsü; litre;

ölçek; kile (22,4 kg). [EUTS] [Gabain]

kürî², [küri-mek > kür(i)-gëk] {eT} *is.* Kürek. [EUTS]

kürige, [? kürige] {ağız} *is.* Müslüman'la evlenerek din değiştiren Ermeni kadın. [DS]

kürük, **-ği** [kür] {ağız} *is.* At veya eşek yavrusu; sıpa; tay. [DS]

kürilemek, [kürilē-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* Kebap kızartmak. [DLT]

kürilik, [Çin. tou => küri > küri-lik] {eT} *is.* Desilitre; ölçek; hacim ölçüsü. [EUTS] [Gabain]

kürimek, [küri-mek] (*küri:mek*) {eT} *gçl. f. [-ür]* **1.** Eşirmek; yeri eşmek.[DLT] **2.** Kürüme. [DLT] **3.** (Hayvan için) haşarılık etmek. [DLT]

kürin, [? kürin] {eT} *is.* İçerisinde kavun, karpuz, hıyar gibi şeyler taşınan küfe; sepet. [DLT]

kürit, [Fr. curide] *is. kim.* Atom numarası 96 ile 103 arasında olan elementlerin genel adı.

küriterapi, [Fr. curiethérapie] *is. tıp.* Radyum ışınları ile gerçekleştirilen tedavi; radyum tedavisi.

küritmek, [küri-mek > küri-t-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* Kürütmek. [DLT]

küriyum, [Fr. Cürie (*radyumu bulan Fransız fizikçisi*) > curium] *is. kim.* Plütonyum 239'un helyum çekirdekleri ile bombardımanı sonucunda bulunan, atom numarası 98, atom kütlesi 248 olan ve birçok izotopu bilinen uranyum ötesi aktinidler grubundan radyoaktif bir element, sembolü: Cm.

küriz, [Far. küriz كوريز] (*küri:z*) {OsT} *is.* Hizmetçi.

kürizi, [Far. küriz کوریزی] (*küri:zi:*) {OsT} *sf.* Beli bükük ihtiyar; düşkün yaşlı.

kürk¹, [eT. kürk] *is.* **1.** İşlenerek giyecek yapımında

kullanılan ve bazı hayvanlardan elde edilen, ince, sık tüylü hayvan postu. {eT}{eAT} (*aynı*) [DLT] [DK]

2. Bu posttan yapılmış giyim eşyası. **3.** *sf.* Kürkten yapılmış olan. ☞ **kürk böceği**, *zool.* Deri böceği-giller familyasından, kurtçukları derileri ve yünlü giyecekleri kemiren, esmer siyah renkli, küçük ve silindirik biçiminde kın kanatlı bir böcek, (*Attegenus pellio*).|| **kürk giydirmek**, Yüksek mevkie geçen bir kimseyi mükâfatlandırmak için kürk vermek.|| **kürk kabı**, Kürklü bir elbisenin dış yüzü.|| **kürk kedisi**, {ağız} Yaban kedisi. [DS]|| **kürk sırcası**, Kürkün iyi boyanmadığını gösteren parlak beyaz tüy.|| **kürk zağarası**, **1.** Kürkle kaplanmış yaka. **2.** Kürk kaplı ceket veya mantonun tersi.

kürk², [kürk] {ağız} *is.* Kurutulmuş otları koymaya yarayan küçük bina. [DS]

kürk³, [gurk (*yans.*)] {ağız} *sf.* Gurk; kuluçka. [DS] ☞ **kürk toyuh**, {ağız} *Gurk tavuk; kuluçka.* [DS]

kürkas, [Lat. curcas] *is. bot.* Sütlegengillerden, tropik Amerika'da yetişen, meyve çekirdekleri zehirli, cücüğü çıkarılmak şartıyla tohumları yenibilen bir ağaç; Hint fıstığı, (*Jatropha curcas*).

kürkçü, [kürk-çü] *is.* **1.** Kürk hayvanlarından alınan derileri bozmadan tabaklamayı, onları kürk yapımı için hazırlamayı bilen ve bu işin ticaretini yapan kimse. **2.** Kürk alım ve satımı yapan kimse. **3.** İşlenmiş kürkleri elbise hâline getiren kimse. ☞ **kürkçü dükkânı**, **1.** Kürk alınıp satılan dükkân. **2.** *En son ve mutlaka gelinecek olan yer.*

kürkçübaşı, [kürk-çü+baş-i] *is. tar.* İmparatorluk döneminde padişahın kürklerini korumak ve bakımını yapmakla görevli kimse.

kürkçülük, **-ğü** [kürk-çü-lük] *is.* **1.** Postları kürk hâline getirmek için tüyleri ile birlikte terbiye etme sanatı. **2.** Kürk alım ve satımı; kürk ticareti.

kürke, [kürke] {ağız} *is.* Ağaç sakızı. [DS]

kürkleme¹, [gurk-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Tavuk için) kuluçkaya yatmak; kuluçka olmak. [DS]

kürkleme², [kük(ü)r-e-mek / kürk-le-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Hamur, yoğurt vb. için) ekşimek. [DS]

kürklü, [kürk-lü] *sf.* **1.** Kürkü olan; kürk sahibi olan. **2.** (Giyecek için) üzerine kürk geçirilmiş olan; kürkle süslenmiş olan. **3.** Kürkten yapılmış giyecek giymiş olan. **4.** (Hayvan için) postu kürk olarak kullanılabilen. **5.** *gnşl.* Kürklü hayvan derilerinden yapılan bir tür kürklü keçe başlık.

kürkük, **-ğü** [kürk (*yans.*) > kürk-ük] {ağız} *is.* Kuluçka. [DS]

kürküm, [Sansk. kuñkuma / Far. kurkum] {eT} *is.* Safran; Hint safranı. [DLT] [EUTS] [KB] [Gabain]

kürkün, [eT. körküm (*safran*) > kürkün] {ağız} *is.* Bir çeşit ot; hodan. [DS]

kürküt¹, -dü [kükürt / kürküt] {ağız} is. **1.** Kükürt. **2.** Yoz deve ile tüylü deveden doğan yavru. [DS]

kürküt², -dü [kür(ü)k-üt] {ağız} is. **1.** Halı kilim dokurken taraktan dökülen yün kırıntıları. **2.** Teke kılalarının dibinden kırılarak alınan ince tüyler. [DS]

kürlemek¹, [kür (hile) > kür-lē-mek] (kürle:mek) {eT} gçl. f. [-ür] Aldatmak; tavlama. [EUTS]

kürlemek², [kür (yans.) > kür-lē-mek] (kürle:mek) {eT} gçsz. f. [-ür] Gürlemek.

kürlenmek, [kür-lē-mek > kürle-n-mek] {eT} dönşl. f. [-ür] **1.** Gürültülü konuşmak; badırdanmak. **2.** Gürlemek. [DLT]

kürlig, [kür (hile) > kür-lig / kür-lüg] {eT} sf. Aldatıcı; hilekâr; hileli; yalan; aldatan. [EUTS] [ETY] [Tekin]

kürlük, [Çin. tou => küri > küri-lik] {eT} is. → kürilik. [Gabain]

kürman, [? kürman] {ağız} is. → kürkün. [DS]

kürmeyh, [kür-mek] {ağız} is. İlmek; ilmik. ☞ **kürmeyh bağlamak**, {ağız} (Boynundan bağlanan hayvanlar için) ipi hayvan asılıncı, boğazını sık-mayacak biçimde bağlamak. [DS]

kürmemek, [kör-mek > kör-me-mek] {eT} gçl. f. [-z / -s] Görmemek. [Tekin]

kürmet, [kür > kür-met ?] {eT} sf. Pek kuvvetli. [DLT]

kürmez, [kür > kür-mez] {ağız} is. İçine girilemeyecek kadar sık çalılık. [DS]

kürnek, [kür-(ü)n-ek] {ağız} is. **1.** Sıcaktan bunalıp birbirinin gölgesine başını sokarak güneşten korunmak için bir araya toplanmış koyun sürüsü. **2.** Hayvanların sıcak günlerde toplanarak yattıkları, dinlendikleri gölge yer. **3.** Eşya yığını. **4.** Toprak altındaki karınca vb. hayvanların yuvası. [DS]

kürneme, [kürne-me] is. Kürnemek işi.

kürnemek, [kür(ü)n-e-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-n(ü)-yor] **1.** (Hayvan için) soğuk veya sıcaklığın etkisi ile birbirine sokulmak; birbirine sokulup toplanmak. **2.** (Hayvan için) yuvarlanmak; çirpınmak. [DS]

kürnüş, [kür-(ü)n-üş] {ağız} is. Tavukların tüy değiş-tirmesi. [DS]

kürpecik, [kürpe-cik ?] {ağız} is. **1.** Sertleşmiş yuvarlak kar tanesi. **2.** Küçük dolu tanesi; bulgurcuk. [DS]

kürplemek, [körpē (genç hayvan) > körp(e)-lē-mek] (körpel:mek) {eT} gçl. f. [-ür] (Kuzu vb. için) tandırda kızartmak; kebab kızartmak. [DLT]

kürras, [Ar. kürrāṣ كُرَّاس] (kürra:s) {OsT} is. Pirasa.

kürrase, [Ar. kürrāse كُرَّاسَة] (kürra:se) {OsT} is. El yazması bir kitabın sekiz sayfalık forması.

kürre, [Far. kürre كُرَّة] {OsT} is. **1.** Tay. **2.** Sıpa. ☞ **kürre-i har**, {OsT} Sıpa.

kürçük¹, -gü [Far. kürre] {ağız} is. **1.** At ve eşek yavrusu; sıpa; tay. **2.** Deve yavrusu. [DS]

kürçük², -gü [kür (yans.) > kür(r)-ük] {ağız} is. Üveyik kuşu. [DS]

kürrüş, [Far. kürre => kürrü-ş] {ağız} is. At, eşek yavrusu; tay; sıpa. [DS]

kürs, [kürs] {ağız} is. Kuytu yerlere toplanmış kar yığını. [DS]

kürsemek, [kür (gür) > kür-sē-mek] (kürse:mek) {eT} gçsz. f. [-ür] **1.** Kanlanmak; etlenmek. **2.** (Hamur için) mayalanıp kabından taşmak. [DLT]

kürseyh, [kür-se-k] {ağız} sf. (Köpek için) kızana gelmiş; çiftleşmek isteyen. [DS]

kürsi, [Ar. kürsī كُرْسِي] (kürsi:) {OsT} is. → kürsü. ☞ **kürsî-dâr**, {OsT} tar. Padişah, atla bir yere gittiği zaman ata kolayca binilebilmesi için kürsî-i hümayun denilen iskemleyi taşıyan görevli. || **kürsî-i hak**, {OsT} Evrenin dayanağı; dünya. || **kürsî-i hat**, {OsT} Kurallara uygun olarak yazılmış güzel el yazısı. || **kürsî-i hükümet**, {OsT} Parlamento. || **kürsî-i hümayun**, {OsT} tar. Padişahların ata binecekleri zaman ayaklarının altına konulan kırmızı çuha ve kadife kaplı iskemle. || **kürsî-i memleket**, {OsT} Başkent. || **kürsî-i şey-küşe**, {OsT} Bu dünya. || **kürsî-zer**, {OsT} Güneş. || **kürsî-nişin**, {OsT} Tahta oturan; padişah; vali; vaiz. || **kürsiye binmek**, {eAT} Tahta oturmak.

kürsmek, [kür (gür) > kür-sē-mek / kürs-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] → kürsemek. [DLT]

kürsör, [Fr. curseur] is. Bilgisayarlarda bir karakteri yazma, silme, araya sokma veya düzeltme gibi daha sonradan yapılacak olan yazım konumlarını belirlemeye yarayan ışıklı, hareketli benek; imleç.

kürsü¹, [Ar. kürsī (sandalye) كُرْسِي] {OsT} is. **1.** Konuşmacının topluluğa hitap etmek için üzerine çıktığı yüksekçe yer. **2.** Öğretmenlerin ders verirken üzerine çıktıkları yüksekçe yer. **3.** mecaz. Bir fakültedeki öğretim ve araştırmacı birimi. **4.** Cami ve mescitlerde vaizlerin vaaz verdikleri, birkaç basamakla çıkılan, ağaç veya mermer oymalarla süslü mekân. **5.** Kilise vb. tapınaklarda vaaz verilen tribün. **6.** Bir piskoposun kilisesinde oturduğu sandalye. **7.** Duruşma sırasında hakim ve savcılarının oturdukları yer. **8.** Görev; makam. **9.** Taht. **10.** Hükümet merkezi; başkent. **11.** Kaide; ayaklık. **12.** Medreselerde müderrislerin oturarak ders verdiği yer. **13.** Sandalye; tabure. **14.** Padişahların ata binerken üzerine bastıkları kadife veya çuha kaplı iskemle. **15.** Minare kaidesi. **16.** Padişah tuğralarında, padişahın ve babasının adının yazılı olduğu bölüm. **17.** din. Allah'ın gücü, kudreti. ☞ **kürsü başkanı**, Üniversitelerde, bir bölümün eğitim, öğretim, araştırma ve yönetim iş ve görevlerinden sorumlu profesör. || **kürsü dış**, {ağız} anat. Azı dışı. [DS] || **kürsü hocası**, Camilerde kürsüden vaaz ve-

- ren hoca; kürsü şeyhi.*|| **kürsü şeyhi**, *Camilerde kürsüden vaaz veren hoca; kürsü hocası.*|| **kürsü taşı**, *Heykel ayaklığının bir parçasını teşkil eden küp biçimindeki taş.*
- kürsü**², [kürsü] {ağız} is. Üst üste yığılmış tütün demetleri. [DS]
- kürsülmek**, [kür(ü)s-ül-mek] {ağız} gçsz. f. [-ür] (İnsan için) düşmek. [DS]
- kürsümek**, [kür-sü-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] **1.** (Kar için) çukurluklara dolmak; çukurlarda birikmek. **2.** (Nesne için) kaymak. [DS]
- kürsüz**, [kür (*hile*) > kür-süz] {eT} sf. Hilesiz; yalansız. [EUTS]
- kürşek**, [kürşek] (*kürşe:k*) {eT} is. Darı özü su veya sütte kaynatıldıktan sonra üzerine yağ dökülerek yenen bir yemek. [DLT]
- kürt**¹, [kart / kirt / kirt / kürt (*yans.*)] is. Pütürlü yüzeylere sürtünmeyi, kırmayı, kesmeyi, kemirmeyi, kazıyıp koparmayı, diş diş yapmayı anlatan kök. {eT} (*aynı*). [Zülfikar] ☞ **kürt kürt yemek**, {eT} {eT} *Bir şeyi kütür kütür ses çıkararak yemek.* [DLT]
- kürt**², [kürt] is. bot. **1.** {eT} Kayın ağacı; huş; (*Betula alba, Pyrus cinsi ağaçlar*) (yay; değnek, kamçı vb. yapılı.) [DLT] **2.** {ağız} Dağlık ve kayalık yerlerde yetişen, çiçekleri beyaz ve top halinde, meyveleri siyah ve küçük, yapraklar tam dişli kenarlı, alt yüzü tüylü ve zeytin yeşili, Sivas dolaylarında ağızlık yapımında kullanılan, kerestesi çok sağlam bir ağaççık; gilaburu; germeşe; özübüyük, (*Viburnum lantana*). [DS]
- kürt**³, [kürümek / küre-mek > kür(ü)-t] {ağız} is. Kuytu yerlerde toplanmış kar yığını. [DS] ☞ **kürt bulguru**, *Yuvarlak ve sert kar tanesi; bulgurcuk.*|| **kürt büzülgen**, *Çiğ.*|| **kürt koçu**, *Sonbaharda yarılan koç katımı.*|| **kürt yarması**, *Küçük dolu.*
- kürtaj**, [Fr. curetage] is. tıp. **1.** Hasta bir dokudan veya doğal bir boşlukta bulunan yabancı cisimi küret ile çıkarıp alma işlemi; kazıma. **2.** Döl yatağını kazıyarak dölütü çıkarıp alma işlemi.
- kürtajcı**, [kürtaj-cı] is. Kürtaj yapan kimse.
- kürte**, [kül-te] {ağız} is. Bağlam; demet; külte. [DS]
- kürtek**, -ği [Far. kürte] {ağız} is. Elbise. [DS]
- kürtmeç**, -ci [kür(ü)t-meç] {ağız} is. Kütük. [DS]
- kürtük**¹, [eT. kürt (*yans.*) > kürt-ük] {ağız} is. **1.** Rüzgâr tarafından savrularak kuytu yerlerde birikmiş kar yığınları; kar yığını. {eT} (*aynı*). **2.** Çiğ. [DS]
- kürtük**², [kürü-t-ük > kürtük] {ağız} sf. Aşınmış; pürüzlü. [DS]
- kürtük**³, -ğü [Far. kürte] {ağız} is. Hırka; yelek; kürdük. [DS]
- kürtükmek**, [gürdük-mek] {ağız} gçsz. f. [-ür] (Kedi için) kızana gelmek; çiftleşmek istemek; gürdük-mek. [DS]
- kürtül**¹, [kürtül کرتل]{ağız} sf. **1.** (Kişi için) kısa boy-
- lu ve şişman. [DS] **2.** {eAT} (Boyun vb. için) kalın, kuvvetli.
- kürtül**², [kür(ü)t-ül] {ağız} is. Kuytu yerlere toplanmış kar yığını; kürtün. [DS]
- kürtül**³, [? kürtün / kürtül] {ağız} is. Palan; semer. [DS]
- kürtün**¹, [kürt > kürt-ün] {ağız} is. **1.** Çalılık, dikenlik yer. **2.** Suyun sürükleyerek getirdiği çubuk, dal, yaprak vb. şeyler. [DS]
- kürtün**², [kür(ü)t-ün] {ağız} is. **1.** Rüzgârın etkisi ile kuytu ve çukur yerlerde birikmiş olan kar yığını; kürdün. **2.** Çiğ. **3.** Yeni yağan yumuşak kar. **4.** Sertleşmiş, buz tutmuş kar. [DS]
- kürtün**³, [? kürtün كورتن] is. **1.** {eAT} {OsT} {ağız} Yük hayvanlarına vurulan semer; içi otladurulmuş palan; kürdün. [DS] **2.** {ağız} Hayvanın sırtına konulan çul, çuval gibi şeyler. [DS] **3.** Havut.
- kürtüncü**, [kürtün-cü] {ağız} is. Semerci. [DS]
- kürtüncülük**, -ğü [kürtün-cü-lük] {ağız} is. Semer ve palan yapma işi. [DS]
- kürtünnü**, [kürtün-lü ?] {ağız} is. Alevi. [DS]
- kürtür**, [kür(ü)t-ür] {ağız} is. Marangoz rendesi. [DS]
- kürtüyh**, [kür(ü)t-ük] {ağız} is. Sertleşmiş kar yığını; kürtün. [DS]
- kürub**, [Ar. kerb > kürüb كروب] (*kürü:b*) {OsT} is. Kaygılar; kederler; üzüntüler.
- kürum**, [Ar. kerm > kürüm كروم] (*kürü:m*) {OsT} is. Bağ kütükleri; üzüm asmaları.
- kürur**, [Ar. kürür كورور] (*kürü:r*) {OsT} is. **1.** Bir şeyin belirli zamanlarda tekrarı. **2.** Üst üste iki kat kıvrılma. ☞ **kürür-ı avām**, {OsT} *Yılların birbirini izlemesi.*|| **kürür-ı edvār**, {OsT} *Devirlerin birbirini izlemesi.*
- kürüş**, [Ar. keriş > kürüş كروش] (*kürü:ş*) {OsT} is. İş-kembeler.
- kürü**, [Far. kürre => kürü?] {ağız} is. **1.** Tavuk yumurtası. **2.** Balık yumurtası; havyar. [DS]
- kürü**, [Far. kürre => kürü] {ağız} is. **1.** Eşek yavrusu; sıpa. **2.** At yavrusu. [DS]
- kürüç**¹, [? kürüç] {eT} is. Kimyon. [EUTS]
- kürüç**², -cü [gür / kür > kür-üç] {ağız} sf. (Hayvan için) etli; tavlı. [DS]
- kürüç**³, -cü [kür-üç] {ağız} is. Bir çeşit sert ağaç. [DS]
- kürüd**, [kürüd] {eT} is. Merih yıldızı. [KB]
- kürüden**, [kürü-mek > kürü-t-en > kürüden / kürden] {ağız} is. Toprak dam üzerinde biriken karları kü-rümekte kullanılan tahtadan yapılmış geniş ağızlı bir tür kürek; kürük. [DS]
- kürük**¹, -ğü [Far. kürre => kürük كورك] {ağız} is. **1.** Eşek yavrusu; sıpa. **2.** At yavrusu; tay. **3.** Küçük kulaklı koyun veya keçi. **4.** Kıvrık kulaklı keçi veya koyun. [DS] **5.** {OsT} Boynuzsuz öküz.

- kürük²**, -ğü [kürü-k] {ağız} *is.* Sapı ve ağzı kırılmış toprak su kabı. [DS]
- kürük³**, -ğü [kürü-mek > kürü-k] {ağız} *is.* Kar kü-rümeye yarayan geniş ağızlı kürek; kar küreği. [DS]
- kürük⁴**, -ğü [kör-ük] {ağız} *is.* Körük. [DS]
- kürük⁵**, -ğü [kürü-k] {ağız} *is.* Gece esen serin yel. [DS]
- kürükmek**, [kür-ük-mek کورکم] {OsT} *gçsz. f.* [-ür] → küremek³.
- kürül**, [kür-ül ?] {ağız} *is.* Yaban bezelyesi. [DS]
- kürülenmek**, [kürü-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f.* [-ir] (Hayvan için) ayakları tutulmak. [DS]
- kürüm**, [kürü-m] {ağız} *is.* Topluluk; sürü. [DS]
- kürüme**, [kürü-me] *is.* Kürümek eylemi; küreleme.
- kürümek**, [kürü-mek کوريم] *gçl. f.* [-r] **1.** Kar, çamur, toprak vb. şeyleri kürekle sıyırap atmak, temizlemek; küremek; kürelemek. {eAT} {ağız} (*aym*) [DS] **2.** *mecaz.* Ortadan kaldırmak; defetmek; uzaklaştırmak; kovmak; küremek; kürelemek.
- kürümse**, [kürü-mse] {ağız} *is.* Süprütü; çer çöp. [DS]
- kürün¹**, [Ar. kurne / Yun. krounion] {ağız} *is.* **1.** Ağaçtan yapıma çeşme yalağı. **2.** Hamam kurnası. **3.** Hamamdaki odacıklar. **4.** Hayvan yemliğı. **5.** Tekne. **6.** Su kabı. [DS]
- kürün²**, [? kürün] {ağız} *is.* Loş, karanlık, kapalı yer. [DS]
- kürünç**, [kürü-nç] {ağız} *is.* **1.** Kaydırak oyunu. **2.** Kumrudan biraz daha küçük bir kuş. [DS]
- kürüş¹**, [? kürüş] {ağız} *is.* Küçük kulaklı koyun veya keçi. [DS]
- kürüş²**, [? kürüş] {ağız} *is.* Balık yumurtası; havyar. [DS]
- kürüşke**, [Yun. kystra] {ağız} *is.* Marangozun rendesinden çıkan yonga; ince ağaç parçası. [DS]
- kürüşlemek¹**, [kürüş-le-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] Zengin olmak; çok para biriktirmek. [DS]
- kürüşlemek²**, [kürüş-le-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] (Tavuk için) tüylerini dökmek. [DS]
- kürüşlü¹**, [kürüş-lü] {ağız} *sf.* Malı ve parası çok olan; zengin. [DS]
- kürüşlü²**, [kürüş-lü] {ağız} *sf.* Şişman; tombul; tıknaz. [DS]
- kürüşmek**, [kürü-ş-mek] {ağız} *işteş. f.* [-ür] Birlikte kürtmek. [DS]
- kürüşne**, [kürüş-ne] {ağız} *is.* Tavuğun yumurtalığındaki küçük yumurtacıklar. [DS]
- kürütgü**, [kürü-t-gü] {ağız} *is.* Saman toplamaya yarayan tahta araç. [DS]
- kürüz¹**, [kür-üz] {ağız} *is.* **1.** Çalılık; fundalık; kuru. **2.** Yeni biten çam fidanları kümesi. [DS]
- kürüz²**, [kür-üz] {ağız} *sf.* **1.** (İnsan ve hayvan için) küçük kulaklı. **2.** Kambur. **3.** *is.* Bir yaşında doğuran keçi. [DS]
- kürüzlük**, [kür-üz-lük] {ağız} *is.* Yeni yetişen ormanlık alan. [DS]
- kürzenk**, -gi [? kürzenk / kürdenk] {ağız} *is.* Harman yerinde saptarı toplamakta kullanılan ucu eğri bir tarım aracı. [DS]
- küs¹**, [küs] {eT} *is.* Ün. [Gabain]
- küs²**, [küz] {eT} *is.* Güz; sonbahar. [EUTS]
- küs³**, [küs] *sf.* Küsmüş; küskün; dargın. ☞ **küs küs**, *Darılmış gibi sessiz ve büzülmüş olarak; bozulmuş ve dargın olarak.*
- küs⁴**, [küs] {ağız} *is.* 5-10 cm. çapında ağaçtan yapıma küre şeklinde bir oyun aracı. [DS]
- küs⁵**, [Far. küs کس] {OsT} *is.* Dişilik organı.
- küsa**, [Ar. kisve > küsā کسى] (*küsa:*) {OsT} *is.* Elbiseler; kıyafetler.
- küsaht**, -ti [Ar. küsāhat کساحت] (*küsa:hat*) {OsT} *is.* **1.** Sıskalık. **2.** Kemik hastalığı; raşitizm.
- küsbe**, [Ar. küsbe کسبه] {OsT} *is.* Yağı ve suyu çıkarılmış her türlü bitki artığı.
- küsbek**, -ği [küsbek] {ağız} *is.* Ağaç zamkı. [DS]
- küsbere**, [Far. küsbere کسبره] {OsT} *is. bot.* Kişniş; kara kimyon.
- küsdü**, [küs-dü / küs-tü] {ağız} *is.* Kadın ceket. [DS]
- küsedmek**, [kōz > köz-ed-mek] {eT} *gçl. f.* [-ür] Güt-mek. [EUTS]
- küsedük**, [küse-mek > küse-dük] (*küse:dük*) {eT} *is.* Arzu; istek. [EUTS] [Gabain]
- küseğçi**, [küse-mek > küse-g > küse-g-çi] (*küse:gçi:*) {eT} *is.* İştahlı. [DLT]
- küseğen**, [kü-eğen] {ağız} *sf.* **1.** Çabuk küsen; sık sık küsen; alingan; küsek. [DS] **2.** *is. bot.* Küstüm otu.
- küseği**, [közeği / küseği] {ağız} *is.* Kürek. [DS]
- küsek¹**, -ği [kös-ek] {ağız} *is.* **1.** Destek; dayak. **2.** Küskü; kaldıraç. [DS]
- küsek²**, -ği [kü-ek] {ağız} *sf.* Çabuk küsen; sık sık küsen; alingan; küseğen. [DS]
- küsemek**, [küse-mek] (*küse:mek*) {eT}. *gçl. f.* [-r] [-s(i)-yor] **1.** Özlemek; arzulamak; arzu etmek; istemek; dilemek. [DLT] [EUTS] [KB] [İKPÖy.] [Yükneki] [Gabain] [Üç İtigsizler] **2.** {ağız} Beğenmek. [DS] **3.** {ağız} *dönşl. f.* İmrenmek. [DS]
- küsenç**, [küse-mek > küse-n-mek > küse-n-ç] {eT} *is.* İstek; arzu; dileme; dilek. [EUTS] [Gabain]
- küsençig**, [küse-mek > küse-n-mek > küse-n-ç-ig] {eT} *sf.* Arzu edilen; temenni edilen; istenen. [EUTS] [Gabain]
- küsenmek**, [küse-n-mek] {ağız} *dönşl. f.* [-ir] Beğenmek; imrenmek. [DS]
- küsgü¹**, [közegü > küsgü] {ağız} *is.* → küskü¹. [DS]
- küsgü²**, [küsgü] (*küsgü:*) {eT} *is.* → küskü².
- küsi**, [küsi] (*küsi:*) {eT} *is.* Yakılınca koku veren nesne; günlük; öd ağacı; misk. [EUTS]

- küsin**, [küsin] (*küse.dük*) {eT} is. Güç; kuvvet. [E-UTS]
- küski**, [küz > küz-kî] (*küski:*) {eT} sf. → küzki. [Gabain]
- küskü**¹, [eT. köz > köz-e-gü > küskü] is. 1. Ateş vb. şeyleri karıştırmaya veya fırını temizlemeye yarayan uzun demir çubuk; maşa. {ağız} (*aynı*) [DS] 2. Fırındaki ateşi karıştırmakta, odun itmekte kullanılan balta sapından biraz daha kalın, bir ucu yanmış odun parçası. 3. Kaldıraç. 4. Taş ve beton gibi sert yerlerde delik açmak için kullanılan bir ucu sivri, ağır çubuk demir. {ağız} (*aynı*) [DS] 5. {ağız} Değirmen taşıma kaldırmakta kullanılan uzun demir çubuk; basit kaldıraç. [DS] 6. {ağız} Bir tür balta. [DS] 7. {ağız} Kunduracıların kullandığı örs. [DS] 8. {ağız} Teknede kalan hamurları sıyırmakta kullanılan bir tür kürek. [DS]
- küskü**², [küskü] (*küskü:*) {eT} is. 1. Sıçan; fare. [ETY] [EUTS] [Gabain] 2. Eski Türk takviminde birinci yılın adı.
- küskü**³, [kös-mek > küs-kü ?] {ağız} is. Doğum iskemlesi. [DS]
- küsküç**, -cü [küskü-ç] {ağız} is. 1. Taş ve beton gibi sert yerlerde delik açmak için kullanılan bir ucu sivri, ağır çubuk demir; küskü. 2. Havuç, çiğdem vb.ni kazıp çıkarmakta kullanılan ucu sivri ağaç sopa. 3. Çelik, çomak. [DS]
- küsküleme**, [küskü-le-me] is. Küskülemek eylemi.
- küskülemek**, [küskü-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Küskü ile delmek, karıştırmak veya temizlemek. 2. {ağız} Kıyıda balık avlarken sıklıkla taş aralarını karıştırmak. [DS]
- küsküllemeç**, -ci [küskü(l)-le-meç] {ağız} is. Havuç, çiğdem vb.ni kazıp çıkarmakta kullanılan ucu sivri ağaç sopa. [DS]
- küsküllemek**, [küskü(m)-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] → küsküllemek. [DS]
- küskün**, [küskün] sf. 1. Küsmüş olan; gücümüş kimse; dargın. 2. *mecaz.* (Bitki, saç vb. için) gelişmeyip küçük kalmış olan. 3. Gözden düşmüş; gadre uğramış. 4. *zf.* Küsmüş, gücümüş olarak. 5. *is. bot.* Küstüm otunun diğer adı. ☞ **küskün küskün**, *Küsmüş olarak ve dargın bir biçimde.*
- küskünleşme**, [küskün-le-ş-me] is. Küskünleşmek eylemi.
- küskünleşmek**, [küskün-le-ş-mek] döñşl. f. [-ir] Küskün duruma gelmek.
- küskünlük**, -ğü [küskün-lük] is. Küskün olma durumu; dargınlık.
- küsküt**, [Fr. cuscute] is. Sarmaşıkçillerden birçok türü bulunan, sapı ile bazı bitkilere sarılarak beslenen, eflâton renkli, çiçekli bir asalak bitki; cin saç, (*Cuscuta*). ☞ **küsküt kalburu**, *Yem bitkisi tohumlarından küsküt tohumlarını ayırmakta kullanılan bir tür kalbur.*
- küskütlü**, [küsküt-lü] sf. Küsküt bulunan; küsküt kaplı olan.
- küskütük**, -ğü [küskütük] (*kü'skütük*) sf. 1. Hareket edemez durumda olan; kütük gibi hareketsiz. 2. Çok sarhoş; körkütük.
- küslü**, [küslü] {eAT} sf. Küsmüş; dargın; gücümüş.
- küslük**, -ğü [küslük] is. Küs olma durumu; dargınlık.
- küsme**, [küsm-e] is. Küsmek işi; dargın olma.
- küsmek**¹, [kü-mek] (*beklemek, kollamak, korumak*) > kü-d-mek / kü-s-mek] (*kü:smek*) {eT} gçl. f. [-ür] → küdmek. [Yüknekî]
- küsmek**², [eT. küs-mek] gçsz. f. [-er] 1. Gücümüş dolayısıyla bir kimseden yüz çevirmek; o kimse ile arası açılmak; darılmak. {eT} {eAT} (*aynı*) [DLT] 2. Bir şeyle arası açılmak; onunla ilgilenmemek. 3. (Bitkiler için) gelişmemek; büyümemek. 4. Görevini yerine getirememek; canlılığını yitirmek; istenen nitelikleri kaybetmek. 5. (Sofra için) alındığı için yemeğe gelmemek. 6. {ağız} (Yoğurt için) tutmamak. [DS] 7. {ağız} (Muhallebi, un çorbası vb. yemekler için) iyi karıştırılmadığı için top top olmak. [DS]
- küsmelemek**, [küsm-e-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] İtelemek; itip kakmak. [DS]
- küsmentü**, [küsm-nti] {ağız} sf. (Kişi için) üstü başı dağınık; düzensiz. [DS]
- küsmük**, -ğü [küsmük] {ağız} is. 1. Toparlık odun, kütük. 2. Tos. [DS]
- küsmüklemek**, [küsmük-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Tos vurmak. [DS]
- küsnek**, -ğü [kös(ü)n-ük] {ağız} sf. → kösnük. [DS]
- küsnük**, -ğü [kös(ü)n-ük] {ağız} sf. → kösnük. [DS]
- küspe**, [Far. küsbe] {OsT} is. 1. Yağlı bitki tohum veya meyvelerinin ezilmek suretiyle yağı alındıktan sonra arta kalan katı madde. 2. Özü ve suyu alındıktan sonra geri kalan meyve artıkları; posa. 3. Hayvan yemi olarak kullanılan meyve suyu, şeker fabrikası vb. artıkları.
- küspet**, [Ar. kısbet] {ağız} is. Kispet. [DS]
- küsri**, [? küsrî] (*küsri:*) {eT} is. Kaburga kemikleri; göğsün yanları. [DLT]
- küsse**, [küse] {ağız} is. Topaç. [DS]
- küssü**, [kü-sü] {ağız} *zf.* Küs gibi; küs olarak; dargın. [DS] ☞ **küssü durmak**, {ağız} *Dargın durmak.* [DS]
- küssüklemek**, [kös-le-mek / küs(s)ük-le-mek] {ağız} Kapıyı arkasından sürmelemek. [DS]
- küstah**, [Far. güstâh / küstâh] {OsT} sf. 1. Kendinden emin. 2. Sergilediği davranış ve sözleri ile karşısındakini kıran. 3. Hakaret sayılabilecek saygısızlıkta bulunan; hareketlerinde her türlü

saygıyı bir kenara bırakan; utanmaz; edepsiz. 4. *tasvf.* Mevlevîlikte suçlu için kullanılan kelime. 5. *is.* Küstah kimse.

küstahane, [Far. küstāh-âne کستاخانه] (*küsta:ha:ne*) {OsT} *zf.* Küstah kimseye yakışır biçimde; küstah-çasına.

küstahça, [küstah-ça] *zf.* Küstah birine yakışır tarzda.

küstahî, [Far. küstāhî کستاخی] (*küsta:hi:*) {OsT} *is.* Küstahlık.

küstahlaşma, [küstah-la-ş-ma] *is.* Küstahlaşmak işi.

küstahlaşmak, [küstah-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Küstah duruma gelmek; küstah bir durum almak; saygısız ve terbiyesiz olmak.

küstahlık, -ğî [küstah-lık] *is.* 1. Küstahça davranışlarda bulunma durumu. 2. Saygısız ve edepsizce davranış veya söz. ☞ **küstahlık etmek**, *Küstahça davranışlarda bulunmak; saygısızlık etmek; edepsizlik etmek; terbiyesizce davranmak.*

küstel, [Far. küstel کستل] {OsT} *is. zool.* Bokböceği.

küstere, [Yun. ksystra (*rende, kaşağı*)] *is.* 1. Ağaçtan bir gövde üzerine yerleştirilmiş bıçağı ve bu bıçağı sıkıştıran bir kaması olan, rendeye benzer bir marangoz aleti. 2. Değirmen taşı yapılan kaya parçası. 3. Bıçak, makas vb. aletleri bilemekte kullanılan yuvarlak taş.

küstü, [kös-mek > küs-tü] {ağız} *is. zool.* Köstebek. [DS]

küstü, [küs-tü] {ağız} *is.* 1. Gelin elbisesi; gelinlik. 2. Kadın ceket. [DS]

küstüm, [küs-tü-m] {ağız} *is.* Eflâton renkli bir tür boru çiçeği; kahkaha çiçeği, (*Ipomoea acuminata*) [DS] ☞ **küstüm otu**, *bot. Küstüm otugillerden, sapları ince ve tüylü, yaprak saplarının dibi dikenli, çiçekleri sapsız ve başak biçiminde olup yaprak saplarının koltuklarından çıkan, yaprakları dokunur dokunmaz pörsüyerek sarkan bir bitki, (Mimosa padica).|| küstüm otugiller, bot. Baklagiller takımından, akasya ve küstüm otunu içine alan, yaprakları çok yaprakçıklı birleşik yaprak hâlinde olan, düzensiz çiçekli, tohumları besi dokusuz, kuru meyveli bitkiler, (Mimosaceae).*

küstüremek, [Yun. ksystra (*rende, kaşağı*)] > küştüre > küştüre-le-mek / küştüre-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Tahtayı rendelemek. [DS]

küstürme, [küs-tür-me] *is.* Küstürmek eylemi.

küstürmek, [küs-tür-mek] *gçl. f. [-ür]* Birinin küsmesine yol açmak; küsmeye neden olacak davranışta bulunmak veya söz söylemek.

küstürülük, [Yun. ksystra (*rende, kaşağı*)] > küştüre > küstürü-lük] {ağız} *is.* Oda kapısının üstündeki raf. [DS]

küsud¹, [Ar. küsüd كسود] (*küsu:d*) {OsT} *is.* Durgunluk; sürümsüzlük.

küsud², [Ar. küşüd كسود] (*küsu:d*) {OsT} *is.* Amaca ulaşmadan geri dönme; çekilme.

küsuf, [Ar. küsüf كسوف] (*küsu:f*) {OsT} *is. gök b.* Güneş tutulması. ☞ **küsüf-i cüz'î**, {OsT} *Kısmî Güneş tutulması.*|| **küsüf-i halkavî**, {OsT} *gök b. Halkalı Güneş tutulması.*|| **küsüf-i küllî**, {OsT} *Tam Güneş tutulması.*

küsul, -lü [Ar. küsül كسول] (*küsu:l*) {OsT} *sf.* Üşengeç; tembel.

küsür, [Ar. kesr > küsür كسور] (*küsu:r*) {OsT} *is.* 1. Parçalar. 2. Geriye kalan; artan kısım. 3. *mat.* Tam sayıdan sonra gelen kesirli sayı.

küsürat, [Ar. kesr > küsürat كسورات] (*küsu:ra:t*) {OsT} *is.* 1. Kesirler; artan parçalar; kalanlar. 2. Aritmetiğin kesirlerle ilgili bölümü. ☞ **küsürat-i âdiye**, {OsT} *mat. Bayağı kesirler.*|| **küsürat-i âşariye**, {OsT} *mat. Ondalık kesirler.*

küsü¹, [küs-ü] {ağız} *is. zool.* Kaplumbağa. [DS]

küsü², [küs-mek > küs-ü كسو / کوسو] {eAT} {OsT} *is.* Küskünlük; güceniklik; dargınlık. ☞ **küsü dutmak** (tutmak), {ağız} *Dargınlığı sürdürmek.* [DS]

küsü³, [kös-ü / küsü] {ağız} *is.* Unu çuvala yerleştirmekte kullanılan kalın uçlu sopa. [DS]

küsük¹, [kös-mek > kös-ük / küs-ük] {ağız} *is.* Kar yığını. [DS]

küsük², [küskü > küsük] {ağız} *is.* 1. Kaldıraç. 2. Kapı sürgüsü. [DS]

küsük³, [küs-mek > küs-ük] {ağız} *is.* 1. Ayrandan yapılan taze çökelek, peynir. 2. Bozulmuş süt veya yoğurt. 3. Çürümeye yüz tutmuş şey. [DS]

küsül, [kösül-mek > küs-ül] {ağız} *is.* Çatıların ortasına atılan uzun ağaç. [DS]

küsülemek, [küsü-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Tahıl ya da unu çuvala küsü ile bastırarak yerleştirmek. [DS]

küsülmek, [küs-ül-mek] {ağız} *edil. f. [-ür]* 1. Darılmak; küsmek. 2. *gçsz. f.* (Süt, yoğurt vb. için) bozulmak; pıhtılaşmak. [DS]

küsülü, [küs-ü-lü كوسلى] *sf.* 1. Aralarında küskünlük bulunanlardan her biri. 2. {eAT} {ağız} Birine karşı dargın olan; küskün; dargın; gücenik. [DS]

küsümek, [küsü-mek] {ağız} *gçl. f. [-r]* Ağır bir cisim, küskü ile kaldırmak; yerinden oynatmak. [DS]

küsün, [küsün] {eT} *is.* Güç; kuvvet. [EUTS] [Gabain]

küsüngü, [köz > köz-ün-gü] {eT} *is.* Ayna; gözgü. [EUTS]

küsünlüg, [küsün-lüg] {eT} *sf.* Güçlü; kuvvetli. [EUTS]

küsünmek¹, [küs-ün-mek / küs-ü-n-mek كسؤنك] *dönşl. f. [-ür]* 1. {OsT} Darılmak; küsmek; gücen-

- mek. 2. {ağız} İmrenmek. [DS] 3. {ağız} Yaşamaktan bıkip usanmak; hayata küsmek. [DS]
- küsünmek²**, [eT. kūsē-mek > kūs-ün-mek] döñsl. f. [-ür] İmrenmek.
- küsünsüz**, [kūsün-süz] {eT} sf. Gücsüz; kuvvetsiz. [EUTS]
- kösürge**, [köz > kösur-gē] (kösurge:) {eT} is. → kösurge. [DLT]
- küsüş**, [kūsē-mek > kūs-üş] {eT} sf. 1. Özlenen. 2. Değerli; aziz; nadir. [KB] 3. is. Arzu; dilek; istek; temenni. [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain] ⇨ **küsüş tutmak**, {eT} Aziz tutmak. [KB]
- küsüşlög**, [küsüş > küsüş-lög] {eT} sf. Arzulanan; istenen; dilenen. [EUTS] [Gabain]
- küsüşme**, [küs-mek > kūs-üş-me] is. Küsüşmek eylemi ve durumu.
- küsüşmek**, [küs-üş-mek] işteş. f. [-ür] Karşılıklı olarak birbirine küsmek; birbirine darılmak, gücünmek.
- küsüşsüz**, [küsüş > küsüş-süz] {eT} sf. İsteksiz; arzuzuz. [Clauzon]
- küş**, [Far. küšten (öldürmek) > -küş] son ek. Sonuna getirildiği kelimelere "öldüren" anlamı katarak birleşik sıfatlar yapan son ek.
- küş¹**, [Far. küšten (öldürmek) > küş] sf. 1. (Ateş ve ışık için) söndüren. 2. (Hastalık için) tedavi eden; iyi eden; hastalığı gideren.
- küş²**, [küş] {ağız} is. bot. Mısır. [DS]
- küşa**, [Far. güşādan / güşüden (açmak) > küşā / güşā / گشا / گشا] (küşa:) {OsT} sok ek. Sonuna getirildiği kelimelere "açan, açıcı" anlamı katarak birleşik sıfatlar yapan son ek.
- küşad**, [Far. küşāden > küşād / گشاد] (küşa:d) {OsT} sf. → küşat.
- küşade**, [Far. güşādan / güşüden (açmak) > küşāde / گشاده / گشاده] (küşa:de) {OsT} sf. 1. Açılmış; açık. 2. Ferah. ⇨ **küşāde-dest**, {OsT} Eli açık. || **küşāde-destān**, {OsT} Eli açık olanlar. || **küşāde-desti**, {OsT} El açıklığı. || **küşāde-dil**, {OsT} Gönül ferah; memnun. || **küşāde-dilf**, {OsT} Gönül ferahlığı. || **küşāde-ebrü**, {OsT} Güler yüzlü. || **küşāde-gî**, {OsT} Açıklık; ferahlık; şenlik. || **küşāde-rü**, {OsT} Güleç yüzlü. || **küşāde-zebān**, {OsT} Sözü açık ve anlaşılır olan.
- küşat**, **-dı** [Far. güşādan / güşüden (açmak) > küşād / گشاد / گشاد] (küşa:t) {OsT} is. 1. Açma; açılış. 2. Hoşluk; güzellik. 3. spor. Yayın çekilip atılması. 4. müz. Başlangıç ara nağmeleri için kullanılan terim. 5. Bir tür tavla oyunu. 6. Tavla ve satrançta açış. ⇨ **küşād-ı dil**, {OsT} Gönülün açılması; ferahlık duyma. || **küşād-ı gonce-i dil**, {OsT} Gönül goncasının açılması; mutlu olma. || **küşad etmek**, {OsT} Açmak. || **küşad olmak**, {OsT} Açılmak. || **küşad resmi**, {OsT} Açılış töreni.
- küşatname**, [Far. küşād+nāme / گشادنامه] (küşa:tna:me) {OsT} is. 1. Padişah buyruğu. 2. huk. Boşanmanın belirtildiği belge; boşanma ilâmı veya eskiden erkeklerin boşadıkları karılarına vermiş oldukları boşanma belgesi.
- küşayış**, [Far. küşāden (açmak) > küşāyiş / گشایش] (küşa:yiş) {OsT} is. Açıklık.
- küşden**, [güç-ten > küşden] {ağız} zf. Güçlülük; zorla; ancak. [DS]
- küşderi**, [Yun. ksystra] {ağız} is. → küştüre. [DS]
- küşende**, [Far. küşende / گشنده] {OsT} sf. Öldüren; öldürücü.
- küşermek**, [köşer-mek] {eT} gçsz. f. [-ür] → köşermek. [DLT]
- küşetlemek**, [gözet-le-mek > küşet-le-mek ?] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kollamak; gözetmek. [DS]
- küşî**, [Soğd. / Moğ. küci] {eT} is. → küji. [EUTS]
- küşküye**, [Far. küşkūye / گشکویه] (küşkū:ye) {OsT} is. Klâsik Türk müziğinin eskiden kullanılmış birleşik makamlarından biri.
- küşküş**, [küş+küş] {ağız} is. Çağlayan. [DS]
- küşlü**, [küş-lü] {ağız} sf. Mutlu. [DS]
- küşne**, [Ar. kušnā / Erme. k'usnay / گشنه] {OsT} is. bot. Kara burçak.
- küşşe**, [küşşe] {ağız} sf. (Saç, iplik vb. için) dolaşık; karışık. [DS]
- küştah**, [? küştah] {ağız} is. İstek. [DS]
- küştahlı**, [küştah-lı] {ağız} sf. Her zaman ve her yerde neşeli olan; üzüntüsüz. [DS]
- küştar**, [Far. küştār / گشتار] (küşta:r) {OsT} sf. 1. (Koyun için) kesilmiş; kurban edilmiş. 2. mecaz. **küşte**, [Far. küšten > küşte / گشته] {OsT} sf. 1. Öldürülmüş olan. 2. is. Öldürülmüş olan kimsenin bedeni; ceset. ⇨ **küşte-gān**, {OsT} Öldürülmüş olanlar; cesetler. || **küşte-gān-ı zinde**, {OsT} Şehitler. || **küşte-gî**, {OsT} Adam öldürme; katillik.
- küştegi**, [Far. küştegi / گشتهگی] (küştegi:) {OsT} is. Adam öldürme; canilik; katillik.
- küştenî**, [Far. küšten > küštenî / گشتهنی] (küşteni:) {OsT} sf. Öldürülmeye müstahak; öldürülmeyi hak etmiş olan.
- küştere**, [Yun. ksystra (rende, kaşağı) > Far. küştäre / گشتهره] {OsT} is. Ağaçtan bir gövde üzerine yerleştirilmiş bıçağı ve bu bıçağı sıkıştırıran bir kaması olan rendeye benzer bir marangoz aleti; küstere.
- küşti¹**, [Far. küştî / گشتهنی] (küşti:)v is. Güreşme; güreş; pehlivanlık. ⇨ **küşti-cā**, {OsT} Güreş yapılan yer. || **küşti-gāh**, {OsT} Güreşe çalışılan yer. || **küşti-gîr**, {OsT} Güreş tutan; güreşçi; pehlivan. || **küşti-gîr-i**

- cehân**, {OsT} *Cihan pehlivanı*.|| **küşti-gîri**, {OsT} *Pehlivanlık*.
- küşti**², [küşti] {eT} *is.* İlâç olarak kullanılan bir tür bitki. [EUTS]
- küştüre**, [Yun. ksystra (*rende, kaşağı*)] {ağız} *is.* 1. Ağaçtan bir gövde üzerine yerleştirilmiş bıçağı ve bu bıçağı sıkıştıran bir kaması olan rendeye benzer bir marangoz aleti; küstere; küstere. 2. Tahtaya yiv açmakta kullanılan araç. [DS]
- küştürmek**, [kış-kır-mak > küş-tür-mek] {ağız} *gçl. f. [-ür]* Köpeği havlaması için kışkırtmak. [DS]
- küşüm**, [küş-üm] {ağız} *is.* 1. Kuşku; kaygı; işkil; tasa. 2. Utanma çekinme. 3. Tasa; kaygı. [DS] ☞ **küşüm çekmek**, {ağız} *Tasalanmak; kaygılanmak; üzülme.* [DS]
- küşümlenme**, [küşüm-le-n-me] *is.* Küşümlenmek eylemi.
- küşümlenmek**, [küşüm-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* 1. Kaygılanmak; kuşku duymak. 2. Üzülme. 3. Utanmak; sıkılmak. [DS]
- küşümlü**, [küş-üm-lü] {ağız} *sf.* (Kişi için) kuşkulu; işkilli. [DS]
- küşüş**, [küşüş] {eT} *is.* → küsüş. [EUTS]
- küt**¹, [kut / küt (yans.)] *is.* 1. Çarpma, vurma ve kırılma sırasında çıkan gevrek sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *küt-le-me, küt küt, küt-le-mek, küt-le-k, küt-ür kütür, küt-ür-de-k, küt-ür-tü* 2. *is.* Sert ve kalın bir şeye vurulduğunda çıkan ses. ☞ **küt diye**, *Ansızın; birdenbire*.|| **küt küt**, *Süreklili ve üst üste küt sesi çıkararak; hızlı hızlı.*
- küt**², [Far. künd] *sf.* 1. Kısa ve kalın olan; sivri ve uzun olmayan. 2. Kesme özelliği veya sivriliği kaybolmuş; keskin olmayan; kör. 3. {ağız} Felç olmuş; kötürüm; sakat. [DS] 4. {ağız} (Burun için) kısa ve yuvarlak. [DS] 5. {ağız} (Kuluçka tavuğun altındaki yumurta için) bozulmuş. [DS] 6. *is.* Tandırda pişirilmek için konulan hamurlardan düşen parçalar.☞ **küt bucak**, *Geniş açılı*.|| **küt demir**, *Deriyi genişletmekte kullanılan rende*.|| **küt düğüm**, {ağız} *Çözülmesi zor düğüm; kördüğüm.* [DS]|| **küt harf**, *matb. Gözü büyük, kuyruğu çok kısa olan harfler*.|| **küt olmak**, 1. {eAT} {ağız} *Kötürüm olmak; elden ayaktan düşmek.* [DS] 2. {ağız} *(Kesici ve delici araçlar için) keskinliğini ve sivriliğini kaybetmek; kütelmek.* [DS]
- küt**³, [küt] {ağız} *is.* Kepçe vb. eşyaların asıldığı yuvarlak ağaç çivi. [DS]
- küt**⁴, [küt] {ağız} *is.* Pamuk çekirdeği. [DS]
- küt**⁵, [Erme. gotan] {ağız} *is.* Pulluk; saban. [DS]
- kütan**, [Erme. gotan] {ağız} *is.* Pulluk; saban. [DS]
- kütay**, [? kütay] {ağız} *is.* Atlarda şişme ile belirginleşen hayvan hastalığı. [DS]
- kütçi**, [küt-mek > küt-gü-çi / küt-çi] (*kütçi.*) {eT} *is.* Çoban. [KB]
- kütdek**, -ği [küt (yans.) > küt-dek] {ağız} *zf.* (Vurmak, düşmek vb. için) birdenbire ve “küt!” diye bir ses çıkararak. [DS]
- küte**¹, [Erme. ge'tey] {ağız} *is.* Mısır, darı vb. tahılların unundan yapılan ve iki saç arasında pişirilen ekme; kete. [DS]
- küte**², [küte] {ağız} *is. bot.* Bir tür salatalık; yaban hıyarı. [DS]
- küteci**, [küt-t-mek > küt-ē-çi] {eT} *sf.* Güden; saklayan; koruyan. [EUTS]
- kütetek**, -ği [küt (yans.) > küt-edek] (*küte'dek*) {ağız} *zf.* (Vurmak, düşmek vb. için) birdenbire ve “küt!” diye bir ses çıkararak. [DS]
- küteden**, [küt (yans.) > küt-e-den] (*küte'den*) {ağız} *zf.* → kütetek. [DS]
- kütelek**, -ği [küt-ele-k] {ağız} *sf.* (Kişi için) kısa boylu; şişman; bodur. [DS]
- kütelemek**, [köte-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir şeyi hızla kaldırıp atmak; fırlatmak; itelemek; yuvarlamak. [DS]
- kütelez**, [küt-ele-z] {ağız} *sf.* (Kişi için) Kısa boylu; şişman; bodur. [DS]
- kütelmek**, [küt-el-mek] *dönşl. f. [-ir]* 1. Yoksun kalmak. 2. {ağız} (Kesici ve sivri araçlar için) ağız körleşmek; körelmek. [DS]
- kütemek**, [küt-t-mek > küt-ē-mek] (*küte:mek*) {eT} *gçl. f. [-ür]* Gütmek. [OKD]
- küteş**, [küt-eş] {ağız} *is.* Arabanın döşeme tahtaları. DS
- küteşek**, -ği [küt-eş-ek] {ağız} *is.* Yuvarlak küçük odun; kütük. [DS]
- kütgüci**, [küt-t-mek > küt-gü-çi] {eT} *is.* Çoban.
- kütikula**, [Lat. cuticula] *is.* → kütikül.
- kütikül**, [Fr. cuticule] *is.* 1. *bot.* Yaprak yüzeylerinde bulunan, suyu sızdırmadığı için bitkinin kurumasını önleyen bal mumu özelliğindeki zar. 2. *zool.* Kabuklularla böceklerde örteneğin kitinli koruyucu katmanı.
- kütin**, [Lat. cutis (*deri*) > Fr. cutine] *is.* Bitkilerin yüzeyindeki selülozun değişikliğe uğramasıyla meydana gelmiş, bal mumu yapısında, mantar tabakası oluşuncaya kadar bitkiyi koruyan kimyasal madde: (C₆H₁₀O)₃.
- kütinleşme**, [kütin-le-ş-me] *is.* Selülozun kütin şekline dönüşmesi.
- kütle**, [Ar. kütle كتلة] {OsT} *is.* 1. (Katılar için) büyük parça; toplu şey; yığın; küme; topak. 2. Bir yerde toplanmış büyük insan topluluğu; kalabalık; kitle. 3. Belirli işlev yüklenmiş insan topluluğu. 4. Bir ülke veya bölgedeki insanların çoğunluğu. 5. Büyük hacimli su birikintisi. 6. *fiz.* Bir nesneye uygulanan kuvvet ile meydana gelen ivme arasındaki oranı veren kat sayı veya nesne niceliği. 7. *elkt.* Bir elektrik tesisatında toprağa bağlanmış madeni parçalar veya iletkenler grubu. 8. *coğ.* Çoğunlukla bir

dağ niteliği gösteren yükseklikler bütün. **9. res.** Ge- rek renk birliğiyle, gerekse çizgilerin kümelenme- siyle bir bütün meydana getiren birçok kısmın yan yana gelmesi. **☞ kütle hâlinde**, *Toplu olarak.* || **kütle-i izâfiye**, {OsT} fiz. Öz kütle. || **kütle-i tal'iyeye**, {OsT} bot. Çiçek tozu kümesi. || **kütle oranı**, Füze- lerde, hareket halindeki ağırlığın varış anındaki kütleyle oranı.

kütlek, -ği [küt (yans.) > küt-le-k] {ağız} is. Bir çeşit çocuk oyuncak; patlangaç. [DS] **☞ kütlek tav**, {ağız} Tarlaların kurumaya yüz tutmuş durumu. [DS]

kütleklik, -ği [küt-le-k-lik] {ağız} is. Vücut yorgunlu- ğu; kırgınlık. [DS]

kütleme, [küt-le-me] is. Kütlemek işi.

kütlemek, [küt (yans.) > küt-le-mek] {ağız} geçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor] **1.** Bir yere vurma, çarpma veya zor- lama sonucunda "küt" diye ses çıkarmak. **2. işteş.** f. Çarpışmak. [DS]

kütlesel, [küt-le-sel] sf. Kütle veya kütle birimiyle ilgili olan. **☞ kütlesel güç**, fiz. (Motor için) buhar beygiri cinsinden ölçülen gücün kilogram sayısına bölümü.

kütleşme, [küt-le-ş-me] is. Kütleşmek işi.

kütleşmek, [küt-le-ş-mek] döşl. f. [-ir] **1.** Küt hâle gelmek. **2.** Keskinliğini kaybetmek.

kütleştirme, [küt-le-ş-tir-me] is. Küt duruma getir- mek eylemi.

kütleştirmek, [küt-le-ş-tir-mek] gçl. f. [-ir] Kütleş- mesini sağlamak; küt duruma getirmek.

kütletme, [küt-le-t-me] is. Kütletmek eylemi.

kütletmek, [küt (yans.) > küt-le-t-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] "Küt!" diye ses çıkartmak. [DS]

kütlez, [küt-ele-z / küt-le-z] {ağız} is. → kütelez. [DS]

kütlü, [küt-lü] {ağız} sf. **1.** (Pamuk için) çekirdekli; çiğitli. **2.** Ağırbaşlı; onurlu. [DS]

kütlük, -ğü [küt-lük] is. Küt olma durumu; küt olan şeyin niteliği.

kütmeç, -ci [küt-meç] {ağız} is. Ağaç kökü; kütük. [DS]

kütmek¹, [kü-mek (beklemek) > kû-d-mek > kû-t- mek] (kü:tmek) {eT} gçl. f. [-er] **1.** Gütmek; bak- mak; özenmek; itina göstermek. [DLT] [EUTS] **2.** Beklemek. [EUTS] [ETY] **☞ küte turmak**, {eT} Beklemek. [EUTS]

kütmek², -ği [küt-mek] {ağız} is. **1.** Ağaç kökü; bu- daklı kütük. **2.** Tabure. [DS]

kütmen, [küt-men] {ağız} is. Sandalye. [DS]

kütmük, -ğü [küt-mük] {ağız} is. → kütmek². [DS]

kütner, [Far. kûknâr / Yun. koukounari] {ağız} is. Kara çam; köknar. [DS]

küttab, [Ar. kâtib > küttâb كتاب] (küttâ:b) {OsT} is.

1. Kâtipler; yazmanlar; sekreterler. **2. tar.** İmpara- torluk döneminde dış işlerinde çalışan üst kademe-

deki memurlara verilen ad. **☞ küttâb-ı divân-ı hümâyun**, {OsT} Divan-ı hümâyunun yazı işlerini görenler.

küttedek, [küt (yans.) > küt-te-dek] (kü'ttedek) zf. **1.** Birdenbire; ansızın. **2.** "Küt!" diye ses çıkararak.

küttürmek, [kû-t-mek > küt-tür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Güttürmek. [DLT]

kütüb, [Ar. kitâb > kütüb كتب] is. Kitaplar. **☞ kü- tüb-i mukaddese**, {OsT} Kutsal kitaplar. || **kütüb-i münzele**, {OsT} Vahiy yoluyla indirilmiş kitaplar. || **kütüb-i mütedâvile**, {OsT} Herkesin okuduğu ki- taplar. || **kütüb-i semâviye**, {OsT} Kutsal kitaplar; ilâhî kitaplar. || **kütüb-i sitte**, {OsT} Hadis kaynak- ları arasında doğruluğu kabul görmüş bulunan Buhârî ve Müslim'e ait iki adet Cami'-i Sahih ile Ebu Davud, Tirmizî, Neseî ve İbni Mâce'ye ait bi- rer Sünen olmak üzere toplam altı hadis kitabından meydana gelen külliyyat. || **kütüb-i tefsîr**, {OsT} Tefsîr kitapları. || **kütüb-i tevârih**, {OsT} Tarih ki- tapları.

kütük, -ğü [küt (yans.) > küt-ük / Far. künde] is. **1.** Bir ağacın gövdesinin, toprak üstünden ana dalları- nın ayrıldığı yere kadar olan kalınca kısmı. **2.** Bir ağacın kesilmiş kalınca gövde kısmı; tomruk. **3.** Kesimden sonra ağaç gövdesinin toprakta kalan kısmı. **4.** Asma fidanı; bağ. **5.** Resmî kayıtların iş- lendiği esas defter; ana defter. **6.** {ağız} Makara. [DS] **7.** Yük kayığı. [DS] **8.** {ağız} Lahana. [DS] **9.** {ağız} Kalıba dökülerek tuğla biçimi verilmiş tezek. [DS] **10.** {ağız} Deri kazımda kullanılan ağaç. [DS] **11.** {ağız} Kasap veya çapulacı tezgâhı. [DS] **12.** {ağız} Kağıt ve araba tekerleği parmaklarının takıl- dığı ortadaki kalın ağaç bölüm. [DS] **13.** {ağız} Ai- lenin büyüğü. [DS] **14.** sf. Görgüsüz; saygısız; eği- tim görmemiş; kaba saba. **☞ kütüğe geçirmek**, İlgiliyi kütük adı verilene esas deftere kaydetmek ve hakkındaki değişiklikleri işlemek; ana deftere yaz- mak. || **kütük atmak**, {ağız} (Köy delikanlıları tara- fından) ilk kez oğlu olan babayı kullamak için evi- nin önünde on beş yirmi el silâh atmak. [DS] || **kü- tük defteri**, Okullarda öğrencilerin, askerlik daire- lerinde yükümlülerin, tapuda taşınmaz malların, nüfus dairelerinde vatandaşların her türlü kaydının tutulduğu ve korunması, saklanması zorunlu olan ana defterlere verilen ad. || **kütük gibi**, **1.** (Yara veya bertikler için) çok şişmiş. **2.** Çok sarhoş. **3.** Kaba saba; görgüsüz. || **kütük gibi olmak**, **1.** (Yara ve bertikler için) çok şişmek; aşırı ölçüde şişmek. **2.** Çok sarhoş olmak. || **kütük mantarı**, bot. Yaşlı ağaç kütüklerin üzerinde yetişen yenilebilir bir mantar türü; ağaç mantarı, (Pholiota mutabilis). || **kütük ocağı**, {OsT} Büyük ocak.

kütükçü, [kütük-çü] {ağız} is. Kereste tüccarı. [DS]

kütükçülük, -ğü [kütük-çü-lük] {ağız} is. Kereste a- lım satımı; kereste tüccarlığı. [DS]

- kütükleme**, [kütük-le-me] {ağız} *is.* Söz arasında ve ya vaaz esnasında anlatılan gerçek dışı hikâye. [DS]
- kütüklemek**, [küt-ük-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Büyük ağaçları dört ya da beş metrelik tomruklara ayırmak. **2.** Ekilecek olan tarladaki yabancı bitki ve ağaç köklerini çıkarmak; tarlayı temizlemek. [DS]
- kütükleşme**, [küt-ük-le-ş-me] *is.* Kütükleşmek işi.
- kütükleşmek**, [küt-ük-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Kütük hâline gelmek. **2.** mecaz. Kütük gibi kaba ve duygusuz bir hâl almak.
- kütüklük**, -ğü [küt-ük-lük] *is.* **1.** mecaz. Kütük gibi olma durumu; kaba sabalık; duygusuzluk. **2.** *as.* Askerlerin içine tüfek mermisi koydukları palaska ya bağlı meşin veya plâstik özel çanta. **3.** Avcıların fişeklerini koydukları silindir biçiminde yuvaları bulunan özel bir kemer.
- kütül** [küt (*yans.*) > küt-ül] {ağız} *is.* Gür akan suyun çıkardığı ses; gürlleme sesi. [DS] ⇨ **kütül kütül**, {ağız} (*Akan suyun çıkardığı ses için*) çağlayarak; gürlül gürlül. [DS]
- kütüldü**, [küt (*yans.*) > küt-ül-dü/kütütü] {eAT} *is.* Gumbürtü; kütürtü.
- kütülemek**, [küt-ül-e-mek] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Su için) bol bol, çağıl çağıl akmak. **2.** (Sıvılar için) donmak; katılaşmak. **3.** {ağız} (Silâh için) patlamak. [DS]
- kütülmek**, [küt-ül-mek] {eAT} *dönşl. f. [-ür]* Ucu veya ağzı kütleşmek.
- kütüp**, -bü [Ar. kitâb > kütüb] {OsT} *is.* → kütüb.
- kütüphane**, [Ar. kütüb + Far. hâne] {kütüpha:ne} {OsT} *is.* **1.** İçinde çok sayıda ve belli bir düzen içinde kitap bulunan bina veya salon. **2.** Kitapların belli bir düzene göre sınıflandırılmış olduğu bütün. **3.** Her türlü basılı malzemeden meydana gelmiş düşünce ve sanat eseri ürünlerini toplayıp, düzenleyen ve isteyenlerin hizmetine sunan kuruluş; kitaplık; bibliyotek. **4.** Kitap koymaya yarayan belli bölmeleri olan dolap. **5.** Bazı özel konuları belli bir amaç ve teknikle inceleyen kitaplar dizisi. **6.** Eskiden kitap satan dükkânlara verilen isim; kitapçı dükkânı; kitap evi. ⇨ **kütüphane faresi**, *Zamanının çoğunun kütüphanelerde kitap okumak, araştırma yapmakla geçiren kimse.* || **kütüphâne-i umûmî**, {OsT} *Genel kitaplık.*
- kütüphaneci**, [kütüpha:ne-ci] (*kütüpha:neci*) *is.* **1.** Bir kütüphanede kitapların sınıflandırılması, isteyenlere ödünç verilmesi vb. işleri yürütmekle görevli kişi; kitaplık memuru. **2.** Kütüphanecilik öğrenimi yapmış, kitap tasnifi ve hizmete sunulması üzerine eğitim görmüş uzman kimse; kitaplık bilimci. **3.** Eskiden kitap satanlara verilen isim; kitapçı.
- kütüphanecilik**, -ği [kütüpha:ne-ci-lik] *is.* **1.** Kütüphane memurunun işi ve görevi. **2.** Bir kütüphaneyi düzenleme, kitap sayısını çoğaltma, sınıflandırma, kataloglama, okuyucuları yararlandırma, yönetme vb. teknikleri kapsayan bilim; kitaplık bilimi.
- kütür**, [küt-ür (*yans.*) *is.* **1.** Kırılma, kesilme ve bir şeyi ısırma anında çıkan ses. **2.** {ağız} *is.* Küçük sac ekmeği. [DS] **3.** {ağız} Olmuş karpuz. [DS] ⇨ **kütür kütür**, *1.* (*Kırılan, kesilen veya ısırılan sert şeyler için*) art arda “kütür” sesi çıkararak. *2.* (*Nesneler için*) bu türlü ses çıkaran; gevrek olan.
- kütürdek**, -ği [küt-ür-de-k] {ağız} *sf.* Gevrek; sert ve dolgun. [DS]
- kütürdeme**, [küt-ür-de-me] *is.* Kütürdemek eylemi.
- kütürdemek**, [küt-ür-de-mek] *gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* “Kütür, kütür!” diye ses çıkarmak.
- kütürdetme**, [küt-ür-de-t-me] *is.* Kütürdetmek eylemi.
- kütürdetmek**, [kütür-de-t-mek] *gçl. f. [-ir]* “Kütür, kütür!” diye ses çıkartmak; kütürdemesine yol açmak.
- kütüre**, [küt-ür-e] {ağız} *is.* **1.** Saçma; boş söz. **2.** *sf.* Küçük. **3.** *zf.* Çabuk; tez. [DS]
- kütüredек**, -ği [küt-ür-e-de-k] {ağız} *zf.* “Küt!” diye ses çıkararak. [DS]
- kütürge**, [küt-ür-ge > küt-ür-ge] {ağız} *is.* **1.** Küskü. **2.** Küçük ağaç sandalye. **3.** Çocuk oturağı. [DS]
- kütürtdek**, -ği [küt-ür-t-de-k] (*kütürtdek*) {ağız} *zf.* “Küt!” diye ses çıkararak. [DS]
- kütürtdenek**, -ği [kütür-t-den-ek] (*kütürtde'nek*) {ağız} *zf.* → kütüredек. [DS]
- kütürtü**, [küt-ür-tü] *is.* Elma, karpuz vb. şeyler ısırdığında ya da buna benzer şeyler kesilirken çıkan ses.
- kütüval**, [Far. kütvâl => kütüval] {eAT} {OsT} *is.* Kale dizdarı; kale muhafızı.
- kütüz**¹, [küt-üz] {OsT} {ağız} *sf.* Kısa boylu; şişman ve tıknaz. [DS]
- kütüz**², [küt-üz] {ağız} *is.* Sarp, geçilmesi güç yer. [DS]
- kü'ub**, [Ar. kü'üb] {küu:b} {OsT} *is.* Kız memesinin büyümesi; kabarması.
- kü'ubet**, [Ar. kü'ubet] {küu:bet} {OsT} *is.* → kü'ub.
- kü'ul**, -lü [Ar. kü'ül] {küu:l} {OsT} *is.* kim. Alkol; ispirto. ⇨ **küül-perest**, {OsT} *Alkole düşkün kimse; alkolik.*
- kü'uli**, [Ar. kü'ül / kü'üliye] {küu:li:} {OsT} *sf.* İçinde alkol bulunan; ispirtolu.
- kü'us**, [Ar. ke's > kü'üs] {küu:s} {OsT} *is.* **1.** İçi dolu kaplar. **2.** Kadehler; bardaklar. **3.** Şarap dolu

- bardaklar; bardaklardaki şaraplar. **4. bot.** Çanak yapraklar.
- küü**, [kü] (*kü:*) {eT} is. → kü. [EUTS]
- küülüg**, [kü-lüg] (*kü:lüg*) {eT} is. → külüg. [EUTS]
- küvare**, [Ar. küvāre كوار] (*küva:re*) {OsT} is. Petek.
- küveç**, [küfeç / küveç] {eT} is. **1.** Güveç. **2.** Gem; damaklı gem. [DLT]
- küveçlig**, [küfeç / küveç > küfeç-lig] {eT} is. Gemli. [DLT]
- küveki**, [? küveki] {ağız} is. Boğaz ağrılarında kullanılan bir ilaç. [DS]
- küvem**, [Ar. küme > küvem كوم] {OsT} is. Kümeler.
- küvemek**, [*küvê-mek] (*küve:mek*) {eT} gçsz. f. [-r] Güven duymak.
- küvenç**, [*küvê-mek > küve-n-mek > küven-ç] {eT} is. **1.** Güvenç; iftihar. [EUTS] [KB] [Gabain] **2.** Kendini beğenme; ululanma; büyükenme; gurur; kibir; azamet; güven. [EUTS] [KB]
- küvençeng**, [*küvê-mek > küve-n-mek > küven-ç-eñ] {eT} sf. Mağrur; kendini beğenmiş. [EUTS]
- küvençlig**, [küven-ç > küvenç-lig] {eT} sf. Kibirli; mağrur. [EUTS]
- küvençlik**, [küven-ç > küvenç-lik] {eT} is. Güvenlik. [KB]
- küvenmek**, [*küvê-mek > küve-n-mek] {eT} dönşl. f. [-ür] Güvenmek; övünmek. [DLT] [KB]
- küvere**, [Ar. küvāre] {ağız} is. Çamurdan yapılmış tahıl ambarı. [DS]
- küvermek**, [küv-er-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] Bırakmak; koyuvermek. [DS]
- küvet**, [Fr. cuvette] is. **1.** İçinde el, yüz yıkamaya yarayan ve leğen olarak kullanılan kapların genel adı. **2.** Banyoda içine girilip yıkanmaya mahsus tekne. **3. kim.** Gazların toplanmasına veya başka kaplara aktarılmasına yarayan su veya cıva dolu kap.
- küveys**, [Ar. küveys كويس] {OsT} is. **1. bot.** Kadehçik. **2. biy.** Kesecik.
- küvez**, [*küvê-mek > küvê-z / küvez] (*küve:z*) {eT} sf. **1.** Kurumlu; şımarık; burnu havada; gururlu; mağrur. [DLT] [EUTS] [KB] **2.** Şanlı; sevgili. [Gabain] **3. is.** Büyükenme; kendini beğenme; kibir; gurur. [DLT]
- küvezlengülüg**, [*küvê-mek > küve-z > küvez-le-n-mek > küvez-le-n-gü-lüg] (*küvezlengü:lüg*) {eT} sf. Kendini beğenmiş; mağrur.
- küvezlenmek**, [*küvê-mek > küve-z > küvez-le-n-mek] {eT} dönşl. f. [-ür] Gururlanmak; kibirlenmek. [KB]
- küvezlig**, [*küvê-mek > küvê-z > küvez-lig] {eT} sf. Kibirli. [DLT]
- küvezlik**, [*küvê-mek > küvê-z > küvez-lik] {eT} is. **1.** Şımarıklık; kurumluluk; küstahlık. [DLT] **2.** Gurur; kibir. [KB]
- küvij**, [Soğd. küvij] {eT} is. **1.** Söğüt gibi çürüyen, içi kovalan her ağaç. [DLT] **2.** Tadı bozulan, kaçan her şey. [DLT] ☞ **küvij turma**, *Tadı bozulan, tadı kaçan turp.* [DLT]
- küvle**, [Far. küvle] {ağız} is. Tandırın yanması için açılan küçük delik. [DS]
- küvlek**, [Erme. kovlak => küvlek / külek / gülek] {ağız} is. **1.** Ağaçtan yapılmış su kabı. **2.** Tahta yağ kutusu. [DS]
- küvlelik**, -ği [küv-le-lik] {ağız} is. Tandırın hava deliklerini kapatmaya yarayan paçavra. [DS]
- küvlemek**¹, [kovlamak > küv-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] Birini başkasına karşı kıskırtmak; fitlemek. [DS]
- küvlemek**², [küv (yans.) > küv-lê-mek] {eAT} gçsz. f. [-r] Feryat etmek; haykırmak; gürlmek. [DK]
- küvlük**, [küv-lük / küvî-mek > küv(ü)-k ?] {eT} is. Çamurdan yapılan zıpzip büyüklüğündeki bilye. [DLT]
- küvmek**, [küv-mek] {ağız} gçl. f. [-er] Beklemek. [DS]
- küvre**, [küv-rê] (*küvre:*) {eT} is. **1.** Hayvan ölerken içerisindeki nesnelere çürüdüktan, eti kemikler üzerinde kuruduktan sonraki kalıbı. [DLT] **2.** Çürümüş ceset; leş. [EUTS]
- küvremek**, [kev-mek > kever > küvrê-mek / kevrê-mek] (*küvre:mek*) {eT} gçsz. [-r] Gevremek. [DLT]
- küvrüç**, -cü [küv(ü)r-üç] {ağız} is. Dayanıklı ve uzun boylu bir ağaç. [DS]
- küvrüg**, [küvrüg] {eT} is. Davul; kös. [DLT] [Gabain]
- küvşek**, [kevşê-k / küvşê-k / kövşê-k] {eT} sf. Gevşek; yumuşak; sölpük. [DLT] ☞ **küvşek et**, {eT} *Gevşek et; sölpük et.* [DLT]|| **küvşek étmek**, {eT} *İyi hamurdan yapılan ekmek.* [DLT]
- küvşenmek**, [gev(i)ş-en-mek > küv-(i)ş-en-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] Geviş getirmek. [DS]
- küvüç**, [küvü-ç] {eT} sf. Küçük. [DLT]|| **küvüç yügün**, {eT} *Küçük yular; çilbir.* [DLT]
- küvük**¹, [küvü-mek > küvü-k] {eT} is. Erkek. [DLT] ☞ **küvük muş**, {eT} *Erkek kedi.* [DLT]
- küvük**², [küvük] {eT} is. Saman. [DLT]
- küvürgen**, [kôm-mek (*kül veya toprak içine gömmek*) > kôm-ür > kômür-gên / kövür-gên] {eT} is. Dağ soğanı. [DLT]
- küvürken**, [kôm-mek (*kül veya toprak içine gömmek*) > kôm-ür > kômür-gên / kövür-gên] {eT} is. → küvürgen. [DLT]
- küvüstür**, [Yun. khistrain] {ağız} is. Sacayağı. [DS]
- küvüz**, [küv-üz] {eT} is. Yaygı; yünden dokunmuş döşek ve yaygı gibi şeyler. [DLT]
- küy**, [küy (yans.)] is. Gevrek şeylerin kırılırken çıkardığı sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *küy-ür küyür, küy-ür-de-mek, küy-ür-tü*
- küyde**, [? küydê / köydê] (*küyde:*) {eT} is. Altın ve gümüş eritilerek süzülen ocak. [DLT]

- küydüng**, [kövdön / Kırg. ködön / Kazk. kevde] {eT} is. → kövdöng.
- küydürmek¹**, [küñ-mek > küñ-dür-mek / köy-dür-mek / küy-dür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Yaktırmak. [EUTS]
- küydürmek²**, [küy-dür-mek کويدرمک] {eAT} {OsT} gçl. f. [-ür] Bekletmek.
- küydürmek³**, [küy-dür-mek] {ağız} gçl. f. [-ür] **1.** Elinden bir şeyi atmak; fırlatmak. **2.** Bir şeyi eliyle itmek; sürmek. **3.** Yerinden etmek; ayağını kaydırmak. [DS]
- küye¹**, [küyē] (küye:) {eT} is. Güve. [DLT]
- küye²**, [küy-mek > küy-e] {ağız} is. Yanık; is. [DS]
- küyegörmek**, [küy-e+gör-mek کویا کرمک] {eAT} gçl. f. [-ür] Bekleyedurmak.
- küyelemek**, [küyē-lē-mek] (küye:le:mek) {eT} gçl. f. [-r] Güve silkmek; güveden kurtarmak ve korumak. [DLT]
- küyfenmek**, [küyfe-n-mek] {eT} döñşl. f. [-ür] Üstüne düşmemek. [DLT]
- küyi**, [eT. küd-mek > küd-ī / küyi کوی] {eAT} is. Vade; mühlet. ☞ **küyi vermek**, {eAT} Süre tanımak; vade tanımak; mühlet vermek.
- küykü**, [küy-kü] {ağız} is. Rüzgâr tutmayan kuytu yer. [DS]
- küymek¹**, [kü-mek (beklemek, kollamak, korumak) > kü-d-mek / kü-t-mek کویمک] (kü:dme) {eT} {eAT} {OsT} {ağız} gçl. f. [-er] **1.** Beklemek; gözetmek; gütmek; birinin yolunu gözlemek; durmak; gözlemek; gütmek; sabretmek. [DLT] [EUTS] [ETY] [KB] [İKPÖy.] [Yükneki] [DS] **2.** {ağız} Kaçmak. [DS] **3.** {ağız} Sessiz olmak. [DS]
- küymek²**, [küñ-mek / küy-mek / göy-(ü)n-ü-mek] {eT} {ağız} gçsz. f. [-er] Yanmak. [DLT] [KB] [EUTS] [DS]
- küymenmek**, [küyüm > küy(ü)m-ē-mek > küyme-nmek] {eT} döñşl. f. [-ür] Bahane etmek; sebep ve vesile bulmak. [Nevâyi]
- küyner**, [Yun. khoukhounari] {ağız} is. **1.** Çam sakızı. **2.** Gürgen ağacı. [DS]
- küynük**, -gü [göynük > küy-nük] {ağız} sf. (Ağaç ve meyve için) içi çürümüş; kof. [DS]
- küyük**, -gü [küñ-mek (yanmak) > *küñ-ük / göynük / küyük] {eT} sf. **1.** → küngük. **2.** {ağız} Çürük. [DS]
- küyükmek**, [küy-ük-mek] {ağız} gçsz. f. [-ür] Çürümek. [DS]
- küyüm**, [küyüm] {eT} is. Gaflet; uyuşukluk. [DLT]
- küyünmek**, [küñ-mek / küy-mek > küy-ün-mek] {eT} döñşl. f. [-ür] → küymek².
- küyür**, [küyür (yans.)] is. Gevrek bir şeyi yerken çıkan kırılma ve çiğneme sesi. ☞ **küyür küyür**, {ağız} Küyürtülü bir şekilde; kütür kütür. [DS]
- küyürdemek**, [küyür (yans.) > küyür-de-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor] Gevremek; kurumak. [DS]
- küyürdetmek**, [küyür (yans.) > küyür-de-t-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] (Gevrek bir şeyi yerken) ses çıkartmak. [DS]
- küyürmek**, [küñ-mek > küñ-ür-mek / küy-ür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] **1.** Yakmak. [EUTS] [KB] **2.** Yaktırmak. [KB]
- küyürtü**, [küyür (yans.) > küyür-tü] {ağız} is. Gevrek şeylerin kırılırken çıkardığı ses. [DS]
- küyüş**, [küyüş] {ağız} is. **1.** Kilim. **2.** Bir tür çelik çomak oyunu. [DS]
- küz**, [küz] (kü:z) is. Güz; güz mevsimi; sonbahar. [DLT] [ETY] [EUTS] [KB] [Yükneki] [Gabain]
- küzaz**, [Ar. küzāz کراز] (küza:z) {OsT} is. tıp. Sinir gerilmesi; tetanos. ☞ **küzāz-ı fizyoloji**, {OsT} Fizyolojik tetanos.
- küzbere**, [Ar. küzbere کزبره] {OsT} is. bot. Asmacık. ☞ **küzberü'l-bi'r**, {OsT} bot. Tere. || **küzberetü'l-kanāt**, {OsT} bot. Baldırıkara.
- küze**, [Far. küze کوزه] {OsT} is. Çam ağacından yapılmış su kabı.
- küzeç**, [Soğd. kwzt'yk => küzeç] {eT} is. Testi; top-rak kap; çömlek; çanak. [DLT] [EUTS] [Gabain]
- küzeçlig**, [küzeç-lig] {eT} sf. Çömlek sahibi olan; çömlekli. [DLT]
- küzedmek**, [köz (göz) > köz-ē-mek (kollamak) > köz-e-d-mek] {eT} gçl. f. [-ür] **1.** Gözetmek; kollamak; korumak. [ETY] **2.** Gütmek. [EUTS]
- küzemek¹**, [köz (göz) > köz-ē-mek] {eT} gçl. f. [-r] Korumak. [ETY]
- küzemek²**, [küz (güz) > köz-ē-mek] {eT} gçsz. f. [-r] Güzlemek. [DLT]
- küzen**, [küzen / Moğ. küren / küreñ] {eT} is. Kokarca; kır sıçanı.
- küzençü**, [köz (göz) > köz-ē-mek (kollamak) > köz-e-n-çü] (küzençü:) {eT} is. Koruyucu; muhafız. [ETY]
- küzengü**, [köz (göz) > köz-ē-mek > köz-ē-n-mek > küzen-gü] (küzençü:) {eT} is. **1.** Ayna. [ETY] **2.** Çan; zil. [ETY]
- küzermek**, [küz (güz) > küz-er-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Güzleşmek. [DLT]
- küzet**, [köz (göz) > köz-ē-mek > küz-e-t] {eT} is. **1.** Karakol. **2.** Nöbet zamanı. **3.** Bekçi. [Gabain] [EUTS]
- küzetçi**, [köz (göz) > köz-ē-mek > küz-e-t > küzet-çī] (küzetçi:) {eT} is. Gözetici; muhafız. [EUTS]
- küzetdürmek**, [köz (göz) > köz-ē-mek > küz-e-t-dür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Yerine getirmek. [EUTS]
- küzetmek**, [köz (göz) > köz-ē-mek > küz-e-t-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Gözetmek; korumak; kollamak; saklamak; muhafaza etmek. [EUTS] [KB] [Gabain] [Tekin]

- küzgermek**, [küz (*güz*) > küz-ger-mek] {eT} *gçl. f. [-ür]* Güzleşmek; güze doğru gitmek. [DLT]
- küzgü²**, [köz (*göz*) > küz-gü] (*küzgü:*) {eT} {ağız} *is.* → küzkü. Ayna. [Yüknek] [DS]
- küzgü¹**, [küskü] (*küskü:*) {eT} *is.* → küskü. [EUTS]
- küzi¹**, [Soğd. / Moğ. küci] {eT} *is.* → küji. [Gabain] [EUTS]
- küzi²**, [kücü / küzi كرى] {eAT} *is.* Gücü.
- küzki**, [küz > küz-kî] (*küzki:*) {eT} *sf.* Sonbahara ait; güzünki. [Gabain]
- küzkü**, [köz (*göz*) > köz-kü] (*közkü:*) {eT} *is.* Ayna. [ETY]
- küzkünek**, [? közkünek] {eT} *is.* Çakıra, kelere benzer bir kuş; hava yutmakla geçinir. [DLT]
- küzküni**, [küzküni] (*küzküni:*) {eT} *is.* Ateş böceği. [DLT]
- küzlüg**, [küz-lüg] {eT} *is.* Güz; sonbahar. [EUTS]
- küzngü**, [köz-ün-mek > küzn-gü / küznü] (*küznü*) {eT} *is.* Ayna. [ETY]
- küzük**, [küzük] {eT} *is.* **1.** Dokuma tezgâhında üst erişler ile alt erişleri birbirinden ayırmaya yarayan iplik düğümlü aygıt. [DLT] **2.** Dokumacı. [DLT]
- küzükmek**, [küz (*güz*) > küz-ük-mek] (*küskü:*) {eT} *gçsz. f. [-ür]* Güzleşmek. [DLT]
- küzüm eti**, [küz-üm + et-i] {ağız} *is. t.* Kışın yemek için tuzlanarak kurutulmuş et. [DS]
- küzün¹**, [küz (*güz*) > küz-ün] {eT} *zf.* Sonbaharda; güzün. [ETY]
- küzün²**, [küzen / Moğ. küren / küreñ] {eT} *is.* Kendisiyle serçe kuşu, tarla sıçanı, köstebek gibi şeyler avlanan sıçan cinsinden bir hayvan. [DLT]
- küzüngü**, [köz-ün-mek > küzüñü] (*küzüñü*) {eT} *is.* Ayna. [KB]
- küzürük, -gü** [küzür-ük] {ağız} *is.* Kavrulmuş kuyruktan elde edilen kıkırdak. [DS]
- kV** [Fr. kilovolt] *is. fiz.* Elektrik gerilimi veya potansiyel farkı biriminin bin katı olan kilovoltun kısaltması.
- kW** [Fr. kilo + Watt] *is. fiz.* Değeri bin vat veya 1,36 beygir gücü yahut 10² kilogrammetre olan güç biriminin kısaltması.
- kW/saat**, [Fr. kilo + Watt / saat] *is. fiz.* Gücü bir kilovat olan bir makinenin bir saat süreyle yaptığı işe eşit enerji ve iş birimi(3,6 megajul veya 367.200 kilogrammetre ya da 860 kilokalori)'nin kısaltması.
- kye** [kiye] {eT} *bağ.* Ve; bizzat. [EUTS]
- kyu**, [Jap. kyu] (*kiyu*) *is. spor.* Uzakdoğu sporlarından judo ve karatede beyaz, sarı, turuncu, yeşil, mavi ve kahverengi ile derecelendirilen çıraklık aşaması.

ÖTÜKEN
TÜRKÇE
SÖZLÜK

l, [l / L] (*le*) is. **1.** Latin asıllı Türk alfabesinin on beşinci harfi olup sızmalı, tonlu, ön ve art olmak üzere iki çeşidi bulunan avurt ünsüzüdür. **2.** Arap asıllı Türk alfabesinde 26. harf olan “lam”ın karşılığıdır; ebceet hesabında 30 sayısını gösterir. **☞ L demiri**, *Sanayide kullanılan L şeklinde bükülmüş demir çubuk.*

L mat. Roma sayı sisteminde 50 rakamını gösterir.

l, [Yun. litar] *kısalt.* Akışkanların hacmini ölçmekte kullanılan ve bir desimetre küp karşılığı olan litre-nin kısaltması.

l, *kısalt. fiz.* Yörünge kuvantum sayısını belirtir.

-l¹, [-l / -i-l / -ı-l / -u-l / -ü-l] *yap. e.* **1.** Fiilden fiil yapan ek. Edilgen çatı kurmaya yarar. {eT} (*aym*) [ETY] *adır-ı-l-mak* (*ayrılmak*) *basılmak*, *yazılmak*, *durulmak*, *görölmek*. **2.** Dönüşlülük kavramı taşıyan fiiller yapar: *serp-il-mek* (*gelişmek*, *boy atmak*), *irk-i-l-mek*, *kas-il-mak*, *dir-il-mek*, *saç-il-mak*, *düg-ül-mek*, *şes-il-mek*.

-l², [-l / -al / -el] *yap. e.* Sıfattan fiil türeten ek. Belli nitelikleri ve özellikleri bulundurmak kavramı katarak fiiller türetir. *azalmak*, *boşalmak*, *daralmak*, *çoğalmak*, *düzelmek*, *doğrulamak*, *durulmak*, *kısalma*, *küçölmek*, *yönelmek*, *yücelmek*, *çaw-il-mak*, (*meşhur olmak*)

-l¹, [-l / -al / -el] *yap. e.* **1.** Fiilden isim türeten ek. Fiilin belirttiği eylemin sonucu olarak ortaya çıkmış kavramı katarak isim ve sıfatlar yapar: *doğal* (*ortam*), *çatal*, *kural*. **2.** Geçişsiz fiilden sıfat ve zarf yapan ek. *düke-l*.

-l², [-l / -il / -ıl / -ul / -ül] *yap. e.* **1.** Fiillerden isim yapan ek. Kökteki anlamı bulundurma, işin veya oluşun sonucu, ürünü kavramlarını taşıyan isimler yapar: *ışıl*, *kısıl*, *ardıl*, *kurul*, *koşul*. **2.** Yapılan eylemle ilgili araç, gereç adları yapar: *çekül* (*ses bakımından şakul etkisinde kalmıştır*).

-l³, [-l / -il / -ıl / -ul / -ül] *yap. e.* **1.** İsimden isim ve sıfat yapan ek. Renk kavramı katar: *yeşil* (< *yaş-ıl*), *yeşil* (*yaprak*), *kızıl*, *kızıl* (*bayrak*). **2.** İsme bulundurulan, yansıtılan kavramları verir. Bu kelimeler

aynı zamanda sıfat olarak da kullanılabilir: *ağıl*, *kumul*, *buzul*, *tekil* (*isim*), *çoğul* (*isim*), *nesnel* (*kavram*), *eril* (*isim*), *ısl* (*işlem*).

-la¹, [-la- / -le-] {eT} {eAT} *yap. e.* İsimden geçişli ve geçişsiz fiiller türeten ek. *aruk-la-mak*, *tang-la-mak*, *ağır-la-mak*, *günü-le-mek*, *yok-la-mak* (*yukarı çıkmak*)

-la², [eT. ula-mak (*ulamak*, *birleştirmek*) > -la- / -le- / -lā-] *yap. e.* **1.** İsimden fiil yapma eki. İşlek bir ektir. “Ekleme, katma, ... şekline girmek, sağlama” gibi anlamlar kazandıran isimden fiil türetme eki. *sulamak*, *tuzlamak*, *yağlamak*. **2.** İsimle ilgili işleri yapma kavramı katar. *ab-la-mak* (*avlamak*) [ETY], *avuçlamak*, *parçalamak*, *avlamak*, *gözlemek*, *sızlamak* (< *sızılmak*), *işlemek*, *ciltlemek*. **3.** Yansıma kökenli kelimelerden yansımalarla ilgili eylemin yapıma kavramını katarak fiiller türetir: *çınılamak*, *gıdıklamak*, *hırlamak*, *havlamak*, *zırlamak*, *çatlamak*, *patlamak*, *vızlamak*.

-la¹, [il-mek (*bir şeye takılı*, *ilintili*, *bağlı olmak*) > il-e (-e: *zarf fiil eki*) > -la / -le] {eT} *yap. e.* İsimden sıfat ve zarf türeten ek.

-la², [-la / -le / -ıla / ile / -y-ıla / -y-ile / -y-la / -y-le] {eT} {eAT} *çek. e.* **1.** İsmın vasıta hâli (araçlılık durumu) ekidir; “ile” edatının ekleşmiş şeklidir. Edat olan “ile”nin başındaki “i-” sesinin düşmesi ile ek durumuna gelmiştir. Getirildikleri kelimelere yanında olma, beraberlik kavramı katar: *postayla*, *mektupla*, *seninle*, *çiçekle*, {eAT} *tünle* (*geceyle*, *geceleyn*) **2.** Bağlaç olan “ile”nin başındaki “i-” sesinin düşmesi ile ek durumuna gelmiştir. Eş görevli kelime ve kelime öbeklerini birbirine bağlar, ve bağlacının görevinde kullanılır: *çiçekle kelebek*, *çocukla annesi*, *kedıyla fare*, *kadıyla kaymakam*.

-la³, [-la / -le / -lak] *yap. e.* **1.** İsimden isim yapma eki. Kökteki ismin taşıdığı anlamın yapıldığı yer anlamı katar: *kışla*, *yağla*. **2.** İsmın belirttiği nesnenin çokça bulunduğu yer kavramı katar: *kumla*, *tuzla*.

-la⁴, [-la / -le] {eAT} *yap. e.* **1.** ... iken; ... olarak; -

lıkla. “Çekeriz aşk ile esrûkle (esrûk olarak) yük biz.” Çengname 2. Zaman zarflarına eklenerek anlamı pekiştirmeye veya “... vakti” anlamını belirtmeye yarar. “Hastalıktan yengile (pek yeni) kal-mışların..”. Müntehabü’ş-Şifa. 3. ... vakit. “Bu şa-rabın menfaatleri çokla (çoğu vakit) i’tidale yakındır.” Yadigâr-ı İbni Şerif.

la-, [Ar. lâ لآ] (lâ:) {OsT} e. Arapça kelimelerde olumsuzluk ifade eden bir ön ek; değil. ☞ **lâ-ahlâkî**, {OsT} 1. Ahlak dışı. 2. Töre dışı. || **lâ-ahlâkiye**, {OsT} 1. Ahlakdışıçılık. 2. Ahlakdışı kişi veya topluluk. || **lâ-akal**, {OsT} En azından; en aşağı. || **lâ-alet-ta’yîn**, {OsT} Ayırt etmeksizin; rastgele; gelişigüzel. || **lâ-alet-teşbih**, {OsT} Benzetme yoluyla olmaksızın; benzetilmeksizin. || **lâ-an-şey**, {OsT} Yok yere; boşuna; sebepsiz yere. || **lâ-be’s**, {OsT} Zararı yok; zararsız; sakıncası yok. || **lâ-bi-şartın**, {OsT} Şartsız olarak; bir şarta dayanmaksızın; koşulsuz olarak. || **lâ-büdd**, {OsT} 1. Ayrılık yok. 2. Çok gerekli; her hâlde; mutlaka; muhakkak. || **lâ-cerem**, {OsT} Şüphesiz; elbette; besbelli; naçar; zarurî. || **lâ-cevâb**, {OsT} 1. Cevapsız. 2. Sessiz kalış; 3. Cevap dışı. || **lâ-cezrî**, {OsT} bot. Tohumu ve kökü olmayan otların genel adı. || **lâ-dinî**, {OsT} Din ile ilgisi olmayan; dinsiz; din dışı; laik. || **lâ-ene**, {OsT} fel. Bilgi nesnesi “ben” olmayan; özneye karşıt olarak dış dünya veya bilgi nesnesi. || **lâ-garv**, {OsT} (Olay, durum vb. için) şaşılması değil; şaşmamak gerek. || **lâ-halâ**, {OsT} Gök kubbenin arkası kabul edilen yerler. || **lâ-keâm**, {OsT} 1. Diyecek bir şey yok. 2. Başka bir söze gerek kalmayacak kadar kesin; açık. || **lâ-lebenî**, {OsT} 1. Sütü yetersiz kadın. 2. Süt ememeyen çocuk. || **lâ-maddiye**, {OsT} Varlıkların maddiliğini inkâr edenlerin mesleği. || **lâ-mahâl**, {OsT} Yeri olmayan; yersiz. || **lâ-mantıkî**, {OsT} Mantık dışı; mantığa aykırı. || **lâ-mehâle**, {OsT} 1. Hilesiz. 2. Çaresiz; ister istemez. || **lâ-me-kân**, {OsT} 1. Yere ihtiyacı olmayan; yersiz; me-kânsız. 2. Allah. || **lâ-melâ**, {OsT} Gök kubbenin arkası kabul edilen yerler. || **lâ-muhâle**, {OsT} Mutlaka; behemehâl. || **lâ-müsellim**, {OsT} Teslim etmiş. || **lâ-nazîr**, {OsT} Benzeri olmayan; eşsiz; benzersiz. || **lâ-nazîr-e-leh**, {OsT} Emsalsiz; eşsiz. || **lâ-rahâte**, {OsT} Rahatsız. || **lâ-rahâte fi’d-dünyâ**, {OsT} Dünyada rahat yoktur; durup dinlenmeden çalışmak gerektir. || **lâ-sânî**, {OsT} Bir ikincisi olmayan; eşi olmayan; tek. || **lâ-siyyemâ**, {OsT} Buna gelince; özellikle; her şeyden ziyade; bâhusus; en çok. || **lâ-şebihe-leh**, {OsT} Hiçbir yerde benzeri olmayan. || **lâ-şekk**, {OsT} Şüphe yok; şüphesiz; elbette. || **lâ-şerîke-lehu**, {OsT} Eşi ve benzeri olmayan; ortaksız. || **lâ-şey**, {OsT} Önemi yok; bir şey değil; değmez. || **lâ-tâil**, {OsT} Yararı olmayan; anlamsız; boş; gereksiz. || **lâ-temsîl**, {OsT} “Benzetmek gibi olmasın.” anlamında kullanılır. || **lâ-tenâhi**, {OsT} Bitmez tükenmez; sonsuz; nâmütenahi. || **lâ-tenâsü-**

lî, {OsT} Çiftleşme olmadan veya cinsinin yardımı olmadan yetişen bitki. || **lâ-teşbih**, {OsT} “Benzetmek gibi olmasın.” anlamında kullanılır; benzetmeksizin. || **lâ-tuhsâ**, {OsT} Sayısız; sayıya gelmez; hesaplanmaz. || **lâ-ubâlî**, {OsT} Alakasız; kayıtsız; hüremtsiz; senli benli; dikkatsiz. || **lâ-ubâliyâne**, {OsT} Saygısız ve kayıtsız biçimde. || **lâ-v’allah**, {OsT} Yemin deyimi olarak kullanılır. || **lâ ve naam**, {OsT} Ne hayır, ne evet. || **lâ-vücûd**, {OsT} fel. Ben dışı; özgeye ait; dış dünya veya bilgi nesnesi. || **lâ-ya’lem**, {OsT} Bir şey bilmez; bilmeyen. || **lâ-yâ’nî**, {OsT} 1. Anlamsız; boş; saçma. 2. Önemsiz; kullanışsız; yararsız. || **lâ-yecûz**, {OsT} 1. Dinî kurallara aykırı olan; haram; olamaz; müsaade edilmez. 2. Caiz olmayan; fazla; gereksiz. || **lâ-yefhem**, {OsT} Anlayış göstermeyen; anlayışsız. || **lâ-yefnâ**, {OsT} Yok olmaz; bitmez; tükenmez; ölmez; fena bulmaz. || **lâ-yemût**, {OsT} Hayatı sona ermez; mahvolmaz; ölmez. || **lâ-yen-azl**, {OsT} Görevden alınamaz; görevinde sürekli duran. || **lâ-yen-bagî**, {OsT} Uygun olmayan; yakışksız; uygunsuz; layık olmaz; yakışmaz; uymaz. || **lâ-yen-fekk**, {OsT} Ayrılmaz; bölünmez. || **lâ-yen-katî**, {OsT} Durmadan; aralıksız; kesilmeksizin; devamlı olarak; biteviye. || **lâ-yen-kesîr**, {OsT} Kesilmez; bölünmez; kırılmaz. || **lâ-yetebeddel**, {OsT} Değişmez; değişemez. || **lâ-yetecezzâ**, {OsT} Parçalanmaz; ayrılmaz; bölünmez; en küçük parça. || **lâ-yetegayyer**, {OsT} Değişmez; bozulmaz. || **lâ-yetehammel**, {OsT} Dayanılmaz; tahammül edilmez. || **lâ-yetenâhî**, {OsT} Sonsuz; nihayetsiz. || **lâ-yetezelzel**, {OsT} Sarsılmaz; güvenilir; istikrarlı; ebedî. || **lâ-yezâl**, {OsT} Zeval bulmaz; ölümsüz; bitimsiz; ebedî; Allah. || **lâ-yezâlî**, {OsT} Ebedî olana ait. || **lâ-yuadd**, {OsT} Sayısız; pek çok; sayısı belli olmayan; sayılamaz. || **lâ-yuadd ve lâ-yuhsâ**, {OsT} Sayısız; hesapsız. || **lâ-yugleb**, {OsT} Yenilmez; mağlûp edilemez. || **lâ-yuhsâ**, {OsT} Hesa-ba gelmez; hesapsız; pek çok. || **lâ-yuhtî**, {OsT} Hata yapmaz; yanılmaz. || **lâ-yukâl**, {OsT} Cinsel organ; tenasül aleti. || **lâ-yu’kal**, {OsT} Akıl almaz; anlaşılmaz. || **lâ-yu’lâ**, {OsT} Üstüne çıkılamaz; çok yüksek; galip ve üstün gelinemez. || **lâ-yu’lem**, {OsT} Bilinemez; bilinmez. || **lâ-yu’ref**, {OsT} Tarif edilemez; anlaşılabilir; kavranılmaz; bilinemez. || **lâ-yutâk**, {OsT} Dayanılmaz; tahammül edilmez; takat yetmez; güç yetmez; çekilmez. || **lâ-yuzâl**, {OsT} İzale edilmez; tükenmez; zeval bulmaz. || **lâ-yüfhem**, {OsT} Anlaşılmaz; kavranmaz; fehmedilmez. || **lâ-yüfnâ**, {OsT} Yok edilemez; tüketilmez; ebedî; fena bulmaz. || **lâ-yüs’el**, {OsT} Sorumlu tutulamaz; sorumsuz; mesuliyetsiz; sorulmaz. || **lâ-yüs’elü-emmâ yef’âl**, {OsT} Yaptığının hesabı sorulmaz; yaptığından sorumlu tutulamaz; Allah. || **lâ-yüzâl**, {OsT} Yok edilemez. || **lâ-zâle**, {OsT} 1. Yok olmasın; zeval bulmasın; baki dursun; daim olsun. 2. (...) olsun. || **lâ-zeval**, {OsT} Zeval bulmaz; sonu

gelmez; yükselişi durmaz; zevalsiz. || **lâ-zevâle-leh**, {OsT} *Asla zeval bulmaz.*

La, [Yun. lanthanein > Fr. lanthane] *is. kim.* Atom ağırlığı 138,92, atom numarası 57, yoğunluğu 6.1 olan periyotlar cetvelinde nadir topraklar grubunun ilk elementi lantanın sembolü.

la¹, [-la] {eT} *e.* 1. İşin tahakkukunu ve bitmesini gösteren fiiller sonuna gelen bir edat. Bu söz, Oğuzlarda işin olduğunu bilmediği için dinleyen adamda bir parça inkâr anlamı olduğu zaman kullanılır. “*Ol bardı la (o gitti be.)*” [DLT] 2. {ağız} → le [Atalay]

la², [Çin. lo] {eT} *is.* Yük hayvanı; katır. [EUTS] [Gabain]

la³, [Lat. labii (Vaftizci Yahya ilahisinde geçen bir kelime) *is. müz.* Gamda sol ile si arasında yer alan, saniyede 435 çift titreşimli diyapazondan elde edilen ses ve nota.

laahlakiye, [Ar. lâ-aḥlâkiyye لا اِخْلَاقِيه (lâahlâ:kiye) {OsT} *is. fel.* 1. Bütün toplumlarda var olan ahlak kurallarını ve yasalarının yetkisini kabul etmeyen dünya görüşü; ahlakdışıcılık. 2. Bu dünya görüşünü benimseyen kimse.

laakal, -lli [Ar. lâ-aḳal لا اِقْل (lâ:akal, k kalın söylenir) {OsT} *zf.* En azından; hiç olmazsa; asgarî.

laalettayin, [Ar. lâ-‘alâ-e’t-ta‘yîn لا على التعيين (lâ:-letta:yi:n) {OsT} *zf.* → laettayin.

laaletteşbih, [Ar. lâ-‘alâ-e’t-teşbih لا على التشبيه (lâ:-letteşbi:h) {OsT} *zf.* Teşbih yolu ile olmaksızın; benzetilmeksizin.

la’alle, [Ar. la‘alle لعل (lâalle) {OsT} *zf.* (Olabilecek şeyler için) belki; umulur ki; ola ki.

la’anne, [Ar. la‘anne لعن (lâanne) {OsT} *cümle.* Lanet etti.

lab¹, [lab / lap (yans.)] *is.* Düzensiz adım atmayı, dengesiz yürümeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lab(b)-ak, lab(b)-an lubban*

lab², [Moğ. lab] {eT} *sf.* Emin; sağlam; muhakkak. [EUTS]

laba, [? laba] {ağız} *is.* Koyun veya keçinin boyun eti. [DS]

labada¹, [Yun. lápato] *is. bot.* Karabuğdaygillerden, su kıyılarında, sulak yerlerde kendiliğinden biten, yaprakları sebze gibi pişirilip yenen, kök ve yapraklarından tıpta yararlanan, kazık köklü, çok yıllık otsu bitki, (*Rumex patientia*).

labada², [Far. libāçe => labada] {ağız} *is.* 1. Bluz. 2. Cüppe. [DS]

labaltı, [yaba+alt-ı] *is.* → yabaltı.

labbak, -ğî [lab (yans.) > lab(b)-ak] {ağız} *sf.* (Kişi için) davranışları yavaş olan. [DS] ☞ **labbak helvası**, Yağ, nişasta ve pekmeze yapılan bir tür pelte.

labbızık, -ğî [lab(b)ı-z-ık] {ağız} *sf.* Basık; yassı. [DS]

labbut, -du [Ar. nebbūt] {ağız} *is.* Kalın sopa. [DS]

labe, [Far. lābe لابه (lā:be) {OsT} *is.* 1. Yalvarma; birine yaltaklanma. 2. Yaltaklanma amacıyla söylenen söz.

label, [İng. label] *is.* 1. Meslek odalarınca hazırlanarak malın üzerine konulan kaynak ve üretim koşullarını belirten etiket. 2. Bir ürünün kalitesini garanti eden işaret.

labıt, -dı [Ar. nebbūt] {ağız} *is.* 1. Saç üstündeki yufka ekmeği çevirmekte kullanılan tahta kürek. 2. Öküzleri dürtmekte kullanılan üvendirenin ucundaki yassı demir. [DS]

labıt, -dı [Far. nevbet => nöbet] {ağız} *is.* Kez. [DS]

labıtak, [lab (yans.) > lab(b)-adak > labıdak] {ağız} *zf.* Çabucak. [DS]

labirent, [Yun. labyrinthos (lâbirent) *is.* 1. İçine girenin kolay kolay çıkamayacağı biçimde, birbiri içine geçmiş ve karmaşık olarak düzenlenmiş geçitlerden meydana gelmiş yapı. 2. mecaz. İçinden çıkılmayacak kadar karışık ve güç durum; çözümü güç mesele. 3. anat. İç kulağı oluşturan bölümlerin tümü. 4. Dik açılarla birbirini kesen desen ve yollarla yapılmış süsleme biçimi. 5. Çok yollu birtakım çizgilerden meydana gelen ve çıkış yolunu bulma esasına dayanan bir tür çizgi oyun. 6. psikol. Çoğunlukla hayvanların öğrenme yeteneklerini araştırmak amacıyla düzenlenmiş karmaşık geçit ve yollardan oluşan cihaz.

labirentit, [Yun. labyrinthite] *is. tıp.* Genellikle bir orta kulak iltihabından veya bir orta kulak ameliyatından sonra görülen, işitme ve denge bozukluklarıyla belirginleşen iç kulak iltihabı.

labis, [Ar. libās > lābis لا بيس (lā:bis) {OsT} *sf.* (Bir şeyi) giymiş olan; giyen.

labit, [? lābit] {ağız} *zf.* Ne de olsa. [DS]

labiye, [lobiye > labiye] {ağız} *is.* 1. Börülce. 2. Fasulye. [DS]

lablak, [lab (yans.) > lab+lak] {ağız} *is.* Ağda. [DS]

labne, [Ar. leben (süt) > labne لبنه] *is.* Bir tür peynir.

laborant, [Lat. laborans > Alm. laborant] *is.* 1. Tahlil ve araştırma laboratuvarlarında yardımcı olarak çalışan kişi. 2. Bir öğretmenin dersi için gerekli laboratuvar deneylerini hazırlayan kimse.

laborantlık, -ğî [laborant-lık] *is.* Laborantın işi ve mesleği.

laboratuvar, [Fr. laboratoire] (lâboratuvar) *is.* 1. Bilimsel araştırmalar, sanayi deneyleri, çeşitli analizler, fotoğraf çekimleri, çizimler vb. çalışmalar yapılabilen araç, gereç ve makinelerin bulunduğu yer. 2. Bir fabrikada üretilen malların kontrol ve denemelerinin yapılmasını sağlayan bölüm. ☞ **laboratuvar muayeneleri**, *tıp.* Hastalığın tanısını sağlamakta ve uygulanacak tedavinin seçiminde klinik muayenelere ışık tutacak her türlü biyokim-

ya, hücre bilimi, doku bilimi, bakteriyoloji, parazitoloji, elektrokoloji, seroloji, radyoloji muayene ve tahlilleri.

labrador, [Fr. labrador (*Kanada'da bir yarımada*)] (*lâbrador*) *is. jeol.* Kanada'nın doğu kıyısındaki Labrador kıyılarında bol miktarda rastlanan, feldspat grubundan, plajiyoklaz dizisinde yer alan doğal alüminyum, kalsiyum ve sodyum silikati; labradorit.

labradorit, [Fr. labrodarite] (*lâbrodit*) *is.* → labrador.

labros, [Fr. labrus] (*lâ'bro*) *is.* Lapina balığının büyük boylusu.

labunya, [Çing. lubnia (*fahişe*)] (*ağız*) *is.* 1. Kunduracılıkta ayakkabıya cila vurmakta kullanılan araç. [DS] 2. *argo.* Kadınsı davranışlı edilgin eşcinsel erkek.

labut¹, [Ar. nebbut نوبت => labut / lobut] *is.* 1. Sac üstündeki yufka ekmeği çevirmekte kullanılan tahta kürek. 2. Balıkları ürkütüp, serpilen ağ yönünde gitmelerini sağlamak için üstüne vurarak ses çıkarılan, saplı, madenden yapılmış kap.

labut², [? labut] (*ağız*) *zf.* Er geç; şüphesiz. [DS]

lac, [Far. lāc لاج] (*lâ:c*) (*OsT*) *sf.* Çıplak.

-laca, [-la-ca / -le-ce] (*eAT*) *yap e.* 1. -leyin; ...vakti. ... "sabahlaca (*sabahleyin*) varmak." Babüsü'l-Vasit. 2. ... olarak. "Yengilece (*yeni olarak*) bir işe başlayan kimse." Babüsü'l-Vasit.

laceverd, [Ar. lāceverd لاجورد] (*lâ:ceverd*) (*OsT*) *sf.* 1. Lacivert. 2. Koyu mavi renkli değerli bir süs taşı. ☞ **laceverd-hün**, (*OsT*) *Gökyüzü.*

laciverdi, [Far. lāceverd + Ar. -ī لاجوردی] (*lâ:civerdi*) (*OsT*) *sf.* Lacivert renkte olan; lacivert renkli; laciverde çalan.

lacivert, **-di** [Far. lāceverd لاجورد] (*lâ:civert*) (*OsT*) *sf.* 1. Koyu mavi renkte olan. 2. *is.* Koyu mavi renk. ☞ **laciverd-hün**, (*OsT*) *Gökyüzü; felek.* || **lacivert taşı**, *min.* İçinde düzgün bir şekilde dağılmış kükürt bulunan, sodyum ve alüminyum silikattan oluşan, koyu mavi renkte değerli bir taş; lapis.

lacivertlik, **-ği** [lacivert-lik] (*lâ:civertlik*) *is.* Koyu mavi renkte olma durumu; lacivert renklilik.

laç, [Far. lāç لاج] (*lâ:ç*) (*OsT*) *is.* Aldatma; oyun etme.

laçın, [Moğ. nacin / ? laçın / laşın] (*lâçın*) (*eT*) *is.* 1. Şahin; doğan. (*ağız*) (*aynı*) [EUTS] [DLT] [Gabain] [DS] 2. Yiğit adam. [DLT] 3. (*ağız*) Atmaca. [DS] 4. (*ağız*) Çıkılması güç kayalık yer. [DS]

laçık, **-ği** [? laçık / larçık] (*ağız*) *sf.* (Ekmek vb. yiyecek için) içini çekmemiş, hamur kalmış. [DS]

laçın, [*eT*, Moğ. nacin / ? laçın / laşın] (*lâçın*) *is. zool.* 1. Ayakları ve gagası kırmızı, kanat üstü mavi gri renkte, yer yer siyah bantlı, göğüs ve karın kirli

beyaz benekli, karın cnine koyu lekeli, 38-48 cm. arasında değişen boyda, dağ ve düzlüklerdeki kayalıklarda, sivri kayaların tepesinde ve yüksek ağaçlarda yuvalanan, çoğunlukla kuşları avlayarak beslenen, eğitilmek suretiyle avcılıkta kullanılan bir tür doğan; gök doğan; göçmen doğan; keklik kenezi, (*Falco peregrinus*). 2. (*eAT*) (*OsT*) Şahin. 3. Çıkılması güç kayalık yer. 4. (*ağız*) Bir tür halk oyunu; bar. [DS] 5. (*ağız*) Doğan. [DS] 6. (*OsT*) *sf.* Sarp; yalçın. 7. Cüretli; cesur; şiddetli.

laçka, [İt. lasca] (*lâ'çka*) *is. dnz.* 1. Gemi halatının gevşetilmesi, boş bırakılması. 2. *sf. mecaz.* (Alet, makine vb. için) işlemez duruma gelmiş; gevşemiş; düzensiz bir durum almış olan; düzeni bozulmuş; verimini yitirmiş. 3. *mecaz.* (Kişi için) bir çaba harcamayan; çalışmayan. 4. *ünl. dnz.* "Bırak" anlamında halatın gevşetilmesi için verilen komut. ☞ **laçka etmek**, 1. *dnz.* Halatı bırakmak; gevşetmek. 2. *mecaz.* Gevşetmek. 3. *mecaz.* Bitkin duruma getirmek. || **laçka olmak**, 1. (Halat için) gevşetilmek; bırakılmak. 2. (*Vida, civata* vb. için) gevşemek; tutmamak; işlerliğini yitirmek; aşınarak gevşemek; laçkalaşmak. 3. (*İş, yer, düzen* vb. için) iyi işlemez olmak; düzeni bozulmak.

laçkalaşma, [laçka-la-ş-ma] (*lâçkalaşma*) *is.* Laçkalaşmak eylemi veya durumu.

laçkalaşmak, [laçka-la-ş-mak] (*lâçkalaşmak*) *gcsz. f. [-ır]* 1. (Halat için) gevşetilmek; bırakılmak. 2. (Makine, alet, vida vb. için) gevşemek; bozulmak; işlerliğini yitirmek; aşınma yüzünden tutmaz olmak; laçka olmak. 3. *mecaz.* (İş, yer, düzen vb. için) iyi işlemez olmak; düzeni bozulmak; gevşemek.

laçkalık, **-ğı** [laçka-lık] (*lâçkalık*) *is.* 1. Laçka olma durumu. 2. *mecaz.* Bozukluk; gevşeklik; düzensizlik; aldırılmazlık.

lad, [Far. lād لاد] (*lâ:d*) (*OsT*) *is.* Duvar.

lada, [Slav. leda] *is.* Eski Slav tanrılarında düğün ve eğlence tanrısının adı.

ladanum, [Fr. labdanum] (*lâ:danum*) *is.* Bir laden türünden özütlenerek elde edilen ve parfümcülükte kullanılan reçineli bir sakız.

ladas, [Yun. neatos => nadas / ladas] (*ağız*) *is.* Bahçe. [DS]

lade, [Far. lāde لاد] (*lâ:de*) (*OsT*) *sf.* Akılsız; aptal; budala.

laden, [Yun. ladania / Far. lāden لادن] (*lâ:den*) (*OsT*) *is. bot.* 1. Ladengillerden, Akdeniz Bölgesinde yetişen, kışın yapraklarını dökmeyen, beyaz, pembe çiçekli, tüylü ve yapışkan yapraklı, bir türünden ak amber yerine kullanılan kokulu bir reçine çıkarılan, on yedi türü bulunan ağaççıkların genel adı; pamuk otu; tavşancık; karağan, (*Cistus creticus*, *C. laufolius*). 2. Bu bitkinin bir türünden (*Cistus creticus*)

çıkarılan ve kadınların ben yapmakta kullandıkları, ayrıca halk hekimliğinde balgam söktürücü, nezle, dizanteri hastalıklarında tütsü olarak kullanılan, hoş kokulu, siyah ve kırmızı renkli bir zamk. **3.** Bu bitkiden elde edilen sürme veya rastık.

ladengiller, [laden-gil-ler] (*lâ:dengiller*) *is. bot.* Örnek türleri laden olan, kurak yerlerde yetişen, iki evcikli, birçok türü reçineli öz su salgılayan, çiçekleri parlak renkli, büyük ve çapraz döllenmeli, çiçekli bitkiler familyası, (*Cistaceae*).

ladenli, [laden-li] (*lâdenli*) *sf.* Laden sürülmüş olan.

lades, [Far. yâd-dâšten (*akılda tutmak; not*) > yâd-dâst / yâdest لادس] (*lâ:des*) *is.* Ortaya bir armağan konulduktan sonra, iki kişinin lades kemiğinin birer ucundan tutup kırarak girdiği, daha sonraları ise diğerinden bir şey alırken “aklımda” demeyi unutanın kaybettiği bir bahis. ☞ **lades kemiği**, *zool.* Kuşların göğsünün ön tarafında bulunan ve iki köprücük kemiğinin alt uçlarının birleşmesinden meydana gelen V şeklindeki kemik. || **lades oyunu**, Ortaya bir armağan konulduktan sonra, iki kişinin lades kemiğinin birer ucundan tutup kırarak girdiği, daha sonraları ise diğerinden bir şey alırken “aklımda” demeyi unutanın kaybettiği bir bahis. || **lades tutuşmak**, (İki kişi için) lades kemiğinin birer ucundan tutarak bahse girişmek. || **lades yapmak**, Ladeste yenmek; bahsi kazanmak.

ladiger, [Far. yad-gâr یادگار] (*lâ:diger*) {ağız} *is.* Armağan. [DS]

ladin, [Lat. ladonum] *is. bot.* Çamgillerden, Kuzey Yarım kürenin ılıman bölgelerinde yetişen, tepesi konimsi, dalları çevresel dizimli, gövdesi ince, pulsu ve çatlaklı kabukla örtülü, kışın yapraklarını dökmeyen, yaprakları iğne olmakla birlikte daha az yassı, kozalakları aşağı doğru sarkık, olgunlaşınca açılmadan yere düşen, kızılımsı kül renkli, 30-40 m. kadar boyolanabilen, kerestesinden geniş bir alanda yararlanılan, pek çok türü bulunan orman ağacı, (*Picea*).

ladim, [Ar. nâdim نادم] (*lâ:dim*) {ağız} *sf.* Yaptığına pişman olan. [DS]

ladine, [Far. lādine لادنه] (*lâ:dine*) {OsT} *is.* Kendir; kenevir.

ladinga, [? ladinga لادنگه] (*lâdi'nga*) {OsT} *is.* Palaska.

ladinî, [Ar. lādīnī لادینی] (*lâ:di:ni:*) {OsT} *sf.* **1.** Din dışı; dinî olmayan; din ile ilgisi bulunmayan. **2.** Dine aykırı olmamakla birlikte din ile ilgisi bulunmayan. **3.** Laik.

laedri, [Ar. lā-edrī (bilmem) لادری] (*lâ:edri:*) {OsT} *sf.* **1.** Kime ait olduğu bilinmeyen; yazarı bilinmeyen; kime ait olduğu bilinmeyen şiir ve yazıların altına konulan kayıt. **2. fel.** Bilginin bağıntılı olduğunu, bundan dolayı bilginin salt olmadığına ina-

nan (kimse). **3.** Allah'ın ve evrenin nereden ve nasıl türediğinin bilinemeyeceğini ileri süren öğretiyi benimseyen kimse; bilinemezci; agnostik.

laedriye, [Ar. lā-edriyye لادريه] (*lâ:edriye*) {OsT} *is.*

fel. **1.** Mutlak bilginin insan aklınca kavranamayacağı, doğanın özünün ve varlıkların kökeninin ve geleceğinin bilinemeyeceğini savunan öğreti. **2.** Allah'ın ve evrenin nereden ve nasıl türediğinin bilinemeyeceğini ileri süren öğretiyi; bilinemezcilik; agnostisizm.

laf, [Far. lāf لاف] (*lâ:f*) *is.* **1.** Duygu ve düşünceleri anlatmak için söylenen söz veya sözler; söz; lakırdı. **2. mecaz.** Bir geçerliliği olmayan, uygulanması imkânsız söz; hiçbir şey ifade etmeyen boş, yarar-sız düşünce. **3.** Konuşma. **4.** Konuşma konusu; mevzu; bahis. **5. ünl.** Söylenen söze karşılık olarak “Bu sözün bir önemi ve değeri yok! Olmayacak şey” anlamında kullanılan hafifseme sözü. **6.** Anlamsız söz; boş öğünme. ☞ **lafa boğmak**, Bir konu üzerinde konuşup tartışırken, konu ile ilgisi olmayan bir şey söyleyerek konuşmanın yönünü değiştirip asıl konuyu unutturmak; güdültüye getirerek geçiştirmek; değiştirmek; karıştırmak. || (bir kimseyi) **lafa boğmak**, Birinin söz söylemesine fırsat vermemek. || **laf açmak**, **1.** Söz etmeye başlamak; söz etmek; konuşmaya başlamak; konuşmak; konuya girmek. **2.** Üzerinde konuşulacak yeni bir konuya girmek veya böyle bir konu bulmak. || **laf açmazı**, argo. Anlaşılması güç veya nükteli söz. || **lafa dalmak**, Çok konuşmak; uzun süren bir sohbette bulunmak; kendini konuşmaya kaptırarak asıl yapması gereken işi unutmak. || **laf ağzında kalmak**, Sözü bitirmeye fırsat bulamamak. || **lafa karışmak**, (İki ve daha çok kişi konuşurken, dışarıdan bir başkası) konuşmaya katılmak; başkalarının konuşmasına katılmak; söze karışmak. || **lafa limon sıkma**, Uygunsuz davranışlarda bulunarak konuşmanın akışını kesmek veya değiştirmek. || **laf altında kalmamak**, Ağzı kavgasında her sözün cevabını vermek; kırıcı ve sert sözleri karşılıksız bırakmamak; söylenenlere aynı biçim, anlam ve tonda karşılık vermek; kendisini ilgilendiren ve rahatsız eden her türlü ithamı çürütürerek durumu düzeltmek; lakırdı altında kalmamak; söz altında kalmamak. || **laf anası**, {ağız} Söz ve cevap bulmakta usta olan; laf ebesi. || **laf anlamak**, Anlayış sahibi olmak; söz dinlemek. || **laf anlamamak**, **1.** Söylenen kulak vermemek; kulak asmamak; aldırış etmemek. **2.** Söyleneni idrak edememek. || **laf anlamaz**, **1.** Anlayışsız; kaba; aptal. **2.** Söz dinlemeyen, kendi bildiğinden şaşmayan; inatçı; dik kafalı; sabit fikirli. || **laf anlatmak**, **1.** Konuşmak. **2.** Birini bir konuda ikna etmeye çalışmak; onu ikna edinceye kadar konuşmak. || **lafa paça salmak**, {ağız} Sözü uzatmak. || **laf aramızda**, “Kimse duymasın; söyle-

diklerim ikimizin arasında kalsın." anlamında kullanılan uyarı sözü.|| **laf atmak**, 1. Bir kimseyi, uzaktan uzağa dokunaklı sözle rahatsız etmek; incitici bir sözü işitmesini sağlayacak biçimde uzaktan söylemek. 2. Bir kadın veya kıza sözle sarkıntılık etmek; sözle sarkıntılık etmek. 3. Konuşmak; söze başlamak; söyleşmek. 4. {ağız} Yalan söylemek. [DS]|| **lafa tutmak**, Zamansız ve yersiz sözlerle birini oyalamak; konuşarak meşgul etmek; boş sözlerle zaman almak; sözü uzatarak birini işinden alıkoymak; oyalamak; lakırdıya tutmak.|| **lafa yekün tutmak**, Konuşmayı bir özetle bitirmek; sonuca bağlamak; sözü bitirmek.|| **laf cambazı**, Başkalarını etkileyici ve kandırıcı konuşma yapan kimse.|| **laf cambazlığı**, 1. Etkileyici ve kandırıcı söz söyleme durumu. 2. Kelimeleri kendi anlamı dışında kullanarak sözcük oyunlarına başvurma; sözü gerçek anlamından saptırma.|| **laf çatlatmak**, {OsT} {ağız} Büyük konuşmak; yüksekte atmak; abartmak. [DS]|| **laf çıkarmak**, 1. Yeni bir şey söylemek; yeni bir fikir ortaya atmak. 2. Dedikodu yapmak. 3. Aslı olmayan bir şeyi gerçekmiş gibi yaymak; lakırdı çıkarmak.|| **laf çıkmak**, Hakkında söylenti dolaşmak; dedikoduya sebep olmak; söylenti dolaşmak.|| **Laf değil!** Bir şeyin önemini vurgulamak için kullanılır; önemli.|| **laf dinlemek**, 1. Konuşulanları kendisini ilgilendirmedeği hâlde işitmeye çalışmak. 2. Kendisine yapılan öğüde uymak; söz dinlemek.|| **laf dokundurmak**, Birine bir konuyu dolaylı biçimde anlatmaya çalışmak; ima etmek.|| **laf düşmemek**, 1. Çeşitli sebeplerden kendisine konuşma sırası gelmemek; söz düşmemek. 2. Daha yetkili kişiler varken görüşünü belirtmesine gerek duyulmamak.|| **laf ebeliği**, Gevezelik.|| **laf ebesi**, Herkese cevap yetiştiren, çok konuşan kimse; geveze.|| **laf etmek**, 1. Biriyile konuşmak. 2. Söz etmek; bahsetmek. 3. Dedikodu konusu yapmak. 4. Münakaşa etmek.|| **laf geçiştirmek** (geçüştürmek), {ağız} İki kişi arasında söz taşıyarak ara bozmak. [DS]|| **laf götürüp getirmek**, Kişilerin arasını açmak için, birbiri aleyhinde söylediklerini diğerine iletmek.|| **lafı ağzına tıkmak**, Konuşan birinin söyleyeceklerini çeşitli şekillerle söyletmemek; söylediklerine tepki göstererek konuşmasına imkân tanımamak; konuşmasını engellemek; konuşturmamak; sözlerini bitirmesine fırsat vermemek; lakırdıyı ağzına tıkmak.|| **lafı ağzında bırakmak**, Birinin söyleyeceklerini söylemesine izin vermemek; konuşmasını kesmek; sözlerini bitirmesine fırsat vermemek.|| **lafı ağzında gevelemek**, Asıl söylemek istediğini bir türlü söyleyemeyerek, yakın ve çağrıştırmacı şeylerden söz etmek; lakırdıyı ağzında gevelemek.|| **lafı ağzında kalmak**, Sözü tamamlamaya fırsat bulamamak.|| **lafı ağzından çıkarmak**, Söylenmemesi gereken veya gizli tutulan bir sözü düşünceşizce söyleyivermek.|| **lafı bağla-**

mak, Bir konu üzerinde son sözü söylemek; sözü bitirmek.|| **lafı çevirmek**, Konuşmanın akışının sarkıncalı bir durum aldığı sezerek konuyu değiştirmek; konuşmanın akışını değiştirmek; lakırdıyı çevirmek.|| **lafı çiğnemek**, Gereksiz ayrıntılarla sözü uzatarak bir türlü sonunu getirememek; lakırdıyı çiğnemek.|| **lafı değiştirmek**, 1. Konuşulan konunun dışında başka bir konudan söz ederek konuşmaları o yöne çevirmek; başka bir şeyden söz etmeye başlamak. 2. Başka birisinin yanında, önceden kararlaştırılan biçimde konuşmamak.|| **lafı geçmek**, 1. Kendisinden söz edilmek; hakkında konuşulmak. 2. Kendisine saygı duyulduğu için emirleri hemen yerine getirilir olmak; sözü etkili olmak; sözü dinlenmek.|| **lafı götünden anlamak**, {ağız} → lafı kıcımdan anlamak.|| **lafı kesmek**, Sözü bitirmek; konuşmaya son vermek.|| **lafı kıcımdan anlamak**, Söylenenleri iyi dinlememek veya anlayamamak yüzünden yanlış anlamak; ters anlamak.|| **lafı kıcımdan dinlemek**, Konuşulan konuyu ilgisizce, üstünkörü ve önem vermeden dinlemek.|| **lafı kısa kesmek**, Söylenecekleri az ve öz sözlerle ifade etmek; az ve öz konuşmak.|| **Lafı mı olur?** 1. "Şu anda onun sırası değil, daha önemli konular var." anlamında söylenen söz. 2. Bir şey yaptırmak için ricada bulunulduğunda "Seve seve yaparım." "Söylemeye değer mi?" veya "Önemi yok." anlamında söylenen söz. || **Lafın gümrüğü olmaz ya!..** "Herhangi bir karışan, engel olan yok da bildiği gibi konuşuyor." anlamında kullanılır.|| **lafın kepeği**, {ağız} Gereksiz söz. [DS]|| **lafını ağzında bırakmak**, Konuşan kimsenin sözünü tamamlamasına imkân vermemek; sözünü kesmek.|| **lafını balla kesmek**, Birisi konuşurken izin isteyip araya girmek, konuşmak.|| **Lafını balla kestim**, Konuşan birinin sözlerini kesip araya girmek istediği an "Müsaade edin!" anlamında izin almak için söylenir.|| **lafını bilmek**, 1. Söyledikleri ile başkalarını rahatsız etmemek; ölçülü, tutarlı ve başkalarını incitmeyecek biçimde konuşmak; konuştuklarının nasıl yorumlanacağını bilmek; yanlış yorumlanacak sözler söylememek. 2. Güzel ve tutarlı konuşmak.|| **lafını esirgememek**, Düşüncelerini açık açık söylemek; dobra dobra konuşmak; sözünü esirgememek; sözünü sakımmamak.|| **lafını etmek**, Birinden veya bir şeyden söz etmek; hakkında konuşmak; onunla ilgili bazı şeyler söylemek; onun üstüne konuşmak; ondan bahsetmek; lakırdısını etmek.|| **lafını kesmek**, 1. Birinin sözlerini tamamlamasına fırsat vermemek; susmasına neden olmak. 2. Konuşmanın arasına girmek.|| **lafını şaşırarak**, Konuşma sırasında şaşırarak başka şeyler söylemek veya ne söyleyeceğini bilememek; heyecan veya korkudan söyleyeceği şeyleri bilememek.|| **lafını yedirmek**, Bir iddia ile söylenen veya hakaret taşıyan sözleri geri aldırarak.|| **lafın kubbesini dik-**

mek, {ağız} Gereksiz bir tartışmayı yerinde bir sözle bitirmek. || **lafın urmak**, {eAT} Sözüünü etmek. || **lafı sulandırmak**, Ciddî ve önemli bir konudan söz edilirken araya ilgisiz, anlamsız, boş veya hafif bir söz karıştırarak işin ciddiyetini dağıtmak. || **lafı uzatmak**, Konuşmayı gereksiz ve boş sözlerle gereğinden fazla sürdürmeye çalışmak; esastan ayrılarak gereksiz ayrıntıları anlatmaya çalışmak. || **lafı yabana atmamak**, Söylenenlere gereken önemi ve değeri vermek; uyarılara önem vermek; söylenenleri yerine getirmek; uymak. || **laf işitmek**, Azarlanmak; paylanmak. || **laf kalabalığı**, Gündemde olan sözle, konuşulan konuyla, esasla veya sorunla ilgisi olmayan söz; boş ve gereksiz sözler. || **laf kaldıramamak**, Kendisine söylenen kırıcı sözlere veya eleştirilere dayanamamak; sabırsızca tepki vermek. || **laf kaynayıp gitmek**, Söylenen sözlerin etkisi olmamak; anlaşılmasız olmak; hiçbir etkisi olmamak. || **laf kesesi**, {ağız} Çok konuşan; geveze. || **Laf kılığında asmalar budayayım**. Yersiz, boş ve gereksiz şeyler söylendiğinde söylenen tepki sözü. || **laf körüğü**, Geveze; çalçene; çenesi düşük. || **laf körük**, Konuşkan; tatlı dilli. || **laf küpü**, {ağız} Çok konuşan; dedikoducu. || **laf lafı açmak**, Bir sözden başka bir söze, konudan konuya geçerek sözü gereğinden çok uzatmak; söylenen bir söz başka bir konuyu çağrıştırarak, konuşmayı o yönde devam ettirmek. || **laf peynir gemisi yürütmek**, Uygulamaya bir türlü yanaşmadan sadece konuşma ile sorunları çözüyormuş havası vermek. || **Laf mı?** Söylenen sözün yersizliğini belirtmek için "Saçma!" anlamında kullanılır. || **Laf ola!** 1. "Saçma söz! Bu da laf mı?" anlamında kullanılır. 2. Gelişigüzel. || **Laf ola beri gele!** Konuşulan konu ile ilgili olmayan bir söz söylendiğinde, bu sözün saçmalığını, anlamsızlığını ifade etmek için kullanılan söz. || **laf olmak**, 1. Dedikodu konusu olmak; hakkında dedikodu yapılmak. 2. (Bir durum için) başkaları tarafından uygun görülmeyip söylenmek; hoş karşılanılmamak. || **Laf olsun, âdet yerini bulsun!** Konuşacak konu kalmadığı durumlarda rastgele söz söylemeyi ifade etmek için kullanılır. || **Laf olsun diye**. Herhangi bir amaç gütmeyen, yalnızca konuşmuş olmak için; söylemiş olmak için. || **laf oturtmak**, Tam yerinde ve beklenmedik bir şekilde, uygun bir söz söylemek veya cevap vermek. || **laf salatası**, Çeşitli sözleri ve konuları içine alan karma karışık, anlamsız ve boş sözler. || **Laf söyledi, bal kabağı!** Konuşma sırasında biri gereksiz ve anlamsız bir şey söylediğinde onu alaya almak için söylenen söz; konuyla ilgisiz şeyler söyleyenleri alaya almak için kullanılır. || **lafıta kalmak**, Yapılması planlanan bir iş sadece düşünce aşamasında kalmak; gerçekleşmemek; uygulanmamak. || **lafıtan anlamak**, 1. Söylenenleri idrak edebilmek; anlamak. 2. Söyleneni dinleyip uygulamak, yerine ge-

tirmek. 3. Anlayış sahibi olmak; söz dinlemek. || **lafıtan ibaret kalmak**, Yapılması planlanan bir iş sadece düşünce aşamasında kalmak; gerçekleşmemek; uygulanmamak. || **laf taşımak**, Kişilerin arasını açmak için, birinin aleyhinde söylenenleri diğerine iletme; dedikodu ederek laf götürüp getirmek; lakırdı taşımak. || **laf urmak**, {eAT} {OsT} Yükselten atmak; atıp tutmak; böbürlenmek. || **laf ü güzâf**, Boş söz; gereksiz konuşma; dedikodu. || **laf vurmak**, Övünmek; çalım satmak; dem vurmak. || **laf yakıştırmak**, Gerektiği şekilde ve uygun bir söz söylemek; gerekeni ifade etmek; tam yerinde cevap vermek. || **laf yapmak**, Dedikodu etmek. || **laf yetiştirmek**, Birinin ikazlarına veya söylediklerine yerli yersiz cevap vermek; bütün söylenenlere karşılık vermek; çene yapmak; lakırdı yetiştirmek. || **Laf yok!** "Çok mükemmel; eleştirilecek bir kusuru yok." anlamında beğenme ifade eden söz.

lafazan, [Far. lāf-zen لافزان] (lāfazan) {OsT} sf. Çok konuşan; geveze.

lafazanlık, -ğı [lafazan-lık] (lāfazanlık) is. Çok konuşma; gevezelik.

lafçı, [laf-çı] (lāfçı) sf. 1. Çok konuşan; geveze. 2. Ağzı iyi laf yapan; güzel konuşan. 3. mecaz. İki kişinin arasını açmak amacıyla birinin söylediklerini öbürüne götürüp söyleyen; söz taşıyan; laf götürüp getiren; dedikoducu.

lafçılık, -ğı [laf-çı-lık] (lāfçılık) is. 1. Çok konuşma durumu; gevezelik. 2. mecaz. İki kişinin arasını açmak amacıyla birinin söylediklerini öbürüne götürüp söylemek işi; söz taşımak; laf götürüp getirmek; dedikoduculuk.

lafk, -kı [Ar. lafḳ لافق] {OsT} is. İki nesneyi birbirine çarpma.

lafz, [Ar. lafz لفظ] (lāfz) {OsT} is. → lafız. ☞ **lafz be lafz**, {OsT} Kelimesi kelimesine. || **lafz-ı hās**, {OsT} Tek bir kavramı ifade eden söz. || **lafz-ı küllî**, {OsT} man. Anlamı geniş ve genel olan söz. || **lafz-ı muhtemel**, {OsT} huk. İki ve daha çok anlama geldiği için hangi anlamın kast edildiği delil ve karinelerle belirlenen söz. || **lafz-ı murat**, {OsT} 1. Anlamına bakılmadan, sadece lafzı kasdedilerek söylenen söz. 2. Önemsiz; ismi var cismi yok. || **lafz-ı muteber**, {OsT} Anlamlı söz. || **lafz-ı müfesser**, {OsT} huk. Bir kuşkuya ya da yoruma yer vermeyecek biçimde açık ve anlaşılır söz. || **lafz-ı mühmel**, {OsT} İnsan ağızından çıkan anlamsız söz. || **lafz-ı mürekkep**, {OsT} man. Ögelerden biri anlamın ögelerinden birine delalet eden söz. || **lafz-ı müşebbi'**, {OsT} Doyurucu, tatmin edici söz. || **lafz-ı müşterek**, {OsT} Birçok anlama geldiği için hangi anlama geldiği açıklanmadıkça anlamsız sayılan söz. || **lafz-ı vâhid**, {OsT} Tek bir söz. || **lafz-ı zâid**, {OsT} Gereksiz söz. || **lafz-ı zâhir**, {OsT} Hiç dü-

şünmeye gerek kalmadan, söylenir söylenmez anlamı hemen ve açıkça anlaşılan söz.

lafız, -fzı [Ar. lafz لفظ] (*lafız*) {OsT} is. 1. Ağızdan çıkan söz; kelime. 2. huk. Yasanın özünden ayrı olarak, sözle ifade etmek istediği, bildirmek istediği anlam. 3. ed. Anlamlı olsun veya olmasın, insan ağzından çıkan sözlerin hepsine birden belagatçılar tarafından verilen ad. ☞ **lafızdan ibaret**, *Anlamdan yoksun, yalnızca söz olarak; anlamsız.* || **lafız sanatları**, *Söze dayanan cinas, seci, telmih, akis gibi edebiyat sanatları.* || **lafız ve māna**, {OsT} *Söz ve anlam.*

lafî, [Far. lāfî لافى] (*lā:fi:*) {OsT} is. Övüngen.

lafis, [Far. lāfīs لافيس] (*lāfi:s*) {OsT} is. Şeytan.

lafkörüük, [Ar. lāf + T. kör-ük] (*lafkörüük*) {ağız} sf. Konuşkan; tatlı dilli. [DS]

laflama, [laf-la-ma] (*laflama*) is. Laflamak eylemi.

laflamak, [laf-la-mak] (*laflamak*) gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Havadan sudan bahsetmek; sohbet etmek; çene çalmak; konuşmak.

laflanmak, [laf-la-n-mak] (*laflanmak*) {ağız} dönşl. f. [-ır] Konuşmak; dertleşmek. [DS]

laflaşmak, [laf-la-ş-mak] (*laflaşmak*) {ağız} işteş. f. [-ır] Konuşmak; dertleşmek. [DS]

lafza, [Ar. lāfza لفظه] (*lafza*) {OsT} is. Söylenen tek bir söz; bir tek kelime. ☞ **Lāfza-yı Celāl**, {OsT} *Allah (sözü).*

lafzan, [Ar. lafz > lāfzan لفظاً] (*lā'fzan*) {OsT} zf. → lafzen². ☞ **lafzan ve mānen**, *Söz ve anlam olarak.*

lafzen¹, [Ar. lāf + Far. -zen لافزن] (*lafzen*) {OsT} is. 1. Geveze; lafazan. 2. Övüngen; çok övünen.

lafzen² [Ar. lafz > lāfzen لفظاً] (*lā'fzen*) {OsT} zf. 1. Sözü taşıdığı anlama göre değil de söylenene göre; sözü kelime anlamından ziyade sözü gelişine göre. 2. Yazılı olarak değil, sadece sözle; söz olarak; söyleyerek; sözel olarak; söylemsel olarak.

lafzenî, [Far. lāfzenī لافزنى] (*lafzeni:*) {OsT} sf. Övüngen.

lafzî, [Ar. lāf zî / lāfziyye لفظيه / لفظي] (*lafzi:*, z *kalın söylenir*) {OsT} sf. dbl. Bir kelimenin söylenişi ile ilgili olan; söylemsel; sözel. ☞ **lafzî murād**, *Anlamından çok, söylemiş olmak için söylenen söz; sözel erek.* || **lafzî tefsir**, {OsT} *Sözel yorum.*

lafziye, [Ar. lāfziyye لفظيه] (*lafzi:ye*) {OsT} is. 1. Söзде ve yazıda süse kaçan fazladan öğeler. 2. Boş sözcülük. 3. Ezbercilik.

-lag, [-lîğ / -lîg / -lağ / -leg / -luğ / -lûğ] {eT} yap. e. → -lîg.

lag, [Far. lāğ لاغ] (*lā:g*) {OsT} is. Şaka; latife; nükte.

lag, [lağ / lağ / lah / lak (yans.)] is. Hayvanlar ve

insanlar tarafından gelişigüzel çıkarılan sesleri, çene çalmayı, gevezelik etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lag-ur lugur*

lagar, [Far. lāğār لاغار] (*lā:gar*) {OsT} sf. 1. (Hayvan için) besili olmayan; zayıf; arık; çelimsiz. 2. mecaz. (Kişi için) hareketlerinde yavaş olan; uyuşuk.

lagari, [Far. lāğārī لاغارى] (*lā:ga:ri:*) {OsT} is. Zayıflık; arıklık; çelimsizlik.

lagos, [Yun. vlahos] (*lā:gos*) is. zool. Hanigillerden, sıcak ve ılık denizlerin 20 ile 200 m. arasındaki derinliklerindeki kumlu, çakıllı diplerinde yaşayan, omurgasızlarla beslenen, lezzetli bir kemikli balık; kaya hanisi; lahos, (*Epinephelus aeneus*).

lagt, [Ar. lağt لغط] (*lāgt*) {OsT} is. Hafif hafif ses çıkarma; mırıldanma.

lagun, [Yun. lāgoinos / Sur. Ar. lecinā] {eT} is. Ayrılan, süt gibi şeyleri içmeye yarayan, tahıl veya sıvı ölçüğü gibi çukur kap; maşrapa; külek. [DLT]

lagün, [İt. (Vend.) laguna] is. coğ. Denizden bir kum setiyle ayrılmış ve sonradan göl haline gelmiş sığ koy veya körfez; deniz kulağı.

lagzın, [Toh. lakzın / lağzın] (*lagzi:n*) {eT} is. Domuz [ETY] [EUTS] [İKPÖy.] [Gabain] [Tekin]

lağ¹, [lag / lağ / lah / lak (yans.)] is. Hayvanlar ve insanlar tarafından gelişigüzel çıkarılan sesleri, çene çalmayı, gevezelik etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lağ-ır-da-mak, lağ-ır luğur etmek*

lağ², [Far. lāğ لاغ] (*lā:g*) {OsT} is. → lag.

lağam, [Yun. lakhóma] is. Lağım. ☞ **lağam almak**, {ağız} *Kirizma yapmak.* [DS]

lağar, [Far. lāğār لاغار] (*lā:ğar*) {OsT} is. Doğal olarak böğürleri kalçalara doğru daralan at.

lağara, [Ar. na're نعره] {ağız} is. Bağırtı; nara. [DS]

-lağı, [-lağı / -leği] {eAT} yap. e. ... olarak. "Habere artuklağı (fazla olarak) söz katıp..." Babüsü'l-Vasıt.

lağım, [Yun. lakhóma] (*lağım*) is. 1. Bir toplama merkezinden pis suları uzaklaştırmak için yer altına açılmış olan geniş kanal; geriz. 2. as. Kuşatma birlikleri tarafından sahra veya tahkimli düşman tesislerini patlayıcı ile uçurmak için yer altından açılan geçit. 3. Kayaları patlayıcı ile uçurmak için açılan çukur. 4. Maden ocaklarında cevher dışında açılan galeri. ☞ **lağım açmak**, *Yer altına lağım düzeneği kurmak.* || **lağım atmak**, as. *Kuşatılan bir kaleyi düşürmek veya düşman ordugâhına zarar vermek amacıyla yer altından açılan yola patlayıcı yerleştirerek ateşlemek.* || **lağım bağlayıcı**, as. *Patlayıcı döşemek üzere açılan tünellerin yerini, uzunluğunu ve birbiri ile bağlantısını planlayan, yapımını uygulayan bir tür teknisyen, eleman.* || **lağım çukuru**, *Kanalizasyon düzeneği olmayan evlerin pis sularını toplamak için açılmış, zaman zaman vidanjörler-*

le boşaltılan kapalı pis su kuyusu; fosseptik. || **lağım döşemi**, Pis suların belli merkezlerde toplanarak yer altına düşenmiş olan kanallarla uzaklaştırılmasını sağlayan sistem; kanalizasyon. || **lağım kaşığı**, {ağız} Delik açılan yerdeki pisliği çıkarmaya yarayan araç. [DS] || **lağımla atmak**, Bir kayada açılan deliğe yerleştirilen patlayıcıyı ateşleyerek kayayı parçalamak. || **lağım mili**, {ağız} Kayaları delmeye yarayan araç. [DS] || **lağım patlamak**, Lağım döşemi, herhangi bir yerinden delinerek pis sular ve çirkef dışarı sızmak.

lağımıcı, [lağım-cı] (*lâğımıcı*) is. 1. Lağım açan, temizleyen veya onaran kimse. 2. Kale duvarlarını yıkmak veya düşman istihkâmını atmak için yer altına tünel açan veya bu amaçla düşman tarafından açılan lağımları körleten asker. 3. Maden ve taş ocaklarında matkap yardımı ile patlayıcı yerleştirilecek çukuru açan işçi. 4. argo. Kulampara. ☞ **lağımıcı dirliği**, tar. İmparatorluk döneminde, lağımıcılara geçinmeleri için verilen dirlik. || **lağımıcı mülazimleri**, as. Stajyer lağımıcılar. || **lağımıcı ocağı**, as. Ordunun ağırlıkları ile geçirilmesi için köprü yapımı veya var olan köprülerin tamiri, kaleleri barutla atmak için lağım açma, düşman tarafından açılmış olan lağımları körletme gibi işleri yapan kuruluş; istihkâm sınıfı. || **lağımıcı tımarları**, Kuşatılan kaleleri düşürmek için gedik açmak veya düşman ordugâhına zarar vermek gibi işleri yerine getiren görevlilere geçim kaynağı olarak verilen dirliklere denir. || **lağımıcı zeametleri**, Lağımıcı subaylarına verilen dirliklere eskiden verilen ad.

lağımıcıbaşı, [lağım-cı+baş-ı] (*lâğımıcıbaşı*) {OsT} is. İmparatorluk döneminde lağımıcı ocağının başındaki kişi.

lağımıcılık, -ğı [lağım-cı-lik] (*lâğımıcılık*) is. 1. Lağımıcının yaptığı iş. 2. Kale duvarlarını yıkmak veya düşman istihkâmını atmak için yer altına tünel açma işi.

lağımlemek, [lağım-la-mak] (*lâğımlemek*) gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Bir yeri, yer altından tünel açarak patlayıcı yerleştirmek suretiyle havaya uçurmak.

lağıp, [Ar. lağab {ağız} is. Takma ad; lakap. [DS]

lağır, [lağır (yans.) is. Boğazdan çıkan anlamsız ses. ☞ **lağır luğur etmek**, {ağız} Konuşur gibi yaparak anlamsız ses çıkarmak. [DS]

lağır, -ğvı [Ar. lağv {ağız} (*lâğır*) {OsT} is. → lağv.

lağız, [? lağız] {ağız} is. 1. Mısır. 2. Mısır unu. [DS]

lağlanmak, [Far. lağ {şaka} > lağ-la-n-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] Alay etmek. [DS]

lağlaşmak, [Far. lağ {şaka} > lağ-la-ş-mak {OsT} işteş. f. [-ur] Şakalaşmak.

lağv, [Ar. lağv {ağız} (*lâğv*) {OsT} is. 1. (Kurum, kuruluş vb. için) ortadan kaldırma; hükümsüz bırakma;

feshetme. 2. Boş ve anlamsız söz. 3. Yanılma; hata etme.

lağvedilme, [Ar. lağv+e(t)-il-me {ağız} (*lağvedilme*) is. Lağvedilmek eylemi veya durumu; feshedilme; ortadan kaldırılma; durdurulma.

lağvedilmek, [Ar. lağv+e(t)-il-mek {ağız} (*lağvedilmek*) edil. f. [-ir] (Bir etkinlik vb. için) durdurulmak; ortadan kaldırılmak; feshedilmek.

lağvetme, [Ar. lağv+et-me {ağız} (*lağvetme*) is. Lağvetmek eylemi veya durumu; feshetme; ortadan kaldırma; durdurma.

lağvetmek, [Ar. lağv+et-mek {ağız} (*lağvetmek*) gçl. f. [-(d)-er] (Bir etkinlik vb. için) durdurmak; ortadan kaldırmak; feshetmek.

lağvî, [Ar. lağvî {ağız} (*lâğvî*) {OsT} sf. Ortadan kaldırma ile ilgili; yok etme ile ilgili.

lağviye, [Ar. lağvîyye {ağız} (*lâğviye*) {OsT} sf. → lağvî.

lağviyat, [Ar. lağviyât {ağız} (*lâğviya:t*) {OsT} is. 1. Boş sözler; gereksiz sözler. 2. Boş işler; gereksiz işler.

lağvolma, [Ar. lağv+ol-ma {ağız} (*lâğvolma*) is. Lağvolmak eylemi veya durumu; fesholma; yürürlükten kalkma; sona erme.

lağvolmak, [Ar. lağv+ol-mak {ağız} (*lâğvolmak*) gçsz. f. [-ur] (Bir etkinlik, kuruluş işleyişi vb. için) biri tarafından durdurulmuş olmak; yürürlükten kalkmak; fesholmak.

lağvolunma, [Ar. lağv+ol-un-ma {ağız} (*lâğvolunma*) is. Lağvolunmak eylemi veya durumu; fesholunma; yürürlükten kaldırılma; sona erdirilme.

lağvolunmak, [Ar. lağv+ol-un-mak {ağız} (*lâğvolunmak*) edil. f. [-ur] (Bir etkinlik, kuruluş işleyişi vb. için) biri tarafından durdurulmak; yürürlükten kaldırılmak; fesholunmak.

lağz, [Far. lağziden {ağız} > lağz {ağız} (*lâğz*) {OsT} is. Ayağın kayması; kayma; sürçme.

lağzan, [Far. lağzân {ağız} (*lâğza:n*) {OsT} sf. Ayağı kayan; ayağı sürçen.

lağzide, [Far. lağziden > lağzide {ağız} (*lâğzi:de*) {OsT} sf. Kaymış; sürçmüş. ☞ **lağzide-pâ** (pây), Ayağı kaymış olan.

lağziş, [Far. lağziden {ağız} > lağziş {ağız} (*lâğzi:ş*) {OsT} is. 1. Kayma eylemi veya biçimi; kayış; sürçme. 2. Dilin veya kalemin kayması.

-lah, [Far. lâh {ağız} (*lâh*) {OsT} son ek. Sonuna getirildiği, Farsça isimlerden “çok bulunan yer” anla-

mında birleşik isimler yapan son ek; Türkçedeki “-lık” ekinin görevini yapar. *seng-lāh* (taşlık, taşı çok olan yer), *div-lāh* (devi, cini çok olan yer).

lah¹, [lag / lağ / lah / lak (yans.)] *is.* Hayvanlar ve insanlar tarafından gelişigüzel çıkarılan sesleri, çene çalmayı, gevezelik etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lah lah, lah-ır-da-mak, lah-ır-di*

lah², [lah (yans.)] *ünl.* Kınama durumlarında “Aşk olsun!” anlamında söylenen söz.

laha, [Far. lāḥa لاخه] (*lā:ha*) {OsT} *is.* Parça; yama.

lahaddeleh, [Ar. la-ḥadde-leh لا حدله] (*lā:hadddeleh*) {OsT} *sf.* Sınırsız.

lahalleleh, [Ar. lā-ḥalle-leh لا حل له] (*lā:halleleh*) {OsT} *sf.* Çözümsüz; çözülemez.

laham, [Ar. lihām > lehim لهيم/لهيم] {ağız} *is.* Lehim. [DS] ☞ **laham çalmak**, {ağız} *Lehimlemek.* [DS]

lahamet, [Ar. laḥāmet لحامت] (*lāha:met*) {OsT} *is.* (Kasaplık hayvanlarda) tavlılık; etlilik; semizlik.

lahana, [Yun. lakhanon / lāḥano] (*lāha'na*) *is. bot.* Turpgillerden, sebze ve hayvan yemi olarak kullanılan pek çok türü bulunan kalın yapraklı iki yıllık bitki, (*Brassica oleracea*). ☞ **lahana bastısı**, *Baş lahanadan bir sıra soğanla kavrulmuş kuş başı et, bir sıra doğranmış lahanadan dizerek, üzerine de kurumuzu biber ekleyerek yapılan bir yemek.* || **lahana dolması**, *Gevşek yapraklı ve iri göbekli baş lahanadan zeytin yağı veya etli olarak yapılan dolma.* || **lahana güvesi**, *zool. Güvegillerden lahanaya ve şalgam yapraklarını kemiren, pulkanatlı bir güve, (Plutella cruciferarum).* || **lahana kapuskası**, *Lahanalar ince ince doğrandıktan sonra içine kıyma veya et konularak pişirilen bir yemek.* || **lahana keleşi**, *zool. Lahanaya keleşgillerden, tırtıllı ekinlere ve pek çok tarım bitkisine zararlı, siyah veya gri benekli, beyaz veya sarımsı renkli bir keleş, (Pieris brassicae).* || **lahana salatası**, *Her türlü lahanadan haşlanmış veya çiğ olarak yapılan salata.* || **lahana turşusu**, *Beyaz lahanadan yapılan turşu.*

lahar, [Cava d. lahar] *is.* Yanardağların yamacından akan çamurlu akıntı.

lahasıl, [Ar. lā-ḥāsil لا حاصل] (*lāha:sıl*) {OsT} *sf.* 1. Verimsiz. 2. Yararsız.

lahavle, [Ar. lā-ḥavle (ve lā-ḥavvete illā billāh'ill'aliyyü'l-'azīm) (kuvvet ve kudret ancak Allah'ındır.) لا حول] (*lā:havle*) {OsT} *is.* Sabrın bittiğini ifade etmek için söylenen söz. ☞ **lahavle çekmek**, *Sıkıntıyı, öfkeyi yatıştırmak, sabırlı davranabilmek için “Lahavle” ile başlayan duayı okumak.* || **lahavle-güyan**, {OsT} *Sabır tükenerek lahavle çekenler.*

lahayr, [Ar. lā-ḥayr لا خير] (*lā:hayr*) {OsT} *sf.* Hayırsız; uğursuz.

lahayrefih, [Ar. lā-ḥayre-fih لا خير فيه] (*lā:hayrefi:h*) {OsT} *ünl.* 1. Bu işte hayır yok! 2. *sf.* Değersiz; yararsız; beş para etmez.

lahça, [? lahça] {ağız} *is.* Ateş. [DS]

lahd, [Ar. lāḥd لا حد] (*lāhd*) {OsT} *is.* 1. Çukur. 2. Mezar.

lahe, [Far. lāḥe لاخه] (*lā:he*) {OsT} *is.* → laha.

lahib, [Ar. lāḥib لا حب] (*lā:hib*) {OsT} *is.* Açık yol.

lahid, **-hdi** [Ar. lāḥid لا حد] (*lāhid*) {OsT} *is.* → lahd.

lahif, [Ar. lāḥif لا هف] (*lā:hif*) {OsT} *sf.* Zulüm görmüş; bağıran; mazlum. ☞ **lāḥifü'l-kalb**, *Gönlü yaralı; gönlü ezik.*

lahik¹, **-kkı** [Ar. lāḥik لا حق] (*lāhik*) {OsT} *is.* Alüvyon; mil.

lahik², **-kı** [Ar. lūḥūḳ > lāḥik لا حق] (*lā:hik, h ve k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* 1. Ulaşan; yetişen; kavuşan. 2. (Memur için) bir memurun yerine tayin olup da halen görev yapan; şimdiki. 3. Eklenen. 4. *isl.* Namaz imamla birlikte başladığı hâlde, namazın bir kısmını imamla kılamayan.

lahika, [Ar. lūḥūḳ > lāḥik > lāḥika لا حقه] (*lā:hika, h ve k kalın söylenir*) {OsT} *is.* 1. Yazının sonuna eklenen şey; zeyil. 2. *dbl.* Ek. ☞ **lāḥika-i müteahhire**, {OsT} *Son ek.* || **lāḥika-i mütekaddime**, {OsT} *Ön ek.* || **lāḥika-i tasrifiye**, {OsT} *Çekim eki.*

lahim¹, **-hmi** [Ar. laḥm لحم] (*lāhim, h kalın söylenir*) {OsT} *is.* → lahm.

lahim², [Ar. lāḥim / lāḥime لا حم / لا حمه] (*lā:him, h kalın söylenir*) {OsT} *sf.* 1. Et yiyen; etçil. 2. Başkalarını etle besleyen.

lahim³, [Ar. laḥīm / laḥīme] (*lāhi:m, h kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Etli; şişman; toplu.

lahime, [Ar. lāḥim > lāḥime لا حمه] (*lā:hime, h kalın söylenir*) {OsT} *is.* 1. Etle beslenen hayvan; etçil hayvan. 2. *biy.* Etoburlar.

lahin¹, [Ar. lāḥin لا حن] (*lā:hin, h kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Bir şeyi, özellikle Kur'an-ı Kerim'i okurken yapılan telaffuz yanlığı.

lahin², **-hni** [Ar. laḥn لا حن] (*lāhin, h kalın söylenir*) {OsT} *is.* → lahn.

lahis, [Ar. lāḥis لا هس] (*lā:his*) {OsT} *sf.* (Köpek için) sıcaktan ya da susuzluktan dolayı dilini çıkararak sık sık soluyan.

lahit, **-hdi** [Ar. laḥd لا حد] (*lāhit*) {OsT} *is.* 1. Duvarları taş veya tuğla ile yapılmış, kapak taşlarıyla örtülü mezar. 2. Taş veya mermerden oyulmuş tek parça mezar.

lahiz¹, [Ar. laḥiz لا حظ] (*lāhi:z, h ve z kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Benzer.

lahiz², [Far. lāhīz لاهيز] (*lā:hiz, h kalın söylenir*) {OsT} is. Sel suyu; seylap.

lahk, -kı [Ar. laḥk لالحق] (*lāhk*) {OsT} is. Alüvyon; liğ.

lahkî, [Ar. laḥkī لالحقى] (*lāhki, k kalın söylenir*) {OsT} is. 1. Alüvyonlu; liğli. 2. Alüvyal.

lahlah, [Ar. lahlāḥ لالحاح] (*lāhlā:h*) {OsT} is. bot. Çiğdem.

lahlaha, [Ar. lahlāḥa لالحاحه] (*lāhlāha*) {OsT} is. 1. Güzel koku. 2. Misk, amber, kâfur, laden gibi maddelerden oluşan koku.

lahiahiye, [Ar. lahlāhiyye لالحاحيه] (*lāhlā:hi:ye*) {OsT} is. bot. Çiğdemgiller.

lahm, [Ar. lahm لحم] (*lāhm*) {OsT} is. 1. Et. 2. Meyvenin kabukla çekirdek arasında kalan kısmı. ☞ **lahm-i zâid**, {OsT} anat. Vücutta hastalık olarak beliren fazladan et, ur vb. şey. || **lahm ü şahm**, {OsT} Et ve yağ.

lahmacun, [Ar. lahm (et) + 'acin (yoğrulmuş) > lahmü'l-'acin لحم آجون] (*lāhma:cun*) is. Üzerine kıy- ma, soğan, biber, domates vb. karışımı harç konularak fırında pişirilen özel pide.

lahmacuncu, [lahmacun-cu] (*lāhma:cuncu*) is. Lahmacun yapıp satan kimse.

lahmacunculuk, [lahmacun-cu-luk] (*lāhma:cuncu- luk*) is. Lahmacuncunun yaptığı iş veya meslek.

lahme, [Ar. laḥme لحمه] (*lāhme*) {OsT} is. Et parçası.

lahmi¹, [Ar. lahmī لحمى] (*lāhmi:*) {OsT} is. 1. tıp. Bağdoku yangısı. 2. sf. Şişmanca; etli butlu.

lahmi², [Ar. lahm > lahmi ?] (*lāhmi:*) {ağız} sf. 1. (Kişi için) güçsüz; bitkin. 2. (Kişi için) ağır kanlı; uyuşuk. 3. (Kişi için) aptal. 4. is. Kepek, tuz ve su karıştırılarak yapılan hayvan yemi; yal. [DS]

lahmiye, [Ar. lahmīyye لحميه] (*lāhmiye*) {OsT} is. bot. Damkoruğugiller, (*Crasslaceae*).

lahn, [Ar. lahn لحن] (*lāhn*) {OsT} is. 1. Kulağa hoş gelen melodik ses; nağme; ezgi. 2. Ahenk. 3. Sözlük; lügat. 4. Dil. 5. Bir ülke veya kimseye mahsus söyleyiş kusuru; yanlış telaffuz. 6. Okurken yapılan telaffuz yanlışlığı. 7. Özellikle Kur'an okumada yapılan yanlışlık. ☞ **lahn-i dāvūdî**, {OsT} Tok ses; kalın ses. || **lahn-i inkisār**, {OsT} 1. Kırılma sesi. 2. Kırgınlık nağmesi.

lahnî, [Ar. lahnī لحنى] (*lāhni:*) {OsT} is. 1. Sesle ilgili; sese ait. 2. Ahenkle ilgili; ahenge ait.

lahs, [Ar. laḥs لالحس] (*lāhs*) {OsT} is. Yalama.

lahos, [Yun. vlahos] is. zool. Hanigillerden, sıcak ve ılık denizlerin 20 ile 200 m. arasındaki derinliklerindeki kumlu, çakıllı diplerinde yaşayan, omurga-

sızlarla beslenen, lezzetli bir kemikli balık; kaya hanisi; lagos, (*Epinephelus aeneus*).

laht, [Far. lāht لاحت] (*lāht*) is. Bir bütünün parçası. ☞ **laht-düz**, {OsT} Eski elbise tamircisi. || **laht-i ciger**, {OsT} Ciğerden kopma.

lahuraki, [Urd. Lahor (*Pakistan'da şehir*) > Yun. lahuraki] (*lā:hura:ki:*) is. 1. Lahor şalına benzer şekilde dokunmuş, düz renkli bir tür yünlü kumaş. 2. Lahor'a ait.

lahurî, [Urd. Lahor (*Pakistan'da şehir*) > Ar. lāhūrī لاهورى] (*lā:hu:ri:*) {OsT} is. 1. Pakistan'ın Lahor kentinde dokunan, atkı ve çözümleri el eğirmesi yün ipliklerinden yapılan, önü ve arkası aynı desende olan süslü bir tür şal kumaş; Lahor şalı. 2. Bu şalın yerli tezgâhlarda dokunan taklitlerine verilen isim. ☞ **lahurî şal**, Hindistan'daki Lahur şehrinde dokunan değerli bir şal.

lahus, [Ar. lāhūs لاحوس] (*lā:hu:s*) {OsT} is. Uğursuz; meşum.

lahut, [Ar. lāhūt لاهوت] (*lā:hu:t*) {OsT} is. 1. İlahî âlem; ulûhiyet dünyası; 2. sf. Kutsal. ☞ **lāhüt-nişân**, {OsT} İlahî âleme benzer; lahutî gibi. || **lāhüt-pāye**, {OsT} (Yükseklik için) lahut derecesinde.

lahutî, [Ar. lāhūtī لاهوتى] (*lā:hu:ti:*) {OsT} sf. İlahî âlemle ilgili olan; İlahî; Tanrısal.

lahutiyan, [Ar. lāhūtīyān لاهوتيان] (*lā:hu:tiya:n*) {OsT} is. Kutsal âleme ait olanlar; melekler.

lahz, [Ar. laḥz لالحظ] (*lāhz*) {OsT} is. Göz ucu ile bakış.

lahza, [Ar. laḥza لحظه] (*lāhza*) {OsT} is. 1. Bir bakış; gözü bir kere açıp kapama; göz kırpma. 2. Göz açıp kapayana kadar geçen, çok kısa zaman; göz kırpma süresi; an.

lahzada, [lahza-da] (*lāhzada*) sf. (Bir) anda; birden- bire.

lahzan, [Ar. laḥzān لالحظان] (*lāhza:n*) {OsT} is. → lahz.

lahze, [Ar. laḥza لحظه] (*lāhze, z kalın söylenir*) {OsT} is. → lahza.

laic, [Ar. lā'ic لاعي] (*lā:ic*) {OsT} sf. (Kişi için) aşk ateşi kalbini sarmış olan.

laicabiye, [Ar. lā-icābiyye لاجابيه] (*lā:ica:biye*) {OsT} is. fel. 1. Her zaman sebep-sonuç ilişkilerinin geçerli olmadığını, bir sebebe bağlı olmayan olayların da var olduğunu öne süren felsefî görüş; belirlenmezlik; indeterminizm. 2. İnsanın özgür iradesinin hiç bir kayıt ve şarta bağlı olmadığını, içinde bulunduğu şartlarla belirlenmediğini savunan görüş.

laice, [Ar. lā'ice لاعيجه] (*lā:ice*) {OsT} sf. → laic.

lahih, [Ar. lā'ih لائح] (*lā:ih*) {OsT} is. → layih.

laik¹, -kı [Ar. lā'ik لائق (*lâ:ik, k kalın söylenir*) {OsT} is. → layık.

laik², -ği [Yun. laikos (*halk*) / Lat. laicus > Fr. laïc / laïque] (*lâik*) *sf.* **1.** Rahip sınıfından olmayan. **2.** Kilisenin devlet işlerinden uzaklaştırılmasını savunan. **3.** Din işlerini devlet işlerine, devlet işlerini de din işlerine karıştırmayan; din işlerini devlet, devlet işlerini de din baskısından ayrı tutan. **4.** Dünya işlerini dinî etkilerden bağımsız olarak ele alan. **5.** Dinî kurum ve kuruluşların yetkisi dışında kalan; din dışı; dinî olmayan; ladinî. **6.** Dünyasal; dünyevi; seküler. **7.** is. Hristiyanlıkta din adamlarından olmayan kimse. **8.** Laik kimse.

laikleşme, [laik-le-ş-me] (*lâikleşme*) is. Laikleşme eylemi veya durumu.

laikleşmek, [laik-le-ş-mek] (*lâikleşmek*) *dönşl. f. [-ir]* Laik duruma gelmek; laik olmak.

laikleştirme, [laik-le-ş-tir-me] (*lâikleştirme*) is. Laikleştirmek eylemi; laik duruma getirme.

laikleştirmek, [laik-le-ş-tir-mek] (*lâikleştirmek*) *gçl. f. [-ir]* Din ile ilgisi olmayan işleri, dünya ve devlet işlerini dinî görüşlerden bağımsız hâle getirmek; laik duruma getirmek.

laiklik, -ği [laik-lik] (*lâiklik*) is. **1.** Laik olma durumu; siyasal ve toplumsal sistemin din ve devlet ayrılığı ilkesine dayanması; laisizm. **2. huk.** Soyut olarak devlet ve dinin birbirine karışmaması ilkesi; devlet ve din işlerinin ayrılığı. **3. siy.** Siyasî iktidarın dinî kudretten ayrılması ilkesi. **4. fel.** İman ve inanç yerine aklın egemenliğini kabul eden görüş. **5.** Devletin din ve vicdan hürriyetinin gerçekleşmesi bakımından tarafsız olması; laisizm.

lailac, [Ar. lā'ilāc لاعلاج (*lâ:ilâ:c*) {OsT} *sf.* Herhangi bir çözüm yolu olmayan; çaresiz; ilaç kabul etmeyen.

laim, [Ar. levm > lā'im لائم] (*lâ:im*) {OsT} *sf.* Aşağı gören; ayıplayan; levm eden.

laime, [Ar. levm > lā'ime لائمة] (*lâ:ime*) {OsT} is. Aşağı görme; ayıplama; levm etme.

lain¹, [Ar. la'net > la'in لعين] (*lâ:i:n*) {OsT} *sf.* **1.** Lanetlenmiş; lanetli; mel'un. **2.** Kovulmuş; istenmeyen. **3.** Dinden çıkmış, çıkarılmış.

lain², [Ar. la'net > lā'in لاعن] (*lâ:i:n*) {OsT} *sf.* Lanet eden; şeklinde düzeltilim.

laisizm, [Fr. laïcisme] (*lâisizm*) is. Laiklik.

lajverd, [Far. lājverd لاجورد] (*lâ:jverd*) {OsT} *sf.* Lacivert.

lajverdi, [Far. lājverdī لاجوردی] (*lâ:jverdi:*) {OsT} *sf.* Lacivertle ilgili; laciverde ait.

-lak¹, [-la-k / -le-k] *yap. e.* **1.** İsimden isim yapma eki. Kökteki ismin taşıdığı anlamın yapıldığı yer anlamı katar; ...-lanacak yer: *kışlak, yaylak, avlak;*

ot-lak **2.** İsmi belirttiği nesnenin çokça bulunduğu yer kavramı katar: *sulak, otlak*. **3.** İsmi taşıdığı belirgin özelliklerle ilgili aşağılama kavramı katar; bu isimler sıfat olarak da kullanılabilir: *dişlek, dazlak, ödlek, hortlak (hort-la-k), avurtlak*. **4.** Yansıma kökenli isimlerden bitki, hayvan ve organ isimleri yapar: *bağırtlak (bağırtı-lak), hırtlak, gırtlak*.

-lak², [-la-k / -le-k] {eAT} *yap. e.* Yer ve yön isimlerine "azıcık...; birazcık..." anlamları katar. "Donlarım al gömleğimi at beri / Çıkayım sudan angarlık (biraz öte) git geri." Camasbname.

lak¹, [lag / lağ / lah / lak (*yans.:*)] is. Hayvanlar ve insanlar tarafından gelişigüzel çıkarılan sesleri, çene çalmayı, gevezelik etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lak-gil-da-mak, lak-ır-da-mak, lak lak, lak+lak-ı çalmak*

lak², [lak (*yans.:*)] is. Gevşemiş, dağılıp dökülecek durumda olan eşyaların durumunu ve hareketlerini anlatan kök. [Zülfikar] *lak luk, lak-ır-da-ş-mak* ☞

lak luk olmak, {ağız} *Bir şey kırılacak, parçalanacak duruma gelmek.* [DS]

lak³, [lak (*yans.:*)] is. Tam gelmeyi, kalıbına oturmayı, ölçülerine uygun olmayı, yerine geçmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lak(k)-a-da, lak(k)-a-dak*

lak⁴, [lak / lığ / lık / lok / luk (*yans.:*)] is. **1.** Sıvıların kap içinde çalkalanmasını, kaynatılmasını ve buna benzer seslerle gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lak-ır-da-mak, lak-ır-dı, lak-ır lakır* **2.** is. Köpeğin su içerken veya yal içerken çıkardığı ses. **3.** {ağız} Kepek, tuz ve su karıştırılarak yapılan hayvan yemi. [DS] **4.** {ağız} Köpeğe yedirilmek için suda ıslatılmış ekmek kırıntısı; sofraya artığı. [DS] ☞ **lak lak**, (*Sulu yiyecekleri içerken*) ses çıkararak.

lak⁵, [lak (*yans.:*)] {ağız} is. **1.** Bozuk yumurta. **2.** *sf.* Tembel; beceriksiz. [DS]

lak⁶, -kı [Far. lāk لاک] (*lâ:k*) {OsT} is. **1.** Tahta kadeh; kâse veya tepsi. **2.** *sf.* Aşağı; hakir.

lak⁷, -kı [Hint. laḥ / Port. laca > Fr. laque] (*lâk*) is. **1.** Vernik. **2.** *sf.* Vernikli; verniklenmiş; cilalı.

laka¹, [Lat. lacca] (*lâ'ka*) is. **1.** Uzak Doğuda yetişen bazı ağaçların kabuğundan elde edilen ve boyacılıkta kullanılan bir tür zamk. **2.** Bir Hindistan kırmızı böceğinin (*Taechardia lacca*) üst deri bezlerinin salgıladığı madde. **3.** kim. Hindistan'da kumaş boyamada kullanılan laka reçinesinin alkali çözeltisi içinde, şapın meydana getirdiği çözelti.

laka², [Ar. liqā ليقا] (*lâka*) {ağız} is. Mürekkep hokkalarına konulan ipek parçası. [DS]

lakab, [Ar. laqab لقب] (*lâkab*) {OsT} is. → lakap. ☞ **lakap urmak**, {eAT} *Ad takmak.*

lakacı, [laka-cı] (*lâ'kacı*) is. Eşyaları süslemek için laka veya vernik süren kimse.

lahah, [Ar. laḥaḥ لفتح] (*lâkah*) {OsT} is. Hurma, incir gibi ağaçların erkeğinden dışisine vurulan aş.

lakalama, [laka-la-ma] (*lâ'kalama*) *is.* Lakalamak eylemi.

lakalamak, [laka-la-mak] (*lâ'kalamak*) *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bir eşyanın üzerine laka sürerek parlatmak.

lakan, [? lakan] {ağız} *sf.* Cimri. [DS]

lakanet, [Ar. laḳānet لقانet] (*lâka:net*) {OsT} *is.* Çabuk kavrayış; zeyreklik.

lakap, -bı [Ar. laḳab لقب] (*lâkap*) {OsT} *is.* **1.** Bir kimsenin kendi özel adından başka, onun özelliklerini belirten sonradan takılan ad; takma ad. **2.** Bir yazının başına konulan ve hitap edilen kişinin makam ve rütbesini belirten söz. ☞ **lakap takmak**, *Bir kimseye onun bir özelliğini belirtecek bir ad vermek.*

lakaplı, [lakap-lı] (*lâkaplı*, *k kalın söylenir.*) *sf.* Özel isminden başka kendisine bir lakap takılmış olan; lakabı bulunan.

lakaş, [lakaş] {ağız} *sf.* **1.** (Et için) satılması doğru olmayan; yağsız. **2.** *is.* Yal. [DS]

lakat, [Ar. laḳat لقط] (*lâkat*) {OsT} *is.* Yerden toplanan şey; lükta; lükate.

lakayd, [Ar. lâ-ḳayd لاقيد] (*lâ:kayd*) {OsT} *is.* → lakayt.

lakaydane, [Ar. lâ-ḳayd + Far. -âne لاقيدانه] (*lâ:kayda:ne*) {OsT} *zf.* Kayıtsızca; ilgilenmeyerek.

lakaydî, [Ar. lâ-ḳaydî لاقيدي] (*lâ:kaydi:*) {OsT} *is.*

Kayıtsızlık; ilgisizlik; aldırış etmemek; umursamazlık; aldırılmazlık; kayıtsızlık; umursamama.

☞ **lakaydî-i tām**, *tıp. Hissizlik; duygusuzluk.*

lakaydiye, [Ar. lâ-ḳaydiyye لاقيديه] (*lâ:kaydi:ye*) {OsT} *is. fel.* İlgisizlik veya bilinçli bir tutum yüzünden belli durumlar, olaylar, öğretiler karşısında kayıtsız kalma; aldırılmazlık; sekincilik; kiyetizm. ☞ **lakaydiye mezhebi**, *fel. Dingincilik.*

lakaydiyün, [Ar. lâ-ḳaydiyyün لاقيديون] (*lâ:kaydiyu:n*) {OsT} *is.* Lakaytlar; kayıtsızlar; ilgisizler; umursamazlar.

lakayt, -di [Ar. lâ-ḳayd لاقيديه] (*lâ:kayt*) {OsT} *sf.* **1.** Aldırış etmeyen; ilgisiz kalan; aldırışsız; ilgisiz; ilgilenmeyen; kayıtsız. **2.** (Bir şeye karşı) ilgi göstermeyen; ilgisiz kalan.

lakaytlık, -ğ [lakayt-lık] (*lâ:kaytlık*) *is.* İlgisiz olma; kayıtsız kalma; ilgilenmeme; aldırış etmeme.

lakaz, [lakaz] {ağız} *is.* Köy evlerinde mutfaktan bölme ile ayrılan genişçe yer. [DS]

lake, [Fr. laqué] *sf.* Laka ile cilalanmış olan. ☞ **lake cilt**, *Mukavva, ahşap ve deri üzerine yaldız veya boya ile yapılmış çeşitli motiflerin üzerine vernik çekmek suretiyle yapılmış cilt.*

lakerda, [Lat. lacerta > Yun. lakérda] (*lâke'rdâ*) *is.*

Palamut, torik, sivri gibi balıklar temizlenip dilimlendikten sonra tuza yatırılarak hazırlanmış salamura.

lakerdacı, [lakerda-cı] (*lâke'rdacı*) *is.* Lakerda yapan ve satan kimse.

lakır, [lak (yans.) > lakır] *is.* İçi dolu su testisi boşaltılırken veya taşınırken çıkardığı ses. ☞ **lakır lakır**, (*İçilen veya dökülen sıvılar için*) *lakır lakır sesi çıkararak.*

lakırdak, [lak (yans.) > lak-ır-da-k] {ağız} *is.* Leyleğin öterken çıkardığı ses. [DS]

lakırdamak, [lak (yans.) > lak-ır-da-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* **1.** (İçi dolu su testisi boşaltılırken veya taşınırken) *lakır lakır ses çıkarmak; lıkır lıkır etmek; {OsT} (aynı). **2.** Gereksiz konuşmak. [DS]*

lakırdı, [lak (yans.) > lak-ır-da-mak > lak-ır-dı] *is.* → lakırtı.

lakırdıcı, [lakırdı-cı] *is.* **1.** Konuşmayı seven; konuşkan. **2.** Geveze. **3.** *mecaz.* Dedikodu yapan; dedikoducu.

lakırtı, [lak (yans.) > lak-ır-tı] *is.* **1.** Bir düşünceyi anlatmak için söylenen sözcük, sözcükler dizisi. **2.** Söz. **3.** Boş söz; dedikodu; laf. ☞ **lakırtı açmak**, *Söz etmek; konuşmak; konuya girmek; laf açmak; söz açmak.* || **lakırtı ağzından dökülmek**, *1. İsteksiz biçimde konuşmak. 2. Rahatça yalan söylemek.* || **lakırtı altında kalmamak**, *Ağız kavgasında her sözün cevabını vermek; kırıcı ve sert sözleri karşılıksız bırakmamak; söylenenlere aynı biçim, anlam ve tonda karşılık vermek; kendisini ilgilendiren ve rahatsız eden her türlü ithamı çürütürerek durumu düzeltmek; laf altında kalmamak; söz altında kalmamak.* || **lakırtı çıkarmak**, *1. Yeni bir şey söylemek; yeni bir fikir ortaya atmak. 2. Dedikodu yapmak. 3. Aslı olmayan bir şeyi gerçekmiş gibi yaymak; laf çıkarmak.* || **lakırtı ebesi**, *Geveze; laf ebesi.* || **lakırtı etmek**, *1. Konuşmak; laf etmek; söz etmek. 2. Dedikodu konusu etmek; çekiştirmek.* || **lakırtı götürüp getirmek**, *Kişilerin arasını açmak için, birbiri aleyhinde söylediklerini diğerine iletmek; laf götürüp getirmek.* || **lakırtı karıştırmak**, *Bir konuşma yapılan yere konuşulanları duyması istenmeyen birinin gelmesi üzerine sözü başka bir konuya yönlendirmek.* || **lakırtı kavafı**, *Geveze; çalçene.* || **lakırtı lakırtıyı açar**, *Konuşma sırasında bir konudan ilgili veya ilgisiz başka başka konulara geçildiğini ifade etmek için söylenir.* || **lakırtısı ağzında kalmak**, *Çeşitli nedenlerden ötürü sözünü tamamlamaya fırsat bulamamak.* || **Lakırtısı mı olur?** *1. "Şu anda onun sırası değil, daha önemli konular var." anlamında söylenen söz. || Lafı mı olur?* *2. Bir şey yaptırmak için ricada bulunulduğunda "Seve seve yaparım." "Söylemeye değer mi?" veya "Önemi yok." anlamında söylenen söz.* || **lakırtısını bilmek**, *1. Söyledikleri ile başkalarını*

rahatsız etmemek; ölçülü, tutarlı ve başkalarını incitmeyecek biçimde konuşmak; konuştuklarının nasıl yorumlanacağını bilmek; yanlış yorumlanacak sözler söylememek; lafını bilmek. 2. Güzel ve tutarlı konuşmak. || **lakırtısını etmek**, Birinden veya bir şeyden söz etmek; hakkında konuşmak; onunla ilgili bazı şeyler söylemek; onun üstüne konuşmak; ondan bahsetmek; lafını etmek; sözünü etmek. || **lakırtısını şaşırarak**, Ne söyleyeceğini bilememek; lafını şaşırarak. || **lakırtı taşı**, Dedikodu yapan; söz götürüp getiren; laf taşıyan. || **lakırtı taşımak**, Kişilerin arasını açmak için, birinin aleyhinde söylenenleri diğerine iletme; dedikodu ederek laf götürüp getirmek; laf taşımak; söz taşımak. || **lakırtıya boğmak**, Bir konu üzerinde konuşup tartışırken, konu ile ilgisi olmayan bir şey söyleyerek konuşmanın yönünü değiştirip asıl konuyu unutturmak; gürültüye getirerek geçiştirmek; değiştirmek; karıştırmak; lafa boğmak. || (bir kimseyi) **lakırtıya boğmak**, 1. Birinin söz söylemesine fırsat vermemek; lafa boğmak. 2. Sözü gereksiz yere ve boş sözlerle uzatmak. || **lakırtıya çanak tutmak**, Hoşa gitmeyen bir konu hakkında birisinin konuşmasına fırsat verecek sözler söylemek. || **lakırtı yakası açmak**, Eskiden yapılmış bir konuşmayı hatırlatarak aynı konuyu tekrar başlatmak. || **lakırtıya tutmak**, Zamansız ve yersiz sözlerle birini oyalamak; konuşarak meşgul etmek; boş sözlerle zaman almak; sözü uzatarak birini işinden alıkoymak; oyalamak; lafa tutmak. || **lakırtı yetiştirmek**, Birinin ikazlarına veya söylediklerine yerli yersiz cevap vermek; bütün söylenenlere karşılık vermek; çene yapmak; laf yetiştirmek; söz yetiştirmek. || **lakırtıyı ağzına tıkamak**, Konuşan birinin söyleyeceklerini çeşitli şekillerle söyletmemek; söylemesine imkân tanımamak; konuşmasını engellemek; konuşturmamak; sözlerini bitirmesine fırsat vermemek; lafı ağzına tıkamak. || **lakırtıyı ağzında gevelemek**, Asıl söylemek istediğini bir türlü söyleyemeyerek yakın ve çağrıştırmacı şeylerden söz etmek; lafı ağzında gevelemek. || **lakırtıyı çevirmek**, Konuşmanın akışının sakıncalı bir durum aldığını sezerek konuyu değiştirmek; konuşmanın akışını değiştirmek; lafı çevirmek. || **lakırtıyı çiğnemek**, Gereksiz ayrıntılarla sözü uzatarak bir türlü sonunu getirememek; lafı çiğnemek. || **lakırtıyı ezip büzmek**, Sözü sonunu getiremeyip bazı cümle ve sözleri tekrar edip durmak.

laki, [Ar. lakī / لقي (lâki:) {OsT} sf. (Kişi için) değer-siz; itibarsız.

lakim, [Ar. lākīm / لقيم (lâki:m) {OsT} is. Yontulmuş; yonulmuş.

lakin, [Far. / Ar. lakin/lâkin / لكن / لاكن (lâ:kin) {OsT} zf. İkincisi birincinin karşıtı anlam taşıyan iki cümleyi birbirine bağlamakta kullanılır; ama; fakat.

lakit, [Ar. laqat > lakī / لقيطه / لقيطه (lâki:t, k ve t kalın söylenir) {OsT} is. 1. Yerden kaldırılan; alınan nesne. 2. Sokakta bırakılmış küçük çocuk.

lakita, [Ar. laqīta / لقيطه (lâki:ta, k kalın söylenir) {OsT} is. Sokağa bırakılmış kız çocuğu.

lakka, [lak (yans) > lak-ka] (lâ'kka) {ağız} is. 1. Parasız verilen yemek. 2. Hocalara verilen yemek. [DS]

lakkadak, [lak (yans.) > lak(k)-ada-k] (lakka'dak) {ağız} zf. 1. Birdenbire; damdan düşercesine. 2. "Lak" diye ses çıkararak. [DS]

laklak¹, -ğı [lak (yans.) > lak+lak / Ar. laqlâk] is. 1. Leyleğin gagasını birbirine vurarak çıkardığı ses. 2. mecaz. Hiç durmadan konuşulan boş sözler; saçma söz; boş konuşma; gevezelik. ☞ **laklak çalmak**, {ağız} Dedikodu etmek. [DS] || **laklak etmek**, Karşılıklı olarak, havadan sudan, gelişigüzel konuşmak; sohbet etmek; gevezelik etmek. || **laklakla ömür geçirmek**, 1. Yapmakta olduğu işe engel olacak biçimde bol bol konuşmak. 2. Çalışmaktan ziyade konuşmayı, başkalarına öğüt vermeyi veya onları eleştirmeyi yeğlemek.

laklak², -kı / -ğı [Ar. laqlâk / لفاق / لفاق (lâklâ:k) {OsT} is. Leylek.

laklak³, [lak (yans.) > lak+lak] {ağız} is. 1. Küçük toprak testi veya sürahi. 2. Taş oyuklarında biriken yağmur suyu; kak. [DS]

laklaka, [Ar. laqlâka / لفاقه (lâklâ:ka) {OsT} is. Gereksiz, anlamsız ve boş söz.

laklaku, [lak (yans.) > lak+lak-ı] {ağız} is. Kahkaha. [DS] ☞ **laklak çalmak**, {ağız} Dedikodu etmek. [DS]

laklakıyat, [laklak +Ar. -iyyât / لفاقيات (lâklâ:kıya:t) {OsT} is. 1. Konuşma; söz. 2. Boş ve saçma sapan sözler.

lakma, [? lakma] {ağız} is. Kadınların giydiği pamuklu ve uzun bir tür yelek. [DS]

lakonik, -ği [Yun. lakonikós (Sparta usulü) > Fr. laconique] (lâkonik) sf. (Söz, anlatım vb. için) kısa ve özlü; veciz.

lako, [Yun. vlahos] (lâkoz) is. zool. Hanigillerden, sıcak ve ılık denizlerin 20 ile 200 m. arasındaki derinliklerindeki kumlu, çakıllı diplerinde yaşayan, omurgasızlarla beslenen, lezzetli bir kemikli balık; kaya hanisi; lagoon, (*Epinephelus aeneus*).

lakrimal, -li [Fr. lachrymal] (lâkrimal) sf. Gözyaşı ile ilgili.

laksatif, [Fr. laxatif] (lâksatif) is. Yumuşatıcı.

laksma, [? laksma] {eT} sf. Bir tanrı. [EUTS]

lakş, [? lakş] {eT} is. Şehriye. [EUTS]

lakşa, [? lakşa] {eT} is. Şehriye. [EUTS]

lakşan, [Sansk. laksana] {eT} is. 1. Güzellik alameti; güzellik belirtisi; güzellik işaretleri. [Gabain] [EUTS] 2. İşaret. [Gabain]

lakt, [Ar. laḳṭ لاقط] (*lâkt*) {OsT} is. Yerden toplama. ☞
laktü'l-izâm ve'l-mismâr, {OsT} Atın ayağının yerde bulunan çivi ya da kırık cam gibi şeyler tarafından yaralanması.
laktaflovin, [Fr. lactoflavine] (*lâktoflavin*) is. Pirinç kabukları ile sütte bulunan B₂ vitamini; riboflovin.
laktaz, [Fr. laktase] (*lâktaz*) is. Bağırsak mukozasında bulunan süt şekerini (laktoz), üzüm şekerine (glikoz ve galaktoz) dönüştüren enzim.
laktik, [Fr. lactique] (*lâktik*) sf. Laktozla ilgili olan. ☞ **laktik asit**, Peynir, yoğurt gibi mayalanmış süt ürünlerinin başlıca bileşenlerinden olan, peygamber çiçeğinde, afyonda, şarapta, bazı hayvanların iç organlarında bulunan, karboksilli asitler sınıfından organik birleşik; süt asidi; formülü: CH₃-CHOH-CO₂H. || **laktik mayalar**, Laktozu, laktik aside çevirerek kazeinin çökmesini sağlayan pastörize edilmemiş sütte bulunan mayalar ve bakteriler.
laktion, [Fr. lactone] (*lâkton*) is. İşlevsel grupları bir halka oluşturabilen çevrimsel esterlere verilen ad; olit.
laktoz, [Fr. lactose] (*lâktoz*) is. Sütte bulunan, glikoz ve galaktoza ayrışabilen disakkarit; süt şekeri; formülü: C₁₂H₂₂O₁₁
lakün, [Lat. lacuna] is. biy. Boşluk; aralık.
lakve, [Ar. laḳve لقوه] (*lâkve*) {OsT} is. tıp. Ağız çarpması.
lakzın, [? lakzın / lağzın] {eT} sf. is. → lağzın. [ETY]
la'l, -li [Ar. la'l لعل] (*lâ-l*) {OsT} is. 1. Parlak kırmızı renkte, billûrlaşmış alüminyum oksidi olan değerli bir süs taşı. 2. Eskiden hattatlar ve tezhipçiler tarafından kullanılan kırmızı renkli bir tür mürekkep. 3. Kırmızı böceğinden çıkarılan parlak kırmızı boya; kırmızı boya. 4. gñsl. ed. (Renginden dolayı) sevgilinin dudağı. 5. mecaz. Kırmızı şarap; şarap. 6. sf. Rengi kırmızı olan; kırmızı. ☞ **la'l-fâm**, {OsT} Kırmızı renkli; al. || **la'l-gûn**, {OsT} Kırmızı renkli; al. || **la'l-i âb-dâr**, {OsT} 1. Su dağıtan kişinin dudağı. 2. Güzelin dudağı. || **la'l-i dürr-efşân**, {OsT} 1. İnci ve lal saçan. 2. Arasından incisi gibi dişler görünen dudak. || **la'l-i gül-feşân**, {OsT} Güller saçan dudak. || **la'l-i kehrubâ**, {OsT} Kehribar dudak; sevgilinin dudağı. || **la'l-i meygûn**, {OsT} Şarap renkli dudak. || **la'l-i müzab**, {OsT} 1. Şarap. 2. Kan. || **la'l-în**, {OsT} Kırmızı renkli. || **la'l-i nâb**, {OsT} Saf dudak; kıpkırmızı dudak. || **la'l-i nâ-sühte** {OsT} İşlenmiş lal. || **la'l-i revân**, {OsT} 1. Akan lal. 2. Şarap. || **la'l-i sâkî**, {OsT} Sakinin dudağı. || **la'l-istân**, {OsT} Yakutu çok olan ülke. || **la'l-i şekerbâr**, {OsT} 1. Şeker dökken, şeker saçan dudak. 2. Sevgilinin dudağı. || **la'l-i yâkut**, {OsT} 1. Değerli bir taş; rena taşı. 2. Seylan taşı. || **la'l-reng**, {OsT} Kırmızı renkli. || **la'l-veş**, {OsT} Yakut gibi.

lal¹, -li [Ar. la'l لعل] (*lâ-l*) {OsT} is. → la'l.

lal², -li [Ar. lâl لال] (*lâ:l*) {OsT} is. sf. 1. Konuşamaz duruma gelmiş olan; dili tutulmuş olan; dilsiz. 2. Sessiz; sakin. 3. Sözsüz oynanan seyirlik köy oyunlarına verilen genel ad. ☞ **lâl ü ebkem**, Şaşırarak konuşamaz duruma gelmiş olan; donakalmış olan.

lal³, [lal] {ağız} sf. (Eşya, araç vb. için) ağır. [DS]

lala, [Far. lâlā لالا] (*la'la*) {OsT} is. 1. Çocuk eğitim ve öğretimiyle görevli erkek eğitimci. 2. İmparatorluk döneminde şehzadeleri eğitmekle görevli devlet adamı. 3. Saraya yeni alınanlara hizmeti ve genel kuralları öğretenlere verilen isim. 4. {ağız} Kız kardeş. [DS] 5. ünl. Padişahların sadrazamlara seslenirken kullandıkları hitap. ☞ **lala destur**, Sarayda birbiri ile karşılaşan iki kişinin diğerinden yol istemek için kullandığı söz. || **lala divan etti**, (Lala için) eskiden, eğitimine verilen çocuğa tembih etti, anlamında kullanılır, terim. || **lala nizam etti**, → lala divan etti. || **lala paşa eğlendirmek**, Yapmakta olduğu bir işi veya kendisini bekleyen işleri bırakarak kapris sahibi veya nazlı birinin gönlünü hoş etmeye çalışmak. || **lala paşa oyununa çıkmak**, Kaprisli davranmaya başlamak; naz etmek; hoppaca davranmak. || **lala yörgüç akçası**, 2. Murat'ın vezirlerinden Yörgüç Paşa tarafından Anadolu'da kestirilen paralara verilen ad.

laladaş, [Far. lâlā + T. -dāş لالاداش] (*lalada:ş*) {OsT} ünl. Sarayda aynı lala tarafından eğitilen acemilerin birbirlerine karşı durumu ve birbirlerini çağırmakta kullandıkları hitap sözü.

lalak, -ğ [Far. lāğ (şaka) لاغ => lağ-la-k] {ağız} sf. 1. Çok konuşan; geveze. 2. Aptal. 3. Güzel konuşmayı beceremeyen. [DS]

lalalamak, [Far. lāğ (şaka) لاغ => lağ-la-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] → lalamak². [DS]

lalalık, -ğ [lala-lık] is. Lala olma durumu; lalanın yaptığı iş veya mesleği; çocuk bakıcılığı.

lalamak¹, [Çin. la (kesmek) > la-lā-mak] (*lala:mak*) {eT} gçl. f. [-r] Ufalamak; ezmek; toz haline getirmek. [EUTS]

lalamak², [Far. lāğ (şaka) لاغ => lağ-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Bir kimsenin yaptıklarını tekrarlayarak eğlenmek; alay etmek. [DS]

lalanga, [Yun. lalangion] (*lâlânga*) is. Yumurta, un ve kabartıcı ile hazırlanan hamur parça parça kızartıldıktan sonra üzerine şeker veya şerbet dökülerek yenilen bir tür hamur tatlısı.

lalangi, [Yun. lalangion] (*lâlângı*) {ağız} is. Lalanga. [DS]

lalanmak, [Far. lāğ (şaka) > lağ-la-n-mak / la-la-n-mak] {ağız} döñşl. f. [-ır] Alay etmek; birinin yaptıklarını taklit ederek alay etmek. [DS]

- lalas**, [ʔ lalas] {ağız} *sf.* Kel. [DS]
- lalaş**, [Far. lāğ (*şaka*) لاغ => lağ-la-ş / la-la-ş / la-la-ç] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) ağır kanlı; uyuşuk. **2.** Peltek konuşan; söyledikleri anlaşılamayan. **3.** Aptal. [DS]
- lalavuç**, [lalav+iç ? > lalavuç] {ağız} *is.* Çekirdekli kayısı kurusu. [DS]
- lalçaba**, [ʔ lalçaba] {ağız} *is.* Bardak. [DS]
- lale¹**, [Far. lāle لاله] (*lâ:le*) {OsT} *is.* *bot.* **1.** Zambakgillerden, çan şeklinde gösterişli ve güzel çiçekli, yüz kadar türü bulunan soğanlı bir bitkinin genel adı, (*Tulipa*). **2.** {ağız} Kırmızı gül. [DS] **3.** {ağız} Gelincik çiçeği. [DS] ☞ **lale ağacı**, *Manolyagillerden, Güney Amerika'da yetişen, yeşil, sarı ve turuncu alacalı lale biçimindeki çiçekleri ile güzel görünümlü, açık kahverengi ve yumuşak kerestesi marangozlar tarafından tercih edilen bir süs ağacı; sarı kavak, (Liri odandron tulipifora).* || **lâle-fâm**, {OsT} *Lale renginde olan.* || **lâle-gûn**, {OsT} *Lale renginde olan.* || **lâle-hadd**, {OsT} *Lale yanaklı.* || **lâle-i hamrâ**, {OsT} *Kırmızı lale.* || **lâle-i nûman**, {OsT} *Dağ şakayığı.* || **lâle-veş**, {OsT} *Lale gibi.*
- lale²**, [Far. lāle لاله] (*lâ:le*) {OsT} *is.* **1.** Eskiden suçluların ve esirlerin boynuna takılan, iki ucu lale biçiminde kıvrık, ağır, demir halka. **2.** Ağaçların yüksek dallarından meyve toplamakta kullanılan, ucuna üç veya daha çok çatal takılmış uzun sırk. **3.** Topun ağzına yakın olan bileziğinden ağzına kadar olan kısım.
- laleberg**, [Far. lāle-berg لاله برگ] (*lâ:leberg*) {OsT} *is.* **1.** Lale taçyaprağı. **2.** Taze ve kırmızı yanak.
- lalegül**, [Far. lāle+gül لاله گل] (*lâ:legül*) {OsT} *is.* Türk musikisinde, hüzzamla başlayıp yegâhta karar kılan birleşik bir makam (H. Sadettin Arel bulmuştur).
- lalek¹**, -ği [Far. lālek / lālekā لالهک / لالهک] (*lâ:lek*) {OsT} *is.* **1.** Ayakkabı. **2.** Taç. **3.** Horoz ibiği.
- lalek²**, -ği [leylek] {ağız} *is.* Leylek. [DS]
- laleli**, [lale-li] (*lâ:leli*) *sf.* **1.** Lalesi olan. **2.** (Kumaş için) üzerinde lale desenleri bulunan.
- lalelik**, -ği [lale-lik] (*lâ:lelik*) *is.* **1.** Lale bahçesi veya lale yetişen yer. **2.** Lale konulan vazo vb. **3.** Lale devrinde çok kullanılmış, ağız geniş, saksonya, bil-lür, Beykoz çeşmibülbül türleri ile altın, gümüş gibi kıymetli madenlerden yapılmış, içine lale konulan bir tür vazo.
- lalename**, [Far. lāle + nāme لاله نامه] (*lâ:lēna:me*) {OsT} *is.* **1.** Lale çeşitlerinin özellikleri ve bunların yetiştirilmesi ile ilgili olarak yazılmış risale; lale kitabı. **2.** Divan edebiyatında laleyi konu alan manzum eser; lale kasidesi.
- lalereng**, [Far. lāle-reng لاله رنگ] (*lâ:lereng*) {OsT} *sf.* Lale renginde olan; lale renkli.
- laleruh**, [Far. lāle-rūh لاله روح] (*lâ:leru:h*) {OsT} *is.* **1.** Lale yanaklı. **2.** Türk musikisinde, peçgâh ile aşiran makamlarından meydana gelen birleşik bir makam.
- laleruhsar**, [Far. lāle-rūh-sār لاله روحسار] (*lâ:leru:hsa:r*) {OsT} *is.* Lale yanaklı.
- lalesar**, [Far. lāle-sār لاله سار] (*lâ:lesa:r*) {OsT} *is.* **1.** Lale bahçesi. **2.** *zool.* Sığırcık kuşu.
- laleş**, [Far. lāğ (*şaka*) لاغ => lağ-le-ş] (*lâ:leş*) {ağız} *sf.* → lalaş. ☞ **laleş kalmak**, {ağız} *İş yapamaz duruma gelmek; çaresiz kalmak.* [DS]
- lalettayin**, [Ar. lā-‘alā-e’t-ta‘yīn لاعلى التعيين] (*lâ:let-ta:yi:n*) {OsT} *zf.* Ayırt etmeksizin; özensiz; gelişigüzel; rastgele; herhangi; ayırt edici özelliği olmayan; sıradan.
- lalezar**, [Far. lāle-zār لاله زار] (*lâ:leza:r*) {OsT} *is.* Lale yetiştirilen yer; lale bahçesi; lalelik
- lalık¹**, -ği [ʔ lalık] {ağız} *sf.* Tembel. [DS]
- lalık²**, -ği [Ar. lāl => lal-ık] {ağız} *sf.* Dilsiz. [DS]
- lalıkga**, [lalık-ga] {ağız} *sf.* Kelimeleri doğru dürtüst söyleyemeyen. [DS]
- lalik¹**, -ği [ʔ lalik] (*lâlik*) {ağız} *is.* Domates. [DS]
- lalik²**, -ği [yağlık (*yemeni*) > lalik] (*lâlik*) {ağız} *is.* Yemeni. [DS]
- lalik³**, -ği [Ar. lāl (*dilsiz*) => lal-ik ?] (*lâlik*) {ağız} *sf.* **1.** Dilsiz. **2.** Dili tutulmuş; ne söyleyeceğini şaşır-mış. [DS]
- lalin**, [Ar. na‘leyn (*bir çift ayakkabı, nal*) نعلین => nalin / lalin] (*lâlin*) {ağız} *is.* Takunya. [DS]
- lalis**, [ʔ lalis] {ağız} *is.* **1.** Çok ince dokunmuş bez; tülbent. **2.** İnce elek. [DS]
- laliala**, [lal-la-la] {ağız} *sf.* Salak; bön; beceriksiz. [DS]
- lalloş**, [lal-loş] {ağız} *sf.* Yeni konuşmaya başlamış çocuk gibi konuşan. [DS]
- laluk**, [Ar. lā‘uk => laluk] (*lâluk*) {ağız} *sf.* **1.** Bir şey bilmeyen. **2.** Dilsiz gibi konuşamayan. **3.** Anlayış-sız duran. [DS]
- lalüebkem**, [Far. lāl ü + Ar. ebkem لال و ابکم] (*lâ:lü-ebkem*) {OsT} *sf.* Konuşamaz hâle gelmiş; dili tutulmuş; dilsiz.
- lam**, [-la-m / -le-m] *yap. e.* İsimden isim türeten ek. İsimden fiil yapan -le eki ile, fiilden isim yapan -m ekinin birleşip kalıplaşmasıyla oluşmuştur: *boylam, gözlem, önlem, enlem; içlem.*
- lam¹**, [Ar. lām ل] (*lâ:m*) {OsT} *is.* **1.** Arap alfabesinin yirmi altıncı harfi olup Türkçe “l” sesini verir. **2.** Ebcet hesabında 30 sayısını karşılar. **3.** Kamerî aylardan şevval ayı. ☞ **lam elif**, {OsT} → lamelif. || **lamı cimi kalmamak**, *Söylenecek herhangi bir şey kalmamak; kesinlik kazanmak; değişmemek.* || **lamı**

cimi yok. “Kesinlikle yapılması gerek” “bahane bulunamaz” “başka yolu yok” gibi anlamlarda kullanılır. || **lamü’l-fi’l**, {OsT} dbl. Arapçada üçlü kökten gelen bir kelimenin son harfi.

lam², [Fr. lame] (*lâm*) is. 1. Mikroskop incelemelerinde incelenecek örneğin üzerine konulduğu dörtgen cam. 2. bot. Yaprak ayası. 3. Çanak yaprak ve taç yaprakta yayvan kısım. 4. Dar ve uzun metal parça.

lam³, [Yun. lakkoma] {ağız} is. Lağım. [DS]

-lama, [-la-ma / -le-me] yap. e. 1. İsimden isim türeten ek, isimden fiil yapan *-le* eki ile, fiilden isim yapan *-me* mastar ekinin bazı örneklerde kalıplaştığı görülür. Yapılan işin adı kavramını katar: *açıklama*, *anlatma*, *aydınlatma*, *beslenme*, *çabalama*. 2. Yapılan işin tarzı veya durumu kavramını katarak zarflar türetir: *balıklama*, *çivileme*, *tepeleme*, *uzunlama*. 3. Kökte mevcut isme bağlı olarak onunla yapılan yemek ve yiyecek adları yapar: *şekerleme*, *buğulama*, *tuzlama*, *közleme*, *gözleme*.

lama¹, [Lat. lamina > Fr. lame] (*lâma*) is. 1. Keskin, delici veya traş edici bir aletin bu işler için kullanılan metal kısmı. 2. Yassı ve uzun demir veya çelik parçası. 3. Sütunun iki tamburası arasına, taşların ezilmesini önlemek için konulan kurşun levha.

lama², [Peru / Keçua d. llama] (*lâma*) is. zool. Deve-gillerden, Güney Amerika’da yaşayan, uzun boyunlu, uzun bacaklı, yumuşak yünlü, rahatsız edildiklerinde tüküren ot ve otsu bitkilerle beslenen büyük yapılı, hörgüçsüz, çift tırnaklı bir hayvan, (*Lama glama*).

lama, [Tib. blama] (*lâma*) is. Tibet ve Moğolistan’da Buda dinin rahiplerine verilen isim; dinî önder; en yüksek rütbede olanına *dalay lama* denir.

Lamacı, [lama-cı] (*lâma’cı*) sf. Lamacılık yanlısı olan.

Lamacılık, **-ğı** [lama-cı-lık] (*lâmacılık*) is. 1. Orta Asya ve Tibet’te yaşanan, özel Budizm’e verilen ad. 2. Tibet’te Budizm’de yaşanan hiyerarşik düzen.

Lamaist, [Fr. lamaist] (*lâmaist*) sf. Lamacı.

Lamaizm, [Fr. lamaism] (*lâmaizm*) is. 1. Orta Asya ve Tibet’te yaşanan, özel Budizm’e verilen ad. 2. Tibet’te Budizm’de yaşanan hiyerarşik düzen.

laman, [ne yaman / ne aman] (*la:man*) {ağız} sf. Yakışıklı. [DS]

-lamasına, [-la-ma-sı-n-a / -le-me-sı-n-e] yap. e. İsimlerden zarf türeten ek. Sondaki *-sine* eki çekim eki kaynaklıdır. Yapılan işin tarzı veya durumu kavramını katarak zarflar türetir: *diklemesine*, *uzunlamasına*, *yanlamasına*.

lamb¹, [lamb / lomb / lömb (*yans.*)] is. 1. Gevşeme ve dağılıp dökülme anlatan kök. [Zülfikar] *lamb-ır lumbur* 2. Kap içindeki sıvıların çalkalanmasını, sıvı içine atılan bir şeyin çıkardığı sesi ve düşüşünü anlatan kök. [Zülfikar] *lamb-ır-da-t-mak*

lamb², [lamb / lomb / lömb (*yans.*)] is. Ansızın ortaya çıkmayı, yuvarlanmayı ve beklenmedik biçimde patavatsızca konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lamb-a-da-n*, *lamb-ur lumbur*

lamba¹, [Yun. lampás / lampá] (*lâ’mba*) is. 1. Görünür ışık vermeye, çevreyi aydınlatmaya ya da kızıl altı, mor ötesi ışınlar yaymaya yarayan alet. 2. Bir ampul ile onun takılı olduğu düzeneğin bütünü. 3. Alev veya ışına üreten aygıt. 4. Elektrotları arasında elektrik yükü dolaşan, elektrik işaretleri üretme, yükseltme, kipleme veya kipleri çözme işine yarayan, içinde boşluk oluşturulmuş veya düşük basınçlı gaz içeren cam tüp. 5. Kara yolu taşıtlarında aydınlatma, işaret verme için kullanılan ışıklı aygıtların genel adı. ☞ **lamba borusu**, {ağız} *Lamba şişesi*. [DS] || **lambadan geçirmek**, *Lamba kontrolü yapmak*. || **lamba kaması**, {ağız} *Lamba şişesi*. [DS] || **lamba karpuzu**, *Lambaları korumak, ışığı dağıtmak vb. amaçlarla kullanılan camdan yapılmış, saydam olmayan küresel koruyucu*. || **lamba kontrolü**, *Yumurtaların tazeliğini, kalitesini ve embriyonun durumunu incelemek için yumurtayı lamba ışığına tutarak yapılan inceleme*. || **lamba suyu**, {ağız} *Gaz yağı*. [DS] || **lambayı açmak**, 1. *Gaz lambasının fitilini yükseltmek suretiyle ışığın miktarını artırmak*. 2. *Elektrik devresini açarak lambanın yanmasını sağlamak*. || **lambayı kısmak**, *Gaz lambasının fitilini küçültmek suretiyle ışığın miktarını azaltmak*.

lamba², [İt. lembo] (*lâ’mba*) is. 1. Çıkıntı. 2. Ahşap parçada boyuna açılan derin oyuk. ☞ **lamba açmak**, *Bir ahşapta çeşitli aletlerle boydan boya derin oyuk açmak*. || **lamba altı**, {ağız} *Yapı altından geçen yol*. [DS] || **lamba atmak**, {ağız} *Duvarın sıvası bozulmak*. [DS]

lamba³, [? lamba] {ağız} is. Su tenekesi. [DS]

lambacı, [lamba-cı] (*lâ’mbacı*) is. Lamba yapan veya satan kimse.

lambada, [Port. lambo (*kalça*) > Güney Amer. yerl. d. lambada] (*lâmbada*) is. Güney Amerika’da arka arkaya dizili pek çok kişi tarafından yapılan bir tür plaj dansı; kalça dansı. ☞ **lambada dansı**, *Lambada*.

lambadan, [lamb (*yans.*) > lamb-ada-n] (*lamba’dan*) {ağız} zf. (Konuşmak için) birdenbire ve patavatsızca. [DS]

lambak, **-ğı** [lamb (*yans.*) > lamb-ak] {ağız} is. Güveç kulpuna bağlanan ip. [DS]

lambalama, [lamba-la-ma] (*lâ’mbalama*) is. Lambalamak eylemi.

lambalamak, [lamba-la-mak] (*lâ’mbalamak*) gçl. f. [-r] 1. (Yumurta vb.ni) lamba ışığında incelemek; lambadan geçirmek. 2. (Ahşap parça için) boyuna derin oyuk açmak.

lambalanma, [lamba-la-n-ma] (*lâ’mbalanma*) is. Lambalanmak eylemi ve durumu.

lambalanmak, [lamba-la-n-mak] (*lâ'mbalanmak*) edil f. [-ır] **1.** Lambadan geçirek kontrol edilmek. **2.** Uzunlamasına derin oyuk açılmak; lamba açılmış olmak. **3.** *dönşl. f.* Lamba sahibi olmak; lamba edinmek. **4.** (Araç, eşya vb. için) lamba takılmış olmak.

lambalı, [lamba-lı] (*lâ'mbalı*) sf. **1.** Lambası olan; lambası bulunan; lamba sahibi olan. **2.** (Bir sayı ile birlikte) o kadar lambaya sahip olan veya lamba takılı olan. **3.** (Araç ve alet için) lamba ile çalışan. **4.** (Ahşap parçalar için) kenarları birbirine geçecek biçimde oyuklar açılmış bulunan; lamba açılmış olan. ☞ **lambalı birleştirme**, *Birinin yüzüne diğerinin de altına lamba açılmak ve biri diğerini bastırarak biçimde taban ve lambri döşemelerinde kullanılan birleştirme tekniği.*

lambalık, -ğî [lamba-lık] (*lâ'mbalık*) is. **1.** Eskiden evlerde lamba koymak veya takmak için yapılmış özel yer; lamba konulacak yer. **2.** sf. (Gaz yağı için) lambaya bir defada konulabilecek miktarda olan.

lambasız, [lamba-sız] (*lâ'mbasız*) sf. **1.** Lambası olmayan; lamba sahibi olmayan. **2.** Lamba ile çalışmayan. **3.** (Ahşap parça için) lamba açılmamış olan.

lambirdatmak, [lamb (yans.) > lambır-da-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] İçinde sıvı bulunan kabı sallamak; çalkalamak. [DS]

lambri, [Fr. lambris] is. **1.** Isı yalıtımı sağlamak veya daha güzel bir görünüm sağlamak amacıyla duvarların iç yüzeyine kaplanan ahşap, formika, mermer vb. malzeme; iç duvar kaplaması. **2.** Aynı amaçla yapılan tavan kaplaması. ☞ **lambri kaplamak**, *Duvar üzerine daha güzel görüntü vermek veya ısı yalıtımı sağlamak üzere ahşap, formika, mermer vb. malzeme ile kaplamak.*

lambswool, [İng. lamb (kuzu) + wool (yün)] (*lembsvul*) is. **1.** Kuzu yünü. **2.** sf. (Kumaş, örgü vb. için) bu yünden yapılmış olan.

lambur, [lamb (yans.) > lambur] is. **1.** Sallanan veya yuvarlanan büyük bir kabin veya eşyanın çıkardığı ses. **2.** {ağız} Su tenekesi. [DS] ☞ **lambur lambur**, {ağız} **1.** (Yuvarlanmak için) gürültü çıkararak; dangır dungur. **2.** (Eşya için) laçka olmuş; kağşamış. **3.** (Söz için) patavatsızca söylenen. [DS]

lamçı, [yam-çı] {ağız} is. Yamçı. [DS]

lamda, [Fr. lamda] (*lâmda*) is. fiz. Işık dalga boyu.

lame¹, [Far. lâme / lâmek لامه / لامك] (*lâ:me*) {OsT} is. **1.** Hintlilerin sarık üzerine sardıkları bir tür tülben-de verilen ad. **2.** Baştan ayağa kadar bütün vücudu saran baş örtüsü.

lame², [Fr. lamé] (*lâme*) sf. **1.** (Kumaş için) metal ipliklerle veya metal görüntüsü veren polyester ipliklerle dokunmuş olan. **2.** Metal parlaklığı verilmiş deri veya kumaştan yapılmış olan.

lamekân, [Ar. lā-mekān لامكان] (*lâ:mekâ:n*) {OsT} sf.

1. Mekânı olmayan; yeri olmayan; barınacak yeri bulunmayan; mekânsız. **2.** Yer yurt sahibi olmayan; belli bir adresi olmayan. **3.** tasvf. (Allah'ın sıfatlarından) mekâna gereksinimi olmayan, mekânla sınırlı olmayan; Allah. ☞ **lamekân ili**, *Tanrısal âlem.* || **lamekân takımı**, *Yersiz yurtsuz, adresi belirsiz kişiler topluluğu.*

lamel, [Fr. lamelle] (*lâmel*) is. **1.** Mikroskopta incelenmek üzere lam üzerine konulmuş örneğin üzerine konulan küçük ve ince dörtgen cam parçası. **2.** biy. Mantarlarda şapka altında bulunan ve spor yapıcı tabakayı taşıyan düzende dizili zarların her biri. **3.** biy. Çok ince tabaka.

lamelif, [Ar. lām-elif الف لام] (*lâ:melif*) {OsT} is.] is.

1. Arap alfabesindeki lam ile elif harfinin birleşmesinden meydana gelmiş Osmanlı alfabesinin 26. harfî. **2.** sf. Dolambaçlı, eğri büğrü. ☞ **lamelif çevirmek**, *Bir yerden pek uzaklaşmadan dolaşıp geri gelmek.* || **lamelif çizmek**, *Lamelif çevirmek.*

lames, [? lames] {ağız} is. İçine sebze konularak pişirilmiş pide. [DS]

lami¹, [Ar. lāmī لامى] (*lâ:mi:*) {OsT} sf. **1.** Lam (لا) şeklinde olan; eğri büğrü. **2.** Lam harfine ait. **3.** At nalı şeklinde olan. **4.** ed. (Kaside için) kafiyesi lam harfiyle düzenlenmiş. **5.** dbl. (Arapça isim tamlaması için) lam ile kurulmuş.

lami², -mi'i [Ar. leme'an > lâmi' لامع] (*lâ:mi*) {OsT} sf. Parlayan; parıldayan; ışıldayan. ☞ **lamiü'n-nür**, {OsT} *Nur saçarak parlayan.*

lami², [? lami] {ağız} is. Tanesiz taze fasulye. [DS]

lami'a, [Ar. leme'an > lâmi'a لامعة] (*lâ:mia*) {OsT} sf. Parıldayan; parlayan; parlak.

lamih, [Ar. lemḥ > lâmiḥ / lâmiḥa لامح / لامحه] (*lâ:mih*) {OsT} sf. Parlayan; parlak.

lamina, [Lat. lamina] (*lâmina*) is. **1.** İnce katman. **2.** anat. Kafatası kubbesinin yassı kemiklerini oluşturan tıkız dokulu iki tabakadan her biri. **3.** Omurlarda, eklem çıkıntısı ile diken çıkıntısı arasında omurun arka yayını meydana getiren ince katman. **4.** jeol. Her tortul çökeltide bulunan, kalınlığı mikron ve milimetre ile ölçülebilen temel öge.

laminarya, [Lat. laminaria] (*lâminarya*) is. bot. Bütün denizlerde rastlanan, emici köklerle kayalara tutunan, sarı veya esmer renkte, ince silindirimsi gövdeli (kongövde), basit şeritler hâlinde metrelerce uzanan esmer su yosunları, (*Laminaria*).

laminaryalar, [laminarya-lar] (*lâminaryalar*) is. bot. Denizlerde özellikle gelgit alanlarında yaşayan, otuz kadar türü bulunan, esmer su yosunları takımı, (*Phaeophyceae*).

lamis, [Ar. lems > lâmis لامس] (*lâ:mis*) {OsT} sf. El ile dokunan; elle tutan; temas eden.

lamiye, [Ar. lems > lāmīse لامسه] (*lâ:mise*) {OsT} is. **1.** Dokunma duyusu. **2.** Dokunum. **3.** *biy.* Duyurga. **4.** Anten.

lamişger, [Far. lāmīşger لامشگر] (*lâ:mişger*) {OsT} is. *bot.* Karaağaç.

lamiye, [Ar. lāmīyye لاميه] (*lâ:miye*) {OsT} sf. → *lami*¹.

lamlı, [Yun. lamni] {ağız} is. **1.** Namlu. **2.** Ufak çakı. **3.** Harmanda tınaz savrulduktan sonra uzunlamasına bir kılıç namlusu görünümü alan tahıl yığını. [DS]

lamlık, -ğ [lamlı-k] {ağız} is. Sapı kırılmış bıçak. [DS]

lampa, [lamp (*yans.*) > lamp-a] {ağız} sf. **1.** Tembel; uyuşuk. **2.** Sözüünü bilmez; salak. [DS]

lampar, [lamp (*yans.*) > lamp-ar ?] {ağız} sf. (İnsan için) kaba saba; iri. [DS]

lamsa, [? lamsa] {ağız} is. Cibinlik. [DS]

-lan-, [-la-n- / -le-n-] yap. e. İsimden fiil türeten ek. İsimlerin belirttiği kavramı bulundurmak, sahip olmak, edinmek anlamında fiiller türetir: *umutlanmak, duygulanmak, güneşlenmek, havalanmak, suçlanmak, sonuçlanmak, öfkelenmek, gururlanmak, {eAT} gussa-lan-mak, kuvvet-len-mek.*

-lan¹, [-la-n / -le-n] {eAT} çek. e. -la; ... ile.

-lan², [-la-n / -le-n] yap. e. İsimden isim türeten ek. Hayvan adı yapmakta kullanılır: *yılan, aslan, kaplan, sırtlan.*

la'n, [Ar. la'n لعن] (*lâ-n*) {OsT} is. Lanetleme; beddua; ilenç.

lan¹, [lang / lanğ / lan / long / long / löng (*yans.*)] is. Metal eşyaların birbirine dokunmasını, çarpmasını ve bu biçimde gürültü çıkararak konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lan lan, lan lan etmek*

lan², [?lan] {eT} is. Bir tür göz hastalığı. [EUTS]

lan³, [oğlan > ulan / lan] ünl. **1.** Kaba biçimde seslenme sözü; ulan. **2.** Çok kaba biçimde nefret ve öfke ifade eden söz; ulan.

lan⁴, [Far. lān لان] (*lâ:n*) {OsT} is. **1.** Vefasızlık; samimiyetsizlik. **2.** Nankörlük; kıymet bilmezlik.

lanarkit, [Fr. lanarkite] is. [Lanark (*İskoçya'da bir kontluk*) > Fr. lanarkite] (*lānarkit*) is. kim. Hidratlı doğal kurşun sülfat.

lanat, -dı [? lanat] {ağız} is. Kenevirin işe yaramayan ince sapsarı. [DS]

lanazir, [Ar. lā-nazīr لانظير] (*lâ:nazi:r*) {OsT} sf. Eşsiz; benzersiz. ☞ **lā-nazīre-leh**, {OsT} Eşsiz; benzersiz.

lanca, [İt. lance] (*lâ:nca*) {ağız} is. Zeytin yağı koymaya yarayan galvanizden yapılmış silindirik biçiminde büyük kap. [DS]

lança, [İt. lance] is. **1.** Çanak. **2.** Kefe.

landa, [İt. landa] (*la'nda*) is. *dnz.* Yelkenli teknenin

ana çarmıhlarının boğatalarını bordaya bağlayan demir kollar.

landar, [? lāndar] (*la:ndar*) {ağız} sf. Kullanışlı olamayacak derecede büyük olan. [DS]

lando, [Fr. Landeau (*Alman şehri*)] (*lâ'ndo*) is. Dört tekerlekli ve içinde dingillere paralel iki oturma sırası bulunan, üstü açılıp kapanabilen çift körüklü binek arabası; landon.

landon, [Fr. Landeau (*Alman şehri*) > landon] (*lâ'ndon*) is. → lando.

lane, [Far. lāne لانه] (*lâ:ne*) {OsT} is. **1.** Kuş yuvası. **2.** Aile ocağı; ev; aşıyan. ☞ **lāne-gîr**, *Yuva tutan; yuva yapan.* || **lāne-i harāb**, *Yıkılmış, bozulmuş yuva.* || **lāne-i nermîn**, *Sıcak yuva.* || **lāne-i peder**, *Baba ocağı.*

lanet, [Ar. lā'net لعنت] (*lâ-net*) {OsT} is. **1.** Allah'ın insanı sonsuza kadar bağış ve merhametinden yoksun bırakması durumu. **2.** Allah'ın bağış ve merhametinden yoksun kalma. **3.** Bir kimse için Allah'tan sonsuza kadar bağış ve merhametten yoksun kalmasını dileme; beddua; ilenç. **4.** sf. (Yer, nesne vb. için) can sıkıcı; sinir bozucu; sıkıntı veren. **5.** (Kişi için) ters; berbat; çok kötü; uğursuz; aksi. ☞ **lanet etmek**, *1. Birinin veya bir şeyin kötülüğünü istemek; ilenmek; beddua etmek; lanetlemek. 2. Nefret etmek; tiksinnmek.* || **lanet halkası**, *Evlilik sözleşmesi; nikāh.* || **lanet halkası boynuna geçmek**, *Her zaman yakınmaya sebep olacak ve bir türlü kendini kurtaramayacağı bir duruma düşmek.* || **la'net-i Hak**, {OsT} *1. Allah'ın merhamet ve bağışından yoksun bırakması. 2. Allah'ın merhamet ve bağıştan yoksun bıraktığı.* || **la'net-i İlahiye**, {OsT} *1. Allah'ın merhamet ve bağışından yoksun bırakması. 2. Allah'ın merhamet ve bağıştan yoksun bıraktığı.* || **la'net-i Rabbanîye**, {OsT} *1. Allah'ın merhamet ve bağışından yoksun bırakması. 2. Allah'ın merhamet ve bağıştan yoksun bıraktığı.* || **la'net-i Samedāniye**, {OsT} *1. Allah'ın merhamet ve bağışından yoksun bırakması. 2. Allah'ın merhamet ve bağıştan yoksun bıraktığı.* || (birine) **lānet okumak**, *Birinin Allah'ın bağış ve merhametinden uzak kalmasını dilemek.* || **Lanet olası!** (*Kişi veya nesne için*) kendisine kızgınlık ve öfke duyulan şey için kullanılan söz. || **Lanet olsun!** *Şiddetli bir öfkeyi veya kini ifade etmek için "Allah kahretsin!" anlamında söylenen ilenç sözü.* || **La'net'ullah!** {OsT} *1. Allah lanet etsin! 2. Allah kahretsin!* || **la'net'ullāh-āne**, {OsT} *Allah'ın lanetine uğramışçasına; lanete uğramış gibi.* || **la'net'ullāhu aleyh**, {OsT} *Allah'ın laneti onun üstüne olsun!*

lanetleme, [lanet-le-me] (*lâ:netleme*) is. Lanetlemek eylemi veya durumu.

lanetlemek, [lanet-le-mek] (*lâ:netlemek*) gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** (Allah) bağış ve merhametinden sonsuza kadar yoksun bırakmak. **2.** Dinden kovmak. **3.**

(Bir kimseye) başına bir bela gelmesini Allah'tan dilemek; beddua etmek; lanet etmek. **4.** (Bir kimşenin) Allah'ın gazabına uğramasını dilemek; beddua etmek.

lanetlenme, [lanet-le-n-me] (*lâ:netlenme*) *is.* Lanetlenmek eylemi; lanete uğrama.

lanetlenmek, [lanet-le-n-mek] (*lâ:netlenmek*) *edil. f. [-ir]* **1.** (Allah tarafından) bağış ve merhametinden sonsuza kadar yoksun bırakılmak; lanet edilmek; lanete uğramak. **2.** Hakkında Allah'ın laneti istenmek; beddua edilmek. **3.** Toplum dışına itilmek.

lanetli, [lanet-li] (*lâ:netli*) *sf.* **1.** Allah'ın merhamet ve bağışından yoksun bırakılmış olan; lanet edilmiş olan; lanetlenmiş. **2.** Reddedilmiş; dinden kovulmuş. **3.** Toplumca dışlanmış. **4.** *is. mecaz.* Nefret edilen şey; kötü; berbat; uğursuz. **5.** *din.* Cehennem azabını hak etmiş kimse.

lang¹, [lang (*yans.*)] *is.* Yüksek sesle konuşmayı ifade eden ünlem. ☞ **lang lang atmak**, {ağız} *Yetkisi olmadan konuşmak; yüksekten atmak.* [DS]

lang², [lang (*yans.*)] *is.* Birden düşmeyi, yerine oturmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lang-a-da, lang-ır-t*

lang³, [lang / lang / lan / long / long / löng (*yans.*)] *is.* Metal eşyaların birbirine dokunmasını, çarpmasını ve bu biçimde gürültü çıkararak konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lang-ır-da-mak, lang-ır langır, lang-ır lungur, lang-ır-t* ☞ **lang lang etmek**, {ağız} (*Atın boynuna gelen koşum için*) gürültülü ses çıkarmak. [DS]

langa¹, [lang (*yans.*) > lang-a] {ağız} *sf.* **1.** Davranışları kaba ve kırıcı olan. **2.** *is.* Beş taş oyununda alınan sayı. [DS]

langa², [lang-ga] {ağız} *is.* Dalganın çarpıp kırıldığı uzun sıgılık. [DS]

langada, [lang (*yans.*) > lang-ada] (*langa'da*) {ağız} *zf.* Çabucak. [DS]

langadan, [lang (*yans.*) > lang-ada-n] (*langa'dan*) {ağız} *zf.* Birdenbire; çabucak.

langar¹, [Fr. hangar => langar] {ağız} *is.* Üstü çinko ile örtülü, çevresi açık çatı; sundurma. [DS]

langar², [lang (*yans.*) > lang-ar] {ağız} *sf.* Şişman. [DS]

langaz¹, [lang (*yans.*) > lang-az] {ağız} *sf.* Tembel. [DS]

langaz², [Yun. loggos => longoz > langaz] {ağız} *is.* **1.** Tepeler arasındaki çukur yerler; uçurum. **2.** Deniz ve büyük ırmaklarda birdenbire derinleşen yerler; suların en derin yeri. **3.** Su çevrisi. [DS]

langır, [langır (*yans.*) *is.* Düşen veya yuvarlanan bir metal parçasının çıkardığı ses. ☞ **langır langır**, {ağız} (*Ses için*) kaba ve gürültülü. [DS]] **langır lungur**, **1.** Madenî bir gürültü ile; metal sesi ile. **2.** Dikkat etmeden; savruk bir şekilde. **3.** {ağız} (*Konuşma ve yürüyüş için*) biçimsiz. [DS] **4.** {ağız} (*Masa vb. için*) iğreti ve sallantılı. [DS]

langırdak, -ğı [lang (*yans.*) > lang-ır-da-k] {ağız} *sf.* **1.** Çok bağırarak konuşan. **2.** Gür sesli. **3.** Hayvanlara takılan büyük çan; löngürdek. [DS]

langırdamak, [lang (*yans.*) > lang-ır-da-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* **1.** Gevezelik etmek. **2.** Bağırarak konuşmak. [DS]

langirt¹, [langirt (*yans.*)] {ağız *ünl.* **1.** Küçümseme belirten bir ünlem. **2.** *sf.* Hemen; çabucak; çarçabuk. [DS]

langirt², [langirt (*yans.*)] *is.* Dikdörtgen bir kutu içinde oynanan minyatür futbol oyunu. ☞ **langirt salonu**, *Jeton veya para ile çalıştırılan langirt ve diğer oyun kutularının bulunduğu oyun salonu.*

langırtı, [langirt (*yans.*) > langır-t-ı] {ağız *is.* **1.** Büyük çanın çıkardığı ses. **2.** Anlamsız ve can sıkıcı söz. [DS]

langi, [? langi] {ağız} *sf.* İnce uzun. [DS]

lango, [? lango] {ağız} *is.* Hamalların yük taşıdığı ip.

langona, [? langona] {ağız} *is.* **1.** Küçük, zehirli yılan. **2.** Sarı yılan. [DS]

languna, [? languna] {ağız} *is.* → langona. [DS]

langur, [Hint. lagur > İng. langur] (*lângur*) *is. zool.* Uzun kuyruklu maymungillerden, Hindistan ve Güneydoğu Asya'da yaşayan, iri gövdeli, meyve, yaprak ve diğer bitkisel besinlerle beslenen, midesi toplam ağırlığının dörtte birine ulaşan, gri veya sarı kızıl tüylü, yuvarlak başlı, Hintlilerce kutsal sayılan büyük bir maymun türünün adı, (*Presbytis entellus*).

langust, [Fr. langouste] (*lângust*) *is. zool.* Kabuklulardan, duyargalarının ucunda kısıkaçları olmayan, ancak duyargaları güçlü ve dip taraflarında dikenli, sıcak ve tropikal denizlerde yaşayan, eti yenen istakoz benzer bir böcek, (*Palinurus vulgaris*).

lang, [lang / lang / lan / long / long / löng / löng (*yans.*)] *is.* Metal eşyaların birbirine dokunmasını, çarpmasını ve bu biçimde gürültü çıkararak konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lang-ır lungur*

lank, [lank / lank / ling / long / löng / lönk / lön (*yans.*)] *is.* Dengesiz ve düzensiz yürümeyi ve gidişi; kaba saba ve gelişigüzel konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lank-ır lankur*

lankur, [lank (*yans.*) > lank-ur] {ağız} *is.* **1.** Metal eşyaların birbirine dokunmasını, çarpmasını ve bu biçimde gürültü çıkararak konuşmayı anlatan yansımali gövde. **2.** Dengesiz ve düzensiz yürümeyi ve gidişi; kaba saba ve gelişigüzel konuşmayı anlatan yansımali gövde. ☞ **lankur lankur**, {ağız} (*Konuşma ve yürüyüş için*) biçimsiz. [DS]

lanolin, [İt. lana (*yün*) + oleum (*yağ*) > Fr. lanoline / lanoléine] (*lânolin*) *is.* Parfümeri endüstrisi ile eczacılıkta kullanılan, koyun yapağısından elde edilen, yağ asitleri esteri ile kolesterol, dihidrokolesterol vb. sterol grubu alkollerin karmaşık birleş-

minden meydana gelmiş, katı kıvamda, amberimsi sarı renkte bir yağ.

lanse¹, [Fr. lancé] (*lânse*) *is.* Değişik renkte iplik katılmış mekiklerle dokunan ve her atkı ipliğinin rengi birbiriyle karşılaşılarak bir desen meydana getiren kumaş türü.

lanse², [Lat. lanceare (*mızrakla öne atılmak*) > Fr. lancer (*başlatmak*)] (*lânse*) *sf.* İleri sürülmüş; ileri atılmış; ortaya çıkarılmış. ☞ **lanse etmek**, *Tanıtmak üzere öne sürmek; ortaya çıkarmak.*

lantan, [Yun. lanthanein (*saklanmak*) > lanthane] (*lântan*) *is. kim.* Periyotlar cetvelinin nadir topraklar grubunun ilk sırasında yer alan, atom numarası 57, atom ağırlığı 138,92, yoğunluğu 6,1 olan, havada çabuk oksitlenen, parlak bir alevle yanan, lüks lambalarının gömleklerinin yapımında kullanılan gri renkli bir element; sembolü: La.

lantanit, [Fr. lanthanide] (*lântanit*) *is.* Periyotlar cetvelinde ilki lantan olan ve atom sayıları 57 ile 71 arasında yer alan, birbirine çok yakın kimyasal özellikler taşıyan on beş nadir toprak elementlerinin genel adı.

lap¹, [lab / lap (*yans.*)] *is.* Düzensiz adım atmaya, dengesiz yürümeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lap lap, lap-an ayak, lab+bas-tı* ☞ **lap lap**, (*Ayağına büyük gelen ayakkabı giymiş biri için*) *yürürken çıkardığı ses.*|| **lap lap ayaklı**, (*Kişi için*) *kirleteceğini düşünmeden temiz bir yere çamurlu ayakları ile giren.*

lap², [lap / lep / lop (*yans.*)] *is.* 1. Peltemsi, sulu ve cıvık maddelerin yere düşerek yayılmasını; buna benzer yürümeyi ve konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lap-a-dak, lap(p)-a-dak, lap lap, lap-ak lapak* 2. Ağır fakat yumuşak şeylerin düştüğü anda çıkardığı ses.☞ **lap lap**, (*Kedi, köpek vb. için*) *su ve yal içerken çıkardığı ses.*|| **lap lap**, *Büyük ve yumuşak parçalar hâlinde.*|| **lap lap hamuru**, *Yoğurtlu mantı.*|| **lap lap konuşmak**, *Bilgiçlik taslayarak konuşmak; büyük konuşmak.*

lap³, [lap] {ağız} *is.* Taze incir. [DS]

lap⁴, [lap] {ağız} *is.* Avuç içi. [DS]

lap⁵, [lap] {ağız} *zf.* 1. En çok; çok. 2. Tam. 3. İyice. [DS] ☞ **lap labına**, (*Yüzeyleri düzgün olan iki şeyin değmesi için*) *aralık bırakmadan.*

lapa¹, [lap (*yans.*) > lap-a / eAT yapa] *zf.* (Kar yağışı için) iri; kuş tüyü gibi. ☞ **lapa lapa**, (*Kar yağışı için*) *iri ve yassı taneler hâlinde.*

lapa², [Lat. lappa (*dulavrat otu*)] (*lâpa*) *is.* 1. Nişastalı ve unlu tanelerin genellikle pirinç suyuyla kaynatılmasıyla elde edilen kıvamlıca bulamaç. 2. Keten tohumu, bazı çiçek ve yapraklar iyice kaynatıldıktan sonra bir tülbende sarılarak, sıcak hâlde ağır olan bölgeye dışardan sarılmak suretiyle uygulanan kıvamlı ilaç. 3. Koyu bulamaç biçiminde kıvamı olan şeylerin genel adı. ☞ **lapa gibi**, *Yumu-*

şak ve gevşek; koyu bulamaç kıvamında.|| **lapa vurmak**, *Tedavi amacıyla ağrıyan yere keten tohumu, patates vb. lapası uygulamak.*

lapa³, [lap] {ağız} *is.* 1. Denizin dibinde yetişen ve beyaz çiçek açan bir bitki. 2. Kupes balığı. 3. Bulgur ve soğanla yapılan bir tür çorba. [DS]

lapa³, [İt. cocaletta = > lata] {ağız} *is.* Pardösü. [DS]

lapacı, [lapa-cı] *sf.* 1. Lapa yemeyi seven; lapa yiyen. 2. *mecaz.* Beden bakımından iri olduğu hâlde güçsüz ve dayanıksız olan. 3. *mecaz.* Yorgun; bitkin.

lapacılık, -ğı [lapa-cı-lık] *is.* 1. Lapa yapma ve uygulama işi. 2. *mecaz.* Tembellik; gevşeklik; uyuşukluk.

lapaç, -cı [lapaç] {ağız} *is.* Sopa. ☞ **lapaç yemek**, {ağız} *Sopa yemek.* [DS]

lapadak, -ğı [lap (*yans.*) > lap-ada-k] {ağız} *zf.* Ansızın; birdenbire. [DS]

lapak, -ğı [lap (*yans.*) > lap-ak] {ağız} *is.* 1. İri kar parçası. 2. Deveye yedirilen kepek topağı. 3. *ünl.* Oyunda önceden kararlaştırılan sayıya gelindiğinde söylenen söz; kama. [DS] ☞ **lapak lapak**, {ağız} 1. *Topak topak.* 2. (*Kar yağışı için*) *lapa lapa.* 3. (*Kan için*) *pihtı hâlinde.* [DS]|| **lapak oyunu**, {ağız} *Topu duvara vurup düşürmeden yüze kadar sayarak oynanan oyun.* [DS]

lapakaz, [lapakaz] {ağız} *is.* Yasa ve kural dışı cinsel ilişki. [DS]

lapan, [lap (*yans.*) > lap-an] {ağız} *is.* Üstü az çamurlu altı kuru toprak. [DS] ☞ **lapan ayak**, {ağız} (*Kişi için*) *yavaş ve büyük adımlarla yürüyen.* [DS]

lapara, [lapara] {ağız} *sf.* 1. Ahmak. 2. *is. anat.* Dalak. [DS]

lapatga, [lapatga] {ağız} *is.* Kalın sacdan yapılmış kürek. [DS]

lapatka, [lapatka] {ağız} *is.* → lapatga. [DS]

lapban, [lap(b)-a-n] {ağız} *sf.* (Yürüyüş için) lap sesler çıkararak. ☞ **lapban lupban**, {ağız} (*Yürüyüş için*) *düzensiz ve gürültülü adımlarla.* [DS]

lapbasan, [lap (*yans.*) + bas-an] {ağız} *sf.* 1. (İnsan ve hayvan için) ağır kanlı; çok yavaş. 2. Şişman. 3. (Kişi için) dengesiz ve sarsak yürüyen. 4. Patavatsız. [DS]

labbastı, [lab+bas-tı] {ağız} *sf.* Ağır kanlı; çok yavaş. [DS]

lapçın, [Far. lab-çin [Räsänen]] *is.* 1. Tabanı meşinden yapılmış, çorap gibi bacağı saracak kadar uzun ve geniş konçlu, baldır üzerine bir kaytanla bağlanan bir tür mest. {ağız} (*aym*) [DS] 2. Lastikli ayakkabı. 3. {ağız} Takunya. [DS] ☞ **lapçın ağız**, {ağız} (*Kişi için*) *büyük ağızlı.* [DS]|| **lapçın ayak**, {ağız} *İri ve tabanı çok sert ayak.* [DS]

lapçınlı, [lapçın-lı] *sf.* Lapçını olan; lapçın giymiş olan.

lapçın, [lapçın لا پچين] (*lâ:pçin:n*) {OsT} *is.* → lapçın.

lapıdak,-ği [lapa-da-k > lap-ı-da-k] {ağız} *zf.* (Koparmak için) birdenbire. [DS]

lapıt, [Slav. lópata] {ağız} *is.* **1.** Ucu kalın sopa; lobut. **2.** Saç üstündeki ekmeği çevirmekte kullanılan tahta kürek; bisleğeç. **3.** Çamaşır tokacı. [DS]

lapilli, [İt. lapilli] (*lâpilli*) *is.* **1.** Küçük taşlar. **2.** Yarıdağlardan fırlayan 5- 50 mm. çapındaki katı parçalar.

lapina, [Yun. lapina / lepaiva / lempaina] *is. zool.* **1.** Lapinagillerden kayalık kıyılarda ve sığ sularda yaşayan, oldukça büyük, yumurtalarını yosunlar arasına yaptığı yuvalara bırakan, oldukça renkli kemikli balık, (*Labrus merula*). **2.** Lapinagillerden, kıyıların bol bitkili kesimlerinde ve kayalık arasında yaşayan, erkeklerinin rengi kahverengimsi sarı on - on beş cm. boyunda kemikli balık; ördek balığı, (*Labrus bimaculatus*).

lapinagiller, [lapina-gil-ler] *is. zool.* Örnek türleri lapina, cırcır balığı ve gün balığı olan, kayalık yerlerde yaşayan, canlı renklerle bezeli, yutaklarında parçalayıcı dişleri bulunan iri dudaklı, yuvarlak kuyruk yüzgeçli kemikli balıklar familyası, (*Labridae*).

lapisik, -ği [? lapisik] {ağız} *sf.* Oval. [DS]

lapistik, -ği [? lapistik] {ağız} *sf.* Kırılmadan ezilip yassılaşmış; yassı. [DS] ☞ **lapistik olmak**, {ağız} (*Bir şeyin altında kalmaktan dolayı*) ezilmek; yamyassı olmak. [DS]

lapkadife, [lap+kadife] {ağız} *is.* Kadife çiçeğinin iri ve sarı renklisi. [DS]

laplabına, [lap+lap-ı-n-a] (*laplabı'na*) {ağız} *zf.* (Yüzeyleri düzgün iki şeyin birbirine değmesi için) aralık bırakmamacasına; tıpatıp. [DS]

laplak, [lap (yans.) > lap-la-k] {ağız} *is.* **1.** Ağaçtan oyularak yapılmış su tası. **2.** Ketten helvası yapmak için koyulaştırılmış şerbet. **3.** Akide şekeri. [DS]

laplam, [lap-la-m] {ağız} *is.* Çamur, hamur gibi cıvık olan şeylerin bir kürek dolusu parçası. [DS]

laplanga, [lap (yans.) > lap-la-n-ga] {ağız} *is.* → laplangı. [DS]

laplangı, [lap (yans.) > lap-la-n-gı] {ağız} *is.* Saç üstünde yufkayı çevirmekte kullanılan kürek biçimindeki tahta araç. [DS]

laplangıç, -cı [lap (yans.) > lap-la-n-gıç] {ağız} *is.* → laplangı. [DS]

laplup, [lap (yans.) > lap+lup] {ağız} *is.* İncir. [DS]

Lapon, [Lap. Lapon] (*lâpo'n*) *is.* **1.** Laponya halkından olan veya bu halkın soyundan gelen kimse. **2.** (İsim tamlamalarında) Laponlarla ilgili olan; Laponlara ait olan. **3.** *sf.* Laponlara veya Laponya'ya ilişkin; Laponlara özgü.

Laponca, [Lapon-ca] (*lâpo'nca*) *is.* **1.** Lapon dili. **2.** *zf.* Lapon gibi; Lapon'a özgü biçimde.

Laponyalı, [Laponya-lı] (*lâpo'nyalı*) *is.* Lapon.

lapor, [Fr. rapport] {ağız} *is.* Rapor. [DS]

lappadak, [lap (yans.) > lappa-da-k] *zf.* **1.** (Düşmek için) lap diye ses çıkararak. **2.** (Yapmak ve etmek bildiren eylemler için) ansızın ve şiddetle.

lappak, [lap (yans.) > lap(p)-ak] {ağız} *is.* Portakal, karpuz vb. kabuğunun yuvarlak kesilmiş üst parçası. [DS] ☞ **lappak lappak**, {ağız} (*Kar yağışı için*) büyük parçalar hâlinde; lapa lapa. [DS]

lappaş, [lap (yans.) > lap(p)-aş] {ağız} *sf.* (Kişi için) şişman ve ağırkanlı. [DS]

lapşat, [lap (yans.) > lap (i)ş-a-t ?] {ağız} *sf.* Aptal; sersem; sarsak. [DS]

laptop, [İng. lap (kucak) + top (üstü)] (*lâptop*) *sf.* (Bilgisayar için) kucak üstü; diz üstü.

lapudasız, [lapuda-sız] {ağız} *sf.* (İş için) bozuk düzen. [DS]

lapuğa, [lap (yans.) > lap-u(k)-a ?] {ağız} *is.* Ağrılı ya da şiş yere konulan lapa. [DS]

lapurdak, -ği [lap (yans.) > lap-ur-da-k] {ağız} *is.* Su tası. [DS]

-lar¹, [eT. ula-mak (ulamak, birleştirmek) > ula-r (-r: geniş zaman eki) > -lar / -ler] çek. e. **1.** İsim, zamir ve çekimli fiillere gelerek topluluk, çokluk ve saygı çokluğu bildiren en işlek çokluk eki; topluluk veya bir sınıfa ait olanların bütününe ifade eder; bütün şeyler; o şeyin hepsi. *at (isim) + ul-a-mak > at+ul-a-r (-r: geniş zaman eki; at topluluğu; atın toplanması) > atular > at-lar.* **2.** Belirli sayıda bir çokluk bildirir. **3.** Bütünü oluşturan sınıfı gösterir. **4.** Geniş zaman çokluk üçüncü kişide “zaman ve kişi” eki “-ır-lar; -ur-lar” değeriyle kullanılır. “Giriş çıkış alıp verler (verirler) kemakân.” Tarih-i Âl-i Osman.

-lar², [eT. ula-mak (ulamak, birleştirmek) > ula-r (-r: geniş zaman eki) > -lar / -ler] yap. e. **1.** Özel adlardan kişi adlarına, soyadlara, unvanlara gelerek aile kavramı katar: *Cemler, Demireller, Ali Beyler, Ayşeler.* **2.** Oğul ismi ile kurulmuş tamlama biçimindeki özel isimlere beylik kavramı katar: *Aydinoğulları, Tekeoğulları; Osmanoğulları.* **3.** Kavim ve millet adlarına getirilerek milletin tümünü kapsayan kavramlar katar ve topluluk adları yapar: *Türkler, Araçlar, Moğollar.* **4.** -li eki ile kurulmuş özel isimlere getirilerek kavim ve devlet kavramı katar: *Osmanlılar, Gazneliler, Karakeçililer.* **5.** Bir yere mensubiyet anlatan sıfatlara gelerek genelleme kavramı katar: *liseliler, köylüler, böyleler.* **6.** Din adı taşıyan özel isimlere gelerek o dine ve tarikata bağlı olma kavramı katar: *Müslümanlar, Hristiyanlar, Budistler, Şiiler.* **7.** Tanınmış kimse ve yer isimlerine gelerek onların özelliklerini yüceltip benzerlik ve saygı kavramı taşıyan isimler yapar: *Fatihler, Yunuslar, İstanbullar.* **8.** İyelik eki almış akraba isimlerine gelerek aile kavramı katar: *eniştemler, teyzenler, halanlar, görümceleri, am-*

camlar. **9.** Meslek, taraftar bildiren isim ve sıfatlara gelerek aynı grup, meslek veya görüşte bulunma kavramı katar: *gazeteciler, Ülkücüler, Atatürkçüler, mimarlar*. **10.** Üçüncü tekil iyelik eki almış bir kelimeye gelerek saygı kavramı katar: *eşleri, babaları*. **11.** Zamirlere gelerek saygı kavramı katar: *sizler, kendileri*. **12.** Saygın ve tanınmış tek bir kişiden bahsederken yaptığı eylemle ilgili olarak çekimli fiilin sonuna gelerek saygı ifade eder: *geldiler, buyurdular, aldılar*. **13.** Sayı adlarından sonra gelerek siyasi veya başka amaçlarla meydana gelmiş gruptaki üye sayısını ifade eder: *üçler, kırklar*. **14.** Sayı adlarına gelerek matematikteki basamakları belirten sıfatlar yapar: *birler, onlar, yüzler, binler*. **15.** Canlı isimlerine gelerek biyolojide canlılar dünyasının üçüncü kademesi olan takım adını yapar: *sürüngenler, kelebekler, omurgalılar, tek hücreliler, memeliler*. **16.** Biyolojide -gil ekinden sonra gelerek canlılar dünyasının dördüncü kademesi olan aile kavramını karşılar: *aslangiller, kedigiller, gelincikgiller, baklagiller*. **17.** Zaman bildiren isimlere üçüncü tekil kişi iyelik ekiyle birlikte gelerek belirsizlik kavramı taşıyan sıfatlar yapar: *geceleri, akşamları, yazları, kışları*. **18.** Semt ve mahalle isimleri yapar: *Kırkavaklar, Beşevler, Aydınlık- evler*.

-lar³, [eT. ula-mak (ulamak, birleştirmek) > ula-r (-r: geniş zaman eki) > -lar / -ler] {eAT} yap. e. **1.** “-ları; -larda; -leyin” değeriyle zaman zarfları yapar. “Kimdir geceler (geceleri) tapuna mahrem.” Leyla ve Mecnun. **2.** çek. e. Sayı sıfatları ile kullanıldığı zaman, tekil olması gereken belirtilenin aldığı çoğul eki. “Yolda birkaç müşriklere (müşriğe) sataştı.” Tefsir-i Ebilleys Tercümesi

laran, [? laran] {ağız} is. Kıldan yapılmış çuval bağı. [DS]

larengoskop, [Fr. laryngoscope] (lârengoskop) is. tıp. Gırtlak muayene etmeye yarayan aytıt.

larenjit, [Fr. laryngite] (lârenjit) is. tıp. Gırtlakın iltihaplanması; gırtlak iltihabı.

lareyb, [Ar. lâ-reyb (şüphe) لاریب] (lâ:reyb) {OsT} sf. Tereddüde yer bırakmayan; şüphesiz; kesin ve açık. ♀ **lâ-reybe fih**, {OsT} Bu işte hiç şüphe yok; bundan hiç şüphe edilmez; Kur'an.

lareybi, [Ar. lâ-reybî لاریبی] (lâ:reybi:) {OsT} sf. **1.** Şüphe götürmeyen; şüphesiz. **2.** (Hüküm için) Kur'an'dan çıkan.

largâh, [? largâh] {ağız} is. Dokuma tezgâhlarında çözgü tellerinin birbirine karışmaması için kullanılan ağaç araç. [DS]

larghetto, [İt. largo (geniş) > larghetto] (lârghe'tto) zf. müz. **1.** Largodan biraz daha hızlı olarak. **2.** is. Bu tempoda icra edilen bölüm, **3.** Bir sanat veya bir konçertonun ikinci bölümü.

largo, [İt. largo (geniş)] (lâ'rgo) zf. müz. **1.** Mümkün

olduğu kadar ağır tempo ile. **2.** is. Bu şekilde icra edilen eser bölümü.

-ları¹, [-lar-ı / -ler-i] çek. e. İyelik eki. Getirildikleri isme, ilgi, aitlik, sahiplik kavramları katan ve ismi isme bağlayan çoğul üçüncü kişi iyelik eki: *evleri, odaları, okulları, anneleri*.

-ları², [-lar-ı / -ler-i] yap. e. **1.** Sınırları belli olmayan zamanı anlatmaya yarayan zarflar yapan yapım eki: *akşamları*. **2.** Getirildiği kelimeye bir saygı anlamı katar: *eşleri*.

larıklamak, [larık-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Davar çağırmaq. [DS]

larj, [Lat. largus > Fr. large] (lârj) sf. **1.** Bol; geniş. **2.** Cömert.

lark, [lark (yans.)] is. Kalıbına, ölçülerine uygun gelmeyi, yerine oturmamayı ve geçmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lark-a-dak*

larkadak, -ğı [lark (yans.) > lark-ada-k] {ağız} zf. (Bir şeyi bir yere sokmak veya oradan çıkarmak için) birden ve “lark” sesi çıkararak; kolayca; hemencecik. [DS]

larkadan, [lark (yans.) > lark-ada-n] {ağız} zf. → larkadak. [DS]

larki, [Ar. lârkî لاریکی] (lâ:rki:) {OsT} is. bot. Keçi-boynuzu; harnup.

larp, [larp (yans.)] is. Birden çıkıvermeyi, ortaya atılmayı anlatan kök. [Zülfikar] *larp-a-da-k*

larpacak, -ğı [larp (yans.) > larp-a-cak] {ağız} → larpacak.

larpadak, -ğı [larp (yans.) > larp-ada-k] zf. Ansızın ve şiddetli biçimde; larp diye; şiddetle.

larpbacak, -ğı [larp (yans.) > larp(b)-a-cak] {ağız} zf. (Fırlayıp ayağa kalkmak için) birdenbire. [DS]

lars, [? lars] {ağız} is. Biçilmiş olardan yapılmış ot dizisi. [DS]

larva, [Lat. larva (hayalet; maske)] is. zool. **1.** Ergin karakterini kazanmadan önceki genç hayvan. **2.** Bazı böceklerin, yumurtadan çıktıktan sonra krizalit oluncaya kadar geçirdiği evredeki durumu; kurtçuk.

las¹, [Far. lās لاس] {OsT} is. **1.** Bayağı ipek. **2.** Dişi hayvan. **3.** Köpek.

las², -ssı [Ar. laş لاص] {OsT} is. Hırsız.

las, [? las] {ağız} is. Biçilmiş otlardan yapılan ot dizisi. [DS]

lasa, [? lasa] {ağız} is. İhlamur kabuklarından örülen ve arabanın tabanına konulan kanat. [DS]

lasak, -kı [Ar. laşak لاصق] (lâsak) {OsT} is. Akciğer zarı yapışıklığı.

lasan, [? lasan] {ağız} Çitle çevrilmiş tarlalar arasından geçen dar yol. [DS]

lasani, [Ar. lâ-şānî لآثانی] (lâ:sa:ni:) {OsT} sf. Eşsiz; benzersiz.

lasık, -kı [Ar. lüṣūḳ > lāṣıḳ لاصق] (*lâ:sık*) {OsT} *sf.* 1.

Yapışan; yapışıcı; yapışkan. 2. Yapışmış.

lasif, [Ar. lāṣif اللصيف] (*lâsi:f, s kalm söylenir*) {OsT} *sf.* Parlayan; parlayıcı.

lasiyema, [Ar. lasiyemā لاسيما] (*lâ:siyema:*) {OsT} *zf.* Özellikle.

lask, [Ar. laṣḳ لاصق] (*lâsk*) {OsT} *is.* Yakı.

laski, [Ar. laṣḳī لاصقي] (*lâski:*, *k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Yakı ile ilgili.

laskine, [Fr. lansquenet] (*lâskine*) *is.* İskambil kâğıtları ile oynanan bir tür oyun.

laso, [İt. / Fr. lasso] (*lâso*) *is.* Kement.

last, [? last] {ağız} *is.* Biçilmiş otlardan meydana gelen ot dizisi. [DS]

lasta, [Holl. last (*yük*) / İt. lasta] (*lâsta*) *is.* 1. Kuzey Avrupa'da büyük miktardaki gemi mallarının ağırlığını belirtmek amacıyla kullanılan yaklaşık iki ton ağırlığındaki ölçü birimi. 2. Dört köşe olarak biçilmiş veya yontulmuş meşe veya çam kereste ithalatında kullanılan hacim ölçüsü birimi.

lastarya, [? lastarya لاستريا] (*lâstarya*) {OsT} *is.* Kıvrıkcık salata veya kara lahana.

lasteks, [Tescilli isim lastex] (*lâsteks*) *is.* 1. Eldiven, mayo vb. dayanıklı veya esnek dokuma ürünleri yapımında kullanılan, üzerine pamuk veya ipek iplik sarılmış kauçuk ipliği. 2. *sf.* (Kumaş vb. için) bu tür iplikten üretilmiş olan.

lastik, -ği [Fr. élastique / lastex (*don lastiği marka-sı*)] (*lâstik*) *is.* 1. Kauçuk. 2. İnce kauçuk veya kauçuklu şerit. 3. Kauçuk lifleriyle desteklenmiş ve çeşitli işlerde kullanılan dokuma. 4. Yazı silgisi. 5. Süveter, yelek, kazak vb. giyeceklerin kol, yaka veya belindeki esnek örgü. 6. Bazı ayakkabı, terlik ve mestlerin üzerine giyilen kauçuk ayakkabı. 7. Bazı taşıtların jantlarına yerleştirilmiş ve içi hava ile şişirilmiş esnek tekerlek bandajı. 8. Korse. 9. {ağız} Çocukların kuş vurmak için kullandıkları sapan. [DS] 10. *sf.* Kauçuktan yapılmış. ☞ **lastik ağacı**, *bot.* Sıcak ülkelerde yetişen, odunsu gövdeli, öz suyu yapışkan, süt kıvamında, yaprakları oval biçimli bir ağaç; kauçuk, (*Ficus elastica*).|| **lastik gibi**, 1. Çevik. 2. (Et için) iyi pişmemiş; sert.|| **lastik örgü**, İlmekleri bir ters bir yüz örülmek suretiyle yapılan esnek örgü.|| **lastik tutkalı**, Lastiklerin kasnağa yapıştırılmasını sağlayan yapıştırıcı.

lastikçi, [lastik-çi] (*lâstikçi*) *is.* 1. Lastik ve lastik ürünlerini satan kimse. 2. Otomobil lastiklerinin tamir ve bakımını yapan kimse.

lastikçilik, -ği [lastik-çi-lik] (*lâstikçilik*) *is.* Lastikçinin işi ve mesleği.

lastikli, [lastik-li] (*lâstikli*) *sf.* 1. İçinde veya üzerinde lastik bulunan. 2. mecaz. (Konuşma ve söz için) değişik yorumlara uygun; türlü anlamlar verilebi-

len. ☞ **lastikli söz**, Değişik anlamlara çekilebilen, farklı yorumlanabilen söz veya konuşma.

lastikotin, [İng. leasting + coating] (*lâstikotin*) *is.* Smokin dikiminde kullanılan, sık ve diyagonal dokunmuş, parlak, ince esnek bir cins kumaş.

lastiksiz, [lastik-siz] (*lâstiksiz*) *sf.* 1. İçinde veya üzerinde lastik bulunmayan. 2. Lastik takılmamış; lastik geçirilmemiş.

-laş-, [-la-ş- / -le-ş-] *yap. e.* İsimden fiil türeten ek. İsmi belirlediği anlama uyan, benzeyen kavramları katarak fiiller türetir. Bu fiiller çoğunlukla işteş ve dönüşlü çatıdadır: *aptallaşmak, yüzleşmek, kötüleşmek, çağdaşlaşmak, güzelleşmek.*

laş¹, [Far. lāṣ لاش] (*lâ:ş*) {OsT} *is.* 1. Yağma; çapul. 2. *sf.* (Kişi için) aşağılık; bayağı; adi.

laş², [laş] {ağız} *is.* Dudak. [DS]

laşan, [laş-an] {ağız} *sf.* Darmadağınık; karmakarışık. [DS] ☞ **laşan etmek**, {ağız} *Karmakarışık etmek.* [DS]

laşe, [Far. lāṣe لاشه] (*lâ:şe*) {OsT} *is.* 1. Leş. 2. İskelet halinde kalmış hayvan; zayıf; cansız; cılız; etsiz. 3. *dnz.* Batmış gemi enkazı; batık. 4. mecaz. Kıyıda kalmış, çürümeye terk edilmiş tekne. ☞ **laşe-har**, {OsT} *Leş ile beslenen hayvan.*

laşey, -y'i [Ar. lāṣey لاشي] (*lâ:şey*) {OsT} *sf.* Pek değersiz; hiçbir şey değil.

laşga¹, [İt. lasca] (*lâ'şka*) {ağız} *is.* → laşka. [DS]

laşga², [? laşga] {ağız} *is.* 1. Makat. 2. Suyla oynayarak üstünü başını ıslatan çocuk. 3. Geceleri altını ıslatan çocuk. [DS]

laşgalanmak, [laşga-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] → laşkalanmak. [DS]

laşka¹, [İt. lasca] (*lâ'şka*) {ağız} *is.* 1. Laçka. 2. İşi gevşetme. [DS]

laşka², [? laşka] {ağız} *is.* 1. Alay; şaka. 2. Aldırış etmeme. [DS] ☞ **laşka geçmek**, *Aldırış etmemek; dikkat etmemek.*

laşkalanmak, [laşka-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] Laçka olmak. [DS]

laşo, [? laşo] {ağız} *sf.* Büyük ağızlı. [DS]

Lat, [Ar. lāt لات] (*lâ:t*) {OsT} *is.* İslamlık öncesi Arapların, Kâbe'de bulundurdıkları putlardan birinin adı.

lata¹, [İt. latta / Fr. latte] *is.* Kalınlığı 3-4 cm., genişliği 8-12 cm. olan dikdörtgen kesitli dar ve uzun tahta parçası.

lata², [İt. cocaletta] *is.* 1. Yakası ve kolları setre biçiminde ilmiye sınıfı çüppesi; pardösü. 2. {ağız} Palto. [DS]

latan, [Lat. latere > Fr. latent] *sf.* Gizil; potansiyel.

latanya, [Karaip d. alattani > Fr. latania] *is. bot.* Palmiyegillerden, bazı türleri evlerde ve limonluklarda süs olarak yetiştirilen, bazı türlerinin de yel-

paze biçimindeki yaprakları hasır dokuma işlerinde kullanılan, kon gövdeli, güzel görünüşlü bir tür palmye, (*Latania rubra*).

latdik, -ği [? latdik] {ağız} *is.* Kuşburnu meyvesini ezip yumuşattıktan sonra yapılan topak. [DS]

lateks, [Lat. latex (*sıvı, öz su*)] (*lâteks*) *is.* 1. Bazı bitkilerin süt kıvam ve görünüşündeki öz suyu. 2. Kauçuk ağacından elde edilen ve lastik üretiminde kullanılan süt. 3. Yapay olarak üretilen kauçuk ve plastik maddelerin genel adı.

lateksli, [lateks-li] (*lâteksli*) *sf.* (Bitki için) lateks salgılayan.

latent, [Lat. lanens (*saklı*) > Fr. latente] (*lâtent*) *is.* Belli şartlar oluşuncaya kadar uyku hâlinde olma. ☞ **latent demir bağlama kapasitesi**, *biy.* Doymamış demiri bağlama kapasitesi. || **latent enfeksiyon**, *tıp.* 1. Tipik hastalık belirtileri göstermeyen, genel tekniklerle izlenmesi zor bakteri enfeksiyonu. 2. Tipik belirtileri olmayan virüs enfeksiyonu. || **latent enzim**, *biy.* Şartlar değiştiğinde etkenleşen enzim. || **latent görüntü**, *fiz.* Radyasyon etkisinde kalan fotoğraf filminde görülmeyen, ancak fotoğraf banyolarından geçirildiği zaman ortaya çıkan görüntü. || **latent virüs**, *tıp.* Konukçusunda tümör yapan, fakat belli bir süre belirtisini göstermeyen virüs tipi.

lateral, -li [Fr. latérale] (*lâteral*) *sf.* *biy.* Yanal. ☞ **lateral çizgi**, *biy.* Balıkların vücutlarının yanlarında boydan boya bulunan ve sudaki hareketlerin dalga etkilerini algılayan sinir hücrelerinin bulunduğu çizgi; *yanal çizgi*. || **lateral karıncık**, *anat.* Beyin yarımkürelerinin ortasında bulunan içi sıvı dolu büyük boşluk. || **lateral meristem**, *biy.* Yalnız bir yönde yüzeye paralel olarak bölünerek organın çapını artıran taslak hücrelerden oluşan meristem.

laterit, [Fr. latérite] (*lâterit*) *is.* Sıcak ve nemli iklimlerde çeşitli kayaların ufalanması ile oluşan tuğla renginde, demir oksit ve alüminyum bakımından zengin toprak.

lateritli, [laterit-li] (*lâteritli*) *sf.* İçinde ve özünde laterit bulunduran.

laterna, [Lat. laterna (*fenel*)] (*lâte'rna*) *is.* Bir kolun çevrilmesi ile değişik müzikal melodiler çıkaran sandık biçimindeki çalgı.

laternacı, [laterna-cı] (*lâte'rnacı*) *is.* ve *sf.* 1. Laterna yapıp satan kimse. 2. Laterna çalan kimse.

lateşbih, [Ar. lā-teşbih لا تشبيه] (*lâ:teşbi:h*) {OsT} *zf.* “Benzetmek gibi olmasın.” anlamında kullanılır; benzetmeksizin.

lateyir, [? latéyir] {ağız} *zf.* (Konuşma için) yakışık-sızca; uygunsuzca; gelişigüzel. [DS]

latha, [Ar. lāḥa لطحه] (*lâtha*) {OsT} *is.* Leke.

latır, [? lâtır] (*la:tır*) {ağız} *is.* 1. Yonca. 2. Bezelye. [DS]

latif, [Ar. luṭf > laṭīf لطيف] (*lâti:f, t kalın söylenir*)

{OsT} *sf.* 1. Lütmeden. 2. İnce, hoş ve yumuşak bir güzelliği olan; narin. 3. Cismle ilgili değil maneviyatla ilgili olan; gökçe. 4. *isl.* En ince işlerin bütün inceliklerini bilen; nasıl yapıldığına akıl erdirilemeyen ve bilgi olarak ulaşılamayan en ince şeyleri yapan; ince ve sezilmez yollardan kullarına çeşitli faydalar ulaştırın; Allah.

latife, [Ar. laṭīfe لطيفة] (*lâti:fe, t kalın söylenir*) {OsT} *is.* 1. Güldürmek, eğlendirmek için söylenen söz veya yapılan davranış; nükte; şaka. 2. *ed.* Güldürücü niteliği olan kısa hikâye; fıkra. ☞ **latife bertaraf**, {OsT} *Latife bir tarafa.* || **latife beyanı**, *huk.* Karşı tarafın işi ciddiye almayacağı hesabıyla yapılan irade beyanı. || **latifeden anlamak**, *Şaka yapıldığını bilerek, anlayarak ona göre davranmak; hoş görmek; alınmamak; şaka kaldırmamak.* || **latife etmek**, *Şaka yapmak.* || **latife-gû**, {OsT} *Latife söyleyen.* || **latife-gûyî**, {OsT} *Şakacılık.* || **latife-i gaybiye**, {OsT} *Allah'ın görünmeyen bir kimse eliyle bağışladığı lütf.* || **Latife latif gerek.** *Şaka yaparken kaba olmamalı, nezaketten ayrılmalı, anlamında kullanılır.* || **latife-perdâz**, {OsT} *Şaka yapan.* || **latife-perdâzâne**, {OsT} *Şaka yolu.* || **latife-perdâzî**, {OsT} *Latifecilik.*

latifeci, [latife-ci] (*lâtifeci*) *is.* Latife yapan; şakacı.

latiflik, [latif-lik] (*lâtiflik*) *is.* Latif olma durumu.

latifundia, [Lat. latifundia] (*lâtifundia*) *is.* 1. Eski Roma aristokrasisinde, çok geniş özel mülkler. 2. İlkel yöntemlerle işlenen ve az gelir elde edilen geniş kıraç arazi; işletme ilikelliği yüzünden tarımın geri kaldığı geniş özel mülkler.

latifundiacılık, -ği [latifundia-cı-lık] (*lâtifundiacılık*) *is.* Az gelişmiş ülkelere özgü, topraklarının büyük bir bölümü büyük toprak sahiplerinin elinde bulunan tarım sistemi.

latilokum, [Ar. rāḥatü'l-ḥulḳüm (boğaz rahatı) راحة الحلقوم => لاتی لقوم] (*lâ:tilokum*) *is.* Şekerli nişasta eriyiğini kaynatarak kestirdikten sonra küp şeklinde keserek yapılan şekerleme; lokum; kesme.

Latin, [Lat. latium] (*lâtin*) *is.* 1. Latiumda doğmuş olan veya bu bölge halkından olan kişi. 2. (İsim tamlamalarında) Latinlere ait. 3. Romen. 4. *sf.* Latium veya orada oturan halkla ilgili olan. ☞ **Latin ayini**, *Roma Kilisesi ayini.* || **Latin çiçeği**, *bot.* *Latin çiçeğigillerden*, Orta ve Güney Amerika kökenli, sarıdan kırmızıya kadar pek çok renkli çiçekleri olan, dünyanın hemen her yerinde yetiştirilen tırmanıcı bir süs bitkisi, (*Tropaeolum majus*). || **Latin çiçeğigiller**, *bot.* Örnek türü *Latin çiçeği* olan bitki familyası, (*Trapaeolaceae*). || **Latin çiçekleri**, *Latin çiçeği.* || **Latin dilleri**, *Kökeni Latin olan İtalyanca, Fransızca, İspanyolca ve Portekizce dil ailesinin genel adı.* || **Latin halkları**, *Latin dilleri ailesinden olan ve bu dillerden birini konuşan milletler topluluğunun genel adı.* || **Latin harfleri**, *Bugün*

Roman dilleri ile pek çok dünya dillerinin kullandığı, esaslı 26 harften oluşan yazı türü. || **Latin kilise babaları**, Eserlerini Latince yazmış olan kilise büyükleri. || **Latin kilisesi**, Latinceyi ayin dili olarak kullanan ve bu kilisenin ayin kurallarına bağlı kilise. || **Latin yelkeni**, Orsa yakası seren yakasından kısa olan ve genellikle küçük teknelerde kullanılan bir tür yelken.

latin, [Ar. hâtim ?] {ağız} is. Kocasının evine gitmek üzere ata bindirilmiş gelin için hocanın okuduğu dua. [DS]

Latince, [Latin-ce] (lâti'nce) is. 1. Latin dili. 2. MÖ iki bin yıllarında Kuzeybatı Avrupa'dan gelerek İtalya'nın Latium bölgesine yerleşen kabilelerin konuştuğu dil. 3. Roma İmparatorluğunun yıkılmasından sonra bütün Orta çağ boyunca kullanılan konuşma ve yazı dili.

Latinlik, [Latin-lik] (lâtinlik) is. Latin gibi davranma; Latin gibi olma durumu.

latka, [? latka] {ağız} is. İki kulplu küçük küp; çömlek; testi. [DS]

latm, [Ar. lâtm لطم] (lâtm) {OsT} is. Tokat atma.

latma, [Ar. lâtm لطمه] (lâtm) {OsT} is. → latme.

latme, [Ar. lâtm لطمه] (lâtm) {OsT} is. Tokat; şamar. ☞ **latme-hâr**, Tokat yiyen. || **latme-zen**, Tokat atan.

latmetmek, [Ar. lâtm + T. et-mek لطم ايتمك] (lâtm-etmek) {OsT} is. 1. Tokat atmak. 2. Sitem etmek.

lato, [İt. cocaletta] {ağız} is. → lata. [DS]

latu, [Çin. lén-t'eo => lētū] (le:tu:) {eT} is. → letu. [DLT]

latüad, -ddi [Ar. lâtu'ad لا تعد] (lâ:tüad) {OsT} is. Sayısız; sonsuz; çok.

laubalî, [Ar. lâ-übalî (aldırmam) لاأبالي] (lâ:üba:li:) {OsT} sf. 1. Saygısızlık derecesinde teklifsiz, senli benli olan; bir çekinmesi veya utanması olmayan. 2. Bu tür kişilere özgü davranış biçimi; saygısız; teklifsiz; senli benli. 3. zf. Saygısızlık derecesinde samimilikle; teklifsizce. ☞ **laubalî olmak**, Aşırı samimi ve teklifsiz olmaya başlamak; laubalileşmek.

laubalice, [laubali-ce] (lâ:üba:li'ce) zf. Laubalî biçiminde; laubaliye yakın olarak.

laubalileşme, [laubali-le-ş-me] (lâ:üba:li:leşme) is. Laubalileşmek eylemi veya durumu.

laubalileşmek, [laubali-le-ş-mek] (lâ:üba:li:leşmek) döşl. f. [-ir] Laubalî davranışlarda bulunmak; saygısızca ve senli benli davranmak.

laubalilik, -ği [laubalî-lik] (lâ:üba:li:lik) is. Laubalî olma durumu veya laubalice yapılan davranış; saygısızlık.

laubaliyane, [Ar. lâ'ubalî + Far. -âne لأباليانه] (lâü-

ba:liya:ne) {OsT} zf. Saygısız ve teklifsiz bir biçimde; saygısızlık ve terbiyesizlik derecesinde.

lauk, [Ar. la'ûk لعوق] (lâuk) {OsT} is. 1. Tutkal ve badem veya badem yağıyla hazırlanmış koyu kıvamlı içecek. 2. Yalanarak yenilen macun.

lav¹, [lav (yans.)] is. Gelişigüzel ve gürültülü konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] lav lav, lav-ur luvur, lav+lav-cı

lav², [Çin. lap => law / lav] {eT} is. Mühür mumu. [DLT]

lav³, [Lat. lavare (yıkamak) > Nap. lava > İt. lave] (lâv) is. Yanardağların püskürmesi sırasında, yerin derinliklerinden gelerek fişkırın 700 ile 1200°C arasında değişen sıcaklıkta akışkan madde; bu maddenin soğuması ile oluşan katı katman. ☞ **lav silahı**, Uzun menzilli bir tür ateşli silah. || **lav taşması**, Lavın püskürme sırasında yanardağın ağzından çıkarak yeryüzünün alçak yerlerine doğru akması.

lava, [İt. lava] ünl. dnz. Bir yere yananmış olan filikanın kürek çekilmeden elle ilerletilmesi için verilen emir; "Çek, yısa et!" emri. ☞ **lava etmek**, 1. Bir filikayı kürek çekmeden ilerletmek; yısa etmek. 2. mecaz. Birini çekiştirmek; dedikodu etmek. 3. Bir şeyi birden yutmak. 4. Olta ile yakalanan balığı yakına getirip almak için kamışı yekindirerek ipi makaraya sarıp oltaı yaklaştırmak.

lavabo, [Lat. lavare (yıkamak) > İt. lavabo (yıkaya-cağım)] (lâvabo) is. 1. Ayinde rahibin ellerini yıkadığı kap. 2. El, yüz, baş ve bulaşık yıkamak amacıyla sac, emaye, seramik ve kum taşından yapılmış, sıcak ve soğuk su muslukları ve pis su akış borusu gibi tesisatlarla donatılmış küçük küvet. 3. Lokanta, kahve vb. yerlerde bu tür tesisatın bulunduğu kapalı bölme. 4. gñsl. Ayak yolu; tuvalet; he-la; yüznumara. ☞ **lavabo bataryası**, Lavabolarda kullanılan sıcak, soğuk su muslukları ile atık suların aktılması ile ilgili boru ve tesisatın tümü. || **lavabo musluğu**, Sıcak ve soğuk su akışını açıp kapama ve düzenlemeye yarayan lavabonun uygun bir yerine yerleştirilmiş musluk.

lavaj, [Lat. lavare (yıkamak) > Fr. lavage] (lâvaj) is. 1. İşlemden geçmiş olan bir metal yüzeyi su ile yıkama. 2. tıp. Bir organı su vererek yıkama işlemi. ☞ **lavaj yapmak**, Bir organı mikroplardan arındırmak amacıyla yıkamak; arıtmak.

lavanta, [Lat. lavare (yıkamak) > İt. lavanda (yıkama gereci)] (lâva'nta) is. Lavanta çiçeğinden yapılan alkollü esans. ☞ **lavanta çiçeği**, bot. Ballıbağillerden, çalı görünümünde, dip kısmı odunumsu, mavi, morunsu veya kırmızı çiçekleri sap ucunda başak şeklinde olan güzel kokulu bir bitki, (Lavandula). || **lavanta mavisı**, Mora çalan açık mavi.

lavantacı, [lavanta-cı] (lâvantacı) is. 1. Lavanta ya-

- pip satan kimse. **2.** Gezici olarak dolaşıp esans satan kimse.
- lavantacılık, -ğı** [lavanta-cı-lık] (*lávantacılık*) *is.* Tuvalet yapmakta kullanılan güzel koku, kozmetik ve esansların yapım ve satımı işi.
- lavantalık, -ğı** [lavanta-lık] (*lávantalık*) *sf.* (Lavanta çiçeği, alkol vb. için) lavanta elde etmeye uygun.
- lavantin,** [Fr. lavandine] (*lávandin*) *is.* Sabun yapımında ve lavanta sanayiinde kullanılan, bayağı lavanta çiçeği ile büyük lavanta çiçeğinin melezlemesinden elde edilen bir tür lavanta çiçeği.
- lavardak,** [lav (*yans.*) > lav-ar-da-k] {ağız} *sf.* Çabuk çabuk konuşan. [DS]
- lavaş,** [Erme. lavaş / Far. lāvāş لاواش] (*lávāş*) *is.* **1.** Mayalı hamurdan yapılan, boyu yörelere göre değişen ince pide. **2.** {ağız} Yufka inceliğinde açılmış uzun pide; yufka pide. [DS]
- lavaşa,** [? lāvāşa لاواشة] (*lā.va:şa*) {OsT} *is.* İnce, yaprak hâlinde gümüş külçesi.
- lavat,** [? lavat] {ağız} *is.* Kayığın suyunu atmak için kullanılan tahtadan yapılmış kürek. [DS]
- lavda,** [? lavda] {ağız} *is.* Öküzlerle çift sürerken kullanılan, bir ucuna çivi öbür ucuna çamur kazımak için yassı bir demir parçası konulmuş uzun sopa; üvendire. [DS]
- lavdanom,** [Lat. ladanum (*laden reçinesi*) > Fr. laudanum] (*lā'vdanum*) *is.* **1.** Eskiden, artılmış afyon özüne ve sinir yatıştırıcı diğer ilaçlara verilen isim. **2.** Safranlı afyon tentürü.
- lav'e,** [Ar. lāve لعوه] (*lā:ve*) {OsT} *sf.* **1.** Cimri; açgözlü. **2.** Pasaklı; dağımık.
- lave,** [Fr. laver] (*lāve*) *sf.* (Kömür için) yıkanmış.
- lavgar,** [lav (*yans.*) > lav-(ı)g-a-r] {ağız} *sf.* **1.** Geveze; boşboğaz; palavracı. **2.** Boğazına düşkün. **3.** *is.* Alay; küçümseme. [DS]
- lavgara,** [lavgar-a] {ağız} *is.* Alay; küçümseme. [DS]
- lavgaracı,** [lav (*yans.*) > lavga-r-a-cı] {ağız} *sf.* Alaycı. [DS]
- lavgarlık, -ğı** [lavgar-lık] {ağız} *is.* Gevezelik. [DS]
- lavın,** [lav-ın] {ağız} *is.* Çağrı. [DS]
- lavırtı,** [lav (*yans.*) > lav-ır-t-ı] {ağız} *is.* Palavra; boş gürültü. [DS]
- lavi,** [Fr. laver (*yıkamak*) > lavis] (*lāvi*) *is.* **1.** Bir deseni sulandırılmış çini mürekkebi veya daha başka bir boya ile boyama işlemi. **2.** Bu yolla elde edilen boyalı desen.
- lavik, -ğı** [lav-ik] {ağız} *is.* Uzun hava. [DS]
- lavkar,** [lav (*yans.*) > lav-(ı)k-a-r] {ağız} *sf.* → lavgar. [DS]
- lavlak, -ğı** [lav (*yans.*) > lav-la-k] {ağız} *sf.* Aptal. [DS]
- lavlav,** [lav (*yans.*) > lav+lav] {ağız} *sf.* **1.** Geveze; boşboğaz. **2.** (Kişi için) ne söylediği anlaşılmayan. **3.** *is.* Gürültü patırtı. [DS]
- lavlavcı,** [lav (*yans.*) > lav+lav-cı] {ağız} *sf.* Palavracı. [DS]
- lavlaz,** [lav (*yans.*) > lav-la-z / loğ-la-z] {ağız} *is.* Fasulye. [DS]
- lavman,** [Fr. lavement] (*lávman*) *is. tıp.* **1.** Kalın bağırsak, mide vb. organları yıkama. **2.** Çeşitli amaçlarla makat yoluyla kalın bağırsağa sıvı şırınga edilmesi; tenkiye. **3.** Bu amaçla kullanılan sıvı veya aygıt.
- lavot,** [? lavot / lavut] {ağız} *is.* Ketenleri ağartmak için üzerlerine su püskürtmekte kullanılan araç. [DS]
- lavotlamak,** [lavot-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(u)-yor] Keteni ağartmak için üzerine su püskürtmek; su dökmek. [DS]
- lavra,** [Yun. nevo] *is. dnz.* Filikaların metafora veya karaya çekildiklerinde sintinedeki suyu boşaltmak için karınaya açılmış olan kapaklı delik.
- lavrensiyum,** [Ernest Orlando Lawrence (*Norveç asıllı Amerikalı fizikçi*) > Fr. lawrencium] (*lávre'n-siyum*) *is. kim.* 1961 yılında Berkeley'de kaliforniyum atomlarının bor iyonlarıyla bombardımanı sonucunda elde edilen, atom numarası 103 olan uranyum ötesi element; lorentiyum, sembolü: Lr.
- lavrovit,** [Fr. lawrowite] (*lávrovit*) *is. jeol.* Bileşiminde vanadyum bulunan, piroksen grubundan bir doğal silikat.
- lavsonit,** [Audrew Comper Lawson (*Amerikalı madenci*) > Fr. lawsonite] (*lávsonit*) *is. min.* Hidratlı doğal alüminyum ve kalsiyum çift silikat.
- lavta¹,** [Ar. el-ūd > İt. lauta > Fr. liuto] (*lā'vta*) *is. müz.* **1.** Kökeni Arap udu olan armut biçimli bir tekne ile kısa bir sap ve geriye bükülü burgu düzeninden oluşan mızrap veya parmakla çalınan bir telli çalgı. **2.** Türk müziğinde on dokuzuncu yüzyıldan sonra kullanılmaya başlayan, teknesi siğ ve küçük, sapı daha uzun uda benzer bir telli çalgı.
- lavta²,** [İt. levatrice / Yun. lavida] (*lā'vta*) *is.* **1.** Ebe. **2.** Kendiliğinden doğamayan yavruyu ana rahminden çekip almaya yarar bir tür kısıkaç. **3.** Erkek doğum hekimi. **4.** Doğacak çocuğu ana rahminden çekmeye yarayan araç.
- lavtacı,** [lavta-cı] (*lā'vtacı*) *is.* **1.** Lavta çalan kişi. **2.** Lavta yapıp satan kimse.
- lavtacılık,** [lavta-cı-lık] (*lā'vtacılık*) *is.* Lavtacının işi ve mesleği.
- lavuar,** [Fr. lavoire] (*lávuar*) *is.* **1.** Bir maden cevherinin yıkanıp konsantre edildiği atölye. **2.** Kömür hazırlama ve arıtma atölyesi. ☞ **lavuar ürünü,** *Yıkanmış kömür veya maden cevheri.*
- lavuk, -ğu** [Kürt. lav (*oğul*) > lavik (*oğulcağız*)] *sf.* **1.** Oğlan çocuğu. [DS] **2.** *argo.* Erkek; adam.
- lavur,** [lav (*yans.*) > lav-ur] {ağız} *is.* Anlaşılmayan sözler için kullanılan küçümseme sözü. [DS] ☞ **lavur luvur,** {ağız} *Dedikodu.* [DS]

lavurta, [lav (*yans.*) > lav-ur-ta] {ağız} *sf.* Abartarak konuşan. [DS]

lavut, [lav (*yans.*) > lav-ut] {ağız} *is.* **1.** Çeşme ve pınarlara konulan tahtadan yapılmış su tası. **2.** Keteneri ağartmak için üstlerine su püskürtmeye yarayan tahta araç. **3.** Kayığın suyunu atmaya yarayan tahta kürek; lavat. **4.** *sf.* Bulduğunu yiyen kimse; obur. [DS]

-lay, [Far. lāyiden (*söylemek*) > -lāy لای-] (*lā:y*) {OsT} *son ek.* Birleşik sıfat yapmakta kullanılan ve *söyleyen, diyen* anlamları veren bir son ek; söyleyici.

lay, [Far. lāy لای] (*lā:y*) {OsT} *is.* **1.** Çamur. **2.** Sıvıların dibinde oluşan çöküntü; tortu. **3.** Kül. ☞ **lāyhār**, *1.* Tortu için. *2.* İçkinin tortusunu içebilecek kadar sarhoş olan; ayyaş.

lay'akıl, [Ar. lā-'aql > lā-y'aql لا يعقل] (*lā:y-akıl*) {OsT} *sf.* Ne yaptığını bilmeyen; akli başında olmayan; dalgın.

lay'akulane, [Ar. lā-'aql > lā-y'aql+Far. -āne لا يعقلانه] (*lā:y-aki'lā:ne*) {OsT} *zf.* Akla gelmediğinden; dalgınlıkla; fark edilmeyerek.

laya'lem, [Ar. lā-ya'lem لا يعلم] (*lā:ya-lem*) {OsT} *sf.* Bir şey bilmeyen; bilmez. ☞ **la-ya'lemü'l-gaybe ill'Allāh**, {OsT} *Allah'tan başkası bilmez.*

laya'nî, [Ar. lā-ya'nî لا يعنى] (*lā:ya-ni:*) {OsT} *sf.* Anlamsız; manasız.

laydar, [? laydar] {ağız} *is.* Ot ve ekin saplarının düşmemesi için arabanın yanlarına konulan parmaklıklı özel kapak. [DS]

laydır, [? laydır] {ağız} *is.* **1.** Ağaçtan yapılmış büyük merdiven. **2.** → laydar. [DS]

layefhem, [Ar. lā-yefhem لا يفهم] (*lā:yefhem*) {OsT} *sf.* Anlayışsız.

layefna, [Ar. lā-yefnā لا يفنى] (*lā:yefna:*) {OsT} *sf.* Yok olmaz; tükenmez; fena bulmaz.

layemut, [Ar. lā-yemūt لا يموت] (*lā:yemu:t*) {OsT} *sf.* **1.** Ölümsüz; hayatı sona ermez; ebedî. **2.** *isl.* Allah'ın sıfatlarından; ölmezlik.

layemutane, [Ar. lā-yemūt + Far. -āne لا يموتانه] (*lā:yemu'ta:ne*) {OsT} *zf.* Ölümsüze yakışır biçimde; ölümsüzce.

layemutiyet, [Ar. lā-yemūtiyyet لا يموتيت] (*lā:yemu:-tiyet*) {OsT} *is.* Ölümsüzlük; ölmezlik.

layen'azl, [Ar. lā-yen'azl لا يعزل] (*lā:yen-azl*) {OsT} *is.* Azlolunmaz; azledilemez.

layenbagî, [Ar. lā-yenbagî لا يبنغى] (*lā:yenbagi:*) {OsT} *sf.* Uygun düşmez; yakışmaz; uymaz.

layenkati', [Ar. lā-yenkati' لا يقطع] (*lā:yenkati*) {OsT} *zf.* Kesintisiz; aralıksız; ara vermeden; kesilmeksizin.

layetenahi, [Ar. lā-yetenāhī لا يتناهى] (*lā:yetena:hi:*) {OsT} *sf.* Sonu gelmez; sonsuz; nihaysiz.

layetenahiyet, [Ar. lā-yetenāhīyyet لا يتناهييت] (*lā:yetena:hiyet*) {OsT} *is.* Sonsuz olma durumu; nihaysizlik; sonsuzluk.

layezal, [Ar. lā-yezāl لا يزال] (*lā:yezal*) {OsT} *sf.* Sonu olmayan; bitimsiz; zeval bulmaz.

layezalî, [Ar. lā-yezālî لا يزالى] (*lā:yezali:*) {OsT} *sf.* Sonsuz olanla ilgili; sonuza ilişkin.

layfe, [Ar. levḥa] {ağız} *is.* Bir yere asmak için yazılmış yazı. [DS]

layih, [Ar. levḥ > lāyih لا يح] (*lā:yih*) {OsT} *sf.* → layih.

layiha, [Ar. levḥ > lāyihā لا يحه] (*lā:yihā*) {OsT} *is.* → layiha.

layık, [Ar. liyākat > lāyik لا يق] (*lā:yık*) {OsT} *sf.* **1.**

Nitelikleri, özü veya davranışları ile bir şeyi elde etmeye hak kazanmış olan. **2.** Nitelikleri ve/veya her zamanki durumu dolayısıyla bir kimseye uygun olan; yaraşan. **3.** Bir şeye elverişli olan. **4.** *zf.* Uygun; yakışır. ☞ **layığı bulmak**, *1.* Kendine yaraşanı, eşini, dengini bulmak. *2.* Yaptıklarının karşılığını görmek; hak ettiği cezaya uğramak. || **layığı veçhile**, *Uygun ve münasip biçimde; layıkıyla.* || **layık bulmak**, *Uygun bulmak; yakıştırmak.* || **layık değil**, *Uygun düşmez; yaraşmaz; değmez; yakışmayan.* || **layık değül**, {eAT} *Yaraşmayan.* || **layık görmek**, *Yakıştırmak; uygun görmek.* || **layık olmak**, *1.* İyi veya kötü anlamda hak etmek. *2.* Uygun olmak; münasip görülmek.

layıkane, [Ar. lāyik + Far. -āne لا يقانه] (*lā:yı'ka:ne*) *zf.* Layık olduğu biçimde; yaraşır şekilde.

layıkıyla, [Ar. lāyik + T. ile] (*lā:yıki'yıla*) *zf.* Gerektiği gibi; gereğince.

layılga, [Ar. lāyik => layı(k)-ıl-ga ?] {ağız} *is.* Takma ad; lakap. [DS]

-layın, [-la-y-ın / -leyin / -layınca / -leyince] {eAT} *yap. e.* **1.** Zarf yapar. ... gibi; -ca; -casına. "*Kazılık Koca kal'aya yetdüğünleyin (yetişince) cenge başladı.*" Dede Korkut. **2.** -inci olarak; -inci kez. "*Nice dersen ikileyin (ikinci kez) sor dahi.*" Camasbname. **3.** -ınca; -ır; -maz; -dığı vakit. "... *yumduğumuzlayın (yumunca) od duta...*" Enfesü'l-Cevahir. **4.** ... olarak. **5.** ... kadar. "*Ulu ırmaklar olur gemi yürüyecekleyin (yürüyecek kadar).*" Tarih-i Şahi

-layınca, [-la-y-ın / -leyin / -layınca / -leyince] {eAT} *yap. e.* → -layın.

layıncak, -ğî [lay-ın-cak] {ağız} *is.* Salıncak. [DS]

layış, [? layış] {ağız} *is.* Tencereden az büyük kazan. [DS] ☞ **layış kazanı**, {ağız} *Tencereden az büyük kazan.* [DS]

layih, [Ar. levh > lāyih لايح] (*lā:yih*, *h kalın söylenir*)
sf. **1.** Açık; belirgin; belli; aşikâr. **2.** Parlayan; parlak. **3.** Meydanda olan; görünen. **4.** Hatıra gelen; akla geliveren. **5.** İçine doğan.

layiha, [Ar. levh > lāyiha لايحه] (*lā:yiha*) is. **1.** Düşünülen veya tasarlanan şeylerin kaleme alınması, yazılması. **2.** Düşünceleri dile getiren yazı. **3.** Akla gelen düşünce; fikir; tasavvur; tertip. **4.** Tasarı. **5.** huk. Dilekçe. **6.** huk. Kanun tasarısı. ☞ **lāyiha-i kânüniye**, {OsT} huk. *Henüz kabul edilmemiş yasa tasarısı.*

layik, [Ar. liyākat > lāyik لايق] (*lā:yik*) {OsT} sf. → layık.

layka, [Rus. layka (*havlayan*)] (*lāyka*) is. Kuzey Asya'da pek yaygın orta boy bir av köpeği; Sibiryay köpeği.

layla, [lay-la] {ağız} is. Uçurtma. [DS]

laylay, [lay+lay] {ağız} is. Ninni. [DS]

layley, [lay+ley] {ağız} ünl. Kavgayı kızıştırmak için söylenir. [DS]

laylon, [İng. nylon] {ağız} is. Naylon. [DS]

layner, [İng. liner] is. dnz. **1.** Birbirine sürtünen yüzeyler arasına konulan ince çelik, bakır veya bronz levhalara verilen ad. **2.** Bir programa göre belirli bir hat üzerinde düzenli sefer yapan yolcu ve yük gemisi.

layşmanya, [İng. W. B. Leishman (*İngiliz hekimi*) Fr. leishmanie] is. tp. Şark çibani de denilen hastalığa sebep olan asalak bir hücreli.

layşmanyoz, [Fr. leishmaniose] is. tp. Omurgalı bir hayvanın kanında veya dokularında kamçısız olarak geliştikten sonra bir ısırıcı sineğin kanında kamçılanarak gelişimini tamamladıktan sonra bu böcek tarafından ısırılan insanda meydana gelen kala-zar ve Halep çibani hastalıklarına verilen ad; şark çibani.

layter, [İng. lihter] is. dnz. Kıyı ile limandaki gemi arasında yük taşımakta kullanılan altı düz, sağlam yapılı saç tekne.

laytmotif, [Alm. leitmotiv] (*lāytmotif*) is. **1.** Kılavuz motif. **2.** Bir müzik eserinde, zaman zaman ortaya çıkan bir fikir ve duyguyu, bir durumu veya bir kişiyi hatırlatmaya yarayan ayırt edici tema veya motif. **3.** mecaz. Bir edebî eserde sık sık tekrar edilen tema veya ana fikir. **4.** Bir siyasi program veya propaganda konuşmasında sık sık tekrar edilen görüş.

layuhti, [Ar. lā-yuhtī لايجطى] (*lā:yuhti*) {OsT} sf. Hata yapmayan; kusur işlemeyen; yanlış yapmayan.

layüs'el, [lā-yüs'el لايسئل] (*lāyüs-el*) zf. Sual olunmaz; sorumsuz.

Laz, [Laz] is. **1.** Kökenleri kesin olarak bilinmemekle birlikte Karadeniz'in güneydoğu kıyısında yaşa-

yan eski bir Kafkas ırkından olan kimse. **2.** sf. Lazlarla ilgili olan. ☞ **Laz baltası**, {ağız} *Kereste yontmaya yarayan bir tür balta.* [DS]

laza¹, [Ar. lazā لظى] (*lāza*) {OsT} is. **1.** Ateş; alev. **2.** Cehennem'in bir başka adı.

laza², [? laza] is. Bal koymaya yarar küçük tekne.

lazanya, [İt. lasagna] (*lāza'nya*) is. Kat kat dizilmiş hamur veya haşlanmış makarna şeritlerinden oluşan bir tür İtalyan yemeği.

Lazca, [laz-ca] (*lā'zca*) is. Lazlar tarafından konuşulan, Gürcüceye yakın bir Güney Kafkas dili.

lazebeliye, [Ar. lāzebeliyye لازبلييه] (*lā:zebeliye*) {OsT} is. bot. Horozibiğigiller.

lazer, [İng. lighth amplification by stimulated emission of radiation (*uyarılmış ışınım yayımıyla ışık yükseltilmesi*) > laser] is. **1.** Çok şiddetli ışık parıltıları meydana getiren ışık kaynağı. **2.** Uzay ve zaman bakımından bağdaşık bir biçimde yayılan ışımalar. **3.** Bu ışımaların sebep olduğu uygulamalar. ☞ **lazerle işleme**, *Fotonlarla bombardıman ederek mekanik parçalara şekil verme metodu.*

lazık, -kı [Ar. lāzık لازق] (*lā:zık*) {OsT} sf. Yapışan; yapışkan.

lazım, [Ar. lüzüm > lāzım لازم] (*lā:zım*) {OsT} sf. **1.** Gerek; gerekli; lüzumlu. **2.** dbl. (Fiil için) geçişsiz. ☞ **lazım gelmek**, *Gerekmek; lüzumlu olmak.* || **lāzım-ı gayr-i müfârik**, {OsT} *Çok gerekli olan; vazgeçilemeyen.* || **lazım olmak**, *Gerekli olmak; gerekli görülmek.* || **lāzım ve kâfi şart**, {OsT} *mant. Gerek ve yeter şart.* || **lāzım ve melzüm**, {OsT} *Biri bulununca öbürünün de bulunması zorunlu olan.*

lazıme, [Ar. lüzüm > lāzıme لازمه] (*lā:zıme*) {OsT} is. **1.** Bulunması ve yapılması mutlak gereken şey; mutlak gerekli olan şey. **2.** man. mat. Gerekeç.

lazımlık, -ğı [lazım-lık] (*lā:zımlık*) is. Küçük çocukların veya hastaların apteslerini yaptıkları özel kap; oturak.

lazi, [Ar. lazī لظى] (*lāzi*; *z kalın söylenir*) {OsT} is. **1.** Ateş. **2.** Cehennem'in altıncı tabakası.

lazib, [Ar. lāzib لازب] (*lā:zib*) {OsT} sf. **1.** Yapışan. **2.** Sürekli bir şekilde duran. **3.** Gerekli olan.

Lazistan, [Laz + Far. istan] (*lāzi'sta:n*) is. On dokuzuncu yüzyıl sonlarında merkezi Rize olmak üzere Doğu Karadeniz bölgesi (önceleri Batum dahil) kurulan sancağın adı.

Lazlık, [laz-lık] (*lāzlık*) is. Laz olma durumu; Laz gibi davranma.

lazot, [Erme. lazut] {ağız} is. → lazut. [DS]

lazut, [Erme. Lazut] {ağız} is. Mısır. [DS]

lazzo, [İt. lazzo / lazzi] is. tiy. Oyundaki kaba şakalara verilen ad.

LD, [Fr. dose létale (*öldürücü doz*)] is. Bir zehirli

maddenin, bir virüsün, vb. maddenin belirlenen zaman içinde denek olarak kullanılan hayvanların tümünü öldürdüğü miktar; öldürücü doz.

LDL. [İng. low densty lipoprotein] *is. biy.* Kolesterolu, çevresel dokulara taşıyan, yeniden kolesterol sentezini düzenleyen, kolesterol esterleri bakımından zengin bir grup plazma proteini; düşük yoğunluklu lipoprotein. ☞ **LDL alıcısı**, *biy.* Düşük yoğunluklu lipoproteinlerin hücre zarına tutunduğu zar glikoproteinini. || **LDL reseptörü**, *biy.* → LDL alıcısı.

-le⁻¹, [-la- /-le-] *yap. e.* → -la¹.

-le⁻², [ula-mak (ulamak, birleştirmek) > -la- / -le-] {eT} *yap. e.* → -la².

-le¹, [il-mek (bir şeye takılı, ilintili, bağlı olmak) > il-e (-e: zarf fiil eki) > -la / -le] {eT} *yap. e.* → -la¹.

-le², [-la / -le / -ıla / ile / -y-ıla / -y-ile] {eAT} *çek e.* → -la².

-le³, [-la / -le / -ile / -y-la / -y-le] *çek. e.* → -la³.

-le⁴, [-la / -le / -lak] *yap. e.* → -la⁴.

-le⁵, [-la / -le] {eT} *yap. e.* → -la⁵.

le¹, [eT. -la¹ > -le] {ağız} *e.* Yapılması, olması, gerçekleşmesi beklenmediği, şüpheli görüldüğü hâlde eylem gerçekleşmişse, beklenmedik durumu ifade için, çekimli fiilden sonra getirilir. [Geleceği tahmin edilmeyen biri gelirse veya gelmeyi başarırsa "geldi le", okuyacağı tahmin edilmeyen birinin okuduğuna tanık olunursa "okudu le" denir.] [Atalay]

le², [oğlan > lan / len > lē] (le:) {ağız} *ünl.* Çağırma, seslenme ünlemi. [DS]

leal, [Ar. Ar. lü³lü³ > leāl لآل] (lea:l) {OsT} *is.* İnciler.

leali, [Ar. Ar. lü³lü³ > leālī لآلی] (lea:li:) {OsT} *is.* İnciler. ☞ **leāfi-feşān**, {OsT} *İnci taneleri saçan.*

leamet, [Ar. le²amet لآمت] (lea:met) {OsT} *is.* Alçaklık; bayağılık.

leasing, [İng. leasing] (li:sing) *is.* Taşınır ya da taşınmaz bir malın, belirli bir süre için ve bu sürenin sonunda tek taraflı satış vaadiyle kiraya verilmesi ve bu işlemle ilgili kira sözleşmesi; kiralama; finansal kiralama.

leb¹, [Far. leb لب] {OsT} *is.* **1.** Dudak. **2.** Kenar; uç; kıyı. **3.** {ağız} Yapıda, kerpiç aralarına konulan çamur. [DS] ☞ **leb-be-leb**, {OsT} *Dudak dudağa.* || **leb-ber-leb**, {OsT} *Dudak dudağa.* || **leb-beste**, {OsT} *1. Dudağı bağlı. 2. Konuşmayan; suskun.* || **leb-cünbān**, {OsT} *1. Dudağını oynatan. 2. Söz söyleyen; konuşan.* || **leb demeden leblebiyi anlamak**, *Daha söze başlamadan ne demek istendiğini anlamak. (Buradaki "leb" leblebi kelimesinin ilk hecesidir.)* || **leb-güşā**, {OsT} *1. Dudağı açık. 2. Konuşan; söyleyen.* **leb-i aftāb**, *Gölge.* || **leb-i cānān**, {OsT} *Sevgilinin dudağı.* || **leb-i cū**, {OsT} *Irmak ke-*

narı. || **leb-i cūy-bār**, {OsT} *Su kenarı.* || **leb-i deryā**, {OsT} *1. Denizin dudağı. 2. mecaz. Deniz kenarı.* || **leb-i dilber**, {OsT} *1. Dilber dudağı. 2. Bir tür hamur tatlısı.* || **leb-i hadrā**, {OsT} *Ufuk.* || **leb-i handān**, {OsT} *Gülen dudak.* || **leb-i keşfi-gāh**, {OsT} *Nehirlerin geçit yeri; boğaz.* || **leb-i şefkat**, {OsT} *Şefkat dudağı.* || **leb-i sagār**, {OsT} *Kadeh ağzı.* || **leb-rîz**, {OsT} *Ağzına kadar; ağzından taşacak miktarda; dolu.* || **leb-teşne**, {OsT} *Susamış.* || **leb-teşnegān**, {OsT} *Susamışlar.*

leb², [ʔ leb] {ağız} *is.* Büyük testere; bıçkı. [DS]

leba, -a'i [Ar. leba² لباء] (leba:) {OsT} *is.* Doğumdan sonra gelen ilk süt; ağız.

lebabet, [Ar. lebabet لبابة] (leba:bet) {OsT} *is.* Akıllı olma; zekilik; zeyreklik.

lebaçe, [Far. lebaçe لباچه] (leba:çe) {OsT} *is.* Önü a-çık dış giysisi; hırka; cüppe; ferace.

lebad, [Far. lebad / lebāde لباد / لباده] (leba:de) {OsT} *is.* **1.** Yağmurluk. **2.** Kısa hırka.

lebakat, -ti [Ar. lebakat لباقاة] (leba:kat) {OsT} *is.* Akıllı oluş; akıllılık; zekilik.

lebalep, -bi [Far. leba-ā-leb (dudaktan dudağa) لبالب] (le'ba:lep) {OsT} *zf.* Ağzına kadar dolmuş olarak; silme dolu; taşacak kadar dolu.

leban, [Ar. leban لبان] (leba:n) {OsT} *is.* Göğüs.

lebban, [Ar. lebban لبان] (lebba:n) {OsT} *is.* Sütçü.

lebbe, [ʔ lebbe] {ağız} *is.* Boyuna takılan altın dizisi. [DS]

lebbelep, -bi [Far. leb-be-leb لب لبب] {OsT} *sf.* Dudak dudağa.

lebbeyk, [Ar. lebbeyk لبيك] {OsT} *ünl.* Buyurun; efendim; emredin. ☞ **lebbeyk-zen**, *Evet diyen; razı olan.* || **lebbeyk-zen-i icābet**, (Ölmüş kişi için) *Al-lah'ın emrine uyup koşan.*

lebdeğmez, [Far. leb + T. değ-mez] *is. ed.* Türk halk şiirinde saz şairlerinin içinde çift dudak (b, m, p) ve diş dudak (f, v) seslerinden hiç biri geçmeden ve doğaçlama olarak söyledikleri şiir ve bu tür şiir söyleme yarışması.

lebe, [ʔ lebe] {ağız} Tabakhanelerdeki havuzun dibine çökmüş kireç ve kıl tortusu. [DS]

lebeb, [Ar. lebeb لبب] {OsT} *is.* Deriden örülmüş at başlığı.

lebedir, [Far. nā-bedīd] {ağız} *sf.* Kayıp. [DS] ☞ **lebedir olmak**, {ağız} *Kaybolmak.* [DS]

leben¹, [Ar. leben لبن] {OsT} *is.* **1.** Süt. **2.** İnek sütünden yapılan jelatin kıvamında mayalı bir içki. **3.** {ağız} Yoğurt. [DS]

leben², [ʔ leben] {ağız} *is.* Ağaç bıçkısı; hızar. [DS]

- lebeni**, [Ar. lebenī / lebeniyye لَبْنِي / لَبْنِيَّة] (*lebeni:*) {OsT} *sf.* **1.** Sütle ilgili. **2.** Sütlü.
- lebeniyat**, [Ar. lebeniyyāt لَبْنِيَّات] (*lebeniya:t*) {OsT} *is.* Sütten yapılmış yiyecekler; süt ürünleri.
- lebi**, [Far. lebī لَبِي] {OsT} *is.* Ekmek, kavun, karpuz vb. dilimi; dilim.
- lebib**, [Ar. lebābet > lebīb لَبِيب] {OsT} (*lebi:b*) *sf.* Akıllı; zeki.
- lebiderya**, [Far. leb-i deryā (deniz dudağı) لَب دَرِيَا] (*lebiderya:*) {OsT} *is.* Deniz kıyısı.
- lebi¹, -kı** [Ar. lebiq لَبِيْق] {OsT} (*lebi:k, k kalın söylenir*) *sf.* **1.** Akıllı; zeki. **2.** Tatlı sözlü; hoş sohbet.
- lebi², -ği** [? lebiq] {ağız} *is.* Kayrak taş. [DS]
- leblab**, [Far. leblāb لَبْلَاب] (*leblā:b*) {OsT} *is.* bot. Sarmaşık. ☞ **leblābü'l-arz**, bot. *Yer sarmaşığı.*
- leblabiye**, [Ar. leblābiyye لَبْلَابِيَّة] (*leblā:biye*) {OsT} *is.* Sarmaşıkçiller, (*Hederacaea*).
- leblebi**, [Far. lablābū (çerez) / leblāb (sarmaşık tohumu)] *is.* **1.** Kabuğu soyulduktan sonra özel fırın ve tavalarda kavrulup eğlencelik olarak yenilen nohut. **2.** argo. Tabanca veya tüfek kurşunu. ☞ **leblebi küresi**, {ağız} *Leblebi kavurma aletinin kavurma bölümü.* [DS]|| **leblebi şekeri**, *Dışı şeker ile kaplanmış leblebi.*|| **leblebi unu**, *Leblebinin öğütülmesi ile elde edilen ve eğlencelik olarak yenilen un.*
- leblebici**, [leblebi-ci] *is.* Leblebi kavurup satan kimse.
- leblebicilik**, -ği [leblebi-ci-lik] *is.* Leblebi kavurup satma işi; leblebicinin mesleği.
- leblek**, -ği [leb (yans.) > leble-k] {ağız} *is.* Darbuka. [DS]
- lebleki**, [leb (yans.) > leble-ki] {ağız} *is.* **1.** Küçük toprak kap. **2.** Küçük emaye tabak. **3.** Çinko veya bakır tabak. **4.** Cam tabak. [DS]
- lebs²**, [Ar. lebs لَبْس] {OsT} *is.* İki şeyi birbirinden ayırt edememe; kafa karışıklığı.
- lebs¹**, [Ar. lebs لَبْس] {OsT} *is.* **1.** Giyme. **2.** Giyecek.
- lebun**, [Ar. leben > lebūn لَبُون] (*lebu:n*) {OsT} *is.* Çok süt veren; sağmal.
- lebut**, [Ar. nābit (bitki)] {ağız} *sf.* Duygusuz. [DS]
- lec¹, -cci** [Ar. lecc لَج] {OsT} *is.* **1.** Dar şey. **2.** Düşmanlıkta inat etme.
- lec²**, [Far. lec لَج] *is.* **1.** {OsT} Tepme. **2.** {ağız} Tartışma. [DS] ☞ **lec etmek**, {ağız} *Tartışmak.* [DS]
- lec³**, [? lec] {ağız} *is.* Pürüz. [DS]
- lecac**, [Ar. lecāc/ lecācet لَجَاج / لَجَاجَت] (*leca:cet*) {OsT} *is.* Düşmanlıkta ayak direme; çekişme; inatlaşma.
- leccac**, [Ar. leccāc لَجَاج] (*lecca:c*) {OsT} *is.* **1.** İnatçılık. **2.** *sf.* İnatçı.
- lecce**, [Far. leç {ağız} *is.* Yüz; çehre. [DS]
- leccesiz**, [lecce-siz] {ağız} *sf.* (Konuşma için) yersiz; gereksiz. [DS]
- lece**, [-la-ca / -le-ce] {eAT} *yap e.* → -laca.
- lecek**, -ği [Far. leçek لَجَك] {OsT} *is.* **1.** Üç köşeli kadın baş örtüsü. **2.** {OsT} Üç köşeli şey; üçgen. [Bürhan-ı Katı']
- leclac**, [Ar. leclāc لَجَلَج] (*leclā:c*) {OsT} *sf.* Konuşurken tutukluk gösteren; sözü tutuk söyleyen.
- leclece**, [Ar. leclece لَجَلَجَة] {OsT} *is.* Sözdeki kararsızlık; tereddüt.
- lecuc**, [Ar. lecūc لَجُوج] (*lecu:c*) {OsT} *sf.* Çok inatçı; çok çekişen.
- leç**, [Far. leç لَج] {OsT} *is.* **1.** Yanak. **2.** Yüz.
- leçe**, [Far. leç => leç-ce ?] {ağız} *is.* Yüz; surat. [DS]
- leççek**, -ği [Far. leçek] {ağız} *is.* Peçe. [DS]
- leçe**, [? leçe] *is.* **1.** Yer yer mağara oyukları ve yarıklarla kaplı yüzey şekli. **2.** {ağız} Taşlı tarla. [DS] **3.** {ağız} Orman. [DS] **4.** {ağız} Geçilmesi zor yer. [DS]
- leçek**, -ği [Far. leçek لَجَك] {OsT} *is.* **1.** Başa örtülen dörtgen başörtüsü; tülbent; yazma. {ağız} (*aynı*) [DS] **2.** Kulakları kapatacak biçimde ensede bağlanan kalın başörtüsü. **3.** Üçgen biçimine getirilen başörtüsünün köşegenini alna, uç kısmını enseye getirerek yapılan bir çeşit baş örtüsü bağlama biçimi. **4.** {ağız} Yün atkı. [DS] **5.** Sargı bezi. ☞ **leçeğini ayağa salma**, {ağız} *Kadının, peçesini yere atarak "ayağına düştüm" anlamında yalvarması.* [DS]
- leçelik**, -ği [leçe-lik] {ağız} *is.* **1.** Taşlı tarla; leçe. **2.** Tepelerin ardındaki kuytu düzlükler. [DS]
- leçer¹**, [? leçer] {ağız} *is.* Arsız kadın; kötü kadın. [DS]
- leçer²**, [? leçer] {ağız} *is.* Kıl elek. [DS]
- leçer³**, [Far. riçār / riçāl] {ağız} *is.* Reçel. [DS]
- leçik**, -ği [Far. leçek] {ağız} *is.* Üç köşeli bökrek. [DS]
- ledan**, [? ledan] {ağız} *is.* Arının kovandaki yarıkları kapatmak için salgıladığı koyu esmer sıvı; propolis. [DS]
- lede**, [Ar. ledā > lede لَدِي] {OsT} *zf.* **1.** ... olundukta; ... edilince; ... edildikte; ... edildiği zaman. **2.** Sıra-sında; esnasında. **3.** Durumunda; hâlinde. ☞ **lede'l-hâce(t)**, {OsT} *Gerek görüldüğünde; ihtiyaç hâlinde.*|| **lede'l-havāle**, {OsT} *Gönderildiğinde; havale olundukta.*|| **lede'l-icāb**, {OsT} *Gerektiği zaman; gereğinde; icabı hâlinde.*|| **lede'l-ihtiyac**, {OsT} *İhtiyac hâlinde; ihtiyaç duyulduğu zaman.*|| **lede'l-iktizā** {OsT} *Gerektiğinde; iktiza ettiği zaman.*|| **lede'l-muayene**, {OsT} *Muayene edildiğinde; gözden geçirildiğinde; kontrol edildiği zaman.*|| **lede'l-**

- mütalâa**, {OsT} Okunduktan sonra; okununca. || **lede'l-müzâkere**, {OsT} Görüşülünce; müzakere sırasında. || **lede'l-vüsûl**, Kavuşulunca; kavuştuktan sonra. || **lede's-suâl**, {OsT} Sorulduktâ; sorulduğu zaman. || **lede't-tahkîk**, {OsT} İncelendikte; soruşturulduktâ; tahkik olununca. || **lede't-teemmül**, {OsT} Düşündükte; düşünülüşünde. || **lede't-tetkîk**, {OsT} Tetkik edildikten sonra; incelenince.
- ledg**, [Ar. ledğ لَدغ] {OsT} is. Akrep ve yılan sokması.
- ledig**, [Ar. ledîğ لَدِغ] {ledi:ğ} {OsT} sf. (Kişi için) yılan, akrep vb. zehirli hayvan tarafından sokularak zehirlenmiş.
- ledin**, [Lat. ladonum] {ağız} is. bot. Ladin; salon çamı. [DS]
- ledün, -nnü** [Ar. ledünn لدن] {OsT} is. 1. Yan; kat; huzur; nezd. 2. Allah'ın huzuru; Allah'ın katı. ☞ **ledün ilmi**, İlahî âleme ait bilinmezleri çözmeye uğraşan bilim dalı.
- ledünnî**, [Ar. ledünnî / ledünniye لدنیه / لدنیه] (ledünnî:) {OsT} sf. Allah'a ait bilgilerle veya ilahî sırlarla ilgili olan; İlahî; Tanrısal.
- ledünniyat**, [Ar. ledünniyyât لدنیات] (ledünniya:t) {OsT} is. 1. Allah'a özgü ezeli bilgi. 2. İlahî âleme ilişkin gizlilikler. 3. mecaz. Bir şeyin iç yüzü; gizli yönleri.
- lef¹**, [lef (yans.)] is. Öfke ile solumayı anlatan kök. [Zülfikar] *lef-ir lefir, lef-ir lefir etmek*. ☞ **lef lef**, {ağız} (Yürümek için) *lap lap*. [DS] || **lef lef geçmek**, {ağız} Güçsüzlük yüzünden kendinden geçmek. [DS]
- lef², -ffi** [Ar. leff لف] {OsT} is. 1. Sarma; dürme; devşirme; toplama. 2. Bohça, zarf gibi şeylerin içine koyup kapatarak gönderme; içine sokma; içine iliş-tirme; raptetme.
- lef³**, [ʔ lef] {ağız} is. Yontulmuş taş parçası. [DS]
- lefelenmek**, [lefe-le-n-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] Açlığını yatıştırmak için biraz bir şey yemek. [DS]
- leffaf**, [Ar. leffâf لَفَّاف] (leffa:f) {OsT} sf. Çok söz söyleyen; çok laf eden; konuşmaları ile can sıkıan.
- leffen**, [Ar. leffen لَفَّاف] (le'ffen) {OsT} zf. Zarf, bohça vb. şeylerin içine sokulmuş, iliştilmiş olarak; beraber sararak; iliştilmiş olarak; raptedilmiş olarak.
- leffetme**, [Ar. leff + T. et-me لَفَّاف] {OsT} is. İliş-tirmek veya içine koymak eylemi veya durumu.
- leffetmek**, [Ar. leff + T. et-mek لَفَّاف] {OsT} gçl. f. [-(d)-er] Bir şeyi katlayıp bir zarf veya bohça içine koymak; iliştmek.
- leffüneşir, -şri** [Ar. leff ü neşir لَفَّاف] {OsT} is. ed. Birkaç adı sözün başında sıraladıktan sonra bunlarla ilgili sıfatları veya özellikleri daha aşağıda sıralama. ☞ **leff ü neşir-i gayr-i müretteb**, {OsT} → leff ü neşir-i müşevveş. || **leff ü neşir-i müretteb**, {OsT} ed. Sayılan isimlerin sırası ile bunlarla ilgili özellik veya fiillerin aynı sıra ile sayılması. || **leff ü neşir-i müşevveş**, {OsT} ed. Sayılan isimlerden sonra bunlara ait özelliklerin karışık olarak sıralanması.
- leffif**, [Ar. lefif لَفِّيف] (lefi:f) {OsT} sf. 1. Sarılmış, katlanmış olan. 2. dbl. Arap dilbilgisinde, bir kelime kökünde aslı harflerden ikisi illetli olan. ☞ **leffif-i makrûn**, {OsT} Yan yana iki harfi illetli olan. || **leffif-i mefrûk**, {OsT} Birinci ve üçüncü harfleri illetli olan.
- lefir**, [lef (yans.) > lef-ir] {ağız} is. Öfke; kızgınlık; parlamâ. [DS] ☞ **lefir lefir etmek**, {ağız} (İnsan ya da hayvan için) öfkeli öfkeli solumak; köpürmek. [DS]
- lefk, -kı** [Ar. lefk لَفِّق] {OsT} sf. İki şeyi birleştirme veya bir araya getirip dikme.
- leflafe**, [Ar. leflâfe لَفَّلَاة] (leflâ:fe) {OsT} is. bot. Kurt tırnağı denilen bir bitki.
- leftere**, [Far. leftere لَفْتَرَة] {OsT} sf. Alçak; sefil.
- leg**, [-lıg / -lig / -lağ / -leg / -luğ / -lüg] {eT} yap. e. → -lıg.
- legal, -li** [Lat. legalis > Fr. légal] sf. Yürürlükteki yasalara uygun olan; yasal; kanunî; meşrû.
- legalleşme**, [legal-leş-me] is. Legalleşmek eylemi veya durumu.
- legalleşmek**, [legal-leş-mek] gçsz. f. [-ir] Yasal duruma gelmek; meşrûlaşmak; yasalara ve geleneklere uygun duruma gelmek.
- legato**, [İt. legato] (lega'to) zf. 1. Bağlı. 2. müz. Seslerin birbirini takip etmesi gerektiğini belirten müzik terimi.
- legen**, [Far. leken] {ağız} is. Yemek konulan çinko kap. [DS]
- legleg**, [Far. legleg لَغْلَغ] {eT} {OsT} is. Leylek. [Ne-vâyi]
- legorn**, [İt. Livorno (İtalya'da bir bölge) > İng. leghorn] is. İtalyan Livorno tavuğunun ıslahı ile elde edilen bol yumurta veren beyaz tüylü tavuk ırkı.
- legümin**, [Fr. légume (sebze) > légumine] is. Baklagillerin tanelerinden çıkarılan bitkisel protein; bitkisel kazein.
- leğançe**, [Far. leken-çe] {ağız} is. Küçük leğen; leğençe. [DS]
- leğen**, [Yun. lekáni / Far. leken لَكَن] is. 1. Çoğunlukla, içinde bir şey yıkamak için kullanılan, metal, çinko, plastik vb. den yapılmış derinliği az, genişçe kap. 2. anat. Bütün üst yapılı omurgalılarda omurganın bel kısmı ile bacaklarla eklenişen kemik çatı; pelvis. 3. {ağız} Karavana denilen yemek kabı. [DS] ☞ **leğen açıklığı**, Kalça çıkantılarının en diş

- uçları arasındaki uzunluk. || **leğen başından almak**, (Bir kızı) iş yaparken görüp çalışkanlığını ve hamaratlığını beğenerek seçmek ve evlenmek. || **leğen ibrik**, Leğen ve ibrikten oluşan el yüz yıkamakta kullanılan takım. || **leğen ölçümü**, tıp. Kadında kemik leğenin boyutlarının ölçülmesi işlemi; pelvimetri.
- leğence**, [Far. leken-çe لکنجه] *is.* **1.** Küçük leğen. **2.** Karavana.
- leğenölçer**, [leğen+ölç-er] *is. tıp.* Leğenin iç çaplarını ölçmekte kullanılan alet; pelvimetre.
- leğer**, [Erme. kever] {ağız} *is.* Tarla sulamak için yapılan küçük su bendi; bütet. [DS] ☐ **leğer olmak**, **1.** Durgunlaşmak. **2.** Pıhtılaşmak.
- leğim**, [Far. leken] {ağız} *is.* Leğen. [DS]
- leği**, [-lağı / -leği] {eAT} *yap. e.* → -lağı.
- Leh**, [Leh (Polonya kabilesinin ilk efsanevi kahramanı)] *is.* **1.** Polonya halkından veya bu soydan olan kimse. **2.** (İsim tamlamalarında) Leh ve Lehli-lerle ilgili.
- leh**, [Ar. li (için) + hü (o) > lehü / leh لہ] {OsT} *e.* **1.** Onun için; ona; onun tarafına; ondan yana. **2. *is.* Bir şeyden veya bir kimseden yana olma; birinin tarafını tutma; birinin iyiliğinden veya çıkarından yana olan davranış. **3.** Yarar; menfaat; fayda. ☐ **lehinde bulunmak**, Bir kimse veya şeyin tarafını tutmak; onu desteklemek. || **lehinde olmak**, Birinden veya bir şeyden yana olmak. || **lehinde söylemek**, Bir kimse veya şeyin iyiliğini, yararını savunmak; iyiliğini söylemek. || **lehine olmak**, Birine yarar sağlayacak yönde etkili olmak. || **lehte olmak**, Bir şeyden yana olmak.**
- leha**¹, [Ar. lehā لها] (leha:) {OsT} *e.* → leh.
- leha**², [Ar. lehāt > lehā لها] (leha:) {OsT} *is.* Küçük diller.
- lehat**, [Ar. lehāt لهات] (leha:t) {OsT} *is.* Küçük dil.
- le haz**, [Ar. lehāz لهاظ] (leha:z) {OsT} *is.* Göz ucu; göz kuyruğu.
- lehce**, [Ar. lehce لهجه] {OsT} *is.* → lehçe.
- Lehçe**, [Leh-çe] (le'hçe) *is.* Leh dili; Polca.
- lehçe**, [Ar. lehce لهجه] {OsT} *is.* **1.** *dbl.* Bir dilin belli bir bölgede, tarihî ve bölgesel sebeplerle ses, yapı ve söz dizimi özellikleri yönüyle ayrılan kolu; diyalekt. **2.** Sözlük; lügat. **3.** Yüz; çehre. **4.** Şive; konuşma tarzı. ☐ **lehçe bilimi**, *dbl.* Bir dilin lehçelerini çeşitli yönlerden inceleyip değerlendiren dil bilimi dalı; diyalektoloji.
- lehdar**, [Ar. leh + Far. -dār لهدار] (lehda:r) {OsT} *is.* **1.** Bir şeyden veya bir kimseden yana olan; lehte olan. **2.** huk. bank. Lehine poliçe çekilen kimse.
- leheb**, [Ar. leheb لهب] {OsT} *is.* Alev. ☐ **lehebü'n-nâr**, {OsT} Ateşin alevi.
- leheban**, [Ar. leheb > lehebān لهبان] (leheba:n) {OsT} *is.* Ateşin alevlenmesi.
- lehef**, [Ar. lehef لهف] {OsT} *is.* Kaybolan bir şey için üzülme.
- lehen**, [Far. leken] {ağız} *is.* Leğen. [DS]
- lehevat**, [Ar. lehāt > lehevāt لهوات] {OsT} *is.* anat. Küçük diller.
- lehf**, [Ar. lehf لهف] {OsT} *ünl.* Eyvah; yazık!
- lehfān**, [Ar. lehfān لهفان] (lehfā:n) {OsT} *sf.* Gönlü kırık; kalbi yanık; üzgün; müteessir.
- lehfet**, [Ar. lehfet لهفت] {OsT} *is.* Herhangi bir kayıp için duyulan büyük üzüntü; hayal kırıklığı.
- lehhan**, [Ar. lehḥān لهحان] (lehha:n) {OsT} *sf.* Okurken çok yanlışlık yapan.
- lehib**, [Ar. lehib لهيب] (lehi:b) {OsT} *is.* **1.** Alev. **2.** Ateşin sıcaklığı. **3.** (Ateş için) alevlenme.
- lehif**, [Ar. lehif لهيف] (lehi:f) {OsT} *sf.* Kalbi yanık.
- lehim**, [Ar. lihām > lehim لهم / لهيم] {OsT} *is.* **1.** Birleştirilecek metal parçalar arasına kolay ergiyen bir alaşım damlatmak suretiyle elde edilen bir tür kaynak. **2.** Lehimleme işlerinde kullanılan erime dereceleri düşük kurşun ve kalay alaşımı. ☐ **lehim kaynağı**, Ana metali eritmeksizin, yavaş yavaş elde edilen sert birleştirme tekniği. || **lehim lambası**, Muslukçuların kullandıkları bir tür alkol ve petrol lambası. || **lehim maskalası**, Boruları uç uca birleştirmede kullanılan kurşunu sıkıştırmaya veya koparmaya yarayan kesici olmayan kalem.
- lehimci**, [lehim-ci] *is.* Lehim yapan kimse. ☐ **lehimci ocağı**, lehimlenecek veya onarılacak bakır ve demir boruları ısıtmak için lehimcilerin kullandığı özel ocak.
- lehimcilik**, **-ği** [lehim-ci-lik] *is.* Lehimcinin yaptığı iş.
- lehimleme**, [lehim-le-me] *is.* **1.** Lehimlemek eylemi. **2.** İki metali lehim ile birbirine birleştirme işi ve tekniği.
- lehimlemek**, [lehim-le-mek] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] (İki metal parçayı) birbirine lehim ile tutturmak; lehim ile birleştirmek, yapıştırmak.
- lehimlenme**, [lehim-le-n-me] *is.* Lehimlenmek işi ve durumu.
- lehimlenmek**, [lehim-le-n-mek] *edil. f.* [-ir] **1.** Lehim ile yapıştırılmak; tutturulmak; lehim yapılmak. **2.** *dönşl. f.* Lehim sahibi olmak; lehim edinmek.
- lehimletme**, [lehim-le-t-me] *is.* Lehimletmek işi.
- lehimletmek**, [lehim-le-t-mek] *gçl. f.* [-ir] (İki metal parçayı) lehim yaptırarak tutturmak; yapıştırmak; lehim yaptırmak.
- lehimli**, [lehim-li] *sf.* **1.** Lehimle tutturulmuş olan; le-

- him yapılmış olan. **2.** Lehim bulunan; lehim sahibi olan; lehimi olan
- lehle**, [leğ (*yans.*) > lehle] {ağız} *sf.* (Hayvan için) zayıf; cılız. [DS]
- lehlemek**, [leh (*yans.*) > leh-le-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] Yorgunluktan solumak. [DS]
- Lehli**, [Leh-li] *is.* Lehistan halkından olan kimse; Polonyalı.
- lehm**, [Ar. lehm لَهِم] {OsT} *is.* Bir şeyi hemen yutma.
- lehre**, [? lehre] {ağız} *is.* Üstüne tepsi koymaya yarayan, açılır kapanır ayakları olan araç; altlık; sofranın altı. [DS]
- lehs**, [Ar. lehs لَهْس] {OsT} *is.* Dili dışarı çıkma; nefesi kesilme.
- lehü**, [Ar. li (*için*) + hü (*o*) > lehü له] {OsT} *zf.* Onun için; onun yararına; ondan yana.
- lehüm**, [Ar. lehüm لَهْم] {OsT} *is.* Birinden yana olanlar; birinin tarafını tutanlar.
- lehüma**, [Ar. lehümā لَهْمَا] (*lehüma:*) {OsT} *is.* Birinden yana olan, birinin tarafını tutan iki kişi.
- lehv**, [Ar. lehv لَهْو] {OsT} *is.* Yararsız ve gereksiz iş; eğlence.
- lehviyat**, [Ar. lehv > lehviyyāt لَهْوِيَّات] (*lehviya:t*) {OsT} *is.* Gereksiz işler; oyunlar; eğlenceler.
- Leibnizci**, [Alm. Leibniz (*Alman matematikçi ve filozofu*) > leibniz-ci] (*laybnizci*) *is.* ve *sf.* **1.** Leibniz felsefesiyle ilgili olan. **2.** Bu felsefeyi savunan.
- Leibnizcilik**, -ği [Alm. Leibniz (*Alman matematikçi ve filozofu*) > leibniz-ci-lik] (*laybnizcilik*) *is. fel.* Bilginin salt deneyle açıklanamayacağını, kişide zorunlu ve evrensel gerçeklerin bulunduğunu, bunları deneyler yardımıyla keşfettiğimizi; kötülüklerin dar kafalının mekemmeli olmayışlarından ileri geldiğini savunan Leibniz'in ve onu takipçisi çömezlerinin felsefesi.
- leim**, [Ar. levm > le'im لَيْم] (*lei:m*) {OsT} *sf.* **1.** Alçak; bayağı. **2.** Cimri; hasis.
- leiman**, [Ar. le'imān لَيْمَان] (*lei:ma:n*) {OsT} *sf.* Alçak ve cimri kimseler.
- leimane**, [Ar. le'im + Far. -āne لَيْمَانَة] (*lei:ma:ne*) {OsT} *zf.* **1.** Alçakça; bayağıca. **2.** Cimrice.
- lejant**, -dı [Fr. légende (*alt yazı*)] *is.* **1.** Bir fotoğrafın, karikatürün veya resmin özünü yansıtan yazı. **2.** Bir haritanın başlığını ve çeşitli bilgileri içeren süslü yazı.
- lejitim**, [Lat. legitimus > légitime] *sf.* Yasal; hukuka uygun.
- lejitimist**, [Fr. légitimiste] *is.* **1.** Tahttan indirilen bir hükümdarın yeniden tahta çıkarılmasına taraftar olan. **2.** Meşrutiyetçi.
- lejyon**, [Lat. legio > légion] *is.* **1.** Roma ordusunda yaya ve süvarilerden oluşan askerî birlik. **2.** as. Birkaç takımdan oluşan askerî birlik.
- lejyoner**, [Fr. légionnaire] *is.* **1.** Romalı lejyon askeri. **2.** Fransa'da lejyon donör almış kimse. **3.** Fransa'da yabancı lejyona bağlı asker.
- lek**, [-la-k / -le-k] *yap. e.* → -lak.
- lek¹**, [Ar. lek لَك] {OsT} *zm.* Sana; senin için.
- lek²**, [Far. lek لَك] {OsT} *sf.* **1.** Ahmak; sersem. **2.** Yüz bin.
- lek³**, [Far. lek لَك] {OsT} *is.* Kırmızı boya yapılan bir maden.
- lek⁴**, [lek] {ağız} *is.* **1.** Küçük tarla; evlek. **2.** Pirinç tarlası. [DS]
- lek⁵**, [lek] {ağız} **1.** Dişbudak ağacı. **2.** Hasır. [DS]
- lek⁶**, [lek] {ağız} **1.** Aşık. **2.** Bilye. **3.** Sigara paketlerinin yazılı olan yanı. [DS] ☞ **lek durmak**, *Oynarken atılan aşık kemiği, düz olan yanı görünecek biçimde durmak.*
- lekalik**, -ği [Ar. lekālik > lekālik لَعَالِيك] (*leka:lik, k'ler kalın okunur*) {OsT} *is.* Leylekler.
- lekan**, [? leken] {ağız} *is.* → leken¹. [DS]
- lekanet**, [Ar. lekānet لَعَانَة] (*leka:net*) {OsT} *is.* Çabuk anlayışlı olma; zeyreklik.
- leke¹**, [Far. leke لَكَة] {OsT} *is.* **1.** Kirliliği gösteren iz; kir izi. **2.** Belli bir renkteki zemin üzerinde beliren başka renkten bir kısım. **3.** (Güneş, ay vb. gezegenler için) parlak bir cismin üzerinde karanlık görünen kısım. **4.** Vücudun üzerinde görülen herhangi bir renk değişmesi. **5.** tıp. Bir organın röntgen filminde görülen olağan olmayan bir yoğunluk veya koyuluk. **6.** Televizyon görüntüsü üzerinde çözümlenici ve birleştirici tüpün hatasından kaynaklanan karanlık alan. **7.** mecaz. Bir kimsenin adını kötüye çıkaran yüz kızartıcı durum; namussuzluk; kara; şaibe. ☞ **leke çıkarmak**, *Kumaş vb. üzerindeki lekeleri temizlemek.* || **leke-dār**, {OsT} *Lekeli.* || **leke etmek**, *Lekelemek; lekelenmesine sebep olmak.* || **leke getirmek**, *1. Onur kıracak veya yüz kızartacak bir durumla karşılaşmak. 2. Davranışları ile yüz kızartıcı ve onur kırıcı bir duruma sebep olmak.* || **leke giderici**, *Kumaş, dokuma, yaygı vb. üzerindeki lekeleri çıkarmaya yarayan madde.* || **leke olmak**, *Üstünde leke oluşmak; lekelenmek.* || **leke sabunu**, *Kumaş üzerindeki lekeleri temizlemekte kullanılan sabun.* || **leke sürmek**, *Birinin onurunu kıracak, itibarını sarsacak biçimde iftira da bulunmak; suç yüklemek; lekelemek.* || **leke tutmak**, *Üzerine bir şey bulaştığı zaman bunu belli etmek; hemen lekelenmek.* || **leke yapmak**, *Bir şey üzerinde leke bırakmak; leke meydana gelmesine sebep olmak.*
- leke²**, [leke] {ağız} *sf.* Korkak; ödle. [DS]

- leke**³, [Bizans. Rum. oikhion] {ağız} is. Kayığı yön-
netmeye yarayan dümenin kolu; yeke. [DS]
- lekeci**, [leke-ci] is. **1.** Elbiselerdeki lekeleri temizle-
yen ve geçimini bu yolla sağlayan kimse. **2.** Resim-
lerini lekeler hâlinde renkleri dağıtarak yapan res-
sam; taşist. ☞ **lekeci kili**, *Kumaşlardaki lekeleri
temizlemekte kullanılan bir tür kil.*
- lekecil**, [leke-cil] sf. (Mantarlar için) bitkisel dokular
üzerinde meydana gelen lekelerde sporlanan.
- lekecilik**, -ği [leke-ci-lik] is. **1.** Lekecinin işi ve mes-
leği. **2.** Fırça darbeleri yerine damlatma, akıtma,
sıçratma vb. tekniklerle boyayı zemin üzerine ya-
yarak, duygulardan ziyade tekniklerin aracılığı ile
ortaya çıkan biçimi belirleme düşüncesine dayanan
resim anlayışı; taşizm.
- leked**, [Far. leked لكد] {OsT} is. Tekme; çifte. ☞ **le-
ked-hâr**, {OsT} *Tekmelenen; çifte yiyen.*|| **leked-
küb**, {OsT} *Tekmelenen; çifte yiyen.*|| **leked-zede**,
{OsT} *Tekmelenen; çifte yiyen.*|| **leked-zen**, {OsT}
Tekmeleyen; çifte atan.
- lekeleme**, [leke-le-me] is. **1.** Lekelemek eylemi. **2.**
mecaz. Namus ve iffete dokunur bir suç yükleme;
namusuna iftira etmek
- lekelemek**, [leke-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Bir
şey üzerinde leke meydana getirmek; bir şeyi kir-
letmek. **2.** *mecaz.* Birinin namus ve iffetine zarar
verici davranışta bulunmak. **3.** Birine böyle bir suç
yüklemek; namusuna iftira etmek.
- lekelenme**, [leke-le-n-me] is. **1.** Lekelenmek eylemi
ve durumu. **2.** *mecaz.* Adı kötüye çıkma.
- lekelenmek**, [leke-le-n-mek] edil. f. [-ir] **1.** Lekeli
bir durum almak; pislenmek. **2.** *mecaz.* Kötü tan-
ınmak; namusuna zarar verici bir suç yüklenmek;
namus ve iffeti ile ilgili iftiraya uğramak.
- lekeli**, [leke-li] sf. **1.** Herhangi bir şekilde üzerinde
benekler meydana gelmiş olan; lekelenen. **2.** *me-
caz.* Herhangi bir sebeple namus, iffet ve şerefi zar-
rar görmüş olan; adı kötüye çıkmış olan; kötü ün
kazanmış olan. **3.** (Elmas, değerli taş vb. için) leke-
leri olan. ☞ **lekeli humma**, *tıp. Tifüs.*
- leken**¹, [? leken] is. Karda yürürken ayağın batma-
ması için giyilen örgüden yapılma geniş kar ayak-
kabısı.
- leken**², [Far. / Ar. leken لکن] {OsT} is. Leğen.
- lekende**, [Far. nigende نكد => lekende] is. **1.** Kaba
dikiş; teyel. **2.** Saat zincirinin üzerine sarıldığı si-
lindir. **3.** Silindir; üstüvane.
- lekes**, [Far. nā-kes => OsT. nekes] {ağız} is. Cimri.
[DS]
- lekesiz**, [leke-siz] sf. **1.** Lekesi veya kirlenmiş her-
hangi bir yeri olmayan; pırl pırl; tertemiz. **2.** *me-
caz.* Ahlaken herhangi bir kusuru olmayan; kusur-
suz; tertemiz; namus.
- lekeşi**, [lekeş-i] {ağız} sf. Tıpkısı; özdeşi. [DS]
- lekgele**, [lek+gel-e] {ağız} is. Tek mi, çift mi oyunu.
[DS]
- lekin**, [Far. / Ar. leken] {ağız} is. **1.** Küçük pekmez
kazanı. **2.** Büyük ve derin bakır tepsi. [DS]
- lekle**, [? lekle / lele] {ağız} is. Yalan. [DS]
- leklek**, -ği [Far. leklek / leklege لكد / لكد] {OsT} is.
Dedikodu; gevezelik; boş söz.
- lekleşmek**, [lek-le-ş-mek] {ağız} dönl. f. [-ir] Cıvıt-
maya başlamak. [DS]
- lekmat**, [? lekmat] {ağız} sf. Tatsız tuzsuz; yavan.
[DS]
- lekmek**, [Far. leng (topal) > lek-mek] {ağız} gçsz. f.
[-er] Aksayarak yürümek. [DS]
- leksikbirim**, [Fr. lexique + bir-im] is. *dbl.* Sözlükte
madde başı olarak yer alacak anlamlı söz varlığı;
sözlük birimi.
- leksikograf**, [Fr. lexicographe] is. *dbl.* Sözlük bilimi
uzmanı; sözlükçü; sözlük yazarı.
- leksikografi**, [Fr. lexicographie] is. *dbl.* Sözlük yaz-
ma ve hazırlama işi; sözlük yazarlığı; sözlükçülük.
- leksikolog**, -ğu [Fr. lexicologue] is. *dbl.* Sözlük bi-
limci.
- leksikoloji**, [Fr. lexicologie] is. *dbl.* Sözlük bilimi.
- leksikon**, [Yun. leksikón] is. Sözlük.
- lektirmeç**, [Far. leng (topal) => lek-tir-meç] {ağız} is.
Sopa; değnek. [DS]
- lektör**, [Lat. legere (okumak) > lector > Fr. lecteur]
is. Okutman.
- lektörlük**, -ğü [lektör-lük] is. Okutmanlık.
- lelebebi**, [Far. lelebi] {ağız} is. Lelebi. [DS]
- lele**¹, [Far. lālā] {ağız} is. **1.** Baba. **2.** Delikanlı. [DS]
- lele**², [lele] {ağız} is. El (organ). [DS]
- lele**³, [lele] {ağız} Yalan. [DS] ☞ **lele hoy demek**,
İster istemez evet demek.|| **lele hoy kalmak**, *Yoksul
kalmak.*|| **lele manisi**, *Ölüm veya yıkım sırasında
söylenen mani.*
- lelek**, -ği [yilek / yelek] {ağız} is. Kazın kanat tüyü.
[DS]
- lelengi**, [lele-n-gi] {ağız} is. Kabağı kolay soyulan
bir tür portakal. [DS]
- leleş**, [lele-ş] {ağız} is. **1.** Ağabey. **2.** Baba. **3.** Çocu-
ğun evde en güvendiği erkek. [DS]
- lelevan**, [? lelevan] {ağız} sf. İşsiz güçsüz dolaşan.
[DS]
- lelevün**, [? lelevün] {ağız} sf. **1.** Çok zayıf. **2.** Bitkin;
yorgun argın. [DS] ☞ **lelevün etmek**, *1. Yaltak-
lanmak. 2. Darmadağınık etmek; alt üst etmek.*||
lelevün olmak, *Yanıp yakılmak.*
- lelik**, -ği [lel-ik] {ağız} is. Çok ağlayan kimse. [DS]
- lelimek**, [leli-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.**
Çok ağlamak. **2.** Yalvarıp yakarmak. [DS]
- leliyhçi**, [lel-ik-çi] {ağız} sf. Yalvarıp yakarıcı. [DS]
- lelle**, [lel-le] {ağız} is. Deli. [DS]

lellük, [lel-lük] {ağız} is. Karşılıklı iki duvara çivi çakılarak yapılan salıncak. [DS]

lelöyün, [lel+öğün] {ağız} sf. Çok yoksul; yarına yiyeceği olmayan. [DS]

lem-, [Ar. lem- لم] {OsT} ek. Arapça'da olumsuzluk belirten önek.

-lem, [-la-m / -le-m] yap. e. → -lam.

lem¹, [lem / lom (yans.)] is. Birden düşünmeden ve patavatsızca konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lem lüm, lem lüm etmek* ⇨ **lem lüm etmek**, *Açıkça söylememek; gevelemek.*

lem², **-m'ı**[Ar. lem^c لمع] {OsT} is. Parlama; parıldama.

lem³, [Far. nem => lem لم] {eAT} {ağız} is. Nem; ıslaklık. [DS] ⇨ **lem kapmak**, {eAT} *Alınmak.*

lem'a, [Ar. lem'a لمعه] {OsT} is. **1.** Parıltı. **2.** Lamba. **3.** El ile veya bir şey ile işaret etme. ⇨ **lem'a-pâş**, {OsT} *Parıldayan.*|| **lem'a-rîz**, {OsT} *Parlayan; parıldayan.*

lembeki, [? lembeki] {ağız} is. Küçük tabak; küçük sahan. [DS]

lemlerlep, [Far. leb-be-leb] {ağız} sf. Çok dolu; ağzına kadar. [DS]

lemlerlep, [Far. leb-be-leb] {ağız} sf. → lemlerlep. [DS]

lemcimek, [lem-ci-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] Kirden kokmak. [DS]

-leme, [-la-ma / -le-me] yap. e. → -lama.

leme, [? leme] {ağız} is. An. [DS]

lemean, [Ar. lem^c > leme'an لمعان] {OsT} is. **1.** Parlama; parıldama. **2.** fiz. Gazıışı. ⇨ **lemeân-ı fosforî**, *Fosfor ışığı.*

lemeat, [Ar. lem'a > leme'ât لمعات] {OsT} is. Parıltılar; parlamışlar. ⇨ **lemeât-ı şems**, {OsT} *Güneşin parıltıları.*

lemehat, [Ar. lemħa > lemeħāt لمحات] (*lemeħa:t*) {OsT} is. Bir defacık bakış; bir göz atış.

lemermek, [Far. nem => lem-er-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] Nemlenmek. [DS]

-lemesine, [la-ma-s-ı-n-a / le-me-s-i-n-e] yap. e. → -lamasına.

lemh, [Ar. lemħ لمح] (*lemeħa:t*) {OsT} is. **1.** Bakma; bakış; göz atma; göz gezdirme. **2.** Parıltı; parlama. ⇨ **lemh-i basar**, {OsT} *Çabucak bakiverme; göz gezdirme.*

lemha, [Ar. lemħ > lemħa لمحة] {OsT} is. **1.** Bir kere bakma; bir defa göz atma. **2.** Parlama; parıltı. ⇨ **lemha-i basar**, {OsT} *Göz açıp kapayınca kadar geçen zaman; an; kısa zaman.*|| **lemha-i iftitâh**, {OsT} *1. İlk defa bakma. 2. Gözün dünyaya ilk defa bakışı.*|| **lemha-i üla**, {OsT} *İlk bakış.*

lemhat, [Ar. lemħa > lemħat لمحة] {OsT} is. → lemha.

⇨ **lemhatü'l-basar**, {OsT} *Göz açıp kapayınca kadar; çok az bir zamanda.*

lemis, [? lemis] {ağız} is. İçine peynir, patates, ıspanak konularak katlanmış yufka. [DS]

lemle, [? lemle] {ağız} is. Çizgi. [DS]

lemli, [Far. nem => lem-li] {ağız} sf. Nemli; hafif ıslak.

lemlüm, [lem (yans.) > lem+lüm] {ağız} is. Anlaşılmayan, ağızda gevelenen söz. ⇨ **lemlüm etmek**, {ağız} *Açıkça söylememek; gevelemek.* [DS]

lemma, [Yun. lémma] sf. **1.** Varsayılan. **2.** Tutulan.

lemnisk, [Fr. lenisque] is. Kutsal kitaplarda kelimesi kelimesine sadık kalmadan aktarılan bölümleri belirtmekte kullanılan altı ve üstü noktalı yatay çizgi: (÷)

lemper, [? lemper] {ağız} is. Hendek. [DS]

lems, [Ar. lems لمس] {OsT} is. Bir şeye elle dokunma; elle dokunarak hissetme.

lemse, [? lemse] {ağız} is. Tükrük. [DS]

lemsetme, [Ar. lems+et-me لمس ايتمه] {OsT} is. Lemsetmek eylemi.

lemsetmek, [Ar. lems+et-mek لمس ايتمك] {OsT} gçl. f. [-(-d)-er] Dokunarak algılamak; dokunarak hissetmek.

lemsî, [Ar. lemsî / lemsiye لمسي] (*lemsi:*) {OsT} sf. Dokunma duyusu ile ilgili; dokunma ile ilgili.

lemsiyet, [Ar. lemsiyyet لمسييت] {OsT} is. Dokunmakla algılanan şeyin özellikleri.

lemur, [Lat. lemures (*ölülerin ruhu*) > lemur] is. zool. Bir memeli.

lemyezel, [Ar. lem-yezel لم يزل] {OsT} sf. **1.** Ebedî; son bulmaz; kalıcı; baki; zeval bulmaz; zail olmaz. **2.** Ölümsüz, zeval bulmaz tek varlık anlamında Allah'ın sıfatı.

lemyezelî, [Ar. lem-yezeli لم يزل] {OsT} is. Son bulmazlık; kalıcılık; bakilik.

lemza, [? lemza] {ağız} is. Gökkuşağı. [DS]

lemze, [Ar. lemze لمزه] {OsT} is. Göz veya kaş ile işaret etme; işmar.

-len-, [-la-n / -le-n] yap. e. → -lan-.

-len¹, [-la-n / -le-n] {eAT} çek. e. → -lan¹.

-len², [-la-n / -le-n] yap. e. → -lan².

len¹, [oğlan > ulan > len] {ağız} ünl. Çağırma, seslenme ünlemi. [DS]

len², [Far. leken => leğen > lēn] (*lee:n*) {ağız} is. Leğen. [DS]

lenc, [Far. lenc لنج] {OsT} is. Naz ve eda ile salınma.

lença, [? lença] {ağız} is. **1.** Azarlama. **2.** Sorgu. ⇨ **lençaya almak**, {ağız} *1. Azarlamak; hırpalamak. 2. Sorguya çekmek.* [DS]

lenduha, [Far. lend-i hār (eşeğin erkeklik organı)] *sf.*
1. Kaba; çok büyük; çok iri. 2. Ahensiz; biçimsiz.

lenf, [Lat. lymphā (su) / Ar. lenf لئف] {OsT} *is.* Lenf damarlarında dolaşan, kan ile doku ögeleri arasında aracılık yapan, kan serumu ve lenfositten oluşan, solgun, saydam sarı renkli sıvı; ak kan. ☞ **lenf damarları**, Güvercin yuvası biçiminde kapakçıklarla ayırt edilebilen, içinde lenf dolaşan damarlar.

lenfa, [Lat. lymphā / Ar. lenfā لئفا] {OsT} *is.* Lenf damarlarında dolaşan, kan ile doku ögeleri arasında aracılık yapan, kan serumu ve lenfositten oluşan, solgun, saydam sarı renkli sıvı; ak kan. ☞ **lenfā-i dahili**, {OsT} İç akkan.

lenfaî, [Lat. lymphā > Ar. lenfāi / lenfaiye لئفايى / لئفايى] (lenfai:) {OsT} *sf.* Lenf ile ilgili; lenfatik.

lenfanjit, [Fr. lymphangite] *is.* Lenf damarlarının iltihaplanması.

lenfatik, -ği [Fr. lymphatique] *sf.* Lenfle ilgili. ☞ **lenfatik bünye**, Beyaz ve yumuşak etli, gevşek hareketli insan tipi.

lenfatizm, [Fr. lymphatisme] *is. tip.* Vitamin eksikliğinden veya lenf boğumlarının büyümesinden doğan, derinin aşırı beyaz, tenin çok yumuşak, ayaklarda şişme, boyundaki bezlerde büyüme gibi belirtilerle kendini gösteren bir hastalık.

lenfavî, [Lat. lymphā > Ar. lenfavî لئفاوى] (lenfavi:) {OsT} *sf.* Lenf ile ilgili; lenfatik.

lenfoblast, [Fr. lymphoblaste] *is. tip.* Lenfosit hücresi.

lenfosit, [Fr. lymphocyte] *is. tip.* Lenf düğümlerinde, bağırsak mukozası foliküllerinde, dalakta vb. yerlerde meydana gelen, çekirdeği çok iri olan ve hemen hemen hücrenin her tarafını kaplayan küçük akıyuar.

lenfositoz, [Fr. lymphocytose] *is. tip.* Kanda veya beyin, omurilik gibi organizmanın başka bir sıvısında lenfosit sayısının artması: lenfositemi.

lenfoyit, [Fr. lymphoïde] *sf.* Lenfe ve lenf düğümlerine benzeyen. ☞ **lenfoyit sistem**, Dalak ve lenf düğümleri gibi lenfoyit organları meydana getiren dokuların tümü.

leng, [Far. leng لئگ] {OsT} *sf.* Topal; aksak; aksayan. ☞ **leng atmak**, {ağız} Yersiz nükte ve eleştiri ile birinin konuşmasını kesmek. [DS]

lenga, [? lenga] {ağız} *is.* Küçük çekül. [DS]

lengâne, [Far. leng-âne لئگانه] (lengâne) {OsT} *zf.* Topallayarak; topalcasına.

lenge, [? lenge] {ağız} *is.* Kadınların boyunlarına astıkları altın; beşibiryerde. [DS]

lengeç, [Fr. langouste => leñeç / yefieç] {eT} {eAT} → yengeç. [Clauson]

lenger, [Yun. ánkyra (bükülmüş şey) / Ar. el-encer

(gemi demiri) / Far. lenger لئگر] {OsT} *is.* 1. Kenarları yatık, yayvan ve geniş bakır yemek kabı. 2. Gemilerin bir noktada durabilmesini sağlamak için denize atılan çapa. {eAT} (aynı) 3. {ağız} Kova. [DS] 4. *sf.* Böyle bir kabın alabileceği miktarda olan. ☞ **lenger atmak**, Demir atmak; demirlemek. || **lenger bırakmak**, *dnz.* 1. Demir atmak; demirlemek; {eAT} (aynı). 2. {eAT} Oturup kalmak. || **lenger-dâr**, {OsT} *dnz.* 1. (Gemi için) demir atmış; demirli. 2. (Gemi için) rüzgârdan etkilenmeyen. || **lenger-endâz**, {OsT} 1. (Gemi için) demir atmış. 2. mecaz. İyiye yerleşmiş; kımıldamaz. || **lenger-endâz olmak**, {OsT} 1. *dnz.* (Gemi için) demir atmak. 2. mecaz. Uzun zaman bir yerde kalmak; yerleşmek. || **lenger-gâh**, {OsT} *dnz.* Geminin demir atmasına uygun yer. || **lenger-hâne**, {OsT} Lenger yapılan yer. || **lenger-karâr**, {OsT} *dnz.* (Gemi için) demir atarak bir yerde sabit olarak duran. || **lenger koparmak**, {eAT} *dnz.* Demir almak. || **lenger üzerinde**, {OsT} *dnz.* Demir atmış olarak.

lengere, [lenger] {ağız} *is.* Tavır; tutum. ☞ **lengeresini bozmamak**, {ağız} Acele etmesi gerekirken yavaş davranmak. [DS]

lengeri, [Far. lengerî لئگری] (lengeri:) *is.* 1. {OsT} Büyük bakır sahan. 2. {ağız} Bakır tepsi. [DS] ☞ **lengeri tatarı**, {ağız} Mantı. [DS]

lengerlenmek, [lenger-le-n-mek] döşl. f. [-ir] 1. Kıvrılıp oturmak. 2. Yuvarlak olmak.

lengerli, [lenger-li] *sf.* 1. Lengeri olan. 2. (Gemi için) Demir atmış; demirli. 3. Sabit; kımıldamaz. 4. {ağız} Ağır başlı; onurlu. [DS]

lengfahte, [Far. lenk-fâhte لئفخته] {OsT} *is. müz.* → lenkfahte.

lengî, [Far. lengî لئگی] (lengi:) {OsT} *is.* Topallık; aksaklık.

lengir, [Far. lenger] *is.* 1. Kevgir. 2. Çömlüklerin kulpuna takılarak tandıra indirmekte kullanılan uçları kıvrık iki demir çubuktan yapılmış araç.

lengüist, [Lat. lingua > Fr. linguist] *sf.* Dilci.

lengüistik, -ği [Fr. linguistique] *is. dbl.* Dillerin yapısını, gelişmesini, dünyada yayılmasını ve aralarındaki ilişkileri ses, biçim, anlam ve cümle bilgisi bakımından genel veya karşılaştırmalı olarak inceleyen bilim dalı; lisaniyat; dil bilimi.

lenhua, [Çin. lian-hua => lenkua] *is.* Lotus çiçeği. [ETY]

leni, [öyle mi] {ağız} ünl. Öyle mi? [DS]

Leninci, [Lenin (Rus devlet adamı) > lenin-ci] *is.* 1. Lenin taraftarı olan kimse. 2. *sf.* Lenin'e özgülü olan.

Lenincilik, -ği [Lenin-ci-lik] *is.* Marksizmin, Rusya'nın özel şartlarına uyarlanması biçiminde belirginleşen, Lenin'in çelişkiler içine giren kapitalizm ve emperyalizmin bir savaşa yol açacağı ve bu sa-

- vaştan komünizmin galip çıkacağı şeklinde savunduğu görüşlerinin tümü.
- Leninist**, [Fr. leniniste] *is.* Leninci.
- Leninizm**, [Fr. leninisme] *is.* Lenincilik.
- lenk¹, -gi** [Far. lenk لَنك] {OsT} *is.* Topal.
- lenk², -gi** [Far. yek] {ağız} *sf.* Tek; bir. [DS]
- lenkfahte**, [Far. lenk-fāhte لَنفَخْتَه] {OsT} *is. müz.* Türk musikisinde bir küçük usul; aksak fahte; nim fahte.
- lenkmek**, [lenk-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-er] **1.** Sarsılarak kalkmak. **2.** Tek ayak üstünde yürümek; sek-mek. [DS]
- lenkua**, [Çin. hian-hua => lenhua] {eT} *is. bot.* Lotus çiçeği [IKPÖy.]
- lens**, [Lat. lens (*mercimek*) > İng. contact lens (*göze yapışık mercek*)] *is.* **1.** Mercek. **2.** Kontak lensin kısaltılmışı. **3.** Mercimeğin bilimsel adı.
- lentamente**, [İt. lentamente] *zf. müz.* Bir parçanın veya bölümün yavaş çalınacağını ifade eden terim.
- lentando**, [İt. lentando] *zf. müz.* Bir parçanın temposunun gittikçe düşürüleceğini belirten terim.
- lentiye**, [İt. lentiya] *is. dnz.* Bir yükü kaldırıp indirirken belirli bir durumda tutmak için bağlanan ince ip.
- lento¹**, [Fr. linte] (*le'nto*) *is.* Kapı, pencere açıklıkları gibi boşlukların üstündeki duvarın ağırlığını taşıması için atılan ahşap ya da beton üst eşik.
- lento²**, [İt. lento] *zf. müz.* **1.** Bir parçanın aşırılığa kaçmadan, largo ile adagio arasında çalınacağını ifade eden terim. **2. is.** Bu tempo ile icra edilecek parça.
- lentonit**, [Fr. lintonite] *is. min.* Hidratlı doğal alüminyum, kalsiyum ve sodyum silikat.
- lenzük, -ğü** [? lenzük] {ağız} *sf.* Gevşek; buruşuk; pörsük. [DS]
- leonit**, [Leo Strippelmann (*Alman mühendis*) > Fr. léonite] *is. min.* Hidratlı tabii sodyum ve magnezyum sülfat.
- leopar**, [Yun. léon (*aslan*) + párdos (*pars*) > Lat. leopardus] *is.* **1. zool.** Kedigillerden, Afrika ve Asya'nın tropik bölgelerinde yaşayan, geceleri avlanmaya çıkan, çoğunlukla tek başına yaşayan büyük yırtıcı hayvan; pars, (*Felis pardus*). **2.** Bu hayvanın düzgün, yumuşak, sağlam sarılı siyahlı postu.
- lep¹**, [lap / lep / lop (*yans.*)] *is.* Peltemsi, sulu ve cıvık maddelerin yere düşerek yayılmasını; buna benzer yürümeyi ve konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lep lep, lep lep dökülmek, lep-e-dek, lep-ek lepek, lep-ir-t olmak*
- lep²**, [lep (*yans.*) > lep] {ağız} *is.* **1.** Sac üstünde pişirilen ekmek. **2.** Kağıt tekerini tutmaya yarayan ağaç çivi. [DS] ☞ **lep lep**, {ağız} *1. Topak topak. 2. Büyük parçalar durumunda.* [DS]|| **lep lep kulahlı** (kulaklı), (*At için*) *düşük kulaklı.*
- lep³**, [Far. leb / leblebi (*ilk hecesi*) > lep] *is.* "Leblebi" kelimesinin ilk hecesi. ☞ **lep demeden leblebiyi anlamak**, *Ne denilmek istendiğini daha sözde başlarken anlamak; söylenilecek sözü baştan kestirmek.*
- lep⁴**, [lep / lap] {ağız} *is.* Avuç içi. [DS]
- lepbik, -ği** [lep (*yans.*) > lep(b)-ik] {ağız} *is.* Kayrak. [DS]
- lepe¹**, [lep (*yans.*) > lep-e] {ağız} *is.* **1.** Lapa. **2.** Bulgur ufağından yapılan yemek. **3.** Pirinç ve mercimekten yapılan bir tür yemek. **4.** Bulgur veya pirinçten yapılan bol soğanlı, kırmızı biberli yemek. **5.** Sütle pişirilen pirinç lapası. **6.** Az yağlı, yumuşak pirinç pilavı. [DS]
- lepe²**, [? lepe] {ağız} *is.* Kayrak. [DS]
- lepeç¹, -ci** [lep (*yans.*) > lep-eç] {ağız} *sf.* Islak; ıslanmış. [DS]
- lepeç², -ci** [lep (*yans.*) > lep-eç] {ağız} *is.* (Kişi için) şişman. [DS]
- lepede**, [lep (*yans.*) > lep-ed-e] (*lepe'de*) {ağız} *zf.* Ansızın; birdenbire. [DS]
- lepelemek**, [yep-e-le-mek > lepe-le-mek] {ağız} *is. gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Okşamak. [DS]
- lepez**, [lep (*yans.*) > lep-ez] {ağız} *sf.* **1.** Kullanıla kullanıla aşınmış; düzleşmiş olan. **2.** Geveze. **3.** Kötü kadın. [DS] ☞ **lepez aşığı**, {ağız} *Yüzsüz arsız; her yere sokulan.* [DS]
- lepiç, -ci** [lep (*yans.*) > lep-iç] {ağız} *sf.* Islak; ıslanmış. [DS]
- leplik, -ği** [lep (*yans.*) > lep-ik] {ağız} *is.* **1.** Bulgurdan yapılan yassı köfte. **2.** Çocukların oyunda kullandıkları düz, yuvarlak ve yassı taş. [DS]
- lepirdek, -ği** [lep (*yans.*) > lep-ir-de-k] {ağız} *is.* Trampet. [DS]
- lepirlek, -ği** [lep (*yans.*) > lep-ir-le-k] {ağız} *is.* Ağzı geniş testi. [DS]
- lepirlik, -ği** [lep-ir-lik ?] {ağız} *is.* **1.** Tek kulplu küçük testi. **2.** Turşu kurulan büyük küp. [DS]
- lepirt, -di** [lep (*yans.*) > lep-ir-t] {ağız} *sf.* Çok ıslak; sırlıklam. ☞ **lepirt olmak**, {ağız} *Yağmurdan sırlıklam olmak.* [DS]
- lepiska**, [lipsk > Leipzig (*Almanya'da bir şehir*) => lepiska] (*lepi'ska*) *is.* **1.** Leipzig şehrinde üretilen ipek. **2. sf.** (Saç için) yumuşak, sarı ve uzun.
- lepişek, -ği** [lep (*yans.*) > lep-iş-ek] {ağız} *sf.* Yapışkan. [DS]
- lepleki**, [? lepleki] {ağız} *is.* Cam tabak. [DS]
- leplik, -ği** [lep (*yans.*) > lep-lik] {ağız} *is.* Yassı ve mavi renkli boncuk. [DS]
- lepez**, [lep (*yans.*) > lep(p)-ez] {ağız} *sf.* Düzleşmiş. [DS] ☞ **lepez aşığı**, {ağız} (*Kişi için*) *her yere sokulan; yüzsüz.* [DS]
- lepra**, [Yun. leprós (*pullu*)] *is. tıp.* Bir tür basilin sebep olduğu deri hastalığı; cüzam.

lepralog, [Fr. léprologue] *is.* Cüzam hastalığı uzmanı.

lepraloji, [Fr. léprologie] *is.* Cüzam hastalığının sebepleri ve tedavisi ile ilgili tıp dalı.

leprom, [Fr. léprome] *is. tıp.* Cüzam hastalığında görülen düğüm biçimindeki ur.

lepromin, [Fr. lépromine] *is. tıp.* Cüzam basili kültürlerinden elde edilen ve bu hastalığın teşhisinde kullanılan madde.

lepton, [Yun. lepton] *is.* **1.** Yunanlıların kullandığı 13 santigramlık ağırlık ölçüsü. **2.** Yunanlıların kullandığı en küçük para. **3. fiz.** Zayıf etkileşimlerin etkisi altında olan elektron, pozitron, nötron gibi afif atom altı parçacıklarının genel adı.

leptoten, [Yun. leptos (*ince*) + teinein (*uzatmak*) > Fr. leptotène] *is.* Kromozomların ince ip gibi upuzun bulunduğu meyo evresi.

-ler, [ula-mak (*ulamak, birleştirmek*) > ula-r (-r: geniş zaman eki) > -lar / -ler] {eT} çek. e. → -lar.

-leri, [-lar-ı / -ler-i] çek. e. yap. e. → -ları.

lerduven, [Far. nerdbān] {ağız} *is.* Merdiven. [DS]

lerzan, [Far. lerziden (*titremek*) > lerzān لرزان] {OsT} (*lerza:n*) *sf.* Titreyen; titrek. ☞ **lerzān etmek**, {OsT} *1.* Titretmek. *2. mecaz.* Korku ve dehşet vermek.

lerze, [Far. lerziden > lerze لرزه] {OsT} *is.* Titreme; titreyiş. ☞ **lerze-bahş**, {OsT} *Titreten.* || **lerze-bahş-ı dil**, {OsT} *Gönül titreten.* || **lerze-dār**, {OsT} *Titrek; titreyen.* || **lerze-nāk**, {OsT} *Titrek; titreyen.* || **lerze-resān**, {OsT} *Titreten.*

lerzende, [Far. lerzende لرزنده] {OsT} *sf.* Titreyen.

lerziş, [Far. lerziş لرزش] {OsT} *is.* Titreme; titreyiş.

les, -s'ı [Ar. les' لسع] {OsT} *is.* Yılan, akrep vb. zehirli hayvan sokması.

les, -ssi [Ar. leş لث] {OsT} *sf.* Sürekli olan; daim olan.

lesa, [? lesa] {ağız} *is.* Fındık ağacı filizlerinden yapılmış tuzak. [DS]

lesas, [Ar. leşāş لصاص] (*lesa:s*) {OsT} *is.* Hırsızlık etme; çalma.

lesaset, [Ar. leşāšet لصاصت] (*lesa:set*) {OsT} *is.* Hırsızlık.

lesbi, [? lesbi] {ağız} *is.* Killi, çorak toprak. [DS]

lese¹, [? lese لسه] {OsT} *is.* **1.** Çalı çırpı. **2.** Çit. **3.** {ağız} Sepet. [DS]

lese², [? lese] {ağız} *is.* Boy. [DS]

lesepase, [Fr. laissez-passer] *is.* **1.** Sınırdan geçmek için verilmiş izin. **2.** Bu iznin verildiğini belirten belge; vize.

lesitin, [Fr. lécithine] *is. biy.* Dokuların beslenmesi ve büyümesi üzerinde etkili olan, yumurta sarısının

da, balık atığında, sinir dokusunda ve sütte bulunan, fosforik asit, gliserin ve organik bir baz olan kolinin birleşmesi sonucu meydana gelen karmaşık lipid.

lesker, [? lesker] {ağız} *is.* Toprağı kazmaya yarayan tarım aracı; bel. [DS]

lesme, [Ar. leşme لشمه] {OsT} *is.* Peçe; yüz örtüsü.

lest, [Ar. lest لست] {OsT} *sf.* **1.** Güzel. **2.** İyi. **3.** Kuvvetli.

lesus, [Ar. leşüş / leşüşiyet لصوص / لصويت] (*lesu:-si.yet, s'ler kalın söylenir*) {OsT} *is.* Hırsızlık etme; çalma; hırsızlık.

-leş-, [-la-ş- / -leş] yap. e. → -la-ş-.

leş¹, [Ar. lāşe (*cansız beden*) لاشه] *is.* **1.** Kokmuş veya kokuşmaya yüz tutmuş hayvan ölüsü. **2. mecaz.** Sevilmeyen ve nefret edilen kimsenin ölüsü. **3. dnz.** Batmış bir geminin su yüzünde görünen veya karaya vurmuş enkazı. **4. argo.** Koşarken yorulan ve yolda kalan tulumbacı. **5. {ağız}** Tabaklanacak derilerin üstündeki et parçaları. [DS] **6. {ağız}** Et. [DS] **7. sf.** Çok kötü kokan. ☞ **leş akbabası**, *zool.* Kartallar takımının, akbabagiller familyasından, beyaz tüylü, siyah kanatlı, boynunda açık sarı yaka tüyleri bulunan, yüksek dağlarda yaşayan bir yırtıcı kuş, (*Neophron percnopterus*). || **leş gibi**, *1.* (Koku için) çok kötü; çok fena. *2.* (Yer için) çok pis. *3.* Tembel; yerinden kalkmaz. || **leş gibi sarhoş olmak**, Çok sarhoş olmak; kör kütük sarhoş olmak. || **leş gibi serilmek**, Kollarını, bacaklarını sererek dağılıp yatmak. || **leşini çıkarmak**, (Birini) çok dövmek. || **leşini sermek**, Birine göz dağı vermek için edilen küfür içinde "öldürmek" anlamıyla kullanılır. || **leş kargası**, *1. zool.* Kargagillerden, Asya ve Avrupa'nın orman, çayır ve bahçelik yerlerinde eşi ile birlikte belli bir bölgeyi sahiplenerek yerleşik yaşayan, başı siyah, vücudu kül rengi, ötücü hepçil bir kuş; kuzgun, (*Corvus cornix*). *2. mecaz.* Başkalarının uğrayacağı kötü durumlardan yararlanmayı fırsat bilen kimse. || **leş karın**, *1.* Çok yemekten karnı büyümüş kimse. *2. Şişman.* || **leş sineği**, *zool.* Leşler üzerinde yaşayan, iki kanatlılardan bir böcek.

leş², [leş] {ağız} *is.* Tane; adet; sayı. [DS]

leş³, [Toh. léşp / lēş] (*le:ş*) {eT} *is.* → leşp. [DLT]

leşçil, [leş-çil] *sf.* (Hayvanlar için) leş ile beslenen. ☞ **leşçil akbaba**, *zool.* Gündüz yırtıcısıgillerden, hayvan leşleri ile beslendiklerinden çevre temizliğinde büyük yararları olan, tüyleri beyaza yakın, sarı çıplak başlı, kanatlarının kenarı siyah bir tür akbaba, (*Neophron percnopterus*).

leşe, [Ar. neş'e] {ağız} *is.* Neşe. [DS]

leşen, [? leşen] {ağız} *is.* İyi bağlanmamış ekin saplarının döküntüsü. [DS]

leşgarın, [leş+karın] {ağız} *is.* Çok yemekten karnı şişmiş ve büyümüş kimse. [DS]

leşke, [ʔ leşke] {ağız} *is.* Davranışları ağır olan; tembel. [DS]

leşker, [Ar. el-ʿasker ʔ / Far. leşker / leşger لشکر / لشگر] {OsT} *is.* **1.** Asker; ordu. **2.** mecaz. Kahraman; yiğit; cesur. ☞ **leşker-gâh**, {OsT} *Ordugâh*.|| **leşker-i aremrem**, {OsT} *Kalabalık ordu; büyük ordu*.|| **leşker-i İslam**, {OsT} *Osmanlı ordusuna verilen isim; İslam ordusu*.|| **leşker-keş**, {OsT} *Ordu çeken; orduyu idare eden; kumandan; komutan*.|| **leşker-keşân**, {OsT} *Kumandanlar*.|| **leşker-şikâf**, {OsT} *Ordu kıran; ordu bozan*.|| **leşker-şiken**, {OsT} *Ordu kıran; ordu bozan*.|| **leşker-şükûf**, {OsT} *Ordu kıran; ordu bozan*.

leşkerî, [Far. leşkerî / leşkeriye لشكریه / لشكرى (leşkeri:)] {OsT} *sf.* Askerî; askerlikle ilgili.

leşkeriyan, [Fr. leşkeriyân لشكریان (leşkeriya:n)] {OsT} *is.* Askerler; ordular.

leşp, [Toh. léşp] {eT} *is.* **1.** Balgam. **2.** Sümük. [Clason]

leşter, [Far. nişter] {ağız} *is.* Neşter. [DS]

let¹, **-tti** [Ar. lett لت] {OsT} *is.* **1.** Karıştırma. **2.** Bağlama. **3.** Yaklaşma; yanaşma. **4.** Dövme; vurma.

let², [Far. let لت] {OsT} *is.* **1.** Dayak atma; dövme. **2.** Şiddetle çarpma. ☞ **let vurmak**, *Dövmek; dayak atmak*.

let³, [ʔ let] {ağız} *sf.* Yoksul. [DS]

leta, [ʔ leta] {ağız} *is.* Derileri tabaklama sırasında, harçtan çıktıktan sonra bol suda yıkama işlemi. [DS]

letafet, [Ar. letâfet لطافت] (leta:fet) {OsT} *is.* **1.** Güzellik; hoşluk. **2.** Yumuşaklık; nezaket; incelik.

letaif, [Ar. lâîfe > letâ'if لطائف] {OsT} *is.* Güldürecek sözler; latifeler. ☞ **letâif-i rivâyât**, *Söylentilerin öyküleri*.|| **letâif-i sünbüle**, *gök b. Kuzey yarı gök-küresinde bulunan Başak Burcunun en parlak yıldızı, Alfa Virgo*.|| **letâifü'l-hiyel**, {OsT} *Savaş hileleri, oyunları*.

letal, **-li** [Lat. letalis] *is.* Adlî tıp.

letarji, [Yun. lethe (unutma) + argia (tembellik) > Fr. léthargie (uyusukluk)] *is. tıp.* **1.** Yaşama işlevlerinin neredeyse ortadan kalkacak derecede zayıflaması. **2.** Çok derin ve sürekli, ateşsiz, enfeksiyonsuz, komasız patolojik uyku durumu.

Letçe, [Let-çe] (le'tçe) *is.* Letonya'da konuşulan dil; Letonca; Leton dili.

lete¹, [Far. lete لته] {OsT} *is.* Kırık parça; parçacık.

lete², [İt. lete لته] (le'te) {OsT} *zf.* Düzgün bir şekilde.

letice, [netice] {ağız} *is.* Netice; sonuç. [DS]

letke, [ʔ letke] {ağız} *is.* Kaysı kurusu. [DS]

Leton dili, [Leton + dil-i] *is.* Letonya'da konuşulan dil; Leton dili; Letçe.

Letonca, [Leton-ca] (leto'nca) *is.* Letonya'da konuşulan Baltık-Slav dilleri öbeğinden dil; Leton dili; Letçe.

letraset, [letraset (tescil edil. isim)] *is. mat.* Sürtme yoluyla düzgün bir zemin üzerine aktarılan grafik karakter; kuru ofset.

letrizm, [Fr. lettre (harf) > lettrisme] *is. ed.* Şiirde kelimenin anlamından daha çok ses değerine ve harflerin dizilişine önem veren edebî akım.

lettezlemek, [lettez-le-mek] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Masa üstüne iyi oturmuyan eşyayı taşa tutarak düzeltme işlemi. [DS]

letu, [Çin. lén-t'eo => lētū] (le:tu:) {eT} *is.* Su, kar, buz gibi şeylerle soğutulup içine baharat eklenerek soğuk içecek olarak sunulan bir tür şehriye çorbası

lev¹, [Ar. lev لو] {OsT} *e.* Olsa bile.

lev², **-v'i** [Ar. lev' لوء] {OsT} *is. dnz.* Yısa etme; çekme.

lev³, **-v'ı** [Ar. lev' لوع] {OsT} *is.* **1.** Yakma. **2.** Yanma. ☞ **lev'-i garām** {OsT} *Sevgi ile, aşk ile yanma*.

lev'a, [Ar. lev'a لوعه] {OsT} *is.* Yürek yanıklığı; gönül acısı. ☞ **lev'a-i kalb**, {OsT} *Gönül acısı; iç yanıklığı*.

leva¹, [Bul. leva] (le'va) *is.* Bulgaristan'ın para birimi, kısaltması: LVA.

leva², [ʔ leva] {ağız} *is.* Kavukta içeriye dolan suyu akıtmaya yarayan delik. [DS]

levahık, **-kı** [Ar. lâhiķa > levāhiķ لواحق] {OsT} *is.* Eklenen şeyler; ekler. ☞ **levāhiķ-ı lāmise**, *Dokunaçlar*.

levaic, [Ar. lā'ic > levā'ic لواعج] (leva:ic) {OsT} *is.* Kalbi aşktan yananlar.

levaih, [Ar. lâyiḥā > levā'iḥ لوائح] (leva:ih) {OsT} *is.* Layihalar.

levaim, [Ar. lā'ime > levā'im لوائم] (leva:im) {OsT} *is.* Çekiştirilecek, kötülenecek şeyler; kötüllemeler.

levami, **-i'ı** [Ar. lāmi'a > levāmi' لوامع] (leva:mi) {OsT} *is.* Parlayan şeyler; parlıtlar.

levant, [Fr. levant (doğu)] *is.* **1.** Eskiden Müslümanların oturduğu Hristiyan tacirlerin uğradığı Akdeniz'in doğu kıyısına verilen ad. **2.** Akdeniz'in batı kesimi ile Fransa ve İspanya'nın güney kıyılarında sert esen rüzgâr.

Levanten, [Fr. levantin] *is.* **1.** Yakın doğuda yerleşmiş ve evlenerek soyu yerli halk ile karışmış olan Avrupa asıllı kimse. **2.** *sf.* (Küçük l ile başlar) Levantene özgü olan; Levanten gibi olan.

levanti, [Fr. levanti] *is.* Akdeniz'in batı kesimi ile

- Fransa ve İspanya'nın güncü kıyılarında sert esen rüzgâr; levant
- levayih**, [Ar. lāyiḥa > levā'iḥ / levāyih لَوَايِح] (*leva:yih*) {OsT} is. Levhalar; layihalar.
- levaz**, [? levaz] {ağız} is. Kuru fasulye. [DS]
- levazım**, [Ar. lezīmet > levāzım لَوَازِم] (*leva:zım*) {OsT} is. **1.** Gereklili olan şeyler; gereçler; ihtiyaçlar. **2.** Silahlı kuvvetlerin silah ve cephane dışında kalan yiyecek, içecek, giyecek gibi ihtiyaç maddelerine verilen genel ad. ☞ **levazım bölüğü**, *as. Savaşta ve barışta silahlı kuvvetlerin levazım ikmal maddelerini ve levazım hizmet desteğini sağlayan bölük seviyesindeki askerî birlik. || **levazım servisi**, *Bir işletmede, diğer servislerin ihtiyaçlarını karşılayan hizmet ve destek bölümü.* || **levazım sınıfı**, *as. Savaşta ve barışta silahlı kuvvetlerin levazım ikmal maddelerini ve levazım hizmet desteğini sağlayan askerî yardımcı sınıf.**
- levazımat**, [Ar. levazımāt لَوَازِمَات] (*levazıma:t*) {OsT} is. Lazım olan şeyler; gereçler; levazımlar.
- levazımcı**, [levazım-cı] is. *as.* Levazım sınıfından olan kimse.
- levazımcılık**, -ğ[ı] [levazım-cı-lık] is. Levazımcının yaptığı iş; levazımcının görevi ve sınıfı.
- levc**, [Ar. levc لَوَج] {OsT} is. Ağızda lokmayı evirip çevirme.
- levçe**, [? levçe] {ağız} is. Geveze. [DS]
- levend**, [Far. levend لَوْنَد] {OsT} is. → levent.
- levendan**, [Far. levendān لَوْنَدَان] (*levenda:n*) {OsT} is. Leventler.
- levendane**, [Far. levendāne لَوْنَدَانَه] (*levenda:ne*) {OsT} *zf.* **1.** Çabuk ve acele olarak. **2.** Boylu poslu kimselelere yakışır bir biçimde; yakışıklı ve gösterişli biçimde.
- levendat**, [Ar. levendāt لَوْنَدَات] (*levenda:t*) {OsT} is. Leventler.
- levent**, -di [İt. levantino (*doğu*) / Far. levend (*ahlâksız, tembel; ayyaş*) لَوْنَد] {OsT} is. **1.** Eskiden Venedik gemilerinde çalışan, doğu ülkelerinden toplanmış maaşlı asker. **2.** Osmanlı İmparatorluğunda gemilerde ve kıyılarda askerî sınıftan olan kimse; denizci; deniz eri. **3.** Dokuma tezgâhlarının bir parçasını oluşturan tornadan çekilmiş düzgün tahta silindir. **4.** *sf.* Çevik; hareketli; atik. **5.** *sf.* Kabada-yı; cesur. **6.** *sf.* Emsallerine göre daha gösterişli ve uzun boylu; güçlü kuvvetli; yakışıklı.
- leventlik**, -ği [levent-lik] is. **1.** Levent olma durumu; boylu poslu ve atak olma durumu. **2.** Leventin işi ve görevi.
- levger**, [? levger] {ağız} is. Ayakkabıların dikiş yerlerini ütölemekte kullanılan bir araç. [DS]
- levh**, [Ar. levḥ لَوْح] {OsT} is. Düz ve üzerine resim yapılan, yazı yazılan yüzey; levha. ☞ **levh-i cebîn**, {OsT} *Ahn.* || **levh-i dü-reng**, {OsT} *Gece ve gündüz.* || **levh-i emles**, {OsT} **1.** *Üzerinde hiç yazı olmayan levha.* **2.** *Yeni doğan bebeklerin hiçbir etki ve bilgi taşımayan beyni.* || **levh-i hamûşî**, {OsT} *Sessizlik levhası; üzerine hiçbir şey yazılmamış boş levha.* || **levh-i hâtır**, {OsT} *Hafıza.* || **levh-i mahfûz**, {OsT} → levhimahfuz.
- levha**, [Ar. levḥa لَوْحَة] {OsT} is. **1.** Duvara asılmak üzere yazılmış yazı; safiha. **2.** Tablo; resim. **3.** Tabla. **4.** *mecaz.* Manzara; görünüş. **5.** *ark.* Tablet. **6.** Kaplama olarak kullanılan kurşun, çinko vb. malzemedeki yapılmış büyük plaka. **7.** Marangozlukta kabaca biçilmiş büyük kereste. **8.** *matb.* Aynı konuyla ilgili sayfanın büyük bir bölümünü kaplayan resimler bütünü. **9.** *matb.* Kitabın sayfasının tamamını veya bir bölümünü kaplayan resim veya şekil. **10.** *fiz.* Bir elektron tüpünün anoduna verilen ad. **11.** *zool.* Başka organlara bağlı olmayan veya bir bütünün bölümlerinden birini oluşturan düz yapı. ☞ **levha-i nuhüset**, *Uğursuzluk levhası.*
- levhacı**, [levha-cı] is. Levha yapan ve satan kimse.
- levhacık**, -ğı [levha-cık] is. Çok ince ve çok küçük levha.
- levhacılık**, -ğı [levha-cı-lık] is. Levhacının yaptığı iş ve mesleği.
- levhamsı**, [levha-msı] *sf.* Levha biçiminde olan; levha görünümünde olan. ☞ **levhamsı pulcuklar**, *Kemikli balıkların üzerindeki ince ve yumuşak pulcuklar.*
- levhaşallah**, [Ar. lā-evḥaş' Allāh (*Allah ırak etmesin; korusun*) لاَءَوْحَشَ اللهُ] (*levhaşa'lla:h*) {OsT} *ünl.* Beğenme ve aferin sözü.
- levhateyn**, [Ar. levḥateyn لَوْحَتَيْن] {OsT} is. Kitap, defter sayfaları gibi açılır kapanır iki sayfa.
- levhimahfuz**, [Ar. levḥ-i mahfûz لَوْح مَحْفُوظ] (*levhi-mahfu:z*) {OsT} is. *isl.* Her şeyin, insan kaderinin, olmuş ve olacakların âlem yaratılmadan önce Allah tarafından takdir edilerek, üzerine yazıldığına inanılan İlahî levha.
- levid**, [Far. levīd لَوِيد] (*levi:d*) {OsT} is. Kazan; büyük tencere.
- levin**, -vni [Ar. levn لَوْن] {OsT} is. **1.** Renk. **2.** Yüzün rengi; beniz. **2.** Çeşit; tür; nevi. ☞ **levni dönmek**, *Benzi sararmak; yüzünün rengi değişmek.*
- levke**, [? levke] {ağız} is. Ot ve ekin taşınan arabaların arkasındaki merdiven. [DS]
- levlaz**, [loğ-la-z / levlaz] {ağız} is. Taze veya kuru fasulye. [DS]
- levlek**, -ği [Yun. labraki] {ağız} is. Levrek. [DS]
- levli**, [? levli] {ağız} is. Ateşte yanan odun. [DS]

- levm**, [Ar. levm لوم] {OsT} is. 1. Aleyhte konuşma; zemmetme; çekiştirme. 2. Kınama. 3. Başa kakma. 4. Paylama. ☞ **levm etmek**, {OsT} 1. Çekiştirmek; kınamak; ayıplamak. 2. Serzenişte bulunmak; azarlamak; paylamak. || **levm-i laim**, {OsT} Çekiştirenin kınaması.
- levme**, [Ar. levme لومه] {OsT} is. Çekiştirilmeyi gerektirecek bir durum veya iş.
- levn**, [Ar. levn لون] {OsT} is. → levin.
- levnî**, [Ar. levnî لونی] (levni:) {OsT} sf. 1. Renkle ilgili; renge ilişkin. 2. Nitelikle ilgili.
- levrek**, -ği [Lat. labrum (dudak) > Yun. lavráki / lavraks] is. zool. Levrekgillerden, sıcak ve ılık denizlerin sığ sularında yaşayan, boyu bir metreyi, ağırlığı 15 kg'ı bulabilen, ufak balık, yengeç ve istakozlarla beslenen, kuvvetli ve çevik olduğu için avlanması oldukça zor, lezzetli, beyaz etli, üzeri pullu bir kemikli balık, (*Dicentrarchus labrax* / *Stizostedion luciperca* / *Lucioperca lucioperca*).
- levrekgiller**, [levrek-gil-ler] is. zool. Yüzgeçleri dikenli, pulları pütürlü, döş yüzgeçlerinin durumu göğüs yüzgeçlerine dikey, bir kısmı tatlı sularda, bir kısmı da denizlerde yaşayan sazan, uzun levrek, levrek, apagon vb. kemikli balıklar familyası, (*Percomorpha*).
- levs**, [Ar. levş لوث] {OsT} is. (Maddî ve manevî anlamda her türlü) pislik; kir. ☞ **levsü'l-katl**, {OsT} huk. Katil zanlısı ile öldürülen arasında var olan düşmanlık.
- levsiyat**, [Ar. levşiyât لوثيات] (levsiya:t) {OsT} is. Ahlak bozuklukları; kirli işler; pislikler.
- levüloz**, [Fr. lévulose] is. kim. Kimyasal formülü C₆H₁₂O₆ olan keton ve hidroksil grupları içeren monosakkarit; meyve şekeri; früktoz.
- levün**, [Ar. levin] {ağız} is. Biçim. [DS]
- levvam**, [Ar. levm > levvâm / levvâme لوام / لومه] (levva:m) {OsT} sf. 1. Başa kakıcı; paylayıcı. 2. Dedikodu yapan; çekiştiren.
- levye**, [Fr. levier (kaldıraç)] is. 1. Bir mekanizmanın kumanda kolu. 2. Bir ağırlığı kaldırmaya veya hareket ettirmeye yarayan metal çubuk; kaldıraç.
- levz**, [Ar. levz لوز] {OsT} is. Badem.
- levzai**, [Ar. levzā'ī لوزعی] {OsT} sf. (Kişi için) akıllı; zeki; zarif.
- levze**, [Ar. levze لوزه] {OsT} is. 1. (Bir tek) badem. 2. anat. Bademcik.
- levzetan**, [Ar. levzetān لوزتان] (levzeta:n) {OsT} is. anat. İki bademcik; bademcikler.
- levzeteyn**, [Ar. levzeteyn لوزتين] {OsT} is. anat. Boğazın her iki yanında yer alan iki bademcik; bademcikler.
- levzî**, [Ar. levzî لوزی] (levzi:) {OsT} sf. 1. Badem biçiminde olan. 2. Bademle ilgili.
- levzin**, [Ar. levzīn لوزین] (levzi:n) {OsT} is. tıp. Badem hulasası.
- levzine**, [Ar. levzīne لوزينه] (levzi:ne) {OsT} is. 1. Badem helvası. 2. Bademli helva.
- levzinec**, [Ar. levzīnec لوزينج] (levzi:nec) {OsT} is. Bademli helva.
- levziyat**, [Ar. levziyyāt لوزيات] (levziya:t) {OsT} is. İçine badem konularak yapılan tatlılar.
- levziye**, [Ar. levzīye لوزيه] (levzi:ye) {OsT} is. bot. Gülgiller.
- ley¹**, [Far. ley لی] {OsT} is. 1. Kap; zarf. 2. Çamur.
- ley²**, [Rum. ley] is. Romanya'nın para birimi.
- ley³**, [ley] {ağız} ünl. Seslenme ünlemi; hey! [DS]
- ley⁴**, [? ley] {ağız} is. Çaylak. [DS]
- leyail**, [Ar. leyl > leyāil لیائیل] (leya:il) {OsT} is. Geceler.
- leyal**, -li [Ar. leyl > leyle > leyāl لیال] (leya:l) {OsT} is. Geceler. ☞ **leyāl-i hasret**, {OsT} Ayrılık gecesi. || **leyāl-i hoş-nümā**, {OsT} İnsana hoş gelen geceler. || **leyāl-i vesvese-hîz**, {OsT} Vesvese koparan geceler.
- leyalî**, [Ar. leyl > leyle > leyālî لیالی] (leya:li:) {OsT} is. Geceler.
- leyan¹**, [Ar. leyān لیان] {OsT} is. Konforlu, lüks hayat.
- leyan²**, [Far. leyān لیان] {OsT} sf. Parlayan, parlayıcı.
- leyden**, [? leyden] {ağız} is. Ot demetlerini bükmekte kullanılan ağız kemikten, sapı ağaçtan yapılmış orak biçiminde bir tür tarım aracı. [DS]
- leydi**, [İng. lady] is. 1. Lordun dişili. 2. mecaz. Censizliğin dişili.
- leydig**, [Alm. Franz Leydig] (Alman zooloji bilgini – 19.yy) is. Testosteron hücreleri. ☞ **leydig hücreleri**, biy. Testiste, seminfer tüpçükleri arasında bulunan, testosteron hormonu salgılayan hücreler.
- leyi**, [? leyi] {ağız} is. Sel. [DS]
- leyin¹**, [-la-y-ın / -leyin / -layınca / -leyince] {eAT} yap. e. → -layın.
- leyin²**, [-le-y-in] yap. e. 1. İsimlerden zarf türeten ek. Uyum kurallarına aykırılık gösterir. Zaman bildiren isimlerden o zamanla ilgili zarf yapar: akşam-leyin, sabahleyin, geceleyin. 2. Zamirlere de gelecek tarz ifade eder: bencileyin, sencileyin, kendileyin.
- leyin**, [Ar. leyin لین] {OsT} sf. Yumuşak.
- leyince**, [-la-y-ın / -leyin / -layınca / -leyince] {eAT} yap. e. → -layın.
- leyir**, [Ar. nehr] {ağız} is. Nehir. [DS]

leyk, [Far. leyk ليلك] {OsT} bağ. Lakin; amma; fakat; ancak.

leykin, [Ar. leykin ليكن] {OsT} bağ. Lakin.

leyle, [Ar. leyl ليل] {OsT} is. Gece. ☞ **leyle-i dimağ**, {OsT} Zihnin iyi çalışmaması; dimağ bozukluğu. || **leyle-i serd**, {OsT} Soğuk gece. || **leyle-i tārīk**, {OsT} Karanlık gece. || **leyle ü nehār**, {OsT} Gece ve gündüz.

leyle¹, **-a'ī** [Ar. leylā' ليلآ] (leylā:) sf. 1. (Gece için) çok karanlık; zifiri karanlık. 2. is. Çok karanlık ve uzun gece. 3. Arabî ayların son gecesi.

leyle², [Ar. leylā ليلآ / ليلي] (leylā:) {OsT} is. 1. Siyah şarabın kokusu veya şarabın verdiği ilk sarhoşluk. 2. argo. Çok sarhoş olmuş kimse. 3. Kadın adı.

leyleh, [Ar. leylāḥ => léylaḥ] {ağız} is. Leylak. [DS]

leylek, **-ḡī** [Far. nīl (mavi) + ak / Ar. leylāk ليلآك] (leylā:k) {OsT} is bot. 1. Zeytingillerden, her toprakta yetişen, karşıt yapraklı, salkım çiçekleri güzel ve hoş kokulu bir ağaççık, (*Syringa vulgaris*). 2. Bu ağacın beyaz ve eflatun renkli güzel kokulu çiçekleri. ☞ **leylek rengi**, 1. Pembeye çalan açık mor. 2. Pembeye çalan açık renkte olan; leylaki.

leylek, **-ḡī** [Far. leklek => léylaḥ] (léylaḥ) {ağız} is. Leylek. [DS]

leyleki, [Ar. leylākī ليلآكي] (leylā:ki:) sf. Pembeye çalan açık renkte olan; eflatun.

leylemba, [? leylemba] {ağız} sf. (Kişi veya hayvan için) çok uzun bacaklı. [DS]

leyle¹, [Ar. leyle ليله] {OsT} is. (Belirli ve tek bir) gece. ☞ **leyle-i bedr**, {OsT} Ayın on dördüncü gecesi. || **leyle-i Berat**, {OsT} Şaban ayının on beşinci gecesi; Berat kandili. || **leyle-i garrā**, {OsT} Cuma gecesi. || **leyle-i erbaā**, {OsT} Çarşamba gecesi. || **leyle-i hamūş**, {OsT} Sessiz gece. || **leyle-i Kadr**, {OsT} Ramazan ayının yirmi yedinci gecesi; Kadir gecesi. || **leyle-i leylā**, {OsT} 1. En karanlık gece. 2. Uzun ve ıstıraplı gece. 3. Kamerî ayların otuzuncu gecesi. || **leyle-i Mirāç**, {OsT} Recep ayının yirmi yedinci gecesi; Miraç kandili. || **leyle-i Regāip**, {OsT} Recep ayının ilk cuma gecesi; Regaip kandili. || **leyle-i şeyba**, {OsT} Kamerî ayın son gecesi. || **leyle-i vasl**, {OsT} Kamerî ayın son gecesi. || **leyletū'l-arus**, {OsT} Mevlana'nın ölüm yıl dönümünde Mevlevîlerin yaptıkları tören; şeb-i arus. || **leyletū'l-isrā**, {OsT} Miraç gecesi.

leyle², [leyle] {ağız} is. Ninni. [DS]

leyleh, [leyleḥ] (leylekh) {ağız} is. Leylek. [DS]

leylek, **-ḡī** [Far. leklek ليلك / ليلك] is. zool. Leylek-gillerden, kış aylarında Orta ve Güney Afrika'ya göç eden, siyah ve beyaz tüylü, kırmızı ayaklı, uzun bacaklı, uzun gagalı, kurbağa, fare, köstebek, kertenkele, solucan, böcek, balık vb. ile beslenen

iri bir göçmen kuş, (*Ciconia ciconia*, *Ciconia alba*, *C. nigra*, *C. maguari*). ☞ **leylek otu**, bot. *Kişniş*. || **leylek orak**, {ağız} *Büyük orak*. [DS]

leylekayağı, **-nı**, **-kları** [leylek+aya(k)-ı] is. bot. İtır çiçeği cinsinden, meyvesi uzun gaga gibi olması ile tanınan, bazı türleri sebze olarak yenilen bir otsu bitki; iğnelik; çobaniğnesi, (*Geranium*).

leylekburnu, **-nu**, **-unları**, [leylek+bur(u)n-u] {ağız} is. bot. → leylekayağı; iğnelik. [DS]

leylekgaga, [leylek+gaga] {ağız} is. bot. → leylekayağı; iğnelik. [DS]

leylekgagası, **-nı**, **-aları** [leylek+gaga-s-ı] is. 1. Bir çizimi belirli bir oranda büyütme veya küçültme için kullanılan bir çizim aleti. 2. {ağız} bot. → leylekayağı; iğnelik. [DS]

leylekgiller, [leylek-gil-ler] is. zool. Leyleksiler takımından, özellikle Afrika ve Asya'nın tropikal bölgelerinde, ovalarda ve bataklıklarda yaygın olarak yaşayan, leylek, Amerika doymazı vb. büyük kuşları kapsayan familya, (*Ciconiidae*).

leylekler, [leylek-ler] is. zool. Uzun bacaklı, uzun gagalı ve uzun boyunlu kuşlar takımı, (*Ciconiae*).

leyleksiler, [leylek-si-ler] is. zool. Gagası, bacakları, boynu ve kanatları uzun, balıkcıl, ibis, leylek gibi kuşları kapsayan takım, (*Ciconiiformes* / *Ardeiformes*).

leylen, [Ar. leylen ليلآ] (le'ylen) {OsT} zf. Geceleyin; gece vakti.

leyle, [Ar. leyl > leylī ليلي] (leyle:) {OsT} sf. 1. Gece yatıya kalan; yatılı. 2. (Yer için) gece kalınan. 3. Geceye ait; geceyle ilgili. ☞ **leyle meccanî**, {OsT} Parasız yatılı. || **leyle mektep**, {OsT} Yatılı okul.

leylem¹, [leylim] {ağız} is. Her zaman; sürekli. [DS]

leylem², [Ar. leymūn] {ağız} is. 1. Tatlı limon. 2. Portakal. [DS]

leylengiç, [leylen-giç] {ağız} is. Bir çeşit dut. [DS]

leylem, [Ar. leymūn] {ağız} is. Tatlı limon. [DS]

leymun, [Ar. leymūn ليمون] (leymu:n) {OsT} is. Limon.

leyle¹, [Ar. leyle ليلت] {OsT} is. zool. Aslan. ☞ **leyle-i iffirîn**, {OsT} 1. Orman aslanı. 2. Hızla hücum eden kimse.

leyle², [Ar. leyle ليلس] {OsT} is. Yokluk.

leyleyiye, [Ar. leyleyiye ليلسيه] {OsT} is. fel. Nihilizm; hiççilik.

leyle, [Ar. leyle ليلته] {OsT} e. (Olması imkânsız şeyler için) "Ne olurdu!", keşke. ☞ **leyle laalle**, {OsT} Savsaklama.

leylevaz, [loğlaz] {ağız} is. Taze ve kuru fasulye. [DS]

leyleyin, [Ar. leyleyin > leyleyin ليلين] {OsT} sf. Yumuşak. ☞ **leyleyinü'l-asa**, {OsT} Yumuşak huylu; sıcak kanlı

- kimse*.|| **leyyinü'l-cānib**, {OsT} *Yumuşak huylu; sıcağ kanlı kimse*.
- lez**¹, [Ar. lezz **لذ**] {OsT} *is*. İmparatorluk döneminde, Kuzey Afrika'da meyve ağaçlarından ve kuyulardan alınan vergi.
- lez**², **-zzi** [Ar. lezz **لذ**] {OsT} *is*. Lezzet; tat; çeşni.
- lez**³, [lez] {ağız} *sf*. Kaygan, parlak ve düz olan. [DS]
- lezaiz**, [Ar. lezīze > lezā'iz لَذَائِذ (leza:iz) {OsT} *is*. Hoşlanılacak şeyler; tatlılar. ☞ **leza'iz-i dünyeviye**, {OsT} *Dünya nimetleri; dünya zevkleri*.
- lezar**, [Fr. lézard] *is*. Kertenkele derisinin sepilenmesi ile elde edilen deri.
- lezbiyen**, [Yun. Lesbos (Midilli adası) > Fr. lesbienne (Midilli'li eşcinsel kadın ~ bayan şair Sappho, MÖ. 6. yy)] *sf*. (Kadın için) eşcinsel; sevicî.
- lezbiyenlik**, [lezbiyen-lik] *is*. Kadınlar arasındaki eşcinsellik; sevicilik.
- lezez**, [Ar. şevval (son harfi), zilkade (ilk harfi), zilhicce (ilk harfi) > lezez لَذذ *is*. İmparatorluk döneminde askere verilen üç aylık maaşın Şevval, Zilkâde ve Zilhicceye rastlayan dördüncü bölümüne verilen ad.
- lezgi**¹, [? lezgi] {ağız} *sf*. Sersem; aptal; beceriksiz. [DS]
- lezgi**², [? lezgi] {ağız} *is*. Eğri burun. [DS]
- lezgi**³, [? lezgi] {ağız} *is*. Tek dolma tüfek. [DS]
- lezgi**⁴, [? lezgi] {ağız} *is*. Kars yöresinde erkek, kadın karışık oynanan bir halk oyunu. [DS]
- lezgîlik**, **-ği** [lezgi-lik] {ağız} *is*. Anlayışsızlık. ☞ **lezgîlik etmek**, {ağız} *Anlamazlıktan gelmek*. [DS]
- lezgü**, [!? ezgü / lezgi] {ağız} *sf*. → lezgi¹. [DS]
- lezim**, [Ar. lezim لَزِم] {OsT} *is*. Gerek; lüzum.
- lezin**, [? lezin] {ağız} *is*. Lastik. [DS]
- lezir**, [Ar. lezîr لَزِير] {OsT} *sf*. Akıllı.
- leziz**, [Ar. lezîz / lezîze لَذِيذ / لَذِيذَة (lezi:z) *sf*. 1. Tadı güzel olan; zevkle yenilip içilen; ağızda hoş bir tat bırakan; lezzetli. 2. Zevk veren; memnun eden.
- lezletsiz**, [Ar. lezzet => lezzet-siz] {ağız} *is*. Tatsız. [DS]
- lezli**, [lez-li] {ağız} *sf*. Pürüzsüz; düz. [DS]
- lezuk**, [Ar. lezūk لَزُوك] (lezu:k) {OsT} *is*. tıp. Yakı; vücuda yapıştırılarak kullanılan ilaç.
- lezyon**, [Fr. lésion] *is*. tıp. Bir hastalık sebebiyle herhangi bir organın yapısında meydana gelen bozulmaya yönelik değişiklikler.
- lezzat**, [Ar. lezzet > lezzāt لَذَائِط (lezza:t) {OsT} *is*. Tatlar; lezzetler.
- lezzet**, [Ar. lezzet لَذت] {OsT} *is*. 1. Ağız yoluyla algılanan tat; çeşni. 2. mecaz. Herhangi bir şeyden alınan haz, duyulan zevk. ☞ **lezzet almak**, Hoşlanmak; tadına varmak.|| **lezzet-i ilm**, {OsT} *Bilim zevki; bilginin, bilmenin verdiği zevk*.|| **lezzet-i nān**, {OsT} *Ekmeğin tadı*.|| **lezzetini tatmak**, *Mutluluğunu, zevkini duymak*.|| **lezzet-i pehlü**, {OsT} *Biri ile yan yana olmak mutluluğu*.|| **lezzet-i sahbā**, {OsT} *Şarabın lezzeti*.|| **lezzet-şinās**, {OsT} *Tat almış olan*.|| **lezzet-yāb**, {OsT} *Tat almış olan*.
- lezzetlendirme**, [lezzet-le-n-dir-me] *is*. Lezzetlendirmek eylemi.
- lezzetlendirmek**, [lezzet-le-n-dir-mek] *gçl. f. [-ir]* Lezzetlenmesini sağlamak; baharat vb. katarak tat vermek.
- lezzetlenme**, [lezzet-le-n-me] *is*. Lezzetlenmek eylemi veya durumu.
- lezzetlenmek**, [lezzet-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* 1. Lezzetli hâle gelmek; hoşça gidecek bir tat kazanmak; iyi bir tat kazanmak. 2. *edil. f.* Baharat vb. katarak tat verilmek; lezzetli hâle getirilmek.
- lezzetli**, [lezzet-li] *sf*. 1. Ağızda hoşça giden bir tat bırakan; tadı güzel olan; beğenilerek yenilen. 2. İnsana zevk veren; haz dolu; zevkli.
- lezzetlilik**, **-ği** [lezzet-li-lik] *is*. 1. Tadı güzel olma durumu. 2. Zevk verme, haz uyandırma durumu.
- lezzetsiz**, [lezzet-siz] *sf*. Lezzeti olmayan; tadı hoşça gitmeyen; tadı güzel olmayan; tatsız; yavan.
- lezzetsizlik**, **-ği** [lezzet-siz-lik] *is*. Tatsız, lezzetsiz olma durumu.
- lezzo**, [Fr. lesbienne => lezzo] *is*. argo. Eşcinsel kadın; sevicî.
- li**¹, [eT. -liğ > -lı / -li / -lu / -lü] *yap. e*. 1. İsimden sıfat ve isim türeten ek. Bulunma, bulundurma ve sahip olma kavramları katarak sıfatlar türetir: *varlıklı (kimse), çocuklu (kadın), düzenli (birlikler), boyalı (pencere), güneşli (hava)*. 2. İsmi nitelik ve özellik kavramı katarak sıfatlar türetir: *başarılı (öğrenci), saygılı (komşu), uyumlu (siyaset), görgülü (kadın), içli (çocuk)*. 3. İlgili olma kavramı katarak sıfatlar türetir: *geçişli (fiil), dönüşlü (fiil), dolaylı (tümleç)*. 4. Yer adlarına gelerek bildirilen yere ait olma kavramı katan isim ve sıfatlar türetir: *köylü, köylü (kadın), Ankaralı, Ankaralı (tüccar), güneyli, güneyli (üreticiler)*. 5. Herhangi bir kuruluş, millet ve kavme ait olan kavramını katarak isim ve sıfatlar türetir: *partili, partili (kadınlar), sendikacı, sendikacı (işçiler), İranlı, İranlı gazeteciler, Osmanlı, Osmanlı kadın*. 6. Sayı adlarına gelerek grupların kaçır kişiden oluştuğunu belirten sıfatlar yapar: *üçlü, onlu, binerli, beş yüzerli*. 7. İsmi belirttiği yetki veya izni bulunduran anlamı vererek isimler yapar: *izinli, yetkili, görevli*.
- li**², [-lı / -li] {eT} *yap. e*. İsimden isim yapma eki. *bilig-li (bilgili; bilgin)* ☞ **-lı ... -li**, [-lı ... -lı / -li ... -li] {eT} *Yığılma anlamı veren ya da bildirme özelliği olan ve nesnelere çift ya da dizi hâlinde belirtmekte kullanılan isimden isim türetme eki*.

libir, [lib (yans.) > lib-ır] {ağız} is. Cıvık çamur. [DS]

☞ **libir libir**, (Yemek için) çabuk çabuk.

libıska, [Leibzig > lepiska] {ağız} sf. (Saç için) ipek gibi yumuşak; lepiska.[DS]

lica, [l-ı-ca] {eAT} is. Ilıca; kaplıca.

lıfker, [ʔ lıfker] {ağız} is. Çok kirli; bulaşık. [DS]

-lıg, [il-mek (bir şeye takılı, ilintili, bağlı olmak) > il-(i)k il-(i)g (bağlayan) > -lık / -lik / -lıg / -lig / -luk / -luğ / -lük / -lüg] {eT} yap. e. 1. Sahip olan anlamında sıfatlar türeten ek; -lı. [Üç İtigsizler] [ETY] *at-lıg (at-ı)* 2. Eklendiği isimle ilgili olarak ... ile donatılmış, ...ya ait, ...ya bağlı, ... kökenli anlamı veren isimden isim türeten ek. 3. → -lık.

lıg¹, [lak / lıg / lık / lok / luk (yans.)] is. Sıvıların kap içinde çalkalanmasını, kaynatılmasını ve buna benzer seslerle gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lıg-ır-da-mak, lıg-ır lıgır, lıg-ır-dı*

lıg², [Yun. lıgda] is. Suların getirdiği ve çekilirken bıraktığı çamur; alüvyon; {ağız} (aynı). [DS]

lıga, [Yun. lıgda] {ağız} is. 1. Tortu. 2. Kireç tortusu. 3. Bataklıklarda yığılmış pislik; birikinti. [DS]

lıgars, [ʔ lıgars] {ağız} is. Balgam. [DS]

lıgda, [Yun. lıgda] {ağız} is. Lıg; alüvyon. [DS]

lıgcıl, [lıg-cıl] sf. (Hayvanlar için) okyanusların dip çamurunda yaşayan ve bu çamur içindeki organik maddelerle beslenen.

lıgılmak, [lıg-ıl-mak] {ağız} dönl. f. [-ır] Bitkin düşmek; yığılıp kalmak. [DS]

lıgırık, -ğı [lıg (yans.) > lıg-ır-ık] {ağız} sf. (Et için) gevşek; pörsük. [DS]

lıgırt, [Yun. lıgda => lıg-ır-t] {ağız} is. Alüvyon; lıg. [DS]

lıglak¹, -ğı [Yun. lıgda => lıg-la-k] {ağız} is. Lıg; alüvyon. [DS]

lıglak², -ğı [eT. lıg-mak > (l)ıg-la-k] {ağız} is. Düzgün, yuvarlak, ince ağaç direk. [DS]

lıglak³, -ğı [log > lıg-(ı)l-a-k] {ağız} sf. Düz ya da çok az eğri yüzey. [DS]

lıglamak, [lıg² > lıg-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. (Sel, akarsu için) ince çamur, birikinti getirip yığmak; ince maddeli çamur, birikinti bırakmak; alüvyonlamak. 2. gçsz. f. Dibe çökmek; tortulanmak. 3. (Yemek için) mideye oturmak; sindirilememek. 4. Yorularak yere oturmak; çökmek. 5. Hastalık nedeniyle kendinden geçmek; dalmak. 6. Kaymak; yıkılmak. 7. Toprak parçası suyun etkisi ile gevşeyip kaymak. 8. (Kar için) ilkbaharda birden eriyecek duruma gelmek; gevşemek. 9. Tıkamak; kapamak; doldurmak. 10. Yuvarlamak. [DS]

lıglanma, [lıg-la-n-ma / lıg-lan-ma] is. Lıglanmak eylemi ve durumu.

lıglanmak¹, [lıg (yans.) > lıg-la-n-mak] {ağız} dönl. f. [-ır] 1. Yuvarlanmak. 2. (Su için) çıkış yolu kapanarak birikmek. 3. (İş için) birikmek; yığılmak.

4. (Kap için) çok dolu duruma gelmek. [DS]

lıglanmak², [lıg²-la-n-mak] {ağız} edil. f. [-ır] 1. (Toprak için) lıglı hâle getirilmek; alüvyonlanmak.

2. (Toprak için) üzerinde lıg birikmek; lıg oluşmak.

lıglatmak, [lıg²-la-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Lağım ayaklarını bahçeye akıtarak pisliği toprak üzerine yaymak. [DS]

lıglı, [lıg²-lı] sf. 1. (Toprak için) üzerinde veya içinde lıg bulunan; üzerinde lıg birikmiş olan; alüvyonlu.

2. {ağız} Bulanık [DS]

lıglığa, [lıglığa] {ağız} is. Boğaz. [DS]

lıglıga, [lıglıga] {ağız} sf. Esnek. [DS]

lıglığa, [lıglığa] {ağız} is. 1. Su yatağının yumuşamış hâli. 2. sf. (Çamur için) vıcık vıcık. [DS]

lıglık, [lıg-lık] is. Bataklık. ☞ **lıglık kaz**, {ağız} *Yaban kazı*. [DS]

lıgra, [lıg-ra] {ağız} sf. Kaygan. [DS]

lıhçı, [lıh-çı] {ağız} sf. (Kişi için) ince, uzun boylu. [DS]

lıhçor, [lıh+çor] {ağız} sf. (Yapılan iş için) kirli; pasaklı. [DS]

-lık, [-lık / -lik / -luk / -lük] yap. e. 1. İsimden isim ve sıfat yapan ek. Ayırma, sınırlama ve bir iş için saklama kavramı katarak sıfatlar türetir; liyakat ve sahip olunma anlamı katar: [ETY] *beg-lik (bey olmaya layık), gömlekklik (kumaş), hediyelek (eşya), kışlık (giysi), yazlık (pantolon), tohumluk (buğday)*. 2. İsim veya sıfatın taşıdığı anlamı genelleştirerek, nitelik veya özellik kavramı katarak isimler yapar: *kadınlık, hanımlık, annelik, Türklük, Hristiyanlık, uzaklık, yükseklik, güzellik, çirkinlik*. 3. "Nesnelere tümü, hepsi" anlamında topluluk isimleri yapar: *gençlik, insanlık, Türklük*. 4. Nesnelere, varlıkların çokça bulunduğu, saklandığı veya konulduğu özel yer kavramı katarak isimler yapar: *zeytinlik, kömürlük, mezarlık, ayakkabılık, elbiselik*. 5. Sayılardan grup veya bir arada bulunma kavramı katarak isimler türetir: *birlik, yüzlük, ellilik, yedişerlik, onarlık*. 6. İsimlerden, ait oldukları varlıkların ne işe yaradıklarını belirten kavramlar katarak araç, gereç isimleri yapar: *tuzluk, ağızlık, başlık, kulaklık, yıldırımılık*. 7. Uğraş veya iş edinme kavramı katarak meslek adları yapar: *kılavuzluk, yataklık, manavlık, öğretmenlik, mimarlık*. 8. Yakınlık belirten isimlere gelerek üveylik kavramı katan isimler yapar: *analık, evlâtlık, babalık*. 9. Giyeceklerin kullanılma yerlerine uygun olarak adlandırılmalarını sağlayan isimler türetir: *gecelik, yağmurluk, gelinlik, adamlık*. 10. Renklerin genelleştirilmesini ve yaygınlaştırılmasını sağlayarak bürünme, kaplanma kavramı taşıyan isimler yapar: *mavilik, morluk, allık, pembelik*. 11. Ölçü birimlerinden ölçü birimlerini belirleyen sıfatlar yapar: *...litrelik (şişe), ...metrelik (kumaş), ...günlük (izin), ...tonluk (çekici)*. 12. Yerleşim birimleri adı yapar: *Yumurtalık, Ayvalık*.

İncirlik, Çamlık. 13. Zaman adlarından belirtilen sürelerde olan veya yapılan kavramı katarak sıfatlar türetir: asırlık (çınar), yıllık (aidat), aylık (kira) 14. {ağız} Eklendiği işaret zamirlerinden genişletilmiş işaret zamiri yapar; ora > ora-lık. [DS]

lık¹, [lak / liğ / lık / lok / luk (yans.)] *is.* Sıvıların kap içinde çalkalanmasını, kaynatılmasını ve buna benzer seslerle gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lık-ır-da-mak,lık-ır lıkır,lık lık etmek,lık-man* \Rightarrow **lık lık**, (Gülmek için) hafif sesle.|| **lık lık etmek**, [DS] {ağız} (Kuyu, yalak ve derin kaplar için) çok dolu olmak.

lık², [lık (yans.)] {ağız} *is.* Çocukların oyunda birbirlerinin sırtına vurdukları sırada söyledikleri söz. [DS]

lıkaç, -cı [lık+aş ?] {ağız} *sf.* Katı. \Rightarrow **lıkaç olmak**, {ağız} (Yemek için) katılaşmak; suyunu çekerek koyulaşmak. [DS]

lıkadak, -ğı [lık (yans.) > lık-ada-k] {ağız} *zf.* **1.** Bir-denbire. **2.** Tamamıyla; tıpatıp. \Rightarrow **lıkadak oturmak**, {ağız} Tıpatıp yerine oturmak. [DS]

lıkalık, -ğı [lık-a-lık] {ağız} *zf.* (Doluluk için) ağzına kadar. [DS]

lıkı, [lık (yans.) > lık-ı] {ağız} *is.* Küçük testi. [DS]

lıkıc, [lık-ıç / lık + iç] {ağız} *sf.* (Ekmek için) iyice pişmemiş; içi çiğ kalmış. [DS]

lıkıc, [lık-ıç] {ağız} *is.* Yapışkan madde. [DS]

-lıkın [-lı-kın] {eT} *çek. e.* "İle" anlamında bir ek. [DLT]

lıkır, [lık (yans.) > lık-ır] *is.* **1.** Sıvıların bir kaptan yavaş ve orta kararda akarken çıkardığı ses. **2.** {ağız} Testi. [DS] \Rightarrow **lıkır lıkır**, (Bir kaptan başka kaba akan sıvı için) "lık lık" veya "lıkır lıkır" sesi çıkararak.

lıkırdama, [lık-ır-da-ma] *is.* Lıkırdamak eylemi.

lıkırdamak, [lık-ır-da-mak] *gçsz. f.* [-r] [-d(i)yör] (Sıvılar için) bir kaptan başka bir kaba orta kararda akarken "lıkır lıkır" sesi çıkarmak.

lıklık, -ğı [lık (yans.) + lık] {ağız} *is.* **1.** Küçük testi. **2.** Kulpsuz testi. **3.** Toprak sürahi. [DS]

lıklıkı, [lık (yans.) > lık+lık-ı] {ağız} *is.* **1.** Küçük testi. **2.** Tek ya da iki kulplu toprak testi. **3.** Toprak testi. [DS]

lıkman, [lık (yans.) > lık-man] {ağız} *sf.* Şişman. [DS]

-lılık, [-lı-lık / -lilik / -luluk / -lülük] *yap. ek.* Sıfattan isim türeten ek. İsimden -li eki ile yapılmış sıfatlardan bazı nitelikleri içinde bulunduran kavramı katarak soyut isimler yapar: *pahalılık, verimlilik, alımlılık, tutarlılık, çok seslilik, eşitsizlik.*

lılık, -ğı [lı-lık] {ağız} *sf.* Laçkalı, gevşemiş olma durumu; laçkalık; gevşeklilik. [DS]

lımak, [lil-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-ar] Baş aşağı düşmek; pike yapmak. [DS]

lımb, [lamb / lımb / lömb (yans.)] *is.* Kap içindeki sıvıların çalkalanmasını, sıvı içine atılan bir şeyin

çıkardığı sesi ve düşüşünü anlatan kök. [Zülfikar] *lımb-ır lımbır*

lımbır, [lımbır (yans.)] *is.* İçi sıvı dolu olan tulum gibi esnek bir kabın çıkardığı ses. \Rightarrow **lımbır lımbır**, {ağız} (Sulamak için) bol suyla. [DS]

lıng, [lıng / long (yans.)] *is.* Kap içindeki sıvıların çalkalanmasını, kaynamasını anlatan kök. [Zülfikar] *lıng-ır-da-mak, lıng-ır lıngır*

lınga, [lıng (yans.) > lıng-a] {ağız} *is.* Atın bozuk yürüyüşü; eşkin. [DS] \Rightarrow **lınga kalkmak**, {ağız} (At için) sallanarak yürümeye başlamak. [DS]

lıngır, [lıng (yans.) > lıng-ır] *is.* Sulu şeyler dökülürken çıkan sesi ve dökülmenin çabukluğunu belirten söz. \Rightarrow **lıngır lıngır**, {ağız} (İçmek için) gırtlaktan ses çıkartarak. [DS]

lıngırdamak, [lıng (yans.) > lıng-ır-da-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-d(i)yör] (Su ve sulu şeyler için) içeren veya dökülürken ses çıkarmak. [DS]

lıngırdatmak, [lıng (yans.) > lıngır-da-t-mak] {ağız} *gçl. f.* [-ır] Su vb. içerken ses çıkartmak. [DS]

lınha, [Çin. lian-hua] {eT} *is.* Lotus çiçeği. [EUTS]

lınk, [lank / lınk / lıng / long / löng / lönk / lön (yans.)] *is.* Dengesiz ve düzensiz yürümeyi ve gidişi; kaba saba ve gelişigüzel konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lınk lınk* \Rightarrow **lınk lınk**, {ağız} (Atın yürüyüşü için) sallanarak. [DS]

lıpalıp, [Far. leb a leb (dudak dudağa)] {ağız} *zf.* **1.** (Dolu olma hâli için) ağız ağıza; tepeleme. **2.** (Gelme eylemi için) tam zamanında. [DS]

lıpbık, -ğı [lıp (yans.) > lıp(b)-ık] {ağız} *sf.* (Meyve için) ele alınmayacak kadar olgunlaşmış. [DS]

lıpbız, [lıp (yans.) > lıp(b)-ız] {ağız} *sf.* **1.** Çıplak; yoksul. **2.** Kel. [DS]

lıpız, [lıp (yans.) > lıp-ız] {ağız} *sf.* Yoksul. [DS]

lıs, -ssı [Ar. لیس] {OsT} *is.* Hırsız.

lıştık, -ğı [? lıştık] {ağız} *is.* Etin çiğnenemeyen, kötü yeri. [DS]

lıva, [? lıva] {ağız} *is.* Kuzunun ilk yünü; ana yünü. [DS]

lıvır, [lıvır (yans.)] {ağız} *sf.* **1.** (Domates, erik, zerdali vb. yiyecekler için) ezik; ezilmiş. **2.** Boşboğaz; geveze. [DS]

lıvırcık, -ğı [lıvır (yans.) > lıvır-cık] {ağız} *sf.* (Domates, erik, zerdali vb. yiyecekler için) ezik; ezilmiş. [DS]

-li¹, [eT. -liğ > -lı / -li / -lu / -lü] *yap. e.* \rightarrow -lı¹.

-li², [il-mek (asmak; ilıştirmek) > il-i (bağlı; asılı) > -li] {eT} *yap. e.* \rightarrow -li².

li- [Ar. li- ل] {OsT} *e.* Başına getirildiği Arapça kelimelere "için, ötürü, dolayı, yüzünden" anlamı veren ön ek. \Rightarrow **li-eb**, {OsT} Baba tarafından; baba yoluyla.|| **li-ebeveyn**, {OsT} Ana baba yoluyla.|| **li-ecl**, {OsT} ... den dolayı; ... maksadıyla.|| **li-hazâ**, {OsT} Bunun için; bundan dolayı.|| **li-hikmetin**,

{OsT} Bir hikmete dayanarak. || **li-küllî**, {OsT} Hepsî için. || **li-l'arziye**, {OsT} Yer merkezli; jeosantrik. || **li-l'beşeriye**, {OsT} İnsan için. || **li-maslahatin**, {OsT} İşin gereği olarak; iş icabı. || **li-muharririhî**, {OsT} Yazarı tarafından. || **li-müellifihî**, {OsT} Yazarı tarafından. || **li-münşihî**, {OsT} Düz yazı yazan tarafından. || **li-mütercimihî**, {OsT} Çevirmen tarafından. || **li'ş-şemsiye**, {OsT} Güneş merkezli. || **li-zâlike**, {OsT} Bundan dolayı; bunun için. || **li-zatihî**, {OsT} Kendiliğinden.

Li, [Fr. lithium] *is. kim.* Atom numarası 3, atom ağırlığı 6,94, yoğunluğu 0.55 olan, alkali grubun başında yer alan, bileşikler alevi kırmızıya boyayan, termonükleer patlayıcılar arasında yer alan, beyaz, katı bir element olan lityumun sembolü.

li, [Çin. li] *is.* Çinlilerin kullandığı yaklaşık 576 m. uzunluğundaki bir uzunluk ölçüsü birimi.

liam, [Ar. le'im > li'am لئام] (*lia:m*) {OsT} *is.* Alçak kimseler; aşağılık kişiler.

lian, [Ar. la'net > li'an لعان] (*lia:n*) {OsT} *is.* 1. Birbirine lanet etme; karşılıklı lanetleşme. 2. *isl. huk.* Kocanın karısına zina isnadıyla ve ondan doğan çocuğunun nesebini kabul etmeyerek delil göstermeden sadece gerçek değilse "Allah'ın laneti üzerine olsun!" diyerek yargı merciinin ve halkın huzurunda başvurduğu yemin.

liba, [liba] {ağız} *is.* Atın eşkinden daha hızlı yürüyüşü. [DS]

libab, [Ar. lebīb > libāb لباب] (*liba:b*) {OsT} *is.* Akıllılar.

libaçe, [Far. lebāde لباجة] (*liba:çe*) {OsT} *is.* Elbise.

libade¹, [Far. lebāde (elbise)] {ağız} *is.* 1. Pamuklu kadın elbisesi. 2. Arkası ve önü sırma ile işlenmiş kısa kollu gelin elbisesi. 3. Yelek. 4. Köy kadınlarının elbise üstüne giydikleri bir çeşit manto. 5. Pamuklu geniş kollu kadın ceket; hırka. [DS]

libade², [? libade] {ağız} *is.* Geniş salon. [DS]

libal, [? libal] {ağız} *is.* Ceviz içinin yarısı. [DS]

liban, [Ar. libān لبنان] (*liba:n*) {OsT} *is.* 1. İnsan sütü. 2. Emzirme.

libas, [Ar. libās لباس] (*liba:s*) {OsT} *is.* Elbise; giyecek; giysi. ☞ **libās-ı fāhire**, {OsT} Padişah veya vezirler tarafından bir kimseye iltifat veya mükâfat için giydirilen değerli kumaş veya kürk kaftan. || **libās-ı fersüde**, {OsT} Eski elbise. || **libās-ı katrânî**, {OsT} Papazların giydikleri elbise veya cüppe. || **libās-ı matem**, {OsT} Matem elbisesi. || **libās-ı nev**, {OsT} Yeni elbise. || **libāsü't-takvâ**, {OsT} Takva elbisesi; iman; edep; hayâ.

libel, [? libel] {ağız} *sf.* Çıplak. [DS]

liberal, [Lat. liberalis (hür bir kimseye uygun) > Fr. libéral] *sf.* 1. Kişi hürriyetlerinden yana olan; bi-

reysel özgürlük taraftarı; erkinci. 2. Devletin müdahale etmediği, özel girişimci bir ekonomik düzen yanlısı. 3. *gnşl.* Hoşgörülü. 4. (Kişi, görüş, tutum vb. için) bu tür nitelikleri kendisinde toplayan. 5. *is.* Liberalizm yanlısı olan kişi; erkinci.

liberalizm, [Fr. libéralisme] *is.* 1. Özü aklın her şeyi yapabileceğine, insan kalbinin ve insan içgüdüsünün iyi olduğuna inanmak ve kişiyi her türlü toplum bağından kurtarmak isteğinden doğan, toplumda bireye ve bireyin özgürlüklerine, ekonomide birey girişimine öncelik veren ekonomik ve siyasi görüş; erkincilik. 2. *gnşl.* Geniş görüşlülük.

liberalleşme, [liberal-leş-me] *is.* Serbestleşmek eylemi; serbestleşme.

liberalleşmek, [liberal-leş-mek] *gçsz. f.* [-ir] 1. Serbest duruma gelmek. 2. Serbest düşünce ve görüşler edinmek.

liberalleştirme, [liberal-leş-ti-me] *is.* Liberal duruma getirmek eylemi; serbestleştirme.

liberalleştirmek, [liberal-leş-tir-mek] *gçl. f.* [-ir] Serbest duruma getirmek; liberalizm görüşü doğrultusunda çeşitli değişiklikler yapmak.

liberallik, -ği [liberal-lik] *is.* Liberal olma durumu; serbestlik.

liberasyon, [Fr. libération] *is.* İthalattan alınan gümrük vergisi oranlarının azaltılması veya kaldırılması yoluyla dış ticarete yaratılan kolaylık; dış ticaret serbestliği; serbest bırakma. ☞ **liberasyon listesi**, *İthalatta gümrük bağımsızlığı tanınan, çoğunlukla ham ve yarı mamul malları belirten liste; ithal edilmesine izin verilen mallar listesi.*

libero, [Lat. liber > İt. libero] *is.* Özgür; serbest.

liberten, [Fr. libertain] *is.* On yedinci yüzyılda, Protestan ve Katolikler tarafından dinin açıklanmış olduğu gerçeklerden akıl ve deney adına şüphe eden ve düşünce bağımsızlığı adına da dine inanmama hakkını talep eden düşünürlere verilen ad.

libido, [Lat. libère (hoşuna gitmek) > libido] *is.* 1. Arzu; istek. 2. *psikol.* Freud'e göre cinsel içgüdünün belirtilerini doğuran ve insanın gerek moral, gerek marazî bütün davranışlarının temelini oluşturan hayat enerjisi.

liboş, [liberal > uyd. liboş] *is.* Bir yandan liberal ekonomiyi ve yönetimi savunurken, öte yandan çarçabuk zengin olmayı amaçlayan ve bu uğurda hiçbir değer yargısını kabul etmeyen, her şeyi mubah gören kimse.

libre, [Lat. libra] *is.* Eskiden yer ve zamana göre miktarı değişmekle beraber bugün Anglosakson ülkelerinde kullanılan ve 0.453 592 642 kg. olan ağırlık ölçüsü birimi; pound.

libretto, [İt. libretto] (*libre'tto*) *is. müz.* 1. Opera güftesinin yazılı olduğu kitap. 2. Bir pandomima veya baleyi açıklayan broşür.

libs, [Ar. libs لبس] {OsT} *is.* Kâbe'nin örtüsü.

libse, [Ar. libse لِبْسَة] {OsT} is. Elbise giyme; giyiş.

Libyalı, [Ar. libiyya > libya > libya-lı] (li'byalı) is. ve sf. Libya halkından veya bu halkın soyundan olan.

libye, [? libye] {ağız} is. Börülce. [DS]

licam, [Far. ligām > Ar. licām لِحَام] (lica:m) {OsT} is. Gem. ☞ **licām-ı kadīb**, {OsT} anat. Erkeklik organının altındaki dil.

lice, [ı-lı-ca لَيْجَة] {OsT} is. ⇒ ilıca.

licim, [? licim] {ağız} is. Kılık. [DS]

lider, [İng. leader] is. 1. Bir siyasi partinin, bir hareketin, bir topluluğun, bir kuruluşun başında bulunan ve onu yönlendiren kimse; şef; önder. 2. *gnşl.* Bir yarışma, çekişme, rekabet veya harekette ön safta, ilk başta yer alan kişi, kurum veya takım. 3. *sf.* Bir yarışmada en ön sırada yer alan.

liderlik, -ği [lider-lik] is. 1. Lider olma durumu. 2. Liderin görevi. 3. Bir grup devlet içinde söz sahibi olan ve diğer devletleri etkileyen, ilişkilerde belirleyici olan bir ülkenin egemenliği.

lido, [İt. lido] is. Bir koyu tamamen kapatan ve kıyı gölünü denizden ayıran kum şeridi.

lif¹, [lif (yans.)] is. Yavaş yavaş konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lif-il-de-mek*

lif², [Ar. lif (hurma yaprağını iplikçiği) لَيْف] (li:f) {OsT} is. 1. Çok ince ve uzun telsi iplikçik madde. 2. Bir kumaş, iplik veya kâğıt yüzeyi oluşturan doğal veya sentetik ipliksi, uzun telcik. 3. Yıkınırken sabun köpürtülen ve bedeni ovuşturmaya yarayan örgü veya doğal bitki yumağı. 4. *biy.* Tel. 5. *tekst.* Dokuma ham maddelerinin tek kat iplik halindeki en ince elemanı; elyaf. ☞ **lif açıcı**, *Kâğıt fabrikalarında hamurlaştırıcıya verilen ad.* || **lif-i adanî**, {OsT} anat. *Kas teli.* || **lif-i hayvanî**, {OsT} *Hayvan-sal tel.* || **lif-i hücrevî**, {OsT} anat. *Gözeli tel.* || **lif-i isfencî**, {OsT} *Sünger teli.* || **lif-i nebâtî**, {OsT} *bot. Bitkisel tel.* || **lif kabağı**, *bot. Asya ve Afrika'nın sıcak bölgelerinde yetiştirilen, meyvesi taze iken yenilebilen, olgunlaştıktan sonra ise lifleri etli kısmından ayrılarak bitkisel sünger elde edilen bir kabak türü, (Luffa clindrica).* || **lif lif**, *Tel tel; ince ince uzantılar hâlinde.*

lifafe, [Ar. lifāfe لَيْفَاة] (li:fa:fe) {OsT} is. 1. Kefen. 2. *bot.* Çiçeklerin etrafını çeviren yapraklar. 3. *tıp.* Sargı bezi; bandaj.

lifçik, -ği [lif-çik] is. Lifleri oluşturan daha ince yapılı tel.

lifî, [Ar. lifî لَيْفِي] (li:fi:) {OsT} sf. Lif gibi; life benzer; lifsi.

lifildemek, [lif (yans.) > lifil- de-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* (Köpek vb. hayvanlar için) yavaş yavaş koşmak. [DS]

lifin, [Ar. lifin لَيْفِين] (li:fi:) {OsT} is. *biy.* Fibrin.

lifir, [Ar. nefir (boynuz boru) نَفِير] {ağız} is. Zurna. [DS]

lifke, [? lifke] {ağız} is. Başa sarılan sarık vb. şeyin sarkan ucu. [DS]

lifleme, [lif-le-me] is. Liflemek eylemi.

liflemek, [lif-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Vücutta lifte sabun köpürterek yıkamak. 2. Liflerden meydana gelmiş bir maddeyi lif lif ayırmak.

liflenme, [lif-le-n-me / lif-le-n-me] is. Liflenmek eylemi ve durumu.

liflenmek, [lif-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* 1. Lifli hâle getirilmek; lifleri ortaya çıkarılmak; liflerine ayrılmak. 2. *dönşl. f.* Lifli hâle gelmek; lifleri çıkmak; üzerinde lifler oluşmak; lifleri ayırmak. 3. Lifle sabunlanarak yıkanmak. 4. Lif edinmek; lif sahibi olmak.

lifli, [lif-li] *sf.* Lifi olan. ☞ **lifli doku**, *Kollajen bakımından zengin, bağ dokudan meydana gelmiş nedbe dokusu.*

lift, [İng. lift] is. Teniste topa raketle arkadan öne ve yukarıdan aşağı doğru yapılan vuruş şekli.

-lig¹, [il-mek (bir şeye takılı, ilintili, bağlı olmak) > il-(i)k il-(i)g (bağlayan) > -lık / -lik / -lîğ / -lig / -luk / -luğ / -lük / -lûğ] {eT} *yap. e.* ⇒ -lık.

-lig², [-lîğ / -lig / -lağ / -leg / -luğ / -lûğ] {eT} *yap. e.* ⇒ -lîğ.

lig, [Lat. ligare (bağlamak) > İt. lega > Fr. ligue] is. *spor.* Bir ülkedeki spor kulüplerine bağlı takımların karşılıklı ve deplasmanlı olarak karşılaşmalarını sağlayan yarışma grubu; küme. ☞ **ligden düşmek**, *Bulunduğu ligde başarısız olup bir alt lige inmek; küme düşmek.*

ligam, [Far. ligām لِيْغَام] (liga:m) {OsT} is. Dizgin; gem. ☞ **ligām-rîz**, {OsT} *Son hızla; son sürat.*

ligament, [Lat. ligamentum (bağ) > İng. ligament] is. anat. Kas ucunu kemiğe bağlayan doku.

ligant, [Lat. ligare (bağlamak) > ligant] is. *biy.* Haberici moleküller ve enzimler gibi bağlayıcı proteince vb. büyük moleküle ya da bir metal iyonuna bağlanan düzenleyici bir atom, bir grup atom veya molekül.

ligustrum, [Lat. ligustrum] is. *bot.* Zeytingillerden, yaprakları mızrak gibi, salkım hâlinde beyaz çiçekli, güzel kokulu, çit bitkisi olarak yetiştirilen bir süs bitkisi; kurtbağrı, (*ligustrum vulgare*).

-ligü, [eT. -ligü] {eT} *çek e.* Birliktelik durumu eki. [ETY] *ini-ligü (erkek kardeşimle birlikte), kişi-ligü (kişi ile birlikte)*

liğ, [iğ > liğ] {ağız} is. İplik eğirmekte kullanılan iğnin eğri demir ucu. [DS]

liha, [Ar. lihye > lihā لِيْحَى] (liha:) {OsT} is. Sakallar.

liha, [Ar. lehat > lihā لها] (*liha:*) {OsT} *is. anat.* Küçük diller.

liha, -ai [Ar. lihā' لِحَاء] (*liha:*) {OsT} *is.* Ağaç kabuğu.

lihab, [Ar. lihb > lihāb لِهَاب] (*liha:b*) {OsT} *is.* Geçit; kanyon; vadi.

lihaf, [Ar. lihāf لِحَاف] (*liha:f*) {OsT} *is.* 1. Örtünülecek şey; örtü. 2. Yorgan. 3. Sargı. 4. *biy.* İnsan ve hayvanların gövdesini örten deri, tüy, kıl, kabuk vb. şey. 5. *bot.* Tohumu saran kabuk veya zar. ☞ **lihāf-ı çeşm**, *Göz kapağı*.

lihafi, [Ar. lihāfi لِحَافِي] (*liha:fi:*) {OsT} *sf. bot.* Tohum zarı ile ilgili.

liham, [Ar. lihām لِحَام] (*liha:m*) {OsT} *is.* 1. Lehim. 2. Lehim yapma; lehimleme.

lihavî, [Ar. lihāvī لِحَوِي] (*liha:vi:*) {OsT} *sf.* Sakal ile ilgili.

lihaz, [Ar. lihāz لِحَاز] (*liha:z*) *is.* 1. Düşünme. 2. Riyet etme.

lihb, [Ar. lihb لِهَب] {OsT} *is.* Dar geçit; kanyon; vadi.

lihevî, [Ar. lihāvī لِحَوِي] (*lihe:vi:*) {OsT} *sf.* → lihavî.

lihi, [Ar. lihi لِهِي] (*lihi:*) {OsT} *is. anat.* Küçük dil.

lihyani, [Ar. lihye > lihyāni لِحْيَانِي] (*lihya:ni:*) {OsT} *sf.* Uzun sakallı.

lihye, [Ar. lihye لِحْيَة] {OsT} *is.* Sakal. ☞ **lihye-dār**, {OsT} *Sakalı olan; sakallı.* || **lihye-i beyzā**, {OsT} *Ak sakal; beyaz sakal.* || **lihye-i hüt**, {OsT} *Balinaların kanatları.* || **lihye-i şerif**, {OsT} *Hız. Muhammed'in sakalından kesilmiş kullara verilen ad; sakal-ı şerif.* || **lihyetü't-teys**, {OsT} *bot. Keçi sakalı; teke sakalı.*

-lik, [il-mek (bir şeye takılı, ilintili, bağlı olmak) > il-(i)k il-(i)g (bağlayan) > -lık / -lik / -lığ / -lig / -luk / -luğ / -lük / -lüg] {eT} *yap. e.* → -lık.

lik¹, [lik] {ağız} *is.* Tokmak. [DS]

lik², [lik] {ağız} *is.* 1. Kıracağının sıcaklık nedeniyle su damlasına dönüşmüş hâli; çiy. 2. Az ıslaklık; nem. [DS]

lik³, [Far. lik لِيك] (*li:k*) {OsT} *e.* Lakin; ama.

-lika, [Far. liqā' لِقَاء] (*lika:*) {OsT} *sf.* Sonuna eklendiği isimlere, o niteliği taşıyan yüzlü anlamı katan son ek; ... çehreli; ... suratlı; ... simalı. *Meh-lika, hur-lika (melek yüzlü, huri yüzlü)*

lika¹, -ai [Ar. liqā' لِقَاء] (*lika:*) {OsT} *is.* Buluşma; kavuşma. ☞ **lika-u'llah**, {OsT} *Allah'a kavuşma; kıyamet günü.* || **likā-yi āfāk**, {OsT} *Gökyüzü.*

lika², [Ar. liqā لِيْقَا] (*li'ka:*) {OsT} *is.* 1. Eskiden mürekkep hokkalarına konulan ham ipek parçası. 2.

Kitap ciltçiliğinde yaldızın altına sürülen zamk gibi yapışkan madde; laka.

likâf, [Ar. likâf لِكَاف] (*likâ:f*) {OsT} *is.* Palan; eyer. ☞ **likâf-ı müzeyyen**, {OsT} *Süslü palan.* || **likâf-ı zer-rîn**, {OsT} *Altın yaldızlı palan.*

likat, [Ar. laqat > liqât لِقَات] (*lika:t*) {OsT} *is.* Başak toplama.

likator, [Sırp. lika (Hırvatistan'da Sırpların oturduğu bir bölge) + Fr. -teur] {OsT} *is.* İmparatorluk döneminde Bulgarlardan seçilen, at ve yol menzillerinin bakımıyla görevli voynuk teşkilatının küçük rütbeli subaylarına verilen ad.

likatura, [İt. ligatura] (*likatu'ra*) *is. dnz.* Sicim.

likçir, [Çin. li-ji] {eT} *is.* Takvim. [EUTS]

liken, [Yun. leikhéin (yalamak) / Lat. lichen] *is.* 1. *bot.* Ortak bir yaşam süren mikroskobik bir su yosunu ile ipliksi bir mantarın birleşmesinden oluşmuş bir birleşik bitki. 2. Kabarcık oluşmasıyla belirginleşen bir tür deri hastalığı. ☞ **liken bilimi**, *Likenleri inceleyen botanik dalı; likenoloji.*

likenleşme, [liken-leş-me] *is.* 1. Likenleşmek eylemi veya durumu. 2. Çeşitli sebeplerle derinin kalınlaşması. 3. *bot.* Karada yetişen bir su yosunu ile ortak yaşamaya elverişli bir mantar sporunun rastgele karşılaşması sonucu gerçekleşen liken oluşumu.

likenleşmek, [liken-leş-mek] *gçsz. f. [-ir]* Bir deri hastalığı sırasında likenleşmeye uğramak.

likidasyon, [Fr. liquidation] *is.* Tasfiye.

likide, [Fr. liquider] *is.* Alacak ve borç dökümü. ☞ **likide etmek**, *Alacak ve borçlarını hesaplayarak sonucu belirtmek.*

likidite, [Fr. liquidité] *is.* 1. *eko.* Ticarî ve malî işlemlerde kullanılabilen kısa vadeli sermaye; kullanılabilir durumda olan satın alma gücü. 2. Kolaylıkla paraya çevrilebilme özelliği olan varlıklar.

likin, [Ar. lākin > Far. līkin لِيكِن] (*li:kin*) {OsT} *bağ.* Lakin.

likit, -di [Fr. liquide] *is.* 1. Akışkan; sıvı; mayi. 2. *sf. eko.* Elde hazır bulunan, kullanılabilir durumdaki para; hazır para. 3. Miktarında kayıtlı bulunan.

liklemek, [lik-le-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (At için) rahvan ile dört nal arası kesik kesik koşmak. [DS]

liklik, -ği [lik (yans.) > lik+lik] {ağız} *sf.* 1. Oynak. 2. *zf.* (Atın yürüyüşü için) sarsıla sarsıla. [DS]

likman, [Yun. lukhiári => ilikmen] {ağız} *is.* 1. Kandil. 2. Zeytinyağlı küçük çıra. [DS]

likmen, [Yun. lukhiári => likmen] {ağız} *is.* Zeytinyağlı küçük çıra. [DS]

likondu, [? likondi] {ağız} *is.* Su taşımakta kullanılan omuzluk. [DS]

likorinoz, [Yun. likurinos] (*likori'noz*) *is.* Bazı balıkların tütsülenmek suretiyle yapılan pastırması.

likör, [Lat. liquor > Fr. liqueur] *is.* Mayalanma olmaksızın alkol, su, şeker ve esanstan meydana gelen içki. ☞ **likör bardağı**, *Likör ikram edilen küçük zarif cam bardak.* || **likör şarabı**, *Yemek arasında ve tatlı yerken içilen tatlı ve kuvvetli şarap.*

likzir, [Çin. li-ji] {eT} *is.* Takvim. [Gabain]

lil¹, [liğ / lil] {ağız} *is.* **1.** Duvar sıvasında ve boyasında kullanılan siyah renkli toprak. **2.** Akarsuyun getirip yığıldığı çamur; kum; mil. **3.** Çamuru çok olan yer. **4.** Cıvık çamur. **5.** Çamurlu, bulanık su. [DS]

lil², [lil] {ağız} *is.* Su yosunu. [DS]

lila, [Far. nilak > Fr. lilas] *sf.* Leylak rengi.

lilarziye, [Ar. li'l-arziyye للارضية] {OsT} *sf.* gök b. Dünya'nın merkezini başlangıç noktası olarak alan; Yer merkezli.

lilbeşeriye, [Ar. li'l-beşeriyye للبشرية] {OsT} *sf.* fel. İnsanı merkez sayan görüşle ilgili; insan merkezli; insaniçinci; insaniçincilikle ilgili.

-lilik, [-lı-lık / -lilik / -luluk / -lülük] *yap. e.* → -lılık.

lilik, [lilik] {ağız} *is.* Rafadan yumurta. [DS]

lillah, [Ar. lillāh لله] (lilla:h) {OsT} *e.* Allah'a mahsus; Allah aşkına; Allah hürmetine; Allah için.

lillahî, [Ar. lillāh لله] (lilla:hi) {OsT} *e.* → lillah. ☞ **lillahi derre derrühu**, *Hayri, Allah için artsın.* || **lillahi taala**, *Ulu Tanrı aşkına.* || **lillahî ve resûlihi**, *Allah ve Resul hürmetine.*

lilliş, [? lilliş] {ağız} *is.* Topaç. [DS]

lim¹, [Çin. lin] {eT} *is.* Dam kirişi. [EUTS]

lim², [lim] {ağız} *is.* Kök; temel; dip. [DS]

lima¹, [Ar. lima لى] (lilla:h) {OsT} *e.* Niçin; neye?

lima², [Sasakça lima (Endonezya yerlilerinden)] *is.* Endonezya yerli kabilelerinden Sasakların, İslam'ın bazı şartlarını kabul etmedikleri ve kendilerince kıldıkları beş vakit namazın adı.

lima³, [? lima] {ağız} *is.* Sabun. [DS]

limaki, [İt. lima] *is.* Ayakkabıcıların kullandığı küçük ege.

limam, [Ar. limām لىم] (lima:m) {OsT} *is.* Aralıklı tekrar; zaman zaman vuku bulan tekrar.

limamen, [Ar. limāmen لىمًا] (lima:men) {OsT} *zf.* Yineleyerek; tekrar ederek; yinelenerek.

liman¹, [Yun. leiomon (ıslak arazi) > Rus. liman] *is.* Ukrayna ırmaklarının kısmen bir kıyı şeridiyle kapalı olan deniz kulağına benzeyen ağzı.

liman², [Yun. limēn] *is.* **1.** Gemilerin yük alma ve boşaltma, yolcu indirip bindirme ve barınmalarına uygun doğal veya yapma sığınak. **2. gnşl.** Sakin ve durgun yer. ☞ **liman âdetleri**, *Bir navlun anlaşmasıyla ilgili taşımada, yükleme veya boşaltmanın veya her ikisinin limanlarda zamanla yerleşmiş uygulama ve kurallara göre yapılacağını belirten*

sözleşme maddesi. || **limana giriş hakkı almak**, *Gümrük işlemlerinden ve sağlık denetiminden sonra limana girme hakkını elde etmek.* || **liman ağzı**, *Gemilerin limana girip çıkması için bırakılmış geçit.* || **limana inmek**, *Açıktan gelerek limana girmek.* || **liman başkanı**, *Ülkenin kanunlarına göre liman hareketlerini yürüten geniş yetkilere sahip mülki amir.* || **liman başkanlığı**, *Liman başkanlığına ait iş ve işlemlerin yürütüldüğü yer.* || **liman cüzdanı**, *Limanda çalışmak isteyenlere belirli şartlarla verilen çalışma izin belgesi.* || **liman dairesi**, *Liman başkanlığı.* || **liman feneri**, *Limanda demirli bulunan geminin görülmesini sağlayacak şekilde çekilen fener.* || **liman hizmeti**, *Limandaki çalışmaların zorunlu kıldığı kontrol ve gözlem hizmeti.* || **limanı kapamak**, *Limanda demirli olan gemilerin her ne sebeple olursa olsun limandan çıkışlarını yasaklamak.* || **limanı şaşırmaq**, *Limana giriş yerini bulamamak.* || **liman işçisi**, *Limanlarda gemilerin yükleme ve boşaltma işlerinde çalışan, iyi istif ve sapan yapmasını, vinç kullanmasını bilen deneyimli işçi.* || **liman kaptanı**, *Elinde liman sınırları içinde kaptanlık yapma yetkisi ve yeterlik belgesi olan kaptan.* || **liman manevrası**, *Bir geminin, kılavuz kaptan yönetiminde liman içinde yaptığı manevra.* || **liman masrafları**, *Bir geminin uğradığı limanlarda yapmış olduğu giderler.* || **liman reisi**, *Gemilerin limana girip çıkışını düzenleyen yetkili kimse; liman başkanı.* || **liman vinci**, *Paralel raylar üzerinde yer değiştirebilen yük kaldırma makinesi.* || **liman yolu**, *Bir liman kuruluşunun işlerine yarayan, rayları genellikle asfalta gömülü olan demir yolu.*

limanlama, [liman-la-ma] *is.* Limanlamak eylemi.

limanlamak, [liman-la-mak] *gçl. f.* [-r] [-l(ı-yor)] **1.** (Gemi için) bir limana girip orada kalmak. **2.** (Deniz, rüzgâr vb. için) Yatışmak; durgunlaşmak; sakinleşmek.

limanlık, -ği [liman-lık] *sf.* **1.** (Yer için) liman gibi kullanılan; liman yapmaya elverişli. **2.** (Deniz, hava, rüzgâr vb. için) sakin; yatışmış; dalgasız.

limba, [İt. lembo] (li'mba) {OsT} *is.* **1.** Bir tür mavna. **2.** → limbo.

limbek, -ği [limb (yans.) > limb-e-k] {ağız} *sf.* Aptal. [DS]

limbo, [İt. lembo] (li'mbo) *is. dnz.* **1.** Nehirlerde ve sığ denizlerde kullanılan bordaları düz, yassı kayak. **2.** Bir ticaret gemisinin içindeki yükü bordasına yanaşan başka bir gemiye aktarma işlemi. ☞ **limbo etmek**, *Yükü borda bordaya yanaşan gemiler arasında aktarmak.*

limçin, [Çin. tien-tsen] {eT} *is.* Bir yıldız adı. [EUTS]

lime¹, [Far. lîme لىمه] (li:me) {OsT} *is.* **1.** Parça; dilim. **2.** {ağız} Tuğla. [DS] **3.** {ağız} İyi kurumamış kerpicin küçük parçaları. [DS] **4.** {ağız} *is.* Dövülen çeltiğin bir bölümünün pirinç, bir bölümünün de çeltik

olarak kalmış durumu. [DS] ☞ **lime lime**, *Parça parça olmuş; eskimiş; parçalanmış; dilim dilim yarılmış.* || **lime lime kesmek**, *İnce ince doğramak; kıymak.*

limi, [limi] {ağız} *is.* Ekşi olmayan limon. [DS]

limit, [Fr. limite (*sınır*)] *is.* 1. Ulaşılabilecek veya ulaşılmamasına izin verilen en üst nokta; sınır. 2. *mat.* Değişken bir büyüklüğün erişmek zorunda olmadan istenildiği kadar yaklaşabildiği sabit büyüklük. 3. Bir oyunda ortaya sürülebilecek en az ve en çok miktar.

limited, [İng. limited] *sf.* Sınırlı; sınırlanmış. ☞ **limited ortaklık**, *İki veya daha çok ortak tarafından bir ticaret unvanı altında kurulan, ortaklarının sorumluluğu koydukları sermaye ile sınırlı ve asıl sermayesi sınırlı olan ortaklık; limited şirket.* || **limited şirket**, *İki veya daha çok ortak tarafından bir ticaret unvanı altında kurulan, ortaklarının sorumluluğu koydukları sermaye ile sınırlı ve asıl sermayesi sınırlı olan ortaklık; limited ortaklık.*

limitsiz, [limit-siz] *sf.* Herhangi bir sınırlama olmaksızın.

limka, [? limka] {ağız} *is.* Gol; sayı. [DS]

limken, [Çin. lin-ch'in] {eT} *is.* Sarı erik. [DLT]

limla, [limla] {ağız} *sf.* Çorapsız; yalın ayak. [DS]

limmi, [Ar. limmī ليمى] (*limi:*) {OsT} *is.* *mant.* Önsellik; apriorite.

limni, [Yun. limne] {ağız} *is.* Durgun sulu, sazlık göl. [DS]

limnoloji, [Yun. limne (*bataklık*) + logos (*bilim*) > Fr. limnologie] *is.* Göl ve bataklı gibi iç sulardaki canlıları inceleyen bilim dalı; göl bilimi.

limon¹, [Lat. limonem (*çamur yüklemesi*) > Fr. limon] *is.* Temel parçacıklarının boyutları 2 ile 50 mikron arasında olan kumlu, hafif verimli, kahverengi toprak.

limon², [Yun. lemoni / Ar. līmūn] *is.* *bot.* 1. Turunçgillerden, yüksekliği üç dört metre kadar, çiçekleri beyaz ve taç yaprakların dış yüzü kırmızıyla karışık, odunu sıkı, sarı renkli ve damarlı, meyvesi yumurta biçiminde ve soluk sarı renkte, tadı ekşi, hafifçe acı-ekşi, ferahlatıcı, C vitaminince zengin bir meyve ağacı, (*Citrus limonum*). 2. Bu ağacın yumurta biçiminde, sarı renkli, kabuğu kokulu, ekşi meyvesi. 3. Limon suyu. 4. *gnşl.* Limondan yapılmış meşrubat; limonata. ☞ **limon asidi**, *Birçok meyve ve sebze serbest olarak veya potasyum, kalsiyum tuzları olarak bulunan, hafifçe mayalanmış limon suyunun sıcak kalsiyum karbonatla işlenmesinden elde edilen asit; sitrik asit.* || **limon çiçeği**, 1. *Limon ağacının güzel kokulu çiçekleri veya bu çiçeklerin kokusu.* 2. *Akasma.* || **limon elması**, {ağız} *Bir tür elma.* [DS] || **limon esansı**, *Taze limon kabuğunun sıkılması veya ısıtılmasıyla elde edilen ve kolonya, lavanta gibi parfüm sanayii ile*

likör üretiminde kullanılan uçucu yağ. || **limon gibi**, 1. *Çok sarı; sarı.* 2. *Çok küçük.* 3. *Çok ekşi.* || **limon gibi olmak**, *Yüzü sararmak; solmak.* || **limon gibi sıkılmak**, *Bir kimseden imkân ölçüsünde yararlanmak; posasını çıkarırcasına yararlanmak.* || **limon kabuğu**, *Reçel, likör vb. yapımında kullanılan limonun sulu kısmının etrafını çeviren sarı renkli kokulu dış kısım.* || **limon kabuğu gibi**, (*Şapka için*) *çok küçük.* || **limon kirisi**, *Ahşap merdivenlerde basamakların iki ucunu taşıyan kalın kiriş.* || **limon küfü**, *Açık yeşile çalan mavi renk veya bu renkte olan.* || **limon nanesi**, {ağız} *Oğulotu, (Melisa officinalis).* [DS] || **limon otu**, *bot. Mine çiçeğiğillerden, yaprakları sıkılınca limon kokusu yayılan, bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen, kışın yapraklarını döken, bir boğumda üç yapraklı, salkım çiçekli bir ağaççık; kandıra ağacı; lipya, (Lippia citriodora / triphylla).* || **limon sarısı**, *Açık sarı renk veya bu renkte olan.* || **limon suyu**, *Limondan sıkılmak suretiyle elde edilen acımsı ekşi su.* || **limon tozu**, *Sitrik asit; limon asidi.* || **limon tuzu**, *Sitrik asit; limon asidi.*

limon, [Yun. limen => ليمون] {eAT} {OsT} *is.* Liman.

limona, [Yun. limen => ليمونه] {eAT} {OsT} *is.* Liman.

limonata, [İt. limonada] (*limona'ta*) *is.* Limon suyu, şeker ve su ile yapılan bir soğuk içecek. ☞ **limonata bardağı**, *Limonata sunmakta kullanılan ince uzun cam bardak.* || **limonata gibi**, (*Rüzgâr için*) *sıcak günlerde hafif hafif ve serin olarak esen.*

limonatacı, [limonata-cı] *is.* 1. Limonata yapıp satan kimse. 2. Limonatacının iş yeri.

limonatacılık, [limonata-cı-lık] *is.* Limonata yapıp satma işi.

limoncu, [limon-cu] *is.* Limon yetiştiren ve satan kişi.

limonculuk, [limon-cu-luk] *is.* Limon yetiştirme ve satma işi.

limoni, [Yun. lemoni > limon + Ar. -ليمونى] (*li:moni:*) *sf.* 1. Limon renginde olan, yeşile çalan açık sarı. 2. *mecaz.* (Kişiler arası dostluk ilişkileri için) bozukça; bozuk. 3. (Kişi için) umulmadık bir anda alinganlaşan, öfkelenen. ☞ **limoni hava**, *Yağış yağmayacağı belli olmayan hava.*

limonit, [Fr. limonite] *is.* *min.* Demir cevherlerinden en yaygın olan hidratlı doğal demir III oksit; kahverengi hematit; hidroferit.

limonlama, [limon-la-ma] *is.* Limonlamak eylemi.

limonlamak, [limon-la-mak] *gçl. f.* [-r] [-l(u)-yor] İçine veya üstüne limon veya limon suyu koymak, karıştırmak.

limonlu, [limon-lu] *sf.* İçine limon suyu veya limonun kendisi doğranarak konulmuş olan.

limonluk, -ğu [limon-luk] *is.* 1. Soğuktan zarar gören sıcak iklim bitkilerinin bulunduğu tamamen veya

kısmen camlı, kapalı yer; ser; sera. **2.** Portakal, limon gibi kışın korunması gereken bitkilerin konduğu yer. **3.** Limonun suyunu çıkarmakta kullanılan, ortası tümsek ve pürtüklü mutfak aracı; limon sıkacağı. **4.** Merdiven, balkon, teras gibi yerlerin kenarlarına çekilen 20-30 cm. yükseklikteki set; tafhane.

limonsu, [limon-su] *sf.* Limonu andırır; limon gibi. **☞ limonsu meyve**, *biy.* Üst durumlu bir ovarıyundan oluşan, içinde öz su dolu çok sayıda torbacıkların bir araya gelerek bölmeler oluşturduğu, üzeri derimsi bir kabukla örtülü etli meyve; hesperidyum.

limpak, -ği [? limpak] {ağız} *is.* Sayı; gol. [DS]

limu, [Far. limū ليمو] (*li:mu:*) {OsT} *is.* Limon.

limuzin, [Fr. Limousin (*Fransada bir bölge*) > limousine] *is.* Yalnız arka koltukta oturanların üzeri tamamıyla örtülü, önde oturanların ise üzeri açık fakat rüzgârdan korunmak için öne cam siper takılmış bir eski otomobil karoseri tipi; kuyruklu otomobil.

lin, [Toh. lem] {eT} *is.* Halvet yeri; çilehane; zaviye; hücre. [EUTS]

linç, -ci [Ame. William Lyhch (*Virginia'da yaşadığı halk mahkemesini kuran yargıç yüzbaşı*) > İng. lynch] *is.* Kalabalık insan grubunun, yasa önünde de suç sayılan veya kendilerine göre suç oluşturduğunu sandıkları bir davranışından dolayı galeyana gelerek bir kimseyi yasa dışı olarak, yargılanmaksızın taş, sopa vb. şeylerle döverek öldürmesi. **☞ linç etmek**, (*Kalabalık için*) bir kimseyi yargısız olarak döverek öldürmek. || **linç kanunu**, ABD'de on yedinci yüzyıldan beri uygulanan, suç üstü yakalanmış suçluları hemen yargılamak, hüküm vermek ve hükmü hemen infaz etmek biçimindeki basit muhakeme usulü.

lineer, [lat. linea (*çizgi, iplik*) > Fr. linéaire] *sf.* 1. Çizgilerle ilgili olan; çizgisel. **2. mat.** Değişimi çizgilerle gösterilebilen; doğrusal elemanlarla ilgili olan; çizgisel. **3. elkt.** (Eleman için) ohm kanununa uygun.

linet, [Ar. līnet لينت] (*li:net*) *is.* 1. Yumuşaklık. **2.** Hafif ishal; sürgün.

ling¹, [lank / lmk / ling / long / löng / lönk /lön (*yans.*)] *is.* 1. Dengesiz ve düzensiz yürümeyi ve gidişi; kaba saba ve gelişigüzel konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *ling-ir-de-mek*, *ling-il-de-mek*, *ling-ir lingir* **2.** {OsT} *is.* Atın bir tür tırıs yürüyüşü. **☞ ling ling yelmek**, {OsT} *Tırıs tırıs gitmek.* || **ling urmak**, {eAT} *Tırıs yürümek.*

ling², [ling] {ağız} *is.* 1. Dokuma tezgâhlarında tarağı tutan araç; tefe. **2.** Kendir dövmeye yarayan ve su ile dönen dolap. [DS] **☞ linge kaldırmak**, {ağız} *Ortalığı karmakarışık etmek.* [DS]

lingirdemek, -ği [ling (*yans.*) > ling-ir-de-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-d(i)-yor] Sallanmak; sarsılmak; oynamak. [DS]

lingildemek, [ling (*yans.*) > ling-il-de-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-d(i)-yor] **1.** (Hayvana yükletilen yük için) sallanmak. **2.** Hızlı yürümek. **3.** Yaylana yaylana yürümek. [DS]

lingir, [lingir (*yans.*)] *is.* Oynama, sallanma, yaylanma ve hareketlilik bildiren söz. **☞ lingir lingir**, {ağız} *Fıkır fıkır; oynak.* [DS]

lingirdemek, [lingir (*yans.*) > lingir-de-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-d(i)-yor] **1.** Şımarmak. **2.** Hoppalık etmek; hafiflik etmek. **3.** Arabanın üstünde sallanarak gitmek. **4.** (At için) sarsılarak yürümek; tırısa benzer bir yürüyüşle koşmak; sarsıntılı ve hızlı yürümek. **5.** Savuşmak; kaçmak. [DS]

linin, [Fr. linine] *biy.* Hücre çekirdeğinde bulunan ve kromatin tanelerini taşıyan ağ biçimindeki iplikli yapıya verilen ad.

linit, [Fr. linite] *is. tıp.* Mide çeperinin kalınlaşmasına sebep olan gastritin özel bir şekli.

link¹, -gi [link] {ağız} *is.* 1. Atın koşma ile yürüme arasında bir yürüyüşü; atın eşkin yürüyüşü; tırıs; kurt lingi. **2. zf.** Bir çırpıda. [DS]

link², -gi [Erme. nig] {ağız} *is.* 1. Pirinç dövmeye yarayan tahta dibek. **2.** Atla çevrilen bulgur değirmeni. **3.** Dokuma cenderesi. **4.** Kendir dövmeye yarayan ve su ile dönen dolap. **5.** Kaldıraç. [DS]

link³, -gi [İng. link] *is.* 1. Zincir baklası. **2.** Bağlantı. **3.** Birbirine bağlı iletişim sistemleri birliği.

linklemek, [link-le-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] Çabucak, koşarak gitmek veya gelmek. [DS]

linkoln, [Lat. Lindum Colonia > İng. Lincoln (*şehir*)] *is. zool.* İri yapılı, uzun tüylü İngiliz koyun ırkı.

linografi, [Fr. linographie] *is. tekst.* Bez üzerine yazı yazma, kumaş üzerine baskı yapma tekniği.

linoleik asit, [Fr. acide linoléique] *sf. t.* Besinle alınması gereken ve bir memelinin büyümesi için gerekli olan, yapısında çift bağ bulunan 18 karbonlu doymamış bir yağ asidi; C₁₈H₃₂O₂

linolein, [Fr. linoléine] *is. kim.* Kuruyan yağlarda bulunan linoleik asit gliseri.

linolenik asit, [Fr. acide linoléique] *sf. biy.* Memelilerin büyümesi için gerekli olan, ancak besinle alınması gerekmeyen, linoleik asitten sentezlenebilen, bezir yağı ile kenevir yağında linoleik asitle birlikte bulunan, üç çift bağlı, 18 karbonlu doymamış bir yağ asidi; C₁₈H₃₀O₂

linolyum, [Lat. linum (*keten*) + oleum (*yağ*) > Fr. linoléum] (*lino'lyum*) *is. kim.* Yer döşemesi olarak kullanılan, üzeri keten yağı ve mantar tozuyla yapılmış jüt bez; muşamba.

linon, [Fr. lin (*keten*) > linon] *is.* Bez ayağı armürlü dokunmuş ince ve saydam dokuma.

linotip, [İng. *line of type* (*tipografik satır*)] *is.* Matbaa harflerini dizen ve satırları blok hâlinde döken matbaa makinesi.

linyit, [Lat. *lignum* (*odun*) > Fr. *lignite*] *is.* Bataklıklardaki bitki kalıntılarının bozuşması, sonra da yavaş yavaş alüvyon çökeltileriyle örtülmesi sonucu oluşan, birleşiminde yüzde 60 ile 73 oranında karbon bulunan kahverengi veya siyah fosil kömür.

linyitli, [linyit-li] *sf.* Yakıt olarak kullanılan mineraller için reçineli ağaçlara benzeyen açık tohumluların kalıntılarında meydana gelen.

lip¹, [lip (*yans.*)] *is.* Göz vb. kırpma veya alev kırpması anında çıkan ses. ☞ **lip lip gözlü**, {ağız} (*Kişi için*) gözlerini sık sık açıp kapayan. [DS]

lip², [lip (*yans.*)] *is.* Kopma, dayanıksızlık bildiren yansıma kökü. ☞ **lip lip**, {ağız} 1. *Çabuk çabuk*. 2. (*İp vb. için*) dayanıksızlık ve çabuk kopma anlatır. [DS || **lip lip ayrılmak**, {ağız} *is.* *Çabuk kopmak*. [DS]

lipari, [Yun. *liparis* (*lipa'ri*)] *is.* balıkç. Çirozluktan çıkarak yağlanmaya başlayan uskumru.

liparit, [Lipari (*ada*) > Fr. *lipare*] *is.* *min.* Granitle aynı kimyasal yapıda, içinde mikrolitler olan kayac; riyolit.

lipaz, [Yun. *lipos* (*yağ*) > Fr. *lipase*] *is.* *kim.* Mide ve pankreas öz suyu, kan ve bitki tohumlarında bulunan, molekül ağırlıkları yüksek yağ asidi esterlerini hidrolizleyen enzim.

lipemi, [Fr. *lipémie*] *is.* Kandaki yağlı madde oranı.

lipidek, -ği [lip (*yans.*) > lip-i(t)-ek] {ağız} *zf.* Hemen; şıp diye. [DS]

lipik, -ği [lip-ik] {ağız} *is.* Oyunda sayı üstünlüğü. ☞ **lipik atmak**, {ağız} *Oyunda sayı üstünlüğü kazanmak; öne geçmek*. [DS]|| **lipik yapmak**, {ağız} *Oyunda sayı üstünlüğü kazanmak; öne geçmek*. [DS]

lipit, -di [Yun. *lipos* (*yağ*) > Fr. *lipide*] *is.* 1. Her çeşit organik yağa verilen isim. 2. Yağlı maddeleri belirtmek için kullanılan genel terim. ☞ **lipit düşürücü**, *Yağ metabolizmasını etkileyerek kandaki lipit oranını, özellikle kolesterol miktarını normalleştirmeye yarayan ilaç.*

lipitler, [lipit-ler] *is.* *biy.* Hayvan ve bitki hücrelerinde bulunan, suda çözünmeyen, organik çözücülerle çözünen, yağ asitlerinin alkollerle teşkil ettikleri esterler.

liplip, [lip (*yans.*) > lip+lip] {ağız} *is.* İdare lambası. [DS]

lipo-, [Yun. *lipos* (*yağ*) > Fr. *lipo-*] *ön ek.* Bilimsel terim türetiminde, başına getirildiği Latin kökenli kelimelere “yağla ilgili” anlamı katan ön ek.

lipogenez, [Fr. *lipogénèse*] *is.* Hayvan ve bitki bünyesinde yağ oluşması; lipit ve yağ asitlerinin bileşimi.

lipoit, -di [Yun. *lipos* (*yağı*) + *eidos* (*biçim*) > Fr. *lipoide*] *is.* *biy.* Gerçekte yağ olmayan, fakat pek

çok özelliği bakımından yağa benzeyen, yağ çözücülerle özütlenen sterol, steroid gibi maddeler.

lipom, [Fr. *lipome*] *is.* *tıp.* Yağ dokusunun bulunduğu yerde büyümesinden meydana gelen zararsız ur; yağ uru.

lipotropin, [Fr. *lipotropine*] *is.* *biy.* Memelilerde hipofiz bezinin ön lobundan salgılanan ve lipofizi uyaran iki hormandan her biri.

lipsos, [Yun. *lipos* (*li'psos*)] *is.* *zool.* İskorpitgillerden, Akdeniz ve Atlas Okyanusunda yaşayan, yüzgeçlerindeki dikenlerde battığı zaman çabuk iyileşmeyen bir zehir bulunan, eti lezzetli, en çok 40 cm. kadar boylanabilen bir kemikli balık, (*Scorpena porcus*).

lipüri, {Yun. *lipos* (*yağ*) + *urein* (*işemek*) > Fr. *lipurie*] *is.* *tıp.* Çeşitli sebeplere bağlı olarak, idrarda yağ bulunması durumu.

lir, [Lat. *lyra* > Fr. *lyre*] *is.* 1. *müz.* Kaynağı mitolojik çağlara kadar uzanan kirişli bir çalgı. 2. *anat.* Beyin üçgenindeki iki arka kordonun başlangıç kısımları ile ammon boynuzlarını birleştiren enlemesine liflerin tümüne verilen ad.

lira, [Lat. *libre* > İt. *liret* > *lire* (*çoğul*) > *lira* (*li'ra*)] *is.* 1. Yüz kuruşluk Türk para birimi; kısaltması: L. 2. Değeri yere ve zamana göre değişen çeşitli ülkelere ait para birimi. 3. Eskiden yedi gram ağırlığında altın sikke.

liralık, -ğı [lira-lık] *sf.* 1. (Belirtilen) lira değerinde olan. 2. *is.* Lira.

liret, [Lat. *libre* > İt. *liret*] *is.* İtalyan para birimi; kısaltması: LİT.

lirik, -ği [Lat. *lyricus* / Yun. *lyrikós* > Fr. *lyrique*] *sf.* 1. Coşkun; ilhamla dolu; aşırılığa varan bir taşkınlık yüklü. 2. *ed.* Öğretici ve kahramanlık şiirine karşıt olan. 3. (Şiir ve anlatım için) içten gelen duyguların coşkun bir dille anlatıldığı. 4. Bu tür şiir yazan. 5. (Şiir için) eski Yunan'da lir eşliğinde okunan. ☞ **lirik şiir**, 1. *Lir eşliğinde okunan şiir*. 2. *Şarkı olarak okunmadığı hâlde biçim bakımından Eski Çağ şiirlerine benzeyen şiir*. 3. *Günümüzde ise, etkili ve coşkun bir dille yazılmış, kişisel duyguları, ortak duyguları veya şairin iç dünyasını yansıtan şiir*.

lirizm, [Fr. *lyrisme*] *is.* 1. Kişisel duyguların anlatımında coşkunluk; coşku. 2. Lirik şiirlerin tümü. 3. Lirik ilham.

lirpedek, [lirp (*yans.*) > lirp-e-dek] {ağız} *zf.* (Havadan inmek ve düşmek için) birdenbire. [DS]

lisam, [Ar. *lisām* (لِسَام) (*lisa:m*) {OsT}] *is.* 1. Yüze örtülen örtü; yaşmak. 2. Kadınların yüzlerine örttüklere tül; yaşmak. 3. Solunum organlarını sığağa, soğuga, toza ve böceklerle karşı korumak veya Bedvîler tarafından gizlenmek için kullanılan yüzün alt kısmını örtmekte kullanılan kumaş parçası.

lisan, [Ar. lisān لسان] (*lisa:n*) {OsT} *is.* 1. Bir insan topluluğuna özgü, seslerden meydana gelmiş, kendine göre kuralları olan, sürekli gelişen ve değişen, bireyler tarafından iletişim kurmada kullanılan, sistemli göstergelere dayalı, anlaşma aracı; dil; zeban. 2. Her insanın duygu, düşünce ve olay anlatma yetisi. 3. Bir grubun, meslek mensubunun veya topluluğun kendine has terimlerin ağır bastığı anlatım dizgesi. 4. Kullanan kişiye veya belirli bir döneme göre tanımlanan söz dağarcığı veya özel söz dizimi. 5. *gnşl.* Anlatım aracı. ☞ **lisana gelmek**, (Konuşmayan şeyler için) söz söylemek; konuşmaya başlamak; konuşmak; konuşur olmak. || **lisân-âşinâ**, {OsT} Dil bilen. || **lisân-ı Arabî**, {OsT} Arap dili. || **lisân-ı aşk**, {OsT} Sevginin dili. || **lisân-ı dil**, {OsT} Gönül dili. || **lisân-ı edeb**, {OsT} Edebiyat dili. || **lisân-ı Farsî**, {OsT} Farsça. || **lisân-ı kâmil**, {OsT} Kullananın ustalığını ortaya koyan güzel ve doğru kullanılmış dil; mükemmel dil. || **lisân-ı mader-zât**, {OsT} Ana dili. || **lisân-ı mälüme**, {OsT} Bilinen dil. || **lisân-ı mizmar**, {OsT} Gırtlak kapağı. || **lisân-ı şiir**, {OsT} Şiir dili. || **lisân-ı Tazi**, {OsT} Arapça. || **lisân-ı Türkî**, {OsT} Türkçe. || **lisânü'l-bahr**, {OsT} Mürekkep balığının kılıcı. || **lisânü'l-gayb**, {OsT} Bilinmeyen şeylerden, gelecekte haber veren. || **lisânü'n-nâr**, {OsT} Ateşin dili; alev.

lisancı, [lisanc-ı] *is.* Bir dilin çeşitli konuları ile uğraşan uzman; dilci.

lisanihâl, -li, [Ar. lisân-i hâl] (*lisa:nihâ:l*) *is.* Bir kimsenin davranışlarından anlaşılan şey; davranışla meram anlatma; davranışlarla düşünülünü anlatma; hâl dili.

lisanimünasip, -bi [Ar. lisân-ı münāsib] (*lisa:nimūna:sip*) *is.* Karşıdakinin kolayca anlayabileceği bir dil ve üslup.

lisani, [Ar. lisāni لسانی] (*lisa:ni:*) {OsT} *sf.* Dille ilgili; dile dayanan.

lisaniyat, [Ar. lisān > O. T. lisāniyyāt لسانيات] (*lisa:-niyya:t*) {OsT} *is.* Dillerin incelemesini konu edinen bilim dalı; dil bilimi.

lisans, [Lat. licet (*izin*) > licentia > Fr. licence] *is.* 1. Herhangi bir konuda verilen izin, yetki belgesi. 2. Genellikle dört yıl süren üniversite öğrenimi. 3. Üniversite öğrenimi tamamlanınca alınan diploma ve akademik derece. 4. *spor.* Sporunun resmî yarışmalara katılabilmesi için federasyon tarafından verilen kayıt fişi ve kimlik belgesi. 5. Yarışlara katılabilmek için jokeylere verilen kimlik kartı. 6. Dış alım ve satımı serbest bırakılmayarak belirli bir düzen içinde ithal ve ihracı gereken mallar için idarece verilen izin belgesi. 7. *huk.* Bir malı yurt içinde yabancı bir firma adına üretme izni.

lisansiyer, [Fr. licencié] *is.* Bir fakülteden lisans diploması almış kimse.

lisansiyer, [Fr. licencié] *is.* Üniversitede okuyan öğrenci.

lisanslı, [lisans-li] *sf.* Lisansı bulunan; lisans sahibi.

lisansüstü, [Fr. licence > lisans + T. üst-ü] *is.* Dört yıllık üniversite öğrenimi sonrası. ☞ **lisansüstü eğitim**, Dört yıllık üniversite öğrenimi bittikten sonra yapılan eğitim.

lisanullah, [Ar. lisānū'l-lāh لسان الله] (*lisa:nulla:h*) {OsT} *is.* Allah'ın sözü; Kur'an.

lise, [Yun. lykeios (*kurtuların efendisi anlamında Apollon'un sıfatı*) > lykeion (*Atina'da Aristoteles'in kurduğu okulun bulunduğu mahalle*) > Lat. lyceum > Fr. lycée] (*li'se*) *is.* Sekiz yıllık ilköğretim ile üniversite arasındaki öğretim kurumu; orta öğretim kurumu. ☞ **liseler arası**, (Yarışma, karşılaşma vb. için) lise seviyesindeki ortaöğretim kurumlarının aralarında yapılan.

liseli, [lise-li] *sf.* Lise öğrencisi olan; lisede okuyan.

lisip, [Toh. lésp / lēş] {eT} *is.* Balgam.[EUTS]

liste, [İt. lista] *is.* Alt alta yazılmış isimler veya nesne adları cetveli. ☞ **liste başı**, Seçime tabi herhangi bir konuda listenin birinci sırasına konulmuş olan.

listeci, [liste-ci] *is.* 1. Liste yapan kimse. 2. *bsy.* İnternet aracılığıyla alıcıya gönderilen mektup vb. şeylerin tümünü liste hâlinde düzenleyen işlem.

listeleme, [liste-le-me] *is.* Listelemek eylemi.

listelemek, [liste-le-mek] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] 1. Liste hâline getirmek. 2. *bsy.* Bilgisayar yazıcısı sayesinde dizili bir belge hazırlamak. 2. Birtakım veri ve bilgilerin liste hâlinde dökümünü yapmak.

listir, [Yun. ulistir] {ağız} *is.* Kevgir; ilistir. [DS]

liš, [Toh. lésp / lēş] (*le:ş*) {eT} *is.* → leşp. [DLT]

lişer, [? lişer] {ağız} *is.* İki avcu birleştirerek yapılan büyük avuç. [DS]

lištik, -ği [? liştik] {ağız} *is.* Yağsız et; zayıf et. [DS]

litektomi, [Fr. lithectomie] *is. tp.* Vücudun herhangi bir yerinde oluşan taşı çıkarmayı öngören ameliyat.

literatür, [Lat. litteratura > Fr. littérature] *is.* 1. Edebiyat; yazın. 2. Bir kimse, bir konu, bir sorun üzerine yazılmış kitap, makale, inceleme ve araştırmaların tümü.

litergol, -lü [Fr. lithergol] *is.* Bazı füzelerin fırlatılması sırasında tepkisinden yararlanılan bir katı ve bir sıvının birleşiminden meydana gelen madde.

lito-, [Yun. lithos (*taş*) > Fr. litho-] *ön ek.* Başına getirildiği Latin kökenli kelimelerden “taş, taşla ilgili” anlamı katarak terimler üreten ön ek.

litofit, -di [Yun. lithos (*taş*) + phyton (*bitki*) > lithopyte] *is. biy.* Yağmurda bile suyun tutulmadığı kayalarda yetişen bitkiler.

litografi, [Fr. lithographie] *is.* 1. Kireç taşının üzerine yağlı bir madde ile çizilmiş şekilleri baskı yoluyla çoğaltma sanatı; taş baskı. 2. (Yazı veya resim için) bu usulle basılmış olan.

litografya, [Fr. lithographic] *is.* 1. Kireç taşının üzerine yağlı bir madde ile çizilmiş şekilleri baskı yoluyla çoğaltma sanatı; taş baskı. 2. (Yazı veya resim için) bu usulle basılmış olan. ☞ **litografya taşı**, *Taş baskıda kullanılan düzgün yapılı bir tür kalker.*

litografyacı, [litografya-cı] *is.* Litografya ile uğraşan; litografya yapan kimse.

litoloji, [Fr. lithologie] *is.* Jeolojik yapı oluşturan kayaları inceleyen bilim dalı; taş bilimi.

litoral, **-li** [Yun. lithos (*kayı*) > İng. litoral] *is. biy. dnz.* Suların en yüksek olduğu düzeyle en alçak olduğu düzey arasında kalan, sürekli olarak suyla örtülü olmayan kıyı bölgesi.

litosfer, [Fr. lithosphère] *is.* Yer kabuğunu meydana getiren ve merkez çekirdeği çevresinde yer küresinin eş merkezli tabakalarından birini oluşturan katı kayaların tümü; taş küre; taş yuvarı.

litre, [Yun. litra > Fr. litre] *is.* 1. Sıvı ve bazı katıların hacimce ölçümünde kullanılan desimetre küp değerindeki hacim ölçüsü birimi. 2. *sf.* (Belirtilen) litre kadar hacmi olan.

litrelik, **-ği** [litre-lik] *sf.* (Belirtilen) litre kadar hacimde sıvı alan. ☞ **litre atmosfer**, *fiz. Bir atmosfer basıncı altında hacmi bir litre artan bir gaz kütlelerinin sağladığı, ısı motorlarıyla ilgili iş birimi; 101,3 joule.*

littan, [? littan] {ağız} *is.* Serseri. [DS]

liturya, [Lat. liturgia] (*litu'rya*) *is.* Hz. İsa'nın havarileri ile yediği son yemeği anmak üzere, Hristiyanların kilisede bir kap içine şarap ve ekmeğe koyarak yaptıkları takdis töreni; kudas.

litü, [Çin. lén-t'eo => lētü] (*le:tu:*) {eT} *is.* → letü. [DLT]

litium, [Yun. lithos (*taş*) > Lat. lithium] *is. kim.* Atom numarası 3, atom ağırlığı 6,94, yoğunluğu 0.55 olan, alkali grubun başında yer alan, bileşiklere alevi kırmızıya boyayan, termonükleer patlayıcılar arasında yer alan, beyaz, katı bir element; sembolü Li.

liusun, [Çin. lu-ts'un] {eT} *is.* Bir yıldız adı. [EUTS]

liüm, [Ar. liüm لئوم] {OsT} *is.* Anaları bir, babaları ayrı kardeşler.

liv, [Çin. li / liip (*buğday*)] {eT} *is.* 1. Kurban yemeği. [EUTS] 2. Tepsi; sofrası. [KB]

liva, **-ai** [Ar. livā' لواء] {OsT} *is.* 1. Sancak; bayrak. 2. Osmanlı imparatorluğunda iki alaydan meydana gelen askerî birliğe verilen ad. 3. *gnşl.* Bu askerî birliğin başı. 4. İmparatorluk döneminde mutasarrıf yönetiminde bulunan il ve ilçe arasındaki yönetim birimi; sancak. ☞ **livā amirali**, {OsT} *Miralaylıktan yüksek deniz subayı.* || **livā-i saadet**, {OsT} *Hz. Peygamberin bayrağına verilen ad; liva-yı şerif; sancacı şerif.* || **livā-i şerif takımı**, {OsT} *Hz. Peygam-*

berin sancağını savaş meydanlarında korumakla görevli askerî birlik. || **livāü'l-hamd**, {OsT} *Kıyamet günü Hz. Muhammed'in ümmetinin altında toplanacağına inanılan bayrak.*

livan, [Far. eyvān] {ağız} *is.* 1. Salon. 2. Önü açık oda. 3. Balkon. [DS]

livar, [İt. vivaio / Yun. livári (*balık havuzu*)] *is.* 1. Su altı avcılarının kullandığı ağ torba. 2. Tutulmuş balıkları canlı olarak saklamak için kullanılan, ağzı içine doğru koni şeklinde örülmüş sepet. 3. Gereklikçe avlanmak üzere içinde balık bulundurulan ve suyu durmadan yenilenen balık havuzu. 4. Balıkların, içinde canlı olarak saklandığı herhangi bir kap. 5. Küçük balıkları büyütme ve zamanı gelince yumurtasından yararlanmak için deniz bağlantılı göllerde yapılan kapalı balık yatakları.

livas, [? livas] {ağız} *is.* Su yolu; kanalizasyon. [DS]

livata, [Ar. lūt (*Peygamber ve kavminin adı*) > livāta لواطه] (*liva:ta*) *is.* Erkekler arasındaki sapık cinsel ilişki; kulamparalık.

livcan, [? livcan] {ağız} *sf.* En küçük. [DS]

liver, [Fr. revolver] {ağız} *is.* Tabanca. [DS]

livik, **-ği** [? livik] {ağız} *is.* Yıllanyastığıllardan (*Araceae*) mısır yaprağına benzer yapraklarının tadı ekşi ve buruk, yemeği yapılan, yumrulu, çok yıllık bir ot, (*Arum dioscoridis*, *A. italicum*). [DS] ☞ **livik eriği**, {ağız} *Büyük ve ekşi bir erik türü.* [DS]

livinç, **-ci** [livinç] {ağız} *is.* Yaban pancarı. [DS]

livirden, [? livirden] {ağız} *is.* Tespih tanesi gibi siyah meyveleri olan, kötü kokulu, acı bir ot. [DS]

livirt, [? livirt] {ağız} *sf.* Geveze; hoş gitmeyen. [DS]

liviş, [? liviş] {ağız} *is.* Isırgan otundan yapılan yemek. [DS]

livon, [? livon] {ağız} *is.* Mezarlık otu. [DS]

livor, [Fr. revolver] {ağız} *is.* Tabanca. [DS]

livöp, [? livöp] {ağız} *is.* Çahları köklenerek açılmış tarla. [DS]

livrik, [? livrik] {ağız} *is.* Dağın tepesi. [DS]

liyakat, **-ti** [Ar. liyākat لياقت] (*liya:kat*) {OsT} *is.* 1.

Bir kimsenin, bir işi başarabilmesini sağlayan nitelikleri; yeterlilik; iktidar; hüner. 2. Layık olma; yararlılık; uygunluk; münasip olma. ☞ **liyakat göstermek**, *Bir işte başarı kazanmak; başarı elde etmek; başarmak.* || **liyakat madalyası**, {ağız} *Bağlılık ve kahramanlık gösterenlerin bu davranışlarının takdir edildiğini gösteren ve benzerlerini teşvik amacıyla 1890'da çıkarılmış olan altın ve gümüş madalya.* [DS] || **liyakat-mend**, {OsT} *Yeterliliği olan; liyakat sahibi.* || **liyakat-mendâne**, {OsT} *Yeterli olarak; liyakat sahibi birine yakışır biçimde; değerli olarak.* || **liyakat sahibi**, *Yeterli olan; başarılı; erdemli; yetenekli; muktedir; iş bilir.*

liyakatli, [liyakat-li] (*liya:katli*) *sf.* Liyakati olan; başarılı; yetenekli; deyimli.

liyakatsiz, [liyakat-siz] (*liya:katsiz*) *sf.* Bir işi yapmak, çekip çevirmek için gerekli yetenekleri taşımayan; liyakati olmayan; başarısız; yeteneksiz; değimsiz; iktidarsız.

liyakatsizlik, **-ği** [liyakat-siz-lik] (*liya:katsizlik*) *is.* Liyakatsiz olma durumu; beceriksizlik; iş bilmezlik; iktidarsızlık.

liyaz, [Yun. lyein (*çözülme*) > Fr. lyase] *is. biy.* Bir molekülün parçalanmasını ya da bir grubun uzaklaştırılmasını sağlayan enzimler.

liyofilik, **-ği** [Fr. lyophile > liyofil-lik] *is.* Bazı koloidal maddelerin sıvılarda çözünme veya şişme özelliği.

liyü, [Çin. liao / liu] {eT} *is.* Kuruyunca balçık haline gelen ince kumlu çamur. [DLT]

lizar, [? lizar] {ağız} *is.* Halkasına ip takarak dağdan odun çekmekte kullanılan demir çivi. [DS]

lizerjik asit dietilamit, [İng. lysergic acid diethylamide] *is. kim.* İnsanda bıraktığı zihni sakatlık bazen şizofreniye benzer etkiye yol açan güçlü bir uyuşturucu madde; LSD.

lizik, **-ği** [? lizik] {ağız} *sf.* (Kişi için) oynak. [DS]

lizol, **-lü** [Fr. lysol] *is. kim.* Tolüenden türeyen üç fenol türevinden biri; krezol.

lizöz, [Fr. liseuse] *is.* Kadınların yatakta giydikleri, omuzları ve sırtı bele kadar örten, gevşek örgülü, önden açık yük hırka.

lizzik, **-ği** [? lizzik] {ağız} *is.* Kağnılarda, ön köpü kola bağlayan çivi. [DS]

lm, [Lat. lumen (*ışık*)] *kısalt.* Işık şiddeti birimi 1 mum olan noktasal bir ışık kaynağının 1 steradyanlık açı içine gönderdiği ışık akısına eşit ışık akısı birimi olan lümenin kısaltması.

lo, [loğ / lō] (*lo:*) {ağız} *is.* 1. Kiremit. 2. Taş silindir. [DS] **lo ağacı**, {ağız} *Yuvak taşını çekmekte kullanılan tahtadan kol.* [DS]

loap, [? loap] {ağız} *is.* Ormandan açılan tarla. [DS]

loba, [? loba] {ağız} *is.* Kıvrıntı; kırışık. [DS]

loban, [? loban] {ağız} *is.* Köstebek. [DS]

lobat, [Far. nevet] {ağız} *is.* Nöbet. [DS]

lobbak, **-ği** [? lobbak] {ağız} *is.* Fasulye. [DS]

lobban, [? lobban] {ağız} *sf.* Aptal. [DS]

lobelya, [Alm. Maethias de Lobel (*Alman botanikçi*) > Lat. lobelia (*lobe'lya*)] *is. bot.* Kuzey Amerika'da yetişen, birçok türü bahçelerde süs olarak yetiştirilen, salkım durumunda mavi çiçekli, bir veya çok yıllık süs bitkisi, (*Lobelia*).

lobi, [İng. lobby (*koridor, revak*)] *is.* 1. Otel, sinema, tiyatro vb. yerlerde girişte yer alan geniş salon. 2. *mim.* Bir yapının giriş kapısını geçtikten sonra yer alan boşluk; dalan. 3. ABD'de siyasî faaliyetlerde etkin olabilmek amacıyla çalışan baskı gruplarına verilen ad. 4. Milletvekillerini etkilemek amacıyla yapılan çalışma. 5. Çoğu zaman çıkar sağlamak al-

macıyla, belirli çıkar sahibi kişilerin bir araya gelecek, meclis koridorlarında, nüfuzlu çevrelerde, basın, televizyon vb. yerlerde kendi isteklerini siyasal organlara kabul ettirmek, onları kendi çıkarları doğrultusunda etkilemek amacıyla kurdukları topluluk; çıkar grubu.

lobici, [lobi-ci] *is.* Çıkar gruplarının temsilcisi; dalancı.

lobicilik, **-ği** [lobi-ci-lik] *is.* Belirli bir devletin veya grubun çıkarlarını sağlamak için kulis yapma işi; dalancılık.

lobik, **-ği** [? lobik] {ağız} *is.* 1. Börülce. 2. Yeşil fasulye. [DS]

lobiye, [Ar. lüb (*öz, iç*) > lübbiye لبيبي] {ağız} *is.* 1. Bakla. [DS] 2. Fasulye.

lobuduk, **-ğu** [lob-u(t)-uk] {ağız} *sf.* Ufak tefek; küçük. [DS]

loburt, [lob-ur-t] {ağız} *is.* Yaylı arabaların ispitlerinin takıldığı parça. [DS]

lobut, [Ar. nebbüt => لبوط / لبوط] *is.* 1. Kısa, kalın ve düzgün sopa. 2. Hallaç tokmağı. 3. Jimnastikte yumuşama hareketlerini yapmakta kullanılan kısa küçük topuz. 4. Topun icadından önce kale kuşatmalarında atlı askerler tarafından kullanılan 70-80 cm. boyunda, 5-6 cm. çapında kalın sopa. 5. {ağız} Araba tekerleğinin tek parça olan dış çevresi. [DS] 6. {ağız} Mısır koçanını döverek tanelemeye yarayan sopa. [DS] 7. {ağız} Sığırların aşık kemiği. [DS] 8. {ağız} (Eşya için) kaba yapılmış. [DS] 9. *sf.* {ağız} İri; kalın; kaba. [DS] 10. {ağız} (Kişi için) kaba saba; sözünü bilmez. [DS]

lobya, [Ar. lübbiye لبيبي] {ağız} *is.* Fasulye. [DS]

loca, [İt. loggia (*yarı açık barınak*)] *is.* 1. *tiy.* Tiyatro, sinema vb. yerlerde seyircilerin oturmaları için bölünmüş hücrelerden her biri. 2. Parlamentoda basın, dinleyici vb. kimselerin oturması için ayrılmış özel bölüm. 3. *mim.* Zeminden yüksek ve derzli düz atıkları veya kemerleri taşıyan sütunlardan meydana gelen dış galeri. 4. Masonların toplantı ve ibadet yeri

loç, **-cu** [? loç] {ağız} *sf.* Çok ıslak. **loç olmak**, {ağız} *Çok ıslanmak; sırlıklam olmak.* [DS]

loça, [İt. occhio] *is.* Gemilerin baş bodoslamasının her iki yanında çapayı içine alarak ona yataklık eden ve yukarıdaki güverteye açılan, içine yerleştirilen demir boruyla baş yatırmalara bağlanan çapa zincir kuyusu.

loda¹, [? loda] {ağız} *is.* 1. Küme; yığın; dokurcun; tokurcun. 2. Demet. 3. Harman dövüldükten sonra savrulmak üzere tınaz yapılmamış samanlı tane yığını. 4. Buğday veya samanı saklamak için toprak içine yapılmış, üzeri toprak ve taşla örtülü ambar. [DS] **loda etmek**, {ağız} *Yığmak; biriktir-*

- mek; toplamak.* [DS]|| **loda loda**, {ağız}l. Yiğün yı-ğın. 2. Parça parça. [DS]
- loda**², [? loda] {ağız} sf. (İp, tel vb. için) gergin olma-yan; gevşek. [DS]
- lodol**, [? nodul / lodul] {ağız} is. Hayvanı dürtmek için kullanılan ucu çivili değnek; nodul. [DS]
- lodos**, [Yun. nótos] is. 1. Güney yönünden esen rüz-gâr; güney rüzgârı. 2. Güneyden esen rüzgârın ya-rattığı fırtına. 3. Bu rüzgârın estiği gün ve zaman. 4. gnşl. Güney. ☞ **lodos balığı**, 1. Lodosun etkisi ile denizde meydana gelen çalkantının verdiği ser-semlikle avlanan balık. 2. mecaz. (Kişi için) ne yaptığı bilmez hâlde; alık; sersem; şaşkın. || **lodos poyraz**, (Kişi için) geçici hevesleri olan; kararsız.
- lodoslama**, [lodos-la-ma] is. Lodoslamak eylemi ve-ya durumu.
- lodoslamak**, [lodos-la-mak] gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] 1. (Rüzgâr için) güneyden esmeye başlamak. 2. (Hava için) lodosun esmeye başlamak.
- lodoslu**, [lodos-lu] sf. Lodosa sahip olan; lodosu o-lan; lodosa maruz kalan.
- lodosluk**, -ğu [lodos-luk] is. Lodosun estiği yön; gü-ney.
- lodre**, [İt. rottolo / Ar. riṭl] {OsT} is. Litre.
- lodul**, [? nodul] {ağız} is. Hayvanı dürtmekte kullani-lan ucu demir çivili değnek; nodul. [DS]
- log**, [Yun. lógos (söz, bilim) > Fr. -log] son ek. So-nuna eklendiği Latin kökenli kelimelere “söz sahi-bi, bilimci” anlamı katan son ek; -ci.
- loga**, [? loga] {ağız} is. Kuluçka. [DS]
- logaritma**, [Yun. logos (oran) + arithmos (sayı) > Fr. logarithme] is. mat. Hesap makinelerinin gelişme-sinden önce büyük sayıları çarpma, bölmek, kö-künü ve kuvvetini almakta kolaylık sağlayan, 10 tabanına göre sayıların kuvvet ve kökleri esasından hareketle bulunmuş bir sistem. 1000 log₁₀ = 3 ☞ **lo-garitma tablosu**, Sayıların logaritmalarını göste-ren tablo.
- logaritmik**, -ği [Fr. logarithmique] sf. Logaritma ile ilgili.
- logo**, [Fr. logotype] kısalt. Tek bir blok hâlinde dökülmüş olan harfler, kısaltmalar; arma.
- logos**, [Yun. logos] (lo'gos) dbl. 1. Dil, söz, mimik, işaret gibi anlatım araçlarının bütünü; deyi. 2. din. Hristiyanlıkta teslisin ikinci kişisi olan ve dünya yaratılmadan önce de var olan, ilahî kelamı insan-lara ulaştırın; Hz. İsa; oğul; deyi. 3. fel. İlk Çağ Yunan felsefesinde varlığın yasası, evrensel zorun-luluk; ideaların kaynağı olan tanrı; akıl; kader.
- loğ**, [Erme. loğal (yuvarlanmak) > loğ لوغ] is. 1. Ak-masını önlemek için toprak damlara ve yollara seri-len malzemeyi sıkıştırmak veya tarladaki kesekleri ezmek için kullanılan taş silindir; yuvak; kaltaban. {OsT} (aynı) 2. Kiremit. ☞ **loğ ağacı**, Loğu çekmeye yarayan tahta kol. || **loğ (daşı) taşı**, {OsT} Loğ.
- loğay**, [? loğay] {ağız} is. Çift atlı arabaya yedek ko-şulan at. [DS]
- loğdur**, [loğ-dur] {ağız} is. Loğ taşı çekmekte kul-lanılan iki kollu ağaç. [DS]
- loğdut**, [loğ+tut-mak] {ağız} is. → loğdur. [DS]
- loğkeç**, -ci [loğ-gaç] {ağız} is. → loğdur. [DS]
- loğlama**, [loğ-la-ma] is. Loğlamak eylemi.
- loğlamak**, [loğ-la-mak لوغلا مق] gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] 1. Toprağı loğ ile sıkıştırmak. {OsT} (aynı) 2. Tarla-nın keseklerini loğ ile ezmek.
- loğlan**, [loğ-la-n] {ağız} is. İri adam. [DS]
- loğlaz**, [loğ-la-z] {ağız} is. 1. Taze veya kuru fasulye. 2. Bezelye. [DS]
- loğloğ**, [loğ+loğ] {ağız} is. İplik makarası. [DS]
- loğn**, [loğ-n] {ağız} is. 1. Silindir. 2. Loğ. [DS]
- loğsamak**, [loğ-sa-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] Loğ taşı gibi olduğu yerde kalmak; yığılıp kalmak.
- loğsiyakalmak**, [loğ-sa-mak + kal-mak] {ağız} gçsz. b. f. [-ır] Yorgunluktan yığılıp kalmak. [DS]
- loğusa**, [Yun. lókhas (çocuk doğurma) > lokhúsa] (loğu'sa) is. Yeni doğum yapmış kadın. ☞ **loğusa humması**, Yeni doğum yapmış kadınların mikrop kapması sonucu yakalandıkları ateşli hastalık; al-bastı. || **loğusa otu**, bot. Çorak yerlerde yetişen, ço-ğunlukla kameriye yapmak için kullanılan, çok yıl-lık, sarılıcı bir bitki; loğusa çiçeği; karaasma; ze-ravent, (Aristolochia siphon, A. clematitis). || **loğusa şekeri**, Loğusa şerbeti yapımında kullanılan, içinde karanfil, baharat ve şekerci boyası bulunan, bakla-va biçiminde kesilmiş, keskin kokulu renkli şeker. || **loğusa şerbeti**, Loğusa şekeri ile yapılan ve misa-firlere ikram edilen bir soğuk içecek.
- loğusalık**, -ğı [loğusa-lık] is. 1. Yeni doğum yapmış olan kadının durumu. 2. Loğusa olma durumu. 3. Doğumdan sonra geçen kırk günlük süre.
- lohata**, [? lohata] {ağız} sf. Parasız elde edilen; kele-pir. [DS]
- lohçı**, [loh-çı] {ağız} is. İşçi; emekçi. [DS]
- lohma**, [Ar. lūḳma] {ağız} is. Lokma tatlısı. [DS]
- lohtay**, [Çin. lo (ham ipek) + tai (kuşak) => lohtây] (lohta:y) {eT} is. Üzeri sarı benekli kırmızı Çin i-peklisi. [DLT]
- lohtiko**, [? lohtiko] {ağız} is. Karalahana çorbasına mısır ekmeği doğranarak yapılan bir tür yemek. [DS]
- lohul**, [? lohul] {ağız} is. Lokum. [DS]
- loj**, [? loj / loş] {ağız} is. Loş. [DS]
- loji**, [Yun. lógos > Fr. -logie / İng. logy] son ek. Sonuna eklendiği Latin kökenli kelimelere “bilimi, bilgisi” anlamı katan son ek.
- lojik**, -ği [Fr. logique] is. 1. Mantık. 2. sf. bsy. Man-tıkla ilgili.
- lojistik**, -ği [Yun. logistikos / Lat. logisticus > Fr. logistique] sf. 1. fel. Akıl yürütme ve hesap sanatı

ile ilgili. **3. as.** Askerî birliklerin barındırılma ve doyurulması ile ilgili olan. **4.** Örgütlenme araç ve yöntemleri ile ilgili olan. **5. is. as.** Orduların iâşe ve ibate şartları, yer değiştirme ve savaş kabiliyeti bakımından en etkili durumda bulundurulması ve personelin tıbbî bakımını sağlamaya yönelik çalışmaları kapsayan askerlik sanatı; donanım. **6.** Bir işletmenin, bir servisin vb. kuruluşun örgütlenmesi ile ilgili yöntem ve araçların tümü; donanım. **7. man.** Eskiden modern mantığa verilen isim.

lojman, [Fr. logement (*geçici barınak*)] *is.* Bir kamu kuruluşunun, bir işletmenin veya bir fabrikanın çalışanlarına oturmaları için az bir ücretle veya ücretsiz olarak verdiği konut.

lok¹, [lak / liğ / lik / lok / luk (*yans.*)] *is.* Sıvıların kap içinde çalkalanmasını, kaynatılmasını ve buna benzer seslerle gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *lok-ur lokur, lok-ur-da-mak, lok-ur-da-k*

lok², [lok / lök (*yans.*)] *is.* Binik ve diğer yük hayvanlarının koşması sırasında iç organlarının çalkalanması sonucu çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *lok lok, lok-la-mak*

lok³, [İng. lock] *is.* Gemilerin düzeyleri farklı denizler arasında geçişini sağlamak amacıyla yapılmış ara havuz.

lok⁴, [Rus. log] {ağız} *is.* **1.** Küçük tarla. **2.** Dere, çay vb. sularının taşmasıyla oluşan bataklık. [DS]

lok⁵, [lok] {ağız} *is.* Ekinlerin büyümesine ve başak tutmasına engel olan bir hastalık. [DS]

lok⁶, [lök] {ağız} *is.* Kırık veya delik çömlek, testi vb. tamiri ile künklerin birleştirilmesinde kullanılan zeytinyağı, kireç ve pamuk karışımından elde edilen macun; lök³. [DS]

lok⁷, [lök⁴] {ağız} *is.* **1.** Erkek deve; lök. **2.** Topaç; lök. [DS]

lokaç, -cı [lapa+aş > lokaç] {ağız} *sf.* Lapa gibi. ☞ **lokaç olmak**, {ağız} (*Yemek için*) çok karıştırılmaktan dolayı lapa gibi olmak. [DS]

lokal, -li [Lat. localis > Fr. local] *sf.* **1.** Belli bir yere, bölgeye ait olan; yerel; mahallî; mevziî. **2. tıp.** Vücudun belli bir bölgesine yerleşmiş olan; mevziî. **3. is.** Bir dernek veya kuruluşun üyelerinin toplanması, buluşması amacıyla düzenlenmiş yer; dernek evi. **4. is.** Müzikli eğlence yapılan yer; gece kulübü.

lokalizasyon, [Fr. localisation] *is.* **1.** Bir şeyin yerini belirlemek eylemi; yer tespiti. **2. tıp.** Patolojik bir görüntünün veya yabancı bir cismin yerini çeşitli teknikler kullanarak tespit etme işlemi.

lokalizatör, [Fr. localisateur] *sf.* **1.** Bir şeyin yerini belirleyen. **2. is.** X ışınları ile teşhis ve tedavide, ışınların uygulanacağı yerleri sınırlamakta kullanılan kaynağın çıkışına konulan delikli perde veya konik metal.

lokanta, [Lat. locare (*yerleştirmek; para yatırmak*) > İt. locanda] (*loka'nta*) *is.* Para karşılığında yemek yenilen bir ticarî işletme; restoran.

lokantacı, [lokanta-cı] (*loka'ntacı*) *is.* Lokanta sahibi veya işletmecisi.

lokantacılık, -ğı [lokanta-cı-lık] (*loka'ntacılık*) *is.* Lokanta işletme işi; lokanta işletmeciliği.

lokantalı, [lokanta-lı] (*loka'ntalı*) *sf.* Lokantası bulunan; lokantası olan.

lokatif, [Fr. locatif] *is.* Eylemin geçtiği yeri belirten isim hâli; bulunma hâli; -de hâli; mefulünfih.

lokator, [İng. locator] *is. tek.* İnce işleme gerektiren teknik parçaları tam yerine oturtmak için kullanılan düzenek.

lokavt, [İng. lock out (*üzüne kapıyı kapama*)] *is.* **1.** Bir işverenin veya işveren sendikalarının topluca iş yerlerini kapatmak suretiyle uyguladıkları iş durdurma kararı. **2. huk.** Bir iş kolunda veya iş yerinde çalışmayı bütünüyle durduracak biçimde işveren veya temsilcisinin kendi girişimi ya da sendikanın verdiği karara uyararak işçilerin topluca işten uzaklaştırılması.

lokıldan, [lokıl-da-n] {ağız} *is.* Eski evlerde duvara eşya konulmak amacıyla oyularak yapılmış süslü raf. [DS]

lokko, [? lokko] {ağız} *sf.* **1.** Çok şişman; yakışıksız. **2. is.** Ham incir. [DS]

loklamak, [lok-la-mak] {ağız} *gçl.* [-r] [-l(u)-yor] **1.** (Araba için) koşmak; harekete hazır duruma getirmek. **2.** (At için) hızlı koşmak. [DS]

loklok¹, -ğu [lok (*yans.*) lok+lok] *is.* **1.** Atların koşarken karınlarından çıkan ses. **2.** {ağız} *is.* Bu sesi çıkaran at. [DS]

loklok², -ğu [lok+lok] {ağız} *is.* **1.** Erkek hindi. **2.** Çamdan yapılmış emzikli testi. [DS] ☞ **loklok tirdi**, *İçine sirke veya limon suyu konularak kaynatılan suya, yağda kavrulmuş soğan ve parça parça hamur atılarak pişirildikten sonra, küçük küçük doğranmış ekmeklerin üzerine dökülerek yenilen yemek.*

lokloku, [lok+lok-u] {ağız} *is.* Küçük toprak testi. [DS]

lokma, [Ar. lukme لقمة] *is.* **1.** Ağza bir defada götürülebilecek büyüklükte katı yiyecek miktarı; küçük bir yiyecek parçası; sokum. **2.** Ağzıda çiğnendikten sonra dil ile oluşturulan ve boğazdan geçen yumuşak kıvamlı besin topağı. **3.** Yemek. **4. mutf.** Mayalı hamurdan küçük parçalar hâlinde koparılarak kızgın yağda pişirildikten sonra şerbet içine atılarak tatlandırılan bir tür hamur tatlısı; lokma tatlısı. **5. mecaz.** Çoğunlukla haksız olarak elde edilen mal veya para. **6. tek.** Türlü kalınlıktaki civata ve somun başlarını boşluğuna alarak bir sap ile döndürmek suretiyle sökmek ve takma işleminde kullanılan içi boş bir kovan biçiminde bir tür metal anahtar; lokma anahtar. **7. anat.** Bir eklem parçası olan dişbükey, yuvarlak veya yumurtamsı kemik çıkıntısı. **8. tasvf.** Mevlevî tekkelerinde pişirilen

pilav. **9. dnz.** Dayanıklılığını artırmak amacıyla zincir baklalarının ortasına kaynakla tutturulan küçük metal parça. **10.** Eskiden, sızdırmazlık sağlamak için üstüğü ve beziryağı karışımına pamuk eklemek suretiyle künklere sarılan bir tür macuna verilen ad. ☞ **lokma anahtar**, *Türlü kalınlıktaki civata ve somun başlarını boşluğuna alarak bir sap ile döndürülmek suretiyle sökme ve takma işleminde kullanılan içi altı veya sekiz köşeli boş bir kovan biçiminde bir tür metal anahtar.* || **lokma basmak**, *tasvf. (Mutfak görevlisi, kazancı için) yemeğin miktarını ve malzemesini tespit etmek* || **lokma başlığı**, *Lokma anahtarda lokmaların takıldığı başlık.* || **lokma dökmek**, *1. Lokma tatlısı yapmak. 2. Konuk için yemek hazırlamak.* || **lokma etmek**, *Yemek yemek.* || **lokma göz**, {ağız} *Yuvalarından dışarı fırlamış göz; patlak göz. {OsT} (aynı) [DS]* || **lokma gözülü**, *(Kişi için) gözleri yuvalarından dışarı fırlamış; fırlak gözülü. {OsT} (aynı) || lokma lokma*, *Lokmalar halinde; küçük parçalar hâlinde; parça parça.* || **lokması ağzında büyümek**, *Üzüntü vb. sebeplerden ağzındaki yiyeceği bir türlü yutamamak; iştahı kaçmak.* || **lokması boğazında kalmak**, *Üzüntü, acele etme gibi sebeplerle yiyeceği fizikî olarak boğazına takılmak; yutmakta güçlük çekmek.* || (birinin) **lokmasını dökmek**, *Ölen birisinin arkasından hayır için lokma tatlısı yapıp dağıtmak.* || (birinin) **lokmasını saymak**, *Sofrada yemek yiyen birisinin ne kadar yemek yediğini kontrol etmek.* || **lokma tatlısı**, *Mayalı hamurdan küçük parçalar hâlinde koparılarak kızgın yağda pişirildikten sonra şerbet içine atılarak tatlandırılan bir tür hamur tatlısı.*

lokmacı, [lokma-cı] *is.* Lokma tatlısı yapan ve satan kimse.

lokmacık, [lokma-cık] *is.* Küçük lokma.

lokmacılık, -ği [lokma-cı-lık] *is.* Lokmacının yaptığı iş ve mesleği; lokmacı olma durumu.

lokmalanmak, [lokma-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Yemek yemek; karnını doyurmak. [DS]

lokması, [lokma-msı] *sf. anat.* Lokma biçiminde olan.

lokman, [lokman] {ağız} *is.* Koncu kısa ayakkabı. [DS]

lokman ruhu, [Ar. Luqmān (hekimliğin babası sayılan efsanevi kişi) + rûh-u] *is. tıp.* Hekimlikte azı ayıltıcı, çoğu bayılma veya bölgesel uyuşturma sağlamak amacıyla kullanılan, çok uçucu, renksiz ve kendine özgü kokusu olan sıvı; eter.

lokomobil, [Fr. locomobile] *sf.* **1.** Yer değiştirebilen. **2. is.** Tarım ve sanayide kullanılan, tekerlekler üzerine oturtulmuş patlamalı motor veya buhar makinesi.

lokomotif, [Lat. loco moveri (hareket ettirmek) > Fr. locomotif] *is.* **1.** Demir yolu üzerinde vagonları çekmek üzere üretilmiş buharlı, dizel veya elektrik-

li tekerlekli makine. **2. mecaz.** Bir işte birlikte çalıştığı kişileri harekete geçirerek onların başarıya ulaşmalarında etkili olan kimse.

lokomotifli, [lokoomtif-li] *sf.* Lokomotifi bulunan.

lokomotifsiz, [lokomotif-siz] *sf.* Lokomotifi bulunmayan; lokomotifi olmayan.

lokoro, [ʔ lokoro] {ağız} *is.* Sümüklü böcek. [DS]

lokosit, [Fr. leucocyte] *is. tıp.* Kanda bulunan mikroplara karşı vücudu savunan, yapıca iri ve yuvarlak yapılı, beyaz ve çekirdekli lenf hücresi; akyuvar; lökosit.

lokul, [lok (yans.) > lok-ul] {ağız} *is.* **1.** Sarıgıburma gibi yapılan tepsî böreği. **2.** Haşhaşlı hamurdan yapılan ve fırında pişirilen bir çeşit lokma. **3.** Yağlı ve cevizli pide. [DS]

lokum, [Ar. rāḥaṭ'ul-hulkūm (boğaz dinlendiren) راحة الحلقوم => latilokum > lukum > lokum] *is.* **1.**

Şekerli nişasta eriyiğini kaynatarak kestirdikten sonra küp şeklinde keserek yapılan şekerleme; latilokum; kesme. **2.** Maden ocaklarında bir deliğe yerleştirilmiş patlayıcı maddeler içinde ateşlemeyi başlatan fitilli kapsül ve dinamit kütlesi. **3.** {ağız} Sarıgıburma tatlısı. [DS] **4.** {ağız} Dilim dilim tepsîye yerleştirildikten sonra zeytin yağı ile yağlanıp fırında pişirilen buğday ekmeği. [DS] **5.** {ağız} Lokma tatlısı. [DS] ☞ **lokum gibi**, *1. (Yiyecek için) yumuşak ve tatlı. 2. (Kadın için) çok güzel ve hoş.*

lokur, [lok (yans.) > lok-ur] *is.* Kaynayan suyun çıkardığı ses. ☞ **lokur lokur**, {ağız} *Lokurtular çıkararak.* [DS]

lokurdak, -ği [lok (yans.) > lok-ur-da-k] {ağız} *is.* Beyaz renkli bir tür üzüm. [DS]

lokurdamak, [lok (yans.) > lok-ur-da-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* (Kaynayan su için) ses çıkarmak; fokurdamak. [DS]

lokuş, [yokuş] {ağız} *is.* Yokuş. [DS]

lokut, -du [ʔ lokut] {ağız} *is.* Uzun sırik veya kazık. [DS]

lol, [lol] {ağız} *is.* Çiş; işeme. ☞ **lol etmek**, {ağız} *(Çocuk dili) çiş etmek; işemek.* [DS]

lolım, [ʔ lolım] {ağız} *sf.* Güzel. [DS]

lolik¹, -ği [ʔ lolik] {ağız} *is.* Yuvarlak odun. [DS]

lolik², -ği [ʔ lolik] {ağız} *is.* **1.** Domates. **2.** Yeşil domates. [DS]

lolikleme, [lolik-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kâğıdı, yufkayı veya herhangi bir şeyi yuvarlamak. [DS]

loliklenmek, [lolik-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Yuvarlanmak. [DS]

lolik, -ği [ʔ lol(l)ik] {ağız} *is.* Domates. [DS]

lollipop, [İng. lollypop / lollipop] *is.* **1.** Yalanarak yenebilmesi için bir sap ucuna takılmış şeker. **2.** Sokakta öğrencilerin karşıya geçmesini sağlamak için arabaların durması gerektiğini belirten işaret.

lolloz, [ʔ lolloz] {ağız} is. Dağın tepesi. [DS]

loloz, [loğ-la-z] {ağız} is. Fasulye. [DS]

lolo, [Yun. lolos (*deli*) / Çing. lilo (*kaçık*)] is. **1.** Konuşma yetersizliği olan kimsenin çıkardığı anlaşılmasız ses. **2.** *argo*. Oyuna getirip aldatmaya yönelik sözler. **3.** *argo*. Gösteriş; kabadayılık. **4.** *çoc. d.* Erkek üreme organı.

lololo, [lo-lo-lo (*yans.*)] is. **1.** Konuşma yetersizliği olan kimsenin çıkardığı anlaşılmasız sesler. **2.** *argo*. Ters ve olumsuz davranış için söylenen söz.

lolu, [lo-lu] {ağız} is. **1.** İğde meyvesi. **2.** İki kulplu su testisi. **3.** Küçük küp. [DS]

loluş, [ʔ loluş] {ağız} sf. Vurdumduymaz. [DS]

lom¹, [lem / lom (*yans.*)] is. **1.** Birden düşünmeden ve patavatsızca konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lom lom, lom lom atmak*. **2.** {ağız} is. Ağır, dokunaklı söz. **3.** Abartma. **4.** Yalan. **5.** Eğlenceli konuşma; söyleşi. [DS] ☞ **lom atmak**, {ağız} Çok konuşarak başkalarının uykusunu kaçırmak; onları rahatsız etmek. [DS]|| **lom lom**, *1.* (Yemek eylemi için) büyük büyük lokmalarla. *2.* (Konuşmak için) kaba saba; gelişigüzel.|| **lom lom atmak**, *1.* Sözünü bilmeden, yerli yersiz konuşmak. *2.* Büyük lokmalar hâlinde yemek.|| **lom lom helvası**, *Bir çeşit helva.*|| **lom lom keşkeği**, (*Nesnelere için*) çok bol olarak bulunan.|| **lom sözlü**, *Sözünü, konuşmasını bilmeyen.*

lom², [Rus. log] {ağız} is. **1.** Irmak. **2.** Bataklik. [DS]

lom³, [lom] {ağız} is. **1.** Demir kazık. **2.** Taş veya duvara delik açmak için kullanılan bir ucu sivri demir; küskü. **3.** Taş kırmaya yarayan demir çekic; balyoz. **4.** At arabalarında ön ve arka dingili arabaya bağlayan demir parçası. **5.** Ağır şeyleri yerinden kaldırmaya yarayan demir kaldıraç; küskü. [DS]

loma, [ʔ loma] {ağız} is. Çocukların oynadığı kuka oyunu; kuka. [DS]

lomb, [lamb / lomb / lömb (*yans.*)] is. Ansızın ortaya çıkmayı, yuvarlanmayı ve beklenmedik biçimde patavatsızca konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lomb-a-dak, lomb-u-du, lomb-ur-dak atıvermek, lomb-ur+lop*

lombadak, -ğı [lomb (*yans.*) > lomb-a-dak] {ağız} zf. **1.** Ansızın; birdenbire. **2.** (Konuşmak için) patavatsızca; tepeden inme. [DS] ☞ **lombadak inmek**, {ağız} Damdan düşercesine konuşmak. [DS]

lombak, -ğı [lomb (*yans.*) > lomb-ak] {ağız} is. Oyunda sayı; kama. ☞ **lombak basmak**, {ağız} Oyunda yenmek; kama basmak. [DS]

lombar, [İt. rombaglio > İng. limber] is. *dnz.* Bir geminin bordasına açılmış top namlularının geçmesine veya kamaraların havalandırılmasına yarayan dörtgen biçimindeki delikler.

lomboz, [Vend. rombo / Yun. rómbos (*bakla biçimi*)] is. Bir geminin kamaralarıyla alt güvertelerini aydınlatmak ve havalandırmak için kamaralara veya güvertelere açılan yuvarlak pencere.

lombudu, [lomb (*yans.*) > lomb-u(d)-u] {ağız} sf. Kaba sözlü. [DS]

lomburdak, [lom (*yans.*) > lomb-ur-da-k] {ağız} sf. Düşündüğünü, sözün varacağı yeri ve sebep olacağı sonucu düşünmeden söyleyen, konuşan. ☞ **lomburdak atıvermek**, {ağız} Düşündüğünü çekinmeden söyleyivermek. [DS]

lomburlomp, [lombur (*yans.*) > lomb-ur+lomp] {ağız} zf. (Gelmek eylemi için) birdenbire; ansızın; paldır küldür. [DS]

lonca, [Katalanca llonja > İsp. lonja / İt. loggia] (*lo'nca*) is. **1.** Aynı meslek grubundan olan usta, kalfa çırak gibi kimselerin bir pirin yönetiminde veya bir dernek çatısı altında meydana getirdikleri özel meslek birliği; korporasyon; fütüvvet teşkilatı; ahilik. **2.** Bu dernek üyelerinin belirli zamanlarda toplandıkları yer. ☞ **lonca kahvesi**, *Lonca teşkilatının olduğu dönemlerde aynı lonca mensuplarının devam ettiği kahvehane.*|| **lonca ustası**, *Bir loncanın yöneticisi; lonca başkanı.*

loncacılık, -ğı [lonca-cı-lık] is. Lonca kuruluşlarına dayanan ekonomi ve devlet yönetimi tarzı.

lonç, -cu [ʔ lonç] {ağız} sf. Islak. ☞ **lonç olmak**, {ağız} Çok ıslanmak. [DS]

london, [Fr. Landau (*Alman şehri*) > landon > london] (*lo'ndon*) is. Dört tekerlekli ve içinde dingillere paralel iki oturma sırası bulunan, üstü açılıp kapanabilen çift körüklü binek arabası; lando; landon.

londor, [ʔ londor] {ağız} is. Yenmek; üstün gelmek; alt etmek; düşürmek. [DS]

lone, [ʔ lone] {ağız} is. Delik. [DS]

long¹, [lang / lang / lan / long / long / löng / löng (*yans.*)] is. Metal eşyaların birbirine dokunmasını, çarpmasını ve bu biçimde gürültü çıkararak konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lon-gur-da-k*

long², [lank / link / ling / long / löng / löng / lönk / lön (*yans.*)] is. Dengesiz ve düzensiz yürümeyi ve gidişi; kaba saba ve gelişigüzel konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *long-ur*

long³, [ling / long (*yans.*)] is. Kap içindeki sıvıların çalkalanmasını, kaynamasını anlatan kök. [Zülfikar] *long-ur longur*

long⁴, [Çin. long / lung => lū] {eT} is. Ejder. [EUTS]

longa, [Lat. longus (*uzun*) > longo / Rom. lung (*uzun*)] (*lo'nga*) is. *müz.* Türk musikisinde yürük özelliği taşıyan Romen asıllı oyun havası.

longaz, [Yun. loggos > longoz] is. **1.** Deniz kıyılarında kayaların diplerindeki derin yerler. **2.** {ağız} Dağlar, tepeler arasındaki çukurluklar, uçurumlar. [DS] **3.** {ağız} Suların derin yerleri. [DS]

longöz, [Yun. loggos] {ağız} is. Akarsulardaki derin ve çevrimli yerler. [DS]

longhorn, [İng. long horn (*uzun boynuz*)] is. *zool.* Tüyleri ipek gibi yumuşak ve uzun, koyu kırmızı, uzun boynuzlu bir İngiliz sığır ırkı.

longoz, [Yun. loggos] *is.* Deniz ve büyük ırmaklarda birdenbire derinleşen yerler.

longplay, [İng. long play] (*longpley*) *is.* Uzun devirli plak; uzunçalar.

longur¹, [long (*yans.*) > long-ur] *is.* 1. Bir kaptan boşaltılan veya kaynayan suyun çıkardığı ses. 2. {ağız} *is.* Huni. [DS] ☞ **longur longur**, {ağız} (*Akmak veya boşalmak için*) "longur" sesi çıkararak. [DS]

longur², [long (*yans.*) > longur] {ağız} *sf.* Elinden iş gelmeyen; beceriksiz; ağır davranışlı. [DS]

longur³, [long (*yans.*) > long-ur] {ağız} *is.* Patates. [DS]

longur⁴, [long (*yans.*) > long-ur] {ağız} *is.* Yaşlı köpek. [DS]

longurdak, -ği [long (*yans.*) > long-ur-da-k] {ağız} *is.* Büyük deve çanı. [DS]

longurdamak, [long (*yans.*) > long-ur-da-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-d(u)-yor] 1. (At, eşek vb. hayvan için) yavaş yavaş koşmak. 2. (Büyük çan, yuvarlanan kazan vb. için) tok ve dolgun gürültülü sesler çıkarmak. 3. (Kişi için) kaba saba, yerli yer-siz konuşmak. [DS]

longurluk, -ğu [long (*yans.*) > long-ur-luk] {ağız} *is.* Çamurlu yer. [DS]

longuz¹, [? longuz] {ağız} *is.* Çift tırnaklı hayvanların tırnağı. [DS]

longuz², [Yun. loggos] {ağız} *is.* Derin ve karanlık çukur. [DS]

long, [lang / lang / lan / long / long / löng (*yans.*)] *is.* Metal eşyaların birbirine dokunmasını, çarpmasını ve bu biçimde gürültü çıkararak konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *long-ur-da-k*

longurdak, -ği [long (*yans.*) > long-ur-da-k] {ağız} *is.* Hayvanlara takılan büyük çan; löngürdek. [DS]

lonkmak, [lonk-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-(g)-ur] (Yara için) zonklamak. [DS]

lop¹, [lap / lep / lop (*yans.*)] *is.* 1. Peltemsi, sulu ve cıvık maddelerin yere düşerek yayılmasını; buna benzer yürümeyi ve konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lop-ak lopak*. 2. *is.* Yuvarlak, iri ve yumuşak bir şeyin düşünce çıkardığı ses. 3. Hamurdan yapılmış topak. 4. Lokma. 5. *gnşl. sf.* Yuvarlak; iri ve yumuşak. 6. (Hamur yemeği için) iyi karıştırılmadığı için top top olmuş. ☞ **lop et**, *İyi pişmiş, yağsız iri parça et.* || **lop incir**, *İri ve yumuşak bir tür incir.* || **lop lop**, (*Yemek ve yutmak için*) *iri parçalar hâlinde; lop olarak.* || **lop olmak**, {ağız} (*Meyve, sebze için*) *çürümek; içi geçmek.* [DS] || **lop yumurta**, *Kabuklu olarak suda haşlanarak pişirilmiş yumurta.*

lop², [lop / löp / lup / lüp (*yans.*)] *is.* Atıştırarak, iştahla yemeyi ve yutmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lop-a-da-k, lop-çu, lop-cuk lopcuk, lop(p)-a-da-k, lop-ur lop-ur*

lop³, [Yun. lobós (*kulak memesi*) > Fr. lobe] *is.* 1. Yuvarlak ve yumuşak nesne. 2. *anat.* Bir organın birbirinden doğal olarak ayrılmış yuvarlak parçalarından her biri. 3. *bot.* Çiçek ve yaprak organlarının derince yarılmış genellikle yuvarlak parçaları. 4. *coğ.* Bir burgacın dışbükey kısmı.

lop⁴, [lop (*yans.*) / lüp] {ağız} *sf.* Karşılıksız; beleş. [DS]

lop⁵, [lop] {ağız} *is.* Kuka oyunu. [DS]

lop⁶, [? lop] {ağız} *is.* Küçük minder. [DS]

lopa¹, [lop-a] {ağız} *is.* Koyulaşmış yiyecek; lapa. [DS]

lopa², [lop-a] {ağız} *is.* Özellikle düğün gecelerinde, kız evi ile oğlan evi arasında gidiş gelişlerde yolu aydınlatmakta kullanılan gaza batırılarak sopa ucuna takılmış tezek. [DS]

lopadak, -ği [lop (*yans.*) > lop-a-dak] {ağız} *zf.* (Yutmak, yemek için) lop sesi çıkararak. [DS]

lopak¹, -ği [lap-ak / lop-ak] {ağız} *is.* İri kar parçası. ☞ **lapak lapak**, {ağız} (*Kar yağışı için*) *Lapa lapa.* [DS]

lopak², -ği [lap-ak / lop-ak] {ağız} *is.* Oyunda, bitiş sayısı; kama. [DS]

lopçu, [lop-çu] {ağız} *sf.* (Kişi için) kendisi çalışmadan başkalarının kazancı ile geçinen; hazır yiyici; beleşçi. [DS]

lopçuk, -ğu [lop-çuk] *is. biy.* 1. Küçük lop. 2. Bir lopun bölümlerinden her biri. 3. Embriyonlarda birbirine eşit olmayan iki çenekten küçüğüne verilen isim. ☞ **lopçuk içi**, (*Karaciğer için*) *lopçuğun içinde olan.* || **lopçuklar arası**, *Bir organın veya akciğerin lopçukları arasında bulunan veya oluşan.* || **lopçuk lopçuk**, {ağız} 1. (*Çocuğun mama yemesi*) *istekle; iştahla.* 2. (*Küçük çocuk için*) *toplu, şişman.* 3. (*Tükürük için*) *balgamli.* [DS]

lopçuklu, [lop-çuk-lu] *sf.* 1. Bir lopçuğu olan. 2. Lopçuklara ayrılmış olan.

lopçum, [lop-çu-m] {ağız} *sf.* Obur. [DS]

lopka¹, [? lopka] {ağız} *is.* Yağmur sularının biriktiği çukur. [DS]

lopka², [? lopka] {ağız} *is.* Hayvanlara takılan büyük çan. [DS]

loplak, -ği [lop-la-k] {ağız} *is.* 1. Yatak. 2. Yorgan. [DS]

loplatmak, [lop-la-t-mak] {ağız} *gçl. f.* [-ır] El çırp-mak. [DS]

loplop, [lop+lop] {ağız} *is.* Leblebi. [DS]

loplu, [lop-lu] *sf.* Loplari olan veya loplara ayrılmış olan.

loppadak, -ği [lop (*yans.*) > lop(p)-ada-k] (*lo'ppadak*) *zf.* Lop sesi çıkararak.

loppaz, [lop(p)-az] {ağız} *sf.* 1. Kendini beğenmiş; bencil. 2. Geveze. [DS]

loppolaşmak, [loppo-la-ş-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] (Ağaçlar için) su yürütmek. [DS]

lopuh, [lop-uh / lop-uk] {ağız} is. **1.** Yanağın şişmiş durumu. **2.** Bir aşık oyunu. [DS]

lopuk, -ğu [lop-uk] {ağız} is. **1.** Karnındaki yavruyu taşıyamayan koyun veya keçi. **2.** Yanağın şişkin durumu. [DS]

lopulmak, [lop-ul-mak] {ağız} döşl. f. [-ur] (İrilenmiş yara için) sancımak; ağrımak. [DS]

lopur, [lop (yans.) > lop-ur] is. Bir şeyi yutarken çıkan ses. ☞ **lopur küpür**, {ağız} 1. (İş için) çarçabuk; ivedilikle. 2. (Yuvarlanmak, düşmek için) paldır küldür. || **lopur lopur**, 1. Lop lop sesleri çıkararak. 2. (Et için) dolgun ve yumuşak.

lopuradak, [lop (yans.) > lop-ur-a-dak] {ağız} zf. (Yutmak ve yemek için) lop sesi çıkararak. [DS]

lopüt, -du [Ar. nebbüt => lopüt] {ağız} is. **1.** Sac üzerinde yufka ekmeği çevirmeye yarayan tahta araç; bisleğeç. **2.** Ucu daha kalın olan sopa. **3.** At üstünde oyun oynarken kullanılan bir metre uzunluğunda boyalı değnek. **4.** Mısır koçanı döverken kullanılan kalın sopa. **5.** Oyunda kullanılan ucu düğümlü mendil. **6.** Erkeklik organı. **7.** sf. Kaba saba. [DS]

lor, [Far. lūr لور] is. **1.** Peynir suyundan elde edilen ve taze olarak tüketilen bir tür peynir. **2.** {OsT} Peynir suyuna süt veya yoğurt katıp kaynatarak yapılan süt ürünü. **3.** {ağız} Şıranın tortusundan yapılan bir çeşit pekmez; reçel. [DS] **4.** {ağız} Eriyip çok yumuşak duruma gelmiş, parçalanmış peynir. [DS] **5.** {ağız} Kaymağı alınmış süttten yapılan yağsız peynir; çökelek. [DS] **6.** {ağız} Peynir suyu. [DS] ☞ **lorunu, peynirini görmemek**, {ağız} Hiçbir yararını görememek.

lordi, [? lordi] {ağız} is. **1.** Salyangoz. **2.** Sümüklü böcek. [DS]

lorentiyum, [Ernest Orlando Lawrence (Norveç asıllı Amerikalı fizikçi) > Fr. lawrencium] is. kim. 1961 yılında Berkeley'de kaliforniyum atomlarının bor iyonlarıyla bombardımanı sonucunda elde edilen, atom numarası 103 olan uranyum ötesi element; lavrensiyum, sembolü: Lr.

lori, [? lori لوری] is. **1.** {OsT} zool. Balıkçıla benzer bir kuş. **2.** {ağız} sf. Kötü. [DS]

lorik, -ği [? lorik] {ağız} is. Çocuk; yavru. [DS]

lorp, [lorp (yans.)] is. Emme sırasında çıkan ses. ☞ **lorp etmek**, {ağız} Yemeği çok yağlı yapmak. [DS]

lort, -du [Ang. Saks. hlford (ekmekçibaşı) > İng. lord] is. **1.** İngiltere'de eskiden toprak ağası anlamına kullanılan kelime. **2.** İngiltere'de babadan oğula veya ailenin ilk oğluna geçen veya kral tarafından bağışlanan dük, marki, kont, vikont ve baron gibi soyluluk unvanı. **3.** Yüksek Meclis anlamındaki Lortlar Kamarasının üyesi. **4.** mecaz. Çok zengin kimse. **5.** sf. mecaz. (Kişi için) sükseli; ka-

lantor; gösterişli. ☞ **lort gibi**, Refah içinde; şık ve zengin kimse; bolluk içinde; rahat biçimde. || **lortlar kamarası**, İngiliz parlamentosundaki senato.

lorta, [İt. lorta] (lo'rt) is. Ayakkabı kalıbının çapı.

loru, [? loru] {ağız} is. Obur. [DS]

loruk, -ğu [? loruk] {ağız} is. Takma ad. [DS]

losa, [? losa] {ağız} is. Kabuklarını yeni değiştirmiş, yumuşak durumda olan ıstakoz cinsi canlılar. [DS]

losdar, [? losdar / lostar] {ağız} is. Saman aktarmakta kullanılan beş dişli, büyük tahta yaba. [DS] ☞ **losdar atmak**, {ağız} Dayak atmak; dövmek. [DS]

losfar, [? losfar] {ağız} sf. Uyuşuk; tembel. [DS]

loska, [loska] {ağız} is. **1.** Kabak ezmesiyle yapılan tatlı. **2.** Kabak yemeği. [DS]

lostra, [İt. lustra (parlaklık)] (lo'stra) is. Ayakkabı boyama. ☞ **lostra salonu**, Ayakkabı boyanan yer.

lostracı, [lostra-cı] is. Lostra salonlarında ayakkabı boyacılığı yapan kimse.

lostromo, [İt. nostro (bizim) + uomo (adam) > nostromo (adamımız)] (lostro'mo) is. dnz. Ticaret gemilerinde tayfaların başı.

lostromoluk, -ğu [lostromo-luk] is. Lostromonun yaptığı iş ve mesleği.

losura, [? losura] {ağız} is. Oynak, arsız kadın. [DS]

losyon, [Lat. lavare (yıkamak) > lotuo (banyo suyu) > Fr. lotion] is. Deri ve saç bakımında kullanılan hafif alkollü veya alkolsüz kokulu su.

loş¹, [Erme. lavaş / Far. lāvāş => loş] {ağız} is. Sacda pişirilen bir tür uzun pide; lavaş. [DS]

loş², [? loş] {ağız} sf. **1.** Çok yaş; sırlıklam. **2.** (Kişi için) çok tembel; işe yaramaz; davranışları ağır olan. **3.** Sölpük; gevşek. [DS]

loş³, [Galce. loch] (l ince söylenir) sf. **1.** (Yer için) yeterince ışık almayan veya güneş ışığından yararlanamayan. **2.** (Işık veya ışık kaynağı için) az aydınlatan; yetersiz; az ışık veren.

loş⁴, [? loş] {ağız} is. Şölen; düğün yemeği. [DS]

loşalmak, [loş-al-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Gevşeklik gelmek; ağırlaşmak. [DS]

loşça, [loş-ça] (lo'sça, l ince söylenir) sf. Loş durumda; az ışıklı; yarı karanlık.

loşga, [loş-ga] {ağız} sf. (Kişi için) tembel; işe yaramaz. [DS]

loşkurtu, [loş-kur-t-u] {ağız} sf. Elinden bir şey gelmeyen; beceriksiz. [DS]

loşlaşma, [loş-la-ş-ma] is. Loşlaşmak eylemi veya durumu.

loşlaşmak, [loş-la-ş-mak] döşl. f. [-ır] Loş bir duruma gelmek; loş bir ışıkla aydınlanmak.

loşlaştırma, [loş-la-ş-tır-ma] is. Loşlaştırmak eylemi ve durumu.

loşlaştırmak, [loş-la-ş-tır-mak] gçl. f. [-ır] Loş bir duruma getirmek; loş bir ışıkla aydınlatmak; hafifçe aydınlatmak.

- loşluk**, **-ğu** [loş-luk] *is.* Loş olma durumu; alaca karanlık; yarı aydınlık.
- lot**, [İng. lot (*pay, kısmet*)] *is.* Borsada belli sayıda hisse senedini içeren demet.
- lota**, [Lat. lota] *is. zool.* Mezgitgillerden, tatlı sularda yaşayan iki sırt bir kuyruk altı yüzgeci, çenesinde sakalları bulunan, beş kg. kadar büyüyeabilen lezzetli bir balık; gelincik balığı, (*Lota lota*).
- lotarya**, [İt. loteria] (*lota 'rya*) *is.* Ad çekere oynanan kumar oyunlarının genel adı.
- lotaryacı**, [lotarya-cı] *is.1.* Lotarya oynayan kinise; lotarya oynayarak geçimini sağlayan kimse. **2.** Lotarya oynatan kimse.
- lotaryacılık**, **-ğı** [lotarya-cı-lık] *is.* Lotarya oynatma işi; lotaryacının yaptığı iş.
- loti**, [? loti] {ağız} *is.* Pisboğaz. [DS]
- loto**, [İt. lotto (*kader, kısmet*)] *is.* Talihli sayıları bulma esasına dayanan bir şans oyunu.
- lottik**, **-ği** [? lottik] {ağız} *is.* Sulu köfte. [DS]
- lotus**, [Yun. lotos / Lat. lotus] *is. bot.* Nilüfere benzeyen birçok su bitkisinin genel adı.
- lov**, [loğ / lov] {ağız} *is.* → loğ. [DS]
- lovantalık**, **-ğı** [lovanta-lık] {ağız} *is.* Tembellik; işsiz güçsüzlük. [DS]
- lover**, [? lover] {ağız} *is.* Bir metre uzunluğunda, yeşil ve büyük yapraklı, kokulu, tazeleyen hayvanların yemediği bir bitki. [DS]
- lovla**, [? lovla] {ağız} *is.* Düğün armağanı. [DS]
- lovlaz**, [? loğ-la-z / lov-la-z] {ağız} *is.* Fasulye. [DS]
- loylaz**, [? loğ-la-z / loylaz] {ağız} *is.* Fasulye. [DS]
- lozi**, [? lozi] {ağız} *is.* Tatlı ve güzel kokulu bir tür zerdali. [DS]
- lö**, [Çin. long / lung => lū] {eT} *is.* Ejderha. [İKPÖy.] [ETY]
- löbbalık**, **-ğı** [löb+balık] {ağız} *is.* Bir tür nehir balığı. [DS]
- löbet**, [Far. nevbet نوبت => nöbet / löbet] {ağız} *is.* Nöbet. [DS]
- löbür**, [? löbür] {ağız} *is.* Çukur. [DS]
- löbürdek**, [löb (*yans.*) > löb-ür-de-k] {ağız} *is.* Hayvanlara takılan büyük çan. [DS]
- löbüş**, [nöbet ? => löbüş] {ağız} *zf.* Kez; defa; sefer. [DS]
- löbüt¹**, **-dü** [löb-üt] {ağız} *is.* Göbek; büyük göbek. [DS]
- löbüt²**, **-dü** [löb-üt] {ağız} *sf.* Islak. [DS]
- löç**, **-cü** [löç] {ağız} *is.* Bahis; iddia. ☞ **löç kurmak**, {ağız} *Bahis tutuşmak.* [DS]|| **löç olmak**, {ağız} → loç olmak. [DS]
- löde**, [löde] {ağız} *sf.* İri; büyük. [DS]
- lödük**, **-ğü** [löd-ük] {ağız} *is.* **1.** Heykel. **2.** Nişan atılacak yer. [DS]
- löf**, [löf] {ağız} *is.* Kaba adam. [DS]
- lögün**, [lök-ün لوگون] {OsT} {ağız} *is.* → lökün. [DS]
- löhlemek**, [löh-le-mek] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(ü)-yor] Görmek. [DS]
- lök¹**, [lok / lök (*yans.*)] *is.* Binек ve diğer yük hayvanlarının koşması sırasında iç organlarının çalkalanması sonucu çıkan sesleri anlatan kök. [Zülfikar] *lök lök, lök-ü lökü*
- lök²**, [lök (*yans.*)] *is.* Şişmanlıktan, yaşlılıktan dolayı düzensiz adım atmayı, bu biçimde hareket etmeyi, yayılarak oturmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lök gibi oturmak, lök-lü, lök-men*
- lök³**, [Far. lāk ?] *is.* **1.** Koyu ve yapışkan bir tür Hint zamkı; kara sakız. **2.** Yumurta akı, zeytin yağı, pamuk ve kirecin dövülmesiyle elde edilen ve kırık, çatlak ve delik çanak çömlek ve künkleri yamamakta kullanılan bir tür macun. **3.** Kurşun lehimlemekte kullanılan pamuklu bez. **4.** Yumurta akı, zeytin yağı ile yapılan ve kırık çıkıkların iyileştirilmesinde kullanılan bir tür ilaç. **5.** Buğday unu ve yumurtadan yapılıp çocukların karnına konulan yakı. **6.** Sabun ve yumurta ile yapılıp ağrıyan yere konulan yakı. **7.** Gaz lambalarının makine kısmını cam kısmına tutturmaya yarayan şap. **8.** Büyük çamur parçası. **9.** Ekmeğin iyi pişmemiş durumu. **10.** Yalan. ☞ **lök adam**, {ağız} *Tok gözlü; cömert.* [DS]|| **lök gibi**, {ağız} *Koyu; kıvamlı.* [DS]
- lök⁴**, [Far. lūq لوق] {ağız} *is.* **1.** İri yapılı bir cins devenin erkeği. **2.** Erkek deve. **3.** İğdiş edilmiş deve. **4.** Tek hörgüçlü, damızlık, tüysüz deve. {eAT} {OsT} (*aynı*) **5.** Çökmüş, oturmuş deve. **6.** Kızgın, azgın deve. **7.** Doğurması yakın keçi. **8.** Gebe hayvan. **9.** Çaylak büyüklüğünde bir kuş. **10.** Hindi. **11.** Topaç. **12.** *sf.* Ağır ve hantal. [DS] ☞ **lök gibi**, *1. Bütün hantallığıyla. 2. Ağırbaşlı; oturaklı.*|| **lök gibi oturmak**, *Bir yere bütün ağırlığıyla yayılarak oturmak; çökmek.*|| **lök lök**, *1. Ağır ağır; yavaş yavaş; hantal bir vaziyette. 2. (Hayvanların gidişi için) hoplara hoplara, sıçraya sıçraya.*
- lökeçe**, [lök-e-çe ?] {ağız} *is.* Lökeşe. [DS]
- lökedirecen**, [lök-e+dire-cen] {ağız} *is.* Kağnıda üst ucu söveye, alt ucu dingile geçen ve sövelere dayanıklık sağlayan eğri ağaç parçası. [DS]
- löker**, [nöker (*asker*) > löker] {ağız} *is.* **1.** Önde giden; yol gösteren. **2.** Gelin olacak kıza arkadaşlarının yaptığı yemekli toplantı. [DS]
- lökeş**, [lök-geş / lökeş] {ağız} *sf.* (Kişi için) davranışları ağır; durgun. [DS]
- lökeşe**, [? lökeşe] {ağız} *is.* **1.** Yaban kazı. **2.** Çulluk. [DS]
- lökeşeği**, [? lökeşeği] {ağız} *is.* Çulluk. [DS]
- lökeşi**, [? lökeşi] {ağız} *is.* Çulluk. [DS]
- lökgeş**, [? lök-geç] {ağız} *is.* → lökeş. [DS]
- lökiye**, [? lökiye] {ağız} *is. bot.* Sardunya. [DS]
- lökklaz**, [? löklaz] {ağız} *sf.* Uyuşuk; tembel. [DS]

lökme, [lök-le-me] *is.* Löklemek eylemi.

lökmeğ, [lök-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Mühür mumu ile mühürlemek. [DS]

löklemek¹, [lök-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Bir şeyi gereğinden çok vermek. [DS]

löklemek², [lök-le-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Dişi deve için) erkek deve ile çiftleşmek. [DS]

löklemek³, [lök-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* **1.** Testi, çanak çömlek vb. eşyanın kırık ve çatlak yerlerini lök ile yamamak. **2.** Gaz lambalarının bozuk vidalı kısmını yakılarak eritilmiş şekerle yapıştırma. **3.** Mühür mumu ile mühürlemek.

löklemek⁴, [lök-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Aldatmak. [DS]

lök-lökü, [lök+lök-ü] {ağız} *is.* Küçük testi. [DS]

löklü, [lök-lü] {ağız} *sf.* **1.** Löklenmiş olan; lökü bulunan. **2.** (Kişi için) yaşı geçkin. **3.** (Adam için) iri yapılı. [DS]

lökme, [lök-me] {ağız} *is.* Suyun geçilebilecek sığ yeri; su geçidi. [DS]

lökme, [lök-mek] {ağız} *gçsz. f. [-er]* **1.** (Deve için) çökmek. **2.** Yaşlılık sebebiyle yürüyemeyerek çökmek. [DS]

lök- [Yun. leukos] *ön ek.* Başına getirildiği Latin kökenli terimlere "beyaz, ak" anlamı katan ön ek.

lökoblast, [Yun. leukos (ak) + blastos (tomurcuk) > Fr. leucoblaste] *is. biy.* Kemik iliğinde bulunan farklılaşmamış granülsüz hücre; miyeloblast.

lökoplast, [Yun. leukos (ak) + plastos (oluşmuş) > Fr. leucoplaste] *is. biy.* Bitki hücrelerinde sitoplazma içinde bulunan ve genellikle nişasta taneciklerini oluşturan cisimcik.

lökosit, [Fr. leucocyte] *is. tıp.* Kanda bulunan mikroplara karşı vücudu savunan, yapıca iri ve yuvarlak yapılı, beyaz ve çekirdekli lenf hücresi; akyuvar; lokosit.

lököz, [Fr. leucose] *is.* Dokularda akyuvarların çoğalması durumu; lösemi durumu.

lökü, [lök-ü] {ağız} *is.* **1.** Gebe hayvan; lök. **2.** Sürüye uyamayıp sık sık durup dinlenen koyun, keçi vb. hayvan. [DS]

lökümek, [lökü-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r]* Yaşlanmak. [DS]

lökün, [lök-ün لوكون] {OsT} {ağız} *is.* Zeytin yağı ile kireç karışımının dövülmesinden elde edilen ve toprak kapların çatlak ve kırıklarını onarmaya yarayan macun; lök. [DS]

lökünleme, [lök-ün-le-me] *is.* Lökünlemek eylemi.

lökünlemek, [lök-ün-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Lökünle onarmak; yapıştırmak.

löküs¹, [Fr. lux] {ağız} *is.* → lüks¹. [DS]

löküs², [Fr. luxe] {ağız} *sf.* → lüks². [DS]

löküz, [Fr. lux] {ağız} *is.* → lüks¹. [DS]

löle, [Far. lüle] {ağız} *is.* → lüle. [DS]

löleş, [löglez] (lö:leş) {ağız} *is.* Fasulye. [DS]

lölez, [löglez] (lö:lez) {ağız} *is.* Fasulye. [DS]

lölüklemek, [lölük-le-mek / lolük-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kâğıt, mukavva, deri gibi şeyleri yuvarlayıp boru haline getirmek. [DS]

lölleş, [löl-le-ş] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) ağır davranışlı, uyuşuk. **2.** Aptal. [DS]

löllös, [löl-le-ş] {ağız} *sf.* Aptal. [DS]

löllüş, [löl-lü-ş] {ağız} *sf.* (Kişi için) ağırbaşlı, saf ve biraz da şişman. [DS]

lölük, -**ğü** [löl-ük] {ağız} *sf.* **1.** Konuşmasını beceremeyen, saçma sapan konuşan. **2.** Kelimeleri doğru dürüst söyleyemeyen. [DS]

lölüyh, [löl-üyh] {ağız} *sf.* → lölük. [DS]

löm, [lömb (yans.) > lömb] *is.* Sallanma veya çalkalanmayı belirten söz. ☞ **löm löm**, {ağız} *1.* (Yutmak için) çiğnemedi ya da acele ile. *2.* (Devenin yürüyüşü için) salınarak ağır ağır. [DS]

lömb¹, [lamb / lımb / lömb (yans.)] *is.* Kap içindeki sıvıların çalkalanmasını, sıvı içine atılan bir şeyin çıkardığı sesi ve düşüşünü anlatan kök. [Zülfikar] *lömb-ür-de-mek, lömb-ür bömbür, lömb-ür-t*

lömb², [lamb / lomb / lömb (yans.)] *is.* Ansızın ortaya çıkmayı, yuvarlanmayı ve beklenmedik biçimde patavatsızca konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lömb-ür-de-mek, lömb-ür lömbür*

lömbüç, -**cü** [lömb (yans.) > lömb-üç] {ağız} *is.* Kaydırak oyununda kaleye dikilen taş; doma. [DS]

lömbür, [lömb-ür (yans.)] *is.* **1.** Dökülen suyun çıkardığı sesi anlatan söz. **2.** Yaylanı gibi sallanma hareketini belirtir. ☞ **lömbür bömbür**, {ağız} *1.* Ağız ağza; iyice dolu. *2.* (Yürüyüş için) kaba ve çirkin. [DS]|| **lömbür bömbür etmek**, Sıvının çalkalanmasından dolayı sallanmak; sıvının yüzünde bir inip bir çıkmak.

lömbürdek, -**ği** [lömb (yans.) > lömb-ür-de-k] {ağız} *sf.* Zamansız ve gereksiz ayakta dolaşan. [DS]

lömbürdemek¹, [lömb (yans.) > lömb-ür-de-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor]* **1.** Sallana salana, kös kös yürümek. **2.** Sıçrar veya hoplar gibi vücudu yukarı doğru kaldırarak yürümek. [DS]

lömbürdemek², [lömb (yans.) > lömb-ür-de-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor]* **1.** (Sıvının üzerindeki nesne için) dalgalanma yüzünden sallanmak. **2.** Gümbürdemek. [DS]

lömbürt, [lömb (yans.) > lömb-ür-t] {ağız} *is.* Sulama işlerinde kullanılmak için önü kapatılarak bir çukurda toplanmış sel suyu. [DS]

lömbürtü, [lömb (yans.) > lömb-ür-t-ü] {ağız} *is.* Ayağı yere vurarak, sıçraya sıçraya yürüyüş. [DS]

lömere, [Fr. numara] {ağız} *is.* Sayı. [DS]

lön, [lank / link / ling / long / löng / lönk / lön (yans.)] *is.* Dengesiz ve düzensiz yürümeyi, gidışı;

- kaba saba ve gelişigüzel konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lön lön*
- lönğ¹**, [lang / lanğ / lan / long / lonğ / löng (yans.)] *is.* Metal eşyaların birbirine dokunmasını, çarpmasını ve bu biçimde gürültü çıkararak konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lönğ-ür-dek*
- lönğ²**, [link / link / ling / long / löng / lönk / lön (yans.)] *is.* Dengesiz ve düzensiz yürümeyi ve gidişi; kaba saba ve gelişigüzel konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lönğ-ür-de-mek, lönğ-ür lönğ-ür*
- lönğalle**, [lönğ (yans.) > lönğalle ?] {ağız} *sf.* 1. Ağır canlı. 2. Sorumsuz. [DS]
- lönge**, [? lönge] {ağız} *is.* Ark kıyısındaki tarlalarda, yengeçlerin toprağın altında açtıkları, ark suyunu tarlalara geçiren delikler. [DS]
- löngez**, [Yun. loggos > longoz > löngez] {ağız} *is.* Çok çamurlu; bataklık tarla. [DS]
- lönğöz**, [Yun. loggos > longoz > lönğöz] {ağız} *is.* 1. Çok derin ve oldukça büyük durgun su. 2. Deniz veya nehirlerdeki derin çukurlar; su çevrisi. 3. Havuz gibi yapılarak içi taşla örülmemiş, su biriktiren büyük çukur. [DS]
- lönğül**, [lönğ (yans.) > lönğül] *is.* Düzensiz, gelişigüzel yürüyüş ifade eden söz. ☞ **lönğül lönğül**, {ağız} (*Devenin yürüyüşü için*) *yavaş ve salınarak.* [DS]
- lönğür¹**, [lönğ (yans.) > lönğ-ür] *is.* Düzensiz ve gelişigüzel salınarak yürümeyi ifade eden söz.
- lönğür²**, [lönğ-ür] {ağız} *is.* 1. Bir tür meyve şarabı. 2. Taştan oyularak yapılmış yoğurt süzmeye yarar kap. 3. Yayık. 4. Açılan bir çukura belirli bir uzaklıktan taş atmak suretiyle oynanan bir oyun. [DS] ☞ **lönğür lönğür**, {ağız} (*Yürüyüş için*) *çirkin.* [DS]
- lönğürdek¹**, -ği [lönğ (yans.) > lönğ-ür-de-k] {ağız} *sf.* (Adam için) iri yapılı; kaba saba. [DS]
- lönğürdek²**, -ği [lönğ (yans.) > lönğ-ür-de-k] {ağız} *is.* 1. "Longur longur" diye çok ses çıkaran büyük çan. 2. Tahterevallı. [DS]
- lönğürdemek**, [lönğ-ür-de-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(ü)-yor]* 1. (At için) koşarken yer sarsılmak. 2. (Deve, kurt ve köpekler için) yalandan koşmak. [DS]
- lönğüz**, [Yun. lòggos] {ağız} *is.* Girdap. [DS]
- lönk¹**, [lank / link / ling / long / löng / lönk / lön (yans.)] *is.* Dengesiz ve düzensiz yürümeyi ve gidişi; kaba saba ve gelişigüzel konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lönk lönk*
- lönk²**, [lönk] {ağız} *sf.* Çürümüş. [DS]
- löp**, [lop / löp / lup / lüp (yans.)] *is.* 1. Atıştırarak, iştahla yemeyi ve yutmayı anlatan kök. [Zülfikar] *löp löp, löp-ür löp-ür* 2. *sf.* İri ve yumuşak. 3. *is.* {ağız} Kemiksiz et. [DS] 4. {ağız} İri lokma. [DS] 5. {ağız} Karşılıksız ve parasız elde edilen; beleş. [DS] ☞ **löp löp**, *İri ve yumuşak olarak.*
- löpçü**, [löp-çü] {ağız} *is.* 1. Hazır yiyici; beleşçi. 2. Rüşvet alan kimse. [DS]
- löplek**, -ği [löp-le-k] {ağız} *is.* Darbuka. [DS]
- löplopçü**, [löp+löp-çü] {ağız} *is.* 1. Hazır yiyici; beleşçi. 2. Obur. [DS]
- löpüdek**, -ği [löp-üt(-ek)] {ağız} *zf.* (Yutmak için) birdenbire. [DS]
- löpür**, [löp (yans.) > löp-ür] *is.* Bir şeyi yer veya içerken çıkan ses. ☞ **löpür löpür**, {ağız} 1. *Löpür sesi çıkararak.* 2. (*Yemek için*) çok istekle ve ağızını şapırdatarak; *hapur hupur.* 3. (*Şişman bir kimse-nin bedenindeki yağlı kısımlar için*) *gevşek ve sar-sak.* [DS]
- lörkmek**, [lörk-mek] {ağız} *gçsz. f. [-er]* Hiçbir iş yapmadan tembel tembel oturmak. [DS]
- lös**, [Al. loess / löss] *is.* Bitkisel artıklardan meydana gelen soluk renkli, kolay dağılan ince balçık. ☞ **lös bebeği**, *Löste sık rastlanan ve biçimleri bazen küçük bir bebeğe benzeyen karbonat yumrusu.*
- lösemi**, [Fr. leucemie] *is. tıp.* Akyuvarların dokularda olağan dışı çoğalması biçiminde ortaya çıkan ve sebebi bilinmeyen hastalıkların genel adı; kan kanseri.
- lös¹**, [lös] {ağız} *sf.* 1. (İnsan veya hayvan için) tembel ve uyusuk. 2. (Kişi için) işini düzenli yapmayan; dağınık. 3. Güçlü. 4. Ağır. 5. Pis. [DS]
- lös²**, [lös] {ağız} *is.* Küçük toprak yığını; tümsek. [DS]
- lös³**, [lös] {ağız} *is.* 1. Leş. 2. *sf.* Çürümüş. [DS]
- löve**, [Fr. levée] *is.* 1. Kaldırma. 2. İskambil oyunlarında bir seferde alınan kâğıtların tümü; el.
- löver**, [Fr. revalver] {ağız} *is.* Tabanca. [DS]
- lövlez**, [loğlaz] {ağız} *is.* Fasulye. [DS]
- löylez**, [loğlaz] {ağız} *is.* Fasulye. [DS]
- Lr.** [Ernest Orlando Lawrence (Norveç asıllı Amerikalı fizikçi) > Fr. lawrencium] *is. kim.* 1961 yılında Berkeley'de kaliforniyum atomlarının bor iyonlarıyla bombardımanı sonucunda elde edilen, atom numarası 103 olan uranyum ötesi element olan lavrensiyumun sembolü.
- lü**, [-li / -lı / -lu / -lü / لُو / لِي] (-lü:) {OsT} *ek.* -lı.
- lu¹**, [eT. -liğ > -lı / -li / -lu / -lü] *yap. e.* → -lı.
- lu²**, [-lu / -lü] {eAT} *yap. e.* 1. İsimlerden sıfat yapar; -dan gelme; -a ilişkin. 2. -lıklı. 3. İsimlerden sıfat yapar; işlektir; -ı olan; -ı bulunan. *ad-lu, güç-lü, yazuk-lu, görk-lü*
- Lu.** [Lat. lutetia (Galva'da bir şehir) > Fr. lutetium] *is. kim.* Atom numarası 71, atom kütlesi 175 olan, henüz uygulama alanı bulunmayan ve çok nadir bulunan element olan lütesyumun sembolü.
- lu**, [Çin. long / lung => lü] (lu:) {eT} *is.* Ejderha; timsah. [EUTS]
- luab**, [Ar. lu'ab لعاب] (lua:b) {OsT} *is.* 1. Salya; tükürük. 2. Koyu şurup. 3. Bal, şekerli şurup vb.den yapılan tatlı. 4. Bitkilerden sızan yapışkan sıvı; zamk. ☞ **lu'ab-ı ankebüt**, {OsT} *Örümcek ağı.* || **lu-**

âb-ı gâv, {OsT} Güneşin veya başka bir ışığın parlaklığı. || **luâb-ı sürür**, {OsT} Sevinç tükrüğü. || **luâb-ı şems**, {OsT} Serap. || **luâbü'n-nahl**, {OsT} Bal. || **luâbü'ş-şems**, {OsT} Serap.

luabî, [Ar. lu'âbî/lu'âbîye لعابى / لعابيه] (lua:bi:) {OsT} *sf.* 1. Salya ile ilgili olan. 2. Salyaya benzeyen; salya gibi yapışkan olan. 3. Salya kıvamında olan.

luabin, [Ar. lu'âbîn لعابين] (lua:bi:n) *is.* Salyanın birleşiminde bulunan sudan başka bütün maddeler.

luabiye, [Ar. lu'âbî > lu'âbîye لعابيه] (lua:biye) {OsT} *sf.* → luabî.

lu'b, [Ar. lu'eb لعب] {OsT} *is.* Oyun eğlence. ☞ **lu'b-bâzân**, {OsT} Oyuncular. || **lu'b geçmek**, {OsT} Hile yapmak; oyun oynamak. || **lu'b-i taklit**, {OsT} Taklit oyunu; tiyatro.

lu'bet, [Ar. lu'bet لعبت] {OsT} *is.* 1. Oynanılan şey; oyuncak 2. Karagöz oyunu; kukla. 3. mecaz. Herkesin eğlencesi, oyuncağı olan kimse. 4. Herkesi şaşırtan durum veya şey. ☞ **lu'bet-bâz**, {OsT} Oyuncu; hokkabaz; kuklacı; hayalci. || **lu'bet-bâzân**, {OsT} Oyuncular. || **lu'bet-gâh**, {OsT} Oyun yeri; tiyatro. || **lu'betü'l-ayn**, {OsT} Göz bebeği.

lu'bi, [Ar. lu'bî لعبى] (lu:bi:) {OsT} *sf.* Oyunla ilgili olan.

lu'biyat, [Ar. lu'b > O. T. lu'biyât لعبيات] (lu-biya:t) {OsT} *is.* Sahne oyunları; cambazlık; hokkabazlık; tiyatro. ☞ **lu'biyat kumpanyası**, Sahne oyuncularının meydana getirdiği oyuncu takımı.

luc, [Far. lūc لوج] (lū:c) {OsT} *sf.* Şaşı.

lucaklık, -ğı [lucak-lık] {ağız} *is.* Kapların konulduğu tahta parçası; raf. [DS]

-lug¹, [il-mek (bir şeye takılı, ilintili, bağlı olmak) > il-(i)k il-(i)g (bağlayan) > -lık / -lik / -lığ / -lig / -luk / -luğ / -lük / -lüg] {eT} *yap. e.* → -lık.

-lug², [-lığ / -lig / -lağ / -leg / -luğ / -lüg] {eT} *yap. e.* → -lig.

lugat¹, [Ar. luğat (boğaz, dil) لغت] (lūgat) {OsT} *is.* → lūgat. ☞ **lūgat-çe**, {OsT} Küçük sözlük. || **lūgat-nüvîs**, {OsT} Sözlük yazar; sözlük yazarı. || **lūgat-perdâz**, {OsT} Konuşmalarında seçkin sözler kullanan; lūgat parlayan. || **lūgat-şinâs**, {OsT} İyi sözlük bilen.

lugat², [Ar. luğât لغات] (lūga:t) {OsT} *is.* 1. Kelimeler; sözler. 2. Sözlükler.

lugavi, [Ar. luğāvī لغوى] (lūgavi:) {OsT} *sf.* 1. Sözlüğe ilişkin. 2. Gerçek anlamda olan; sözlük anlamı ile ilgili. 3. Sözlükten, sözcükten anlayan.

lugaviyat, [Ar. luğaviyyât لغويات] (lūgaviya:t) {OsT} *is.* Sözlük bilimi; leksikoloji.

lugaviye, [Ar. luğaviyye لغويه] (lūgaviye) {OsT} *is.* → lugavi.

lugaviyyun, [Ar. luğaviyyūn لغويون] (lūgaviyyu:n) {OsT} *is.* Sözlük ile uğraşanlar; sözlükçüler.

lugaz, [Ar. luğāz لغز] (lūgaz) {OsT} *is.* 1. Bilmece; bulmaca. 2. Yanıltmaca. 3. ed. Manzum bilmece.

luğ, [Yun. līgda] {ağız} *is.* Luğ; alüvyon. [DS]

luğap, -bı [? luğap] {ağız} *is.* Ormandan açılmış tarla.

luğe, [luğe] {ağız} *is.* Köstebek. [DS]

luha, [Ar. luḥā لحا] (lūha:) {OsT} *is.* Sakallar.

luhayme, [Ar. luḥayme لحيه] {OsT} *is.* → lūhayme.

luhaza, [Ar. lūḥāza لحاضه] (lūha:za) {OsT} *is.* Göz ucuyla bir şeye dikkatli dikkatli bakma.

luhud, [Ar. luḥūd لحود] (lūhu:d) {OsT} *is.* 1. Çukurlar. 2. Mezarlar; kabirler.

-luk, [il-mek (bir şeye takılı, ilintili, bağlı olmak) > il-(i)k il-(i)g (bağlayan) > -lık / -lik / -lığ / -lig / -luk / -luğ / -lük / -lüg] {eT} *yap. e.* → -lık.

luk¹, [lak / liğ / lık / lok / luk (yans.)] *is.* Sıvıların kap içinde çalkalanmasını, kaynatılmasını ve buna benzer seslerle gülmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *luk luk, luk-ur lukur* ☞ **luk luk**, {ağız} Kaynayan su sesi. [DS]

luk², [? luk] {ağız} *sf.* 1. Çelimsiz. 2. Konuşmasını, giyinmesini beceremeyen. [DS]

luk³, [Far. lūḳ لوق] (lū:k) {OsT} *is.* Kısa tüylü yük devesi; lök.

lukata, [Ar. luḳāṭa لقطه] (lūkata) {OsT} *is.* Yerden toplanan şey.

lukme, [Ar. luḳme لقمه] (lūkme) {OsT} *is.* Lokma. ☞ **lūkme-şümâr**, 1. Herkesin lokmasını sayan. 2. mecaz. Cimri; hasis; pinti.

lukta, [Ar. luḳṭa لقطه] (lūkta) {OsT} *is.* Yerden toplanan şey.

lukur, [luk (yans.) > luk-ur] {ağız} *is.* Kaynama ve dökülme sırasında suyun çıkardığı ses. ☞ **lukur lukur**, {ağız} (Kaynamak için) lıkar lıkar. [DS]

lul, -li [Far. lūl لول] (lū:l) {OsT} *is.* 1. Şarkı söyleyen, dans eden kadın. 2. Utanmaz, hafifmeşrep kadın. 3. *sf.* Nazik; ince; soytarı. 4. Herkesin eğlencesi olan; soytarı.

lula, [Far. lūle => lūle] {ağız} *is.* 1. Pipo. 2. Değirmende suyun az olduğu zamanlarda seviyeyi yükseltmek için çıkışa konulan dar halka. [DS]

lule, [Far. lūle لوله] (lū:le) {OsT} *is.* 1. Çeşme vb. yerlere takılan küçük boru; lüle. 2. {ağız} Sigara ağızlığı. [DS] 3. *sf.* (Kadın için) utanmaz; hayasız. 4. Nazik ve zarif.

luli, [Far. lūlī لولى] (lū:li:) {OsT} *is.* → lul.

- lulu**, [Fr. loulou] *is.* Dik kulaklı, sivri üçgenimsi başlı, uzun ve bol tüylü bir süs köpeği.
- luluk**, [-lı-lık / -lilik / -luluk / -lülük] *yap. e.* → -lilik.
- lumbago**, [Lat. lumbus (*kalça*) + ago (*acı*) > lumbago] (*lumba'go*) *is. tıp.* Çoğu zaman bir şey kaldırırken belin ani bükülmesi yüzünden, bel omurları hizasında birdenbire meydana gelen ağrılı durum.
- lumun**, [Yun. lemoni] {ağız} *is.* Limon. [DS] ☞ **lumun duzu** (tuzu), {ağız} *Limon tuzu.* [DS]
- lunapark**, [Rus. Lunaçarskiy (*Rus siyaset adamı*) > luna + Fr. parque] *is.* Açık havada ve geniş bir alanda kurulmuş bulunan atlıkarınca, dönme dolap, nişan tahtası vb. oyun ve eğlence birimlerinin bulunduğu eğlence yeri.
- lungua**, [Çin. lien-hua] {eT} *is.* Lotus çiçeği. [EUTS]
- lungur**, [lung-ur] {ağız} *is.* 1. Huni. 2. Yoğurt süzmede kullanılan yumuşak taştan oyulmuş kap. [DS]
- lup**, [Fr. loupe (*yumru*)] (*lúp*) *is.* Büyüteç.
- lup**, [lop / löp / lup / lúp (*yans.*)] *is.* 1. Atıştırarak, iştahla yemeyi ve yutmayı anlatan kök. [Zülfikar] *lut etmek* 2. {ağız} *is.* Undan pişirilen bir yemeğin koyusu. [DS] ☞ **lup etmek**, {ağız} *Eline geçeni yemek.* [DS]
- lupara**, [İt. lupara] (*lupa'ra*) *is. argo.* Mafya adamlarının hesaplaşmada kullandıkları kısa namlulu tüfek.
- lupba**, [? lupba] {ağız} *is.* Erkek cinsel organı. [DS]
- luri**, [Far. lūrī لوری] (*lū:ri:*) {OsT} *is. tıp.* Cüzam hastalığı.
- lurzi**, [? lurzi] {eT} *is.* Topuz; sopa. [EUTS]
- lus**, -ssi [Ar. laşş > luşş لص] {OsT} *is.* Hırsız.
- lusus**, [Ar. luşş > luşüş لصوص] (*lusu:s*) {OsT} *is.* Hırsızlar.
- lut**, [Far. lūt لوت] (*lū:t*) {OsT} *sf.* 1. Çıplak. 2. (Yemek için) tatlı.
- luta**, [Ar. fūta فوتة] {ağız} *is.* Başörtüsü. [DS]
- lutf**, [Ar. lūtf لطف] (*lū:tf*) {OsT} *is.* 1. Hoşluk; güzellik. 2. İyilik; iyi davranış. ☞ **lūtf-dīde**, {OsT} *İyilik gören.* || **lūtf-ı ahlāk**, {OsT} *Huy güzelliği; yaradılış güzelliği.* || **lūtf-ı amīm**, {OsT} *Kamu işlerinin düzenliliği.* **lūtf-ı mizāc**, {OsT} *Ahlak güzelliği.* || **lūtf-ı yār**, {OsT} *Sevgilinin güzelliği.* || **lūtf-kār**, {OsT} *İyilikle muamele eden; hoş davranan.* || **lūtf-kārāne**, {OsT} *İyilik edene yakışır biçimde.* || **lūtf-kārī**, {OsT} *İyilikçilik; cana yakın oluş.* || **lūtf-perver**, {OsT} *İyi davranan; güzel yaklaşan.* || **lūtf-şīār**, {OsT} *İyilikte bulunan; lütfeden.* || **lūtf-ullāh**, {OsT} *Allah'ın lūtfu; Allah'ın kayrası.*
- lutfen**, [Ar. lūtfen لطفًا] (*lū'tfen*) {OsT} *is.* → lūtfen.
- lütî**, [Ar. lūt (*kavim adı*) > lūtî لوطى] (*lū:ti:*) {OsT} *sf.* Lüt kavminin helak olmasına sebep olan erkek erkeğe cinsel ilişkiyi alışkanlık edinmiş olan; homoseksüel; eş cinsel.
- lutr**, [Fr. loutre] *is.* 1. Su samuru. 2. Su samurundan elde edilen post. 3. *sf.* Bu posttan yapılmış olan.
- luu**, [Çin. long / lung => lū] {eT} *is.* Ejderha; timsah. [EUTS]
- luub**, [Ar. lu'ub لعوب] (*lūub*) {OsT} *is.* → lū'b.
- luva**, [? luva] {ağız} *is.* Kuzu yünü. [DS]
- luvaz**, [loğ-la-z] {ağız} *is.* Fasulye. [DS]
- luveyha**, [Ar. levḥa > luveyḥā لويحة] (*luveyha:*) {OsT} *is.* 1. Levhacık. 2. *fiz.* Lamel.
- lü**, [eT. -līg > -lı / -li / -lu / -lū لو] *yap. e.* → -lı.
- lü¹**, [lü (*yans.*)] *is.* Sıvıların dar bir kanaldan akışını anlatan kök. [Zülfikar] *lü lü, lü+lü-k, lü-lük*
- lü²**, [Çin. long / lung => lū] {eT} *is.* Ejderha. [ETY]
- lüb**, -bbü [Ar. lübb لب] {OsT} *is.* 1. İç; öz. 2. Akıl; ruh; sağ duyu. 3. Kabuklu meyvelerin içi, etli kısmı. 4. *sf.* Bir şeyin en iyisi, özü, halisi. ☞ **lübb-ü sin**, {OsT} *Diş özü.* || **lübbü'l-cevz**, {OsT} *Ceviz içi.*
- lūban**, [Ar. lūbān لوبان] (*lūba:n*) {OsT} *is. bot.* 1. Günlük ağacı. 2. Bu ağaçtan çıkarılan reçine; günlük zamk. 3. İş; meşguliyet; görev. ☞ **lūbān-ı Cāvī**, {OsT} *Cava zamk.*
- lūbbī**, [Ar. lūbbī لبي] (*lūbbi:*) {OsT} *sf.* Özle ilgili olan; içe ait.
- lūbbiye**, [Ar. lūbbiye لبييه] {OsT} *sf.* → lūbbī.
- lūbs**, [Ar. lūbs لبس] {OsT} *is.* Giyme.
- lūbse**, [Ar. lūbse لبسه] {OsT} *is.* Sözün karışıklığı.
- lūbub**, [Ar. lūbb > lūbūb لوبوب] (*lūbu:b*) {OsT} *is.* 1. İçler; özler. 2. Kabuklu meyvelerin içi. 3. *mecaz.* Her şeyin en iyileri.
- lūbus**, [Ar. libās > lūbūs لبوس] (*lūbu:s*) {OsT} *is.* Giyecekler; elbiseler; giysiler.
- lūbye**, [Ar. lūbbiye لبييه] {ağız} *is.* Börtülce. [DS]
- lūc**, -ccü [Ar. lūcc ليج] {OsT} *is.* Kalabalık; cemaat; güruh.
- lūcce**, [Ar. lūcce لجة] {OsT} *is.* 1. Engin deniz. 2. Kalabalık; güruh. 3. Gümüş. 4. Ayna. ☞ **lūcce lūcce**, {OsT} *Dalga dalga.*
- lūcec**, [Ar. lūcec ليج] {OsT} *is.* 1. Engin sular; denizler. 2. Kalabalıklar; cemaatlar.
- lūceyn**, [Ar. lūceyn لجين] {OsT} *is.* Gümüş.
- lūcme**, [Ar. lūcme لجمه] {OsT} *is.* coğ. Irmak ağzı.
- lūcuzetli**, [lūcuzet-li] (*lūzu:cetli*) *sf.* Yapışkan; tutkalla benzeyen; yapış yapış.

- lücüm**, [Ar. lücüm لجم] {OsT} is. Gemler.
- lüç**, -cü [? lüç] {ağız} sf. Konuşmadan, sessizce duran. [DS]
- lüçnüt**, [Gençek. lüçnüt] {eT} is. Buğday vb. şeyleri temizlemekte köylülerin yardımlaşması; imece; [DLT]
- lüfah**, [Ar. lüfah لفاح] (lüfa:h) {OsT} is. bot. Güzelhatun çiçeği.
- lüfahin**, [Ar. lüfahin لفاحين] (lüfa:hi:n, h kalın söyle-nir) {OsT} is. tıp. Atropin.
- lüfen**, [Ar. lüffan لفان] {OsT} is. Mayhoş nar.
- lüfer**, [Yun. goufari / gompharion] is. zool. Hanigillerden, sırtı koyu, yanları açık mavi veya yeşilimsi gümüşi, karnı parlak beyaz, yüzgeçleri çoğunlukla renksiz ve mat, ülkemiz denizlerinde bol bol bulunan, gövdesi hafif pullu, boyunun büyüklüğüne göre defne yaprağı (10 cm'ye kadar), çinakop (10-15 cm), sarı kanat (15-20 cm), lüfer (20-30 cm), kofana (30 cm'den büyük) adlarını alan, eti beyaz ve lezzetli balık, (*Temmadon saltador*). ☞ **lüfere çıkmak**, *Lüfer avlamak*.|| **lüfer otu**, bot. *Dünyada ekvator bölgesi dışında hemen her yerde yetişen, yaprakları 3-5 yaprakçıktan oluşan, küçük saplı, sarı, kırmızı veya beyaz çiçekli, bakla biçimli meyvesi olan tek yıllık otsu bitki, (Lotus)*.
- lüferci**, [lüfer-ci] is. 1. Lüfer avcısı. 2. Lüfer yemeyi seven kişi.
- lüfergiller**, [lüfer-gil-ler] is. zool. Levrek balığımsıgillerden örnek türü lüfer olan, sıcak ve ılık denizlerin orta sularında yaşayan, yırtıcı ve saldırgan kemikli balıklar familyası, (*Pomatomidae*).
- lüfeyfe**, [Ar. lüfeyfe لفيفه] {OsT} is. bot. 1. Bürümcük. 2. bot. Küçük çiçek yaprağı topluluğu.
- lüffah**, [Ar. lüffah لفاح] {OsT} is. Adam otu, (*Mandragora autumnalis*).
- lüffan**, [Ar. lüffan لفان] {OsT} is. Ekşi nar.
- lüg¹**, [il-mek (bir şeye takılı, ilintili, bağlı olmak) > il-(i)k il-(i)g (bağlayan) > -lık / -lik / -lîğ / -lîg / -luk / -luğ / -lük / -lüg] {eT} yap. e. → -lık.
- lüg²**, [-lîğ / -lîg / -lağ / -leg / -luğ / -lüg] {eT} yap. e. → -lîğ².
- lügat**, -ti [Ar. lügat لغت] {OsT} is. 1. Bir dildeki kelimelerin tümünü veya bir kısmını, genellikle alfabe sırasına göre aynı dil veya yabancı bir dilde tanımlayan kitap; sözlük. 2. Kelime; söz. 3. Lügat kitabı; sözlük. ☞ **lügat paralamak**, *Konuşma sırasında günlük dilde kullanılmayan ve herkesin anlayamayacağı türden kelimeleri kullanmak*.
- lügatçe**, [Ar. lügat + Far. -çe لغتجه] {OsT} is. 1. Küçük sözlük. 2. Belirli bilim ve sanat dalı ile ilgili terimleri açıklayan sözlük. 3. Bir kitabın sonuna eklenen ve kitapta geçen bazı kelimeleri açıklayan sözlük.
- lügatçi**, [lügat-çi] is. Sözlük uzmanı; sözlük yazar; sözlük hazırlayan.
- lügatçilik**, -ği [lügat-çi-lik] is. Sözlük yazarlığı; sözlükçülük.
- lügavi**, [Ar. lügāvi لغوى] (lügavi:) {OsT} sf. → lugavi.
- lügaviyat**, [Ar. lügaviyyāt لغويات] (lügaviya:t) {OsT} is. → lugaviyat.
- lügaviyun**, [Ar. lügaviyyūn لغويون] (lügaviyyu:n) {OsT} is. → lugaviyat.
- lüğep**, [? lüğep] {ağız} is. Ormandan açılmış tarla. [DS]
- lühat**, [Ar. lühat لهات] (lüha:t) {OsT} is. anat. Küçük dil.
- lühaymat**, [Ar. lühayme > lühaymāt لحيمات] (lühayma:t) {OsT} is. Etçikler.
- lühayme**, [Ar. lühayme لحيمه] {OsT} is. Etçik.
- lühi**, [Ar. lühī لهي] (lühi:) {OsT} is. anat. Küçük dil.
- lühub**, [Ar. lühüb لهوب] (lühu:b) {OsT} is. Dar boğazlar; geçitler; kanyonlar.
- lühud**, [Ar. lahd > luḥūd لحود] (lühu:d) {OsT} is. 1. Mezarlar. 2. Çukurlar. ☞ **lühüd-ı şühedā**, {OsT} *Şehitlerin kabirleri; şehitlik*.
- lühuf**, [Ar. liḥaf > luḥūf لحوف] (lühu:f) {OsT} is. 1. Örtüler; örtünecek şeyler. 2. Sargılar.
- lühuk**, -ku [Ar. lühūk لحوق] (lühu:k) {OsT} is. Ulaşma; erişme; iltihak etme; birleşme; katılma.
- lühum**, [Ar. laḥm > lühūm لحوم] (lühu:m) {OsT} is. Etler. ☞ **lühūm-ı lezize**, {OsT} *Lezzetli etler*.
- lühun**, [Ar. laḥn > lükūn لحون] (lühu:n) {OsT} is. Nağmeler; ahenkler.
- lük**, [il-mek (bir şeye takılı, ilintili, bağlı olmak) > il-(i)k il-(i)g (bağlayan) > -lık / -lik / -lîğ / -lîg / -luk / -luğ / -lük / -lüg] {eT} yap. e. → -lık¹.
- lük**, [Far. lāk > lük لك] is. 1. Boyacılıkta kullanılan Hint zıncı; lök; laka. 2. Yoğun ve kalın şey. 3. Kızıl boya. 4. Ur; sıraca. ☞ **lük boyası**, *Kırmızı boya*.
- lükah**, [Ar. lükaḥ لقاح] (lüka:h) {OsT} is. Adam otu, (*Mandragora autumnalis*).
- lükata**, [Ar. luḳāṭa لقاطة] (lüka:ta) {OsT} is. 1. Sokakta bulunan ve sahibi belli olmayan şey. 2. huk. Malik ve zilyedin elinden iradesi dışında çıkan ve henüz kimsenin zilyedine girmemiş olan taşınır mal.
- lükateçin**, [Ar. luḳāṭa + Far. -çin لقاطةجين] (lüka:te-çi:n) {OsT} sf. Değersiz şeyleri toplayan.

löknet, [Ar. löknet لكتنت] {OsT} is. Konuşmadaki tutukluk; pelteklik. ☞ **löknet-i elhân**, {OsT} *Seslerin, ezgilerin peltekligi.*

lökunet, [Ar. löknünet لكونت] (*löknu:net*) {OsT} is. Pelteklik; dildeki tutukluk.

lüks¹, [Fr. lux (*marka*)] is. 1. Hava basıncı yardımcıyla içindeki gaz yağın buharlaştırarak yakacak bir düzenekle çalışan ve daha çok aydınlık veren bir tür petrol lambası; lüks lambası. 2. Aynı düzeneklere sahip sıvılaştırılmış petrol ile çalışan lamba. ☞ **lüks lambası**, *Lüks.*

lüks², [Lat. lux > Fr. lüx] is. fiz. Metre kare başına düzgün olarak dağılmış ve dik yönde 1 lümenlik ışık akısı alan bir yüzeyin aydınlanmasına eşit aydınlık ölçüsü birimi, sembolü: lx.

lüks³, [Lat. luxus > Fr. lüxe (*israf; aşırılık, tantana*)] is. 1. Değerli eşyalardan oluşmuş ortam. 2. Pahalı ve kibar yaşayış; aşırı gösteriş; gereksiz masraf; şatafat. 3. Bir kimsenin gerçek ihtiyacı dışında kendine tanıdığı pahalı sayılabilecek zevk; alışkanlıkları dışında kalmakla birlikte arada bir kendine özel zevk için istediği şey. 4. Kişi ve toplum için gerekli görülmeyen hatta bütünüyle gereksiz olduğu düşünülen şey; gerekli olma sınırlarını aşan, gereksiz sayılan şey. 5. sf. Sıradan olmayıp pahalı zevkleri karşılayan. 6. sf. Gösterişli; görkemli; şatafatlı. ☞ **lüks baskı**, *matb. Kitapların normal baskılarının dışında iyi cins kâğıtlara yapılan baskısı.* || **lüks hayat**, *Normal yaşayışın dışında fazla masraf gerektiren gösterişli, süslü ve şatafatlı yaşayış.* || **lüks koltuk**, *Sinema ve tiyatro salonlarında özel bölmelerde bulunan ve diğerlerine göre ücreti yüksek olan koltuk.* || **lüks mevki**, *Yolculuk vb. yerlerde özel olarak düzenlenmiş ve daha iyi hizmet verilen yer.* || **lüks tarife**, *Lüks mevki için verilen hizmet karşılığı olarak alınan yüksek ücret.*

lüksmetre, [Fr. luxmètre] (*lüksme'tre*) is. Birim zamanda, birim yüzeye düşen ışık enerjisini ölçmeye yarayan alet; aydınlıkölçer.

lükta, [Ar. lükta لقطه] {OsT} is. fikh. Sokakta bulunup sahibi çıkmadığı için sahiplenilen şey.

lükünnet, [Ar. lükünnet لكونت] (*lükü:net*) {OsT} is. Pelteklik; dildeki tutukluk.

lüla, [Far. lüle] {ağız} is. İki ağaç borunun birbirine geçmesini sağlayan, borunun birindeki çıkımtı. [DS]

lüle, [Far. lüle لوله] is. 1. Bükülmüş, dürülmüş olan şey. 2. Tütün çubuğu, pipo, nargile vb.nin ucuna takılan pişmiş balçıktan tütün yuvası. 3. Kâğıt külah. 4. Toprak testi, çaydanlık vb.nin emziği. 5. Saç kıvrımı; bukle. 6. Musluksuz su borusu; bir haznedan dışarıya sıvı akışını sağlamak amacıyla çeperde açılan deliğe takılan boru. {ağız} (*aynı*) [DS] 7. Akış halindeki bir akışkanın hızını arttırmaya yarayan profillendirilmiş boru parçası. 8. Bazı nefesli

çalgılarda kamışa verilen ad. 9. Eskiden kullanılan sekiz masura miktarı ile ifade edilen ve 30 dirhem (96, 210 gr) gelen bir kurşun kürenin içinden geçtiği (2,553 cm. çaplı) bir borudan geçen akarsu ölçüsü birimi. 10. Demirci körüğünün borusu. 11. {ağız} Tüfek namlusu. [DS] 12. Baldırdaki içi boş kemik. 13. {ağız} Demirci körüğünün borusu. [DS] ☞ **lüle kemiği**, {ağız} *Baldırdaki içi boş kemik.* [DS] || **lüle lüle**, *Lüleler biçiminde kıvrılmış olan; lüleler halinde.* || **lüle taşı**, *Yerin derin katlarında geniş yığınlar halinde bulunan, suya değince sabun gibi yumuşadığı için kolaylıkla işlenebilen, kimyasal formülü 2MgO + 3SiO₂ + 2H₂O olan hidratlı doğal magnezyum silikat; Eskişehir taşı, manyezit; deniz köpüğü.*

lüleci, [lüle-ci] is. Nargile ve çubuklarda kullanılan lüle denilen tütün yuvalarını yapan kimse. ☞ **lüleci çamuru**, *Lüle yapımında kullanılan süzölmüş kızıl balçık.*

lüleciler, [lüle-ci-ler] {OsT} is. Çubuklarda kullanılan lüleleri yapan sanatçılar.

lülecilik, -ği [lüle-ci-lik] is. Lülecinin ve lületaşı işçisinin yaptığı iş; lüle yapma sanatı.

lüleli, [lüle-li لوله لي] sf. 1. Lülesi olan; lüle takılmış olan. 2. (Saç için) kıvrım kıvrım; bukleli. 3. {ağız} is. zool. Çulluk. [DS] 4. {ağız} Toprak ibrik. [DS] ☞ **lüleli bardak**, {OsT} *Emzikli bardak.*

lülenmiş, [lü-le-n-miş] {ağız} sf. Bedelsiz; beleş. [DS]

lülle, [Far. lüle] {ağız} is. Lüle. [DS] ☞ **lülle lülle**, {ağız} (*Suyun akışı için*) *köpüklü köpüklü.* [DS]

lüllü, [Far. lüle] {ağız} is. 1. Lüle. 2. Musluk. 3. İnce boru. 4. Huni biçimindeki kese kâğıdı. 5. Çocuğun erkeklik organı. 6. Domates. 7. Dağın sivri yeri. 8. Un ve bulgur karışımından yapılan hamurun, suda pişirilmiş nohut büyüklüğündeki parçaları üstüne, kıyma, soğan, domates salçası dökülerek yenilen bir tür yemek. 9. Havuzun ortasında suyun aktığı taş boru. [DS]

lüllük, -ğü [lül(l)-ük] {ağız} is. 1. Musluk. 2. İnce boru. 3. Huni biçiminde yapılmış kesekâğıdı. 4. Çocuğun erkeklik organı. [DS]

lü'lü, -ü'ü [Ar. lü'lü' لوء لوء] (*lü-lü*) {OsT} is. 1. İnci. 2. mecaz. El değmemiş; bâkire. ☞ **lü'lü-bâr**, {OsT} *İnci yağdırın; inci yağmuru.* || **lü'lü-feşân**, {OsT} *İnci saçan; sevgilinin gülüşü.* || **lü'lü-i lalâ**, {OsT} *Parlak inci.* || **lü'lü-i meknün**, {OsT} *Kabuğu ile birlikte midyenin içinde saklı olan inci; bâkire; el değmemiş.* || **lü'lü-i münazzad**, {OsT} *İ. İnci dizisi; inci kolye.* 2. mecaz. *Güzel ve düzgün dişler; inci gibi dişler.* || **lü'lü-pâş**, {OsT} *İnci saçıcı; inci saçan.* || **lü'lü-i şah-vâr**, {OsT} *İri taneli inci.*

lülü, [lüle > lülü] {ağız} is. 1. Uzun sigara ağzılığı. 2. Çocuğun erkeklik organı. 3. Çark işi olmayıp elle yapılan toprak testi. [DS]

-**lülük**, [-lı-lık / -lilik / -luluk / -lülük] yap. e. → -lilik.

lülük, -**ğü** [lüle > lülük] {ağız} is. 1. Musluk. 2. Baldırdaki içi boş kemik; baldır kemiği; uyluk kemiği. 3. İnce boru. 4. Çaydanlık ve demliğin emziği. 5. Huni biçiminde yapılmış kâğıt külah. 6. Çocuğun erkeklik organı. 7. Domates. 8. Dağın sivri yeri. 9. Un ve bulgur karışımından yapılan hamurun suda pişirilmiş nohut büyüklüğündeki parçaları üstüne, kıyma, soğan, domates salçası dökülerek yapılan bir yemek. [DS]

lülükler, [lülük-ler] {ağız} is. Toprak ibrik. [DS]

lülüt, -**dü** [? lülüt] {ağız} is. Çitlembik ağacının meyvesi. [DS]

lülüyh, [? lülüh] {ağız} is. Çaydanlık, demlik emziği. [DS]

lümbek, -**ği** [lümb (yans.) > lümb-ek / limb-ek] {ağız} sf. Aptal. [DS]

lümbürlüp, [lümb (yans.) > lümb-ür+lüp] {ağız} sf. Karşılıksız ve parasız elde edilen; beleş. [DS]

lümbürlüpçü, [lümb (yans.) > lümb-ür+lüp] {ağız} is. 1. Hazır yiyici; beleşçi. 2. Rüşvet alan kimse. [DS]

lümen, [Lat. lumen (ışık)] is. 1. fiz. Işık şiddeti birimi 1 mum olan noktasal bir ışık kaynağının 1 steradyanlık açı içine gönderdiği ışık akısına eşit ışık akısı birimi. 2. biy. Tüp ya da kese biçiminde herhangi bir organ ya da organcığın iç boşluğu.

lümensaat, -**ti** [Lat. lümen + Ar. saat] is. fiz. Işık miktarı birimi lümenlik ışık akısıyla bir saatte yayılan ışık miktarı.

lümpen, [Al. lumpe (kaba) + proletariat] is. Sınıf bilinci taşımayan işçi sınıfına Marx'ın verdiği ad.

lünc, [Ar. lünc لُج {OsT}] is. 1. Dudak. 2. Ağzın içi. 3. sf. Çolak.

lünet, [Fr. lunète] is. Gözlük camı; gözlük.

lünger, [lüng (yans.) > lüng-er] {ağız} is. Yağmur birikintisi. [DS]

lüngür, [lüng (yans.) > lüng-ür] {ağız} is. 1. Kuyu gibi dibi derin yer. 2. Çeşme oluğu. [DS]

lüngür, [lüng (yans.) > lüng-ür] {ağız} is. 1. Yoğurt biriktirmeye ve süzmeye yarayan yumuşak taştan oyulmuş kap. 2. Şıra çıkarmaya veya biriktirmeye yarayan dibi harçla sıvanmış yer. [DS]

lüp¹, [lop / löp / lup / lüp (yans.)] is. 1. Atıştırarak, iştahla yemeyi ve yutmayı anlatan kök. [Zülfikar] lüp lüp, lüp-e konmak, lüp-çü-lük, lüp-e-dek. 2. Büyük bir şeyi kolayca yutarken çıkarılan ses. ☞ **lüp diye yutmak**, *Birdenbire ve kolayca yutmak.* || **lüp lüp atmak**, *Bir şeyi aç gözlülükle çabuk çabuk yemek.*

lüp², [lüp (yans.)] {ağız} is. 1. argo. Hiç emek harcamadan, kolayca elde edilen şey; beleş. 2. Sünnet ve evlenme törenlerinde verilen yemek. [DS] ☞ **lüpe konmak**, *argo. Bir şeyi hiç emek harcamadan, ko-*

lay ve bedelsiz olarak elde etmek; hazıra konmak; hazır bulmak.

lüpçü, [lüp-çü] {ağız} is. is. 1. Bir şeyi hiç emek harcamadan, kolay ve bedelsiz olarak elde etmeyi seven; hazırcı; hazır yiyici; beleşçi. 2. Rüşvet alan kimse. [DS]

lüpçük, -**ğü** [lüp-çük] {ağız} sf. (Çocuk için) yerinden kımıldayamayacak kadar şişman. [DS]

lüpçülük, -**ğü** [lüp-çü-lük] is. argo. Bir şeyi hiç emek harcamadan, kolay ve bedelsiz olarak elde etme durumu; hazırcılık; lüpçü olma durumu.

lüpedek, [lüp-e-de-k] (*lüpe'dek*) {ağız} zf. (Yumuşak ve küçük şeyi yutarken) kolayca, birdenbire. [DS]

lüpedenek, -**ği** [lüp-e-den-ek] (*lüpede'nek*) {ağız} zf. → lüpedek. [DS]

lüpletme, [lüp-le-t-me] is. Lüpletmek eylemi ve durumu.

lüpletmek, [lüp-le-t-mek] gçl. f. [-ir] Hızlı bir biçimde yiyecekleri mideye indirmek; lüp diye yutmak.

lüpme, [lüp-mek] {ağız} gçsz. f. [-er] Çökmek; yıkılmak. [DS]

lüppedek, [lüp(p)-ede-k] {ağız} zf. 1. (İş yapmak için) kolayca, zorluksuz. 2. (Yutmak için) birdenbire. [DS]

lüpten, [lüp-ten] zf. argo. Bir şeyi hiç emek harcamadan, kolay ve bedelsiz olarak; hazır olarak; açığtan; bedavadan; parasız olarak.

lüpürdek, -**ği** [lüp-ür-de-k] {ağız} sf. (Kişi için) üstü başı dağınık; yırtık pırtık. [DS]

lürpedek, -**ği** [lürp-e-de-k] {ağız} zf. (Yumuşak ve küçük şeyi yutarken) kolayca, birdenbire; lüpedek. [DS]

lüseyin, [Ar. lüseyin لُسَيْن {OsT}] is. Küçük dil; diltik.

lüsn, [Ar. lisān > lüsn لُسن {OsT}] is. Diller; konuşulan diller.

lüsuk, -**ğu** [Ar. lüśuk لُصُوق] (*lüsu:k*) {OsT} is. 1. Ardına takılıp yapışma; yapışık, bitişik olma; birleşme; yapışma; takılma. 2. Ulaşma.

lüsus, [Ar. lüśuş لُصُوص] (*lüsu:s*) {OsT} is. Hırsızlar.

lüsusiyet, [Ar. lüśüşiyet لُصُوصِيَّة] (*lüsu:siyet*) {OsT} is. Hırsızlık etme.

lüsün, [Ar. lisān > lüsün لُسن {OsT}] is. Diller; konuşulan diller. ☞ **lüsün-i atıka**, {OsT} dbl. Eski diller.

Lüterci, [Martin Luther (*Alman ilâhiyatçı*) > lüter-ci] is. 1. din. Martin Luther'in görüşlerini savunan kimse; Lütercilik yanlısı. 2. sf. Lütercilikle ilgili olan,

Lütercilik, -**ği** [Martin Luther (*Alman ilâhiyatçı*) > lüter-ci-lik] is. din. Luther'in öğretisi; Lütercilerin mezhebi; Hristiyanlıkla ilgili öğretilerin İncil'e dayanması gerektiğini savunan Martin Luther'in ortaya attığı dinî doktrin ve mezhep.

lütesyum, [Lat. lutetia (*Galya'da bir şehir, Paris'in esik adı*) > Fr. lutétium] *is. kim.* Atom numarası 71, atom kütlesi 175 olan henüz uygulama alanı bulunmayan ve çok nadir bulunan bir element; sembolü; Lu.

lütf, [Ar. lütf {لطف} {OsT} *is.* → lütuf. **lütf-dîde**, {OsT} *İyilik gören; yardım gören.*|| **lütf-i ahlâk**, {OsT} *Yaradılıştan gelen huy güzelliği.*|| **lütf-i ilâhî**, {OsT} *Allah'ın bağıışı.*|| **lütf-i yâr**, {OsT} *Sevgilinin bağıışı.*|| **lütf-perver**, {OsT} *İyilikte bulunan; bağıışta bulunan.*||

lütfen, [Ar. lutf > lutfen {لطفاً} (*lü'tfen*) *zf.* 1. Bir kimseden bir şey istenirken, "Size zahmet olacak" "Rica ederim" anlamlarında kullanılır. 2. *mecaz.* "Zorlukla; güçlükle" anlamında alay yollu söylenir; gönülsüz yapılan bir işi için sitem etmek amacıyla kullanılır. ☞ **lütfen ve keremen**, *Cömertçe.*

lütfetme, [Ar. lutf + T. et-me] *is.* Lütfetmek eylemi veya durumu.

lütfetmek, [Ar. lutf + T. et-mek] *gçl. f. [-(-d)-er]* 1. Bağıışlamak; vermek; ihsan etmek. 2. İyilik etmek; hoşça davranmak. 3. Söylemek; bildirmek. 4. İzin vermek; müsaade etmek. 5. (Yüksek mevkide bulunan ve saygın kimse için) alçak gönüllü davranmak.

lütfeyleme, [Ar. lutf + T. eyle-me] *is.* Lütfeylemek eylemi ve durumu.

lütfeylemek, [Ar. lutf + T. eyle-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Bağıışlamak; vermek; ihsan etmek. 2. İyilik etmek; hoşça davranmak. 3. Söylemek; bildirmek. 4. İzin vermek; müsaade etmek. 5. (Yüksek mevkide bulunan ve saygın kimse için) alçak gönüllü davranmak.

lütfi, [Ar. lutf > lutfî {لطفى} (*lütfî:*) *sf.* Lütf'e ait; lütufla ilgili olan.

lütre, [Far. lütre {لتره} {OsT} *is.* 1. Ancak iki kişi arasında konuşulan ve başkalarının anlayamayacağı özel dil; kuş dili. 2. *sf.* Boşboğaz.

lütuft, -tfu [Ar. lütf {لطف} {OsT} *is.* 1. Bir kimseye gösterilen özel yakınlık; dostça davranış; yapılan yardım ve iyilik. 2. Üstün bir güç tarafından verildiği düşünülen bağıış; önem verilen ve saygı duyulan bir kimse tarafından gelen iyilik; yardım; nimet; ihsan; kerem; inayet; atıfet. 3. Bağıışlama; verme; armağan. 4. İzin; müsaade. 5. İyilik; güzellik; hoşluk. ☞ **lütfu kahrına denk gelmek**, *Bir işi yaparken çekilen sıkıntı ve eziyetler ile işin sonucunda elde edilen kazanç denk olmak.*|| (bir şey yapmak) **lütfunda bulunmak**, *Bir şeyi yapma alçak gönüllülüğünü, inceliğini göstermek.*|| **lütuft buyurmak**, 1. Bağıışlamak; ihsan etmek; vermek. 2. Bir şeyi yapmasına izin vermek.|| **lütuft görmek**, *Bir kimseden iyilik, yardım ve destek görmek.*

lütuftkâr, [Ar. lütf+Far. -kâr {لطفكار} (*lütuftkâr:*) {OsT} *sf.* 1. (Kişi için) iyiliksever; yardımsever; eli açık. 2. Kibar; nazik.

lütuftkârane, [Ar. lütf + Far. -kârâne {لطفكارانه} (*lütuftkârane:*) {OsT} *zf.* Bağıışlayıcı, lütfedici biçimde; iyilikle davranarak.

lütuftkârlık, -ğî [lütuftkâr-lık] *is.* Lütuftkâr olma hâli.

lüvelver, [Fr. revolver > lüvelver] {ağız} *is.* Tabanca; altı patlar. [DS]

lüver, [Fr. revolver > lüvelver / lüver] {ağız} *is.* Tabanca; altı patlar. [DS]

lüveyf, [Ar. lüveyf {لويف} {OsT} *is. anat.* Sinir telciği.

lüveyfi, [Ar. lüveyfî {لويفى} (*lüveyfi:*) {OsT} *sf. anat.* Sinir telciği ile ilgili.

lüvellenmek, [lüvel-le-n-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Yuvarlanmak. [DS]

lüverver, [Fr. revolver] {ağız} *is.* Tabanca. [DS]

lüver, [Fr. revolver] {ağız} *is.* Tabanca. [DS]

lüzi, [? lüzi] {ağız} *is. bot.* Karaağaç. [DS]

lüzub, [Ar. lüzüb {لزوب} (*lüzü:b*) {OsT} *is.* 1. Yapışma; yapıştırma. 2. Birbirine kafes gibi sokup yapıştırma.

lüzücet, [Ar. lüzüçet {لزوجت} (*lüzü:çet*) {OsT} *is.* 1. Yapışkanlık; yapışkan olma durumu. 2. Bir yere yapışıp uzayan şeyin durumu.

lüzüci, [Ar. lüzüçet > lüzüçî {لزوجى} (*lüzü:ci:*) {OsT} *sf.* Yapışkan; koyu; kıvamlı; lezci.

lüzüciyet, [Ar. lüzüçet > lüzüçüyyet {لزوجيت} (*lüzü:ciyyet*) {OsT} *is.* Yapışkanlık; koyuluk.

lüzum, [Ar. lüzüm {لزوم} (*lüzü:m*) {OsT} *is.* Gerek; gerekme; gereklilik; gereklik; icap; lazım olma. ☞ **lüzum görmek**, *Gerekli bulmak; gerek duymak.*|| **lüzum-ı gayr-ı fek**, {OsT} *Ayrılmazlık.*|| **lüzum-i gayr-i münfek**, {OsT} *Ayrılmazlık.*|| **lüzum-ı mälâyelzem**, {OsT} *Gerekli olmadığı hâlde yerine getirme; şiirde mukayyet (zengin) kafiye yapma; i'nat ve iltizam.*|| **lüzum-ı muhâkeme**, {OsT} *huk. Yapılan soruşturma ve inceleme sonucunda işin mahkemeye havale edilmesi gerektiğine dair verilen karar; yargılamanın gerekliliği kararı.*|| **lüzumundan fazla**, *Gereğinden çok; aşırı derecede.*|| **lüzum-ı vakf**, {OsT} *huk. Vakfın geri dönülemez bir şekilde kesinleşmesi olgusu.*

lüzumlu, [lüzum-lu] *sf.* 1. Bir işte, bir konuda, bir sonucun elde edilmesinde zorunlu olan; gerekli; lazım. 2. İşe yarar. 3. *zf.* (Eylem için) yapılması gerekli ve zorunlu olan; gerek duyulan. ☞ **lüzumlu lüzumsuz**, *Gerek duyulan ve duyulmayan ne varsa; yerli yersiz; gerekli gereksiz.*

lüzumsuz, [lüzum-suz] *sf.* Varlığına gerek duyulmayan; gereksiz; lüzumu olmayan. ☞ **lüzumsuz a-**

dam, *Bir işte veya iş yerinde kendisine gerek duyulmadığı hâlde orada bulunan; avare; boş; ilgisiz kimse.* || **lüzumsuz görmek**, *Gereksiz bulmak.* || **lüzumsuz yere**, *Hiç gereği yokken; boş yere.*

lüzumsuzluk, **-ğu** [lüzum-suz-luk] *is.* Gereksiz olma durumu; gereksizlik.

lw. [Ernest Orlando **Lawrence** (*Norveç asıllı Amerikalı fizikçi*) > Fr. lawrencium] *kısalt. kim.* 1961 yılında Berkeley'de kaliforniyum atomlarının bor

iyonlarıyla bombardımanı sonucunda elde edilen, atom numarası 103 olan uranyum ötesi element; lavrensiyumun sembolü.

lx. [Fr. lüx] *kısalt. fiz.* Metre kare başına düzgün olarak dağılmış ve dik yönde 1 lümenlik ışık akısı alan bir yüzeyin aydınlanmasına eşit aydınlık ölçüsü birimi olan lüksün sembolü.

ÖTÜKEN
TÜRKÇE
SÖZLÜK

m, [m / M] (*me*) is. **1.** Latin asıllı Türk alfabesinin on altıncı harfi olup ses bilgisi bakımından patlamalı titreşimli (tonlu / ötümlü) bir çift dudak ve geniz ünsüzünün adı. **2.** Sıralama ve sınıflamada kullanıldığına göre (ğ kullanılmazsa) on beşinci, (ğ kullanıldığında) ise on altıncı sırayı gösterir. **3.** Ebcet hesabında (ş mim) kırk sayısının karşılığıdır. **4.** Romalıların sayı sisteminde M olarak yazılır ve bin sayısını gösterir.

m- [-m-] yap. e. Aynı sözcüğün tekrarı hâlinde başa ön ek gibi gelerek ikilemeler kurmakta kullanılır. *odun m-odun, ekmek m-ekmek, tuz m-uz, söz m-öz.* **☞ m-'li ikileme, dbl.** *Türkçede, ünlü ile başlayan kelimenin başına, ünsüz ile başlayan kelimenin baştaki ünsüzünün yerine m- eki getirerek yapılan ikileme. ev mev, çocuk mocuk*

-m¹, [-i-m / -i-m / -u-m / -ü-m] çek. e. İyelik eki. Getirildikleri isme ilgi, aitlik, sahiplik kavramları katan ve ismi isme bağlayan tekil birinci kişi iyelik eki: *evim, isteğim, sözüm, başım, yolum, elim, başım, yolum, köyüm.*

-m², [-m] çek. e. Birinci tekil kişi fiil çekim eki olup belirli geçmiş zaman, dilek-şart kipi çekimlerinde kullanılır: *gittim, yazdım, görsem, bilsem.*

-m³, [-m / -im / -im / -um / -üm] {eT} {eAT} çek. e. Teklik birinci kişi iyelik eki. *ata-m, ad-um.*

-m⁴, [-i-m / -i-m / -u-m / -ü-m] yap. e. **1.** Fiilden isim türeten ek. Eylemden doğan hareketin sonucu kavramını veren soyut adlar yapar: *akım, anlam, birleşim, denklem, düğüm, düzlem, eylem, kavram, konum, ağ-ı-m (yükselme), al-ı-m (suç).* **2.** İşin adını belirten adlar yapar: *alım, bakım, çekim, solunum, ölüm, özlem, toplam, doğum, seçim.* **3.** Fiilin bir ürün olarak ortaya konulduğu kavramını katarak isimler yapar: *dilim, eklem, takım, kaldırım, büküm (< bükül-üm), yayım, yapım.*

m [Fr. mètre] (*me'tre*) kısalt. mat. Yüz santimetrelilik uzunluk ölçüsü birimi olan metrenin kısa yazılışı.

m² [Fr. mètre-carré] kısalt. mat. Eni ve boyu birer

metre gelen alan ölçüsü birimi metre karenin kısa yazılışı.

m³ [Fr. mètre + Ar. küb] kısalt. mat. Eni, boyu ve yüksekliği birer metre gelen hacim ölçüsü birimi metre küpün kısa yazılışı.

ma-, [Ar. mā مآ] (*ma-*) {OsT} e. **1.** Başına getirildiği kelimeye “*şu nesne ki, o ki*” anlamı katar. **2.** Olumsuzluk eki. **☞ mā-ba'd**, {OsT} *1. Alttaki; sondaki. 2. Sonu; sonrası.* **☞ mā-ba'de'r-rühî**, {OsT} *psikol. Ruh ötesi.* **☞ mā-ba'de'r-rühîyât**, {OsT} *psikol. Ruh ötesi.* **☞ mā-ba'de't-tabîye**, {OsT} *fel. Fizik ötesi; metafizik.* **☞ mā-bākî**, {OsT} *Arta kalan; geriye kalan; artan.* **☞ mā-bekā**, {OsT} *Artan; geri kalan; artık.* **☞ mā-beyn**, {OsT} → mabeyn. **☞ mā-beyne-hümā**, {OsT} *Arası; araları.* **☞ mā-bihi'l-hayât**, {OsT} *Yaşamaya sebep olan; hayata vesile olan.* **☞ mā-bihi'l-iftihār**, {OsT} *Kendisi ile övünülen; övünç kaynağı olan.* **☞ mā-bihi'l-ihitiyāc**, {OsT} *Gerekli olan.* **☞ mā-bihi'l-istiḥkāk**, {OsT} *Hak etme sebebi.* **☞ mā-bihi'l-i'timād**, {OsT} *Güven kaynağı; itimada vesile olan.* **☞ mā-bihi'l-kivām**, {OsT} *mant. 1. Dayanak. 2. fel. Varlıkların dayanağı.* **☞ mā-bihi's-şuf'a**, {OsT} *(Mala sahip olmak için) bedeli karşılığında.* **☞ mā-bihi't-temeddün**, {OsT} *Medenî olabilmek için gerekli olan.* **☞ mā-cerā**, {OsT} *1. Olup geçen şey; cereyan eden. 2. → macera.* **☞ mā-Çin**, {OsT} → Maçin. **☞ mā-adā**, {OsT} *Başka; gayri; fazla.* **☞ mā-dām**, {OsT} → madem. **☞ mā-dāme**, {OsT} *Devam ettikçe.* **☞ mā-dün**, {OsT} *1. Alt. 2. Aşağı derece. 3. Emir bakımından aşağı olan.* **☞ mā-düne's-şuūr**, {OsT} *psikol. Alt bilinç; bilinç altı.* **☞ mā-fāt**, {OsT} *Elden çıkan; kaybolan; fevt olan.* **☞ mā-fevk**, {OsT} *1. Üst; yukarı. 2. Üst derecede bulunan; baş; başkan.* **☞ mā-fevka't-tabîa**, {OsT} *Doğa üstü; tabiat üstü.* **☞ mā-fihā**, {OsT} *Öteki dünya; ahret.* **☞ mā-fi'l-bāb**, {OsT} *Kapı içinde.* **☞ mā-fi'l-bāl**, {OsT} *Gönüldeki şey; yürekteki.* **☞ mā-fi'l-fuād**, {OsT} *Gönüldeki şey; içteki; kalpteki.* **☞ mā-fiş** (mā-fih-şey), {OsT} *Kalmadı; yok; hak getire.* **☞ mā-fi'z-zamîr**, {OsT} *İçteki şey; gönüldeki.* **☞ mā-halak'Al-**

lāh, {OsT} 1. Allah'ın yarattığı. 2. Kalabalık. || **mā-hasal**, {OsT} Meydana gelen; ortaya çıkan; hasıl olan. || **mā-hasal-i ömr**, {OsT} 1. Evlat. 2. Ömür boyunca çalışarak edinilen şey. || **mā-kabl**, {OsT} Bir şeyin kendinden önce olanı; öndeki; geçmiş. || **mā-kable şümül**, {OsT} Geçmiş kapsayan; geçmiş-i de etkileyen. || **mā-kable't-tārih**, {OsT} Tarih öncesi. || **mā-lā-keleām** (mā-lā-keleāme-fih), {OsT} Diyecek yok; söz götürmez. || **mā-lā-nihāye**, {OsT} Sonsuz; uçsuz bucaksız. || **mā-lā-yutāk**, {OsT} Dayanılmaz; takat getirilmez. || **mā-melek**, {OsT} Olan biten her şeyi; nesi varsa. || **mā-mezā**, {OsT} Geçen şey; geçmiş zaman; geçmiş. || **mā-sadak** (mā-sadaka aleyh), {OsT} Tasdik edilen; tıpkı. || **mā-sebak**, {OsT} Geçen; geçmiş. || **mā-sivā**, {OsT} → masiva. || **mā-şā'Allāh**, {OsT} → maşallah. || **mā-ta-ahhār**, {OsT} Sonradan olan şey. || **mā-tekaddem**, {OsT} 1. Geçmiş zaman. 2. Geçen şey. || **mā-vak'a**, {OsT} Geçmişte olmuş bitmiş şey. || **mā-verā**, {OsT} → mavera. || **mā-verd**, {OsT} Gül suyu. || **mā-yen-kasem**, {OsT} Kısımlara ayrılabilen; bölünebilen. || **mā-yen-kasemiyet**, {OsT} Bölünebilme. || **mā-ye-tehallel**, {OsT} Hallolunabilir; çözülebilir. || **mā-yuhdes**, {OsT} Sonradan olan. || **mā-yu'kal**, {OsT} Anlaşılır. || **mā-yu'kes**, {OsT} 1. Aksedebilir; evrilebilir. 2. Değiştirilebilir. || **mā-yu'ref**, {OsT} 1. Bilinir. 2. Minder altına saklanan mal. || **mā-yu'refiyet**, {OsT} Bilinirlik; cognoscibility. || **mā-yüf-hemiyet**, {OsT} Kavranabilirlik.

-ma-, [-ma- / -me-] {eT} {eAT} yap e. Fiillerden olumsuzluk yapan ek. *bol-ma-mak* (olmamak) ☞ **-ma mı?** {eAT} *-maz mı?* "Gayri bana bakma mısın (bakmaz mısın)? / Yangına su dökme misin (dökmez misin)?" Karacaoğlan.

-ma¹, [-mā / -me] {eT} çek. e. Emirlerin sonuna gelen olumsuzluk eki. [DLT]

-ma², [-ma / -me] {eT} {eAT} yap. e. 1. Fiilden iş ve hareket adları yapan ek; mastar eki. Bir eylemin isim olarak kullanılmasını sağlar. Vurgu bu ek üzerindedir. Yapılan işin adı kavramını veren isimler türetir: *arama, araştırma, benzetme, düzeltme, dövmeye, koruma, seçme, yarışma*. 2. Eylemin gerçekleştirildiği araç ve gereç kavramını taşıyan isimler türetir: *kazma, yazma, çekme, burma*. 3. Eylemin belirttiği kavramı taşıyan yemek adları türetir: *dolma, sarma, dökme, kavurma, çalkama, dondurma*. 4. Eylemin belirttiği kavrama uğramış anlamında hastalık adları yapar: *sıtma* (ısıtma), *dolama, inme, bunama*. 5. Eylemin belirttiği kavrama uygun olarak yapılmış, kazandırılmış mekân ve yer adları yapar: *sundurma, örtme, çıkartma, çatma, eğme, ulama*.

-ma³, [-ma / -me] {eT} yap. e. Eylemlerden isim türeten ek. [ETY] *yäl-mä* (keşif kolu)

ma, [Fr. milliampère] (*mili'amper*) kısalt. Amperin

binde biri değerinde elektrik akımı şiddet ölçüsü birimi olan miliamperin sembolü.

ma¹, [ma / mağ / me / miğ (yans.)] ün. 1. Hayvanların böğürmesini, bağırtısını anlatan kök. [Zülfikar] *ma-ğ-ar-mak, ma-kır-mak* 2. {ağız} Sığır sesi. [DS] 3. {ağız} İnek veya manda memesi. [DS]

ma², [mā / me] (ma:) {eT} bağ. 1. Ve; ise; de; da. [EUTS] [KB] 2. Keza; dahi. [EUTS] 3. Bilhassa; biz-zat. ☞ **biz-ma**, {eT} *Biz dahi*. [EUTS]

ma³, [mā / mē] (ma:) {eT} {eAT} ün. 1. "Al, işte!" anlamında bir ünlem. {ağız} (aynı) [DLT] [DS] 2. {eAT} Bırak; elleme! 3. {ağız} "Al, buyur." [DS] 4. {ağız} Çağırma ünlemi. [DS] 5. {ağız} Manda çağırma ünlemi. [DS]

ma⁴, [ma (yans.)] {ağız} is. 1. çoc. d. Sığır. 2. Doku-ma tezgâhlarının altına yığılan kıl artıkları. [DS] 3. {ağız} Damlara uzunlamasına atılan ağaç kiriş; ke-reste. [DS]

ma⁵, -a'a [Ar. ma' / ma'a مع] {OsT} e. Başına getirildiği kelimeye "ile, beraber, birlikte" anlamı katar. ☞ **ma'a-fāiz** {OsT} *Faizle birlikte*. || **ma'a-hazā** {OsT} *Böyle iken; bununla beraber*. || **ma'a'l-cemāe** {OsT} *Cemaatle birlikte*. || **ma'a'l-esef** {OsT} → *ma-alesef*. || **ma'a'l-iftihar** {OsT} *Övünerek; övünçle*. || **ma'a'l-kerāha** {OsT} *İstemeyerek; zorla; kerahetle*. || **ma'a'l-memnūniye** {OsT} *Seve seve; isteyerek; memnuniyetle*. || **ma'a-mā-fih** {OsT} *Böyle iken; bununla beraber*. || **ma'a't-teessüf** {OsT} *Yazık ki; esefle; teessüfle*. || **ma'a-zālik** {OsT} *Bununla beraber; şu var ki*. || **ma'a-ziyādetin** {OsT} *Bol bol; fazlasıyla*.

ma⁶, [Ar. mā' ماء] (ma:) {OsT} is. Su. ☞ **mā-i cārī**, {OsT} *Akar su*. || **mā-i billürī**, {OsT} *Billurlaşma suyu*. || **mā-i cāmid**, {OsT} *Donmuş su*. || **mā-i dāhili**, {OsT} *çoğ. Gün değmemiş su*. || **mā-i ebyāz**, {OsT} *Gözün üstünde meydana gelen bir perdeden dolayı görüşün zayıflaması; katarakt*. || **mā-i hammim**, {OsT} *Sıcak su*. || **mā-i harāciye**, {OsT} *Arap toprakları dışındaki sular*. || **mā-i kils**, {OsT} *kim. Kireç taşı*. || **mā-i leziz**, {OsT} *Tatlı su*. || **mā-i mukattar**, {OsT} *Damutık su*. || **mā-i rākid**, {OsT} *Durgun su*. || **mā-i zerrin**, {OsT} *Altın suyu*. || **māü'l-bahr**, {OsT} *Deniz suyu*. || **māü'l-hayāt**, {OsT} *Hayat suyu; ab-ı hayat*. || **māü'l-verd**, {OsT} *Gül suyu*.

ma⁷, [Far. mā ما] (ma:) {OsT} zm. Biz.

ma'ab, [Ar. 'ayb > ma'āb معاب] (maa:b) {OsT} is. 1. Utanç verici şey; ayıp şey. 2. İnsan vücudunda ayıp ve mahrem sayılan yer.

ma'abid¹, [Ar. ma'bed > ma'ābid معابد] (maa:bid) {OsT} is. İbadet edilen yerler; mabetler; tapınaklar. ☞ **ma'ābid-i İslāmiye**, {OsT} *Müslümanların ibadet ettiği yerler*.

ma'abid², [Ar. mā'ābid معابد] (*maa:bi:d*) {OsT} is. İbadet edilecek şeyler; mabutlar; putlar.

ma'abir, [Ar. ma'ber>ma'ābir معابر] (*maa:bir*) {OsT} is. Geçilecek yer; köprü; geçit; kemer.

ma'acin, [Ar. ma'cūn > ma'ācīn معادين] (*maa:ci:n*) {OsT} is. Hamur şeklinde yoğrulmuş şeyler; macunlar. ☞ **ma'ācīn-i tibbiye**, {OsT} Hekimlikte kullanılan çeşitli macunlar.

ma'ad, [Ar. 'avdet > ma'ād معاد] (*maa:d*) {OsT} is. 1. Dönüş yeri; dönülecek olan yer. 2. Geriye gitme; dönme. 3. *din*. Var olduğuna inanılan öteki dünya; ahiret.

ma'ada, [Ar. mā-'adā معادا] (*ma:'ada:*) {OsT} e. ... den başka; ... den gayri.

ma'adin, [Ar. ma'den > ma'ādin معادن] (*maa:din*) {OsT} is. Madenler. ☞ **ma'ādin-i seb'a**, {OsT} Altın, gümüş, bakır, kalay, demir, kurşun ve platinden ibaret yedi maden. || **ma'ādin mukāta'ası**, {OsT} Osmanlı devletinde iltizama verilen madenlerden yılda bir alınan bedel.

ma'adiyat, [Ar. ma'ād > ma'ādiyyāt معاديات] (*maa:-diya:t*) {OsT} is. Öbür dünyayı anlamaya çalışma; metafiziği inceleme.

ma'ahaza, [Ar. ma'a+hazā مع هذا] (*ma'ahaza:*) {OsT} e. Bununla birlikte.

ma'ahid, [Ar. 'ahd > ma'hed > ma'āhid معاهد] (*ma-a:hid*) {OsT} is. Buluşma yerleri; sözleşilen yer.

ma'a'ile, [Ar. ma'a + 'ā'ile مع عائلة] (*ma:'a:ile*) {OsT} zf. Ev halkı ile birlikte; ailece.

ma'a'ış, [Ar. ma'ā'ış معائش] (*maa:iş*) {OsT} is. Geçinmeler.

ma'ak, -ki [Ar. ma'āk معاك] (*maa:k*) {OsT} is. 1. Mezhep; meslek. 2. Sığınacak yer.

ma'akıd, [Ar. 'akd > ma'kad > ma'ākıd معاهد] (*ma-a:kıd*) {OsT} is. 1. Düğümler; bağlar. 2. Toplanılacak yer.

ma'akıl, [Ar. ma'ākıl معاقل] (*maa:kıl*) {OsT} is. 1. Gizlenilecek yerler; sığınaklar. 2. Kan bedelleri.

ma'akis, [Ar. ma'akīs معاكيس] (*maa:ki:s*) {OsT} is. Ters şeyler.

ma'akka, [Ar. ma'akka معقه] {OsT} is. Çocuğun ana ve babaya itaatsizliği.

ma'alesef, [Ar. ma'a'l-esef مع الاسف] (*maa'lesef*) {OsT} zf. "Üzülerek söyleyeyim ki" anlamında kullanılır.

ma'ali, [Ar. ma'lāt > ma'ālī معالي] (*maa:li:*) {OsT} is. 1. Derin ve yüce düşünceler. 2. Ululuklar; yücelikler.

ma'alif, [Ar. 'alef > ma'lef > ma'ālif معالف] (*maa:lif*) {OsT} is. Hayvan yemi konulan yerler; samanlıklar.

ma'alim, [Ar. ma'lem > ma'ālim معالم] (*maa:lim*) {OsT} is. 1. Dinî inançlarla ilgili konular. 2. Kendisinden bilgi elde edilen belirtiler, izler, nişaneler, eserler. ☞ **ma'ālimü'l-hayr**, {OsT} Hayırlı eserler. || **ma'ālimü'l-yakīn**, {OsT} Kesin deliller.

ma'almemnuniye, [Ar. ma'a'l-memnūniyye مع المنونيه] (*maa'lmemnu:ni:ye*) {OsT} zf. Memnuniyetle; seve seve; severek; isteyerek; memnunlukla; isteye isteye.

ma'ami, -mi'ı [Ar. ma'ami معامع] (*maa:mi*) {OsT} is. Ateş çatırtıları.

ma'an¹, [Ar. ma'a معاً] {OsT} zf. Beraber; birlikte.

ma'an², [Ar. ma'ān معان] (*maa:n*) {OsT} is. Mekân.

ma'anī, [Ar. ma'nā > ma'ānī معاني] (*maa:ni:*) {OsT} is. 1. Anlamlar; manalar. 2. *ed. dbl*. Cümle yapısını ve sözün amaca uygunluğunu inceleyen bilim dalı. 3. Söz inceliği; güzel söz; şiir.

ma'ar, [Ar. ma'ār معار] (*maa:r*) {OsT} is. Utanmaya ve yüz kızarmaya sebep olacak şeyler.

maar, [Al. maar] is. Etrafı püskürtük maddelerle çevrili, çoğu göllerle kaplı küçük patlama krateri.

ma'ari, [Ar. ma'ārī معاري] (*maa:ri:*) {OsT} is. İnsanın daima çıplak kalan organları.

ma'aric, [Ar. mi'rāc > ma'āric معارج] (*maa:ri:c*) {OsT} is. Merdivenler.

ma'arif, [Ar. 'irfān > ma'rifet > ma'ārif معارف] (*ma-a:rif*) {OsT} is. → maarif. ☞ **ma'arif-i mütenevvia**, {OsT} Çeşitli bilgiler. || **ma'arif-i rabbāniye**, {OsT} İlahî bilgiler; tanrısal bilgiler. || **ma'arif-mend**, {OsT} Bilgili; kültürlü. || **ma'arif-mendān**, {OsT} Bilgi sahibi olanlar; bilgililer. || **ma'arif-nāme**, {OsT} Bilgi kitabı. || **ma'arif nāzırı**, {OsT} Millî eğitim bakanı. || **ma'arif nezāreti**, {OsT} Millî eğitim bakanlığı. || **ma'arif-perver**, {OsT} Kültür için çalışan; kültürü seven. || **ma'arif-perverāne**, {OsT} Bilgi ve kültürü korurcasına. || **ma'arif-perverī**, {OsT} Bilgileri koruma ve sevmeye. || **ma'arif-simāt**, {OsT} Bilgili. || **ma'arif vekāleti**, {OsT} Millî eğitim bakanlığı. || **ma'arif vekili**, {OsT} Millî eğitim bakanı.

maarif, [Ar. 'irfān > ma'rifet > ma'ārif معارف] (*ma-a:rif*) is. 1. Bilgiler. 2. Öğretim ve eğitim sistemi. 3. Bilgi; kültür. 4. Millî Eğitim Bakanlığı veya bağlı müdürlükleri.

maarifçi, [maarif-çi] is. Eğitim öğretim kurumları veya kuruluşlarında çalışan kimse.

ma'arık, -ki [Ar. ma'rek > ma'reke > ma'ārik معارك] (*maa:rik*) {OsT} is. Savaş meydanları.

- ma'ariz**, [Ar. mi'rāz > ma'ārīz معاريز] (*maa:ri:z*) {OsT} is. (Anlam için) kapalı.
- ma'asır**, [Ar. ma'sara > ma'āşır معاصر] (*maa:sır*) {OsT} is. Üzüm, susam, zeytin vb. sıkacak yer.
- ma'asi**, [Ar. 'ișyān > ma'siyet > ma'āşī معاصی] (*maa:si: s, kalın söylenir*) {OsT} is. **1.** Baş kaldırmalar; isyanlar. **2.** Günahlar.
- ma'aş**, [Ar. 'ayş > ma'āş معاش] (*maa:ş*) {OsT} is. → maaş.
- maaş**, [Ar. 'ayş > ma'āş معاش] (*maa:ş*) {OsT} is. **1.** Geçinecek şey; rızık. **2.** Bir kamu görevi yapan ve bu hizmete yasal yollardan atanmış olan memura, görevliye ve emeklilere devletçe belirli miktar ve düzen içinde ödenen ücret; aylık. ☞ **maaş geçmek**, *Aylığa geçmek*.|| **maaş almak**, *Devletten aylık almak*.|| **maaş bağlamak**, *Aylık tahsis etmek*.|| **maaş bordrosu**, *Aylıkla çalışanların, aylık tutarlarını, vergi, sigorta vb. kesintilerin dökümünü gösteren cetvel; aylık bordrosu*.|| **maaş cüzdanı**, *Emekli, dul ve yetim aylığı alanlara verilen ve her ay ödenen paranın işlendiği defter*.|| **maaş vermek**, *Aylık vermek*.
- ma'aşat**, [Ar. ma'āşāt معاشات] (*maa:şa:t*) {OsT} is. Maaşlar; aylıklar.
- ma'aşır**, [Ar. 'ișret > ma'ser > ma'āşır معاشر] (*maa:şir*) {OsT} is. Topluluklar; cemiyetler.
- maaşlı**, [maaş-lı] *sf.* **1.** Vermiş olduğu hizmet karşılığında devletten aylık alan; aylıklı. **2.** (Belirtilen miktarda) aylığı olan.
- maaşsız**, [maaş-sız] *sf.* **1.** (Kişi için) gördüğü hizmet karşılığında devletten aylık almayan. **2.** (Hizmet için) devletçe herhangi bir aylık ödenmeyen.
- ma'atıf**, [Ar. ma'ā'ıf > ma'ā'ıf معاطف] (*maa:ıf*) {OsT} is. Bakılacak, seyredilebilecek yerler.
- ma'atır**, [Ar. mi'tār > ma'ā'ır معاطر] (*maa:tır*) {OsT} is. Sürekli güzel koku sürünenler.
- ma'atteessüf**, [Ar. ma'a't-te'essüf مع التأسف] (*maa'tteessüf*) {OsT} *zf.* "Üzülüyorum ki..." "Ne yazık ki..." anlamında kullanılır.
- ma'avil**, [Ar. mi'vel > ma'āvil معاويل] (*maa:vil*) {OsT} is. Kaya parçalamaya yarayan sivri uçlu kazmalar; külünkler.
- ma'avin**, [Ar. ma'ūnet > ma'āvin معاوين] (*maa:vin*) {OsT} is. **1.** Yardımlar. **2.** Yol yiyecekleri; azıklar.
- maayib**, [Ar. 'ayb > ma'īb > ma'āyib معايب] (*maa:yib*) {OsT} is. Ayıp olarak kabul edilen şeyler; özürler; lekeler; kusurlar.
- ma'ayış**, [Ar. ma'īšet > ma'āyīş معايش] (*maa:yiş*) {OsT} is. **1.** Yaşamak için gerekli nesnelere. **2.** Geçinmeler; geçişler.
- ma'az**, [Ar. ma'āz معاذ] (*maa:z*) {OsT} is. **1.** Sığınaç yer; sığınak. **2.** Sığınma; iltica etme.
- ma'azalik**, [Ar. ma'azalik مع ذلك] {OsT} e. "Bununla beraber..." "Şu da var ki..." anlamında kullanılır.
- ma'azallah**, [Ar. ma'āz'Allāh معاذالله] (*maa:'zalla:h*) {OsT} *ünl.* **1.** Allah'a sığındık. **2.** "Allah göstermesin!" "Allah korusun!" "Allah esirgesin!" anlamında kullanılır.
- ma'azım**, [Ar. mu'zām > ma'āzīm معاذيم] (*maa:zım*) {OsT} is. Bir şeyin en büyük kısımları.
- ma'azır¹**, [Ar. me'zer > ma'āzır مآزر] (*maa:zır*) {OsT} is. Sığınacak yerler.
- ma'azır²**, [Ar. ma'zeret > ma'āzır مآزر] (*maa:zır*) {OsT} is. Mazeretler; özürler.
- ma'azır**, [Ar. mi'zār > ma'āzır معاذير] (*maa:zi:r*) {OsT} is. Perdeler.
- ma'aziyadetin**, [Ar. ma'a-ziyādetin مع زيادة] (*maaziya:detin*) {OsT} *zf.* Fazlasıyla; bol bol.
- maba'd**, [Ar. mā-ba'd مابعد] (*ma:ba-d*) {OsT} is. **1.** Henüz bitmemiş şeylerin devamı; devam; son; arka. **2.** mecaz. Arka; kıç. **3.** Kalçalar. ☞ **māba'de't-tabiā**, {OsT} *Fizik ötesi; metafizik.*
- ma'bed**, [Ar. ibā'det > ma'bed معبد] {OsT} is. → mabet.
- mabal, -li** [Ar. vebāl => mabal / mobal] {ağız} is. Vicdanı inciten şey; günah. [DS]
- ma'ber**, [Ar. 'ubūr > ma'ber معبر] {OsT} is. **1.** Geçilecek yer; geçit; köprü; kemer. **2.** Büyük kiliselerde binanın diğer bölümlerinden yüksekçe olan dar ve uzun yapılmış orta kısım.
- maber**, [? maber / mabere] {ağız} is. Dokuma tezgâhında, ipleri tutmaya yarayan gücünün arkasındaki yuvarlak ağaç. [DS]
- mabet, -di** [Ar. 'ibādet > ma'bed معبد] (*ma:bet*) {OsT} is. Bir dine bağlı olanların belirli zamanlarda toplu veya tek olarak ibadet etmeleri için yapılmış özel yapı; tapınak.
- mabeyin, -yni** [Ar. mā-beyn ما بين] (*ma:beyin*) is. **1.** İki şeyin arası; ara; aradaki. **2.** mecaz. İki kimse arasına giren soğukluk. **3.** Eski konak ve saraylarda harem ve selamlık bölümlerini ayıran daire. **4.** Sarayda yüksek görevlilerle ilgililerin başvuracakları ve padişahın yakınlarının bulunduğu yer. **5.** Padişah sarayı. ☞ **mabeyin baş kâtibi**, *Sarayın yazı işlerini yöneten memur ve kâtiplerin amiri*.|| **mabeyin çavuşu**, *Padişahı korumak, atlı habercilik yapmak, davetlileri saraya çağırarak gibi görevleri yerine getiren askerî saray memuru*.|| **mabeyin erkânı**, *Saray ileri gelenlerine verilen isim*.|| **mabeyin feriki**, *Padişahı korumakla görevli askerlerin*

tümgeneral seviyesindeki komutanına verilen isim. || **mabeyin kapısı**, Eski saray ve konaklarda harem ile selamlık arasındaki kapı. || **mabeyinleri bozuk**, Araları açık; ilişkileri bozulmuş. || **mabeyin müşiri**, Padişahı korumakla görevli askerlerin marşal rütbesindeki en yüksek subayına verilen isim. || **mabeyin odası**, Saray ve konaklarda harem ve selamlık bölümleri arasında ve iki bölüme de kapısı olan oda. || **mabeyin olmak**, (İki kişi için) araları açılmak; darılmak. || **mabeyin senedi**, Taşınmaz malların alım ve satımı işlerinde eskiden alıcı ve satıcı arasında yapılan alım satım sözleşmesi. || **mabeyin terliği**, Arkası kalkık, önü kapalı, iki yanı taban kösesine kadar oyuk, topukları alçak, siyah veya kahverengi deriden yapılma bir tür erkek terliği. || **mabeynimizde**, Aramızda.

mabeyinci, [mabeyin-ci] is. Padişahın dışarıyla ilgili olan işlerine bakan, buyruklarını ilgililere götüren ve kendilerine dilekleri ileten kimse.

mabeyincilik, -ği [mabeyin-ci-lik] is. Mabeyincinin işi ve görevi.

mabeyn, [Ar. mābeyn مابين] (ma:beyn) {OsT} is. → mabeyin.

mablak, -ğı [Ar. mebla' => māblāq مابلق] {OsT} is.

1. Hamur, boya, merhem gibi şeyleri karıştırıp ezmede kullanılan ucu yassı, saplı bir araç. 2. Camcılarının macun sürmekte kullandıkları bir ucu yassı metalden yapılmış araç; spatula. 3. Aşure ve çorba kazanlarını karıştırmakta kullanılan, uzun saplı, kaşık tarafı yassıca büyük kepeç. 4. {ağız} Ateş küreği. [DS]

mabsara, [Ar. mabşara مبصرة] {OsT} is. Açık ve meydana olan konular.

ma'būd, [Ar. 'ibādet>ma'būd معبود] (ma-bu:d) {OsT} is. → mabut. ☞ **ma'būd-ı hakikî**, {OsT} Kendisine tapılacak gerçek tanrı; Allah. || **ma'būd-ı lā-yezāl**, {OsT} Ötümsüz tanrı; Allah. || **ma'būdün bi'l-hak**, {OsT} Yanılmadan, kuşkuya düşmeden tapılacak tanrı; Allah.

ma'būde, [Ar. 'ibādet > ma'būde معبوده] (ma-bu:de) {OsT} is. 1. Çok tanrılı dinlerde dişi tanrı; tanrıça; ilahe. 2. mecaz. Taparcasına sevilen kadın; güzel kadın. 3. İlham perisi.

mabut, -du [Ar. 'ibādet > ma'būd معبود] (ma-bu:t) {OsT} is. 1. Kendisine tapılan varlık; tanrı; ilah. 2. Çok tanrılı dinlerde kendisine tapılan her türlü varlık. 3. isl. Ezeli ve ebedi değişmez, bilinçli, gören, duyan ve kullarını koruyup kollayan, ancak yalnız kendisine ibadet edilen ve ancak sadece ondan yardım dilenen bir ve tek varlık; Allah.

mac¹, [mac (yans.)] ünl. Mıncıklamayı, karıştırmayı, didikleme anlatan kök. [Zülfikar] mac-ık-la-mak

mac², [mac / maç / meç / mıc / miç (yans.)] ünl.

Şapırdatarak yemeyi içmeyi, çiğnemeyi anlatan kök. [Zülfikar] mac-ır-da-t-mak ☞ **mac etmek**, {a-ğız} Sağılan ineğin sütünü indirmesi için buzağıyı emzirir gibi yapıp çekmek. [DS]

mac³, [Erme. mač (saban sapı) => mac / macı / maç / maçi] {ağız} is. Sabanın ya da pulluğun elle tutarak yönetmeye yarayan baston biçimindeki sapı. [DS]

-maca, [-ma-ca / -me-ce] yap. e. 1. İsimden isim türeten ek. Fiilden isim yapan -me eki ile isimden isim yapan -ce ekinin birleşip kalıplaşmasıyla meydana gelmiş birleşik ektir. Oyun ve eğlence isimleri yapar: bilmece, köşe kapmaca, bulmaca, yanılmaca, gülmece. 2. Hastalık adları yapar: yemece (bir kanser türü), yakmaca (şarbon), boğmaca. 3. Tarz, durum kavramı bildiren sıfatlar yapar: saymaca (görüş), kesmece (karpuz), düzmece (olay), tepelemece (tabak).

macah, [? macah] {ağız} sf. (Hamur, meyve suyu için) çok ekşimiş. [DS]

macahal, [? macahal] {ağız} sf. Beceriksiz. [DS]

macal, [Ar. mecāl مجال => macal] {ağız} is. Fırsat; imkân; olanak; uygun zaman. [DS]

macana, [İt. damigiana] is. dnz. Gemilerde kullanılan içme suyu fiçisi.

Macar, [Mac. magyar] is. 1. Macaristan halkından olan veya bu halkın soyundan olan kimse. 2. (İsim tamlamalarında) Macarlarla veya Macaristan ile ilgili olan. 3. argo. Bit. ☞ **Macar biberi**, Hafif acı kırmızı biber. || **Macar ineği**, Eti ve sütü için beslenen iri yapılı Macar sığırının dişi. || **Macar ördeği**, {ağız} Kazdan küçük, beyaz renkli, eti sevilen bir tür ördek. [DS] || **Macar parkesi**, Eğik tahtaların birleşmesiyle meydana gelen bir parke türü. || **Macar salamı**, Bir tür salam. || **Macar sığırtı**, Daha çok koşum hayvanı olarak kullanılan, uzun boylu, iri boynuzlu, sağlam yapılı ve her mevsime dayanıklı bir sığır ırkı; step, bozkır ırkı. || **Macar usulü sepi**, Derileri tuz ve şap ile terbiye etme işi.

macar¹, [Mac. magyar] {ağız} is. 1. Kama biçiminde keskin bir bıçak. 2. Av tüfeği. 3. Kapı kilidi. 4. Anahtar. 5. Manda yavrusu; manda. [DS]

macar², [Mac. magyar] {ağız} is. 1. Küçük taneli kırmızı buğday. 2. Koyu sarı renkli üzerinde kırmızı benekler bulunan fasulye. [DS]

macar³, [Mac. magyar] {ağız} is. 1. Manda. 2. Manda yavrusu. 3. Yarım cumhuriyet altını. [DS]

macaralı, [Ar. mācerā => macara-lı] {ağız} sf. Çürük; bozuk. [DS]

Macarca, [Macar-ca] is. Fin-Ugur dil öbeğinden Macaristan halkı arasında konuşulan dil; Macar dili.

macarka, [? macarka] {ağız} is. Ot ve ekin saplarını taşımak için arabanın yanlarına yapılan özel parmaklık. [DS]

- macat**, **-dı** [? macat] {ağız} *sf.* Bir organı eksik olan; sakat. [DS]
- macca**, [mac (yans.) > mac(c)-a] {ağız} *is.* 1. İğrenç olan şeyler. 2. İrin. [DS]
- maccalı**, [macca-lı] {ağız} *sf.* 1. Dertli; hastalıklı; yaralı. 2. *sf.* Kötü adam. [DS]
- meccetmek**, [mac (yans.) > mac(c) + et-mek] {ağız} *gçl. f.* [-(-d)-er] Usandırmak; bıktırmak. [DS]
- maccıl**, [mac (yans.) > mac(c)-ıl] {ağız} *sf.* 1. (Kişi için) iri. 2. Kaba; patavatsız. [DS]
- ma'cel**, [Ar. ma'cel معجل] (*ma-cel*) {OsT} *is.* Menzile ulaştırın yol.
- macera**, [Ar. mā-cerā ماجرا] (*ma:cera:*) {OsT} *is.* 1. Geçen; cereyan eden; olup geçen şey. 2. Bir kimşenin başından geçen ilginç olay ve olaylar zinciri; serüven; sergüzeşt; avantür. 3. Tehlikeli işlere atılmaktan hoşlanan kimseleri çeken, sonu belirsiz heyecanlı yaşayış; serüven. 4. Yalnız zevk için aranan gelip geçici aşk ilişkisi. 5. *mecaz.* Hiç olmaya-cakmış gibi görünüş. **macera aramak**, *Sonu belirsiz, başına geleceklerden habersiz, tehlikeli ve heyecanlı bir iş peşinde koşmak.* **macera filmi**, *Heyecanlı ve tehlikeli olaylarla büyük maceraları konu alan film.* **macera romanı**, *Konusunu, ilgi çekici, hareketli, sürükleyici olaylardan alan roman türü.* **maceraya atılmak**, *Sonucunun nasıl biteceği kestirilemeyen, tehlikeli, yorucu bir işe girişmek.*
- maceracı**, [macera-cı] (*ma:cera:cı*) *is.* ve *sf.* Maceralı işlerden hoşlanan, maceraya atılmaktan zevk alan kimse; maceraperest
- maceracılık**, **-ğı** [macera-cı-lık] (*ma:cera:cılık*) *is.* Maceracı olma durumu; serüvencilik.
- maceralı**, [macera-lı] (*ma:cera:lı*) *sf.* Maceralarla dolu olan; heyecan veren; karmaşık; serüvenli.
- maceraperest**, [Ar. mācerā + Far. perest ماجرا پرست] (*ma:cera:perest*) {OsT} *is.* Maceralı işlerden hoşlanan, maceraya atılmaktan zevk alan kimse; maceracı.
- macerasız**, [macera-sız] (*ma:cera:sız*) *sf.* Macerası olmayan; serüvensiz; basit; sıradan; heyecan veremeyen.
- macgal**, [Erme. mač (saban sapı) => macgal / maçkal] {ağız} *sf.* (Kişi için) sabanı, pulluğu yöneten. [DS]
- macık**, **-ğı** [mac (yans.) > mac-ık] {ağız} *ünl.* Yapışkanlık, cıvıklık bildirir. **macık micik olmak**, {ağız} (*Pilav, makarna vb. için*) hamurlaşmak; lapa olmak. [DS]
- macın**, [mac (yans.) > macın] {ağız} *zf.* 1. Pekiştirme bildirir. 2. *sf.* Ezik, bozuk. **macın gök**, {ağız} *Ham; olgunlaşmamış; ekşi.* [DS] **macını çıkarmak**, {ağız} *İyice ezilmek.* [DS]
- macırdatmak**, [mac (yans.) > mac-ır-da-t-mak] {a-
- ğız} gçl. f.** [-ır] Bir şeyi çok ses çıkartarak çiğnemek. [DS]
- macid**, [Ar. mecd>mācid / mācide ماجد / ماجده] {OsT} *sf.* → macit.
- macik**, [Ar. (Sur.) mā' => mā-cik / maacik] (*ma:cik*) {ağız} *is.* çoc. d. Koyun ve keçi yavrusu. [DS]
- macin**, [Ar. mācin ماجن] (*ma:cin*) {OsT} *sf.* 1. Hile öğretren. 2. Kaba; edepsiz.
- macit**, **-di** [Ar. mecd > mācid ماجد] (*ma:cit*) *sf.* Şan ve şeref sahibi olan.
- maciz**, [? maciz] {ağız} *is.* Ekmek pişirirken üstüne sürülen sıvı. [DS]
- macok**, **-ğu** [? macok] {ağız} *is.* Üç yaşındaki manda yavrusu. [DS]
- macor**, [? macor] {ağız} *is.* Bir tür yaban pancarı. [DS]
- macuklamak**, [mac (yans.) > mac-uk-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(u)-yor] Sıkarak, buruşturarak biçimini bozmak; mıncıklamak; kırıştırmak. [DS]
- macun**, [Ar. 'acn > ma'cūn معجون] (*ma-cu:n / ma-cu:n*) {OsT} *is.* 1. Hamur kıvamına getirilmiş madde. 2. Boyacılıkta çatlak ve gözenekleri kapatmak, camcılıkta camları çerçeveye tutturmak amacıyla kullanılan çeşitli maddelerden yapılmış bir tür hamur. 3. Baharat ve şeker katılmış yumuşak ve yapışkan şekerleme; ağda. 4. Ağaçların yaralarını kapatmakta kullanılan madde. 5. Eskiden uyuşturucu alışkanlarının yuttuğu süzölmüş afyon sakızından yapılmış uyuşturucu madde. **macun çekme**, *Bir çatlağı veya gözeneği kapatmak için ıspatula ile macun sürmek.* **macun küreği**, *Üzerinde macun karıştırılan ve sıva işlerinde kullanılan yardımcı el aleti.*
- macuncu**, [macun-cu] (*ma:cuncu*) *is.* Bölmelere ayrılmış teneke tablada renk renk macun satan tatlıcı. **macuncu mablağı**, *Macuncunun kullandığı ıspatula.*
- macunculuk**, **-ğu** [macun-cu-luk] (*ma:cunculuk*) *is.* Macun yapma ve satma işi.
- macunlama**, [macun-la-ma] (*ma:cunlama*) *is.* Macunlamak eylemi.
- macunlamak**, [macun-la-mak] (*ma:cunlamak*) *gçl. f.* [-r] [-l(u)-yor] 1. (Yüzeyler için) macun sürmek; macun ile kaplamak veya doldurmak. 2. (Cam vb. için) macun ile tutturmak. 3. (Çatlak, delik vb. için) macun ile tıkamak.
- macunlanma**, [macun-la-n-ma / macun-lan-ma] (*ma:cunlanma*) *is.* Macunlanmak eylemi veya durumu.
- macunlanmak**, [macun-la-n-mak] (*ma:cunlanmak*) *edil. f.* [-ır] 1. Macun sürölmek, macun ile doldurulmak veya tutturulmak. 2. Üzerine macun bulaşmak; macun ile kirlenmek. 3. *dönşl.* Macun sahibi olmak; macun edinmek; macunu olmak.

macunlaşma, [macun-la-ş-ma] (*ma:cunlaşma*) *is.* Macunlaşmak eylemi.

macunlaşmak, [macun-la-ş-mak] (*ma:cunlaşmak*) *dönşl. f.* [-ır] Macun kıvamına gelmek; macun gibi olmak; macun durumunu almak.

macunlu, [macun-lu] (*ma:cunlu*) *sf.* 1. İçinde veya üzerinde macun bulunan. 2. Macunu bulunan; macun sahibi olan. 3. Macun doldurulmuş veya macun çekilmiş olan.

macunluk, -ğu [macun-luk] *is.* 1. Macun konulan kap. 2. *sf.* Macun yapmaya uygun olan.

macur¹, [Ar. muhâcir => mācur] (*ma:cur*) {ağız} *is.* Göçmen; muhacir. [DS]

macur², [? macur] {ağız} *is.* Kavun ve karpuzun yeni olmuşu; tazesı. [DS]

macus, [Ar. mecūs (*zerdüşt*)] {ağız} *sf.* (Kişi için) ara bozucu; iki yüzlü. [DS]

macuş, [Ar. mecūs (*zerdüşt*)] {ağız} *sf.* → macus. [DS]

-maç¹, [-ma+aş] *yap e.* Fiilden isim türeten ek. Eylemin belirttiği eylemle ilgili olarak yemek adları yapar: *bulamaç, oğmaç, tutmaç, bazlamaç, akıtmaç.*

-maç², [-ma-ç / -meç] *yap e.* 1. Fiilden isim yapan ek. Eylemin belirttiği kavramla ilgili olarak araç adları türetir: *emmeç, kurutmaç, doğrultmaç.* 2. Fiilin belirttiği eylemin sonucunda ortaya çıkmış olan durum veya biçim kavramı vererek adlar türetir: *yırtmaç.*

maç¹, [mac / maç / meç / mic / mıç (*yans.*)] *ünl.* Şapırdatarak yemeyi içmeyi, çiğnemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *maç(ç)-ık maççık, maç(ç)-ır maççır, maç maç.* ☞ **maç maç**, {ağız} (*Yemek için*) şapırtılar çıkararak. [DS]

maç², [maç (*yans.*)] *ünl.* Öpmeyi, dudakla emmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *maç etmek*

maç³, [İng. match] *is.* 1. Bazı spor dallarında iki rakip takım arasında yapılan karşılaşma; spor karşılaşması; karşılaşma. 2. Özellikle futbol karşılaşması. ☞ **maç yapmak**, *Kazanmak amacıyla iki kişi veya iki rakip takım arasında spor karşılaşması yapmak; karşılaşmak.*

maç⁴, [Far. māç ماچ] (*ma:ç*) {OsT} *is.* Öpüş; öpücük.

maç⁵, -cı [Erme. mač (*saban sapı*) => mac / macı / maç / maçi] {ağız} *is.* Sabanın tutamağı. [DS]

maça¹, [İt. mazza / Yun. matsa] (*ma'ça*) *is.* 1. İskambil kâğıtlarından siyah ve mızrak ucuna benzer olan dizi; pik. 2. Bir ağı gergin ve açık tutmak için kullanılan iki ucu çatalı ağaç. 3. Dökümcülükte dökümde kullanılan kum vb. malzemeyi tutmaya yarayan, ateşe dayanıklı, kalıptan başka kap. 4. {ağız} Dökümcülükte kalıp içine konulan kum. [DS] 5. *argo.* Kıç; makat. 6. *argo.* Cesaret. ☞ **maça beyi**, 1. *Maça dizisindeki kâğıtların on birincisi.* 2. *me-*

caz. Kendini beğenmiş; gösterişe düşkün kimse.|| **maça beyi gibi kurulmak**, *Saygısız biçimde yayıllarak oturmak.*|| **maça kızı**, 1. *Maça dizisindeki on ikinci kâğıt.* 2. *Maça kızının on üç sayı sayıldığı bir tür iskambil oyunu.*|| **maçası sıkışmak**, *argo. Zor duruma düşmek, bir güçlkle karşılaşmak.*|| **maçası sıkılmak**, *argo. Yeterince cesaret sahibi olmak.*|| **maçayı kurtarmak**, *argo. Zor bir durumdan sıyrılmak.*|| **maçayı sıkılmak**, *argo. Güçlüğe katlanmak; sıkıntıya dayanmak.*

maça², [? maça] {ağız} *is.* 1. Keserin çivi sökmek için kullanılan delik yeri. 2. Tek taraflı ve uzun saplı çapa. [DS]

maça³, [? maça] {ağız} *is.* Atla eşeğin birleşmesinden doğan katır; babası at, anası eşek olan katır. [DS]

maça⁴, [paça > maça ?] {ağız} *is.* Koyunun ön bacaklarının dizden yukarı bölümü. [DS]

maçacı, [maça-cı] *is.* Maçaları döküm kalıplarına yerleştirmekle görevli işçi.

maçalok, -ğu [? maçalok] {ağız} *sf.* Güzel. [DS]

maçca, [maçca] {ağız} *is.* Kötü pişirilmiş, bozuk yemek. [DS]

maççalı, [maçca-lı] {ağız} *sf.* Eğitim görmemiş; eğitilmemiş. [DS]

maçcıldamak, [maç (*yans.*) > maç(c)-ıl-da-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-d(t)-yor] Ağız şapırdatarak yemek. [DS]

maçça¹, [? maçça / maçca] {ağız} *is.* 1. Üstünde durulan konu. 2. Sebep. [DS]

maçça², [? maçça / maçca / macca] {ağız} 1. Dert; onulmaz hastalık. 2. İltihaplı yara; yangı; iyileşmesi güç yara. 3. Aşırı düşünce ve üzüntüden olan sıkıntı. 4. Asma kütüklerinin, ağaçların toprağa yakın yerlerinde oluşan ve kurumalarına neden olan yumrular. [DS] ☞ **maççalar çıkası!** {ağız} *Onulmaz yaralı hastalıklara yakalanması dileğiyle edilen beddua.* [DS]|| **maçça etmek**, {ağız} *Yormak; üzmemek.* [DS]

maççalı, [maçca-lı] {ağız} *sf.* 1. Pis; kirli. 2. Uyuşuk; terbiyesiz. 3. Haylaz. 4. Aşağılık. 5. Suratsız. 6. Zayıf; çelimsiz. 7. Hastalıklı; dertli. [DS]

maççık¹, -ğı [maç (*yans.*) > maç-çık] *ünl.* Yemek yerken veya sakız çiğnerken ağızdan çıkan ses. ☞ **maççık muççuk etmek**, {ağız} *Yemek yerken veya sakız çiğnerken ağız şapırdatmak.* [DS]|| **maççık muççuk yemek**, {ağız} *Ağız şapırdatarak yemek.* [DS]

maççık², -ğı [maç-çık] {ağız} *sf.* Hastalıklı; dertli. [DS]

maçı, [Bul. máca / maçi] (*maçı:*) {eT} *is.* Kedi. ☞ **maçı maçı**, {ağız} *Kedi çağırma ünlemi.* [DS]

maçıl, [? maçıl] {ağız} *is.* Yalancı altın; mangır. [DS]

maçır, [maç (*yans.*) > maç-ır] *ünl.* Ağız şapırdatma sesi. ☞ **maçır maçı**, {ağız} (*Yemek veya sakız çiğnemek için*) ağız şapırdatarak. [DS]

- maçi¹**, [eT. maçī] {ağız} is. Kedi. [DS]
- maçi²**, [? mac / maçi] is. **1.** Mısırları tanelemek için kullanılan kalın şimşir sopa. **2.** Sabanın elle tutulan sap kısmı.
- maçigel**, [? maçiigel] {ağız} is. → maçkal. [DS]
- Maçin**, [Ar. mā-çin ماجين] (ma:çi:n) {OsT} öz. is. Güney Çin.
- maçka**, [eT. maçī (kedi) / Bul. máčka] {ağız} is. Kedi yavrusu. [DS]
- maçkal**, [? maçkal] {ağız} sf. (Kişi için) sabanı, pulluğu yöneten. [DS]
- maçmaç, -cı** [maç+maç] {ağız} is. Bir tür kertenkele. [DS]
- maço**, [İsp. macho (erkek)] (ma'ço) sf. **1.** (Erkek için) erkeğin toplum içinde kadına egemen olduğunu ve onun üzerinde efendilik hakları bulunduğunu savunan ve böyle davranan; maşist. **2.** is. Sert erkek.
- maçoculuk**, [maço-cu-luk] is. Erkeğin toplum içinde kadına egemen olduğunu ve onun üzerinde efendilik hakları bulunduğunu savunan görüş; maşizm.
- maçoluk, -ğu** [maço-luk] is. Kadını hor görme ve ona efendilik taslama durumu.
- maçuk, -ğu** [? maçuk] {ağız} is. Domuz yavrusu. [DS]
- maçuna**, [İt. manchina / Yun. mautsina] is. dnz. Ağır yükleri kaldırmakta kullanılan, ikisi yük kaldırmakta bir diğeri de ileri geri eğimi sağlayan üç direğin çatılması ile meydana gelmiş araç.
- maçur**, [maç (yans.) > maç-ur] ün. Ağız şapırtısı. ☞ **maçur muçur yemek**, {ağız} Ağzını şapırdatarak yemek. [DS]
- mad**, [mad / mīd / mīt / mod (yans.)] ün. Kendi kendine söylenmeyi, homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] mad-ır-a-n-mak, mad-ır-da-mak, mad-ır-dı
- mada¹**, [? mada] {ağız} is. **1.** İstek. **2.** Yemek yeme isteği. [DS]
- mada²**, [? mada] {ağız} is. **1.** Pide ve yufka ekmeği arası kalınlıkta bir tür sac ekmeği. **2.** Hamur açmakta kullanılan yuvarlak, yassı yastık. **3.** Ekmeği tandıra yapıştırmakta kullanılan içi ot dolu minder. [DS]
- mada³**, [Ar. mi'de => māda] (ma:da) {ağız} is. Mide. [DS] ☞ **madası şakıramak**, Cinsel istek duymak.
- mada⁴**, [Ar. mađā / mażā مضى / مضا] (mada:) {OsT} çek. f. Geçti.
- madahik, -ki** [Ar. mağhek > mađāhik مضاحك] (me-da:hik, h kalın söylenir) {OsT} is. Durumuna gülünecek nesnelere; soytarılar; komikler.
- madak¹, -kı** [Ar. mađāk/mażāk مضاق] (mada:k) {OsT} is. Darlık; sıkıntı.
- madak²**, [Ar. meta' (ticarî mal) => matah > madak] {ağız} is. Değerli şey. [DS]
- madak³**, [? madak] {ağız} sf. (Kişi için) kısa boylu; bodur. [DS]
- madak⁴**, [? madak] {ağız} is. Hayır için yedirilen yemek; toy. [DS]
- madalle**, [Ar. dālāl > mağalle / mażalle مضله] {OsT} is. **1.** Doğru yolun kaybolduğu yer. **2.** Bir kimsenin doğru yoldan sapması. **3.** Doğru yoldan saptıran; baştan çıkarıcı; azdırıcı.
- madalya**, [İt. medaglia] (mada'lya) is. **1.** Savaşlarda yararlılık gösterenlere, yarışma ve sergilerde derece alanlara, önemli bir olay dolayısıyla veya ünlü bir kimse adına bastırılıp ilgililere verilen, üzerinde resim, kabartmalı yazı bulunan, genellikle yuvarlak, madeni nişan. **2.** Olimpiyat yarışlarında derece girenlere verilen metal nişan. ☞ **madalya töreni**, Savaş, yarışma vb. durumlarda yararlılık gösterenlere madalya verilirken yapılan resmî tören.
- madalyalı**, [madalya-lı] sf. Madalya almış olan; madalyası bulunan.
- madalyasız**, [madalya-sız] sf. Madalyası olmayan; madalya almamış olan.
- madalyon**, [İt. medaglione] (mada'lyon) is. **1.** İçine resim vb. konulan, değerli madenden yapılmış ve boyuna bir zincir ile asılan oval veya yuvarlak süs eşyası. **2.** Normal madalyalardan daha büyük ve ağır olan madalya. **3.** Mimaride yuvarlak veya oval alçak kabartma veya süs ögesi. ☞ **madalyonun öteki yüzü**, Olumlu görülen ve düşünülen bir olayın bedeli olan ve olumsuz nitelikler taşıyan yönü.
- madam¹**, [Ar. ma-dam مادام] (ma:da:m) {OsT} bağ. **1.** Değil mi ki; madem; çünkü. **2.** zf. Devam ettikçe. ☞ **madamü'l-hayât**, {OsT} Hayat devam ettikçe; sağ oldukça.
- madam²**, [Fr. madame] is. **1.** Fransa'da evli kadınlara verilen san. **2.** Türkiye'de Müslüman olmayan evli kadın.
- madama**, [Fr. madame] (mada'ma) is. Müslüman olmayan kadınlara halk tarafından verilen ad.
- madame**, [Ar. ma-dame مادام] (ma:da:me) {OsT} zf. Süresince; devam ettikçe.
- madan**, [-ma-dan /-meden] yap. e. Fiilden zarf türeten ek. Zarf fiiller yapar: görmeden (geçmek), konuşmadan (beklemek), başlamadan (bıkmak).
- madan**, [? madan] {ağız} sf. Akılsız; serseri. [DS]
- madanıs**, [Yun. makadenosi => maydanoz] (ma:danıs) {ağız} is. Maydanoz. [DS]
- madar**, [? madar] {eT} is. Şeytan. [EUTS]
- madara¹**, [? madara] sf. **1.** argo. Kötü; sevimsiz; bayağı; âdi; boş; niteliksiz. **2.** {ağız} (Kişi için) tembel. [DS] **3.** {ağız} İş görmez. [DS] ☞ **madara etmek**, argo. **1.** Birinin yalan veya yanlışını çıkararak mahcup etmek; utandırmak. **2.** argo. Bir şeyin sahte olduğunu ortaya çıkarmak. || **madara olmak**, Yalanı ortaya çıkarmak; mahcup olmak; utanmak.

madara², [? madara] {ağız} *is.* Yassı taşı çekici. [DS]
madara³, [? madara] {ağız} *is.* Kiriş. [DS]
madaracı, [madara-cı] *sf. argo.* Kalpazan.
madaralaşma, [madara-la-ş-ma] *is.* Madaralaşmak eylemi veya durumu.
madaralaşmak, [madara-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* Madara duruma düşmek; kötüleşmek; fenalaşmak.
madarib, [Ar. darb / zarb > maḍrab / maḍrab > maḍārib / maḍārib مضارب] {OsT} *is.* Dövülecek yerler. ☞ **madārib-i emsāl**, {OsT} *Atasözü* söylenecek durum, yer ve zaman.
madas, [? madas] *is.* Şaşkınlık; tutukluk. ☞ **madas kalmak**, {ağız} *Şaşırmaq; donakalmak.* [DS]
madca, -aı [Ar. maḍca مضجع] {OsT} *is.* Mezar; kabir.
madde, [Ar. mādde مادة] {OsT} *is.* 1. Duyularla algılanabilen, uzayda yer kaplayan ve ağırlığı olan, bölünebilen nesne; özdek. 2. Bir şeyi meydana getiren öge; unsur. 3. Para, mal gibi zenginlik belirtisi olan değerler. 4. Bir kanun, bir sözleşme, katalog vb. yerlerde çoğunlukla rakamla belirtilen kendi başına bir bütün olmakla birlikte önceki ve sonraki bölümlerle genel bir bağı bulunan kısım. 5. Ansiklopedi, sözlük gibi eserlerde açıklanan kelime veya konulardan her biri. 6. *gnşl. fiz.* Cisimle veya bedenle ilgili nesne. 7. Belirli ayırt edici özelliği bulunan nesne. 8. Bir yara veya çibandan akan cerahat; irin. 9. Erkek cinsel organ. ☞ **madde başı**, *Sözlükçülükte başlı başına bir kavramı karşılayan ve satır başı yapılarak açıklanan kelime veya kelime grubu; sözlük birimi.* || **madde-i asliye**, {OsT} *dbl.* 1. Çekim eklerinden soyulanmış kelime; gövde. 2. Kelimede ekler dışında kalan değişmez kısım; köken. || **madde-i dimāğiye**, {OsT} *biy. Lesitin.* || **madde-i hadrā**, {OsT} 1. Yeşil madde. 2. *bot. Klorofil.* || **madde-i haşebiye**, {OsT} *bot. Odun özü.* || **madde-i hücreviye-i zü'l-surūc**, {OsT} *kim. Nitroselüloz.* || **madde-i ibtidāiye**, {OsT} *kim. Ham madde.* || **madde-i kışriye**, {OsT} *bot. Kabuk bölgesi.* || **madde-i mahsūsa**, {OsT} *huk. Bir kimseye, o kimsenin halkın hakaret ve nefretine maruz kalmasına sebep olacak şekilde belli bir eylem yüklem.* || **madde-i muşavvire-i müşekkile**, {OsT} *anat. Plazma.* || **madde-i muşavvire-i ulā**, {OsT} *biy. Protoplazma.* || **madde-i mülevvine**, {OsT} *kim. Boyar madde.* || **madde-i münevvide**, {OsT} *kim. Uyuşturucu madde.* || **madde-i müşekkile**, {OsT} *biy. Plazma.* || **madde-i sincābiye**, {OsT} *kim. Boz madde.* || **madde-tü'l-fesād**, *Fesada sebebiyet veren.*
maddecî, [madde-ci] *is.* 1. Her türlü varlığın maddeye dayandığını kabul eden ve bu görüşü ileri süren kimse; özdekçi; materyalist. 2. *mecaz.* Yalnızca maddî, fizikî gerçeklere ve zevklere düşkün olan kimse. 3. *mecaz.* Para ve mal düşkünü olan kimse.

maddecilik, -ği [madde-ci-lik] *is. fel.* 1. Maddeyi tek gerçeklik olarak kabul eden, düşüncüyü de maddî bir olgu olarak ele alan felsefî öğretî; ruhçuluğun karşıtı olarak maddeden başka bir cevherin varlığını kabul etmeyen öğretî; özdekçilik; materyalizm. 2. Para, mal gibi zenginliklere önem verme ve maddî zevklere düşkün olma; maddiyatçılık. 3. İslam felsefesinde, maddenin temel ilke olduğunu ileri süren düşünce sistemi.
maddeleşme, [madde-le-ş-me] *is.* Madde hâline gelme.
maddeleşmek, [madde-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ır]* (Soyut şeyler için) algılanabilir duruma gelmek; madde durumuna gelmek.
maddesel, [madde-sel] *sf.* 1. Madde ile ilgili olan; maddî. 2. *fiz.* Maddenin niteliklerini taşıyan; maddî. ☞ **maddesel nokta**, *Bir maddenin, üç boyuttan soyutlanmış var sayılan en küçük parçası; kütleli bir noktada toplandığı var sayılan cisim.*
maddeten, [Ar. māddeten مادة] {ma'ddeten} {OsT} *zf.* 1. Madde bakımından; cisim olarak. 2. Açıkça anlaşılır biçimde; kesin olarak; fiilen. 3. Gözle görülür, elle tutulur olarak; somut olarak; gerçekte; nesnel. 4. Para ve zenginlikle ilgili olarak; malî bakımdan. 5. İş olarak; iş ile ilgili olarak.
maddî, [Ar. māddî / māddiye مادی / مادیه] {maddi:} {OsT} *sf.* 1. Maddeden meydana gelen; maddeden oluşan; maddesi bulunan; elle tutulabilir, duyularla anlaşılabilir olan; somut. 2. Madde ile ilgili olan; maddeye ait; maddeye ilişkin. 3. Kişilerle değil de nesnelere ilgili olan; eşyalara ilişkin olan; maddesel. 4. Hayatın gereksinmelerine ilişkin olan; somut yaşama ihtiyaçlarını, şartlarını ilgilendiren. 5. Düşünce, niyet vb.nden daha çok yapım özelliklerine ilişkin. 6. *mecaz.* Paraya, mala mülke çok önem veren; maddiyatçı; maddecî. 7. Parasal olanaklara ilişkin olan. ☞ **maddî hareket**, *huk. Suçun maddî unsurunun insan vücuduyla yapılan bölümünü meydana getiren hareket.* || **maddî mesele**, *Yargılanacak olan uyumsuzluğun olayla ilgili kısmı.*
maddileşme, [maddi-le-ş-me] {maddi:leşme} *is.* Maddileşmek eylemi veya durumu.
maddileşmek, [maddi-le-ş-mek] {maddi:leşmek} *dönşl. f. [-ır]* Maddeye önem verir olmak; para, mal mülk vb. şeylere önem verir olmak.
maddilik, -ği [maddi-lik] {maddi:lik} *is.* Maddî olma durumu; paraya, mala mülke düşkünlük.
maddiyat, [Ar. māddiyyāt مادیات] {maddiya:t} {OsT} *is.* 1. Maddî olan, duyu organları ile kavranabilir şeyler; maddeler; madde ile ilgili şeyler; maddî şeyler. 2. *mecaz.* Para, mal mülk gibi zenginliğe ait şeyler.
maddiyatçı, [maddiyat-çı] *sf.* Maddiyata, paraya, mala mülke aşırı derecede önem veren.

maddiyatçılık, [maddiyat-çı-lık] *is.* Maddiyatçı olma durumu; maddecilik.

maddiye, [Ar. mādī / mādīye ماديّه] (*ma:ddi:ye*) {OsT} *sf.* **1.** Maddeyle ilgili; maddeye ilişkin. **2.** *is.* Materyalizm.

maddiyet, [Ar. mādī > mādīyet ماديّه] (*ma:ddiyet*) {OsT} *is.* Gözle görülür, elle tutulur şey; madde kısmı.

maddiyun, [Ar. mādīyūn ماديون] (*madiyu:n*) {OsT} *is.* Maddeciler; materyalistler.

made, [Far. mādē ماده] (*ma:de*) {OsT} *sf.* (İnsan ve hayvan için) dişi.

madegân, [Far. mādē-gān مادگان] (*ma:degā:n*) {OsT} *is.* Dişiler.

madegî, [Far. mādē-gī ماديگي] (*ma:degi:.*) {OsT} *is.* Dişilik; kadınlık özelliği; kadınlık.

madein, [İng. made+in] (*meydin*) *sf.* (Bir ülke adının önünde getirildiğinde) o ülkede yapılmış olan.

ma'delet, [Ar. 'adl > ma'delet / ma'dilet معدلت] {OsT} *is.* Adillik; insafılık; doğruluk. ☞ **ma'delet-güster**, {OsT} *Adaletli; insafılı; doğru.* || **ma'delet-kâr**, {OsT} *Adaletli; doğru; insafılı.* || **ma'delet-nişân**, {OsT} *Adaletli; doğru; insafılı.* || **ma'delet-perverî**, {OsT} *Adaletlilik; doğruluk; insafılık.*

madek, [? madek / medek] {ağız} *is.* **1.** Dişi manda. **2.** Manda yavrusu; malak. [DS]

madem, [Ar. mādām مادام] (*ma:dem*) {OsT} *bağ.* "...diği için; değil mi ki..." anlamlarıyla başına getirildiği cümleyi sonraki cümleye bağlar.

mademki, [Ar. mādām + Far. ki مادمکه] (*ma:demki*) {OsT} *bağ.* "...diği için; değil mi ki..." anlamlarıyla başına getirildiği cümleyi sonraki cümleye bağlar; madem.

maden¹, [Ar. ma'den معدن] (*ma:den*) {OsT} *is.* **1.** Yer kabuğunun içinde veya üstünde bulunan, çeşitli iç ve dış etkenler altında oluşmuş, ekonomik değer taşıyan mineral veya fosil. **2.** Genellikle ısıyı ve elektriği iyi ileten, kendine has parlak bir yüzey görünümü ve parlıtısı olan, çoğunlukla bazik oksitler verme eğilimi gösteren basit cisim; metal. **3.** Maden ocağı veya işletmesi. **4.** Çok değerli ve zengin şeyleri kapsayan yer. **5.** İyi kazanç getiren iş. **6.** Parası elinden kolayca alınan ve kumarda hep yenilen kimse. **7.** *argo.* Parası bol kimse. **8.** *argo.* Değersiz kimse. **9.** *sf.* Madenden yapılmış olan; metal; madenî. ☞ **maden amelesi**, *Maden ocaklarında çalışan işçi.* || **maden arama**, *Bir arazide maden bulunup bulunmadığını belirlemek için yapılan iş ve işlemlerin tümü.* || **maden arama izni** (ruhsatı), *huk.* Belirli alanlarda maden arama yapılabilmesi için devletçe verilen izin ve yetki belgesi. || **maden**

bilimci, *Minerallerin fiziksel ve kimyasal özelliklerini, oluşum ve ortaya çıkış şartlarını, mineral türlerini belirleme işlemi yapan uzman; mineral uzmanı; mineral bilimci; mineralog.* || **maden bilimi**, *Madenlerin fiziksel ve kimyasal özelliklerini, oluşum ve ortaya çıkış şartlarını inceleyerek maden türlerini belirlemeyi amaçlayan bilim dalı; mineral bilimi; mineraloji.* || **maden cevheri**, *Birleşiminde önemli ölçüde değerli madenler bulunan doğal madde; maden filizi.* || **maden damarı**, *Yer kabuğunda maden cevherinin yoğun olarak bulunduğu bölüm.* || **maden devri**, *Madenlerin kullanılmaya başladığı, tarih öncesi devirlerin en sonuncusuna verilen ad.* || **maden direği**, *Maden ocaklarındaki tünellerin korunmasında kullanılan ağaç direkler.* || **maden filizi**, *Maden cevheri.* || **maden filizi**, *Birleşiminde önemli ölçüde değerli madenler bulunan doğal madde; maden cevheri.* || **maden gazı**, *Madende oluşan gaz.* || **maden hakları**, *huk.* Maden aranması, bulunmuşsa işletilmesi için verilen izinler ve maden yataklarının bulunmasında yardımcı olanlara verilen maddî imkânlar. || **ma'den-i asîl**, {OsT} *kim.* Soy metal. || **maden işçisi**, *Bir maden ocağında veya işletmesinde çalışan işçi.* || **maden katranı**, *Petrol zifti.* || **maden kömürü**, *Taş kömürü.* || **maden kuyusu**, *Maden ocağı.* || **maden mavisi**, *Kül rengine çalan parlak mavi.* || **ma'den mukataası**, *Maden idaresi.* || **maden mühendisi**, *Madenlerin tanımı, çıkarılması ve işlenmesi ile ilgili uzman.* || **maden ocağı**, **1.** Maden veya kömür çıkarılan arazide yere açılan büyük boşluk. **2.** Bir maden yatağını işletmek için kurulmuş bulunan tesislerin tümü. || **maden sicili**, *Bütün madencilik faaliyetleri ile ilgili bilgilerin kaydedildiği kütük.* || **maden sodası**, *Maden suyu içine sıkıştırılmış gaz doldurularak şişelenmiş içme suyu.* || **maden suyu**, *İçinde erimiş mineraller bulunan ve çoğunlukla tedavide kullanılan kaynak suyu.* || **maden yağı**, *Petrolden üretilen yağ.* || **maden yatağı**, *Maden filizi katmanlarının bulunduğu alan.* || **maden yünü**, *Yalıtım olarak kullanılan bir tür yünümsü madde.* || **maden zifti**, *Kömür ya da petrol atıklarından elde edilen katran.*

maden², [maden] {ağız} *is.* Dağların ufak taşı yamaçları. [DS]

madenci, [maden-ci] (*ma:denci*) *is.* **1.** Bir maden ocağı işleten kimse. **2.** Maden ocağında çalışan görevli veya işçi. **3.** Mineraloji veya metalürji ile uğraşan kimse.

madencilik, -ği [maden-ci-lik] (*ma:dencilik*) *is.* **1.** Yer altındaki madenlerin araştırılması, bulunması, ocaktan çıkartılması, işletilmesi vb. ile ilgili teknik ve usullerin tümü; maden işletmeciliği. **2.** Madencinin işi veya mesleği.

madenî, [Ar. ma'denî معدني] (*ma:deni:.*) {OsT} *sf.* **1.**

Madenden yapılmış; metal; metalik. **2.** Madene özgü nitelikleri olan. **3.** Madene ilişkin; madene ait; maden ile ilgili. ☞ **madenî para**, *Altın, gümüş, bakır, alüminyum veya bunların alaşımlarından yapılmış para; demir para.* || **madenî ses**, *Metalden yapılmış bir araçtan çıkarmış gibi çın çın öten ses; metalik ses.* || **madenî yağ**, *Madensel ürünlerden elde edilen yağ.* || **madenî yün**, *Maden yünü.*

madenis, [Yun. makedonis => mādēnis] (*ma:denis*) {ağız} is. Maydanoz. [DS]

madeniyat, [Ar. ma'deniyāt معدنيات] (*ma:deniya:t*) {OsT} is. **1.** Madenler. **2.** Madenden yapılmış şeyler. **3.** Maden bilgisi; mineraloji.

madeniye, [Ar. ma'deniye معدنيه] (*ma:deniye*) {OsT} sf. **1.** Madenle ilgili olan. **2.** Maden bilimiyle ilgili olan.

madeniyun, [Ar. ma'deniyyūn معدنيون] (*ma:deniyu:n*) {OsT} is. Maden bilimiyle uğraşan kimseler; maden bilimciler; mineraloglar.

madenkırmızı, [Ar. ma'den+kırmız معدنقرمز] {OsT} is. kim. Antimonun kırmızı renkli mineraline verilen isim.

madenli, [maden-li] (*ma:denli*) sf. İçinde maden bulunan.

madensel, [maden-sel] (*ma:densel*) sf. **1.** Madene özgü olan; madenî; metalik. **2.** Madenle ilgili olan; madenî. **3.** Birleşiminde maden bulunan; madenden yapılmış; madenî.

madenselleşme, [maden-sel-le-ş-me] (*ma:denselleş-me*) is. Madenselleşmek eylemi veya durumu.

madenselleşmek, [maden-sel-le-ş-mek] (*ma:denselleşmek*) dönüşl. f. [-ir] Maden özellikleri kazanmak; maden durumuna girmek.

madensi, [maden-si] (*ma:densi*) sf. **1.** Maden gibi olan. **2.** is. kim. Metallerin fiziksel, ametallerin kimyasal özelliklerini taşıyan kimyasal elementler; metalsi; metaloit.

madensizleşme, [maden-siz-le-ş-me] (*ma:densizleş-me*) is. tıp. Dokularda bulunan madensel maddelerin normalden daha fazla boşaltım yoluyla atılması durumu.

mader, [Far. māder مادر] {OsT} is. Ana; anne. ☞ **māder be hatā**, {OsT} *Anadan kusurlu; piç.* || **maderender**, {OsT} *Üvey ana.* || **māder-nāmî**, {OsT} sosy. → madername. || **māder-şāhî**, {OsT} sosy. → maderşahi. || **māder-zād**, {OsT} *Anadan doğma.*

maderane, [Far. māder-āne مادرانه] (*ma:dera:ne*) {OsT} zf. Anaya yakışır biçimde; ana gibi.

maderî, [Far. māderî] (*ma:deri:*) {OsT} is. **1.** Anne-lik; anne olma durumu. **2.** Anne tarafından olan akrabalık.

maderiyet, [Far. māder + Ar. -iyyet مادريت] (*ma:deriyet*) v is. Analık.

madername, [Far. māder nāmî مادر نامی] {OsT} sf. Ana sanlı.

maderşahi, [Far. māder-şāhî مادر شاهی] (*ma:derşahi:*) {OsT} sf. Kadının soyunun etrafında toplanan ve buna göre düzenlenen; anaerkil; matriarkal.

maderşahilik, **-ği** [maderşahi-lik] (*ma:derşahi:lik*) is. sosy. Kadına üstün bir siyasi rol tanıyan sosyal düzen; anaerki.

maderzad, [Far. māder-zād زاد مادر] (*ma:derza:d*) {OsT} sf. Anadan doğma; doğuştan.

madg, [Ar. maḡḡ مضغ] {OsT} is. Yutmadan önce yiyecekleri ezme; çiğneme. ☞ **madg etmek**, {OsT} *Çiğnemek.*

madgare, [Ar. maḡḡare مدغره] {OsT} is. İki tarafın şiddetli saldırısı ile olan savaş.

madhek, [Ar. maḡḡek مضحك] {OsT} is. Haline gülünecek şey; soytarı; komik.

-madı, [-madın / -medin / -madı / -medi] {eT} yap. e. → -madın.

-madıcak, [-ma-dı-cak] {eAT} yap. e. -madıkça; -madığı sürece.

madıg, [Ar. māḡḡıḡ ماضغ] (*ma:dıḡ*) {OsT} is. Ağızda çiğneme.

madık, **-ğı** [Erme. matutak => madımak > madık] {ağız} is. **1.** Madımak. **2.** Devtabanı bitkisi. [DS]

madımaḡ, [Erme. matutak => madımaḡ] {ağız} is. → madımak. [DS]

madımak, **-ğı** [Erme. matutak (*meyan kökü*)] is. **1.** bot. Kara buğdaygillerden, yol ve tarla kenarlarında yaygın olarak yetişen, kısa saplı ve sivri uçlu oval yaprakları ve küçük pembe çiçekleri sebze olarak yenen çok yıllık otsu bitki, (*Polygonum cognatum*). **2.** folk. Orta Anadolu'da kadınlar arasında oynanan türkölü, halay türü bir halk oyunu. ☞ **madımak aşı**, *Madımak bitkisini bulgur, soğan ve yağla pişirmek suretiyle yapılan yemek.*

madımalak, **-ğı** [Erme. matutak => madımak / madımalak / madımalığı / madınak pancarı / mar-dımalak] {ağız} is. Madımalak. [DS]

madımanah, [Erme. matutak => madımanah] {ağız} is. → madımak. [DS]

-madın, [eT. matı / matın > -ma-dın / -medin] {eT} {eAT} yap. e. Fiillerden zarf fiil türeten ek; zarf fiilin belirttiği eylemin, esas fiilden sonraya kaldığını ifade eder; günümüzdeki “-madan; -maksızın; -mayarak; -madan önce” değeri ile karşılanabilir. *yir-medin (küçümsemeden)*, “Suyu sovut-madın içerler.” Miftahü'l-Cenne.

madırınmak, [mad (*yans.*) > mad-ır-a-n-mak] {ağız} dönüşl. f. [-ır] Birine kızıp kendi kendine söylenmek. [DS]

madırdamak, [mad (*yans.*) > mad-ır-da-mak] {ağız}

- gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* Çok söylenmek; dırdır etmek; homurdanmak. [DS]
- madırğa**, [Ar. mıtraq > maṭraqa مطرقه => madırğa] {ağız} is. Yassı taşçı çekici. [DS]
- madırıb**, [? madırıb] {ağız} sf. Sonuçsuz. ☞ **madırıbdakalmak**, {ağız} Açıkta kalmak; sonuçlanmamak. [DS]
- madırka**, [Ar. mıtraq > maṭraqa مطرقه => madırka] {ağız} is. → madırğa. [DS]
- madih**, [Ar. mādiḥ / mādiḥه مادح / مادحة] (*ma:diḥ, h kalın söylenir*) {OsT} sf. Metheden; öven.
- madik**, -ği [Erme. matik (*hile*) / matn (*parmak*)] is. **1.** {ağız} Misketi, baş parmakla işaret parmağı arasından atarak oynanan bilye oyunu. [DS] **2.** *argo*. Hile; dalavere. **3.** {ağız} Kara üzüm. [DS] ☞ **madik atmak** (etmek / oynamak), *argo*. Kazık atmak; hile yapmak; dalavere çevirmek; {ağız} (*aynı*) [DS].
- madikçi**, [madik-çi] is. *argo*. Dalavereci; hileci; düzenbaz.
- ma'dil**, [Ar. ma'dil معدل] (*ma-dil*) {OsT} is. **1.** Sapılacak yer. **2.** Bazı Farsça kelimelerde yazıldığı hâlde okunmayan “/v/ /y/” harfleri.
- ma'dilet**, [Ar. ma'dilet معدلت] (*ma-dilet*) {OsT} is. Adillik; doğruluk.
- madımak**, [Erme. matutak => madımak] {ağız} is. Madımak. [DS]
- mediyan**, [Far. mādiyān ماديان] (*ma:diya:n*) {OsT} is. Kısırak.
- madlen**, [Fr. madeleine] is. **1.** Şekerle çırpılan yumurta, un ve eritilmiş yağdan meydana gelen hamur kalıplara döküldükten sonra fırında pişirilerek hazırlanan bir tür Fransız keki. **2.** Özel bir çikolata türü.
- madmalak**, [Erme. matutak => madımak] {ağız} is. Madımak. [DS]
- madoş**, [? madoş] {ağız} is. Gururlu; kibirli. [DS]
- madraba**, [? madraba] is. **1.** At yarışlarında atların eşit şartlarda yarışmalarını sağlamak amacıyla eyere veya eyer altındaki örtüye takılan kurşun ağırlık levhalarına verilen ad. **2.** {ağız} Ürün kaldırma zamanı sap, gübre taşımaya yarayan iki tekerlekli araba. [DS]
- madrabaz**, [Far. madara-bāz ? مضرب باز] (*madra-ba:z*) {OsT} is. **1.** Hayvan, balık, sebze, meyve balık gibi çeşitli yiyecek maddelerini yerinden alarak toptancıya satan kimse. **2.** sf. *mecaz*. Müşteriyi aldatan; hileci; hilekâr. ☞ **madrabaz kayığı**, *Osmanlılar zamanında ıgrip ve dalyanları dolaşarak ucuz fiyata balık satın alan madrabazların kullandığı kayık*.
- madrabazlık**, -ğı [madrabaz-lık] is. **1.** Madrabaz olma durumu. **2.** Madrabazca davranış.
- madran**, [? madran] {ağız} is. Testi. [DS]
- madrap¹**, -bı [? madrap] {ağız} is. **1.** Yıllarca insan eli değmemiş, işlenmemiş toprak. **2.** Temel atılacak toprak. [DS]
- madrap²**, -bı [? madrap] {ağız} is. İncir. [DS]
- madraspant**, [? madraspant] {eT} is. Manihay tanrılarından birinin adı. [EUTS]
- madreb**, [Ar. darb > maḍreb / maḍrib مضرب] {OsT} is. (Çadır vb. için) kurma yeri; kakma yeri.
- madrepor**, [İt. madrepora] is. *zool.* Mercan resiflerinin oluşumunda rol oynayan, selentereler sınıfından mercan yapıcı, pek çok türü bulunan hayvanların ortak adı; mercan, (*Madrepora*).
- madreporlar**, [madrepor-lar] is. *zool.* Hem bölünecek hem tomurcuklanarak çoğalan, deniz gülü cinsinden, meydana getirdikleri kalker kolonilerin birikmesi ile mercan adacıklarını oluşturan mercanlar sınıfından hayvan takımının adı; mercanlar, (*Madreporaria*).
- madrıp**, [? madrap] {ağız} is. Yıllarca insan eli değmemiş, işlenmemiş sahipsiz toprak. [DS]
- madribe**, [Ar. maḍribe مضربه] {OsT} is. Kılıcın ağzı.
- madrigal**, -li [İt. madrigale] (*ma'drigal*) is. *ed.* **1.** İnce, zarif ve sevecen bir düşünceyi veya çapkınca iltifatları dile getiren küçük pastoral şiir. **2.** *müz.* İnsan sesleri için yazılmış oda müziği türü.
- madrub**, [Ar. darb > maḍrüb مضروب] (*madru:b*) {OsT} is. **1.** Vurulmuş; çarpılmış. **2.** (Para, mühür mumu vb. için) damgalanmış; basılmış. **3.** *mat.* Çarpılan.
- madrubat**, [Ar. maḍrūbāt مضروبيات] (*madru:ba:t*) {OsT} is. *mat.* Çarpılanlar. ☞ **madrubāta tefrik**, {OsT} Çarpanlara ayırma.
- madrubeyn**, [Ar. maḍrūbeyn مضروبين] (*madru:beyn*) {OsT} is. *mat.* Birbiri ile çarpılan iki sayıdan her biri.
- madrubunfiḥ**, [Ar. maḍrūb'ün-fiḥ مضروب فيه] {OsT} is. *mat.* Çarpan.
- madrus**, [Ar. durs > maḍrūs مضروس] (*madru:s*) {OsT} sf. **1.** Taşlarla örülmüş; taşlarla örtülmüş. **2.** *mecaz.* (Davranış için) sert bir şekilde yapılmış.
- ma'dud**, [Ar. 'add > ma'dūd / ma'dūde معدود / معدوده] (*ma-du:d*) {OsT} sf. **1.** Sayılmış; sayısı belli. **2.** Sayılan; addolunan. **3.** Belli bir cinsten veya sınıftan sayılan.
- ma'dudat**, [Ar. ma'dūd > ma'dūdāt معدودات] (*ma-du:da:t*) {OsT} is. Tane hesabıyla alınıp satılan şeyler.
- ma'dudiyet**, [Ar. ma'dūd > ma'dūdiyyet معدوديت] (*ma-du:diyeyet*) {OsT} is. Sayılma.
- maduk**, [-ma-duk / -medük] {eAT} yap. e. Fiilden

- öğrenilen geçmiş zaman sıfat fiili türeten ektir, olumsuzluk eki olan “-ma” üzerine gelir; -mamış. “Yazılmaduk (yazılmamış) yazıya nokta konmaz / Açılmaduk (açılmamış) varaktan hat okunmaz.” Yusuf ve Zeliha.
- maduk, -ğu** [? maduk] {ağız} is. Kökü yenen bir tür yaban otu. [DS]
- ma’dul**, [Ar. ‘udül > ma’dül / ma’dil معدول] (ma-du:l) {OsT} is. 1. Bazı Farsça kelimelerde yazıldığı hâlde okunmayan /v/, /y/ harflerine verilen ad. 2. Sapılacak yer.
- ma’dum**, [Ar. ‘adem > ma’düm معدوم] (ma-du:m)v sf. Yok olan; bulunmayan. ☞ **ma’dümü’l-dimağ**, {OsT} Beyinsiz. || **ma’dümü’l-cenâh**, {OsT} zool. Kanatsızlar. || **ma’dümü’l-ercül**, {OsT} zool. Ayaksızlar. || **ma’dümü’z-zühre**, {OsT} bot. Çiçeksiz.
- madumak, -ğı** [Erme. matutak] {ağız} is. Madımak. [DS]
- madumiyat**, [Ar. ma’dümüyât معدوميات] (ma-du:mi-ya:t) {OsT} is. Bulunmaz şeyler.
- madumiyet**, [Ar. ma’dümüyyet معدومييت] (ma-du:mi-yet) {OsT} is. Bulunmazlık; yokluk. ☞ **ma’dümüyet-i esmâr**, {OsT} Meyve darlığı.
- madun**, [Ar. mā-dūn مادون] (ma:du:n) {OsT} sf. 1. Aşağıda olan; altta bulunan. 2. Alt derecede bulunan kimse; ast.
- madurga**, [Ar. mıtraç > maṭraça مطرقة => madurka] {ağız} is. → madırğa. [DS]
- madünüs**, [Yun. makedonis => mādünüs] (ma:dü-nüs) {ağız} is. Maydanoz. [DS]
- maestoso**, [İt. maestoso] (maesto’so) is. müz. 1. Gösterişli, tumturaklı bir şekilde icra edilen parça. 2. zf. (Çalma veya söyleme için) tumturaklı ve gösterişli olarak.
- maestro**, [İt. maestro] (mae’sto) is. 1. İtalya’da önemli eserler yaratan bestecilere verilen ad. 2. Büyük yorumcu, besteci ve orkestra şeflerine verilen ad. 3. Orkestra şefi.
- maf**, [Ar. maḥv محو => maf ?] {ağız} sf. 1. Duygusuz. 2. Aptal. [DS] ☞ **maftan geçinmek**, {ağız} Para harcamadan, emek vermeden yaşamak. [DS] || **maf olmak**, {ağız} Onulmaz duruma gelmek; yok olmak. [DS]
- mafât**, [Ar. mā-fât مافات] (ma:fa:t) {OsT} is. Kaybolan, elden çıkan şey.
- mafevk**, [Ar. mā-fevk مافوق] (ma:fevk, k kalın söyle-nir) {OsT} sf. 1. Üstün; üst. 2. Üst rütbede bulunan; amir olan. 3. is. Üstte bulunan şey; üst taraf. 4. is. Emreden kimse; amir durumunda olan kişi. 5. Bir şeyin fazlası; ondan arta kalan. ☞ **māfevka’t-tabî’a**, {OsT} Tabiat üstü; doğa üstü.
- mafiş**, [? mafiş] {ağız} is. 1. Bir tür tatlı. 2. Hamurdan yapılan yiyeceklerin genel adı; hamur işi. [DS]
- mafiş**, [Ar. mā-fihî şey’un (içinde hiçbir şey yoktur) مافيش] (ma:’fiş) {OsT} ünl. 1. “Yok! Kalmadı!” anlamında kullanılır. 2. is. Bir tür yumurtalı hafif hamur tatlısı.
- maflak, -ğı** [? maflak / mafrak] {ağız} is. Tavada kavrulan nohudu karıştırmakta kullanılan ağaçtan yapılmış silindirik biçiminde bir leblebici aracı. [DS]
- mafraç, -cı** [? mafraç] {ağız} is. 1. Hurç; denk; yolcu yükü. 2. Düzgünce yığılmış eşya. 3. Yünden dokunmuş çamaşır bohçası. [DS]
- mafrak, -ğı** [? mafrak / maflak] {ağız} is. → maflak. [DS]
- mafsal**, [Ar. faşl > mafşıl / mafşal مفصل] {OsT} is. 1. anat. İki kemiğin birleşme yeri; eklem. 2. tek. Birbirine bağlanmış parçaların her yönde dönmesini sağlayan bağlantı elemanlarına verilen ad. ☞ **mafsal-ı gayrı-müteharrik**, {OsT} anat. Hareketsiz eklem. || **mafsal-ı müteharrik**, {OsT} anat. Hareketli eklem; oynar eklem.
- mafsali**, [Ar. mafşalı مفصلي] (mafsali:)v sf. Ekleme ilgili olan; ekleme ait.
- mafsallı**, [mafsal-lı] sf. Mafsalı olan; bağlantısında mafsal bulunan.
- mafsıl**, [Ar. mafşıl مفصل] {OsT} is. Eklem.
- ma’fun**, [Ar. ‘ufünet > ma’fün معفون] (ma-fu:n) sf. Bozulmuş; çürümüş; kokuşmuş.
- ma’fuv, -vvü** [Ar. ‘afv > ma’fuv معفو] {OsT} sf. 1. Affolunmuş; affedilmiş. 2. Ayrı tutulmuş.
- mafya**, [İt. maffia] is. 1. Yasa dışı işlerle uğraşan, zor kullanarak çıkarlar sağlayan gizli haydut çetesi ve bu örgüte mensup kimse. 2. Ortak çıkarlarını korumak için her türlü çareye baş vuran gizli örgüt.
- mafyaacı**, [mafya-cı] is. Mafyadan olan kimse; mafya üyesi gibi davranan kimse.
- mafyaçılık**, [mafya-cı-lık] is. Mafyacı olma durumu; mafya üyesi olma.
- mafyallaşma**, [mafya-la-ş-ma] is. Mafyallaşmak eylemi veya durumu.
- mafyallaşmak**, [mafya-la-ş-mak] dönşl. f. [-ır] 1. Mafya özelliği kazanmak; mafya gibi olmak. 2. Mafya durumuna gelmek; mafya olmak. 3. Mafya işleriyle uğraşmak; mafya üyesi olmak; mafyalık yapmak.
- mafyalık, -ğı** [mafya-lık] is. Mafyanın yaptığı iş.
- mag¹**, [Far. māng] {eT} is. Ay. [ETY]
- mag²**, [Moğ. mag] {eT} is. Övgü; alkış. [ETY] ☞ **mag itmek**, Alkışlamak. || **mag kılmak**, Alkışlamak.
- mag³**, [? mag] {ağız} is. Ağaç gövdesi. [DS]
- mag⁴**, [? mag / mağ] {ağız} is. Çatılarda iki kiriş arasındaki açıklık. [DS]

MAG

- mag^s**, [? mag / mağ] {ağız} is. Yığın. [DS]
- maga**, [? maga / magal] {ağız} is. Sopa; baston. [DS]
- magabin**, [Ar. mağben > mağābin مغابن] (mağa:bin) {OsT} is. **1.** Uyluk kemikleri. **2.** Kasıklar.
- magafir**, [Ar. miğfer > mağāfir مغافر] (mağa:fir) {OsT} is. Miğferler.
- magair**, [Ar. ğavr > mağā'ir مغائر] (mağa:ir) {OsT} is. Mağaralar.
- magak, -ki** [Far. mağāk مغاك] (mağa:k) {OsT} is. **1.** Çukur. **2.** Mezar. ☞ **magak-ı gar**, {OsT} Çukur. || **mağāk-ı zulmet**, {OsT} **1.** Karanlıklar çukuru. **2.** Dünya. **3.** İnsan.
- magakçe**, [Far. mağak-çe مغاكچه] {OsT} is. Küçük çukur.
- magal¹**, [? magal] {ağız} is. Ürün. [DS]
- magal²**, [? magal / maga] {ağız} is. → maga. [DS]
- magallamak**, [magal-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Tarla ve bahçeyi çapalamak. [DS]
- magamiz**, [Ar. mağmağ > mağāmiğ مغامض] (mağa:miz) {OsT} is. Çukur ve karanlık yerler.
- maganda**, [? maganda] sf. Kaba saba, görgüsüz kimse; yontulmadık; anlayışsız; terbiyesiz.
- magandalık, -ğı** [maganda-lık] is. Kaba saba, görgüsüz, terbiyesiz olma durumu; terbiyesizlik; anlayışsızlık.
- magani**, [Ar. mağni > mağāni مغانى] (mağa:ni) {OsT} is. Haneler; evler.
- maganim**, [Ar. ğanem > mağānim مغانم] (mağa:nim) {OsT} is. Savaşta elde edilen mallar; ganimetler.
- magaras**, [Sansk. mahārāja] {eT} is. → mihrace. [EUTS]
- magarat**, [Ar. mağāre > mağārāt مغارات] (mağa:ra:t) {OsT} is. Mağaralar.
- magare**, [Ar. mağāre مغاره] (mağa:re) {OsT} is. Mağara.
- magarib**, [Ar. ğarb > mağrib > mağārib مغارب] (mağa:rib) {OsT} is. **1.** Batı tarafları. **2.** Akşamlar.
- magarim**, [Ar. ğarāmet > mağrem > mağārim مغارم] (mağa:rim) {OsT} is. **1.** Ödenmesi gerekli borçlar. **2.** Diyetler.
- magarna**, [İt. macorani => magarna] {ağız} is. Makarna. ☞ **magarna değneği**, {ağız} Oklava. [DS]
- magaris**, [Ar. ğars (ağaç dikme) > mağris > mağāris مغارس] (mağa:ris) {OsT} is. Fidan yetiştirilen yerler; fidanlıklar; fidan bahçeleri.
- magasil**, [Ar. ğasl > mağsel > mağāsıl مغاسل] (mağa:sil) {OsT} is. **1.** Yıkama yerleri; gusülhaneler. **2.** Ölü yıkama yerleri; gasilhaneler.

- magazi**, [Ar. ğazā > mağzā > mağāzi / meğāzi مغازى] (mağa:zi) {OsT} is. Savaş hikâyeleri; savaş menkıbeleri; kahramanlık hikâyeleri; epope.
- magazil**, [Ar. miğzel > mağāzil مغازل] (mağa:zil) v is. İplik eğirmeye yarayan aletler; iğler.
- magazin**, [Fr. magasin] is. **1.** Çoğu kişi tarafından ilgi ile izlenen konulara yer veren, bol resimli, süreli yayın. **2.** tek. Depo. ☞ **magazin gazetesi**, Fotoğraf ve resimlere geniş yer veren daha çok dergi niteliği taşıyan gazete. || **magazin programı**, Televizyonlarda sanatçı ve sanat dünyası ile ilgili yoğunlukta dedikodu biçiminde konuları işleyen program. || **magazin sayfası**, Gazetelerde resimli roman, resim ve fotoğraf, bilmece, bulmaca, fal gibi belli konularda yoğunlaşmış iç sayfa.
- magazinleşme**, [magazin-le-ş-me] is. Magazinleşmek eylemi ve durumu.
- magazinleşmek**, [magazin-le-ş-mek] dönşl. f. [-ir] Magazin hâline gelmek.
- magbar**, [? magbar / mağbar] {ağız} is. Dokuma tezgâhlarında dokunan bezin sarıldığı ağaç. [DS]
- magbat**, [Ar. mağbağ مغبط] {OsT} is. İmrenilecek yerler.
- magben**, [Ar. ğabn > mağben مغبن] {OsT} is. anat. **1.** Uyluk kemiği. **2.** Kasık.
- magbun**, [Ar. ğabn > mağbūn مغبون] (mağbu:n) {OsT} is. **1.** Alışverişte aldanmış olan. **2.** Şaşkın; şaşırılmış.
- magbuniyet**, [Ar. mağbūniyet مغبونيت] (mağbu:niyet) {OsT} is. Şaşkınlık.
- magbut**, [Ar. ğibta > mağbūṭ مغبوط] (mağbu:t) {OsT} sf. **1.** Gıpta edilmiş; imrenilmiş. **2.** Mutlu; neşeli.
- magdur**, [Ar. ğadr > mağdūr مغذور] (mağdu:r) {OsT} is. → mağdur.
- magdure**, [Ar. ğadr > mağdūre مغدوره] (mağdu:re) {OsT} is. → mağdure.
- magduriyet**, [Ar. ğadr > mağdūriyyet مغدوريت] (mağdu:riyet) {OsT} is. → mağduriyet.
- magib**, [Ar. ğaib > mağīb مغيب] {OsT} is. Kaybolma.
- maglak, -kı** [Ar. mağlağ مغلق] {OsT} is. Kilitleyecek yer.
- maglata**, [Ar. ğalaṭ > mağlaṭa مغلطه] {OsT} is. Yanıltan; boş söz; saçma söz. ☞ **maglata-perdāz**, {OsT} Zihni karıştıracak, şaşırtacak sözler söyleyen. || **maglata-perdāzāne**, {OsT} Şaşırtıcı sözler söyleyene yaraşır biçimde. || **maglata-perdāzî**, {OsT} İnsanı şaşırtacak sözler söyleme; yanıltmaç.
- maglul**, [Ar. mağlūl مغلول] {OsT} sf. **1.** Susuz kalmış. **2.** Su sıkıntısı çeken. **3.** Zincire vurulmuş; zincire bağlı. ☞ **maglūl'l-ved**, {OsT} Eli bağlı.

magma, [Yun. magma (*hamur*)] *is. jeol.* Yer'in derinliklerinde yer kabuğunun ergimesiyle oluşan ve çeşitli oranlarda sıvı ve kristal içeren, yüzeye çıkıp soğuduğunda kayaçlaşan madde. ☞ **magma akışı**, *Bir magmanın yüzeye çıktıktan sonra akarak yayılması.* || **magma çökeli**, *Bir magma içinde kristaller meydana gelerek çökmesi durumu.* || **magma haznesi**, *Magmanın biriktiği yer.* || **magma kayacı**, *Magmanın kristalleşmesi ile oluşan kayaç.*

magmatik, **-ği** [Fr. magmatique] *sf.* Magma ile ilgili olan; magmaya ait; magmaya ilişkin.

magmatizma, [Fr. magmatisme] *is.* **1. jeol.** Magmaların oluşması, taşınması ve katılması. **2.** Granitlerin kökenini magma olaylarına bağlayan, dönüşümcülüğe karşı çıkan görüş.

magmud, [Ar. ğamd > maġmūd مغمود] (*maġmu:d*) {OsT} *sf.* Kıyma, kılıfına, zarfına konulmuş.

magmur, [Ar. maġmūr مغمور] (*maġmu:r*) {OsT} *sf.* **1.** Adı sanı silinmiş. **2.** Harap; yıkık; viran.

magmuriyet, [Ar. maġmūriyyet مغموريت] (*maġmu:-riyyet*) {OsT} *is.* **1.** Adı sanı kaybolmuşluk. **2.** Haraplık; viranlık.

magmuz, [Ar. maġmūz مغموز] (*maġmu:z*) {OsT} *sf.* Suçlu; kabahatli.

magnat, [Lat. magnus (*soyly ikişi*) > Mac. magnat] *is.* **1.** Eskiden Macaristan ve Polonya'da toprak sahibi soyly kişilere verilen unvan. **2.** Bazı yüksek dereceli rahiplere, senatörlere ve memurlara verilen unvan.

magnem, [Ar. ğanem > maġnem مغنم] {OsT} *is.* Savaşta düşmandan ele geçirilen mal; ganimet.

magnet, [Yun. magnês > Fr. magnette] *is. fiz.* Yapma veya doğal mıknatis.

magnetik, [Lat. magnes (*mıknatis*) > magneticus (*mıknatisli*) > Fr. magnétique] *sf.* → manyetik.

magnezyum, [Fr. magnésium] *is. kim.* Atom numarası 12, atom ağırlığı 24,32 olan, 1,7 yoğunluğunda, kolay dövülebilir ancak dayanıklı olmadığı için tel hâline getirilemeyen, gümüş beyazlığında, havada parlak bir ışıkla yanan bir element; sembolü: Mg. ☞ **magnezyum karbonat**, *Eczacılıkta beyaz magnezya olarak adlandırılan, giobertit ve dolomite kalsiyum ve magnezyum çift karbonatı şeklinde bulunan ve kimyasal formülü MgCO₃ olan madde.* || **magnezyum klorür**, *Hidratlı billurlar vererek billurlaşan, deniz suyundan elde edilen, kimyasal formülü MgCl₂ olan madde.* || **magnezyum sülfat**, *Deniz suyundan ve bazı maden sularından elde edilen, rensiz iğnecikler şeklinde billurlaşan ve kimyasal formülü MgSO₄ olan madde.*

magnitüt, [Fr. magnitude] *is.* En yıkıcı depremin 8'den biraz fazla olarak değerlendirildiği deprem şiddetinin sayı ile ifadesi.

magrem, [Ar. ğarāmet > maġrem مغرم] {OsT} *is.* **1.** Ödenmesi gereken borç. **2. sf.** Borçlu.

magres, [Ar. ğars (*ağaç dikme*) > maġres مغرس] {OsT} *is.* Fidanlık.

magri, [Yun. magri] *is. zool.* Avrupa kıyılarında yaşayan, yılan balığına benzeyen ancak yılan balıkları gibi tatlı sulara girmeyen, yavrulama zamanını denizlerin derinliklerinde kayalar arasında bilinmeyen yerlerde geçiren bir kemikli balık, (*Conger conger*).

magrib, [Ar. ğarb > maġrib مغرب] {OsT} *is.* → mağrip.

magribî, [Ar. maġrib > maġribî مغربي] {OsT} *sf.* → mağribî.

magris, [Ar. ğars > maġris مغريس] {OsT} *is.* Fidanlık.

magriz, [Ar. maġriz مغريز] {OsT} *is.* **1.** Bir şeyin dahil edildiği, sokulduğu yer. **2.** Bir şeyin çıktığı, büyüdüğü yer. **3.** Kuyruk dibi. **4. gök b.** Büyükayı yıldız kümesinin dörtgeni ile kuyruğunun birleşme noktasında bulunan ve kümenin dördüncü parlak yıldızı, (*delta Ursus Majors*).

magruk, **-ku** [Ar. ğarġ > maġrūk / maġrūka مغروق / مغروقه] (*maġru:k*) {OsT} *sf.* **1.** Suya batmış; suda boğulmuş. **2.** (Gemi için) batmış; batık.

magrukîn, [Ar. maġrūk > maġrūkîn مغروكين] (*maġru:ki:n, k kalın okunur*) {OsT} *is.* **1.** Suda boğulanlar. **2.** (Gemiler için) batıklar.

magrus, [Ar. ğars > maġrūs / maġrūse مغروسه / مغروس] (*magru:s*) {OsT} *sf.* Toprağa dikilmiş olan.

magruz, [Ar. maġrūz مغروض] (*maġru:z*) {OsT} *sf.* Taze.

magsel, [Ar. ğasl > maġsel مغسل] {OsT} *is.* Ölü yıkamaya mahsus yer.

magsil, [Ar. ğasl > maġsel مغسل] {OsT} *is.* → magsel.

magsub, [Ar. ğaşb > maġşüb مغصوب / مغصوبه] {OsT} *sf.* Zorla alınmış; gasp edilmiş. ☞ **magsübü'n-minh**, {OsT} *Malı zorla elinden alınmış kimse.*

magsul, **-lü** [Ar. ğasl > maġsül / maġsüle مغسوله / مغسولة] (*maġsu:l*) {OsT} *sf.* Yıkanmış; gusletmiş.

mağşi, [Ar. ğaşy > maġşī مغشى] {OsT} *sf.* **1.** Baygın; kendinden geçmiş. **2.** Hayran; mest; gaşyolmuş. ☞ **mağşiyü'n-aleyh**, {OsT} *Baygın; bayılmış.*

mağşiyane, [Ar. maġşī + Far. -āne مغشيانه] (*maġ-şiya:ne*) {OsT} *zf.* Bayılmış gibi; kendinden geçmişcesine.

mağşiyen, [Ar. maġşiyen مغشياً] (*maġşi'yen*) {OsT} *zf.* Baygın hâlde; bayılmış olarak.

- magtamak**, [Moğ. mag-ta-mak] *gçl. f. [-r]* Övmek. [ETY]
- magtus**, [Ar. mağtūs مغطوس] (*mağtu:s*) {OsT} *sf.* Ha-va, gaz, su gibi maddelerin içine batırılmış olan.
- magza**¹, [Ar. mağza مغزی] {OsT} *is.* 1. İstek; maksat; meram. 2. Savaş; kavga.
- magza**², [Ar. mağza مغزی / مغزا] {OsT} *is.* 1. Savaş hi-kâyeleri. 2. Savaş; gaza.
- magzebe**, [Ar. mağzebe مغضبه] {OsT} *is.* 1. Gazap ve hiddeti gerektiren şey. 2. Hiddetlenme; gazap etme.
- magzine**, [Far. mağzine مغزینه] {OsT} *is.* Beyin; di-mağ.
- magzub**, [Ar. ğazab > mağzüb / mağdüb مغضوب] (*mağzu:b*) {OsT} *sf.* Kendisine kızılmış. ☞ **mag-zübü'n-aleyh**, {OsT} Allah'ın gazabına uğramış kimse.
- magzuben**, [Ar. mağzūben مغضوباً] (*mağzu'ben*) {OsT} *zf.* Öfkelenerek; öfke ile.
- magzubîn**, [Ar. magzubîn مغضوبين] (*mağzubi:n*) {OsT} *is.* Gazaba uğrayanlar.
- mağ**¹, [ma / mağ / me / miğ (*yans.*)] *ünl.* Hayvanların böğürmesini, bağırtısını anlatan kök. [Zülfikar] *mağ-ır-mak*
- mağ**², [? mağ] {ağız} *is.* 1. Yığın. 2. Ot yığınının bir bağlamı. [DS]
- mağ**³, [? mağ] {ağız} *is.* Başı, kanat ve kuyruğunun uçları ayrı renkte olan bir çeşit güvercin. [DS]
- mağ**⁴, [Far. mağ ماغ] {eAT} {ağız} *is.* Tabaklanmış derinin iç yüzü. [DS]
- mağ**⁵, [? mağ] {ağız} *is.* Tav. [DS] ☞ **mağ geçmek**, {ağız} 1. Tavı geçmek. 2. Çağı geçmek. 3. Etkisi geçmek. [DS]
- mağ**⁶, [? mağ] {ağız} *is.* 1. Evin katı. 2. Tavan arası; tavan. 3. Evin bölmeleri; oda. 4. Odanın genişliği. 5. Çatıların ortasındaki kalın ve dikey direk; baba. 6. Evlerin çatılarına enine konulan kalın ağaç; kiriş. 7. Evlerin çatılarında iki kiriş arasındaki açıklık. [DS]
- mağal**¹, [mağ (*yans.*) > mağ-al] {ağız} *ünl.* Şaşkınlık bildirir. ☞ **mağal mağal**, {ağız} Şaşkın şaşkın; bön bön. [DS]
- mağal**², [Ar. muğall مغل => mağal] {ağız} *is.* 1. Ko-yunun kırdı yatırılarak dinlendirilmesi. 2. Koyunun kırdı yatırılıp dinlendirildiği yer. 3. Münavebeli ekim için tarlanın ayrıldığı bölümlerden dinlendi-rilmiş olanı. [DS]
- mağal**³, [? mağal] {ağız} *is.* Ağzı çapadan daha dar bir tür çapa. [DS]
- mağallah**, [Ar. mu'allāk => mağal-la-k] {ağız} *is.* Takla atma; takla. [DS]
- mağallak**, -ğı [Ar. mu'allāk => mağallak] {ağız} *is.* Tezgâhtaki ipleri germeye veya ayırmaya yarayan ağaç. [DS]
- mağar**, [eT. mîñar > pınar] {ağız} *is.* Çeşme; pınar. [DS]
- mağara**¹, [Ar. mağāre مغارة] (*mağa'ra*) *is.* Kayalık-larda çeşitli iç ve dış etkenlerle açılmış, oldukça geniş, insanlar ve hayvanlar için barınak olarak işe yarayabilen doğal yer kovuğu. ☞ **mağara bilimci**, *Mağara bilimi ile uğraşan uzman kişi; speleolog.* || **mağara bilimi**, *Yer altında oluşan doğal kovukları araştırma, bulma ve inceleme bilimi; speleoloji.* || **mağara kesmek**, {eAT} *Kayayı oyarak mağara meydana getirmek.* || **mağara resmi**, *Tarih öncesi devirlerde mağarada yaşayan insanların mağara duvarlarına yapmış oldukları resimler.* || **mağara semenderi**, *zool. Mağara semenderigillerden göz-leri küçük ve deri ile örtülü olan bir tür, (Proteus anguinus).* || **mağara semenderigiller**, *zool. İki ya-şamlılardan, kuyruklu iki yaşamlılar takımından, Avrupa mağaralarında yaşayan türleri içine alan bir familya, (Rana arvalis).* || **mağara sesi**, *Derin, boğuk ve korku dolu ses.*
- mağara**², [? mağara] {ağız} *is.* Tarlalarda kendiliğinden biten, kırmızı beyazlı çiçek açan, kökleri çok yayılan bir bitki. [DS]
- mağaracıl**, [mağara-cıl] *sf.* (Hayvanlar için) karanlı-ğı sevdiğinden veya düşmanlarından saklanmak için mağaralara sığınan.
- mağaracılık**, -ğı [mağara-ci-lık] *is.* Mağaralara girmeyi, derinliklerine ulaşmayı amaçlayan spor dalı.
- mağarmak**, [mağ (*yans.*) > mağ-ar-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* (Sığır için) bağırmak. [DS]
- mağaza**, [Ar. mağzen > mağāzin > Fr. magasin] (*mağa'za*) *is.* 1. Büyük dükkân. 2. Eşya ve yiyecek deposu. 3. {ağız} Bodrum. [DS]
- mağazacı**, [mağaza-cı] *is.* 1. Mağaza işleten kimse. 2. Mağazası olan kimse. 3. Depo bekçisi.
- mağazacılık**, -ğı [mağaza-cı-lık] *is.* Mağaza işletme-ciliği.
- mağbar**, [? mağbar] {ağız} *is.* Dokuma tezgâhlarında dokunan bezin sarıldığı ağaç. [DS]
- mağbun**, [Ar. ğabn > mağbūn مغبون] (*mağbu:n*) {OsT} *is.* 1. Alış verişte kandırılmış olan; aldanmış. 2. Şaşkın; şaşırılmış. 3. *huk.* Mağdur olmuş; aldan-mış. ☞ **mağbūn olmak**, 1. Aldanmak. 2. Şaşırarak; şaşmak.
- mağbuniyet**, [Ar. mağbūniyyet مغبونيت] (*mağbu:ni-yet*) {OsT} *is.* Şaşkınlık.
- mağdur**, [Ar. ğadr > mağdūr / mağdüre مغدوره / مغدوره] (*mağdu:r*) {OsT} *sf.* 1. Haksız bir uygulamayla kar-şılaşmış olan; haksızlığa uğramış; haksızlık dolayı-

sıyla zarar görmüş olan. **2. is. huk.** Belirli bir suç sebebiyle zarara veya tehlikeye uğramış hak veya menfaat sahibi.

mağduriyet, [Ar. mağdūriyyet مغدوريت] (*mağdu:-riyet*) {OsT} is. Mağdur olma; mağdurluk.

mağdurluk, **-ğū** [mağdur-luk] is. Mağdur olma; mağduriyet.

mağfiret, [Ar. ğufrān > mağfiret مغفرت] {OsT} is. Allah'ın kullarına acıyarak suçlarını, günahlarını bağışlaması; affetmesi. ☞ **mağfiret etmek**, (*Allah için*) kullarının günahlarını bağışlamak; affetmek.

mağfur, [Ar. ğufrān > mağfūr مغفور] (*mağfu:r*) {OsT} sf. **1.** Allah'ın bağışına kavuşan. **2. {eAT}** Rahmetlik olmuş; arkasından duaya muhtaç. ☞ **mağfuru'n-leh**, {OsT} Allah tarafından bağışlanmış olan; Allah'ın affına uğramış olan.

mağıl¹, [Ar. muğall مغل => mağıl] {ağız} is. Meyve. [DS]

mağıl², [Ar. ma'kül => mağıl] {ağız} sf. Akla uygun; akıllıca. [DS]

mağıllı, [mağıl²-lı] {ağız} sf. Düzgün. [DS]

-mağın, [-mağın /-meğın / -mağın / -meğün] {eAT} yap e. **1.** -manın; -maklığın. "Ululuk ve yükseklik derecesine irmeğün (ulaşmanın) zahmeti ve emeği çoktur." Kelile ve Dimne **2.** -makla. "Bulmağın (bulmakla) kadr ü şeref lûfile sayende senin / Mihr ü mah üzre felek veş geçinir hoş hatem." Lâmiü Divanı **3.** -masını; -acağını. **4.** -man. "İy Hüseyin, bu diyara gelmeğününden (gelmeden) garaz nedir?" Rahatü'l-Ervah.

-mağına, [-ma(k)-ı-n-a / -meğine] {eAT} yap e. --maya. "Varırdı ayda bir gez görmeğine (görmeye) / Gelirdi yerine dönerdi gine." Şehname Tercümesi.

mağırlak, **-ğı** [mağır-la-k ?] {ağız} is. Dokuma tezgâhında dokunan kumaşı mile sarmaya yarayan araç. [DS]

mağırmak, [ma (yans.) > mağ-ır-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] (Sığır için) bağırmak; böğürmek. [DS]

mağırsık, **-ğı** [marsık > mağırsık] {ağız} is. Yanarken tüten mangal kömürü; marsık. [DS]

mağıya, [? mağıya] {ağız} is. Büyü. [DS]

mağlaç, **-cı** [Ar. maḥlūc مخلوج] {ağız} is. Pamuk. [DS]

mağlak¹, **-ğı** [Ar. mu'allāk => mağlak] {ağız} is. Sebze bahçelerinde bölünmüş toprak parçaları; evlek. [DS]

mağlak², **-ğı** [Ar. mu'allāk => mağlak] {ağız} is. Boşluk; orta yer. [DS] ☞ **mağlakta kalmak**, {ağız} Boş, sahipsiz kalmak. [DS]

mağlamak, [mağ²-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Yıgmak.

mağlamak, [mağ (yans.) > mağ-la-mak] gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Sığır için) bağırmak; böğürmek.

mağlata, [Ar. muğālaṭa (ağız kalabalığı)] {ağız} is. **1.** Kavga; dövüş. **2.** Gürültü; şamata. [DS]

mağlıç, [Ar. maḥlūc => maḥlıç / mağlıç] {ağız} is. **1.** Atılmış pamuk. **2.** Çekirdekli pamuk. [DS]

mağlub, [Ar. ğalebe > mağlūb مغلوب] (*mağlū:b*) {OsT} sf. → mağlup.

mağlubane, [Ar. mağlūb + Far. -āne مغلوبانه] (*mağlū:ba:ne*) {OsT} zf. **1.** Mağlup olan birine uygun biçimde. **2.** Bitkin bir durumda.

mağluben, [Ar. mağlūben مغلوباً] (*mağlū:ben*) {OsT} zf. Yenilmiş olarak; yenik bir vaziyette; yenilerek.

mağlubiyet, [Ar. mağlūb => mağlūbiyyet مغلوبيت] (*mağlū:biyyet*) {OsT} is. **1.** Birinin, bir takımın, bir topluluğun bir karşılaşma, yarışma veya savaşta uğradığı başarısızlık; yenilgi; mağlup olma. **2.** Bir gücün zoru ve emri altında olma; boyun eğme.

mağluk, **-ku** [Ar. ğalk > mağlūḳ مغلوق] (*mağlū:k*) {OsT} sf. Kapalı; kilitli; kilitlenmiş.

mağlup, **-bu** [Ar. ğalebe > mağlūb مغلوب] (*mağlū:p*) {OsT} sf. **1.** Bir karşılaşma, yarış veya savaşta başarısızlığa uğramış, yenik düşmüş olan; yenilgiye uğramış olan; yenik. **2.** Manevi bir baskı altında bulunan; boyun eğen. ☞ **mağlup etmek**, *Yenmek; galip gelmek; üstün gelmek; yenilgiye uğratmak.* || **mağlup olmak**, *1. Yenilmek; yenilgiye uğramak; yenik düşmek. 2. mecaz. Manevi bir baskı ve eğilimin altına girmek; isteğine karşı direnememek; iradesine hakim olamamak; boyun eğmek; râm olmak.*

mağmum, [Ar. ğamm > mağmūm مغموم] (*mağmu:m*) {OsT} sf. **1.** (Kişi için) gamlı; kederli; üzgün; tasalı; mahzun. **2.** (Hava için) sıkıcı; sıkıntılı; kapanık; bulutlu.

mağmumane, [Ar. mağmūm Far. -āne مغمومانه] (*mağmu:ma:ne*) {OsT} zf. Gamlı, kederli olarak; üzgün olarak.

mağmumen, [Ar. mağmūmen مغموماً] (*mağmu:men*) {OsT} zf. Üzülerek; kederlenerek.

mağmumiyet, [Ar. mağmūmiyyet مغموميت] (*mağmu:miyyet*) {OsT} is. Gamlı, kederli ve tasalı olma durumu.

mağmuriyet, [Ar. mağmūriyyet مغموريت] (*mağmu:-riyyet*) {OsT} is. **1.** Karanlık; kasvet. **2.** Yeteri kadar açık ve anlaşılır olmama; mağlaklık. **3.** Alçaklık; adilik; sefillik.

mağrak, **-ğı** [mağ-ra-k ?] {ağız} is. Ağacların kuzeye bakan yönleri. [DS]

mağrama, [Fr. macromé / Ar. maḥrame / miḥrame >

- makrama} {ağız} is. 1. El havlusu; peçete. 2. Hamam havlusu. 3. Örtü. [DS]
- mağramak**, [mağ-(ı)r-a-mak] gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor] Önem vermeme.
- Mağrib**, [Ar. ğarb > mağrib مغرب] is. Mısır dışındaki Kuzey Afrika ülkeleri. ☞ **Mağrib-i aksā**, {OsT} Fas ve Marakeş. || **Mağrib-i ednā**, {OsT} Trablus ve Berberiyeye. || **Mağrib-i evsāt**, {OsT} Tunus ve Cezayir. || **Mağrib ocakları**, İmparatorluk zamanında Trablus, Tunus ve Cezayir'e verilen ortak ad.
- mağrib**, [Ar. ğarb > mağrib مغرب] is. → mağrip.
- Mağribî**, [Ar. mağrib>mağribî مغربى] (magribi:) {OsT} is. ve sf. Mağrip halkından olan; Mağripli.
- mağrip**, **-bi** [Ar. ğarb > mağrib مغرب] {OsT} is. 1. Güneşin battığı yer ve yön; batı. 2. Güneşin battığı zaman; akşam. 3. Gurup.
- mağru**, [? mağru] {ağız} is. Ham meyve. [DS]
- mağrur**, [Ar. ğurūr > mağrūr مغرور] (mağru:r) {OsT} sf. 1. Gururlu; kibirli. 2. Gurur belirten.
- mağrurane**, [Ar. mağrūr + Far. -âne مغرورانه] (mağru:ra:ne) {OsT} zf. Gururlu olarak; gururla; mağrurca.
- mağrurca**, [mağrur-ca] (mağru'rca) zf. Gururlanarak; kibirlenerek; büyüklenerek; gurur duyarak.
- mağrurcasına**, [mağrur-ca-s-ı-n-a] (mağru'rcasına) zf. Gurur ve kibir duyarak; gururlanırcasına; gurur duyarcasına.
- mağruren**, [Ar. mağrūren مغروراً] (mağru:'ren) {OsT} zf. Güvenle; güvenerek; inanarak.
- mağruriyet**, [Ar. mağrūriyyet مغروريت] (mağru:riyet) {OsT} is. Mağrur olma durumu; mağrurluk.
- mağrurlanma**, [mağrur-la-n-ma] is. Mağrurlanmak eylemi veya durumu.
- mağrurlanmak**, [mağrur-la-n-mak] dönşl. f. [-ır] Gururlanmak; kurumlanmak.
- mağrurluk**, **-ğu** [mağrur-luk] is. Mağrur olma durumu; mağruriyet.
- mağruşgi**, [? mağruşgi] {ağız} is. Üzeri koyu kahve rengi, yeşil ve siyah pullarla örtülü, eti lezzetli bir Doğu Karadeniz balığı. [DS]
- mağsakuşu**, [? mağsa + kuş-u] {ağız} is. Gece geç uyuyan yaşlı kimse. [DS]
- mağsan**, [Ar. maħzen] {ağız} is. 1. Mahzen. 2. Mağara. [DS]
- mağsım**, [Ar. ma'süm] {ağız} is. Çok küçük çocuk. [DS]
- mağsır**, [Yun. masuri] {ağız} is. Dokuma ipliklerinin sarıldığı parmak kalınlığındaki kamış; masura. [DS]
- mağsım**, [Ar. ma'süm] {ağız} is. Çok küçük çocuk. [DS]
- mağsimek**, [mehel-si-mek / mahal-si-mek / meğel-si-mek] gçl. f. [-r] Değer vermek; önem vermek; önemli saymak.
- mağruşlamak**, [mağruş-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] Yaşlanmak. [DS]
- mağsuş**, [Ar. ğışş (aldatmak) > mağşūş مغشوش] {OsT} sf. Saf olmayan; karışık; hileli.
- mağsuşat**, [Ar, mağşūşāt مغشوشات] (mağşu:şa:t) {OsT} is. Karışık, hileli şeyler.
- mağsuşe**, [Ar, mağşūşe مغشوشه] (mağşu:şe) {OsT} is. Birleşiminde çok az miktarda gümüş bulunan bakır para; sikke-i mağsuşe.
- mağsuşiyet**, [Ar. mağşūşiyet مغشوشيت] (mağşu:şi-yet) {OsT} is. Hileli, karışık olma hâli.
- mağum**, [-ma(k)-um / -meğüm] {eAT} yap. e. -mam; -maklığım. "Benim ol dostluk üzerine durmağum (durmam) ve ol hakları saklamağum (saklamam) sana malûmdur." Kelele ve Dimne.
- mağung**, [-mağın / -meğın / -mağun / -meğün] {eAT} yap e. → -mağın.
- mağungung**, [-mağ-uñ-uñ / -meğüñüñ] {eAT} yap. e. -manın. "İçmeğünüñ (içmenin) vakti şol vaktür..". Hazainü's-Saadet.
- mağurlaşmak**, [mağur-la-ş-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] 1. Yaşlanmak. 2. (Yemek için) bozulmak; ekşimek; ağırlaşmak. [DS]
- mağursuk**, **-ğu** [marsık] {ağız} is. → marsık. [DS]
- mağüng**, [-mağın / -meğın / -mağun / -meğün] {eAT} yap e. → -mağın.
- mağz**, [Far. mağz مغز] {OsT} is. 1. Beyin; dimağ. 2. İç; öz; ruh. 3. Akıl; düşünce. 4. anat. İlik. 5. Kabuklu meyvelerin içi. ☞ **mağz-ı pūşt**, {OsT} 1. Omurilik. 2. Sperm; meni. || **mağz-ı bādām**, {OsT} Badem içi. || **mağz-ı cevz**, {OsT} Ceviz içi. || **mağz-ı Kur'an**, {OsT} Kur'an-ı Kerim'in özü; Kur'an-ı Kerim'in ruhu. || **mağz-ı Mesnevî**, {OsT} ed. Mesnevinin ilk on sekiz beytine verilen ad.
- mağzdar**, [Far. mağz-dār مغزدار] (mağzda:r) {OsT} sf. 1. (Buğday, mısır vb. için) içi dolgun; içli. 2. İlikli; iliği dolgun; besili. 3. Anlayışlı; akıllı.
- mağzdarî**, [Ar. mağzdārī مغزدارى] (mağzda:ri:) {OsT} sf. 1. İçli, içi dolgun olma durumu. 2. İlikli, iliği olma durumu. 3. Anlayışlı, akıllı olma durumu.
- mah¹**, [bak > bah > mah] {ağız} ünl. Şaşma ünlemi. [DS]
- mah²**, [mah] {eT} {ağız} ünl. 1. "Al, işte!" anlamında kullanılır. [DLT] [DS] 2. {ağız} Hayvan çağırma ünlemi. ☞ **mah mah**, {ağız} 1. Sığır çağırma ünlemi. 2. Köpek çağırma ünlemi. 3. Deve çağırma ünlemi. [DS]
- mah³**, [Far. mäh / meh ماه] is. 1. gök b. Ay. 2. Yılın on ikide biri; ay. 3. Genç ve güzel kimse. 4. tasvif

Çile doldurmaya yeni başlamış derviş. **5. sf.** Ay gibi güzel ve parlak; aya benzeyen. ☞ **māh-be māh**, {OsT} *Aydan aya; aylık olarak.* || **māh-cebîn**, {OsT} *Ay alınlı; temiz; alını açık; namuslu.* || **māh-çehre**, {OsT} *Ay yüzlü; yüzü çok güzel olan.* || **māh-gāne**, {OsT} *Aylık; maaş.* || **māh-ı ālem-ārā**, {OsT} *1. Dünyayı süsleyen ay. 2. Ay yüzlü güzel; güzel sevgili.* || **māh-ı ālem-efrūz**, {OsT} *1. Dünyayı aydınlatan ay. 2. Sevgili; güzel.* || **māh-ı arş-ārā**, {OsT} *1. Gökleri şenlendiren, süsleyen ay. 2. Güzel; sevgili.* || **māh-ı hāl**, {OsT} *İçinde bulunulan ay.* || **māh-ı kamerî**, {OsT} *Kamerî ay; Arabî ay.* || **māh-ı Kâşgār**, {OsT} *Kâşgar ayı; güzel ve hoş Türk kızlarına verilen isim.* || **māh-ı keş**, {OsT} *Horasanlı Mukanna adında birinin Nese'f'deki Siyam Dağının eteğinde bir kuyudan doğar şekilde gösterdiği yapma ay.* || **māh-ı Kenān**, {OsT} *Filistin'in ayı; Yusuf peygamber.* || **māh-ı müzevver**, {OsT} → **māh-ı keş**. || **māh-ı nahşeb**, {OsT} → **māh-ı keş**. || **māh-ı nev**, {OsT} *1. Yeni ay; hilal. 2. tasvf. Çile doldurmaya yeni başlamış derviş.* || **māh-ı rü**, {OsT} *tasvf. İlahî görüntüsün aydınlanmalarının başlangıcı.* || **māh-ı rüze**, {OsT} *Ramazan; oruç ayı.* || **māh-ı siyām**, {OsT} *Ramazan; oruç ayı.* || **māh-ı si-rüze**, {OsT} *1. Otuz gün süren ay (nisan, haziran, eylül, kasım aylarından her biri). 2. Küçük yapılı, ince ve narin kadın. 3. Çok küçük.* || **māh-ı sitāre**, {OsT} *1. Ay talihli. 2. Talihi açık olan; talihli; bahtı açık.* || **māh-ı siyām**, {OsT} *Oruç ayı; ramazan.* || **māh-ı şeb-ārā**, {OsT} *1. Geceyi aydınlatan veya süsleyen ay. 2. Sevgili; güzel.* || **māh-ı şeb-efrūz**, {OsT} *1. Geceyi aydınlatan ay. 2. Sevgili; güzel.* || **māh-ı şid**, {OsT} *Ay ışığı.* || **māh-ı tābān**, {eAT} {OsT} *1. Parlak ay. 2. Ay gibi parlak yüzlü (güzel).* || **māh-ı Yemānî**, {OsT} *Yemen ülkesinin ayı; Hz. Muhammed.* || **māh-likā**, {OsT} *Ay yüzlü; sevgili; güzel; dilber.* || **māh-pāre**, {OsT} *Ay parçası; yüzü çok güzel olan kimse.* || **māh-perest**, {OsT} *Aya tapan; bir güzele âşık olan; sevgilisini taparcasına seven.* || **māh-perver**, {OsT} *Ay seven; mehtaplı gece.* || **māh-peyker**, {OsT} *Ay yüzü; yüzü nurlu olan.* || **māh-rü**, {OsT} *Ay yüzü; yüzü nurlu olan.* || **māh-rüh**, {OsT} *Ay yanaklı; güzel yanaklı; parlak yanaklı.* || **māh-ruhsār**, {OsT} *1. Ay yanaklı. 2. Parlak ve güzel yanaklı; yanağı, yüzü dolunay gibi yuvarlak olan.* || **māh-rüyā**, {OsT} *Ay yüzlü; yüzü nurlu olan.* || **māh-rüyān**, {OsT} *Ay yanaklılar; güzeller; dilberler.* || **māh-şid**, {OsT} *Ay ışığı; ay.* || **māh-tāb**, {OsT} *Ay ışığı; mehtap.* || **māh-talāt**, {OsT} *Yüzü ay gibi güzel olan.* || **māh-vār**, {OsT} *Ay gibi; güzel; dilber.* || **māh-vāre**, {OsT} *Aylık; maaş.* || **māh-yāne**, {OsT} *Aylık maaş.* || **māh-veş**, {OsT} *Ay gibi; güzel; dilber.*

mah⁴, [Far. māḥ مخ] {ma:h} {OsT} *sf. 1. (Akçe için) geçmez; kalp. 2. (Kişi için) rezil; alçak; münafık. 3.*

{ağız} Görüldüğü gibi olmayan. [DS] **4. {ağız} Ahmak; sersem. [DS]**

maha, [Ar. maḥiye => maḥya] {ağız} *is. 1. Evlerin çatısında köşeden çatının ortasına doğru uzanan direklerden her biri; mahya. 2. Arabanın ön dingilin üstündeki hareket edebilen kalın ağaç parçası. [DS]*

mahabbet, [Ar. ḥubb > maḥabbet محبت] {OsT} *is. 1. Sevgi; muhabbet. 2. İçtenlikle yapılan konuşma; dostça sohbet; muhabbet. ☞ mahabbet-i ilāhiye, {OsT} tasvf. Gerçek güzellik sahibi olan Allah'ın kendi görüntüsüne yönelmesi ve özünün aynasında kendi güzelliğini görmesi.*

mahabib, [Ar. ḥubb > maḥbūb > maḥābib محابيت] {maha:bib} {OsT} *is. 1. Sevgililer; sevilenler. 2. Erkek sevgililer; delikanlılar.*

mahabis¹, [Ar. ḥabs > maḥbes > maḥābis محابس] {maha:bi:s} {OsT} *is. Hapishaneler; ceza evleri; zindanlar. ☞ mahābis-i kadīme, {OsT} Eski tutuk evleri.*

mahabis², [Ar. ḥabs > maḥbūs > maḥābis محابيس] {maha:bi:s} {OsT} *is. Hapsedilmişler; tutuklu ve hükümlüler; mahpuslar.*

mahabiz, [Ar. maḥbeze > maḥābiz محابر] {maha:biz} {OsT} *is. Ekmekçi dükkânları; ekmek fırınları.*

mahacir, [Ar. maḥcer > maḥācir محاجر] {maha:cir} {OsT} *is. Göz çukurları.*

mahadim, [Ar. maḥdūm > maḥādīm محاديم] {maha:-dim} {OsT} *is. 1. Oğullar; mahdumlar. 2. Kişizadeler; soylu çocukları.*

mahafet, [Ar. ḥavf > maḥāfet مخافت] {maha:fet} {OsT} *is. Korku; korkma. ☞ mahāfet'u-llāh, {OsT} Allah korkusu.*

mahaffe, [Ar. maḥaffe محفه] {OsT} *is. Deve, katır gibi hayvanların sırtına konulan iki kişilik oturacak yer; mahfe.*

mahafil, [Ar. maḥfil > maḥāfil محافل] {maha:fil} {OsT} *is. 1. Toplantı yerleri; oturulup konuşulacak, tartışılacak yerler; lokal. 2. Büyük camilerde padişahların veya müezzinlerin oturması için yapılmış etrafi parmaklıkla çevrili yer.*

mahafir, [Ar. ḥafir > miḥfer > maḥāfir محافر] {maha:-fil} {OsT} *is. Beller; kazmalar.*

mahaif, [Ar. maḥūf > maḥā'if مخائف] {maha:if} {OsT} *is. Korkulu ve tehlikeli yerler.*

mahak, [Ar. maḥaḥ / miḥaḥ / muḥaḥ محق] {OsT} *is. Ayın hiç görünmediği kamerî ayların son üç gecesine verilen ad.*

mahakim, [Ar. ḥukm > maḥkeme > maḥakim محاكم] {OsT} *is. Mahkemeler. ☞ mahākim-i ādiye, {OsT} huk. Ceza mahkemelerinin dışında kalan mahkeme-*

lerinin tümüne verilen ad. || **mahâkim-i adliye**, {OsT} huk. Adliye mahkemeleri. || **mahâkim-i askerîye**, {OsT} huk. Askerî mahkemeler. || **mahâkim-i nizâmîye**, {OsT} huk. Nizâmî mahkemeler. || **mahâkim-i şer'îye**, {OsT} huk. Şer'î mahkemeler.

mahaklı, [mahak-lı] {ağız} sf. **1.** (Kişi için) çok öksüren; tık nefes. **2.** (Kişi için) lekeler biçiminde beliren bir deri hastalığına tutulmuş. [DS]

mahal¹, -lli [Ar. hülûl > maḥall [محال] {OsT} is. **1.** Yer; mevki; yöre. **2.** {eAT} Sıra; ara. ☞ **mahal kalmamak**, Gerek kalmamak; lüzum kalmamak. || **mahall-i hendesî**, {OsT} mat. Geometrik yer. || **mahall-i ikâmet**, {OsT} İkamet yeri; oturlan yer; mesken. || **mahallinde tetkik**, Yerinde inceleme. || **mahalline masrûf**, {OsT} Yerine harcanmış olan; yerli yerinde yapılan harcama. || **mahall-i sadaka**, {OsT} huk. Hayır için bağışlanan şeyi yasal olarak almaya yetkili olan kimse. || **mahall-i tahaffuz**, {OsT} Üzeri örtülü sığınacak yer; sığınmak. || **mahallü'l-bey**, {OsT} huk. Satış yeri. || **mahal olmamak**, Yeri ve gereği olmamak; gerekli görülmemek; uygun bulunmamak; lüzumlu sayılmamak. || **mahal yok**, Yeri ve gereği yok; lüzumsuz.

mahal², -lli [Ar. maḥall > maḥâll [محال] (maha:l) {OsT} is. Yerler.

mahal³, [? mahal] {ağız} sf. Dik kafalı. [DS]

mahalib, [Ar. ḥilb (tırnak) > maḥleb > maḥâlib [مخالب] (maha:lib) {OsT} is. Yırtıcı hayvanların pençeleri.

mahallat, [Ar. maḥalle > maḥallât [محلات] (mahallâ:t) {OsT} is. Mahalleler.

mahalle, [Ar. hülûl > maḥâll > maḥalle [محله] {OsT} is.

1. Şehir, kasaba veya büyükçe bir köyün yönetim bakımından veya halkın kabulüne göre bölünmüş parçalarından her biri. **2.** Kırsal alanda birbirinden ayrı ve az sayıda evden meydana gelmiş yerleşim birimlerinin her biri. **3.** Bir kentin belli özelliklere sahip kendi içinde bir bütün oluşturan bölümü; semt. **4.** Şehir, kasaba veya büyük köylerde bu şekilde bölümlenmiş yerleşim alanlarından birinde oturan insanların tümü; mahalle halkı. **5.** gñşl. Bir yerleşim biriminde oturan kimsenin yakın çevresi. **6.** (Tamlayan olarak) bir kentin bir bölümünde oturan kimselerin uğradığı veya o kimselere hizmet veren iş yeri. ☞ **mahalle arası**, Mahalle içi; mahallenin sokaklarının tümü. || **mahalle arkadaşı**, Aynı mahallede oturan ve dost olan kimse; komşu. || **mahalle baskını**, Eskiden mahalle içinde zina ve fuhuş yapılan evlere mahalle halkı tarafından yapılan baskın. || **mahalle bekçisi**, Mahallede geceleri güvenliği sağlamakta yardımcı olan bekçi; gece bekçisi. || **mahalle çapkını**, Beceriksiz çapkın. || **mahalle çocuğu**, Sokaklarda zaman geçiren, iyi eğitim almamış kimse. || **mahalle-i hamûşan**, {OsT} Susanların mahallesi; mezarlık. || **mahalle imamı**,

Mahalledeki mescit veya camide görevli olan imam. || **mahalle kahvesi**, Çoğunlukla mahallede oturanların devam ettiği, oyun oynadığı, meşrubat içtiği kahve. || **mahalle kahvesi gibi**, Havasız, çok gürültülü ve kalabalık yer. || **mahalle karısı**, Gör-güsüz, kavgacı, edepsiz kadın. || **mahalle mektebi**, **1.** İmparatorluk döneminde okuma yazma ve basit matematik öğreten küçük çocukların devam ettiği eğitim kurumu. **2.** Mahallede bulunan ilköğretim okulu. || **mahalle muhtarı**, Mahallede oturanların yasal işlemlerini yapmakla görevli ve o mahallede oturanlar tarafından seçilen muhtar. || **mahalleyi ayağa kaldırmak**, Aşırı gürültü yaparak, bağırıp çağırarak çevredekileri rahatsız etmek.

mahallebi, [Ar. ḥalib (süt) > maḥallebi / muḥallebi [محلبي] {OsT} is. → muhallebi

mahallebici, [mahallebi-ci] is. → muhallebici.

mahallebicilik, -ği [mahallebi-ci-lik] is. → muhallebicilik.

mahallece, [mahalle-ce] (mahalle'ce) zf. Bütün mahalle halkı tarafından; mahalleliye göre.

mahalleli, [mahalle-li] is. **1.** Aynı mahallede oturan halkın tümü; mahalle halkı. **2.** sf. Aynı mahalleden olan.

mahallık, -ğı [mahal-lık] {ağız} is. Dik kafalılık. [DS]

mahalli, [Ar. maḥall > maḥallî / mahalliye [محللي / محللي] (mahalli:) {OsT} sf. Bir yere özgü olan; yerel; yöresel. ☞ **mahalli idare**, İl, belediye veya köy halkının ortak yerel ihtiyaçlarını karşılayan ve karar organları yerel halk tarafından seçilen kamu tüzel kişiliği; yerel yönetim. || **mahalli isim**, Herhangi bir bilimsel terim için farklı yörelerde kullanılan isimler. || **mahalli örf**, Yerel alışkanlık ve gelenekler; örf ve âdet hukuku. || **mahalli saat**, gök b. Bir yerin meridyeninden Güneşin tam on ikide geçmesi esasına göre ayarlanan saat; yerel saat. || **mahalli seçim**, Mahalli idare organlarında görev alacakların belirlenmesi için yapılan seçim; yerel seçim.

mahallileşme, [mahalli-le-ş-me] (mahalli:leşme) is.

Mahallileşmek eylemi veya durumu; yöreselleşme; yerelleşme.

mahallileşmek, [mahalli-le-ş-mek] (mahalli:leşmek) dönşl. f. [-ir] Mahalli bir özellik kazanmak; yöreselleşmek; yerelleşmek.

mahalsinmek, [mehel > mahal-si-n-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] **1.** Gerçek sanmak. **2.** Önemsemek; değer vermek. [DS]

mahalsiz, [mahal-siz] sf. **1.** Yersiz; yeri olmayan; barınaksız. **2.** mecaz. Gereksiz; zamansız; sırasız.

maham, [Ar. maḥâm => maḥam] {ağız} is. → makam. [DS]

mahamid, [Ar. ḥamd > maḥmedet > maḥâmid [محمدم] (maha:mid) {OsT} is. **1.** Hamt edilmeğe değer davranışlar; hamtlar; şükürler. **2.** İyi ve güzel huylar.

mahamil, [Ar. mahmil > mihmel > maḥāmil حامل] (*maha:mil*) {OsT} is. Devenin üzerine konulan iki kişinin binebileceği şekilde yapılmış sepet.

mahana, [Far. bahāne] {ağız} is. 1. Asıl sebebi gizlemek amacıyla söylenen sözde sebep; bahane. 2. Gerçek dışı özür. 3. Vesile, sebep. 4. Eksiklik, kusur. [DS] ☞ **mahana bulmak**, {ağız} *Kınamak*. [DS]

mahane¹, [Far. māh-āne مَاه آنه] (*ma:ha:ne*) {OsT} is. Aylık maaş.

mahane², [Far. bahāne] {ağız} is. → bahane. [DS]

mahanne, [İt. macaroni => makarna] {ağız} is. Makarna.[DS]

maharaca, [Sansk. maharaca] is. → mihrace.

maharagi, [Sansk. maḥoraga > maḥaragi] {eT} is. Büyük yılan. [EUTS]

maharani, [Sansk. maharani] {eT} is. Mihrace eşi.

maharaurab, [Sansk. maḥaraurab] {eT} is. Cehenem. [EUTS]

maharet, [Ar. mahāret مهارت] (*maha:ret*) {OsT} is. Başkalarının yapmakta zorlandığı veya güç bulduğu, ustalık isteyen bir işi yapma beceri ve yetisi; iş görmede gösterilen başarı; ustalık; beceriklilik; hüner sahipliği; iş bilirlilik. ☞ **maharet kazanmak**, *Ustalaşmak; beceri kazanmak*.

maharetli, [maharet-li] (*maha:retli*) sf. 1. Başkalarının yapmakta zorlandığı veya güç bulduğu, ustalık isteyen bir işi yapabilen; iş görmede başarı gösteren; usta; becerikli; hüner sahibi; iş bilir; eli işe yatkın. 2. İş bilen bir kimse tarafından yapılmış; usta bir el tarafından yapılmış.

maharetsiz, [maharet-siz] (*maha:retsiz*) sf. Eli işe yatkın olmayan; elinden iş gelmeyen; beceriksiz.

maharetsizlik, -ği [maharet-siz-lik] is. Maharetsiz olma durumu; maharet yoksunluğu; beceriksizlik.

maharıma, [makrame] {ağız} is. → maharma. [DS]

maharib, [Ar. mihrāb > maḥārib محارب] (*maha:rib*) {OsT} is. Mihraplar.

maharic, [Ar. ḥurūc > maḥrec > maḥāric محارج] (*maha:ric*) {OsT} is. Çıkak yerleri; çıkış yerleri; mahreçler. ☞ **maḥāric-i hurūf**, {OsT} db. *Harflerin ağızda çıkış yerlerini belirten terim*.

maharim¹, [Ar. ḥarām > maḥrem > maḥārim محارم] (*maha:rim*) {OsT} is. 1. Yapılması dinen yasak olan şeyler; haramlar. 2. Gizlenmesi gereken yerler. 3. Gizli tutulması gereken davranışlar.

maharim², [Ar. muḥarrem > maḥārim محاريم] (*maha:ri:m*) {OsT} is. 1. Haram kılınmışlar. 2. Haram aylar; muharremler.

maharit, [Ar. maḥrūt > maḥārīt محاريط] (*maha:ri:t, t kalın söylenir*) {OsT} is. Koni biçiminde olan şeyler; koniler; mahrutlar. ☞ **maḥārīt-i munzama**,

{OsT} yer b. *Yanardağların çatlak ve yarıklarından çıkan taş ve kül yığılıları*.

maharma, [makrame] {ağız} is. 1. Baş örtüsü. 2. Yeni gelinlerin kullandıkları kalın, büyük başörtüsü. [DS]

mahas, [Ar. maḥaşş] {ağız} is. Makas. [DS]

mahasal, -li [Ar. mā-ḥaşal ماحصل] (*ma:hasal*) {OsT} is. Elde edilen şey; hasil olan şey. ☞ **mā-hasal-ı ömr**, {OsT} 1. *Bir ömür boyu çalışarak elde edilen servet, eser veya varlık*. 2. *Evlad; çocuk*.

mahasin, [Ar. ḥüsn > maḥsen > maḥāsin محاسن] (*maha:sin*) {OsT} is. 1. Güzellikler. 2. Güzel eserler. 3. sf. (Sakal ve bıyık için) yüze güzellik veren. ☞

maḥāsine el urmak, {OsT} *Sakal sıvazlamak*.|| **maḥāsin-i ahlāk**, {OsT} *Yaradılış güzelliği; ahlak güzelliği*.|| **maḥāsin-i gurbet**, {OsT} *Gurbetin güzel yanları*.|| **maḥāsin-i sefid**, {OsT} *Ak sakal*.

mahaşşe, [Ar. maḥaşşe محشه] {OsT} is. Kıç; makat.

mahat¹, -dı [Ar. maḥʿad مقعد => maḥat] {ağız} is. Tahta seki; sedir. [DS]

mahat², -dı [? mahat] {ağız} is. Derinin kıyısını çizmek için kullanılan, çift ağızlı, ağaçtan yapılmış bir araç aracı. [DS]

mahat³, -tti [Ar. maḥatt محط] {OsT} is. 1. Yolculukta dinlenmek için inilen yer; menzil. 2. Liman.

mahatim, [Ar. maḥtüm > maḥātim محاتيم] (*maha:ti:m*) {OsT} sf. 1. (Evraklar için) mühürlenmiş. 2. (Şeyler için) bağlanmış; kilitlenmiş.

mahatma, [Sansk. mahatma] is. 1. Büyük ruh. 2. Hindistan'da başkalarının ruhunu kurtarmağa çalışmak için kendi manevi gelişmelerine bir süre ara vermiş, bilgelik ve merhamet üstatlarına verilen unvan.

mahatta, [Ar. maḥaṭṭa محطه] {OsT} is. İstasyon.

mahavif, [Ar. maḥūf > maḥavif مخاوف] {OsT} is. Korkunç ve tehlikeli yerler.

mahavir, [Ar. miḥver > maḥavir محاور] (*maha:vir*) {OsT} is. Mihverler; eksenler.

mahayil, [Ar. maḥile > maḥayil محاييل] (*maha:yil*) {OsT} is. Hayal ürünleri.

mahaz, [Ar. maḥāz محاض] (*maha:z*) {OsT} is. tıp. Doğum sancısı.

mahazar, [Ar. mā-ḥāzar ماحضر] (*ma:hasar*) {OsT} is. Hazır olarak bulunan ne varsa; hazır olan şey.

mahazır, [Ar. maḥzar > maḥāzır محاضر] (*maha:zır*) {OsT} is. Genel dilekçeler; müracaatlar; başvurular.

mahazi, [Ar. maḥāzī محازی] (*maha:zi*) {OsT} sf. Kötü davranışlar; rezilce davranışlar.

- mahzil**, [Ar. maḥzūl > maḥzāzil محاذيل] (*maha:zi:l*) {OsT} is. Rezil olmuş kimseler.
- mahzin**, [Ar. maḥzen > maḥzāzin محازن] (*maha:zin*) {OsT} is. Mahzenler.
- mahzir**, [Ar. maḥzūr > maḥzāzīr محاذير] (*maha:zi:r*) {OsT} is. Korkulacak, sakınılacak şeyler; mahzur- lar; engeller.
- mahbel**, [Ar. maḥbel محبل] {OsT} is. Hayvanın gebelik zamanı.
- mahber**, [Ar. maḥber / maḥbere محبره/ محبره] {OsT} is. Mürekkep hokkası; mürekkep kabı; divit takımı.
- mahbes**, [Ar. ḥabs > maḥbes محبس] {OsT} is. **1.** Hapishane; ceza evi; zindan. **2.** mecaz. Sıkıntılı, ka- ranlık ve hüzünlü yer. ☞ **mahbes-i āmāl**, {OsT} Arzu ve isteklerin hapishanesi.
- mahbez**¹, [Ar. ḥubz > maḥbez محبز] {OsT} is. Ekmekçi dükkânı; ekmek fırını.
- mahbez**², [? mahbez] {ağız} is. Baş örtüsü; yazma. [DS]
- mahbub**, [Ar. ḥubb > maḥbūb محبوب] (*mahbu:b*) {OsT} sf. **1.** Sevgili; sevilen. **2.** Erkek sevgili; mahbup. **3.** {eAT} Güzel; sevimli. ☞ **mahbūb-dost**, {OsT} Oğ- lan seven; oğlançı; kulampara. || **mahbūb-i cihān**, {OsT} Bütün dünyanın sevgilisi. || **mahbūb-i Hudā**, {OsT} Tanrının sevgilisi: Hz. Muhammet. || **mah- būb-i kulūb**, {OsT} Gönüllerin sevgilisi. || **mahbūb- i muavvec**, {OsT} ed. Evirmece. || **mahbūb-perest**, {OsT} Erkeklerle düşkün eş cinsel erkek; delikanlı seven. || **mahbūbū'l-kalb**, {OsT} Gönlün sevgilisi. || **mahbūbū'l-kulūb**, {OsT} Gönüllerin sevgilisi.
- mahbube**, [Ar. ḥubb > maḥbūbe محبوبه] (*mahbu:be*) {OsT} is. **1.** Sevilen kadın. **2.** Değerli ve güzel bir lale türü.
- mahbun**, [Ar. ḥabn > maḥbūn محبون] (*mahbu:n*) {OsT} is. **1.** Kıtık için saklanan şey. **2.** Aruz vezninde, ilk heceyi kısaltarak yapılan değişiklik.
- mahbup**, -bu [Ar. ḥubb > maḥbūb محبوب] (*mahbu:b*) {OsT} is. → mahbub.
- mahbus**, [Ar. ḥabs > maḥbūs محبوس] (*mahbu:s*) {OsT} is. → mahpus. ☞ **mahbūs-hāne**, {OsT} Hapishane.
- mahbusīn**, [Ar. maḥbūs > maḥbūsīn محبوسين] (*mah- bu:si:n*) {OsT} is. Hapsedilmiş kişiler; mahkûmlar.
- mahbusiyet**, [Ar. maḥbūs > maḥbūsīyyet محبوسيت] (*mahbu:siyet*) {OsT} is. **1.** Bir yere kapatılmış olma durumu; mahpus olma hâli; hapislik. **2.** Hapislik süresi.
- mahcer**, [Ar. ḥücre > maḥcer محجر] {OsT} is. anat. Göz çukuru.
- mahcir**, [Ar. ḥacr > maḥcir محجير] is. **1.** Ayrılmış, bö- lünmüş yer. **2.** Parmaklık.
- mahcub**, [Ar. ḥicāb > maḥcūb محجوب] (*mahcu:b*) {OsT} is. → mahcup.
- mahcubane**, [Ar. maḥcūb + Far. -āne محجوبانه] (*mah- cu:ba:ne*) {OsT} zf. Utanmış, sıkılmış bir durumda; utanmış olarak.
- mahcube**, [Ar. maḥcūbe محجوبه] (*mahcu:be*) {OsT} is. **1.** Mahcubun dişili. **2.** sf. (Kadın için) utangaç.
- mahcubiyet**, [Ar. maḥcūbiyyet محجوبيت] (*mahcu:- biyet*) {OsT} is. **1.** Utangaçlık; sıkılganlık. **2.** Örtülü olma durumu.
- mahcuc**, [Ar. ḥüccet > maḥcūc محجوج] (*mahcu:c*) {OsT} is. Kanıt gösterilmiş; delil gösterilmiş.
- mahcup**, -bu [Ar. ḥicāb > maḥcūb محجوب] (*mahcu:p*) sf. **1.** Perdeli; örtülü. **2.** Utanmış; sıkılmış. **3.** Sıkıl- gan huylu; utangaç. ☞ **mahcup çıkarmak**, Utan- dırmak. || **mahcup çıkarmamak**, Utandırmamak. || **mahcup düşmek**, Utanmak; sıkılmak. || **mahcup etmek**, Utanmasına yol açmak. || **mahcup kalmak**, Utanmış olmak. || **mahcup olmak**, Utanmak; sıkıl- mak.
- mahcur**, [Ar. ḥacr > maḥcūr محجور] (*mahcu:r*) {OsT} sf. huk. Hacir altına alınmış.
- mahcuriyet**, [Ar. maḥcūriyyet محجوريت] (*mahcu:ri- yet*) {OsT} is. Kısıtlılık.
- mahcuz**, [Ar. ḥacz > maḥcūz محجوز] (*mahcu:z*) {OsT} sf. huk. Haciz konulmuş; hacedilmiş.
- mahçe**, [Far. māh + Far. -çe ماهچه] (*ma:hçe*) {OsT} is. **1.** Küçük ay. **2.** Minare, sancak; kümbet vb'nin te- pesine konulan madenî hilal; alem.
- mahdıban**¹, [mah + taban ?] {ağız} sf. Tembel tembel oturan. [DS]
- mahdıban**², [? mahdıban] {ağız} is. Manda. [DS]
- mahdub**, [Ar. maḥdūb / maḥzūb محضوب] (*mahdu:b*) {OsT} sf. Boyanmış.
- mahdud**, [Ar. ḥadd > maḥdūd محدود] (*mahdu:d*) {OsT} sf. → mahdut.
- mahdudiyet**, [Ar. maḥdūdiyyet محدوديت] (*mahdu:- diyet*) {OsT} is. Sınırlılık.
- mahdum**, [Ar. ḥidmet > maḥdūm مخدوم] (*mahdu:m*) {OsT} is. **1.** Erkek evlat; oğul. **2.** Hizmet edilen kimse; efendi. ☞ **mahdūm-i kâināt**, {OsT} Evrenin efendisi; Hz. Muhammet.
- mahdumiyet**, [Ar. maḥdūmiyyet مخدوميت] (*mahdu:- miyet*) {OsT} is. Erkek evlat olma durumu; oğulluk.
- mahdur**, [Ar. ḥıdr > maḥdūr مخدور] (*mahdu:r*) {OsT} sf. Örtülü; saklanmış.

- mahdure**, [Ar. hıdr > maḥdūre مَحْدُورَة] (*mahdu:re*) {OsT} *sf.* (Kız için) örtünmüş, kimseye görünmeyen.
- mahduş**, [Ar. maḥdūş مَحْدُوش] (*mahdu:ş*) {OsT} *sf.* 1. Tırmalanmış. 2. Kuşkulandırılmış.
- mahdut**, **-du** [Ar. ḥadd > maḥdūd مَحْدُود] (*mahdu:t*) {OsT} *sf.* 1. Sayısı belli; sayılı. 2. Etrafı çevrilmiş; sınırlanmış. 3. *huk.* Sınırları belirlenmiş. ☞ **mahdut mesuliyetli şirket**, *Limitet ortaklık.*
- mahdüver**, [Far. baḥtiyār => maḥdüver] {ağız} *is.* Hidrellez gecesi hazırlanan ve sabah çekilen kismet oyunu. [DS]
- mahe**, [Far. māhe ماهه] (*ma:he*) {OsT} *is.* Hilal biçiminde burğu.
- mahed**, [Ar. ‘ahd > ma‘hed مَعْهَد] (*ma-hed*) {OsT} *is.* Buluşma yeri.
- mahfaza**, [Ar. ḥıfz > maḥfaza مَحْفَظَة] {OsT} *is.* 1. Korumak ve saklamak amacıyla içine ufak tefek şeyler konulan küçük kutu. 2. İçine bir nesne konulan ve o nesnenin biçiminde olan özel kutu. 3. El yazması kitapları korumak amacıyla yapılmış bir tür kap. ☞ **mahfaza-i billüriye**, {OsT} *tıp.* Gözdeki saydam zar. || **mahfaza-i büzeyre**, {OsT} *bot.* Küçük spor kesesi. || **mahfaza-i büzür**, {OsT} *bot.* Spor kesesi.
- mahfazalı**, [maḥfaza-lı] *sf.* 1. Mahfazası olan. 2. Mahfuz; korunan.
- mahfe**, [Ar. maḥaffe > maḥfe مَحْفَة] {OsT} *is.* 1. Deve, fil vb. hayvanların sırtına konan ve içine oturulabilen sepet. 2. Eskiden devlet adamlarını taşımakta kullanılan iki kişinin oturabileceği biçimde ve insan omzunda taşınan sepet; tahtirevan.
- mahfel**, [Ar. ḥufül > maḥfel مَحْفَل] {OsT} *is.* 1. Toplanılacak yer; toplantı yeri. 2. Bir yerde toplanmış kimseler; meclis; mahfil.
- mahfes**, [? mahfes] {ağız} *is.* → mahbez. [DS]
- mahfez**, [? mahfez] {ağız} *is.* → mahbez. [DS]
- mahfi**, [Ar. ḥafā > maḥfi مَحْفِي] (*mahfi:*) {eAT} {OsT} *sf.* Gizli; saklanmış.
- mahfil**, [Ar. ḥufül > maḥfil مَحْفَل] {eAT} {OsT} *is.* 1. Toplanılacak yer; toplantı yeri. 2. Bir yerde toplanmış kimseler; meclis. 3. Camilerde etrafı parmaklıkla çevrili, yerden yüksekçe yapılmış yer. ☞ **mahfil-i āli**, {OsT} *Allah'ın huzuru.* || **mahfil-i hü-māyün**, {OsT} *Selatin camilerinde padişahların namaz kılmaları için ayrılmış bölüm; hünkâr mahfil-i.* || **mahfil-i kaza**, {OsT} *Adalet meydanı.* || **mahfil-i şer'iyât**, {OsT} *Fatihin kurduğu mahkeme.*
- mahfiyen**, [Ar. maḥfi > maḥfiyyen مَحْفِيَّين] {OsT} *zf.* Gizli olarak; saklı olarak.
- mahfuf**, [Ar. maḥfūf مَحْفُوف] (*mahfu:f*) {OsT} *sf.* Etrafı çevrilmiş; kuşatılmış.
- mahfuk**, **-ku** [Ar. ḥafaḥan > maḥfūk مَحْفُوك] (*mahfu:k*) {OsT} *sf.* Yüreği oynayan; kalp çarpıntısı olan.
- mahfur**, [Ar. ḥaft > maḥfūr مَحْفُور] (*mahfu:r*) {OsT} *sf.* (Mezar, çukur vb. için) kazılmış.
- mahfuz**¹, [Ar. ḥıfz > maḥfūz مَحْفُوز] (*mahfu:z*) {OsT} *sf.* 1. Saklanmış; gizlenmiş. 2. Korunan; muhafaza edilen. 3. Gizli. 4. Ezberlenmiş; iyice öğrenilmiş; hıfzedilmiş. ☞ **mahfuz hisse**, *huk. Yasal mirasçının, miras bırakanın iradesiyle ortadan kaldırılmayan payı.* || **mahfuz liman**, *Rüzgârlara kapalı olan ve gemilerin emniyetle barınabileceği liman.*
- mahfuz**², [Ar. maḥfūz مَحْفُوز] (*mahfu:z*) {OsT} *sf.* Alçalmış.
- mahfuzat**, [Ar. maḥfūzāt مَحْفُوزَات] (*mahfu:za:t*) {OsT} *is.* 1. Gizlenmiş saklanmış şeyler; korunmuş şeyler. 2. Ezberlenmiş şeyler. 3. *müz.* Notanın kullanılmadığı zamanlarda müzikçinin ezbere bildiği parçalar.
- mahfuzen**, [Ar. maḥfūzen مَحْفُوزَةً] (*mahfu:'zen*) {OsT} *zf.* Güvenlik güçleri tarafından göz altında bulundurulmuş.
- mahıv**, **-hvı** [Ar. maḥv مَحْو] {OsT} *is.* 1. Yok etme; harap etme; yıkma; bozma. 2. Yok olma; ortadan kalkma; yıkılma; bozulma. 3. *tasvif.* Beşerî zaafardan kurtulma durumu.
- mahi**¹, [Ar. maḥv > māhī مَاحِي] (*ma:hi:*) {OsT} *sf.* Mahvedici; yok edici; yok eden. ☞ **māhi-i emrāz**, {OsT} *Hastalıkları yok eden.* || **māhi'n-nükūş**, {OsT} *Nakışları silen.*
- mahi**², [Fars. māhī ماهی] (*ma:hi:*) {OsT} *is. zool.* Balık. ☞ **māhi-dān**, {OsT} *Balık konulan havuz.* || **māhi-fürūş**, {OsT} *Balık satan; balıkçı.* || **māhi-gîr**, {OsT} *Balık tutan; balıkçı.* || **māhi-hār**, {OsT} 1. *Balık yiyen; balık avlayan; balıkçıl; balıkla beslenen.* 2. *zool. Balıkçıl.* || **māhi-püşt**, {OsT} *Balık sırtı.*
- mahiç**, **-ci** [? mahiç] {ağız} *is.* Karyola. [DS]
- mahir**, [Ar. mahāret > māhir مَاهِر] (*ma:hir*) {OsT} *sf.* Usta; kabiliyetli; becerikli.
- mahirane**, [Ar. māhir + Far. -āne ماهرانه] (*ma:hira:-ne*) {OsT} *zf.* Becerikli biçimde; ustaca.
- mahire**, [Ar. māhir > māhire مَاهِرَة] (*ma:hire*) {OsT} *sf.* (Bayan için) usta; becerikli.
- mahis**, [Ar. maḥiṣ مَحِيص] (*mahi:s, h kalın söylenir*) {OsT} *is.* 1. Bir şeyden dönme. 2. Kurtulma.
- mahistak**, [? maḥistak] {eT} *is.* Manihey ruhanilerinin bir sınıfı, bir bölümü. [EUTS]
- mahitab**, [Fars. māh (ay) + tāb (parıltı) ماهتاب] (*ma:-hita:b*) {OsT} *is.* Ay ışığı; mehtap.

mahiyan¹, [Far. mäh (ay) > māhiyān ماهيان] (*ma:hiya:n*) {OsT} is. Aylar.

mahiyan², [Far. māhiyān ماهيان] (*ma:hiya:n*) {OsT} is. Balıklar.

mahiyan¹, [Far. māhiyāne ماهيانه] (*ma:hiya:'ne*) {OsT} zf. Ay hesabıyla verilen; aydan ayan; ay olarak.

mahiyan², [Far. māhiyāne ماهيانه] (*ma:hiya:ne*) {OsT} is. Balık çorbası.

mahiye¹, [Ar. mā-hiye ماهي] (*ma:hiye*) {OsT} e. O şey ki.

mahiye², [Far. mäh (ay) + Ar. -iyye => māhiyye ماهيه] (*ma:hiye*) {OsT} is. **1.** Aylık; maaş. **2.** zf. Aylık olarak.

mahiyyet, [Ar. māhiyyet ماهيت] (*ma:hi:yet*) {OsT} is.

1. Bir şeyi belirleyen asıl öge; nitelik; vasıf; özellik; esas; öz. **2.** mecaz. İç yüz. **3.** fel. Kendilik.

mahiz, [Ar. hayz > mahiz محيض] (*mahi:z, h kalın söylenir*) {OsT} is. Hayız durumu; ay başı hâli; âdet görme.

mahk, -kı [Ar. mahk mahk محق] {OsT} is. tasvf. Kulun, mahv'in bir ileri aşaması olarak, vücudunun özü hakkında, Allah'ın zâtında fenâ bulması; yani varlığıyla ilgili geride hiçbir eser kalmamacasına fenâya ermesi.

mahkeme, [Ar. hükm > mahkeme محكمة] {OsT} is. **1.**

Bir yargıç veya birlikte karar veren yargıçlar tarafından yargı yetkisi kullanılarak anlaşmazlıkların çözümlendiği ve adalet dağıtıldığı devlet örgütü. **2.** Bir davaya bakılan ve hüküm verilen yer, bina. **3.** Dava; duruşma. **4.** mecaz. Karar verme yetkisinin bulunduğu, yargıladığı kabul edilen şey. ☞ **mahkemede dayısı olmak**, Yüksek bir makamda koruyucusu veya kayıracısı bulunmak. || **mahkeme duvarı**, Asık ve utanmaz surat. || **mahkeme-i kübrā**, {OsT} Kıyamet günü kurulacak olan yargılama düzeni. || **mahkeme-i şer'iyeh**, {OsT} Şeriat hükümlerine göre kurulmuş mahkeme; şeriat mahkemesi. || **mahkeme kapısı**, Yargı makamı; mahkeme. || **mahkeme kararı**, Yargı sonunda verilen hüküm. || **mahkeme masrafı**, Dava açılırken ödenen harç ve avukatlık ücretleri. || **mahkemeye düşmek**, Anlaşmazlık konusu olan durumu çözümlenmek için yargıya başvurmak.

mahkemeleşme, [mahkeme-le-ş-me] is. Mahkemeleşmek eylemi veya durumu.

mahkemeleşmek, [mahkeme-le-ş-mek] işteş. f. [-ir] Karşılıklı olarak birbirinden davacı olup yargıya başvurmak.

mahkemeli, [mahkeme-li] sf. Dava konusu olan; davası olan.

mahkemelik, -ği [mahkeme-lik] sf. Mahkeme açmayı gerektiren; mahkemede çözülmesi gereken. ☞ **mahkemelik olmak**, Üzerinde anlaşılamayan veya anlaşmazlık bulunan bir konu için yargıya başvurmak.

mahkî, [Ar. hikāyet > mahkî محكى] {OsT} sf. Anlatılan; hikāye edilen.

mahkud, [Ar. mahkūd محقود] (*mahku:d*) {OsT} sf. Haset edilen; haset olunan.

mahkûk, -ku [Ar. hakk > mahkûk محكوك] (*mahkû:k*) {OsT} sf. **1.** Çelik kalemle kazılmış; kazılarak resmedilmiş; hakkolunmuş. **2.** Yazıldıktan sonra sert bir aletle kazılmış. **3.** is. Yazı üzerinde yapılan silinti kazıntı.

mahkuk, [Ar. haqq > mahkûk محقوق] (*mahku:k*) {OsT} sf. Doğrultulmuş; doğru hâle getirilmiş.

mahkûkât, [Ar. mahkûk > mahkûkât محكوكات] (*mahkû:kâ:t*) {OsT} is. Kazılarak yapılmış resim ve yazılmış resimler.

mahkûm, [Ar. hükm > mahkûm محكوم] (*mahkû:m*) {OsT} sf. **1.** Yargılama sonucu hüküm giymiş olan; hükümlü. **2.** mecaz. Bir şeye mecbur olan; zorunda olan; bir şeyi yapması kaçınılmaz olan. **3.** Kötü bir sonuca sürüklenmesi kaçınılmaz olan. **4.** is. Mahkemece hüküm giymiş kimse; hükümlü. ☞ **mahkûm etmek**, **1.** Hüküm giymesini sağlamak. **2.** Kötü bir sonuca sürüklemek. **3.** Mecbur etmek. || **mahkûm olmak**, **1.** Bir suç yüzünden yargılama sonucu hüküm giymek. **2.** Kötü bir duruma düşmek. **3.** Bir şeyi yapmak, yerine getirmek mecburiyetinde olmak; zorunda kalmak. || **mahkûmü'n-aleyh**, {OsT} huk. Aleyhinde hüküm verilen; davayı kaybeden. || **mahkûmü'n-bih**, {OsT} huk. Hüküm ve kararı verilmiş; hüküm giymiş; kararı verilmiş. || **mahkûmü'n-leh**, {OsT} huk. Lehinde karar verilen; davayı kazanan.

mahkûme, [Ar. hükm > mahkûme محكوم] (*mahkû:me*) {OsT} sf. Mahkûmun dişili.

mahkûmîn, [Ar. mahkûmîn محكومين] (*mahkû:mi:n*) {OsT} is. Mahkûmlar; hüküm giyenler.

mahkûmiyyet, [Ar. mahkûmiyyet محكوميت] (*mahkû:miyyet*) {OsT} is. **1.** Hakkında hüküm verilmiş olma durumu; hüküm giyilmişlik. **2.** Hüküm giyilen süre.

mahkun, [Ar. mahkûn محقون] (*mahku:n*) {OsT} sf. Masum; suçsuz. ☞ **mahkûnu'd-dem**, {OsT} huk. Katli gerekmeyen kimse.

mahkur, [Ar. mahkûr محقور] (*mahku:r*) {OsT} sf. Aşğılık; hakir.

mahlaç, -cı [Ar. maħlūc] {ağız} is. → mağlıç. [DS]

mahladır, [? mahladır] {ağız} is. Küçük tabak. [DS]

mahlas, [Ar. ḥulūṣ > maḥlāṣ مخلص] (*mahlās*) {OsT} is.

1. Eskiden şairlerin şiirlerinde kullandıkları takma ad. 2. Bir kimsenin doğumda verilen ikinci adı; göbek adı. ☞ **mahlas beyti**, {OsT} ed. Eski şiirlerde şairin takma adının geçtiği beyit.

mahlashane, [Ar. maḥlaṣ+Far. -ḥānē مخلصخانه] (*mahlāsha:ne*) {OsT} is. ed. Divan şiirinde şairin mahlasının bulunduğu beyit.

mahlasname, [Ar. maḥlaṣ + Far. -nāme مخلصنامه] (*mahlā:sna:me*) {OsT} is. ed. Şiir yazmaya başlayan birine verilen mahlası dile getiren şiir.

mahleb,¹ [Ar. maḥleb مذهب] {OsT} is. 1. Mahlep. 2. Bal.

mahleb², [Ar. maḥleb مذهب] {OsT} is. Yırtıcı hayvanların çengelli pençesi.

mahleç, -ci [? mahleç] {ağız} is. Sümüklü böcek.[DS]

mahlep, -bi [Ar. maḥleb مذهب] is. bot. 1. Gülgillerden, on metre kadar boylanabilen, beyaz çiçekli, dalları ve meyvesi hoş kokulu, kerestesi güzel bir tür kiraz; kokulu kiraz; idris ağacı; endirez, (*Cerasus mahaleb / Prunus mahaleb*). 2. Bu ağacın nohut iriliğindeki meyvesi.

mahlu, -u'u [Ar. ḥal' > maḥlū' / maḥlū'a مخلوع / مخلوعه] (*mahlū:*) {OsT} sf. (Hükümdar için) tahtından zorla indirilmiş. ☞ **hakan-ı mahlu**, {OsT} Tahtından indirilmiş Osmanlı padişahı.

mahluc, [Ar. ḥalc > maḥlūc مخلوج] (*mahlū:c*) {OsT} sf. (Pamuk için) atılmış.

mahluf, [Ar. ḥalf > maḥlūf مخلوف] (*mahlū:f*) {OsT} sf. huk. Yemin etmiş. ☞ **mahlūfū'n-aleyh**, {OsT} Hakkında yemin edilen konu.

mahluh, [Ar. maḥluḥ => maḥluḥ] {ağız} is. Soy; aile. [DS]

mahluk¹, [Ar. ḥalk > ḥilqat > maḥlūḳ مخلوق] (*mahlū:k*) {OsT} is. 1. Yaratılmış olan; yoktan var edilmiş insan veya hayvan; yaratık. 2. isl. Allah tarafından yaratılmış bulunan evrensel varlıklardan her biri.

mahluk², [Ar. maḥlūḳ مخلوق] (*mahlū:k*) {OsT} sf. (Baş veya yüz için) tıraş edilmiş.

mahluka, [Ar. maḥlūḳa مخلوقه] (*mahlū:ka*) {OsT} is. Astı şairi başkası olup da çalınan şiir; çalıntı şiir.

mahlukat, [Ar. maḥlūḳ > maḥlūḳāt مخلوقات] (*mahlū:ka:t, k kalın söylenir*) {eAT} {OsT} is. 1. Yaratılmış olanlar; yaratılmışlar; yaratıklar; mahluklar. 2. isl. Allah tarafından yaratılmış olan, zaman ve mekânla sınırlı bütün varlıklar.

mahlul, -lü [Ar. maḥlūl مخلول] (*mahlū:l*) {OsT} sf. Öbür tarafına geçilmiş olan; delinmiş.

mahlul, -lü [Ar. ḥall > maḥlūl مخلول] (*mahlūl*) {OsT}

sf. 1. Çözölmüş; dağılmış; hallolmuş. 2. Erimiş; eritilmiş; eriyik halinde olan. 3. (Mülk için) mirasçısı olmayan bir kimseden devlete kalan. 4. (Memurluk veya kadro için) boş. 5. is. Eriyik.

mahlulat, [Ar. maḥlūl > maḥlūlāt مخلولات] (*mahlū-la:t*) {OsT} is. Mirasçısı olmayan bir kimsenin ölümlünden sonra devlete veya vakıflara kalan toprakları.

mahlule, [Ar. maḥlūle مخلوله] (*mahlū:le*) {OsT} is. Kocasını ölen kadın.

mahluliyet, [Ar. maḥlūl > maḥlūliyyet مخلولیت] (*mahlū-liyyet*) {OsT} is. 1. Çözölme; dağılma; hallolma. 2. Erime; eriyik halinde olma. 3. (Mülk için) mirasçısı olmadığı için devlete kalma durumu. 4. (Memurluk veya kadro için) boş oluş.

mahlut, [Ar. ḥalt > maḥlūt / maḥlūte مخلوط / مخلوطه] (*mahlū:t*) {OsT} sf. 1. Başka bir şey karıştırılmış olan; karışık; katışık; karışmış; karışım. 2. is. Gaz ve hava karışımı. 3. Buğday ile çavdar veya yulafla çavdarın eşit miktarlarda karışımından meydana gelen ve birlikte ekilen tohum.

mahluta, [Ar. maḥlūta مخلوطه] (*mahlū:ta*) {OsT} is. Bulgurlu mercimek çorbası.

mahmasa, [Ar. ḥamṣ > maḥmaṣa مخصمه] {OsT} is. 1. Açlık. 2. Açlık yüzünden zayıf düşme.

mahmedet, [Ar. ḥamd > maḥmedet مخدمت] {OsT} is. → mahmedet.

mahmel, [Ar. ḥaml > maḥmil محمل] {OsT} is. → mahmil.

mahmit, [? mahmıt] {ağız} sf. Avanak; aptal. [DS]

mahmî, [Ar. ḥimāye > maḥmî / maḥmiye محمية / محمية] (*mahmi:*) {OsT} sf. Biri tarafından korunan, kayırlan; himaye gören. ☞ **mahmî devlet**, {OsT} Daha güçlü bir devlet tarafından himaye gören devlet.

mahmidet, [Ar. ḥamd > maḥmidet مخدمت] {OsT} is.

1. Övme; methetme; şükretme. 2. Övülmeye veya şükredilmeye değer bir davranış. ☞ **mahmidet-sâz**, {OsT} Hamt ve sena eden; şükür eden; öven.

mahmil, [Ar. ḥaml > maḥmil محمل] {OsT} is. 1. Taşıt.

2. İki kişinin oturabileceği şekilde deve üzerine konulan sepet; mahfe. 3. Bazı İslam hükümdarlarının Hac zamanı Mekke'ye gönderdikleri içi boş süslü mahfe. 4. {ağız} Yemek konulan tel dolap. [DS] 5. {ağız} Dolap. [DS] 6. {ağız} Kuyulardan su çekmeye yarayan dolap; kuyu dolabı. [DS] ☞ **mahmil-i şerif**, {OsT} Mekke ve Medine'ye hac zamanı "sürre" adıyla gönderilen para ve değerli armağanların yükletildiği araç. || **mahmil kadısı**, {OsT} Mekke'ye giden hac kafilisinde bulunan görevli kadı.

- mahmiye**, [Ar. himāye > maḥmiye حميه] {OsT} is. 1. Bir şeyi himaye etme; koruma. 2. Korunaklı büyük şehir.
- mahmud**, [Ar. ḥamd > maḥmūd / maḥmūde محمود / محمود] {OsT} sf. → mahmut.
- mahmude**, [Ar. maḥmūde محموده] (mahmu:de) {OsT} is. bot. 1. Çit sarmaşığigillerden, soluk sarı çiçekli, temren gibi sivri yapraklı, 50-100 cm. boyunda çok yıllık otsu bitki, (*Convolvulus scammonia*). 2. Bu bitkinin köklerinden elde edilen ve müshil olarak halk hekimliğinde kullanılan reçinemsî bir sakız. 3. Mahmudun dişili.
- mahmudî**, [Ar. maḥmūdî / maḥmūdîyye محمودى / محموديه] (mahmu:di:) {OsT} is. Eskiden İran ve Hindistan'da kullanılan bir gümüş sikke.
- mahmudiye**, [Ar. maḥmūdîyye (Osmanlı padişahı İkinci Mahmut) محموديه] (mahmu:diye) {OsT} is. 1. dnz. İkinci Mahmut zamanında yaptırılan ve kalyon büyüklüğünde bir savaş gemisi. 2. Birinci Mahmut zamanında bastırılan 23 ayar altın. 3. İkinci Mahmut zamanında bastırılan ve bugün süs altını olarak kullanılan ince altın sikke.
- mahmul, -lü** [Ar. ḥaml > maḥmūl حمول] (mahmu:l) {OsT} sf. 1. Yüklenmiş; yükletilmiş; dolu; hamlolunmuş. 2. Bir şey üzerine kurulmuş. 3. (Konuşma için) ağır ve tumturaklı üslubu olan. 4. (Gemi için) yüklü. 5. is. man. Yükleme. ☞ **mahmul olmak**, *Dolu olmak; dolu bulunmak; yüklü olmak.*
- mahmule**, [Ar. ḥaml > maḥmūle حموله] (mahmu:le) {OsT} is. 1. Mahmulün dişili. 2. Yük; hamule.
- mahmulen**, [Ar. maḥmūlen حمولاً] (mahmu:len) {OsT} zf. Yüklü olarak; yüklenmiş vaziyette.
- mahmum**, [Ar. ḥummā>maḥmūm حموم] (mahmu:m) {OsT} sf. 1. Hummaya yakalanmış; sıtmaya tutulmuş; ateşi olan; ateşli. 2. mecaz. Saçma sapan konuşan.
- mahmumane**, [Ar. maḥmūm + Far. -āne محومانه] (mahmu:ma:ne) {OsT} zf. 1. Ateşli bir hâlde. 2. Saçmalarca.
- mahmur**, [Ar. ḥamr > maḥmūr حمور] (mahmu:r) {eAT} {OsT} sf. 1. Sarhoşluk dolayısıyla sersem olan. 2. Sabahları uykudan uyandıktan sonra üzerinde bir ağırlık ve uyuşukluk olan; uyku sersemliği. 3. (Göz için) süzgül, dalgın bakışlı. 4. (Göz için) uyku basmış; ağırlaşmış. ☞ **mahmur bakış**, *Baygın, süzgül ve yumuşak bakış.* || **mahmur çiçeği**, *Çiğdem.*
- mahmurane**, [Ar. maḥmūr + Far. -āne محورانه] (mahmu:ra:ne) {OsT} sf. ve zf. (Bakış için) mahmurcasına; baygın baygın.
- mahmure**, [Ar. ḥamr > maḥmūre حموره] (mahmu:re) {OsT} is. Mahmurun dişili.
- mahmurlaşma**, [mahmur-la-ş-ma] is. Mahmurlaşmak eylemi.
- mahmurlaşmak**, [mahmur-la-ş-mak] dönşl. f. [-ır] Mahmur bir durum almak; baygınlaşmak; uykulu bir hâle girmek.
- mahmurluk, -ğu** [mahmur-luk] is. 1. İçki içmiş bir kimsenin duyduğu baş ağrısı ve içinde bulunduğu sersemlik; ayıltı. 2. Uykudan uyanınca duyulan ağırlık ve içinde bulunulan sersemlik; uyku sersemliği. 3. Gözlerdeki baygın ve süzgül bakış. ☞ **mahmurluğu bozmak**, *İçkiden sonra duyulan mide rahatsızlığını ve baştaki ağrıyla gidermek amacıyla bir şey içmek veya yapmak.*
- mahmut, -du** [Ar. ḥamd > maḥmūd محمود] (mahmu:t) {OsT} sf. 1. Hamt olunmuş; sena edilmiş; övülmüş; övmeye değer. 2. is. Hz. Muhammed'in adlarından biri. ☞ **mahmūdū'l-hisāl**, {OsT} *İyi ahlak sahibi.* || **mahmūdū'ş-şiyem**, {OsT} *Övülecek huylara sahip olan.*
- mahmuz¹**, [Ar. miḥmaz (dürtme aracı) مهمز] {OsT} 1. Çizmenin arkasına takılan, binek hayvanını dürtmek hızlanmasını sağlamak için yapılmış metal çıkıntı. 2. Kuşlarda ayağın topuk tarafındaki küçük boynuzsu çıkıntı. 3. anat. Dar açılı birbirinden ayrılan atardamar kollarına verilen ad. 4. dnz. Eskiden düşman gemisini batırmak için geminin su seviyesi altına konulan uzun sivri kalas. 5. Dağların veya tepelerin eteğindeki çıkıntı. 6. Heykelticilerin kıvrımlı yerleri kazımakta kullandıkları ucu törpü biçimindeki alet. 7. Top kundağını yere bağlayan parça. 8. Başakta kalan çavdar tanelerine verilen ad. 9. Arıcıların kovanlara petekleri tespit etmek için kullandıkları maden tekerlekçik. 10. Köprü ayaklarında yukarıdan gelen ağırlığı dağıtmak için suyun gelişi ve akışı yönünde yapılmış olan uzantılar. ☞ **mahmuz çiçeği**, *İki çenekliler familyasından, Akdeniz bölgesinde yetişen, talkım hâlinde kırmızı, pembe ve sarı çiçekli iki yıllık otsu bitki, (Centranthus).*
- mahmuz²**, [Ar. maḥmūz حموض] (mahmu:z) {OsT} is. Oksitlenme.
- mahmuzcu**, [mahmuz-cu] is. Atların koşum takımları ile mahmuz gibi araçları yapan usta.
- mahmuzcuk, -ğu** [mahmuz-cuk] is. 1. Küçük mahmuz. 2. bot. Salepgillerin çiçeğinde başçığın yakınındaki gagaya benzer organ.
- mahmuzculuk**, [mahmuz-cu-luk] is. Mahmuz yapma ve satma işi; mahmuzcunun işi ve mesleği.
- mahmuzlama**, [mahmuz-la-ma] is. Mahmuzlamak eylemi.
- mahmuzlamak**, [mahmuz-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(u)-

- yor] Binek hayvanını hızlanması için çizmede bulunan mahmuz ile dürtmek.
- mahmuzlanma**, [mahmuz-la-n-ma] *is.* Mahmuzlanmak eylemi veya durumu.
- mahmuzlanmak**, [mahmuz-la-n-mak] *edil f. [-ır]* 1. (Binek hayvanı için) mahmuzla dürtülmek. 2. *dönşl. f.* Mahmuzlu duruma gelmek; mahmuzu çıkarmak. 3. Mahmuz sahibi olmak; mahmuz edinmek.
- mahmuzlu**, [mahmuz-lu] *sf.* 1. Mahmuzlu olan. 2. *zf.* Mahmuz takmış olarak.
- mahna**, [Far. bahâne بهانه => mahana > mahna] {ağız} *is.* → mahana; bahane. [DS] ☞ **mahna vermek**, {ağız} *Kusur bulmak; beğenmemek.* [DS]
- mahnı**, [Ar. ma'nî (mâni) > mahnı] {ağız} *is.* Halk kışuğu; mâni. [DS]
- mahnuk, -ku** [Ar. ħunḳ > maĥnūḳ مَحْنُوكْ] (*mahnū:k*) {OsT} *sf.* Boğazı sıkılmış; boğulmuş; boğuk.
- mahnukan**, [Ar. maĥnūḳan مَحْنُوكًا] (*mahnū:kan*) {OsT} *zf.* Boğazı sıkılarak; boğulmuş olarak; boğularak.
- mahös**, [? mahös] {ağız} *is.* Sümüklü böcek. [DS]
- mahpus**, [Ar. ĥabs > maĥbūs مَحْبُوس] (*mahpu:s*) {OsT} *sf.* 1. (Kişi için) bir yere kapatılmış olan; hapsedilmiş olan. 2. *huk.* Hapsedilmiş kimse; ceza evinde çarptırıldığı cezayı çekmekte olan kimse. 3. Bir tür tavla oyunu.
- mahpushane**, [Ar. maĥbūs + Far. ĥāne مَحْبُوسَخَانَة] (*mahpusha:ne*) {OsT} *is.* Hükümlülerin kapatıldığı yer; hapishane; ceza evi.
- mahpusluk, -ğū** [mahpus-luk] *is.* 1. Mahpus olma durumu. 2. Hapislik süresi.
- mahra¹**, [Ar. maĥrā محرى] (*mahra:*) {OsT} *is.* 1. Elverişli, uygun şey. 2. Değerli kimse.
- mahra²**, [? mahra] {ağız} *is.* Üzüm taşımaya yarar ağzı geniş, dibi dar tahta sandık. [DS] ☞ **mahra başı**, *Mor taneli bir çeşit üzüm.*
- mahraba**, [Ar. mīḳreme مَقْرَمَة => makrame / mahraba] {ağız} *is.* Büyük mendil; yağlık. [DS]
- mahrama**, [Ar. mīḳreme مَقْرَمَة => makrame / mahrama] {eAT} {ağız} *is.* 1. Bazı bölgelerde kadınların sokağa çıkarken manto üzerine örttüğüleri pelerine benzer işlemeli örtü; başörtüsü. 2. Havlu. 3. Mendil. [DS]
- mahrava**, [Ar. mīḳreme مَقْرَمَة => makrame / mahrava] {ağız} *is.* 1. Mendil. 2. Havlu; peçete. [DS]
- mahrec**, [Ar. ĥurūc > maĥrec مَخْرَج] {OsT} *is.* → mahreç. ☞ **mahrec-i müşterek**, {OsT} *mat.* Ortak payda. || **mahrec-i mekâtib-i askeriye**, {OsT} *Askerî okullara öğrenci yetiştiren ortaokul.*
- mahreç, -ci** [Ar. ĥuruc > maĥrec مَخْرَج] *is.* 1. Dışarı çıkılacak kapı vb. şey veya yer; huruç edilecek yer. 2. Yatılı olarak okuyan askerî orta dereceli okul öğrencileri. 3. *dbl.* Seslerin boğumlanma yeri. 4. *mat.* Payda. 5. Yurt içinde üretilen malların yurt dışında satıldığı yer; dış pazar; sürüm yeri. ☞ **mahreç mevleviyeti**, {OsT} *İmparatorluk döneminde üçüncü derecedeki kadınlara verilen ad.*
- mahref**, [Ar. maĥref مَخْرَف] {OsT} *is.* Yemiş sepeti.
- mahrek¹, -ku** [Ar. ĥarḳ > maĥreḳ مَخْرَق] {OsT} *is.* Yakacak yer.
- mahrek², -ği** [Ar. ĥareket > maĥrek مَخْرَك] {OsT} *is.* 1. Hareketli bir noktanın izlediği yol. 2. *gök b.* Yörünge. ☞ **mahrek-i hakikî**, {OsT} *Gerçek yörünge.* || **mahrek müstevisi**, {OsT} *Yörünge düzlemi.*
- mahrem¹**, [Ar. ĥarām > maĥrem مَحْرَم] {OsT} *sf.* 1. Haram olan; dinin yasak kıldığı. 2. (Erkek için) yakın akrabadan olduğu için kendisi ile evlenmek yasak olan ve evlenmek mümkün olamayacağı için eve rahatlıkla girip çıkabilen. 3. Teklifsiz; içli dışlı. 4. Başkalarına söylenmeyecek kadar gizli olan. 5. *is.* Sırdaş. 6. *isl.* Kadının kendisinden çekinmediği, kaçmadığı erkek. 7. *tasvf.* Allah'ın sırlarını öğrenmeye başlayan kişi. ☞ **mahrem-i esrār**, {OsT} *Sırdaş.* || **mahrem-i rāz**, {OsT} *Kendisine sır söylenmiş kimse.*
- mahrem²**, [Ar. maĥrem مَخْرَم] {OsT} *is.* İki dağ arasındaki yol.
- mahreman**, [Ar. maĥrem > maĥremān مَحْرَمَان] (*mahrema:n*) {OsT} *is.* 1. Gizli şeyler; sırlar. 2. Arkadaşlar; sırdaşlar.
- mahremane**, [Ar. maĥrem + Far. āne مَحْرَمَانَة] (*mahrema:ne*) {OsT} *zf.* Kimseye belli etmeden, sezdirmeden; gizlice.
- mahremiyet**, [Ar. maĥremiyyet مَحْرَمِيَّة] {OsT} *is.* 1. Mahrem olma durumu; gizlilik; mahremlik. 2. Bir şeyin gizli yönü. 3. Bir kimsenin özel yaşamına ilişkin gizlilik. ☞ **mahremiyetine girmek**, *Bir kimsenin özel hayatının gizli kalan yönlerini öğrenecek kadar yakınlığını kazanmak.*
- mahremlik**, [mahrem-lik] *is.* 1. Mahrem olma durumu; gizlilik; mahremiyet. 2. Bir şeyin gizli yönü. 3. Bir kimsenin özel yaşamına ilişkin gizlilik.
- mahrub¹**, [Ar. maĥrūb مَخْرُوب] (*mahrū:b*) {OsT} *sf.* 1. Elinden sermayesi alınmış, mahrum edilmiş. 2. Gadre uğramış.
- mahrub²**, [Ar. ĥarāb > maĥrūb مَخْرُوب] (*mahrū:b*) {OsT} *sf.* Harap edilmiş; yıkılmış,
- mahrük, -ku** [Ar. ĥarḳ > maĥrūḳ مَخْرُوق] (*mahrū:k*) {OsT} *sf.* Yanmış; yakılmış; yanık. ☞ **mahrūku'î-fuad**, *Yüreği yanık.*

- mahrukat**, [Ar. mahrūkāt محروقات] (*mahru:ka:t, k kalın söylenir*) {OsT} is. Odun, kömür gibi yakacak şeyler; yakacak; yakıt; yakacaklar. ☞ **mahrūkāt-ı māyia**, {OsT} *Akar yakıtı; sıvı yakacaklar.* || **mahrūkāt-ı tabīiye**, {OsT} *Doğal yakacaklar.*
- mahrum**, [Ar. hirmān > mahrūm / mahrūme محروم / محرومة] (*mahru:m*) {OsT}sf. **1.** Bir şeyin yokluğunu çeken, onu elde etmek için elinden bir şey gelmeyen; yoksun. **2.** Bir şeyin eksik olduğu yer. ☞ **mahrum bırakmak**, *Yoksun hâle getirmek; yoksun kılmak.* || **mahrum edilmek**, *Yoksun bırakılmak; nasipsiz bırakılmak.* || **mahrum etmek**, *Yoksun kılmak.* || **mahrum kalmak**, *Bir şeyden kendisine bir şey düşmemek; nasibini alamamak; yoksun kalmak.* || **mahrum olmak**, *İstedliğini elde edememek; yoksun olmak.*
- mahrumane**, [Ar. mahrūm + Far. -āne محرومانه] (*mahru:ma:ne*) {OsT} zf. Mahrum olurcasına; mahrumcasına; yoksun olarak.
- mahrumen**, [Ar. mahrūmen محروماً] (*mahru:'men*) {OsT} zf. Mahrum olarak; bir şey elde edemeyerek; yoksun olarak.
- mahrumiyet**, [Ar. mahrūm > mahrūmiyyet محروميت] (*mahru:miyet*) {OsT} is. Dilediğini elde edememe; yoksunluk; mahrumluk. ☞ **mahrumiyet bölgesi**, *Ülkenin yeterince gelişmemiş bölgesi; az gelişmiş veya gelişmesi geri kalmış bölge.*
- mahrumluk**, -ğū [mahrum-luk] is. Dilediğini elde edememe; yoksunluk; mahrumiyet.
- mahrur**, [Ar. harāret > mahrūr / mahrūre محوره / محوره] (*mahru:r*) {OsT} sf. **1.** İçi hararetili olan. **2.** Ateşlenmiş; ateşli. **3.** Kızmış.
- mahrurane**, [Ar. mahrūr + Far. -āne محورانه] (*mahru:ra:ne*) {OsT} zf. Hararetili bir şekilde; ateşli ateşli.
- mahrurlanmak**, [Ar. mağrūr مغرور => mağrur > mahrur-la-n-mak] {ağız} döñşl. f. [-ır] Kendini başkalarından üstün tutmak; kendini beğenmek; mağrurlanmak. [DS]
- mahrus**, [Ar. hırāset > mahrūs / mahruse محروسه / محروسه] (*mahru:s*) {OsT} sf. Muhafaza edilen; korunan; gözetilen.
- mahrusa**, [Ar. hırāset > mahrūse محروسه] (*mahru:sa*) {OsT} is. Büyük şehir. ☞ **mahrūsa-i muhabbet**, {OsT} *Muhabet şehri; sevgi ülkesi.*
- mahrut**, [Ar. mahrūt محروط] (*mahru:t*) {OsT} is. mat. Koni.
- mahruti**, [Ar. mahrūtī محروطی] (*mahru:ti:, t kalın söylenir*) {OsT} sf. Koni biçiminde olan; konik. ☞ **mahrūtī şamandıra**, {OsT} *Koni biçiminde yapılmış şamandıra.*
- mahrutiyat**, [Ar. mahrutiyyāt محروطيات] (*mahrutiya:t, t kalın söylenir*) {OsT} is. Konik olan şeyler.
- mahrutiye**, [Ar. mahrutiyye محروطيه] (*mahrutiya:t, t kalın söylenir*) {OsT} sf. Konik.
- mahrutiyet**, [Ar. mahrutiyyet محروطيت] (*mahru:tiyet, ilk t kalın söylenir.*) {OsT} is. Konik olma durumu; koniklik.
- mahruz**, [Ar. harz > mahruż محروض] (*mahru:z*) {OsT} sf. Rezil; kepaze; kötü şöhretli; aşağılık.
- mahsan**, [Ar. mahzen مخزن => mahsan] {ağız} is. Bodrum. [DS]
- mahsat**, [Ar. maqşad مقصد => mahsat] {ağız}is. İstek; erek; amaç; maksat. [DS]
- mahsebe**, [Ar. mahsebe محسبه] {OsT} is. Sanma; şüphe etme.
- mahser**, [Ür. mahser محسر] {OsT} is. Huy; yaradılış; tabiat.
- mahsere**, [? mahsere] {ağız} is. Dövmelik buğdayın kepeğini çıkararak taşın döndüğü yer. [DS] ☞ **mahsere daşı** (taşı), {ağız} *Buğday yarması yapmaya yarayan ilkel değirmende, dikey direğin çevresinde dönen büyük ve yuvarlak taş.* [DS]
- mahsınmak**, [mah (yans.) > mah-sı-n-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] İlgilenmemek; güler yüz göstermemek. [DS]
- mahsub¹**, [Ar. mahşüb محسوب] (*mahsu:b*) {OsT} is. → mahsup.
- mahsub²**, [Ar. mahşüb محسوب] (*mahsu:b*) {OsT} is. Kızamık çıkarma.
- mahsubat**, [Ar. mahşüb > mahşübāt محسوبات] (*mahsu:ba:t*) {OsT} is. Hesap edilmiş şeyler; mahsuplar.
- mahsuben**, [Ar. mahşüb > mahşüben محسوباً] (*mahsu:'ben*) {OsT} zf. **1.** Hesaba katılmak üzere; bir alacağa sayılmak üzere; hesaba geçirilerek. **2.** Avans olarak; alacağından düşülmek üzere.
- mahsubiyet**, [Ar. mahşüb > mahşübiyyet محسوبيت] {OsT} is. Mahsup olma durumu; mahsupluk.
- mahsud¹**, [Ar. haşad > mahşüd محصود] (*mahsu:d*) {OsT} sf. **1.** (Tarla için) ekini biçilmiş; hasat edilmiş. **2.** (Ekin için) biçilmiş.
- mahsud²**, [Ar. haşad > mahşüd محصود] (*mahsu:d*) {OsT} sf. Haset olunan; kıskanılan; günlünen.
- mahsuf**, [Ar. husūf > mahşūf محسوف] (*mahsu:f*) {OsT} sf. Gölgelemiş; husufa uğramış olan.
- mahsul**, -lü [Ar. huşul > mahşul محصول] (*mahsu:l*) {OsT} is. **1.** Toprakta elde edilen tarımsal ürün. **2.** mecaz. Hasıl olan; meydana gelen; elde edilen; verim.

mahsulat, [Ar. maḥṣūl > maḥṣūlāt محصولات] (*mahsu:-la:t*) {OsT} is. **1.** Elde edilen şeyler; hasil olan şeyler. **2.** Toprakta yetiştirilen tarımsal ürünler. **3.** Evcil hayvanlardan elde edilen ürünler. **4.** Sanayi ürünü olan şeyler. ☞ **mahsulât-ı arziye**, {OsT} Toprak ürünleri. || **mahsulât-ı kimyeviye**, {OsT} Kimyasal olarak üretilen maddeler. || **mahsulât-ı sinâiye**, {OsT} Sanayi üretimi olan mallar; sanayi ürünleri.

mahsuldar, [Ar. maḥṣūl + Far. -dār محصولدار] (*mahsu:lda:r*) {OsT} sf. Ürün veren; bereketli; verimli; bitek.

mahsullü, [mahsul-lü] sf. Ürün veren; mahsulü olan; verimli.

mahsulsüz, [mahsul-süz] sf. Ürün vermeyen; mahsulü olmayan; verimsiz.

mahsun, [Ar. ḥiṣn > maḥṣūn حصون] (*mahsu:n*) {OsT} sf. (Yer için) kale durumuna getirilmiş; kuvvetlendirilmiş; tahkim edilmiş; müstahkem.

mahsup, -bu [Ar. ḥisâb > maḥṣūb محسوب] (*mahsu:p*) {OsT} sf. **1.** Hesap edilmiş; hesaba geçirilmiş olan; sayılmış. **2.** is. Büyük bir kimsenin emrinde çalışan kimse. **3.** muh. Kasaya ilişik olmayan, karşılıklı hesapları kendi aralarında borçlandıran veya alacaklandıran her türlü muhasebe işlemi. **4.** tic. Borçlanılmış daha yüksek bir tutar üzerinden nakden veya mal olarak yapılan ödeme. ☞ **mahsubunu yapmak**, Hesaba işlemek; geçirmek. || **mahsup edilmek**, Hesaba geçirilmek. || **mahsup etmek**, Hesaba alacak veya borç olarak geçirmek. || **mahsup fişi**, Sol üst köşesinde borçlu hesabı, sağ üst köşesinde de alacaklı hesabı belirten, karşılıklı hesap adlarının yazılarak mahsupların yazıldığı fiş.

mahsur¹, [Ar. ḥaṣr > maḥṣūr محصور] (*mahsu:r*) {OsT} sf. **1.** (Gözler için) çok yorulmuş; ferî gitmiş. **2.** mecaz. Çok yoksul; muhtaç; fakir.

mahsur², [Ar. ḥaṣr > maḥṣūr محصور] (*mahsu:r*) {OsT} sf. **1.** Muhasara edilmiş; sarılmış; kuşatılmış; çevrilmiş. **2.** Belli edilmiş; sınırlanmış; hasredilmiş. **3.** Yasak edilmiş. **4.** Sıkıştırılmış; tazyik edilmiş. ☞ **mahsur kalmak**, Bir yerde kapalı kalmak; doğal afet vb. sebeplerle dışarı ile ilgisi, bağlantısı kesilmek.

mahsus¹, [Ar. ḥiss > maḥṣūs محسوس] (*mahsu:s*) {OsT} sf. **1.** Algılanan; hissedilen; duyulan. **2.** Açık; belli; ortada olan; aşikâr. **3.** Özellikle; yürekten.

mahsus², [Ar. ḥuṣūṣ > maḥṣūṣ محصوص] (*mahsu:s*) {OsT} sf. **1.** Başkasında görülmemeyen, yalnız bir tek şeye veya birine özgü olan. **2.** Biri veya bir şey için ayrılmış olan; bir kimsenin kullanımına sunulmuş olan. **3.** zf. Özellikle; özel olarak; bilhassa. **4.** Bile-rek ve isteyerek; bile bile. **5.** Şaka olsun diye; ciddi olmayarak; şakacıktan.

mahsusa, [Ar. maḥṣūṣ > maḥṣūṣa محصوصه] (*mahsu:-sa*) {OsT} sf. Birine veya bir şeye ayrılmış olan; özel; hususi.

mahsusan, [Ar. maḥṣūṣ > maḥṣūṣān محصوصاً] (*mahsu: 'sa:n* {OsT}) zf. → mahsusen.

mahsusat, [Ar. ḥiss > maḥṣūsāt محسوسات] (*mahsu:-sa:t*) {eAT} {OsT} is. **1.** Beş duyudan biri ile algılanabilen şeyler; görülüp duyulabilen nesnelere. **2.** tasvf. Duyular yardımıyla algılanıp tanınabilen madde âlemi.

mahsusen, [Ar. maḥṣūṣen محصوصاً] (*mahsu: 'sen*) {OsT} zf. Özellikle.

mahsusiyet, [Ar. maḥṣūṣiyyet محسوسيت] (*mahsu:-siyet*) {OsT} is. Özellikle; hususi oluş.

maḥşer, [Ar. ḥaṣr > maḥşer محشر] {eAT} {OsT} is. **1.** Kıyamet gününde ölülerin dirilerek toplanacaklarına inanılan yer. **2.** mecaz. Büyük ve yoğun kalabalık. **3.** isl. İnsanın dünyada iken yaptıklarının hesabını vermek üzere ölülerin Allah katında sorguya çekilmek için diriltilecekleri yer ve zaman. ☞ **maḥşere dönmek**, (Yer için) çok kalabalık olmak; kalabalıklaşmak. || **maḥşere kalmak**, (Bir olgu, olay veya hak için) kıyamete kadar hiçbir zaman gerçekleşmeyecek olmak; işin yapılması imkânı kalmamak. || **maḥşer gibi**, (Yer için) çok kalabalık olan. || **maḥşer günü**, Kıyamet günü ölülerin dirilerek toplanacakları zaman. || **maḥşer meydanı**, Kıyamet günü ölülerin dirilerek toplanacakları alan. || **maḥşer midillisi**, Kısa boylu fitneci kişi.

maḥşerî, [Ar. maḥşerî محشرى] (*maḥşer:i*) {OsT} sf. **1.** Maḥşeri andıran; maḥşer gibi. **2.** (Kalabalık için) aşırı; çok fazla; çok büyük.

maḥşud, [Ar. ḥaṣed > maḥşūd محشود] (*maḥşu:d*) {OsT} sf. Toplanmış; yığılmış.

maḥşur, [Ar. ḥaṣr > maḥşūr محشور] (*maḥşu:r*) {OsT} sf. **1.** Maḥşer günü diğer ölülerle birlikte sorguya çekilmek üzere dirilmiş olan; dirilerek diğer ölülerle bir araya gelmiş olan. **2.** Toplanmış; bir araya getirilmiş; koleksiyon yapılmış; birleştirilmiş. **3.** Kısımları bir araya getirilmiş, birbirine uydurulmuş olan.

maht, [? maht] {ağız} Arıyı kovana alıştırmak için yapılan ilaç. [DS]

mahta, [Ar. maḥṭa' (kesim alanı) => mahta] {ağız} is. Orman işletmesince bazı doğal sınırlarla birbirinden ayrılıp numaralanan orman bölümlerinin her biri. [DS]

mahtamak, [maht-a-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-t(ı)-yor] Övmek. [DS]

mahtana, [? mahtana] {ağız} sf. Boş kafalı; beyinsiz. [DS]

mahtube, [Ar. maḥṭūbe مخطوبه] (*mahtu:be*) {OsT} is.

1. Kendisi ile evlenilmek istenilen kadın. 2. huk. Kendisine nikâh sözü verilen kimse.

mahtum, [Ar. ḥatem>maḥṭūm مَحْتَم] (*mahtu:m*) {OsT}

sf. 1. Mühürle kapatılmış; mühürlü. 2. Bağlanmış; kilitlenmiş.

mahtun, [Ar. ḥitān > maḥṭūn مَحْتُون] (*mahtu:n*) {OsT}

sf. Sünnet edilmiş; sünnetli.

mahtur¹, [Ar. ḥaṭar > maḥṭūr مَحْطُور] (*mahtu:r*) {OsT}

sf. Tehlikeli; tehlikeye yakın.

mahtur², [Ar. ḥāṭır > maḥṭūr مَحْطُور] (*mahtu:r*) {OsT}

sf. Endişe; düşünce; fikir.

mahtut, [Ar. ḥaṭṭ > maḥṭūṭ / maḥṭūṭe مَحْطُوط / مَحْطُوطَة] (*mahtu:t*) {OsT} sf. 1. Üzerine çizgi çekilmiş; çizgilenmiş. 2. Yazılmış; yazılı.

mahtutat, [Ar. maḥṭūṭ > maḥṭūṭāt مَحْطُوطَات] (*mahtu:ta:t*) {OsT} is. Yazma kitaplar; yazmalar.

ma'hud, [Ar. 'ahd > ma'hūd / ma'hude مَعْهُود / مَعْهُودَة] (*ma-hu:d*) {OsT} sf. → mahut.

mahudane, [Far. māhū-dāne ماهودانه] (*ma:hu:da:ne*) {OsT} is. bot. Eskiden halk hekimliğinde müşil olarak kullanılan ve kana otuna benzer bir bitki, (*Croton tiglium*).

ma'hude, [Ar. 'ahd > ma'hūde مَعْهُودَة] (*ma:hude*) {OsT} sf. (Kadın için) kötü olarak tanınıp bilinen; adı kötüye çıkmış olan.

mahuf, [Ar. ḥavf > maḥūf مَحْوُف] (*mahu:f*) {OsT} sf. 1. Korku dolu; korkulu. 2. Korkulacak nitelikte olan; korku veren; korkunç. 3. Tehlikeli.

mahufiyet, [Ar. maḥūf > maḥūfiyyet مَحْوُفِيَّة] (*ma-hu:fiyet*) {OsT} is. Korkunç olma durumu; korkunçluk.

mahuh, [? maḥuḥ] {ağız} sf. Acımsı ekşi; buruk. [DS]

mahul, [? mahul] {ağız} is. Bayramın ikinci günü. [DS]

mahule, [Ar. maḥūle مَحْوَلَة] (*mahu:le*) {OsT} is. Kocası ölmüş kadın.

mahulya, [Ar. māḥulyā مَحْوَلِيَا] {OsT} is. → malihulya.

mahun, [Ame. yerl. d. mahun / maun] (*ma:hun*) is. bot. Tespih ağacıgillerden, kırmızı renkli kerestesi çok tutulan büyük bir ağaç; akaju, (*Swietenia mahagon*).

mahunya, [Lat. mahonia (McMahon – Amerikan botanikçi)] (*mahu'nya*) is. bot. Kadın tuzluğugillerden, amberbarise benzeyen tüysü yapraklı, salkımlı hâlinde sarı çiçekli, bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen çalimsı bir bitkilerin genel adı, (*Mahonia*).

mahur¹, [Far. māhūr مَحْوُور / مَاهُور] (*ma:hu:r*) {OsT}

is. müz. Klasik Türk musikisinde şet makamlarından birinin adı.

mahur², [Far. māhūr مَحْوُور] (*ma:hu:r*) {OsT} is. 1. Meyhane. 2. Kumarhane.

mahurbuselik, -ği [Far. māhūr+pūselik مَاهُورِيُوسَة لِك] (*ma:hu:rbu:selik*) {OsT} is. müz.

Klasik Türk musikisinde, çargâh dizisinin rastta şeddi olan mahur dizisine bir buselik beşlisi katılmasıyla meydana gelen bir makam adı.

mahurek, -ği [Far. māhūrek مَحْوُورِك / مَاهُورِك] (*ma:-hu:rek*) {OsT} is. müz. Klasik Türk müziğinde bugün elde örneği bulunmayan bir makam adı.

mahurhan, [Far. māhūr-h'ān مَحْوُورْخَوَان / مَاهُورْخَوَان] (*ma:hu:rha:n*) {OsT} is. müz. Klasik Türk müziğinde, İsmail Hakkı Bey tarafından mahur makamına hicaz dizisinin eklenmesi ile elde edilen bir birleşik makam.

mahut, [Ar. 'ahd > ma'hūd / ma'hude مَعْهُود / مَعْهُودَة] (*ma:hut*) {OsT} sf. 1. Sözleşilmiş; ahdedilmiş. 2. Sözü geçen; bilinen; belli olan.

mahuza, [Ar. maḥūza مَحْوُضَة] (*mahu:za*) {OsT} sf. 1. Katkısız; saf; arı; halis. 2. Temiz; şerefli; asil.

mahv, [Ar. maḥv مَحْو] {OsT} is. 1. Yok etme; ortadan kaldırma. 2. Yok olma; ortadan kalkma; yıkım. 3. tasvf. İnsanî eksikliklerden, zaafardan kurtulma. ☞

mahv ü isbat, {OsT} Yazılı bir şeyi, bazı yerlerini çizerek, bazı yerlerine de ek yapmak suretiyle düzeltme.

mahvetme, [Ar. maḥv + T. et-me مَحْوَيْتْمَة] {OsT} is. Mahvetmek eylemi.

mahvetmek, [Ar. maḥv + T. et-mek مَحْوَيْتْمَك] {OsT} gçl. f. [-(-d)-er] 1. Ortadan kaldırmak; yok etmek. 2. Bozmak; yıkmak. 3. Zarar görmesine sebep olmak; maddî ve manevî olarak onulmaz duruma getirmek. 4. Boş yere harcamak; heba etmek.

mahviyet, [Ar. maḥv => OsT maḥviyyet مَحْوِيَّة] {OsT} is. Alçak gönüllülük; tevazu.

mahvolma, [Ar. maḥv + T. ol-ma مَحْوِ اَوْلَمَة] {OsT} is. Mahvolmak eylemi ve durumu.

mahvolmak, [Ar. maḥv + T. ol-mak مَحْوِ اَوْلَق] {OsT} gçsz. f. [-ur] 1. Ortadan kalkmak; yok olmak. 2. Bozulmak; yararsız duruma gelmek. 3. Onulmaz derecede zarar görmek; manevî olarak yok olmak; çökmek. 4. Heba olmak; boşa gitmek.

mahya¹, [Far. māhiye > māhye / māhya مَاهِيَة / مَاهِيَا] (*ma:hya:*) {OsT} is. 1. Ramazan ayında birden çok minareli camilerde minareler arasına asılan ışıklı yazı. 2. Çatılarda iki eğik düzlemin kesiştiği üst çizgi. ☞ **mahya ışıklığı**, 1. Mahyalar üzerine yazılan ışıklı yazı. 2. Çatılarda mahya girişinin üzerin-

de yükselen aydınlatma bacası. || **mahya kiremidi**, Çatılarda veya duvar üstlerinde mahya kirişleri üzerine döşenen oluk biçimindeki kiremit. || **mahya kirişi**, Çatı örtüsünü taşıyan merteklerin oturtulduğu çatinın üst kenar aşığı. || **mahya şenliği**, Batı Trakya'da et yemeğinin topluca yenmesi geleneği.

mahya², [ʔ mahya] {ağız} is. 1. Pazar; panayır. 2. Yersiz ve tatsız söz. 3. sf. Alışılmamış; yabansı. [DS] ☞ **mahya etmek**, {ağız} Yağma etmek; yağmalamak. [DS]

mahyacı, [mahya-cı] is. Minareler arasına gerilen ip üzerine kandil veya ampullerle yazı yazan kimse; mahya yapan.

mahyacılık, -ğı [mahya-cı-lık] is. Mahyacının yaptığı iş.

mahyalık, -ğı [mahya-lık] is. Bir çatinın köşelerini örten kurşun veya galvaniz levha.

mahyar, [ʔ mahyar] {ağız} is. Yerli yünden dokunmuş, uzun ve yakasız kadın paltosu; yeldirme. [DS]

mahz, [Ar. maḥz {حَض} {OsT} sf. 1. Halis; katıksız. 2. is. Halis süt. ☞ **mahz-ı kerāmet**, {OsT} Gerçek keramet. || **mahz-ı ni'met**, {OsT} Halis nimet.

mahza, [Ar. maḥz > maḥzā {حَضَا} (mahza:) {OsT} zf. Yalnız; ancak; sadece.

mahzana, [Ar. maḥzāna {مَحْضَنَة} {OsT} is. Güvercinlik.

mahzar, [Ar. ḥuzūr > maḥzar {حَضَرَ} {OsT} is. 1. Büyük bir kimsenin yanı; huzur; kat; makam. 2. Birçok kimse tarafından ortak imzalanmış dilekçe; ortak dilekçe. 3. Mahkeme sicil defteri. 4. Bir istek ve dilekte bulunmak için ilgili makamlara verilen imzalı dilekçelerin genel adı.

mahzen¹, [Ar. maḥzā > maḥzen {مَحْضَان} {OsT} zf. Ancak; tek başına; yalnız.

mahzen², [Ar. ḥazn > maḥzen {مَحْزَن} {OsT} is. 1. Binaların bodrum kısmında bulunan yeraltı deposu. 2. Eskiden kamu vergilerinin saklandığı yer.

mahzu, -u'u [Ar. maḥzū {مَحْضُوع} (mahzu:) {OsT} sf. Gönülden boyun eğmiş.

mahzub, [Ar. maḥzūb {مَحْضُوب} (mahzu:b) {OsT} sf. Boyanmış; boyalı.

mahzuf, [Ar. ḥazf > maḥzūf {مَحْضُوف} (mahzu:f) {OsT} sf. 1. Yerinden kaldırılmış; silinmiş. 2. Arap asıllı Türk alfabesinde noktasız harflerle yazılan manzum veya mensur parça.

mahzul, -lü [Ar. ḥazl > maḥzūl {مَحْضُول} {OsT} sf. Terk edilmiş; hor; hakir; perişan.

mahzulen, [Ar. maḥazūl > maḥzūlen {مَحْضُولًا} (mahzu'len) {OsT} zf. Hakir ve perişan olarak.

mahzulün, [Ar. maḥazūl > maḥzūlün {مَحْضُولِينَ} (mahzu'li:n) {OsT} is. Hakir ve perişan olanlar.

mahzun¹, [Ar. ḥazine > maḥzūn {مَحْزُون} (mahzu:n) {OsT} sf. Hazineye saklanmış olan.

mahzun², [Ar. ḥūzn > maḥzūn {مَحْزُون} (mahzu:n) {OsT} sf. 1. Üzüntülü; tasalı. 2. Üzüntü kaynağı olan; üzüntü veren. ☞ **mahzun etmek**, Üzüntü vermek; tasalandırmak. || **mahzun olmak**, Üzülmek; kederlenmek; tasalanmak.

mahzunane, [Ar. ḥūzn > maḥzūn +. Far. -āne {مَحْزُونَانَة} (mahzu:nāne) {OsT} zf. Tasalı, üzüntülü olarak.

mahzunen, [Ar. maḥzūnen {مَحْزُونًا} (mahzu:'nen) {OsT} zf. Tasa ile; kaygılı olarak.

mahzuniyet, [Ar. maḥzūniyyet {مَحْزُونِيَّة} (mahzu:-niyyet) {OsT} is. Üzüntülü ve tasalı olma durumu.

mahzunlaşma, [mahzun-la-ş-ma] is. Mahzunlaşmak eylemi veya durumu.

mahzunlaşmak, [mahzun-la-ş-mak] gçsz. f. [-ır] Tasalı bir duruma gelmek; üzülmek; mahzun olmak.

mahzunluk, -ğu [mahzun-luk] is. Üzüntülü, dertli olma durumu.

mahzur¹, [Ar. ḥazer > maḥzūr {مَحْزُور} (mahzu:r) {OsT} is. Sakınılacak, çekinilecek şey; sakınca; engel.

mahzur², [Ar. ḥazr > maḥzūr {مَحْظُور} (mahzu:r) {OsT} sf. Yanına yaklaşılması yasaklanmış; haram.

mahzurat¹, [Ar. ḥazer > maḥzūre > maḥzūrāt {مَحْزُورَات} (mahzu:ra:t) {OsT} is. Sakıncalar.

mahzurat², [Ar. ḥazr > maḥzūrāt {مَحْظُورَات} (mahzu:ra:t) {OsT} is. Haram edilmiş şeyler.

mahzure¹, [Ar. ḥazer > maḥzūre {مَحْزُورَة} (mahzu:re) {OsT} is. 1. Sakınma. 2. Çekinilecek şey; sakınca.

mahzure², [Ar. ḥazr > maḥzūre {مَحْظُورَة} (mahzu:re) {OsT} is. Haram edilmiş şey.

mahzurlu, [mahzur-lu] sf. Sakıncalı.

mahzuz, [Ar. ḥazẓ > maḥzūz {مَحْضُوز} (mahzu:z) {OsT} sf. Memnun kalmış; hoşlanmış; haz duymuş.

mahzuzat, [Ar. maḥzūz > maḥzūzāt {مَحْضُوزَات} (mahzu:zāt) {OsT} is. Haz duyulacak şey.

mahzuziyet, [Ar. maḥzūz > maḥzūziyyet {مَحْضُوزِيَّة} (mahzu:ziyyet) {OsT} is. Memnun olma; hoşlanma; haz duyma.

ma'i¹, [Ar. mā (su) > mā'i / māiyye {مَائِي / مَائِيَّة} (ma:i:) {OsT} sf. Su ile ilgili olan.

ma'i², [Ar. māi {مَائِي} (mai:) {OsT} sf. Mavi.

ma'ib, [Ar. 'ayb > ma'ib {مَعِيْب} (mai:b) {OsT} sf. 1. Ayıplanmış; eksiği kusuru olan. 2. is. Ayıplanmış şey; ayıp; eksik; kusur.

ma'ide, [Ar. mā'ide {مَائِدَة} (ma:ide) {OsT} is. 1. Üzeri

yemekle donatılmış sofrası. **2.** Yemek; ziyafet; toy. ☞ **mâide-i Mesih**, {OsT} İsa peygamber ve havarilerine gökten inen sofrası. || **mâide-sâlâr**, {OsT} Sofracı başı. || **mâide-i seniyye**, {OsT} Padişah sofrası; padişahın ziyafeti. || **mâide-i Süleymân**, {OsT} Endülüs fatihlerini birbirine düşüren sofrası takımı. || **Mâide Suresi**, {OsT} Kur'an-ı Kerim'in beşinci suresi.

maidun, [Sansk. mithuna] {eT} is. Bir yıldız adıdır. [EUTS]

ma'il, [Ar. meyl > mā'il مائل] {ma:il} {OsT} sf. **1.** Bir şeye eğilimi olan; hevesli olan; arzu eden. **2.** (Nesne için) bir tarafa doğru eğilmiş. **3.** Herhangi bir şeye yeteneği olan; yetenekli görünen. **4.** Benzeyen; andıran; benzer. **5.** Birine veya bir şeye âşık olan; seven; gönlünü kapıran. **6.** mat. Eğik; eğri. **7.** hat. Küffî yazımın sağa doğru yatık olarak yazılmasıyla geliştirilmiş eski bir Arap yazı üslubu. ☞ **mâil-i inhidâm**, {OsT} Yıklılmak üzere olan; yıkılmaya hazır; köhne.

ma'ile, [Ar. meyl > mā'ile مائله] {ma:ile} {OsT} sf. **1.** Mailin dişili. **2.** is. coğ. Dağ sıralarının iki yandaki eğimli yüzeyleri; vadinin iki yanındaki eğimli arazi; yamaç; aklan. **3.** Sularını bir denize gönderen akarsuların kapladığı alan; havza; aklan.

mailik, [ma'i-lik] {ma:i:lik} {OsT} is. Mavi renkli olma durumu.

ma'iliyet, [Ar. meyl > mā'iliyyet مائلييت] {ma:iliyyet} {OsT} is. Eğik olma durumu; eğimli olan şeyin durumu; eğrilmiş şeyin durumu.

ma'in¹, [Ar. ma'in معين] {OsT} is. **1.** Saf akar su; temiz su. **2.** mat. Eşkenar dörtgen.

ma'in², [? main] {ağız} is. Kısrak; at. [DS]

ma'îşet, [Ar. 'ayş > ma'îşet معيشت] {mai:şet} {OsT} is. **1.** Yaşama; yaşayış. **2.** Yaşamak için gereken şey; geçimlik; dirlik. **3.** Eskiden bilimsel çalışmaya yeni başlayanlara verilen harçlık.

ma'îşetgâh, [Ar. ma'îşet + Far. -gâh معيشتگاه] {mai:-şetgâ:h} {OsT} is. Geçim parasının sağlandığı yer; iş yeri; çalışma yeri.

ma'iyeye, [Ar. mā' (su) > mā'iyye مائيه] {ma:i:ye} {OsT} sf. **1.** Mainin dişili. **2.** zool. Su canlıları.

ma'iyet¹, [Ar. mā' (su) > mā'iyyet مائيت] {OsT} is. kim. Bir maddenin su ile verdiği birleşik; hidrat.

ma'iyet², [Ar. ma'a (beraber) > ma'iiyyet معيت] {OsT} is. **1.** Bir kimseye hizmet etmek, yardımda bulunmak amacıyla yanında bulunan kimselerin tümü; birine refakat edenler. **2.** Beraber olma; arkadaşlık. **3.** Bir kimsenin emri altında çalışma. ☞ **maiyyet-i seniyye**, {OsT} Padişahın yanında bulunanlar. || **maiyyet memuru**, Yüksek makamda bulunan bir görev-

linin yanında çalışan resmî görevli. || **maiyyet vapuru**, {OsT} Kıyı valiliklerinin veya elçiliklerin emrindeki vapur.

maiyyetinde, [maiyyet-i-n-de] zf. Yanında; beraberinde.

maiz, [Fr. maîz] is. İçinde bol miktarda afyon bulunan hidromel.

majal¹, [Ar. mecâl => majal] {ağız} is. Dayanıklılık; dinçlik. [DS]

majal², [? majal] {ağız} is. Uygun zaman. [DS]

majeste, [Lat. majestas] is. **1.** Hükümdarlara verilen unvan. **2.** Devlet başkanlarına verilen unvan.

majesteleri, [majeste-ler-i] ün. Devlet başkanlarına hitap ederken kullanılan seslenme sözü.

majgal, [? majgal] {ağız} is. Güçlü işçi. [DS]

majör, [Lat. major (daha büyük) > Fr. majeur] sf. **1.** Büyük; önemli. **2.** müz. Bir makam, bir akort veya aralığın meydana geliş tarzı. **3.** fel. man. Büyük önerme. ☞ **majör gam**, müz. Tam akort notaları ile ara notalardan meydana gelen sekiz sesli melodi dizisi.

majüskül, [Lat. majusculus (biraz daha büyük) > Fr. majuscule] is. ve sf. (Harf için) diğerlerinden boyca büyük ve biçim bakımından farklı olan; büyük harf; kapital.

-mak, [-mak / -mek] {eT} {eAT} yap. e. **1.** Fiilden isim yapan ek. Fiillerden eylem adı olan mastarları yapar; fiilin belirttiği iş veya oluşun soyut olarak adlandırılmasını sağlar: *ağla-mak (ağlamak), yemek, tutmak, kaçmak, soğurmak, gelmek, geçmek*. **2.** Fiilin belirttiği eylem ve işle ilgili araç, gereç adları yapar: *tokmak, çakmak*. **3.** Fiilin belirttiği eylemle ilgili olarak yemek adları yapar: *yemek, kaymak, kuymak*. ☞ **-mak itmek**, {eAT}, -mak.

mak, [? mak] {ağız} is. Daire. [DS]

maka, [eT. baka (mağa) > maka] {ağız} is. **1.** Hayvanlara nazar değmemesi için takılan büyük mavi boncuk. **2.** Büyük hayvanların aşık kemiği. **3.** Kurbağa. [DS]

makabih, [Ar. kubb > makbaḥa > makābih مقابح] {maka:bih, h kalın söylenir} {OsT} is. Yakışıksız davranışlar; çirkin davranışlar.

makabil, **-bli** [Ar. mā-kabl مقابيل] {ma:kabil} {OsT} is.

Bir şeyin kendisinden önce olan şey; önceki; geçmiş. ☞ **makable şümül**, {OsT} huk. Geçmişe de etkili olma; geçmişe dönük olma. || **makabline şâmil**, {OsT} Geçmişe dönük; geçmişte de olan aynı şeyleri kapsayan; önceki de kapsayan; geri dönüşlü. || **makable't-tarih**, {OsT} Tarih öncesi; tarihten önceki.

makabir, [Ar. kabr > makbere > makābir / mekābir مقابر] {maka:bir} {OsT} is. Mezarlar; kabirler.

ma'kad, [Ar. 'akd > ma'kad معقد] {ma-kad} {OsT} is. Sözleşilecek yer.

mak'ad, [Ar. ku'ūd > maq'ad مقعد] (*mak-ad*) {OsT} is. 1. Oturulacak yer; minder; makam. 2. Oturak yeri; kaba etler; geri; kış. ☞ **mak'ad-ı sıdk**, {OsT} *Dinin gereklerini ve Allah'ın buyruklarını yerine getirenlerin cennette buluşacakları yer.*

makadam, [İng. macadam (*John Loudon McAdam. İskoçyalı mühendis*)] is. 1. Kırılmış taş kaplandık-tan sonra üzerinden silindir geçirmek suretiyle yapılan yol kaplaması. 2. Bu tekniğin kullanılarak yapıldığı yol. 3. Yol kaplamasında kullanılan genellikle 4 – 7 cm. kalınlığında parçalara bölünmüş kırma taştan malzeme.

makadamlama, [makadam-la-ma] is. Makadamlamak eylemi.

makadamlamak, [makadam-la-mak] *gçl. f. [-r] [-li]-yor*] (Yol vb. için) makadam ile kaplamak; makadam döşemek veya sermek.

makadim, [Ar. maqdem > maqādīm مقادیم] (*maka:-dim*) {OsT} is. Dönüp gelmeler; geri gelmeler.

makadîr, [Ar. miqdar > maqādīr مقادير] (*maka:di:r*) {OsT} is. Miktarlar. ☞ **makādîr-i müstereke**, {OsT} *Aynı ölçü ile ölçülebilen miktarlar.* || **makādîr-i mütensibe**, {OsT} *mat. Orantılı çokluklar.*

makadir, [Ar. kudret > maqādir > maqādīr مقادير] (*maka:dir*) {OsT} is. Güçler; kuvvetler; kudretler.

makaid, [Ar. maq'ad > maqā'id مقاعد] (*maka:id*) {OsT} is. Oturacak yerler.

makak¹, -ği [Port. mocaco > Fr. macaque] is. zool. Uzun kuyruklu maymungillerden Güneydoğu Asya'da yaşayan, laboratuvar deneylerinde kullanılan küçük ve orta boylu maymunlara verilen ad, (*Macacus nemestrinus / M. maurus / M. sylvanus*).

makak², -ği [? makak] {ağız} is. 1. Koltuk değneği. 2. Cambazların kullandığı ayakçak. [DS]

makak³, -ği [? maka / makak] {ağız} sf. 1. Çok kirli. 2. is. Tavşan yavrusu. [DS]

makak⁴, -ği [eT. bakāniak / bakāyak > makalak / makak] {ağız} is. → makalak. [DS]

makakak, -ği [? makakak] {ağız} sf. Çaresiz. [DS] ☞ **makakak kalmak**, {ağız} *Çaresiz kalmak.* [DS]

makal¹, -li [Ar. kavāl > maqāl مقال] (*maka:l*) {OsT} is. 1. Söz; laf. 2. Söyleme.

makal², [Yun. makhēlli => makal] {ağız} is. Tarım araçlarından çapa. [DS]

makal³, [Yun. pakalos => bakal / makal] {ağız} is. Bir tür kuş. [DS]

makalak¹, -ği [? makalak] {ağız} is. Çok yağlı çıra parçası. [DS]

makalak², -ği [eT. bakāniak / bakāyak > makalak / makak] {ağız} is. İnsanın diz kapağı. [DS]

makalat, [Ar. maqāl > maqālāt مقالات] (*maka:lâ:t*) {OsT} is. 1. Sözler. 2. Makaleler.

makale, [Ar. maqāl > maqāle مقالة] (*maka:le*) {OsT} is. 1. Söz. 2. Nutuk. 3. ed. Gazete ve dergilerde yayınlanan, kendi başına bir bütünlük oluşturacak biçimde bir görüşü iddia ve ispat etmek amacıyla yazılmış fikir yazısı.

makalid, [Ar. miqlād > makālīd مقاليد] (*maka:li:d*) {OsT} is. 1. Kilitler. 2. Kilit dilleri. 3. Hazineler.

makalim, [Ar. miqlēm > makālīm مقالم] (*maka:lim*) {OsT} is. Ucu budanmış veya yontulmuş şeyler.

makam, [Ar. kıyām > maqām مقام] (*maka:m*) {OsT} is. 1. Durulan yer; bulunulan yer. 2. Devlet daireleri için görev yeri; karar yetkisi bulunan yönetim birimi; böyle bir birimin başında bulunan kişinin görevi; memurluk yeri; mevki; orun; kat. 3. Bir ermiş kişi için yaptırılan türbe. 4. tasvf. Tasavvuf erbabı kişinin kendi irade ve çabasıyla ulaştığı kademeli ruhsal ve ahlakî olgunluk düzeylerinden her biri; aşağı varlık katından olgunların olgunu sayılan varlık katına yükselmek için aşılması gereken manevi basamaklardan her biri; insanın bilgi ve irfan bakımından kazandığı önem ve değere göre bulunduğu manevi yer. 5. müz. Türk musikisinde bir dizinin işleniş biçimine verilen ad. 6. müz. Belirli aralıklar dizisine verilen ad. ☞ **makam arabası**, *Yüksek mevkideki bir makamda bulunan görevli için ayrılmış resmî araba; makam otomobili.* || **makām-ı āid**, {OsT} *Yetkili makam.* || **makām-ı ālī**, {OsT} 1. *Yüce makam.* 2. *Bakanlıklara hitapta kullanılırdı.* || **makām-ı evvel-i sâni**, {OsT} *gök b. Gezegenlerin yörüngeleri üzerindeki hareket noktası.* || **makām-ı hizmet**, {OsT} *Hizmet yeri; görev yeri.* || **Makām-ı İbrahim**, {OsT} *Kâbe'de gizli olan bir taş.* || **Makam-ı Mahmud**, {OsT} *İslam dinine göre, kıyamet günü bütün peygamberlerin ve Allah'ın veli kullarının toplanacağı yerdeki Hz. Muhammed'in bulunacağı yer.* || **makam odası**, *Yüksek mevkide bulunan bir görevli için ayrılmış bulunan çalışma ve görev yeri odası.* || **makam otomobili**, *Yüksek mevkide bulunan bir görevli için ayrılmış otomobil; makam arabası.* || **makam ödeneği**, *Yüksek mevkideki bir görevde bulunan memurlara maaş dışında verilen özel ve ek ücret; makam tazminatı.* || **makam şoförü**, *Makam otomobilini kullanan şoför.* || **makam tahsisatı**, *Özel kanunları gereğince ağır sorumluluk gerektiren görevlerde bulunanlara veya bazı meslek mensuplarına ödenen ek ücret.* || **makam tazminatı**, *Yüksek mevkide görevde bulunan memurlara maaş dışında verilen özel ve ek ücret; makam ödeneği.*

makamat, [Ar. maqām > maqāmāt مقامات] (*maka:-ma:t*) {OsT} is. 1. Makamlar. 2. Topluluklar; gruplar. ☞ **makāmāt-ı āliye**, {OsT} *Yüce mevkiler.* || **makāmāt-ı musikiye**, *Müzikteki makamlar.* || **makāmāt-ı mübareke**, {OsT} *Kudüs'te hem Müslü-*

manlar hem de Hristiyanlar tarafından kutsal sayılan yerler. || **makāmāt-ı rıdvān**, {OsT} Cennetler.

makame, [Ar. ikāmet > maḳāme مقامه] (*maka:me*) {OsT} is. 1. Kabile toplantısı. 2. Emevî ve Abbasî hükümdarlarının, din bilginlerinin konuşmalarını dinlemek amacıyla düzenledikleri toplantı. 3. *ed.* Arap edebiyatında küçük hikâye.

makamında, [makam-ı-n-da] *zf.* Tarzında; benzer şekilde.

makami, -i'i [Ar. miḳma'a > maḳāmi' مقامي] {OsT} is. Kesici ve delici, parçalayıcı silahlar.

makana, [İt. maccheroni = > makāna] (*maka:na*) {ağız} is. Makarna. [DS]

makane, [İt. macchina] {ağız} is. Makine. [DS] ☞ **makane gibi**, {ağız} *Makine gibi; çalışkan.* [DS]

makani, -i'i [Ar. ḳinā' > miḳnā' > maḳāni' مقاني] (*maka:ni*) {OsT} is. Baş örtüleri.

makar, -rrı [Ar. ḳarār > maḳarr مقار] {OsT} is. 1. Karar kılınan, durulan, oturlan yer. 2. Oturulan, ikamet edilen yer. 3. Başkent; merkez. ☞ **makarr-ı hükümet**, {OsT} *Hükümet merkezi; başkent.* || **makarr-ı sefil**, {OsT} *Alçak duran.*

makara¹, [Ar. bekre / bekere => makara] (*maka'ra*) is. 1. Üzerine tel, halat, ip, iplik, kablo, şerit, film vb. sarılan eksenli boyunca delik, kenarları çıkıntılı silindirik; sarımlık. 2. *dnz.* Bir yükün yukarıya kaldırılmasını sağlayan kenarları çepçevre oluklu tekerlek. 3. Birbirine paralel iki yüzey arasına geçirilmiş birden çok oluklu tekerleklerden meydana gelmiş ve çok ağır yükleri kaldırmakta kullanılan düzenek. 4. Sürme kapı ve kapak rayları üzerine yerleştirilmiş döner silindirlere verilen ad. ☞ **makara çekmek**, 1. *(Ötücü kuşlar için) sürekli olarak ötmek; aynı anda çeşitli nağmeler çıkarmak.* 2. *argo.* *Burnunu uzun uzun çekmek.* 3. *Alay etmek.* 4. *Kahkaha atmak.* || **makara dili**, *Bir makaranın çevresinde zincir ve kablo geçecek biçimde oluk bulunan tekerleği.* || **makara geçmek**, *argo.* *Nifak sokmak.* || **makara gibi**, *(Konuşma için) hızlı ve sürekli.* || **makaraları koyuvermek**, *Kendini tutamayıp kahkaha ile gülmeye başlamak.* || **makaraları salıvermek**, *Kendini tutamayıp kahkaha ile gülmeye başlamak.* || **makaraları zaptedememek**, *Kendini tutamayıp kahkaha ile gülmeye başlamak.* || **makaraya almak**, *Bir kimse ile alay etmek; alaya almak.* || **makaraya sarmak**, *argo.* *Alaya almak; gırgır geçmek.*

makara², [Sansk. makara] {eT} is. Bir yıldız adı. [EUTS]

makaracı, [makara-cı] is. 1. Makara yapan ve satan kimse. 2. *mecaz.* Alay eden; makaraya saran.

makaralı, [makara-lı] *sf.* Makarası olan; makara ile çalışan. ☞ **makaralı kuş**, *Sürekli öten kuş.*

makariz, [Ar. miḳrāz > maḳārīz مقاريز] (*maka:ri:z*) {OsT} is. Kesecek araçlar; makaslar.

makarna, [İt. maccherone] (*maka'rna*) is. 1. Yumurta ve un hamuru ile çeşitli biçimlerde hazırlanarak kurutulmuş hazır yiyecek. 2. Bu şekilde hazırlanmış kuru hamurun haşlanarak üzerine yağ, peynir veya değişik soslar dökülerek yenilen hamur yemeği. 3. *argo.* İtalyan lireti.

makarnacı, [makarna-cı] (*maka'rnacı*) is. 1. Makarna yapan veya satan kimse. 2. Makarna yemeğini çok seven kimse. 3. *argo.* İtalyan. 4. *mecaz.* Şişman ve hareketi yavaş kimse.

makarnacılık, -ği [makarna-cı-lık] (*maka'rnacılık*) is. Makarna yapma ve satma işi; makarna üretim sanayii.

makaryos, [Makarios (*Kıbrıslı din ve devlet adamı*)] is. *argo.* 1. Hristiyan devlet adamı; papaz. 2. İskambil kâğıtlarından papaz.

makas¹, [Ar. maḳş > miḳāş => maḳaş مقص] {OsT} is.

1. Bir eksen üzerinde hareket edebilecek şekilde yerleştirilmiş ve bir ucundan bastırmak suretiyle araya konulan cismi kesecek biçimde iki tarafları keskin iki lamadan meydana gelmiş pek çok çeşitleri bulunan alet. 2. Birbirine komşu iki demir yolu hattını bir üçüncü hatta bağlamaya ve treni bu yola yönlendirmeye yarayan açılır kapanır düzenek. 3. Birbirini belli bir açı altında kesen iki demir yolu hattı. 4. Üst üste konulmuş araba yayı. 5. Ağır cisimleri kaldırmakta kullanılan iki çapraz direktten meydana gelmiş dikme. 6. Bir çatının kendi ağırlığını, rüzgâr ve kar yüklerini taşıyabilecek şekilde döşenmiş kiriş sistemi. 7. Bacakların makas gibi açılıp kapanması esasına dayanan bir adım türü. 8. Sporcuların makas hareketine benzer bir hareket yapması. 9. *zool.* Bazı kabuklu böceklerin ayaklarındaki makas ağzına benzer kısaç. 10. Aşağı doğru açılan mobilya kapaklarının yatay durmasını sağlamak için konulmuş, kapatıldığında bükülen, açıldığında doğrulan bir tür menteşe. 11. Dirsek. 12. Kâğıt topu, metal levha vb. türünden şeyleri kesmekte kullanılan hidrolik veya mekanik olarak çalışan alet; giyotin. 13. *mecaz.* Çalma; kırpm. 14. Oyun kâğıtlarındaki sırayı bozmadan yapılan karıştırma işlemi. 15. Film ve bir yazı metnindeki istenmeyen kısımların başkalarınınca yapılan çıkarılma işlemi. 16. {ağız} Asmaların makas biçimindeki sürgünleri. [DS] 17. {ağız} Üçgen biçimindeki tarla vb. şeyler. [DS] 18. {ağız} Çatılara eğik olarak konulan direk; makas bağı. [DS] 19. *argo.* Birisinin yanağını işaret parmağı ile orta parmak arasına alıp hafifçe sıkıştırarak sevgi gösterisinde bulunma. 20. *argo.* İki kişi tarafından karşılıklı kısıpaca alarak hile yapma. 21. *argo.* Aynı döviz türüne, aynı anda Merkez Bankasının verdiği değer ile serbest piyasanın verdiği değer arasındaki fark. ☞ **makasa**

alınmak, *argo*. Hileye düşürülmek; oyuna getirilmek. || **makas almak**, *argo*. Bir kimsenin yanağını işaret ve orta parmaklar arasına alarak sıkma işlemi; kesme almak. || **makasa almak**, Bir kimseyi birkaç kişi anlaşarak sıkıştırmak; rahatça hareket etmesini engellemek. || **makas ateşi**, *as*. İki ve daha fazla noktadan yapılan çaprazlama ateş; çapraz ateş. || **makas atmak**, *argo*. 1. Konuşmayı kısa yoldan bitirmek; kısa kesmek. 2. Sansür etmek. 3. (Bir iş yerinde çalışıp para işlerine bakan kimse için) gelirin bir kısmını kendi cebine atmak. 4. Trafikte kurallara aykırı olarak en sol şeritten en sağa geçmek veya bunun tersini yapmak. || **makas bağı**, {ağız} Çatılara eğik olarak konulan direk. [DS] || **makas bilemek**, {ağız} (Kadın için) çalimli, hırslı olarak yürümek. || **makas değiştirmek**, *argo*. Önceki savunduğu düşünceden, takındığı tavırdan vazgeçerek başka türlü davranmak. || **makas hakkı**, Bir elbise için alınan kumaştan elbise kesildikten sonra arta kalan kısım. || **makası kapamak**, *argo*. Konuşmayı kesmek. || **makas payı**, Bir kumaşı keserken ölçüden biraz fazlaca bırakılan kısım; ölçü fazlalığı. || **makas vurmak**, Bir şeyi makasla kesmek. || **makas yapmak**, *argo*. (Şoför için) patronun parasından birazını kendine alıkoymak.

makas², -ssı [Ar. maḳāṣṣ > maḳāṣṣ مقاصص] {maka:s} {OsT} is. Makaslar.

makasçı, [makas-çı] is. 1. Makas yapan veya satan kimse. 2. Demiryollarındaki makasları açıp kapayarak trenlerin gideceği yolu değiştiren görevli. 3. *argo*. Bir iş yerinde tahsilinden sorumlu olduğu paranın bir kısmını cebine indirmek.

makasçılık, -ğı [makas-çı-lık] is. 1. Makas yapma ve satma işi. 2. Demir yolu makaslarını açıp kapayarak treni yönlendirme işi. 3. Basında, başka yayın organlarından haber aktarma işi.

makasdar, [Ar. maḳāṣṣ + Far. -dār مقاصدار] {OsT} is. → makastar.

makasıt, -dı [Ar. ḳaṣd > maḳṣad > maḳāṣid مقاصد] {maka:sıt} {OsT} is. Amaçlar; niyetler; kasıtlar; maksatlar.

makasir, [Ar. ḳaṣr > maḳṣüre > maḳāṣir مقاصير] {maka:sir, s kalın söylenir} {OsT} is. 1. Camilerde etrafi çevrili yüksekçe yer. 2. Bir evin gizli yerleri; evin en mahrem tarafları.

makaskâr, [Ar. maḳāṣṣ + Far. -kâr => OsT. maḳāṣṣ-kâr مقاصكار] {maka:kâr:r} {OsT} is. Kâğıt oymacılığı sanatı ile uğraşan kimse; kesme ve oyma sanatı ile uğraşan usta.

makaslama, [makas-la-ma] is. 1. Makaslamak eylemi. 2. Asmalarda diğer tanelerin gelişmesini engelleyecek biçimde ve uygun nitelikte olmayan salkımların kesilip atılması işlemi. 3. *spor*. Kulaç a-

tarken ayakları bir makas gibi oynatmaya dayanan yüzme biçimi. 4. *sf*. Çaprazlama. 5. *zf*. Çaprazlama olarak.

makaslamak, [makas-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]*

1. Bir şeyi makasla kesmek. 2. (Film, yazı vb. için) bir bölümünü çıkarmak; sansür etmek; makas atmak. 3. *argo*. Bir kimsenin yanağını işaret ve orta parmaklar arasına alarak sıkma işlemi; kesme almak; makas almak. 4. *argo*. Çalmak.

makaslanma, [makas-la-n-ma / makas-lan-ma] is. Makaslanmak eylemi veya durumu.

makaslanmak, [makas-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* 1. Makasla kesilmek. 2. Kesilmek; kısaltılmak. 3. (Film, yazı vb. için) bazı bölümleri sansür amacıyla çıkarılmak. 4. *dönşl. f.* Makas sahibi olmak; makas edinmek; makas takılmak.

makaslı, [makas-lı] *sf*. Makası olan; makası bulunan; makas sahibi olan. ☞ **makaslı böcek**, *zool.* Kın kanatlılardan, başı ve kısıkağı büyük, zararlı bir böcek; bağkesen; geyik böceği, (Lucanius).

makaslık, -ğı [makas-lık] {ağız} is. Hela deliği. [DS]

makastar, [Ar. maḳāṣṣ + Far. dār مقاصدار] {makasta:r} {OsT} is. Dikimevlerinde kumaşı ölçüye veya kalıba göre kesen, provaları yapan, işçilere iş dağıtımını yapan, müşterilere elbiseleri teslim eden usta başı.

makat, -dı [Ar. ḳu'ūd > maḳ'ad مقعد] {OsT} is. 1. Oturulacak yer; küçük ve alçak sedir. 2. Kıç. 3. *gnşl. anat.* Anüs. ☞ **makat ağacı**, {ağız} Ayakkabıcıların gönleri parlatmak için kullandıkları yuvarlak değnek. [DS]

makat², -dı [? makat] {ağız} is. Soğuğa engel olması için tavan arasına sürülen çamur sıva. [DS]

makatı, -ı [Ar. maḳātā' > maḳāṭi' مقاطع] {maka:ti} {OsT} is. Kesinti yapılan yerler; kesilen yerler; maktalar. ☞ **makatı'ü'l-enhâr**, Nehirlerin geçitleri. || **makatı'ü'l-evdiye**, Vadilerin alt uçları.

makatil, [Ar. ḳatıl > maḳtel > maḳātil مقاتل] {maka:-til} {OsT} is. Öldürme işlerinin yapıldığı yerler; makteller.

makatir, [Ar. ḳatre > maḳtâr > maḳāṭir مقاطر] {maka:ti:r, t kalın söylenir} {OsT} is. Damlalar; katreler.

makavil, [Ar. ḳavl > miḳvel > maḳāvil مقاول] {maka:vil} {OsT} is. Diller.

makayan, [Sansk. mähāyāna] {eT} is. Mahayana; Büyük Taşıyıcı

makazif, [Ar. miḳzāf > maḳāzif مقاذف] {OsT} is. *dnz.* Tekne kürekleri.

makbaha, [Ar. maḳbaḥa مقبحة] {OsT} is. Çirkin hareket; yakışık almayan davranış.

makbaza, [Ar. maḳbaẓa مقبضة] {OsT} is. Cerrahların kullandığı bir tür cımbız.

makber, [Ar. kabr > maḵber مقبر] {eAT} {OsT} is. Mezar; kabir.

makbere, [Ar. maḵber > maḵbere مقبره] {eAT} {OsT} is. Mezarlık; kabristan; mezar. ☞ **makbere-i sü-kûn**, {OsT} *İnsanın ölünce dinlenebileceği mezar.* || **makbere-i şühedâ**, {OsT} *Şehitlerin mezarı, şehitlik.*

makbuh, [Ar. ḵubḥ > maḵbūḥ مقبوح] (*makbu:h*) {OsT} sf. Çirkin görülen; beğenilmeyen.

makbuha, [Ar. maḵbūḥ > maḵbūḥa مقبوحه] (*makbu:-ha*) {OsT} is. Hoşa gitmeyen iş.

makbul, -lü [Ar. ḵabūl > maḵbūl / maḵbūle مقبول / مقبولة] (*makbu:l*) sf. 1. Kabul edilen; uygun görülen. 2. Hoşa gidene; beğenilen. 3. Geçerli; muteber. ☞ **makbule geçmek**, *Çok beğenilmek; hoşa gitmek; işe yaramak.* || **makbul olmak**, *Beğenilmek; hoşa gitmek.*

makbuliyet, [Ar. maḵbūl > maḵbūliyyet مقبوليت] (*makbu:liyet*) {OsT} is. Geçerli olma durumu; makbul olma hâli.

makbur, [Ar. kabr > maḵbūr مقبور] (*makbu:r*) {OsT} is. Gömülü; gömülmüş.

makbuz, [Ar. ḵabz > maḵbūz مقبوض] (*makbu:z*) {OsT} is. 1. Bir şeyin veya paranın alındığını belirten imzalı belge; alındı. 2. *huk.* Borcun ödendiğini gösteren ve alacaklı tarafından imzalanarak borçluya verilen belge. 3. *sf.* Alınmış olan; alınan.

makbuzat, [Ar. maḵbūzāt مقبوضات] (*makbu:za:t*) {OsT} is. 1. Alınan paralar. 2. Makbuzalar.

-makçı, [-mak-çı / mek-çi] {eT} yap. e. Eylem adlarından eyleyici adı yapan ek. *ar-makçı* (*aldatıcı, kandırıcı*)

makdem, [Ar. ḵudūm > maḵdem مقدم] {OsT} is. 1. Gelme; geliş. 2. İmparatorluk döneminde kalyoncuların giydiği bir tür başlık.

makderet, [Ar. ḵudret > maḵderet مقدرت] {OsT} is. Güç; kuvvet.

makduh, [Ar. ḵadh > maḵdūḥ / maḵdūḥa مقدوح / مقدوحه] (*makdu:h*) {OsT} sf. Beğenilmeyen; ayıplanan.

makdur, [Ar. ḵadr > maḵdūr مقدر] (*makdu:r*) {OsT} sf. 1. Allah'ın takdiri gereği olan; kader gereği. 2. Elden gelen; insanın yapabileceği; gücünün yettiği. 3. *is.* Kuvvet; kudret. 4. Kader. ☞ **maḵdūr-ı beşer**, {OsT} *İnsanın gücünün yettiği, yapabileceği.* || **maḵdūr-ü'l-istifa**, {OsT} *Ele alınması mümkün olan.* || **maḵdūr-ü't-teslim**, {OsT} *Ele geçirilmesi mümkün olan.*

maḵdurat, [Ar. maḵdūr > maḵdūrāt مقدرات] (*maḵdu:ra:t*) {OsT} is. 1. Güçler; kuvvetler; kudretler. 2. Allah'ın takdirleri; kaderler.

ma'kes, [Ar. 'aks > ma'kes معكس] {OsT} is. Bir şeyin yansıdığı yer; yankı yeri. ☞ **ma'kes bulmak**, *Yankı yapmak; yansımak; aksetmek.*

maket, [Fr. maquette] is. 1. Bir heykel, bina vb. şeyin taslak durumundaki küçük örneği. 2. Sanayide, yeni geliştirilen bir malı teknik olarak inceleyebilmek amacıyla yeni üretilecek olan bu modelin küçültülmüş veya tam boydaki örneği. ☞ **maket bıçağı**, *Maket yapımında kullanılan ince ve keskin bir tür bıçak.*

maketçi, [maket-çi] is. İstenen ölçüğe uygun olarak tahtadan, balmumundan veya plastik maddeden her türlü maket yapabilen teknik eleman.

maketçilik, -ği [maket-çi-lik] is. Maket yapma işi.

makferlan, [İng. McFairlane] is. Omuzdan bele kadar pelerinli, kolsuz bir tür palto.

makgap, [? makgap] {ağız} is. Sapı baştan geçirilerek omza asılan yassı torba. [DS]

maḵhur, [Ar. ḵahr > maḵhūr مقهور] (*maḵhu:r*) {OsT} sf. 1. Yenilgiye uğramış; mağlup. 2. Mahvolmuş. 3. Allah'ın gazabına uğramış. ☞ **maḵhūr-ı kaḥr-ı ilāhî**, {OsT} *Allah'ın kaḥrı ile kaḥrolmuş.*

maḵhurane, [Ar. maḵhūr + Far. -āne مقهورانه] (*maḵhu:ra:ne*) {OsT} zf. Kahra uğramış bir hâlde.

maḵhuren, [Ar. maḵhūren مقهوراً] (*maḵhu:ren*) {OsT} zf. Kahra uğrayarak.

maḵhuriyet, [Ar. maḵhūriyyet مقهوريت] (*maḵhu:-riyet*) {OsT} is. Kahrolma durumu; ezilmişlik.

makık¹, -ği [? makık / mahuk] {ağız} sf. Çok ekşi. [DS]

makık², -ği [? makık] {ağız} is. Yıkılmış evin yeri. [DS]

ma'kıl, [Ar. 'aḵl > ma'kıl معقل] {OsT} is. Sığınak; sığınılacak yer.

ma'kılî, [Ar. ma'kıl > ma'kılî معقلی] (*ma-kali:.*) {OsT} is. Arap yazı şekillerinden kûfi yazının bir türü.

makırmak, [mak (*yans.*) > mak-ır-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] (Sığır için) bağırmak; böğürmek. [DS]

maki¹, [İt. macchia] is. 1. Akdeniz bölgesinin bodur ağaç ve çalılardan oluşan tipik bitki örtüsü; çalı örtü. 2. Akdeniz bölgesinin silisli topraklarında mantar meşesi ormanlarının insanlar tarafından tahribi sonucu ortaya çıkan çalı ve bataklık topluluğu. 3. İkinci Dünya Savaşında Alman işgaline karşı direnenlerin toplandığı ıssız yer; bu direnişçilerden oluşan topluluk.

maki², [Madagaskar yer. d. maki] is. *zool.* Kuyruğu uzun, silindirimsi ve tüylü, açık renkli, kalın ve yumuşak kürklü, sincaptan biraz daha irice, orta

boylu, Madagaskar'daki büyük orman ağaçları üzerinde yaşayan bir gececi memeli hayvan, (*Lemur*).

ma'kid, [Ar. 'aḳd > ma'kid معقيد] (*ma-kid*, *k kalın söylenir*) {OsT} is. 1. Akdedilecek yer. 2. Düğüm yeri; bağ.

makigiller, [maki-gil-ler] is. zool. Örneği maki olan primatlar sınıfı.

makil, [Ar. maḳīl مقيل] (*maki:l*, *k kalın söylenir*) {OsT} is. 1. Öğle uykusu. 2. Öğle uykusu için yatılacak yer.

makilik, -ği [maki-lik] is. Bodur ağaçların yetiştiği yer; maki yetişen alan; makilerle kaplı alan.

makine, [Yun. mekhos (araç, alet) > mekhane > İt. macchina] (*maki'ne*) is. 1. Herhangi bir enerji türünü başka bir enerjiye çevirerek elde edilen güçten yararlanan veya belli bir etki meydana getirmek amacıyla birleştirilmiş parçalar bütünü. 2. Aynı işi görmek üzere bir bütün meydana getirecek biçimde birleştirilmiş parçalar. 3. Otomobil; araba; taşıt. 4. mecaz. Bir alet veya taşıtın hareket sağlayan parçası; düzen; mekanizma. 5. argo. Tabanca. 6. argo. (Fahişe için) cinsel organ. 7. argo. Hile; düzen, oyun. ☞ **makine çekmek**, *Dikiş makinesinde bir şey dikmek; makineyle dikiş dikmek.* || **makine dairesi**, *Gemilerde, ana ve yardımcı makinelerin topluca bulunduğu bölüm.* || **makine dolabı**, *Makineler için yapılmış özel dolap.* || **makine gibi**, *Çok çabuk ve art arda, aynı şekilde yapılan, olan.* || **makine gibi adam**, *Çabuk, düzgün ve çok iş çıkaran kimse.* || **makine gücü**, 1. *Beygir gücü, vat veya kilovat ile ölçülen bir makinenin bir saniyede yapabildiği iş miktarı.* 2. *İnsan veya hayvan gücü karşılığı olarak makine kullanılarak yapılan zor işler için kullanılır.* || **makine odası**, 1. *Makinelerin tamir edildiği yer.* 2. *Sinemalarda, sinema makinesinin çalıştığı ve bulunduğu yer.* || **makine subayı**, *Gemilerde makine dairesinden sorumlu subay.* || **makine yağı**, 1. *Orta sıcaklıkta ve hafif işlerde çalışan makinelerin hareketli parçalarını yağlamakta kullanılan madeni yağ.* 2. *Gres.* || **makine yapmak**, *argo. Hile yapmak.* || **makineyi bozmak**, *argo. İshal olmak; bağırsakları bozmak.*

makineci, [makine-ci] is. 1. Makine tamir eden kimse; makine onarımcısı. 2. Makine satan kimse.

makineleşme, [makine-le-ş-me] is. 1. Makineleşmek eylemi veya durumu. 2. El emeği yerine makine kullanımının yaygınlaşması durumu.

makineleşmek, [makine-le-ş-mek] dönl. f. [-ir] 1. (İnsan için) makine gibi olmak; makine hâline gelmek. 2. (İş ve ortamlar için) makine kullanılmaya başlanmak; makine kullanımını yaygınlaşmak; ağırlıklı olarak makine kullanmak. 3. mecaz. Makine gibi duygu ve düşünceden yoksun olarak sadece iş üretmeye yönelmek.

makineleştirme, [makine-le-ş-tir-me] is. Makineleş-tirmek eylemi.

makineleştirmek, [makine-le-ş-tir-mek] gçl. f. [-ir]

1. (Kuruluş için) makine kullanmak; makine kullanımını yaygınlaştırmak. 2. (İş için) makine ile yapmak. 3. (İnsan için) makineleşmesini sağlamak; makine gibi iş yaptırmak. 4. mecaz. Makine gibi düşünmeksizin, duygudan yoksun biçimde hareket eder hâle getirmek.

makineli, [makine-li] sf. 1. Makinesi olan; makinesi bulunan. 2. Makine ile işleyen; makine ile çalışan. 3. is. makineli tüfek. ☞ **makineli tabanca**, *Tek kişilik otomatik silah.* || **makineli tüfek**, *Çapı 20 mm'den küçük olan mermileri sağlıklı biçimde büyük bir hızla ve sürekli olarak atabilen bir kundak üzerine oturtulmuş otomatik silah.* || **makineli tüfek gibi**, *Birbiri ardınca ve hızlı bir şekilde.*

makinist, [İt. macchinista] is. 1. Bir makineyi işleten kimse. 2. Makineden anlayan ve bu makineleri onaran teknik kişi. 3. Buhar lokomotifini sevk ve idare eden, harekete hazırlayan, yoldan dönüşte muayene ederek depoya teslim eden, gerektiğinde bazı onarım ve bakım işlerini yapan kimse. 4. tiy. Dekorları söküp takan kimse.

makinistlik, -ği [makinist-lik] is. Makinistin yaptığı iş; makinistin görevi.

makir, [Ar. meker > mākīr ماکر] (*ma:kir*) {OsT} is. Hilekâr; hileci.

makiriye, [Ar. mākiriyye ماکريه] (*ma:kiriye*) {OsT} is. Eskiden iskelelerde alınan bir tür vergi.

ma'kīs, [Ar. kıyās > maḳīs معقیس] (*ma-ki:s*, *k kalın söylenir*) {OsT} sf. Kıyas edilen; mukayese edilen.

makis, [Ar. meks > mākīs / mākise ماکس / ماکسه] (*ma:kis*) {OsT} sf. 1. Durup dinlenen; duran. 2. Duraksayan.

makit, [Ar. maḳīt مقیت] (*maki:t*) {OsT} sf. 1. Sevilmeyen; nefret edilen. 2. Buğzedilmiş.

makıyan, [Far. mākīyān ماکیان] (*ma:kiya:n*) {OsT} is. zool. Tavuk.

makkap, [? makkap] {ağız} is. Mukavva. [DS]

-maklar, [-maḳ-lar / -mekler] {eAT} yap e. -malar.

makleb, [Ar. ḳalb > maḳleb مقلب] {OsT} is. 1. Değiş-tirilme; altı üstüne çevrilme; ters getirilme. 2. Değiş-tirme yeri.

-maklık, [-maḳ-lık / -mek-lik] {eAT} yap e. Fiilden isim yapan ek, mastar eki olan "-mak" ile aynı işlevlidir.

maklu, -u'u [Ar. ḳal' > maḳlū' مقلوع] (*maklū:*) {OsT} sf. Çekilip çıkarılmış; koparılmış, sökülmüş.

maklu'an, [Ar. maḳlū' > maḳlū'an مقلوعاً] (*maklū:'-an*) {OsT} zf. Sökülerek; çekilip kopararak. ☞

- maklû'an kıymet**, {OsT} *huk.* Bina, ağaç vb. nin yıkılması, sökülüşüne biçilen değer.
- maklub**, [Ar. qalb > maqlûb مقلوب] (*maklû:b*) {OsT} *sf.* 1. Değiştirilmiş olan. 2. Altı üstüne veya içi dışına getirilmiş olan; çevrilmiş olan. 3. Harfleri tersinden okunduğunda da aynı olan kelime veya cümle.
- maklubiyet**, [Ar. maqlûb > maqlûbiyyet مقلوبية] (*maklû:biyet*) {OsT} *is.* Ters çevrilmiş, değiştirilmiş olma durumu.
- maklum**, [Ar. maqlûm / maqlûme مقلوم / مقلومه] (*maklû:m*) {OsT} *sf.* Yontulmuş; tıraşlanmış; kesilmiş. ☞ **maklümü'z-zufr**, *Tırnağı kesilmiş.*
- makmetre**, [E. Mach (*Avusturyalı fizikçi*) > Fr. mach+metrè] *is.* Bir uçağın hızının, aynı atmosferdeki ses hızına oranı (Mach sayısı)'nı ölçmeye yarayan alet.
- makmıra**, [Ar. maqbere مقبره => makmıra] {ağız} *is.* Mezar; mezarlık. [DS]
- makrebe**, [Ar. qurb > maqbere مقبره] {OsT} *is.* Yakınlık; akrabalık.
- makreme**, [Ar. maqbreme / miqbreme مقرمه] {OsT} *is.* 1. Sofra havlusu. 2. El bezi. 3. Köylü kadınların başlarına sardıkları işlemeli baş örtüsü. 4. Peştamal.
- makro-**, [Yun. makros > Fr. macro-] *sf.* ve ön ek. Önüne getirildiği kelimeye "büyük" anlamı katan ek.
- makrofauna**, [Yun. makros (*büyük*) + Lat. faunus (*ormanların ilâhı*)] {ağız} *is. biy.* Büyüklüğü cm. cinsinden ölçülen hayvanların teşkil ettiği fauna. [DS]
- makrogamet**, [Yun. makros (*büyük*) + gamates (*eş, oğul*)] *is. biy.* Dişi eşey hücresi.
- makroiktisat**, [Fr. macro + Ar. qasd > iktisâd] (*ma'k-roiktisat: t, k kalın söylenir*) *is.* Daha iyi bir ekonomik siyaset izlemek amacıyla grupların ve bunların davranışları ile ilintili olan küresel nicelikler arasındaki ilişkilerin incelenmesi.
- makrokozmoz**, [Yon. makros (*büyük*) + kosmos (*evren*)] *is. fel.* Evren bütünü.
- makrome**, [Fr. macromé] *is.* Kalın iplikle yapılmış el işi.
- makromeli**, [Fr. macromélie] *is.* Kol ve bacaklardan birinin veya birkaçının aşırı gelişmesi.
- makromolekül**, [Fr. macromolécule] *is. kim.* İçinde çoğunlukla pek çok kere tekrarlanan atom gruplarından meydana gelmiş bir veya birçok yapısal şekil bulunan molekül.
- makropodi**, [Fr. macropodie] *is.* Aşırı ayak iriliği şeklinde görülen vücut bozukluğu.
- makropolimer**, [Fr. macropolymere] *is. kim.* Makromoleküllerden meydana gelmiş yüksek polimer.
- makropsi**, [Fr. macropsie] *is. psikol.* Cisimleri olduklarından büyük görme şeklinde beliren nevroz veya psikoz hâli.
- makrosefal, -li** [Yun. makros (*büyük*) + kephale (*kafa*) > Fr. macrocéphale] *sf.* (Kişi için) başı anormal derecede büyük olan.
- makrosefali**, [Fr. macrocéphale] *is.* Başın büyük olması durumu.
- makrosit**, [Fr. macrocyte] *is. tıp.* Bir tür kansızlıkta görülen kanda normalden daha büyük alyuvar.
- makruh**, [Ar. qarh > maqrûh مقروح] (*makru:h*) {OsT} *sf.* 1. Yaralanmış. 2. Vücudunda irinli yara ve çıbanları bulunan.
- makrun**, [Ar. qarn > maqrûn مقرون] (*makru:n*) {OsT} *sf.* 1. Yakınlaştırılmış. 2. Kavuşmuş; ulaşılmış, varmış olan. 3. Bitişik; yan yana; yakın. ☞ **makrûn-ı müsâade**, {OsT} *İzin almış olan; izni yanında.* || **makrûn-ı sıhhat**, {OsT} *Doğruya yakın; doğru gibi görünen; doğruluğa yakın.*
- makruniyet**, [Ar. maqrûn > maqrûniyyet مقرونية] (*makru:niyet*) {OsT} *is.* Yakınlık.
- makruz**, [Ar. qarz > maqrûz مقروض] (*makru:z*) {OsT} *sf.* Ödünç olarak verilmiş olan; ödünç; borç.
- maksad**, [Ar. qasd > maqşad مقصد] {OsT} *is.* → **maksat**. ☞ **maksad-ı teşbih**, {OsT} *Benzetme yönü; vech-i şebeh.*
- maksat, -dı** [Ar. qasd > maqşad مقصد] *is.* 1. İstenilen şey; niyet; gaye; amaç; erek. 2. *huk.* Yönetmelik ve eylemlerin, kamu yararını gerçekleştirmek biçimindeki amacı. ☞ **maksat görmek**, *Bir işte gizli bir niyeti olmak.* || **maksat gütmek**, *Bir iş yaparken gizli bir amacı olmak.* || **maksat hasıl olmak**, *Amaç ulaşılmak; amaç gerçekleşmiş olmak.*
- maksatlı**, [maksat-lı] *sf.* 1. Gayeli; amaçlı. 2. Kötü niyetli; kasıtlı.
- maksatsız**, [maksat-sız] *sf.* Hiçbir amacı olmayan; gayesiz.
- maksebe**, [Ar. maqşebe مقصبه] {OsT} *is.* Sazlık; kamışlık.
- maksi**, [Fr. maximum (*en üst*) > maxi-] *sf.* Uzun. ☞ **maksi modası**, *Uzun elbise modası.* || **maksi etek**, *Boyu topluklara kadar uzanan etek.*
- maksil**, [Lat. maxilla] *is. anat.* Üst çene.
- maksim¹**, [Ar. qışm > maqşem / maqşim مقصم] (*s kalın söylenir*) {OsT} *is.* 1. Bir şeyin bölümlere, kollarına ayrıldığı yer; taksim edilecek yer; taksim yeri. 2. Bentlerde toplanan suyun künklerle kente getirildikten sonra toplandığı üstü örtülü yapıdan oluşan su haznesi.
- maksim²**, [Lat. maxima regula (*en yüksek kural*) > Fr. maxime] *sf.* 1. *müz.* (Aralık için) aynı türün majör aralığından daha büyük olan. 2. *is.* Orta Çağ

notalamasına göre değeri iki veya üç uzuna çsıt olan nota. **3. fel.** Ahlak ilkesi; kaide-i külliye.

maksimal, -li [Fr. maximal] *sf.* En yüksek derecede olan.

maksimum, [Lat. maximus > Fr. maximum] *is.* **1.** Bir şeyin ulaşabileceği en yüksek değer. **2. mat.** Değişken bir niceliğin belli sınırlar içinde alabileceği en büyük değer.

maksud, [Ar. kaşd > maqşüd / maqşüde مقصود / مقصوده] (*maksu:d*) {eAT} {OsT} *sf.* **1.** Niyet edilen; istenilen; istek. **2.** Kast olunan. **3.** {eAT} *is.* İstenen şey.

maksım, [Ar. kısım > maqşüm / maqşüme مقصوم / مقصومه] (*maksu:m*) {OsT} *sf.* **1.** Kısım kısım bölünmüş; taksim edilmiş. **2. mat.** (Sayı için) bölünen. ☞ **maksümü'n-aleyh**, *mat.* Bölün.

maksimiyet, [Ar. maqşüm > maqşümiyyet مقصومیت] (*maksu:miyyet*) {OsT} *is.* **1.** Bölünme; taksim olma. **2.** Taksim olma.

maksur, [Ar. kaşr > maqşür / maqşüre مقصور / مقصوره] (*maksu:r*) {OsT} *sf.* **1.** Kısaltılmış; kasılmış. **2.** Yalnız bir tek şeye ayrılmış, hasredilmiş. **3.** Alıkonulmuş. **4. dbl.** Arapça kelimelerden bazılarının sonunda (ى) *ye* şeklinde yazılan elif. *da'vā* (دعوى)

maksurat, [Ar. maqşür > maqşürat مقصورات] (*maksu:rat*) {eAT} *sf.* Kısalmış; kısaltılmış; kesilmiş.

maksure, [Ar. maqşür > maqşüre مقصورة] (*maksu:re*) {OsT} *is.* **1.** Camilerde genellikle padişahlara ayrılan yüksekçe yer. **2.** Bir evin yabancıların girmesine izin verilmeyen en mahrem yeri.

maksus¹, [Ar. kaşş > maqşüş مقصوص] (*maksu:s*) {OsT} *sf.* Kesilmiş, kırılmış olan.

maksus², [Ar. maşüş => maksus] (*ma'ksus*) {ağız} *zf.* Bile bile; isteyerek. [DS]

-maksuz, [-mak-suz / -meksüz] {eAT} *yap e.* -maksızın.

maşur, [Ar. kısır (kabuk) > maqşür مقشور] (*maşu:r*) {OsT} *sf.* Kabuğu soyulmuş olan.

makt, [Ar. maqt مقّت] {OsT} *is.* **1.** Öç; kin. **2.** Öfke; hiddet.

-makta, [mak-ta / -mek-te] *çek e.* Fiillere gelir, şimdiki zaman kavramı katar. Ek fiil geniş zaman ekleri ile çekimlenir: *çalışmaktayım, oturmaktasınız, yuzmektedir, görmekteyiz.*

makta, -a'ı [Ar. kaţ' (kesmek) > maqţa' مقطع] {OsT} *is.* **1.** Bir şeyin kesildiği yer; kesit. **2.** Ormanda kesim yapılacak alan. **3.** Üzerinde yazı kaleminin ucunun düzeltildiği kemik veya sert bir maddeden yapılmış araç. **4.** Herhangi bir şeyin içini göstermek için ortasından kesilmiş var sayılan kesik ye-

rin resmi veya şekli; kesit. **5.** Kaldırım taşlarının üzerine döşendiği kum veya başka malzemeden serilmiş tabaka. **6. ed.** Gazel veya kasidenin son beyti; makta beyti. **7. mat.** Bir cismin düz kesilmesiyle meydana gelen düzlem; kesit. ☞ **makta'-ı mahrüti**, *mat.* Konik kesit.

makta'a, [Ar. maqţa'a مقطعه] {OsT} *is.* Üzerinde kamış kalem ucu kesilerek düzeltilen kemik, şimsir veya metal altlık.

maktamak, [Ar. maq => Alt. / Kır. maq-ta-mak مقتمق] {eAT} *gçl. f. [-r]* Övmek.

maktaylamak, [mak-ta-y-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Övmek. [DS]

maktel, [Ar. katl > maqtel مقتل] {OsT} *is.* **1.** Cinayete kurban giden bir kimsenin öldürüldüğü yer. **2.** Bir kimseyi öldürme; katletme. **3. ed.** Tanınmış bir kimsenin öldürülmesi üzerine yazılan şiir.

maktohumu, [mak+tohum-u] {ağız} *sf.* Ahmak. [DS]

maktu, -u [Ar. kaţ' (kesmek) > maqtü' / maqtü'a مقطوع / مقطوعه] (*maktu:u*) {OsT} *sf.* **1.** Kesilmiş; kesik.

2. Kesin olarak değeri biçilmiş; kesin; değişmez. **3.** Herhangi bir ölçü ve tartı ile satılmayan; götürü. ☞ **maktu cizye**, *Fethedilen ülkelerin Müslüman olmayan halkından alınan belli miktardaki vergi.* || **maktu fiyat**, *Hiçbir indirim veya üzerinde pazarlık yapılmayan fiyat; değişmez, kesin fiyat.* || **maktu'ü'l-emel**, {OsT} *Kırılmış arzu; kesintiye uğramış emel.*

maktu'a, [Ar. maqtü' > maqtü'a مقطوع] (*maktu:a*) {OsT} *sf.* (Parça için) gazete ve dergiden kesilmiş.

maktu'an, [Ar. maqtü' > maqtü'an مقطوعاً] (*maktu:'an*) {OsT} *zf.* **1.** Fiyatı kesin şekilde sabitlenmiş olarak. **2.** Götürü olarak; toptan.

maktu'at, [Ar. maqtü' > maqtü'ât مقطوعات] (*maktu:a:t*) {OsT} *is.* Gazete ve dergilerden kesilmiş parçalar.

maktul, -lü [Ar. katl > maqtül / maqtüle مققول / مققولة] (*maktu:l*) {OsT} *sf.* Öldürülmüş; katledilmiş. ☞ **maktul düşmek**, *Vurulup ölmek; katledilmek; öldürülmek.* || **maktul olmak**, *Vurulup ölmek; katledilmek; öldürülmek.*

maktulen, [Ar. maqtül / maqtülen مققولاً] (*maktu:'len*) {OsT} *zf.* Öldürülmek suretiyle; öldürülerek.

maktulün, [Ar. maqtül / maqtülün مققولين] (*maktu:li:n*) {OsT} *is.* Öldürülmüş kişiler; öldürülenler.

maktur, [Ar. kaţrân > maqtür مقثور] (*maktu:r*) {OsT} *sf.* Katran sürülmüş; katranlanmış; katranlı.

ma'kud, [Ar. 'akd > ma'kü'd معقود] (*maku:d*) {OsT} *sf.* **1.** Bağlanmış; düğümlenmiş. **2. huk. is.** Bir sözleşmenin yapılmasındaki esas maksat.

ma'kul, -lü [Ar. 'aql > ma'kūl / ma'kūle معقول] (*ma:-kul*) {OsT} *sf.* → makul¹.

makul¹, -lü [Ar. 'aql > ma'kūl / ma'kūle معقول] (*ma-ku:l*) {OsT} *sf.* **1.** Akla uygun gelen; mantıklı. **2.** Akıllıca davranan; mantıklı davranan. **3.** mecaz. Aşırı olmayan; uygun; elverişli. **4.** Belirli. ☞ **ma-kul olmak**, Akla uygun davranmak; akıllıca davranmak.

makul², -lü [Ar. kav̄l > maḳūl معقول] (*maku:l*) {OsT} *sf.* **1.** Söylenmiş; denilmiş. **2.** *is.* Söylenilen söz.

ma'kulat¹, [Ar. 'aql > ma'kūl / ma'kūlāt معقولات] (*ma-ku:lâ:t*) {OsT} *is.* **1.** Akla uygun gelen şeyler; akla dayanan konular. **2.** Akılın idrak ettiği konular; akılla bulunacak, anlaşılacak şeyler.

makulat², [Ar. kav̄l > maḳūl > maḳūlāt معقولات] (*ma-ku:lâ:t*) {OsT} *is.* **1.** Çeşitler; kategoriler. **2.** *fel.* Genel ilkeler; varlığın genel ve kesin ilkeleri.

makule¹, [Ar. kav̄l > maḳūl > maḳūle مقوله] (*ma-ku:le*) {OsT} *is.* **1.** Cins; çeşit. **2.** Bilimsel tasnifi yapılmış şey. **3.** *huk.* Bir aşiret başkanının işlediği cinayet sonucu ödemesi gerekli diyet. **4.** *man.* Ulam; kategori.

makule², [Ar. maḳūle] {ağız} *is.* Yasa dışı cinsel ilişkilere aracılık eden kimse; pezevenk. [DS]

makulî, [Ar. kav̄l > maḳūl > maḳūlî مقولى] (*maku:li:*) {OsT} *sf.* Sınıflandırılmış; kategorik.

ma'kuliyet, [Ar. ma'kūle > ma'kūliyyet معقوليت] (*ma-ku:liyet*) {OsT} *is.* Akla uygunluk; mantıklılık.

ma'kum, [Ar. ma'kūm معقوم] (*ma-ku:m*) {OsT} *sf.* Kapalı.

ma'kūs, [Ar. 'aks > ma'kūs / ma'kūse معكوسه/معكوس] (*ma-kū:s*) {OsT} *sf.* **1.** Baş aşağı getirilmiş; ters çevrilmiş. **2.** Zıt; ters. **3.** Bir yere çarparak geri dönen; akseden. **4.** mecaz. Kötü giden; uğursuz. **5.** *mat.* Ters; evrik. ☞ **ma'kūs talih**, {OsT} Uğursuz, ters giden talih.

ma'kūsen, [Ar. ma'kūs > ma'kūsen معكوساً] (*ma-kū:'sen*) {OsT} *zf.* Ters olarak. ☞ **ma'kūsen mütenāsib**, {OsT} Ters orantılı olarak.

ma'kūsiyet, [Ar. ma'kūs > ma'kūsiyyet معكوسيت] (*ma-kū:siyet*) {OsT} *is.* Terslik; zıtlık.

makyaj, [Fr. maquillage] *is.* **1.** Yüz, göz, yanak ve dudaklara sürülen çeşitli boyalarla bir yüzün görünüşünü değiştirme tekniği; yüz bakımı; düzgün. **2.** *tv. sin.* Televizyon ve sinemada oyuncuların daha iyi görünmelerini sağlamak veya role uygun bir tip yaratmak için yapılan boyama ve düzeltme işleri. ☞ **makyaj kâğıdı**, Yüze sürülen makyaj malzemelerini temizlemekte kullanılan bir tür kâğıt. || **makyaj odası**, Sinema, tiyatro, televizyon, reklamcılık

ve fotoğrafçılık gibi işlerin yapıldığı yerlerde makyaj için ayrılan yer. || **makyaj takımı**, Bir makyaj için gerekli olan malzemelerin tümü. || **makyaj yapmak**, **1.** Bir yüzün, kusurlarını gizleyerek, güzelliğini ve estetik bakımdan değeri olan niteliklerini artırarak belirgin duruma getirmek. **2.** Sinema veya tiyatrodan, bir yüzün tabii görünüşünü, bir rolün gereklerine uydurmak için değiştirmek.

makyajcı, [makyaj-cı] *is.* **1.** Makyaj yaparak geçimini sağlayan kimse; düzgüncü. **2.** Tiyatro ve sinemada, oyunculara rollerinin gerektiği yüz biçimlerini vermek için gerekli krem, boya gibi makyaj malzemesini kullanmakta uzmanlaşmış kişi.

makyajcılık, -ği [makyaj-cı-lık] *is.* Makyajcının yaptığı iş veya mesleği.

makyajlama, [makyajla-ma] *is.* Makyajlamak eylemi.

makyajlamak, [makyaj-la-mak] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Makyaj yapmak.

makyajlı, [makyaj-lı] *sf.* Makyajlı olan.

makyajsız, [makyaj-sız] *sf.* Makyajlı olmayan; makyaj yapmamış olan.

Makyavelcilik, -ği [İt. Machiavelli (İtalyan siyasetçisi) > makyavel-ci-lik] *is.* **1.** Hedefe ulaşmak için, gerektiğinde ahlak kuralını çiğnemek de dahil olmak üzere her türlü yöntemi uygulamayı meşru gören siyasi sistem. **2.** Dürüstlükten yoksun siyaset.

Makyavelizm, [İt. Machiavelli (İtalyan siyasetçisi) > Fr. Machiavellisme] *is.* **1.** Hedefe ulaşmak için, gerektiğinde ahlak kuralını çiğnemek de dahil olmak üzere her türlü yöntemi uygulamayı meşru gören siyasi sistem. **2.** Dürüstlükten yoksun siyaset.

make, -e'i [Ar. maḳye' مقياً] {OsT} *is.* Konaklanacak yer; konacak yer; durak.

makzere, [Ar. maḳzere مقزرة] {OsT} *is.* Dışkılık.

makzî, [Ar. ḳazā > maḳzî مقضى] (*makzi:*, *z kalın söylenir*) {OsT} *sf.* **1.** Ödenmiş; kaza edilmiş. **2.** Tamamlanmış. ☞ **makzî'l-merām**, Erişilmek istenen. || **makziyyü'n-aleyh**, Aleyhinde karar verilmiş; davayı kaybetmiş.

makzuf, [Ar. ḳazf > maḳzūf مقذوف] (*makzu:f*) {OsT} *sf.* **1.** Atılmış. **2.** İftira edilmiş.

-mal¹, [-mal] *yap. e.* Geçişli fiillerden isim ve sıfat türeten ek. Tek örneği sağmal kelimesidir. {eAT} sağ-mal > sağmal, süt veren inek, sağılmakta olan inek veya süt veren cinsten anlamını gelir.

-mal², [Far. -māl مال] (*ma:l*) {OsT} *son ek.* Farsça kelimelerden "süren, sürülen, takılan, sarılan" anlamlarında birleşik sıfatlar yapan son ek. pāy-māl (üzerinde ayak sürülen, ayak altında çiğnenen)

mal¹, [Ar. māl مال] {OsT} *is.* **1.** Bir kişinin veya tüzel kişiliğin mülkiyeti olabilen taşınır veya taşınmaz

eşya ile bunlara ait hakların tümüne verilen ad; mülk; varlık; servet. **2. eko.** İnsan ihtiyaçlarını karşılayabilen ve bu amaçla üretilen, yetiştirilen ve kullanılan ürünlerin genel adı. **3.** Alınıp satılabilen her şey; ticaret eşyası; tüccar malı; emtia; meta. **4.** Bir kimsenin sahip olduğu büyükbaş hayvanların tümü; inek, manda gibi hayvanlara verilen ortak ad. **5. {eAT}** Çift ve yük hayvanları. **6.** Nakit para; para. **7. mecaz.** Bayağı, aşağılık, kötü, alçak kimse. **8. argo.** Hafifmeşrep kadın; cilveli, işveli kadın; fahişe. **9. argo.** Kalça, göğüs, bacak ve cinsel organlara verilen genel ad. **10. argo.** Esrar, eroin vb. uyuşturucu maddelerin ortak adı. **11. {ağız}** İşlenmiş, boyanacak duruma gelmiş sığır derisi. [DS] **12. {ağız}** Bir tarım aracı olan çapa. [DS] **♣ mala kesmek, {eAT}** Diyete bağlamak. || **māl ā māl, {OsT}** Çok dolu; dopdolu. || **mal ayrılığı, huk.** Evlilikte eşlerin kendi mallarının mülkiyet, yönetim ve yararlanma haklarını ellerinde tutukları yöntem. || **māl-bahş, {OsT}** Mal veren. || **mal başı, {eAT}** Sermaye. || **mal bekçisi, {ağız}** Sincap. [DS] || **mal beki, {ağız}** Sincap. [DS] || **mal beşdesi, {ağız}** Hayvan vergisi. [DS] || **mal beyanı, huk.** İcra takibi sırasında borçlunun sahip olduğu malların alacaklılara olan borcunu karşılayabilecek durumda olduğunu belirtmek üzere ilgili icra dairesine verdiği, kişinin kendisi tarafından hazırlanmış ve kendisinin sahip olduğu taşınır ve taşınmaz malları ile alacak ve borçlarını belirtir liste. || **mal bildirim, huk.** İlgili makama verilmek üzere kişinin kendisi tarafından hazırlanmış ve kendisinin, eşinin ve velayeti altında bulunan çocuklarının sahip olduğu taşınır ve taşınmaz malların kaynaklarını belirtir liste. || **mal birliği, huk.** Evlilikte eşlerin sahip oldukları mal varlıklarının birleştirilmesi esasına dayanan sistem. || **mal bulmuş Magribî gibi, Büyük bir servete konmuş gibi; büyük bir sevinç ve heyecanla.** || **mal canlı, {ağız}** Malına çok düşkün olan. [DS] || **mal canlısı, Mala mülke düşkün olan; servete çok değer veren.** || **mal cannı, {ağız}** → mal canlı. [DS] || **mal defterdarı, Tanzimat öncesinde devletin malî işleri ile uğraşan kimse.** || **mal defterdârı, Tanzimat öncesi imparatorluk döneminde devletin parasal işlerini yürüten kimseye verilen ad.** || **mal dökmek, {eAT}** Bol para harcamak. || **mal edinmek, 1. Mal sahibi olmak; kendine mal sağlamak. 2. Sahip çıkmak; benimsemek.** || **mal eğreği, {ağız}** Hayvan sürülerinin otlatmak için götürüldüğü yüksek yerler. [DS] || **mal etme, Kimin tarafından yapıldığı belli olmayan bir eseri bir sanatçıya ait gösterme işi.** || **mal etmek, 1. Bir şeyi belirtilen fiyata üretmek veya temin etmek; o fiyata getirmek; o kadar lira harcayarak sahip olmak. 2. Bir şeye kendisini veya bir başkasını sahip kılmak; benimsemek; sahiplenmek; kendisininmiş gibi göstermek.** || **mal gelini, {ağız}** Sincap. [DS] || **mal gözlü, Mala mülke düşkün olan;**

servete çok değer veren. || **malı beslemek, {eAT}** Serveti artırmak. || **malı malına, Hiç kazanç sağlamadan, kârsız olarak; alış fiyatına.** || **malın gözü, 1. Kendisine güven duyulmaz; açıkgozlüğü çıkarı uğruna kullanan; aşağılık; erdemsiz. 2. En iyi cins mal.** || **malı omzunda, Hiç malı mülkü olmayan; berduş; serseri.** || **malının hesabını bilmemek, Aşırı zengin olmak; çok zengin olmak.** || **māl-i cizye, {OsT}** Araziden alınan cizye. || **māl-i ganāim, {OsT}** Savaş ganimetinden elde edilen paranın beşte biri ölçüsünde olan ve yetimlere, öksüzlere, kimsesizlere verilen para. || **māl-i gaybî, {OsT}** Sahibi çıkmayan buluntu eşya, mal. || **māl-i gayr-i menkul, {OsT}** Taşınmaz mal; taşınmaz. || **māl-i gayr-i mütekavvim, {OsT}** huk. Kullanımı mubah olmadığı için edinimi yasak olan mal. || **māl-i Karun, {OsT}** 1. Karun'un malı. 2. Çok büyük servet. || **māl-i keşüfiye, {OsT}** Mısır hazinesinden padişaha cep harçlığı olarak gönderilen para. || **māl-i menkul, {OsT}** Taşınabilir mal; taşınır. || **māl-i muğtene-mât, {OsT}** Vurulan çöl bedevisinden ele geçirilen mal ve hayvanın bedeli. || **māl-i mukabele, {OsT}** Timarlardan elde edilen gelirler. || **māl-i mütekavvim, {OsT}** huk. Edinimi mubah olan mal. || **māl-i mîrî, {OsT}** Hazineye ait olan mal. || **māl-i nâtk, {OsT}** Konuşan mal; dört ayaklı hayvan, köle, cariye gibi mallar. || **māl-i sadakât, {OsT}** Yoksullara, savaş düşkünlerine verilmek üzere Müslüman tüccarlardan alınan zekât. || **māl-i sâmit, {OsT}** Cansız mal. || **māl-i uhrevî, {OsT}** Bu dünyaya ait olmayan mal; ahret için kazanılan sevap. || **mal kaçırma, 1. Gümrük vergilerini ödemedi bir ülkeye mal sokmak veya dışarıya çıkarmak. 2. Alacaklıların zararına olarak elinde bulunan malları gizlemek; yok göstermek.** || **mal kadın, {ağız}** 1. Baykuş. 2. Üzeri saman renginde, kalın köklü, yenebilir bir tür mantar. [DS] || **mal kaldırmak, Ürün elde etmek.** || **mal kalemi, Maliye dairesi.** || **mal kapatma, Bir yerde üretilen malların parasını önceden vererek üretim sonrasında kendisine verilmesini sağlamak.** || **mal kıran, {ağız}** Hayvan vebası. [DS] || **malları görmek, {ağız}** Hayvanların sulanma, yemlenme ve başka bakım işleriyle uğraşmak. [DS] || **mal maşat, {ağız}** Sığırlar. [DS] || **mal meydanda, Bir şeyin gizlisi ve saklısı olmadığını, eksik ve kusurlarının görünür nitelikte olduğunu belirtmek için kullanılır.** || **mal müdürlüğü, İlçede, devlet gelirlerinin toplandığı ve gerekli harcamaların yapıldığı daire.** || **mal müdürü, Maliye Bakanlığının ilçedeki işlerini yürütmekle görevli yönetim amiri.** || **mal mülk, Taşınır ve taşınmaz her türlü maddî varlık; servet.** || **mal olmak, 1. Maliyeti belirtilen miktara çıkmak; o kadar para harcanarak meydana getirilmek veya sahip olunmak. 2. Bir değer karşılığında birinin sahipliği altına girmek; değeri ve karşılığı bir şeyle ödenmek.**

3. Bir iş veya davranıştan dolayı büyük bir zarara uğramak. 4. mecaz. Benimsenmek. || **mal ortaklığı**, huk. Evlilikte eşler arasındaki mal yönetimi sözleşmesinde, ortaklığa girecek malların sınırlandırılmamış olması durumu. || **mal para**, Yapıldığı maddenin değeri ile para bakımından değeri aynı olan ödeme aracı. || **mal-perest**, {OsT} Mal canlısı; pinti; mala tapan. || **mal rejimi**, huk. Evlilikte, eşlerin sahip oldukları malların yönetimine ilişkin yöntem. || **mal sahibi**, Bir malın mülkiyet haklarını elinde bulunduran kimse. || **mal sandığı**, Devlet gelirlerinin, pul ve değerli kâğıtların, emanet olarak verilen para ve malların saklandığı, hesaplarının tutulduğu, devlete ait para alıp veren devlet dairesi; mal müdürlüğü ve defterdarlık. || **mal saklamak**, {ağız} Hayvan beslemek. [DS] || **māl ü menāl**, {OsT} Mal mülk; eşya; emtia; servet. || **mal varlığı**, huk. Bir gerçek ve tüzel kişinin hukukî bütünlük oluşturmak üzere sahip olduğu veya yükümlü tutulduğu para ile ölçülebilen hak ve borçlarının tümü. || **mal varlığı hakları**, Mal varlığına giren ve para ile ölçülebilen, değişim ve kullanım değeri olan haklar. || **mal yapmak**, Servet biriktirmek; mal edinmek; zengin olmak. || **mal yeri**, {ağız} Hayvanları olatmaya uygun sulak ve çayırılık yerler. [DS]

mal², [Ar. māl] {ağız} sf. Güzel. [DS]

mala¹, [Far. māliden (sürmek) > mālē مالē (ma'la) {OsT} is. 1. Harç sürmek ve düzeltmek için kullanılan tahta saplı, üçgen ve yassı metal ağızlı duvarcı veya sıvacı aleti. 2. {ağız} Saçta pişirilen böreğin üstünü yağlamak için kullanılan ucu bezli tahta. [DS] 3. {ağız} Tahta, cam vb. silmek veya bulaşık yıkamak için kullanılan bez parçası. [DS] 4. {ağız} Deve semerinin iç ve arka boşluğuna kıştırılan çul ya da keçe parçası. [DS]

mala², [mala] {ağız} is. 1. Unu kaynar suda pişirerek yapılan bir tür yemek. 2. Cevizli hamur tatlısı. [DS]

mala³, [Far. mālē => mala] {ağız} is. Sürülmüş tarlaya, tohum ekilmeden önce çekilen tırmık. [DS]

mala⁴, [mala] {ağız} is. Oyuncak bebeğin elbisesi. [DS]

mala⁵, [mala] {ağız} is. 1. Mısır. 2. Harman dövüldükten sonra savrulmuş samandan ayrılmış tahıl. 3. Harmanda, tahılın dipte kalan topraklı kısmı. [DS]

malaba, [Far. mir-āb => maraba / malaba] {ağız} is. Ortak. [DS]

malacırlık, -ğı [mala+çır-ık] {ağız} is. Serçeden az büyük, toprak renginde bir kuş. [DS]

maladır, [? maladır] {ağız} is. Antika. [DS]

malafa, [İt. malafatta] is. 1. Mil; dingil; aks. 2. Üzerinde çalışılacak parçayı takım tezgâhına bağlamaya yarayan parça. 3. Döner frezeleri harekete geçirmek ve desteklemek için kullanılan mil. 4. Kuyumculukta dövülmüş veya oyulmuş işleri yuvarlaklaştırmaya yarayan tahta silindir. 5. Yüzüklerin

çapını ölçmekte kullanılan kesik koni biçimindeki alet.

malafat, [İt. malafatta] is. 1. {ağız} Erkek hayvanın cinsiyet organı. [DS] 2. argo. Erkeklik organı.

malaga, [İsp. malaga (İspanya'da şehir) is. 1. İspanya'da Malaga dolaylarında üretilmiş bir tür likör şarabı. 2. Kurusu çerez olarak yenilen iri taneli misket üzümü.

malag, [bala-k > malak] {ağız} is. Buzağı. [DS]

malagi, [malagi] {ağız} is. Mısır unu. [DS]

malagma, [Yun. malagma] {ağız} is. → malama. [DS]

malağa, [? malağa] {ağız} is. Kelepçe. [DS]

malağma, [Yun. malagma مالاغمة] is. 1. {eAT} Dövmüş, fakat samanından henüz ayrılmamış tahıl. 2. {ağız} → malama¹. [DS]

malağra, [Yun. malagma] is. {ağız} Kalburla elenecek toprak ve samandan ayrılmış tahıl. [DS]

malah, [malak] {ağız} is. 1. Manda yavrusu. 2. Domuz burnu. [DS]

malahma, [İt. malaria] {ağız} is. Sıtma. [DS]

malahter, [? malahter] {ağız} is. Meş'ale. [DS]

malak¹, -ğı [bala-k (çocuk; yavrucuk) > malak] is. 1. Manda yavrusu. {ağız} (aynı) [DS] 2. argo. Aptal; sersem; beceriksiz; salak. . 3. {ağız} Buzağı. [DS] 4. {ağız} Tavşan yavrusu. [DS] 5. {ağız} Ayı yavrusu. [DS] 6. {ağız} Domuz yavrusu. [DS] ☞ **malak ardi**, {ağız} Sürünün ardından giderek yeni doğmuş kuzu ve oğlakları toplayan çoban. || **malakları çevirmek**, {ağız} İş yapabilir olmak. [DS]

malak², [? malak] {ağız} is. Pantolon veya donun paçaları. [DS]

malak³, [? malak] {ağız} is. Köşe; aç. [DS]

malak⁴, [? malak] {ağız} is. Çocuk oyunlarında kazanma sayısı; kama. [DS] ☞ **malak atmak**, {ağız} Oyunda sayı kazanmak; kama yapmak. [DS]

malak⁵, [? malak] {ağız} is. → malak aş. [DS] ☞ **malak aş**, {ağız} Buğday ya da mısır ununu kaynar suya dökerek pişirmek suretiyle yapılan ve çorba veya pekmezle yenilen bir tür yemek; kaçamak; malak hamuru; malay. [DS] || **malak malak yemek**, {ağız} Büyük lokmalarla yemek. [DS]

malak⁶, [? malak] {ağız} is. 1. Yüz. 2. Çene; alt dudak. 3. Burun deliklerinin yanındaki etli kısım. 4. Domuzun azı dişleri. [DS] ☞ **malağımı eğmek**, Suratını asmak.

malak⁷, [? malak] {ağız} is. 1. Killi toprak. 2. Çamur. 3. Dere. [DS]

malak⁸, [Ar. miğlāk => malak] {ağız} is. 1. Eğri demir. 2. Kapıları kapamak için arkalarına konulan ağaç çengel. [DS]

malak⁹, [? malak] {ağız} sf. 1. (Kişi için) şişman; gürbüz. 2. Beceriksiz. [DS]

malaka¹, [? malaka] {ağız} is. Erkeklik organı. [DS]

malaka², [ʔ malaka] {ağız} is. Oyun; düzen; hile. [DS]

malaka³, [malaka] {ağız} sf. **1.** Karşılıksız, parasız ve emeksiz elde edilen. **2.** Kelepir. **3.** is. Yağma. [DS] **♣ malakaya konmak**, {ağız} Bir şeyi parasız, emeksiz ve karşılıksız elde etmek. [DS]

malakacı, [malaka-cı] {ağız} sf. Bir şeyi emeksiz, parasız ve karşılıksız elde etmeyi seven. [DS]

malakâri, [Far. mâle (mala) + kerden (yapmak) > mālakârî ملاكارى] {OsT} is. Çoğunlukla bina içlerinde alçıdan yapılmış kabartma süslere verilen ad.

malakelam, [Ar. mā-lā-ke-lām مالا كلام] (ma:lâ:ke-lâ:m) {OsT} sf. Diyecek yok; söylenecek söz yok.

malakit, [Yun. malakhitês > Fr. malachite] is. min. Mücevhercilikte kullanılan parlak yeşil renkli doğal bazik bakır karbonat; bakır taşı. **♣ malakit yeşili**, kim. Benzaldehit ve dimetilanilinden elde edilen trifenilmetan yapısındaki boyar madde.

malaklama, [malak-la-ma] is. Malaklamak eylemi.

malaklamak¹, [malak-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Karıştırmak. **2.** Toprağı suyla karıştırarak çamur yapmak. [DS]

malaklamak², [malak-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Dişi manda için) yavrulamak; malak doğurmak. [DS]

malaklamak³, [malak⁸-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kapıyı sürgülemek. [DS]

malaklamak⁴, [malak-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] (Domuz için) insana saldıracak ısırarak ısırarak. [DS]

malaklamak⁵, [malak-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Çabalamak; uğraşmak; didinmek. [DS]

malaklamak⁶, [malak-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Çocuk için) emeklemek. [DS]

malaklamak⁷, [malak-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Oyunda yenmek. [DS]

malakof, [Rus. malahov (Sivastopol yakınlarında bir müstahkem mevki)] is. Arka tarafı kabarık uzun etek.

malalama, [mala-la-ma] is. Malalamak eylemi.

malalamak¹, [mala-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Yeni çimentolanmış veya sıvanmış bir yüzeyi mala ile düzeltmek; mala sürmek.

malalamak², [mala-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Övücü sözlerle kandırmaya çalışmak. [DS]

malama¹, [ʔ malama] is. Katran, yağ vb. sürmek için kullanılan ucu bezli sopa.

malama², [Yun. malagma] {ağız} is. **1.** Karışım. **2.** Dövülmüş fakat henüz taneleri samandan ayrılmamış harman yığını. **3.** Dövenle sürülmek için harmandan yere serilmiş başaklı ekin sapları. [DS]

malama³, [Yun. malagma] {ağız} is. Çimento ve diğer malzemelerden su katılarak yapılmış bulamaç. [DS]

malamağ, [Yun. malagma] {ağız} is. → malama². [DS]

malamak, [mala-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Suçunu gizlemek. [DS]

malaman, [Yun. malagma] {ağız} is. → malama². [DS]

malamar, [Yun. palamarin => palamar] {ağız} is. Kalın urgan. [DS]

malamat, [Ar. melâmet ملامت => malamât] {ağız} is.

1. Açlık; kıtlık. **2.** Sıkıntı; üzüntü; güçlük. **3.** Bozgun; utanç verici durum. **4.** Ezgin; dağınık. **5.** sf. (Kişi için) alçak; aşağılık. **6.** (İş için) kötü; bulaşık. **7.** Kirli; pis. [DS] **♣ malamât etmek**, {ağız} **1.** Eziyet çektirmek. **2.** Birinin ayıbını, suçunu açığa vurarak mahcup etmek. **3.** Alay etmek. **4.** İş kökünden yok etmek; bozmak. **5.** Bulunduğu yeri, üstünü başını kirletmek. [DS]|| **malamat olmak**, {ağız} Kınanacak durumda olmak. [DS]

malamatlık, [malamat-lık / malamât-lık] {ağız} is. **1.** Kötülük. **2.** Ayıplanacak, kınanacak durum. **3.** Pişmanlık. [DS]

malamga, [Yun. malağma => malamga] {ağız} is. → malama². [DS]

malamınç, [mala + mınç] sf. Ezilme. **♣ malamınç olmak**, {ağız} (Erik, armut, kiraz vb. meyveler için) çok olgunluk nedeniyle ezilmek. [DS]

malanga, [Yun. malagma] {ağız} is. Koşu atlarına yedirilen arpa ve saman karışımı yem; malama. [DS]

malanihaye, [Ar. mā-lā-nihāye مالانهايه] (ma:lâ:niha:ye) {OsT} sf. Sonsuz; uçsuz.

malapa, [ʔ malapa] is. Yüzük için parmak üzerinden ölçü almakta kullanılan milimetrelere ayrılmış ve numaralanmış yüzük takımı.

malarya, [İt. malaria] (mala'rya) is. tıp. Sıtma.

malasi, [Yun. malakia] is. **1.** Uyarıcı yemeklere karşı duyulan marazi istek; iştah sapkısı. **2.** tıp. Bazı sert dokularda görülen yumuşama durumu; kemik yumuşaması.

malas¹, [mal+aş(ı) ʔ] {ağız} is. Lapa. [DS]

malas², [ʔ malaş] {ağız} sf. Üstü başı pislik içinde olan. [DS]

malas³, [ʔ malaş] {ağız} is. **1.** Mavi benekli bir cins karga. **2.** Beyaz ve kırmızı benekli, çok kılçıklı bir tür balık. [DS]

malaşa, [Yun. malákhī [Tietze] => malaşa] {ağız} is. Ebegümeçi. [DS]

malaşmak, [may-la-ş-mak / mala-ş-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Gelişigüzel, terbiyesizce oturmak; mayışmak. [DS]

ma'lat, [Ar. ma'lât معلات] (ma-lâ:t) {OsT} is. **1.** Yüksek fikir; derin anlamlı görüş. **2.** Şeref; ululuk.

malata, [ʔ malata / malatka] {ağız} is. Söğüt dalından yapılan çamaşır sepeti. [DS]

- malatka**, [? malatka / malata] {ağız} is. → malata. [DS]
- malatora**, [? malatora / malatura / meletüre] {ağız} is. Bir tür rezene; arapsaçı, (*Foeniculum vulgare*). [DS]
- malay**¹, [? malay / malak] {ağız} is. **1.** Mısır ekmeği. **2.** Mısır ununun kaynar suda pişirilmesi ile yapılan, çorba veya pekmeze yenilen hamur yemeği. [DS]
- malay**², [Kır. / Kaz. mal (zenginlik) > mal-ay] is. Hizmetçi.
- malaya'ni**, [Ar. mā-lā-ya'nī مالايعنى] (*ma:lā:ya:ni:*) {OsT} sf. Anlamsız; yararsız; boş; saçma.
- malaya'niyat**, [Ar. mā-lā-ya'niyāt مالايعنيات] (*ma:-lā:ya:ni:ya:t*) {OsT} is. Anlamsız, boş, yararsız şeyler.
- malayutak**, [Ar. mā-lā-yuṭāk مالايطق] (*ma:lā:yuta:k*) {OsT} sf. Dayanılmaz; takat getirilmez.
- malaz**¹, [? malaz] {ağız} is. **1.** Sürülmemiş, ot bürümüş tarla. **2.** Su basan toprak; su altında kalan, su basmış tarla. **3.** Sulak yer. **4.** Bataklık, sazlık yer. **5.** Çoraklığı nedeniyle ekilemeyen boş arazi. **6.** Killi toprak. [DS]
- malaz**², [Fr. mélasse => melâs] {ağız} is. Hayvanlara yedirilen kuru ot. [DS]
- malaz**³, [Yun. molos] {ağız} is. **1.** Küçük taş kırıntıları; moloz. **2.** Süprüntü; artık. [DS]
- malaza**, [? malaza] {ağız} is. Bademcik. [DS]
- malazır**, [? malazır / malhazır / melezir / melhezir] {ağız} is. Kapaklı bakır sahan; küçük sahan. [DS]
- malazma**, [? malazma] {ağız} is. Seyrek dokunmuş balık ağı. [DS]
- malbaş**, [mal + baş] {ağız} sf. Anlayışsız; kalın kafalı. [DS]
- malca**, [mal-ca] (*ma'lca*) zf. Mal bakımından; servet ve para yönünden; mal olarak.
- malç**, [malç (*yans.*)] {ağız} sf. Ezik. [DS] ☞ {ağız} **malç olmak**, *Ezilmek*. [DS]
- malçak**, [maç / malç (*yans.*) > malç-ak] ünl. Bir şey yerken veya sakız çiğnerken ağızdan çıkan ses; ağız şapırtısı sesi. ☞ **malçak malçak**, {ağız} Üzümler, incir, vb. yemişleri ağız şapırdatarak yemek. [DS]
- malçıldamak**, [malç (*yans.*) > malç-ıl-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] Yemek yerken ağız şapırdatmak. [DS]
- maldan**, [? maldan] {ağız} is. **1.** Ağaçlarla çevrilmiş bağ. **2.** Karşılıklı kenar uzunlukları aynı olan tarla. **3.** Eğik ve dar yerlerde toprağı genişletmek için yapılan setler; teras. [DS]
- maldar**¹, [Ar. māl + Far. -dār (tutan) مالدار] (*ma:l-da:r*) {OsT} sf. **1.** Mal tutan; zengin. **2.** {ağız} Medrese hocası; din adamı.
- maldar**², [? maldar / maldır] {ağız} is. → maldır. [DS]
- maldari**, [Ar. māl + Far. -dār-ī مالداری] (*ma:l-da:ri:*) {OsT} is. Zenginlik.
- maldır**, [? maldır / maldar] {ağız} is. Medrese hocası; din adamı. [DS]
- male**¹, [Far. mâle ماله] (*ma:le*) {OsT} is. Mala. ☞ **mâle-kârî**, {OsT} Alçıdan yapılmış kabartma süs.
- male**², [Ar. maḥalle => mâle] (*ma:le*) {ağız} is. Mahalle. [DS]
- male**³, [? male] {ağız} is. Yaban domuzunun yattığı yer. [DS]
- ma'lef**, [Ar. 'alef > ma'lef معلف] (*ma-lef*) {OsT} is. Hayvan yemi konan yer; samanlık.
- ma'lem**, [Ar. ma'lem معلم] (*ma-lem*) {OsT} is. İz; eser; nişan.
- malemne**, [? malemne] {ağız} is. Sepicilikte, aralarına dövülmüş mazı serpilmiş derileri üst üste koyarak terbiye etme işlemi; sepi. [DS]
- malemyekûn**, [Ar. mā-lem-yekûn مالم يكن] (*ma:lem-yekû:n*) {OsT} zf. Sözdən ibaret.
- malen**, [Ar. māl > mâlen مالا] (*ma:'len*) {OsT} zf. Mal olarak; mal bakımından. ☞ **malen sorumluluk**, *Gerçek ve tüzel kişilerin hizmetinde bulunan kişiler, dikkatsizlik, acemilik, kanun, talimat ve emirlerle uymama sonucu ölüme veya sağlığın zarara uğramasına sebep olurlarsa, hizmetini gördükleri kişi tarafından maddî tazminat ödeme sorumluluğu.* || **malen sorumlu kişi**, *Emrinde çalıştırdığı kişinin sebep olduğu zarar sebebiyle sorumlu olan kişi.*
- malez**, [? malez] {ağız} is. **1.** Şırayla undan yapılmış üzüm bulamacı; pestil hamuru. **2.** Mısır unundan yapılan bir çeşit yemek. **3.** Yal. [DS]
- malezır**, [? malazır] {ağız} is. → malazır. [DS]
- malezim**, [Ar. lüzüm > mâlezim / mâlezime مالزم / مالزمه] (*ma:lezim*) {OsT} is. Gerekli olan malzeme, eşya.
- malezlemek**, [Ar. maraž => malez-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Gücü kalmamak; güçten düşmek; zayıflamak; farılamak. [DS]
- malgama**, [Ar. el-mecma'a (erime) > Lat. amalgalma] is. kim. Cıvanın başka metallere yaptığı alaşım.
- malgamalama**, [malgama-la-ma] is. Malgamalamak eylemi; malgama hazırlama.
- malgamalamak**, [malgama-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Malgama yapmak; cıvalı birleşik yapmak; malgama hazırlamak.
- malgata**, [? malgata] {ağız} is. Gürültü patırtı. [DS]
- malgaz**, [Yun. mazhali => mazgal > malgaz] {ağız} is. Ocak kenarlarına yapılan, içine kibrit, çıra vb. koymaya yarayan küçük gözler. [DS]

malgelini, [mal+gelini ?] {ağız} *is.* Gelincik denilen hayvan. [DS]

malgun, [? malgun] {ağız} *sf.* Kötü. [DS]

malguna, [? malguna] {eT} *is.* Ilgın ağacına benzer bir ağaç. [DLT]

malğama, [Yun. malagma] {ağız} *is.* 1. Harmanda dövüldükten sonra henüz savrulmamış, tane ve saman karışımı. 2. Killi topraklarda yağmurdan sonra meydana gelen yapışkan çamur. [DS]

malha, [? malha] {ağız} *is.* Süs altını; altın. [DS]

malhamı, [mal+ham-ı] {ağız} *is.* Şubatta ekilen ekin. [DS]

malhazır, [? malhazır / malhazırı / malazır] {ağız} *is.* 1. Tabak. 2. Kapaklı küçük bakır sahan. 3. Çinko tas. [DS]

malhita, [? malhita] {ağız} *is.* 1. Tahıldan yapılan lapa. 2. Kırılmış mercimek. [DS]

malhıtalı, [malhita-lı] {ağız} *sf.* Mercimekli. ☞ **malhıtalı aş**, {ağız} *Mercimek pılavı.* [DS]|| **malhıtalı köfte**, {ağız} *Kırmızı mercimek köftesi.* [DS]

malhoş, [Ar. māl + Far. hōş] {ağız} *sf.* 1. Karışık. 2. Bitkin. ☞ **malhoş olmak**, 1. Birbirine karışmak. 2. Çok yorulmak.

-malı¹, [-malı / -meli] *çek. e.* Gerekliklik kipinin çekiminde kullanılan ek. Eylemin yapılması gerektiğini ifade eder. Vurgu *-me* hecesindedir: *gitmeliyim, okumalısın, barışmalı, yazmalıyız, sürmelisiniz, bilmeliler.*

-malı², [-ma-lı / me-li] *yap. e.* Fiilden isim türeten ek. Master eki olan *-me* ile isimden sıfat yapan *-li* ekinin birleşip kaynaşmasından meydana gelmiştir. Vurgu *-li* hecesindedir. Fiile ilgili bir özelliği bulunduran kavramı katarak sıfatlar yapar: *kurutmalı (çamaşır makinesi), seçmeli (ders), uzatmalı (sevgili), üflemeleli (çalgılar).*

malı taşı, [? malı + taş-ı] *is. t. dnz.* Bazı küçük teknelerde çapa yerine kullanılan ipe bağlı ağır taş.

malıç, [Ar. maḥluc مخلوج => maḥliç / mağlıç / malıç] (*ma:lıç*) {ağız} *is.* Pamuk. [DS]

malık, **-ğ** [? malık] {ağız} *is.* 1. Boyunduruk kayışına geçirilen ağaç çivi. 2. İnce çam ağacı. 3. Odun parçası. 4. Çarık dikmekte kullanılan ağaç biz. 5. Ağaç çivi. [DS]

malıma, [Yun. malagma => malıma / malama] {ağız} *is.* → malama. [DS]

malıma, [Far. māle => malıma] {ağız} *is.* Kerpiç kâhplarının üstünü düzletmekte kullanılan büyük mala. DS

malımsımak, [mal-ım-sı-mak / mal-ımsa-mak] {ağız} *gçl. f. [-r]* Başkasının malını benimsemek. [DS]

malız, [? malız] {ağız} *is.* Lapa. [DS] ☞ **malız olmak**, {ağız} *(Yemek için) lapa olmak.* [DS]

malı¹, [Ar. māl > mālī مالی] (*ma:li:*) {OsT} *sf.* 1. Mal ile ilgili olan; para ile ilgili olan. 2. Maliyeye iliş-

kin; maliye ile ilgili olan. 3. Özel veya kamusal mal varlıklarının yönetilmesine ve sermaye piyasasında yapılan uzun vadeli işlemlere ilişkin olan. ☞ **mali analist**, *Bir banka veya yatırım kuruluşunda taşınır değerlerle yatırım projelerinin seçimini ve verimlilik durumlarını inceleyen uzman kişi.*|| **mali belge**, *Kredi açılışını göstermek için çıkarılan ve ikrazcı bankaya finansman yenilemesi yapmayı sağlayan senet.*|| **mali bilanço**, *Mali yasaların koyduğu kural ve yaptırımlar esas alınarak düzenlenen bilanço.*|| **mali bunalım**, *Bir işletmenin ödeme gücüne düşmesi; kredi alabilme olanaklarını yitirmesi.*|| **mali cebir**, *Para ile ilgili işlemleri esas alan matematik dalı.*|| **mali cizye**, *Haraca bağlanmış ülkeler halkının veya azınlıkların Osmanlı hükümetine verdikleri ve bayındırlık işleri ile asker ve memurların ücretlerine harcanan para.*|| **mali durum**, *Bir kimsenin veya şirketin belli bir anda gereksinimleri karşılığı elinde bulunan parasal kaynaklar; bir kimsenin, bir topluluğun bütçesi.*|| **mali işlemler**, *Para piyasası tarafından ticarî ve sınai kuruluşlara öz sermaye veya vadeli krediler verilmesine yarayan işlemler.*|| **mali kaza**, *Vergi anlaşmazlıklarını çözümlenmek amacıyla uygulanan yargı sistemi.*|| **mali kesim**, *Bir ekonomide, iktisadî faaliyetlerin finansmanında rol oynayan tüm kurumların içinde yer aldığı kesim.*|| **mali kriz**, *Bir işletmenin kredi alabilme, kaynak kullanabilme imkânlarını yitirerek ödeme gücüne düşmesi.*|| **mali sektör**, *Bir ekonomide, iktisadî faaliyetlerin finansmanında rol oynayan tüm kurumların içinde yer aldığı kesim.*|| **mali senet**, *Kredi açılışını göstermek için çıkarılan ve ikrazcı bankaya finansman yenilemesi yapmayı sağlayan senet.*|| **mali taahhütler**, *Bir ülkenin, yabancıların elinde veya yurt dışında bulunan ve o ülke merkez bankasının talep olduğu zaman başka dövizlere çevrilmesini karşılamak zorunda olduğu dövizlerin tutarı.*|| **mali yatırım**, *Belirli bir dönemde, bir ülkedeki kişilerin tahvil, hisse senedi gibi taşınır ve bina, arazi gibi taşınmaz mallara yaptıkları harcamaların toplam değeri.*|| **mali yıl**, *Devlet tahsil ve harcamaları için esas alınan on iki aylık süre.*

malı², [Far. mālī مالی] (*ma:li:*) {OsT} *sf.* 1. Bir şeyle dolmuş bulunan; dolu. 2. Çok fazla; pek çok.

malı³, [? mali] {ağız} *is.* Aşık kemiğinin çıkıntıları daha silik olan yüzeyi. [DS]

malı⁴, [? mali] {ağız} *is.* Çok yumuşak yün ipliği. [DS]

malide, [Far. māliden (sürmek) > mālīde مالیده] (*ma:līde*) {OsT} *sf.* (Birleşik sıfat yapımında) süren; sürülmüş.

malih, [Ar. mālīh مالیح] (*ma:lih*) {OsT} *sf.* Tuzlu.

malihulya, [Yun. melas (kara) + khole (safra) > me-

lankolia>Ar. mālīhulyā [مالِيخِيَا] (*ma:li:hulya*) {OsT} is. 1. Karasevda. 2. Kuruntu.

malik¹, [Ar. mülk > mālīk مالِك] (*ma:lik*) {OsT} is. 1. Sahip; iye. 2. huk. Taşınır veya taşınmaz bir mal üzerinde mülkiyet hakkı bulunan kişi. 3. isl. öz. is. Yedi cehennem ve zebanilerin yöneticisi olan melek; cehennem kapıcısı. ☞ **malik olmak**, 1. Bir şeye sahip olma hakkını elinde bulundurmak ve onu elde etmek. 2. (Kendisi için) yaptıklarının farkında olmak.

malik², [Lat. malum (*elme*) > Fr. malique] *sf.* (Asit için) elmada ve birçok asitli meyvede serbest veya tuz olarak bulunan, formülü HOCO-CH₂-CHOH-CO₂H olan diasit alkol.

malikâne, [Ar. mālīk + Far. -āne مالِكَانَة] (*ma:likā:ne*) {OsT} is. 1. Büyük ve gösterişli köşk; yurtluk. 2. Eskiden, bir kimseye gelirinden hayatı boyunca faydalanmak fakat satmamak ve miras bırakmamak şartıyla verilen, tasarrufu kendisine, mülkiyeti devlete ait beylik arazi; tımar; zemat.

malike, [Ar. mālīk > mālīke مالِكَة] (*ma:like*) {OsT} is. Bir taşınmaz veya taşınır malın sahibi olan kadın.

Malikî, [Ar. mālīk (*Mālīk bin Enes*) > mālīkī مالِكِي] (*ma:liki:*) {OsT} is. İslam fıkıh bilginlerinden (8. yy) İmam Malik bin Enes'in görüşleri doğrultusunda gelişen Malikî mezhebinden olan kimse.

Malikîler, [mālīki-ler] (*ma:liki:ler*) is. Malikî mezhebinden olan kimseler.

Malikîlik, -ği [mālīki-lik] (*ma:liki:lik*) is. İslam fıkıh bilginlerinden (8. yy) İmam Malik bin Enes'in görüşleri doğrultusunda gelişen ve dört Sünni mezhepten biri.

malikiyet, [Ar. mülk > mālīk > mālīkiyyet مالِكِيَّة] (*ma:likiyet*) {OsT} is. Bir şeye sahip olma durumu; malik olma durumu.

malış, [Far. mālīden (*sürmek*) > mālīş مالِش] (*ma:liš*) {OsT} is. Sürme; sürme; ovuşturma. ☞ **mālīş-ger**, {OsT} *Ovucu; tellak.*

maliyat, [Ar. mālīyāt ماليات] (*ma:liya:t*) {OsT} is. 1. Maliye ile ilgili işler. 2. Maliye bilgisi.

maliye, [Ar. māl > mālīyye مَالِيَّة] (*ma:liye*) {OsT} is. 1. Ekonomik alanda kamu yönetimiyle ilgili gelir ve giderlerin ve bunlarla ilgili düzenlemelerin tümü. 2. Konusu bu düzenlemeler olan bilim dalı. 3. *gnşl.* Devletin gelir ve giderlerini düzenleyen daire; Maliye Bakanlığı. 4. *as.* Silahlı kuvvetlerde, maliye ve bütçe hizmetlerini yürütmekle görevli hizmet sınıfı. 5. İmparatorluk döneminde, bütçe gelirlerini toplayan, devlet parasını muhafaza eden, gerektiğinde kaynak bulan, giderlerin gereken yerde ve zamanında ödenmesini sağlayan kamu kuruluşu. ☞ **Maliye Bakanlığı**, *Devletin genel ekonomik politi-*

kasına uygun olarak giderleri karşılayacak gelir kaynaklarını bulmak, gelirleri toplamak, yapılan harcamaların ödemesini yapmak, devlet mallarını yönetmek, devlet hesaplarına ait kayıtları tutmak, para, kredi ve diğer türlü borçlanmalarla ilgili işleri yürütmek, gerektiğinde hazinayı temsil etmek, uluslar arası ekonomik ilişkilerde yabancı kuruluş ve devletlerle bağlantı sağlamak üzere kurulmuş en üst seviyede devlet kuruluşu.|| **maliye hukuku**, *Devlet mallarının yasal durumlarını düzenleyen yönetim hukuku dalı.*|| **maliye kalemi**, {OsT} *İmparatorluk döneminde, devlet harcamalarına ilişkin "malî kanun ve nizamname" anlamına gelen buyrukların kayıtlarının tutulduğu daire.*|| **maliye mahkemesi**, *İmparatorluk döneminde maliye kurumu ile halk arasındaki uyuşmazlıkları çözümlen kuruluş.*|| **Maliye Nezareti**, {OsT} *İmparatorluk döneminde, bugünkü Maliye Bakanlığının görevini yürütmek üzere 2. Mahmut tarafından batı örneklerine göre kurulmuş devlet dairesi; Maliye Bakanlığı.*|| **maliye politikası**, *Devletin, gerçekleştirmek istediği ekonomik ve sosyal hedeflere ilişkin bütçe ve kamu kredilerinin uygulanma biçimi.*

maliyeci, [maliye-ci] (*ma:liyeci*) is. Maliye idaresinde çalışan veya mali konularda uzmanlaşmış kimse.

maliyecilik, -ği [maliye-ci-lik] (*ma:liyecilik*) is. 1. Devletin mali işleri. 2. Maliyecinin işi ve görevi.

maliyet, [Ar. mālīyyet مَالِيَّة] (*ma:liyet*) {OsT} is. 1. Bir şeyin üretimi için yapılan harcamaların tümü; üretim ve dağıtımın yol açtığı giderlerin tümü. 2. Bir şeyin parasal değeri; fiyat; bedel. 3. Bir işin, davranışın veya kazancın kötü sonucu. ☞ **maliyet analizi**, 1. Bir ürünün maliyetini oluşturan her ögenin ayrı ayrı incelenmesi işlemi. 2. Bir ürünün maliyetini kontrol altında tutabilmek için maliyete katılan öğelerin incelenmesi.|| **maliyet enflasyonu**, *Üretimdeki maliyet artışlarının fiyatlar üzerine yansımaları sebebiyle meydana gelen ve giderek artan enflasyon.*|| **maliyet fiyatı**, *Bir ürünün üretim, dağıtım vb. dönemleri dikkate alındığında, o döneme kadar yapılan tüm giderlerin toplamı olan değeri.*|| **maliyet minimizasyonu**, *Belli bir üretim aşamasını en az harcama ile gerçekleştirecek giderler bileşkesini bulma yöntemi; maliyeti en azda tutuş bileşkesi.*|| **maliyet muhasebesi**, *Bir işletmede üretilen ürün veya verilen hizmetin maliyet değerinin saptanması, işletme giderlerinin kontrolü ve satış fiyatının belirlenmesini konu edinen muhasebe dalı.*

maliyun, [Ar. mālī > mālīyyūn مَالِيُون] (*ma:liyu:n*) {OsT} is. Maliyeciler.

malizme, [Ar. mālīzme مَالِزْمَة] (*ma:lizme*) {OsT} is. Yirmi sayfadan oluşan kitapçık; cüz; broşür.

malkadın, [mal +kadın] {ağız} is. → mal kadın. [DS]
Malkar, [malkar / balkar] is. **1.** Türk soyundan, Kuzey Kafkasya'da Kabarday-Balkar Cumhuriyetinde yaşayan bir halka verilen ad; Balkar. **2.** Bu halktan olan kimse.
Malkarca, [malkar-ca] is. Balkarların konuştuğu Türkçe.
malkat, [? malkat] {ağız} is. Cımbız. [DS]
malkıran, [Ar. māl + T. kır-an] {ağız} is. Sığır vebasısı. [DS]
malkoç, [Ar. māl + T. koç] {OsT} is. İmparatorluk döneminde Akıncılar Ocağının komutanına verilen isim.
mallanma, [mal-la-n-ma] is. Mallanmak eylemi veya durumu.
mallanmak, [mal-la-n-mak] gçl. f. [-ır] **1.** Bir şeyi kendine mal etmek; sahip çıkmak; sahiplenmek. **2.** dönşl. Mal mülk sahibi olmak; zengin olmak; zenginleşmek. **3.** Büyük baş hayvan satın almak; büyük baş hayvan edinmek.
malle¹, [Ar. mevlānā > monlā / mollā] {ağız} is. **1.** İmam. **2.** Molla. [DS]
malle², [? malle] {ağız} is. Zeytinyağı, sirke gibi sıvıların dibe çöken tortusu. [DS]
malmaş, [? malmaş] {ağız} sf. **1.** Sersem. **2.** Kılıksız; uyuşuk; sünepe. [DS]
malmeki, [? malmeki] {ağız} is. Bir tür büyük sincap. [DS]
malmuç, -cu [? malmuç] {ağız} is. Büyük bir taş üzerine dikilen kukayı atılan taşla düşürmeye çalışarak oynanan bir çocuk oyunu. [DS]
maloz¹, [Yun. molos => moloz] {ağız} sf. **1.** (Kişi için) işe yaramayan. **2.** is. Küçük taş kırıntıları; moloz. [DS]
maloz², [Rus. melúz [Tietze] => melas] {ağız} is. Yeni doğuran hayvanlara verilen mısır unu çorbası. [DS]
malpiki, [İt. Marcello Malpighi (anatomi bilgini)] is. biy. Marcello Malpighi tarafından mikroskop kullanılarak bulunan çeşitli anatomik yapıların adı. ☞ **malpiki boruları**, zool. Böceklerin boşaltım sistemi. || **malpiki cisimcikleri**, anat. Dalak atardamarları boyunca yer alan küçük lenf doku halkaları. || **malpiki piramitleri**, anat. Böbrek yumakçıkları. || **malpiki tabakası**, anat. Üst derinin doğurgan olan en alt tabakası.
malısınmak, [mal-sı-n-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] → malısınmak. [DS]
malt¹, [İng. malt] is. Bira yapmak üzere çimlendirildikten sonra kökleri ve filizleri ayıklanmış ve kavrulmuş arpa. ☞ **malt fabrikası**, Arpadan malt üretilen fabrika. || **malt küspesi**, Hayvan yemi olarak kullanılan kavrulmuş malt filiz ve kökleri. || **malt şekeri**, Maltoz.
malt², [Fr. malthe] is. Petrol içinde bulunan, yapış-

kanlığı ve yumuşaklığı ile ayırt edilebilen bir tür bitüm.

malta¹, [İt. Malta (Akdeniz'de bir ada) is. Kolayca kesilip yontulabilen bir tür yumuşak taş; Malta taşı. ☞ **Malta eriği**, bot. **1.** Gülgillerden, büyük ve pürüzsüz yapraklı, ilkbahar sonlarında buruk tatlı meyveleri olan bir ağaççık; yeni dünya, (Eriobotrya japonica). **2.** Bu ağacın meyve olarak yenilen kalın sarı kabuklu ve beyaz etli meyvesi. || **Malta eşeği**, Oldukça yüksek cıdağlı, ince yapılı, siyah ve kahverengi bir eşek ırkı. || **Malta humması**, tıp. Keçi ve koyun sütü ile insana geçen, ateş ve titreme, terleme, halsizlik ve ağrı ile kendini belli eden bulaşıcı mikrobik bir hastalık; Akdeniz humması, (Brucellosis). || **Malta köpeği**, zool. Boyuna göre uzun gövdeli, yumuşak ve uzun tüylü, beyaz renkli bir süs köpeği cinsi. || **Malta palamudu**, zool. Sıcak ve ılık denizlerin derinliklerinde yaşayan, sürü oluşturan küçük balıklarla beslenen, sırtında enlemesine birkaç tane mavi şerit bulunan, palamuda benzer, mavimsi gri kemikli balık; kılavuz balığı, (Neucrates ductor). || **Malta taşı**, Malta adasında çıkarılan, kolay işlenebilen, boşluklu, sarımsı renkli killi kum taşı.

malta², [? malta] {ağız} is. Yaşantısı toplum değerleri ve ahlak kuralları ile bağdaşmayan kadın; kötü kadın. [DS]

maltak¹, -ğı [? maltak] {ağız} is. Minder; şilte. [DS]

maltak², -ğı [? maltak] {ağız} is. **1.** Kuzunun boynuna takılan tasma. **2.** Çoban köpeğinin boynuna takılan mahmuzlu tasma. [DS]

Maltalı, [malta-lı] sf. Malta adası halkından veya bu halkın soyundan olan; Maltız.

maltaz, [Fr. maltase] is. kim. Bira mayasında, tükürükte, pankreas ve bağırsak öz suyunda bulunan maltoz ve sakkaroz moleküllerinin glikoz moleküllerine dönüşmesinde katalizörlük yapan enzim.

Malthusçu, [Thomas Robert Malthus (İngiliz iktisat bilgini) > malthus-çu] (maltusçu) is. Malthus'un nüfus ve ekonomi görüşlerini benimseyen ve savunan kimse.

Malthusçuluk, -ğu [malthus-çu-luk] is. Malthus'un ortaya attığı doğumun isteyerek kontrol altına alınması ve üretimin isteyerek yavaşlatılması esasına dayanan ekonomik görüşlerine verilen ad.

maltız¹, [İt. maltese (Malta ile ilgili)] is. Yemek pişirme, ızgara yapma gibi işlerde kullanılan taşınır, ızgaralı bir tür ocak veya mangal.

Maltız², [İt. maltese (Malta ile ilgili)] is. **1.** Malta adası halkından veya bu halkın soyundan olan kimse; Maltalı. **2.** Malta adasında üretilen veya çıkarılan şey; bu adaya ait olan mal veya malzeme. **3.** argo. Dolandırıcı. ☞ **Maltız keçisi**, zool. Ana yurdu Malta adası olan, bol süt veren, kısa tüylü, küçük yapılı bir keçi türü.

Maltızca, [maltız-ca] *is.* Malta adasında konuşulan, Arapça'nın güney-orta öbeğinden ve Latin alfabesi ile yazılan tek Arapça kökenli dil; Malta dili.

maltlama, [malt-la-ma] *is.* Maltlamak eylemi.

maltlamak, [malt-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* İçine malt koymak; malt eklemek; malt ile işleme tabi tutmak.

maltlanma, [malt-la-n-ma / malt-lan-ma] *is.* Maltlanmak eylemi.

maltlanmak, [malt-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* 1. İçine malt konulmak; malt eklenmek; malt ile işleme tabi tutulmak. 2. *dönşl. f.* Malt sahibi olmak; malt satın almak; malt edinmek.

malto, [? malto] {ağız} *is.* Çok iri bir tür patates. [DS]

maltoz, [Fr. maltose] *is. kim.* Bira fabrikalarında nişastanın tam olmayan hidrolizi sırasında ortaya çıkan, amilazın nişastaya etkimesi ile elde edilen, formülü C₁₂H₂₂O₁₁ olan indirgen diholozit (disakarit); malt şekeri.

-malu, [-malu / -melü] {eAT} *yap. e* Eski Anadolu Türkçesi devresinde ortaya çıkan ve gereklilik ifadesi taşıyan isim fiil eki. Bugünkü “-acak; -mağa layık; -ması gereken” göreviyle kullanılmıştır. “Garip kıssadır ve tuhfe hikâyettir, altun suyıyla yazmalı (yazmağa lâyıık) ve mermere kazmalıdır (kazımağa lâyııktır).” Yedigâr-ı İbni Şerif. ☞ **-malıca olmak**, {eAT} *Hemen hemen -acak hâle gelmek.*|| **-malı etmek**, {eAT} *-acak hâle getirmek.*|| **-malu olmak**, {eAT} *-mak; -mak hâlinde bulunmak; -ır hâle gelmek; -ır hâlde bulunmak; -cak olmak; -mak lazım gelmek; -mağa layık olmak.* “Eğer satmalu olsañ (satacak olsan) benim gibi müşteri eline girmez.” Antername. “Âsitanında yaturdum üstüme geldi habip / Hasta sağalmalı olsa (iyileşecek olsa) kapıya gelir tabip.” Revanî Divanı.

maluh, [? maluh / maluh / maluk] {ağız} *is.* → maluk. [DS]

maluk, -ğü [? maluh / maluh / maluk] {ağız} *is.* 1. Boyunduruk kayışının ucuna takılan ağaç çivi. 2. Çarık dikmeye yarayan ucu sivri ağaç. 3. Ağaç çivi. [DS]

mal'ul, -lü [Ar. 'illet > ma'lül معلول] (ma-lû:l) *sf.* → malul.

malul, -lü [Ar. 'illet > ma'lül معلول] (ma-lû:l) *sf.* 1. Bedence bir sakatlığı bulunan; sakatlanmış; sakat. 2. *is.* Çalışma gücünün en az üçte ikisini yitirmiş işçi. ☞ **malul aylığı**, *İyileşmesi imkânsız bir hastalık veya sakatlık dolayısıyla sigortalı işçiye bağlanan aylık.*|| **malul gazi**, *Savaşta sakatlanarak askerlikten çıkmış kimse; harp malulü.*

mal'lulen, [Ar. ma'lül > ma'lülen معلولاً] (ma-lû:len) {OsT} *zf.* → malulen.

malulen, [Ar. ma'lül > ma'lülen معلولاً] (ma-lû:len)

{OsT} *zf.* Sakatlanmış olarak; sakat biçimde; hasta olarak.

mal'lulün, [Ar. ma'lül > ma'lülün معلولين] (ma-lû:li:n) {OsT} *is.* Sakatlar; hastalar.

mal'luliyet, [Ar. ma'lül > ma'luliyet معلولیت] (ma-lû:liyet) {OsT} *is.* İnsanda hastalık; sakatlık. ☞ **mal'luliyet yardımı**, *Savaşta yaralanan, sakatlanan, uzuvlarını yitiren ve aktif olarak çalışmasına imkân olmayan askerlere veya kanunen bakmakla yükümlü olduğu yakınlarına kanunlar gereği devlet tarafından verilen ödenek.*

malullük, -ğü [malul-lük] (ma:lüllük) *is.* Malul olma durumu; hastalık; sakatlık; maluliyet. ☞ **malullük sigortası**, *İyileşmesi mümkün olmayan bir hastalık veya sakatlık yüzünden sürekli iş göremez durumdaki sigortalıya aylık bağlanmasını sağlayan sigorta işlemi.*

mal'lum, [Ar. 'ilm > ma'lüm / ma'lüme معلوم / معلومه] (ma-lû:m) {OsT} *sf.* → malum.

malum, [Ar. 'ilm > ma'lüm / ma'lüme معلوم / معلومه] (ma:lû:m) {OsT} *sf.* 1. Bilinen; ilgili olan kimselerce bilinen; belli. 2. *dbl.* (Fiil için) öznesi bilinen yüklem; etken. 3. *mat.* Var sayılan. 4. *is.* İlgili olan kimselerce bilinen, belli olan şey, iş, konu vb. 5. *zf.* “Belli; biliniyor; kuşkusuz; evet; tamam; öyle” anlamlarında cevap olarak kullanılır. ☞ **Malum değil!** *Gerçekleşmesi kesin olarak bilinmeyen şeyler için kullanılan şüphe ifadesi.*|| (birine) (bir şey) **malum olmak**, *İçine doğmak; sezgi yoluyla bilmek.*|| **malumu ilam etmek**, *Herkesçe bilinen ve belli olan bir şeyi açıklamaya kalkışmak; bilineni bildirmek.*|| **Malum ya!** “Bilinen, belli olan şeydir; siz de biliyorsunuzdur ya” anlamında kullanılan ifade.

mal'lumat, [Ar. ma'lüm > ma'lümât معلومات] (ma-lû:ma:t) {OsT} *is.* → malumat. ☞ **mal'lümât-dâr**, {OsT} → malumatdar.|| **mal'lümât-ı cüz'iyeye**, {OsT} *Yetersiz bilgi; az bilgi.*|| **mal'lümât-fürüş**, {OsT} → malumatfuruş.|| **mal'lümât-ı külliye**, {OsT} *Yeterli bilgi; tam ve sağlam bilgi.*|| **mal'lümât-ı vâsia**, {OsT} *Geniş ve yeterli bilgi.*|| **mal'lümât-ı zarûriye**, {OsT} *Bilinmesi gerekli olan bilgi; gerek duyulan en az bilgi.*||

malumat, [Ar. ma'lüm > ma'lümât معلومات] (ma:lû:ma:t) {OsT} *is.* 1. Öğrenilen şeylerin tümü; bilinenler; bilgiler. 2. Bir kimse, bir iş, bir konu, bir mesele hakkında alınan haber, bilgi, açıklama gibi bilinen şeyler; bilgi; edinilen bilgi. 3. *fel.* Bilgi. 4. Bilinen şeyler; bilgiler. ☞ **malumat almak**, *Bilgi almak.*|| **malumat edinmek**, *Bilgi edinmek; öğrenmek.*|| **malumatı olmak**, *Bir konu, bir iş veya kimse hakkında bilgisi olmak.*|| **malumat istemek**, *Bir kimse, konu veya iş hakkında öğrenmek istedik-*

lerini bir yerden veya bir kimseden sormak. || **malumat sahibi**, {OsT} Bir konu, iş veya kimse hakkında bilgisi olan kimse. || **malumat vermek**, Bilgi vermek; açıklamada bulunmak.

ma'lumatfuruş, [Ar. ma'lumât + Far. fûrûş {ma-lû:ma:tfuru:ş} {OsT} sf. Bilgi satan; bilgiçlik taslayan; bilgiç.

malumatfuruşluk, -ğü [malumatfuruş-luk] (ma:lû:-ma:tfuruşluk) is. Malumatfuruş olma durumu; bilgiçlik taslama.

malumatlı, [malumat-lı] (ma:lû:ma:tlı) sf. Bir konu, bir iş veya kimse hakkında bilgisi olan; bilgi sahibi olan; bilgili; bilgi edinmiş.

malumatsız, [malumat-sız] (ma:lû:ma:tsiz) sf. Bir konu, bir iş veya kimse hakkında bilgisi olmayan; bilgi sahibi olmayan; bilgisiz; bilgi edinmemiş.

malumattar, [Ar. ma'lumât + Far. -dâr معلوماتدار] (ma:lû:matta:r) {OsT} sf. Bir konu hakkında bilgisi olan; bilgi sahibi; bilgili. ☞ **malumattar etmek**, Bilgi vermek; aydınlatmak.

ma'lume, [Ar. ma'lûm > ma'lûme معلومه] (ma-lû:me) {OsT} sf. **1.** Malumun dişili. **2.** Bilinen; açık; ortada.

ma'lumiye, [Ar. ma'lûm > ma'lûmiyye معلومية] (ma:-lû:miye) {OsT} is. İmparatorluk döneminde padişahlar halife unvanını aldıktan sonra her yıl hac mevsiminde Mekke ve Medine halkına dağıtılmak üzere Sürre alayı ile gönderilen para.

ma'lumiyet, [Ar. ma'lûm > ma'lûmiyyet معلومیت] (ma:lû:miyet) {OsT} is. Bilinen ve belli olan şeyin durumu; bilinme.

malus, [Lat. malus] (ma'lus) is. Elmanın bilimsel adı.

maluz, [Rus. melúz] {ağız} is. Pestil yapımında kullanılan dut suyu ve un karışımı. [DS]

malva, [Lat. malva] (ma'lva) is. Ebegümecinin bilimsel adı.

malya, [? malya] (ma'lya) is. Deniz dibindeki otlara takılmış oltayı kurtarmaya veya deniz dibindeki ip, halat, sicim vb. şeyleri çıkarmaya yarayan dört tırnaklı demir kanca.

malyağma, [Yun. malagma] {ağız} is. → malama. [DS]

malyar, [? malyar / malyer] {ağız} is. **1.** Bir meşe türü. **2.** Ağaçların henüz kabuğu çatlamamış genç dalları. [DS]

malyemez, [mal+ye-mez] {ağız} sf. Cimri. [DS]

malyer, [? malyar / malyer] {ağız} is. → malyar. [DS]

malyon, [Fr. mailon] is. **1.** Küçük halka. **2.** tekst. Dokuma tezgâhlarında gücü tellerine bağlanan ve içinden çözümlenen iplikleri geçirilen küçük halka.

malzeme, [Ar. mā-lezime مالزيمه] (l ince söylenir) {OsT} is. **1.** Gerekli olan şey. **2.** Bir şeyin maddesini

meydana getiren. **3.** Bir şeyin yapımında kullanılan ve insan eliyle meydana getirilmiş katı madde. **4.** Bir fabrikada, bir işletmede, bir hizmette veya bir faaliyette kullanılan araç, gereç ve nesnelerin tümü; gereç; materyal. **5.** Kullanılabilecek, çözümlenebilecek, bilimsel olarak değerlendirilebilecek öğeler bütünü; materyal. **6.** mecaz. Bir eserin yazılmasında yararlanılan bilgi ve kaynakların tümü. **7.** Bir eserde işlenen madde veya resimde kullanılan boya. **8.** İnşaatta kullanılan doğal ve yapma her türlü yapı maddesi.

mam, [? mam] {ağız} is. **1.** Kaydırak oyunu. [DS] **2.** Arka; geri. ☞ **mam mam**, {ağız} Arka arka. [DS]

mama¹, [? mamā] (mama:) {eT} is. Harmanda ortada bulunup diğer öküzlerin etrafında döndüğü öküz. [DLT]

mama², [ma (yans.) > ma+ma] {eT} is. **1.** Kadın. [EUTS] [Gabain] **2.** Büyük anne. [Clauson] **3.** {eAT} Ebe. **4.** {ağız} Hala. [DS]

mama³, [Çoc. d. mama] is. **1.** Çocuk dilinde yiyecek, yemek. **2.** Bebek için hazırlanan veya hazır olarak satılan besleyici maddelerin genel adı; bebek besini.

mama⁴, [Alm. mama / İt. mamma (çoc. d.: anne)] is. argo. Genelev işleten kadın; çaça.

mama⁵, [? mama] {ağız} is. Baş. [DS]

mama⁶, [? mama / mamata] {ağız} sf. Kısa boylu; bodur. [DS]

mamaca, [mama-ca] {ağız} sf. **1.** Beceriksiz; işin kolayını bilmeyen. **2.** Hazır yiyici. [DS]

mamacı, [mama-cı] {ağız} sf. → mamaca². [DS]

mamaç, [mama-ç] {ağız} sf. Şişman. [DS]

mamador, [? mamador / manadura] {ağız} is. Domates. [DS]

ma'mafih, [Ar. ma'-mā-fih مع مافيه] (ma-ma:fih) {OsT} zf. Bununla beraber; buna rağmen; durum böyle iken.

-mamağın, [-ma-ma(k)-ın / -memeğın] {eAT} yap e. -madığını.

mamak¹, -ğı [Yun. mammákhthos => mamak] {ağız} sf. **1.** Anlayışsız; aptal. **2.** Dilsiz. [DS]

mamak², -ğı [? barmak > bamak > mamak] {ağız} is. **1.** Parmak. **2.** Küçük çocukların boynu. **3.** Gül guncası. [DS]

mamak³, -ğı [? mamak] {ağız} is. Kabak. [DS]

mamak⁴, -ğı [mama-k] {ağız} is. Çocuk yemeği; mama. [DS]

mamalanmak, [mama-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Rüşvet almak. [DS]

mamalık, -ğı [mama-lık مامه ليق] {eAT} is. Ebelik.

mamaliga, [Romen. māmăligă] (mamali'ga) is. **1.** Mısır unundan yapılmış peksimet. **2.** Karadeniz ve Balkanlarda yaygın olarak yapılan, mısır unundan hazırlanmış bulamaç pişirildikten sonra ortasında

- açılan çukura konulan tereyağı, peynir veya çökelekle hazırlanmış katıkla yenen bir yemek.
- maman**, [?maman] {ağız} *is.* Bir tür iri armut. [DS]
- mamancika**, [? mamancika] {ağız} *is.* Bez parçalarından yapılmış oyuncak bebek. [DS]
- mamata**, [? mamata / mama] {ağız} *sf.* Kısa boylu; bodur. [DS]
- mamatatik**, -ği [mama+tatik] {ağız} *sf.* Anlayışsız; aptal. [DS]
- mamadır**, [? mamadır] {ağız} *sf.* (Kişi için) söz dinlemeyen; ters. [DS]
- mambalotu**, [bambul+otu] {ağız} *is.* Tarlalarda biten ve yakacak olarak kullanılan bir ot. [DS]
- mambarak**, -ği [? mambarak] {ağız} *is.* Çatıya çıkmak için tavana yapılan küçük kapak. [DS]
- mambırak**, -ği [? mambırak / mambarak] {ağız} *is.* → mambarak. [DS]
- mambaşka**, [ba(m) + ba/şka] {ağız} *sf.* Bambaşka. [DS]
- mambo**, [İsp. mambo] *is.* Belirli bir düzenlemesi olmayan, ancak bacaklardan biri gergin dururken diğeri bükük vaziyette kalça kıvırmaya dayanan Küba kaynaklı bir tür dans.
- mambul**, [bamb (yans.) > bamb-ul] {ağız} *is.* Elma, armut ve ayva çiçeklerinin erkek ve dişi organlarını yiyerek zarar veren bir tür arı. [DS]
- mamektomi**, [Fr. mamectomie] *is. tıp.* Meme bezlerinin kesilip çıkarılması işlemi.
- mamel**, [? mamel] {ağız} *is.* Koltuk değneği. [DS]
- mamelek**, -ği [Ar. mā-melek ماملك (ma:melek) {OsT} *is.* **1.** Bir kimsenin bütün malı mülkü; mal varlığı. **2. argo.** Kadın ve kızda göğüsler.
- mamer**¹, [? mamer / māmer / mamerik] (ma:mer) {ağız} *is.* **1.** Dokuma tezgâhında, boy iplerini germeye yarayan yuvarlak ağaç. **2.** Dokuma tezgâhlarında dokunan bezin sarıldığı yuvarlak ağaç. [DS]
- mamer**², [mermer > mamer / māmer] {ağız} *is.* Mermer. [DS]
- mamerik**, -ği [? mamer / mamerik] {ağız} *is.* → mamer¹. [DS]
- mameza**, [Ar. mā-mezā مامضى (ma'meza:) {OsT} *is.* Geçmiş şey; geçen.
- mami**, [mamı / mama مامى] {eAT} *is.* Ebe.
- mamiş**, [? mamiş / mamit] {ağız} *is.* Kedi yavrusu. [DS]
- mamişlanmak**, [mamiş-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* İyileşmeye yüz tutmak; tavlanmak. [DS]
- mamık**, -ği [? mamık / mamuh / mamuk] {ağız} *is.* **1.** Yaban eriği; dağ eriği. **2.** Bir tür üzüm. [DS]
- mamılık**, -ği [mamı-lık / mama-lık مامى / مامىلق] {eAT} *is.* Ebelik.
- mamır**¹, [Ar. ma'mūr => mamır] {ağız} *sf.* Sağlam. [DS]
- mamır**², [? mamır] {ağız} *sf.* Çişli. [DS]
- mamır**³, [? mamır / mamırı] {ağız} *zf.* **1.** Bütün; temelli; büsbütün. **2.** Hep birlikte. [DS]
- mamırı**, [? mamır / mamırı] {ağız} *zf.* Hep birlikte. [DS]
- mamişik**, -ği [mamiş-ık] {ağız} *is.* Taşlarla oynanan bir tür çocuk oyunu. [DS]
- mamiştan**, [mamiş-tan] {ağız} *is.* Kadınlarla konuşmayı seven erkek. [DS]
- mamiştirmek**, [mamiş-tır-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* Ezmek; kırmak. [DS]
- mamıt**, [? mamıt] {ağız} *sf.* Sersem. [DS]
- mamıza**, [Ar. maḥmūde => mamıza] {ağız} *is.* Mahmude, (*Convolvulus scammonia*). [DS]
- mamiloplasti**, [Fr. maliloplastie] *is. tıp.* Estetik gaye ile meme başının görünüşünü değiştirme işlemi.
- mamir**, [Ar. ma'mūr => mamir] {ağız} *sf.* Sağlam. [DS]
- mamiros**, [? mamiros] {ağız} *is.* Sıcak suda haşlanan hamurdan yapılan tatlı. [DS]
- mammāt**, [? mammāt] {ağız} *is.* Yardımcı. [DS]
- mamografi**, [Fr. mammographie] *is. tıp.* Memelerin doğrudan veya ilaçlı olarak X ışınları ile yapılan radyografik muayenesi.
- mamrak**, -ği [? mambarak / mamrak] {ağız} *is.* → mambarak. [DS]
- mamt**, [? mamt] {ağız} *sf.* Hiç konuşmayan. [DS]
- mamu**¹, [mamū] (mamu:) {eT} *is.* Gerdek gecesi gelinle beraber gönderilen kadın; yenge kadın. [DLT]
- mamu**², [? mamu] {ağız} *zf.* Tümü; tamamı. [DS]
- mamucu**, [mamu-cu] {ağız} *is.* Umacı. [DS]
- mamuh**¹, [? mamuh] {ağız} *sf.* Güzel. [DS]
- mamuh**², [? mamuh / mamuk / mamık] {ağız} *is.* Yaban eriği. [DS]
- mamuk**¹, [Yun. bombuh / Far. penbe => bamuk] {eT} *is.* Pamuk.
- mamuk**², [? mamuh / mamuk / mamık] {ağız} *is.* → mamuh². [DS]
- ma'mul**, -lü [Ar. 'amel > ma'mūl مامول (ma-mu:l) {OsT} *sf.* → mamul. ☞ **ma'mül-ü hasene**, {OsT} *İmparatorluk döneminde, on yedinci yy. sonlarında kullanılan bir tür altın sikke.* || **ma'mulü'n-bih**, {OsT} (Kanun, yönetmelik, emir vb. için) yürürlükte olan; geçerli.
- mamul**, -lü [Ar. 'amel > ma'mūl مامول (ma-mu:l) {OsT} *sf.* **1.** Bir ham maddenin işlenmesi sonucu elde edilmiş olan; üretilmiş olan; imal edilmiş olan; yapılmış olan. **2.** (Bir şeyden) üretilmiş olan. **3. is.** Yapılmış, üretilmiş olan şey; ürün. **4.** İlk işlendiği biçimiyle kullanılan sanayi ürünü.
- ma'mulat**, [Ar. ma'mūl > ma'mūlāt مامولات (ma-mu:lāt) {OsT} *is.* → mamulat. ☞ **mamūlāt-ı dāhiliye**, {OsT} *Ülke sınırları içinde üretilen şeyler.*

mamulat, [Ar. ma'mūl > ma'mūlāt معمولات] (*ma-mu:lā:t*) {OsT} is. Elde, makinede veya fabrikada üretilmiş, yapılmış olan şeyler; yapılmış şeyler; imal edilmiş şeyler.

ma'mur, [Ar. i'mār > ma'mūr معمور] (*ma-mu:r*) {eAT} {OsT} sf. → **mamur**.

mamur, [Ar. i'mār > ma'mūr معمور] (*ma-mu:r*) {eAT} {OsT} sf. **1.** Bayındır; şenlikli. **2.** (Tarla için) işlenmiş, ekilmiş; bakımlı. **3.** (Yer için) insanların oturduğu; meskûn; ahali olan.

mamuraç, -cı [? mamuraç] {ağız} is. Ayı yavrusu. [DS]

ma'mure, [Ar. i'mār > ma'mūr > ma'müre معموره] (*ma-mu:re*) {OsT} is. Bayındır hâle getirilmiş yer; imar edilmiş, mamur yer. ☞ **ma'müre-i derûn**, {OsT} *Gönül şehri; gönül mamurluğu.* || **ma'müre-i dünyâ**, {OsT} *Dünyanın bayındırlığı.* || **ma'müre-i muhabbet**, {OsT} *Sevgi ülkesi.*

ma'muriyet, [Ar. ma'mūr > ma'muriyyet معموريت] (*ma-mu:riyet*) {OsT} is. Bayındır olma durumu; bayındırlık; mamur olma hâli.

mamut¹, -du [Tunguzca. mamut > Rus. mamont] is. zool. Filgillerden, zamanımızdan on bin yıl kadar önce, dördüncü zamanda Avrupa, Asya ve Amerika'nın kuzeyinde yaşamış olan üzeri uzun kıllarla kaplı fosil fil, (*Elephas primigenius*).

mamut², -du [? mamıh / mamut] {ağız} is. Kedi yavrusu. [DS]

mamya, [Ar. bāmiye => mamya / mamye] {ağız} is. Domates. [DS]

mamye, [Ar. bāmiye => bamye / mamye] {ağız} **1.** Bamya. **2.** Domates. [DS]

-man¹, [-ma-n / men] {eAT} çek. e. **1.** -mam. "Esir-i dam-ı aşkın olalı senden vefa görmen (görmem) / Seni her kanda görsem ehl-i derde aşına görmen (görmem)" Fuzulî. **2.** -ım; -yım.

-man², [-man / -men] yap. e. **1.** Fiillerden isim türeten ek. Fiil kökünün belirttiği eylemi uzmanlık derecesinde yapan kişi kavramını katarak iş ve meslek adları yapar: *öğretmen, sayman, uzman, danışman, belletmen*. **2.** Fiil kökünün belirttiği eyleme uğrayan, o niteliği taşıyan kavramında sıfatlar yapar: *şişman, azman, göçmen*. **3.** İsim ve sıfatlardan isim ve sıfat türeten ek. Fazlalık, aşırılık kavramı katarak sıfatlar yapar: *kocaman, azman, küçümen (küçük-men), akman "temiz, beyaz, güzel", yayman (< yay-van)*. **4.** Düşkünlük ve tutkunluk kavramı katarak isimlerden sıfat türetir: *evcimen, göçmen*. **5.** Topluluk kavramı katarak isimlerden isim türetir: *kölemen, Türkmen*. **6.** {eT}. Fiillerden isim türeten ek. [ETY] *tu-man (duman)* **7.** {eT} Küçültme sıfatları türeten ek. [ETY] *ata-man*.

man¹, [Çin. mǎn] {eT} sf. Dolu; dolmuş. [EUTS] ☞

man yaşlıg koy, {eT} *Dört yaşını geçmiş koyun.* [DLT]

man², [mañ] {eT} is. → **mang**. [Clauson]

man³, [Ar. mann] is. Eski bir ağırlık ölçüsü; Türklerin eskiden kullandıkları 1283 gram gelen okka.

man⁴, [? man] {ağız} is. Yüzde oluşan sarı lekeler; çil. [DS]

man⁵, [? man] {ağız} is. Yel değirmeninin tekerleklerine geçirilen demir. [DS]

man⁶, [? man] {ağız} ün. Şaşma bildirir. [DS] ☞ **man man bakmak**, {ağız} *Aptal aptal bakmak.* [DS]

ma'na, [Ar. ma'nā معنى] (*ma-na: n ince söylenir*) {OsT} is. → **mana¹**. ☞ **ma'nā-dār**, {OsT} **1.** Anlamli. **2.** Bir şey demek isteyen.

mana¹, [Ar. ma'nā معنى] (*ma:na: n ince söylenir*) {OsT} is. **1.** Bir şeyin anlattığı, bir işaret ve işaretler sisteminin, bir simgenin, bir hareket veya tutumun ilettiği kavramların tümü; anlam. **2.** Bir kişiyi, bir nesneye, bir duruma gönderen ve kelime olarak ortaya konan şey; bir sözün zihinde uyandırdığı kavram. **3.** Bir şeyin var oluş nedeni, değeri, amacı; makul sebep. **4.** Cisimden, bedenden ayrı olarak var olan şey; ruh; iç yüz. **5.** Düş; rüya. **6.** Anlatım; ifade. ☞ **mana çıkmak**, (*Belirtilen*) *anlama gelmek; o anlamı çıkarmak.* || **mana çıkarmak**, **1.** Yanlış bir anlam çıkarmak; başka bir şekilde yorumlamak; yersiz bir yargıya ulaşmak; söyleyenin düşünmediği bir anlamı vermek. **2.** Anlatılmak isteneni anlamak; anlam çıkarmak. || **manada görmek**, *Rüyada görmek.* || **mana vermek**, *Yorum vermek; tefsir etmek; anlamlandırmak.* || **mana vermemek**, *Anlayamamak; kavrayamamak.* || **manaya gelmek**, **1.** *Belirtilen anlamı çıkmak; o anlama gelmek.* **2.** *Bir anlam taşımak; bir şeyi anlatır olmak.*

mana², [Far. mānā مانا] (*ma:na:*) {OsT} is. Eş; benzer.

mana³, [Polinezya d. mana] (*ma'na*) is. Animist inançlara göre kişiliksiz, niteliği veya niceliği belirlenememiş doğaüstü güç.

mana⁴, [mana] {eT} is. Yumrulu, geniş yapraklı otsu bir bitki; göleğez, (*Colocasia Indica*). [EUTS]

mana⁵, [? mana] {ağız} is. Ağaç kazık. [DS]

mana⁶, [? mana] {ağız} is. Tohumluk hıyar. [DS]

mana⁷, [Kaz. mana (*az önce*)] {ağız} is. Zaman. [DS]

mana⁸, [? mana / mane-lik] {ağız} is. **1.** Tohum. **2.** Tohumluk hıyar. [DS]

manaca, [mana-ca] (*ma:na:ca, n ince söylenir*) zf. Anlam bakımından; anlamca.

manaç, [? manaç] {ağız} is. Dikdörtgen biçiminde, geniş ve yüksek araba sandığı. [DS]

manaçı, [? manaçı] {ağız} is. Sığırların boynuna bağlanan ip. [DS]

manaçı, [? manaçı] {ağız} is. → **manaçı**. [DS]

- manadura**, [ʔ manadura / mamador / manator] {ağız} is. Domates. [DS]
- manak¹**, -ğ¹ [ban-ak > manak] {ağız} is. Kaşık biçimine sokulmuş yufka ekmeği; banak. [DS]
- manak²**, -ğ¹ [ʔ manak] {ağız} is. Yoğurt. [DS]
- manak³**, -ğ¹ [ʔ manak] {ağız} sf. Kalıplı, gösterişli fakat beceriksiz adam. [DS]
- manak⁴**, -ğ¹ [ʔ manak] {ağız} is. 1. Keçi yavrusu. 2. Yeni uçmaya başlayan güvercin. [DS]
- manak⁵**, -ğ¹ [ʔ manak] {ağız} is. Naylon bidon. [DS]
- manakadı**, [mana+kadı] {ağız} is. Çoban köpeği. [DS]
- manalandırma**, [mana-la-n-dır-ma] (ma:na:landırma, n ince söylenir) is. Manalandırmak eylemi.
- manalandırmak**, [mana-la-n-dır-mak] (ma:na:landırma, n ince söylenir) gçl. f. [-ır] Anlam vermek; anlatmak istediği şeyi kavramak.
- manalı**, [mana-lı] (ma:na:lı, n ince söylenir) sf. 1. Belli bir anlam taşıyan; anlamı olan; anlamlı. 2. mecaz. Anlam açısından zengin olan; imalı veya gizli bir anlam taşıyan; bir şey ima eden; anlamlı; manidar. 3. zf. Anlamlı olarak; anlamlı biçimde; manidar. ☐ **manalı manalı**, Bir şey anlatmak, sezdirmek istercesine; bir şey ima ederek. | **manalı manasız**, Yerli yersiz; herhangi bir gereği yokken; gerekmediği halde.
- manalık**, -ğ¹ [mana-lık / mane-lik] {ağız} is. Tohumluk hıyar. [DS]
- manam**, [-ma-n-am /-menem] {eAT} çek. e. -mam. "Bir dahı içmenem (içmem) bade / Sırrımı vermenem (vermem) yade." Erzurumlu Emrah.
- manar¹**, [Erme. maran => manar] {ağız} is. 1. Tahta baraka. 2. Büyük yonga; tahta parçası. 3. Yaylalarda peynir yapılan ve saklanan yer. 4. Büyük yayla evi. [DS]
- manar²**, [İt. mannara / Yun. manára] {ağız} is. Balta; nacak. [DS]
- manar³**, [ʔ manar] {ağız} Büyük yonga. [DS] ☐ **manar manar yanmak**, {ağız} 1. (Ocaktaki odun için) alevli alevli yanmak. 2. İçin için yanmak. [DS]
- Manas**, [Kır. manas] is. Kırgız destan kahramanı.
- manas¹**, [Sansk. manas (düşünce) is. Duyu verilerini birleştirerek bilince vermeden önce düzenleme yetisi.
- manas²**, [ʔ manas] is. zool. 1. Kın kanatlılardan, genellikle kızıl sarı renkli ve beyaz harelî, erginleri bitki yapraklarını, kurtçukları kökleri kemirerek tarım bitkilerine ve orman ağaçlarına zarar veren iri bir böcek; kıvrık kurt, (*Polyphylla fullo*). 2. Kın kanatlılardan genellikle hayvan pisliklerinde yaşayan ve onunla beslenen bir böcek; mayıs böceği, (*Geotrupes stercorarius*).
- manasçı**, [manas-çı] is. Manas destanını çalıp söyleyen saz şairi.
- manasız**, [mana-sız] (ma:na:sız, n ince söylenir) sf. 1. Anlamı olmayan; anlamdan yoksun olan; anlam içermeyen; anlamsız. 2. Mantık açısından yersiz ve gereksiz olan; saçma sapan. 3. Bir amaç taşımayan; nedensiz. 4. Çekici olmayan; değersiz; boş; yararsız; önemsiz. 5. (Kişi için) yersiz ve mantıksız davranışlarıyla can sıkıcı; bıkkınlık ve usanç veren; münasebetsiz. 6. zf. Mantıksız olarak; yersiz biçimde; anlamsızca.
- manasızlık**, -ğ¹ [mana-sız-lık] (ma:na:sızlık, n ince söylenir) is. 1. Manasız olma durumu; anlamsızlık. 2. Anlamsız olan şeyin niteliği. 3. Boş ve yersiz olma durumu; münasebetsizlik.
- manastır**, [Lat. monasterium > Yun. monasterion > Fr. monastère] is. 1. Bir baş rahip veya baş rahibenin yönetiminde bir arada yaşayan rahip veya rahibeler topluluğu. 2. Bu topluluğu barındıran bina; keşişhane. 3. Kilise kurallarına göre örgütlenmiş kurum.
- manaşır**, [ʔ manaşır] {ağız} is. Yeşil kertenkele. [DS]
- manaşınıği**, [mana+şini(k)-i] {ağız} sf. (Hayvan ya da insan için) çok yiyen, karnı büyük. [DS]
- manat¹**, [Rus. manat] is. 1. Yüz kapıklık Rus para birimi. 2. Azerbaycan ve Türkmenistan para birimi. 3. {ağız} Kalp para. [DS]
- manat²**, [ʔ manat] {ağız} sf. Yaygaracı. [DS]
- manat³**, [ʔ manat] {ağız} is. 1. Fırında pişirilmiş kabak yemeği. 2. Kabak dilimi. [DS]
- manav¹**, [Yun. manavis] is. 1. Yaş meyve ve sebze satan kimse. 2. Bu tür sebze ve meyvelerin satıldığı dükkân. 3. Sebze ve meyve yetiştiren kimse; bahçıvan. 4. Türkler Anadolu'ya geldikleri sırada göçebeliği bırakarak yerleşik hayata geçen ve tarımla geçimini sağlayan Türkmenlere verilen ad. 5. {ağız} Tahıl satıcısı. [DS] 6. {ağız} Anadolu. [DS] 7. {ağız} Oturduğu yerin yerlisi olmayıp başka yerden gelen; göçmen. [DS] 7. {ağız} Yörük. [DS] 8. {ağız} Yerli halk. [DS]
- manav²**, [Yun. manavis => manav] {ağız} is. Bahçeleri sulama işini yöneten su dağıtma görevlisi. [DS]
- manav³**, [Yun. manavis => manav] {ağız} sf. 1. (Kişi için) mavi gözlü. 2. Tutuk tutuk konuştuğu için sözleri anlaşılabilen. 3. Akılsız; ahmak; aptal. [DS]
- manaviş**, [Yun. manavis => manaviş] {ağız} sf. Çabuk davranan. [DS]
- manavlık**, -ğ¹ [manav-lık] is. Manavın yaptığı iş ve mesleği.
- manavnalı**, [Fr. manoeuvre => manavna-lı] {ağız} sf. Beden eğitimi görmüş; sporcu. [DS]
- manayır**, [ʔ manayır] {ağız} is. Peynir. [DS]
- manaylı**, [Kaz. manay (yakın, çevre) > manay-lı / maney-li] {ağız} sf. Tarla kuşu. [DS]
- manbul**, [bambul / manbul] {ağız} is. Mayıs böceği. [DS]

manca¹, [İt. mangia] *is.* 1. Yenecek şeylerin en basiti ve en ucuzu. 2. Kedi, köpek yiyeceği. 3. {ağız} Çorba; aş. [DS] ☞ **manca görmek**, {ağız} *Düğün yemeği hazırlamak.* [DS]|| **manca kanca**, {ağız} *İçli dışlı; çok yakın olan.* [DS]|| **manca manca oynamak**, {ağız} *(Çocuklar arasında) yemek yapma oyununu oynamak.* [DS]

manca², [? manca] {ağız} *sf.* Sevimli. [DS]

mancak, [? mancak] {ağız} *is.* Eski kapıların dil biçimindeki kilidi. [DS]

mancaklamak, [ban-mak > mancak-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* Yemeği parmaklamak. [DS]

mancalak, -ğı [manca-la-k] {ağız} *is.* Büyük, yeşil kertenkele. [DS]

mancana, [İt. mezzina] (*manca'na*) *is. dnz.* Gemilerde içine içme suyu konulan büyük yassı fiçılara verilen ad; varil. ☞ **mancana yelkeni**, *dnz. Fırtınalı havalarda randa yelkeni yerine asılan küçük yelken.*

mancar¹, [Erme. panjar => mancar] {ağız} *is.* 1. Pancar. 2. Lahana; kara lahana. 3. Ispanak; yaban ispanağı. 4. Pazı. 5. Sebzelerin genel adı. [DS] ☞ **mancar sovan** (soğan), {ağız} *Karmakarışık.* [DS]

mancar², [mancar] {ağız} *sf.* Davranışlarıyla başkalarını güldüren; soytarı. [DS]

mancarak¹, -ğı [manca-rak] *sf.* Çakır gözlü.

mancarak², -ğı [? mancalak / mancarak] {ağız} *is.* Yeşil kertenkele. [DS]

mancarlık, -ğı [pancar-lık] {ağız} *is.* İnce yapraklı ve ince köklü bir tür labada. [DS]

mancarya, [İt. mangiare] (*manca'rya*) *is.* Yandan çarklı gemilerdeki babalara verilen ad.

mancelina, [İsp. / Lat. mancenillia] *is. bot.* Sütleggengillerden, Orta Amerika ve Antil adalarında yetişen, bir sap üzerinde başak biçiminde çiçek açan, öz suyu yerliler tarafından okların ucuna sürülerek düşmana karşı kullanılan ve bu öz su deriye değer demez büyük yaralar açan çok zehirli bir ağaççık, (*Hippomane mancenilla*).

mancı¹, [manca¹ > mancı] {ağız} *is.* Düğün, mevlit ve yemekli toplantılar için yapılan yemek. [DS]

mancı², [mancı / mancılık] {ağız} *is.* Yıkılacak durumdaki evlere yapılan ağaç destek. [DS]

mancık, [man-cık ?] {ağız} *is.* Hamur tatlısı. [DS]

mancıklamak, [mınc (*yans.*) > mınc-ık-la-mak / manc-ık-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* Bir şeyi elle karıştırmak; mıncıklamak. [DS]

mancıl, [mancıl / mancı] {ağız} *is.* Ham incir. [DS]

mancılıh, [Ar. mencanik => mancılıh] {ağız} *is.* Kaldıraç. [DS]

mancılık¹, -ğı [Ar. mencanik => mancılık منجليق] {ağız} *is.* 1. Kaldıraç. 2. Yıkılacak durumdaki evlere yapılan ağaç destek. 3. Bir damın temeli onarılrken çökmemesi için damın altına dikey olarak

konan kalın direkler. [DS] 4. {eAT} Eskiden kalelere, hisarlara taş atmakta kullanılan savaş aracı; mancınık.

mancılık², -ğı [? mancılık] {ağız} *is.* 1. Çiçek inciri. 2. Ham incir. [DS]

mancılık³, -ğı [İt. mangia => manca (aş) > mancı-lık منجليق] {eAT} *is.* Büyük bakır kap.

mancınıh, [mancınık / mancınıh] {ağız} *is.* Kaldıraç. [DS]

mancınık¹, -ğı [Yun. mekhanike (*mekanik tekniği*) > Ar. mancanik] *is.* 1. Eskiden kale kuşatmalarında kullanılan, bir ucunda taş gülle fırlatmaya yarayan bir kepçe, diğer ucunda da karşı ağırlık bulunan, kaldıraç türünde bir savaş aracı. 2. *dnz.* Yirmi metreye yakın bir giriş üzerinde kayan bir şaryodan meydana gelen sıkıştırılmış hava, patlayıcı madde veya buharla çalışan, gemiden kalkacak uçakları fırlatmaya yarayan makine. 3. Kozadan ipek sağmaya yarayan ipekçi çıkırığı. ☞ **mancınık işi**, *Kozadan ipek sağma işlemi.*

mancınık², -ğı [mancınık] {ağız} *is.* 1. Kaldıraç. 2. Uzun sopa. [DS]

mancınıkçı, [mancınık-çı] *is.* 1. Mancınık kullanan kişi. 2. Kozadan çıkırıkla ipek sağan kimse.

mancınıklı, [mancınık-lı] {ağız} *sf.* Deli. [DS]

mancı¹, [? mancı] {ağız} *is.* Taştan yapılmış yayla evi. [DS]

mancı², [? mancı] {ağız} *is.* 1. İncir ağaçlarında, asıl meyveden önce olup dökülen incir. 2. Ham incir. 3. İncir çiçeği. [DS]

mancırak, -ğı [? mancalak] {ağız} *is.* Yeşil kertenkele. [DS]

mancırdak, -ğı [? mancırdak] {ağız} *is.* → mancırak. [DS]

mancırik, -ğı [mancınık => mancırik] {ağız} *is.* 1. Kaldıraç. 2. Yağ çıkarma aracı. [DS]

mancırik, -ğı [? mancırik] {ağız} *is.* Çocuk. [DS]

mancuk, -ğu [eT. monçuk > mancuk منجوق] {eAT} *is.* Sancağın alemi.

manculuk, -ğu [İt. mangia => manca > manculuk] {ağız} *is.* Kazandan büyük, yayvan bakır kap. [DS]

mancük, -ğü [mançuk / mancük] {ağız} *is.* 1. Şal dokunurken geçme ipliğinin sarıldığı ağaçtan yapılmış araç. 2. Mekik. [DS]

manç, -cı [? manç] {ağız} *is.* Saban işlemeyen sert toprak. [DS]

mança, [? mança / manço] {ağız} *is.* Manda yavrusu. [DS]

mançalamak, [mança-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* Manda çağırmaq. [DS]

mançarak, -ğı [manca-rak] {ağız} *sf.* (Kişi için) çakır gözlü. [DS]

mançer, [? mançer / manzer] {ağız} *is.* Aşısız, yabani kiraz ve meyvesi. [DS]

mançeya, [ʔ mançeya] {ağız} is. Öğütülmüş, koçanı ile birlikte kurutulmuş taze mısır kırması. [DS]

manço, [ʔ mança / manço] {ağız} is. → mança. [DS]

mançu, [Çin. mandu / mançu] {eT} is. Sanat sahibine verilen ücret. [DLT]

Mançu, [Mançu d. mançu] is. Mançurya halkından veya bu halkın soyunda olan kimse.

Mançuca, [mançu-ca] is. Mançu dili; Altay dil ailesinin Tunguz dillerinin güney öbeğine giren ve Mançurya'da birkaç bin kişi tarafından konuşulan dil.

mançuk¹, [man-mak (yürümek) > man-çuk] {eT} is. Heybe, torba gibi at eyerine takılan şey. [DLT]

mançuk², -ğu [ʔ mançuk] {ağız} is. → mancük. [DS]

mançuklanmak, [mançuk-la-n-mak] {eT} dönl. f. [-ur] Elbiseyi eyer heybesine koymak ve heybeyi eyerin arkasına asmak. [DLT]

manda¹, [Sansk. manda] is. zool. Çift toynaklılar takımının boynuzlugiller familyasından Afrika ve Asya'nın tropikal bölgelerinde yaşayan, Türkiye ve Balkanlarda yetiştirilen iri yapılı, kalın derili, güçlü iskelet yapısına sahip, seyrek kıllı, suyu çok seven, koşum hayvanı olarak kullanılan memeli bir hayvan; su sığırı, (*Bubalus bubalis*). ☞ **manda dili**, {ağız} bot. Bir tür kaktüs; *kaynana dili*. [DS]|| **manda eriği**, {ağız} İri, mor renkli, içi sarı, güzel kokulu ve yumuşak bir tür erik. [DS]|| **manda gibi**, (Kişi için) iri yarı; hantal; ağır hareket eden; algılaması yavaş olan.|| **manda gibi yayılmak**, Bir yere bütün ağırlığı ile dikkatsizce çökmek; başkasına yer bırakmayacak biçimde oturmak.|| **manda gibi yemek**, Çok aşırı biçimde ve acele olarak yemek; çok tüketmek.|| **manda göz**, {ağız} Anlamsız anlamsız bakan iri gözlü kimse. [DS]|| **manda öküzü**, {ağız} Çifte ya da arabaya koşulan erkek manda. [DS]

manda², [Fr. mandat] is. huk. Kendi kendini yönetme özelliğine ulaşmamış devletlerin daha iyi biçimde yaşamalarını ve gelişmelerini sağlamak, bağımsızlığa götürecek şartları hazırlamak amacıyla Birleşmiş Milletler gözetiminde gelişmiş ülkelerce uygulanan yönetim biçimi. [Tabii bu, bir ülkeyi sömürmek isteyen gelişmiş ülkelerce düzenlenmiş yaldızlı bir gerekçedir.] ☞ **manda altındaki ülke**, Yönetimi yabancı bir devlete bırakılmış ülke.

manda³, [ʔ manda] {ağız} Evlek. [DS]

mandacı¹, [manda-cı] is. Manda sahibi olan; manda yetiştiren veya satan kimse.

mandacı², [manda-cı] is. 1. Bir ülkeyi manda esasına göre yönetmek üzere Birleşmiş Milletler tarafından görevlendirilen devlet: mandater. 2. sf. (Kişi, kuruluş veya parti için) ülkesinin mandater devlet tarafından yönetilmesini savunan veya isteyen. 3. is. İmparatorluk döneminde tersanedeki gemilerin güvenliğinden sorumlu kimse; tersane muhafızı.

mandacılık¹, [manda-cı-lık] is. Manda yetiştiriciliği.

mandacılık², [manda-cı-lık] is. 1. Manda esasına göre ülke yönetme işi veya rejimi. 2. Birinci Dünya Savaşından sonra bazı Türk aydınlarının savunduğu Amerikan mandası altına girme arzusu güden görüşleri.

mandagöz, [manda+göz] {ağız} is. zool. Mercan balığı. [DS]

mandagözü, [manda+göz-ü] is. Mecidiye büyüklüğündeki nikel yirmi beş kuruşa halkın verdiği isim.

mandak¹, [ʔ mandak] {ağız} is. 1. Boynuzsuz koyun. 2. Kuyruğu kıvrık koyun. [DS]

mandak², [ʔ mandak] {ağız} is. 1. Oyunda sayı; gol. 2. Çocukların oyun oynamak için toprakta açtıkları oyuk. [DS]

mandal¹, [Yun. mantali / mandalos > Ar. mandāl مندال] is. 1. Kapı veya pencere kanadı, dolap kapağı gibi parçaları sabit tutmaya veya kapatmaya yarayan tahtadan veya madenden yapılmış parça. 2. İpe serilen çamaşırları tuturmaya yarayan ağaç veya plastikten yapılmış kısıkaç; çamaşır mandalı. 3. müz. Ut, kanun; keman gibi telli çalgıların tellerini germekte kullanılan düğme. 4. Kollu dokuma tezgâhlarında, çeyrek dönüş yapan silindiri sabitleştirmeye yarayan yaylı kol veya tırnak. 5. Telsiz cihazlarında bırakıldığında alıcı, basıldığında verici durumunu sağlayan küçük düğme. 6. {ağız} Eski evlerin kapılarının arkasındaki kol demiri. [DS] 7. {ağız} Ağaçtan yapılmış saban keskisi. [DS] 8. {ağız} Çengelli iğne. [DS] 9. {ağız} Büyük kapı kilidi. [DS] ☞ **mandalı kırık**, {ağız} (Kadın için) kötü yola düşmüş; aşıfte. [DS]

mandal², [ʔ mandal / manda / andal] {ağız} is. 1. Evlek. 2. Tarla. 3. Evlekten küçük olup çalılarla taşlar arasında kalan tarla parçası. 4. Eğimli arazide toprak kaymasını önlemek için yapılan setler. 5. Eğimli arazide sırt yeri kazıp önüne set yapmak suretiyle kazanılan toprak parçası. 6. Çevresi setle çevrilmiş yer. 7. Orman ve kayalıklar arasındaki küçük tarlacıklar. 8. Küçük çayırılık. 9. Çalılık yer. 10. Ağaçların dibine gübre dökmek için açılan yer. [DS]

mandala¹, [ʔ mandala] {ağız} is. Saksi. [DS]

mandala², [Yun. mantali => mandala] {ağız} is. Kapı sürgüsü. [DS]

mandalak, -ğı [ʔ mandalak] {ağız} is. 1. Yer elması. 2. Yaban havucu. [DS]

mandalina, [İt. mandorina > İsp. mandarina] (*mandari'na*) is. bot. 1. Turuncgiller / sedef otugillerden portakala benzeyen, yaprakları daha sivri ve küçük, soğuğa karşı dayanıksız, meyvelerinin kabukları daha gevşek ve güzel kokulu, beş veya sikiz metre kadar boylanabilen bir ağaççık, (*Citrus nobilis*). 2. Bu bitkinin portakala benzeyen meyveleri.

mandallama, [mandal-la-ma] is. Mandallamak eylemi.

mandallamak¹, [mandal-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. (Kapı, pencere kanadı, dolap kapağı vb. için) kapatılarak mandal ile tutturmak. 2. (Çamaşır için) ipe asarak mandal ile tutturmak. 3. (Telsiz için) aynı kanaldaki konuşmaları sabote etmek için mandala basarak görüşmelere engel olmak. 4. *argo*. İlgilendirmek.

mandallamak², [mandal-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Teyellemek. [DS]

mandallanma, [mandal-la-n-ma / mandal-lan-ma] *is.* Mandallanmak eylemi veya durumu.

mandallanmak, [mandal-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* 1. Mandal ile tutturulmak. 2. (Telsiz görüşmesi için) başkaları tarafından mandala basılarak engellenmek. 3. *dönşl. f.* Mandal sahibi olmak; mandal edinmek; mandal satın almak.

mandallı, [mandal-lı] *sf.* 1. Üzerinde mandal bulunan; mandal takılmış olan. 2. (Kapı, pencere vb. için) kapatıldıktan sonra üzerine mandal takılmış olan. 3. (Çamaşır için) mandalla ipe tutturulmuş olan.

mandallık, -ğı [mandal-lık] {ağız} *is.* Eğimli arazide set set yapılan tarla; teras. [DS]

mandalsız, [mandal-sız] *sf.* 1. Üzerinde mandal bulunmayan. 2. Mandalla kapatılmamış olan. 3. (Çamaşır için) mandalla tutturulmamış olan.

mandam, [? mandam / mandan] {ağız} *zf.* Toptan. [DS]

mandan, [? mandan] {ağız} *zf.* → mandam. [DS]

mandana, [? mandana] {ağız} *is.* Su kabağı. [DS]

mandapost, [Fr. mandat-poste] *is.* Posta havalesi.

mandar¹, [Far. band (bağ)] {eT} *is.* Ağaçlara sarılan bir bitki; sarmaşık; (*Dolichos lablab*). [DLT]

mandar², [Yun. mantari] *is.* 1. Gemilerde kullanılan bir tür küçük makara. 2. Yelkenli teknelerde yan yelkenlerini direğe çekmeye yarayan halat.

mandarin, [Sansk. mandalin / Malezya d. mantari > Port. mandarim] *is.* 1. Danışman. 2. Eskiden Çin'de en yüksek dereceli devlet memurlarına verilen unvan. ☞ **Mandarin dili**, *Çincenin en yaygın biçimde kullanılan lehçesi.*|| **mandarin porselenleri**, *Üzerinde tepesi düğmeli külah giymiş mandarin resimleri bulunan Çin porselenleri.*

mandarinlik, -ğı [mandarin-lik] *is.* Mandarinin rütbesi veya görevi.

mandarlanmak, [mandar-la-n-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* (Ağaç için) sarmaşıklaşmak. [DLT]

mandater, [Fr. mandataire] *sf.* (Devlet için) bir ülkeyi manda esasına göre yöneten.

mandaz, [? mandaz] {ağız} *is.* Samanlık, abır kapılarının kilit takmaya yarayan demir kısmı. [DS]

mande, [Far. mände مأنده] (*ma:nde*) {OsT} *sf.* Kalmış olan. ☞ **mandeye kalmak**, *Orduya katılmamak; geri kalmak.*

mandeizm, [Fr. mandéisme] *is. hris.* Sabıllık; sabıye.

mandel, [? mandel] {ağız} *is.* Bir tür kuş. [DS]

mandeliç, -ci [? mandeliç] {ağız} *is.* Tuğla. [DS]

mandepsi, [Yun. mandepsie] (*mande'psi*) *is. argo.* Tuzak, oyun, dalavere. ☞ **mandepsiye basmak**, *Tuzağa düşürülmek; aldatılmak.*|| **mandepsiye düşmek**, *Tuzağa düşmek; aldatılmak.*

mandık, [? mandık] {ağız} *sf.* Şaşkın. ☞ **mandık mandık bakmak**, {ağız} *Şaşkın şaşkın, aptal aptal bakmak.* [DS]|| **mandık mandık oynatmak**, {ağız} *Birisine bir şeyi vermeden önce çok yormak.* [DS]

mandıklamak, [mandık-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Açlıktan gözü kararmak. [DS]

mandıktırmak, [mandık-tır-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* Yormak; üzme. [DS]

mandıla¹, [? mandıla] {ağız} *is.* Ahırların döşeme tahtası. [DS]

mandıla², [Yun. mantali / mandalos > Ar. mandāl مندال => mandıla] {ağız} *is.* Kapı veya pencere sürgüsü. [DS]

mandır, [mand-ır] {ağız} *sf.* Şaşkın. [DS] ☞ **mandır mandır**, {ağız} *Şaşkın şaşkın.* [DS]|| **mandır mandır oynatmak**, {ağız} 1. *Aşırı huysuzluk, şımarıklık ederek çok yorgunluk vermek.* 2. *Şaşırtmak.* [DS]

mandıra, [Yun. mantra] (*ma'ndıra*) *is.* 1. Süt ve süt ürünlerinin elde edildiği, süt veren hayvanların barındırıldığı yer. 2. Kırsal kesimde sütlerin toplanıp, süt ürünlerinin elde edildiği işletme. 3. Karagöz ve ortaoyununda bir bölümün adı. ☞ **mandıra köpeği**, *Aksi ve huysuz kimse.*

mandıracı, [mandıra-cı] *is.* Mandıra işleten kimse; mandıra sahibi olan kişi.

mandıracılık, -ğı [mandıra-cı-lık] *is.* Mandıra işletme işi; mandıracının yaptığı iş.

mandıraz, [? mandıraz] {ağız} *is.* Kapı mandalı. [DS]

mandırı, [Sansk. mandita => mandırī] (*mandırı:)* {eT} *is.* Süs. [Clouston]

mandız, [Yun. mántos => mandoz / manduz / mandız] *is.* Makara takımı; makar.

mandık, [? mandık] {ağız} *is.* Geniş paçalı ve düğmeli kadın donu. [DS]

mandil, [Yun. mantali] {ağız} *is.* Mendil. [DS]

mandiren, [? mandiren] {ağız} *is.* Kurşun boruları düzeltmeye yarayan ağaçtan yapılmış araç. [DS]

mandolin, [İt. mandolino] *is. müz.* 1. Küçük mandola; mandolacık. 2. Armut biçiminde oldukça derin bir teknesi ve burguluğu düz, eşiği hareketli, sesi kemanınki ile aynı düzende, dört telli, mandoleden bir oktav tize göre ayarlanmış telli çalgı.

mandolinci, [mandolin-ci] *is.* 1. Mandolin çalan kimse. 2. Mandolin yapan ve satan kimse.

mandu, [? mandū] (*mandu:)* {eT} *is.* Bir çeşit sirke. [DLT]

manduka, [ʔ manduka] {ağız} is. Avcılıkta av kaldırmak için kullanılan, uzun, kamyş çubuk. [DS]

mandurmak¹, [man-dur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Kuşandırmak. [DLT]

mandurmak², [ban-dur-mak] {eT} gçl. f. [-ur] Bandırmak. [DLT]

mandurus, [Yun. makedonise] {ağız} is. Maydanoz. [DS]

manduz, [ʔ manduz] {ağız} is. Palanga. [DS]

manej, [Fr. manège] is. 1. Yarış atı eğitimi. 2. Atların eğitiminin yapıldığı yer. 3. Dansçıların ayak uçlarında veya yarım ayak ucunda dönerek veya atlayarak kendi eksenleri ve sahne çevresinde yaptıkları dönme hareketi. 4. Sirk atlarının gösteri yaptıkları yer. ☞ **manej kırbaç**, *Sirkte atları koşturmak için kullanılan kırbaç.*

maneli, [ʔ manay-lı / maney-li / manē-li] (ma:li) {ağız} is. Tarla kuşu; maneyli. [DS]

manelik, -ği [mana-lık / mane-lik] {ağız} is. Tohumluk hıyar. [DS]

ma'nen, [Ar. ma'nā > ma'nen معنأ] (ma-'nen) {OsT} zf. → manen.

manen, [Ar. ma'nā > ma'nen معنأ] (ma:'nen) {OsT} zf. 1. Manevi olarak; manevi bakımdan; gönülce. 2. Anlam bakımından; manaca.

manend, [Far. mānend مانند] (ma:nend) {OsT} sf. Benzer; eş olan; gibi. ☞ **mānend-i bedih-i ulā**, {OsT} *İlk bakışta açıkça görünüp bilinen şey gibi.* || **mānend-ābād**, {OsT} *Ölümlerle kıyamet arasında geçen zaman.*

manende, [Far. mānende ماننده] (ma:nende) {OsT} sf. 1. Benzeyen. 2. gök b. Oriyon'un beta yıldızı.

ma'nevi, [Ar. ma'nā > ma'nevī / ma'neviyye معنوی / معنويه] (ma-nevi:) {OsT} sf. → manevi.

manevi, [Ar. ma'nā > ma'nevī / ma'neviyye معنوی / معنويه] (ma-nevi:) {OsT} sf. 1. Ruha, zekâya, düşünceye ilişkin; ruhsal; tinsel. 2. Görünmeyen ancak duyularla sezilebilen; maddî olmayan; soyut. 3. İyi olan bir şeyi yaptığına inanan kimsenin bu davranışından kaynaklanan; vicdanî. 4. Anlamla ilgili; anlamsal. ☞ **manevi değer**, *Madde ile ilgili olmayan ruhî ve törelerle ilgili değer.* || **manevi evlat**, *Bir kimsenin evlat edindiği kimse.* || **manevi ilim**, *Anlayış yöntemini esas alan bilim dalı.* || **manevi tazminat**, *Kişilik haklarına verilen zararı ödeme ve bu amaçla ödenen para.* || **manevi zarar**, *Manevi yünden uğranılan kayıp.*

ma'neviyat, [Ar. ma'nevī > ma'neviyyāt معنويات] (ma-neviya:t) {OsT} is. → maneviyat.

maneviyat, [Ar. ma'nevī > ma'neviyyāt معنويات] (ma-neviya:t) {OsT} is. 1. Maddî olmayan, manevi

şeyler. 2. mecaz. Zorluklara, güçlülere karşı koyma, direnme gücü; yürek gücü; moral. 3. fel. İslam felsefesine göre zaman ve uzaya bağlı olmayan ve manâ kavramı ile dile getirilen bütün varlık türlerini kapsayan ad. ☞ **maneviyatı bozulmak**, *Zorluklara, güçlülere karşı koymak, direnme gücünü yitirmek; yürek gücünü yitirmek; moral gücü sarsılmak.* || **maneviyatını kırmak**, *Moral gücünü sarsmak.*

maneviye, [Far. māneviye مانويه] (ma:neviye) {OsT} is. Zerdüştlük etkisinde kalmış olan iyilik ve kötülük tanrılarına inanmayı gerekli sayan bir sapık mezhep, maniheizm.

ma'neviyet, [Ar. ma'nevī > ma'neviyyet معنوييت] (ma-neviyet) {OsT} is. Manevi olma durumu; ruhî olma hâli; manevilik.

ma'neviyun, [Ar. ma'nevī > ma'neviyyūn معنويون] (ma-neviyu:n) {OsT} is. Manevi veya ruhî şeylere inanan kimseler.

manevra, [Lat. manus (el) + overa (eser; iş) > İt. manovra > Fr. manoeuvre] (mane'vra) is. 1. Bir makinenin, bir cihazın işleyişini düzenleme, yönetme eylemi veya biçimi. 2. Bir geminin istenilen yere giriş ve çıkış için yaptığı hareketlerin tümü. 3. Lokomotifin, katar takmak veya katar dağıtmak için yaptığı ileri geri hareketi. 4. Hareket; gidiş geliş. 5. mecaz. İstenilen amaca ulaşmak için baş vurulan çarelerin tümü. 6. as. Savaşta düşmanın savaş gücünü yok etmek amacıyla elde bulunan askerî kuvvet ve gücü en etkin biçimde düzenlemeye yönelik hareketlerin tümü. 7. as. Barış zamanında, kıtalara ve kurmay heyetine savaşta benzer şartlar içinde eğitim sağlamak için yaptırılan hareket; savaş denemesi. ☞ **manevra fişegi**, *Manevra sırasında kullanılan ağaç veya plastikten yapılma mermisi bulunan fişek.* || **manevra yapmak**, 1. Bir araca istenilen hareketi yaptırmak. 2. as. (Askerî birlikler için) savaş denemesi yapmak. 3. (Kişi için) amaca ulaşmak maksadıyla çeşitli yollara, dümenlere başvurmak.

maneya, [ʔ maneya] {ağız} is. Ocaklarda, baca içinde biriken kurum. [DS]

maneyli¹, [ʔ maneyli / manaylı] {ağız} is. Tarla kuşu. [DS]

maneyli², [maneyli] {ağız} sf. Serseri. [DS]

-mang, [-ma-ñ / meñ] {eAT} çek. e. 1. -mayın. "Yunus Emre yok oldu, külli varı Hak oldu / Andan artık nesne yok kalmañ (kalmayın) güman içinde." Yunus Emre. 2. -mazsın. "Tez elden çalınmışsın kaleme / Küçüküksün dayanaman (dayanamazsın) belâma." Karacaoğlan.

mang¹, [mang / manğ / mank / müng (yans.)] ünl. Hayvanların böğürmesini, bağırtısını; insanların böyle bağırtmasını ve gürlütülü konuşmasını anla-

- tan kök. [Zülfikar] *mang-il-a-mak, mang-ır-a-mak, mang-ır mang-ır*
- mang²**, [mañ / bañ] (*mañ*) {eT} is. Adım adım yürüme; adım atma; gidiş. [EUTS] [Gabain]
- manga¹**, [ben / men (*ben*) > man-ga (-ga: yönelme hali eki) > maña] (*manâ*) {eT} {eAT} zm. Teklik birinci kişi zamirinin yönelme durumu; bana. [İKP-Öy.] [ETY] [DLT] [EUTS] [AH] [DK]
- manga²**, [? manga] {ağız} is. **1.** Yığın. **2.** Biçilmiş ekin yığını. [DS]
- manga³**, [İt banco] (*ma'nga*) is. as. **1.** Tek bir kumandanın kolaylıkla sevk ve idare edebileceği kadar erden kurulu küçük askerî birlik; on kişiden kurulu askerî birlik. **2.** Savaş gemilerinde erlerin yattığı koğuş. **3.** Yelkenli gemilerde iki top arasındaki kapalı güverte alanı.
- mangabak**, [man+(k)abak] {ağız} sf. Akılsız; sersem. [DS]
- mangafa**, [mankafa] {ağız} sf. Anlayışsız; aptal; man-kafa. [DS]
- mangal¹**, [Ar. menkâl منقال] is. **1.** İçine kor konulan, sac, teneke veya pirinçten yapılma, üstü açık ısıtma aracı; korluk. **2.** balıkç. Teknenin önüne bir sırtık ucuna takılan ve balığı kandırmak amacıyla içinde ateş yakılan araç. **3.** Bu araçla yapılan balık avı. ☞ **mangalda kül bırakmamak**, *Yapması mümkün olmayan şeyleri başaracakmış gibi anlatarak çalım satmak; övünmek için çok fazla yalan söylemek; yüksekte atıp tutmak.* || **mangal kedisi gibi**, *Uyuşuk ve tembel; oturduğu yerden kalkmak bilmeyen.* || **mangal kömürü**, *Mangalda kullanılan odun kömürü.* || **mangal yağı**, *Etin yapışmaması için mangala sürülen yağ.* || **mangal yürekli**, *Gözünü daldan budaktan esirgemeyen; korkusuz; gereğinden çok cesur olan; gözü pek.*
- mangal²**, [? mangal] {ağız} is. Marangozların kullandığı delik kalemi de denilen araç. [DS]
- mangal³**, [? mangal] {ağız} is. Ocak kenarlarına açılan ve içine kibrit, çıra gibi şeyler koymaya yarayan küçük delikler. [DS]
- mangalay**, [Alt. mañday > mañlay / mangalay] {ağız} is. Alın. [DS]
- mangam**, [? mangam] {ağız} is. Eğri ağaç. [DS]
- mangan**, [Fr. mangan] is. kim. Manganezin eski adı.
- manganez**, [Fr. manganèse] is. Atom numarası 25, atom ağırlığı 54,93 olan, parlak beyaz-gri renkte, 7,2 yoğunluğunda katı bir element, sembolü: Mn.
- manganin**, [Fr. manganine] is. Elektrik dirençlerinin yapımında kullanılan, birleşiminde yüzde 11-12 oranında manganez ve yüzde 3-4 nikel bulunan bakır alaşımı.
- mangarak**, [? mangarak] {ağız} is. zool. Baştankara (kuş). [DS]
- mangaru**, [men-ğa > manğa-ru] {eT} zf. Bana doğru. [ETY]
- mangaş**, [Ar. minkaş منقاش => mankaş / mangaş] {ağız} is. Cımbız. [DS]
- mangaşa**, [? mangaşa] {ağız} is. Ağaç tomruklarını çekmekte kullanılan, bir ucu halkalı demir kazık. [DS]
- mangaçı**, [mañ-çî] (*mañçı:*) {eT} is. Avcı; izci. [EUTS]
- manger**, [? manger] {ağız} is. Tahta tırmık. [DS]
- manggal**, [Sansk. mañgal] (*mañgal*) {eT} **1.** Ad; şöret; şan; ün. [EUTS] **2.** Takdis; kutsama. [EUTS] **3.** Saadet; [Gabain]
- mangıf**, [? mangıf] {ağız} ünl. **1.** "Olmaz olası!" anlamında bir ilenme sözü. **2.** sf. (Kişi için) kötü. **3.** (İş için) ters giden. [DS] ☞ **mangıfına vermek**, {ağız} *Tarlayı ürün karşılığı kiraya vermek.* [DS]
- mangıg**, [mañ-ıg] (*mañıg*) {eT} is. → mangıg. [DLT]
- mangıg**, [mañ-mak > mañ-ıg] (*mañıg*) {eT} is. Adım; yürüyüş. [DLT]
- mangılay**, [Alt. mañday > mangılay / mangalay / mañay] {ağız} is. Alın. [DS]
- mangıldamak**, [mang (*yans.*) > mangıl-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] **1.** (Sığır için) bağırarak; böğürmek. **2.** (Köpek için) havlama dışında bağırarak. [DS]
- mangım**, [mañ-mak > mañ-ım] (*mañım*) {eT} is. Tek adım; adım. [KB]
- mangır¹**, [mang-ır (*yans.*)] ünl. Bağırma sesi. ☞ **mangır mangır**, {ağız} (*Konuşma veya gürültü için*) *bangır bangır.* [DS]
- mangır²**, [Moğ. möngun > mankur] is. **1.** Bakır para. **2.** Eskiden akçenin dörtte biri değerindeki bakır sikke. **3.** Nargile lülesine konulmak üzere tahta ta-laşından pul şeklinde yapılmış çabuk tutuşan şey. **4.** argo. Para. **5.** {ağız} Bakır kaplarda oksitlenme sonucu oluşan pas. [DS] ☞ **mangır değmek**, {ağız} *Bakır çalmak.* [DS] || **mangır gibi kızarmak**, {ağız} *Çok yanmak; kızarmak.* [DS] || **mangır mangır**, (*Göz için*) *kızgınlıktan çok açılmış olarak.* || **mangır olmak**, {ağız} *Zengin olmak; banker olmak.* [DS]
- mangır³**, [? mangır] is. zool. **1.** {ağız} Karagöz balığının küçüğü. [DS] **2.** Mercan balığı yavrusu.
- mangır⁴**, [mangır] {ağız} is. Hamurdan kare biçiminde kesilmiş çorbalık. [DS]
- mangıramak**, [mang (*yans.*) > mang-ır-a-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor] **1.** Yüksek sesle konuşmak. **2.** Bağırarak; can acısı ile bağırarak. [DS]
- mangırcak**, -ğı [mang (*yans.*) > mang-ır-cak] {ağız} is. Dokuma tezgâhlarındaki makara. [DS]
- mangırcık**, [mang (*yans.*) > mang-ır-cık] {ağız} is. Saka kuşu. [DS]
- mangırdamak**, [mang (*yans.*) > mang-ır-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-d(i)-yor] (Sığır için) bağırarak; böğürmek. [DS]

- mangırlı**, [mangır-lı] *sf.* Parası çok olan; zengin; bol parası olan.
- mangırmak**, [mañ-ır-mak / bañ-ır-mak] (*mañırmak*) {eT} *gçl. f. [-ur]* Bandırmak. [DLT]
- mangırsız**, [mangır-sız] *sf.* Hiç parası olmayan; parasız; züğürt; meteliksiz.
- mangış**, [? mangış] {ağız} *is.* Domuz yavrusu. [DS]
- mangıtmak**, [mañ-ıt-mak] (*mañıtmak*) {eT} *gçl. f. [-ur]* Adım atmak. [KB]
- mangi**, [mañi] (*mañi*) {eT} *is.* Büyü; sihir; tılsım. [EUTS]
- mangir**, [Moğ. mankir => mañgir / mangiz.] {ağız} Altın veya gümüş para. [DS]
- mangiz**, [Çing. mangav (*dilenmek*) > mangiz / Moğ. möngün] *is. argo.* Para. ♣ **mangiz eritmek**, *argo.* *Savurganca, bol keseden para harcamak; har vurup harman savurmak.* || **mangiz tutmak**, *argo.* *Para kazanmaya başlamak; cebi para görmek; para biriktirmek.*
- manglamak**¹, [bañ-lā-mak / mañ-lā-mak] (*mañlamak*) {eAT} *gçsz. f. [-r]* Bağırarak; feryat etmek. [DK]
- manglamak**², [mañ-lā-mak] (*mañlamak*) {eT} *gçsz. f. [-r]* Adım atmak; adımlamak; uzun adımlarla yürümek. [EUTS] [Gabain]
- mangmak**, [mañ-mak] (*mañmak*) {eT} *gçsz. f. [-ur]* Yürümek; yürüyerek gitmek; adım atmak. [KB]
- mango**, [Tamil d. mankay > Fr. mango] *is. bot. 1.* Sakız ağacıgillerden, tropik bölgelerde yetişen, kışın yapraklarını dökmeyen, hoş kokulu küçük pembe çiçekler açan, 20 m. kadar boylanabilen bir meyve ağacı; Hint kirazı, (*Mangifera indica*). **2.** Bu ağacın çeşit çeşit renklerde olan A, C ve D vitamini bakımından çok zengin meyvesi.
- mangoz**, [Yun. mengkhos => mangoz / mankoz] {ağız} *is. 1.* Sandık. **2.** Köy evlerindeki iki gözlü tahıl ambarı. [DS]
- mangramak**, [bañ / mañ (*yans.*) > bañra-mak / mañra-mak] (*mañramak*) *gçsz. f. [-r]* **1.** Böğürmek; bağırarak. [Gabain] [DLT] [IKPÖy.] [EUTS] **2.** İnlemek. [EUTS] **3.** (Gök için) gürlemek. [DLT]
- mangraşmak**, [mañra-ş-mak] (*mañraşmak*) {eT} *iş-teş. f. [-ur]* Bağrışamak. [DLT]
- mangratmak**, [mañra-t-mak] (*mañratmak*) {eT} *gçl. f. [-ur]* Bağdırtmak. [DLT]
- mangrımak**, [mañ-r(ı)-mak] (*mañrırmak*) {eAT} *gçsz. f. [-r]* (Hayvan için) bağırarak; melemek. [DK]
- mangrışamak**, [mañ-rı-ş-mak] (*mañrışamak*) {eAT} *iş-teş. f. [-ur]* (Hayvanlar için) meleşmek; bağrışamak.
- manguf**, [? mankof / manguf / mankuf / mankıf] {ağız} *sf. 1.* Kötü; uğursuz. **2.** (Kişi için) yıpranmış; yaşlanmış. **3.** (Yapı için) bakımsız kalmış ve yıkılacak duruma gelmiş. [DS] ♣ **manguf olmak**, {ağız} *Sarsılmak; sersem olmak.* [DS]
- manguk**, -ğu [man+guk] {ağız} *is.* Baykuş. [DS]
- mangumid**, [Far. māng-ümid] {eT} *is.* Düşünce; teffekkür. [ETY]
- mangur**, [? mangur / mangır / mangürde] {ağız} *is.* Hayvanların boynuna ip bağlamak için takılan ağaç halka. [DS]
- manguz**, [-ma-ñ-uz / meñüz] {eAT} *çek. e. -mayınız.* "Versem karar terk-i şaraba inanmañuz (inanmayınız) / Zira bahar iriştî gönül bî-karardır." Ruhî Divanı.
- manguza**, [? manguza] {ağız} *is.* Çubuk kesmekte kullanılan araç. [DS]
- manğ**, [mang / manğ / mank / müng (*yans.*)] *ünl.* Hayvanların böğürmesini, bağırmasını; insanların böyle bağırmasını ve gürültülü konuşmasını anlatan kök. [Zülfikar] *manğ-ıl-da-mak*
- manğar**, [manğ-ar] {ağız} *is.* Sığırların boynuna takılan ağaç halka. [DS]
- manğıldamak**, [manğ (*yans.*) > manğ-ıl-da-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* (Köpek için) havlamak. [DS]
- manğır**, [manğır] {ağız} *is.* Bakır. [DS]
- manğırdamak**, [manğ (*yans.*) > manğ-ır-da-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* (Sığır için) böğürmek. [DS]
- manğırmak**¹, [ban-ğır-mak / man-ğır-mak] {eT} *gçl. f. [-ar]* Bandırmak; batırmak. [DLT]
- manğırmak**², [manğ (*yans.*) > manğ-ır-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* (Sığır için) bağırarak; böğürmek. [DS]
- mani**¹, [? mani] {ağız} *sf.* Serseri; işsiz güçsüz dolaşan. [DS] ♣ **mani mani**, {ağız} **1.** (Yemek için) *oburca; aç gözlülük edercesine.* **2.** (Kişi için) *sevimsiz, kaba ve ağır davranışlı.* [DS]
- mani**², [Yun. máni => mani / mani] {ağız} *zf. Az.* ♣ **mani mani**, {ağız} **1.** *Azar azar; yavaş yavaş; bazı bazı.* **2.** *Sık sık ve sürekli olarak.* [DS]
- mani**³, [? māni] (*ma:ni*) {ağız} *ünl.* Şaşma, üzülme bildirir. [DS]
- maniç**, [? maniç] {ağız} *is. 1.* Saman çekmek için tahadan yapılmış tarım aracı. **2.** At arabalarının yanlarına yapılan ek. [DS]
- manık**, [? manık] {ağız} *is. 1.* Kedi. **2.** Kedi, köpek ve ayı yavrusu. [DS]
- manılmak**, [ban-mak / man-mak > man-ıl-mak] {eT} *edil. f. [-ur]* Banılmak. [DLT]
- manısa**, [? manısa] {ağız} *is.* Basmadan daha kalın ve çizgili bir dokuma. [DS]
- manısız**, [manı-sız] {ağız} *sf.* İş bilmez; beceriksiz. [DS]
- manistan**, [Yun. manasterion] {eT} *is.* Manastır. [ETY]
- maniş**¹, [? maniş] {ağız} *is.* İki kişinin çekiştirdikleri üçüncü kişi. [DS]
- maniş**², [? manış / maniş] {ağız} *is.* Yürüyüş. [DS]

- manıt**, [Ar. mu^cannid معدن => manıt] {ağız} is. 1. Sersem; ahmak. 2. İnatçı. 3. Asık yüzlü. [DS]
- maniya**, [? manıya] {ağız} is. Tencere karası. [DS]
- ma'ni¹**, [Ar. ma^cnā > ma^cnī معنى] (ma:ni:) is. → māni².
- ma'ni²**, [Ar. ma^cnā > Far. ma^cnī معنى] (ma:ni:) {OsT} is. → māni⁴.
- Mani**, [Mani-i Nakkaş (Maniheizmin kurucusu)] {eT} is. 1. Manicilik yanlısı. [EUTS] 2. {OsT} Sevgilinin (Mani'nin yaptığı resimler kadar) güzel yüzü. 3. Kâfir.
- mâni¹**, [Ar. ma^cnā > ma^cnī معنى] (ma:ni:) is. ed. Türk halk edebiyatında genellikle dört mısradan oluşan ve hecenin 7'li kalıbıyla söylenen, hafif alay, aşk, ayrılık gibi konuları ağır basan şiir türü. ☞ **mâni atmak**, *Mâni düzenleyip onu güzel bir ezgi ile söylemek.*
- mâni², -i¹, -si** [Ar. men^c > mâni^c مانع] (ma:ni) {OsT} is. 1. Bir şeyin yapılmasını, bir eylemin gerçekleşmesini önleyen veya engel olan şey; engel. 2. sf. Önleyici, engelleyici nitelikleri olan. ☞ **mâni olmak**, *Bir şeyin yapılmasına veya olmasına engel olmak.* || **Mâni zail olunca memnu avdet eder.** *Engel kalkınca yasaklı olan şey veya yasaklanmış olma durumuyla ilgili hüküm geri gelir.*
- mâni³**, [Ar. ma^cnā > Far. ma^cnī معنى] (ma:ni:) {OsT} is. Mana; anlam. ☞ **mânisiz maddesiz**, *(Konuşma için) gelişigüzel, mantıksız.*
- mani¹**, [Yun. mania > Fr. manie] is. 1. Saplantı anlamına gelen kelimeler türeten son ek. 2. Kişide sevinç, güven ve çeşitli etkinliklerin normalden çok fazla artarak ruh hastalığı seviyesine yükseldiği, içgüdüsel taşkınlık, aşırı ve düzensiz bir ruhsal hareketlilik, hızlı düşünme ve düşündüklerini saklamama şeklinde kendini belli eden ruhsal bozukluk; manyak durum. 3. mecaz. Bir şeyden çoğu zaman gülünç duruma düşecek kadar hoşlanma; aşırı tutku. 4. Eskiden, düşmanlara karşı büyü yapmakta kullanılan balmumu heykelcik.
- mani²**, [Yun. mâni] {ağız} zf. Sürekli olarak; her zaman. [DS] ☞ **mani mani**, {ağız} 1. *Azar azar; yavaş yavaş; bazı bazı.* 2. *Sık sık ve sürekli olarak.* 3. *İsteksiz isteksiz.* [DS]
- mani³**, [? manık / mani] {ağız} is. Ördek yavrusu. [DS]
- mani⁴**, [? mani] {ağız} is. Küçük fındık. [DS]
- mani⁵**, [? mani] {ağız} is. Üvendirenin ucundaki üç köşeli demir parçası. [DS]
- mani⁶**, [? mani / ma] {ağız} ünl. Şaşma bildirir. [DS]
- mâni'a**, [Ar. men^c > mâni'a منعه] (ma:nia) {OsT} is. → mānia.
- mânia**, [Ar. men^c > mâni'a منعه] (ma:nia) {OsT} is. 1.

- Bir yerden geçmeyi önleyen; ilerlemeyi güçleştiren şey; engel. 2. mecaz. Bir eylemi, bir oluşumu geciktiren veya önleyen şey. 3. Engel; güçlük; zorluk.
- mâniyalı**, [mânia-lı] (ma:nialı) sf. 1. Engeli olan; engelli. 2. (Arazi için) engebeli; pürüzlü.
- Manicilik, -ği** [Mañi-i Nakkaş (Mezopotamyalı felsefeci-3. yy) > manici-lik] is. 1. Manicilerin birbirine karşıt ve eşit iyilik ve kötülük ilkesinin birlikte ve dengede var olmasına dayanan öğretileri. 2. Her şeyi, biri tamamen benimsenen ve iyi olan ruh, diğeri ayrımsız reddedilen ve kötü olan madde olarak iki parçaya ayıran görüş.
- maniç, -ci** [? maniç] {ağız} is. Yağhanelerde burgu denilen direği çeviren kol. [DS]
- ma'nidar**, [Ar. ma^cnā > Far. ma^cnī-dār معنيدار] (ma:ni:da:r) {OsT} sf. → manidar.
- manidar**, [Ar. ma^cnā > Far. ma^cnī-dār معنيدار] (ma:ni:da:r) {OsT} sf. 1. Bir anlam taşıyan; bir şey ima eden; gizli ve ince bir anlam taşıyan; anlamlı; manalı. 2. zf. Bir şey ima ederek; anlamlı; manalı.
- ma'nidarane**, [Ar. ma^cnā > Far. ma^cnī-dār-âne معنيدارانه] (ma:ni:da:ra:ne) {OsT} zf. Gizli bir şey ima edencesine; anlamlı bir şekilde; anlamlı anlamlı; manidar bir biçimde.
- manifatura**, [İt. manufactura] (manufatu'ra) is. 1. Fabrika dokuması olan kumaş, bez vb.nin genel adı. 2. Bu ürünlerin satıldığı yer; manifaturacı dükkanı.
- manifaturacı**, [manifatura-cı] is. 1. Fabrika yapımı dokuma ürünlerini satan kimse. 2. Bu kişinin iş yeri; manifatura mağazası; manifatura.
- manifaturacılık, -ği** [manifatura-cı-lık] is. Manifaturacının yaptığı iş.
- manifesto**, [İt. manifesto] (manife'sto) is. 1. dnz. Kaptan tarafından hazırlanarak gümrük ve liman işletmesine verilen bir limanda indirilecek olan malların listesi. 2. Bir gemide bulunan malların cins ve miktarını belirten liste. 3. Bir edebî hareketi veya sanatsal görüşü ortaya koyan yazar ve sanatçıların bu işe başlarken kaleme aldıkları kuramsal yazı; bildirge. 4. Bir kişinin veya toplumsal grubun bir siyasi görüşü ortaya koymak üzere kamu oyununa yayımladıkları bildiri; bildirge. 5. argo. Rüşvet.
- manifold**, [İng. manifold-writer] is. 1. dnz. Gemilerde içinden yakıt ve su boruları devrelerinin geçtiği sandık. 2. oto. Benzinli motorlarda karbüratörden gelen yakıt ve hava karışımını silindirlere giriş deliklerine götüren dökme metalden parça (emme manifoldu). 3. oto. Yanma odasında yanmış gazların kalıntılarını silindir kafasındaki egzoz çıkışlarında toplayan boru donanımı (egzoz manifoldu).
- Manihaizm**, [Fr. manichéisme] is. → Manicilik.
- manik, -ği** [? manik / manık] {ağız} is. 1. Yavru. 2. Kedi, köpek yavrusu. 3. Ayı yavrusu. [DS]

manika, [İt. manica / Yun. maníka] (*mani'ka*) *is. dnz.* Gemilerin ambarlarını, makine dairelerini, güverte aralarını, sarnıçlarını havalandırmaya yarayan metal boru.

manikür, [Lat. manus (*el*) + cura (*bakım*) > Fr. manicure] *is.* 1. Ellerin ve tırnakların bakımı ile ilgili işlemlerin tümü. 2. El ve tırnak bakımı için uygulanan teknik.

manikürcü, [manikür-cü] *is.* Ellerin ve tırnakların estetik bakımını yapan ve bu işi meslek edinmiş kimse; manikür yapan.

manikürcülük, -ğü [manikür-cü-lük] *is.* El ve tırnak bakımını yapma işi ve tekniği; manikür uzmanlığı; manikürcünün yaptığı iş.

manila, [İt. manovela] {ağız} *is.* Kaldıraç. [DS]

maniple, [Fr. manipuler] *is.* 1. Elle kullanma. 2. Mors alfabesine göre çalışan telgraf haberleşmesinde akımı kesmek ve yeniden vermek amacıyla elle kullanılan aygıt. 3. Bir elektrik devresini açıp kapamaya yarayan ve elle çalıştırılan komütatör.

manipülasyon, [Fr. manipulation] *is.* 1. Varlıkları yapıcı, açıklayıcı ve yararlı bir biçimde kullanma işi; ustalikle yapmak; güdümlenme. 2. *bilişim.* İşleme. 3. *ekon.* Piyasada canlanma havası yaratmak, sermaye kesimini ticarete teşvik etmek ve piyasayı etkilemek amacıyla yapay olarak menkul alım satımı yapmak; hileli yönlendirme; hileyle yönlendirme. 4. *genetik.* Kalıtsal bakımdan yeni birleşimde bir organizma elde etmek amacıyla cinsel çevrimi devreden çıkararak hücrelerin invitro üretimi veya DNA'nın moleküler yolla işlenmesine verilen ad.

manipülatör, [Fr. manipulateur] *is.* 1. Telgraf gönderirken manipleyi kullanan kimse; yönlendirici. 2. Maniple; yönlendirici. 3. Bazı tehlikeli ve güç işlerde uzaktan kumanda ile çalıştırılan aygıt.

Manisa kebabı, [Magnesia => Manisa + Ar. kebâb + T. -i] *is.t.* Manisa yöresine özgü bir tür kebab.

Manisa lalesi, [Magnesia => Manisa + Far. lâlê + T. -s-i] *zool.* Düğün çiçeğigillerden, bahar başlarında kuru eteklerinde yetişen, çeşitli renklerde çiçekler açan soğanlı bir yıllık otsu bitki; dağ lalesi, (*Anemone vulgaris*).

manistan, [Far. manistân ?] {eT} *is.* Durak; durma yeri; ikamet yeri. [EUTS]

maniş, [? maniş / maniş] {ağız} *is.* Yürüyüş. [DS]

manişka, [İt. manesco] *is. dnz.* İki dilli iki makara ile yapılan palanga.

manit, -di [Ar. mu'annid معند => manit] {ağız} *sf.* İnatçı. [DS]

manita, [Yun. manitari] *is. argo.* 1. Bir kimseyi tanıyormuş gibi davranarak ondan para sızdırma; hileyle para alma; dolandırıcılık. 2. Hırsızlık. 3. Çalıntı eşyaları satma. 4. Bir erkeğin evlilik dışı cinsel yönden faydalandığı kadın, kız; flört; oynaş;

dost. ☞ **manitaya basmak**, *argo.* Hileyle kanmak; dolandırılmak.

manitacı, [manita-cı] *sf. argo.* Hırsız; dolandırıcı; hile ile para sızdıran.

manitacılık, -ğı [manita-cı-lık] *is. argo.* Arkadaşları olan satıcının başına toplanan halkı yankesicilikle soyan kimselerin yapmış olduğu hırsızlık.

manitoba, [İng. Manitoba (*Kanada'da bir eyalet*)] *is. bot.* Adını, anayurdu Manitoba gölü ve yakınında bulunan aynı adlı eyaletten alan camısı albüminli, ekmeklik buğday türü; Kanada buğdayı.

manivela, [İt. manovella > Fr. manivelle / مانيوله] (*manive'lâ*) *is.* 1. Kol kuvvetinin gücünü arttırmaya yarayan çelikten yapılma bir tür kaldıraç. 2. Bir ucunun bağlı olduğu mil etrafında dönerek, hareket ileten veya iletilen hareketi alan çelik kol.

manivelalı, [manivela-lı] *sf.* Manivelası olan; manivela ile harekete geçen, işleyen.

maniya, [? maniya / maniye] {ağız} *is.* Domates. [DS]

maniyerizm, [Fr. maniérisme] *is.* 1. *psikol.* Kişinin anlatımında çoğu zaman doğal ve sade olması gereken bir jestin karmaşık, yersiz ve çoğu zaman da duruma aykırı bir hâle gelmesine yol açan bozukluk. 2. Anlatımda bilinçli bir şekilde yapmacığa ve aşırılığa kaçma; sanat ve edebiyatta doğallıktan ve yalınlıktan yoksunluk. 3. On altıncı ve on yedinci yüzyıllarda Rönesans ve Barok sanatları arasında, saray çevrelerinde tutulmuş incelik, zarafet dolu, ancak çok aşırı ve değişik zevklere hatta paradoksu düşkünlük derecesine vardırıan bir sanat akımı.

mank¹, [mang / manğ / mank / müng (*yans.*)] *ünl.* Hayvanların böğürmesini, bağırmasını; insanların böyle bağırmasını ve gürültülü konuşmasını anlatan kök. [Zülfikar] *mank-ıl-da-mak*, *mank-ır-mak*

mank², [Kır. mang (*şaşkın, uyuşturucu*) > mank مانتق] {eAT} *sf.* 1. Sersem; ahmak; akılsız. {eAT} (*aym*) [DS] 2. {ağız} Ağırbaşlı. 3. *is.* Durgun, rüzgârsız hava. [DS] ☞ **mank olmak**, {ağız} 1. Sersem olmak. 2. *Güzel bir şey karşısında çok duygulanmak.* [DS]

manka, [Kaz. / Kır. mañka (*sakağı*)] {ağız} *sf.* (Kişi için) genizden konuşan. [DS]

mankafa¹, [Kaz. / Kır. mañka (*sakağı*) + Ar. kafâ [EREN]] (*ma'nkafa*) *sf.* 1. Geç ve güç anlayan; kafası işlemeyen; anlayışsız; aptal. 2. (Kişi için) zihni yorulmuş; kafası şişmiş. 3. *sf.* (At için) sakağı hastalığına tutulmuş. ☞ **mankafa hastalığı**, *Atlarda görülen ruam hastalığının halk arasındaki adı; sakağı.*

mankafa², [mankafa] {ağız} *sf.* Soğuk çalmış; soğuktan bozulmuş. [DS]

mankafa³, [mankafa] {ağız} *is.* Fıtık; kavlıç. [DS]

mankafalık, -ğı [mankafa-lık] *is.* Mankafa olma hâli; mankafa birinden beklenen ve ona yakışır davranış; aptallık; anlayışsızlık.

- mankale**, [Ar. minqale منقله => manqale] *is.* Delikli bir tahta üzerinde taşlarla oynanan bir oyun.
- mankaş**, [Ar. minqāš => mankaş / mangaş] {ağız} *is.* Cımbız. [DS]
- mankaşa**, [? mankaşa] {ağız} *is.* Salıncağa bağlanan demir halka. [DS]
- manken**, [Holl. mannekijn (*küçük adam; adamcık*) > Fr. mannequin] *is.* 1. Terzilerin modelleri üzerinde uyguladıkları, tahta, mukavva veya plastikten insan vücudu biçiminde yapılmış kalıp. 2. Elbiseleri mağaza vitrinlerinde sergilemek için kullanılan insan vücudu örneği. 3. Modaevlerinin hazırladığı model ve giysileri üzerinde halka tanıtan ve çeşitli gösterilere katılan kişi. 4. Ressam ve heykelticilerin çoğunlukla model olarak kullandıkları türlü biçimler alabilen insan ve hayvan örnekleri. 5. *as.* Süngü hücumunda düşman yerine kullanılan insan şeklindeki hedef model. ☞ **manken gibi**, (*Kişi için*) *vücudu düzgün, güzel ve ölçüleri yerinde olan.*
- mankenlik, -ği** [manken-lik] *is.* Manken olan kişinin yaptığı iş; mankenin mesleği.
- mankıl**, [? mankıl] {ağız} *is.* Ad; san; ün. [DS]
- mankıldamak**, [mank (*yans.*) > mank-ıl-da-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(t)-yor]* (Sığır için) bağlamak; böğürmek. [DS]
- mankır**, [mangır² > mankır] {ağız} *sf.* Değersiz. [DS]
- mankırmak**, [mank (*yans.*) > mank-ır-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* (Sığır için) bağlamak; böğürmek. [DS]
- mankış**, [? mangış / mankiş] {ağız} *is.* Domuz yavrusu. [DS]
- mankobe**, [? mankobe] {ağız} *is.* Sağımdan sonra koyunların yatırıldıkları yer. [DS]
- mankoz**, [Yun. mángkhos => mankoz / mankuz] {ağız} *is.* Tahtadan göz göz yapılmış tahıl veya yiyecek ambarı. [DS]
- mankuf**, [? mankuf / manguf] {ağız} *sf.* (Yapı için) bakımsızlıktan yıkılacak hâle gelmiş. [DS]
- mankur**, [? mankur] {ağız} *is.* 1. Sığırları boyunduruğa bağlamaya yarayan ve boyunlarına geçirilen U biçimli ağaç. 2. Bir ucunu hayvanın boynuna, öbür ucu yere çakılmış kazığa bağlı ip; örük. [DS]
- mankuz**, [? mankoz / mankuz] {ağız} *is.* → mankoz. [DS]
- manlay**, [Alt. mañday > manlay / mangalay] {ağız} *is.* Alın. [DS] ☞ **manlay cazuv**, {ağız} *Alın yazısı.* [DS]
- manmak¹**, [bā-n-mak / man-mak] {eT} *edil. f. [-ır]* 1. Bağlanmak 2. Kuşanmak.
- manmak²**, [ban-mak / man-mak] {eT} *gçl. f. [-ar]* Banmak. [DLT]
- manna**, [? manna] {ağız} *sf.* (Kişi) şişman ve sevimli. [DS]
- mannasa**, [Ar. mannaşa منصه] {OsT} *is.* Gelin odası.
- mannay**, [Alt. mañday] {ağız} *is.* → mangalay. [DS]
- mano**, [İt. mano (*el*)] *is. argo.* Kumar oynanan yere bırakılan para; komisyon; pay.
- manolya**, [Fr. Pierre Magnol (*Fransız hekim ve botanikçisi*) > magnolia] *is. bot.* Manolyagillerden, Amerika ve Asya'da pek çok türü yetişen, meşin gibi sert, basit ve almaşık yapraklı, beyaz iri çiçekli, bazı türleri süs bitkisi olarak yetiştirilen bir ağaççık, (*Magnolia*).
- manolyagiller**, [manolya-gil-ler] *is. bot.* Meşin gibi sert yapraklı, tek veya salkım çiçekli basit ve almaşık yapraklı, iki yüz kadar türü bulunan Amerika ve Asya'da yetişen ağaççıklar familyası, (*Magnoliaceae*):
- manoma**, [? manoma] {ağız} *is.* Kazan ve tava karası. [DS]
- manometre**, [Yun. manos (*az yoğun*) + metron (*ölçü*) > Fr. manomètre] (*manome'tre*) *is.* Bir akışkanın içinde bulunduğu kabın iç yüzeylerine yaptığı basıncı ölçmeye yarayan alet; basıölçer.
- manometri**, [Fr. manométrie] *is.* Kapalı bir kaptaki buhar veya gaz basıncının ölçülmesi işlemi.
- manramaz**, [manra-maz] {ağız} *is.* Şişek, toklu gibi belirli yaştaki koyun. [DS]
- mansab**, [Ar. munsabb > mansabb منصب] {OsT} *is.* → mansap.
- mansap, -bı** [Ar. munsabb > mansabb منصب] {OsT} *is. coğ.* Bir ırmağın bir denize veya daha büyük bir başka ırmağa döküldüğü, karıştığı yer; ağız; ırmak ağızı; kavşak; munsap.
- mansıb**, [Ar. naşb > manşıb منصب] {OsT} *is.* → mansıp.
- mansıbdar**, [Ar. manşıb + Far. -dār منصبدار] (*mansıbdar*) {OsT} *sf.* Memuriyette bulunan.
- mansımana**, [marsımana / mansımana / marsıma] {ağız} *is.* Yaban nanesi. [DS]
- mansıp, -bı** [Ar. naşb > manşıb منصب] {OsT} *is.* 1. Devlet memuriyeti. 2. Büyük memuriyet; önemli mevki; makam; derece; orun.
- mansız**, [ben / men > men-siz / man-sız] {eT} *sf.* Alçak gönüllü; mütevazı; çekingen; muti. [EUTS]
- mansiyon**, [Fr. mention] *is.* Bir yarışmada konulan ödül için yeterli görülmemekle birlikte anılmaya değer bulunan eser veya kişiye verilen derece veya başarı ödülü.
- mansub**, [Ar. naşb > manşub منصوب] {OsT} *sf.* 1. Konmuş olan; dikilen. 2. Tayin edilmiş; atanmış. 3. *dbl.* Arapça'da sonu üstün ile e/a şeklinde okunan kelime.
- mansube**, [Ar. naşb > manşübe منصوبه] (*mansu:be*) {OsT} *is.* 1. Satrançta bir oyun. 2. *mecaz.* Hile; oyun. ☞ **mansübe-sâz**, {OsT} *Hileci.*

mansubîn, [Ar. naşb > manşübîn منصوبين] (*mansu:-bi:n*) {OsT} *is.* Memuriyette bulunanlar; tayin olunanlar; atananlar.

mansur, [? mansur] {ağız} *is.* Mantar. [DS]

mansure, [Ar. nuşret > manşür / manşüre منصوره] (*mansu:re*) {OsT} *sf.* Allah'ın yardımı ile üstün gelen; yenen; galip.

mansuriyet, [Ar. manşür > manşüriyyet منصوريت] (*mansu:riyet*) {OsT} *is.* Allah'ın yardımıyla üstün gelme, zafer kazanma.

mansus¹, [Ar. naşş > manşüş / manşüşa منصوص / منصوصه] (*mansu:s*) {OsT} *sf.* Kur'an-ı Kerim'de a-çıkça anlatılmış bulunan; hakkında ayet bulunan.

mansus², [Lat. mansus (*konut*)] *is.* Orta Çağ sonlarına doğru yurtluklar bünyesinde bir tarım işletmesi birimi olan bahçeli, tarlalı kır evi.

maşa, [Far. māşe] {ağız} *is.* Maşa. [DS]

manşet, [Fr. manchette] *is.* **1.** Bir gömleğin kol düğmeleriyle tutturulan dört ilikli devrik ucu. **2.** Bir gazetenin birinci sayfasının üst kısmında yer alan büyük puntolu yazı başlığı; başlık. **3.** Eldivenin bilek kısmına geçirilen deri parça. **4.** Voleybolda servisleri karşılamak için ön kolla yapılan vuruş.

manşır, [Ar. meşhür] {ağız} *sf.* Tanınmış; ünlü. [DS] ☞ **manşır etmek**, {ağız} *Açığa vurmak; duyurmak.* [DS]

manşon, [Fr. manchon] *is.* **1.** Elleri soğuktan korumak için kürkle örtülü içine votka astar geçirilmiş ipek kürk. **2.** Teyplerde kullanılan manyetik kayıt ortamı. **3.** İki boruyu birbirine bağlamakta kullanılan vidalı boru parçası. **4.** Havai hatların kurulmasında içine birleştirilecek parçaların geçeceği yuva bulunan iletkenlerin birleştirilmesine yarayan metal parça.

mantaka, [? mantaka] {ağız} *is.* İri dikiş; teyel. [DS]

mantakalamak, [mantaka-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Teyellemek. [DS]

mantal [Sansk. mandala] {eT} *is.* Sihir; büyü; tılsım. [EUTS]

mantalı, [Sansk. mandala] {eT} *is.* → mantal. [EUTS]

mantalîk, [? mantalîk / mantelek] {ağız} *is.* Çelik çomak oyunu. [DS]

mantar¹, [Yun. émanitári] *is.* **1.** Karada yetişen, boy, biçim ve yöre bakımından çok büyük değişiklikler gösteren, bazı türleri zehirli, çiçeksiz, damarsız ve klorofilsiz, yaklaşık iki yüz bin kadar bitki türünün toprak dışında görünen kısımlarının ortak adı. **2.** Yer altındaki miselyum adı verilen kısmıyla birlikte bu bitkinin tümü. **3.** Çocukların özel bir tabanca ile patlattıkları, içine barut veya başka bir patlayıcı konulmuş mantar parçası. **4.** Balık ağlarını su yüzünde tutmaya veya olta sarmaya yarayan mantar parçası. **5.** *biy.* Özgün çekirdekli hücreleri olan da-

marsız, klorofilsiz her türlü bitki. **6.** Nemli odunu çürütebilen, diğer canlılarda ve insanlarda ayak parmakları arasında hastalıklara yol açan bitkisel organizma. **7.** Bazı mantarların yol açtığı, insan cildinde, bitki ve hayvanlarda görülen asalak hastalığı; mantar hastalığı. **8.** Bir döşeme plağını taşıyan betonarme bir dikmenin üst bölümünde koni veya piramit biçiminde genişleme. **9.** *argo.* Yalan; uydurma söz. **10.** *sf.* Mantardan yapılmış olan. **11.** *argo.* (Kişi için) aptal; salak; akılsız. **12.** {ağız} Çürük. [DS] ☞ **mantara basmak**, *argo.* Başkası tarafından hazırlanmış bir oyuna düşmek; tuzağa düşmek. || **mantar ağacı**, *bot.* Turunçgillerden, Doğu Asya'nın tropikal ve yarı tropikal bölgelerinde yetişen, kabuğundan mantar elde edilen ve bazen de süs bitkisi olarak yetiştirilen kerestesi çok gözenekli, süngerimsi, açık sarı renkli bir ağaç, (*Phellodendron amurense*). || **mantar atmak**, *argo.* Yalan söylemek. || **mantar bilimci**, *Mantar bilimi ile uğraşan uzman.* || **mantar bilimi**, *biy.* Mantarların yapılarını, özelliklerini, yol açtıkları hastalıkları ve tedavi yollarını inceleyen tıp dalı; mikoloji. || **mantar çorbası**, *Yenilebilir mantar pişirildikten sonra un, yağ, sarımsak ve bol su içinde kaynatılması ile hazırlanan çorba.* || **mantar doku**, *bot.* Ölü hücrelerden oluşan, bitkilerin kök ve gövdelerinde su kaybını önleyici, yaralanmalara karşı koruyucu bir rol oynayan doku katmanı. || **mantar gibi yerden bitmek**, *Birdenbire ortaya çıkıvermek.* || **mantar hastalığı**, *tıp.* Mikroskopik mantarlardan ileri gelen cilt hastalığı; mikoz; küflüce. || **mantar ilacı**, *İnsan, hayvan ve bitkilerde mantarlardan ileri gelen hastalıkların tedavisinde kullanılan ilaç.* || **mantar kent**, *Büyümesi çok hızlı olan ve nüfusu on yıl içinde iki katına veya daha fazlasına çıkan şehir.* || **mantar kambiyumu**, *biy.* Odunsu köklerde ve gövdelerde ağaç kabuğunun mantar tabakasını meydana getiren ikincil meristem tabakası. || **mantar meşesi**, *bot.* Batı Akdeniz çevresindeki ülkelerde yetişen, kabuğundan mantar elde edilen bir meşe türü, (*Quercus suber*). || **mantar özü**, *bot.* Karbon, hidrojen ve oksijenden oluşan, bazı bitki hücrelerinin çeperlerini kaplayarak sıvı ve gazların geçmesini engelleyen ve bu yüzden hücrenin ölümüne veya mantar oluşumuna yol açan madde. || **mantar tabakası**, *bot.* Ağaçlarda, hücrelerin çeperlerine mantar özü yığılmak suretiyle protoplazmasını kaybederek mantar oluşumuna yol açan dış büyütken tabaka. || **mantar tabancası**, *Tabanca biçiminde, ucundaki borusuna patlayıcı mantar takılarak patlatılan çocuk oyuncağı.* || **mantar yakası**, *balıkç.* Balık ağının üst kenarında bulunan ve mantarların yardımı ile ağı yüzer durumda tutan ip. || **mantar zehirlenmesi**, *tıp.* Zehirli mantarların yenmesinden ileri gelen ve çoğunlukla ölümle sonuçlanan zehirlenme olayı. || **mantar zehri**, *Bazı*

mantarların veya küflerin salgıladığı yüksek derecede zehirli maddelere verilen ad; mikotoksin.

- mantar**², [Yun. manitári] *is. bot.* 1. Bitkilerin çoğunda sap ve kökte soymuk tabakanın dışında bulunan, içi hava dolu, zarı mantar özlü sık hücrelerden meydana gelen ikincil doku; süberin. 2. Bazı bitkilerde, özellikle mantar meşesinde bulunan, esnek ve hafif olduğu için şişe tapası, cankurtaran simidi veya yeleş, ayakkabı tabanı vb. yapımında kullanılan, geçirimsiz, katı madde. 3. Bu maddeden yapılan şişe tapası.
- mantar**³, [mantar] {ağız} *is.* 1. Hayvanların burnunun ucundaki tüsüz yer. 2. Dericilikte, tanen kırmakta kullanılan bir araç. [DS]
- mantarcı**, [mantar-cı] *is.* 1. Mantar yetiştirip satan kişi. 2. *argo.* Saf kişileri dolandıran kimse. 3. *argo.* Durmadan yalan söyleyen kişi; yalancı; düzenbaz.
- mantarcılık**, -ği [mantar-cı-lık] *is.* 1. Mantar yetiştirme ve satma işi. 2. *argo.* Saf kişileri dolandırma; dolandırıcılık. 3. *argo.* Durmadan yalan söyleme; yalancılık; düzenbazlık.
- mantardoğuran**, [mantar+doğ-ur-an] *is. bot.* (Büyütken doku için) mantarlaşmış hücreleri doğurarak mantar tabakasını doğuran; fellojen.
- mantarhane**, [mantar + Far. hāne منطارخانه] (*mantar-ha:ne*) {OsT} *is.* Mantarların işlendiği yer.
- mantarlama**, [mantar-la-ma] *is.* Mantarlamak işi.
- mantarlamak**, [mantar-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Bir şeye mantar takmak veya mantar yerleştirmek. 2. *argo.* Yalan söylemek; aldatmak.
- mantarlar**, [mantar-lar] *is.* Çiçeksiz, klorofilsiz ilkel bitkiler sınıfı.
- mantarlaşma**, [mantar-la-ş-ma] *is.* 1. Mantarlaşmak eylemi veya durumu. 2. Odunun içinde, içi beyazımsı çürük odunla dolu kovuk şeklinde değişik büyüklükte kusurların oluşması.
- mantarlaşmak**, [mantar-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır] 1.* (Hücre zarları için) mantar özü karışarak geçirimsiz bir durum almak. 2. Odun içinde çürümeye yönelik kovuklar oluşmak.
- mantarlı**, [mantar-lı] *sf.* 1. (Yiyecekler için) içinde yenilebilir mantar bulunan. 2. Meşe mantarı takılmış olan. 3. (Şişe için) tıpası olan. 4. Mantar hastalığına yakalanmış olan.
- mantarlık**, -ği [mantar-lık] *is.* 1. Sebze gibi kullanılan mantarların yetiştirildiği yer. 2. İncelenmek üzere mantar kültürünün saklandığı yer. 3. *sf.* Mantar yetiştirmek için humuslu ve gübreli toprak yastık.
- mantarsı**, [mantar-sı] *sf.* 1. Mantara benzeyen; mantar gibi. 2. Mantar sertliğinde ve özelliğinde olan.
- mantaşgabağı**, [? mantaş + kaba(k)-ı] {ağız} *is.* Helvacıkabağı. [DS]
- mantaz**, [? mantaz] {ağız} *is.* Önlük; peştamal. [DS]

- mantelek**, -ği [? mantalık / mantelek] {ağız} *is.* → mantalık.
- mantı**¹, [Çin. mantou (*buharda pişirilmiş*) > Moğ. mantu > manta > mantı [Tekin]] *is.* 1. İçine sarımsak, maydanoz karışımı kıyma konularak bohça biçiminde dürülmüş küçük hamur parçalarıyla yapılan yoğurtlu yemek; tatar böreği; kulak aş; kulak çorbası; kulaklı çorba; kulaklı hamur. 2. {ağız} Yaprak sarması. [DS]
- mantı**², [Yun. lamni [Tietze] => mantı / mantu / mıntı] {ağız} *is.* 1. Sapsız bıçak veya çakı. 2. Çakı ve bıçağın demir kısmı. 3. Sap. 4. Körleşmiş, kesmez duruma gelmiş bıçak. [DS]
- mantı**³, [pat / patı > mantı / mantır] {ağız} *is.* 1. Kasımpatı. 2. Şebboy. [DS]
- mantı**⁴, [İt. mante] *is. dnz.* Gabya serenini kaldıran halat ve makara.
- mantıcı**¹, [mantı-cı] *is.* Mantı yapan veya mantı satan kimse.
- mantıcı**², [mantı-cı] {ağız} *sf.* Cimri. [DS]
- mantıfal**, [Far. baht-vār => mantıfal] {ağız} *is.* Kutu içine konan çiçekleri çekerek mâni okuma yoluyla oynanan bir oyun. [DS]
- mantık**, -ğı [Ar. nuṭṭ (söz) > mantıq منطق] {OsT} *is.* 1. Ait olduğu konudan ve her türlü ruhsal süreçten ayrı, bağımsız ve soyutlanmış biçimde ele alarak, akıl yürütmeyi inceleyen bilim dalı; doğru düşünme sanatı ve bilimi; düşünme biçimi ve düşünme yasaları bilimi. 2. *fel.* Düşüncenin ve düşüncenin varlık biçimlerinin, öğelerinin, türlerinin; olanaklarının, yasalarının ve düşünce bağlamlarının bilimi. 3. Doğru düşünmenin yolu ve yöntemi. 4. Akla uygun, tutarlı ve sağ duyulu düşünme ve buna göre davranma yolu; düşünce ve davranışlardaki tutarlılık. 5. (Tamlanan olarak kullanıldığında) belli bir özelliği bulunan kişi ve gruba özgü kalıplaşmış kuralları ve ilkeleri olan düşünme ve davranış biçimi. 6. Düşüncelerin birbirine bağlanma ve birbirinden doğma biçimi; akıl yürütme. 7. Olay ve olguların kaçınılmaz ve belli bir sonucu doğuracağı düşünülen doğrultusu, yönü; yönelim. 8. Söz söyleme; konuşma. 9. Söz; dil; laf. ☞ **mantık dışı**, 1. *Mantık ilke ve kurallarından yoksun olan; mantıkla çözümlenemeyen.* 2. *Mantıkla olumlu veya olumsuz herhangi bir ilgisi olmayan.* 3. *Mantık sınırları dışında kalan.* || **mantık-ı remzî**, Sembolik mantık. || **mantık-ı sürî**, Biçimsel mantık; formel mantık. || **mantık öncesi**, 1. *Mantıktan önce gelen; kablel-mantik.* 2. (Çocuk için) henüz mantıklı düşünmeye erişmediği dönem. 3. *sosy.* (İlkel kabileler için) mantığın kurallarına, özellikle çelişmezlik ve nedensellik ilkelerine aykırı akıl yürütme.
- mantıka**¹, [? mantıka / mantaka] {ağız} *is.* İri dikiş; teyel. [DS]

mantıka², [ʔ mantıka] {ağız} is. Davarların kulağını keserek yapılan belirlilik; enek. [DS]

mantıka³, [ʔ mantıka] {ağız} is. Minarelerin tepesindeki kurşunları birbirine bağlamak için kullanılan bir araç. [DS]

mantıka, [Ar. mınṭaka => mantıka] {ağız} is. Jandarma karakolu. [DS]

mantıkan, [Ar. mantıkan منطقاً] (mantı'kan) {OsT} zf. → mantıken.

mantıkça, [mantık-ça] (mantı'kça) zf. Mantık bakımından; mantığa göre; mantıken.

mantıkçı, [mantık-çı] is. 1. Mantık bilimi uzmanı; mantık bilimiyle uğraşan kimse. 2. Mantık kurallarına uygun biçimde doğru akıl yürüten kimse. 3. Mantık dersleri veren öğretmen.

mantıkçılık, -ği [mantık-çı-lık] is. 1. Mantığı felsefenin başı sayan dünya görüşü; mantık biliminin her şeyin üstünde olduğunu savunan felsefî görüş. 2. *man*. Bütün bilimleri matematik biçime indirgeyen ve matematiği mantığın bir uygulaması durumuna getiren öğreti.

mantıken, [Ar. mantıken منطقاً] (mantı'ken, *k kalın söylenir*) {OsT} zf. Mantık bakımından; mantığa göre; mantık açısından; mantıksal olarak; mantıkça.

mantıkî, [Ar. mantıḳ > mantıḳî منطقی] (mantıkî:, *k kalın söylenir*) {OsT} sf. 1. Mantık kurallarına uygun olan; akla uygun; mantıklı. 2. Mantıkla ilgili; mantığa ilişkin; mantıksal. 3. Gerçeğin doğal akışından doğan; doğal. ☞ **mantıkî kıraat**{OsT} Yazı işaretlerine ve noktalamaya dikkat ederek okuma.

mantıkiyat, [Ar. mantıḳ > mantıḳiyyât منطقیات] (mantıkiya:t, *k kalın söylenir*) {OsT} is. Mantık ve mantık bilimi ile ilgili konular; mantık konuları.

mantıkiyyun, [Ar. mantıḳ > mantıḳiyyūn منطقیون] (mantıkiyyu:n) {OsT} is. Mantıkla uğraşanlar; mantık bilgileri.

mantıklaştırmacılık, -ği [mantık-la-ş-tır-ı-cı-lık] is. *fel*. 1. Mantıksal olana aşırı değer verme. 2. Mantığı, ruh biliminden bağımsız olarak kurma eğilimi. 3. Mantığın ruh bilimine üstünlüğünü öne sürme eğilimi. 4. Matematiği, mantığa indirgeme ve mantığın bir dalı olarak ele alma eğilimi.

mantıklı, [mantık-lı] sf. 1. Akla, mantığa, sağduyuya uygun olan; mantık kurallarına uygun; mantıkî. 2. Doğru düşünen; mantığa göre hareket eden. 3. zf. Mantığa uygun biçimde. ☞ **mantıklı tonlama**, *dbl*. Cümlede anlama göre beliren, düşünce ile paralel olan ve belirli bir mantığa göre yapılmış tonlama.

mantıksal, [mantık-sal] sf. 1. Mantık kurallarına uygun; mantıklı; mantıkî. 2. Mantıkla ilgili olan; mantıkî. 3. Olay ve olguların kendi doğasından kaynaklandığı düşünülen; kaçınılmaz olan; zorun-

lu. 4. *bsy*. (Devre, öge, değişken vb. için) “doğru” veya “yanlış” / “1” veya “0” olarak adlandırılan iki biçimden yalnızca birinde bulunabilen. ☞ **mantıksal deneycilik**, *fel*. Bilginin deneyle veya gözlemlerle doğrulanabilir, sınanabilir olması temeline dayanan Viyana okulu yöntemi; bilimsel deneycilik.|| **mantıksal olguculuk**, *fel*. Mantığın matematiğe dönüşme yöntemleri ile felsefeye yeni ve güvenilir temel sağlamaya yönelik akım; yeni olguculuk, Viyana Okulu.

mantıksız, [mantık-sız] sf. 1. Akla ve mantık kurallarına aykırı olan; mantık dışı. 2. (Kişi için) doğru düşünmekten, akıl yürütmekten yoksun. 3. zf. Mantıksız birine yakışır biçimde olan; mantıktan yoksun olarak.

mantıksızlık, -ğı [mantık-sız-lık] is. 1. Mantıksız olma durumu. 2. Mantıksız birine yakışır tutum.

mantır, [mantı / mantır] {ağız} is. Şebboy. [DS]

mantırıc, -cı [mantırıc] {ağız} is. Mart inciri; frenk inciri. [DS]

mantıvar¹, [Far. bahtiyār => mantıvar / mantıvar] {ağız} is. 1. Hidrellez geceleri çekilen mâni. 2. Mânilerden kader çekme oyunu. 3. Kader; baht. [DS]

mantıvar², [ʔ mantıvar / mantıvar / mantıvar] {ağız} is. → mantıvar²; ölmez çiçek. [DS]

mantız, [İt. maltase => maltız / mantız / mantız / mantoz] {ağız} is. Üstü ızgaralı, soba biçiminde sacdan yapılmış ocak. [DS]

mantık, -ği [ʔ mantık / medik] {ağız} is. *bot*. Birleşikgillerden, yaprakları dikenli, 15-20 cm. boyunda morumsu çiçekli, kökü soyularak yenilen, gövdesi hayvanlara yem olarak verilen çok yıllık otsu bir bitki, (*Cirsium rhizocephalum*). [DS]

mantıya, [İt. mantiglia] is. *dnz*. Serenleri direklere asmak için cundalarından direklere alınan halat.

mantın, [İsp. mantilla] is. 1. Canfesten yapılmış bir tür ağır ipekli kumaş. 2. {ağız} İpekli elbise.[DS] 3. {ağız} Çiçekli atlastan yapılmış gelin elbisesi. [DS]

mantınota, [İt. mantenuta] (mantıno'ta) is. *argo*. Müslüman olmayan kapatma; metres.

mantıs, [Lat. mantissa (toplama) > Fr. mantisse] is. *mat*. 1. Bir ondalık logaritmanın artı değerli ondalık kısmı. 2. Devirli ondalık kesirde, belirtilecek sayının en anlamlı rakamlarından oluşan sayı.

mantış, [ʔ mantış] {ağız} sf. (Kişi için) Yuvarlak ve tombul yüzlü, basık burunlu. [DS]

mantız, [İt. maltase => maltız / mantız / mantız / mantoz] {ağız} is. → mantız. [DS]

mantoz, [İt. maltase => maltız / mantız / mantız / mantoz] {ağız} is. → mantız. [DS]

mantı, [Fr. manteau] (ma'nto) is. 1. Soğuktan korunmak amacıyla daha çok diğer elbiselerin üzerine giyilen, kalın kumaştan yapılmış, uzun kollu ve önden açık kadın dış giyeceği. 2. *jeol*. Yer yuvarlağının çekirdek ile kabuk arasında kalan bölümü. 3.

- zool.* Hayvanların vücudunu örten deri, kıl, tüy, pul vb.ne verilen ad; örtenek.
- mantolu**, [manto-lu] *sf.* Mantosu olan; manto giymiş olan.
- mantoluk**, -ğu [manto-luk] *sf.* (Kumaş için) manto yapmaya uygun.
- mantosuz**, [manto-suz] *sf.* Mantosu olmayan; manto giymemiş olan.
- mantra**, [Sansk. mandra] {eT} *is.* Söz; sihir. [EUTS]
- mantu**¹, [Çin. / Moğ. mantu] {eT} *is.* Mantı. {ağız} (aynu). [Nevâyî] [DS]
- mantu**², [? mantu / mantı] {ağız} *is.* 1. Sapsız bıçak veya çakı. 2. Bıçak ve çakının demir kısmı. 3. Kullanılmış, eskimiş çakı veya bıçak. [DS]
- mantuk**, [Ar. nuṭṭ > maṇṭūḳ / maṇṭūḳa منطوقه / منطوق] (mantu:k) {OsT} *sf.* 1. Denilmiş; söylenmiş. 2. Söz; kelam. 3. Anlam; kavram.
- mantuvar**, [Far. bahtiyār => mantuvar / mantıvar / bahtıbar] {ağız} *is.* 1. Mânilerle kader çekme oyunu. 2. Kader; baht. [DS]
- mantuvar**², [? mantıvar / mantuvar / mantüvar] {ağız} *is.* bot. Birleşikgillerden, halk hekimliğinde kulak ağrısını dindirici, idrar ve safra artırıcı, taş düşürücü olarak kullanılan, güzel kokulu, yünümsü tüylü, sarı çiçekli otlar; ölmez çiçek, (*Helichrysum arenarium*). [DS]
- mantoz**, [İt. maltase => maltız / mantız / mantiz / mantoz] {ağız} *is.* → mantız. [DS]
- mantüvar**, [? mantıvar / mantuvar / mantüvar] {ağız} *is.* → mantuvar²; ölmez çiçek. [DS]
- manu**, [Moğ. manū / manū / mōlun] (manu:) {eT} *is.* Yabani bir hayvan; step kedisi. [EUTS]
- manüel**, [Fr. manuel] *is.* El kitabı.
- manüfaktör**, [Lat. manu factura (el işçiliği) > Fr. manufacture] *is.* Mamul madde üreten sanayi kuruluşu; imalathane.
- manuh**, [? manık / manuh] {ağız} *is.* Kedi yavrusu. [DS]
- manuk**¹, -ğu [? manık / manuk] {ağız} *is.* 1. Kedi. 2. Kedi ve köpek yavrusu. [DS]
- manuk**², -ğu [? manuk] {ağız} *is.* Maydanoz. [DS]
- manuklamak**, [manuk-la-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(u)-yor] İvmek; acele etmek. [DS]
- manusa**, [? manusa / manısa] {ağız} *is.* Basmadan daha kalın ve çizgili dokuma. [DS]
- manuşır**, [? manaşır / manuşır] {ağız} *is.* Yeşil ker-tenkele. [DS]
- manya**¹, [Yun. mania > Fr. manie] (ma'nya) *is.* Saplantı; mani.
- manya**², [? manya] {ağız} *is.* Ocak kurumu. [DS]
- manya**³, [? manya] {ağız} *is.* Çocuk oyunlarında sonuca varma veya oyunun bir bölümünü kazanma. [DS]
- manya**⁴, [? manya / mamya] {ağız} *is.* Domates. [DS]
- manyak**¹, -ğı [Yun. mania > Fr. maniaque] (ma'n-yak) *is. ve sf.* 1. Maniye tutulmuş hasta. 2. mecaz. Gülünç, şaşırtıcı ve garip davranışları olan kimse. 3. "Aptal; sersem" anlamında hakaret sözü. 4. psikol. Maniye ilişkin; mani ile ilgili.
- manyak**², [Alt. many-ak] {eT} *is.* Eski Türk din adamlarından kamın giydiği özel cüppe; şaman giysisi.
- manyak**³, -ğı [? manyak] {ağız} *is.* Ağaç budamakta kullanılan ucu eğri bir tür bıçak. [DS]
- manyakça**, [manyak-ça] (manya'kça) *zf.* 1. Manyak birine yakışır biçimde; manyak gibi. 2. *sf.* Manyak birine benzeyen.
- manyaklaşma**, [manyak-la-ş-ma] *is.* Manyaklaşmak eylemi veya durumu.
- manyaklaşmak**, [manyak-la-ş-mak] *dönşl. f.* [-ır] 1. Manyak durumuna girmek. 2. Manyak gibi davranır olmak.
- manyaklık**, -ğı [manyak-lık] *is.* 1. Manyak olma durumu; manyakça davranan kimsenin niteliği. 2. Manyakça davranış; çılgınlık. 3. Aptallık; sersemlik.
- manyamak**, [Yun. mania => manya-mak] *gçsz. f.* [-r] [-(y)ı-yor] Yorgunluk, şaşkınlık gibi sebeplerle dengelessiz hareketlerde bulunmak.
- manyat**, [İt. meniáda] *is.* 1. Alamanadan küçük üç çift küreklilik kayığı. 2. Bu kayıkla atılıp sahilden iki ucundan çekilen balıkçı ağı; ıgırp. 3. {ağız} Barbunya, tekir vb. balıkları avlamakta kullanılan ince gözlü dip ağı.[DS]
- manyatçı**, [manyat-çı] *is.* Manyat çekerek balık tutan balıkçı.
- manyetik**, -ği [Yun. magnes (mıknatis) / Lat. magnes > magneticus (mıknatış) > Fr. magnétique] *sf.* 1. Mıknatis veya mıknatisin özellikleriyle ilgili olan. 2. Mıknatis özelliği taşıyan. ☐ **manyetik açıklık**, Mıknatislanmış ibrenin sapmasını belirleyen açı. || **manyetik direnç**, Manyetik bir devrede, manyetomotor kuvvetin devre içinden geçen indüklemeye akısına oranı. || **manyetik alan**, fiz. Bir mıknatisin, bir elektrik akımının, manyetik kuvvetler oluşan çevresi; bir mıknatisin N ucundan S ucuna doğru olan kuvvet çizgilerinin yayılmış olduğu alan. || **manyetik algılayıcı**, Maden yataklarının araştırılmasında ve bulunmasında kullanılan aygıt. || **manyetik arayıcı**, Maden yataklarının araştırılmasında ve bulunmasında kullanılan aygıt. || **manyetik bant**, elektron. Üzeri manyetik bir hâle getirilebilen bir tabaka ile kaplanmış ve ses, görüntü, bilgisayar verileri gibi bilgileri kaydetmeye yarar şerit. || **manyetik bellek**, bsy. Çalışma sistemi bazı maddelerin manyetik özelliklerinin kullanımına dayanan kabarcık, disk veya yaprak halindeki bellekler. || **manyetik daralma**, fiz. Manyetik bir alan içine konulan bir cismin hacim bakımından deği-

şikliğe uğraması durumu. || **manyetik disk**, *bsy.* Yüzeyine manyetik katman kaplanmış bilgi depolanabilir tekercik. || **manyetik fırtına**, *ast.* Güneşte meydana gelen püskürmelerin Yer'in manyetik ortamında meydana getirdiği geçici ve ani dalgalanmalar. || **manyetik kart**, *bsy.* Yüzeyine bilgi depolanabilir manyetik bir katman yerleştirilmiş kart. || **manyetik kartuş**, *bsy.* İçine yerleştirildiği koruyucu ile birlikte kullanılan manyetik şerit kutucuğu; manyetik kaset. || **manyetik kaset**, *Manyetik kartuş.* || **manyetik kayıt**, *elektron.* Manyetik etkilerden yararlanarak ses ve görüntü kaydetmeye, saklamaya veya tekrar üretmeye yarayan alet. || **manyetik kutup**, *fiz.* Bir mıknatıs çubuğunun her iki ucunda yer alan dış manyetik alanın en güçlü olduğu yer. || **manyetik kuvvet**, *fiz.* Elektrik yüklü parçacıkların hareketlerinden kaynaklanan çekme ve itme kuvveti. || **manyetik meridyen**, *Mıknatıslanmış ibre doğrultusunda geçen düşey düzlem.* || **manyetik rezonans**, *fiz.* Manyetik alanların etkisi sonucu elektronların veya atom çekirdeklerinin elektromanyetik ışınım soğurması veya salması. || **manyetik şerit**, *bsy.* İki kod temeline dayanan manyetik kutuplaşmalar hâlinde bilgileri kaydetmeye yarayan duyar bir tabaka ile kaplanmış sarılabilir nitelikte esnek şerit. || **manyetik şerit ünitesi**, *Bir işlem ünitesinde, manyetik şerit üzerinde bilgileri kaydetmeye veya kaydedilmiş bilgileri okumaya yarayan parça.* || **manyetik tambur**, *bsy.* Yüzeyinde bulunan mıknatıslanabilir katman sayesinde bilgi depolamaya yarar silindir.

manyetiklik, **-ği** [manyetik-lik] *is.* 1. Mıknatıslanmış maddelerden kaynaklanan olayların tümü. 2. Mıknatıslanmış maddelerin ve mıknatısların özelliklerini inceleyen fizik dalı. ☞ **manyetiklik giderici**, *dnz.* Gemileri manyetik mayınlara karşı koruyan düzen.

manyetit, [Fr. magnétite] *is. min.* Siyah renkli, mıknatıslı ve çok değerli bir demir cevheri olan demir oksit: Fe₃O₄.

manyetize, [Fr. magnetiser (*manyetizma ile uyutmak*) > magnétisé] *sf.* Telkin ve hipnoz yolu ile etki altına alınmış olan. ☞ **manyetize etmek**, *Telkin ve hipnoz yoluyla etkilemek.* || **manyetize olmak**, *Telkin ve hipnoz yoluyla etkilenmek.*

manyetizma, [Fr. magnétisme] (*manyeti'zma*) *is.* 1. Mıknatıslanmış maddelerden kaynaklanan olayların tümü; manyetik olma durumu; manyetiklik. 2. Mıknatıslanmış maddelerin ve mıknatısların özelliklerini inceleyen fizik dalı. 3. Telkin ve hipnoz yoluyla bir kimseyi etkileme işi.

manyetizmacı, [manyetizma-cı] *is.* Telkin ve hipnoz yolu ile insanları etkilemeye çalışan kimse; manyetizma yapan kimse.

manyetizmacılık, **-ği** [manyetizma-cı-lık] *is.* Telkin

ve hipnoz yoluyla insanları etkileme sanatı; manyetizmacının yaptığı iş.

manyeto, [Fr. magnéto-génératrice] (*manyeto'to*) *is.* 1. Sürekli bir mıknatısın manyetik alanıyla indüklenen elektrik üretici. 2. Maden veya taş ocağı deliklerine doldurulmuş patlayıcı maddeyi ateşlemek için gerekli elektrik akımını üreten taşınabilir elektrik üretici.

manyetofon, [Fr. magnétophone] *is.* Teyp.

manyetolu, [manyeto-lu] *sf.* Manyetosu olan; manyeto ile çalışan.

manyetometre, [Fr. manéto-mètre] (*manyetome'tre*) *is.* Manyetik alanların momentini veya manyetik momentleri ölçmeye yarayan alet.

manyeton, [Fr. magneton] *is. fiz.* Atom ve atom altı bölgelerine özgü temel manyetik moment birimi.

manyetosfer, [Fr. magnétosphère] *is. ast.* Yer'i gezegenler arası uzaydan ayıran üst sınırla iyonosferin üst kısmı arasında kalan ve içinde Yer'e kuvvetli bir fiziksel etki yapan Yer'in manyetik alanının bulunduğu Yer çevresini kuşatan bölgenin dışı.

manyezi, [Fr. magnésie] *is.* Magnezyum oksit; magnezya.

manyezit, [Fr. magnésite] *is. min.* Doğal magnezyum silikat; lüle taşı; Eskişehir taşı.

manyok, [Tupi d. manioca > Fr. manioc] *is. bot.* Sütlegengillerden, tropikal bölgelerde yetişen, yaprakları almaşık, nişastaca zengin yumru köklü, kökleri yerlilerce besin olarak kullanılan, ayrıca nişastasından tapyoka adı verilen manyok tarhanası yapılan büyük bir ağaç, (*Manihot utilissima*).

manzak, **-ğı** [? manzak] {ağız} *sf.* Köse. [DS]

manzam, [Ar. manzām منظم] {OsT} *is.* Dizi; sıra.

manzar, [Ar. nazar > manzar منظر] {OsT} *is.* 1. Bakılan, görülen, seyredilen yer. 2. Görünüş; suret. 3. Göz bebeği. 4. Çehre; yüz.

manzara, [Ar. nazar > manzara منظره] {OsT} *is.* 1. Bakıldığında dikkati çeken güzel görünümlü yer. 2. Belli bir yöne doğru bakıldığında uzaktan gözün görebildiği doğa parçası olan her şey; görünüm; görünüş. 3. *mecaz.* Bir durumun, bir biçimin ortaya koyduğu genel görünüş; tablo. 4. Dikkati çeken, ilgi uyandıran her şey. 5. Konusu doğa veya şehir olan resim, fotoğraf, gravür veya desen; peyzaj. 6. Eskiden pencereye verilen isim. 7. *argo.* Durum; hâl; vaziyet. ☞ **manzara koymak**, *tv.* Televizyon yayınlarında beklenmedik bir kesinti olduğunda ekrana bir manzara resmi görüntüsü getirmek. || **manzarayı çakmak**, *argo.* Durumu anlamak; işin esasını öğrenmek.

manzaralı, [manzara-lı] *sf.* 1. Manzarası güzel ve hoş olan. 2. (Ev vb. için) pencere veya balkondan bakıldığında güzel bir manzarayla karşılaşılan; iyi

- manzarası olan. **3.** (Bir şey için) cephesi bir yere bakan; orayı gören.
- manzarani**, [Ar. manzarānī منظرانی] (*manzara:ni:*) {OsT} *sf.* (Kişi için) gösterişli; güzel.
- manzarasız**, [manzara-sız] *sf.* Manzarası olmayan; cephesi kapalı.
- manzari**, [Ar. manzarī منظرى] (*manzari:*) {OsT} *sf.* (Kişi için) gösterişli; güzel.
- manzer**, [? manzer / mançer] {ağız} *is.* Aşısız, yaban kirazı ve meyvesi. [DS]
- manzil**, [? manzil] {ağız} *sf.* Kötü; çirkin; uygunsuz. [DS]
- manzud**, [Ar. manzūd منضود] (*manzu:d*) {OsT} *sf.* **1.** Üst üste yığılmış. **2.** *is.* Sık bitmiş ağaç.
- manzum**, [Ar. nazm > manzūm منظوم] *sf.* **1.** İfade biçimlerinden nazım ile yazılmış olan. **2.** Çeki düzen verilmiş olan; düzenli, tertipli olan. **3.** *ed.* (Edebî anlatım için) ölçülü ve kafiyeli biçimde yazılmış olan; ölçülü kafiyeli mısralardan oluşan.
- manzumât**, [Ar. manzūm>manzūmāt منظومات] (*manzu:ma:t*) {OsT} *is.* Manzumeler.
- manzume**, [Ar. manzūm > manzūme منظومه] (*manzu:me*) {OsT} *is.* **1.** Genellikle ölçülü ve kafiyeli yazılmış olan eser; manzum parça. **2.** Sistem; takım; dizge. **3.** Cami, mescit vb. eserler bütünü. ☞ **manzūme-i düveliye**, {OsT} İttifak hâlindeki devletler bütünü. || **manzūme-i elektrikiye**, {OsT} Pil. || **manzūme-i şemsiye**, {OsT} Güneş sistemi.
- manzur**, [Ar. nazār > manzūr منظور] (*manzu:r*) {eAT} {OsT} *sf.* **1.** Kendisine bakılan; görülen. **2.** Beğenilen; gözde olan. ☞ **manzūr-i âlileri olmak**, {OsT} "Görmek" anlamında kullanılan saygı sözü.
- manzure**, [Ar. manazūr > manzūre منظوره] (*manzu:re*) {OsT} *sf.* **1.** (Kadın için) kusurlu; ayıplanacak. **2.** *is.* Afet; bela.
- Maocu**, [Çin. Mao-tse Tung (Çin devlet adamı) > mao-cu] *is.* ve *sf.* **1.** Mao'nun ortaya koyduğu ve Çin'de yerleştirmek istediği Marksist siyasi, felsefi, sosyal ve kültürel akımı beğenen ve benimseyen. **2.** Mao'nun bu görüşlerine ilişkin olan.
- Maoculuk**, -ğu [maocu-luk] *is.* Mao'nun ortaya koyduğu ve kültür devrimi adıyla Çin'de yerleştirmek istediği Marksist siyasi, felsefi, sosyal ve kültürel akıma verilen ad.
- map**, [? map] {ağız} *sf.* Değerli; saygın; geçer. [DS]
- mapa**, [İt. mappa] (*ma'pa*) *is.* **1.** Gemilerin güvertesinde ve uygun yerlerde halat bağlamak, kanca takmak ve makara donatmak için kullanılan, sağlamca tekneye tutturulmuş sabit halka. **2.** Gemi içlerini aydınlatmakta kullanılan zeytin yağıyla yanan siperli fener.
- mapçı**, [map-çı] {ağız} *is.* Oyunda ebe. [DS]
- mapes**, [? mapes] {ağız} *is.* Kadınların başlarına bağladıkları oyaly yemeni. [DS]
- mapıs**, [Ar. maḥbūs محبوس => mapıs] {ağız} *sf.* Suçu nedeniyle bir yere kapatılmış olan. [DS]
- maplak¹**, -ğı [map-la-k] {ağız} *is.* Şeker veya pekmez ağdasi. [DS]
- maplak²**, -ğı [Ar. mablā' > mablak / maplak] {ağız} *is.* Ateş küreği. [DS]
- mapsınmamak**, [map-sın-ma-mak / mā-su-ma-mak] {ağız} *gçl. f.* [-ır] Adam yerine koymamak; önem vermemek. [DS]
- mapus**, [Ar. maḥbūs محبوس => mapus] *is.* **1.** Hapsedilmiş; tutuklu; mahpus. **2.** Hapishane; mahpushane.
- mapushane**, [Ar. maḥbūs + Far. ḥāne محبوسخانه] (*mapusa:ne*) *is.* Hapishane; ceza evi; mahpushane.
- mar**, [-mar / -mer] *yap. e.* İsimden isim yapan ek. İşlek değildir: *katmer*, *kuşmar*.
- mar¹**, [mar / mür (yans.)] *ünl.* Hayvanların can acısı ile böğürmesini, bağırtısını anlatan kök. [Zülfikar] *mar mar*, *mar-ık-la-mak*. ☞ **mar mar**, {ağız} (Ağlamak için) bağıra bağıra. [DS]
- mar²**, [mar / par (yans.)] *ünl.* Parlama, ışıldama, canlılık, dirilik anlatan kök. ☞ **mar mar yanmak**, {ağız} (Sağlıklı yüz belirtisi için) pırıl pırıl olmak. [DS]
- mar²**, [Far. mār مار] (*ma:r*) {OsT} *is.* zool. Yılan. ☞ **mār-beççe**, {OsT} Yılan yavrusu. || **mār-gezide**, {OsT} Yılan tarafından ısırılmış olan. || **mār-gîr**, {OsT} Yılan yutan; yılan yutucu. || **mār-h^vâr**, {OsT} 1. Yılan yiyen. 2. Büyük boynuzlu bir cins geyik. || **mār-i dü-zebân**, {OsT} 1. İki dilli yılan. 2. (Kişi için) iki yüzlü; münafik. || **mār-i ham be ham**, {OsT} Kıvrım kıvrım çöreklenmiş yılan. || **mār-i ser-büride**, {OsT} Başı koparılmış yılan. || **mār-i serm-dide**, {OsT} (Kışım) uyuşmuş yılan. || **mār-piç**, 1. Kıvrılmış yılan. 2. Nargile marpuçu. {OsT}
- mar³**, -rrı [Ar. mürür (geçmek) > mārر] {OsT} *sf.* Geçmiş olan; geçen; mürur etmiş olan. ☞ **mārrü'l-beyân**, {OsT} (Yukarıda, önce) anlatılmış olan. || **mārrü'z-zikr**, {OsT} (Yukarıda, önce) söz edilmiş olan.
- mar⁴**, [Süry. mār] {eT} *is.* **1.** Öğretmen. [EUTS] [ETY] **2.** Bey. [Gabain] ☞ **Mar Amu**, Mani dininin öğreticilerinden birisi. [EUTS]
- mar⁵**, [mar] {ağız} *is.* Tortu. [DS]
- mar⁶**, [? mar] {ağız} *is.* Çeşme. [DS]
- ma'ra**, [Ar. ma'rā معرى] (*ma-raa:*) {OsT} *is.* Vücudun çoğu zaman çıplak olan yeri.
- mar¹**, [Ar. mağāre => mağara > māra] {ağız} (*ma:ra*) *is.* Mağara. [DS]
- mar²**, [? mara] {ağız} *is.* Araba içindeki tahtalar. [DS]

maras³, [ʔ mara] {ağız} is. 1. Sararmış hıyar. 2. Ayırık otu. [DS]

maras⁴, [Ar. mer'ā مرعى => mara] is. Köy otlağı; mera.

maras⁵, [ʔ mara] {ağız} is. Bitkilere zarar veren sarı bir kurtçuk. [DS]

maraba¹, [Far. mir-āb (su bekçisi)] {ağız} is. 1. Çiftçi. 2. Mülkiyeti başka birine ait olan bir toprağı işleyerek ürüne ortak olan kişi; ürüne ortak olmak şartıyla toprağı işleyen kimse; ortakçı. 3. Çiftlik kâhyası. 4. Hizmetçi. [DS]

maraba², [Ar. darrābe => maraba] {ağız} is. Tahta parmaklık. [DS]

marabacılık, -ğ[maraba-cı-lık] is. 1. Ortakçılığa dayanan tarım işletmeciliği. 2. Marabacı olma durumu.

marabu, [Ar. murābiṭ > Fr. marabout] is. 1. Çok bükümlü ince organze. 2. Bu iplikle dokunmuş ipek kumaş.

marabut, [Ar. murābiṭ مرابط] (mara:but) {OsT} is. Kuzey Afrika'da dervişlere verilen isim.

maraç¹, -cı [ʔ maraç] {ağız} is. İşlenmemiş kıraç toprak. [DS]

maraç², -cı [ʔ maraç] {ağız} is. Eski tilki postu. [DS]

maradıl, [ʔ maradıl] {ağız} sf. (Hayvan için) iri yapılı. [DS]

maraf, [ʔ maraf] {ağız} is. Sini. [DS]

marafut, [ʔ marafut] {ağız} zf. Acınacak durumda. [DS]

marah, [Ar. merāḥ => maraḥ] {ağız} is. → marak². [DS]

marak¹, -ğ[ʔ marak] {ağız} is. Samanlık. [DS]

marak², -ğ[Ar. merāḥ مرآق => marak] {ağız} is. 1. Kaygı. 2. Öfke; kızgınlık. [DS]

marakas, [İsp. maracas] is. müz. İçine küçük çakıl taşları konmuş balkabağından yapılmış vurmalı bir Kızılderili çalgısı.

marakos, [ʔ marakos] {ağız} is. Hayvanların geviş getirmesi. [DS]

maral¹, [Moğ. maral / meral مرال] is. zool. 1. {eT} Dişi geyik; sığın. [Nevâyi] 2. Çeşitli toynaklı yabancı hayvanların dişisi. 3. Dişi geyik böceğine verilen ad. 4. {eAT} {ağız} Ceylan; gazal. [DS]

maral², [Moğ. maral] {ağız} sf. Güzel. [DS]

marala, [ʔ marala] {ağız} is. Gece, düğün evinin yakınında yakılan ateş. [DS]

marama, [Ar. miḳrāme => makrome > margama > marama] (ma:rama) {ağız} is. 1. Havlu. 2. Kadınlara başlarına örttükları dokuma bez. [DS]

maramak, [Alt. mara-mak (dikkatle bakmak)] {ağız} gçl. f. [-r] [-r(i)-yor] 1. Gizlice bakmak; gözlemek. 2. Nişan almak. [DS]

maran¹, [Far. mārān ماران] (ma:ra:n) {OsT} is. Yılanlar.

maran², [ʔ maran] {ağız} is. Sebze ekilen tarla parçası; evlek. [DS]

maran³, [Erme. maşan] {ağız} is. 1. Küçük ev. 2. Baraka; kulübe. [DS]

maran⁴, [Erme. maşan] {ağız} is. 1. Araba, kağıt tekerleği. 2. Araba tekerleğinin demir kısmı. 3. Araba tekerleğinin ağaç kısmı. [DS]

maran⁵, [Erme. maşan] {ağız} Çay bardaklarını koymaya yarayan göz göz bölünmüş tahta sandık. [DS]

☞ **maran kafalı**, {ağız} Koca kafalı. [DS]|| **maran kelle**, {ağız} Kafası büyük, kafatası geniş kimse. [DS]|| **maran suyu**, {ağız} Bulaşık suyu. [DS]|| **maran takımı**, {ağız} Çay bardağı, süzgeç, çay tepsisi koymaya yarayan içi kadife kaplı kutu. [DS]

maranda, [ʔ maranda] {ağız} sf. Hoşaf yapmak için fırında kurutulmuş kayısıların az kurumuş hâli. [DS]

marangoz, [İt. marangone > Yun. maragkos] is. 1. Ağaç işleriyle uğraşan ve ağaçtan çeşitli eşyalar yapan kimse. 2. Doğrama ve dülgelikle beraber, basit yapım teknikleri ve masif malzemedan ahşap eşya yapan sanatkar. ☞ **marangoz bahği**, zool. Testere bahği. || **marangoz mengenesi**, Tutkallanmış veya işlenecek olan tahtaların sıkıştırıldığı kıskaç; işkence. || **marangoz tezgâhi**, Marangozun üzerinde çalıştığı iş masası.

marangozhane, [marangoz + Far. hāne] (marangozha:ne) is. Marangozun çalıştığı yer; marangozun iş yeri.

marangozluk, -ğ[marangoz-luk] is. 1. Marangozun işi ve mesleği. 2. Ağacı veya masif bir malzeme kesip işleyerek ahşap bir yapı elde etmeye dayanan iş. 3. Marangozun zanaatı.

marannık, -ğ[maran-lık / marannık] {ağız} is. Kağıt tekerleğinin ağaç kısmı. [DS]

maranta, [İt. maranta (Bartolomeo Maranta, botanikçi)] is. Tropikal bölgelerde yetişen, köklerinden ararot elde edilen, başak ya da salkım çiçekli, üzümse meyveli, güzel ve gösterişli yapraklarından ötürü evlerde süs bitkisi olarak yetiştirilen bodur çalı, (Maranta arundinacea).

maraslamak, [Ar. maras (ip) => maras-la-mak مرصلمق] {eAT} gçl. f. (Yüzey için) düzlemek; parlatmak.

maraska, [İt. marasca] is. Balkan kökenli ekşi ve acı, renkli öz sulu bir tür kiraz; acı kiraz.

maraskino, [İt. maraschino] is. Maraska denilen acı kirazdan yapılan likör.

maras, [maras] {ağız} is. Hıyarın yamrı yumru, topak bir türü. [DS]

Maras dondurması, [Asur. markasi + T. dondurma-s-ı] is. t. Kahramanmaraş yöresine özgü oldukça katı ve kıvamlı bir dondurma türü.

Maraş gemi, [Asur. markasi + T. gem-i] *is. t.* Ağız-
lığı iki eğri çubuktan oluşan gem.
Maraş işi, [Asur. markasi + T. iş-i] *is. t.* Karton
üzerine gerilmiş kumaşa sim, sırma gibi ipli sarıla-
rak yapılan bir tür el işi nakış.
marat¹, [Ar. mārīd (*inatçı*) / marād => marat] {ağız}
is. 1. Kötü söz; ilenç. **2.** Paylama. **3.** Dert. [DS]
marat², [? marat] {ağız} *is.* Yemek; aş. [DS]
maraton, [Yun. marathōn (*rezene tarlastı*)] *is. spor.*
Perslerle yapılan savaşta (MÖ. 490) galip gelen
Atinalı general Miltiades'in zaferini bildirmek için
Marathon'dan Atina'ya kadar koşan ve yorgunluk-
tan ölen askerin anısına düzenlenen 42.195 m'lik
en uzun yaya koşusu; uzun koşu.
maratoncu, [maraton-cu] *is. spor.* Maraton koşusuna
katılan yarışçı; uzun koşucu.
maravedi, [Ar. murabiti > İsp. maravedi] *is.* 19. yy.a
kadar İspanya ve Portekiz'de kullanılan bakır İsp-
panyol parası.
maravuş, [? maravuş] {ağız} *is. 1.* Hastalık. **2.** *sf.*
Hastalıklı; zayıf. [DS]
ma'raz, [Ar. 'arż > ma'raz / ma'rız {معرض} (*ma-raz*)
{OsT} *is. 1.* Bir şeyin çıktığı veya görüldüğü yer. **2.**
Bir şeyin sergilendiği yer; sergi. **3.** Bir şeyin sunul-
duğu yer; arz yeri. ☞ **maraz su**, {ağız} *Birikinti;*
sızıntı su. [DS]
maraz¹, [Ar. marāz {مرض} {eAT} {OsT} *is. 1.* Hastalık.
2. Dayanılması güç durum; dert; bela. **3.** Aksaklık;
kusur. **4.** Bitkilerde görülen ve bitkinin mahvolma-
sına sebep olan hastalık. **5.** *sf. mecaz.* Huysuzluk ve
titizlik yaparak can sıkan; huysuzluğu yüzünden
katlanılması zor olan. ☞ **maraz etmek**, {ağız} *Ü-*
zülme. [DS]|| **maraz-ı asabî**, {OsT} *psikol.* Sinir
bozukluğu; nevroz. || **maraz-ı aşk**, {OsT} *Aşk hasta-*
lığı; tutkunluk. || **maraz-ı beledî**, {OsT} *tıp.* *Bütün*
bir şehri sarmış olan bulaşıcı hastalık. || **maraz-ı**
dil, {OsT} *Gönül hastalığı.* || **maraz-ı had**, {OsT}
Çok hızlı ilerleyen hastalık. || **maraz-ı indifâî**, {OsT}
Çıban, sivilce vb. şeyin patlaması, delinmesi ile
ortaya çıkan hastalık. || **maraz-ı kalb**, {OsT} *1. tıp.*
Kalp rahatsızlığı. 2. Üzüntü; acı. || **maraz-ı mevt**,
{OsT} *tıp.* *Kişinin ölümüne yol açan hastalık; ölüm*
sebebi olan hastalık. || **maraz-ı mühlik-i müstevfî**,
{OsT} *Hayvanların telef olmasına yol açan hasta-*
lık; kiran. || **maraz-ı müstekar**, {OsT} *tıp.* *Uzun sü-*
ren salgın hastalık. || **maraz-ı müstevfî**, {OsT} *tıp.*
Bulaşıcı hastalık; kiran. || **maraz-ı müzmin**, {OsT}
tıp. *Süreğen hastalık.* || **maraz-ı rühî**, {OsT} *psikol.*
Ruh hastalığı; psikopatlık. || **maraz-ı sâkit**, {OsT}
tıp. *Sara.* || **maraz-ı sârî**, {OsT} *tıp.* *Bulaşıcı hasta-*
lık.
maraz², [? maraz] {ağız} *is.* Ağızdan çıkan sıvı; sal-
ya. [DS]
maraz³, [Soğd. maraz => marāz] (*mara:z*) {eT} *is.*
Ücretle çalışan adam; ırgat. [DLT]

maraz⁴, [? maraz] {ağız} *bağ.* Oysa. [DS]
maraza, [Ar. mu'araza {معارضه} *is. 1.* Kavga; çekişme;
anlaşmazlık. **2.** Hastalık; illet. ☞ **maraza aramak**,
Kavga etmek için bahane bulmaya çalışmak. || **ma-**
raza çıkarmak, *Kavgaya, çekişmeye yol açmak.*
marazi, [Ar. marāz > marazī {مرضی} (*marazi:*) {OsT}
sf. 1. Bir hastalıkla ilgili olan; hastalığın ortaya
çıkmasına sebep olan; hastalığı belirleyen; patolo-
jik. **2.** (Kişi için) hastalıklı; hastalık derecesinde
duyarlı olan. **3.** *mecaz.* (Duygu; psikolojik durum
vb. için) hastalık derecesine varan; hastalık derece-
sinde.
maraziyat, [Ar. marazī > maraziyyāt {مرضيات} (*ma-*
raziya:t) {OsT} *is.* Hastalıklar bilimi; patoloji.
maraziyun, [Ar. marazī > maraziyyūn {مرضيون}
(*maraziyu:n*) {OsT} *is.* Patoloji hekimleri.
marazlanma, [maraz-la-n-ma] *is.* Marazlanmak ey-
lemi.
marazlanmak, [maraz-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Has-
talanmak; hasta olmak.
marazlı, [maraz:lı] *sf.* Hastalıklı; hasta.
marazlık, -ğı [maraz-lık] *is. 1.* İçinden çıkılması güç
durum; çözümde zorluk çekilen durum. **2.** Sıkıntılı
durum; huzursuzluk veren durum. ☞ **marazlık et-**
mek, *Çözumsuzlük yaratmak; zorluk çıkarmak; işi,*
yokuşa sürmek.
març¹, [març (*yans.*)] *ünl.* İçten öpme sırasında çıkan
sesi anlatan kök. [Zülfikar] *març març, març etmek*
☞ **març etmek**, {ağız} *Ses çıkartarak öpmek.* [DS]
març², [març (*yans.*)] *ünl.* Şapırdatarak yemeyi
anlatan kök. [Zülfikar] *març març, març-ıl-da-t-*
mak. ☞ **març març**, {ağız} (*Yemek, içmek için*)
ağız şapırdatarak. [DS]|| **març murç**, {ağız} (*Ye-*
mek, içmek için) *ağız şapırdatarak.* [DS]
marça, [? marça] {ağız} *is.* Mantı yemeği. [DS]
marçıdamak, [març (*yans.*) > març-ıd-a-mak] {ağız}
gçl. f. [-r] [-d(i)-yor] Ağız şapırdatarak yemek.
[DS]
marçıl¹, [març (*yans.*) > març-ıl] {ağız} *ünl.* Şapırd-
atarak yemeyi anlatan yansımali gövde. [DS] ☞
marçıl marçıl, {ağız} (*Yemek için*) *ağzını şapırd-
atarak; març març ses çıkararak.* [DS]
marçıl², [? marçıl] {ağız} *is.* Dizilmek için küçük de-
liği olan ve süs eşyası olarak kullanılan yalancı al-
tın. [DS]
marçıldatmak, [març (*yans.*) > març-ıl-da-t-mak]
{ağız} *gçl. f. [-ır]* **1.** Ağzını sulandırmak. **2.** Ağız
şapırdatarak yemek yemek. [DS]
marçılaltmak, [març (*yans.*) > març-ıl-la-t-mak]
{ağız} *gçl. f. [-ır]* Ağız şapırdatarak yemek yemek.
[DS]
marda¹, [Yun. marida] *is. 1.* Iskarta mal. **2.** Değeri
biçilmiş, pazarlığı bitmiş bir mal için fazladan iste-

- nen para. **3.** {ağız} Bir malı tartmadan, ölçmeden toptan değer biçerek satma; götürü; kabala. [DS]
- marda²,** [? marda] {ağız} is. Evlenme çağı geçip evde kalmış kız. [DS]
- marda³,** [? marda] {ağız} is. Sitem. [DS]
- mardalak¹, -ği** [? marda-la-k] {ağız} is. Cevizin yeşil yaprağı. [DS]
- mardalak², -ği** [mar+dalak] {ağız} sf. Serseri. [DS]
- mardalamak,** [marda-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Sitem etmek. [DS]
- mardalı,** [mar+dal-ı / mardalı] {ağız} sf. **1.** İri yapılı; iri kemikli. **2.** (İnsan ve hayvan için) gösterişli; güzel. **3.** Hastalıklı. [DS]
- mardallı,** [mar+dal-ı / mardalı] {ağız} sf. → mardalı. [DS]
- mardaspont,** [Soğd. mardāspand] {eT} is. Öge; unsur; eleman. [EUTS]
- mardavıl,** [? madavıl / mardavıl] {ağız} is. **1.** Küçük taneli bir yaban üzümü. **2.** Ham meyve. [DS]
- mardavul,** [? mardavul / mardavıl] {ağız} is. → mardavıl. [DS]
- mardımalak, -ği** [Erme. matutak => madımak / mardımalak] {ağız} is. **1.** Madımak. **2.** Ebegümece. [DS]
- mardımanak, -ği** [Erme. matutak => madımak > mardımanak] {ağız} is. Madımak. [DS]
- mardıvan,** [Far. nerdübān نردبان => merdiven / mardıvan] {ağız} is. Merdiven. [DS]
- mare,** [? mare] {ağız} is. Böğürtlen. [DS]
- ma'rec,** [Ar. 'urūc > ma'rec / mi'rec معراج] {ma-rec} {OsT} is. Çıkılacak yer; merdiven.
- ma'ref,** [Ar. ma'ref معرف] {ma-ref} {OsT} is. Yüzün her zaman açık görünen yeri.
- marefsa,** [Far. mār-efsā مار افسا] {ma:refsa:} {OsT} is. **1.** Yılan büyücüsü. **2.** Yılan oynatan kimse. **3.** Yılan sokmuş kimseyi tedavi eden kimse.
- ma'rek,** [Ar. ma'rek معرك] {ma-rek} {OsT} is. Savaş alanı.
- ma'reke,** [Ar. ma'reke معركة] {OsT} is. Savaş alanı; cenk yeri.
- mareslemek,** [mares-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Bitki için) yaprakları solmak. [DS]
- mareslenmek,** [mares-le-n-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] **1.** (Bitki için) yaprakları solmak. **2.** (Yüz için) solmak. [DS]
- mareşal, -li** [Fr. maréchal] is. En yüksek askerî unvanı taşıyan asker; bir meydan muharebesini kazanmış general; müşir.
- mareşallik, -ği** [mareşal-lik] is. **1.** Mareşal olma durumu. **2.** En yüksek askerî rütbe; mareşalin taşıdığı san; müşirlik. ☞ **mareşallik asası, Törenlerde** mareşallerin ellerinde tuttıkları üzeri süslü kısa sopa.
- maresşeğa,** [mar+eşşeği ?] {ağız} is. İri, hantal ve hırçın eşşek. [DS]
- marezlemek,** [marez-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Karalamak. **2.** Kusurlu saymak. [DS]
- marfak,** [? marfak] {ağız} is. Leblebicilerin tavadaki nohudun kabuğunu çıkarmak için kullandıkları yuvarlak kütük. [DS]
- marfaş,** [? marfaş] {ağız} is. Denk; balya. [DS]
- margama,** [Ar. miqrāme => margama] {ağız} is. Kadınların başlarına örttükleri kalın dokuma. [DS]
- margarik,** [Fr. margarique] sf. Yağla ilgili; yağsı. ☞ **margarik asit,** kim. 60°C'de eriyen, yağlı maddelerin birleşimine girmediği sanılan ketil siyanürün sabunlaştırılmasıyla elde edilen C₁₆H₃₃CO₂H veya CH₃-(CH₂)₁₅-CO₂H formülündeki bir yağ asidi.
- margarin,** [Yun. margaron (inci) > Fr. margarine] is. **1.** Eskiden kalın sıvı yağlardaki doymuş gliserit karışımından meydana gelen katı kısma verilen ad. **2.** Soya, yer fıstığı, ay çiçeği, çığıt gibi sıvı bitkisel yağlara süt ve bazı vitaminler ekledikten sonra hidrojenle doyurulmuş emülsiyonundan elde edilen tereyağı kıvamında yemeklik veya kahvaltılık katı yağ.
- margul,** [Yun. marouli] {ağız} is. Havuç. [DS]
- marh,** [Ar. marḥ مرخ] {ağız} is. Çam çırası. [DS]
- marha,** [Ar. marḥ => marh-a] {ağız} is. Taban ve tavanlara atılan kalın ağaçlar. [DS]
- marhabaşı,** [marha + baş-ı] {ağız} is. Gevrek, siyah bir tür üzüm. [DS]
- marhama¹,** [Ar. miqrāme => makrome > mahrama / marhama] {ağız} is. **1.** Köy kadınlarının başlarına örttükleri havludan başörtüsü. **2.** El ve banyo havlusu. **3.** İpekli ya da ketenden işlemeli mendil. **4.** Peçete. [DS]
- marhama²,** [? marhama] {ağız} is. **1.** Erkek ceketi. **2.** Cüppe. **3.** Hırka. [DS]
- marık, -ği** [? marık] {ağız} is. Av gözetleme yeri. [DS]
- marıklamak,** [marık (yans.) > marık-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Köpek için) can acısı ile bağırarak. [DS]
- marılanmak,** [marul > marıl-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ir] (Giyecek için) pot yapmak; potluk nedeniyle kırışmak. [DS]
- marım,** [Sansk. marmā] {eT} is. Uzu; organ; aza. [EUTS]
- marın,** [Ar. mārın / mārına مارن / مارنه] {ma:rın} {OsT} sf. **1.** Çekiçle dövülerek açılmaya, genişlemeye uygun olan. **2.** is. Türlü türlü renklerde olan bir toprak. **3.** yer b. Kireç taşı; marn.
- marınlamak,** [Ar. mağrūr => marın-la-mak] {ağız}

- gçl. f. [-ır]* Başkalarını kendinden aşağı görmek; küçümsemek. [DS]
- marız**, [Ar. mārız {مارض} (*ma:rız*) {OsT} *sf.* Hasta; sayrı.
- maric**, [Ar. merc > mārīc {مارج} (*ma:ric*) {OsT} *is.* 1. Dumansız ateş; alev. 2. Dumansız barut.
- marid**, [Ar. mārīd {مارد} (*ma:rid*) {OsT} *sf.* Ayak direyen; inatçı.
- ma'rife**, [Ar. 'irfān > ma'rife {معرفة} (*ma-rife*) {OsT} *is.* 1. Bilgi; hüner; marifet; beceri. 2. Anlam ve kavramı belirtilmiş söz; kendisinden söz edilenin bulunduğu kavram veya nesne; belirtili.
- ma'rifet**, [Ar. 'irfān > ma'rifet {معرفة} (*ma-rifet*) {OsT} *is.* → marifet. ☞ **ma'rifet-perver**, {OsT} *Marifetli*.|| **ma'rifet-perverāne**, {OsT} *Hüner sahibine yakışır biçimde*.|| **ma'rifet-perverī**, {OsT} *Hünerlilik; hünerli oluş*.|| **ma'rife't-ullāh**, {OsT} *tasvf. Allah'ı anlama*.
- marifet**, [Ar. 'irfān > ma'rifet {معرفة} (*ma:rifet*) {OsT} *is.* 1. Herkesin yapamayacağı bir işi yapma; ustalık; hüner; uzmanlık. 2. Bilgi; bilim. 3. Aracı; ikinci el. 4. *tasvf.* Şüpheye yer bırakmayan mutlak bilgi. 5. *tasvf. {eAT}* Allah'ın zatına ilişkin bilgi; irfan. 6. *mecaz.* Uygun olmayan, hoş gitmeyen, can sıkıcı söz veya davranış. ☞ **marifetiyle**, *Bahsedilen kişi aracılığıyla; onun yardımı ile*.|| **marifet nazariyesi**, *Bilgi nazariyesi; epistemoloji*.||
- marifetli**, [marifet-li] (*ma:rifetli*) *sf.* 1. Herkesin yapamadığı işleri yapan; becerikli; hünerli. 2. Güç durumlardan ustalıklı sıyrılmasını becerebilen.
- marifetsiz**, [marifet-siz] (*ma:rifetsiz*) *sf.* 1. Ustalığı olamayan; hünersiz; beceriksiz. 2. (İş için) herhangi bir beceri veya ustalığı gerektirmeyen.
- marihuana**, [İsp. marihuana] *is.* Hint kenevirinin yaprak ve çiçeklerinden elde edilen uyuşturucu madde; esrar.
- marina**, [İt. marina (plâj)] (*mari'na*) *is. dnz.* 1. Küçük tekne ve yatların barınmaları için özel bir mendirekle çevrili konaklama birimleri ile akaryakıt, elektrik, telefon gibi ihtiyaçların karşılanmasına yönelik turistik kuruluş. 2. Bir koyun kıyısında rüzgârlardan çok iyi korunan liman. 3. *gnşl.* Akdeniz kıyılarındaki zengin ve turistik limanları olan bölgelere verilen ad.
- marinacılık**, -ğ [marina-cı-lık] *is.* Marina işletmeciliği; plaj işletme işi.
- Marinoculuk**, -ğu [İt. Giambattista Marino (*İtalyan şair*) > marino-cu-luk] *is.* Süslü anlatımı ve yaldızlı düşünceleri gerektiğinden çok kullanarak meydana getirilen yapmacıklı üslup.
- maristan**, [Far. bī-mār-istān > mārīstān {مارستان} (*ma-rīsta:n*) {OsT} *is.* Hastahane; darüşşifa.
- marış**, [? marış] {ağız} *sf.* (Koyun için) hastalıklı veya zayıf. [DS]
- marız¹**, [Ar. marāz > marīz {مريض} (*mari:z*) {OsT} *sf.* 1. Hasta olan; hastalıklı. 2. *is.* Hasta; hastalanmış kimse. ☞ **marız-āne**, {OsT} → marizane.|| **marız atmak**, *Dayak atmak; dövmek*.
- marız²**, [Çing. marav (*dövmek*) > mar-iz] *is.* Dayak. ☞ **marız atmak**, *argo. Dayak atmak; dövmek*.
- marizane**, [Ar. marīz + Far. -āne {مریضانه} (*ma-ri:za:ne*) {OsT} *zf.* 1. Hastalıklı bir hâlde. 2. *sf.* Hastalıklı.
- marizleme**, [mariz-le-me] *is.* Marizleme eylemi.
- marizlemek¹**, [marız¹-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* {ağız} Yaralamak. [DS]
- marizlemek²**, [marız²-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* *argo.* Dövmek; dayak atmak.
- marizlenmek**, [marız²-le-n-mek] *edil. f. [-ır]* Dövmek; dayak atılmak.
- marj**, [Fr. marge] *is.* 1. Elle yazılmış veya basılı bir kâğıdın kenarlarında bırakılan boşluk; kenar; pay. 2. *tic.* Bir ticarî işlemde zarar olasılığına karşı ayrılan pay; pay. 3. *bank.* Verilen bir kredinin tutarı ile rehin edilen malların tutarı arasındaki fark; pay. ☞ **marj bırakmak**, *Elle veya makine ile yazılan yazılarda sağ ve sol tarafta yukarıdan aşağı dikine çizgi çekilmiş gibi boşluk bırakmak; pay bırakmak*.|| **marj oranı**, 1. *Ticarî marj oranının KDV dışı alış fiyatına oranı; pay oranı.* 2. *Bir işletme tarafından gerçekleştirilen gayrisafi işletme fazlasının yarattığı katma değere oranı; kâr payı.*
- marjinal**, [İng. margin (*sınır; kenar*) > Fr. marginale] *sf.* 1. Toplumun dışında yer alan; sıra dışı. 2. Birimleri matematik anlamda değişken olabilen ve oldukça dengeli dağılmış bir grubun sınırında yer alan; uç. 3. *is.* Türdeş bir birime eklenen son birim; uç birim. ☞ **marjinal değer teorisi**, *ekon. Bir ürünün değişim bedelini kullanılabilecek son biriminin faydalılığıyla belirlemeye yönelik iktisat kuramı*.|| **marjinal fayda**, *ekon. Tüketicinin tükettiği bir malın, bu mal eşit birçok birimlere bölündüğü zaman, son birimin tüketicie sağladığı yararlılık; son birim yararı*.|| **marjinal gelir**, *ekon. Satılan ürün miktarını bir birim artırmakla toplam gelirden meydana gelen değişiklik; son birim geliri*.|| **marjinal kâr**, *ekon. Girişimcinin işini ucuna devam ettirebilmesi için kabul ettiği net para geliri*.|| **marjinal maliyet**, *ekon. Üretilen son birim malın toplam üretim maliyetinde meydana getirdiği değişiklik; son birim maliyeti*.
- marjinalizm**, [Fr. marginalisme] *is. ekon.* Bir ürünün değişim bedelini kullanılabilecek son biriminin faydalılığıyla belirlemeye yönelik iktisat kuramı.
- marjlı**, [marj-lı] *sf.* Marjlı olan.
- mark¹**, [İt. marca > Alm. mark] *is.* 1. Eskiden Ger-

- menlerde ve onların egemenliği altındaki ülkelerde kullanılan para birimi. 2. Almanya Federal Cumhuriyetinin eski para birimi: DM. 3. Finlandiya'nın para birimi; marka: Fmk.
- mark**², [ʔ mark] {ağız} *is.* Durgun ve yumuşak hava. [DS]
- marka**¹, [İt. marca > Alm. mark] (*ma'rka*) *is.* 1. İşaret; damga. 2. Bir nesneyi veya ticarî ürünü benzerlerinden ayırmaya veya tanıtmaya yarayan işaret. 3. Üzerine tanıtıcı bir işaret konularak satılan ticarî mal. 4. *huk.* Sanayide, küçük sanatlarda, tarım ve ticarete üretilen ve piyasaya sürülen her türlü malı başkalarınınkinden ayırt etmek için mal veya ambalaj üzerine konulan işaret, resim, yazı vb. şey. 5. Para veya bilet yerine kullanılan herhangi bir maddeden yapılmış pul.
- marka**², [ʔ marka] {ağız} *is.* 1. Sırmalı yelek. 2. Ceket. [DS]
- marka**³, [ʔ marka] {ağız} At arabasının oku. [DS]
- markacı**, [marka-cı] *is.* 1. Marka satan kimse. 2. *argo.* Başkalarını kandırarak yasa dışı yollardan çıkar sağlayan kimse. 3. *argo.* Pezevenk. 4. *argo.* Fahişe. 5. Vestiyerci.
- markaj**, [Fr. marquage] *is.* 1. İşaretleme; damgalama; marka koyma. 2. *spor.* Bazı takım oyunlarında rakip oyuncunun rahat hareket etmesini önlemek için sürekli izleme ve yapacağı harekete engel olma; adam tutma; gölgeleme. ⇨ **markaja alınmak**, *Tutulmak; gölgelenmek.*
- markajcı**, [markaj-cı] *is. spor.* Bazı takım oyunlarında rakip oyuncuyu izleyerek, yapacağı hareketlere engel olan oyuncu; gölgeleyici.
- markalama**, [marka-la-ma] *is.* 1. Markalamak eylemi. 2. Marka koyma işi. 3. İşaretleme; damgalama.
- markalamak**, [marka-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. İşaret koymak; damgalamak. 2. *huk.* Sanayide, küçük sanatlarda, tarım ve ticarete üretilen ve piyasaya sürülen her türlü malı başkalarınınkinden ayırt etmek için mal veya ambalaj üzerine işaret, resim, yazı vb. koymak.
- markalanma**, [marka-la-n-ma] *is.* Markalanmak eylemi.
- markalanmak**, [marka-la-n-mak] *edil. f. [-ır]* 1. (Herhangi bir nesne için) üzerine işaret konmak; damgalanmak. 2. *huk.* (Bir ticarî eşya veya ürün için) ayırt edici işaret, resim, yazı vb. konulmak; marka konulmak.
- markalı**, [marka-lı] *sf.* 1. Marka konulmuş olan; işaretlenmiş; damgalanmış olan. 2. Üzerinde marka bulunan.
- markap**, -bı [Ar. merküb مرکوب => markap / markop] {ağız} *is.* Burnu kıvrık, arkası basılarak giyilen ayakkabı; yemeni. [DS]
- markasız**, [marka-sız] *sf.* 1. Marka konulmamış o-
- lan; işaretlenmemiş; damgalanmamış olan. 2. Üzerinde markası bulunmayan.
- markaşmak**, [marka-ş-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* 1. Baş köşeye kurulup oturmak. 2. Saygısızca, somurtarak oturmak. [DS]
- marke**, [Fr. marquer (işaretleme) > marqué] *sf.* 1. İşaretlenmiş; kaydedilmiş; damgalanmış. 2. *is. spor.* Adam tutma. ⇨ **marke etmek**, *Takım hâlinde oynanan bazı oyunlarda karşı takımdaki bir oyuncuyu seçerek onun rahat hareket etmesini engelleyecek şekilde yakından takip etmek; tutmak.*
- market**, [İng. market (pazar, çarşı, piyasa)] *is.* Her türlü yiyecek ve ihtiyaç maddesinin, mutfak gerecinin satıldığı ve müşterinin malları raftan kendisinin seçerek aldığı büyük satış yeri; kapalı satış merkezi; satış merkezi.
- marketçi**, [market-çi] *is.* Market işleten kişi.
- marketçilik**, -ği [market-çi-lik] *is.* Market işletme işi.
- marketing**, [Amer. İng. marketing] *is.* Pazarlama; satış.
- marketmek**, [mark+et-mek] {ağız} *gçl. f. [-(d)-er]* Ayran yayıldıktan sonra yağı toplamak için yayığı hafifçe sallamak. [DS]
- marki**, [Fr. marquis] *is.* Eski feodal Avrupa'da dük ile kont arasındaki soyluluk unvanı.
- markilik**, [marki-lik] *is.* 1. Marki olma durumu; markinin taşıdığı unvan. 2. Bir markinin yönetimi altında bulunan toprakların tümü.
- markiz**, [Fr. marquise] *is.* 1. Markinin karısı. 2. Buharlı lokomotiflerde ateşçi ile makinistin bulunduğu bölme verilen ad. 3. Kapı, pencere veya vitrini yağmurdan korumak için yapılmış çıkıntı; saçak. 4. İki kişinin oturabileceği büyüklükte arkası alçak kanep. 5. Bir tür meyveli, alkollü dondurma.
- markizet**, [Fr. marquissette] *is.* Kadın elbisesi yapımında kullanılan pamuklu, çok ince kumaş.
- markka**, [İt. marca > Alm. mark] *is.* Finlandiya'nın para birimi: Fmk.
- marklamak**, [mark (yans.) > mark-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] → mankırmak.* [DS]
- markoni**, [İt. G. Marconi] *is. dnz.* Yatçılıkta kullanılan bermuda tipi, üçgen biçimli yelken donanımı.
- markop**, -bu [Ar. merküb مرکوب => markop / markap] {ağız} *is.* 1. Burnu kıvrık, arkası basılarak giyilen ayakkabı; yemeni. 2. Topuklu terlik. [DS]
- markör**, [Fr. marquer (işaretleme)] *is.* Önemli yerleri işaretlemekte kullanılan kalın uçlu ve değişik renklerde kalem.
- Marksçı**, [Karl Marx (*Alman siyaset ve iktisatçısı*) > marks-çı] *is.* Marksçılık yanlısı olan.
- Marksçılık**, -ğı [marks-çı-lık] *is.* Karl Marx'ın görüşlerine dayanan devrimci sosyalist akım.
- Marksist**, [Fr. marxiste] *is. ve sf.* Marksçı.

Marksizm, [Fr. marxisme] *is.* Marksçılık.

markuç, [Far. marpiç ماریچ => markuç] {ağız} *is.* 1. Sigara ağızlığı. 2. Süt çocuklarını oyalamak için ağızlarına verilen lastik emzik. [DS]

markuş, [Far. marpiç => markuş] *is.* argo. Erkeklik organı.

marlak, -ği [? marlak] {ağız} *is.* Eğirilen yün yumağının takıldığı değnek. [DS]

marley, [İng. marley (tescilli isim)] *is.* Polivinil klorit (PVC) ve asbest karışımıyla yapılan taban döşemesi üzerine yapıştırılan bir yer döşemesi.

marman, [? marman] {ağız} *is.* Dört beş yaşındaki yaşlı koyun. [DS]

marmar, [? marmar] {ağız} *is.* Taştan yapılmış bilye. [DS]

Marmara, [Yun. marmaron > mermer > marmara] *is.* Anadolu ile Trakya arasında kalan bir iç deniz. ☞ **Marmara çırası gibi yakmak**, *Perişan etmek; mahvetmek.* || **Marmara çırası gibi yanmak**, *Perişan olmak; mahvolmak.* || **marmara etmek**, {ağız} *Geminin içindeki suyu tulumba ile boşaltmak.* [DS]

marmarik, -ği [? marmarik] {ağız} *is.* Kertenkele. [DS]

marmaş, [? marmaş] {ağız} *is.* İnce tülbentten yapılmış baş örtüsü. [DS]

marmelat, -dı [Por. marmola (ayva) > marmelada > Fr. marmelade] *is.* Şekerle kaynatmak suretiyle hazırlanmış meyve ezmesi.

marmurak, -ği [? marmurak] {ağız} *is.* Merdiven. [DS]

marn, [Fr. marne] *is.* Tarlanın verimini artırmak, toprağın ıslahını sağlamak amacıyla kullanılan çok yumuşak, kireçli kayaç; pekmez toprağı.

marnlama, [marn-la-ma] *is.* Marnlamak eylemi.

marnlamak, [marn-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kireci az olan toprağa marn dökerek ıslah etmek.

maroken, [Maroc (Fas) > Fr. maroquin] *is.* 1. Bitkisel maddelerle sepilenmiş, boyanmış ve işlenmiş keçi derisi; Fas'ta üretilen keçi derisi 2. Üzerine benekler basılarak marokene benzetilmiş koyun derisi. 3. Özel olarak işlenip keçi derisini andıracak şekilde aprelenmiş ipek veya pamuk kumaş. 4. *sf.* Maroken ile kaplanmış veya marokenden üretilmiş olan. ☞ **maroken cilt**, *Maroken ile kaplanmış olan kitap cildi.* || **maroken kâğıt**, *Marokene benzer kâğıt.*

marokenci, [maroken-ci] *is.* Marokenden eşya yapan kimse.

marokencilik, -ği [maroken-ci-lik] *is.* 1. Maroken imalatı. 2. Marokenden eşya yapma işi; küçük deri eşya yapımı; marokencinin sanatı. 3. Küçük deri eşya yapımı ile ilgili sanayi ve zanaat kolu.

marol, [? marol] {ağız} *is.* Yoğurt biriktirmek için kullanılan, ağaçtan yapılmış silindirik biçiminde kap. [DS]

maron, [Fr. marron] *is.* 1. Siyaha çalan koyu kahverengi; kestane rengi. 2. *sf.* Bu renkte olan.

maros, [? maros] {ağız} *sf.* 1. Soluk; buruşuk. 2. (Yemiş için) çok olgunluk yüzünden pörsümüş olan. 3. Suyunu yitirerek buruşmuş, pörsümüş. [DS]

marpiç, [Far. mār-piç ماریچ] *ma:rpi:ç* {OsT} *is.* → marpuç.

marpuç, -cu [Far. mār (yılan) + piç (kıvrılmış) => marpuç] *is.* Nargileye takılan uzun ve kıvrılabilen hortum biçimindeki boru.

marpuççu, [marpuç-çu] *is.* Marpuç yapan ve satan kimse.

marrak, -ği [? marrak] {ağız} *is.* Dokuma tezgâhında ipliği yumaktan düzgün indirmeye yarayan yuvarlak ağaç. [DS]

marre, [Ar. mürür (geçiş) > mār > mārre ماره] (*ma:rre*) {OsT} *is.* 1. *fık.* Herkesin gittiği yoldan gidenler. 2. *tasyf.* Allah'a ulaşmak için herkesin takip ettiği usulü takip eden kimse.

marrîn, [Ar. mürür (geçiş) > mār > mārîn مارین] (*ma:rri:n*) {OsT} *is.* Geçenler. ☞ **marrîn ü âbirîn**, {OsT} *Gelip geçenler.*

Mars, [Etrüsk. maris > İt. mars] *is.* 1. Roma mitolojisinde savaş tanrısı. 2. Güneş sisteminde Yer ile Jüpiter arasında yer alan gezegen; Merih.

mars¹, [? mars] *is.* Tavlada karşı taraf hiç pul almadan bütün pullarını toplayarak iki sayı yapma. ☞ **mars etmek**, 1. *Tavlada karşı taraf hiç pul almadan bütün pullarını toplayarak iki sayı yapmak.* 2. *Karşısındakini akıllıca ve ustaca sözlerle utanacağı bir duruma düşürmek; güç duruma sokmak.* || **mars olmak**, 1. *Tavlada hiç pul almadan rakibin bütün pullarını toplayarak iki sayı almasına meydan vermek.* 2. *Karşısındakinin sözleri karşısında kendisi geçerli ve akla mantığa uygun bir şey söyleyemeyip susmak ve kabul etmek; söz düellosunu kaybetmek.*

mars², [? mars / mas] {ağız} *sf.* (Koku için) pis. ☞ **mars mars**, {ağız} (Koku için) *pis pis.* [DS]

marşa, [? marşa / masta] {ağız} *is.* Üvendire. [DS]

marşama, [Lat. balsamum > İt. balsamo => barsama > marşama ماریسمه] *is.* *bot.* Yemeklere konan nane ve kekik bitkilerinin ortak adı. {eAT} (aynı)

marşeni, [? marşeni] {ağız} *is.* Kuşburnu ağacı. [DS]

marşık, -ği [? marşık] *is.* 1. Üretim sırasında iyice yakılmadığı için mangalda is çıkararak yanan odun kömürü. 2. *argo.* Esmer tenli kimse. 3. *argo.* Zenci. ☞ **marşık gibi**, *Kirli esmer renkte olan; çok esmer; kapkara.*

marşima, [barsama > marşima / marşimana] {ağız} *is.* Ceviz yaprağından daha iri yapraklı ve nane gibi kokan, yirmi cm. kadar boylanabilen bir ot; civanperçemi. [DS]

- marsımana**, [barsam > marsımana] {ağız} is. 1. Marsıma; civanperçemi. 2. Beyaz ve ince kabuklu bir üzüm. [DS]
- marsıvan**, [Far. merz (sınır) + -bān (koruyan) => marsıvan] is. 1. Sınır muhafızı; sınır beyi. 2. İyi cins eşek. ☞ **marsıvan ayısı**, **marsıvan eşeği**, *Geri zekâli; aptal; sersem.*|| **marsıvan otu**, bot. *Bileşik-gillerden güzel kokulu bir bitki, (Tanacetum balsamita).*
- marsili**, [? marsili] {ağız} is. Patates. [DS]
- marş¹**, [Fr. marche] ünl. 1. (Asker, izci vb. için) topluca yürüme komutu. 2. is. müz. Ritmi, yürüyen bir kimsenin veya grubun adımlarına uygun müzik parçası. 3. oto. İçten patlamalı veya tepkili motorlara ilk hareketi vermek için kullanılan düzenek. 4. Dokuma tezgâhlarında çözgü ipliklerini kaldırmak için ayakla basılarak hareket ettirilen pedal. ☞ **marş marş**, *Koşma komutu.*
- marş²**, [? marş] {ağız} is. Börülce. [DS]
- marşaf**, [? marşaf] {ağız} is. 1. Gelinin çeyiz olarak götürdüğü yatak. 2. Yatak bağı ve yatak sargısı. [DS]
- marşaba**, [Ar. maşraba مشربه => maşrapa / marşaba] {ağız} is. Su tası. [DS]
- marşafa**, [Ar. maşraba مشربه => maşrapa / marşafa] {ağız} is. Su tası. [DS]
- marşandiz**, [Fr. train de marchandises] is. Yalnız yük katarlarından meydana gelen ve hızı çok yavaş olan tren.
- marşit**, [? marşit] {ağız} is. Delikli taş. [DS]
- mart¹**, [Lat. mars (savaş tanrısı) > martius] is. Yılın üçüncü ayı. ☞ **mart (mort) atmak**, *(Deve için) sırtındaki yükü devirmek için sarsılmak, silkinmek.*|| **mart cevizi**, {ağız} *Boysuz, küçük adam.* [DS]|| **mart dokuzu**, *Gregoriyen takvime göre üçüncü ayın dokuzuna rastlayan ve şimdiki kullandığımız takvimdeki martın üçüncü haftası başında görülen fırtına; nevrüz fırtınası.*|| **mart havası**, *Çok değişken hava.*|| **mart havası gibi**, *(Kişi için) günü gününe uymayan; değişken huylu.*|| **mart kedisi**, mecaz. *Cinsel isteği güçlü, azgın ve çapkın kimse.*|| **mart balağı gibi bakmak**, {ağız} *Aptal aptal bakmak.*|| **mart buzağısı gibi bakmak**, {ağız} *Aptal aptal bakmak.*|| **mart toklusu**, *Nezleden burnu akan.*
- mart²**, [? mart] {ağız} sf. (Dudak için) kalın. [DS]
- mart³**, [? mart] {ağız} is. Doluya benzer, sert kar tanecekleri. [DS]
- mart⁴**, [? mart] {ağız} is. İlkbaharda kırlarda, yol kenarlarında görülen kurtçuk yığınları. [DS]
- mart⁵**, [Erme. mart] argo. Erkek; adam.
- marta**, [İt. martin] {ağız} is. Martı. [DS]
- martağan**, [Lat. martagon] {OsT} is. 1. Padişahlardan Çelebi Mehmet(? - 1421)'in kullandığı özel sarık.
2. bot. Türk sarığı adı verilen bir tür zambak, (*Lilium martagon*).
- martal**, [? martal] {ağız} is. Boş, yanlış, yalan sözler. [DS]
- martaloz**, [Yun. armatolos] is. 1. as. Eskiden Türk garnizonlarında hizmet eden garsonlara verilen isim. 2. {ağız} Çift cinsiyetli. [DS]
- martaluz**, [Yun. armatolos] {ağız} is. Casus. [DS]
- martatmak**, [mart / mort (yans.) > mart-at-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] (Yüklü deve için) yükünü devirmek amacıyla sarsılmak, silkinmek. [DS]
- martaval**, [? martaval] is. {ağız} Abartılı, saçma sapan, uydurma söz; yalan; palavra. [DS] ☞ **martaval atmak**, *Yalan söylemek; uydurmak.*|| **martaval okumak**, *Yalan sözlerle kandırmaya çalışmak; inanılması güç şeyler söylemek; uydurmak.*
- martavalcı**, [martaval-cı] is. argo. Yalancı; palavracı.
- martavalcılık**, -ğ[ı] [martaval-cı-lık] is. argo. Yalan söyleme; yalancılık; palavracılık.
- martayan**, [? martayan] {ağız} is. Büyük çini tabak. [DS]
- martı¹**, [İt. martin] is. zool. Martıgillerden, perde ayaklı, uzun sivri kanatlı, soluk kül rengi veya beyaz tüylü, eti yenmez deniz kuşlarının ortak adı, (*Larus*).
- martı²**, [? martı] {ağız} is. Öğrenci; çirak. [DS]
- martıgiller**, [martı-gil-ler] is. zool. Denizlerde ve tatlı su kıyılarında yaşayan elli kadar türü bulunan perde ayaklı su kuşları familyası, (*Laridae*).
- martılar**, [martı-lar] is. zool. Gagaları kuvvetli ve yandan basık, ayakları perdeli, bacakları zayıf, kanatları uzun ve sivri, balıkla beslenen martı, yırtıcı martı ve deniz kırlangıcı gibi türleri kapsayan kuşlar takımı.
- martıval**, [martaval > martıval / martıval] {ağız} is. Boş, yanlış, yalan sözler. [DS]
- martıla**, [İt. martilla] (*martı'la*) is. Küçük çekic.
- martin**, [Alm. Friedrich Martini (*Avusturyalı subay ve mühendis*)] is. as. Eskiden kullanılan tek kurşun atan yivli tüfek. ☞ **martin usulü**, *Pierre Martin'in buluşu olan dökme ve hurda demirler ergitildikten sonra karbon giderme, kükürt giderme ve fosfor giderme işlemlerinden geçirilerek yapılan fırın tabanında çelik arıtma yöntemi; siemens-martin yöntemi.*
- martinay**, [Erme. mart > martinay] argo. is. Erkekler.
- martini**, [İt. martini] (*marti'ni*) is. Beyaz vermut, portakal kabuğu ve cin ile yapılan bir içki.
- martinit**, [Fr. martinite] is. min. Hidratlı doğal kalsiyum fosfat.
- martlama**, [mart-la-ma] {ağız} is. Baharda arı kovasını temizleme işi. [DS]

martolos, [Yun. armatolos] *is. as.* 1. Eskiden Türk garnizonlarında hizmet eden garsonlara verilen isim. 2. İmparatorluk döneminde 15 ve 19. yy'lar arasında Hristiyan reayadan meydana getirilen ve Rumeli'de bulunan askerî kuruluş.

martoluz, [martolos > martoluz] {ağız} *sf.* (Kişi için) güçsüz; işe yaramayan. [DS]

martufal, [martaval > martufal] {ağız} *is.* Boş, yalan yanlış söz. [DS]

martuval, [martaval > martuval] {ağız} *is.* 1. Boş, yalan yanlış söz. 2. Şaka. [DS]

martuvan, [? martuvan] {ağız} *sf.* Aptal. [DS]

ma'ruf, [Ar. 'irfān > ma'rūf معروف] (*ma-ru:f*) {OsT} *sf.* → maruf. ☞ **ma'rūf-ı cihān**, *Dünyaca tanınan; çok ünlü.*

maruf, [Ar. 'irfān > ma'rūf معروف] (*ma-ru:f*) {OsT} *sf.* 1. Herkesçe bilinen; tanınan. 2. Ünlü; meşhur. 3. Şeriatça uygun görülen; beğenilen ve emredilen. ☞ **maruf olmak**, *Bilinmek.*

ma'rufat, [Ar. ma'rūfāt معروفات] (*ma-ru:fa:t*) {OsT} *is.* 1. Bilinen şeyler. 2. Şeriata uygun düşen ve makbul görülen şeyler.

ma'rufiyet, [Ar. ma'rūfiyyet معروفية] (*ma-ru:fiyyet*) {OsT} *is.* Ünlü olma durumu; meşhurluk; bilinme; tanınma.

marul, [Yun. marouli] *is. bot.* Birleşikgillerden, yaprakları salata olarak kullanılan iki yıllık otsu bitki ve sebze, (*Lactuca sativa*).

marulcu, [marul-cu] *is.* Marul yetiştiren ve satan kimse.

marulcuk, -ğū [marul-cuk] *is. bot.* Düğün çiçeğigillerden, pek çok türü bulunan, genellikle yaprakları koyu yeşil ve çok parçalı, ilkbahar başlangıcında çiçek açan, kök sapında iç sürdürücü ve solucan düşürücü madde bulunan çok yıllık otsu bitki; çöpleme, (*Helleborus niger*; *Veretrum album*)

marulculuk, -ğū [marul-cu-luk] *is.* Marul yetiştirme ve satma işi.

marullanmak, [marul-lan-mak] *gçsz. f. [-ır]* (Dantel vb. için) alt kısmının dar, üstünün geniş olmasından dolayı kıvrım kıvrım durmak.

Maruni, [Ar. marūnī مروني] (*maru:ni:*) {OsT} *is.* 1. Birçok kolu Halep, Şam, Filistin ve Mısır'da yaşayan, Lübnan'lı Aziz Maruni'nin çömezlerinin yolundan giden Katolik Süryani topluluğu. 2. Bu topluluktan olan kimse.

ma'rur, [Ar. ma'rūr معرور] (*ma-ru:r*) {OsT} *is.* Uyuz.

marus, [? marus] {ağız} *sf.* 1. Soluk; buruşuk. 2. (Ye-mişler için) olgunluktan sonra suyu çekilerek pörsümüş hâli.

maruslamak, [marus-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor]* Solmak; buruşmak. [DS]

ma'ruş, [Ar. ma'rūş معروش] (*ma-ru:ş*) {OsT} *is.* Üstü çardak ve kamerye şeklinde yapılmış bina.

Marut, [Ar. mārūt ماروط] (*ma:rut*) {eAT} *is.* Büyü yaptıkları için kıyamete kadar bir kuyuda baş aşağı asılı kalacağına inanılan iki melekten biri.

ma'ruz, [Ar. 'arz > ma'rūz / ma'rūza معروض] (*ma-ru:z*) {OsT} *sf.* → maruz.

maruz, [Ar. 'arz > ma'rūz / ma'rūza معروض] (*ma-ru:z*) {OsT} *sf.* 1. Bir şeyin veya olayın etkisinde kalan. 2. Bir şeyin karşısında bulunan. 3. Arz edilen; sunulan; bildirilen; anlatılmış. 4. Mevkice yüksek birine sunulan, verilen. 5. Adı geçen. ☞ **maruz bırakmak**, *Birini, bir şeyin etkisinde bırakmak veya karşısında olmasını sağlamak.* || **maruz bulunmak**, *Bir şeyin etkisinde bulunmak; bir şeyle karşı karşıya kalmak.* || **maruz kalmak**, *Karşı karşıya gelmek; uğramak.* || **maruz olmak**, *Bir şeyin etkisinde bulunmak; bir şeyle karşı karşıya kalmak.*

ma'ruzat, [Ar. ma'rūz > ma'rūzāt معروضات] (*ma-ru:za:t*) {OsT} *is.* → maruzat.

maruzat, [Ar. ma'rūz > ma'rūzāt معروضات] (*ma-ru:za:t*) {OsT} *is.* Mevki bakımından yüksek olan birine sunulan, bildirilen dilek ve istekler.

marya, [Yun. margia (*geçkin dişi koyun*)] (*ma'rya*) *zool.* 1. Bir tür küçük balık. 2. Beş yaşından büyük veya damızlık dışı bırakılmış koyun. 3. Dişi hayvan. 4. {ağız} Dişi koyun. [DS] 5. *argo.* Genelev yöneticisi; yaşlı fahişe. ☞ **marya ağı**, *Boyu altmış, eni üç kulaç olan balık ağı.*

maryol, [İt. marriol] *is.* Hile; düzenbazlık; oyun.

maryolluk, -ğū [maryol-luk] *sf.* Düzenbazlık; oyunculuk; hilebazlık; dolandırıcılık.

marzak, -ğū [? marzak] {ağız} *is.* Araba dingilinin baş tarafına geçirilen çivi. [DS]

marzalak¹, -ğū [? marzalak / mardalak / mazulak] {ağız} *is.* Cevizin yeşil kabuğu. [DS]

mardalak², -ğū [? mardalak] {ağız} *is.* Yalan yanlış sözler; martaval. [DS]

marzıman, [? marzıman / marzuman] {ağız} *is.* Erkek eşek. [DS]

marzivat, [? marzivat] {ağız} *is.* Beyaz, oval taneli ve sert bir üzüm. [DS]

marzi, [Ar. rızā > marzī مرضى] (*marzi:*, *z kalın söylenir*) {OsT} *is.* Razi oluş; beğenme; hoşnutluk.

marzuman, [? marzuman / marzıman] {ağız} *is.* → marzıman. [DS]

-mas, [-mas / -mes] {eAT} *yap. e.* -maz. "Ve eğer niyyet hiç yoğusa hiç fâide bulmas (bulmaz)." Yüz Hadis Tercümesi.

ma's, [Ar. ma's معص] (*ma-s*) {OsT} *is. tıp.* Kas tutulması; kas büzülmesi.

mas¹, -ssi [Ar. mass مصص] {OsT} is. Emerek içine çekme; emme; soğurma. ☞ **mas etmek**, *Emmek; soğurmak*.|| **mass-ı adîmü'l-canâhiye**, *zoo. Pireler*.

mas², -ssi [Ar. maşş > mâşş / mâşşa ماص / ماصه] {ma:s} {OsT} sf. Emici; soğurucu.

mas³, [Far. mast > mas] {ağız} is. Yoğurt. [DS]

masa¹, [Lat. mensa > Rumen. masă] (ma'sa) **1.** Ayak denilen destekler üzerine oturtulmuş bir tabladan meydana gelen ve değişik amaçlarla kullanılan pek çok çeşidi bulunan bir mobilya. **2.** Yemek yenilen masa; yemek masası. **3.** Aynı masa başında oturanların tümü. **4.** Kamu kurumu veya bazı kuruluşlarda belli konuların yürütüldüğü bölüm. **5.** Uluslar arası ilişkilerin söz konusu olduğu görüşme veya toplantılarda bir ülkeye ayrılmış makam. **6.** *spor.* İç içe geçen ayakları ile yüksekliği ayarlanabilen masa biçimindeki atlama aracı. **7.** *coğ.* Küçük boyutlu yüksek bir yaylanın en yüksek düzlüğü. **8.** *gök b.* (Büyük harfle başlar) Güney kutbuna yakın küçük birtakım yıldız. ☞ **masa başı**, *Bir masada oturarak*.|| **masadan kalkmak**, *1. Yemeğini bitirerek masadan ayrılmak. 2. Bir görüşme veya yemeği yarıda bırakarak terk etmek*.|| **masa düzeni**, *Çağrılan konuklardan her birinin oturacağı yeri önceden belirleme yöntemi*.|| **masa hakemi**, *spor.* Bazı karşılaşmalarda, kenardaki masada oturarak gerekli kayıtları tutan, puan veren, oyun süresini belirleyen, kronometre tutan hakemlerden her biri.|| **masa kurmak**, *Ziyafet çekmek; ziyafet vermek*.|| **masa örtüsü**, *Masa üzerine serilen kumaş veya plastik maddeden yapılmış örtü*.|| **masa saati**, *Masa üzerine konulmak için yapılmış saat*.|| **masa tablası**, *Masanın ayaklar üzerine oturtulmuş düz ve geniş kısmı*.|| **masa takvimi**, *Masa üzerine konulmak ve günlük küçük notlar almak için özel olarak yapılmış takvim*.|| **masa tenisi**, *Masa topu*.|| **masa topu**, *Kural bakımından tenise benzeyen ancak belirli ölçülerdeki bir masa üzerinde özel top ve raketle oynanan oyun; masa tenisi*.|| **masa üstü yayıncılık**, *Güncel yayınlardan kitap, dergi vb.ni göz önünde tutan yayıncılık*.|| **masaya oturmak**, *1. Yemek yemek amacıyla masanın başına geçmek. 2. Bir konuyu görüşüp tartışmak amacıyla bir araya gelmek*.

masa², [Ar. messās ماساس] {ağız} is. Üvendire. [DS]

masa³, [Ar. messās ماساس] {ağız} is. Erkeğin cinsel organı. [DS]

masabak, -kı [Ar. mā-sabaق ماسابق] (ma:sabak) {OsT} is. Geçmiş olan; geçmiş.

mas'ad, [Ar. şu'ūd (yukarı çıkma) > maş'ad مصعد] (mas-ad) {OsT} is. **1.** Yukarı çıkılacak yer. **2.** Merdiven. **3.** *mecaz.* Aşama.

masadak, [Ar. mā-şadaқа aleyh (doğru olan şey

üzerine) ماصدق] {OsT} is. Uygun görülerek onaylanan, doğru bulunan şey.

masadır, [Ar. maşdar > maşadır ماصادر] (masa:dır) {OsT} is. Masterlar; fiillerden yapılan isimler.

masaf¹, -ffı [Ar. maşaff > maşâff مصاف] (masa:f) {OsT} is. **as.** **1.** Sıra yapılan, safların bulunduğu yerler. **2.** Savaş.

masaf², -ffı [Ar. şaff > maşaff مصف] {OsT} is. **1.** Sıra olunan yer. **2.** Safların dizildiği savaş meydanı.

masaf³, [? masaf] {ağız} is. Küçük sepet. [DS]

masaf⁴, [? masaf] {ağız} is. Sofra tepsisi; küçük bakır tepsi. [DS]

masahif, [muşhaf > maşâhif مصاحف] (masa:hif) {OsT} is. Mushaflar.

masaif, Ar. maşif > maşâif مصائف] (masa:if) {OsT} is. Yazın oturulacak yerler; yazlıklar.

masaj, [Fr. massage] is. Vücudumuzun çeşitli bölgelerine ait kas, sinir sistemleri ile kan dolaşımı işlevlerinde düzelme sağlamak üzere vücut yüzeyinde el, elektrik, su vb. ile çeşitli işlemler yapma biçimindeki tedavi ve bakım yöntemi; ovma; ovuşturma.

masajcı, [masaj-cı] is. Sağlık ve iyileştirme amacıyla masaj yapan uzman; masör.

masajlama, [masaj-la-ma] is. Masajlamak eylemi.

masajlamak, [masaj-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Sağlık ve iyileştirme amacıyla masaj yapmak.

masak, [Ar. maşâk مصاق] (masa:k) {OsT} is. Darlık.

masaklamak, [masat-la-mak > masak-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] İki bıçağı birbirine sürterek bilemek; masatlamak. [DS]

masal, [Ar. meşel مثل] is. **1.** Tamamen hayal ürünü olan, genellikle olağanüstü olaylara, zaman zaman cin, peri, dev, ejderha gibi doğaüstü varlıklara yer verilen, olayları çoklukla belirsiz bir zamanda geçen ve sözlü olarak kuşaktan kuşağa anlatılarak sürüp giden bir anlatı türü. **2.** Öğüt verici bir ahlak dersi vermek için anlatılan alegorik hikâye; hayvan hikâyeleri; fabl. **3.** *mecaz.* Bir kimseyi kandırmak veya kendini haklı göstermek için uydurulmuş söz veya bilgi; uydurma, boş söz; yalan. **4.** *mecaz.* Değersiz ve önemsiz şey. **5.** *mit.* Antik Çağdan kalma mitolojik anlatıların tümü. ☞ **masal âlemi**, *(Yer için) gerçekte var olacağı düşünülemeyen, ancak masallarda söz edilebilecek kadar güzel; çok güzel*.|| **masal âleminde yaşamak**, *1. Hiçbir zaman gerçekleşmesi mümkün olmayan hayaller peşinde koşmak; böyle hayallerin gerçekleşeceği günü bekleyerek avunmak; hayal içinde yaşamak. 2. Masallardaki kadar güzel günler geçirmek*.|| **masal anlatmak**, *1. Bir masalı hikâye etmek. 2. Boş ve ya-*

lan sözlerle karşısındakini kandırmaya veya oyalamaya çalışmak. || **masal gibi**, Gerçekleşmesi mümkün olmayacak biçimde; olmayacak şekilde. || **masal okumak**, İnanırcılıktan yoksun sözlerle karşısındakini kandırmaya veya oyalamaya çalışmak.

masalıcı, [masal-cı] *is.* 1. Masal anlatan veya masal okuyan kişi. 2. Yapma masallar yazan kişi; masal yazarı. 3. *mecaz.* İnanırcılıktan yoksun sözlerle karşısındakini kandırmaya veya oyalamaya çalışan kişi; yalancı. 4. *mecaz.* Hayali şeyleri gerçekmiş gibi yutturmaya kalkışan kimse; uydurucu.

masale, [Ar. maşâle مصالة] (*masa:le*) {OsT} *is.* Sızıntı.

masalı, [masa-lı] *sf.* 1. Masası olan; masası bulunan. 2. (Yer için) içinde belirtilen miktarda masa bulunan.

masalımsı, [masal-ımsı] *sf.* Masal benzer; masalı andıran; masalsı.

masalih, [Ar. maşlahat > maşâlih مصالح] (*masa:lih*, *h kalın söylenir*) {OsT} *is.* Yapılan işler; bitirilen konular; işler; hususlar; meseleler.

masallaştırma, [masal-la-ş-tır-ma] *is.* Masallaştırmak eylemi.

masallaştırmak, [masal-la-ş-tır-mak] *gçl. f.* [-ır] Masal durumuna getirmek.

masalsı, [masal-sı] *sf.* Masala benzer; masalı andırır; masal gibi; masal niteliğinde; masala özgülü; masalımsı.

masamak, [bas-a-mak > mas-a-mak] {ağız} *is.* Merdiven. [DS]

masan, [Ar. maşân مصان] (*masa:n*) {OsT} *is.* Eşya saklanacak yer.

masani, -i'î [Ar. masna' > masāni' مصاني] (*masa:ni*) {OsT} *is.* Sarnıçlar; mahzenler.

ma'sar, [Ar. ma'sar / ma'sara معصر] {OsT} *is.* Üzüm, zeytin, susam vb.nin sıkıldığı yer.

masar¹, [Ar. Muharrem, Şafer, Rebiülevvel aylarının ilk harflerinden => m(a)s(a)r مصر] {OsT} *is.* İmparatorluk döneminde yeniçerilere verilen ilk üç aylığın adı.

masar², [? masar] {ağız} *is.* 1. Kurumuş ağaç. 2. Kuru kestane. [DS]

ma'sara¹, [Ar. ma'sar / ma'sara معصره / معصره] {OsT} *is.* 1. Küçük ve dar yer; hücre. 2. Helva tahin yapılan yer. 3. Olta ipinin bobine düzgün ve dengeli olarak sarılmasını sağlamak üzere çarka yerleştirilen düzenek.

masara², [Far. māşüre => masura > masara ماسره] {eAT} *is.* Masura.

masari, -i'î [Ar. mişrā' > maşāri' مصاري] (*masa:ri*) {OsT} *is.* Mısralar; dizeler.

masarif, [Ar. şarf > maşraf > maşārif مصارف] (*masa:rif*) {OsT} *is.* Masraflar; giderler; harcamalar. ☞ **masārif-i dāime**, {OsT} Devamlı giderler. || **masārif-i gayr-i melhūza**, {OsT} Önceden bilinmeyen fakat zorunluluk doğdukça ödenen masraflar. || **masārif-i melhūza**, {OsT} Önceden ödeneceği belli olan masraflar. || **masārif-i muvakkate**, {OsT} Geçici giderler. || **masārif-i müteferrika**, {OsT} Çeşitli giderler. || **masārif-i seneviye**, {OsT} Yıllık giderler. || **masārif-i şehriye**, {OsT} Aylık giderler. || **masārif-i umūmiye**, {OsT} Genel giderler. || **masārif-i zāide**, {OsT} Gereksiz giderler; lüzumsuz harcamalar. || **masārif-i zātiye**, {OsT} Kişisel giderler; şahsî harcamalar.

masarif, [Ar. maşārif مصاريف] (*masa:ri:f*) {OsT} *sf.* Harcananlar; ödenenler; sarf olunanlar.

masarifat, [Ar. maşārif > maşārifāt مصاريفات] (*masa:rifa:t*) {OsT} *is.* Masraflar; harcamalar; giderler.

masarika, [Yun. mesentorion > Ar. māşārika ماساريقه] (*ma:sa:ri:'ka*) {OsT} *is.* anat. Bağırsakları tutan karın iç zarı.

masarin, [Ar. maşārīn مصارين] (*masa:rin*) {OsT} *is.* Bağırsaklar.

masas, [Ar. massās مساس] {ağız} *is.* Üvendire. [DS]

masat¹, -dı [Ar. mişhad مصخذ => masāt] *is.* Bıçak, tırpan, orak vb. bilemeye yarayan uzunca çelik veya taş alet.

masat², -dı [? masat] {ağız} *is.* 1. Bağ çubuğu budandıktan sonra kütükte kalan parça. 2. Çatıda kiremit altına konulan direkler. [DS]

masat³, -dı [Ar. maşşād => māsāt] (*ma:sat*) {ağız} *is.* Maksat; amaç; erek. [DS]

masatıb, [Ar. maşāba > maşātib مصاطب] (*masa:tıb*) {OsT} *is.* 1. Sedirler; divanlar; peykeler. 2. Meyhane peykeleri.

masatlamak¹, [masat-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Surat asmak. [DS]

masatlamak², [masat-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Bilemek. [DS]

masavıt, -dı [? masavıt] {ağız} *sf.* 1. Aptal; sersem. 2. Kaygısız; saygısız; nobran. [DS]

masavut, -du [? masavut] {ağız} *sf.* Aptal; sersem. [DS]

masbah, [Ar. maşbah مصباح] {OsT} *is.* 1. Tan yeri. 2. Tan zamanı.

masbu, -u'u [Ar. maşbü' مصبوع] (*masbu:u*) {OsT} *sf.* Kendini beğenen; kibirli.

masbuğ, [Ar. şıbg > maşbüg مصبوع] (*masbu:ğ*) *sf.* Boyanmış.

masburet, [Ar. maşbüret مصبورت] (*masbu:ret*) {OsT}

- is. huk.* Kendisine yemin düşen kimsenin hapsine sebep olan yemin.
- masda, -aı** [Ar. maşda' مصدرع {OsT} *is.* Taşlık yerlerden geçen düz yol.
- masdar**, [Ar. şudür (çıkak) > maşdār مصدر (mas-da:r) {OsT} *is.* 1. → mastar. 2. {ağız} Marangozların kullandığı düz cetvel. [DS] 3. Halı tezgâhlarında ip sarılan araç.
- masdari**, [Ar. maşdārī / maşdāriyye مصدراری / مصدراریه (masda:ri:) {OsT} *is.* Mastarla ilgili.
- masdariye**, [Ar. maşdārī > maşdāriyye مصدراریه (mas-da:riye) {OsT} *is.* İmparatorluk döneminde şarap gibi mallardan alınan vergi; bir tür gümrük vergisi.
- masdariyet**, [Ar. maşdāriyyet مصدراریت (masda:ri-yet) {OsT} *is.* Mastarların anlattığı hareket ve oluş anlamı.
- masdarlamak**, [masdar-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Duvarın sıvasını düzeltmek. [DS]
- masdı¹**, [Yun. masti (dişi köpek)] {ağız} *is.* Dişi köpek. [DS]
- masdı²**, [? masdı] {ağız} *is.* Sepet yapmakta kullanılan fındık dalı. [DS]
- masdı³**, [bas-mak > bas-tı > masdı] {ağız} *sf.* 1. Kısa boylu; bacaksız. 2. (Kişi için) bacaklarını iki yana açarak yürüten. [DS]
- masdı⁴**, [Ar. maşdu' => masdı] {ağız} *sf.* Dertli. [DS]
- masdu, -u'u** [Ar. maşdü' مصدروع (masdu:) {OsT} *sf.* Baş ağrısına tutulmuş olan.
- masduk, -ğu** [Ar. şıdk > maşdūk / maşdūka مصدروق / مصدروقه (masdu:k) {OsT} 1. *sf.* (Söz için) doğruluğu kanıtlanmış. 2. (Gerçek için) ortaya çıkarılmış.
- masduka**, [Ar. maşdūk > maşdūka مصدروقه (mas-du:ka) {OsT} *is.* Doğru söz; gerçek söz.
- masdum**, [Ar. şadm > maşdūm مصدروم (masdu:m) {OsT} *sf.* Kendisine vurulmuş; çarpılmış.
- masdur**, [Ar. şudür / şadr > maşdūr مصدرور (mas-du:r) {OsT} *sf.* 1. Yollanmış; gönderilmiş. 2. Göğsü ağrıyan.
- masebak, -ğı** [Ar. mā-sebāk ماسباک (ma:seba:k) {OsT} *sf.* Geçmiş olan; geçen; eskiden olan.
- maselef**, [Ar. mā-selef ماسلف (ma:selef) {OsT} *sf.* Önceki; evvelki.
- masenk**, [? masenk] {ağız} *is.* İnce, gizli alay. [DS]
- maser**, [İng. microwave amplification by stimula ted emission of radiation] *kısalt.* → mazer.
- ma'sere**, [Ar. ma'sere / ma'seret معسره / معسرت (ma-sere) {OsT} *is.* Güçlük; zorluk.
- masfuf**, [Ar. şaff > maşfūf / maşfūfe مصفوف (mas-fu:fe) {OsT} *sf.* Saf hâlinde dizilmiş olan; sıralanmış.
- maşğara**, [Ar. maşğara مسخره {ağız} *is.* Maskara. [DS]
- mashara**, [İt. maschera > Ar. maşğara مسخره (mas-ha'ra) {OsT} *sf.* 1. Güldüren; soytarı; maskara. 2. Gülünç; komik. 3. *is.* Eğlenme; alay. ☞ **mashara-i âlem**, {OsT} *Herkesin maskarası.*
- mashub**, [Ar. şehabet > maşhūb مصحوب (mashu:b) {OsT} *sf.* Beraber götürülen; birlikte alınan.
- mashuben**, [Ar. maşhūb > maşhūben مصحوباً (mas-hu:'ben) {OsT} *zf.* Beraberce; birlikte.
- ması¹**, [? ması] {ağız} *is.* Küf kokusu. [DS]
- ması²**, [? ması] {ağız} *is.* Tatlı su balığı. [DS]
- masık, -ğı** [? masık / maşık] {ağız} *is.* Urgan. [DS]
- masır**, [Far. māşüre] {ağız} *is.* 1. → masıra¹. 2. İnce kamıştan yapılan iplik makarası. [DS]
- masıra¹**, [Far. māşüre => masura > masıra] {ağız} *is.* 1. Dokuma tezgâhlarında atkı ipliklerinin sarıldığı ağaç parçası. 2. Masura. [DS]
- masıra²**, [bal + Far. şîre => balsıra / basıra > masıra] {ağız} *is.* 1. Bir çeşit üzüm hastalığı; külleme; mildiyü. [DS]
- masıra³**, [? masra / masıra] {ağız} *is.* Hıyarın küçüğü. [DS]
- masi**, [Far. māsī ماسی (ma:si:) {OsT} *sf.* Korkusuz; pervasız.
- masif¹**, [Ar. şayf > maşif مصيف (masi:f) {OsT} *is.* Yazın oturlan yer; yazlık; sayfiye.
- masif²**, [Fr. massif] *sf.* 1. Kaplama veya doldurma olmayan; som. 2. (Marangoz veya mobilya için) gerekli olan büyüklükte parçayı sağlamak veya daha sağlam olması için küçük parçaların yan yana getirilip yapıştırılması ile meydana getirilmiş. 3. *jeol.* Kütle.
- masik, -ğı** [Ar. māsik ماسك (ma:sik) {OsT} *sf.* 1. Yapışkan. 2. Saklayan; tutan.
- masiko**, [İt. marzacotto (çömlek cilâsı) > Fr. massicot / Ar. meshakūnya (çamaşır suyu)] (masi'ko) *is. kim.* Rengi kırmızı ile sarı arasında değişen doğal kurşun oksit: PbO.
- masil**, [Ar. maşşūl (ürün) => māsıl (ma:sil) {ağız} *is.* Olgunlaşmaya başlamış meyve. [DS]
- masimek**, [māsi-mek] (ma:simek) {ağız} *gçl. f. [-r]* Değer vermek; önem vermek; saymak. [DS]
- masinmek**, [masi-n-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Beğenmemek; hoşlanmamak; sevmemek. [DS]
- masir**, [Ar. şayrūret > maşīr مصير (masi:r) {OsT} *is.* 1. Bir şeyin gittiği vardığı yer; gidilen yer; varılan yer. 2. Suyun aktığı yer. 3. Durulan, çekilinen yer; karargâh. 4. *sf.* Sürüp giden; devam eden.

masiva, [Ar. mā-sivā ماسوى] (*ma:siva:*) {OsT} is. 1. Bir şeyin dışında kalan şeylerin tümü. 2. *tasvf.* Geçici bir nitelik taşıyan, kalıcı özü olmayan, zaman ve mekâna bağlı olan Allah'tan başka bütün varlıklar, işler; dünya ve dünya ile ilgili işler. 3. İnsanın zaman ve mekâna bağlı bütün varlıkları geçerek kendini yok edip Allah özünde gerçek varlığa ulaşması için geçmesi gereken her durak. 4. {eAT} *tasvf.* Haktan gayri şeyler; eşya. ☞ **masivadan geçmek**, *Dünya ve dünya işleriyle ilgisini kesmek.*

ma'siyet, [Ar. ma'siyet معصيت] (*ma-siyet, s kalın söylenir*) {eAT} {OsT} is. 1. Baş kaldırma; isyan; itaatsizlik; asilik. 2. Günah işleme; günah.

mask, [Fr. masque] is. Çoğunlukla öldükten sonra alınan insan yüzü kalıbı.

maskal, [? maskal] {ağız} *sf.* (Kişi için) mavi gözlü; ela. [DS]

maskala, [Ar. mışkal / mışkale مصقل / مصقله] {OsT} is. → mışkala.

maskallamak¹, [maskal-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* 1. Olumlu sonuç vermeyecek söz ve davranışta direnmek. 2. Bir işi çok incelemek; bir şeyin üzerine varmak. [DS]

maskallamak², [maskal-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor]* (Taşıtlar için) yerinden kalkmamak; boalamak. [DS]

maskan, [Ar. mağzen => maskan] {ağız} is. Duvarlara açılan büyük dolap. [DS]

maskanyin, [Fr. mascagnine] is. *kim.* Doğal amonyum sülfat.

maskara, [İt. maschera > Ar. maşhara مصخره] (*maska'ra*) *sf.* 1. Eğlendirici; hoş; güldüren; soytarı. 2. Gülünç; komik. 3. *ünl.* "Rezil ve onursuz" anlamında hakaret sözü; şerefsiz; haysiyetsiz; aşağılık. 4. is. Karnaval maskesi. 5. Karnaval maskesi takmış kimse. 6. Kirpik boyamakta kullanılan renkli kozmetik ürün; rimel. ☞ **maskara etmek**, 1. Bir kişiyi veya bir şeyi gülünç duruma düşürmek; küçük düşürmek; alay edilir duruma sokmak. 2. Bir şeyi bozmak; berbat etmek. || **maskara gibi**, *Gülünç bir durumda.* || **maskara olmak**, *Gülünç duruma düşmek; alay edilir olmak.* || (birinin) **maskarasını çıkarmak**, *O kişiyi küçük düşürerek rezil etmek; alay edilir hâle getirmek.* || (birinin veya birilerinin) **maskarası olmak**, *O kişinin veya kişilerin eğlencesi olmak; kendisi ile alay edilmek.* || **maskaraya almak**, *Alay etmek; eğlenmek.* || **maskaraya çevirmek**, *Bir şeyi veya birini gülünç duruma sokmak; gülünecek ve alay edilecek hâle getirmek; rezilliğini sergilemek.* || **maskaraya dönmek**, *Gülünç duruma düşmek; alay edilir olmak.*

maskaralanma, [maskara-la-n-ma] is. Maskaralanma eylemi.

maskaralanmak, [maskara-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]*

1. Maskaralık etmek; insanları güldürüp eğlendirmek için gülünç şeyler yapmak. 2. Onursuz, kişisiz ve gülünç davranışlarda bulunarak başkasının eğlencesi olmak. 3. (Kirpiklerine) maskara sürünmek. 4. *dönşl. f.* Maskara sahibi olmak; maskara satın almak.

maskaralaşma, [maskara-la-ş-ma] is. Maskaralaşma eylemi ve durumu.

maskaralaşmak, [maskara-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* 1. Eğlendirici ve hoşla giden bir durum almak. 2. Başkasının eğlencesi durumuna gelmek.

maskaralık, -ğı [maskara-lık] is. 1. Eğlendirici, güldürücü davranış; soytarılık. 2. Şerefsizce, haysiyetsizce davranış; rezalet; rezillik.

maskarat, [İt. mascherata] is. → maskarata.

maskarata, [İt. mascherata] (*makara'ta*) is. Ayakkabı yüzünün, üst ön tarafında dikişle ayrılan bölümü.

maskat, [Ar. maskat / maskıt مصقت] {OsT} is. 1. Düşecek yer. 2. Düşülen yer. ☞ **maskat-i re's**, {OsT} *İnsanın doğduğu yer.* || **maskatü't-tayr** {OsT}, *Kuş kanadı.*

maske, [İt. maschera > Fr. masque] is. 1. Boyalı karton, kumaş veya plastikten yapılmış olan ve başkasınca tanınmamak için yüze geçirilerek kullanılan yapma yüz. 2. Yüzü ve gözü tehlikeli şeylerden korumak, solunum için tehlikeli gazları teneffüs etmemek için ağız ve buruna geçirilen özel olarak yapılmış cihaz. 3. Yüz ve boyun güzelliğini sağlamak amacıyla çeşitli maddelerden yapılarak sürülen krem veya macun gibi şeyler. 4. *mecz.* Gerçek duyguları veya bir şeyin gerçek yönünü gizleyen aldatıcı davranış ve görünüş; gerçeği gizleyen şey. 5. *psikol.* Bir kimsenin oynadığı rol; çevresine veya kendi kişiliğine karşı takındığı tavır. 6. Arıcıların arılarla uğraştıkları zaman başlarına geçirdikleri tül veya telden yapılmış araç. 7. Eskrimde yüzü korumakta kullanılan çelik tel kafes. 8. *tiy.* Oyuncuların kahramanın kişiliğini yansıtır biçimde yüzlerine geçirdikleri deri veya tahtadan yapılmış takma yüz; takma yüz. ☞ **maske gibi**, (*Yüz için*) *cansız; hareketsiz.* || **maskesi düşmek**, 1. (Kişi için) *gerçek niyeti anlaşılacak.* 2. (*Nesne için*) *gerçek niteliği ortaya çıkmak.* || **maskesini atmak**, (*Amacını gizlemesini iyi bilen kimse için*) *bundan vazgeçerek gerçek kişiliğini veya amacını ortaya koymak.* || **maskesini düşürmek**, *Gerçekleri ortaya çıkarmak.* || (birinin) **maskesini indirmek**, *O kimsenin gizlemeye çalıştığı gerçek amacını ortaya çıkarmak.* || (kendi) **maskesini indirmek**, (*Amacını gizlemesini iyi bilen kimse için*) *bundan vazgeçerek gerçek kişiliğini veya amacını ortaya koymak.* || (birinin) **maskesini kaldırmak**, *Bir kimsenin gizli amaçlarını, gerçek kişiliğini ortaya çıkarmak.* || **maskesini sıyırmak**, *Gerçekleri ortaya çıkarmak.*

maskeleme, [maske-le-me] is. Maskelemek eylemi.

maskelemek, [maske-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]*
1. Görünmesine engel olmak; maskeyle gizlemek; kamufle etmek; alalamak. 2. *mecaz.* Gerçek niteliğini, görünüşünü saklamak; başka şeylerle örtmeye çalışmak.

maskelenme, [maske-le-n-me] *is.* Maskelenmek eylemi.

maskelenmek, [maske-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* 1. Maske ile örtülmek; maske takılmak; gizlenmek; maskeli hâle getirilmek. 2. *dönşl. f.* Yüzüne maske takılmak. 3. Maske sahibi olmak; maske edinmek; maske satın almak.

maskeli, [maske-li] *sf.* 1. Maske taşıyan; yüzü maske ile örtülü. 2. *mecaz.* Gerçek niyetini veya kimliğini belli etmeyen. ☐ **maskeli balo**, *Katılanların, kimliklerini belli etmemek için yüzlerini veya gözlerini maskeler takarak gizledikleri türden bir balo.*

maskesiz, [maske-siz] *sf.* 1. Maskesi olmayan. 2. Maske takmamış olan.

maskot, [Provance d. masco (büyücü) > mascoto (büyü) > Fr. mascotte] *is.* 1. Uğur getirdiğine inanılan şey. 2. *gnşl.* Uğur sayılan kişi veya hayvan. 3. Bir çalışmanın, kuruluşun vb. simgesi olarak kabul edilen küçük resim.

maskul, [Ar. şakl > maşkül مصفول] (*masku:l*) {OsT} *sf.* Cilalanmış.

masl, [Ar. maşl مصل] {OsT} *is.* 1. Süt veya yoğurtta bulunan yeşilimsi su. 2. *anat.* Serum.

maslah, [? maslah / maslah / maslak] {ağız} *sf.* 1. Sersem; aptal. 2. Şakacı; güldürücü. [DS]

maslahat, [Ar. şulh > maşlahat مصلحت] {eAT} {OsT} *is.* 1. İş; mesele. 2. Bir işin yararlı olmasına sebep olan şey; husus. 3. Güvenlik; barış. 4. {ağız} *argo.* Erkeğin cinsel organı. [DS] 5. {ağız} Düşünce. [DS] 6. {ağız} Başka birinden istenen şey. [DS] ☐ **maslahata uygunluk**, *huk. Yönetimin takdir yetkisinde olmakla birlikte kural olarak yargı denetiminin dışında kalan işlemlerin yerinde ve uygun oluşu; yerindelik.* || **maslahat-bîn**, {OsT} İş gören; iş görmesini bilen. || **maslahat-ı amme**, {OsT} Kamu yararına olan iş. || **maslahat-perdâz**, *Elinden iyi iş gelen; iş bilir.* || **maslahat-şinâs**, {OsT} İşten anlayan; iş bilen.

maslahatgüzar, [Ar. maşlahat+Far.-güzâr مصلحتگرار] (*maslahatgüza:r*) {OsT} *is.* 1. İş bilir; işgüder. 2. *huk.* Büyük elçinin bir ülkeye gelmesinden önce veya bulunmaması durumunda vekâlet eden en alt düzeyde diplomatik temsilci; işgüder.

maslahatgüzarlık, -ğı [maslahatgüzar-lık] *is.* Maslahatgüzarın işi, görevi ve makamı; işgüderlik.

maslak¹, -ğı [Ar. maşlâk مصلاق] (*masla:k*) {OsT} *is.* 1. Sürekli akan çeşme. 2. Bentlerde boru veya kemerler vasıtası ile şehre getirilen suyun dağıtımından

önce toplandığı büyük depo; su haznesi. 3. Hayvanları sulamaya yarar büyük taş yalak.

maslak², -ğı [Ar. maslah مصلح] {ağız} Kasaplık hayvanların kesildiği yer. [DS]

maslak³, -ğı [? maslak] {ağız} *sf.* 1. Güldürücü, şaşırtıcı, beklenmedik biçimde konuşan. 2. Ağırbaşlı; durgun; masmas. [DS]

maslak⁴, -ğı [Ar. maşlâk مصلاق] {ağız} Çeşmeye gelen su yollarının arasındaki kumluk. [DS]

maslatmak, [mas-la-t-mak] {ağız} *gçl. f. [-ır]* İneği sağmadan önce sütünün gelmesi için buzağıya emzirtmek. [DS]

maslık, -ğı [mas-lık مصلق] {eAT} *is.* Esrar; haşış.

masli, [Ar. maşl > maşlî / maşliyye مصلی / مصلیه] (*masli:ı*) {OsT} *sf. tıp.* Serum ile ilgili; seruma ait; seruma ilişkin.

maslub, [Ar. şalb > maşlûb مصلوب] (*maslu:b*) {OsT} *sf.* Asılmış; asılarak öldürülmüş.

masluben, [Ar. maşlûb > maşlûben مصلوباً] (*maslu:ben*) {OsT} *zf.* Asılarak, asılmak suretiyle.

maslubiyet, [Ar. maşlûbî > maşlûbiyyet مصلوبيت] (*maslu:biyyet*) {OsT} *is.* Asılma, asılmış olma durumu.

masmana, [? masmana] {ağız} *is.* Sabun yapılan yer. [DS]

masmas, [? masmas] {ağız} *sf.* Ağırbaşlı; durgun. [DS]

masmavi, [ma(s)+ma/vi] (*ma'sma:vi*) *sf. pekşt.* Her yanı mavi olan; gömgök.

masna, -a'ı [Ar. maşna' / maşna'a مصنع / مصنعه] {OsT} *is.* Su haznesi; sarnıç; su deposu; su mahzeni.

masnu, -u'u [Ar. şun' > maşnū' مصنوع] {OsT} *sf.* 1. Sanatla yapılmış olan; sanat ürünü olan. 2. Aslı olmayan; uydurma; sahte; düzme; düzmece; yapma.

masnu'at, [Ar. maşnū' > maşnū'ât مصنوعات] (*masnu:a:t*) {OsT} *is.* 1. Sanatla yapılmış olan şeyler; sanat ürünü olanlar. 2. Aslı olmayan şeyler; uydurma, sahte, düzmece şeyler. ☐ **masnū'ât-ı ilâhiye**, {OsT} İlahî güç tarafından yapılan işler veya yaratılanlar.

mason, [Fr. maçon] *is.* Bir mason derneğine üye olan kimse; farmason. ☐ **mason locası**, *Çeşitli derecedeki masonlardan oluşan gruplardan her biri.*

masonluk, -ğu [mason-luk] *is.* 1. Temeli Orta Çağ İngiltere'sindeki duvar işçilerinin loncalarına dayanan, üyelerinin birbirini özel işaretlerle tanıdığı, yardımseverliğin, sır saklamanın, bulunduğu ülkenin yasalarına bağlılığın temel ilkeler olarak benimsendiği, amaçları hürriyet, eşitlik, kardeşlik sözleriyle sloganlaştırılmış olan dünya çapında,

- dışa kapalı dernek; farmasonluk. **2.** Mason olma durumu.
- masör**, [Fr. masseur] *is.* Kan dolaşımının, sinir ve kas sisteminin işlevlerinin düzenlenmesinde beceri kazanmış, masajla tedavi konusunda uzmanlaşmış erkek; erkek masajcı; ovucu.
- masöz**, [Fr. masseuse] *is.* Kan dolaşımının, sinir ve kas sisteminin işlevlerinin düzenlenmesinde beceri kazanmış, masajla tedavi konusunda uzmanlaşmış bayan; bayan masajcı; ovucu.
- masra¹, -a'ı** [Ar. maşra' مصرع] {OsT} *is.* Karşılaşma yapılacak yer; güreş meydanı.
- masra²**, [Yun. masuri / Far. māsūre] {ağız} *is.* → masura. [DS]
- masra³**, [? masra] {ağız} *is.* **1.** Kabağın küçüğü. **2.** Hıyarın küçüğü. [DS]
- masraf**, [Ar. şarf > maşraf مصرف] {OsT} *is.* **1.** Herhangi bir konuda veya yapılan bir işte harcanan para; gider. **2.** Bir şeyin kullanımında gerekli olan ve para ile sağlanan malzeme; harç. ☞ **masrafa girmek**, *Harcamada bulunmak; para harcamak.* || **masraf etmek**, *Para harcamak.* || **masraf görmek**, *1. Gerekli olan şeyleri almak; alışveriş yapmak. 2. Ödeme işlemlerini gerçekleştirmek.* || **masrafı çekmek**, *Bir iş için yapılan giderleri karşılamak; yapılan masrafı ödemek.* || **masrafı kısmak**, *Giderleri azaltmak; harcamalarda tutumlu davranmaya çalışmak.* || **masraf istemek**, *(Yapmak veya düzenlemek için) para gerektirmek.* || **masraf kapısı**, *Harcamayı gerektirecek iş.* || **masraf kapısı açmak**, *Hiç yoktan bir harcamayı gerektirecek durum ortaya çıkmak; harcamaya gerektirmek.* || **masraf nâzırı**, *Eskiden askerlik dairesinde hesap işlerine bakan en üst yetkili.* || **masraf sepeti**, {ağız} *Pazara götürülen sepet.* [DS] || **masraftan çıkmak**, *Beklenmedik bir harcamada bulunmak zorunda kalmak; gereksiz bir harcamaya yapmak zorunda olmak.* || **masraftan kaçmak**, *Para harcanacak işler yapmaktan çekinmek; harcamayı gerektirecek işlere yanaşmamak.*
- masraflı**, [masraf-lı] *sf.* **1.** Çok para harcamayı gerektiren; pahalıya mal olan. **2.** (Kişi için) çok para harcayan; pahalı şeyler alma alışkanlığı olan.
- masrafsız**, [masraf-sız] *sf.* **1.** Çok para harcamayı gerektirmeyen; az harcamaya gerektiren; ucuza mal olan. **2.** (Kişi için) pek fazla para harcamayan; masraf gerektiren alışkanlıkları olmayan.
- masrif**, [Ar. şarf > maşrif مصرف] (masri:f) {OsT} *is.* Harcama yeri.
- masru, -u'u** [Ar. şar'a > maşrū' مصروع] (masru:) {OsT} *sf.* Sara hastalığına tutulmuş olan; saralı.
- masru'an**, [Ar. maşrū' > maşrū'an مصروعاً] (masru:an) {OsT} *zf.* Saralı olarak.
- masruf**, [Ar. şarf > maşrūf / maşrūfe مصروفه / مصروف] (masru:f) {OsT} *sf.* **1.** Harcanmış; sarf edilmiş. **2.** Çevrilmiş; döndürülmüş.
- masrufi**, [Ar. maşrūf > maşrūfi مصروفى] (masru:fi:) {OsT} *is.* Harcanmışlık; ödenmiş olma.
- masrufiyet**, [Ar. maşrūfi > maşrūfiyyet مصروفيت] (masru:fiyyet) {OsT} *is.* Harcanma; sarf edilme.
- massa**, [Ar. messās ماساس] {ağız} *is.* Üvendire. [DS]
- massak, -ği** [mas-sa-k] {ağız} *sf.* Tatsız. [DS]
- massalamak**, [masat-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] → massatlamak.
- massat, -dı** [Ar. mişhad => massat] {ağız} *is.* Kav tutuşturmak için çakmak taşına vurularak kullanılan çelik parça. [DS]
- massatlamak**, [masat-la-mak / massat-la-mak] *gçl. f.* [-l(i)-yor] İki bıçağı birbirine sürterek bilemek. [DS]
- massavuz**, [-mas-sa-vuz / messevüz] {eAT} *yap e.* -mazzak.
- massetme**, [Ar. mass + T. et-me] *is.* Emmek, soğurmak eylemi.
- massetmek**, [Ar. mass + T. et-mek] *gçl. f.* [-(d)-er] Emmek; soğurmak.
- massı**, [mas-sı] {ağız} *sf.* Pis. [DS]
- mast**, [Far. māst مست] (ma:st) {OsT} *is.* Yoğurt.
- masta¹**, [Ar. messās ماساس] {ağız} *is.* Üvendire. [DS]
- masta²**, [? masta] {ağız} *sf.* Büyük, kalın ve uzun. [DS]
- mastaba**, [Ar. maştaba / miştaba مصطبه] {OsT} *is.* **1.** Kerevet; sedir; divan. **2.** Eski Mısır'da hükümdar yakınlarına, zenginlere ve tanınmış kişilere ait üstü kesilmiş piramide benzer mezar.
- mastafa**, [Ar. maştaba => maştafa] {ağız} *is.* Bayır yerlere ağaç dikmek için yapılan set; seki. [DS]
- mastaki**, [Yun. mastikh > Ar. maştaki مصطكى] {OsT} *is.* Sakız.
- mastalamak**, [masta-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] **1.** Kesmek. **2.** Sopa ile vurmak. [DS]
- mastalılı**, [masta-lık / mastalılı] {ağız} *is.* Üvendire yapmaya uygun ağaç dalı. [DS]
- mastalya**, [İt. mastello] (masta'lya) *is. dnz.* Ağaçtan yapılmış ve çeşitli işlerde kullanılan kap.
- mastalyalık, -ğı** [mastalya-lık] (masta'lyalık) *is. dnz.* Gemilerde mastalyaların toplu olarak konulduğu ve korunduğu yer.
- mastar¹**, [Ar. şudūr (bir şeyin çıktığı yer) > maşdar مصدر] (masta:r) {OsT} *is.* Fiilin -mek / -mak veya -me / -ma eki ile yapılan, durum veya hareket anlatan fakat sayı ve kişi bildirmeyen, bir isim gibi kullanılan hâli; fiil ismi.

- mastar**², [Ar. saṭr > mīstar / mastar ماستر] {OsT} is. 1. Sıvacı, duvarcı, boyacı vb. ustaların cetvel gibi kullandıkları ensiz, uzun ve düz tahta parçası; mīstar. 2. Bir uzunluğu belirleyen ve mekanik parçaların yapımında ölçek olarak kullanılan kontrol aleti. 3. Kumaş, ahşap, karton gibi malzemeyi çok düzgün biçimde bir çizgi boyunca kesmek gerektiğinde kullanılan ahşap veya metalden yapılmış profil. 4. Seramikçilerin çömleğe şekil vermekte kullandıkları belirli biçimde kesilmiş profil. 5. Dökümcülükte, dökülecek malzeme için önceden belirlenmiş ve türlü biçimlerde yapılmış ölçü kalıpları. 6. Kuyumcuların parmak üzerinden yüzük ölçüsünü almak için kullandıkları numaralı halkaların tümü. 7. {ağız} Tezgâhta halının düzgün dokunmasını sağlayan araç. [DS]
- mastar**³, [Yun. mastári [Tietze]] {ağız} is. Davar mamesi. [DS]
- mastara**, [Ar. saṭr > maṣṭara ماستره] {OsT} is. Açık ölçen cetvel; iletke; açölçer; alidat; mīstara.
- mastariye**, [Ar. ṣudūr (bir şeyin çıktığı yer) > maṣṭāriyye مصدرارية] (mastariye) {OsT} is. İmparatorluk döneminde şarap gibi mallardan alınan vergi; bir tür gümrük vergisi.
- mastçı**, [mast-çı] is. Yoğurtçu. ☞ **mastçı şakirdi**, {OsT} tar. Saraya yoğurt, kaymak ve tereyağı yapan ocağın yardımcılarına verilen isim.
- masteli**, [? masteli / mastili] {ağız} is. 1. Hayvanlara yal yedirilen kap. 2. Tahta kova; külek. [DS]
- master**, [İng. master] (ma'stir) is. 1. Dört yıllık yüksek öğrenimden sonra yapılan ve belli bir uzmanlık sağlayan doktora öncesi eğitim; yüksek lisans eğitimi. 2. Bu eğitimin sonunda elde edilen derece; yüksek lisans derecesi.
- masti**¹, [İng. mastiff / Yun. masti (dişi köpek) ماستى] {eAT} is. 1. İri yapılı, düşük kulaklı, kısa bacaklı, çoğunlukla gösteri amacıyla dövüştürülen çoban köpeği. 2. {ağız} sf. Kısa boylu kimse; bastıbacak. [DS] 3. {ağız} Dişi kedi veya köpek. [DS] 4. {ağız} Av köpeği. [DS] ☞ **masti çiçeği**, bot. Bileşikgiller familyasından, papatyaya benzer turuncu sarı kömeçli, çayır ve ormanlarda biten, yaprak ve çiçekleri şiddetli bir kusturucu nitelik taşıyan, çok yıllık otsu bitki; öküz gözü; sığır gözü; mastı çiçeği, (Arnica montana).
- masti**², [mastı] {ağız} is. Fındık ağacı budanırken kesilen ince dallar. [DS]
- mastıbacak**, -ğî [Yun. masti + T. bacak] {ağız} sf. (Kişi için) kısa boylu; bastıbacak. [DS]
- masti**¹, [Yun. masti] {ağız} sf. Kısa boylu; bastıbacak. [DS]
- masti**², [Yun. masti (dişi köpek)] {ağız} is. 1. Kısa bacaklı köpek, (Melitaeus canis). 2. Dişi kedi veya köpek. [DS]
- mastik**, [Yun. mastikhe > Fr. mastic] (ma'stik) is. Doldurma ve sızdırmazlık işlemlerinde kullanılan yapışkan madde.
- mastika**, [Yun. mastikhe] (masti'ka) is. 1. Sakız ağacından çıkarılan, rakıya koku vermekte ve ince vernik yapımında kullanılan reçine. 2. Sakız ağacı reçinesi ile kokulandırılmış rakı; sakız rakısı.
- mastili**, [? masteli / mastili] {ağız} is. → masteli. [DS]
- mastit**, [Fr. mastite] is. tıp. Meme iltihabı.
- mastor**, [Yun. mastoures (uzman)] sf. argo. Aşırı derecede içki veya uyuşturucu olarak kendinden geçmiş; zil zurna.
- mastub**, [Ar. maṣṭūb مصطوب] (mastu:b) {OsT} sf. Damardan taşmış kan.
- mastur**, [Yun. mastoras] sf. argo. Aşırı derecede içki veya uyuşturucu olarak kendinden geçmiş; zil zurna.
- masturi**, [Yun. mastoris] (mastu'ri) is. dnz. Geminin en geniş yeri.
- mastürbasyon**, [Fr. masturbation] is. 1. Dış cinsel organların elle uyarılması sonucu cinsel zevk duyma; istimna; öz doyum. 2. psikanl. Kişinin içinde bulunduğu durum veya koşulları sadece kendini oyalama ve avutma amacıyla kullanması. ☞ **mastürbasyon yapmak**, Cinsel organlarını dıştan uyararak kendi başına haz almaya çalışmak.
- masube**, [Ar. maṣūbe مصوبه] (masu:be) {OsT} sf. (Felaket, keder) uğramış; isabet etmiş.
- masug**, [Ar. maṣūğ مصوغ] (masu:ğ) {OsT} sf. 1. Kalıba dökülmüş. 2. Düz. 3. Örneğe uygun.
- masum**, [Ar. 'işmet > ma'sūm معصوم] (ma-su:m) {eAT} {OsT} sf. 1. Kendisine yüklenen bir suçu veya suç olarak görülen bir fiili işlememiş olan; suçu olmayan; suçsuz; günahsız. 2. Sonuçlarına ve acılarına katlandığı kötü durumda hiçbir payı ve meydana gelmesinde hiç ilgisi olmayan; temiz; ak; saf. 3. Kötü bir niyet taşımadan, saflıkla yapılan ve kınanmayan. 4. Saflığı ve temizliği gösteren. 5. (Kadın ve erkek arasındaki ilişkiler için) cinsellikten uzak olan. 6. is. Suçsuz kimse. 7. Küçük çocuk. ☞ **masum masum**, Masum bir şekilde; masumane; masum olarak.
- masumane**, [Ar. ma'sūm + Far. -āne معصومانه] (ma-su:ma:ne) {OsT} zf. Suçsuz ve temiz bir şekilde; masum olarak; safça; saflıkla.
- masume**, [Ar. 'ismet > ma'sūme معصومه] (ma-su:me) {OsT} is. 1. Masumun dişili. 2. Suçsuz, günahsız kadın. 3. Saf, temiz kadın. 4. Küçük kız çocuğu.
- masumiyet**, [Ar. ma'sūm > ma'sūmiyyet معصوميت] (ma-su:miyet) {OsT} is. Masum olma durumu; masumluk; günahsızlık; suçsuzluk; temizlik. ☞ **masumiyet devresi**, hrist. İlk günahı işlemeyen önce,

insanoğlunun bütün kötülüklerden ve zararlı eğilimlerden uzak olduğu dönem.

masumluk, -ğu [masum-luk] (*ma:sumluk*) *is.* 1. Masum olma durumu; masumiyet; günahsızlık; suçsuzluk; temizlik. 2. Masum olan şeyin taşıdığı nitelik.

masun, [Ar. şıyānet / şayn > maşūn مصون] (*masu:n*) {OsT} *sf.* 1. Korunan; korunmuş; iyi korunmuş; sağlam kalmış. 2. Saklanmış; sağlam.

masuniyet, [Ar. maşūn > maşūniyyet مصونيت] (*masu:niyet*) {OsT} *is.* 1. Korunmuş ve saklanmış olma; korunaklılık. 2. Korunma; eminlik. 3. Dokunulmaz, el sürülemez, karışılmaz ve eleştirilemez olma durumu; dokunulmazlık. 4. Anayasa ve uluslar arası gelenekler gereğince bazı kişilere tanınan hukuk açısından ilişilemez ve ayrıcalıklı olma durumu; dokunulmazlık. ☞ **masūniyet-i şahsiye** {OsT}, *Kişi dokunulmazlığı.* || **masūniyet-i teşriiye**, {OsT} *Yasama dokunulmazlığı.*

ma'sur¹, [Ar. 'uşāre > ma'sūr معصور] (*ma:su:r*) {OsT} *sf.* Preste sıkılarak suyu veya yağı alınmış.

ma'sur², [Ar. 'usret > ma'sūr معسور] (*ma:su:r*) {OsT} *sf.* Güç; zor.

masur, [Far. māšūr ماصور] (*ma:su:r*) {OsT} *is.* Birbirine katılmış; karıştırılmış.

masura¹, [Yun. masuri / Far. māšūre] (*masu'ra*) *is.* 1. Karton, plastik veya tahtadan yapılmış üzerine, iplik, şerit vb. şeyler sarılan koni veya silindirik biçiminde boru; makara. 2. Bu parça ile üzerine sarılmış şeyin meydana getirdiği bütün. 3. Üzerine kaytan veya şerit sarılan düz tahta veya karton parçası. 4. Çeşme zıvanası. 5. Eskiden kullanılan, bir dirhem (2,97 g) kurşun kürenin geçebileceği delikten akan su miktarına denk akarsu ölçü birimi. 6. Sırmanın parlaklığını el teması ile bozmadan el işi yapabilmek için şimsir veya ona benzer sert tahtadan yapılmış el işi aleti. ☞ **masura tezgâhı**, *Dokuma tezgâhlarında mekik içine yerleştirilen atkı ipliği masurasını saran makine.* || **masuraya sar-mak**, *Tek kat veya bükümlü iplikleri, iplik veya büküm makinelerinde masuralar üzerine sararak bobin hâline getirmek.*

masura², [? masura] {ağız} *is.* Küçük hıyar, kabak. [DS]

ma'surat, [Ar. ma'sūr > ma'sūrāt معسورات] (*ma:-su:ra:t*) {OsT} *is.* Güç ve zor işler.

-masuz, [-ma-suz / -mesüz] {eAT} *yap. e.* -maksızın. "Kim ebet dirlik bulasın ölmesüz (ölmeksizin) / Hem gül olup açılasın solmasuz (solmaksızın)." Garibname.

masvat, [Ar. mašvāt مصوات] (*masva:t*) {OsT} *sf.* Çok bağiran.

maş¹, [İng. mash] *is.* Atlar için bir hacim buğday kepeği ve iki hacim yulafa 8 cl kadar keten tohumu eklenmek suretiyle hazırlanan yumuşatıcı ve ferahlık verici yem.

maş², [Ar. māš / Far. māš ماش] (*ma:ş*) {OsT} *is. bot.* Fasulyenin börtölceyi andıran bir cinsi; mürdümük; {ağız} (*aynı*), (*Phaseolus aureus / P. mungo*). [DS]

maş³, [Bul. máca => maş] {ağız} *is.* Kedi. [DS]

maşa¹, [Far. māše ماشه] {OsT} *is.* 1. Ateş veya kızgın bir şeyi tutmaya, koruları karıştırıp ocaktaki kömür veya odunları düzeltmeye yarayan, iki kollu metal araç. 2. Küçük şeyleri tutturmaya yarayan maşa biçimindeki küçük kollu araçların genel adı. 3. Berberlerin saçları kıvrırmak veya düzeltmek için kullandıkları ateş veya elektrikle ısıtılan maşa biçimindeki alet. 4. Matbaa makinelerinde, kâğıdı baskı silindirinin üzerinde tutan düzenek. 5. Bisikletin ön ve arkasında tekerleğin takıldığı çatal parçalardan her biri. 6. *mecaz.* Başkalarının kötü istek, amaç ve işlerine alet olan kimse; aracı; alet; vasıta; yardımcı. ☞ **maşa çekmek**, *Saçlara maşa ile istenilen şekli vermeye çalışmak.* || **maşa gibi**, *Çok zayıf; kara kuru; cılız.* || **maşa gibi kullanmak**, *Sakıncalı işlerde birinden aracı olarak yararlanmak.* || **maşa kadar**, *(Yeni doğan çocukları için) çok küçük.* || **maşanın ucuyla tutmak**, *Bir şeyden iğrenerek en az şekilde ilgilenmek.* || **maşa payı**, *matb. Kâğıdı baskı makinesine verebilmek için kâğıt kenarlarında bırakılan boşluk.* || (birinin) **maşası olmak**, *Biri tarafından sakıncalı veya kişisel isteklerini yerine getirecek biçimde aracı olarak kullanılmasına meydan vermek.* || **maşa varken elini yakmak**, *Kendine zarar verebilecek bir durumdan korunma yolu varken bu yöntemi kullanmamak; böyle bir şeyi kullanmayarak kendisine bile bile zarar vermek.* || **maşayla bile tutulmamak**, *Çok pis olmak.*

maşa², [? maşa] {ağız} *is.* Fide. [DS]

maşacı, [maşa-cı] *is.* Maşa yapan veya satan kimse.

maşacılık, -ğı [maşa-cı-lık] *is.* Maşacının yaptığı iş veya mesleği.

maşafa, [Ar. maşra => maşrapa / maşafa] {ağız} *is.* Su tası; maşrapa. [DS]

maşak, -ğı [? maşak] {ağız} *is.* Çuval. [DS]

maşakka, [Ar. musakķī => maşakka] {ağız} *is.* Patates, soğan, patlıcan ve etten yapılan bir çeşit yemek; musakka. [DS]

maşal, [maşal] {ağız} *sf.* Şaşı. [DS]

maşala¹, [Ar. meş'ale => maşala] {ağız} *is.* 1. Düğünün ikinci gecesi meydana ateş yakılarak yapılan eğlence. 2. Düğünlerde, köy meydanında yakılan ateş. 3. Meşale. [DS]

maşala², [Erme. masaray] *is.* 1. Bağ, bahçe ve bostanlarda kolay işlemek ve sulamak için ayrılmış

- küçük bölümler; evlek; maşara. **2.** {ağız} Bir metre karelik toprak parçası. [DS] **3.** Bir dönümün üçte biri genişliğinde toprak parçası. **4.** {ağız} Bağ, bahçe ve bostanlarda ekilmek için ayrılmış küçük toprak parçası; evlek; karık. [DS]
- maşala**³, [ʔ maşala] {ağız} is. Sebze fidesi. [DS]
- maşalacı**, [maşala-cı / maşalca] {ağız} is. Maşa. [DS]
- maşalacı**, [meş'ale-ci] {ağız} is. Meşaleyi elinde gezdiren adam. [DS]
- maşalama**¹, [maşala²-ma] {ağız} is. Evlek; karık. [DS]
- maşalama**², [meş'ale > maşala-ma] {ağız} is. **1.** Meşale. **2.** Düğünlerde köy meydanında yakılan ateş. **3.** Düğün alanlarını gece aydınlatmakta kullanılan bir tür meşale. [DS]
- maşalama**³, [maşa¹-la-ma] is. Maşalamak eylemi.
- maşalamak**, [maşa²-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Bir şeye maşa takmak. **2.** Saçları maşa ile kıvrırmak veya şekil vermek. **3.** Birini maşa ile dövmek.
- maşalanma**, [maşa-la-n-ma / maşa-lan-ma] is. Maşalanmak eylemi.
- maşalanmak**, [maşa-la-n-mak] edil. f. [-ır] **1.** Maşa ile tutturulmak. **2.** (Saç için) maşa ile şekil verilmek. **3. döñşl. f.** Maşalı hâle gelmek; maşası olmak; maşa edinmek.
- maşaldan**, [Ar. meş'ale + Far. -dân] {ağız} is. Meşale. [DS]
- maşalı**, [maşa-lı] sf. **1.** Maşası olan; üzerinde veya elinde maşa bulunan. **2.** (Saç için) maşa ile şekil verilmiş.
- maşalık**, -ğı [maşa-lık] is. **1.** Maşa olma durumu. **2.** Ocak, soba, mangal vb. için kullanılan maşaların konulduğu yer; maşa konulmaya mahsus yer. **3. mecaz.** Başkasının sakıncalı olan istek ve işlerine alet olma durumu. **4. sf.** Maşa yapmaya uygun. **5.** (Saç için) maşa ile biçim verilebilecek boyda olan. **6. mecaz.** (Çocuk vb. için) aşırı yaramaz davranış ve tutumları yüzünden dayağı hak eden. ☞ **maşalık etmek**, *Birine, sakıncalı veya kişisel isteklerinde kendisini aracı olarak kullanılmasına izin vermek veya ona bilerek yardımda bulunmak; maşası olmak.*
- maşalla**, [Erme. masarey] {ağız} is. → maşala². [DS]
- maşallah**¹, [Ar. mā-şā²-Allāhu kân (*Allah'ın istediği olur*) ماشاء الله] {OsT} ünl. **1.** "Ne güzel!" "Allah, kötü bakışlardan korusun; Allah nazardan saklasın!" anlamında beğenme ve takdir sözü olarak kullanılır. **2.** Umulmadık durumlarda ortaya çıkan beklenmedik davranışlar için şaşkınlık ifadesi olarak kullanılır. **3.** Beğenilmeyen bir durum veya geciktirilmiş bir ilgi için sitem sözü olarak kullanılır. **4. is.** Nazar değmesinden koruduğuna inanılan ve küçük çocuklara takılan üzerinde "maşallah" yazan küçük nazarlık. ☞ **Maşallahı var!** *Bir kimse veya bir şeyin iyi durumunu veya üstünlüğünü belirtmek amacıyla kullanılır.*
- maşallah**², [Ar. māšā²-Allāh] {ağız} is. Türkmen kadınlarının başlarına taktıkları gümüş başlık. [DS]
- maşaplı**, [ʔ maşap-lı] {ağız} is. Mendil. [DS]
- maşara**, [Erme. masaray] {ağız} is. **1.** Eğik bir yerdeki tarlanın iyi sulanması için ana arkten çapanın ucuyula açılan küçük su yolları. **2.** Evlek; karık. [DS]
- maşat**¹, [ʔ maşat] {ağız} is. Giysi yıkanan açık ya da kapalı yer; çamaşırlık. [DS]
- maşat**², [ʔ maşat] {ağız} is. Güreşçi. [DS]
- maşat**³, [Ar. meşhed => maşat] {ağız} is. Maşatlık. [DS]
- maşatlık**, -ğı [Ar. meşhed => maşat > maşat-lık] is. Müslüman olmayanların, özellikle Yahudilerin mezarlığı. [DS]
- maşe**, [Far. māşe ماشه] (*ma:şe*) {OsT} is. Maşa.
- ma'ser**, [Ar. ma'ser معشر] (*ma-şer*) {OsT} is. İnsan topluluğu; toplum.
- ma'serî**, [Ar. ma'ser > ma'serî معشرى] (*ma-şerî:*) {OsT} sf. Topluluk ile ilgili; topluma ait; ortaklaşa; kolektif; ortak
- ma'seriyet**, [Ar. ma'serî > ma'seriyet معشريت] (*ma-şeriyet*) {OsT} is. Ortaklaşma; ortaklaşalık; kolektivite.
- ma'serşinas**, [Ar. ma'ser + Far. -şinās معشر شناس] (*ma-şerşina:s*) {OsT} is. Toplum bilimci; sosyolog.
- maşg**, [meşk > maşk] is. Eğlence; piknik. ☞ **maşga** (maşka) **çıkma**, *Pikniğe gitmek.*
- maşıç**, [ʔ maşıç / meşiç] {eT} is. İyi cins siyah bir üzüm. [DLT]
- maşık**¹, -ğı [ʔ maşık] {ağız} is. **1.** Urgan. **2.** Yük urganlarının ucuna bağlanan ağaç çengel ya da halka. [DS]
- maşık**², -ğı [Ar. māş => maşık] {ağız} is. Bezelye. [DS]
- maşıl**¹, [ʔ maşıl] {ağız} is. Kavrulmuş unun suda haşlanmasıyla yapılan bir yemek. [DS]
- maşıl**, [Ar. meş'ale => maşala / maşıl] {ağız} is. Düğün alanlarını gece aydınlatmakta kullanılan bir tür meşale. [DS]
- maşıla**, [Ar. meş'ale => maşıla] {ağız} is. **1.** Düğünün ikinci gecesi köy meydanında ateş yakılarak yapılan eğlence. **2.** Meşale. [DS]
- maşın**, [Rus. maşın] {ağız} is. Tren. [DS]
- maşıraba**, [Ar. maşraba => maşraba / maşıraba] {ağız} is. Su taşı. [DS]
- maşıta**, [Ar. māşıta ماشطة] (*ma:şıta*) {OsT} is. → maşıta.

- maşi**, [Ar. meşy > māşi / māşiyye ماشيه / ماشى] (*ma:-şi*) {OsT} *sf.* 1. Yürüten; yürüyücü. 2. *is.* {ağız} Kağının dingili. [DS] ☞ **māşi-alel-esābi**, {OsT} *zool.* Kedi, köpek gibi parmak uçlarında yürüyen ve et yiyen hayvanlar. || **māşi-alel-keff**, {OsT} *zool.* Ayı gibi ayak tabanına basan ve et yiyen hayvanlar.
- maşilli**, [maşil-li] {ağız} *sf.* Olması şüpheli; olmayacak. [DS]
- maşına**, [Rus. maşına / makine > maşına] {ağız} *is.* (Her çeşit) makine. [DS]
- maşita**, [Ar. māşita ماشطة] (*ma:şita*) {OsT} *is.* Gelini süslemek için çağrılan kadın.
- maşiye**, [Ar. māşiye ماشيه] {OsT} *is.* Koyun, keçi ve deve gibi hayvanlar.
- maşiyen**, [Ar. māşi > māşiyen ماشياً] (*ma:şi'yen*) {OsT} *sf.* Yürüyerek; yaya olarak.
- maşizm**, [Fr. machisme] *is.* 1. Erkeğin toplumsal haklar bakımından kadına üstün ve egemen olduğu, bu sebeple de birtakım ayrıcalıkları hak ettiğini savunan görüş; maçoluk. 2. Bu görüşe göre ortaya konulan davranış ve tutum; maçoluk.
- maşk**, [Ar. meşk => maşk] {ağız} *is.* Hâl ve hareket; görünüş; beceri. [DS] ☞ **maşga çıkmak**, *Pikniğe gitmek.* || **maşkına bakmak**, *Bir kimsenin, görünüşüne, çalışmasına, gidişine bakmak.*
- maşkuk**, -ku [Ar. şakḳ > maşḳūḳ مشقوق] (*maşku:k*) {OsT} *sf.* Yarılmış; yarık. ☞ **maşḳūḳü'r-ricl**, {OsT} *zool.* Yarık ayaklılar.
- maşlah**, [Ar. maşlah مشلح] {OsT} *is.* 1. Dörtgen biçimde kesilmiş, kol yerleri yarık, bol dikilmiş bir kadın üst giysisi. 2. Varlıklı Suriye Araplarının giydiği deve tüyü ve ipekten yapılmış yünlü harnani.
- maşlak**, -ğı [Ar. maşlah => maşlak] {ağız} *is.* Uzun yün palto. [DS]
- maşlama**, [Ar. meş'ale] {ağız} *is.* Meşale. [DS]
- maşmala**, [muşmula ? > maşmala] {ağız} *sf.* (Yüz için) çok iri; kocaman. [DS]
- maşmalak**, -ğı [maşmala-k ?] {ağız} *sf.* (Kişi için) kocaman yüzlü. [DS]
- maşna**, [Rus. maşına > maşna] *is.* Makine. ☞ **maşna altı**, *Makine ile kreması alınmış süt.*
- maşraf**, [Ar. maşraba => maşrapa / maşraba / maşıraba / meşrebe] {ağız} *is.* Su tası. [DS]
- maşrafa**, [Ar. maşraba مشربه => maşrapa / maşrafa] {ağız} *is.* Su tası; maşrapa. [DS]
- maşraba**, [Ar. maşraba مشربه] {OsT} *is.* → maşrapa.
- maşrapa**, [Ar. şurb > maşraba مشربه] {OsT} *is.* 1. Derin kaplardan su almaya, su içmeye yarayan kulplu, ağzı açık ve geniş küçük su kabı. 2. {ağız} Su kovası. [DS]
- maşrık**, -ğı [Ar. şark > maşrık مشرق] {OsT} *is.* Güneşin doğduğu yer; doğu; şark.
- maşrıkı**, [Ar. maşrık > maşrıkī مشرقى] (*maşrıkı:*, *k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Güneşin doğduğu yerle ilgili; doğuya ait.
- maşşık¹**, -ğı [? maşşık] {ağız} *is.* Diz kapağı kemiği. [DS]
- maşşık²**, -ğı [? maşşık] {ağız} *is.* 1. Duvara çakılan ağaç çivi. 2. Kapıların üst ve yanlarındaki uzun ağaç parçaları. [DS]
- maştala**, [? maştala] {ağız} *is.* Tütün veya sebze fidesi. [DS]
- ma'sşuk**, -ku [Ar. 'aşk > ma'sşūk معشوق] (*ma-şu:k*) {OsT} *sf.* (Erkek için) kendisine âşık olunmuş; sevilen; sevilmiş.
- ma'sşuka**, [Ar. ma'sşūk > ma'sşūka معشوقه] (*ma-şu:ka*) {OsT} *sf.* 1. (Kadın için) kendisine âşık olunmuş; sevilen; sevilmiş. 2. {eAT} Sevgili. 3. {eAT} *is.* tasvf. Allah.
- ma'sşukiyet**, [Ar. ma'sşūk > ma'sşūkiyyet معشوقية] (*ma-şu:kiyyet*) {OsT} *is.* Âşık olunan kimsenin hâli.
- maşuş**, [? maşuş] {ağız} *is.* Danaburnu. [DS]
- mat¹**, [Far. māt مات] (*ma:t*) {OsT} *is.* 1. Satrançta oyunculardan birinin şahının korunamayacak veya başka bir haneye oynatılmayacak duruma düşmesi hâli; şah mat. 2. {eAT} *sf.* Saf dışı olmuş; yenik; yenilmiş; mağlup. ☞ **mat etmek**, 1. *Satrançta karşı tarafın şahını alarak yenmek.* 2. *Bir tartışmada öne sürdüğü iddialarla karşı tarafı söz söyleyemez duruma düşürmek.* || **mat olmak**, 1. *Satrançta oyun kaybetmek.* 2. *Tartışmada yenik duruma düşmek.*
- mat²**, [mat] {ağız} *is.* Bilmece. [DS]
- mat³**, [Fr. mat] *sf.* 1. Parlak olmayan; donuk olan. 2. (Boya tabakası için) hiç parlamayan.
- mat⁴**, [mat] {ağız} *is.* 1. Bir çeşit helva. 2. Koyu pekmez; şeker ya da pekmez ağdası. 3. Koyu domates suyu; salça. [DS]
- mat⁵**, [mat] {ağız} *sf.* Pek; katı; koyu. [DS]
- mat⁶**, [mat] {eT} *zf.* Öyle; ancılayın. [DLT]
- mat⁷**, [mat] {ağız} *sf.* Şaşkın. [DS] ☞ **mat mat bakmak**, {ağız} *Şaşkın şaşkın, alık alık bakmak.* [DS]
- mat⁸**, [mat] {ağız} *sf.* Maskara. [DS] ☞ **mata atmak**, {ağız} *Gerektiği kadar önem vermemek; savsaklamak.* [DS] || **mat etmek**, {ağız} *Bir kimsenin kötülüğünü herkese söylemek.* [DS]
- matabi**, -i¹ [Ar. maṭba'a > maṭābi مطابع] (*mata:bi:*) {OsT} *is.* Matbaalar; basımevleri.
- matabih¹**, [Ar. maṭbah > maṭābih مطابخ] (*mata:bih*) {OsT} *is.* Mutfaklar.
- matabh²**, [Ar. maṭābih > maṭābiḥ مطابخ] (*mata:bi:h*) *is.* Pişirilmiş şeyler.

matador, [İsp. matar (öldürmek) > matador] (*ma-ta'dor*) *is.* Boğa güreşlerinde, azgın boğanın karşısına çıkarak onunla canı pahasına güreşen ve gerektiğinde boğayı öldürerek galibiyetini ilan eden kişi; boğa güreşçisi; toreador.

mataf¹, [Ar. tavāf > maṭāf مطاف] (*mata:f*) {OsT} *is.* Etrafında saygı ile dolaşılacak yer; tavaf edilecek yer.

mataf², [Ar. meta^c => matah / mataf] {ağız} *is.* Çeşit çeşit eşya. [DS]

matafora, [İt. mattafuore / Yun. mataphore] (*ma-ta'for*) *is. dnz.* Sandal ve filikaları asmaya yarayan bordadan dışarı doğru uzatılan dikmeler.

matafyon, [İt. matafioni] *is. dnz.* Yelkenlere ve tentelere çeşitli amaçlarla açılan delik.

matah¹, [Ar. meta^c (ticarî mal)] *is.* 1. (Hafifseme, önem vermeme, küçük görme duygusu için) kişi, mal, eşya vb. {ağız} (aynı) [DS] 2. *sf.* İyi; istenecek, imrenilecek.

matah², [? matah متاه] {eAT} *is.* Kumaş.

matahir, [Ar. tahāret>maṭhare>maṭāhir مطاهر] (*ma-ta:hir*) {OsT} *is.* 1. Mataralar. 2. İçinde yıkanılan yerler; gusülhaneler.

mataht, [Ar. mā-taht ماتحت] (*ma:'taht*) {OsT} *sf.* Alta bulunan; alttaki.

matatif, [Ar. tavaf > maṭāf > maṭā'if مطائف] (*mata:if*) {OsT} *is.* Etrafı gezilip dolaşılacak yerler; tavaf edilecek yerler.

mata'im¹, [Ar. ta'ām > maṭ'am > maṭā'im مطاعم] (*mata:im*) {OsT} *is.* 1. Yiyecek şeyler; yiyecekler. 2. Yemek yenen yerler; yemek odaları.

mata'im², [Ar. miṭ'am > maṭā'im مطاعم] (*mata:i:m*) {OsT} *is.* 1. Başkalarını beslemeler. 2. Oburlar; doymak bilmezler.

mata'in¹, [Ar. maṭ'in > maṭā'in مطائن] (*mata:in*) {OsT} *is.* Balçıkla sıvanmış yerler.

mata'in², [Ar. maṭ'an > maṭā'in مطاعن] (*mata:in*) {OsT} *is.* Sövülecek yerler; tan edilecek yerler.

mata'in³, [Ar. miṭ'an > maṭā'in مطاعين] (*mata:i:n*) {OsT} *is.* Mızrakla yaralamakta usta olanlar.

matak¹, -ğı [? matak] {ağız} *is.* Manda yavrusu; malak. [DS]

matak², -ğı [? matak] {ağız} *sf.* (Kişi, eşya, mal için) iyi olmayan. [DS]

matak³, -ğı [? matak] {ağız} *is.* Topaç. [DS]

matal, [Ar. mesel => matal / metel] {ağız} *is.* Masal; hikâye; öykü; mesel. [DS]

matali, -ii [Ar. maṭla² > maṭāli مطالي] (*mata:li*) {OsT} *is.* Güneşin doğduğu yerler; doğu tarafları.

matalib, [Ar. maṭlab>maṭālib مطالب] (*mata:lib*) {OsT} *is.* İstenen şeyler; talep olunan şeyler.

matalil, [Ar. maṭlül > maṭāliḫ مطاليل] (*mata:liḫ*) {OsT} *is.* Islak şeyler; yağ nesneler.

mat'am, [Ar. ta'ām > maṭ'am مطعم] (*mat-am*) {OsT} *is.* 1. Yiyecek şey; yiyecek; yemek. 2. Yemek yenen yer; yemek odası.

matama, [malama > matama] {ağız} *is.* Keklik avlamak için kar üstüne dökülen samanla karışık yem. [DS]

matamih, [Ar. ṭamaḫ > maṭmaḫ > maṭāmiḫ مطامح] (*mata:mih*) {OsT} *is.* Göz konulan şeyler; tamah edilen şeyler.

matamir, [Ar. maṭmüre > maṭāmir مطامر] (*mata:mir*) {OsT} *is.* 1. Yer altındaki mahzenler. 2. Mezarlar.

mat'an, [Ar. ta'n > maṭ'an مطعن] (*mat-an*) {OsT} 1. *is.* Birinin ayıplarının söylendiği yer; çekiştirme ortamı. 2. Sövülecek yer.

matan¹, [Ar. maṭ'an ? / matuş] {ağız} *is.* Kadının cinsiyet organı. [DS]

matan², [Rus. smetána] {ağız} *is.* 1. Sütten çıkarılan yağ. 2. Ayran. 3. Tahtadan yapılmış ayran yayığı. [DS]

matar, [Ar. matar مطر] {OsT} *is.* Yağmur.

matar¹, [Ar. maṭhere > maṭara مطره] (*mata'ra*) {OsT} *is.* 1. Askerlerin kullandığı üzeri çuha veya kalın kumaşla kaplı metal su kabı. 2. Yolculukta kullanılan deriden yapılmış su kabı. 3. Kimya laboratuvarlarında kullanılan uzun boyunlu imbik. 4. {ağız} Ağaçtan yapılmış barut kabı. [DS]

matar², [Ar. miṭrāk > matrak / matran / matıran] {ağız} *is.* Kalın ve uzun bir kamışa, uçları ok biçiminde iki üç çatalı bir demir parçası geçirilerek yapılmış, balık avlamakta kullanılan bir araç. [DS]

matar³, [? matara] {ağız} *is.* İnek yüreği. [DS]

matarak¹, -ğı [Ar. miṭrāk > matarak] {ağız} *sf.* (Burun için) iri ve biçimsiz. [DS]

matarak², -ğı [Ar. miṭrāk > matrak > matarak] {ağız} *is.* 1. Sopa; matrak. [DS]

matarak³, -ğı [Ar. miṭrāk > matrak / matarak] {ağız} *is.* 1. Gürültü patırtı. 2. Kadın oynatarak yapılan eğlence. 3. Bir çeşit oyun havası. [DS] ☐ **matarak çıkmak**, {ağız} Birinin utanılacak bir durumu ortaya çıkarmak. [DS]|| **matarak kaldırmak**, {ağız} Şaka etmek. [DS]

matarakçı, [matarak-çı] {ağız} *sf.* 1. Şamatacı. 2. Çapkın; zampara. [DS]

matare, [Ar. maṭāre مطارة] (*mata:re*) {OsT} *is.* Kışı çok olan yer.

matarık, -ğî [Ar. mıtrağ > maṭāriḳ مطارق] (*mata:rik*) {OsT} is. Demirci çekiçleri.

matarid, [Ar. mıtrəd > maṭārid مطارد] (*mata:rid*) {OsT} is. Mızraklar.

matarih, [Ar. ṭarḥ > maṭraḥ > maṭāriḥ مطارح] (*ma-ta:rih, h kalın söylenir*) {OsT} is. **1.** Çıkarılacak şeyler; terk edilecekler. **2.** Bir şey çıkarılan ve atılan yerler. **3.** Vergi için ayrılan gelir.

matariyet, [Ar. maṭariyyet مطريت] {OsT} is. Yağmurlu oluş; yağmurluluk.

matavar, [? matavar] {ağız} is. Kapı çerçevesi. [DS]

matavi, [Ar. maṭvā > maṭāvi مطاوي] (*mata:vi:*) {OsT} is. **1.** Kıvrılmış, bükülmüş, dürülmüş şeyler. **2.** Kıvrımlar.

mataya, [Ar. maṭiyye > maṭāyā مطايا] (*mata:ya:*) {OsT} is. Binek hayvanları.

matba'a, [Ar. ṭab' > maṭba'a مطبعة] {OsT} is. → matbaa. ☞ **matbaa-i āmire**, {OsT} Devlet matbaası.

matbaa, [Ar. ṭab' > maṭba'a مطبعة] {OsT} is. Basım işlerinin yapıldığı yer; basım evi.

matbaacı, [matbaa-cı] is. **1.** Basım evi işleten kimse; basımcı. **2.** Basım işleriyle uğraşan kimse.

matbaacılık, -ğî [matbaa-cı-lık] is. Matbaacının yaptığı iş; basım işi; basım.

matbah, [Ar. ṭabḥ (pişirmek) > maṭbaḥ مطبخ] {OsT} is. Yemek yapılan yer; mutfak. ☞ **matbah-ı āmire**, {OsT} İmparatorluk döneminde, saraylarda yemek pişirilen bölüm; matbah-ı hümayun. || **matbah-ı has**, {OsT} Matbah-ı amirede padişahlar için yemek pişirilen özel bölüm. || **matbah-ı şerif**, {OsT} tasvf. **1.** Mevlevi tekkelerinde yemek pişirilen yer. **2.** Mevlevi tekkelerinde dervişlerin ilk eğitime başladıkları yer.

matbu, -u'u [Ar. ṭab' > maṭbū' مطبوع] (*matbu:*) {OsT} sf. **1.** Matbaada basılmış; basılı. **2.** Düzgün, güzel; hoş. ☞ **matbū'ü'l-endām**, {OsT} Düzgün ve güzel boylu.

matbu'a, [Ar. maṭbū' > maṭbū'a مطبوعه] (*matbu:a*) {OsT} is. Matbaada hazırlanıp basılmış şeyler; basılı; basma.

matbu'at, [Ar. maṭbū' > maṭbū'āt مطبوعات] (*matbu:a:t*) {OsT} is. **1.** Günlük, haftalık, aylık vb. olarak çıkan gazete ve dergilerin bütünü; basın. **2.** Gazete ve dergi çıkarma işi. **3.** Gazete ve dergi çalışanlarının bütünü.

matbuh, [Ar. ṭabḥ > maṭbaḥ > maṭbūḥ مطبوخ] (*matbu:h*) {OsT} sf. **1.** Pişirilmiş; pişmiş; çiğ olmayan. **2.** (İlaç için) yakılarak toz hâline getirilmiş. **3.** (Öz için) kaynatılarak alınan.

matbuhat, [Ar. maṭbūḥ > maṭbūḥāt مطبوحات] (*matbu:ha:t*) {OsT} is. **1.** Pişirilerek hazırlanmış yemekler. **2.** Kaynatılmış ilaçlar.

matcak, [mac (yans.) > matc-ak] {ağız} sf. Cıvık. [DS]

matça¹, [? matça] {ağız} is. Sebep; neden. [DS]

matça², [? matça] {ağız} is. **1.** İrin. **2.** Kir; pislik. [DS]

matçalı, [matça-lı] {ağız} sf. **1.** Hastalıklı; dertli; kötü. **2.** Yangılı. **3.** İnatçı; ters. [DS]

mateahhar, [Ar. mā-te'ahḥar / mā-ta'ahḥar ماتأخر] (*ma:teahhar*) {OsT} is. Sonradan olan; sonra gelen.

matekaddem, [Ar. mā-teḳaddem ماتقدم] (*ma:tekad-dem*) {OsT} is. Geçmiş zaman; geçmiş; mazi.

matem, [Ar. mātem ماتم] (*ma:tem*) {OsT} is. **1.** Bir yakının, bir büyüğün, bir dostun ölümü üzerine duyulan derin üzüntü, yas. **2.** Ölü için ağlama. **3.** gnşl. Bir felaketin yol açtığı derin üzüntü. **4.** Matem dış görüntüsü veya belirtisi. **5.** Matem tutulan süre. **6.** Siyah renk; siyah. ☞ **matem ayı**, Hz. Peygamberin torunu Hüseyin'in Muaviye taraftarlarınınca 680 yılı Muharrem ayının 10. günü Kerbela'da şehit edilmesi üzerine Arabî aylardan muharreme verilen ad. || **mātem-dār**, {OsT} Matem tutan; yas tutan; yaslı; acılı; matemli. || **mātem-efzā**, {OsT} Yası artıran. || **matem elbisesi**, {OsT} Kimi çevrelerde gelenekleşmiş olan, bir yakının ölümü üzerine giyilen özel siyah elbise. || **mātem-engiz**, {OsT} (Durum için) yas tutmayı gerektiren. || **mātem-fezā**, {OsT} Yası, acıyı, üzüntüyü artıran. || **mātem-gāh**, {OsT} Yas tutulan yer. || **mātem-gede**, {OsT} Yas tutulan yer. || **mātem-gir**, {OsT} Matem tutan; yas tutan; acılı; yaslı; matemli. || **mātem-girāne**, {OsT} Yaslı hâlde; yaslı olarak. || **mātem-hāne**, {OsT} **1.** Yas evi. **2.** Bu dünya. || **matem havası**, **1.** Matem belirtisi gösteren acılı ve üzüntülü hâl. **2.** Herhangi bir sebeple beliren üzüntülü tutum. || **mātem-kede**, {OsT} Yas evi. || **mātem-künān**, {OsT} Yas tutan; acılı. || **mātem-serā**, {OsT} Yas tutulan yer. || **matem töreni**, {OsT} Hz. Muhammed'in torunu Hüseyin'in şehit edildiği günü anmak amacıyla her yıl 10 Muharremde yapılan özel tören. || **matem tutmak**, {OsT} **1.** Yas tutmak. **2.** mecaz. Çok üzölmek. || **mātem-zār**, {OsT} Yas tutulan yer. || **mātem-zede**, {OsT} Yasa tutulmuş; yaslı.

matematik, -ğî [Lat. mathematicus / Yun. mathēmatikos > Fr. mathématique] is. **1.** Sayılar, geometrik şekiller, fonksiyonlar, uzay vb. soyut varlıkların özelliklerini ve bunlar arasındaki ilişkileri ve bunlar arasında kurulan bağları tümdengelimli akıl yürütme yoluyla inceleyen aritmetik, cebir ve geometri gibi dallara ayrılan bilim; riyaziye. **2.** Organik bir bütün oluşturdukları var sayılan durumlarda göz önüne alınan matematiksel bilim dalları kümesi. **3.** Okullarda, öğrencilere biçim, sayı ve çokluk-

ların yapıları, özellikleri ve aralarındaki bağıntılarla ilgili olarak bazı bilgi anlayışları kazandırmak amacıyla verilen ders. 4. *sf.* Matematikçe ilişkin.

matematikçi, [matematik-çi] *is.* 1. Matematik konularıyla uğraşan uzmanlaşmış kişi; riyaziyeci. 2. Matematik öğreten kimse; matematik öğretmeni; riyaziye hocası.

matematikçilik, -ği [matematik-çi-lik] *is.* Matematiğin, tüm eşyanın ve dünyanın aslını ve özünü kavrayıp açıkladığını ileri süren öğreti.

matematikleştirme, [matematik-le-ş-tir-me] *is.* Bir nesneyi, belli bir yöntem bilimi veya matematik kuralı ile bütünleştirme süreci.

matematikselsel, [matematik-sel] *sf.* 1. Matematik bilimiyle ilgili olan; matematiğe özgü olan; riyazi. 2. Bütün kuşkulardan, olumsuz ihtimallerden uzak olan; kesin; sağlam; kuşku götürmez.

matemî, [Ar. mâtem > mâtemî مائى] (*ma:temi:*) {OsT} *sf.* Matemli; yaşlı.

matemli, [matem-li] *sf.* 1. Yas tutan; yaşlı. 2. Bir matem belirtisi gösteren; matem belirtisi içinde olan; hüznü; kasvetli; iç sıkıcı.

materyal, -li [Alm. material] *is.* Gereç; malzeme.

materyalist, [Fr. matérialiste] *is.* ve *sf.* Her türlü varlığın maddeye dayandığını kabul eden ve bu görüşü ileri süren kimse; özdekçi; maddecî.

materyalizm, [Fr. matérialisme] *is. fel.* 1. Maddeyi tek gerçeklik olarak kabul eden, düşüncüyü de maddî bir olgu olarak ele alan felsefî öğretî; ruhcülüğün karşıtı olarak maddeden başka bir cevherin varlığını kabul etmeyen öğretî; özdekçilik; maddecilik. 2. Para, mal gibi zenginliklere önem verme ve maddî zevklere düşkün olma; maddiyatçılık. 3. İslam felsefesinde, maddenin temel ilke olduğunu ileri süren düşünce sistemi.

materyel, [Fr. materiel] *is.* Malzeme; gereç.

matfa, [Ar. itfâ > matfâ مطفا] (*matfa:*) {OsT} *sf.* Söndürülmüş.

matfu, [Ar. matfû مطفو] (*matfu:*) {OsT} *sf.* 1. Söndürülmüş. 2. Sandıktan ödenen para hesabı.

matfuat, [Ar. matfûât مطفوآت] (*matfu:a:t*) {OsT} *is.* Sandıktan ödenen paralar hesabı.

mathare, [Ar. mathare مطهرة] {OsT} *is.* 1. İçinde yıkanılacak yer. 2. Su kabı; matara.

mathum, [Ar. mathûm مطحوم] (*mathu:m*) {OsT} *sf.* Dolu; dolmuş.

mathun, [Ar. tahn > mathûn مطحون] (*mathu:n*) {OsT} *sf.* Öğütülmüş.

matı¹, [Mo. batu > matı] {eT} *sf.* Sadık; itaatkâr. [ETY]

matı², [? matı] {ağız} *sf.* Kör; gözü görmeyen. [DS]

matif, [Ar. ma'tuh => matif] {ağız} *sf.* Bunak. [DS] ☞
matif toprağı, {ağız} *Killi toprak.* [DS]

matiflamak, [Ar. ma'tuh => matif > matif-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Bunamak. [DS]

-matın, [eT. matı / matın > -ma-dın / -medin] {eT} {eAT} *yap. e. → -madın; -medin.* [ETY]

matır, [Ar. maţar > mâtır ماطر] (*ma:tır*) {OsT} *sf.* Yağan; dökülen.

matırak, -ğı [Ar. mıţrak => matrak > matırak] {ağız} *is.* 1. Eğlence; şaka. 2. *sf.* Şakacı; eğlendirici; gevez. 3. Çapkın; zampara. [DS] ☞ **matırak geçmek**, {ağız} *Eğlenmek; alay etmek.* [DS]

matırakçı, [matırak-çı] {ağız} *sf.* Şakacı; eğlendirici; gevez. [DS]

matıran, [Ar. mıţrak => matıran / matara / matrak] {ağız} *is.* → matara². [DS]

matı, [badi ? > matı] {ağız} *is.* Kısa boylu; bacaksız. [DS]

matine, [Fr. matin (*sabah*) > matinée] *is.* 1. Sinema, tiyatro, konser vb. salonu gibi yerlerde gündüz programları. 2. Bu gösterimlerden her biri. 3. Gazino, müzik salonu gibi yerlerde yalnız kadınlar için düzenlenen program. 4. Herhangi bir eserin tanıtılması, yorumlanması veya sanatçısının tanıtılması amacıyla düzenlenen toplantı.

matıye, [Ar. maţıyye مطيه] {OsT} *is.* Binek hayvanı.

☞ **matıye-i nefis**, {OsT} *Binek atını andıran nefis.*

matıye-rân, {OsT} *Bindiğı hayvanı süren; süvari.*

matiz¹, [Yun. matisi / matizo (*eklemek*)] *is. dnz.* İki halatı, ek yerleri belli olmayacak biçimde birbirine ekleme işi.

matiz², [Yun. methisos / Çing. mato + -iz] *sf.* 1. İçkiye düşkün. 2. *argo.* Çok sarhoş. 3. *tiy.* Karagöz oyununda sarhoş ve kabadayı tiplerinden birinin adı. ☞ **matiz olmak**, *Kendinden geçecek, sızacak kadar sarhoş olmak; çok sarhoş olmak.*

matizcilik, -ği [matiz-ci-lik] *is. argo.* Sarhoşları soyma veya dolandırma işi.

matizlik, -ği [matiz-lik] *is. argo.* Sarhoşluk.

matkab, [Ar. maţkab مطقب] {OsT} *is.* → matkap.

matkap, -bı [Ar. mişkab > maţkab مطقب] {OsT} *is.* 1.

Tahta, maden, beton, plastik vb. maddeler üzerinde delik açmaya yarayan alet; delgi. 2. Maden ocaklarında, patlayıcı madde doldurulacak delikleri açmaya yarayan döner alet. 3. {ağız} Cımbız. [DS] ☞ **matkap ucu**, *Matkaplarda veya hava basınçlı çekicilerde kullanılan, genellikle içi oyuk bir veya çok sayıda kesici ağız bulunan madeni çubuk.*

matl, [Ar. maţl مطل] {OsT} *is.* 1. Geçirme. 2. Atlatma. 3. Defetme. 4. Çekme.

matla, -a'ı [Ar. tuţl' > maţla' مطلع] {OsT} *is.* 1. Gök

cisimlerinin doğması. **2.** Gök cisimlerinin doğduğu yer. **3.** *ed.* Kaside veya gazelin ilk beyti. **4.** *tasvif.* Kur'an-ı Kerim'i ezbere okuyan bir ermiş Tanrının tecelli etmesi. ☞ **matla'-i felek-i mâ'il**, {OsT} *Bir gök cisminin eğik açılımı.* || **matla'-i garra**, {OsT} *İki mısraında da kafiye bulunan beyit.* || **matla'-i itidâl**, {OsT} *Güneşin ılımlı çizgisinde (21 Haziran / 22 Eylül) doğduğu nokta.* || **matla'-i istivâi**, {OsT} *Bir gök cisminin düz açılımı.*

matlab, [Ar. taleb > maṭlab / maṭlabe مطلب / مطلبه] {OsT} *is.* → matlap. ☞ **matlab-ı dil-hâh**, {OsT} *Gönlün istediği; arzu; maksat.*

matlak, -ğı [? matlak] {ağız} *is.* Tahta kaşık. [DS]

matlak, -ğı [matrak] {ağız} *sf.* **1.** (Söz için) faydasız; gereksiz. **2.** Şaşılacak; gülünç. [DS]

matlanmak¹, [Ar. medh => mat-la-n-maḥ] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Kendi kendini övmek; övünmek. [DS]

matlanmak², [mat-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Şaşırpıp kalmak; şaşmak. [DS]

matlap, -bı [Ar. taleb > maṭlab / مطلب] {OsT} *is.* **1.** Talep olunan şey; istek; arzu. **2.** Konu; bahis; mesele. **3.** *huk.* Kanunda, maddenin kenar başlıklarına verilen ad. **4.** İmparatorluk döneminde kadı veya müderris olmak isteyenlerin, kadro boşaldıkça ve sıraları geldiğinde atanmak üzere adlarının yazıldığı defter.

matlapçı, [matlab-cı] {OsT} *is.* Şeyhülislamlık daire-sinde görevinden azledilmiş olan kadılarına yeni görev teklif eden memur.

matlaşma, [mat-la-ş-ma] *is.* Matlaşmak eylemi veya durumu; mat hâle gelme; donuklaşma.

matlaşmak¹, [mat-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Mat hâle gelmek; parlaklığını yitirmek; donuklaşmak.

matlaşmak², [mat-la-ş-mak] {ağız} *işteş. f. [-ır]* (Yarışan kimseler için) kendilerini övmek. [DS]

matlaştırma, [mat-la-ş-tır-ma] *is.* Matlaştırmak eylemi; mat duruma getirme; donuklaştırma.

matlaştırmak, [mat-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* **1.** Parlaklığını gidermek; donuklaştırmak. **2.** Cilayı çıkararak gümüşü, altını donuk hâle getirmek.

matlık, -ğı [mat-lık] *is.* **1.** Mat olan şeyin niteliği. **2.** Parlaklık karşıtı nitelik.

matlub, [Ar. taleb > maṭlûb / مطلوب] (*matlu:b*) {OsT} *is.* → matlup.

matlubat, [Ar. maṭlûb > maṭlûbât / مطلوبات] (*matlu:-ba:t*) {OsT} *is.* **1.** İstenilen, aranan şeyler. **2.** *tic.* Bir işletmenin elindeki malların parasal değerleriyle alacaklarının toplamı.

matiubek, [Ar. maṭlûb + Far. -ek / مطلوبك] (*matlu:bek*) {OsT} *is.* *müz.* Türk müziğinin en eski birleşik makamlarından biri.

matlul, -lü [Ar. maṭlûl / مطلول] (*matlû:l*) {OsT} *sf.* Islak; yaş.

matlup, -bu [Ar. taleb > maṭlûb / مطلوب] (*matlu:p*) {OsT} *is.* **1.** Alacak. **2.** *müz.* Türk müziğinde bir birleşik makam.

matma, -a'ı [Ar. ṭamā' > maṭma' / matma'a مطمع / مطمعه] {OsT} *is.* İstek duyulan şey; arzu edilen şey; tamah edilen şey.

matmah, [Ar. maṭmaḥ / مطمع] {OsT} *is.* Göz dikilen yer. ☞ **matmah-ı nazar**, {OsT} *Göz koyulacak şey; bakışların yöneldiği, olması arzulanan şey.*

matmazel, [Fr. mademoiselle] *is.* **1.** Genç bir kıza veya evlenmemiş bayana verilen unvan. **2.** Hristiyan bir genç kız veya evlenmemiş bayanın adından önce veya adının yerine kullanılan unvan.

matmu, -u'u [Ar. ṭamā' > maṭmū' / مطموع] (*matmu:u*) {OsT} *sf.* Şiddetle, hırsıyla istenen; kuvvetle arzulanan; tamah edilen.

matmur, [Ar. maṭmūr / مطمور] (*matmu:r*) {OsT} *sf.* Toprak altına gömülmüş; toprak altında olan.

matmure, [Ar. maṭmūr > maṭmūre / مطموره] (*matmu:re*) {OsT} *is.* **1.** Toprak altına yapılmış mahzen. **2.** Mezar. ☞ **matmüre-i fenā**, {OsT} *Mezar; kabir.*

matmus, [Ar. ṭams (yok etme) > maṭmūs / مطموس] (*matmu:s*) {OsT} *sf.* (Kişi için) gözleri sonradan kör olan. ☞ **matmüsü'l-ayn**, {OsT} *1.* Gözleri tamamen kör olan kimse. *2.* Tek gözlü deccal.

matok, -ğü [? matok] {ağız} *is.* Erkek kedi. [DS]

matra, [Ar. miṭrāḥ > matrak / matran / matran / matra] {ağız} *is.* → matara². [DS]

matrabaz, [Far. madara-bāz] {ağız} *is.* Malını yüksek fiyatla satmak için saklayan kimse; karaborsacı. [DS]

matrah¹, [Ar. tarḥ > maṭraḥ / مطرح] {OsT} *is.* **1.** Bir verginin tutarını hesaplamak için esas alınan değer. **2.** Bir şeyin atıldığı yer.

matrah², [Ar. miṭrāḥ => maṭraḥ] {ağız} *is.* Şaka; güldürücü söz. [DS]

matrah³, [Ar. miṭrāḥ => maṭraḥ] {ağız} *is.* Kamçı. [DS]

matrak¹, -ğı [Ar. miṭrāḥ / مطرح] {OsT} *is.* **1.** Kalın değnek; sopa. **2.** *argo.* Alay; eğlence. **3.** Acemiler tarafından kullanılan, üzerine post kaplanmış başı yuvarlakça ve kalın değnekten meydana gelen talim silahı. **4.** *balkç.* Kalın ve uzun bir kamışa, uçları ok biçiminde iki veya üç çatalı demir parçası geçirilerek yapılmış balık avlama aracı. **5.** *sf. argo.* Eğlenceli; gülünç; komik. ☞ **matrağa almak**, *argo.* Alaya almak; eğlenmek. || **matrak geçmek**, *argo.* Alay etmek; eğlenmek. || **matrak oyunu**, *Saraya mensup kızlar tarafından harem eğlencelerinde, bayramlarda müzikle oynanan bir oyun.*

matrak², -ğî [matrak] {ağız} *is.* Taşlı olduğu veya ekime elverişli olmadığı için boş bırakılmış arazi. [DS]

matrak³, -ğî [Ar. mıtrāk => matrak] {ağız} *is.* → matara². [DS]

matrakçı, [matrak-çı] *is.* Osmanlı ordusunda, acemilere matrak denilen silahla savaşmayı öğreten usta.

matran¹, [Ar. matrān مطران] (matra:n) {OsT} *is.* Taç giymiş piskopos.

matran², [Ar. mıtrāk => matrak / matran] {ağız} *is.* → matara². [DS]

matrap, -bı [? maprap] {ağız} *is.* Taşlı olduğu veya ekime elverişli olmadığı için boş bırakılmış arazi. [DS]

matriarkal, -li [Lat. mater (anne) > Fr. matriarcal] *sf. sosy.* Kadının soyunun etrafında toplanan ve buna göre düzenlenen; anaerki; maderşahi.

matriks, [Lat. matrix] *is.* **1.** Gebelik sırasında içinde dölüt bulunan organ; döl yatağı. **2.** Kromozomda kromonema ipliğini saran ve az boya tutan kılıf. **3.** Tırnağı meydana getiren malpighi hücrelerinin bulunduğu tırnak oluşunun arka kısmı.

matris, [Fr. matrice] *is.* **1.** Hesap ve kumanda işlemlerini gerçekleştirmeğe yarayan elektronik devre. **2.** *istk.* Bir elemanlar topluluğunun düzenlenmiş şekli. **3.** *mat.* Sütün ve satırlar hâlinde düzenlenmiş sayılar tablosu. **4.** *matb.* Üzerinde harflerin dışı kalıbı çıkarılmış küçük bakır külçe; kalıp. ☞ **matris kâğıdı**, *Basılacak formanın kalıbını almada kullanılan yumuşak karton.*

matrona, [Lat. matrona] *is.* Romalılarda hür ve evli kadın.

matrud, [Ar. țard > matrūd مطرود] (matru:d) {OsT} *sf.* Kovulmuş; tart olunmuş.

matrudîn, [Ar. matrūd > matrūdîn مطرودين] (matru:di:n) {OsT} *is.* Kovulmuş kimseler; kovulmuşlar.

matrudiyet, [Ar. țard > matrūdīyet مطروديت] (matru:di:yet) {OsT} *is.* Kovulmuş olma durumu.

matruh, [Ar. țarh > matrūh مطروح] (matru:h) {OsT} *sf.* **1.** Atılmış; fırlatılmış; çıkarılmış. **2.** *mat.* Çıkarılmış. **3.** *tic.* (Vergi için) belirlenmiş. ☞ **matrūhu'n-anh**, {OsT} *Eksilen.* || **matrūhu'n-minh**, {OsT} *Çıkan.*

matruk, -ğū [Ar. matrūk مطروق] (matru:k) {OsT} *sf.* **1.** (İnsan için) gevşek. **2.** (Toprak için) yağmurla kabarmış.

matruş, [Far. tırāş => matrūş مطروش] (matru:ş) {OsT} *sf.* Tıraş olmuş; sakalsız.

matruşluk, [matruş-luk] *is.* Sakalsız, bıyiksız olma durumu; tıraş olmuşluk.

mattal, -li [Ar. tūl > mattāl / meṭṭāle مطال / مطالعه] (matta:l) {OsT} *sf.* Borcunu ödemekte geciken.

ma'tuf, [Ar. 'atf > ma'tūf معطوف] (ma-tu:f) {OsT} *sf.*

1. Bir yöne doğru eğilmiş. **2.** Bir tarafa yöneltilmiş; atfedilmiş. **3.** *dbl.* Bir bağlaçla kendisinden önceki bir kelimeye veya ögeye bağlı olan. ☞ **ma'tuf olmak**, *1. Bir şeye yöneltilmek. 2. Yönelmek.* || **ma'tufü'n-aleyh**, {OsT} *Bağlaç ile bir başka kelimeye bağlı olan kelime.*

matuf, [Ar. ma'tuh => matuf] {ağız} *sf.* Bunak; bunamış. [DS]

matuflamak, [matuf-la-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] Bunamak. [DS]

ma'tuh, [Ar. 'ateh > ma'tūh / ma'tūhe معنوه / معنوه] (ma-tu:h) {OsT} *sf.* Bunak; bunamış.

ma'tuhane, [Ar. ma'tūh + Far. -āne معنوهانه] (ma-tu:ha:ne) {OsT} *zf.* Bunamışçasına; bunamış olarak.

ma'tuk, -ğū [Ar. 'itk > ma'tūk / ma'tūka معطوق / معطوقه] (ma-tu:k) {OsT} *sf.* (Köle için) azat edilmiş; azat olunmuş.

ma'tuka, [Ar. 'itk > ma'tūka معطوقه] (ma-tu:ka) {OsT} *sf.* (Cariye için) azat edilmiş; azat olunmuş.

matulung, [Sansk. matūlunga > matuluñ] {eT} *is.* Limon. [EUTS]

mat'um, [Ar. ta'am > ma'tūm مطعوم] (mat-u:m) {OsT} *sf.* Yemeye yarayan; yenecek; yenilecek.

mat'umat, [Ar. ma'tūm > ma'tūmāt مطعومات] (mat-u:ma:t) {OsT} *is.* Yiyecekler.

mat'un¹, [Ar. ta'n > ma'tūn مطعون] (mat-u:n) {OsT} *sf.* **1.** Ayıplanmış; tan olunmuş. **2.** Mızrakla yaralanmış.

mat'un², [Ar. ta'un > ma'tūn مطعون] (mat-u:n) {OsT} *sf.* Vebaya tutulmuş.

mat'unen, [Ar. ma'tūn > ma'tūnen مطعوناً] (mat-u:nen) {OsT} *zf.* Vebaya yakalanarak.

Matüridiye, [Ar. matüridī (İmam Muhammed bin Muhammed Matüridī) > matüridiyye] (matüri:di:ye) {OsT} *is. isl.* Onuncu yüzyılda yaşamış, imanı İslam'ın temeli sayan ve akla öncelik tanıyan, İmam-ı Âzâm Ebu Hanife'nin Allah'ın koyduğu kaza ve kader hükmü yanında kişinin günah ve sevap işlemesine yetecek bir cüz'î iradesi bulunduğu dair görüşleri başta olmak üzere onun eserlerini şerh ederek Türk ve İslâm dünyasında ün kazanmış, kelim ve fıkıh bilgini İmam Matüridî'nin yolundan gidenlerin meydana getirdiği ehl-i sünnet bir mezhep; Matüridilik.

Matüridilik, *is. isl.* → Matüridiye.

matva, [Ar. matvā مطوى] (matva:) {OsT} *sf.* → matvi.

matvi, [Ar. tayy > matvī مطوي] (matvi:) {OsT} *sf.* **1.** Dürülmüş; bükülmüş; kıvrılmış. **2.** Bir şeyin içine sarılmış olan.

matviyen, [Ar. maṭvī > maṭviyyen مطويًا] {OsT} zf. **1.**

Bir şeyin içine sarılmış olarak; dürüldü olduğu hâlde. **2.** Bir şeye sararak; dürerek.

matyaşmak, [matya-ş-mak] {ağız} işteş. f. [-ır] Görüşmek. [DS]

ma'ul, -lül [Ar. mā'ul ماعول] (ma:u:l) {OsT} sf. Kendisine üstün gelinmiş. ☞ **mā'ülü'n-aleyh**, {OsT} Kendisi için ağlanılan kimse.

ma'un¹, [Ar. 'avn > mā'un ماعون] (ma:u:n) {OsT} is.

1. Malın zekâtı. **2.** Yardım olarak yapılan herhangi bir şey. **3.** Ev için gerekli olan şey. ☞ **Mā'un Süresi**, {OsT} Kur'an-ı Kerim'in 107. suresi.

ma'un², [Ar. ma'un ماعون] (ma:u:n) {OsT} is. Yardım; imdat.

maun, [Amer. yer. d. mahagon / mahun] is. **1. bot.** Tespih ağacıgillerden, tropikal bölgelerde yetişen sert ve kırmızımsı odunlu kıymetli keresteli bir ağaç; akaju, (*Swietenia mahagony*). **2.** Bu kerestenin sert ve kırmızımsı iyi cins cila tutan kerestesi. **3. sf.** Bu ağacın kerestesinden yapılan.

ma'une¹, [Ar. ma'une ماعونه] (ma:u:ne) {OsT} is. Mavna.

ma'une², [Ar. mā'üne ماعونه] (ma:u:ne) {OsT} is. Mavna.

ma'unet, [Ar. mā'un > mā'unet ماعونت] (ma:u:net) {OsT} is. **1.** Yardım. **2.** Yolda yenecek azık.

mav¹, [mav / may / moğ / mov (yans.)] ün. Kedi ve köpeklerin acı duyma ya da çiftleşme sırasında çıkardıkları sesi anlatan kök. [Zülfikar] *mav-ık-la-mak*, *mav-la-mak*,

mav², [? mav] {ağız} is. Boyu eninden uzun olan ahır. [DS]

mav³, [? mav] {ağız} is. Ev bölümleri. [DS]

mavaka, -a'ı [Ar. mā-vaqā' مافات] (ma:vaka) {OsT} sf. Olmuş; geçmiş; vuku bulmuş.

maval, [Ar. mevval (bir tür Arap uzun havası.)] is. argo. Yalan; uydurma söz. ☞ **maval atmak**, argo. **1.** Yalan söylemek. **2.** Uyduruk bilgi vermek. || **maval okumak**, Yalan söylemek; yalan söyleyerek oyalamaya çalışmak. || **maval maval**, {ağız} Aptal aptal; aval aval. [DS]

mavcur, [Ar. muhācir => mavcur] {ağız} sf. Göçmen. [DS]

mavele, [mavi +elā] (ma:vele) {ağız} sf. Maviye yakın; ela. [DS]

mavera, -a'ı [Ar. mā-verā' مواراء] (ma:vera:) {OsT} is. **1.** Bir şeyin ötesi; ötede olan; öte; ultra. **2.** Görülen âlemin ötesi. **3.** Öteki dünya. **4.** Eskiden dağ, deniz, nehir gibi coğrafi olarak doğal bir engelin arkasında kalan yerler için kullanılan bir terim. ☞ **māverā'-i benefşevî**, {OsT} fiz. Dalga boyu mor

ışığından daha küçük olan (4000 Å'dan küçük) ışık; morötesi. || **māverā'ü'n-nehr**, {OsT} **1.** Nehrin ötesi. **2.** (Özel isim olarak) Orta Asya'da Ceyhun ırmağının kuzeyinde kalan bölgeye Arapların verdiği isim. || **māverā'ü't-tabia**, {OsT} Fizik ötesi; metafizik.

mavera'i, [Ar. mā-verā'ı موارائی] (ma:vera:i) {OsT} sf. **1.** Öte ile ilgili; öteye ait. **2.** Görülen âlemin ötesi ile ilgili; bu âlem ötesine ait. **3.** Öbür dünya ile ilgili; öbür dünyaya ait.

mavıklamak¹, [mav (yans.) > mav-ık-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** (Kedi için) çiftleşmek isteğiyle bağırarak; miyavlamak. **2.** (Köpek için) can acısıyla bağırarak. [DS]

mavıklamak², [mavık-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Yaşlanmak; ihtiyarlamak. [DS]

mavilamak, [mav (yans.) > mavı-la-mak] gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Kedi için) çiftleşmek isteğiyle bağırarak; miyavlamak.

mavır, [? mavır] {ağız} sf. Acımsı; buruk; kekre. [DS]

maviyo, [Ar. mā'ı => mavi / maviyo] {ağız} is. Mavi gözlü kimse. [DS]

mavi, [Ar. mā' (su) > mā'ı مائي => mavı مای] (ma:vi)

is. **1.** Güneş tayfında, mor ile yeşil arasında yer alan rengin adı; bulutsuz gökyüzünün rengi. **2. sf.** Bu rengi veren; bu renkte olan. ☞ **mavi boncuk**, **1.** Mavi renkli boncuk. **2.** Nazar değmesine veya göze gelmesine karşı koruduğuna inanılarak takılan mavi renkli boncuk; nazar boncuğu. || **mavi boncuk dağıtmak**, İlişki içinde bulunduğu birden çok kişiye, yalnızca kendisini sevdiğini, yalnız kendisi ile ilgilendiğini ima etmek veya öyle bir havayı vermek. || **Mavi boncuk kimde?** (Birden çok kimseye "en çok sevdiğim sensin" diyen kimse için) şimdi en çok sevdiği kim? || **mavi hastalık**, Kalp ve kalbe giren çıkan kalın damarların doğuştan kusurlu olması hâlinde vücutta morarma ile kendini belli eden hastalık. || **mavi kâğıt almak**, argo. İsten çıkarılmak. || **mavi kâğıt vermek**, argo. Birinin işine son vermek. || **mavi küf**, Tütün yapraklarında oluşan ve tütün bitkisinin ölümüne yol açan bir asalak mantar, (*Peronospora tabacina*). || **mavi uç**, Serbest bırakılmış bir çubuk miknatisin güneye bakan ucu.

mavikantaron, [mavi + Yun. kentaron] is. bot. Birleşikgillerden, buğday tarlalarında bol miktarda rastlanan ve baharda mavi çiçekler açan, karşılıklı yapraklı, kurutulmuş yaprakları halk hekimliğinde kullanılan, çok yıllık otsu bitki; peygamber çiçeği; belemir, (*Centaurea cyanus*).

mavileşme, [mavi-le-ş-me] (ma:vileşme) is. **1.** Mavileşmek eylemi veya durumu; mavi hâl alma. **2.** Verniklerin üst yüzeyinde yabancı maddelerin varlığı sonucu oluşan mavi renkli ince tabaka.

- mavileşmek**, [mavi-le-ş-mek] (*ma:vileşmek*) *dönşl. f. [-ir]* Mavi renge bürünmek; mavi hâl almak; mavi hâle gelmek; giderek mavi bir renk almak.
- mavileştirme**, [mavi-le-ş-tir-me] (*ma:vileştirme*) *is.* Mavileştirmek eylemi.
- mavileştirmek**, [mavi-le-ş-tir-mek] (*ma:vileştirmek*) *gçl. f. [-ir]* Mavi hâle getirmek; mavi renk alıncaya kadar fiziki etki altında bırakmak.
- mavileyin**, [mavi-leyin] *{ağız} sf.* Mavimsi. [DS]
- mavili**, [mavi-li] (*ma:vili*) *sf.* **1.** Üzerinde mavi renk bulunan. **2.** (Kişi için) mavi renkli bir elbise giymiş olan.
- mavilik**, **-ği** [mavi-lik] (*ma:vilik*) *is.* **1.** Mavi olma durumu. **2.** Mavi renkte olan yer.
- mavimsi**, [mavi-msi] (*ma:vimsi*) *sf.* Rengi maviye yakın olan; maviye çalan; mavi gibi olan.
- mavimtırak**, [mavi-mtırak] (*ma:vimtırak*) *sf.* Maviyi andıran; maviye yakın olan; maviye çalan.
- maviş**, [mavi-ş] (*ma:viş*) *is. ve sf.* Teni açık, gözleri mavi olan kişi.
- mavkumak**, [mav-ku-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r]* Yaşlılık nedeniyle güçsüzleşmek. [DS]
- mavlamak**, [mav (*yans.*) > mav-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Kedi için) çiftleşmek isteğiyle bağırarak; miyavlamak. *{eAT}* (*aynı*) [DK] **2.** *{ağız}* (Kedi için) miyavlamak, [DS]
- mavlatmak**, [mav-la-t-mak] *{eAT} gçl. f. [-ır]* Miyavlatmak. [DK]
- mavna**, [Ar. mā'üne ماعونه] (*ma'vna*) *is.* **1.** *dnz.* Sığ limanlarda açıkta demirlemiş gemiden kıyıya, römorkör eşliğinde yük getirip götüren elli tonluk tekne. **2.** Eskiden kullanılan üç köşe yelkenli büyük yük gemisi.
- mavnacı**, [mavna-cı] *is.* **1.** Mavna işleten kimse. **2.** Mavna ile yük taşıyan kişi.
- mavra**¹, [Yun. mavros (*kara*)] *{ağız} is.* **1.** Boş söz; gevezelik. **2.** Palavra. [DS]
- mavra**², [? mavra] *{ağız} is.* Su dolabı. [DS]
- mavra**³, [? mavra] *{ağız} is.* **1.** Olmamış meyve; ham meyve. **2.** Cevizin yeşil kabuğu. [DS]
- mavrak**, **-ği** [? mavrak] *{ağız} is.* Leblebicilerin, nohudun kabuğunu çıkarmak için kullandıkları altı düz, daire biçiminde bir ağaç. [DS]
- mavraşkil**, [Yun. mauros (*kara*) + skullos (*köpek*)] *{ağız} is.* → mavruskil. [DS]
- mavrat**, [? mavrat] *{ağız} ün.* "Öl, geber!" anlamında bir ilenme sözü. [DS]
- mavrı**¹, [? mavrı] *{ağız} is.* **1.** Ham meyve; olmamış meyve. **2.** Ham meyvenin buruk, ekşi, kekremsi tadı. [DS]
- mavrı**², [? mavrı] *{ağız} is.* Erkek turaç; erkek sülün. [DS]
- mavrı**³, [? mavrı] *{ağız} sf.* **1.** Seçilmiş; beğenilmiş; ayrılmış. **2.** Güzelleştirilmiş. [DS]
- mavrı**⁴, [? mavrı] *{ağız} is.* Çamın kırmızı renkli kabuğu ve bu kabuktan yapılmış toz. [DS]
- mavrılı**, [mavril-lı] *{ağız} sf.* Kuruntulu. [DS]
- mavırım**, [? mavırım / mavrim] *{ağız} is.* Yerli dokuma bez. [DS]
- mavrim**, [? mavırım / mavrim] *{ağız} is.* → mavırım. [DS]
- mavru**¹, [? mavru / mavrı] *{ağız} is.* **1.** Ham meyve; olmamış meyve. **2.** Ham meyvenin buruk, ekşi, kekremsi tadı. **3.** Cevizin yeşil kabuğu. [DS]
- mavru**², [? mavru] *{ağız} is.* Selin sürükleyip getirdiği ağaç, taş vb. şeyler. [DS]
- mavru**³, [mav (*yans.*) > mav-ru] *{ağız} is.* Kedi yavrusu. [DS]
- mavruğan**, [mavru-ğan] *{ağız} is.* Sirke küpü. [DS]
- mavrulanmak**, [Ar. mağrūr > mağrur-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Kendini büyük görmek; gururlanmak; kibirlenmek.
- mavrum**, [? mavrum / mavrim] *{ağız} is.* Yerli dokuma bez. [DS]
- mavrun**, [? mavrun / mavrim / mavrum] *{ağız} is.* → mavrum. [DS]
- mavruskil**, [Yun. mauros (*kara*) + skullos (*köpek*)] *is. zool.* Karadenizin kayalık kıyılarında yaşayan, kefare benzer yassı, pullu bir balık, (*Covrina nigra*).
- mavruşkil**, [Yun. mauros (*kara*) + skullos (*köpek*)] *is. zool.* → mavruskil.
- mavruz**, [Far. nevrüz] *{ağız} is.* Zambak. [DS]
- mavsamak**, [mav-sa-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-s(i)-yor]* Yazın sıcağın baygın düşmek. [DS]
- mavsul**, [Ar. maḥşūl => masul] *{ağız} is.* Ürün. [DS]
- mavtın**, [Ar. vaṭan > mavtın موطن] *{OsT} is.* Yurt edinilen yer; edinilmiş yurt.
- mavu**, [Ar. mā'i => mavi] *{ağız} sf.* Mavi. [DS]
- mavuk**, **-ği** [mav (*yans.*) > mav-uk] *{ağız} sf.* **1.** Saf; bön. **2.** Sersem; şaşkın. **3.** Bunak. [DS] ☞ **mavuk kuşu**, *Baykuş*.
- mavuklamak**, [mav (*yans.*) > mav-uk-la-mak / mav-ık-la-mak] *{ağız} gçsz. f. [-l(u)-yor]* **1.** (Köpek için) can acısı ile havlamak. **2.** (Kedi için) çiftleşmek isteğiyle miyavlamak. [DS]
- mavul**, [mavul] *{ağız} is.* Aile. [DS]
- mavuna**, [Ar. mā'üne ماعونه] (*mavu'na*) *{OsT} is.* → mavna.
- mavur**, [? mavur / mavır / mavrı] *{ağız} sf.* Ekşi; kekre. [DS]
- mavurlanmak**, [mavur-la-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ır]* (Tanenli yemişler için) ağızda buruk bir tat bırakmak. [DS]
- mavurlu**, [mavur-lu] *{ağız} sf.* Ekşimsi; buruk. [DS]
- mavuş**¹, [mavi-ş] *{ağız} sf.* Maviş. [DS]

mavuş², [mav (*yans.*) > mav-uş] {ağız} ünl. Kedi çağırma ünlemi. [DS]

mavzer, [Alm. mauser (*Wilhelm von Mauser*)] is. 1. Dakikada ortalama altı mermi atan ve eskiden orduda kullanılan bir tüfek cinsi. 2. Otomatik bir tabanca tipi. ☞ **mavzer yağı**, {ağız} *Vazelin*. [DS]

may¹, [mav / may / moğ / mov (*yans.*)] ünl. Kedi ve köpeklerin acı duyma ya da çiftleşme sırasında çıkardıkları sesi anlatan kök. [Zülfikar] *may-ık-la-mak*

may², [may / ma] {ağız} ünl. İnek kovalama ünlemi. [DS] ☞ **may may**, {ağız} *İnek kovalama ünlemi*. [DS]

may³, [may] {ağız} is. as. Atış için seçilen hedef; boy hedefi. [DS]

may⁴, [Alt. may (*yağ*)] {ağız} is. 1. Yağ; tereyağı. 2. Yoğurt. [DS]

-maya, [-ma-y-a / -meye] {eAT} çek. e. 1. -maz. "Düşmana iylik mürüvvet olmaya (olmaz) / Akrep okşamak mürüvvet olmaya (olmaz)." Ebamüslimname. 2. -masın. "Hiç kimesne benden ön çıkmaya (çıkmasın)." Tezkiretü'l-Evliya Tercümesi.

maya¹, [Far. māye مایه] is. 1. Mayalanmak suretiyle hazırlanan yiyeceklerin mayalanmasını sağlayan, istenilen niteliğe uygun biçimde ayıklanmış mikroorganizma kültürü; mayalanmayı sağlayan madde; ferment. 2. Ekmekçilikte yoğrulma aşamasında hamurun maya ile karışarak karbonik gaz çıkışını sağlayan önceden mayalı olarak kalmış hamur parçası. 3. *kim*. İçlerinde bulunan enzimlerin katalizör etkisi ile şekeri karbondioksit ile alkole dönüştüren bir hücreli bitkisel organizma; ferment. 4. Bir kimsenin yaradılışı; özü; karakteri; niteliği. 5. *argo*. Utanmaz; arsız; yüzüstü kişi. ☞ **maya ağacı**, *Meyvesinden yemeklik yağ çıkarılan bir hurma türü, (Elaels)*.|| **maya çiçeği**, {ağız} *Peynir mayası yapılan, çiçek durumları yatıştırıcı olarak kullanılan çok yıllık, tırmanıcı otsu bitki;; maya otu; şerbetçi otu, (Humulus lupulus)*. [DS]|| **maya kazanı**, {ağız} *Bulgur veya pekmez kaynatılan iki kulplu büyük kazan*. [DS]|| **maya mantarı**, *Organik maddelerin mayalanmasında rol oynayan, eşeysiz üreyen bir hücreli mantar*.|| **mayası bozuk**, *Karactersiz; kötü yaratılışlı; soysuz*.|| **mayası gelmek**, (*Mayalanmaya bırakılmış hamur için*) *kabarmak; mayalanması tamamlanmak*.|| **maya tutmak**, 1. *Bir yiyecek maddesi hazırlanırken mayalanmasını sağlamak amacıyla maya koyarak uygun ortamı sağlamak*. 2. *Mayalanmış olmak; mayası gelmek*.

maya², [Far. māye => maya مایه] {ağız} is. 1. Dişi deve. {eAT} [DK] 2. İyi cins dişi deve. 3. Dişi at, eşek, katır cinsi hayvan. 4. Damızlık olarak ayrılan dişi hayvan. 5. Buhur deveye adi devenin çiftleşmesinden doğan uzun tüylü dişi deve. 6. Dört-beş yaşındaki deve. 7. Yük devesi. 8. Yük taşıyabilecek çağa gelmiş deve. [DS] ☞ **maya gibi**, {ağız} (*Kadın, kız için*) *etine dolgun; hareketli, canlı*. [DS]

maya³, [Far. māye مایه => maya] is. Yoğurtla yapılan bir Bulgar içkisi.

maya⁴, [bayatı ? > maya] is. *müz*. 1. Türk halk müziğinden, sözleri doğaçlama olmakla birlikte ezgisi kalıplaşmış, kıtalarını ritmik bir nakaratın izlediği bir tür halk türküsü; uzun hava. 2. {ağız} *Gazel; uzun hava*. [DS] 3. {ağız} *Mâni; koşuk*. [DS] 4. {ağız} *Türkü*. 5. *Ağıt*. [DS]

maya⁵, [maya] {ağız} is. Manda derilerinin kıllarını düşürmek için kepek ve çavdar unundan yapılan ilaç. [DS]

maya⁶, [maya] {ağız} *sf*. İri yapılı. [DS]

maya⁷, [maya] {ağız} is. 1. Baş parmağın alt tarafındaki etli kısım. 2. Çekicinin alt yanı. 3. Atgillerde toynağın altında, nalın ortasında kalan çukurlardan her biri. [DS]

maya⁸, [maya] {ağız} is. İncir. [DS]

maya⁹, [maya] {ağız} ünl. Çocuk oyunlarında ebe olan çocuğun birini tutunca "sobeledim" anlamında kullandığı söz. [DS]

Maya¹⁰, [Fr. maya] is. 1. Orta Amerika'nın, özellikle Yucatan yarımadası yerlileri olan kızıl derililere verilen ad. 2. Bu halkın dili. 3. *sf*. Bu halk ile ilgili olan.

maya¹¹, [Sansk. maya] is. Hint felsefesinde, özünde gerçekliği gizleyen, böylece bilgisizliğe yol açan, özü gereği tanımlanamaz bir nitelik taşıyan aldatıcı görünüş.

mayabır, [? mayabır] {ağız} is. Bilye. [DS]

mayabozan, [maya+boz-an] is. Bir mayanın etkisine karşı koyan protein yapısındaki madde; antienzim.

-mayadum, [-ma-y-a-du-m / meyedüm] {eAT} çek. e. -mazdım.

mayafa, [? mayafa] {ağız} is. Hasta sedyesi.

mayak, [Sansk. mayika] {eT} is. 1. Pislik; necaset. [EUTS] 2. Gübre; hayvan gübresi. [DLT] [Gabain]

mayakamak, [mayak-a-mak] {eT} 1. Büyük aptesini yapmak. 2. Sınır işaretini yerine çakmak. [EUTS]

mayalama, [maya-la-ma] is. Mayalamak eylemi.

mayalamak, [maya-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(ı)-yor]* Maya koymak; içine maya karıştırmak.

mayalandırma, [maya-la-n-dir-ma] is. Mayalandırmak eylemi.

mayalandırmak, [maya-la-n-dir-mak] *gçl. f. [-ır]* 1. İçine maya koyarak kabarmasını sağlamak; mayalanmasını sağlamak; mayalı hâle getirmek. 2. Maya sahibi olmasını sağlamak; maya edindirmek.

mayalanma, [maya-la-n-ma] is. 1. Mayalanmak eylemi ve durumu. 2. (Organik maddeler için) mikroorganizmaların salgıladıkları enzimin etkisinin dönüşüme uğraması; fermentasyon.

mayalanmak, [maya-la-n-mak] *edil. f. [-r] [-l(ı)-yor]* 1. Maya katılarak mayalanması sağlanmak. 2. *dönşl. f*. Maya etkisi ile kabarmak; içinden karbon

gazları çıkmak. **3.** (Mal ve para için) birirmek; çoğalmak; gözle görülür şekilde artmış olmak; artmak. **4.** Maya sahibi olmak; maya edinmek; maya almak.

mayalayıcı, [maya-la-y-ıcı] *sf.* (Ürün için) organik bir maddede mayalanmayı sağlayan.

mayalı¹, [maya-lı] *sf.* **1.** Mayası olan; içinde maya bulunan. **2.** Mayanın etkisi ile ekşiyip kabarmış olan.

mayalı², [maya-lı] {ağız} *is.* Mayalı hamurdan sacta pişirilen ekmek. [DS]

mayalı³, [maya-lı] {ağız} *sf.* İncir reçeli. [DS]

mayalı⁴, [maya-lı] {ağız} *sf.* Etine dolgun; canlı; hareketli. [DS]

mayalı⁵, [maya-lı] {ağız} *sf.* (Toprak için) özlü; gübreli. [DS]

mayalıh, [maya-lık > mayalıh] {ağız} *is.* Ekşimiş hamur. [DS]

mayalık¹, -ğı [maya-lık] *sf.* **1.** Maya olarak kullanılmak üzere ayrılmış olan. **2.** Maya olmaya elverişli. **3.** *is.* İçinde mayalanmanın sağlandığı kap. **4.** {ağız} Maya konulan kap. [DS]

mayalık², -ğı [maya-lık] {ağız} *sf.* (Dişi hayvan için) damızlık. [DS]

mayalu, [maya-lı > maya-lu] {ağız} *is.* Mayalı hamurdan yapılan kalınca sac ekmeği. [DS]

-mayam, [-ma-y-am / -me-y-em] {eAT} *çek. e.* -mayayım.

mayana, [? mayana] {ağız} *is.* Anason. [DS]

mayasıl, [mayasıl] *is.* **1.** Kaşıntı ve sulanma şeklinde beliren bir tür cilt hastalığı; egzama. **2.** Basur. **3.** {ağız} Nasır. [DS] ☞ **mayasıl otu**, *Egzama tedavisinde kullanılan ajuga (yer çamı), reptans, digitalis (yüksük otu), teucrium (acı yavşan, kısımahmut otu, kurtluca) türlerinden kırk kadar bitkiye verilen genel ad.*

mayasılı, [mayasıl-lı] *sf.* **1.** Mayasılı olan. **2.** {ağız} Yerinde rahat oturmayan; yerinde duramayan. [DS]

mayasır, [mayasıl / mayasır / mayasur] {ağız} *is.* **1.** Mayasıl hastalığı. **2.** Nasır. [DS]

mayasız, [maya-sız] *sf.* **1.** İçinde maya bulunmayan; maya konmamış. **2.** Mayalanmamış. **3.** Yahudilerin Mısır'dan çıkışlarının hatırasını canlı tutmak için Hamursuz Bayramında yedikleri mayasız ekmek; hamursuz. ☞ **mayasız ekmek**, *Mayalanmamış hamurdan yapılmış ekmek.*

-mayasuz, [-ma-y-a-suz / -meyesüz] {eAT} *çek. e.* -mayınız.

-mayaydı, [-ma-y-a-y-dı / -meyeydi] {eAT} *çek. e.* -mazdı; -amazdı.

maydalak, -ğı [? may+dalak] {ağız} *sf.* Aptal; şaşkın. [DS]

maydan, [maydan] {ağız} *is.* İki üç yaşındaki kısrak. [DS]

maydanoz, [Yun. makhedongesi] *is. bot.* Maydanozgillerden, ufak yeşil yapraklı, hoş kokulu, yaprakları ve kökü yemeklere katılan iki yıllık otsu bir bitki, (*Petroselinum sativum / crispum*).

maydanozgiller, [maydanoz-gil-ler] *is.* Ayrı çanak yapraklı iki çeneklilerden, çiçekleri şemsiye durumunda olan anason, kereviz, maydanoz ve kimyon gibi üç bine yakın çeşidi bulunan bitki familyası, (*Umbelliferae*).

mayday, [Fr. m'aider] (*ma'yday*) *ünl.* S.O.S. işaretiinden sonra verilen ve "Bana yardım ediniz!" anlamında kullanılan uluslar arası radyo-telefon çağrısı.

maye¹, [Far. māye مایه] (*ma:ye*) {OsT} *is.* **1.** Maya. **2.** Öz; asıl; yaratılış; karakter. **3.** Servet; mal; para. **4.** Güç; kuvvet; iktidar. **5.** Bilgi; kültür. **6.** Dişi deve. ☞ **māye-dār**, {OsT} *Zengin; güçlü.* || **Māye-i Sıdk**, {OsT} *Hz. Ebubekir'in unvanı.* || **māye-i şeb**, *Gece karanlığı.* || **māye-i zevk ü sürür**, {OsT} *Zevk ve eğlence konusu.*

maye², [Far. māye] *is. müz.* Türk müziğinde, segâh makamına bir uşşak dörtlüsünün katılmasıyla meydana gelen bir makam. ☞ **māye-büzürg**, {OsT} *müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-hicâz**, {OsT} *müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-hüseynî**, {OsT} *müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-irak**, {OsT} *müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-ısfahân**, {OsT} *müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-i atîk**, {OsT} *müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-i kebîr**, {OsT} *müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-i zindegânî**, {OsT} *Yaşama gücü.* || **māye-kevser**, {OsT} *müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-küçek**, {OsT} *müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-nevâ**, {OsT} *müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-püselik**, {OsT} *müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-râst**, {OsT} *müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-rehâvî**, {OsT} *müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-uşşâk**, {OsT} *müz. Eski bir Türk müziği makamı.* || **māye-zengüle**, {OsT} *müz. Eski bir Türk müziği makamı.*

maye³, [maya] {ağız} *is.* Yeni doğmuş kuzu veya oğlak. [DS]

maye⁴, [maye] {ağız} *is.* Domates. [DS]

mayenkasem, [Ar. mā-yen-kaşem ماينقسم] (*ma:yenkasem*) {OsT} *sf.* Bölünebilen; parçalara ayrılabilir.

mayenkasemiyet, [Ar. mā-yen-kaşemiyet ماينقسميت] (*ma:yenkasemiyet*) {OsT} *is.* **1.** Bölünebilme; parçalara ayrılabilme. **2.** *mat.* Bölünebilirlik.

mayet, [İt. meniada => manyat > mayet] {ağız} *is.* Denize atılıp kıyıda çekilen balık ağı; ıgırp. [DS]

mayetehallel, [Ar. mā-yeteħallel مايتحلل] (*ma:yetehallel*) {OsT} *sf.* Çözülünebilir; hallolunabilir.

mayfa, [Ar. mahfe محفة ? > mayfa] {ağız} is. 1. Düğünlerde gelinin bindiği üstü kapalı at arabası. 2. Bayramın ikinci veya üçüncü günü köy gençlerinin yaptığı toplantı. [DS]

mayfalla, [Far. bahāne بهانه => mahana ? > mayfalla] {ağız} is. Sözde neden; bahane. [DS]

mayguk, [may-ğuk] {eT} sf. 1. Paytak kimse. 2. Top tırmaklı hayvanlardan tüyü kısa olan. [DLT]

mayha¹, [? mayha] {ağız} is. Panayır. [DS] ☞ **mayha etmek**, {ağız} Adak eti veya yiyecek dağıtmak; hayır dağıtmak. [DS]

mayha², [? mayha] {ağız} sf. Gülünç; aşağılık; alçak. [DS]

mayhar¹, [? mayhar] {ağız} sf. 1. Çirkin. 2. is. Sakatlık; özür. [DS]

mayhar², [? mayhar] {ağız} is. 1. Palto. 2. Yaşlıların giydiği bir çeşit çarşaf. [DS]

mayhoş, [Far. māye-ḥūş مايجوش > mayhoş] sf. 1. Tatlı ve ekşi karışımında bir tadı olan. 2. mecaz. (Dostluk ve ilişkiler için) bozulmaya yüz tutmuş veya bozulmuş olan; limoni. 3. {ağız} sf. Davranışları serserice olan. [DS]

mayhoşluk, -ğū [mayhoş-luk] is. 1. Tadı şekerli ile ekşi karışımında olan şeyin niteliği. 2. mecaz. Bozulmak üzere olan dostluk ve ilişkinin durumu.

mayıf, [? mayıf] {ağız} sf. Yüze gülen; yaltakçı. [DS]

mayıflanmak, [mayıf-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-r] Nazlanmak. [DS]

-mayıgörmek, [-ma-y-ı+görmek /meyigörmek] {eAT} yap. e. -mamağa bakmak.

mayık, -ğī [may (yans.) > may-ık] {ağız} sf. Yaramaz; yılışık. [DS]

mayıklamak, [mav (yans.) > may-ık-la-mak] {ağız} gcsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Köpek için) can acısıyla bağırarak. [DS]

mayıl¹, [*bañ-mak / may-ıl-mak > may-ıl] {eT} sf. Olgun; meyvelerde çürümeye yaklaşma hali. [DLT]

mayıl², [may-ıl] {ağız} sf. 1. Üzgün. 2. Şaşkın. [DS] ☞ **mayıl mayıl**, {ağız} 1. (Bakmak için) üzgün üzgün. 2. Şaşkın şaşkın; bel bel. [DS]|| **mayıl mayıl bakmak**, {ağız} 1. Baygın baygın bakmak. 2. Gözleri açarak dikkatle bakmak. 3. Bön bön, anlamsızca bakmak. 4. Beğenerek bakmak. [DS]

mayılmak, [*bañ-mak > may-ıl-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Gevşemek. [DLT]

mayın, [İng. mine] is. 1. Toprak altına veya içine, su altına, köprü veya tünele yerleştirilen, gerek patlama yoluyla doğrudan, gerekse basınç yoluyla dolaylı etkide bulunan özel düzenekli patlayıcı. 2. argo. Aptal; enayi. ☞ **mayın arama cihazı**, Mayınlanmış araziye, mayınlardan temizlemek için mayının bulunduğu yeri algılamakta kullanılan özel aygıt.|| **mayın detektörü**, Mayın algılayıcısı.||

mayın demeti, Mayın tarlasına 2 m. yarıçaplı bir daire içine 1,5 adet mayın düşecek şekilde mayın döşemeyi esas alan standart mayınlama düzeni.|| **mayın dökme gemisi**, Mayın dökmekte kullanılan, özel donanımlı gemi.|| **mayın gemisi**, Denize mayın yerleştirmek için özel olarak hazırlanmış gemi.|| **mayın kuşağı**, Birbirinden altı adım aralıklarla aynı anda döşenmiş iki paralel mayın sırası.|| **mayın şeridi**, İki veya daha çok mayın kuşağından oluşan arazi parçası.|| **mayın tarlası**, Belirli bir düzene göre mayın döşenmiş ve dökülmüş arazi veya deniz parçası.|| **mayın tarlası gediği**, Mayınlanmış alanda dost birliklerin giriş ve çıkışına imkân veren mayınsız bölüm.|| **mayın temizleme**, Düşman tarafından döşenmiş veya dökülmüş olan mayınları bulup zararsız hâle getirme işlemi.|| **mayın tuzaklama düzeni**, Bir mayın kaldırıldığında öteki mayınların patlamasını sağlayan bağlantılı durum.

mayıncı, [mayın-cı] is. Mayın dökmeye yardım eden veya mayın döşeyen kimse.

mayınlama, [mayın-la-ma] is. Mayınlamak eylemi.

mayınlamak, [mayın-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. (Deniz için) mayın dökmek. 2. (Arazi için) mayın döşemek.

mayınlanma, [mayın-la-n-ma] is. Mayınlanmak eylemi.

mayınlanmak¹, [mayın-la-n-mak] edil. f. [-ır] 1. (Arazi veya deniz için) mayınlama işlemi yapmak. 2. dönşl. f. Mayın sahibi olmak; mayın edinmek. ☞ **mayınlanmış bölge**, 1. Mayın döşeli olan bölge. 2. Mayın döşenmiş olduğu sanılan bölge.

mayınlanmak², [may-ın-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] (Rüzgâr için) birdenbire durmak; durgunlaşmak; sakinleşmek. [DS]

mayınlı, [mayın-lı] sf. (Arazi veya deniz için) mayın yerleştirilmiş olan. ☞ **mayınlı bölge**, Mayın döşenmiş olan arazi parçası veya mayın dökülmüş olan deniz kesimi.

mayınnamak, [mayın-la-mak] {ağız} gcsz. f. [-r] [-n(i)-yor] 1. (Ağrı ve sancı için) hafiflemek. 2. Neşelenmek; hoşlanmak. [DS]

mayınsız, [mayın-sız] sf. (Arazi veya deniz için) mayın yerleştirilmemiş olan; mayın bulunmayan. ☞ **mayınsız bölge**, Mayın döşenmemiş arazi parçası veya mayın dökülmemiş deniz kesimi.

mayıs¹, [Lat. maius] is. Miladî takvimde, yılın 31 gün süren beşinci ayı. ☞ **mayıs böceği**, zool. Kın kanatlılardan, kızıl renkli, alaca karanlıkta ortaya çıkan, erişkinleri bitkilerle beslenen, gelişimini üç yılda tamamlayan ve bitkilerin köklerini kemiren kurtçuklarıyla tarım ürünlerine büyük zararlar veren hantal uçuşlu bir böcek; manas, (Melolantha vulgaris).|| **mayıs böcekleri**, zool. Otçul özellikleri dolayısıyla bitki koruma açısından büyük önemi

- olan böcekler topluluğu.*|| **mayıs yedisi**, {ağız} Rumî *mayıs ayının yedinci günü çıkan fırtına.* [DS]
- mayıs**², [Erme. mayıs] *is.* Taze sığır gübresi.
- mayıs**³, [mayıs] {ağız} *is.* Damlarda kirişlerin üstüne konulan, uzun ve düzgün kesilmiş ağaçlar. [DS]
- mayıslamak**¹, [mayıs-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Bağlı kazarak düzeltmek. **2.** Tarlayı gübrelemek. [DS]
- mayıslamak**², [mayıs-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Dokuma bezini yıkayarak ağartmak. [DS]
- mayışlı**, [mayıs-lı] *sf.* **1.** (Tarla, bağ, bahçe vb. için) bol hayvan gübresi atılmış olan. **2.** (Bir yerden başka yere nakledilen fidanlar için) köklerine taze sığır gübresi sürülmüş olan. **3.** {ağız} (Kişi için) kirli; pis. [DS]
- mayıstıra**, [İt. maistra /mayıstıra] {ağız} *is.* Bağların arasındaki yol. [DS]
- mayışık**, -ğî [may-ış-ık] *sf.* (Kişi için) keyif verici, etkileyici bir kişi veya şey yüzünden gevşemiş, kendisinden geçmiş.
- mayışma**, [may-ış-ma] *is.* Mayışmak eylemi.
- mayışmak**, [bañ-ış-mak / may-ış-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** {eT} Buyrulan bir işi yapmaktan çekinmek; tembellikten yere yapışıp kalmak. [DLT] **2.** {ağız} Sıcaktan, çok yemekten veya zevkten bedeni gevşeyerek uyuklar gibi olmak. [DS] **3.** *argo.* Aptallaşmak; aptal aptal bakmak. **4.** {ağız} Nazlanmak; kırılmak; süzülme. [DS] **5.** *argo.* (Bir kimseden) çok ilgi duyarak etkilenmek, kendisini kaptırmak.
- mayi**, -ii [Ar. mey^c (akma) > māyi^c مايع (ma:yi:) {OsT} *is.* **1.** Sıvı. **2.** *sf.* Akan; su gibi akıcı olan; akar. ☞ **māyi**²-i **beden**, {OsT} *biy. Vücut sıvısı.*|| **māyi**²-i **beyne**¹-l-**hücre**, {OsT} *biy. Göze arası sıvı.*|| **māyi**²-i **mahrük**, {OsT} *Akaryakıt.*
- mayiat**, [Ar. māyi²āt مايعات (ma:yia:t) {OsT} *is.* Sıvılar.
- mayiiyet**, [Ar. māyi²iyyet مايعيت (ma:yiiyet) {OsT} *is.* Sıvılık; akışkanlık.
- mayistra**¹, [İt. maistra] (*mayi*'stra) *is. dnz.* **1.** Grandi direğinin en alt sereni ve bu serene çekilen yelken. **2.** Kuzeybatı rüzgârı; mistral.
- mayistra**², [İt. maistro] (*mayi*'stra) *is. dnz.* Kuzeybatı rüzgârı; mistral.
- maykırmak**, [mank (yans.) > mank-ır-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır] → mankırmak.* [DS]
- mayla**, [? mayla] {ağız} *is.* Köşe kapmaca oyununda kapılan köşe. [DS]
- maylak**¹, -ğî [may-la-k] {ağız} *sf.* Kendine sahip olmayan; sarsak. [DS]
- maylak**², -ğî [maylak] {ağız} *is.* Deve yavrusu. [DS]
- maylaşmak**, [may-la-ş-mak / ma-la-ş-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Görgü kurallarına aykırı olarak yayılıp oturmak. [DS]
- maymak**¹, [may-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ar]* Caymak; vazgeçmek. [DS]
- maymak**², -ğî [Kaz. may-mak / maymağ / maynak] {ağız} *sf.* **1.** Sendeleyerek yürüyen; topal. **2.** Ayakları çarpık. **3.** Beceriksiz; sersem; şaşkın. [DS]
- maymak**³, -ğî [may-mak] {ağız} *is.* İki yana sallanan eğrilmiş tekerlek. [DS]
- maymak**⁴, -ğî [may-mak] {ağız} *sf.* Şımarık. [DS]
- maymal**, [maymal] {ağız} *sf.* Bir işe gerekli titizliği göstermeyen; savsaklayan. [DS] ☞ **maymala çalmak**, {ağız} *Başiboş dolaşmak; işi gücü olmamak.* [DS]
- maymala**, [maymal-a] {ağız} *zf.* (Oturma, yayılma için) biçimsiz. [DS]
- maymalak**, -ğî [maymal-ak] {ağız} *sf.* Cüce; bodur. [DS]
- maymalamak**¹, [mayma-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Topallayarak yürümek. **2.** Yürürken iki yana sallanmak. [DS]
- maymalamak**², [mayma-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Kararsızlığa düşmek. [DS]
- maymana**, [? maymana] {ağız} *is.* Alay; eğlence; oyun. [DS]
- maymaslık**, -ğî [maymaz-lık] {ağız} *is.* Yakışksız, gereksiz, yersiz davranış. [DS]
- maymaşak**, -ğî [mayma-ş-ak] {ağız} *sf.* Beceriksiz; sersem; şaşkın. [DS]
- maymaşık**, -ğî [mayma-ş-ık] {ağız} *sf.* **1.** Beceriksiz; sersem; şaşkın. **2.** Tembel; uyuşuk. [DS]
- maymaşlık**, [mayma-ş-lık] {ağız} *is.* Utanmazlık; densizlik. [DS]
- maymaşmak**, [mayma-ş-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Terbiyesiz ve saygısız bir şekilde baş köşeye geçip oturmak; baş köşeye kurulmak. [DS]
- maymaşuh**, [maymaş-ak / maymaş-uh] {ağız} *sf.* → maymaşak. [DS]
- maymaylamak**, [may-may-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* İnek çağırma. [DS]
- maymaynımak**, [may-may-(i)n-ı-mak] {ağız} *dönşl. f. [-r]* Alıklaşmak. [DS]
- maymöz**, [? maymöz] {ağız} *is.* Patiska. [DS]
- maymun**, [Yun. mimos (taklitçi) > Ar. maymūn ميمون / مايون] *is. zool.* **1.** İnsan dışındaki primatların genel adı. **2.** *sf. mecaz.* Çirkin ve gülünç. **3.** {ağız} Balıkları ürkütmek için kullanılan ucu mantarlı ip. [DS] **4.** {ağız} Tokaç. [DS] **5.** {ağız} Topaç. [DS] **6.** {ağız} Pencere ve kapıların arkalarına takılan küçük çengel. [DS] **7.** *sf.* Taklitçi. ☞ **maymuna benzetmek**, *Tuhaf ve gülünç bir duruma sokmak.*|| **maymuna çevirmek**, *Tuhaf ve gülünç bir duruma sokmak.*|| **maymuna döndürmek**, *Tuhaf ve gülünç bir duruma sokmak.*|| **maymuna dönmek**, *1. Tuhaf ve gülünç bir duruma girmek. 2. Uslanmak; ağırlaşmak.*|| **maymun balığı**, *Yuvarlak başlı bir tür kö-*

pek balığı, (*Squatina vulgaris*). || **maymun dön-dürmek**, {ağız} *Kamçı ile topaç çevirmek*. [DS] || **maymun gibi**, 1. *Tuhaf ve gülünç hareketler yapan*. 2. *Ufak tefek ve çok hareketli*. 3. *Her şeyi taklit eden; taklitçi*. || **maymun gözünü açtı**. “Artık akıllandım, bir daha kandıramazsın.” anlamında kullanılan söz. || **maymun iştahlı**, *Hevesi çabuk geçen; sebatsız*. || **maymun suratlı**, *Çirkin ve kılık-sız*.

maymunbaz, [Ar. maymūn+Far. -bāz مایمونباز] (*maymunba:z*) {OsT} is. Maymunları eğitip onlarla çeşitli oyunlar sergileyen sirk adamı.

maymuncuk, -ğü [maymun-cuk] is. 1. Küçük maymun. 2. Anahtarı olmayan kilitleri açmaya yarayan çengel. 3. *zool.* Kurtçuk evresinde asmaların köklerini, ergin evrede ise yaprak ve sürgünlerini kemiren parlak siyah renkli bir kın kanatlı böcek, (*Oti-orrhyncus peregrinus*). 4. {ağız} Dört tekerlekli arabalarda ön tekerleğin üzerindeki yastığın üstüne konulan ağaç. [DS] 5. {ağız} Arabalardaki özek çivisi. [DS] 6. {ağız} Pencere ve kapıların arkalarına mandal yerine konulan küçük çengel. [DS] 7. {ağız} Su hızarlarında çark milinin dönel hareketlerini ileri, geri ve düz harekete çeviren demir kol. [DS] 8. {ağız} Kayık direğinin üstündeki makara. [DS]

maymunlar, [maymun-lar] is. *zool.* Omurgalı hayvanlardan, memeliler sınıfının eteneliler alt sınıfına giren bir takım; primatlar.

maymunlaşma, [maymun-la-ş-ma] is. Maymunlaşmak eylemi.

maymunlaşmak, [maymun-la-ş-mak] *gçsz. f. [-ır]* 1. Maymuna benzemek; maymun gibi davranmak. 2. *mecaz.* İlgisini çeken birisine ve hareketlerine öykünmek; taklit etmek; taklitçi davranmak.

maymunluk, -ğü [maymun-luk] is. 1. Maymun olma hâli; maymunun durumu. 2. *mecaz.* Güldürmek amacıyla yapılan her türlü acayiplik, şaklabanlık. 3. Hayvanat bahçelerinde maymunların bulunduğu veya yetiştirildiği bölme.

maymunsu, [maymun-su] *sf.* Maymun gibi; maymuna benzer.

maymunsular, [maymun-su-lar] is. *zool.* Makigiller, (*Lemuridae*).

mayna¹, [İt. ammainare] (*ma'yna*) *ünl. dnz.* 1. Yelken, filika gibi şeyleri halat veya palanga yardımıyla aşağı indirmek için verilen “İmdir!” komutu. 2. *argo.* “Dur, bitir; son ver!” anlamında kullanılan emir. 3. is. Yelken indirme. 4. *argo.* Sona erdirmeye bitirme. ☐ **mayna etmek**, *dnz.* Herhangi bir donanımı halat veya palanga yardımıyla aşağı indirmek. 2. *argo.* Durdurmak; sona erdirmek; bitirmek. || **mayna olmak**, *Sona ermek; bitmek.*

mayna², [mayna / maynama] {ağız} *ünl.* İşte. [DS]

mayna³, [? mayna] {ağız} is. 1. Çocukların oynadığı

esir alma oyunu. 2. Oyunda ebenin beklediği yere ayak basma. [DS]

maynak, [? maynak / maymak] {ağız} *sf.* 1. Sendele-yerek yürüten. 2. Topal. 3. (Kişi için) ayakları çarpık. [DS]

maynama, [mayna / maynama] {ağız} *ünl.* İşte! [DS]

mayo, [Fr. maillot] (*ma'yo*) is. 1. Denize girerken doğrudan bedene giyilen, beden gerekliliklerini sıkıca örten giyecek. 2. Dansçıların, jimnastikçilerin, akrobatların giydiği ve bedeni sıkıca saran kıyafet. 3. Bazı takım sporlarında, takımları ve sporcuları birbirinden ayırt etmeye yarayan özel kıyafet.

mayocu, [mayo-cu] is. Mayo üreten ve satan kimse.

mayoculuk, -ğü [mayo-cu-luk] is. 1. Mayo üretmek, dikmek, satmak işi ve mesleği. 2. Mayo üretimi ve ticareti ile ilgili sanayi ve pazarlama işi.

mayolu, [mayo-lu] *sf.* 1. Mayosu bulunan; mayo giymiş olan. 2. Belirtilen renkte veya biçimde mayosu olan.

mayonez, [Fr. mayonnaise] is. Yağ ve yumurta sarısının çırpılması ile elde edilen soğuk meze veya et, balık, sebze vb. üzerine dökülen sos.

mayonezli, [mayonez-li] *sf.* (Yiyecek için) mayonez karıştırılmış veya üzerine mayonez dökülmüş olan.

mayoşu, [Far. mey-hōş => mayhoş / mayōşu] (*ma-yo:şu*) {ağız} *sf.* Ekşimsi. [DS]

mayöz, [Fr. mailleuse] is. Örgü makinelerinde, iğnelerin takıldığı ve asıl örgüyü yapan döner çark.

mayrık, [may-(1)r-ık] {ağız} *sf.* Büyük. [DS]

mayşalama, [Erme. masaray] {ağız} is. Evlek. [DS]

mayşor, [Fr. Maillot ve Chorier (*bulucuları*) > maillechort] is. Gümüş görünümünde, bakır (%55-70), çinko (%15-30) ve nikel (%8-30) alaşımı; Alman gümüşü.

maytah, [paytak => maytak / maytaḥ] {ağız} *sf.* Topal. [DS]

maytak, -ğı [paytak => maytak / maymak] {ağız} *sf.* (Kişi için) ayakları çarpık. [DS]

maytalak, -ğı [? maytalak / maymalak] {ağız} *sf.* Cüce; bodur. [DS]

maytap, -bı [Far. mäh (*ay*) + tāb (*ışık*) > mehtāb مهتاب => maytap] is. Yakıldığı zaman renkli ışıklar saçarak gökyüzünde dağılan havai fişek. ☐ **maytaba almak**, *Biri ile dalga geçmek; onu alaya almak; onunla eğlenmek.* || **maytap geçmek**, *argo.* Alay etmek.

Maytri, [Maytri] {eT} *öz. is.* Gelecek Buddha'nın adı. [EUTS]

-mayu, [-ma-y-u / -meyü] {eAT} *yap. e.* -mayıp; -mayarak; maksızın.

ma'yub, [Ar. 'ayb > ma'yüb معيوب] (*ma-yu:b*) {OsT} *sf.* 1. Ayıplanmış; kınanmış; kınanan. 2. Eksiği kusuru olan; kusurlu.

- ma'yubat**, [Ar. 'ayb > ma'yübāt معيوبات] (*ma-yu:-ba:t*) {OsT} is. **1.** Ayıplanan söz ve davranışlar. **2.** Eksiklikler; kusurlar.
- ma'yuben**, [Ar. 'ayb > ma'yüben معيوباً] (*ma-yu: '-ben*) {OsT} zf. **1.** Ayıplanarak; kınanarak. **2.** Eksik sayılarak; kusur sayılarak.
- mayukal, -li** [Ar. mā-yu'qal مايعقل] (*ma:yukal*) {OsT} sf. Anlaşılabilen.
- mayukes**, [Ar. mā-yu'kes مايعكس] (*ma:yukes*) {OsT} sf. **1.** Değiştirilebilir. **2.** man. Evirilir.
- mayuklamak**, [mav / may (*yans.*) > may-uk-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] (Köpek için) can havli ile bağlamak. [DS]
- mayüfhemiyet**, [Ar. mā-yüfhemiyet مايفهميت] (*ma:-yüfhemiyet*) {OsT} is. Kavranabilirlik.
- mayvala**, [maymala-mak > mayvala] {ağız} sf. **1.** Boş bulunma; hazırlıksızlık. **2.** Afallama. ☞ **mayvalaya gelmek**, {ağız} Boş bulunmak. [DS]
- maz¹**, [-maz / -mez] çek. e. Fiil çekimlerinde geniş zamanın olumsuz biçiminin tekil ve çoğul ikinci, üçüncü kişilerinin çekiminde kullanılan ek: *atmazsın, almaz, bilmezsiniz, gitmezler.*
- maz³**, [-ma-z / -me-z] {eT} {eAT} yap e. **1.** Türkçenin bütün devirlerinde ve şivelerinde yaygın biçimde kullanılan olumsuz anlam taşıyan sıfat fiil eki; fiillerden sıfat fiil yapan geniş zaman "-r" ekinin olumsuzu, işlektir. *bilig bil-mez kişi (cahil kimse), "Yara-maz gelecilerden saklaya."* Miftahu'l-Cenne. **2.** Kalıcı sıfatlar da yapar. *yara-maz.* **3.** Fiilin köküne nitelik ve özellik kavramı katarak sıfatlar yapar: *inanılmaz (olay), tükenmez (kalem), çıkmaz (sokak).* **4.** Bu ekin olumlu biçimi olan *-ir* sıfat-fiil eki ile birlikte yapılan ikilemelerde anlamı kuvvetlendirerek zarflar yapar: *gelir gelmez (patladı), doğar doğmaz (et ve ekmek istemiş).* **5.** Her iki kelimedede de anlamı kuvvetlendirerek sıfatlar yapar: *bitmez tükenmez (mal) / dolmaz taşmaz (kese).* **6.** Fiilin kökünün belirttiği eylem anlamına uygun olan nitelikleri taşıyan kalıcı isimler yapar: *taşınmaz, çakaralmaz, tükenmez, akmaz.* **7.** Kişi ad ve soyadlarının çoğu da bu ek ile türetilmiş kelimelerden yapılmıştır. *Yılmaz, Korkmaz, Sönmez.*
- ma'z**, [Ar. ma'z معز] (*ma:z*) {OsT} is. **1.** Keçi. **2.** Karaca. **3.** {ağız} İki yaşına girmiş kuzu. [DS] **4.** {ağız} Üç yaşına girmiş koyun. [DS]
- maz¹**, [maz / mız / moz (*yans.*)] ünl. Kızgınlıkla söylenmeyi ve homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *maz-ır-da-n-mak*
- maz²**, [? maz] {ağız} sf. Kara. [DS]
- maz³**, [? maz] {ağız} is. Su. [DS]
- maza¹, -a'i** [Ar. mażā' مضاء] (*maza:*) {OsT} çek. f. Geçti. ☞ **mazā mā mazā, Geçen geçti; olan oldu.**
- maza²**, [? maza] {ağız} is. Çocukların kaydırak oyununda kaleye diktikleri kukla. [DS]
- maza³**, [Far. mazū => mazi] {ağız} is. Meşenin fındık büyüklüğündeki meyvesi. [DS]
- mazabıt**, [Ar. mażābiṭ مضابط] (*maza:biṭ*) {OsT} is. Tutanaklar.
- mzacı, -i'** [Ar. mażca' > mażāci' مضاجع] (*maza:ci*) {OsT} is. Mezarlar; kabirler.
- mzacir**, [Ar. mażācir مضاجر] (*maza:cir*) {OsT} is. Gönül sıkıntısı veren yerler; sıkılacak yerler.
- mazah**, [? mazaḥ] {ağız} is. Öç. [DS] ☞ **mazah çıkarmak**, {ağız} Oyun yapmak; iş çıkarmak. [DS]|| **mazah etmek**, {ağız} Alay etmek. [DS]
- mazahir**, [Ar. mażhar > mażāhir مظاهر] (*maza:hir*) {OsT} is. **1.** Bir şeyin çıktığı, görüldüğü yer. **2.** Şereflemeler; nail olmalar.
- mazaik, -kı** [Ar. mażiḳ > mażā'ik / mażayik مضايق] (*maza-ik*) {OsT} is. Dar olan yerler.
- mazain**, [Ar. mażanne > mażā'in مظائن] (*maza:in*) {OsT} is. **1.** Beklentiler. **2.** Sanılanlar. **3.** Bazı şeylerin varlıklarının bulunduğu sanılan yerler. **4.** Ermiş sanılanlar.
- mazak¹**, [Ar. mażāk / mađāk مضاق] (*maza:k*) {OsT} is. Darlık.
- mazak², -ğı** [? mazak / mazık / mazzak] {ağız} is. **1.** Araba tekerleğinin ortasındaki göbek demiri. **2.** Araba veya sabana takılan ağaç çivi. [DS]
- mazak³, -ğı** [? mazak] is. Kırlangıç balığıgillerden, rengi kırmızımsı kahverengi, üzeri sırttan karına doğru siyah çizgili, boyu 40 cm'yi bulabilen, Atlas Okyanusu, Akdeniz ve Marmara'da yaşayan lezzetli bir balık, (*Trigla lineata / Triglaporus lastoviza*).
- mazak⁴, -ğı** [? mazak] {ağız} is. **1.** Meşe ağacının meyvesi; palamut. **2.** Çam kozası. **3.** Çam ağacının dış kabuğu. [DS]
- mazak⁵, -ğı** [? mazak] {ağız} is. Domuz yavrusu; moza. [DS]
- mazak⁶, -ğı** [? mazak] {ağız} sf. (Kişi için) şakacı; neşeli. [DS]
- mazak⁷, -ğı** [? mazak] {ağız} sf. **1.** {eAT} Kısa boylu kalmış; gelişmemiş; cüce. **2.** Küçük. **3.** (Meyve için) ham; olmamış. **4.** is. Sonbaharda büyüyememiş, küçük kalmış meyve. [DS]
- mazak⁸, -ğı** [? mazak] {ağız} is. Bahçede yetiştirilen domates. [DS]
- mazak⁹, -ğı** [? mazak] {ağız} sf. Kirli. [DS]
- mazaksız**, [mazak-sız] {ağız} sf. Düşüncesiz; saygısız. [DS]
- mazal, -llı** [Ar. mażall مظل] {OsT} is. Gölgecik.
- mazalak¹, -ğı** [? mazalak / mazak / moza] {ağız} is. Domuz yavrusu. [DS]

mazalak², -ği [maza-lak / mazak] {ağız} *sf.* 1. (Meyve için) ham; olmamış. 2. *is.* Sonbaharda büyüyememiş, küçük kalmış meyve. [DS]

mazalak³, -ği [maza-lak / mazak / mozak] {ağız} *is.* Meşe palamudu. [DS]

mazalak⁴, -ği [maza-lak] {ağız} *is.* Topaç. [DS]

mazalim, [Ar. zulm > meẓālīm مضاليم] (*maza:lim*) {OsT} *is.* → mezalim.

mazalle, [Ar. zıll (gölge) > maẓalle مظله] {OsT} *is.* Gölge olan yer; gölgelik. ☞ **mazalle-nişin**, *Gölgelikte oturan.*

mazallı, [mazal-lı] {ağız} *sf.* Çalımlı; kurumlu. [DS]

-mazam, [-maz-am / mezem / -mazın / -mezin / -mazvan / mezven / -mazvanın / -mezvenin] {eAT} çek e. -mam. “Hiç bilmezem (bilmem) noldum.” Tebareke Tefsiri.

mazamaz¹, [maz-a+maz] {ağız} *sf.* Tastamam; tıpatıp. [DS]

mazamaz², [maz-a-maz] {ağız} *sf.* Vefasız. [DS]

mazamîn, [Ar. maẓmûn > maẓāmîn مضامين] (*maza:mi:n*) {OsT} *is.* 1. Ödenmesi gerekli şeyler. 2. Kavramlar. 3. Sanatlı ve nükteli, cinaslı sözler.

mazamort, [? mazamort] {ağız} *sf.* Karışık; bozuk; işe yaramaz; içinden çıkılmaz. ☞ **mazamort olmak**, {ağız} İçinden çıkılmaz durum almak. [DS]

mazanne, [Ar. zann > maẓanne مظنه] {OsT} *is.* ve *sf.* 1. Kendisinden şüphe edilen; şüpheli; zan götüren. 2. Evliya sanılan; ermiş gibi görülen. ☞ **mazanne-i hayr**, {OsT} Kendisinden ancak iyilik beklenen kimse. || **mazanne-i kirām**, {OsT} Evliya sanılanlar. || **mazanne-i su'**, {OsT} Kendisinden kötülük beklenen kişi. || **mazanne-i su'-i eşhās**, {OsT} Ağır cezayı gerektiren bir suçu en az iki kere işleyenlere yardım ve yataklık ettikleri için durumlarından şüphe edilenler.

mazannı, [mazan-lı / mazannı ?] {ağız} *sf.* (Kişi için) işsiz; başıboş. [DS]

mazapilit, [Fr. mazapilite] *is. min.* Hidratlı doğal demir ve kalsiyum arseniyant.

mazar¹, -rrı [Ar. maẓarret > maẓārr مضار] (*maza:r*) *is.* Zararlar; ziyanlar; kayıplar.

mazar², [? mazar] {ağız} *is.* Peştamal. [DS]

mazara, [Ar. maẓarrat => maraza / mazara] {ağız} *is.* Hırgür; kavga. [DS]

mazarat, [Ar. maẓeret => mazarat] (*ma:zarat*) {ağız} *is.* Özür. [DS]

mazaratçı, [Ar. maẓarrat => mazarat-çı] {ağız} *sf.* (Kişi için) yaramaz; güvenilmez; kötü. [DS]

mazaratsız, [Ar. maẓarrat => mazarat-sız] {ağız} *sf.* Ne iyi ne kötü; orta. [DS]

mazarib, [Ar. mızrāb > maẓārib / maḍārib مضارب] (*maza:rib*) {OsT} *is.* Mızraplar; tezeneler.

mazarrat¹, [Ar. zarar > maẓarrāt مضارات] (*mazarra:t*) {OsT} *is.* Zararlar; ziyanlar.

mazarrat², [Ar. zarar > maẓarrat مضرت] {OsT} *is.* 1. Zarara uğrama; zarar; kayıp. 2. {ağız} Engel. [DS]

mazarratlı, [mazarrat-lı] *sf.* Zararlı; zararlı olan.

mazayık, -kı [Ar. maẓīk > maẓā'ik / maẓayīk مضايق] (*maza:yık*) {OsT} *is.* Dar olan yerler.

mazaz, [Ar. maẓāz مضاض] {OsT} *is.* 1. Acıma; kederlenme. 2. Felaket acısı.

mazbata, [Ar. zaḅt > maẓbaṭa مضبטה] {OsT} *is.* 1. Birçok kimse tarafından imzalanan belge; tutanak. ☞ **mazbata muharriri**, *Bir kurul veya komisyonda alınan kararları tutanağa geçiren kâtip; yazman.*

mazbut, [Ar. zaḅt > maẓbūṭ / maẓbūṭa مضبوط / مضبوطة] (*mazbu:t*) {OsT} *sf.* 1. Ele geçirilmiş; zapt edilmiş; tutulmuş. 2. Bir yere yazılmış; deftere geçirilmiş; kayıt altına alınmış; kayıtlı. 3. Unutulmamış; hatırdaki kalmış. 4. Belli; belirtilmiş; tespit edilmiş. 5. (Kişi için) düzenli; derli toplu; düzgün; güvenilir; beğenilen. 6. (Bina için) yağmur, kar ve rüzgârdan etkilenmeyecek biçimde yapılmış olan; muhafazalı. 7. Sağlam; güvenli. 8. (Üslup, anlatım vb. için) düzenli; düzgün.

mazbutat, [Ar. maẓbūṭ > maẓbūṭāt مضبوطات] (*mazbu:a:t*) {OsT} *is.* Mazbut olan şeyler veya kimseler.

mazca, -a'ı [Ar. maẓca' مضجع] {OsT} *is.* 1. Yatılacak yer; yatak. 2. Mezar.

mazcer, [Ar. maẓcer مضجر] {OsT} *is.* İç sıkıntısı verecek yer.

-mazda, [-maz-da / mezde] {eAT} *yap. e.* -madığı yerde; -madığında.

-mazdan, [-maz-dan / mezden] {eAT} *yap. e.* Fiillerden zarf fiil yapar, bugünkü “-madan önce” işlevi ile kullanılır. ☞ **-mazdan öngdın**, {eAT} Fiillerden zarf fiil yapar, bugünkü “-madan önce” işlevi ile kullanılır.

-mazdın, [-maz-dan / mez-den] *yap. e.* → mazdan; -madan.

maze, [? maze] {ağız} *is.* Peştamal. [DS]

mazelik, -ği [Ar. mezār => mezarlık / mazelik] (*ma:zelik*) {ağız} *is.* Mezarlık. [DS]

mazen, [Ar. maḥzen => māzen] (*ma:zen*) {ağız} *is.* Mağaza. [DS]

mazer¹, [İng. microwave amplification by stimulated emission of radiation] *kısalt.* Uyarılmış elektromanyetik ışın yayımıyla mikro dalgaları yükselten aygıt; maser.

mazer², [Ar. mezār => mazer] (*ma:zer*) {ağız} *is.* Mezar. [DS]

mazeret, [Ar. 'uzr / 'özr > maẓeret معذرت] (*ma:zeret*) {OsT} *is.* 1. Kendini veya başka birini özür

göstermek için ileri sürülen sebep. **2.** Bir şeyden kurtulmak veya o şeyi yapmaktan kaçınmak için ileri sürülen gerekçe; bahane. **3.** İstenmeden ortaya çıkan ve birini özürlü göstermeye yarayan durum veya olay. **☞ mazeret bulmak**, *İçinde bulunulan istenmeyen durumu haklı gösterecek açıklayıcı bir sebep ortaya koymak.* || **ma'zeret-cü**, {OsT} *Özür arayan.* || **ma'zeret-häh**, {OsT} *Özür dileyen; özür beyan eden.* || **ma'zeret-hähî**, {OsT} *Özür dileyicilik.* || **ma'zeret-mend**, {OsT} *Özürlü.* || **mazeret kâğdı**, {OsT} *Okula gelmeyen öğrencinin velisi tarafından okula gelmeyişi sebebini belirten imzalı kâğıt.* || **ma'zeret-mendâne**, {OsT} *Özürlü olarak.* || **ma'zeret-mendî**, {OsT} *Özürlü oluş; özürlülük.* || **ma'zeret-i şer'iyeye**, {OsT} *Geçerli özür.*

mazeretli, [mazeret-li] *sf.* Mazereti olan.

mazeretsiz, [mazeret-siz] *sf.* **1.** Mazeret gösterilmemiş; özür beyan edilmemiş; özürsüz. **2. zf.** Mazeret göstermeden; mazeret belirtmeksizin.

mazg, [Ar. mażğ مضغ] {OsT} *is.* Ağızda çiğneme.

mazga, [? mazga] {ağız} *is.* Selin getirdiği mil. [DS]

mazgal¹, [Yun. maskhali (oyuklar)] *is.* **1.** Eskiden, kale, hisar, sur gibi berkitilmiş savunma mekânlarında dışarıyı gözetlemek veya gerektiğinde ateş etmek için duvarlara açılan, genellikle şevli yapılan ve iç yanı geniş dış yanı dar gözleme yeri. **2.** Seramik pişirme fırınlarının açık kısımlarına verilen ad. **3.** {ağız} Eski evlerin mutfaklarında bulunan küçük taş dolap. [DS] **4. argo.** Dişilik organı. **☞ mazgal deliği**, *Kale duvarlarında iç yanı geniş, dış yanı dar, şevli gözetleme yeri.* || **mazgal dişi**, *Kale duvarlarının üstünde mazgallar arasında bulunun çıkıntı.* || **mazgal siperi**, *Kale duvarlarının üstünde mazgalların arasındaki taş duvar.* || **mazgal şevi**, *Bir kapı veya pencere boşluğunun eğimli kenarı.*

mazgal², [? mazgal] {ağız} *is.* Ereğ; amaç; hedef. [DS]

mazgala, [Ar. mişkal => mazgala] *is.* **1.** Altını parlatmakta kullanılan, ucu sivri bir çubuğa bağlı alet. **2.** Kılıç, ayna, kösele vb. parlatmaya yarayan alet; maskala.

mazgallamak, [Ar. mişkal => mazgal-la-mak] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] {ağız} (Altın, gümüş vb. için) parlatmak. [DS]

mazgallı, [mazgal-lı] *sf.* Mazgalları olan; mazgalı bulunan. **☞ mazgallı barbata**, *Mazgallı siper.*

mazgan, [Ar. mesken / maħzen => mazgan] {ağız} *is.* **1.** İssiz yerdeki ev. **2.** İç içe odaların en dipte olanı. **3.** Sokak aralarındaki büyük arsalar. [DS]

mazgut, [Ar. mażğūt مضغوط] (mażgu:t) {OsT} *is.* **1.** Sıkılmış. **2.** Sıkıştırılmış. **3. kim.** Sıkıt; komprime.

mazhar¹, [Ar. mażhar مظهر] {OsT} *is. müz.* **1.** Arapların halk musikisi topluluklarında kullandıkları zil-

siz def. **2.** Bazı tekkelerde, uyuklarken dayanılan kısa ve kalın değnek. **3. tasvf.** Dinî musikide kullanılan bir tür zilsiz def. **☞ mazhar-zen**, *Zilsiz def çalan kimse.*

mazhar², [Ar. zuhūr > mazhar مظهر] {OsT} *is.* **1.** Bir şeyin ortaya çıktığı, görüldüğü yer. **2. sf.** İyi bir duruma veya iyi bir şeye ulaşmış olan; nail olmuş; erişmiş; emeline kavuşmuş. **☞ mazhar-ı i'tibâr**, {OsT} *Saygı gösterilme.* || **mazhar olmak**, *1. Erişmek; amacına ulaşmak; nail olmak. 2. İyi bir duruma ulaşmak; kavuşmak.*

mazhariyet, [Ar. mażhariyyet مظهرية] {OsT} *is.* Amacına ulaşma; emeline nail olma; erişme; ulaşma; kavuşma.

mazi¹, [Far. mazu مازو] {OsT} *is. bot.* Servigillerin kotalıklı takımından, Kuzey Amerika kökenli, hep yeşil, yaprakları alması, park ve bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen piramidimsi görünümü bir ağaç, (Thuya / Thuja).

mazi², [Far. mazu مازو] {ağız} *is.* **1.** Bazı bitki dokularında, hayvansal ve bitkisel asalakların oluşturduğu ur; ağaç uru. **2.** Meşe ağacı ve meyvesi. [DS] **☞ mazi gibi**, *1. (Meyve için) sert, olgunlaşmamış. 2. Ekşi veya kekre; buruk.* || **mazi meşesi**, *bot. Mazı sineği denilen bir böceğin sebep olduğu, boya sanayii ile deri sepilime işinde kullanılan mazıların elde edildiği bir meşe türü, (Quercus infectoria / lusitanica).* || **mazi yumrusu**, *Tanen kaynağı olarak kullanılan meşe mazısı.*

mazi³, [Far. mazu [EREN]] {ağız} *is.* **1.** Kağnı ve arabalarda iki tekerleği birbirine bağlayan mil; dingil. **2.** Değirmen taşının milinin geçtiği 50 cm. çapında, daire biçimindeki ağaç. **3.** Halı tezgâhlarında arışın ve dokunan halının sarıldığı ağaçlar. [DS] **☞ mazi başı**, {ağız} *Dingilin, tekerleğin dışında kalan demir çemberle çevrilmiş ucu.* [DS]

mazi⁴, [mazi] {ağız} *is.* Kırmızı mısır. [DS]

mazi⁵, [mazi] {ağız} *is.* Soğan. [DS]

mazi⁶, [mazi] {ağız} *is.* Erkek incir. [DS]

mazi⁷, [mazi] {ağız} *is.* Camdan veya taştan yapılmış bilye. [DS]

mazi⁸, [mazi / mazga] {ağız} *is.* Selin getirdiği mil. [DS]

mazıcıl, [mazi-cıl] *sf. zool.* (Böcek için) mazi içinde yaşayan.

mazıcılık¹, -ğı [mazi-cı-lık] {ağız} *is.* Kağnı dingili yapma işi. [DS]

mazıcılık², -ğı [mazi-cı-lık] {ağız} *is.* Meşe mazısı ticareti. [DS]

mazıg, [Ar. mażğ > māzıg مضاع] (ma:zıg) *sf.* Ağzında çiğneyen; çiğneyici; geviş getiren.

mazih, [? maziğ] {ağız} *is.* Kırmızı yünlü, uzun kuyruklu, sütü bol, eti az bir tür koyun. [DS]

mazık¹, -ği [? mazık / mazak] {ağız} *sf.* 1. Sonbahar-da büyümemiş, küçük kalmış meyve. 2. Sığırın küçüğü. [DS]

mazık², -ği [? mazık / mazı] {ağız} *is.* Camdan yapılmış bilye. [DS]

mazılama, [mazı-la-ma] *is.* Kumaşları boyamadan önce astarlamak için meşe mazısı ile ıslatmak işlemi.

mazılım, [? mazılım / mazırım] {ağız} *is.* Kış üzümü. [DS]

-mazın, [-maz-am / mezem / -mazın / -mezin / -mazvan / mezven / -mazvanın / -mezvenin] {eAT} çek e. → -mazam.

mazın¹, [Erme. mac / macun => mazın] {ağız} *is.* Yoğurt. [DS]

mazın², [Rus. maşin => mazın] {ağız} *is.* Tabanca. [DS]

mazın³, [Ar. mu‘azzam => māzın] (ma:zın) {ağız} *sf.* Büyük. [DS]

mazın⁴, [Çing. mazın (para)] {ağız} *is.* 1. Ücret. 2. Para. [DS]

mazınne, [Ar. mazınne مزنه] {OsT} *is.* → mazanne.

mazır, [Ar. māzır ماضر] (ma:zır) {OsT} *sf.* Ekşi.

mazırdanmak, [maz (yans.) > maz-ır-da-n-mak] {a-ğız} dönşl. f. [-r] [-d(i)-yor] (Paylanan veya kötü davranış gören kimse için) kızarak söylenmek; homurdanmak. [DS]

mazırık¹, -ği [? marsık / mazırık / mazrık] {ağız} *is.* Marsık. [DS]

mazırık², -ği [? mazırık] {ağız} *is.* Kuru ağaç. [DS]

mazırım, [? mazılım / mazırım] {ağız} *is.* Kış üzümü. [DS]

mazıt, [Rus. mazut => mazıt] {ağız} *is.* Akaryakıt. [DS]

mazi, [Ar. mezā > māzī / māziye ماضیه / ماضی (ma:-zi:)] {OsT} *sf.* 1. İçinde bulunulan zamandan önceki zaman dilimi; geçmiş zaman; geçmiş. 2. Bir kimenin, toplumun veya şehrin geçmişte yaşadıkları; tarih. 3. Birinin hayatında geçmişte kalan olayların tümü. 4. *dbl.* Geçmiş zaman kipi. ☞ **māzî-i baîd**, {OsT} 1. Uzak geçmiş. 2. *dbl.* Duyulan geçmiş zamanın hikâyesi. || **māzî-i naklî**, {OsT} *dbl.* Öğrenilen geçmiş zaman; duyulan geçmiş zaman; -miş'li geçmiş zaman. || **māzî-i şād**, {OsT} Neşeli geçmiş; mutlu geçmiş. || **māzî-i şühüdî**, {OsT} *dbl.* Görülen geçmiş zaman; -di'li geçmiş zaman. || **māzî-perest**, {OsT} Geçmişe, anılara aşırı bağlı kimse. || **maziye karışmak**, Yürürlükten ve işlerlikten çıkmış olmak; geçmişte kalmak; bugün için önemi ve etkisi görülmemek.

mazif, [Ar. mażif مضيف] (mazi:f) {OsT} *is.* 1. Ziyafet evi. 2. Herkese kapısı açık olan ev.

mazife, [Ar. mażife مضيفه] (mazi:fe) {OsT} *is.* 1. Katılmış; katıştırılmış; izafe olunmuş. 2. Gam; keder; tasa.

mazik¹, [Ar. zīk > mażīk مضق] (mazi:k, k kalın söylenir) {OsT} *is.* Dar ve sıkıntılı yerler.

mazik², [? mazık / mazik] {ağız} *is.* Dana. [DS]

mazik³, -ği [? mazik] {ağız} *is.* Üvey oğul. [DS]

mazille, [Ar. mażille مظه] {OsT} *is.* Kıldan yapılan büyük çadır; kara çadır.

mazim, [Ar. mażīm مضيم] (mazi:m) {OsT} *is.* Ayıplama.

mazir, [Ar. mażīr مضير] (mazi:r) {OsT} *sf.* Ekşi.

maziye, [Ar. māziye ماضيه] (ma:ziye) {OsT} *is.* → mazi.

maziz, [Ar. mażz > mażīz مضيض] (mazi:z) {OsT} *sf.* Belaya uğramış; felaket geçirmiş; acı çekmiş; kederlenmiş.

mazla, [? mazla] {ağız} *is.* Kiler. [DS]

mazlak, -ği [Ar. maşlak مصلق / meslek مسلك] [Tietze] => mazlak {ağız} *is.* Hamamın sıcak su deposu. [DS]

-mazlanmak, [-maz-lan-mak / mezlenmek] {eAT} yap. e. maz görünmek.

mazleme, [Ar. mażleme مظمه] {OsT} *is.* Haksızlık; can yakma; zulmetme.

-mazlık, -ği [maz-lık / -mez-lik] çek. e. Fiilden isim türeten ek. Olumsuz geniş zaman kavramı taşıyan -mez ile soyut isimler yapan -lik ekinin birleşip kaynaşmasından meydana gelmiştir. Fiilin belirttiği eylemle ilgili olarak olmama ve yapılmama biçimdeki durumları ifade eden kavramlar katarak çoğunlukla hukuk terimleri türetir: *anlaşmazlık, saldırmazlık, uyumsuzluk, yetmezlik.*

mazlime, [Ar. mażlime مظمه] {OsT} *is.* → mazleme.

mazlum, [Ar. zūlm > mażlūm مظلوم] (mazlu:m) {OsT} *sf.* 1. (Kişi veya toplum için) kendisine haksızlık edilmiş; zulüm görmüş; ezilmiş; zulmedilen. 2. *mecaz.* (Kişi için) sessiz ve uysal; halim selim; yumuşak huylu; boynu bükük. 3. (Yüz ve ses için) hüzünlü; uysal.

mazlumane, [Ar. mażlūm + Far. -āne مظلومانه] {OsT} *zf.* 1. Zulüm görmüş, ezilmiş bir kimseye özgü bir hâlde. 2. Sessizce; uysalca. 3. *sf.* (Davranış için) uysal ve sessiz.

mazlume, [Ar. zūlm > mażlūme مظلومه] (mazlu:me) {OsT} *sf.* 1. Mazlumun dişili. 2. (Kadın için) kendisine haksızlık edilmiş; zulüm görmüş; ezilmiş; zulmedilen. 3. *mecaz.* (Kadın için) sessiz ve uysal; halim selim; yumuşak huylu; boynu bükük.

- mazlumen**, [Ar. mazlūm > mazlūmen مظلوماً] (*mazlu:men*) {OsT} *zf.* Haksızlığa ve gadre uğrayarak; zulüm görerek.
- mazlümün**, [Ar. mazlūmīn مظلومين] (*mazlu:mi:n*) {OsT} *is.* Mazlumlar; ezilmişler; haksızlığa ve gadre uğramışlar.
- mazlumiyet**, [Ar. mazlūm > mazlūmiyyet مظلومية] (*mazlu:miyet*) {OsT} *is.* Haksızlığa uğramış olma durumu; zulme uğramış olma hâli; ezilmişlik.
- mazlumluk**, -ğu [mazlum-luk] *is.* 1. Haksızlığa uğramış olma durumu; zulme uğramış olma hâli; ezilmişlik. 2. *mecaz.* Sessizlik; uysallık.
- mazmak**, -ğı [? mazmak] {ağız} *is.* Kart erkek koyun. [DS]
- mazman**¹, [Erme. maz (kıl) + man (bükcü) > mazman] {ağız} *is.* 1. Kıldan ip büken, çuval dokuyan, keçe yapan kimse. 2. İp sarmaya yarayan, silindir biçimindeki ağaç. [DS] ⇨ **mazman etmek**, {ağız} *Kendir bükmek için kirmeni çevirmek.* [DS]
- mazman**², [? mazman] {ağız} *is.* 1. İki yaşındaki koyun. 2. Üç yaşına girmiş koyun. 3. Dört beş yaşındaki erkek koyun. 4. Erkekliği giderilmiş beş yaşındaki koç veya teke. [DS] ⇨ **mazman kelle**, {ağız} *Koca kafalı.* [DS]
- mazmancı**, [mazman-çı] {ağız} *is.* Kazıl büken, çuval dokuyan ya da keçe basan kimse. [DS]
- mazmaz**, [? mazmaz] {ağız} *is.* Çelik çomak oyunu. [DS]
- mazmaza**, [Ar. maẓmaẓa مضمضة] {OsT} *is.* 1. Abdest alırken ağza su verme; ağız çalkalama. 2. Gargara.
- mazmum**, [Ar. ẓamm > maẓmūm مضموم] (*mazmu:m*) {OsT} *is.* 1. Eklenmiş; ilave olunmuş; zam yapılmış. 2. *dbl.* Arap dilbilgisinde ötre ile okunan kelime; ötreli.
- mazmun**, [Ar. ẓımn > maẓmūn مضمون] (*mazmu:n*) {OsT} 1. Gizli anlam; saklı kavram. 2. Ödenmesi gereken şey. 3. Cümlelerin, kelimenin veya kelime gruplarının anlamı; herkesin çıkardığı gerçek ve *mecaz* anlam. 4. *ed.* Divan şiirinde bazı kavramları dolaylı anlatmak için kullanılan nükteli ve sanatlı söz; beyitlerde gizli olan ikinci anlam. ⇨ **mazmūn-perdāz**, {OsT} *Mazmun söyleyen; mazmun düzen.* || **mazmūn-tirāz**, {OsT} *İnce, nükteli sözler söyleyen.*
- maznik**, [? maznik] {ağız} *sf.* Şımarık. [DS]
- maznuk**, [Ar. ẓunāk > maẓnūk مضمونك] (*maznu:k*) {OsT} *sf.* Nezle olmuş; nezleli.
- maznun**, [Ar. ẓann > maẓnūn مظلون] (*maznu:n*) {OsT} *is.* ve *sf.* 1. Kendisinden şüphe edilen; zan altında bulunan; bir suçtan dolayı sorguya çekilen; zanlı; sanık. 2. Şüphe duyulan; şüpheli; sanılmış; düşünülmüş; zan olunmuş.
- maznunîn**, [Ar. maẓnūn > maẓnūnīn مظلونين] (*maznu:ni:n*) {OsT} *is.* Zan altında bulunanlar; zanlılar; sanıklar.
- mazohizm**, [Fr. masochisme] *is.* → mazoşizm.
- mazoşist**, [Fr. masochiste] *sf.* 1. Kendisine eziyet edilmeden veya acı çektirilmeden cinsel zevk almayan; eziyet çekerek cinsel zevk alan. 2. Mazoşizme ilişkin eğilimler gösteren. 3. Mazoşizmle ilgili.
- mazoşizm**, [Alm. Leopold von Sacher Masoch (*Avusturyalı yazar*) > Fr. masochisme] *is.* 1. Cinsel zevki ancak acı duymak suretiyle tadabilme şeklinde beliren sapıklık; eziyet ve acı ile zevk alma eğilimi; özezerlik. 2. Aşağılanmaktan, acı çekmekten, kötü muamele görmekten hoşlanma.
- mazot**, [Rus. mazut] (*ma'zot*) *is.* 1. Evlerdeki bazı ısıtma araçlarıyla dizel taşıtlarda kullanılan, ham petrolün damıtılmasıyla elde edilen, kaynama noktası 230 - 360°C arasında değişen bir petrol ürünü ve akaryakıt; motorin; dizel yakıtı. 2. *argo.* İçki; sigara.
- mazotlama**, [mazot-la-ma] *is.* Mazotlamak eylemi.
- mazotlamak**, [mazot-la-mak] *gçl. f.* [-r] [-l(u)-yor] 1. (Bataklık, açık lağım için) suyun üzerine mazot tabakası ile kaplamak. 2. Yağlı parçaları veya yerleri mazot ile silmek, temizlemek.
- mazraka**, [? mazraka] {ağız} *is.* Ekmeği tandıra yaşıtırmak için kullanılan araç. [DS]
- mazreb**, [Ar. ẓarb > maẓreb / maḍreb مضرب] {OsT} *is.* 1. Darp edecek, vuracak yer. 2. Çakma, kakma yeri.
- mazrık**, -ğı [? marsık / mazrık / mazırık] {ağız} *is.* Marsık. [DS]
- mazrub**, [Ar. ẓarb > maẓrūb / maḍrūb مضروب] (*mazru:b*) {OsT} *sf.* 1. Vurulmuş; dövülmüş. 2. Damgalanmış. 3. *mat.* Çarpılan. ⇨ **mazrūb'u-n-fih**, {OsT} *mat.* Çarpan.
- mazrubat**, [Ar. maẓrūb > maẓrūbāt / maḍrūbāt مضروبات] (*mazru:bat*) {OsT} *is.* *mat.* Çarpılanlar. ⇨ **mazrūbāta tefrik**, {OsT} *mat.* Çarpanlara ayırma.
- mazrubeyn**, [Ar. maẓrūb > maẓrūbeyn مضروبين] (*mazru:beyn*) {OsT} *is.* Bir çarpma işleminde çarpan ve çarpılan sayılar; çarpan ve çarpılan; çarpanlar.
- mazruf**, [Ar. ẓarf > maẓrūf مظروف] (*mazru:f*) {OsT} *sf.* 1. Zarf içine konulmuş; kaplı; kılıflı. 2. Zarfı konmuş kâğıt.
- mazrufat**, [Ar. maẓrūfāt مظروفات] (*mazru:fa:t*) {OsT} *is.* Zarfı konmuş şeyler.
- mazrufen**, [Ar. maẓrūfen مظلوفاً] (*mazru:fen*) {OsT} *zf.* Zarfın içine konmuş olarak.

mazrur, [Ar. zarar > maẓrūr مضور (mazru:r) {OsT} sf. Zarar görmüş olanlar; ziyana uğramış kimseler.

mazrus, [Ar. maẓrūs مضروس (mazru:s) {OsT} is. Ö-rülerek yapılmış; örülmüş şey.

-mazzısın, [-maz-sız-ın / -mezsizin / -mazzısın / -mezsüzün] {eAT} yap. e. Ulaş eki; -maksızın; -madan; -mayarak. "Ol günde yimezsüzün (yemeden) ve içmezsüzün (içmeden) göğe nazar edici..." Delilü'l-İbad.

-mazzuzın, [-maz-sız-ın / -mezsizin / -mazzuzın / -mezsüzün] {eAT} yap. e. → -mazzısın.

mazu¹, [Far. mǎzū مازو (ma:zu:) {OsT} is. 1. bot. Mazı. (Thuya). 2. Mazı bitkisinin kozalağı. 3. Bu kozalaklara zarar veren bir böcek,

mazu², [? mazu / mazi] {ağız} is. 1. Kağrı ve arabalarda iki tekerleği birbirine bağlayan ağaç; mil; dingil. 2. Değirmen milinin geçtiği 50 cm. çapında silindirik ağaç. [DS]

mazu³, [moza / mazu] {ağız} is. Domuz yavrusu. [DS]

maz'uf, [Ar. maẓ'ūf مضعوف (maz-u:f) {OsT} sf. Zayıflamış; zayıf.

mazufe, [Ar. maẓūfe مضوفه (mazu:fe) {OsT} is. İfade olunmuş.

mazuk, -ğū [? mazık / mazuk] {ağız} is. Dana. [DS]

ma'zul, -lū [Ar. 'azl > ma'zūl معزول (ma-zu:l) {eAT} {OsT} sf. Görevinden alınmış olan; işine son verilmiş; kovulmuş; azledilmiş olan.

mazulak, -ğū [mazu-lak / marza-lak] {ağız} is. Cevizin yeşil kabuğu. [DS]

mazulamak¹, [maz (yans.) > maz-u-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] Bağırarak ağlamak. [DS]

mazulamak², [mazi > mazu-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] Tabaklanacak derileri mazi ile işleme tabi tutmak. [DS]

ma'zulan, [Ar. ma'zūl > ma'zūlān معزولان (ma-zu:-lā:n) {OsT} is. İşten çıkarılanlar; azledilenler; görevine son verilenler.

ma'zulen, [Ar. ma'zūl > ma'zūlen معزولاً (ma:zu:len) {OsT} zf. İşten çıkarılanlar; azledilenler; görevine son verilenler.

ma'zulīn, [Ar. ma'zūl > ma'zūlīn معزولين (ma-zu:-li:n) {OsT} is. İşten çıkarılmış olarak; azledilmiş vaziyette; görevine son verilerek.

ma'zuliyet, [Ar. ma'zūl > ma'zūliyyet معزوليت (ma-zu:liyyet) {OsT} is. İşten çıkarılanın durumu; azledilen kimsenin hali.

ma'zur, [Ar. 'uzr / 'öẓr > ma'zūr معذور (ma-zu:r) {OsT} sf. → mazur.

mazur, [Ar. 'uzr / 'öẓr > ma'zūr معذور (ma:zu:r) {OsT} sf. Herhangi bir konuda geçerli ve zorlayıcı

bir özrü bulunan; özürlü; mazeretli; mazereti olan. ⁵ **mazur görmek**, *Affetmek; kusurunu hoş görmek; bağışlamak.*

ma'zuriyet, [Ar. ma'zūr > ma'zūriyyet معذوريت (ma-zu:riyyet) {OsT} is. Özürlü olma durumu; mazur olma hâli.

mazurka, [Lehçe. mazur (Polonya'nın Mazurya eyaletinde bir köy) > Slav. mazurka] is. 1. Eşlik edecek erkeği kadının seçtiği, çiftler tarafından oynanan bir Leh halk dansı. 2. Bu dansın ¾'lük müziği.

mazuryum, [Lehçe. mazurya (Polonya'da bir eyalet) > Fr. masurium] is. kim. Atom numarası 43, atom ağırlığı 96 olan teknyum elementinin eski adı.

-mazuz, [-maz-uz / mezüz] {eAT} çek. e. -mayız.

-mazvan, [-maz-am / mezem / -mazın / -mezin / -mazvan / mezven / -mazvanın / -mezvenin] {eAT} çek. e. → -mazam.

-mazvanın, [-maz-am / mezem / -mazın / -mezin / -mazvan / mezven / -mazvanın / -mezvenin] {eAT} çek. e. → -mazam.

mazzak¹, -ğū [? mazzak / mazzak] {ağız} sf. Kısa boylu; cüce. [DS]

mazzak², -ğū [? mazzak / mazzak] {ağız} sf. (Meyve için) ham; olmamış. [DS]

mazzak³, -ğū [? mazzak] {ağız} is. Açılmamış çam kozalağı. [DS]

Mazzincilik, [Guiseppe Mazzini (İtalyan vatansever ve devrimci) > mazzini-ci-lik] is. Mazzini'nin, Tanrı, halk ve insanlık parolasıyla İtalyan halk topluluklarını, başkenti Roma olan, insanlığa örneklik edecek, merkezîyetçi bir cumhuriyet etrafında toplamayı amaçlayan öğretisi.

-me-, [-me-] {eT} yap. e. → -ma-

-me, [-ma / -me / -mak / -mek] {eT} {eAT} yap. e. → -ma.

me¹, [ma / mağ / me / mığ (yans.)] ünl. 1. Hayvanların böğürmesini, bağırmasını anlatan kök. [Zülfikar] me-le-mek, me-g-reş-mek, 2. {eT} Oğlak ve kuzu sesi. [DLT]

me², [mā / me] {eT} bağ. → ma². [EUTS]

me³, [mā / mah / mē / meh] {eT} {eAT} {ağız} ünl. 1. → ma³. [DLT] [DS] 2. {eAT} Bırak; elleme!

-me'ab, [Ar. 'iyāb > me'āb مآب (mea:b) {OsT} son e. "Sığılacak yer; sığındığı, korunduğu yer" anlamında birleşik sıfat yapan son ek. şevket-meāb, fazilet-meāb.

me'ab, [Ar. 'iyāb > me'āb مآب (mea:b) {eAT} {OsT} is. 1. Geri dönecek yer. 2. Sığılacak yer.

me'abız, [Ar. me'bız > me'ābız مآبض (mea:bız) {OsT} is. ant. Diz kapaklarının arkasındaki çukurluk.

me'ad, [Ar. me'ād معاد] (*mea:d*) {OsT} *is. tasvf.* Ahret.

me'adib, [Ar. me'debe > me'ādib مَادِب] (*mea:dib*) {OsT} *is.* Ziyafetler.

me'ahiz, [Ar. me'ḥaz > me'āḥiz مَأْخِذ] {OsT} *is.* Bir şeyin çıktığı, alındığı yerler; kaynaklar.

me'akil, [Ar. me'kele > me'ākil مَأْكِل] (*mea:kil*) {OsT} *is.* Yenilecek şeyler.

me'al, -li [Ar. me'al مَال] (*mea:l*) {OsT} *is.* **1.** Anlam; kavram; mefhum. **2.** Meydana gelen, oluşan şey; ortaya çıkan şey; netice; sonuç. ☞ **me'al-perver**, {OsT} *Anlam dolu.*

me'alen, [Ar. me'al > me'ālen مَأَلَا] (*mea:len*) {OsT} *zf.* Anlamını vererek; kelime kelime olmaksızın; özünü ifade ederek; anlamca.

meandr, [Fr. meandre] *is.* İç içe girmiş veya yalın kat olmak üzere S çizerek yılan süsleme motifi.

me'arib, [Ar. me'rebe > me'ārib مَأْرِب] (*mea:rib*) {OsT} *is.* **1.** İstenen şeyler; hacetler; istekler. **2.** Hizmetler.

me'aric, [Ar. ma'rec > me'āric مَأْرَج] (*mea:ric*) {OsT} *is.* Merdiven gibi çıkacak şeyler.

me'asim, [Ar. me'sem > me'āsim مَأْسِم] (*mea:sim*) {OsT} *is.* **1.** Günaha girilecek yerler; günaha sokacak şeyler. **2.** Günahlar.

me'asir, [Ar. me'sere > me'āšir مَأْسِر] (*mea:sir*) {OsT} *is.* **1.** Güzel eserler. **2.** Güzel izler. ☞ **me'āsir-i ber-güzide**, {OsT} *Güzel ve seçme eserler.*|| **me'āsir-i i'tidāl**, {OsT} *Ölçülü oluş belirtileri.*

me'azib, [Ar. mizāb > me'āzib مَأْزِيب] (*mea:zi:b*) {OsT} *is.* Su yolları; su olukları.

me'azib, [Ar. mi'zab > me'āzib مَأْزِيب] (*mea:zib*) {OsT} *is.* Oluklar.

me'azin, [Ar. me'zene > me'āzin مَأْذِن] (*mea:zin*) {OsT} *is.* Ezan okunan yerler.

me'azir, [Ar. mi'zer > me'āzir مَأْزِر] (*mea:zir*) {OsT} *is.* Peştemallar.

mebad, [Far. mebād / mebdāda مِبَادَا / مِبَادَا] {OsT} *ünl.* Sakın ha; sakın; olmaya ki.

mebādī, [Ar. mebbe > mebdāī مِبَادِي] (*meba:di:*) {OsT} *is.* **1.** Önceler; başlangıçlar; evveler. **2.** İlk öğeler; ilkeler. ☞ **mebādī-i ahvāl**, {OsT} *Durumların ilk başlangıçları.*|| **mebādī-i āliye**, {OsT} *Gökleri hareket ettiren ruhlar; felekleri döndüren ruhlar.*|| **mebādī-i itikāt**, {OsT} *İnanca ait ilk bilgiler.*|| **mebādī-i ulā**, {OsT} *İlk prensipler; başlangıçlar; yaradılışa ait konular.*|| **mebādī-i ulūm**, {OsT} *İlk bilgiler; bilimin başlangıçları; ilkeleri.*|| **mebādī-**

yü'n-nihāyāt, {OsT} *İslamın beş şartından son dördü; hac, zekāt, oruç ve namaz.*

mebahis, [Ar. mebhāṣ > mebdāḥis مِبَاهِيس] (*meba:his*) {OsT} *is.* **1.** Herhangi bir şeyin konu olduğu yerler; araştırma yerleri. **2.** Araştırma, tartışma konuları. ☞ **mebāhis-i ilmiye**, {OsT} *Bilimsel konular.*

mebal, -li [Ar. bevl > mebdāl مِبَال] (*meba:l*) {OsT} *is.* anat. İdrarın çıktığı yer.

mebaliğ, [Ar. meblāğ > mebdāliğ مِبَالِغ] (*meba:liğ*) {OsT} *is.* **1.** Paralar; akçeler; akçe miktarları. **2.** Ganimetler.

mebani, [Ar. mebnā > mebdāni مِبَانِي] (*meba:ni:*) {OsT} *is.* **1.** Binalar; yapılar; yapı yerleri. **2.** Bina temelleri. ☞ **mabānī-i hayriye**, {OsT} *Cami, okul, imaret, han çeşme gibi hayır binaları.*|| **mabānī-i kelām**, {OsT} *Sözün esasını meydana getiren şeyler; asıl konular.*

meb'as, [Ar. b'aş > mebdāš مِبْعَث] {OsT} *is.* Gönderilme; yollanma.

mebde, -e'i [Ar. bed' > mebdā مِبْدَأ] {OsT} *is.* **1.** Başlangıç; ilk; evvel. **2.** İlk unsur; ilke; prensip. **3.** Kaynak; kök. **4.** Bilgilerin veya bilimin ilk kısmı. **5.** *tasvf.* İlahî gerçeğe ulaşmak için bir salikin harekete geçtiği başlangıç noktası. ☞ **mebde-i arz**, {OsT} *coğ. Enlemi belirtmek için başlangıç olarak alınan ve Yerküreyi iki eşit parçaya ayıran paralel dairesi; ekvator.*|| **mebde-i aslî**, {OsT} *İlk örnek.*|| **mebde-i metālî**, {OsT} *gök b. İlk göksel meridyen; itidaleyn dairesi.*|| **mebde-i meyl**, {OsT} *gök b. Ekvator üstünde güneşin geçtiği daire.*|| **mebde-i semt**, {OsT} *gök b. Gök küresinin herhangi bir noktası ile güney yönü arasındaki açı; azimut.*|| **mebde-i tezdad**, {OsT} *fel. Karşıtlık ilkesi.*|| **mebde-i tül**, {OsT} *coğ. Boylamı belirtmek için başlangıç olarak alınan meridyen dairesi; Greenwich meridyeni.*

mebde'iyet, [Ar. mebdā' > mebdā'iyet مِبْدَأِيَّت] {OsT} *is.* Başlangıç olma durumu.

meber, -rri [Ar. meberr مِبْر] {OsT} *is.* Hayır işleme; nimet verme; ihsan etme.

meberrat, [Ar. meberr > mebdārat مِبْرَات] (*meberra:t*) {OsT} *is.* Hayır için yapılan işler; sevap kazandırıcı davranışlar.

meberre, [Ar. meber > meberre مِبْرَة] {OsT} *is.* Hayır için yapılan iş; sevap kazandırıcı davranış.

mebguz, [Ar. buğz > mebdūz مِبْغُوز] (*mebğu:z*) {OsT} Hoşlanılmayan; nefret edilen; kin duyulan.

mebhas, [Ar. baḥṣ > mebdāḥas مِبْهَات] (*mebha:s*) {OsT} *is.* **1.** Bir şeyin araştırıldığı yer; araştırma yeri. **2.** Bir konu ile ilgili olan bölüm; kısım. **3.** (Bazı tamlamalarda) bilim. ☞ **mebhās-i adalāt**, {OsT} *anat.*

Kas bilimi.|| **mebhās-i ahcār**, {OsT} yer b. *Taş bilimi; litoloji.*|| **mebhās-i a'sāb**, {OsT} tıp. *Sinir bilimi; nevroloji.*|| **mebhās-i cümüdiye**, {OsT} yer b. *Buzul bilimi.*|| **mebhās-i enhār**, {OsT} yer b. *Akarsu bilimi.*|| **mebhās-i esbāb**, {OsT} fel. *Nedensellik bilgisi; etioloji.*|| **mebhās-i esvāt**, {OsT} dbl. *Ses bilgisi; ses bilimi.*|| **mebhās-i ezhar**, {OsT} *Çiçek bilimi.*|| **mebhās-i gayāt**, {OsT} fel. *Gaye bilimi; erek bilimi; teleoloji.*|| **mebhās-i hayvanat-ı nāime**, {OsT} zool. *Yumuşakçalar bilimi.*|| **mebhās-i kuvve-i havā**, {OsT} fiz. *Aerodinamik.*|| **mebhās-i marifet**, {OsT} fels. *Bilgi kuramı; epistomoloji.*|| **mebhās-i müstehāsāt**, {OsT} *Eski varlık bilimi; paleontoloji.*|| **mebhās-i rüşeym**, {OsT} biy. *Embriyoloji.*|| **mebhās-i tasvir-i cibāl**, {OsT} yer b. *Dağ bilimi.*|| **mebhās-i tavsif-i maādin**, {OsT} kim. *Metal bilimi; metalografi.*|| **mebhās-i tufeylāt**, {OsT} zool. *Asalak bilimi.*|| **mebhās-i vücut**, {OsT} fel. *Varlık bilimi; ontoloji.*|| **mebhāsü'l-a'sāb**, {OsT} anat. *Sinir bilimi; nevroloji.*|| **mebhāsü'l-beşer**, {OsT} *Antropoloji.*|| **mebhāsü'l-eşkāl**, {OsT} bot. *Morfoloji.*|| **mebhāsü'l-ev'iyē**, {OsT} anat. *Damar bilimi.*|| **mebhāsü'l-ezhār**, {OsT} bot. *Çiçek bilimi.*|| **mebhāsü'l-harekāt**, {OsT} fiz. *Hareket bilgisi; devin bilimi; dinamik.*|| **mebhāsü'l-izām**, {OsT} anat. *Kemik bilimi.*|| **mebhāsü'l-miyāh**, {OsT} *Hidroloji.*|| **mebhāsü'l-müstehāsāt**, {OsT} jeol. *Eski varlık bilimi; paleontoloji.*|| **mebhāsü'l-urūk**, {OsT} *Irkları konu alan bilim dalı; budun bilimi.*|| **mebhāsü'r-rüşeym**, {OsT} biy. *Embriyoloji.*

mebhur, [Ar. buhr > mebhūr مبهور] (mebhu:r) {OsT} sf. (İnsan veya hayvan için) tıknefes olmuş; soluğan; soluyan.

mebhus, [Ar. baḥş > mebhūş مبحوث] (mebhu:s) {OsT} sf. Sözü edilmiş; bahsolunmuş; adı geçmiş. ☞ **mebhūsün-anh**, {OsT} *Bahsolunmuş, sözü geçmiş nesne.*

mebhus, [Ar. baḥş > mebhūş مبحوص] (mebhu:s) {OsT} sf. (Kişi veya hayvan için) tıknefes; soluğan.

mebhut, -ti [Ar. beht > mebhūt مبهوت] (mebhu:t) {OsT} sf. Hayrete düşmüş; şaşırılmış; şaşmış.

me'bız, [Ar. me'bız مأبض] (me'bız) {OsT} is. Diz kapağının arkasındaki çukur.

me'bızı, [Ar. me'bızı مأبضي] (me-bızı:) {OsT} sf. Diz kapağının arkasındaki çukurla ilgili.

mebi, -i' [Ar. mebi' مبيع] (mebi:) {OsT} sf. Satılmış olan; satılan.

mebit, [Ar. beyt > mebit مبيت] (mebi:t) {OsT} is. Geceyi geçirecek yer; gecelenecek yer; gece kalınacak yer.

mebiz, [Ar. beyz > mebiz مبيض] (mebi:z) {OsT} is. 1.

anat. Rahimdeki iki yanlı çift bezeler. 2. bot. Yumurtalık. ☞ **mebîz-i a'lā**, {OsT} anat. *Yumurtalığı üstte.*|| **mebîz-i esfel**, {OsT} anat. *Yumurtalığı altta.*

meblağ, [Ar. būluğ > meblağ مبلغ] (meblāğ) {OsT} is. Para miktarı; tutar; yekün.

meblu, -u'u [Ar. bel' > meblū' / meblū'a مبلوع / مبلوعه] (meblū:u) {OsT} sf. Yutulmuş.

meblul, -lü [Ar. belāl > meblūl / meblūle مبلول / مبلوله] (meblū:l) {OsT} sf. Islak; ıslanmış; nemli; yaş.

mebna, [Ar. binā' > mebnā مبنی / مبنا] (mebna:) {OsT} is. 1. Yapı yeri; bina yeri; temel. 2. Yapı; bina.

mebnî, [Ar. binā' > mebnî مبنی] (mebni:) {OsT} sf. 1. Kurulmuş; bina olunmuş; yapılmış. 2. e. -den dola-yı; -den ötürü. 3. dbl. Arap dilinde son harfi hiç değişmeyen, sabit harekeli kelime. ☞ **mebnî alel hikâye**, {OsT} *Bir hikâyeden çıkartılan ders; hikâyeye dayanılarak söylenen söz.*|| **mebnî aleyh**, {OsT} *Üzerine kurulmuş olan.*||

mebniyen, [Ar. mebnî > mebnīyyen مبنياً] (mebni:'yen) {OsT} zf. 1. Ayakta; yıkılmamış. 2. Bina hâlinde.

mebrud, [Ar. berd > mebrūd مبرود] (mebru:d) {OsT} sf. Soğumuş; soğuk.

mebruk, [Ar. mebrūk / mebrūke مبروك / مبروكه] (mebru:k) {OsT} sf. (Kişi için) tebrike değer; kutlu.

mebrur, [Ar. birr > mebrūr / mebrūre مبرور / مبروره] (mebru:r) {OsT} sf. 1. Makbul; beğenilmiş; değerli. 2. Yararlı; hayırlı.

mebrus, [Ar. barāş > mebrūş مبروص] (mebru:s) {OsT} sf. Baras hastalığına tutulmuş.

mebruz, [Ar. ibrāz > mebrūz مبروز] (mebru:z) {OsT} sf. 1. Gösterilmiş; ibraz olunmuş. 2. (Mektup için) açılmış.

mebrüm, [? mebrüm] {ağız} is. Atkı iplikleri pamuk, çözümlü iplikleri yarı ipek yarı pamuk olan dokuma. [DS]

mebsus¹, [Ar. bişās > mebsūş مبعثوث] (mebsu:s) {OsT} sf. 1. Yayılmış; dağılmış; saçılmış. 2. Herkes tarafından duyulmuş; herkese yayılmış.

mebsus², [Ar. ibşās > mebsūş مبعصوص] (mebsu:s) {OsT} sf. 1. İbraz olunmuş; gösterilmiş; sunulmuş. 2. (Mektup için) açılmış.

mebsut, [Ar. baş > mebsūt / mebsūta مبسوط / مبسوطة] (mebsu:t) {OsT} sf. 1. Yayılmış; açılmış. 2. Uzun uzadıya anlatılan. 3. mat. Açılan. 4. hat. Keskin köşeli bir Arap yazı türü.

mebsuten, [Ar. mebsūt > mebsūten مبسوطاً] (mebsu:'ten, t kalın söylenir) {OsT} zf. Yayılmış olarak;

- açılmış olarak; mepsuten. **mebsüten mütenâsib**, {OsT} mat. *Biri diğerinin değerine göre küçülen veya büyüyen sayılar arasındaki oran.*
- mebsure**, [Ar. mebsûre مَبْشُورَة] (meşu:re) {OsT} sf. (Kadın için) boylu boslu, vücudu ve yüzü güzel olan.
- mebşuş**, [Ar. mebsûş مَبْشُوش] (meşu:s) {OsT} sf. Silinmiş.
- mebtun**, [Ar. baṭn > mebtūn مَبْطُون] (mebtu:n) {OsT} sf. Salgın dizanteriye tutularak ölen ve bu sebeple şehit sayılan.
- mebtute**, [Ar. mebtūte مَبْتُوتَة] (mebtu:te) {OsT} sf. (Kadın için) üç kere üst üste aynı adamdan boşanmış olan; talak-ı selase ile boşanmış.
- me'bun**, [Ar. me'būn مَبُون] (me-bu:n) {OsT} sf. İbnelik hastalığına tutulmuş olan kimse; eşcinsel ibne.
- meb'us**, [Ar. ba's > meb'ūs مَبْعُوث] (meb-u:s) {OsT} sf. → mebus.
- mebus**, [Ar. ba's > meb'ūs مَبْعُوث] (meb-u:s) {OsT} sf. **1.** Gönderilmiş; gönderilen; yollanmış. **2.** Peygamber olarak gönderilmiş. **3.** Öldükten sonra diriltilmiş olan. **4.** is. Milletvekili.
- meb'usan**, [Ar. mebu'sān مَبْعُوثَان] (meb-u:sa:n) {OsT} is. Mebuslar; milletvekilleri. **meb'ūsān meclisi**, **1.** Üyeleri halk tarafından seçilmiş olan millî meclis; millet meclisi; parlamento. **2.** Meclis binası.
- meb'usiyet**, [Ar. mebu'siyyet مَبْعُوثِيَّة] (meb-u:siyet) {OsT} is. Mebus olma durumu; milletvekilliği; mebusluk.
- mebusluk**, -ğū [mebus-luk] (meb-u:sluk) is. Milletvekili olma durumu; milletvekilliği.
- mebyet**, [Ar. mebyet مَبِيَّة] {OsT} is. Geceyi geçirecek yer.
- mebzul**, -lü [Ar. bezl > mebzūl مَبْذُول] (mebzu:l) {OsT} sf. Bol; çok.
- mebzuliyet**, [Ar. mebzūl > mebzūliyyet مَبْذُولِيَّة] (mebzu:liyet) {OsT} is. Bolluk; çokluk. **mebzūliyet-i elvān**, {OsT} Renk bolluğu.
- meç**, [meç مَع] {eAT} is. İki tarafı da kesen kılıç.
- meca**, -a'i [Ar. cū' (açlık) {OsT} > mecā' مَجَاع] (meca:) {OsT} is. Acıkma; açlık.
- mecadif**, [Ar. micdāf > mecadif مَجَادِيف] (meca:di:f) {OsT} is. Sandal kürekleri.
- mecadil**, [Ar. micdel > mecadil مَجَادِل] (meca:dil) {OsT} is. Köşkler; kasırlar.
- meca'e**, [Ar. cū' (açlık) {OsT} > mecā'e مَجَاعَة / مَجَاعَة] (meca:et) {OsT} is. Acıkma; açlık.
- mecal**, -li [Ar. mecāl مَجَال] (meca:l) {OsT} is. **1.** Kuvvet; güç; dinçlik; derman; takat. **2.** Fırsat; imkân. **meccal kalmamak**, *Güç kalmamak; güçsüz düşmek.*
- mecali**, [Ar. meclā > mecālī مَجَالِي] (meca:li:) {OsT} is. Aynalar.
- mecalis**, [Ar. meclis > mecālis مَجَالِس] (meca:lis) {OsT} is. Meclisler; toplantı yerleri; toplantılar.
- mecalsiz**, [mecal-siz] (meca:lsiz) sf. Güçsüz; halsiz; bitkin; takatsiz. **meccalsiz kalmak**, *Güçsüzleşmek; takati kalmamak; bitkin düşmek.*
- mecalsizlik**, -ği [mecal-siz-lik] (meca:lsizlik) is. Mecalsiz olma durumu; dermansızlık; güçsüzlük; takatsizlik; argınlık.
- mecami¹**, -i'ı [Ar. mecmua' > mecāmi' مَجَامِيْع] (meca:mi:) {OsT} is. Mecmualar; dergiler.
- mecami²**, -i'ı [Ar. mecmā' > mecāmi' مَجَامِع] (meca:mi) {OsT} is. **1.** Toplantı yerleri; toplanılacak yerler. **2.** Köşkler.
- mecamir**, [Ar. mecmere > mecāmir مَجَامِر] (meca:mir) {OsT} is. Buhurdanlar.
- mecana**, [Ar. mecenne => mecene / mecana] {ağız} is. İssız yer. [DS]
- mecane**, [Ar. mecenne => mecene / mecāne] (meca:ne) {ağız} is. → mecana. [DS]
- mecanik¹**, -ği [Ar. mencenek > mecānik مَجَانِق] (meca:nik, k kalın söylenir) {OsT} is. Eskiden, savaşlarda büyük taşları fırlatmakta kullanılan sapanlar; mancınıklar.
- mecanik²**, -ği [Ar. mencenek > mecānik مَجَانِق] (meca:ni:k, k kalın söylenir) {OsT} is. Mancınıklar.
- mecanîn**, [Ar. mecnūn > mecānīn مَجَانِيْن] (meca:ni:n) {OsT} is. Aklını yitirmiş kimseler; akıl hastaları; deliler; mecnunlar.
- mecari**, [Ar. mecrā > mecārī مَجَارِي] (meca:ri:) {OsT} is. Su yolları; akıntı yerleri; mecralar. **meccārī-i havāiye**, {OsT} zool. *Bazı hayvanların başlarının üstündeki hava deliği.* || **meccārī-i teneffüsiye**, {OsT} anat. *Soluk boruları.*
- mecaz**, [Ar. cevāz > mecāz مَجَاز] (meca:z) {OsT} is. **1.** Gerçek olmayan. **2.** Geçecek yer, yol. **3.** ed. Bir sözün gerçek anlamından başka bir anlamda kullanılması; bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz. **meccāz-ı mürekkebe**, {OsT} ed. *Benzetmenin temel öğelerinden biri ile arka arkaya birden çok benzerlik sıralamak suretiyle yapılan istiare; istiāre-i mürekkebe.* || **meccāz-ı mürsel**, {OsT} ed. *Benzerlik dışında bir özelliğe dayandırılarak yapılan öğretilene.*
- mecazen**, [Ar. meczāzen مَجَازَة] (meca:'zen) {OsT} zf. Mecazî olarak; mecaz yoluyla.

mecazî, [Ar. mecāz > mecāzî مجازى] (*meca:zi:*) {OsT} *sf.* Mecaz niteliğinde olan; mecazla ilgili. ☞ **mecāzî anlam**, *ed.* Bir eğretilime (istiare) {OsT} veya düz değişmecenin (mürsel mecaz) {OsT} sonucu olarak algılanan anlam. || **mecāzî aşk**, *tasvf.* Dünyadaki güzellerden hareket ederek bu güzelliğin yaratıcısına yönelen aşk; derin Allah sevgisi. || **mecāz-istān**, {OsT} Mecaz yeri.

mecazib, [Ar. meczūb > mecāzīb مجاذيب] (*meca:zi:b*) {OsT} *is.* 1. Cezbeye tutulmuş olanlar; meczuplar. 2. Sevğiden aklını yitirmiş olanlar; divaneler.

mecazlı, [mecaz-lı] *sf.* 1. (Anlatım için) mecazlara dayalı olan. 2. (Kelime için) asıl anlamın dışında kullanılmış olan. ☞ **mecazlı üslup**, *ed.* Benzetmeli, istiareli üslup.

mecub, [Ar. cebb (*kesme*) {OsT} > mecbūb مجبوب] (*mecbu:b*) {OsT} *sf.* (Erkek için) cinsel organı kesilmiş olan.

mecbul, -lū [Ar. cibillet > mecbūl / mecbūle مجبول / مجبولة] (*mecbu:l*) {OsT} *sf.* 1. Yaratılmış. 2. Meydana getirilişinde, yaratılışında bir özellik bulunan.

mecbur, [Ar. cebr > mecbūr مجبور] (*mecbu:r*) {OsT} *sf.* 1. Bir şeyi yapmak zorunda olan. 2. Bir şekilde davranmak zorunda olan. 3. Yükümlülük altında bulunan. 4. Bir eylemi yapmaktan başka çıkar yolu bulunmayan. 5. (Nesne için) kırıldıktan sonra tekrar eski hâline getirilmiş olan. 6. Gönlü alınmış, memnun bırakılmış olan. 7. Meftun; bağılı; tutkun; düşkün. ☞ (birini, bir şeye) **mecbur etmek**, *O kimseyi, o şeyi yapmak zorunda bırakmak; yapması için sıkıştırmak; zorlamak; yükümlü tutmak.* || **mecbur kalmak**, *Bir şeyi yapmak zorunda kalmak; bu zorunluluğu duymak.* || **mecbur olmak**, *Bir şeyi yapmak zorunda kalmak; zorunluluk duymak; yapmaktan başka çıkar yolu kalmamak.* || **mecbur tutmak**, *Yükümlü saymak; yapması için zorlamak; zorunlu tutmak.*

mecburen, [Ar. mecbūr > mecbūren مجبوراً] (*mecbu:ren*) {OsT} *zf.* Kişinin kendi isteği dışında; zorla; kaçınılmaz; zorunluluk duyarak; mecburi olarak.

mecburi, [Ar. mecbūr > mecbūrī / mecbūrīyye مجبوري / مجبوريه] (*mecbu:ri:*) {OsT} *sf.* 1. Yapılması, yerine getirilmesi kesinlikle gerekli olan; kişinin seçme şansı veya tercih imkânı bulunmayan; zorunlu; zarruri. 2. Yasalarca yerine getirilmesi kesin olarak emredilmiş olan. 3. Gelenek ve göreneğin yükümlü saydığı. ☞ **mecburi hizmet**, 1. Devlet tarafından zorla yaptırılan görev. 2. Devlet veya bir kurum tarafından eğitim öğretim giderleri karşılanan memurun belli bir süre devlet veya bu kurum adına yapmak zorunda olduğu görev. || **mecburi iniş**, *Hava taşıtlarının arıza veya başka bir sebeple yere*

inmek zorunda kalışı. || **mecburi istikamet**, *Trafikte zorunlu olarak gidilecek yön veya yol.*

mecburiyet, [Ar. mecbūr > mecbūrīyyet مجبورييت] (*mecbu:riyyet*) {OsT} *is.* 1. Bir şeyi yapmak zorunda olma durumu; zorunluluk. 2. Bir şeye uymak zorunda olma durumu; yükümlülük. ☞ (bir şey yapmak veya olmak) **mecburiyetinde kalmak**, *O şeyi yapmak veya olmak zorunda kalmak; bu zorunluluğu duymak.*

meccan¹, [Ar. meccān مجان] (*mecca:n*) {OsT} *sf.* Para olmadan; parasız; bedava.

meccan², [Ar. meccenne => meccān] {ağız} *is.* Issız yer. [DS]

meccanen, [Ar. meccān > meccānen مجاناً] (*mecca:'nen*) {OsT} *zf.* Ücretsiz olarak; para almadan; parasız olarak; karşılıksız olarak; bedava; bedavadan; havadan.

meccani, [Ar. meccān > meccānī مجاني] (*mecca:ni:*) {OsT} *sf.* 1. Parasız; bedava. 2. *is.* Parasız yatılı okuyan öğrenci.

meccanilik, -ği [meccanī-lik] (*mecca:ni:lik*) {OsT} *is.* 1. Ücretsiz olma durumu; bedava olma hâli; meccaniyet. 2. *huk.* Kamu hizmetlerinin bir ücret ödenmesine gerek olmaksızın genel yararlanmaya açık olması.

meccaniyet, [Ar. meccāniyyet مجانييت] (*mecca:niyyet*) {OsT} *is.* Meccanilik.

meccene, [Ar. meccānī => meccene] {ağız} *zf.* Gerek-siz yere; boş yere. [DS]

meccik, -ği [Yun. matsoukhi => meccik] {ağız} *is.* Davul tokmağı. [DS]

mecc, [Ar. mecc مجد] {OsT} *is.* Büyüklük; ululuk. ☞ **Mecid Suresi**, *Kur'an-ı Kerim'in birinci suresi; Fatıha Suresi.*

meccde, [? meccde] {ağız} *is.* Sınır. [DS]

meccdu, [Ar. cedd > meccūd مجدود] (*mecdu:d*) {OsT} *sf.* Nasıpli; bahtiyar; rızık bol; mutlu.

meccdul, -lū [Ar. cedl > meccūdل مجدول] (*mecdu:l*) {OsT} *sf.* 1. (Kişi veya nesne için) sağlam. 2. (İp için) sıkı bükülmüş; sık bükümlü.

meccdur, [Ar. meccūr مجدور] (*mecdu:r*) {OsT} *sf.* tıp. (Kişi için) çiçek hastalığına yakalanmış; çiçek çikarmış.

-mece, [-ma-ca / -me-ce] *yap. e.* → -maca.

mece, [Yun. ímitsea => imece] {ağız} *is.* İmece. [DS]

mecek¹, -ği [mecek] {ağız} *sf.* (İnsan, hayvan ve bitki için) yeterince büyüyememiş; kısa boylu. [DS]

mecek, -ği [Yun. matsoukhi => mecek] {ağız} *is.* 1. Üvendirenin ağaç sapı. 2. Çamur kazımak için üvendirenin ucuna takılan demir. [DS]

mecel², [Ar. mecel {مجل} *is. zool.* Kabarcık; ampul.

mecel¹, [mecel] {ağız} *is.* Tavşan yavrusu. [DS]

mecellat, [Ar. mecelle > mecellât {مجلات} (*mecellâ:t*) {OsT} *is.* Kitaplar; dergiler; mecmualar. ☞ **mecellât-ı afîka**, {OsT} *Eski kitaplar; tarihî kitaplar.*

mecelle, [Ar. mecelle {مجله} {OsT} *is.* **1.** Kitap; dergi. **2.** *huk.* İslam hukukunun uygulandığı imparatorluk döneminde Tanzimat'ın ilanından sonra uygulamaya konulan, muamelata ilişkin fıkıh hükümleriyle bu konulardaki çeşitli içtihadları bir sistem içinde bir araya getiren medenî kanun; Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye.

mecelleşmek, [cebel-le-ş-mek > becel-le-ş-mek > mecel-le-ş-mek] {ağız} *işteş. f. [-ir]* **1.** Ağız kavgası yapmak; ağız dalaşı etmek; tartışmak. **2.** Uğraşmak; didinmek. [DS]

mecen, -**nni** [Ar. mecenn {مجن} {OsT} *is.* Cini çok olan yer.

mecena, [Ar. mecenne] {ağız} *is.* → mecene. [DS]

mecene¹, [Ar. mecenne / mecana / mecâne / mecena] {ağız} *is.* Issız yer. [DS]

mecene², [? mecene / becana] {ağız} *sf.* İri; büyük; hantal. [DS]

mecenne, [Ar. cinn > mecenne {مجنه} {OsT} *is.* **1.** Cini çok olan yer. **2.** Delilik; divanelik. **3.** Kalkan; siper. **4.** Issız, boş yer. [DS]

mecerre, [Ar. mecerre {مجره} {OsT} *is.* gök b. Samanyolu.

mechel, [Ar. cehl > mechel {مجهل} {OsT} *sf.* **1.** (Çöl için) yolu, izi olmayan. **2.** Belirtisiz; belirsiz.

mechele, [Ar. cehl > mechele {مجهله} {OsT} *sf.* Bir kimseyi cahilliğe yönlendiren.

mechud, [Ar. cehd > mechüd {مجهود} (*mechu:d*) {OsT} *sf.* **1.** Üzerinde çalışılmış; uğraşılmış; ceht edilmiş. **2.** *is.* Güç; kuvvet; kudret.

mechul, -**lü** [Ar. cehl > mechül {مجهول} (*mechu:l*) {eAT} {OsT} *sf.* → mechul. ☞ **mechülü'l-ahvâl**, {OsT} *Kim olduğu, neyin nesi olduğu bilinmeyen kimse.*|| **mechülü'n-neseb**, {OsT} *Kimin çocuğu olduğu bilinmeyen.*

mechulat, [Ar. mechul > mechulât {مجهولات} (*mec-hu:lâ:t*) {OsT} *is.* Bilinmeyen şeyler; bilinmezler.

mechuliyet, [Ar. mechuliyet {مجهوليت} (*mechu:liyet*) {OsT} *is.* Bilinmezlik; meçhullük.

meci¹, -**i** [Ar. mecî {مجي} (*meci:*) {OsT} *is.* Gelme; geliş.

meci², [Yun. émetsia => imece > meci] {ağız} *is.* **1.** İmece. **2.** Para almadan iş gören yardımcı. [DS]

meci³, [? meci] {ağız} *is.* Kedi. [DS]

mecid, [Ar. mecd > mecîd {مجد} (*meci:d*) {OsT} *sf.* **1.** Çok büyük; ulu; şan ve şeref sahibi. **2.** Şerefi yüksek olan; Allah.

mecidî, [OsT Sultan Abdülmecid Han > mecîdî {مجدى} (*mecidi:*) {OsT} *sf.* Sultan Abdülmecit Han ile ilgili; onun zamanında yapılmış olan

mecidit, [Fr. medjidite] *is. min.* Uranyum ve kalsiyumun hidratlı doğal sülfatı.

mecidiye, [OsT Sultan Abdülmecid Han > mecîdiye {مجدية} (*meci:diye*) {OsT} *is.* Sultan Abdülmecid Han (1840) zamanında kestirilmiş olan yirmi kuruş değerinde gümüş para. ☞ **Mecidiye altını**, {OsT} *Sultan Abdülmecid zamanında 1844 yılında bastırılan % 91.65 avarında 7,20 gram ağırlığında altın lira.*|| **mecidiye kâğıdı**, {ağız} *Nüfus cüzdanı.* [DS]

meciefe, [? meciefefe] {ağız} *is.* Çapa yapma; çapa işi; çapalama. [DS]

mecik, -**ği** [mecik] {ağız} *is.* Oğlak. [DS]

mecit, [mecit] *is.* Yol üzerinde, üstü kapalı, çevresi açık dinlenme yeri.

mecla, [Ar. cilâ > meclâ {مجلس} (*meclâ:*) {OsT} *is.* Ay-na.

meclis, [Ar. cülüs > meclis {مجلس} {OsT} *is.* **1.** Bir konu üzerinde görüşüp tartışmak ve kararlar almak üzere ilgili kimselerle yapılan toplantı; şura. **2.** Konuşmak veya bir konuyu görüşmek üzere bir araya gelmiş kişilerden oluşan topluluk; encümen. **3.** Birbirine yakın kimseler arasında yapılan özel toplantı; dost toplantısı. **4.** (Özel ad olarak) Türkiye Büyük Millet Meclisinin kısaca söylenişi. **5.** Herhangi bir toplantıya katılan kişilerin tümü. **6.** Toplanılan yer; toplantı yeri. **7.** *huk.* Seçilmiş üyelerden kurulan karar alma yetkisine sahip kurul. **8.** *mecaz.* Dünya; cihan. **9.** Eski Türk minyatürlerinde kişilerin belirli bir düzen içinde yerleştirilmesi işine verilen ad. **10.** *tiy.* Bir oyunda kişilerin sahneye giriş ve çıkışları ile değişen ve perdeyi meydana getiren bölümlerden her biri. ☞ **meclis-ârâ** {OsT} *Güzel konuşmalarıyla toplantıyı neşelendiren, süsleyen kimse; güzel konuşan.*|| **meclis araştırma komisyonu**, *Herhangi bir konuda bilgi sahibi olmak için kurulan ve üye sayısı TBMM genel kurulunca belirlenen genel kurul üyelerinden oluşan komisyon.*|| **meclis araştırması**, *Yasama meclisinin herhangi bir konuda bilgi sahibi olmak için yaptığı araştırma ve inceleme.*|| **meclis aritmetiği**, *Büyük Millet Meclisindeki iktidar partisi ile muhalefet milletvekillerinin sayısı.*|| **meclis-efrüz**, {OsT} *Mec-lisi aydınlatan.*|| **meclis-fürüz**, {OsT} *Toplantıyı aydınlatan kimse.*|| **meclis hükümeti**, *Bakanlar kurulunu meclisin emrine ve iradesine bağlayan yönetim sistemi.*|| **meclis-i âlî-i hazâin**, {OsT} *Maliye işleri için kurulan komisyon.*|| **meclis-i bey**³, {OsT} *Pazarlık için yapılan toplantı; satış sözleş-*

mesinin yapıldığı yer. || **meclis-i emānet**, {OsT} huk. Eski İstanbul'da belediye encümeni görevini yürüten atanmış görevliler kurulu. || **meclis-i hās**, {OsT} İmparatorluk devrinde sadrazamın başkanlığında şeyhülislam ve sadrazamlardan oluşan kurul; meclis-i hass-ı vükela. || **meclis-i hāss-ı vükelā**, {OsT} Kabine toplantısı; bakanlar kurulu toplantısı. || **meclis-i idāre**, {OsT} 1. Eskiden il yönetim kurulu; özel idare. 2. Yönetim kurulu; idare meclisi. || **meclis-i idāre-i emvāl-i eytām**, {OsT} Yetim mallarının hukukî işlemlerini incelemekle ilgili kurul. || **meclis-i kebir-i maārif**, {OsT} Talim ve terbiye dairesi. || **meclis-i māliye**, {OsT} Maliye bakanlığındaki danışma kurulu. || **meclis-i meb'usān**, {OsT} 1. Millet meclisi genel kurulu. 2. İki meclisli Osmanlı parlamentosunda seçimle gelen kanat. || **meclis-i meşāyih**, {OsT} Tekkelerin işleriyle uğraşan kurul. || **meclis-i meşveret**, {OsT} Danışma kurulu. || **meclis-i mey**, {OsT} İçki meclisi. || **meclis-i müessisān**, {OsT} Kurcu meclisi. || **meclis-i şer'**, {OsT} Şeyhülislam veya kadı huzurunda kanun hükmü alınmak üzere yapılan toplantı. || **meclis-i şükûfe**, {OsT} Lale yetiştiricileri kongresi. || **meclis-i tedkikāt-i şer'îye**, {OsT} Meşihat dairesinde, kendisine havale olunan ilamlar ile fetvahaneden gönderilen ilamların doğruluğunu araştıran kurul. || **meclis-i umumî**, {OsT} Meşrutiyetin ilanından sonra kurulan ilk anayasal parlamento. || **meclis-i ülfet**, {OsT} Sohbet toplantısı. || **meclis-i vālā-yı ahkām-ı adliye**, {OsT} Eskiden Danıştay'ın görevlerine benzer işleri yürüten kurul. || **meclis-i vükelā**, {OsT} Bakanlar kurulu; kabine toplantısı. || **meclis kurmak**, 1. Bir araya gelmek; eğlenmek veya sohbet etmek amacıyla toplanmak. 2. Bir konuyu görüşmek üzere bir kurul oluşturmak. || **meclis-nūvīs**, {OsT} Toplantıda konuşulanları kayda geçiren kimse; sekreter; yazman. || **meclis odası**, Kurulun toplandığı kapalı mekân. || **meclis soruşturması**, huk. Yasama meclisinin, cezai ve hukukî sorumluluğa yol açmak üzere başbakan ve bakanlar hakkında yaptığı denetim.

meclisara, [Ar. meclīs + Far. -ārā آرا] (meclī:s-a:ra:) {OsT} sf. Güzel konuşmalarıyla toplantıyı neselendiren, süsleyen; güzel konuşan.

meclisefruz, [Ar. meclīs + Fr. efrüz افروز] (meclī:sefru:z) {OsT} sf. 1. Meclisi aydınlatan; meclisi ışıtan. 2. is. müz. Türk müziğinde eski bir makam.

meclisfürüz, [Ar. meclīs + Fr. fūrüz فروز] (meclī:sfuru:z) {OsT} sf. → meclisefruz.

meclisî, [Ar. meclīsī مجلسی] (meclīsī:) {OsT} sf. 1. Meclisle ilgili olan; meclise ait. 2. müz. Azeri Türk müziğinde bir makam.

meclisiyan, [Ar. meclīs > meclisiyān مجلسیان] (meclīsīya:n) {OsT} is. Bir toplantıda bulunanlar; meclis üyeleri.

meclub, [Ar. meclüb مجلوب] (meclū:b) {OsT} sf. 1. Bir yerden getirilmiş olan; celbolunmuş olan. 2. Taraf-tarlığı kazanılmış olan; desteği sağlanmış. 3. Aşrı bağı; tutkun; vurgun.

meclubîn, [Ar. meclüb > meclübīn مجلوبین] (meclū:bi:n) {OsT} is. Tutkunlar; vurgunlar.

meclubiyet, [Ar. meclüb > meclübīyyet مجلوبیت] (meclū:biyyet) {OsT} is. Tutkunluk; vurgun olma durumu.

meclüv, -vvü [Ar. meclüvv مجلو] {OsT} sf. Cilalı; parlak..

mecma, -a'ı [Ar. cem' > mecma' جمع] {OsT} is. 1. Toplantı yeri; toplanılacak yer. 2. Birleşilen, kavuşulan nokta. 3. Celi yazıların kalemlerinin kullanılmasına uygun geniş karınlı ve kare biçiminde metal hokka. ☞ **mecma'ü'l-bahreyn**, {OsT} 1. İki denizin birleştiği yer. 2. tasvf. Yarattılmışlarla Allah'ın birleşip görüşme yeri. || **mecma'ü'l-ezdād**, {OsT} Mutlak hürriyet.

mecma'a, [Ar. mecma'a جمعه] {OsT} is. → mecmua.

mecmece, [Ar. mecmece جمعه] {OsT} is. 1. İçinden geçeni söylemek isteyip de yine gizleme. 2. Yazı karışıklığı.

mecmede, [Ar. mecmede جمده] {OsT} is. Buzluk; karlık.

mecmere, [Ar. mecmer / mecmere جممر / جمره] {OsT} is. 1. Isıtıcı. 2. Tütsü yakılan kap; buhurdan.

mecmu, -u'u [Ar. cem' > mecmū' مجموع / مجموع] (mecmu:) {OsT} sf. 1. Bir araya getirilmiş; toplanmış. 2. Bütün. 3. is. mat. Toplam.

mecmu'a, [Ar. mecmū' > mecmū'a مجموعة] (mecmu:-a) {OsT} is. → mecmua. ☞ **mecmū'a-i fūnūn**, {OsT} 1. Ansiklopedi. 2. mecaz. Çok bilgili kimse. || **mecmū'a-i hayvanāt**, {OsT} biy. Direy; fauna. || **mecmū'a-i nebātāt**, {OsT} biy. Bitey; flora. || **mecmū'a-i sath**, {OsT} mat. 1. Bütün. 2. Yüzey. || **mecmū'atü'l-letâif**, {OsT} 1. Latifeler mecmuası. 2. ed. Gülünç fıkraların, hikâyelerin toplandığı kitap. || **mecmū'atü'n-nezāir**, {OsT} Nazireler mecmuası.

mecmua, [Ar. mecmū' > mecmū'a مجموعة] (mecmu:a) {OsT} is. 1. Dergi. 2. Çeşitli yazılardan meydana gelmiş el yazması kitap. 3. Toplanmış, derlenmiş şeylerin bütünü.

mecmu'an, [Ar. mecmū' > mecmū'an مجموعاً] (mecmu:'an) {OsT} zf. Toplu olarak; toptan; hepsi; hep birlikte.

mecmu'iyet, [Ar. mecmū' > mecmū'iyet جمعیت] (mecmu:iyyet) {OsT} is. 1. Tam olma durumu; bü-

- tünlük; tamlık. **2.** Topluluk. **3.** sosy. Ortaklaşma; kolektif.
- mecniy, -yyü** [Ar. cināyet > mecniyy مجنى] {OsT} is. Öldürme; cinayet. ☞ **mecniyyün-aleyh**, {OsT} Öldürülen kimse; üzerine cinayet işlenen.
- mecnub**, [Ar. cenüb > mecnüb مجنوب] (mecnu:b) {OsT} is. (Kişi için) güneş rüzgârı alan.
- mecnun**, [Ar. cinnet > mecnün / mecnüne مجنون / مجنونه] (mecnu:n) {OsT} sf. **1.** Çıldırılmış; deli; çılgın. **2.** Aşk yüzünden kendini kaybetmiş; delice seven; âşık. **3.** huk. Tasarrufları hüküm taşımayan, mahcur durumda bulunan akıl hastası. **4.** tasvf. İlahî aşkın sembolü. ☞ **mecnün-ı gayr-ı mutbik**, {OsT} Zaman zaman iyileşen akıl hastası. || **mecnün-ı mutbik**, {OsT} Hiçbir zaman iyileşmeyen akıl hastası. || **mecnun olmak**, **1.** Delirmek; çıldırılmak; akınlı yitirmek. **2.** mecaz Birine delicesine sevdalanmak; tutulmak. || **mecnün-sıfât**, {eAT} Mecnun gibi.
- mecnunane**, [Ar. mecnün + Far. āne مجنونانه] (macnu:na:ne) {OsT} zf. Çılgın bir şekilde.
- mecnuniyet**, [Ar. mecnūniyyet مجنونيت] (mecnu:niyyet) {OsT} is. Delilik.
- mecra**, [Ar. cereyān > mecrā مجرى] (mecra:) {OsT} is. **1.** Su yolu; suyun aktığı yatak. **2.** mecaz. Bir işin gidişi; bir olayın doğrultusu. **3.** Bir haber veya bilginin yayılma yolu. **4.** anat. Vücut sıvılarının aktığı kanal **5.** huk. Elektrik, su, havagazı, doğal gaz gibi şeylerin akıtılması için yapılan yol, kanal, tesisat vb. ☞ **mecrāy-i bevl**, {OsT} anat. Sidik yolu; idrar kanalı. || **mecrāy-i beyziye**, {OsT} anat. Yumurta kanalı. || **mecrāy-i dem'î**, {OsT} anat. Göz yaşı kanalı. || **mecrāy-i sem'î**, {OsT} anat. İşitme kanalı; kulak yolu. || **mecrāy-i tabiî**, {OsT} Doğal yol; doğal geçiş yeri.
- mecrūf**, [Ar. cerf > mecrūf مجروف] (mecru:f) {OsT} is. Süpürülmüş ve kürekle atılmış.
- mecruh**, [Ar. cerḥ > mecrūḥ / mecrūḥa مجروح / مجروحه] (mecru:h) {OsT} sf. **1.** Yaralanmış; yaralı. **2.** mecaz. İncinmiş; kırılmış. **3.** (Görüş, fikir, sav vb. için) delillerle çürütülmüş olan; geçersiz sayılmış olan. **4.** is. Yaralanmış kimse; yaralı.
- mecruhîn**, [Ar. mecrūḥ > mecrūḥin مجروحين] (mecru:hi:n) {OsT} is. Yaralanmış kimseler; yaralılar.
- mecruhiyet**, [Ar. mecrūḥ > mecrūḥiyyet مجروحيه] (mecru:hiyyet) {OsT} is. **1.** Yara almış olma hâli; yaralanma. **2.** Bir fikri, görüşü veya savı çürütme, boşa çıkarma.
- mecrur**, [Ar. cerr > mecrūr مجرور] (mecru:r) {OsT} sf. **1.** Çekilmiş; sürüklenmiş. **2.** dbl. Arapça'da cer harfî ve tamlama durumunda son harfî kesre (i) olan kelimenin durumu.
- mecrurat**, [Ar. mecrūr > mecrūrāt مجرورات] (mecru:-ra:t) {OsT} is. Mecrur olan kelimeler.
- mecube**, [Ar. mecūbe مجوبه] (mecu:be) {OsT} is. Cevap.
- me'cuc**, [Ar. me'cūc مأجوج] {OsT} is. → mecüç.
- mec'ul, -lü** [Ar. ca'l > me'c'ul / me'c'ule مجعول / مجعوله] (mecu:l) {OsT} sf. Yeni yapılmış; ortaya çıkarılmış.,
- me'cur**, [Ar. ecr > me'cūr مأجور] (mecu:r) {OsT} sf. **1.** (Mülk, araba, at vb. için) kiralanmış; kiraya verilmiş. **2.** Sevap kazanan; sevabı verilmiş olan; hayır sahibi.
- Mecus**, [Far. muğ (ateşperest) {OsT} > Yun. megos (büyücü) {OsT} > Ar. mecūs مجوس] (mecu:s) {OsT} **1.** Ateşe tapan kimseler. **2.** Zerdüş dininden olanlar. **3.** Orta Çağda İspanya'ya akınlar düzenleyen Norman ve Vikinglere Arap tarihçilerinin verdiği isim.
- Mecusi**, [Ar. mecūs > me'cūsī مجوسى] (mecu:si:) {OsT} sf. Mecus dininden olan; Zerdüşti.
- Mecusilik, -ği** [mecusī-lik] (mecu:si:lik) is. Ateşe tapanların dini ve bunların meydana getirdiği topluluk.
- Mecusiyan**, [Ar. me'cūsīyān مجوسيان] (mecu:siya:n) {OsT} is. Mecusiler; ateşe tapanlar.
- Mecusiyet**, [Ar. me'cūsīyyet مجوسيت] {OsT} is. Ateşe tapanların dini ve bunların meydana getirdiği topluluk; Mecusilik.
- mecut**, [? mecut] {ağız} is. Yolda, dinlenmek için yapılmış üstü kapalı, etrafı açık yer. [DS]
- me'cūc**, [Ar. me'cūc مأجوج] {OsT} is. isl. **1.** Yecūc ile birlikte kıyamet günü ortaya çıkacak olan yaratık. **2.** din. Bazılarınca Kutsal Kitap'ta Küçük Asya'nın doğusunda yaşayan kavimlerin, özellikle İskitlerin kasedildiği iddia edilen kavmin adı. **3.** Apokaliptik'te kiliseye karşı birleşen pagan kavimler.
- meczub**, [Ar. cezb > meczūb مجذوب] (meczu:b) {OsT} sf. → meczup.
- meczubîn**, [Ar. me'zūb > meczūbîn مجذوبين] (meczu:-bi:n) {OsT} is. Meczuplar; deliler.
- meczubiyet**, [Ar. meczūb > meczūbiyyet مجذوبيه] (meczu:biyyet) {OsT} is. Birine gönül bağlama; meyletme.
- meczum¹**, [Ar. cūzzam > meczūm مجذوم] (meczu:m) {OsT} sf. Cüzam hastalığına yakalanmış olan; cüzamli.
- meczum²**, [Ar. cezm > meczūm / meczūme مجزوم / مجزومه] (meczu:m) {OsT} sf. **1.** Kesin karar verilmiş ve yapılması muhakkak olan. **2.** dbl. (Arapça kelimeler için) son harfî harekesiz okunan.

meczip, -bu [Ar. cezb > meczüb مجذوب] (*meczu:p*) {OsT} *sf.* 1. Aklını yitirmiş; aklını oynatmış; deli. 2. Bir tarafa yöneltilmiş; çekilmiş. 3. *tasyf.* Kendini Allah'a adayan, ondan başka bir şey düşünmeyen, ilahi aşk ile kendinden geçerek çevresine önem vermeyen; Allah'a kavuşmak ve ilahi özde eriyerek sonsuzluğa ulaşmak için çalışan, bu uğurda derin bir ruh coşkuluğuna kapılan derviş.

meczuplar, [meczup-lar] *is. din.* 1. Hristiyanlıkta ibadet etmeksizin Tanrı'ya ulaşabileceğini savunan tarikat mensupları. 2. Bazı eski mason derneklerinin üyeleri.

meczupluk, -ğu [meczup-luk] *is.* 1. Meczup olma durumu; meczup bir dervişin durumu ve davranışları. 2. 18. yy'da Bavyera meczupları da denilen Swedenborg, Saint-Martin, Böhme, Pasqualis ve Weishaupt tarafından savunulan, doğrudan doğruya, Tanrısal ilhamdan kaynaklanan bir iç aydınlanma inancına dayanan metafizik ve gizemci öğreti.

meczur, [Ar. cezr > meczur مجذور] (*meczu:r*) {OsT} *sf. mat.* (Sayı için) kare kökü alınmış.

-meç, [-ma-ç / -meç] *yap. e.* → -maç.

meç¹, [mac / maç / meç / mic / miç (*yans.*)] *ünl.* Şapırdatarak yemeyi içmeyi, çiğnemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *meç meç* ⇨ **meç meç**, {ağız} (*Yemek için*) *ağzını şapırdatarak.* [DS]

meç², [Slav. meč] *is.* 1. Düz, ince kılıç. 2. İmparatorluk döneminde, ateşli silahların bulunuşundan önce kullanılan, keskin olmayan, düz ve ince kılıç.

meç³, [Fr. mèche] *is.* 1. Başta bulunan saçların diğer bölümlerine göre daha farklı biçimde kesilmiş perçem. 2. Saçın küçük tutamlar hâlinde değişik renkler hâlinde boyanmış biçimi.

meç⁴, [Yun. ímetsia > imece > meci / meç] {ağız} *is.* İmece. [DS] ⇨ **meçe getirmek**, {ağız} *İşi yoluna koymak.* [DS]|| **meçe gelmek**, {ağız} (*İş için*) *olacak duruma gelmek; yoluna girmek.* [DS]

meççik, -ği [meç-cik / mencik / mençik] {ağız} *is.* Sık başlayıp uca doğru azalan sert kıllı sakal. [DS]

meççik¹, -ği [meç-çik] {ağız} *is.* Saç topuzu. [DS]

meççik², -ği [meç-çik] {ağız} *sf.* (Kişi için) bodur; bücür. [DS]

meççik³, -ği [Yun. matsoukhi => meççik] {ağız} *is.* Davul tokmağına eşlik eden çubuk. [DS]

meçeç, -ci [? meçeç] {ağız} *is.* 1. Et beni. 2. Siğil. [DS]

meçhul, -lü [Ar. cehl > mechül مجھول] (*meçhu:l*) {OsT} *sf.* 1. Hakkında hiçbir bilgi bulunmayan; hakkında bilgi edinilememiş olan; bilinmeyen. 2. *mat.* (Miktar için) bilinmeyen. 3. *dbl.* (Fiil için) edilgen. 4. *is.* Bilinmeyen yer veya nesne. ⇨ **meçhülü'l-ahvâl**, *Kim olduğu bilinmeyen.*|| **mec-hülü'n-neseb**, *Kimin çocuğu olduğu bilinmeyen.*

meçhulat, [Ar. mechül > mechülât مجهولات] (*mec-hu:lâ:t*) {OsT} *is.* Ne olduğu bilinmeyen, anlaşılma-yan şeyler; meçhuller.

meçhuliyet, [Ar. mechül > mechuliyet مجهوليت] (*meçhu:liyet*) {OsT} *is.* Bilinmezlik.

meçik¹, -ği [Yun. matsoukhi => meçik] {ağız} *is.* 1. {eAT} Davul tokmağı. 2. Davul çalarken tokmakla birlikte kullanılan ince çubuk. [DS] 3. {eAT} Av aracı olarak kullanılan ucu topuzlu değnek.

meçik², -ği [meçik] {ağız} *is.* Geniş ve uzun sakal. [DS]

meçik³, -ği [meçik] {ağız} *is.* Zift. [DS]

meçikli¹, [meçik-li] {ağız} *is.* Ağrı. [DS]

meçikli², [meçik-li] {ağız} *is.* Tütün diplerinde biten ve kurummasına sebep olan asalak bitki. [DS]

meçikli³, [meçik-li] {ağız} *sf.* (Kişi için) uğursuz. [DS]

meçikli⁴, [meçik-li] {ağız} *is.* Eşeğin erkeklik organı. [DS]

meçiklü, [meçik-lü مجكولو] {eAT} *is.* Taun; veba.

meçit, -di [Ar. mescid => mecit] {ağız} *is.* Cami. [DS]

meçmeçe, [? meçmeçe] {ağız} *is.* 1. Midye kabuğu. 2. Kaplumbağa kabuğundan tütün tabakası biçiminde yapılmış kap. [DS]

meçmeçen, [? meçmeçen] {ağız} *is.* Salyangoz. [DS]

meçuk, -ğu [? meçuk / meçük] {ağız} *sf.* → meçük¹. [DS]

meçük¹, -ğü [? meçük / meçuk] {ağız} *sf.* (Kişi için) zayıf, avurtları çökmüş. [DS]

meçük², -ğü [Yun. matsoukhi => meçük] {ağız} *is.* 1. Davul tokmağı. {eAT} (*aynı*) 2. Davul çalarken tokmağa eşlik eden çubuk. [DS] 3. {eAT} Av aracı olarak kullanılan ucu topuzlu değnek.

meçük³, -ğü [? meçük / meci] {ağız} *is.* Kedi. [DS]

med¹, [Ar. medh => med] *is.* Övme; övünme. ⇨ **medden atmak**, {ağız} *Gururlanmak; övünmek; yüksekte atmak.* [DS]

med², -ddi [Ar. medd مد] *is.* 1. Çekip uzatma. 2. Yayma; döşeme. 3. Uzatılma. 4. Yayılma; döşenme. 5. *dbl.* Arapça'da bir sesi gereğinden fazla uzatarak söyleme. 6. *dbl.* Elif (آ)'i uzun okuma. 7.

çoğ. dnz. Deniz suyunun ayın çekim gücü ile yükselip kabarması. 8. *huk.* Eskiden mahkemelerde kadı vekillerinin görev sürelerinin uzatılması. ⇨

medd etmek, *Uzatmak.*|| **med harfi**, *dbl.* Arapça'da harfleri uzun okutan elif, vav, ye harflerine verilen ad.|| **medd-i ah**, {OsT} *Ahı çekip uzatma.*||

medd-i basar, {OsT} *tıp.* Yakını görememe; presbit.|| **medd-i basar-ı şeyhî**, {OsT} *tıp.* Yakını görmezlik.||

medd-i bisât, {OsT} *Halı ve kilimi yayma, serme.*|| **medd-i cüz'î**, {OsT} *çoğ.* On beş günde bir görülen ve az olan deniz kabarması; az derecedeki kabarma.||

medd-i ekmel, {OsT} *çoğ.* Büyük geri-

- lim*.|| **medd-i kâmil**, *coğ.* Denizde yüksek kabarma.|| **medd-i küllî**, {OsT} Denizin kabarma zamanı.|| **medd-i nazar**, {OsT} Gözün görebildiği kadar uzağa bakma; göz erimi.|| **medd-i nigâh**, {OsT} Göz erimi.|| **medd-i yed**, {OsT} El uzatma.|| **medd ü cezr**, {OsT} *coğ.* Ayın çekim gücü ile deniz suyunun alçalıp kabarması olayı; gelgit.|| **medd ü cezr si'ası**, {OsT} *coğ.* Sık sık gelgit olması.||
- meda**, [Ar. medd > medā / mede مدي] (*meda:*) {OsT} *is.* **1.** Uzaklık; mesafe. **2.** Bitim; son; nihayet. **3.** Gaye; erek. ☞ **mede'd-dühür**, {OsT} Kıyamete kadar.|| **mede'l-a'vām**, {OsT} Yılların sonuna kadar.|| **mede'l-basar**, {OsT} Göz erimi.|| **mede'l-eyyām**, {OsT} Kıyamete kadar.|| **mede'l-izmān**, {OsT} Kıyamete kadar.
- medafi**, -i'ı [Ar. def^c > medfa^c > medāfi^c مدافع] (*meda:fi:*) {OsT} *is.* as. Toplar.
- medafin**, [Ar. medfen > medāfin مدافن] (*meda:fin*) {OsT} *is.* **1.** Mezarlar; kabirler. **2.** Gömü yerleri.
- medahik**, [Ar. dıhık > muḏhik > medāhik مضاحك] (*meda:hik*, *h* kalın söylenir) {OsT} *is.* **1.** Gülünç şeyler. **2.** Gülünç kimseler. **3.** Güldürücü kimseler; soytarılar; komikler.
- medahil**, [Ar. duḥūl > medḥāl > medāhıl مداخل] (*meda:hil*) {OsT} **1.** Girilecek yerler; girişler. **2.** Evler.
- medaih**, [Ar. mid'ḥat > medā'ih مدائح] (*meda:ih*, *h* kalın söylenir) {OsT} *is.* Övmeler; methiyeler.
- medain**, [Ar. medine (şehir) {OsT} > medāin مدائن] (*meda:in*) {OsT} *is.* Şehirler.
- medami**, -i'ı [Ar. dem^c (gözyaşı) {OsT} > medma^c > medāmi^c مدامع] (*meda:mi*) {OsT} *is.* **1.** Gözyaşları. **2.** Gözler. ☞ **medāmi'ı-hicrān**, {OsT} Ayrılık gözyaşları.
- medar**, [Ar. devr > medār مدار] (*meda:r*) {OsT} *is.* **1.** Etrafında dönülen nokta. **2.** Bir şeyin çevresinde dönen şeyin çizdiği yol. **3.** Neden; sebep; vasıta. **4.** Dayanak; yardım; yardımcı; muavenet. **5.** *coğ.* Dönence. **6.** *gök b.* Yörünge. ☞ **medār-ı cedi**, {OsT} *gök b.* Oğlak dönencesi.|| **medār-ı ibret**, {OsT} İbret almağa yarayan; ders alınabilir olan.|| **medār-ı iftihār**, {OsT} Övünmeye sebep olan; övünç kaynağı.|| **medār-ı kelām**, {OsT} Söz konusu; konuşma.|| **medār-ı mahz-ı mübāhāt**, {OsT} Tam övünme konusu.|| **medār-ı māişet**, {OsT} Geçinme aracı; geçim kaynağı.|| **medār-ı seretān**, {OsT} *gök b.* Yengeç dönencesi.|| **medar olmak**, Yardım etmek; yardımcı olmak; yararı dokunmak.|| **medarü'l-ayn**, {OsT} anat. Göz çukuru.
- medareyn**, [Ar. medār > medāreyn مدارين] (*meda:reyn*) {OsT} *is.* *coğ.* Yengeç ve Oğlak dönenceleri.
- medariftihar**, [Ar. medār-ı iftihār افتخار] (*me-*
- da:riiftiha:r*) {OsT} *is.* Övünülen, kıvanç duyulan kişi veya şey; övünç kaynağı.
- medarî**, [Ar. medār > medārî مدارى] (*meda:ri:*) {OsT} *sf.* Tropikal. ☞ **medārî muntika**, {OsT} *coğ.* Tropikal kuşak.
- medaric**, [Ar. derece > medrec > medāric مدارج] (*meda:ri:c*) {OsT} *is.* **1.** Derece derece yükselinen yollar, meslekler. **2.** *mecaz.* Basamaklı yollar; merdivenler. **3.** Keçi yolları.
- medaris**, [Ar. ders > medrese > medāris مدارس] (*meda:ris*) {OsT} *is.* Medreseler.
- medayih**, [Ar. medḥ > medīḥa > medāyih مدايح] (*meda:yih*, *h* kalın söylenir) {OsT} *is.* **1.** Övgüye değer olanlar. **2.** Övgüler; övmeler.
- medayin¹**, [Ar. midyān > medāyīn مديان] (*meda:yi:n*) {OsT} *is.* Sürekli borç edenler; borca batmış olanlar.
- medayin²**, [Ar. medīne > medāyīn مديان] (*meda:yin*) {OsT} *is.* Kentler; şehirler; medineler.
- medbuğ**, [Ar. debāget > medbūğ مذبوغ] (*medbu:ğ*) {OsT} *sf.* (Hayvan derileri için) tabaklanmış; kullanılacak hâle getirilmiş.
- medbur**, [Ar. medbūr مديبور] (*medbu:r*) {OsT} *is.* **1.** Yaralı. **2.** Zengin.
- medcezir**, [Ar. medd ü cezr مد و جزر] {OsT} *is.* *coğ.* Gelgit.
- meddah**, [Ar. medḥ > meddāḥ مداح] (*medda:h*) {OsT} *sf.* **1.** Aşırı öven; çok metheden. **2.** Dalkavuk. **3.** *is.* Kahve vb. yerlerde taklit, hikâye ve fıkralarla veya bunları dramatize ederek halkı eğlendirme sanatı. **4.** Bu sanatın uygulayıcısı. ☞ **meddah kahvesi**, *Eskiden, meddahların gösteri yaptığı kahvelere verilen ad.*
- meddahlık**, -ğı [meddah-lık] (*medda:hlık*) *is.* **1.** Meddahın yaptığı iş; meddahın mesleği. **2.** Övücülük; dalkavukluk.
- medde**, [Ar. medde مده] {OsT} *is.* *dbl.* Arapça'da elif harfini uzun okutan med () işareti.
- meddep**, [Ar. mekteb => meddep] {ağız} *is.* Okul. [DS]
- medder**, [Ar. medār ? => meder / medder] {ağız} *is.* Güç; takat. [DS] ☞ **medderden kesilmek**, {ağız} *Gücü kalmamak; gücü kesilmek; takatsiz düşmek.* [DS]
- meddup**, [Ar. mektüb => meddup] {ağız} *is.* Mektup. [DS]
- meddücezir**, -zri [Ar. medd (uzama) ü cezr (çekilme) > medd ü cezr مد و جزر] {OsT} *is.* *coğ.* Güneş ve Ay'ın çekim etkisi ile deniz yüzeyinde meydana gelen alçalma ve yükselme hareketi; gelgit; medcezir.

mede¹, [ʔ mede] {ağız} is. Çocuk oyunlarında kale. [DS]

mede², [Ar. mā-ʿadā => mede] {ağız} zf. Başka; öze. [DS]

mede³, [Ar. miʿde => mede / mada] {ağız} es. Mide. [DS]

mede⁴, [ʔ mede / medek] {ağız} is. Manda yavrusu; malak. [DS]

me'debe, [Ar. me'debe مَادِبَة] {OsT} is. Düğün yemeği; toy. ☞ **me'debetü'l-hıtan**, {OsT} Sünnet ziyafeti; sünnet toyu.

meded, [Ar. meded مَدَد] {OsT} is. → medet. ☞ **meded-Allah**, Aman Allah!|| **meded-cū**, {OsT} Yardım arayan; medet uman.|| **meded-cüyān**, {OsT} Yardım arayanlar.|| **meded-cüyāne**, {OsT} Yardım umana yakışır biçimde.|| **meded-cüyî**, {OsT} Yardım arayıcılık; yardım umma.|| **meded-hāh**, {OsT} Yardım isteyen; sığınan.|| **meded-hāh-āne**, {OsT} Yardım umarcasına.|| **meded-hāhî**, {OsT} Yardım umma; yardım bekleyicilik.|| **meded-kâr**, {OsT} Yardım edici; yardımcı.|| **meded-kârān**, {OsT} Yardımcılar; yardım ediciler.|| **meded-kârāne**, {OsT} Yardım edercesine.|| **meded-kârî**, {OsT} Yardım edicilik; yardımcılık.|| **meded-res**, {OsT} Yardım yetiştirici; imdada yetişen.|| **meded-resān**, {OsT} Yardım edici; yardıma koşan.|| **meded-resānî**, {OsT} Yardıma koşma; yardım edicilik.

medek, -ği [medek] {ağız} is. 1. Hayvan. 2. İnek. 3. Davar. 4. Manda; dişi manda. 5. Manda yavrusu; malak. 6. Buzağı. [DS]

medeklik, -ği [medek-lik - medek-liğ] {ağız} is. Dişi manda sürüsü. [DS]

medem, [Ar. mādām => mēdem] (me:dem) {ağız} bağ. Madem. [DS]

-meden, [-ma-dan / -me-den] yap. e. → -madan.

medeni, [Ar. medīne > medenī مَدَنِي] (medeni:) {OsT} sf. 1. Şehirde yaşayan; kırsallıktan kurtulmuş; kentleşmiş; şehirli; kentli; şehre ait; uygar. 2. Uygarlığın hayatı kolaylaştıran nimetlerinden yararlanan; uygar. 3. (Toplum ve kişi için) ideal uygarlık düzeyine uygun bir yaşama imkânına kavuşmuş olan; uygar. 4. mecaz. Eğitim görmüş; terbiyeli; nazik; kibar. 5. Bir ülkeyle ilgili. 6. Medine şehrine ait olan; Medineli. 7. isl. (Kur'an-ı Kerim'deki sureler için) Hz. Muhammet Medine'ye göçtüğünden sonra bu şehirde inenler. ☞ **medeni durum**, Bir kimsenin evlilikle ilgili olarak evli, bekâr, dul ya da boşanmış olma durumunu belirten sosyal statü.|| **medeni evlenme**, Devletin resmî görevlisi olan evlendirme memuru önünde yapılan evlenme akdi; medeni nikâh.|| **medeni haklar**, Bir ülkede, siyasi hakların karşılığı olarak bir kimsenin, nişanlanmak, evlenmek, boşanmak veya mal mülk sahibi olmak gibi cinsiyet ve uyruk farkı gözetmeksizin sahip olduğu

haklar.|| **medeni hâl**, Medeni durum.|| **medeni hukuk**, huk. Kişi, aile, eşya, miras ve borç ilişkilerini düzenleyen hukuk dalı.|| **Medeni Kanun**, 1. Yurttaşlar yasası. 2. Cumhuriyet öncesi yürürlükte olan Mecelle'nin yerine, İsviçre Medeni Kanununun Fransızca tercümesinden yararlanılarak 1926 yılında kabul edilen, kişi, aile, eşya, miras ve borç ilişkilerine ait esasları düzenleyen 743 sayılı kanun.|| **medeniyyü't-tab'**, {OsT} Yaradılışı topluluk içinde yaşamaya uygun olan kimse.

medenileşme, [medenī-le-ş-me] (medeni:leşme) is. Medenileşmek eylemi ve durumu; uygarlaşma; çağdaşlaşma.

medenileşmek, [medenī-le-ş-mek] (medeni:leşmek) döşl. f. [-ir] 1. İdeal uygarlık düzeyine uygun bir yaşama imkânına kavuşmak; böyle bir yaşama düzeyine ulaşma süreci içinde olmak; uygarlaşmak. 2. (Kişi için) daha nazik, daha kibar davranmaya başlamak; uygarlaşmak.

medenileştirme, [medenī-le-ş-tir-me] (medeni:leştirme) is. Medenileştirmek eylemi.

medenileştirmek, [medenī-le-ş-tir-mek] (medeni:leştirmek) gçl. f. [-ir] 1. (Millet, ülke, halk için) ideal uygarlık düzeyine uygun bir yaşama imkânına kavuşturmak; böyle bir yaşama düzeyine ulaşma süreci içine sokmak; uygarlaştırmak. 2. (Kişi için) daha nazik, daha kibar davranmaya alıştırmak; uygarlaştırmak.

medenilik, -ği [medeni-lik] (medeni:lik) is. Medeni olma durumu; uygar olma durumu; uygar olan kişi veya toplumun niteliği.

medeniye, [Ar. medeniyye مَدَنِيَّة] {OsT} is. Medeni-yete ait; uygarlıkla ilgili.

medeniyci, [medeniye-ci] is. Medeni hukuk alanında uzmanlaşmış hukukçu.

medeniyet, [Ar. medeniyyet مَدَنِيَّة] {OsT} is. 1. Şehirde yaşama; kentli oluş; kentte yaşama biçimi. 2. Ekonomik, siyasal, toplumsal, düşünce, kültür ve sanat, bilim ve teknik bakımlarından ideal sayılan üst düzeyde yaşama durumu; ideal gelişmişlik; uygarlık. 3. Toplumların veya ülkelerin düşünce ve sanat hayatı ile maddî ve manevî varlığına özgü niteliklerinin tümü; uygarlık. 4. Bilim ve tekniğin verilerinden en üst düzeyde yararlanabilme durumu. 5. Daha nazik, daha kibar olma durumu. ☞ **medeniyet-i hâzıra**, {OsT} Şimdiki medeniyet.

medeniyetçi, [medeniyet-çi] is. Daha uygar olmayı, toplumu daha uygar duruma getirmeyi savunan kişi; uygarlık yanlısı.

medeniyetçilik, -ği [medeniyet-çi-lik] is. Medeniyetçi olma durumu; medeniyet yanlısı olma durumu.

medeniyetsiz, [medeniyet-siz] sf. mecaz. Kaba; vahşi; uygarlaşmamış; yabanıl.

medenk, -gi [Far. medenk مَدَنَك] {OsT} is. 1. Ağaç anahtar. 2. Kilit damağı. 3. Kapı sürgüsü.

- meder**¹, [Ar. meder مدّر] {OsT} is. **1.** Kuru çamur. **2.** Kerpiç. **3.** Köy; mahalle.
- meder**², [Ar. medār ? => meder / medder] {ağız} is. Güç; takat. [DS] **mederden kesilmek**, {ağız} *Gücü kalmamak; güçten düşmek.* [DS]
- mederlik, -ği** [meder-lik] {ağız} is. Dişi manda sürüsü. [DS]
- medersiz**, [meder-siz] {ağız} sf. Güçsüz. [DS]
- medet, -di** [Ar. meded مدد] {OsT} is. **1.** Zor durumda kalmış bir kimseye yapılan yardım; imdat. **2.** as. Savaşta zor durumda kalan birliklere yardım için gönderilen destek kuvveti; yardımcı kuvvet. **3.** ünl. “Yardım et! İmdat! Yetiş!” anlamında kullanılan bir yardım isteme ünlemi. **Medet Allah!** *Çok güç durumda kalındığında Allah’tan yardım dileğinde bulunma sözü.* || **medet beklemek**, *Yardım beklemek.* || **medet etmek**, *Yardım etmek.* || **medet istemek**, *Yardım istemek.* || **medet ummak**, *Yardım beklemek.*
- medfa, -a’ı** [Ar. def^c > medfa^c مدفع] {OsT} is. as. Top.
- medfen**, [Ar. defn > medfen مدفّن] {OsT} is. Defin olunacak yer; mezar; kabir; metfen.
- medfu, -u’u** [Ar. def^c > medfu^c مدفوع] (medfu:) {OsT} sf. **1.** Çıkarılmış olan; atılmış olan. **2.** Vezneden ödenmiş olan; verilmiş; ödenmiş.
- medfuat**, [Ar. medfu^c > medfu^cât مدفوعات] (medfu:a:t) {OsT} is. **1.** Harcanmış olan paralar; giderler. **2.** Harcanan paraların deftere kaydedildiği sütun; gider sütunu.
- medfun**, [Ar. defn > medfün / medfüne مدفون / مدفونه] (medfu:n) {OsT} sf. **1.** Defnedilmiş; gömülmüş. **2.** Toprağın içine gömülüp örtülü kalmış olan; metfun.
- medh**, [Ar. medh مدح] {OsT} is. → metih.
- medhal, -li** [Ar. duhl > medhal مدخل] (medha:l) {OsT} is. **1.** Giriş yeri; giriş; bir yapı veya bahçeye giriş yeri; methal. **2.** Boğaz, körfez, sokak vb.nin girişi; ağız. **3.** (Kitap için) ön söz; giriş. **4.** mecaz. Bir işte eli olma; karıştırma; parmağı olma. **medhāl-i kavāid**, {OsT} *Dilbilgisine giriş.* || **medhāl-dār**, {OsT} *Bir işte parmağı olan; o işe karışmış olan.*
- medhiyat**, [Ar. medhiyye > medhiyyāt مدحيات] (medhiya:t) {OsT} is. Övme amacıyla yazılmış eserler; methiyeler.
- medhiye**, [Ar. medh > medhiyye مدحيه] {OsT} is. **1.** Övgü; methiye. **2.** ed. Birini övmek için yazılmış manzume.
- medhul, -lü** [Ar. dahl > duhül مدخول] (duhu:l) {OsT} sf. **1.** Kendisine bir şey girmiş olan. **2.** Ayıplanacak bir davranışta bulunan. **3.** Dile düşmüş olan.
- medhun**, [Far. medhūn مدهون] (medhu:n) {OsT} is. Tabaklanmış deri.
- medhur**, [Ar. duhūr > medhūr مدحور] (medhu:r) {OsT} sf. Kovulmuş; atılmış; uzaklaştırılmış; defedilmiş.
- medhuş**, [Ar. dehşet > medhūş مدهوش] (medhu:ş) {OsT} sf. **1.** Dehşete düşmüş; şaşkınlığa uğramış. **2.** Korkmuş; ürkmüş.
- medhuşane**, [Ar. medhūş > medhūşāne مدهوشانه] (medhu:şa:ne) {OsT} zf. Dehşete düşmüş gibi; korkmuşçasına.
- medhuşiyet**, [Ar. medhūş > medhūşiyet مدهوشيت] (medhu:şiyet) {OsT} is. Korkma durumu; dehşete kapılma hâli.
- medhüsena**, [Ar. medhū şenā^c و ثياء مدح و ثياء] (medhū-sena:) {OsT} is. Övgü.
- medi**, [-madın / -medin / -madı / -medi] {eT} yap. e. → -madın.
- media**, [Fr. média] (me’dya) {OsT} is. İletişim araçları; medya.
- medid**, [Ar. medd > medid / medide مديد / مديده] (medi:d) {OsT} sf. **1.** Çekilmiş; uzatılmış. **2.** Uzun; uzun süren. **medidü’l-basar**, {OsT} *Uzağı gören; uzaktan gören.*
- medih, -dhi** [Ar. medh > medih مديح] (medi:h) {OsT} is. Övgüye sebep olan şey; övgü konusu.
- mediha**, [Ar. medh > mediha مديحا] (medi:ha) {OsT} is. Övgü için yazılmış şiir; konusu övgü olan manzume. **medihā-gū**, {OsT} *Öven.* || **medihā-senc**, {OsT} *Övgü yazıları yazan.*
- medik¹, -ği** [? medik] {ağız} is. **1.** Dişi manda. **2.** Malak. [DS]
- medik², -ği** [? medik] {ağız} is. Gaga. [DS]
- medik³, -ği** [? medik / midik / midilik] {ağız} is. Küçük, şişman çocuk. [DS]
- medikososyal, -li** [Fr. médico-social] sf. **1.** Sosyal hekimlikle ilgili olan. **2.** is. Sosyal hekimlik kurumu.
- mediman**, [Far. nerd-bān] {ağız} is. Merdiven. [DS]
- medin**, [-matı / -matın > -ma-dın / -medin] {eT} {eAT} yap. e. → -madın.
- medina**, [? medina] {ağız} is. Helvacıkabağı. [DS]
- medine¹**, [Ar. medīne مدينه] (medi:ne) {OsT} is. Şehir; kent. **Medine çiçeği**, *Kurduğu zaman bozulmayan bir çiçek, (Gnaphalium).* **Medine dilencisi**, *Çok kötü giyimli kimse; üstü başı perişan kimse.* || **Medine kurdu**, zool. *İnsanda deri altına girerek katılğan dokuya yerleşen ve hastalığa yol açan bir asalak solucan; filarya, (Dracunculus medinensis).* || **Medinetü’n-Nebî**, {OsT} *Peygamber şehri;*

- Medine; Yesrib.*|| **Medinetü'r-Resullullah**, {OsT} Allah elçisinin şehri; *Medine.*|| **Medînetü's-selâm**, {OsT} Bağdat şehri.
- medine**², [? medine] {ağız} is. 1. Pencere. 2. Ocakların yan taraflarında, mutfak duvarlarında bulunan küçük kapaksız dolap. 3. Taraça. [DS]
- medine**³, [? medine] {ağız} is. Kına çiçeği. [DS]
- medini**, [Ar. medîni مدينى] (*medi:ni:*) {OsT} sf. 1. (Hayvan için) şehirli; şehirle ilgili. 2. İmparatorluk döneminde Mısır'da basılan bir gümüş sikke.
- medir**, [? medir] {ağız} is. Domuz yavrusu. [DS]
- medire**, [Yun. mítra => medire] {ağız} is. Döl yatağı. [DS]
- medirkat**, [Ar. metrükât متروكات => medirkat] {ağız} is. Açık artırma ile satış. [DS]
- mediyastin**, [Fr. médiastin] is. anat. Göğsün, yanlardan akciğerler, önden göğüs kemiği, arkadan omurga ile sınırlanan orta bölümü.
- medize**, [? medize مدزه] {eAT} is. Döl yatağı.
- medkuk**, [Ar. daqq > medkūk مدقوق] (*medku:k*) {OsT} sf. 1. Dövülerek toz hâline getirilmiş; inceltilmiş. 2. İnce ince kıyılmış.
- medlemek**, [med-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Sıçramak. [DS]
- medlul**, -lü [Ar. delâlet > medlül / medlüle مدلول / مدلوله] (*medlü:l*) {OsT} sf. 1. Belirtilen; delil olarak gösterilen. 2. Bir işaret veya sözcükten anlaşılabilen. 3. is. Anlam; mana.
- medma**, -aı [Ar. dem^c > medma^c مدمع] (*medma:*) {OsT} is. 1. Göz. 2. Gözyaşı bezi. 3. Gözyaşı.
- medmuğ**, [Ar. dimağ > medmūğ مدموع] (*medmu:ğ*) {OsT} sf. Beyni yarılmış olan.
- mednelle**, [? mednelle] {ağız} sf. Şaşkın; beceriksiz; dağınık. [DS]
- medre**, [Far. medre مدره / Fr. métrè] is. 1. Eskiden şarap ve tahıl ölçmekte kullanılan altı okkalık ölçek. 2. Matra; kile. 3. {ağız} Ağzı dar dibi geniş yoğurt tenceresi. [DS] 4. {ağız} Şarap güğümü. [DS]
- medrec**, [Ar. dürüc > medrec / medrece مدرجه / مدرجه] {OsT} is. 1. Adım adım yükselen yol. 2. Basamaklı yol; merdiven. 3. Keçi yolu. 4. Derece derece yükselen meslek. 5. Ev eşyasının rahatça taşınmasını sağlayan büyük çuval.
- medrese**, [Ar. ders > medrese مدرسه] {OsT} is. 1. Ders verilen yer. 2. İslam ülkelerinde, çoğunlukla dinî bilgilerin okutulduğu öğretim kurumu. 3. Buralarda okuyan öğrencilerin barınmalarını da sağlayacak şekilde yapılmış kompleks. 4. Fakülte. ☞ **medresenişîn**, {OsT} *Medresede oturan; medreseli.*|| **medresetü'l-eimme ve'l-hutebâ**, {OsT} *Camilere imam ve hatip yetiştirmek üzere açılan okul.*|| **medresetü'l-hattâtîn**, {OsT} *İslam sanatlarını ve yazının çeşitlerini öğreten okul.*|| **medresetü'l-irşâd**, {OsT} *Vaiz, imam ve hatip yetiştirmek üzere açılmış okul.*|| **medresetü'l-kuzât**, {OsT} *Kadılar medresesi.*|| **medresetü'n-vaizîn**, {OsT} *Vaiz yetiştirmek üzere açılan okul.*|| **medreseye düşmek**, *İçinden çıkılmaz bir tartışma ortamına girmek.*
- medreseli**, [medrese-li] is. 1. Medrese öğrencisi. 2. Medresede yetişmiş kimse.
- medruk**, -ku [Ar. medrūk مدروك] (*medru:k*) {OsT} sf. Anlaşılmış; derk olunmuş.
- medrus**, [Ar. ders > medrūs مدروس] (*medru:s*) {OsT} sf. 1. Ders konusu edinilmiş; ders konusu olmuş. 2. Eskimiş; yıpranmış.
- medsus**, [Ar. desise > medsūs مدسوس] (*medsu:s*) {OsT} sf. 1. Hileli; hile karıştırılmış. 2. Gömülerek saklanmış; gömülmüş.
- med'uv**, -vvü [Ar. da'vet > med'uvv مدعو] {OsT} sf. Davet olunmuş; davetli.
- med'uvven**, [Ar. med'uvv > med'uvven مدعوًا] (*med'uvven*) {OsT} zf. Davet edilmiş olarak; çağrılı olarak; çağrılarak.
- med'uvvîn**, [Ar. med'uvv > med'uvvîn مدعوين] (*med'uvvi:n*) {OsT} is. Davetliler; çağrılı olanlar.
- me'dübe**, [Ar. me'dübe مَادِبِه] (*me-dübe*) {OsT} is. Düğün; ziyafet.
- medük**, [-ma-duk / -medük] {eAT} yap e. → -maduk.
- medüllektomi**, [Fr. médullectomie] is. tıp. Tedavi amacıyla böbrek üstü bezinin ön kısmının çıkartılması ameliyatı.
- medüz**, [Yun. medusa] is. zool. Denizde yaşayan, jellatinimsi, saydam gövde kısmı küremsi, çan veya şemsiye biçimli, serbestçe yüzen çeşitli selentere grubuna verilen ad; denizanası.
- medya**, [Fr. média] is. 1. Yazı, ses, görüntü aracılığıyla iletişim kurmayı sağlayan, radyo, televizyon, gazete, kitap, dergi, bilgisayar vb. büyük iletişim ve yayın araçlarının tümüne birden verilen ad. 2. İletişim ortamı; yayın araçları; kitle iletişim araçları. ☞ **medya camiası**, *Görsel ve yazılı basın organları ile buralarda çalışanlar; basın dünyası.*|| **medya maydanozu**, *Sık sık televizyon programlarına katılarak kendisinden söz ettiren kimse.*|| **medya starı**, *Kitle iletişim araçlarında sık sık görünen kimse; medya yıldızı.*|| **medya yıldızı**, *Medya starı.*
- medyacı**, [medya-cı] is. Görsel veya basılı iletişim araçlarında çalışan kimse.
- medyan**, [Fr. médian] is. Ortalayan.
- medyatik**, -ği [Fr. médiatique] sf. Kitle iletişim araçları ile ilgili; medyaya özgü.
- medyum**, [Lat. medium] (*me'dyum*) {OsT} is. 1. Doğaüstü yollardan gerçek bilgi unsurlarını algıla-

dığını söyleyen kimse. **2.** Ruhlarla bağlantı kurarak, onlarla insanlar arasında aracılık ettiğini iddia eden kişi. **3.** Parapsikolojide, normal insanlarda rastlanmayan bazı yeteneklere sahip kişi. **4. sf.** Ortalama; orta. **☞ medyum hoparlör,** Çok tiz ve çok pes sesler arasında kalan sesleri yükseltmeye yarayan hoparlör.

medyumluk, -ğu [medyum-luk] (*me'dyumluk*) {OsT} is. **1.** Medyumun yaptığı iş. **2.** Medyum olma durumu; canlılarla ölümler arasında iletişime aracı olma yeteneği.

medyun, [Ar. deyn > medyūn مديون (*medyu:n*) {OsT} sf. **1.** Vereceği olan. **2.** Borçlu. **☞ medyun olmak,** Kendini borçlu saymak. || **medyūn-u müflis,** {OsT} Borcu malına eşit veya daha fazla olan kimse. || **medyūn-u mümātıl,** {OsT} Ödeyecek gücü olduğu hâlde borcunu geciktiren, vadesini uzatan kimse. || **medyūn-u şükran,** {OsT} Şükran borcu olan.

meek, -ği [? meek] {ağız} is. Meme. [DS]

meel, [? meel / meğel] {ağız} is. **1.** Çapa. **2.** Kazma. [DS]

meelsimek, [meel-si-mek / meğel-si-mek] {ağız} gçl. f. [-r] Değer vermek; önemsemek. [DS]

meersimek, [meer-si-mek] {ağız} gçl. f. [-r] Değer vermek; önemsemek. [DS]

meesimek, [mee-si-mek] {ağız} gçl. f. [-r] Değer vermek; önemsemek. [DS]

meetter, [? meetter] {ağız} sf. **1.** Beceriksiz; uyuşuk. **2.** Güçsüz. [DS]

meeze, [? meeze] {ağız} is. Kadın başörtüsü; peştamal. [DS]

mefa¹, [Ar. vefā => mefa] {ağız} is. Sevgi bağlılığı. [DS]

mefa², [? mefa] {ağız} is. Kağının yanına korkuluk yapılırken iki okun arasına konulan V biçimindeki ağaç. [DS]

mefahim, [Ar. feh̄m > mefāh̄im مفاهيم (*mefa:hi:m*) {OsT} is. Kavramlar; anlamlar; mefhumlar.

mefahir, [Ar. mefh̄aret > mefāh̄ir مفاخر (*mefa:hir, h kalın söylenir*) {OsT} is. Övünülecek şeyler; gurur duyulacak haller.

mefahis, [Ar. mefh̄ās > mefāh̄is مفاحص (*mefa:his, h kalın söylenir*) {OsT} is. Kuş yuvaları.

mefāil, [Ar. mef̄ūl > mefā'il مفاائل (*mefa:-il*) {OsT} is. **1.** Yapılmış, işlenmiş işler. **2.** Aruz vezni kalıplarının bir kısa iki uzun (- -) ifade eden parçalarından biri.

mefalic, [Ar. meflūc > mefālic مفاالج (*mefa:lic*) {OsT} is. Felç olmuşlar; inmelliler.

mefalis, [Ar. müflis > mefālis مفاليس (*mefa:li:s*) {OsT} is. İflas edenler.

mefariğ, [Ar. mefrag > mefāriğ مفاارغ (*mefa:riğ*) {OsT}

is. **1.** (Çaydanlık, testi vb. için) dökülecek yerleri; emzikler. **2.** Yollar.

mefarik, -kı [Ar. fark > mefriğ > mefāriğ مفاارغ (*mefa:rik, k kalın söylenir*) {OsT} is. Başın tepesi sayılan ve saçın ikiye ayrıldığı kısımlar.

mefariş, [Ar. ferş > mefreş > mefāriş مفاارش (*mefa:riş*) {OsT} is. Yatak, yorgan gibi ev eşyasını denk yapmaya yarayan çadır bezi vb. şeyden yapılmış hararlar.

mefasıl, [Ar. faşl > mafşal > mefāşıl مفااصل (*mefa:sıl*) {OsT} is. **1.** Eklemler. **2.** Köy sakinlerinin verecekleri vergilerin yazıldığı defter. **☞ mefāsıl-ı beyne'l-fikarāt,** {OsT} anat. Omurgayı meydana getiren omurlar arasındaki eklemler. || **mefāsıl-ı gayr-ı müteharrike,** {OsT} anat. Hareket etmeyen, oynamaz, sabit eklemler. || **mefāsıl-ı müteharrike,** {OsT} anat. Oynar eklemler; oynak eklemler.

mefasid, [Ar. fesād > mefsedet > mefāsīd مفااسد (*mefa:sīd*) {OsT} is. Bozgunculuklar; ara bozmalar; ni-fak sokmalar.

mefat, [Ar. vefāt => mefat] {ağız} is. Ölüm. [DS]

mefatih, [Ar. feṭḥ > miṭṭah > mefātiḥ مفااتح (*mefa:ti:h*) {OsT} is. Anahtarlar. **☞ mefātiḥü'l-gayb,** {OsT} Fizik ötesi sırları çözen kimseler; gaip anah-tarları.

mefatir, [Ar. fitr > muftir > mefātīr مفااتير (*mefa:ti:r*) {OsT} is. Oruç tutup iftar edenler.

mefaviz, [Ar. mefāze > mefāviz مفااوز (*mefa:viz*) {OsT} is. Çöller; kumluklar; sahralar.

mefaze, [Ar. mefāze مفاازه (*mefa:ze*) {OsT} is. Kum-luk yer; kumsal; çöl; sahra.

mefer, -rri [Ar. firār > meferr مفاار (*mefa:ri*) {OsT} is. **1.** Sığılmıyacak, kaçacak yer. **2.** Kur'an-ı Kerim'de Kı-yame Suresinde "firar" anlamında kullanılmıştır.

mefhar, [Ar. faḥr > mefh̄ar مفاار (*mefa:har*) {OsT} is. **1.** Övün-meğe sebep olan, övünmeyi gerektiren şey. **2.** Övünme; iftihar. **☞ mefhar-ı kâināt,** {OsT} Kâinatın övüncü; Hz. Muhammet.

mefharet, [Ar. faḥr > mefh̄aret مفاار (*mefa:har*) {OsT} is. Övünme; övünce; iftihar etme.

mefhas, [Ar. mefh̄ās مفااص (*mefha:s*) {OsT} is. Kuş yuvası.

mefhūm, [Ar. faḥīm > mefh̄ūm مفاهوم (*mefhu:m*) {OsT} sf. Kömürleşmiş; kömür durumuna gelmiş olan.

mefhum, [Ar. feh̄m > mefh̄ūm مفاهوم (*mefhu:m*) {OsT} is. **1.** Bir söz veya kelimenin taşıdığı anlam; kavram. **2. huk.** Söylenen sözün asıl anlamı yanında kastettiği diğer anlam. **3. sf.** Anlaşılmış olan; anla-

şılan; kavranan. **☐ mefhüm-i muhalefet**, {OsT} Bir sözden çıkarılan asıl anlamın zıttı başka bir anlam. "Burada ancak tatlı su balığı yaşayabilir X Burada hiçbir zaman tuzlu su balığı yaşayamaz."|| **mefhüm-i tasnif**, {OsT} huk. Bir şeyin başka bölüm ve çeşidi bulunmaması sebebiyle, belirtilen tür ve bölümleri ile tespit olunması.

mefhumiye, [Ar. mefhüm > mefhümiyye مفهوميه] (mefhu.mi:ye) {OsT} is. fel. Kavramın, onu bildiren dildeki karşılığı olan kelimedenden ve sözden farklı bir gerçekliği olduğunu, gerçeğin zihinde bulunmadığını ileri süren skolastik öğretisi; kavramcılık; konseptüalizm.

mefhumiyet, [Ar. mefhüm > mefhümiyye مفهومييت] (mefhu.miyet) {OsT} is. fel. → mevhumkiye.

mefir, -rri [Ar. firār > meferr / mefirr مفر] {OsT} is. Firar edecek yer.

mefkad, [Ar. mefkād مفقد] {OsT} is. Kaybolacak yer.

mefkaret, [Ar. fakr > mefkaret مفقرت] {OsT} is. Yoksulluk; ihtiyaç; zaruret; fakirlik.

mefkud, [Ar. fakd (yokluk) {OsT} > mefkūd مفقود] (mefku:d) {OsT} sf. **1.** Olmayan; bulunmayan; kayıp. **2. huk.** Yapılan aramalara rağmen oturduğu yer ve hayatta olup olmadığı bilinmeyen kimse; gaip; kayıp.

mefkudiyet, [Ar. mefkūd > mefkūdiyyet مفقوديت] (mefku.diyet) {OsT} is. Yokluk; bulunamazlık; gaiplik.

mefkük, -kü [Ar. fekk (ayırılma) {OsT} > mefkūk مفكوك] (mefkū:k) {OsT} sf. Ayrılmış; sökülmüş; çikarılması.

mefkur, [Ar. fıkrā > mefkūr مفقور] (mefku:r) {OsT} sf. Omurga kemikleri kırılmış olan.

mefkûre, [Ar. fikr > (Ziya Gökalp türetmiştir) {OsT} mefkûre مفكوره] (mefkū:re) {OsT} is. Ülkü; ideal.

mefkûreci, [mefkûre-ci] (mefkū:reci) {OsT} sf. **1.** Bir ülküyü kendine kılavuz edinmiş olan; ülkücü. **2.** Bir ülküye özlemle bağlılık duyan; ülkücü; idealist. **3.** Felsefe, sanat ve edebiyatta idealizm öğretisine bağlı olan.

mefkûrecilik, -ğî [mefkûre-ci-lik] (mefkū:recilik) is. **1.** Bir ülküyü kendine kılavuz edinme, ya da bir ülküye özlemle bağlanma durumu; idealist olma durumu; ülkücülük; idealizm. **2. fel.** Varlığın, yalnız bu varlık hakkında edindiğimiz düşünceden ibaret olduğunu, düşünceden bağımsız bir gerçeklik bulunmadığını savunan öğretisi. **3.** İdeali arama, ideale yönelme. **4.** Sanat ve edebiyatta gerçekten daha güzel bir ideali dile getirmeyi bekleyen ve amaçlayan öğretisi.

mefkûrevi, [OsT mefkûre > mefkûrevî مفكوري] (mefkū:revi:) {OsT} sf. Ülkü ile ilgili olan.

mefluc, [Ar. felc > meflūc مفلوج] (meflū:c) {OsT} sf. → mefluç.

meflucen, [Ar. meflūc > meflūcen مفلوجاً] (meflū:lū:'cen) {OsT} zf. Felçli olarak; inmeli hâlde.

mefluç, -cu [Ar. felc > meflūc مفلوج] (meflū:c) {OsT} sf. Felce uğramış; kıvıldaşamaz duruma gelmiş olan; inmeli.

mefluk, -ğu [Ar. felek > meflūk مفلوك] (meflu:k) {OsT} sf. Feleğin kahrına uğramış; yoksul; zavallı; çaresiz; miskin; bedbaht.

meflul, -lü [Ar. meflūl مفلول] (meflū:l) {OsT} sf. **1.** Ufak parçalar hâlinde koparılmış; çentilmiş. **2.** (Kılıç için) kınında bulunan.

mefrağ, [Ar. ferāğ > mefrāğ مفراغ] (mefra:ğ) {OsT} sf. Bir sıvının döküldüğü yer; akarsuyun aktığı yer; yatak; mecca.

mefrak, [Ar. farq (baş) > mefrāk مفرق] is. Kafanın en üst ve orta yeri; saçların ikiye bölündüğü yer.

mefrat, [Ar. mefrāt مفراط] (mefra:t) {OsT} sf. Pek büyük; çok kocaman.

mefred, [Ar. ferd (tek, eşsiz) > mefred مفرد] {OsT} sf. İri yarı; cüsseli; çok büyük; kocaman.

mefrenk, -gi [? mefrenk] {ağız} is. Kaldıraç. [DS]

mefreş, [Ar. ferş > mefreş مفرش] {OsT} is. Taşınırken yatak, yorgan gibi ev eşyalarını sarmaya yarayan, çadır bezi veya meşinden yapılmış büyük çuval.

mefret, [Ar. mefred مفرد => mefret مفرت] {eAT} sf. Büyük; iri; cesim.

mefrik, -ğî [Ar. mefriq مفرق] (k kalın söylenir) {OsT} is. Başın tepesi.

mefruğ, [Ar. ferāğ > mefrūğ مفروغ] (mefru:ğ) {OsT} sf. Başkasına bırakılmış, verilmiş; feragat edilmiş. ☐ **mefruğun-bih**, {OsT} Bir kimseye tasarruf ve mülkiyet hakkı verilen şey.|| **mefruğun-leh**, {OsT} Bir şeyin tasarruf ve mülkiyet hakkı verilen kimse.

mefruk¹, [Ar. farq > mefrūk مفروق] (mefru:k) {OsT} sf. Aralarına başka bir şey sokularak birbirinden ayrılmış olan.

mefruk², [Ar. mefrūk مفروك] (mefru:k, k ince söylenir) {OsT} sf. **1.** Ovulmuş. **2.** Safranla boyanmış.

mefruş, [Ar. ferş > mefrūş مفروش] (mefru:ş) {OsT} sf. **1.** Döşenmiş; döşeli. **2.** Yere serilen; döşeme olarak kullanılan; döşemelik.

mefruşat, [Ar. mefrūş > mefrūşāt مفروشات] (mefru:şa:t) {OsT} is. **1.** Bir evin döşenmesinde kullanılan eşyaların tümü; döşeme. **2.** Döşemelik kuşmaş ve perde vb.

mefruşatçı, [mefruşat-çî] (mefru:şa:tçı) {OsT} is.

- Döşemelik kumaş, perde vb. satan kimse; bu kişinin dükkânı.
- mefruşatçılık, -ğı** [mefruşat-çı-lık] (*mefru:şa:tçılık*) {OsT} *is.* Döşemelik kumaş ve perde satış işi; mefruşatçının yaptığı iş ve mesleği.
- mefruz**, [Ar. ifrâz > mefrüz مفروز] (*mefru:z*) {OsT} *sf.* Ayrılmış; bölünmüş; ifraz olunmuş.
- mefruz**, [Ar. farz > mefrüz / mefrûza مفروضه/ مفروض] (*mefru:z*) {OsT} *sf.* 1. Varsayılan; farz edilen. 2. Farz kılınmış; yapılması borç sayılmış olan. ☞ **mefrüz suç**, *huk.* Kanunda yazılı suçlardan olmayan ancak fail tarafından işlenirse suç olacağı düşünülen suç; sözde suç.
- mefisah**, [Ar. fesh > mefisah مفسح] {OsT} *is.* 1. Bozma yeri; feshedecek yer. 2. Bozma işi; feshetme.
- mefsaka**, [Ar. fışk > mefsaka مفسقه] {OsT} *is.* Günah işlenen yer.
- mefsedet, -di** [Ar. fesâd > mefsedet مفسدت] {OsT} *is.* Bozgunculuk; fitnecilik; fesatlık.
- mefsud**, [Ar. faşd (*kan alma*) {OsT} > meşşud مفسود] (*mefsu:d*) {OsT} *sf.* Kanı alınmış; kan alınan.
- mefsuḥ**, [Ar. fesh > mefsūḥ / mefsūḥa مفسوخ / مفسوخه] (*mefsu:h*) {OsT} *sf.* 1. Yürürlükten kaldırılmış; hükümsüz bırakılmış; feshedilmiş. 2. İptal edilmiş.
- mefsuhiyet**, [Ar. mefsūḥ > mefsūḥiyyet مفسوخيت] (*mefsu:hiyet*) {OsT} *is.* Geçersiz olma durumu; hükümsüz bırakılma hâli.
- mefsul, -lü** [Ar. faşl > meşşul مفصل] (*mefsu:l*) {OsT} *sf.* Ayrılmış; ayrışık.
- mefşu, -u'i** [Ar. ifşâ' > meşşu' مفشوء] (*mefşu:u*) {OsT} *sf.* Yayılmış; duyulmuş; ifşa edilmiş.
- meftah**, [Ar. meftah مفتاح] {OsT} *is.* Hazine.
- mefte**, [Ar. mevta => mefte / mehte] {ağız} *is.* Ölü. [DS]
- meftuḥ**, [Ar. fetḥ > meftūḥ / meftūḥa مفتوح / مفتوحة] (*meftu:h*) {OsT} *sf.* 1. Açılmış; açık. 2. Zapt edilmiş; ele geçirilmiş. 3. *dbl.* Arapça'da üstün (e, a) ile okunan harf.
- meftuhiyet**, [Ar. meftūḥ > meftūḥiyyet مفتوحيت] (*meftu:hiyet, h kalın söylenir*) {OsT} *is.* Açık olma durumu; açık oluş.
- meftuk, -ğū** [Ar. fitk > meftūk مفتوق] (*meftu:k*) {OsT} *sf.* Fıtığı çıkmış olan; fıtıklı.
- meftul, -lü** [Ar. fetl > meftūl مفتول] (*meftu:l*) {OsT} *sf.* Bükülmüş; fitil gibi yapılmış.
- meftum**, [Ar. fitām (çocuğu sütün kesme) > meftūm مفظوم] (*meftu:m*) {OsT} *sf.* (Çocuk için) memeden, sütün kesilmiş.
- mefturn**, [Ar. fitne > meftūn مفتون] (*meftu:n*) {OsT} *sf.* 1. Fitneye düşmüş. 2. Büyülenmiş. 3. Bir kimseye gönül vermiş; tutulmuş; tutkun; vurgun. 4. Bir şey karşısındaki tutumu şaşkınlığa varacak durumda olan; şaşırılmış. ☞ **mefturn etmek**, *Birini kendine bağlamak; hayran bırakmak.* || **mefturn olmak**, 1. Gönülden bağlanmak; gönül vermek; tutulmak. 2. Şaşırtmak; şaşkınlığa düşürmek.
- mefturnane**, [Ar. meftūn + Far. āne مفتورانه] (*mef-tu:na:ne*) {OsT} *zf.* Kendinden geçmişçesine; tutkuncasına.
- mefturniyet**, [Ar. meftūn > meftūniyyet مفتورنيت] (*mef-tu:na:ne*) {OsT} *is.* Mefturnluk; tutkunluk.
- mefturnluk, -ğū** [mefturn-luk] *is.* Birine veya bir şeye aşırı ölçüde tutkun olma durumu; aşırı tutkunluk; vurgunluk.
- mefturn¹**, [Ar. fiṭret > meftūr مفظور] (*mefturn:r*) {OsT} *sf.* 1. Yarattılmış; mahluk. 2. Doğal; tabii; yaratılıştan olan; cibilli.
- mefturn²**, [Ar. fütūr > meftūr / meftūre مفتور / مفتوره] (*mefturn:r*) {OsT} *sf.* Ümitsiz; kederli; bezmiş; bezgin; bıkmış.
- mefturnane**, [Ar. meftūr + Far. -āne مفتورانه] (*mef-tu:ra:ne*) {OsT} *zf.* Ümitsiz olarak; bezgin bir hâlde.
- mefturniyet**, [Ar. meftūr > meftūriyyet مفتورنيت] (*mef-tu:riyet*) {OsT} *is.* Bezgin olma; bıkkın olma; bezginlik; bıkkınlık.
- mefturn**, [Ar. fett (*ufalama*) > meftūt مفتوت] (*mefturn:t*) {OsT} *sf.* Kırıntı hâline getirilmiş; ufalanmış.
- mefturn, -lü** [Ar. fi'1 > mef'ul / mef'ule مفعول / مفعوله] (*mef-u:l*) *sf.* 1. Yapılmış; kılınmış; işlenmiş. 2. Bir eylemin etkisi altında olan; yaptığı iş kendi üzerinde belli olan. 3. *dbl.* Tümleç. 4. *argo.* (Erkek için) pasif eşcinsel. ☞ **mefturn-anh**, {OsT} *dbl.* Çıkma durumu; -den hâli. || **mefturn-bih**, {OsT} *dbl.* Yükleme durumu; -i hâli. || **mefturn-bih gayr-i sarîh**, {OsT} *dbl.* Belirtisiz nesne. || **mefturn-fih**, {OsT} *dbl.* Kalma durumu; -de hâli. || **mefturn-ileyh**, {OsT} *dbl.* Yönelme durumu; -e hâli. || **mefturn-leh**, {OsT} *dbl.* "İçin" edatıyla bağlanan tümleç. || **mefturn-maa**, {OsT} *dbl.* Araç durumu; -le hâli. || **mefturn-sarîh**, {OsT} *dbl.* Nesne; düz tümleç; yükleme durumu.
- mefzaha**, [Ar. mefzāḥa مفضحه] {OsT} *is.* Rezilliğe sebep olan şey.
- mefzul, -lü** [Ar. mefzūl مفضول] (*mefzu:l*) {OsT} *sf.* 1. Fazla gelmiş olan. 2. Üstün gelen.
- mega**, [Yun. megas (*büyük*) > mega / megali / megalo] *ek.* 1. (Yabancı kelimelerde) "büyük" anlamı katan ek; dev; devasa. 2. (Ölçü birimlerinde)

- bir milyon kat anlamı veren ek; sembolü: M. ☐
mega store, *Büyük mağaza.*
- megafir**, [Ar. miğfer > meğāfir مغافر] (*mega:fir*)
{OsT} is. Savaşta başa giyilen demir tolgalar; miğ-
ferler.
- megafon**, [Fr. mégaphone] is. **1.** Ağız önüne getirile-
rek sesi uzağa iletmeye yarayan bir tür huni. **2.** Ses
yükseltici.
- megahertz**, [Fr. mégahertz] is. *fiz.* Değeri bir milyon
hertz olan frekans birimi; sembolü: MHz.
- megak**, [Ar. meğāk مغاك] (*meğā:k*) {OsT} is. Mezar;
çukur.
- megakçe**, [Ar. meğāk + Far. -çe مغاچه] (*meğā:kçe*)
{OsT} is. Mezar; çukur.
- megalib**, [Ar. galebe > meğālib مغالب] (*meğā:lib*)
{OsT} sf. Üstün gelmeye çalışan; üstün gelen; ye-
nen.
- megalik**, -k [Ar. miğlāk > meğālik مغالق] (*meğā:lik*,
k kalın söylenir) {OsT} is. Kilitler; mandallar.
- megaloman**, [Fr. mégalomane] is. ve sf. **1.** (Kişi için)
kendini bedenî, zihnî ve sosyal yönlerden çok üs-
tün görme ve kendine aşırı değer verme biçiminde
beliren psikolojik bozukluğu olan; büyüklük heze-
yanına kapılan; megalomaniye tutulmuş. **2.** Her
şeyin büyüğünü yapma merakında olan.
- megalomani**, [Fr. mégalomanie] is. **1.** Kişinin, ken-
dini gerek vücut, güç kuvvet ve cinsel olarak bede-
nî, gerekse zihnî ve sosyal yönleri bakımından üs-
tün görmesi ve kendine aşırı değer vermesi biçi-
minde beliren psikolojik bozukluk; büyüklük heze-
yanı. **2.** Her şeyin büyüğünü yapma merakı.
- megaspor**, [Yun. megas (büyük) > sporos (tohum)]
is. *biy.* Meydana gelen büyük ve dişi kabul edilen
sporlar.
- megaton**, [Fr. mégatonne] is. **1.** Bir milyon ton
değerindeki kütle birimi; sembolü: Mt. **2.** Bir mil-
yon ton TNT(trinitrotolüen)'in patlamasıyla açığa
çıkan enerjiye eşdeğer ölçü birimi: 4,18 . 10¹⁵ jul.
- megatonluk**, -ğu [megaton-luk] sf. Belirtilen mega-
ton kadar olan.
- megavat**, [Fr. mégawatt] is. Bir milyon vat değer-
inde elektrik güç birimi, sembolü: MW.
- megavatlık**, -ğı [megavat-lık] sf. Belirtilen megavat
kadar olan.
- megavil**, [Ar. miğvel > meğāvil مغاول] (*meğāvil*)
{OsT} is. Hançerler; ince kılıçlar.
- megazil**, [Ar. miğzel > mağāzil مغازل] (*meğā:zil*)
{OsT} is. İplik eğirmeye yarayan aletler; iğler.
- megeç**, -ci [? megeç / meğel] {ağız} is. Çapa. [DS]
- meğel**, [? meğel] {ağız} is. Kazma. [DS]
- megellik**, -ği [meğel-lik] {ağız} sf. Çapalanma duru-
mu gelmiş. ☐ **megellik olmak**, {ağız} (*Bitki için*)
çapalanacak duruma gelmek. [DS]
- megemise**, [Far. meğer + T. ise] {ağız} bağ. Meğerse.
[DS]
- megene**, [? megene / meğene] {ağız} is. Üvendirenin
ucundaki demir. [DS]
- meger**, [Far. meger مگر] {eAT} bağ. Meğer; öte yan-
dan. [DK]
- megerek**, -ği [? megerek] {ağız} is. Yiyecek, giyecek
türü şeyler. [DS]
- meges**, [Far. meges / mekes مگس] {OsT} is. Sinek. ☐
meges-gîr, {OsT} Sinek kapan; örümceğin yaptığı
ağ. || **meges-i engübün**, {OsT} Bal sineği; arı. ||
meges-rân, {OsT} Sinek kovan; yelpaze. || **meges-
vâr**, {OsT} Sinek gibi.
- megez**, [? megez] {ağız} sf. İş yapmaz. [DS]
- meğiçin**, [Moğ. meğiçin] {eT} is. Dişi yaban domuzu.
[Nevâyî]
- megil**, [? megil / meğel] {ağız} is. **1.** Kazma. **2.** Çapa.
[DS] ☐ **megil etmek**, {ağız} Toprağı çapa ile ka-
bartmak; meğellemek; çapalamak. [DS]
- meğ**, [ma / mağ / me / miğ (yans.)] ünl. Hayvan
böğürtü veya bağırtısını anlatan kök. [Zülfikar] meğ-
er-mek
- meğe**, [? meğe] {ağız} is. İki tarla arasındaki sınır.
[DS]
- meğel¹**, [Yun. makhélli => meğel] {ağız} is. **1.** Kaz-
ma. **2.** Çapa. [DS]
- meğel²**, [? meğel] {ağız} is. **1.** Koyunun kırdan yatırılıp
dinlendirildiği yer. **2.** Koyunu kırdan yatırıp dinlen-
dirme. **3.** Yazın sığırların serinledikleri göl ya da
dere kıyıları. [DS]
- meğel³**, [mehel / meğel] {ağız} sf. Uygunsuz; yakışık-
sız. ☐ **meğel görmek**, {ağız} Çok görmek; yakıştı-
ramamak. [DS]
- meğellemek**, [meğel¹-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)
-yor] Toprağı çapa ile kazmak, kabartmak; otlardan
temizlemek. [DS]
- meğelsimek**, [? mehel > meğel-si-mek / mağ-simek]
{ağız} gçl. f. [-r] Değer vermek; önemsemek. [DS]
- meğemse**, [Far. meger => meğer ise / meğemise]
{ağız} bağ. Meğerse. [DS]
- meğene¹**, [? meğene] {ağız} is. Üvendirenin ucundaki
yassı demir. [DS]
- meğene**, [Far. miyāne => meğene] {ağız} is. Çorba
yapmak için yağda kavrulmuş un. [DS]
- meğer**, [Far. meger مگر] (*me'ğer*) {OsT} bağ. **1.** Son-
radan anlaşılan bir durumu ifade etmek için öğreni-
len (-mişli) geçmiş zaman yüklemli bir cümleyi
kendinden önceki cümleye bağlar; meğerse; oysa-
ki. **2.** {eAT} Ancak; yalnız; fakat.
- meğerime**, [Far. meger => meğer-im-e / meğ(e)-ri-
se] {ağız} bağ. Oysa. [DS]

meğerki, [Far. meger ki مگر که (*me'ğerki*) {OsT} bağ. İstek veya emir kipinde çekimlenmiş, biri diğerini engelleyecek durumda olan iki cümleyi birbirine bağlar.

meğermek, [bağırmaq > beğermek > meğer-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] (Davar için) bağırmaq; mele-mek. [DS]

meğerse, [Far. meğer + T. i-mek > i-se مگرسه (*me'ğerse*) {OsT} bağ. Sonradan anlaşılan bir durumu ifade etmek için kullanılır; oysaki; hâlbuki; meğer.

meğersek, **-ği** [meğer-sek / meğir-sek] {ağız} sf. (Hayvan ya da insan için) yavrusuna çok düşkün. [DS]

meğersimemek, [meğer-si-me-mek / mē-si-me-mek] {ağız} gçl. f. [-z] Önemsememek. [DS]

meğersinmek, [meğer-si-n-mek] {ağız} dönşl. f. [-r] Değer vermek; önem vermek; önemsemek. [DS]

meğert, [? meğert] {ağız} is. Bakırcı örsü. [DS]

megez, [? megez] {ağız} sf. Bunak; sarsak. [DS]

megezlenmek, [megez-le-n-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] Sürekli olarak durumundan yakınmak; sızlanmak. [DS]

meğil, [Yun. makhélli => meğil] {ağız} is. **1.** Çapa. **2.** Kazma. [DS]

-meğın, [-mağın / -meğın / -mağun / -meğün] {eAT} yap e. → -mağın.

-meğine, [-ma(k)-ı-n-a / -meğine] {eAT} yap. e. → -mağına.

meğirse, [meğir-se-k / meğer-se-k] {ağız} sf. (İnsan ve hayvan için) yavrusuna çok düşkün olan. [DS]

meğirse, [meğir-se-mek / meğir-se-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-s(i)-yor] (İnsan ve hayvan için) yavrusuna sevgi ile ve sevecenlikle davranmak. [DS]

meğremek, [meğ (*yans.*) > meğ-(i)r-e-mek مكرمك] {eAT} gçsz. f. [-r] [-r(i)-yor] Melemek.

meğreşmek, [meğ-re-ş-mek مكرشمك] {eAT} işteş. f. [-iir] Meleşmek.

meğrise, [Far. meger => meğ(e)r-i-se] {ağız} bağ. Oysa. [DS]

-meğüm, [-ma(k)-um / -meğüm] {eAT} yap. e. → mağum.

-meğüngüng, [-mağ-uñ-uñ / -meğünñüñ] {eAT} yap. e. → -mağungung.

meğze, [? meğze] {ağız} is. Hamam havlusu. [DS]

meh¹, [mā / mē / meh] {eT} {ağız} ün. **1.** → ma³. [DLT] [DS] **2.** {ağız} Hayvan çağırma ünlemi. [DS] **3.** {ağız} e. "Tamam mı?" anlamında pekiştirme edatı. [DS]

meh², [Far. mäh / meh مه] {OsT} is. **1.** Ay. **2.** Yılın on ikide biri; ay. **3.** Genç ve güzel kimse. **4.** tasvf. Çile doldurmaya yeni başlamış derviş. **5.** sf. Ay gibi güzel ve parlak; aya benzeyen. ☞ **meh-likā**, {OsT}

Ay yüzü; sevgili; güzel; dilber. || **meh-sitäre**, {OsT} *Ay talihli; talihinin yıldızı ay gibi parlak olan.* || **meh-şid**, {OsT} *Ay; ay ışığı.* || **meh-vār**, {OsT} **1.** Ay gibi. **2.** Aylık; maaş. || **meh-väre** {OsT}, *Aylık; maaş.* || **meh-veş** {OsT}, *Ay gibi; güzel; dilber.*

meh³, [Ar. meheb => meh ?] {ağız} is. Esinti; az yel. [DS]

mehab, **-bbı** [Ar. mehebb > mehābb مهاب (*meha:b*) {OsT} is. Rüzgârın estiği yerler.

mehabet, [Ar. heybet > mehābet مهابت (*meha:bet*) {OsT} is. **1.** Büyük ve saygıdeğer kişilerin karşısında duyulan korku ile karışık saygı. **2.** Büyüklük; ululuk, yücelik.

mehabetli, [mehabet-li] sf. **1.** Heybetli; korkunç. **2.** Saygı ve hürmet uyandıran.

mehabil, [Ar. mehbil > mehābil مهابل (*meha:bil*) {OsT} is. anat. Döl yolları.

mehacim, [Ar. miħcem > mehācım محاجم (*meha:cim*) {OsT} is. **1.** Çekip emmeye yarayan organlar ve araçlar. **2.** Hacamat şişeleri.

mehak, **-kı** [Ar. mehağ مهق] {OsT} is. Durgun suyun yeşilliği.

mehal, **-li** [Ar. mehāl مهال (*meha:l*) {OsT} is. **1.** Korku yeri. **2.** Süre; vade; mehil.

mehalik, **-ği** [Ar. mehleke > mehālik مهالك (*meha:lik*) {OsT} is. **1.** Tehlikeli yerler. **2.** Tehlikeli işler.

meham, **-mmı** [Ar. mühimm > mehāmm مهم (*meha:m*) {OsT} sf. **1.** Önemli şeyler; gerekli işler. **2.** Büyük işler. **3.** Düşündürücü şeyler. ☞ **mehām-şinās**, *İşten anlayan; işinin ustası.*

mehan, [Ar. mehān مهان (*meha:n*) {OsT} sf. Küçüm-senmiş; hor görülmüş.

mehanen, [Ar. mehān > mehānen مهاناً (*meha:nen*) {OsT} zf. Küçüm-senerek; hor görülerek.

mehanet, [Ar. mehān > mehānet مهانت (*meha:net*) {OsT} is. Hakir görülme; hor görülme; küçüm-senme.

mehar, [Far. mehār مهار (*meha:r*) {OsT} is. **1.** Dev-nin burnuna geçirilen file burunluk. **2.** Yular; diz-gin.

mehari, [Far. mehrī > mehārī مهاری (*meha:ri:*) {OsT} is. Hecin develeri.

mehaviş, [Ar. mehveş > mehāviş مهاوش (*meha:viş*) {OsT} is. Karışık ve kalabalık yerler.

mehayif, [Ar. ħavf > mehāyif مخاف (*meha:yif*) {OsT} sf. Korku verenler. ☞ **mehayif müfettişi**, tar. İmparatorluk döneminde, olağanüstü yetkilerle donatılmış olarak olağanüstü yerlere gönderilen Divan-ı hümayuna karşı sorumlu kadı.

me'haz, [Ar. ahz > me'haz مأخذ] {OsT} is. **1.** Bir eser yazarken başvuru kaynağı. **2.** Bir şeyin alındığı, çıkarıldığı yer; kaynak.

mehbez, [meh ? + bez / mahbez / mahfes / mehmez] {ağız} is. Kadınların başlarına örttüğü örtü; yazma. [DS]

mehbil, [Ar. mehbil مهبل] {OsT} is. **1.** Döl yolu. **2.** Döl yatağı.

mehbilî, [Ar. mehbil > mehbilî مهبالى] (mehbili:) {OsT} sf. Döl yolu veya yatağı ile ilgili olan.

mehbit, [Ar. hubû > mehbit مهبط] (mehbit, t kalın söylenir) {OsT} is. İniş yeri; inilen yer. ☞ **mehbit-i envâr**, {OsT} Nurların ineceği yer. || **mehbit-i il-hâm**, {OsT} İlhamın ineceği yer.

mehbut, [Ar. habt (yanılma) {OsT} > mehbut مهبوط] (mehbu:t) {OsT} sf. Korkudan şaşırarak yanlışlığa düşen; korkudan şaşırması; korku ve hayrete düşmüş.

mehcebin, [Far. meh-cebîn مهجين] (mehcebi:n) {OsT} sf. Ay alınlı; parlak alınlı.

mehcur, [Ar. hicr > mehcur / mehcüre مهجور] (mehcu:r) {OsT} is. **1.** Uzaklaşmış; ayrı düşmüş; ayrılmış. **2.** Bırakılmış; terk edilmiş. **3.** Kullanımdan düşmüş; kullanılmaz olmuş.

mehcuriyet, [Ar. mehcur > mehcuriyet مهجوريت] (mehcu:riyet) {OsT} is. **1.** Ayrılık; uzaklık. **2.** Terk edilme. **3.** Bırakılma; unutulma.

mehcûv, -vvü [Ar. hicv > mehcvv مهجو] {OsT} sf. Yerilmiş; hicvedilmiş.

mehçe, [Far. meh (ay) {OsT} > meh-çe / mahçe مهجه] {OsT} is. Minare, kubbe, bayrak gönderi gibi yerlere takılan küçük hilal; alem.

mehd, [Ar. mehd مهذ] {OsT} is. Beşik. ☞ **mehd-ârâ**, {OsT} Beşik süsleyen. || **mehd-ârâ-yı vücut olmak**, {OsT} Dünyaya gelmek. || **mehd-i asmânî**, {OsT} Gökyüzü. || **mehd-i mîna**, {OsT} Gökyüzü. || **mehd-i ulyâ-yı saltanat**, {OsT} Padişahın annesi; valide sultan. || **mehd-i zuhûr**, {OsT} Meydana çıkma beşiği.

mehdah, [Ar. meddah => mehdah] {ağız} sf. Şakacı; eğlendirici. [DS]

mehdep, [Ar. mekteb => mehdep] {ağız} is. Okul; mektep. [DS]

mehdi, [Ar. hidâyet > hüdâ > mehdî مهدي] (mehdi:) {OsT} sf. **1.** Doğru yolda olan; hidayete eren. **2.** (Hz. Muhammet ve bazı peygamberler için) Allah tarafından hidayete erdirilen. **3.** Kıyamet gününden önce gökten Allah'ın izni ve emriyle inerek bütün insanları mutluluğa kavuşturacağına, Deccal'ı öldürerek yeryüzünü sonsuz bir barış ve sevinçle dolduracağına inanılan ermiş.

Mehdicilik, -ği [Mehdî (on birinci imam Hasan Asker'in oğlu) {OsT} > mehdî-ci-lik] is. Hz. İsa öyküsünden esinlenerek bazı İslam mezheplerinde, on iki imamdan biri olan Mehdi'nin ölmediğine, kıyamet gününe yakın zamanda dünyaya tekrar dönerek insanlara adalet dağıtacağına, kötülükleri son vereceğine inanılanların tuttuğu yol.

mehdiye, [Ar. mehdiye مهديه] {OsT} is. Armağan; hediyeye.

Mehdiye, [Muhammed Ahmed Mehdi > mehdîye] (mehdi:ye) {OsT} is. Muhammed Ahmed Mehdi'nin kurduğu (1881) dünya hakimiyeti ilkesine dayanan, İslam'ın şartlarından biri olan haccın yerini cihadın aldığı tarikatın adı.

mehdum, [Ar. hedm (yıkma) > mehdûm / mehdûme مهدم / مهدمه] (mehdu:m) {OsT} is. Yıkılmış; harap olmuş.

mehb, -bbi [Ar. hebib (rüzgâr) > mehebb مهب] {OsT} is. Rüzgârın estiği yer.

mehk¹, -kki [Ar. mehekk محك] {OsT} is. **1.** Ayar taşı; mihenk taşı. **2.** {ağız} sf. Deneme. [DS]

mehk², -ği [? mehek] {ağız} sf. Eğreti. [DS]

mehk³, -ği [? mehek] {ağız} is. **1.** Hastalık; sakatlık. **2.** sf. Bozuk. [DS]

mehel¹, [? mehel] {ağız} sf. **1. Uygun; yerinde; denk; eş değerde. **2.** Gerekli. [DS] ☞ **mehel görmek**, {ağız} Uygun bulmak; yaraşır görmek. [DS] || **mehel olmamak**, {ağız} Alçak gönüllü davranmamak. [DS]**

mehel², [Ar. mehl => mehel] {ağız} is. Zaman. [DS]

mehelimsemek, [mehel-im-se-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-s(i)-yor] Benimsemek; önemsemek. [DS]

mehelsek, -ği [mehel-se-k مهلسك] {eAT} sf. Merhametli; şefkatli.

mehelsimek, [mehel-si-mek] {ağız} gçl. f. [-r] Değer vermek; önemli bulmak. [DS]

mehelsizlik, -ği [mehel-siz-lik] {ağız} is. Uygunsuzluk; saygısızlık. [DS]

mehenk¹, -gi [Ar. mihakk] is. **1.** Altının ayarını anlamak için kullanılan taş; denek taşı; mihenk. **2.** mecaz. Bir kimsenin değerini, ahlakını anlamaya yarayan şey.

mehenk², -gi [mhenk] {ağız} is. Düğün eğlencesi. [DS] ☞ **mehenk yeri**, {ağız} Bir ilin, ilçenin veya köyün belli başlı ve en kalabalık yeri. [DS]

mehenkçi, [mehenk-çi] {ağız} is. Alaycı. [DS]

mehenkli, [mehenk-li] {ağız} sf. **1.** (Kişi için) sağlıklı bozulmuş; özürlü. **2.** (Mal için) özürlü; sakat. [DS]

mehere, [Ar. mâhir > mehere محره] (mehere, h kalın söylenir) {OsT} is. Hüner sahipleri; usta kişiler.

mehere, [Far. meger => mehere] {ağız} zf. Belki. [DS]

mehersimek, [mehel-simek / meher-si-mek] {ağız}

- gçl. f. [-r]* Değer vermek; önem vermek; önemsemek. [DS]
- mehersinmek**, [mehel-si-n-mek / meher-si-nmek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Değer vermek; önemli saymak. [DS]
- mehesimək¹**, [mehe-si-mek] {ağız} *gçl. f. [-r]* Ummak; beklemek. [DS]
- mehesimək²**, [mehe-si-mek] {ağız} *gçl. f. [-r]* Önem vermek. [DS]
- mehesiz**, [mehe-siz] {ağız} *sf.* **1.** Güç beğenen; müşkülpesent. **2.** Boşboğaz; geveze. [DS]
- meheyci**, [mehenk-çi / mehey-ci] {ağız} *sf.* Alaycı. [DS]
- mehgeme**, [Ar. maḥkeme => mehgame] {ağız} *is.* Mahkeme. [DS]
- mehib**, [Ar. heybet > mehīb مهيب] (mehi:b) {OsT} *sf.* **1.** İri yapılı; cüsseli; heybetli; büyük. **2.** Korku verici; korkunç; tehlikeli. **3. is. zool.** Aslan.
- mehil¹**, [Ar. hevl > mehīl مهيل] (mehi:l) {OsT} *sf.* (Yer için) korku veren; korkunç.
- mehil², -hli** [Ar. mehl مهل] {OsT} *is.* **1.** Bir işin yapılabilmesi, gerçekleşmesi için zaman tanıma; vade; süre; vakit; mühlet. **2. huk.** Süre. **☞ mehil vermek, Süre tanımak.** || **mehil müddeti**, **1.** Önceden tanınan süre; zaman tanıma. **2. Devlet memurlarının atamalarında yeni yerlerine gidebilmeleri için tanınan yasal süre.**
- mehil³**, [mehel / mehīl] {ağız} *sf.* Uygun; denk; yerinde. [DS]
- mehilsek, -ği** [mehil-se-k مهيلسك] {eAT} *sf.* → mehelsek.
- mehimsemek**, [mehim-se-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* Önem vermek; önemsemek; değer vermek. [DS]
- mehin**, [Ar. hevīn > mehīn مهين] (mehi:n) {OsT} *sf.* Aşağı; önemsiz; hor; ufak; hakir.
- mehir¹**, [Ar. mehr / mihr مهر] *is.* Müslüman bir erkeğin nikâhı sırasında karısına verdiği veya vermeyi taahhüt ettiği mal veya para; mihr.
- mehir²**, [Far. meḥīr مهير] (mehi:r) {OsT} *is. gök b.* Ay; kamer.
- mehire¹**, [Ar. mehāret > mehīre مهيره] (mehi:re) {OsT} *sf.* (Kadın için) çok usta; çok mahir.
- mehire²**, [Ar. mihr > mehīre مهره] (mehi:re) {OsT} *sf.* (Kadın için) nikâh bedeli pahalı olan.
- mehirsek, -ği** [mehir-se-k] {ağız} *sf.* Sevgisi gerçek ve sürekli olan. [DS]
- mehirsemek**, [mehel-se-mek / mehir-se-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* Değer vermek; önem vermek; önemli saymak. [DS]
- mehirsinmek**, [mehel-si-n-mek / mehir-si-n-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Değer vermek; önemsemek. [DS]
- mehist**, [Far. mehīst مهست] {OsT} *sf.* Ağır.
- mehl**, [Ar. mehl مهل] {OsT} *is.* → mehīl.
- mehle¹**, [Far. pahlū (yan) [Räsänen] => mehle] {ağız} *is.* Kasaplık hayvanların omuz başlarından çıkarılan, külbastı ve pastırma yapmakta kullanılan makbul et. [DS]
- mehle³**, [? mehle] {ağız} Küçük bakır sahan. [DS]
- mehle²**, [Ar. maḥalle => mehle] {ağız} *is.* Mahalle. [DS]
- mehle⁴**, [? mehle] {ağız} *is.* Avlu. [DS]
- mehleke**, [Ar. helāk > mehleke / mehlike مهلكه] *is.* **1.** Tehlikeli yer. **2.** Tehlikeli iş.
- mehlem**, [Ar. merhem => mehlem] {ağız} *is.* Merhem. [DS]
- mehlemek¹**, [meh-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Vermek. [DS]
- mehlemek²**, [emek-le-mek > emeh-le-mek > mehlemek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Emeklemek. [DS]
- mehlen**, [Ar. mehl > mehlen مهلا] (me'hlen) {OsT} *zf.* Süre tanıyarak; acele etmeksizin.
- mehlep**, [Ar. maḥleb] {ağız} *is.* Aşılınmamış kiraz ağacı. [DS]
- mehlika**, [Far. meh (ay)+Ar. liḳā' (yüz) مهلقاء] (mehlika:) {OsT} *sf.* Ay yüzü; güzel.
- mehma**, [Ar. mehmā مهما] (mehma:) {OsT} *zf.* Olduğu kadar.
- mehmaemken**, [Ar. meh-mā emken مهما امكن] (mehma:emken) {OsT} *zf.* Mümkün olduğu kadar.
- mehmel**, [? mehmel] {ağız} *is.* Yatak konulan kapısı dolap; yüklük. [DS]
- mehmelet, -di** [? mehmelet / mehmen] {ağız} *is.* Bunak; aptal. [DS]
- mehmen**, [? mehmen / mehmelet] {ağız} *is.* → mehmelet.
- mehmet**, [Ar. hamd > muhammed محمد => mehmet] *sf.* Pek çok kere övülmüş olan; güzel huyları çok olan; muhammet.
- Mehmetçik, -ği** [mehmet-çik] *is.* Türk askerine verilen ad.
- mehmez**, [? mehmez] {ağız} *is.* Baş örtüsü. [DS]
- mehmil**, [? mehmil] {ağız} *is.* **1.** Tahtadan yapılmış tahıl ambarı. **2.** Dolap. [DS]
- mehmum**, [Ar. hemm > mehmūm مهموم] (muhmu:m) {OsT} *sf.* Düşünceli; endişeli.
- mehmus**, [Ar. hems (hafif güriültü) > mehmūs مهموس] (mehmu:s) {OsT} *sf.* Gizli; saklı.
- mehmusen**, [Ar. mehmūs > mehmūsen مهموساً] (mehmu:sen) {OsT} *zf.* Gizli bir şekilde; gizli olarak.

- mehmuz**, [Ar. hemze > mehmūz مهموز] (*mehmu:z*) {OsT} *sf.* **1.** Hemzeli. **2.** Ayıplanmış. **3.** *is.* Mahmuz. **4.** Köprülerin ayaklarında, suyun geldiği veya gittiği yana doğru yapılan çıkıntı. **5.** *dbl.* Arapça'da aslı harflerinden biri hemze olan kelime. ☞ **mehmuzü'l-ayn**, *Aslı ikinci harfi hemze olan kelime.* || **mehmuzü'l-lām**, *Aslı üçüncü harfi hemze olan kelime.*
- mehmuze**, [Ar. mehmūze مهموزه] (*mehmu:z*) {OsT} *is.* Çavdarda hastalık sebebiyle meydana gelen bir tür mantar; çavdar mahmuzu.
- mehni**, [Yun. pahní =>mehni] {ağız} *is.* Hayvan yemliği. [DS]
- mehpare**, [Far. meh-pāre مهبارة] (*mehpa:re*) {OsT} *is.* **1.** Ay parçası. **2.** Ay parçası kadar güzel kadın.
- mehperest**, [Far. meh-perest مهبپرست] {OsT} *sf.* **1.** Ay'a tapan. **2.** *mecaz.* Âşık.
- mehperestan**, [Far. meh-perestān مهبپرستان] (*mehperesta:n*) {OsT} *is.* **1.** Ay'a tapanlar. **2.** *mecaz.* Âşıklar.
- mehr**, [Ar. mehr / mihr مهر] {OsT} *is.* → mehir. ☞ **mehr-i muaccel**, {OsT} *huk.* Nikâhta kıza verilen para. || **mehr-i müccel**, {OsT} *huk.* Boşanma veya ölüm hâlinde kız tarafına verilmesi nikâhta kararlaştırılan bedel. || **mehr-i müsemma**, {OsT} *huk.* Kadın için iki tarafın rızasıyla ve nikâh akdi sırasında belirlenen mehir.
- mehre**, [? mehre] {ağız} *is.* Büyük tahta kalıpla çamurdan yapılan duvar. [DS]
- mehreb**, [Ar. mehreb مهرب] {OsT} *is.* **1.** Ürküp kaçma. **2.** Sığınacak yer.
- mehri**, [Ar. mehrī مهري] (*mehri:*) {OsT} *is.* Hecin devesi.
- mehru**, [Far. meh-rū مهرو] {OsT} *sf.* (Güzel kadın için) ay yüzlü.
- mehruyan**, [Far. meh-rūyān مهرویان] (*mehru:ya:n*) {OsT} *is.* Ay yüzlü güzeller.
- mehtab**, [Ar. Far. meh (ay)+tāb (ışıklı, parlak) مهتاب] (*mehta:b*) {OsT} *is.* → mehtap.
- mehtabi**, [Far. mehtāb > mehtābī مهتابی] (*mehta:bi:*) {OsT} *sf.* Mehtap seyretmek için yapılmış küçük kulübe; kameriye.
- mehtabiye**, [Far. mehtāb =>mehtābiyye مهتابیه] (*mehta:biye*) {OsT} *is.* **1.** Gece fişeği; maytap. **2.** *ed.* Ay ışığı için yazılmış şiir.
- mehtap, -bı** [Ar. Far. meh (ay) + tāb (ışıklı, parlak) مهتاب] (*mehta:p*) {OsT} *is.* **1.** Ay ışığı. **2.** Dolunay. ☞ **mehtaba çıkmak**, *Ay ışığında dolaşmak.*
- mehtaplı**, [mehtap-lı] *sf.* (Gece için) dolunaya rastlayan; ay ışığı olan.
- mehte**, [Ar. mevtā => mefte / mehte] {ağız} *is.* Ölü. [DS]
- mehter**, [Far. mihter مهتر] {OsT} *is.* **1.** Yüksek rütbeli hizmetçi. **2.** Binek ve yük hayvanlarına bakan uşak; at uşağı. **3.** Tanzimat'tan önce Babiâli çavuşuna verilen isim; kavas. **4.** Memuriyet tayinleri çıkarılara, rütbe veya nişan kazananlara müjde götüren kimse; müjdecî. **5.** Çadırlara bakan uşak. **6.** Mehterhane takımında görevli kişi. **7.** Hac döneminde Hicaz'a sürre alayı çıkarıldığı zaman mahalle aralarında dolaşarak para toplayan tellal. ☞ **mehter duası**, *Mehter takımının çalmasından sonra yapılan dua.* || **mehter harp duası**, *Savaşa başlamadan önce mehter takımı tarafından yapılan dua.* || **mehter musikisi**, *Mehter müziği.* || **mehter müziği**, *Mehter sazlarıyla çalınan, askerî ve eğlence musiki türlerini kapsayan 24 sestten meydana gelen müzik.* || **mehter takımı**, *Mehter musikisi çalan topluluk; mehterhane.* || **mehter yürüyüşü**, *Mehterhanenin bir yandan çalıp bir yandan da geçit resmi esnasında protokolü ve halkı selamlamak amacıyla, üç adım attıktan sonra durup sola, arkasından yine üç adım attıktan sonra durup sağa dönerek selam verdiği ve böyle devam edip giden yürüyüş.*
- mehteran**, [Far. mihter > mihterān مهتران] (*mehtera:n*) {OsT} *is.* Mehterler. ☞ **mehterān-ı ahūr-ı küçük**, {OsT} *Has ahırda bulunan araba atlarına bakanlar.* || **mehterān-ı alem**, {OsT} *Emir-i alemin yanında bulunarak saltanat sancaklarını taşıyan altı görevli.* || **mehterān-ı hayme**, {OsT} *Padişahın seferde iken çadırını (otağ-ı humayun) kuran, koruyan dört bölüğe verilen ad; çadır mehteri.*
- mehterbaşı**, [Far. mehter + T. baş-ı] {OsT} *is.* Mehter takımının yetiştirilmesi ve çalışmasından sorumlu kimse; mehterhanenin başı.
- mehterhane**, [Far. mihter-hāne مهترخانه] (*mehterhane:*) {OsT} *is.* İmparatorluk döneminde, hakimiyet ve saltanat sembolü olarak zurna, nakkare, nefir, zil, davul ve kösten kurulu askerî mızıkta takımı. ☞ **mehterhāne-i alem**, {OsT} *Padişah sancaklarını taşıyan bölük; sancaktar bölüğü.* || **mehterhāne-i hayme**, {OsT} *Çadır, kumaş veya deri döşeme yapıp korunan yer.* || **mehterhāne-i tabl-ı alem**, {OsT} *Saray mehterhanesi ve sancaklarının meydana getirdiği takım.*
- mehrtuk**, [Ar. hetk > mehtük مهتوك] (*mehdu:k*) {OsT} *is.* Yırtılmış; bozulmuş.
- mehub**, [Ar. heybet > mehüb مهوب] (*mehu:b*) {OsT} *sf.* Heybetli; korkunç.
- me'huz**, [Ar. aḥz > me'hūz / me'hūze مأخوذ / مأخوذه] (*me-hu:z*) {OsT} *sf.* **1.** Alınmış; çıkarılmış. **2.** Ödünç olarak alınmış; alıntı.

me'huza, [Ar. me'hūz > me'hūzāt مأخوذات] (*mehu:-za:t*) {OsT} is. 1. Alınan paralar. 2. Alınan paraların deftere yazıldığı hane. ☞ **me'hūzāt ve medfūāt**, *Gelirler ve giderler hesabı*.

mehva, [Ar. mehvā مهوا] (*mehva:*) {OsT} is. Yar; u-
çurum.

mehveş, [Ar. mehveş] is. Karışık ve kalabalık.

mehveş, [Fr. meh-veş] is. ve sf. 1. Ay gibi. 2. (Kadın için) güzel.

mehyum, [Ar. heyam > mehyūm مهيوم] {OsT}sf. Şaşmış; şaşakalmış.

mehzul, -lü [Ar. mehzūl مهزول] (*mehzu:l*) {OsT} sf. Zayıf; cılız; arık.

mehzum, [Ar. hezimet > mehzūm مهزوم] (*mehzu:m*) {OsT} sf. Bozguna uğramış; yenilmiş. ☞ **mehzum kılmak**, {OsT} *Mağlup etmek; yenmek*.

me'in, [Ar. me'in مئین] {OsT} is. Ağlanacak ve inlenecek yer.

mejek, [Sansk. mayika / *bañ-mak (*batırmak*) > bañak / mejek [Clauson]] {eT} is. Pislik. [DLT]

mejeng, [Far. mejeng مزنگ] {OsT} is. 1. Üzüntü; tasa; keder. 2. İğrençlik; hoş olmama.

mejeldek, -ği [? mejeldek] {ağız} is. Anguta benzer göçmen bir kuş. [DS]

-mek, [-mağ / -mek] {eT} {eAT} yap. e. → -mak. [ETY]

mek¹, [mek] {ağız} sf. Diz çökmüş durumda; diz üstü. [DS]

mek², [Erme. mek] sf. Bir.

mekabir, [Ar. maqbere > maqbābir / meqbābir مقابر] (*meka:bir, k kalın ve uzun okunur*) {OsT} is. Mezarlar; kabirler.

mekadir¹, [Ar. miqdār > maqbādīr مقادير] (*meka:di:r*) {OsT} is. Miktarlar. ☞ **mekādīr-i müştereke**, *Aynı ölçü ile ölçülebilen miktarlar*.

mekadir², [Ar. maqderet > meqbādīr مقادير] (*meka:dir*) {OsT} is. Kuvvetler; kudretler.

mekāhil, [Ar. miḫel > meqbāhil مكاحل] (*mekā:hil*) {OsT} is. Göze sürme çekmekte kullanılan araçlar; sürmelikler.

mekā'id, [Ar. mekīde > meqbā'id مكائد] (*meka:id*) {OsT} is. Hileler ve aldatmalar. ☞ **mekā'id-i ā'dā**, *Düşmanların hileleri*.

mekā'il, [Ar. miḫyā > meqbā'il مكائل] (*mekā:il*) {OsT} is. → mekayil.

mekāmin, [Ar. mekmān > meqbāmin مكامن] (*mekā:min*) {OsT} is. Gizlenilecek yerler.

mekān, [Ar. kevn > meqbān مكان] (*mekā:n*) {OsT} is. 1. Bir şeyin, bir kişinin bulunduğu yer; bulunulan

yer. 2. Bir olayın geçtiği, eylemin gerçekleştiği yer; yer. 3. Belli bir kullanıma ayrılmış olan alan; yer. 4. Oturulan yer; konut; ev. 5. fiz. Uzay. 6. tasvf. Oluş eyleminin gerçekleştiği yer; varlıkların görünüş alanı. ☞ **mekān akustiği**, fiz. *İçinde bulunulan yerin ses düzeni.* || **mekāndan münezzeh**, {OsT} *Yeri olmayan; meqbān kavramının dışında olan; Allah.* || **mekān grupları**, *Bir yeri dolduran nesnelere.* || **mekān-ı muhāyvere**, {OsT} huk. *İki kişinin ortak bir konutu nöbetleşe kullanmaları; devre mülk sistemi.* || **mekān-ı refi'**, {OsT} *Yüksek yer.* || **mekān tutmak**, {OsT} *Bir yeri yurt edinmek; yerleşmek.* || **mekān zarfı**, {OsT} dbl. *Yer zarfı; yer belirteci.*

mekāncı, [mekān-cı] (*mekāncı*) is. Mekān tutan kimse; bir yere yerleşen kişi.

mekānen, [Ar. meqbān > meqbānen مكائناً] (*mekā:nen*) {OsT} zf. Yer bakımından.

mekānet, [Ar. meqbānet مكائنت] (*mekā:net*) {OsT} is. 1. Güç; kuvvet; nüfuz. 2. Ağırbaşlılık; dayanıklılık.

mekāni, [Ar. meqbān > meqbāni مكائني] (*meka:ni:*) {OsT} sf. Yerle, meqbānla ilgili.

mekanik, -ği [Yun. mekhane (*makine*) > mekhanikos / Lat. mechanicus > Fr. mécanique] sf. 1. Bir makine veya alet tarafından hareket ettirilen. 2. Bir makine, alet veya mekanizmanın eylemi sonucunda oluşan. 3. Mekanizması olan. 4. mecaz. (İnsan hareketleri için) isteğe bağlı olmayan; düşünce ve iradenin rolü olmadan meydana gelen; makine gibi yapılan; düşünmeden yapılan; mihaniki. 5. Kuvvetleri, hareketleri ve bunların etkilerini inceleyen fizik bilimiyle ilgili; hareket ve denge kanunlarıyla ilgili. 6. is. fiz. Kuvvetleri ve bunların etkilerini, cisimlerin hareketlerini, denge kanunlarını inceleyen bilim dalı. 7. Makinelerin yapım ve çalışmalarının incelenmesi. 8. Mekanik konuları üzerine yazılmış kitap.

mekanikçi, [mekanik-çi] is. ve sf. fel. 1. Bütün olayları ve canlı hareketlerini bir otomatik makine işleviyle açıklayan görüş yanlısı olan. 2. Mekanikçiliğe ilişkin.

mekanikçilik, -ği [mekanik-çi-lik] is. fel. 1. Bütün fiziksel olayları, uzay ve uzayda yer değiştirme durum ve kanunlarıyla açıklayan görüş; mekanizm. 2. Canlı hareketlerini, organik olayları bir otomatik makine işleviyle ve neden-sonuç ilişkisine dayanan mekanik yasalarla açıklayan görüş; mekanizm.

mekanikleştiricilik, -ği [mekanik-leş-tir-ici-lik] is. İnsan-makine ikilemini model alan maddeci görüş ve kuram.

mekānis, [Ar. meqbānes > meqbānis مكائيس] (*mekā:nis*) {OsT} is. Süpürgeler.

mekanist, [Fr. mécaniste] sf. Mekanikçi; mekanikçilik yanlısı.

mekanizasyon, [Fr. mécanisation] *is.* Mekanik düzen kurma işlemi.

mekanize, [Fr. mécanisé] *sf.* Makine kullanılarak yapılan; makinelerden yararlanan. ☞ **mekanize birliği**, *as.* Motorlu ve hafif zırhlı araçlarla donatılan ve kısmen piyadeden meydana gelen askerî birlik.

mekanizm, [Fr. mécanisme] *is. fel.* → mekanikçilik.

mekanizma, [Lat. mechanisma] *is.* 1. Tahrik, frenleme, kilitleme, zil çalma gibi belli bir sonuç elde edecek biçimde düzenlenmiş organlar ve parçalar bütünü; düzenek. 2. Birbirine ilgili organların çalışma biçimi. 3. *mecaz.* İşleme biçimi. 4. *as.* Ateşli silahların çalışmasını sağlayan mekanik düzenek. 5. İnsana ilişkin bir işlevde birbirine bağlı işlemler zinciri; süreç. 6. Karmaşık ve güçlü bir yapısı bulunan büyük örgüt. 7. *psikol.* Ruhsal işlevlerin yönetimi ile ilgili sıra, düzen veya temel kiplik; süreç.

mekara, [? mekara] {ağız} *is.* Baca. [DS]

mekâre, [Ar. mükârî / mekâre / mekârî مكاره / مكارى] (*mekâ:re*) {OsT} *is.* Mekkâre; kira ile tutulan hayvan; yük hayvanı.

mekârib, [Ar. mikreb > mekârib مكارب] (*mekâ:rib*) {OsT} *is.* Sabanlar.

mekârih, [Ar. mekrrehet > mekârih مكاره] (*mekâ:rih*) {OsT} *is.* 1. Tiksinilecek şeyler. 2. Mekruh olan şeyler. 3. Sıkıntılar; dertler.

mekârim, [Ar. kerem > mekârim مكارم] (*mekâ:rim*) {OsT} *is.* Keremler; cömertlikler; el açıklıkları. ☞ **mekârim-kâr**, {OsT} *Eli açık; cömert.* || **mekârim-penâh**, {OsT} *Cömertliğe sığınan.* || **mekârim-perver**, {OsT} *Cömert; eli açık.*

mekaris, [Ar. mîkrâş > mekârîş مقاريس] (*mekâ:ri:s*) {OsT} *is.* Makaslar; kesici aletler.

mekariz, [Ar. mîkrâz > mekârîz مقاريس] (*mekâ:ri:z*) {OsT} *is.* Kesici aletler; makaslar.

mekâsib, [Ar. mekseb / meksib > mekâsib مكاسب] (*mekâ:sib*) {OsT} *is.* Kazançlar; kazanç yerleri; kazanç araçları.

mekâtib¹, [Ar. mekteb > mekâtib مكاتب] (*mekâ:tib*) {OsT} *is.* Okullar; mektepler. ☞ **mekâtib-i âliye**, {OsT} *Yüksek okullar.* || **mekâtib-i husûsiye**, {OsT} *Özel okullar.* || **mekâtib-i ibtidâ'îye**, {OsT} *İlk okullar.* || **mekâtib-i i'dâdiye**, {OsT} *Liseler.* || **mekâtib-i leyliye**, {OsT} *Yatılı okullar.* || **mekâtib-i rüşdiye**, {OsT} *Ortaokullar.* || **mekâtib-i sibyanîye**, {OsT} *Ana okulları.*

mekâtib², [Ar. mektüb > mekâtib مكاتيب] (*mekâ:ti:b*) {OsT} *is.* Mektuplar. ☞ **mekâtib-i vâride**, {OsT} *Gelen mektuplar.*

mekâyid, [Ar. mekide > mekâyid مكاييد] (*mekâ:yid*) {OsT} *is.* Aldatmalar; hileler; düzenler.

mekâyil, [Ar. mikyâl > mekâyil / mikâ'il مكاييل] (*me-kâ:yil*) {OsT} *is.* Tahil ölçekleri; kileler; ölçekler.

mekbir, [Ar. mekbir مكبر] {OsT} *is.* Yaşlanma; ihtiyarlama; kocalma.

mekbul, -lü [Ar. mekbül مكبول] (*mekbu:l*) {OsT} *sf.* Hapis olunmuş; hapis.

-mekçi, [-mak-çı / mek-çi] {eT} *yap. e.* → -makçı.

meke¹, [? meke] {ağız} *is.* Alt çene; alt çene kemiği; çene [DS].

meke², [? meke] {ağız} *is.* Sönmüş yanardağ. [DS]

meke³, [? meke] {ağız} *is.* Yaban ördeği; karabatak. [DS]

meke⁴, [? meke / mekge / mekke / meki] {ağız} *is.* 1. Mısır koçanı ve tanesi. 2. Mısır unundan yapılan ekmek. 3. Mısır. [DS]

meke⁵, [? meke] {ağız} *is.* Çürüyen çam ağacının katran çıkarılan öz kısmı. [DS]

meke⁶, [? meke] {ağız} *is.* 1. Çocukların **oyun** oynadığı küçük yassı taş. 2. Bilye. [DS]

me'kel, [Ar. ekl > me'kel مأكل] {OsT} *is.* Yemek yenecek yer; geçim yeri.

mekel, [Yun. makhelli => mekel] {ağız} *is.* Çapa. [DS]

me'kele, [Ar. me'kel > me'kele مأكله] {OsT} *is.* Yenecek şey; yiyecek.

mekene, [? mekene / meğene] {ağız} *is.* Üvendirilen ucundaki metal parça; sıyrırgı. [DS]

meker, [(t)eker > (m)eker] *zf.* Yuvarlanma bildirir ve "teker meker" ikilemesinde geçer.

mekere¹, [Ar. bekere => mekere] {ağız} *is.* Makara. [DS]

mekere², [Far. meger => mekere] {ağız} *bağ.* Eğer. [DS]

mekes, [Far. meges / mekes مكس] {OsT} *is.* Sinek. ☞

mekes-gîr, {OsT} *Sinek kapan; örümceğin yaptığı ağ.* || **mekes-i engübîn**, {OsT} *Bal sineği; arı.* || **mekes-rân**, {OsT} *Sinek kovan; yelpaze.* || **mekes-vâr**, {OsT} *Sinek gibi.*

mekez, [? mekez] {ağız} *sf.* İşten kaçan; düzensiz. [DS]

mekfere, [Ar. mekfere مكفرة] {OsT} *is.* Öртеcek yer.

mekfuf, [Ar. keff > mekfuf مكفوف] (*mekfu:f*) {OsT} *sf.*

1. Kapatılmış; kapalı olan. 2. Yasak edilmiş; yasak. 3. Kör. ☞ **mekfûfû'l-ayn**, {OsT} *Gözleri kapalı; kör.*

mekful, -lü [Ar. kefalet > mekfül مكفول] (*mekfu:l*)

{OsT} *sf. huk.* Kefil olan; kefil. ☞ **mekfulün-anh**, {OsT} *huk. Kendisine kefil olunan kişi.* || **mekfulün-bih**, {OsT} *huk. Kefalet konusu olan nesne.* || **mekfulün-leh**, {OsT} *huk. Alacağı kefaletle garanti edilmiş kimse.*

- mekge**, [? meke / mekge] {ağız} is. Mısır bitkisi, mısır tanesi. [DS]
- mekhul**, -lü [Ar. küh̄l > mekhūl مکحول] (mekhu:l) {OsT} sf. Sürme çekilmiş; sürmeli.
- meki**, [? meke / meki] {ağız} is. Mısır bitkisi; mısır tanesi. [DS]
- mekide**, [Ar. keyd > mekīde مکیده] (meki:de) {OsT} is. Hile; düzen; aldatma.
- mekidet**, [Ar. keyd > mekīdet مکيدت] (meki:det) {OsT} is. → mekide.
- mekik**, -ği [Far. mekūk مکوک] {OsT} is. 1. Dokuma tezgâhlarında, çözgü iplikleri arasından atkı ipliklerini geçirmeye yarayan masuralı araç. 2. Eskiden dikiş makinelerinde, bugünkü mekik masurası yerine kullanılan parça. 3. Oya yapmakta kullanılan, iki ucu sivri ve arasında iplik geçecek bir yarığı bulunan ağaç, plastik veya kemikten yapılmış el işi aracı. 4. Balıkçıların ağlarını örmek veya onarmakta kullandıkları küçük alet. 5. Yörüngedeki bir uyduya gönderilen ve oradan da atmosfere ses üstü bir hava aracı gibi girerek yerdeki bir üsse iniş yapabilen uzay aracı; uzay mekiği. 6. {ağız} Kandil günleri yapılan lokma tatlısının büyüğü. [DS] 7. {ağız} Palamut balığının küçüğü. [DS] ☞ **mekik danteli**, *Gergef adı verilen bir tür tezgâhta, mekik ile yapılan dantel.* || **mekik diplomasisi**, *Normal zamanlardaki protokol kurallarına uymadan hızlı bir şekilde ve birçok defa gerçekleştirilen, çoğunlukla uzlaştırıcı görüşmelerin yapıldığı bir tür uluslar arası diplomasi yöntemi.* || **mekik dokumak**, *İki yer arasında sürekli gidip gelmek; sık sık gidip gelmek.* || **mekik dokuma sistemi**, *as. Savaş uçaklarının, asıl üssü ile dost üs arasında gidip gelerek arada kalan düşman mevzilerini hem giderken hem de gelirken bombalaması usulü.* || **mekik gibi**, *Sürekli bir yere gidip gelen; bir yerde duramayan; hareketli.* || **mekik iği**, *Mekiğin içine yerleştirilmiş, üzerine atkı masuralarının yerleştirilmesine yarayan yaylı metal çubuk.* || **mekik masurası**, *Üzerine atkı iplikleri sarılan ve mekiğin içine yerleştirilen küçük masura.* || **mekik tablası**, *Mekanik dokuma tezgâhlarında, tefeye oturtulan ve üzerinde mekiğin kaydığı tabla.*
- mekil**, [Ar. kuyl > mekil مکيل] (meki:l) {OsT} sf. 1. Kile ile ölçülen; hacim ölçüsü ile ölçülebilen. 2. is. Ölçme işi.
- mekilat**, [Ar. mekil > mekilât مكيلات] (meki:lâ:t) {OsT} is. Arpa, buğday gibi kile vb. hacim ölçüsü ile ölçülebilen şeyler.
- mekin**, [Ar. mekân > mekin مکين] (meki:n) {OsT} sf. 1. Oturan; bir yere yerleşen. 2. Nüfuz sahibi; iktidar sahibi; nüfuzlu; muktedir. 3. Vakar sahibi.
- mekinet**, [Ar. mekinet مکينت] {OsT} is. 1. Ağırbaşlılık; vakar; onur. 2. Kuvvet; güç; erk; nüfuz.
- mekir¹**, [mek / me (yans.) > mek-ir] ün. Bağırma sesi. ☞ **mekir mekir**, 1. *Çabuk çabuk; sık sık.* 2. *Uğraştırarak; yalvararak.* || **mekir mekir mekletmek**, *Sürekli koşturmak; çabalatmak.* || **mekir mekir meletmek**, *Bağırta bağırta ağlatmak.*
- mekir²**, [Ar. münkir => mekir] {ağız} is. 1. Hortlak; umacı. 2. Şeytan. 3. Bela. [DS] 4. {eAT} Hile. ☞ **mekir nekir**, {ağız} 1. *Cin; şeytan.* 2. *Hortlak.* [DS]
- mekir³**, [? mekir] {ağız} sf. 1. İnatçı. 2. Tedirgin edecek kadar birinin üstüne düşen; yapışkan. [DS]
- mekirdek**, -ği [mek (yans.) > mekir-de-k] {ağız} is. Kelek. [DS]
- mekirdetmek**, [mek (yans.) > mek-ir-de-t-mek] {ağız} gçl. f. [-r [-d(i)-yor] Bağırta bağırta elinden almak. [DS]
- mekirlik**, -ği [mekir-lik] {ağız} is. Ayakkabının arkasına konulan parça. [DS]
- mekis**, [Ar. meks > mekiş مکيش] (meki:s) {OsT} sf. (Kişi için) ağırbaşlı ve temkinli.
- mekiş**, [Rus. mjákış => mekiş / meke] {ağız} is. 1. Alt çene; çene kemiği. 2. Kulak memesinin altında, çene kemiklerinin arkasındaki yumuşak kısım. [DS]
- mekit**, [? mekit] {ağız} zf. Belki. [DS]
- mekkâr**, [Ar. mekr > mekkâr مكار] (mekkâ:r) {eAT} {OsT} sf. Çok hile yapan; düzenbaz.
- mekkâre**, [Ar. kira² > mükâra > mekkâre / mekkâri > mekkâre مكاره] (mekkâ:re) {OsT} is. 1. Kira ile tutulan yük hayvanı. 2. İmparatorluk döneminde, orduda taşıma işlerinde kullanılan yük hayvanlarına verilen ad.
- mekkâreci**, [mekkâre-ci] (mekkâ:reci) is. 1. Hayvanlarını kiraya vererek taşıma işi yapan kimse. 2. as. Görevi, levazımata taşımak ve korumak olan asker.
- mekkâri**, [Ar. mekkâr > mekkârî مكارى] (mekkâ:ri:) {OsT} sf. Hilekârlık; düzenbazlık.
- mekkâs**, [Ar. mekkâs مكاس] (mekkâ:s) {OsT} is. Eskiden, tüccardan öşür ve baş denilen bir tür gümrük vergisini toplamakla görevli kimse; gümrük memuru.
- mekke¹**, [Çin. mo (siyah) > mek / mbek] {eT} is. → mekkeh. [Clauson]
- mekke²**, [? mekke / mekge] {ağız} is. Mısır. [DS]
- mekkeh**, [Çin. mo (siyah) > mek / mbek] [Clauson] {eT} is. Siyah mürekkep; çini mürekkebi. [DLT]
- Mekkeyolu**, [Ar. Mekke + T. yol-u] {ağız} öz. is. Samanyolu. [DS]
- Mekki**, [Ar. mekkî] (mekki:) {OsT} sf. 1. Mekke'ye ait; Mekke ile ilgili. 3. Mekkeli.
- mekle**, [? mekle] {ağız} is. İplik çilesi. [DS]

- meklemek**, [(e)mek-le-mek / meh-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Emeklemek. [DS]
- mekler**, [-mağ-lar / -mekler] {eAT} yap. e. → -mak-lar.
- mekletmek**, [mek-le-t-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] Koş-turmak. [DS]
- meklik**, [-mağ-lık / -mek-lik] {eAT} yap. e. → mak-lık.
- meklum**, [Ar. kelem (yaralama) > meklüm مكلوم] (meklü:m) {OsT} sf. Yaralı; yaralanmış.
- mekmen**, [Ar. kemîn > mekmén مكمين] {OsT} is. Pusu kurulan yer; pusu yeri; pusu.
- mekmene**, [Ar. kemîn > mekmene مكمنه] {OsT} is. Hazine.
- mekmun**, [Ar. kemîn > mekmün مكمون] (mekmu:n) {OsT} sf. Saklı; gizli.
- mekmure**, [Ar. kemer (örtme) > mekmüre مكموره] (mekmu:re) {OsT} is. Cinsel ilişkide bulunmuş ka-dın.
- mekni**, [Ar. künün > meknî مكنى] (mekni:) {OsT} sf. Dikkatle korunan; saklı tutulan; gizli.
- mekniye**, [Ar. meknî > mekniyye مكنينه] {OsT} sf. ve is. **1.** Dikkatle korunan; saklanan; gizli tutulan şey. **2. ed.** Bir benzetmeyi oluşturan esas öğelerden benzeyen ya da benzetilenden birinin söylenmeme-si şeklinde yapılan söz sanatı; bir kavramın gerçek anlamı dışında, başka bir varlığı nitelemek için kul-lanılması; eğretileme; istiare.
- meknun**, [Ar. meknün مكنون] (meknu:n) {OsT} sf. **1.** Dizilmiş. **2.** Saklı; gizli; örtülü.
- meknus**, [Ar. kenāset > meknūs مكنوس] (meknu:s) {OsT} is. Süpürülmüş.
- meknuz**, [Ar. kenz (define) > meknüz / meknüze مكنوز / مكنوزه] (meknu:z) {OsT} sf. Hazineye kon-muş; saklı; gömülü.
- mekonyum**, [Yun. mekon (gelincik) > Fr. méconium] is. biy. **1.** Embriyonun veya pupanın dışkısı. **2.** Yeni doğmuş memelilerde bağırsak içeriği.
- mekr**, [Ar. mekr مكر] {OsT} is. **1.** Hile; düzen. **2.** Aldatma. ☞ **mekr eylemek**, {eAT} Hile yapmak.|| **mekr-i mahmūd**, Bir kimseyi amacından vazge-çirmek için yapılan iyi niyetli hile.|| **mekr-i mez-müm**, Kötü niyetli hile.|| **mekr ırgürmek**, {eAT} **1.** Hile ile yaklaşmak; hileye getirmek. **2.** Hileye u-laşmak.
- mekrehet**, [Ar. kerh > mekrehet مكرهت] {OsT} is. Tiksinti veren şey; tiksiniyecek şey.
- mekremet**, [Ar. kerem > mekremet/mekrūmet مكرمات] {OsT} is. **1.** Kerem; izzet; şeref; onur; cömertlik. **2.** Ağır-lama; saygı. ☞ **mekremet-güster**, {OsT} Cö-mertlik gösteren; cömert.
- mekremetlu**, [Ar. mekremet + T. -li / {OsT} -lū > mekeremetlū مكرماتلو] (mekremetlū:) {OsT} sf. Eski-den müderrislere hitapta kullanılan resmî unvan.
- mekrub**, [Ar. kerb (tasa) > mekrūb مكروب] (mekru:b) {OsT} sf. Kederli; kaygılı.
- mekrubiyet**, [Ar. mekrūb > mekrūbiyyet مكروبييت] (mekru:biyyet) {OsT} is. Kederli olma.
- mekruh**, [Ar. kerh > mekrūh مكروه] (mekru:h) {OsT} sf. **1.** Tiksinti veren; iğrenç. **2. isl.** (Fiil ve davranış için) dince yasaklanmadığı hâlde yapılması uygun görülmeyen; kesin ve bağlayıcı olmamakla birlikte yapılmaması istenen; haramlığı kesin olmamakla birlikte, yapılmaması daha doğru sayılan. **3. is.** Çirkinlik; sevimsizlik; bir şeyi sevmemek ve hoş-lanmamak.
- mekruha**, [Ar. kerh > mekrūha مكروهه] (mekru:ha) {OsT} is. Sıkıntı; keder; şiddet.
- mekruhat**, [Ar. mekrūh > mekrūhāt مكروهات] (mekru:ha:t) {OsT} is. Mekruh olan şeyler.
- mekruhiyet**, [Ar. mekrūh > mekrūhiyyet مكروهييت] (mekru:hiyyet) {OsT} is. İğrenç olma hâli.
- mekrūmet**, [Ar. kerem > mekrūmet مكرمات] {OsT} is. **1.** Kerem; izzet; şeref; onur; cömertlik. **2.** Ağır-lama; saygı. ☞ **mekrūmet-güster**, {OsT} Cömertlik gösteren; cömert.
- meks¹**, [Ar. meks مڪث] {OsT} is. Durma; bekleme. ☞ **meks etmek**, Durmak; dinlenmek.
- meks²**, [Ar. meks مڪس] {OsT} is. Öşür; vergi; bağ.
- mekseb**, [Ar. kesb > meksebe / meksebe مڪسب / مڪسبه] {eAT} {OsT} is. **1.** Kazanç. **2.** Kazanç aracı. **3.** Ka-zanç kapısı; kazanç yeri.
- meksefe**, [Ar. keşāfet => meksefe مڪشفه] {OsT} is. İçine elektrik enerjisi doldurulan kondansatör; mik-sefe.
- meksetmek**, [meks+et-mek] {ağız} gçl. f. [-(d)-er] [-(d)i-yor] Ertelemek. [DS]
- Meksikalı**, [Mexicas (bir Aztek kabilesi) > Meksika > meksika-lı] sf. Meksika halkından veya bu halkın soyundan olan.
- meksub**, [Ar. kesb > meksüb/meksübe مڪسوب / مڪسوبه] (meksu:b) {OsT} sf. **1.** Kazanılmış; elde edilmiş. **2.** Öğrenilmiş.
- meksuf**, [Ar. küsūf > meksūf مڪسوف] (meksu:f) {OsT} sf. (Ay ve güneş için) tutulmuş.
- meksur**, [Ar. kesr > meksūr / meksüre مڪسور / مڪسوره] (meksu:r) {OsT} sf. **1.** Kırılmış. **2. dbl.** (Harf için) kesre (i) ile okunan.

-meksüz, [-mak-suz / -meksüz] {eAT} yap. e. → -maksuz.

mekşuf, [Ar. keşf > mekşuf / mekşüfe مكشوف / مكشوفه] (mekşu:f) {OsT} sf. **1.** Açılmış; açık. **2.** Keşfedilmiş; ortaya çıkarılmış. **3.** Açık; belli; kapalı olmayan. ☞ **mekşufü'l-avre**, {OsT} Görülmemesi gereken yeri açık olan. || **mekşufü'r-re's**, {OsT} Başı açık.

mektar, [? mektar] {ağz} is. Bahçe. [DS]

mekte, [mak-ta / -mek-te] yap. e. → -makta.

mekteb, [Ar. ketb / kitâbet > mekteb مکتب] {OsT} is.

→ mektep. ☞ **mekteb-i âlî**, {OsT} Yüksek okul. ||

mekteb-i fünûn-ı mâliye, {OsT} Sayıştay memurlarını yetiştirmek üzere açılmış okul (1878). ||

mekteb-i fünûn-ı nücûm, {OsT} Gök cisimleri ile ilgili bilgiler öğreten okul; astronomi okulu. ||

mekteb-i harbiye, {OsT} Harp okulu. || **mekteb-i husûsî**, {OsT} Özel okul. || **mekteb-i ibtidâî**, {OsT} İlkokul. ||

mekteb-i i'dādî, {OsT} Lise. || **mekteb-i leyfî**, {OsT} Yatılı okul. || **mekteb-i ma'arif-i adliye**, {OsT} Devlet dairelerine memur yetiştirmek üzere açılmış okul (1838). ||

mekteb-i mülkiye, {OsT} Siyasal belgiler okulu. || **mekteb-i nüvvab**, {OsT} Kadı yetiştirmek üzere açılan okul; muallimhâne-i nüvvâb (1884). ||

mekteb-i Osmânî, {OsT} Askerlik eğitimi almak üzere Avrupa'ya gönderilen öğrenciler için Paris'te açılan okul. || **mekteb-i rüşdî**, {OsT} Ortaokul. ||

mekteb-i sanâiyî, {OsT} Sanayi okulu; endüstri meslek okulu. || **mekteb-i sıbyân**, {OsT} İlk okul. ||

mekteb-i tıbbiye-i mülkiye, {OsT} Tıp fakültesi. || **mekteb-i tıbbiye-i şahâne**, {OsT} Askerî tıp okulu. ||

mekteb-i ulum-i edebiye, {OsT} İlkokulu bitiren öğrencilerin dinî bilgiler öğrenmek üzere devam ettiği okul. ||

mekteb-i ulum-i harbiye, {OsT} Harp okulu.

mektebî, [Ar. mekteb > mektebî مکتبى] (mektebi:) {OsT} sf. **1.** Okul ile ilgili; okula ait. **2.** Okullu.

mektep, -bi [Ar. ketb / kitâbet > mekteb مکتب] is. **1.**

Yazı yazılan yer. **2.** Okul. **3.** Ekol. **4.** argo. Genelev. **5.** argo. Hapishane. ☞ **mektebe başlamak**,

Öğrenim için okula gitmek. || **mektebe başlatmak**,

1. Birinin okula başlamasını sağlamak. **2.** argo. Satmak. || **mektebe vermek**,

1. Birinin okula başlamasını sağlamak. **2.** argo. Satmak. || **mektebi asmak**,

argo. Okula gitmemek; dersten kaçmak. || **mektep çocuğu**,

1. Öğrenci. **2.** argo. Acemi; tecrübesiz. || **mektep görmemiş**,

1. Öğrenim görmemiş; okula gitmemiş. **2.** Kaba; saygısız. || **mektep kaçığı**,

Ders zamanı okulda bulunmayan öğrenci; okul kaçığı. || **mektep medrese görmek**,

Okumuş ve kültür sahibi kimse olmak. || **mektep medrese görmüş**,

Öğrenim görmüş; okumuş; tahsilli.

mektepli, [mektep-li] is. **1.** Öğrenci. **2.** sf. Okuldan yetişmiş olan; mesleğini okulda öğrenim görek öğrenmiş olan.

mektub, [Ar. kitâbet > mektüb مکتوب] (mektu:b) {OsT} is. → mektup. ☞ **mektüb-ı sâmi**, Sadaret kaymakamına yazılan mektuplar.

mektubat, [Ar. mektüb > mektübât مکتوبات] (mektu:ba:t) {OsT} is. **1.** Yazılar; yazılı şeyler. **2.** Mektuplar.

mektubî, [Ar. mektüb > mektübî مکتوبى] (mektu:bi) {OsT} is. Resmî dairelerde yazı işlerine bakan memur; mektupçu. ☞ **mektübî kalemi**, {OsT} Bakanlık ve valiliklerde yazı işlerine bakan kalem. || **mektubî-i sadr-i âlî**, {OsT} Sadrazamın mektupçusu.

mektuf¹, [Ar. ketf > mektuf مکتوف] (mektu:f) {OsT} sf. Elleri arkadan bağlı olan.

mektuf², [Ar. mektüb => mektuf / meddup] {ağz} is. Mektup. [DS]

mektum, [Ar. ketm > mektüm/mektüme مکتوم / مکتومه] (mektu:m) {OsT} sf. **1.** Gizlenmiş; saklı tutulmuş; saklanmış. **2.** Hükûmetten gizlenen; gizli tutulan. ☞ **mektum mühimme**, İmparatorluk döneminde Babialî'den gizli olarak yazılan hüküm ve buyrukların kopyaları. || **mektum mühimme defteri**, Sadrazam tarafından gizli olarak yazılan hüküm ve buyrukların örneklerinin toplandığı defter.

mektumat, [Ar. mektüm > mektümât مکتومات] (mektu:ma:t) {OsT} is. Eskiden, hükümetten gizlenerek kayda geçirilmeyen insan, mal ve gelirler.

mektup, -bu [Ar. kitâbet > mektüb مکتوب] (mektu:p / mektu:bu) {OsT} is. **1.** Yazılmış; yazıya geçirilmiş.

2. Başka bir yerde bulunan kimse ile haberleşmek amacıyla o kimseye kişisel olarak yazılmış ve imzalanmış kâğıt; betik. **3.** ed. Ahlakî, felsefî vb. konularda bir yazar tarafından kaleme alınmış, belli bir kişiye hitap etmekle birlikte ilgili kimselere yöneltilmiş edebî yazı. ☞ **mektubu dışından okumak**,

Bir kimsenin yüz ifadelerinden içinden geçenleri tahmin etmek. || **mektup atmak**,

Yazılıp zarfa konulmuş bir mektubu postaya vermek; mektup göndermek. || **mektup kâğıdı**,

Yazışmalarda kullanılan ince beyaz hamurdan yapılmış özel kâğıt. ||

mektupla öğretim, eğit. b. Öğretim faaliyetine katılanların, bir eğitim kurumuna devam etmeden, buldukları adreste, iş yerinde veya evlerinde kendilerine posta yoluyla gönderilen ders konularını okuyup, alıştırmaları yaptıktan sonra değerlendirme sorularının cevaplarını ilgili kuruma göndermek suretiyle yaptıkları bir öğretim şekli. ||

mektup roman, ed. Olayın, kişilerin birbirine gönderdiği mektuplarla geliştiği roman türü. || **mektup uçurmak**,

Tez elden mektup göndermek. || **mektup üstü**,

Zarf üzerinde mektubun gideceği yeri belirten adres.

mektupçu, [mektep-çu] is. **1.** Mektup veya yazı yazan kimse. **2.** İllerin merkez kuruluşunda yazış-

- ma ve haberleşme işlerine bakmakla görevli kuruluğun başkanı. **3.** İmparatorluk döneminde devletin yazışma işlerine bakan yüksek rütbeli kimse.
- mektupçuluk**, -ğu [mektup-çu-luk] *is.* Mektupçunun yaptığı iş.
- mektuplaşma**, [mektup-la-ş-ma] *is.* Mektuplaşmak eylemi.
- mektuplaşmak**, [mektup-la-ş-mak] *işteş. f. [-ır]* Karşılıklı olarak birbirine mektup yazmak; yazışmak; haberleşmek.
- mektupluk**, -ğu [mektup-luk] *sf.* **1.** (Kâğıt için) mektup yazmaya yarayan. **2.** *is.* Mektup yazmaya mahsus kâğıtların bir araya getirilmesiyle elde edilmiş bir tür defter.
- mekük**, [Far. mekük مكوک] (*mekü:k*) {OsT} *is.* Mekik.
- me'kûl**, -lü [Ar. ekl > me'kûl مأكول] (*me-kû:l*) {OsT} *is.* **1.** Yiyecek. **2.** *sf.* Yenmiş.
- me'kûlat**, [Ar. me'kûl > me'kûlât مأكولات] (*me-kû:lâ:t*) {OsT} *is.* Yiyecekler. ☞ **me'kûlât ve meş-rûbât**, {OsT} *Yiyecek ve içecekler.*
- meküç**, -cü [Yun. maatsoukhi => meküç] {ağız} *is.* Davul tokmağı. [DS]
- meküt**, -dü [? meküt] {ağız} *is.* Kazık çakmak için kullanılan ağaç tokmak. [DS]
- mekyul**, -le [Ar. kile > mekyül مكبول] (*mekyu:l*) {OsT} *sf.* Kile ile ölçülmüş.
- mekzebe**, [Ar. kizb > mekzebe / mekzûbe مكذبه] {OsT} *is.* Yalan söz; yalan; palavra.
- mekzube**, [Ar. kizb > mekzebe / mekzûbe مكذوبه] (*mekzu.be*) {OsT} *is.* Yalan söz; yalan; palavra.
- mekzum**, [Ar. mekzûm مكظوم] {OsT} *is.* Yalan söz; yalan; palavra.
- mel**¹ [bel (*yans.*) > mel] *ünl.* (Bakış için) şaşkın; anlamsız. ☞ **mel mel**, *1.* *Aptal aptal, bön bön.* **2.** *Üzgün üzgün; bel bel.* || **mel mel bakmak**, *1.* *Aptal aptal bakmak; boş boş bakmak.* **2.** *Üzgün üzgün ve sessizce bakmak.*
- mel**², [Far. bēl] {ağız} *is.* Çapa. [DS]
- mela**¹, -â'i [Ar. melâ' ملاء] (*melâ:')* {OsT} *is.* **1.** Dolu olma; doluluk. **2.** Kalabalık; topluluk; cemaat.
- mela**², [Ar. melâ ملا] (*melâ:')* {OsT} *is.* Sahra; ova.
- mel'ab**, [Ar. lu'b > mel'ab ملعب] {OsT} *is.* Oyun yeri; eğlence yeri.
- mel'abe**, [Ar. lu'b > mel'abe ملعبه] {OsT} *is.* **1.** Oyun. **2.** Oyuncak. ☞ **mel'abe-i sibyan**, *Çocuk oyuncuğu.*
- melabis**, [Ar. melbes > melâbis ملابس] (*melâ:bis*) {OsT} *is.* Giyecekler; elbiseler.
- melaci**, [Ar. melce > melâci' ملاجي] (*melâ:ci*) {OsT} *is.* Sığılacak yerler; sığınaklar.
- melañih**, [Ar. melañiha > melâñih ملافيح] (*melâ:fi:h*) {OsT} *is.* Ana karnındaki erkek çocuklar.
- melağım**, [Ar. melâğım ملاغم] (*melâ:ğım*) {OsT} *is.* Ağız çevresi.
- melağma**, [Yun. malagma => melağma] {ağız} *is.* Harman yerine yığılmış ekin demetleri. [DS]
- melah**, [Ar. melañ ملاخ] {OsT} *is.* Çekirge. ☞ **melah-ı âbî**, {OsT} *zool.* *Teke adı verilen bir tür deniz böceği.*
- melañat**¹, [Ar. melañat / milâñat ملاحات] (*melâ:ha:t*) {OsT} *is.* → milahat.
- melañat**², -ti [Ar. melañat ملاحات] (*melâ:hat*) {OsT} *is.* **1.** Tuzluluk. **2.** Güzellik; güzel yüzlü olma.
- melañatli** [melañat-li] (*melâ:hatli*) *sf.* Güzel; tatlı.
- melahi**, [Ar. milha' > melâhi ملاهي] (*melâ:hi:')* {OsT} *is.* Oyunlar; eğlenceler.
- melañhide**, [Ar. mülñhid > melâñhide ملاحده] (*melâ:-hide*) {OsT} *is.* Allah'ı inkâr edenler; dinsizler.
- melañif**, [Ar. milñaf > melâñif ملاحف] (*melâ:ñif*) {OsT} *is.* Bürünerek yatılacak şeyler; yorganlar.
- melañim**, [Ar. melñame > melâñim ملاحم] (*melâ:-him*) {OsT} *is.* **1.** Kanlı savaşlar. **2.** Savaş yerleri.
- mela'ib**, [Ar. mel'ab > melâ'ib ملاعب] (*melâ:ib*) {OsT} *is.* **1.** Oyun oynayacak yerler. **2.** Oyunlar. **3.** Oyuncaklar.
- mela'ik**¹, -kı [Ar. mil'ağa > melâ'ik ملاعق] (*melâ:ik*, *k kalın söylenir*) {OsT} *is.* Tahta kaşıklar.
- mela'ik**², [Ar. melek > melâ'ik ملائك] (*melâ:ik*) {eAT} {OsT} *is.* Melekler. ☞ **melâik-pey**, {OsT} *Ayağı uğurlu.* || **melâik-sıfat**, {OsT} *Melek yaradılışı; melek huylu; huyu melek gibi olan.*
- mela'ike**, [Ar. melek > melâ'ike ملائكة] (*melâ:ike*) {OsT} *is.* Melek.
- mela'in**¹, [Ar. mel'anet > melâ'in ملاعن] (*melâ:in*) {OsT} *is.* Lanet edilecek şeyler.
- mela'in**², [Ar. mel'un > melâ'in ملاعين] (*melâ:i:n*) {OsT} *is.* Mel'un kişiler.
- melak**, -kı [Ar. melâk ملاق] (*mela:k*) {OsT} *is.* Mala.
- melakonit**, [Yun. melas (*siyah*) + konis (*toz*) > Fr. mélaconite] *is. min.* Kübik sistemde billurlaşan bakır oksit; CuO.
- melal**, -li [Ar. melâl ملال] (*melâ:l*) {eAT} {OsT} *is.* **1.** Büyük üzüntü; hüznün. **2.** Usanma; bıkmaya; usanç. **3.** Can sıkıntısı; sıkılma; sıkıntı. ☞ **melâl-âver**, {OsT} *Usandıran; usanç veren.* || **melâl-i hüsrân**, {OsT} *Zarara uğramaktan dolayı duyulan üzüntü.*
- melalet**, [Ar. melâlet ملالت] (*melâ:let*) {OsT} *is.* Üzüntü; sıkıntı; usanç; melal.

melamet, [Ar. levm > melâmet ملامت] (*melâ:met*) {OsT} is. **1.** Azarlama; ayıplama; kınama; sitem. **2.** tasvf. Özel kıyafet, zikir, tekke vb. âdet ve tören tanımayan bir tarikat anlayışı. **3.** {eAT} Benlik eğitimi için kendisini hor ve aşağılık gören insanların yolu. ☞ **melâmet ehli**, {OsT} Melamilik anlayışını benimseyen. || **melâmet erenleri**, Melametîler. || **melâmet-ger**, {OsT} Ayıplayan. || **melâmet hırkası**, {eAT} Kınama hırkası. || **melâmet-keş**, {OsT} Ayıplanmanın verdiği sıkıntıya katlanan. || **melâmet-keş-i aşk**, {OsT} Aşk yüzünden dile düşen. || **melâmet-zede**, {OsT} Ayıplanmış; kınanmış. || **melâmet-zede-gân**, {OsT} Ayıplanmış olanlar; kınanmışlar; azarlanmışlar.

melametî, [Ar. melâmet > melâmetî ملامتية] (*melâ:meti:*) {OsT} sf. **1.** Melametiye tarikatına bağlı olan. **2.** İlk dönem Melamilerine verilen ad; Horasani.

Melametiye, [Ar. melâmet > melâmetiyye ملامتية] (*melâ:metiye*) {OsT} is. tasvf. Bayrami Melamiliğinden önceki ilk dönem Melamiliğine verilen ad.

Melami, [Ar. melâmet > melâmî ملامى] (*melâ:mi:*) {OsT} sf. Her türlü gösterişten, dünya malından yüz çeviren, rint bir dervişçe yaşamayı kendine ilke edinen, başlıca düşüncesi dünya kaygısından, ahret korkusundan uzak kalarak kendini Allah'a adamak olan, her türlü zevk ve eğlenceden kendini mahrum tutan kimse; Melamiliğe bağlı olan.

melami, -i' [Ar. lem'a > melâmi ملامع] (*melâ:mi*) {OsT} is. Aydınliklar; parıltılar.

melamih, [Ar. lemha > melâmih ملامح] (*melâ:mih*) {OsT} is. **1.** Göz atışlar. **2.** Parlamalar; parlayışlar. **3.** İki nesnenin birbirine benzeyen noktaları. **4.** Yüzdeki güzellik veya çirkinlik noktaları.

Melamilik, -ği [melami-lik] (*melâ:mi:lik*) is. tasvf. Her türlü gösteriş ve dünya kaygısından uzak kalmayı benimseyen Sünni tarikatın adı.

melamin, [Fr. mélamine] is. **1.** Siyanamidin 150°C'de polimerleşmesiyle elde edilen çevrimsel trimer; siyanüramit. **2.** Bu maddeden elde edilmiş mutfak gereci.

melamiyun, [Ar. melâmî > melâmiyyûn ملاميون] (*melâ:mi:yu:n*) {OsT} is. Melamiler.

mel'an, [Ar. melâ > mel'an ملآن] (*mel-an*) sf. Dolu olan.

mel'ane, [Ar. lâ'ne > mel'ane ملعنه] (*mel-ane*) {OsT} is. Lanet edilecek şey, iş veya durum.

mel'anet, [Ar. la'net > mel'anet ملعنات] (*mel-anet*) {OsT} is. Lanet edilecek derecede büyük kötülük; melunluk; olumsuz davranış. ☞ **mel'anet-kârâne**, {OsT} Lanet edilecek şekilde. || **mel'anet-pîş**, {OsT} İşi gücü kötülük olan.

melangeç, [Far. meneviş => menengiç] {ağız} is. Çit-lemelik. [DS]

melanin, [Yun. melas (kara) > Fr. mélanine] is. biy. kim. Saçlara, gözün damar tabakasına ve zencilerin derisine koyu rengi veren, suda eriyen koyu renkli pigmentler grubu.

melaninleşme, [melanin-le-ş-me] is. biy. Siyah melanin pigmentinin çok oluşu.

melanit, [Fr. mélanite] is. min. Doğal demir ve kalsiyum silikat.

melank, -gı [Yun. melággeios (bitek) => melank] {ağız} is. Sürülmemiş tarla. [DS]

melankoli, [Yun. melas (kara) + khole (safra) > melan-kholia > Fr. mélancolie] is. **1.** Ruhsal ve bedensel çöküntüye sebep olan psikolojik hastalık hâli; kara sevdâ; sürekli karamsarlık eğilimi. **2.** Konusu belirsiz, sürekli bir bezginlik hâli. **3.** Yalnızlık içinde hayal kurmaktan duyulan zevk; malihulya.

melankolik, -ği [Fr. mélancolique] sf. **1.** Ruhsal ve bedensel çöküntüye düşmüş olan; kara sevdalı; sürekli karamsarlık içinde bulunan. **2.** mecaz. Hüzün veren; hüzün belirtisi olan.

melanofor, [Yun. melas (kara) + phorein (taşımak) > Fr. mélanophore] is. biy. Çoğunlukla emidermiste bulunan ve melanin pigmentini kapsayan hücreler.

melanogenez, [Yun. melas (kara) + genesis (soy) > Fr. mélanogènèse] is. biy. Melanin oluşumu.

melanurya, [Lat. melanura / Yun. melanoúri] (*melânuru'rya*) is. zool. İzmaritgillerden, gövdesi boylamasına çizgili, gümüşî renkte, Akdeniz kıyılarında bol miktarda bulunan, eti pek tutulmayan bir kemikli balık, (*Oblada melanura*).

melas¹, [İsp. melazabal > Fr. mélasse] is. Şeker üretiminde billurlaşan şeker şuruptan çıkarıldıktan sonra geri kalan posa.

melas², [? melās] (*melâ:s*) {ağız} is. Bir çeşit dokuma bez. [DS]

melas³, [? melās] (*melâ:s*) {ağız} is. Kramp. [DS]

melaset, [Ar. melâset ملاءت] (*melâ:set*) {OsT} is. Yumuşaklık.

melassa, [Ar. melaşşa ملصه] {OsT} is. Haydut yatağı; hırsız yatağı.

melatonin, [Yun. melas (kara) + tonos (gerilim) > Fr. mélatonine] is. biy. Epifiz bezinden salgılanan, memelilerde üreme olaylarını denetleyen, ışığa bağlı olarak geceleri sentezi artan, gündüzleri azalan seretoninden sentezlenen bir hormon.

melaz, [Ar. melâz ملاذ] (*melâ:z*) {OsT} is. Sığınılacak yer; sığınak.

melaze, [Far. melâze ملازه] (*melâ:ze*) {OsT} is. anat. Küçük dil.

melazib, [Ar. milzâb > melâzib ملازيب] (*melâ:zib*)

- {OsT} is. 1. Çok cimri olanlar. 2. Çok tamahkâr olanlar.
- melbe**, [? melbe] {ağız} is. 1. Bakırdan yapılmış genişçe pilav tabağı. 2. Küçük bakır sahan. [DS]
- melbeki**, [? melbe-ki] {ağız} is. Küçük bakır sahan. [DS]
- melbes**, [Ar. libās > melbes ملبس] {OsT} is. Giyecek; elbise. ☞ **melbes ü mekel**, {OsT} Giyecek ve yiyecek.
- melbus**, [Ar. libās > melbūs ملبوس (melbu:s)] {OsT} sf. 1. (Giyecek için) kullanılmış; giyilmiş. 2. (Kişi için) giyinmiş. 3. (Nesne için) giyecek.
- melbusat**, [Ar. melbūs > melbūsāt ملبوسات (melbu:-sa:t)] {OsT} is. Giyecek şeyler; elbiseler.
- melce**, -e'i [Ar. ilticā' > melce' ملجأ] {OsT} is. Sığınılacak yer; barınak.
- melcem**, [melc / mülç (yans.) > melc-e-m] {ağız} sf. Karışık. ☞ **melcem mülcem**, {ağız} Karmakarışık. [DS]
- melceme**, [melc (yans.) > melc-eme / melçeme] {ağız} sf. Beceriksiz. [DS]
- melcemeş**, [melc-eme-ş] {ağız} sf. Karışık; karmakarışık. ☞ **melcemeş etmek**, {ağız} Karıştırmak; karmakarışık etmek. [DS]
- melceşmek**, [melc (yans.) > melc-eş-mek] {ağız} işteş. f. [-ir] 1. (İp, tel vb. şeyler için) birbirine karışmak; dolaşmak. 2. (Elektrik telleri için) birbirine değerek kontak yapmak. [DS]
- melcime**, [melc (yans.) > melc-i-me] {ağız} sf. Karışık. [DS]
- melçeme**, [melc / melç (yans.) > melç-eme] {ağız} sf. Beceriksiz. [DS]
- melçik**, -ği [Yun. matsoukhi => melçik] {ağız} is. Davul tokmağı. [DS]
- melda**, [Ar. emled > meldā ملدا] (melda:) {OsT} is. 1. (Dal için) çok taze ve genç. 2. (Kadın için) genç, güzel ve taze.
- meldeg**, [Far. māliden (ovmak, sürmek) مالیدن => eT. meldeg / meldek] {eT} sf. (Nesne için) buruşup sertliğini kaybeden; keçeleşen; sölpüyen. [DLT]
- meldek**, [Far. māliden (ovmak, sürmek) مالیدن => eT. meldeg / meldek] {eT} sf. → meldeg
- meldin**, [Yun. mantila [Tietze] => meldin] {ağız} is. 1. Sofra yaygısı. 2. Sıcak ekmek sarılan örtü. 3. Densiz, küçük kilim. [DS]
- meldir¹**, [Yun. mantila [Tietze] => meldir] {ağız} is. Sofra. [DS]
- meldir²**, [meld (yans.) > meld-ir] {ağız} ünl. Hızlı ve hareketli olma bildiren yansımali gövde. ☞ **meldir meldir**, {ağız} Canlı; güçlü. [DS]
- meldug**, [Ar. ledğ > meldūğ ملدوغ (meldu:g)] {OsT} sf. Yılan, akrep vb. tarafından ısırılmış veya sokulmuş.
- mele¹**, -e'i [Ar. mele' ملاء] {OsT} is. 1. Doldurma. 2. Dolma; dolu olma. 3. Halk; kalabalık. ☞ **mele'-i a'lā**, {OsT} isl. Büyük meleklerin toplandığı yer.
- mele²**, [Far. melaḥ ملخ => mele] {ağız} is. Çekirge. [DS]
- mele³**, [? mele] {ağız} is. (Köpek için) yaş. [DS]
- mele⁴**, [? mele] {ağız} is. 1. Yuva. 2. Yaban hayvanı barınağı; in. 3. Çocuk oyunlarında kale yerine kullanılan küçük çukur. [DS]
- mele⁵**, [Far. mālē ماله > mele] {ağız} is. Duvarcı aracı; mala. [DS]
- meled**, [Ar. meled ملد] {OsT} is. 1. Gençlik; tazelik. 2. Genç bir fidanın sallanması.
- meleden**, [Ar. meled => mele-den] {ağız} is. Meşe köklerine sarılan güzel kokulu sarmaşık türü bir bitki. [DS]
- melef**, [? melef] {ağız} is. Yatak kılıfı. [DS]
- melefe¹**, [? melefe] {ağız} is. 1. Yatak veya yorgan kılıfı. 2. Yastık yüzü. 3. Yorganın astarı. 4. Yüzü olmayan yorgan; eski yorgan; mitil. 5. Ak çarşaf. 6. Tandırda ısınmakta kullanılan çok büyük yorgan. [DS]
- melefe²**, [? melefe] {ağız} sf. 1. Uyuşuk; sünepe. 2. Kılıksız. [DS]
- melegir**, [? melegir] {ağız} is. Dokumacılıkta çile veya yumak yapılmış iplik. [DS]
- meleşen**, [me-le-şen مله کن] {eAT} sf. Çok meleyen.
- meleşer**, [? meleşer] {ağız} is. → melegir. [DS]
- melehor**, [? melehor] {ağız} is. Korkudan bedenini herhangi bir yerinde çıkan, isilik, uçuk gibi sivilce. [DS]
- melehti**, [? melehti] {ağız} is. Hayvan yemliği. [DS]
- melek¹**, -ği [Ar. melk (güç kuvvet) / mel'ek (elçi) > melek ملك] is. 1. Herhangi bir cinsiyet özelliği taşımayan, doğmayan veya doğurmayan, Allah'a kesin itaat gösteren yani günah işlemeyen, sürekli olarak ibadet eden, şeytana ve cinlere karşı gökleri ve gök varlıklarını koruyan, Allah ile insan arasında aracılık yapan ve nurdan yaratıldığına inanılan manevi varlık. 2. mecaz. Terbiyeli, uysal ve kötülük bilmez kimse; kusursuz olduğu kabul edilen kişi; bütün erdemleri kendinde toplayan kimse. 3. (1. teklik iyelik eki almış haliyle) sevgi ifadesi için kullanılır. 4. (Niteleme sıfatlarından türetilen isimle yapılan tamlamalarda) erdem sayılan o fiziksel ve ahlaksal niteliğin en üst derecesine ulaşmış olan kimse. ☞ **melek balığı**, zool. kemikli balıklardan, 7-8 cm. uzunlukta ve Amazon Irmağında yaşayan bir tür. || **melek-çehre**, {OsT} Melek yüzlü. || **melek gibi**, 1. (Kişi için) çok temiz, iyi huylu. 2. (Kadın,

kız için) huzur verici bir güzelliği olan. || **melek haslet**, {OsT} Melek huylu. || **melek-i mukarreb**, {OsT} Allah'a yakınlıkla şerefleşmiş olan melek; Cebrail. || **melekler gibi**, 1. İyi kalpli; iyiliksever. 2. Günahsız. || **melek otu**, bot. Maydanozgillerden, dere kenarlarında ve ormanların ağaçsız kesimleri ile çayırıklarda yetişen insan boyu kadar yükselebilen hoş kokulu otsu bitki, (Angelica). || **melek-per**, {OsT} Melek kanatlı. || **melek-rü**, {OsT} Melek yüzü. || **melek sıçraması**, Baledede, havada iken kollarından biri açık, diğeri baş üstünde, bacaklar bitişik ve geriye doğru yay çizer halde yapılan sıçrama hareketi. || **melek-sıfat**, {OsT} Melek gibi olan. || **melek-simâ**, {OsT} Melek yüzü. || **melek-sirişt**, {OsT} Melek huylu. || **melekü'l-mevt**, {OsT} Ölüm meleği; Azrail. || **melekü's-siyâne**, {OsT} Koruyucu melek. || **melek-zâd**, {OsT} 1. Melekten doğmuş. 2. Melek kadar güzel.

melek², -ği [Yun. meléggeios (bitek) [Tietze] => melek] {ağız} is. Kıraç toprak; işlenmemiş toprak. [DS] **melek toprak**, {ağız} Çamuru özlü, boz toprak. [DS]

melek³, -ği [keleb > melek ?] {ağız} is. Halı dokurken ilmekleri sıkıştırmakta kullanılan küçük ip yumağı. [DS]

melekâne, [Ar. melek + Far. -âne ملكانه] (meleka:ne) {OsT} zf. Meleklerle yakışır biçimde; melekçesine.

melekât, [Ar. meleke > melekât ملكات] (melekâ:t) {OsT} is. Melekeler; yetiler; yetenekler. **melekât-ı akliye**, {OsT} Akılla ilgili yetenekler; zihinsel yetenek ve beceriler. || **melekât-ı fâzıla**, {OsT} Fazilet olarak kabul edilen cömertlik, yiğitlik, doğruluk ve namusluluktan ibaret dört nitelik.

meleke, [Ar. meleke ملكه]v is. 1. İnsanın tekrarlamalar sonucunda edindiği alışkanlık; yatkınlık. 2. psikol. Yeti. 3. dnz. Yelken makarası.

melekî¹, [Ar. melek > melekî / melekiye ملكي / ملكيه] (meleki:) {OsT} sf. 1. Meleğe mensup; melekle ilgili. 2. Temizlik; paklık. 3. Hükümdara, melike ait olan; melikle ilgili.

melekî², [Ar. melik > melekî ملكي] (meleki:) {OsT} is. Bugün, yakın doğu ve İslam ülkelerinde, Bizans İmparatoru (melik) Markianos'un Kadıköy Konsülünde (451) açıkladığı fermana uyarak Bizans Kilisesi kurallarına göre tören yapan Hristiyanlara verilen ad.

melekse, [Yun. máladzis [Tietze] => melekse / meleksî] {ağız} is. Hamur topağı; pazı. [DS]

meleksi, [Yun. máladzis [Tietze] => meleksî / melekse] {ağız} is. → melekse. [DS]

melekût, [Ar. mülk > melekût ملكوت] (melekû:t) {OsT} is. 1. Tam bir egemenlikle üstün bir biçimde yönetme; saltanat; hükümdarlık. 2. isl. Göklere ve

yerin egemenliği. 3. tasvf. Ruhların ve meleklerin bulunduğu âlem; gaip âlemi. 4. isl. fel. Duyularla algılanan bu evrenin dışında kalan, yalnız düşüncede kalan görünmez varlıkların bulunduğu sonsuz ve sınırsız âlem; duyular üstü âlem.

melekûti, [Ar. melekût > melekûti ملكوتي] (melekû:ti) {OsT} sf. Melekût âlemi ile ilgili.

melekûtiyan, [Ar. melekûti > melekûtiyân ملكوتيان] (melekû:tiya:n) {OsT} sf. Melekût âlemi ile ilgili olanlar.

melekülmevt, [Ar. melekü'l-mevt ملك الموت] {OsT} is. Ölüm meleği; dört büyük melekten biri olan ve Allah tarafından insanların canlarını almak üzere görevlendirilen; Azrail.

melel, [Ar. melel ملل] {OsT} is. 1. Büyük üzüntü; hüzn; melal. 2. Usanma; bıkmaya; usanç. 3. Can sıkıntısı; sıkılma; sıkıntı.

meleme¹, [melc (yans.) > melç-eme / meleme] {ağız} sf. 1. Beceriksiz; iş bilmez. 2. Rahatına düşkün. 3. Ağır kanlı. 4. Tembel; çekingen. [DS]

meleme², [me (yans.) > me-le-me] is. 1. Melemek eylemi. 2. Koyun veya keçinin çıkardığı ses. 3. müz. Yorgunluk veya kötü teknik yüzünden sesin titrek çıkması.

melemek, [me (yans.) > me-le-mek] gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor] 1. (Koyun ve keçi için) bağırarak. 2. mecaz. (Kişi için) bağırarak; ağlamak; feryat etmek.

melemen¹, [melc (yans.) > melç-eme / melemen] {ağız} sf. Beceriksiz [DS]

melemen², [mele-men] {ağız} sf. Çok iri; toplu; besilli. [DS]

melemet¹, [? melemet] {ağız} bağ. Oysa. [DS]

melemet², [? melemet] {ağız} sf. 1. Sıradan; önemsiz. 2. Eğreti. [DS]

melemetlemek¹, [melemet-le-mek / melemir-le mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i) -yor] Onarmak. [DS]

melemetlemek², [melemet-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i) -yor] Üstünkörü geçmek; özensiz yapmak. [DS]

melemez¹, [mele-mez] {ağız} is. Yapağı. [DS]

melemez², [mele-mez] {ağız} sf. 1. Beceriksiz; iş bilmez. 2. Utangaç. 3. Tembel. 4. Ağır canlı. 5. Güçsüz. 6. Acımasız; taş yürekli. [DS]

melemilli, [melemil-li] {ağız} sf. Dertli; hastalıklı. [DS]

melemir, [? belemir > melemir] {ağız} is. bot. Buğday tarlalarında yetişen, kara tanelerinden bezir yağı çıkarılan bir yıllık otsu bitki, (Cephalaria syriaca). [DS]

melemirmek, [melemir-le-mek / melemet-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i) -yor] Onarmak. [DS]

melemsük, -ğü [mel ? + em-sü-k] {ağız} sf. Zayıf; cılız. [DS]

- meleşük**, -ğü [mel ? + em(i)ş-ük] {ağız} *sf.* Bulaşık; kötü. [DS]
- melen¹**, [? melen] {ağız} *is.* **1.** Balık sürüsü. **2.** Balıkların bir araya toplandığı yer. [DS]
- melen²**, [? melen] {ağız} *is.* Durgun su. [DS]
- melen³**, [Yun. meléggeios (*bitek*) [Tietze] => melenk] {ağız} *is.* İşlenmemiş toprak; kıraç yer. [DS]
- melenbeç**, [melem-meç > melenbeç ?] {ağız} *sf.* Yarım yamalak. [DS]
- melencük**, -ğü [meneviş => melengiç > melencük] {ağız} *is.* Kiraz. [DS]
- melendire**, [melen + direği] {ağız} *is.* Bilek kalınlığında meşe odunu. [DS]
- meleng**, [Far. meleng ملنگ] {OsT} *is.* Dünya ile ilişkini kesmiş, yalın ayak başı kabak dolaşan kimse; gerçek aşk ile sarhoş olmuş kişi.
- melengeç**, -ci [meneviş => melengeç / menengiç] {ağız} *is. bot* → melengiç. [DS]
- melengiç**, -ci [meneviş => melengiç] {ağız} *is. bot.* → melengiç. [DS]
- melengiş**, [meneviş => meleñgiş] {ağız} *is. bot.* → melengiç. [DS]
- melenk**, [Yun. meléggeios (*bitek*) [Tietze] => melenk] {ağız} *is.* **1.** Nemli toprak; su sızıntısı gösteren ıslak toprak. **2.** Yıllarca işlenmiş ve verimsiz hâle gelmiş toprak. **3.** Killi ve humuslu toprak; kepes; kayran. **4.** Kırmızı toprak. [DS]
- melenkiş**, [meneviş => meleñkiş] {ağız} *is. bot.* → melengiç. [DS]
- melenküş**, [meneviş => melenküş] {ağız} *is. bot.* → melengiç. [DS]
- meler**, [me-le-r ?] {ağız} *is.* Keçi dili. [DS]
- melmek**, [bel-er-mek / meler-mek] {ağız} *gçsz. f. [-ir]* (Gözler için) heyecandan yusuvarlık, kocaman kocaman açılmak; belemek. [DS]
- meles¹**, [Ar. meles ملس] {OsT} *sf.* **1.** İki ayrı cinsin birleşmesinden doğan; melez; hibrit. **2.** Kanı karışık.
- meles²**, [? meles] {ağız} *is.* Beli çökük at. [DS]
- meles³**, [? meles] {ağız} *is.* Köpeğin yaşı. [DS]
- meles⁴**, [? meles] {ağız} *is.* **1.** Köpek bağlamak için ağaçtan yapılmış zincir görevini gören araç. **2.** Çoban köpeğinin boynuna takılan mahmuzlu, demir halka. [DS]
- meles⁵**, [Ar. meles ملس] {ağız} *is.* **1.** Pamuklu bez. **2.** Ham ipekten yapılan bir tür kumaş. [DS] **3.** {eAT} Gayet ince, ipekli bir tür kumaş.
- melesir**, [? melesir] {ağız} *is.* Mürver ağacı. [DS]
- meleske**, [Yun. máladzıs [Tietze] => meleske] {ağız} *is.* Hamur topağı; pazı. [DS]
- melester**, [? melester] {ağız} *is.* Yatak yorgan, minder astarı. [DS]
- meleş**, [? meleş] {ağız} *is.* İki kuzusu olan koyun. [DS]
- meleşme**, [me (*yans.*) > me-le-ş-me] {ağız} *is.* Meleşmek eylemi. [DS]
- meleşmek¹**, [meleş-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* Yalvarmak. [DS]
- meleşmek²**, [me (*yans.*) > me-le-ş-mek] *işteş. f. [-ir]* Birlikte melemek; hep birlikte bağrısmak.
- meleştirmek**, [meleş-tir-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Bekletmek. [DS]
- melet**, [Ar. mārīd => meret / melet] {ağız} *sf.* Uğursuz. [DS]
- meletüre**, [? malatora / malatura /meletüre] {ağız} *is. bot.* Bir tür rezene; arapsaçı, (*Foeniculum vulgare*). [DS]
- melevan**, [Ar. levn > melevān ملوان] (*meleva:n*) {OsT} *is.* Gece ile gündüz.
- melevcen**, [? melevcen] {ağız} *is. bot.* → silcan, (*Smilax*). [DS]
- meleviçen**, [? meleviçen] {ağız} *is.* → silcan. [DS]
- melevsi**, [Yun. máladzıs [Tietze] => melevsi] {ağız} *is.* Hamur topağı; pazı. [DS]
- meleyir**, [? meleyir / melik / belik] {ağız} *is.* Saç örgüsü. [DS]
- meleyke**, [Ar. melāike ملائكة => meléyke] {ağız} *is.* Melek. [DS]
- meleyse**, [Yun. máladzıs [Tietze] => meleyse] {ağız} *is.* Hamur topağı; pazı. [DS]
- melez¹**, [Ar. meles (*alaca karanlık*) ملس] *is. biy.* **1.** (Hayvan için) aynı tür içinde iki ayrı soydan olan ana ve babadan üremiş olan; heterozigot döl; hibrit; kırma; azma; metis. **2.** (Bitki için) aynı türün iki çeşidi arasında veya yakın iki tür arasında çaprazlama ile üretilen bitki; hibrit. **3.** (Kişi için) değişik renkli ırktan ana babanın çocuğu. **4. mecaz.** (Kişi için) kanı karışık olan. **5. mecaz.** (Nesne için) karışık ve katışık olan, kesinlikle bilinemeyen. **6.** {ağız} Karışık tahıl; aşlık. [DS] **7. sf.** Birbirinden farklı üslup ve öğelerin karışımından meydana gelen. **8.** {ağız} Karışık. [DS] **9.** {ağız} *is.* Karışık tahıl. [DS] ☞ **melez DNA**, *biy.* Farklı kökenli parçalardan oluşan DNA molekülü. || **melez hücre**, *biy.* İki farklı türün hücrelerinin birleştirilmesi ile oluşan hücre; hibrit hücre. || **melez sözcük**, *Değişik dillerden aktarmalarla meydana gelmiş sözcük: kütüp (Ar.) + hane (Far.) + ci (T.) > kütüphaneci.*
- melez²**, [Ar. meles ملس => melez] {ağız} *is.* **1.** Gömleklik ipek kumaş. **2.** İpek ve pamuklu iplik karışımı dokunmuş bez. **3.** Kefen. **4. sf.** (Kumaş için) ince ve zarif. [DS]
- melez³**, [Fr. mélèze] *is. bot.* Çamgillerden, Batı Avrupa'da yetişen, yapraklarını döken, piramit görünümümlü sarkık dallı kozalaklı bir ağaç, (*Larix*).
- melez⁴**, [bel-ez > meles / melez] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) beli içeri çekik, kalçası dışarı doğru çıkık olan. **2.** Zayıf. **3.** İşe yaramaz. [DS]

melez⁵, [ʔ melez] {ağız} is. Toprak sürülmeden ekilen ekin. [DS]

melez⁶, [ʔ melez] {ağız} is. Yük taşıyan öküz. [DS]

melez⁷, [ʔ melez] {ağız} is. Süzgeç. [DS]

melez⁸, [ʔ melez] {ağız} is. Sulandırılmış gübre. [DS]

melezi¹, [Ar. meles ملس => melezi] {ağız} is. Köylülerin kendi dokudukları yünlü kumaştan yapılmış pantolon. [DS]

melezi², [Ar. meles ملس => melezi] {ağız} is. Sert, yumuşak buğday ve çavdar karışımından öğütülmüş ekmeçlik un. [DS]

melezir, [ʔ malazır / melezir] {ağız} is. Kapaklı bakır sahan. [DS]

melezleme, [melez-le-me] is. 1. Melezlemek eylemi. 2. *biy.* Melez yavru elde etmek için aynı türden farklı ırkların ve çeşitlerin çaprazlanması; farklı iki ırk veya çeşidin çaprazlamasından doğan yavruların kendi aralarında çaprazlanması.

melezlemek, [melez-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i) -yor]* *biy.* Melez yavru elde etmek için aynı türden farklı ırkları ve çeşitleri çaprazlamak; farklı iki ırk veya çeşidin çaprazlamasından doğan yavruları kendi aralarında çaprazlamak.

melezleşme, [melez-le-ş-me] is. 1. Melezleşmek eylemi. 2. Melez olma durumu. 3. Farklı iki tür veya aynı türden iki ırk ya da iki çeşit arasında çaprazlanmak durumu. 4. Genetik bakımdan belli derecede farklılık gösteren erkek ve kadın arasındaki döl verici birleşme. 5. Yabancı öğelerle ve üsluplarla karışma.

melezleşmek, [melez-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* 1. Melez duruma gelmek; melez olmak. 2. (Farklı iki tür veya aynı türden iki ırk ya da iki çeşit için) kendi aralarında çaprazlanmak. 3. (Genetik bakımdan belli derecede farklılık gösteren erkek ve kadın için) aralarında birleşerek döl vermek. 4. *mecaz.* Yabancı öğe ve üsluplarla karışmak; yabancı öğeler edinmek; yabancılaşmak.

melezleştirme, [melez-le-ş-tir-me] is. Melezleştirmek eylemi.

melezleştirmek, [melez-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Değişik iki tür veya ırk arasında çaprazlama yapmak; melez hâle getirmek.

melezlik¹, -ği [melez-lik] is. 1. Melez olma durumu; mezlere özgü genetik durum. 2. *dbl.* Kök, ek, vb. unsurları yabancı dillerden aktarılan kelimelerin niteliği.

melezlik², -ği [melez-lik] is. Melez ağaçlarının meydana getirdiği orman.

melfuf, [Ar. leff > melfuf ملفوف] (*melfu:'f*) {OsT} *sf.*

1. Sarılmış; dürülmüş; bağlanmış. 2. Mektup vb. ne eklenmiş olan; zarfın içine konulmuş; ek; ilişik; eklenmiş.

melfufat, [Ar. melfuf > melfufât ملفوفات] (*melfu:fa:t*) {OsT} is. Mektuba eklenmiş evrak.

melfufen, [Ar. melfuf > melfufen ملفوفاً] (*melfu:'fen*) {OsT} *zf.* Eklenmiş olarak; ilişik halde.

melfuha, [Ar. melfūha ملفوحة] (*melfu:ha*) {OsT} is. Ana karnındaki erkek çocuk.

melfuz, [Ar. lafz > melfuz / melfūza ملفوظ / ملفوظه] (*melfu:z*) {OsT} *sf.* Söylenmiş; telaffuz edilmiş olan.

melfuzat, [Ar. melfūz > melfūzât ملفوظات] (*melfu:-za:t*) {OsT} is. Bir kimsenin söylediği sözler.

melhad, [Ar. melhad ملحد] {OsT} is. Lahit yeri.

melhafa, [ʔ melhafa / melefe] {ağız} is. 1. Yatak ve yorgan çarşafı. 2. Yorganın astarı. [DS]

melhame, [Ar. lahm > melhame ملحمه] {OsT} is. Kanlı savaş. ☞ **melhame-i kübrā**, {OsT} *Büyük kanlı savaş.*

melhe, [ʔ melhe] {ağız} is. Sellerin getirdiği kumlu, çamurlu toprak; mil. [DS]

melhe, [ʔ melhe] {ağız} is. Çok pişen yemeğin bulamacı benzer durumu. [DS]

melhe³, [ʔ melhe] {ağız} is. Sığırın boyun eti. [DS]

melhedir, [ʔ melhedir / malazır] {ağız} is. Kapaklı bakır sahan. [DS]

melhefe, [ʔ melhafa / melhefe / melefe] {ağız} is. → melhafa. ☞ **melhefe iğnesi**, {ağız} *Yorgan iğnesi.* [DS]

melhegir, [ʔ melhegir / malazır] {ağız} is. Kapaklı bakır sahan. [DS]

melhezir, [ʔ melhezir / malazır] {ağız} is. → melhegir. [DS]

melhem, [Ar. merhem مرهم => melhem ملهم] (*eAT*) {ağız} is. → merhem. [DS]

melhoş, [Far. meyhōş => melhoş] {ağız} *sf.* Eksimsi; mayhoş. [DS]

melhub, [Ar. lehb > melhüb ملهوب] (*melhu:b*) {OsT} *sf.* Alevlenmiş; tutuşmuş.

melhud, [Ar. lahd > melhūd ملحدود] (*melhu:d*) {OsT} *sf.* Lahit içine konulmuş.

melhuf, [Ar. lehf > melhūf ملهوف] (*melhu:f*) {OsT} *sf.* Üzgün; kederli; tasalı. ☞ **melhūfū'l-kalb**, {OsT} *Gönlü tasalı olan.*

melhufan, [Ar. melhūf > melhūfān ملهوفان] (*melhu:-fa:n*) {OsT} is. Üzgün olanlar; tasalılar.

melhuk, -ku [Ar. laḥk > melhūk ملحوق] (*melhu:k, k* *kalın söylenir*) {OsT} *sf.* İltihak etmiş; karışmış.

melhuz, [Ar. mülāhaza > melhūz ملحوظ] (*melhu:z*) {OsT} *sf.* 1. Olabileceği düşünülen; umulan; mülâhaza edilen; akla gelen. 2. Umulan; beklenen.

melhuzat, [Ar. melhūz > melhūzāt ملحوظات] (*mel-hu:za:t*) {OsT} is. **1.** Hatıra gelen şeyler; hatırlananlar. **2.** Olması mümkün olan şeyler; olabilir şeyler.

-meli¹, [-malı / -meli] çek. e. → -malı.

-meli², [-ma-lı / me-li] yap. e. → -malı.

meli¹, [? meli] {ağız} is. Koyun. [DS]

meli², [? meli] {ağız} is. Ekin demeti. [DS]

melif, [? melif] {ağız} sf. Taze. [DS]

melih, [Ar. milh (tuz) > melih / meliḥa مליح / مליحه] (*meli:ha*) {OsT} sf. Güzel; sevimli; şirin. ☞ **melihü'l-keḷām**, {OsT} Konuşması güzel, hoş olan.

melik¹ [Fr. mellique] sf. kim. Formülü C₆(CO₂H)₆ olan benzen heksakarboksilik asit için kullanılır; melitik asit.

melik² [men-lik] {eAT} is. Benlik. [DK]

melik³, [Ar. mülk > melik ملك] {OsT} is. → melik⁴

melik⁴, [Ar. mülk > melik مليك] (*meli:k*) {OsT} is. **1.** Mülkün sahibi; mal sahibi. **2.** Hükümdar; kağan; padişah. **3.** Bütün âlemlerin sahibi ve hâkimi olan; Allah.

melik⁵, **-ği** [belik > melik] {ağız} is. Saç örgüsü. [DS]

melik⁶, **-ği** [? melik] {ağız} sf. (Kadın için) çok gezen, iş yapmayan. [DS]

melik⁷, **-ği** [belik > melik] {ağız} is. **1.** Dokunmak için çile veya yumak yapılmış ip. **2.** İğden çıkarılan eğrilmiş ip. **3.** İğden çıkarılan ipin aldığı şekil. [DS]

melik⁸, **-ği** [? melik] {ağız} is. Sakız otunun kökündeki sakız parçaları. [DS]

melikâne, [Ar. melik + Far. -âne مملكة] (*meli:ka:ne*) {OsT} sf. **1.** Hükümdara ait; melikle ilgili. **2.** zf. Hükümdara yakışır tarzda; melike yakışır biçimde.

melike¹, [Ar. melik > melike مملكة] (*meli:ke*) {OsT} is. Kadın hükümdar.

melike², [melike / meliki] {ağız} is. Kırmızı renkli, güzel kokulu bir tür üzüm. [DS]

meliken¹, [? meliken] {ağız} is. Küçük yama. [DS]

meliken², [? meliken] {ağız} is. Bir tür yağ. [DS]

melikî, [Ar. melik > melikî مملكي] (*meliki:*) {OsT} sf. Hükümdar ile ilgili.

meliki¹, [Bul. mléčnica => meliki] {ağız} is. Çam ve çalı diplerinde biten, kırmızı renkli, yenilebilir bir tür mantar; kanlıca mantarı; tavuk bacağı mantarı; çam mantarı; çıntar; biberlice, (*Lactarius deliciosus*). [DS]

meliki², [melike / meliki] {ağız} is. → melike². [DS]

melikiyet, [Ar. melikî > melikiyyet مملكييت] (*meli:-kiyet*) {OsT} is. Hükümdar olma durumu.

melil, [Ar. melil مليل] (*meli:l*) {OsT} sf. Kederli.

melinit, [Lat. melinus (ayva rengi) > Fr. mélinité] is. kim. **1.** Temel maddesi pikrit asit olan patlayıcı madde. **2.** min. Aşı boyalı, sarı renkte yapışkan kil.

melis¹, [? melis] {ağız} is. Çayır; çayırılık; çimenlik. [DS]

melis², [? melis] {ağız} is. **1.** Yer odası. **2.** Oda. [DS]

melis³, [Yun. melissa => melis / meliz] {ağız} is. Bal arısı, (*Apis mellifica*). [DS]

melisa, [Yun. melissa (arı)] is. bot. Ballıbabagillerden, dişli kenarlı ve basit yapraklı, çiçekleri, beyaz, sarımsı, kırmızımsı, bir buçuk metre kadar boylanabilen, bazı türlerinin yaprakları yatıştırıcı ve gaz söktürücü, bazıları da şeker düşürücü olarak halk hekimliğinde kullanılan, çok yıllık otsu bitki; oğul otu; limon nanesi; turunç otu, (*Melissa officinalis*).

melivân, [? melivan] {ağız} is. İki kulplu testi. [DS]

meliyet, [Ar. mâliyet => meliyet] {ağız} is. Değer; fiyat. [DS]

meliz, [Yun. melissa => melis / meliz] {ağız} is. Bal arısı, (*Apis mellifica*). [DS] ☞ **meliz götü**, {ağız} Üzüm çubuklarının tomurcukları. [DS]

melken, [? melken] {ağız} is. Tezgâhta gerili ipler arasından geçirilen ip yumağı. [DS]

melki, [Bul. mléčnica => melki / meliki] {ağız} is. → meliki, (*Lactarius deliciosus*). [DS]

melkit, [melkit] {ağız} is. Belki. [DS]

melkut, [Ar. luḳāt > melkūt ملقوط] (*melku:t*) {OsT} sf. **1.** Yerde bulunan. **2.** Yerden kaldırılıp alınan; yerden toplanan. **3.** (Çocuk için) sokağa bırakılmış.

mellah¹, [Ar. mellāḥ ملاح] (*mella:h*) {OsT} is. Fas'ta Yahudi mahallesine verilen ad.

mellah², [Ar. mellāḥ ملاح] (*mella:h*) {OsT} is. Denizci; gemici; kaptan.

mellahan, [Ar. mellāḥ > mellāḥān / mellāḥīn / mellāḥūn ملاحان] (*mella:ha:n*) {OsT} is. Gemiciler; kaptanlar.

mellahe, [Ar. mellāḥ > mellāhe ملاحه] (*mella:he*) {OsT} is. Tuzla.

mellahîn, [Ar. mellāḥ > mellāḥān / mellāḥīn / mellāḥūn ملاحين] (*mella:ha:n*) {OsT} is. → mellahan.

mellahun, [Ar. mellāḥ > mellāḥān / mellāḥīn / mellāḥūn ملاحون] (*mella:ha:n*) {OsT} is. → mellahan.

mellase, [Ar. mellāse ملاحسه] (*mellā:se*) {OsT} is. Yer düzelterek araç; sürgü.

mellavuş, [? mellavuş] {ağız} is. Öcü. [DS]

melle, [Far. mâle => mala / mele / melle] {ağız} is. Mala. [DS]

mellef, [? mellef] {ağız} is. Çocuk oyunlarında merkez seçilerek toplanılan yer. [DS]

mellemecir, [? mellemecir] {ağız} sf. (Meyve, sebze veya yemek için) çok pişmekten, ezilmekten dolayı eriyip karmakarışık olmuş. [DS]

mellengeç, **-ci** [Far. meneviş => mellengiç / menengeç] {ağız} is. **1.** Mürver ağacı. **2.** Çitlenbik. [DS]

- mellengiç, -ci** [Far. meneviş => mellengiç] {ağız} is. Çitlembik ağacı. [DS]
- melles**, [? melles] {ağız} is. Delikli kepçe. [DS]
- melleş**, [? melleş] {ağız} sf. (Sebze, meyve için) ezik; birbirine karışmış. ☞ **melleş olmak**, {ağız} Ezilip birbirine karışmak. [DS]
- mellimet**, [Ar. ma'lümât => mellimet] {ağız} is. Bilgi; malumat. [DS]
- melmecir**, [? melmecir] {ağız} sf. (Meyve, sebze veya yemek için) çok pişmekten, ezilmekten dolayı eriyip karmakarışık olmuş. [DS]
- melmeket**, [Ar. memleket => melmeket] {ağız} is. Memleket. [DS]
- melmeşe**, [Far. benefşe => menekşe > melmeşe] {ağız} is. bot. Menekşe. [DS]
- melmeşte¹**, [? melmeşte] {ağız} sf. Karışık; birbirine karışmış. [DS]
- melmeşte²**, [? melmeşte] {ağız} is. İyi olmamış helva. [DS]
- melmirat**, [? melmirat] {ağız} is. **1.** Verimlilik; bolluk. **2.** Yarar. [DS]
- melmus**, [Ar. lems > melmūs مالموس] (melmu:s) {OsT} sf. El ile dokunulmuş; el ile değilmiş; ellenmiş.
- melmusat**, [Ar. melmūs > melmūsāt مالموسات] (melmu:sa:t) {OsT} is. **1.** Dokunulan şeyler. **2.** Ellemeler; dokunmalar.
- melocan**, [? melevcen / melocan] {ağız} is. bot. Silcan. [DS]
- melodi**, [Yun. melodia / Lât. melodia > Fr. mélodie] is. Ezgi. ☞ **melodi doruğu**, dbl. Ses çizgisinin ulaştığı en yüksek nokta.
- melodici**, [melodi-ci] is. **1.** Melodi bestelemekte usta kişi. **2.** Müzikte en önemli unsurun melodi olduğunu ileri süren müzikçi.
- melodik**, [Fr. mélodique] sf. **1.** Melodi ile ilgili; melodiye dayanan; ezgisel. **2.** Ezgili. **3.** (Müzik veya parça için) hoş melodileri olan.
- melodram**, [Yun. melos (şarkı) + dram (oyun) > Fr. mélodrame] is. tiy. **1.** Yunan tiyatrosunda koro başı ile bir oyuncu arasında geçen şarkılı diyalog. **2.** Eskiden, oyuncuların sahneye müzik eşliğinde girip çıktıkları oyun türü. **3.** Çağdaş tiyatrodaki hareketli ve duygusal olaylar üstüne kurulmuş, sürekli olarak dokunaklı etkilerden yararlanan oyun türü. **4.** Bir halk tiyatrosu türü.
- melon**, [Fr. melon (kavun) > chapeau melon] is. Tepesi yuvarlak ve bombeli, kenarları yuvarlak bir tür şapka; melon şapka.
- melötre**, [? melötre] {ağız} is. Ağır kokulu bir tür yabani anason. [DS]
- melövcen**, [? melevcen / melövcen] {ağız} is. bot. Silcan. [DS]
- melsa, -a'i** [Ar. melsā' ملساء] (melsa:) {OsT} sf. **1.** (Yer için) düz; pürüzsüz. **2.** is. Şarap.
- melsan**, [Ar. melsān ملسان] (melsa:n) {OsT} sf. (Yer için) düz; pürüzsüz.
- melsimek**, [mel-si-mek ? / meelsimek] (me:lsimek) {ağız} gçl. f. [-ir] Değer vermek; önemsemek. [DS]
- melsuk, -ğu** [Ar. lüşuk > melşuk ماصوق] (melsu:k) {OsT} sf. Yapıştırılmış; bitişmiş.
- melsun**, [Ar. melsūn ملسون] (melsu:n) {OsT} sf. Yalancı.
- meltafa**, [Ar. melṭafa ملطفه] {OsT} is. Güzellik; latiflik.
- meltem**, [? meltem] is. **1.** Yaz mevsiminde sabah karadan denize, öğleden sonra ve akşamları da denizden karaya doğru esen hafif, serin rüzgâr. **2.** Genellikle hafif esen rüzgâra verilen isim. **3.** {ağız} Rüzgârın çıkacağını belirten batıdaki bulut kümeleri. [DS]
- meltemlemek**, [meltem-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor] Soğuklar kırılmak; havalara ısınmaya başlamak. [DS]
- meltemlik, -ği** [meltem-lik] {ağız} is. **1.** Sıcaklık. **2.** sf. Ilık ve durgun. [DS]
- mel'ub**, [Ar. lu'āb > mel'ūb ملعوب] (mel-u:b) {OsT} sf. (Ağız için) salyalar akan; salyalı.
- mel'luf**, [Ar. ülfet > me'lūf مألوف] (me-lū:f) {OsT} sf. **1.** Alışılmış; huy edinilmiş. **2.** Alışmış.
- mel'lufiyet**, [Ar. me'lūf > me'lūfiyyet مألوفيت] (me-lū:fiyyet) {OsT} is. Alışkın olma durumu; alışkinlik.
- melul, -lü** [Ar. melāl > melūl / melūle ملول / ملوله] (melū:l) {eAT} {OsT} sf. **1.** Üzgün; kırılgan; hüzünlü; garip; mahzun. **2.** Bıkkın; usanmış. ☞ **melūl melūl**, Mahzun bir şekilde; üzgün olarak. || **melul olmak**, Üzüntülü olmak; hüzün duymak; mahzun olmak.
- melulane**, [Ar. melūl + Far. -āne ملولانه] (melū:la:ne) {OsT} zf. Acıklı bir şekilde; üzgün bir durumda; üzgün olarak.
- mel'lum**, [Ar. elem > me'lūm معلوم] (melu:m) {OsT} sf. Üzgün; elemli.
- melum**, [Ar. levam > melūm معلوم] (melu:m) {OsT} sf. Azarlanmış.
- mel'un**, [Ar. la'n > mel'un / mel'ūne ملعون / ملعونه] (mel-u:n) {OsT} sf. → melun.
- melun**, [Ar. la'n > mel'un / mel'ūne ملعون / ملعونه] (me'lun) sf. **1.** Allah tarafından lanetlenmiş olan; lanetli. **2.** mecaz. Lanet ve nefretle karşılanan; kötü. **3.** is. Lanetlenmiş kimse.
- melunca**, [melun-ca] (melu'nca) {OsT} zf. Meluna yakışır biçimde; mel'un gibi.

-melü, [-malu / -melü] {eAT} yap. e. → -malu.

melük, -ğü [? melük] {ağız} is. bot. Keçiboynuzu. [DS]

melül, [Ar. melāl > melül / melül ملول (melül) {OsT} sf. 1. Üzgün; hüznü; garip; mahzun. 2. Bıkkın; usanmış. 3. Boynu bükük; zavallı; yoksul. ☞ **melül mahzun**, Çok üzgün; ağlamaklı. || **melül melül**, Mahzun bir şekilde; üzgün olarak. || **melül olmak**, Üzüntülü olmak; hüznü duymak; mahzun olmak.

melyan, [Ar. melyān ملىان] {OsT} sf. Dolu; taşkın.

melyet, [Ar. māliyet مالىت => melyet] {ağız} is. Değer; fiyat. [DS]

melze, [? melze] {ağız} is. Peştamal. [DS]

melzum, [Ar. lüzüm > melzüm ملزوم (mezu:m) {OsT} sf. 1. Bir şeyin varlığı, kendisini gerektiren; gerekli kılınmış. 2. Bir şeye sıkı sıkıya bağlı olan. 3. Bir şeyden ileri gelen; bir şeyden kaynaklanan; o şeyin yüzünden ortaya çıkan.

melzumiyet, [Ar. melzūmiyyet ملزوميت (mezu:miyet) {OsT} is. Gerekli kılınma; melzululuk.

melzululuk, -ğu [melzum-luk] is. Gerekli kılınma; gerekli oluş.

memalik¹, -ği [Ar. memleket > memālik ممالك (me-ma:lik) {OsT} is. 1. Memleketler; ülkeler; yurtlar. 2. Bir devletin toprağı. ☞ **memālik-i harre**, {OsT} Sıcak ülkeler. || **Memālik-i Mahrüse**, {OsT} Osmanlı İmparatorluğu; "Korunmuş Ülkeler". || **Memālik-i Mahrüse-i Şāhāne**, {OsT} Osmanlı İmparatorluğu. || **Memālik-i Müctemi'a-yı Amerika**, {OsT} Amerika Birleşik Devletleri. || **Memālik-i Osmaniye**, {OsT} Osmanlı İmparatorluğu. || **Memālik-i Şāhāne**, {OsT} Osmanlı İmparatorluğu.

memalik², -ği [Ar. memlūk (köle) > memālik ممالك (me-ma:lik) is. Köleler; kullar.

memat, [Ar. memāt مماء (me-ma:t) {OsT} is. Ölüm.

memba, -a'ı [Ar. neb'ān > menba' منبع] {OsT} is. 1. Bir suyun çıktığı yer; pınar; kaynak. 2. mecaz. Bir şeyin ortaya çıktığı yer; kaynaklandığı yer; bir görüş veya haberi ortaya atan kimse; menşey; kaynak. ☞ **memba suyu**, İçinde erimiş mineral bulunan, içme suyu olarak veya tedavi amacıyla kullanılan kaynak suyu; kaynak suyu.

memdud, [Ar. medd > memdūd ممدود (memdu:d) {OsT} sf. 1. Uzamış; uzatılmış; uzun; çekilmiş. 2. dbl. Üzerinde med yani uzatma işareti bulunan ünlü. ☞ **memdūd sait**, {OsT} Uzun ünlü.

memduh, [Ar. medḥ > memdūḥ / memdūḥا ممدوح / ممدوحه (memdu:h) {OsT} sf. 1. Övülmüş; methedilmiş. 2. Övgüye layık olan.

memduhat, [Ar. memdūḥ > memdūḥāt ممدوحات (memdu:ha:t) {OsT} is. Övülen şeyler.

memduhiye, [Ar. memdūḥ > memdūhiyye ممدوحيه] (memdu:hiye) {OsT} is. Övünç. ☞ **memduhiye altını**, {OsT} Sultan Abdülmecid Han zamanında, 22 ayar altından kesilmiş 1.60 gr ağırlığında ve 20 kuruş değerinde altın sikke.

memduhiyet, [Ar. memdūḥ > memdūhiyyet ممدوحيت] {OsT} is. Makbul olma durumu.

meme¹, [me-me (çoc.d.)] is. 1. Kadınlarda ve memeli hayvanların dişilerinde, yavrularını beslemek üzere süt salgılayan organ. 2. Vücudun herhangi bir yerinde oluşan küçük kabartı. 3. Bazı araç ve aletlerin meme başına benzer çıkıntısı. 4. Ateşli silahlarda, mermiyi ateşlemeye yarayan küçük çıkıntı. 5. Gaz veya yakıt gibi akışkan fişkırtmak suretiyle çalışan teknik aletlerde, bu gaz veya sıvı akışını püskürten ve gerektiğinde ayarlamaya yarayan küçük parça. 6. {ağız} Tüfekte kapsülün konulduğu yer. [DS] ☞ **meme başı**, Memenin uç kısmında bulunan ve süt çıkmasını sağlayan koyu pigmentli çıkıntılı kısım. || **meme başlığı**, Emzirme sırasında, meme başını koruyarak çatlakların oluşmasını önleyen plastik aygıt. || **meme bezi**, biy. Memenin süt salgılayan dokusu; gütte-i sediyeye. || **memeden kesilmek**, (Çocuk için) annesini emerek beslenmekten alıkonulmak; emzirilmez olmak. || **memeden kesmek**, Süt çocuğunu artık emdirmemek; çocuğı emzirmemek. || **memede olmak**, (Çocuk için) henüz daha anne sütüyle besleniyor olmak. || **memeden yarmak**, {eAT} (Süt emen yavrular ve çocuk için) memeden kesmek; memeden ayırmak. || **meme güzeli**, {ağız} Parmak gibi uzun, içi boş, ağzı kapaklı, gümmüşten yapılmış, zincirle boyna takılan bir çeşit süs eşyası. [DS] || **meme iltihabı**, Memelerde mikropu hastalıklardan meydana gelen yangılı hastalık. || **meme süngeri**, Meme başının çevresinde yer alan koyu renkli bölüm. || **meme vermek**, 1. Emzirmek. 2. Meme şeklinde çıkıntı oluşmak.

meme², [meme /mama] {ağız} iş. 1. Çocuk yemeğı; mama. 2. Ekmek. [DS]

memecik, -ği [meme-cik] is. Deri ve mukoza üzerinde görülen küçük ve sivri çıkıntılar.

memecin, [meme-cin / mennecim] {ağız} is. Çocukların arife günü kapı kapı dolaşıp simit toplamaları. [DS] ☞ **memecin giliğı**, {ağız} Çocuklar için yapılan bir tür yağsız, susamsız simit. [DS]

-memeğın, [-ma-ma(k)-ın / -memeğın] {eAT} yap. e. → -mamağın.

memek¹, -ği [memek] {ağız} is. 1. Ekmek. 2. Çocuğı oyalamak, aldatmak için verilen yiyecek. [DS]

memek², -ği [memek] {ağız} is. Meme. [DS]

memeksimek, [memek-si-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] Ekşimek. [DS]

memele, [? memele] {ağız} is. Faiz. [DS]

memeli, [meme-li] sf. 1. Memesi olan. 2. Meme biçiminde çıkıntısı olan. 3. (Belirtilen nitelik ve

- sayıda) memesi olan. 4. {ağız} Yemek pişirmekte kullanılan şişkin karınlı, büyük çömlek. [DS] **memeli kısıkaç**, {ağız} Keseri ocağa koyup tutmaya yarayan bir demirci aracı. [DS]
- memelik**, -ği [meme-lik] *is.* Hayvanların yaralı memelerini korumak veya yavrularının emmesini önlemek için memelerine takılan bez torba.
- memeliler**, [meme-li-ler] *sf. zool.* Doğurarak üreyen, yavrularını memeleriyle emzirmek suretiyle besleyen, iki parçalı akciğere sahip, kalpleri dört bölümlü olan omurgalı hayvanların beş büyük sınıfından birini oluşturan hayvanlar sınıfı. **memeliler bilimi**, *biy. Memelileri inceleyen bilim dalı; mam-moloji.*
- mememeki**, [? mememeki] {ağız} *is.* Meme. [DS]
- mememelik**, -ği [? mememelik] {ağız} *is.* Kaynar su da pişirilen mısır ununa yağ, pekmez koyarak yapılan bir tür tatlı. [DS]
- mememsi**, [meme-msi] *sf.* Meme biçiminde olan; huleymi. **mememsi çıkıntı**, *anat. Şakak kemiğinin alt ve arka tarafında bulunan, meme başı şeklindeki çıkıntı.*
- me'men**, [Ar. emn > me'men مأمّن] (*me-men*) {eAT} {OsT} *is.* Sığımlıcağ güvenilir yer; emin yer. **me'men-i rızā**, {OsT} *Kâbe.*
- memen**, [merdiven > me'men] (*me-men*) {ağız} *is.* Merdiven. [DS]
- memer**, -rri [Ar. mürür > memerr ممر] {OsT} *is.* Geçilecek yol. **memerr-i has**, {OsT} 1. Herkesin geçtiği yol. 2. mecaz. Ölüm.
- memesük¹**, -ği [em-e-sük / memesük] *sf.* (Kişi için) utangaç; sıklıgan.
- memesük²**, -ği [? memesük] {ağız} *sf.* (Eşya için) rengi soluk. [DS]
- memeş**, [? memeş] {ağız} *is.* Sığırın ağzından akan salyaya verilen ad.
- memhur**, [Ar. mühr > memhür مهور] (*memhu:r*) {OsT} *sf.* 1. Mühürlenmiş. 2. *is.* Yeniçerilere ve kale muhafızlarına verilecek üç aylıklara ilişkin yazılı ve mühürlü belge.
- memhure**, [Ar. mehr > memhür > memhüre مهوره] (*memhu:r*) {OsT} *sf.* (Kadın için) nikâh bedeli verilmiş.
- memhus**, [Ar. memhüş ممحوص] (*memhu:s*) {OsT} *sf.* 1. Parlayan; cilalanmış. 2. (İnsan için) tıknaz; etine dolgun.
- memhuv**, -vvu [Ar. mahv > memhuvv محو] {OsT} *sf.* Mahvolmuş.
- memik¹**, -ği [? memik] {ağız} *is.* Din. [DS]
- memik²**, -ği [memek / memük / mencik] *is.* 1. Meme başı. 2. Kulağın yumuşak yeri.
- memik³**, -ği [memik] {ağız} *is.* İlkbaharda çok yağan yağmur nedeniyle döllenmediği için ur gibi bü-yümüş ve mantarlaşmış erik. [DS]
- memik⁴**, -ği [mekik / meik / memik] {ağız} *is.* Mekik; masura. [DS]
- memil**, [Ar. meyl > memil مميل] (*memi:l*) {OsT} *is.* Bir tarafa meyletme; eğilme.
- memilli**, [memil-li] {ağız} *sf.* Üst dudağının ortasında meme başı gibi çıkıntı bulunan. [DS]
- memişhana**, [Ar. memşā + Far. hāne => memişhana / mamşana] {ağız} *is.* → memişhane. [DS]
- memişhane**, [Ar. memşā + Far. -hāne ممشاخانه] (*memişha:ne*) {OsT} *is.* Ayak yolu; apteshane; tuvalet; yüznumara; WC.
- memişlemek**, [memiş-le-mek] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] 1. Kaynatılmış ve kurutulmuş buğdayı bulgur yapmak için ıslatıp ufalamak. 2. Kepek vb. şeyleri su ile ıslatmak. [DS]
- memkûr**, [Ar. mekr > memkûr / memkûre مكمور] (*memkû:r*) {OsT} *sf.* 1. Kırmızı renge boyanmış. 2. Av kanıyla kirlenmiş.
- memlaha**, [Ar. milh > memlaḥa / memleḥa مملحه] {OsT} *is.* Tuz çıkarılan yer; tuzla.
- memleket**, [Ar. memleket مملكة] {OsT} *is.* 1. Bir milletin üzerinde oturduğu, bir devletin egemenlik haklarını kullandığı, sınırları belli yeryüzü parçası; ülke; yurt; vatan. 2. Bir kimsenin doğup büyüdüğü yer. 3. İklimi, verimliliği vb. bakımlardan ele alınan bölge. 4. Belli bir ürünün çokça üretildiği bölge. 5. mecaz. Bir ülkede oturan, bir milleti meydana getiren bireylerin tümü. **memleket hasreti**, *Sılaya karşı duyulan özlem.* || **memleket havası**, *Türkü.* || **memleketler arası**, *Ülkeler arası.*
- memleketçi**, [memleket-çi] *is.* Ülkesinin her bakımdan gelişmesini, yükselmesini, düzene girmesini isteyen ve bu uğurda çaba harcayan kimse.
- memleketçilik**, -ği [memleket-çi-lik] *is.* Ülkeyi her bakımdan geliştirmeyi, yükseltmeyi, düzene sokmayı isteme ve bu uğurda çaba harcama işi; memleketçi olma durumu.
- memleketeyn**, [Ar. memleket > memleketeyn مملكتين] {OsT} *is.* 1. İki memleket. 2. Eskiden Eflak ve Buğdan'a verilen ortaklaşa ad.
- memleketli**, [memleket-li] *sf.* 1. (Kişiler için) aynı memlekette olan; hemşehri. 2. *is.* Bir memlekette yaşayan insanlar; halk.
- memleki**, [? memleki] {ağız} *is.* Küçük sahan. [DS]
- memlu**, -u [Ar. melā > memlū مملوء] (*memlū:u*) {OsT} *sf.* Dolu; dolmuş.
- memluh**, [Ar. melḥ > memlūḥ مملوح] (*memlu:h*) {OsT} *sf.* Tuzlanmış.

memlûhat, [Ar. memlûh > memlûhât مملوحت] (*memlû:ha:t*) {OsT} is. Tuzlanmış şeyler.

memluk, -kü [Ar. mülk > memlûk / memlûk مملوك / مملوكة] (*memlû:k*) {OsT} sf. 1. Birinin malı olan. 2. is. Birinin malı sayılan kimse; köle. 3. huk. Sahip olunan ve özellikle tasarruf olunan şey. 4. Köle-menlerden olan kimse.

memlukiyet, [Ar. memlûk > memlûkiyyet مملوكية] (*memlû:kiyyet*) {OsT} is. Köle olma durumu; kölelik; kulluk.

memlul, -li [Ar. melâl > memlûl مملول] (*memlû:l*) {OsT} sf. Usanç vermiş olan; usandırmış olan; bıkılmış.

memmen, [memmen] {ağız} is. çoc. d. Ekmek. [DS]

memnu, -u'u [Ar. men^c > memnû^c / memnû^c ممنوع / ممنوعة] (*memnu:*) {OsT} sf. Yasaklanmış; yasak edilmiş; men edilmiş. ☞ **memnu haklar**, Suçlu bulunan birinin ceza yasasına göre kullanmasının yasaklandığı bazı siyasi ve sosyal haklar; yasak haklar. || **memnu hakların iadesi**, Bazı sosyal ve siyasi hakları kullanmaktan men edilmiş kişinin mahkemeden bu hakları kullanabileceğine dair karar aldırması işlemi. || **memnu meyve**, 1. din. Allah'ın yasaklamasına rağmen Hz. Âdem'in Hz. Havva'nın teşviki ile onun elinden yediği meyve; yasak meyve. 2. mecaz. Alınması, elde edilmesi yasak olan şeyler. || **memnu muntika**, Önemli bir konuda bulunması sebebiyle girilmesi, fotoğraf ve film çekilmesi yasak olan, kısmen veya bütünüyle genel yararlanmaya kapalı tutulan, sınırları belli kara, deniz veya hava kamu malı. || **memnû'ü'l-amel**, {OsT} Yapılması yasak iş.

memnu'at, [Ar. memnû^c > memnû^cât ممنوعات] (*memnu:a:t*) {OsT} is. 1. Yasak şeyler. 2. isl. Dince, helalin karşıtı olarak yapılması yasaklanmış olan şeyler. ☞ **memnu'ât-ı şer'iyeye**, {OsT} İşlenmesi dince yasaklanmış olan fiiller.

memnu'iyet, [Ar. memnû^c > memnû^cıyyet ممنوعیت] (*memnu:iyyet*) {OsT} is. Yasak olma durumu; yasak edilme durumu; yasaklık. ☞ **memnu'ıyyet müddeti**, huk. Dul kadının yeniden evlenebilmesi için beklemesi gereken süre.

memnun, [Ar. memnûn / memnûn ممنون / ممنونه] (*memnu:n*) {OsT} sf. 1. İsteddiği şeyin olmasından veya dilediği gibi olmasından dolayı sevinç duyan; kıvançlı; sevinçli. 2. Hoşnut. 3. Minnet altında olan. ☞ **memnun etmek**, 1. Sevindirmek; hoşnut etmek; zevk vermek. 2. Para vermek; para vererek gönlünü almak. 3. Bahşış vermek. || **memnun memnun**, Memnun olarak; sevinerek; hoşnut olarak; memnun bir şekilde. || **memnun olmak**, Hoşnut olmak; sevinç duymak; kıvançmak. || (birinden,

bir şeyden) **memnun olmak**, Beğenmek; beklendiğini elde etmekten dolayı sevinmek.

memnuniyet, [Ar. memnûn > memnûniyyet ممنونیت] (*memnu:niyyet*) {OsT} is. Memnun olma durumu; sevinç duyma; hoşnutluk; memnunluk; kıvanç.

memnuniyetle, [memnuniyet-le] (*memnu:niyyetle*) zf. Memnun olarak; sevinçle; hoşnutlukla; kıvanç duyarak; kıvançla.

memnuniyetsiz, [memnuniyet-siz] (*memnu:niyetsiz*) sf. Memnun olmayan; hoşnutsuz; kıvanç duymayan; kıvançsız.

memnuniyetsizlik, -ği [memnuniyet-siz-lik] (*memnu:niyetsizlik*) is. Memnu olmama durumu; hoşnutsuzluk; kıvançsızlık.

memnunluk, -ğu [memnun-luk] (*memnu:nluk*) is. Memnun olma durumu; sevinç duyma; hoşnutluk; memnuniyet; kıvanç.

memorandum, [Lat. memorandum > Fr. mémorandum] (*memora'ndum*) is. Bir konuyu veya durumu açıklamak, alınmış veya alınacak bir kararı, tedbirleri doğrulamak amacıyla bir ülke hükümetinin başka bir ülke hükümetine verdiği diplomatik bildiri; muhtıra; nota.

memsofa, [mem ? + sofa] {ağız} is. Yerden 30 cm. yüksekliğinde tahtadan yapılmış set. [DS]

memsuh¹, [Ar. mesh > memsûh / memsûh ممسوح / ممسوحة] (*memsu:h*) {OsT} sf. El ile sıvazlanmış.

memsuh², [Ar. mesh > memsûh / memsûh ممسوخ / ممسوخه] (*memsu:h*) {OsT} sf. Yüzü daha çirkin şekle sokulmuş.

memsun, [Ar. meşâne > memşûn ممشون] (*memsu:n*) {OsT} sf. Mesane hastalığına tutulmuş olan.

memsus¹, [Ar. maşş > memşûş ممصوص] (*memsu:s*) {OsT} sf. 1. Emilmiş; soğurulmuş. 2. is. anat. Balıdır.

memsus², [Ar. mess > memsûs ممسوس] (*memsu:s*) {OsT} sf. Elle dokunulmuş.

memşa, [Ar. meşy > memşā ممشا / ممشى] (*memşa:*) {OsT} is. Hela; apteshane; tuvalet; WC.

memşana, [Ar. memşā + Far. hāne => memşana] {ağız} is. → memişhane. [DS]

memşuk, -ğu [Ar. meşğ > memşûk ممشوق] (*memşu:k*) {OsT} sf. 1. Meşk edilmiş. 2. Yazılmış.

memtul, -lü [Ar. maṭl > memṭûl ممتول] (*memtu:l*) {OsT} sf. (Kılıç, hançer vb. için) çekiçle örste dövülmüş; dövme.

memtur, [Ar. maṭar > memṭûr ممتور] (*memtu:r*) {OsT} sf. (Toprak için) üzerine yağmur yağmış.

me'mul, -lü [Ar. emel > me'mûl / me'mule مأمول / مأموله] (*me-mu:l*) {OsT} sf. 1. Tasarlanan; umulan;

ümit edilen; düşünülen. **2.** Ümit. ☐ **me'mul etmek**, {OsT} *Ummak; umut etmek; beklemek.* || **me'mul olmak**, {OsT} *Umulmak; beklemek.*

me'mun, [Ar. emn > me'mün مأمون] (*me-mu:n*) {OsT} *sf.* Tehlikesiz; sağlam; emin; güvenilir. ☐ **me'mü-nü'l-ākibe**, {OsT} *Sonu emin; korkusuz.*

me'mur, [Ar. emr > me'mür / me'müre مأمور / مأموره] (*me:mur / me:mu:re*) {OsT} *sf.* → **memur**. ☐ **memurün-bih**, {OsT} *Yapılması emredilen şey.*

memur, [Ar. emr > me'mür / me'müre مأمور / مأموره] (*me:mur / me:mu:re*) *sf.* **1.** Bir işi yapmak üzere kendisine görev verilmiş olan; görevli; yükümlü. **2.** *is. huk.* Devlete ait kamu hizmetlerini görmek üzere aslî ve sürekli işlerde çalışan, kanunlara göre atanan, genel bütçeden veya katma bütçelerden aylık alan kamu görevlisi. **3.** Genel anlamda görevli; kamu görevlisi. ☐ **memur etmek**, *Bir iş için görevlendirmek.* ||

me'mure, [Ar. me'mür > me'müre مأموره] (*me:mu:re*) {OsT} *is.* Bayan memur.

me'muren, [Ar. me'mür > me'müren مأموراً] (*me:-mu':ren*) {OsT} *zf.* Memur olarak.

me'mürin, [Ar. me'mür > me'mürin مأمورين] (*me:-mu:ri:n*) {OsT} *is.* Memurlar. ☐ **me'mürin-i aske-riye**, {OsT} *Askerî memurlar.* || **me'mürin-i mülki-ye**, {OsT} *Mülkî memurlar.* || **me'mürin muhake-mâtı hakkında kanûn-i muvakkata**, {OsT} *Memurların yargılanmasına ilişkin 1913 tarihli geçici kanun.*

me'muriyet, [Ar. me'mür > me'müriyyet مأموريت] (*me:mu:riyet*) {OsT} *is.* → **memuriyet**.

memuriyet, [Ar. me'mür > me'müriyyet مأموريت] (*me:mu:riyet*) {OsT} *is.* **1.** Memur olma durumu; memurluk. **2.** Görev; sorumluluk; vazife.

memurluk, -ğū [memur-luk] (*me:murluk*) {OsT} *is.* **1.** Memur olma durumu; memuriyet. **2.** Görev; sorumluluk; vazife.

memük¹, -ğū [? memük] {ağız} *is.* Soy. [DS]

memük², -ğū [? memük] {ağız} *is.* Kulağın yumuşak yeri; kulak memesi. [DS]

memük³, -ğū [? memük] {ağız} *is.* Kendir liflerinden yapılmış bağ, çile. [DS]

memük⁴, -ğū [? memük] {ağız} *is.* İnsanlarda üreme organı. [DS]

memüz, [Ar. mihmaz => memüz] {ağız} *is.* Kütmes hayvanlarının ayaklarındaki çıkıntı; mahmuz. [DS]

memzuc, [Ar. mezc > memzuc / memzüce مزوج / مزوجه] (*memzu:c*) {OsT} *sf.* **1.** Karıştırılmış olan; karışmış. **2.** *is.* Hat sanatında bir yazı biçimi.

-men¹, [-ma-m / men] {eAT} *çek. e.* → -man¹.

-men², [-man / -men] {eAT} *yap. e.* → -man².

men¹, [ben / men] {eT} {eAT} *zm.* **1.** Birinci teklik kişi zamiri; ben. [ETY] [EUTS] [DLT] [İKPÖy.] [Gabain] [KB] [DK] **2.** -im. [Tekin]

men², [Çin. mien => mén / min] {eT} *is.* Un.

men³, [Far. men من] {OsT} *zm.* Ben.

men⁴, [Ar. men من] {OsT} *zm.* O kimse ki; kim ki; kim. ☐ **men aleyhi'd-diye**, {OsT} *huk.* Üzerine diyet verilmesi gereken kimse. || **men aleyhi'l-kısas**, {OsT} *huk.* Üzerine kısas ödenmesi gereken kimse. || **men aleyhi'n-nafaka**, {OsT} *huk.* Diğer bir şahsın nafakası kendi üzerine vacip olan kimse. || **men dakka dukka**, {OsT} *Çalma elin kapısını, çalarlar kapını; ne ekersen onu biçersin; eden bulur.* || **men lâ-yüreddü aleyh**, {OsT} *huk.* Birbirine mirasçı olan kişiler; karı koca. || **men lehü'd-diye**, {OsT} *huk.* Diyete hak kazanan kimseler. || **men lehü'l-hakk**, {OsT} *huk.* Hak sahibi olan kimse. || **men lehü'l-istiglâl**, {OsT} *huk.* Bir vakıf mallarından şartlı olarak yararlandırılan kimse. || **men lehü'l-nafaka**, {OsT} *huk.* Bir kimsenin nafakası üzerine düşen kimse. || **men lehü's-süknâ**, {OsT} *Bir vakıf malı üzerinde oturan ve oradan yararlanan kimse.* || **men sabere zafer**, {OsT} *Sabreden, başarıya ulaşır.* || **men yüreddü aleyh**, {OsT} *Karı koca dışındaki, belirli paylardan artan kısım kendilerince reddolunan mirasçılar.*

men³, -n'i [Ar. men^c منع] {OsT} *is.* Bir şeyin yapılmasına, olmasına engel olma; durdurma; yasaklama; izin vermeme.

men⁴, -nni [Ar. menn من] {OsT} *is.* **1.** Kudret helvası. **2.** Bağışlama; iyilikle davranma. **3.** Yapılan iyiliği başa kakma; minnet altında bırakma. **4.** Eskiden kullanılan bir tür ağırlık ölçüsü. ☐ **menn-i kıttıs**, {OsT} *Amber balığından elde edilen ve mum yapmakta kullanılan yağlı madde.*

men'a¹, -a'i [Ar. men^cا معاء] (*men-a*) {OsT} *is.* Ölüm haberi.

men'a², [Ar. men^cا معنى] (*men-a:*) {OsT} *is.* Ölüm haberi; kara haber.

mena'at, -ti [Ar. menā^cat مناعت] (*mena:a:t*) {OsT} *is.* Ulaşılması, elde edilmesi, ele geçirilmesi zor olan şeyin durumu; güçlük; çetinlik; sarplık. ☐ **menā'at-i mevkiye**, {OsT} *Arazi sarplığı.*

menab, [Ar. nevb > menāb مناب] (*mena:b*) {OsT} *is.*

1. Birinin yerine geçme; vekillik etme; vekil olma. **2.** Vekillik yapılan yer; vekillik; naiplik.

menabi, -i'i [Ar. menba^c > menābi^c منابع] (*mena:bi:*) {OsT} *is.* **1.** Kaynaklar; membalar; pınarlar. **2.** *me-caz.* Kaynaklar; menşeler. ☐ **menābi-i servet**, {OsT} *Zenginlik kaynakları.* || **menābi-i tabiiye**, {OsT} *Doğal kaynaklar.* || **menābi-i tahte'z-zemîn**, {OsT} *yer altı kaynakları.*

- menabir**, [Ar. minber > menābir منابر] (*mena:bir*) {OsT} is. Minberler. ☞ **menābir-i cevāmi**, {OsT} Cami minberleri.
- menabit**, [Ar. menbet > menābit منابت] (*mena:bit*) {OsT} is. Çayırklar; otlaklar.
- menacik**, -kı [Ar. mencenik > menācīk مناجيق] (*mena:cik*) {OsT} is. Mancınıklar.
- menacil**, [Ar. mincel > menācil مناجل] (*mena:cil*) {OsT} is. Ekin orakları.
- menacim**, [Ar. mencem > menācim مناجم] (*mena:cim*) {OsT} is. Terazinin kolları.
- menadif**, [Ar. menādif منادف] (*mena:dif*) {OsT} is. Hallaç yayları.
- menadil**, [Ar. mindil / mendil > menādīl مناديل] (*mena:dil*) {OsT} is. 1. Küçük el havluları; yağlıklar. 2. Mendiller.
- men'af**, [Ar. men'af منافع] (*men-af*) {OsT} is. Dağın sivri tepesi.
- menafi**, -i [Ar. menfa'at > menāfi' منافع] (*mena:fi:*) {OsT} is. Elde edilen yararlar; istifadeler. ☞ **menāfi'-i āmme**, {OsT} Kamu yararı. || **menāfi'-i emriye**, {OsT} İmparatorluk döneminde hazineден, üründen, devir ve ferağ işlemlerinden alınan vergilere verilen ad. || **menāfi'-i kesîre**, {OsT} Büyük yararlar. || **menāfi'-i umūmiye**, {OsT} Genel yararlar; kamu yararı. || **menāfi'-i umūmiyeye hadîm**, {OsT} Kamu çıkarlarına hizmet eden.
- menafih**, [Ar. minfāh > menāfiḥ منافيح] (*mena:fiḥ*) {OsT} is. Kөрükler.
- menafiz**, [Ar. menfez > menāfiḥ منافذ] (*mena:fiḥ*) {OsT} is. Gececek delikler; menfezler; yarıklar.
- menah**, [Far. menāh مناح] (*mena:h*) {OsT} sf. 1. Bol; geniş. 2. Dar.
- menahe**, [Ar. nevḥa > menāhe مناهه] (*mena:he*) {OsT} is. Ölünün arkasından yas tutulan yer; ağlama yeri.
- menahi**, [Ar. menhī > menāhī مناهي] (*mena:hi:*) {OsT} sf. Yapılması dinî bakımdan yasaklanmış olan; günah.
- menahic¹**, [Ar. minhac > menāhic مناهج] (*mena:hic*) {OsT} is. Açık ve geniş yollar.
- menahic²**, [Ar. mehec > menāhic مناهج] (*mena:hi:c*) {OsT} is. Açık ve geniş yollar.
- menahil**, [Ar. menhel > menāhil مناهل] (*mena:hil*) {OsT} is. 1. Hayvanlara su içirilen yerler. 2. Konaklamaya elverişli, sulak yerler.
- menahir**, [Ar. menḥir > menāḥir مناخر] (*mena:hir*) {OsT} is. anat. Burun delikleri.
- menahir**, [Ar. naḥr > menḥar > menāḥir مناخر] (*mena:hir*) {OsT} is. Hayvan kesilen yerler; salhaneler.
- menahis**, [Ar. naḥs > menāḥis مناحس] (*mena:his*) {OsT} is. Uğursuz şeyler.
- menahit**, [Ar. menāḥit مناحت] (*mena:hit*) {OsT} is. Yontma araçları.
- menahiz**, [Ar. minḥāz > menāḥiz مناخر] (*mena:hiz*) {OsT} is. Burun delikleri.
- mena'i**, [Ar. men'ā > menā'i مناعي] (*mena:-i:*) {OsT} is. Ölüm haberleri.
- menā'if**, [Ar. men'af > menā'if مناعف] (*mena:if*) {OsT} is. Dağların sivri tepeleri. ☞ **menā'if-i cibāl**, {OsT} Dağların sivri tepeleri.
- mena'ih**, [Ar. menāḥe > menā'ih منائح] (*mena:ih*) {OsT} is. Ölü için ağlanacak yerler.
- mena'ir**, [Ar. nūr > mināre > menā'ir منائر] (*mena:ir*) {OsT} is. Minareler.
- menajer**, [İng. manager] is. 1. Yönetici. 2. Bir spor dalında herhangi bir spor takımının ya da sporcunun idarî ve teknik işlerini yöneten kimse. 3. Bir sanatçının çalışmalarını yönlendiren, meslekî ve teknik işlerini düzenleyip yöneten kimse. 4. İş yönetimi uzmanı.
- menajerlik**, -ği [menajer-lik] is. 1. Menajer olma durumu. 2. Menajerin yaptığı iş.
- menak**, -ğı [menak / menek] (*ağız*) is. Yün dokuma motifi. [DS]
- menakıb**, [Ar. naḥb (yayma) > menḥabe > menāḥıb مناقب] (*mena:kıb*) {OsT} is. → menakıp.
- menakıbname**, [Ar. menāḥıb + Far. nāme مناقبنامه] (*mena:kıbna:me*) {OsT} is. → menakıpname.
- menakıp**, -bı [Ar. naḥb (yayma) > menḥabe > menāḥıb مناقب] (*mena:kıb*) {OsT} is. Din büyüklerinin, tarihî kişiliklerin olağanüstü davranışlarını konu edinen hikâyeler; menkıbeler; destanlar.
- menakıpname**, [Ar. menāḥıb + Far. nāme مناقبنامه] (*mena:kıbna:me*) {OsT} is. Menkıbeleri konu eden eserlerin ortak adı.
- menakıb**, [Ar. menkib (omuz) > menāḥıb مناكب] (*mena:kıb*) {OsT} is. anat. Kol kemiklerinin omuzla birleştiği yerler.
- menakir**, [Ar. nekr > münker > menākir مناكر] (*mena:kir*) {OsT} is. 1. Taş yontmakta veya taş üzerine yazı yazmakta kullanılan aletler. 2. Yırtıcı kuşların gagaları.
- menal**, -li [Ar. menāl منال] (*mena:l*) {OsT} is. 1. Ele geçirilen veya sahip olunan her şey; mal mülk. 2. Sahip olma; nail olma; ulaşma; erme.
- menam**, [Ar. nevm > menām منام] (*mena:m*) {OsT} is.

1. Uyku. 2. Uyunacak yer; yatak odası. 3. Düş; rüya.
- mename**, [Ar. menām > menāme منامة] (*mena:me*) {OsT} is. Üzerine yatılacak şey; yatak; döşek.
- menami**, [Ar. menām > menāmī منامي] (*mena:mi:*) {OsT} sf. 1. Rüya ile ilgili olan; düşsel. 2. Rüya yorumu yapan.
- menar**, [Ar. nūr > menār منار] (*mena:r*) {OsT} is. 1. Işık yayılan yer. 2. Minare. 3. Sokak başlarına, geceleyin yol göstermek için konulan ışık. 4. Deniz feneri.
- menare¹**, [Ar. nūr > menāre منارة] (*mena:re*) {OsT} is. 1. Işık kulesi. 2. Minare.
- menare²**, [? menāre منارة] (*mena:re*) {eAT} sf. Eş; benzer.
- menas**, [Ar. menāš مناص] (*mena:s*) {OsT} is. Sığınak; barınak.
- menasıb**, [Ar. naşb > manşib > menāşib مناصب] (*mena:sıb*) {OsT} is. Dereceler; rütbelere; aşamalar; basamaklar. ☞ **menāsıb-ı divāniye**, {OsT} tar. İmparatorluk döneminde, nişancı, defterdar, reisülkütap, defter emini, şıkk-ı sani, şıkk-ı salisten meydana gelen defterdarlık görevlerinin genel adı. || **menāsıb-ı kalemiye**, {OsT} Mülki ve malî hizmetler. || **menāsıb-ı seyfiye**, {OsT} Askerî hizmetler.
- menasik**, -ği [Ar. nesk (kulluk) {OsT} > mensek > menāsik مناسك] (*mena:sik*) {OsT} is. 1. Tapınma yerleri; ibadethaneler. 2. Hacıların, hacı olabilmek için Mekke'de yapmaları gereken ibadetler. 3. Bu ibadetleri açıklayan kitap; hac rehberi.
- menasim**, [Ar. mensim > menāsım مناسم] (*mena:sim*) {OsT} is. 1. İzler; belirtiler; alametler. 2. Yollar.
- menasir**, [Ar. minser > menāsır مناسر] (*mena:sir*) {OsT} is. 1. Taşçı kalemleri. 2. Yırtıcı kuş gagaları.
- menassa**, [Ar. menaşsa مناصه] {OsT} is. Çeyiz odası.
- menaşir¹**, [Ar. menşūr > menāşīr مناشير] (*mena:şir:r*) {OsT} is. Padişah tarafından verilen vezirlik veya mareşallik beratları.
- menaşir²**, [Ar. minşār > menāşīr مناشير] (*mena:şir:r*) {OsT} is. 1. Testereleler; bıçkılar. 2. mat. Prizmalar.
- menat¹**, [Ar. menāt مناط] (*mena:t*) {OsT} is. İnsan asıllacak yer.
- menat²**, [Ar. menāt منات] (*mena:t*) {OsT} öz. is. Cahiliye devri Araplarının tanrıçalarından birinin adı. ☞ **menat gerdanlığı**, Eski Mısır'da cenaze törenlerinde kullanılan, aynı renkte birkaç dizi inciden meydana gelen ayin gerdanlığı.
- menatik**, -ği [Ar. mınṭaka > menāṭik مناطق] (*mena:ṭik*) {OsT} is. Bölgeler; yöreler; mıntıklar. ☞
- menāṭik-ı baīde**, {OsT} Uzak bölgeler. || **menāṭik-ı düzişe**, {OsT} İnsan ayağı basmamış yerler. || **menāṭik-ı düzişe-i tahayyülât**, {OsT} Tahayyüllerin bile uğramadığı, kurulan hayallerin (bile) eli değmemiş yerler. || **menāṭik-ı mütesavi'l-harāre**, {OsT} Aynı yarıkürede sıcaklıkları eşit olan yerler.
- menav**, [Yun. manavis => manav / menav] {ağız} is. Bahçelerin sulama işini düzenleyen görevli. [DS]
- menavir**, [Ar. menāvīr مناور] (*mena:vir*) {OsT} is. Minareler.
- menaya**, [Ar. meniyye > menāyā منايا] (*mena:ya:*) {OsT} is. Ölümler.
- menazım**, [Ar. niżām > manzam > menāzım منازم] {OsT} is. Sıralar; saflar; diziler. ☞ **menāzımü'l-cevāhir**, {OsT} Cevher dizileri.
- menazır**, [Ar. nazar > manzara > menāzır مناظر] (*mena:zır*) {OsT} is. 1. Görünümler; manzaralar. 2. Perspektif.
- menazırî**, [Ar. menāzır > menāzırî مناظري] (*mena:-zırî:*) {OsT} sf. (Resim için) perspektife göre yapılmış.
- menazi**, -i' [Ar. nizā^c (çekişme) > minza^c > menāzi^c منازع] (*mena:zi:*) {OsT} Kavga meydanları; dövüşülecek yerler; cenk alanı.
- menazil**, [Ar. nüzl (inme) > menzil > menāzil منازل] (*mena:zil*) {OsT} is. 1. Konaklama yerleri; duraklar; menziller. 2. gök b. Ayın konak yerleri; ayın kendi yörüngesi üzerinde bulunan, her biri bir günde aldığı 13 derecelik yaylardan oluşan, toplam 28 adet durak. ☞ **menāzil-i kamer**, {OsT} gök b. Ay'ın yörüngesi.
- menba**, -a'ı [Ar. neb'ān > menbā' (menba:) {OsT} is. → memba. ☞ **menba'-ı harāret**, {OsT} fiz. Isı kaynağı. || **menba'-ı ihtizāz**, {OsT} fiz. Titreşim kaynağı. || **menbaa'-ı sadā**, {OsT} fiz. Ses kaynağı. || **menba'-ı ziyā**, {OsT} fiz. Işık kaynağı.
- menbel**, [Ar. menbel منبل] {OsT} sf. Tembel.
- menbet**, [Ar. nebāt > menbet / menbit منبت] {OsT} is. Otlak; çayır; mera.
- menbuş**, [Ar. menbūş منبوش] (*menbu:ş*) {OsT} sf. Açılmış; soyunmuş.
- menbuz**, [Ar. menbūz منبوز] (*menbu:z*) {OsT} sf. Ana veya babası belli olmayan; piç.
- menca**, [Ar. mencā منجا] (*menca:*) {OsT} is. 1. Kurtuluş yeri. 2. Kurtulma; necat bulma.
- mencat**, [Ar. necāt > mencāt منجات] (*menca:t*) {OsT} is. Kurtulma; esenliğe kavuşma.
- mencelab**, [Far. mencilāb منجلاب] (*mencela:b*) {OsT}

is. 1. Çirkef çukuru; lağım. 2. Kirli su; pis kokulu su.

mencem, [Ar. mencem منجم] {OsT} is. Terazi kolu.

mencenik, -ği [Yun. mekhanike (mekanik tekniği) > Ar. mencenik / Far. mencenik منجنيك] {OsT} is. → mancınik.

mencenikât, [Ar. mencenikât منجكان] (menceni:ka:t) {OsT} is. Mancınıklar.

mencer, [? mencer] {ağız} sf. 1. Melez. 2. Alaca bulaca; karmakarışık. [DS]

mencere, [Far. pencere => mencere] {ağız} is. Pencere. [DS]

menci, [? menci] {ağız} is. 1. Düşük karınlı köpek. 2. Doğurmuş köpek. 3. Dişi köpek. [DS]

mencik¹, -ği [encik > mencik / mencük] {ağız} is. 1. Kedi yavrusu. 2. Domuz yavrusu. [DS]

mencik², -ği [mencik / memik] is. Kulak memesi.

mencik³, -ği [mencik] {ağız} is. 1. Çul dokuyanların kendir koymakta kullandıkları deriden torba. 2. Su taşımak için davar derisinden yapılmış kap. [DS]

mencik⁴, -ği [? mencik] {ağız} is. Sık başlayıp uca doğru seyrekleşen sert sakal. [DS]

mencilis, [Ar. meclis => mencilis] {ağız} is. Toplantı; topluluk; meclis. [DS]

mencud, [Ar. necd > mencūd منجود] (mencu:d) {OsT} sf. Üzüntülü; gamlı; tasalı; kederli.

mencuk, -ku [Ar. mencūk منجوق] (mencu:k) {OsT} is. 1. Bayrak direği, minare tepesi vb. yerlere takılan küçük hilal; alem. 2. Şemsiye. 3. Sancak; alem; bayrak.

mencük, -ğü [encik > mencik / mencük] {ağız} is. Kedi yavrusu. [DS]

menç¹, -ci [? menç] {ağız} sf. Körpe; taze. [DS]

menç², -ci [? menç] {ağız} is. Koyun, keçi yavrusu. [DS]

menç³, -ci [? menç] {ağız} is. Kalça. [DS]

mençe, [mençe] {ağız} is. Ekin veya ot demeti. [DS]

mençik, -ği [? mençik] {ağız} is. → mencik⁴. [DS]

mençük, -ğü [? mençük] {ağız} sf. Kısa boylu; çirkin. [DS]

-mend, [Far. mend مند] {OsT} son ek. Farsça'da sahiplilik bildiren, -li, -lı anlamı veren son ek.

mendabir, [Far. mend-bür => mendabir] {ağız} sf. Perişan; sünepe. ☞ **mendabir etmek**, {ağız} Perişan etmek. [DS]

mendah, [? mendah] {ağız} is. Kaynana. [DS]

mende, [? mende / mendo / mendi] {ağız} is. bot. Maydanozgillerden, 40-120 cm. yükseklikte, yaprakları otlu peynire konulan, gövdesinin kabuğu soyulduktan sonra özü yenilen, tadı ve kokusu hoş, beyaz çiçekli, iki yıllık bir otsu bitki, (*Chaerophyllum macropodum*). [DS]

mendebur, [Far. mend-bür مندبور (evlât sahibi)] sf. 1.

Hiçbir işe yaramayan; yaramaz; haylaz, {ağız} (aynı). [DS] 2. Sünepe; sümsük; pis; iğrenç.

mendeburluk, -ğu [mendebur-luk] is. Sümsük, sünepe olma durumu; mendebur olma durumu.

mendek¹, -ği [? mendek] {ağız} is. Çocuk. [DS]

mendek², -ği [? mendek] {ağız} is. Tavşan yavrusu. [DS]

mendek³, -ği [? mendek] {ağız} is. bot. 1. Baldıran otu. 2. İlkbaharda kırlarda biten, ısırgana benzer, seyrek tüylü ve parçalı yapraklı, beyaz çiçekli, yumru köklü, sebze olarak yenen iki yıllık bir ot; hırhındilik, (*Chaerophyllum*). [DS]

mendek⁴, -ği [? mendek] {ağız} is. Hayvanlara yükletilmek üzere ipe sarılmış odun demeti; denk. [DS]

mendel, [Far. mendel مندال] {OsT} is. 1. Büyüocülerin büyü yaparken çevrelerine çizdikleri daire. 2. Öd ağacı, (*Aquilaria agallocha*). ☞ **mendel etmek**, *Yaymak; duyurmak.* || **mendel olmak**, *Engel olmak.*

mendel, [? mendel] {ağız} is. Semercilerin kullandıkları biz. [DS]

Mendelcilik, -ği [Mendel (Avusturyalı din adamı ve botanikçi) > mendel-ci-lik] is. biy. Genel işleyişini ve yasalarını Gregor Johann Mendel'in keşfettiği kalıtım teorisi.

mendelevyum, [Mendelejev (Rus kimyacı) > Fr. mendélévium] is. kim. Einsteinyum 253'ün helyum iyonları ile bombardıman edilmesi sonucu 1957 yılında bulunan, atom numarası 101, kütle sayısı 256 olan ve bugün 12 izotopu bilinen yapay bir radyoaktif element; sembolü: Md.

mendeme, [Ar. nedāmet > mendeme مندمه] {OsT} is. 1. Pişman olma; pişmanlık. 2. Pişman olunan yer.

menderes, [Yun. Mairdros (Büyük Menderes)] (me'nderes) {OsT} is. Bir akarsu yatağının oldukça düz ve alüvyonlu topraklara sahip yatağında çizdiği S harfine benzer kıvrım.

menderiç, -ci [? menderiç / menferiç] {ağız} is. Ev önünde set biçimdeki bahçe. [DS]

mendevrek, -ği [Yun. ápanovrákhi => mendevrek / menevrek] {ağız} is. Kıldan dokunmuş şalvar. [DS]

mendiraklı, [mendirak-lı] {ağız} is. Bir yaşındaki keçi. [DS]

mendi, [mende / mendi] {ağız} is. bot. → mende. [DS]

mendik¹, -ği [? mendik] {ağız} is. Bir tür deniz balığı. [DS]

mendik², -ği [? mendik] {ağız} is. Kışın kar altından çıkarılan ve sebze olarak yenilen bir ot. [DS]

mendil, [Lat. matelium > Yun. mantila > Ar. mendil مندیل] {OsT} is. 1. Burun silmek, ter silmek, el, yüz ve gözyaşlarını kurulamak amacıyla kullanılan, kenarları çekilmiş veya işlenmiş dörtgen biçimli kumaş veya yumuşak kâğıt parçası. 2. Erkek takım

elbiselerini tamamlayıcı nitelikte sol yaka cebine konulan küçük kumaş parçası. **3.** İçine bazı küçük şeyler konulan oldukça geniş dokuma. **4.** {ağız} Sofra yaygısı; sofraya bezi. [DS] **5.** {ağız} Önlük; peş-tamal. [DS] **6.** {ağız} Sığır gerdanı. [DS] **☞ mendil açmak**, *Dilenmek; el açmak.* || **mendil atmak**, *Nişanlı gençlerin nişanın bozulduğunu bildirmek üzere, anlaşma sağlandığının sembolü olan mendili geri iade etmeleri.* || **mendil cebi**, *Bir ceketin mendil konulan göğüs cebi.* || **mendil göndermek**, *Erkek tarafından, mendil göndererek bir kıza evlenme teklifinde bulunmak.* || **mendili kurumaz**, *1. Çok ağlayan. 2. Namazında, abdestinde olan.* || **mendil kadar**, *Çok küçük parça.* || **mendil sallamak**, *Bir kimseyi uğurlamak veya selamlamak amacıyla mendilini havaya kaldırarak sallamak.*

mendilci, [mendil-ci] *is.* Mendil üreten ve satan kimse.

mendilimelek, -ği [mendil-i+melek] {ağız} *is.* Birkaç renkli yaprağı çiçek gibi duran bir bitki. [DS]

mendilli, [mendil-li] *sf.* Mendili olan.

mendilsiz, [mendil-siz] *sf.* Mendili olmayan.

mendirek, -ği [Yun. mandraki] (*me'ndirek*) *is. dnz.* **1.** Bir liman veya akarsu yatağında bulunan su yapılarını korumak amacıyla yapılmış engel. **2.** Dalgakıran ile korunmuş olan liman. **3.** {ağız} Merdiven. [DS] **☞ mendirek başı**, *dnz. Bir ucu karada son bulan mendireğin deniz yönündeki ucu.*

mendiri, [Çiğil. mendiri / mandırı (*Clauson'un okuyuşu*)] {eT} *is.* Gelin ile güveyin başına saç yap-mak için geceleyin toplanılan yer. [DLT]

mendo, [? mendi / mendo] {ağız} *is. bot.* → mende. [DS]

mendub, [Ar. nedb>mendüb /mendübe مندوب / مندوبه] (*mendu:b*) {OsT} *sf.* → mendup.

mendubat, [Ar. mendüb > mendübât مندوبات] (*mendu:ba:t*) {OsT} *is.* Uygun ve yerinde görülen işler.

menduf, [Ar. mendüf مندوف] (*mendu:f*) {OsT} *sf.* (Pamuk için) ditilmiş; atılmış.

mendup, -bu [Ar. nedb > mendüb مندوب] (*mendu:p*) {OsT} *sf.* **1.** Dince yapılması uygun veya gerekli olan. **2. is.** İyiliklerinden ve meziyetlerinden ötürü hakkında ağlanan ve yas tutulan ölü.

mene¹, [? mene] {ağız} *is.* Çocuk oyunlarında kale olarak kazılan çukur. [DS]

mene², [? mene] {ağız} *is.* Köpeğin yaşı. [DS]

menea, [Ar. mānīc > mene'a منعه] (*mene-a*) {OsT} *is.* **1.** Engel olanlar. **2.** Engeller; özürler. **3.** Topluluk ve gücü.

menecer, [İng. manager] *is.* **1.** Yönetici. **2.** Bir spor dalında herhangi bir spor takımının ya da sporcunun idari ve teknik işlerini yöneten kimse; menajer. **3.** Bir sanatçının çalışmalarını yönlendiren, mesleki

ve teknik işlerini düzenleyip yöneten kimse. **4.** İş yönetimi uzmanı.

menecerlik, [menecer-lik] *is.* **1.** Menecerin yaptığı iş ve görevi. **2.** Menecer olma durumu.

menedik, [? menedik] {ağız} *is.* Kalay. [DS]

menedilme, [Ar. men^c + T. et-mek > men+e(d)-il-me] (*me'nedilme*) {OsT} *is.* Menedilmek eylemi veya durumu.

menedilmek¹, [Ar. men^c + T. et-mek > men+e(d)-il-mek] (*me'nedilmek*) {OsT} *edil. f.* [-ir] Yasaklan-mak; yasak edilmek; engel olunmak; engellenmek; önüne geçilmek.

menedilmek², [? men + T. edil-mek] {ağız} *edil. f.* [-ir] Öldürülmek. [DS]

menef¹, [Yun. manavis => manav / menef] {ağız} *is.* Manav. [DS]

menef², [?menef] {ağız} *is.* Yorganın iç yüzü. [DS]

menefşe, [Far. benefşe => menefşe] {ağız} *is. bot.* Menekşe. [DS]

meneggiş, [meneviş => menengiç] {ağız} *is. bot.* Çitlembik; sakız ağacı. [DS]

menegiş, [meneviş / menegiş منکش] {eAT} *is. bot.* Çitlembik.

menegüç, -cü [meneviş => menengiç] {ağız} *is. bot.* Çitlembik; sakız ağacı. [DS]

menek¹, -ği [? menek] {ağız} *is.* **1.** İplik çilesi. **2.** Yün dokuma motifi. [DS]

menek², -ği [? menek] {ağız} *is.* İnsan yüzünün üst kısmı ve kulağın önü. [DS]

menek³, -ği [? menek] {ağız} *is.* Kedi yavrusu. [DS]

menekiş, [meneviş => menengiç] {ağız} *is. bot.* Çitlembik; sakız ağacı. [DS]

meneksi, [? meneksi] {ağız} *is.* Kırmızımsı toprak. [DS]

menekşe, [Far. benefşe منفشه] (*mene'kşe*) *is. bot.* **1.**

Menekşegillerden çiçekleri tek renkli çok yıllık otsu bitki, (*Viola odorato / V. tricolor*). **2.** Bu bitkinin güzel kokulu, mor renkli küçük çiçeği. **3.** Menekşe çiçeğinin kokusunu andıran, çok eskiden beri bilinen ve kullanılan lavanta esansı. **4. ed.** Divan edebiyatında renk, şekil ve güzel kokusu bakımından sevgilinin saç, yüzündeki ayva tüyleri ve benleri için kullanılan mazmun. **5. ed.** Çiçekleri boyununu bükmüş olduğundan dolayı hizmetkârlığın ifadesi olan mazmun. **6. ed.** Yere yakın olması dolayısıyla yerin kulağı olarak kullanılan mazmun. **7. folk.** Adana ve yöresinde kadınlar tarafından oynanan türkülü bir halay türü halk oyunu. **8. argo.** Mavi ispiroto. **9. argo.** Kıç; makat. **10. argo.** Cesaret. **☞ menekşe çiçeği**, *Halk hekimliğinde terletici, öksürük kesici, balgam söktürücü olarak kullanılan yabani menekşenin çiçekleri.* || **menekşe gözlü**, *Gözlerinin rengi koyu mavi olan.* || **menekşe gülü**, *Kü-*

çük çiçekleri olan tırmanıcı bir gül türü, (Rosa chinensis).|| **menekşe kökü**, *bot. Domuz ağırşığı, (Iris florentina).*|| **menekşe rengi**, 1. *Menekşe çiçeğinin mor rengi.* 2. *Bu renkte olan; viola.*|| **menekşesi sıkılmak**, *argo. Cesaret etmek; cesur olmak.*

menekşegiller, [menekşe-gil-ler] *is. bot. Örnek türü menekşe olan, çiçekleri ayrı taç yapraklı ve bir bakışlımlı, basit almaşık yapraklı iki çenekli bitkiler familyası, (Violaceae).*

-menem, [-ma-n-am /-menem] {eAT} *çek. e. → -manam.*

menem, [Far. mānend => menem] {ağız} 1. *ünl. Bilmem.* [DS] 2. *is. "Ne biçim şey" anlamına gelen "ne menem şey" sözünde geçer.*

menemen, [Menemen (İzmir'in bir ilçesi)] *is. Yumurta, sivri biber ve domates ile yapılan bir yemek.*

menemenci, [menemen-ci] {ağız} *sf. Kendini beğenmiş; övünen.* [DS]

menemeze, [? menemeze] {ağız} *sf. (Davranış için) ağır; sakın; aldırılmayarak.* [DS]

menemme, [menem+ne / menemme] {ağız} *bağ. Sanırım.* [DS]

menemşe, [Far. benefşe => menemşe] {ağız} *is. Menekşe.* [DS]

menend, [Far. mānend منند] {OsT} *is. 1. Eş; benzer. 2. e. Gibi.*

menengeç, -ci [meneviş => menengiç] {ağız} *is. bot. → melengiç.* [DS]

menengiç¹, -ci [meneviş > menengiç] *is. bot. → melengiç, (Pistacia terebinthus).*

menengiç², -ci [Fr. méningite => menenjit / menengiç] {ağız} *is. Menenjit hastalığı.* [DS]

menengiş, [meneviş > menengiş] {ağız} *is. bot. → melengiç.* [DS]

menengokok, [Fr. méningocoque] *is. tıp. Beyin ve omurilik zarlarında hastalığa sebep olan mikrop.*

menengüç, -cü [meneviş > menengiç] {ağız} *is. bot. → melengiç.* [DS]

menengëç, -ci [meneviş > menengiç] {ağız} *is. bot. → melengiç.* [DS]

menenjit, [Fr. méningite] *is. tıp. Ateş, şiddetli baş ağrısı, ense sertleşmesi gibi belirtilerle ortaya çıkan beyin ve omurilik zarı iltihaplanması.*

menent, -di [Far. menend منند] {OsT} *is. Eş; benzer.*

menesfer, [? menesfer] {ağız} *sf. (Kişi için) saç, kaş ve kirpiği sarı olan.* [DS]

menes¹, [meneviş => menes] {ağız} *is. Kızıl saçlı kimselerin yüzündeki çiller.* [DS]

menes², [? menes] {ağız} *is. Portakal.* [DS]

menes³, [? menes] {ağız} *sf. 1. (Kişi için) şişman. 2. İyimser.* [DS]

menes⁴, [meneviş => menes] {ağız} *is. Saçma tanesi büyüklüğündeki meyvelerinden kokulu ve tatlı sakız çıkan bir tür ağaç; melengiç.* [DS]

menesir, [? menesir] {ağız} *is. Bela.* [DS]

menesmek, [men-eş-mek ?] {ağız} *dönşl. f. [-ir] Yerleşmek.* [DS]

menet, [? menet] {ağız} *is. Yüksek yayla.* [DS]

menetme, [Ar. men' + T. et-me منع ایتمه] {OsT} *is. Menetmek eylemi; yasaklama.*

menetmek¹, [Ar. men' + T. et-mek منع ایتمک] {OsT} *gçl. f. [-(-d)-er] 1. Yasak etmek; yasaklamak. 2. Engellemek; engel olmak; mani olmak.*

menetmek², [? men+et-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir] İki şeyi yan yana getirip birbirine eklemek; denkleştirmek.* [DS]

menevcer, [? menevcer] {ağız} *is. Yabancı kuşkonmaz.* [DS]

menevi, [Ar. meni > menevî / meneviye منوی] (menevi.) {OsT} *sf. 1. Meni ile ilgili olan; sperma ile ilgili.*

meneviş, [Far. benefş (menekşe) => meneviş منویش] *is. 1. Bir yüzeyde renk dalgalanmaları biçiminde görülen parlaklık; renk dalgalanması; hare. 2. bot. Terementi (Pistacia terebinthus) ağacının tohumu. 3. {eAT} {ağız} Çitlembik; sakızağacı.* [DS]

menevişleme, [meneviş-le-me] *is. 1. Menevişlemek eylemi veya durumu. 2. Daha önce tavlama işleminden geçirilmiş bir çeliğin kırılma dayanıklılığını gidermek için dönüşüm sıcaklığının altındaki bir sıcaklık derecesinde ısıtma ve sonra da soğutmaya dayanan ısıl işlem. 3. Sabun yüzeyinde mermer damarları görünümü oluşturma işlemi.*

menevişlemek, [meneviş-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Bir metal yüzeye menevişleme işlemi uygulamak.*

menevişlenme, [meneviş-le-n-me] *is. Menevişlenmek eylemi veya durumu.*

menevişlenmek, [meneviş-le-n-mek] *edil. f. [-ir] 1. (Metal yüzeyler için) menevişleme işlemi uygulanmak. 2. dönşl. f. Üzerinde renk dalgalanmaları oluşmak; harenlemek. 3. Terementi ağacı tohumu sahibi olmak; terementi tohumu almak, edinmek.*

menevişli, [meneviş-li] *sf. Menevişi olan; hareli.*

menevit, -di [? menevit] {ağız} *is. bot. Kestane.* [DS]

menevre¹, [Fr. manevra => menevre] {ağız} *is. 1. Manevra. 2. Aldatmaca; hile; düzen; dolap.* [DS]

menevre², [Yun. ápanovrákhi] {ağız} *is. → menevrek¹.* [DS]

menevreg, [Yun. ápanovrákhi] {ağız} *is. → menevrek¹.* [DS]

menevrek¹, -ği [Yun. ápanovrákhi => menevrek / menevre / menevreg] {ağız} *is. Kıldan dokunmuş şalvar.* [DS]

menevrek², -ği [? menevrek] {ağız} *is. Hıyar.* [DS]

menevrik, -ği [? menevrek] {ağız} *is. → menevrek¹.* [DS]

- menevş**, [meneviş > menevş] {ağız} *is.* → melengiç. [DS]
- menevşe**, [Far. benefşe => menevşe] {eAT} {ağız} *is.* Menekşe. [DS]
- menevut**, **-du** [? menevut] {ağız} *is.* Küçük hasır. [DS]
- menevüt**, **-dü** [? menevüt] {ağız} *is.* Hamur topağı konulan, göz göz, uzun tahta tekne. [DS]
- menez**, [meñez] {meñez} {ağız} *is.* Bunak; yaşlı; sarsak. [DS]
- menfa**, [Ar. nefy > menfā منفى] {menfa:} {OsT} *is.* Bir kimsenin sürgüne gönderildiği yer; sürgün yeri.
- menfa'at**, **-ti** [Ar. nef' > menfa'at منفعت] {OsT} *is.* → menfaat. ☞ **menfa'at-bahş**, {OsT} *Yararlı.* || **menfa'at-dâr**, {OsT} *Yararlanmış olan.* || **menfa'at-i umümiye**, {OsT} *Kamu yararı.*
- menfaat**, **-ti** [Ar. nef' > menfa'at منفعت] {OsT} *is.* **1.** Çıkar; fayda; yarar; kâr. **2. huk.** İptal davasında, dava ehliyetini etkileyen ve davacı ile iptali istenen işlem arasında bulunması gereken geçerli, gerçek ve ciddi ilişki. ☞ **menfaat düşkünü**, *Yalnız kendi çıkarının düşünün; her şeyi kendine yontan kimse.*
- menfaatçi**, [menfaat-çi] *is.* ve *sf.* Yalnız kendi çıkarını gözeten; çıkarıcı; menfaatperest.
- menfaatli**, [menfaat-li] *sf.* Yararı olan; yararlı.
- menfa'atperest**, [Ar. menfa'at + Far. perest منفعت پرست] {OsT} *is.* Yalnız kendi çıkarlarını gözeten; menfaatini düşünen; çıkarıcı.
- menfaatperestlik**, **-ği** [menfaatperest-lik] *is.* Çıkarıcı olma durumu; çıkar düşkünlüğü; çıkarıcılık.
- menfa'atperver**, [Ar. menfa'at + Far. perver منفعت پرور] {OsT} *sf.* Çıkarına düşkün.
- menfer**, [Ar. menfer منفرف] {OsT} *is.* Nefret edilecek yer; geri kaçılacak yer.
- menfes**, [Ar. nefes > menfes منفس] {OsT} *is.* Nefes alacak yer; nefes deliği; solunumu sağlayan delik.
- menfez**, [Ar. nüfüz > menfez منفذ] {OsT} *is.* **1.** Pencereye benzer boşluk, açıklık; delik; aralık. **2.** Sularını bir taraftan diğer tarafa akıtılabilmek için kara yolu altına açılan küçük kanal.
- menfi**, [Ar. nafi > menfi menfiye منفي / منفيه] {menfi:} {OsT} *sf.* **1.** Sürgüne gönderilmiş olan; sürülmüş; sürgün. **2.** (Söz, davranış veya eylem için) kabul etmeyi, reddetmeyi, geri çevirmeyi bildiren; olumsuz. **3.** Olumsuz yanları olan; kötü. **4.** Yapıcı ve olumlu olmayan; olumsuz. **5.** Aranılan ve istenilen sonucu vermeyen veya içermeyen; olumsuz; negatif. **6.** (Kişi için) yapılanlara hep karşı çıkan; olup bitenleri hep olumsuz biçimde değerlendiren; her şeyi kötü yönden ele alan. **7. mat.** Negatif;eksi. ☞
- menfi cümle**, *dbl.* Olumsuz cümle. || **menfi fiil**, *dbl.* Olumsuz fiil.
- menfilik**, **-ği** [menfi-lik] {menfi:lik} *is.* Olumsuz olma durumu; olumsuzluk; negatiflik.
- menfiyen**, [Ar. menfi > menfiyyen منفيًا] {menfi: 'yen} {OsT} *zf.* Sürgün olarak; sürülmüş hâlde.
- menfuh**, [Ar. nefh (üfürme) > menfuh / menfūha منفوخ / منفوخه] {menfu:h} {OsT} *sf.* **1.** Üfürülerek şişirilmiş olan; şişmiş. **2.** Şişman.
- menfur**, [Ar. nefret > menfūr / menfūre منفور / منفورة] {OsT} *sf.* Nefret uyandıran; iğrenç.
- menfuş**, [Ar. menfūş / menfūşe منفوش / منفوشه] {menfu:ş} {OsT} *sf.* (Pamuk, yün vb. için) ditilmiş.
- meng**, [-ma-ñ / meñ] {meñ} {eAT} *çek. e.* → -mang.
- meng¹**, [be-mek (sert, sıkı, sağlam olmak) > be-(e)k > meneg / meñ] {meñ} {eT} *is.* **1.** Sert tanecik; tane. [İKPÖy.] [İKPÖy.] **2.** Yem; kuş yemi. [DLT] [EUTS] [Gabain] [İKPÖy.] [KB] **3.** Yiyecek. [ETY] ☞ **meng aş**, {eT} **1. Av.** **2. Hububat yemeği.** [EUTS]
- meng²**, [be-mek (sert, sıkı, sağlam olmak) > be-(e)k > meneg / meñ] {meñ} {eT} *is.* Yüzdeki ben; derideki siğil. [EUTS] [DLT] [İKPÖy.] [AH]
- meng³**, [meñ] {meñ} {eT} *is.* Tarz. [EUTS]
- mengdemek**, [meñ (tane) > meñ-dē-mek] {meñ-de:mek} {OsT} {eT} *gçl. f.* [-r] Yolmak; ditmek. [DLT]
- mengdeşmek**, [meñ-de-ş-mek] {meñdeşmek} {eT} *işteş. f.* [-ür] **1.** Didişmek; yoluşmak. **2.** (Kadınlar için) birbirinin yüzündeki kılları almak. [DLT]
- mengdetmek**, [meñ-de-t-mek] {meñdetmek} {eT} *gçl. f.* [-ür] (Saç için) ayıklatmak; diltirmek.
- menge¹**, [meñe / meñi / béñi] {meñe} {eT} *is.* Beyin. [KB]
- menge²**, [menge] {ağız} *sf. zool.* Serçe büyüklüğünde, göğsü kırmızı, kanatları beyaz ve kahverengimsi kuş. [DS]
- mengeç**, **-ci** [? mengeç / mengiç] {ağız} *is.* Yün eğirmek için kullanılan büyük mekik. [DS]
- mengeçme**, [miñ-iş-me > mengeç-me] {ağız} *is.* Uyuşma; kasınc; kramp. [DS]
- mengel¹**, [Ar. menkel] *is.* Süs olarak ayak bileğine takılan halka; halhal.
- mengel²**, [? mengel] {ağız} *is.* Bakraç; kova. [DS]
- mengele**, [? mengele] {ağız} *is.* Güveç yapımında kullanılan ve kolay ezilir bir tür yumuşak taş. [DS]
- mengelez¹**, [? mengelez] {ağız} *is.* Kapı mandalı. [DS]
- mengelez²**, [? mengelez / mengilez] {ağız} *is.* Keten işlenirken lifleri kılçık ve kırıktan ayırmak için kullanılan dört ayaklı araç. [DS]
- mengen¹**, [? mungen] {ağız} *is.* Bakır su kovası. [DS]
- mengen²**, [? mungen] {ağız} *is.* Büyük köpek. [DS]
- mengen³**, [? mungen] {ağız} *is.* İpek kozası. [DS]

mengen⁴, [? mengən] {ağız} *is.* 1. Sonbaharda ekilen buğday. 2. Çavdar. [DS]

mengene¹, [Yun. manganon] (*me'ngene*) *is.* 1. Onarılabacak veya imal edilecek şeyleri tespit veya sıkıştırma için, bir vida yardımıyla istenildiği kadar birbirine yaklaştırılıp uzaklaştırılabilen iki çeneden meydana gelmiş, çeşitli tip ve boylarda yardımcı araç. 2. Bitkilerden yağ veya şıra gibi sıvı çıkarmakta kullanılan sıkma aracı; pres. 3. *mecaz.* Sıkıştırıcı, baskı yapan şey. 4. {ağız} İpek bükülen ya da sarılan çıkırık. [DS] 5. {ağız} Arabaların arka tekerleklerinin birinde bulunan ve inişlerde fren görevini yapan düzen. [DS] **mengene gibi**, 1. *Kuvvetlice tutan ve sıkı. 2. Kuvvetle sıkarak.*

mengene², [Ar. menkel => mengene] {ağız} *is.* Bilezik. [DS]

mengere, [? mengere] {ağız} *is.* İp eğirmekte kullanılan kirmen. [DS]

menges¹, [? menges] {ağız} *is.* 1. Sarp kayalıklarda oturacak kadar dar çıkıntılı yer. 2. Az derin olan koyaklardaki yüksek tepe.

menges², [? meñes / meñez] (*meñes*) {ağız} *is.* Killi toprak. [DS]

mengez¹, [? meñez] (*meñez*) {ağız} *is.* → menges². [DS]

mengez², [? mengez] {ağız} *is.* Cıvata. [DS]

mengü, [Moğ. möñke => meñgü / beñgü] (*meñgü*) {eT} *sf.* 1. Ebedî; daimî; sonsuz; [Gabain] [DLT] 2. Ebedilik; sonsuzluk. [DLT] **meñgü ajun**, {eT} *Sonsuz dünya; ahret.* [DLT]

mengi¹, [meñe / meñi / beñi] (*meñi:*) {eT} *is.* → mengi¹.

mengi², [beñü / beñi / meñi] (*meñi:*) {eT} *is.* 1. Neşe; sevinç; sevinme; sürür; keyiflenme; mut, saadet; mübarek; rahat; huzur. [EUTS] [ETY] [Gabain] [KB] 2. Ebedî; bengi; ölmez. [EUTS]

mengiç, -ci [? mengiç / mengiç] {ağız} *is.* Dişi domuz. [DS]

mengigü, [Moğ. möñke => meñgü / beñgü] (*meñigü*) {eT} *sf.* 1. Ebedî; bengi; ölümsüz. [EUTS] 2. Saadet; sevinç. [EUTS] [Gabain] 3. Mübarek. [EUTS]

mengil¹, [Far. mengüş / Ar. menkel => ? mengil] {ağız} *is.* 1. Kulağın küpe takılan yumuşak yeri; kulak memesi. 2. İnek gerdanı. 3. Bazı koyun ve keçilerin boyunlarından sarkan küpeler. 4. Koyun, keçi gibi hayvanların kulaklarına yapılan delik ve kesik işaretler. [DS]

mengil², [Far. mengüş / Ar. menkel => ? mengil] {ağız} *is.* 1. Küpe. 2. Bilezik. [DS]

mengil³, [Far. mengüş / Ar. menkel => ? mengil] {ağız} *is.* Büyükbaş hayvanları bağlamak için boyunlarına geçirilen U biçiminde ağaç halka. [DS]

mengil⁴, [? mengil] {ağız} *is.* Kavun, karpuz köklerine dadanan bir tür tırtıl. [DS]

mengilemek¹, [meñi¹-lê-mek] (*meñilemek*) {eT} *gçl.*

f. [-r] 1. Beyin yemek. 2. Saygıdeğer birisi için koyun kesip beynini sofrasına koymak. 3. Güzel gıdalara sahip olmak. 4. Çok ganimete konmak. [DLT]

mengilemek², [meñi-lê-mek] (*meñilemek*) {eT} *gçsz.* *f.* [-y -ür] Sevinmek; mutlu olmak; neşelenmek; eğlenmek. [EUTS] [ETY] [Gabain]

mengiletmek, [meñi-le-t-mek] (*meñiletmek*) {eT} *gçl.* *f.* [-ür] Eğlendirmek; neşelendirmek; sevindirmek. [EUTS]

mengilez, [? mengelez / mengilez] {ağız} *is.* → mengelez². [DS]

mengili, [Ar. menkel => mengil / mengili] {ağız} *is.* Koyun ve keçilerin kulaklarına işaret için yapılan kesik ve delikler. [DS]

mengilig, [meñi-lig] (*meñilig*) {eT} *sf.* Kutlu; mesut; mutlu; memnun; neşeli; sevinçli; çok memnun. [ETY] [EUTS] [İKPÖy.]

mengilik¹, [meñi-lik] (*meñilik*) {eT} *is.* Rahat; huzur. [KB]

mengilik², -ği [? mengilik] {ağız} *is.* Ağılı bir ot. [DS]

mengillemek, [mengil-le-mek] {ağız} *gçl.* *f.* [-r] [-l(i) -yor] Koyun, keçi vb. hayvanların kulaklarını işaretlemek için kesmek veya delmek. [DS]

mengine, [Yun. manganon => mengene > mengine] {ağız} *is.* 1. Üzüm sıkmakta kullanılan mengene. 2. Üzüm şırası. [DS]

mengirde, [Ar. menkel => mengirde] {ağız} *is.* → mengirdek. [DS]

mengirdek, -ği [Ar. menkel => mengirdek] *is.* Büyükbaş hayvanları bağlamak için boyunlarına geçirilen U biçiminde ağaç halka.

mengisiz, [meñi-siz] (*meñisiz*) {eT} *sf.* Renksiz; benizsiz; soluk. [EUTS]

mengiş¹, [? mengiş] {ağız} *is.* 1. Yeni doğmuş domuz yavrusu. 2. Dişi domuz. [DS]

mengiş², [? mengiş] {ağız} *sf.* Yaşlı. [DS]

mengiş³, [? mengiş] {ağız} *sf.* Mavi. [DS]

mengiş⁴, [Far. mengüş منگوش => mengiş / menkiş] {ağız} *is.* Kulağın küpe takılan yumuşak yeri; kulak memesi. [DS]

mengiş⁵, [? mengiş] {ağız} *is.* Mayıs böceğinin başkalaşım sırasındaki kurtçuk durumu. [DS]

mengişe, [Far. bendkeşe => menteşe / mengişe] {ağız} *is.* Menteşe. [DS]

mengiz, [meñ-iz / beñ-iz] (*meñiz*) {eT} *is.* 1. Beniz; yüz; görünüş. [EUTS] [DLT] [Gabain] [KB] 2. Güzellik. [Gabain]

mengizetmek, [meñ-iz-e-t-mek] (*meñizetmek*) {eT} *gçl.* *f.* [-ür] Benzetmek; mukayese etmek. [Gabain]

mengizlenmek, [meñ-iz-le-n-mek] (*meñizlenmek*) {eT} *dönşl.* *f.* [-ür] Benizlenmek; güzelleşmek; benzine renk gelmek. [DLT]

- mengizlig**, [meñiz-lig] (*meñizlig*) {eT} sf. Renkli yüzlü; benizli; çehreli; yakışıklı. [EUTS]
- mengizsiz**, [meñiz-siz] {eT} sf. Güzel değil; suratsız; çirkin. [Clauson]
- menglemek¹**, [meñ(gū)-lē-mek] (*meñlemek*) {eT} gçsz. f. [-r] Ebedileşmek; ölmezleşmek; bengileşmek. [EUTS]
- menglemek²**, [meñ-lē-mek] (*meñle:mek*) {OsT} gçsz. f. [-r] (Vahşi hayvan için) ava çıkmak; avlanmak. [ETY]
- menglenmek**, [meñ-le-n-mek] (*meñlenmek*) {eT} dönşl. f. [-ür] Kendine tane toplamak; yemlenmek. [DLT]
- mengletmek**, [meñ-le-t-mek] (*meñletmek*) {eT} gçl. f. [-ür] Yemletmek. [DLT]
- menglig**, [meñ-lig] (*meñlig*) {eT} sf. Benli. [DLT]
- mengsetmek**, [meñ(iz)-e-t-mek] (*meñsetmek*) {eT} gçl. f. [-ür] Benzetmek. [EUTS]
- mengul**, [Ar. menkel => mengil / mengul] {ağız} is. Büyükbaş hayvanları bağlamak için ağaçtan yapıma U biçimindeki halka. [DS]
- menguş**, [Far. mengüş منگوش] (*mengu:ş*) {OsT} is. Küpe.
- mengü**, [Moğ. möñkü > beñ-gū / beñ-gū / beñü / meñgi / meñ > meñ-gü / meñ-ü منگو] (*meñü*) {eT} sf. **1.** Sabit kalacak nitelikte; sonsuz; ölümsüz ebedî. {eAT} (*aynı*) [EUTS] [İKPÖy.] **2.** is. Anıt. [İKPÖy.] ☞ **mengü bınarı**, {eAT} *Ab-ı hayat çeşmesi*.|| **mengü suvu**, {eAT} *Ab-ı hayat*.|| **mengü suyu**, {eAT} *Ab-ı hayat*.
- mengül¹**, [Far. mengüş =>? mengül] {ağız} is. **1.** Çocuğun erkeklik organı. **2.** Bazı koyun ve keçilerin boyunlarından sarkan küpeler. [DS]
- mengül²**, [Ar. menkel => mengül] {ağız} is. Köpeklerin boynuna takılan dikenli tasma. [DS]
- mengül³**, [Ar. menkel => mengül] {ağız} is. Bilezik. [DS]
- mengül⁴**, [? mengül] {ağız} is. Yazma. [DS]
- mengülde**, [Ar. menkel => mengül / mengülde] {ağız} is. → mengürde. [DS]
- mengülüg**, [meñü-lüg] (*meñülüg*) {eT} sf. Sonsuz; ebedî; ezelf. [EUTS]
- mengülük**, [meñü-lük] (*meñülük*) {eT} is. Sonsuzluk; ebedîlik. [KB]
- mengür**, [Ar. menkel => mengür] {ağız} is. → mengürde. [DS]
- mengürde**, [Ar. menkel => mengürde] {ağız} is. Sığırları bağlamak için boyunlarına takılan U biçimindeki ağaç halka. [DS]
- mengürdek**, -ğî [Ar. menkel => mengürdek] {ağız} is. → mengürde. [DS]
- mengürt**, -dü [Ar. menkel => mengürt] {ağız} is. → mengürde. [DS]
- mengüsüz**, [meñü-süz] (*meñüsüz*) {eT} sf. Fani; ölümlü; ebedî olmayan. [EUTS]
- mengüz**, [-ma-ñ-uz / meñüz] (*meñüz*) {eAT} çek. e. → -manguz.
- mengzeg**, [meñ-(i)z-ē-g] (*meñzeg*) {eT} sf. Eş; benzer. [KB]
- mengzemek**, [meñ-(i)z-ē-mek] (*meñze:mek*) {eT} gçsz. f. [-r] Benzemek. [DLT] [Gabain]
- mengzetmek**, [meñ-(i)z-e-t-mek] (*meñzetmek*) {eT} gçl. f. [-ür] Benzetmek; karşılaştırmak. [EUTS] [DLT] [KB]
- menh**, [Ar. menh منح] {OsT} is. Verme; ita.
- menhar¹**, [Ar. menhar / menhir منحر] {OsT} is. anat. Burun deliği.
- menhar²**, [Ar. nahr > menhar منحر] {OsT} is. Kasaplık hayvanların kesim yeri; salhane; kesim evi.
- menhec**, [Ar. menhec منهج] {OsT} is. Açık ve geniş yol. ☞ **menhec-i sedâ**, {OsT} *Doğruluk yolu*.
- menhel**, [Ar. menhel منهل] {OsT} is. **1.** Hayvanların sulandığı yer; hayvan sulanan yer. **2.** Konaklamaya elverişli su kıyısı; konaklama yeri; konak.
- menhi**, [Ar. nehy > menhi / menhiyye منهى] (*menhi:*) {OsT} is. Dince yasak sayılan davranış veya eylem.
- menhir¹**, [Ar. menhir / menhar منحر] {OsT} is. anat. Burun deliği.
- menhir²**, [Breton d. men (*taş*) + hir (*uzun*) > Fr. menhir] is. Dikili bir taştan ibaret olan megalitik anıt.
- menhiyat**, [Ar. menhi > menhiyât منهيات] (*menhi:-ya:t*) {OsT} is. Dince yasak olan eylem ve davranışlar.
- menhub**, [Ar. nehb > menhub / menhübe منهوب / منهويه] (*menhu:b*) {OsT} sf. Yağmaya uğramış; yağma edilmiş; talan edilmiş.
- menhubat**, [Ar. menhub > menhubât منهوبات] (*menhu:ba:t*) {OsT} is. Yağma edilmiş eşyalar.
- menhus¹**, [Ar. nahs > menhüs / menhüse منحوس / منحوسه] (*menhu:s*) {OsT} sf. Uğursuz; meş'um.
- menhus²**, [Ar. menhüs] (*menhu:s*) {OsT} sf. (Deve için) kuyruğunun yanları uyuz olan.
- menhuş**, [Ar. nehş > menhüş menhüş منهوش] (*menhu:ş*) {OsT} sf. Yılan, akrep vb. zehirli hayvan tarafından sokulmuş olan.
- menhut**, [Ar. naht > menhüt / menhüte منحوته / منحوته] (*menhu:t*) {OsT} sf. **1.** Tıraş edilmiş. **2.** Yontulmuş.
- meni¹**, [men-i / ben-i] {eT} {eAT} zm. Teklik birinci kişi zamirinin yüklem durumu; beni. [İKPÖy.] [DK]

- meni**², [Ar. menī مَنِی] (*meni:*) {OsT} *is.* anat. Sperma; atmık. ☐ **menisi bozuk**, {ağız} *Soysuz; kötü yaratılışlı.* [DS]
- meni**³, [Far. men > menī مَنِی] (*meni:*) {eAT} {OsT} *is.* Benlik.
- meni**⁴, [māni > meni] {ağız} *is.* Halk koşuğu; māni. [DS]
- meni**⁵, [binmek / minmek > bin-i / meni] {ağız} *is.* Çelik çomak oyununda çeliği zıplatmak için kullanılan çukur. [DS]
- meni**⁶, -i¹ [Ar. menā‘at > meni‘ مَنِيع] (*meni:*) {OsT} *sf.* Ele geçirilmesi, zapt edilmesi zor olan sarp ve yalçın.
- meniç, -ci** [meneviş > menengiç / meniç] {ağız} *is.* Melengiç. [DS]
- meniha**, [Ar. meniha مَنِحَة] (*meni:ha*) {OsT} *is.* **1.** He-diye; armağan. **2.** Bahşiş.
- menik**¹, -ği [? menik] {ağız} *is.* **1.** Kulağın küpe takılan yumuşak yeri; kulak memesi. **2.** Kulağın arkasındaki çukur kısım. [DS]
- menik**², -ği [? menik] {ağız} *is.* İplik çilesi. [DS]
- menik**³, -ği [? menik] {ağız} *is.* Köpek, domuz, ayı ve kurt gibi hayvanların yavrusu. [DS]
- menilemek**, [men-le-mek / meni-le-mek] {ağız} *gçsz.* *f.* [-r] [-l(i)-yor] Bir şeyin hızı azalmak; yavaşlamak. [DS]
- menilit**, [Fr. ménilite] *is.* Yumru hâlinde bulunan magnezyumlu opal türü.
- menin**, [Ar. menin مَنِين] {OsT} *is.* Toz.
- mening**, [men-(i)n] (*meniñ*) {eT} *zm.* Teklik birinci kişi zamirinin ilgi hali; benim; benimki. [EUTS] [ETY] [IKPÖy.] [Tekin]
- menisit**, [Fr. méniscite] *is.* *tıp.* Eklem içi menisklerin bozulması.
- menisk**, [Yun. meniskos (küçük ay) > Fr. ménisque] *is.* **1.** Bir yüzü içbükey, diğer yüzü dışbükey olan mercek. **2.** anat. Eklemlerde bulunan ve birbirine tam uymayan eklem yüzeylerinin tam uyumunu sağlayan telsel kıkırdaktan lam. **3.** Bir tüp içindeki sıvı sütununun üst kısmında kılcal kuvvetler sebebiyle oluşan içbükey veya dışbükey yüzey.
- meniş**, [Far. meniş مَنِش] {OsT} *is.* Yaradılış; huy; karakter.
- meniye**, [Ar. meniyye مَنِيه] {OsT} *is.* **1.** Ölüm. **2.** İmparatorluk döneminde kullanılmış İngiliz yapısı tüfeklerin adı.
- menize**, [? menize] {ağız} *is.* Domates. [DS]
- menkabe**, Ar. menkabe مَنِقَبَة] {OsT} *is.* → menkıbe.
- menkabet**, [Ar. menkabet مَنِقَبَة] {OsT} *is.* → menkıbe. ☐ **menkabet-hân**, {OsT} *Menkıbe okuyan.*
- menkase**, [Ar. nakş > menkase مَنِقَصَة] {OsT} *is.* Eksiklik.
- menkel**, [Ar. menkel مَنِكَل] {OsT} *is.* Kadınların ayaklarına süs için taktıkları bilezik; ayak bileziği.
- menkelez**, [? menkelez] {ağız} *is.* Keten saplarını lif lif ayırmaya yarayan bir araç. [DS]
- menkıbe**, [Ar. menkıbe / menkabe مَنِقَبَة] {OsT} *is.* **1.** Tanınmış veya tarihe geçmiş kişilerin iyi ve yüce taraflarını anlatan hikâye; efsane; söylence. **2. ed.** Toplumun kahraman bildiği bir kişi hakkında, dilden dile anlatılan ve olağanüstü nitelik taşıyan, gerçekte hiç geçmemiş veya geçmiş bir olayın abartılarak şekil değiştirmiş, abartılmış hikâyesi.
- menkıbevi**, [Ar. menkabe > menkabevī مَنِقَبَوِي] (*menkıbevi:*) {OsT} *is.* Efsanevi.
- menkıb**, [Ar. menkıb مَنِكَب] {OsT} *is.* Kol kemiğinin omuz ile birleştiği yer.
- menkir**¹, [? menkir] {ağız} *is.* Meşin veya köseleden kesilmiş ensiz ve uzun parça. [DS]
- menkir**², [? menkir] {ağız} *is.* Tek husyeli hayvan. [DS]
- menkiş**, [Far. mengüş => mengiş] {ağız} *is.* Kulağın küpe takılan yumuşak yeri; kulak memesi. [DS]
- menku, -u’u** [Ar. nak‘ > menkū‘ / menkū‘a مَنِقَوَة / مَنِقَوَة] (*menku:*) {OsT} *sf.* **1.** Suda kaynatılmış. **2. is.** Bitkilerin suda haşlanması ile elde edilen su.
- menkuat**, [Ar. menkū‘ > menkū‘āt مَنِقَوَات] (*menku:a:t*) {OsT} *is.* Haşlanmış bitkilerin suları.
- menkûb**, [Ar. nekbet > menkûb مَنِكُوب] (*menkû:b*) {OsT} *sf.* **1.** Bahtsız; mutsuz; talihsiz. **2.** Gözden düşmüş olan. **3.** Mevki’inden düşmüş olan; alt makama indirilmiş; düşük.
- menkub**, [Ar. nakb > menkûb مَنِقُوب] (*menku:b*) {OsT} *sf.* Delinmiş; delik açılmış.
- menkûbiyet**, [Ar. menkûb > menkûbiyet مَنِكُوبِيَة] (*menkû:biyet*) {OsT} *is.* Düşkünlük; düşüklük.
- menkûha**, [Ar. nikâh > menkûha مَنِكُوحَة] (*menkû:ha*) {OsT} *is.* Nikâhlanmış kadın; nikâhlı kadın.
- menkul, -lü** [Ar. nakl > menkûl / menkûle مَنِقُول / مَنِقُولَة] (*menku:l*) {OsT} *sf.* **1.** Bir yerden başka yere taşınmış olan; aktarılmış; nakledilmiş. **2.** (Mal için) bir yerden başka bir yere aktarılabilen; taşınabilen; taşınır. **3.** (Söz için) başkalarından duyularak söylenen; ağızdan ağıza yayılmış olan; dilden dile aktararak gelmiş; söylenegelmiş; nakledilmiş. **4. dbl.** (Sözcük için) zaman içinde başka bir anlam kazanmış. **5. huk.** (Mal, değerli şey için) bir yerden başka bir yere taşınabilen; taşınır. ☐ **menkul kıymetler**, *Hisse senedi; tahvil, hazine bonusu gibi*

değerli kâğıtların genel adı; değerli kâğıt; taşınır değerler.

menkulat, [Ar. menkûl > menkûlât منقولات] (*menku:lâ:t*) {OsT} is. 1. Nakledilen şeyler; taşınır mallar. 2. Tefsir ve hadis ile ilgili bilgiler.

menkulleştirme, [menkul-le-ş-tir-me] is. Vadeli bir borcun dolaşımını sağlamak üzere kambiyo mektubu ile tespit etmeye dayanan malî işlem.

menkûr, [Ar. nekr > inkâr > menkûr منكور] (*menkû:r*) {OsT} sf. İnkâr edilmiş; inkâr olunmuş.

menkur, [Ar. naqr > menkûr / menkûre منقور / منقوره] (*menku:r*) {OsT} sf. 1. Oyulmuş. 2. {eAT} is. Boy-nuzdan yapılmış boru.

menkûs, [Ar. nûks>menkûs / menkûse منكوس / منكوسه] (*menkû:s*) {OsT} sf. 1. Tersine dönmüş; baş aşağı çevrilmiş. 2. Hastalığı yenilemiş. 3. is. Ön sol ayağında beyaz bir leke bulunan at.

menkus, [Ar. naqş > menkûş / menkûşa منقوص] (*menku:s*) {OsT} sf. Eksik olan; eksik; noksan.

menkuş, [Ar. naqş > menkûş منقوش] (*menku:ş*) {OsT} sf. 1. Resmi yapılmış; boyanmış; nakşedilmiş. 2. Belleğe işlenmiş olan; hafızada yer etmiş olan. 3. is. Alçıdan yapılmış süslü pencere.

menkut, [Ar. nokta > menkût / menkûta منقوطه / منقوط] (*menku:t*) {OsT} sf. 1. Noktalı; noktalanmış olan. 2. Üzerinde noktaları bulunan; benekli.

menkuz, [Ar. naqz > menkûz منقوض] (*menku:z*) {OsT} sf. 1. Bozulmuş; yürürlükten kaldırılmış olan. 2. huk. Üst mahkeme veya kuruluş tarafından geçersiz sayılmış, yerinde görülmemiş olan.

menkü, [beñû > mēnkü] {eT} sf. Ebedî; sonsuz. [ETY]

menlemek¹, [bañ-lā-mak ? > men-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor] (Ötücü kuşlar vb. için) ötmek. [DS]

menlemek², [men-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i) -yor] Hızı azalmak; yavaşlamak. [DS]

menletmek, [men-le-t-mek] {ağız} gçl. f. [-ir] Yavaşlatmak; hızını kesmek. [DS]

menlez, [meñez / menlez] {ağız} is. Killi toprak. [DS]

menlik, -ği [men-lik منلك] {eAT} is. Benlik.

menlük, -ğü [men-lük منلوك] {eAT} is. Benlik.

menmul, -lü [Ar. menmül منمول] (*menmu:l*) {OsT} sf. Üzerine karınca toplanmış olan.

menna, -a'ı [Ar. men' > mennā' منناع] (*menna:')* {OsT} sf. Engel olan; önleyen. ☞ **menna'ü'l-hayr**, İyiliğe engel olan; iyiliği önleyen.

mennac, [Ar. mennāc منناع] (*menna:c*) {OsT} sf. Çok hediye veren; bahşişi bol; cömert.

mennan, [Ar. menn > mennān مننان] (*menna:n*) {OsT}

sf. 1. (Allah'ın güzel isimlerinden) çok insan eden; çok ihsan edici. 2. {eAT} isl. is. Allah.

mennane, [Ar. mennān > mennāne مننانه] (*menna:ne*) {OsT} is. 1. Minnet altında bırakan kadın. 2. Yalnız zenginliği için evlenen kadın.

mennek, -ği [Ar. 'ibne'l-menyūke (orospu çocuğu) منيوك => mennek] {ağız} is. Evlilik dışı doğan çocuk. [DS]

mennekçi, [mennek-çi] {ağız} sf. Yolsuz birleşmelere aracılık eden; pezevenk. [DS]

mennikçi, [mennik-çi] {ağız} is. Çapkın erkek. [DS]

mennikli, [mennik-li] {ağız} sf. Obur. [DS]

menolunma, [Ar. menn + T. ol-un-ma] (*me'nolunma*) {OsT} is. Menolunmak eylemi veya durumu.

menolunmak, [Ar. menn + T. ol-un-mak] (*me'nolunmak*) {OsT} edil. f. [-ur] 1. Bir şey yapması engellenmiş olmak; engellenmek; engel olunmak. 2. Bir şey yapması yasaklanmak; yasak edilmek; yasak konulmak.

menopoz, [Fr. ménopause] is. fizy. Kadında âdet görme ve yumurtlamanın, dolayısıyla gebe kalmanın kesin olarak sona ermesi; yaş dönümü. ☞ **menopozu girmek**, fizy. Kadınlarda, aybaşı halinin sona erme dönemi başlamış olmak.

mensec, [Ar. nesc > mensec منسج] {OsT} sf. Dokuma yapılan yer; dokuma fabrikası; tekstil fabrikası.

mensek, -ği [Ar. nesk (kulluk) > mensek منسك] {OsT} is. 1. Tapınma yeri; tapınak; ibadethane. 2. Arafat'ta kurban kesilen yer.

mensi, [Ar. nisyān (unutma) > mensī منسى] (*mensi:')* {OsT} sf. 1. Unutulmuş; unutilan. 2. mecaz. Terk edilmiş; bırakılmış.

mensic, [Ar. mensic منسج] {OsT} is. → mensec.

mensik, -ği [Ar. mensik منسك] {OsT} is. 1. İbadet yeri. 2. Kurban kesilecek yer.

mensim, [Ar. mensim منسم] {OsT} is. 1. İz; belirti. 2. Yol. 3. Deve tırnağı.

mensiyat, [Ar. mensi > mensiyāt منسيات] (*mensiya:t*) {OsT} is. Unutilan şeyler; unutilmuşlar.

mensiyen, [Ar. mensi > mensiyyen منسياً] (*mensi'yen*) {OsT} sf. Unutilarak; unutilmuş olarak.

mensiyet, [Ar. mensi > mensiyyet منسييت] {OsT} is. Unutilmuş olma durumu.

mensiz, [men-siz / ben-siz] {eT} sf. Bensiz; ben olmadan. [Clauson]

mensub, [Ar. nisbet > mensüb / mensübe منسوب / منسوبه] (*mensu:b*) {OsT} sf. → mensup.

mensubat, [Ar. mensüb>mensübāt منسوبات] (*mensu:-*

ba:t) {OsT} *is.* Bir yerle ilişiği olanlar; bir dairede çalışanlar.

mensubîn, [Ar. mensüb > mensübîn منسوبين] (*mensu:bi:n*) {OsT} *is.* **1.** Meslek adamları. **2.** Bir şey veya yerle ilgili olanlar.

mensubiyet, [Ar. mensüb > mensübıyyet منسوبیت] (*mensu:biyet*) {OsT} *is.* Bir yerle, bir şeyle veya bir kimse ile ilgili olma durumu; ait olma durumu; ilgililik; ilişkinlik.

mensuc, [Ar. nesc > mensüc منسوج] (*mensu:c*) {OsT} *sf.* Dokunmuş; örülmüş.

mensucat, [Ar. mensüc > mensücât منسوجات] (*mensu:ca:t*) {OsT} *is.* Dokunmuş şeyler; dokumalar, tekstil. ☞ **mensucât-ı harîriye**, {OsT} İpek dokumalar; ipek kumaşlar.

mensuh, [Ar. nesh > mensüh منسوخ] (*mensu:h*) {eAT} {OsT} *sf.* Hükümsüz bırakılmış; geçerliliği ortadan kaldırılmış; geçersiz kılınmış.

mensuhat, [Ar. mensüh > mensühât منسوخات] (*mensu:ha:t*) {OsT} *is.* Çeşitli sebeplerle devlete intikal etmiş tımarlar.

mensuk, **-ku** [Ar. nesķ > nesak > mensük منسوق] (*mensu:k*) {OsT} *sf.* Düzgün bir şekilde dizilmiş; dizili olan; sıralanmış olan; düzenlenmiş olan.

mensup, **-bu** [Ar. nisbet > mensüb منسوب] (*mensup / mensu:bu*) {OsT} *sf.* **1.** Bir şeyle veya kimse ile bağlantısı olan. **2.** İlgili; ait; ilişkin. **3. is.** Bir yerden, bir topluluktan veya kurumdan olan kişi; o kurumun, o topluluğun, o yerin üyesi olan kimse. ☞ **mensup olmak**, *Bir kimseyle veya bir şeyle bağımtılı olmak.*

mensur, [Ar. neşr > menşur منثور] (*mensu:r*) {OsT} *sf.* **1.** Saçılmış; dağıtılmış. **2.** Vezinsiz ve kafıyesiz olarak, düz yazı şeklinde yazılmış olan. ☞ **mensur şiir**, *ed. şiire ait konuları ve anlatımı düz yazı ile ifade etmeye yönelik yazı türü; şiirce.*

measure, [Ar. menşur > menşure منثوره] (*mensu:re*) {OsT} *is. ed.* Mensur şiir türündeki yazılara verilen ad; şiirce.

menşe, **-e'i** [Ar. neř³et > menşe³ منشأ] (*menşe:')* {OsT} *is.* **1.** Bir şeyin çıktığı yer; kaynak; köken; başlangıç. **2.** Bitirilen okul veya yetişme yeri. ☞ **menşe işaretleri**, *Başka ülkelerden getirilen malların üzerindeki işaretler.* || **menşe-i küttâb-ı askerî**, {OsT} *Başkumandanlık için kâtip yetiştirmek üzere açılmış okul (1875).* || **menşe şahadetnamesi**, *Bir malın hangi ülkeden veya bölgeden getirildiğini gösteren belge; köken belgesi.*

menşed, [Ar. menşed منشد] {OsT} *is.* İsteme; talep.

menşele, [Ar. menşele منشله] {OsT} *is.* Küçük parmağın yüzük takılan yeri.

menşeli, [menşe-li] (*menşe:li*) {OsT} *sf.* **1.** Kökeni olan; kökenli. **2.** Belirtilen köken veya kaynaktan gelen.

menşer¹, [Ar. menşer منشر] {OsT} *sf.* Dağıtılan yer; neşir yeri.

menşer², [Ar. maşşer => menşer] {ağız} *is.* Maşşer. [DS]

Menşevik, **-đi** [Rus. menşevik] *is.* **1.** Rus Sosyal Demokrat partisinde azılıktaki kalanlara verilen ad; Bolşeviklik karşıtı. **2.** Menşevik yanlısı.

Menşeviklik, **-đi** [menşevik-lik] *is.* Rus sosyalizmi içinde Bolşevikliğe karşıt olarak gelişen ve azınlıkta kalan akım.

menřur¹, [Ar. neşr > menşur منشور] (*menşu:r*) {eAT} {OsT} *sf.* **1.** Neşredilmiş; dağıtılmış; yayılmış. **2. is.** İmparatorluk devrinde, padişah tarafından verilen vezirlik, beylerbeyliği vb. unvanları gösteren ferman. **3. mat.** Biçme; prizma. ☞ **menşur-ı kâim**, {OsT} *mat. Dik biçme; dik prizma.* || **menşur-ı mâil**, {OsT} *mat. Eğik prizma.* || **menşur-ı makta'**, {OsT} *mat. Kesik prizma; kesik biçme.* || **menşur-ı muhammesi**, {OsT} *Beşgen prizma.* || **menşur-ı muntazam**, {OsT} *mat. Düzgün biçme.* || **menşur-ı münharifi**, {OsT} *Dörtgen prizma.* || **menşur-ı müseddesi**, {OsT} *Altıgen prizma.* || **menşur-ı mütesâvi'l-adlâ'**, {OsT} *Paralel yüz.*

menřur², [Ar. meşhür => menşur] {ağız} *sf.* Tanınmış; ünlü; isim yapmış. [DS]

menşurî, [Ar. menşur > menşurî منشوری] (*menşu:ri:')* {OsT} *sf.* Prizmatik.

ment, [Far. bend => ment] {ağız} *is.* Su kanalı; su arkı. [DS]

mental, **-li** [Fr. mental] *sf.* **1.** Zihinsel. **2. is. anat.** Çene bölgesi.

mentek, **-đi** [? mentek] {ağız} *is.* Kulak arkası. [DS]

mentek, **-đi** [? mentek] {ağız} *is.* Çocukların değneklemlerle oynadıkları bir oyun. [DS]

menten, [Fr. menthèn] *is. kim.* Formülü C₁₀H₁₈ olan terpen sınıfı hidrokarbonlara verilen genel ad.

mentenol, **-lü** [Fr. menthénol] *is. kim.* Mentenden türeyen alkollerin genel adı.

menter, [Yun. manitari => mantar / menter] {ağız} *is.* Balık ağı. [DS]

mentereci, [mantar > mentere-ci] {ağız} *sf.* İşini benimsemeyen; iş yapmayan; yalan söyleyen. [DS]

menteşe¹, [Far. bend + keşiden (çekmek) > bend-keçe => menteşe] *is.* **1.** Kapı, pencere veya dolap, sandık kapağı gibi parçaların açılıp kapanmasını sağlayan, bir mil ile birbirine bağlı, biri sabit diğeri oynar kanat üzerinde bulunan iki lamadan meydana gelmiş parça; reze. **2. zool.** İki çenetli yumuşakçalarda kavkınm, iki çeneti hareket ettirmeye yarayan kısmı.

menteşe², [menteşe] {ağız} *is.* Altın veya gümüşten ince bilezik. [DS]

mentig, [Ar. mantık => mentig] {ağız} *is.* Mantık; muhakeme. [DS]

mentik¹, -ği [Ar. mınṭaq => mentik] {ağız} *is.* Bölge. [DS]

mentik², -ği [? mentik] {ağız} *is.* **1.** Meme. **2.** Meme gibi yumuşak yerler. [DS]

mentir, [Ar. menşur منثور (Sur.) منثور [Tietze] => mentir] {ağız} *is.* Şebboy. [DS]

mentivar, [Far. bahtyār => mentivar] {ağız} *is.* Gece toplantılarında kadınların oynadığı bir oyun. [DS]

mentol, -lü [Fr. menthol] *is.* **1.** Nane kokusu. **2.** *kim.* Formülü C₁₀H₂₀O olan terpen sınıfından tek çevrimli alkol billuru.

mentollü, [mentol-lü] *sf.* İçinde mentol bulunan; mentol katılmış olan.

menun, [Ar. menūn منون] *is.* **1.** Vakit; zaman. **2.** Dünya. **3.** Akıbet; ölüm; ecel.

me'nus, [Ar. üns > me'nūs / me'nūs مأنوس / مأنوسه] (*me-nu:s*) {OsT} *is.* **1.** Alışılmış olan. **2.** Yabancılık çekmeyen; alışmış.

me'nusiyet, [Ar. me'nūs > me'nūsīyet مأنوسية] (*me-nu:siyet*) {OsT} *is.* Alışık olan; alışma; alışıklık.

men'uş, [Ar. men'ūş منعوش] (*men-u:ş*) {OsT} *sf.* **1.** Yukarı kaldırılmış. **2.** Yoksul düştükten sonra sevindirilmiş. **3.** (Ölü için) hayır ile anılmış. **4.** (Ölü için) tabuta konulmuş.

men'ut, [Ar. men'ūt منعوت] (*men-u:t*) {OsT} *sf.* İyiliği, güzelliği söylenmiş; methedilmiş.

menut, [Ar. menūt منعوت] (*menu:t*) {OsT} *sf.* **1.** Asılmış; asılı. **2.** Varlığı bir başka şeyin varlığını gerektiren; bağlı.

menutiyyet, [Ar. menūtiyyet منوتية] (*menu:tiyyet*) {OsT} *is.* Bağımlılık.

menü, [Fr. menu] *is.* **1.** Yenecek yemeklerin listesi; mönü. **2.** Sofraya çıkarılan yemeklerin hepsi.

menük¹, -ğü [? menük / menik] {ağız} *is.* **1.** Kedi yavrusu. **2.** Ayı yavrusu. [DS]

menük², -ğü [? menük] {ağız} *is.* Mekik. [DS]

menük³, -ğü [? menük] {ağız} *is.* Kendir liflerinden yapılmış çile. [DS]

menük⁴, -ğü [? menük] {ağız} *is.* Küçük hamur topağı; pazu. [DS]

menüm, [men / ben > men-üm منم] {eAT} *zm.* Benim. [DK]

menüsküs, [Yun. meniskos (küçük ay) / Lat. meniscus] *is.* **1.** Bir yüzü içbükey, diğer yüzü dışbükey olan mercek. **2.** *anat.* Eklemlerde bulunan ve birbirine tam uymayan eklem yüzeylerinin tam uyumunu sağlayan telsel kıkırdaktan lam; menisk.

menvi, [Ar. niyyet > menvî منوى] {OsT} *is.* Amaçlanan şey; maksat; gaye. ☞ **menvî-i zamîr**, {OsT} İçteki amaç.

menzehe, [Ar. menzehe منزعه] {OsT} *is.* Gezinti yeri.

menzele, [Ar. nüzül > menzele منزله] {OsT} *is.* **1.** Derece; sıra. **2.** Durak yeri; konak; durak.

menzere, [Ar. manzara => menzere] {ağız} *is.* Görünüm; manzara. [DS]

menzil, [Ar. nüzül > menzil منزل] {OsT} *is.* **1.** Eskiden kervanların, posta arabalarının, yolcuların, yolculukta konakladıkları, geceyi geçirdikleri veya dinlendikleri yer; konak yeri; konak. **2.** Bu tür yolcuların gerektiğinde at değiştirdikleri yer. **3.** Böyle iki konaklama yeri arasındaki uzaklık; konak. **4.** Ordunun cephe gerisindeki iş ve etkinliklerinin tümü. **5.** Bir merminin ulaşabildiği en öte uzaklık; erim. **6.** *mecaz.* Ulaşılmak istenen hedef; amaç; erek. **7.** Ev; konut; ikametgâh; konak; mesken. **8.** Posta tatar atlarının bulunduğu yer. **9.** Ok atma yarışında okun ulaştığı yer. **10.** *tasvf.* Tarikata giren kimsenin gerçeğe ulaşması için geçmesi gereken manevi olgunluk duraklarından her biri. ☞ **menzil atmak**, *Rekor kırmak için ok atarak yarışmak.* || **menzil bozmak**, *Ok atma yarışında rekor kırmak.* || **menzil dikmek**, *Ok atma yarışında en iyi dereceyi belirlemek için taş dikmek.* || **menzil-gâh**, {OsT} *Konaklanan yer.* || **menzil-i cân**, *1. tasvf. İnsanın vücudu. 2. Ulvi âlem.* || **menzil-geh**, {OsT} → menzilgâh. || **menzil-i kamer**, {OsT} *gök b. Ay'ın Dünya çevresindeki yörüngesi ve bu yörüngeyi dolandığı zaman.* || **menziline varmak**, *Amacına ulaşmak.* || **menzil saha komutanlığı**, *as. İkmal işlerinden, kara, deniz, hava ve mütefık kuvvetlerin ikmalinden, sivil halkın her türlü ihtiyaç maddesinin karşılanmasından sorumlu kumandan.* || **menzil sahası**, *Harekât alanının savaş alanı gerisinde ve buna bitişik bölümü.* || **menzil-şinâs** {OsT} *Konak yerlerini iyi bilen kimse; rehber.* || **menzil taşı**, {eAT} *Ok yarışlarında en uzağa atılan okun yerini belirlemek için dikilen ve üzerine rekoru kıranın adı ile rekor tarihinin yazıldığı taş.*

menzilci, [menzil-ci] *is.* **1.** Eskiden, menzil atlarıyla giden posta tatarı. **2.** İmparatorluk döneminde, ordunun gerekli ihtiyaçlarını karşılamakla görevli kuruluşların işlemesinden, düzenli çalışmasından sorumlu kimse.

menzile, [Ar. nüzül > menzile / menzilet منزل / منزلت] {OsT} *is.* **1.** Aşama; derece; durum; mevki. **2.** Konak yeri; incek yer.

menzilhane, [Ar. menzil + Far. -hâne منزله] (*menzilha:ne*) {OsT} *is.* Eskiden, bir günlük yol olan 25-30 km. aralarla, at değiştirmek ve dinlenmek için yapılmış bina.

menzu, -u'u [Ar. nez' > menzū' منزوع] {OsT} sf. Yerinden ayrılmış; koparılmış; sökülmüş.

menzûf, [Ar. nezf > menzûf منزوف] (menzu:f) {OsT} sf. 1. (Kişi için) kan kaybı yüzünden dermansız kalmış olan. 2. (Kişi için) susuzluktan dili damağı kurumuş kimse.

menzûl, -lû [Ar. nüzûl > menzûl منزل] (menzu:l) {OsT} sf. İnmeli; kötürüm.

menzur, [Ar. nezr > menzûr منذور] (menzu:r) {OsT} sf. 1. Vaat edilmiş; adanmış. 2. Adak olarak belirtilmiş.

-mer, [-mar / -mer] yap. e. → -mar.

mer¹, [Far. mer] {OsT} sf. Elli.

mer², -r'i [Ar. mer' مرء] {OsT} is. Erkek; adam.

mer³, [Far. meger => meğer / mer] (me:r) {ağız} bağ. Meğer. [DS]

mer'a, [Ar. ra'y > mer'a مرعا / مرعى] (mer-a:) {OsT} is. → mera².

mera¹, -a'i [Ar. merā' مرآ] (mera:) {OsT} is. Aynalar.

mera², -sı [Ar. ra'y > mer'a مرعا / مرعى] (mera:) {OsT} is. 1. Hayvanların otlatıldığı ekilmemiş arazi; otlak; yaylak; salmalık; yaylım. 2. huk. Köy tüzel kişiliğine ait, köylünün hayvanlarını otlatması için tahsis edilmiş arazi parçası. ☞ **mera bitkileri**, *Meralarda yetişen ve hayvanların otlatılmasında kullanılan bitkiler*.

mer'abe, [Ar. mer'abe مرعبه] (mer-abe) {OsT} is. 1. Tenha ve korkunç yer. 2. Birdenbire korkutma.

merabi¹, -i'ı [Ar. murabba' > merābi' مراتب] (mera:bi) {OsT} is. Kareler.

merabi², -i'ı [Ar. murabba' > merābi' مراتب] (mera:bi) {OsT} is. İlkbaharda oturuş evler.

merabih, [Ar. ribh > merābih مراتب] (mera:bih) {OsT} is. Ticaretten elde edilen kazançlar.

meraci, [Ar. merci' > merāci' مراجع] (mera:ci:) {OsT} is. Başvurulacak yerler; merciler.

meradet, [Ar. merādet مرادات] (mera:det) {OsT} is. Kuvvetli olma durumu; kuvvetlilik.

merafık, -ğ [mirfağ > merāfık مرافق] (mera:fık) {OsT} is. 1. Dirsekler. 2. Mutfaklar; kilerler.

merah¹, [Ar. merah مرآ] {OsT} is. Çok sevinme; sevinçli olma durumu.

merah², [Ar. rāhat > merāh مرآ] (mera:h) {OsT} is. 1. Rahat edecek yer; ferahlanacak yer. 2. Yer; mekân. 3. Yuva.

merahan, [Ar. merah > merāhān مرآان] {OsT} is. Aşırı neşe halleri; çok sevinçli olma durumları.

merahil, [Ar. merhale > merāhil مراحل] (mera:hil) {OsT} is. Konaklar; duraklar; menziller; mesafeler. ☞ **merāhil-i baide**, {OsT} *Uzak konaklar.* || **merāhil-peymā**, {OsT} *Yolcu; gezgin.*

merahim¹, [Ar. merhāmet > merāhim مرآم] (mera:-him) {OsT} is. Merhametler; acımlar.

merahim², [Ar. merhem > merāhim مرآهم] (mera:-him) {OsT} is. Merhemler.

mera'i¹, [Ar. mer'ā > merā'i مرآى] (mera:i:) {OsT} is. Meralar; çayırlar; otlaklar.

mera'i², [Ar. mir'at > merā'i مرآى] (mera:i:) {OsT} is. Aynalar.

mera'ir, [Ar. merāre > merā'ir مرآير] (mera:ir) {OsT} is. anat. Öd keseleri.

merak¹, [Ar. merāk مرآق] (merak / mera:kı) {OsT} is. 1. Görmek veya öğrenmek isteği; bir şeyi anlama, bilme isteği; tecessüs. 2. Hastalık derecesinde bir şeyle uğraşmak, bir şeye sahip olmak arzusu; tecessüs. 3. Bir şeye duyulan aşırı ilgi; ondan alınan zevk; bir şeye karşı gösterilen heves; düşkünlük; ilgi; heves. 4. Endişe; kaygı; evham; tasa; tecessüs. 5. Kara sevda; dalgınlık; melankoli. ☞ **meraka düşmek**, *Kaygıya kapılmak; kaygılanmak; tasalanmak.* || **merak etme**, *Kaygılanma; üzülme.* || **merak etmek**, 1. *Bilmek, anlamak, tanımak, öğrenmek istemek.* 2. *Bir şey veya bir kimse hakkında kaygı duymak; endişelenmek; meraklanmak.* 3. *Biri için tasalanmak.* || **merak getirmek**, 1. *İnsanlardan kaçıp kendi iç dünyasına gömülmek; melankoliye tutulmak.* 2. *Hastalık ölçüsünde birine tutulmak; aşık olmak; kara sevdaya tutulmak.* || **merakı kabarmak**, *Geçmişte olan kötü bir şeyi düşünerek kederlenmek.* || **merakı kalkmak**, *Bir şeyi öğrenme hevesine kapılmak.* || **merakına dokunmak**, *Öğrenme isteği kaçılanmak; aşırı ilgisini çekmek.* || **merakı uyanmak**, 1. *Bilmek, anlamak, tanımak, öğrenmek istemek.* 2. *Bir şey veya bir kimse hakkında kaygı duymak; endişelenmek; meraklanmak.* 3. *Biri için tasalanmak.* || **merak olmak**, *Ne olup bittiğini anlamak ve öğrenmek istemek; bilme, anlama isteğine konu olmak.* || **merakına mucip olmak**, *Öğrenme isteği taşımak; ilgisini çekmek.* || **merak salmak**, 1. *Bir şeye karşı güçlü bir eğilim duymak.* 2. *Bir şeyi yapma, onunla uğraşma isteğine kapılmak.* || **merak sarmak**, 1. *Bir şeye karşı güçlü bir eğilim duymak.* 2. *Bir şeyi yapma, onunla uğraşma isteğine kapılmak.* || **merak sardirmek**, 1. *Bir şeye karşı güçlü bir eğilim duymak.* 2. *Bir şeyi yapma, onunla uğraşma isteğine kapılmak.* || **merakta bırakmak**, *Bir kimsenin kaygılanma ve tasalanmasına sebep olmak.* || **merakta kalmak**, *Endişe veya kaygı içinde bulunmak; uzun süre endişe içinde beklemek.* || **meraktan çatlak**, 1. *Bir şeyi bir*

- an önce öğrenmek için aşırı ölçüde istek duymak.*
2. Çok büyük bir endişe duymak.|| **merak uyan-dırmak**, *Anlama, öğrenme isteğine yol açmak.*
- merak², -kkı** [Ar. merakق {OsT} is. **1.** Atın sağ-rısı. **2.** Büyük Ayı takımyıldızındaki parlak yıldız.
- merak³**, [Ar. merakق {OsT} is. **1.** Et suyu. **2.** Çorba.
- meraka**, [Ar. merakaق {OsT} is. **1.** Koyu et suyu. **2.** (Yemek için) terbiye.
- merakıd**, [Ar. merkad > merākıd مرآقد (*mera:kıd*) {OsT} is. **1.** Mezarlar; kabirler. **2.** Yatılıp uyunacak veya dinlenilecek yerler.
- merakım**, [Ar. mirkam > merākım مرآقم (*mera:kım*) {OsT} is. Yazı araçları; kalemler.
- meraki¹**, [Ar. merāk > merākī مرآقی (*mera:ki:*) {OsT} sf. Kuruntulu kimse; şüpheci.
- meraki²**, [Ar. mirkāt > merākī مرآقی (*mera:ki:*) {OsT} is. **1.** Merdivenler; merdiven basamakları. **2.** Dere-celer.
- merakib**, [Ar. merkeb > merākib مرآكب (*mera:kıb*) {OsT} is. Binilecek şeyler. ☞ **merākib-i berriye**, {OsT} *Kara taşıtları.*|| **merākib-i bahriye**, {OsT} *Deniz taşıtları.*|| **merākib-i cesime**, {OsT} *Yüz toni-latodan fazla olan gemiler.*|| **merākib-i sagire**, {OsT} *Yüz tonilatoya kadar olan gemiler.*
- merakiz**, [Ar. merkez > merākiz مرآكز (*mera:kız*) {OsT} is. Merkezler.
- meraklandırma**, [merak-la-n-dır-ma] is. Meraklan-dırmak eylemi.
- meraklandırmak**, [merak-la-n-dır-mak] gçl. f. [-ır] Bir kimsenin meraklanmasına yol açmak; merak ettirmek; tasalandırmak; kaygılandırmak.
- meraklanış**, [merak-la-n-ış] is. Meraklanmak eylemi veya biçimi.
- meraklanma**, [merak-la-n-ma] is. Meraklanmak ey-lemi.
- meraklanmak**, [merak-la-n-mak] dönşl. f. [-ır] Se-bebini anlamak için çaba harcamak; merak etmek; kaygılanmak; tasalanmak; üzülmek.
- meraklı**, [merak-lı] sf. **1.** (Kişi için) görmek, an-la-mak, bilmek isteyen; mütecessis. **2.** (Belirtilen şeye karşı) ilgi duyan; çok düşkün olan; sürekli onunla uğraşan; ilgilenen. **3.** Bilme; anlama görme isteği ifade eden. **4.** (Belirtilen konu için) titizlik göste-ren; titiz. **5.** Kaygılı; evhamlı. **6.** İlgi uyandıran; ilginç. **7.** is. Hoş karşılanmayan bir ısrarla kendisini ilgilendirmeyen bir konuda ne olup bittiğini an-la-maya çalışan kimse. **8.** Bir şeyin çok isteklisi olan kimse. ☞ **meraklı turşucu**, *argo. 1. Ayrıntılara dikkat eden kimse. 2. Her şeyi merak eden; müte-cessis.*
- meraksız**, [merak-sız] sf. **1.** Endişeye kapılmayan; aldırızsız; telaş göstermeyen; kaygısız. **2.** Bir şeyi bilmek, öğrenmek, anlamak isteği veya gereği duy-mayan; öğrenmeye, bilmeye karşı hevesi olmayan.
- meraksızlık, -ğı** [merak-sız-lık] is. Meraksız olma durumu; ilgisizlik; kayıtsızlık; umursamazlık.
- meral, -li** [Moğ. maral / meral] is. zool. **1.** Dişi ge-yik; sığın; maral. **2.** Çeşitli toynaklı yabani hayvan-ların dişisi. **3.** Dişi geyik böceğine verilen ad. **4.** Ceylan. [DS]
- meram¹**, [Ar. merām مرآم (*mera:m*) {OsT} is. **1.** İçten geçirilen niyet; istek; amaç; gaye; maksat. **2.** Niyet. ☞ **meram anlatmak**, *İsteğini, dileğini, derdini anlatmak.*|| **meram-bahş**, {OsT} *Birinin meramını yerine getiren; istediğini veren.*|| **meram etmek**, *İstemek; üstüne düşmek.*
- meram²**, [? meram] (*me'ram*) {ağız} bağ. Mademki; öyleyse. [DS]
- meramet**, [Ar. meremmet => meramet] is. **1.** Geçici bir şekilde, üstünkörü onarım; eğreti onarım. **2.** {ağız} Onarma. [DS] ☞ **meramet etmek**, *Onarmak; tamir etmek.*
- merametçi**, [meramet-çi] is. **1.** Ayakkabı tamircisi. **2.** Lehimci. **3.** Tamirci.
- merametlemek**, [meramet-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Onarmak; eğreti olarak tamir etmek.
- meranet**, [Ar. merānet مرآنت (*mera:net*) {OsT} is. **1.** Yumuşaklık. **2.** Dövülen madenin yayılma özelliği.
- meranşim**, [Yun. meros (kısm) + enkhyma (ara doku) > Fr. mérenchyme] is. Birbirine sımsıkı bağlı olmayan hücrelerden oluşan gevşek doku.
- merare**, [Ar. merāre مرآره (*mera:re*) {OsT} is. Öd kesesi.
- meraret**, [Ar. merāret مرآرت (*mera:ret*) {OsT} is. Acılık. ☞ **merāret-i esāret**, {OsT} *Esirliğin acılı-ğı.*|| **merāret-engīz**, {OsT} *Acılık, tatsızlık yaratan.*
- meraretli**, [meraret-li] sf. Acı.
- meras**, [? meras / melās] {ağız} is. Kramp. [DS]
- merasıd**, [Ar. mırşad > merāşıd مرآصد (*mera:sıd*) {OsT} is. Rasat yerleri.
- merasi¹**, [Ar. mersā > merāsī مرآسى (*mera:si:*) {OsT} is. Gemi barınakları; limanlar.
- merasi²**, [Ar. mersīye > merāsī مرآسى (*mera:si:*) {OsT} is. Ağıtlar; mersiyeler.
- merasid**, [Ar. merāşid مرآصد (*mera:sıd*) {OsT} is. Gözetleme yerleri; rasat yerleri.
- merasim¹**, [Ar. mersūm > merāsım مرآسم (*mera:sım*) {OsT} is. Buyruklar; fermanlar.
- merasim²**, [Ar. resm > merāsım مرآسم (*mera:sım*) {OsT} is. **1.** Resmî işlemler. **2.** Bir toplulukta, bir

olayı veya belli bir kişiyi sembolleştirerek önem derecesini sergileyecek biçimde yapılan bir dizi hareket; tören. **3. mecaz.** Resmîyetin gerektirdiği kurallar; yol yordam; formalite. ☞ **merasim elbisesi**, *Resmî törenlerde giyilen özel elbise.*|| **merasim kavuğu**, *İmparatorluk döneminde memurun derece ve rütbesine göre törenlerde giydiği özel kavuk.*|| **merâsim-i teşrifâtiye**, {OsT} *Protokol seremonisi.*|| **merasim mobilyası**, *Tören yapılan salonları süsleyen gösterişli mobilyalar.*|| **merasim odası**, *Şeref konukları için ayrılan salon.*|| **merâsim-perest**, *Resmîyete önem veren; formaliteye önem veren.*|| **merasim salonu**, *Şeref konuklarına ayrılan salon.*|| **merasim yatağı**, *Kralın ciddi bir toplantı sırasında oturduğu, cibinlikle örtülü, yastıklarla süslü koltuk.*

merasimli, [merasim-li] *sf.* **1.** (İş veya işlem için) resmîyetin gerektirdiği kurallara uyulmasını gerekli kılan. **2.** (Kişi için) kurallara, törelere aşırı bağlı olan.

merasimsiz, [merasim-siz] *sf.* **1.** Merasimi olmayan; merasim gerektirmeyen. **2. mecaz.** Resmîyetten uzak; senli benli; samimi. **3. zf.** Merasim yapılmaksızın; merasim olmadan.

meraşid, [Ar. merşed > merâşid مرشد] (*mera:şid*) {OsT} *is.* Amaca götüren doğru yollar.

merati, i'î [Ar. merta' > merâti' مراتع] (*mera:ti.*) {OsT} *is.* Çayırılar.

meratib, [Ar. mertebe > merâtib مراتب] (*mera:tib*) {OsT} *is.* Mertebeler; rütbeler.

merav, [Far. mir-âb => merav] {ağız} *is.* Bahçecilerin yazın kira ile tuttukları, suyu bahçelere sıra ile ve düzenle dağıtan kimse. [DS]

meravih¹, [Ar. mirvaḥa > merāvīḥ مراويح] (*mera:vi:h*) {OsT} *is.* **1.** Çöllere. **2.** Etrafı açık yerler; düzlükler; ovalar.

meravih², [Ar. mirveḥa > merāvīḥ مراوح] (*mera:vih*) {OsT} *is.* Yel pazeleri.

meraya, [Ar. mir'at > merāyā مرايا] (*mera:ya:*) {OsT} *is.* Aynalar. ☞ **merāyā-yı huzūz**, *Hazların aynaları.*

merazibe, [Far. merzbān > Ar. merzubān > merāzibe مرآزبه] (*mera:zibe*) {OsT} **1.** Hudut muhafızları. **2.** Sınır beyleri.

merba, -a'ı [Ar. rebi' > merba' مربه] (*merba:*) {OsT} *is.* Yazları oturlan ev; yazlık. ☞ **merba'-nişin**, *Yazlıkta oturan.*

merbat, [Ar. rabṭ > merbaṭ مرباط] {OsT} *is.* **1.** Koyun keçi bağlayacak yer. **2.** Tekke. **3.** Manastır.

merbu, -u'u [Ar. merbū' مربيع] (*merbu:*) {OsT} *is.* Köle; kul.

merbub, [Ar. rabb > merbūb مربيوب] (*merbu:b*) {OsT} *is.* Eğitilmiş, yetiştirilmiş köle.

merbut, [Ar. rabṭ > merbūt مربيوط] (*merbu:t*) {OsT} *sf.*

1. Bağlanmış; bağlı. **2.** Ait; ilişkin; ilişik. **3.** Bir şeye eklenmiş; bitişik. **4.** Ulaşmış; varmış; bitişmiş. **5.** Bir kimseye uymuş. **6.** Varlığı bir başka şeyin varlığına bağlı olan. ☞ **merbut olmak**, *Bağlı bulunmak; zapt edilmiş olmak.*

merbuten, [Ar. merbūt > merbūten مربيوطاً] (*merbu:-tan*) {OsT} *zf.* Bağlı olarak; ilişik olarak.

merbutat, [Ar. merbūt > merbūtat مربيوطات] (*merbu:-ta:t*) {OsT} *is.* Bağlı olan şeyler; ilişik olanlar. ☞ **merbūtāt-ı hādise**, {OsT} *Önceleri tapu ile tasarruf olunurken daha sonra bir ruhanın eline geçen ve tapusuz tasarruf olunan arazi.*|| **merbūtāt-ı kadîme**, {OsT} *Tapu ile bir manastıra ait olan arazi.*

merbutiyet, [Ar. merbūt > merbūtiyyet مربيوطيت] (*merbu:tiyet*) {OsT} *is.* **1.** Bağlılık; ilgi. **2.** Birlik; ortaklık. **3.** İtimat; güvenme. **4.** Bitişiklik; ekli olma. **5.** Mensup olma; aitlik.

merc¹, [Ar. merc مارج] *is.* Çayırılık.

merc², [? merc] {ağız} *is.* → merc¹. [DS]

merc³, [Far. merc مارج] *is.* Karışıklık; kargaşa (*hercümerç* kelimesinde geçer). ☞ **merc etmek**, {ağız} *(Bir konu üzerinde tartışan iki kişi için) kendi görüşlerinde ısrar etmek.* [DS]

mercan, [Ar. mercān مرجان] (*merca:n*) *is.* zool. **1.** İzmaritgillerden, sıcak ve ılık denizlerde yaşayan, yandan basık, uzun gövdeli, iri başlı, vücudu iri pullarla kaplı, kemikli balık, (*Pagellus erythrinus*). **2.** Denizlerin kayalık yerlerinde yaşayan kalker iskeletli (knid) hayvan (*Corallium rubrum*). **3.** Bu hayvanın çalı görünümündeki iskeleti. **4.** Bu hayvanın iskeletinden elde edilen ve boncuk gibi kullanılan kırmızı renkli mücevher. **5.** {OsT} *ed.* Divan edebiyatında mazmun olarak “dudak” anlamında kullanılır. **6.** {ağız} Tavşan yavrusu. [DS] **7.** {ağız} Başı ve ayakları kırmızı yaban ördeği. [DS] **8.** {ağız} Bir tür fasulye. [DS] **9. sf.** Mercan iskeletinden yapılmış. ☞ **mercan adası**, *Mercan birikintilerinin su yüzüne çıkması ile oluşmuş, dipile bağlantısı olmayan adacık; atol.*|| **mercan ağacı**, *bot. Kelebek çiçeğigillerden, sıcak ülkelerde yetişen, yapraklarından önce kırmızı çiçekler açan, tırmanıcı bir bitki, (Erythrina).*|| **mercan balığı**, zool. *Mercan.*|| **mercan iğnesi**, *Soldan sağa doğru, köşelerde birer düğüm oluşturulacak biçimde yapılan zikzak işleme.*|| **mercan kırı**, {ağız} *Kır üzerine ufak ve sık al benekli at donu.* [DS]|| **mercan otu**, *bot. Karanfilgillerden, şerit gibi uzun ve karşılıklı basit yapraklı, beyaz çiçekli, dağınık ve yaygın saplı, çim görünümünde, bodur otsu bitki, (Sagyna procumbens).*||

mercan resifi, Genellikle sıcaklığı 20°C üzerinde olan sığ kıta sahilleri ile adaların kıyılarında biriken kalker ve hayvansal artıkların oluşturduğu yığılım. || **mercan teknesi**, Uzak Doğuda mercan avlamak için yapılmış özel tekne. || **mercan tespih**, Mercandan yapılan değerli tespih. || **mercan terliği**, Topuksuz, altı düz ve sadece önü kapalı olan bir tür terlik. || **mercan üzümü**, {ağız} Tanesi ve çekirdeği küçük, beyaz üzüm. [DS] || **mercan yeşili**, Mercan renginde olan yeşil. || **mercan yılanı**, zool. Kobragillerden, Amerika kıtasında yaşayan, kırmızı vücudu üzerinde siyah halkaları bulunan zehirli bir yılan, (*Elaps corallinus*).

mercane, [Ar. mercāne مرجانه] (*merca:ne*) {OsT} is. Mercan tanesi.

mercaniye, [Ar. mercāniye مرجانية] (*merca:niye*) {OsT} is. zool. Mercanlar.

mercanköşk, [Far. merzengüş مرجانگوش] {OsT} is. bot. Ballıbabagillerden, Akdeniz bölgesinde kurak yerlerde yetişen, küçük yapraklı, halk hekimliğinde çeşitli amaçlarla kullanılan ıtırli bir bitki, (*Origanum maiorana*).

mercanlar, [mercan-lar] is. zool. Örnek tipi mercan olan selentereler şubesinde bir hayvan sınıfı, (*Anthozoa*).

mercanlı, [mercan-lı] sf. İçinde veya üzerinde mercan bulunan. ☞ **mercanlı hidraller**, Mercan resifleri arasında yaşayan tızk kalkerli hidraller sınıfı.

mercek, -ği [Far. merdümek مردمك] {OsT} is. İçinden geçen ışınları kıran veya belirli bir noktada toplayan yahut da dağıtan, çoğunlukla camdan veya cam gibi ışık kırıcı bir maddeden yapılmış, çeşitli optik aletlerde görüntü elde etmekte kullanılan küresel yüzeyle sınırlı saydam cisim; adese; lens.

mercekli, [mercek-li] sf. 1. Merceği bulunan; mercek takılmış olan. 2. Merceği belirtilen nitelikte olan.

mercem, [Far. perçem] {ağız} is. Perçem; kâkül. [DS]

merci, -i'1 [Ar. rücu' > merci' مرجع] (*merci:1*) {OsT} is. 1. Başvurulacak yer; müracaat edilecek makam. 2. Dönülecek yer; geri gelinecek yer. ☞ **merci'2-i hâl**, {OsT} Bir işin çözümünü için başvurulacak makam. || **merci'2-i has ü âm**, {OsT} Her sınıf insanın başvurabileceği yer. || **merci'2-i resmî**, {OsT} Bir yönetim veya memurun bağlı bulunduğu yüksek makam. || **merci'2-i rü'yet**, {OsT} Bir işin görülmesi için baş vurulan makam.

mercimek, -ği [Far. merdümek مردمك] is. 1. bot. Baklagillerden, beyaz çiçekli, geniş ve kısa badıncında sarı renkli çok besleyici iki tohum bulunan, alçak boylu, sarılgan tarım bitkisi, (*Lens esculanta*). 2. Bu bitkinin, kuru sebze olarak yararlanılan yeşil, sarı veya kırmızı renkli tohumu. 3. sf. Kesiti mercimeği andıran; mercimek biçiminde o-

lan. ☞ **mercimeği fırına vermek**, (Kadın ve erkek için) gizlice aşk ilişkisi içinde bulunmak. || **mercimek çorbası**, Mercimekten soğan, kırmızı biber, salça ve yağ ile yapılan bir tür çorba. || **mercimek çömleği**, {ağız} Karnı dar, uzun bir tür Avanos çömleği. [DS] || **mercimek gibi**, Çok küçük ve yuvarlak. || **mercimek göbeği**, {ağız} Dışbükey. [DS] || **mercimek kadar**, Çok küçük ve yuvarlak. || **mercimek kemiği**, anat. Orta kulakta, örs ile üzengi arasında bulunan küçük kemik. || **mercimek köfte**, İçine biraz pişmiş mercimek konularak yapılan köfte. || **mercimek köftesi**, Haşlanmış mercimeği ince bulgur üzerine döküp beklettikten sonra maydanoz ve yağda kavrulmuş soğan ile yoğurarak yapılan bir tür köfte. || **mercimek profil**, havc. Yüksek hızlarda kullanılan bakımlı çift dışbükey profil. || **mercimek taşı**, {ağız} İçinde nümalit fosilleri çok olan taş. [DS]

mercimekli, [mercimek-li] sf. Mercimek bulunan; içine mercimek konulmuş olan. ☞ **mercimekli köfte**, İçine pişmiş mercimek konularak yapılan köfte. || **mercimekli yağmur**, {ağız} Mercimek gibi taneli yağın yağmur. [DS]

mercu, [Ar. recā > mercū مرجو] (*mercu:1*) {OsT} sf. 1. Umulan. 2. Yalvararak istenen.

mercu, [Ar. rüchān > mercūh / mercūha مرجوح / مرجوحه] (*mercu:h*) {OsT} sf. 1. Başka birine göre tercih edilen; ondan üstün tutulan. 2. huk. Hasından önce davasını ispata yetkisi olmayan.

mercul, -lü [Ar. mercūl مرجول] (*mercu:l*) {OsT} sf. 1. Kılanmış; kıllı. 2. Başında saçı bitmiş.

mercum, [Ar. recm > mercūm مرجوم] (*mercu:m*) sf. 1. Taşlanmış. 2. Recim cezasına çarptırılmış.

merç¹, [Ar. merc => merç] {ağız} is. 1. Çayırılık. 2. Sulak ve bataklık yer. [DS]

merç², [? merç / merc] {ağız} is. Bahis; iddia. [DS] ☞ **mercini bulmamak**, {ağız} Olgunlaşmamak. [DS]

merçem, [Far. perçem => merçem / mercem] {ağız} is. Kâkül; perçem. [DS]

merçemana, [Ar. mār + Far. çemen => merçemana] {ağız} is. → merçemene. [DS]

merçemene, [Ar. mār (yılan) + Far. çemen => merçemene] {ağız} is. 1. Yeşil kertenkele. 2. Kertenkele. 3. Pürüzsüz, renkli bir tür kertenkele. [DS]

merçimene, [Ar. mār (yılan) + Far. çemen => merçimene] {ağız} is. → merçemene.

merçimeni, [Ar. mār (yılan) + Far. çemen => merçimeni] {ağız} is. Bir çeşit yılan. [DS]

merd, [Far. merd (adam, insan) مرد] {OsT} is. → mert. ☞ **merd-beçe**, {OsT} Yiğit oğlu yiğit. || **merd-i dānā**, {OsT} Bilen insan. || **merd-i garīb**, {OsT} Yabana düşmüş kimse. || **merd-i Hüdā**, {OsT} 1. Allah

- adamı. 2. Ermiş kişi.* || **merd-i kıbtî**, {OsT} Özü, sözü doğru ve cesur olan Çingene; Çingene yiğidi. || **merd-i meydân**, {OsT} Tek yiğit kişi.
- merda**, [? merda] {ağız} is. Canlı ve cansız her türlü mal. [DS]
- merdan**, [Far. merd > merdân مردان] (*merda:n*) {OsT} is. Mert kimseler; yiğitler. ☞ **merdân-hüdâ**, {OsT} Erenler. || **merdân-i hüdâ**, {OsT} Erenler. || **merdân-ı merd**, {OsT} Yiğitlerin yiğidi. || **merdân-ı ulvî**, {OsT} 1. Yedi gezegen. 2. Müminlere haber getiren yedi ulvi varlık.
- merdane**¹, [Far. verdâne = > merdâne مردانه] (*merda:ne*) {OsT} is. 1. Çeşitli işlerde kullanılan silindir biçiminde yardımcı elemanlara verilen genel ad. 2. Hamur açmaya yarayan silindir biçiminde mutfak aracı. 3. Yazı makinelerinde kâğıdı sürükleyen ve harf vuruşlarına destek olan sert kauçuktan yapılmış silindir. 4. Ciltçilikte kitap sırtını yuvarlaklaştırmakta kullanılan makine. 5. Tarladaki kesekleri kırmaya, toprağı sıkıştırmaya yarar tarun aleti. 6. argo. Falaka.
- merdane**², [Far. merd-âne مردانه] (*merda:ne*) {OsT} zf. Yiğit birine yakışacak biçimde; yiğitçe; erkekçe; mertçe.
- merdane**³, [? merdane] {ağız} is. Şeker ve ezilmiş kavrulmuş fındık ile yapılan bir tür macun. [DS]
- merdanegî**, [Far. merdân > merdâne-gî مردانگی] (*merda:negi:*) {OsT} is. Yiğitlik; mertlik.
- merdaneleme**, [merdane-le-me] is. 1. Merdanelemek eylemi. 2. Sürülmüş tarlayı ekime hazırlamak amacıyla merdane geçirerek kesekleri kırmak ve toprağı sıkıştırmak işlemi.
- merdanelemek**, [merdane-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Bir şeyin üzerinden merdane geçirmek; merdane çekmek.
- merdanesergerdan**, [Far. merdâne-ser-gerdân مردانه سرگردان] (*merda:nesergerda:n*) {OsT} is. Bir tür terlik.
- merdanezenane**, [Far. merdâne-zenâne مردانه زنانه] (*merda:nezena:ne*) {OsT} is. Bir tür kadın terliği.
- merdbaz**, [Far. merd-bāz] (*merdba:z*) sf. (Kadın için) hafifmeşrep; oynak.
- merdeg**, [Far. merdek (kısa adam)] {eT} is. 1. Ayı yavrusu. 2. Domuz yavrusu. [DLT]
- merdek**¹, [Far. merdek (kısa adam)] {eT} is. → merdeg. [Clauson]
- merdek**², -ği [Erm. martag => mertek > merdek] {a-ğız} is. Kalın kereste; mertek. [DS]
- merdene**, [Ar. verdâne => merdene] {ağız} is. Merdane. [DS]
- merdenos**, [Yun. makedonesi => merdenos] {ağız} is. Maydanoz. [DS]
- merdenoz**, [Yun. makedonesi => merdenoz] {ağız} is. Maydanoz. [DS]
- merdesiz**, [Far. merd (adam, insan) => merde-siz] {ağız} sf. Kimsesiz; yetim. [DS]
- merdiman**, [Far. nerdübân => merdiven > merdiman] {ağız} is. Merdiven. [DS]
- merdî**¹, [Far. merd > merdî مردی] (*merdi:*) {OsT} is. 1. Mertlik; cesaret; erkeklik. 2. İnsanlık; hamiyet. 3. Dürüstlük.
- merdî**², [? merdî] {ağız} is. Oklava. [DS]
- merdim**¹, [? merdim / merdin] {ağız} sf. Biraz sert. [DS]
- merdim**², [? merdim] {ağız} sf. Uslu (mazlum ile birlikte kullanılır). [DS] ☞ **merdim mazlum**, {ağız} Sessiz, uslu, terbiyeli. [DS]
- merdin**¹, [Ar. mendil => merdin] {ağız} is. Sofra yaygısı. [DS]
- merdin**², [? merdin / merdim] {ağız} sf. → merdim¹. [DS]
- merdin**³, [? merdin] {ağız} is. Arındırıcı söz. [DS]
- merdügen**, [Far. nerdübân => merdügen] {ağız} is. Merdiven. [DS]
- merdiven**, [Far. nerdübân نردبان => merdiven مردیون / مردون] is. 1. Yüksekte bulunan bir yere çıkmaya veya aşağıya inmeye yarayan basamaklar dizisi. 2. Binalarda katlar arasında inme ve çıkma amacıyla kullanılan basamak ve sahanlıklardan meydana gelmiş öge. 3. Bir yere dayanarak veya özel taşıma sistemi ile dayanmadan çeşitli amaçlarla kullanılan basamaklı alet. 4. müz. Iskala. 5. spor. Düşey iki dikme arasına eşit aralıklı çubuklar yerleştirilmek suretiyle meydana getirilmiş tırmanma veya asılma aleti. 6. sf. (Yer için) basamak basamak olan. ☞ **merdiven altı**, Binalarda katlar arası merdivenin alt kısmında kalan boşluk; merdiven için bırakılan boşluk. || **merdiven babası**, Merdivenlerde, korkuluğun bitiminde bulunan ve çıkışın başlangıcını gösteren basamakların ön kenarlarını birleştiren eğim çizgisi ile tavan yüzeyi arasındaki düşey mesafe. || **merdiven boşluğu**, Çok katlı binalarda merdiven ve çevresinde bulunan dikey boşluk. || **merdiven böğrü**, Merdivenini iki yanında bulunan ve basamakları tutan kertikli tahta. || **merdiven çatması**, Merdiven kirişleri, kiriş pabuçları ve korkuluklardan meydana gelen iskelet. || **merdiven dayamak**, (Belirtilen yaşa) yaklaşmak. || **merdiven duvarı**, Merdiven basamaklarını tutan duvar. || **merdiven evi**, Merdiven yapılan etrafı duvarlarla çevrili kısım. || **merdiven kirişi**, Merdivenin boşluk tarafındaki sınırını çizer ve basamaklar ile rıhtları taşıyan kiriş; limon kirişi; omurga kirişi. || **merdiven kolu**, Merdivenin iki sahanlık arasında yükselen kısmı. || **merdiven korkuluğu**, Merdivenden inen veya çıkanların düşmesini önlemek ve küpeş-

teye tutunmalarını sağlamak için merdiven boyunca yerleştirilen parmaklık; trabzan.|| **merdiven kovası**, *Dönerek çıkılan merdivenlerde yukarıdan bakıldığında ortada görülen boşluk.*|| **merdiven rampası**, *Bir merdivende üzerine basamakların yerleştirildiği eğimli döşeme.*|| **merdiven sahanlığı**, *Birbirine bağlı merdiven rampaları arasındaki genişçe düzlük; merdiven başı.*|| **merdiven yapması**, *argo. Piç.*

merdivenci, [merdiven-ci] *is.* **1.** Merdiven yapan kimse. **2.** Binalardaki merdivenlerin kalıplarını hazırlayarak betondan döken usta.

merdivenli, [merdiven-li] *sf.* Merdiveni bulunan; merdiveni olan.

merdivensi, [merdiven-si] *sf.* Merdiveni andıran; merdiven gibi olan.

merdud, [Ar. redd > merdūd / merdüde مردود / مردوده] (*merdu:t*) {OsT} *sf.* **1.** Reddedilmiş; atılmış. **2.** Geri çevrilmiş. **3.** (Delil, söz vb. için) çürütülmüş.

merdudiyet, [Ar. merdūd > merdüdiyyet مردودیت] (*merdu:diyēt*) {OsT} *is.* Geri çevrilmişlik; reddolunmuşluk.

merdüm, [Far. merdüm مردوم] {OsT} *is.* İnsan; şahıs; kişi. ☞ **merdüm-azār**, *İnsan inciten; eziyet eden; zulüm yapan.*|| **merdüm-evbār**, {OsT} *Kan emen; vampir.*|| **merdüm-firīb**, {OsT} *İnsan aldatan; hilekâr.*|| **merdüm-gezā**, {OsT} *İnsan ısıran; zalim; gaddar.*|| **merdüm-giriz**, {OsT} *İnsandan kaçan; insan içine girmekten hoşlanmayan.*|| **merdüm-giyā**, {OsT} *bot. Kan kurutan; abdüsselam otu; adamotu.*|| **merdüm-hār**, {OsT} *İnsan yiyen; yamyam.*|| **merdüm-hîz**, {OsT} *İnsanı çok olan yer; kalabalık.*|| **merdüm-hor**, {OsT} *Vahşi savaşçı.*|| **merdüm-i çeşm**, {OsT} *Göz bebeği.*|| **merdüm-keş**, {OsT} *Önder; lider.*|| **merdüm-küş**, {OsT} *İnsan öldüren; katil.*|| **merdüm-nüvāz** (nevaz), {OsT} *İnsan okşayıcı; nazik; kibar; iltifatçı.*|| **merdüm-pe-rest**, {OsT} *İnsana tapan; insanları çok seven; insancıl.*|| **merdüm-pirā**, {OsT} *Eğitici; öğretmen; mürebbi.*|| **merdüm-şinās**, {OsT} *Antropolog.*|| **merdüm-zāt**, {OsT} *İnsanoğlu; beni Âdem.*

merdüman, [Far. merdüm > merdümān مردومان] (*merdüma:n*) {OsT} *is.* İnsanlar.

merdüme, [Far. merdüme مردومه] {OsT} *is.* Gözbebeği.

merdümek, -ği [Far. merdüm > merdümek مردومك] {OsT} *is.* **1.** Küçük adam. **2.** Göz bebeği. ☞ **merdümek-i çeşm**, {OsT} *Göz bebeği.*

merdümgiriz, [Far. merdüm-giriz] *sf.* İnsanlardan kaçan; insan arasına karışmak istemeyen; yabancı.

merdümi, [Far. merdüm > merdümi مردومی] (*merdümi:*) {OsT} *is.* **1.** İnsanlık. **2.** Yiğitlik; cesurluk. **3.** mecaz. Erdemlilik.

mer'e, [Ar. mer'e مرآة] {OsT} *is.* Kadın; nisa.

mere¹, [me-re / be-re] {eAT} *ünl.* Hey; bre! [DK]

mere², [? mere] {ağız} *is.* Yeni dikilmiş, henüz üzüm vermeyen bağ. [DS]

mere³, [? mere] {ağız} *is.* Oyunda kale; sınır. [DS]

mere⁴, [? mere] {ağız} *is.* Fare. [DS]

mere⁵, [Ar. mer'a => merē] {ağız} *is.* **1.** İşlenmemiş, sürülmemiş tarla. **2.** Çayır; otlak. [DS]

mere⁶, [? meres / mere] {ağız} *is.* **1.** Tasma. **2.** Mahmuzlu köpek tasma. [DS]

me'rebe, [Ar. me'rebe مأربه] {OsT} *is.* Meslek; iş; meşguliyet.

merec, [Ar. merec مرج] {OsT} *is.* Karışma; karışıklık.

☞ **merecü'l-bahreyn**, {OsT} *1. İki denizin buluştuğu yer. 2. tasvf. Konya'da Mevlana ile Şems-i Tebrizi'nin buluştuğu yer.*

merede, [Ar. merid > merede مرده] {OsT} *is.* İnatçı kimse.

mereh, [Erme. marag (samanlık) => mereh] {ağız} *is.*

1. Ahır. **2.** Ahırdaki hayvan yemliği. [DS]

merehan, [Ar. merehān مرهان] (*meraha:n*) {OsT} *is.*

1. Ferahlık; sevinç. **2.** Zayıflık.

merehmet, [Ar. merḥamet => merehmet] {ağız} *is.* Acıma; merhamet. [DS]

merek, -ği [Erme. marag (samanlık) => merek] {ağız} *is.* **1.** Samanlık. **2.** Odunluk. **3.** Ahır. **4.** Ahırdaki hayvan yemliği. **5.** Ot yığını. [DS]

merke¹, [Ar. ma'reke => merke] {ağız} *is.* **1.** Toplantı; yığınak. **2.** Tartışma. [DS]

merke², [? merke] {ağız} *is.* Eyer. [DS]

merem¹, [Ar. verem => merem] {ağız} *is.* **1.** Verem. **2.** Balgam. [DS]

merem², [? merem] {ağız} *bağ.* Artık; bundan sonra. [DS]

meremet¹, [Ar. meremmet] *is.* Geçici bir şekilde, üstünkörü onarım; eğreti onarım. ☞ **meremet etmek**, *Onarmak; tamir etmek.*

meremet², [Ar. merḥamet => mēremet] (*me:remet*) {ağız} *is.* Acıma; merhamet. [DS]

meremetçi, [meremet-çi] *is.* **1.** Ayakkabı tamircisi. **2.** Lehimci. **3.** Tamirci.

meremetlemek, [meremet-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Onarmak; eğreti olarak tamir etmek.

meremmet, [Ar. meremmet مرمت] {OsT} *is.* Tamir etme; onarma. ☞ **meremmet-i gayr-ı müstehleke**, {OsT} *huk. Sonradan sökülebilir ek.*|| **meremmet-i müstehleke**, {OsT} *huk. Sonradan sökülmesi imkânsız ek.*

meremmetçi, [meremmet-çi] *is.* Tamirci.

meren, [? meren] {ağız} *is.* Köşe. [DS]

merendi, [Erme. gerandi => merendi] {ağız} *is.* Çeltik biçmek için kullanılan küçük tırpan. [DS]

merengiş, [mcncngiç] {ağız} is. → melengiç. [DS]

meres¹, [Ar. mirās => meres] {ağız} is. Miras. [DS]

meres², [? meres] {ağız} is. **1.** (Köpek için) yaş. **2.** Köpeği yedeğe alıştıрма. [DS] ☞ **meresine yetmek**, (Kedi ve köpek için) erginleşmek; döl verir yaşa gelmek.

meres³, [? meres] {ağız} sf. (Kişi için) hoşlanılmayan; kötü. [DS]

meres⁴, [Ar. meres] {ağız} Köpeklerin boynuna takılan diken gibi çıkıntılı olan halka; tasma. [DS]

meresçi, [miras-çı] {ağız} is. Mirasçı. [DS]

merese, [Ar. verese => merese / meresker] {ağız} is. Mirasçılar. [DS]

meresimek, [mere-si-mek / mağsimek] {ağız} gçl. f. [-ir] Önem vermemek; değersiz bulmak. [DS]

meresker, [Ar. mirās + Far. -kār => meresker] {ağız} is. Mirasçılar. [DS]

mereslemek¹, [meres⁴-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] (Köpek vb. hayvan için) bağlamak. [DS]

mereslemek², [meres-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] (Meyve, sebze vb. bitki yaprakları için) solmak; sararmak. [DS]

mereslenmek, [meres-le-n-mek] {ağız} edil. f. [-ir] Bağlanmak. [DS]

meret¹, [Ar. mārid (inatçı) مارد => meret] {ağız} sf. **1.** İnatçı; baş belası; ters. **2.** Bilgiçlik taslayan. **3.** Uğursuz; hayırsız. **4.** (Kişi için) iş bitirmeyen. **5.** Kötü ve işe yaramaz. **6.** Piç. **7.** Eski; yıpranmış. **8.** ünl. Kaba, can sıkı ve hoşlanılmayan şeyler için sövme sözü. **9.** Yahu! [DS]

meret², [? meret] {ağız} is. (İnsan veya hayvan için) kocaman, iri yarı; azman. [DS]

meret³, [Ar. mirās => meret] {ağız} is. Ölmüş kimse-nin ardında kalan mal; sahihsiz mal. [DS] ☞ **meret kalan**, {ağız} Ölünün sağlığında kullandığı eşyalar. [DS]

meret⁴, [? meret] {ağız} is. Erkeklik organı. [DS]

merevcen, [? merevcen] {ağız} is. bot. → silcan. [DS]

merevucen, [? merevucen] {ağız} is. bot. → silcan. [DS]

meretz, [Ar. meres => meretz] {ağız} is. **1.** Av köpeğini yedekte tutmak için bir ucu hayvanın boynuna, diğer ucu avcının bileğine bağlanan ip. **2.** Köpeğin yaşı. [DS] ☞ **meresine basmak**, {ağız} (Köpek yavrusu için) yaşını doldurmak; bir yaşına basmak. [DS]

mereze¹, [? mereze] {ağız} is. Pirinç tarlası. [DS]

mereze², [? mereze] {ağız} is. Göz hastalıklarının tedavisi için halk hekimliğinde kullanılan ve göze sürme gibi çekilen bir ot tozu. [DS]

merfu, -u'u [Ar. ref' > merfū' / merfū'a مرفوع / مرفوعه] (merfu:) {OsT} sf. **1.** Kaldırılmış; yükseltilmiş. **2.** Hükümsüz kalmış. **3.** dbl. Zamme ile hareketlenmiş olan. **4.** mat. Belirtilen kuvvete yükseltilmiş olan.

merfu'at, [Ar. merfu' > merfū'at مرفوعات] (merfu:-a:t) {OsT} is. **1.** Bir yere kaldırılıp konulmuş olan eşya. **2.** dbl. Zamme ile hareketlenmiş harfler.

merfud, [Ar. refed > merfūd مرفود] (merfu:d) {OsT} sf. Hediye olarak verilmiş; bağışlanmış; armağan edilmiş.

merg¹, [Far. merg مرگ] {OsT} is. Ölüm. ☞ **merg ā merg**, {OsT} Yaygın veba hastalığı. || **merg ā mergī**, {OsT} Hastalıktan ölüm; genel ölüm. || **merg-i şādī**, {OsT} Sevinç ölümü.

merg², [Far. merğ مرغ] {OsT} is. Çayırılık; yeşillik. ☞ **merg-zār**, {eAT} Çayırılık; çimenlik; yeşillik ve sulak yer.

mergen, [? mergen] {ağız} is. Kulpsuz çömlek. [DS]

mergiz, [? mergiz] {ağız} is. Sürülmüş tarlaları dar ve uzun parçalara ayırmak için üç kişi tarafından kullanılan uzun saplı bir araç. [DS]

mergub, [Ar. rağbet > merğüb/merğübe مرغوب / مرغوبه] (mergu:b) {OsT} sf. Rağbet gören; istenen; aranan.

mergubiyet, [Ar. merğüb > merğübiyyet مرغوبيت] (mergu:biyet) is. Beğenilme; istenir ve aranır olma.

mergul, -lü [Far. merğül / merğüle مرغول / مرغولة] (mergu:l) {OsT} sf. **1.** (Saç için) bükülmüş. **2.** is. Kuş sesi. **3.** Ahenkli ses.

mergula, [Lat. mergula] (mergu'la) is. zool. Dalıcı martıgillerden kutup bölgelerindeki yalıylarlarda sürüler hâlinde yaşayan, sırtı siyah, karnı beyaz tüylü küçük deniz kuşu (*Plauutus alle*).

mergzar, [Far. merğ-zār مرغزار] (mergza:r) {OsT} is. Çayırılık, çimenlik yer.

merhaba, [Ar. merhabā (geniş olun) مرحبا] (me'r-haba:) {OsT} ünl. **1.** Rahat olun; yadırgamayın; yayılm. **2.** Bir topluluğa gelerek selam veren kişinin selamı alındıktan sonra, orada bulunanların gelen kişiye karşı iyi niyetlerini ifade eden selamlaşma sözü. **3.** ed. Övülen kişiye karşı hitap için kullanılan söz. ☞ **merhaba etmek**, Biri ile görüşüp konuşmak; selamlaşmak; hâl hatır sormak. || **merhabası olmak**, Biri ile konuşup görüşmüşlüğü, yakınlığı olmak; selamlaşacak kadar yakınlığı olmak. || **merhaba siperi**, Kale kapılarında, kapının karşı-sındaki duvara açılmış mazgal deliği. || **merhabayı kesmek**, Biri ile görüşüp konuşmaz olmak; ilişkileri askıya almak; ilgiyi kesmek.

merhabalaşma, [merhaba-la-ş-ma] is. Merhabalaşma eylemi.

merhabalaşmak, [merhaba-la-ş-mak] işteş f. [-ir] Karşılıklı "Merhaba!" diyerek selamlaşmak; birini "Merhaba!" sözü ile esenlemek.

merhale, [Ar. riħlet > merħale مرحله] {OsT} is. **1.** Evre; derece; basamak; aşama. **2.** Varılmak istenen

son hedefe kadar aşılacak zorunda olunan kısımlardan, yerlerden, güçlüklerden vb. her biri; konak; menzil. **3.** İki konak arası mesafe. **4.** Yaya veya hayvanla bir günde gidilebilen yol; bir günlük yol. ☞ **merhale-nişîn**, {OsT} Yolcu; gezginci; turist; seyyah.

merhama, [Ar. miḳrame => makrome > merhama] {ağız} is. Hırka. [DS]

merhamet, [Ar. raḥm > merḥamet مرحمت] {OsT} is.

Başkalarının uğradığı felaket ve acılardan etkilenecek bunları gidermeye yönelik insanın içinde bulunduğu duygusal durum; acı duyma; üzülmeye; yufka yüreklilik. ☞ **merhamet-bahş**, {OsT} Acıyan; merhametli. || **merhamet-disâr**, {OsT} Acıyan; merhametli. || **merhamete gelmek**, Acıma duygusunun etkisi altında kalmak; acımak. || **merhamet etmek**, Acımak; sıkıntı veya acısını azaltmaya çalışmak. || **merhamet-güster**, {OsT} Merhametli olan; acıma duygusu olan. || **merhamet-güsterî**, {OsT} Merhametli olma durumu; merhametlilik; esirgeyicilik. || **merhamet-penah**, {OsT} Merhametli olan; acıma duygusu olan. || **merhamet-şîâr**, {OsT} Merhametli olan; acıma duygusu olan. || **merhamet-şîârî**, {OsT} Merhametli oluş; merhametlilik.

merhameten, [Ar. merhameten مَرَحْمَةً] (merha:me'ten) {OsT} zf. Acıyarak; esirgeme duygusu ile; merhamet göstererek.

merhametli, [merhamet-li] sf. Başkalarına karşı acıma duygusu olan; yufka yürekli.

merhametsiz, [merhamet-siz] sf. Merhameti olmayan; acımasız; gaddar. ☞ **merhametsiz olmak**, Acımamak; merhamet etmemek.

merhametsizce, [merhamet-siz-ce] (merhametsi'zce) zf. Merhamet etmeksizin; acımasızca; acımasız olarak; acımadan; merhametsiz bir şekilde.

merhametsizlik, -ği [merhamet-siz-lik] is. Merhametsiz olma durumu; acımasızlık; katı yüreklilik; gaddarlık; kalpsizlik.

merhem, [Ar. merhem مَرَهْم] {OsT} is. **1.** Deriye sürülerek kullanılan, içinde etken maddeler bulunan koyu kıvamlı, yağlı veya yağsız ilaç. **2.** mecaz. Çare. ☞ **merhem havanı**, Merhem hazırlamakta kullanılan geniş ve yayık ağızlı havan. || **merhem olmak**, Bir derde çare olmak. || **merhem-sâ(y)**, {OsT} 1. Merhem süren. 2. mecaz. Çare bulan. || **merhem-sâz**, Çare bulan. || **merhem-sâzî**, {OsT} Çare buluculuk.

merhemleme, [merhem-le-me] is. Merhemlemek eylemi.

merhemlemek, [merhem-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Merhem sürmek.

merhep, [Ar. maḥleb => merhep] {ağız} is. Fıstığıllardan baston yapmaya uygun bir ağaç. [DS]

merhub, [Ar. reheb > merhüb مَرهوب] (merhu:b) {OsT} sf. **1.** Korkunç. **2.** is. Aslan.

merhum, [Ar. raḥmet > merḥüm / merḥüme مَرحوم / مَرحومه] (merhum / merhu:ma) {OsT} sf. **1.** Allah tarafından bağışlanmış olan. **2.** Ölmüş bir Müslüman'dan söz ederken "Allah'ın rahmetine kavuşmuş" anlamında iyi dilek sözü olarak kullanılır. **3.** is. Ölmüş Müslüman erkek. ☞ **merhum olmak**, Ölmek.

merhume, [Ar. raḥmet > merḥüme مَرحومه] (merhu:-me) {OsT} is. **1.** Merhumun dişili. **2.** Ölmüş Müslüman kadın.

merhun, [Ar. rehn > merhün مَرهون] (merhu:n) {OsT} sf. huk. Rehine konulmuş; rehin edilmiş. ☞ **merhünün-bih**, Rehine konulan malın karşılığı olan hak.

merhuz, [Ar. merḥüz مَرحوض] (merhu:z) {OsT} sf. **1.** (Elbise için) yıkanmış. **2.** (Kişi için) çok terlemiş, hasta olmuş.

mer'i¹, [Ar. ri'āyet > mer'ī / mer'iyye مَرعى / مَرعيه] (meri:) {OsT} sf. **1.** Saygı gösterilen; sayılan. **2.** Yürürlükte olan; geçerli. ☞ **mer'iyü'l-hâtır**, {OsT} Hatırlı; sözü geçer. || **mer'iyü'l-icrâ**, {OsT} İcra olunan; yapılan.

mer'i², [Ar. rü'yet > mer'ī / mer'iyye مَرئي / مَرئي] (meri:) {OsT} sf. Gözle görülen.

meri¹, [Ar. merī مَرى] (meri:) {OsT} is. anat. Yemek borusu.

meri², [? meri] {ağız} is. bot. **1.** Beyaz, iri taneli, çekirdekli bir tür üzüm. **2.** İri taneli aş kirazı. [DS]

meri³, [? meri] {ağız} is. Çocuk oyunlarında durak yeri; kale. [DS]

meri⁴, [? meri] {ağız} is. Dişi keklik. [DS]

meri⁵, [Yun. melli => meri] {ağız} is. Saç. [DS]

meri⁶, [Far. meger > meri] (me:ri) {ağız} bağ. Meğer. [DS]

meriçi, [Sansk. mlecccha] {eT} sf. Yabani; barbar. [EUTS] [Gabain]

merid, [Ar. merd > merid مَرِيد] (meri:d) {OsT} sf. İnatçı; direnen.

meridyen, [Lat. meridiēs (öğle) > meridianus > Fr. méridien] is. **1.** Yer ekvatorunu dik olarak kesen ve kutuplardan geçerek Dünya'yı çevrelediği var sayılan daire; öğle. **2.** Gözün ekseninden geçen her düzlem. ☞ **meridyen çemberi**, Belirli bir yerdeki meridyen düzlemi ile yatay düzlemin ara kesiti. || **meridyen dairesi**, Meridyen düzlemi ile gökkürenin ara kesiti. || **meridyen düzlemi**, İki kutup doğrusu ile o yerin çekül doğrultusunun belirttiği düzlem; öğlen; nisfu'n-nehar.

Merih, [Ar. mirriḥ مَرِيح] {OsT} is. gök b. Güneş siste-

mindeki gezegenlerden en dışta bulunanı; Mars; Sakit.

Merihli, [merih-li] *is. ve sf.* 1. Merih'te yaşadığı sanılan insanı yaratık. 2. *mecaz.* (İnsan için) tuhaf ve pek yadırgatıcı.

merik¹, -ği [? merik] *is.* 1. Erkek. 2. Yaşlı adam. 3. Yeni gelin.

merik², -ği [? merik] {ağız} *sf.* Her yere burnunu sokan; çağrılmadan yemeğe giden; asalak. [DS]

merikman, [Far. nerdübān => merdiven > merikman] {ağız} *is.* Merdiven. [DS]

merikmen, [Far. nerdübān => merdiven > merikmen] {ağız} *is.* Merdiven. [DS]

merilan, [merilan (*tescilli isim*)] *is.* Pamuk ve polinoz elyafı karışımından dokunan bir tür kumaşın ticarî adı. [ML]

merilis, [merilis (*tescilli isim*)] *is.* Çözgüsü çift bükümlü pamuk ipliğinden, atkısı ise sentetik polinoz elyafından dokunmuş bir kumaşın ticarî adı. [ML]

merillemek, [meril-le-mek] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] 1. (Kişi için) yerinden kalkamaz duruma gelmek. 2. (Yarı katı nesnelere için) cıvıkmak. [DS]

merim¹, [Far. nārin => merim] {ağız} *sf.* (Kumaş, kâğıt, yorgan, battaniye vb. için) ince. [DS]

merim², [Far. nārin => merim] {ağız} *sf.* (Kişi için) nazik; ince; kibar; uysal. [DS] ☞ **merim merim**, (*Yapmak fiili için*) *yavaş yavaş ve iyi bir şekilde.*

merim³, [? merim] {ağız} *sf.* (Kar için) erime sonucu kalmılığı ve sertliği azalmış; cıvık. [DS]

merim⁴, [Far. meger => meğerim > mērim] (*me.rim*) {ağız} *bağ.* Meğerki; meğerse. [DS]

merinos, [Ar. benū merin (*Fas'ta 13-15 yy.'da hüküm süren Marinid sülasesi*) > İsp. merino > Fr. mérinos] (*meri nos*) *is. zool.* 1. Yapağısından dokumacılıkta yararlanılan uzun, ince, beyaz ve bol tüylü bir koyun ırkı, (*Ovis aries hispanica*). 2. Bu koyundan elde edilen yün. 3. Bu koyunun yününden dokunmuş kumaş. 4. *sf.* Bu yünden yapılmış olan. ☞ **merinos koyunu**, *Merinos ırkı koyun; merinos.*

meris, [Far. merz مرز => meris / meriz] {ağız} *is.* Bağ ve bahçeleri birbirinden ayıran topraktan yapılmış sınır hendeği. [DS]

merisizm, [Fr. mérycisme] *is.* İnsanın geniş getirmesi anomalisi.

meristel, [Fr. méristèle] *is. bot.* Yaprığın iç tarafında yer alan iletken damar.

meristem, [Yun. meristos (*bölünmüş*) > Fr. méristème] *is. bot.* Bitkilerde, kök ve sap uçlarında gelişip büyümeyi sağlayan, çok yüzlü ve kolay üreyebilir hücrelerden oluşan doku; sürgen doku. ☞ **meristem halkası**, *bot. Bitkilerin büyüme ekseninde korteks ile merkezî parankima dokusu arasında bulunan ve vasküler dokuyu veren meristem doku.*

merişmek, [mer-iş-mek] {ağız} *dönşl. f.* [-ir] Yorgunluktan veya zevkten gevşemek. [DS]

mer'iyat, [Ar. mer'i > mer'ıyyāt مرئيات] (*mer-ıya:t*) {OsT} *is.* Gözle görülebilen şeyler.

mer'iyet¹, [Ar. mer'i > mer'ıyyet مرئيت] (*mer-ıyet*) {OsT} *is.* Gözle görülebilir olma.

mer'iyet², [Ar. mer'i > mer'ıyyet مرعيت] (*mer-ıyet*) {OsT} *is.* Yürürlükte olma durumu; geçerlilik; yürürlük.

meriz, [Far. merz => meriz / meris] {ağız} *is.* Bağ ve bahçeleri birbirinden ayıran topraktan yapılmış sınır hendeği. [DS]

merk¹, [Far. merğ => merk] {ağız} *is.* Evlek. [DS]

merk², [? merk] {ağız} *is.* Yara veya çıban yangısı; iltihap. [DS]

merk³, [? merk] {ağız} *is.* İçinden su geçen borunun veya su kabının dibinde biriken tortu; pas. [DS]

merkab, [Ar. merkab / merkabe مرقب] {OsT} *is.* 1. Gözetleme. 2. Gözetleme yeri; gözetleme kulesi. 3. *gök b.* Kuzey yarıkürede Pegasus burcunun büyük dörtgeninin büyük kenarının sağ köşesinde bulunan yıldız, (*Beta Pegasus*).

merkad, [Ar. rüküd > merkad مرقد] {OsT} *is.* → merkat.

merkantilist, [Fr. mercantiliste] *is. ve sf.* 1. Parayı ve altın, gümüş, elmas vb. değerli madenleri tek zenginlik kaynağı olarak kabul eden (kimse). 2. Bu görüşü dayanan.

merkantilizm, [Fr. mercantilisme] *is. eko.* Ülke zenginliğinin, o ülkenin sahip olduğu değerli madenlere ve paraya bağlı olduğu görüşünden hareketle, ihracatı artırıp ithalatı kılmaya ve ülkedeki maden yataklarının işletilmesine önem veren, korumacı bir ekonomi öğretisi.

merkat, **-di** [Ar. rüküd > merkad مرقد] {OsT} *is.* 1. Uyunacak yer; yatak. 2. Mezar.

merkeb, [Ar. rüküb > merkeb مركب] {OsT} *is.* → merkep.

merkeme, [Ar. maḥkeme => merkeme] {ağız} *is.* Mahkeme. [DS]

merken, [? merken] {ağız} *is.* Küçük küp biçiminde bakırdan yoğurt kabı. [DS]

merkep, **-bi** [Ar. rüküb > merkeb مركب] {OsT} *is.* 1. Binilecek şey; binek. 2. Gemi. 3. Eşek.

merkepçi, [merkep-çi] *is.* Eşeklerle yük taşıyan veya insan gezdiren kimse; eşekçi.

merket, [? merket] {ağız} *sf.* Atıcı; vurucu. [DS]

merkez¹, [Ar. rezk > merkez مركز] {OsT} *is.* 1. *mat.* Bir dairenin veya küresel yüzeyin bütün noktalarına eşit uzaklıkta bulunan iç nokta; özek. 2. Bir kapalı eğrinin veya çokgenin köşegenlerinin kesişme

noktası. **3.** Bilinen ve belirli bir yerin ortası veya orta sayılan yeri; orta kısım. **4.** (Bölge ve ülke için) bir etkinliğin yoğun olduğu kent. **5.** Çeşitli etkinliklerin yapıldığı hareketli ortam veya semt. **6.** Bazı etkinliklerin yürütüldüğü bina. **7.** İnsanların yoğun olarak bir araya geldiği yer. **8.** Bir ülkenin, bölgenin, ilin, ilçenin vb. yönetildiği yer. **9.** Yaygın bir kuruluşun yönetildiği veya yönetim elemanlarının oturduğu, bulunduğu yer. **10.** Polis karakolu. **11.** Aynı düzendeki özel kuvvetlerin hareket veya buluşma noktası. **12.** Politikada uçlar dikkate alındığında ortada kalan siyasi partinin konumu. **13.** *as.* Savaş düzeninde bulunan bir birliğin orta bölümü. **14.** *mecaz.* Biçim; durum; şekil. **15.** Tarz; yol. **16.** *sf.* Merkezde olan; merkezi oluşturan. **17.** (Siyasi tutum için) aşırı olmayan; ılımlı. **☞ merkez aç**, *mat.* Bir çember üzerindeki iki nokta ile merkezi birleştiren doğru parçalarının oluşturduğu açı. **Merkez Bankası**, Banknot çıkarımı tekeline sahip, tüzel kişiliği olan, sermayesinin yarısından çoğu devlete ait, özel hukuk hükümlerine bağlı anonim ortaklık; Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. **merkez çizgisi**, *gök b.* Güneş tutulması sırasında, Güneş ve Ay'ın merkezini birleştiren doğrunun Yer yüzeyinde oluşturduğu çizgi. **merkezde**, *mecaz.* (Belirtilen veya işaret edilen) biçimde; durumda; vaziyette. **merkezden çıkarmak**, Tornalama sırasında, bir parçayı çevresinin bakışım eksenine göre saptırmak. **merkezden kaçıklık**, Merkezden kaçırma ile elde edilen sapmanın miktarı. **merkezden kaçırmak**, Torna işlemi sırasında bir dönel parçanın bir ögesinin merkezini, bu parçanın genel eksenine göre saptırmak. **merkezden yönetim**, Yönetim hizmetlerinin tek bir merkeze bağlı ve bu merkezin belirlediği hiyerarşi içinde yürütüldüğü yönetim biçimi; merkezi idare. **merkeze almak**, Vali ve diğer yüksek memurları asıl görevlerinden alarak maaş ve özlük haklarına dokunmaksızın bakanlık merkezinde başka bir göreve atamak; merkez emrine almak. **merkez emrine almak**, Merkeze almak. **merkez-i âlem**, {OsT} *gök b.* Güneş. **merkez-i Arz**, {OsT} *yer b.* Dünya'nın merkezi. **merkez-i dahili**, {OsT} *yer b.* (Deprem vb. için) İç merkez. **merkez-i def**, {OsT} *fiz.* İtme merkezi. **merkez-i devlet**, {OsT} *Başkent.* **merkez-i devr**, {OsT} *fiz.* Dönel hareketin merkezi. **merkez-i hâk**, {OsT} *Dünyanın merkezi.* **merkez-i hilâfe**, {OsT} *Halifelik merkezi.* **merkez-i hükûmet**, {OsT} *Başkent.* **merkez-i kazâ**, {OsT} *İlçe merkezi.* **merkez-i kemâl**, {OsT} *Olgunluk, mükemmellik merkezi.* **merkez-i kürr-e semâ**, {OsT} *gök b.* Gök kürenin merkezi. **merkez-i mîh-i nuhâî**, {OsT} *anat.* Beyinde sinirlerin toplandığı nokta. **merkez-i saltanat**, {OsT} *Saltanat merkezi; hükümdarın oturduğu yer.* **merkez-i sıklet**, {OsT} *Ağırlık merkezi.* **merkez-i şems**, {OsT} *gök b.* Güneşin merkezi.

merkez-i tazyîk, {OsT} *fiz.* Basınç merkezi. **merkez-i teşrî**, {OsT} *Kanun yapılan yer.* **merkez-i vilâyet**, {OsT} *İl merkezi.* **merkez komutanı**, *as.* Garnizon komutanı tarafından, garnizon bölgesinde disiplinin ve verilen emirlerin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla görevlendirilen subay. **merkez sinir sistemi**, *anat.* Omurgalılarda istençli ve istençsiz hareketlerin düzenlendiği beyin, beyincik, varol köprüsü, omurilik soğanı, omurilik ve beyin zarından meydana gelen sinir sistemi bölümü. **merkez valisi**, Görevinden alınarak, maaş ve diğer özlük hakları saklı kalmak kaydıyla İçişleri Bakanlığı merkez kuruluşunda başka bir göreve atanmış olan vali.

merkez², [Ar. merkez] {ağız} *is.* Mahkeme çağrı kağıdı. [DS]

merkezce, [merkez-ce] (*merke'zce*) *zf.* Merkeze göre; merkez bakımından.

merkezci, [merkez-ci] *sf.* **1.** (Kişi, basın-yayın, tutum için) bir parti veya kuruluşta merkezde yer alan. **2.** Merkezçiliğe uygun olan. **3.** (Kişi, görüş veya öğretiy için) her şeyin tek bir merkeze bağlı olarak yönetilmesi gerektiğini savunan; merkezçilikten yana olan; merkezciyetçi.

merkezcil, [merkez-cil] *sf.* **1.** Merkeze yönelmiş durumda olan; merkeze doğru yaklaşan. **2.** (Çiçek için) dıştan başlayarak merkeze doğru açılmış olan. **3.** (Bitki gövdesi veya odun için) çevreden başlayarak merkeze doğru gelişen. **4.** *fiz.* Düzgün çember sel bir hareketin ivmesi veya bu hareketi oluşturan kuvvet için) merkeze yönelmiş.

merkezçilik, -ği [merkez-ci-lik] *is.* **1.** Merkezci olma durumu. **2.** Her şeyin tek bir merkeze bağlı olarak yönetilmesi metodu; merkezciyetçilik. **3.** (Siyasi yelpaze için) uçlar arasında orta yolu seçmiş olma durumu; ılımlı.

merkezî, [Ar. merkez > merkezi مرکزی] (*merkezi:*) {OsT} *sf.* **1.** Merkezde bulunan; merkezi oluşturan. **2.** Merkezdeki bir yerde bulunan. **3.** Bir toplanma veya dağılma noktasında yer alan; merkezde yer alan; en önemli; başlıca; baş. **4.** Bir merkeze göre ele alınan; orta. **5.** (Yönetim, dağıtım, işletme, çalışma vb. için) bir kumanda veya yönetim biriminden kaynaklanan veya yönlendirilen. **☞ merkezî ısıtma**, Bir merkeze bağlı olarak yapılan ısıtma işlemi. **merkezî idare**, Yönetim, denetleme, işletme vb. bakımlardan yetkinin tek bir elde toplandığı yönetim biçimi; merkezden yönetim. **merkezî plan**, Kubbe gibi bir merkezî ögeye bağlı olarak daire veya kare vb. bir orta mekân oluşturacak biçimde geliştirilmiş plan tipi. **merkezî ülke**, Konum, yönetim ve denetim bakımından merkez durumunda olan ülke. **merkezî yıkama**, Yıkama işlemlerinin ve sistemlerinin tek bir merkezden yönetildiği temizlik işi. **merkezî yönetim**, Yönetim,

denetleme, işletme vb. bakımlardan yetkinin tek bir elde toplandığı yönetim biçimi; merkezden yönetim. || **merkezî zâviye**, *mat. Merkez açısı.*

merkezleşme, [merkezî-le-ş-me] *is.* 1. Merkezleşmek eylemi veya durumu. 2. *huk.* Devlet yönetiminde, siyasi, idarî ve malî konulardaki karar yetkilerini merkezdeki siyasal gücün yalnız kendi elinde tutması eğilimine yönelik gelişme; yerel yönetimlerin merkeze bağlanması durumu. 3. *eko.* Bir alandaki işletmenin veya az sayıdaki işletmenin ekonomik gücünün artması eğilimi.

merkezleşmek, [merkezî-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* 1. Merkezî duruma gelmek. 2. Merkezî nitelik kazanmaya başlamak. 3. Çeşitli yetkileri, yürütme ve haber almayı tek bir elde toplamak veya bu şekilde örgütlenmek. 4. (Yer için) çeşitli etkenlerle merkez sayılır duruma gelmek.

merkezleştirilme, [merkezî-le-ş-tir-il-me] *is.* Merkezleştirilmek eylemi veya durumu; merkezî duruma getirilme.

merkezleştirilmek, [merkezî-le-ş-tir-il-mek] *edil. f. [-ir]* Merkezleştirme eylemi uygulanmak; merkezî duruma getirilmek; merkeze bağlanmak.

merkezleştirilmiş, [merkezî-le-ş-tir-il-miş] *sf.* 1. Merkezleştirme işlemi uygulanmış, 2. Ortak bir merkezde toplanmış olan. ☞ **merkezleştirilmiş ekonomi**, *Piyasa şartlarına göre değil de devlet tarafından verilen emir ve talimatlara göre yönlendirilen ekonomi; devletçi ekonomi.*

merkezleştirme, [merkezî-le-ş-tir-me] *is.* 1. Merkezleştirmek eylemi. 2. *huk.* Bütün yetki ve sorumlulukları tek bir merkezde toplama.

merkezleştirmek, [merkezî-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* 1. Merkezî duruma getirmek. 2. *huk.* Yönetim organlarını, yönetim yetkilerini, elde edilen bilgileri vb. toplum işlerini tek bir merkezde, tek bir noktada toplamak, birleştirmek.

merkeziyet, [Ar. merkezî>merkeziyyet مرکزیت] {OsT} *is.* 1. Merkezde olma durumu. 2. *huk.* Bütün işlerin bir merkezden yönetilmesi durumu; merkezcilik. ☞ **merkeziyet sistemi**, *Bir ülkede siyaset, yönetim, denetim gibi idarî hizmetler ile yasal ve hukukî tek varlığın merkezde yer almasını ve bu merkezden yönlendirilmesini esas alan yönetim sistemi.*

merkeziyetçi, [merkeziyet-çi] *is. ve sf.* 1. Merkeziyetçilik yanlısı olan kimse; merkezcî. 2. *sf.* (Görüş, yönetim ve işlem için) tek bir merkezden yönlendirilen; merkezciliğe uygun olan.

merkeziyetçilik, -ği [merkeziyet-çi-lik] *is.* 1. Otoritenin ve yönetim işlerinin tek bir merkezde toplanmasını savunan görüş; merkezcilik. 2. Bu görüşü dayanan, bir ülkede siyaset, yönetim, denetim gibi idarî hizmetler ile yasal ve hukukî tek yetkinin merkezde yer almasını ve bu merkezden yönlendi-

rilmesini esas alan yönetim sistemi; merkeziyete yol açan sistem; merkeziyet sistemi.

merkezkaç, [Ar. merkez + T. kaç] *sf. fiz.* Merkezden uzaklaşan; santrifüj. ☞ **merkezkaç kuvvet**, *Bir merkez etrafında dönen cisim merkezden uzaklaştırılan kuvvet.*

merkezleme, [merkez-le-me] *is.* 1. Merkezlemek eylemi. 2. Mekanik yapım atölyelerinde bir parçanın merkezini belirlemeye yönelik işlem.

merkezlemek, [merkez-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* 1. Merkeze getirmek. 2. Parçanın merkezini veya eksenini belirlemek.

merkezlenme, [merkez-le-n-me] *is.* Merkezlenmek eylemi veya durumu.

merkezlenmek, [merkez-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* 1. Merkezleme eylemi uygulanmak; merkez veya eksenini belirlenmek. 2. Aynı merkeze toplanmak; temerküz etmek. 3. *dönşl. f.* Merkez sahibi olmak; merkez edinmek; bir merkeze, merkezî idareye bağlanmak.

merkezlenmiş, [merkez-le-n-miş] *sf.* Merkezi belirlenmiş; bir merkeze veya eksene göre düzenlenmiş olan.

merkezleşme, [merkez-le-ş-me] *is.* Merkezleşmek eylemi veya durumu.

merkezleşmek, [merkez-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Merkez durumuna gelmek.

merkezleştirme, [merkez-le-ş-tir-me] *is.* 1. Merkezleştirmek eylemi. 2. *psikol.* Bir uyarının, kör nokta üzerinde yani görüş alanının merkezinde algılanması. 3. Herhangi bir şeyin dikkat sayesinde odaklaştırılması. ☞ **merkezleştirme etkisi**, *Dikkatin üzerinde toplandığı uyarının veya uyarın parçasının gereğinden çok değerlendirilmesi.*

merkezleştirmek, [merkez-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Merkez durumuna getirmek; merkez yapmak.

merkezleyici, [merkez-le-y-ici] *sf.* Merkezleme işlemini yapan.

merkezli, [merkez-li] *sf.* 1. Merkezi bulunan. 2. Belirtilen nitelikte veya sayıda merkeze sahip olan.

merkezsel, [merkez-sel] *sf.* 1. Merkezde bulunan; merkezi oluşturan. 2. Merkezdeki bir yerde bulunan. 3. Bir toplanma veya dağılma noktasında yer alan; merkezde yer alan; en önemli; başlıca; baş. 4. Bir merkeze göre ele alınan; orta. 5. (Yönetim, dağıtım, işletme, çalışma vb. için) bir kumanda veya yönetim biriminden kaynaklanan veya yönlendirilen. ☞ **merkezsel ısıtma**, *Bir merkeze bağlı olarak yapılan ısıtma işlemi.* || **merkezsel idare**, *Yönetim, denetleme, işletme vb. bakımlardan yetkinin tek bir elde toplandığı yönetim biçimi; merkezden yönetim.* || **merkezsel plan**, *Kubbe gibi bir merkezî ögeye bağlı olarak daire veya kare vb. bir orta mekân oluşturacak biçimde geliştirilmiş plan tipi.* || **merkezsel ülke**, *Konum, yönetim ve denetim baki-*

mından merkez durumunda olan ülke. || **merkezsel yıkama**, *Yıkama işlemlerinin ve sistemlerinin tek bir merkezden yönetildiği temizlik işi.* || **merkezsel yönetim**, *Yönetim, denetleme, işletme vb. bakımlardan yetkinin tek bir elde toplandığı yönetim biçimi; merkezden yönetim.*

merki, [Bul. mléčnica => merki] {ağız} is. Yenilebilir bir tür mantar. [DS]

merkûb, [Ar. rükûb>merkûb/merkûbe مرکوب / مرکوبه] (merkû:b) {OsT} sf. **1.** (Binek veya binilecek şey için) üzerine binilmiş. **2.** is. Mest veya çedik üzerine giyilen sarı meşinden yapılmış bir cins ayakkabı.

merkum, [Ar. rakam > merkûm / merkûme مرقوم / مرقومه] (merku:m) {OsT} sf. **1.** Yazılmış. **2.** (Kişi için) adı geçen; az önce anılmış olan. **3.** (İşsiz güçsüz insanlar için) aşağılama sözü.

merkuman, [Ar. merkûm > merkûmân مرقومان] (merku:ma:n) {OsT} is. Adı geçen iki kişi.

merkumûn, [Ar. merkûm > merkûmûn مرقومون] (merku:mu:n) {OsT} is. Adı geçen kişiler.

merkûp, -bu [Ar. merkûb => merkup] is. Ayakkabı.

merkûz, [Ar. rezk > merkûz / merkûze مرکوز / مرکوزه] (merkû:z) {OsT} sf. **1.** Dikilmiş; saplanmış. **2.** (Bakış için) yöneltilmiş. **3.** Yaradılışında, doğasında bulunan.

merkûziyet, [Ar. merkûz > merkûziyyet مرکوزیت] {OsT} is. Saplanma; dikilme.

Merkür, [Fr. mercure] is. *gök b.* Güneş sisteminde Güneş'e en yakın gezegen; Utarit.

merlan, [İt. merlano] is. *zool.* → merlos.

merlanos, [Lat. merlangus / Yun. merlanos] is. *zool.* Mezgitgillerden, Atlas Okyanusu, Akdeniz, Ege ve Marmara'da yaşayan eti lezzetli kemikli bir balık; bakalyaro, (*Merlangus communis*).

merlengiç, [menengiç / merlengiç] {ağız} is. → lengiç. [DS]

merlos, [İt. merlano > Yun. merlanos] is. Mezgitgillerden Akdeniz, Karadeniz ve Atlas Okyanusunun kıyılarında yaşayan uzun, iri başlı, keskin dişli, kemikli bir balık; merlan, berlam, (*Merluccius merluccius*).

merme, [? merme] is. Hayvanlarda, ırkları birbirinden ayırt etmeye yarayan, iki burun deliği arasında kalan bölge.

mermen¹, [? mermen] {ağız} is. **1.** Su testisi. **2.** Küçük yağ küpü. [DS]

mermen², [? mermen] {ağız} is. Demircilerin kullandığı kaynak taşı. [DS]

mermer, [Yun. marmaron / Lat. marmor / Ar. mermer مرم] is. **1.** Birleşiminde yüzde yetmiş beşten daha çok kalsiyum karbonat bulunan, renkli, yüze-

yi perdahlanabilir, billurlaşmış sert kaya. **2.** Mermerden yapılmış eşya veya eşyanın bir kısmı. **3.** Halk arasında mermerşahiye verilen ad. **4.** {ağız} Dokuma tezgâhlarında gücülere iplikleri çeken alet. [DS] **5.** sf. Mermer taşından yapılmış olan. ☞ **mermer dayacağı**, {ağız} *Dokuma tezgâhında mermeri çevirmeye yarayan ağaç çubuklar.* [DS] || **mermer gibi**, *1. Beyaz, parlak ve pürüzsüz. 2. mecaz. Duygusuz; soğuk.* || **mermer kaymağı**, *Mermer tozu.* || **mermer kireci**, *Mermerden yapılmış kireç.* || **mermer ocağı**, *Mermer çıkarılan taş ocağı.* || **mermer tülbendi**, *Ciltçilikte kitap kabının iç kısmına kaplanan bir cins kumaş.*

mermerci, [mermer-ci] is. Mermer işleyen kimse.

mermercilik, -ği [mermer-ci-lik] is. **1.** Mermercinin işi ve mesleği. **2.** Parlatılabilen mermer ve kayaların işleme ve biçimlendirme işi; bu alanda etkinlik gösteren sanayi.

mermerdek, [? mermerdek] {ağız} is. *zool.* Bir tür yaban ördeği. [DS]

mermerleşme, [mermer-le-ş-me] is. **1.** Mermerleşmek durumu ve eylemi. **2.** jeol. Başkalaşım yoluyla kireç taşlarının mermere dönüşümü.

mermerleşmek, [mermer-le-ş-mek] *dönşl. f.* [-ir] Mermere dönüşmek; mermer görünümü almak.

mermerli, [mermer-li] sf. Mermeri bulunan; mermeri olan.

mermerlik, -ği [mermer-lik] is. Mermerle döşenmiş yer.

mermerşahi, [Ar. mermer+Far. -şāhī مرمرشاهی] (mermerşahi:hi:) {OsT} is. Çözgü ve atkısı çoğunlukla otuz numara tek kat pamuk ipliğinden, bez ayağı armürle tülbentten daha sık dokunan bir tür ince ve yumuşak kumaş; mermer.

mermi, [Ar. remy (*fırlatma*) > mermī مرمى] {OsT} sf. **1.** Fırlatılmış; atılmış. **2.** is. Ateşli silahlarla belirli bir doğrultuya ve hedefe göre hız verilmiş olarak atılan delici veya düştüğü yerde patlayarak tahrip edici özelliği bulunan cisim.

mermicek, -ği [mermi-cek] {ağız} is. El değirmeninin iki taşı arasındaki tahta. [DS]

mermiyat, [Ar. mermī > mermiyāt مرمیات] (mermiya:t) {OsT} is. Mermiler.

mermuz, [Ar. remz > mermüz مرموز] (mermu:z) {OsT} sf. Açıkta söylenmeyip ima yoluyla anlatılan.

mermuzat, [Ar. mermüz > mermüzāt مرموزات] (mermu:za:t) {OsT} is. İşaretle anlatılan şeyler. ☞ **mermuzât-ı Mısriye**, {OsT} *Mısır hiyeroglifleri.*

merpukan, [Far. ned-bân => merpukan] {ağız} is. Merdiven. [DS]

merrat, [Ar. merre > merrāt مرات] {OsT} is. Kereler; defalar; kezler.

merre¹, [Ar. merre مره] {OsT} is. Kere; defa; kez. ☞
merre-i vâhide, {OsT} Bir defa.
merre², [Ar. mer'a => merre] {ağız} is. **1.** Ekilmemiş tarla. **2.** Köy hayvanlarının otlağı. [DS]
merreten, [Ar. merre > merreten مرّة] (merre'ten) {OsT} zf. Defalarca. ☞ **merreten bâ'de uhrâ**, {OsT} Birbiri ardınca birkaç kez.|| **merreten bâ'de merretin**, {OsT} Tekrar tekrar.
merri, [? merri] {ağız} is. Çocukların aşık oyununda yere çizdikleri daire; çember. [DS]
Merrih, [Ar. mirrih مريح] {OsT} öz. is. gök b. → Merrih.
merrik, -ği [mar (yans.) > mer(r)-ik] {ağız} is. Tavşan yavrusu. [DS]
mersa, [Ar. mersâ مرسا / مرسي] (mersa:) {OsT} is. Gemilerin sığınacağı yer; liman.
mersad, [Ar. raşad > merşād مرصاد] (mersa:d) {OsT} is. Gözetleme yeri; rasat yeri.
mersek, -ği [meğ-ir-sek / mer-sek] {ağız} sf. (İnsan ya da hayvan için) yavrusuna çok düşkün olan. [DS]
merseme, [İt. balsamo => barsama / marsama > merseme] {ağız} is. bot. Birleşikgillerden parçalı yapraklı, tüylü, beyaz ve sarı çiçekli, halk hekimliğinde kullanılan çok yıllık otsu bitki; ak yavşan; civanperçemi, (*Achillea aleppica*). [DS]
mersenkli, [mersenk-li] {ağız} sf. (Keçi için) süt veren. [DS]
mersep, [Ar. mezheb => mersep] {ağız} is. Mezhep. [DS]
merserize, [John Mercer (İngiliz kimyacı) Fr. > merceriser / mercerisé] is. **1.** Kimyasal yollarla parlatılmış pamuk ipliği. **2.** sf. Bu iplikten yapılmış olan.
merserizeleme, [merserize-le-me] is. Önceden gerdirilen pamuk ipliklerini veya kumaşları, liflerin şişmesi ve kuruduktan sonra da ipek gibi parlaklık kazanması için sodyum hidroksit çözeltisine daldırma işlemi.
mersi, [Fr. merci] ünl. "Teşekkür ederim!" anlamında kullanılır.
mersin, [Yun. mersin > Ar. mersin مرسين] {OsT} is. bot. Akdeniz kıyı şeridinde yetişen, yaz kış yeşil yapraklı, iki ile beş metre kadar boylanabilen, çalı görünümünde, beyaz çiçekleri yaprak koltuklarından çıkan, bahçe çitleri yapmaya uygun, yaprakları ve pul pul kalkan gövde kabukları güzel kokulu bir ağaççık, (*Meyrtus communis*). ☞ **Mersin bahğı**, zool. Mekik görünümünde iri gövdeli, başı ileriye doğru sivri uzantılı, ağzı başının altında, vücudu kemik pütürlerle kaplı, tatlı ve tuzlu sularda yaşayan, sularda bulunduğu her çeşit canlı ile beslenen,

yumurtlama zamanı akarsulara gelen bir kırkırdaklı balık, (*Acipenser sturio*).|| **Mersin balığıgiller**, zool. Örnek türü mersin balığı olan, vücudu düğmemsi pullarla veya kemik pütürlerle kaplı, yumurtlama zamanı akarsu ağızlarına gelen mekik görünümlü kırkırdaklı balıklar familyası, (*Acipenseridae*).|| **Mersin balıkları**, zool. Bedenleri çıplak veya kemik levhacıklarla örtülü ilkel kemikli balıklar üst takımı, (*Chondrostei*).|| **Mersin morinası**, Karadeniz ve Hazar denizine dökülen ırmaklarda yaşayan, dişilerinin boyu 3-4 m'yi, ağırlığı 1.500 kg'ı bulan ve böyle bir balıktan 100 kg kadar havyar elde edilebilen mersin balıklarının en büyük türü, (*Acipenser huso / Huso huso*).

mersingiller, [mersin-gil-ler] is. bot. Mersin, okalip-tüs, karanfil gibi basit yapraklı, erdişi çiçekli, genellikle yaprakları kokulu, çiçekleri talkım durumunda olan bitkileri kapsayan iki çenekli bitkiler familyası, (*Myrtaceae*).

mersiye, [Ar. merşiye مرثیه] {OsT} is. ed. Ölen bir kimsenin iyiliklerini, ölümünden duyulan üzüntüyü, ölümüyle ortaya çıkan boşluğu anlatmak için yazılmış şiir, yazı veya yapılan konuşma; söylenen ağıt; sagu. ☞ **mersiye-kâr**, {OsT} Ağıtçı; mersiye okuyan.|| **Mersiyeler Kitabı**, Kudüs'ün yıkılışı(MÖ. 587)'ni konu alan ve sonuncusu bir dua olan beş manzum parçadan ibaret İncil'in peygamberlerle ilgili kitabı.

mersiyehan, [Ar. merşiye + Far. h^vân خوان مرثیه] (mersiyeha:n) {OsT} is. Ağıt okuyan; ağıt söyleyen; ağıt düzen; ağıtçı.

mersiyehani, [Ar. merşiye + Far. h^vāni خوانی مرثیه] (mersiyeha:ni:) {OsT} is. Ağıtçılık; ağıt okuyuculuğu.

mersud, [Ar. raşad > merşūd مرصود] (mersu:d) {OsT} sf. **1.** Gözlenmiş; rasat olunmuş. **2.** Ölçülüp biçilmiş; hesaplanmış.

mersule, [Ar. mersüle مرسوله] (mersu:le) {OsT} is. Gönderilmiş posta maddesinin makbuzu; irsaliye.

mersum, [Ar. resm > mersüm مرصوم] (mersu:m) {OsT} sf. **1.** Resmi yapılmış; çizilmiş; yazılmış. **2.** Daha önce sözü geçmiş; anılmış. **3.** Gelenek. **4.** Tanzimat öncesi dönemlerde Müslüman olmayan kimseler için kullanılan söz. ☞ **mersüm-hâr**, {OsT} Vergi alan kimse.

mersus, [Ar. reşâş > merşūs مرصوص] (mersu:s) {OsT} sf. **1.** Kurşun ile sağlamlaştırılmış olan. **2.** Sağlam.

merşebe, [Ar. maşraba => merşebe] {ağız} is. Su taşı; maşrapa. [DS]

merşed, [Ar. rüşd > irşād > merşed مرشد] {OsT} is. Amaca götüren doğru yol.

mert¹, [Far. mert مرت] {OsT} sf. Çevik; atik.

- mert², -di** [Far. merd مرد] {OsT} sf. **1.** (Kişi için) yiğit; kahraman. **2.** Sözünün eri; güvenilir. **3.** is. Adam; insan.
- mert³**, [? mert / met] {ağız} is. **1.** Çelik çomak oyunundaki küçük sopa; çelik. **2.** Çelik çomak oyunu. [DS]
- merta, -a'ı** [Ar. merta مرتع] (merta:) {OsT} is. Otlak.
- mertçe**, [mert-çe] (me'rtçe) zf. **1.** Cesur bir şekilde; yiğitçe. **2.** Dürüst bir şekilde; doğrulukla.
- mertebani**, [? mertebani] {ağız} is. Büyük bakır kap. [DS]
- mertebanlı**, [? mertebanlı] {ağız} sf. Büyük ayaklı. [DS]
- mertebe**, [Ar. rütbe > mertebe مرتبه] {OsT} is. **1.** Derece; aşama. **2.** Rütbe; paye. **3.** kim. Denge halindeki bir sistemi meydana getiren bağımsız birleşenlerin sayısı. **4.** mat. Basamak. **5.** müz. Türk müziğinde, ölçünün değişik nota birimlerine göre vuruş süresinin ölçümü. **6.** fel. Sıra. ☞ **mertebe-i âliye**, {OsT} Yüksek derece. || **mertebe-i bâlâ**, {OsT} En üst derece. || **mertebe-i kusvâ**, {OsT} En son derece.
- mertebet**, [Ar. rütbe > mertebet مرتبت] {OsT} is. → mertebe.
- mertek, -ği** [Erm. martag ? / eski Kıpç. mertek] is. **1.** Çatıda, kaplama tahtalarını taşıyan ahşap veya metalden yapılmış uzun parçalardan her biri. **2.** Dört köşeli kalın kereste. **3.** Eskiden üzerine ok yayları konulan mahfaza. **4.** {ağız} Kestane ağaçlarını yontarak yapılan çit. [DS] **5.** {ağız} Yapıların tavanlarında kullanılan kalın sırık. [DS] **6.** {ağız} Bir metre uzun ağaç. [DS] ☞ **mertek döşeme**, {ağız} Ahşap taban. [DS] || **mertek yuvası**, Mertek ayaklarını oturtmak için çatı dayanağında açılan kertikler.
- mertelmek**, [mert-el-mek / mert-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] Atlamak; sıçramak; zıplamak. [DS]
- merteyh**, [Erme. martag => merteyh] {ağız} is. Mertek. [DS]
- mertik, -ği** [? mertik] {ağız} is. Peynir mayalamakta kullanılan kuzu veya buzağı şirdeninden elde edilmiş beyaz madde. [DS]
- mertlek¹, -ği** [mert-lek] {ağız} is. Çelik çomak oyunu. [DS]
- mertlek², -ği** [mert-le-k] {ağız} sf. (Kişi için) çekirge gibi sıçrayan. [DS]
- mertlek³, -ği** [bert-le-mek > mert-le-k] {ağız} sf. Gözler kocaman kocaman açık, göğüs ileri çıkık, beden geriye doğru kaykılı olarak yürüyen. [DS]
- mertlemek¹**, [bert-le-mek > mert-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Göz için) Korkudan gözleri dışarı fırlamak; korkmak. [DS]
- mertlemek²**, [mert-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Atlamak; zıplamak; sıçramak. [DS]
- mertlemek³**, [Fr. mort => mert-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-ir] (Kedi, köpek vb. için) ölmek.
- mertlik, -ği** [mert-lik] is. **1.** Yiğitlik; cesaretle. **2.** Dürüstlük.
- mertmen**, [Far. nerdübān => mertmen] {ağız} is. Merdiven. [DS]
- mertub**, [Ar. raṭb (taze; yaş) > mertüb / mertübe مرطوب / مرطوبه] (mertu:b) {OsT} sf. Nemli; ıslak; yaş.
- mertum**, [Ar. mertüm مرطوم] (mertu:m) {OsT} sf. Kırılmış; ufalanmış
- mer'ub**, [Ar. ru'b (korku) > mer'üb / mer'übe مرعوب / مرعوبه] (mer-u:b) {OsT} sf. Korkmuş; ürkmüş.
- mer'uben**, [Ar. mer'üb > mer'üben مرعوباً] (mer-ü:-ben) {OsT} zf. Korkmuş hâlde; korkarak; ürkmüş vaziyette.
- merülcen**, [? merülcen] {ağız} is. bot. → silcan, (Smilax). [DS]
- mervaha**, [Ar. mervaha مروحة] {OsT} is. **1.** Açıklık yer; ova. **2.** Her tarafından rüzgâr esen yer.
- mervan**, [? mervan] {ağız} is. Eşek. [DS]
- mervarit**, [Far. mürvārīd مروارید] (merva:rit) {OsT} is. İnci.
- mervi**, [Ar. rivāyet > mervī مروی] (mervi:) {OsT} sf. **1.** Rivayet edilmiş; ağızdan ağıza yayılmış olan. **2.** Doğruluğu kesin olarak bilinmeyen.
- meryem**, [İbr. miriam / Aramca. mara (efendi) > mariam > Ar. meryem مريم] {OsT} is. **1.** Güzel kadın. **2.** Kâhin kadın. **3.** Efendi; sahip. ☞ **Meryem ana**, Hz. İsa'nın annesi. || **meryem ana asması**, bot. Düğün çiçeğigillerden bahçelerde süs olarak yetiştirilen tırmanıcı odunsu gövdeli çiçeklerin ortak adı; filbahar; akasma; yaban asması, (Clematis). || **meryem ana dikenli**, bot. Birleşikgillerden, yol ve tarla kenarlarında yetişen, yarım ile bir metre arasında boylanmış otsu bitki, (Silyum marianum). || **meryem ana eli**, {eAT} bot. Buhurmeriyem. || **meryem ana kandili gibi**, (Işık için) zayıf ve güçsüz. || **meryem ana kuşağı**, {ağız} Gökkuşağı; yağmur kuşağı. [DS] || **meryem eli**, bot. Turpgillerden, Suriye ve Filistin'de yetişen, tohumları olgunlaşınca kuruyan ve ancak nemli bir ortamda taşındıklarında canlanıyormuş gibi çiçekleri açılan bir bitki, (Anastatica hierochuntica). || **meryem pelesengi**, bot. Antil adalarında yetişen ve kabuğundan reçine çıkarılan bir ağaç, (Calophyllum calaba). || **Meryem Suresi**, Hz. Meryem ve oğlu Hz. İsa peygamberden söz eden, Kur'an-ı Kerim'in 19. suresinin adı.
- Meryemane**, [Ar. meryem + Far. -âne مريمانه] (meryema:ne) {OsT} zf. Meryem gibi; Meryemcesine.
- meryemenaeldiveni**, [meryem + ana + eldiven-i] {OsT} is. bot. Çan çiçeğinin bir türü, (Campanula medium).

- meryemiye**, [Ar. meryemiyye [مرمييه] {OsT} is. bot. Adaçayı, (*Salvia officinalis*).
- merz**, [Far. merz [مرز] {OsT} is. 1. Toprak; yer. 2. Sınır.
- merza**, [Ar. marîz > merzā مرضى / مرضا (merza:) {OsT} is. Hastalar.
- merzaga**, [Ar. merzaga [مرزغه] is. Kokulu su birikintisi olan yer; bataklık.
- merzagî**, [Ar. merzeğā > merzagî / merzagîyye مرزغی / مرزغیه (merzagî:) {OsT} sf. Bataklıkla ilgili.
- merzat**, [Ar. rızā > merzāt مرزات (merza:t) {OsT} is. Rız olma; hoşnut olma; hoşnutluk.
- merzban**, [Far. merz-bān مرزبان (merzba:n) {OsT} is. Sınır muhafızı; uç beyi.
- merzbun**, [Far. merz-būm مرزبون (merzbu:m) {OsT} is. Sınırları belli toprak parçası; vatan; ülke.
- merze¹**, [? merze] {ağız} is. Bağ, bahçe, bostan kültübesi. [DS]
- merze²**, [? merze] {ağız} is. Hamur açmakta kullanılan oklava; merdane. [DS]
- merze³**, [? merze] {ağız} is. Renkli kadın baş örtüsü. [DS]
- merze⁴**, [? merze] {ağız} is. Köfteye konulan ince uzun yapraklı, hoş kokulu bir ot. [DS]
- merze⁵**, [Far. merz / Ar. mezra^c => merze] {ağız} is. Köy dışındaki ev, tarla vb. gayrimenkul. [DS]
- merzeban**, [Far. merze-bān مرزبان (merzeba:n) {OsT} is. → merzban.
- merzegân**, [Far. merzeğān مرزغان (merzegā:n) {OsT} is. 1. Cehennem. 2. Mezar.
- merzencuş**, [Ar. merzencūş مرزنجوش / Far. merzengūş [مرزنگوش] (merzengū:ş) {OsT} is. bot. → mercanköşk.
- merzengūş**, [Far. merzengūş مرزنگوش / Ar. merzencūş [مرزنجوش] (merzengū:ş) {OsT} is. bot. Mercanköşk, (*Origanum mairona*)
- merzgūn**, [Far. merz-gūn مرزگون (merzgū:n) {OsT} is. Cinsel organ.
- merzî**, [Ar. rızā > merzî مرضى (merzi:) {OsT} is. Rıza gösterilme; hoşnutluk; beğenilme.
- merzifan**, [Far. nerd-bān => merdiven / merzifan] {ağız} is. Merdiven. [DS]
- merzivan**, [Far. nerd-bān => merdiven / merzivan] {ağız} is. Merdiven. [DS]
- merzuk**, -ğu [Ar. rızık > merzūk / merzūka مرزوقه (merzu:k) {OsT} sf. Rızık verilmiş; yiyeceği karşılanmış olan.
- merzul**, [Ar. rezālet > merzūl مرذول (merzu:l) {OsT} sf. Rezil edilmiş olan.
- merzuvan**, [Far. nêr-bān => merdiven / merzuvan] {ağız} is. Merdiven. [DS]
- merzüban**, [Far. merzebān > Ar. merzūbān مرزبان (merzüba:n) {OsT} is. 1. Sınır beyi. 2. (Araplara göre) İran valisi.
- merzübum**, [Far. merzübūm مرزبوم (merzübu:m) {OsT} is. İklim.
- merzvan**, [Far. merz-vān مرزوان (merzva:n) {OsT} is. Uç beyi; sınır bekçisi.
- mes**, [-mas / -mes] {eAT} yap. e. → -mas.
- mes**, [Ar. mess [مس] {OsT} is. 1. Değme; dokunma. 2. Meydana gelme.
- mesa¹**, -a'i [Ar. mesā' مساء (mesa:) {OsT} is. Akşam.
- mesa²**, -a'ı [Ar. meşā' مساء (mesa:) {OsT} is. Kuyumcu eşyası.
- mesab**, [Ar. şevb > meşāb [مساب] (mesa:b) {OsT} is. 1. Geri dönülecek yer. 2. İnsanların toplandığı yer. 3. Derece; rütbe. 4. zf. Kadar.
- mesabe**, [Ar. meşābe [مسابه] (mesa:be) {OsT} is. 1. Derece; rütbe; değer. 2. ("... mesabesinde" şeklinde kullanılır.) yerinde; hükmünde; değerinde. 3. {ağız} Benzerlik. [DS]
- mesabih**, [Ar. mişbāh > meşābih [مصابيح] (mesa:bi:h) {OsT} is. Kandil vb. aydınlatma aracı; çırağlar.
- mesabir**, [Ar. mişbār > meşābir [مسابير] (mesa:bir) {OsT} is. 1. tıp. Yara fitilleri. 2. Sondalar.
- mesacid**, [Ar. mescid > mesācid [مساجد] (mesa:cid) {OsT} is. 1. Mescitler. 2. Cuma ve bayram namazı kılınamayan küçük camiler.
- mes'adet**, [Ar. sa'adet > mes'adet [مسعدت] (mes-adet) {OsT} is. Bahtiyarlık.
- mesa'et**, [Ar. mesā'et [مسائت] (mesa:et) {OsT} is. Kötülük etme; kötü iş yapma.
- mesaf**, -ffi [Ar. şaff > meşāff [مصفف] (mesa:f) {OsT} is. Sıra hâlinde dizilme yeri. ☞ mesāf-gâh, {OsT} Savaş alanı.
- mesafat**, [Ar. mesāfe > mesāfāt [مسافات] (mesa:fa:t) {OsT} is. Uzaklıklar; aralar; mesafeler. ☞ mesāfāt-ba'ide, {OsT} Uzak mesafeler.
- mesafe¹**, [Ar. mesāfe [مسافه] (mesa:fe) {OsT} is. 1. İki nokta arasındaki uzaklık; uzaklık. 2. mecaz. İlişkilerde içten olmama durumu; resmiyet; soğukluk. ☞ mesafe bırakmak, Aşırı samimiyeti önlemek amacıyla aradaki resmiyeti korumak.
- mesafe²**, [? mesafe] {ağız} is. Alay; eğlence. [DS]
- mesafeli**, [mesafe-li] (mesa:feli) sf. 1. Arası olan; uzaklığı bulunan. 2. mecaz. İlişkilerde içtenliğe yer vermeyen; soğuk.

mesafelik, -ği [mesafe-lik] (*mesa:felik*) *is.* Aralık; uzaklık.

mesag, [Ar. sevg > mesâg مَسَاغ] (*mesa:ğ*) {OsT} *is.* İzin. ☞ **mesâğ-ı kanûnî**, {OsT} *Yasal izin.* || **mesâğ-ı şer'î**, {OsT} *Şeriatın verdiği izin.*

mesaha, [Ar. sâha > mesâhâ / mesâhât مَسَاحَة / مَسَاحَة] (*mesa:ha:*) {OsT} *is.* **1.** Yeri ölçme. **2.** Yüz ölçümü. ☞ **mesaha etmek**, *Ölçmek.* || **mesaha fenni**, *Yer ölçme bilgisi.* || **mesaha ilmi**, *Yer ölçme bilgisi.* || **mesâha-i sathîye**, {OsT} *Yüz ölçümü.* || **mesaha şerîdi**, *Ölçü şeridi.* || **mesaha zinciri**, *Ölçü zinciri.*

mesahif, [Ar. muşhâf > meşâhîf مَصَاحِف] (*mesa:hif*) {OsT} *is.* **1.** Sayfa hâline getirilmiş şeyler; kitaplar. **2.** Kur'an-ı Kerim'ler; mushaflar.

mesai, [Ar. sa'y (çalışma) > mesâ'î مَسَاعِي] (*mesa:i:*) {OsT} *is.* **1.** Çalışmalar; emekler; çabalar. **2.** Çalışma. ☞ **mesâ'î-i fevkalâde**, {OsT} *Olağanüstü çalışma.* || **mesâ'î-i cemîle**, {OsT} *Güzel çalışmalar.* || **mesai saati**, *Çalışma saatleri; iş süresi.* || **mesai yapmak**, *Bir iş yerinde, yasal olarak belirlenen çalışma süresi dışında da ücretle çalışma yapmak.* || **mesaiye kalmak**, *Fazla çalışma yapmak.*

mesa'ib¹, [Ar. mus'ab > mesâ'ib مَسَاعِب] (*mesa:ib*) {OsT} *is.* Zor işler; müşküller.

mesa'ib², [Ar. musibet > mesâ'ib مَسَائِب] (*mesa:ib*) {OsT} *is.* **1.** Musibetler; felaketler. **2.** Uğursuz sayılan kimseler. ☞ **mesâib-i dünyeviye**, {OsT} *Dünya felaketleri.* || **mesâib-penâh**, {OsT} *Belaların sığınağı.* || **mesâib-zede**, {OsT} *Felakete uğramış.*

mesaid¹, [Ar. maş'ad > meşâ'id مَصَاعِد] (*mesa:id*) {OsT} *is.* Yukarı çıkacak yerler.

mesaid², [Ar. sayd > mesâ'id مَسَائِد] (*mesa:id*) {OsT} *is.* Av yerleri.

mesail, [Ar. mes'ele > mesâ'il مَسَائِل] (*mesa:il*) {OsT} *is.* Meseleler; sorunlar. ☞ **mesâil-i amîka**, {OsT} *Derin meseleler.* || **mesâil-i hukuk**, {OsT} *Hukuk sorunları.* || **mesâil-i müteahhire**, {OsT} *Bir davayı ileri tarihe bırakma.* || **mesâil-i mütekaddime**, {OsT} *Davadan önce yapılması gereken işler.* || **mesâil-i şetta**, {OsT} *Dağınık çeşitli meseleler.*

mesair, [Ar. mesâ'ir مَسَاعِير] (*mesa:ir*) {OsT} *is.* Ateş kürek veya küsküleri; ateş karıştırıcı araçlar.

mesaj, [Fr. message] *is.* **1.** Bir kimseye gönderilen bilgi, haber; bilgi yazısı; ileti. **2.** Bir devlet büyüğünün, sorumlu bir kimsenin veya toplumda önemli bir yer edinmiş kimsenin, özel bir durum, belirli bir gün veya önemli bir olay dolayısıyla topluma, insanlığa iletilmek üzere yayınladığı veya bu konuda düşüncelerini belirttiği duyuru. **3.** *mecaz.* Bir yazar veya önemli bir kişi tarafından insanlara iletilen derin bir düşünce içeren duyuru; içeriğe atfedilen

len anlam. **4.** *mecaz.* Resim, yazı vb. yollarla sunulan bir anlatının, bir söylemin vurguladığı temel düşünce; anlatılması amaçlanan duygu ve düşünce; ana düşünce; tema; ileti. **5.** *iletş.* Bir alıcı için, bir uyaran olarak işlev gören her türlü fiziksel işaret; iletişim sürecinde iletilen şey. ☞ **mesaj bırakmak**, *Haber bırakmak.* || **mesaj bozulumu**, *iletş.* *Zincirleme iletişim sürecinin çeşitli aşamalarında mesajın özgün durumu farklılaşarak son aşamada amaçlanan iletimle hiçbir ilişkisinin kalmaması durumu.*

mesak, -ğı [Ar. sevk > mesâk مَسَاك] (*mesa:k*) {OsT} *is.* **1.** Gönderilecek yer; sevk yeri. **2.** Bir şeyi dürtme; ileri itme.

mesakıb, [Ar. miskab > meşakıb مَسَاكِب] (*mesa:kıb*) {OsT} *is.* Delme araçları; matkaplar.

mesakıl, [Ar. mişkal > meşakıl مَسَاكِل] (*mesa:kıl*) {OsT} *is.* **1.** Cilalama, parlatma araçları. **2.** İnce hatlılar.

mesakit, [Ar. suküṭ > meşkaṭ > mesâkit مَسَاكِط] (*mesa:kut*) {OsT} *is.* **1.** Bir şeyin düştüğü yerler; düşme yerleri. **2.** Doğum yerleri.

mesakil, [Ar. meşakîl مَسَاكِيل] (*mesa:ki:l*) {OsT} *is.* Miskaller.

mesakin¹, [Ar. mesken > mesâkin مَسَاكِن] (*mesa:kin*) {OsT} *is.* Konutlar; meskenler.

mesakin², [Ar. miskin > mesâkin مَسَاكِين] (*mesa:ki:n*) {OsT} *is.* **1.** Yoksullar. **2.** Miskinler; tembeller; uyuşuklar.

mes'al, [Ar. mes'al مَسْعَل] {OsT} *is.* *tıp.* Boğazda öksürecek yer.

mesalib, [Ar. meşlebe > meşalib مَسَالِب] (*mesa:lib*) {OsT} *is.* Ayıplar; kusurlar.

mesalih, [Ar. maşlaḥat > meşalih مَسَالِح] (*mesa:lih*) {OsT} *is.* İşler.

mesalik, -ği [Ar. sülük > meslek > mesâlik مَسَالِك] (*mesa:lik*) {OsT} *is.* **1.** Meslekler. **2.** Tutulan, gidilen yollar.

mesalis, [Ar. şelâşe > meşleş > meşalış مَسَالِش] (*mesa:lis*) {OsT} *is.* Üç telli sazlar.

mesam¹, [Ar. meşâm / meşâmet مَصَام / مَصَامَت] (*mesa:m*) {OsT} *is.* Duracak yer.

mesam², -mmi [Ar. mesemm مَسَم] {OsT} *is.* *anat.* → mesem.

mesam³, -mmi [Ar. mesemm > mesâmm مَسَام] (*mesa:m*) {OsT} *is.* *anat.* Ciltteki küçük delikler; gözenek.

mesami, -i'ı [Ar. mişma' > meşâmi' مَصَامِع] (*mesa:mi:*) {OsT} *is.* *anat.* **1.** Kulaklar; işitme organları. **2.** İşitme araçları.

mesamir, [Ar. mismār > mesāmīr مَسَامِير] (*mesa:mir*) {OsT} is. Çiviler. ☞ **mesāmīr-i nisyāna ta'lik**, {OsT} Unutma çivisine asma; önem vermeksizin ileriye bırakma; askıya alma.

mesammāt, [Ar. mesāmm > mesammāt مَسَامَات] (*mesa:mma:t*) {OsT} is. anat. Cilt üzerindeki küçük delikler; gözenekler.

mesamme, [Ar. mesāmmه مَسَامِه] (*mesa:mme*) {OsT} is. anat. Gözenek.

mesane, [Ar. meşāne مَثَانِه] (*mesa:ne*) {OsT} is. anat. Sidik torbası.

mesanī, [Ar. işneyn (iki) > meşnā > meşānī مَسَانِي] (*mesa:ni:*) {OsT} is. 1. İkilemeler. 2. Bir şeyin iki kere yapılması, tekrarlanması. 3. Fatihā suresini ezbere okuma. 4. (İki rekātta iki defa okunduğu için) Fatihā Suresi. ☞ **mesāniyü'l-ūd**, {OsT} müz. 1. Tanbur veya lavtanın ikinci teli. 2. İki telli tanbur; bulgari.

mesanid, [Ar. mesned > mesānid مَسَانِد] (*mesa:nid*) {OsT} is. Rütbelere; makamlar; mevkiler; aşamalar. ☞ **mesānid-i āliye**, {OsT} Yüksek mevkiler; yüksek rütbelere.

mesar¹, [? mesar] {ağız} is. Bahçelere çit yapmakta kullanılan bir iki metre uzunluğunda kalın ağaç parçaları. [DS]

mesar², -rır [Ar. meserret > mesār مَسَار] (*mesa:r*) is. Sevinçler; zevkler (Türkçede çoğunlukla tekil olarak kullanılmıştır).

mesarib, [Ar. mesreb > mesārib مَسَارِب] (*mesa:rib*) {OsT} is. 1. Çayırlar; meralar; otlaklar. 2. Vücudun göğüs bölgesindeki kıllar.

mesarih, [Ar. müsrah > mesāriḥ مَسَارِح] (*mesa:riḥ*) {OsT} is. Otlaklar; çayırlar.

mesas, [Ar. mesās مَسَاس] (*mesa:s*) {OsT} is. Asıl; esas.

mesatır, [Ar. satır > mistār > mesāṭır مَسَاطِير] (*mesa:-tır*) {OsT} is. 1. Cetveller. 2. Duvarcı veya sıvacı mastarları; mistarlar.

mesavi¹, [Ar. meşvā > meşāvī مَشَاوِي] (*mesa:vi:*) {OsT} is. Evler; konutlar.

mesavi², [Ar. sū > mesāvī مَسَاوِي] (*mesa:vi:*) {OsT} is. Kötülükler; fenalıklar.

mesavik, -ği [Ar. misvāk > mesāvīk مَسَاوِيك] (*mesa:vi:k*) {OsT} is. Misvaklar.

mesba'a, [Ar. mesba'a مَسْبَعَة] {OsT} is. Aslan gibi yırtıcı hayvanları çok olan bölge.

mesbuk¹, -kü [Ar. sebk > mesbūk / mesbūke مَسْبُوك] (*mesbu:k*, *k* ince söylenir) {OsT} is. Kalıba dökülmüş; kalıplanmış.

mesbuk², -ku [Ar. sebk > mesbūk / mesbūka مَسْبُوكَة] (*mesbu:k*) sf. 1. Geride kalan; ayak uyduramayan; geride bırakılmış; geçilmiş. 2. Geçmiş zamanda olmuş; geçmiş. 3. Daha önce geçmiş olan; önde bulunan. ☞ **mesbuk hizmetine binaen**, Geçmişteki hizmetlerine dayanarak. || **mesbūkü'l-em-sāl**, {OsT} Benzeri önceden var olmuş; benzerleri geçmiş. || **mesbūkü'l-hidmet**, {OsT} Emeği geçmiş olan; hizmeti geçmiş olan. || **mesbūkü'z-zikr**, {OsT} Adı geçmiş; adı geçen.

mescen, [Ar. sicn > mescen مَسْجَن] {OsT} is. Hapishane.

mescid, [Ar. sücüd > mescid مَسْجِد] {OsT} is. → mes-cit.

mescit, -di [Ar. sücüd > mescid مَسْجِد] {OsT} is. 1. Secde edilecek yer; secde edilen yer; namaz kılınan yer. 2. isl. Camiden küçük ibadet yeri.

mescud, [Ar. secüd > mescüd مَسْجُود] (*mescu:d*) {OsT} sf. 1. Kendisine secde edilmiş olan. 2. Kendisine secde edilen; Allah. ☞ **mescüd-i melek**, {OsT} Hz. Âdem.

mescum, [Ar. secm > mescüm مَسْجُوم] (*mescu:m*) {OsT} sf. Dökülmüş; saçılmış; akmış.

mescun, [Ar. sicn > mescün مَسْجُون] (*mescu:n*) {OsT} sf. Hapsedilmiş olan; hükümlü; mahpus.

mescur, [Ar. mescür مَسْجُور] (*mescu:r*) {OsT} sf. 1. (Su, deniz vb. için) taşkın. 2. is. Kızgın fırın; alevli ateş.

mesdud, [Ar. sedd > mesdūd / mesdūd مَسْدُودَة / مَسْدُود] (*mesdu:d*) {OsT} sf. Önüne set yapılmış; tıkanmış; kapanmış.

mese, [Ar. messās => mese] {ağız} is. Toprak altındaki havuç, turp vb. sebzeleri çıkarmakta kullanılan sivri uçlu uzun demir. [DS]

mesed, [Ar. mesed مَسَد] {OsT} is. Sıkı bükümlü ip.

mesedek, -ği [? mesedek] {ağız} is. Kalın direk; mertek. [DS]

mesegü, [Ar. mesfū' => mesegü] {ağız} is. Dedikodu. [DS]

mesek¹, -ği [? mesek] {ağız} is. Yetim. [DS]

mesek², -ği [? mesek] {ağız} is. Domuz yavrusu. [DS]

mesel¹, [Ar. meşel مَثَل] {OsT} is. 1. İbret ve örnek alınacak söz. 2. Örnek; benzer; misal. 3. gnşl. Atasözü; darbimesel. 4. Eğitici kısa hikâye; masal. 5. hrst. Kutsal kitapların, ibret dersi veren alegorik hikâyeleri. 6. {ağız} Bilmece. [DS] ☞ **mesel-āmiz**, {OsT} 1. Örneklemelerle dolu olan. 2. ed. İçinde bol bol atasözü kullanılmış olan şiir. || **mesel-gü**, Atasözü söyleyen; şiirlerinde atasözü kullanan. || **mesel kurmak**, {eAT} → mesel urmak. || **mesel olmak**,

(Söz, cümle, hikâye vb. için) atasözü durumuna gelmek. || **mesel urmak**, {eAT} Duruma uygun bir atasözü veya tanınmış bir söz söylemek; misal getirmek; mesel irad etmek.

mesel², [Bul. mesél / Yun. mesáli [Tietze] => mesel] {ağız} is. Sıcak bir kabı tutmak için kullanılan bez parçası; tutacak. [DS]

mesel³, [? mesel] {ağız} is. Ahırda hayvanların sidiğinin akması için yapılan tahta oluk. [DS]

mesela, [Ar. mişāl > meşelā مثلا] (me'selâ:) {OsT} zf. Söz gelişi; söz gelimi; misal olarak; örneğin.

mes'ele, [Ar. su'āl > mes'ele مسأله] {OsT} is. → mesele. ☞ **mes'ele-i müstehhire**, {OsT} huk. Asıl davanın görülmesi sırasında meydana gelmiş, davaya bakmakla görevli olan mahkemenin görevi dışında kalan fakat asıl davaya etkisi olan olaylar. || **mes'ele-i nās**, {OsT} huk. Halktan dilencilik oluyla alınan mallar. || **mes'ele-i zâile**, {OsT} Geçen savaş.

mesele, [Ar. su'āl > mes'ele مسأله] {OsT} is. mat. 1. Bilimsel metotlarla çözümlenmesi gereken şey; problem. 2. Çözümü zor olan konu; sorun. 3. Açıklanamayan; kavranamayan; çözümlenemeyen. 4. Savaş. 5. huk. Kadı veya müctehidin önüne getirilen ve hukuk açısından çözümlenmesi gerekli maddi, gerçek veya farazi olay. ☞ **mesele çıkarmak**, 1. Üzüntü verecek bir duruma sebep olmak. 2. İçinden çıkılması güç bir durum yaratmak. 3. Bir anlaşmazlığa yol açmak. || **mesele yapmak**, Aslında önemsiz olan bir konu için çok önemliymiş gibi davranmak. || **Mesele yok!** Herhangi bir güçlük yok.

meseleme, [Ar. mes'ele => mesele-me] {ağız} is. 1. Sorun. 2. Sorun yaratacak olay. [DS]

meselen, [Ar. misāl > meselen مثلا] (mese'len) {OsT} zf. Örnek olarak; misal olarak; mesela; söz gelişi; şunun gibi.

mesem, -mmi [Ar. mesemm مسم] {OsT} is. Ciltteki ufak delik; gözenek; mesamat.

mesemek, -ği [bas-amak > mesemek] {ağız} iş. 1. Merdiven. 2. Merdiven basamağı. [DS]

mesemme, [Ar. mesemme مسممه] {OsT} is. Küçük delikler; gözenekler.

mesen, [Maecenas (İmp. Augustus'un gözde adamı) > Fr. mécène] is. Edebiyatçıları, bilim adamlarını ve sanatçıları koruyan, onlara yardımda bulunan kimse.

mesenk, -gi [? mesenk] {ağız} is. Alay; şaka. [DS]

meser, [Far. meser مسر] {OsT} is. Buz.

me'sere, [Ar. me'sere مساره] {OsT} is. Güzel iz; güzel nişan; güzel eser.

mesere, [? mesere] {ağız} is. 1. Pekmez kaynatılan yer. 2. Pekmez kazanı. [DS]

meserrat, [Ar. meserret > meserrāt مسرات] (meser-ra:t) {OsT} is. Sevinçler.

meserret, [Ar. sürür > meserret مسرت] {OsT} is. Sevinç. ☞ **meserret-âver**, {OsT} Sevindirici. || **meserret-bahşâ**, {OsT} Sevinç bağışlayan; sevindiren. || **meserret-efzâ**, {OsT} Sevinç artırıcı. || **meserret-engîz**, {OsT} Sevindirici.

meserretle, [meserret-le] (meserre'tle) zf. Sevinçle.

meses, [Ar. messās / Sur. Ar. mesās مساس] {ağız} is. Hayvanları dürtmekte kullanılan ucu çivili değnek; üvendire.

meset, -di [? mesedek / meset] {ağız} is. Kalın direk; mertek; mesedek. [DS]

mesevu, [Ar. mesfū' => mesevu / meseğü] {ağız} is. → mesevü. [DS]

mesevü, [Ar. mesfū' => mesevü / meseğü] {ağız} is. Dedikodu. [DS]

mesfu, -u'u [Ar. mesfū' مسفوع] (mesfu:) {OsT} sf. Nazar değmiş olan. ☞ **mesfū'ü'l-ayn**, {OsT} Gözleri içeri doğru çukur olan.

mesfuh, [Ar. sefh > mesfūh مسفوح] (mesfu:h) {OsT} sf. 1. Dökülmüş; akıtılmış. 2. is. coğ. Dağ eteği.

mesgabe, [Ar. mesgabe مسغبه] {OsT} is. Açlık.

mesfur, [Ar. mesfūr مسفور] (mesfu:r) {OsT} sf. (Beğenilmeyen, hor görülen kişiler için) adı geçmiş; yazılmış olan.

mesh¹, [Ar. mesh مشخ] {OsT} is. 1. Biçimini değiştirerek çirkin hâle gelme. 2. ed. Başka birisinin şiirindeki sözleri değiştirerek benzer şiir yazma.

mesh², [Ar. mesh مسح] {OsT} is. 1. Elle sıvazlama. 2. Yağ, koku vb. sürme. 3. Abdest alırken ıslak elle baş ve boyunları sıvazlama. ☞ **mesh etmek**, 1. Abdest alırken ıslak eli baş ve mest üzerine sürmek. 2. El ile sıvazlamak. 3. Yağlamak; yağ sürmek.

mesh³, [İng. mesh] (meş) is. Bir elekte inç başına elek deliği sayısı.

mesha, -ai [Ar. meshā' مسحاء] (mesha:) {OsT} is. Düz yer; düzlük.

meshane, [Ar. meshane مسخانه] (mesha:ne) {OsT} is. Isıtıcı; ısıtma aracı.

meshetme, [Ar. mesh + T. et-me ائتمه] {OsT} is. Meshetmek eylemi.

meshetmek, [Ar. mesh + et-mek ائتمك] {OsT} gçl. f. [-e(d)-er] 1. Abdest alırken ıslak eli baş ve mest üzerine sürmek. 2. El ile sıvazlamak. 3. Yağlamak; yağ sürmek.

meshuf, [Ar. sihāf > meshūf مسهوف] (meshu:f) {OsT} sf. 1. Suya kanmayan. 2. Susamış.

- meshuk, -ku** [Ar. saḥḳ > meshuḳ مسحوق] (*meshu:k*) {OsT} *sf.* Dövülerek toz hâline getirilmiş.
- meshun**, [Ar. saḥn > meshūn مسخون] (*meshu:n*) {OsT} *sf.* Isıtılmış; ısınmış.
- meshur**, [Ar. sihr > meshūr مسحور] (*meshu:r*) {OsT} *sf.* Büyülenmiş.
- meshut**, [Ar. meshūṭ مسخوط] (*meshu:t*) {OsT} *sf.* (İş için) beğenilmemiş.
- meshvermek**, [Ar. mesh + T. vermek مسح ويرمك] (*mesih*) {OsT} *gçsz. f. [-ir]* **1.** Abdest alırken ıslatılmış eli başa ve mestlere sürmek. **2.** (Hastalık sebebiyle ayaklarını yıkayamayan kimseler için) ayaklarını meshetmek.
- Mesih**, [Lat. mesias / Aramca. mešīha / İbr. mašia > Ar. seyyah / mesh > mesīh مسيح] (*mesi:h*) {OsT} *sf.* **1.** Eliyle sıvazlayan. **2.** öz. *is.* Hastaları eliyle sıvazlayarak tedavi ettiği için Hz. İsa'ya verilen ad. **3.** Kötü giden dünya yaşayışını sona erdirerek adalet ve mutluluk düzenini getireceğine inanılan tanrısal kişi. **4.** Yahudilerin kutsal kitabı Eski Ahit'te İsrailoğullarının kurtarıcısı ve Yehova'nın saltanatının kurucusu. **5.** Hristiyanlıkta, düşmüş insanlığın günahlarını bağışlayacak olan Hz. İsa. **6.** Sabırsızlıkla beklenen kutsal kişi. **7.** *isl.* Hz. İsa peygamber. ☞ **Mesih suyu**, {eAT} Papaz suyu; şarap. || **Mesihvâr**, {OsT} Hz. İsa gibi.
- mesih¹**, [Ar. mesh (biçimini değiştirme) > mesīh مسيح] (*mesi:h, h kalın söylenir.*) {OsT} *sf.* **1.** Biçim değiştirmiş. **2.** (İnsan için) hayvan biçimine girmiş; garip biçimde dünyaya gelmiş olan.
- mesih²**, [Ar. mesīh مسيح] (*mesi:h, h kalın söylenir.*) {OsT} *sf.* Üzerine yağ sürülmüş.
- Mesīha**, [Ar. mesīh > mesīhā مسيحا] (*mesi:ha:*) {OsT} *is.* Hz. İsa'nın adlarından biri. ☞ **Mesīhā-dem**, {OsT} (Hz. İsa peygamberin nefesiyle ölüleri diriltiği inancından) İsa gibi nefesi olan; hastalar nefesinden şifa bulan. || **mesīhā-nefes**, {OsT} Nefesi ile sağaltan; nefesiyle şifa veren.
- Mesihçilik, -ği** [mesih-çi-lik] *is.* **1.** Kötü giden dünya düzenine son vererek bir adalet ve mutluluk düzeni kuracak olan bir kurtarıcının veya tanrısal kişinin geleceğine inanma. **2.** Mesih'in kelamını geliştirmek için çalışan öğretici.
- mesihî**, [Ar. mesih > mesīhī/mesīhiyye مسيحي / مسيحية] (*mesihī:*) {OsT} *sf.* **1.** İsa Peygambere ait. **2.** Hristiyan.
- mesihiyun**, [Ar. mesīh > mesīhiyyūn مسيحيون] (*mesi:hiyu:n*) {OsT} *is.* Hristiyanlar.
- mesik**, [Ar. mesik مسيك] (*mesi:k*) {OsT} *sf.* Cimri; pinti; varyemez.
- mesil¹**, [Ar. misl > mesīl مئيل] (*mesi:l*) {OsT} *sf.* Benzer; eş; gibi.
- mesil²**, [Ar. seyelān > mesīl مسيل] (*mesi:l*) {OsT} *is.* Su yatağı; suyun aktığı yer; su yolu.
- mesimek**, [mağ-si-mek / mēsi-mek] (*me:simek*) {ağız} *gçl. f. [-r]* Önem vermek; önemli bulmak. [DS]
- mesimemek**, [mağ-si-mek / meğer-si-me-mek > mēsi-me-mek] {ağız} *gçl. f. [-z] [-m(i)-yor]* Önemsememek. [DS]
- mesimsiz**, [mevsim-siz / mēsim-siz] (*me:simsiz*) {ağız} *sf.* Uygunsuz; biçimsiz. [DS]
- mesin**, [? mesin] {ağız} *is.* Çinko ibrik. [DS]
- mesina**, [İt. messina] *is.* **1.** Yapay ve sentetik ham madde ile tek kat olarak çekilmiş değişik kalınlıktaki iplik; misina. **2.** Balıkçıların olta ipi olarak kullandıkları naylon tel.
- mesir**, [Ar. seyr > mesīr / mesīre مسير / مسيره] {OsT} *is.* **1.** Gezinti yeri. **2.** {ağız} Mesir macunu. [DS] ☞ **mesir bayramı**, Manisa'da her yıl 15 Nisanda yapılan şenlik. || **mesir macunu**, Mesir bayramında Sultan Camii'nin minarelerinden atılarak halka dağıtılan kırk bir çeşit baharat ve şekerden yapılmış macun. || **mesir otu**, {ağız} bot. Anason. [DS]
- mesire**, [Ar. seyr > mesīre مسيره] (*mesi:re*) {OsT} *is.* Gezinti yeri; gezilecek yer. ☞ **mesire-gâh**, {OsT} Mesire yeri; gezinti yeri.
- mesirelik, -ği** [mesire-lik] *is.* Gezmeye elverişli yer.
- mesis**, [Ar. messes => mesis] {ağız} *is.* → meses. [DS]
- mesit¹, -di** [? mesit] {ağız} *is.* Su kıyısına yapılan set; bent. [DS]
- mesit², -di** [? mesit / mesedek] {ağız} *is.* **1.** Büyük kiriş. **2.** İnce uzun ağaç. **3.** Mertek. [DS]
- meskat¹**, [Ar. suḳūṭ > mesḳat مسقط] {OsT} *is.* → meskat.
- meskat²**, [Ar. mesḳāt مسقاط] (*meska:t*) {OsT} *is.* **1.** İçki içilen yer. **2.** İçki kabı; kadeh. **3.** Kova.
- mesken**, [Ar. sūḳūn > mesken مسكن] {OsT} *is.* **1.** Oturulan yer; ev; konut. **2.** bot. Bazı çiçeklerde tohumların saklı oldukları oyuklar; ev. ☞ **meskenfiken**, {OsT} Miskinliği gideren. || **mesken masuniyeti**, huk. Kişinin konutuna belli bazı hukukî şartlar dışında girilmemesi, arama yapılmaması, eşyalarına el konulmaması; konut dokunulmazlığı. || (bir yeri) **mesken tutmak**, Oraya yerleşmek; yerleşip kalmak; oturmak.
- meskenet**, [Ar. meskenet مسكنت] {OsT} *is.* **1.** Tembellik; miskinlik. **2.** Beceriksizlik; âcizlik. **3.** Yoksulluk; fakirlik.
- meskenye**, [? meskenye] {ağız} *is.* bot. Mercimek. [DS]
- mesker**, [? mesker] {ağız} *is.* Evlek. [DS]

meskûb¹, [Ar. sükûb > meskûb [مسكوب] (meskû:b) {OsT} sf. Kalıba dökülmüş.

meskub², [Ar. şakb > meşkûb [مشقوب] (mesku:b) {OsT} sf. Delinmiş; delik.

meskûk, -ğû [Ar. meskûk / meskûke [مسكوكه / مسكوك] (meskû:k) {OsT} sf. Damgası vurulmuş; damgalanmış; akça hâline getirilmiş.

meskûkât, [Ar. meskûk > meskûkât [مسكوكات] (meskû:kâ:t) {OsT} is. Madenî paralar; sikkeler. ☞ **meskûkât-ı cedîde**, {OsT} Yeni madenî paralar. || **meskûkât-ı ecnebiye**, {OsT} Yabancı devletlere ait madenî paralar.

meskum, [Ar. meşkûm [مستقوم] (mesku:m) {OsT} sf. (Kişi için) hasta ve yoksul.

meskûn, [Ar. sükûn > meskûn / meskûne [مسكون / مسكونه] (meskû:n) {OsT} sf. **1.** (Yer için) içinde veya üzerinde insan oturan; insan yaşayan. **2.** (Yer için) yurt tutulmuş; yurt edinilmiş. ☞ **meskûn mahal**, Yerleşim birimi.

meskûr, [Ar. sekr > meskûr [مسكور] (meskû:r) {OsT} sf. Sarhoş olan; sarhoş.

meskût, [Ar. sükût > meskût / meskût [مسكوت / مسكوت] (meskû:t) {OsT} sf. Söylenmemiş; denilmemiş. ☞ **meskût bırakmak**, Söylememek; atlamak. || **meskût geçmek**, Söylememek; atlamak. || **meskût kalmak**, Söylenmemek; konuşulmamak. ||

meslah, [Ar. selh > meslah [مسلخ] {OsT} is. Hayvan kesilen yer; mezbaha; kesim evi.

meslaha, [Ar. meslaḥa [مسلحه] {OsT} is. **1.** Sınır kale-si. **2.** Derbent.

meslebe, [Ar. meslebe [مثلة] {OsT} is. Kusur; eksiklik; ayıp.

meslek, -ğî [Ar. sülûk > meslek [مسلك] {OsT} is. **1.** Bir kimsenin geçimini sağlamak, hayatını devam ettirmek için yapmak zorunda olduğu iş. **2.** Konusu ve tekniği ile belirlenen toplumsal uğraş. **3.** Bir öğrenim, çıraklık vb. eğitimi gerektiren ve yasalarla belirlenen uzmanlık alanı. **4.** Özel teknikler bakımından ele alınan iş türü. **5.** Zihinsel ve sanatsal çalışmaya dayanan ve toplumda o kişiye saygın bir yer sağlayan uğraşı alanı. **6.** Aynı meslekten olan insanlar topluluğu. **7.** (Tamlayan olarak kullanıldığında) o mesleğe ilişkin; o meslekle ilgili. **8.** Okul; çığır; ekol. **9.** İzlenen yol; metot. **10.** Tarz; davranış; biçim. **11.** *fel.* Birbirine bağlı felsefî ve bilimsel düşünceler birliği; bir ana fikir etrafında toplanmış çeşitli bilgiler; sistem; dizge. ☞ **mesleğinin eri olmak**, Yaptığı işin ustası veya uzmanı olmak. || **meslek hastalığı**, huk. Sigortalının çalıştırıldığı işi dolayısıyla, işin niteliğine göre tekrarlanan bir se-

beple ve iş şartları yüzünden maruz kaldığı, geçici veya sürekli hastalık. || **meslek icabı**, Mesleğin gereği olarak. || **meslek içi eğitim**, Meslekte iken görevlinin kendini geliştirmesi için katıldığı kurs, seminer vb. || **meslek seçmek**, Yeteneklerine ve isteğine uygun bir işi geçimini sağlamak üzere sürekli olarak yapmak. || **meslek yaşamı**, Meslekte geçen süre.

meslekî, [Ar. meslek > meslekî / meslekiyye [مسلكي / مسلكيه] (mesleki:) {OsT} sf. Meslekle ilgili olan; mesleğe ait; mesleksel. ☞ **meslekî suç**, huk. Memurların görevlerini yaparken işledikleri ve görevlerinden kaynaklanan suçları için kullanılır. || **meslekî tedrisât**, Meslekle ilgili öğrenim. || **meslekî ve teknik öğretim kurumları**, İlköğretimden sonra bir meslek edinmek isteyen gençlerin okudukları öğretim kurumları.

mesleksel, [meslek-sel] sf. Meslekle ilgili; mesleğe ait; meslekî.

mesleksiz, [meslek-siz] sf. **1.** Mesleği olmayan; işsiz güçsüz. **2.** Renksiz; döneç.

mesleksizlik, -ğî [meslek-siz-lik] is. **1.** Mesleği olmama durumu; işsizlik. **2.** Döneçlik; renksizlik.

meslektaş, [Ar. meslek + T. -daş] is. Birbiri ile aynı işi yapan veya aynı işte çalışan kişiler; aynı meslekten olanlar; meslek arkadaşı.

meslektaşlık, -ğî [meslek-taş-lık] is. Aynı meslekten olma durumu; meslek arkadaşı olma durumu.

meslub, [Ar. selb > meslûb [مسلوب] (meslû:b) {OsT} sf. Alınmış; giderilmiş; soyulmuş. ☞ **meslubü'l-akl**, Akli alınmış. || **meslubü'ş-şuûr**, Şuursuz.

mesluc, Ar. meslûc [مسلوج] (meslû:c) {OsT} sf. Yutulmuş.

mesluh, [Ar. selh > meslûḥ [مسلوخ] (meslû:h) {OsT} sf. Derisi yüzülmüş.

mesluk, [Ar. meslûk / meslûke [مسلوق / مسلوقة] (meslû:k) {OsT} sf. **1.** Kaynamış. **2.** Suda haşlanmış et.

meslul, -lü [Ar. sell > meslûl [مسلول] (meslû:l) {OsT} sf. **1.** (Kılıç, hançer vb.) kınından sıyrılmış. **2.** (Kişi için) din uğruna feda olmuş. **3.** (Kişi için) vereme tutulmuş.

meslus, [Ar. meslûs [متلوث] {OsT} sf. **1.** Üçte biri alınmış. **2.** is. Üç kat bükülü ip.

meslut, [Ar. meslût [مسلوط] (meslû:t) {OsT} sf. **1.** Mağlup olmuş; yenilmiş. **2.** Zayıf. ☞ **meslutü'l-lîhye**, Sakalı çenesinde ince bir çizgi biçiminde olan.

mesme, [Ar. mesmûع [مسموع => mesme] {ağız} is. Önem; değer. ☞ **mesmeye almak**, {ağız} Önem vermek; dinlemek. [DS]

Mesmercilik, -ğî [Franz Anton Mesmer (Alman he-

kim) > mesmer-ci-lik} *is.* Mesmer tarafından ortaya atılan, bütün yaratıkların manyetik akımın altında bulunduğunu, insanın bu akımı biriktirebildiğini, dokunmalarla başkalarına aktarabildiğini kabul eden kuram; Mesmerizm.

Mesmerizni, [Franz Anton Mesmer (*Alman hekim*) > Fr. mesmérisme] *is.* → Mesmercilik.

mesmes¹, [? mesmes] {ağız} *is.* Irmak ve derelerden esen hafif yel; meltem. [DS]

mesmes², [? mesmes] {ağız} *is.* Kaydırak oyunu; kaleye konulan taş taş veya sopa ile vurularak oynanan bir oyun. [DS]

mesmi, [Ar. mesmū' مسموع => mesmi] {ağız} *is.* Önem; değer. ☞ **mesmiye almak**, {ağız} *Önem vermek; dinlemek.* [DS]

mesmu, -u [Ar. sem' > mesmū' مسموع] (*mesmu:*) {OsT} *sf.* **1.** İşitilmiş; duyulmuş. **2.** Dinlemeğe değer; dikkate alınabilir.

mesmu'at, [Ar. mesmū' > mesmū'at مسموعات] (*mesmu:a:t*) {OsT} *is.* Duyulanlar; işitilenler; haberler.

mesmum, [Ar. semm > mesmūm مسموم] (*mesmu:m*) {OsT} *sf.* Zehirlenmiş; zehirli.

mesmumen, [Ar. mesmūm > mesmūmen مسموماً] (*mesmu:men*) {OsT} *zf.* Zehirlenerek; zehirlenmiş olarak.

mesmur, [Ar. mesmār > mesmūr مسمور] (*mesmu:r*) {OsT} *sf.* **1.** Çivi ile tutturulmuş. **2.** (Kişi için) ufak tefek olmasına rağmen bedenen kuvvetli olan.

mesmursuz, [Ar. mesmū' => mesmur-suz] *sf.* **1.** (Söz için) dinlemeye değmez; zevksiz; yavan. **2.** (Kişi için) sözüne değer verilmez; tatsız tuzsuz konuşan; saygısız. **3.** Yakışıklı olmayan; çirkin yüzlü. **4.** {ağız} *zf.* Yersiz; gereksiz; densiz biçimde. [DS]

mesmusuz, [Ar. mesmū' => mesmu-suz] *sf.* **1.** (Kişi için) sözüne değer verilmez; tatsız tuzsuz konuşan; saygısız. **2.** Onursuz.

mesna, [Ar. meṣnā مثنى] (*mesna:*) {OsT} *zf.* İkişer ikişer.

mesnai, [Ar. meṣnā > meṣnāi مثنائى] (*mesna:i:*) {OsT} *sf.* İkişerli; ikili.

mesned, [Ar. sened > mesned مسند] {OsT} *is.* → mesnet. ☞ **mesned-ārā**, {OsT} *Bulunduğu makamı süsleyen.*|| **mesned-gâh**, {OsT} *1. Oturulacak yer; oturak. 2. Bir makamda bulunan kimsenin oturduğu yer; makam koltuğu.*|| **mesned-i āsüdegân**, {OsT} *Sessiz yer; mezar.*|| **mesned-i cem**, {OsT} *Rüzgâr.*|| **mesned-i fetvā**, {OsT} *Şeyhülislamlik unvanı.*|| **mesned-i meṣîhat**, {OsT} *Şeyhülislamlik makamı.*|| **mesned-i sadâret-i uzmā**, {OsT} *Sadrzamlık makamı.*|| **mesned-nişîn**, *Bir makamda veya görevde bulunan; görevli.*

mesnediyet, [Ar. mesned > mesnediyyet مسنديت] {OsT} *is. fel.* Dayanak.

mesnet, -di [Ar. sened > mesned مسند] {OsT} *is.* **1.** Bir görüntünün, bir yargının dayanağı olan şey; temel; dayanak. **2.** Üzerine dayanılan şey; dayanak; destek. **3.** Makam; derece; rütbe.

mesnetli, [mesnet-li] *sf.* Mesnedi bulunan; dayanağı olan; bir temele, bir esasa oturan.

mesnetsiz, [mesnet-siz] *sf.* Mesnedi bulunmayan; dayanağı olmayan; bir temele, bir esasa oturmayan.

mesnevi, [Ar. ṣeny > meṣnevî مثنوى] {OsT} *is. ed.* **1.** Beyitleri kendi aralarında kafiyeli uzun manzume. **2.** Bu nazım biçimi ile ortaya konulan uzun manzum eserlerin genel adı.

mesnevihan, [Ar. meṣnevî + Far. -ḫān مثنوى خوان] (*mesnevi:ha:n*) {OsT} *is.* **1.** Mesnevi okuyan. **2.** Mesnevi okutmaya hak kazanmış öğretmen.

mesneviyat, [Ar. meṣnevî > meṣnevîyyât مثنويات] (*mesnevi:ya:t*) {OsT} *is.* Mesneviler; mesnevi tarzında yazılmış eserler.

mesnun, [Ar. sünnet > mesnūn مسنون] (*mesnu:n*) {OsT} *sf.* **1.** (Bıçak, çakı vb. kesici araç için) bilenmiş; keskinleştirilmiş. **2.** Gelenek hâline gelmiş olan; âdet edinilmiş. **3.** Üzerinden bir yıl geçmiş; yıllanmış. **4. is.** Hz. Muhammed'in yaptığı şeyler örnek alınmak suretiyle yapılan; sünnet olan şey.

meson¹, [Fr. méson] (*mezon*) *is. fiz.* → mezon.

meson², [? meson] {ağız} *is.* Köy evlerinin tabanına konulan kalın ağaç kiriş. [DS]

mesö, [Ar. meṣfū' => mesegü / mesö] {ağız} *is.* Dedikodu. [DS]

mesra, [Ar. mesrā مسرى] (*mesra:*) {OsT} *is.* **1.** Gece yapılan yolculuk; gece yolculuğu. **2.** Geceleyin yolculuğa çıkma.

mesrah, [Ar. mesraḥ مسرح] {OsT} *is.* Çayırılık; mera; otlak.

mesrebe, [Ar. mesrebe مسربة] {OsT} *is.* **1.** Otlak; mera. **2.** Göğüs ile karın arasında yer alan kıllı bölge.

mesrece, [Ar. mesrece مسرجه] {OsT} *is.* İçine kandil konulan mahfaza; çirakman.

mesru, -u'ı [Ar. mesrū' مسروع] (*mesru:*) {OsT} *sf.* Sara hastalığına yakalanmış olan; sar' alı.

mesrud¹, [Ar. serd > mesrūd مسرود] (*mesru:d*) {OsT} *sf.* Söylenmiş; bildirilmiş.

mesrud², [Far. mesrūd مسرود] (*mesru:d*) {OsT} *is.* Büyü; sihir; afsun.

mesrudat, [Ar. mesrūdāt مسرودات] (*mesru:da:t*) {OsT} *is.* Söylenen şeyler; bildirilenler.

- mesruk, -ku** [Ar. sirkat > mesrûk / mesrûka مسروق / مسروقة] (*mesru:k*) {OsT} *sf.* Çalınmış olan; hırsızlık malı.
- mesrur**, [Ar. sürür > mesrûr / mesrûre مسرور / مسروره] (*mesru:r*) {OsT} *sf.* Sevinçli; sevinmiş olan; memnun.
- mesruriyet**, [Ar. mesrûr > mesrûriyyet مسروريت] (*mesru:riyet*) {OsT} *is.* Sevinme; sevinç.
- messah¹**, [Ar. mesâhet > messâh مسح] (*messa:h*) {OsT} *sf.* Ölçüp biçen; ölçen; ölçücü.
- messah²**, [Ar. mesh > messâh مسح] (*messa:h*) {OsT} *sf.* Ovuşturan kimse; masaj yapan kişi; masör; masöz.
- messes**, [Ar. messās => messes / meses] {ağız} *is.* → meses. [DS]
- messetmek**, [Ar. mess + T. et-mek ايتمك] {OsT} *gçsz. f.* [-e(d)-er] (Lüzum ve ihtiyaç kelimeleri ile) duymak; gerek bulmak.
- messevüz**, [-mas-sa-vuz / messevüz] {eAT} *yap e.* → massavuz.
- mest¹**, [Ar. mesh مسح] {OsT} *is.* Üzerine ayakkabı veya lastik giyilebilen topuklardan yukarıya kadar çıkan kısa konçlu bir tür yumuşak ayakkabı.
- mest²**, [Far. mest مست] {OsT} *sf.* Sarhoş; kendinden geçmiş olan. ☞ **mest etmek**, *Kendinden geçirmek.* || **mest-i bî-riyâ**, {OsT} *Gerçek sarhoş.* || **mest-i elest**, {OsT} *Bezm-i elestte kendinden geçmiş olan.* || **mest-i harâb**, {OsT} *Çok içmiş olan.* || **mest-i hayat**, {OsT} *Yaşamaktan başı dönmüş, kendinden geçmiş kimse; hayat sarhoşu.* || **mest-i müdâm**, {OsT} *Her zaman sarhoş olan kimse.* || **mest-i serşâr**, {OsT} *Sarhoşluk sınırını geçmiş olan; haddinden fazla sarhoş.* || **mest-i şebâb**, {OsT} *Gençlik sarhoşu; gençliğin verdiği heyecan ile kendinden geçmiş.* || **mest-i temâşâ**, {OsT} *Seyretmekle kendinden geçmiş olan.* || **mest olmak**, 1. *Sarhoş olmak.* 2. *Kendinden geçmek; çok keyif almak.*
- mestan**, [Far. mest > mestân مستان] (*mesta:n*) {OsT} *is.* Sarhoşlar.
- mestane**, [Far. mest-âne مستانه] (*mesta:ne*) {OsT} *zf.* Sarhoş gibi; sarhoşça; sarhoşçasına; kendinden geçmiş vaziyette.
- mestçi**, [mest-çi] *is.* Mest yapan veya satan kimse.
- mestçilik, -ği** [mest-çi-lik] *is.* Mestçinin yaptığı iş veya meslek.
- mestî**, [Far. mest > mestî مستى] (*mesti:.*) {OsT} *is.* Sarhoşluk; sarhoş olma; kendinden geçme.
- mestikleme**, [mestik-le-mek] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Masaj yapmak. [DS]
- mestur¹**, [Ar. saır > mesşûr مسطور] (*mestu:r*) {OsT} *sf.* Satır hâline getirilmiş; yazılmış.
- mestur**, [Ar. setr > mestür / mestûre مستور / مستوره] (*mestu:r*) {OsT} *sf.* 1. Örtülmüş; kapalı. 2. Üzeri kaplanmış.
- mesture**, [Ar. setr > mestûre مستوره] (*mestu:re*) {OsT} *sf.* 1. Saklı; örtülmüş. 2. *is.* Örtünen ve yabancı erkeklerden kaçan kadın. 3. *huk.* Tanıkların kimliklerini ve güvenilir kişi olup olmadıklarını araştırmak için yargıç tarafından seçilmiş kişilere gönderilen gizli belge; tezkiye.
- mesturiyet**, [Ar. mestür > mestûriyyet مستوريت] (*mestu:riyet*) {OsT} *is.* 1. Kapalılık. 2. Meydanda olmama durumu; gizlilik.
- mesubat**, [Ar. meşûbe > meşûbât مثنويات] (*mesu:ba:t*) {OsT} *is.* 1. Kullar tarafından yapılan bir iyiliğe karşı Allah'ın verdiği ödüller. 2. Yapılan ibadetlerin kıyamette görülecek olan karşılıkları.
- mesube**, [Ar. şevâb > meşûbe مثنويه] (*mesu:be*) {OsT} *is.* 1. Kullar tarafından yapılan bir iyiliğe karşı Allah'ın verdiği ödül. 2. Yapılan ibadetlerin kıyamette görülecek olan karşılığı.
- mes'ud**, [Ar. sa'd > sa'âdet > mes'ud / mes'ude مسعود / مسعوده] (*mes-u:d*) {OsT} *sf.* → mesut.
- mes'udane**, [Ar. mes'ud + Far. -âne مسعودانه] (*mes-u:da:ne*) {OsT} *zf.* Mutlu olanlara yakışır biçimde; mes'ut bir biçimde; mutlu olarak.
- mes'udiyet**, [Ar. mes'ud > mes'udiyet مسعوديت] (*mes-u:diyot*) {OsT} *is.* Mutluluk.
- me'suf**, [Ar. esef > me'sûf مأسوف] (*me-su:f*) {OsT} *sf.* Üzülmüş; eseflendirilmiş.
- mes'ul, -lü** [Ar. su'âl > mes'ul / mes'üle مسئول / مسئوله] (*mes-u:l*) {OsT} *sf.* → mesul.
- mesul¹, -lü** [Ar. su'âl > mes'ul / mes'üle مسئول / مسئوله] (*mesu:l*) {OsT} *sf.* 1. (Kişi için) bir görevle yükümlü olan ve bu görevin getireceği maddî ve manevî sonuçlara katlanmak zorunda olan; kendisine sorumluluk yüklenmiş olan; sorumlu. 2. Yaptığı iş ve görevden dolayı yetkili makama karşı hesap vermek zorunda olan; sorumlu. 3. Bir kötülüğe, bir zarara neden olan; sorumlu. ☞ **mes'ul-bi'l-mâl**, {OsT} *Paraca sorumlu olan kimse; kefil.* || **mes'ul-bi'n-nefs** {OsT} *Kişi olarak sorumlu olan; şahsına kefil olan.* || **mes'ul etmek**, {OsT} *Sorumlu saymak; sorumlu tutmak.* || **mes'ul olmak**, {OsT} *Sorumlu olmak; sorumlu tutulmak.*
- mesul²**, [? mesul] {ağız} *is.* Ayakkabı pençesi. ☞ **mesul çekmek**, {ağız} *Ayakkabıya pençe yapmak.* [DS]

- mes'ulat**, [Ar. mes'ul>mes'ulāt [مستولات] (*mes-u:la:t*) {OsT} is. İstenilen, sorulan şeyler.
- mes'uliyet**, [Ar. mes'ul > mes'uliyet [مستوليت] (*mes-u:liyet*) {OsT} is. → mesuliyet.
- mesuliyet**, [Ar. mes'ul > mes'uliyet [مستوليت] (*mes-u:liyet*) {OsT} is. **1.** Yapılan iş ve görevler dolayısıyla yetkili bir makama karşı hesap vermek zorunda olma durumu; sorumluluk. **2.** Bir görevi yerine getirme yükümlülüğü taşıma; sorumluluk. **3.** Yapılan veya yüklenilen bir işten doğan zararların sonuçlarına katlanmak durumu. **4. huk.** Hukuka aykırı eylemlerin doğurduğu zararları giderme yükümlülüğü. ☞ **mes'uliyet almak**, {OsT} Sorumluluk yüklenmek.
- mesuliyetli**, [mesuliyet-li] (*mesu:liyetli*) *sf.* **1.** (Kişi için) sorumluluklarını ciddiyetle yerine getiren; sorumlu. **2.** Sorumluluk veya yükümlülük gerektiren.
- mesuliyetsiz**, [mesuliyet-siz] (*mesu:liyetsiz*) *sf.* **1.** (Kişi için) yüklediği görevin gereklerini yerine getirmeyen; sorumluluk yüklenmeyen; sorumluluğu üstüne almayan; sorumsuz. **2.** (İş için) bir sorumluluk altına girmeyi gerektirmeyen; sorumsuz.
- mesuliyetsizlik**, -ği [mesuliyet-siz-lik] (*mesu:liyet-sizlik*) *is.* **1.** Sorumsuz bir kimsenin durumu; sorumsuzluk. **2.** Sorumsuzca davranış; sorumsuzluk.
- me'sum**, [Ar. 'işm > me'sum [مأثوم] (*me-sum*) {OsT} *sf.* Suçu olan; suçlu; günahı olan.
- me'sur**, [Ar. 'esr > me'sūr [مأسور] (*me-su:r*) {OsT} *sf.* Yolu kesilmiş; esir edilmiş.
- me'sure**, [Ar. ešer > me'sūr > me'sūre [مأثوره] (*me-su:re*) {OsT} *sf.* Rivayet yoluyla öğrenilmiş olan.
- mesut**, -du [Ar. sa'd > sa'adet > mes'ūd [مسعود] (*mesu:t*) *sf.* Mutlu; bahtiyar. ☞ **mesut etmek**, {OsT} Bir kimseyi mutlu etmek. || **mesut olmak**, {OsT} Mutlu olmak; bahtiyar olmak; onmak.
- meş'ur**, [Ar. šu'ūr > meš'ūr [مشعور] (*meš-u:r*) {OsT} *sf.* **1.** Bilinç hâline gelmiş; idrak edilmiş; anlaşıl-mış; şuur durumuna gelmiş; kavranmış olan. **2. is. fel.** Bilinç
- mesüz**, [-ma-suz / -mesüz] {eAT} *yap. e.* → -masuz.
- mesva**, [Ar. mešvā [مثنوى] (*mesva:*) {OsT} is. Ev; mesken; konut.
- meş¹**, [Fr. mèche] *is. tıp.* Kanamayı durdurmak veya bir irin birikintisini boşaltmak için yaranın veya bir doku boşluğunun içine sokulan steril gazlı bez şeridi.
- meş²**, [? meš] {ağız} *is.* Deriden yapılmış su kabı. [DS]
- meşa**, -a'ı [Ar. mešā' [مشاع] (*meša:*) {OsT} *sf.* **1.** A-çıklanmış şey; duyulmuş olan şey. **2.** Bölünmeyip karışık ve ortaklaşa olan şey.
- meşa**, -a'ı [Ar. mešā' [مشاء] (*meša:*) {OsT} *is.* Müshil.
- meşacir**, [Ar. mešcer > mešcere > mešacir [مشاجر] (*meša:cir*) {OsT} *is.* Ağacı çok olan yerler; korular.
- meşa'et**, [Ar. mešā'et [مشائت] (*meša:et*) {OsT} *is.* Dileme.
- meşafir**, [Ar. mešfer > mešāfir [مشافر] (*meša:fir*) *is.* Sarkık hayvan dudakları.
- meşagil**, [Ar. mešgale > mešāgil [مشاغل] (*meša:gil*) {OsT} *is.* Uğraşılan şeyler; uğraşlar; meşguliyetler. ☞ **meşāgil-i dünyeviye**, {OsT} Dünya işleri; dünya uğraşları. || **meşāgil-i kesîre**, {OsT} Yoğun uğraşlar; yoğun işler; aşırı meşguliyetler.
- meşahid**, [Ar. mešhed > mešāhid [مشاهد] (*meša:hid*) {OsT} *is.* Şehitlikler.
- meşahir**, [Ar. mešher > mešāhir [مشاهر] (*meša:hir*) {OsT} *is.* Sergiler.
- meşahir**, [Ar. mešhūr > mešāhîr [مشاهير] (*meša:hi:r*) {OsT} *is.* Ünlü kimseler; meşhurlar; ünlüler. ☞ **mešāhîr-i fukahā**, {OsT} Ünlü din bilginleri. || **mešāhîr-i üdebā**, {OsT} Ünlü yazarlar.
- meşa'il**, [Ar. meš'ale > mešā'il [مشاعل] (*meša:il*) {OsT} *is.* Aydınlatma araçları; meş'aleler.
- meşa'im¹**, [Ar. mešîme > mešā'im [مشائم] (*meša:im*) {OsT} *is. anat.* Döl yatakları; rahimler.
- meşa'im²**, [Ar. meš'üm > mešā'im [مشائيم] (*meša:i:m*) {OsT} *is.* Uğursuz olan şeyler; uğursuzlar.
- meşa'in**, [Ar. šeyn > mešā'in [مشائين] (*meša:in*) {OsT} *is.* Ayıplar; kusurlar; kabahatler.
- meşa'ir**, [Ar. meš'ar > mešā'ir [مشاعر] (*meša:ir*) {OsT} *is.* **1.** Mekte'de hacı olmadan önce durulan yerler. **2. biy.** Beş duyu. ☞ **mešā'irü'l-hac**, {OsT} Hacı olmadan önce durulması gereken yerler. || **meşa-irü'ş-šüerā**, {OsT} Şairler tezkiresi.
- meşa'ie**, [Ar. mešy > mešā'ie [مشائيه] (*meša:ie*) *is. fel.* Gezinimcilik.
- meşa'iyun**, [Ar. mešy (yürüyüş) > mešā'i > mešā'iiyün / meššā'iiyün [مشائيون] (*meša:iyu:n*) {OsT} *is.* **1.** Yürüyenler. **2. fel.** Aristoteles felsefesini benimsemiş olanlar; gezinimciler. ☞ **mešāiiyün felsefesi**, {OsT} *fel.* Derslerini öğrencilerine açık havada dolaşarak verdiği için Aristoteles'in felsefesine verilen isim; peripatetizm; gezimcilik.
- meşak**, -kkı [Ar. mešakḳat > mešāḳḳ [مشاق] (*meša:k*) {OsT} *is.* Sıkıntılar; zahmetler; güçlükler; eziyetler; mihnetler. ☞ **mešakk-ı hayāt**, {OsT} Hayatın sıkıntıları, güçlükleri; yaşam zorlukları.
- mešakkat**, -ti [Ar. mešakḳat [مشقت] {OsT} *is.* Sıkıntı; güçlük; zahmet; mihnet; eziyet. ☞ **mešakkat çek-**

- mek**, *Sıkıntı içinde bulunmak; zorluk çekmek; güçlüklere katlanmak.* || **meşakkate katlanmak**, *Zorluğa, sıkıntıya göğüs germek; güçlüğe karşı durmak.*
- meşakkatli**, [meşakkat-li] *sf.* (İş, ortam vb. için) zorlu; sıkıntı veren; zahmetli.
- meşakkatsiz**, [meşakkat-siz] *sf.* (İş, ortam vb. için) bir güçlüğü olmayan; sıkıntısız; zahmetsiz; kolay.
- meş'al, -li** Ar. şu'le > meş'al / meş'ale [مشعل/مشعل] (*meş-al*) {OsT} *is.* → meşale.
- meş'ale**, [Ar. şu'le > meş'ale / meş'al مشعل/مشعل] (*meş-ale*) {OsT} *is.* → meşale. ☐ **meş'ale-i irfân**, {OsT} *Bilgi meşalesi.* || **meş'ale-i dil**, {OsT} *Gönül meşalesi.* || **meş'ale-i kârbân**, {OsT} *Kervan meşalesi.*
- meşale**, [Ar. şu'le > meş'ale / meş'al مشعل/مشعل] {OsT} *is.* **1.** Ucunda yanıcı bir madde bulunan ve elde taşınarak aydınlatmada kullanılan sopa. **2.** Herhangi bir aydınlatma aracı. **3.** Olimpiyatlarda ve anma törenlerinde sembolik olarak yakılan bir tabla üzerine konulmuş alev çıkararak yanan bal mumu, gaz vb. maddelerden meydana gelmiş özel aksesuar. ☐ **meşale çekmek**, *Önderlik etmek; ön ayak olmak.*
- meşaleci**, [meşale-ci] *is.* **1.** Meşale taşıyan. **2.** Meşale hazırlayıp yakmakla görevli kişi.
- meş'alekeş**, [Ar. meş'ale + Far. -keş مشعله كاش] {OsT} *sf.* **1.** Meşale taşıyan; meş'aleci. **2.** mecaz. Önder.
- meşam, -mmı** [Ar. şemm > meşāmm مشام] (*meşa:m*) {OsT} *is.* Koku alma duyusu organı; burun.
- meş'ar**, [Ar. meş'ar مشعر] {OsT} *is.* **1.** Mekke'de hacı olmadan önce konaklanan yerlerden her biri. **2.** biy. Duyu organlarından her biri; beş duyardan her biri. ☐ **meş'arü'l-harâm**, {OsT} *Kâbe'de ziyaret edilecek belli yerler.*
- meşare**, [Ar. meşāre مشارة] (*meşa:re*) {OsT} *is.* Tarla; bostan.
- meşarık, -ğı** [Ar. maşrık > meşārik مشارق] (*meşa:rık*) {OsT} *is.* Doğu yönleri; doğular.
- meşari, -i'ı** [Ar. meşra' > meşāri' مشارع] (*meşa:ri:*) {OsT} *is.* **1.** Yollar. **2.** Su olukları.
- meşarib**, [Ar. meşreb > meşārib مشارب] (*meşa:rib*) {OsT} *is.* **1.** Huylar; mizaçlar; doğalar; tabiatlar. **2.** Su, şarap vb. içilen kaplar; maşrapalar.
- meşarit**, [Ar. mişreṭ / mişrāt > meşāriṭ مشارط] (*meşa:rit, t kalın söylenir.*) {OsT} *is.* Neşterler.
- meşati**, [Ar. meşāṭ > meşāṭi مشاتي] (*meşa:ti:*) {OsT} *is.* Kışın barınılan yerler; kışlaklar.
- meşavib**, [Ar. meşāvib مشاوب] (*meşa:vib*) {OsT} *is.* Şişe kılıfı.
- meşaviz**, [Ar. mişvāz > meşāvīz مشاويد] (*meşa:vi:z*) *is.* Sarıklar.
- meşayih**, [Ar. şeyh > meşāyih مشايخ] (*meşa:yi:h*) {OsT} *is.* Şeyhler.
- meşayim**, [Ar. meşīme > meşāyim مشاييم] (*meşa:yim*) {OsT} *is.* Meşimeler; döl yatakları.
- meşbu, -u'ı** [Ar. şib' > meşbū' مشبوع] (*meşbu:*) {OsT} *sf.* **1.** Dolmuş; dolu olan. **2.** kim. Doymuş.
- meşbub**, [Ar. meşbūb مشبوب] (*meşbu:b*) {OsT} *is.* **1.** İki ayağı beyaz olan tay. **2.** *sf.* Güzel.
- meşcer**, [Ar. şecer > meşcer / meşcere / meşcire مشجر/مشجرة] {OsT} *is.* Ağaçlık yer; koru.
- meşcu, -u'ı** [Ar. şecā'at > meşcū' مشجوع] (*meşcu:*) {OsT} *sf.* Cesaret bakımından üstün çıkan; cesareti çok olan.
- meşcuc**, [Ar. şecc (baş yarma) > meşcūc مشجوج] (*meşcu:c*) {OsT} *sf.* **1.** Başından yaralanmış olan; başı yarılmış. **2.** Yüzünden yaralanmış.
- meşdud**, [Ar. şedd > meşdūd/meşdüde مشدود/مشدودة] (*meşdu:d*) {OsT} *sf.* **1.** Sıkıca bağlanmış olan; sıkı sıkıya bağlı olan. **2.** *is.* Bursa ipeğinden dokunmuş bir tür kumaş.
- meşduh**, [Ar. meşdūh مشدوه] (*meşdu:h*) {OsT} *sf.* **1.** Korkmuş. **2.** Şaşırılmış. **3.** Ürkmüş.
- meşe¹**, [Far. bişe (orman, meşelik, sazlık) => مشه] *is.* **1.** {eAT} {ağız} Orman; ormanlık. [DS] **2.** bot. Kayingillerden, yaprakları düz kenarlı ve sarmal dizili, odunu çok sık dokulu, bir evcikli, erkek çiçekleri uzun tırtılsı başaklar hâlinde, dişi çiçekleri sapsız, sağlam keresteli, büyük ve gösterişli, yaprağını döken ve dökmeyenleri ile üç yüz kadar türü bulunan orman ağacı, (*Quercus*). **3.** {ağız} Çalılık. [DS] **4.** *sf.* Meşe ağacından yapılmış olan. ☐ **meşe ağısı**, {ağız} Meşe ağaçlarının dibinde bulunan ve insana dokununca derisini kabartan bir böcek. || **meşe beyi**, {ağız} Orman bekçisi. [DS] || **meşe çayırı**, {ağız} Ormandan açılmış otlak. [DS] || **meşe kömürü**, Meşe odununun yakılması ile elde edilen oldukça dayanıklı ve yüksek kalorili odun kömürü. || **meşe odunu**, **1.** Meşe ağacından elde edilen dayamlı bir odun. **2.** mecaz. Anlayıştan yoksun, kaba ve görgüsüz kimse. || **meşe palamudu**, Meşe ağaçlarının meyvesi.
- meşe²**, [? meşe] {ağız} *is.* zool. Bal arısı. [DS] ☐ **meşe çiçeği**, {ağız} Kasımpatı. [DS] || **meşe gülü**, {ağız} Kasımpatı. [DS]
- meşe³**, [? meşe] {ağız} *is.* Şubat ayı. [DS]
- meşe⁴**, [beşe > meşe] {ağız} *is.* **1.** Büyük aşık; enek. **2.** Bilye. [DS]
- meşeci**, [meşe-ci] {ağız} *is.* Arıları kovana çekmeye çalışan kimse. [DS]

meşccik, -ği [meşe-cik] *is. bot.* Ballıbabagillerden, su kıyılarında yetişen, kuvvet verici ve uyarıcı olarak halk hekimliğinde kullanılan, sarımsak kokulu, sarı çiçekli, tırmanıcı bir bitki; kurtluca; yer meşesi; yer palamudu; sarımsak otu; su sarımsağı, (*Teucrium scordium*).

meşed, [Ar. şiddet > meşed مشد] *is.* 1. Kuvvet; güç. 2. Korse.

meşefe, [? meşefe] {ağız} *is.* 1. Peştamal; başörtüsü. 2. Hamam havlusu. [DS]

meşek, -ği [? meşek] {ağız} *is.* Yassı taşla oynanan kaydırak oyunu. [DS]

meşeli, [meşe-li] *is. folk.* Mudurnu çevresinde oynanan bir halk oyunu.

meşelik, -ği [meşe-lik] *is.* 1. Meşe ağaçlarından oluşmuş orman; meşe ağaçlarının çokça bulunduğu yer; meşe ormanı; meşe korusu. 2. {ağız} Küçük orman. [DS] 3. {ağız} Orman. [DS]

meşemeş, [? meşemeş] {ağız} *is.* Kavga; anlaşmazlık. [DS]

meş'emet, [Ar. meş'emet مشأمت] (*meş-emet*) {OsT} *is.* Uğursuzluk.

meşere, [Erme. masaray => meşere] {ağız} *is.* Evlek. [DS]

meşes, [Ar. messās => meşes] {ağız} *is.* Üvendire. [DS]

meşfer, [Ar. meşfer مشفر] {OsT} *is. anat.* At, deve gibi hayvanların sarkık dudağı.

meşfu, -u'ı [Ar. şüf'a > meşfü' مشفوع] (*meşfu:*) {OsT} *sf. huk.* Üzerinde başkası yararına şüfa hakkı olan taşınmaz mal; müşterek sınırlı taşınmaz. ☞ **meşfu'ün-bih**, {OsT} *huk. Ortak sınırlı mülk.*

meşgale, [Ar. şügl > meşgale مشغله] {OsT} *is.* Uğraşılan iş; yapılan iş; iş gücü; uğraşı. ☞ **meşgale-i dehr-i bî-direng**, {OsT} *Kararsız dünyanın uğraşısı.*

meşgel, [Far. meşgel مشگل] {OsT} *is.* Yol kesen; harami; haydut; eşkiya.

meşgi, [? meşgi] {ağız} *is.* Yol üstündeki kuyulara konulan küçük bakraç. [DS]

meşginik, -ği [? meşkinik] {ağız} *is.* Eşik. [DS]

meşguf, [Ar. şağaf > meşgüf/meşgüfe مشغوف / مشغوفة] (*meşgu:f*) {OsT} *sf.* Birini aşırı derecede seven; tutkun; âşık; kara sevdalı; mecnun.

meşgufane, [Ar. meşgüf + Far. -âne مشغوفانه] (*meşgu:fa:ne*) {OsT} *zf.* Tutkuncasına; âşıkça; mecnuncasına.

meşgul, -lü [Ar. şügl > meşgül مشغول] (*meşgu:l*) {OsT} *sf.* 1. İş görmekte olan; bir şeyle uğraşan. 2. Boş zamanı bulunmayacak kadar bir işle ilgilenen; ilgili; ilgilenen. 3. Düşünceye dalmış; dalgın. 4.

Başkası tarafından işgal edilmiş; tutulmuş; o an kullanılmakta olan. 5. (Telefon vb. için) dolu olan; çalışır, kullanılabilir durumda olan; dolu. ☞ **meşgul çalmak**, (*Telefon için*) *aranan numaradaki abonenin görüşmekte olduğunu belirten özel telefon sesi.*|| **meşgul etmek**, *Birinin zamanını almak; uğraştırmak; dikkatini dağıtmak; oyalamak.*|| **meşgul olmak**, *Zamanını harcamak; uğraşmak; oyalanmak; ilgilenmek.*

meşgüliyet, [Ar. meşgül > meşgüliyyet مشغوليت] (*meşgu:liyet*) {OsT} *is.* 1. Meşgul olma durumu. 2. Zaman ve etkinliğin harcandığı şey; çalışma; uğraşılan şey; uğraşma; iş; güç; uğraş.

meşhed, [Ar. şehâdet > meşhed مشهد] {OsT} *is.* → meşhet.

meşher, [Ar. şöret > meşher مشهر] {OsT} *is.* Sergi; teşhir yeri.

meşhet, -di [Ar. şehâdet > meşhed مشهد] {OsT} *is.* 1. Bir kimsenin şehit düştüğü yer. 2. Bir şehidin gömüldüğü yer.

meşhud, [Ar. şühüd > meşhüd مشهود] (*meşhu:d*) {OsT} *sf.* → meşhut.

meşhudat, [Ar. meşhüd > meşhüdât مشهودات] (*meşhu:da:t*) {OsT} *is.* Gözle görülenler; tanık olunan şeyler.

meşhum, [Ar. şehâmet > meşhüm مشهور] (*meşhu:m*) {OsT} *sf.* 1. Cesaret sahibi; cesur. 2. (At için) çevik; oynak. 3. Dehşete düşüren; korkutan.

meşhun, [Ar. şahn > meşhün مشهون] (*meşhu:n*) {OsT} *sf.* Doldurulmuş; dolu.

meşhur, [Ar. şöret > meşhür/meşhüre مشهور / مشهورة] (*meşhu:r*) {OsT} *sf.* 1. Herkes tarafından bilinen, tanınan; şöret sahibi; ünlü; angın. 2. *is.* Tanınmış kimse; ünlü. ☞ **meşhur olmak**, *Herkes tarafından tanınır, bilinir olmak; ün kazanmak; ün almak; ünlenmek; şöret kazanmak.*

meşhurat, [Ar. meşhür > meşhürât مشهورات] (*meşhu:ra:t*) {OsT} *is.* Herkesçe bilinen ve doğru sayılan şeyler.

meşhurluk, -ğu [meşhur-luk] *is.* Meşhur olma durumu; ünlülük; tanınmışlık.

meşhut, -du [Ar. şühüd > meşhüd مشهود] (*meşhu:d*) {OsT} *sf.* Gözle görülmüş; tanık olunmuş; görülmüş. ☞ **meşhut cürüm hâlinde yakalanma**, *Suçlu işlerken yakalanma; suçüstü yakalanma.*|| **meşhut suç**, *Görülen; şahit olunan suç; suçüstü.*|| **meşhut suçlar mahkemesi**, *İşleyenin, suçüstü yakalandığı durumlarda duruşması yapılan mahkeme; suçüstü mahkemesi.*

meşib, [Ar. şeyb > meşib مشيب] (*meşi:b*) {OsT} *is.* Saçı sakalı ağarma; yaşlanma; ihtiyarlama.

meşiç, [? maşıç / meşiç] {eT} is. İyi cins kara üzüm. [DLT] ☞ **meşiç üzüm**, {eT} Kara üzüm. [DLT]

meşid, [Ar. şeyd > meşid مشيد] (meşi:d) {OsT} is. Harç kullanılarak yapılmış bina.

meşihat, [Ar. şeyh > meşihāt مشيخت] (meşi:ha:t) {OsT} is. 1. Şeyhlik. 2. Şeyhülislamın makamı. 3. Şeyhülislamlık. ☞ **meşihāt-i islâmiye**, {OsT} Şeyhülislamlık makamı. || **meşihāt-penâh**, {OsT} Şeyhülislam.

meşik¹, -ği [? meşik] {ağız} is. Ezilerek küçük parçalara ayrılmış peynir. [DS]

meşik², -ği [Rus. meşók => meşik] {ağız} is. İçine tahıl konulan çuval. [DS]

meşime, [Ar. meşime مشيمه] (meşi:me) {OsT} is. 1. Döl yatağı. 2. Son; plasenta. 3. gnşl. Bir şeyin doğduğu yer. 4. bot. Çiçekte yumurtacıkların, yumurtalığa yapışık buldukları doku. ☞ **meşime-i dehâ**, {OsT} Dehanın doğduğu yer. || **meşime-i dünyâ**, {OsT} Gökyüzü.

meşimî, [Ar. meşimî مشيمي] (meşi:mi:) {OsT} is. zool. Eteneliler.

meşin, [Far. mişin / mēşin ميشين] {OsT} is. 1. Ayak-kabı astarı yapımında, ciltçilikte, marokencilikte, saraçlıkta kullanılan ve bitkisel sepileme ile hazırlanmış koyun derisi. 2. sf. Meşinden yapılmış olan. ☞ **meşin gibi**, (İnsan derisi için) esmerleşmiş ve sertleşmiş. || **meşin suratlı**, (Kişi için) utanmaz ve onursuz. || **meşin yuvarlak**, Futbol topu.

meşinci, [meşin-ci] is. Meşin yapımında ustalaşmış deri işçisi.

meşinli, [meşin-li] sf. Meşinle kaplanmış; meşin ile donanmış olan.

meşiyet, [Ar. meşiyet مشيت] {OsT} is. 1. İrade; isteme; istek; arzu. 2. Yürüyüş. ☞ **meşiyet-i ilâhiye**, {OsT} Allah'ın iradesi.

meşk¹, -kî [Ar. meşk مشق] {OsT} is. 1. Bir öğretmenin, alıştırma yaptırmak amacıyla öğrencilerine verdiği resim, yazı vb. şeyler. 2. Bir şeyi öğrenebilmek için yapılan el alıştırmaları; alıştırma. ☞ **meşk almak**, Ders almak. || **meşk etmek**, 1. Ders almak; öğrenim görmek. 2. Bir şeyi öğrenmek veya ona alışmak için alıştırma yapmak, çalışmak. || **meşk-i tuğra**, {OsT} Tuğra çekmesini öğrenme alıştırmaları. || **meşk tahtası**, tasvf. Yazı yazmayı öğrenecek dervişlerin üzerinde yazı çalıştıkları tahta. || **meşk vermek**, Ders vermek.

meşk², -kî [Far. meşk مشك] {OsT} is. Meşinden yapılmış su kabı; kırba.

meşkçe, [Far. meşk-çe مشكچه] {OsT} is. Küçük su tulumu.

meşkder, [Far. meşk-der مشكدر] {OsT} is. Su tulumlarını delen küçük bir böcek.

meşkhane, [Ar. meşk + Far. -hâne مشقخانه] (meşk-ha:ne) {OsT} is. 1. Meşk çalışmalarının yapıldığı yer; öğretim yeri. 2. müz. Eski tekkelerde müzik eğitimi verilen yere verilen ad.

meşkinik, -ği [? meşkin-lik > meşkinik / meşginik] {ağız} is. 1. Eşik. 2. → meşkinlik. [DS]

meşkinlik, -ği [meşkin-lik] {ağız} is. Büyük sofaların önündeki aralık; sahanlık. [DS]

meşkuk, [Ar. şakḳ > meşkūk مشقوق] (meşku:k) {OsT} is. Yarılmış olan; yarık.

meşkük, [Ar. şekk > meşkük مشكوك] (meşkû:k) {OsT} sf. Şüphe uyandıran; şüpheli. ☞ **meşkükü'l-ahvâl**, {OsT} Ne olduğu, kim olduğu belli olmayan.

meşkükât, [Ar. meşkük > meşkükât مشكوكات] (meşkû:ka:t) {OsT} is. Şüpheli şeyler.

meşküküiyet, [Ar. meşküküiyet مشكوكيت] (meşkû:kiyet) {OsT} is. Şüpheli olma durumu; şüphelilik.

meşkûl, -li [Ar. şikâl > meşkûl مشكول] (meşkû:l) {OsT} sf. 1. (At için) üç ayağı bileklerine kadar beyaz olan at. 2. Topal. 3. Ayağı bağlı olan.

meşkûr, [Ar. şükr > meşkûr / meşkûre مشكور / مشكوره] (meşkû:r) {OsT} sf. 1. Teşekkür etmeye değer bulunan; teşekkür edilecek nitelikte olan. 2. Beğenilmiş; övülmüş; takdir edilmiş; makbul.

meşküv, -vvü [Ar. meşküvv مشكو] {OsT} sf. Kendisinden şikâyet olunan.

meşlah, [Ar. meşlah مشلح] {OsT} is. 1. Dörtgen biçimde kesilmiş, kol yerleri yarık, bol dikilmiş bir kadın üst giysisi; maşlah. 2. Varlıklı Suriye Araplarının giydiği deve tüyü ve ipekten yapılmış yünlü harmani.

meşme, [? meşme / meş-mel] {ağız} is. Bir tür aşık oyunu. [DS]

meşmel, [? meşmel] {ağız} is. → meşme. [DS]

meşmela, [? meşmela] {ağız} is. zool. Kertenkele. [DS]

meşmelet, [? meşmelet] {ağız} sf. Yaramaz. [DS]

meşmeş, [? meşmeş] {ağız} is. Kadın yaradılışlı erkek. [DS]

meşmeş, [? meşmeş] {ağız} sf. (Meyve veya yiyecek için) tadı bozulmuş; yumuşamış. [DS]

meşmul, -lü [Ar. şümül > meşmül مشمول] (meşmu:l) {OsT} sf. 1. Etrafı çevrilmiş; kaplam içine alınmış; şümullenmiş. 2. Bir şeyin içinde bulunan.

meşmulat, [Ar. meşmül > meşmülât مشمولات] (meşmu:la:t) {OsT} is. 1. Etrafı çevrilmiş şeyler; kaplanmış olanlar. 2. Bir şeyin içinde bulunanlar.

meşmule, [Ar. meşmüle مشموله] (meşmu:le) {OsT} is. Şarap.

meşmum, [Ar. şemm > meşmüm مشموم] (meşmu:m)

{OsT} sf. 1. Koklanmış. 2. is. Misk veya ıtır gibi güzel kokan şey.

meşmumat, [Ar. meşmüm > meşmümāt مشمومات] (meşmu:ma:t) {OsT} is. 1. Koklanmış şeyler. 2. Misk ve ıtır gibi güzel kokulu şeyler.

meşne, [Far. mēšīna (yapağı) => meşne] {ağız} is. Koyun.[DS]

meşra, -ı [Ar. meşra' مشرع] (meşra:) {OsT} is. 1. Patika; yol. 2. Su oluğu; kanal.

meşreb, [Ar. şürb > meşreb (içme yeri) مشرب] {OsT} is. → meşrep.

meşrebe¹, [Ar. şürb > mişrebe / meşrebe مشربه] {OsT} is. Maşrapa.

meşrebe², [Ar. meşreb => meşrebe] {ağız} is. Görgü; eğitim. [DS]

meşrebiye, [Ar. meşreb > meşrebiyye مشربيه] {OsT} is. Çıkıntılı pencere kafesi.

meşrep, -bi [Ar. şürb > meşreb (içme yeri) مشرب] {OsT} is. 1. İçecek yer. 2. Yaradılış; davranış biçimi; huy; karakter.

meşru, -u'ı [Ar. şer' > meşrū' / meşrū'a مشروع / مشروعه] (meşru:) {OsT} sf. 1. Yasaların ve hukukun gerekli kıldığı nitelikleri taşıyan. 2. Yasayla gerçekleşen. 3. Evlilik bağlarıyla birleşmiş kişiler ve çocuklar. 4. Akla, adalete, hakka dayalı. 5. Şeriata uygun; şeriatça izin verilen. ☞ **meşrū müdāfaa**, huk. Bir kimsenin kendisine yönelmiş haksız bir saldırıyı gidermek amacıyla anında şiddet kullanarak yaptığı haklı savunma; müdāfaa-yı meşrua; haklı savunma.

meşru'a, -a'ı [Ar. meşrū' > meşrū'a مشروع] (meşru:a) {OsT} is. 1. Şeriata uygun. 2. Yasaya ve hukuka uygun olan. 3. Doğru, haklı ve yerinde.

meşru'at, [Ar. meşrū' > meşrū'āt مشروعات] (meşru:-a:t) {OsT} is. 1. Yasaya uygun ve doğru şeyler. 2. Şeriatla ilgili şeyler.

meşrub, [Ar. meşrūb مشروب] (meşru:b) {OsT} sf. 1. İçilmiş. 2. is. İlaç veya şurup olarak içilen şeyler; içecek.

meşrubat, [Ar. meşrūb > meşrūbāt مشروبات] (meşru:ba:t) {OsT} is. Alkolsüz ve soğuk olarak içilecek şeyler; içecekler. ☞ **meşrubāt-ı küülüye**, {OsT} Alkollü içecekler; müskirat.|| **meşrūbāt-ı müskire**, {OsT} Alkollü içecekler.

meşrubatçı, [meşrubat-çı] (meşru:batçı) is. Meşrubat yapan veya satan kimse.

meşruh, [Ar. şerh > meşrūh / meşrūha مشروح / مشروحه] (meşru:h) {OsT} sf. 1. Açılmış; açıklanmış; şerh olunmuş. 2. Uzun uzadıya anlatılan.

meşruhat, [Ar. meşrūh > meşrūhāt مشروحات] (meş-

ru:ha:t) {OsT} is. Bir konunun açıklanması için yazılmış yazılar; açıklayıcı bilgiler; açıklamalar; şerhler.

meşruiyet, [Ar. meşrū' > meşrū'iyet مشروعيت] (meşru:iyet) {OsT} is. 1. Meşru olma durumu; yasallık; geçerli olma durumu; geçerlilik. 2. siy. Bir devletin ya da siyasal sistemin haklılık kazanma süreci veya biçimi. ☞ **meşruiyet bunalımı**, siy. Siyasi otoritenin yetkilerini kullanma ve görevini yerine getirmeye aciz kalması.

meşrulaşma, [meşru-la-ş-ma] is. Meşrulaşmak eylemi.

meşrulaşmak, [meşru-la-ş-mak] dönşl. f. [-ır] Meşru duruma gelmek; yasallaşmak.

meşrulaştırma, [meşru-la-ş-tır-ma] is. Meşrulaştırmak eylemi.

meşrulaştırmak, [meşru-la-ş-tır-mak] gçl. f. [-ır] Meşru duruma getirmek; yasallaştırmak.

meşrum, [Ar. meşrūm مشروم] (meşru:m) {OsT} is. Yarılmış.

meşrut, [Ar. şart > meşrūt / meşrūta مشروط / مشروطه] (meşru:t) {OsT} sf. 1. Şarta bağlı; şart koşulmuş; koşullu. 2. Bir şeyle ilgili; bağlantısı olan; bağlantılı. ☞ **meşrūtün-leh**, {OsT} huk. Bağışlayan taraftan vakıf yararına kullanılması şart koşulmuş olan kişi veya kurum.

meşruta, [Ar. şart > meşrūt > meşrūta مشروطه] (meşru:ta) {OsT} is. huk. 1. Satılmamak koşuluyla mirasçılara, bir kimseye veya kuruma bırakılmış taşınmaz mal. 2. Eskiden, cami, hastahane, hayır kurumu gibi yerlerde çalışanların oturmaları için yapılmış binalar; lojman; meşruta odaları.

meşruten, [Ar. meşrūt > meşrūten مشروئاً] (meşru:'ten) {OsT} zf. Şarta bağlı olarak; koşullu olarak. ☞ **meşruten tahliye**, {OsT} huk. İyi hâl gösteren bir mahkûmun, özgürlüğü bağlayıcı cezasının bir kısmını belirlenen şartlara uymadığı takdirde yeniden tutuklanması şartıyla serbest bırakılması.

meşrutî, [Ar. meşrūt > meşrūṭi مشروطي] (meşru:ti:; t kalın söylenir.) {OsT} sf. 1. Meşrutiyetle ilgili olan. 2. Hükümdar başkanlığındaki parlamento yönetimi. ☞ **meşrutî hükümdarlık**, Siyasi iktidarın kullanılmasının, hukukî bakımdan hükümdarla birlikte seçimle kurulmuş meclislere de ait olduğu kabul edilen devlet şekli.|| **meşrutî hükümet**, Hükümdar başkanlığında olan ve anayasaya dayanan hükümet.|| **meşrutî krallık**, Meşrutiyetle yönetilen krallık.

meşrutiyet, [Ar. meşrūṭi > meşrūṭiyyet مشروطيت] (meşru:tiyet) {OsT} is. 1. Şartlı monarşi. 2. Yürütme görevinin başında hükümdar bulunan bir hükümet, yasama yetkisini seçimle gelen bir meclisin kullandığı yönetim biçimi. 3. İmparatorluk dön-

minde 1876 anayasası ile kabul edilen ve 1918 yılına kadar süren meşrutiyetle yönetilen dönemlere verilen ad.

meşşaiyun, [Ar. meşşā'i > meşşāiyyūn {مشائون} (meş-şa:iyu:n) {OsT} is. fel. Gezinimcilik.

meşşata, [Ar. meşşāta {مشاطة} (meşşata) {OsT} is. Gelinin saçını, tuvaletini yapan; gelini süsleyen kadın.

meşta¹, [Ar. şitā (kış) > meštā / meštāt {مشتات / مشتات} (meşta:) {OsT} is. 1. Kışın oturlan yer; kışlak. 2. Kışla.

meşta², [Ar. meštā {مشتى} (meşta:) {OsT} is. 1. Kerpiçten yapılan toprak ev. 2. Cezayir ve Tunus'ta kulübelerden oluşan küçük köy.

meştat, [Ar. meštā / meštāt {مشتات} (meşta:) {OsT} is. → meşta¹.

meştele, [? meştele] {ağız} is. Fidanlık; fidelik. [DS]

meştiyat, [Ar. meštā > meştiyāt {مشتيات} (meştiya:t) {OsT} is. Kışlak.

meştum, [Ar. şetm (sövme) > meştūm {مشتوم} (meştu:m) {OsT} sf. Sövülmüş.

meş'um, [Ar. şe'āmet > meş'ūm / meş'ūme {مشتوم} (meş-u:m) {OsT} sf. Uğursuz; kötü; menhus.

meşum, [Ar. meşūm {مشموم} (meşu:m) {OsT} is. 1. Vücutu benekli adam. 2. sf. Uğursuz; meş'um.

meş'un, [Ar. meş'un {مشتون} (meş-u:n) {OsT} sf. (Saç için) dağınık.

meş'ur, [Ar. şu'ūr > meş'ūr {مشعور} (meş-u:r) {OsT} sf. 1. Bilinçlenmiş. 2. Bilinç alanına çıkmış olan.

meş'urat, [Ar. şu'ūr > meş'ūr > meş'ūrāt {مشعورات} (meş-u:ra:t) {OsT} is. Bilinç alanına çıkmış olan şeyler.

meşügü, [? meşügü] {ağız} is. Ufak parça. [DS]

meşük¹, -ğü [Rus. meşók => meşük / meşik] {ağız} is. İçine tahıl konulan çuval. [DS]

meşük², -ğü [? meşük] {ağız} is. Kuru çökelek. [DS]

meşük³, -ğü [? meşük] {ağız} sf. Küçük. [DS]

meşveret, [Ar. şūrā > meşveret {مشورت} {OsT} is. 1. Bir konu hakkında birinin görüşünü alma; danışma. 2. İlgili birkaç kişinin bir konuda yaptığı toplantı; görüş alış verişi. 3. huk. Hükümdar veya halifenin, devlet işlerini yürütürken bir kurula danışması. ☞ **meşveret etmek**, *Karşılıklı konuşmak; danışmak; görüş alış verişinde bulunmak.*

meşy, [Ar. meşy {مشى} {OsT} is. 1. Yürüme. 2. Yürütme. ☞ **meşy-i askerî**, {OsT} *Askerî yürüyüş.*

meşyen, [Ar. meşy > meşyen {مشياً} (me'syen) {OsT} zf. Yürüyerek; yaya olarak.

meşyum, [Ar. meşyūm {مشيوم} (meşyu:m) {OsT} sf. (Kişi için) benli; beni olan.

met¹, -ddi [Ar. medd {مد} {OsT} is. 1. Uzatma; uzatılma; yayılma. 2. coğ. Ayın çekim gücü ile deniz suyunun kabarması; gel. 3. dbl. Arapça'da bir harfin gereğinden fazla uzatılarak söylenmesi. 4. huk. Eskiden, mahkemelerde kadı vekillerinin görev sürelerinin uzatılması işlemi. ☞ **met limanı**, *Yalnızca sular yükseldiği zaman kullanılabilen liman.*

met², [Erme. mēt => met {مت} {ağız} is. 1. {eAT} Çelik çomak oyununda çomak ile vurmak suretiyle kullanılan 10-15 cm. uzunluğundaki küçük değnek; çelik. 2. Çelik çomak oyunu. 3. Hayvanları yakalamak için kullanılan kapanların içindeki değnek. 4. Bilye oyunu için kazılan küçük çukur. [DS] ☞ **met değneği**, {ağız} *Çelik çomak oyununda kullanılan 15-20 cm. boyunda değnek parçası; çelik.* [DS]|| **met değnek**, {ağız} *Çelik çomak oyunu.* [DS]

meta-, [Yun. meta {ile, sonra}] ön ek. Latin kökenli terimlere eklenerek "sonra; ötesi" anlamları katan ön ek. *metafizik, metamorf.*

meta¹, [Ar. metā {منى} (meta:) {OsT} is. fel. Bağlı gerçekleşme.

meta², -a'ı [Ar. metā {متاع} (meta:) {OsT} is. 1. Mal. 2. Elde bulunan paraya çevrilebilir her türlü eşya veya para; sermaye; varlık. 3. Evde kullanılan eşyaların genel adı. 4. tic. Satım ve değişim için üretilen her türlü mal. ☞ **metā'ı-cān**, {OsT} *Can malı.*|| **metā'-ı derd ü belā**, {OsT} *Dert ve bela yükü.*|| **metā'-ı ma'rūf**, {OsT} *Bir erkeğin boşadığı eşine verdiği nafaka.*|| **metā'-ı sakil**, {OsT} *Ağır mallar.*|| **metā'ü'l-gurūr**, {OsT} *1. Gurur; kibir. 2. mecaz. Bir bâkirenin gerdek gecesi kirlenen bezi.*

met'abe, [Ar. met'abe {متعبه} (met-abe) {OsT} is. Yorgunluk; işin verdiği sıkıntı; meşakkat.

metabi, -i'ı [Ar. matba'a > metābi' {مطابع} (meta:bi:) {OsT} is. Matbaalar; basım evleri. ☞ **metābi'-i müstakime**, *gök b. Bahar açısı.*

metabih, Ar. maṭbah > meṭābih {مطابخ} (meta:bih, h kalın söylenir) {OsT} is. Mutfaklar.

metabolit, -di [Fr. métabolite] is. is. 1. Bir kimyasal organik maddenin hücre, doku veya kan içinde değişime uğramasıyla ortaya çıkan ürün. 2. Bir yiyecek maddesinin sindirimi ile ortaya çıkan özümlebilir basit madde.

metabolizma, [Yun. metaballein {değiştirmek} > Fr. métabolisme] is. biy. Canlılarda hareket ve enerjiyi sağlamak için hücre ve organizmanın yapım (anabolizma) ve yıkım (katabolizma) sırasında gerçekleştirdiği sürekli ve karmaşık madde-enerji dönüşüm işlemlerinin tümü.

metaborat, [Fr. métaborate] is. kim. Metaborik asidin tuzu.

metaborik, -ği [Fr. métaborique] sf. kim. Borat anhidritinden türemiş olan; HBO₂ formülünde olan.

- metafaz**, [Fr. métaphase] *is. biy.* Mitoz bölünmede, mitozun ikinci evresi olan kromozomların ekvator düzleminde toplandıkları evre; ardıl evre.
- metafizik**, **-ği** [Yun. meta ta physica (*fizikten sonra*) > Lât. metaphysica > Fr. métaphisque] *is.* 1. Doğa ötesi; fizik ötesi. 2. *fel.* Düşüncenin ve varlığın mutlak bilgisini amaçlayan bütünsel düşünüm. 3. *gnşl.* Genel ve soyut teori; felsefe. 4. *sf.* Duyular yoluyla kavranan âlemin ötesi ile ilgili olan. 5. Metafiziği ele alan.
- metafizikçi**, [metafizik-çi] *is.* Metafizik ile uğraşan; metafizik uzmanı.
- metafizikçilik**, **-ği** [metafizik-çi-lik] *is.* Metafizikçinin işi veya mesleği.
- metafoni**, [Yun. meta + phone (*ses*) > Fr. métaphoni] *is. dbl.* Komşu ses birimin etkisiyle bir ünlünün tınısında meydana gelen değişme.
- metafor**, [Fr. métaphore] *is.* Ödünçleme; istiare.
- metafora**, [İt. mattafore / Yun. mataphore] (*meta'for*) *is. dnz.* Sandal ve filikalari asmaya yarayan bordadan dışarı doğru uzatılan dikmeler; metafora.
- metafosfat**, [Fr. métaphosphate] *is.* Metafosforik asidinin tuzu.
- metafosforik**, **-ği** [Fr. métaphosphorique] *sf.* (Asit için) formülü HPO_3 olan.
- metagenez**, [Fr. métagenèse] *is.* Ardışık olarak sırayla eşeyli ve eşeysiz üreme şeklinde döş verme.
- metagenezik**, **-ği** [Fr. métagénésique] *sf.* Döllenmeden sonra oluşan.
- metagram**, [Fr. métagramme] *is.* Kelime içinde tek bir harfin değiştirilmesi ile ortaya çıkan çok cevaplı bilmece.
- metakromatizma**, [Fr. métachromatisme] *is. biy.* Yaşlılık veya hastalık sebebiyle deri, kıl ve tüylerde meydana gelen değişikliklerin tümü.
- metal**, **-li** [Lat. metallum / Yun. metallon > Fr. métal] *is.* 1. Kolay işlenebilme, kendine özel bir parlaklık, ısı ve elektriği iyi iletme gibi özellikleri bulunan kimyasal elementlerin genel adı; maden. 2. *matb.* Dizgi makinelerinde, satır oluşturmak için eritilerek kullanılan antimon ve kurşun alaşımına verilen ad. 3. *sf.* Bu maddeden yapılmış olan; madenî. ☞ **metal bilimi**, *Genellikle elementleri, özellikle metalleri saf olarak elde etmeyi ve bunların işleme tekniğini belirleyen kimya endüstrisi kolu; metalürji.*
- metali**, **-i** [Ar. maṭla' > meṭālī' مطالع] (*meta:li:*) {OsT} *is.* 1. Doğacak yerler. 2. Kaside ve gazellerdeki ilk beyitler. ☞ **metālī-i müstakîme**, {OsT} *Bahar açısı; açılım.*
- metalib**, [Ar. maṭlab > meṭālib مطالب] (*meta:lib*) {OsT} *is.* İstenilen şeyler; istekler; talepler. ☞ **metālib-i istikbāl**, {OsT} *Gelecekte gerçekleşmesi düşünülen istekler.*
- metalik**, **-ği** [Fr. métallique] *sf.* 1. Metalden yapılmış olan; madenden yapılmış. 2. Metal ile ilgili; maden ile ilgili; madensel.
- metalist**, [Fr. métalliste] *sf. ekon.* (Teori için) paranın değerini sürüm araçlarının içinde bulunan madenin değeriyle açıklayan; nominalist.
- metalizasyon**, [Fr. métallisation] *is.* Metal ile kaplama tekniği.
- metalleme**, [metal-le-me] *is.* Bir metal atomunu bir alkil köküne bağlama tepkimesi.
- metalograf**, [Fr. métallographe] *is.* Madenler ile maden alaşımlarının özelliklerini inceleyen uzman.
- metalografi**, [Fr. métallographie] *is.* Maden, maden alaşımı ve filizlerin yüzey, kesit, billurlaşma gibi fiziksel özelliklerini inceleyerek çözümünü yapan bilim dalı.
- metaloit**, **-di** [Fr. Fr. métalloïde] *sf.* Metalsi.
- metalo protein**, [Fr. métalloprotéine] *is.* Metalli birleşiklerle bir arada bulunan protein.
- metal protein**, [Fr. métalprotéine] *is.* Bakır, demir, manganez gibi ağır bir metal ile bir proteinin birleşiminden meydana gelen enzim.
- metalsi**, [metal-si] *sf.* 1. Metal gibi; metal özelliğinde. 2. *kim.* Metallerin fiziksel, ametallerin kimyasal özelliklerini taşıyan element; madensi; metaloit.
- metalürji**, [Lat. métallurgia > Fr. métallurgie] *is.* Metallerin cevherlerinden ayrılarak elde edilmesi, kullanım için hazırlanması ve işlenmesi için uygulanan teknik ve işlemlerin tümü; maden bilimi; metal bilimi.
- metalürjik**, **-ği** [Fr. métallurgique] *sf.* Metalürji ile ilgili; maden bilimsel.
- metameli**, [netâmeli > metameli] {ağız} *sf.* (Kişi için) elinden sık sık kaza çıkan; uğursuz. [DS]
- metamer**, [Fr. métamère] *is. biy.* Baştan kuyruğa kadar sırt boyunca, orta deriden muntazam bölünerek iskelet ve kasların ilk taslağını meydana getiren embriyon parçası.
- metamorfik**, **-ği** [Fr. métamorphique] *sf.* Başkalaşma uğramış olan; başkalaşmış; başkalaşık.
- metamorfizm**, [Fr. métamorphisme] *is. jeol.* 1. Kayaçlarda iç etkiler sonucu meydana gelen fiziksel ve kimyasal değişim; başkalaşım. 2. *biy.* Bir dokunun temel maddelerinde beliren durum değişikliği; başkalaşım.
- metamorfoz**, [Fr. métamorphose] *is.* 1. Bir varlığın başka bir varlığa dönüşmesi. 2. Bir kimsenin halinde görülen tam değişiklik. 3. Bir eşyanın biçiminde ve görünüşünde meydana gelen değişme; istihale; başkalaşma. 4. Bir canlının yumurtadan çıktıktan sonra şekil değiştirmesi ve normal gelişiminin bir evresine ulaşması; başkalaşma.
- metan**, [Fr. méthane] *is. kim.* Karbon ile hidrojenin 1000°C civarında tersinir tepkime ile birleşmesinden meydana gelen, 0.55 g/cm^3 yoğunluğunda, -

164°C'de yoğunlaşan, hafif kokulu, havada duman-sız bir alevle yanan, sanayide ve ısıtma işlerinde kullanılan CH₄ formülündeki doymuş hidrokarbon-ların ilk üyesi; bataklık gazı; formen.

metanet, [Ar. metānet مَتَانَت] (*meta:net*) {OsT} is. Zor koşullara, acıya ve üzüntüye katlanabilme; metin olma; dayanma gücü; dayanıklılık; sağlamlık. ☞ **metānet-i kalbiye**, {OsT} *Kalp sağlamlığı*.

metanetli, [metanet-li] (*meta:netli*) sf. Metin; daya-nıklı; sağlam.

metanetsiz, [metanet-siz] (*meta:netsiz*) sf. Kötü ve zor koşullarda kendine hakim olamayan; metin ol-mayan; dayanıksız.

metanetsizlik, -ği [metanet-siz-lik] (*meta:netsiz-lik*) is. Kötü ve zor koşullarda kendine hakim ola-mama durumu; dayanıksızlık.

metanlaştırma, [metan-la-ş-tır-ma] is. Tepkime ile metan meydana getirme işlemi.

metanoi, -lü [Fr. méthanol] is. kim. Metil alkol.

metapsişik, -ği [Yun. meta (ötesi) + psikhe (ruh) > Fr. métapsychique] sf. 1. (Psikolojik olaylar için) normal dışı; ruh ötesi. 2. Normal psikolojinin sınırlarını aşan psikolojik olay ve durumlarla ilgili.

metarık, -ği [Ar. mıtrağ > mıtrağa > metārık مطارق] (*meta:rik*) {OsT} is. 1. Demirci çekiçleri; balyozlar. 2. Değnekler; sopalar. 3. Mızraklar.

metasilik, -ği [Fr. métasilicique] sf. (Asit için) serbest hâlde bulunmayan ancak metasilikat deni-len tuzu ile tanınan, silisten türeyen ve formülü H₂SiO₃ olan.

metastatik, -ği [Fr. métastatique] sf. 1. Bir metastaz-dan ileri gelen. 2. Metastaz doğasında olan.

metastaz, [Yun. metastasis (yer değiştirme) > Fr. métastase] is. Vücudun herhangi bir dokusunda meydana gelen bir patolojik marazın başka bir za-manda başka bir organ veya dokuda benzer şekilde, aşılannışçasına ortaya çıkması; sıçrama; göçüm.

metatez, [Lat. metathesis / Yun. metathesis (yer değiştirme) > Fr. métathèse] is. 1. Akıl yürütmede, bir yargıdaki terimlerin yerlerinin değiştirilmesi. 2. dbi. Kelime içinde birbirini izleyen seslerin yer değiştirmesi olayı; göçüşme; yer değiştirme.

metavi, [Ar. miṭvā > meṭāvī مطاوی] (*meta:vi:*) {OsT} is. Aşırı saygılılar; çok itaatliler.

metazori, [Yun. mēto + Far. zōr / Yun. mēto dzorī] zf. argo. Zorla; zoraki.

metbu, -u'ı [Ar. teba' > metbū'/metbū'a متبوع / متبوعه] (*metbu:*) {OsT} sf. Kendisine uyulan; tabi olunan; uyruk olunan. ☞ **metbu'-i müfahhām**, {OsT} *Hükümdar*.|| **metbu'-i şer'î**, {OsT} *Uyulan şeriat yasa-ları*.

metbu'iyet, [Ar. matbū' > metbū'iyet متبوعيت] (*met-*

bu:iyet) {OsT} is. Kendisine tabi olunan kimsenin durumu; uyrukluk; tâbiyet; bağlılık.

mete, [? mete] {ağız} is. Topraktan yapılmış emzikli testi; toprak ibrik. [DS]

metek, -ği [? metek] {ağız} is. Dişi manda. [DS]

metel¹, [Ar. meşel => masal / metel] is. 1. Hikâye; masal; öykü. 2. Masalların giriş bölümündeki te-kerleme. 3. Atasözü. 4. Şiir; mersiye. 5. Şarkı; mâ-ni. 6. {ağız} Bilmecce. [DS]

metel², [Yun. mitil / metel] {ağız} is. Şilte. [DS]

metelik¹, -ği [Yun. metallikhos / Fr. metallique] is. 1. Eskiden kullanılmış olan on para değerindeki ma-denî para. 2. mecaz. Çok az bir para. ☞ **meteliğe kurşun atmak**, *Parasız kalmak; çok büyük maddî sıkıntı içinde bulunmak*.|| **meteliği olmamak**, *Hiç parası olmamak*.|| **metelik darı**, {ağız} *İri mısır ta-nesi*. [DS]|| **metelik etmemek**, 1. (Kişi için) toplum için önem verilen değerlerin hiç birine sahip ol-mamak; değersiz olmak. 2. (Mal, eşya vb. için) önemsiz olmak; para etmemek; değeri olmamak.|| **metelik kâğıdı**, {ağız} *Nüfus cüzdanı*. [DS]|| **mete-lik vermemek**, *Aldırış etmemek; önem vermemek; önemsememek; değersiz bulmak*.

metelik², -ği [? metelik] {ağız} is. Yemeniye benzer bir tür ayakkabı. [DS]

meteliksiz, [metelik-siz] sf. Hiç parası olmayan; zü-ğürt.

meteliksizlik, -ği [metelik-siz-lik] is. Parasızlık; zü-ğürtlük.

metellemek, [metel¹-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Öykü okumak. [DS]

meteor, [Yun. metoros (havada bulunan) > Fr. mé-téore] is. 1. Havada meydana gelen olay; hava yu-varı içinde oluşan sıcaklık değişimleri, rüzgâr, yağmur veya nemlilik gibi olayların tümüne verilen ad. 2. Dünyanın çekimi ile uzaydan gelip hava yu-varına girdiği anda sürtünme yüzünden doğan ısı etkisiyle gaz hâline dönüşerek parlayan katı bir uzay cismi; akan yıldız. ☞ **meteor taşı**, *Gezegenler arasında hareket eden, gaz durumuna geçmeden yeryüzüne ulaşan katı cisim; gök taşı; meteorit*.

meteorik, -ği [Fr. météorique] sf. Hava yuvarından kaynaklanan; hava yuvarı ile ilgili.

meteorit, [Fr. météore > météorite] is. Gezegenler arasında hareket eden, gaz durumuna geçmeden yeryüzüne ulaşan katı cisim; gök taşı; meteor taşı.

meteorolog, -ğu [Fr. météorologue] is. Meteoroloji uzmanı.

meteoroloji, [Fr. météorologie] is. Hava yuvarı içinde oluşan sıcaklık değişmelerini, rüzgâr, yağ-mur, dolu gibi hava olaylarını inceleyen fizik dalı; hava bilgisi. ☞ **meteoroloji astrolojisi**, *Yıldızların, gezegenlerin durum ve hareketlerine bağlı olarak hava olaylarını tahmine çalışan yıldız falcılığı*.||

- meteoroloji istasyonu**, *Hava kürede meydana gelen değişiklikleri ölçen ve kaydeden gözlem evi.*
- meteorolojik, -ği** [Fr. météorologique] *sf.* Meteoroloji ile ilgili olan; meteorolojiye ilişkin.
- meteoropatoloji**, [Fr. météoropathologie] *is.* Hava ve mevsim değişiklikleri ile uzaydan gelen ışınların insan üzerinde yarattığı olumsuz etkileri ve sebep olduğu hastalıkları inceleyen tıp dalı.
- meteretli**, [Ar. metānet => metānet-li / meretli] {ağız} *sf.* Güçlü; dayanıklı. [DS]
- meteris**, [Far. meteris مترس] {OsT} *is.* → metris; meters.
- meteriz**, Far. meteris => meteriz مترز {eAT} *is.* Siper.
- meters**, [Far. tersiden (korkmak) > meters (olumsuz emir: korkma!) مترس] {OsT} *is.* 1. Kapının açılması için arkasına konulan ağaç; kapı dayacağı. 2. Savaşta korunmak için yapılan toprak tümsek; siper; meteris.
- metfen**, [Ar. defn > medfen مفن] {OsT} *is.* Defnolunacak yer; mezar; kabir.
- metfun**, [Ar. defn > medfün / medfüne مدفون / مدفونه] {metfu:n} {OsT} *sf.* 1. Toprağın içine gömülmüş olan; gömülmüş; defnolunmuş. 2. (Hazine vb. için) toprak içinde gömülü kalmış olan.
- meth**, [Ar. medḥ مدح] {OsT} *is.* → metih. ☞ **methini işitmek**, *Biri hakkında söylenmiş iyi sözler duymak; iyiliklerinden haberdar olmak; ününü duymak.*
- mehaf**, Ar. methaf متحف {OsT} *is.* Müze.
- methal, -li** [Ar. duḥūl > medḥāl مدخال] (metha:l) {OsT} *is.* 1. Bina veya benzeri yerlere girilecek yer; giriş yeri; giriş. 2. Boğaz, vadi, körfez, sokak vb. giriş kısmı; ağız. 3. Kitap vb. için ön söz; giriş. 4. mecaz. Kötü bir işte katılımı olma; parmağı bulunma; karışma. 5. müz. Türk musikisinde, fasıl başlarında peşrev yerine çalınan serbest tarzda icra edilen müzik; giriş müziği. ☞ **methali olmak**, *Bir işte parmağı olmak; karışmış olmak; dahli bulunmak.*
- methaldar**, [Ar. medḥāl + Far. dār مدخلدار] (metha:l-da:r) {OsT} *sf.* Bir işe karışmış olan; o işte parmağı bulunan; dahli olan.
- methar**, [Ar. mezhār / medḥār مضخار] (metha:r) {OsT} *is.* Depo.
- methetme**, [Ar. medḥ + T. et-me ائمه مدح] {OsT} *is.* Methetmek eylemi; övme.
- methetmek**, [Ar. medḥ + T. et-mek ائمه مدح] {OsT} *gçl. f.* [-e(d)-er] (Kişi veya nesne için) iyi yönlerinden beğeni ile söz etmek; övmek.
- methiye**, [Ar. medḥ > medḥiyye مدحيه] {OsT} *is.* 1. Bir kişi veya nesne için beğeni ile iyi yönlerinden söz etme eylemi veya durumu; övgü. 2. *ed.* Klasik Türk şiirinde, bir kimseyi övmek, yüceltmek amacıyla yazılmış şiirlere verilen ad; övgü şiiri. ☞ **methiye düzmek**, 1. *Birini veya bir şeyi abartarak övmek.* 2. *Övgü şiiri yazmak.*
- methüsenâ**, [Ar. medḥ ü şenâ³ مدح و ثناء] (methü-senâ:) {OsT} *is.* Övme ve ululama.
- meti**, [? meti / metih] {ağız} *is.* Fıçı. [DS]
- metih¹**, [Ar. medḥ مدح] {OsT} *is.* Bir kimse hakkında iyi şeyler söyleme; övme; övgü; metih.
- metih²**, [? meti / metih] {ağız} *is.* Fıçı. [DS]
- metil¹**, [Fr. méthyle] *is. kim.* 1. Metil alkolden hidroksil veya metandan hidrojenin çıkarılması ile elde edilen, formülü -CH₃ olan tek değerli doymuş hidrokarbon. 2. *sf.* (Birleşikler için) metil kökünden türeyen.
- metil²**, [Bul. metil (kelebek hastalığı)] {ağız} *is.* Karpuz, kabak gibi bitkilerin çok sulama yüzünden yapraklarında meydana gelen beyaz lekeler halindeki hastalık. [DS]
- metil³**, [met > metil] {ağız} *is.* Çelik çomak oyununda küçük çubuk. [DS]
- metilen**, [Yun. methy (mayalı içki) + hyle (odun) > Fr. méthylène] *is. kim.* 1. Metanın iki hidrojen atomu kaybetmesi ile türeyen ve formülü = CH₂ olan iki değerli kök. 2. Karben. 3. İçilmesini önlemek amacıyla etil alkol içine katılan metil alkol ve aseton karışımına verilen ticarî ad.
- metililik, -ği** [Fr. méthylique] *sf. kim.* Metan birleşiklerinin sıfatı.
- metilleme**, [metil-le-me] *is. kim.* 1. Metil kökü ile bir molekülü birleştirebilmek için uygulanan bu molekülde bulunan hidrojen atomunu metil kökü ile ornatma işlemi. 2. Yakıt olarak kullanılan petrol türevlerinde oktan indislerini iyileştirmek için kurşun tetrametil Pb(CH₃)₄ katma işlemi.
- metillemek**, [metil-le-mek] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] 1. Bir birleşige veya moleküle metil kökü katmak. 2. Yakıtlara kurşun tetrametil katmak.
- metilpropan**, [Fr. méthylpropane] *is. kim.* Bütan izomeri olan bir hidrokarbon; izobutan.
- metin¹**, [Ar. metānet > metīn / metīne متين / متينه] (meti:n) {OsT} *sf.* 1. (Kişi için) acı ve üzüntüye karşı dayanabilen; dayanıklı; soğukkanlı; metanetli. 2. (Yer, bina, nesne vb. için) dayanıklı; sağlam; berk. ☞ **metin olmak**, *Sağlam olmak; dayanıklılık göstermek; soğukkanlı olmak.*
- metin², -tni** [Ar. metn متن] {OsT} *is.* 1. (Eser, yazı, kanun, belge vb. için) yazım, anlatım, biçim ve üslup olarak kelimelerden meydana gelmiş bütün; yazarın kendi dilinde meydana getirdiği bütün; betik. 2. *dbl.* Basılı veya el yazması olan bir parça;

yazılı bir eser veya parçası; betik. **3.** Bir sanat eserinde yazılı sözlerin oluşturduğu bölüm. **4.** Sayfanın yazılı bölümü. **5.** Yolun ortası. **6.** Arka sırt. **7.** Kâğıdın arkası. **☞ metin bilimi**, *dbl. Dili, cümleler arası bağlantıları temel alarak inceleyen, dil kullanımını metin üretme olarak gören, metinleri bir bütünlük içinde ele alan dilbilimi dalı.* || **metin çözümlemesi**, *ed. Bir edebî esere ait parçayı, metnin kendi içindeki dil, anlatım ve konu gibi öğelere dayanarak yazara, tür özelliklerine ve edebiyat geleneğine ait bilgiler ışığında açıklama işi; metin tahlili.* || **metin dışı**, *Kitabın yazılarının dışında ayrı bir sayfa işgal edecek biçimde yer alan.* || **metin dışı resim**, *Kitabın normal yazı ve sayfalarında değil de ayrı bir sayfa hâlinde formalar arasına veya sonuna konulan resim.* || **metin tahlili**, *Metin çözümlemesi.* || **metin tamiri**, *Yıpranmış bir edebî eserin eksik yerlerini, bilimsel araştırma yöntemlerini uygulamak suretiyle tamamlama işi.* || **metin yayımı**, *Yazarın elinden çıkmış bulunan ilk yazmanın kaybolduğu durumlarda en eski yazma esas alınarak doğru metnin bulunması amacıyla yapılan bilimsel tespit.*

metin³, [? metin] {ağız} *sf.* Ünlü; tanınmış. [DS] **☞ metini dürmek**, {ağız} *Tanınmış birini yenmek; ününü kaybettirmek.* [DS]

metinane, [Ar. metin + Far. āne متينانه] (*meti:na:ne*) {OsT} *zf.* Sağlam olarak; metin bir vaziyette; meta-netle.

metiriz, [Far. meteris] {ağız} *is.* Siper; korunak. [DS]

metis¹, [Lat. mixticius (*karışmış; kırma*) > Fr. métis] *is.* **1.** Çözüğü pamuk, atkısı keten olan dokuma türü. **2.** *sf.* Kırma; melez.

metis², [Yun. metis (*Yun. mit. Zeus'un karısının adı*)] *is.* Bilgelik.

metkep, -bi [matkap] {ağız} *is.* Delgi aracı; matkap. [DS]

metlemek¹, [Ar. medh => met-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* {ağız} Birinin iyi yönlerini belirtmek; övmek; methetmek. [DS]

metlemek², [met-le-mek] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* {ağız} Çelik çomak oynamak. [DS]

metlemek³, [met-le-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Takla atmak. **2.** Atlamak; zıplamak; sıçramak. **3.** Yukarıya doğru kalkıp inmek. **4.** Sessizce emekleyerek yürümek. **5.** (Çelik çomak oyununda vurulan sopa için) birkaç kez yere değip sıçramak. [DS]

metleşmek, [met-le-ş-mek] {ağız} *dönşl. f. [-ir]* (İşe) girişmek; kalkışmak. [DS]

metletmek, [met-le-t-mek] {ağız} *gçl. f. [-ir]* Rakibi ni yenmek. [DS]

metli, [met-li] *sf. dbl.* (Arapça harfler için) gereğinden çok uzatılan. **☞ medli elif**, *Arapça'da elif ile hemzenin birleşmiş biçimi; başta uzun a.*

metmen, [Far. nerdübān => merdiven > merdmen / metmen] {ağız} *is.* Merdiven. [DS]

metmenek, -ği [Far. nerdübān => merdiven > metmen-ek] {ağız} *is.* Merdiven. [DS]

metn, [Ar. metn متن] {OsT} *is.* → metin².

metod, [Fr. méthode] *is.* → metot.

metodik, -ği [Fr. méthodique] *sf.* **1.** Bir metoda dayanan; belirli bir sistem içinde yürütülmüş olan; yöntemli. **2.** Düzenli; derli toplu.

metodist, [Fr. méthodiste] *is.* **1.** Metodizmi savunan; metodizm yandaşı. **2.** *sf.* Metodizm ile ilgisi olan.

metodizm¹, [Fr. méthodisme] *is. tıp.* Hastalık sebebinin dokulardaki sıkışma ve gevsemeye bağlı olduğunu savunan ve tedaviyi buna göre uygulayan sistem.

metodizm², [İng. methodism] *is. din.* On sekizinci yüzyılda İngiltere'de kurulan, bir dinî uyanışı gerçekleştirmeyi amaçlayan ve Hristiyan gibi yaşama kaygısı güden bir tarikata verilen isim.

metodoloji, [Fr. méthode + Yun. logos > Fr. méthodologie] *is. man.* Mantığın, çeşitli bilgi kategorilerini ve çeşitli bilimlerin metotlarını inceleyen bölümü; yöntem bilimi; bilimler mantığı.

metodolojik, -ği [Fr. méthodologique] *sf.* Yöntem bilim ile ilgili; yöntem bilimine uygun.

metoro, [Fr. mètre => metoro] {ağız} *is.* Metre. [DS]

metot¹, -du [Yun. methodos > Fr. méthode] *is.* **1.** Amaca ulaşabilmek için bir şeyi belirli bazı temel ilkelere uygun olarak yapma biçimi; yöntem; usul. **2.** Bir bilimin veya tekniğin öğrenilmesini sağlayan veya kolaylaştıran kuralların tümü. **3.** *man.* Gerçeği bulmak veya tanıtlamak için aklın belirlediği ve izlediği yol; düşünceyi, belli bir sonuca vardırması gereken yolların ve tekniklerin tümü. **4.** Bir becerinin en iyi ve en kısa zamanda öğrenilmesini sağlayan kaynak kitap. **5.** Davranış biçimi; alışkanlık.

metot², -du [? metot] {ağız} *is.* Köylü kadınların giydiği üzeri işlemeli ayakkabı. [DS]

metotlu, [metot-lu] *sf.* **1.** Belli bir yöneme göre yapılmış olan; yöntemli; sistemli. **2.** Tekniğine ve usulüne uygun çalışan, iş yapan.

metotsuz, [metot-suz] *sf.* **1.** Yöntemine göre yapılmayan; yöntemsiz; sistemsiz. **2.** Tekniğine ve usulüne uygun çalışmayan.

metotsuzluk, -ğu [metot-suz-luk] *is.* Yöntemsizlik.

metraj, [Fr. mètre] *is.* **1.** Bir nesnenin metre cinsinden uzunluğu. **2.** Yapılan herhangi bir işi metre ile ölçme işlemi. **3.** Sinema filmlerinde uzunluk; uzunluk.

metrajlı, [metraj-lı] *sf.* (Film için) belirtilen (kısa, orta, uzun) kadar uzunlukta olan.

metrdotel, [Fr. maître d'hôtel] *is.* Otel, lokanta vb. yerlerde, servis sırasında salonda hazır bulunarak hizmet görevlilerini yöneten kimse; şef garson; başgarson; sofracıbaşı.

metr-dotellik, -ği [metr-dotel-lik] *is.* Başgarsonun yaptığı iş veya meslek; başgarsonluk.

metre, [Lat. metrum / Yun. metron (ölçü) > Fr. mètre] (*me'tre*) *is.* **1.** Kripton 86 atomunun, $2p^{10}$ ve 5 dm seviyeleri arasındaki geçişine eş değer ışımının boşluktaki dalga boyunun 1.650.763,73 katına eşit temel uzunluk ölçüsü birimi; Yer meridyen dairesinin kırk milyonda birine eşit kabul edilen temel uzunluk ölçüsü birimi; ışığın, boşlukta bir saniyede aldığı yolun 299.792.458'de birine eşit temel uzunluk ölçüsü birimi; sembolü: m **2.** Ölçme işlerinde kullanılan çoğunlukla desimetre, santimetre ve milimetrelerle bölünmüş bir metre uzunluğundaki uzunluk ölçme aleti. **3.** *sf.* Uzunluğu belirtilen miktarda metre gelen. ☞ **metre kare**, *Kenarları bir metre olan bir karenin alanına eşit yüzey ölçüsü birimi; sembolü: m² || metre küp*, *Ayrıtları birer metre olan bir küpün hacmine eşit hacim ölçüsü birimi; sembolü: m³ || metre sistemi*, *Temel ölçü birimi olarak metreyi esas alan ve kökü metreye dayanan ölçü birimleri düzeni; metrik sistem.*

metre-kilogram, [Fr. mètre-kilogramme] *is. fiz.* Bir kilogram-kuvvet şiddetindeki kuvvetin, bir metre uzakta, kuvvetin yönüne dik bir eksene göre momentine eşit bir moment ölçüsü birimi; sembolü: m-kg.

metrelik, -ği [metre-lik] *sf.* Uzunluğu belirtilen metre kadar olan.

metre-newton, [Fr. mètre-newton] *is. fiz.* Bir newton şiddetindeki bir kuvvetin, bir metre uzakta ve kuvvetin yönüne dik bir eksene göre momentine eşit bir moment ölçüsü birimi; sembolü: m-N.

metres, [Fr. maîtresse] *is.* Bir erkekle yasal olarak evli olmaksızın karı koca hayatı yaşayan kadın; kapatma. ☞ **metres hayatı**, *huk. Medenî hukuk açısından, resmî nikâh olmaksızın bir erkekle bir kadının birlikte karı koca hayatı yaşaması. || metres tutmak*, *(Erkek için) bir kadın ile metres hayatı yaşamak.*

metreslik, -ği [metres-lik] *is.* Metres olma durumu; metres hayatı. ☞ **metreslik etmek**, *(Kadın için) bir erkeğin metresi olmak; bir erkekle metres hayatı yaşamak.*

metrik, -ği [Yun. metrikos / Lat. metricus > Fr. métrique] *sf.* **1.** Metreyle ilgili. **2.** Metreyi temel alan ölçülerle ilgili. ☞ **metrik sistem**, *Temel ölçü birimi olarak metreyi esas alan ve kökü metreye dayanan ölçü birimleri düzeni; metre sistemi.*

metris, [Far. maters (korunaklık)] {OsT} *is.* Savaş alanlarında askerlerin korunması için toprak yığınının yapıldığı siper veya istihkâm. ☞ **metris tüfeği**, {OsT} *İmparatorluk döneminde metrislerdeki askerler tarafından kullanılan ve ilk ateşli tüfeklerin en ağırlı olan bir tüfek türü.*

metrit, [Yun. metra > Fr. métrite] *is. tıp.* Döl yatağı iltihabı.

metro¹, [İt. metro] (*me'tro*) *is.* → metre.

metro², [Fr. chemin de fer métropolitain] (*me'tro*) *is.* (*kısalt.*) **1.** Büyük şehirlerde, semtler arasında yolcu taşımak için döşenmiş yer altı demir yolu; tünel. **2.** Bu hatta çalışan raylı taşıt.

metroloji, [Fr. métrologie] *is.* **1.** Ölçü bilimi. **2.** Ağırlıklar ve ölçüler üzerine yazılmış kitap.

metronom, [Yun. metron (ölçü) + nome > Fr. métronome] *is. müz.* Çalınacak parçanın hızını ve ritmini ayarlamakta kullanılan, ayarlanabilir salınımlı alet.

metropol, -lü [Fr. métropole] *is.* **1.** Sömürgelerine veya dış topraklarına göre bir ülkenin veya devletin durumu. **2.** *gnşl.* Bir ülkenin veya bir bölgenin belli bir açıdan en önemli şehri; ana kent; ana şehir.

metropolit, [Fr. métropolit] *is.* Ortodoks kilisesinde bir bölgenin din işlerine başkanlık eden ve patrikten sonra gelen din adamı.

metropolit, [Fr. métropolitain] *is.* → metro².

metropolithane, [Fr. métropolit + Far. hāne] (*metropolithane*) *is.* **1.** Metropolitin çalıştığı yer. **2.** Yönetim bakımından patrikhaneye bağlı olup metropolitin çalışma ve oturma yeri.

metroraji, [Fr. metroragie] *is.* Âdet kanaması dışında görülen döl yatağı kanaması.

metruk, -kü [Ar. terk > metruk متروك / متروكه] (*metru:k*) {OsT} *sf.* Kullanılmayan; terk edilmiş; bırakılmış; battal. ☞ **metruk çocuklar**, *Terk edilmiş kimsesiz çocuklar.*

metrukât, [Ar. metruk > metrukât متروكات] (*metru:kâ:t*) {OsT} *is.* Ölen birinden kalan miraslar; kalıtlar. ☞ **metrukât-ı kalemiye**, {OsT} *Ölen bir yazarın bıraktığı eserleri.*

metruke, [Ar. terk > metruke متروكه] (*metru:ke*) {OsT} *sf.* **1.** Terk edilmiş; bırakılmış. **2.** *is.* Kocasının tarafından bırakılmış kadın. **3.** Kocasından boşanmış kadın.

metrukiyet, [Ar. metruk > metrukiyyet متروكيت] (*metru:kiyet*) {OsT} *is.* **1.** Terk edilme; kullanılmama. **2.** Ayrılma; boşanma.

mettap, -bı [Ar. mekteb مکتب => mettap] {ağız} *is.* Okul; mektep. [DS]

mette, [Far. mette مته] {OsT} *is.* Burgu; matkap.

mettep, -bı [Ar. mekteb مکتب => mettep] {ağız} *is.* Okul; mektep. [DS]

mettup, -bu [Ar. mektüb مکتوب => mettup] {ağız} *is.* Mektup. [DS]

met'ub, [Ar. ta'ab > met'ub متعوب] (*met-u:b*) {OsT} *sf.* Yorulmuş; yorgun; bitkin; bitik.

meturgad, [Ar. metrukât => meturgat] {ağız} *is.* Mezat. [DS]

- me'unet**, [Ar. me'ūnet مئونت] (*me-u:net*) {OsT} is. **1.** Ölmeyecek kadar verilen yiyecek, içecek; azık. **2.** Zahmet; meşakkat; sıkıntı.
- meV**, [Fr.méga-électron-volt] *kısalt. fiz.* Çekirdek fiziğinde, bir milyon elektron-volta (1,602. 10⁻¹³ jul) eşit enerji birimi.
- mev**, [? mev] {ağız} is. **1.** Üzüm kütüğü; asma çubuğu; asma. **2.** Asma yaprağı. [DS]
- me'va**, [Ar. me'vā مأوى] (*me-va:*) {OsT} is. **1.** Sığınaç yer; yurt; yer. **2.** Mesken; konut. **3.** Makam.
- mevacib**, [Ar. mevācib مواجب] (*meva:cib*) {OsT} is. **1.** Aylıklar; maaşlar. **2.** Yeniçerilere verilen üç aylık maaş; ulufe. ☞ **mevācib-i leşker**, {OsT} *Asker aylıkları*.
- mevacibat**, [Ar. mevācib > mevācibāt مواجبات] (*me-va:ciba:t*) {OsT} is. Aylıklar; maaşlar.
- mevad**, **-ddi** [Ar. mādde > mevādd مواد] (*meva:d*) {OsT} is. **1.** Uzayda yer kaplayan varlıklar. **2.** İşler. **3.** Yasalar; kanunlar. **4.** Maddeler. **5.** Yasa metni, sözlük gibi kitaplarda maddeler. ☞ **mevādd-ı asliye**, {OsT} *İlk ham madde*.|| **mevādd-ı gaita**, {OsT} *biy. Dışkı*.|| **mevādd-ı itrāhiye**, {OsT} *biy. Çıkartı; atık*.|| **mevādd-ı ibtidāiye**, {OsT} *Ham maddeler*.|| **mevādd-ı lahkiye**, {OsT} *Su tarafından sürüklenen çökelti maddeleri*.|| **mevādd-ı mürekkebe**, {OsT} *Bir birleşimi meydana getiren maddeler*.|| **mevādd-ı mütehayyile**, {OsT} *coğ. Döküntü*.|| **mevādd-ı nāfia**, {OsT} *Yararlı maddeler*.|| **mevādd-ı nişāiye**, {OsT} *Nişastalı maddeler*.|| **mevādd-ı şahmiye**, {OsT} *Yağlı maddeler; yağdan yapılmış maddeler*.|| **mevādd-ı zülāiye**, {OsT} *Azotlu maddeler*.
- mevahib¹**, [Ar. mevhibe > mevāhib مواهب] (*me-va:hib*) {OsT} is. İhsanlar; bağışlar. ☞ **mevāhib-i kudret**, {OsT} *Allah'ın ihsanları; Allah'ın verdikleri*.
- mevahib²**, [Ar. vehb > mevhub (hibe edilmiş) > mevāhib مواهب] (*meva:hi:b*) {OsT} is. Karşılıksız olarak birine verilmiş, bağışlanmış olan şeyler; hibe edilenler; ihsan edilmiş olan şeyler.
- meva'ız**, [Ar. mev'ıza > mevā'ız مواظ] (*meva:iz*) {OsT} is. Öğütler; nasihatler. ☞ **mevā'ız-i dinîye**, {OsT} *Dinî öğütler*.|| **mevā'ız-i hakimāne**, {OsT} *Bilgece öğütler*.
- meva'id¹**, [Ar. mā'ide > mevā'id موائد] (*meva:id*) {OsT} is. **1.** Sofralar. **2.** Hazır nimetler.
- meva'id²**, [Ar. mev'id > mevā'id موائد] (*meva:id*) {OsT} is. Söz vermeler; vaatler.
- meva'id³**, [Ar. mi'ād > mev'ūd > mevā'id مواعيد] (*meva:i:d*) {OsT} is. **1.** Vaat olunmuş şeyler. **2.** Söz verilen zamanlar; belirtilmiş vakitler. **3.** Söz verilen yerler. ☞ **mevā'id-i kâzibe**, {OsT} *Yerine getirilmeyen verilmiş sözler*.
- mevakıf**, [Ar. mevķıf > mevāķıf موقوف] (*meva:ķıf*) {OsT} is. **1.** Durak yerleri. **2.** Oturulacak yerler.
- mevakıt**, [Ar. mevķıt > mevāķıt موقوفات] (*meva:ķı:t*) {OsT} is. **1.** Bir iş için belirtilen vakitler. **2.** Önceden belirtilen yerler. **3.** Hacıların Mekke yolunda ihrama büründükleri yerler.
- mevaki**, **-i'ı** [Ar. mevķi' > mevāķi' موقوف] (*meva:ķi, k kalın söylenir*) {OsT} is. Mevkiler. ☞ **mevāķi'-i baide**, {OsT} *Uzak yerler*.|| **mevāķi'-i harbiye**, {OsT} *Savaş yapılan yerler*.|| **mevāķi'-i mühimme**, {OsT} *Önemli yerler*.
- mevakib**, [Ar. mevķib > mevāķib موابك] (*meva:ķib*) {OsT} is. Topluluklar; cemaatler; alaylar; kalabalıklar; güruhlar.
- mevakın**, [Ar. mevķin > mevāķin موابك] (*meva:ķin*) {OsT} is. Kuş yuvaları.
- mevakıt**, [Ar. miķat > mevāķıt موقوفات] (*meva:ķi:t, t kalın söylenir.*) {OsT} is. → mevakit.
- mevali**, [Ar. mevlā > mevālī موالی] (*meva:li:*) {OsT} is. **1.** Köleler. **2.** Kadılık payesine ulaşmış ilmiye sınıfı mensupları. ☞ **mevālī-i kirām**, {OsT} *Yüksek rütbeli yargıçlar*.
- mevalid**, [Ar. mevlid > mevālid موالد] (*meva:lid*) {OsT} is. **1.** Doğulan yerler. **2.** Doğulan zamanlar. **3.** Dünyaya gelmeler; doğuşlar. **4.** Hz. Muhammed'in doğumunu konu alan manzum eserler; mevlitler.
- mevalid**, [Ar. mevlūd > mevālid مواليد] (*meva:li:d*) {OsT} is. **1.** Yeni doğmuş çocuklar. **2.** Var olan şeyler; mevcutlar, varlıklar.
- mevani**, **-i'ı** [Ar. māni' / māni'a > mevāni' موانع] (*meva:ni:*) {OsT} is. Önleyen şeyler; engeller. ☞ **mevāni'-i hissiye**, {OsT} *Yaş küçüklüğü veya bulaşıcı hastalık gibi sebeplerle karı koca arasında cinsel ilişkiye engel olan durumlar*.|| **mevāni'-i şer'iye**, {OsT} *Oruç gibi karı kocanın cinsel ilişkilerine engel olan durumlar*.
- mevarid**, [Ar. mevrīd > mevārid موارد] (*meva:rid*) {OsT} is. Gelinecek yerler; varılacak yerler.
- mevaris**, [Ar. mirās > mevārīs مواريس] (*meva:ris*) {OsT} is. Miras olarak kalan şeyler; miraslar.
- mevasık**, **-kı** [Ar. mevşūķ > mevāşīķ موائق] (*me-va:sīķ*) {OsT} is. Belgelenmiş, inandırıcı şeyler; sağlam şeyler; gerçek şeyler.
- mevasık**, **-ğı** [Ar. mişāk > mevāşīķ موائق] (*meva:si:ķ, k kalın söylenir*) {OsT} is. Antlaşmalar; sözleşmeler; yeminler.
- mevasim**, [Ar. mevsim > mevāsīm مواسم] (*meva:sim*) {OsT} is. Mevsimler. ☞ **mevāsīm-i erbaa**, {OsT} *Dört mevsim*.

mevaşi, [Ar. māšīye > mevāšī مواشى] (meva:ši:) {OsT} is. Koyun, keçi, sığır gibi hayvanlar.

mevat, [Ar. mevt > mevāt موات] (meva:t) {OsT} is. 1. Cansız şey. 2. İşlenmemiş sahipsiz toprak.

mevatın, [Ar. vaṭan > mevṭin > mevṭin مواتن] (meva:tin) {OsT} is. 1. Yurt edinilmiş yerler; yurtlar. 2. İmar edilmiş bayındır yerler. ☞ **mevatınü'l-harb**, {OsT} Savaş yerleri.

mevati, [Ar. mevāt > mevāṭī مواتی] (meva:ti:) {OsT} sf. 1. Cansız şeyle ilgili; cansız şeye ilişkin. 2. İşlenmemiş sahipsiz toprakla ilgili.

mevati, -i'i [Ar. mevṭā > mevāṭī مواتی] (meva:ti:) {OsT} is. 1. Ayak basılan yerler. 2. Çiğnenmiş yerler.

mevazi, -i'ı [Ar. mevzī' > mevāzī' مواضع] (meva:zi:) {OsT} is. 1. Mevziler. 2. Mahaller; yerler.

mevazin, [Ar. mīzān > mevāzīn موازين] (meva:zi:n) {OsT} is. Ölçü aletleri; teraziler; ölçekler.

mevbık, [Ar. mevbiḳ موبق] {OsT} is. 1. Tehlikeli yer; korkulu yer. 2. Cehennemde bulunan bir yerin adı.

mevbıkāt, [Ar. mevbiḳ > mevbiḳāt موبقات] (mevbıka:t) {OsT} is. Tehlikeli ve korkulu yerler. ☞ **mevbıkāt-ı seb'a**, {OsT} Allah'a ortak koşma, adam öldürme, tefecilik yapma, yetim malı yeme, askerlikten kaçma, namuslu kadınlara iftira atma, sihirbazlık gibi yedi büyük günah.

mevc, [Ar. mevc موج] {OsT} is. Dalga. ☞ **mevc a mevc**, {OsT} Dalga dalga. || **mevc-dār**, Dalgalı. || **mevc-hîz**, {OsT} Dalga çıkarıcı. || **mevc-zar**, {OsT} Dalgaların çok olduğu yer. || **mevc-zen**, {OsT} Dalgalı olan.

mevce, [Ar. mevce موجه] {OsT} is. Bir tek dalga. ☞ **mevce-dār**, {OsT} Dalgalı. || **mevce-i derya**, {OsT} Denizin dalgası. || **mevce-nü mud**, {OsT} Dalgaya benzeyen. || **mevce-tü's-şebab**, {OsT} Gençlik çağı.

mevcelenmek, [mevce-le-n-mek] dönl. f. [-ir] Dalgalı bir durum almak.

mevceli, [mevce-li] sf. Dalgalı.

mevcub, [Ar. vüüb > mevcüb موجد] (mevcu:b) {OsT} sf. (Kişi için) kendisine bir şey vacip kılınmış olan.

mevcud, [Ar. vüüb > mevcüd / mevcüde موجود / موجوده] (mevcu:d) {OsT} sf. → mevcut. ☞ **mevcüd-i mā'nevî**, {OsT} Manevi varlık.

mevcudat, [Ar. mevcüd > mevcüdāt موجودات] (mevcu:da:t) {OsT} is. 1. Var olan şeyler. 2. Yaratıklar.

mevcuden, [Ar. mevcüd > mevcüden موجوداً] (mevcu:den) {OsT} zf. huk. Mevcutlu olarak.

mevcüdîn, [Ar. mevcüd > mevcüdîn موجودين] (mevcu:di:n) {OsT} is. Mevcudat.

mevcüdiyet, [Ar. mevcüd > mevcüdiyyet موجودیت] (mevcu:diyet) {OsT} is. 1. Var olma; var oluş. 2. Bir gerçekliği bulunma olgusu; varlık. 3. Bir kimsenin veya bir şeyin bir yerde maddî olarak bulunma olgusu; varlık.

mevcut, -du [Ar. vüüb > mevcüd / mevcüde موجود / موجوده] (mevcu:t) {OsT} sf. 1. Var olan; hazırda olan; bulunan. 2. Belli bir durumda geçerliği olan. 3. is. Bir topluluğu oluşturan bireylerin tümü. 4. as. Ordu veya kuruluşun her türlü rütbeyle sahip askerlerinin sayısı. 5. Bir istatistik dizisi meydana getiren öğelerin sayısı. 6. *muhasabe*. Bir işletmenin, belli bir tarihte sahip olduğu her cins varlık ve mal. ☞ **mevcut olmak**, Var olmak; hazır olmak; bulunmak.

mevcutlu, [mevcut-lu] sf. huk. (Sanık için) hakkında hazırlık soruşturması yapılarak evrakı ile birlikte adliye sevk edilen.

mevdu, -u'u [Ar. ved' > mevdü' / mevdü'a مودوع / مودوعه] (mevdu:) {OsT} sf. Emanet olarak bırakılmış; üstüne verilmiş; bırakılmış; tevdi edilmiş.

mevduat, [Ar. mevdü'āt مودعات] (mevdu:a:t) {OsT} is. 1. Emanet olarak bırakılan şeyler. 2. Tasarruf edilerek bankalara veya başka kredi kurumlarına istenildiği zaman veya belirli bir vade sonunda çekilmek üzere yatırılan para. 3. Yatırım. ☞ **mevduat defteri**, Bankaya para yatıranlara verilen hesaplarının durumlarını gösteren defter; banka cüzdanı.

mevdud, [Ar. vedd > mevdüd / mevdüde مودود / مودوده] (mevdu:d) {OsT} sf. Sevilmiş; sevgi gösterilmiş.

mevecat, [Ar. mevce > mevecāt موجات] (meveca:t) {OsT} is. Dalgalar.

meveddet, [Ar. vedd > meveddet مودت] {OsT} is. Sevme; sevgi.

meveddetlu, [Ar. meveddet + T. li > OsT. meveddetlü مودتلو] (meveddetlü:) {OsT} sf. 1. Dost; sevgili. 2. Eskiden, yazışmalarda astlara hitap ederken kullanılan söz.

mevere, [? mevere] {ağız} is. Dokuma tezgâhında, ip-liklerin kaymasını sağlayan yuvarlak ağaç. [DS]

mevfur, [Ar. vefr > mevfūr موفور] (mevfu:r) {OsT} sf. Çok; bol; çoğalmış; çoğaltılmış.

mevhibe, [Ar. mevhibe / mevhibet موهبه / موهبت] {OsT} is. Bahşış; ihsan; bağış. ☞ **mevhibe-i ilâhiye**, {OsT} Allah vergisi.

mevhil, [Ar. vehl > mevhl موحل] {OsT} sf. (Yer için) çamurlu.

mevhub, [Ar. vehb>mevhüb موهوب] (mevhu:b) {OsT} sf. 1. Hibe edilmiş olan; bağışlanmış; verilmiş. 2. huk. Karşılıksız olarak verilen.

mevhubat, [Ar. mevhub > mevhubāt موهوبات] (mevhu:ba:t) {OsT} is. Bağışlar.

mevhum, [Ar. vehm > mevhum موهوم] (mevhu:m) {OsT} sf. 1. Aslı olmadığı hâlde var sanılan; gerçek olmayıp kuruntuya dayanan; vehim yoluyla kafada yaratılan; sanal. 2. mat. Sanal. ☞ **mevhum adet**, mat. Sanal sayı.

mevhumat, [Ar. mevhum>mevhūmāt موهومات] (mevhu:ma:t) {OsT} is. Kuruntu ve hayal türünden şeyler.

mevhume, [Ar. mevhum > mevhūme موهومه] (mevhu:me) {OsT} is. Gerçekte olmadığı hâlde var sanılan şey; hayalî olan şey; kuruntu.

mevhun, [Ar. vehn > mevhun موهون] (mevhu:n) {OsT} sf. (Kişi için) zayıflamış; güçten düşmüş; takatsiz kalmış; zayıflamış; arık.

mev'id, [Ar. va'd > mev'id موعِد] (mev-id) {OsT} is. 1. Söz verme; vaat etme. 2. Buluşma yeri.

meviklemek, [mav / mev (yans.) > mevik-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Küçük köpek yavruları için) bağırarak. [DS]

mevikleşmek, [mevik-le-ş-mek] {ağız} işteş. f. [-ir] Bir konu hakkında birkaç kişi birlikte karar vermek; danışmak. [DS]

meviş, [Far. meneviş > meviş] {ağız} is. Meneviş.

mev'iza, [Ar. va'z > mev'iza موعظه] {OsT} is. → mev'ize.

mev'ize, [Ar. va'z > mev'ize موعظه] {OsT} is. Öğüt; nasihat etme; vaaz.

mevi'zet, [Ar. va'z > mev'izet موعظت] {OsT} is. → mev'ize.

mevki, -i' [Ar. vukū' > mevki' موقع] (k kalın söylenir) {OsT} is. 1. Yer; mahal. 2. Özel yer; makam. 3. Bazı ulaşım araçlarında yolculara veya sinema, tiyatro gibi eğlence yerlerinde seyircilere sunulan hizmetin özelliğine bağlı olarak alınan ücrete göre düzenlenen tarife sınıflaması. 4. mecaz. Bir kişinin görev, rütbe, servet vb. bakımlardan sosyal konumu; konum; durum. 5. Eskiden, vapur ve trenlerin birinci mevkilerine verilen isim. 6. Orta oyunu sahnelenen yerde erkeklere ayrılan bölüm. ☞ **mevkiden sarkmak**, 1. (Gemi için) rüzgâr altı tarafına kaymak. 2. İstenilen mevkiden uzağa düşmek. || **mevki farkı**, Bir ateşli silahla hedefi arasındaki olumlu ve olumsuz yükseklik. || **mevki'-i amüd**,

{OsT} mat. Dikme ayağı. || **mevki'-i iktidâr**, {OsT} İktidar makamı. || **mevki'-i müstahkem**, {OsT} as. Korunmuş, güvenlik altına alınmış askeri bölge. || (...) **mevkiinde olmak**, (Belirtilen) durumda bulunmak; konumu o şekilde olmak. || **mevkii olmak**, Önemli bir makam veya konumda bulunmak. || **mevki tayini**, Uçuş halindeki bir uçağın coğrafi yerinin belirlenmesi.

mevkib, [Ar. vekeb > mevkib موكب] {OsT} is. Bir büyüğün yanında giden yaya veya atlı birlik; alay. ☞ **mevkib-dâr**, {OsT} Kafile başı. || **mevkib-i häc**, {OsT} Hacılar kafilesi. || **mevkib-i humâyün**, {OsT} Padişah şehir içinde özel gezi yaparken veya bayram günleri büyük camilere giderken yanında yer alan şeyhülislam, kadı, müftü ve bazı askerî görevlilerden meydana gelen alay. || **mevkib-i rev**, {OsT} Kafileyle giden.

mevkiban, [Ar. mevkib > mevkibān موكبان] (mevkiba:n) {OsT} is. Kafileler; alaylar. ☞ **mevkibān-i seher**, {OsT} Melekler.

mevkiid, [Ar. veqad > mevkiid موقِد] (k kalın söylenir) {OsT} is. Ateş ocağı.

mevkif, [Ar. vukūf > mevkiif موقوف] (k kalın söylenir) {OsT} is. 1. Durulacak yer; durak yeri; durak. 2. gök b. Herhangi bir gözlem aracının kurulu bulunduğu yer.

mevki'i, [Ar. mevki' > mevki'i موقعي] (mevkii:, k kalın söylenir) {OsT} sf. 1. Makamla ilgili. 2. Yerel.

mevkili, [mevki-li] sf. (Belirtilen biçimde) mevki'i olan.

mevkin, [Ar. veqn > mevkin موكن] {OsT} is. Kuş yuvası.

mevkit, [Ar. vaqt > mevkit موقت] (k kalın söylenir) {OsT} is. 1. Kararlaştırılan zaman. 2. Kararlaştırılan yer.

mevkud, [Ar. ikād > mevkiid / mevkiide موقوده / موقوده] (mevku:d) {OsT} sf. (İnsan veya nesne için) yakılmış.

mevkuf, [Ar. vaqf > mevkiif / mevkiife موقوف / موقوفه] (mevku:f) {OsT} sf. 1. huk. Tevkif edilmiş olan; tutulanmış olan; tutuklu. 2. Bir şeye bağlı olan; bağlı. 3. Vakıf hâline getirilmiş olan; vakfedilmiş; bağışlanmış. 4. (Kişi için) durdurulmuş; alıkonulmuş; tutulmuş. ☞ **mevkuf arazi**, Vakfedilmiş arazi. || **mevküfün-aleyh**, {OsT} Vakıftan yararlananlar; meşrütün-leh.

mevkufat, [Ar. mevkiif > mevkiifāt موقوفات] (mevku:fa:t) {OsT} is. 1. Belli bir zaman için bekletilmiş mal veya para. 2. Devlete ait ambarlarda biriktirilmiş ürün. 3. Vakıf durumuna getirilmiş taşınmaz. 4. Gelirden artan ve hazineye aktarılan para. ☞

- mevkufat kalemi**, *Devlete ait gelirleri toplayan daire.*
- mevkufatçı**, [mevkufat-çı] (*mevku:fatçı*) {OsT} is. Boş tımar gelirleri, vakıflarda hazineye ait fazla gelirler ve örfî vergilerle ilgilenen memur; mevkufatî.
- mevkufatî**, [Ar. mevķūfāt > mevķūfātî موقوفاتی] (*mevku:fa:ti:*) {OsT} is. Vakıf mülklerin yönetiminden sorumlu memur.
- mevkufen**, [Ar. mevķūf > mevķūfen موقوفاً] (*mevku:'fen*) {OsT} zf. Tutuklu olarak; tutuklanmış hâl-de.
- mevkufîn**, [Ar. mevķūf > mevķūfîn موقوفین] (*mevku:fi:n*) {OsT} is. Tutuklular.
- mevkufiyet**, [Ar. mevķūf > mevķūfiyyet موقوفیت] (*mevku:fiyyet*) {OsT} is. **1.** Tutuklu olma durumu; tutukluluk. **2.** Bir şeye bağlı olma durumu; bağlılık. **3.** Bir şeye vakfedilmiş olmak; vakfedilmişlik. ☞ **mevkufiyetin mahsubu**, *Sanık hakkında verilen hükmün kesinleşmesinden sonra önceden geçirdiği tutukluluk süresinin verilen tutukluluk cezası süresinden indirilmesi; tutukluluğun sayılması.*
- mevkûl, -lü** [Ar. veķālet > mevķûl / mevķûle موكول / موكوله] (*mevku:l*) {OsT} sf. Bir kimseye bırakılan; vekile emanet edilen. ☞ **mevkûlün-ileyh**, {OsT} *Vekil.*
- mevku**, [Ar. vaķt > mevķût / mevķûte موقوفته / موقوفته] (*mevku:t*) {OsT} sf. **1.** Belli zamanlarda çıkan; bilinen bir zamanı olan; süreli; periyodik. **2.** Vakfedilmiş olan. **3.** huk. (Kişi için) yaşayıp yaşamadığı, bulunduğu yer bilinmeyen; kayıp; gaip.
- mevkute**, [Ar. vaķt > mevķûte موقوفته] (*mevku:te*) {OsT} is. Belli zamanlarda çıkan basılı yayın; süreli yayın; periyodik.
- mevla**, [Ar. velāyet > mevlā مولا] (*mevlā:*) {OsT} is. **1.** Sahip; malik; iye. **2.** gnşl. (*Büyük harfle yazılır.*) Allah. **3.** Köle veya cariyesi olan kimse. **4.** Köle başışlayan kimse. **5.** Bir kimseye, bir işe karışmaya, konuşmaya hakkı olan kimse; veli. **6.** Yardımcı. **7.** Terbiye eden; mürebbi. **8.** sf. (Kişi için) şanlı; şerefli. ☞ **mevlasını bulmak**, *İsteğine kavuşmak.*|| **mevle'l-atak**, {OsT} *Köle veya cariye azat eden kimse.*
- Mevla**, [Ar. velāyet > mevlā مولا] (*mevlā:*) {OsT} is. Allah.
- mevlak, -ğî** [? mevlak] {ağız} is. Ateş küreği. [DS]
- mevlana**, [Ar. mevlā > mevlānā مولانا] (*mevlā:na:*) {OsT} ün. Eskiden din ve bilim adamlarına hitap ederken "Efendimiz!" anlamında kullanılan hitap sözü.
- mevleken**, [? mevleken] {ağız} is. Deri üstüne süs yapmak için kullanılan, keskin ağzı demir, sapı ağaç bir saraç aracı. [DS]
- Mevlevi**, [Ar. Mevlāna Celāleddin-i Rūmî (*Büyük Türk mutasavvıfı*) > mevlevî / mevleviyye مولوی / مولویه] (*mevlevi:*) {OsT} is. Mevlevilik tarikatına bağlı olan kimse. ☞ **Mevlevi āyini**, {OsT} *Mevlevilerin toplu olarak belli makamlara göre söylenen çalınan ilahilerle birlikte yaptıkları sema töreni.*|| **Mevlevi musikisi**, *Besteleri, makamları, kuralları tarikat ilkelerine göre düzenlenen müzik.*|| **Mevlevi pilavı**, *Hafifçe pişirilmiş kemiksiz koyun etine nohut, havuç, kestane, fıstık, soğan, yağ konulup karıştırıldıktan sonra pirinç eklenip kısık ateşte pişirilen bir tür pilav.*|| **Mevlevi semai**, {OsT} *Mevlevilerde müzik eşliğinde dönmek suretiyle yapılan tören.*|| **Mevlevi sikkesi**, {OsT} *Mevlevilerin giydikleri özel başlık.*
- Mevlevihane**, [Ar. mevlevî + Far. hāne مولویخانه] (*mevlevi:ha:ne*) {OsT} is. Mevlevilerin tarikat kurallarına göre toplandıkları özel bölümleri, tören yerleri bulunan bina; Mevlevi tekkesi.
- Mevlevilik, -ğî** [mevlevi-lik] is. Büyük Türk mutasavvıfı Mevlana Celaleddin-i Rumî'nin adına oğlu Sultan Veled tarafından kurulan büyük bir Sünni tarikatın adı.
- mevleviyet**, [Ar. mevlevî > mevleviyyet مولویت] {OsT} is. **1.** Mevlevi tarikatından olma. **2.** Mollalık. **3.** Müderrislikten sonraki ilmiye rütbesi. **4.** Mollanın kadılık görevini sürdürdüğü bölge.
- mevli**, [? mevli] {ağız} is. İki kulplu testi. [DS]
- mevlid**, [Ar. vilādet > mevlid مولد] {OsT} is. → mevlit.
- mevlik, -ğî** [mev-lik ?] {ağız} is. Üzüm bağı. [DS]
- mevlit, -dî** [Ar. vilādet > mevlid مولد] {OsT} is. **1.** Doğum; doğma. **2.** Doğuş zamanı; doğulan zaman. **3.** Doğum yeri; doğulan yer. **4.** ed. Hz. Muhammed'in doğumunu ve hayatını anlamak için yazılmış manzum eser; özellikle Süleyman Çelebi'nin yazdığı "Vesiletü'n-Necat (*Kurtuluş Yolu*)" adlı eseri. **5.** Bu eserin özel bir makamla okunduğu tören. ☞ **mevlit alayı**, Hz. Muhammed'in doğum günü olan 12 Rebiülevvel günü yapılan tören.|| **Mevlit Kandili**, Hz. Muhammed'in doğum yıldönümlerinde yapılan dinî tören.|| **mevlit sepkisi**, Nişan törenlerinde şeker sunulduktan sonra özel şişelerle sepilen koku.|| **mevlit şekeri**, *Mevlit okunurken dağıtılan özel yapılmış şeker.*
- mevlithan**, [Ar. mevlid + Far. h'ān مولدخوان] (*mevlitha:n*) {OsT} is. Mevlit okuyan kişi.
- mevlud**, [Ar. vilādet > mevlud مولود] (*mevlū:d*) {OsT} sf. **1.** (Çocuk için) yeni doğmuş. **2.** (Yanlış kullanım) mevlit.

mevludat, [Ar. mevlūd > mevlūdāt مولودات] (*mevlū:da:t*) {OsT} Belli bir zamanda doğmuş olanlar.

mevlut, [Ar. mevlid] {ağız} is. Mevlit. ☞ **mevlut sepkisi**, {ağız} Nişan törenlerinde şeker sunulduktan sonra özel şişelerle serpilene koku. [DS]

mevlücen, [? mertülcen / mevlücen] {ağız} is. bot. → silcan. [DS]

mevrüd, [Ar. vürüd > mevrüd مورید] (*mevri:d*) {OsT} is. Varılacak yer; ulaşılabilecek nokta.

mevril, [? mevril] {ağız} is. 1. Demir çember. 2. Fıçılardan dışındaki demir çember. [DS]

mevrud, [Ar. vürüd > mevrüd / mevrüde مورود / موروده] (*mevru:d*) {OsT} is. → mevrut.

mevrudat, [Ar. mevrüd > mevrüdāt مورودات] (*mevru:da:t*) {OsT} is. Gelen şeyler.

mevrus, [Ar. verāšet > mevrüş / mevrüşe موروث] (*mevru:s*) {OsT} sf. 1. Veraset yoluyla kalmış olan; kalıtsal. 2. Ana ve babadan geçmiş olan; kalıtsal.

mevrusat, [Ar. mevrüş > mevrüşāt موروثات] (*mevru:sa:t*) {OsT} is. Miras kalan şeyler.

mevrüt, -du [Ar. vürüd > mevrüd مورود] (*mevru:t*) {OsT} sf. 1. Gelen; gelmiş olan. 2. is. Postahaneye gelmiş olan şey.

mevsık, -kı [Ar. vuşük > mevsık موثق] {OsT} is. Anlaşma; sözleşme.

mevsil, [Ar. vaşl > mevsıl موصل] (*s kalın söylenir*) {OsT} is. 1. Kavuşma, buluşma yeri. 2. Ulaşan; kavuşan. 3. Kavşak.

mevsim, [Ar. mevsim موسم] is. 1. Bir yıllık zaman diliminin ılımlı noktaları ve gün dönmeleriyle ayrılan iklimlere bağlı dört bölümden her biri. 2. Bazı iklim ve atmosfer olaylarının egemen olduğu zaman. 3. Bazı toprak ürünlerinin ortaya çıktığı ve bazı tarım çalışmalarının yoğun biçimde yapıldığı dönem. 4. Yıl içinde belli aralıklarla yinelenen etkinlikler dönemi; sezon. 5. Belli bir kesim için yıl içinde etkinliğin üst düzeye ulaştığı çalışma dönemi. 6. Hayatın dönüm noktalarının her biri. 7. İçinde bulunulan zaman. 8. Bir şeyin belirli bir zamanı. ☞ **mevsim-i bahār**, {OsT} İlkbahar. || **mevsim-i sayf**, {OsT} Yaz. || **mevsim-i harîf**, {OsT} Güz. || **mevsim-i şitā**, {OsT} Kış.

mevsimî, [Ar. mesimî موسمی] (*mevsimi:~*) {OsT} sf. Mevsimle ilgili; mevsime ilişkin.

mevsimli, [mevsim-li] sf. Mevsimi olan; mevsime uygun düşen; mevsimle ilgili olan. ☞ **mevsimli mevsimsiz**, (Konuşma için) yersiz; gereksiz; zamansız.

mevsimlik, -ği [mevsim-lik] sf. 1. Yalnız bir mevsime ilişkin olan; bir mevsimi kapsayan. 2. (Elbise için) ilkbahar ve sonbaharda giyilen. 3. (Çalışma,

etkinlik vb.) yıl içinde yalnız bir mevsimde yerine getirilen; o mevsimde yapılan. 4. zf. Bir mevsim süresince; bir mevsim için. ☞ **mevsimlik iş**, huk. Niteliği gereği sürekli olarak aynı miktarda işçi çalıştırmaya elverişli olmayan, belirli dönemlerde yoğun işçi çalıştırılan iş. || **mevsimlik işçi**, huk. Mevsimlik işte çalışan işçi.

mevsimsiz, [mevsim-siz] sf. 1. Zamanı iyi seçilmemiş. 2. Zamanı gelmeden yapılan. ☞ **mevsimli mevsimsiz konuşmak**, Yerli yersiz, zamansız konuşmak.

mevsuf, [Ar. vaşf > mevsüf/mevsüfe موصوف / موصوفه] (*mevsu:f*) {OsT} sf. 1. Nitelikleri belirlenmiş; vasıflanmış; nitelenmiş. 2. dbl. (Sıfat tamlamalarında) isim ögesi. ☞ **mevsuf suç**, huk. İşleniş biçimi, failin özel durumu, suçtan doğan zararlar vb. nedenlerle daha da ağır hâle gelmiş suç.

mevsuk, -ku [Ar. veşika > mevsük / mevsüka موثوق] (*mevsu:k*) {OsT} sf. Belgeye dayanan; güvenilir; sağlam.

mevsukan, [Ar. mevsükān موثوقاً] (*mevsu:'kan*) {OsT} zf. Belgeye dayalı olarak; inanılır, güvenilir bir şekilde; gerçek olarak.

mevsukiyet, [Ar. mevsük > mevsükiyyet موثوقيت] (*mevsu:kiyyet, k kalın söylenir*) {OsT} is. Belgeye dayanma; inanılır, güvenilir olma; gerçeklik.

mevsul, -lü [Ar. vuşül > mevsül / meşüle موصل / موصوله] (*mevsu:l*) {OsT} sf. Kavuşmuş; birleşmiş; bir araya getirilmiş; karışmış. ☞ **mevsül ismi**, {OsT} İlgî zamiri.

mevsüm, [Ar. vesm > mevsüm / mevsüme موصوم / موصومه] (*mevsu:m*) {OsT} sf. 1. Damgalanmış; işaretilenmiş. 2. Ad verilmiş; adlandırılmış; isimlendirilmiş.

mevt, [Ar. mevt موت] is. Ölüm. ☞ **mevt-i ahdār**, {OsT} tasvf. Yeşil ölüm; sıkıntılı yaşamaya razı olma. || **mevt-i ahmer**, {OsT} tasvf. Kızıl ölüm; nefse karşı koyma. || **mevt-i ahzār**, {OsT} tasvf. Yeşil ölüm; meşakkatli yaşamaya razı olma. || **mevt-i alüd**, {OsT} Ölü gibi; ölüm karışığı. || **mevt-i beyāz**, {OsT} tasvf. 1. Ani ölüm. 2. Açlık. || **mevt-i esved**, {OsT} 1. Siyah ölüm. 2. Boğulma suretiyle ölüm. 3. tasvf. Halkın eziyetine katlanma. 4. Birdenbire gelen ölüm. || **mevt-i fevāt**, {OsT} Birden gelen ölüm. || **mevt-i fücāāt**, {OsT} Birden gelen ölüm. || **mevt-i müfācāt**, {OsT} Ani ölüm. || **mevt-i hāil**, {OsT} Korkunç ölüm. || **mevt-i hükmî**, {OsT} huk. Uzun süredir kayıp olan kimsenin ölümüne mahkemece karar verme. || **mevt-i müchîz**, {OsT} Çabuk ölüm. || **mevt-i takdirî**, {OsT} huk. Dölütün hayatta iken öldürülmüş gibi sayılması.

mevta, [Ar. meyt > meyyit > mevtā موتا] (*mevta:~*) {OsT} is. Ölmüş kimseler; ölümler.

mevta, -a'î [Ar. vaṭy > mevṭā' موطاء (mevta:) {OsT} is. Ayak basılan yer.

mevta'î, [Ar. mevṭā > mevṭā'ī موتائی (mevta:i:) {OsT} is. Ölü gibi; ölüye benzer.

mevtan, [Ar. mevṭān موتان (mevta:n) {OsT} sf. 1. Baygın. 2. Cansız.

mevṭin, [Ar. vaṭān > mevṭin / mavṭin موطن (mevṭin) {OsT} is. Yurt olarak seçilip yerleşilen yer; vatan tutulan yer.

mevṭî, [Ar. mevṭî موتى (mevṭi:) {OsT} sf. Ölü ile ilgili.

mevṭua, [Ar. mevṭū'a موطنه (mevṭu:a) {OsT} sf. (Kadın için) kendisi ile cinsel ilişkiye girilmiş.

mev'ud, [Ar. va'd > mev'ūd / mev'ūde موعود / موعوده (mev-u:d) {OsT} sf. → mev'ut.

mev'ut, -du [Ar. va'd > mev'ūd موعود (mev-u:t) {OsT} sf. 1. Söz verilmiş; vaat olunmuş. 2. Zamanı belirlenmiş; belirli.

mevvac, [Ar. mevc > mevvāc مواج (mevva:c) {OsT} sf. Çok dalgalı.

mevval, -li [Ar. mevvāliyā (ey benim efendilerim) > mevvāl موال (mevva:l) {OsT} is. 1. Bin bir gece masallarındaki kölenin, efendisinin ölümü üzerine söylediği ağıttan kaynaklandığı söylenen ve Bağdat halkı tarafından benimsenen Arap halk şarkılarına verilen isim. 2. Uzun nağmeli Türk halk müziğine de verilen ad.

mevvet, [? mevvet] {ağız} is. İpek kozasının işe yaramayan bölümü. [DS]

mevz, [Ar. mevz موز {OsT} is. bot. Muz.

mevzi, -ii, -si [Ar. vaż' > mevzi' موضع (mevzi:) {OsT} is. 1. Yer; mahal. 2. as. Savunma ile görevli birlik tarafından tutulan veya saldırı sırasında ele geçirilen arazi. 3. Bir şey konulan yer.

mevzi'î, [Ar. mevzi' > mevzi'î / mevzi'îye موضعى / موضعيه (mevzi:i:) {OsT} sf. Genel olmayan, bir yere özgü olan; yerel; bölgesel; dar; sınırlı.

mevzilenme, [mevzi-le-n-me] (mevzi:lenme) is. Mevzilenmek eylemi veya durumu; mevzi alma.

mevzilenmek, [mevzi-le-n-mek] (mevzi:lenmek) döşl. f. [-ir] (Asker için) mevziye girmek; mevzi-deki yerini almak.

mevzu¹, -u'u [Ar. mevzū' موضع (mevzu:) {OsT} is. 1. Sözlü veya yazılı anlatımda ele alınan, üzerinde durulan şey; konu. 2. Ele alınan madde. ☞ **mevzu'a girmek**, Asıl konuyu ele almak; konuya giriş yapmak.

mevzu², -u'u [Ar. vaż' > mevzū' / mevzū'a موضوع / موضوع (mevzu:) {OsT} sf. 1. Konulmuş; vaz edil-

miş. 2. Geçerli olan; yürürlükte olan. 3. Gerçek olmayan; uydurma. ☞ **mevzu hukuk**, Belli bir yerde, belli bir zamanda veya belli bir konuya ilişkin hukuk kuralları. || **mevzu hadis**, Hz. Muhammed'e ait olmadığı hâlde, ona ait iddiasıyla uydurulmuş hadis; uydurma hadis.

mevzu'a, [Ar. mevzū' > mevzū'a موضوع (mevzu:a:) {OsT} is. fel. Bir akıl yürütmeye başlamazdan önce, kendisi hiçbir doğru önermeye bağlanamayan fakat ispata gerek kalmadan, şüphesiz doğru kabul edilen önerme; konut; koyut; postulat.

mevzu'at, [Ar. mevzū' > mevzū'āt موضوعات (mevzu:a:t) {OsT} is. → mevzuat. ☞ **mevzu'at-ı beşer**, {OsT} İnsanların koyduğu kurallar; yasalar.

mevzuat, [Ar. mevzū' > mevzū'āt موضوعات (mevzu:a:t) is. 1. Bir ülkedeki veya belli bir alandaki yasa, yönetmelik ve tüzük gibi toplum düzeni ve işleyişi ile ilgili yazılı kuralların tümü; konulmuş kurallar; getirilmiş düzenlemeler. 2. Eskiden, içine ticaret malı koymakta kullanılan sandık, teneke çuval vb. şeylere verilen ad; koymalık. ☞ **mevzuat hazretleri**, İşlerin uzamasına sebep olan resmî işlemler için söylenen alay sözü; bürokrasi.

mevzulu, [mevzu-lu] (mevzu:lu) {OsT} sf. Konusu olan; konulu.

mevzun, [Ar. vezn > mevzūn / mevzūne موزون / موزونه (mevzu:n) {OsT} sf. 1. Düzgün; biçimli; orantılı. 2. Tartılmış olan; tartılı. 3. ed. (Şiir için) ölçülü yazılmış olan; vezinli. 4. fiz. Ağırlıklı; ucunda bir ağırlık bulunan. ☞ **mevzun rakkas**, {OsT} Ucuna ağırlık bağlanmış sarkaç.

mevzunat, [Ar. mevzūn > mevzūnāt موزونات (mevzu:na:t) {OsT} is. Tartılmış şeyler; ölçülmüş şeyler.

mevzuniyet, [Ar. mevzūn > mevzūniyyet موزونيت (mevzu:niyet) {OsT} is. Düzgün ve tertipli, ölçülü olma durumu; düzgünlük; ölçülülük.

mevzusuz, [mevzu-suz] (mevzu:suz) sf. Konusu olmayan; konusuz.

mevzuubahis, -hsi [Ar. mevzū'-i bahş بحث موضوع (mevzu:ubahis) {OsT} sf. 1. Kendisinden söz edilen; konuşma konusu olan; söz konusu; adı geçen; sözü geçen. 2. is. Üzerinde konuşulan şey; söz konusu. ☞ **mevzuubahis etmek**, Hakkında konuşmak; kendisinden söz etmek. || **mevzuubahis olmak**, Söz konusu edilmek; hakkında konuşulmuş olmak; kendinden söz edilmek.

mevzuubahsetme, [Ar. mevzū'-ı bahs + T. et-me] (mevzu':ubahsetme) {OsT} is. Mevzuubahsetmek eylemi.

mevzuubahsetmek, [Ar. mevzū'-ı bahs + T. et-mek] (mevzu':ubahsetmek) {OsT} geçsz. f. [-e(d)-er] Söz etmek; hakkında konuşmak; söz konusu etmek.

mey¹, [Far. mey می] {OsT} is. 1. Şarap. 2. ed. Divan edebiyatında rengi ile sevgilinin dudağı veya yanağı yerine kullanılan mazmun. ☞ **mey-âlüd**, {OsT} Şarap katılmış; şarapla karışık. || **mey-âşâm**, {OsT} Şarap içen. || **mey-buhtec**, {OsT} Kaynatılmış şarap. || **mey-dân**, {OsT} Şarap kabı. || **mey-fürüş**, {OsT} Şarap satıcısı; meyhaneci. || **mey-gün**, {OsT} Şarap rengi; açık kırmızı. || **mey-güsâr**, {OsT} İçki masasındakilerden her biri; içki arkadaşı. || **mey-güsri**, {OsT} Şarap içme arkadaşlığı. || **mey-hâr**, {OsT} Şarap içen. || **mey-hâre**, {OsT} Şarap içen. || **mey-hôr**, {OsT} Şarap içen; ayyaş. || **meş-höş**, {OsT} Ekşimtirak; mayhoş. || **mey-i aşk**, {OsT} Aşk şarabı. || **mey-i bî-gış**, {OsT} Hilesiz şarap; saf, katışıksız şarap. || **mey-i gül-fâm**, {OsT} Gül renkli şarap; kırmızı şarap. || **mey-i gül-gün**, {OsT} Gül renkli şarap; kırmızı şarap. || **mey-i hoş-güvâr**, {OsT} Lezzetli şarap. || **mey-i nâb**, {OsT} Olgunlaşmış, saf şarap. || **mey-i yâkut-reng**, {OsT} Yakut renkli şarap; kırmızı şarap. || **mey-kede**, {OsT} Meyhane. || **mey-keş**, {OsT} Şarap çeken; çok içki içen; ayyaş. || **mey-keşân**, {OsT} Şarap içenler; ayyaşlar. || **mey-küsâr**, {OsT} İçki masasındakilerden her biri; içki arkadaşı. || **mey-nüş**, {OsT} Şarap içen. || **mey-perest**, {OsT} Şaraba tapan; ayyaş; içki düşküni. || **mey-perestân**, {OsT} Şaraba tapanlar; çok içki içenler; ayyaşlar. || **mey-perestî**, {OsT} İçkicilik; ayyaşlık. || **mey-zede**, {OsT} Sarhoş olmuş; sarhoş.

mey², -y'i [Ar. mey' مع] {OsT} is. Eriyerek akma.

mey³, [mey] is. Kars ve Artvin dolaylarında kullanılan zurnaya benzer küçük bir nefesli çalgı. ☞ **mey davulu**, {ağız} Dümbelek. [DS]

mey'a¹, [Ar. mey'a ميعه] {OsT} is. bot. Günlük ağacı.

mey'a², [Ar. mey'a ميعه] {OsT} is. 1. Bir şeyin tazelik zamanı; turfandalık. 2. Yere dökülmüş bulunan sıvının akması.

meyadîn, [Ar. meydân > meyâdîn ميادين] (meyâ:di:n) {OsT} is. Meydanlar. ☞ **meyâdîn-i harb**, {OsT} Savaş meydanları.

meyal, -li [Ar. (ha)yâl > meyal] is. ikil. Hayal kelimesinin ön sesi (h), ikileme (m)'si ile değiştirilerek meydana getirilmiş ve "belli belirsiz, iyi görülemeyen" anlamında kullanılan "hayal meyal" ikilemesinin ikinci ögesi.

meyamin¹, [Ar. meymenet > meyâmin ميامن] (meyâ:min) {OsT} is. Uğurlular; bereketliler; kutlular.

meyamîn², [Ar. meymûn > meyâmîn ميامين] (meyâ:mi:n) {OsT} is. Bereketler; uğurlar; kutlar.

meyan¹, [İt. piana => piyan > meyan] is. bot. Fasulyegillerden, birleşik yapraklı, mavimsi mor çiçekli, akarsu kıyılarında bol miktarda yetişen, kökünde şekerden elli kat daha tatlı glisirizin adlı bir madde

bulunan yarım metre kadar boylanabilen çok yıllık otsu bir bitki; meyan kökü, (Glycyrrhiza glabra). ☞ **meyan balı**, Meyan kökü bitkisinin köklerinden elde edilen tatlı madde. || **meyan kökü**, Meyan bitkisi. || **meyan kökü şerbeti**, Meyan kökünün uzun süre suda ıslatılması ile elde edilen tatlı içecek.

meyan², [Far. miyân میان] (meyâ:n) {OsT} is. 1. Orta; ara. 2. Aralık; ara. 3. Vücudun göğüs ile karın arasındaki bölümü; bel. 4. müz. Türk müziğinde şarkıların üçüncü mısraı; meyane; miyane.

meyancı, [meyan-cı] is. Aracılık eden kimse; aracı.

meyane, [Far. miyâne ميانه] (meyâ:ne) {OsT} is. 1. Orta; ara. 2. İki şeyin ortası; ara. 3. Kıvam. 4. Ortaya serilen halı vb. şey. 5. Gerdanlığın ortasındaki inci. 6. Tereyağında unun kavrulması ile yapılan bir tür sos. 7. Yeniçerilikte bölükten büyük askerî birlik. ☞ **meyane kâtipleri**, Yeniçeri ortalarının yazıcıları. || **meyanesi gelmek**, (Helva, meyane vb. yiyecekler için) tam kıvamını bulmak. || **meyane tığı**, Okların temizlenmesine yarayan keski demiri.

meyanhane, [Far. miyân-hâne ميانخانه] (meyâ:nha:ne) {OsT} is. müz. Türk müziğinde şarkıların üçüncü mısraı; meyane; miyane.

meyasir¹, [Ar. meysere > meyâsir مياسر] (meyâ:sir) {OsT} is. 1. Zenginlikler. 2. Ordunun sol kanatları.

meyasîr², [Ar. meysür > meyâsir مياسير] (meyâ:si:r) {OsT} is. Kolaylaştırılmış şeyler.

meyazib, [Ar. mîzâb > meyâzîb ميازيب] (meyâ:zi:b) {OsT} is. Su yolları; oluklar.

meyazir, [Ar. mi'zer > meyâzir ميازر] (meyâ:zir) {OsT} is. Peştemallar.

meydan¹, [Ar. meydân میدان] (meyda:n) {OsT} is. 1.

Geniş, düz ve açıklık yer; alan; saha. 2. Kentlerde etrafı binalarla çevrili, geniş ve açıklık yer; alan. 3. Bir olayın geçtiği yer. 4. Yarışma, karşılaşma veya eğlence yapılan geniş yer; saha. 5. Bulunulan yer ve onun çevresi; ortalık. 6. mecaz. Fırsat; imkân; zaman. 7. tasvf. Bektaşî ve Mevlevî tekkelerinde ayin yapılan yer. 8. spor. Spor karşılaşmalarının yapıldığı yer. 9. tiy. Orta oyununun sergilendiği yuvarlak alan; oyun yeri. 10. {ağız} Sıva yapmakta kullanılan iyi cins toprak. [DS] ☞ (bir duruma) **meydan açmak**, Sebep olmak. || **meydan almak**, 1. Büyük ölçüde ortaya çıkmak; gelişmek; belirlemek; yayılmak. 2. {eAT} Meydana egemen olmak. || **meydan aramak**, Fırsat gözetmek; imkân aramak. || **meydana atılmak**, 1. (Güç bir mesele için) herkesin bilgisine baş vurulmak. 2. Bir tez olarak ileri sürülmek. 3. (Kişi için) bir şeyi yapmak için kendini aday göstermek; ortaya çıkmak. || **meydana atmak**, Bir iddiayı, sorunu herkesin görüşüne, bilgisine sunmak; tartışmaya açmak. || **meydana çıkarmak**, 1. Bir şeyi arayıp bulmak; ortaya çıkar-

mak; keşfetmek. 2. Açıklığa kavuşturmak. || **meydana çıkmak**, 1. Belli olmak; herkesçe görülüp bilinmek; anlaşılmaq; kendini göstermek. 2. Bir işi yapmak için istekli olmak. 3. Yetişmek; gelişmek; büyümek. || **meydana dökmek**, Başkalarına göstermek amacıyla sergilemek; ortaya dökmek. || **meydana düşmek**, Bir iş yapmak için kendini ortaya atmak; işe talip olmak. || **meydana gelmek**, 1. Olmak; oluşmak; yapılmış tamamlanmak; doğmak. 2. Ortaya çıkmak. || **meydana getirmek**, 1. Olmasını sağlamak; yapmak. 2. Yetiştirip büyütme; eğitme. || **meydana girmek**, Savaşa çıkmak; savaşa başlamak; savaşa gitmek; savaşmak. || **meydana koymak**, 1. Herkesin görebileceği bir yerde bulundurmak; sergilemek. 2. Herkesin bilgisine sunmak; belirtmek; ortaya çıkarmak; açıklamak tespit etmek. 3. Tez olarak ileri sürmek; kanıtlamak. 4. Bir şey üretmek; olmasını sağlamak; yapmak. || (birini) **meydana sürmek**, Kendisi arka planda kalarak başkalarını öne sürmek; kıskırtmak. || **meydana vurmak**, Belli etmek; açığa çıkarmak; açıklamak; göstermek. || **meydan başı**, Yeniçeri ocağı acemi oğlanlar subaylarından biri; meydan kethüdası. || **meydan baklası**, argo. Erkeklerle dalaşan kadın; sürtük. || **meydan bırakmamak**, Kötü bir durumun veya olumsuz bir şeyin ortaya çıkmasına olanak bırakmamak; engel olmak; meydan vermemek. || **meydan bulamamak**, Fırsat bulamamak; imkân bulamamak. || **meydanda olmak**, Açıkta olmak; ortada olmak; belli olmak. || **meydanda bırakmak**, 1. Evsiz barksız bırakmak; açıkta bırakmak; ortada bırakmak. 2. (Yardıma, korunmaya muhtaç biri için) ilgisini kesmek; yardım etmemek; korumamak. || **meydandan çekilmek**, Ortalıkta görünmez olmak; yok olmak; ortadan kaybolmak; bulunmama. || **meydandan kaldırmak**, Bir şeyi orta yerden almak; görünmeyecek bir yere kaldırmak, koymak. || **meydan dayağı**, 1. Bir meydanda, herkesin gözü önünde suçluyu cezalandırmak için atılan dayak. 2. İmparatorluk döneminde askerî okul ile kışlada suçlu görülen kişiye arkadaşları önünde suçu okunduktan sonra meydan başı tarafından dövmek suretiyle verilen ceza. || **meydan dayağına çekmek**, Bir kimseyi herkesin içinde veya aşırı biçimde dövmek. || **meydan dayağından geçmek**, Çok üzölmek; sıkılmak; utanmak. || **meydan ekmeği**, {ağız} Sıkıntısız, mihnetsiz yenilen yemek. [DS] || **meydan etmek**, ed. (Halk şairleri için) âşık kahvesinde toplanarak, halkın huzurunda, saz eşliğinde karşılıklı şiir söylemek; atışmak; muamma çözmek. || **meydan-gâh**, Meydan yeri. || **meydan günü**, Eskiden, ok meydanında menzül atılan, yarışma düzenlenen günlere verilen ad. || **meydan hizmeti**, 1. Yeniçeri ocağında görevli bulunan et ihtiyacını karşılayan seğirdim ustaları ile aşçıların yaptığı hizmete verilen ad. 2. İmparatorluk döneminde, askerlerin kışla dışında yaptıkları görev. || **meydan-**

ı ağber, Yeryüzü; dünya. || **meydanı bırakmak**, 1. Savunduğu düşünceden vazgeçmek. 2. Yarışmadan çekilmek. || **meydanı** (birine, bir şeye) **bırakmak**, 1. Birinin keyfi tutumlarına engel olmamak. 2. Savunduğu tezden veya yarışmadan vazgeçmek. || **meydanı boş bulmak**, Kendisine engel olacak biri veya bir sebep bulunmamasından yararlanarak aşırı davranışlarda bulunmak; keyfince, dilediği gibi davranmak. || **meydân-ı harb**, {OsT} Savaş alanı. || **meydân-ı hüner**, {OsT} Hüner gösterilen yer. || **meydân-ı mahşer**, {OsT} Mahşer meydanı. || **meydân-ı muhabbet**, {OsT} Sevgi meydanı; sohbet edilen yer. || **meydân-ı siyâset**, {OsT} Eskiden, idam cezasının infaz edildiği yere verilen ad. || **meydân-ı siyâset ustası**, {OsT} Cellat. || **meydan kalfası**, İmparatorluk döneminde, tersanelerde taslaklara göre gemi parçalarını yontarak hazırlayan marangozlara verilen isim. || **meydan** (birine, bir şeye) **kalmak**, Ortada engel olacak bir şey veya kimse kalmamak; dilediğini yapabilir olmak. || **meydan kalmamak**, Bir şeyin yapılmasına gerek kalmamak; yapmak için bir fırsat bulamamak. || **meydan korkusu**, Açık alanlarda ve kalabalık meydanlarda bulunmaktan doğan ruhsal bir rahatsızlık; alan korkusu; agorafobi. || **meydan muharebesi**, Açık arazide, kırsal alanda büyük kuvvetlerle yapılan ve kesin sonuç alınan savaş. || **meydan odası**, Doğu Karadeniz bölgesinde, konuttan bağımsız olarak yapılan misafir odası. || **meydan okumak**, 1. Kendisinin üstünlüğünü öne sürerek dileyeni karşılamaya çağırmaq. 2. Kavgaya çağırmaq. 3. Hiç bir kimseden veya hiç bir şeyden korkmadığını belirtmek. 4. spor. Şampiyonu karşılamaya davet etmek. 5. Rakibini karşılamaya çağırmaq. || **meydan oyunu**, Orta oyunu. || **meydan paparası yemek**, {ağız} Kalabalık bir yerde, birinden azar işitmek. || **meydan saati**, Herkesin yararlanması için kimi kentlerde meydanlara konulan özel kuleler üzerindeki saat. || **meydana savaşı**, Açık arazide, kırsal alanda büyük kuvvetlerle yapılan ve kesin sonuç alınan savaş. || **meydan sazı**, müz. Türk halk müziğinde, sesinin yüksekliğinden dolayı meydanlarda çalınan bağlama türü sazların en büyüğü; çöğür. || **meydan süpürgesi**, 1. {ağız} Bahçe, avlu, sokak, alan gibi yerleri süpürmekte kullanılan uzun saplı çalı süpürge. [DS] 2. mecaz. Sürekli sokakta dalaşan, çok gezen kadın; kötü tanınan, erkeklerle düşüp kalkan kadın. || **meydan taşı**, tasvif. Mevlevî tekkelerinde, üzerine semahaneyi aydınlatmakta kullanılan meselelerin dikildiği taş. || **meydan turu**, havc. Birden çok uçak aynı anda bir hava alanına iniş için geldiğinde, kontrol kulesinden havada iniş sırasını beklemesi gerektiği bildirilen uçağın meydan üzerinde yaptığı dalaşma işi; meydan üzerinde dönme. || (bir şeye) **meydan vermek**, O şeyin olması için imkân ve fırsat tanımak; imkân yaratmak; zaman tanımak. || **meydan vermemek**, Kötü bir du-

rumun veya olumsuz bir şeyin ortaya çıkmasına olanak bırakmamak; engel olmak; zaman vermemek; göz açtırmamak; meydan bırakmamak.

meydan², [Far. mey-dān میدان] (*meyda:n*) {OsT} is. Şarap kabı.

meydancı, [meydan-cı] is. **1.** Avlu, bahçe gibi yerleri süpürüp temizlemekle görevli hizmetli. **2.** İş yerlerinde ayak işlerine bakan kimse. **3.** Hapishane koşullarında temizlik ve kantin işlerini yapan kimse. **4.** Dolmuş duraklarında park ve sıra işlerini düzene koyan kimse; dolmuş kâhyası. **5.** *dnz.* Gemilerde vardiyası olmayan ve günlük işlerde çalıştırılan gemici. **6.** *tasvf.* Mevlevi tekkelerinde konukları karşılayan, meydanı açan ve semayı düzenleyen kimse; dede. **7.** {ağız} Çay ve kahveyi kahve dışındaki müşterilere dağıtan garson. [DS] ☞ **meydancı başı**, *Yeniçeri ortalarında çorbacıdan sonra gelen subay.*

meydancık, [meydan-cık] is. Küçük meydan.

meydancılık, -ğ[ı] [meydan-cı-lik] is. Meydancı olma durumu veya meydancının yaptığı iş.

meydanda, [meydan-da] is. **1.** Ortada bulunan, gözle görülen şey. **2.** *zf.* Ortada; belli; apaçık; aşikâr.

meydangâh, [Ar. meydān + Far. gâh میدانگاه] (*meyda:ngâ:h*) {OsT} is. Meydan yeri.

meydani, [Ar. meydān > meydāni میدانی] (*meyda:ni:*) {OsT} is. **1.** Eskiden, Hindistan, Şam ve Diyarbakır'da dokunan, koyu ve mor çizgili, bayramlarda erkekler tarafından giyilen elbise yapımında kullanılan değerli bir ipek kumaş. **2.** {ağız} Beyaz ve renkli, yol yol ipek çözümlü dokunmuş kumaş. [DS]

meydaniye, [Ar. meydāni > meydāniye] (*meyda:-niye*) {ağız} is. Puanlı veya sarı çiçekli bir tür kumaş. [DS]

meydanlı, [meydan-lı] *sf.* Meydanı bulunan; geniş bir yere sahip olan.

meydanlu, [meydan-lü میدانلو] (*meyda:nlü:*) {eAT} *sf.* Meydanlı. ☞ **meydanlu kılmak**, {eAT} *Serbestçe, geniş bir şekilde hareket etmesini sağlamak.*

meydanlık, -ğ[ı] [meydan-lik] is. **1.** Meydan olan yer. **2.** Meydana benzer genişçe yer; meydanımsı yer.

meydiraman, [Far. nerdübān نردبان => merdiven > meydiraman] {ağız} is. Merdiven. [DS]

-meye, [-ma-y-a / -meye] {eAT} *çek. e.* → -maya.

-meyedüm, [-ma-y-a-du-m / meyedüm] {eAT} *çek. e.* → -mayadum.

meyel, [Yun. makhélli => meyel] {ağız} *zf.* → meğel¹. [DS]

meyelan, [Ar. meyelān ميلان] (*meyelā:n*) {OsT} is. **1.** Dik duramama; eğilme; meyillenme; eğim. **2.** *mecaz.* İlgi; yakınlık.

meyellemek, [meğel-le-mek / meyel-le-mek] {ağız}

gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Toprağı kazma ile kabartmak; çapalamak. [DS]

-meyem, [-ma-y-am / meyem] {eAT} *çek. e.* → -mayam.

meyem, [Far. meger => meyem] {ağız} *bağ.* Meğer. [DS]

-meyesuz, [-ma-y-a-suz / -meyesüz] {eAT} *çek. e.* → -mayasuz.

meyezd, [Far. meyezd میزد] {OsT} is. İçki meclisi; içkili düğün eğlencesi.

meyhane, [Far. mey-hāne میخانه] {OsT} is. **1.** Çeşitli çerez türü mezelerle içki sunulan ve müşterilerin oturup içki içtikleri yer; içki yeri. **2.** *tiy.* Hem içki içilen hem de dans edilen, müzik dinlenen ve değişik türde gösterilerin yapıldığı eğlence yeri; kabare. ☞ **meyhane pilavı**, **1.** *Kıyma, soğan, domates, biber kullanılarak yapılan bir tür bulgur pilavı.* **2.** *Meze niteliğinde olan veya özensiz hazırlanmış pilav.*

meyhaneci, [meyhane-ci] is. **1.** Meyhane işleten kimse; meyhane sahibi. **2.** Meyhaneye gitme alışkanlığı olan kimse. ☞ **meyhaneci otu**, *is. bot.* Loğusaotugillerden orman ağaçlarının altlarındaki gölgeli yerlerde yetişen, çiçeklerinin içi esmer kırmızı renkli, kökleri balgam söktürücü ve kusturucu olarak halk hekimliğinde, özel kokusu dolayısıyla çiğneyerek ağızdaki içki kokusunu gidermekte, çeyiz sandığının güzel kokmasını sağlamakta kullanılan çok yıllık, rizomlu otsu bitki; afşar otu; çobandüdüğü; azaron (*Asarum europaeum*).

meyhanecilik, -ğ[ı] [meyhane-ci-lik] is. Meyhanecinin yaptığı iş; meyhane işletme işi.

meyi¹, [béñi / méyi] {eT} is. Beyin. [Clauson]

meyi², [mey] {ağız} is. Ney. [DS]

-meyigörmek, [-ma-y-ı + görmek / meyigörmek] {eAT} *yap. e.* → -mayigörmek.

meyiklemek, [mey-ik-le-mek] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Çevreyi kollamak; gözetmek. [DS]

meyil, -yli [Ar. meyl میل] {OsT} is. **1.** Belirli bir düzlemle dik açı yapmadan duran şeyin durumu; eğim; eğiklik. **2.** Sapma; dönme. **3.** Yağmur, kar suyu vb.nin akıp gitmesi için bir zemine verilen eğiklik; akıntı. **4.** *mecaz.* İki taraftan birini tutma. **5.** *mecaz.* Bir kimseye gönül bağlama; sevme; tutulma. **6.** *mecaz.* Bir şeye karşı gösterilen ilgi ve istek. **7.** *mat.* Eğim. **8.** *tasvf.* Allah'a dönüş; aslına dönüş. **9.** Bir yolun yatayla yaptığı açının sinüsü; metre başına kazandığı yükseklik. ☞ (birine) **meyil bağlamak**, *mecaz.* *Sevmek; gönül bağlamak; tutulmak.* || **meyil göstermek**, *Birine veya bir şeye karşı eğilimini belirtmek; ona yönelmek; istemek; rağbet etmek; onu diğerlerine tercih etmek; eğilim göstermek.* || (bir şeye) **meyil vermek**, *Eğiklik sağlamak; akıntı vermek.* || (birine) **meyil vermek**, *mecaz.*

- Sevmek; gönül bağlamak; tutulmak.*|| **meyli olmak**, *Beğenmek; sevmek; hoşuna gitmek.*
- meyilli**, [meyil-li] *sf.* **1.** Yatay veya düşeyle dar veya geniş açı oluşturacak biçimde duran; eğimi olan; eğilmiş durumda olan; eğik. **2.** Bir kimseye ilgi duyan; gönül vermiş; istekli; âşık. **3.** Bir şeye karşı istekli olan; istekli. ☞ **meyilli geçme**, *Marangozlukta biri düşey, diğeri meyilli duran iki parçayı birleştirmede kullanılan geçme türü.*
- meyilsemek**, [meyil-se-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* Bir şeyi üzerine almak. [DS]
- meyilsiz**, [meyil-siz] *sf.* **1.** Meyli olmayan; dik duran. **2.** Herhangi bir kimseye veya şeye karşı istek ve eğimi olmayan; isteksiz.
- meyirse**, [meğir-se-k / meyir-se-k] *{ağız} sf.* **1.** Yavrusuna çok düşkün olan. **2.** Cinsel istek duyan. [DS]
- meyirse**, [meğ-ir-se-mek / meyir-se-mek] *{ağız} gçl. f. [-r] [-s(i)-yor]* (İnsan ve hayvan için) yavrusuna sevgi ile ve sevecenlikle davranmak. [DS]
- meyis**, [? meyis] *{ağız} is.* Tarlaları ayırmak için sürülmeden bırakılan yer; tarla sınırı; an. [DS]
- meykede**, [Far. mey-gede / mey-kede میگده / میگده] *{OsT} is.* Meyhane.
- meykedeci**, [meykede-ci] *is.* **1.** Meyhaneci. **2. tasvf.** Allah yoluna giren müride, ilahi bir coşkunluk veren manevi duyguyu tattıran kimse; mürşid-i kâmil.
- meyl**, [Ar. meyl میل] *{OsT} is.* → meyil. ☞ **meyl-i arz**, *{OsT} gök b.* *Yerin eksenini ile yörünge düzlemi arasındaki 23° 27'lik açı.*|| **meyl-i a'zâm**, *{OsT} gök b.* *Bir gök cisminin en büyük eğimi.*|| **meyl-i a'zâm hattı**, *{OsT} gök b.* *En büyük eğimli nokta.*|| **meyl-i dil**, *{OsT} Gönül arzusu.*|| **meyl-i ibtisâm**, *{OsT} Gülümseme isteği.*|| **meyl-i küllî**, *{OsT} gök b.* *Bir gök cisminin olağan sayılmayacak biçimde yörüngesinden tam olarak sapsması.*|| **meyl-i maâli**, *{OsT} Yüce ve derin şeylere karşı duyulan ilgi.*|| **meyl-i mahrek**, *{OsT} gök b.* *Yörünge eğitliği.*|| **meyl-i mıknaşî**, *{OsT} gök b.* *Mıknaşî iğnesi ile ufuk çizgisi arasında bulunan açı.*|| **meyl-i mutlak**, *{OsT} gök b.* *Bir yıldızın yörüngesinden olağan sayılabilecek biçimde sapsması.*|| **meyl-i tabîî**, *{OsT} Doğal istek; içgüdü.*
- meylen**, [Ar. meyl > meylen میلا] *{me'ylen} zf.* Eğilim göstererek; meylederek; meyilli durumda.
- meyletme**, [Ar. meyl + T. et-me ایتمه] *{OsT} is.* Meyletmek eylemi veya durumu.
- meyletmek**, [Ar. meyl + T. et-mek ایتمک] *{OsT} gçsz. f. [-e(d)-er]* **1.** (Dik durumda bulunan veya bulunması gereken bir şey için) eğilmek; yan yatmak. **2. mecaz.** Bir kimseye ilgi duymak; gönülce yönelmek; âşık olmak. **3.** Bir şeyi istemek; arzu etmek; yönelmek.
- meyliyat**, [Ar. meyl > meyliyât میلیات] *(meyliya:t) {OsT} is.* **1.** Meyiller; eğilimler; eğimler; istekler; arzular. **2.** İstek ve eğilim duygusu. ☞ **meyliyât-ı nefsâniye**, *{OsT} Gönülün arzu ettiği şeyler; içten gelen istekler.*
- meymen**, [? meymen] *{ağız} is.* Testi. [DS]
- meymene**, [Ar. yümn > meymene میمنه] *{OsT} is. as.* Ordunun sağ kanadı.
- meymenet**, [Ar. yümn > meymenet میمنت] *{OsT} is.* **1.** Saadet; bereket; kut. **2.** İyi özellik; iyi nitelik; uğur. **3.** *{ağız}* Kılık. [DS]
- meymenetli**, [meymenet-li] *sf.* Uğurlu; kutlu.
- meymenetsiz**, [meymenet-siz] *sf.* **1.** Hayırsız; uğursuz; kutsuz. **2.** (Kişi için) suratsız; kılıksız; huysuz; ters. **3.** İnsanlara pek yararı dokunmayan.
- meymenetsizlik**, **ği** [meymenet-siz-lik] *is.* **1.** Uğursuzluk; hayırsızlık. **2.** Geçimsizlik; aksilik; asık suratlılık.
- meymün**, [Yun. mīmón] *{ağız} is.* Maymun. [DS]
- meymun**, [Ar. yümn > meymün / meymüne میمون / میمونه] *(meymu:n) {OsT}* Uğurlu; kutlu; bereketli.
- meyn**, [Ar. meyn مین] *{OsT} is.* **1.** Yalan söyleme; yalancılık. **2.** Yalan.
- meynes**, [? meynes] *{ağız} is.* Kalker tabakası. [DS]
- meyo**, [Fr. méios] *is. biy.* Eşeyli üreyen canlılarda, cinsiyet bezlerinde karmaşık süreçlerle üreme hücrelerinin 2N kromozomlarının N kromozom durumuna gelmesi için hücre bir defa bölünürken hücre çekirdeğinin art arda iki defa bölünmesi şeklinde görülen ve kromatik indirgenme olayını sağlayan olgunlaşma dönemi.
- meyremen**, [? meyremen] *{ağız} is.* İki kulplu büyük testi. [DS]
- meyriç**, **-ci** [? meyriç] *{ağız} sf.* Olgunlaşmamış; ham. [DS]
- meys**, [? meys] *{ağız} is.* Zaptetme; elde tutma; ele geçirme. ☞ **meys etmek**, *{ağız} Başkasının malını elinde tutmak.* [DS]
- meysere**, [Ar. yüsr > meysere میسره] *{OsT} is.* **1.** Zenginlik. **2. as.** Ordunun sol yanı.
- meysime**, [mey-si-me] *{ağız} is.* Alay etme; eğlenme. ☞ **meysimeye almak**, *{ağız} Alay etmek; eğlenmek.* [DS]
- meysimek**, [mehel-silek / meğ-si-mek / mey-si-mek] *{ağız} gçl. f. [-r]* Önem vermek; değerli bulmak. [DS]
- meysir**, [Ar. meysir میسر] *{OsT} is.* **1.** Zarla oynanan bir tür kumar oyunu. **2.** İslamlık öncesinde Arapların, bir putun önünde ok çekmek suretiyle oynadıkları deve eti bölüşme kumarına verdikleri ad.
- meysur**, [Ar. yüsr > meysür / meysüre میسور / میسوره]

(*meysu:r*) {*OsT*} *sf.* Kolay kılınmış; kolaylatılmış; kolaylanmış.

meysurat, [Ar. muysūr > meysūrāt ميسورات] (*meysu:ra:t*) {*OsT*} *is.* Kolaylaştırılmış şeyler.

meyt, [Ar. meyt ميث] {*OsT*} *is.* Ölü; meyyit.

meytambal, [netameli > meytambal] {*ağız*} *is.* Kulak ağrısı. [DS]

meytanbal, [netame-li > meytanbal] {*ağız*} *sf.* (Kişi için) uğursuz; kötü. [DS]

meyte, [Ar. meyte ميثته] {*OsT*} *is.* **1.** Ölü hayvan. **2.** *isl.*

Dinî kurallara göre kesilmeyen ve bu yüzden yenilmesi haram olan hayvan eti. ☞ **meyte-hār**, {*OsT*} *Leş yiyici.*

me'yus, [Ar. ye's > me'yūs / me'yūse مأيوسه / مأيوس] (*me-yu:s*) {*OsT*} *sf.* **1.** Üzgün; üzüntülü; yese düşmüş. **2.** Umutsuz; karamsar. ☞ **meys etmek**, *1.*

Üzmek. *2.* Ümitsizliğe düşürmek. || **meys olmak**, *Üzgün ve ümitsiz bir duruma düşmek; karamsar olmak.*

me'yusane, [Ar. me'yūs + Far. -āne مأيسانه] (*me-yu:sa:ne*) {*OsT*} *zf.* Ümitsiz bir hâlde; ümitsizce; ümitsiz olarak; karamsar olarak.

me'yusen, [Ar. me'yūsen مأيساً] (*me-yu:'sen*) {*OsT*} *zf.* Ümitsiz bir şekilde; ümitsizce; karamsarca.

me'yusiyet, [Ar. me'yūsiyyet مأيسيت] (*me-yu:siyet*) {*OsT*} *is.* Ümitsizlik; üzgün olma; karamsarlık.

-**meyü**, [-ma-y-u / -meyü] {*eAT*} *yap. e.* → -mayu.

meyye, [Far. mīve / meyye ميوه] {*OsT*} *is.* **1.** Çiçek yumurtacıklarının döllenmesinden sonra yumurtalığın gelişmesiyle oluşan ve olgunlaştıktan sonra tohumları taşıyan bitkisel organ; yemiş. **2.** Genellikle çiğ olarak tüketilen bazı bitkilerin tatlı sulu, etli ürünü. **3.** *gnşl.* Ana ve babaya göre çocuk. **4.** *mecaz.* Bir çalışma ve girişimin sonunda elde edilen yarar; kâr; çıkar; yararlı sonuç. **5.** Bir girişim sonunda elde edilen iyi veya kötü sonuç. ☞ **meyye ağacı**, *Meyve veren ağaç.* || **meyye bahçesi**, *İçinde meyye ağaçları bulunan bahçe.* || **meyye-bār**, {*OsT*} *Meyve veren; meyyeli.* || **meyye-dār**, {*OsT*} *Meyve veren; meyyeli.* || **meyye dışı**, *Meyvelerin dışı; kabuğu.* || **meyye dökümü**, *Meyve ağaçlarında ve bağlarda tozlaşma eksikliği veya başka sebeplerden meyyelerin oluşmadan dökülmesi.* || **meyye eti**, *Bazı etli meyyelerin tümünü oluşturan, olgunlaşınca tatlılaşan parankimamsı doku.* || **meyye ezmesi**, *Meyveler ezilerek yapılan bir tür tatlı.* || **meyye-fürüş**, {*OsT*} *Meyve satan.* || **meyye-huşk**, *1.* *Meyve kurusu.* *2.* *Kuru yemiş satılan yer.* || **meyye içi**, *Meyvelerde tohumların bulunduğu iç kısım.* || **meyye-i dil**, {*OsT*} *Gönül meyyesi; çocuk; evlat.* || **meyye-i fazl**, {*OsT*} *Bilimin meyyesi.* || **meyye-i huşk**, {*OsT*} *Kuru yemiş.* || **meyye-i ter**, {*OsT*} *Taze meyye.*

ve. || **meyye kabuğu**, *Meyvenin dış yüzeyini kaplayan kalın tabaka.* || **meyye ortası**, *Meyvelerin dışı ile iç bölümü arasında bulunan etli ve sulu kısım.* || **meyye reçeli**, *Meyveden yapılan şekerli tatlı.* || **meyye salatası**, *Çeşitli meyyeler kesilip doğrandıktan sonra üzerine tatlandırıcı ve özel koku verici maddeler ekilmek suretiyle hazırlanan yiyecek.* || **meyye sineği**, *Meyveleri kurtlandırarak büyük ekonomik zararlara yol açan, küçük sineklerin genel adı.* || **meyye sineğigiller**, *Kanatlarında koyu renkli lekeler ve şeritler bulunan, erginleri çiçek ve bitkilerin üstünde yaşayan, larvaları bitkicil ve çoğu zararlı olan bir sinek familyası, (Trypetidae).* || **meyye suyu**, *Meyveler sıkılmak suretiyle elde edilen öz su.* || **meyye şekeri**, *Meyvelerde ve balda bulunan bir tür şeker; levüloz; früktoz.* || **meyye tutma dönemi**, *Meyve ağaçlarında genç yumurtalığın büyümeye başladığı, hastalık ve dona karşı hassas olduğu dönem.* || **meyye yaprak**, *Çiçeğin döllendikten sonra meyyeyi oluşturan yaprağı; karpel.* || **meyyeye yatırmak**, *Meyve verimini artırmak için meyye ağaçlarında ve bağlarda budama, uç alma, göz alma gibi çeşitli işlemleri uygulamak.*

meyyeci, [meyye-ci] *is.* **1.** Meyve yetiştiren kimse; meyye üreticisi. **2.** Yetiştiriciden alarak tüketiciye meyye satan kimse; meyye satıcısı.

meyyecik, -**ği** [meyye-cik] *is.* Birleşik bir meyyeyi oluşturan ayrı ayrı küçük meyyelerden her biri.

meyyecil, [meyye-cil] *sf.* Meyve ile beslenen.

meyyecilik, -**ği** [meyye-ci-lik] *is.* **1.** Meyve yetiştirme işi; meyye üretimi. **2.** Meyve alıp satma işi; meyye ticareti.

meyyedar, [Far. mīve-dār میودار] (*meyyeda:r*) {*OsT*} *sf.* Meyve veren; meyyesi olan; meyyeli olan.

meyyeha, [Far. meyye-hā میوها] (*meyyeha:*) {*OsT*} *is.* Meyveler; yemişler.

meyyehoş, [Far. mīve-ħuşk میوخشك] {*OsT*} *is.* **1.** Kuru yemiş. **2.** Yemiş çarşısı.

meyyelenme, [meyye-le-n-me] *is.* Meyyelenmek eylemi.

meyyelenmek, [meyye-le-n-mek] *dönşl. f.* [-ir] *Meyyeli duruma gelmek; meyye vermek.*

meyyeli, [meyye-li] *sf.* **1.** (Bitki için) meyye veren; meyyesi olan. **2.** (Yiyecek için) içine meyye konulmuş; meyye ile yapılmış. **3.** *mecaz.* Bir iş yapan, ortaya bir şey koyabilen; yaratıcı.

meyyelik, -**ği** [meyye-lik] *is.* **1.** Meyve ağaçları bulunan yer; meyyesi bol olan yer; meyye bahçesi. **2.** Meyve konulan kap; yemişlik.

meyyemsi, [meyye-msi] *sf.* Meyveye benzer; meyyeyi andırır.

meyyesiz, [meyye-siz] *sf.* **1.** (Ağaç için) meyye vermeyen; meyyesi olmayan. **2.** (Yiyecek vb. için) içinde meyye bulunmayan; meyye konulmamış.

meyvesizlik, -ği [meyve-siz-lik] *is.* Meyvesiz olma durumu.

meyyal, -li [Ar. meyl > meyyāl مَيَال (meyya:l) {OsT} *sf.* **1.** Çok eğilmiş olan; eğik. **2.** Eğilimi olan; eğilimli; mütamayil. ☞ **meyyāl-i inhidām**, {OsT} *Yıkılacak kadar eğilmiş bulunan.* || **meyyāl-i itilā**, *Yükselmeye hevesli.*

meyyit, [Ar. mevt > meyyit مَيِّت {OsT} *is.* **1.** Ölmüş; ölü. **2.** Ceset; ölmüş insan. **3.** *sf.* mecaz. Çok zayıf. ☞ **meyyit-i müteharrik**, {OsT} *Hareketleri ölü gibi olan; tembel; uyuşuk.*

meyyitane, [Ar. meyyit Far. -āne مَيِّتَانَة (meyyita:ne) {OsT} *zf.* Ölüye benzer şekilde; ölü gibi.

meyyite, [Ar. meyyite مَيِّتَة {OsT} *is.* Hayvan leşi.

meyyze, [Ar. meyyzer مَيِّز => meyyze {ağız} *is.* Hamam havlusu. [DS]

meyyzer, [Ar. meyyzer مَيِّز {OsT} *is.* Peştamal.

-mez¹, [-maz / -mez] {eT} {eAT} *çek. e.* → -maz.

-mez², [-r / -ar / -er / -ur / -ür / -ır / -ir / -maz / -mez] {eT} *yap. e.* → -r.

mez, [ʔ mez] {ağız} *is.* Masa. [DS]

meza, [Ar. mezā مَضَى (meza:) {OsT} *çek. f.* Geçti. ☞ **mezā mā mezā**, {OsT} *1. Olan oldu; geçen geçti. 2. Olup biteni hoş gör artık!*

mezabıt, [Ar. mazbaṭa > mezābiṭ مَضَابِط (meza:bit) {OsT} *is.* Tutanaklar; mazbatalar.

mezabih, [Ar. mezbaḥa > mezābiḥ مَضَابِیح (meza:bih) {OsT} *is.* Kasaplık hayvanların kesildiği yerler; mezbahalar.

mezabil, [Ar. mezbele > mezābil مَضَابِل (meza:bil) {OsT} *is.* Çöp dökülen yerler; çöplükler; mezbelelikler; süprütülükler.

mezabir, [Ar. mizber > mezābir مَضَابِير (meza:bir) {OsT} *is.* **1.** Kamışlar. **2.** Kamış kalemler.

mezad, [Ar. ziyāde > mezād مَزَاد (meza:d) {OsT} *is.* → mezat.

mezade, [Ar. mezāde مَزَادَة (meza:de) {OsT} *is.* Tulum; dağarcık.

mezahib, [Ar. mezheb > mezāhib مَذَاهِب (meza:hib) {OsT} *is.* Mezhepler. ☞ **mezāhib-i erbaa**, *Dört mezhep; Hanefilik, Şafîlik, Hanbelilik, Mâlikîlik.*

mezahim, [Ar. zaḥmet > mezāhim مَزَاحِم (meza:him) {OsT} *is.* Sıkıntılar; eziyetler; güçlükler. ☞ **mezāhim-dîde**, *Sıkıntı çekmiş; eziyet çekmiş.*

mezahir¹, [Ar. mazhar > mazāhir مَزَاهِر (meza:hir) {OsT} *is.* **1.** Bir şeyin ortaya çıktığı, görüldüğü yerler. **2.** Ulaşmalar; erişmişler.

mezahir², [Ar. müzhere > mezāhir مَضَاهِر (meza:hir) {OsT} *is.* Çiçekli yerler; çiçek bahçeleri.

mezaik, -kı [Ar. maẓīk > mezā'ik مَضَائِق (meza:ik, k kalın söylenir) {OsT} *is.* Dar ve sıkıntılı olan yerler.

mezak, -ği [Ar. zevk > mezāk مَذَاق (meza:k, k kalın söylenir) {OsT} *is.* **1.** Zevk alma; tat duyma. **2.** Tat; lezzet. **3.** Damak.

mezaka, [Ar. mezāk => mezaka / mezake / mezeke] {ağız} *is.* Alay; eğlenme. [DS]

mezake, [Ar. mezāk => mezake] {ağız} *is.* → mezaka. [DS]

mezalik, -ği [Ar. mezlaḥa > mezālīk مَزَالِيق (meza:lik, k kalın söylenir) {OsT} *is.* Ayağın kayabileceği yerler; kaygan yerler.

mezalim, [Ar. zulm > mazleme > mezālīm مِظَالِم (meza:lim) {OsT} *is.* **1.** Haksızlıklar; zulümler; can yakmalar. **2.** Adalet dairesi.

mezam, [Ar. zemm > mezam مِذْم (meza:m) {OsT} *is.* Ayıplama; küçük düşürme.

mezamîn, [Ar. mezmûn > mezāmîn مِضَامِين (meza:mi:n) {OsT} *is.* **1.** Ödenmesi gereken şeyler. **2.** Anlamlar; kavramlar. **3.** Sanatlı ve nükteli sözler.

mezamir, [Ar. mizmar > mezāmīr مِضَامِير (meza:mi:r) {OsT} *is.* Koşu meydanları.

mezamir, [Ar. mizmār / mezmūr > mezāmīr مِزَامِير (meza:mir) {OsT} *is.* **1.** Kaval nağmesi. **2.** Düdükler. **3.** Kitab-ı Mukaddes'te yer alan 150 adet Zebur suresinin tümü; mezmurlar. **4.** Kavalla okunan ilahiler.

mezansim, [Fr. mésenchyme] *is. anat.* Katılğan dokuların embriyon dönemindeki ilk şekli; ağ doku, esnek doku, kıkırdak ve kemik doku gibi çeşitli bağ ve destek dokularını meydana getiren ara doku.

mezar¹, [Ar. ziyāret > mezār مِزَار (meza:r) {OsT} *is.*

1. Ziyaret edilen yer; ziyaret yeri. **2.** Ölünün gömülü bulunduğu yer; kabir. ☞ **mezardan çıkarmak**, *Bir kimseyi ölüm tehlikesinden uzaklaştırmak; ölümden kurtarmak.* || **mezarını kazmak**, *Birinin kötü duruma düşmesi için çalışmak; kötülüğünü istemek.* || **mezār-istān**, *Mezarlık.* || **mezar kaçkını**, *Çok zayıf, çelimsiz; iskeleti çıkmış kimse.* || **mezar kitabesi**, *Mezar taşının üzerindeki yazı.* || **mezar taşı**, *Mezarların baş ve ayak ucuna dikilen ve üzerine ölünün kim olduğunu belirten ifadelerin yazıldığı taş.* || **mezar yazısı**, {ağız} *çoc. d. Arap harfleri.* [DS]

mezar², -rrı [Ar. mezzar مِزَار (meza:r) *is.* Zararlar; ziyanlar.

mezar³, [ʔ mezar] {ağız} *is.* Tütün denklelerinde, ikinci nitelikteki tütünlerin yerleştirildiği taban ile kapak arası. [DS]

mezar⁴, [ʔ mezar] {ağız} *is.* Reçineli çam. [DS]

mezarat, [Ar. mezār > mezārāt مِزَارَات (meza:ra:t) {OsT} *is.* Mezarlar; kabirler.

- mezarıcı**, [mezar-cı] *is.* Mezar kazan kimse; mezarlık bekçisi; mezarlık bakıcısı.
- mezarlılık**, -ğı [mezar-cı-lık] *is.* Mezarıcının yaptığı iş; mezar kazma veya mezarlığa bakma işi.
- mezarret**, [Ar. mezāret مزارت] (*meza:ret*) {OsT} *is.* Kalbin şiddeti.
- mezari¹**, -i'i [Ar. mezra'ā > mezārī' مزارع] (*meza:ri:*) {OsT} *is.* Ekilebilen yerler; tarlalar; ekenekler; mezarlar. ☞ **mezārī'-i münbite**, {OsT} *Verimli tarlalar.*
- mezari²**, -ii [Ar. mezzrū' > mezārī' مزارع] (*meza:ri:*) {OsT} *is.* Çift sürülerek tohum ekilmiş yerler.
- mezarib**, [Ar. mızrāb > mezārīb مضارب] (*meza:rib*) {OsT} *is.* Mızraplar; tezeneler.
- mezarik**, -ği [Ar. mızrāk > mezārīk مضارب] (*meza:ri:k, k kalın söylenir*) {OsT} *is.* Mızraklar; kargılar.
- mezarlık**, -ğı [mezar-lık] *is.* **1.** Mezarların topluca bulunduğu yer; kabristan. **2.** *mecaz.* Ölüm olaylarına sık rastlanan yer.
- mezariterit**, [Fr. mésartérite] *is. tıp.* Atardamar orta gömleğinin bozulması.
- mezat**, -dı [Ar. ziyāde > mezād مزاد] (*meza:t*) *is.* Artırma yolu ile yapılan satış. ☞ **mezada çıkarmak**, *Açık artırma yoluyla mezada çıkarmak.*|| **mezada koymak**, *Açık artırma yoluyla mezada çıkarmak.*|| **mezat malı**, *Ucuz ve kalitesiz ticaret eşyası; bayağı mal.*
- mezatisefal**, -li [Fr. mésaticéphale] *sf.* Kısa kafatası ile uzun kafatası arasında bir kafatası biçimi olan.
- mezatisefali**, [Yun. mesatos (orta) + kephale (kafa) > Fr. mésaticéphalie] *is.* Kafa indisi 77–80 arasında değişen, biçimi kısa ile uzun arasında olan kafatası.
- mezaya**, [Ar. meziyyet > mezāyā مزایا] (*meza:ya:*) {OsT} *is.* Üstünlük sağlayan nitelikleri; meziyetler. ☞ **mezāyā-şinās**, {OsT} *Üstün nitelikleri bilen kimse.*
- mezayık**, -kı [Ar. mażīk > mezāyīk مضايق] (*meza:yi:k*) {OsT} *is.* Dar ve sıkıntılı yerler.
- mezbaha**, [Ar. zehb (boğazlama) > mezbah / mezbaha مذبح / مذبحه] {OsT} *is.* Kasaplık hayvanların kesildiği yer; salhane; kanara; kesim evi.
- mezbele**, [Ar. zibl > mezbele مزبله] {OsT} *is.* **1.** Süpürüntü dökülen yer; çöplük; küllük. **2.** *mecaz.* Aşağılık ve kötü sayılan durum; alçaltıcı durum. ☞ **mezbele-keşān**, *Saray çöpçülerine verilen ad; çöpçü.*
- mezbelelik**, -ği [Ar. mezbele (çöplük) > mezbele-lik] *is.* Çöplük; mezbele.
- mezbub**, [Ar. mezzbūb مذبوب] (*mezbu:b*) {OsT} *sf.* **1.** (Yer için) sineklerle dolu; sinekli. **2.** Çılgın; çıldırmış; kudurmuş.
- mezbube**, [Ar. mezzbūbe مذبوبة] (*mezbu:be*) {OsT} *is.* Sineği çok olan yer.
- mezbuh**, [Ar. zebh > mezzbūh / mezzbūha مذبوح / مذبوحه] (*mezbu:h*) {OsT} *sf.* **1.** Boğazından kesilmiş; boğazlanmış. **2.** Kurban edilmiş. **3.** *is.* Hz. İsmail'e verilen ad (Tevrat'a göre Hz. İshak).
- mezbuhane**, [Ar. mezzbūh + Far. āne مذبحانه] (*mezbu:ha:ne*) {OsT} *zf.* **1.** Boğazlanırcasına; boğazından kesilir gibi. **2.** *mecaz.* (Çırpınmak için) son bir ümitle; son güç ile; son direnme ile.
- mezbul**, -lü [Ar. mezzbūl مذبول] (*mezbu:l*) {OsT} *sf.* Zayıf; cılız; arık.
- mezbur**, [Ar. mezzbūr / mezzbūre مزبور / مزبوره] (*mezbu:r*) {OsT} *sf.* **1.** Yukarıda yazılmış bulunan; adı geçen; mezkûr. **2.** Yazılmış; kaydedilmiş.
- mezc**, [Ar. mezc مزج] {OsT} *is.* Birbirine katma; karıştırma. ☞ **mezc etmek**, *Birleştirmek; karıştırmak.*
- mezcen**, [Ar. mezc > mezzcen مزجاً] (*me'zcen*) {OsT} *zf.* Karıştırarak; birbirine katarak.
- mezcetme**, [Ar. mezc + T. et-me ایتمه] {OsT} *is.* Mezcetmek eylemi.
- mezcetmek**, [Ar. mezc + T. et-mek ایتمك] {OsT} *gçl. f.* [-e(d)-er] Birbirine katmak; karıştırmak.
- mezcî**, [Ar. mezc > mezzcî مزجی] (*mezci:*) {OsT} *sf.* Karıştırma ile ilgili.
- mezcuc**, [Ar. mezzcūc مزجوج] (*mezzcu:c*) {OsT} *sf.* Süngü ile dürtülmüş; süngülenmiş.
- mezda**, [? mezdeği / mezda] {ağız} *is.* → mezdeği. [DS]
- mezde**, [-maz-da / mezde] {eAT} *yap. e.* → -mazda.
- mezdeği**, [? mezdeği] {ağız} *is. bot.* Kozalaklarından sakız çıkarılan ladin ağacı. [DS]
- Mezdek¹**, [Far. Mezzdek مزدك] {OsT} *is.* İran'da V. Yüzyılda yaşamış olan, hava ve su nasıl paylaşılıyorsa, her türlü malın ve kadınların da ortak olması gerektiğini savunan bir din adamı.
- mezdek²**, -ği [Far. mezzdek] {ağız} *sf.* Şımarık; densiz. [DS]
- Mezdekî**, [Far. mezzdekî مزدكى] (*mezdeki:*) {OsT} *sf.* Mezzdek taraflısı.
- Mezdekilik**, -ği [mezzdekî-lik] *is.* İranlı din adamı Mezzdek'in görüşlerini savunan veya bunu kabul edenlerin meydana getirdiği bir mezhep.
- mezden**, [-maz-dan / mezzden] {eAT} *yap. e.* → -mazdan.
- mezdirmek**, [mez-dir-mek] {ağız} *gçl. f.* [-ir] (Sebze, meyve vb. için) börttürmek; yumuşatmak. [DS]

meze¹, [Far. meze مزه] {OsT} is. 1. Tat; lezzet; çeşni.

2. İçki içilirken yenilen hafif yemeklere verilen ad.
☞ **mezeye almak**, {ağız} Alay etmek; eğlenmek. [DS]

meze², [Yun. médza / madzí => beze] {ağız} is. Küçük, yuvarlak hamur topağı; beze. [DS]

meze³, [İt. mezza] sf. 1. Yarım. 2. is. dnz. Üst güvertesi çıkartılmış gemi.

meze⁴, [? meze] {ağız} is. 1. Küçük tabak. 2. Küçük toprak tabak. [DS]

meze⁵, [Ar. meyzer / mi'zer => meyze / meze] {ağız} is. 1. Önlük. 2. Hamam havlusu. [DS]

meze⁶, [Ar. mezzāh => meze] {ağız} is. 1. Eğlence; alay. 2. Oyun yeri. [DS] ☞ **meze eylemek**, {eAT} → mezeye almak. || **mezeñe yaramak**, {ağız} Hoşuna gitmek. [DS] || **mezeye almak**, {eAT} Alaya almak; alay etmek; dalga geçmek.

mezeci, [meze¹-ci] is. 1. Meze hazırlayan kimse. 2. Hazır meze satılan dükkân.

mezecilik, -ği [meze-ci-lik] is. Mezecinin işi veya mesleği.

mezek, -ği [Ar. mezzāh مزاح => mezek] {ağız} is. Alay; eğlenme. [DS] ☞ **mezek almak**, {ağız} Alay etmek. [DS]

mezeke, [Ar. mezzāh مزاح => mezeke] {ağız} is. 1. Maskara. 2. Alay; eğlenme. [DS]

mezele, [Yun. biselia => bezelye > mezele] {ağız} is. Sebze. [DS]

mezelemek¹, [meze-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Hamuru, yapılacak ekmeğin durumuna göre küçük topraklar hâline getirmek. [DS]

mezelemek², [mez / mız (yans.) > mez-e-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] → mezelenmek¹. [DS]

mezelemek³, [meze-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Alay etmek; eğlenmek. [DS]

mezelenmek¹, [mez / mız (yans.) > mez-e-le-n-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] (Çocuk için) yemekte mızızlık etmek. [DS]

mezelenmek², [mez-e-le-n-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] Küçük çocuklara sarkıntılık etmek. [DS]

mezelik, -ği [meze-lik] sf. 1. Meze yapılmaya uygun olan; meze olabilen. 2. is. Meze olarak yenen şey.

mezellet, [Ar. zillet > mezellet مذلت] {OsT} is. Alçaklık; bayağılaşma; aşağılaşmak; horluk; hakirlik; bayağılık; zellilik.

mezellik, -ği [Ar. mezār => mezar-lık / mezellik] {ağız} is. Mezarlık. [DS]

mezelmek¹, [bez / mez > mez-e-l-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] Eskimeye yüz tutmak; incelmek. [DS]

mezelmek², [mez > mez-e-l-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] Üzülmek. [DS]

-**mezem**, [-maz-am / mezem / -mızın / -mezin / -

mazvan / mezven / -mazvanın / -mezvenin] {eAT} çek. e. → -mazam.

mezeme, [me / mız (yans.) > mez-eme] {ağız} sf. (Çocuk için) yemekte mızızlık eden; yemeği yemeyip de ağzında geveleyen. [DS]

mezemmet, [Ar. zemm > mezemmet مذمت] {OsT} is.

1. Kınama; yerme; çekiştirme; zemetme. 2. Kınanacak, ayıplanacak davranış.

mezen, [Ar. mezen مزن] {OsT} is. Örf ve âdet; usul; yol.

me'zene, [Ar. ezān > me'zene مذنه] (me-zene) {OsT} is. Ezan okunan yer.

mezenter, [Yun. mesos (arasında) + entoron (bağırsak) > Fr. mésentère] is. anat. Bağırsakları, karın çeperine bağlayan uzun karın zarı kıvrımı.

mezenterit, [Fr. mésentérite] is. tıp. Bağırsakları karın çeperine bağlayan karın zarı kıvrımının iltihabı.

mezep, [Ar. me'zer / meyzer] {ağız} is. Hamam havlusu. [DS]

mezer, [Erme. mezer / Ar. me'zer / meyzer] {ağız} is.

1. Önlük. 2. Hamam havlusu. 3. Büyük havlu. [DS]

mezesiz, [meze-siz] sf. 1. (İçki için) yanında meze bulunmayan veya gerektirmeyen. 2. zf. (İçki içmek için) meze bulunmadan; meze bulunmaksızın.

mezevolta, [İt. mezza volta] is. dnz. Bir halatın çımasını volta yapılacak yerin etrafında dolaştırıp kıvrarak meydana getirilen volta.

mezgel, [? mezgel] {ağız} is. İplik eğirmekte kullanılan bir araç. [DS]

mezgeldek, -ği [mezgel-de-k مزكلدك] {ağız} is. zool.

1. Yaban ördeği. {eAT} (aynı) 2. Yaban tavuğu. 3. Yeleğin arkasındaki toka. 4. sf. Düşüncesiz; aptal. [DS]

mezgep, -bi [Erme. mez (saç) + kep (bağ) => mezgep] {ağız} is. Elbiselerinin kirlenmesini önlemek için bebeklerin ve emziren annelerin taktıkları önlük. [DS]

mezgerdek, [mezgel-de-k / mezger-de-k] {ağız} is. → mezgeldek. [DS]

mezgiç, [mez-giç] {ağız} is. İki kulplu, geniş ve yayvan çömlek. [DS]

mezgıt, [? mezgit] is. zool. Mezgitgillerden, Avrupa kıyılarındaki denizlerde ve Akdeniz'de yaşayan, omurgasız deniz canlıları, balık yumurtaları ve küçük balıklarla beslenen, orta boylu, ince uzun gövdeli, oldukça yumuşak, eti hafif kemikli balık; kavuk balığı; mezit, (*Merlangius merlangus*).

mezgıtgiller, [mezgıt-gil-ler] is. zool. Mezgit balıkları takımından, tatlı ve tuzlu sularda yaşayan, kırılan pullu, yüzgeçlerinde dikensi ışınlar bulunmayan, karın yüzgeçleri boyun altında yer alan, kapalı yüzme keseli, gelincik balığı, berlam mezgit, mori-

na gibi balıkları kapsayan, ilkel özelliklerle birlikte üstün evrim özellikleri taşıyan önemli bir balık familyası, (*Gadidae*).

mezheb, [Ar. zehab > mezheb مذهب] *is.* → mezhep.

☐ **mezheb-i kelâmî**, {OsT} *isl. Kelam bilimi ile ilgili yol.* || **mezheb-i tevhîd**, {OsT} *Allah'ı bir kabul edenlerin yolu.*

mezhep, -bi [Ar. zehab > mezheb مذهب] {OsT} *is.* **1.**

Gidilen yol; tutulan yol. **2. Din.** **3. din.** Bir din içinde görüş ve anlayış farklılıklarından doğan kollardan her biri. **4. mecaz.** Anlayış; görüş. **5. fel.** Öğretti; çığır. ☐ **mezhebi geniş**, *Ahlak konusunda aşırı hoşgörülü davranan.* || **mezhebi meşrebine uymamak**, *Davranışları, düşüncelerine ters düşmek.*

mezhepçi, [mezhep-çi] *is.* Mezhepçilik yanlısı olan kimse.

mezhepçilik, -ği [mezhep-çi-lik] *is.* **1.** Mezhepçi olma durumu. **2.** Toplumsal düzenleme ve yönetimin mezhep esasına göre yapılmasını, devlet işleyişinin başına mezhep mensuplarının geçmesini esas alan rejim.

mezher, [Ar. mezher مزهر] {OsT} *is.* Çiçeklik.

mezhere, [Ar. zehre > mezhere / müzhere مزهره] {OsT} *is.* Çiçekli bahçe.

-mezi, [-maz-am / mezem / -mazin / -mezin / -mazvan / mezven / -mazvanın / -mezvenin] {eAT} *çek. e.* → -mazam.

mezi, [Ar. me'zer / meyzer => mezer / meze / mezi] {ağız} *is.* Hamam havlusu. [DS]

mezid, [Ar. ziyâde > mezîd مزید] (*mezi:d*) {OsT} *sf.* **1.** Çoğalmış; artmış. **2. is.** Artma; çoğalma. **3. dbl.** Arapça'da asıl köküne harf eklenmiş fiil.

mezillet, [Ar. mezillet مزلت] {OsT} *is.* **1.** Ayağın kaydığı yer; kaygan satıh. **2.** Yanlışlığa düşüren; hataya sebep olan şey.

mezin¹, [Ar. müezzîn مؤذن => mezin] {ağız} *is.* Ezan okuyan. [DS]

mezin², [Fr. mésine] *is. bot.* Çiçek tozunda dış zar ile iç zar arasında bulunan orta zar.

mezir, [Ar. bezr => bezir > mezir] {ağız} *is.* Yağlı çıra. [DS]

mezit, [mezit] *is. zool.* → mezigit.

meziy, -yyi Ar. meziyyî مذيي {OsT} *is.* Erkeklik organından şehvet sonucu gelen meni dışındaki koyu sıvı.

meziyat, [Ar. meziyyet > meziyyât مزيات] (*meziya:t*) {OsT} *is.* Kişileri diğerlerinden üstün kılan nitelikler; meziyetler.

meziyet, [Ar. meziyyet مزييت] {OsT} *is.* Bir kişiyi veya bir şeyi diğerlerinden üstün kılan özellik. ☐ **meziyet-i ifâde**, {OsT} *Üstün anlatım özelliği.*

meziyetli, [meziyet-li] *sf.* Üstün nitelik sahibi olan; beğenilen; meziyeti olan.

mezki, [Ar. mezki مزك] {OsT} *is.* Yırtma; yarma.

mezkerden, [? mezkerden] {ağız} *is.* Üveyik kuşu. [DS]

mezkûm, [Ar. zükâm > mezkûm مزكوم] (*mezkû:m*) {OsT} *sf.* Nezleye tutulmuş; nezle olmuş; nezleli.

mezkûr, [Ar. zikr (*anılma*) {OsT} > mezkûr / mezkûre مذکور / مذكوره] (*mezkû:r*) {OsT} *sf.* Adı geçen; kendisinden söz edilen; zikredilen.

mezkûrat, [Ar. mezkûr > mezkûrat مذكورات] (*mezkû:ra:t*) {OsT} *is.* Adı geçenler; kendisinden söz edilenler; zikredilenler.

mezlaka, [Ar. mezlağa مزلقه] {OsT} *is.* **1.** Ayak kayabileceği yer; kaygan yer. **2. mecaz.** Yanlışlığa düşmeye sebep olacak durum; hataya düşüren şey. ☐ **mezlaka-i akdâm**, {OsT} *Ayak kayması.*

mezlemek, [mez-le-mek] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] *Yemek.* [DS]

-mezlenmek, [-maz-la-n-mak / mez-le-n-mek] {eAT} *yap. e.* → -mazlanmak.

mezlenmek, [Ar. mezzâh => meze > mez(e)-le-nmek] {ağız} *dönş. f.* [-ir] *Alay etmek; eğlenmek.* [DS]

-mezlik, [-maz-lık / -mez-lik] *yap. e.* → -mazlık.

mezlin, [Fr. mézeline] *is.* Ketten ipliğiyle yün veya ipek karıştırılmak suretiyle dokunmuş döşemelik kumaş.

mezmelde, **-ği** [mezgl-de-k] {ağız} *is.* → mezgldek. [DS]

mezmele, [Ar. mezbele => mezmele] {ağız} *is.* Harman kaldırıldıktan sonra yerde kalan saman ve benzer döküntü. [DS]

mezmelte, **-ği** [mezgl-de-k] {ağız} *is.* → mezgldek. [DS]

mezmerdek, [gezgel-de-k] {ağız} [*is. zool.* **1.** Mezgldek. **2.** Balıkçıl kuşu.] [DS]

mezmetmek, [? mezm + et-mek] {ağız} *gçl. f.* [-e(d)-r] *Yok etmek; ortadan kaldırmak; izini kaybetmek.* [DS]

mezmeze, [? mezmeze] {ağız} *is. bot.* Sert kabuklu, üzerinde dilim biçiminde çizgiler olan bir tür kavun. [DS]

mezmum, [Ar. zemm > mezmûm / mezmûme مذموم / مذمومه] (*mezmu:m*) {OsT} *sf.* Çirkin bulunmuş; kınanmış; ayıplanmış.

mezmur, [Ar. mezmûr مزمور] (*mezmu:r*) {OsT} *is.* **1.** İbranilerin kutsal şarkılarına verilen isim; ilahî. **2.** Eski Ahit'te yer alan ve Yahudilerden Hristiyanlara geçen ayinlerde okunan şarkılar.

mezne, [? mezne] {ağız} *is.* Sebze fideleri. [DS]

mezo-, [Yun. mesos (*ortasında*)] *ek.* 1. “Orta, ortalama” anlamında sıfat yapan bir ön ek. 2. *kim.* Organik kimyada, bir molekülün ortasındaki çekirdekte bir ornatmanın oluştuğunu belirten ek.

mezo, [İt. mezzo] *is. dnz.* Yelkenlerin sarılmasını kolaylaştırmak için kullanılan hareketli donanım.

mezoblast, [Fr. mésoblaste] *is. biy.* Orta deri.

mezoderm, [Fr. mésoderme] *is. biy.* Orta deri.

mezofil, [Fr. mésophile] *sf. biy.* (Bakteri için) orta sıcaklıkta (25-37°C) gelişen.

mezofit, [Fr. mésophite] *sf. biy.* (Bitki için) orta derecede nemli yerlerde yetişen.

mezogastr, [Fr. mésogastre] *is. anat.* 1. Mideyi karının arka çeperine bağlayan karın zarı kıvrımı. 2. Karnın göbek hizasında bulunan kısmı.

mezokolon, [Fr. mésocolon] *is. anat.* Kalın bağırsağı karın çeperine bağlayan karın zarı kıvrımı.

mezokotil, [Fr. mésocotyle] *is. bot.* Buğdaygillerde, embriyon ile koleoptilin tabanı arasında bulunan kısım.

mezolit, [Fr. mésolite] *is. min.* Hidratlı doğal kalsiyum ve sodyum silikat.

mezolitik, [Fr. mésolithique] *sf.* Paleolitik çağ ile Neolitik çağ arasında kalan Orta Taş çağı.

mezoloji, [Fr. mésologie] *is.* Canlılarla çevrenin karşılıklı tepkime ve ilişkilerini inceleyen bilim dalı.

mezomer, [Fr. mésomère] *sf. kim.* (Birleşik için) değişik formüllerle gösterilmesine rağmen bu formüllerden hiçbirisi de gerçeği yansıtmayan.

mezomeri, [Fr. mésomérie] *is.* → mezomerlik.

mezomerlik, **-ği** [mezomer-lik] *is. kim.* Mezomer olma durumu; mezomer birleşimin niteliği; kimyasal ara yapı; mezomeri.

mezomorf, [Fr. mésomorphe] *is. ve sf.* 1. Embriyonun orta derisinden meydana gelen kas ve iskeletin ağır bastığı beden yapısına sahip olan. 2. (Maddenin durumu için) maddenin amorf hâlden billurlu hâle geçerken içinde bulunduğu durum; orta hâl; ara durum.

mezon, [Yun. mesos + elektron > Fr. méson] *is. fiz.* Çok kısa yaşam süreli, yüklü veya yüksüz, spinsiz, kütleli elektron ile proton arasında değişen ve yüksek enerjili tepkime sırasında ortaya çıkan elementer parçacık.

mezonlu, [mezon-lu] *sf.* Yapısında mezon bulunan.

mezosfer, [Fr. mésosphère] *is.* Yer yüzünden yaklaşık 50-80 km. kadar yükseklikte, stratosfer ile termosfer arasında yer alan atmosfer tabakası.

mezozem, [Fr. mésosème] *sf.* (İnsan kafası için) alınımın ve kafa tasının en geniş yerleri arasındaki oran orta derecede olan.

mezozoik, **-ği** [Fr. mésozoïque] *sf.* 1. İkinci zamanla ilgili. 2. *is. jeol.* İkinci zaman.

mezra, **-a'ı** [Ar. zer' > mezra' / mezra'a مزرع / مزراع]

(mezra:) {OsT} *is.* 1. Ekilecek yer; tarla; ekime elverişli yer. 2. Tarımla uğraşanların oturdukları ambar, barınak, ağıl vb. yapılardan oluşan, köyden küçük kırsal yerleşim birimi.

mezra'a, [Ar. zer' > mezra'a مزرع] (mezraa:) {OsT} *is.* → mezra.

mezru, **-u'ı** [Ar. zer' > mezzur' مزروع] (mezru:) {OsT} *sf.* Çift sürülerek tohum ekilmiş olan; ekili; ekilmiş,

mezru, **-u'ı** [Ar. zira' > mezzur' / mezzur'a مذروع / مذروعه] (mezru:) {OsT} *sf.* Arşınla ölçülmüş olan; arşınlanmış.

mezru'at, [Ar. mezzur' > mezzur'at مذروعات] (mezru:a:t) {OsT} *is.* Arşınla ölçülmüş şeyler.

mezru'at, [Ar. zer' > mezzur' > mezzur'at مزروعات] (mezru:a:t) {OsT} *is.* 1. Ekinler. 2. Ekilmiş, hasat edilecek duruma gelmiş tarlalar. 3. Ekilip yeşermiş tohumlar.

-mezsizin, [-maz-sız-ın / -mezsizin / -mazzuzın / -mezsüzün] {eAT} *yap. e.* → -mazzuzın.

-mezsüzün, [-maz-sız-ın / -mezsizin / -mazzuzın / -mezsüzün] {eAT} *yap. e.* → -mazzuzın.

me'zun, [Ar. izn > me'zün / me'züne مأذون / مأذونه] (me-zu:n) {OsT} *sf.* → mezzun.

mezzun, [Ar. izn > me'zün / me'züne مأذون / مأذونه] (me-zu:n) *sf.* 1. (Kişi için) bir okulu bitirerek diploma alan. 2. İzin almış olan; izinli. 3. Bir işi yapmak üzere kendisine yetki verilmiş olan; yetkili. ☞ **mezzun olmak**, *Bir okulu bitirmek; diploma almak.*

me'zunen, [Ar. me'zün > me'zünen مأذوناً] (me-zu:-nen) {OsT} *zf.* İzinli olarak.

me'zunün, [Ar. me'zün > me'zunün مأذونين] (me:-zu:ni:n) {OsT} *is.* Mezzunlar.

me'zuniyet, [Ar. me'zün > me'zuniyet مأذونيت] (me-zu:niyet) {OsT} *is.* → mezzuniyet. ☞ **me'zuniyet-i kâmile**, {OsT} *Bir işi yapmaya tam yetkili olma.* || **me'zuniyet-i kat'ie**, {OsT} *Kesin ve tam yetki.* || **me'zuniyet-i resmîye**, {OsT} *Resmî yetki.* || **me'zuniyet-i tämme**, {OsT} *Bir işi yapmaya tam yetkili olma.*

mezzuniyet, [Ar. me'zün > me'zuniyet مأذونيت] (me-zu:niyet) {OsT} *is.* 1. Okulu bitirme; diploma alma. 2. İzinli olma; izinlilik. 3. Bir işi yapmak üzere verilen yetki; izin.

mezzura, [İt. misura / misura] (mezzu'ra) *is.* Terzilerin ölçü almakta kullandıkları 150 cm. uzunlukta şerit metre; mezzur.

mezzazah, [İbr. mezzazah] *is. yahd.* Yahudilerin kapılarının sağ payandasına astıkları, görenlere Allah'a duyulması gereken aşkı ve ilahî emirlerin yerine getirilmesi gerektiğini hatırlattığı söylenen, Kitab-ı

Mukaddes'ten Tesniye bölümünün iki parçasının yazılı olduğu ve bir kılıf içine konulmuş rulo.

mezür, [İt. mesure] *is.* 1. Mezura. 2. Ölçü.

-mezven, [-maz-am / mczcm / -mazın / -mezin / -mazvan / mezven / -mazvanın / -mezvenin] {eAT} *çek. e.* → -mazam.

mezveng, [Far. mezveng مزونگ] {OsT} *is. bot.* Tohumlarında uyuşturucu madde bulunan ve balık yakalamakta kullanılan bir bitki ve bu bitkinin tohumu; balık otu, (*Anamiria menispermaceae*).

-mezvenin, [-maz-am / mezem / -mazın / -mezin / -mazvan / mezven / -mazvanın / -mezvenin] {eAT} *çek. e.* → -mazam.

mezyit, [mezigit] {ağız} *is. zool.* Mezigit. [DS]

mezzah, [Ar. müzāh > mezzāh مزاح] (*mezza:h*) {OsT} *sf.* (Kişi için) şakacı; çok şaka yapan.

mezzak, -ğı [Ar. mezzāh مزاح => mezzak] {ağız} *is.* Alay; şaka; eğlenme. ☞ **mezzağa sarmak**, {ağız} *Alay etmek; eğlenmek.* [DS]

mezzo, [İt. mezzo (orta)] (*me'zzo*) *is. müz.* → mezzo-soprano. ☞ **mezzo forte**, *müz.* Bir parçanın piano ile forte arasında çalınacağını belirten terim.

mezzosoprano, [İt. mezzo soprano] *is. müz.* 1. Soprano ile kontralto arasında (si bemol – la) yer alan kadın sesi; üst ikinci perde ses. 2. Bu sese sahip kadın şarkıcı.

MF, [İng. medium frequency] *kısalt.* Frekansları 300 ile 3000 kHz arasında kalan radyo elektrik dalgaları; orta frekans.

mg, [Fr. miligramme] *kısalt.* Gramın binde birine eşit kütle biriminin kısaltması.

Mg, [[Fr. magnésium] *is. kim.* Atom numarası 12, atom ağırlığı 24,32 olan, 1,7 yoğunluğunda kolay dövülebilir ancak dayanıklı olmadığı için tel hâline getirilemeyen, gümüş beyazlığında, havada parlak bir ışıkla yanan bir element olan magnezyumun sembolü.

mi, [mu / mü > mı / mi] *e.* 1. Sonuna getirildiği cümle ye veya kelimeye soru anlamı katar. "Baban geldi mi?" 2. {eT} Fiillerin üçüncü şahıs soru eki. [DLT] 3. Sesin vurgusuna bağlı olarak şaşma ve inkâr anlamı da taşır. "Bu kadcılık horoz öter mi?" 4. Kimi zaman bir rica veya üstü kapalı buyruk anlamı taşıyan cümleler kurar. "Benim mektupları da atar mısınız?" 5. Olumsuz soru durumunda ise hikâye cümleleri meydana getirir. "Suratıma bir de aptal aptal bakmaz mı?" 6. İkilemeler arasında kullanıldığı zaman anlamı kuvvetlendirir. "Yakışıklı mı yakışıklı bir çocuk!" 7. Görülen (-di'li) geçmiş zamanlı bir cümle ile başka bir cümle arasına girdiği zaman ilk cümleye şart, ikinci cümleye sonuç anlamı katar. "Telefonu eline aldı mı kapatmak bilmiyor."

mic¹, [mac / maç / meç / mic / miç (yans.)] *ünl.*

Şapırdatarak yemeyi içmeyi, çiğnemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *mic-ik micik*

mic², [mic / miç (yans.)] *ünl.* Mızıkçılık ve oyun bozanlık etmeyi, yoktan kavga çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mic-ır-ik çıkarmak, mic-ır-ik-la-mak*

mic³, [mic / miç (yans.)] *ünl.* Sulandırılmış ve vıcık vıcık hâle getirilmiş maddelerin hareketlendirilmesini anlatan kök. [Zülfikar] *mic-il-da-k, mic-ır micir, mic-ır-ik*

micirdatmak, [mic (yans.) > mic(c)-ır-da-t-mak] {ağız} *gçl. f.* [-ır] Yumuşak bir şeyi elle ezmek. [DS]

miciririk, -ğı [mic (yans.) > mic(c)-ır-ik] {ağız} *sf.* Çok ezik. [DS]

micik¹, -ğı [mic (yans.) > mic-ik] {ağız} *sf.* 1. (Kişi için) küçük; ufak tefek. 2. Sıkı etli. 3. (Kişi için) kaba saba; kalın. 4. Gözleri çapaklı veya yangılı. 5. Gözleri yumuk. [DS]

micik², -ğı [mic (yans.) > mic-ik] *ünl.* Cıvıklık, şapırdatma sesleri çıkarmayı anlatan yansımali gövde. ☞ **micik micik**, {ağız} *Cıvık cıvık; sulu sulu.* [DS]

micik³, -ğı [mic (yans.) > mic-ik] {ağız} *Oyunbozan; mızıkçı.* [DS] ☞ **micik micik**, {ağız}. (*Yemek için*) *isteksizce; isteksiz isteksiz.* [DS]

micik⁴, -ğı [mic (yans.) > mic-ik] {ağız} *is.* Bir çeşit kuş. [DS]

micik⁵, -ğı [mic (yans.) > mic-ik] {ağız} *is.* Bahse girme. [DS]

micıldak, -ğı [mic (yans.) > mic-il-da-k] {ağız} *is.* Sulu çamur. [DS]

micimak, [mic (yans.) > mic-i-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] 1. (Yiyecek için) bozulmak; ekşimek. 2. (Meyve, sebze için) yumuşamak; gevşemek. [DS]

micir¹, [mic (yans.) > mic-ır] *ünl.* Sulandırılmış ve vıcık vıcık hale getirilmiş maddelerin hareketlerini anlatan yansımali gövde. ☞ **micir micir**, 1. (*Meyveler için*) *çürümüş, sulanmış veya geçmiş.* 2. *Yapışkan; bulaşık; yağlı; sıvışık.*

micir², [Erme. micir / mocir] *is.* 1. Kırıntı kömür parçaları; kırıntı kömür; mucur. 2. Yolların asfaltlanmasında veya betonun kalitesinin artırılmasında kullanılan 5-20 mm. arasında, kırılmış taş parçaları; mucur. 3. *meczaz.* Bir şeyin işe yaramayan, değersiz kısmı; mucur. 4. {ağız} Lüleci çamuru. [DS]

micir³, [mic (yans.) > mic-ır] *sf.* Ufak.

micir⁴, [mic (yans.) > mic-ır] {ağız} *is.* Manda yavrusu. [DS]

micirak, -ğı [mic (yans.) > mic-ır-a-mak > mic-ır-a-k] {ağız} *sf.* (Meyve için) çok olgunlaşmış. [DS]

miciramak, [mic (yans.) > mic-ır-a-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-r] [-r(i)-yor] Suyu çıkmak; cıvımak. [DS]

micirig, [mic (yans.) > mic-ır-ik] {ağız} *is.* → miciririk. [DS]

micirihli, [mic (*yans.*) > mic-ır-ık-lı] {ağız} *sf.* (Söz ve işte) ilgisiz; isteksiz. [DS]

micirik¹, -ği [mic (*yans.*) > mic-ır-ık] {ağız} *is.* Kıvılcım. [DS]

micirik², -ği [mic (*yans.*) > mic-ır-ık] {ağız} *sf.* **1.** Beceriksiz; sünepe; uyuşuk. **2.** (Kişi için) zorluk çıkartan. **3.** Kavgacı. [DS]

micirik³, -ği [mic (*yans.*) > mic-ır-ık] {ağız} *is.* **1.** Bir işi bozmak için ileri sürülen sözde neden. **2.** Bir işteki karışıklık, düzensizlik. **3.** Düzen; dolap. **4.** Kavga nedeni. [DS] **☞ micirik çıkarmak**, *Kavga çıkarmak.*

micirik⁴, -ği [mic (*yans.*) > mic-ır-ık] {ağız} *is.* Dokuma tezgâhında ipliğin hareketini sağlayan makara. [DS]

micirik⁵, -ği [mic (*yans.*) > mic-ır-ık] {ağız} *sf.* **1.** Çok ezilmiş; ezik. **2.** Çok cıvık; çok suflu. [DS]

miciriklamak, [mic (*yans.*) > mic-ır-ık-la-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(i)-yor] Oyunbozanlık etmek; mızıkçılık etmek. [DS]

miciriklanmak, [mic (*yans.*) > mic-ır-ık-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] (İş için) bozulmak; karışmak. [DS]

micirikli¹, [mic (*yans.*) > mic-ır-ık-lı] *sf.* İsteksiz olarak iş yapan veya söz söyleyen; ilgisiz.

micirikli², [mic (*yans.*) > mic-ır-ık-lı] {ağız} *sf.* (İş veya durum için) kuşku verici; içinde bir oyun, düzen bulunan. [DS]

micirikli³, [mic (*yans.*) > mic-ır-ık-lı] {ağız} *sf.* Mut-suz; dirliksiz; erinçsiz. [DS]

micirikhik, -ği [mic (*yans.*) > mic-ır-ık-lık] {ağız} *is.* Anlaşmazlık. [DS]

micirikli, [mic (*yans.*) > mic-(ı)r-ık-lı] {ağız} *sf.* → micirikli².

miç¹, [mac / maç / meç / mic / miç (*yans.*)] *ünl.* Şapırdatarak yemeyi içmeyi, çiğnemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *miç(ç)-ık miççik, miç-il miçil*

miç², [mic / miç (*yans.*)] *ünl.* Mızıkçılık ve oyun bozanlık etmeyi, yoktan kavga çıkarmayı anlatan kök. [Zülfikar] *miç(ç)-ık*

miç³, [mic / miç (*yans.*)] *ünl.* Sulandırılmış ve vıcık vıcık hale getirilmiş maddelerin hareketlendirilmesini anlatan kök. [Zülfikar] *miç(ç)-ık miççik, miç(ç)-ık-la-mak*

miççik, -ği [Far. mih + T. çık-ın > mihçik / miççik] {ağız} *sf.* Cimri. [DS]

miççik¹, -ği [miç (*yans.*) > miç(ç)-ık] *ünl.* Şapırdatarak yemeyi içmeyi, çiğnemeyi anlatan yansımali gövde. **☞ miççik miççik etmek**, {ağız} (*Yemek için*) bir şeyi iğrenç biçimde çiğneyip ezmek. [DS]

miççik², -ği [miç (*yans.*) > miç-çık] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) bir şeyin üzerinde çok duran; direnen. **2.** Oyunbozanlık eden. [DS].

miççiklamak, [miç (*yans.*) > miç(ç)-ık-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Toprağa su dökerek karıştırıp çamur yapmak. [DS]

miçi¹, [? miçi] {ağız} *is.* Yaban domuzu yavrusu. [DS]

miçi², [? miçi] {ağız} *is.* Bir tür kayrak oyunu. [DS]

miçil, [miç (*yans.*) > miç-il] *ünl.* Şapırdatarak yemeyi içmeyi, çiğnemeyi anlatan yansımali gövde. **☞ miçil miçil etmek**, {ağız} → miççik miççik etmek. [DS]

miçirgan, [miç (*yans.*) > miç-ır-gan] {ağız} *is.* Hayvanların ayaklarında kışın kapalı kalmaktan oluşan şişlik ve kepekli yara; bıcılğan. [DS]

miçik, -ği [? miçik] {ağız} *is.* Üvez adı verilen küçük sinek topluluğu. [DS]

miçki, [biç-mak > biç-kı > miç-kı] {ağız} *is.* Testere. [DS]

miçkir, [miç (*yans.*) > miç-kı-r] {ağız} *sf.* **1.** (Koşum hayvanı için) küçük yapılı. **2.** (Sığır vb. için) cüce. [DS]

mıd, [mad / mıd / mit / mod (*yans.*)] *ünl.* Kendi kendine söylenmeyi, homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mıd-ır-a-n-mak, mıd-ır-da-mak*

mıdah, [? mıdah] {ağız} *is.* Kötümser. [DS]

mıdamih, [? mıdamık / mıdamih] {ağız} *sf.* Eşit; denk. **☞ mıdamih getirmek**, {ağız} *Eşitlemek; denk getirmek.* [DS]

mıdara¹, [Ar. medar (*dönen*) => mıdara] {ağız} *sf.* **1.** İyi yerleşmemiş; eğreti. **2.** Kötü; işe yaramaz; güçsüz; çürük. [DS]

mıdara², [Ar. müdārā (*yüze gülme*) => mıdara] {ağız} *is.* İyilik yapana karşı duyulan gönül borcu. [DS]

mıdaralık, -ği [mıdara³-lık] *is.* Güçsüzlük; zayıflık. **☞ mıdaralık etmek**, {ağız} *Zayıflık ve güçsüzlük nedeniyle kendini salıvermek.* [DS]

mıdavuk, -ği [? mıdavuk] {ağız} *sf.* Çok zayıf. [DS]

mıdğın, [mıd-gın] {ağız} *is.* İstek. [DS]

mıdih¹, [? mıdih] {ağız} *is.* Ateş; kor. [DS]

mıdih², [mıd-ık / mıd-ih] {ağız} *sf.* (Kişi için) iki yüzlü. [DS]

mıdik¹, -ği [mıd (*yans.*) > mıd-ık] {ağız} *is.* Güven. [DS]

mıdik², -ği [mıd-ık] {ağız} *is.* Küçük dağ; tepe. [DS]

mıdik³, -ği [mıd-ık] {ağız} *is.* **1.** Gaga. **2.** Burun; çıkıntı. **3.** Şapkanın siperi. [DS] **4.** Çehre; surat; yüz. **☞ mıdığını eğmek**, {ağız} *Somurtmak; surat asmak.* [DS]

mıdik⁴, -ği [mıd (*yans.*) > mıd-ık] {ağız} *sf.* **1.** Cüce; kısa boylu. **2.** İki yüzlü; yüze gülen. [DS]

mıdıklamak, [mıd (*yans.*) > mıd-ık-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Özen göstermeden yapmak; baştan savmak. [DS]

mıdıklanmak, [mıd (*yans.*) > mıd-ık-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] **1.** Küsmek; gücenmek. **2.** Sinirlenmek. [DS]

mıdıl, [Yun. moutul] {ağız} *is.* Nodul. [DS]

mıdıla, [Yun. moutul] {ağız} *is.* Nodul. [DS]

mıdılak, -ği [mıd (*yans.*) > mıd-ıl-a-k] {ağız} *sf.* Küçük; minik. [DS]

mıdıranmak, [mıd (*yans.*) > mıd-ır-a-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Kendi kendine söylenmek; mırıldanmak. [DS]

mıdırdamak, [mıd (*yans.*) > mıd-ır-da-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* → mıdıranmak. [DS]

mıdırdanmak, [mıd (*yans.*) > mıd-ır-da-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Kendi kendine söylenmek; mırıldanmak. [DS]

mıdırık, -ği [mıd (*yans.*) > mıd-ır-ık] {ağız} *sf.* Geveze. [DS]

mıdırıp, [? mıdırıp] {ağız} *Cimri.* [DS]

mıdırsı, [mıd (*yans.*) > mıd-ı-sı] {ağız} *sf.* **1.** Güçsüz; eli ermez. **2.** Her şeyi olurluna bırakan. [DS]

mıdkın, [mıd (*yans.*) > mıd-gın / mıd-kın] {ağız} *is.* İstek. ☞ **mıdkını sıyrılmak**, {ağız} *Güveni kalmamak; sıkı sıyrılmak.* [DS]

mıf, [Far. mīh => mih / muf / mığ] {ağız} *is.* → mih. [DS]

mıga, [? mıga] {ağız} *is.* Çoban. [DS]

mıgır, [mıgır] {ağız} *sf.* (Oyun kâğıdı, eşya vb. için) işe yaramaz; küçük; değersiz. [DS]

mıgırıp, [mıgır-ıp] {ağız} *sf.* Çabuk kızan. [DS]

mığtas, [Ar. miğtas مغطس] {OsT} *is.* **1.** Göz. **2.** Burun çanağı.

mığ¹, [ma / mağ / me / mığ (*yans.*)] *ünl.* Hayvanların böğürmesini, bağırtısını anlatan kök. [Zülfikar] *miğ-ı*

mığ², [mığ / mih / mık (*yans.*)] *ünl.* Kaynamayı, kabarcıklar oluşturmayı, kaynaşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *miğ miğ, miğ-il miğ-il*

mığ³, [Far. mīh => mih / mığ] {ağız} *is.* → mih. [DS]

mığal¹, [? mığal] {ağız} *is.* Yazın, öğle zamanı konuların yatmak için toplandıkları yer. [DS]

mığal², [Ar. muğall مغال => mığal] {ağız} *is.* Fidanın verdiği ilk meyveler. [DS] ☞ **mığala binmek**, {ağız} (*Meyve ağaçları için*) meyve vermeye başlamak. [DS]

mığar, [eT. miñar] {ağız} *is.* Pınar; çeşme. [DS]

mığarca, [? mığarca] {ağız} *is.* Baca. [DS]

mığı, [mığ (*yans.*) > mığ-ı / mığ+mığ / mığ+mığ-ı] {ağız} *is.* **1.** Tatarcık. **2.** Sivrisinek. [DS]

mığıl, [mığ (*yans.*) > mığ-ıl] {ağız} *ünl.* Kaynama ve kaynaşma bildirir. ☞ **mığıl mığıl etmek**, {ağız} *Kaynaşmak; çok yayılmak.* [DS]|| **mığıl vermek**, {ağız} *Birini üzmemek, kıskandırmak için gösteriş yapmak; nispet yapmak.* [DS]

mığıldamak, [mığ (*yans.*) > mığ-ıl-da-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* (Teke için) çiftleşmek için keçiyi kovalarken ses çıkarmak. [DS]

mığılınmah, [mığ (*yans.*) > mığ-ıl-la-n-mah] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* → mığılınmak. [DS]

mığılınmak, [mığ (*yans.*) > mığ-ıl-la-n-mak] {ağız}

dönşl. f. [-ır] **1.** Çekememek; kıskanmak **2.** Dertlenmek; içlenmek. [DS]

mığırcık, -ği [mığ (*yans.*) > mığ-ır-cık] {ağız} *sf.* Sayısı belli olmayan. [DS]

mığırdış, [mığ (*yans.*) > mığ-ır-d-ıç] {ağız} *sf.* Zayıf. [DS]

mığmığ, [mığ+mığ] {ağız} *is.* Tatarcık. [DS]

mığmığa, [mığ (*yans.*) > mığ-mığ-a] {ağız} *is.* Sivrisinek. [DS]

mığmıği, [mığ+mığ-ı] {ağız} *is.* Tatarcık. [DS]

mığrıbı, [? mığrıbı] {ağız} *sf.* **1.** Çelimsiz. **2.** *is.* Küçük sarı karınca. [DS]

mığrık, -ği [mığ (*yans.*) > mığ-(ı)r-ık] {ağız} *is.* **1.** Güler yüzlülük. **2.** Neşe. [DS]

mih¹, [mığ / mih / mık (*yans.*)] *ünl.* Kaynamayı, kabarcıklar oluşturmayı, kaynaşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mih-la-ma*

mih², [Far. mīh ميه] {OsT} *is.* **1.** Büyük çivi. **2.** At ve eşek gibi hayvanlar nallanırken nali turnağa çakmaya yarar özel çivi. ☞ **mih başlı**, {ağız} *Noktalı; puanlı.* [DS]|| **mih çıku**, {ağız} *Saklı parası olan.* [DS]|| **mih çıkın**, {ağız} *Cimri; varyemez.* [DS]|| **mih çıkını**, {ağız} *Çok sağlam adam.* [DS]|| **mih çıktı**, {ağız} *Cimri.* [DS]|| **mih dememek**, {ağız} *Hiç söz söylememek.* [DS]|| **mih gibi**, {ağız} *1. Çok sağlam. 2. (Meyve ağacı için) meyvesi çok sık; dopdolu.* [DS]|| **mih sıçtı**, → mihşıçtı. || **mih vurma**, *At, eşek gibi hayvanların ayaklarının canlı dokularından yana kaçan nallama hatası.*

mih³, [Far. mīh] {ağız} *is.* Karısından dayak yiyen erkek. [DS]

mih⁴, [? mih] {ağız} *is.* Odun. [DS]

mih⁵, [? mih] {ağız} *is.* Topaç. [DS]

mıhağat, [Ar. muqayyed => mıhāğat] {ağız} *is.* Sahip; iye. [DS]

mıhalıp, [? mıhalıp] {ağız} *is.* Kasap çengeli. [DS]

mıhanat, [Ar. muhānet مهانت] {ağız} *sf.* **1.** Güvenilmez; aldatıcı. **2.** Korkak. [DS]

mıhara, [? mıhara / muhara] {ağız} *is.* Baca. [DS]

mıhat, [Ar. muqayyed => mıhāt] (*mıha:t*) {ağız} *is.* → mıhağat. [DS]

mıhboku, [Far. mīh + T. bok-u] {ağız} *sf.* Cimri. [DS]

mıhçın, [mih-çın] *is.* Mih yapraklarını düzeltmekte, uçlarını sivirmekte kullanılan her iki ağız da dört köşe yapılı özel çekik.

mıhırık, -ği [? mıhırık] {ağız} *is.* Baca. [DS]

mıhıs, [? mıhıs] {ağız} *sf.* Cimri. [DS]

mıhkan, [Ar. mıhkan / mıhkana محقن / محقنه] {OsT} *is.* tıp. Şırınga.

mıhla, [buğu-la-ma > mıhlama / Ar. mıkla مقلة => mıhla] {ağız} *is.* **1.** → mıhlama. **2.** Yağda pişirilen yumurta üzerine yoğurt dökerek yapılan bir yemek. [DS]

mıhladıız, [Yun. magnetes > Ar. mıknātīs => mıhladıız] {ağız} is. → mıknatis. [DS]

mıhladuz, [Yun. magnetes] {ağız} is. → mıknatis. [DS]

mıhlama¹, [buğu-la-ma > mıh-la-ma [T. Gülensoy] / Ar. mıqla / muqla مقله [EREN] [Tietze]] is. **1.** Soğan, kıyma veya pastırma konularak yapılan yumurta yemeği. **2.** Karadeniz Bölgesine özgü tuzu alınmış peynir, mısır unu, su ve yağ ile yapılan bir tür hamur yemeği. **3.** {ağız} Yumurta ve un ile yapılan bir tür omlet. [DS] **4.** {ağız} Kıymalı, soğanlı pazı veya ıspanak üstüne yumurta kırılarak yapılan yemek. [DS] **5.** {ağız} Kıymalı yumurta yemeği. [DS] **6.** {ağız} Ispanak, pastırma ve yumurta ile yapılan bir yemek. [DS]

mıhlama², [Far. mīh => mıh-la-ma] is. **1.** Mıhlamak eylemi; çivileme. **2.** argo. Bir tür zar atma biçimi. **3.** Kuyumculukta değerli taşları metalden bir destek veya koruyucu üzerine yerleştirme. **4.** {ağız} Nallanan hayvanlarda yanlış vurulan çivi nedeniyle olan topallık. [DS]

mıhlama³, [Far. mīh => mıh-la-ma] {ağız} is. **1.** İşi pekiştirme; sağlama bağlama. **2.** Yatak, ve yastıkta sağlam iplikle çiviliyor gibi yapılan dikiş. **3.** Üstü sırma işli kadifeden yapılmış gelin elbisesi; bindalı. [DS]

mıhlamak, [mıh-la-mak / mık-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i) -yor] **1.** Mıh ile tutturmak; çiviyle çakmak; çivilemek. {ağız} (aynı) [DS] **2.** mecaz. Bir kimseyi yerinden ayırlamayacak, kıpırdıyamaz duruma getirmek. **3.** argo. Birini sivri ve keskin bir alet ile yaralamak veya öldürmek. **4.** Bir taşı yüzük kaşının içine yerleştirmek.

mıhlandıç, -cı [Yun. magnetes] {ağız} is. Mıknatis. [DS]

mıhlandız, [Yun. magnetes] {ağız} is. Mıknatis. [DS]

mıhlanma, [mıh-la-n-ma / mıh-la-n-ma] is. Mıhlanmak eylemi veya durumu.

mıhlanmak, [mıh-la-n-mak] edil. f. [-ır] **1.** Mıh ile tutturulmak; çivilenmek. **2.** döñşl. f. Korku, şaşkınlık vb. sebeplerle yerinden ayırlamaz olmak; çakılıp kalmak. **3.** {ağız} Döndüğü belli olmayacak şekilde hızlı dönmek. [DS] **4.** Mıh sahibi olmak; mıh satın almak; mıh edinmek.

mıhlı¹, [buğulama / Ar. mıqla مقله] {ağız} is. Soğanlı kıyma veya pastırma, yağ üstüne yumurta kırılarak yapılan yemek. [DS]

mıhlı², [mıh-lı] sf. **1.** Mıhlı bulanan; çivisi olan; çivili. {ağız} (aynı) [DS] **2.** Mıh ile tutturulmuş olan; çivilenmiş; çivili. **3.** {ağız} Kaldıraç. [DS] **4.** {ağız} Noktalı; benekli; puanlı. [DS]

mıhlı³, [mıh-lı / mık-lı] {ağız} sf. (Kavun, karpuz vb. için) kurtlu. [DS]

mıhlma, [buğu-la-ma > mıh-la-ma [T. Gülensoy] /

Ar. mıqla / muqla مقله [EREN] [Tietze]] {ağız} is. → mıhlama. [DS]

mıhra, [Far. mūhre موهره => mıhra] {ağız} sf. **1.** Katı.

2. Yara kabuğu. **3.** Yağmurdan sonra tarlanın üstündeki toprak tabakasının sertleşmiş durumu. [DS]

mıhrabık, -ğı [mıhra-mık ?] {ağız} is. Çamur kuruduktan sonra yerde kalan araba tekerleği ve hayvan ayağı izleri. [DS]

mıhrıs, [? mıkırıs] {ağız} sf. Cimri. [DS]

mıhsıçtı, [mıh+sıç-tı] {ağız} sf. argo. Cimri; eli sıkı. [DS]

mıhsıçtılık, -ğı [mıh+sıç-tı-lık] {ağız} is. argo. Cimrilik. [DS]

mıhsi, [? mıhsi] {ağız} sf. Aptal. [DS]

mıhtab, [Ar. mıhtab محطاب] {OsT} is. Odun kesme araçları; balta vb.

mıhtan, [? mıhtan / mıktan / miktan / miktan / mihten] {ağız} is. Arpa, buğday ve çavdarı birlikte öğütürerek yapılan karışık un; mıktan. [DS]

mıhtanlı, [mıhtan-lı / mıktan-lı] {ağız} sf. Karışık. [DS]

mıhtar, [Ar. muhtar] {ağız} is. Muhtar. [DS]

mıhtat, [Ar. mıhtāt مخطاط (mıhta:t)] {OsT} is. Cetvel tahtası.

mıhtepesi, [Far. mīh + T. tepe-s-i] {ağız} is. Bir tür mantar. [DS]

mıjmlıh, [mıc (yans.) > mıc+mıc-lık / mıjmlıh] {ağız} is. Oburluk. [DS]

-mık, [-mık / -mık / -muk / -mük] yap. e. **1.** Fiilden isim türeten ek. Küçük miktar, parça ve atık kavramı katarak isimler türetir: kıymık, ilmik, çigne-mik, ekşimik, atmık, kesmik, kusmuk. **2.** Fiilin belirttiği eylemle ilgili olarak hastalık adları yapar: kızamık. **3.** Küçük taneli bitkilerin adları bu ekle yapılmıştır: yasmık 'mercimek', mürdümük. **4.** Dönüşlü çatılı fiillerde dönüşlülük eki olan -n sesinin etkisi ile bu ek -bik biçimini alır: çitlenbik (<çitlembik < çitle-n-mık), karanbuk (karambuk < karan-muk).

mık¹, [mığ / mıh / mık (yans.)] ünl. Kaynamayı, kabarcıklar oluşturmayı, kaynaşmayı anlatan kök. [Zülfikar] mık-il-da-ma, mık-la-ma, mık mık ☐ **mık mık**, **1.** (Koyu sıvılar için) ağır ağır kaynama bildirir. **2.** (Et için) sıkı ve semiz.

mık², [mık (yans.)] ünl. Bebeklerin çıkardığı sesi, mırıldanmalarını anlatan kök. [Zülfikar] mık-ır-da-n-mak

mık³, [mık (yans.) / mık+tık] {ağız} ünl. Sus; ses çıkarma; aldırma! [DS]

mık⁴, [Far. mīh => mıh > mık] {ağız} is. Çivi. [DS]

mık⁵, [? mık] {ağız} is. Ağrı. [DS]

mıkāt, -ttı [Ar. mıkāt مقلط] {OsT} is. Eskiden hattatla-

rın üzerinde kamış kalemlerinin uçlarını kesip düzelttikleri, çeşitli malzemeden yapılmış araç; makta.

mıkatta, [Ar. mıkāṭṭa مقطه] {OsT} is. is. → mikat.

mıkçıtın, [mık+çıt-in ?] {ağız} is. Kalabalık halk topluluğu. [DS]

mıkık, -ği [mık-ık ?] {ağız} sf. (Kişi için) burnu yuvarlak ve çökük. [DS]

mıkıklı, [mıkık-lı] {ağız} is. Çürümüş çam gövdelelerinden çıkarılan çıralı budak. [DS]

mıkılı, [mık-ı-lı] {ağız} sf. Küçük. [DS]

mıkımı, [? mıkımı] {ağız} zf. Sürekli. [DS]

mıkır¹, [mık (yans.) > mık-ır] ünl. Doluluk bildiren yansımali gövde. ☞ **mıkır mıkır**, 1. Çok kalabalık. 2. Gereğinden çok; çok dolu.

mıkır², [mık (yans.) > mık-ır] ünl. Kaynaşma, kaynama bildiren yansımali gövde. ☞ **mıkır mıkır**, 1. (Koyu sıvıların kaynaması için) ağır ağır. 2. (Et için) semiz ve sıkı.

mıkır³, [İt. bancier => mıkır] {ağız} sf. Cimri; aç gözülü.

mıkırdak, -ği [mık (yans.) > mık-ır-da-k] {ağız} is. zool. Karabatak. [DS]

mıkırdamak, [mık (yans.) > mık-ır-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] (Sıvılar için) kaynamaya başlamak. [DS]

mıkırdanmak, [mık (yans.) > mık-ır-da-n-mak] {ağız} döşl. f. [-r] (Bebek için) uyandıktan sonra kendi kendine konuşur gibi ses çıkarmak. [DS]

mıkıs, [mık (yans.) > mık+kıs] {ağız} sf. Cimri; aç gözülü. [DS]

mıkla, [Ar. mıkla مقلة] {ağız} is. 1. Yağda pişirilmiş yumurta. 2. Mıhlama. 3. Soğanlı, yumurtalı, etli kızartma. 4. Domatesli yumurta. 5. Sarımsaklı yoğurt ve yumurta ile yapılan çilbir. 6. Ufalanmış yufka ekme, soğan ve yumurta ile yapılan bir çeşit yemek. 7. Domates, yumurta ve soğanla yapılan bir çeşit yemek. [DS]

mıklad, [Ar. mıklād مقلاذ] (mıkla:d) {OsT} is. 1. Kilit dili. 2. Anahtar. 3. mecaz. Hazine.

mıklama, [buğu-la-ma > mih-la-ma [T. Gülensoy] / Ar. mıkla / muqla مقلة [EREN] [Tietze]] {ağız} is. → mıhlama. [DS]

mıklamak, [mih-la-mak / mık-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Mıhlamak; çivilemek; çivi ile çakmak. [DS]

mıklaz, [Ar. mekarīz > mıkraṣ => mıklaz] {ağız} is. Makas. [DS]

mıkleb, [Ar. mıkleb مقلب] {OsT} is. Ciltli kitapların sol kapağının ucunda bulunan ve okunmakta olan yeri belli etmekte kullanılan kulakçık.

mıkmaa, [Ar. mıkma'a مقمعه] {OsT} is. 1. Balta, to-

puz gibi yarıcı, parçalayıcı silah. 2. Fil binicisinin demir kancası.

mıkna, -a'ı [Ar. mıkna' / mıkna'a مقنع / مقنعه] (mıkna:) {OsT} is. Baş örtüsü.

mıknatis, [Yun. magnetes > Ar. mıknaṭīs مقناطیس] is.

1. Bazik kayalar içinde bulunan, çevresindeki demir bazı maddeleri çeken ve manyetit adı verilen Fe₃O₄ formülündeki demir oksit. 2. Demir, nikel ve krom gibi metalleri çekme özelliği bulunan her türlü madde. 3. Demir çekme özelliği bulunan veya bu özellik sonradan verilen her türlü madde. ☞ **mıknatis taşı**, Manyetit; Fe₃O₄

mıknatisî, [Ar. mıknaṭīsī مقناطیسی] (mıkna:tisi:) {OsT} sf. Mıknatisla ilgili; manyetik.

mıknatisiyet, [Ar. mıknaṭīsīyyet مقناطیسیت] {OsT} is. Mıknatıslı olma hâli; mıknatıslılık.

mıknatıslama, [mıknatis-la-ma] is. Mıknatıslamak eylemi.

mıknatıslamak, [mıknatis-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Bir metale mıknatıslama özelliği kazandırmak; mıknatis durumuna getirmek.

mıknatıslanırılık, -ği [mıknatis-la-n-ır-lık] is. Mıknatıslı duruma getirilebilme özelliği; manyetik alan etkisi ile mıknatıslanma özelliği.

mıknatıslanma, [mıknatis-la-n-ma / mıknatis-lan-ma] is. Mıknatıslanmak eylemi veya durumu.

mıknatıslanmak, [mıknatis-la-n-mak] edil. f. [-ır] 1. Mıknatıslı duruma getirilmek. 2. döşl. f. Mıknatis özelliği kazanmak. 3. Mıknatıslı bir şeyi edinmek; mıknatis almak.

mıknatıslayan, [mıknatis-la-y-an] sf. Mıknatıslık sağlayan.

mıknatıslayıcı, [mıknatis-la-y-ıcı] sf. 1. Manyetik akı üretmeye ilişkin. 2. Mıknatıslayan. ☞ **mıknatıslayıcı akım**, Mıknatıslayıcı alan yaratan akım. || **mıknatıslayıcı alan**, Mıknatıslanma oluşturmada kullanılan manyetik alan.

mıknatıslı, [mıknatis-lı] sf. 1. Mıknatıslı olan. 2. Mıknatis özelliği taşıyan; mıknatıslanmış olan. 3. mecaz. Çekici. ☞ **mıknatıslı ibre**, Yerin manyetik kutuplarını bulmakta kullanılan, ortasından asılı ve serbest dönme özelliği bulunan mıknatıslı küçük gösterge. || **mıknatıslı iğne**, Yerin manyetik kutuplarını bulmakta kullanılan, ortasından asılı ve serbest dönme özelliği bulunan mıknatıslı küçük gösterge.

mıknatıslık, -ğı [mıknatis-lık] is. 1. Mıknatıslı olma durumu. 2. Mıknatıslı maddelerin özelliği. ☞ **mıknatıslık gidermek**, Mıknatıslanma özelliğini ortadan kaldırmak; daha önceden mıknatıslanmış olan bir cisim mıknatıslı hâle getirmek.

mıkra¹, -aı [Ar. mıkra' مقرع] {OsT} is. Hekimlerin bedeni dinlemekte kullandıkları araç.

mikra², [Far. mührə => mihra > mikra] {ağız} is. Yara izi. [DS]

mikrame, [Ar. mīkrāmə مقرمه] {OsT} is. **1.** İşlemeli baş örtüsü; mahrama; makrama. **2.** İşlemeli havlu, mendil, peştamal.

mikraz, [Ar. mekariz > mīkrāz مقراض] (mikra:z) {OsT} is. Makas vb. kesecek araç.

mikriz, [? mikriz] {ağız} sf. Cimri. [DS]

mikşi, [? mikşi] {ağız} is. Kıymalı patlıcan yemeği. [DS]

mikta, **-aı** [Ar. kaṭṭ' > miḳṭā' مقطع] (mikta:) {OsT} is. Eskiden kamyş kalemlerin ucunu yazılacak yazıya uygun biçimde kesmekte kullanılan fildişi, abanoz veya kemik gibi maddelerden yapılmış alet.

miktan, [? miktan / mihtan] {ağız} is. Arpa, buğday ve çavdarı birlikte öğüterek yapılan karışık un; mihtan. [DS]

miktanlı, [miktan-lı] {ağız} sf. Karışık. [DS]

miktık, **-ği** [mik (yans.) > mik + tık (yans.)] {ağız} ünl. Sus; ses çıkarma; aldırma. [DS]

miktır, [? miktır] {ağız} is. Domuz yavrusu. [DS]

mikzaf, [Ar. miḳzāf مقذاف] (mikza:f) {OsT} is. Gemi veya kayık küreği.

milak, [? milak] {ağız} is. **1.** Kasap çengeli. **2.** Çengel yerine kullanılan birkaç çatallı ağaç. [DS]

milc, [milc (yans.)] ünl. Meyve ve sebzelerin sulanmış, çürümeye yüz tutmuş olmalarını anlatan kök. [Zülfikar] milc-ı-mak

milcik, **-ği** [milc (yans.) > milc-ık] {ağız} sf. (Meyve ve sebze için) çürümüş; bozulmuş; minicik. [DS]

milcimak, [milc (yans.) > milc-ı-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] **1.** (Meyve, sebze vb. yiyecek için) yumuşamak; sulanmak; bozulmaya yüz tutmak. **2.** Kangren olmak. [DS]

milç, **-cı** [milç (yans.)] {ağız} is. Balçık; koyu çamur. [DS]

mild, [mild (yans.)] ünl. Göz açıp kapamayı, oynatmayı anlatan kök. [Zülfikar] mild-ır mildır

mildir, [mild (yans.) > mild-ır] ünl. Göz açıp kapamayı anlatan yansımalı gövde. ☞ **mildir mildır**, {ağız} (Bakmak için) gözleri açarak. [DS]

milh, [milk (yans.)] {ağız} sf. (Meyve vb. için) geçmiş; çürümeye yüz tutmuş. ☞ **milh olmak**, {ağız} (Meyve için) çok olgunluk yüzünden çürümeye yüz tutmak. [DS]

milhçı, [milh-çı] {ağız} sf. Dalkavuk; yaltakçı. [DS]

mih¹, [? mih] {ağız} sf. Biraz ıslak; yaş. [DS]

mih², [mih-lı > mihli] (mi:li) {ağız} is. Topaç. [DS]

miliç, [milc (yans.) > miliç] {ağız} sf. (Meyve için) gereğinden çok olgunluk sebebiyle yumuşamış olan. [DS]

milik¹, **-ği** [milk (yans.) > mil(ı)k] {ağız} sf. **1.** Yumuşak. **2.** Tez küsen; alıngan. [DS]

milik², **-ği** [milk (yans.) > mil(ı)k] {ağız} is. **1.** Suyun durgunlaşarak bataklık durumuna getirdiği yer. **2.** Sel sularının biriktirdiği çamur. **3.** Az sulu yer. [DS] ☞ **milik mirtık**, {ağız} **1.** Çoluk çocuk. **2.** Yırtık pirtık; paramparça; eski püskü. **3.** (Söz ve iş için) saçma sapan; düzensiz. [DS]|| **milik taş**, Çay kenarlarında olan parlak ve cilalı taş.

milik², **-ği** [mıl-ı-k ?] {ağız} is. Yüz; çehre; surat. [DS] ☞ **miligi kırılmak**, {ağız} Sevinmediğini belli etmek; kirgin durmak; surat etmek. [DS]|| **miligini eğmek**, {ağız} Surat asmak. [DS]|| **miligini yıkmak**, {ağız} Surat asmak. [DS]

milk¹, [milk (yans.)] ünl. Kap içinde bulunan sıvının çalkalanmasını anlatan kök. [Zülfikar] milk-ıl-damak, milk-ı-mak

milk², **-ği** [milk (yans.)] {ağız} sf. **1.** (Meyve için) çürümüş; bozulmuş. **2.** Olgunlaşmış yara. [DS]

milkıldamak, [milk (yans.) > milk-ıl-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(t)-yor] (Kap içindeki sıvı için) sallantıdan dolayı ses çıkarmak. [DS]

milkımak, [milk (yans.) > milk-ı-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] (Meyve, sebze vb. yiyecek için) yumuşamak; sulanmak; bozulmaya yüz tutmak. [DS]

millihçi¹, [millik-çı] {ağız} sf. **1.** İki yüzlü; yüze gü-lücü. **2.** Kovucu. [DS]

millihçi², [millik-çı / millih-çı] {ağız} is. Hizmetçi [DS]

millik, **-ği** [mıl-lık] {ağız} is. Kayrak oyununda, oyuncuların vurmaya çalıştıkları kaleye dikilmiş yuvarlak taş. [DS] ☞ **millik güttürmek**, {ağız} Birine, bir işte zorluk çıkarmak. [DS]

millikçi¹, [millik-çı / millih-çı] {ağız} is. Hizmetçi. [DS]

millikçi², [millik-çı] {ağız} sf. **1.** İki yüzlü; yüze gü-lücü. **2.** Söz götürüp getiren; kovucu. [DS]

millimicir, [mıl-lı+mic-ır] {ağız} sf. Ezik ve karışık. [DS] ☞ **millimicir olmak**, {ağız} (Meyveler için) ezilerek karmakarışık olmak. [DS]

milmak, [mıl-mak] {ağız} gçsz. f. [-ar] Korkudan caymak. [DS]

milтік, **-ği** [? milтік] {ağız} is. Tüfek. [DS]

mın, [? mın] {ağız} is. Bir şeyi bağlamak için yere çakılan kazık. [DS]

mına, [mına] {eT} e. İşte; bak; böylece. [EUTS] [Gabin]

mınak, **-ği** [? mınak / mındak] {ağız} is. Kedi yavrusu. [DS]

mınalamak, [mına-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(t)-yor] Azarlamak; paylamak; hırpalamak; dövmek. [DS]

mınamış, [mına-mış] {ağız} sf. Evlenmekte gecikmiş yaşlı kız; evde kalmış. [DS]

mınc, [mınc / mınc (yans.)] ünl. Meyve ve sebzelerin sulanmış, çürümeye yüz tutmuş olmalarını, yumuşak maddeleri bastırarak suretiyle sıkıyı ve sıkışı-

- tırmayı anlatan kök. [Zülfikar] *minc-ik-la-mak*, *min-cık mincık*, *minc-ik-mak*, *minc-i(ğ)-i-n-i çıkarmak*
- mincak**, -ğ[ı] [minc (yans.) > minc-ak] {ağız} sf. (Yemek için) çok pişmiş. [DS]
- minci**¹, [minc (yans.) > minc-ı / minci] {ağız} is. Çökelek. [DS]
- minci**², [minc (yans.) > minc-i] {ağız} is. Bulgur pilavı. [DS]
- mincık**¹, -ğ[ı] [minc (yans.) > minc-ık] {ağız} sf. Sıkma veya sıkışma sonucu şekli bozulmuş. [DS] ☞ **minciği çıkmak**, {ağız} (Olgun meyveler için) ezilerek içi dışına çıkmak. [DS]|| **minciğini çıkarmak**, {ağız} (Meyve vb. için) ezerek suyunu çıkarmak. [DS]|| **mincık mincık**, Biçimi bozulmuş; mincıklanmış.
- mincık**², -ğ[ı] [minc (yans.) > minc-ık] {ağız} is. Hayvan tekmesi; çifte. [DS]
- mincık**³, -ğ[ı] [minc (yans.) > minc-ık] {ağız} is. Kedi yavrusu. [DS]
- mincıklama**, [minc (yans.) > minc-ık-la-ma] is. Mincıklamak eylemi.
- mincıklamak**¹, [minc (yans.) > minc-ık-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] **1.** Bir şeyi, bozacak veya ezecek biçimde elle sıkamak; ellemek. **2.** {ağız} Çimdiklemek. [DS]
- mincıklamak**², [minc (yans.) > minc-ık-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] (At için) çifte atmak; tekmelemek. [DS]
- mincıklanma**, [minc (yans.) > minc-ık-la-n-ma] is. Mincıklanmak eylemi.
- mincıklanmak**, [minc (yans.) > minc-ık-la-n-mak] edil. f. [-ır] Biçimi bozulan şekilde elle sıkılmak; ellenmek.
- mincıklı**, [cinc-ık minc-ık ikilemesinden > minc-ıklı] {ağız} sf. Boncuk vb. şeyleri olan. ☞ **mincıklı gincıklı**, {ağız} süslü; cicili bicili. [DS]
- mincıklmak**, [minc (yans.) > minc-ık-mak] {ağız} gçsz. f. [-(ğ)-ır] [-(ğ)-ı-yor] **1.** Cıvılamak. **2.** (Meyve, sebze vb. için) yumuşayıp, sulanıp bozulmaya yüz tutmak; çürümek. [DS]
- mincılıh**, -ğ[ı] [minc (yans.) > minc-ı-lık / minc-ı-l-mak > minc-ıl-ık / mincılıh] {ağız} sf. **1.** Kaygan. **2.** Yumuşak. [DS]
- mincimak**, [minc (yans.) > minc-ı-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] **1.** Kokmaya, çürümeye yüz tutmak. **2.** Çok sulanmak; erimeye, yumuşamaya başlamak. [DS]
- mincırak**, -ğ[ı] [minc (yans.) > minc-ır-ak] {ağız} is. Tahterevallı. [DS]
- mincırık**, -ğ[ı] [minc (yans.) > minc-ır-ık] sf. (Çocuk için) küçük, afacan.
- mincırık**, -ğ[ı] [minc (yans.) > minc-ır-(ı)k] {ağız} is. Mengene. [DS]
- mincırılık**, -ğ[ı] [minc (yans.) > minc-ır-lık] {ağız} is. Tahterevallı. [DS]
- mincişmak**, [minc (yans.) > minc-ı-ş-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] (İyi pişmemiş ekmek, pide vb. için) sıkıldığında hamur gibi olmak. [DS]
- minciştirmek**, [minc (yans.) > minc-ı-ş-tır-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Sıkarak buruşturmak. [DS]
- minç**, [minc / minç (yans.)] ünl. Meyve ve sebzelerin sulanmış, çürümeye yüz tutmuş olmalarını, yumuşak maddeleri bastırmak suretiyle sıkmayı ve sıkıştırmayı anlatan kök. [Zülfikar] *minç-mak*
- minçak**, -ğ[ı] [eT. monçuk > boncuk > minçak] {ağız} is. **1.** Boncuk. **2.** Tespih. [DS]
- minçmak**, [minç (yans.) > minç-mak] {ağız} gçl. f. [-ar] **1.** Elle veya ayakla iyice ezmek. **2.** Çok dövmek. [DS]
- mindak**, -ğ[ı] [mindak] {ağız} is. Kedi yavrusu. [DS]
- mindar**, [Far. murdār] {ağız} sf. Pis; kirli; mundar. ☞ **mindar ağaç**, {ağız} Masura yapmakta kullanılan, ortası yumuşak bir tür ağaç; mürver ağacı. [DS]
- mindatu**, [Sansk. mandita => mindatū] {eT} is. İpek- le süslü; ipekli.
- mindı**, [mindı] {ağız} is. **1.** Av köpeklerinin avlanma çağı. **2.** Kısa bacaklı bir tür köpek cinsi. [DS]
- mindık**, -ğ[ı] [mind-ık] {ağız} is. Çelik çomak oyununda çeliği kolay sıçratmak için kullanılan küçük çukur. [DS]
- mindıl**, [mind-ıl] {ağız} sf. (Kişi için) ufak tefek; küçük. [DS] ☞ **mindıl mindıl**, {ağız} (Küçük çocukların yürüyüşü için) kısa adımlarla sevimli biçimde. [DS]
- ming**¹, [ming / miñ / mink (yans.)] ünl. Sıvı ve cıvık maddelerin kaynar gibi kabarıp sönmelerini anlatan kök. [Zülfikar] *ming-il-da-mak* (*miñıl-da-mak*)
- ming**², [ming / miñ / min (yans.)] ünl. Anlaşılmaz ve burundan konuşmaları anlatan kök. [Zülfikar] *ming-ık* (*miñ-ık*), *min min*, *ming-ır-a-z*, *ming-ır-t-z*, *ming-ıl-la-mak*
- ming**³, [miñ / miñ / biñ] (*miñ*) {eT} is. Bin sayısı. [EUTS]
- ming**⁴, [muñ / buñ] (*muñ*) {eT} is. Sefalet; keder; bun. [Gabain]
- mingar**, [miñ-ar] (*miñar*) {eT} is. Pınar; su gözü. [DLT]
- mingıl**, [ming (yans.) > ming-ıl] {ağız} is. **1.** Gaga. **2.** Burun. [DS] ☞ **mingılı düşük**, {ağız} (Kişi için) neşesiz; düşünceli. [DS]
- mingıldak**, -ğ[ı] [bing-ıl-da-k > ming-ıl-da-k / miñ-ıl-da-k] (*miñıldak*) {ağız} is. Bingıldak. [DS]
- mingiliç**, -cı [ming (yans.) > ming-ıl-ıç] {ağız} is. Kaldıraç. [DS]
- mingıllamak**, [ming (yans.) > ming-ıl-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Burundan konuşmak. [DS]
- mingiraz**, [ming (yans.) > ming-ır-az / ming-ır-ız] {ağız} sf. Mızınız. [DS]
- mingircik**, -ğ[ı] [ming (yans.) > ming-ır-cık] {ağız} is.

- Köşeli köşeli kesilip pişirilmiş hamurun üstüne yoğurt dökülerek yapılan bir tür mantı. [DS]
- mingirız**, [ming (yans.) > ming-ır-ız] {ağız} sf. → mingiraz. [DS]
- mingış**, [Ar. minḳāş منقاش] {ağız} is. Cımbız. [DS]
- minguy**, [Çin. mien (un) + hu (macun) => minguy] {eT} is. Kâğıt yapıştırma için kullanılan bir tür hamur. [DLT]
- mini¹**, [ming / min (yans.) > min-ı] ünl. Mırıldanmayı, fısıltılı konuşmayı anlatan yansımali gövde. ☞ **mini mini**, {ağız} (Konuşmak için) fısır fısır. [DS]
- mini²**, [? minı] {ağız} is. Kaz yavrusu. [DS]
- minik¹**, -ğı [mın-ı-k ?] {ağız} sf. Mızıkçı. [DS]
- minik²**, -ğı [mın-ı-k ?] {ağız} sf. Yuvarlak; toparlak. [DS]
- minik³**, -ğı [mın-ık ? / mindak] {ağız} is. Kedi yavrusu. [DS]
- minik⁴**, -ğı [mın-ı-k ?] {ağız} is. Kaydırak oyunu. [DS]
- minıldak**, -ğı [bing-ıl-da-k / miñ-ıl-da-k] {ağız} is. Bingıldak. [DS]
- minimək**, [mın-ı-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-ı-yor] Bıkmak; usanmak. [DS]
- mink**, [ming / miñ / mink (yans.)] ünl. Sıvı ve cıvık maddelerin kaynar gibi kabarıp sönmesini anlatan kök. [Zülfikar] *mink-ıl-da-y-ık*
- minkari**, [Ar. minḳārī منقاری] (mınka:ri:) {OsT} sf. **1.** Gaga ile ilgili; gagaya ilişkin. **2.** Gaga gibi; gagaya benzer.
- minkıl**, [Bul. minklo / minkla => minkıl] {ağız} sf. (Kişi için) kendini bırakmış; neşesiz. [DS]
- minkıldak**, [eT. miñ-ıl-da-k] {ağız} is. Bingıldak. [DS]
- minkıldayık**, -ğı [mink-ıl-da-y-ık] {ağız} is. Bataklik. [DS]
- minkırız**, [mink-ır-a-z ?] {ağız} sf. Zayıf. [DS]
- mınmın**, [mın (yans.) > mın+mın] {ağız} sf. Çok konuşan; geveze. [DS] ☞ **mınmın etmek**, Bir sözü yarım yamalak ve alçak sesle söylemek.
- mınna**, [? mınna] {ağız} is. **1.** Ağabey. **2.** Lala. [DS]
- mınnak**, -ğı [mın (yans.) > mın-(l)a-k ?] {ağız} is. Kedi yavrusu. [DS]
- mintak**, -kı [Ar. mınṭaq / mınṭaqa منطق / منطقه] {OsT} is. → mıntıka. ☞ **mintaka-i barîde**, {OsT} coğ. Kutup kuşağı. || **mintaka-i bürkaniye**, {OsT} coğ. Yarıdağ bölgesi. || **mintaka-i bürüc**, {OsT} gök b. Burçlar kuşağı; zodyak; tutulma dairesi. || **mintaka-i hâmil-i eş'âr**, {OsT} biy. Tüylü bölge. || **mintaka-i hârre**, {OsT} coğ. Ekvator kuşağı. || **mintaka-i kutb-i cenûbî**, {OsT} coğ. Güney kutup bölgesi; antarktik bölge. || **mintaka-i kutb-i şimâlî**, {OsT} coğ. Kuzey kutup bölgesi; arktik bölge. || **mintaka-i küre**, {OsT} coğ. Yer yuvarlağının her hangi bir kuşağı. || **mintaka-i küreviye**, {OsT} coğ. Yuvar tabakası. || **mintaka-i memnû'a**, {OsT} Yaşak bölge. || **mintaka-i mu'tedile**, {OsT} coğ. Ilıman kuşak; orta kuşak. || **mintaka-i sükûnet**, {OsT} coğ. Ekvatorda rüzgârsız bölge. || **mintakatü'l-kurs**, {OsT} bot. Çanak yaprak.
- mintakavi**, [Ar. mınṭaḳavî منطوقی] (mıntakavi:) {OsT} is. Bölgesel.
- mintan**, [? mintan] {ağız} is. Yarım gaz tenekesi. [DS]
- mintı¹**, [mın (yans.) > mın-tı] {ağız} sf. Yeteneksiz; beceriksiz. [DS]
- mintı²**, [Yun. lamni [Tietze] > mantu / mintı / mantı] {ağız} is. → mantı². [DS]
- mintıka**, [Ar. nitāk > mıntıka منطقه] {OsT} is. **1.** Bölge. **2.** Kuşak; kemer. ☞ **mintıka-i memnû'a**, {OsT} Yaşak bölge. || **mintıka-i bâride**, {OsT} Kutup kuşağı. || **mintıka-i harre**, {OsT} Ekvator. || **mintıka-i mu'tedile**, {OsT} Ilıman kuşak; orta kuşak. || **mintıkatü'l-kurs**, {OsT} Çiçeğin küçük yaprağı; çanak yaprak.
- mintırıklı**, [mint-ır-ık-lı] {ağız} sf. Zayıf. [DS]
- mintik**, -kı [Ar. nuṭḳ > mınṭıḳ منطبق] (mınti:k) {OsT} sf. Düzgün konuşan; iyi hatip.
- minzar¹**, [Ar. nazār > mınzar منظر] (mınza:r) {OsT} is. **1.** Bakma aleti. **2.** Röntgen.
- minzar²**, [Ar. nazār > mınzār منظار] (mınza:r) {OsT} is. **1.** Ayna. **2.** Bakma aleti; röntgen.
- minzır¹**, [Ar. muẓırr => minzır] {ağız} sf. (Kişi için) zarar vermeyi, kötülük yapmayı alışkanlık haline getirmiş olan. [DS]
- minzır²**, [Ar. manẓar => minzır] {ağız} is. Yüz; çehre. [DS]
- mır¹**, [mır / mur (yans.)] ünl. Kedi vb. hayvanların içgüdülerinin tepkisi ile çıkardıkları sesi ve buna benzer seslenme veya konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mır-ık mırık, mır-ıl mırıl, mır mır, mır-ıl-tı, mır-ık-la-mak, mır-ağ-la-mak, mır-ın kırın, mır-nav* ☞ **mır mır**, **1.** (Ses için) mırıltılı biçimde. **2.** argo. Külhanbeyi. || **mır mır etmek**, {ağız} **1.** Gevezelik etmek. **2.** Dırıldır etmek. [DS]
- mır²**, [? mır] {ağız} is. Değiş tokuş. [DS] ☞ **mır etmek**, {ağız} Değiş tokuş etmek. [DS]
- mır³**, [? mır] {ağız} is. Bozulmuş turşu. [DS] ☞ **mır olmak**, {ağız} **1.** (Oyun sayısı için) bozulmak; çürümek. **2.** Değişmek. [DS]
- mır⁴**, [Çin. mi / miit / mir] {eT} is. Bal. [EUTS]
- mıra**, [Far. mîr-i âb (su çavuşu)] {ağız} is. Su yollarına bakan kimse; su yolcu. [DS]
- mırağlamak**, [mır (yans.) > mır(r)-av-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Kedi için) miyavlamak. [DS]
- mırak**, -ğı [mır-a-k ?] {ağız} is. Topaç. [DS]

miras, [? miras / miraz] {ağız} is. Bilye. [DS]
mirc, [mirc / mirç (yans.)] ünl. Sulanmayı, su salmayı ve çürümüş olmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mirc-i-mak*, *mirc-i-t-mak*
mircik, -ğ¹ [mirc-i-k / mirc-i-k] {ağız} sf. (Meyve ve sebze için) çürümüş; bozulmuş. [DS]
mircimak, [mirc-i-mak / mirc-i-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] (Meyve ve sebze için) yumuşayıp çürümeye başlamak; bozulmak; geçmek. [DS]
mircitmak, [mirc-i-t-mak] {ağız} gçl. f. [-ır] Ezerek, ovuşturarak yumuşatmak. [DS]
mirç¹, [mirç / mirç (yans.)] ünl. 1. Sulanmayı, su salmayı ve çürümüş olmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mirç-mak*. 2. Yumuşak bir şeye basınca çıkan ezilme sesi. ☞ **mirç mirç**, 1. (Çamur için) ayakla basıldığında "mirç" sesi vererek. 2. (Çamur için) çok sulu; cıvık.
mirç², [Sansk. marica / marīca => mirç / murç] {eT} is. Biber. [EUTS]
mirçmak¹, [mirç-mak] {ağız} gçl. f. [-ar] Avuç içinde vıcık vıcık ezmek. [DS]
mirçmak², [mirç-mak] {ağız} gçsz. f. [-ar] (Çamur için) basınca ses çıkarmak. [DS]
mirdik, -ğ¹ [mirt (yans.) > mird-ik] {ağız} is. Kuru falye. [DS]
mirgıl, [? mirgıl] {ağız} is. Patates. [DS]
mırı¹, [mir-i] {ağız} sf. Geveze. [DS]
mırı², [mir-i] {ağız} sf. (Kişi için) konuşmayan. [DS]
mırık, [mır-ık / mır-ıh] {ağız} sf. 1. (Kişi için) ağzı eğik. 2. Doğuştan dudağı yarık; tavşan dudaklı. [DS]
mırık¹, -ğ¹ [mır (yans.) > mır-ık] {ağız} is. 1. Buğday veya arpa tanesinin uçlarındaki kılçıklar. 2. Harman savrulurken uçan ince saman kırıntıları; saman tozu. 3. Samanlık. 4. Küllük; çöplük. 5. İyi temizlenmemiş ev vb. yer. [DS]
mırık², [mır-ık / mır-ız] {ağız} is. 1. Yüz; çehre; surat. 2. Kulak. [DS] ☞ **mırığı eğri**, *Neşesiz; eğri yüzlü*.
mırık³, -ğ¹ [mır (yans.) > mır-ık] {ağız} is. Sevinç; neşe; keyif; mutluluk. [DS] ☞ **mırığı düşmek**, *Gururunu, saygınlığını, gücünü kaybetmek*.
mırık⁴, -ğ¹ [mır (yans.) > mır-ık] {ağız} is. 1. Sünnetçi. 2. Tavuk ve kaz çobanı. [DS]
mırık⁵, -ğ¹ [mır (yans.) > mır-ık] {ağız} sf. 1. Zayıf; cılız; hastalıklı. 2. Topal. [DS] 3. (Kişi için) ağzı eğri.
mırık⁶, -ğ¹ [mır (yans.) > mır-ık] {ağız} is. Çocuk oyunlarında sayı; gol; kama. [DS]
mırık⁷, -ğ¹ [mır (yans.) > mır-ık] {ağız} is. 1. Yeterince büyüyememiş koyun keçi yavrusu. 2. Manda yavrusu. 3. Sipa. 4. Babası at, anası eşek olan katır; ester. 5. Tavşan yavrusu. [DS]
mırık⁸, -ğ¹ [mır (yans.) > mır-ık] {ağız} is. 1. Çam kozalağı. 2. Hayvan tırnağı, ağaçtan top vb. ve so-

pa ile oynanan bir çocuk oyunu. 3. Yassı taşlarla oynanan bir tür kaydırak oyunu. 4. Topaç oyunu. [DS]

mırık⁹, -ğ¹ [mır (yans.) > mır-ık] {ağız} is. 1. Domates. 2. Marul. [DS]

mırık¹⁰, -ğ¹ [mır (yans.) > mır-ık] {ağız} is. 1. Cıvık çamur; balçık; bataklık. 2. Bulanık su. 3. Suyun dibine çöken ince kum. [DS]

mırık¹¹, -ğ¹ [mır (yans.) > mır-ık] {ağız} sf. 1. (Kişi için) kötü; sevimsiz. 2. (Aile için) aşâğılık; soysuz. 3. (Kişi için) olur olmaz şeyleri beğenmeyen; müşkülpesent. [DS]

mırık¹², -ğ¹ [mır-ık / mır-ıh] {ağız} sf. (Kişi) doğuştan dudağı yarık; tavşandudaklı. [DS]

mırık¹³, -ğ¹ [mır-ık] {ağız} sf. Pis. [DS]

mırık¹⁴, -ğ¹ [mır-ık] {ağız} sf. Cıvık. [DS]

mırıklamak¹, [mır (yans.) > mır-ık-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Zayıflamak.

mırıklamak², [mır (yans.) > mır-ık-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Yavaş sesle ağlamak. [DS]

mırıklamak³, [mır-ık-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Çamur için) vıcık vıcık olmak. [DS]

mırıklamak⁴, [mır-ık-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Balçık çamura batmak. [DS]

mırıl¹, [mır (yans.) > mır-ıl] ünl. Mırıldama sesini anlatan yansımali gövde. ☞ **mırıl mırıl**, *Mırıldanarak*.

mırıl², [mır (yans.) > mır-ıl] {ağız} is. Üzüm, dut gibi meyvelerin, sıkılıp sırası alındıktan sonra kalan posası. [DS] ☞ **mırıl olmak**, {ağız} (Sulu yemek için) çok beklemekten dolayı koyulaşıp bozulmaya yüz tutmak. [DS]

mırıl³, [mır (yans.) > mır-ıl] {ağız} is. 1. Çamurlu yer; bataklık çamuru; bataklık. 2. Bulanık suların dibine çöken çamur. 3. Selin getirdiği çamur; mil. 4. Bulanık su. [DS]

mırıl⁴, [mır (yans.) > mır-ıl] {ağız} sf. 1. (Ceviz, mısır için) kof; içi boş. 2. İyi olmayan; işe yaramayan. [DS]

mırıl⁵, [mırıl] {ağız} is. Palto. [DS]

mırıl⁶, [mırıl] {ağız} is. Çöplük; küllük. [DS]

mırıldama, [mır-ıl-da-ma] is. Mırıldamak eylemi.

mırıldamak¹, [mır-ıl-da-mak] gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] 1. Alçak sesle, kendi kendine söylenmek; dırdır etmek. {ağız} (aynı) [DS] 2. Karşısındaki kimseyi tahkir edici fakat ne dediği anlaşılmayacak şekilde söylenmek.

mırıldamak², [mır (yans.) > mır-ıl-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] Didişmek. [DS]

mırıldamak³, [mır (yans.) > mır-ıl-da-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] (Köpek, kurt vb. için) "mır mır" sesi çıkarmak; hırıldamak. [DS]

mırıldanış, [mırıl-da-n-ış] is. Mırıldanmak eylemi veya biçimi.

mırıldanma, [mırıl-da-n-ma] *is.* Mırıldanmak eylemi,

mırıldanmak, [mırıl-da-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Alçak sesle kendi kendine konuşmak. **2.** Ancak çok yakınındakinin duyabileceği kadar sesle konuşmak. **3. gçl. f.** Bir şeyi alçak sesle söylemek; dudaklar arasından yarı sesle şarkı söylemek.

mırılta, [mırıl-tı] *is.* Mırıldanma sesi; mırıldanma sırasında çıkan ses.

mırımak, [mır (yans.) > mır-ı-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ır]* Oyunbozanlık etmek; döneklık etmek; caymak. [DS]

mırın, [mır (yans.) > mır-ın] *ünl.* Mırlama sesi. **♣** **mırın gırın**, {ağız} **1.** Dargın; küs. **2.** İsteksiz. [DS]|| **mırın gırın etmek**, {ağız} Kararsızlık göstermek; isteksiz davranmak. [DS]|| **mırın kırın**, (Söz için) geçersiz; anlamsız; nazlanma. || **mırın kırın etmek**, **1.** İstenilen şeyler için geçersiz bahaneler uydurmak; nazlanmak. **2.** {ağız} İleri geri konuşmak. [DS]

mırıs, [? mırıs] {ağız} *is.* Tarla, bahçe bölümleri arasındaki yol. [DS]

mırışık, -ği [mır-ı-ş-ık] {ağız} *sf.* Buruşuk; kırışık. [DS]

mırışmak¹, [mır-ı-ş-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* (Meyve için) olgunlaşmak. [DS]

mırışmak², [mır-ı-ş-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Gülümsemek; yılmışmak. [DS]

mırız¹, [mır-ı-z] *is.* **1.** Eski elbise. **2.** Kışın palto yerine giyilen yünden yapılmış uzun ceket.

mırız², [mır-ı-z] {ağız} *sf.* **1.** Zayıf; cılız; hastalıklı. **2.** (Hayvan için) küçük kalmış; bodur. [DS]

mırız³, [mır-ık / mır-ız] {ağız} *sf.* (Kişi için) kısa, basık burunlu. [DS]

mırız⁴, [mır-ık / mır-ız] {ağız} *is.* Yüz; çehre. [DS]

mırız⁵, [mırız] {ağız} *is.* Yaradan akan irin. [DS]

mırık, -ği [mır-ık] {ağız} *is.* → mırız². [DS]

mırık, -ği [mır-ık / mir-ık] {ağız} *is.* Posa. [DS]

mırk, [mırk (yans.)] *ünl.* Çürümüş olmayı, kokuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mırk mırk*. **♣** **mırk mırk**, {ağız} (Meyve, sebze için) ezilmiş hâlde. [DS]

mırka¹, [? mırka] {ağız} *is.* **1.** Domuz yavrusu. **2.** Yüzü benekli koyun. [DS]

mırka², [? mırka] {ağız} *is.* Bet beniz. [DS]

mırkı, [mır (yans.) > mır-ık / mır-k-ı] {ağız} *sf.* Zayıf; cılız; hastalıklı. [DS] **♣** **mırkı çıkmak**, (Çok olgun meyveler için) ezilerek içi dışına çıkmak.

mırkış [mır (yans.) > mır-k-ış] {ağız} *sf.* Dolu; sıkışık. [DS] **♣** **mırkış mırkış**, {ağız} **1.** Çok dolu; tıklım tıklım. **2.** Ezik büyük. [DS]

mırkmak, [mırk-mak] {ağız} *gçl. f. [-ar]* Boğmak. [DS]

mırlama, [mır (yans.) > mır-la-ma] *is.* Mırlamak eylemi veya durumu.

mırlamak¹, [mır (yans.) > mır-lā-mak] *gçsz. f. [-r]* **1.** {eAT} {ağız} Mırldamak; mırıltili sesler çıkarmak. [DK] [DS] **2.** (Kedi için) mırıltili sesler çıkarmak.

mırlamatlamak, [Ar. māmūrāt => mamurat-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Üstünkörü onarmak. [DS]

mırlanmak, [mır (yans.) > mır-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Mırlanmak. [DS]

mırlaşmak, [mır (yans.) > mır-la-ş-mak] {ağız} *işteş. f. [-ır]* **1.** Ağız kavgası etmek; tartışmak. **2.** Ağlaşmak. **3.** (Kediler için) dövüşüp bağışmak. [DS]

mırmır¹, [Yun. mourmouri => mırmır] *is. zool.* Mırmır balığıgillerden, denizlerimizde yaşayan, boyu 80 cm.yi bulan, pulsuz gövdeli, uzun ağızlı, sırtı açık yeşilimsi gri renkli, başı menekşe renginde yüzgeçsiz bir tür yılan balığı, (*Echelus myrus*).

mırmır², [mır (yans.) > mır+mır] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) çok konuşan; dırdır eden. **2.** Burnundan konuşan. **3.** Belalı. [DS]

mırmır³, [? mırmır] {ağız} *is.* Altın gerdanlık. [DS]

mırmırık¹, -ği [mır (yans.) > mır+mır-ık] {ağız} *is.* Kedi. [DS]

mırmırık², -ği [mır (yans.) > mır+mır-ık] {ağız} *is.* İki kişinin yavaş sesle konuşması. [DS]

mırmırık³, -ği [mır+mır-ık] {ağız} *is.* **1.** Sulu ayran. **2.** Çok ekşimiş boza. **3.** Yenice mayalanmaya yüz tutmuş şıra; olmaya başlamış şarap. [DS] **♣** **mırmırık çorbası**, *Suyu çok, tanesi ve yağı az çorba.*

mırmırık⁴, -ği [mır (yans.) + mır > mırmır-ık] *sf.* **1.** Mırlanan. **2.** Sürekli sorun çıkaran.

mırmırık⁵, -ği [mır (yans.) > mır+mır-ık] {ağız} *sf.* Tatsız. [DS]

mırmırıs, [mır (yans.) > mır+mır-ık / mırmırıs] {ağız} *sf.* Dırıltı; mırıltı. [DS]

mırmırız, [Yun. mourmouri ?] {ağız} *is. zool.* Yassı, beyaz renkli, enine siyah çizgili, yarım kg. kadar gelen bir tür balık. [DS]

mırmıt, [armut marmut (pekiştirmeli ikileme) > mırmıt] {ağız} *is.* Küçük armut. [DS]

mırnav, [mır (yans.) + nav (yans)] *is.* **1.** Kedinin çıkardığı bir tür miyavlama sesi. **2.** Kedi. **3.** {ağız} Kedilerin çiftleşmeye istekli oldukları zaman. [DS] **4.** {ağız} Aşırı cinsel istek sahibi ve erkek düşkün kadın. [DS]

mırrıg, [? mırrık] {ağız} *is.* Sünnetçi. [DS]

mırrık¹, -ği [? mırrık] {ağız} *is.* Sünnetçi. [DS]

mırrık², -ği [mır(r)-ık] {ağız} *is.* Bataklık. [DS]

mırrık³, -ği [? mırrık] {ağız} *is.* Mayalanmış zeytin yağı tortusu. [DS]

mırrık⁴, -ği [mır (yans.) > mır(r)-ık] {ağız} *is.* Kedi sesi. [DS]

mırsına, [mırs-ı-n-a] (mırsı'na) {ağız} *zf.* Boşuna; boş yere. [DS]

mırışık, -ği [mır (yans.) > mır-(1)ş-ık] {ağız} *is.* Amacı belli olmayan iş. [DS]

mirt¹, [mirt / mirt (*yans.*)] *ünl.* Fırlayıp çıkmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mirt-la-mak*. ☞ **mirt mirt**, {ağız} Çevik.

mirt², [mirt (*yans.*)] *ünl.* Gücenmeyi ve dolayısı ile anlaşılmasız sözler söylemeyi anlatan kök. [Zülfikar] *mirt mirt*, *mirt-il-la-mak*, *mirt zirt*, *mirt-mak*, *mirt-ik*

mirt³, [mirt (*yans.*)] *ünl.* Kemirilen, ısırılan şeylerin çıkardığı ses; kırt. ☞ **mirt mirt**, {ağız} (*Taze sebze yerken*) *çiğneme ve koparma sesi çıkararak; gırt gırt*. [DS]

mirt⁴, [mir (*yans.*) > mir-t] *ünl.* **1.** Anlaşılmasız biçimde çıkan ses. **2.** *is.* Küsme; gücenme. ☞ **mirt mirt**, *1. Her şeye karışan. 2. (Söze karışmak için) gereksiz yere. 3. Cimri. 4. (Anlatmak) yarım yamalak. 5. {ağız} (Kişi için) iyi ve düzgün konuşamayan.* [DS]|| **mirt mirt etmek**, *1. Kendi kendine söylenip durmak; söylenmek; homurdanmak. {ağız} (aynı)* [DS] **2. Yarım yamalak anlatmak.**|| **mirt zirt**, {ağız} *Önemsiz şey; önemsiz konu.* [DS]

mirtı, [? mirtı] {ağız} *is.* Kıl heybe. [DS]

mirtık¹, -ğı [mir (*yans.*) > mir-(ı)t-ık] {ağız} *sf.* Çabuk gücenen. [DS]

mirtık², -ğı [mir-(ı)t-ık] {ağız} *is.* Sigara ağızlığı. [DS]

mirtillamak, [mir (*yans.*) > mir-t-il-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Söylenmek. [DS]

mirtına, [mir (*yans.*) > mir-t-in-a] {ağız} *sf.* Yerinde duramayan; haşarı. [DS]

mirtlamak, [mirt (*yans.*) > mirt-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** Yerinde duramamak; kıpırdanmak. **2.** Mezarda rahat edememek; hortlamak. [DS]

mirtmak, [mirt (*yans.*) > mirt-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ar]* Darılmak. [DS]

mirtmirt¹, [mirt (*yans.*) > mirt+mirt] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) herşeye karışan. **2.** (Söze karışmak için) gereksiz yere. [DS]

mirtmirt², [mirt+mirt] {ağız} *sf.* Cimri. [DS]

mirtmirt³, [mirt (*yans.*) > mirt+mirt] {ağız} *is.* Bir tür küçük deniz ördeği. [DS]

mirtmirt⁴, [mirt (*yans.*) > mirt+mirt] {ağız} *is.* Kelek. [DS]

mırzı, [? mırzı] {ağız} *is.* Köklenmiş üzüm çubuğu. [DS]

mis, [mis / mis] *ünl.* Kurnazlık düşünmeyi, sinsî davranmayı, bıyık altından gülümsemeyi anlatan kök.

-**mis**a, [-mı-sa / -mise / -missa / -misse / -miş-sa / -mişse / ... imişse] {eAT} *çek. e. ... ise; ... olsa; ... olsaydı.*

mis'ad, [Ar. şu'ūd > miş'ād مصعاد] (*mis-a:d*) {OsT} *is.* **1.** Merdiven. **2.** Asansör (*19. yy.dan sonra*).

misandere, [Yun. mesantra] {ağız} *is.* Tavan arası. [DS]

misandıra, [Yun. musantra => misandıra] {ağız} *is.*

Sofanın, merdiven üstü boşluğunun kenarına çakılan korkuluk. [DS]

misbah, [Ar. şubḥ > mişbāḥ مصباح] (*misba:h*) {OsT} *is.* **1.** Az ışıklı aydınlatma aracı; kandil; çıra. **2.** Sabah sabah şarap içilen büyük kâse. ☞ **misbāḥü'l-meshūr**, {OsT} *Sabahlamış.*|| **misbāḥü's-sürür**, {OsT} *Şarap.*

mişdağa, [Ar. mişdağa مصدغه] {OsT} *is.* Yanak yastığı.

mişdak, -ğı [Ar. şıdk>mişdāk مصداق] (*mişda:k*) {OsT} *is.* **1.** Doğruluğu ve gerçekliği kanıtlayan şey; kanıt. **2. fel.** Ölçüt.

mişdakiyat, [Ar. mişdākiyyāt مصدقيت] (*mişdakiya:t*, *k kalın söylenir.*) {OsT} *is. fel.* Ölçüt bilimi.

mişfa, [? mişfa] {ağız} *is.* Sofa. [DS]

mişfah, [Ar. mişfāḥ مصفاح] (*mişfa:h*) {OsT} *is.* Madenleri ezerek yaprak hâline getirmekte kullanılan alet.

mişfat, [Ar. şafvet > mişfāt مصفات] (*mişfa:d*) {OsT} *is.* Süzgeç.

mişgı, [mişgı / mişgı] {ağız} *is.* Cimri. [DS]

mişikçi, [miş-ik-çı] {ağız} *sf.* Cimri. [DS]

Mısır, [Ar. mısr مصر] *is.* (Tamlayan olarak) Mısır'la ilgili; Mısır'a özgü. ☞ **Mısır baklası**, *bot. Tohumu veya otu insan ve hayvanlar için zehirli olan bir çeşit süs bitkisi; kurt baklası; Yahudi baklası; acı bakla, (Lupinus termis).*|| **Mısır fulü**, *bot. Beyaz çiçekli bir tür nilüfer; Hint fulü. (Nelubrium).*|| **Mısır kesesi**, *Osmanlı İmparatorluğunda itibarî değeri 600 kuruş olan para ölçüsü.*|| **Mısır Lehçesi**, *1. Mısır ve Sudan'da konuşulan Arap lehçesi. 2. Helenleşme dönemine kadar Mısır'da konuşulan Hami-Sami dili.*|| **Mısır tavuğu**, *Hindi.*|| **Mısır turnası**, *zool. Leyleksilerden Afrika ve Batı Asya'nın sulak kıyılarında yaşayan uzun ve eğri gagalı, orta uzun bacaklı, boyu 75 cm. kadar, kanat açıklığı bir buçuk metreyi bulan, kurbağa türü küçük hayvanlarla beslenen, bazı türleri eski Mısırlılarca kutsal sayılan değişik renkli kuşlar; ibis, (Threskiornis / İbis aethiopica).*|| **Mısır yılı**, *İlk Çağ'dan beri Mısır'da kullanılan 365 günlük "kararsız" yıl.*

mısır¹, [Ar. mısr مصر] *is. bot.* **1.** Buğdaygillerden, Güney Amerika kökenli, dik ve yüksek gövdeli, geniş şerit yapraklı, dizili tanelerle donanmış iri koçanlı tahıl bitkisi, (*Zea mays*). **2.** Bu bitkinin besin maddesi olarak kullanılan taneleri. **3.** {ağız} Tahıl. [DS] ☞ **mısır basması**, {ağız} *mutf. İçi cevizli mısır unundan yapılmış bir çörek.* [DS]|| **mısır ekmeği**, *mutf. Mısır unu, tuz ve su karışımından oluşan hamurun bir kap içinde pişirilmesi ile elde edilen özel ekmeği.*|| **mısır fitili**, *Eskiden topları ağız otuyla ateşlemek için kullanılan mısır püsküllerinin*

den örülme fitil. || **mısır kalburu**, Ateş üzerine tutularak içinde mısır patlatılan delikli kap veya elek. || **mısır özü**, Mısır tanelerinden elde edilen öz madde. || **mısır patlatmak**, Çerez olarak yemek üzere, cin mısır adı verilen bir tür mısırı ateş üzerinde tutarak pişirmek. || **mısır püskülü**, 1. Mısır koçanının ucundaki saç benzer uzantılardan oluşan demet. 2. mecaz. Zayıf, seyrek ve ince saç. || **mısır unu**, Mısır tanelerinin öğütülmesiyle elde edilen un. || **mısır yağı**, Mısır tanelerinden çıkarılan sıvı yağ.

mısır², [Ar. Mısır (yer adı) > mısır / mısırğa] {ağız} is. Hindi. [DS]

mısır³, [Ar. Mısır (yer adı) > mısır] {ağız} is. Domates. [DS]

mısır⁴, [Ar. mişâr ?] {ağız} is. Duvarcı malası. [DS]

mısıra, [Ar. mişâr => mısıra ?] {ağız} is. Duvarcı malası. [DS]

mısırıcı, [mısır-cı] is. Mısır satan kimse.

mısırda, [Mısır + dar(1-s-ı)] {ağız} is. → mısır¹. [DS]

mısırđarı, [Mısır+đarı(-s-ı)] {ağız} is. → mısır¹. [DS]

mısırğa¹, [mısır-ğa] {ağız} is. Mısır unundan yapılmış bir hamur işi; kaçamak. [DS]

mısırğa², [mısır-ğa] {ağız} is. Hindi. [DS]

mısırğan, [mısır-ğan] {ağız} is. Hindi. [DS]

mısırđı, [mısır-đı ?] {ağız} is. Duvarcı malası. [DS]

mısırđık, -ğđ [mıs-ır-đık] {ağız} is. Bulaşık. [DS]

mısırka, [mısır-ka / mısır-ğa] {ağız} is. Hindi. [DS]

Mısırđı, [mısır-đı] is. Mısır halkından olan veya bu halkın soyundan olan kimse.

mısırđık, -ğđ [mısır-đık] is. Mısır tarlaları ile kaplı alan; mısır ekili yer.

mısırđıtađu, [mısır+đıtađu(k-u)] {ağız} is. Hindi. [DS]

mıskab, [Ar. şakb > mışkab مققب] {OsT} is. Delme aracı; matkap; delgeç.

mıskal, [Ar. mışkāl مصقال] (mıska:l) {OsT} is. 1. Cilalama aracı; parlatma aracı. 2. İnce ve zarif hatip. 3. müz. Her biri ayrı ses veren bir sıra kamıştan meydana gelmiş düdüğü; musikar. ☞ **mıskal kamışı gibi**, Birbiri ardınca sık olarak sıralanmış; sık dizilmiş.

mıskala, [Ar. mışkālā مصقله] {OsT} is. Madenî eşyayı, ayna, kösele gibi şeyleri parlatmakta kullanılan alet; maskala.

mıskali, [Ar. mışkālī مصقالی] (mıska:li:) {OsT} sf. Mıskal çalan.

mıskat, -ti [Ar. mışkāt مسقات] (mıska:t) {OsT} is. Su kovası.

mıskı, [mıs-kı] {ağız} sf. Cimri. [DS]

mıskıç, -cı [mıs-kıç] {ağız} sf. Cimri. [DS]

mısmar, [Ar. mismār] {ağız} is. Büyük ve uzun çivi. [DS]

mısmıl¹, [Ar. bismillah > Far. bismil => mısmıl مسمل /مصمل] {ağız} sf. 1. (Et için) dinen yenilebilir nitelikte boğazlanmış olan; dinî açıdan bir sakıncası olmayan; murdar olmayan; temiz; pak; tahir. {eAT} (aynı) [DS] 2. (Kişi için) temiz iş yapan. 3. Düzgün; düzenli. 4. Uygun; isteğe uygun. 5. (Davranış için) inanç, örf ve yasalara uygun. 6. Temiz; derli toplu. 7. İyi; doğru; tutarlı. 8. zf. (Yapılan iş için) tam; eksiksiz; iyi; güzel; sağlam; dört başı mamur; mükemmel; adamakıllı. {eAT} (aynı) 9. Büsbütün; tümüyle. 10. (Alış veya satış için) toptan; götürü. [DS]

mısmıl³, [Ar. bismillah > Far. bismil => mısmıl مسمل /مصمل] {ağız} is. 1. Hayvan ölüsü; leş. 2. sf. Pis; kirli. [DS] ☞ **mısmıl ağacı**, {ağız} Mürver ağacı. [DS]

mısmıl³, [Ar. bismillah > Far. bismil => mısmıl مسمل /مصمل] {ağız} zf. Her zaman. [DS]

mısmıl⁴, [mıs+mıl / mı(s)+mı/tıl] {ağız} is. Benzeri; tıpkısı; eşiti. [DS]

mısmıl⁵, [mıs (yans.) > mıs+mıs > mısmıl ?] {ağız} sf. 1. (Kişi için) kendi kabuğuna çekilmiş; el içine karışmayan. 2. Uysal. [DS]

mısmıllamak, [mısmıl-la-mak مصملق] {eAT} {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] 1. Bir işi gereği gibi yapmak. 2. Bitirmek; temize çıkarmak; temizlemek. 3. Birinin canını yakmak; iyice dövmek. [DS]

mısmıllı, [mısmıl-lı] {ağız} zf. Büsbütün; tamamıyla; tümüyle. [DS]

mısmıllık, -ğđ [mısmıl-lık مصملق] {eAT} is. Temizlik; paklık.

mısmındar, [Ar. murdār => mundar => mıs +mı/n-dar] {ağız} pekşt. sf. Çok pis. [DS]

mısmıntı, [mıs+mı/ntı] {ağız} pekşt. sf. (Kişi için) işinde ve sözünde gereğinden çok titiz davranan. [DS]

mısmırlamak, [mısmıl-la-mak / mısmır-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Birinin canını yakmak; çok dövmek. [DS]

mısmıs, [mıs (yans.) > mıs+mıs] {ağız} sf. 1. Sessiz; utangaç. 2. Uyuşuk; kılıksız; beceriksiz. [DS]

mısmısıl, [mı(s)+mı/sıl ?] {ağız} zf. Bütünüyle; tamamıyla. [DS]

mısmıtıl¹, [mısmıl > mısmıtıl ?] {ağız} sf. Doğru. [DS]

mısmıtıl², [mı(s)+mı/tıl ?] {ağız} zf. → mısmısıl. [DS]

mısmıtıl³, [mı(s)+mı/tıl ?] {ağız} is. → mısmıl⁴. [DS]

mısmıyıl, [mısmıl] {ağız} sf. İsteğe uygun. [DS]

Mısır, [Ar. mişr مصر] {OsT} öz. is. 1. Mısır ülkesi. 2. (Özellikle) Kahire.

mısır, [Ar. mişr مصر] {OsT} is. 1. Şehir. 2. Ülke.

mısra, -a'ı [Ar. mısra' مصراع] (*mısra:*) {OsT} is. **1.**

Kapı kanadı. **2.** İstiridye gibi deniz hayvanlarının kabuklarından her birine verilen ad. **3. ed.** Bir manzumeyi meydana getiren, ölçü ve ahenk bakımından diğerlerine benzesin veya benzemesin tek bir satıra verilen ad; dize. ☐ **mısra'-i azāde**, {OsT} Şair tarafından özel olarak söylenmiş, kendi başına bir şiir olabilecek kadar güzel ve anlamlı dize; tek ve bağımsız dize. || **mısra'-i berceste**, {OsT} Bir şiirdeki en güzel mısra. || **mısra'-i evvel**, {OsT} ed. Bir beyitte ilk mısra. || **mısra'-i sâni**, {OsT} ed. Bir beyitte ikinci mısra.

mısrân¹, [Ar. mısra'n مصران] (*mısra:n*) {OsT} is. **1.** İki şehir. **2. öz. is.** (Özellikle) Kûfe ve Basra şehirlerine verilen ad.

mısrân², [Yun. musantra => mısran] {ağız} is. Hayvan yemliği. [DS]

mısranda, [Yun. musantra] {ağız} is. Sergen. [DS]

mısranlı, [Yun. musantra => mısran-lı] {ağız} is. → mısran². [DS]

Mısırî, [Ar. mısır > mısır / mısriyye مصري] (*mısır:*) {OsT} sf. **1.** Mısır ülkesiyle ilgili; Mısır'a ait. **2.** (Kişi için) Mısırlı.

-mıssa, [-mı-sa / -mise / -mıssa / -mısse / -mış-sa / -mışse / ... imişse] {eAT} çek e. → -mısa.

mıstaba, [Ar. mıstaba مصطبة] {OsT} is. **1.** Kerevet; sedir; divan. **2.** Memfis büyüklerine ait mezar. ☐ **mıstaba-nişîn**, {OsT} Peykede oturan.

mıstar, [Ar. sıtr > mıstar مسطر] {OsT} is. **1.** Kâğıt veya başka bir zemin üzerine satırları düzgün yazabilmek için çizgi çekmeye yarayan alet; çizgi cetveli. **2.** Duvarcı ve sıvacıların sıva veya betonu düzeltmek için kullandıkları ensiz düzgün tahta; mastar. **3.** Taşçıların, taşın yontulması gereken yerlerini işaretlemekte kullandıkları cetvel. ☐ **mıstar kalemi**, *El yazması kitapların kenarlarına çizgi çekmekte kullanılan pergele benzer bir alet.*

mıstara, [Ar. mıstar > mıstara مسطره] {OsT} is. Yazı cetveli.

mıstır, [mıs-tır ?] {ağız} sf. **1.** Yaygaracı; şımırık. **2.** Kurnaz. **3.** Alingan. [DS] ☐ **mıstır mıstır**, {ağız} *Kurnazca; sezdirmeden.* [DS]

mısvat, [Ar. şavt > mısvāt مصوات] (*mısva:t*) {OsT} is. **1.** Ses gücü; ses kuvveti. **2. sf.** (Kişi için) çok fazla bağırın; çok haykıran; gürültücü.

mısyed, [Ar. şayd > mısyed / mısyede مصيد / مصيده] {OsT} is. Av aracı; avda kullanılan her türlü alet.

-mış¹, [-mış / -mış / -muş / -müş] çek. e. Fiillerin belirsiz geçmiş zamana bağlı olarak çekimini sağlayan ek; öğrenilen geçmiş zaman kip eki; -mış'li geçmiş zaman kip eki: *almışım, almışsın, almış, almışsınız, almışlar, bilmişim, bilmişsin,*

bilmiş, bilmişsiz, bilmişsiniz, bilmişler. {eT} {eAT} (*aynı*) ☐ **-muşlar değil idi**, {eAT} *-mamışlardı.* || **-muşum yok**, {eAT} *-muş değilim; -acac değilim.*

-mış², [-mış / -mış / -muş / -müş] {eT}{eAT} yap. e. **1.** Fiilden isim ve sıfat türeten ek. Daha önceden yapılmış, bitmiş, ortaya çıkmış kavramı katarak sıfatlar yapar: *geçmiş (gün), gelişmiş (ülke), türemiş (kelime), yenmiş (kuzu).* "Turul-muş suya el degicek bulanur." Tıbb-ı Nebevî.. *od-un-muş kişi, (uyanmış kişi)* **2.** Aynı kavramla kalıcı isimler türetir: *ermiş, dolmuş, geçmiş, yaradılış, yaratılış.* **3.** Kişi adları yapar: *Satılmış, Durmuş, İltutmuş.* **4.** Sıfat fiil (ortaç) eki.

-mış³, [mış (on) > -mış / -mış] {eAT} yap. e. Eskiden on anlamı taşıyan bu kelime daha sonraları ekleşerek altı ve yedi sayılarına eklenerek kalıplaşmıştır. *alt-mış, yit-mış.*

mış, [mış / moş / muş (yans.)] ün. Burundan solunmayı, bu biçimde sesler çıkararak uyumayı anlatan kök. [Zülfikar] *mmış-ıl mışıl, mış-ık, mış-i-la-mak, mış-ıl-da-k, mış-ıl-tı, mış-mak, mış-kır-mak* ☐ **mış mış**, {eAT} *Mışıl mışıl.*

-mışam, [-mış-am / mişem / -muşam / müşem] {eAT} çek. e. -mışam; -dım.

mışat, [Ar. mışt > mışât مشاط] (*mışa:t*) {OsT} is. Taraklar.

mışeağısı, [meşe+ağı-s-ı] {ağız} is. → meşe ağısı. [DS]

mışga, [? mışga] {ağız} is. Dişilik organının dış kısmı; ferç. [DS]

-mışı¹, [-mış-ı / mişi] {eAT} yap. e. Ulaç eki; -dığı.

mışık¹, -ğı [mış (yans.) > mış-ık / Far. müşek (fare) / eT mışkıç] {ağız} is. Kedi. [DS]

mışık², -ğı [? mışık] {ağız} is. Bilye. [DS]

mışık³, -ğı [mış-ık / mız-ık] {ağız} is. Oyunbozanlık; mızıkçılık. [DS]

mışık⁴, -ğı [mış-ık / Ar. mu'zib] {ağız} sf. (Kişi için) güldürücü; taklitçi; komik. [DS]

mışık⁵, -ğı [Rus. mujik ?] {ağız} sf. (Kişi için) kumral. [DS]

mışıl, [mış (yans.) > mış-ıl] ün. Burundan solunmayı, bu biçimde sesler çıkararak uyumayı anlatan yansımali gövde. ☐ **mışıl mışıl**, *Rahat, sakın ve derin soluk alarak.*

mışılak, -ğı [mış (yans.) > mış-ıl-ak] {ağız} is. **1.** Burun. **2.** Sürekli akan burnun çıkardığı ses. [DS]

mışılamak, [mış (yans.) > mış-ı-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Uyurken mışıltili ses çıkarmak. [DS]

mışıldak, -ğı [mış (yans.) > mış-ıl-da-k] {ağız} is. Sürekli akan burnun çıkardığı ses. [DS]

mışıldama, [mış-ıl-da-ma] is. Mışıldamak eylemi veya durumu.

mışıldamak, [mış-ıl-da-mak] gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]

- 1.** Mışıl mışıl ses çıkarmak. **2.** {ağız} → mışılmak. [DS]
- mışılta**, [miş (yans.) > mış-ı-l-tı] {ağız} is. Uyurken çıkarılan ses. [DS]
- mışımak**, [mız-mak > mış-mak / mış-ı-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] Sözüden dönmek; yılmak; korkup caymak; mışmak. [DS]
- mışırğı**, [miş (yans.) > mıc-ır-gı / mış-ı-r-gı / mışırık ?] {ağız} sf. (İş için) çözümü güç; karışık; bulaşık. [DS]
- mışırğılı**, [miş (yans.) > mıc-ır-gı-lı / mış-ı-r-gı-lı] {ağız} sf. Kuşkulu. [DS]
- mışırığı**, [? mışırığı] {ağız} sf. Duvarcı malası. [DS]
- mışırık**, -ğı [miş (yans.) > mıc-ır-ık / mış-ı-r-ık / mışırığı ?] {ağız} sf. (İş için) çözümü güç; karışık; bulaşık. [DS]
- mışırıklı**, [miş (yans.) > mıc-ır-ık-lı / mış-ı-r-ık-lı ?] {ağız} sf. (İş için) kuşkulu; oyunlu; karışık; sonucu belli olmayan. [DS]
- mışırılık**, -ğı [miş-lik] {ağız} is. Hayvan yemliği. [DS]
- mışka**, [miş-ka ?] {ağız} is. Yaz armudu. [DS]
- mışkat**, [? mışkat] {ağız} is. Ebegümece çiçeği. [DS]
- mışkı**, [bıç-kı > mışkı] {ağız} is. Bıçkı; testere. [DS]
- mışkıç**, [Soğd. mwşkysc] {eT} is. Vahşi kedi; yaban kedisi. [Clauson]
- mışkırmak**, [miş (yans.) > mış-kır-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] **1.** Öfkeli öfkeli solumak; kızmak. **2.** Darılmak. [DS]
- mışlamak**, [miş (yans.) > mış-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] (Hayvan için) sert sert solumak. [DS]
- mışmak**¹, [miş (yans.) > mış-mak] {ağız} gçsz. f. [-ar] (Çiçek için) açılmak. [DS]
- mışmak**², [miş (yans.) > mış-mak / mız-mak] {ağız} gçsz. f. [-ar] Sözüden dönmek; yılmak; korkup caymak; mızmak. [DS]
- mışmış**¹, [Ar. mışmış / Far. meşmeş مشمش] {OsT} is. bot. **1.** Zerdali. **2.** Kayısı veya erik.
- mışmış**², [? mışmış] {ağız} is. Süt. [DS]
- mışrak**, -kî [Ar. şark > mışrāk مشراق] (mişra:k) {OsT} is. Güneşi bol olan ülke.
- mışrat**, [Ar. mışrāt / muşrat مشراط / مشراط] {OsT} is. **1.** Keskin bıçak. **2.** Cerrah bıçağı; neşter.
- mışrık**, -ğı [miş (yans.) > mış-(ı)r-ık / mıc-(ı)r-ık] {ağız} sf. (İş için) çözümü güç; karışık; bulaşık. [DS]
- mışrıklı**, [mişrık > mışrık-ı] {ağız} sf. → mışrıklı. [DS]
- mişsa**, [-mı-sa / -mise / -missa / -misse / -mişsa / -mişse / ... imişse] {eAT} çek. e. → -mısa.
- mışşık**, -ğı [miş (yans.) > mış(ş)ı-k / mız(z)-ık] {ağız} sf. Mızıkçı. [DS]
- mit**¹, [mit (yans.)] ünl. Kıpırdaşmayı, bu şekilde sürekli konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] mit mit etmek, mit-ır-da-mak. ☞ **mit mit etmek**, {ağız} Alçak sesle sürekli konuşmak. [DS]
- mit**², [mad / mıd / mit / mod (yans.)] ünl. Kendi kendine söylenmeyi, homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] mit mit etmek, mit(t)-ır-da-mak
- mit'am**, [Ar. ta'am > mi't'am مطعام] (mit-a:m) {OsT} sf. Başkalarını yedirip içiren; konuksever.
- mit'an**, [Ar. mi't'an مطعان] (mit-a:n) {OsT} is. At sürücüsü.
- mita'n**, [Ar. mi'ta'n مطآن] {OsT} is. Hayvan sürücüsü.
- mi'tar**¹, [Ar. 'ıtr > mi'tār معطار] {OsT} sf. (Kişi için) her zaman çok güzel koku sürünen.
- mitar**², [Ar. mi'tmār => mitar] {ağız} is. Sicim. [DS]
- mitel**, [mitil > mitél] {ağız} sf. (Yatak, yorgan, yaygı, giyecek vb. için) eskimiş. [DS]
- mithan**, [Ar. taħn > miħan مطحن] {OsT} is. Değirmen.
- mithana**, [Ar. taħn > miħana مطحه] {OsT} is. → mit-han.
- mithere**, [Ar. miħere مطهرة] {OsT} is. **1.** Su kabı. **2.** Matara.
- mitıklık**, -ğı [mit (yans.) > mit-ık-lık] {ağız} is. Sazlık. [DS]
- mitil**, [mitil / mitıl] {ağız} is. **1.** Ot minder; ot yastık. **2.** Yorgan kılıfı; mitil. [DS]
- mitir**, [mit (yans.) > mit-ır ?] {ağız} sf. Cimri. [DS]
- mitirib**, [Ar. miħrib (çalgıcı) > mitirip / mitirib] {ağız} is. → mitirip¹. [DS]
- mitirif**, [mit (yans.) > mit-ır-ık / mitirip / mitirif] {ağız} sf. → mitirik¹. [DS]
- mitirik**¹, -ğı [mit (yans.) > mit-ır-ık] {ağız} sf. Cimri. [DS]
- mitirik**², -ğı [Ar. miħrab => mitirik] {ağız} sf. Geveze. [DS]
- mitirip**¹, -bı [Ar. miħrib (çalgıcı) => mitirip] {ağız} is. Çingene. [DS]
- mitirip**², -bı [? mitirip] {ağız} is. **1.** Bir kimseyi kızdıracak şeyler. **2.** sf. Kavgacı. [DS] ☞ **mitiribina basmak**, {ağız} Kızdırmak; bam teline dokunmak. [DS]
- mitirip**³, -bı [mit (yans.) > mit-ır-ık / mitirip] {ağız} sf. → mitirik¹. [DS]
- mitiriyuk**, -ğu [Ar. miħrab => mitirik / matrak] {ağız} sf. → mitirik². [DS]
- mitil**, [mitil / mitıl] {ağız} is. Ot minder veya ot yastık. [DS]
- mitka**, [mit (yans.) > mit-ka] {ağız} is. **1.** Yayık. **2.** Ayran. [DS]
- mitkır**, [İt. banchiere => mitkır / mikır] {ağız} sf. Cimri. [DS]

mitlak, **-ğı** [Ar. *ṭalāḥ* > *mitlāk* مطلاق] {OsT} *sf.* (Erkek için) çok sık kadın boşayan.

mitli¹, [mit-lı] {ağız} *sf.* Tıpkı; aynı. [DS]

mitli², [mihla / mih-la-ma > mitli] {ağız} *is.* Kıymalı yumurta yemeği. [DS]

mitmar, [Ar. *miṭmār* مطمار] (*mitma:r*) {OsT} *is.* Çırpı ipi.

mitmit, [mit (*yans.*) > mit+mit] {ağız} *sf.* **1.** Mızımız. **2.** Geveze. **3.** (Kişi için) kaygısızca dolaşan; yavaş iş gören. [DS]

mitrab, [Ar. *ṭarab* > *mitrāb* مطراب] (*mitra:b*) {OsT} *is.* (Kişi için) çok neşeli.

mitrak, **-kı** [Ar. *miṭraq* / *miṭraqa* مطرقه / مطرقه] {OsT} *is.* **1.** Kalın sopa; matrak. **2.** Sopa; değnek. **3.** Mızrak. **4.** Tokmak. **5.** Çekiç.

mitraka, [Ar. *miṭraqa* مطرقه] {OsT} *is.* **1.** Kalın sopa. **2.** Demirci çekici.

mitrip¹, [Ar. *mutrib* (çalgıcı) > mitrip] {ağız} *is.* **1.** Çingene. **2.** *sf.* Bencil. [DS]

mitrip², [? mitrip] {ağız} *is.* Huy; yaradılış. [DS]

mitrip³, [Ar. *mutrib*] {ağız} *is.* Bam teli. [DS] **mitribına basmak**, {ağız} *Kızdırmak; bam teline dokunmak.* [DS]

mittik¹, **-ği** [mit(t)-ik] {ağız} *is.* Gaga. [DS]

mittik², **-ği** [? mittik] {ağız} *is.* Öldürecek kadar kötü sancı. [DS]

mittik³, **-ği** [mit (*yans.*) > mit(t)-ik] {ağız} *sf.* (Kişi için) ufak tefek ve sağlam yapılı [DS]

mitirdamak, [mit (*yans.*) / mut > mit-ti-r-da-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-d(i)-yor] **1.** Oynaklık yapmak. **2.** Aşırı sevgi ve istek duymak. [DS]

mitva, **-ı** [Ar. *tav* > *mitva* مطواع] (*mitva:*) {OsT} *sf.* (Kişi için) her zaman boyun eğen; pek itaatli.

mıy, [mıy (*yans.*)] *ünl.* Yarım yamalak iş görmeyi, bu biçimde konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mıy-ıl-da-k, mıy-mın-tı,mıy-mış-ık* **mitmıy**, (Konusma ve çalışma için) yarım yamalak. || **mıy mıy etmek**, *Yarı anlaşılır, yarı anlaşılmaz konuşmak.*

mıyat, [Ar. *muḳāyyed* => *mukāt* / *mıyat*] {ağız} *is.* Bakıp gözetme. **mıyat olmak**, {ağız} *İlgilenip gözetmek; korumak.* [DS]

-mıyaydı, [-mı-y-a-y-dı / miyeydi] *yap. e.* -maya-caktı.

mıyel, [mıy (*yans.*) > mıy-ıl / mıy-el] {ağız} *ünl.* Uyuşukluk, tembellik, beceriksizlik bildiren yansımali gövde. **mıyel mıyel**, {ağız} *Uyuşuk uyuşuk.* [DS]

mıyı, [eT. *meñe* / *meñi* > mıyı] {ağız} *is.* Beyin. [DS]

mıyık, **-ği** [bıyık > mıyık] {ağız} *is.* Bıyık. [DS]

mıyıl, [mıy (*yans.*) > mıy-ıl] *ünl.* İsteksizce, yarım yamalak iş görmeyi, bu biçimde konuşmayı ifade eden ve neşesizlik bildiren yansımali gövde. **mit**

mıyıl mıyıl, {ağız} *1.* (Bakmak için) sıkılğan sıkılğan. *2.* (Bakmak için) aptalca; bel bel. *3.* (Bakmak için) uykulu uykulu. *4.* (Bakmak veya ateş için) sönük; cansız. *5.* (Kişi için) ağır davranışlı. [DS]

mıyışmak, [mıy (*yans.*) > mıy-ış-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-ır] **1.** Gülümsemek; yılmışmak. **2.** Alımlı gülümsemek. **3.** Mide dolgunluğundan, gıdıklanmaktan, zevkten gevşeklik gelmek; baygın durumda olmak. [DS]

mıymak, [mıy (*yans.*) > mıy-mak / mız-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-ar] Caymak. [DS]

mıymıntı, [mıy (*yans.*) > mıy(i)m-ıntı] *sf.* **1.** (Kişi için) sürekli sızlanan; yarım yamalak konuşan; mızımız. **2.** İnsanı bezdirecek derecede pek yavaş iş gören; işini düzenli ve istenilen şekilde yapamayan; beceriksiz; sünepe. **3. {ağız} Kararsız. [DS] **4.** {ağız} Kuşkulu. [DS]**

mıymıntılık, **-ği** [mıymıntı-lık] *is.* Mıymıntı olma durumu; mıymıntı bir kimsenin niteliği.

mıymışak, **-ği** [mıy (*yans.*) > mıy(i)m-ış-ak] {ağız} *sf.* **1.** Cimri. **2.** Sessiz; uyuşuk. **3.** Şaşkın. [DS]

mıymışık, **-ği** [mıy (*yans.*) > mıy(i)m-ış-ık] {ağız} *sf.* Sessiz; uyuşuk. [DS]

-mız¹, [-mız / -miz / -muz / -müz] *çek. e.* İyelik eki. Getirildikleri isme, ilgi, aitlik, sahiplik kavramları katan ve ismi isme bağlayan çoğul birinci kişi iyelik eki: *babamız, annemiz, çocuğumuz, güllümüz.*

-mız², [-mız / -miz / -muz, / -müz, / -ımız, / -imiz, / -umuz, / -ümüz] {eT} *çek. e.* Çokluk birinci kişi iyelik eki.

mız¹, [maz / mız / moz (*yans.*)] *ünl.* Kızgınlıkla söylenmeyi ve homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mız-ır-da-n-mak*

mız², [mız (*yans.*)] *ünl.* Can acısı ile bağırarak köpeğin sesini anlatan kök. [Zülfikar] *mız-ık mızık, mız-ık-la-mak*

mız³, [mız / miz (*yans.*)] *ünl.* Yarım yamalak, anlaşılmayan sözler sarfetmeyi; herhangi bir sebeple rahatsız olmayı; mızıkçılık etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *mız-gı, mız-ık-la-n-mak, mız-ık-mak, mız-ı-la-mak, mız-ıl-da-mak, mız mız, mız-ır-a-mak, mız-ır-gan-mak, mız-mak, mız-ık-çı, mız+mır, mız+mız-luk*

mız⁴, [mız / miz (*yans.*)] *ünl.* Yaşlı kimselerin uyuklamasını anlatan kök. [Zülfikar] *mız-ga-mak, mız-gır-mak, mız-ka-mak, mız-ık-la-mak*

mız⁵, [mız] {ağız} *is.* Kavga. [DS]

mıza, [? mıza] {ağız} *is.* **1.** Cüce kalmış sığır. **2.** Erkek eşek. **3.** *sf.* Gelişmemiş; büyüyememiş. [DS]

mızdı, [mız-mak > mız-dı] {ağız} *sf.* Oyunbozan; mızıkçı. [DS]

mızdur, [? mızdur] {ağız} *is.* Çoban. [DS]

mızfar, [Ar. *zāfer* > *mızfār* مظفار] (*mızfa:r*) {OsT} *is.* **1.** Zafer kazanmış olan; muzaffer. **2.** *is.* Asma çubuklarına sarmaşık gibi sarılan filiz.

mızga, [Slav. múzga] {ağız} is. Yapışkan çamurlu, çorak toprak. [DS]
mızgamak, [mız (yans.) > mız-(ı)g-a-mak > ımız-(ı)g-a-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Uyuklamak; kestirmek; içi geçmek. [DS]
mızganmak, [mızga-n-mak مزغنمق] {ağız} döşl. f. [-ır] **1.** Uyuklamak; uykuya dalmak; kestirmek; içi geçmek. {eAT} (aynı) **2.** Nazlanmak. [DS]
mızgap, [mızgap] {ağız} is. Baştan geçme çocuk önlüğü. [DS]
mızgı, [mız-(ı)g-ı] {ağız} sf. Huysuz. [DS]
mızgıdar, [mız-(ı)k-(ı)t-ar ?] {ağız} sf. Dayanaksız; sinirli. [DS]
mızgımak, [mız-gı-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Uyuklamak. [DS]
mızgır¹, [mız-(ı)g-ır / mızgırt] {ağız} sf. (İnsan, hayvan vb. için) yeteri kadar büyümemiş; zayıf. [DS]
mızgır², [mız-(ı)g-ır] {ağız} sf. **1.** Çalışkan. **2.** İnatçı. [DS]
mızgır³, [mız-mak > mız-gır] {ağız} sf. Uyuşuk. [DS]
mızgır⁴, [mız-gır] {ağız} sf. Sıkıcı konuşan; geveze. [DS]
mızgırt¹, [mız-(ı)g-ır-t] {ağız} sf. Cimri. [DS]
mızgırt², [mız-(ı)g-ır-t] {ağız} sf. → mızgır¹. [DS]
mızı¹, [mız-ı?] {ağız} sf. (Et vb. yiyecek için) iyi pişmemiş. [DS]
mızı², [mız-ı ?] {ağız} is. Çıra. [DS]
mızıgamak, [mız (yans.) > mız-(ı)g-a-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-ğ(i)-yor] Uyuklamak; kestirmek; içi geçmek. [DS]
mızıhçılık, [mız (yans.) > mız-ık-çı-lık] {ağız} is. Oyunbozanlık. [DS]
mızıhçi, [mız (yans.) > mız-ık-çı] {ağız} sf. Dedikoducu. [DS]
mızık¹, -ğı [mız (yans.) > mız-ık] ünl. **1.** Zorda kaldığında, genellikle yenilgiyi kabul etmek yerine, çıkarılan ağlama ile konuşma arası sesi anlatır. **2.** {ağız} Yarı anlaşılır, yarı anlaşılmaz biçimde bağırma, inlenme bildirir. [DS] **3.** {ağız} Canı yanan köpeğin veya küçük yavrularının bağırma sesini bildirir. [DS] ☞ **mızık mızık**, {ağız} **1.** (Canı yanan köpeğin bağırması) acı acı; inleyerek. **2.** (Köpek yavruları için) küçük veya çok. [DS]
mızık², -ğı [mız (yans.) > mız-ık] {ağız} sf. Sözünde durmayan; cayan. [DS]
mızık³, -ğı [mız (yans.) > mız-ık] {ağız} is. İyi pişmemiş ekmeğin hamur kalmış yeri. [DS]
mızık⁴, -ğı [mız (yans.) > mız-ık] {ağız} sf. **1.** Cıvık. **2.** Oyunbozan. [DS]
mızık⁵, -ğı [mız (yans.) > mız-ık] {ağız} is. **1.** Ufak kalmış, büyümemiş meyve. **2.** Dölü iyi ve iri olmayan erkek hayvan; damızlığa elverişli olmayan erkek hayvan. **3.** Zayıf hayvan. **4.** Arıların en son olan cansız yavruları. [DS]

mızık⁶, -ğı [mız (yans.) > mız-ık / em-(i)z-ık ?] {ağız} is. Çinkodan yapılmış su kabı. [DS]
mızık⁷, -ğı [mız (yans.) > mız-ık / mızık] {ağız} is. Gönül; can. [DS]
mızık¹, [İt. musica] is. **1.** Bando. **2.** Küçük çocukların çaldığı, bir ağaç çerçeve içine yerleştirilmiş iki sıra dilciği çalan kişinin soluk alıp vermesi ile titreşen ve ses veren üflelemeli bir çalgı aleti; armonika.
mızık², [mız (yans.) > mız-ık-a ?] {ağız} is. Topaç. [DS]
mızıkacı, [mızık-a-cı] is. **1.** Bandocu. **2.** sf. Armonika çalan.
mızıkahı, [mızık-a-lı] sf. **1.** Mızıkası bulunan; mızık taşıyan. **2.** is. Saray bandocusu.
mızıkçı, [mızık-çı] sf. **1.** Çeşitli bahaneler ile oyunu bırakan; oyunbozan; kolayca darılan; ordubozan. **2.** {ağız} Yalancı. [DS] **3.** {ağız} Dedikoducu.
mızıkçılık, -ğı [mızık-çı-lık] is. Mızıkçının yaptığı şey veya onun niteliği; yenileceğini anlayınca küçük bahaneler bularak oyundan ayrılma işi. ☞ **mızıkçılık etmek**, Yenileceğini anlayınca küçük bahaneler bularak oyundan ayrılma.
mızıklamak¹, [mız (yans.) > mız-ık-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] İçi geçmek; kestirmek; uyuklamak. [DS]
mızıklamak², [mız (yans.) > mız-ık-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Canı yanan köpek için) acı acı bağırarak; inlemek. [DS]
mızıklanma, [mızık-la-n-ma] is. Mızıklanmak eylemi veya durumu.
mızıklanmak¹, [mızık-la-n-mak] döşl. f. [-ır] **1.** Yenileceğini anlayınca küçük bahaneler bularak oyunu bozmak; oyunbozanlık etmek; mızıkçılık etmek. **2.** {ağız} (Canı yanan köpek için) acı acı bağırarak; inlemek. [DS] **3.** {ağız} Mızımızlık etmek. [DS]
mızıklanmak², [mızık-la-n-mak] {ağız} döşl. f. [-ır] İçi geçmek; kestirmek; uyuklamak. [DS]
mızıklı, [mız (yans.) > mız-ık-lı] {ağız} sf. (Kişi için) mızımız; uyuşuk. [DS]
mızıkamak, [mız (yans.) > mız-ık-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Mızıkçılık etmek. [DS]
mızıl, [mız (yans.) > mız-ıl] ünl. Yarım yamalak, anlaşılmayan sözler söylemeyi bildiren söz. ☞ **mızıl mızıl**, {ağız} (Söylemek için) kendi kendine; anlaşılır anlaşılmaz. [DS]
mızılmak, [mız (yans.) > mız-ı-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (Çocuk için) ağlamaya başlamak. [DS]
mızılanmak, [mız (yans.) > mız-ı-la-n-mak] {ağız} döşl. f. [-r] [-l(i)-yor] Kavga çıkarmak. [DS]
mızıldama, [mız (yans.) > mız-ıl-da-ma] is. Mızıldamak eylemi ve durumu.
mızıldamak, [mız-ıl-da-mak] gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor] **1.** Kendi kendine anlaşılmaz bir sesle şikâyet eder-

- cesine konuşmak; söylenmek; mırıldamak. **2.** {ağız} Çok yavaş şarkı veya türkü söylemek. [DS]
- mızıldanma**, [mız-ıl-da-n-ma] *is.* Mızıldanmak eylemi ve durumu.
- mızıldanmak**, [mız-ıl-da-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* **1.** Hafiften sızlanmak; acı acı ses çıkarmak. **2.** Kendi kendine anlaşılmaz bir biçimde söylenmek. [DS]
- mızillamak**, [mız-ıl-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* Mırıldanmak. [DS]
- mızımak**, [mız (yans.) > mız-mak / mız-ı-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r]* Oyunbozanlık etmek; mızmak. [DS]
- mızır**, [mız (yans.) > mız-ır / mız-ıl] *ünl.* Yarım yamalak, anlaşılmayan sözler söylemeyi bildiren yansımali gövde. ☞ **mızır mızır**, {ağız} (Söylenmek için) kendi kendine; anlaşılır anlaşılmaz. [DS]
- mızıramak**, [mız (yans.) > mız-ır-a-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r]* Acı acı ağlamak. [DS]
- mızırdamak**, [mız (yans.) > mız-ır-da-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(i)-yor]* **1.** Homurdanmak. **2.** Çok yavaş şarkı veya türkü söylemek. [DS]
- mızırdanma**, [mız (yans.) > mız-ır-da-n-ma] *is.* Mızırdanmak eylemi veya durumu.
- mızırdanmak**, [mız-ır-da-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Şikâyet ederek konuşmak; memnun olmadığını alçak sesle söylemek; sızlanmak. **2.** {ağız} Homurdanmak. **3.** Ağlamaklı konuşmak; söylenmek. [DS]
- mızırғанmak**, [mız (yans.) > mız-ır-ga-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* (Çocuk için) mızızlanmak; bir şeyi sürekli olarak istemek; çok söylenmek. [DS]
- mızırğat**, [? mızırğat] {ağız} *is.* Hardal tohumu. [DS]
- mızırık**, -ğı [mız-ır-ık] {ağız} *sf.* Yavaş yavaş iş yapan; uyuşuk. [DS]
- mızırkanmak**, [maz (yans.) > mız-ır-ka-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* → mızırғанmak. [DS]
- mızırtı**, [mız-ır-tı] {ağız} *is.* Yavaş ve gizli konuşma. [DS] ☞ **mızırtı etmek**, {ağız} *Mızızlanmak.* [DS]
- mızık**, -ği [mızık] {ağız} *is.* Boyunduruk çivisi. [DS]
- mızık**, [mız (yans.) > mız-ık / mızık] {ağız} *is.* Gönül; can. [DS]
- mızıkamak**, [mız (yans.) > mız-(ı)k-a-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-k(i)-yor]* Uyuklamak; kestirmek. [DS]
- mızıkanmak**, [mız (yans.) > mız-(ı)k-a-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Uyuklamak; geçmek; kestirmek. [DS]
- mızıkıç**, -cı [mız-(ı)k-ıç / mız-(ı)g-ır] {ağız} *sf.* **1.** (İnsan veya hayvan için) yeterince büyümemiş; zayıf. **2.** Eti sıkı olan; etine dolgun. [DS]
- mızıkıdır**, [mız (yans.) > mız-(ı)k-ıd-ır ?] {ağız} *sf.* Cılız; sıska; çelimsiz. [DS]
- mızıkır**, [mız (yans.) > mız-(ı)k-ır] {ağız} *sf.* → mızıkıdır. [DS]
- mızıkırt**, -dı [mız (yans.) > mız-(ı)k-ır-t] {ağız} → mızıkıdır. [DS]
- mızlamak**, [mız-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Hayvan için) mızılıtlı sesler çıkarmak; homurdanmak. [DS]
- mızlı**, [mız-lı] {ağız} *sf.* Kavgacı. [DS]
- mızmak**, [mız (yans.) > mız-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ar]* Oyun bozanlık etmek; mızıkçılık etmek. [DS]
- mızmar**, [Ar. mızmar مضمار] {OsT} *is.* Atların koştuğu yer; hipodrom.
- mızımık**, -ği [mız (yans.) > mız-mık] {ağız} *sf.* Çabuk kızan; çabuk sinirlenen. [DS]
- mızımır**, [mız (yans.) > mız-mır] {ağız} *sf.* (İş veya eşya için) hoş gitmeyen. [DS]
- mızımırık¹**, -ği [mız (yans.) > mız-mır-ık] {ağız} *is.* **1.** Gereksinme. **2.** İsteki eksiklik; sonuçsuzluk. [DS]
- mızımırık²**, -ği [mız (yans.) > mız-mır-ık] {ağız} *sf.* **1.** Tembel. **2.** (Kişi için) kaçamaklı davranışları olan. [DS]
- mızımırık³**, -ği [mız (yans.) > mız-mır-ık] {ağız} *sf.* Karışık; engelli. [DS]
- mızımız¹**, [mız (yans.) + mız] *sf.* **1.** Her şeyde bir kusur bularak beğenmeyen; güc beğenir; hiçbir şeyi beğenmeyen. **2.** İnsanı rahatsız edecek derecede uyuşuk ve tembel olan; aşırı tembel; mıymıntı. **3.** {ağız} Geveze; sıkıcı konuşan. [DS] **4.** {ağız} Kırıcı; densiz. [DS] **5.** {ağız} Bir şey beğenmeyen. [DS]
- mızımız²**, [mız (yans.) + mız] {ağız} *is.* Üzüm suyunun yeni şarap olmaya başlamış durumu. [DS]
- mızımızca**, [mız+mız-ca] *sf.* **1.** Mızımızlık eden. **2.** (mızımızca) *zf.* Mızımıza yakışır biçimde; mızımız gibi.
- mızımızlanma**, [mız+mız-la-n-ma] *is.* Mızımızlanmak eylemi ve durumu.
- mızımızlanmak**, [mız+mız-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Mızımızlık etmek; mızımızca davranışlarda bulunmak. **2.** {ağız} İşsiz güçsüz dolaşmak. [DS]
- mızımızlık**, -ği [mız+mız-lık] *is.* **1.** Mızımız olma durumu; mızımızın niteliği; her şeyde bir kusur bularak beğenmeme; hiçbir şeyi beğenmeme. **2.** İnsanı rahatsız edecek derecede uyuşukluk ve tembellik; aşırı tembellik; mıymıntılık. ☞ **mızımızlık etmek**, *1. Her şeyde bir kusur bularak beğenmemek; hiçbir şeyi beğenmemek. 2. İnsanı rahatsız edecek derecede uyuşukluk tembellik etmek; aşırı tembel olmak.*
- mızra**, [İt. mezura => mezura => mızra] {ağız} *is.* Şerit metre. [DS]
- mızrab**, [Ar. darb / zarb > mızrāb مضراب] (mızra:b) {OsT} *is.* → mızrap.
- mızrah**, [Ar. mızrāḡ => mızrah] {ağız} *is.* Topaç. [DS]
- mızrak**, -ği [Ar. mızrāḡ مضراق] (mızra:k) {OsT} *is.* **1.** Eskiden kullanılan uzun saplı ve sivri uçlu silah; kargı. **2.** *spor.* Atletizmde atılan cirit. **3.** {ağız} Topaç. [DS] ☞ **mızrağa dizmek**, {eAT} *Mızrağa saptamak; mızrağa geçirmek.* || **mızrağın başına çık-**

- mak**, {ağız} Sözü çok uzatmak. || **Mızrak çuvala sığmaz.** "Bazı durum ve olayların gizlenmesi mümkün olmaz!" anlamında kullanılan söz.
- mızraklı**, [mızrak-lı] *sf.* 1. Mızrağı bulunan; mızrak taşıyan. 2. (Süslemeler için) mızrak ucu biçiminde motifleri bulunan. ☞ **mızraklı asker**, *Eskiden mızrak ile donatılmış yaya askerlere verilen isim.* || **Mızraklı İlmihal**, *İslam dininin ilkelerini öğreten ilmihal kitaplarından üzerinde mızrak biçiminde yazıları olan birine verilen isim.* || **mızraklı süvari alayı**, *Törenlerde padişahın yanında yürüyen mızrak taşıyan süvarilerden meydana gelmiş birlik.* || **mızraklı yürek**, *Mızraklı kargıarla bezenmiş kalp şeklindeki levhalardan oluşmuş süs ögesi.*
- mızraksı**, [mızrak-sı] *sf.* 1. Mızrak ucuna benzeyen; mızrak gibi. 2. *bot.* (Bitki kısımları için) şekli mızrak ucuna benzeyen.
- mızraksız**, [mızrak-sız] *sf.* Mızrağı olmayan; mızrak taşımayan.
- mızranmak**, [mız (yans.) > mız-(ı)r-a-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* Kıskanmak; çekememek. [DS]
- mızrannil**, [? mızrannil] {ağız} *ünl.* Sevilen küçük çocuklara "yumurcak" anlamında söylenen söz. [DS]
- mızrap, -bı** [Ar. *ḡarb / zarb > mızrāb مضرب*] (*mızrap*) {OsT} *is.* Telli sazların çalınması sırasında tellerini hafifçe çektirerek titreşim meydana getirmekte kullanılan, kemik, plastik, kiraz kabuğu, bağa vb. maddelerden yapılmış küçük üçgenimsi araç; çalgıç.
- mızraplı**, [mızrap-lı] *sf.* 1. Mızraplı bulunan. 2. (Çalgı için) mızrap ile çalınan. ☞ **mızraplı çalgılar**, *Telleri mızrap veya tel ile itelemek suretiyle titreştirilerek çalınan telli sazlara verilen genel ad.*
- mızreb**, [Ar. *mızreb مضرب*] {OsT} *is.* 1. Mızrap. 2. Büyük çadır halkı; oba.
- mızya, -a'ı** [Ar. *mızzyā مضیاع*] (*mızya:*) {OsT} *is.* Malını çok zayı eden kimse.
- mi¹**, [İt. *mi*] *is.* *müz.* Gam dizisinde *re* ile *fa* arasında yer alan üçüncü ses ve bu sesi gösteren nota işareti.
- mi²**, [mu / mü > mı / mi] *e.* → mı.
- mi'a, -a'i** [Ar. *mi'a' معاء*] (*mia:*) {OsT} *is.* anat. Bağırsak. ☞ **mi'a-i a'ver**, {OsT} anat. *Kör bağırsak.* || **mi'a-i galiz**, {OsT} anat. *Kalın bağırsak.* || **mi'a-i isnā-aşer**, {OsT} anat. *On iki parmak bağırsağı.* || **mi'a-i rakik**, {OsT} anat. *İnce bağırsak.* || **mi'a-i saim**, {OsT} anat. *İnce bağırsağın üst yarısı.*
- mi'ad**, [Ar. *mi'ad معد*] {OsT} *is.* Mideler.
- mi'ād**, [Ar. *va'd > mi'ād ميعاد*] (*mi:a:d*) {OsT} *is.* → miat.
- mi'a'i**, [Ar. *mi'āi / mi'āiyye معائى / معائيه*] (*mia:i:*) {OsT} *sf.* Bağırsakla ilgili olan.
- mi'at**, [Ar. *mi'e > mi'āt مآت*] (*mia:t*) {OsT} *is.* mat. Rakamlar dizisinde sağdan üçüncü rakam; yüzler basamağındaki rakam.
- miat, -di** [Ar. *va'd > mi'ād ميعاد*] (*mia:t*) *is.* 1. Bir şeyin yapılması için söz verilen veya tanınan zaman dilimi; süre. 2. Bir şeyin yapılma süresi. 3. Bir şeyin son kullanım tarihine kadar kalan zaman. 4. Bir şeyin kullanılamaz duruma geleceği düşünülen, yerine yenisinin verilebilmesi için kabul edilen süre; kullanma süresi. ☞ **miadı gelmek**, *Süresi bitmiş olmak; süresi gelmek.* || **miadını doldurmak**, 1. *Kullanım süresi sona ermek; kullanılamaz duruma gelmek; eskimek.* 2. *Yaşlanmak.*
- mi'ber¹**, [Ar. *'ubür > mi'ber معبر*] {OsT} *is.* 1. Suyu geçmekte kullanılan araçların genel adı. 2. Köprü. 3. Dar boğaz.
- mi'ber²**, [Ar. *mi'ber / mi'bere مئبر*] {OsT} *is.* İğne kabı; iğne kutusu.
- mibla, -a'ı** [Ar. *bel' > mibla' مبلغ*] (*mibla:*) {OsT} *sf.* Çok yemek yiyen; obur.
- miblag**, [Ar. *miblag مبلغ*] {OsT} *is.* Boya ezmekte kullanılan bir tür spatula.
- mibred**, [Ar. *mibred مبرد*] {OsT} *is.* 1. Eğe. 2. Eskiden kamış kalemlerin içini temizlemekte kullanılan alet. ☞ **mibred-i hasāt**, {OsT} *tıp.* *Mesane taşlarını ufaltarak düşüren araç.*
- mibre'e**, [Ar. *mibre'e مبرئه*] {OsT} *is.* Kalemtırış.
- mibvel**, [Ar. *bevl > mibvel / mibvele مبول / مبوله*] {OsT} *is.* 1. İdrar kabı. 2. Küçük aptes edilecek delikli taş veya oluk; pisuar.
- mibza, -a'ı** [Ar. *mibza' مبيضع*] (*mibza:*) {OsT} *is.* Kan almaya yarar alet; neşter.
- mibzağ**, [Ar. *mibzağ مبنزاع*] (*mibza:ğ*) {OsT} *is.* → mibza.
- mibzer**, [Ar. *mibzer مبرز*] {OsT} *is.* Tohum ekme makinesi.
- mic**, [? mic] {ağız} *is.* Huy; yaradılış. ☞ **micince gitmek**, {ağız} 1. *Birini ürkütmeyecek, kızdırmayacak biçimde davranmak; huyuna gitmek.* 2. *Hoşuna gitmek.* [DS]
- micas**, [Ar. *mizāc => micas*] {ağız} *is.* Yaradılış. [DS]
- micdaf**, [Ar. *micdāf مجداف*] (*micda:f*) {OsT} *is.* Sandal küreği.
- micdar**, [Ar. *micdār مجدار*] (*micda:r*) {OsT} *is.* Bostan korkuluğu.
- micdel**, [Ar. *micdel مجدل*] {OsT} *is.* Kasır; köşk.
- micel**, [? micel] {ağız} *is.* Hidrellez; 6 Mayıs günü. [DS]
- micel¹**, [? micel] {ağız} *is.* Kemik iliği. [DS]

micel¹, [Erme. mžex => miçek / micel] {ağız} is. Sivrisinek. [DS]

micen, -nni [Ar. micenn / micenne / مجنه / مجنه] {OsT} is. Siper; kalkan.

mi'cer, [Ar. mi'cer معجر (mi-cer) {OsT} is. Kadın baş örtüsü.

micesse, [Ar. micesse مجسه] {OsT} is. **1.** Mum fitilini kesmeye yarayan özel makas. **2.** Mum kovanı.

michar, [Ar. cehr > michār مجهار (micha:r) {OsT} sf. Yüksek sesle konuşan.

micik¹, -ği [em-(i)-cik / em-cek > micik] is. Meme.

micik², -ği [mic-ik] {ağız} is. Ardıç meyvesi. [DS]

micik³, -ği [mi-cik / mid-ik] {ağız} sf. Küçük; minicik. [DS]

miciyh, [micik / miciyh] {ağız} is. Aşık oyununda, aşığın yan yatmış, yarı yatık durumu. [DS]

micmer, [Ar. cemre > mecmere / micmere / mecmer / مجمره / مجمره] is. Buhur veya tütsü yakılan bakır veya bronzdan yapılmış şamdan biçiminde kap; buhurdan.

micözcü, [mic+öz-cü] {ağız} sf. Yaltakçı. [DS]

micred, [Ar. micred / micrede / مجرد / مجرد] is. **1.** Dişlerin pasını temizlemeye yarayan dişçi aleti. **2.** Cerrah bıçağı. **3.** Divit temizlemekte kullanılan alet.

micrefe, [Ar. micrefe مجرفه] {OsT} is. **1.** Kürek. **2.** Tırmık. **3.** {ağız} Kar küreği. [DS]

microsporum, [Lat. microsporum] (mikrosiporum) {OsT} is. Gymncales takımının dermatofit grubundan, insanlarda saçlı deride hastalığa sebep olan mikroskopik asalak mantar.

micvad, [Ar. micvād مجواد (micva:d) {OsT} is. Güzel şiir söyleyen şair.

miczam, [Ar. miczām مجزام (micza:m) {OsT} is. Pek keskin kılıç.

miç¹, [mic / miç] is. Yaradılış; huy; tabiat. ☞ **micince gitmek**, {ağız} **1.** Birini kızdırmayacak, ürkütmeyecek biçimde davranmak; huyuna gitmek. **2.** Hoşuna gitmek. [DS]

miç², [miç] {ağız} is. Sis. [DS]

miççi, [miç-çi] {ağız} is. Maden kalem ucu. [DS]

miççik, -ği [miç-çik / midik] {ağız} sf. Küçük; minik. [DS]

miçek, -ği [Erme. mžex] {ağız} is. Sivrisinek. [DS]

miçel, [Lat. mica > Fr. micelle] is. Selüloz moleküllerinin en küçük parçası.

miçi, [miç-i] {ağız} is. Kayrak oyununda kendisine vurulan yuvarlak taş. [DS]

miço, [İt. mozzo] (mi'ço) is. **1.** Meyhaneci çırağı. **2.** Gemilerde hafif işlerde kullanılan delikanlı; tayfa yamağı; muço.

mid, [? mid] {ağız} is. Oyunda kale. [DS]

midad, [Ar. midād مداد (mida:d) {OsT} is. Yazı mürekkebi.

midak, -ğı [Ar. midāk مداك (mida:k) {OsT} is. Üzerinde katı boya ezilen mermerden yapılmış çok düzgün yüzeyli levha.

midaka, [Ar. midaka مدقه] {OsT} is. Havan tokmağı; havaneli.

midbar, [? midbar] {ağız} is. Bir şeyin kıvamı. [DS]

midde, [Ar. midde مده] {OsT} is. İrin; cerahat.

mi'de, [Ar. mi'de معدة (mi-de) {OsT} is. → mide.

mide, [Ar. mi'de معدة (mi:de) is. anat. **1.** Sindirim sisteminin yemek borusu ile on iki parmak bağırsağı arasında kalan ve yenilen yiyeceklerin sindirime hazır hale getirildiği torba gibi geniş bölümü. **2.** gnşl. Karın bölgesi. **3.** mecaz. Yemek yeme isteği; iştah. **4.** Zevk. ☞ **mide ağrısı**, Çeşitli sebeplere bağlı olarak midede duyulan ağrı. || **mide ağzı**, Yemek borusunun mide ile birleştiği bitiminde bulunan ve mide faaliyetlerine göre şekil alabilen büzgen kaslardan meydana gelmiş bölümü. || **mide bezi**, Midenin iç yüzeyini kaplayan, mide sıvısı ile koruyucu müküs maddesini salgılayan, dallı borucuklar halindeki tabakaya verilen ad. || **mide bulandırmak**, **1.** Kusacak duruma getirmek; tiksinti vermek; iğrendirmek. **2.** mecaz. (Yapılan iş veya söylenen sözler dolayısıyla) şüpheye düşürmek; kuşkulandırmak. || **mide düşüklüğü**, Midenin genişlemesi veya askı bağlarının gevşemesi sonucu, midenin aşağıya sarkması. || **mide fesadı**, Çok ve çeşitli yemekten doğan mide bozukluğu. || **mide fesadına uğramak**, Çok ve çeşitli yiyecekler yiyerek mideyi bozmak. || **mide fitiği**, Karın düz kaslarında meydana gelen fitik. || **mide kabarmak**, {ağız} Mide bulanmak. [DS] || **mide kapısı**, Midenin son bölümünün on iki parmak bağırsağına bağlandığı bölüm. || **mide öz suyu**, Mide bezleri tarafından salgılanan, sindirimi sağlayıcı sıvı. || **midesi ağzına gelmek**, **1.** Aşırı tiksirmek; çok iğrenmek. **2.** Kusmak; öğürmek. || **midesi almamak**, **1.** Çeşitli sebeplere bağlı olarak bir yiyeceği yiyememek. **2.** Yapılan çirkin bir davranış veya söylenen söz karşısında rahatsız olmak; huzuru kaçmak. || **midesi bozulmak**, Yenilen yiyeceklerin sindirilememesinden dolayı midede rahatsızlık duymak. || **midesi bulanmak**, **1.** Kusacak gibi olmak; kuma ihtiyacı duymak. **2.** mecaz. (Çirkin söz veya davranış karşısında) iğrenmek; tiksirmek. **3.** mecaz. Şüphelenmek; işkillenmek; kuşku duymak. **4.** mecaz. Huzursuz olmak; tedirgin olmak; rahatı kaçmak. || **midesi ekşimek**, Yenilen yiyecekler yüzünden midede yanma ve ekşime gibi rahatsızlık duymak. || **midesi ezilmek**, Açlık duymak; içi ezilmek. || **midesi götürmemek**, **1.** Çeşitli sebeplere bağlı olarak bir

yiyeceği yiyememek. 2. Yapılan çirkin bir davranış veya söylenen söz karşısında rahatsız olmak; huzuru kaçmak. || **midese kabul etmemek**, 1. Çeşitli sebeplere bağlı olarak bir yiyeceği yiyememek. 2. Yapılan çirkin bir davranış veya söylenen söz karşısında rahatsız olmak; huzuru kaçmak. || **midese kaldırmamak**, 1. Çeşitli sebeplere bağlı olarak bir yiyeceği yiyememek. 2. Yapılan çirkin bir davranış veya söylenen söz karşısında rahatsız olmak; huzuru kaçmak. || **midese kaynamak**, Yenilen yiyecekler yüzünden midede yanma ve ekşime gibi rahatsızlık duymak. || **midese kazınmak**, Açlık duymak; içi ezilmek. || **midesinden bağlanmak**, Çıkarlarını ön plana alarak hizmet etmek. || **midesine düşkün**, 1. Yiyip içmeyi en önemli zevk haline getirmiş kimse; çok yemek yiyen; obur. 2. İyi şeyler yemeyi alışkanlık edinmiş kimse. || **midese yanmak**, Yenilen yiyecekler yüzünden midede yanma ve ekşime gibi rahatsızlık duymak. || **midese spazmı**, Mide kas gömleğinin toptan kasılması. || **midese taşı**, Kuşlarla bazı sürüngen ve deniz hayvanlarının yediği yiyeceklerin parçalanmasını sağlamak amacıyla yuttuğu küçük taş parçaları. || **midese oturmak**, 1. (Yenilen yiyecek için) sindirilemeyip rahatsızlık vermek. 2. mecaz. (Kendisine yapılan davranış veya olgu için) kabullenmekte zorluk çekmek; kabullenememek. || **midese bastırmak**, Hafif bir şeyler yiyerek açlığını gidermek.

mideci, [mide-ci] is. ve sf. mecaz. Yalnız kendi çıkarlarını düşünen kişi; çıkarıcı.

midencilik, -ği [mide-ci-lik] is. Çıkar düşkünlüğü; çıkarıcılık.

mider, [A. (Sur.) medār مدار => mider] {ağız} is. 1. Hayvan koşularak çevrilen değirmen. 2. Hayvanla çevrilen su dolabı; bostan çıkırtığı. [DS]

midere, [? midere / midire] {ağız} is. Döl yatağı. [DS]

midersiz, [mide-siz] sf. mecaz. 1. Yararlı yararsız hemen her şeyi yiyen; pisboğaz. 2. Herkesin iğrenç bulduğu şeylerden tiksinti duymayan. 3. mecaz. Zevksiz.

mi'devi, [Ar. mi'de > mi'devī / mi'deviye معدوی / معدويه] (mi:devi:) {OsT} sf. 1. Mide ile ilgili olan. 2. (İlaç vb. için) mide tedavisi için uygun olan.

midfa, -a'ı [Ar. def' > midfa' مدفع] (midfa:) {OsT} is. 1. İtmeye yarayan alet; itecek; itici. 2. as. Top.

midhane, [Ar. midhāne مدخنة] {OsT} is. Buhurdan.

midhat, [Ar. medh > midhāt مدحت] {OsT} is. Övme; methetme. ☞ **midhat-ger**, {OsT} Övücü. || **midhat-geri**, {OsT} Övücülük; methedicilik. || **midhat-serā**, {OsT} Öven; övücü; metheden.

midil, [Fr. midi (orta)] sf. 1. Etek boyu diz kapağını örten veya birkaç santim daha uzun olan. 2. is. Etek boyu bu şekilde olan kadın elbisesi. ☞ **nidi etek**,

Etek boyu diz kapağını örten veya birkaç santim daha uzun olan.

midil, [? midi / midik] {ağız} sf. Küçük. [DS]

midibüs, [Fr. midi + İng. bus] is. Küçük otobüs.

midibüsçü, [midibüs-çü] is. Midibüs alıp satan veya işleten kimse. 2. Midibüs şoförü.

mididin, [? mididin] {ağız} is. Baykuş. [DS]

midik, [Soğd. myd'k] {eT} sf. 1. Cahil; bir şeyin acemisi. [EUTS] 2. Yabani. [EUTS] 3. İnanıcı bozuk; sapık. [EUTS] 4. Buda dininden olup da ruhaniler tarikatına girmeyen. [EUTS] [Gabain]

midik, -ği [? midik / midi / micik / miççik / midilik] {ağız} sf. 1. Küçük; minik. 2. is. Küçük ve şişman çocuk. [DS]

midilik, -ği [midi-lik ?] {ağız} sf. → midik². [DS]

midilli, [Yun. Mytilene / Mitilini (Akdeniz'de ada) > midilli (midi'lli)] is. zool. Küçük boylu at soylarının genel adı.

midilli, [mi+dil-li ?] {ağız} sf. Çok söz bilen. [DS]

midire, [? midere / midire] {ağız} is. → midere. [DS]

midit, -di [? midit] {ağız} is. Üvendirenin ucundaki çivi; nodul. [DS]

midrar, [Ar. idrār > midrār مدرار] (midra:r) {OsT} sf. Çok sık çiş yapma ihtiyacını duyan.

midras, [Ar. midrās مدراس] {OsT} is. Okuma yeri.

midraş, [İbr. daraş (araştırmak, incelemek) > midraş] is. 1. Tevrat'ın İbrani rahiplerince yapılan yorumu; bu sözlü geleneğe bağlı kalınarak yapılan yorumlama yöntemi. 2. Bu yorumları kapsayan eserler.

midriyatik, -ği [Fr. mydriatique] sf. tıp. 1. Göz bebeğinin sürekli ve anormal genişlemesi ile ilgili. 2. (İlaç için) göz bebeğinin büyümesine yol açan.

midriyaz, [Yun. mydriasis] is. tıp. Göz bebeğinin sürekli ve anormal biçimde büyümesi.

midşipmen, [İng. midshipman] is. as. Deniz kuvvetlerinde asteğmen yerine kullanılan ve 1934 yılında kaldırılan bir rütbe.

midvar, [? midvar] {ağız} is. Hainlik. [DS]

midyan, [Ar. deyn > midyān مديان] (midya:n) {OsT} sf. (Kişi için) borca batmış; borç içinde yüzen.

midye, [Yun. midia] (mi'dye) is. zool. Yumuşakçaların yassı solungaçlılar takımına giren midyegillerden, denizlerde ve tatlı sularda yaşayan, iki çenetli, kavkılı, siyahımsı veya mor renkli çok sayıda yumuşakçanın ortak adı, (*Mytilus*). ☞ **midye dolması**, mutf. Temizlenmiş midyenin içine zeytinyağında kavrulmuş pirinç, soğan, fıstık, üzüm, tuz, biber, tarçından ibaret harç konularak bağlandıktan sonra az suda pişirilen yemek. || **midye pilakisi**, mutf. Midye içi, soğan, havuç, maydanoz, sarımsak, keviz, tuz ve baharatla hazırlanan bir tür pilaki. || **midye tavası**, mutf. Midye içlerinin un, yumurta ve

bira karışımına buladıktan sonra tavada kızartmak suretiyle yapılan yemek.

midyeci, [midye-ci] *is.* 1. Midye çıkaran veya satan kimse. 2. Beslenmede veya inci çıkarmada kullanmak üzere deniz kıyılarındaki özel merkezlerde midye üreten kişi.

midyecilik, -ği [midye-ci-lik] *is.* Midyecinin yaptığı iş veya meslek.

midyegiller, [midye-gil-ler] *is. zool.* Midyeleri ve benzeri yassı solungaçlıları içine alan iki çenetli yumuşakçalar familyası, (*Mytilidae*).

midyelik, -ği [midye-lik] *is.* 1. Çok midye bulunan yer. 2. Deniz kıyısında midye üretilen yer; midye tarlası.

Midyeniye, [Ebu Midyen Şuayb bin Hüseyin > Ar. midyeniyye] *is.* 15. yy. da kurulmuş, vahdet-ivücut nazariyesini kabul etmeyen koyu Sünni bir tarikat.

mie, [Ar. mi'e مائه / منه] *{OsT}* *is.* Yüz (100).

mi'eteyn, [Ar. mi'eteyn مائتين / مائتين] *{OsT}* *is.* İki yüz (200).

mifad, [Ar. mifād مفاد] (*mifa:d*) *{OsT}* *is.* 1. Şiş; tığ. 2. Ateş karıştırmaya yarayan araç.

mifcer, [Ar. mifcer مفجر] *{OsT}* *is.* Yaraya konulan o-luk; sonda.

mifer, -rri [Ar. miferr مفر] *{OsT}* *is.* Kaçacak yer, firar yeri.

mifirge, [? mifirge] *{ağız}* *is.* İkinci kez üzüm veren, büyümemiş asma. [DS]

mifreş, [Ar. mifreş مفرش] *{OsT}* *is.* 1. Kalemtraş. 2. Hattatların yanlışları kazımakta kullandıkları bir tür bıçak.

mifreşe, [Ar. ferş > mifreşe مفرشة] *{OsT}* *is.* Eskiden kalem takımını örtmeye yarayan örtüye verilen ad.

mifrez, [Ar. mifrez مفرز] *{OsT}* *is.* Kamış kalemi ayırmak için kullanılan bir tür kalemtraş.

mifsad, [Ar. faşd > mifşad مصد] *{OsT}* *is.* Eskiden kan almakta kullanılan cerrah bıçağına verilen ad.

miftah, [Ar. feth > miftāh مفتاح] (*mifta:h*) *{OsT}* *is.* 1. Anahtar; açacak. 2. Şifre cetveli. 3. Eskiden yabancı dil öğreniminde kullanılan yardımcı kitaplara verilen ad. ☞ **miftah ağası**, *Sarayda has odanın güvenlik işleriyle görevli küçük subay; anahtarıcı başı; miftah gulamı.*

miftele, [Ar. miftele مفتله] *{OsT}* *is.* 1. Yün eğirme aracı; öreke. 2. Yün eğirecek çatal değnek.

mifzal, -li [Ar. mifzāl مفضل] *{OsT}* *is.* Gündelik iş el-bisesi.

mifzal, -li [Ar. fazilet > mifzāl مفضال] (*mifza:l*) *{OsT}* *is.* Onurlu ve erdemli kişi.

mig¹, [Far. miğ ميع] *{OsT}* *is.* 1. Kara bulut. 2. Sis; duman. ☞ **mig-nāk**, *{OsT}* *Bulutlu; dumanlı.*

mig², [Rus. A. İ. Mikoyan – M. İ. Gureviç (*plânlayıcı ve yapımcısı olan Sovyet mühendisler*) > mig] *kısalt. is. havc.* Rus ordusunda kullanılan avcı uçağı tipinin ortak adı.

migal, [Ar. muğall (ürün) => miğal / migal] *{ağız}* *is.* Bir fidanın verdiği ilk meyve. [DS]

migmatit, [Fr. migmatite] *is. min.* Tortul katmanlar arasına magma girmesiyle oluşmuş kıvrımlı kayac.

migren, [Yun. hemi (*yarım*) + kranion (*kafa tası*) > Fr. migraine] *is. tıp.* Daima başın bir yanında değişik şiddette zonklamalı ağrı nöbetleri halinde gelen çoğunlukla kalıtsal hastalık; yarım baş ağrısı.

migsel, [Ar. ğsul > miğsel مغسل] *{OsT}* *is.* Yıkamak için kullanılan kap; ibrik.

migvel, [Ar. miğvel مغول] *{OsT}* *is.* Hançer; ince kılıç.

migzel, [Ar. miğzel مغزل] *{OsT}* *is.* İplik eğirmekte kullanılan alet; iğ.

migzeli, [Ar. miğzel > miğzeli مغزلي] (*miğzeli:*) *{OsT}* *sf.* İplik eğirme aracı ile ilgili.

miğfer, [Ar. ğufrān > miğfer مغفر] *{OsT}* *is.* Savaşta başı silah darbelerinden korumak için giyilen sert metalden yapılmış başlık.

miğferî, [Ar. miğferî مغفرى] (*miğferi:*) *{OsT}* *sf.* 1. Miğferle ilgili. 2. Miğfere benzeyen.

miğfir, [Ar. miğfir مغفیر] (*miğfi:r*) *{OsT}* *sf.* 1. (Kişi için) kendisine, Allah tarafından bağışlanması için dua edilen. 2. Ölmüş ve yarlıganmış olan.

miğir, [İt. bancier => banker / mıkır / miğir ?] *{ağız}* *sf.* Cimri. [DS]

miğlak, [Ar. miğlāk مغلاق] (*miğlâ:k*) *{OsT}* *is.* Kilit; mandal.

miğri, [Yun. mougrri => mingri / miğri] *{ağız}* *is.* Yılan balığına benzer büyük bir balık.

mih¹, [Far. mih مه] *{OsT}* *sf.* Büyük; ulu.

mih², [Far. miğ ميع] (*mi:h, h kalın söylenir.*) *{OsT}* *is.* Büyük çivi; mih.

mihad, [Ar. mihād مهاد] (*miha:d*) *{OsT}* *is.* 1. Yatak; döşek. 2. Üzerine oturlan halı, kilim, seccade vb.

mihaffe, [Ar. miḥaffe محفه] *{OsT}* *is.* Deve veya katır sırtına konulan iki kişini oturabileceği türden sepet; mahfe.

mihah, [Ar. muḥḥ > miḥāḥ محاخ] (*miha:h*) *{OsT}* *is. anat.* 1. İlikler. 2. Beyin.

mihak, -kı [Ar. miḥāk محاق] (*miha:k*) *{OsT}* *is.* Her Arabî ayın son üç gecesi.

mihaliç, -cı [Ar. maḥlūc => mahlıç > mihaliç] *is.* Çekirdeği çıkarılmış pamuk; mağlıç.

mihan¹, [Ar. miḥnet > miḥan {مِحْن} {OsT} is. Sıkıntılar.

mihan², [Far. mih > miḥān {مِهَان} (miha:n) {OsT} is. Büyükler; ulular.

mihanik, -ği [Yun. mikhane > Ar. miḥānik {مِيخَانِيك} (mi:ha:nik) {OsT} is. Makine bilgisi.

mihanikî, [Ar. miḥānik > miḥānikî {مِيخَانِيكِي} (miha:-niki:) {OsT} sf. (İş, hareket vb. için) düşünme sonucu değil de sadece alışkanlığın verdiği kolaylıkla ve kasların hareketi ile yapılan; makine gibi.

mihar, [Ar. mihūr > miḥār {مِهَار} (miha:r) {OsT} is. Taylar.

mihari, [? muhara / mihari] {ağız} is. Baca. [DS]

mihaş, -şşı [Ar. miḥaşş {مِحْش} {OsT} is. Tırpan.

mihaşer, [? mihaşer] {ağız} is. Kabuğu çıkarılmış ve parçalanmış nohut. [DS]

mihatta, [Ar. miḥaṭṭa {مِحْطَة} {OsT} is. Hattatların kalem ucuna takılan kılları almak için kullandıkları araç.

mihbeb, [Ar. miḥbeb {مِحْبِب} {OsT} is. Tek tek kesmeye yarayan araç.

mihber, [Ar. miḥber {مِخْبِر} {OsT} is. Fizik ve kimya deneylerinde kullanılan tüp; deney tüpü.

mihbere, [Ar. miḥbere {مِخْبِرَة} {OsT} is. 1. Mürekkep hokkası. 2. Hokka.

mihcem, [Ar. ḥacāmet > miḥcem / miḥceme {مِحْجَم / مِحْجَمَة} {OsT} is. 1. Emmeye yarayan araç veya organ. 2. Vücudun herhangi bir yerine kan toplamaya yarayan şişe; hacamat şişesi.

mihcen, [Ar. miḥcen {مِحْجَن} {OsT} is. Çomak.

mihek, -kki [Ar. miḥekk {مِحْكَ} {OsT} is. → mihenik.

mihen, [Ar. miḥnet > miḥen {مِحْن} {OsT} is. Mihneler; sıkıntılar; eziyetler; meşakkatler.

mihenik, -gi [Ar. miḥekk {مِحْكَ} {OsT} is. 1. Altının ayarını anlamakta kullanılan taş; denek taşı. 2. mecaz. Bir kimsenin değerini, ahlakını anlamaya yarar herhangi bir durum, olay vb. şey; ölçüt. ☞ **mihenge vurmak**, Denemek; denemeye tabi tutmak; sınamak. || **mihenik yeri**, {ağız} Geçit; geçilen yer. [DS] || **mihenik taşı**, Değer ölçüsü; kıymet ölçüsü.

mihfer, [Ar. ḥafir > miḥfer / miḥfere {مِحْفِرَة / مِحْفِرَة} {OsT} is. 1. Hattatların yanlışı kazımak için kullandıkları bir tür kalemtırış. 2. Bel (tarım aracı). 3. Kazma (tarım aracı)

mihî, [Far. miḥî {مِيحِي} (mi:hi:, h kalın okunur.) {OsT} sf. Çivi ile ilgili; çiviye ait.

mihilsek, -ği [mehel-se-k / miḥil-se-k {مِهْلَسَك} {eAT} sf. Şefkatli; merhametli.

mihin, [Far. mih > miḥin / miḥine {مِهِين} (mihi:n) {OsT} sf. En büyük; en ulu.

mihirse, -ği [mihir-se-k] {ağız} sf. (Kişi) çocuğuna çok düşkün. [DS]

mihirse, -mek, [mihir-se-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-s(i)-yor] Sevmek; beğenmek; hoşuna gitmek. [DS]

mihkadem, [Far. miḥ + Ar. ḳadem {مِيخْ قَدَم} (mi:h-ḳadem) {OsT} sf. Ayağı kırık.

mihla, [Ar. muḳla => miḥla] {ağız} is. 1. Mıhlama. 2. Yoğurtlu yumurta yemeği. 3. Kıymalı, kavurmalı yumurta. [DS]

mihlab, [Ar. ḥalb > miḥlāb {مِحْلَاب} (miḥlā:b) {OsT} is. → mihle.

mihleb, [Ar. ḥalb > miḥleb {مِحْلَب} is. zool. Yırtıcı hayvan pençesi.

mihleme, [mıhlama] {ağız} is. → mihla. [DS]

mihman, [Far. miḥmān {مِهْمَان} (miḥma:n) {OsT} is. 1. Konuk; misafir. 2. Belli bir süre bir yerde kalmak durumunda olan; kalıcı. ☞ **mihman evi**, Bektaşî tekkelerinde konuklar için ayrılan bölüm. || **mihman olmak**, Misafir olmak; konuk olarak bulunmak. || **mihmān-nüvāz**, {OsT} Konuk ağırlayan; konuğuna ikramda bulunan. || **mihmān-nüvāzâne**, {OsT} Konuksever bir davranışla; konuksevere yakışır biçimde. || **mihmān-perver**, {OsT} Konuksever. || **mihmān-perverâne**, {OsT} Konuksevere yakışır biçimde; konukseverlikle. || **mihmān-perverî**, {OsT} Konukseverlik. || **mihmān-serāy**, {OsT} 1. Konuk evi. 2. Otel.

mihmandar, [Far. miḥmān-dār {مِهْمَانْدَار} (miḥma:nda:r) {OsT} is. 1. Konuk ağırlayan kişi. 2. Bir konuğu ağırlamak ve ona kılavuzluk etmekle görevlendirilmiş kişi; rehber.

mihmandarî, [Far. miḥmāndārî {مِهْمَانْدَارِي} (miḥmandari:) {OsT} is. Mihmandarlık; rehberlik.

mihmandarlık, -ğı [mihmandar-lık] is. Konuk ağırlama işi; mihmandarın görevi; rehberlik.

mihmanhane, [Far. miḥmān-ḥāne {مِهْمَانْخَانَة} (miḥma:nha:ne) {OsT} is. 1. Konuk evi; misafirhane. 2. mecaz. Dünya.

mihmanî, [Far. miḥmānî {مِهْمَانِي} (miḥma:ni:) {OsT} sf. 1. Konukluk. 2. Ziyafet; eğlence; toy. ☞ **mihmānî-i hās**, {OsT} Seçkin kimselere verilen ziyafet. || **mihmānî-i hitān**, {OsT} Sünnet düğünü. || **mihmānî-i id**, {OsT} Bayram ziyafeti.

mihmaz, [Ar. miḥmāz / miḥmāz {مِهْمَاز / مِهْمِيز} (miḥma:z) {OsT} is. Mahmuz.

mihmel, [Ar. miḥmel {مِحْمَل} {OsT} is. 1. Deve üzerine konulan iki kişinin binebileceği sepet; mahfel. 2. Her yıl hacı kafesi ile birlikte Kâbe'ye gönderilen hediyeler.

mihmez, [Ar. miḥmez {مِهْمِيز} {OsT} is. → mihmaz.

mihmeze, [Ar. miḥmeze {مِهْمِيزَة} {OsT} is. Üvendire.

mihnet, [Ar. mihnet مهنت] {OsT} is. 1. Eziyet; zahmet. 2. Sıkıntı; dert; keder; gam. 3. Bela; uğursuzluk; musibet. ☞ **mihnet-âbād**, {OsT} 1. Sıkıntılı yer; keder, üzüntü, sıkıntı dolu yer. 2. mecaz. Dünya. || **mihnet çekmek**, Bir işin yarattığı üzücü ve sıkıntılı duruma katlanmak; sıkıntı çekmek. || **mihnet-dîde**, {OsT} Sıkıntı çeken; eziyet gören. || **mihnet-dîde-gân**, {OsT} Bir sıkıntıya, belaya uğramış kimseler. || **mihnet-gâh**, {OsT} 1. Üzüntü ve sıkıntı çekilen yer. 2. mecaz. Dünya. || **mihnet-i renc ü belâ**, {OsT} Üzüntü ve belaya uğrayan. || **mihnet-kede**, {OsT} Eziyet çekilen yer; mihnet yeri. || **mihnet-keş**, {OsT} Eziyet çeken. || **mihnet-keşân**, {OsT} Sıkıntı çekenler; eziyete katlananlar. || **mihnet-keşâne**, {OsT} Eziyet çekene yakışır biçimde. || **mihnet-keşi**, {OsT} Eziyet çekicilik; mihnete uğrayış. || **mihnet-zede**, {OsT} Bir belaya, kedere, sıkıntıya uğramış; mihnet çekmiş. || **mihnet-zede-gân**, {OsT} Bir keder veya sıkıntıya uğramış olanlar; mihnete uğramışlar.

mihnetli, [mihnet-li] sf. 1. Gamlı; sıkıntılı; üzgün. 2. Eziyetli; zahmetli; belalı.

mihor, [? mihor / miyor] {ağız} sf. Alkolik. [DS]

mihr¹, [Ar. mehr مهر] {OsT} is. huk. Müslüman bir erkeğin evlilik anında eşine verdiği veya vermeyi taahhüt ettiği para ve mal; mehir. ☞ **mihri muaccel**, {OsT} Nikâhta kıza verilen nikâh bedeli. || **mihri müeccel**, {OsT} Ancak, boşanma veya ölüm hâlinde kıza verilmesi nikâh sırasında kararlaştırılan bedel.

mihr², [Far. mihr مهر] {OsT} is. 1. Güneş. 2. Sevgi. 3. Eylül ayı. ☞ **mihri cihân-ârâ**, {OsT} Cihani süsleyen; güneş. || **mihri dirahşân**, {OsT} Parlak güneş. || **mihri mâder-âne**, {OsT} Anaya yakışır bir sevgi. || **mihri ü mâh**, {OsT} Güneş ve ay.

mihra¹, [? mihra] {ağız} is. Böğürtlen. [DS]

mihra², [? mihra] {ağız} is. Bir tür bostan hastalığı. [DS]

mihrab, [Ar. mihrâb محراب] (mihra:b) {OsT} is. → mihrap. ☞ **mihrâb-ı cemşîd**, {OsT} Güneş.

mihrace, [Sansk. maha (büyük) + raca (kral)] is. 1. Eskiden Hint krallarına verilen unvan. 2. Timar sahibi preslere verilen unvan.

mihraf, [Ar. mihrâf محراف] (mihra:f) {OsT} is. Derin yaraları yoklamak için kullanılan alet; sonda; cerah mili.

mihrak¹, -kî [Ar. ħarḳ (yanma) > mihrâḳ محراق] (mihra:k) {OsT} is. 1. Orta nokta; esas; merkez. 2. fiz. Odak; odak noktası. ☞ **mihrâk-ı mer'î**, {OsT} fiz. Deney sonucu bulunan mercek ya da ayna odağı. || **mihrâk-ı zelzele**, {OsT} yer b. Deprem odağı.

mihrak², -kî [Ar. mihrak محراك] {OsT} sf. Çok hareket eden.

mihrap, -bı [Ar. mihrâb محراب] (mihra:p) {OsT} is. 1. Cami, mescit gibi tapınakların kible tarafında bulunan imamın namaz kıldıracağı girintili yer. 2. mecaz. Ümit bağlanılan yer. 3. ed. Sevgilinin kaşı. 4. Halının bir tarafında bulunan kemer şeklindeki motif. 5. Sunak.

mihraplı, [mihrap-lı] sf. 1. Mihrabı bulunan; mihrabı olan. 2. Belirtilen nitelikte mihrabı olan.

mihras, [Ar. mihrâş مهراص] (mihra:s) {OsT} is. Renkli mürekkep yapmakta kullanılan maddeleri ezme yarar bir tür havan.

mihrbân, [Far. mihr-bân مهربان] (mihrba:n) {OsT} sf. 1. (Kişi için) şefkatli; merhametli. 2. Yumuşak huylu; güler yüzlü; sevgi dolu.

mihrbânî, [Far. mihr-bânî مهربانی] (mihrba:ni:) {OsT} is. Sevgi; dostluk.

mihrgân, [Far. mihr-gân مهرگان] {OsT} is. 1. Gündüz ile gecenin eşit olduğu, yedinci güneş ayının on altıncı günü. 2. Eski İranlıların (Mecusîlerin) bu günden başlayarak yaptıkları altı günlük bayram.

mihriban, [Far. mihr-bân مهربان] (mihriba:n) {OsT} sf. → mihrban.

mihribânî, [Far. mihr-bânî مهربانی] (mihribâni:) {OsT} is. → mihrbanî.

mihrnâz, [Far. mihr-nâz مهرناز] (mehrna:z) {OsT} sf. 1. Naz güneşi. 2. Çok nazlı.

mihsab, [Ar. ħesâb > mihsâb محاسب] (mihsa:b) {OsT} is. Sayı boncuğu; abaküs.

mihsad, [Ar. ħaşad > mihsad محصد] {OsT} is. Ekin biçmekte kullanılan araç; orak.

mihsıçtı, [Far. miḥ + T. sıç-tı] {ağız} sf. Cimri. [DS]

mihtab, [Ar. ħaṭâb > miḥṭâb محطاب] {OsT} is. Balta.

mihtama, [mihlama] {ağız} is. Kıymalı veya kavurmalı yumurta yemeği. [DS]

mihtan, [? mihtan] {ağız} is. Arpa, buğday, çavdar, mısır vb. karışımının öğütülmesi ile yapılan un. [DS]

mihtat, [Ar. miḥṭâṭ مخطاط] {OsT} is. Cetvel tahtası.

mihter, [Far. mih-ter مهتر] {OsT} sf. 1. Daha büyük; daha ulu. 2. is. Mehter.

mihteran, [Far. mih-ter-ân مهتران] {OsT} is. Daha büyük olanlar; daha ulu olanlar.

mihterî, [Far. mihterî مهتری] (mihteri:) {OsT} is. Büyüklük; ululuk.

mihver, [Ar. miḥver محور] {OsT} is. 1. Dönen çark, tekerlek vb. şeylerin ortasından geçen ok; eksen; mil. 2. mecaz. Tartışılan, konuşulan, yazılan konunun ağırlık merkezi; en önemli noktası. ☞ **mihver dev-**

letler, İkinci Dünya Savaşında müttefiklere karşı savaşan Almanya, İtalya ve Japonya'nın oluşturduğu birlik. || **mihver-i âlem**, gök b. Yer'in merkezinden geçerek gök küresini iki ucundan deldiği varsayılan çizgi; Dünya'nın ekseni. || **mihver-i arz**, {OsT} gök b. Dünya'nın kutup noktalarını birleştiren doğru. || **mihver-i deverân**, {OsT} fiz. Dönme ekseni. || **mihver-i harekât**, {OsT} as. Askerî harekâtın yapıldığı yer. || **mihver-i kebîr**, {OsT} gök b. Yer'in Güneş etrafındaki yörüngesinde, Yer'in 21 Haziran ve 21 Aralıkta bulunduğu noktaları (inkulabeyn) birleştiren ve Güneş'in merkezinden geçtiği varsayılan çizgi. || **mihver-i nebât**, {OsT} bot. Bir bitkide bulunan kök, gövde, dal ve yaprakların tümü. || **mihver-i nuhâ-yi şevkî**, {OsT} anat. Boyun-omurilik ekseni. || **mihver-i sagîr**, {OsT} gök b. Yer'in Güneş etrafındaki yörüngesinde, Yer'in 21 Mart ve 22 Eylülde bulunduğu noktaları birleştiren ve Güneş'in merkezinden geçtiği varsayılan çizgi. || **mihver-i semâ**, {OsT} gök b. Gök ekseni. || **mihver-i üstüvânî**, {OsT} mat. Silindir ekseni.

mihverî, [Ar. miḥverî محوری] (mihveri:) {OsT} sf. 1. Mihverle ilgili; eksene ait. 2. Mihver biçiminde olan.

mihyat, [Ar. miḥyat مخيات] {OsT} is. İğne.

mihzar, [Ar. miḥzār مهذار] (mihza:r) {OsT} sf. Anlamsız konuşan; saçmalayan.

mij, [? mij] {ağız} is. Pus; sis; duman. [DS]

mijdik, -ği [? mijdik] {ağız} sf. Sivri. [DS]

-mik, [-mık /-mik / -muk / -mük] yap. e. → -mık.

mik, [Far. mīk ميك] (mi:k) {OsT} is. Çekirge.

mika, [Lat. mica (küçük parça)] is. min. 1. Püskürük ve başkalaşmış kayalar arasında bulunan, alüminyum ve potasyum silikattan oluşmuş, çok kolay dilimlenen, yapraksı yapıda parlak bir minerale verilen ad; evren pulu; spiliting. 2. sf. Bu mineralden yapılmış olan.

mik'ab, [Ar. ka'b > mik'ab مكعب] (mik-ab) {OsT} is. → mikap.

mik'abî, [Ar. mik'abî مكعبى] (mik-a:bi:) {OsT} sf. Küp gibi; kübik.

mikado, [Jap. mikado] is. 1. Japonya'da imparatorluk sarayına verilen isim. 2. gnşl. Japon imparatoru. 3. Bir tip lokomotif. 4. Birbirinden farklı kırk bir çubuğu düz bir zemin üzerine atıktan sonra bu çubukları birbirine değdirmeden veya başka birini oynatmadan teker teker toplamaya dayanan bir oyun. 5. Bu oyunda en yüksek değerdeki çubuk.

mikafilit, [Fr. micaphyllite] is. min. Doğal alüminyum silikat; andaluzit.

Mikâil, [Ar. mikâ'il مكائيل] (mikâ:i:l) öz. is. Dört büyük melekten, kulların rızklarının taksimi ile görevli olanı.

mikalî, [mika-lı] sf. 1. İçinde mika bulunan. 2. Görünüşü ve parlaklığı mikaya benzeyen. 3. bot. Mika pulcuklarına benzer pulları olan. ☞ **mikalî cam**, Yapımında mika bulunan ve kırıldığında dağılmayan bir tür cam.

mikanit, [Fr. micanite] is. İnce mika pulcukları yapıştırıcı maddelerle birleştirildikten sonra sıkıştırılıp pişirilerek dengeli ve saydam hale getirilen yalıtkan.

mikap, -bî [Ar. ka'b > mik'ab مكعب] (mika:p) {OsT} is. mat. Küp.

mikaşist, [Fr. micaschiste] is. min. Küçük kuvars parçaları ile mika çeşitleri bakımından zengin ve yapraklar halinde başkalaşmış kayaç.

mikat, [Ar. vaqt > miḳāt ميفات] (mi:ka:t) {OsT} is. 1. Bir iş için belirtilen yer ve zaman. 2. öz. is. Mekke yolu üzerinde hacıların ihram giydikleri yer.

mikatî, [Ar. miḳātî ميفاتى] (mi:ka:ti:) {OsT} is. Hac zamanını beklemek üzere Mekke'de kalan kimse.

mikdaha, [Ar. miḳdaḥa مقدحه] {OsT} is. Çakmak demiri.

mikdam, [Ar. miḳdām مقدم] (mikda:m) {OsT} is. 1. Çok çabalayan. 2. Çok kıdemli. 3. Çok ayaklı.

mikdan, [? mikdan / mihtan] {ağız} is. → mihtan. [DS]

mikdar, [Ar. ḳadr > miḳdār مقدار] (mikda:r) {OsT} is. → miktar. ☞ **mikdâr-ı faiz**, {OsT} Faiz oranı. || **mikdâr-ı kâfi**, {OsT} Yeter derede. || **mikdâr-ı muayyen**, {OsT} Belirli ölçüde; doz.

mikere, [? mikere] {ağız} is. Hizmetli; hademe. [DS]

mikeri, [? mikeri] {ağız} is. 1. Razakı üzümü. 2. İnce kabuklu bir tür üzüm. [DS]

mikeyet, [Ar. muḳayyed] {ağız} is. Koruma; gözetme. [DS] ☞ **mikeyet olmak**, {ağız} Korumak; gözetmek. [DS]

mikgin, [? mikgin] {ağız} is. Mide. [DS]

mikhal, -li [Ar. kuḥl > miḳḥāl / miḳḥel مكحال / مكحل] (mikha:l) {OsT} is. Göze sürme çekmekte kullanılan makyaj aleti; sürmelik.

miki, [İng. mickey] is. Walt Disney'in çizgi filmler için yarattığı küçük, yaramaz fare tipi.

mikkah, [? mikkah] {ağız} is. Tat. [DS]

mikke, [midye / mikke] {ağız} is. Midye. [DS]

mikla, [Ar. muḳla] {ağız} is. Soğanlı, kıymalı, pastırma üzerine yumurta kırılarak yapılan bir yemek. [DS]

mikle, [? mikle] {ağız} is. Tava. [DS]

mikleb, [Ar. miḳleb مقلب] (k, kalın söylenir) {OsT} is.

Eskiden ciltli kitapların açılan kenarını da örmekte kullanılan, sol kapaktaki fazladan parça.

mikleme, [Ar. miḳleme مقلمه] (k kalın söylenir) {OsT}

is. Eskiden, kalem koymakta kullanılan çoğunlukla mukavvadan yapılmış kutu; kalemlik; kalem kutusu; kalemdan.

miknese, [Ar. miknese مكنسه] {OsT} *is.* Süpürge.

miknet, [Ar. miknet مكنت] {OsT} *is.* Güç; kudret; iktidar; kuvvet.

miknetli, [miknet-li مكنتلى] *sf.* Güçlü; kudretli; kuvvetli; iktidar sahibi.

miknetlu, [Ar. miknet + T. -li مكنتلى] (*miknetlü:*) {OsT} *sf.* (Devlet büyüklerine hitaplarda) güçlü; kuvvetli; kudretli; kudret sahibi.

mikolog, -ğu [Fr. mycologue] *is.* Mantar bilimi ile uğraşan bilim adamı.

mikoloji, [Fr. mycologie] *is. tıp.* Mantarların yapısını, özelliklerini, yol açtıkları hastalıkları ve tedavi yollarını inceleyen tıp dalı; mantar bilimi.

mikoplazma, [Fr. mycoplasme] *is. tıp.* Çeşitli hastalıklara sebep olan, çeper zarı olmayan virüs ile bakteri arası mikroorganizma.

mikoplazmoz, [Fr. mycoplasmosis] *is. tıp.* Mikoplazmaların yol açtığı hastalık.

mikoriz, [Fr. mycorhize] *is. bot.* Bir üstün bitkinin kökleriyle bir mantar miselyumunun ortak yaşamasından doğan organ.

mikos, [Fr. mycose] *is. tıp.* Mikroskopik mantarların sebep olduğu hastalık; mantar hastalığı.

mikostatik, -ği [Fr. mycostatique] *sf. tıp.* 1. (Kimyasal madde için) hastalıklara sebep olan mikroskopik mantar ve mayaların gelişmesini engelleyen. 2. *is.* Bu özellikteki bir madde.

mikoterapi, [Fr. mycothérapie] *is. tıp.* Bira mayaları mantarlarının stafilokokların sebep olduğu hastalıklarda tedavi amacı ile kullanılması.

mikotrof, [Fr. mycotrophe] *sf.* (Bitki için) köklerinde kök mantarı bulunan.

mikoz, [Yun. mukos (*mantar*) > Fr. mycose] *is.* Mantar.

mikozis, [Fr. mycosis] *is. tıp.* Deride mantarları urların gelişmesiyle ortaya çıkan hastalık.

mikram, [Ar. kerem > mikrām مكرام] (*mikra:m*) {OsT} *sf.* Bağışlayan; çok ihsan eden.

mikras, [Ar. miqrās مقراض] (*mikra:s*) {OsT} *is.* Kesecek araç; makas.

mikraz, [Ar. miqrāz مقراض] (*mikra:z*) {OsT} *is.* → mikras.

mikreb, [Ar. mikreb مكرب] {OsT} *is.* Saban.

mikri, [? mikri] {ağız} *is.* Orta yaştaki ördek. [DS]

mikro-, [Yun. mikros (*küçük*) {OsT} > Fr. micro-] *ön ek.* 1. Önüne getirildiği kelimelere “çok küçük” anlamı katan ön ek; çok küçük; minik. 2. Önüne getirildiği ölçü biriminin değerinin bir milyonda

birini belirten ön ek; sembolü: μ **mikro bilgisayar**, *Gerekli donanımları çok küçük boyutta olan ve diğer bilgi işlem makinelerinin çevre birimleri ile birlikte kullanılabilen küçük bilgisayar; çok küçük bilgisayar.* || **mikro bilişim**, *Çok küçük bilgisayarların kullanım ve üretimi ile ilgili bilişim dalı; çok küçük bilişim.* || **mikro birleştirme**, *Çok küçük boyutlu elektronik devre elemanlarını son derece küçük bir alana sığacak biçimde birleştirme işi; çok küçük birleştirme.* || **mikro cerrahi**, *Mikroskop altında çok küçük aletlerle yapılan ameliyat işlemi.* || **mikro çatlak**, 1. *Metal parçalarda yapım ve kullanım sırasında ortaya çıkan gözle görülemeyecek kadar çok ince ve iki boyutlu yırtık; çok küçük çatlak.* 2. *Kristalleşmiş malzemelerde sıcakta ortaya çıkan çok küçük, nm-mm boyutlu yırtık; çok küçük çatlak.* 3. *jeol. Sağlam görünümlü kayadaki gözle görünmeyecek kadar küçük iki boyutlu veya dilinim yüzeyi; çok küçük çatlak.* || **mikro çekim**, *Çekim etkilerinin sıfır olmasa bile hesap edilemeyecek kadar sıfıra yakın olduğu ve ortadan kalktığı sayılan durum.* || **mikro çözümleme**, 1. *kim. Kütleleri kabul edilen değerlere göre 0,1 ile 5 mg arasında değişen çok küçük niceliklerdeki maddeler üzerinde mikroskop ve ultramikroskop gibi çok hassas aletlerle yapılan çözümleme işi; mikroanaliz; çok küçük çözümleme.* 2. *ekon. Bireylerin ve işletmelerin karar süreçlerinin incelenmesi; dar çözümleme.* 3. *Özgül kaynaklar ile fiyatların özel kullanımlara ayrılmasının incelenmesi; birimci çözümleme.* || **mikro dalga**, *Frekansları 300 ile 300.000 MHz arasında değişen akımlarla üretilen, çok ince demetler halinde toplanabilen ve bir doğru boyunca yayılan, boyları 1 mm. ile 1 m. arasında değişen elektromanyetik dalga.* || **mikro devre**, *Çok küçük boyutlu elektrik veya elektronik devresi; çok küçük devre.* || **mikro ekonomi**, *Ekonomi biliminin toplumu meydana getiren bireylerin, ailelerin ve işletmelerin piyasa şartları karşısındaki davranışlarını inceleyen dalı; birimci ekonomi; mikro iktisat.* || **mikro iklim**, *Toprağın hemen bir metre kadar yakını, bir tarladaki saplar arası boşluk, bir sokak veya apartman dairesi yahut da küçük bir coğrafi bölge gibi belirli ve dar bir alanı ilgilendiren sıcaklık, nem, rüzgâr, güneşlenme süresi gibi iklim özellikleri bakımından daha geniş ve genel iklim ortamından farklılık gösteren atmosfer koşullarının tümü.* || **mikro iktisat**, *Ekonomi biliminin toplumu meydana getiren bireylerin, ailelerin ve işletmelerin piyasa şartları karşısındaki davranışlarını inceleyen dalı; birimci ekonomi; mikro ekonomi.* || **mikro işlemci**, *bsy. Bütün elemanları tek bir entegre devre halinde birleştirilmiş çok küçük işlemci; mikroprosesör.* || **mikro iz**, *bsy. Genişliği çoğunlukla 0.07 mm. civarı gibi çok küçük olan plak izi.* || **mikro kabarcık**, *Katılma sırasında bir*

alaşım içinde kapalı kalmış, boyutu bir mm'den küçük kabarcık. || **mikro karar**, ekon. Bir ekonomik birimin veya bireyin gelir elde etme, geliri harcarma veya tasarruf etme gibi kendisini kişisel olarak ilgilendiren ekonomik konularda aldığı karar; bireysel iktisadî hesap kararı. || **mikro kaynak**, Kalınlığı çoğunlukla 1 mm'nin altında bulunan parçalara kaynak yapma yöntemlerinin tümü. || **mikro kesinti**, Çok kısa süreli akım kesintisi. || **mikro kıvrım**, jeol. Büyüklüğü bir metreden daha az olan ve alt yapı düzleminde bulunan büyük yapılara eşlik eden kıvrım. || **mikro kıvrımlılık**, tıp. Beynin ve beyinciğin bazı korteks bölgelerinde görülen sığil yüzeyini andırır çok ince çizgilerle dolu, düzensiz, pek çok kıvrımların bulunması. || **mikro kimya**, Miligram düzeyindeki çok küçük niceliklerin hazırlanmasını, bunların nitel olarak araştırılmasını ve nicel olarak çözümlenmesini sağlayan tekniklerin tümü. || **mikro kimyasal**, Mikro kimya ile ilgili. || **mikro okuyucu**, Bir mikrofilm üzerindeki kayıtları okumakta kullanılan alet. || **mikro oyuk**, bsy. Bir sayısal kaydın izlerini oluşturan ve lazerle okunabilen çok küçük oyuklardan her biri. || **mikro sertlikölçer**, Katı bir cisimden alınan çok küçük bir parça üzerinde deneme yaparak o cismin sertliğini ölçmeye yarayan alet.

mikroamper, [Fr. microampère] *is. fiz.* Milyonda bir ampere eşit akım şiddeti birimi; sembolü: μA

mikroampermetre, [Fr. microampèremètre] *is. fiz.* Şiddeti çok düşük akımları ölçmekte kullanılan ampermetre.

mikroanaliz, [Fr. microanalyse] *is. kim.* Kütleleri kabul edilen değerlere göre 0,1 ile 5 mg arasında değişen çok küçük niceliklerdeki maddeler üzerinde mikroskop ve ultramikroskop gibi çok hassas aletlerle yapılan çözümlenme işi; mikro çözümlenme.

mikroansefali, [Fr. microencéphalie] *is. tıp.* Küçük kafalılık ve çoğunlukla ağır zekâ geriliği ile birlikte görülen beyin küçüklüğü; küçük beyinlilik.

mikrobik, -ği [Fr. microbique] *sf.* Mikropla ilgili; mikroplara ait; mikroptan kaynaklanan.

mikrobiyolog, -ğu [Fr. microbiologue] *is.* Bitki ve hayvanlar alemi ile ilgili mikroskobik ve ultramikroskobik organizmalar ile uğraşan uzman; mikrobiyoloji uzmanı; mikrobiyolojist.

mikrobiyoloji, [Fr. microbiologie] *is.* Bakteri, su yosunu ve mantarlar ile bir hücreliler gibi bitki ve hayvanlar alemine ait mikroskobik ve ultramikroskobik organizmalar ile uğraşan bakteriyoloji, mikoloji, viroloji ve protistoloji gibi biyoloji dallarının tümüne birden verilen ad.

mikrocurie, [Fr. micro + curie] (*mikroküri*) *is. fiz.* Bir milyonda bir curie değerindeki radyoaktiflik birimi.

mikrodiseksiyon, [Fr. microdissection] *is.* Çok kü-

çük canlılar üzerinde mikroskobik ölçüde yapılan ameliyat; mikro cerrahi.

mikrofaj, [Fr. microphage] *sf.* 1. (Çok çekirdekli akyuvar gibi hücre için) mikropları yutabilen. 2. (Balinalar ve iki çenetli yumuşakçalar için) çok küçük canlılarla beslenen.

mikrofilm, [Fr. microfilme] *is.* 35 veya 16 mm. genişliğindeki çok sayıda görüntüden meydana gelmiş ve rulo halinde sarılmış bobinlere verilen ad.

mikrofiş, [Fr. microfiche] *is.* 1. Çok sayıda görüntüyü çok küçük kareler halinde bir tabaka kâğıt üzerinde bulunduran fotoğraf kartı. 2. Belgeyi çok küçük hacme sığdıran ve özel makinelerle asıl boyuta getirdikten sonra okunabilen fotoğraf.

mikrofizik, -ği [Fr. microphysique] *is.* Atomları, elektronları ve diğer tanecikleri konu alan fizik dalı.

mikrofon, [Fr. microphone] *is.* Sesi uzaktaki alıcıya olduğu gibi ulaştırmakta kullanılan ses titreşimlerini elektrik dalgalarına dönüştüren elektronik sessel alet. ☞ **mikrofona koymak**, *Oyun, hikâye ve roman gibi eserleri radyoda yayınlanacak duruma getirerek yayınlamak.*

mikrofoncu, [mikrofon-cu] *is.* Ses kaynağının yerine veya yer değiştirmesine göre mikrofonu yönlendiren kişi.

mikrofonik, -ği [Fr. microphonique] *sf.* (Ses için) mikrofona çok uygun düşen.

mikrofotoğraf, [Fr. microphotographe] *is.* Çok küçük boyutlu fotoğraf; pul fotoğraf.

mikrografi, [Fr. micrographie] *is.* Çok küçük cisimlerin özellikle de metallerin ve alaşımların yapısını mikroskopa inceleme işi.

mikrokaset, [Fr. microcasette] *is.* Ses, görüntü ve bilgisayar verilerinin kaydı, çoğaltılması veya yeniden üretilmesi için kullanılan çok küçük boyutlu manyetik kutucuk.

mikrokok, [Yun. mikros (*küçük*) + kokkos (*tane*) > Fr. microcoque] *is. biy.* Yuvarlak biçimli, kirpiksiz ve hareketsiz gram pozitif bakteri; koküs.

mikrokopya, [Fr. microcopie] *is.* Fotoğrafı çekilmiş bir belgenin özel optik aletlerle standart bir ölçüde çok küçültülmüş kopyası; küçültülmüş kopya.

mikrokozmos, [Yun. mikros (*küçük*) + kosmos (*dünya*) > Fr. microcosmos] *is.* 1. Evrenin küçük bir parçada görülüp incelenen görüntüsü. 2. İçinde yer aldığı toplumu düşünmeksizin kendine özgü kurallara göre davranan toplumsal çevre; mikro toplum. 3. Yapı itibarıyla ait olduğu dünyayı yansıtan ve küçük bir dünya oluşturan birey; evrene göre böyle değerlendirilen insan.

mikrokristal, -li [Fr. microcristale] *is.* Başlıca alaşımların yapısını oluşturan mikroskobik kristal.

mikrolit, [Fr. microlite] *is. jeol.* Bir volkanik kayacıkta, sadece mikroskopa görülebilen küçük kristal.

mikrolit, [Fr. microlithe] *is.* Tarih öncesi dönemler-

den Cilalı Taş Devrinde alet yapımında kullanılmış bulunan çakmak taşı.

mikroloji, [Fr. micrologie] *is.* Mikroskopik cisimler üzerinde yapılan inceleme.

mikromanipülatör, [Fr. micromanipulateur] *is.* Hız düşürücü bir düzenek aracılığıyla mikroskop veya büyütücü bir mercek altında gözlemlenen çok küçük parçalar üzerinde işleme, birleştirme vb. çeşitli işlemler gerçekleştirmeyi sağlayan aygıt.

mikromekanik, -ği [Fr. micromécanique] *is.* Çalışmaları maddesel dokunum ile sağlanan çok küçük boyutlu mekanik cisimlerin tasarımı, üretimi ve işleyişini kapsayan tekniklerin tümü.

mikromeli, [Fr. micromélie] *is. tıp.* Bazı vücut organlarının küçüklüğü durumunda ortaya çıkan anormal görünüş.

mikrometre, [Fr. micromètre] (*mikrome'tre*) *is. 1.* Mikroskop ve teleskop gibi aletlerle gözlemlenebilen varlık ve cisimlere ait çok küçük uzunlukları, açıları ve oylumları yüksek bir duyarlıkla ölçmekte kullanılan alet. **2.** Küçük cisimleri ve resimleri ölçmekte kullanılan alet. **3.** Dokumaların kalınlıklarını ölçmekte kullanılan alet. **4.** Metrenin bir milyonda birine eşit uzunluk ölçüsü birimi; mikron; sembolü: μm

mikrometri, [Fr. micrométrie] *is.* Çok küçük boyutları veya cisimleri mikrometre ile ölçme işlemi.

mikrometrik, -ği [Fr. micrométrique] *sf.* Mikrometri ile ilgili; mikrometriye dayanan. **☞ mikrometrik vida**, *Adımı çok ince ve çok duyarlı olan, aynı zamanda baş kısmında yuvarlak bir taksimat bulunan vida.*

mikromiset, [Fr. micromycète] *is. biy.* Küflere benzer çok küçük boyutlu mantar.

mikromolekül, [Fr. micromolecule] *is. or. kim.* Kütleleri kesin olarak bilinen ve aynı saf madde içinde birbirlerinin tıpatıp aynısı olan küçük ve hafif moleküllere verilen ad.

mikromontaj, [Fr. micromontage] *is.* Çok küçük çeşitli elektronik parçaların çok küçük boyutlu bir gövde içinde birleştirilmesi.

mikromorfoloji, [Fr. micromorphologie] *is.* Mikroskop yardımı ile toprağın ince kesitlerini araştırarak birleşenlerini ve yapısal birimler halinde birleşme özelliklerini belirleme işlemi.

mikromotor, [Fr. micromoteur] *is.* Hızı kontrollü olarak değiştirilebilen çok küçük boyutlu motor.

mikron, [Fr. micron] *is.* Metrenin bir milyonda birine eşit uzunluk ölçüsü birimi; mikrometre; sembolü: μm

mikroorganizma, [Fr. micro-organisme] *is.* Mikroskopla görülebilen bakteri, mikroplazma, virüs, protist gibi çok küçük canlı varlıklara verilen genel ad.

mikrop, -bu [Yun. micros (*küçük*) + bios (*hayat*) > Fr. microbe] *is. 1.* Çürüme ve mayalanma yoluyla

biyolojik ayrışmaya ve bulaşıcı hastalıklara yol açan bir hücreli, mikroskopla görülebilen canlılara verilen genel ad. **2. is ve sf. mecaz.** (Kişi için) kendisinden kötülük ve zarar gelen. **☞ mikrop taşıyıcı**, *Bir hastalığın mikrobu taşıdığı halde kendisi ondan zarar görmeyen insan veya başka canlı.*

mikrop kırıcı, *Mikrop kırma özelliği olan; dezenfekte edici; dezenfektan.*

mikroplanma, [mikrop-la-n-ma] *is.* Mikroplanmak eylemi veya durumu.

mikroplanmak, [mikrop-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır] 1.* Mikroplu duruma gelmek. **2. edil. f. mecaz.** Kir lenmek.

mikroplu, [mikrop-lu] *sf. 1.* İçinde veya üzerinde mikrop bulunan; intanî. **2.** Mikrop bulaşmış olan; intanî.

mikropluk, -ğu [mikrop-luk] *is. mecaz.* Kötü ve zararlı bir kimsenin niteliği; yaramazlık; kötülük; fenalık. **☞ mikropluk etmek**, *Kötü ve zarar verici davranışlarda bulunmak.*

mikroprogram, [Fr. micro-programme] *is.* Temel komutlardan ibaret olan ve belli bir donanım veya işletim sisteminin işlevlerini yerine getirmekte kullanılan program.

mikropsuz, [mikrop-suz] *sf.* Mikrop bulunmayan veya mikrobu bulunmayan; mikrobu öldürülmüş olan.

mikropsuzlandırma, [mikrop-suz-la-n-dır-ma] *is.* Mikropsuz duruma getirmek eylemi; mikropsuzlandırmak eylemi; mikropsuzlaştırmak.

mikropsuzlandırmak, [mikropsuz-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Herhangi bir cisim veya madde üzerinde bulunan mikropları ısı yardımıyla veya kimyasal yollarla gidermek, etkisiz hale getirmek; mikropsuzlaştırmak; dezenfekte etmek; mikroptan arındırmak.

mikropsuzlaştırma, [mikrop-suz-la-ş-tır-ma] *is.* Mikropsuz duruma getirmek eylemi; mikroptan arındırma işlemi; mikropsuzlaştırmak eylemi; dezenfekte etme.

mikropsuzlaştırmak, [mikrop-suz-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Herhangi bir cisim veya madde üzerinde bulunan mikropları ısı yardımıyla veya kimyasal yollarla gidermek, etkisiz hale getirmek; mikropsuz duruma getirmek; mikroptan arındırmak; mikropsuzlaştırmak; dezenfekte etmek.

mikrosefal, -li [Yun. mikros + kephale (*kafa*) > Fr. microcéphale] *is. ve sf.* (İnsan için) kafatası ve beyini küçük olan.

mikrosefali, [Fr. microcéphalie] *is.* Kafatası ve beyin küçüklüğü biçiminde belirginleşen şekil bozukluğu; küçük başlılık.

mikrosinema, [Fr. microcinéma] *is.* Mikroskopik cisimlerin filmlerini çeken sinema dalı.

mikroskopik, -ği [Fr. microscopique] *sf. 1.* (Cisim,

canlı vb. için) mikroskopla görülebilecek kadar küçük olan. **2.** (Deney, araştırma, inceleme, ameliyat vb. için) ancak mikroskop yardımıyla yapılabilen. **3. fiz.** (Düzyey veya ölçek için) maddenin atom, çekirdek veya parçacık incelenmesine karşılık gelen. **4.** (Sistem için) maddenin birleşimine giren az sayıda atom, molekül ve parçacıktan oluşmuş.

mikroskop, -bu [Fr. microscope] *is.* Çok küçük maddeleri, bunların çok büyütülmüş görüntüsünü vererek incelemeye veya gözlemlemeye elverişli hale getiren, bir dizi mercekle donatılmış optik, elektronik veya akustik düzenek. **☞ mikroskop altına koymak, En ince ayrıntısına kadar inerek incelemek, araştırmak; didik didik etmek.**

mikrosonda, [Fr. microsonde] *is.* Bir element veya elementlerin oluşturduğu birleşimin niceliğini, bir elektron demetini bu elementlerden oluşmuş ince bir lam üzerine çarpırtmayla belirlemeye yarayan aygıt.

mikrososyoloji, [Fr. micro-sociologie] *is.* Küçük gruplar içindeki beraberlik biçimlerinin incelenmesini konu alan toplum bilimi dalı.

mikrospor, [Fr. microspore] *is.* Bazı kriptogamların dışı spordan daha küçük olan ve erkek ön çim veren sporu.

mikroteknik, -ği [Fr. mikro-technique] *is.* Çok küçük boyutlu alet ve makinelerin tasarımına, üretimine, çalıştırılmasına ve yerleştirilmesine uygulanan teknik.

mikrotom, [Fr. microtome] *is.* Bitkisel ve hayvansal dokulardan mikroskop altında incelenmek üzere ince dilimler kesmekte kullanılan alet.

miksaha, [Ar. miksaha مکسحه] {OsT} *is.* Süpürge.

miksar, [Ar. mikşār مكشّار] (miksa:r) {OsT} *sf.* **1.** Çoğaltan; teksir eden. **2.** Çok konuşan; sözü uzatan; gevezelik eden.

miksefe, [Ar. keşāfet > mikşefe مكسفه] {OsT} *is.* → meksefe.

mikser, [İng. mixer] *is.* Yiyecekleri hazırlarken karıştırmaya, öğütmeye vb. yarayan, çok hızlı dönen bıçak ve pervanelerden meydana gelmiş elektrikli mutfak aracı.

miksinar, [Yun. muxināri] {ağız} *is.* zolo. Kefale benzer bir balık.

miksir, [Ar. mikşir مكشّير] (miksi:r) {OsT} *sf.* **1.** Çoğaltan; teksir eden. **2.** Sözü çok uzatarak gevezelik eden.

mikşat, [Ar. mikşat مكشط] {OsT} *is.* Hattatların kamış kalemleri yontmakta kullandıkları alet.

mikval, -li [Ar. kav̄l > miḳvāl مقوال] (mikva:l) {OsT} *sf.* Çok konuşan.

mikvel, [Ar. kav̄l > miḳvel مقول] (k, kalın söylenir) {OsT} *is.* Dil; lisan.

miktar, [Ar. ḳadr > miḳdār مقدار] (mikta:r, k kalın söylenir) {OsT} *is.* **1.** Ölçülebilir, sayılabilir, azalıp çoğalabilen durum; nicelik; sayı; çokluk. **2.** Ölçü; parça; kısım. **3.** Oran. **4. kim.** Bir maddenin bir karışım ya da birleşime giren ya da girmesi gereken oranı. **☞ miktar zarfı, dbl.** Bir fiilin veya fiilimsinin, bir sıfatın veya başka bir zarfın anlamını azlık çokluk bakımından tamamlayan, açıklayan zarf; azlık çokluk zarfı; nicelik zarfı.

mikyāl, [Ar. keyl > miḳyāl مكّيال] (mikya:l) {OsT} *is.* Tahıl ölçeği.

mikyās, [Ar. ḳiyās > miḳyās مقياس] (mikya:s, k kalın söylenir) {OsT} *is.* **1.** Bir şeyi ölçmeye yarayan alet; ölçü aleti; ölçek. **2.** Uzunluk ölçüsü. **3.** Nispet; derece; ölçü; oran. **4.** Bir sıvının düzeyini ölçmekte kullanılan ve üzerinde dereceler bulunan pirinçten yapılmış basit ölçü aleti. **☞ miḳyās-ı amel,** {OsT} Kas gücünü ölçen alet; ergograf. **|| miḳyās-ı amūdî,** {OsT} fiz. İki nokta arasındaki düşey uzaklığı ölçmekte kullanılan araç. **|| miḳyās-ı gaz,** {OsT} fiz. Gazölçer; manometre. **|| miḳyās-ı hacm,** {OsT} mat. Hacim ölçüsü. **|| miḳyās-ı hamz,** {OsT} fiz. Asitölçer. **|| miḳyās-ı hissî,** {OsT} psikol. Duyumölçer. **|| miḳyās-ı hurdebînî,** {OsT} fiz. Mikrometre. **|| miḳyās-ı inhinā,** {OsT} yer ölç. Eğimölçer. **|| miḳyās-ı irtifā,** {OsT} fiz. Yükseklikölçer. **|| miḳyās-ı kalvî,** {OsT} kim. Alkaliölçer; alkalimetre. **|| miḳyās-ı ke-sāfet,** {OsT} fiz. Yoğunlukölçer; dansimetre. **|| miḳyās-ı klor,** {OsT} kim. Klorölçer; klorimetre. **|| miḳyās-ı kuvvet,** {OsT} fiz. Kuvvetölçer; dinamometre. **|| miḳyās-ı küre,** {OsT} fiz. Küre ölçer; sferometre. **|| miḳyās-ı küül,** {OsT} fiz. Alkolölçer. **|| miḳyās-ı leben,** {OsT} fiz. Sütün yoğunluğunu ölçmekte kullanılan alet; laktodansimetre. **|| miḳyās-ı mā,** {OsT} kim. Hidrometre. **|| miḳyās-ı māyiāt,** {OsT} fiz. Sıvıölçer. **|| miḳyās-ı meyl,** {OsT} mat. Eğim ölçüsü. **|| miḳyās-ı nār,** {OsT} fiz. Ateş ölçer; pırametre. **|| miḳyās-ı riyāh,** {OsT} fiz. Yelölçer; anemometre. **|| miḳyās-ı rutūbet,** fiz. Nemölçer; higrometre. **|| miḳyās-ı saffet-i hevā,** {OsT} fiz. Od-yometre. **|| miḳyās-ı sedā,** {OsT} fiz. Sesin şiddetini ölçen alet. **|| miḳyās-ı zelāzil,** {OsT} fiz. Deprem şiddetini ölçen alet; sismograf. **|| miḳyāsü'l-gazāt,** {OsT} fiz. Gazölçer; manometre. **|| miḳyasü'l-harāre,** {OsT} fiz. Termometre. **|| miḳyasü'l-hevā,** {OsT} fiz. Rüzgârın hızını ölçen alet; anemometre. **|| miḳyasü'l-levn,** {OsT} fiz. Renkölçer; kolorimetre. **|| miḳyasü'l-matar,** {OsT} fiz. Bir yılda düşen yağış miktarını kaydeden cihaz; plüvyometre. **|| miḳyasü'l-mayiāt,** {OsT} fiz. Sıvıların yoğunluğunu ölçen alet; dansimetre. **|| miḳyāsü'l-riyāh,** {OsT} fiz. Rüzgârın hızını ölçen alet; anemometre.

mikyaslı, [mikyās-lı] *sf.* **1.** Ölçeği olan; ölçekli. **2. mecaz.** Ölçüsü olan; ölçülü.

mikyassız, [mikyas-sız] *sf.* 1. Ölçeği olmayan; ölçeksiz. 2. *mecaz.* Hesaba kitaba sığmayan; hadsiz hesapsız; ölçüsüz.

mil¹, [Ar. mil میل] *is.* 1. Eklemlerle bağlanmış bir veya daha çok parçanın çevresinde çembersel bir hareket yaptığı dönel parça. 2. Çeşitli işlerde kullanılan ince, uzun metal çubuk. 3. Göze sürme çekmekte kullanılan, kemik ya da fildişinden yapılmış ince uzun çubuk. 4. Sivri uçlu çelik kalem. 5. Dağların sivri tepesi. 6. Bir küre veya yuvarlağın çevresinde döndüğü eksen. ☞ **mil çekme**, *Eskiden, suçlunun gözlerine kızdırılmış mil batırarak kör etme şeklinde uygulanan bir ceza.* || (birinin gözüne) **mil çekmek**, *Mil çekme cezasını uygulamak.*

mil², [İng. mile] *is.* 1. Uzunluğu yer yer değişen Anglosakson güzergâh ölçüsü birimi. 2. Ekvatorda bir dakikalık yayın uzunluğu; coğrafi mil; 1854 m. 3. Denizci milletlerce kabul edilen bir Yer'in 45° enlemindeki bir dakikalık yayın uzunluğu; deniz mili; 1852 m. 4. İngiltere'de bir statü ile belirlenen 1609,3 m'lik uzunluk ölçüsü; kara mili. 5. Eski Romalılarca kullanılan bin adımlık mesafe; 1481 m. ☞ **mîl-i bahrî**, *Deniz mili; 1852 m.*

mil³, [Yun. âmúlon ?] *is.* 1. Selin sürükleyip getirdiği kumlu, çamurlu toprak; balçık. 2. *jeol.* Rüzgâr veya sel tarafından sürüklenerek yığılmış, iki ile yüz mikron arasında değişen parçacıklardan meydana gelmiş, suyu uygun şartlarda tutma özelliği olan, toprağı verimli hale getiren çökelti. 3. Kum. [DS]

mil⁴, [bél / mil] {eAT} *is.* Bel; sırt. [DK]

mil⁵, [bilya / milya > mile / mil] {ağız} *is.* Bilye. [DS]

mila, [? milā / milli] {ağız} *is.* Çelik çomak oyunu. [DS]

milad, [Ar. velâdet > milâd میلاد] (*mi:lâ:d*) {OsT} *is.* → milat.

miladî, [Ar. milâd>milâdî / milâdiyye میلادیه / میلادیه] (*mi:lâ:di:*) {OsT} *sf.* İsa peygamberin doğumu ile ilgili; milada ait. ☞ **miladî takvim**, *İsa peygamberin doğumunun yaklaşık olarak dördüncü yılını başlangıç alan takvim.* || **miladî tarih**, *Miladî takvimin belirttiği tarih.*

milah¹, [Ar. milh > milah ملح] (*milâh*) {OsT} *is.* Tuzlar.

milah², [Ar. milâh ملاح] (*milâ:h*) {OsT} *is.* Tuzlar.

milahat, [Ar. milâhat ملاحه] (*milâ:hat*) {OsT} *is.* Gemcilik bilgisi; gemcilik.

milak, -ğî [Ar. 'alîq عليق => milak] {ağız} *is.* Yemiş hevengi. [DS]

mil'aka, [Ar. mil'aka ملعقه] (*mil-aka*) {OsT} *is.* 1. Tahta kaşık. 2. Hattatların, mürekkep yapımında, iş ve Arap zamkı karışımı hazırlamakta, lal ve sürh

gibi maddeleri hokkalara aktarmakta kullandıkları küçük tahta kaşık.

mil'akatıraş, [Ar. mil'aka + Far. terâş ملعقه تراش] (*mil-akatıraş*) {OsT} *is.* Tahtadan kaşık yontan kimse.

mil'akatıraşlık, -ğî [mil'akatıraş-lık] (*mil-akatıraşlık*) {OsT} *is.* Tahtadan kaşık yontma işi.

milanez, [İt. milano > Fr. milanaise] *is.* İlik sarmakta kullanılan bir iplik üzerine gevşekçe sarılmış iki ipek ipliğinden meydana gelen ince kordon.

milat, -dı [Ar. velâdet > milâd میلاد] (*mi:lâ:t*) {OsT} *is.* 1. Doğum günü; doğum tarihi. 2. İsa Peygamberin doğduğu gün. 3. Miladî takvimin başlangıç kabul edilen yıl başı. ☞ **milattan önce**, (*Yıl, tarih için*) *miladî tarih sayılan yıldan geriye doğru sayılarak belirlenen; İsa peygamberin doğumundan evvel; milattan önce; İsa'dan evvel; kable'l-milad; kısaltması: MÖ.* || **milattan sonra**, (*Yıl veya tarih için*) *miladî tarih başlangıcından bu yana sayılan yıllara göre belirlenen yıl veya tarih; İsa'dan sonra; bade'l-milad; kısaltması: MS.*

milcan, [? milcan] {ağız} *sf.* 1. Öksüz. 2. *is.* Beş altı yaşındaki çocuk. [DS]

milcek, -ğî [Erme. mžex] {ağız} *is.* Eşek arısı. [DS]

milcimek, [milc-i-mek / milc-ı-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] 1. (Yara için) iltihaplanmak; mikrop olarak kötüleşmek. 2. (Yiyecekler için) bozulmaya yüz tutmak. 3. Yumuşamak; bozulmak. [DS]

milçan, [? milçan] {ağız} *is.* Ucuna pamuk sarılmış çubuk. [DS]

milçek¹, -ğî [Erme. mžex] {ağız} *is.* 1. Sivrisinek. 2. Sinek. [DS]

milçek², -ğî [mil+çek] {ağız} *is.* Göze sürme çekmeye yarayan kemik çöp. [DS]

milçik, -ğî [mil-çik] {ağız} *is.* Sulu ve yapışkan çamur; balçık. [DS]

mildir¹, [mild (*yans.*) > mild-ir] *ünl.* Hızlı dönme veya parlama, şaşkınlık, sallanma, titreme, çarpma ve zıplamayı, yuvarlanmayı, bu tür patırtılı hareketlerin yansımaları ve bu biçimde konuşmayı anlatan yansımaları gövde. ☞ **mildir mildir**, (*Bakmak eylemi için*) *gözleri sürekli ve çabuk sağa sola döndürerek.*

mildir², [? mildir] {ağız} *sf.* Güzel. [DS]

mildircin, [bildircin / mildircin] {ağız} *is.* Bildircin. [DS]

mildirçin, [bildircin / mildirçin] {ağız} *is.* Bildircin. [DS]

mildiyu, [İng. mildew (*nem lekesi*) > Fr. mildiou] (*mi'ldiyu*) *is.* Daha çok bağlarla patates, domates, tütün, ay çiçeği ve marul gibi bitkilerde görülen, emeçleri ile bitkinin öz suyunu emerek yapraklarda ve genç sürgünlerde beyaz, grimsi veya morumsu

- lekeler meydana getiren bazı mantarların yol açtığı hastalık.
- mile¹**, [? mile] {ağız} is. Basma. [DS]
- mile²**, [Yun. mpilia => bilye / milya > mile] {ağız} is. Bilye. [DS]
- milek, -ği** [mil-ek] {ağız} is. **1.** Bulanık su. **2.** Milli toprak. **3.** Çamurlu yer; milli yer. **4.** Çürüyüp kokan sazlıklar. [DS]
- milel**, [Ar. millet > milel ملل] {OsT} is. **1.** Milletler; uluslar. **2.** Bir dinden veya mezhepten olan toplulukların tümü. ☞ **milel-i erbaa**, {OsT} Dört topluluk: Müslüman; Yahudi; Ermeni ve Rum. || **milel-i muhtelif-i mütegalibe**, {OsT} Üstün gelmiş çeşitli milletler.
- milemek**, [me (yans.) > me-le-mek / mi-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] (İnek için) bağırmak. [DS]
- milen**, [mil-en] {ağız} is. → milek. [DS]
- mileng**, [mil-ek / mileñ] {ağız} is. Milli toprak. [DS]
- milez**, [Yun. melissa > melis / meliz / milez ميليز] {mi:lez} {eAT} is. Bal arısı.
- milföy**, [Fr. mille (bin) + feuille (yaprak)] is. Aralarına krema döşenmiş ince yufkalarla hazırlanan ve üzeri pudra şekeri ile kaplanmış bir tür pasta.
- milh**, [Ar. milh ملح] {OsT} is. **1.** Tuz. **2.** kim. Bir asitte hidrojenin yerini bir bazın almasıyla meydana gelen birleşim. ☞ **milh-i hāmız**, {OsT} kim. Asit tuz. || **milhü's-saga**, {OsT} kim. Boraks.
- milha¹**, [Ar. milh > milha ملحه] {OsT} is. Tuzlar.
- milha²**, [Ar. milhā / milhāt ملهى / ملهات] (milha:) {OsT} is. Oyun; eğlence; cümbüş.
- milhafe**, [Ar. lihaf > milhāfe ملحفه] {OsT} is. **1.** Bürünülecek şey. **2.** Yorgan.
- milhez**, [Ar. milhez ملهز] {OsT} is. Mürekkebi karıştırmakta kullanılan araç.
- milhî**, [Ar. milh > milhî ملحي] (milhi:) {OsT} sf. Tuzla ilgili; tuza ait.
- milhiyet**, [Ar. milhî > milhiyyet ملحييت] {OsT} is. Tuzluluk.
- mili-**, [Lat. mille] ek. Bir ölçü biriminin binde birini belirtmekte kullanılan ön ek; sembolü: m.
- mili**, [Far. mīlī میلی] (mi:li:) {OsT} is. Kedi.
- miliamper**, [Fr. milliampère] is. fiz. Amperin binde biri değerindeki elektrik akımı şiddeti birimi; sembolü: mA.
- milibar**, [Fr. millibar] is. fiz. Barın binde biri değerinde, 0.76 mm. cıva basıncına eşit atmosfer basıncı ölçü birimi.
- miligram**, [Fr. milligramme] is. fiz. Bir gramın binde birine eşit kütle birimi; sembolü: mg.
- milik¹, -ği** [? milik] {ağız} is. Cilalı ve parlak taş. [DS]
- milik², -ği** [belik / milik] {ağız} is. Kadınların süs için ördükleri ince saç örgüsü. [DS]
- milik³, -ği** [? milik] {ağız} is. Tıpkı; benzeri. [DS]
- miliküri**, [Fr. millicurie] is. fiz. 133 mg radyumun bir saat boyunca yaydığı gama ışını miktarına eşit radyum tedavisinde kullanılan ölçü birimi; sembolü: mCi.
- mililitre**, [Fr. millilitre] is. fiz. Litrenin binde birine eşit oylum ölçüsü birimi; sembolü: ml.
- milim**, [Fr. milli-mètre > milim] is. **1.** Santimetrenin onda biri değerindeki uzunluk ölçüsü birimi; sembolü: mm. **2.** mecaz. (Olumsuz cümlelerde) çok küçük nicelik veya uzunluk; en küçük; en az. ☞ **milimi milimine**, Tam ölçüsünde; ne az ne de çok; tam; tamı tamına. || **milim oynamamak**, 1. (Makine vb. elemanları, nesnelere için) tam anlamıyla sabit olmak; bağlı olduğu yerden hiç hareket etmemek; istenilen biçimde veya ideal ölçüden sapmadan işlemek. 2. Durumunu hiç bozmamak; hiç kıpırdamamak. || **milim şaşmamak**, Tam ölçüsünde olmak; tam denk gelmek; eksikliği veya fazlası olmamak.
- milim**, [Lat. millesimus > Fr. millième] is. Tunus'ta kullanılan dinarın binde biri değerindeki para birimi.
- milimetre**, [Fr. milli-mètre] (milime'tre) {OsT} is. **1.** Metrenin binde biri değerindeki uzunluk ölçüsü birimi; sembolü: mm. **2.** mecaz. (Olumsuz cümlelerde) çok küçük nicelik veya uzunluk; en küçük; en az. ☞ **milimetre kare**, Kenarı 1 mm. olan karenin alanına eşit alan ölçüsü birimi; sembolü: mm² || **milimetre küp**, Ayrutları 1 mm. olan küpün oylumuna eşit oylum ölçüsü birimi; sembolü: mm³
- milimetrik, -ği** [Fr. milli-métrique] {OsT} sf. **1.** Milimetre ile ilgili; milimetreye ilişkin; milimetre ile ölçülebilen. **2.** Milimetrele bölünmüş olan. ☞ **milimetrik kâğıt**, Grafik, eğri vb. çizmekte kullanılan, yatay ve dikey olarak milimetre aralıklı çizgilerle bölünmüş kâğıt tabakası.
- milimikron**, [Fr. milli-micron] is. Bir mikronun binde birine eşit uzunluk ölçüsü birimi; bir metrenin bir milyarda birine eşit uzunluk ölçüsü birimi; 10⁻⁹ m; sembolü: mµ
- milis¹**, [Lat. militia > Fr. milice] is. **1.** as. Savaş sırasında orduya yardımcı olmak üzere sivil halktan toplanan silahlı kuvvet. **2.** Bazı ülkelerde yardımcı güvenlik gücü. ☞ **milis kuvveti**, "Askerî yurttaş" ilkesine dayanan ve kısa sürede seferber edilebilen az sayıda muvazzaf bir kadro ile belirli dönemlerde eğitim gören askerî yurttaşlardan oluşan ordu.
- milis²**, [Yun. melissa => melis / meliz] {ağız} is. → meliz. [DS]
- militan**, [Fr. militant] {OsT} sf. **1.** Bir düşüncenin, bir görüşün başarıya ulaşması için savaştan, mücadele

eden. **2.** *is.* Bir ideal uğruna çalışan kimse. **3.** Siyasi veya sosyal kuruluşun, bir sendikanın toplantı düzenleme, para yardımı sağlama, propaganda yapma, kampanya yürütme gibi çalışmalarına etkin bir şekilde katılan kimse. **4.** Mücadelesini yasa dışı yollardan ve zor kullanarak yapan taraftar.

militanlaşma, [militan-la-ş-ma] *is.* Militanlaşmak eylemi veya durumu.

militanlaşmak, [militan-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* **1.** Militan durumuna gelmek; militan olmak. **2.** Militanca davranmak; militan gibi olmak.

militanlaştırma, [militan-la-ş-tır-ma] *is.* Militanlaştırmak eylemi; militan durumuna getirme.

militanlaştırmak, [militan-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Militan durumuna getirmek.

militanlık, -ğı [militan-lık] *is.* **1.** Militan olma durumu. **2.** Militan olan birisinin tutum ve davranışı.

militarist, [Fr. militariste] {OsT} *sf.* **1.** Militarizmle ilgili olan. **2.** (Kişi için) militarizm yanlısı olan. **3.** *is.* Militarizm yanlısı olan kimse; militarizmi savunan kişi.

militarizm, [Fr. militarisme] *is.* **1.** Ordunun ve askerî sistemin üstünlüğüne dayanan siyasi düzen. **2.** Düzenin garantisi olarak orduyu veya ordunun gücünü kabul eden görüş. **3.** Bütün yurt sorunlarının ordunun gücü ile çözümlenebileceğini savunan siyasi görüş.

milivat, [Fr. milliwatt] *is. fiz.* Vatın binde birine eşit güç birimi; sembolü: mW.

milivolt, [Fr. millivolt] *is. fiz.* Voltun binde birine eşit olan elektromotor kuvvet ve gerilim farkı birimi; sembolü: mV.

milivoltmetre, [Fr. millivolt-mètre] *is. fiz.* Çok küçük gerilim farklarını ölçmekte kullanılan, gösterge bölümü milivolt esasına göre derecelenmiş voltmetre.

miliz, [Yun. melissa => meliz / milis / miliz] {ağız} *is.* → meliz. [DS]

milk, [Ar. milk ملك] {OsT} *is.* **1.** Mülk. **2.** Ülke; memleket; yurt. ☞ **milk bî-sebebin**, {OsT} *huk. Miras yoluyla kalan mal.* || **milk-dâr**, {OsT} *1. Mülk sahibi. 2. Hükümdar.* || **milk-dârî**, {OsT} *1. Mülk sahipliği. 2. Hükümdarlık.* || **milk-i mukayyed**, {OsT} *huk. Miras mal.* || **milk-i nutlak**, {OsT} *huk. Doğrudan edinilmiş mal.* || **milk-i yemin**, {OsT} *Cariye, kadın köle.*

milka, [Ar. milkā ملقا] (milka:) {OsT} *is.* Kalemdeki mürekkebin bir kısmını aldığı için kâğıt üzerinde mürekkebin dağılmasını önlemek amacıyla hattatlar tarafından mürekkep hokkasına konulan ham ipek; lika.

milkat¹, [Ar. milkāt ملقات] (milka:t) {OsT} *is.* Cerrah maşası; kırskaç.

milkat², [Ar. milkāt ملقات] {OsT} *is.* **1.** Yerden bir şey almaya yarayan araç. **2.** Forseps.

milkbār, [İng. milk (süt) + bar (kahvehane)] *is.* Alkolsüz içkiler ve süt servisi yapılan kahvehane.

milkdār, [Ar. milk+Far. -dār ملكدار] (milkda:r) {OsT} *is.* Memleket sahibi olan kişi; ülke sahibi; hükümdar.

milkdārî, [Ar. milk + Far. -dār > milkdārî ملكدارى] (milkda:ri:) {OsT} *is.* Hükümdarlık.

millak, -ğı [? millak] {ağız} *is.* Küçük çukur. [DS]

milleme, [mil-le-me] *is.* **1.** Millemek eylemi veya durumu. **2.** Toprağı iyileştirmek, verimi artırmak amacıyla tarlanın yüzeyine mil serme işlemi.

millemek, [mil-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* **1.** (Akarsu vb. için) bir yere mil getirip yığmak; mil ile örtmek. {ağız} (aynı) [DS] **2.** {ağız} (Sel için) taşkın sonu tarlaya milli toprak bırakmak. [DS] **3.** Toprağı iyileştirmek, verimi artırmak amacıyla tarlanın yüzeyine mil sermek.

millendirmek, [mil-le-n-dir-mek] {ağız} *gçl. f. [-ır]* (Sel suyu için) bir yere mil yığmak. [DS]

millenne, [mil-le-n-me / mil-le n-me] *is.* Millenmek eylemi veya durumu.

millenmek¹, [mil-le-n-mek] *edil. f. [-ır]* **1.** (Çark, tekerlek, hareketli parça vb. için) mil takılmak. **2.** *dönşl. f.* Mil sahibi olmak; mil edinmek.

millenmek², [mil-le-n-mek] *edil. f. [-ır]* Akarsuyun getirdiği kum ve çamur karışımı ile örtülmek, {ağız} (aynı). [DS]

millet, [Ar. millet ملت] {OsT} *is.* **1.** Aynı topraklar üzerinde yaşayan, aynı köke dayanan, tarih, töre, gelenek, görenek, ülkü, dil, duygu vb. birliği bulunan insanların tümü; ulus. **2.** Aynı anayasa ile yönetilen bireylerden meydana gelen fakat bireylerin her birinin üzerinde egemenliği elinde tutan hukukî varlık. **3.** (Milliyet adlarından sonra tamlanan olarak kullanıldığında) o millete ait bireylerin tümü. *Türk milleti.* **4.** (Cinsiyet, meslek, yaş, çıkar, düşünce grubu vb. adlarından sonra tamlanan olarak kullanıldığında) belirtilen yönlerden birleşen insanların tümü. *kadın milleti, marangoz milleti.* **5.** Bir yerde bulunan kimselerin tümü; herkes; ahali. **6.** Aynı dinden olan insanlar topluluğu; ümmet. **7.** Din; mezhep. ☞ **millet-i beyzâ**, *İslam ümmeti.* || **millet-i hākime**, {OsT} *Egemen millet.* || **millet-i islām**, {OsT} *1. İslam dininden olanların tümü. 2. Müslüman.* || **millet-i mesîhiye**, *Hristiyan dininden olan milletler topluluğu.* || **millet-i muazzama**, {OsT} *Büyük millet.* || **milletler arası**, *1. Ayrı ayrı iki ve daha çok millet arasında yapılan veya geçen; milletler arası ilişkilere ait olan; uluslar arası. 2. Çeşitli milletlere ait insanları veya insan gruplarını ilgilendiren.* || **milletler arası**, *Uluslar arası ilişkileri benimseyen; uluslar arası ilişkilerin geliş-*

tirilmesinden yana olan. || **milletler arası**, uluslar arasındaki ilişkileri benimseme; uluslara arası ilişkilerin geliştirilmesinden yana olma; beynelmilecilik; enternasyonalizm. || **Milletler Cemiyeti**, 1919 yılında Versaille antlaşması ile kurulan, uluslar ve halklar arasındaki anlaşmaların barışçı yollardan çözümlenmesini, saldırılara karşı güvence ve uluslar arası ilişkilerin geliştirilmesiyle korunmasını ilk olarak evrensel olarak üstlenmiş kurul; cemiyet-i akvam. || **millet meclisi**, 1. Millet vekillerinin oluşturduğu kurul. 2. Bu kurulun toplandığı yapı. || **millet mektepleri**, Yeni Türk harflerini halka öğretmek amacıyla 1928 yılında açılan okuma yazma okul ve kurslarının genel adı.

milletvekili, [Ar. millet + vekil + T. -i] is. 1. Yasama meclisine seçimle gelmiş üye; mebus. 2. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına göre Büyük Millet Meclisi üyesi olan kimse; mebus.

milletvekilliği, [millet+vekil-li(ğ)-i] is. 1. Milletvekili olma durumu. 2. Milletvekilinin görevi.

millî, [Ar. millet > millî / millîyye مليه / ملي] (millî:) {OsT} sf. 1. Varlığı, konusu, kapsamı belirtilen millete ait olan; milletle ilgili; millete ilişkin; ulusal. 2. Bir ülke halkının bütününün duygu, düşünce ve isteklerini anlatan. 3. Milliyetçilik belirtisi olan; milliyetçi. ☞ **millî bakıye**, Milletvekili seçimi için gerekli olan her partinin aldığı oy sayısından artı kalan. || **millî bayram**, Tarihi bir başarıyı veya günü anmak için millete kutlanan bayram. || **millî dil**, Bir devletin egemenlik alanında tanıdığı, kullandığı dil; resmî dil; devlet dili. || **Millî Edebiyat**, Osmanlılık fikrine karşı, Türk Edebiyatında toplum ve ülke sorunlarına geniş yer veren, sade ve anlaşılır Türkçeyi, hece ölçüsünü kullanma ve yaygınlaştırma yoluna giden edebiyat akımı (1911-1923). || **millî eğitim**, Ulusa dayanan, ulusla ilgili eğitim; ulusal eğitim. || **Millî Eğitim Bakanlığı**, Türkiye Cumhuriyetinde eğitim ve öğretim hizmetlerinin yürütülmesini sağlamak, bu hizmetlere yönelik kurum ve kuruluşların açılmasıyla ilgili çalışmalar yapmak üzere kurulmuş olan bakanlık. || **Millî Eğitim Şurası**, Millî Eğitim Bakanlığının çağrısıyla eğitime yön verecek genel ilkeleri belirlemek için toplanan üyeleri belirli danışma kurulu. || **millî ekonomi**, Bir milletin kendine özgü ekonomi siyaseti. || **millî emlak**, Devlete ait taşınır ve taşınmaz mallarla her türlü alacak ve haklara verilen ad. || **millî forma**, spor. Uluslar arası karşılaşmalarda giyilen, ülke bayrağının renk ve amblemini içeren forma. || **millî gelir**, ekon. Bir ülkede belirli bir dönemde üretilen mal ve hizmetlerin parasal değerinin toplamından amortisman ve vasıtalı vergiler düşüldükten sonra geriye kalan parasal değer; millî hâsıla. || **millî güvenlik**, Kamu düzeni; kamu güvenliği. || **Millî Güvenlik Kurulu**, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanarak devletin ulusal gü-

venlik siyasetini hükümete tavsiye etmek üzere Anayasanın 118. maddesinde belirlenen görevlilerden meydana gelmiş kurul. || **millî hakimiyet**, 1. huk. Bir devleti kuran milletin iradesinin üstünde hiçbir sınıf, zümre veya kişiye yetki verilmemiş, milletin iradesinin üstünde başka bir irade kabul edilmemiş olması durumu; ulusal egemenlik; millî egemenlik. 2. devl. huk. Bir millî devlet üstünde, hiçbir yabancı devlete bağımsızlığı engelleyecek veya ortadan kaldıracak hak, yetki ve etkide bulunma hakkı tanınmamış olması durumu; ulusal egemenlik; millî egemenlik. || **millî hukuk**, huk. Bir ülke sınırları içinde uygulanan hukuk; pozitif hukuk. || **millî hüviyet**, Bir milletin kendine özgü düşünüş ve yaşayış biçimi, dil, töre ve gelenekleri, toplumsal değer yargıları ve kuralları ile oluşan özelliklerin tümü; millî kimlik. || **millî iktisat**, Ulusal ekonomi. || **millî irade**, Hiçbir gücün etki edemeyeceği derecede güçlü olan ve millete kullanılan güç. || **Millî İstihbarat Teşkilatı**, Türkiye'nin ulusal güvenliği ile ilgili haberleri toplamak, değerlendirmek ve gerekli makamlara bildirmekle görevli haber alma kuruluşu; kısaltması MİT. || **millî kıyâfet**, Bir milletin geleneksel giyim özelliklerini taşıyan kılık. || **millî kimlik**, Bir milletin kendine özgü düşünüş ve yaşayış biçimi, dil, töre ve gelenekleri, toplumsal değer yargıları ve kuralları ile oluşan özelliklerin tümü; millî hüviyet. || **millî lisan**, ed. 19. yy. başlarında Osmanlıca'ya karşı çıkan Millî Edebiyat kuşağı yazarlarının sade Türkçe'ye verdikleri ad. || **millî karşılaşma**, spor. Millî takımlar arasında yapılan karşılaşma; millî müsabaka. || **millî korunma**, Olağanüstü durumlarda, devletin bünyesini, ekonomi ve millî savunma bakımından kuvvetlendirme tedbirlerine verilen ad. || **millî marş**, 1. Bayrak gibi millî sembol olarak anayasa ve kanunlarla devletçe resmen kabul edilerek dünya devletlerine ilan edilen, resmî törenlerde, millî bayramlarda çalınan, söylenen, metni halkın millî duygularını coşturan marş; ulusal marş. 2. İstiklal Marşı. || **Millî Mücadele**, Atatürk'ün 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a ayak basmasıyla başlayıp Erzurum, Sivas Kongreleri ile kararlaştırılan, 23 Nisan 1920'de devlet haline gelen ve 11 Ekim 1922 Mudanya Mütarekesi ile sonuçlanan Türk Kurtuluş Savaşına verilen ad; kurtuluş savaşı; istiklal savaşı. || **millî müdafaa**, Yurt ve milleti her türlü dış ve iç tehlikelerden korumak, ulusal güvenliği sağlamak için alınan önlem ve hazırlıkların tümü; millî savunma; ulusal savunma. || **millî müfrezeler**, Kurtuluş Savaşında savunma gücünün temelini oluşturan Kuva-yı Milliye güçlerine verilen ad. || **millî park**, Bilimsel ve sanat değeri bakımından az bulunan doğal ve kültürel kaynak değerleriyle korunan vahşi halde yaşayan bitki ve hayvan topluluklarını saklamak için düzenlenen dinlenme ve turizm alanlarına sahip doğa parçası. || **millî roman**, Çe-

virii romana karşılık olarak telif eserlere verilen ad.|| **millî olmak**, 1. (Sporcu için) millî takıma seçilmiş olmak. 2. (Kişi için) bir şeyi ilk kez yapıyor olmak.|| **millî orman**, Yeri ve özellikleri dolayısıyla bilimsel çalışmalarda kullanmak, doğayı korumak, yurt güzelliğini sağlamak, halkın dinlenme ve spor gibi çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak ve turistik ihtiyaçlara olanak sağlamak amacıyla özel durumu olan orman; millî park.|| **millî park**, Millî orman.|| **millî savunma**, Yurt ve milleti her türlü dış ve iç tehlikelerden korumak, ulusal güvenliği sağlamak için alınan önlem ve hazırlıkların tümü; millî müdafaa; ulusal savunma.|| **Millî Savunma Bakanlığı**, Ulusal güvenliğin sağlanması, silahlı kuvvetlerin ihtiyaçlarının karşılanması, barışta ve savaşta askere alma, savaş sanayiini kurma gibi hizmetlerin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla kurulmuş bakanlık.|| **millî şair**, Halkın duygu ve düşüncelerini, onun anlayabileceği bir dil ve üslupla dile getirdiği Türkçe Şiirler adlı kitabı yayımlandıktan (1899) sonra Mehmet Emin Yurdakul'a verilen unvan.|| **millî şef**, Cumhurbaşkanlığı yaptığı dönemde İsmet İnönü'ye verilmiş olan san.|| **millî takım**, spor. Uluslar arası karşılaşmalarda ülkesini temsil eden takım.|| **millî vezin**, ed. Aruz ölçüsüne karşı çıkan Millî Edebiyat akımı şair ve yazarlarının hece ölçüsüne verdikleri ad.|| **millî yegâh**, {OsT} müz. Sultanî yegâh makamı.

millî¹, [mil-li] sf. Mil takılmış olan; bir mil ile çalışsan.

millî², [mil-li] sf. Üzerinde veya içinde mil bulunan; balçıklı; çamurlu.

millî³, [milli / milâ] {ağız} is. Çelik çomak oyunu. [DS]

millîci, [millî-ci] (millî:ci) sf. Ulustan ve ulusçuluktan yana olan; milliyetçi.

millîleşme, [millî-le-ş-me] (millî:leşme) is. Millîleşmek eylemi; millî nitelik kazanma; uluslaşma.

millîleşmek, [millî-le-ş-mek] (millî:leşmek) dönl. f. [-ir] 1. (Ülke içinde bulunmakla birlikte mülkiyeti yabancı şirket ve devletlere ait olan bir mal veya işletme için) devlet tarafından satın alınarak ulusal ekonominin emrine verilmek; uluslaşmak. 2. Bir ulusa özgü nitelikler kazanmak; millî nitelik kazanmak; uluslaşmak.

millîleştirme, [millî-le-ş-tir-me] (millî:leştirme) is. 1. Millîleştirmek eylemi veya durumu. 2. Yerli veya yabancı özel mülkiyet konusu olan işletme ve malların kamu yararı amacıyla bedeli ödenerek devletin mülkiyetine geçirilmesi işlemi; millete mal etme. 3. Ulusal özellikler kazandırma; millî nitelik kazandırma.

millîleştirmek, [millî-le-ş-tir-mek] (millî:leştirmek) gçl. f. [-ir] 1. (Ülke içinde bulunmakla birlikte mülkiyeti yabancı şirket ve devletlere veya özel mülkiyete ait olan bir mal veya işletme için) devlet

tarafından satın alınarak ulusal ekonomiye devredilmek; uluslaştırmak; millî kılmak; ulusa mal etmek. 2. Bir ulusa özgü nitelikler kazandırmak; millî nitelik vermek; uluslaştırmak.

millîlik, [millî-lik] (millî:lik) is. Millî olma durumu; ulusal nitelikte olma durumu; ulusallık.

millîye, [Ar. millî > milliyye مليه] {OsT} sf. Millete ait; milletle ilgili; ulusal.

millîyeci, [millîye-ci] (millî:yeci) sf. Ulustan ve ulusçuluktan yana olan.

milliyet, [Ar. millî > milliyyet مليت] {OsT} is. 1. Millet niteliği taşıyan bir toplumun durumu; ulusal birlik oluşturan bir halkın durumu; millete özgü olma durumu; millî olma hali; ulusallık. 2. Bir kimseyi, bir tüzel kişiyi veya bir şeyi devlete bağlayan hukuksal bağ; ait olunan millet; bağlı olunan millet; uyruklu; tabiiyet. ☞ **milliyetler ilkesi**, Belli bir yurt üzerinde yaşamak koşuluyla ortak bir kökene, ortak bir tarihe, ortak bir düşünce ve yaşam biçimine sahip her toplumsal grubun bağımsızlık hakkı.

milliyetçi, [milliyet-çi] {OsT} sf. 1. (Düşünce ve görüş için) milliyetçiliğe uygun olan. 2. (Kişi için) milliyetçilikten yana olan; milliyetçiliği savunan; ulusçu. 3. is. Milliyetçilik yanlısı olan kimse; ulusçu.

milliyetçilik, -ği [milliyet-çi-lik] is. 1. Köken, tarih, dil ve kültür gibi değerlerin toplulukları bir millet durumuna getirici ve birleştirici gücünün bilincine varan bireylerin bağımsız bir devlet kurma ve bu devleti korumaya yönelik siyasi hareketleri; ulusçuluk. 2. Maddî ve manevî açılardan ülke ve milletin çıkarlarını her şeyin üstünde tutma anlayışı; ulusalcılık. 3. Her türlü özgürlük ve bağımsızlığını sınırlandırabilecek bütün hareket ve anlaşmalara karşı çıkarak millete yalnız yüceliğini, gücünü göz önünde bulunduran bir siyaset uygulama hakkının tanınmasını savunan öğretisi; ulusçuluk. 4. Kendi milletine ait değerleri üstün tutma.

milliyetperver, [Ar. milliyyet + Far. perver مليتپروور] {OsT} is. 1. Milletini seven, millete gönülden bağlı olan kimse; ulussever. 2. sf. Milliyetçi; ulussever.

milliyetperverlik, -ği [milliyetperver-lik] is. Milletini sevmeye durumu; milliyetperver olma durumu; ulusseverlik.

milliyetsever, [Ar. milliyyet + T. sev-er] {OsT} sf. Milletini seven; millet sevgisi ile dolu olan; milliyetini benimseyen; milliyetçi.

milliyetseverlik, -ği [milliyetsever-lik] is. Milletini sevmeye, milliyetini benimsemeye durumu; milliyetçi olma durumu.

milliyetsiz, [milliyet-siz] sf. 1. Herhangi bir milliyete ait olmayan; herhangi bir devletin uyruğunda bu-

- lunmayan. 2. Kendi milletini beğenmeyen, onun değerlerini yadsıyan; millî duyguları zayıf olan.
- milliyun**, [Ar. millî > milliyyūn مليون] (*milli:yu:n*) {OsT} is. 1. Milliyetçi öğreti veya akımı benimsemiş olanlar; milliyetçiler. 2. Aşırı milliyetçiler; ırkçılar.
- milon**, [Yun. milos] {ağız} is. Değirmende, öğütülecek tahılın değirmen taşının boğazına aktığı oluk. [DS]
- milos**, [Yun. milos] {ağız} is. Değirmenin durması, bozulması. [DS]
- milsen**, [milsen] {ağız} is. Milli toprak. [DS]
- milsî¹**, [mil-si] sf. Mil görünüşünde olan; iği andıran.
- milsî²**, [mil-si] {ağız} sf. Mili andıran; çamur birikintisi gibi olan. [DS]
- miltan**, [Far. nīm-ten => mintan] {ağız} is. 1. Kısa aba. 2. Açık yakalı gömlek. 3. Gömlek. [DS]
- milya**, [Fr. billia / Yun. mpília] {ağız} is. Bilye. [DS]
- milyar**, [Fr. milliard] sf. 1. Bin milyon; 1.000.000.000; 10⁹ 2. is. Bu sayının adı. 3. Bir milyar lira. 4. mecaz. Son derece büyük sayı.
- milyarder**, [Fr. milliardaire] is. Geliri veya sermayesi bir milyarı bulan kimse; çok zengin.
- milyarderlik**, -ği [milyarder-lik] is. Milyarder olma durumu.
- milyarlar**, [milyar-lar] is. Milyarla ifade edilecek miktarda çok para; çok büyük miktardaki para.
- milyarlarca**, [milyar-lar-ca] (*milyarla'rca*) sf. Milyarlarla ifade edilebilecek miktarda; çok miktarda.
- milyarlık**, -ğı [milyar-lık] sf. 1. Parasal varlığı milyarı bulan veya aşan. 2. (Bir rakamdan sonra geldiğinde) o rakam kadar milyar eden; o kadar milyar tutarında olan. 3. Niceliği milyar ile ölçülen. 4. Değeri milyar lira ile belirlenen.
- milyem¹**, [Fr. millième] sf. 1. Binde bir. 2. Bir alışımda bulunan saf değerli maden miktarı. ☞ **milyem çekirdeği**, *Kuyumculukta kal işlemleriyle sağlanan altın ya da gümüş.* || **milyem çıkarmak**, *Bir alışımdaki saf değerli maden miktarını hesaplamak; milyem hesaplamak.*
- milyem²**, [Lat. millesimus > Fr. millième] is. 1. Bir metrelik düşey bir cismin bin metre uzaklıktan görüldüğü açıya eşit açı birimi; bir dairenin çember uzunluğunun 6.400'de birine eşit yayı gören merkez açısının değeri; 1/(2π x 1000) çember uzunluğunu gören merkez açı değeri. 2. Sudan'da kullanılan liranın binde, kuruşun onda biri değerindeki bozukluk para birimi.
- milyon**, [Fr. million] sf. 1. Bin kere bin; 10⁶; 1.000.000. 2. is. Bu sayının adı. 3. Bir milyon lira.
- milyoner**, [Fr. millionaire] is. 1. Çok zengin. 2. Maddî varlığı en az bir milyon lira değerinde olan kimse.
- milyonerlik**, -ği [milyoner-lik] is. Milyoner olma durumu.
- milyonlar**, [milyon-lar] is. Milyonlarla ifade edilen miktardaki para.
- milyonlarca**, [milyon-lar-ca] (*milyonla'rca*) sf. Milyonlarla ifade edilebilecek miktarda; çok sayıda; pek çok; büyük miktarda.
- milyonluk**, -ğu [milyon-luk] sf. 1. Parasal varlığı milyonu bulan veya aşan. 2. (Bir rakamdan sonra geldiğinde) o rakam kadar milyon eden; o kadar milyon tutarında olan. 3. Niceliği milyon ile ölçülen. 4. Değeri milyon lira ile belirlenen.
- milzab**, [Ar. milzāb ملزاب] (*milza:b*) {OsT} sf. Cimri.
- mim¹**, [Ar. mīm م] {OsT} is. 1. Arap alfabesinin 24. harfinin adı; ebced hesabında 40 sayısını ifade eder. 2. Biten bir yazının altına konulan işaret. 3. Muharrem ayının kısaltması. 4. ed. Divan şiirinde, kapalılığı ve küçüklüğü dolayısıyla sevgilinin ağzının remzi. ☞ **mimden almak**, {ağız} *Küçük şeyleri bahane yapmak.* || **mim koymak**, 1. ("Mühim" kelimesinin kısaltması olarak) unutulmaması için bir işaret koymak. 2. Önemli bularak üzerinde ısrarla durmak. 3. (Birin davranış veya sözü için) şüpheli bulmak.
- mim²**, [Yun. mimos / Lat. mimus > Fr. mime] is. 1. Yunan ve Latin edebiyatlarında hayatı ve töreleri taklit eden gerçekçi komedi türü. 2. Oyuncunun sözsüz olarak sadece hareketleriyle oynadığı bir oyun türü. 3. Önceleri bu tür komedilerde daha sonra da pantomimlerde rol almış olan oyuncu. ☞ **mim bilimi**, *Ses ve jestle yansılama sanatı.*
- mi'mar**, [Ar. mi'mār معمار] (*mi-ma:r*) {OsT} is. → mimar. ☞ **mi'mār-ı kârhâne-i kudret**, {OsT} *Allah.*
- mimar**, [Ar. mi'mār معمار] (*mi-ma:r*) is. 1. Bir konuyu mimari yönleri ile ele alarak etüdünü, tasarımını yapan, projelendiren, gerçekleştirme ve dekorasyon işlerini üstlenen ve uygulamasını yöneten uzman. 2. Bir şeyin yapımına veya hazırlanmasına katılan kişi. ☞ **mimar arşını**, *78 cm'lik uzunluk ölçüsü birimi.* || **mimar kademi**, *Yarım arşın veya bir ayak tutarındaki uzunluk ölçüsü birimi.*
- mi'maran**, [Ar. mi'mār > mi'mārān معماران] (*mi-ma:-ra:n*) {OsT} is. Mimarlar.
- mimarbaşı**, [Ar. mi'mār + T. baş- معماريشى] {OsT} is. İmparatorluk dönemi merkez teşkilatı içinde yer alan, resmî binaların yapımından sorumlu hassa mimarlarının en yüksek rütbelisi; sermimaran-ı hassa.
- mi'marî**, [Ar. mi'mārî / mi'māriyye معمارى / معماريه] (*mi-ma:ri:*) {OsT} is. → mimari.
- mimari**, [Ar. mi'mārî / mi-māriyye معمارى / معماريه] (*mi-ma:ri:*) is. 1. Mimarlık. 2. Bir binanın yapım

tarzı, biçimi, türü ve ayırıcı özelliklerinin tümü. **3.** *sf.* Mimarlık ile ilgili; mimarlığa ilişkin.

mimarisiz, [mimari-siz] *sf.* (Yapı vb. için) bir mimar tarafından tasarlanmamış, yapılmamış olan.

mi'mariye, [Ar. mi'māriyye معماريه] (*mima:riye*) {*OsT*} *is.* Mimarlık.

mimarlık, -ği [mimar-lık] *is.* **1.** Mimar olma durumu; mimarın işi ve mesleği. **2.** Belli güzellik anlayışına, geometrik düzen ve ölçü kurallarına, dayanım göstergelerine göre yapı üretme sanatı; mimari. ☞ **mimarlık bürosu**, *Mimarların meslekî etkinliklerini yürüttükleri iş yeri.* || **mimarlık sözleşmesi**, *Mimar ile inşaatı yaptıran kimse arasında mimari işlemlere ilişkin imzalanan sözleşme.*

mimber, [Ar. minber منبر] {*OsT*} *is.* → minber.

mimdik, -ği [? mimdik] {*ağız*} *is.* Gaga. [DS]

mimesis, [Yun. mimesis (*taklit*)] *is.* Aristoteles'in şiir anlayışından kaynaklanan ve sanat eserini kendi kuralları içinde dünyanın bir taklidi olarak değerlendiren görüş.

mimetik, -ği [Fr. mimétique] *sf.* Taklit ile ilgili; taklide dayanan; mim ile ilgili.

mimetizm, [Fr. mimétisme] *is.* **1.** Bazı bitki ve hayvanların kendisine saldırması mümkün olan hayvan ve canlılara olan benzeşme durumu. **2.** Davranışların, hareketlerin mihanikî taklidi.

mimî, [Ar. mīm > mīmī ميميه / ميمى] (*mi:mi:*) {*OsT*} *sf.* Arapçadaki "mim" harfi ile ilgili.

mimi, [Far. bibī => mimi] {*ağız*} *is.* Hala. [DS]

mimik¹, -ği [Yun. mimikos / Lât. mimicus > Fr. mimique] *is.* **1.** Yüz ifadesi ile belli bir duygu veya düşünceyi ifade etme. **2.** Duygu ve düşünceyi belli edecek yüz ifadelerinin tümü. **3.** *tiy.* Konuşmayla birlikte veya konuşma olmaksızın düşünceyi el, kol, vücut hareketleriyle veya yüz biçimiyle ifade etme. **4.** Klasik dansa seyirci için yeterince anlaşılır olmayan durumlarda başvurulmuş yüz ifadelerine veya hareketlerine dayalı anlatım yöntemi.

mimik², [mimik] {*ağız*} *is.* Horoz, tavuk gibi hayvanların ibiği. [DS]

mimil, [? mimil / mimis] {*ağız*} *is.* Sivilce. [DS]

mimilo, [? mimilo] {*ağız*} *is.* Tavuk ve horoz ibiği. [DS]

mimiloz, [? mimiloz] {*ağız*} *is.* Yasa ve töre dışı cinsel ilişkilere aracılık eden kimse. [DS]

mimis, [? mimil / mimis / mimit] {*ağız*} *is.* Sivilce. [DS]

mimiş, [? mimiş] {*ağız*} *is.* Uyku. [DS]

mimit¹, -di [? mimit / mimil / mimis] {*ağız*} *is.* Sivilce. [DS]

mimit², -di [? mimit] {*ağız*} *is.* Bilye oynarken, kale-den aynı uzaklıktaki oyuna başlama çizgisi. [DS]

mimizlemek, [Ar. mihmaz (*dürtme aracı, mahmuz*)

=> mimiz-le-mek] {*ağız*} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Ucu sivri bir şeyle dürtmek. [DS]

mimleme, [Ar. mim م > mim-le-me] *is.* Mimlemek eylemi.

mimlemek, [Ar. mim م > mim-le-mek] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] **1.** "Önemli, dikkat" anlamında "mühim" kelimesinin kısaltması olan, eski yazıda kullanılan "mim" harfini yazmak; minî harfi ile işaretlemek. **2.** Bir kimseyi, hoşla gitmeyen veya yanlış davranışları dolayısıyla hakkında olumsuz kanaat beslenenler veya zararlı sayılanlar arasına koymak.

mimlenme, [Ar. mim > mim-le-n-me] *is.* Mimlenmek eylemi veya durumu.

mimlenmek, [Ar. mim > mim-le-n-mek] *edil. f.* [-ir] **1.** (Bir yazı, isim vb. için) yanına mim işareti konularak dikkat çekilmek. **2.** (Kişi için) birisi tarafından kuşkulu ve zararlı sayılan kişiler arasına alınmak.

mimli, [Ar. mim > mim-li] *sf.* **1.** (Bir yazı, isim vb. için) dikkat çekilmek için yanına mim işareti konulmuş olan. **2.** (Kişi için) birisi tarafından kuşkulu ve zararlı sayılan kişiler arasına alınmış olan; kötü olarak tanınan; mimlenmiş olan. ☞ **mimli mastarlar**, *Arapçada mim harfi ile başlayan mastarlar.*

mimodram, [Fr. mimodrame] *is. tiy.* Sözsüz olarak oynanan bir dram türü.

mimoza, [Lat. mim > mimus / mimosa] *is. bot.* Küstüm otugillerden, Avustralya kökenli, küre biçimli sarı çiçekli, dört ikincil yaprakçıktan oluşan birleşik yaprakları dokunulunca büzüşen, meyveleri yassı badıç şeklinde olan, iki yüz elli kadar çeşidi bulunan ağaççık veya otsu bitkilerin genel adı, (*Mimosa*).

mimraz, [Ar. marāz>mimrāz ممرض] (*mimra:z*) {*OsT*} *sf.* Hastalıklı; marazlı.

min-, [Ar. min من] {*OsT*} *ön ek.* "-den beri, -den dolayı; -den ötürü, -den" anlamlarına gelen bir ön ek. ☞ **min-bā'd**, {*OsT*} *Bundan böyle; bundan sonra.* || **min-cihetin**, {*OsT*} *Bir bakıma; bir yönden.* || **min-cümle**, {*OsT*} *Bu cümleden; bu cümleden olarak.* || **mine'l-ān**, {*OsT*} *Bundan sonra; bundan böyle.* || **mine'l-erş ile'l-ferş**, {*OsT*} *Gökten yere kadar, baştan aşağı.* || **mine'l-aşk**, {*OsT*} *Aşk yüzünden; aşk nedeniyle.* || **mine'l-bāb ile'l-mihrab**, {*OsT*} *Kapıdan mihraba kadar; baştan başa; hepsi.* || **mine'l-bidāyeti ile'n-nihāye**, {*OsT*} *Başlangıçtan itibaren sonuna kadar.* || **mine'l-evvel**, {*OsT*} *Önceden beri; evvelden beri; öteden beri.* || **mine'l-evvel ile'l-āhir**, {*OsT*} *Baştan sona kadar.* || **mine'l-ezel**, {*OsT*} *Ezelden beri.* || **mine'l-garāib**, {*OsT*} *Şaşılacak şey.* || **mine'l-kadīm**, {*OsT*} *Eskiden beri; eski çağlardan beri.* || **Mine'l-kalbi ile'l-kalbi sebīlā**, {*OsT*} *Kalpden kalbe yol vardır.* || **mine'l-merkezi-şşems**, {*OsT*} *gök b. Gün merkezli.* || **mine's-serā**

ile's-Süreyyâ, {OsT} 1. Yerden Süreyya'ya. 2. Yerden göğe kadar. || **min evvel ilâ âhirihi**, {OsT} Başından sonuna kadar. || **min-gayri**, {OsT} Olamayacak. || **min-gayri haddin**, {OsT} Edepi dışı olarak; haddim olmaksızın. || **min-gayri kasdin**, {OsT} İstenmeyerek. || **min-gayri resmîn**, {OsT} Resmî olmayarak; gayriresmî. || **min-hays**, {OsT} ... konusunda. || **min-hays-i mecmû'**, {OsT} Hepsi; topu. || **min-hüm**, {OsT} Onlardan. || **min ... ilâ**, {OsT} -den ... -ye. || **min-ind'illâh**, {OsT} Allah tarafından; Allah katından. || **min-kibeli'r-rahmân**, {OsT} Allah tarafından. || **min külli'l-vücüh**, {OsT} Her yönden. || **min-tarafı'llâh**, {OsT} Allah tarafından. || **min-vechin**, Bir bakımdan.

min¹, [ming / miñ / min (yans) {OsT}] ünl. Anlaşılmaz ve burundan konuşmaları anlatan kök. [Zülfikar] *min min, min+min etmek*

min², [min / bin / biñ] {eT} {ağız} is. Bin sayısı (1000). [Gabain] [DS]

min³, [min / men / ben] {eT} zm. Ben. [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB]

min⁴, [min / mün] {eT} is. Çorba. [EUTS] [Gabain]

min⁵, [Çin. mien] {eT} is. Un. [EUTS]

Mina, [Sansk. mīna] {eT} öz. is. Bir yıldız adı. [EUTS]

mina¹, [Ar. mīnā مينا] (mi:na:) {OsT} is. Liman.

mina², [Far. mīnā مينا] (mi:na:) {OsT} is. 1. Mine. 2. Cam; kristal. 3. Şarap şişesi. 4. Gökyüzü. ☞ **mīnā-fam**, {OsT} Gök mavisi; havaî mavi; cam rengi. || **mīnā-kâr**, {OsT} Mine işleyen; mine ustası. || **mīnā-kârî**, {OsT} Mine işleyicilik. || **mīnā-reng**, {OsT} Gök mavisi; havaî mavi; cam rengi.

mina³, [? mina] {ağız} is. Çelik çomak oyununun bir bölümü. [DS]

mina⁴, [Ar. binā => mina] {ağız} is. 1. Yapı; ev. 2. Minare. [DS]

minakop, [Yun. mulokópi / melokópi] is. zool. Gölge balığıgillerden, sıcak ve ılık denizlerde yaşayan, küçük ve iplerle ağızlı, alt çenesinde küçük bir büyük bulunan, eti lezzetli bir kemikli balık; kötek balığı; gölge balığı; taş levreği, (*Umbrina cirrosa*).

min'am, [Ar. ni'met > min'am منعام] (min-a:m) {OsT} sf. Çok bağış yapan; çok bağıшта bulunan.

minar, [miñar] {ağız} is. Pınar. [DS]

minarat, [Ar. menāre > minārāt منارات] (mina:ra:t) {OsT} is. Minareler.

minare, [Ar. menāre منارة] (mina:re) {OsT} is. 1. Gözetleme ve işaret kulesi; zafer takı. 2. Namaz vakitlerinin geldiğini duyurmak için müezzinin çıkıp ezan okuduğu, cami ve mescitlere bitişik, içten merdivenli, bir veya birkaç şerefeli uzun ince yapı. ☞ **minare boyu**, Yaklaşık olarak 20-30 metre yükseklikteki yerleri belirtmekte kullanılan yaklaşık

ölçü; minare yüksekliğinde olan. || **minare gibi**, (Boy veya yükseklik için) çok uzun. || **minare gölgesi**, Boş ve gereksiz şey. || **minare gölgesi, davul tozu**, Saçma ve boş şeyleri belirtmekte kullanılan söz. || **minare kırması**, (Kişi için) çok uzun boylu. || **minarelere kaftan giydirmek**, Dinî gün ve bayramlar dolayısıyla minare külahlarını kandillerle süslemek. || **minare külahı**, Minarenin tepesindeki konik sivri kısım.

minareci, [minare-ci] (mina:reci) {OsT} is. Minare yapan usta.

minarecik, -ği [minare-cik] (mina:recik) {OsT} is. Küçük minare.

minarecilik, -ği [minare-ci-lik] is. Minarecinin yaptığı iş veya mesleği.

minareli, [minare-li] (mina:reli) sf. Minaresi olan; minaresi bulunan.

minarelleştirme, [mineral-le-ş-tir-me] is. Minarelleştirmek eylemi.

minarelleştirmek, [mineral-le-ş-tir-mek] gçl. f. [-ir] kim. 1. Bir madeni minerale dönüştürmek; cevher haline getirmek. 2. İçinde inorganik maddeler çözüldürerek suyu maden suyu haline getirmek. 3. Tarlayı verimli hale getirmek için toprağa istenilen mineralleri karıştırmak.

minaresiz, [minare-siz] (mina:resiz) sf. Minaresi olmayan; minaresi bulunmayan.

minassa, [Ar. minassa منصه] {OsT} is. 1. Davetlilerin seyretmesi için gelinin süslenip oturduğu yüksekçe yer. 2. Gelin sandalyesi. 3. Teşhir yeri. ☞ **minassapirâ**, {OsT} Gelin sandalyesini süsleyen; gelin. || **minassa-pîrâ-yı nâz ü edâ**, {OsT} Naz ve kırıtma sandalyesini süsleyen; gelin.

minaz, [? minaz] {ağız} is. Temel; temel taşı. [DS]

minbaz, [Ar. nabz (vurma; atma) > minbaż منباض] {OsT} is. Hallaç tokmağı.

minber, [Ar. minber منبر] {OsT} is. Camilerin içinde hatibin çıkıp hutbe verdiği yüksek ve merdivenli kürsü.

mince, [? mince] {ağız} is. Küçük parçalara ayrılmış nesne; küçük parça; kıymık. [DS]

mincecik, -ği [min-ce-cik] {ağız} sf. Küçük; minicik. [DS]

mincel, [Ar. mincel منجل] {OsT} is. Ekin orağı.

mincem, [Ar. mincem منجم] {OsT} is. Terazi kolu.

minci, [minci] {ağız} is. 1. Peynir. 2. Çökelek. [DS]

mincik¹, -ği [min-cik] {ağız} is. Örölmüş saç; saç örgüsü. [DS]

mincik², -ği [min-cik] {ağız} is. Kıl eğirirken boyuna takılan ve eğrilecek kolların konulduğu torba. [DS]

mincik, -ği [min-cik / mın-cık] {ağız} is. Hayvan tekmesi. [DS]

mincine, [ʔ mincine] {ağız} is. Su fiçisi. [DS]
mincit, -di [ʔ mincit] {ağız} is. Bakırcıların kullandığı bir araç. [DS]
minçi, [ʔ minçi] {ağız} is. Suda kaynatılıp yumuşatılarak ip gibi uzatılmış peynir. [DS]
mindal, [ʔ mindal] {ağız} is. 1. Göze sürme çekilen mil. 2. Kaşa rastuk çekilirken kullanılan çöp. [DS]
mindallı, [bin+dal-lı > min+dal-lı] {ağız} is. Sırma işlemeli kadife kumaştan yapılmış kadın elbisesi; bindallı. [DS]
minde, [min-de] {eT} is. Benden. [AH]
mindef, [Ar. nedf (pamuk atma) > mindef مندف] {OsT} is. Hallaç yayı.
mindek, -ği [min-de-k / min-dik ʔ] {ağız} sf. Çok küçük; mini mini. [DS]
mindel, [Ar. mindel مندل] {OsT} sf. 1. (Kişi için) aç gözlü; doymak bilmez. 2. Zorba.
minder, [min-mek (binmek) > minder [EREN]] is. 1. İçi pamuk, keten, elyaf vb. yumuşak bir madde ile doldurularak yapılmış ve üzerine oturmaya, yaslanmaya yarayan çeşitli boyutlarda yapılmış şilte. 2. Makam; mansıp. 3. spor. Yer alıştırma sırasında, atlama ve zıplama sırasındaki düşmelerde yerin sertliğini ve düşmenin etkisini azaltmak için kullanılan deri veya kauçuk şilte. 4. spor. Güreş karşılaşmalarının yapıldığı, 9 m. çaplı, 10 cm. kalınlığında, çaprazlama köşeleri kırmızı ve mavi köşe olarak işaretlenmiş yaygı. ♣ **minder altı etmek**, Yapması gereken bir işi veya değerlendirmesi gereken bir şikâyetin gereklerini haksız olarak yerine getirmemek; örtbas etmek; hasır altı etmek. || **minder çürütmek**, 1. İşsiz güçsüz oturmak. 2. Konuk gidilen yerde uzun süre kalmak. 3. Oturarak yapılan işlerde uzun süre harcamak. || **minderden kaçmak**, 1. Güreşte rakibinden kaçmak. 2. Kaçak güreşmek. || **minder dışına atmak**, (Birini) ortadan kaldırmak; yok etmek; silmek; kovmak. || **mindere çıkmak**, Eskiden, devlet dairelerinden birinde küçük bir memuriyete atanmak anlamında kullanılan söz. || **mindere geçmek**, Küçük bir görevden daha yüksek bir göreve tayin edilmek. || **minder hakemi**, Serbest ve greko-romen güreş karşılaşmalarında mindere çıkararak güreşi yöneten hakem. || **minder tuhafı**, Halka komik hikâyeler anlatan kimse; meddah.
minderaltı, [Ar. minder + alt-ı] is. Değerli eşyaların ve paraların saklandığı yer, yastık altı.
mindetü, [Sansk. mandita => mindatü] {eT} is. İpek elbise. [DLT]
mindide, [min-di-de] {eT} zm. Benden. [EUTS]
mindik, -ği [mindik] {OsT} sf. Çok küçük; mini mini.
mindin, [min-din] {eT} zm. Benden. [AH]
mindiraç, -cı [murdar+ağa(ç)-ı] {ağız} is. Mürver ağacı. [DS]

mindürmek, [miñ-dür-mek / biñ-dür-mek] {eT} gçl. f. [-ür] Bindirmek. [Clauson]
mine², [ʔ mine] {ağız} is. İncik kemigi. [DS]
mine¹, [Far. mīnā مینا] is. 1. Madenî eşya üzerine vurulan renkli cam tabakası; emaye. 2. İnce ve parlak nakış. 3. Dışın taç kısmını kaplayan çok sert doku. 4. Bazı saatlerin mineli kadranı. 5. zool. Kavkaların iç yüzünü kaplayan saydam madde. ♣ **mine çiçeği**, 1. bot. Mine çiçeğigillerden, dip kısmı odunsu, çiçekleri başak durumunda, genellikle eflatun veya mor renkli, yaprakları oyuklu, sapları köşeli ıtırılı bir otsu bitki, (Verbana) {OsT}. 2. Bu bitkinin çiçeği. || **mine çiçeğigiller**, bot. Örnek bitkisi mine çiçeği olan, genellikle karşıt yapraklı, taç yaprakları bitişik, meyvesi zeytinsi, iki çenekli bitkiler familyası, (Verbenaceae).
mine³, [ʔ mine / süne ʔ] {ağız} is. Ekinlere zarar veren kanatlı bir böcek. [DS]
mineci, [mine-ci] is. Mine işi ve süslemeciliği yapan kuyumcu; minekâr.
minecik, -ği [mini-cik / mine-cik] {ağız} sf. Çok küçük; mini mini. [DS]
minek, -ği [ʔ minek] {ağız} is. Derisi sarı pullu bir tür tatlı su balığı. [DS]
minekâr, [Far. mīnā-kâr] is. Mine işi ve süslemeciliği yapan kuyumcu; mineci.
minekop, [Yun. mulokópi / melokópi] is. zool. → minakop. [DS]
mineleme, [mine-le-me] is. Minelemek eylemi; mine ile süsleme.
minelemek, [mine-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Mine ile süslemek; mine ile süs yapmak.
mineli, [mine-li] sf. 1. Üzerinde veya içinde mine bulunan. 2. Mine ile süslenmiş; üzerine mine işlenmiş olan.
minen, [Ar. minnet > minen منن] {OsT} is. Minnetler.
mineral, -li [Lât mineralis > Fr. minéral] is. 1. Düzenli atom yapısı ve kesin kimyasal birleşimiyle tanınan, normal sıcaklıkta katı halde bulunan ve yer kabuğunun kayaçlarını oluşturan organik olmayan madde; canlılar ve canlı artıkları dışında yer kabuğunu oluşturan kimyasal maddelere verilen ad. 2. sf. Cansız maddelerden meydana gelen; içinde inorganik maddeler bulunan. ♣ **mineral bilimci**, Mineral bilimiyle uğraşan uzman; mineralog. || **mineral bilimi**, Minerallerin incelenmesi ve belirlenmesini konu alan doğa bilimleri dalı; mineraloji; maden bilimi. || **mineral kimyası**, İnorganik kimya; anorganik kimya.
mineralleşme, [mineral-leş-me] is. 1. Bir madenin diğer bir madenle birleşmesi sonucu cevher haline dönüşmesi. 2. Canlı dokuların birleşimine giren inorganik maddelerin cinsi ve karşılıklı oranları. 3. Madensel maddeler emmiş bir hücre zarının uğradığı değişiklik.

mineralleştirici, [mineral-leş-tir-ici] *is. ve sf.* **1.** Maden ile birleşerek onu cevher haline dönüştüren. **2.** (Madde için) şekilsiz maddelerin billurlaşmasını kolaylaştıran. **3.** (Gaz, buhar ve uçucu maddeler için) kayalarda bazı cevherlerin oluşumunu kolaylaştıran ve sağlayan.

mineralli, [mineral-li] *sf.* **1.** İçinde mineral bulunan. **2.** Mineral katılmış olan. ☞ **mineralli yağlar**, *Neft, mazot gibi yerden çıkarılan yağlar.*

mineraloji, [Fr. minéralogie] *is.* Minerallerin fiziksel ve kimyasal özelliklerini, meydana geliş ve ortaya çıkış şartlarını inceleyen, mineral türlerini belirlemeyi amaçlayan doğa bilimi dalı; mineral bilimi.

mineralürji, [Fr. minéralurgie] *is.* Ocaktan çıkarılan ham maden cevherinden mineral elde etmek için uygulanan yöntem ve tekniklerin tümü; cevher hazırlama.

minerolog, -**ğu** [Fr. minéralogue] *is.* Mineral bilimi ile uğraşan uzman.

minerva, [Lat. menerva > Fr. minerve (*tescilli*)] *is. tıp.* Boyunluk.

minerva, [Lat. menerva] *is.* Eski Latin tanrıçası; Roma'nın koruyucusu ve zanaatçıların patronu.

minet¹, [Fr. mine > minette] *is.* Çok zengin olmayan cevher.

minet², [Yun. pinakhotí] {ağız} *is.* → miniyet. [DS]

minevsiz, [minev-siz ?] {ağız} *sf.* **1.** Düşüncesiz; düşünmeden söz söyleyen. **2.** Beceriksiz. **3.** (Kişi için) davranışları uygunsuz. [DS]

minezlik, -**ği** [minez-lik] {ağız} *is.* Pekmez veya bal küpü. [DS]

minfah, [Ar. nefḥa > minfah / minfāḥ / منفاخ / منفاخ] (*minfa:h*) {OsT} *is.* Körük.

minfak, -**kı** [Ar. minfaḥ / منفاق] {OsT} *is.* Çok nafaka veren.

ming¹, [biñ / bñ / miñ] (*miñ*) {eT} {eAT} *sf.* Bin sayısı; 1000. [DLT] [EUTS] [ETY] [İKPÖy.] [KB] [AH]

ming², [meñ / miñ] {eT} *is.* Ben. [AH]

mingdeşmek, [meñ-de-ş-mek] (*miñdeşmek*) {eT} *işteş. f.* [-ür] → mengdeşmek. [DLT]

mingdetmek, [meñ-de-t-mek] (*miñdetmek*) {eT} *gçl. f.* [-ür] → mengdetmek. [DLT]

minger, [miñ-er] (*miñer*) {eT} *sf.* Biner. [KB]

mingeşmek, [miñ-eş-mek] (*miñeşmek*) {eT} *işteş. f.* [-ür] Birlikte binmek; binışmek. [DLT]

mingi, [miñi] (*miñi:*) {eT} *is.* Beyin. [DLT]

mingil¹, [mingil] {ağız} *is.* Kulak memesi. [DS]

mingil², [mingil] {ağız} *is.* Yiyeceklere düşen kurt. [DS]

mingiz, [müñ-üz / müyüz / miñ-iz] {eT} *is.* Boynuz. [EUTS] [Gabain]

minglig, [miñ-lig] (*miñlig*) {eT} *sf.* Binlik; binlerce. [EUTS]

mingri, [Yun. mounggrí] {ağız} *is.* → miğri.

mingü, [miñ-ü] {eT} *is.* Binilecek; binek hayvanı; at. [EUTS] [Gabain]

mingüçü, [miñ-ü-çü] (*miñüçü*) {eT} *is.* Binici. [KB]

minh, [Ar. minh / minhü منه] {OsT} *zf.* Ondan.

minha, [Ar. min (*cer harfi*) + hā (o) منها] (*minha:*) {OsT} *zm.* **1.** Ondan; şundan. **2. mat.** Çıkarma işareti. **3.** Matematikte çıkarma işleminde çıkarılacak olan sayı; çıkan. **4.** Bir hesaplama işleminde hesaba katılmayacak olanlar.

minhac, [Ar. nehc (*yol*) > minhāc منهاج] (*minha:c*) {OsT} *is.* **1.** Büyük ve geniş yol. **2. mecaz.** Tutulan yol; metot. ☞ **minhāc-i hidāyet**, {OsT} *Hidayet yolu; doğru yol.*

minhar, [Ar. minhār منحر] (*minha:r*) {OsT} *sf.* Misafir kabul eden; misafirseven.

minhas, [Ar. minḥas منحس] {OsT} *is.* Uğursuz şey.

minhat, [Ar. naḥt (*oyma*) > minḥat / minhāt منحت / منحات] {OsT} *is.* Marangoz rendesi.

minhü, [Ar. minhü منه] {OsT} *zm.* Ondan.

minhüm, [Ar. minhüm منهم] {OsT} *zm.* Onlardan.

mini¹, [mini] {ağız} *is.* **1.** Köpek yavrusu; enik. **2.** Kaz yavrusu. [DS] ☞ **mini göz**, {ağız} *Bağ teveklerine sarılıp kurumalarına neden olan bir ot; ökse otu.* [DS]|| **mini mini**, {ağız} *1. Köpek çağırma ünlemi. 2. Enik.* [DS]

mini², [mini] {ağız} *is.* Çamların iğde büyüklüğündeki meyvesi. [DS]

mini³, [mini] {ağız} *is.* Çocuklar için yapılan kalınca yufka ekmeği. [DS]

mini⁴, [Fr. mini] *sf.* **1.** Küçük. **2.** Ufak tefek ve sevimli. **3. is.** Çok kısa giyecek. ☞ **mini basket, spor. Saha, pota ve süresi farklı, 12 yaşından küçükler için düzenlenmiş basket karşılaşması.**|| **mini bilgisayar**, *bsy. Kendi başına veya bir merkezî bilgisayarın çevre birimi ve yahut bir bilişim ağının ögesi olarak kullanılan, orta bellek kapasiteli, hacmi küçük ancak yetkinliği büyük bilgisayar.*|| **mini bilişim**, *bsy. Mini bilgisayarların üretim, kullanım ve geliştirilmesine ilişkin bilişim alanı.*|| **mini disk**, *bsy. Sayısal disk; küçük tekerçik.*|| **mini etek**, *moda. Diz kapağından yukarıda, değişik kısıklıkta etek; kısa model etek.*

mini⁵, [men-i / min-i] {eT} *zm.* Beni. [EUTS] [AH]

minibüs, [Fr. mini + İng. bus] *is.* On ile on iki yolcu taşıma kapasiteli küçük otobüs.

minibüscü, [minibüs-çü] *is.* **1.** Minibüsü olan veya işleten kimse. **2.** Minibüs sürücüsü. **3.** Minibüs alıp satan kişi.

minibüscülük, -**ğü** [minibüs-çü-lük] *is.* Minibüs işletme işi; minibüs ile yolcu taşıyarak geçimini sağlama işi.

minicik, **-ği** [mini-cik] (*mini'cik*) *sf.* Çok küçük olan; ufacık.

minik¹, **-ği** [mini-k] {ağız} *sf.* Çok küçük ve güzel. [DS]

minik², **-ği** [mini-k / enik] {ağız} *is.* **1.** Köpek yavrusu; küçük köpek; enik. **2.** Kedi yavrusu; enik. [DS]

minik³, **-ği** [mini-k] *sf.* **1.** (Kişi veya nesne için) küçük ve sevimli olan. **2.** *is. spor.* Minikler kategorisini oluşturan sporculardan her biri.

minik⁴, **-ği** [belik / minik] {ağız} *is.* Saç örgüsü. [DS]

minik⁵, **-ği** [mini-k] {ağız} *is.* Küçük karaçalı meyvesi. [DS]

minik⁶, **-ği** [minik] {ağız} *is.* Her tür çocuk ayakkabısı. [DS]

minikler, [minik-ler] *is. spor.* On iki yaşından küçüklerin oluşturduğu yarışma kategorisi.

minilemek¹, [mini-le-mek] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Köpek çağırmak. [DS]

minilemek², [mini-le-mek] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Parçalamak. [DS]

minimal, **-li** [Fr. minimal] *sf.* En alt derecede bulunan; minimum. ☞ **minimal sanat**, *Eserin yapısını, biçimini, rengini son derece basite ve temel öğelere indirgeyen sanat anlayışı.*

minimalci, [minimal-ci] *sf.* **1.** Minimal sanattan yana olan. **2.** Minimal sanata ilişkin.

minimalcilik, **-ği** [minimal-ci-lik] *is.* Minimal sanat; minimal sanatın niteliği.

minimeç, **-ci** [mini-meç] {ağız} *is.* Çitlembik. [DS]

minimetre, [Fr. minimètre] *is.* Silindirik biçimindeki ürünlerin iç çaplarını denetlemekte kullanılan ölçü aleti.

minimini, [mini+mini] *sf.* Küçücük ve çok sevimli; pek küçücük; küçücük; minnacık.

minimizasyon, [Fr. minimisation] *is. ekon.* Maliyetlere, üretim etkinliklerine veya gerçekleştirme sürelerine göre değerlendirildiğinde, çözümler arasından en az zararlı olanı kabul etme işi.

minimum, [Fr. minimum] *sf.* **1.** Bir şeyin inebileceği veya alabileceği en az, en küçük (değer, derece veya nicelik); asgari; en az. **2.** Bir şeyin en küçük derecesi. **3.** Bir şey için gerekli en küçük nicelik. **4.** Bir niceliğin belli bir anda kaydedilen en alt derecesi veya en düşük düzeyi. **5. mat.** Bir fonksiyonun bir aralıkta aldığı en küçük değer.

miniskül, [Fr. miniscule] *sf.* (Harf için) küçük.

miniyet, [? miniyet] {ağız} *is.* **1.** Pişirilecek ekmek hamurlarının konulduğu göz göz tahta kalıp. **2.** Teknedeki hamuru sıyırmaya yarayan demir araç. [DS]

mink, [İng. mink] *is. zool.* Sansargillerden, Avrupa vizonundan daha iri yapılı, sel yataklarında yuva kazarak suda yaşayan canlılarla beslenen, kürkü değerli bir Amerika vizonu, (*Mustela vison*).

minka, **-aı** [Ar. minka^c / minka^a منقعه / منقعه] {OsT} *is.* Küçük cerrah şıngısı.

minkab, [Ar. minkab منقب] {OsT} *is.* **1.** Cerrah burgusu. **2.** Yiv açmakta kullanılan oluklu kalem.

minkale, [Ar. nakl > minkale منقله] {OsT} *is.* Açılı ölçmeye veya bir açılı başka bir yerde aynen çizmeye yarayan geometri aracı; iletke; açılıölçer.

minkar, [Ar. nakr > minkār منقار] (*minka:r*) {OsT} *is.* **1.** Taş yontmaya yarayan araç; taşçı kalemi. **2.** Küçük kuşların gagası. ☞ **minkār-ı âteşin**, {OsT} *Ateşten gaga.* || **minkār-ı mahrūt**, {OsT} *Gagaları güçlü ve koni biçiminde olan serçe, arı kuşu vb. kuşlar.* || **minkār-ı meşkük**, {OsT} *Gagaları çok yarık ve kısa olan kırlangıç, çobanaldatan vb. kuşlar.* || **minkār-ı rakik**, {OsT} *Gagaları ince uzun, düz veya çengel biçiminde olan çavuş kuşu, sinek kuşu vb. kuşlar.*

minkari, [Ar. minkār > minkārī منقاری] (*minka:ri:*) {OsT} *sf.* **1.** Gaga ile ilgili olan. **2.** Gaga biçiminde olan.

minkaş, [Ar. nakş > minkāş منقاش] (*minka:ş*) {OsT} *is.* **1.** Kısaç; cımbız. **2.** Demir kalem.

minkinsizlik, **-ği** [minkin-siz-lik] {ağız} *is.* Olanaksızlık. [DS]

minmek, [bin-mek > min-mek مینمک] {eT} {eAT} {ağız} *gçsz. f.* [-er] Binmek. [EUTS] [ETY] [Gabain] [KB] [DS]

minmin¹, [min+min] {ağız} *is.* Tay tay duruş. ☞ **minmin durmak**, {ağız} (*Yeni yürümeye başlayan çocuk için*) ayakta durmak; tay durmak. [DS]

minmin², [min+min] {ağız} *is.* Mırıldanma sesi. ☞ **minmin etmek**, {ağız} *Yavaş yavaş konuşarak birisi için oyun düzenlemek.* [DS]

minnacık, **-ği** [mini-cık > minna-cık ?] (*mi'nna:cık*) *sf.* Çok küçük olan; minimini.

minnam, [? minnam] {ağız} *sf.* Nişanlı. [DS]

minneli, [minne-li] {ağız} *sf.* İçine çökelek veya kıyma konularak yapılan pide. [DS]

minnet, [Ar. minnet منت] {OsT} *is.* **1.** Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu hissetme; gönül borcu altında kalma. **2.** Bir iyilik karşısında teşekkür etme; memnuniyetini ifade etme. **3.** İhsan; lütuf. **4.** Yapılan bir iyiliği başa kakma. ☞ **minnet altında kalmak**, *Görmüş olduğu bir iyiliğin karşılığını verememek; kendini borçlu hissetmek.* || **minnet altında kalmamak**, *Kendine yapılan bir iyilik karşısında kendini borçlu hissetmemek için bir iyilikle karşılıklıta bulunmak; iyiliği iyilikle karşılamak.* || **minnet-dār**, {OsT} → minnetar. || **minnet-dār-âne**, {OsT} → minnettarane. || **minnet-dārî**, {OsT} *Minnettarlık.* || **minnet-dîde**, {OsT} *İyilik görmüş.* || **minnet duymak**, *Birinin iyiliği karşısında kendini o*

kişiye karşı borçlu saymak. || **minnet etmek**, *Boyun eğip yalvarmak; kendini küçültecek biçimde yardım istemek.* || **minnet-kâr**, {OsT} *İyilik eden.* || **minnet-keş**, {OsT} *Minnet altında bulunan.* || **minnet-keşân**, {OsT} *Minnet altında kalanlar; minnet çekenler.* || **minnet-şinâs**, {OsT} *İyiliğin değerini bilen.* || **minnet-şinâsân**, {OsT} *İyilik bilirler.* || **minnet-şinâsâne**, {OsT} *Minnet bilircesine.* || **minnet-şinâsî**, {OsT} *İyilik bilirlilik.*

minnettar, [Ar. minnet + Far. -dār *منتدار*] (*minnetta:r*) {OsT} *sf.* Birinden gördüğü iyiliğe karşı teşekkür borçlu olan; gönül borçlusu. ☞ **minnettar kalmak**, *Görmüş olduğu iyiliğe karşılık kendisini borçlu hissetmek; minnet altında kalmak.*

minnettarane, [Ar. minnet + Far. -dārâne *منتدارانه*] (*minnetta:ra:ne*) {OsT} *zf.* Minnet eder biçimde; minnet ederek; minnetli olarak; minnettarca.

minnettarca, [minnettar-ca] (*minnetta:rca*) *zf.* Minnet eder biçimde; minnet ederek; minnetli olarak; minnettarane.

minnettarlık, -ğ *[minnettar-lık] is.* Minnettar olma durumu; şükran.

minnez, [minnez] {ağız} *is.* Temel. [DS]

minni¹, [minni] {ağız} *is.* İyilik; yarar. [DS]

minni², [minni] {ağız} *zf.* Her zaman; sürekli olarak. [DS]

minnoş¹, [Fr. mini > minnoş ?] *is.* 1. Kendinden küçük ve sevimli bulunan kişi ve hayvanlara seslenme sözü. 2. {ağız} *Hoppa kadın.* [DS]

minnoş², [? minnoş] {ağız} *is.* Fener. [DS]

minorca, [İsp. Menorca (*İspanyol adası*) > minorca] *is. zool.* Siyah tüylü, balta veya gül ibikli, fazla yağışlı olmayan deniz ikliminden hoşlanan, çok yumurta yapan, ancak yazları yumurtlayan, kuluçkaya yatmaktan hoşlanmayan bir yumurta tavuğu ırkı.

minoyen, [Yun. Minos (*Girit*) > Fr. minoen] *sf.* 1. Minos'a özgü. 2. Eski Girit ile ilgili olan.

minör, [Lat. minor (*daha küçük*) > Fr. mineur] *sf.* 1. Daha küçük. 2. *müz.* Bir makam, bir akor, bir gam veya aralığın oluşma biçimi. 3. *is. fel. man.* Küçük önerme. ☞ **minör aralık**, *Aynı sayıda derecelerden oluşmuş majör aralıktan, kromatik bir yarım ton daha küçük olan aralık.* || **minör gam**, *İlk üçlü ve ilk altılı gamları küçük olan gam.* || **minör tam akor**, *Bir tam beşli ve bir minör üçlüden oluşan akor.*

minser, [Ar. nesr (*akbaba*) > minser *منسر*] {OsT} *is.* 1. Yırtıcı kuşların gagası. 2. Taşçı kalemi.

minşaa, [Ar. mişā'a *منشعة*] {OsT} *is.* Dokumacı mekiği.

minşakka, [Ar. mişākka *منشقة*] {OsT} *is. anat.* 1. Çukur; oyuk. 2. Yarık.

mişar, [Ar. neşr > mişār *منشار*] (*mişa:r*) {OsT} *is.* Testere.

mişari, [Ar. mişārī / mişāriyye *منشري / منشره*] (*mişa:ri:*) {OsT} *sf.* Testere gibi

mişeb, [Ar. mişeb *منشب*] {OsT} *is. bot.* Emici kök.

mişefe, [Ar. mişefe *منشفه*] {OsT} *is.* Su silecek nesne; bez; sünger vb.

mintan¹, [Far. nīm-ten (*yarım beden*) *نیمتن > منتان*] {OsT} *is.* 1. Yakasız, kollu erkek gömleği. 2. Gömlek üstüne giyilen kollu yelek. 3. {ağız} *Giysi.* [DS]

mintan², [? mintan] {ağız} *is.* 5-8 kg'lık bir tahıl ölçüğü. [DS]

mintanlık, -ğı [mintan-lık] *sf.* 1. (Kumaş için) mintan yapımında kullanılmaya elverişli. 2. (Kumaş için) belirtilen sayıda mintana yetecek kadar olan.

mintarafillah, [Ar. min-tarāfi'l-lāh *من طرف الله*] (*mintara:fi'lla:h*) {OsT} *zf.* Allah tarafından.

minte, [min-te] {eT} *zm.* Bende. [EUTS]

minten, [Far. nīm-ten] {ağız} *is.* 1. Gömlek. 2. Yelek. [DS]

minter, [? minter] {ağız} *is.* Balık ağı. [DS]

minti, [Erme. p'int'i => minti] {ağız} *sf.* Cimri. [DS]

mintin, [min-tin] {eT} *zm.* Benden. [EUTS]

mintirik, -ği [mintirik] {ağız} *sf.* 1. Küçük. 2. Çok az. [DS]

minto¹, [? minto] {ağız} *is.* Köpek yavrusu. [DS]

minto², [Fr. manteau => minto] {ağız} *is.* Kadın mantosu. [DS]

mintoluk, -ğu [? minto-luk] {ağız} *is.* Cimrilik. [DS]

minu, [Far. minū *مينو*] (*mi:nu:*) {OsT} 1. Cennet. 2. Zümrüt. 3. Felek; gök. 4. Şişe; cam.

minüskül, [Lat. minusculus] *is.* 1. Küçük harf. 2. *sf.* (Harf için) küçük.

minüsküs, [Yun. meniskos (*küçük ay*)] *is.* 1. Bir yüzü içbükey, diğer yüzü dışbükey olan merce; menisk. 2. *anat.* Eklemlerde bulunan ve birbirine tam uymayan eklem yüzeylerinin tam uyumunu sağlayan telsel kırkırdaktan lam; menisk.

minval, -li [Ar. minvāl *منوال*] (*minva:l*) {OsT} *is.* 1. Usul; tarz; yol; şekil. 2. Dokumacıların, dokudukları bezi üzerine sardıkları ağaç parça.

minyatür, [Lat. miniare (*kırmızı boya ile boyamak*) > Fr. miniature] *is.* 1. Çoğunlukla eski el yazması kitaplarda görülen, kâğıt, parşömen, fildişi vb. üzerine boya ve yaldız ile ışık-gölge, boyut ve oylum verilmeden, küçük boyutlu resim yapma sanatı. 2. Bu anlayışa uygun olarak gerçekleştirilen resim. 3. El yazması kitapların bölüm başlarında, tezhipçilerin kırmızı sülügen boyası kullanarak yazdıkları süslü harfe verilen ad. 4. *mecaz.* Bir şeyin küçük ölçekli modeli veya kopyası. 5. *sf.* Çok küçük. ☞

minyatür devre, fiz. Çok küçük boyutlu devreli elektronik parça. || **minyatür golf**, Taş veya beton-dan yapılmış küçük sahada oynanan golf taklidi oyun; mini golf.

minyatürcü, [minyatür-cü] is. Minyatür yapan sanatçı; minyatür resimler yapan.

minyatürcülük, -ğü [minyatür-cü-lük] is. Minyatür yapma sanatı.

minyatürleştirme, [minyatür-le-ş-tir-me] is. Minyatürleştirmek eylemi veya durumu.

minyatürleştirmek, [minyatür-le-ş-tir-mek] gçl. f. [-ir] Bir bütüne ve bu bütünün bir ögesine işlevini ve görevini yerine getirebileceği en küçük biçim veya boyutu vermek.

minyet, [Yun. pinakhoti] {ağız} is. → miniyet. [DS]

minyon, [Fr. mignon] sf. Sevimli, ince ve ufak tefek; zarif; cici; çıtı pıtı.

minyum, [Fr. minium] is. 1. Birleşiminde kurşun birleşikleri bulunan kırmızı turuncu renkli boya maddesi; sülügen. 2. Bu maddeden üretilmiş, pas önleyici astar boyaların yapımında kullanılan kırmızı boya; sülügen.

minzar, [Ar. nazar > minzār منظار] (minza:r) {OsT} is. Ayna.

minzi, [? minzi] {ağız} is. Yağı alınmış süt kaynatılarak yapılan bir tür peynir; lor; çökelek. [DS]

mir¹, [Çin. mi] {eT} is. Bal. [EUTS] [Gabain]

mir², [Far. mîr میر] (mi:r) {OsT} is. Kumandan; baş; amir; bey. ☞ **mîr-i ahûr**, İmparatorluk döneminde padişah atlarına, ahırlarına ve onlarla ilgili gereçlere bakmakla görevli kimse; ahır emiri; mirahor; imrahor. || **mîr-alây**, {OsT} Kaymakam ile mirliva arasında bulunan subay rütbesi; miralay; albay. || **mîr-i alem**, {OsT} Sancak beyi; emîrî'l-alem. || **mîr-i aşıkân**, {OsT} bot. Horoz ibiği çiçeği, (Celosia cristata / Amaranthus). || **mîr-i kelâm**, {OsT} Güzel, düzgün ve zarif konuşan. || **mîr-i kubiyyân**, {OsT} İmparatorluk döneminde, Çingene-lerin cizye ve ispenç vergilerini toplayan görevli. || **mîr-i livâ**, {OsT} → mirliva. || **mîr-i mîrân**, {OsT} Beylerbeyi; eyalet valisi. || **mîr-i yörükân**, {OsT} İmparatorluk döneminde göçebe Yörüklerin başbuğlarına veya zeamet sahibi Yörük beylerine verilen ad. || **mîr-zâ**, {OsT} → mirza.

mir³, [Rus. mir (dünya barıştı)] is. Toprakların belli dönemlerde bölüşülmesi ve ortak mülkiyete dayanan eski Rus köy topluluğuna verilen ad.

mira¹, -a'i [Ar. riyâ' > mirâ' مرءاء] (mira:) {OsT} is. İki yüzlü davranma; riyakâr davranma.

mira², [İt. mira > Fr. mire] is. Arazi ölçüm işlemlerinde kullanılan, bir noktanın düşeyini gösteren ve yön tayin etmek için uzaktan gözlenebilecek biçimde üzeri taksimatlı veya geometrik şekilli tahta lata.

mirab, [Far. mîr (bey) âb (su) ميرآب] (mi:ra:b) {OsT} is. Bir kentin su işlerine bakan görevli; sular idaresi müdürü.

mirabilit, [Fr. mirabilite] is. min. Cam parlaklığında, billurlaşmış beyaz kütleler halinde tuzlu arazilerde bulunan, monoklinik sistemde billurlaşan, formülü Na₂SO₄+10H₂O olan doğal sodyum sülfat minerali; glauber tuzu.

mi'rac, [Ar. 'urûc > mi'râc معراج] (mi-ra:c) {OsT} is. → miraç. ☞ **mi'râcû'n-nebevî**, Hz. Muhammed'in göğe yükselmesi mucizesi.

mi'raciye, [Ar. mi'râc > mi'râciyye معراجيه] (mi-ra:-ciye) {OsT} is. ed. Hz. Muhammed'in miraca çıkışını konu alan, kaside veya mesnevi tarzında yazılmış manzum eserlere verilen ad; miraçname.

mi'racname, [Ar. mi'râc + Far. nâme معراجنامه] (mi-ra:cna:me) {OsT} is. → miraçname.

miraç, -cı [Ar. 'urûc > mi'râc معراج] (mi:ra:ç) is. 1. Çıkılacak yer. 2. Merdiven. 3. Göğe çıkma. 4. isl. Miladî 619 yılı, Recep ayının 27. gecesine, Cebrail'in getirdiği Burak adlı bir manevi atla Hz. Muhammed'in bir mucize olarak Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya gelişi ve oradan da kat kat göklerle yükseltilerek Sidretü'l-Münteha denilen yedinci kata ulaştığında bizzat Allah'ın huzuruna çıkması olayına verilen ad. ☞ **Miraç Gecesi**, Ay takvimine göre Recep ayının 27. gecesine rastlayan Hz. Muhammed'in göğe yükselerek Allah'ın huzuruna çıktığı gece. || **Miraç Kandili**, Miraç olayını anmak, Allah'a dua ve yakarışlarda bulunmak amacıyla kandiller yakılarak ilan edilen Miraç Gecesi kutlamaları.

miraçname, [Ar. mi'râc + Far. nâme معراجنامه] (mi-ra:cna:me) {OsT} is. ed. Hz. Muhammed'in miraca çıkışını konu alan, kaside veya mesnevi tarzında yazılmış manzum eserlere verilen ad; miraciye.

mirakl, [Fr. miracle] is. tiy. Orta Çağ ve Rönesans döneminde, kahramanı Hz. Meryem ve azizler olan mucizevi konulu dramalara verilen ad.

miralay, [Far. mîr-alây / mîr-i alây ميرالاي] is. as. İmparatorluk döneminde, kaymakam ile mirliva arasında, bugünkü albay rütbesine denk düşen rütbe ve bu rütbedeki subay; alay beyi; albay.

miralaylık, -ğı [miralay-lık] is. 1. Miralay olma durumu; albaylık. 2. Miralayın rütbesi ve görevi.

miran, [Far. mîr > mîrân ميران] (mi:ra:n) {OsT} is. Beyler.

mirar, [Ar. merre > mirâr مرار] (mira:r) {OsT} is. Yenilemeler; tekrarlar; kezler.

miraren, [Ar. mirâr > mirâren مراراً] (mira:'ren) {OsT} zf. Defalarca. ☞ **mirâren ve kirâren**, Defalarca; tekrar ve tekrar olarak.

miras¹, [Ar. irş > verāset > mīrāš ميراث] (*mi:ra:s*) {OsT} **1.** Bir kişinin ölümüyle mirasçılara kalan, mal, mülk, hak, borç gibi her türlü hukuksal durum; veraset yoluyla geçen veya edinilen şey; kalıt. **2.** mecaz. Kalıtım yoluyla atalardan geçen özellik; kalıtsal özellik. **3.** mecaz. Bir toplumun ortak kültür zenginliği olarak değerlendirilen ve sonraki kuşaklara aktarılan değerlerin tümü; bir ülkenin kültür ve sanat alanındaki kalıcı eserleri; bir kuşağın kendinden sonra gelenlere bıraktığı maddî ve manevî değerler, varlıklar. ♣ **mirasa konmak**, *1.* Beklenmedik bir zamanda ve umulmadık yerden birisine önemli miktarda miras kalmak. *2.* mecaz. Değerli bir şeye sahip olmak veya sahip çıkmak|| **miras bırakan**, huk. Ölümü sebebiyle miras olarak mal bırakan gerçek kişi; muris.|| **miras hakkı**, huk. Bir kimsenin bırakmış olduğu mirastan yararlanma hakkı.|| **miras hissesi**, huk. Mirastan, mirasçılara düşen pay; miras payı.|| **mīrās-hār**, {OsT} Mirasyedi.|| **mīrās-hōr**, {OsT} Mirasyedi.|| **miras huku-ku**, huk. Miras ilişkilerinin ve kalan mirasın mirasçılara dağılımını düzenleyen hukuk dalı.|| **mīrās-hōr**, Mirasyedi.|| **mirasın açılması**, huk. Bir kişinin ölümü ile birlikte mirasının yetkili mirasçılara geçmesi durumu.|| **mirasın geçişi**, huk. Miras bırakanın ölümü ile birlikte ona ait bütün mal, para, hak ve borçların mirasçılara geçmesi.|| **mirasın kazanılması**, huk. Miras açılınca, mirasçılardan miras bırakanın mallarına sahip olması durumu.|| **mirasın reddi**, huk. Mirasın kabul edilmemesi.|| **mirasın taksimi**, huk. Mirasın, mirasçılar arasında hukukun koyduğu kurallara göre bölüştürülmesi.|| **miras kalmak**, Bir kişiye veraset yoluyla mal, mülk, para vb. kalmak.|| **miras mukavelesi**, huk. Mirasçı atanması, mirasçılardan mirastan çekilmesi, belirli vasiyette bulunulması gibi ölüme bağlı tasarrufları içeren sözleşme; miras sözleşmesi.|| **miras nedeniyle hak ediş davası**, huk. Miras bırakılmış bir malı haksız olarak elinde bulunduran kişiye karşı gerçek mirasçılardan, malın iadesine ilişkin açmış oldukları dava.|| **miras ortaklığı**, huk. Mirasın açılmasından, paylaşılmasına kadar geçen süre içinde tereke malları üzerinde mirasçılardan ortaklaşa hak sahipliğine dayanan fiilî durum.|| **miras sebebiyle istihkak davası**, huk. Miras bırakılmış bir malı haksız olarak elinde bulunduran kişiye karşı gerçek mirasçılardan, malın iadesine ilişkin açmış oldukları dava.|| **miras sözleşmesi**, huk. Mirasçı atanması, mirasçılardan mirastan çekilmesi, belirli vasiyette bulunulması gibi ölüme bağlı tasarrufları içeren sözleşme; miras mukavelesi.|| **miras şirketi**, huk. Mirasın açılmasından, paylaşılmasına kadar geçen süre içinde tereke malları üzerinde mirasçılardan ortaklaşa hak sahipliğine dayanan fiilî durum.|| **mirastan feragat**, Mirasçılardan birinin, miras bırakandan kendine kar-

şı doğacak olan pay veya miras hakkından vazgeçmesi ile mirasçı olma niteliğini yitirmesi.|| **mirastan feragat mukavelesi**, huk. Bir kişinin miras bırakacak olan ile bir şey karşılığında veya karşılıksız olarak mirastan vazgeçtiğini belirten sözleşme.|| **mirastan iskat**, huk. Miras bırakanın, mirasçılardan birini veya birkaçını, mahfuz hisselerinin tamamından veya bir kısmından belli şartların bulunması halinde mahrum bırakması; mirastan düşürme.|| **mirastan mahrumiyet**, Bir kimsenin miras bırakana karşı işledikleri gerek cezai, gerek ahlaka aykırı haksız eylemleri gibi belli şartların bulunması halinde mirasçılık ehliyet ve hakkını kaybetmesi durumu.|| **miras yemek**, Kendine kalmış olan miras ile yaşamak veya mirası harcamayı bitirmek.

miras², [? miras] {ağız} is. Ceviz veya boncukla oynanan bir çocuk oyunu.[DS]

mirasçı, [miras-çı] (*mi:rasçı*) is. **1.** Miras bırakanın ölümü üzerine, onun bütün hak ve borçlarını devralan kişi; vâris; kalıtçı. **2.** mecaz. Bir şeyi örnek alarak devam ettiren kişi. **3.** mecaz. Birisinin iyi veya kötü yönlerini örnek alarak aynen uygulayan kişi.

mirasyedi, [Ar. mīrās + T. ye-di] (*mi:rasyedi*) is. **1.** Kendisine önemli ölçüde miras kalan kişi. **2.** Kendisine kalan miras ile rahatça geçinen kimse. **3.** sf. mecaz. Bir şeyi, özellikle parasını savurganca harcayan; çok para harcayan; savurgan; müsrif.

mirasyedilik, -ği [miras+ye-di-lik] (*mi:rasyedilik*) is. **1.** Mirasyedi olma durumu. **2.** Mirasyediye yakışır tutum ve davranış. **3.** Kendisine önemli ölçüde miras kalma durumu; kendisine kalan miras ile rahatça geçinme. **4.** mecaz. Bir şeyi, özellikle parasını savurganca harcamış; savurgan kişinin tutumu; savurganlık.

mir'at, [Ar. ru'yet > mir'at مرآت] (*mir-a:t*) {OsT} is. **1.** Ayna. **2.** Bir tür lale. ♣ **mir'at-i muhaddeb**, {OsT} Tümsek ayna.|| **mir'atü'l-ayn**, {OsT} Bir şeyin dış görünüşü.

mirat¹, [Ar. mīrās] {ağız} is. Miras. [DS]

mirat², [Ar. māret / mārīt => meret / mirat] {ağız} sf. Uğursuz. [DS]

mirav¹, [mir(r)av (*yans.*) / miyav] {ağız} ünl. Kedi sesi. [DS]

mirav¹, [Far. mīr-āb ميرآب => mirav] {ağız} is. **1.** Su yollarına bakan kimse; su yolcu; su yolu bekçisi. **2.** Suyu bahçelere sırayla dağıtılan kimse. [DS]

mirav², [? mirav] {ağız} is. Fındık oyunu için kazılan çukur. [DS]

miravulcan, [? miravulcan] {ağız} is. Baharda süren filizleri yenen bir tür diken. [DS]

mi'raz, [Ar. mi' rāz معراض] (*mi-ra:z*) {OsT} is. Sözü gizli anlamı.

miraz, [? miras / miraz] {ağız} is. Bilye. [DS]

mirbat, [Ar. mirbat {مربط} {OsT} is. Davar bağlamakta kullanılan ip vb.

mirce, [mirce (yans.) / mirce] {ağız} ünl. Eziklik, cıvıklık belirten kök. ☞ **mirce olmak**, {ağız} (Meyve için) çok olgunluk yüzünden pırtlak duruma gelmek. [DS]

mirçalık, -ğı [mirca-lık] {ağız} is. Kırlarda kendiliğinden biten, havuca benzer kökü yenilen bir ot. [DS]

mircel, [Ar. mircel {مرجل} {OsT} is. Kazan.

mirçilik, -ği [mirci-lik] {ağız} is. Devetabanı bitkisi. [DS]

mirce, [? mire] {ağız} is. 1. Aşık oyununun bir türü. 2. Aşık oyununda, kemığın bir tür duruşu. [DS]

mi'rec, [Ar. 'urüc > ma'rec / mi'rec {مرجع} (mi-rec) {OsT} is. Çıkılacak yer; merdiven.

mirceçi, [miras-çı] {ağız} is. Mirasçı. [DS]

miren, [? miren] {ağız} is. Küçük testi; testi. [DS]

mirfak, [Ar. mirfağ {مرفق} {OsT} is. 1. Dirsek. 2. Mutfak. 3. Kiler. 4. Göküresinin kuzey yarım küresinde bulunan El-Faris burcunda parlak bir yıldız.

mirfaka, [Ar. mirfağ > mirfağa {مرفقه} {OsT} is. Dirsek dayamaya yarayan küçük yastık.

mirfed, [Ar. mirfed {مرفد} {OsT} is. Küçük kâse.

mirgeşiyh, [mirgeşik / mirgeşiyh] {ağız} is. Hizmetçi. [DS]

mirî¹, [Far. mîr > mîrî] (mi:ri:) {OsT} sf. 1. Devlete ait; hazineye ait olan; devletin malı olan; beylik. 2. Beyliğe ait; beylikle ilgili. 3. is. Devlet tarafından alınan vergi. 4. Devlet hazinesi. 5. {ağız} Kira. [DS] 6. {ağız} Arazi vergisi. [DS] ☞ **mirî ambarı**, {OsT} Öşür vergilerinin toplandığı devlete ait ambarlar; hükümet ambarı; aşar ambarı. || **mirî arazi**, {OsT} huk. 1. Çıplak mülkiyeti devlete, yararlanma hakkı bir bedel karşılığında kişilere bırakılan arazi. 2. Eskiden hazineye ait her türlü arazi, kışlak, yaylak, mera, koruluk, orman ve benzeri yerlere verilen ad. || **mirî gemiler**, {OsT} Devlete ait gemiler. || **mirî kâtibi**, {OsT} huk. İmparatorluk döneminde maliye ile halk arasında çıkan anlaşmazlıklara bakan idare mahkemesinin başkanına verilen isim. || **mirî mal**, {OsT} Devlet malı; hazineye ait mal. || **mirîsini almak**, {OsT} Bir şey üzerine devletin koymuş olduğu vergiyi toplamak. || **Mirîye harcı yok, kadiya borcu yok**. {ağız} Dertsiz, tasasız; kaygisiz; serbest. ||

mirî², [? miri] {ağız} is. Çığırkan keklik. [DS]

mirici, [mirî-ci] (mi:ri:ci) is. İmparatorluk döneminde koyunları sayıp vergisini toplayan görevli.

mirik¹, -ği [? mirik] {ağız} sf. 1. Cimri. 2. Aç gözlü. [DS]

mirik², -ği [? mirik] {ağız} is. Bir ülkeye sığınan yabancısı. [DS]

mirik³, -ği [? mirik] {ağız} is. İnce saman. [DS]

mirik⁴, -ği [? mirik] {ağız} is. Pis su. [DS]

mirik⁵, -ği [mır-ık / mirik] {ağız} is. Sevinç; neşe; keyif. [DS]

mirili¹, [Ar. mirî > miri-li] {ağız} sf. Çok; pek çok. [DS]

mirili², [Far. mîrî => miri-li] {ağız} sf. Büsbütün, tamamıyla verilmiş olan. [DS]

mirîlu, [Fr. mîrî + T. -li /-lû {ميريلو} (mi:ri:lû:) {OsT} sf. İmparatorluk döneminde, uzun savaşlar sırasında nizamî ordu varlığının yetmemesi durumunda eyaletlerden ücretle askere alınan kişi. ☞ **mirîlü eyalet**, {OsT} İmparatorluk döneminde, yıllık gelirden hazineye irsaliye adlı bir vergi ve tahıl gönderen eyaletlere verilen ad; maktua merbut eyalet.

mirim, [Far. mîr + T. -im {ميريم} (mi:rim) {OsT} ünl. Samimiyet ifadesi olarak "aziz dostum, arkadaşım" anlamında kullanılan seslenme ve hitap sözü.

mirimen, [? mirimen] {ağız} is. İki kulplu küçük testi.

miriz, [? miriz] {ağız} is. Asık yüz; çatık yüz. [DS]

mirkak, -ği [Ar. mirkāk {مراق} (mirka:k) {OsT} is. Oklava.

mirkam, [Ar. raqm > mirkām {مراق} (mirka:m) {OsT} is. 1. Kalem. 2. Güneş saati mili.

mirkat, [Ar. mirkāt {مركات} (mirka:t) {OsT} is. 1. Merdiven. 2. Basamak. 3. Derece.

mirliya, [Far. mîr + Ar. livā {ميرلوا} (mirliya:) {OsT} is. 1. İmparatorluk döneminde başlangıçta sancak beylerine verilen unvan. 2. Tuğgeneral.

mirliyalık, -ğı [mirliya-lık] (mirliya:lık) is. 1. Mirliya olma durumu; tuğgenerallik. 2. Mirliyanın rütbesi ve görevi, makamı; tuğgenerallik.

mirmika, [Yun. mirmíngi] {ağız} is. Karınca. [DS]

mirmir, [mir+mir] {ağız} is. Eti pis kokan erkek keçi. [DS]

mirmirik, -ği [mirmir-ik] {ağız} is. 1. Kavun çekirdeği şerbeti. 2. Rakıya dönmemiş üzüm suyu. 3. Şaraba dönmeye başlamış şıra. [DS]

mirolota, [? mirolota] {ağız} is. Mısır unu, iç yağ ve soğan ile yapılan bir ekmek. [DS]

mirov, [Far. mîr-âb] {ağız} is. → mirav. [DS]

Mirrih, [Ar. mirrih {مريح} (mirri:h) {OsT} öz. is. Merih.

mirsad, [Ar. raşad > mirşad / mirşād {مرصد / مرصاد} (mirsa:d) {OsT} is. Gözetleme yeri. ☞ **mirşad-i ibret**, {OsT} İbretle seyretme yeri.

mirsat, [Ar. mirsāt {مرسات} (mirsa:t) {OsT} is. Gemi demiri; çapa.

mirsen, [Fr. myrcène] is. kim. Terpen sınıfından bi-

rincil açık zincirli, formülü C₁₀H₁₅OH olan bir tür hidrokarbon.

mirşah, [Ar. mirşah / mirşaha مرشح / مرشحه] {OsT} is. Süzgeç; süzgülü.

mirt, [mirt / mirt (yans)] ün. Fırlayıp çıkmayı anlatan kök. [Zülfikar] mirt-la-mak. ☞ **mirt mirt**, {ağız} Oynak; kıpır kıpır. [DS]

mirtaz, [Ar. mirtāz مرتاض] (mirta:z) {OsT} sf. Günahlardan kaçınan; dinin koyduğu yasaklara uyan.

mirtanol, -lü [Fr. myrténol] is. kim. Asetat halinde mersin ağacı esansının temel birleşenini oluşturan pinenden türeyen ve 233°C'de kaynayan formülü C₁₀H₁₄OH olan birincil alkol.

mirtillemek, [mirt / mirt (yans.) > mirt-il-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Uygunsuz davranışlarda bulunmak. [DS]

mirv, [İng. Multiple Independently Targetable Reentry Vehicle (bağımsız olarak değişik hedeflere yönlendirilebilen birçok nükleer başlıklı atmosfere giriş aracı)] kısalt. Her biri değişik hedeflere yönlendirilebilen birçok nükleer başlık taşıyan füze.

mirvaha, [Ar. rih > mirvaḥa مروحة] {OsT} is. Yelpaze. ☞ **mirvaha** {OsT} **cünbān**, Yelpaze sallayan. || **mirvaha cünbānī**, {OsT} Yelpaze sallayıcılık.

Miryam, [İbr. miryam مريم] {OsT} is. 1. Hz. Musa'yı, Firavun'dan kurtarmak için bir sepet içinde Nil nehrine bırakan kız kardeşinin adı. 2. Hz. İsa'nın annesinin İbranicedeki adı.

mirza, [Far. mīr-zāde (bey oğlu) > mirzā / mīrzā مرزا / میرزا] (mirza:) {OsT} is. İran'da ve doğudaki Türk topluluklarında hükümdar soyundan gelenlere ve bunların dışında soylu kişilere, ülkenin önde gelen kişilerine verilen soyluluk unvanı; ağa.

mis¹, [mis / mis (yans.)] is. Kumazlık düşünmeyi, bıyık altından gülmeyi anlatan kök.

mis², [Ar. misk مسك] is. 1. Güzel kokulu bir madde; misk. 2. {ağız} Lavanta. [DS] 3. {ağız} Kolonya. [DS] 4. {ağız} Ağaç zamkı. [DS] ☞ **mis gibi**, 1. Temiz ve güzel kokulu. 2. Çok iyi; mükemmel. 3. Elbette; pekâla. || **mis gibi kokmak**, Çok güzel kokmak; güzel koku yaymak. || **mis sabunu**, Kokulu sabun. || **mis üzümü**, Güzel kokulu bir üzüm türü.

mis³, [Far. mis مس] {OsT} is. 1. Bakır. 2. {ağız} Çok kırmızı renkli toprak. [DS]

mis⁴, [İng. miss] is. İngilizlerde evlenmemiş bayanlar için kullanılan unvan.

misaferet, [Ar. sefer > müsāferet / misāferet مسافرت] (misa:feret) {OsT} is. 1. Misafir etme; konuk etme. 2. Savaş zamanında savaşılan ülkenin diplomatik elemanlarını bir yerde konuk etme; göz altında tutma.

misafir, [Ar. sefer > müsāfir / misāfir مسافر] (misa:fir) {OsT} is. 1. Bir kimsenin evinde geçici bir süre yiyip içerek yatıp kalkan, ağırlanan kimse; konuk. 2. Yolculuk yapan kimse; seyahat eden; yolcu; gezgin; seyyah. 3. tıp. Gözün saydam tabakasında çeşitli nedenlerle oluşan beyaz leke; lökom. ☞ **misafir ağırlamak**, Gelen konuğa gerekli ilgiyi göstererek ağırlamak, barındırmak ve yedirip içirmek; konuğa ikramda bulunmak. || **misafir etmek**, Birini geçici olarak evinde alıkoymak ağırlamak. || **misafir gibi**, Hemen gidecekmiş gibi duran. || **misafir gibi oturmak**, Bulunduğu yer ve makamdan her an ayrılmak üzere bulunmak; bulunduğu yerden hemen ayrılacakmış gibi oturmak. || **misafir konağı**, Köylerde, köye gelen yolcuların barındırılıp ağırlandığı yer; misafirhane. || **misafir odası**, Evlerde konukların ağırlanmasına ayrılmış olan özel oda; misafir salonu. || **misafir olmak**, Bir yerde konuk olarak bulunmak; konmak. || **misafir öğretim üyesi** (profesör), Bir üniversiteye başka bir üniversiteden geçici olarak ders vermek üzere gelmiş bulunan öğretim üyesi. || **misafir salonu**, Misafir odası. || **misafir sanatçı**, Bir tiyatro, sinema, gazino vb. yerlerde asıl kadroda olmadığı halde o an için konuk olarak gelmiş bulunduğu etkinliklere katılan sanatçı. || **misafir tohumu**, argo. Gayrimeşru çocuk; piç.

misafireten, [Ar. misāfir > misāfireten مسافرة] (misa:-fire'ten) {OsT} zf. Misafir olarak; konuk olarak.

misafirhane, [Ar. misāfir + Far. ḥāne مسافرخانه] (misa:firha:ne) {OsT} is. 1. Konukların konakladıkları yer. 2. Gezginlerin, konakladıkları han, kervansaray vb. yerler. 3. mecaz. Dünya.

misafirîn, [Ar. misāfir > misāfirîn مسافيرين] (misa:-firi:n) {OsT} is. Misafirler; konuklar.

misafirlik, -ği [misafir-lik] is. Konuk olarak bulunma durumu; konukluk; misafiret.

misafirperver, [Ar. misāfir + Far. perver مسافرپرور] (misa:firperver) {OsT} sf. 1. Konuk gelmesinden hoşlanan, konuklarına iyi davranan, onları iyi ağırlayan; konuksever. 2. (Ülke için) misafirlerine iyi davranmayı gelenekleştirmiş olan.

misafirperverlik, -ği [misafirperver-lik] is. 1. Konuksever olma hâli; konukseverlik. 2. Konukseverce davranış; konukseverlik.

misaha, [Ar. misāḥa / misāḥat مساحه / مساحت] (misa:-ha) {OsT} is. (Yer için) ölçüm; ölçme; mesaha.

misak¹, [Ar. sevḳ > misāk ميساق] (mi:sa:k) {OsT} is. Sevk etme; ileri sürme; gütmek.

misak², [Ar. vüṣūḳ > misāk ميثاق] (mi:sa:k) {OsT} is. 1. Yemin; söz. 2. Sözleşme; antlaşma. ☞ **misāk-ı millî**, {OsT} 1. Millî yemin. 2. Türk Kurtuluş Sava-

şının özünü oluşturan, Atatürk'ün başkanlığında toplanan Erzurum ve Sivas Kongrelerinde belirlenen ve Osmanlı Meb'usan Meclisinde 28 Ocak 1920 tarihinde kabul edilen altı maddelik milli sözleşme metni.

mi'sal, -li [Ar. mi'sāl معصال] (*mi-sa:l*) {OsT} is. Ucu çengelli uzun ağaç; gelberi.

misal, -li [Ar. mişāl مثال] (*misa:l*) {OsT} is. **1.** Benzer; eş; gibi. **2.** Bir şeyi daha iyi kavratılmak için örnek alınan şey; örnek. **3.** Masal. **4.** Rüya; düş. **5.** *dbl.* Arap dilinde kökünün ilk harfi illet olan kelime. **☞ misal getirmek,** Bir şeyin iyi anlaşılması için örnek vermek; örnek göstermek. || **misāl-i meymūn,** {OsT} Padişahın tuğrası. || **misāl-i vavî,** {OsT} İlk harfi vav olan kelime. || **misāl-i yāyî,** {OsT} İlk harfi ye olan kelime. || **misal kurmak,** {eAT} Duruma uygun bir atasözü veya vecize söylemek. || **misal olmak,** Örneklik etmek; örnek olmak; örnek yerine geçmek.

mi'sam, [Ar. mi'sam معصام] {OsT} is. Bilek; nabız yeri.

mis'ar, [Ar. mis'ār / mis'ar مسعار / مسعر] (*mis-a:r*) {OsT} is. Ateş karıştırmaya yarayan araç; küskü.

mi'sar, [Ar. mi'sār / mi'sar / mi'sara معصار / معصر / معصره] (*mis-a:r*) {OsT} is. Mengene.

misas, [Ar. mess > misās مساس] (*misa:s*) {OsT} {OsT} is. El ile dokunma; temas etme; el sürme.

misayip, [Ar. muşāhib => misayip] {ağız} is. Sağdıç. [DS]

misbah¹, [Ar. misbah مسح] is. biy. Yüzgeç. **☞ misbah-ı batnî,** {OsT} zool. Karın yüzgeci. || **misbah-ı sadrî,** {OsT} zool. Göğüs yüzgeci. || **misbah-ı şercî,** {OsT} zool. Anüs yüzgeci. || **misbah-ı zahrî,** {OsT} zool. Sirt yüzgeci. || **misbah-ı zenebî,** {OsT} zool. Kuyruk yüzgeci. || **misbahü'r-riçl,** {OsT} biy. Yüzgeç ayaklılar.

misbah², [Ar. şubh > mişbah مصباح] {OsT} is. → misbah.

misbar, [Ar. sebr > misbār مسبار] {OsT} is. **1.** Yalalara konan fitil. **2.** Sonda.

misbeke, [Ar. misbeke مسبكه] {OsT} is. Maden eritip dökülecek kap; pota.

-mise, [-mı-sa / -mise / -mıssa / -misse / -mış-sa / -mişse / ... imişse] {eAT} çek. e. → -mısa.

misel¹, [Lat. mica (parça) > Fr. micelle] is. fiz. kim. Ortam içinde denge halinde kalmasını sağlayan bir elektrik yükü taşıyan, az veya çok miktarda su soğuran ve koloitlerin bir fazını meydana getiren molekül yığılı.

misel², [Lat. miscellus (karışmış) > Fr. miscella] is.

Üretim sırasında elde edilen, bir critici içindeki yağ emülsiyonu.

misel³, [? misel] {ağız} is. Ateşten, alevden birazcık etkilenmiş bez vb. şeyler. [DS]

mis'ele, [Ar. 'asel > mis'ele مسعله] (*mis-ele*) {OsT} is. Arı kovanı.

miselli, [misel-li] *sf. fiz.* (Koloitler için) eriyiksel misellerden meydana gelen.

miselyum, [Fr. mycélium] is. Mantarların dallanmış iplikçikler halinde, beslenmeyi ve büyümeyi sağlayan, genellikle beyaz renkli bitkisel kısmı.

misen, -nni [Ar. senn > misenn مسن] {OsT} is. Bileği taşı.

misenit, [Fr. misénite] is. *min.* Monoklinik sistemde yer alan doğal potasyum.

misetom, [Fr. mycétome] is. *tıp.* Çoğunlukla tropikal bölgelerde görülen, asalak mantarların gelişmesiyle deri altında ortaya çıkan iltihaplı yalancı ur.

misfat, [Ar. şafvet > mişfât مصفات] (*misfa:t*) {OsT} is. Su arıtma süzgeci.

mishal, -li [Ar. sehl > mişhal مسحل] {OsT} is. **1.** Yontma aracı; yontacak alet. **2.** Kur'an-ı Kerim'i kusursuz biçimde okuyan kimse.

misika, [mısır-ga / misi-ka] {ağız} is. Hindi. [DS]

misil, -sli [Ar. mişl مثل] {OsT} is. **1.** Benzer; eş. **2.** O kadar daha; kat. **3.** Ön; yan; kat; huzur. **4.** Miktar. **5.** *mat.* Özdeş miktarların toplamı; kat.

misilleme, [misil-le-me] is. Zarar verici, kötü bir davranışa aynısı ile karşılık verme.

misillik, -ği [mısır-lık] {ağız} is. Mısır torbası. [DS]

misillu, [Ar. mişil + T. -li (-lū) مثللو] {OsT} e. Gibi; benzer gibi.

misina, [İt. Messina (Sicilya'da bir kent) ipliği] is. **1.** Yapay veya sentetik ham maddeden tek kat olarak çekilmiş değişik kalınlıkta iplik. **2.** Balıkçıların olta ipi olarak kullandıkları ipek veya naylondan yapılmış tel.

misir¹, [mısır / misir] {ağız} is. Hindi. [DS]

misir², [mısır / misir] {ağız} is. → misir¹. [DS]

misirga, [mısır-ga] {ağız} is. Hindi. [DS]

misirge, [misir-ge] {ağız} is. Hindi. [DS]

misiri, [? misiri] {ağız} is. **1.** Taş, kerpiç kırmaya yarayan demir. **2.** Duvarcı malası; mala. [DS]

misirk, [mısır-ga / misir-ka] {ağız} is. Hindi. [DS]

misirka, [mısır-ga / misirka] {ağız} is. Hindi. [DS] **☞ misirka tavuğu,** {ağız} Hindi. [DS]

misirke, [mısır-ga / misir-ke] {ağız} is. Hindi. [DS]

misis, [İng. mistress] is. İngilizcede evli kadınlar için kullanılan unvan.

misit, [? misit] {ağız} is. Eğimli tarlalarda toprağın kaymaması için yapılan harçsız duvar. [DS]

misk, [Ar. misk مسك] {OsT} is. 1. Bazı hayvanların özellikle misk geyiği adı verilen hayvanın göbük çevresinden çıkarılan keskin ve hoş kokulu reçine, kolesterol, sabit ve uçucu yağ içeren madde. 2. Parfümeride kullanılan misk geyiğinden elde edilen veya sentetik olarak üretilen miskten meydana gelen güzel kokulu karışım. ☞ **misk faresi**, zool. *Misk sıçanı*.|| **misk geyiği**, zool. 1. Geyikgillerden, Orta Asya'nın yüksek dağlarında yaşayan, ürkek ve yalnız yaşayan, geceleri etkinlik gösteren, erkeğinin karın derisi altında, otuz gram kadar gelen erik büyüklüğünde misk salgılayan bir bez bulunan çift parmaklı memeli, (*Moschus moschiferus*). 2. Cüce geyikgillerden, Afrika'da yaşayan, gibi misk veren küçük memeli; su misk geyiği (*Hyemoschus aquaticus*).|| **misk gibi**, 1. Temiz ve güzel kokulu. 2. Çok iyi; mükemmel. 3. Elbette; pekâla.|| **misk gülü**, bot. Gül esansı elde etmek için yetiştirilen bir tür gül çeşidi, (*Rosa moschata*).|| **misk kedisi**, zool. Güney Avrupa, Asya ve Afrika'da yaşayan, uzun kuyruklu, kısa bacaklı, lekeli veya çizgili postlu, anüs bezlerinden miske benzer yağlı bir madde çıkarılan 20 kadar etçil memelinin ortak adı, (*Viverridae*).|| **misk otu**, bot. Hanımeliğillerden, nemli ağaçlık yerlerde yetişen, ilkbaharda çiçek açan ve kuruyunca hafif bir misk kokusu saçan otsu bitki, (*Adoya moschatellina*).|| **misk öküzü**, zool. Boynuzlularlardan, Kuzey Kanada'da yaşayan, geniş gövdeli, iri kafalı, kısa boyunlu, kısa bacaklı, dizlerine kadar inen bol ve sık koyu kahverengi tüylü geviş getiren memeli bir hayvan; misk sığırı, (*Ovibus muschatus*).|| **misk ördeği**, zool. Hoş bir misk kokusu salan Berberistan ördeğinin başka bir adı.|| **misk sıçanı**, zool. Kuzey Amerika kökenli, apis arasından çıkarılan misk kokusu lavantacılıkta, derisi kürkçülükte kullanılan kemirgen bir hayvan; misk faresi, (*Ondatra zibethica*).|| **misk sığırı**, zool. *Misk öküzü*.|| **misk ü amber**, Çok güzel koku.

miska, [mısır-ga / miska] {ağız} is. Hindi. [DS]

miskab, [Ar. şabk > mişkâb متقاب] (*miska:b*) {OsT} is. → miskap.

miskal, -li [Ar. şıklet > mişkâl متقال] (*miska:l*) {OsT} is. Arapların en eski ölçü birimlerinden biri olan ve bugün kullandığımız ağırlık ölçüsü ile 4,2237 gram gelen ağırlık ölçüsü birimi.

miskam, [Ar. mişkâm مسقام] (*miska:m*) {OsT} sf. Hastalıklı; illetli.

miskanmak, [mız (yans.) > mız-ga-n-mak / miska-n-mak] {ağız} gçsz. f. [-ır] Uyuklamak; dalmak. [DS]

miskap, [Ar. şabk > mişkâb متقاب] (*miska:p*) {OsT} is. Matkap. ☞ **miskap yayı**, Mücevher yontucularının değerli taşları kesmek için kullandıkları pirinç tel.

miskat, [Ar. saşy > mişkât مسقات] (*miska:t*) {OsT} is.

1. Su konulacak kap; su kovası. 2. Kâse; kadeh.

miskata, [Ar. iskaş > mişkâta] is. Düşüren şey.

misket, [Ar. misk > Fr. musc > muscat] is. 1. (Meyveler için) güzel koku. 2. Misket üzümü. 3. Misket üzümünden üretilmiş şarap. 4. Ankara ve çevresinde "Güvercin Uçuverdi" türküsü eşliğinde genellikle ağır tempoda ve iki kişi tarafından oynanan zeybek türü halk oyunu. ☞ **misket düzeni**, Türk halk müziğinde, alt ve orta teller la ve re ile akort edilerek çalınan bir bağlama düzeni.|| **misket üzümü**, İzmir ve çevrelerinde yetiştirilen açık sarı yeşil ve güzel kokulu bir tür üzüm.

misket, [Fr. mousquet (bilye)] is. 1. Şarapnel ve bombaların içine konulan kurşun ve demir tanelerinden her biri. 2. Çocukların oyun oynadığı küçük bilye. ☞ **misket limonu**, 1. bot. Turunçgillerden, sıcak bölgelerde yetişen, karışık ve yaygın dalları, sert sürgünleri ve çok sayıda sivri küçük dikenleri olan bir tür limon ağacı, (*Citrus aurantifolia*). 2. Bu ağacın yeşilimsi sarı kabuklu, ince, bol sulu ve ekşi meyvesi.|| **misket oyunu**, Çocukların bilyelerle oynadıkları bir oyun.|| **misket tanesi**, On sekiz dirhemlik (53.1 g) kurşun.|| **misket topu**, Misketli mermilerin atıldığı top.

miski, [Ar. misk > miskî مسكى] (*miski:.*) {OsT} sf. 1. Misk gibi güzel kokan. 2. Misk gibi siyah renkli. 3. {ağız} Pembe renkli, güzel kokulu bir tür üzüm. [DS] 4. {ağız} Çok ekşi bir limon türü. [DS] ☞ **miski üzümü**, {ağız} Salkımı uzun ve seyrek taneli, güzel kokulu, beyaz bir tür üzüm. [DS]|| **miskiyyü'l-hitâm**, (Yazı sonlarına konulan) "Güzellikle bitti." anlamındaki ibare.

miskicearmut, [miski-ce+armut] {ağız} is. Yumurta büyüklüğünde ve güzel kokulu bir tür armut. [DS]

miskiç, [Soğd. mwşkysc] {eT} is. Kedi. [EUTS] ☞ **miskiç elması**, {ağız} Sarı renkli, küçük, güzel kokulu ve tatlı bir tür elma. [DS]

miskilim, [miski-li-m ? / mis+gül-üm] {ağız} sf. Nazlı; değerli. [DS]

miskin, [Ar. meskenet>miskîn مسكين] (*miski:n*) {OsT} sf. 1. Son derece uyuşuk olan; çalışmaktan ve çaba göstermekten kaçınan; tembel; uyuşuk; üşengeç. 2. Hoş karşılanmayacak durumlar karşısında tepki göstermeyen. 3. Zavallı; âciz. 4. Cüzam hastalığına yakalanmış olan; cüzamlı. 5. huk. İslam dininden olanların yardımıyla yükümlü oldukları yoksul kişi. 6. tasvf. Derviş. ☞ **miskin asmanın kel koruğu**, (Kişi için) son derece tembel ve uyuşuk olan.|| **miskin illeti**, {OsT} Cüzam hastalığı.|| **miskinler tekkesi**, 1. Cüzamlılar hastahanesi. 2. Tembel tembel oturulup iş görülmeyen yer.

miskin, [Far. miskī > miskīn مسكين] (*miski:n*) {OsT} *sf.* 1. İçinde misk bulunan. 2. Siyah.

miskinane, [Ar. miskīn + Far. -āne مسكينانه] (*miski:-na:ne*) {OsT} *zf.* Tembelcesine; uyuşuk olarak; miskincesine; miskin bir biçimde.

miskince, [miskīn-ce] (*miski'nce*) {OsT} *zf.* Miskin birine yakışır bir tutumda; miskin bir biçimde; miskin gibi.

miskincesine, [miskīn-ce-s-i-n-e] *zf.* Miskin gibi; miskine yakışır bir tutumla.

miskinhane, [Ar. miskīn + Far. ḥāne مسكينخانه] (*miski:-ki:nha:ne*) {OsT} *is.* Cüzamlıların toplumdan uzak tutulmaları için yapılmış yer.

miskinleşme, [miskīn-le-ş-me] *is.* Miskinleşmek eylemi veya durumu.

miskinleşmek, [miskīn-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Uyuşuk ve tembel bir duruma gelmek.

miskinlik, **-ği** [miskīn-lik] *is.* 1. Uyuşuk ve tembel olma durumu. 2. Miskin birine yakışır tutum ve davranış; meskenet. 3. Uyuşukluk, tembellik ve üşengeçlik gösteren birinin durumu. 4. Gerektiği zaman gerekli olan tepki veya etkinliği gösterememe durumu; uyuşukluk.

miskiy, [Ar. miskīy مسكى] {OsT} *sf.* 1. Miskle ilgili; miske ilişkin. 2. Misk kokulu.

misl, [Ar. mişl مثل] {OsT} *is.* → misil. ☞ **mis-i hazān**, {OsT} 1. *Sonbahar gibi.* 2. *Sonbaharda dökülen yapraklar gibi.* || **mis-i müşterek**, {OsT} *mat.* Ortak kat. || **mis-i müşterek-i asgar**, {OsT} *mat.* En küçük ortak kat. || **mis-i müşterek-i ā'zam**, {OsT} *mat.* En büyük ortak kat.

mislaç, [piş-ir-geç > bişir-geç / bisleğec > misleç [EREN] / piş-ir+ağaç > bislâç] (*bisla:ç*) {ağız} *is.* Pişirgeç. [DS]

mislak, **-kı** [Ar. mislāk مسلاق] (*mislâ:k*) {OsT} *sf.* (Kişi için) dilini ustalıkla kullanan; uz dilli.

misleç, [biş-ir-mek (*pişirmek*) > piş-ir-geç > bisleğec > misleç [EREN]] {ağız} *is.* Sacda yufka ekmeğini çevirmeye yarayan araç; pişirgeç. [DS]

misleğec, [biş-ir-mek (*pişirmek*) > piş-ir-geç > bisleğec > misleğec] {ağız} *is.* → misleç. [DS]

misleveç, [biş-ir-mek (*pişirmek*) > piş-ir-geç > bisleğec > misleveç] {ağız} *is.* → misleç. [DS]

misli, [Ar. mişl > mişlī متلى] (*misli:~*) {OsT} *sf.* 1. Benzer, eş veya kat ile ilgili. 2. (Eşya için) aşırı fiyat farkı olmadan benzeri bulunabilen.

misli, [mis²-li] {ağız} *sf.* Kırmızı renkli. ☞ **misli buğday**, {ağız} *Kırmızı buğday.* [DS]

misma, [Ar. sem^c (*işitme*) > misma^c / misma^a مسمع / مسمعه] (*misma:~*) {OsT} *is.* 1. Kulak. 2. *fiz.* Radyo, teyp, telefon vb. dinlemek için kulağa takılan alet;

kulaklık. 3. *tip.* Hastaların göğsünü, ciğerlerini, kalbini dinlemeye yarayan araç.

mismar, [Ar. mismār مسمار] (*misma:r*) {OsT} *is.* 1. Çivi; mih. 2. Kazık. ☞ **mismar-ı ahenin**, *Demir kazık.*

mismari, [Ar. mismār > mismārī مسمارى] (*misma:ri:~*) {OsT} *sf.* 1. Çivi ile ilgili. 2. Çivi gibi olan; çivi görünümünde olan.

mismil, [Ar. bismillāh > mismil / mısmıl] *sf.* 1. Temiz; derli toplu. 2. (Kasaplık hayvan için) temiz, eti yenebilir; helal.

mismis, [mıs / mis (*yans.*) > mis+mis] {ağız} *sf.* 1. Ahmak; aptal; bön; saf. 2. Uyuşuk; tembel. 3. Sinsi. [DS]

mismitil, [mi(s)+mi/til] (*mi'smitil*) {ağız} *pekşl. sf.* Tıpatıp; tam benzeri. [DS]

mison, [Çin. mison] *is.* Tuzlanmış ve haşlanmış lahana ile yapılan bir Çin içkisi.

misran, [? mısran / misran] {ağız} *is.* Hayvan yemliği. [DS]

misret, [Ar. misred مسرد] *is.* Biz; tığ.

miss, [İng. mistress] (*mis*) *is.* 1. (İngilizcede) evlenmemiş kadın. 2. Güzellik kraliçesi.

missa, [Lat. missa (*geri dönme*)] *is.* Hristiyanlıkta rahip tarafından Hz. İsa'nın vücudunun ve kanının, ekmeğe ve şarap biçiminde adak olarak sunulması.

-misse, [-mı-sa / -mise / -missa / -misse / -miş-sa / -mişse / ... imişse] {eAT} *çek e.* → -misa.

misse¹, [? misse] {ağız} *is.* Hırsızlık, adam öldürme gibi eylemlerden ötürü suçu olan kimse. [DS]

misse², [? misse] {ağız} *sf.* (Hayvan için) huysuz. [DS]

misse³, [? misse] {ağız} *is.* Kusur. [DS]

missik, [Ar. missik مسيك] (*missi:k*) {OsT} *sf.* Çok cimri.

mistan, [? mistan] {ağız} *ünl.* Kedi çağırma ünlemi. [DS]

mistel, [mis+tel ?] {ağız} *is.* Demir çivi. [DS]

mister¹, [Fr. mystère] *is. tiy.* Orta Çağ ve Rönesans devri dinî tiyatrolarında Hristiyanlığın sırlarından birini konu alan dram.

mister², [İng. master > mister] *is.* İngilizcede "sir" veya "lord" unvanını kullanma hakkı olmayan erkeklerin soyadlarından önce kullanılan kelime; bay; kısaltması: Mr.

mistik, **-ği** [Lat. mysticus / Yun. mystikos (*sırla ilgili*) > Fr. mystique] *sf.* 1. Mistisizmle ilgili; gizemsel. 2. Gizli bir belirlenime sahip olup mecazî, alegorik bir anlam taşıyan. 3. Mistisizmi, derin hayranlığı, coşkuyu yansıtan. 4. *is.* Mistisizm yanlısı; ilahiyat ve mistik hayatla uğraşan kimse; gizemci. 5. Dünyadan el etek çekerek kendisini yalnızca Allah'a adayan kimse. 6. Bütün olayları gizli,

ilahî güçlerin yönettiğine inanan, evreni bu inanca dayanan bir görüşle açıklayan kimse; mutasavvif.

mistika, [İsp. mistico] *is. dnz.* Teknesi ve arması us-kuna biçiminde yapılan fakat uskunadan küçük olan üç direkli lumbarsız yelkenli.

mistiko, [İsp. mistico] *is.* → mistika.

mistisizm, [Lat. mysticus > Fr. mysticisme] *is. 1.* Gözlem ve muhakemeden çok duygu ve sezgiye dayanan öğretisi veya felsefî inan; gizemcilik. **2.** Allah'ı sezgi yoluyla kavrama ve birleşme.

mistral, -li [Fr. mistral] *is.* Fransa'nın Akdeniz kıyı-larında kuzeyden esen soğuk ve kuru rüzgâr.

misva, [? misva] {ağız} *is. 1.* Salon içindeki çıkıntılar. **2.** Balkon. [DS]

misvak, [Ar. sevk > misvāk مِسْوَاك] (*misva:k*) {OsT} *is. bot. 1.* Kuzey Afrika, İran ve Hindistan'da yetişen, yaprakları karşılıklı, çiçekleri dört parçalı, kiraz gibi meyveli bir ağaççık, (*Salvadora persica*). **2.** Bu ağacın, diş temizliğinde kullanılmak için ucu dövülüp fırça haline getirilen kök, dal ve gövde parçalarına verilen ad.

misye, [Yun. mūs / mūdīa] {ağız} *is.* Midye. [DS]

misyon, [Fr. mission] *is. 1.* Bir kimseye, bir kurula bir şey yapmak üzere özel olarak verilen görev ve yetki; özel yükümlülük; özel görev. **2. Bir hükümetin, bir kuruluşun genellikle uzak bir bölgede veya yabancı bir ülkede bir kişiye veya gruba verdiği geçici ve belirli görev; böyle bir görevi almış olan kişilerin tümü. **3.** Dinî, diplomatik, bilimsel vb. görev yüklenmiş kişilerin oluşturduğu kurul. **4.** Hristiyanlığı yaymak amacıyla kurulmuş örgüt. **5.** Misyonerlik kurumu. ☞ **misyon üstlenmek**, *Özel bir görev almak.***

misyoner, [Fr. missionnaire] *is. 1.* Hristiyanlığı yaymak amacıyla hem ülke içinde hem de yabancı ülkelerde görev alabilen rahip, papaz veya herhangi bir din adamı. **2.** *mecaz.* Bir düşünceye, bir ülküye kendini adayan kimse.

misyonerlik, -ği [misyoner-lik] *is. 1.* Misyoner olma durumu. **2.** Misyonerin görevi. **3.** Genel olarak, başka dinden olanları kendi dinine kazandırmak için kurulan örgüt. **4.** Özel anlamda ise Hristiyan olmayan ülkelerde Hristiyanlığı yaymak için kurulmuş örgüt.

-miş¹, [-miş / -miş / -muş / -müş] {eT} {eAT} *çek. e.* → -miş¹. ☞ **-miş'li geçmiş**, *dbl. Belirsiz geçmiş zaman kipi.*

-miş², [miş (on) > -miş / -miş] {eski T} {eAT} *yap. e.* → -miş².

-miş³, [-miş /miş] *yap. ek.* → -miş³.

Miş, [Sansk. mesa] {eT} *öz. is.* Koç burcu. [EUTS]

miş, [Far. miş مِيش] {OsT} *is.* Koyun.

mi'shab, [Ar. mi'shab مِعْشَاب] (*mi-şab:b*) {OsT} *is.* Otu, çayırı bol olan yer.

mi'shar, [Ar. 'aşere (on) > mi'sār مِعْشَار] (*mişar:r*) {OsT} *is. mat.* Onda bir.

mişara, [? mişara] {ağız} *is.* Talaş. [DS]

mişe, [Far. bişe > mişe / meşe مِيشَة] (*mi:şe*) {eAT} {OsT} *is. bot. 1.* Meşe. **2.** Orman. [DK] ☞ **mişe-zâr**, {OsT} *Meşelik; küçük orman; koru.*

mişek¹, -ği [mişek /mişek] {ağız} *sf.* Mızıkçı. [DS]

mişek², -ği [mişek] {ağız} *is.* Yayık kolu. [DS]

-mişem, [-miş-am / -miş-em / -muş-am / -müş-em] {eAT} *çek. e.* → -mişam.

mişenge, [mişen-ge] {ağız} *is.* Keten, kenevir lifi. [DS]

mişevşi, [? mişevşi] {ağız} *is. 1.* Mercimek çorbası. **2.** Buğday ve mercimek unu, acı biber ve kavurma ile yapılan bir tür çorba. [DS]

mişezar, [Far. mişe-zâr مِيشَة زَار] (*mi:şeza:r*) {OsT} *is.* Meşelerle kaplı arazi; meşelik.

mişfer, [Ar. mişfer مِشْفَر] {OsT} *is.* Devenin sarkık dudağı.

mişhat, [Ar. mişhat مِشْحَط] {OsT} *is.* Kaldıraç; manivela.

-mişi, [-miş-i / mişi] {eAT} *yap. e.* → -mişi.

mişi, [Soğd. mişi] {eT} Soğd ayının on altıncı günü. [EUTS]

mişik, -ği [pis-ik / piş-ik / miş-ik] {ağız} *is.* Kedi. [DS]

mişin, [Far. mişin مِيشِين] (*mi:şi:n*) {OsT} *is.* İşlenmiş deri; meşin.

mişirikli, [miş-ir-ik-li] {ağız} *sf.* İçinde bir hile ve düzen bulunan; oyunlu. [DS]

mişk, [Far. müşek] {ağız} *is.* Sıçan. [DS]

mişkât, [Ar. mişkât مِشْكَات] (*mişka:t*) {OsT} *is.* İçinde kandil, lamba, mum yakılmak için duvara yapılan oyuk.

mişkiç, [Soğd. mwşkyisc] {eT} *is.* Kedi. [Gabain]

mişkat, [? mişkāt] {ağız} *is.* Sardunya çiçeği. [DS]

mişli, [-miş-li] {ağız} *sf.* Olacağı kesinleşmemiş; belirsiz. [DS]

mişmaa, [Ar. şem' > mişma'a مِشْمَاعَة] {OsT} *is.* Şamdan.

mişmetal, -li [Fr. mischmetal] *is.* Temel maddesi seryum olan ve birleşiminde lantan ile diğer nadir toprak madenleri bulunan alaşım.

mişmiş¹, [Ar. mişmiş مِشْمِش] {OsT} {ağız} *is.* Kayısı; zerdali. [DS]

mişmiş², [-miş + -miş] {ağız} *sf.* Kuşkulu. [DS]

mişmişçi, [-miş + -miş-çi] {ağız} *sf.* Dedikoducu. [DS]

mişna, [İbr. midra (yeni öğretisi) > mişna] *is. din.* Talmut'un bir bölümünü oluşturan, İlk Çağda Yahudilerin sürgünden dönüşlerinden hemen sonra Kutsal Kitab'ın buyruklarını zamanın gereklerine uydur-

- mak amacıyla düzenledikleri hukuk metinleri derlemesi.
- mişrak**, [Ar. şark > mişrāk / mişrāk مشراك] (*mişra:k*) {OsT} is. Her zaman güneş gören yer.
- mişrat**, [Ar. şart > mişrat / mişrāt مشرات / مشرت] (*mişra:t*) {OsT} is. 1. Neşter. 2. Keskin bıçak.
- mişrebe**, [>Ar. şüreb > mişrebe مشربه] {OsT} is. Maşrapa.
- mişse**, [-mı-sa / -mise / -mıssa / -misse / -miş-sa / -mişse / ... imişse] {eAT} çek e. → -mısa.
- mişsek**, -ği [mişek / mişşek] {ağız} sf. Mızıkçı. [DS]
- mişvar**, [Ar. mişvār مشوار] (*mişva:r*) {OsT} is. Tavır; tarz; biçim; gidiş yolu.
- mişvare**, [Ar. mişvāre مشواره] (*mişva:re*) {OsT} is. 1. Bal peteği. 2. Petekten bal almaya yarar araç.
- mişvargâh**, [Ar. mişvār + Far. -gâh مشوارگاه] (*mişva:rgâ:h*) {OsT} is. 1. At satılan yer; at pazarı. 2. Gösteri yeri.
- mişvaz**, [Ar. mişvāz مشواذ] (*mişva:z*) {OsT} is. Sarık.
- mişvel**, [Ar. şevlet (*yuvurlak kuyruk*) > mişvel مشول] is. Küçük orak. ♣ **mişvel-i muh**, anat. Beyni ikiye ayıran yarığın içine giren örtü.
- mişveli**, [Ar. mişvel > mişvelī مشولى] (*mişveli:*) {OsT} sf. Biçimi orağa benzeyen.
- mişvergeh**, [Ar. mişvār + Far. geh مشورگاه] {OsT} is. → mişvargâh.
- mişya**, -aı [Ar. mişyā' مشياع] (*mişya:*) {OsT} sf. Geveze; boşboğaz.
- mişyaş**, [-miş+yaş] {eAT} {ağız} sf. Olacağı kesinleşmemiş; belirsiz; kuşkulu. [DS]
- MİT**, [Millî İstihbarat Teşkilâtı] *kısalt.* Millî İstihbarat Teşkilatının kısaltması.
- mit**¹, [mit / mit (*yans.*)] *ünl.* Kıpırdaşmayı, bu şekilde sürekli konuşmayı anlatan kök.
- mit**², [Yun. mythos > Fr. mythe] is. 1. Geleneksel olarak gelişen ve yayılan, toplumun hayal gücü ile biçim değiştiren, evrenin doğuşu, tanrı, tanrıça gibi varlıklarla ilgili hayalî, doğaüstü, alegorik anlatımlı, dinî veya inanç yönü ağır basan halk hikâyesi. 2. Kahramanların kutsallaştırıldığı döneme ilişkin hikâyeler. 3. İnsan kaderini etkileyen unsurları simgeleştirerek açıklamaya çalışan felsefî öğreti. 4. *mecaz.* Gerçek olmayan, masalımsı şey.
- mit**³, [Erme. mēt => mit] {ağız} is. 1. Çocuk oyunlarında başlangıç yeri; başlama noktası. 2. Çelik çomak oyunu. 3. Ceviz oyununda kazanılan cevizler. [DS]
- mit**⁴, [mit / mih] {ağız} is. Kavun ve karpuzda böceklerin ısırması ile oluşmuş çivi gibi sert kısım. [DS]
- mit'am**, [Ar. miṭ'ām مطعام] (*mit-a:m, t kalın söylenir*) {OsT} sf. 1. Yemeği bol olan. 2. Çok yemek yiyen.
- mitan**, [Far. nīm-ten => mintan / mitan] {ağız} is. Gömlek. [DS]
- mitar**, [? mitar / mitari] {ağız} is. Gücü. [DS]
- mitari**, [? mitari / mitar] {ağız} is. Gücü. [DS]
- mitbaşı**, [mit+baş-ı] {ağız} is. Çocuk oyunlarında elebaşı. [DS]
- mitçik**, -ği [mit-çik] {ağız} is. Serçe büyüklüğünde, boz renkli, boynunun altı kırmızı bir kuş. [DS]
- mitel**, [? mitil / mitel] {ağız} is. 1. Yüz geçirilmemiş yorgan, şilte, minder, yatak. 2. Eski parçalardan doldurulmuş büyük minder. [DS]
- miterazi**, [? miterazi] {ağız} is. Dokuma tezgâhında, dokunan bezin sarıldığı yuvarlak araç. [DS]
- mithara**, [Ar. ṭahāret > miṭhara مطهرة] {OsT} is. Su kabı; matara; ibrik.
- mithat**, [Ar. medḥ > midḥāt مدحات] (*mitha:t*) {OsT} is. → midhat.
- miti**¹, [? miti] {ağız} is. Burun. [DS]
- miti**², [? miti] {ağız} is. Çevrenin iyice görüldüğü yüksekçe yer; tepe. [DS]
- mitik**¹, [Soğd. myd'k] {eT} sf. 1. Buda dinine mensup fakat ruhaniler tarikatına girmeyen. [Gabain] 2. İtikatsız; inançsız; dinsiz. [EUTS]
- mitik**², -ği [? mitik] {ağız} is. Yıldız çiçeği ve bitkisi. [DS]
- mitil**¹, [mitil] {ağız} is. 1. İçine pamuk, yün vb. doldurulmuş beyaz yorgan, yastık vb. kılıfı. 2. Her iki yüzü beyaz, kapsız yorgan. 3. Yüz geçirilmemiş yorgan, şilte, minder, yatak. 4. Yatak kılıfı. 5. Yorgan astarı. 6. Çok eskimiş, paçavra durumuna gelmiş yatak, yorgan, giysi vb. 7. Minder, yatak, yastık doldurmaya yarayan kırpıntı. 8. Giysi astarı. 9. Çok eski ve kirli giyecek, halı, kilim vb. 10. Yünden dokunmuş tandır, iskemle örtüsü. [DS]
- mitil**², [Slav. metil / mitil (*kelebek hastalığı*)] {ağız} sf. 1. (Kişi için) görünüşü çirkin, sevimsiz ve kaba. 2. (Kişi için) yerinden kalkmaya erinen; üşengeç. [DS]
- mitil**³, [mitil] {ağız} is. Dövülerek ezilmiş et. [DS]
- mitil**⁴, [Bul. mitil] {ağız} is. Koyunlarda görülen kelebek hastalığı. [DS]
- mitil**⁵, [mitil] {ağız} sf. Tıpkı; tastamam. [DS]
- mitilci**, [mitil-ci] {ağız} is. Yorgancı. [DS]
- mitili**, [miti-li] {ağız} sf. Giyimi, yırtık pırtık olan. [DS]
- mitillah**, [? mitillah] {ağız} sf. Tıpkı; tastamam. [DS]
- mitin**, [Fr. mītin ميتين] (*mi:ti:n*) {OsT} is. 1. Kayalar ve büyük taşları kırıp parçalamakta kullanılan büyük çekiç. 2. Taşçı çekici.
- miting**, [İng. meeting] is. Toplantı ve gösteri hüriyetinin özel bir şekli olarak, belli siyasi veya sosyal

amaçlarla veya bir olaya dikkati çekmek için silahsız ve saldırsız olmak şartıyla açıkta yapılan örgütlü gösteri ve toplantı.

mitingci, [miting-ci] *is.* Miting düzenleyen veya mitinge katılan kimse.

mitirip, -bi [Ar. muṭrīb => mitirip ?] {ağız} *is.* Boş şeyle vakit geçirme; oyalanma. [DS]

mitit, -di [? mitit] {ağız} *is.* Üvendirenin ucundaki sivri demir. [DS]

mitit, -di [? mitit] {ağız} *is.* 1. Dokuma tezgâhında dokunan bezin sarıldığı araç. 2. El tezgâhında dokunan şeyleri daraltmaya yarayan araç. [DS]

mitle, [midye] {ağız} *is.* Midye. [DS]

mitleşme, [mit-le-ş-me] *is.* Mitleşmek eylemi veya durumu.

mitleşmek, [mit-le-ş-mek] *dönşl. f.* [-ir] Mit durumuna gelmek.

mitleştirme, [mit-le-ş-tir-me] *is.* Mitleştirmek eylemi veya durumu.

mitleştirmek, [mit-le-ş-tir-mek] *gçl. f.* [-ir] Mit durumuna getirmek; birini, bir şeyi, bir olayı hayal ürünü öğeler ekleyerek olağanüstü özelliklere bürümek veya benzer şekilde yüceltmek.

mitli, [mit-li] {ağız} *sf.* Tıpkı; tastamam. [DS]

mitmit, -di [mit / mit (yans.) > mit+mit] {ağız} *sf.* 1. Yaramaz ve çok hareketli çocuk. 2. Elinden iş çıkmayan; beceriksiz; iş bilmez. [DS] ☞ **mitmit etmek**, {ağız} Çok yavaş davranmak. [DS]

mitoklazik, -ği [Fr. mitoclasique] *sf. biy.* (Hücre içi maddeler için) hücre bölünmesi sırasında hücredeki kromozom sayısının iki kat artmasını sağlamaya yönelik olarak iğ iplikçiklerinin oluşumuna engel olan.

mitokondri, [Yun. mitos (iplik) + khondros (tane) > Fr. mitochondrie] *is. biy.* Hücre sitoplazmasında 0,5 µm genişliğinde ve 2 ila 5 µm boyunda, hücre tarafından enerji kaynağı olarak kullanılan adozin trifosfat(ATP)'ı sentezleyerek üreten, içinde enzim ve vitamin gibi biyokatalizörler bulunan yumurta biçimli tanecik

mitoloji, [Yun. mythos (efsane) + logos (bilim) > Fr. mythologie] *is.* 1. Puta tapmanın yaygın olduğu İlk Çağda veya daha sonraları değişik kavim ve milletlerde tanrıların, yarı tanrıların ve kahramanların yarı efsanevi tarihi; söylence bilimi. 2. Mitleri, mitlerin kökenlerini, anlamlarını sistemli olarak inceleyen ve yorumlayan bilim. 3. Bir dine, bir millete veya bir uygarlığa ait mitlerin bütünü.

mitolojik, -ği [Fr. mythologique] *sf.* 1. Mitoloji ile ilgili. 2. Mitolojiye ait. 3. Mitos niteliği kazanmış olan.

mitoman, [Fr. mythomane] *is. ve sf. psikol.* Mitomanyak davranışlar gösteren kimse; yalan söylemeyi hastalık haline getirmiş olan.

mitomani, [Fr. mythomanie] *is. psikol.* Yalan ve ger-

çek dışı hikâyeler uydurmaya yol açan yapısal eğilim; hastalık derecesinde yalan söyleme eğilimi.

mitomanyak, -ğı [Fr. mythomaniaque] *sf. psikol.* Mitomaniye ilişkin.

mitos, [Yun. mythos] *is.* 1. Geleneksel olarak gelişen ve yayılan, toplumun hayal gücü ile biçim değiştiren, evrenin doğuşu, tanrı, tanrıça gibi varlıklarla ilgili hayali, doğaüstü, alegorik anlatımlı, dinî veya inanç yönü ağır basan halk hikâyesi; söylence. 2. Kahramanların kutsallaştırıldığı döneme ilişkin hikâyeler. 3. İnsan kaderini etkileyen unsurları simgeleştirerek açıklamaya çalışan felsefi öğretisi. 4. mecaz. Gerçek olmayan, masalımsı şey.

mitotik, -ği [Fr. mitotique] *sf. biy.* Mitozla ilgili.

mitoz, [Yun. mitos (iplik) > Fr. mitose] *is. biy.* Hücrenin aynı kromozom sayısını koruyarak, bütün öğelerini eşleyerek iki eşit hücreye bölünerek çoğalması; karyokinez.

mitra, [Lat. mitra / Yun. mitra (çatki)] *is.* Papanın, piskoposların ve bazı din adamlarının tören sırasında giydikleri özel başlık.

mitral, -li [Fr. mitral] *is. ve sf. anat.* Kalbin sol kulakçığı ile sol karıncığı arasındaki kapakçık ve delik. ☞ **mitral darlığı**, *tıp.* Mitral kapakçığının iki kapağının, kanın kulakçıktan karıncığa geçişini engelleyecek biçimde kısmî kaynaması; mitral kapakçık darlığı. || **mitral deliği**, *anat.* Kalbin sol kulakçık ile karıncığını birleştiren delik. || **mitral hastalık**, *tıp.* Mitral yetersizlikle birlikte mitral darlığın birlikte bulunduğu, romatizmadan ileri gelen bir hastalık. || **mitral hücreler**, *anat.* Beyinde koku lopu içinde bulunan sinir hücreleri. || **mitral kapakçığı**, *anat.* Mitral deliğinin üzerinde bulunan ve kalın liflerle bağlı dört köşe iki parçadan oluşan kapakçık. || **mitral yetersizliği**, *tıp.* Karıncığın kasılması sırasında kanın kulakçığa geri kaçmasına sebep olan mitral kapakçığı bozukluğu. || **mitral yetersizlik**, *tıp.* Mitral yetersizliği.

mitralyöz, [Fr. mitrailleur] *is.* Makineli tüfek. ☞ **mitralyöz gibi**, (Konuşma için) hiç durmadan; ara vermeden; hızlı hızlı.

mitti, [? mitti] {ağız} *is.* Eski bıçak. [DS]

mittir, [mit (yans.) > mit-tir] *ünl.* Evencelik bildirir. ☞ **mittir mittir dolaşmak**, {ağız} (Ufak tefek insan, çocuk ve av köpeği için) evencenlikle dolaşmak.

miv, [Far. mīv میوه] (mi:v) {OsT} *is.* K11; tüy; muy.

mive, [Far. mīve میوه] (mi:ve) {OsT} *is.* Meyve. ☞ **mīve-dil**, 1. Gönül meyvesi. 2. Evlat.

mivedar, [Far. mīve-dār میوه دار] (mi:veda:r) {OsT} *sf.* Meyveli; meyvesi olan; meyve yüklü.

mi'vel, [Ar. mi'vel معول] (mi-vel) {OsT} *is.* Taş ve kayaları kırmakta kullanılan sivri uçlu kazma; sivri.

miy, [miy / muy (yans.)] *ünl.* Kedinin bağırmasını anlatan kök. [Zülfikar] miy-av miyav, miy-av-la-mak

miya¹, [ʔ miya] {ağız} *is.* Sirke vb. ekşi şeylerde oluşan küçük sinekler; sirke sineği. [DS]

miya, [ʔ miya] {ağız} *sf.* Tembel. [DS]

miyah, [Ar. mā³ > miyāh مياہ] (*miya:h*) {OsT} *is.* Sular. ☞ **miyāh-ı cāriye**, {OsT} *Akar sular.* || **miyāh-ı harre**, {OsT} *Yerden kaynakayan sıcak sular; kaplıca suları.* || **miyāh-ı kilsiyeye**, {OsT} *Kireçli sular.* || **miyāh-ı mālīhe**, {OsT} *Tuzlu sular.* || **miyāh-ı merre**, {OsT} *Acı sular.*

miyalji, [Fr. myalgie] *is. tıp.* Kas ağrısı.

miyan¹, [Far. miyān میان] (*miya:n*) {OsT} *is.* **1.** Orta; ara. **2.** Aralık; ara. **3.** Vücudun göğüs ile karın arasındaki bölümü; bel. **4.** müz. Türk müziğinde şarkıların üçüncü mısrası; meyane; miyane. ☞ **miyān-bālā**, {OsT} *Orta boylu.* || **miyān-bend**, {OsT} *Kuşak.* || **miyān-beste**, {OsT} *Bel bağlamış; işe hazır.* || **miyān-dār**, {OsT} *Aracı; meyancı.* || **miyān-dārī**, {OsT} *Aracılık.* || **miyān-ger**, {OsT} *Bir parça üzerinde paralel çizgi veya oyuk çekmekte kullanılan alet; mihenger.* || **miyān-gîrî**, {OsT} *Ara bulucu.* || **miyān-gîrî**, {OsT} *Ara buluculuk.* || **miyān-hāne**, {OsT} *müz. Orta ses.* || **miyān-ı güft ü gü**, {OsT} *1. Dedikodu arası. 2. Söz arası.* || **miyān-kad**, {OsT} *Orta boylu.* || **miyān-ser**, {OsT} *Yarısı değerli taşlarla süslü bir tür taç.* || **miyān-serā**, {OsT} *Ev meydanı; avlu; hayat.*

miyan², [piyan / biyan > miyan / meyan] {ağız} *is.* Meyankökü. [DS]

miyane, [Far. miyāne ميانه] (*miya:ne*) {OsT} *is.* **1.** Orta; ara. **2.** İki şeyin ortası; ara. **3.** Kıvam. **4.** Ortaya serilen halı vb. şey. **5.** Gerdanlığın ortasındaki büyük inci. **6.** Tereyağında unun kavrulması ile yapılan bir tür sos. **7.** Yeniçerilikte bölükten büyük askerî birlik.

miyangeç, [miyan-geç] {ağız} *is.* Kılavuz; önderlik eden. [DS]

miyangir, [Far. miyānger میانگر] (*miya:ngir*) {OsT} *is.* Bir parça üzerinde paralel çizgi veya oyuk çekmekte kullanılan marangoz aleti; mihengir.

miyangirlemek, [miyangir-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Miyangir ile birbirine paralel çizgiler çekmek.

miyanhane, [Fr. miyān (orta) + hāne ميانخانه] (*miya:nha:ne*) {OsT} *is. müz.* Türk müziğinde orta ses.

mi'yar, [Ar. 'iyār (değerli madenin saflık derecesi) > mi'yār معيار] (*mi-ya:r*) {OsT} *is.* → miyar¹. ☞ **mi'yār-ı nakdî**, {OsT} *Para yapımında kullanılan madenin miktarını ve niteliğini belirleyen yasal ölçü çizelgesi.* || **mi'yār-ı sıdk**, {OsT} *Ölçüt.*

miyar¹, [Ar. 'iyār (değerli madenin saflık derecesi) > mi'yār معيار] (*mi-ya:r*) {OsT} *is.* **1.** Değerli madenlerin saflık, ağırlık ve değer derecesini yasaya göre belirleyen ve gösteren ölçü; ayar ölçüsü. **2.**

Paraların, tartı alet ve ağırlıklarının, ölçülerin yasal örneği. **3.** Ölçüt; ölçü. **4.** Ayar. **5.** kim. Bir cismin saflık derecesini anlayıp ölçmeye yarayan araç; ayraç. ☞ **miyar güvertesi**, *dnz. Gemilerde pusulanın bulunduğu en yüksek güverte.*

miyar², [ʔ miyar] {ağız} *is.* **1.** Akarsu; kaynak. [DS]

miyar³, [ʔ miyar] {ağız} *is.* Çimenler biçildikten sonra yeniden biten küçük taze otlar. [DS]

miyarjirit, [Fr. miargyrite] *is. min.* Doğal gümüş ve antimon sülfür; Ag₂Sb₃S₄.

miyasıl, [Ar. mā-yesil (akıntı)] {ağız} *is.* **1.** Bir deri hastalığı; mayasıl. **2.** Basur. [DS]

miyasma, [Yun. miasma] (*miya'sma*) *is.* Eskiden salgın hastalıklara yol açtığına inanılan etken.

miyasteni, [Fr. myasthénie] *is.* Sinir ve kas ilişkisinin bağlanışında ortaya çıkan ve zamanla kas gücünün tükenmesine yol açan hastalık.

miyatoni, [Fr. myatonie] *is. tıp.* Kas gerginliğinin azalması veya tümüyle yok olması.

miyav, [miyav (yans.)] *ünl.* Kedinin çıkardığı ses; kedi sesi; kedi bağırtısı.

miyavlama, [miyav-la-ma] *is.* Miyavlamak eylemi; miyav sesi çıkarma.

miyavlamak, [miyav-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Kedi için) miyav sesi çıkarmak; bağırmak.

miyavlatma, [miyav-la-t-ma] *is.* Miyavlatmak eylemi; kediyi bağırtma işi.

miyavlatmak, [miyav-la-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Kediyi bağırtmak; miyav sesi çıkartmak.

miyaz¹, [Yun. myia (sinek) + iasis (hastalık)] *is. tıp.* Sinek kurtçukları yüzünden insan ve hayvan dokularında meydana gelen hastalık.

miyaz², [minaz / miyaz] {ağız} *is.* Temel; temel taşı. [DS]

miye, [ʔ miye] {ağız} *is.* Temel; temel taşı. [DS]

miyelin, [Fr. myéline] *is. anat.* Sinir hücrelerinde aksonları saran schwann hücresi tarafından üretilen ve schwan kılıfı içinde bulunan ışın kırıcı, nötr yağlar, lesitin ve kolesterolden, çeşitli lipoyitlerden oluşmuş yağimsı lipoprotein madde.

miyelinleşme, [miyelin-le-ş-me] *is.* Sinirler üzerinde miyelin kılıfı oluşması.

miyelit, [Fr. myélite] *is. tıp.* Çeşitli nedenlerle oluşan omurilik iltihabı.

miyeloblast, [Fr. myéloblaste] *is. biy.* Çok çekirdekli alyuvarların ana hücresini oluşturan kemik iliği hücresi.

miyelogram, [Fr. myélogramme] *is. tıp.* Kemik iliğinde bulunan hücresel elemanların nitelik ve sayı bakımından incelenmesi ile elde edilen sonuç.

miyeloit, -di [Fr. myéloïde] *sf. tıp.* **1.** Kemik iliğine ilişkin olan. **2.** İlik kökenli hücrelerden oluşan. ☞ **miyeloit lösemi**, *Kemik iliği hücrelerinin hacim ve sayıca artması ile belirginleşen lösemi.*

- miyelom**, [Fr. myélome] *is. tıp.* Kemik iliğinde plazmosistlerden oluşma urların üreyip çoğalması.
- miyelosel**, [Fr. myélocele] *is. tıp.* Omurga dışında oluşan omurilik fıtığı.
- miyeloz**, [Fr. myélose] *is. tıp.* Kemik iliğinde, zehirlenme veya iltihaplanmadan dolayı meydana gelen yaygın bozulma.
- miyendiz**, [Ar. mühendis] {ağız} *is.* Mühendis. [DS]
- miyene**, [? miyene] {ağız} *is.* Bakırcıların kullandığı bir araç. [DS]
- miyeydi**, [-mı-y-a-y-dı / miyeydi] *yap e.* → -miyaydı.
- miyi**, [méyi / béñi] {eT} *is.* Beyin. [EUTS] [Gabain]
- miyik**, -ği [? miyik] {ağız} *is.* Yüksek yer; tepe; doruk. [DS]
- miyokardie**, [Fr. myocardie] *is. tıp.* Kalp kasında görülen müzmin hastalık.
- miyokardit**, [Fr. myocardite] *is. tıp.* Kalp kasının iltihaplanması ile ortaya çıkan ve kalp yetersizliğine dönüşebilen hastalık.
- miyokart**, -dı [Fr. myocarde] *is. anat.* Kalp kası.
- miyolem**, [Fr. myolémme] *is. anat.* İçinde ilkel telcikler, çekirdekler ve sarkoplazma bulunan kas hücrelerini saran zar.
- miyoliz**, [Fr. myolyse] *is. tıp.* Kas hastalıklarının başlangıcında görülen ve kas telinin temel öğelerine ayrışması.
- miyoloji**, [Fr. myologie] *is. tıp.* Kas bilimi.
- miyom**, [Fr. myome] *is. tıp.* Kas dokusunda gelişen ur; kas uru.
- miyomalasi**, [Fr. myomalacie] *is. tıp.* Kasların yumuşaması.
- miyon**, [Fr. myone] *is. anat.* Kas sisteminin işlevsel birimi; kas teli.
- miyop**, -bu [Yun. myops (göz kırpan) > Fr. myope] *sf.* **1.** (Göz için) uzağı iyi göremeyen. **2.** (Kişi için) uzağı iyi göremeyen fakat yakındakileri açık seçik görebilen; gözü miyop olan.
- miyopati**, [Fr. myopathie] *is. tıp.* Ailevi ve kalıtsal ilerleyici kas hastalığı; ilerleyici kas distrofisi.
- miyopi**, [Fr. myophie] *is. tıp.* Miyopluk.
- miyopluk**, -ğu [miyop-luk] *is.* **1.** Uzaktan gelen paralel ışınların ağ tabakanın önünde odaklaşması ile belirginleşen gözün uzaktaki cisimleri iyi görememesi kusuru. **2.** Miyop olma durumu.
- miyor**, [? miyor / mihor] {ağız} *is.* Alkolik. [DS]
- miyosen**, [Yun. meiôn (daha az) + kainos (yeni) > Fr. miocène] *is. jeol.* **1.** Yaklaşık olarak zamanımızdan 25 ila 10 milyon yıl öncesini içine alan, memelilerle maymunların gelişmiş oldukları ve üçüncü zamanın oligosen ile pliyosen arasındaki dönemi. **2. sf.** Bu döneme ait; miyosene ilişkin.
- miyosteom**, [Fr. myostéome] *is. tıp.* Bazen çarpma veya vurma sonucu kaslarda gelişen ur.
- miyotatik**, -ği [Fr. myotatique] *sf.* (Omurilik refleksi için) kas kökenli; tek sinapslı. ☞ **miyotatik refleks**, *Kaslarda gerinmeye sebep olan refleks; gerinme refleksi.*
- miyotik**, -ği [Fr. myotique] *sf.* (İlaç veya madde için) göz bebeğinin büzülmesine sebep olan.
- miyotomi**, [Fr. myotomie] *is. tıp.* Bir kasın tümünü veya bir parçasını kesip alma şeklindeki cerrahi işlem.
- miyotoni**, [Fr. myotonie] *is. tıp.* Kasların çok yavaş gevşemesi.
- miyozin**, [Fr. myosine] *is. anat.* Kas hücrelerinde bulunan ve kas kasılmasında rol oynayan protein.
- miyozis**, [Yun. myein (göz kırpmak) > Fr. myosis] *is.* Göz bebeğinin küçülerek o şekilde kalması.
- miyozit**, [Fr. myosite] *is. tıp.* Kaslarda, enfeksiyon, virüs, asalak vb. kökenli iltihap; kas iltihabı.
- miyozom**, [Fr. myosome] *is. anat.* Bir ara madde yardımıyla uzunlamasına birleştiklerinde çizgili kas telcğini oluşturan tekerciklerin tümü.
- miytan**¹, [Far. nîmten => mintan / miytan] {ağız} *is.* Kollu yelek. [DS]
- miytan**², [? miytan] {ağız} *is.* Harman yerinde kalan çöplü ve taşlı buğday tanesi yığını. [DS]
- miz**, [-miz / -miz / -muz, / -müz, / -ımız, / -imiz, / -umuz, / -ümüz] {eT} *çek. e.* → -miz.
- miz**¹, [miz / miz (yans.)] *ünl.* Yarım yamalak, anlaşılmayan sözler sarfetmeyi; herhangi bir sebeple rahatsız olmayı; mızıkçılık etmeyi anlatan kök. [Zülfikar] *miz miz*
- miz**², [miz / miz (yans.)] *ünl.* Yaşlı kimselerin uyuklamasını anlatan kök. [Zülfikar] *miz miz*
- miz**³, [miz / biz] {eT} {eAT} *is.* Biz. [DLT] [DK]
- miz**⁴, [Çağ. bigiz > biz > miz] {ağız} *is.* Danaların annelerini emmemeleri için burunlarına takılan kirpi oku veya dikenli telden yapılmış burunluk. [DS]
- miz**⁵, [Far. mîz ميز] *is.* **1.** Sofra. **2.** Misafir. **3. sf.** Te-miz. ☞ **mîz-bân**, *Misafir koruyan; ev sahibi.* || **mîz-bânân**, *Konuk ağırlayanlar; ev sahipleri.* || **mîz-bânî**, *Konuk ağırlayıcılık; ev sahipliği; misafir ağırlama işi.*
- miza**, [İt. misa] (mi'za) *is.* Kumarda ortaya konan para.
- mizab**, [Ar. mîzâb ميزاب] (mi:za:b) {OsT} *is.* Su yolu; su oluşu. ☞ **mîzâb-ı bārân**, {OsT} *Yağmur oluşu.* || **mîzâb-ı rahmet**, {OsT} *Kâbe'nin damındaki yağmur oluşu.*
- mizâbiye**, [AR. mîzâbiyye ميزابية] (mi:za:biye) {OsT} *is. fiz.* Birçok otomobil dış lastiği gibi oluşumların art arda dizilmesi ile oluşan oluk; sölönoid.
- mizac**, [Ar. mezc > mizâc مزاج] (miza:c) {OsT} *is.* → mizaç.

mizaç, -cı [Ar. mezc > mizāc مزاج] (*miza:ç*) {OsT} is.

1. Bir kimsenin yaradılıştan gelen manevi nitelik ve eğilimlerinin tümü; huy; tabiat; yaradılış. 2. İnsan bedeninin fizyolojik yapısı; sağlık. 3. Bir yatkınlığı ve bir gerçek yeteneği belirleyen psikolojik özelliklerin tümü. ☞ **mizāc-dān**, {OsT} Bir kimsenin huyunu iyi bilen ve ona göre davranan. || **mizāc-gîr**, {OsT} → mizaçgir. || **mizāc-gîrāne**, {OsT} Herkesin hoşuna gidecek biçimde. || **mizāc-gîrî**, {OsT} Herkesin gönlüne göre davranma; her nabza şerbet vermesini bilme. || **mizāc-ı nāzîk**, {OsT} Nazik yaradılış.

mizaçgir, [Ar. mizāc + Far. -gîr مزاجگیر] (*miza:çgi:r*) {OsT} sf. Herkesin huyuna ve keyfine göre davranan; nabza göre şerbet vermesini bilen.

mizaçgirlik, -ği [mizaçgir-lik] is. Mizaçgir olma durumu; mizaçgirin sergilediği tutum; başkalarının keyfine ve huyuna göre davranabilme.

mizaçlı, [mizaç-lı] sf. 1. (Bir nitelikten sonra) yaradılışı ve huyu belirtilen nitelikte olan. 2. Sağlık durumu ve keyfi yerinde olan.

mizaçsız, [mizaç-sız] sf. Sağlık durumu iyi olmayan; keyifsiz; sağlıksız; rahatsız.

mizaçsızlık, -ği [mizaç-sız-lık] is. Mizaçsız olma durumu; rahatsızlık; sağlık bozukluğu; keyifsizlik.

mi'zad, [Ar. mi'zād معضاد] (*mi-za:d*) {OsT} is. 1. Ağaç budama aracı; tahra. 2. Kolçak; pazubent

mizad, [Ar. mizād میزاد] (*mi-za:d*) {OsT} is. Sevinç; sürur; neşe.

mizah, [Ar. müzāḥ / mizāḥ مزاح] (*miza:h*) {OsT} is. 1.

Gerçeğin gülünç, alışılmamış yönlerini ortaya koyarak insanın düşünmesini ve eğitimini ele alan sanat türü; gülmece. 2. Eğlendirmek, güldürmek amacı güden veya birini incitmeden ve belli etmeden takılmak suretiyle yapılan ince alay; gülmece; humor. 3. Bir terslik bulunmasına rağmen insanın gülümsemesine neden olan üzücü veya sıkıntı verici bir olay veya durum. 4. ed. Bazı durumları, olayları ve kişileri gülünç yönleri ile ortaya koyan edebî eser; gülmece yazını. ☞ **mizāh-āmiz**, {OsT} Eğlenceli; güldürücü. || **mizāh-gü**, {OsT} Şakacı. || **mizah mecmuası**, Mizah yazılarına ve karikatürlere geniş yer veren dergi; mizah dergisi; gülmece dergisi. || **mizāh-nüvis**, {OsT} Gülmece yazarı; mizahçı. || **mizāh-perver**, {OsT} Mizahtan hoşlanan; mizah sever.

mizahçı, [mizah-çı] is. Gülmece sanatçısı.

mizahçılık, -ği [mizah-çı-lık] is. 1. Mizah yapma işi. 2. Gülmece sanatı; gülmece sanatçılığı.

mizahî, [Ar. mizāḥ > mizāḥی مزاحی] (*miza:hi:*) {OsT} sf. 1. Gülmece biçiminde olan; gülmece biçiminde yazılmış veya çizilmiş olan. 2. Gülmece niteliği taşıyan; gülmece ile ilgili.

mizan¹, [Ar. vezn > mizān ميزان] (*mi:za:n*) {OsT} is.

1. Tartma işlemini yapmakta kullanılan alet; tartı; terazi; ölçü aleti. 2. mecaz. Ölçü; ölçüt. 3. mecaz. Adalet; eşitlik duygusu. 4. mecaz. Akıl; idrak; anlayış. 5. isl. Kıyamet günü, kendisi hakkında hüküm verilmek üzere kişinin sevap ve günahlarının tartılacağına inanılan terazi. 6. mat. Sağlama işlemi; sağlama. 7. tic. muh. İşletmelerin kâr veya zarar durumlarının belirlenmesi veya denetlenmesi amacıyla belirli zamanlarda alacak, borç ve bakiyelerinin toplu halde gösterildiği cetvel. 8. tic. Bir tüccarın, ticarî durumu ile işinin genel durumunu gösteren ve belirli zamanlarda yaptığı hesap özeti; hesap özeti. 9. Terazi burcu. ☞ **mizana çekmek**, Hesap sormak. || **mizān-ı rütübet-i havā**, {OsT} fiz. Nemölçer. || **mizan kalemi**, İmparatorluk döneminde, devlet gelirlerinin toplu halde gösterildiği defterleri tutan ve maliye nezaretine bağlı daire. || **mizanü'l-harāre**, {OsT} fiz. Sıcaklıkölçer; termometre. || **mizanü'l-hevā**, {OsT} fiz. Barometre. || **mizanü'l-matar**, {OsT} fiz. Belirli bir zamanda bir yere düşen yağış miktarını belirlemeye yarayan alet; yağışölçer; yağmurölçer; plüviyometre. || **mizānü'r-rutübe**, {OsT} fiz. Nemölçer.

mizan², [? mizan] {ağız} is. Durum. [DS]

mizana, [İt. mezzana] (*miza'na*) is. dnz. Üç veya daha çok direği bulunan yelkenli gemilerde arka direk; mizana direği.

mizanpaj, [Fr. mise en page] is. Kitap, dergi gazete, broşür gibi bası ürünlerinin sayfasına girmesi gereken yazı, resim, klişe vb.nin düzenlenmesi işi; sayfa düzenlemesi; sayfa düzeni.

mizanpli, [Fr. mise en plis] is. Islak saçları, çeşitli araçlarla istenen şekle getirdikten sonra sıcak hava tutup kurutarak kıvrıkcık biçim verme.

mizansen, [Fr. mise en scène] is. 1. Bir eseri sahneye koyma; sahneye koyma. 2. mecaz. Bir olayı veya durumu gerçeğinden daha farklı yansıtmak amacıyla hazırlanan düzen.

mizantren, [Fr. mise en train] is. Tipo baskı öncesinde düzenlemiş olan sayfa veya forma üzerinde yapılan düzeltme ve ayarlamaların tümü.

mizantrop, [Yun. misein (nefret etmek) + anthropos (insan) > Fr. misanthrope] sf. 1. İnsanlardan nefret eden. 2. Toplumdan ve insandan kaçan; merdüm.

mi'zar, [Ar. 'uzr > mi'zār معذار] (*mi-za:r*) {OsT} is. 1. Perde. 2. Örtü. 3. Engel.

mizara, [Slav. mázara] {ağız} is. Büyük memeli damızlık hayvan. [DS]

mizbah, [Ar. mizbah مِزْبَاح] {OsT} is. Bıçak.

mizban, [Far. miz-bān ميزبان] (*mizba:n*) {OsT} is. Konuk ağırlayan kimse; ev sahibi.

mizbanan, [Far. mizbānān ميزبانان] (*mizba:na:n*) {OsT} is. Ev sahipleri.

mizbani, [Far. mizbānī میزبانی] (*mizba:ni:*) {OsT} is. Ev sahipliği.

mizber, [Ar. zebr (*yazma*) > mizber مزبر] {OsT} is. Kamış kalem.

mizebbe, [Ar. zebb (*kovma*) > mizebbe مذببه] {OsT} is. Sinek kovalamakta kullanılan yelpaze.

mizek¹, [Far. mizek میزک] (*mi:zek*) {OsT} is. Sidik; idrar.

mizek², -ğî [? mizek] {ağız} is. Taşa veya duvara oyuk açmaya yarayan demir araç; küskü. [DS]

mizer, [Ar. mi'zer مئزر] (*mi-zer*) {OsT} is. Peştamal.

mizher, [Ar. mizher مزهر] {OsT} is. müz. Ut.

mizik¹, -ğî [? mizik] {ağız} is. Araba kayışını boyun-duruğa tutturmaya yarayan ağaç çivi. [DS]

mizik², -ğî [Erme. mžex] {ağız} is. 1. Sivrisinek. 2. Tatarcık gibi siyah ve küçük sinek. [DS]

mizek³, -ğî [? mizek] {ağız} sf. Küçük. [DS]

mizitra, [Yun. muzitra] {ağız} is. Taze keçi peyniri.

mizkâr, [Ar. zekr > mizkâr مذكّار] (*mizkâ:r*) {OsT} is. Daima erkek doğuran diş.

miskirt, [mız-(ı)k-ı(t)-ır / mizkirt] {ağız} sf. Cılız; sıska. [DS]

mizlac, [Ar. mizlâc مزلاج] (*mizlâ:c*) {OsT} is. Kilit; sürgü.

mizlemek, [giz-le-mek ? > miz-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Gizlemek; saklamak. [DS]

mizmar, [Ar. mizmâr مزمّار] (*mizma:r*) {OsT} is. müz. 1. Ney türünden bir saz. 2. Zebur surelerinden her birine verilen ad. 3. anat. Nefes borusu; hançere. ☞ **mizmar darbesi**, dbi. Konuşma sırasında bir sesi meydana getirirken gırtlığın ani olarak kapanması. || **mizmâr-zen**, {OsT} Mizmar çalan kimse.

mizmele, [biz > miz+mil > mizmele / mizmile] {ağız} is. Üvendirenin ucundaki sivri demir. [DS]

mizmil, [biz > miz+mil] {ağız} is. Kızakla kayarken kullanılan değneğin ucundaki sivri demir. [DS]

mizmile, [biz > miz+mil > mizmile / mizmele] {ağız} is. Üvendirenin ucundaki sivri demir. [DS]

mizmiz, [miz / mız (*yans.*) > miz+miz] {ağız} sf. 1. Davranışları çok ağır olan; uyuşuk; mızımız. 2. Çok yavaş konuşan. [DS]

mizogami, [Yun. misos (*kin*) + gamos (*evlenme*) > Fr. misogynie] is. psikol. Genellikle donjuanlıkla beraber görülen ve oedipus kompleksine bağlı olarak olgunlaşmamış duygusal bozukluğu yansıtan evliliğe karşı duyulan nefret.

mizraka, [Ar. mizraqa مزرقه] {OsT} is. Küçük şırınga.

mizvac, [Ar. zevc > mizvâc مزواج] (*mizva:c*) {OsT} is. Sık sık evlenen kadın.

mizvace, [Ar. mizvâce مزواجه] (*mizva:ce*) {OsT} is. bot. (Çiçek için) er-dişi.

mkg, [metre-kilogram] *kısalt. fiz.* Metre-kilogram.

MKSA, [metre-kilogram-saniye-amper] *kısalt.* Uzunluk birimi olarak metreyi, kütle ve ağırlık birimi olarak kilogramı, zaman ölçüsü birimi olarak saniyeyi, elektrik akımı birimi olarak amperi esas alan standart ölçü birimlerinin kısaltması; günümüzde SI olarak adlandırılır.

ml, [mili-litre] *kısalt.* Mililitrenin kısaltması.

m'li, [m-li] sf. İçinde /m/ sesi bulunan. ☞ **m'li ikileme**, dbi. İlk kelime olduğu gibi alınıp ikincisinin başına (ünsüzle başlıyorsa o ünsüzü kaldırarak) /m/ sesi getirmek suretiyle yapılan ikileme. ağaç (m) ağaç, kitap (m) itap.

-mli, [-m-lı / -mli / -mlu / -mlü / -imli / -ımlı / -umlu / -ümlü] yap. e. 1. Fiilden sıfat türeten ek. Fiilden isim türetme eki olan -m, ile isimden isim yapma eki olan -li'nin kaynaşıp kalıplaşmış şeklidir. çoğunlukla -l edilgenlik eki almış fiillere getirilir. Kelimeye elverişli olma, uygunluk kavramları katar: *olumlu, ılımlı, artımlı, açımli, ılımlı, dönüşümlü, bunalımlı*. 2. Kelimeye belirli nitelik veya özelliği bulundurma kavramı katar: *alımlı, biçimli, uyumlu, büklümlü*. 3. Kelimeye bazı imkânlarla sahip olan kavramı katar: *dönüşümlü, eğimli, indirimli, değişimli*.

-mlu, [-m-lı / -mli / -mlu / -mlü / -imli / -ımlı / -umlu / -ümlü] yap. e. → -mli.

-mlü, [-m-lı / -mli / -mlu / -mlü / -imli / -ımlı / -umlu / -ümlü] yap. e. → -mli.

mm, [mili-metre] *kısalt.* Milimetrenin kısaltması.

Mn, [Fr. manganèse] *kısalt. kim.* Atom numarası 25, atom ağırlığı 54,93, parlak beyaz-gri renkte, 7,2 yoğunluğunda katı bir element olan manganezin sembolü.

mnemotekni, [Yun. mneme (*hafıza*) > Fr. mnemotechnie] is. 1. Bazı çağrışımlardan yararlanarak veya uygun alıştırmalarla belleği geliştirme sanatı. 2. Unutulması mümkün hatıraların bellekte iyice yer etmesi için bazı tekniklerin uygulanması.

Mo, [Yun. molybdos (*kurşun*) > Fr. molybdene] *kıs. kim.* Atom numarası 42, atom ağırlığı 95,95 olan, beyaz renkli, kroma benzer özellikler gösteren 2570°C'de ergiyen çok sert ve 10,2 yoğunluğunda, yüksek sıcaklıkta su buharını ayrıştıran bir element olan molibdenin sembolü.

mobal, -li [Ar. vebāl => mabal / mobal] {ağız} is. Vicdan incitici davranış; günah. [DS]

mobil¹, [Fr. mobile] is. 1. Metal olan öğeleri rüzgâr ile hareketlenen sanat eseri. 2. Bu ilkeye dayanarak yapılmış süs eşyası veya oyuncak.

mobil², [Fr. mobile] sf. Devingen.

mobilet, [Fr. mobylette (*tescilli isim*)] is. Motorlu bisiklet; motorlu bisikletin tescil edilmiş markalarından biri.

mobilizasyon, [Fr. mobylisation] is. tıp. 1. Bir organı

normal veya patolojik bağlardan kurtarmak için yapılan cerrahi uygulama. **2.** Hareket yeteneğini yitirmiş bir eklem hareketlilik sağlamak için kol, bacak veya omurgaya uygulanan hareketlerin tümü.

mobilize, [Fr. mobyliser / mobylisé] *is.* **1.** Harekete geçirme; devindirme. **2.** *sf.* Harekete geçirilmiş. **3.** *bank.* kolayca paraya çevrilebilir. **☞ mobilize etmek**, *Vadeli bir alacağı belli bir ücret karşılığında devretmek.*

mobilizm, [Fr. mobylisme] *is. jeol.* Sıra dağların oluşumunu, ana kara kütlelerinin yatay yer değiştirmesi ile açıklayan kuram.

mobilya, [İt. mobilia] *is.* İçinde oturlan, yaşanan, çalışılan bir yerin döşenmesinde ve orada yaşayan kişilerce kullanılan masa, sandalye, yatak, dolap vb. taşınabilir eşyaların tümüne birden verilen ad; möble.

mobilyacı, [mobilya-cı] *is.* **1.** Mobilya yapan ve satan kişi. **2.** Mobilya yapılan ve satılan dükkân.

mobilyacılık, -ğ[ı] [mobilya-cı-lık] *is.* Mobilya üretme ve satma işi.

mobilyalı, [mobilya-lı] *sf.* (Ev, daire, iş yeri vb. için) mobilya döşenmiş halde olan; mobilyası olan; mobilyası bulunan; dayalı döşeli; möbleli.

mobilyasız, [mobilya-sız] *sf.* Mobilya döşenmemiş olan; mobilyası olmayan; möblesiz.

moca, [? moça] {ağız} *is.* Kuluçka tavuk. [DS]

mocan¹, [? mocan] {ağız} *is.* Tavşan yavrusu. [DS]

mocan², [Slav. močán] {ağız} *sf.* Soğukkanlı. [DS]

mocir, [? mocir] {ağız} *is.* Kıvılcım. [DS]

mocuk¹, -ğ[u] [? mocuk] {ağız} *is.* **1.** Deve yavrusu. **2.** Domuz yavrusu. [DS]

mocuk², -ğ[u] [Slav. matsúkhı] {ağız} *is.* Çukura taş atarak oynanan bir çocuk oyunu. [DS]

mocuk³, -ğ[u] [? mocuk] {ağız} *is.* Kısa hırka. [DS]

mocur¹, [Ar. muhācīr => mocur] {ağız} *is.* Göçmen; muhacir. [DS]

mocur², [? mocur / mucur] {ağız} *is.* Sekiz kg'lık tahıl ölçeği. [DS]

mocurlamak, [mocur-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* **1.** Çok kırıştırmak. **2.** Yoğurmak. [DS]

moç¹, [moç (yans.)] {ağız} *ünl.* Boğa dövüştürürken kullanılan kıskırtma sözü. [DS]

moç², [? moç] {ağız} *is.* Topuzlu sopalarla oynanan bir tür çocuk oyunu. [DS]

moçar, [? moçar] {ağız} *is.* Ağaç sürgünleri. [DS]

moççuk, -ğ[u] [moç-çuk] {ağız} *sf.* (Kişi için) yaş büyük olduğu halde bedenlenmemiş olan. [DS]

moçmolculuk, -ğ[u] [moçmol-cu-luk] {ağız} *is.* Arabozculuk; yalancılık. [DS]

moçok, -ğ[u] [? moçok] {ağız} *is.* Tazı. [DS]

moçu¹, [İt. mozzo => miço / moçu] {ağız} *is.* Yapı işlerinde harç karan usta. [DS]

moçu², [? moçu] {ağız} *is.* Deve yavrusu. [DS]

moçu³, [? moçu] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) kısa boylu ve şişman olan; cüce ve şişman. **2.** (Kişi için) şişman ve yaşlı olan. **3.** (Kişi için) üstü başı kirli olan. [DS]

moçuk¹, -ğ[u] [? mocuk / moçuk] {ağız} *is.* → mocuk¹. [DS]

moçuk², -ğ[u] [Slav. matsúkhı] {ağız} *is.* Ucu topuzlu değnek. [DS]

mod¹, [mad / mid / mıt / mod (yans.)] *ünl.* Kendi kendine söylenmeyi, homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mod-ul-da-mak, mod-ur-a-mak*

mod², [Lat. modus > Fr. mode] *is. istk.* **1.** Bir veri topluluğunda en yüksek frekansı gösteren ögenin değeri; hâkim değer. **2.** *müz.* Batı müziğinde, sesleri arasındaki çekim gücüyle belirli bir eksende biten, ancak majör ve minör tonalite dışında kalan her türlü dizinin adı. **3.** *müz.* Makam.

mod³, [? mod / modul] {ağız} *is.* Tomurcuk. [DS]

moda¹, [İt. moda] (mo'da) *is.* **1.** Geçici yenilik. **2.** Giyecek, süs, mobilya gibi insanların kullandığı eşyalarda şekil ve kullanım biçimlerini belirleyen ve çoğunluğun kabul ettiği ortak zevkleri yansıtan kurallar ve ana çizgiler. **3.** Giyeceklerde her mevsim yapılan ayırt edici görünüm, yenilik ve değişikliklerin tümü; bu görünüm ve yeniliğe uygun düşen model. **4.** Toplumun belirli bir dönemde gösterdiği büyük ilgi; toplumsal zevk; aşırı düşkünlük. **5.** Çoğunlukla uyulan davranış biçimi, alışkanlık veya gelenek. **6.** {ağız} Köylü kadınların giydiği bir tür lastik ayakkabı. [DS] **7.** *sf.* Günün zevkine ve geçici yeniliğe uygun olan. **☞ moda evi**, *Modaya uygun giyeceklerin tasarlanıp üretildiği yer.* || **moda olmak**, *(Bir biçim ve görünüm için) herkesçe beğenilmek; yaygın bir kullanım görülmek.* || **modası geçmek**, *1. (Eskiden çok yaygın olarak kullanılan ve beğenilen şey için) kullanılmaz ve beğenilmez olmak; rağbet görmez olmak; günün modasına uygun düşmemek. 2. mecaz. Değerini kaybetmek; önemini yitirmek; unutulmak.*

moda², [İt. muda] (mo'da) *is. dnz.* Yelkenlerin son kat camadana vurularak küçültülmüş şekli.

moda³, [? moda] {ağız} *is.* Köklendirilmek için top-rağa dikilen kavak dalı. [DS]

moda⁴, [? moda] {ağız} *is.* Yemek yeme isteği. [DS]

modacı, [moda-cı] *is.* Giysilerde renk, çizgi ve biçimlerin tasarımını yapan kimse; stilist.

modacılık, -ğ[ı] [moda-cı-lık] *is.* Modacının işi ve mesleği; moda ile uğraşma.

modal, -li [Fr. modal] *is.* **1.** Kalıp; örnek; kip. **2.** *sf. müz.* (Müzik için) klasik minör ve majör makamlarından başka iskalaların da kullanıldığı; makamsal. **3.** *is. tekst.* Islak halde iken kalınlık ve esneklik özelliğini sağlamaya yönelik tekniklerle üretilen selüloz lifi. **☞ modal mantık**, *Klasik mantıktaki önerme eklemeleri ve niceleyicilerden başka zorun-*

luluk için "olması zorunludur" ve "olması mümkün"dür" olmak üzere iki tane de birli kiplik işlemcisi içeren mantık sistemi. || **modal işlemci**, *man.* Bir gerçek faktörü olmayan, önermesel zorunluluk, olabilirlik vb. kavramları içeren işlemci. || **modal sesler**, *müz.* Bir gamın üçüncü ve altıncı dereceleri.

modalaşma, [moda-la-ş-ma] *is.* Modalaşmak eylemi veya durumu.

modalaşmak, [moda-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Moda durumuna gelmek; moda olmak; moda değeri kazanmak.

modalaştırma, [moda-la-ş-tır-ma] *is.* Modalaştırmak eylemi; moda duruma getirme.

modalaştırmak, [moda-la-ş-tır-mak] *gçl. f. [-ır]* Moda durumuna getirmek; çeşitli etkenleri kullanarak zorla modalaşmasını sağlamak.

modana, [? modana] {ağız} *is.* Domuz yavrusu. [DS]

model, [Fr. modéle] *is.* **1.** Çoğaltmak veya büyüterek yapmak amacıyla meydana getirilmiş bir şeyin örneği. **2.** Baş vurulmak üzere seçilmiş veya yapılmış şey. **3.** Terzi veya modacıların yeni ürettikleri elbiseleri üzerinde denedikleri veya tanıttıkları kişi; manken. **4.** Bir şeyin biçimi; biçim; şekil. **5.** Tip; kategori. **6.** Elbise ve süslerin modaya uygun olarak yapımı için hazırlanmış örneklerini içeren dergi. **7.** Bir ressam, heykeltıraş veya fotoğrafçıya eser üretirken poz veren kişi. **8.** Birinin fiziksel bakımından benzeri; benzer; eş. **9.** Ekonomik olayların ya da ekonomik olaylar arasındaki ilişkilerin tam kavranabilir yanlarını ortaya koyan örnek. **10. fel.** Aralarında ilişkiler bulunan olgular kümesini, tek yönlü nedensel bağ olmaksızın dile getirmeyi sağlayan ve beşerî bilimlerin çeşitli alanlarında kullanılan mantıksal ve matematiksel yapı. **11.** Örnek alınmaya değer kimse veya nesne. **12. güz. sntl.** Benzerini heykel halinde yapmak için çamur, alçı veya balmumundan tasarlanan figür. **13.** Bir yapının, geminin, uçağın veya anıtın küçük ölçekli maketi. **14. tekst.** Üzerinde renk deneyi yapılan yün, ipek, iplik çilesi veya bez parçası. **15. metlj.** Dökümü yapılacak metal parça için, ergitilmiş maddenin içine akıtılacağı kalıbın boşluğunu gerçekleştirmek için döküm tekniklerine göre kopya çıkarmaya yarayan takım. **16. dbl.** Bir dilsel süreçler bütününi açıklamaya yarayan mantıksal veya matematiksel yapı. **17. istk.** Değişkenler arasında belli başlı birkaç bağıntıya indirgenerek basitleştirilmiş bütüncü ekonomi örneği. **18. sosy.** Bir toplumun idealini belirlemek veya siyasi topluluklara, bunların kimi mekanizmalarına anlaşılabilir bir işlerlik kazandırmak amacıyla meydana getirilen zihinsel yapı. **19. sf.** Belli bir moda veya biçime uygun olan. **20. sf.** Belirtilen biçim veya modaya uygun olan. **21. sf. mecaz.** Örnek verilebilecek nitelikte olan. ☐ **model uçak**, *Uçakların küçük boyutlu örneği.* || **model**

uçakçılık, *Uçakların modellerini yapma ve kullanma tekniği ve işi.*

modelaj, [Fr. modelage] *is.* Oylumlama.

modelci, [model-ci] *is.* **1.** Model hazırlayan veya yapan kimse. **2.** Modacının yaratıcı gücünü giysiye dönüştürmek üzere çizgi aşamasından alarak mulaj veya kartonla kalıplayan teknisyen; modelist.

modelcilik, -ği [model-ci-lik] *is.* **1.** Model hazırlama ve yapma işi. **2.** Model yapımında kullanılan araç ve tekniklerin tümü.

modelist, [Fr. modéliste] *is.* Modelci.

modelleme, [model-le-me] *is.* Modellerin düzenlenmesi işi.

modellik, -ği [model-lik] *is.* **1.** Model olma durumu. **2.** Modelin işi veya mesleği.

modem, [Fr. modulateur-demodulateur > modem] *kısalt.* Uzaktan ses veya yazı ile haberleşme sisteminde alıcı ve vericinin yanına yerleştirilen, çıkışta ikilik sistemdeki bilgileri sayısal bilgilere dönüştüren karşı taraftaki girişte de sayısal bilgileri ikilik sisteme çeviren cihaz; çevirge.

moderato, [İt. moderato] (*modera'to*) *zf.* **1.** İlmli olarak. **2. müz.** (Tempo için) orta hızda. **3.** (Bir müzik terimi ile birlikte kullanıldığında) bu tempo biraz yavaşlatılmış olarak.

moderatör, [Fr. modérateur] *is.* Yavaşlatıcı.

modern, [Fr. moderne] *sf.* **1.** En son ilerlemelerden yararlanmış olan. **2.** İçinde bulunulan zamana, yakın bir döneme ait olan; çağdaş; asrî. **3.** İçinde bulunulan çağa egemen olan zevk, anlayış, kural ve tekniklere uygun düşen; çağcıl. **4.** (Kişi için) çağın yeniliklerine uyan, çağını gereğince yaşayan. ☐ **modern eğitim**, *Eski dillerin öğretilmediği, geleneksel derslere yer vermeyen, çağın tekniklerinin kavranmasına yönelik eğitim; felsefesi, ilkeleri, kapsamı ve yöntemi çağa uygun eğitim.* || **modern mobilya**, *Antik ve arkaik çağın süslü ve işlemeli mobilyalarına karşıt olarak düz ve basit hatlardan meydana gelmiş mobilya.* || **modern okul**, *1. Henüz hayatta olan veya onlardan az önce yaşamış sanatçıların okulu. 2. Modern eğitim yapılan okul.*

modernist, [Fr. moderniste] *sf.* Modern ve çağdaş şeylere düşkün olan; modernizm yanlısı.

modernizasyon, [Fr. modernisation] *is.* Modernleşme; modern hale gelme.

modernize, [Fr. modernisé / moderniser] *sf.* Modern hale getirilmiş; modernleştirilmiş yenileştirilmiş; çağa uydurulmuş. ☐ **modernize etmek**, *Yenileştirmek; modern hale getirmek; günün ve ihtiyaçların gereğine göre düzenlemek.*

modernizm, [Fr. modernisme] *is.* **1.** Modern olan bir şeyin niteliği; modernlik. **2.** Çağdaş şeylere düşkünlük. **3.** Gelenekçiliğe karşıt olarak yenilikçi tutum; yenilikçilik.

modernleşme, [modern-le-ş-me] *is.* Modernleşmek

eylemi veya durumu; çağdaşlaşma; çağcıl olma.

modernleşmek, [modern-le-ş-mek] *gçsz. f. [-ir]* **1.** (Kişi için) çağın gereklerine uygun biçimde yaşamak ve o tarzda davranış geliştirmek; çağa uymak. **2.** Çağın gereklerine uygun bir teknik kazanmak; çağcillaşmak. **3.** Çağdaş zevk ve anlayışa uygun bir nitelik kazanmak; çağdaşlaşmak; asrileşmek.

modernleştirme, [modern-le-ş-tir-me] *is.* Modernleştirmek eylemi; modern hale getirme; çağdaşlaştırma.

modernleştirmek, [modern-le-ş-tir-mek] *gçl. f. [-ir]* Modern hale getirmek; çağdaş bir çehre kazandırmak; çağın gereklerine uygun biçime sokmak; yenileştirmek; çağdaşlaştırmak.

modernlik, -ği [modern-lik] *is.* Modern olma durumu; çağa ve çağın gereklerine uygun olma; çağdaşlık; çağcılık.

modi, [? modi] *{ağız} is.* İçinde, ocak, tandır, mutfak bulunan küçük bina. [DS]

modifikasyon, [Fr. modification] *is. biy.* Bireyde meydana gelen değişiklik; değişme; değişke.

modist, [Fr. modiste] *is.* Kadın şapkaları yapan ve satan kimse.

modistra, [It. modistra (*kadın şapkacısı*)] *is.* Kadın terzi.

modlamak, [mod-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* *{ağız}* (Bitkiler için) tomurcuklanmak. [DS]

modollamak, [nodul-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Ucu çivili değnekle hayvan dürtmek. [DS]

moduk¹, -ğu [? moduk] *{ağız} is.* Sekiz kilo alabilen bir tahıl ölçüğü. [DS]

moduk², -ğu [botu-uk > moduk] *{ağız} is.* Domuz yavrusu. [DS]

modul¹, [? modul] *{ağız} is.* Tomurcuk. [DS]

modul², [Yun. moutouli] *{ağız} is.* Hayvanları dürtmek için kullanılan ucu çivili değnek veya bu değneğin ucundaki çivi; nodul. [DS] **modul dil**, *{ağız} Kırıcı söz söyleyen; kötü dilli.* [DS] **modul tepe**, *{ağız} Sivri tepe.* [DS]

modul³, [? modul] *{ağız} is.* **1.** Toprağı sertleşmiş, verimsizleşmiş tarla. **2.** Hasat yapılarak ekini alınmış tarla. [DS]

moduldamak, [mod (*yans.*) > mod-ul-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* Homurdanmak. [DS]

modullamak, [modul-la-mak] *{ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Hayvanı üvendireyle dürtmek. [DS]

modur, [Yun. moutouli] *{ağız} is.* Nodul. [DS]

moduramak, [mod (*yans.*) > mod-ur-a-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-r] [-r(u)-yor]* Kızgınlıkla söylenmek; homurdanmak. [DS]

moduranmak, [mod (*yans.*) > mod-ur-a-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ir] → moduramak.* [DS]

modurdamak, [mod (*yans.*) > mod-ur-da-mak] *{ağız} gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor] → moduramak.* [DS]

modurdanmak, [mod (*yans.*) > mod-ur-da-n-mak] *{ağız} dönşl. f. [-ir]* Kızgınlıkla söylenmek; homurdanmak. [DS]

moduş, [mod+uç] *{ağız} sf.* Ağaçların ilk yaprak açmaya başlamış durumu. [DS]

modul, [Yun. moutouli] *{ağız} is.* Üvendirenin ucuna çakılan sivri çivi.

modül, [Lat. modus > modulus (*ölçü*)] > Fr. module] *is.* **1.** Aynı tür başka bir eleman ile bir araya gelebilen, birlikte kullanılabilen, birleştirilebilen, aynı işlevi birlikte yürütebilen eleman. **2. mim.** Bir yapının çeşitli bölümleri arasındaki uyum ve orantıyı sağlayabilmek için esas alınan en küçük ortak saymaca ölçü birimi; İlk Çağ Yunan mimarisinde, binanın çeşitli kısımları arasındaki oranı belirtmek için esas alınan ve kullanılacak olan sütunun taban yarıçapı. **3. fiz.** Herhangi bir özelliği belirten kat sayı. **4. uzay.** Bir uzay taşıtının içinde yer alan bağımsız bölüm; parça. **5.** Madeni para ve madalyonların çaplarının birbiriyle oranlarını gösteren cetvel. **6.** Bir harfin boyutları. **7. çoğ.** Yıllık ortalama debi. **8. tekn.** Bir dişlinin taban dairesi çapının dişli sayısına bölümü. **modül kompası**, *Bir dişli takımının dişlerinin kalınlığını ölçmek için kullanılan, iki gaga arasında hareket eden, birinciye dik olarak eklenmiş ikinci bir cetveli bulunan sürmeli kompas.*

modülasyon, [Fr. modulation] *is.* **1.** Bir sesin yayılması sırasında meydana gelen şiddet, vurgu, ton değişimlerinin her biri. **2. fiz.** Bir dalgadaki genlik, evre (faz) ve sıklık (frekans) gibi özelliklerin bir kurala göre zaman içindeki değişimi; kipleme. **3. müz.** Bir tondan başka bir tona geçiş; geçki. **4. iletişim.** İletilecek işaretin yüksek sıklıklı taşıyıcı akıma sokmayı sağlayan teknik yöntem. **5. mim.** Bir yapıyı meydana getiren çeşitli elemanlarda boyutların ortak bir ölçünün tam katları olmasını sağlayan yapı ilkesi.

modüle, [Fr. moduler] *sf.* Belirli oran verilerek biçimlendirilmiş; parçalanmış; kiplenmiş. **modüle etmek**, *iletiş. İletilecek bir işaretin etkisi ile taşıyıcı akımın genlik, sıklık ve evresini değiştirmek; kipleme.*

modüler, [Fr. modülair] *sf.* **1.** Parçalı. **2. mim.** (Mimarî eser için) Rönesans mimarisinde düşey ve yatay boyutları altın sayı kurallarına uyularak yapılmış olan. **3. bsy.** (Bilgisayar donanım veya yazılım sistemi için) birbirinden bağımsız olarak incelenip gerçekleştirilmek üzere temel işlevleri ayrılarak tasarlanmış olan; parçalı. **modüler sistem**, *Bölüm veya parçaları birbirinden ayrı olarak da düzenlenip kullanılabilen düzen veya düzenleme; parçalı sistem.*

modüllü, [modül-lü] *sf.* Modülü olan; modülü bulunan.

modülör, [Fr. module nombre d'or > modülör] *is.*

- mim*. Mimarlık ürünlerinin göze hoş görünmesi için altın sayı [$(\frac{1}{2}) \sqrt{5}$] oranının uygulandığı ölçü sistemi.
- modyalı**, [? modyalı] {ağız} *is.* Değirmencinin tahıl ambarı. [DS]
- mogdam**, [? mogdam] {ağız} *is.* Komşulardan alınan öküzlerle çift sürme. [DS]
- mogol**, [? mongol > mogol] {eT} *sf.* Süzülmuş; arı; saf.
- moguç**, [Soğd. moguç] {eT} *is.* Sihirbaz; kâhin. [EUTS]
- moğ**, [mav / may / moğ / mov (*yans.*)] *ünl.* Kedi ve köpeklerin acı duyma ya da çiftleşme sırasında çıkardıkları sesi anlatan kök. [Zülfikar] *moğ-uk-la-mak*
- moğar**, [eT. muñar > moğar] {ağız} *is.* Pınar. [DS]
- moğaracak**, -ğı [? moğaracak] {ağız} *is.* Ocak. [DS]
- Moğol**, [Moğ. mongol] *is.* 1. Moğolistan halkından veya bu halkın soyundan olan kimse. 2. (Tamlayan olduğu zaman) Moğol halkına ait; Moğollara ilişkin. 3. *sf.* Moğollara özgü; Moğollarla ilgili olan. ☞ **Moğol beneği**, *tip.* Kuyruk sokumu bölgesinde doğuştan olan ve birkaç yıl içinde geçen derideki gri-mavi leke.
- Moğolca**, [Moğol-ca] (*moğo' lca*) *is.* Moğol dili.
- moğraç**, -cı [? moğraç / muğara] {ağız} *is.* Baca. [DS]
- moğuklamak**, [moğ (*yans.*) > moğ-uk-la-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(u)-yor] (Canı yanan köpek için) acı bağırmak. [DS]
- moh¹**, [moh (*yans.*)] {ağız} *ünl.* Meydan okuma sözü. [DS]
- moh²**, [moh (*yans.*)] {ağız} *ünl.* Deve çağırma sözü. ☞ **moh moh**, {ağız} *Deve çağırma ünlemi.* [DS]
- mohacı**, [Ar. muhâcir => mohacı] {ağız} *is.* Göçmen. [DS]
- moher**, [Ar. muhayyer > İng. mohair] *is.* 1. Ankara keçisinin hafif kumaş ve örgü yünü yapımında kullanılan kılı; tiftik. 2. *sf.* (Kumaş, örgü vb. için) bu tür yünle yapılan; tiftikten mamul.
- mohs ölçeği**, [Alm. Fiedrich Mohs (*Alman mine-raloğu*) > mohs + ölç-e(k)-i] *is. t.* 1. Alman mineral bilimcisi Fiedrich Mohs tarafından sistemleştirilen, minerallerin sertlik derecelerine göre aldıkları yerleri belirleyen düzenleme. 2. Zımpara taneciklerinin sertliğini belirlemede kullanılan değerler tablosu.
- mohuh**, [? mohuh] {ağız} *is.* Çok eskimiş. [DS]
- moiola**, [Amer. İng. moviola (*sinemacık*)] *is.* Film montajı sırasında kullanılan sesli montaj masası.
- mojag**, [Soğd. mojav] {eT} *is.* Baş papaz; baş piskopos. [EUTS]
- mojjik**, -ğı [? mojjik] {ağız} *is.* Büyüyememiş, cılız kalmış boğa. [DS]
- moka**, [Ar. muḳḳa / moka (*Yemen'de bir liman şehri*)] *is.* 1. Kafein bakımından çok zengin ve değerli bir kahve türü. 2. Bu kahveden yapılan içecek. 3. Kahve haşlaması. 4. Kahve ve vanilya ile kokulan-dırılmış pasta veya tatlı. ☞ **moka kreması**, *Moka ile yapılan alkollü likör.*
- mokasen**, [Algonkin Kızılderilileri d. makisin > Fr. mocassin] *is.* 1. Eskiden Kuzey Amerika yerlilerinin giydiği tek parça deriden yapılmış ayakkabı. 2. Basit ve kısa ökçeli bağciksız ayakkabı.
- moket**, [Fr. moquette] *is.* 1. Atkısı keten, çözgüsü yün ipliğinden dokunmuş ve döşemelik olarak kullanılan bir tür yünlü kadife. 2. Kısa havlı veya buk-leli, tek renk bir tür döşemelik halı.
- mokon**, [? mokon] {ağız} *is.* 1. Lambanın is çıkararak yanması. 2. Büyük alevli ateş. [DS]
- moksa**, [Port. mecha (*fitil*) > moxa] *is. tip.* Japonların uyguladığı ısı akupunktur.
- mokşa**, [Sansk. mokṣa] *is.* Hint din ve felsefesinde ruh çevriminin (samsara) sona erimi; mukti.
- mol**, [-mol] {ağız} *yap. e.* -gil. [DS]
- mol¹**, -lü [Fr. mole] *is. fiz. kim.* 1. Molekül-gram; Avogadro sayısı (N=6,023 x 10²³) kadar moleküle verilen ad. 2. 0,012 kg karbon 12 izotopunda bulunan atom sayısı kadar temel birleşen içeren bir sistemin madde miktarına eş değer Sİ birimi; sembolü: mol. ☞ **mol oranı**, *Bir karışımdaki bileşenlerin her birinin mol sayısının, karışımdaki toplam mol sayısına oranı.* || **mol sayısı**, *Bir kimyasal tepkimede gerçek rolü oynayan mol sayısı.*
- mol²**, [mol] {ağız} *is.* 1. Ağaç sürgünü; fişkin. 2. Ağaçların ince dalları. 3. Hayvanlara yedirilmek için toplanan kayın, kestane, kızılâğaç, fındık vb. ağaçların yaprakları. [DS] ☞ **mol vermek**, {ağız} (*Ağaçlar, bitkiler için*) filizlenmek. [DS]
- mol³**, [mol] {ağız} *is.* Melez köpek. [DS]
- mol⁴**, [mol] {ağız} *is.* Ev. [DS]
- mola¹**, [İt. molla (*yavaşılamak*) > molla (*bırak*)] *is.* 1. Bir yolculuk, yürüyüş veya taşıma işinde dinlenmek üzere verilen ara; yorgunluğu gidermek için duraklama. 2. *dnz.* Koyverme; bırakma; açma; fırlatma. 3. *spor.* karşılaşmalarda etkin takımın hızını kesmek veya taktik değiştirmek için masa hakemlerinin izni ile alınan, oyun içindeki birer dakikalık dinlenme süresi. 4. *ünl. dnz.* Halatın fora edilerek açılması için verilen komut. ☞ **mola taşı**, *Eskiden hamalların sırtlarındaki yükü üzerine indirerek dinlenmekte kullandıkları köşe başlarına dikilmiş yüksekçe taşlara verilen ad.* || **mola vermek**, 1. *Yolculuk, yürüyüş veya çalışmaya dinlenmek üzere bir süre ara vermek; oturup dinlenmek.* 2. *Çalışmaya ara vermek.*
- mola²**, [mola] {ağız} *is.* Mezar. [DS]
- molah**, [? molah] {ağız} *is.* Ağaçların yeni süren filiz ya da yaprakları. [DS]
- molak**, -ğı [Ar. 'alīk => molāk / mulak ملاق] {eAT}

{ağız} *is.* Çam ağacından yapılmış birkaç budaklı çengel. [DS]

molalamah, [mola-la-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor]* (Ağaçlar için) tomurcuklanmak. [DS]

molalite, [Fr. molalité] *is.* → molallık.

molallık, -ğı [molal-lık] *is.* 1000 gramlık bir çözücüde çözünen maddenin mol miktarı; molalite.

molamak, [mo (yans.) > mō-la-mak مولق] (*mo:la-mak*) {eAT} *gçsz. f. [-r]* (Öküz ve inek için) böğürmek.

molamaz, [nola-maz] {ağız} *is.* Büyük, yuvarlak taş. [DS]

molar, [İng. molar] *sf. kim.* 1. Mol ile ilgili; mole ilişkin. 2. Bir mole eşit madde miktarıyla orantılı olan. ☞ **molar çözelti**, *Bir litrelik çözeltide, bir mol çözünen madde bulunduğunu belirten derişim ölçüsü birimi.* || **molar iletkenlik**, *Bir molekül-gram elektrolitin iletkenliği.* || **molar molekül kütlesi**, *Moleküllerden oluşan bir maddenin bir molünün kütlesi; molekül-gram.*

molarite, [Fr. molarité] *is.* → molarlık.

molarlık, -ğı [molar-lık] *is.* Bir litrelik çözücünden çözünen maddenin mol miktarı; molarite.

molaz, [Fr. molasse] *is. jeol.* 1. Karbonatlı kum taşı. 2. Karbonatlı kum taşından oluşan.

molazsız, [mola-sız] *sf.* 1. (Taşıtlar ve yolculuk için) hiç ara vermeden; duraksız. 2. *zf.* (Yolculuk, çalışma vb. için) duraklamadan; ara vermeden.

molekül, [Lat. moles (küttele) > molecula (kütlecik) > Fr. molécule] *is. fiz. kim.* 1. Atomlardan meydana gelen ve yapısında bulunduğu elementin serbest halde bulunabilen en küçük miktarını gösteren tanecik. 2. *mecaz.* Bir bütünün en küçük parçası; eleman. ☞ **molekül çekimi**, *Elementleri meydana getiren moleküller arasındaki karşılıklı çekim kuvveti.* || **molekül derişikliği**, *Bir litrelik homojen bir çözeltideki maddenin molekül-gram sayısı.* || **molekül-gram**, 1. *Moleküllerden oluşan bir maddenin molü.* 2. *Bir bileşiğin gram cinsinden ifade edilen molekül ağırlığı; molar molekül kütlesi; mol-gram.* || **molekül içi**, *Moleküllerin içiyle ilgili.* || **molekül içi kuvvetler**, *Bir molekülü oluşturan atom veya iyonlar arasındaki itme veya çekme etkenleriyle doğan kuvvet.* || **moleküller arası**, *Moleküller arasında meydana gelen.* || **moleküller arası kuvvetler**, *Moleküllerin birbirleriyle veya başka elementlerle etkileşimlerine, kimyasal tepkimelere veya fiziksel değışikliklere neden olan kuvvetler.* || **molekül sayısı**, *Tek yönlü bir kimyasal tepkimeyi belirten denklemin birinci kısmında bulunan toplam molekül-gram sayısı.*

moleküler, [Fr. moléculaire] *sf. kim.* → moleküsel.

moleküsel, [molekül-sel] *sf.* Moleküle ait; moleküle ilgili. ☞ **moleküsel yapı**, *Molekülleri oluşturan*

atomların düzenleniş ve sıralanış konumlarıyla ilgili yapı; moleküler yapı.

moleskin, [İng. mole (köstebek) + skin (deri) > moleskin] *is.* Dimi veya saten armürle dokunmuş sağlam kumaş.

molet, -di [Fr. molette] *is.* 1. Maden çıkarma kuyularında, kulenin en üst bölümüne yerleştirilmiş büyük makara. 2. Sert kayaları kazmakta kullanılan iş makinelerinin kesici takımına verilen ad.

moli, [? moli] {ağız} *is.* Hamur topağı. [DS]

molibden, [Yun. molybdos (kurşun) > Fr. molybdéne] *kıs. kim.* Atom numarası 42, atom ağırlığı 95,95 olan, beyaz renkli, kroma benzer özellikler gösteren 2570°C'de ergiyen, çok sert ve 10,2 yoğunluğunda, yüksek sıcaklıkta su buharını ayırıştırarak bir element olan molibdenin sembolü: Mo.

molibdenit, [Fr. molybdénite] *is. min.* Altı yüzlü bakışlı kristaller halinde bulunan doğal molibden sülfür; MoS₂.

molibdin, [Fr. molybdine] *is.* Doğada amorf halde bulunan doğal molibden oksit; molibdit.

molinacı, [İsp. Luis Molina (İspanyol cizvit) > molina-cı] *is.* 1. Molinacılığı savunan. 2. Molinacılık yanlısı olan. 3. Molinacılık ile ilgili olan.

molinacılık, -ğı [molina-cı-lık] *is.* İnsanın özgürlüğü ile Tanrının günahları bağışlayıcılığı görüşünü bağdaştırmak üzere kurulu teolojik çıkar.

molinosçu, [İsp. Miguel De Molinos (İspanyol ilâhiyatçı)] *sf.* 1. Molinosçuluğu savunan. 2. Molinosçuluk yanlısı olan. 3. Molinosçuluk ile ilgili olan.

molinosçuluk, -ğu [molinos-çu-luk] *is.* Molinos'un tarımsal güçten destek alarak insanın tefekkür yoluyla yetkinliğe ulaşabileceğini ve ilahî iradenin gücünü gösterebilmesi için kişisel iradeden vazgeçmek gerektiğini savunan öğretisi; sekincilik.

molla, [Ar. mevlânâ => mullâ /monla ملا / منلا] {OsT} *is.* 1. Büyük kadı. 2. Müderrislikten yüksek ilmiye derecesinde bulunan kimse. 3. Büyük bilgin; büyük hoca. 4. Medrese öğrencisi. ☞ **mollâ-yı Rûm**, {OsT} *Mevlana Celaleddin-i Rumî'ye verilen unvan.*

mollalık, -ğı [molla-lık] *is.* Molla olma durumu.

mollayane, [Ar. molla + Far. -y-âne مولا يانه] (*molla:ya:ne*) {OsT} *zf.* Mollaya yakışır biçimde; molla tarzında; mollaca.

mollayî, [Ar. molla + Far. -î مولا يى] (*molla:yi:*) {OsT} *is.* Mollalık.

moloş, [Yun. molókhi => moloş / moloşa] {ağız} *is.* 1. Ebegümece. 2. Biçilmiş ot. [DS]

moloşa, [Yun. molókhi => moloş / moloşa] {ağız} *is.* → moloş. [DS]

Molotof kokteyli, [Rus. Vyaçeslav Mihayloviç Molotov (Rus siyaset adamı) + İng. cocktail > Molotof

1 kokteyl-i] *is. t.* İlk defa, İkinci Dünya Savaşında Ruslar tarafından Alman tanklarına karşı kullanılan, bir şişe içine benzin, deterjan, makine yağı doldurulmak suretiyle yapılmış fitilli yangın bombası.

moloz, [Yun. mōlos] *is.* 1. Taş, toprak, kireç ve kumla karışık inşaat artığı kırıntıları; yapı döküntüsü. 2. *mecaz.* Değersiz ve işe yaramaz şey. 3. *sf.* Moloz ile yapılmış; içinde moloz bulunan. **moloz dolgu**, *Yontulmuş taşlardan yapılmış ve birbirine yakın iki kaplama arasındaki duvar boşluğunun taş ve harç parçaları ile doldurulmuş kısmı.* || **moloz duvar**, *Kaba ve pürüzlü taşlardan örülmüş duvar.* || **moloz taş**, *Yontulmadan kullanılan taş.*

molozcu, [moloz-cu] *is.* İnşaat yıkıntılarındaki molozları kaldıran kimse.

molozlaşmak, [moloz-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır] argo.* 1. (Kişi için) çirkinleşmek; kartlaşmak; yaşlanmak. 2. (Eşya için) bozulmak; çirkinleşmek.

molozlu, [moloz-lu] *sf.* Molozlu olan; molozu bulunan. **molozlu pilav**, *argo. Bol etli pilav.*

molozluk, -**ğu** [moloz-luk] *is.* 1. Parçalanmış, kırık taş ve inşaat döküntüleri ile dolu toprak yığını. 2. Molozların döküldüğü yer. 3. *mecaz.* Değersiz ve işe yaramaz olma durumu.

molozma, [? molozma] {ağız} *is.* Küçük balıkları avlamak için kullanılan balık ağı. [DS]

molu, [? molu] {ağız} *is.* Güğümleri parlatmak için kullanılan araç. [DS]

molur, [? molur] {ağız} *is.* 1. Sirke. 2. Peynir mayası. 3. Sirke, şarap vb. sıvıların tortusu. [DS]

moluş, [Yun. mōlos => moluş] {ağız} *is.* Orman döküntüsü. [DS]

moluz, [Yun. mōlos => moluz] {ağız} *is.* 1. Taş, toprak birikintisi. 2. Urgan büküldükten sonra üzerine sürülen sarı renkli kireçli toprak. [DS]

moma¹, [Çoc. d. moma] {ağız} *is.* Ekmek. [DS]

moma², [? moma] {ağız} *is.* Topaç. [DS]

momaç, -**cı** [? momaç] {ağız} *sf.* Aptal; sersem. [DS]

momaliga, [? momaliga] {ağız} *is.* Mısır unundan yağ, peynir ve pekmeze yapılan bir çeşit tatlı. [DS]

moment, [Lat. momentum > İng. moment] (*mo'-ment*) *is. fiz.* 1. Bir kuvvetin, uygulandığı cismi bir eksen veya nokta etrafında döndürme etkisi. 2. Bu döndürme etkisini belirleyen vektörel değerler. 3. *iletiş.* Bazı kodlarla belirlenen ve sabit sayıda ögesi bulunan karakterlerden meydana gelmiş değişmez işaret.

momentum, [Lat. momentum] *is. fiz.* Bir cismin hızı ile kütesinin çarpımı.

momo, [? momo] {ağız} *is.* 1. Ayı. 2. → momoç¹. 3. Hayalî korkunç yaratık. [DS]

momoç¹, -**cu** [? momoç] {ağız} *is.* (Çocuk dilinde) kurt vb. yırtıcı hayvanlar. [DS]

momoç², -**cu** [? momoç] {ağız} *is.* Börek. [DS]

momoç³, -**cu** [? momoç] {ağız} *is.* Çam kozalağı. [DS]

momol, [? momol] {ağız} *is.* Böcek; kurt. [DS]

momoli, [? momoli] {ağız} *is.* → momol. [DS]

momoli, [? momoli] {ağız} *is.* → momol. [DS]

momu, [? momu / momo] {ağız} *is.* Öcü. [DS]

momucu, [? momucu] {ağız} *is.* Umacı. [DS]

momurgan böceği, [momur-gan+böce(k)-i] {ağız} *is.* Tespih böceği. [DS]

mon, [? mon] {ağız} *sf.* (Kişi için) asık yüzlü; yüzü gülmeyen. [DS]

monadist, [Fr. monadiste] *is.* Monatçı.

monadizm, [Fr. monadisme] *is. fel.* Monatçılık.

monadoloji, [Fr. monadologie] *is. fel.* Monatların felsefe kuramı.

monark, [Yun. monos (*tek*) + arkhein (*komuta etmek*) > Fr. monarque] *is.* Monarşide devlet başkanı.

monarşi, [Yun. monos + arkhein / Lât. monarchia > Fr. monarchie] *is.* 1. Siyasi otoritenin, tek bir kişi veya adamları tarafından yürütüldüğü rejim; tek erklik. 2. Cumhuriyet rejiminin tersine, devlet başkanı olan kral veya imparatorun miras yoluyla iktidara geçtiği rejim. 3. Bu tür bir rejimle yönetilen devlet.

monarşik, -**ği** [Fr. monarchique] *sf.* Monarşi ile ilgili; tek erksel.

monarşist, [Fr. monarchiste] *is.* 1. Monarşi yönetiminden yana olan; monarşi ile yönetimi arzulayan; monarşi yönetimi taraftarı; tek erkçi. 2. *sf.* Monarşizme ilişkin; monarşizmle ilgili.

monarşizm, [Fr. monarchisme] *is.* 1. Monarşiden yana olanların, monarşi yönetimini savunanların siyasi görüşü. 2. Monarşi taraftarlarının siyasi doktrini.

monat, -**dı** [Yun. monas / monados (*teklik, birlik*) > Fr. monade] *is. fel.* 1. Leibniz felsefesinde, bütün varlıkların özünü oluşturan yalın, bölünmez töz; birleşiklere giren parçası olmayan tözlerden her biri. 2. Eski Yunan felsefesinde kimi zaman Tanrı, kimi zaman da evreni meydana getiren basit ögeler yerine kullanılan bölünmez birlik.

monatçı, [monat-çı] *is.* 1. Monatçılık yanlısı; monadist. 2. *sf.* Monatçılıkla ilgili; monatçılığa ilişkin.

monatçılık, -**ğı** [monat-çı-lık] *is.* Evrenin monatlardan meydana geldiğini ileri süren felsefi sistem; monadizm.

moncalak, -**ğı** [mon-ca-la-k ?] {ağız} *is. zool.* Bukalemun. [DS]

moncuk, -**ğu** [eT. monçuk > moncuk (*boncuk*)] *is.* 1. Göçer Türklerde, nazarın ve kötü ruhların etkisinden korunmak amacıyla çadırların tepesine geçirilmiş uzun bir sırığa takılan yuvarlak tepelik. 2. Orta Asya Türklerinde süs eşyası olarak kullanılan mücevher, taş vb. verilen ad. 3. Atların boynuna

- takılan muska, boncuk, değerli taş ve hayvan tırnağı vb.nden oluşan takı.
- monçuk**, [monçuk / munçuk / bonçuk] {eT} is. **1.** Atın boynuna takılan değerli taş, arslan tırnağı, muska gibi şeyler. [DLT] **2.** Süs için boyuna takılan değerli taşlar; inci; boncuk. [EUTS] [DLT] [Gabain] [İKPÖy.]
- monçuklanmak**, [monçuk-la-n-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Boncuklanmak. [DLT]
- mondan**, [Fr. mondain] sf. **1.** Sosyete hayatına ilişkin; sosyete hayatına özgü olan. **2.** Yüksek sosyete hayatına özenen; sosyete hayatını seven.
- mondik, -ği** [? mondik] {ağız} is. Kadın donu. [DS]
- monel**, [İng. Monell (Amerikalı sanayici)] is. Mekanik özelliklerini ve korozyona karşı dayanıklılığını 600°C'a kadar koruyabildiği için yüksek sıcaklık gerektiren ortamlarda yaygın kullanım alanı olan, yüzde olarak 66 nikel, 28-30 bakır, 1,5 -3 demir ve çok az manganez ve karbon içeren alaşım.
- monem**, [Fr. monème] is. dbl. Anlamı olan en küçük dilsel birim; en ufak gösterge; anlam birimi.
- monergol, -lü** [Fr. monergol] is. Füze yakıtlarında, içten yanmalı ayırışma ile itiş sağlayan oksijenli su, hidrizan vb. ergolden oluşan roket motoru yakıtı.
- monetarist**, [Fr. monétariste] sf. **1.** Monetarizme ilişkin; paracıl. **2.** Monetarizm yanlısı; monetarizmi savunan; paracı.
- monetarizasyon**, [Fr. monétarsation] is. eko. **1.** Parasal yapıların ve evrimlerinin analizi; paracılık. **2.** Büyüme mekanizmaları içinde paranın rolüne önemli bir yer veren kuram; paracılık.
- monetarizm**, [Fr. monétarisme] is. eko. Milton Friedman tarafından ortaya atılan, ekonomik hayatın düzenlenmesinde paranın oynadığı rolün önemini savunan düşünce akımı; paracılık.
- monetik, -ği** [Fr. monétique] is. eko. Malî işlemlerini geliştirmek amacıyla banka kartları, bilet satışı vb. işlemlerinde, elektronikten ve bilişimden yararlanan düzeneklerin tümü.
- mongar**, [? mongar] {ağız} is. Altı üstüne gelme. ♣ **mongar etmek**, {ağız} Harmandaki saptarı yaba ile altüst etmek. [DS]
- Mongolist**, [Moğ. mongol > Fr. mongoliste] is. Moğol dili ve kültürü ile uğraşan kişi.
- Mongolistik, -ği** [Moğ. mongol > Fr. mongolistique] is. Moğol dili ve kültürü araştırmaları.
- mongolizm**, [Moğ. mongol > mongolisme] is. tıp. Çocukta gözlerin hafif yana doğru bakışı, burnun basık oluşu gibi Moğol ırkınınına yakın bir yüz ifadesine sebep olan 21. kromozom çiftinde fazladan kromozom bulunması durumu; trizomi 21.
- mongoloit, -di** [Moğ. mongol > Fr. mongoloïde] sf. Mongolizm kusuru bulunan; trizomik 21.
- mongul**, [mongul / mongol] {eT} is. **1.** Kavim adı; Moğol. [EUTS] **2.** Hezeyan; saçma; manâsız söz; safсата; gevezelik. [EUTS]
- monilayu**, [muni-layu] {eT} zf. Böyle. [Gabain]
- monist**, [Fr. moniste] is. Monizm taraftarı olan; tekçi.
- monitor**, [İng. monitor] is. Az su çeken, orta tonajlı zırhlı savaş gemisi.
- monitör**, [Fr. moniteur] is. **1.** Bazı sporları teorik veya uygulamalı olarak öğreten kişi; yetiştirici. **2.** Televizyonda görüntü ile sesin niteliğini eşleme, görüntü seçimini gerçekleştirme, görüntüyü yayılama gibi işlemlerin denetlendiği görüntülü alet; mini gösterici. **3.** bsy. Bilgisayarın işletim sistemine bağlı kontrol programı ve göstericisi.
- monizm**, [Fr. monisme] is. **1.** Bircilik; tekçilik. **2.** huk. Hukukî biçimlerin tamamını tek bir bütün sayan doktrin anlayışı.
- monofizizm**, [Fr. monophysisme] is. Hz. İsa'nın şahsında, insanlıkla ilahî özün birleştiğini savunan görüş.
- monogam**, [Fr. monogame] sf. **1.** Bir kere evlenen. **2.** Tek karısı veya kocası olan; tek eşli. **3.** bot. (Bitki için) monogami tarzında döllenme yapan.
- monogami**, [Fr. monogamie] is. **1.** Tek eşlilik. **2.** bot. Bitkilerde, gametler arasındaki tek döllenme.
- monografi**, [Fr. monographie] is. **1.** Bilim, tarih, edebiyat vb. alanlarında özel bir konu üzerine yapılan özel inceleme. **2.** Bir kimse veya hayatı üzerinde derinlemesine yapılan ayrıntılı inceleme.
- monografik, -ği** [Fr. monographique] sf. Monografi özelliği taşıyan; monografiye ilişkin.
- monogram**, [Fr. monogramme] is. **1.** Bir isimdeki harflerin tümüyle oluşturulan sembol. **2.** Bir sanatçının kullandığı simge; imza.
- monokini**, [Fr. mono (tek) + bikini > monokini] is. yalnızca bir tek slipten oluşan üstsüz kadın mayosu.
- monokl, -lü** [Yun. monos (tek) + Lât oculus (göz) > Fr. monocle] is. Kaş kemerine sıkıştırılarak kullanılan gözlük camı.
- monoklinal, -li** [Fr. monoclinale] sf. jeol. (Engebe veya tortul dizi için) belli bir doğrultuda benzer eğimden etkilenmiş olan; bütün tabakaları tek ve aynı kıvrım yayına bağlanan.
- monoklinik, -ği** [Fr. monoclinique] sf. min. (Kristal sistemi için) kafesinin simetri öğeleri, bir çift eksen, dik bir simetri düzlemi ve bir simetri merkezi olan.
- monokristal, -li** [Fr. monocristal] is. min. Tek kristal.
- monokromatik, -ği** [Fr. monochromatique] sf. fiz. **1.** (Elektromanyetik ışımaya için) tek bir frekansı olan. **2.** Boşlukta belli bir dalga boyu ile yayılan; tek renkli.

monoksit, -di [Fr. kim monoxyde] *is. kim.* Molekülünde bir tek oksijen atomu bulunan oksit.

monolog, -ğu [Yun. monologos (*yalnız başına konuşan*) > Fr. monologue] *is.* **1.** Kendi kendine konuşan bir kimsenin söylediği sözler. **2.** Bir oyunda, oyuncuların birinin kendi kendine yaptığı konuşma. **3.** Bir kişi tarafından konuşup oynanmak üzere hazırlanmış, mizah tarafı ağır basan olay ve anlatısı. **4.** *mecaz.* Başkalarına konuşma fırsatı vermeyen kişinin yaptığı konuşma.

monomani, [Fr. monomanie] *is.* Bütün zihnî yeteneklerini bir tek düşünce etrafında toplama şeklinde belirginleşen ve psikoz, nevroz, paranoya vb. sebep olan ruh hastalığına verilen ad.

monometalizm, [Fr. monoméallisme] *is.* Devlet parasında yalnızca altın kullanılmasını öngören para sistemi.

monopol, -lü [Fr. monopole] *is.* Tekel.

monoray, [Fr. monorail] *is.* **1.** Tek bir raydan oluşan demir yolu. **2.** Tek ray üzerinde çalışan demir yolu taşıtı.

monosiklik, -ği [Fr. monocyclique] *sf.* Tek çevrimli.

monosit, [Fr. monocyte] *is.* Ateşli hastalıklarda oranı artan iri (12-15 mikron) tek çekirdekli akyuvar.

monositoz, [Fr. monocytose] *is. tıp.* Kandaki monosit miktarının artması.

monoteist, [Fr. monohéiste] *is.* Tek tanrıcı.

monoteizm, [Fr. monohéisme] *is.* Tek tanrıcılık.

monotelizm, [Fr. monohélisme] *is. din.* Tanrının, evreni yöneten bütün güç ve iradesinin, oğlu olduğu ileri sürülen İsa'nın kişiliğinde bir bütün olarak ortaya çıktığını iddia eden görüş.

monotip¹, [Fr. monotype] *is. dnz.* Tek tip. **2.** Bakır, cam vb. üzerine yapılan resmin bir kâğıt üzerine basılmasıyla elde edilen kopya resim; baskı resim.

monotip², [İng. monotype (*tescilli isim*)] *is. matb.* Harfleri döktükten sonra tek tek, satır kalıbı üzerine yerleştiren dizgi makinesi.

monoton, [Lat. monotonus > Fr. monotone] *sf.* **1.** Hep aynı tonda olan; tekdüze; yeknesak. **2.** Sesinin iniş ve çıkışlarında çeşitlilik olmadan konuşan; böyle bir konuşma biçimi. **3.** Hep aynı olan; hiçbir çeşitlilik ve değişiklik göstermeyen; sürekli yinelenen; sıkıcı; donuk.

monotonlaşma, [monoton-laş-ma] *is.* Monotonlaşmak eylemi.

monotonlaşmak, [monoton-laş-mak] *is.* Monoton duruma gelmek.

monotonluk, -ğu [monoton-luk] *is.* Monoton olma durumu; yeknesaklık; tekdüzelik.

monsenyör, [Fr. mon seigneur] *is.* **1.** Hristiyan prenslerine verilen unvan. **2.** Yüksek dereceli din adamlarına verilen unvan.

monşer, [Fr. mon cher] *ünl.* "Azizim" anlamında seslenme sözü.

mont¹, [Fr. monte] *is.* Yarışmalara katılan binicinin, ata binışı için aldığı ücret; binici parası.

mont², [İng. Bernard Law Montgomery (*İngiliz generali*) > mont] *is.* Etek ve kol uçlarına birer bant geçirilerek kalçaların üst kısmına oturtulan kısa ve bol kesimli spor ceket.

montag, [mun-tağ] {eT} *zf.* Böyle. [Gabain]

montaj, [Fr. montage] *is.* **1.** Kurma. **2.** Önceden hazırlanmış, herhangi bir şeyi meydana getiren öğeleri birleştirerek kullanılacak işe uygun duruma getirme işlemi; kurma yoluyla yapma; monte etme; ekleme, bağlama işlemi; kurgu. **3.** Değişik kaynaklardan alınan parça ve öğeleri, özel amaçlar için bir araya getirme; böylece elde edilen eser vb. kurgu. **4.** *matb.* Tipo baskıda, bir sayfa veya forma meydana getiren dizgi ve klişelerin bir araya toplanması. **5.** *matb.* Ofset baskıda, baskı kalıbında kullanılacak metin ve resimlerin sayfa üzerine yerleştirilmesi işlemi. **6.** *sin.* Ayrı film parçalarını birleştirerek kesintisiz görüntü sağlamak için yapılan işlem; kurgu. **7.** *resim.* Basılı resim parçalarını bir araya getirerek yeni bir resim meydana getirme işi. ☞

montaj masası, *Baskıda kullanılacak resim yazı vb. malzemenin negatiflerinin düzenlendiği, üstü camlı içi ışıklı masa.* || **montaj sanayi,** *Yerli malzeme kullanıldığında ekonomik düşmeyen yarı üretilmiş standart malzemeler ithal ederek yerli parçalarla birleştirmek yoluyla üretim.*

montajcı, [montaj-cı] *is.* **1.** Bir bütünü oluşturan parça ve öğeleri bir araya getirip birleştiren, kurma işini yapan kimse; kurgucu. **2.** Baskı işinde basılacak metin veya resimleri birleştiren kimse.

montajcılık, [montaj-cı-lık] *is.* Montajcının işi ve mesleği; kurguculuk.

monte, [Fr. monter / monté] *sf.* Birleştirilmiş; kurulmuş; çatılmış. ☞ **monte etmek,** *1. Bir şeyi meydana getiren parçaları, öğeleri birleştirmek; kurmak; çatmak. 2. Bir şeyi bir yere tutturmak; asmak; bağlamak; takmak.*

montör, [Fr. monteure] *is.* Kurma ve birleştirme işlemini yapan kimse; montajcı; kurgucu.

montür, [Fr. monture] *is.* **1.** Bir takıda yer alan taş ve incilerin tespit edilme biçimi. **2.** Bir takımın asıl ögesini oluşturan mücevher veya madalyon bölümü. **3.** Bu tür işleri yapan usta.

monus, [? monus] {ağız} *sf.* Boz ile kara arası renk. [DS]

mor¹, [Yun. moron / T. boz / Far. bōr [EREN]] *is.* **1.** Güneş tayfında gözle görülebilen sınırlardan birisini oluşturan ve menekşe rengine yakın, kırmızı ile mavinin karışımından meydana gelen renk. **2.** *sf.* Bu renkte olan. **3.** Halk arasında morun daha koyu veya siyaha yakın rengi için kullanılır. ☞ **mor badılcın,** {ağız} *Patlıcan.* [DS] || **mor baldırcın,**

{ağız} Patlıcan. [DS]|| **mor karaman**, *Sağım zamanı 30-35 kg. kadar süt veren karaman koyununun kırmızı-mor renkli bir türü; kızıl karaman.*|| **mor olmak**, *argo. 1. Utanmak. 2. Dayak yemek.*|| **mor ötesi**, *fiz. Gözle görülemeyen, dalga boyu 200-4000 angström arasında olan ve elektromanyetik tayfta mor ışığın ötesinde yer alan ışınım; ultraviyole.*|| **mor salkım**, *bot. Baklagillerden, Asya ve Kuzey Amerika kökenli, sarkık salkımlar halinde mor, pembe veya beyaz çiçekli, odunsu yapıda 20 m. kadar uzayabilen çok yıllık tırmanıcı bitki, (Wis-teria sinensis).*

mor², [Ar. mühr => mor] {ağız} is. Mühür. [DS]

mor³, [? mor / mora] {ağız} is. Yaban çileği. [DS]

mora¹, [bor / por > mora] {ağız} is. Dişlerin üzerinde biriken kir. [DS]

mora², [Yun. Mora (*yer adı*)] {ağız} is. Yorgan ve yatak yüzü, gömleklik, çamaşırılık kumaş vb. dokumak için kullanılan krem veya beyaz renkli pamuk ipliği. [DS]

mora³, [? mora] {ağız} is. Hastalık nedeniyle kadınlarda olan fazla kanama. [DS]

mora⁴, [? mor / mora] {ağız} is. **1.** Böğürtlen. **2.** Yaban çileği. [DS]

mora⁵, [? mora] {ağız} is. Domuz yavrusu. [DS]

moraca, [mora-ca] {ağız} is. Baca. [DS]

moral, **-li** [Fr. moral] is. Kişinin güçlülere, sorunlara ve olaylara karşı durmasını sağlayan ruhsal gücü; yürek gücü; maneviyat. ☞ **moral bulmak**, *Maneviyatını güçlendirmek; cesaret kazanmak; ruhsal dayanma gücü kazanmak.*|| **moral çöküntü**, *Ruhsal yönden direnememe; manevi dirençsizlik; cesaretini kaybetme.*|| **moral eğitimi**, *Ruhsal gücü yükseltme; maneviyatını güçlendirme.*|| **moralî bozulmak**, *1. Ruhsal yönden direncini yitirmek; maneviyatı bozulmak; içine korku düşmek. 2. Sinirlenmek; asabı bozulmak.*|| (birinin) **moralini bozmak**, *Bir kimsenin ruhsal yönden direnme gücünü sarsmak; maneviyatını bozmak.*|| **moral vermek**, *Bir kimsenin direnme gücünü artırmak; cesaret vermek; cesaretlendirmek*

moralist, [Fr. moraliste] *sf.* Ahlakçı.

moralizm, [Fr. moralisme] is. Ahlakı araç değil amaç sayan doktrin; ahlakçılık; törelcilik.

moralman, [Fr. moralement] *zf.* Moral bakımından; maneviyat yönünden; ruhsal dayanma gücü açısından.

moramık, **-ğı** [? mor > mor-a-mık] {ağız} is. Bahçe çevresinde çit yerine kullanılan, mor renkli meyveleri olan çalılar. [DS]

morarntı, [mor > mor-ar-ıntı] {ağız} is. Hafif morluk. [DS]

morarış, [mor-ar-ış] is. Morarmak eylemi veya biçimi.

morarma, [mor-ar-ma] is. Morarmak eylemi veya durumu.

morarmak, [mor-ar-mak] *gçsz. f. [-ır]* **1.** Mor bir renk almak; mor renge bürünmek. **2.** (Vücut ve organlar için) çeşitli nedenlerle oksijenli kan gide- mediği için rengi koyulaşmak. **3.** (Yanlışlığın, hatanın ortaya çıkması, iddianın kaybı gibi haller için) utanmak. **4.** *argo.* Dayak yemek.

morartı, [mor-ar-t-ı] is. **1.** Morarmış yer; morluk. **2.** Kılcal damar kanında bol miktarda indirgenmiş hemoglobinin bulunmasından dolayı derinin mavi, mor veya siyahımsı bir renk alması; siyanoz.

morartma, [mor-ar-t-ma] is. Morartmak eylemi.

morartmak, [mor-ar-t-mak] *gçl. f. [-ır]* Mor bir renk almasına sebep olmak; morarmasına neden olmak.

moratoryum, [Lat. moratorium] (*morato'ryum*) is. *huk. 1.* Bir bölge veya ülke çapında, olağanüstü sebepler yüzünden ödeme sıkıntısına düşen borçluların borçlarının bir kısmını veya tamamını yasa ile geciktirme. **2.** Resmî süre.

moraycı, [moray-cı] {ağız} is. İki yüzlü kimse. [DS]

morbet, [? morbet] {ağız} is. Evde az iş yapan çocuk.

morca¹, [mor-ca] (*mo'rsa*) *sf.* Biraz mor; morumsu; mora yakın. ☞ **morca süpürge**, {ağız} *bot. Süpürge otu, (Erica arborea).* [DS]

morca², [mor-ca] {ağız} is. **1.** Şarbon çıbanı; kara çıban. **2.** Olmamış kan çıbanı. [DS]

morçuk, **-ğu** [mor-cuk] {ağız} is. Kesilmiş sütün süzdürülüp tuzlanması ile elde edilen bir tür çökelek; kesik. [DS]

morç¹, **-cu** [? morç / morş] {ağız} is. Filiz. [DS]

morç², **-cu** [Erme. murç => morç] {ağız} is. → murç. [DS]

morçilik, **-ği** [mor-ca + ilik / mor + Erme. tsilik => morçilik] {ağız} is. Cinsel isteği çok olan kadın. [DS]

morçuk, **-ğu** [mor-cuk] {ağız} *sf.* Mora çalan kırmızı. [DS]

mordalak, **-ğı** [mor+dalak] {ağız} *sf.* Serseri. [DS]

mordan, [Fr. mordant] is. *tekst.* Boyanın iyi tutması için kumaşlara ve kürk tüylerine emdirilen madde.

mordanlama, [mordan-la-ma] is. Boyar maddenin iyi tutmasını sağlamak amacıyla bir kumaşın veya kürkün tüyelerinin üstüne mordan uygulama işlemi.

mordanlamak, [mordan-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Mordan uygulamak.

mordi, [? morti / mortı] {ağız} is. Yayılda yapılan yağ, peynir vb. yiyecekler. [DS]

mordik, **-ği** [? mordik] {ağız} is. Fasulye. [DS]

mordilak, **-ğı** [mor+dalak] {ağız} *sf.* (Alay sözü) kara; esmer. [DS]

moren, [Fr. moraine] is. *jeol.* Buzultaş.

morfem, [Fr. morfème] is. *dbl.* En küçük gösterge; en küçük anlamlı birim; biçim birimi.

morfin, [Lat. Morpheus (*uyku tanrıçası*) > Fr. morphine] is. Afyonda yüzde on oranında bulunan,

ağrı kesici ve uyuşturucu olarak kullanılan önemli bir alkaloid.

morfinlenme, [morfin-le-n-me / morfin-len-me] *is.* Morfinlenme eylemi veya durumu.

morfinlenmek, [morfin-le-n-mek] *edil. f. [-ir]* **1.** Morfin ile uyuşturulmak. **2.** Morfin edinmek; morfin sahibi olmak.

morfinman, [Fr. morphinomane] *sf.* Morfin kullanma alışkanlığı olan; morfin tutkunu.

morfinmanlık, -ği [morfinman-lık] *is.* Morfin kullanma alışkanlığı durumu; morfinman olma durumu.

morfoloji, [Fr. morphologie] *is.* **1. biy.** Bir canlının biçimi ile yaşadığı yer arasındaki bağlantıyı inceleyen bilim dalı; biçim bilimi. **2. dbl.** Geleneksel dil biliminde, kelimelerin yapılarını, çekimlerini ve birleşim özelliklerini inceleyen dilbilim dalı; biçim bilimi. **3. jeol.** Yer engebesi biçimlerini açıklamayı ve betimlemeyi amaçlayan bilim dalı; yer biçimi bilimi; jeomorfoloji.

morfolojik, -ği [Fr. morphologique] *sf.* Şekli yapıya ilişkin olan; biçim bilimi ile ilgili olan.

morfopsikoloji, [Fr. morphopsychologie] *is.* Bir insanın morfolojisi ile karakterini oluşturan psikolojik özellikler arasındaki bağı inceleyen bilim dalı.

morg, [Fr. morgue] *is.* **1.** Kovuşturma gerektiren ölümlerde, ölünün bir müddet korunduğu, saklandığı yer. **2.** Ölen kişilerin gömülünceye kadar konulduğu ve genellikle hastanelerde bulunan özel yer. ☞ **morga kaldırmak**, *Ölüm nedenini araştırmak üzere ölüyü morga götürmek.* || **morg raporu**, *huk. Ölen kişinin muayene ve otopsisini yapıldıktan sonra düzenlenen resmî belge.*

morgelen, [mor+gel-en] {ağız} *sf.* Mor gibi; mora çalan; morca. [DS]

morik¹, -ği [Erme. moruk (*sakal*)] {ağız} *sf.* Yaşlı; ihtiyar. [DS]

morik², -ği [? morik] {ağız} *is.* Düğme. [DS]

morile, [? morile] {ağız} *is.* Tavan tahtalarının çakıldığı ağaçlar. [DS]

morina, [Yun. moroúna] (*mori'na*) *is. zool.* Mezgitgillerden, Atlas Okyanusunun kuzey kesimlerinde yaşayan, vücudunda koyu benekler, sırtında üç yüzgeç, anüs bölgesinde iki yüzgeç, alt çenesinde bir bıyık bulunan, yeşilimsiden kahverengiye kadar değişik tonlarda renkleri bulunan, karaciğerinden balık yağı elde edilen bir tür kemikli balık; kolan balığı, (*Gadus morrhua / Acipenser sturio*). ☞ **morina yağı**, *Morina balığı ve bazı mezgitgillerin karaciğerinden elde edilen, A ve D vitaminleri bakımından zengin, donuk sarı renkli sıvı yağ.*

mork, [mork (*yans.*)] *ünl.* Domuz vb. hayvanların bağırma sesi.

morklamak, [mork (*yans.*) > mork-la-mak] {ağız}

gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] (Domuz için) bağırmaq. [DS]

morlaşma, [mor-la-ş-ma] *is.* Morlaşmak eylemi veya durumu; mor hale gelme.

morlaşmak, [mor-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Rengi mora dönmek; giderek mor bir renk almak.

morlu, [mor-lu] *sf.* **1.** Mor renkli. **2.** Üzerinde mor renkli bir şey bulunan. **3.** {ağız} (Elma, arnut vb. meyveler için) gevrek. [DS]

morluk, -ğu [mor-luk] *is.* **1.** Mor olma durumu. **2.** Moraran yer; mor leke; morartı.

mormani, [mor+meni ?] {ağız} *is.* → mormeni. [DS]

mormeni, [mor+meni ?] {ağız} *is.* Böğürtlen. [DS]

mormenekşe, [mor + menekşe] *is. bot.* Menekşenin çiçekleri mor renkte olan bir türü, (*Viola odorata*).

morminik, -ği [mor+menekşe] {ağız} *is.* Yaban menekşesi. [DS]

mormon, [Ame. İng. mormon (*efsanevî bir peygamber*)] *is.* ABD'nin Ohio eyaletinde 1830 yılında, Joseph Smith tarafından kurulan, bir dinî akımın mensubu olan kimse.

mormonluk, -ğu [mormon-luk] *is.* Çok karılıklı, teokratik özerklik gibi görüşleri bulunan, sahte peygamberliğe dayanan bir inanç sistemi.

mormorus, [? mormorus / mosmorus] {ağız} *is.* Gizli konuşma; anlaşma; konuşma. [DS]

mors¹, [Fin. mursu / Rus. morj > Fr. morse] *is. zool.* Morsgillerden, Kuzey Kutbu'na yakın denizlerde yaşayan, bacakları yüzgeç gibi, ilkel yapılı, kuyruklu, yuvarlak başlı, iri ve hantal gövdeli, erkeklerin üst köpek dişleri çok iri ve sivri birer savunma silahı olarak gelişmiş bir memeli, (*Odobenus rosmansis*).

mors², [İng. Samuel Finley Breese Morse (*telgrafın mucidi, Amerikalı*)] *is.* **1.** Mors alfabesi ile mors telgrafının kısaltması. **2.** Nokta ve çizgiden meydana gelen uzlaşmalı bir alfabe kullanan telgraf sistemi. **3.** Bu işaretleri göndermeye ve almaya yarayan haberleşme aleti. **4.** Bu işaretlerden meydana gelen alfabe. ☞ **mors alfabesi**, *Telgraf haberleşmesinde kullanılan, nokta ve çizgi gruplarının karakterleri oluşturduğu özel alfabe; mors kodu.*

morsağı, [mor-sağı {مرصغی} {eAT}] *sf.* Morumsu.

morsgiller, [mors-gil-ler] *is. zool.* Örnek hayvanı mors olan, memeliler sınıfının yüzgeç ayaklılar alt takımından bir aile, (*Odobenidae*).

morsuk, -ğu [marsık / morsuk] {ağız} *is.* Marsık. [DS]

mors, [? morç / morş] {ağız} *is.* Filiz. [DS]

mort¹, [Fr. mort] *is. argo.* **1.** Ölü; ölmüş kimse; morto. **2.** Ölüm. **3.** Briçte, dört oyuncudan kâğıtlarını masaya açan oyuncuya verilen. ☞ **mort etmek**, *argo. Öldürmek; mortlatmak.* || **mort murt olmak**, {ağız} *İmansız ölmek.* [DS] || **mort olmak**, {ağız} *argo. Ölmek; mortlamak.* [DS]

mort², [mort (*yans.*)] *ünl.* Beklenmedik bir zamanda söylenen söz.

mortadella, [İt. mortadella] *is.* İnce dilimler halinde tüketime sunulan, büyük bir bağırsak içindeki et veya sakatat arasına domuz yağı doldurulmuş İtalyan sucuğu.

mortı, [? mortı / mordi / mortı] {ağız} *is.* → mor-di.[DS]

mortlama, [mort-la-ma] *is.* Mortlamak eylemi veya durumu.

mortlamak, [mort-la-mak] {ağız} [gçsz. f. [-r] (-l(u)-yor] *argo.* Ölmek; mort olmak; mortoyu çekmek. [DS]

mortlatma, [mort-la-t-ma] *is.* Mortlatmak eylemi.

mortlatmak, [mort-la-t-mak] *gçl. f. [-r] argo.* Öldürmek; mort etmek.

morto, [İt. morto] *is. argo.* **1.** Ölmüş kimse; ölü; ceset; mort. **2. argo.** Ölüm. ☞ **mortoyu çekmek**, *argo.* Ölmek; mort olmak; mortlamak.

mortocu, [morto-cu] *is.* **1.** Hristiyanlarda cenaze taşımak için tutulan kişi. **2.** Cenazelerde Kur'an-ı Kerim okuyarak para alan kimse. **3. argo.** İmam veya papaz. **4. argo.** Cenaze arabacısı. **5. argo.** Cenaze levazimatçısı.

mortoloz, [? mortoloz] {ağız} *is.* **1.** İyi ile kötü arasında; orta. **2.** Karışık. [DS]

mortonoz, [? mortonoz] {ağız} *is.* Erkek beygir. [DS]

mortu, [İt. morto] *is.* → morto.

mortucu, [mortu-cu] *is.* → mortocu.

mortuç, [? mortuç] {ağız} *is.* Domuz yavrusu. [DS]

mortuş, [mor / bur-ut-mak > mor-(u)t-uş] {ağız} *sf.* (Kişi için) bir şeye kızıp yüzünü asan. [DS]

mortuşmak, [mor / bur-mak > mor-(u)t-mak > morut-uş-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ur]* Surat asmak; somurtmak. [DS]

moruk¹, -ğū [Erme. mōruk (*sakal*)] *is.* **1. argo.** İhtiyarlanmış erkek; yaşlı erkek. **2. argo.** Yaşlanmış ana baba. **3. ünl. argo.** "Hey, bak!" anlamında seslenme sözü.

moruk², -ğū [? moruk] {ağız} *is.* Çocukların oyunda kazandıkları sayı. [DS]

moruk³, -ğū [poruk / moruk] {ağız} *is.* **1.** Bir çeşit diken. **2.** Kar altındaki kuru ot. [DS]

moruk⁴, -ğū [mor > mor-uk] {ağız} *is.* Leylak. [DS]

moruklama, [moruk-la-ma] *is.* Moruklamak eylemi veya durumu.

moruklamak, [moruk-la-mak] *gçsz. f. [-r] [-l(u)-yor] argo.* Yaşlanmak; ihtiyarlamak.

moruklaşma, [moruk-la-ş-ma] *is.* Moruklaşmak eylemi.

moruklaşmak, [moruk-la-ş-mak] *dönşl. f. [-r] [-l(u)-yor] argo.* Yaşlanmak; ihtiyarlamak.

morukluk, -ğū [moruk-luk] *is. argo.* Yaşlılık; ihtiyarlık.

morula, [Lat. morula] (*moru'lâ:*) *is. biy.* Yumurta hücresinin embriyon oluşumu sırasında gelişerek dut görünümü alan ilk embriyon taslağı; blastula.

moruldamak, [mır / mor (*yans.*) > mor-ul-da-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* **1.** Mırıldanmak. **2.** Homurdanmak. **3.** Böğürmek. [DS]

morumsu, [mor-umsu] *sf.* Rengi mora çalan; moru andıran.

morumtrak, [mor-umtrak] *sf.* Mora yakın renk; mora çalan; moru andıran.

morutmak, [bur-ut-mak / mor-ut-mak] {ağız} *gçsz. f. [-ur]* Surat asmak; somurtmak. [DS]

moruz¹, [bur-uş / mor-uz] {ağız} *is.* Kızma ve öfke sırasında yüzde oluşan buruşukluk. [DS]

moruz², [mor-uz] {ağız} *is.* Siyah beyaz çizgili, yün veya kıldan dokunmuş kumaş. [DS]

mos, [mos] {ağız} *sf.* Çürük. [DS] ☞ **mos olmak**, {ağız} *Erimek; olduğu yere yığılmak.* [DS]

mosdatmak, [mor / mos > mos-da-t-mak] {ağız} *dönşl. f. [-r]* Morarmak; yüzünün rengi mosmor olmak. ☞ **mosdadıp galmak** (kalmak), {ağız} *Kızdığı hâlde ses çıkarmamak; kızarıp durmak.* [DS]

Moskof, [Rus. moskov] *is.* **1.** Rus. **2. mecaz.** Acımasız; zalim. ☞ **Moskof camı**, *Beyaz mika.* || **Moskof gâvuru**, *Rus.* || **Moskof toprağı**, *Metal parlatmakta kullanılan sarı renkli bir tür gevrek taş; malta taşı.*

Moskofça, [moskof-ça] *is.* Rus dili; Rusça.

moskofluk, -ğū [moskof-luk] *is.* **1.** Moskof olma durumu; bir Rus'a yakışır davranış. **2. mecaz.** Acımasızlık; zalimlik.

mosmor, [mo+s+mo/r > mosmor] (*mo'smor*) *sf.* **1.** Her yanı mor olmuş; tamamen morlaşmış olan. **2.** Koyu mor. ☞ **mosmor kesilmek**, *Mosmor olmak.* || **mosmor olmak**, *1. Aşırı biçimde morarmak. 2. Çok utanmak; bir durumdan dolayı utanmak; bozulmak.*

mosmoruş, [mormorus / mosmoruş] {ağız} *is.* Konuşma; gizli konuşma; anlaşma. [DS]

mosra, [İt. mostra => mosra] {ağız} *is.* Örnek. [DS]

mostra, [İt. mostra (*sergi*)] (*mo'stra*) *is.* **1.** Bir şeyi temsil eden şey; örnek; model; numunelik. **2. argo.** Bir kimsenin dış görünümü. **3. argo.** Bir kimsenin önemli günlerde giydiği elbise; bayramlık; adamlık. **4. argo.** Gösteriş; fiyaka. **5.** Ayakkabının içine topuk yerine yerleştirilen karton, deri veya mantardan parça. ☞ **mostra olmak**, *argo. Kendini gültünç bir duruma sokmak.* || **mostrasını bozmak**, *1. argo. Birinin veya bir şeyin güzel görünüşü arkasında gizli olan gerçek durumu ortaya çıkarmak; küçültücü bir davranışta bulunmak. 2. argo. Birini döverecek yüzünü gözünü yara veya çürük içinde bırakmak. 3. argo. Fiyakasını bozmak.* || **mostra vermek**, *jeol. (Bir tabaka veya damar için) yüzeye çıkmak.*

mostralık, -ğū [mostra-lık] (*mo'stralık*) *is.* **1.** Bir şeyden veya maldan alınan örnek; göstermelik; numu-

nelik. **2.** *argo.* (Kişi için) hiçbir işe yaramayan, yalnızca gösterişi olan; kötü veya yersiz davranışlarıyla dikkat çeken. **3.** *argo.* (Kişi veya nesne için) görünüş itibariyle benzerlerinden daha iyi gibi olan.

mostuç, -cu [mos-(u)t-uç] {ağız} *sf.* Sinsi; yere bakan yürek yakan. [DS]

mosura, [It. mostra => mosura] {ağız} *is.* Örnek. [DS]

mosuralık, -ğı [mosura-lık] {ağız} *is.* Örneklik. [DS]

moş¹, [mış / moş / muş (*yans.*)] *ünl.* Burundan solu- mayı, bu biçimde sesler çıkararak uyumayı anlatan kök. [Zülfikar] *moş-ul-da-mak*

moş², [? moş] {ağız} *is.* Selin getirdiği çer çöp; mil. [DS]

moşamak, [? moşa-mak] {ağız} *is.* Pencere. [DS]

moşe, [Moşe (*öz. is.*)] {ağız} *is.* Eski eşyalar alan, gezici Yahudi. [DS]

moşoma¹, [Ar. muşemmāc => moşoma] {ağız} *is.* Muşamba. [DS]

moşama², [Ar. muşemmāc => moşoma] {ağız} *sf.* (Giyecek için) kirden muşambaya dönmüş; çok kirli. [DS]

moşörüşmak, [moşörü-le-ş-mek] {ağız} *işteş. f. [-ir]* (Birden çok kişi için) aralarında gizli konuşmak. [DS]

moşuldamak, [moş / muş (*yans.*) > moş-ul-da-mak] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-d(u)-yor]* **1.** Geniş bir nefes almak. **2.** (Üşüten hayvan için) nefes alıp verirken hırıltı çıkarmak. **3.** Öfkeyle solumak. **4.** (Manda için) yem yerken burnundan solumak. [DS]

moşüyh, [? moştyh / möşüyh] {ağız} *is.* Çuval; teliz. [DS]

mot¹, [mod / mud / mid / mid (*yans.*)] *ünl.* Kendi kendine söylenme, homurdanma bildiren yansımali kök.

mot², [Far. muft => mut / mot] {ağız} *sf.* Parasız. [DS]

mot³, [? mot] {ağız} *is.* Pekmez. [DS]

motak, -ğı [bot-ak > mot-ak / mota / motuk] {ağız} *is.* **1.** Domuz yavrusu. **2.** Ayı yavrusu. **3.** Manda yavrusu. [DS]

motal, [? motal] {ağız} *is.* Peynir tulumu. [DS] ☞ **motal péndiri**, {ağız} *Tulum peyniri.* [DS]

motamot, [Fr. mot à mot] *sf.* ve *zf.* (Yazı ve söz için) hiç değiştirme veya ekleme yapmadan; kelimesi kelimesine. ☞ **motamot çeviri**, *Bir dildeki metnin kelimelerinin yerine çevrilmek istenen dildeki karşılığı olan kelimeleri koymak suretiyle yapılan çeviri; kelimesi kelimesine çeviri.*

motel, [İng. *moteur* + *hôtel* > motel] *is.* İşlek karayollarının kıyılarında, motorlu taşıtlarla yolculuk edenlerin araçlarını park edebilmeleri, barınmaları ve diğer ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için yapılmış otel.

motelci, [motel-ci] *is.* Motel işleten kimse.

motelcilik, -ği [motel-ci-lik] *is.* Motel işletme işi.

motif, [Lat. *motivus* (*hareket ettiren*) > Fr. motif] *is.*

1. Sık sık tekrarlanan sanat değeri taşıyan çizgi veya desen; örge. **2.** Bir eserde sık sık tekrarlanan süs ögesi; örge. **3.** *müz.* Bestenin bir parçasında değişik yönlerden birlik sağlayan belirleyici küçük birimi. **4.** Bir eserde yer alan anlatıcı veya süs ögesi; örge. **5.** Bir sanatçının, gerçek dünyadan kendine konu veya model olarak seçtiği öge.

motifli, [motif-li] *sf.* **1.** Üzerinde süs ögesi olarak motifler bulunan. **2.** Belirtilen nitelikte motiflere sahip olan.

motivasyon, [Fr. *motivation*] *is. psikol.* **1.** İnsanda öğrenme veya bir şey yapma gibi istekler uyandıran iç ve dış dürtü; güdülenme; saik; isteklendirme. **2.** *biy.* Canlıda işe veya harekete geçme isteği; saik. **3.** *eko.* Bir ekonomik karar biriminin davranışını belirleyen etkenler.

motive, [Fr. *motiver*] *is.* İstek. ☞ **motive etmek**, *İsteklendirmek.*

motmotu, [mot (*yans.*) > mot+mot-u] {ağız} *is.* Dedi-kodu. [DS]

moton, [? moton] {ağız} *is.* Yayık. [DS]

motopomp, [Fr. *motopompe*] *is.* Motorla çalışan tulumba.

motor, [Lat. *movere* (*hareket ettirmek*) > motor > Fr. *moteur*] *is.* **1.** İnsan ve hayvan gücüne ihtiyaç duymadan belirli bir işlevi gerçekleştirmek amacıyla kullanılan herhangi bir enerji türünü hareket enerjisine dönüştüren sistem. **2.** *dnz.* Nehir ve göllerde seyreden, denizlerde balık avlamakta kullanılan, akaryakıtla işleyen, güverteli veya güvertesiz küçük deniz taşıtı. **3.** Motosiklet. **4.** *gnşl.* Bir taşıtın yol alması için herhangi bir enerjiyi harekete dönüştüren sistem. **5.** *argo.* Alay edilen kimse. **6.** {ağız} Traktör. [DS] **7.** *sf. argo.* (Kadın için) iffetsiz. **8.** *ünl.* Sinema ve televizyon filmleri çekimi sırasında yönetmenin “başla” anlamında verdiği komut. ☞ **motor bloğu**, *Bir motorlu taşıtta motor, kavrama ve vites kutusunu bir araya toplayan dökmü kısım.* || **motor freni**, *Gaz pedalından ayağın çekilmesi ile taşıt hareketinin motorun dönme hızına bağlı olarak yavaşlamasının sağlanması.* || **motor yağı**, *İçten yanmalı, veya kumandalı ateşlemeli motorlarda kullanılan yağlama yağı.*

motorbot, [İng. *motorboat*] *is. spor.* Güçlü motorla donatılmış, çoğunluk hafif malzemedan üretilmiş çok hızlı yarış teknesi; racer; motor.

motorcu, [motor-cu] *is.* **1.** Motorlu taşıtların bakım, onarım ve ayarlarını yapan uzman teknisyen. **2.** *dnz.* Motor işleten ve motorla taşımacılık yapan kimse.

motorculuk, -ğü [motor-cu-luk] *is.* Deniz motoru taşımacılığı.

motorin, [Fr. *motorine*] *is.* Yakıt ve dizel yakıtı ola-

rak kullanılan akışkanlığı düşük, açık sarı renkli petrol ürünü sıvı yakıt; mazot; dizel yakıtı.

motorize, [Fr. motorisé] *sf. as.* Motorlu. ⇨ **motorize birlik**, *as.* Silah, cephane vb. dahil bütün personeli başka kaynaklara ihtiyaç olmaksızın hareket ettirebilecek şekilde motorlu araçlarla donatılmış askerî birlik; motorlu birlik.

motorkros, [İng. motor cross] *is. spor.* Özel olarak hazırlanmış, küçük tepecikli, dik inişli. engebeli arazi veya pistte yapılan motosiklet yarışı.

motorlu, [motor-lu] *sf.* 1. Motoru olan. 2. Motorla çalışan. 3. Motorlu tren. ⇨ **motorlu birlik**, *as.* Silah, cephane vb. dahil bütün personeli başka kaynaklara ihtiyaç olmaksızın hareket edebilecek şekilde motorlu araçlarla donatılmış askerî birlik; motorize birlik; bindirilmiş kıtalar. || **motorlu bisiklet**, Silindir hacmi küçük, benzinli bir motor ile yürütülen bisiklet. || **motorlu taşıt**, İnsan ve hayvan taşımakta kullanılan, iki veya daha çok dingile sahip, motor gücü ile hareket eden taşıtların genel adı. || **motorlu tren**, Bir termik motorla çalışan, insan taşımakta kullanılan demir yolu taşıtı; mototren.

motorok, -ğü [? motorok] {ağız} *is.* Erkek kedi. [DS]

motorsuz, [motor-suz] *sf.* 1. Motoru olmayan. 2. Motor ile çalıştırılmayan.

motosiklet, [Fr. motocyclette] *is.* Silindir oylumu 25 cm³'ten daha fazla olan bir patlamalı motorla çalışan iki tekerlekli kara taşıtı. ⇨ **motosiklet yarışı**, *spor.* Motosikletle pist veya kara yolunda yapılan hız, dayanıklılık ve kurallara uyma gibi kriterlere göre değerlendirilen etkinliklerin tümü.

motosikletçi, [motosiklet-çi] *is.* Motosiklet kullanan kişi.

motovski, [Fr. motoski] *is.* Hava direncini en aza indirecek biçimde tasarlanmış, kar üzerinde kolayca yol alabilmesi için, tekerlek üzerine kayaklar takılmış motosiklet.

mototren, [Fr. mototrain] *is.* Bir termik motorla çalışan, insan taşımakta kullanılan demir yolu taşıtı; motorlu tren.

motris, [Fr. motrice] *is.* Birkaç arabadan oluşan bir katarı çekmekte kullanılan motorlu taşıt.

motuk¹, -ğü [bot-uk / bot-ak / mot-uk] {ağız} *sf.* Kısa boylu. [DS] ⇨ **motuk serçe**, {ağız} Büyük başlı, kalın gagalı bir çeşit serçe. [DS]

motuk², -ğü [bot-uk / bot-ak / mot-uk] {ağız} *is.* Domuz yavrusu. [DS]

motuk³, -ğü [? motuk] {ağız} *is.* İnsancıl. [DS]

motor, [Fr. moteur > motor => motur] {ağız} *is.* Motor; traktör. [DS]

mour, [Ar. mecbür => mour] {ağız} *zf.* Mecbur. ⇨ **mour olmak**, {ağız} Mecbur olmak. [DS]

mov, [mav / may moğ / mov (yans.)] *ünl.* Kedi ve köpeklerin acı duyma ya da çiftleşme sırasında çı-

kardıkları sesi anlatan kök. [Zülfikar] *mov-uk-la-mak*

moval, [Ar. muğall => moval] {ağız} *is.* At vb. hayvanların yavrusu. [DS]

movein, [Fr. mauvéine] *is. kim.* Anilinden üretilen mor renkli boyar maddelere verilen isim.

movru, [? mavrı / movru] {ağız} *sf.* (Ham meyvenin tadı için) kekre; buruk. [DS]

movuklamak, [mov / mav (yans.) > mov-uk-la-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(u)-yor] (Köpek için) can acısıyla havlamak. [DS]

moyda, [? moyda] {ağız} *sf.* (Kadın, kız için) hoppa. [DS]

moyher, [? moyher] {ağız} *is.* İşe yarar durumda olan koşu hayvanı. [DS]

moymalmak, [moy-(u)m-al-mak] {eT} *dönşl. f.* [-ur] Kafası karışmak; bunalmak.

moyullamak, [moy (yans.) > moy-ul-la-mak] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(u)-yor] Kendi kendine söylenerek ağlamak. [DS]

moyum, [*moy-um / boy-um] {eT} *is.* Kafa karışıklığı. [Clauson]

moymul, [eT. boymul (boynu ak) > boymul kuş] {ağız} *is.* Boynu ak doğan.

moz¹, [maz / mız / moz (yans.)] *ünl.* Kızgınlıkla söylenmeyi ve homurdanmayı anlatan kök. [Zülfikar] *moz-ur-da-mak*, *moz-ur mozur*, *moz-u-la-mak*

moz², [moz / boz] {eT} *sf.* Boz; kır rengi. [EUTS]

moz³, [moz (yans.) > moz-al-an] {ağız} *is.* 1. Eşek arısı. 2. Karasinek. 3. Sığır sineği. [DS] ⇨ **moz tutmak**, {ağız} 1. Büvelek tutmak. 2. (Sığır sineği tarafından ısırılan sığır için) kaçmak. [DS]

moza¹, [moza] {ağız} *is.* Domuz yavrusu. [DS]

moza², [moz-a] {ağız} *is.* 1. Çocuk. 2. Yaramaz çocuk. 3. Sıksa çocuk. 4. Kısa boylu kimse. [DS]

moza³, [moza] {ağız} *is.* Çocuk oyununda kaleye dikilen taşı vurmak için atılan taş. [DS]

moza⁴, [moza] {ağız} *sf.* (Kişi için) inatçı; ayak direyen; direngen. [DS]

mozag, [Soğd. mozag / mojak] {eT} *is.* Hoca; başpiskopos. [Gabain]

mozaik, -ği [İt. mosaico > Fr. mosaïque] *is.* 1. Küp biçiminde kesilmiş değişik renklerde mermer, pişmiş toprak veya taş parçalarının harçla tutturularak yan yana getirilmesiyle yapılan resim veya süsleme. 2. Bu şekilde yapılan resim veya süsleme sanatı. 3. Bu sanatta kullanılan, pişmiş toprak, taş ve mermer parçaları. 4. Oldukça dayanıklı ve temizliği kolay pencere tablaları, mermer veya döşeme yapımında çimento ile karıştırılmak suretiyle kullanılan çeşitli büyüklüklerde kırık mermer parçaları. 5. *biyo.* Genomlarıyla birbirinden farklı hücre topluluklarının üst üste binmesiyle oluşan organizma veya doku. 6. *bot.* Bitkilerin yapraklarında yan yana dizilmiş olarak koyu veya sarıya çalan

açık yeşilin varlığıyla belirginleşen bir tür virüs hastalığı. **7. bij.** Ana ve baba karakterlerinin melezin vücudu üzerinde plaklar halinde dağılım gösterdiği kalıtım biçimi. **8. sf.** (Duvar, taban, merdiven vb. için) çimento içine küçük mermer parçaları konulup dondurulmak suretiyle yapılmış olan. ☐ **mozaik pasta**, *Kakao, margarin, yumurta, ufalanmış bisküvi ve dövülmüş fındıktan oluşan malzemenin yoğrulup biçimlendirilmesinden sonra yağlı kâğıda sarılarak buz dolabında bekletilmesiyle yapılan bir tür pasta.* || **mozaik sıva**, *Mermer veya taş parçalarının çimento ile karıştırıldıktan sonra geniş yüzeylere uygulanmasıyla meydana gelmiş sıva.*

mozaikçi, [mozaik-çi] *is.* **1.** Mozaik dökümü veya sıvası yapan usta. **2.** Mozaik işi yapımında kullanılan küçük mermer parçalarını üreten veya satan kimse.

mozaikçilik, -ği [mozaik-çi-lik] *is.* Mozaikçinin işi veya mesleği.

mozak¹, -ğı [moza-k] {ağız} *is.* Domuz yavrusu. [DS]

mozak², -ğı [mozak] {ağız} *is.* **1.** Çam kozalağı. **2.** Meşe palamudu. **3.** Meşe palamudunun kabuğu. **4.** Tanesi alınmış mısır koçanı. [DS]

mozak³, -ğı [mozak] {ağız} *is.* **1.** Acı. **2.** (Meyve için) ham; olmamış. [DS]

mozalak¹, -ğı [moza-la-k] {ağız} *is.* Çocuk. [DS]

mozalak², -ğı [moza-la-k] {ağız} *is.* Domuz yavrusu. [DS]

mozalak³, -ğı [moza-la-k / mazak / möze-le-k] {ağız} *sf.* **1.** (Meyve için) ham; olmamış. **2.** Meyvelerin eğri büğrü, ufak ve buruşuk olanları. **3.** Elma, armut vb. yemişlerin yenilmeyip atılan çekirdekli yeri. [DS]

mozalak⁴, -ğı [moza-la-k] {ağız} *is.* → mozak². [DS]

mozalan¹, [boz / moz + alan ?] {ağız} *is.* Öğle üzeri koyunların barındıkları çukurlar. [DS]

mozalan², [moz-al-an / moz] {ağız} *is.* Sığır sineği. [DS]

mozga, [moz-a / moz-ga] {ağız} *is.* Domuz yavrusu. [DS]

mozi¹, [? mozi] {ağız} *is.* Düve. [DS]

mozi², [? mozi] {ağız} *is.* Ağaçların en üstünde bırakılan petek. [DS]

mozik¹, -ği [mozik / mozuk] {ağız} *is.* Bir, bir buçuk yaşındaki dana. [DS]

mozik², [moz-ik] {ağız} *is.* Topaç. [DS]

mozole, [Yun. Mausolos (*Karya kralı*) > mausoleion > Fr. mausolée] *is.* Büyük boyutlu ve gösterişli mezar; anıt mezar; anıt kabir.

mozu¹, [moza / mozu] {ağız} *is.* **1.** Domuz. **2.** Domuz yavrusu. **3.** Doğuralı altı yedi ay olmuş ve sütü azalmış inek. [DS] ☐ **mozu buyduran**, {ağız} *Güney batıdan esen soğuk yel.* [DS]

mozu², [mozu / moza] {ağız} *is.* Birinin peşinde girdiği kimseler; takıntı. [DS]

mozu³, [mazi / mozu] {ağız} *is.* Meşe ağaçlarında, 2-3 cm. çaplı küre biçiminde olan budaklar. [DS]

mozuk, -ğu [moruk / mozuk] {ağız} *is.* Yaşlı adam. [DS]

mozuk, -ğu [mozuk / mozak] {ağız} *is.* İkinci kez evlenen kadının ilk kocasından olan çocukları. [DS]

mozuk, -ğu [buzağı / buzak > mozuk / mozik¹] {ağız} *is.* **1.** Erkek buzağı. **2.** Dana. [DS]

mozulamak, [moz (*yans.*) > moz-u-la-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(u)-yor] (Yavrusunu gören inek için) böğürmek. [DS]

mozur, [moz (*yans.*) > moz-ur] *ünl.* Kendi kendine söylenme, homurdanma sesi. ☐ **mozur mozur**, {ağız} *Bir şeye kendi kendine homurdanarak.* [DS]

mozurdamak, [moz (*yans.*) > moz-ur-da-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-d(u)-yor] Öfkeyle söylenme; homurdamak. [DS]

MÖ. [Milattan Önce] *kısalt.* İsa'nın doğumundan önceki zamanları belirtmek için kullanılan "Milattan Önce" kelimesinin kısaltması.

möble, [Fr. meuble] *is.* Mobilya.

möbleli, [möble-li] *sf.* Mobilyalı.

möblesiz, [möble-siz] *sf.* Mobilyasız.

mögürdek, -ği [mögür-de-k ?] {ağız} *is.* Arabaların üstündeki örtü. [DS]

möhgem, [Ar. muhkem => möhgem] {ağız} *sf.* Sağlam. [DS]

möhkem, [Ar. muhkem] {eAT} *sf.* Sağlam; kuvvetli; dayanıklı. [DK]

möhle¹, [Far. mühre => mühre / möhle] {ağız} *is.* Nal delmekte kullanılan delecak; zimba. [DS]

möhle, [Ar. mühlet => möhle] {ağız} *is.* Ara; dinlenme. [DS]

möhlet, [Ar. mühlet] {eAT} *is.* Süre; mühlet. [DK]

möhlüz, [Ar. müflis => möhlüz] {ağız} *sf.* Bir işte parasını yitirmiş, yoksul kalmış; batmış; iflas etmiş; müflis; beş parasız. [DS]

möhre¹, [? möhre] {ağız} *is.* Yaban ördeği avında kullanılan av yerine konulan çığırtkan hayvanlar. [DS] ☐ **möhre avı**, {ağız} *Av yerine çığırtkan ördek bağlanarak yapılan ördek avı.* [DS]

möhre², [Far. mühre] {ağız} *is.* Nal delmekte kullanılan delecak; zimba. [DS]

möhre³, [Far. mühre] {ağız} *is.* **1.** Kerpiçten yapılmış duvar. **2.** Çamurdan yapılmış duvar. [DS]

möhre⁴, [Far. mühre] {ağız} *is.* İnce kumaş üzerine yapılmış nakışları bastırmakta kullanılan büyük bir deniz hayvanı kabuğu. [DS]

möhre⁵, [Ar. müh] {ağız} *is.* Atların bacaklarında büyük mühür biçiminde olan tüysüz yer. [DS]

möhrekeş, [Far. mühre-keş => möhrekéş] {ağız} *is.* Çamurdan yapılan duvarı düzeltmeye yarayan araç. [DS]

möhrelemek, [möhre-le-mek] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(i)-

- yor*] Bez üzerine işlenmiş nakışları möhre ile sürtce-
rek pürüzlerini gidermek. [DS]
- möhteç, -ci** [Ar. muhtâc > möhteç] {ağız} *sf.* Muhtaç.
[DS]
- möhübbet**, [Ar. muhabbet] {ağız} *is.* Bağlılık; dost-
luk.
- möhürlemek**, [Far. mühr => möhür-le-mek] {eAT}
gçl. f. [-r] Mühürlemek.
- mökgem**, [Ar. muhkem => mökgem] {ağız} *sf.* →
mökkem. [DS]
- mökkem**, [Ar. muhkem => mökkem] {ağız} *sf.* Sağ-
lam; dayanıklı. [DS]
- mölemek**, [mö (*yans.*) > mö-le-mek مولك] (*mö:le-
mek*) {eAT} gçsz. f. (Öküz, inek için) böğürmek.
- mölöş**, [? mölöş] {ağız} *is.* Manda yavrusu. [DS]
- mölük, -ğü** [mö-lük ?] {ağız} *is.* Samanlık. [DS]
- mölün**, [Ar. melül => mölün] {ağız} *sf.* Üzgün. [DS]
☞ **mölün olmak**, {ağız} *Üzgün olmak.* [DS]
- mömelet**, [? mömelet] {ağız} *sf.* 1. Aptal; alık. 2.
Tembel; uyuşuk. [DS]
- mömülü**, [momo / mömülü] {ağız} *is.* Öcü. [DS]
- möngmek**, [möñ-mek] {eT} gçl. f. [-ür] (At için)
ayaklarını toplayıp tekme atmak. [DLT]
- möngremek**, [möñ-re-mek / möñ-ra-mak / müñ-re-
mek] {eT} gçsz. f. [-r] (Hayvan için) böğürmek;
çağırarak. [ETY] [EUTS] [Gabain]
- mönü**, [Fr. menü] *is.* 1. Yenecek yemeklerin ayrıntılı
listesi. 2. Sofraya çıkarılacak yemeklerin tümüne
birden verilen ad. 3. Lokantalarda yemek adlarının
fiyatları ile birlikte yer aldığı liste.
- möre**, [? möhre / mühre] {ağız} *is.* → mühre¹. [DS]
- mörkem**, [Ar. muhkem => mörkem] {ağız} *sf.* Kalın.
[DS]
- mörtlemek¹**, [bürt-le-mek => mört-le-mek] {ağız}
gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor] Birden ortaya çıkmak. [DS]
- mörtlemek²**, [Fr. mort => mört-le-mek] {ağız} gçsz.
f. [-r] [-l(ü)-yor] Ansızın ölmek. [DS]
- mösmös**, [mös+mös] {ağız} *sf.* Budala. [DS]
- mössür**, [Ar. mübâşir => mössür] {ağız} *is.* Mübaşir.
[DS]
- mösül**, [? mösül] {ağız} *sf.* Kimsesiz. [DS]
- mösür**, [Ar. mübâşir => mösür] (*mö:sür*) {ağız} *is.*
Mübaşir. [DS]
- möşyö**, [Fr. monsieur] *is.* 1. Bay. 2. Yabancı erkekler
için kullanılan unvan.
- möşök, -ğü** [Rus. meşók] {ağız} *is.* Çuval. [DS]
- möşüyh**, [Rus. meşók] {ağız} *is.* Çuval. [DS]
- mötlek, -ği** [öd-le-k > (m)öt-le-k] {ağız} *sf.* (Çocuk
için) bir şey söylenince hemen ağlayan; çabuk kü-
sen.
- möv**, [? möv] {ağız} *is.* Üzüm kütüğünün kesilen dal-
ları. [DS]
- möydez**, [? möydez] {ağız} *is.* Çelimsiz. [DS]
- mözelek, -ği** [moza-la-k / mözelek] {ağız} *is.* Meyve-
lerin buruşuk ve eğri büğrü olanları. [DS]
- MS**. [milât-tan sonra] *kısalt.* Milattan sonra.
- msa⁻¹**, [-msa- / -mse- / -i-m-sa- / -i-m-se-] *yap. e.*
Fiilden fiil türeten ek: *anımsamak, gülümsemek,
verimsemek.*
- msa⁻²**, [-msa- / -mse- / -i-m-sa- / -i-m-se-] *yap. e.*
İsimden fiil türeten ek: *azımsamak, çoğumsamak*
(<çok-umsa-mak) {OsT}, *küçümsemek (küçük-
ümse-mek).*
- msar**, [-msa-r / -mse-r / -i-m-sa-r / -i-mse-r] *yap. e.*
İsimden isim ve sıfat türeten ek. -mse eki ile -r sıfat
yapma eklerinin birleşip kaynaşması ile meydana
gelmiştir. Kelimeye huy, tabiat kavramları katar:
iyimser, kötümser, karamsar, çekimser.
- mse**, [-msa- / -mse- / -i-m-sa- / -i-m-se-] *yap. e.* → -
msa^{-1,2}.
- mser**, [-msa-r / -mse-r / -i-m-sa-r / -i-mse-r] *yap. e.*
→ -msar.
- msı**, [-m-sı / -msi / -msu / -msü / -imsi / -ımsı / -
umsu / -ümsü] *yap. e.* 1. İsim ve sıfatlardan sıfat
türeten ek. Birden çok heceli kelimelere gelir. Renk
bildiren kelimelere gelerek benzerlik, yaklaşma, o
rengi andırma kavramlarını katarak sıfatlar türetir:
kızılımsı, sarımsı, mavimsi, yeşilimsi. 2. Tat bildi-
ren kelimelerden benzerlik, yaklaşma kavramları
katarak sıfatlar yapar: *tatlımsı, acımsı, ekşimsi, kek-
remsi.* 3. İsimlere gelerek benzerlik yakınlık veya
bir duruma girme, dönüşme kavramlarını taşıyan
sıfatlar türetir: *borumsuz, çadırımsı, ipeğimsi, bulu-
tumsuz, iğnemsı.* 4. Kendisinden sonra çoğul eki
getirilerek canlılar âleminde benzerlik, yakınlık
kavramlarına karşılıyan grupların adlarını yapar:
köpeğimsiler, kertenkelemsiler, örümceğimsiler.
- msız**, [-m-sız / -msiz / -msuz / -msüz / -imsiz / -
ımsız / -umsuz / -ümsüz] *yap. e.* 1. Fiilden sıfat
türeten ek. Fiilden isim yapma eki olan -m ile,
isimden olumsuzluk, yokluk, bulunmazlık kavramı
katan -siz ekinin birleşip kalıplaşmasıyla meydana
gelmiş bir ektir. Bazı nitelikleri, özellikleri bulun-
durmama kavramı katarak sıfatlar türetir: *olumsuz,
sorumsuz, tutumsuz, uyumsuz.* 2. Bazı imkânlara
sahip olmama kavramı katarak sıfatlar türetir: *deği-
şimsiz, eğimsiz, indirimsiz, titreşimsiz.*
- msi**, [-m-sı / -msi / -msu / -msü / -imsi / -ımsı / -
umsu / -ümsü] *yap. e.* → -msı.
- msin-**, [-msin-] *yap. e.* İsimden fiil yapmak eki. *eş-i-
msin-mek (eş tutmak; eş saymak)*
- msiz**, [-m-sız / -msiz / -msuz / -msüz / -imsiz / -
ımsız / -umsuz / -ümsüz] *yap. e.* → -msız.
- msu**, [-m-sı / -msi / -msu / -msü / -imsi / -ımsı / -
umsu / -ümsü] *yap. e.* → -msı.
- msuz**, [-m-sız / -msiz / -msuz / -msüz / -imsiz / -
ımsız / -umsuz / -ümsüz] *yap. e.* → -msız.

-msü, [-m-sı / -msi / -msu / -msü / -imsi / -ımsı / -umsu / -ümsü] yap. e. → -msı.

-msüz, [-m-sız / -msiz / -msuz / -msüz / -imsiz / -ımsız / -umsuz / -ümsüz] yap. e. → -msız.

-mtırak, [-m-tır-ak / -imtırak / -ımtırak / -umtırak / -ümtırak] yap. e. **1.** İsim ve sıfatlardan sıfat türeten ek. Renk bildiren kelimelere gelerek benzerlik, yaklaşma, o rengi andırma kavramlarını katarak sıfatlar türetir: *kızılımtırak, sarımtırak, mavımtırak, yeşilımtırak, morumtırak*. **2.** Tat bildiren kelimelerden benzerlik, yaklaşma kavramları katarak sıfatlar yapar: *acımtırak, ekşimtırak*.

-mturak, [-m-tır-ak / -imtırak / -ımtırak / -umtırak / -ümtırak] ek. → -mtırak.

mu¹, [mu / mü > mı / mi] {eT} e. → mı. [EUTS] [DLT] [ETY] [İKPÖy.] [Üç İtigsizler]

mu², [mu / bu] {eT} {eAT} sf. zm. Bu. [EUTS] [KB] [Üç İtigsizler] [DK]

mu³, [Far. mū / müy / مو / موی] (mu:) {OsT} is. Tüy; kıl. ☞ **mū-be-mū**, {OsT} **1.** Tel tel. **2.** Çok dikkatle; inceden inceye; kılı kırk yarararcasına. || **mū-miyān**, Kıl belli; kıl gibi ince belli. || **mū-bend**, {OsT} Saç bağı. || **mū-yi jūlide**, {OsT} Karmakarışık saç. || **mū-yi ser**, {OsT} Saç. || **mū-şikāf**, {OsT} Kıl yaran; kılı kırk yarararcasına inceleyen.

muabber, [Ar. 'ibāre > mu'abber معبر] {OsT} sf. (Rüya için) yorumlanmış; tabir edilmiş.

muabbid, [Ar. 'abd > mu'abbid معبد] {OsT} sf. İbadet eden; tapan.

muabbir, [Ar. 'ibāre > mu'abbir معبر] {OsT} sf. Rüya tabir eden; rüya yorumcusu.

muabbirîn, [Ar. mu'abbir > mu'bbirîn معبرين] (mu-abbiri:n) {OsT} is. Rüya tabircileri; düş yorumcuları.

muaccel, [Ar. 'acele > mu'accel معجل] {OsT} sf. **1.** Acele olunmuş. **2.** Önceden verilen; peşin. **3.** is. müz. Türk musikisinde eski bir makam.

muaccelane, [Ar. mu'accel + Far. -āne معجلانه] (mu-accela:ne) {OsT} zf. **1.** Acele olarak. **2.** Peşin olarak.

muaccelat, [Ar. mu'accel > mu'accelāt معجلات] (mu-accela:t) {OsT} is. Peşin ödemeler.

muaccele, [Ar. mu'accel > mu'accele معجله] {OsT} is. İmparatorluk döneminde vakıf ve beylik (yararlanmak üzere şahıslara bırakılan devlet malı) kira-larından peşin olarak alınan miktar.

muaccelen, [Ar. mu'accel > mu'accelen معجلاً] (mu-acce'len) {OsT} zf. **1.** Acele olarak; çabukça. **2.** Peşin olarak.

muacceliyet, [Ar. mu'accel > mu'acceliyet معجليّت] {OsT} is. **1.** Borcun alacaklı tarafından istenebilir duruma gelmesi.

muaccib, [Ar. 'aceb > ta'cib > mu'accib معجب] {OsT} sf. Şaşkınlık veren; şaşılacak; şaşırtan; acayip.

muacciz, [Ar. 'acz > ta'ciz > mu'acciz / mu'accize معجز / معجزه] {OsT} sf. **1.** Rahatsız eden; tedirgin eden; usanç veren; usandıran. **2.** Yapışkan; sırnaşık; yüzüz.

muad¹, [Ar. 'avd > i'āde > mu'ād معاد] (mua:d) {OsT} sf. Geri çevrilmiş; iade edilmiş.

muad², -ddi [Ar. 'add > i'dād > mu'add معد] {OsT} sf. Hazır hale getirilmiş; hazırlanmış.

muadadat, [Ar. 'adad > mu'ādadat معاضدات] (mua:-dadat) {OsT} is. Yardım etme.

muadat, [Ar. 'udvān > mu'ādāt معادات] (mu:a:da:t) {OsT} is. İki tarafın birbirine karşı duyduğu düşmanlık; düşmanlık.

muaddel, [Ar. 'adl > ta'dil > mu'addel / mu'addede معدل / معدله] {OsT} sf. Değiştirilmiş; tadil edilmiş; değişik.

muaddid, [Ar. 'aded > mu'addid معدد] {OsT} is. Sayıcı; sayaç.

muaddil, [Ar. 'adl > ta'dil > mu'addil / mu'addile معدل / معدله] {OsT} sf. **1.** Değiştiren; düzeltene; tadil eden. **2.** Eşit hale getiren.

muadelat, [Ar. 'adl > mu'ādelāt معادلات] (mua:-dela:t) {OsT} is. **1.** Eşitlikler; denklikler. **2.** mat. Denklemler.

muadele, [Ar. 'adl > mu'ādele معادله] (mua:dele) {OsT} is. **1.** Eşitlik; denklik; beraberlik. **2.** mecaz. Anlaşılmaz; bilinmez şey. **3.** mat. Denklem.

muadelet, [Ar. 'adl > mu'ādelet معادلت] (mua:delet) {OsT} is. **1.** Eşitlik; denklik. **2.** fiz. Eşdeğerlik.

muadil, [Ar. 'adl > mu'ādil / mu'ādile معادل / معادله] (mua:dil) {OsT} sf. **1.** Eşit; denk; eşdeğer. **2.** mat. Eşdeğer. ☞ **muādil-i kimyevî**, {OsT} Kimyasal eşdeğer. || **muādil-i sıklet**, {OsT} fiz. Eşdeğer ağırlık.

muaf, [Ar. 'afv => mu'āf معاف] (mua:f) {OsT} sf. **1.** Cezası bir kerelik bağışlanmış olan; bir yükümlülüğten bir kere affedilmiş olan; bağışlanmış; affedilmiş. **2.** Bir konuda kendisine ayrıcalık verilmiş olan; ayrı tutulmuş; ayrıcalık tanınmış olan. **3.** Serbest; hür. **4.** biy. Bağışık. ☞ **muaf olmak**, Belirtilen yükümlülüğten bir kerecik bağışlanmış olmak. || **muaf tutmak**, Bir kimseyi belirtilen ve yapılması zorunlu bir yükümlülüğten veya işten bağışlamak; ayrıcalık tanımak. || **muaf tutulmak**, Belirtilen yükümlülüğten bir kerecik bağışlanmış olmak; muaf olmak.

muafat, [mu'āf > mu'āfāt معافات] (*mua:fa:t*) {OsT} is.

1. Affetme. 2. Hastalık, bela vb.nden koruma; sağ-
lık verme. 3. Sağlık. 4. Güvenlik.

muafgâh, [mu'āf+Far.-gâh معافگاه] (*mua:fgâ:h*) {OsT} is. Kendini bağışlattırmak için sığınılan, başvuru-
lan yer.

muafiyet, [mu'āf > mu'āfiyyet معافیت] (*mua:fiyet*) {OsT} is. 1. Affedilmiş olma; bağışlanma. 2. Bir görevi veya yükümlülüğü yerine getirmekten bağışlanma; ayrı tutulma; muaflık. 3. *biy. tıp.* Bağışıklık; muaflık. 4. *huk.* İç hukuk ve uluslar arası hukuk hükümleriyle konulan ve herkese uygulanan birtakım yükümlülükler dışında bırakılmış olma durumu.

muaflık, -ğı [muaf-lık] is. Bağışıklık; muafiyet.

muafname, [mu'āf > Far. nāme معانامه] (*mua:fna:-me*) {OsT} is. Bir kimsenin bir işten veya yükümlülüğünden ayrı tutulduğunu gösteren belge; bağışıklık belgesi. ☐ **muafnāme-i hümayun**, *Bir kimsenin, bir köy veya bölge halkının devlete karşı olan yükümlülüklerinden muaf tutulduklarını belirten belge.*

muahat, [Ar. 'uhuvvet > mu'āhāt معاهات] (*mua:ha:t*) {OsT} is. 1. Kardeş edinme. 2. Kardeşlik. 3. Kardeşçe sevgi. 4. İçten arkadaşlık.

muahadat, [Ar. mu'āhede > mu'āhedāt معاهدات] (*mua:heda:t*) {OsT} is. Antlaşmalar.

muahede, [Ar. 'ahd > mu'āhede معاهده] (*mua:hede*) {OsT} is. Karşılıklı yemin etme; vaat etme; antlaşma. ☐ **muāhede-i bî-tarafî**, {OsT} *İki devlet arasında, birinin savaşa girmesi durumunda diğerinin tarafsız kalacağına dair yapılan antlaşma; tarafsızlık antlaşması.*|| **muāhede-i himāyet**, {OsT} *Antlaşma imzalayan devletlerden birinin savaşa girmesi durumunda diğerini destekleyeceğini taahhüt ettikleri antlaşma; koruma antlaşması.*|| **muāhede-i ittifakiye**, {OsT} *Antlaşmayı imzalayan devletler arasında diplomatik ve askerî işbirliği yapmayı amaçlayan antlaşma; ittifak; işbirliği antlaşması.*|| **muāhede-i müzāheret**, {OsT} *Antlaşmayı imzalayan devletlerden birinin savaşa girmesi durumunda diğerinin savaşa girmeyerek sadece silah ve para yardımıyla bulunacağını taahhüt ettikleri antlaşma.*|| **muāhede-i sulhiye**, {OsT} *Antlaşmayı imzalayan devletler arasındaki savaşa son vererek aralarında diplomatik ilişkilerin tekrar kurulması amacıyla imzalanan antlaşma; sulh antlaşması; barış antlaşması.*|| **muāhede-i teminiye**, {OsT} *Antlaşmayı imzalayan devletlerden birinin bağımsızlığını tehlikeye sokacak bir dış tehlike karşısında diğerinin yardım etmeyi taahhüt ettiği antlaşma.*|| **muāhede-i ticārî**, {OsT} *İki ülke arasında ticarî ilişki*

kurulması, ticaretin kolaylaştırılması vb. için yapılan antlaşma; ticaret antlaşması.

muahedename, [Ar. mu'āhede+Far. -nāme معاهدنامه] (*mua:hedena:me*) {OsT} is. Antlaşma koşullarının yazılı olduğu belge; antlaşma metni.

muahез, [Ar. mu'āhez مؤاخذ] (*mua:hez*, *h kalın söylenir*) {OsT} is. 1. Azarlama; paylama; çıkışma; darılma. 2. Eleştirme; tenkit.

muahезat, [Ar. mu'āhezе > mu'āhezāt مؤاخذات] (*mua:heza:t*) {OsT} is. 1. Kınamalar; ayıplamalar; azarlamalar; paylamalar. 2. *ed.* Tenkit etmeler; eleştirmeler.

muahезe, [Ar. aḫz > mu'āhezе مؤاخذة] (*mua:heze*) {OsT} is. 1. Birini kusurlarından dolayı ayıplama; kınama; paylama. 2. Tenkit etme; eleştirme. ☐ **muahезe etmek**, 1. *Birini kusurlarından dolayı ayıplamak; kınamak; paylamak; eleştirmek.* 2. *ed.* *Tenkit etmek; eleştirmek.*

muahезekâr, [Ar. mu'āhezе + Far. -kâr مؤاخذة كار] (*mua:hezekâ:r*) {OsT} sf. 1. Kınayan; ayıplayan; azarlayan; paylayan. 2. Tenkit eden; eleştiren.

muahезekârane, [Ar. mu'āhezе+Far. -kârāne مؤاخذة كارانه] (*mua:hezekâ:ra:ne*) {OsT} zf. Kınarcasına; azarlarcasına.

muahезename, [Ar. mu'āhezе + Far. -nāme مؤاخذة نامه] (*mua:hezena:me*) {OsT} is. *ed.* Eleştiri yazısı; eleştiri makalesi; tenkit kitabı.

muahhar, [Ar. āḫir > te'hîr > mu'āḫḫâr / mu'āḫḫâra / mu'āḫḫâre مؤخر / مؤخره] (*muahha:r*) {OsT} sf. 1. Ertelemiş; sonraya bırakılmış; tehir edilmiş; sonraki. 2. *is. mecaz.* Kıç; arka taraf.

muahharan, [Ar. mu'āḫḫâr > mu'āḫḫâran / mu'āḫḫâren مؤخرًا] (*muahha:'ran*) {OsT} zf. Ertelemiş olarak; sonraya bırakılmış olarak; sonradan.

muahhir, [Ar. āḫir > te'hîr > mu'āḫḫîr مؤخر] {OsT} sf. 1. Geri bırakan; erteleyen. 2. Dilediğini geri ko-
yan; arkaya bırakan; Allah.

muahhid, [Ar. 'ahd > mu'āhid / mu'āhîde معاهد] (*mua:hid*) {OsT} sf. → muahit.

muahideyn, [Ar. mu'āhid > mu'āhîdeyn معاهدین] (*mua:hîdeyn*) {OsT} is. Bir antlaşmayı imzaladığı olan her iki kişi.

muahidîn, [Ar. mu'āhid > mu'āhîdîn معاهدین] (*mua:hîdî:n*) {OsT} is. Antlaşma yapan taraflar.

muahit, [Ar. 'ahd > mu'āhid / mu'āhîde معاهد / معاهده] (*mua:hît*) {OsT} sf. 1. Bir antlaşmaya imza atan taraflardan her biri. 2. İmparatorluk döneminde dev-

lete haraç vererek kendisini himaye ettiren gayrimüslim kimse.

- muahiz**, [Ar. aḥz > mu'āheze > mu'āhiz مؤاخذ] (*mua:hiz*) {OsT} *sf.* Muaheze eden; çekiştiren; azarlayan. **2.** Eleştiren; tenkit eden; eleştirici; münekkit.
- muakab**, [Ar. 'uḳūbet > mu'ākabe > mu'ākab معاقب] (*mua:kab*) {OsT} *sf.* Cezalandırılmış olan kimse.
- muakabe**, [Ar. 'uḳūbet > mu'ākabe معاقبه] (*mua:kab*) {OsT} *is.* **1.** Cezalandırma. **2.** Ceza.
- muakad**, [Ar. aḳd > mu'āḳad معاقد] (*mua:kad*) {OsT} *sf.* Sözleşme ile belirlenmiş olan.
- muakade**, [Ar. 'aḳd > mu'ākade معاقده] (*mua:kade*) {OsT} *is.* Anlaşma; sözleşme; anlaşma yapma; sözleşme yapma; mukavele yapma.
- muakale**, [Ar. 'aḳ > mu'ākale معاقله] (*mua:kale*) {OsT} *is. fel.* Kurgu; spekülasyon.
- muakalevi**, [Ar. mu'ākale > mu'ākalevī معاقلوی] (*mua:kalevi*) {OsT} *is. fel.* Kurguya dayalı; kurgulu.
- muakıb**, [Ar. 'uḳūbet > mu'ākıb معاقب] (*mua:kıb*) {OsT} *sf.* Azarlayan; ceza veren.
- muakıd**, [Ar. 'aḳd > mu'ākade > mu'ākıd معاقد] (*mua:kıd*) {OsT} *is.* **1.** Anlaşma yapan kişi. **2.** *is.* Sözleşme ve anlaşma yapanlardan her biri.
- muakkab**, [Ar. 'akab (*art, arka*) > ta'kib > mu'ak-kab] {OsT} *sf.* **1.** Takip edilmiş; yakalanmak istenmiş. **2.** Ardına düşülerek gelinmiş; ardına düşülmüş; izlenmiş.
- muakkad**, [Ar. 'uḳde (*düğüm*) > ta'ḳid > mu'aḳḳad / mu'aḳḳade معقد / معقده] {OsT} *sf.* **1.** Düğümlü; düğümlenmiş. **2.** *mecaz.* (Söz için) karışık ve kapalı. **3.** *ed.* Karışık ve anlaşılmaz söz. **4.** *ed.* Divan Edebiyatında anlaşılması güç veya birden çok anlama gelen deyim ve sözlerle yazılmış beyitlere verilen ad.
- muakkıb**, [Ar. 'aḳab (*art, arka*) > ta'ḳıb > mu'aḳḳıb معقب] {OsT} *sf.* **1.** Birinin arkasından gelen; takip eden; izleyen; takipçi. **2.** İş takipçisi; iş yürüten.
- muakkıbat**, [Ar. mu'aḳḳıbāt معقبات] (*muakkıba:t*) {OsT} *is.* **1.** Gece ve gündüz meleği. **2.** Namazdan sonra otuz üçer kez tekrarlanan tespih.
- muakkıbîn**, [Ar. mu'aḳḳıb > mu'aḳḳıbîn معقبین] (*muakkıbi:n*) {OsT} *is.* İzleyiciler; takip edenler.
- mualecat**, [Ar. 'ilāc > mu'ālece > mu'ālecāt معالجات] (*mua:celā:t*) {OsT} *is.* **1.** İlaçla iyi etmeye çalışmalar. **2.** İlaçlar.
- mualece**, [Ar. 'ilāc > mu'ālece معالجه] (*mua:lece*) {OsT} *is.* **1.** İlaç yapma. **2.** İlaç kullanma.
- mualic**, [Ar. mu'ālece > mu'ālic معاليج] (*mua:lic*) {OsT} *is.* İlaç veren; hekim; tabip.

- mualla**, [Ar. 'ulüvv (*yücelik*) {OsT} > ta'liye > mu'al-lā معلى] (*muallā:*) {OsT} *sf.* **1.** Yüksek; yüce. **2.** *fel.* Üstün. **3.** *hat.* Bir yazı üslubu.
- muallak**, [Ar. 'alaḳa > ta'lik > mu'allak معلق] (*mual-lāk*) {OsT} *sf.* **1.** Asılı; asılmış. **2.** Havada, boşlukta duran. **3.** Bağlı. **4.** *mecaz.* (İş ve konu için) bir sonuca bağlanmamış; sürüncemede kalmış. **5.** *ed.* Elif (e, a), vav (u, ü, o, ö), ye (ı, i) gibi ünlülerle okunan hece; açık hece. **6.** *hat.* Eski yazıda bir tür yazı üslubu. ☞ **muallāk-endāz**, {OsT} *Yerden yüksekte çeşitli gösteriler yapan sanatçı; cambaz.* || **muallākta kalmak**, *Ne yapılacağı kestirilememek; kesin bir karara, bir sonuca bağlanamamak; boşlukta kalmak; yapılmamak; gerçekleşmemek.* || **muallakta koli**, *Alicısı tarafından teslim alınmamış veya talep edilmemiş koli.* || **muallakta olmak**, *Sonuçsuz kalmak; sonuca vardırılmamış olmak.* || **muallakta senet**, *Henüz ödenmemiş ama ödenmesi mümkün görülen senet.*
- muallaka**, [Ar. mu'allak > mu'allaka معلقه] (*mual-lāka*) {OsT} *is.* İslamiyetten önce Arap şairlerinin yazıp da Kâbe'nin kapsına astıkları şiirlerin her biri.
- muallakat**, [Ar. mu'allaka > mu'allakāt معلقات] (*mual-lāka:t*) {OsT} *is.* İslamlık öncesinde, Arap şairlerinin beğenilerek Kâbe duvarına astıkları meşhur şiirleri.
- muallakiyet**, [Ar. mu'allak > mu'allakiyyet معلقیت] (*muallākiyyet*) {OsT} *is.* Boşlukta kalma durumu; sonuçsuz kalma durumu.
- muallel**, [Ar. 'illet > ta'lil > mu'allel معلل] {OsT} *sf.* Sakat; eksik; illetli. ☞ **muallel bi'l-garaz**, {OsT} *Kötü bir amaç güderek ve isteyerek sakat gösterilmiş.* || **muallelün-bi'l-garaz**, {OsT} *Kötü bir amaç güderek ve isteyerek sakat gösterilmiş.*
- muallem**, [Ar. 'ilm > ta'lim > mu'allem معلم] {OsT} *sf.* Eğitim görmüş; eğitilmiş. ☞ **muallem asker**, *Eğitim görmüş asker.*
- muallî**, [Ar. mu'allî معلى] (*mualli:*) {OsT} *sf.* Yücelten, yükselten.
- muallik**, [Ar. mu'allik معلق] {OsT} *sf.* Asıcı.
- muallil**, [Ar. 'illet > ta'lil > mu'allil / mu'allile معلل / معلله] {OsT} *sf.* (Kişi için) zorluk çıkarıcı; bahane bulan; sürekli özür ileri süren.
- muallim**, [Ar. 'ilm > ta'lim > mu'allim معلم] {OsT} *is.* Öğretmen; öğreten; hoca. ☞ **muallim-i evvel**, *1. Aristoteles. 2. Şeytan, iblis; kötü kişi. 3. İlkokul müdürü.* || **muallim-i sâni**, *Farabî.*
- muallimat**, [Ar. mu'allim > mu'allimāt معلمات] (*mual-lima:t*) {OsT} *is.* Bayan öğretmenler.

muallime, [Ar. 'ilm > ta'lim > mu'allime معلمه] {OsT} is. **1.** Muallimin dişili. **2.** Bayan öğretmen.

muallimhane, [Ar. mu'allim + Far. -hâne معلمخانه] (*muallimha:ne*) {OsT} is. Öğretmen okulu.

muallimîn, [Ar. mu'allim > mu'allimîn معلمين] (*mu-allimi:n*) {OsT} Erkek öğretmenler; öğretmenler.

muallimlik, -ği [muallim-lik] is. Öğretmenlik.

muamelat, [Ar. 'amel > mu'āmele > mu'āmelāt معاملات] (*mua:mela:t*) {OsT} is. **1.** Resmî dairelerde evrak üzerinde yapılan iş ve işlemler. **2.** İşler; işlemler; işlemeler; muameleler. ☞ **muamelât-ı ticârîye**, {OsT} Ticarî işlemler.

muamele, [Ar. 'amel > mu'āmele معامله] (*mua:mele*) {OsT} is. **1.** Davranış biçimi; davranma; tutum. **2.** Bir iş veya resmî evrak üzerinde yapılan ve yürütülen iş ve işlemlerin tümü; formalite; işlem. **3.** Yol; yöntem; iz; tutum. **4.** kim. Bir birleşimin üzerine ayırıştırmak için uygun kimyasal uygulama. **5.** Belli kuralları uygulayarak iki maden veya birleşimin bir araya getirme. **6.** tic. Alışveriş; ticaret; sarraflık; para işleri. **7.** huk. Bir hukukî sonuç doğurmak amacıyla bir veya daha çok kişinin açıkladığı irade beyanı; işlem. ☞ **muamele etmek**, *1. Bir kimseye belli bir tavır takınmak; davranmak. 2. (Belirtilen) şekilde davranmak. 3. kim. fiz. İşlem uygulamak; işleme tabi tutmak.* || **muāmele-i cemîlekârâne**, {OsT} Yaranmak amacıyla yapılan davranış; göstermelik tavır. || **muamele vergisi**, Bütün satılan mal ve verilen hizmet karşılığı olarak üretimi, satışı veya tüketimi sırasında tahsil edilen vergi.

muameleci, [muamele-ci] is. **1.** Bir kimsenin resmî dairelerdeki işlerini ücret karşılığı takip eden kimse. **2.** Borsada bir kişi, kuruluş, şirket veya kendi adına işlem yapan kimse.

muamil, [Ar. 'amel > mu'āmele > mu'āmil معامل] (*mua:mil*) {OsT} sf. Bir işi takip eden; muamele yapan; takipçi.

mu'amma, [Ar. 'amā > mu'ammā معما / معمي] (*mu-amma:*) {OsT} is. **1.** Bilmece. **2.** mecaz. Anlaşılması güç olan şey. **3.** mecaz. Anlaşılmayan, bilinmeyen şey. **4.** ed. Çoğunlukla bir varlığın, kişinin adını bulduracak biçimde düzenlenmiş manzume. ☞ **muamma asmak**, *Âşıklık geleneğine göre âşık kahvelerine diğer âşıkların çözmesi için manzum olarak bir şiir düzenleyip asmak.*

muammalı, [muamma-lı] (*muamma:lı*) sf. **1.** Bilinmezlerle dolu. **2.** Bilmececi; muammalı.

muammalık, -ği [muamma-lık] is. Bilinmezlerle dolu olma durumu; muamma dolu olma hali.

mu'ammem, [Ar. 'imāme > mu'ammem معمم] {OsT} sf. Başlı sarıklı; sarıklanmış; imameli.

mu'ammer, [Ar. 'ömr > mu'ammer / mu'ammere معمر / معمره] {OsT} sf. **1.** Yaşayan; yaşamış. **2.** Uzun yıllar yaşamış olan; uzun ve mutlu bir ömür sürmüş olan. ☞ **muammer olmak**, *Yaşamak; ömür sahibi olmak.*

mu'ammerîn, [Ar. mu'ammer > mu'ammerîn معمرين] {OsT} is. Uzun ömürlüler; çok yaşayanlar.

mu'ammeyat, [Ar. mu'ammeyat معميات] (*muamme-ya:t*) {OsT} is. Bilmeceler; yanıltmacalar; muammalar.

mu'anaka, [Ar. 'unḡ > mu'ānaḡه معانقه] (*mua:naka*) {OsT} is. Sevgi ve dostlukla birbirinin boynuna sarılma; kucaklaşma.

mu'anat, [Ar. 'anā (suntı, zahme) > mu'ānāt معانات] (*mua:na:t*) {OsT} is. **1.** Bir şeyin sıkıntısını, zahmetini çekme. **2.** Bir şeyi gözaltında bulundurma; gözaltına alma; göz kulak olma.

mu'anber, [Ar. 'anber > mu'anber معنبر] {OsT} sf. Güzel kokan; güzel kokulu; amberli.

mu'anede, [Ar. 'inād > mu'ānede معانده] (*mua:nede*) {OsT} is. **1.** Karşılıklı olarak ayak direme; inatlaşma. **2.** İnat etme; diretme.

mu'anik, -ği [Ar. 'unḡ > mu'āniḡ معانق] (*mua:nik*) {OsT} sf. Sevgi ve dostlukla birbirinin boynuna sarılan; kucaklaşan.

mu'anid, [Ar. 'inād > mu'ānid معاند] (*mua:nid*) {OsT} is. İnat eden; inatçı; direnen.

mu'anidane, [Ar. 'inād > mu'ānid+Far. -āne معاندانه] (*mua:nida:ne*) {OsT} zf. İnatçıya yakışır biçimde; inatla; inatçı bir tavırla.

muanitlik, -ği [muanit-lik] is. İnatçılık; direngenlik.

mu'annid, [Ar. 'inād > mu'ānid>O.T. mu'annid معند] {OsT} is. İnat eden; inatçı; direnen.

mu'annif, [Ar. 'unf (sertlik) > ta'nif > mu'annif معنف] {OsT} sf. Şiddetle azarlayan; sert.

mu'anven, [Ar. 'unvān > mu'anven معنون] {OsT} sf. **1.** Kendisine unvan verilmiş. **2.** Unvan almış olan. **3.** İhtişamlı; tantanalı; debdebeli.

mu'ar, [Ar. i'āre > mu'ār معار] (*mua:r*) {OsT} sf. Ödünç alınan; eğreti.

muar, [eT. muñar > muar] {ağız} is. Pınar. [DS]

mu'araza, [Ar. 'arḡ > mu'āraza معارضة] (*mua:raza*) {OsT} is. **1.** Kavga; çekişme. **2.** Karşı çıkma; karşı görüşte olma; muhalefet.

muare, [Fr. moire] is. **1.** Özel bir baskıdan geçirilerek yanardöner parlılar kazandırılmış kumaş; harili kumaş. **2.** sf. (Elbise için) bu kumaştan yapılmış olan.

- mu'arefe**, [Ar. 'irfān > mu'ārefe معارفه] (*mua:refe*) {OsT} *is.* Karşılıklı bilip tanıma; tanışma; tanışıklık.
- mu'arekât**, [Ar. mu'āreke > mu'ārekāt معاركات] (*mu-a:rekâ:t*) {OsT} *is.* Savaşlar; kavgalar; vuruşmalar.
- mu'areke**, [Ar. 'ark > mu'āreke معاركة] (*mua:reke*) {OsT} *is.* Savaş; kavga; vuruşma.
- mu'arız**, [Ar. 'arız > mu'āraza > mu'āriż معارض] (*mu-a:rız*) {OsT} *sf.* Karşı gelen; karşı çıkan; muhalefet eden; muhalif.
- mu'arızîn**, [Ar. mu'āriż > mu'āriżîn معارضين] (*mu-a:rızı:n*) {OsT} *is.* Karşı çıkanlar; karşı gelenler; karşı duranlar.
- mu'arra**, [Ar. 'ury > mu'arrā معرى] (*muarra:*) {OsT} *sf.* **1.** Tamamen soyunmuş; çıplak; soyunmuş. **2.** *mecaz.* Temizlenmiş; arınmış. **3.** *mecaz.* İlişigi kalmamış; kurtulmuş.
- mu'arreb**, [Ar. 'arab > mu'arreb / mu'arrobe معرب / معربه] {OsT} *sf.* Aslı Arap değil iken Araplaştırılmış; Araplaşmış olan; Arapçalaştırılmış.
- mu'arref**, [Ar. 'irfān > mu'arref / mu'arrefe معرف / معرفة] {OsT} *sf.* **1.** Ayrıntıları ile anlatılmış; tanımlanmış olan. **2.** Bilinen; tanınan; ünlü. **3.** *fel.* Tanımlı. **4.** *dbl.* Arap dilbilgisinde başında *-el* harf-i tarifî bulunan tamlama. **5.** *man.* Tanımlanmış; sınırlı. ☞ **mu'arrefün-bi'l-lām**, *dbl.* Arap dilbilgisine göre harfi tarif almış olan kelime.
- mu'arrik**, -ğî [Ar. 'arāk (ter) > ta'rik > mu'arrik معرق] {OsT} *sf.* (İlaç vb. için) terletici.
- mu'arriż**, [Ar. 'arız > ta'riż > mu'arriż معروض] {OsT} *sf.* Tedirgin eden; dokunaklı söz söyleyen; taşlayan; taş atan.
- mu'arriş**, [Ar. 'irfān > ta'rif > mu'arriş معرف] {OsT} *sf.* **1.** Tanımlayan; tarif eden; sınırlayan. **2.** *dbl.* Arapçada içinde harf-i tarif bulunan tamlama. **3.** *is.* Tekke veya camilerde hayır sahiplerinin isimlerini sayan derviş veya müezzin. **4.** *huk.* Noter, yargıç vb. resmî makam önünde bir kimsenin kimliğini, kişiliğini belirten ve açıklayan kimse.
- mu'arrişan**, [Ar. mu'arriş > mu'arriřān معرفان] (*mu-arrişa:n*) {OsT} *is.* **1.** Tanımlayanlar; tarif edenler. **2.** Padişahların yaptırdıkları camilerde müezzinlik yapanlar.
- mu'arriye**, [Ar. mu'arriye معربه] {OsT} *is.* *ıp.* Bir tür neşter.
- mu'asare**, [Ar. 'aşr > mu'āşare / mu'āşaret معاصره / معاشرت] (*mua:sare*) {OsT} *is.* Aynı çağda yaşamış olma; çağdaşlık.
- mu'asat**, [Ar. 'iřyān > mu'āşāt معاصات] (*mua:sa:t*) {OsT} *is.* Başkaldırma; isyan etme.
- mu'asere**, [Ar. 'usret > mu'āsere معاسره] (*mua:sere*) {OsT} *is.* **1.** Zorluk; güçlük. **2.** Yoksulluk; fakirlik.
- mu'asfer**, [Ar. mu'āşfer معصفر] {OsT} *sf.* **1.** Safranla boyanmış gibi. **2.** *mecaz.* Sararmış.
- mu'asır**, [Ar. 'aşr > mu'āşare / mu'āşir معاصر] (*mu-a:sır*) {OsT} *sf.* **1.** Aynı çağda yaşayan; çağdaş. **2.** Çağın şartlarına ve gereklerine uygun; modern; çağdaş.
- mu'asırîn**, [Ar. mu'āşir > mu'āşirîn معاصرین] (*mua:-sırı:n*) {OsT} *is.* Aynı çağda yaşayanlar; çağdaş olanlar; çağdaşlar.
- muasırlaşma**, [muasır-la-ş-ma] *is.* Muasırlaşmak eylemi veya durumu; çağdaşlaşma.
- muasırlaşmak**, [muasır-la-ş-mak] *dönşl. f.* [-ır] İçinde bulunduğu çağın gereklerine ve çağa ayak uydurmak; çağdaşlaşmak.
- muasırlaştırma**, [muasır-la-ş-tır-ma] *is.* Çağın gereklerine uygun davranmasını sağlama durumu ve eylemi; çağdaştırma.
- muasırlandırmak**, [muasır-la-ş-tır-mak] *gçl. f.* [-ır] Çağın gereklerine uygun davranmasını sağlamak; çağdaşlandırmak.
- mu'asi**, [Ar. 'iřyān > mu'āşī / mu'āşīye معاصی / معاصیه] (*mua:si:*) {OsT} *sf.* İsyân eden; başkaldıran; isyân-kâr.
- mu'asker**, [Ar. 'asker > mu'asker معسكر] {OsT} *is.* **1.** Askerî karargâh. **2.** Bir askerî karargâhta genel kurmayın bulunduğu yer.
- mu'assel**, [Ar. 'asel (bal) > mu'assel معسل] {OsT} *sf.* İçine bal karıştırılmış olan; ballı.
- mu'assire**, [Ar. mu'assire معسره] {OsT} *sf.* *fiz.* Büzgen.
- mu'aşaka**, [Ar. 'aşk > mu'āşaka معاشقه] (*mua:şaka*) {OsT} *is.* Karşılıklı sevgi; sevişme; âşıktaşlık etme; flört.
- mu'aşeret**, [Ar. 'işret (birbiri ile iyi geçinme) > mu'āşeret معاشرت] (*mua:şeret*) {OsT} *is.* → mu'aşeret. ☞ **mu'aşeret-i nisvān**, {OsT} Kadınlarla düşüp kalkma.
- mu'aşeret**, [Ar. 'işret (birbiri ile iyi geçinme) > mu'āşeret معاشرت] (*mua:şeret*) {OsT} *is.* Birbiri ile sosyal ilişkiler içinde bulunma. ☞ **mu'aşeret adabı**, {OsT} Görgü kuralları; adab-ı mu'aşeret.
- mu'aşık**, -ğî [Ar. 'aşk > mu'āşaka > mu'āşık معاشق] {OsT} *sf.* Sevgili; seven; âşık.
- mu'aşir**, [Ar. mu'āşeret > mu'āşir معاشر] (*mua:şir*) {OsT} *sf.* Birlikte yaşayan.

- mu'aşiran**, [Ar. mu'āşir > mu'āşirān معاشران] (*mua:-şira:n*) {OsT} *sf.* Birlikte yaşayan kimseler.
- mu'aşşer**, [Ar. 'aşer > mu'aşşer معاشر] {OsT} *sf.* 1. On parçadan meydana gelen; onlu; onluk. 2. On parçaya bölünen. 3. Onda biri vergi olarak alınmış. 4. *is.* On parçası olan şey. 5. *ed.* Divan şiirinde her kıtası on mısradan oluşan şiir. 6. *mat.* On köşesi ve on açısı bulunan geometrik şekil; ongen.
- mu'aşşir**, [Ar. 'aşer > mu'aşşir معاشر] {OsT} *is.* Ürünün onda birini vergi olarak toplayan memur; aşar memuru; öşürcü.
- mu'atāt**, [Ar. 'atā > mu'atāt معاطات] (*mua:ta.t*) {OsT} *is.* 1. Verme. 2. Bir şeyi elden verme.
- mu'ateb**, [Ar. 'itāb > mu'ateb معاتب] (*mua:teb*) {OsT} *is.* Azarlanan; azar işiten. ☞ **muateb olmak**, Azarlanmak; paylanmak.
- mu'atebe**, [Ar. 'itāb > mu'atebe معاتبه] (*mua:tebe*) {OsT} *is.* Paylama; azarlama; çıkışma.
- mu'atib**, [Ar. 'itāb > mu'atib معاتب] (*mua:tip*) {OsT} *is.* Azarlayan; paylayan; çıkışan.
- mu'attal**, [Ar. 'atālet > mu'attal معطل] {OsT} *sf.* 1. Kullanılmaz duruma geldiği için terk edilmiş; bırakılmış; battal olmuş. 2. İşe yaramaz; boş. 3. Başıboş gezen; işsiz.
- mu'attar**, [Ar. 'itr > mu'attar معطر] {OsT} *sf.* 1. Güzel kokulu; ıtır. 2. *bot.* Bir tür lale. ☞ **mu'attar-sāz**, {OsT} Bir şeyi veya bir yeri güzel kokulu hale getiren.
- mu'attis**, [Ar. 'āts > mu'attis معطس] {OsT} *sf.* Ak-sırtıcı; aksırtan.
- mu'attış**, [Ar. 'atş > mu'attış معطش] {OsT} *sf.* Susatan; susatıcı.
- mu'avaza**, [Ar. 'ivaż (karşılık) > mu'avāza معاوضه] (*mua:vaza*) {OsT} *is.* Bir şeyi başka bir şeye karşılık olarak verme; değiş tokuş; trampa.
- mu'avazatan**, [Ar. mu'avāza > mu'avazatan معاوضة] (*mua:vaza'tan*) {OsT} *zf.* Değiş tokuş yoluyla; trampa ederek.
- mu'avedet¹**, [Ar. 'adet > mu'avedet معاودت] (*mua:vedet*) {OsT} *is.* Alışkanlık hâline getirme; huy edinme; alışkanlık edinme.
- mu'avedet²**, [Ar. 'avdet > mu'avedet معاودت] (*mua:vedet*) {OsT} *is.* Geri dönme; geri dönüş; dönme.
- mu'avenat**, [Ar. mu'avenet > mu'avenāt معاونات] (*mua:vena:t*) {OsT} *is.* Yardımlar.
- mu'avenet**, [Ar. 'avn > mu'avenet معاونت] (*mua:venet*) *is.* Yardım. ☞ **muavenet etmek**, Yardım etmek.|| **mu'avenet-i mâneviye**, {OsT} Manevi yardım.|| **mu'avenet-i nakdiye**, {OsT} Para yardımı.
- mu'avid¹**, [Ar. 'avdet > mu'avid معاود] (*mua:vid*) {OsT} *sf.* Geri dönen.
- mu'avid²**, [Ar. 'adet > mu'avid معاود] (*mua:vid*) {OsT} *sf.* (...) âdetinde olanlar.
- mu'avin**, [Ar. 'avn (yardım) > mu'avin / mu'avine معاون / معاونه] (*mua:vin*) {OsT} *sf.* → muavin.
- muavin**, [Ar. 'avn (yardım) > mu'avin / mu'avine معاون / معاونه] (*mua:vin*) {OsT} *sf.* 1. Yardım eden. 2. *is.* Yardımcı. 3. Bir memur, yönetici vb.nin işinde yardımcı olan, yokluğunda işini üzerine alan kimse.
- muavinlik, -ği** [muavin-lik] (*mua:vinlik*) *is.* Yardımcı olma durumu; yardımcılık.
- mu'avvak**, [Ar. 'avk > mu'avvak معوق] (*mua:vvak, k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* (Bir konu, bir mesele, bir iş için) geriye bırakılan; askıda kalmış; ertelenmiş; geriye bırakılmış.
- mu'avvec**, [Ar. 'ivec > mu'avvec معوج] {OsT} *sf.* 1. Düzgün olmayan; doğru olmayan; eğri büğrü; eğri. 2. Kemerli; eğik. 3. *is. hat.* Hat sanatında İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun bulduğu, harfleri yılan gibi kıvrık bir yazı türü.
- mu'avvece**, [Ar. mu'avvece معوجه] {OsT} *is.* İmbiğin deve boynu gibi eğri şişesi.
- mu'avvez**, [Ar. mu'avvez معوز] {OsT} *is.* 1. Gerdanlık geçirilecek yer. 2. Muska, nazarlık yeri.
- mu'avvezetan**, [Ar. mu'avvezetan معوزتان] (*muavvezeta:n*) {OsT} *is.* → muavvizeteyn.
- mu'avvezeteyn**, [Ar. muavvizeteyn معوزتين] {OsT} *is.* → muavvizeteyn.
- mu'avvik**, [Ar. 'avk > mu'avvik معوق] (*mua:vvik, k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Bir konuyu, bir meseleyi bir işi geriye bırakan; askıda bırakan; oyalayan; geciktiren.
- mu'avvizat**, [Ar. mu'avvize > mu'avvizāt معوزات] (*muavviza:t*) {OsT} *is.* Sığındırıcı sureler; İhlas, Felak ve Nas surelerinin üçüne birden verilen ad.
- mu'avvizeteyn**, [Ar. mu'avvize > mu'avvizeteyn معوزتين] {OsT} *is.* Sığındırıcı iki sure; Felak ve Nas surelerinin ikisine birden verilen ad.
- mu'ayede**, [Ar. 'id / 'iyd > mu'ayede معايدة] (*mua:yede*) {OsT} *is.* 1. Birbirinin bayramını kutlama; bayramlaşma. 2. İmparatorluk döneminde yüksek dereceli devlet memurlarının huzura çıkarak padişahın bayramını tebrik etmeleri için düzenlenen tören.
- mu'ayene**, [Ar. 'ayn > mu'ayene معاينه] (*mua:yene*) {OsT} *is.* → muayene.

- muayene**, [Ar. 'ayn > mu'âyene معاينه] (*mua:yene*) {OsT} is. **1.** Bir kimsenin hasta olup olmadığını veya hastalığının bulunduğu yeri öğrenmek için yapılan klinik ve laboratuvar araştırmalarının tümü; tıbbî bakımdan inceleme. **2.** Bir şeyi veya kimseyi inceleme; yoklama; araştırma. **3.** is. *tasvf.* Müşahedeye dayanan keşif sonunda Tanrının vasıtasız olarak görülebilmesi. ☞ **muayene etmek**, *1.* Bir kimsenin hasta olup olmadığını veya hastalığının bulunduğu yeri öğrenmek için hekim tarafından klinik ve laboratuvar incelemesi yapmak. *2.* Bir şeyin istenilen nitelikte olup olmadığını tekniğine uygun olarak incelemek; tetkik etmek.|| **muayene olmak**, *Hasta olup olmadığını veya hastalığının bulunduğu yeri öğrenmek ve tedavi olmak amacıyla bir hekime başvurarak klinik ve laboratuvar incelemesi yaptırmak.*
- muayeneci**, [muayene-ci] is. Muayene eden; yoklayan; araştıran; inceleyen.
- muayenehane**, [Ar. mu'âyene +Far. -hâne خانه معاينه] (*mua:yeneha:ne*) {OsT} is. Hekimlerin hasta muayene ettiği yer.
- mu'ayere**, [Ar. 'ayâr > mu'âyere معايره] (*mua:yere*) {OsT} is. Ayar etme; ayarlama.
- mu'ayin**, [Ar. 'ayn > mu'âyin معاين] (*mua:yin*) {OsT} sf. **1.** Görülmüş olan. **2.** Kesin olarak belli olan.
- mu'ayyeb**, [Ar. 'ayb > mu'ayyeb معيب] {OsT} sf. Ayıplanmış.
- mu'ayyebat**, [Ar. mu'ayyeb > mu'ayyebât معيبات] (*muayyeba:t*) {OsT} sf. Ayıplanan, kınanan işler ve davranışlar.
- mu'ayyen**, [Ar. 'ayn > ta'yin > mu'ayyen / mu'ayyene معين / معين] {OsT} sf. → muayyen.
- muayyen**, [Ar. 'ayn > ta'yin > mu'ayyen / mu'ayyene معين / معين] {OsT} sf. **1.** Kesin olarak belirlenmiş; belli; kesin. **2.** Kararlaştırılan; tespit edilen. ☞ **muayyen günler**, *Kadınların âdet gördükleri günler.*
- mu'ayyenat**, [Ar. mu'ayyen > mu'ayyenât معينات] (*muayyena:t*) {OsT} is. Asker ve memurlara belirli sürelerle verilen erzak.
- mu'ayyeniyet**, [Ar. mu'ayyen > O. T. mu'ayyeniyet معينيت] is. Belli olma durumu; bellilik; muayyenlik.
- muayyeniyetçilik**, **-ği** [muayyeniyet-çi-lik] is. *fel.* Belirlenimcilik.
- muayyenlik**, **-ği** [muayyen-lik] is. Belli olma durumu; bellilik; muayyeniyet.
- mu'ayyin**, [Ar. ta'yin > mu'ayyin معين] {OsT} sf. Belirten; sınırları koyan; saptayan; tayin eden.
- mu'azadet**, [Ar. 'azd > mu'âzadet معاذت] (*mua:za-det*) {OsT} is. Yardım etme.
- mu'azala**, [Ar. mu'âzala معاظله] (*mua:zala*) {OsT} is. Bir beytin anlamının başka bir beyitle tamamlanması.
- mu'azere**, [Ar. 'özr > mu'âzere معاذره] (*mua:zere*) {OsT} is. Özür belirtip af dileme; özür dileme.
- mu'azıd**, [Ar. mu'âzıd معاخذ] (*mua:zıd*) {OsT} sf. Yardım eden.
- mu'azzam**, [Ar. 'azm > mu'azzam / mu'azzama معظم / معظمه] {OsT} sf. → muazzam.
- muazzam**, [Ar. 'azm > mu'azzam / mu'azzama معظم / معظمه] {OsT} sf. **1.** Son derece büyük; çok kocaman; çok iri; koskocaman. **2.** Ulu; muhteşem; yüce. **3.** Alışılmışın dışında; alışılmışın sınırlarını aşan; olağanüstü. **4.** *mecaz.* Çok kudretli; güçlü; önemli.
- mu'azzamat**, [Ar. mu'azzam > mu'azzamât معظمات] (*muazzama:t*) {OsT} is. Büyük, önemli ve ağır işler.
- mu'azzeb**, [Ar. 'azâb > mu'azzeb / mu'azzebe معذب / معذبه] {OsT} sf. → muazzeb.
- mu'azzel**, [Ar. ta'zîl > mu'azzel معذل] {OsT} sf. **1.** Ayıplanmış. **2.** Azarlanmış; paylanmış.
- muazzeb**, **-bi** [Ar. 'azâb > mu'azzeb معذب] sf. Acı, sıkıntı ve azap çeken. ☞ **muazzeb etmek**, *Azap çektirmek; acı ve sıkıntı vermek.*|| **muazzeb olmak**, *Acı ve sıkıntı çekmek; azap çekmek.*
- mu'azzez**, [Ar. 'izzet > mu'azzez / mu'azzeze معزز] {OsT} sf. **1.** Saygı duyulan; saygı beslenen; saygı ile karşılanan; izzetli. **2.** Kutsal; aziz. **3.** Üstün; değerli.
- mu'azzezen**, [Ar. mu'azzez > mu'azzezen معززا] (*muazze:zen*) {OsT} zf. Ağırılarak; saygı duyularak; ikram olunarak.
- mu'azzeb**, [Ar. 'azâb > mu'azzeb معذب] {OsT} sf. **1.** Acı çektiren; eziyet eden; azap veren. **2.** Takılan; şakacı; muziplik eden.
- mu'azzir**, [Ar. 'özr > mu'azzir معذر] {OsT} sf. Yalan özür bildiren; sahte gerekçe ileri süren; yalan yere özür beyan eden.
- mubah**, [Ar. ibâha > mubâh مباح] (*muba:h*) {OsT} sf. **1.** Dinî bakımdan yapılmasında sakınca olmayan; yapılmasında sevap, yapılmamasında günah bulunmayan. **2.** *gnşl.* Bir amaç uğruna yapılmasında sakınca görülmeyen; meşru sayılan; sakıncasız. **3.** *huk.* Yapılması veya yapılmaması şer'an mümkün ve eşit değerde olan. **4.** *huk.* Kimsenin mülkiyetinde olmadan serbestçe yararlanılabilen. ☞ **mubah görmek**, *Yapılmasında herhangi bir sakınca bulunmamak; sakıncasız bulmak; hoş görmek.*

- mubahat**, [Ar. mubāhāt مباحات] (*muba:ha:t*) {OsT} *is.* Sakıncasızlar; mubah olan şeyler.
- mubahhal**, [Ar. mubaḥḥal مبخل] {OsT} *sf.* (Kişi için) cimrilikle itham edilmiş; cimri denilmiş.
- mubahiyyet**, [Ar. mubāhiyyet مباحية] (*muba:hiyet*) {OsT} *is.* Sakıncasız olma durumu; mubahlık; sakıncasızlık.
- mubalağa**, [Ar. mubālağa مبالغه] (*muba:lāğa*) {OsT} *is.* Abartma.
- mubasaka**, [Ar. mubāsağa مباحقه] (*muba:saka*) {OsT} *is.* Tükürme.
- mubasara**, [Ar. baṣar > mubāšara مباصره] (*muba:sara*) {OsT} *is.* → mūbasara.
- mubassır**, [Ar. baṣar > mubaṣṣır مبصر] {OsT} *is.* **1.** Gözetleme işini yapan; bakıcı; bekleyici. **2.** Eskiden okullarda öğrencilerin durumu ile ilgilenen ve düzeni sağlayan kimse; gözetmen. **3.** Gümrüklerde arama işini yapan görevli.
- mubataşa**, [Ar. baṣ > mubātaşa مباحشه] (*muba:taşa*) {OsT} *is.* → mūbataşa.
- mubattın**, [Ar. baṭn > mubaṭṭın مبطن] {OsT} *sf.* **1.** Kin tutan. **2.** İçinden pazarlıklı. **3.** Karnı zayıf ve içine çökük olan.
- mubaya'a**, [Ar. bey' > mubāya'a مبايعه] (*muba:yaa*) {OsT} *is.* Satın alma. ☞ **mubaya'a aḡnamı**, İmparatorluk döneminde belirli bir fiyat karşılığında küçük baş hayvan alım işi. || **mubaya'a etmek**, Satın almak. || **mubaya'a memuru**, Bir kurum veya kuruluşta satın alma işlerini yürüten görevli. || **mubaya'a zahiresi**, İmparatorluk döneminde devlet tarafından üreticiden satın alınan tahıl.
- mubaya'at**, [Ar. mubāya'āt مبايعات] (*muba:yaa:t*) {OsT} *is.* Satın almalar. ☞ **mubaya'atta bulunmak**, Satın almak.
- mubayaacı**, [mubayaa-cı] (*muba:yaacı*) {OsT} *is.* **1.** Satın alan kimse; alıcı. **2.** İmparatorluk döneminde devlet adına tahıl satın almak veya darphane adına tedavülde kalkan paraları toplamakla görevli memur. **3.** Borsada kendi adına fakat başkasının hesabına mal alan kimse.
- mubayça**, [papatya > bubaçça > mubayça] {ağız} *is.* Papatya. [DS]
- mubed**, [Far. mūbed موبد] (*mu:bed*) {OsT} *is.* → mubid.
- mubedan**, [Far. mūbedān موبدان] (*mu:beda:n*) {OsT} *is.* → mubidan.
- mubez**, Far. mūbez موبذ] (*mu:bez*) {OsT} *is.* → mubid.
- mubid**, [Far. mūg-bid موبد] (*mu:bid*) {OsT} *is.* **1.** Zerdüştlerin din adamı; Mecusi rahibi. **2.** Düşünür; hakim; feylesof. **3.** Akıllı, tedbirli adam.
- mubidan**, [Far. mūbid > mūbidān موبدان] (*mu:bida:n*) {OsT} *is.* Zerdüştlerin din adamlarının başkanı.
- mubtal, -li** [Ar. ibṭāl > mubṭāl مطال] (*mubta:l*) {OsT} *sf.* İptal edilmiş; yürürlükten kaldırılmış; hükümsüz bırakılmış.
- mubtıl, -li** [Ar. ibṭāl > mubṭıl مبطل] {OsT} *sf.* İptal eden; yürürlükten kaldıran.
- muca**, [? muca] {ağız} *is.* Ceviz içinin dörtte biri. [DS]
- mucça**, [? muc-ça] {ağız} *sf.* Gereksiz, boş. [DS]
- muceb**, [Ar. vūcūb > mūceb موجب] (*mu:ceb*) {OsT} *sf.* **1.** Gereken; gerekmiş. **2. *is.* Bir söz veya buyruğun doğurduğu sonuç; netice. **3.** Yetkili bir kimsenin kendisine sunulan evrakı onayladığını gösteren işaret; paraf. **4.** Bir buyruk veya fermanın anlam ve gerekçesini açıklayan yazı; gerekçe. ☞ **mūceb-akıt**, {OsT} Sözleşmenin gerektirdiği şey. || **mūceb-cināyet**, {OsT} Cinayetin hükmü; kısas, diyet vb. gerektirdiği şey.**
- mu'cem**, [Ar. 'acem > mu'cem / mu'ceme معجم] (*mu-cem*) {OsT} *sf.* **1.** (Harf için) noktalı; noktalanmış. **2. *is.* Bir bilimi ayrıntılarıyla belirten eser; kitap. **3.** *ed.* Arap alfabesinin yalnızca noktalı harfleri ile yazılmış şiir; cevher. **4.** *ed.* Ebcet hesabı ile tarih düşürmede yalnız noktalı harflerin değerlendirildiği uygulama; cevher.**
- mucer**, [Ar. ecr > icār > mūcer ماجر] (*mu:cer*) {OsT} *sf.* Kiraya verilen; kiraya verilmiş; kiralanan.
- mucez**, [Ar. vecz > icāz > mūcez / mūceze موجز / موجزه] (*mu:cez*) {OsT} *sf.* **1.** (Yazı için) kısa ve özlü; derli toplu. **2. *is.* *hat.* Eski yazıda bir yazı tarzı.**
- muci**, [Ar. vecā > icā > mūci موجي] (*mu:ci:*) {OsT} *sf.* Acı veren; can yakan; ağrıtan; acıtan.
- muci, -i'** [Ar. veca' > mūci' موجع] (*mu:ci*) {OsT} *sf.* Elem veren.
- mu'cib**, [Ar. 'aceb > i'cāb > mu'cib معجب] {OsT} *sf.* Şaşırtan; insanı hayrete düşüren; şaşkınlık veren.
- mucib**, [Ar. vūcūb > icāb > mūcib معجب] (*mu:cib*) {OsT} *sf.* → mucip. ☞ **mūcib-i ār**, {OsT} Yüz kızartıcı; utanç verici. || **mūcib-i hayā**, {OsT} Yüz kızartıcı; utanç verici. || **mūcib-i sebeb**, {OsT} huk. Gerekçe. || **mūcib-i tahallī**, {OsT} Süslenme sebebi. || **mūcib-i teyakkuz**, {OsT} Uyanıklığı gerektiren.
- mucibat**, [Ar. vūcūb > icāb > mūcibāt موجبات] (*mu:-ciba:t*) {OsT} *is.* Nedenler; sebepler; gerekçeler.
- mu'cibe**, [Ar. 'aceb > i'cāb > mu'cibe معجبه] {OsT} *is.* Hayrete düşüren şey; şaşkınlık veren şey.
- mucibe**, [Ar. icāb > mūcibe موجبه] (*mu:cibe*) {OsT} *sf.* **1.** Gereken; gerektiren; lazım gelen. **2. *is.* Neden;**

sebe; vesile. **3.** Öbür dünyada ceza veya ödülü gerektiren şey. **4.** *mant.* Olumlu.

mucibince, [Ar. mucî(p)-ince] (*mu:cibince*) {OsT} *zf.* Gerçeğince.

mucid, [Ar. vücüd>icâd>mücid موجد (*mu:cid*) {OsT} *sf.* → mucit. ☞ **mücid-i hakîkî**, *1.* Gerçek mucit. *2.* Allah.

mucip, -bi [Ar. vücüb > icâb > mücib موجب (*mu:-cip*) {OsT} *sf.* **1.** Gerektiren; gerektirici. **2.** *is.* Neden; sebep; vesile. **3.** *huk.* Devlet örgütünde karar verme yetkisine sahip bir makama sunulan konu, işlem vb. uygulamanın o makam tarafından uygun bulunması, onay görmesi. **4.** *huk.* İcapta bulunan kimse. ☞ **mucip çekmek**, *İşlemin uygunluğunu onaylamak; işlemin gereğinin yapılması için izin vermek.* || **mucip göstermek**, *fel.* Olumlamak. || **mucip olmak**, *Gerektirmek; neden olmak; yol açmak; icap ettirmek; sebep olmak.* || **mucip sebep**, *Gereke.* || **mucipten çıkmak**, (*İşlem için*) yetkili makam tarafından uygun görülme; onaylanmak.

mu'cir, [Ar. mu'cir معجر (*mu:cir*) {OsT} *is.* Bir tür kadın başörtüsü.

mucir, [Ar. ecr > icâr > mücir ماجر (*mu:cir*) {OsT} *sf.* **1.** Kiraya veren; kiralayan. **2.** *is.* Kiraya veren kimse; kiralayıcı.

mucit, -di [Ar. vücüd > icâd > mücid موجد (*mu:cit*) *sf.* **1.** Yaratıcı. **2.** *is.* Yeni bir şey ortaya koyan kimse; yeni bir buluş sahibi; icatçı.

mu'ciz, [Ar. 'acz > mu'ciz معجز (*mu:ciz*) {OsT} *sf.* Başkalarını geride bırakan; âciz düşüren. ☞ **mu'ciz beyan**, {OsT} *Anlatımı ve söyleyişi başkalarına benzemeyen eser veya yazar.* || **mu'ciz-dem**, {OsT} *Mucize nefesli; nefesiyle başkalarını âciz düşüren.* || **mu'ciz-edâ**, {OsT} *Davranışları, kimsenin yapamayacağı kadar üstün nitelikte olan.*

muciz¹, [Ar. vecz > mucîz معجز (*muci:z*) {OsT} *sf.* İzin veren; icazet veren.

muciz², [Ar. vecz > muciz ماجر (*mu:ciz*) {OsT} *sf.* **1.** Derli toplu, kısa ve özlü; kısaltılmış; özetlenmiş. **2.** Özlü bir duruma getiren; kısaltan; özleştiren; özetleyen.

mu'cizat, [Ar. mu'cize > mu'cizât معجزات (*mu:ci-za:t*) {OsT} *is.* Gerçekliğine inanılması güç şeyler; mucizeler.

mu'cize, [Ar. 'acz > mu'cize معجزه (*mu:cize*) {OsT} *is.* → mucize. ☞ **mu'cize-gü(y)**, {OsT} *Mucize gibi, mucizeyi andırır şekilde söz söyleyen.* || **mu'cize-kâr**, {OsT} *Mucizeli.* || **mu'cize-nümâ**, {OsT} *Mucize gösteren. 2. Mucize derecesinde olağanüstü işler yapan.*

mucize, [Ar. 'acz > mu'cize معجزه (*mu:cize*) *is.* **1.** İn-

san aklının kavrama ölçülerini aşan, doğa yasalarının dışına çıkan, düşünce ilkelerine değil de dinî inanca dayanan ve ilahî bir müdahale ile açıklanabilen olay. **2.** *gnşl.* İnsan aklının alamayacağı şey. **3.** Şaşırtıcı, olağanüstü şey; hayranlık uyandırıcı, olağan dışı durum; tansik. **4.** Kendi türünde olağanüstü şey; harika. **5.** Şaşılacak rastlantı; beklenmedik şans. **6.** *din.* Allah tarafından peygamber olarak gönderilen kimsenin, kendisine inanmayanlara, Allah'ın elçisi olduğunu kanıtlamak üzere Allah'ın yardım ve izniyle gerçekleştirdiği, doğa yasalarına aykırı olay veya olaylar. **7.** *sf.* *mecaz.* Olağanüstü; etkisi şaşırtıcı ve beklenmedik olan. ☞ **mucize eseri**, *Düşünülmedik, beklenmedik, umulmadık biçimde; mucizeye benzer tarzda; mucize sayılması gerekir biçimde; mucize kabilinden.* || **mucize göstermek**, *1.* (Peygamber için) Allah'ın yardım ve izniyle inanmayanlara Allah tarafından desteklendiğini kanıtlamak üzere doğa olaylarına aykırı bir olay gerçekleştirmek. *2. mecaz.* Olağanüstü bir başarı göstermek. || **mucize kabilinden**, *Düşünülmedik, beklenmedik, umulmadık biçimde; mucizeye benzer tarzda; mucize sayılması gerekir biçimde; mucize eseri.*

mucizeli, [mucize-li] *sf.* Mucizeyi andıran; anlaşılmaz; kavranamaz; inanılmaz durumda olan; çok hayret veren.

mu'cizevi, [Ar. mu'cize > mu'cizevî معجزوی (*mu:cizevi:*) {OsT} *sf.* **1.** Mucize ile ilgili; mucizeyi andıran. **2.** Mucize gibi.

mucmuluk, -ğu [mucmur-uk] {ağız} *sf.* **1.** → mucmuru. **2.** *is.* Oburluk. **3.** İri yarı kimse. [DS]

mucmurluk, -ğu [mucmur-uk] {ağız} *sf.* → mucmuru. [DS]

mucmuruk, -ğu [mucmur-uk] {ağız} *sf.* Obur. [DS]

mucu, [? mucu] {ağız} *is.* Domuz yavrusu. [DS]

mucuf, [? mucuf] {ağız} *sf.* Söz getirip götüren; de-dikoducu; bir kimseyi arkadan yeren. [DS]

mucuk¹, -ğu [mucuk] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) cüce. **2.** (Kişi) küçük ve çekik gözlü. **3.** (Göz için) çipil. **4.** (Nesne için) çok kısa kesilmiş. **5.** *is.* Sevimli, güzel göz. [DS]

mucuk², -ğu [? mucuk] {ağız} *is.* Domuz yavrusu. [DS]

mucuk³, -ğu [Erme. mžex] {ağız} *is.* **1.** Bir tür küçük sinek; tatarcık. **2.** Küçük böcek. [DS]

mucuk⁴, -ğu [? mucuk] {ağız} *is.* Oyunda, ebe olan kişi. [DS]

mucuk⁵, -ğu [? mucuk] {ağız} *is.* **1.** Kaydırak oyununda kullanılan yuvarlak ve yassı taş. **2.** Topaç. [DS]

mucur¹, [Erme. mucir / mocir] *is.* → mıcır².

mucur², [? mucur] {ağız} *is.* Trahom. [DS]

mucur³, [? mucur / mucur] {ağız} *is.* Sekiz kilo alabilen tahıl ölçüğü. [DS]

mucurum, [mucur-um] {ağız} *sf.* Yatalak; topal; kötürüm. [DS]

muç, [Erme. murç] {ağız} *is.* → murç. [DS]

muçhuluk, -ğu [muçhu-luk] {ağız} *is.* Oburluk. [DS]

muçine, [Far. mū-çine موجهينه] (*mu:çi:ne*) {OsT} *is.* Cımbız.

muço, [İt. mozzo] (*mu'ço*) *is.* 1. Gemilerde çalışan küçük yaşlı tayfa yamağı; miço. 2. Meyhaneci çırağı.

muçu¹, [İt. mozzo => muço > muçu] {ağız} *sf.* 1. (Kişi için) kısa boylu ve şişman. 2. (Kişi için) kıvrık saçlı.

muçu², [İt. mozzo] {ağız} *is.* Yabancı ulusların çocukları. [DS]

muçu³, [İt. mozzo] {ağız} *is.* 1. İşçi; emekçi. 2. Hizmetçi. 3. Hela temizleyicisi. 4. Pis adam. 5. Yapı işlerinde çalışan işçi. [DS]

muçu⁴, [? muçu] {ağız} *is.* Katır. [DS]

muçu⁵, [? muçu] {ağız} *is.* Topaç. [DS]

muçu⁶, [? mucur / muçu] {ağız} *is.* → mucur³. [DS]

muçuhlamak, [uç-uk-la-mak / muçu-ı-la-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(u)-yor] Uçuklamak. [DS]

muçul, [? muçul] {ağız} *is.* Filiz. [DS]

muçur, [mucur / muçur] {ağız} *is.* → mucur³. [DS]

mud¹, [bid / bud / mud (*yans.*)] *ünl.* Kendi kendine söylenme, mırıldanma, homurdanma bildiren yansımali gövde. ☞ **mud mud demek**, {ağız} *Söylenmemesi gereken söze söyleyecekmış gibi yapmak; ağzında gevelemek.* [DS]

mud², [Far. mūd مود] (*mu:d*) {OsT} *is. zool.* Tavşancıl.

muda, [Ar. ved^c > mūda^c مودی] (*mu:da:*) {OsT} *sf.* Emanet bırakılmış.

mudabak, [? mudabak] {ağız} *sf.* Cansız; zayıf. [DS]

mudalla, -at [Ar. dīl^c > mudalla^c مصلع] {OsT} *is. mat.* Çokgen; poligon.

mudamık, -ğı [muda-mık] {ağız} *sf.* Tıpatıp; uygun. [DS]

mudara¹, [Far. madara > mudara] {ağız} *sf.* 1. Bece-riksiz. 2. (Kişi için) önemsiz; şöyle böyle. [DS]

mudara², [Far. madara] {ağız} *sf.* 1. Zayıf; cansız; güçsüz; işe yaramaz. 2. Kötü; işe yaramaz; eğreti; çürük. [DS]

mudara³, [Ar. medār => mudara] {ağız} *is.* Takat; güç. [DS]

mudara⁴, [? mudara] {ağız} *sf.* Az; kıt. [DS]

mudara⁵, [Ar. mūdāhane => mudara] {ağız} *is.* Bir kimsenin, başka birine işi düşmesi; yardımına ihtiyaç duyması; minnet. [DS] ☞ **mudara etmek**, {ağız} *Boyun eğip yalvarmak; minnet etmek.* [DS]

mudarebat, [Ar. mudārebe > mudārebāt مضاربات] (*muda:reba:t*) {OsT} *is.* 1. Dövüşler; vuruşlar. 2. *isl. huk.* Sermaye-emek ortaklıkları.

mudarebe, [Ar. dārb > mudārebe مضاربه] (*muda:re-be*) {OsT} *is.* 1. Dövüşme; vuruşma. 2. *isl. huk.* Taraflardan birinin sermaye, diğerinin emek koyarak kurdukları şirket. ☞ **mudārebe-yi mukayyede**, {OsT} *Yer, zaman, alıcı ve satıcının belirlendiği mudarebe.* || **mudārebe-yi mutlaka**, {OsT} *Yer, zaman, alıcı ve satıcı kaydı konulmadan yapılan mudarebe.*

mudarib, [Ar. dārb > mudārib مضارب] (*muda:rib*) {OsT} *sf.* 1. Dövüşen; vuruşan. 2. *isl. huk.* Sermaye-emek ortaklığında emek koyan ortak.

mudavak¹, -ğı [? mudavak] {ağız} *sf.* (Kişi için) çok kaba. [DS]

mudavak², -ğı [? mudavak] {ağız} *sf.* 1. Eğreti; hemen kırılacak veya kopacak gibi olan. 2. Kusurlu. [DS]

mudavak³, -ğı [? mudavak] {ağız} *sf.* (İş için) baştan savma yapılmış; beğenilmeyen nitelikte. [DS]

mudavak⁴, -ğı [? mudavak] {ağız} *sf.* Kötü; işe yaramaz; çürük. [DS] ☞ **mudavak olmak**, {ağız} (*İşleyen, çalışan alet, makine vb. için*) işe yaramaz duruma gelmek. [DS]

mudbık, -kı [Ar. dīḅḅ > mudbīḅ مذبق] {OsT} *sf. ed.* Söyleyişi süslü; tumturaklı.

mudcer, [Ar. zūcret / dūcret > idcār > mudcēr مضجر] {OsT} *sf.* Sıkıntılı; üzgün; gamlı.

mudcir, [Ar. zūcret / dūcret > idcār > mudcēr مضجر] {OsT} *sf.* Sıkıntı veren; üzen; kederlendiren.

mudhak, -ki [Ar. dāḅḅ > mudḅḅak مضحك] {OsT} *sf.* Güldüren; güldürücü.

mudhik, [Ar. dāḅḅ => mudḅḅak مضحك] (*h, kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Güldürücü.

mudhikat, [Ar. mudḅḅike > mudḅḅikāt مضحكات] (*mudhika:t*) {OsT} *is.* Gülünecek şeyler; komediler. ☞ **muhikāt-ı dehr**, {OsT} *Zamanın gülünç şeyleri.*

mudhike, [Ar. idḅḅāk > mudḅḅike مضحكة] (*h kalın söylenir*) {OsT} *is.* Gülünecek şey; komedi.

mudi¹, -i'i [Ar. ved^c > ida^c > mūdi^c مودع] (*mu:di*) {OsT} *sf.* 1. Emanet bırakan; veren. 2. Bankaya para yatıran. 3. *is.* Her an çekmek veya kullanabilmek üzere bankada hesap açtıran kimse. 4. *huk.* Taşınır bir şeyi emanet bırakan kimse. 5. *isl. huk.* Emanet veren kişi.

mudi², -i'i [Ar. ziyā^c > mudī^c / mudī^ce مضئ / مضئته] *is.* Işık veren; parlayan; aydınlatan.

mudik, -k [Ar. dīḅ > mudīḅ مضيق] (*mudi:k, k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Sıkan; darlaştıran; darlaştıracı.

mu'dil, [Ar. 'udūl > i'dāl > mu'dīl / mu'dīle معضل / معضله] (*mu-dil*) {OsT} *sf.* 1. Zor; güç; çetin. 2. *fel. Karmaşık.*

mudil, -lli [Ar. dāfālet > idlāl > muḍill / muḍille مضل / مضله] {OsT} sf. Doğru yoldan saptıran; baştan çıkarıcı; dalaletle düşüren. ☞ **mudil fi'l**, {OsT} dbl. Katışık fiil.

mu'dilat, [Ar. mu'dil > mu'dilāt معضلات] (mu:dila:t) {OsT} sf. Zor olan işler; çözümü güç olan şeyler.

mu'dim, [Ar. i'dām > mu'dim معدم] (mu-dim) {OsT} sf. Yok eden; öldüren; idam eden.

mudra, [Sansk. mudra] (mu'dra) is. **1.** Mühür. **2.** Hinduizm ve Budacılıkta parmaklarla yapılan ayin veya simgesel el hareketi.

muduk, -ğu [muduk] {ağız} is. Yavru katır; sipa. [DS]

mudul¹, [Yun. moutoulia => mudul] {ağız} is. Nodul. [DS]

mudul², [Yun. moutoulia => mudul] {ağız} is. Tomurcuk. [DS]

mudullamak, [mudul-la-mak] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(u) -yor] **1.** (Ekin için) topraktan iğne ucu kadar çıkmak. [DS] **2.** Üvendire ile dürtmek.

mudullanmak, [mudul-la-n-mak] {ağız} dönşl. f. [-ır] Tomurcuklanmak. [DS]

mudullu, [mudul-lu] sf. **1.** (Değnek için) ucunda çivi bulunan. **2.** {ağız} Üvendire. [DS] ☞ **mudullu değnek**, {ağız} Üvendire. [DS]

mudur¹, [Sansk. mudre] {eT} is. Damga; mühür. [EUTS]

mudur², [? mudur] {ağız} is. Yaramaz erkek kedi. [DS]

muf, [Far. mīh > mih / muf / muf] {ağız} is. Çivi; mih. [DS]

mufaddal, [Ar. faẓl > mufaddal مفضل] {OsT} sf. Üstün kılınmış.

mufaddile, [Ar. mufaddile مفضله] {OsT} is. Hz. Ali'yi diğer sahabeden üstün tutanlar.

mufagame, [Ar. fağam > müfāgame مفاغمة] (müfa:-game) {OsT} is. Öpme.

mufahham¹, [Ar. faḥāmet > mufahḥam مفخم] {OsT} sf. **1.** Ululuk, yücelik kazanmış; itibarlı; kerem sahibi. **2.** is. din. Kur'an-ı Kerim'in okunuşunda kaba ve kalın söyleyiş.

mufahham², [Ar. faḥm > mufahḥam مفخم] {OsT} sf. Kömürleşmiş; kömür durumuna gelmiş.

mufarakat, [Ar. farq > mufarākāt مفارقات] (mufa:-raka:t) {OsT} is. **1.** Ayrılma; uzaklaşma. **2.** Bir yeri terk etme. **3.** isl. huk. Evlenmenin fesih veya boşanma ile sona erdirilmesi; karı kocanın birbirinden ayrılmaları.

mufarık, [Ar. mufārakat > mufārīk مفارق] (mufa:rik) {OsT} sf. Ayrılmış; terk etmiş.

mufarrit, [Ar. tefriṭ > mufarriṭ مفراط] (t, kalın söyle-

nir) {OsT} sf. Kusurlu ve eksik işleyen; kusurlu iş yapan.

mufasala, [Ar. mufāşala مفاصلة] (mufa:sala) {OsT} is. Ayrılma.

mufassal, [Ar. tafşil > mufaşşal / mufaşşala مفصل / مفصلة] {OsT} sf. Geniş kapsamlı; ayrıntılı. ☞ **mufassal defteri**, İmparatorluk döneminde toprakların kayda geçirilmesinde kullanılan defterlerden her biri.

mufassalan, [Ar. mufaşşal > mufaşşalan مفصلاً] (mufa:ssa'lan) {OsT} zf. Ayrıntılı olarak; ayrıntılarıyla; kapsamlı olarak; etraflıca; inceden incede.

mufassıl, [Ar. mufaşşıl مفصل] {OsT} sf. Uzun uzadıya anlatan; tafsil eden.

mufaz, [Ar. mufāz مفاض] (mufa:z) {OsT} sf. **1.** Taşkın. **2.** Çok; bol. **3.** Bereketli; feyizli. ☞ **mufazü'l-batn**, {OsT} Göğsü ve karnı aynı hizada olan kimse.

mufazala, [Ar. faẓl > mufāzala مفاضلة] (mufa:zala) {OsT} is. İyilikte ve meziyette biribiri ile yarışma.

mufazzal, [Ar. faẓl > mufazzal مفضل] {OsT} sf. Başkalarından üstün tutulmuş; daha faziletli görülmüş.

mufazzaz, [Ar. mufazzaz مفضض] {OsT} sf. Gümüşlü; gümüş kaplı.

mufazzih, [Ar. mufazzih مفضح] {OsT} sf. Ayağa düşüren; rezil eden; tafzih eden.

mufi, [Ar. ifā > müfi موفى] (mu:fi:) {OsT} sf. **1.** Yerine getiren; ifa eden; gerçekleştiren; ödeyen. **2.** Bir şeyi sadakatle yapan. **3.** Bir şeyi tamamlayan; bitiren.

mufila, [Fr. moufle] is. **1.** Bazı işlenmekte olan maddeleri aleve değıdirmeden ateşin etkisinde tutmaya yarayan toprak kap. **2.** Porselen fırını. **3.** Sır ve porselen üzerine resim yapanların renklerin camlaşması için boyadıkları parçaları içinde pişirdikleri ateşe dayanıklı, topraktan yapılmış, yarım silindir biçiminde, içi boş ve bir ucu kapalı kap.

mufilon, [Fr. mouflon] is. zool. **1.** Eğri boynuzlu, büyük yapılı, keçi veya koyuna yakın yaban koyunu; argali, (*Ovis orientalis*) **2.** Güney Sibirya keçisinin kaba kılları alınmış derisi. **3.** Pardösülerin içine iliklenerek geçirilen tüylü eğreti astar.

mufilonlu, [mufilon-lu] sf. **1.** Mufilonu bulunan; mufilon geçirilmiş olan. **2.** is. İçinde biraz keçe bulunan, çok kaba ve yumuşak, parlak tüylü kumaş.

mufsih, [Ar. mufsih مفضح] (s ve h, kalın söylenir) {OsT} sf. Açık, anlaşılır ve güzel konuşan; uz dilli.

muftır, [Ar. ftr > muftır مفطر] {OsT} sf. **1.** Oruç açan; iftar eden. **2.** Oruç bozan.

mug, [Far. muğ مع] is. **1.** Zerdüş dininden olan kimse; ateşe tapan; Zerdüş. **2.** Meyhaneci. ☞ **mug-ke-**

- de / mug-gede**, {OsT} 1. Zerdüşt dininden olanların ibadet ettikleri yer; ateşgede. 2. Meyhaneci.
- mugabene**, [Ar. ğabn > muġābene مغابنه] (*muga:be-ne*) {OsT} is. Birbirini aldatma.
- mugaddi**, [Ar. ğidā > muġaddī / muġaddiye مغدى / مغديه] (*mugaddi:*) {OsT} sf. Besleyici; gıdalı.
- mugaderet**, [Ar. ğader > muġāderet مغادرت] (*muga:-deret*) {OsT} is. Bırakma; salma.
- mugal**, [Ar. muġall مغل] {ağız} is. 1. Döl. 2. Ürün. [DS]
- mugalata**, [Ar. ğalaṭ > muġālaṭa مغالطة] (*muga:lata*) {OsT} is. 1. Yanıltacak biçimde söz söyleme; yanıltmaca. 2. *man.* Bir tartışmada kendi savını üstün çıkarmak için bile bile yanıltıcı önermelerle akıl yürütme. ☞ **mugalata-i maneviye**, {OsT} ed. Bir sözde iki anlam taşıyan kelimeler yüzünden ifadeden iki anlam çıkarılması.
- mugalatacı**, [mugalata-cı] is. 1. Mugalata yapan kimse. 2. sf. Mugalata yapan.
- mugalatat**, [Ar. muġālaṭa > muġālaṭāt مغالطات] (*muga:lata:t*) {OsT} is. Yanıltmacalar; mugalatalar.
- mugalaza**, [Ar. muġālaza مغالظه] (*muga:laza*) {OsT} is. Düşmanlık.
- mugalebe**, [Ar. ğalebe > muġālebe مغالبه] (*muga:-lebe*) {OsT} is. Üstün gelmeye çalışma.
- mugalla**, [Ar. ğaleyān > muġallā / muġallī مغلى] (*mugallā:*) {OsT} sf. 1. Kaynatılmış; kaynatılan. 2. is. Kaynatılmış şey; kaynatılan şey. 3. *ecz.* Çeşitli amaçlarla içilebilen bitkilerden kaynatmak suretiyle elde edilen çay; bitki ve çiçeklerin kaynatılmış suyu.
- mugallat**, [Ar. ğalaṭ > muġallaṭ / muġallaṭa مغلط / مغلطة] {OsT} is. Yanlış söylenmiş; yanlış teleffuz edilmiş.
- mugalli**, [Ar. ğaleyān > muġalli / muġalliye مغلى / مغليه] {OsT} sf. 1. Gale yana getiren. 2. İyice kaynatılan.
- mugamere**, [Ar. muġāmere مغامرة] (*muġa:mere*) {OsT} is. Kendini, nefisini şiddete zorlama.
- mugameze**, [Ar. muġāmeze مغامرة] (*muġa:meze*) {OsT} is. Birini kaş göz işareti ile yerme, alaya alma.
- mugammed**, [Ar. ğamd > muġammed مغممد] {OsT} sf. 1. Örtülmüş. 2. Kılıf içine konulmuş. ☞ **mugammedü'l-cenāh**, *zool.* Kın kanatlılar.
- mugan**, [Far. muġ-ān موغان] (*muga:n*) {OsT} is. 1. Ateşe tapanlar; Zerdüşt dinine bağlı olanlar; Zerdüştler. 2. *mecaz.* Tarikat başkanı; pîr. 3. *ed.* (Divan edebiyatında) meyhanede bir araya gelenler.
- mugane**, [Far. muġāne موغانه] (*muga:ne*) {OsT} is. Zerdüşt dininde bir tören.
- muganni**, [Ar. ğinā > muġannī مغنى] (*muganni:*) {OsT} is. 1. Şarkıcı; şantör. 2. Güzel öten kuş.
- muganniye**, [Ar. ğinā > muġanniye مغنيه] {OsT} sf. Şarkı söyleyen kadın; bayan şarkıcı; şantöz.
- mugarrak, -kı** [Ar. ğarḳ > muġarraḳ مغرق] {OsT} sf. Suyu daldırılmış.
- mugarrak, -kı** [Ar. muġarraḳ مغرق] {OsT} sf. Gülmüşle süslü.
- mugarrid**, [Ar. taġrīd > muġarrīd مغرد] {OsT} sf. 1. (Şarkıcı bayan için) yüksek sesle gönül okşayıcı şarkı söyleyen. 2. (Kuş için) çok güzel öten.
- mugaşşa**, [Ar. ğaşy > muġaşşā مغشى] (*muġaşşa:*) {OsT} sf. Örtülmüş; bürünmüş.
- mugaşşi**, [Ar. ğaşy (*kendinden geçme*) > muġaşşī / muġaşşiye مغشى / مغشيه] (*mugaşşi:*) {OsT} Bayıltan; bayıltıcı.
- mugaşşiyan**, [Ar. muġāşşī + Far. āne مغاشيانه] (*muġa:şşiya:ne*) {OsT} zf. Kendinden geçercesine; baygın vaziyette.
- mugatti**, [Ar. ğaṭā > muġaṭṭī / muġaṭṭiye مغطيه / مغطيه] (*mugatti:*) {OsT} is. 1. Örtün. 2. Örtülen; üstü örtülü; perdelenmiş; örtülmüş.
- mugavere**, [Ar. muġāvere مغاوره] (*muga:vere*) {OsT} is. Çapul; yağma.
- mugayebe**, [Ar. ğayb > muġāyēbe مغايبه] (*muga:-yēbe*) {OsT} is. Kaybolma; göze görünmeme; bilinmeme.
- mugayeret**, [Ar. ğayr > muġāyeret مغايرت] (*muga:-yeret*) {OsT} is. Uygun olmama; uymazlık; aykırılık.
- mugayir**, [Ar. ğayr > muġāyeret > muġāyīr مغاير] (*muga:yir*) {OsT} sf. Aykırı; karışıt; uymaz; ters.
- mugaylan**, [Far. muġaylān مغايلان] (*mugayla:n*) {OsT} is. *bot.* Çölde yetişen bir tür çalı; deve dikenini. ☞ **mugaylān-ġāh**, {OsT} 1. Deve dikenini biten yer. 2. *mecaz.* Bu dünya. || **mugaylān-istān**, {OsT} 1. Deve dikenini biten yer; dikenlik. 2. *mecaz.* Dünya. || **mugaylān-zār**, 1. Deve dikenini biten yer; dikenlik. 2. *mecaz.* Bu dünya.
- mugayyeb**, [Ar. ğayb > muġayyēb مغاييب] {OsT} sf. Kaybedilmiş; saklanmış; gizlenmiş.
- mugayyebat**, [Ar. muġayyēb > muġayyēbāt مغايبات] (*mugayyēba:t*) {OsT} is. Görünmeyen şeyler.

- muğayyibe**, [Ar. ğayb > muğayyibe مغاييه] {OsT} *sf.* Görünmeyen; gizli.
- muğayyer**, [Ar. ğayr > muğayyer / muğayyere مغايير / مغاييره] {OsT} *sf.* Değişik bir biçime sokulmuş; değiştirilmiş; başkalaştırılmış.
- muğazebe**, [Ar. muğāzebe مغاضبه] (*muga:zebe*) {OsT} *is.* Birbirini kızdırma; gazaplandırma.
- muğazele**, Ar. muğāzele مغازله] (*muga:zele*) {OsT} *is.* Cilveleşme; âşikça şakalaşma.
- muğazzi**, [Ar. ğizā (*gıda*) > muğazzī مغذی] {OsT} *sf.* Besleyen; besleyici.
- muğis**, [Ar. ğiyās (*yardım*) > muğīs مغيث] (*muği:s*) {OsT} *sf.* Yardım eden; yardıma koşan.
- muğlim**, [Ar. ğulām > muğlim معلم] {OsT} *sf.* Öğrenci.
- muğliyy**, [Ar. muğliyy مغلی] {OsT} *is.* Kaynamış ot, çiçek, papatya vb. bitkisel çay şerbeti.
- muğmed**, [Ar. ğamd (*kın, örtü*) > muğmed مغممد] {OsT} *sf.* Kınına konmuş; örtülü; kılıflı.
- muğna**, [Ar. muğnā مغنی] (*muğna:*) {OsT} *sf.* 1. Doygun. 2. Gönlü tok. 3. Gerekli bulmayan. 4. Çekingen davranan; nazlanan.
- muğni**, [Ar. ğina > muğnī مغنی] (*muğni:*) {OsT} *sf.* 1. Zengin eden. 2. Gönlünü tok kılan, doyuran. 3. *is. müz.* Eskiden Batı Anadolu'da yaygın olarak kullanılan rebap ve kanun arasında otuz dokuz kırıklı, gövdesi rebaptan büyük bir çalgı.
- muğtariyet**, [Ar. muğtāriyet مغتاریت] (*muğta:riyet*) {OsT} *is. fel.* Bir toplumun kendinden olmayan kimseler, yabancılar tarafından yönetilmesi; yad erklik.
- muğterib**, [Ar. ğurūb > muğterib مغترب] {OsT} *sf.* 1. Batan; gurup eden. 2. Gurbete çıkan. 3. *is.* Güneşin batışı; gurup.
- muğum**, [Ar. müdām => muğum] {ağız} *zf.* Sürekli olarak; her zaman. [DS]
- muğuzgak**, [muğuz-ğak] {eT} *is.* Bal arısına benzeyen bir sinek. [DLT]
- Muğal**, [mogol / muğal مغال] {eAT} *öz. is.* Moğol.
- muğ**, [Far. mīḡ => mih > muh > muğ] {ağız} *is.* Çivi. [DS]
- muğal¹**, [Ar. muğall مغل] {ağız} *is.* 1. Dana, tay, kuzu gibi evcil hayvan yavruları; döl. 2. Bağ ve bahçelerden alınan ürün; ürün. 3. Sebze ekilen yer. [DS]
- muğal²**, [Ar. muḡāl => muğal] *sf.* (Bakış için) boş. ☞ **muğal muğal bakmak**, {ağız} *Şaşkın şaşkın bakmak; sessiz ve üzgün üzgün bakmak; bön bön bakmak.* [DS]
- muğal³**, [? muğal] {ağız} *sf.* Esmer; mat, donuk renk. [DS]
- muğallak**, -ğī [Ar. mu'allāk معلاق] {ağız} *is.* Tezgâhtaki ipleri germeye yarayan araç. [DS]
- muğallip**, [Ar. muḡallit (*taklitçi*)] {ağız} *sf.* Neşeli; şakacı; taklitçi. [DS]
- muğan**, [Ar. muhān (*alçak*) => muğan] {ağız} *is.* Oyun; düzen; hile. [DS]
- muğanat**, [Ar. muhānet (*alçak*) => muğanat] {ağız} *sf.* Korkak; yüreksiz. [DS]
- muğar**, [eT. muñar] {ağız} *is.* Pınar; çeşme. [DS]
- muğara**, [? muğara] {ağız} *is.* Baca. [DS]
- muğbeçe**, [Far. muğ-beçe مغبيچه] {OsT} *is.* 1. Mecusi çocuğu. 2. Zerdüşt dininde tapınakta görev yapan küçük çocuklara verilen ad. 3. Meyhaneci çırağı. ☞ **muğbeçe-ğân**, *Muğbeçeler.*
- muğber**, -rri [Ar. ğubār > muğberr مغبر] {OsT} *sf.* 1. Tozlanmış; tozlu. 2. Dargın; küskün; gücenik. ☞ **muğber olmak**, *Bir kimseye kırılmak; darılmak; gücenmek.* || **muğberü'l-hatır**, *Hatırı kalmış; gücenik.*
- muğfel**, [Ar. ğaflet > muğfel / muğfele مغفل / مغفله] {OsT} *sf.* 1. Aldatılmış; gafil avlanmış. 2. İğfal olunmuş.
- muğfil**, [Ar. ğaflet > ğufül > muğfil / muğfile مغفل / مغفله] {OsT} *sf.* 1. Aldatan; ayartan. 2. İğfal edici.
- muğkede**, [Far. muğ-kede مگده] {OsT} *is.* 1. Ateşe tapanların tapınağı. 2. Meyhane.
- muğla**, [Far. mūhre / ? muylu] {ağız} *is.* Nalların deliklerini delmekte kullanılan araç. [DS]
- muğlak¹**, -kı [Ar. ğalk > muğlak مغلق] (*muğlāk*) {OsT} *sf.* 1. Kapanmış; kapalı. 2. Anlaşılması güç; çapraşık; karışık. 3. Kapalı; kilitli.
- muğlak²**, -ğī [Ar. mu'allāk] {ağız} *sf.* 1. Zayıf; cılız. [DS] 2. *zf.* Boş; boşlukta; açıkta. ☞ **muğlakta kalmak**, {ağız} 1. *Açıkta kalmak.* 2. *Çaresiz kalmak.* [DS]
- muğlakat**, [Ar. muğlak > muğlakāt مغلاقات] (*muğlākāt*) {OsT} *is.* Anlaşılması güç şeyler.
- muğlakıyet**, [Ar. muğlak > muğlakıyet مغلقیت] (*muğlākıyet*) {OsT} *is.* Anlaşmazlık; kapalılık.
- muğlama**, [buğ-la-mak > muğ-la-ma] {ağız} *is.* Kızgın yağda peynir karıştırarak yapılan bir yemek. [DS]
- muğlu**, [? muylu] {ağız} *is.* 1. Demircilerin kazan gümmekte kullandıkları uzun örs. 2. Taşçıların taş kaldırmakta kullandıkları uzun demir araç; kaldırmaç. [DS]
- muğrak**, -kı [Ar. ğarḡ > muğrak مغرق] {OsT} *sf.* 1. Batırılmış; batmış; gark edilmiş; suya gömülmüş. 2. Anlamı örtülü, yeterince anlaşılmayan söz.

muğşa, [Ar. ğaşy > muğşā مغشى] (*muğşa:*) {OsT} *sf.*

1. Örtülmüş. 2. Bürünmüş.

muğtasıb, [Ar. ğaşb>muğtasıb مغتصب] {OsT} *sf.* Gasp eden; zorla ele geçiren.

muğteç, **-ci** [Ar. muhtāc => muğtec / möhteç] {ağız} *sf.* Muhtaç.[DS]

muğtedi, [Ar. ğidā' > muğtedī مغتدى] (*muğtedi:*) {OsT} *sf.* Beslenen; gıda alan.

muğtemiz, [Ar. ğamz > muğtemiz مغتمز] {OsT} *sf.* Gammazlayan.

muğtenem, [Ar. ğanimet > muğtenem مغتنم] {OsT} *sf.* Ganimet olarak alınmış; yağma edilmiş olan.

muğtenim, [Ar. ğanimet > muğtenim مغتنم] {OsT} *sf.* 1. Yağmalayan; yağmacı. 2. Düşmandan ele geçirilen malı alan. 3. Bir şeyi ganimet bilip üstüne atlayan.

muğterif, Ar. ğarf > muğterif مغترف] {OsT} *sf.* Elini daldırarak avucu ile su alan.

muğterik, **-kı** [Ar. ğarḳ > muğterik مغترق] (*k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Suda boğulan.

muğtesil, [Ar. ğusl > muğtesil مغتسل] {OsT} *sf.* Dinî gereklere uygun biçimde yıkanmış olan; gusleden.

muğtezi, Ar. ğizā > muğtezī مغتذى] (*muğtezi:*) {OsT} *sf.* Beslenen; gıda alan.

muğur, [Ar. mağrūr ? => muğur] {ağız} *sf.* İsteksiz. ☞ **muğur olmak**, {ağız} 1. İstemedenden kabullenmek; gönülsüzce olur demek. 2. Aşağıdan almak. 3. Alışmak. [DS]

muğurlanmak, [Ar. mağrūr-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] Onurlanmak; gururlanmak. [DS]

muğzib, [Ar. ğazab > muğzib مغضب] {OsT} *sf.* Gazaba getiren; hiddetlendiren; öfkeleniren; kızdıran.

muh¹, **-hhi** [Ar. muḥḥ مخ] {OsT} *is.* 1. anat. İlik. 2. anat. Beyin. 3. Töz; cevher; madde. 4. {ağız} Tomurcuk. [DS] ☞ **muhh-i azmî**, {OsT} anat. Kemik iliği. || **muhh-i mutavassıt**, {OsT} anat. Orta beyin. || **muhh-i şevkî**, {OsT} anat. Omurilik; murdar ilik.

muh², [Far. mīḥ => mih / mih] {ağız} *is.* Çivi. [DS]

muhab, [Ar. heybet > muḥāb مهاب] (*muha:b*) {OsT} *sf.* Ürküntü veren; kendisinden korkulan.

muhaba, [Ar. muḥābā محابا] (*muha:ba:*) {OsT} *is.* Çekingelik; korku.

muhabbet, [Ar. ḥubb > maḥabbet / muḥabbet محبت] {OsT} *is.* 1. Sevgi. 2. İçtenlikle yapılan konuşma; dostça sohbet; yarenlik. ☞ **muhabbet-āميز**, {OsT} Sevgiyle; dostlukla; sevgi belirtisi içinde. || **muhabbet-ārā**, {OsT} Sevgiyle süslenmiş; sevgiyle süsleyen. || **muhabbet beslemek**, Birine karşı ya-

kınlık ve sevgi duymak. || **muhabbet çiçeği**, bot. Muhabbet çiçeğigillerden, almaşık yapraklı, yeşilimsi, sarı veya kırmızımsı salkım halinde toplanmış küçük çiçekli, kapsül meyveli bir yıllık otsu süs bitkisi; rezede, (*Reseda*). || **muhabbet çiçeğigiller**, bot. Örnek bitkisi muhabbet çiçeği olan ayrı taç yapraklı, er dişi veya bir eşeyli, çoğunlukla beyaz çiçekli, otsu bitkiler familyası, (*Resedaceae*). || **muhabbet etmek**, 1. Dostça konuşmak; sohbet etmek; yarenlik etmek. 2. Birine karşı sevgi beslemek; dostça duygular edinmek; sevmek. || **muhabbet-hāne**, {OsT} Bir tür karışık desenli işleme. || **muhabbet-i ebedî**, {OsT} Sonsuz sevgi; ebedî sevgi. || **muhabbet-kâr**, {OsT} Sevgi gösteren; seven. || **muhabbet kuşu**, zool. Papağangillerden, uzun kuyruklu, rengi yeşil ve sarı karışımı, ayıklama yoluyla sarı, mavi, gri ve beyaz olanları da üretilmiş bulunan, kafeste yalnız çiftler halinde yaşayabilen küçük kuşlara verilen ad, (*Melopsittacus undulatus*). || **muhabbet tellalı**, Kadınlarla erkekler arasında yasa dışı ilişkilerde aracılık eden kimse; kadınlara erkeği buluşturan veya kadın pazarlayan kimse; pezevenk. || **muhabbet tılsımı**, Bir kimsenin, birisine sevgi beslemesi için yapılan büyü; aşk büyüsü. || **muhabbetu'llah**, {OsT} Allah sevgisi. || **muhabbet uyandırmak**, Duygusal yönden yakınlaşmasını sağlamak; sevgi uyandırmak. || **muhabbet-zede**, {OsT} Sevgi yüzünden belaya uğrayan.

muhabbethane, [Ar. muḥabbet + Far. ḥāne محبتخانه] (*muhabbetha:ne*) {OsT} *is.* 1. Eskiden, ergenlik çağına gelen kızların bazı dikiş, nakış ve ev işlerini öğrenmek üzere gönderildikleri, mahallenin güvenini kazanmış evli bir kadının evi. 2. İşlemeleri birbirine girmiş gibi görünen bir tür hesap işi.

muhabbetleşmek, [muhabbet-le-ş-mek] *işteş. f.* [-ir] Dostça ilişkilerde bulunmak; muhabbet etmek.

muhabbetli, [muhabbet-li] *sf.* Seven; sevgi dolu; sevgiyle davranan; sevecen kimse; dostluğunu gösteren.

muhabbetname, [Ar. muḥabbet + Far. nāme محبتنامه] (*muhabbetna:me*) {OsT} *is.* 1. Aşk mektubu; sevgi mektubu. 2. Dostluk ifade eden mektup; dostça yazılmış mektup.

muhaberat, [Ar. muḥābere > muḥāberāt محابرات] (*muha:bera:t*) {OsT} *is.* 1. Haberleşmeler; yazışmalar. 2. Ticarî işlemler dolayısıyla yapılan yazışmalar.

muhabere, [Ar. ḥāber > muḥābere محابره] (*muha:bera:*) {OsT} *is.* Haberleşme; yazışma; mektuplaşma. ☞ **muhabere borusu**, Gemilerde, köprü üstü ile makine dairesi arasında doğrudan doğruya sesli haberleşmeyi sağlamak için çekilen boru. || **muhabere disiplini**, as. Haberleşme güvenliğini ve bağlantı sisteminden iyi bir biçimde yararlanmayı sağlamak amacıyla alınacak önlemlerin tümü. || **muhabere**

- emniyeti**, *İletişimi düşmanın dinleme, aldatma ve karıştırmasından korumak amacıyla alınan tüm, gözleme, kodlama ve güvenlik önlemlerinin tümüne verilen ad.*|| **muhabere etmek**, 1. Haberleşmek. 2. Mektuplaşmak; yazışmak.|| **muhabere memuru**, *Telgrafçı.*|| **muhabere sınıfı**, *as. Birlikler arasındaki iletişim hizmetlerinin yürütülmesi ve düşmanın elektronik haberleşmesine engel olunmasıyla görevli personel.*|| **muhabere vasıtaları**, *İletişimde kullanılan araçların tümüne verilen ad.*
- muhabereci**, [muhabere-ci] *is.* Muhabere sınıfından olan asker.
- muhabir**, [Ar. haber>muḥābir مغابر] (*muha:bir*) {OsT} *is.* 1. Haber veren kimse; biriyle haberleşen kişi. 2. Basın ve yayın organlarına haber toplamak, bildirmek veya yazmakla görevli kişi. 3. *sf.* Muhabereyi, haberleşmeyi sağlayan. ☞ **muhabir banka**, *Bir bankanın, kendi şubesinin bulunmadığı bir bölgedeki işlerini yürütmek üzere yetki verdiği bir başka banka.*
- muhabirlik, -ği** [muhabir-lik] *is.* 1. Muhabirin görevi. 2. Muhabirin yaptığı iş.
- muhacat¹**, [Ar. hicv > muḥācāt مهاجات] (*muha:ca:t*) {OsT} *is.* Karşılıklı olarak birbirini yerme; hicvetme.
- muhacat²**, [Ar. muḥācāt مهاجات] (*muha:ca:t*) {OsT} *is.* Birbirine karşılıklı bilmece sorarak yapılan yarış.
- muhacce**, [Ar. ḥüccet > muḥācce محاجة] (*muha:cce*) {OsT} *is.* Karşılıklı olarak delil gösterme yoluyla tartışma yapma; böyle bir şeyi ispatlamaya çalışma.
- muhacceb**, [Ar. muḥacceb محجب] {OsT} *sf.* Perde ile ayrılmış; perdelenmiş.
- muhaccel**, [Ar. ḥacle (*gerdek*) > taḥcīl > muḥaccel محجل] {OsT} *sf.* 1. Gerdeğe girmiş olan; gerdeğe konulmuş. 2. *is.* Ayağında beyaz halka olan at.
- muhaccil**, [Ar. ḥaclet > muḥaccil محجل] {OsT} *sf.* Utandıran.
- muhacemat**, [Ar. hücūm > muḥāceme > muḥācemāt مهاجمات] (*muha:cema:t*) {OsT} *is.* Saldırıları; hücumlar.
- muhaceme**, [Ar. hücūm > muḥāceme مهاجمة] (*muha:ceme*) {OsT} *is.* Her taraftan birden yapılan saldırı.
- muhaceret**, [Ar. hicret > muḥāceret مهاجرت] (*muha:ceret*) {OsT} *is.* 1. Bir yerden başka bir yere gidip yerleşme; göç. 2. *huk.* Oturulan ülke veya yerden, yabancı bir yere veya ülkeye uzun süre veya sürekli olarak yerleşmek üzere ayrılma; göç. ☞ **muhaceret etmek**, *Göç etmek; göçmek.*|| **muhāceret-i akvām**, {OsT} *Kavimler göçü;*
- muhacet**, [Ar. hecv > muḥācet مهاجت] (*muha:cet*) {OsT} *is.* Birbirini yerme; karşılıklı hicvetme.
- muhacim**, [Ar. hucūm > muḥācim مهاجم] (*muha:cim*) {OsT} *sf.* 1. Hücum eden; saldıran. 2. *spor.* Futbolda forvet. ☞ **muhācim hattı**, *Beş oyuncudan oluşan saldırı hattı; forvet hattı.*
- muhacimîn**, [Ar. muḥācīm > muḥācimîn مهاجمين] (*muha:cimi:n*) {OsT} *is.* Saldıranlar; hücum edenler.
- muhacir**, [Ar. hicret > muḥācir مهاجر] (*muha:cir*) {OsT} *is.* 1. Yerleşmek amacıyla başka bir ülkeye giden kimse; göçmen. 2. *huk.* Yabancı bir ülkede geçici veya sürekli olarak daha yüksek bir hayat seviyesi elde etmek amacıyla veya daha başka sebeplerle oturan kimse. 3. Hz. Muhammed ile birlikte veya daha sonra Mekke'den Medine'ye göç ederek gelip yerleşmiş olan Müslüman. 4. *sf.* Bir ülkeden kalkıp başka bir ülkeye yerleşmiş olan; göçmüş olan; göçmen. ☞ **muhacir arabası**, *Üstü ve yanları örtülü, dört tekerlekli yaysız at arabası.*
- muhacirîn**, [Ar. muḥācīr > muḥācīrīn مهاجريين] (*muha:ciri:n*) {OsT} *is.* Muhacirler; göçmenler; muhacirun.
- muhacirlik, -ği** [muhacir-lik] (*muha:cirlik*) *is.* Göçmen olma durumu; göçmenlik.
- muhacirun**, [Ar. muḥācīr > muḥācīrūn مهاجرون] (*muha:ciru:n*) {OsT} *is.* Hz. Muhammed ile veya daha sonra Mekke'den Medine'ye göç eden Müslümanlara verilen ad.
- muhadaa**, [Ar. ḥud'a > muḥāda'a مخادعة] {OsT} *is.* Hile ile aldatma; hilekârlık etme; aldatma.
- muhadaat**, [Ar. ḥud'a > muḥāda'at مخادعات] {OsT} *is.* → muhadaa.
- muhadara**, [Ar. ḳuzur / ḥudur > muḥāḍāra / muḥāzāra محاضرة] (*muha:dara*) {OsT} *is.* 1. Karşılıklı tartışma; fikir tartışması. 2. Beraber olma; birlikte bulunma. 3. Sırası geldiğinde anlatılan edebî, tarihî fikra veya hikâye.
- muhadarat**, [Ar. muḥāḍāra > muḥāḍārāt محاضرات] {OsT} *is.* Tartışmalar.
- muhadat**, [Ar. hediye > muḥādāt مهادات] (*muha:da:t*) {OsT} *is.* Hediyeleşme.
- muhaddar**, [Ar. taḥḍīr > muḥāḍḍār محضر] {OsT} *sf.* Yeşile boyanmış; yeşillendirilmiş.
- muhadde**, [Ar. ḥadde > muḥādde حده] {OsT} *sf.* 1. Sınırlanmış. 2. Bilenmiş.
- muhaddeb**, [Ar. ḥaddeb > muḥāḍdeb محذب] {OsT} *sf.* 1. Tümsekli; kambur. 2. Dışbükey; tümsek. ☞ **mu-**

- haddebü't-tarafeyn**, {OsT} İki tarafı da dışbükey olan dürbün camı; ince kenarlı mercek.
- muhadded**, [Ar. muḥadded {OsT} sf. Derisi, cildi buruşmuş olan.
- muhadded**, [Ar. taḥdid > muḥadded {OsT} sf. Sınırı belirlenmiş; sınır tespiti yapılmış; sınırlanmış.
- muhadder**, [Ar. ḥıdr > muḥadder / muḥaddere {OsT} sf. 1. (Kadın için) örtünmüş; kapalı. 2. (Kadın için) namuslu. 3. mecaz. (Kadın için) Müslüman.
- muhadderat**, [Ar. muḥadder > muḥadderāt {OsT} is. Namuslu kadınlar; örtünmüş olan kadınlar.
- muhaddes**, [Ar. ḥaḍḥ > muḥaddes / muḥaddese {OsT} sf. 1. Haber verilmiş; bildirilmiş. 2. Şükran hissiyle bildirilmiş.
- muhaddid**, [Ar. taḥdid > muḥaddid {OsT} sf. 1. Sınırlayan; sınırı oluşturan; sınırlayıcı. 2. Keskinleştirici; bileyici.
- muhaddir¹**, [Ar. ḥader > muḥaddir / muḥaddire {OsT} sf. Şişiren; kabartan.
- muhaddir²**, [Ar. ḥadr > muḥaddir / muḥaddire {OsT} sf. 1. Duyguları uyuşturan; uyuşturucu. 2. tip. Uyuşturucu ilaç; uyuşturucu.
- muhaddirat**, [Ar. muḥaddir > muḥaddirāt {OsT} is. Uyuşturucu ilaçlar; uyuşturucular.
- muhaddis**, [Ar. ḥadiḥ > muḥaddis {OsT} is. Hadislerle uğraşan kimse; hadis bilgini; hadisçi.
- muhaddisîn**, [Ar. muḥaddis > muḥaddisîn {OsT} is. Hadis bilginleri; hadisçiler.
- muhaddiş**, [Ar. ḥaḍḥ > taḥdiḥ > muḥaddiş {OsT} sf. 1. (Ses için) kulağı tırmalayan; kulağa rahatsızlık veren. 2. Sinirlendiren; kızdıran; tahrik eden.
- muhadene**, [Ar. muḥādene {OsT} is. Barışık olma; barışma.
- muhadenet¹**, [Ar. muḥādenet {OsT} is. Yakınlık; dostluk; ahbaplık.
- muhadenet²**, [Ar. muḥādene > muḥādenet {OsT} is. Barışık olma; barış; dostluk.
- muhadese**, [Ar. ḥadiḥ > muḥādeḥe {OsT} is. 1. Hikâye anlatma; söyleşme. 2. Hikâye; fıkra.
- muhadeşe**, [Ar. muḥādeşe {OsT} is. 1. Tırmalama. 2. Sıkıntıya sokma; zahmet verme.
- muhadi**, -i [Ar. ḥud'a > muḥādi' {OsT} sf. Hile yapan; hileci; aldatan.
- muhadiane**, [Ar. muḥādi' + Far. -āne {OsT} zf. Hile ile; aldatarak.
- muhadiş**, [Ar. muḥādiş {OsT} sf. 1. Tırmalayıcı. 2. Sıkıntıya sokan; zahmet veren.
- muhadrem**, [Ar. ḥadrem > muḥadrem {OsT} is. 1. Cahiliye devrinde doğan ve İslamlık devrinde de yaşayan kimse. 2. ed. Arap edebiyatında şairlerin ayrıldığı dört sınıftan birisi olup İslamlık öncesi şiir yazar ve Müslüman olan şairlere verilen ad. 3. isl. Hem İslamlık öncesinde hem de Hz. Muhammed devrinde yaşayan ancak onu görmeyerek sahabelerle görüşen Müslümanlara verilen ad.
- muhadremîn**, [Ar. muḥadrem > muḥadremîn {OsT} is. isl. Hem İslamlık öncesinde hem de Hz. Muhammed devrinde yaşayan ikinci derecede itibar olunan şairlere verilen ad.
- muhafaza**, [Ar. ḥıfz (saklama) {OsT} > muḥāfaza {OsT} is. 1. Saklama; koruma; korunum. 2. Yürürlükte tutma; değiştirmeme; terk etmeme. 3. Muhafaza altına alma, huk. Hacz edilen malları borçlunun elinden alarak güvenilir bir yere koyma. 4. Muhafaza altına almak, 1. Korumak. 2. Bir yerde tutmak; üstünü kapatmak. 5. Muhafaza etmek, 1. Korumak. 2. Olduğu gibi bırakmak. 3. Kapatmak; üstünü örtmek. 6. Muhafaza ormanı, Tehlike ile karşı karşıya bulunan yerler ile yerleşim alanlarının havasını, yollarını toz ve kum fırtınalarına karşı koruyan, akar su yataklarının dolmasının önüne geçen veya yurt savunması için gerekli görülen orman. 7. Muhafaza ücreti, bank. Müşterisi adına bono ve tahvillerini koruyan, kuponlarını keserek tahsil eden bankanın aldığı komisyon ücreti. 8. Muhafaza ve emniyet altına alma, huk. Ceza muhakemesinin amacına uygun olarak yapılabilmesi için başvuru ihtiyat tedbirlerinden biri.
- muhafazakâr**, [Ar. muḥāfaza + Far. kār {OsT} sf. 1. Geçmişin toplumsal düzenini, düşüncelerini ve kurumlarını korumak isteyen; tutucu. 2. Şu anda var olan olduğu gibi korumak, yenilikleri kabullenmemek isteyen; tutucu.
- muhafazakârane**, [Ar. muḥāfaza + Far. kārāne {OsT} zf. Muhafazakâra yakışır biçimde; tutucu gibi.
- muhafazakârlık**, -ğ [muhafazakâr-lık] {OsT} is. Herhangi bir evrime veya yeniliğe karşı olanların tutumu; muhafazakâr olma durumu; tutuculuk.
- muhafazalı**, [muhafaza-lı] {OsT} sf. Doğal

biçimde korunan; kötü hava koşullarından etkilenmeyen; korunaklı.

muhafazasız, [muhafaza-sız] (*muha:fazasız*) *sf.* Kendisine zarar verebilecek dış etkenlerle kötü hava koşullarından kolayca etkilenen; bu tür etkenlere karşı koruma altına alınmamış olan; korunaksız.

muhafazat, [Ar. muhāfazāt محافطات] (*muha:faza:t*) {OsT} *is.* Koruyuculuk; muhafızlık.

muhafete, [Ar. haft > muhāfete محافته] (*muha:fete*) {OsT} *is.* Yavaş okuma; yavaş söyleme.

muhaffef, [Ar. hiffet (*hafiflik*) > muhaffef مخفف] {OsT} *sf.* 1. Hafifletilmiş. 2. Hat sanatında bir tür yazı. 3. *dbl.* (Kelime için) kolay söylenebilmesi için kısaltılmış; uzun ünlüsü kısaltılmış.

muhaffif, [Ar. hiffet>muhaffif /muhaffife مخفف/مخففة] {OsT} *sf.* Hafifleten; hafifletici.

muhafız, [Ar. hıfz > muhāfaza > muhāfız محافظ] (*muha:fız*) {OsT} *sf.* 1. Birini veya bir şeyi koruyup kollayan; gözetici. 2. *is.* Bir devlet büyüğünü herhangi bir saldırı vb. tehlikelere karşı korumakla görevli asker veya polis; koruma. 3. Bir kale ve şehrin önemli yerlerini korumak, güvenlik ve düzeni sağlamakla görevli üst rütbeli komutan. ☞ **muhafız alayı**, Devlet başkanlarını korumakla görevli askerî birlik. || **muhafız kıt'ası**, Muhafız alayı.

muhafızın, [Ar. muhāfızın محافظين] (*muha:fizi:n*) {OsT} *is.* Bir şeyi koruyup bekleyenler; saklayanlar; muhafaza edenler.

muhafızlık, -ğı [muhafız-lık] (*muha:fızlık*) {OsT} *is.* 1. Bir kimseyi, bir yeri veya bir şeyi koruma işi. 2. Muhafız olma durumu. 3. Muhafızın görevi ve yaptığı iş.

muhak, -kî [Ar. muhāk / mehāk / mihāk محاق] (*muha:k*) {OsT} *is.* Ay takvimine göre, her ayın, Ay'ın Güneş'le beraber doğup görünmediği son üç geceğine verilen ad.

muhakât, -ti [Ar. hikāye > muhākāt محاکات] (*muha:kâ:t*) {OsT} *is.* Birbirine hikāye anlatma; hikāyeli sohbet.

muhakât, -ti [Ar. muhākāt مهاکات] (*muhakâ:t*) {OsT} *is.* Bir kimseyi ahmak yerine koyma.

muhakemat, [Ar. muhākeme > muhākemāt محاکمات] (*muha:kema:t*) {OsT} *is.* Sonuç çıkarmalar; akıl yürütmeler; çıkarsamalar; muhakemeler. ☞ **Muhakemat Dairesi**, Eskiden, idarî yargılamalara bakan Şura-yı devlet (Danıştay) dairelerinden biri. || **Muhakemat Genel Müdürlüğü**, Maliye Bakanlığının bünyesinde kurulu ve devlete ait davalarda hazinenin çıkarlarını korumakla görevli daire.

muhakeme, [Ar. hüküm > muhākeme محاکمه] (*muha:keme*) {OsT} *is.* 1. Bir sonuca ulaşmak amacıyla

mantıksal ilke ve bağlara göre düşünme; bir konuyu zihinde iyice düşünüp inceleyerek karar verme; akıl yürütme; usa vurma. 2. *huk.* Karşılıklı iki tarafı dinleyerek bir hüküm verme; yargılama. 3. *mecaz.* Bir durumdan kurtulmak, bir sorunu çözmek için çıkar yol aramak. 4. *fel.* Yargıları, art arda birbirine bağlayıp sonuç çıkarmayı sağlayan düşünce işlemi. ☞ **muhakeme etmek**, 1. Bir konunun çözümü için zihin yormak; akıl yürütmek; çıkar yol aramak; usa vurma. 2. Yargılamak; karar vermek; hüküm vermek. || **muhākeme-i gıyābiye**, {OsT} *huk.* Yargılamanın taraflardan birinin veya ikisinin de bulunmadığı bir duruşma ile yürütülmesi. || **muhākemetü'l-lügateyn**, {OsT} İki dilin karşılaştırılması. || **muhakemenin men'i**, *huk.* Soruşturma sonucunda yeterli kanıt bulunmadığı için yargılanmasına gerek olmadığı kanaatine varma; yargılamanın gereksizliği. || **muhakeme usulü**, Yargı yolu; muhakeme tarzı. || **muhakeme yürütmek**, Bir şeye, bir meseleye çözüm yolları aramak.

muhaki, [Ar. muhākî محاکى] (*muha:ki:*) {OsT} *sf.* Benzer olan; benzeyen.

muhakka, [Ar. haqq > muhākka محقه] {OsT} *is.* 1. Hak iddia etme. 2. Çekişme.

muhakkak, [Ar. haqq > taḥkik > muhākkaḥ / muhākkaḥ محقق / محققة] {OsT} *sf.* 1. Araştırma sonucunda gerçekliği kesinleşmiş; gerçek olduğu, doğruluğu kesin olarak bilinen; kuşkusuz; inkârî imkânsız. 2. Geri dönüşmesi, değiştirilmesi mümkün olmayan. 3. *zf.* Her ne olursa olsun; kesin olarak; her halde. 4. *is. hat.* Sülüs yazıya çok benzer, fakat derinliği az, dönüş noktaları sert ve köşeli, dikey ve yatay harflerin boyları uzun, 16. yy.la kadar Kur'an-ı Kerim yazımında kullanılan bir tür yazı.

muhakkak, [Ar. haqaret > taḥkir > muhākkaḥ محقر] {OsT} *sf.* Hakarete uğramış; horlanmış; alçaltılmış.

muhakkem, [Ar. hüküm > taḥkim > muhākkaḥ محکم] {OsT} *sf.* Sağlamlaştırılmış; kuvvetlendirilmiş; sağlam.

muhakkik, -kî [Ar. haqq > taḥkik > muhākkaḥ محقق] (*k'ler kalın söylenir*) {OsT} *sf.* 1. Bir olayın veya durumun gerçeğini araştırarak bulup ortaya çıkaran; bir olayın sebebinin ortaya çıkaran; gerçeği bulup çıkaran. 2. *is. huk.* Soruşturmacı; soruşturucu. 3. Masonlukta locaya yeni girenlerin niteliğini ve kim olduğunu araştırılan sorumlu loca görevlisi.

muhakkikane, [Ar. muhākkaḥ+Far. -âne محققانه] (*muhakkika:ne*) {OsT} *zf.* Gerçeği araştırana yakışır biçimde.

muhakkikîn, [Ar. muhākkaḥ > muhākkaḥin محققين] (*muhakkiki:n*) {OsT} *is.* Gerçeği araştıranlar; soruşturucular.

muhakkir, [Ar. taḥkīr > muḥakkīr محقر] {OsT} sf. Hakaret eden; hor gören.

muhakkirane, [Ar. muḥakkīr + Far. -āne محقرانه] (muḥakkira:ne) {OsT} zf. Hakaret edercesine; hor görerek.

muhāl¹, -li [Ar. ḥavāḥ > muḥāl محال] (muḥa:l) {OsT} sf.

1. Olması, gerçekleşmesi mümkün olmayan; olanaksız; boş; saçma; olmayacak. 2. *fel.* Anlaşılması mümkün olmayan; anlamsız. 3. *huk.* (Suç için) işlenmesi mümkün olmayacak; gerçekleştiremeyecek olan. ☞ **muhale ta'lik**, {OsT} Olmazı bağlı; saçmaya dayalı; boşuna. || **muhāl olmak**, Gerçekleşmemek; olanaksız olmak; mümkün olmamak.

muhāl², [Ar. muḡall (ürün)] {ağız} is. Yavruları ve ürünü yarı yarıya bölünmek suretiyle bakması için bir çobana verilen hayvanlar. [DS] ☞ **muhāl etmek**, {ağız} Alçak gönüllülük etmek. [DS]

muhāl³, [? muhāl] {ağız} sf. Sağlam olmayan; geçici; eğreti. [DS]

muhāla'a, [Ar. ḥal' > muḥāla'a محالة] (muḥa:laa) {OsT} is. *huk.* Eskiden, kocasına, kadının bir miktar para vererek nikâhını satın alması ve ondan ayrılması.

muhālasat, [Ar. ḥulūṣ > muḥālaṣat مخالصة] (muḥa:lasat) {OsT} is. Birbiri ile dostluk içinde olma; dostça geçinme; birbirine içten gelerek dostça ve iyi davranışlarda bulunma.

muhālat, [Ar. muḥāl > muḥālāt محالات] (muḥa:lāt) {OsT} is. Olmayacak şeyler.

muhālata, [Ar. ḥalṭ > muḥālaṭa مخالطة] (muḥa:lata) {OsT} is. 1. Karışma, görüşme. 2. Güzel geçinme; iyi anlaşma.

muhālatat, [Ar. muḥālaṭa > muḥālaṭāt مخالطات] (muḥa:lata:t) {OsT} is. 1. İyi geçinmeler. 2. Karışmalar, görüşmeler.

muhalefe, [Ar. ḥalf > muḥālefe محالفة] {OsT} is. Birbirine karşı yemin etme; antlaşma.

muhalefet, [Ar. ḥilaf > muḥalefet مخالفة] {OsT} is. 1. İleri sürülen bir duygu, düşünce, karar ve eyleme veya bir kimseye karşı çıkmak; karşı koyma; aykırı davranış; direnme; engel olmaya çalışma. 2. Bir kurala, yasaya veya karara uymama; aykırı davranma. 3. Bir partide, bir dernekte veya bir grupta yönetimin karşısında yer alan; yönetim karşıtı görüş taşıyan grup. 4. İktidar partisinin programına, uygulamalarına karşı olan ve hükümete karşı çıkan partilerin ve siyasi güçlerin tümü. 5. Ulaşımı engelleyen kötü hava şartları. ☞ **muhalefet için muhalefet**, İleri sürülen görüş veya düşünceye veya yapılan bir uygulamaya karşı herhangi bir görüş veya düşünce getirmemekle birlikte, yıpratmak veya

karşı çıkmış olmak için yapılan muhalefet. || **muhalefet etmek**, Karşı düşünce belirtmek; karşı çıkmak; muhalif kalmak. || **muhalefet-i kıyas**, {OsT} dbl. Bir kelimenin söyleniş ve anlam özellikleri bakımından yanlış olarak kullanılması. || **muhalefet partisi**, Hükümet kuruluşuna katılmamış olan parti; iktidarı eleştiren; iktidara muhalefet eden parti. || **muhalefet şerhi**, *huk.* Bir karar organında alınan kararlara katılmayan üyenin kararın altına, karara katılmayışının gerekçesini açıkladığı yazı. || **muhālefetün-li'l-havādis**, {OsT} isl. Allah'ın yarattıklarının hiç birine benzememe durumu ve niteliği.

muhaleset, [Ar. ḥulūṣ > muḥāleṣet مخالصة] (muḥa:leset) {OsT} is. Birbirine karşı içten dostluk gösterme; içtenlikle davranma.

muhālhil, [Ar. muḥālḥil مخلخل] {OsT} sf. 1. Havayı hafifleten. 2. Eriten; eritici. 3. *kim.* Analizleyen.

muhālif, [Ar. muḥālefet > muḥālif / muḥālīfe مخالف / مخالفه] (muḥa:lif) {OsT} sf. 1. Bir düşünceye, karara,

tutuma, tasarıya, programa, uygulamaya, politikaya veya bir grubun, zihniyetin iktidarına, yönetimine karşı çıkan; engellemeye çalışan. 2. Çoğu zaman başkalarına hep itiraz eden; karşı çıkan. 3. Karşı çıkma alışkanlığı olan; aykırı; uymayan; uyumsuz. 4. is. Muhalefet partilerinin safında yer alan; muhalefette yer alan. 5. İktidarın, yönetimin değiştirilmesi için çalışma yapan kimse. 6. *müz.* Türk müziğinde eskiden kullanılan bir birleşik makam. ☞ **muhālif hava**, Ulaşımı engelleyecek biçimde bozuk olan veya bozacağı anlaşılan hava. || **muhālīf-i akıl**, Akla aykırı düşen; akıl dışı. || **muhālīf-i irāk**, {OsT} *müz.* Klasik Türk müziğinde eski ve birleşik bir makam. || **muhālīf-i kāide**, {OsT} 1. Kural dışı; anormal. 2. *mant.* Düzgünsüz. || **muhālif kıymetler bülteni**, Kaybolmuş veya çalınmış hamiline yazılı senetler için borsaya gelen bildirimlerin yayımlandığı liste. || **muhālīf kuvve-i elektrifikie**, {OsT} fiz. Zıt elektromotor kuvvet. || **muhālif mefhum yoluyla istidlal**, {OsT} Yasa koyucunun, belli koşullar için kabul ettiği bir çözüm biçiminin, bu koşulların tersi söz konusu olunca tamamıyla ters yönde olması. || **muhālif olmak**, 1. Karşı çıkmak; karşıt görüşte olmak; muhalefet grubu içinde yer almak. 2. Aykırı olmak; uymamak. || **muhālif rüzgâr**, Geminin gittiği yönden esen rüzgâr.

muhālifin, [Ar. muḥālīf > muḥālīfin مخالفين] (muḥa:lif:n) {OsT} is. Karşı düşüncede olanlar; muhalifler.

muhalla¹, [Ar. ḥalā > taḥliye > muḥallā محلى / محلا] (muḥallā:) {OsT} sf. Boşaltılmış; taḥliye olunmuş.

muhalla², [Ar. ḥalā' > muḥallā محلى / محلا] (muḥallā:) {OsT} sf. Süslenmiş; süs yapılmış; donatılmış.

muhallak, -kı [Ar. ḥalḳ > taḥliḳ > muḥallāḳ محلق] (muḥallāḳ) {OsT} sf. Süslenmiş; süs yapılmış; donatılmış.

muhallak, -kı [Ar. ḥalḳ > taḥliḳ > muḥallāḳ محلق] (muḥallāḳ) {OsT} sf. Süslenmiş; süs yapılmış; donatılmış.

(*muhallâk*) {OsT} sf. **1.** Tıraş olmuş. **2.** is. Mina'da hacıların tıraş oldukları yer.

muhallebi, [Ar. maḥalleb (*sütlü*) > muḥallebī {OsT} is. Süt, pirinç unu ve şekerle yapılan bir tatlı.

☐ **muhallebi çocuğu**, Şımartılmış, nazlı büyütülmüş çocuk veya genç; güçlülere, sıkıntılara karşı dayanıksız kimse.

muhallebici, [muhallebi-ci] is. **1.** Muhallebi ve diğer sütlü tatlıların müşterilere sunulduğu dükkân. **2.** Böyle bir işletmenin sahibi. **3.** sf. (Çocuk veya genç için) nazlı büyütülmüş, güçlülere katlanamayan; çitkırıldım.

muhallebicilik, -ği [muhallebi-ci-lik] is. Muhallebinin yaptığı iş veya mesleği.

muhalled, [Ar. ḥuld > muḥalled {OsT} sf. Sürekli olan; daimî; kalımlı.

muhalledat, [Ar. muḥalled > muḥalledât {OsT} is. Sürekli kalan, ebedî olan şeyler.

muhallef, [Ar. ḥalef > muḥallef {OsT} sf. **1.** Geride kalan. **2.** Ölen bir kimseden kalan.

muhallefât, [Ar. muḥallef > muḥallefât {OsT} is. Ölen bir kimsenin bıraktığı şeyler. ☐ **muhallefât akçesi**, {OsT} huk. Ölünün kalan eşyasının satışından elde edilen para. || **muhallefât defteri**, {OsT} Ölünün geride bıraktığı eşyalarının yazılı olduğu defter. || **muhallefât halifesi**, {OsT} Mirasçısız ölenlerle müsadere edilen malların kayıtlarının tutulduğu dairede çalışan kâtipler. || **muhallefât kalemi**, {OsT} Varissiz ölenlerin bıraktıkları terekeye ait işlerle uğraşan baş muhasebeye bağlı daire. || **muhallefât memuru**, {OsT} Ölenlerin geri bıraktığı malları kaydeden ve bunları paraya çeviren görevli.

muhalfe, [Ar. muḥallef > muḥallefe {OsT} is. Kocası öterek dul kalan kadın.

muhalli, [Ar. ḥalā > taḥliye > muḥallī {OsT} sf. Boşaltan.

muhallid, [Ar. ḥuld (*sonsuzluk*) > muḥallid / muḥallide {OsT} sf. Sonsuzlaştıran; sonsuz kılan.

muhallil¹, [Ar. muḥallil {OsT} is. huk. **1.** Haram bir şeyi helal eden; hüllecî. **2.** huk. Eskiden, üçlü boşanma ile ayrılmış olan bir kadınla evlenen ikinci koca.

muhallil², [Ar. ḥall > taḥlil > muḥallil / muḥallile {OsT} sf. **1.** Tahlil eden; çözümleyen. **2.** fiz. Eriten. **3.** kim. Çözümleyen. **4.** tıp. (İlaç için) bir iltihabı, şişliği veya urları iyileştiren.

muhallilat, [Ar. muḥallil > muḥallilât {OsT} is. Bir iltihabı, şişliği veya uru iyileştiren ilaçlar.

muhallim, [Ar. ḥilm > muḥallim {OsT} sf. Öfkeli bir kişiyi sakinleştiren, yatıştırıcı; yumuşatan.

muhallis, [Ar. ḥalāş > muḥallīş {OsT} sf. Kurtaran; kurtarıcı.

muhallit, [Ar. ḥalt > taḥlīt > muḥallīt {OsT} sf. Bir şeyin saflığını bozacak şekilde içine yabancı maddeler karıştıran; tahlit eden.

muhalliye, [Ar. muḥalliye {OsT} is. fiz. Boşaltıcı. ☐ **muhalliyetü'l-hevā**, {OsT} fiz. Hava boşaltma tulumbası.

muhamat, [Ar. ḥimāye > muḥāmāt {OsT} is. **1.** Avukatlık etme. **2.** Saldırıdan koruma.

muhamese, [Ar. muḥāseme {OsT} is. Fısıldaşma.

muhami, [Ar. muḥāmāt > muḥāmī {OsT} sf. **1.** Savunan; saldırıdan koruyan. **2.** is. Avukat.

muhammara, [Ar. muḥammara {OsT} is. Haşlanmış kırmızı biber ezmesiyle salça, zeytinyağı, limon, sarımsak, ceviz ve kırmızı toz biber karışımından oluşan meze; ezme.

muhammas, [Ar. muḥammaş {OsT} sf. Ateş üzerinde kızdırılarak kurutulmuş.

muhammed, [Ar. ḥamd > muḥammed {OsT} sf. Pek çok kere övülmüş olan; güzel huyları olan; kendisine hamdüsena edilmiş olan.

Muhammedî, [Ar. Hz. Muḥammed (*son peygamber*) > muḥammedī {OsT} sf. **1.** Hz. Muhammed ile ilgili. **2.** İslam dininden olan; iman etmiş. **3.** is. Müslüman.

Muhammediye¹, [Ar. Muḥammed bin Abdullah bin el-Hasan (*bir Şii mezhebi kolu kurucusu*) > muḥammediyye {OsT} is. Sekizinci yy.da, imamlığın Hz. Ali soyundan gelenlere verilmesini savunan, imamlık konusundaki görüşlerini aşırılığa vardırarak, tarikatlarından bazılarında Hz. Ali'nin Allah'ın gözü olduğu iddia edilen, Muhammed bin Abdullah'ın kurduğu, Şiîliğin kollarından birisi.

Muhammediye², [Ar. muḥammedī > muḥammediyye {OsT} is. Hz. Muhammed'in hayatını, peygamberliğini vb.ni konu alan eserlere verilen ad.

Muhammediyun, [Ar. muḥammedī > muḥammediyyūn {OsT} is. İslam dininden olan kişiler; Müslümanlar.

muhammen, [Ar. ḥamn > taḥmin > muḥammen / muḥammene {OsT} sf. Önceden tahmin

- edilen; oranlanan; tahmini. ☞ **muhammen bedel**, *Açık artırma ile yapılan satışlarda ve kapalı zarf usulü ihalelerde iş veya mal için önceden tahmin edilen değer; yaklaşık değer.*
- muhammer**¹, [Ar. h̄amr (şarap) > muḥammer حمر] {OsT} sf. **1.** Ekşiyip kabarmış; mayalanmış. **2.** Kıvamını bulmuş
- muhammer**², [Ar. h̄imār > muḥammer حمر] {OsT} sf. (Kişi için) eşeğe benzetilen; eşek diye vasıflandırılan.
- muhammes**¹, [Ar. ḥames > muḥammes حمس] {OsT} sf. Ateş üstünde kızartılmış veya kurutulmuş olan.
- muhammes**², [Ar. ḥums > muḥammes حمس] {OsT} sf. **1.** Beş parçadan ibaret olan; beşli. **2. is. ed.** Her kıtası beş mısradan meydana gelen ve aruz ölçüsü ile yazılmış manzume. **3. mat.** Beşgen. **4. müz.** Türk musikisinde büyük bir usul. ☞ **muhammes-i muntazām**, {OsT} mat. *Düzgün beşgen.* || **muhammes-i mükerrir**, {OsT} ed. *Beşinci mısraları tekrarlanan muhammes.* || **muhammes-i müzdeviç**, {OsT} ed. *Beşinci mısraları tekrarlanmayan ancak aynı kafiyeyi taşıyan muhammes.*
- muhammez**, [Ar. ḥamz > muḥammez حمض] {OsT} sf. Oksitlenmiş; paslanmış.
- muhammiş**, [Ar. muḥammış محمص] {OsT} is. **1.** Tava. **2.** Kahve, mısır gibi şeyleri kavurup satan kimse.
- muhammız**, [Ar. muḥammız حمض] {OsT} sf. Oksitlenen.
- muhammin**, [Ar. ḥamn > taḥmin > muḥammin حمن] {OsT} sf. **1.** Tahmin eden; değer biçen; oranlayan. **2. is.** Bir malın alım ve satımında değer biçen kimse; eksper.
- muhammir**¹, [Ar. ḥamr > muḥammir حمر] {OsT} sf. **1.** Mayalayan; ekşitip kabartan. **2.** Yoğurup, kaynatan ve kıvamını bulduran.
- muhammir**², [Ar. muḥammir حمر] {OsT} is. Kızdırtıcı ilaç.
- muhammiş**, [Ar. ḥamş > muḥammış حمص (s' kalın söylenir)] {OsT} sf. **1.** Kahve, mısır gibi şeyleri kavurup satan kimse. **2. is.** İçinde bir şey kavurmaya yarayan tava.
- muhan**, [Ar. hev̄n > muḥān مهان] (muḥa:n) {OsT} sf. **1.** İhanet olunmuş. **2.** Alçak kişi.
- muhanat**, [Ar. muḥannes (kalleş, döneç) => muḥānāt محانات] (muḥa:na:t) {OsT} sf. **1.** Korkak. **2.** (Kişi için) alçak. **3.** {ağız}. El; yabancı. [DS] **4.** {ağız} Ters; inatçı. [DS] **5.** {ağız} Hain. [DS]
- muhanet**, [Ar. muhanet مهانت] {OsT} sf. **1.** İhanet eden; hain; alçak. **2.** {ağız} İş bitirmeyen; insanı işinden alıkoyan; tembel. [DS] **3.** {ağız} Kimseye maddi yardımını olmayan; cimri. [DS] **4.** {ağız} Korkak. [DS] **5.** {ağız} (Erkek için) kadın yaradılışı. [DS]
- muḥanna**¹, [Ar. ḥinnā > muḥannā حنى] (muḥanna:) {OsT} sf. Eğri; bükülmüş; eğrilmiş; çarpık.
- muḥanna**², [Ar. ḥinnā > muḥannā حنى] (muḥanna:) {OsT} sf. Kınalanmış; kına sürülmüş; kına ile boyanmış.
- muḥannes**, [Ar. ḥaneṣ > taḥnīs > muḥannes حنث] {OsT} sf. (Kişi için) alçak, döneç; kalleş; korkak; muhanet.
- muḥannesane**, [Ar. muḥannes+Far. -āne حنثانه] (muḥannesa:ne) {OsT} zf. Alçakça; kalleşçe; kalleşçesine.
- muḥanneslik**, -ği [muḥannes-lik] is. Alçaklık; kalleşlik; döneçlik; korkaklık; namussuzluk.
- muḥannet**¹, [Ar. muḥannes (kalleş, döneç) => muḥānāt > muḥannet حنث] {OsT} sf. **1.** Korkak. **2.** (Kişi için) alçak.
- muḥannet**², [Ar. muḥannet حنط] {OsT} sf. Mumyalanmış; tahnit olunmuş.
- muḥannit**, [Ar. ḥant > taḥniṭ > muḥanniṭ حنط] {OsT} sf. Ölülere mumyalayan; mumyacı.
- muḥar**, [eT. muḥār {ağız} is. Çeşme; kaynak. [DS]
- muḥara**, [Ar. mağāre / buḥārī {ağız} is. **1.** Ocak. **2.** Baca. [DS]
- muḥarat**, [Ar. hert > muḥārāt مهارات] (muḥa:ra:t) {OsT} is. Birinin sakalına gülererek eğlenme; alay etme.
- muḥarebat**, [Ar. muḥārebe > muḥārebāt محاربات] (muḥa:reba:t) {OsT} is. Savaşlar; çarpışmalar; dövüşler.
- muḥare**, [Ar. mağāre / buḥārī => muḥare] {ağız} is. **1.** Ocak. **2.** Ocak kenarlarına yapılan raf. [DS]
- muḥarebe**, [Ar. ḥarb > muḥārebe محاربة] (muḥa:rebe) {OsT} is. **1. as.** Düşman iki tarafın ordularının kara, deniz ve havada taktik amaçlarla yaptıkları çatışma; vuruşma, çarpışma; savaşma; harp etme. **2.** Savaş içinde, belli bir bölgede veya zaman içinde meydana gelen çarpışmaların genel adı. **3. mecaz.** Çetin tartışma. ☞ **muḥarebe ağırlığı**, *Muharebe sırasında lojistik desteği sağlamak için ihtiyaç duyulan ikmal, bakım, sağlık araç ve gereçleri ile personel ve teçhizatına verilen ad.* || **muḥarebe alanı gözetlemesi**, *İstihbaratı sağlamak amacıyla çatışma bölgesinde sürekli olarak yapılan gözetleme işlemi.* || **muḥarebe atı**, *Eskiden savaş günlerinde binilen ata verilen ad.* || **muḥarebe atış tabikatı**, *Savaşçı birliklerin temsilî düşman birlikleri üzerine gerçek mermiler kullanarak yaptıkları atış uygulaması.* || **muḥarebe birliği**, *Düşmanı imha etmek veya etkisiz duruma getirmek amacıyla eğitilmiş ve*

donatılmış birlik.|| **muharebe bölgesi**, Savaşa katılmış olan kuvvetler arasında müdahaleyi azaltmak amacıyla kurulmuş bulunan yasak bölge.|| **muharebe düzeni**, Savaşta küçük birliklerin düşman ile bağlantı kurduktan sonra etkin biçimde yönlendirilmeleri ve denetlenebilmeleri amacıyla almış oldukları dağınık düzen biçimi.|| **muharebe emirleri**, Kumandanın amaç ve kararını açıklayan ve bütün birliklere yol gösteren özel talimatları da kapsayan harekât emirlerinin tümüne verilen ad.|| **muharebe gücü**, Komutanın elindeki araçlar ve birliğin moral gücünün bütünü.|| **muharebe idare yeri**, Savaş anında birliklerin kumanda karargâhlarının bulunduğu yer.|| **muharebe ileri karakolu**, Düşmanla temas sağlandıktan sonra ileri sürülen güvenlik birliği.|| **muharebe istihbaratı**, Çatışmanın başarı ile tamamlanması için düşman ve harekât bölgesi hakkında toplanan gerekli bilgilerin elde edilmesi.|| **muharebe keşfi**, Düşmanla temas halinde bulunan birliklerin, muharebe başlangıcında ve çatışma sırasında kendi kuvvetleriyle, düşman hakkında yaptıkları keşif harekâtları.|| **muharebe keşif kolu**, Çatışma sırasında savaşçı güçlerden keşif, güvenlik ve savaş için bağımsız olarak çıkarılmış küçük taktik birlik.|| **muharebe kıtası**, Bir ordunun savaşta başlıca stratejik görevi üslenen en önemli ve en iyi şekilde donatılmış olan vurucu parçası.|| **muharebe kuruluğu**, Askerî birliklerin bir savaş için düzenlenmiş biçimi.|| **muharebe meydanı**, İki düşman kuvvetin karşılaştıkları ve çarpıştıkları alan.|| **muharebe planı**, Savaşmak üzere, bir kumandanın aldığı tertip, düzen ve tedbirlerin tümü.|| **muharebe raporu**, Çatışmanın gidişi, katılan birliklerin durumu, silahlar vb. hakkında ayrıntılı biçimde bilgi veren rapor özeti.|| **muharebe sahası**, Savaşan tarafların, savaş harekâtını yürüttükleri düşman tarafında kalan arazi parçası.|| **muharebe şaşırtması**, Düşmanı kendi zararına bir davranış ve harekât içinde bulunmaya yönelten savaş hilesi.|| **muharebe tatbikatı**, Barış zamanında, muharip birliklerin taktik güçlerini uygulamalı olarak göstermek amacıyla yapılan askerî tatbikat.|| **muharebeye ara verme**, Savaş sırasında ölü ve yaralıları toplamak amacıyla düşman kuvvetler arasında varılan yerel anlaşma ile çatışmaya geçici olarak ara verme.|| **muharebeyi kesme**, Çatışma halindeki bir birliğin başka bir harekâta başlamak veya düşmandan sıyrılmak amacıyla geriye veya düşmandan uzak bir yere doğru yaptığı planlı ve düzenli hareket.

muharese, [Ar. hırâset > muhârese / muhâreset محارسة / محارست] (muha:rese) {OsT} is. Bir şeyi koruma, saklama; muhafaza etme.

muhareşe, [Ar. hareş > muhâreşe محارشة] (muha:reşe) {OsT} is. Araya fit sokup kavga çıkartma; kışkırtma.

muhareşe, [Ar. muhareşe محارشة] (muha:reşe) {OsT} is. Halkı birbirine düşürme; kışkırtma.

muharı, [Ar. mağâre / buhârî => muhare] {ağız} is. 1. Ocak. 2. Baca. [DS]

muharib, [Ar. harb > muhârib محارب] (muha:rib) {OsT} sf. → muharip.

muharibeyn, [Ar. muhârib > muhâribeyn محاربين] (muha:ribeyn) {OsT} is. Savaşan iki taraf.

muharip, -bi [Ar. harb > muhârib محارب] (muha:rip) {OsT} sf. 1. Savaşan; savaşa katılan. 2. is. Savaşçı. 3. as. Silahlı kuvvetlerde, doğrudan doğruya savaşa katılan asker veya birliklere verilen ad. ☞ **muharip birlik**, Silahlı kuvvetlerde, savaş sırasında doğrudan doğruya ateş ve manevrayı kullanarak düşmanla bizzat savaşan birliklere verilen ad.|| **muharip sınıf**, Silahlı kuvvetlerde, savaş sırasında doğrudan doğruya savaşa katılan piyade, tankçı, topçu, zirhli, süvari, havacı gibi sınıflara verilen genel ad.

muharrak, -kı [Ar. harîk > muharrak محرق] {OsT} sf. Yakılmış; yanmış.

muharref¹, [Ar. harf > tahrif > muharréf محرف] {OsT} sf. Asıl niteliği değiştirilmiş olan; tahrif edilmiş olan; bizzat silinmiş ve yerine başka şey yazılmış olan.

muharref², [Ar. muharréf / muharréfe محرف / محرفة] {OsT} sf. Kendisine bunak denilmiş olan.

muharrefat, [Ar. muharréf > muharréfât محرفات] (muharrefa:t) {OsT} is. Tahrif edilmiş şeyler; değiştirilmiş şeyler.

muharrem, [Ar. harâm > muharrém محرم] {OsT} sf. 1. Haram edilmiş; dince yasaklanmış olan. 2. is. Ay takviminde birinci ayın adı. ☞ **muharremü'l-harâm**, {OsT} Muharrem ayı.

muharremat, [Ar. muharrém > muharrémât محرمات] (muharrema:t) {OsT} is. 1. Yasak edilmiş şeyler; haramlar. 2. Müslümanlara yasak edilmiş olan yiyecek, içecek ve eylemlerin tümü; haramlar.

muharremiye, [Ar. muharrém > muharrémiyye محرمية] {OsT} is. 1. Muharrem ayının ilk günü. 2. O gün için verilen bahşiş, hediye. 3. ed. Muharrem ayı veya Kerbela olayı dolayısıyla yazılmış kaside.

muharrer, [Ar. tahrîr > muharrer / muharrere محرر / محرره] {OsT} sf. Yazıya geçirilmiş; yazılmış.

muharrerat, [Ar. muharrer > muharrerât محورات] (muharrrera:t) {OsT} is. Yazılmış şeyler; mektuplar; yazılanlar. ☞ **muharrerât-ı resmîye**, {OsT} Resmî yazılar.

muharrib, [Ar. harâb > muharrib محرب] {OsT} sf. Yıkılan; yok eden; tahrip eden.

muharribîn, [Ar. muharrîb > muharrîbîn مَحْرِبِينَ] (*mu-harrîbi:n*) {OsT} is. Tahrip edenler.

muharrif, [Ar. hârf > tahrîf > muharrîf مَحْرَف] {OsT} sf. **1.** (Yazı vb. için) bozan; silen; değiştiren; tahrip eden. **2.** Hile yapan; hileci; aldatan.

muharrîk¹, -ki [Ar. hâreket > tahrîk > muharrîk / muharrîke مَحْرَك] {OsT} sf. **1.** Harekete geçiren; hareket ettiren; devindiren. **2.** mecaz. Kışkırtan; ayaklandıran. ☞ **muharrîk-i fesat**, *Fesada sürükleyen*.|| **muharrîk-i kulüb**, {OsT} *Kalpleri harekete geçiren; Allah*.|| **muharrîk sinirler**, {OsT} *Hareket ettirici sinirler*.

muharrîk², -kı [Ar. hârk > muharrîk مَحْرَق] (*k kalın söylenir*) {OsT} sf. **1.** Yakan; yakıcı. **2.** Çok susatan; hararet veren. **3.** mecaz. Çok fazla acındıran; merhamet uyandıran.

muharrîk³, -kı [Ar. hârîk > muharrîk مَحْرَق] {OsT} sf. Yakan.

muharrîkiyet, [Ar. muharrîke > muharrîkiyyet مَحْرَكِيَّة] {OsT} is. Hareket ettiren kuvvet,

muharrîr, [Ar. muharrîr / muharrîre مَحْرَر / مَحْرَرَة] {OsT} sf. **1.** Yazan; yazıya geçiren. **2.** is. Yazar; telif eser sahibi.

muharrîran, [Ar. muharrîr > muharrîrân مَحْرَرَات] (*mu-harrîra:n*) {OsT} is. Yazarlar; muharrîrler: telif eser sahipleri.

muharrîrîn, [Ar. muharrîr > muharrîrîn مَحْرَرِينَ] (*mu-harrîri:n*) {OsT} is. Yazarlar; muharrîrler: telif eser sahipleri.

muharrîrlik, -ğî [muharrîr-lik] is. Muharrîrin yaptığı iş veya meslek; yazarlık.

muharrîs, [Ar. hîrîş > muharrîş مَحْرِش] {OsT} sf. Hırslandıran; tahrik ve teşvik eden.

muharrîsane, [Ar. muharrîş + Far. -âne مَحْرِصَانَة] (*mu-harrîsa:ne*) {OsT} zf. Tahrik ve teşvik edici biçimde; hırslandırıcısına.

muharrîş, [Ar. tahrîş > muharrîş / muharrîşe مَحْرِش / مَحْرِشَة] {OsT} sf. **1.** Tırmalayan; tahriş eden; kaşındıran. **2.** Korku veren; irkilten; korkutan. **3.** *ıp*. Azdıracı özelliği olan; irkilten.

muharrît, [Ar. muharrît مَحْرَط] {OsT} is. İshal verici ilaç; müşhil.

muharrîz, [Ar. muharrîz مَحْرِض] {OsT} sf. Teşvik eden; kışkırtan.

muhas, [? muhas] {ağız} is. Kırmızı toprak. [DS]

muhāsama, [Ar. huşūmet > muhāşama مَخَاصِمَة] (*mu-ha:sama*) {OsT} is. **1.** İki kişi veya iki taraf arasında oluşan düşmanlık. **2.** İki taraf arasında olan didişme.

muhāsamat, [Ar. muhāşama > muhāşamāt مَخَاصِمَات] (*muha:sama:t*) {OsT} is. **1.** Düşmanlıklar; düşmanlık. **2.** Savaşta çarpışma; çatışma.

muhāsamet, [Ar. muhāşamet مَخَاصِمَت] (*muha:samet*) {OsT} is. Düşmanlık.

muhāsara, [Ar. haşr > muhāşara مَخَاضِرَة] (*muha:sara*) {OsT} is. **1.** Kuşatma; çevirme; etrafını sarma. **2.** as. Ele geçirmek, almak amacıyla bir yeri uzun süreli kuşatma; etrafını sarma. ☞ **muhāsara etmek**, *Bir yeri kuşatmak; çevirmek*.|| **muhāsara günlüğü**, *Bir muhāsara sırasında meydana gelen olaylarla verilen ve alınan emirlerin yazılı olduğu resmî belge*.|| **muhāsara hattı**, *Kuşatılmış bir yerin olası çıkış hareketlerine karşı kuşatan kuvvetlerin almış olduğu güvenlik ve savunma çizgisi*.|| **muhāsara savaşı**, *Bütün eylemleri kuşatma ile ilgili olan özel savaş taktikleri ve biçimi*.|| **muhāsara siperi**, *Bir kaleyi veya yeri kuşatanların kazdıkları hendek veya korunma siperleri ve toplanma yeri*.

muhasebat, [Ar. muhāsebe > muhāsebāt مَحَاسِبَات] (*muha:seba:t*) {OsT} is. **1.** Hesaplaşmalar. **2.** Muhasebe işleri. **3.** Muhasebe işlerinin görüldüğü daireler.

muhasebe, [Ar. heşāb > muhāsebe مَحَاسِبَة] (*muha:sebe*) {OsT} is. **1.** Hesap bilimi. **2.** Hesap işi. **3.** Bir kişi, kuruluş veya kurumun işleriyle ilgili hesaplarının tümü. **4.** Hesapları tutmakla görevli kişilerin bulunduğu oda, büro vb. yer; saymanlık. **5.** Değeri para olarak belirlenmemiş malların ayrıntılı olarak çıkarılmış listesi. **6.** Karşılıklı olarak alacak verecek hesaplarını çıkartma; karşılıklı hesap görme; hesaplaşma. **7.** Hesap işleri ile uğraşma. ☞ **muhasebe kalemi**, *Bir kurum veya kuruluş hesaplarının tutulduğu büro veya daire*.|| **muhasebe memuru**, *Resmî bir kurum veya dairede muhasebecilik yapan kimse*.|| **muhasebesini yapmak**, *Bir şeyin olumlu ve olumsuz yönlerinin dökümünü yaparak bir sonuca varmak; durum muhasebesi yapmak; durumu gözden geçirmek*.

muhasebeci, [muhasebe-ci] is. Hesap işleri ile uğraşan kimse; muhasip; sayman.

muhasebecilik, -ğî [muhasebe-ci-lik] is. Muhasebecinin yaptığı iş; saymanlık; muhasiplik.

muhasede, [Ar. hāsed > muhāsede مَخَاسِدَة] (*muha:sede*) {OsT} is. Birbirini kıskanma; çekememe; çekememezlik.

muhāsım, [Ar. huşūmet > muhāşama > muhāşım / muhāşıma مَخَاصِم] (*muha:sım*) {OsT} is. **1.** Düşman taraflardan her biri; düşmanlık duyan. **2.** Bir oyun, karşılaşma veya savaşta karşı karşıya gelenlerden her biri; rakip. ☞ **muhāsım devletler**, *Bir savaş veya anlaşmazlık durumunda birbirinin karşısında yer alan devletler; düşman devletler*.

muhasımîn, [Ar. muḥāşim > muḥāşimîn {خاصمين} (*muha:simi:n*) {OsT} is. Düşman olanlar; muhasımlar.

muhasır, [Ar. ḥaşr > muḥāşara > muḥāşır / muḥāşıra {محاصر / محاصره} (*muha:sır*) {OsT} sf. 1. Bir şeyi çevreleyen; onun çevresini kuşatan. 2. Bir kale veya şehri kuşatıp, yiyecek ve mühimmat geliş yolunu kesen.

muhasırîn, [Ar. muḥāşır > muḥāşırîn {محاصرين} (*muha:siri:n*) {OsT} is. Muhasara edenler; kuşatanlar.

muhasırûn, [Ar. muḥāşır > muḥāşırûn {محاصرون} (*muha:siru:n*) {OsT} is. Muhasara edenler; kuşatanlar.

muhasib, [Ar. ḥesâb > muḥāsib {محاسب} (*muha:sib*) {OsT} sf. → muhasip.

muhasibiye, [Ar. muḥāsib > muḥāsibiye {محاسبية} (*muha:sibiye*) {OsT} is. Bir tarikat.

muhasip, **-bi** [Ar. ḥesâb > muḥāsib {محاسب} (*muha:sib*) sf. Muhasebe işlerini yapan kimse; muhasebeci; sayman.

muhasiplik, **-ği** [muhasip-lik] (*muha:siplik*) is. Hesap işleriyle uğraşma; muhasebecilik; saymanlık.

muhasal, **-li** [Ar. ḥuşûl > muḥāşşal {محصل} {OsT} sf. 1. Üretilmiş; elde edilmiş. 2. zf. Özet olarak; özetle. ☞ **muhasal-ı kelâm**, {OsT} *Sözün kısısı*.

muhasala, [Ar. ḥuşûl > muḥāşşala {محصول} {OsT} sf. 1. Elde edilen şey; sonuç. 2. fiz. Bileşke.

muhasan, [Ar. ḥişn>taḥşîn>muḥāşşan {محسن} {OsT} sf. Kuvvetlendirilmiş; sağlamaştırılmış; berkitilmiş; tahkim edilmiş.

muhasas, [Ar. ḥuşûş > taḥşîş > muḥāşşas / muḥāşşasā {محصص / محصصة} {OsT} sf. Birisine ödenek olarak ayrılmış olan; tahsis edilmiş olan; ayrılmış.

muhasasat, [Ar. muḥāşşas > muḥāşşasāt {مخصصات} (*muhasasa:t*) {OsT} is. 1. Bir kimseye maaş, tayın vb. olarak verilmiş şeyler. 2. Devlet dairelerine devlet bütçesinden ayrılmış olan para. ☞ **muhasasat ilmühaberi**, *Silahlı kuvvetlerde atama, nakil vb. işlemlerinde atanan ve nakledilen kimseye birliği tarafından verilen, kişinin özlük haklarını, ayrıldığı tarihi, aile durumunu vb. belirten belge*.

muhasen, [Ar. ḥüsn > taḥşin > muḥassen {محسن} {OsT} sf. Güzel bulunmuş; güzel.

muhasenat, [Ar. muḥassen > muḥassenāt {محسنات} (*muhasena:t*) {OsT} is. 1. Yararlı, güzel, hayırlı işler. 2. Yararlılık, üstünlük sebepleri.

muhaser, [Ar. ḥasret > taḥşir > muḥasser {محسر} {OsT} sf. Hasret kalmış; hasrete düşürülmüş.

muhasıl, [Ar. ḥuşûl > taḥşil > muḥāşşıl {محصل} {OsT}

sf. 1. Üreten; meydana getiren. 2. is. İmparatorluk döneminde, Tanzimat öncesinde vergi tahsildarına verilen isim. 3. Vilayet sancak ve kaza içinde devlete ait malların yönetimi ve gelirlerinin toplanması ile görevlendirilmiş, gerektiğinde zor kullanma yetkisi bulunan memur. 4. Mutasarrıftan küçük kaymakam ve müdürler derecesinde bulunan memurlara verilen unvan.

muhasıllık, **-ğı** [muhasıl-lık] is. Vergi toplama işi; tahsildarlık.

muhasın, [Ar. muḥāşşin {محصن} {OsT} sf. 1. Kale gibi korunaklı ve sağlam kalan. 2. Kendisini dinen haram olan kişilerden saklayan.

muhasin, [Ar. ḥüsn > taḥşin > muḥassin {محسن} {OsT} sf. Güzelleştiren; güzellik veren.

muhasir, [Ar. ḥasar > taḥşir > muḥassir {محسر} {OsT} sf. Hasar yapan; zarar ve ziyana sebep olan; zararlı.

muhasırîn, [Ar. muḥassir > muḥassırîn {محسرين} (*muhasiri:n*) {OsT} is. Zarar ve ziyana sebep olan kişiler veya şeyler.

muhasis, [Ar. ḥuşûş > taḥşîş > muḥāşşîş {محصص} {OsT} sf. Tahsis eden; birine özgü kılan.

muḥāşşā, [Ar. ḥāşîye > taḥşîye > muḥāşşā {محشا / محشاة} (*muḥāşşā:*) {OsT} sf. (Kitap vb. için) ḥāşîye yazılmış olan; taḥşîye olunmuş.

muḥāşşem, [Ar. muḥāşşem {محشم} {OsT} sf. Sarhoş.

muḥāşşî, **-i**, [Ar. muḥāşşî' {محشع} {OsT} sf. Kibirinin kibri kırın.

muḥāşşî¹, [Ar. ḥāşîye > taḥşîye > muḥāşşî {محشى} (*muḥāşşî:*) {OsT} sf. Kitaba vb. yere ḥāşîye yazan.

muḥāşşî², [Ar. ḥāşyet > taḥşîye > muḥāşşî {محشى} (*muḥāşşî:*) {OsT} sf. Korkutan; korkutucu; korku veren.

muḥāşşîd, [Ar. taḥşîd > muḥāşşîd {محشد} {OsT} sf. Bir yere toplayan; taḥşîd eden.

muḥāşşîm, [Ar. muḥāşşîm {محشم} {OsT} sf. Keskinliği dolayısı ile sarhoş eden.

muḥāşşîn, [Ar. muḥāşşîn {محشن} {OsT} sf. 1. Gücendiren; darıltan. 2. Öfkelen diren.

muḥat¹, [Ar. iḥāta > muḥāt {محاط} (*muha:t*) {OsT} sf. 1. Etrafı çevrilmiş; kuşatılmış; sarılmış. 2. Bir şeyin içinde bulunan. 3. Kitabın sırt kâğıdı ile mukavvası arasında isteka ile bastırılarak oluşturulmuş çukur. 4. {ağız} Tersinden dikilen yemenilerin burnunu itmek ve çevirmek için kullanılan ağaçtan yapılmış çubuk. [DS] ☞ **muḥat olmak**, *Dikkat etmek; bakmak; gözetmek; mukayyet olmak*. [DS]

muḥat², [Ar. muḥāt {محاط} (*muha:t*) {OsT} is. Sümük; sümüğe benzer sıvı. ☞ **muḥātü's-şeytan**, {OsT} *Öğle sıcaklığında tel tel görünen güneş sıcaklığı*.

muhat, [Ar. muḳayyct => mukaat / muhat] {ağız} is. Bakıp gözetme. ☞ **mukat olmak**, {ağız} Bakıp gözetmek; dikkat etmek. [DS]

muhatap, [Ar. ḥiṭāb > ḥuṭbe > muḥāṭab {مخاطب} (muha:tab) {OsT} is. → muhatap.

muhataba, [Ar. ḥiṭāb > muḥāṭaba {مخاطبه} (muha:taba) {OsT} is. 1. Karşılıklı konuşma. 2. mecaz. Çatışma; çekişme. 3. huk. Hukukî bir işlem için tarafların yüz yüze sözlü olarak görüşmeleri.

muhatabat, [Ar. muḥāṭaba > muḥāṭābāt {مخاطبات} (muha:taba:t) {OsT} is. Karşılıklı konuşmalar.

muhatap, -bı [Ar. ḥiṭāb > ḥuṭbe > muḥāṭab {مخاطب} (muha:tab) is. 1. Kendisi ile konuşulan, kendisine söz söylenen kimse; hitap edilen kişi. 2. dbl. İkinci kişi. 3. tic. Bir bono, poliçe ve senet için ödeme yükümlülüğünde bulunan kimse. 4. huk. Bir dava veya benzer işlemde hakkında işlem yapılması istenen taraf veya kimse. 5. Padişahın huzurunda yapılan huzur derslerinde mukarrir adı verilen hocanın yanında dinleyici olarak bulunan hocalara verilen ad. ☞ **muhatap olmak**, 1. kendisine söylenmek; kendisine hitap edilmek; kendisi ile konuşulmak. 2. (Belirtilen tutum ve davranışla) karşılaşmak; yöneltmek; karşısında kalmak.

muhatara, [Ar. ḥaṭar > muḥāṭara {مخاطره} (muha:tara) {OsT} is. 1. Korku verici durum; tehlike. 2. Zarar; ziyan. 3. Sigortacılıkta riziko. ☞ **muḥāṭara-i zimihlāl**, Dağılma tehlikesi.

muhataralı, [muhatara-lı] (muha:taralı) sf. Tehlike-li; korkulu. ☞ **muhataralı sözleşme**, Borçlunun borç kapsam ve derecesini tam olarak bilemediği, daima bir zarar tehlikesinin varlığını yüklediği sözleşme.

muhatarat, [Ar. muḥāṭarāt {مخاطرات} (muha:tara:t) {OsT} is. Korkular; tehlikeler.

muhatele, [Ar. ḥatel > muḥātele {مختله} (muha:tele) {OsT} is. Kandırma; aldatma; dolandırma.

muhatıb, [Ar. ḥiṭāb > ḥuṭbe > muḥāṭıb {مخاطب} (muha:tıb) {OsT} sf. Hitap eden; birine söz söyleyen; taraflardan söz söyleyen durumunda olan; muhatabin karşısında yer alan.

muhati, [Ar. muḥaṭ > muḥaṭı {مخاطي} [(muhati:), t kalın söylenir] {OsT} sf. Sümüge benzeyen; sümüksü.

muhattat, [Ar. ḥaṭṭ > muḥaṭṭat {مخطط} {OsT} sf. 1. Üzerine çizgi çekilmiş; çizilmiş. 2. Kalemle resmi yapılmış. 3. Çizikli; yivli.

muhattıt, [Ar. ḥaṭṭ > muḥaṭṭıt {مخطط} {OsT} sf. 1. Çizgi çeken; çizen. 2. Kalemle resim yapan.

muhavele, [Ar. muḥāvele {محاولة} (muha:vele) {OsT} is. İsteme; talep.

muhaverat, [Ar. muḥāvere > muḥāverāt {محاورات} (muha:vera:t) {OsT} is. Karşılıklı yapılan konuşmalar; muhavereler.

muhavere, [Ar. ḥavr > muḥāvere {محاورة} (muha:vere) {OsT} is. 1. İki kişi arasında yapılan karşılıklı konuşma; söyleşme; diyalog. 2. Roman ve hikâyelerde kişilerin karşılıklı konuşması; söyleşme. ☞ **muhavere etmek**, Karşılıklı konuşmak.

muhaverele, [muhavere-li] {OsT} sf. Karşılıklı konuşma bulunan; konuşmalı; söyleşmeli.

muhavvat, [Ar. ḥavṭ > taḥvīt > muḥavvaṭ {محوط} {OsT} sf. (Bina için) etrafı duvar veya perde ile çevrili olan; ihata edilmiş.

muhavvef, [Ar. ḥavf > taḥvif > muḥavvef {مخوف} {OsT} sf. Korkmuş olan; korkutulmuş.

muhavvel, [Ar. ḥavl > taḥvil > muḥavvel {محول} {OsT} sf. 1. Değiştirilmiş. 2. Ismarlanmış; sipariş edilmiş olan. 3. mat. Dönüşmüş. ☞ **muhavvelün-aleyh**, {OsT} (Poliçe, senet, çek vb. için) üzerine havale edilmiş.

muhavvelat, [Ar. muḥavvel > muḥavvelāt {محولات} (muhavvela:t) {OsT} is. 1. Havaleler. 2. Devlet borcu olarak bir il veya idareden ödenmesi istenen paralar.

muhavven, [Ar. ḥāin > taḥvīn > muḥavven {مخون} {OsT} sf. İhanetle suçlanan; hain sayılan.

muhavvet, [Ar. taḥvīt > muḥavvet {محوط} {OsT} sf. Etrafına duvar çekilmiş; tahvit edilmiş.

muhavvit, [Ar. muḥavvet > muḥavviṭ {محوط} {OsT} sf. Etrafına duvar çeken; tahvit eden.

muhavvif, [Ar. ḥavf > taḥvif > muḥavvif / muḥavvife {مخوف} {OsT} sf. Korkutan; korkutucu.

muhavvil, [Ar. ḥavl > taḥvil > muḥavvil {محول} {OsT} sf. Başka bir duruma veya biçime sokan; değiştiren; tahvil eden. ☞ **muhavvilü'l-havli ve'l-ahvāl**, {OsT} Kuvvetli ve durumları başka bir biçime sokan; Allah.

muhavvile, [Ar. ḥavl > taḥvil > muḥavvile {محوله} {OsT} is. 1. Dönüştüren; dönüştürücü. 2. fiz. Transformör.

muhaya, [Ar. muḥāyā {مهايا} (muha:ya:) {OsT} is. Bölünmeyen bir şeyi nöbetleşe olarak kullanma.

muhayee, [Ar. muḥāye³ {مهايئه} {OsT} is. 1. Bölünmesi veya paylaşılması mümkün olmayan bir şeyi sıra ile kullanma. 2. huk. Bölüşülmesi, dolayısıyla paylaşılması mümkün olmayan bir şeyden sıra ile yararlanma veya kullanma.

muhayene, [Ar. muḥāyene {محاينه} {OsT} is. Bir şeyi, belirli bir zaman için kiralama.

- muhayyeb**, [Ar. taḥyib > muḥayyeb مخيب] {OsT} sf. Mahrum kılınmış; yoksun bırakılmış.
- muhayyeben**, [Ar. muḥayyeb > muḥayyeben مخيباً] (muḥayye'ben) {OsT} zf. Mahrum kılarak; yoksun bırakarak.
- muhayyel**, [Ar. ḥayal > muḥayyel / muḥayyele محيل / محيله] {OsT} sf. Hayal edilen; hayal gücüyle yaratılan; hayalî; imgelenen.
- muhayyelat**, [Ar. muḥayyel > muḥayyelât محييلات] (muḥayyela:t) {OsT} is. Hayal edilmiş olan şeyler; tasavvur olunmuş şeyler.
- muhayyele**, [Ar. ḥayal > taḥyil > O. T. muḥayyele محيله] {OsT} is. → muhayyile.
- muhayyem**, [Ar. ḥayme > taḥyim > muḥayyem محيم] {OsT} sf. 1. (Çadır için) kurulmuş. 2. Çadır; ordugâh. 3. (Kişi için) çadırdaki barınan.
- muhayyemgâh**, [Ar. muḥayyem + Far. -gâh مخيمگاه] (muḥayyemgâ:h) {OsT} is. 1. Çadırlardan meydana gelen ordugâh. 2. Ordu çadırlarının kurulduğu alan.
- muhayyer**, [Ar. ḥayr > muḥayyer محير] {OsT} sf. 1. Beğenilmediği takdirde geri iade edilmek şartıyla satın alınan. 2. Seçme hakkı kendisine verilmiş olan; iki şeyden birini seçmekte serbest olan. 3. Şeker renginde bir tür kâğıt. 4. müz. Türk musikisi makamlarından biri.
- muhayyerkürdi**, [Ar. muḥayyer + kürdî محير کردی] (muḥayyerkürdi:) {OsT} is. müz. Klasik Türk musikisinde bir bileşik makamın adı.
- muhayyerlik**, -ği [Ar. muḥayyer-lik] is. 1. Muhayyer olma durumu. 2. Seçip beğenme ile ilgili olan. 3. huk. Seçme işine konu olan; seçimlik.
- muhayyerpuseelik**, -ği [Ar. muḥayyer + Far. puse-lik محير پوسه لك] (muḥayyerbu:selik) {OsT} is. Türk müziğinden makamlardan birinin adı.
- muhayyersümbüle**, [Ar. muḥayyer + Far. sunbule محير سنبله] {OsT} is. müz. Klasik Türk musikisinde bileşik makamlardan birinin adı.
- muhayyerzengüle**, [Ar. muḥayyer + Far. zengüle محير زنگوله] (muḥayyerzengu:le) {OsT} is. müz. Türk musikisinde birleşik makamlardan birinin adı.
- muhayyerzirkeş**, [Ar. muḥayyer + Far. zîr-keş محير زيركش] (muḥayyerzi:rkeş) {OsT} is. müz. Türk musikisinin en eski birleşik makamlarından biri.
- muhayyib**, [Ar. taḥyib > muḥayyib مخيب] {OsT} sf. Yoksun bırakan; mahrum kılan.
- muhayyibane**, [Ar. muḥayyib > muḥayyibâne مخيبانه] (muḥayyiba:ne) {OsT} zf. Yoksun bırakarak; mahrum bırakırcasına.
- muhayyil**, [Ar. ḥayal > taḥyil > muḥayyil محيل] {OsT} sf. Hayal kuran.
- muhayyile**, [Ar. ḥayal > taḥyil => muḥayyile / muḥayyele محيله] {OsT} is. Hayal etme yetisi veya gücü; imgelem.
- muhayyir¹**, [Ar. ḥıyâr > muḥayyir محير] {OsT} sf. İki şeyin arasında seçim yapmayı serbest bırakan; seçtiren; muhayyer bırakan.
- muhayyir²**, [Ar. ḥayret > muḥayyir محير] {OsT} sf. 1. Şaşırtan; hayrete düşüren. 2. is. Ünlü bir çeşit lalenin adı. 3. muḥayyirü'l-ukul, Akılları durduran.
- muhazara**, [Ar. ḥuzur / ḥudur > muḥâzara / muḥâzara محاضره] (muḥa:zara) {OsT} is. 1. Karşılıklı tartışma; fikir tartışması. 2. Beraber olma; birlikte bulunma. 3. Sırası geldiğinde anlatılan edebî, tarihî fikra veya hikâye. 4. Bu biçimde yapılan yarışma.
- muhazarat**, [Ar. muḥâzarât محاضرات] (muḥa:zara:t) {OsT} is. 1. Akılda tutulan hikâyeler. 2. Yararlı bilgiler.
- muhazat¹**, [Ar. ḥizâ' > muḥâzât محاذات] (muḥa:za:t) {OsT} is. Karşı olma.
- muhazat²**, [Ar. muḥâzât محاذات] (muḥa:za:t) {OsT} is. Yüz yüze gelme.
- muhazele**, [Ar. ḥazele (alçak, bayağı) > muḥâzele محاذله] (muḥa:zele) {OsT} is. Alçaklık; rezillik; bayağılık.
- muhazere**, [Ar. ḥazer (sakinma) > muḥâzere محاذره] (muḥa:zere) {OsT} is. 1. Birbirini korkutma. 2. tasvf. Akıl sahiplerinin akıl aracılığı ve kesin delillerin yardımıyla gerçek bilgiye ulaşması şeklinde açıklanan keşif.
- muhazi**, [Ar. ḥizâ' > muḥâzî محاذى] (muḥa:zi:) {OsT} sf. 1. Birbirine karşı ve aynı hizada bulunan; karşılıklı hizalanmış olan. 2. mat. Paralel.
- muhazzab**, [Ar. taḥzîb > muḥazzâb محضب] {OsT} sf. Boyanmış; renk verilmiş; renklendirilmiş.
- muhazzar**, [Ar. taḥzîr > muḥazzâr محضر] {OsT} sf. 1. Yeşile boyanmış; yeşil renk verilmiş olan. 2. Takdis edilmiş; kutsanmış olan; kutlu.
- muhazzi**, -i [Ar. muḥazzî' محزح] {OsT} is. Ot veya saman kesmekte kullanılan bir tarım aracı.
- muhazzil**, [Ar. muḥazzîl محذال] {OsT} sf. Bayağılaştıran; rezillik içinde bırakan; alçaklaştıran.
- muhazzilane**, [Ar. muḥazzîl + Far. -âne محذالانه] {OsT} zf. Bayağılaştırarak; bayağılık ederek; alçaklıkla; alçakça.
- muhazzir**, [Ar. taḥzîr (korkup sakınma) > muḥazzîr محذير] {OsT} sf. Sakındıran.

muhbir, [Ar. haber > muhbir / muhbire مخبر / مخبره] {OsT} sf. 1. Bildiren; haber veren; ihbar eden. 2. Haber ulaştırıcı; haberci. 3. is. Bir gazeteye haber toplayıp ulaştırıcı kimse. 4. fiz. Deney şişesi. 5. huk. Bir suçtan zarar görenden başka, olayı haber vererek suçlunun cezalanmasını sağlayan kimse; yasa dışı bir olayı yetkili makamlara bildiren kimse; ihbarcı. 6. fiz. Deney tüpü. 7. tip. Bulaşıcı bir hastalığı haber veren ilk belirti.

muhbirlik, -ği [muhbir-lik] is. 1. Muhbir olma durumu. 2. Muhbirin yaptığı iş.

muhcil, [Ar. haclet (utanma) > muhcil مخجل] {OsT} sf. Utandıran.

muhdes, [Ar. hadş > ihdās > muhdes محدث] {OsT} sf. 1. Eskiden beri olmayıp sonradan meydana gelen. 2. mecaz. Yeni. 3. is. Yenilik. 4. Bir yazı biçimi.

muhdesat, [Ar. muhdes > muhdesāt محدثات (muhdesa:t)] {OsT} is. Yeni şeyler; yeniler.

muhdis, [Ar. ihdās > muhdiş محدث] {OsT} sf. Sonradan meydana getiren; yeni oluşturan; icat eden; kuran.

muheyh, [Ar. muheyh مخيخ] {OsT} is. anat. Beyincik.

muheyh, [? muheyh] {ağz} is. Karanfil (baharat). [DS]

muhib, -bbi [Ar. hubb > ihbab > muhibb / muhibbe محب / محبة] {OsT} sf. → muhip. ☞ **muhibbū'l-kils**, {OsT} bot. Kireçsever; kireççil. || **muhibbū'l-milh**, {OsT} bot. Tuz sever; tuzcul. || **muhibbū'l-milh ne-bāt**, {OsT} bot. Tuzcul bitki. || **muhibbū'l-rütübe**, {OsT} bot. Nemcil. || **muhibbū'l-yübüse**, {OsT} bot. Kurakçıl.

muhibban, [Ar. muhibb > muhibbān محبان (muhibba:n)] {OsT} is. 1. Sevgililer; dostlar. 2. Bir tarikate bağlı olmadığı halde ona taraftar olanlar.

muhibbane, [Ar. muhibbān > Far. -āne محبانه (muhibbane)] {OsT} zf. 1. Dostça. 2. Tarikat taraftarına yakışacak biçimde.

muhibbe, [Ar. hubb > ihbab > muhibbe محبة] {OsT} sf. Kadın dost; sevgili.

muhibbî, [Ar. muhibb > muhibbî محبي (muhibbi:)] {OsT} sf. Dostla ilgili olan; seven ile ilgili.

muhif, [Ar. havf > ihafe > muhif / muhife مخف] {OsT} sf. Korku veren; korkutucu; korkunç.

muhik, -kkı [Ar. haqq > muhiqq محق (h ve k kalın söylenir)] {OsT} 1. Hak veren; doğruluktan ayrılmayan. 2. Haklı; doğru. ☞ **muhik muamele**, Hukuk kurallarına uygun işlem. || **muhik sebep**, Hukuk kurallarına uygun neden; haklı neden.

muhikkane, [Ar. muhiqq + Far. -āne محقانه (muhi-

ka:ne, h kalın söylenir)] {OsT} zf. Doğru ve haklı olana yakışır biçimde; haklı olarak.

muhil¹, [Ar. havāle > ihāle > muhil محيل] {OsT} sf. 1. Havale eden. 2. huk. Havale sözleşmesinde bir alacağı havale eden taraf. 3. isl. huk. Borçlu.

muhil², -lli [Ar. halel > ihlāl > muhill مغل] {OsT} sf. Bozan; ihlal eden; sakatlayan. ☞ **muhill-i asāyış**, {OsT} Güvenliği bozan. || **muhill-i namus**, {OsT} Namusa halel getiren; namusa dokunan; namusa zarar veren; namus bozan.

muhilî, [Ar. muhîlî محيلى (muhi:li:)] {OsT} is. Hile; hilekârlık.

muhip, -bbi [Ar. hubb > ihbab > muhibb محب] {OsT} sf. 1. Dost olan; seven; dostlukla bağlı olan. 2. Değerli; sevgili. 3. Taraftar; sempatizan. 4. tasvf. Herhangi bir tarikata ilgi duyan, onun bütün görüş ve düşüncelerini benimseyen kumse.

muhis, -ssi [Ar. hiss > ihsas > muhiş محس] {OsT} sf. Duyuran; hissettiren.

muhiş, [Ar. vahşet > mūhiş محش (mu:hiş)] {OsT} sf. Korku veren; korkutan; korkunç; dehşet veren; ür-küten.

muhit, [Ar. havt > ihāta > muhit محيط (muhi:t, h ve t kalın söylenir.)] {OsT} sf. 1. Çevreleyen; kuşatan; çeviren. 2. Kapsayan; içine alan. 3. is. Bir kimsenin içinden çıktığı toplumsal, kültürel çevre veya uzun süre içinde yaşadığı ve sürekli ilişki içinde bulunduğu insanlar topluluğu; çevre. 4. (Tamlanan olarak) tamlananın belirttiği nitelikteki insanların yaşadığı semt, mahalle. 5. Yöre; çevre. 6. Benzer etkinlikler içinde olan ve benzer toplumsal konularıyla birbiriyle ilişki içinde bulunan insanlar topluluğu. 7. bot. Kılıf; zarf. 8. coğ. Okyanus. 9. mat. Çember; dairenin çevresi. ☞ **muhit edinmek**, İyi ilişki içinde bulunduğu kimselerin, eş dost sayısını çoğaltmak; çok sayıda kişilerle iyi ilişkiler içinde olmak; sevilir sayılır olmak. || **muhit-i arz**, {OsT} coğ. Dünya'nın çevresi. || **muhit-i dāire**, {OsT} mat. Dairenin çevresi; çember. || **muhit-i istivā**, {OsT} yer b. Ekvator çevresi. || **muhit-i zāviye**, {OsT} mat. Çevre açısı. || **muhitū'l-maārif**, {OsT} Ansiklopedi. || **muhit yapmak**, Muhit edinmek.

muhitat, [Ar. muhit > muhiāt محيطات (muhi:ta:t, h kalın söylenir)] {OsT} is. Çevreler.

muhiṭî, [Ar. muhit > muhiṭî محطى (muhi:ti:, h ve t kalın söylenir)] {OsT} sf. Çevre ile ilgili; çevreye ait; çevrel; periferik.

muhkem, [Ar. hükm > taḥkim > muhkem / muhkeme محكم / محکمه] {OsT} sf. 1. Kesin; açık seçik belli olan. 2. Sağlam; sağlamlaştırılmış dayanıklı. 3. Bir bozukluğu olmayan; sağlam. 4. huk. Değiştirilmesi

mümkün olmayan söz, yazı vb. **5. zf.** Sıkı sıkı; sıkıca. **6. zf. mecaz.** İyice. ☞ **muhkem kaziye, huk. Kesin hüküm.**

muhkemat, [Ar. muhkem > muhkemāt محكمات] (*muhkema:t*) {OsT} is. Kur'an-ı Kerim'de kesin yargı içeren ayetler; hangi anlama geldiği kesin olarak belli olan ayetler. ☞ **muhkemāt-ı Kur'āniye**, {OsT} isl. Anlamı açık olan ayetler.

muhkim, [Ar. hūkm > ihkām > muhkim محكم] {OsT} sf. Sağlamlaştırıcı; kuvvetlendiren; sıkılaştırıcı.

muhkir, [? muhkir] {ağız} is. Küçük meşin ya da sahtiyan parçası. [DS]

muhla, [Ar. muqla] {ağız} is. Soğanlı kıyma veya pastırma üzerine yumurta kırarak yapılan yemek; mihlama; mikla. [DS]

muhladız, [Yun. magnetisa => miknatis] {ağız} is. Miknatis. [DS]

muhlama, [buğu-la-ma > muh-la-ma / Ar. muqla] {ağız} is. **1.** Peyniri yağda kızartarak yapılan bir tür yemek. **2.** Soğanlı kıyma ya da pastırma üzerine yumurta kırılarak yapılan yemek. **3.** Tereyağda pişirilen mısır unu üzerine peynir veya çökelek dökülerek yapılan bir yemek. [DS]

muhlatoz, [Yun. magnetisa => miknatis] {ağız} is. Miknatis. [DS]

muhli, [mihli (çivili, aldıraç) > muylu] {ağız} is. Değirmen taşlarının ortasından geçen demir çubuk. [DS]

muhlif, [Ar. muhlif محلف] {OsT} is. Halkın bir şekilde yemin etmesine sebep olan durum, olay.

muhlis¹, [Ar. muhlis محلس] {OsT} sf. (Kişi için) saçına sakalına kır düşmüş olan.

muhlis², [Ar. hūlūš > ihlāš > muhliš / muhliše محلس / مخلصه] {OsT} sf. **1.** Saf; katışıksız; halis. **2.** Dostluğunda ve inançlarında içten olan; samimi. ☞ **muhlisiniz** (muhlisleri), {OsT} Eskiden mektuplarda büyükten küçüğe hitap ederken "ben" yerine kullanılan söz.

muhlisane, [Ar. muhliš + Far. -āne مخلصانه] (*muhlisane*) {OsT} zf. İçtenlikle; samimiyetle; dost olarak.

muhliye, [? muhliye] {ağız} is. bot. Ebegümeçigiller; (Malvaceae). [DS]

muhlu, [Ar. muhl محل] {ağız} is. Taşçıların kullandığı uzun demir çubuk; kaldıraç; muylu. [DS]

muhmak, [muh-mak] {ağız} is. Yumruk veya dirsekle vuruş. [DS]

muhmalamak, [muh-ma-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(i)-yor] Dürtüklemek. [DS]

muhmer, [Ar. hamr > muhmer خمير] {OsT} sf. Mayalanmış; ekşimiş.

muhmid, [Ar. muhmid محمد] {OsT} sf. Ateşin alevini bastıran.

muhmir, [Ar. muhmir خمير] {OsT} sf. **1.** Mayalayan; ekşiten. **2.** Yoğurup karıştıran; hamur haline getiren.

muhnat, [Ar. muhnaṭ محنت] {OsT} sf. Mumyılanmış; tahnit olunmuş.

muhnik, -kı [Ar. hanḳ > ihnāk > muhnik / muhhiḳa حنق / مخنقه] {OsT} sf. Boğan; boğucu.

muhnis, [Ar. muhniš محنت] {OsT} sf. Bir kimseye, verdiği sözü geri aldırıcı.

muhra¹, [? muhra] {ağız} is. Harçsız yapılan taş duvar. [DS]

muhra², [Ar. mühr => mühr / muhra ?] {ağız} is. Davar ve sığırların derisi altına yerleşen bir kurt. [DS]

muhraca, [Ar. muhrec => muhraca] {ağız} is. Baca. [DS]

muhre, [Far. mühr => muhra] {ağız} is. Diş eti. [DS]

muhrec, [Ar. hūrūc > ihrāc > muhrec حرج] {OsT} sf. **1.** Bir şeyin dışına çıkarılmış. **2.** (Çırac, kalfa, öğrenci vb. için) yetişmiş; çıkmış. **3. mat.** Dört işlem den her birinin sonucu; sonuç. **4.** (Bir şeyin sureti için) çıkarılmış.

muhrez, [Ar. hīrz > ihrāz > muhrez محرز] {OsT} sf. **1.** Kazanılmış olan; elde edilmiş; ihraz olunmuş. **2.** Kimsenin malı olmayıp da herkes tarafından kullanılabilen.

muhrib¹, [Ar. muhrib محرب] {OsT} is. → muhrip.

muhrib², [Ar. hārāb > ihrāb > muhrib محرب] {OsT} sf. Yıkıp dağıtan; tahrip eden.

muhribīn, [Ar. muhrib > muhribīn محربين] (*muhribi:n*) {OsT} is. Yıkıcılar; tahrip edenler; yıkıcılar.

muhrica, [Ar. mahrec => muhrice] {ağız} is. Baca. [DS]

muhrik, -kı [Ar. hārḳ (yakma) > ihrāk > muhriḳ / muhriḳa محرق / محرقه] (*k kalın söylenir*) {OsT} **1.** Yakıcı; yakan. **2. mecaz.** (Ses için) acındırıcı; dokunaklı; gönül yakıcı; yanık. **3.** (Olay veya durum için) dokunaklı; üzücü. ☞ **muhrik-dem**, {OsT} Yakıcı soluklu olan; âşık.

muhrim, [Ar. hārām > ihrām > muhrim محرم] {OsT} sf. **1.** Hacı veya umreyi yahut da her ikisini birden yerine getirmek amacıyla bazı şeyleri kendisine haram eden; ihrama giren. **2. is.** İhram giyinmiş olan hacı.

muhrip, -bi [Ar. muhrib محرب] {OsT} is. as. dnz. Torpidobotlara karşı savaşmaya yönelik çeşitli silahlarla donatılmış küçük savaş gemisi; destroyer.

muhriz, [Ar. hırz > ihrāz > muhriz محرز] {OsT} sf. Elde eden; kazanan; ihraz eden.

muhsan, [Ar. hısn > ihşān > muḥşan محسن] {OsT} is. (Erkek için) akıllı, erginlik çağına gelmiş, hür, Müslüman ve yalnız kendi nikâhlı eşiyle cinsel ilişkide bulunmuş olan.

muhsenat, [Ar. muḥşanāt محصنات] (muhsana:t) {OsT} is. Haramdan sakınan temiz ve namuslu kadınlar.

muhsene, [Ar. hısn > ihşān > muḥşene محصنه] {OsT} is. (Kadın için) akıllı, erginlik çağına gelmiş, hür, Müslüman ve yalnız kendi nikâhlı eşiyle cinsel ilişkide bulunmuş olan.

muhsın, [Ar. muḥşın محصن] {OsT} sf. 1. Korunaklı kılan; muhassın. 2. Namusunu yabancılardan koruyan.

muhsî, [Ar. ḥaşā > ihşā > muḥşî محصى] {OsT} sf. Sayım işini yapan; sayan; sayı sayan.

muhsin, [Ar. ḥüsn > ihşān > muḥşin / muḥşine محسن / محصنه] {OsT} sf. 1. İyilik eden; iyilikle muamele eden; iyi davranan. 2. Bağışta bulunan; bağış yapan.

muhtac, [Ar. ḥācet > muḥtāc محتاج] (muhta:c) {OsT} sf. → muhtaç. ☞ **muhtāc-ı beyān**, {OsT} Açıklanması gereken; anlatılması gerekli olan. || **muhtāc-ı himāye**, {OsT} Koruma gerektiren. || **muhtāc-ı himmet**, {OsT} Yardıma gerek duyan; yardıma ihtiyacı olan. || **muhtāc-ı izah**, {OsT} Açıklanması, açıklık getirilmesi gerekli olan. || **muhtāc-ı muāve-net**, {OsT} Yardıma gerek duyan; kendisine yardım gereken. || **muhtāc-ı sadaka**, {OsT} Sadakaya gerek duyan. || **muhtāc-ı tarif**, {OsT} Tanımı yapılmak zorunda olan; tanımı gereken. || **muhtāc-ı tedāvi**, {OsT} Tedaviye ihtiyaç duyan; tedavisi gereken.

muhtacin, [Ar. muḥtāc > muḥtācīn محتاجين] (muhta:-ci:n) {OsT} is. 1. Muhtaç olanlar; muhtaçlar; ihtiyacı olanlar. 2. Yoksullar; fakirler.

muhtaciyet, [Ar. muḥtāc > muḥtāciyyet محتاجيت] (muhta:ciyet) {OsT} is. 1. Muhtaç olma durumu; ihtiyaç içinde bulunma. 2. Yoksulluk; fakirlik.

muhtaç, -cı [Ar. ḥācet > muḥtāc محتاج] (muhtaç / muhta:ci) {OsT} sf. 1. Bir şeye gereksinim duyan; kendisi için çok gerekli olan bir şeyden yoksun olan. 2. Yaşamını sürdürecekt doğal ve temel ihtiyaç maddelerini bulamayan; yoksul; fakir. 3. Birinden gördüğü iyilik karşısında ona karşı boynu eğik olan; minnet altında olan; minnet duyan. 4. is. Gereksinim duyan kimse; ihtiyaç içinde bulunan kişi. ☞ **muhtaç etmek**, 1. (Doğal olarak gereksinimini karşılamak zorunda olduğu birisini) başka birinden sağlamak zorunda bırakmak. 2. Çeşitli nedenlerle birini, geçimini sağlayamaz duruma

düşürmek. || **muhtaç olmak**, Bir şeye gereksinim duymak.

muhtaçlık, [muhtaç-lık] is. Kendisini veya bakmakla yükümlü olduğu aile bireylerini geçindirecek kadar geliri veya malı olmayanların içinde bulunduğu durum; yoksulluk; fakirlik.

muhtal¹, -li [Ar. muḥtāl محتال] (muhtal) {OsT} sf. huk. Havaleyi alan.

muhtal², -li [Ar. ḥatī > muḥtāl محتال] (muhta:l) {OsT} sf. Büyüklük taslayan; kibirli.

muhtal², -li [Ar. ḥīle > iḥtiyāl > muḥtāl محتال] (muhta:l) {OsT} sf. Hileci; inanılmaz; güvenilmez; döne; dalavereci.

muhtale, [Ar. ḥīle > iḥtiyāl > muḥtāle محتاله] (muhta:le) {OsT} sf. (Kadın için) hileci.

muhtar, [Ar. ḥayr > iḥtiyār > muḥtār مختار] (muhta:r) {OsT} sf. 1. Seçme hakkını elinde bulunduran; tercih edebilen. 2. Özerk. 3. is. Seçilmiş kişi. 4. huk. Köy ve mahalle halkı tarafından seçilen, o yerin idarî işlerini yürütmekle görevli olan ihtiyar heyetinin başkanı. 5. isl. Seçkin, seçilmiş kimse; Hz. Muhammed.

muhtaran, [Ar. muḥtār > muḥtārān مختاران] (muhta:ra:n) {OsT} is. Muhtarlar.

muhtare, [Ar. muḥtār > muḥtāre مختاره] (muhta:re) {OsT} is. 1. Muhtarın dişi. 2. Bayan muhtar.

muhtariyet, [Ar. muḥtār > muḥtāriyyet مختارييت] (muhta:riyet) {OsT} is. 1. Seçme veya tercih hakkına sahip olma durumu; özerk olma. 2. Siyasi ve yönetim yönünden özerk olma; özerklik.

muhtarlık, -ğı [muhtar-lık] is. 1. Muhtar olma durumu. 2. Muhtarın görevi, yükümlülüğü veya yaptığı iş. 3. Muhtarın çalıştığı bina veya büro. 4. Muhtar ile yönetilen yerleşim birimi veya bölümü.

muhtas, -ssı [Ar. ḥuṣūṣ > iḥtiṣāṣ > muḥtaṣṣ / muḥ -taṣṣا مختص / مختصة] {OsT} sf. Bir kişiye veya bir nesneye özgü olan; özel.

muhtasad, [Ar. ḥaṣād > muḥtaṣād مختصاد] (muhta:sa:d) {OsT} sf. (Ekin için) biçilmiş; hasat edilmiş.

muhtasar, [Ar. ḥaṣr > muḥtaṣar / muḥtaṣar مختصار / مختصرة] {OsT} sf. 1. Kısaltılmış olan; kısa. 2. Özetlenmiş olan. 3. Az masraf ile yapılan; gösterişli olmayan. 4. is. ed. Bir eserden özetlenmek suretiyle meydana getirilmiş eser.

muhtasaran, [Ar. muḥtaṣar > muḥtaṣaran مختصراً] (muhta'saran) {OsT} zf. Özet olarak; özetlenmiş biçimde; kısa ve öz olarak.

muhtasariyet, [Ar. muḥtaṣar > muḥtaṣariyyet

- muhtasab**, [Ar. muhtasab > muhtasab {OsT} is. Özetlenmiş olma durumu; kısalık.
- muhtasid**, [Ar. haşad > ihtisād > muhtasid {OsT} sf. Hasat eden; ekin biçen; hasatçı; ekinci; çiftçi.
- muhtasim**, [Ar. haşm > muhtaşim {OsT} sf. Düşmanlık eden; husumet güden.
- muhtasira**, [Ar. haşr > muhtaşira {OsT} is. Kısaltma; özetleme.
- muhtassan**, [Ar. muhtaş > muhtaşsan {OsT} zf. Bir kişiye veya nesneye özel olarak.
- muhtassin**, [Ar. muhtaş > muhtaşsin {OsT} is. Bir şeye veya kimseye özgü olanlar.
- muhtatab**, [Ar. muhtaṭab {OsT} is. Baltalık.
- muhtatıb¹**, [Ar. haṭab > muhtaṭıb {OsT} sf. 1. Odun kesen; odun toplayan; oduncu. 2. is. Baltalık.
- muhtatıb²**, [Ar. hitāb > ihtitāb > muhtaṭıb {OsT} sf. 1. Söz söyleyen; konuşan; hitap eden. 2. Hutbe okuyan; vaaz veren; nutuk çeken. 3. Bir kızı nikāh ile isteyen.
- muhtatıf**, [Ar. ihtitāf > muhtaṭıf / muhtaṭıfe {OsT} sf. 1. Kapıp götüren. 2. Göz kamaştırıcı.
- muhtatıb**, [Ar. haṭab > muhtaṭıb {OsT} sf. → muhtatıb¹.
- muhtazar**, [Ar. huṣūr > muhtaṣar {OsT} sf. Ölmek üzere olan; can çekişen.
- muhtazı, -ı** [Ar. ihtizā > muhtaṣı {OsT} sf. Alçak gönüllü; mahcup.
- muhtazı'ane**, [Ar. muhtaṣı + Far. -āne {OsT} zf. Alçak gönüllülükle; mahcup olarak.
- muhtazır**, [Ar. huṣūr > muhtaṣır {OsT} sf. Ölmek üzere olan; can çekişen.
- muhtazırane**, [Ar. muhtaṣır + Far. -āne {OsT} sf. Can çekişircesine.
- muhteber**, [Ar. muhteber {OsT} is. 1. Başvurma. 2. Başvuru yeri. 3. El kitabı.
- muhtebes**, [Ar. habs > ihtibās > muhtebes {OsT} sf. Hapsedilmiş; hapsolünmüş.
- muhtebir**, [Ar. haber > ihtibār > muhtebir / muhtebire {OsT} sf. 1. Deneyen; yoklayan; sınavan. 2. Bilen; haberi olan.
- muhtebirane**, [Ar. muhtebir > Far. -āne {OsT} zf. Denercesine; yoklar gibi; sınırcasına.
- muhtebis**, [Ar. habs > ihtibās > muhtebis {OsT} sf. 1. Bir yere kapanıp kalan. 2. Tıkanıp kalan; tıkanan. 3. huk. Başkasına ait malı alıkoyan. 4. is. Tutukluluğun uzatılması emri.
- muhtecib**, [Ar. hicāb > ihticāb > muhtecib {OsT} sf. Örtünmüş; örtülü.
- muhted, -ddi** [Ar. hadd > ihtidād > muhtedd {OsT} sf. 1. Keskin; keskinleşmiş. 2. Kızmış; hidetlenmiş; öfkeli.
- muhtedi'**, [Ar. hud'a > ihtidā' > muhtedi' {OsT} sf. Hilekâr; düzensiz; döneç.
- muhtedi'ane**, [Ar. muhtedi' > muhtedi'ane {OsT} zf. Hilecilikle; düzen kurarak; döneçlikle.
- muhtefi**, [Ar. hafā' > ihtifā' > muhtefi / muhtefiye {OsT} sf. Gizlenmiş; saklanmış; gizli.
- muhtekir**, [Ar. haḳīr > muhtekir {OsT} sf. Aşağı gören; hakir gören; hor gören.
- muhtekir**, [Ar. ihtikār > muhtekir {OsT} sf. Aldığı malı biriktirerek piyasadan çekildiğinde çok pahalıya satan; vurguncu; istifçi; karborsacı.
- muhtekirane**, [Ar. muhtekir + Far. -āne {OsT} zf. Vurgunculuk yaparak; karborsacı olarak.
- muhtekirîn**, [Ar. muhtekir > muhtekirîn {OsT} is. Vurguncular; muhtekirler; istifçiler; karborsacılar.
- muhtel, -li** [Ar. ḥall > ihtilāl > muhtel {OsT} sf. 1. Bozulmuş; bozuk. 2. Düzeni bozulmuş; işleyişi aksamış; çalışamaz olmuş; bozuk. 3. Karışık. ☞ **muhtel olmak**, *Bozulmak*; *aksamak*.|| **muhtelü's-sihha**, {OsT} *Sağlığı bozuk*.|| **muhtelü's-şuūr**, {OsT} *Aklı bozulmuş; delirmiş; bilincini yitirmiş*.
- muhtelef**, [Ar. ḥalf > muhtelef {OsT} sf. Birbiri ile uyuşmamış; birbirine uymamış; ihtilaf olunmuş. ☞ **muhtelefün-fih**, {OsT} *Üzerinde ihtilaf olunmuş şey*.
- muhteli, -i** [Ar. ḥal' > ihtilā' > muhteli' {OsT} sf. (Kadın için) kocasından boşanmış; ayrılmış.
- muhtelib**, [Ar. muhtelib {OsT} sf. Aldatıcı; hileci.
- muhtelic**, [Ar. halecān > ihtilāc > muhtelic {OsT} sf. İstenç dışı titreyen; titreç.
- muhtelif**, [Ar. ḥilāf > ihtilāf > muhtelif / muhtelife {OsT} sf. 1. Birbirinden farklı özel-

- likler taşıyan; değişik; çeşitli. **2.** Ayrı ayrı. **3.** Birbirine uymayan; aykırı veya zıt olan.
- muhtelik, -ği** [Ar. halk > ihtilāk > muhtelik {OsT}] *{OsT}* sf. Yalan söyleyen; iftira eden; yalancı.
- muhtelim**, [Ar. ihtilām > muhtelim {OsT}] *{OsT}* sf. Düşü azmış; ihtilam olmuş.
- muhtelis**, [Ar. hals > ihtilās > muhtelis / muhtelise {OsT}] *{OsT}* sf. Kamunun malını veya parasını zimmetine geçiren; çalan.
- muhtelisane**, [Ar. muhtelis + Far. -āne مختلسانه] (*muhtelisa:ne*) *{OsT}* zf. Kamu malını veya parasını zimmetine geçirerek; çalıp çırparak.
- muhtelit**, [Ar. halṭ > muhteliṭ / muhteliṭe مختلط / مختلطة] (*t, kalın söylenir*) *{OsT}* sf. **1.** Çeşitli şeylerden oluşan; karışık; karma. **2.** spor. Karma. ☞ **muhtelit aded**, *mat. karışık sayı*.|| **muhtelit hakem mahkemesi**, *Çeşitli devletlerin hukukçularından oluşan uluslar arası davalara bakan mahkeme*.|| **muhtelit komisyon**, *Karma komisyon*.|| **muhtelit tedrisât**, *{OsT}* Karma öğretim.
- muhtemel**, [Ar. ḥaml > ihtimāl > muhtemel {OsT}] *{OsT}* sf. **1.** Olması veya gerçekleşmesi beklenen; umulan; bir olasılık içinde bulunan. **2.** Tam bir kesinlik olmamakla birlikte gerçek diye kabul edilebilen. **3.** Gelecekte olması, meydana gelmesi çok büyük bir ihtimalle mümkün görülen; beklenir. **4.** man. Olası. ☞ **muhtemel olmak**, *Olması, gerçekleşmesi beklenir olmak*.|| **muhtemel sapma**, *istk. Olması beklenen sapma; olası sapma*.|| **muhtemelü'z-zıddeyn**, *{OsT}* ed. *Hem övgüyü, hem yeriyi bir arada bulduran anlatım; tevcih*.
- muhtemelat**, [Ar. muhtemel > muhtemelât {OsT}] *{OsT}* is. Olması mümkün görülen şeyler; ihtimaller; olasılıklar.
- muhtemelen**, [Ar. muhtemel > muhtemelen {OsT}] *{OsT}* zf. **1.** Olması, meydana gelmesi mümkün görülerek; muhtemel olarak. **2.** Umulur ki; beklenir ki. **3.** Tahmine göre.
- muhtemi**, [Ar. ḥimye > ihtimā' > muhtemī {OsT}] *{OsT}* sf. Perhiz yapan; yasaklanmış olan şeyleri yemeyen; rejimde olan; diyet uygulayan.
- muhtemir**, [Ar. ḥamr > muhtemir {OsT}] *{OsT}* sf. **1.** Mayalanarak ekşiyip kabaran. **2.** Örtüye bürünen; yaşmaklanan.
- muhtenik, -kı** [Ar. ḥanḳ > ihtināḳ > muhtenik {OsT}] *{OsT}* sf. Boğulmuş olan; boğuk.
- muhtera, -a'ı** [Ar. ḥar' > ihtirā' > muhtera' {OsT}] *{OsT}* sf. **1.** İcat edilmiş; bulunmuş. **2.** (Söz vb. için) uydurulmuş.
- muhtera'at**, [Ar. muhtera' > muhtera'āt {OsT}] *{OsT}* is. **1.** İcat edilmiş şeyler; bulunmuş şeyler. **2.** Uydurulmuş olan sözler; yalanlar.
- muhterem**, [Ar. ḥürmet > ihtirām > muhterem / muhtereme {OsT}] *{OsT}* sf. **1.** (Kişi için) saygı gösterilmeye değer bulunan; hürmete layık olan; saygıdeğer. **2.** (Hitaplarda) sayın.
- muhteremiyet**, [Ar. muhterem > muhteremiyet {OsT}] *{OsT}* is. Saygı gösterilmeye değer bulunma durumu; saygıdeğerlik; saygınlık.
- muhteri, -i'ı** [Ar. ḥar' > ihtirā' > muhteri' / muhteri'a {OsT}] *{OsT}* sf. **1.** Yeni bir şey bulan; icatçı; icat eden. **2.** Yalan söyleyen.
- muhteri'ane**, [Ar. muhteri' + Far. -āne مخترعانه] (*muhteria:ne*) *{OsT}* zf. **1.** Yeni bir şey bularak. **2.** Yeni bir şey bulmuşçasına. **3.** Yalan söyleyerek; yalandan uydurarak.
- muhterib**, [Ar. ḥarb > ihtirāb > muhterib {OsT}] *{OsT}* sf. Savaşan; dövüşen; çarpışan; harp eden.
- muhteribîn**, [Ar. muhterib > muhteribîn {OsT}] *{OsT}* is. Savaşanlar.
- muhterif**, [Ar. ḥiref > ihtirāf > muhterif / muhterife {OsT}] *{OsT}* is. Sanat sahibi olan kişi; iş sahibi; sanatkâr.
- muhterik, -kı** [Ar. ḥarḳ (yakma) > ihtirāk > muhterik / muhterika {OsT}] *{OsT}* sf. Yanmış; yanık. ☞ **muhterik olmak**, *Yanmak; tutuşmak*.
- muhteris¹**, [Ar. ḥırş > ihtirāş > muhteris {OsT}] *{OsT}* sf. Aşırı istekli; tutkulu; çok hırslı; ateşli.
- muhteris²**, [Ar. ḥirāset > ihtirās > muhteris {OsT}] *{OsT}* sf. Çekinen; tetik duran; sakınan.
- muhteriz**, [Ar. ḥırz > (sığınak) > muhteriz {OsT}] *{OsT}* sf. **1.** Sakınan; çekinen. **2.** Çekingen.
- muhterizane**, [Ar. muhteriz + Far. -āne مخترزانه] (*muhteriza:ne*) *{OsT}* zf. Çekinerek; sakınarak; çekine çekine.
- muhtesib**, [Ar. ḥesāb > muhtesib {OsT}] *{OsT}* is. **1.** Hesap soran. **2.** is. İslam ülkelerinde dinî görevlerin yerine getirilip getirilmediğini, çarşı ve pazardaki fiyatları, tartıları denetleyen, hile yapanları cezalandıran, cadde ve sokakların temizliğini, yapılan binaların yayaların geçişine engel olmayacak biçimde yapılmasını sağlayan kamu görevlisi. **3.** Eskiden, güvenlik ve belediye işlerine bakmakla görevli kimseye verilen ad.
- muhteşem**, [Ar. ḥaşmet > muhteşem / muhteşeme {OsT}] *{OsT}* sf. **1.** Çarpıcı bir görünüş ve güzelliğe sahip olan; görkemli; gösterişli; haşmetli;

- ihtişamlı. **2.** (Büyük harfle yazılır) batılıların Kanunî Süleyman Han için kullandıkları takma ad.
- muhteşi, -i'** [Ar. ihtişa' > muhteşi' > محتشع] {OsT} *sf.* Aşağılık duygusu içinde olan; kendini aşağı gören; aşağılık kompleksine kapılan.
- muhteşid**, [Ar. haşed>ihtişād>muhteşid > محتشد] {OsT} *sf.* Birikmiş olan; toplanmış; birikmiş; biriken.
- muhtetib**, [Ar. haṭāb > muhtetib > محتطب] {OsT} *sf.* **1.** Odun toplayan. **2. is.** Baltalık; koru.
- muhtetin**, [Ar. hitān > ihtitān > muhtetin > محتتن] {OsT} *sf.* Sünnet edilmiş olan; sünnet olan; sünnetli.
- muhteva**, [Ar. havā' > ihtivā > muhtevā > محتوى] (*muhteva:*) {OsT} *is.* **1.** Bir şeyin içinde bulunan şeyler; bir şeyin kapsamında bulunanlar; kapsam. **2.** Bir söz veya yazının taşıdığı anlam; içerik.
- muhtevi**, [Ar. ihtivā > muhtevī > محتوى] (*muhtevi:*) {OsT} *sf.* **1.** Bir şeyi kapsayan, içine alan. **2.** İçinde bulunan; saklı; gizli.
- muhteviyat**, [Ar. muhtevī > muhteviyāt > محتويات] (*muhteviyat:*) {OsT} *is.* Bir şeyin içinde, kapsamında bulunan şeyler; içindekiler.
- muhtezin**, [Ar. hazn > ihtizān > muhtezin > محتزن] {OsT} *sf.* Biriktirilip ambara, hazineye konulmuş; saklanmış; gizlenmiş.
- muhtezin¹**, [Ar. hazn > ihtizān > muhtezin > محتزن] {OsT} *sf.* Biriktirip ambara veya hazineye koyan; saklayan; gizleyen.
- muhtezin²**, [Ar. hüzn > muhtezin > محتزن] {OsT} *sf.* Kederli; hüznü.
- muhtezir**, [Ar. hazer > muhtezir > محتزر] {OsT} *sf.* Saklanan; çekinen.
- muhtır**, [Ar. haṭr > ihtār > muhtır > محتطر] {OsT} *sf.* Akla getiren; hatırlatan; anımsatan; ihtar eden.
- muhtıra**, [Ar. huṭūr > ihtār > muhtıra > محتطرا] {OsT} *is.* **1.** Akla getirme; hatırlatma; anımsatma; ihtar etme. **2.** Bir kişi, kurum veya grup tarafından başka bir kişi, kurum veya gruba bir şeyi hatırlatmak, uyarıda bulunmak amacıyla yazılan yazı; uyarı yazısı. **3.** Bir şeyi ileride hatırlamak için tutulan not ve bu notların yazıldığı defter; andaç; ajanda; not defteri; akıl defteri. **4. huk.** Bir konuyu veya durumu açıklamak, alınmış veya alınacak bir kararı, tedbirleri doğrulamak amacıyla bir ülke hükümetinin başka bir ülke hükümetine verdiği diplomatik bildiri; memorandum; nota.
- muhti**, [Ar. haṭā' > muhtī > محطى] (*muhti:*) {OsT} *sf.* **1.** Hata yapan; yanlış; yanlışlığa düşen; günah işleyen; günahkâr. **2.** Hataya düşüren; yanlıştan; günaha sürükleyen.
- muhtiyane**, [Ar. muhtī > Far. -āne > محطيانه] (*muhtiyane:*) {OsT} *zf.* Yanlışlıkla; hata ile.
- muhtü**, [Ar. müftü => müftü / muhtü / muvtü] {ağız} *is.* Müftü. [DS]
- muhul**, [Ar. muhl > محل => muhul] {ağız} *is.* Kaldıraç. [DS]
- muhur**, [Ar. buḥār => buhur / muhur] {ağız} *is.* Baca. [DS]
- muhuri**, [Ar. buḥārī => muhuru / muhara] {ağız} *is.* **1.** Ocak. **2.** Baca. [DS]
- muhurta**, [Sansk. muhurta] {eT} *is.* Zaman; vakit tayini ölçüsü; günün bir kısmı. [EUTS]
- muhyi**, [Ar. hayy > ihyā > muhyī > محيى] (*muhyi:*) {OsT} *sf.* **1.** Canlandıran; can veren; hayat veren; dirilten; ihya eden. **2.** (Büyük harfle yazılır, Allah'ın sıfatlarından) can bağışlayan, sağlık veren; Allah.
- muhzır**, [Ar. huḏūr > muḏzır > محضر] {OsT} *sf.* **1.** Hazır bulunduran; huzura getiren. **2. huk.** Eskiden, tarafların mahkemede hazır bulunmalarını sağlamakla görevli kişiye verilen ad; mübaşir. **3. muhızır ağa**, {OsT} Sadrazamın kapısında bulunarak güvenliği sağlamakla görevli yüksek rütbeli yeniçeri subayı. **4. muhızır başı**, {OsT} Büyük mahkemelerde tarafları bulup mahkemeye çağırarak görevli memurların başkanı.
- muhzıra**, [Ar. muḏzır + T. Ağa > muhızıra > محضر آغا / محضره] (*muhızıra:*) {OsT} *is.* → muhızır ağa.
- muhzırıye**, [Ar. muḏzır > muḏzırıyye > محضريه] {OsT} *is. huk.* Davalıyı çağırarak üzere görevlendirilen kişiye verilen yolluk karşılığı olarak çağrılan kişiden tahsil edilen para; hademe harcı; ihzariye.
- muhzin**, [Ar. hüzn > muḏzin > محزن] {OsT} *sf.* Hüzn veren; kederlendirici.
- mu'id**,¹ [Ar. 'avd > i'āde > mu'id > معيد] (*mu'id:*) {OsT} *is.* Eskiden medreselerde düzeni sağlamak, dersler bittikten sonra o gün verilen dersleri tekrarlatmakla görevli müderris yardımcısı; yardımcı öğretmen.
- mu'id**,² -ddi [Ar. 'add > i'dād > mu'idd > معد] {OsT} *sf.* Hazırlayan.
- muiga**, [muiga] {eT} *sf.* İnatçı; laf anlamaz. [EUTS]
- muigak**, [muigak] {eT} *is.* Dişi geyik. [EUTS]
- mu'il**,¹ [Ar. 'ail > mu'il > معيل] (*mu'il:*) {OsT} *sf.* (Kişi için) çok çocuklu ve ailesi kalabalık olan.
- mu'il**,² -lli [Ar. 'alil > mu'il > معيل] {OsT} *sf.* Hasta eden; alil eden.
- muimalmak**, [muim-al-mak / muym-al-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Şaşırarak; donakalmak. [EUTS]
- mu'in**, [Ar. 'avn > i'āne > mu'in / mu'ine > معين / معينه] (*mu'in:*) {OsT} *sf.* **1.** Yardım eden; yardımcı. **2.** Çı-

rak; yamak. **muin olmak**, *Yardım etmek; yardımcı olmak.*

muinli, [muin-li] *sf.* Askere alındığında ailesinin geçimini sağlayacak bir yakını bulunan.

muinsiz, [muin-siz] *sf.* Askere alındığında ailesinin geçimini sağlayacak bir yakını bulunmayan.

mu'ir, [Ar. 'ariyet > i'äre > mu'ir معير] (*mu:i:r*) {OsT} *sf.* 1. Ödünç veren. 2. *is. huk.* Malını karşılıksız ve geçici olarak yararlanması için başka birine veren kişi.

mu'iz, -zzi [Ar. 'izzet > i'zaz > mu'izz معز] {OsT} *sf.* 1. Ağırlayıcı; ağırlayan. 2. (Allah'ın sıfatlarından) dilediği kuluna izzet veren; haysiyet ve vakar sahibi kılan; Allah.

muje, [Far. müje موزه] (*mu:je*) {OsT} *is.* 1. Tasa; kaygı; keder; üzüntü. 2. Bela; felaket; musibet.

mujik, -ği [Rus. muj (*saygın savaşçı adam*) > mujik (*küçük adam*)] *is.* Çarlık döneminde Rusya'da, küçük bir bahçesi ve evi bulunmakla beraber soylu bir efendinin toprağına bağlı, hiç evi olmayıp da efendisinin evinde kalan ve orada çalışan, küçük bir toprağı bulunmasına ve kendi hesabına işlemesine rağmen efendisine bağlı olup haraç veren köylülerin ortak adı; Rus köylüsü.

-muk, [-mik /-mik / -muk / -mük] *yap. e.* İsimden isim yapma eki. *kara-muk (karamuk bitkisi)* {eT} {OsT}

muk¹, -kı [Ar. mük موق] (*mu:k*) {OsT} *is.* Göz pınarı.

muk², -ki [Far. mük موك] (*mu:k*) {OsT} *is.* Diken.

muka, [? muka] {ağız} *is.* Kayrak oyununda kaleye dikilen taş. [DS]

muka'ar, [Ar. ka'r (derin) > taq'ir > muka'ar / muka'are مقعر / مقعره] {OsT} *sf.* 1. Kenarlarından başlayarak ortasına doğru gittikçe çukurlaşan; ortası çukur olan. 2. *fiz. mat.* İçbükey.

muka'ariyet, [Ar. muka'ar > muka'ariyyet مقعريت] {OsT} *is.* Çukurluk; içbükey olma durumu.

mukaat, [Ar. muqayyed => mukaat] {ağız} *is.* → muhat. [DS] **mukaat olmak**, {ağız} Gözetmek; korumak. [DS]

mukabbeb, [Ar. kubbe > taqbīb > muqabbeb مقبب] {OsT} *sf.* 1. Kubbe biçiminde olan. 2. Kubbe ile örtülmüş olan; kubbeli.

mukabbel, [Ar. kabl > taqbil > muqabbel مقبل] {OsT} *sf.* Öpülmüş.

mukabbız, [Ar. kabz > taqbız > muqabbız مقبض] {OsT} *sf. anat.* (Kas veya organ için) sıkın; daraltan; büzen. **mukabbız-ı ev'iyeye**, {OsT} *Damar büzücü.*

mukabbil, [Ar. kabl > taqbil > muqabbil مقبل] {OsT} *sf.* 1. Bir teklifi kabul eden. 2. Öpen.

mukabbilîn, [Ar. muqabbil > muqabbilîn مقبلين] (*mu-kabbili:n*) {OsT} *is.* 1. Bir teklifi kabul edenler. 2. Öpenler.

mukabele, [Ar. kabl > muqābele مقابله] (*muka:bele*) {OsT} *is.* 1. Karşılama; karşılık verme; karşılama. 2. Karşı gelme; yüz yüze olma. 3. Yöneltilen bir söz veya davranışa karşılık verme; karşılık. 4. Çoğunlukla iki metni karşılaştırmak amacıyla karşılıklı okuma. 5. *isl.* Hafızlar tarafından Kur'an-ı Kerim okuma ve bu okunan Kur'an-ı Kerim'in ezberden bilenler veya kitaptan okuyanlar tarafından izlenmesi; sürdürülmesi. 6. *tasvf.* Şeyhin gözetiminde dervişlerin bir araya gelerek zikir yapmaları; zikir meclisi; zikir halkası; Mevlevilikte sema. **mukabele akçası**, *Eskiden, deniz ve kara er ve subayları bir yerde kaldıklarında ora halkından alınan geçici vergi.* || **mukabelede bulunmak**, *Karşılık vermek; karşı davranış göstermek.* || **mukabele etmek**, *Karşılık vermek; karşı davranışta bulunmak.* || **mukābele-i bi'l-misil**, {OsT} *Aynısı ile karşılık verme; misilleme.* || **mukābele-i saffeyn**, {OsT} *Savaşta safların karşı karşıya gelmesi.* || **mukabele kaydı**, {OsT} *Eskiden elle kitap çoğaltma olaylarında, aslı ile karşılaştırıldıktan sonra doğru olduğuna dair bir kopya sayfanın sonuna düşülen kayıt.*

mukabeleci, [mukabele-ci] *is.* 1. Camilerde yüksek sesle Kur'an-ı Kerim okuyan hafız. 2. Bürolarda temize çekilmiş hesapları müsveddeleri ile karşılaştıran kişi. 3. Askerlik yoklamasını yapan memur.

mukabeleten, [Ar. muqābele > muqābeleten مقابلتاً] (*muka:bele'ten*) {OsT} *zf.* 1. Karşılık olarak; karşılık vererek. 2. Karşılaştırarak.

mukabil, [Ar. kabl > muqābil مقابل] (*muka:bil*) {OsT} *sf.* 1. Bir şeye karşılık olarak yapılan; karşı. 2. Bir şeyin karşılığı olan. 3. Bir şeyin karşısında olan; karşıda bulunan; karşı karşıya bulunan; karşı. 4. *is. dbl.* Bir kelimeyi anlamca karşılayan kelime; karşılık. 5. *zf.* Karşılık olarak. 6. *bağ.* Karşıtlık belirterek cümleleri veya öğeleri birbirine bağlar. **mukabil dava**, *Karşı dava.* || **mukabil keşidesiz**, *bank. Bir poliçenin üzerine konulan ve poliçe hamilinin protestodan sonra yeniden poliçe çekmesine engel olan kayıt.* || **mukabil kuyu**, *Bir kuşatma sırasında düşmanın yer altına açtığı lağımları tahrip etmek için arazide açılan kuyulara verilen ad.*

muk'ad, [Ar. ku'ūd (oturma) > muq'ad مقعد] (*muk-ad*) {OsT} *sf.* (Kişi için) sakat; kötürüm; yatalak.

mukad, [Ar. mūkād موقد] (*mu:kad*) {OsT} *sf.* Yüklü ağır olan.

mukaddem, [Ar. kıdem > taqdim > muqaddem / mukaddeme مقدم / مقدمه] {OsT} *sf.* 1. Zaman bakımından önce gelen; önceki. 2. Öncelik tanınan; üstün; değerli. 3. Sunulan; takdim edilen. 4. *is.* İki

bölümden meydana gelen bir şeyin ilk kısmı. 5. İmparatorluk döneminde ihtiyat olarak alınan aske-
rin acemilik dönemi; birinci sınıf. 6. Kutnu türü bir
çeşit kumaş. 7. İmparatorluk döneminde, tersane
çavuşlarının feslerinin üstüne sardıkları sırma ve
kılıptandan yapılmış, kenarları saçaklı örtü. 8.
man. Şartlı bir önermenin şartı anlatan birinci kıs-
mı; önerti. ☞ **mukaddem-dem**, *Önceki zamanlı*
takdim edilen. || **mukaddem-i rüşeym**, {OsT} *biy.*
Embriyon taslağı. || **mukaddem taksit usulü**, *Malı*
teslim almadan önce ilk aylık taksitlerinin ödetti-
rilmesi şeklinde tüketim eşyaları için açılan bir tür
kredi biçimi; ön ödeme taksitli. || **mukaddemü'l-**
ayn, {OsT} *anat. Göz kenarı.*

mukaddema, [Ar. kıdem > muḳaddemā [مقدما] (*mu-*
kaddema:) {OsT} *zf.* Eskiden; bundan önce; evvel-
ce.

mukaddemat, [Ar. muḳaddem>muḳaddemāt [مقدمات] (*mukaddema:t*) {OsT} *is.* 1. Öncüler; önde olanlar;
önde gelenler. 2. *man.* Öncüller. ☞ **mukaddemāt-ı**
ilm, {OsT} *Herhangi bir bilimde ilk öğrenim; hazır-*
lık. || **mukaddemāt-ı sulhiye**, {OsT} *Ateşkes ant-*
laşması. || **mukaddemāt-ı vāhiye**, {OsT} *Herhangi*
bir şeyi basit ve tutarsız biçimde anlatma.

mukaddeme, [Ar. ḳadem>muḳaddeme /muḳaddime
[مقدمه] {OsT} *is.* 1. Bir olayın başlangıcı; ilk evre. 2.
Temel; ilke. 3. Asıl konuya girmeden önce söyle-
nen söz; giriş; başlangıç. 4. Bir kitapta, konudan
önce yapılan açıklama yazısı; ön söz; sunuş. 5. *as.*
İlerleyen ordunun en önünde bulunan kuvvetler;
öncü. 6. *tiy.* Ön deyiş.

mukadder, [Ar. ḳader > muḳadder / muḳaddere [مقدره] {OsT} *sf.* 1. Değeri biçilmiş; takdir edilmiş;
kıymeti biçilmiş. 2. Allah tarafından ezelde takdir
edilmiş olduğuna inanılan; Allah'ın hükmü olan;
yazgıda var olan; kaçınılmaz olan. 3. *ed.* Açıkça
belirtilmemiş olmasına rağmen anlamı sözün geli-
şinden çıkarılan.

mukadderat, [Ar. muḳadder > muḳadderāt [مقدرات] (*mukaddera:t*) {OsT} *is.* 1. Mukadder olan şeyler;
alın yazısı; Allah'ın hükmü. 2. *huk.* Ölçülüp tartı-
labilen ve sayı ile miktarı belirlenebilen şeyler. ☞
mukadderāt-ı erbaa, {OsT} *Hacim, ağırlık, uzun-*
luk ve sayıdan ibaret ölçme ve tartma işlemlerinde
kullanılan dört öğeye birden verilen ad.

mukaddes, [Ar. ḳuds > taḳdis > muḳaddes / mu-
ḳaddese [مقدس / مقدسه] {OsT} *sf.* Kutsanmış; mü-
barek; kutsal. ☞ **Mukaddes Emanetler**, {OsT} *Hz.*
Muhammed ile diğer İslam büyüklerinden günümü-
ze kadar ulaşan tarihi, manevi değeri olan eşyalar;
Kutsal Emanetler; Emanet-i Mukaddese. || **mukad-**
des resim, {OsT} *Hristiyanlıkta, Hz. İsa, Hz. Mer-*

yem, havariler ve azizleri tasvir eden resimler;
ikona.

mukaddesat, [Ar. muḳaddes > muḳaddesāt [مقدسات] (*mukaddesa:t*) {OsT} *is.* Kutsal sayılan şeylerin tü-
mü; kutsal şeyler.

mukaddesatçı, [mukaddesat-çı] *is.* Kutsal bilinen
şeylere aşırı derecede bağlılık gösteren kimse; kut-
sala saygı duyan kişi.

mukaddese, [Ar. muḳaddes > muḳaddese [مقدسه] {OsT} *is.* 1. Mukaddesin dişili. 2. Kutsanmış; takdis
edilmiş; mübarek; temiz; kutsal.

mukaddim, [Ar. Ar. ḳıdem > taḳdim > muḳaddim
[مقدم] {OsT} *sf.* 1. Sunan; takdim eden. 2. Dilediğini
öne geçiren; ileri alan; Allah.

mukaddimat, [Ar. muḳaddime>muḳaddimāt [مقدمات] (*mukaddima:t*) {OsT} *is.* Başlangıçlar.

mukaddime, [Ar. ḳıdem > muḳaddime / muḳaddime
[مقدمه] {OsT} *is.* → mukaddeme. ☞ **mukaddime-i**
beyyine, {OsT} *huk. İddiayı ispata yardımcı olan,*
tamamen ispat etmese bile, olan bir şeyi ortaya
koyan belge. || **mukaddime-i darb ü cerh**, {OsT}
huk. Yaralama ve dövme başlangıcı. || **mukaddime-**
i hādia, *ed. Aldatıcı başlangıç.* || **mukaddime-i**
kübrā, {OsT} *Büyük başlangıç.* || **mukaddimetü'l-**
ceyş, {OsT} *as. Ordunun ilerisinde bulunan asker;*
öncü. || **mukaddimetü'l-edeb**, {OsT} *Edebiyatta*
başlangıç.

mukaddir, [Ar. ḳader > taḳdir > muḳaddir [مقدر] {OsT} *sf.* 1. Bir şeye değer biçen; değerini takdir eden;
beğenen; eksper. 2. Kaderi belirleyen; yazgıyı tak-
dir eden; Allah.

mukaddirane, [Ar. muḳaddir + Far. āne [مقدرانه] (*mu-*
kaddirane) {OsT} *zf.* Değerini bilircesine.

mukaddirîn, [Ar. muḳaddir > muḳaddirîn [مقدرين] (*mukaddirin:n*) {OsT} *is.* 1. Değer bilenler; değer
biçenler; kadir kıymet bilenler. 2. Kendini bilenler.
3. Kendini beğenenler.

mukaffa, [Ar. ḳāfiye > taḳfiye > muḳaffā [مقفى] (*mu-*
kaffa:) {OsT} *sf.* 1. Kafiyeli; kafiyelenmiş; uyaklı.
2. *is.* (A. Hamit Tarhan'ın verdiği ad) ölçüsüz an-
cak kafiyeli olarak yazılan manzum tiyatro eseri.

mukaffel, [Ar. ḳufl (*kilit*) > taḳfil > muḳaffel [مقفل] {OsT} *sf.* 1. Kilitli; kilitlemiş. 2. Sıkıca kapanmış.

mukahat, [Ar. muḳayyed => mukahat] {ağız} *is.*
Bakıp gözetme; kollama. [DS]

mukahhir, [Ar. ḳahr > muḳahhir [مقهه] {OsT} *sf.* 1.
Kahreden; kahredici. 2. Yok eden; ezen.

mukalkal, [Ar. muḳalkal [مقفل] {OsT} *sf.* 1. Kararsız.
2. *is.* Şarap.

mukalkale, [Ar. muḳalkāle مقلقله] {OsT} is. Şişe; sürahi.

mukalled, [Ar. ḳald > ḳılāde > taḳlid > muḳalled مقلد] {OsT} sf. 1. Boynuna kolye, gerdanlık vb. takınmış olan. 2. Taklit edilen; örnek olarak alınan.

mukallef, [Ar. ḳilāfet > taḳlif > muḳallef مقلف] {OsT} sf. Ziftlenip su geçirmez hale getirilmiş; kalafatlanmış olan.

mukallib, [Ar. ḳalb (değiştirme) > taḳlib > muḳallib مقلب] {OsT} sf. Değiştiren; başka biçime sokan. ☞ **mukallibü'l-kulüb**, {OsT} Kalpleri kötülükten iyiliğe yönlendiren; Allah.

mukallid, [Ar. ḳaid > taḳlid > muḳallid مقلد] {OsT} sf. → mukallit.

mukallidane, [Ar. muḳallid+Far.-āne مقلدانه] (mukallida:ne) {OsT} zf. Taklit edene yakışır biçimde.

mukallidîn, [Ar. muḳallid > muḳallidîn مقلدين] (mukallidi:n) {OsT} is. Taklit edenler; mukallitler.

mukallit, **-di** [Ar. ḳaid > taḳlid > muḳallid مقلد] sf. 1. Tanınmış kimseleri, çeşitli sesleri vb. şeyleri taklit ederek insanları güldüren; taklitçi. 2. Bir şeyi kuşanan. 3. is. Taklit ederek birine benzemeye çalışan kimse.

mukallitlik, **-ği** [mukallit-lik] is. Taklitçilik; şaklabanlılık.

mukamere, [Ar. ḳimār > ḳumār > muḳāmere مقامره] (muka:mere) {OsT} is. Kumar oynama.

mukamir, [Ar. muḳāmere > muḳāmīr مقامر] (muka:mir) {OsT} sf. Kumar oynayan; kumar oynama alışkanlığı olan; kumarıcı; kumarbaz.

mukanfez, [Ar. ḳunfuz (kirpi) > muḳanfez مقنفذ] {OsT} sf. zool. (Hayvan için) derisi yumuşak dikenlerle örtülü olan. ☞ **mukanfezü'l-cild**, {OsT} zool. Derisi dikenliler.

mukanna, **-a'ı** [Ar. taḳni' > muḳanna' مقنع] (mukanna:) {OsT} sf. Peçe takınmış olan; peçeli.

mukanned, [Ar. muḳanned مقند] {OsT} sf. Şekerle terbiye olunmuş.

mukannen, [Ar. ḳānūn > taḳnīn > muḳannen / muḳannene مقنن / مقننه] {OsT} sf. 1. Kesinleşmiş; belli. 2. Kanunlaşmış; yasalaşmış.

mukannenat, [Ar. muḳannen > muḳannenāt مقننات] (mukannena:t) {OsT} is. Âdet olan ödenekler.

mukannin, [Ar. [Ar. ḳānūn > taḳnīn > muḳannin مقنن] {OsT} sf. Kanun yapan; kanun koyucu; yasa koyucu.

mukantar, [Ar. ḳaṅṅara > muḳaṅṅar / muḳaḳṅṅara مقنطر]

{OsT} sf. 1. Kemerli; kemeri olan. 2. Kemer biçiminde. 3. is. Kemerli köprü.

mukantara, [Ar. muḳaṅṅar > muḳaṅṅara مقنطره] {OsT} is. 1. Güneş saati. 2. Gökkürenin ufka paralel küçük dairesi.

mukantarāt, [Ar. muḳaṅṅar > muḳaṅṅarāt مقنطرات] (mukantara:t) {OsT} is. 1. Kemer biçiminde olan şeyler. 2. Kemerli yapılar. 3. Kemerli köprüler.

mukar, **-rrı** [Ar. ḳarār > muḳarr مقرر] {OsT} sf. Söylenmiş; tasdik edilmiş; evetlenmiş; “öyledir” denilmiş. ☞ **mukarrün-bih**, {OsT} Başkasına ait olduğu bir başkası tarafından haber verilen hak; ikrar olunan hak. || **mukarrün-leh**, {OsT} Bir hakkın kendisine ait olduğu bir başkası tarafından bildirilen kimse. || **mukarrün-leh bi'n-neseb**, {OsT} Soyca mirasa hakkı olduğu söylenen kimse. || **mukarrün-leh-bi'n-nesebi ale'l-gayr**, {OsT} Soyca başkasına yakınlığı iddia edilerek mirasa hakkı bulunduğu söylenen kimse.

mukara'a, [Ar. ḳur'a > muḳāra'a مقارعه] {OsT} is. 1. Karşılıklı kur'a çekme; ad çekişme. 2. mecaz. Çekişme; vuruşma.

mukaraza, [Ar. muḳāraza مقارضة] (muka:raza) {OsT} is. Kazancı ortak, zararı sermayeye ait olmak üzere birine bir miktar para verme.

mukarebe, [Ar. ḳurb > muḳārebe مقاربه] (muka:rebe) {OsT} is. Yakınlık; akrabalık.

mukarebet, [Ar. ḳurb > muḳārebet مقاربت] (muka:rebet) {OsT} is. 1. Akriba olma; yakınlaşma. 2. Akrabalık; yakınlık.

mukarenet, [Ar. ḳarn > muḳārenet مقارنت] (muka:renet) {OsT} is. 1. Kavuşma; bitişme; karışma. 2. Cinsel birleşme. 3. Yaklaşma; yakınlaşma. 3. Uygun gelme; uygunluk. 4. ed. Sevgilinin iki kaşımın birleşecek kadar yakın olması durumu. 5. ed. İki sevgilinin bir araya gelmesi; iki güzelin karşılaşması. 6. tasvf. İki tarikat büyüğünün veya iki dervişin buluşması. 7. tasvf. İnsanın Allah'a kavuşması. 8. gök b. Yakın yörüngeler çizen iki gezegenin birbirine yaklaşması.

mukarib, [Ar. ḳurb > muḳārebe > muḳārib مقارب] (muka:rib) {OsT} sf. 1. Birbirine yakın olan. 2. Aralarında akrabalık bağı bulunan.

mukarin, [Ar. ḳarn > muḳārenet > muḳārin مقارن] (muka:rin) {OsT} sf. 1. Bitişmiş; yaklaşmış; kavuşmuş. 2. Uygun.

mukarnas, [Ar. ḳurnās (dağda burun biçimindeki çıkıntı) > muḳarnes مقرنس] (muka:rnas) {OsT} sf. 1. (Tavan, kubbe vb için) merdiven basamakları biçiminde çıkıntıları olan. 2. Kubbe biçiminde olan. 3. Alaca desenleri bulunan; alacalı; renk renk. 4. is.

min. Bir yüzeyden dışarıya taşan başka bir yüzeye geçmek ve ona destek olması için birbiri üzerine oturan taş veya tuğladan yapılmış bindirmelik. 5. Bir tür başlık.

mukarnes, [Ar. *kuṛnās* > *muḳarnes* مقرنس] (*muka:r-nas*) {OsT} *sf.* → mukarnas.

mukarreb, [Ar. *kuṛb* > *taḳrīb* > *muḳarreb* مقرب] {OsT} *sf.* 1. Yakın; yaklaşmış; yaklaşan. 2. Saraya veya padişaha yakın olan. 3. Allah'a en yakın olduğuna inanılan melek.

mukarrebān, [Ar. *muḳarreb* > *muḳarrebān* مقربان] (*mukarreba:n*) {OsT} *is.* 1. Yakınlar; yaklaşmış olanlar. 2. Padişahın özel işlerini gören yakınları.

mukarrebīn, [Ar. *muḳarreb* + *muḳarrebīn* مقربین] (*mukarrebi:n*) {OsT} *is.* → mukarrebān.

mukarrebun, [Ar. *muḳarreb* + *muḳarrebūn* مقربون] (*mukarrebu:n*) {OsT} *is.* 1. → mukarrebān. 2. Allah'a yakın olan büyük melekler; melaik-e mukarrebīn.

mukarrer, [Ar. *ḳarār* > *taḳrīr* > *muḳarrer* / *muḳarrere* مقرر / مقروه] {OsT} *sf.* 1. Kararlaştırmış; kararlaştırılmış. 2. Kesinleşmiş; kesin; sağlam; kuşkusuz; şüphesiz. 3. Yerinde bırakılmış. 4. Anlatılmış; bildirilmiş; açıklanmış. 5. (İmparatorluk döneminde, başka yere atanmış olan memurlar için) eski işlerine devamı uygun görülen. 6. *is.* (Yeniçeri odalarına dağıtılan ulufeler için) ilave ödemelerden biri.

mukarrerat, [Ar. *muḳarrer* > *muḳarrerāt* مقررات] (*mukarrera:t*) {OsT} *is.* Kararlaştırılmış olan şeyler; alınan kararlar.

mukarrerren, [Ar. *muḳarrer* > *muḳarrerren* مقرراً] (*mukarre'ren*) {OsT} *zf.* 1. Kararlaştırılarak. 2. Kararlaştırarak. 3. Kararlaştırarak.

mukarrız, [Ar. *taḳrīz* > *muḳarrız* مقرظ] {OsT} *sf.* Övgü ile yazı yazan; takriz eden.

mukarri, -i' [Ar. *ḳar'* > *taḳrī'* > *muḳarri'* مقرع] (*mukarri:*) {OsT} *sf.* Azarlayan; paylayan; başa kakan; takaza eden.

mukarrib, [Ar. *kuṛb* > *taḳrīb* > *muḳarrib* مقرب] {OsT} *sf.* 1. Yaklaştıran; yakınlaşmasına sebep olan; yakınlaştıran. 2. *is.* Eskiden, Ramazan ayında padişahın huzurunda Kur'an-ı Kerim yorumu yapan hoca; tefsir hocası; huzur hocası. 3. İmparatorluk döneminde padişahın kararlarını etkileyen yakını.

mukarrih, [Ar. *ḳarḥ* > *taḳrīḥ* > *muḳarrih* مقرح] {OsT} *sf.* (İlaç vb. için) yara açan; tahriş eden.

mukarrihat, [Ar. *muḳarrih* > *muḳarrihāt* مقرحات] (*mukarriha:t*) {OsT} *is.* Yara açan, tahriş eden ilaç vb. şeyler.

mukarrin, [Ar. *ḳarṇ* > *taḳrīn* > *muḳarrin* مقرن] {OsT} *sf.* Yanında bulduran; birlikte bulduran.

mukarrir, [Ar. *ḳarār* > *taḳrīr* > *muḳarrir* مقرر] {OsT} *sf.* 1. Sabit kılan; kararlı hale getiren; yerleştiren. 2. Kararlaştıran; karar veren. 3. Bir konuyu ayrıntıları ile açıklayıp anlatan. 4. *is.* Medresede, müderrisin yardımcılığını yapan, dersleri tekrar ettiren hoca. 5. Ramazanda padişahın huzurunda muhataplara ders vermekle ve Kur'an-ı Kerim tefsiri yapmakla görevli hoca; huzur hocası.

mukarrirîn, [Ar. *muḳarrir* > *muḳarrirîn* مقررين] {OsT} *is.* 1. Sabit kılanlar; kararlı hale getirenler; yerleştirenler. 2. Kararlaştıranlar; karar verenler. 3. Ayrıntıları ile açıklayıp anlatanlar. 4. *is.* Medresede, müderrisin yardımcılığını yapan, dersleri tekrar ettiren hocalar. 5. Ramazanda padişahın huzurunda muhataplara ders vermekle ve Kur'an-ı Kerim tefsiri yapmakla görevli hocalar; huzur hocaları.

mukarriz, [Ar. *taḳrīz* > *muḳarriz* مقرظ] {OsT} *sf.* *sf.* Bir eserden övgü ile söz eden; bu tür yazı yazan; takriz yazan.

mukarrizîn, [Ar. *muḳarriz* > *muḳarrizîn* مقرظین] (*mukarrizi:n*) {OsT} *is.* Övgü dolu yazı yazanlar; takriz yazarları.

mukasat, [Ar. *ḳasvet* > *muḳāsāt* مقاسات] (*muka:sa:t*) {OsT} *sf.* Sıkıntı çekme; zahmetlere katlanma; eziyet görme.

mukaseme, [Ar. *ḳısm* > *muḳāseme* مقاسمه] (*muka:seme*) {OsT} *is.* 1. Paylaşma; bölüşme; taksim etme. 2. *isl. huk.* Mirasçılardan bazılarının mirasçı oldukları kabul edilmediği takdirde mirasın özel paylaşım şekli. 3. Eskiden, İslam devletlerinde üründen alınan bir tür toprak vergisi.

mukasım, [Ar. *taḳṣim* > *muḳāsım* مقاسم] (*muka:sım*) {OsT} *sf.* Paylaşan; bölüşen; taksim eden.

mukassat, [Ar. *ḳıst* > *taḳṣit* > *muḳassat* مقسط] {OsT} *sf.* Her biri belli bir süre sonra ödenmek üzere birkaç kısma ayrılmış olan; taksitle ödenen; taksitli.

mukassatan, [Ar. *muḳassat* > *muḳassatan* مقسطاً] (*mukassa'tan*) {OsT} *zf.* Taksitle ödenmek üzere; taksitli olarak; taksitle.

mukassem, [Ar. *ḳısm* > *taḳṣim* > *muḳassem* مقسم] {OsT} *sf.* Ayrılmış; bölünmüş; taksim edilmiş.

mukassır, [Ar. *ḳaşr* > *taḳṣir* > *muḳassır* مقصر] {OsT} *sf.* 1. Yapabilecek iken yapmaktan çekinen; taksir eden. 2. Kabahat işleyen; kusurlu; suçlu. 3. Bir işi yapabilecek durumda iken yapmaktan çekinen. 4. Bir işi yapmaya gücü yetmediği için bırakan.

mukassi, [Ar. *ḳasvet* > *taḳṣiye* > *muḳassī* مقسى] (*mukassi:*) {OsT} *sf.* 1. Bunaltı veren; bunaltıcı; kasvet

veren; kasvetli; sıkıcı; dar. **2.** Havasız; dar ve kapalı; havası bozuk.

mukassim, [Ar. kısım > takşim > muḳassim مقسم] {OsT} *sf.* Ayıran; bölen; taksim eden; bölüştüren.

mukassir, [Ar. kaşır > takşir > muḳaşşir مقصر] {OsT} *sf.* → mukassir.

mukaşşer, [Ar. kışır > takşir > muḳaşşer مقشر] {OsT} *sf.* (Meyve için) kabuğu soyulmuş.

mukat, [Ar. vuḳū'āt => mukat] {ağız} *is.* Polisi ilgilendiren olay; vukuat. [DS]

mukata'a, [Ar. kaḳ' > muḳāḳa'a مقاطعه] (*muka:taa*) {OsT} *is.* **1.** Toprağın belli bir kira karşılığında birine bırakılması. **2.** Bağ, bahçe, arsa vb. haline getirilen ekim toprağı için verilen vergi. **3.** İmparatorluk döneminde, tımar sistemi dışında kalan vergi kaynaklarına verilen ad. **4. huk.** Vakıf arsası üzerine yapılan bina veya dikilen ağaç için vakıfa ödenen kira. ☞ **mukata'a-yı kadîmeli vakıf**, {OsT} *Mukataa yoluyla kiralanmış vakıf.* || **mukata'a-yı malikâne**, {OsT} *Kaydıhayat şartıyla verilen devlet arazisi.* || **mukata'a-yı mirîye**, {OsT} *Her yıl iltizama verilen devlet arazileri.* || **mukata'a zemîn**, {OsT} - *Mirî arazi üzerine yapılan okul, hastahane ve mabetlerden alınan vergi.*

mukataah, [mukataa-lı] *sf.* (Arazi için) tarla halinde vakfedilmişken, sonraları arsa veya bağ bahçeye çevrilerek, âşar bedeli olarak vakıf yönetimine belirli bir kira ödemek şartıyla mülk hükmü kazanmış olan.

mukata'at, [Ar. muḳāḳa'a > muḳāḳa'āt مقاطعات] (*muka:taa:t*) {OsT} *is.* **1.** Mukataalar. **2.** Toprağı kira karşılığında vermeler. **3.** Toprak vergileri.

mukatelat, [Ar. muḳāḳe > muḳāḳelāt مقاتلات] (*muka:telâ:t*) {OsT} *is.* **1.** Birbirini öldürmeler; mukateleler. **2.** Savaşlar; kavgalar; dövüşler.

mukatele, [Ar. kaḳl > muḳāḳeله مقاتله] (*muka:tele*) {OsT} *is.* **1.** Birbirini öldürme; vuruşma; boğazlaşma. **2.** Muharebe; savaş; cenk.

mukatil, [Ar. kaḳl > muḳāḳil مقاتل] (*muka:til*) {OsT} *sf.* Birbiri ile mücadele eden; savaşan; öldüren; vuruşan.

mukatilun, [Ar. muḳāḳil > muḳāḳilūn مقاتلون] (*muka:tilu:n*) {OsT} *is.* **1.** Savaşanlar; vuruşanlar; öldürenler. **2.** Düşmanla savaşan mücahitler.

mukatta, -a'ı [Ar. kaḳ' > taḳḳi' > muḳāḳḳa' / muḳāḳḳa'a مقطع / مقطع] {OsT} *sf.* **1.** Parçalara ayrılmış; kesilmiş; ayrı ayrı olan. **2. ed.** (Şiir için) kıtalardan oluşan. **3. ed.** (Şiir için) ölçüsünü bulmak için hecelerine ayrılmış. **4.** (Söz veya yazı dizisi için) Arap alfabesinde kendisinden sonra gelen harflere bir-

leşmeyen *elif, dal, zel, ri, ze, vav* gibi harflerden kurulu olan. ☞ **mukatta yazı**, *Kesme yazı.*

mukatta'at, [Ar. muḳāḳḳa' > muḳāḳḳa'āt مقطعات] (*mukattaa:t*) {OsT} *is.* **1.** Kesilmiş şeyler. **2.** Her biri bir harfi gösteren harfler. **3.** Eksik cümleler. **4.** Kısaltmalar. **5. ed.** Kıta şeklindeki şiir parçaları. **6. ed.** Çeşitli manzumelerden seçilmiş beyitler. **7. ed.** Divanda mukattaların yer aldığı bölüm.

mukattar, [Ar. kaḳḳr > taḳḳir > muḳāḳḳar / muḳāḳḳara مقطر / مقطره] {OsT} *sf.* İmbikten geçirilmiş; damıtılmış; damıtık; taktir edilmiş.

mukattara, [Ar. muḳāḳḳar / muḳāḳḳara مقطره] {OsT} *sf.* → mukattar. ☞ **mukattara-i fevkaniye**, {OsT} *yer b. Sarkıt.* || **mukattara-i tahtâniye**, {OsT} *yer b. Dikit.*

mukattarat, [Ar. muḳāḳḳar > muḳāḳḳarāt مقطرات] (*mukattara:t*) {OsT} *is.* İmbikten geçirilmiş, damıtılmış şeyler.

mukattıb, [Ar. muḳāḳḳıḳb مقطب] {OsT} *sf. tıp.* Buruşturucu; yapışkan.

mukavad, [Ar. muḳayyed] {ağız} *is.* Bakıp gözetme; koruma; kollama. [DS]

mukavelat, [Ar. muḳāvele > muḳāvelāt مقاولات] (*muka:velâ:t*) {OsT} *is.* Sözleşmeler; yazılı sözleşmeler; mukaveleler. ☞ **mukāvelāt muharriri**, {OsT} *huk. Noter; kâtib-i adil.*

mukavele, [Ar. kaḳvl > muḳāvele مقاوله] (*muka:vele*) {OsT} *is.* **1.** Sözleşme; kavilleşme. **2.** Bir iş için her iki tarafın vardığı ve anlaşıldığı kararlarla şartların yazılı olduğu senet; sözleşme; kontrat. ☞ **mukavele yapmak**, *Bir iş ile ilgili olarak tarafların yükümlülüklerini belirleyen sözleşme düzenlemek ve bunu karşılıklı imzalamak; sözleşme yapmak; kontrat yapmak.*

mukaveleli, [mukavele-li] *sf.* **1.** Sözleşmeye bağlanmış olan. **2.** Anlaşma ile tespit edilmiş olan.

mukavelename, [Ar. muḳāvele+Far.-nâme مقاوله نامه] (*muka:velena:me*) {OsT} *is.* Sözleşme belgesi; kontrat.

mukavelesiz, [mukavele-siz] *sf.* Bir sözleşmeye bağlanmamış olan; kontratsız.

mukavelevi, [Ar. muḳāvele > muḳāvelevî مقاولوی] (*muka:levi:*) {OsT} *sf.* Mukavele türünden olan; mukavele gibi; sözleşmeye benzer.

mukavemet, [Ar. kıyām > muḳāvemēt مقاومت] (*muka:vemet*) {OsT} *is.* **1.** Bir karşı gücün etkilerine karşı koyma; direnme; dayanma. **2.** Bir kişinin hastalık, yoksulluk, üzüntü gibi bedensel veya ruhsal etkenlere karşı koyma gücü; direnç. **3.** Bir kişinin, bir grubun yaptıklarına, uygulamalarına karşı koyma; direniş. **4.** Binicisine karşı koyan atın hareketi.

5. *psikol.* Bir şeyi yapmama isteği; direnci. 6. *fiz.* Bir gücün etkisine karşı koyan güç; direnç. ☞ **mukavemet etmek**, *Direnmek, dayanmak; karşı koymak.* || **mukavemet göstermek**, 1. *Direnmek; karşı koymak.* 2. *Dayanmak.* || **mukāvem-et-i dāhiliye** {OsT}, *İç direnç.* || **mukāvem-et-i mahsūsa**, {OsT} *fiz. Öz direnç.* || **mukavemeti kırılmak**, *Direnci azalmak; gücü, kuvveti kesilmek; dayanamaz, karşı koyamaz duruma gelmek.* || **mukavemet koşusu**, *spor. Üç bin metreden daha uzun mesafelerde yapılan koşu.* || **mukavemet noktası**, *as. Alay veya tabur gücünde bir askerî birlik tarafından işgal edilen savunma tertiplerinin tümü.* || **mukāvem-et-süz**, {OsT} *Dayanma gücünü yok eden.* || **mukāvem-et-şiken**, {OsT} *Direnişi kıran; mukavemeti kıran.* || **mukavemet yarışı**, *spor. Atletizmde üç bin metreden, kayakta on beş kilometreden, yüzmede dört yüz metreden daha uzun mesafelerde yapılan yarışlara denir.*

mukavemetçi, [mukavemet-çi] (*muka:vemetçi*) *is.* 1. Her türlü araç gereçle düşmana karşı koyan yurtsever. 2. *spor.* Uzun mesafe koşucusu.

mukavemetli, [mukavemet-li] (*muka:vemetli*) *sf.* Dayanıklı; güçlü; dirençli.

mukavemetsiz, [mukavemet-siz] (*muka:vemetsiz*) *sf.* Dayanaksız; güçsüz; dirençsiz.

mukavemetsizlik, -ği [mukavemet-siz-lik] (*muka:vemetsizlik*) *is.* Dirençsizlik; güçsüzlük.

mukavil, [Ar. kavil > muḳāvil مقاول] (*muka:vil*) {OsT} *sf.* (Kişi için) biri ile anlaşmaya varan; sözleşen; mukavele yapan.

mukavim, [Ar. muḳāvem-et > muḳāvim مقاوم] (*muka:vim*) {OsT} *sf.* 1. Güçlü; dayanıklı; dirençli. 2. Mukavemet eden; karşı duran; direnen.

mukavimîn, [Ar. muḳāvim > muḳāvimîn مقاومين] (*muka:vimi:n*) {OsT} *is.* Karşı koyanlar; direnenler.

mukavva, [Ar. kuvvet > taḳviye > muḳavvā مقوا / مقوى] (*muka'vva:*) {OsT} *sf.* 1. Dayanıklı duruma getirilmiş; kuvvetlendirilmiş; sağlamlaştırılmış. 2. *is.* Kâğıt hamurundan yapılmış, çeşitli kalınlıkta sert ve kalın kâğıt. 3. *sf.* Mukavvadan yapılmış.

mukavver, [Ar. muḳavver مقور] {OsT} *is.* 1. Yuvarlak kesilmiş. 2. Ziftle kaplanmış; ziftle karışmış. 3. *hat.* Çukur yerleri derince ve dönüş noktaları yuvarlağımsı hatlardan meydana gelen yazı.

mukavves, [Ar. kavvs>taḳvis>muḳavves مقوس] {OsT} *sf.* 1. Yay gibi eğri olan. 2. Kavisli; kemerli; bükülmüş.

mukavvi, [Ar. kuvvet > muḳavvī / muḳavviye مقوى] {OsT} *sf.* 1. Kuvvetlendiren; kuvvet veren; takviye eden. 2. *is.* Kuvvet ilacı; tonik.

mukavviyat, [Ar. muḳavvī > muḳavviyāt مفاوضيات] (*mukavviyat*) {OsT} *is.* 1. Kuvvetlendirenler; takviye edenler. 2. Kuvvetlendiriciler; takviye ediciler.

mukayaza, [Ar. muḳāyāza مفاضة] (*muka:yaza*) {OsT} *is.* Değiştirme; değiş tokuş etme; takas; trampa.

mukayesa, [Ar. muḳāyese > muḳāyesāt مقابسات] (*muka:yesa:t*) {OsT} 1. Ölçmeler; karşılaştırmalar. 2. *fel. dbl.* Kıyaslamalar; karşılaştırmalar.

mukayese, [Ar. kıyās > muḳāyese مقايسه] (*muka:ye-se*) {OsT} *is.* 1. Benzetme veya karşılaştırma yoluyla değerlendirme. 2. Bir şeyi veya bir durumu, bir kimseyi veya topluluğu nitelik veya nicelik yönünden başkaları ile karşılaştırarak değerlendirme; kıyaslama; karşılaştırma. 3. *fel.* Karşılaştırma. ☞ **mukayese etmek**, *Mukayese etmek; karşılaştırmak.* || **mukāyese-i rūhiye**, {OsT} *psikol. Ruhsal ölçüm; psikometri.* || **mukāyese müstevisi**, {OsT} *mat. Karşılaştırma düzlemi.*

mukayeseli, [mukayese-li] *sf.* Karşılaştırılarak yapılmış olan; karşılaştırmaya dayanan; karşılaştırmalı. ☞ **mukayeseli hukuk**, *Çeşitli ülkelerin hukuk sistemlerini, kurumlarını, mevzuat ve düzenlemelerini, karşılaştırmalı olarak inceleyen hukuk dalı.* || **mukayeseli üstünlük yasası**, *ekon. Dış ticarette ülkelerin daha kazançlı olabilmesi için hangi dalda uzmanlaşmak gerektiğini çözümleyen ve tespit eden yasa.*

mukayyed, [Ar. kayd > muḳayyed / muḳayyede مقيد] {OsT} *sf.* → mukayyet.

mukayyedat, [Ar. muḳayyed > muḳayyedāt مقيدات] {OsT} *is.* 1. Bağlanmış olanlar. 2. Bir şeye bir koşul veya kayıt ile bağlı olanlar. 3. Bir şeye önem verenler. 4. Yazıya geçirilmiş olanlar. 5. Zincire vurulmuş olanlar.

mukayyet, -di [Ar. kayd > muḳayyed مقيد] {OsT} *sf.* 1. Bağlı olan; bağlanmış. 2. Bir koşul veya kayıt ile bağlı olan. 3. Bir şeye önem veren. 4. Yazıya geçirilmiş; kayda geçirilmiş; yazılmış; yazılı. 5. Zincire vurulmuş; prangaya bağlanmış. ☞ **mukayyet olmak**, *Korumak; gözetmek.*

mukayyi, -i' [Ar. kay' > taḳyi' > muḳayyi' مقى] {OsT} *sf.* Kusturan; kusturucu.

mukayyi'at, [Ar. muḳayyi' > muḳayyi'āt مقينات] {OsT} *is.* Kusturucular. ☞ **mukayyiāt-ı mādēniyye**, {OsT} *Kusturucu madensel ilaçlar.*

mukayyid, [Ar. kayd > muḳayyid مقيد] {OsT} *sf.* 1. Kaydeden; kaydedici. 2. Bir dairede kayıt işlemlerini yapan. 3. *is.* Kaydedici makine.

mukayyidîn, [Ar. muḳayyid > muḳayyidîn مقيدين] (*mukayyidi:n*) {OsT} *Kayıt memurları.*

mukbil, [Ar. kabl > iḳbāl > muḳbil مقبل] {OsT} *sf.*

(Kişi için) durumu iyi olan; mutlu; kutlu; bahtiyar; ikbal sahibi.

mukbilan, [Ar. muḳbil + Far. -ān مقبلان] (*mukbila:n*) {OsT} is. Mutlu olanlar; bahtiyar olanlar.

mukbilin, [Ar. muḳbil > muḳbilin مقبلين] (*mukbili:n*) {OsT} is. Mutlu olanlar; bahtiyar olanlar.

mukdim, [Ar. kıdem > iḳdām > muḳdim مقدم] {OsT} sf. Bir işi sürekli olarak ve gayretle yapan; işine düşkün olan; gayretli.

mukdimane, [Ar. muḳdim + Far. -āne مقدمانه] (*muk-dima:ne*) {OsT} zf. Gayret ederek; sebatla.

mukhem, Ar. muḳḥem مقحم] {OsT} is. Cümle arasında gereksiz ve fazladan olan kelime.

mukid, [Ar. vekād > iḳād > mūḳid موقد] (*mu:kid*) {OsT} sf. Ateş yakan.

mukin, [Ar. iḳan > mūḳin موقن] (*mu:kin*) {OsT} sf. Kesin olarak bilen; şüphe etmeksizin bilen.

mukur¹, [Ar. mūḳır موقر] (*mu:kır*) {OsT} sf. (Ağaç için) yemiş çokluğu yüzünden dalları sarkmış.

mukur², -rrı [Ar. iḳrār > muḳırr مقرر] {OsT} sf. **1.** Kusurunu itiraf eden; ikrar eden; doğruyu söyleyen. **2.** is. huk. Yargı önünde suçunu veya başka birine olan borcunu itiraf eden kimse.

mukırrane, [Ar. muḳırr + Far. -āne مقرانه] (*mukırra:ne*) {OsT} zf. Suçunu itiraf ederek; ikrar ederek; kusurunu söyleyerek.

mukız, [Ar. yakāza > iḳāz > mūḳız موقظ] (*mu:kız*) {OsT} sf. **1.** Uykudan uyandıran; uyanık tutan. **2.** mecaz. Dalgınlıktan kurtaran; gafletten kurtaran.

mukim, [Ar. kıyam > iḳāmet > muḳīm مقیم] (*muki:m, k kalın söylenir*) {OsT} sf. Bir yerde bir evde, mahallede vb. oturan; ikamet eden; eğleşen.

mukin, [Ar. yakīn > iḳan > mūḳin موقن] (*mu:kin, k kalın söylenir*) {OsT} sf. Bir şeyi doğru ve emin olarak bilen; kesinlikle bilen.

mukkur, [? mukkur / mukur] {ağız} sf. Kavgacı; hırçın.

mukla, [Ar. muḳla => mukla / mihla] {ağız} is. Kıymalı, soğanlı pazı ya da ıspanak üstüne yumurta kırılarak yapılan bir yemek. [DS]

mukle, [Ar. muḳle مقله] {OsT} is. **1.** Gözbebeği. **2.** Gözün siyah ve beyaz kısmı.

mukmir, [Ar. kamer > iḳmār > muḳmir / muḳmire مقمر / مقمره] {OsT} sf. Mehtaplı.

mukni, -i'ı [Ar. ḳanā'at > iḳnā' > muḳni' / muḳni'a مقنع / مقنعه] {OsT} sf. İkna eden; inandırıcı.

mukon, [? mukon] {ağız} is. Yakılmak üzere olan odun yığını. [DS]

mukor, [Lat. mucor (*küf*)] is. **1.** Nişastayı şekere, şekeri alkole dönüştürme özelliği taşıyan mantar. **2.** Ekmeklerde görülen beyaz küf, (*Mucor*).

mukorlar, [mukor-lar] is. bot. İki yüzden çok türi bulunan, çürükçül beslenen, sporlarla veya özdes iki gametin kavuşmasıyla üreyen basit mantarlar takımı.

mukosel, [Fr. mucocéle] is. tıp. Mukus birikmesiyle oluşan yalancı ur.

mukoza, [Lat. mucosus] is. anat. Sindirim kanalı, burun boşlukları, bronşları vb. kaplayan, üzerinde çok sayıda ince memecik ve salgı bezi delikleri bulunan, oldukça kalın ve kırmızı iç deri.

mukraz, [Ar. ḳarż > muḳraż مقروض] {OsT} sf. Ödünç verilmiş; karz olunmuş.

mukri, [Ar. ḳırā'at > iḳrā' > muḳrı مقري] (*mukri:*) {OsT} sf. **1.** Okuyan. **2.** Birine Kur'an-ı Kerim okumayı öğreten veya ezberleten. **3.** Kur'an-ı Kerim okuyan.

mukriz, [Ar. ḳarż > iḳrāz > muḳriż مقروض] {OsT} sf. Ödünç para veren; ikraz eden.

mukron, [Lat. mucro-onis > Fr. mucron] is. bot. Bazı bitkisel organların uç kısmındaki sivrilik.

mukroncuk, -ğü [mukron-cuk] is. bot. Bazı yaprakların ve çanakyaprak, taçyaprak, başçık gibi kısımların ucunda bulunan küçük sivrilik.

muksa, [Ar. muḳṣā مقصى] (*muksa:*) {OsT} sf. **1.** Uzak kalmış. **2.** Uzaklaştırılmış.

muksem, [Ar. ḳasem > muḳsem مقسم] {OsT} sf. Yemin edilmiş olan; kasem edilmiş.

muksır, [Ar. ḳaşr > muḳaşşır مقصر] {OsT} sf. Kusur işleyen; kusurlu.

muksim, [Ar. ḳasem > muḳsim مقسم] {OsT} sf. **1.** Yemin eden; ant içen; kasem eden. **2.** is. Yemin edilecek yer.

muksit, [Ar. ḳaşṭ > iḳṣat > muḳsiṭ مقسط] (*t kalın söylenir*) {OsT} sf. **1.** Adil ve insafı olarak hareket eden. **2.** isl. Bütün işlerini denk ve birbirine uygun olarak yerli yerinde yapan; Allah.

muḳṣa'ir, -rrı [Ar. ḳaş'arire > iḳṣi'rar > muḳṣa'ir مقشعر] (*muḳṣa:ir*) {OsT} sf. **1.** Ürperen; diken diken olan. **2.** (Saç için) dimdik olan. **3.** (Kişi için) dehşetten saçları ve tüyleri dikelen.

muktanlı, [muktan-lı ?] {ağız} sf. Arpa ve buğday karışımı. [DS]

muktar, [Ar. muḥtār] {ağız} is. Muhtar. [DS]

muktasır, [Ar. ḳaşr > iḳtiṣar > muḳtaṣır مقصر] {OsT} sf. **1.** Kısa kesen; kısaltan. **2.** Sözü çok uzatmayan; kısa kesen.

muktataf, [Ar. ḳatf > iḳtiṣaf > muḳtaṣaf مقطف] {OsT}

- sf.* Toplanmış; derlenmiş; bir araya getirilmiş; derleme.
- muktatafat**, [Ar. muḳtaṭaf > muḳtaṭafāt [مقتطافات] (*muktatafa:t*) {OsT} *is.* **1.** Toplanmış, derlenmiş şeyler; derlemeler. **2.** Antoloji.
- muktatıf**, [Ar. iḳtiṭaf > muḳtaṭıf [مقتطف] {OsT} *sf.* Derleyen; toplayan; iktitaf eden.
- muktaza**, [Ar. iḳtiṭā' > muḳtaṭā' / muḳteṭā' [مقتضى] (*muktaza:.*) {OsT} *sf.* → mukteza.
- muktazi**, [Ar. iḳtiṭā' > muḳtaṭā' / muḳteṭā' [مقتضى] (*muktazi:.*) {OsT} *sf.* → muktezi.
- muktebes**, [Ar. ḳabs>iḳtibās>muḳtebes [مقتبس] {OsT} *sf.* Yararlanmak amacıyla bir yerden alınmış; aktarılmış; iktibas edilmiş.
- muktebesat**, [Ar. muḳtebes > muḳtebesāt [مقتبسات] (*muktebesa:t*) {OsT} *is.* Yararlanmak için bir yerden alınmış şeyler; aktarılmış şeyler; iktibas edilmiş şeyler.
- muktebis**, [Ar. ḳabs >iḳtibās >muḳtebis [مقتبس] {OsT} *sf.* Bir kimsenin bilgi veya eserinden yararlanan; aktaran; iktibas eden.
- muktebisîn**, [Ar. muḳtebis >muḳtebisîn [مقتبسین] (*muktebisi:n*) {OsT} *is.* İktibas edenler.
- mukteda**, [Ar. ḳadv > iḳtidā' > muḳtedā [مقتدى / مقتدا] (*mukteda:.*) {OsT} *sf.* **1.** Kendisine uyulan; örnek olarak alınan. **2.** Önderlik eden; önde bulunan.
- muktedi**, [Ar. ḳadv > iḳtidā' > muḳtedi [مقتدى] (*muktedi:.*) {OsT} *sf.* **1.** Uyan; arkadan gelen; tabi olan. **2.** Tabi olan. **3.** *is.* Cemaatle kılınan namazlarda imama uyan kişi.
- muktedir**, [Ar. ḳudret>iḳtidār>muḳtedir [مقتدر] {OsT} *sf.* **1.** Bir işi yapmaya, başarmaya gücü yeten; iktidarlı. **2.** Kuvvetli; güçlü. ☞ **muktedir olmak**, *Yapabilmek; gücü yetmek.*
- muktedirîn**, [Ar. muḳtedir>muḳtedirîn [مقتدرين] {OsT} *is.* **1.** Kuvvetliler; güçlüler. **2.** İktidar sahibi olanlar.
- muktefa**, [Ar. ḳafā' > iḳtifā' > muḳtefā [مقتفا / مقتفا] (*muktefa:.*) {OsT} *sf.* Önder olarak kabul edilen; örnek alınmış olan; kendisine uyulmuş olan.
- muktefi**, [Ar. ḳafā' > iḳtifā' > muḳtefi [مقتفى] (*muktefi:.*) {OsT} *sf.* Bir kimseyi önder olarak kabul eden; bir kişiyi önder seçen; birinin peşinden giden; birini örnek alan; önder olarak seçtiği kişiye uyan.
- muktela**, -a'ı [Ar. ḳal' > muḳtela' [مقتلع] (*muktela:.*) {OsT} *sf.* Kökünden koparılmış.
- mukтели**, -i'ı [Ar. ḳal' > muḳтели' [مقتلع] (*mukтели:.*) {OsT} *sf.* Kökünden koparan.
- mukterib**, [Ar. ḳurb >iḳtirāb >muḳterib [مقترِب] {OsT} *sf.* Bir şeyin yanına gelen; yaklaşan; yakın olan.
- mukterih**, [Ar. iḳtirāḥ > muḳterih [مقترح] {OsT} *sf.* Düşünmeksizin, aklına geldiği gibi söyleyiveren; iktirah eden.
- mukterin**, [Ar. ḳarn > iḳtirān > muḳterin [مقترِن] {OsT} *sf.* Bir şeye yakın gelen; yakınlaşan.
- mukteriz**, [Ar. ḳarḫ > iḳtirāz > muḳteriz [مقترض] {OsT} *sf.* Borç para alan; ödünç alan.
- muktesid**, [Ar. ḳıṣd >iḳtiṣād >muḳteṣid [مقتصد] {OsT} *sf.* **1.** Gereksiz harcamada bulunmayan; tutumlu. **2.** Ekonomist.
- muktesidan**, [Ar. muḳteṣidān [مقتصدان] (*muktesida:n*) {OsT} *is.* Tutumlu kişiler; ekonomistler.
- muktesir**, [Ar. iḳtiṣār > muḳteṣir [مقتصر] {OsT} *sf.* **1.** Kısa kesen; iktisar eden. **2.** Kanaatkâr.
- muktetif**, [Ar. ḳatf > iḳtiṭāf > muḳtetif [مقتطف] {OsT} *sf.* **1.** Derleyen; toplayan. **2.** Antoloji hazırlayan.
- mukteza**, [Ar. iḳtiṭā' > muḳtaṭā' / muḳteṭā' [مقتضى / مقتضا] (*muktaza:.*) {OsT} *sf.* **1.** Gereken; gerekli olan; bir şeyin gerektirdiği. **2.** *is.* Bir şeyin yapılması sırasında mutlak olarak gerekli olan şey. **3.** Bir yasa veya emrin gereğinin yerine getirilmesi için kenarına yazılan not. ☞ **muktezā-yı hāl ve makam**, {OsT} *Yerine, duruma ve karşısındaki kimsenin sosyal mevkiine, makamına uygun olarak konuşma biçimi; adamına ve yerine göre konuşma.*|| **muktezā-yı tab'**, {OsT} *Yaradılış gereği; yaradılış.*
- muktezasınca**, [mukteza-s-ı-n-ca] (*mukteza:sı'nca*) *zf.* Gereğince.
- muktezayat**, [Ar. muḳteṭā' > muḳteṭāyāt [مقتضيات] (*mukteza:ya:t*) {OsT} *is.* **1.** Gereken şeyler. **2.** Sonuçlar.
- muktezi**, [Ar. iḳtiṭā' > muḳtaṭā' / muḳteṭā' / muḳteziyye [مقتضى / مقتضيه] (*muktezi:.*) {OsT} *sf.* Gereken; gerekli olan; gerektiren.
- mukteziyat**, [Ar. muḳteṭā' > muḳteziyye > muḳteziyyāt [مقتضيات] (*mukteziya:t*) {OsT} *is.* Gereken olan şeyler.
- muku**, [ʔ muku] {ağız} *is.* Kayrak oyunu. [DS]
- mukuf**, [Ar. vuḳūf] {ağız} *sf.* Bilen; bilgisi olan; uzman. [DS]
- mukuh**, [ʔ mukuh] {ağız} *is.* Yarılmamış odun. [DS]
- mukul**, [ʔ mukul] {ağız} *is.* İki tekerlekli öküz arabalarında okun altına konulan ağaç dayak. [DS]
- mukum**, [ʔ mukum] {ağız} *zf.* Sürekli olarak; durmadan. [DS]
- mukur**¹, [ʔ mukur / mukkur] {ağız} *sf.* Hırçın; kavgacı. [DS]
- mukur**², [ʔ mukur] {ağız} *is.* İstemeyerek razı olma. [DS]
- mukus**, [Lat. mucus] *is.* Mukoza bezlerinin salgısı;

ağaçların toprak katmanları arasında billurlaşma-
sıyla meydana gelmiş bulunan kısmen oksitlenmiş
katı sümüksü salgı; sümüksü madde.

mukuta, [Sansk. mukuta] *is.* Hint çilekeşlerinin to-
puz şeklinde bağladıkları saçlarına verilen ad.

mukti, [Ar. muḳṭī مقْتَى] (*mukti:*) {OsT} *sf.* 1. Koruyan.
2. Kudretli. 3. *is.* Tanrı.

muktur, [Ar. muḳṭir مقْتِر] {OsT} *sf.* (Kadın için) koca-
sını nafaka bakımından sıkıştıran.

mukzi, [Ar. ḳazā > muḳzī مقْضَى] (*mukzi:*) {OsT} *sf.* 1.
Hakkında karar verilmiş; hüküm verilmiş; hüküm
giymiş. 2. Gerekli görülmüş. 3. Tamamlanmış.

mula, [Sansk. mūla] {eT} *is.* Temel; kök. [EUTS]

mulaj, [Fr. moulage] *is.* 1. Bir cismin bal mumu, alçı
vb. madde ile kalıbını çıkarmak için uygulanan
teknik ve yapılan işlemlerin tümü. 2. Bu teknikle
elde edilen kalıp. ☞ **mulaj kâğıdı**, *Terzilerin kalıp
çıkarmakta kullandıkları bir tür ince ve saydam
kâğıt.*

mulak -ğı [? mulak] {ağız} *is.* Hizmetçi. [DS]

mulak, -ğı [Ar. maṭbaḳ => mutfak > mu'lak] (*mu-
lak*) {ağız} *is.* Mutfak. [DS]

mulak, -ğı [? mulak] {ağız} *is.* Sepet vb. asmak için
çatal ağaçtan yapılmış çengel. [DS]

mulaminha, [Ar. mūlā-minhā مَوْلَامِنَهَا] (*mu:lāminha:*)
{OsT} *sf. huk.* Kocası, kendisi ile bir müddet cinsel
ilişkiye girmemek için yemin etmiş kadın.

mulavara, [? mulavara] {ağız} *is.* Saklambaç oyu-
nu. [DS]

mulduvan, [? mulduvan] {ağız} *is.* Bir tür tüfek. [DS]

mu'lem, [Ar. 'alem > i'lām > mu'lem معلم] (*mu-lem*)
{OsT} *sf.* Belirtilmiş; işaretlenmiş; işaret konulmuş.

mulet, [? mūlet] (*mu:let*) {ağız} *is.* Oyunda, taraflar-
dan birinin eksik oyuncusunun yerine de oynayan
çocuk. [DS]

muleta, [İsp. muleta] (*mule'ta*) *is.* 1. *spor.* Boğa gü-
reşçisinin boğayı şaşırtmak ve yormak için kullandığı
kırmızı kumaş parçası. 2. *dnz.* Öne eğik ve kısa
direği üzerine Latin yelkeni çekilen eski Portekiz
balıkçı teknisi.

mulī, [Ar. ilā' > mūlī مَوْلَى] {OsT} *is.* Karısı ile bir sü-
re cinsel ilişkiye girmemek için yemin eden erkek.

mu'lim, [Ar. elem > i'lām > mu'lim مَوْلَم] (*mu-lim*)
{OsT} *sf.* Elem verici; üzücü.

mu'lin, [Ar. 'alen > i'lān > mu'lin مَعْلَن] (*mu-lin*)
{OsT} *sf.* Bildiren; ilan eden

mulu, [? mulu] {ağız} *is.* Koyun işkembesinin bağır-
sağa bitişik yeri. [DS]

mulur, [? mulur] {ağız} *is.* Yağ vb. şeylerin işe yara-
mayıp dibe çöken tortusu. [DS]

mum, [Far. mūm موم] {OsT} *is.* 1. Ortasına konulmuş
bir fitil yakıldığında aydınlatmada kullanılan bal
mumu, stearik asit veya parafinden yapılmış silin-
dir biçiminde çubuk. 2. Balmumu. 3. *fiz.* Aydın-
latma kaynaklarının ışık şiddeti birimi. 4. *bot.* Çe-
şitli bitkilerin salgıladığı muma benzer madde. 5.
min. Reçineli hidrokarbonlara verilen ad. ☞ **muma
çevirmek**, *Birini saygılı, söz dinler duruma getir-
mek; muma döndürmek; mum etmek.* || **muma dön-
dürmek**, *Birini saygılı, söz dinler duruma getir-
mek; muma çevirmek; mum etmek.* || **muma dön-
mek**, *Davranışlarını bir kimsenin buyruğuna uy-
gun hale getirmek; söz dinler olmak.* || **mum ağacı**,
bot. Avrupa ve sıcak ülkelerde yetişen yaprakları
kokulu yağ içeren bir tür palmiye (*Myrica gale /
cerifera*). || **mum alayı**, *Ramazanlarda, teravih na-
mazından sonra Hz. Muhammed'in türbesindeki
altın şamdanlara konulacak mumlar için düzenle-
nen tören.* || **mum alıp derdine yan**, *(Dikkatsizlik
veya beceriksizlik yüzünden işi bitiremeyenler için,
alay olsun diye) "derdinle başbaşa kal" anlamında
kullanılır.* || **mum ampul**, *Mum alevi biçiminde gö-
rünen ampul.* || **mum aydınlatma**, *Mum yakmak
suretiyle yapılan aydınlatma işi.* || **mum boya**,
*Mum, terebentin, su ve toprak boyalarla hazırla-
nan bir tür boya; mum boyası.* || **mum boyası**,
*Mum, terebentin, su ve toprak boyalarla hazırla-
nan bir tür boya; mum boya.* || **mum burnu**, *Mum
fitilinin yanık ucu.* || **mum cilası**, 1. *Parafini 1/3
oranında terebentinde çözdürerek elde edilen ve
tavalarda ısıtıldıktan sonra bir bezle ovulmak sure-
tiyle ahşap eşyalarda kullanılan bir tür cila.* 2.
*Mermer veya alçı eşyanın rengini yumuşatmak ve
ya nemden korumak amacıyla üzerine sürülen bal-
mumundan yapılmış cila.* || **mum çiçeği**, *bot.* İki çe-
neklilerden, güzel kokulu şemsiye biçiminde küçük
ve güzel çiçekler açan, yaprakları etli, sarılıcı bir
tür süs bitkisi, (*Cerithe minor* ve *Cerithe
retorta*). || **mum damlalığı**, *Şamdandaki dirsek.* ||
mum dikmelik, *Kiliselerde mumun dikildiği yer;
mum kirpisi.* || **mum direk**, 1. *Dosdoğru; dimdik.* 2.
Yaramazlığı bırakmış, uslanmış olan. || **mum duru-
şu**, *Vücutun başın ense kısmı ve omuzlar üzerinde,
eller kalçalara dayanmış, ayak ve bacaklar dik va-
ziyette duruşu.* || **mum elli**, {ağız} *Yaptığı işi elinin
ucuyla tutan.* || **mum etmek**, *Birini saygılı, söz din-
ler duruma getirmek; muma döndürmek; muma
çevirmek.* || **mum falı**, *Su dolu bir kaba damla dam-
la akıtılan erimiş balmumunun aldığı şekillerin yo-
rumuna dayanan bir tür fal.* || **mum gibi**, 1. *Dim-
dik; dosdoğru olan.* 2. *Yaramazlık yapmayan; uslu;
kıpırtısız.* 3. *Düzgün ve temiz olan.* 4. *Sararmış,
solmuş bir durumda bulunan.* || **mum gibi erimek**,
1. *Gücünü, canlılığını yitirmek; zayıflamak; sara-
rıp solmak.* 2. *Üzüntüden çok zayıf düşmek.* || **mum
kirpisi**, *Kiliselerde mumun dikildiği yer; mum dik-*

melik.|| **mum külâhi**, *Mumu söndürmeye yarayan şamdan külâhi*.|| **mumla aramak**, 1. *Büyük bir özlem ve istekle aramak*. 2. *Bulunması güç bir şeyi aramak*. 3. *Yeni gelen yetkilinin olumsuz davranışlarının ağır basması durumunda önceden beğenilmeyen giden kişinin bundan daha iyi olduğunu belirtmek için kullanılır*.|| **muyla aramak**, *Zor bulunur olmak*.|| **muyla aramak**, *(Yetkili kişi için) yenisi eskisinden daha kötü çıkmak*.|| **muyla okumak**, {OsT} *Çok isteyerek davet etmek*.|| **mum makası**, *Mum fitillerini kesmeye yarayan özel makas*.|| **mum lekesi**, *Sedef hastalığında dökülen pul tabakası*.|| **mum olmak**, 1. *Yaramazlığı bırakmak; uslanmak*. 2. *argo. Bir öneriyi çaresiz razı olmak*.|| **mum palmiyesi**, *bot. İhman bölgelerde yetişen, yaprakları hurma yaprağına benzeyen, gövdesi bir cm. kalınlığında bir tür mum katmanı ile kaplı bir ağaç, (Cereyxon andicala)*.|| **mum sekisi**, {ağız} *Eski evlerin iki bölümü olan büyük odalarının arka yanı*. [DS]|| **mum şenliği**, {OsT} *Fener alayı*.|| **mum yakmak**, *Kutsal sayılan bir yere mum yakıp dikmek suretiyle bir nevi adakta bulunmak*.|| **mum yapıştırmak**, 1. *Bir şeyi kırmızı mum ile mühürlemek*. 2. *mecaz. Önemli görülen bir şeye hatırlamak için işaret koymak; mimlemek*. 3. *Unutmayıp hatırlama tutmak*.

mumaileyh, [Ar. imā' > mūmā' (ima edilen) + ileyh مومى اليه] (*mu:ma:ileyh*) *zm.* Adı geçen; sözü edilen.

mumaileyha, [Ar. mūmāileyh > mūmāileyhā مومى اليها] (*mu:ma:ileyha:*) {OsT} *zm.* (Kadın olarak) adı geçen; sözü edilen

mumaileyhim, [Ar. mūmāileyh > mūmāileyhim مومى اليهم] (*mu:ma:ileyhim*) {OsT} *zm.* Adı geçenler; sözü edilenler.

mumaileyhima, [Ar. mūmāileyhim > mūmāileyhimā مومى اليهما] (*mu:ma:ileyha:*) {OsT} *zm.* (İki kişi olarak) adı geçenler.

mumaileyhinne, [Ar. mūmāileyh > mūmāileyhinne مومى اليهن] (*mu:ma:ileyhinne*) {OsT} *zm.* (Bayan için) yukarıda adı geçenler.

mumbar, [Far. mubār => mumbar مومبار] *is.* 1. *Bumbar*. 2. {ağız} *Kasaplık sığır, koyun ve keçi gibi hayvanların kalın bağırsağı*. [DS] 3. {ağız} *Kasaplık hayvanların kalın bağırsağına kıyma, ciğer, pirinç ve soğan karışımı iç doldurularak yapılan bir yemek; mumbar dolması*. [DS]

mumbulluk, -ğū [Yun. mpoumpoulki] {ağız} *is.* *Tomurcuk*. [DS]

mumcu, [mum-cu] *is.* 1. *Mum imal eden veya satan kimse*. 2. *as.* *Eskiden fitilli tüfek kullanan asker*. 3. *Yeniçeriliğin ilk kuruluşunda on iki subaydan her birine verilen unvan*.

mumceni, [? mumeni] {ağız} *is.* *Büyük, bakır kazan*. [DS]

mumer, [? mumer] {ağız} *is.* *Birikintilerdeki sıcak suyu içen koyunlarda olan bir tür hastalık*. [DS]

mumesat, [Ar. mūmesāt مومسات] (*mu:mesa:t*) {OsT} *is.* *Genelev*.

mumetal, -lū [İng. mumetal (*tescilli ad*)] *is.* *Zayıf manyetik alanda yüksek manyetik geçirgenlik özellikleri dolayısıyla denizaltı telgraf kablolarının yapımında kullanılan yüzde olarak 72,5-73 nikel, 21 demir, 5 bakır, 1-1,5 krom bulunan bir demir-nikel alaşımı*.

mumhane, [Far. mūm-hāne مومخانه] (*mumha:ne*) {OsT} *is.* *Mum yapılan yer; mum üretim yeri*.

mumiyan, [Far. mū (kıl) + miyān (bel) موميان] (*mu:-miya:n*) {OsT} *sf.* (Güzellik ölçüsü olarak kadın için) *kıl gibi ince belli olanlar; inci belli güzeller*

mumlama, [mum-la-ma] *is.* 1. *Mumlamak eylemi veya işlemi*. 2. *Bir şeyin üzerine mum ile kaplamak*. 3. *bot.* *Bitki hücrelerinin değişikliğe uğrayarak kendilerini su geçirmez hale getirmesi durumu*. 4. *Örgü ipliklerinin kayganlığını artırmak için telcik uçlarını mum veya parafine batırma işlemi*. 5. *Laboratuardan çıkmış bir sinema filminin kullanım sırasında kolay dönmesini sağlamak için her iki kenarına mum sürmek işlemi*.

mumlamak, [mum-la-mak] *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* 1. *Balmumu sürmek*. 2. (Mektup zarfı, posta kolisi vb. için) *mum ile mühürlemek*. 3. *Mum cilası yapmak*. 4. *Saçaklanmayı önlemek için kumaş kenarlarına mum sürmek*.

mumlanma, [mum-la-n-ma / mum-la-n-ma] *is.* 1. *Mumlanmak eylemi*. 2. *bot.* *Geçirimsizlik sağlamak için bazı bitki üst deri hücrelerinde kütikülünün bir mum katmanı ile kaplanması*.

mumlanmak, [mum-la-n-mak] *edil f. [-ır]* 1. *Mum sürülmek; mum ile kaplanmak; üzerine mum cila sürülmek; muma batırılmak*. 2. *dönşl. f.* *Mum edinmek; mum sahibi olmak; mum satın almak*.

mumlaşma, [mum-la-ş-ma] *is.* *Mumlaşmak eylemi veya durumu*.

mumlaşmak, [mum-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* *Balmumu durumunu almak; balmumuna dönüşmek*.

mumlayıcı, [mum-la-y-ıcı] *sf.* 1. (Kişi veya alet için) *mumlama işlemi yapan*. 2. *is.* *Sinema filmlerini mumlamakta kullanılan alet*.

mumliğan, [Far. mūm-revğān موم روغان] {ağız} *is.* *Deri hastalıklarının tedavisinde kullanılan balmumu, zeytinyağı, bademyağı, limon ve mezdeki karışımı bir tür merhem*. [DS]

mumlu, [mum-lu] *sf.* 1. *İçinde mum bulunan; mum katılmış olan*. 2. *Mum konulmuş, mum takılmış olan*. 3. *Mumla süslenmiş; mumla donatılmış*. 4. *Mum cilası ile parlatılmış olan*. 5. *Belirtilen sayıda*

- mumu olan. **6.** Muma batırılmış olan; mumlanmış. **7.** {ağız} *is.* Çocukların altına konulan muşamba. [DS] **♣** **mumlu kâğıt**, *Çoğaltma makinelerinde bir yazıdan çok sayıda kopya elde etmekte kullanılan, yazı makinesi harf kafaları ile delinebilen bir tür elyaftan yapılmış özel yazı ve bası malzemesi.*
- mumluk**, -ğu [mum-luk] *is.* **1.** Mum koymaya yarayan alet. **2.** *sf.* Belirtilen sayıda mum alabilen. **3.** *fiz.* Belirtilen mum değerinde ışık yeğinliği olan.
- mumrek**, -ği [böğrek / böbrek > mumrek] {ağız} *is.* Böbrek. [DS]
- mumsöndü**, [Far. mûm + T. sön-dü] *is. folk.* Alevi geleneğinde, diğer toplum katmanlarının katılmadığı ve mahiyeti de açıklanmadığı için yanlış yorumlara yol açan gizli bir törene Alevi olmayanların yakıştırdıkları bir isim.
- mumsu**, [mum-su] *sf.* **1.** Muma benzeyen; mumu andıran; mum niteliğinde olan; mum gibi. **2.** *jeol.* (Billur kırığı için) balmumu kırığında olduğu gibi küçük pırıltılar gösteren. **3.** *zool.* (Bitki biti böceklerin kabuğunu kaplayan salgı için) mum özelliğinde olan.
- mumtır**, [Ar. maṭar > mumtır] {OsT} *sf.* Yağmur yağdıran.
- mumuç**, -cu [? mumuç] {ağız} *is.* Meşe ağacının meyvesi; palamut. [DS]
- mumuda**, [? mumuda] {ağız} *sf.* İş yapma yeteneği olmayan. [DS]
- mumuhan**, [Far. mûm-revğān] {ağız} *is.* → mumlığan. [DS]
- mumul¹**, [Far. mûmûl] {OsT} *is.* Kirpiklerin içeriye doğru kıvrılması.
- mumul²**, [mum-ul ?] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) Yavaş çalışan, ağır davranan. **2.** *is.* Küçük böcek. [DS]
- mumumsulanmak**, [mum-umsu-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f.* [-ır] Mumlaşmak. [DS]
- mumuran**, [Far. mûm-revğān] {ağız} *is.* → mumlığan. [DS]
- mumurgan**, [Far. mûm-revğān] {ağız} *is.* → mumlığan. [DS] **♣** **mumurgan böceği**, {ağız} *zool.* *Tespih böceği.* [DS]
- mumurhan**, [Far. mûm-revğān] {ağız} *is.* → mumlığan. [DS]
- mumutatlı**, [mum-u + tatlı] {ağız} *is.* Bal. [DS]
- mumya¹**, [Far. mûmiyâ] {OsT} *is.* **1.** Balsamlı özel ilaçlarla bozulmayacak duruma getirilmiş ve bugün kazılarla ortaya çıkarılan ceset. **2.** Eskiden bütün hastalıklara iyi geldiğine inanılan bir ilaç. **3.** *sf. mecaz.* (Kişi için) çok zayıf ve benzi uçuk olan. **♣** **mumya gibi**, *Çok zayıf ve benzi uçuk.* || **mumya olmak**, *1. Mumya durumuna gelmek. 2. mecaz. Çok zayıflamak.*
- mumya²**, [Far. mûmiyâ => mumya] {ağız} *is.* Arılardan, kovan deliklerini kapatmakta kullandıkları özel macun. [DS]
- mumyalama**, [mumya-la-ma] *is.* **1.** Mumyalamak eylemi. **2.** Bir cesedi özel ilaçlarla bozulmayacak hale getirme; bu iş için uygulanan teknik ve işlem.
- mumyalamak**, [mumya-la-mak] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Bir cesedi özel ilaçlar kullanılarak mumya durumuna getirmek.
- mumyalanma**, [mumya-la-n-ma] *is.* Mumyalanmak eylemi.
- mumyalanmak**, [mumya-la-n-mak] *edil. f.* **1.** (Ceset için) mumya yapılmak; mumya uygulanmak. **2.** *dönşl. f.* Mumya durumunu almak.
- mumyalaşma**, [mumya-la-ş-ma] *is.* **1.** Mumyalaşmak eylemi. **2.** Bakterilerin üreyemediği bir ortamda cesette oluşan özel durum.
- mumyalaşmak**, [mumya-la-ş-mak] *dönşl. [-ır]* **1.** Mumya durumuna gelmek. **2. mecaz.** Çok zayıflamak; benzi sararmak, solmak; süzülme.
- mumza**, [Ar. imzâ > mumzâ] {OsT} *sf.* İmza edilmiş; imzalanmış olan.
- mun¹**, [bu-n > mu-n] {eT} *sf. zm.* Bu.
- mun²**, [muñ] {eT} *is.* Hastalık; ayıp. [DLT] **♣** **mun kişi**, *Yüreği dölek, gönltü selek adam.* [DLT]
- muna**, [mu-n-a / bu-n-a / mı-n-a] {eT} *İşte; bak; böylece.* [EUTS] [Gabain]
- munafık**, -ğı [Ar. nifāk > münāfık] {OsT} *sf.* → münafık.
- munamak**, [buna-mak / muna-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-n(u)-yor] Bunamak. [DS]
- munar¹**, [eT. muñ > mun-ar] *sf.* (Kişi için) yalnız; kimsesiz; garip.
- munar²**, [eT. muñar > munar] {ağız} *is.* Pınar; çeşme. [DS]
- munassab**, [Ar. naşb > tañşib > munaşşab] {OsT} *sf.* **1.** Birbiri üzerine gelecek biçimde düzenlenmiş olan. **2.** Memurluk yapan; memur olarak bir yerde bulunan. **3. is.** Memur.
- munassaf**, [Ar. munaşşaf] {OsT} *sf.* İkiye ayrılmış; ikiye bölünmüş.
- munassıf**, [Ar. munaşşıf] {OsT} *sf. mat.* Açığortay.
- munazzaf**, [Ar. nezāfet > tanzif > munazzaf] {OsT} *sf.* Temizlenmiş; arıtılmış; tanzif edilmiş.
- munazzım**, [Ar. naẓm > tanzim > munazzım] {OsT} *sf.* Tanzim eden; düzenleyen.
- munazzif**, [Ar. nezāfet > munazzif] {OsT} *sf.* Temizleyici; temizleyen.
- munca**, [mu (bu) > mu-n-câ / munca] {eAT} *zf.* Bunca; bu kadar. [KB]

munciğ, [eT. munçuk] {ağız} is. Boncuk. [DS]
muncılayın, [eT. mu-n-çılayın > mu-n-cılayın / bu-n-cılayın {منجلين} {eAT} zf. Bunun gibi; böyle.
muncuh, [eT. munçuk > munçılı] {ağız} is. Boncuk. [DS]
muncur¹, [? muncur] {ağız} is. **1.** Dudak. **2.** Burun. **3.** Hayvanlarda burun delikleri ve ağız bölümü. [DS] ☐ **muncur etmek**, {ağız} Surat asmak. [DS]
muncur², [? muncur] {ağız} Kadının cinsel organı. [DS]
muncur³, [? muncur] {ağız} sf. Karıştırıcı; ara bozan. [DS]
muncuri, [? muncur-i] {ağız} is. Dudak. [DS]
muncuru, [? muncur-u] {ağız} is. Dudak. [DS]
munça¹, [mu-(n)-çā / bu-n-çā] (munça:) {eT} zm. İşaret zamiri "bu"nun eşitlik durumu; böylece; bunca; bunun kadar; bu suretle; bunun gibi; de; dahi. [İKPÖy.] [Gabain] [EUTS] ☐ **munça koduru**, *Ta-mamiyla; tamı; bütünüyle.* [EUTS]
munça, [eT. muñ > bun-çak > munça] {ağız} is. → munçak. [DS]
munçak, -ğı [eT. muñ > bun-çak > munça] {ağız} is. Hamam. [DS]
munçuğ, [monçuk] {eT} is. **1.** Boncuk; kıymetsiz taş. [EUTS] **2.** Mücevher; mücevherat. [ETY] [EUTS]
munçulayu, [mu-(n)-ça+u-la-yu (ekleyerek)] zf. **1.** Bu kadar ekleyerek; bunca. [EUTS] [İKPÖy.] **2.** Bu kadar; böyle; böylece; bu şekilde. [İKPÖy.] [Üç İtigsizler] [EUTS]
munda¹, [mu-n-da {منده} {eT} {eAT} zm. Bunda; burada. [DLT] [EUTS] [AH]
munda², [Far. murdār => mundar / mındar > mundā] (munda:) {ağız} is. Et yiyici hayvanlar; etoburlar. [DS]
mundada, [mu-n-da-da] {eT} zm. Bundan. [EUTS] ·
mundag, [mu-n-dağ] {eT} zf. **1.** Bunun gibi; böyle; böylece; bu kabilden; bu türden; bu neviden. [EUTS] [DLT] **2.** Mademki. [KB]
mundak, -kı [Ar. mundağ {مندق} {OsT} sf. Dövülüp u-faklanmış.
mundar, [Far. murdār {مردار} {ağız} sf. → murdar. ☐ **mundar getirmek**, {ağız} Kolon sıkması veya zorlama yüzünden hayvanın karnı şişmek. [DS]|| **mundar ölmek**, {ağız} **1.** Kimsesiz, yanında dua okumadan ölmek. **2.** (Eti yenen hayvanlar için) kesilmeden ölmek. [DS]
mundarlama, [mundar-la-ma] {ağız} is. Hayvanların karınlarında ve boyunlarında zorlamadan dolayı oluşan içi sıvı dolu şişlik. [DS]
mundarlık, -ğı [mundar-lık] is. → murdarlık.
mundaru, [Sansk. mandita => mındatū] {eT} is. → mındatu. [Clauson]
mundın, [mu-n-dın] {eT} zm. Buradan. [DLT] [AH]

munduz, [mun-mak (kaybolmak) > mun-(u)t-(u)z] {eT} sf. Budala; alık; ahmak. [DLT] [İKPÖy.] [KB] ☐ **munduz akın**, {eT} Ansızın gelen sel. [DLT]|| **munduz yoriga at**, {eT} Yorga yürüyüşten başka yürüyüş bilmeyen at. [DLT]
munduzlamak, [munduz-la-mak] {eT} gçl. f. [-r] **1.** Nimet vermek. **2.** Şımartmak.
munduzlandırmak, [munduz-la-n-dır-mak] {eT} gçl. f. [-ur] **1.** Nimet vermek. **2.** Şımartmak.
munduzlanmak, [munduz-la-n-mak] {eT} edil. f. [-ur] **1.** Nimetlenmek. **2.** Şımartılmak.
munfasıl, [Ar. faşl > infişāl > munfaşıl / munfaşıla {منفصل / منفصله} {OsT} sf. **1.** Ayrılan; ayrılmış. **2.** Görevinden, memurluktan ayrılmış olan. ☐ **munfasıl zamir**, *Arapçada, başka kelime ile birleşmeyen zamir.*
munfasılan, [Ar. munfaşıl>munfaşılan {منفصلاً} (mun-fası'lan) {OsT} zf. Ayrılmış olarak; ayrılarak.
munfasılın, [Ar. munfaşıl>munfaşılın {منفصلين} (mun-fasılı:n) {OsT} is. Ayrılmış olanlar; ayrılanlar.
munfasım, [Ar. faşm > infişām > munfaşım {منفصم} {OsT} sf. **1.** Birbirinden ayrılmaksızın kırılmış olan. **2.** mecaz. Zulme, gadre uğramış olan; ezilmiş.
munfasi, [Ar. feşā > infişā > munfaşī {منفصی} (mun-fasi:) {OsT} sf. Bir yerden veya bir şeyden kurtarılıp bağımsız kılınan.
munfatır, [Ar. faṭr > infiṭār > munfaṭır {منفطر} {OsT} sf. Yarık; yarılmış; yarılan.
munfazih, [Ar. munfaẓih {منفزع} {OsT} sf. Rezil olmuş; fezahate uğramış.
mung, [muñ / miñ / buñ] (muñ) {eT} is. **1.** Tasa; üzüntü; mutsuzluk; keder; endişe; kaygı. [EUTS] [DLT] [Gabain] [İKPÖy.] [KB] [AH] **2.** Felaket; mihnet; sefalet; sıkıntı; ihtiyaç. [İKPÖy.] [KB] ☐ **mung tag**, {eT} Akıl dışı. [DLT]
munğa, [mu-n-ğa] {eT} zm. Buna. [EUTS] [AH]
mungadıncığ, [muñ-ad-ın-çığ] (muñadıncığ) {eT} sf. **1.** Fevkalade; olağanüstü; hayrete şayan; acayip. [EUTS] [Gabain] **2.** İstirap verici. [EUTS] [Gabain]
mungadmak, [muñ-ad-mak / buñ-ad-mak] (muñad-mak) {eT} dönşl. f. **1.** Bunalmak. [ETY] [KB] **2.** Şaşmak, hayran olmak. [Gabain] **3.** Şaşırmak. [EUTS] **4.** Acı duymak; ıstirap duymak; kederlenmek. [EUTS] **5.** İhtiyaç duymak. [KB]
mungadturmak, [muñ-ad-tur-mak] (muñadturmak) {eT} gçl. f. **1.** Şaşırtmak; hayrete düşürmek. [EUTS] **2.** Kederlendirmek. [EUTS] **3.** Bunaltmak; sıkıntı vermek. [EUTS] [KB] **4.** Muhtaç etmek. [KB]
mungak, [muñ-āk] (muña:k) {eT} is. Dışı geyik. [EUTS]

mungan, [muñ-ân] (*muña:n*) {eT} sf. Geveze; boşboğaz. [DLT]

mungar, [mu-n-ğar] {eT} zm. Buna; bunda [DLT] [EUTS]

mungaymak, [bung (dert; tasa; gam) > bung-ağ-mak > mung-ay-mak] *dönşl. f. [-ur]* {eT} Mahzun, gamlı olmak; meyas olmak. [Nevâyî]

mungçulayu, [mu-n-ğ-ça + u-lâ-yü] {eT} zf. Böyle. [Gabain]

munggul, [muñ-ğu-l / muñ-ul / muñ-ku-l] (*muñgul*) {eT} sf. Şaşkın. [Gabain] ☞ **mungkul bolmak**, {eT} *Mantıksız olmak.* [EUTS]

mungkarmak, [muñ-kar-mak] (*muñkarmak*) {eT} *gçl. f. [-ur]* Bunaltmak; sıkıntıya sokmak; can sık-mak. [DLT] [KB]

munglamak, [muñ-lâ-mak] (*muñla:mak*) {eT} *gçsz. f. [-r]* Bunalmak. [Ş. Süleyman]

munglanmak, [mung-la-n-mak] {eT} *dönşl. f. [-ur]* Kederlenmek; kaygılanmak. [Nevâyî]

munglug, [bung / mung > muñ-luğ] (*muñluğ*) {eT} sf. Bunlu; sıkıntılı; dertli; kederli. [ETY] [DLT]

mungo, [Fr. mungo] is. 1. Dinklenmiş kumaş parçalarının ve döküntülerinin açılması ile elde edilen yün ham maddesi. 2. Bu ham madde ile dokunmuş kaba kumaş. 3. *zool.* Sirtında enlemesine çizgiler bulunan Afrika mangustu, (*Mungos mungo*).

mungusuz, [bung / mung > muñ-suz] (*muñsuz*) {eT} sf. Dertsiz; kedersiz; kaygısız. [EUTS]

mungukmak, [muñ > muñ-uk-mak] (*muñukmak*) {eT} *dönşl. f. [-ur]* Bunalmak; sıkıntılanmak. [DLT] [KB]

mungul, [eT. muñ > mung-ul] {ağız} is. Sıkıntı. [DS]

mungur, [eT. muñ > mung-ur] {ağız} sf. 1. (Hava için) esintisiz; sıkıcı; durgun. 2. Ufak tefek; büyü-yememiş. [DS]

mungurlamak, [mungur-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r]* [-l(u)-yor] Gerçeği saklamayıp söylemek; açığa vurmak. [DS]

mungurlu, [mungur-lu ?] {ağız} is. Kulplu bakır çömlek. [DS]

munhasır, [Ar. haşr>inhişâr>münhaşır منحصراً] {OsT} sf. → münhasır.

munhasıran, [Ar. münhaşır > münhaşıran منحصراً] {OsT} zf. → münhasıran.

muni, [bu / mu-(n)-ı] {eT} zm. 1. İşaret zamiri olan “bu”nun yükleme durumu. [İKPÖy.] [EUTS] [AH] 2. “İşte”, “bu” anlamında edat. [DLT]

munilayu, [bu / mu-n-ı-lâyü] {eT} zf. Böylece; bunun gibi. [EUTS]

muni¹, [Sansk. muni] is. Konuşmama ve perhiz gibi her türlü çileye katlanan Hindu bilge.

muni², [? muni] {ağız} is. Kaz yavrusu. [DS]

munis, [Ar. üns (*alışkanlık*) > münis / münise مونس /

مونسه] (*mu:nis*) {OsT} sf. 1. Sevimli ve cana yakın; uysal. 2. Yabancı olmayan; alışılmış; alışılan. 3. İnsandan kaçmayan. 4. *mecaz.* Uygun.

munise, [Ar. münis > münise مونسه] {OsT} is. 1. Münisin dişili. 2. Can yoldaşı; hayat arkadaşı.

munka, [mun-qa] {eT} sf. Serkeş. [KB]

munkabız, [Ar. kabız > inkıbâz > munkabız منقبض] {OsT} sf. 1. Toplanmış; büzülmüş. 2. Sıkılmış; sıkıntılı. 3. Kabız olan; peklik çeken. 4. *mecaz.* Verimsiz olan; işe yaramaz.

munkalib, [Ar. kalb (*değişme*) > inkılab > munkalib منقلب] {OsT} sf. → münkalib.

munkarız, [Ar. inkıraz > munkariz منقرض] {OsT} sf. → münkariz.

munkatı, -ı [Ar. kaṭ' > inkıṭā' > munkatı' منقطع] {OsT} sf. 1. Ara verilmiş; kesilmiş. 2. Devam etmeyen; son bulmuş. 3. Herkesten uzaklaşarak yalnız bir veya birkaç kişi ile ilişki içinde bulunan; toplumdaki uzaklaşan. 4. Ayrılmış; aradaki bağları koparmış olan. 5. *mat.* Süreksiz; kesikli. ☞ **munkatı olmak**, *Kesilmek; son bulmak; devam etmemek.*

munkul, [bu / mu > muñ-ku-l] {eT} sf. Şaşkın. [Gabain]

munkur, [munkūr منقور] {eAT} is. Büyük kadeh; şarap kabı.

munlar, [mu-n-lar] {eT} zm. Bunlar. [EUTS]

munlayu, [bu / mu > mu-n(ı)-lâyü] {eT} zf. Böylece; bu suretle. [EUTS]

munmak¹, [mun-mak] {eT} *dönşl. f. [-ar]* 1. Kaybolmak. [İKPÖy.] 2. Başıboş dolaşmak; işsiz güçsüz dolaşmak. [EUTS] [İKPÖy.]

munmak², [mun-mak / bun-mak] {eT} *gçsz. f. [-r]* 1. Saçmalamak. [DLT] 2. Bunamak. [KB] [AH]

munna, [? munna] {ağız} is. Baba. [DS]

munnar, [mun-lar / munnar] {ağız} zm. Bunlar. [DS]

munnaz, [? munnaz] {ağız} is. Büyük taş. [DS]

munsab, -bbı [Ar. inşibâb > munşabb منصب] {OsT} sf. (İrmak için) bir ırmağa veya denize dökülen. ☞ **munsap olmak**, *Dökülmek; kavuşmak; karışmak.*

munsabig, [Ar. şubğ > inşibâğ > munşabiğ منصبغ] {OsT} sf. Boyanmış; boyanık; boyanan; insibağ eden.

munsalih, [Ar. şulh > munşalih منصلح] {OsT} sf. Barışık; sulh üzere olan.

munsami, [Ar. munşamî منصمى] (*munsami:*) {OsT} sf. Dökülüp akıtılmış.

munsarım, [Ar. şarem > inşirâm > munşarım منصرم] {OsT} sf. Kesilen; kesilmiş olan.

munsarif, [Ar. şarf > işrâf > munşarîf منصرف] {OsT} sf. 1. Geri dönen; çekilip giden 2. *dbl.* (Kelime

- için) Arapçada her türlü harekeyle okunan ve çekime girebilen.
- munsarih**, [Ar. şarāḥat > inşirāḥ > munşarih منصرح] {OsT} sf. Açık; apaçık; ortada.
- munsif**, [Ar. neşāfet (haklılık, doğruluk) > inşāf > munşif منصف] {OsT} sf. **1.** Kötülük yapmayan; kötülükte aşırılığa kaçmayan. **2.** İnsafılı.
- munsifane**, [Ar. munşif + Far. -āne منصفانه] (munşifa:ne) {OsT} zf. Kötülükte aşırılığa kaçmadan; insafılıkla.
- munsur**, [Ar. muḥzır (mübaşir) => munsur] {ağz} is. İcra memuru. [DS]
- munta**, [mu-(n)-ta / mu-(n)-tu] {eT} zm. **1.** İşaret zamiri "bu"nun bulunma-ayrılma durumu; burada; buradan. [İKPÖy.] [EUTS] [Gabain] **2.** Burası. [İKPÖy.]
- muntabı**, -i'ı [Ar. ṭab^c > inṭibā^c > muntabı^c منطبع] {OsT} sf. **1.** (Kâğıt için) basılan; basılı; basılmış olan. **2.** (Evrak vb. için) damgalı; damgalanmış. **3.** Yaratılıştan olan. **4.** Hoş görünen; güzel. **5.** mecaz. Unutulmaz bir anısı bulunan; unutulmayan.
- muntabı'at**, [Ar. muntabı^c > muntabı'āt منطبعات] {OsT} is. **1.** Basılı, basılmış kâğıtlar. **2.** Damgalı, damgalanmış kâğıtlar. **3.** Yaratılıştan olanlar. **4.** Hoş görünen, güzel şeyler. **5.** mecaz. Unutulmaz bir anısı bulunanlar; unutulmayanlar.
- muntabih**, [Ar. ṭabḥ > inṭibāḥ > muntabih منطبخ] {OsT} sf. (Yiyecek vb. için) pişmiş, pişkin duruma gelmiş olan; pişen.
- muntabık**, -kı [Ar. ṭıbk > inṭıbak > muntabık منطبق] {OsT} sf. Birbirine tam uyan; intibak eden; uygun.
- muntada**, [mu-(n)-ta-da] {eT} zm. **1.** Bundan. [EUTS] **2.** Burada. [EUTS]
- muntafi**, [Ar. ṭufū > inṭifā > muntafi منطفي] (muntafi:) {OsT} sf. **1.** Sönmüş; sönik; söndürülmüş. **2.** fiz. Sönümlü.
- muntag**, [mu-n-ı+teg] {eT} zf. Bunun gibi; böyle; bu kabilden; bu türden; bu neviden. [EUTS] [Üç İtigsizler] [Gabain]
- muntalik**, -ği [Ar. ṭalāk > inṭilāk > muntalik منطلق] {OsT} sf. **1.** (Kadın için) boşanmış. **2.** (Kişi için) terk edilen. **3.** (Kişi için) bağısız; salınmış; bırakılmış. **4.** Gamsız; kedersiz; sevinçli.
- muntamis**, [Ar. inṭimās > muntamis منطمس] {OsT} sf. Belirsiz olan; intimas eden.
- muntasıf**, [Ar. nışf > inṭişāf > muntasıf منطسّف] {OsT} sf. **1.** Yarılanmış; yarıya varmış olan. **2.** is. Yarı; orta. ☞ **muntasıf-ı sene**, {OsT} Yılın ortası; yarı yıl.
- muntasih**, [Ar. nuşḥ > inṭişāḥ > muntasih منطصّح] {OsT} sf. Öğütlere kulak veren; öğüt alan; söz dinleyen.
- muntasihane**, [Ar. muntaşih + Far. -āne منطصّحانه] {OsT} zf. Öğüt dinleyerek; öğüt kabul ederek; söz dinleyerek.
- muntasır**, [Ar. muntaşır منطصّر] {OsT} sf. Öç alan.
- muntavi**, [Ar. ṭayy > inṭıva['] > muntavi منطوي] (muntavi:) {OsT} sf. Dürülüp bükülmüş; dürülmüş; toplanmış; devşirilmiş; dürülüp bükülen.
- muntavi**, -i'ı [Ar. muti^c > muntavi^c منطوع] {OsT} sf. Söz dinler.
- muntazam**, [Ar. nizām > inṭizām > muntazam / muntazama منتظم / منتظمة] {OsT} sf. **1.** Düzgün bir biçimde sıralanmış; bir sırada ve düzende olan; düzgün. **2.** Derli toplu bir biçime konulmuş; düzenli; tertipli; ahenkli. **3.** Tek düze devam eden; biteviye olan; düzgün. **4.** mat. Düzgün. **5.** zf. Düzgün olarak; düzenli bir şekilde. ☞ **muntazam birlikler**, Yasa ve yönetmeliklere göre silah altına alınarak devletler hukuku açısından bir devletin ordusunu meydana getiren silahlı kuvvetler. || **muntazam hareket**, fiz. Düzgün hareket. || **muntazam hat**, dnz. Belirli limanlar arasında, belirli bir programa göre yürütülen yük ve yolcu taşımacılığı seferleri. || **muntazam muhammes**, mat. Düzgün beşgen. || **muntazam müseddes**, mat. Düzgün altıgen. || **muntazam mütehavvil hareket**, fiz. Düzgün değişen hareket.
- muntazaman**, [Ar. muntazam > muntazaman منتظماً] (muntazaman) {OsT} zf. Düzenli bir şekilde; muntazam olarak.
- muntazar**, [Ar. nazār > inṭizār > muntazar منتظر] {OsT} sf. (Kişi için) gelmesi umulan; beklenen.
- muntazır**, [Ar. nazār > inṭizār > muntazır / muntazıra منتظر / منتظره] {OsT} sf. Bekleyen; gözleyen. ☞ **muntazır-ı rahmet-i Hudā**, {OsT} Allah'ın rahmetini bekleyen. || **muntazır olmak**, Beklemek; gözlemek.
- muntazıran**, [Ar. muntazır > muntazıran منتظراً] (muntazıran) {OsT} zf. Bekleyerek.
- muntazirane**, [Ar. muntazır > Far. -āne منتظرانه] (muntazirane) {OsT} zf. Bekleyerek.
- muntazırîn**, [Ar. muntazır > muntazırîn منتظرین] (muntazırî:n) {OsT} is. Bekleyenler; gözleyenler.
- muntırtın**, [mu (bu) > mu-n-tı-r-dın] {eT} zf. Bundan başka; bundan. [EUTS]
- muntu**, [mu (bu) {OsT} > mu-n-tu] {eT} zm. Bu; bura. [EUTS]
- muntuda**, [mu-(n)-ta / mu-(n)-tu > / mu-(n)-tu-da] zm. Burası anlamındaki "munta / muntu"nun ay-

- rılma durumu; bundan; buradan; burasından. [İKP-Öy.] [EUTS] [Gabain]
- munturmak**, [mun-tur-mak] {eT} gçl. f. 1. Dolaştırmak. [EUTS] 2. Bunaltmak; delirtmek. [Clauson]
- munturuş**, [mun-tur-uş] {ağız} sf. Asık suratlı; somurtkan. [DS]
- muntuz**, [mun-mak (kaybolmak) > mun-(u)t-(u)z] {eT} sf. Geri zekâlı; aptal; şaşkın. [İKPÖy.]
- muntz madeni**, [Muntz (İngiliz metalürji uzmanı Fredrick Muntz) + Ar. ma'den + T. -i] is. t. Deniz suyuna dayanıklı olduğu için denizcilikte kullanılan, yüzde olarak 60 bakır, 40 çinkodan meydana gelen pirinç tipi bir alaşım.
- munu**, [mu-n-u / bu-n-u] {eT} zm. 1. İşte; işte bu. [KB] 2. {ağız} Bunu. [DS]
- munuk**, [mun-uk منوق] {eAT} sf. (Kişi için) durgun; hareketsiz; işe yaramaz.
- munung**, [mu-(n)-ng (munîñ)] {eT} zm. İşaret zamiri olan "bu"nun ilgi durumu. [İKPÖy.]
- munya**, [Far. mûmiyâ => mumya / munya] {ağız} is. Arıların kovan deliklerini kapatmakta kullandıkları özel mum. [DS]
- munzacır**, [Ar. zücret > inziçâr > munzacır منضجر] {OsT} sf. (Kişi için) içi sıkılmış; yüreği daralmış; sıkılmış.
- munzalim**, [Ar. zûlm > inziçâm > munzalim منظلم] {OsT} sf. Zorunlu olarak zalimin zulmüne katlanan; zalime boyun eğen.
- munzam**, -mmi [Ar. zamm > inzimâm > munzamm منضم] {OsT} sf. Eklenmiş; ilave edilmiş; üstüne konulmuş. ☞ **munzam hat**, *Uzatılmış, ucuna eklenmiş telefon hattı.* || **munzam muhasebe**, *Sabit varlıklar ile değişken varlıkları ayırmaya yarayan, maliyetlerle satış hacimleri ve bu iki öge ile kâr arasındaki ilişkiyi belirleyen muhasebe sistemi.* || **munzam nesc**, *Birleşik, bitişik doku.* || **munzam tahsisat**, 1. *Ek masraf hesabı.* 2. *Ek ödenek.*
- munzicat**, [Ar. munzicât منضجات] (munzica:t) {OsT} sf. (İlaç için) yaranın iltihabını yok edici; irinini aktııcı.
- munzic**, [Ar. nażc > inziç > munzic منضج] {OsT} sf. 1. (Yemek için) iyice pişip kıvamını bulmuş. 2. Olgunlaşan; olmuş. 3. Olgunlaştırıcı; kemale erdiren. 4. Hazmettirici; sindirimi kolaylaştırıcı. 5. (İlaç için) çıbanı olgunlaştırıp irin toplanmasını sağlayan.
- munzur**¹, [Ar. muzırr => munzır] {ağız} sf. (İnsan veya hayvan için) zararlı; baş belası; muzır. [DS]
- munzur**², [? munzur] {ağız} is. Asık surat. [DS] ☞ **munzur asmak**, {ağız} Surat asmak. [DS]
- munzur**³, [? munzur] {ağız} is. 1. Burun. 2. Çene. [DS]
- mur**, [-mur] {eAT} yap. e. Geçişsiz fiillerden isim türeten ek. İşlek değildir. Fiilin belirttiği eyleme uğramış kavramı katarak isimler yapar: *yağmur*.
- mur**¹, [mır / mur (yans.)] ün. Kedi vb. hayvanların içgüdülerinin tepkisi ile çıkardıkları sesi ve buna benzer seslenme veya konuşmayı anlatan kök. [Zülfikar] *mur-lan-mak*, *mur-la-mık*
- mur**², [Far. mūr مور] (mu:r) {OsT} is. 1. Karınca. 2. Yoksulluk ve âcizlik sembolü. 3. Pas hastalığı; pas.
- muraba'a**, [Ar. rab' > murāba'a مرابعه] (mura:baa) {OsT} is. 1. Yazlığa çıkabilmek için bina sahibiyle anlaşma yapma. 2. Ağır yük kaldıran birine yardım etme.
- murabaha**, [Ar. ribh > murābaḥa مراجه] (mura:baha) {OsT} is. 1. Malı aşırı kâr ile satma. 2. Yasa ile belirlenen faiz oranı üzerine çıkma; tefecilik. 3. huk. Aşırı faiz şartlı ödünç sözleşmesi.
- murabahacı**, [murabaha-cı] is. 1. Bir malı aşırı kâr koyarak satan kimse. 2. Yasa ile belirlenen sınırı aşan faizle borç para veren kimse; tefeci.
- murabahacılık**, -ğî [murabaha-cı-lık] is. Murabahacı olma durumu; aşırı kâr koyarak ticaret yapma işi; yasanın koyduğu sınırı aşan faizle borç para verme işi; tefecilik.
- murabata**, [Ar. rabt > murabaṭa مرابطه] {OsT} is. 1. Bağlamak. 2. Düşmanı, saldıracağı yerde durup bekleme.
- murabba**¹, [Ar. terbiye > murabbā مربى / مربيا] (mur-rabba:) {OsT} sf. 1. Terbiye edilmiş. 2. Kaynayıp kıvama geldikten sonra dondurulmuş meyve suyu tatlısı. 3. Ezik reçelin koyusu. 4. Meyve ezmesi.
- murabba**², -a'ı [Ar. rub' > terbi' > murabba' مرابع] {OsT} sf. 1. Dört öge veya nesneden meydana gelen; dörtlü. 2. is. mat. Kare. 3. ed. Dört mısıralı bentlerden kurulu manzumeye verilen ad. 4. müz. Türk musikisinde bir makam. 5. müz. Bir çalgı. 6. müz. Beste. ☞ **murabba dolama**, *İmparatorluk döneminde giyilen bir tür üst giysisi.* || **murabba²-i mütekerriir**, {OsT} ed. *İlk kıtanın son mısraı diğer kıtaların son mısraında tekrar edilen murabba.* || **murabba²-i müzdevic**, {OsT} ed. *Kıtalarının son mısraları farklı olan murabba.* || **murabba²-i tamm**, {OsT} mat. *Tam kare.* || **murabba²-nişin**, {OsT} *Bağdaş kurup oturan.*
- murabbayat**, [Ar. murabbā > murabbāyāt مربيات] (murabba:ya:t) {OsT} is. Dondurulmuş meyve suyu tatlıları.
- murabık**, -ğî [? murabık] {ağız} sf. Kolayca aldatılan; kurnazlığı olmayan. [DS]
- murabit**¹, [Ar. rabt > murabaṭa > murābiṭ مرابط] (mura:bit) {OsT} is. 1. İbadete bağlı olan kimse. 2. Ribat adı verilen tahkim edilmiş tekkelerde yaşayan

savaşçı derviş; murabut. **3.** Fas'ta şeyhlere ve dervişlere verilen unvan.

murabit², [? murabit] {ağız} is. Danaburnu böceği. [DS]

murabîtin, [Ar. murābiṭ > murābiṭīn مرابطین] (*mura:-biti:n*) {OsT} is. **1.** İbadete bağlı olan kimseler. **2.** Savaşçı dervişler.

murabîtlık, -ğı [murabit-lık] is. Kuzey Afrika'da sofî mistik inaniş, İspanyollara karşı savaş, Fransız sömürgeciliğine direniş, mehdicilik, İslamlık öncesi büyü uygulamaları ve halkın kutsal saydığı kişilere tapma gibi pek çok unsurun bir araya gelmesi ile ortaya çıkan murabîtların dini.

murabut, [Ar. murābiṭ > murābuṭ مرابط] (*mura:but*) {OsT} is. Eskiden, Kuzey Afrika'da yaşayan şeyh ve dervişlere verilen unvan. ☞ **murabut kuşu**, zool. *Leylek*gillerden, Afrika'da yaşayan, her türlü leşi yiyen, kuvvelli, iri ve uzun bir gagaya sahip kuş, (*leptoptilis crumenifesus*) {OsT}.

muraca, [? muraca] {ağız} is. Bacanın çatı üstünde kalan bölümü. [DS]

murad, [Ar. revd > irāde > murād مراد] (*mura:d*) {OsT} is. → murat. ☞ **murād-bahş**, {OsT} *İstekleri karşılayan; Allah.* || **murād-ı hakk**, {OsT} *Allah'ın isteği.*

Muradiye, [Ar. murād > murādiyye مراديه] (*mura:-diye*) {OsT} sf. Murat adını taşıyan Osmanlı padişahlarının adlarına dayanılarak verilmiş olan bina, cami, medrese, şehir, kasaba vb. belirtmekte kullanılır.

murafa'a, [Ar. ref^c > murāfa'a مرافعه] (*mura:faa*) {OsT} is. **1.** Bir kimseyi mahkemeye verme; mahkeme huzuruna çağırma. **2.** Yargıç huzurunda yüzleşip muhakeme olma. **3.** Yargıtay'daki duruşmaya verilen ad.

murafakat, [Ar. rıfḳ > murāfaḳat مرافقت] (*mura:-fakat*) {OsT} is. **1.** Birlikte bulunma; arkadaş olma. **2.** Yol arkadaşlığı; arkadaşlık.

murafık, [Ar. murāfaḳat > murāfīḳ مرافق] (*mura:fık*) {OsT} sf. **1.** Arkadaşlık eden. **2.** Birlikte bulunan.

murafi, -i'ı [Ar. murāfa'a > murāfi' مرافع] (*mura:fi:*) {OsT} sf. **1.** Duruşma için yargıya baş vuran. **2.** Yüzleşmek için yargıca giden.

muragabet, [Ar. murāğabet مراغبته] (*mura:gabet*) {OsT} is. Dileme; isteme; arzu etme.

muragame, [Ar. rağm > murāgame مراغمه] (*mura:-game*) {OsT} is. Birini darıltacak, gücendirecek davranışta bulunma.

muragıb, [Ar. rağbet > murāğīb مراغب] (*mura:gıb*) {OsT} sf. Rağbet eden.

murahham, [Ar. raḥm > terḥīm > murāḥḥam مرحم] {OsT} sf. **1.** (Kelime için) son hece veya harfleri düşürülmüş; kısaltılmış. **2.** is. Kısaltma.

murahhas, [Ar. ruḥṣat > terḥīṣ > murāḥḥaṣ مرخص] {OsT} sf. **1.** İzinli; ruhsatlı. **2.** Bir devlet veya kurum tarafından kendisini temsil için başka bir devlet veya kuruma gönderilen kimse; delege. ☞ **murahhas üye**, huk. tic. *Anonim şirketlerde yönetim kurulunun sahip olduğu yetki ve görevlerin tamamını veya bir kısmını, bu kurulun kararıyla üzerine alan üye.*

murahhasa, [Ar. murāḥḥaṣa مرخصه] {OsT} is. Ermeni piskoposu.

murahhasîn, [Ar. murāḥḥaṣ > murāḥḥaṣīn مرخصین] (*murahhasi:n*) {OsT} is. Delegeler.

murahhasiyet, [Ar. murāḥḥaṣ > murāḥḥaṣiyyet مرخصیت] {OsT} is. Deleğelik.

murahhaslık, -ğı [murahhas-lık] is. Deleğelik.

murahhil, [Ar. rıḥlet > murāḥḥīl مرحل] {OsT} sf. Bir yerden başka bir yere göç ettiren; göçüren.

mura'i, [Ar. ri'āyet > murā'ī مراعى] (*mura:i:*) {OsT} sf. Saygı gösteren; riayet eden.

murakaba, [Ar. raḳb > murāḳaba / murāḳabe مراقبه] {OsT} is. → murakabe.

murakabe, [Ar. raḳb > murāḳaba / murāḳabe مراقبه] {OsT} is. **1.** Denetleme; kontrol etme. **2.** Bakıp gözetme; gözaltında bulundurma. **3.** Kendini sorgulamak üzere derin bir düşünceye dalan kişinin tutumu. **4.** tasvf. Bir hücreye çekilerek çile dolduran dervişlerin kendi nefsi ile konuşup hesaplaşması ve bunun sonucu olarak kendi varlığında sonsuzluğa ulaşması, ilahî nuru görmesi. **5.** din. Budacılıkta, son aşama olan *samadhiye* ulaşıncaya kadar dikkati özellikle soluma ve çeşitli beden duyuları gibi bir nokta üzerinde toplayarak kendisini eğitime işi; *vipassana*; sezgisel bakış. ☞ **murakabe etmek**, Denetlemek.

murakasa, [Ar. raḳṣ > murāḳaṣa مراقصه] (*mura:kasa*) {OsT} is. Dans.

murakıb, [Ar. murāḳabe > murāḳīb مراقب] (*mura:-kīb*) {OsT} sf. → murakıp.

murakıp, -bı [Ar. murāḳabe > murāḳīb مراقب] (*mura:kıp*) sf. **1.** Denetleyen; kontrol eden. **2.** Gözaltında bulunduran. **3.** tasvf. Kendi iç âlemine dalıp kendinden geçen; Allah'a bağlanmış olan. **4.** huk. Denetim işini yapan görevli veya üye; denetçi. **5.** Yazma, eserlerde sayfa sırasını belirtmek amacıyla sayfanın bittiği yere ayrıca yazılan sonraki sayfanın ilk kelimesi; ayak; çoban; müşir; payende.

murakıplık, -ğı [murakıp-lık] (*mura:kıplık*) is. Denetleyicilik; denetçilik.

murakka, -a'ı [Ar. raḳ' > terkī' > murakka' مرفع] {OsT} *sf.* **1.** Yama yapılmış; yamalı. **2.** Hattatların ayrı ayrı kâğıtlara yazıp bir araya getirerek bağladıkları yazı örnekleri dosyası. **3.** Eski ve yamalı hırka; Melamilerin tarikata girerken bencillik, kibirlilik etmemek için giydikleri yamalı hırka. ☞ **murakka germek**, *Ayakkabı üzerine işlenecek süsler için patron hazırlamak.* || **murakka'-puş**, {OsT} (*Dervişler için*) *yamalı hırka giymiş olan.*

murakka'a, [Ar. murakka'a مرفعه] {OsT} *is.* Birbiri üzerine yapıştırılarak kalınlaştırılmış kâğıt üzerine yazılmış güzel yazı örneği; hattat meşnamesi.

murakka'at, [Ar. murakka'at مرفعات] {OsT} *is.* **1.** Güzel yazı örnekleri. **2.** Güzel yazı örneklerinin toplandığı albüm.

murakkak, [Ar. riḳkat>tarḳiḳ>murakkaḳ مرفق] {OsT} *sf.* İnceltilmiş; ince.

murakkam, [Ar. raḳam > terkīm > murakkaḳam مرقم] {OsT} *sf.* **1.** Yazılmış; yazı. **2.** Bir rakam ile belirlenmiş; numaralandırılmış.

murakkan, [Ar. murakkaḳan مرفق] {OsT} *sf.* Bozulmuş; aradan çıkarılmış; terkin edilmiş.

murakkım, [Ar. raḳam > terkīm > murakkaḳım مرقم] {OsT} *is.* Pusula iğnesi.

murān, [Far. mūr > mūrān موران] (*mu.ra:n*) {OsT} *is.* Karıncalar.

murana, [Lat. muraena / Yun. myraina] *is. zool.* Sıcak denizlerde yaşayan, büyük bir yılan balığına benzer fakat göğüs yüzgeci bulunmayan, yırtıcı yüzgeçsiz, çıplak derili, eti beğenilen ve lezzetli bir balık, (*Muraena helena*).

murane, [Far. mūr-āne مورانه] (*mu.ra:ne*) {OsT} *zf.* **1.** Karıncaya yakışır biçimde; karınca gibi. **2.** Kudretsiz ve kuvvetsizce; âcizane.

murāsade, [Ar. raḳad > murāḣade مرصده] (*mura:sade*) {OsT} *is.* Gözetleme; dikkatle bakma.

murāsahlık, -ğı [Ar. muraḣḣa' => murasa-lık] {ağız} *is.* Köy bekçilerinin kimlik cüzdanı. [DS]

murassa, -a'ı [Ar. raḣa' (*kokulu bir şey sürünme*) > terḣi' > muraḣḣa' مرصع] {OsT} *sf.* **1.** Değerli taşlarla süslenmiş; süslü; mücevherli; cevahirli; işlemeli. **2. ed.** Birbiri ardınca sıralanan kavramlar arasında kurulan vezinli ve kafiyeli bağlantı. **3. ed.** Divan edebiyatında, iki dizesi simetrik ve kelime gruplanması bakımından denklik bulunan beyit. **4.** Hat sanatında çevresi çiçek ve bitki motifleri ile süslü yazı tipi. **5.** İmparatorluk döneminde devletin önde gelen kişilerine verilen değerli taş, altın, gümüş mücevherle işlenip süslenmiş kılıç, hançer veya hilat, madalya vb.nin genel adı. ☞ **murassa imtiyaz**,

{OsT} *İmparatorluk döneminde devlet tarafından verilen imtiyaz nişanının değerli taş ve elmas ile süslü olanı.* || **murassa Mecidî**, {OsT} *İmparatorluk döneminde devlet tarafından verilen Mecidî nişanının elmas ve değerli taşlarla süslü olanı.* || **murassa Osmanî**, {OsT} *İmparatorluk döneminde devlet tarafından verilen Osmanî nişanının elmas ve değerli taşlarla süslü olanı.*

murassas, [Ar. raḣḣ > terḣḣ > muraḣḣḣ مرصص] {OsT} *sf.* Kurşun veya kalayla kaplanmış; kalaylanmış; lehimlenmiş.

murat, -dı [Ar. revd > irāde > murād مراد] (*mura:t*) *is.* **1.** İstek; dilek; arzu. **2.** Amaç; erek; gaye. ☞ **murada ermek**, *1. Amaçlanan şeyi elde etmek. 2. Dilenen şeye veya yere ulaşmak.* || **muradı karnında kalmak**, {ağız} *İsteğine kavuşmamak.* || **muradına ermek**, *1. Amaçladığı şeyi elde etmek. 2. Dileğine ulaşmak; arzusuna ulaşmak. 3. Çok istediği şeyi elde etmek.* || **muradı olmak**, *1. İstenen, dilenen şey gerçekleşmek; dileği yerini bulmak. 2. Şiddetle yerine gelmesini istediği bir dileği bulunmak.* || **murat alıp vermek**, (*Sevgililer için*) *kavuşmak; buluşmak; sevişmek.* || **murat almak**, *Dileğine, isteğine kavuşmak.* || **murat etmek**, *Bir şeyin olmasını dilemek, istemek.* || **murat kuşu**, {ağız} *Baykuş.* [DS]

muratçık, -ğı [murat-çık] {ağız} *is.* Baykuş. [DS]

murav, [Far. mīr-āb] {ağız} *is.* Su çavuşu. [DS]

muravaga, [Ar. murāvaga مراوغه] (*mura:vaga*) {OsT} *is.* Güreşme.

muravaza, [Ar. rā'z > murāvaza مراوضه] (*mura:vaza*) {OsT} *is.* **1.** Bir kimseyi, hile veya kahr yoluyla razı etme; kandırma. **2. huk.** Barış sözleşmesi.

murazaa, [Ar. rızā' > murāza'a مراضعه] (*mura:zaa*) {OsT} *is.* Emzirme.

murç¹, [Sansk. marica / marīḣa = mirç / murç] {eT} *is.* Biber; karabiber. [EUTS] [DLT]

murç², -cu [burç / murç] {ağız} *is.* **1.** Ağaçlardaki çiçek ve yaprak tomurcukları. **2.** Ağaçların taze yaprakları. **3.** Ağaçların filizleri; sürgünler. [DS] ☞ **murca girmek**, {ağız} *Halk hekimliğinde güneş çarpmasına karşı iyi geldiği inancıyla, içine söğüt yaprakları konularak ile ısıtılmış suyla yıkanmak.* [DS] || **murç açan**, {ağız} *Baharda ağaçların yapraklanmasına fırsat veren sisli hava.* [DS]

murç³, -cu [Erme. murč] *is.* Sert taşlarda oyuklar açmak, ya da betonu delmekte kullanılan sivri uçlu çelik kalem; {ağız} (*aynı*) [DS].

murç⁴, -cu [? murç] {ağız} *is.* Demet; bağlam. [DS]

murçe, [Far. mūr-ḣe مورچه] (*mu:rçe*) {OsT} *is.* **1.** Küçük karınca. **2.** Metal pası. **3. mecaz.** Rezil ve alçak adam; önemsiz, değersiz kimse.

- murçmak**, [murç-mak] {ağız} *gçl. f. [-ar]* Bir şeyi avuç içinde sıkıştırarak ufalamak. [DS]
- murçu**, [? murçu / İt. mozzo] {ağız} *is.* Lağım temizleyicisi. [DS]
- murd**, [Yun. murto / Far. mürd مورد / Erme. murd] (*mu:rd*) *is.* → murt.
- murdad**, [Far. murdād مراد] (*murda:d*) {OsT} *is.* **1.** İran takvimine göre güneş yılının beşinci ayı. **2.** Her ayın yedinci, sekizinci günü. **3.** Bu ay ve günü yönetmekle görevli melek.
- murdar**, [Far. murdār مرداد] (*murda:r*) {OsT} *sf.* **1.** Kirli; pis; iğrenç. **2.** (Kişi için) cinsel ilişkiden sonra gusletmemiş olan. **3.** (Kasaplık hayvan için) İslamiyet'in belirttiği usullere uygun kesilmemiş olan. ☞ **murdār-hār**, {OsT} *1.* Murdar yiyen. *2.* Karga, akbaba, çaylak vb. leş yiyen hayvanlar. || **murdarlığa kalmak**, {ağız} (Yük ve binek hayvanları için) sıkıntı yüzünden hastalanıp uyusuk duruma gelmek. [DS]
- murdarilik**, -ği [Far. mudār + T. ilik] *is. anat.* Omurilik.
- murdarlık**, -ği [murdar-lık] *is.* Murdar olma durumu; murdar birine uygun durum; pislik; iğrençlik; kirlilik.
- murdia**, [Ar. rıdā' > irzā' > murđi'a / murzi'a مرضعه] {OsT} *is.* **1.** Çocuk emdiren kadın; memede çocuğu olan kadın. **2.** Ücreti karşılığında başkasının çocuğunu emdiren kadın; sütanne; sütnine.
- murdu**, [? murdu] {ağız} *is.* Çatılarda kullanılan uzun ağaç. [DS]
- murdümük**, -ğü [eT. bür (tomurcuk) > mür-dü-mük] {ağız} *is.* → mürdümük. [DS]
- mu'reb**, [Ar. 'arab > i'rāb > mu'reb معرب] {OsT} *sf. dbl.* (Kelime için) Arap dilbilgisinde, sonundaki harfi değiştirebilen.
- murg**, [Far. murğ مرغ] {OsT} *is.* → mürğ.
- murga**, [oñur-ğa / omurga] {ağız} *is.* Kayığın temel ağacı. [DS]
- murgane**, [Far. murğ-âne مرغانه] {OsT} *zf.* Kuşlar gibi; kuşlara yakışacak şekilde.
- murgazan**, [? murgazan] {ağız} *is.* Söz getirip götürren; dedikoducu. [DS]
- murgup**, [Ar. mağrib => murgup] {ağız} *is.* Akşam. [DS]
- mu'rib**, [Ar. 'arab > i'rāb > mu'rib معرب] {OsT} *is. dbl.* Tanınmış bir eserdeki kelime sonlarındaki harf değişimleri üzerine yazılmış inceleme; bu konuda yazılmış kitap.
- murinae**, [Lat. murinae] *is. zool.* Muridae familyasından fareleri ve benzeri cinsleri içine alan kemirgen memeli hayvanlar oymağı; sıçangiller.
- muris**, [Ar. verāset > irāş > müriş / mürişه مورث / مورثه] (*mu:ris*) {OsT} *sf.* **1.** Getiren; veren; kazandıran. **2. huk.** Miras bırakan. **3. huk.** Vasiyetname bırakan.
- mu'riz**, [Ar. arz > mu'riş معرض] (*mu-riz*) {OsT} *sf.* **1.** Yüz çeviren; başka tarafa dönen. **2.** Dokunaklı söz söyleyen; taş atan.
- murk**, [? murk] {ağız} *is.* Çorbanın içinde ezilmeden kalmış hamur parçacıkları. [DS]
- murlamak**, [mur-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* (Oyunlarda) bir şeyin kendisinin olduğunu ileri sürmek; kendisinin olmasını istemek. [DS]
- murlamık**, -ği [mır / mur (yans.) > mur-la-mık] {ağız} *is.* Uyuyan kedinin çıkardığı ses; mırıltı. [DS]
- murlanmak**, [mur / mır (yans.) > mur-la-n-mak] {ağız} *dönşl. f. [-ır]* **1.** Yapılması istenen bir şey için sudan sebepler göstermek; mırın kırın etmek. **2.** Darginliğini, kızgınlığını belirtecek biçimde söylenmek; homurdanmak. [DS]
- murmel**, [Alm. murmel] *is. zool.* Boyamada ve elverişli postları manto yapımında kullanılan bir tür marmot, (Murmel).
- murmurik**, -ği [? murmurik] {ağız} *is.* Böğürtlen. [DS]
- murmut**, -du [? murmut] {ağız} *is.* **1.** Tomurcuk. **2.** Değnekteki budak yerleri. **3.** Ağaçların gelişmemiş dalları. [DS]
- murnel**, [İt. merlin / murnel] {ağız} *is. dnz.* Bir tür halat.
- murphy düğmesi**, [William Parry Murphy (Amerikalı hekim) + T. düğme-s-i] (*mörfi düğmesi*) *is. t. tıp.* Birleştirilmek istenen iki bağırsak parçasının uçlarına yerleştirilen ve bu iki ucu birbirine geçirmeye yarayan iki yarım düğmeden yapılmış aygıt.
- murphy işareti**, [William Parry Murphy (Amerikalı hekim) + Ar. işāret + T. -i] (*mörfi işareti*) *is. t. tıp.* Safra kesesindeki bir hastalığın belirtisi olarak nefes alma sırasında yoklandığında safra kesesi bölgesinde meydana gelen ağrı.
- murt¹**, -du [Yun. murto / Far. mürd / Erme. murd] (*mu:rt*) {ağız} *is. bot.* **1.** Mersin ağacı ve meyvesi. **2.** Yeni doğmuş çocuğun başına serpilerek kokulu bitkisel toz. [DS] **3** ☞ **murt ağacı**, Mersin ağacı.
- murt²**, [Fr. mort] {ağız} *is.* Kesilmeden ölmüş, murdar olmuş hayvan. [DS] ☞ **murt olmak**, {ağız} (Hayvan için) kesilmeden ölmek; murdar olmak. [DS]
- murt³**, [? murt] {ağız} *is.* **1.** Akarsuların getirdiği birikinti. **2.** Sıvıların dibine çöken tortu. **3.** Kahve telvesi. [DS]
- murt⁴**, [? murt] {ağız} *sf.* Parasız elde edilen; beleş. [DS]
- murt⁵**, [? murt] {ağız} *is.* (Yağış biçimi olarak) dolu. [DS]

murt⁶, [ʔ murt] {ağız} Taşlarla oynanan bir tür çocuk oyunu. [DS]

murtabit, [Ar. rabṭ > irtibāt > murtabit مرتب] {OsT} *sf.* **1.** Bağlanmış; bağlı. **2.** *mecaz.* Bir şeyle ilgisi olan; ilgili. **3.** *is. zool.* Karınlarının bir kısmı kısa bir parça ile gövdelerine bağlı olan böcekler. ☞ **murtabit suçlar**, *Her biri bağımsız bir suç olmalarına karşın, aralarındaki ilişki nedeniyle birbirine bağlanmış sayılan suçlar.*

murtağ, -ddi [Ar. redd > murtāđ مراد] (*murta:d*) {OsT} *sf.* İslamiyeti bırakıp başka bir dine giren.

murtağı, [ʔ murtağı] {ağız} *is.* Şekersiz, yağda kavurulmuş un helvası. [DS]

murtat, -dı [Ar. murtāđ => murtat] {ağız} *sf.* **1.** (Kişi için) inatçı; ters. **2.** (Kişi için) hain. **3.** (Eşya için) işe yaramaz; döküntü. [DS]

murtatlık, -đı [murtat-lık] {ağız} *is.* Hainlik. [DS]

murtaz, [Ar. riyāzet > irtiyāz > murtāz مرتاض] (*mur-ta:z*) {OsT} *sf.* (Hayvanlar için) alıştırılmış; eğitilmiş; talimli.

murtaza, [Ar. rızā > irtizā > murtażا مرتضى] (*mur-taza:*) {OsT} *sf.* **1.** Beğenilmiş; uygun bulunmuş; seçilmiş. **2.** Hz. Ali'nin takma adlarından biri.

murtazavi, [Ar. murtażā > murtażāvi مرتضى] (*mur-taza:vi:*) {OsT} *sf.* Hz. Aliye mensup; onunla ilgili olan.

murtazı, -ı [Ar. rızā' > murtażı' مرتضع] {OsT} *sf.* Süt emen.

murtlak, -đı [murt-la-k ʔ] {ağız} *is.* Altın, gümüş zincir.

murtlamak, [murt-la-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(u)-yor] **1.** (Tomurcuk için) çatlamak; açılmak. **2.** (Tohum için) yeşermek; çimlenmek.

murtluk, -đu [murt-luk] {ağız} *is.* Mersin ağacı çok olan yer; mersinlik. [DS]

murus, [ʔ murus] {ağız} *is.* Hayvanlara yem yedirilen yer. [DS]

muruz¹, -rzu [ʔ muruz] {ağız} *is.* **1.** Yüz; surat. **2.** Asık yüz. [DS] ☞ **murzunu dökmek**, {ağız} *Surat asmak.* [DS]

muruz², [ʔ muruz] {ağız} *is.* Katır. [DS]

murzi, -rı [Ar. rızā' > murzi' مرتضع] {OsT} *sf.* Çocuk emziren.

murzi'a, [Ar. rıđā' > irzā' > murđi'a / murzi'a مراضعة] {OsT} *is.* **1.** Çocuk emdiren kadın; memede çocuğu olan kadın. **2.** Ücreti karşılığında başkasının çocuğunu emdiren kadın; sütanne; sütnine.

mus¹, [Ar. müs موسى] (*mu:s*) {OsT} *is.* Bıçak.

mus², [Fr. mousse (*köpük*)] *is.* **1.** Bir yönde verilen büküm ısıtılarak sabitleştirildikten sonra ters yönde açılarak elde edilen sentetik iplik. **2.** Balık, tavuk,

sebze vb. ezildikten sonra çırpılmış krema ve yumurta akı katılarak kalıplanmış tuzlu yiyecek.

mus³, [İng. mus] *is. zool.* Avrupa ve Kuzey Amerika'da yaşayan, burun ucu kıllı, başı büyük, boynu çok kısa, 15-20 çataldan oluşan geniş ve yaygın dallı boynuzlu, üç metre uzunluğu, omuz başına kadar olan yüksekliği iki metreyi bulan iri bir geyik türü, (*Alces machlis*).

mus⁴, [Lat. mus] *is. dñz.* Kılıç biçimli salma omurgalı, denize dayanıklı çok iyi dümen dinleyen, gençler için düşünölmüş yelkenli küçük yarış teknesi.

mus⁵, [Lat. mus] *is. zool.* Sıçan ve farelerin genel adı.

mus⁶, [ʔ mus] {ağız} *is.* **1.** Kan emici sinek; eşek sineği. **2.** Büvelek. [DS]

musa¹, [Ar. muz / muza] *is.* Muz ağacının cins adı.

musa², [Ar. vaşiyet > müşā موسى] (*mu:sa:*) {OsT} *sf.* **1.** Vasiyet edölmüş. **2.** (Kişi için) bir vasiyeti yerine getirmekle görevli olan. **3.** Tavsiye edilmiş; tavsiye olunmuş. ☞ **müşā-bih**, {OsT} *Vasiyet olunmuş şey.* || **müşā-leh**, {OsT} (Kişi için) kendisine vasiyet olunan.

musa³, [Far. mū-sā موسى / موسا] (*mu:sa:*) {OsT} *is.* Ustura.

musa⁴, [Süry. mu (*tabut, sal*) + sa (*su*) / Kipti. mu (*su*) + şā (*ağaç*) / İbr. moşe / Ar. müsā موسى] {OsT} *sf.* **1.** Suda doğan; sudan olan; su çocuğu. **2.** öz. *is.* Hz. Musa.

musa⁵, [Yun. musa] *is.* Yunan mitolojisinde yüce sanatların perisi olan dokuz tanrıçadan her biri.

musa'ad, [Ar. su'ūd > tas'īd > musa'ad مصعد] {OsT} *sf.* **1.** Yüksek; yüce; çok yüksek. **2.** Damıtılmış. **3.** Kaynatılarak özü elde edilmiş; artırılmış. **4.** *is.* Kaynatılarak artırılmış şarap.

musa'are, [Ar. şa'ar > muşā'are مصاعره] (*mus:a:are*) {OsT} *is.* Küçümsediğini belirtmek için birinden yüzünü çevirmek.

musab, [Ar. şavb > işābet > muşāb مصاب] (*mus:a:b*) {OsT} *sf.* **1.** Başına bir felaket, bir bela gelmiş olan; musibete uğramış olan. **2.** Hastalığa yakalanmış; hastalığa tutulmuş, uğramış.

musabbag, [Ar. şıbg (*boya*) > muşabbag مصبع] {OsT} *sf.* Boyalı; boyanmış.

musabere, [Ar. şabr > muşābere / muşāberet مصابره / مصابرت] (*müsa:bere*) {OsT} *is.* Sabretme; katlanma.

musaberet, [Ar. şabr > muşābere / muşāberet مصابره / مصابرت] (*mus:a:beret*) {OsT} *is.* → musabere.

musabîn, [Ar. muşāb > muşābîn مصابين] (*musabi:n*) {OsT} *is.* **1.** Belaya, musibete uğrayanlar; felakete uğramış olanlar. **2.** Hastalığa yakalanmış kimseler.

- musabiyet**, [Ar. muşāb > muşābiyyet مصابيت] (*mu-sa:biyet*) {OsT} is. **1.** Belaya, musibete uğrama; felakete uğramış olma. **2.** Hastalığa yakalanma.
- mus'ad**, [Ar. mus'ad معد] (*mus-ad*) {OsT} sf. Mutlu edilmiş; mesut.
- musadakat**, [Ar. şıdk > muşādaḳat مصادقت] (*mu-sa:-dakāt*) {OsT} is. İki kişi arasındaki karşılıklı dostluk.
- musadat**, [Ar. muşādāt مصادات] (*musa:da:t*) {OsT} is. Yüze gülme; dost gibi görünme.
- musadda**, [Ar. şad' > taşdi' > muşadda' مصدع] {OsT} sf. **1.** Baş ağrıtılmış. **2.** (Kişi için) rahatsız edilmiş; sıkıntı verilmiş.
- musaddak**, [Ar. şıdk > taşdik > muşaddak مصدق] {OsT} sf. Gerçek ve doğru olduğu resmî bir daire veya makam tarafından doğrulanmış, bildirilmiş olan.
- musaddar**, [Ar. şudūr > muşaddār مصدار] (*musad-da:r*) {OsT} sf. Meydana çıkmış olan.
- musaddık**, [Ar. şıdk > taşdik > muşaddık مصدق] {OsT} sf. Bir sözün, yazının vb. şeyin doğruluğunu, gerçekliğini ispatlayan, onaylayan; gerçekleyen; doğrulayıcı.
- musaddıkane**, [Ar. muşaddık + Far. -āne مصدقانه] (*musaddika:ne*) {OsT} zf. Gerçek olduğunu bildirir şekilde; onaylarcasına.
- musaddi, -i** [Ar. şad' > taşdi' > muşaddi' مصدع] {OsT} sf. **1.** Baş ağrıtan. **2.** (Kişi için) rahatsız eden; sıkıntı veren.
- musadefe**, [Ar. şudūf > muşādefe / muşādefet مصادفه / مصادفت] (*musa:defe*) {OsT} is. Rastlaşma; karşılaşma; rast gelme; tesadüf etme.
- musadif**, [Ar. şudūf > teşādūf > muşādif مصادف] (*mu-sa:dif*) {OsT} sf. → müsadif.
- musaf¹**, [Ar. şāḥafe > muşḥaf مصحف] {ağız} sf. → mushaf. [DS]
- musaf²**, [İbr. musaf] is. **1.** Katma; ek. **2.** Musevilerin cumartesi, bayram ve her ayın ilk günlerinde sabah duası ile birlikte yaptıkları dinî törene verilen ad.
- musafaa**, [Ar. şaf' (kanat vurma) > muşāfa'a مصافعه] (*musa:faa*) {OsT} is. **1.** Bir kimsenin başka birini kucaklaması; boynuna sarılması. **2.** Kucaklaşma; sarılışma. **3.** Birbirine vurma. **4.** fizy. Gözün her uzaklıktaki nesneyi görebilme özelliği. ☞ **musafaa etmek**, *1. Kucaklaşmak; sarılmak. 2. Kavga etmek; dövüşmek.*
- musafaha**, [Ar. şafḥ > muşāfaḥa مصافحه] (*musa:faha*) {OsT} is. İki kişi arasında birbirinin ellerini iç içe alarak ikişer elle yapılan özel bir tokalaşma şekli.
- musafat**, [Ar. şafvet > muşāfāt مصافات] (*musa:fa:t*) {OsT} is. Saf ve içten dostluk; içten dostluk ve arkadaşlık etme; içtenlik; samimiyet.
- musaffa**, [Ar. şafvet > taşfiye > muşaffā مصفى] (*mu-saffa:*) {OsT} sf. Tasfiye edilmiş; saf bir hale getirilmiş olan; temizlenmiş; artırılmış olan.
- musaffef**, [Ar. şaff > taşfif > muşaffef مصفف] {OsT} sf. Sıra halinde dizilmiş; sıra sıra dizilmiş; saflar halinde düzenlenmiş; sıralanmış.
- musaffi**, [Ar. şafvet > taşfiye > muşaffi مصفى] (*mu-saffi:*) {OsT} sf. Tasfiye eden; süzen; arıtan; temizleyen.
- musaffir**, [Ar. şufret > taşfir > muşaffir مصفر] {OsT} sf. **1.** Sarıya boyayan; sarartan. **2.** Isık çalan.
- musaggar**, [Ar. şağir (küçük) > taşğir > muşagğar مصغر] {OsT} sf. **1.** Küçültülmüş; ufalanmış. **2.** is. *dbl.* Küçültme ismi; ism-i tasgir.
- musahabat**, [Ar. şohbet > muşāḥabe > muşāḥabāt مصاحبات] (*musa:ḥaba:t*) {OsT} is. Konuşup görüşmeler; sohbetler.
- musahabe**, [Ar. şohbet > muşāḥabe مصاحبه] (*mu-sa:ḥabe*) {OsT} is. **1.** İki ve daha çok kişi arasında yapılan konuşma, görüşme; sohbet etme; söyleşi. **2.** ed. Düşüncelerin, bir kimse ile konuşuyormuş gibi yapmacıksız ve samimi bir havada anlatıldığı, deneme türündeki yazı; söyleşi.
- musahabet**, [Ar. şohbet > muşāḥabet مصاحبت] (*mu-sa:ḥabet*) {OsT} is. → musahabe.
- musahere**, [Ar. şıhr > muşāhere / muşāheret مصاهره / مصاهرت] {OsT} is. Evlenme ile doğan akrabalık.
- musaheret**, [Ar. şıhr > muşāheret مصاهره] (*musa:-heret*) {OsT} is. → musahere.
- musahhaf**, [Ar. şaḥf > taşḥif > muşāḥḥaf مصحف] {OsT} sf. Okuma veya kopya etme sırasında yanlışlıkla değiştirilmiş olan; yazımı, yanlış heceleme yüzünden yanlış yazılmış olan.
- musahhah**, [Ar. şıḥḥat > taşḥiḥ > muşāḥḥaḥ / muşāḥḥaḥa مصحح / مصححه] {OsT} sf. Yanlışlıkları düzeltilmiş; tashih edilmiş; yanlışsız.
- musahhar**, [Ar. muşāḥḥar مصخر] {OsT} sf. Ele geçirilmiş.
- musahhih**, [Ar. şıḥḥat > taşḥiḥ > muşāḥḥiḥ مصحح] {OsT} is. *matb.* Provaları okuyup yanlışların dizgici tarafından düzeltilmesi için belirli işaretler koyan kimse; düzeltici; düzeltmen.
- musahhihin**, [Ar. muşāḥḥiḥ > muşāḥḥiḥin مصححين] (*musahhihi:n*) {OsT} is. Düzeltme işini yapanlar; düzeltmenler.

musahhihlik, -ği [musahhih-lik] *is.* Basıma hazır provaları düzeltme işi; musahhihin yaptığı iş; düzeltmenlik.

musahhin, [Ar. şahn > muşahhin مصحن] {OsT} *sf.* Isıtan; ısıtıcı; kızdırıcı.

musahhir, [Ar. sahr (zorlama) > teşhîr > muşahhîr مسخر] {OsT} *sf.* **1.** Boyun eğdiren. **2.** Zapt eden; elde eden; müsahhir.

musahi, [Ar. muşāhī مصاهى] (musa:hi:) {OsT} *sf.* (Nesne için) seçilmiş; en iyi; halis.

musahib, [Ar. şohbet > muşāhabet > muşāhib / muşāhibe مصاحب / مصاحبه] (musa:hib) {OsT} *sf.* → musahip.

musahiban, [Ar. muşāhib > muşāhibān مصاحبان] (musa:hiba:n) {OsT} *is.* Musahipler.

musahibe, [Ar. muşāhebet > muşāhibe مصاحبه] (musa:hibe) {OsT} *is.* **1.** Musahibin dişili. **2.** Nedi-me.

musahip, -bi [Ar. şohbet > muşāhebet > muşāhib مصاحب] (musa:hip) *sf.* **1.** Kendisiyle sohbet edilen; arkadaşlık edilen; yarenlik edilen. **2.** *is.* Padişahın yanında kendisini eğlendirip hoşça vakit geçirmesini sağlamak üzere bulunan sohbeti hoşla giden kişi.

musahiplik, -ği [musahip-lik] (musa:hiplik) {OsT} *is.* **1.** Arkadaşlık etme. **2.** Padişahın huzurunda musahip görevi ile bulunma. **3.** Musahibin yaptığı iş.

musahrac, [Ar. muşahrac مصهرج] {OsT} *sf.* (Sarnıç için) horasan veya kireç ile sıvanmış.

musakka, [Ar. şakı > taşkıye > muşakka مصقى] {OsT} *sf.* **1.** Sulanmış; su salmış; su koyuvermiş. **2.** *is.* Kabak, patlıcan, kereviz, havuç gibi sebzelerin kuşbaşı et veya kıyma, soğan, domates karıştırılarak pişirilmesi ile yapılan yemek.

musakkab, [Ar. şakb > teşkîb > muşakqab متقب] {OsT} *sf.* Delinmiş; teskib olunmuş.

musal, -lli [Ar. vuşûl > işâl > muşâl مصال] (musa:l) {OsT} *sf.* **1.** Yerine ulaştırılmış; yetiştirilmiş. **2.** Bağlanmış; temas ettirilmiş.

musalaha, [Ar. şulh > müşālaḥa مصالحه] (musa:laha) {OsT} *is.* Barış.

musalahat, [Ar. muşālaḥa > müşālaḥāt مصالحات] (musa:laha:t) {OsT} *is.* Barışlar.

musaleh¹, [Ar. müşā (vasiyet olunmuş mal) + leh موصى له] (mu:sa:leh) {OsT} *is. huk.* Lehine bir mal vasiyet edilen kimse.

musaleh², [Ar. şulh > muşālaḥa > muşāleḥ مصالحه] (musa:leh) {OsT} *sf.* → musalih. ☞ **musāleḥün-**

aleyh, {OsT} *huk. Barışma bedeli.*|| **musāleḥün-anh**, {OsT} *huk. İddia edilen ve istenen şey.*

musalih, [Ar. şulh > muşālaḥa > muşāliḥ مصالح] (musa:lih) {OsT} *sf.* **1.** Barış içinde olan. **2.** Barış yapan; barışan.

musalla, [Ar. şalā > taşliye > muşallā مصلا / مصلى] (musalla:) {OsT} *is.* **1.** Namaz kılınan yer; mescit. **2.** Namaz kılmaya yarar açık alan. **3.** Cenaze namazı kılınırken üzerine cenazenin konulduğu, yerden bir metre kadar yükseklikteki yer. ☞ **musalla taşı**, *Cenaze namazı kılınırken üzerine cenazenin konulduğu düzgün ve yüksekçe taş.*

musallat, [Ar. teslîḥ > musallaḥ مسلط] {OsT} *sf.* Bir kimsenin veya herhangi bir şeyin üzerine rahatsızlık ve zarar verecek derecede düşen; askıntı olan. ☞ **musallat etmek**, *Birini, bir başkasına rahatsızlık verecek şekilde davranması için ayartmak, göndermek; bela etmek; başkasının başına sarmak.*|| **musallat fikir**, *psikol. Bir türlü uzaklaştırılamayan ve insanı huzursuz eden düşünce; sabit fikir; saplantı; takınak.*|| **musallat olmak**, *1. Birine rahatsızlık verecek biçimde askıntı olmak; başına bela olmak; huzursuz etmek. 2. Birine rahat ve huzur vermemek; bizzat zarar vermek. 3. Ara sıra ortaya çıkarak rahatsız etmek; rahatsızlık vermek. 4. (Kişi için) birinin peşinden hiç ayrılamamak; hep beraber olmak.*

musalleb, [Ar. şulb > taşlib > muşalleb مصلب] {OsT} *sf.* **1.** Katılaştırılmış; sertleştirilmiş; dondurulmuş. **2.** Kurutulmuş; kurulaştırılmış.

musalli, [Ar. şalāt > taşliye > muşallī مصلى] (musalli:) {OsT} *sf.* Beş vakit namazını düzenli ve sürekli olarak kılan.

musallit, [Ar. selāḥet > teslîḥ > musallîḥ مسلط] (musalli:t) {OsT} *sf.* Birini başka birinin başına sardıran; musallat eden; sataştıran.

musammāt, [Ar. semṭ > tesmîḥ > musammāt مسمت] {OsT} *is.* **1. ed.** Divan şiirinde, murabba, muhammes, terkipler ve şarkı gibi kıtalardan oluşan şiirlerin ortak adı. **2.** Dizelerinde iç uyak bulunan, dizeleri ortasından bölündüğünde dört dizelik kıta haline gelen beyitlerden kurulan manzume.

musammem, [Ar. şamm > taşmîm > muşammem مصمم] {OsT} *sf.* **1.** Kesin olarak kararlaştırılmış olan. **2.** Tasarlanmış.

musammet, [Ar. şamet > işmât > muşammet مصمت] {OsT} *sf.* **1.** Boş olmayan; içi dolu olan. **2. dbl.** Arap alfabesinde, *be, lam, fe, mim, nun, ri* harfleri dışında kalan diğer harflere verilen sıfat.

musandere, [Yun. mousántra] {ağız} *is.* Balkon veya merdiven korkuluğu. [DS]

musandıra, [Yun. mousántra] *is.* 1. Evlerde, yatak, yorgan vb. eşyanın konulduğu büyük dolap; yük-lük. 2. Kiler içindeki yüksek raf; sergen. {ağız} (ay-nı) [DS]. 3. Yemek odasındaki yan masası; büfe. 4. {ağız} Yüklüğün üstündeki boşluk. [DS] 5. {ağız} Tavan arasındaki küçük oda; sandık odası. [DS]

musandıracıbaşı, [Yun. musandıra + T. -cı + baş-ı] *is. tar.* İmparatorluk döneminde büyük koğuş veya ağa koğuşu denilen darüssaade koğuşlarının temizliğini sağlamak, küçük ağalara abdest aldırıp namaz kıldırmak ve darüssaade ağalığını tam olarak uygulamak gibi görevleri bulunan, harem ağalarının en yeteneklileri arasından seçilen, saray memurlarından biri.

musanna, -a'ı [Ar. şun' > tašnī' > muşanna' / muşanna'a مصنع / مصنعه] {OsT} *sf.* 1. Uydurma; hayali. 2. Büyük bir sanatkâr elinden çıkmış; sanatla yapılmış; sanatlı. 3. *ed.* Gerçekle ilgisi bulunmayan, yalnızca sanat yapmak ve ustalık gösterme amacıyla düzenlenen; tasannu; sanatlı. 4. *fel.* Yapıntılı. 5. *is.* Akça ağaçtan yapılan dört parçalı ve süslü yay.

musannef, [Ar. şınıf > tašnīf > muşannef مصنف] {OsT} *sf.* 1. Tasnif edilmiş; sıraya konmuş. 2. Derlenmiş; toplanmış. 3. Telif edilmiş; yazılmış.

musannefat, [Ar. muşannef > muşannefāt مصنفات] (*musannefa:t*) {OsT} *is.* 1. Tasnif edilmiş kitaplar. 2. Yazılmış kitaplar. 3. Edebî eserler.

musannif, [Ar. şınıf > tašnīf > muşannif مصنف] {OsT} *sf.* 1. Sınıflandıran; düzenleyen; tasnif eden. 2. Bilgileri toplayıp kitap haline getiren; kitap yazan; yazar. 3. İçindeki bölmelerde kâğıtları konularına göre sıralamaya yarayan dosya; klasör; sıralamaya veya sınıflamaya yarayan araç; sıralaç.

musannifan, [Ar. muşannif > muşannifān مصنفان] (*musannifa:n*) {OsT} *is.* 1. Tasnif edenler; sıralayanlar. 2. Yazarlar.

musannife, [Ar. şınıf > tašnīf > muşannife مصنفه] {OsT} *sf.* 1. Musannifin dişili. 2. *is.* Kitap yazan kadın; kadın yazar.

musannifin, [Ar. muşannif > muşannifin مصنفين] (*musannifi:n*) {OsT} *is.* 1. Tasnif edenler; sıralayanlar. 2. Yazarlar.

musara'a, [Ar. şar' > muşāra'a مصارعه] (*musara:raa*) {OsT} *is.* 1. Güreşme; güreşçilik; pehlivanlık. 2. Mücadele; uğraşma; çabalama.

musaraha, [Ar. şarāhat > muşaraha مصارحة] {OsT} *is.* 1. Bir şeyi, açık, ayrıntılı ve anlaşılır biçimde söyleme. 2. Açıklık; aşıkârlık.

musarahaten, [Ar. muşāraha > muşārahaten مصارحة] (*musara:raha'ten*) {OsT} *zf.* Açık, ayrıntılı ve anlaşılır biçimde; açık söylemiş olarak.

musari, -ii [Ar. şar' > muşāra'a > muşāri' مصارع] (*musari:ri*) {OsT} *sf.* 1. Güreş eden. 2. *is.* Güreşçi; pehlivan.

musarra, -a'ı [Ar. şar' > taşri' > muşarra' مصرع] {OsT} *sf.* (Beyit için) iki dizesi birbiri ile uyaklı olan; mü-selsel. ☞ **musarra beyit**, *Uyaklı iki dizeden meydana gelmiş beyit.* || **musarra gazel**, *Diğer beyitlerinin ilk dizeleri de matla beyti ile kafiyeli olan beyit.* || **musarra rubaî**, *Bütün dizeleri birbiri ile uyaklı rubaî.* || **musarra şiir**, *Bütün mısraları birbiri ile kafiyeli olan şiir.* || **musarra tuyug**, *Bütün mısraları birbiri ile uyaklı olan tuyug.*

musarraḥ, [Ar. şarāhat > taşriḥ > muşarraḥ / muşarraḥa مصرح / مصرحه] {OsT} *sf.* Kesin ve ayrıntılı olarak anlatılmış, açıklanmış; apaçık; açık.

musarrahan, [Ar. muşarraḥ > muşarraḥan مصرحاً] (*musarra'han*) {OsT} *zf.* Açık ve kesin olarak; ayrıntılı biçimde anlatılmış olarak.

musat, [Ar. bisāt => pusat / busat > musat] {ağız} *is.* Çeyiz. ☞ **musat yapmak**, {ağız} Çeyiz sergilemek. [DS]

musattah, [Ar. şaṭḥ > taşṭiḥ > muşattah / muşattaha مصطح / مصطحة] {OsT} *sf.* 1. Düz bir yüzeye yayılmış olan. 2. Eni ve boyu olup derinliği ve yüksekliği olmayan. 3. Yassı ve düz bir durum kazandırılmış olan. 4. *is. mat.* Düzlem.

musattar, [Ar. saṭr > musaṭṭar مسطر] {OsT} *sf.* Satır haline getirilmiş; satırlanmış; yazılmış.

musavele, [Ar. şavlet > muşāvele مصاوله] (*musavele*) {OsT} *is.* 1. Dövüşmek üzere birine saldırma. 2. Birbiri ile dövüşmek.

musavver, [Ar. şüret > taşvīr > muşavver / muşavvere مصور / مصوره] {OsT} *sf.* 1. Resim konulmuş; resim yerleştirilmiş olan; resimli. 2. Zihinde düşünülüp tasarlanmış olan.

musavvir, [Ar. şüret > taşvīr > muşavvir / muşavvire مصور / مصوره] {OsT} *sf.* 1. Resim yapan; ressam; tasvir yapan. 2. Hayal gücü. 3. Varlıklara şekil ve suret veren; Allah.

musavviran, [Ar. muşavvir + Far. -ān مصوران] (*musavvira:n*) {OsT} *is.* Resim yapanlar; ressamlar.

musavvirane, [Ar. muşavvir + Far. -āne مصورانه] (*musavvira:ne*) {OsT} *zf.* Resim yapana yakışır biçimde; resim yaparcasına.

musavvire, [Ar. muşavvir > muşavvire مصوره] {OsT} *is.* 1. Musavvirin dişili. 2. Hayal.

musavvirîn, [Ar. muşavvir > muşavvirîn مصورين] (*musavviri:n*) {OsT} *is.* Resim yapanlar; ressamlar.

musavvit, [Ar. şavt > muşavvit مصوت] {OsT} sf. 1. Ses çıkararak; gürültü yapan; haykıran. 2. Sesli.

musayaha, [Ar. şayha > muşāyaha مصايحه] (musa:-yaha) {OsT} is. Karşılıklı bağışma; hep birden bağırma; haykırışma.

musayefe, [Ar. şayf > muşayefe مصايفه] {OsT} is. Yazlık için bir ev veya mülkü pazarlık ederek kiralama.

musaykal, [Ar. şaykal > muşaykal / muşaykala مصيقل / مصيقله] {OsT} sf. Parlak; cilalı; parlatılmış; cilalanmış; yaldızlı; perdahlı.

muse, [Far. mūse موسه] (mu:se) {OsT} is. Arı.

musel, [Ar. vuşul > müşel موصل] (mu:sel) {OsT} sf. Ulaştırılmış; vardırılmış; yetiştirilmiş.

Musevi, [Ar. Hz. Musa (Peygamber) / mūsī > müsevī / müsevīye موسوي / موسويه] (mu:sevi:) {OsT} sf. 1.

Hz. Musa'nın getirdiği dine mensup olan. 2. Yahudi. 3. İmam Musa Kâzım'ın nesline mensup olan.

Musevilik, -ği [Musevi-lik] is. din. 1. Allah'ın Hz. Musa aracılığıyla İsrailoğullarına bildirdiği din; Musevi dini. 2. Yahudilik.

museyif, [? museyif] {ağız} sf. İş bilmez; beceriksiz. [DS]

mushaf, [Ar. şahafe > muşhaf مصحف] {OsT} is. 1. Sayfalar halinde düzenlenmiş şey; sayfalar halindeki bir eserin iki kapak arasına alınarak kitap haline getirilmiş biçimi; kitap. 2. (Büyük harflerle) Hz. Osman döneminde el yazması olarak düzenlenen Kur'an-ı Kerim nüshalarından her biri; (daha sonraları) Kur'an-ı Kerim nüshalarına verilen ad. 3. tasvf. Hurufilere göre insanın yüzü. ☞ **mushaf-ı ilâhî**, {OsT} Tanrısal kitap; Bektaşilere göre insan. || **mushaf kesesi**, {OsT} Kur'an-ı Kerim'in içine konulduğu kese.

musır, -rrı [Ar. ısrâr > muşırr / muşırre مصر] {OsT} sf. Bir söz veya bir şeyde, fikirde ısrar eden; ayak direyen.

musırrane, [Ar. muşırr > Far. -âne مصرائنه] (mu:sır:ne) {OsT} zf. İsrar ederek; ayak direyerek.

musırrren, [Ar. muşırr > muşırren مصراً] (mu:sı'rren) {OsT} zf. İsrar ederek; ayak direyerek.

musi, [Ar. vaşiyet > muş / muşiye موسى / موصيه] (mu:si:) {OsT} sf. 1. Vasiyet eden; vasiyet bırakan. 2. Birini vasiyetini yerine getirmekle görevlendirilen. 3. Tavsiye eden veya kumanda veren. 4. huk. Bir malı veya yararı, ölümünden sonra uygulanmak üzere bir kişi veya kuruma karşılıksız temlik eden.

musib, [Ar. işâbet > muşib / muşibe مصيب / مصيبه] (mu:si:b) {OsT} sf. 1. İsbetli; doğru. 2. Yanılma; şaşmayan.

musibet, [Ar. işâbet > muşibet مصيبت] (mu:si:bet) {OsT} is. 1. Ansızın başa gelen felaket; kötü ve sıkıntılı durum; bela. 2. Kötülük; pislik. 3. sf. Sürekli rahatsızlık, sıkıntı veren, baş belası olan. 4. Uğursuz. ☞ **musibet-zede**, {OsT} Felakete uğramış olan; belaya uğrayan.

musibetli, [musibet-li] {OsT} sf. Uğursuz.

musikal, [Far. mūsīkal موسيقل] (mu:si:kal) {OsT} is. → musikar.

musikar, [Far. mūsīkār موسيقار] (mu:sika:r, k kalın söylenir) {OsT} is. 1. Gagasında çeşitli delikler bulunduğu ve rüzgâr estiğinde güzel sesler çıkardığına inanılan masal kuşu. 2. müz. Uç uca eklenmiş neye benzer bir çok düdükten meydana gelmiş nefesli çalgı; mıska.

musike, [Yun. musa > musike] is. Eski Yunan mitolojisinde musaların temsil ettiği sanatların tümüne birden verilen ad.

musiki, [Yun. musa > musike > Ar. müsikî / müsikiye موسيقى / موسيقية] (mu:siki: k kalın söylenir. is.

1. Müzik. 2. Alaturka müzik. 3. mecaz. Kulağa hoş gelmesi bakımından ele alınan sesler dizisi. 4. sf. Musikiyle ilgili. ☞ **müsikî-i figân**, {OsT} Feryadın musikisi. || **müsikî-i sükût**, {OsT} Sessizliğin müziği.

musikişinas, [Ar. müsikî + Far. -şinās شناس موسيقى شناس] (mu:siki:şina:s k kalın söylenir) {OsT} sf. Musiki ile uğraşan kimse; müzikçi.

musil, [Ar. vuşul > müşil موصل] (mu:sil) {OsT} sf. 1. Ulaştırarak, vardırarak; yetiştiren. 2. Taşıyan; taşıyıcı.

musile, [Ar. vuşul > müşile موصله] (mu:sile) {OsT} is. Müderrislikte ikinci yüksek derece. ☞ **müsile-i sahn**, {OsT} Fatih medresesindeki en yüksek müderrislik derecesi.

musir¹, [Ar. yüsür > müsir موسر] (mu:sir) {OsT} sf. Zengin; bereketli; bol.

musir², -rri [Ar. ısrâr > muşırr / muşırre مصر / مصره] {OsT} sf. Bir söz veya bir şeyde, fikirde ısrar eden; ayak direyen.

musırrane, [Ar. muşırr + Far. -âne مصرائنه] (mu:sır:ne) {OsT} zf. İsrar yoluyla; inatla; ayak direyerek.

musırrren, [Ar. muşırren مصراً] (mu:sı'rren) {OsT} zf. İsrar ederek; direnerek; inatla.

musiye, [Ar. veşayet > müşiye موصيه] (mu:siye) {OsT} is. Vasiyet eden kadın.

muska, [Ar. nüshâ نسخه] {OsT} is. 1. İnsanları hastalık ve kötülüklerden koruyacağına inanılan, üçgen şeklinde katlanarak üstte taşınan, üzerine Arap harfleri ile dua yazılmış kâğıt; hamaylı. 2. mecaz. Üçgen şeklinde katlanmış şey. 3. Yayın kabzasına yerleştirilmiş üçgen şeklindeki deri parçası. 4. fa-

ğiz} Süs eşyası olarak kullanılan altın tepelik. [DS] **5.** {ağız} Pulluğun üçgen biçimindeki parçası. [DS] **☞ muska böreği,** *Yufka içine peynir, kıyma vb. konulduktan sonra üçgen biçiminde katlanarak yapılan börek.*

muskacı, [muska-cı] *is.* Muska yazan; yazdığı muskaların insanları kötülüklerden koruyacağını söyleyen kimse.

muskacılık, -ği [muska-cı-lık] *is.* Muska yazan kişi.

muskavari, [muska + Far. -vārī واری مسقه] (*muska-va:ri:*) {OsT} *sf.* Muskaya benzer; muska gibi.

muskit, [Ar. suḳūṭ > isḳāṭ > musḳiṭ مسقط] {OsT} *sf.* **1.** Bir şeyin düşmesine yol açan; düşüren. **2. is.** (İlaç, vb. için) çocuk düşürmeye yarayan; çocuk düşürten.

muskitat, [Ar. musḳiṭ > musḳiṭāt مسقطات] (*muskitat:*) {OsT} *is.* **1.** Düşürenler. **2.** Çocuk düşürücü şeyler.

muslah, [? muslah] {ağız} *is.* Saban oku. [DS]

muslak, -ğı [Ar. maşlāk] {ağız} *is.* Değirmende öğütülmek üzere tahıl konulan yer. [DS]

muslih, [Ar. şalah > işlāḥ > muşliḥ / muşliḥa مصلح / مصلحه] {OsT} *sf.* **1.** İslah eden; düzelten. **2.** Barışı sağlayan; barış için arabuluculuk eden.

muslihane, [Ar. muşliḥ + Far. -āne مصلحانه] (*musliha:ne*) {OsT} *zf.* **1.** İslah edici biçimde; düzelterek. **2.** Barışçı yolla.

muslihîn, [Ar. muşliḥ > muşliḥîn مصلحين] (*muslihi:n*) {OsT} *is.* **1.** Arabuluculuk edenler; barışı sağlayanlar. **2.** İslah edenler; düzeltenler.

muslihun, [Ar. muşliḥ > muşliḥūn مصلحون] (*muslihu:n*) {OsT} *is.* → muslihîn.

muslin, [Musul (*yer adı*) > İt. mussolino > Fr. mousseline] *is.* **1.** Tülbent, şifon, mermerşahi gibi türleri bulunan, atkısı çözgüsünden on kat daha ince bir iplikle dokunan, ince ve seyrek, pamuklu dokuma. **2. sf.** Bu kumaştan yapılan. **☞ muslin kâğıt,** *Bir tür ince ambalaj kâğıdı.*

musluk¹, -ğu [Ar. maşlak (*sürekli akan su borusu*) مصلق] {OsT} *is.* **1.** Bir boru içinden akan sıvı veya gazı dıştan idare edilen bir tapa yardımıyla kesmek veya akışı yeniden başlatmakta kullanılan aygıt. **2.** El yıkanan yer; lavabo. **3.** Otomobil karbüratöründe, benzin hava karışımının motoru giriş yolunu açıp kapayan düzenek. **4.** {ağız} Sebil. [DS] **5.** {ağız} Kırılarda hayır sahiplerinin yaptırdığı su depoları, su küpleri. [DS] **6.** {ağız} Küçük içme suyu deposu; yedek çeşme. [DS] **7.** {ağız} Sarniç. [DS] **8.** {ağız} Kışın dolup yazın suyu azalan kuyu. [DS] **9.** {ağız} Ağaçtan yapılmış su tası. [DS] **10.** {ağız} Ağaçtan yapılmış çeşme yalağı. [DS] **11.** {ağız} Ev içindeki buğday ambarı. [DS] **12.** {ağız} Ahırda hayvanların

yem yemesi için tahtadan yapılmış yemlik. [DS] **13.** {ağız} Değirmen taşına tahıl akıtmak için yerleştirilmiş sandık. [DS] **☞ musluk taşı,** *El yıkamak için musluğun altına konulan ve kullanılmış suyu akıtacak bir deliği bulunan taş, fayans vb.|| musluk bataryası,* *Ayrı ayrı borulardan gelen sıcak ve soğuk suyu karıştırarak akıtmaya yarayan iki musluk birleşiminden oluşmuş özel musluk.*

musluk², -ğu [? musluk] {ağız} *sf.* Çok yüksek boylu. [DS]

musluk³, -ğu [? musluk] {ağız} *is.* **1.** Armağan olarak götürülen kesilmiş ve temizlenmiş hayvan. **2.** Kesilip temizlenmiş fakat henüz parçalanmamış koyun vb. eti. **3.** Ölmek üzere iken ölmeden kesilen hayvan eti. [DS]

musluk⁴, -ğu [? musluk] {ağız} Çok yiyen; karnu geniş. [DS]

muslukçu, [musluk-çu] *is.* **1.** Musluk satan veya onaran kimse. **2. argo.** Abdest almak için ceketini asanların cebinden para ve değerli eşya çalan kimse.

muslukçuluk, -ğu [musluk-çu-luk] *is.* **1.** Musluk satıcılığı veya onarım işi. **2. argo.** Abdest almak için ceketini asanların cebinden para ve değerli eşya çalarak yapılan hırsızlık.

musluklu, [musluk-lu] *sf.* Musluğu bulunan; musluk takılı olan.

musluksuz, [musluk-suz] *sf.* Musluğu bulunmayan; musluk takılmamış olan.

musma, [mus-ma] {ağız} *is.* Yumrukla vurma. [DS]

musmara, [? musmara] {ağız} *is.* Öküzlerin enselelerinde çıkan bulaşıcı bir yara. [DS]

musmet, [Ar. muşmet مصمت] {OsT} *is.* **1.** İçi boş olmayan şey; musammet. **2. dbl.** Arap alfabesinde *mim, re, be, nun, fe, lam* dışındaki harfler.

musmul¹, [Ar. bismil(lāh) => mısmıl / musmul] {ağız} *sf.* → mısmıl¹. [DS]

musmul², [Ar. bismil(lāh) => mısmıl / musmul] {ağız} *sf.* **1.** Eksiksiz. **2.** (İş için) özenli; düzgün. **3.** (Kişi için) giyimi, konuşması düzgün; yetkin. **4.** (Giyim için) iyi; düzgün; güzel. **5.** Temiz; derli toplu. [DS]

musmulluk, [musmul-luk مصلق] {eAT} *is.* → mısmıllık.

muson, [Ar. mavsim /mevsim > Fr. mousson] *is.* Güney Asya'da yazın denizden karaya, kışın da karadan denize doğru esen rüzgârlar; mevsimlik rüzgâr. **☞ muson ormanı,** *Yazın bol yağış alan, kışın da oldukça kurak geçen bölgeye uyum sağlamış ağaçlar topluluğu.*

musrif, [Ar. muşrif مصرف] {OsT} *is.* *tıp.* Kan oturmuş yeri iyi etmekte kullanılan yakı türü ilaç.

mustabır, [Ar. şabr > işṭibār > muşṭabır مصطبر] {OsT} *sf.* Sabırlı; sabreden.

mustaf, [Ar. şaf > muştaf مصطف] {OsT} sf. Saf ve tabur hâlinde dizilmiş.

mustafa, [Ar. şafvet > işifā > muştafā مصطفى] (mustafa:) {OsT} sf. 1. Arınmış; arıtılmış. 2. Seçilmiş; seçkin. 3. is. (İlk harf büyük yazılır) Allah tarafından seçilmiş, seçkin kimse; Hz. Muhammed. ☞ **mustafa kuşu**, {ağız} Çalikuşu. [DS]

mustafacak, -ğ [mustafa-cık] {ağız} is. Çalikuşu. [DS]

Mustafavi, [Ar. Muştafa (Hz. Muhammed) > Muştafavî / Muştafaviye مصطفوي / مصطفوية] (mustafa:vi:) {OsT} sf. Hz. Muhammed ile ilgili olan; Hz. Muhammed'e ait olan.

mustalah, [Ar. iştilāh > muştalāh مصطلح] {OsT} sf. Yazılarında az kullanılan veya yabancı sözcüklere yer verdiği için herkes tarafından anlaşılamayan; ağdalı; istilahlı.

mustalahat, [Ar. muştalāh > muştalāhāt مصطلحات] (mustalaha:t) {OsT} is. Terim olarak kullanılan kelimeler; terimler.

mustalahi, [Ar. muştalāh > muştalāhī مصطلحي] (mustalahi:) {OsT} sf. Ağdalı bir dille konuşan, yazan.

mustani, -i'ı [Ar. muştanī مصطنی] (mustani) {OsT} sf. 1. Yedirip içiren; ziyafet veren. 2. Birini yetiştirip adam eden.

mustang, [İsp. mestengo (göçebe) > İng. mustang] (masteng) is. Güney Amerika pampalarında yarı özgür yaşayan bir tür at.

mustar, [Ar. muştar مصطار] (musta:r) {OsT} is. Keskin ve sert bir tür şarap.

musta'rab, [Ar. 'arab > musta'rab مستعرب] {OsT} sf. 1. Araplaşmış olan; Araplaşmış. 2. Müslüman İspanya'da Hristiyanlıktan dönmemiş olanlar. 3. Bu halkla ilgili olan. 4. Vizigotlar döneminde İspanya'da uygulanan ayin düzeni.

musta'reb, [Ar. 'arab > musta'reb مستعرب] {OsT} sf. → mustarab.

mustarîf, [Ar. muştarîf مصطرف] {OsT} sf. Çıkarı için her türlü yola ve kişiye başvuran.

musta'rib, [Ar. 'arab > musta'rib مستعرب] {OsT} sf. → mustarab.

mustaribane, [Ar. muştarîb + Far. -âne مضطربانه] (mustar:iba:ne) {OsT} zf. Acı çekercesine; ıstırapla; mustarîp olarak.

mustarîp, -bi [Ar. dârb > ıztırâb > muştarîb مضطرب] {OsT} sf. 1. İstırap çeken; acı çeken. 2. Hasta; rahatsız. ☞ **mustarîp etmek**, Acı çekirmek; ıstırap vermek. || **mustarîp olmak**, Acı çekmek; ıstırap çekmek.

mustashib, [Ar. şahâbet > mustaşhib مستصحب] {OsT} sf. 1. Birini yanına alan; yanında götüren. 2. Birini koruyan.

mustashiben, [Ar. mustaşhib > mustaşhiben مصتصحباً] (mustashi'ben) {OsT} zf. Birini yanına alarak; yanında olarak; beraberinde; birlikte.

mustatab, [Ar. tayyib > mustatâb مستطاب] (mustata:b) {OsT} sf. İyi.

mustatil, [Ar. tûl > istitâle > mustatîl مستطيل] (mustati:l) {OsT} sf. 1. Uzamış olan; uzayan. 2. is. mat. Dikdörtgen. ☞ **mustatîlü'r-re's** {OsT}, Uzun kafalı; dolikosefal.

mustatîlî, [Ar. mustatîl > mustatîlî مستطيلي] (mustati:li:) {OsT} sf. Dikdörtgen biçiminde olan.

mustazil, -lli [Ar. zıll > mustazill مستظل] (z kalın söylenir) {OsT} sf. 1. Gölgede oturan; gölgelenen. 2. mecaz. Birinin koruyuculuğu altında olan; birine sığınan; himaye gören.

mustazref, [Ar. zarîf > mustazref مستنزرف] {OsT} sf. 1. Zarif olan; nükteli. 2. Çevreleyen; kuşatan.

mustela, [Lat. mustela] is. zool. Gelincikgillerden pis kokulu, diğer hayvanların boyun damarını delerek kanını emen etçil hayvanların genel adı, (mustela).

mustelus, [Lat. mustelus] is. zool. Camgözcillerden öğütücü dişli bir tür köpek balığının cins adı, (Mustelus).

musteriyen, [Fr. Muostier (Fransada bir köy) > moustérien] is. Alt ve Orta Yontma Taş dönemlerinin, son buzullar arasının ikinci yarısında yaygın, iki yüzlülerle birlikte görülen yonga aletlerle ayırt edilen tarih öncesi endüstri evresine verilen ad: Moustier kültürü.

mustur¹, [? mustur] {ağız} sf. 1. Suçlu olduğu halde suçunu gizlemeye çalışan; suçunu gizleyen. 2. İçten pazarlıklı; kurnaz. 3. Yemek seçen; kolay beğenmeyen; müşkülpesent. [DS]

mustur², [? mustur] {ağız} is. Surat; yüz. [DS]

musturluk, -ğu [mustur-luk] {ağız} is. Kurnazlık; açıkgozlük. ☞ {ağız} **musturluk etmek**, 1. Bilmezlikten gelmek. 2. Kandırır biçimde konuşmak; ağız yapmak. [DS]

musturnaz, [? mustur-naz] {ağız} is. Suçunu kapatmaya çalışma. [DS]

Musul, [Ar. musul (yer adı)] is. (Tamlayan olarak kullanıldığında, ilk hafi büyük yazılır) Musul'a ilişkin; Musul ile ilgili; Musul'a ait. ☞ **Musul işi**, Beyaz zemin üzerine dolgu yapmadan sap işi ile yapılan nakış.

musul, [musul] {ağız} is. İçi oyulmuş kalın ağaç gövdesinden yapılma hayvan sulama teknesi; ahırlarda bulunan hayvan yemliği; küçük samanlık. [DS]

musur¹, [musur] {ağız} is. Su yalağı. [DS]
musur², [musur / musul] {ağız} is. → musul². [DS]
musurman, [Ar. müslümân] {ağız} is. Müslüman. [DS]
-muş, [-miş / -miş / -muş / -müş] {eAT} çek. e. yap. e. → -miş.
muş¹, [miş / moş / muş (yans.)] ünl. Burundan solu-
mayı, bu biçimde sesler çıkararak uyumayı anlatan
kök. [Zülfikar] muş-la-mak, muş-ul muşul, muş-ul-
tu, muş-kur-mak, muş-la-vik ⇨ **muş muş**, {OsT}
Mişil mişil.
muş², [Far. mûş (sıçan)] {eT} is. Kedi. [DLT]
muş³, [Far. mûş] (mu:ş) {OsT} is. zool. Sıçan; fare. ⇨
müş-gîr, {OsT} Çaylak, akbaba gibi fare ile besle-
nen hayvanlar. || **müş-hâr**, {OsT} zool. → müş-gîr. ||
müş-i deştî, {OsT} zool. 1. Tarla faresi. 2. Köste-
bek. || **müş-i dü-pâ**, {OsT} zool. Kuzey Afrika'da
yaşayan arka ayakları üzerinde sıçrayan bir tür
fare. || **müş-i hurmâ**, {OsT} zool. Kokarca. || **müş-i**
kür, {OsT} zool. Kör fare; köstebek. || **müş-i peren-**
de, {OsT} zool. 1. Yarasa. 2. Sincap. || **müş-i sultâ-**
niye, {OsT} zool. Sincaba benzer küçük bir fare.
muş⁴, [Far. dūş => muş ?] {ağız} is. Omuz. [DS]
muş⁵, [muş] {ağız} is. 1. Köşe. 2. Yüz. 3. Çene. [DS]
⇨ **muş etmek**, **Koklamak**. || **muş eylemek**, **Öpmek**.
muş⁶, [Fr. mouche] is. dnz. Gezinti için kullanılan
küçük gemi.
muş⁷, [? muş] {ağız} is. Manda. [DS]
muşabak, -ğî [Ar. şebeke > müşebbek => müşâbâk
[موشاباق] (mu:şa:ba:k) is. 1. Tersî ve yüzü aynı kafes
biçimli, verev iğne tekniği ile işlenen bir nakış tür-
rû. 2. {ağız} Pencerenin açılan küçük parçası. [DS]
3. {ağız} Kabağı kolay kırılan ceviz. [DS] 4. {ağız}
Pencere; pencere kafesi; cumba. [DS]
muşabbak, -ğî [Ar. şebeke > müşebbek => müşâbâk
[موشاباق] (mu:şa:bba:k) is. → muşabak.
muşaf, [? muşaf] {ağız} is. Başa baş kalma; eşit olma;
beraberlik. [DS]
muşah¹, [? muşah] {ağız} sf. Kuşkulu; söz götürür;
belirsiz. [DS]
muşah², [? muşah] {ağız} is. Boncuk. [DS]
-muşam, [-miş-am / mişem / -muşam / müşem] {eAT}
çek. e. → -mişam.
muşamak, [Ar. müşebbek => muşabak] {ağız} is. 1.
Ufak camsız pencere; ışık deliği. 2. Duvarı oymak
suretiyle yapılan kapaksız dolap. [DS]
muşamba, [Ar. muşemma' {مشعم} is. 1. Bir tarafına
kauçuk veya kurutucu bir yağ sürülerek kurutulan
ve su geçirmez duruma getirilmiş kalın bez. 2. sf.
Bu bezden yapılmış olan. 3. is. Su geçirmez yağ-
murluk. 4. Yer döşemesi olarak kullanılan, üzeri
keten yağı ve mantar tozuyla kaplanmış jüt bez;
linolyum. ⇨ **muşamba gibi**, (Elbise, çamaşır örtü
vb. için) çok kirli.

muşambalaşma, [muşamba-la-ş-ma] is. Muşamba-
laşmak eylemi veya durumu.
muşambalaşmak, [muşamba-la-ş-mak] dönl. f. [-
ır] 1. Muşamba gibi olmak; muşambaya dönmek.
2. Muşamba durumunu almak.
muşambalı, [muşamba-lı] sf. 1. Muşambası olan. 2.
Muşamba giyinmiş olan. 3. Muşamba ile kaplan-
mış bulunan.
muşambasız, [muşamba-sız] sf. Muşambası bulun-
mayan; muşamba sahibi olmayan.
muşamma, -a'ı [Ar. şem' > muşemmā' {مشعم} (mu-
şamma:) {OsT} is. 1. Muşamba. 2. sf. (Bez vb. için)
üstü balmumu, yağlıboya, kauçuk vb. madde ile
kaplanarak su geçirmez duruma getirilmiş olan. ⇨
muşamma'-ı tıbbî, {OsT} tıp. Yaka. || **muşamma'-i**
ticârî, {OsT} Balya sarmakta kullanılan ziftli kalın
bez.
muşarabiye, [Ar. müşref (balkon) > müşrefiyye
{مشرفيه} {OsT} is. İçeriden dışarı görülebildiği halde
dışarıdan içerisi görülmeyecek biçimde tornadan
geçirilmiş çıtalardan örülmüş balkon veya pencere
kafesi; müşrefiye.
muşata, [Ar. muşâta {مشاطه} (muşa:ta) {OsT} is. Ta-
rarken dökülen saç veya sakal teli.
muşduluh, [muştul-luk / muşdu-luh] {ağız} is. Sevinç-
li haber; müjde. [DS]
muşek, [Far. mûş > müşek {موشك} (mu:şek) {OsT} is.
Küçük fare; fare yavrusu. ⇨ **müşek-perrân**, {OsT}
zool. Ön ve arka bacakları arasında bulunan kash
bir zar yardımı ile çok uzun sıçrayabilen bir tür
sincap.
muşer, [Ar. müşer {موشر} (mu:şer) {OsT} is. Bir tür
eğri testere.
muşet, [Fr. mouchettes] is. Sığır ve atları burunların-
dan tutarak zaptetmeye yarayan yarım ay biçiminde,
makasa benzer bir araç.
muşgul, [muşgul] {ağız} sf. Kendi halinde; yalnız. ⇨
muşguluna bırakmak, {ağız} Kendi haline bırak-
mak. [DS]
muşgut, -du [muşgut] {ağız} is. Meyvenin küçüğü.
[DS]
muşi, [? muşi] {ağız} is. İnek tırnağı. [DS]
muşikâf, [Far. mü (kıl) + şikâf {موشكاف} (mu:şikâ:f)
{OsT} sf. 1. Kılı kırk yaran; bir şeyi en ince ayrıntı-
sına kadar araştıran. 2. Çok ince ve iyi düşünen;
titiz eleştirmen.
muşikâfan, [Far. müşikâfan {موشكافان} (mu:şikâ:fa:n)
{OsT} is. Titiz araştırmacılar; kılı kırk yaranlar.
muşikâfane, [Far. müşukâf > müşikâfâne {موشكافانه}
(mu:şikâ:fa:ne) {OsT} zf. Kılı kırk yararcasına; iyi-
ce araştıran.
muşikâfi, [Far. müşikâf > müşikâfi {موشكافي} (mu:şi-

- kâ:fi.*) {OsT} is. İnceden inceye araştırma; kılı kırk yarma.
- muşkuldak**, [muş (yans.) > muş-kul-da-k] {ağız} is. Topaç. [DS]
- muşkurmak**, [muş (yans.) > muş-kur-mak] {ağız} gçsz. f. [-ur] İcini çeke çeke ağlamak. [DS]
- muşlamak**, [muş (yans.) > muş-(u)l-a-mak] {ağız} gçsz. f. [r] [-l(u)-yor] Horlamak. [DS]
- Muşlu**, [Muş (yer adı) > muş-lu] sf. **1.** Memleketi Muş olan. **2.** is. İtfaiye görevini tulumbacıların üstlendiği dönemlerde, her biri dört kişiden oluşan iki takımlı tulumbacı sandığına verilen ad.
- muşmak, -ği** [muş-mak] {ağız} is. Yumruk. [DS]
- muşmak, -ği** [muş-mak] {ağız} is. Domuzun burnu. [DS]
- muşmala**, [Yun. mousmoulo] {ağız} is. Muşmula. [DS]
- muşmar**, [? muşmar] {ağız} is. Kanıt. [DS]
- muşmula¹**, [Yun. mousmoulo] is. bot. **1.** Gülgillerden, eğri büğrü gövdeli, basit ve çok parçalı yapraklarının üst yüzü koyu yeşil, alt yüzü beyazımsı, beyaz çiçekli, beş bölmeli etli meyvesi olan bir ağaççık, (*Mispilus germanica*). **2.** Bu ağacın meyvesi; döngel; beşbiyik. **3.** argo. İhtiyar; moruk. ☞ **muşmula gibi**, *Yüzü buruşmuş, kırıışmış olan.*|| **muşmula suratlı**, *Yüzünde kırıışık ve buruşukluklar bulunan.*
- muşmula²**, [? muşmula] {ağız} is. **1.** Sümüklü böcek. **2.** Salyangoz. [DS]
- muşmuluk, -ğu** [muşmul-uk] {ağız} sf. Obur. [DS]
- muşt¹**, [Ar. muşt / مشط] {OsT} is. **1.** Tarak. **2.** anat. Kürek kemiği. ☞ **muştü'l-kadem**, {OsT} anat. *Ayaktaki tarak kemiği.*|| **muştü'l-yed**, {OsT} anat. *Eldaki tarak kemikleri.*|| **muştü'r-râi**, {OsT} bot. *Çobantarağı.*
- muşt²**, [Far. muşt / مشت] {OsT} is. **1.** Yumruk; tokat. **2.** Avuç; bir avuç; apaz. **3.** Az insan topluluğu; küçük cemaat. ☞ **muşt-i hâk**, {OsT} 1. *Dünya; Yer.* 2. *İnsan topluluğu; insan kalabalığı.* 3. *Adam; insan.*|| **muşt-zen**, {OsT} is. *Yumruk vuran; yumrukçu; bok-sör.*
- mušta¹**, [Ar. müşte / مشته] {OsT} is. **1.** Baş parmak dışındaki dört parmağa takılarak kullanılan sivri çıkıntılı bulunan dövüş aracı. **2.** Parmakları sivrilterek vurulan yumruk. **3.** Kılıç, bıçak, hançer gibi aletlerin kısa sapı; kabza. **4.** Yorgancılının, saraçların yaptıkları yastık, semer vb. eşyayı döverek yasılmakta kullandıkları pirinçten yapılma bir tür el tokmağı.
- mušta²**, [Ar. mušta / مشطه] {OsT} is. Saç tarağı.
- mušta³**, [? mušta] {ağız} is. **1.** Bağ, bahçe ve bostanlarda sebze ekmek için ayrılan küçük evlekler. **2.** Bostan evleklerine yapılan küçük duvar. [DS]
- muştahlı**, [Ar. müştāk => muştak-lı] {ağız} sf. Tutkun; bağımlı. ☞ **muştahlısı olmak**, {ağız} *Tutkunu olmak; dadanmak.* [DS]
- muştalama**, [mušta-la-ma] is. Muştalamak işi.
- muştalamak¹**, [mušta-la-mak] gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] **1.** Mušta ile vurmak. **2.** {ağız} Ezmek. [DS]
- muştalamak²**, [muštu-la-mak ?] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] Zarar gelici söz söylemek. [DS]
- muştalamak³**, [muşt-a-la-mak] {ağız} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] Baştan atmak; satmak. [DS]
- muştamba**, [? muştamba] {ağız} is. Tarlaları su baskınından korumak için yapılan set. [DS]
- muştı¹**, [Ar. muşt / مشطی] (muştı:) {OsT} sf. Tarak biçiminde olan; tarak gibi.
- muştı²**, [Far. muşt / مشتى] (muştı:) {OsT} is. Bir avuçluk şey; bir avucun alabildiği miktardaki şey.
- muştıye**, [Ar. muşt / مشطيه] is. bot. Tarak otugiller, (*Dipsacees*).
- muştı¹**, [Far. müjde / موده => muštu / مشتو] {OsT} is. Sevindiren haber; sava; müjde.
- muştı²**, [? muştı] {ağız} is. Soba. [DS]
- muştı³**, [Ar. mušta => muštu] {ağız} is. Ayakkabıcı aracı. [DS]
- muştucu**, [muštu-cu / مشتجى / مشتجى / مشتجى] is. **1.** Sevindirici haber getiren; müjdeci; savacı. **2.** {ağız} Girdiği evlere sevindirici haber getirdiğine inanılan, kahverengi bir kelebek. [DS] ☞ **muştucu böcü**, {ağız} → muştucu (2). [DS]
- muştucu**, [muštu-cu / مشتجى] {eAT} is. Müjdeci. [DK]
- muştulama**, [muštu-la-ma] is. **1.** Muştulamak eylemi; sevindirici haber verme eylemi. **2.** hrist. Hz. Meryem'e bir meleğin gelerek Mesih'in anası olacağını bildirmesi.
- muştulamak**, [muštu-lā-mak / مشتلق / مشتلق / مشتلق] {ağız} {eAT} gçl. f. [-r] [-l(u)-yor] Sevindirici haber vermek; müjdelemek. [DK] [DS]
- muştulanma**, [muštu-la-n-ma] is. Muştulanmak eylemi veya durumu; müjdelenmek.
- muştulanmak**, [muštu-la-n-mak] edil. f. [-ır] Sevindirici bir haber verilmek; müjdelenmek.
- muştuluk**, [muštu-lık / مشتلق] {eAT} is. Müjdelik; müjdeleyene verilen hediye. [KB]
- muştulu**, [muštu-lu] {OsT} sf. (Bir haber veya iş için) sevindirici durumu bildiren; muštu bildiren; muştusu bulunan; müjdeli.
- muştuluk, -ğu** [muštu-luk / مشتلق / مشتلق] {eAT} is. **1.** Müjde; muštu. **2.** Sevindirici bir haber getiren kişiye verilen armağan; müjdelik. {ağız} (aynı) [DS]. ☞ **muştuluk eylemek**, {eAT} *Müjde vermek; tebşir etmek.*|| **muştuluk vermek**, {eAT} *Müjde vermek.*

- muştzen**, [Far. muşt > muşt-zen مشتزن] {OsT} *sf.* Yumruk vuran.
- muşuk¹**, -ğū [muş-uk] {ağız} *sf.* Yerinden kıpırdamak istemeyen; uyuşuk. [DS]
- muşuk²**, -ğū [muş-uk] {ağız} *sf.* (Kişi için) basık, yayvan burunlu. [DS]
- muşul**, [muş (yans.) > muş-ul] *ünl.* Burundan solumayı, bu biçimde sesler çıkararak uyumayı anlatan yansımali gövde. ☞ **muşul muşul**, 1. {ağız} (Uyku için) rahat ve sessiz; düzenli ve derin. 2. (Yemek vb. için) burundan soluklanma sesi çıkararak. [DS]
- muşulak**, -ğī [muş (yans.) > muş-u-la-k] {ağız} *is.* Sürekli akan burnun çıkardığı ses. [DS]
- muşulamak**, [muş (yans.) > muş-u-la-mak / muş-ul-a-mak موشلق] *gçsz. f.* [-r] [-l(u)-yor] 1. {ağız} Homurdanmak. [DS] 2. {ağız} Yorgunluk veya öfkeden derin ve kesik kesik solumak. [DS] 3. {eAT} (Uyuyan kişi için) iştirilecek şekilde soluk alıp ver-
- muşulavık**, -ğī [muş (yans.) > muş-u-la-y-ık] {ağız} *sf.* 1. Nefes alıp verirken ısıklık sesi çıkaran. 2. Horlayan. [DS]
- muşuldak**, -ğī [muş (yans.) > muş-ul-da-k] {ağız} *is.* Sürekli akan burnun çıkardığı ses. [DS]
- muşuldamak**, [muş (yans.) > muş-ul-da-mak] {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-d(u)-yor] 1. Hafif ses çıkararak uyumak. 2. (Mandalar için) yem yerken burnundan solumak. [DS]
- muşultu**, [muş (yans.) > muş-ul-tu موشتلى / موشتلى] {eAT} {ağız} *is.* Mışıl mışıl uyuyanın nefes alış; horultu. [DS]
- muşut**, [ʔ muşut] {ağız} *is.* Bahçe ve tarlalara su dağıtan kimse. [DS]
- Mut**, [Kıpti d. mut (ana)] *is.* Eski Mısır tanrılarından Ammon'un karısı olarak tapınılan Mısır tanrıçası.
- mut¹**, [mut] *is.* Bütün istek ve özlemlerin yerine gelmiş olmasından dolayı duyulan aşırı ve sürekli sevinç; kıvanç; kut; saadet; mutluluk. ☞ **mut olmak**, *Sonunda her şeyi kabul etmek zorunda kalmak.*
- mut²**, [mut / موت / موط] {eAT} {ağız} *is.* Elli şiniklik tahıl ölçüğü. [DS]
- mut³**, [Far. muft => mut] {ağız} *is.* Para vermeden, çalışmadan elde edilen, kazanılan şey. [DS]
- mut⁴**, [mut] {ağız} *is.* Üzüm pekmezi. [DS]
- mut⁵**, [mut] {ağız} *is.* Sıvıların dibine çöken tortu. [DS]
- mut⁶**, [mut] {ağız} *is.* Pudra yerine kullanılan, çocukların pişiklerine kullanılan mersin yaprağı tozu. [DS]
- mu'ta**, [Ar. 'atā (bağışlama) > i'tā > mu'tā معطى] (mu-ta:) {OsT} *sf.* 1. Verilmiş olan; verilen. 2. *is. fel.* Veri; done. 3. Boşanmış kadına kocası tarafından verilmesi zorunlu giyecek.
- muta¹**, [ʔ muta] {ağız} *is.* Küfe. [DS]
- muta²**, -a'ı [Ar. tav' > itā'at > mutā' / mutā'a مطاع / مطاعه] {OsT} *sf.* Sözü dinlenen; kendisine itaat olunan.
- muta'ame**, [Ar. muṭā'ame مطاعمه] (muta:me) *is.* Güvercinlerin öpüşmesi.
- muta'assib**, [Ar. 'aşab > ta'aşşub > muta'aşşib متعصب] {OsT} *sf.* → mutaassıp.
- muta'assibane**, [Ar. muta'assib > Far. -āne متعصبانه] (mutaassiba:ne) {OsT} *zf.* Mutaassıp birine yakışır biçimde; taassup gösterircesine; bağınazca.
- muta'assibîn**, [Ar. muta'aşşib > muta'aşşibîn متعصبين] (mutaassibi:n) {OsT} *is.* Bağınaz kimseler; bağınazlar.
- mutaassıp**, -bı [Ar. 'aşab > ta'aşşub > muta'aşşib متعصب] *sf.* 1. Kendi tarafını aşırı olarak tutan. 2. (Kişi veya topluluk için) dinî inançlarına, geleneklere aşırı ölçüde bağlı olan; bunların dışındakilere düşman olan; bağınaz. 3. Eskiye sıkı sıkıya bağlı olduğu için hiçbir yeniliği kabul etmeyen.
- muta'attıl**, [Ar. 'aṭale > ta'aṭṭul > muta'aṭṭil متعطل] {OsT} *sf.* İşsiz ve işlevsiz kalan; taattul eden.
- muta'attır**, [Ar. 'iṭr > ta'aṭṭur > muta'aṭṭir / muta'aṭṭira متعطر / متعطره] {OsT} *sf.* 1. Güzel kokulu şeyler sürülen. 2. Güzel kokan.
- muta'azzım**, [Ar. 'azāmet > muta'azzım متعظم] {OsT} *sf.* Büyüklük taslayan; kibirli; gururlu; azametli.
- muta'azzımane**, [Ar. muta'azzım+Far. -āne متعظمانه] {OsT} *zf.* Kibirli bir tavırla; büyüklükten; azametle.
- muta'azzıv**, [Ar. muta'azzıv متعضو] {OsT} *sf.* Organlaşmış; uzuv hâlini almış.
- mutabakat**, [Ar. tıḅk > muṭābakat مطابقت] (muta:-bakat) {OsT} *is.* 1. Birbiri ile uygunluk içinde bulunma durumu; uygunluk. 2. Bir konuda, konuşma ve tartışmada ortak karara varma; uyuşma; anlaşma. 3. *dbl.* Osmanlıca sıfat tamlamalarında, sıfat ile tamlananın nitelik (dişil / eril) ve nicelik (teklik / çokluk) bakımından uyuşması. 4. *ed.* Bir bütün oluşturan parçalar arasında düşünce, anlam ve ahenk bakımından uygunluk. 5. *isl. fel.* Konuyu teşkil eden varlıklar ile anlamın ihsan zihnindeki izleri demek olan düşünceye, bilgilere veya kavramlara uygun düşmesi; aklın olguya, olgunun yargıya uygunluğu. 6. *biy.* Uyum. ☞ **mutabakat beyannamesi**, 1. Uygunluk bildirgesi. 2. Bütçe uygulamalarının, TBMM tarafından denetlenebilmesi için Sayıştayca hazırlanan gerekçeli cetvel. || **mutabakat mektubu**, Bir bankada hesabı bulunan kimseye, banka tarafından belirli bir dönem so-

nunda incelenip onaylanmak üzere gönderilen hesap işlemleri dökümü.

mutabasbıs, [Ar. başbaşa>mütebaşbıṣ متبصبص {OsT} sf. Dalkavuk; yaltaklanan; yaltakçı.

mutabassır, [Ar. başsar > mütebaşsır مطبصر {OsT} sf. Açık göz.

mutabbak, [Ar. tıbbk > taṭbīk > muṭabbak مطبق {OsT} sf. 1. Tatbik edilmiş; uygulanmış. 2. Kapak gibi tabakalar halinde kapanmış, örtülmüş; katmanlı; kat kat.

mutabık, -ğı [Ar. tıbbk > muṭābaḳat > muṭābīk مطابق {OsT} (muta:bık) {OsT} sf. 1. Birbirine uymuş bulunan; aralarında anlaşmazlık olmayan. 2. Uygun. ☞ **mutabık kalmak**, Anlaşmaya varmak; uyuşmak; anlaşmak. || **mutabık olmak**, Aralarında anlaşmazlık olmamak; tam uyuşmak; anlaşmış olmak; uygun olmak.

mu'tad, [Ar. 'adet > i'tiyad > mu'tād / mu'tāde معتاد / معتاده {OsT} sf. → mutat.

mu'taden, [Ar. mu'tād > mu'tāden معتاداً (muta':den) {OsT} zf. Alışıldığı gibi; her zamanki gibi.

mu'tadi, [Ar. mu'tād > mu'tādi / mu'tādiyye معتادی / معتادیه {OsT} sf. Alışılmış; her zamanki.

mutaf¹, [Ar. ṭavāf > muṭāf / maṭāf مطاف (muta:f) {OsT} sf. Etrafında dönülen; çevresinde dolaşılan; tavaf edilen.

mutaf², [Far. mūy (kıl) + tāftēn (bükmek) > mūy-tāb مونتاب is. 1. Keçi kılından çul, yem torbası vb. şeyler dokuyan kimse. 2. Keçi kılından dokunmuş her türlü eşya. 3. {ağız} Kıldan dokunmuş bir tür yaygı. [DS]

mutafattın, [Ar. feṭānet > mutafattın متفطن {OsT} sf. Hemen anlayıp farkına varan.

mutaffif, [Ar. muṭaffif مطفف {OsT} sf. Eksik mal veren; aldattıcı.

mutaher, [Ar. ṭahāret > muṭāhere > muṭāher مطاهر (muta:her) {OsT} sf. Temizlenmiş; paklanmış.

mutahere, [Ar. ṭahāret > muṭāhere مطاهره (muta:-here) {OsT} is. Temizlenme.

mutahhar, [Ar. ṭahāret > ṭahīr > muṭahhār / muṭahhāre / muṭahhāra مطهر / مطهرة (mutahha:r) {OsT} sf. 1. Temizlenmiş; paklanmış. 2. Kutsal; mübarek.

mutahhariyet, [Ar. muṭahhār > muṭahhāriyyet مطهریت (mutahha:riyet) {OsT} is. Temizlik; paklık.

mutahhir, [Ar. ṭahāret > ṭahīr > muṭahhir مطهر {OsT} sf. Temizleyen; tahir eden.

mutahir, [Ar. ṭahāret > ṭahīr > muṭāhir مطاهر (muta:hir) {OsT} sf. Temizleyici.

mu'tak, -kı [Ar. 'itk > mu'taḳ / mu'taḳa معطقه / معطقه {OsT} sf. Özgürlüğü eline verilmiş; kölelikten azat edilmiş; azatlı. ☞ **mu'takü'l-ba'z**, {OsT} Hürriyeti kısmen verilmiş olan köle.

mutak, -ğı [? mutak {ağız} is. Dişi manda. [DS]

mutalebat, [Ar. muṭālebe > muṭālebāt مطالبات (muta:leba:t) {OsT} is. İstenilen şeyler; istekler; talepler.

mutalebe, [Ar. ṭaleb > muṭālebe مطالبه (muta:lebe) {OsT} is. 1. Hakkını isteme. 2. Dava; iddia. 3. huk. Talep.

mutali, -i [Ar. ṭulū' > muṭāli' مطالع (muta:li:) {OsT} sf. Ders çalışan; kitap okuyan.

mutali'in, [Ar. muṭāli' > muṭāli'in مطالعين (muta:-li:n) {OsT} is. Ders çalışanlar; kitap okuyanlar.

mutalla, [Ar. ṭilā > muṭallā مطلى (mutallā:) {OsT} sf. Eritilmiş altın ile yaldızlanmış; altın yaldızlı.

mutallaka, [Ar. ṭalāḳ > muṭallāḳa مطلقه (mutallā:ka) {OsT} sf. huk. (Kadın için) boşanmak suretiyle dul kalmış olan.

mutallakâri, [Ar. mutallā+Far. -kārī کارى مطلا (mutallā:kā:ri:) {OsT} sf. Altın kaplamak eylemi; yaldızlama.

mutallik, [Ar. ṭalāḳ > muṭallīḳ مطلق {OsT} sf. (Erkek için) karısını boşayan.

mutalsam, [Ar. ṭılsım > muṭalṣam مطلسم {OsT} sf. 1. Büyülü; tılsımlı. 2. Büyülenmiş; tılsımlanmış.

mutalsım, [Ar. ṭılsım > muṭalṣım مطلسم {OsT} sf. Büyü yapan; tılsım yapan; büyücü; tılsımcı.

mut'am, [Ar. muṭ'am مطعم (mut-am) {OsT} sf. Yiyeceği, içeceği bol olan.

mutammis, [Ar. muṭammiṣ مطمٹ {OsT} is. tıp. Kadınların ay halini düzenleyen ilaç.

mutant, [Fr. mutant] {OsT} sf. biy. 1. (Tür için) değişim devresinde bulunan. 2. Değişimine uğramış birey.

mutantan, [Ar. ṭaṭṭana > muṭaṭṭan مططن {OsT} sf. 1. Gösterişli; tantanalı; şatafatlı. 2. Parlak; süslü. 3. Gürültülü patırtılı.

mutaraha, [Ar. ṭarḥ > muṭāraḥa مطارحة (muta:hara) {OsT} is. Bir iş hakkında karşılıklı konuşma, görüşme; birbirine söz söyleme.

mutarahat, [Ar. muṭāraḥa > muṭāraḥat مطارحات (muta:raha:t) {OsT} is. Konuşmalar; iş görüşmeleri.

mutarassıd, [Ar. raṣad > taraṣṣud > mutaraṣṣıd مترصد {OsT} is. Bekleyen; bekleyen.

- {OsT} sf. **1.** Dikkatle gözleyen; tarassut eden. **2.** Bekleyen; kollayan.
- mutarassıdane**, [Ar. mutaraşşid > Far. -âne مترصدانه] (*mutarassıda:ne*) {OsT} zf. Bir gözetleyici gibi; gözetlercesine; gözlercesine.
- mutarassıdîn**, [Ar. mutaraşşid > mutaraşşıdîn مترصدین] (*mutarassıdi:n*) {OsT} is. **1.** Gözetleyenler. **2.** Bekleyenler; kollayanlar.
- mutaredat**, [Ar. muṭārede > muṭāredāt مطاردات] (*muta:reda:t*) {OsT} is. Karşılıklı birbirine saldırılar; karşılıklı saldırılar.
- mutarede**, [Ar. ṭard > muṭārede مطاردة] (*muta:redē*) {OsT} is. Karşılıklı birbirine saldırma; karşılıklı saldırı.
- mutarra**, [Ar. ṭarāvet > muṭarrā مطرى] (*mutarra:*) {OsT} sf. **1.** Taze; taravetli. **2.** Güzel kokulu. **3.** Cı-lalı; parlak.
- mutarraf**, [Ar. muṭarraf مطرف] {OsT} is. Bir gazelin beyitleri arasına ölçü, kafiye ve anlamca uyacak üçer mısra ilave etme; taştir.
- mutarraḥ**, [Ar. ṭarḥ > muṭarraḥ مطرح] {OsT} sf. Çıkarılmış; eksiltilmiş; tarh edilmiş.
- mutarraz**, [Ar. ṭırāz > muṭarraz مطرز] {OsT} sf. Kenarları ipek veya sırma ile işlenmiş; süslü; işlemeli olan.
- mutarred**, [Ar. muṭarred مطرد] {OsT} sf. Cemaati u-sandıracak kadar okumayı uzatan imam.
- mutarrız**, [Ar. ṭırāz > muṭarrız مطرز] {OsT} sf. El-biseye kenar süsü işleyen.
- mutarrid**, [Ar. muṭarrid مطرد] {OsT} zf. Aynı düzen-de; bir düziye; yeknesak.
- mutarriden**, [Ar. muṭarriden مطرداً] {OsT} zf. Bir dü-ziye; aynı düzende; yeknesak; biteviye.
- mutasabbır**, [Ar. şabır > mütaşabbır متصبر] {OsT} sf. Güçlüklere göğüs geren; sabreden; dayanan.
- mutasabbi**, [Ar. şabī > mütaşabbī متصبی] (*mutasab-bi:*) {OsT} sf. Çocuklaşan; çocukluk eden.
- mutasabbır**, [Ar. şabır > mütaşabbır متصبر] {OsT} sf. → mutasabbır.
- mutasabbiyane**, [Ar. mütaşabbī+Far. -y-âne متصبیانه] (*mutasabbiya:ne*) {OsT} zf. Çocuklara yakışır şekil-de; çocukça.
- mutasaddı**, -ı [Ar. şad' > mutasaddı' متصدع] {OsT} sf. **1.** Yarılan; çatlayan. **2.** Dağılan.
- mutasaddık**, -ğ [Ar. şadağa > mutasaddık متصدق] {OsT} sf. **1.** Sadaka veren; tasadduk eden. **2.** Doğru-luğu anlaşılan. ☞ **mutasaddıkun-aleyh**, Kendisine sadaka verilen; sadaka alan.
- mutasaddıkîn**, [Ar. mutaşaddık > mutaşaddıkîn متصدقین] (*mutasaddıki:n k kalın söylenir*) {OsT} Sa-daka verenler.
- mutasaddır**, [Ar. şadr > mutaşaddır متصدر] {OsT} sf. **1.** Baş köşede oturan; başta oturan. **2.** Sadrazamlık mevkiinde oturan.
- mutasaddırane**, [Ar. mutaşaddır + Far. -âne متصدرانه] (*mutasaddıra:ne*) {OsT} zf. Sadrazamlık makamın-da oturana yakışır biçimde.
- mutasaddırîn**, [Ar. mutaşaddır > mutaşaddırîn متصدرین] (*mutasaddiri:n*) {OsT} is. Sadrazamlık ma-kamında oturanlar; sadrazamlar.
- mutasaddi**, [Ar. şadv > taşaddi > mutaşaddi متصدی] (*mutasaddi:*) {OsT} sf. **1.** Girişen; girişimde bulu-nan; teşebbüs eden. **2.** Başkasına saldıran.
- mutasaffi**, [Ar. şāf > mutaşaffi متصفی] (*mutasaffi:*) {OsT} sf. Temizlenen; saflaşan; arınan.
- mutasallib**, [Ar. şulb > taşallub > mutaşallib متصلب] {OsT} sf. **1.** Sertleşmiş; katılaşıp. **2.** Dayanıklı; sağlam; metin. **3.** mecaz. Bildiğinden şaşmaz; inat-çı; bildiğinde direnen. **4.** Dinî konularda gayret ve titizlik gösteren.
- mutasallibane**, [Ar. mutaşallib + Far. -âne متصلبانه] (*mutasalliba:ne*) {OsT} zf. **1.** Gayretli ve metin ola-na yakışır biçimde. **2.** Sağlam ve kuvvetli olana yakışacak biçimde.
- mutasallif**, [Ar. şalef > mutaşallif متصلف] {OsT} sf. **1.** Bilgiçliği aşırıya vardiyan. **2.** Kibarlığı, inceliği aşırıya vardiyan. **3.** mecaz. Şarlatan.
- mutasallifane**, [Ar. mutaşallif + Far. -âne متصلفانه] (*mutasallifa:ne*) {OsT} zf. **1.** Bilgiçlik taslayana ya-kışır biçimde. **2.** Kibarlığı aşırıya kaçırır biçimde. **3.** mecaz. Şarlatanca.
- mutasallifîn**, [Ar. mutaşallif > mutaşallifîn متصلفین] (*mutasallifi:n*) {OsT} is. **1.** Bilgiçlik ve inceliği aşırı kaçırınlar. **2.** Şarlatanlar.
- mutasanni**, -i'ı [Ar. taşanni' > mutaşanni' متصنع] {OsT} sf. **1.** Süslü ve güzel görünmeye çalışan. **2.** Yapmacıklı.
- mutasanni'ane**, [Ar. mutaşanni' + Far. -âne متصنعانه] (*mutasannia:ne*) {OsT} zf. Süslü ve güzel görünme-yeye çalışarak; yapmacıklı olarak.
- mutasanni'in**, [Ar. mutaşanni' > mutaşanni'in متصنعین] (*mutasannii:n*) {OsT} is. Yapmacıklı olarak kendini güzel göstermeye çalışanlar.
- mutasarrıf**, [Ar. şarf > taşarruf > mutaşarrıf متصرف] {OsT} sf. **1.** Bir şeyi kullanma hakkını elinde bulun-duran; kullanım hakkı kendinde olan. **2.** Bir şeyin

sahibi olan; bir şeyi veya yeri mülkiyetinde tutan. **3.** Bir işi dilediği gibi yöneten. **4.** *idare*. İmparatorluk döneminde (Tanzimat sonrası) sancak adı verilen il ile ilçe arası bir yönetim biriminin en yüksek yöneticisi.

mutasarrıfane, [Ar. mutaşarrıf + Far. -âne متصرفانه] (*mutasarrıfa:ne*) {OsT} *zf.* **1.** Kullanma hakkını elinde bulundurarak. **2.** Sahip çıkarak; sahiplenerek.

mutasarrıfiyet, [Ar. mutaşarrıf > mutaşarrıfiyyet متصرفیت] {OsT} *is.* **1.** Kullanma hakkı. **2.** Mutasarrıflık.

mutasarrıflık, -ğı [mutasarrıf-lık] *is.* **1.** Mutasarrıfın görevi ve taşıdığı unvan. **2.** Mutasarrıf tarafından yönetilen ilçe ile il arası yönetim birimi; sancak.

mutasarrım, [Ar. taşarrım > mutaşarrım متصم] {OsT} *sf.* **1.** Bir şeyin içinden geçen; bir engelle karşılaştığında yön değiştirmeksizin delip geçen. **2.** *mecaz*. Becerikli; eli işe yatkın; usta. **3.** Yiğit; kahraman.

mutasavver, [Ar. taşvir > mutaşavver متصور] {OsT} *sf.* **1.** Zihinde kurulmuş; tasarlanmış. **2.** İleride olması olanaklı; olabilir; muhtemel. **3.** Yapılması kararlaştırılmış olan; niyetlenen.

mutasavvıf, [Ar. şüfi > taşavvuf > mutaşavvıf / mutaşavvıfa متصوف / متصوفة] {OsT} *is. tasvf.* **1.** Tasavvuf inançlarını benimseyerek kendini Allah'a adanmış kişi; ilahî hikmetle uğraşan, vardığı tasavvufi görgüleri yaymaya çalışan kimse; sofi; tasavvufçu. **2.** Kuramsal olarak ilahî sırları ve hikmeti çözmeye çalışan, uygulamada ise kendi kişisel benliğini yok ederek Allah'ın varlığında sonsuzluk kazanmayı amaçlayan ve bütün eylemlerini bu amaca yönelten kişi. **3.** Tasavvufun bilimsel ve kuramsal yanlarıyla uğraşan. **4.** *sf.* Herhangi bir tarikattan olan ve bu tarikatın hikmetiyle uğraşan; gizemci.

mutasavvıfane, [Ar. mutasavvıf + Far. -âne متصوفانه] (*mutasavvıfa:ne*) {OsT} *zf.* Mutasavvıflara yakışır biçimde; mutasavvıf gibi.

mutasavvıfe, [Ar. mutaşavvıf > mutaşavvıfe متصوفة] {OsT} *is.* **1.** Mutasavvıfın dişili. **2.** Kadın mutasavvıf.

mutasavvıfın, [Ar. mutaşavvıf > mutaşavvıfın متصوفین] (*mutasavvıfi:n*) {OsT} *is.* Mutasavvıflar; tasavvufçular.

mutasavvit, [Ar. şavt > mutaşavvit متصوت] {OsT} *sf.* Ses çıkaran; ses veren; seslenen; tavassut eden.

mutasavvir, [Ar. şüret > taşavvir > mutaşavvir متصور] {OsT} *sf.* **1.** Zihinde kuran; tasarlayan; tasarımcı. **2.** Bir işi yapmaya karar veren, niyet eden. **3.** Resimleyen; tasvir eden.

mutasayyif, [Ar. şayf > mutaşayyif متصيف] {OsT} *sf.*

Yaz aylarını bir yerde geçiren; yaz mevsimini yazlıkta geçiren; sayfiyede kalan; tasayyuf eden.

mu'tasım, [Ar. 'işmet > mu'tasım معتصم] (*mu-tasım*) {OsT} *sf.* **1.** Eliyle tutan; yapışan; tutunan; itisam eden. **2.** Günah işlemekten çekinen.

mutasyon, [Fr. mutation] *is. biy.* Doğada ve toplumda niteliklerle ilgili değişmelerin yavaş yavaş değil de uygun ortamı bulunduğu zaman birdenbire olması; değişim.

mutasyonist, [Fr. mutationiste] *is.* Değişim yanlısı olan; değişimci.

mutasyonizm, [Fr. mutationisme] *is. biy.* **1.** Genlerin bazı özel durumlarının yitirilmesi, yeniden oluşması veya değişmesi yüzünden bir canlı varlıktaki soya çekimin aniden değişebileceğini ve bu değişmelerin türlerin oluşmasında ana yol olduğunu ileri süren kuram; değişimcilik. **2.** *sosy.* Toplumdaki ve doğadaki değişimlerin değişim biçiminde olduğunu savunan düşünce akımı.

mutat, -dı [Ar. 'adet > i'tiyad > mu'tād معتاد] (*mu-ta:t*) *sf.* **1.** Her zaman olduğu için alışılmış durumda olan; alışılmış; her zaman olan. **2.** Alışkanlık; alışılmış olan şey.

mutatabbib, [Ar. tıbb > tabib > mutatabbib متطبب] {OsT} *sf.* **1.** (Hekim için) sahte; tabiblik taslayan. **2.** (Hekim için) öğrenim görmeden hekimliği pratik yoldan uygulayan; diplomasız.

mutatabık, -kı [Ar. tıbk > tetābuk > mutatabık متطبّق] {OsT} *sf.* **1.** Uyan; uygun. **2.** (Evrak için) aslına uygun.

mutataffil, [Ar. mutataffil متطفل] {OsT} *sf.* **1.** Parazit olan. **2.** Uyan; arkasından giden.

mutatahhir, [Ar. taharet > mutatahhir متطهر] {OsT} *sf.* **1.** Temizlenmiş; yıkanmış olan. **2.** *mecaz*. Manevi yönden arınmış; günah ve kötülüklerden kendini temizlemiş olan.

mutata'im, [Ar. ta'm > mutata'im متطعم] (*mutata-im*) {OsT} *sf.* Tadına bakan; tadan; tataum eden.

mutatarrib, [Ar. tarab > mutatarrib متطرب] {OsT} *sf.* Sevinçten doğan canlılıkla coşan; sevinmekten coşkunluk duyan; sevinen; şevke gelen.

mutatarribane, [Ar. mutatarrib + Far. -âne متطربانه] (*mutasarrıba:ne*) {OsT} *zf.* Coşkunluk duyarcasına; coşkun bir halde; coşkunca.

mutatarribîn, [Ar. mutatarrib > mutatarribîn متطربين] (*mutatarribi:n*) {OsT} *is.* Coşkunluk duyanlar; şevke gelenler; coşup sıçrayanlar.

mutatarrif, [Ar. taraf > mutatarrif متطرف] {OsT} *sf.* Bir yana çekilen; tatarıf eden.

mutatarrik, -kı [Ar. t̄arik > mutatarrik متطرق] {OsT} *sf.* Yol bulan; geçen; tataruk eden.

- mutatavil**, [Ar. tül (*uzunluk*) > mutaṭavil متطاول] {OsT} *sf.* 1. Uzayan; uzanan. 2. Uzatılmak suretiyle yükseltilen.
- mutatavvi, -i'ı** [Ar. ṭav' > taṭavv' > mutaṭavvi متطوع] {OsT} *sf.* → mutatavvi.
- mutatavvi'a**, [Ar. mutaṭavvi'a متطوعه] {OsT} *is. huk.*
Kendileri asker olmayıp yalnız Allah rızası için savaşa katılan halktan kişiler.
- mutatavvik, -kı** [Ar. ṭavḳ (*gerdanlık*) > mutaṭavvik متطوق] {OsT} *sf.* 1. Boynuna gerdanlık, kolye vb. süs eşyası takınan. 2. *mecaz.* Bir işin sorumluluğunu üstlenen.
- mutatavvi, -i'ı** [Ar. ṭav' > taṭavv' > mutaṭavvi' متطوع] {OsT} *sf.* 1. Nafile ibadette bulunan; nafile namaz kılan. 2. Zorunlu ve sorumlu olmadığı bir işi yapan. 3. (Asker için) gönüllü.
- mutatavvis**, [Ar. mutaṭavvis متطوس] {OsT} *sf.* Tavus gibi renk renk süslenerek giyinen.
- mutatayyib**, [Ar. ṭib > mutaṭayyib متطيب] {OsT} *sf.* 1. Güzel koku sürünmüş olan. 2. Hoşa giden; güzel; tatlı.
- mutatayyir**, [Ar. ṭayr > mutaṭayyir متطير] {OsT} *sf.* 1. Kuşlara bakarak fal bakan; kuşların hareketlerinden kötü ve uğursuz sonuçlar çıkararak. 2. Geleceği kötü ve uğursuz gören. 3. Bir şeyden kendisine uğursuzluk geliyor sayan.
- mutava'at**, [Ar. ṭav' > muṭava'at مطاوعت] (*muta:-vaat*) {OsT} *is.* 1. Boyun eğme; itaat etme; uyma. 2. *dbl.* Dönüşlülük. 3. *sf.* Dönüşlü. ☞ **mutāvat eki**, {OsT} *dbl.* Dönüşlülük eki. || **mutavāat fiili**, {OsT} *dbl.* Dönüşlü fiil. || **mutāvaat zamiri**, {OsT} *dbl.* Dönüşlü zamir; *kendi*.
- mutavassıl**, [Ar. vaṣl > mutavaṣṣıl / mutavaṣṣıla متوصل] {OsT} *sf.* 1. Bir yere ulaşan; varan; erişen; kavuşan. 2. İsteği gerçekleşen; isteğine kavuşan; emeline ulaşan. ☞ **mutavassılı'l-allah**, {OsT} *Al-lah'a kavuşan*.
- mutavassıt**, [Ar. vasaṭ > mutavassıt / mutavassıta متوصل] {OsT} *sf.* 1. İki taraf arasında aracılık eden; aracı. 2. Orta halli olan. 3. Ortalama; orta. 4. *is. tic.* Toptancı, yarı toptancı, perakendeci gibi ticarete üretici ile tüketici arasında rol oynayan gerçek veya tüzel kişi; aracı. 5. Ticarî bir işi sonuçlandırmak üzere araya giren, karışan kişi; simsar; komisyoncu temsilci; aracı. ☞ **mutavassıtı'l-kame**, {OsT} *Orta boylu*.
- mutavassıtın**, [Ar. mutavaṣṣıt > mutavaṣṣıtın متوصلين] (*mutavassıtı:n*) {OsT} *is.* 1. Aracılık edenler; aracılar. 2. Orta hâlli kimseler.
- mutavattın**, [Ar. vaṭan > mutavaṭtın / mutavaṭtına متوطن] {OsT} *sf.* Bir yeri yerleşmek için seçenler; vatan edinenler; yurt tutanlar.
- mutavazzih**, [Ar. vuzūḥ > mutavaẓẓih متواضح] {OsT} *sf.* Açıklık getirilmiş olan; açıklanan; tavazzuh eden.
- mutavele**, [Ar. tül > muṭāvele مطاولة] (*muta:vele*) {OsT} *is.* Bir işi bitirmeyerek sürüncemede bırakma; gereksiz yere uzatma.
- mutavi, -i'ı** [Ar. ṭav' > muṭāvi مطاوع] (*muta:vi:*) {OsT} *sf.* 1. Boyun eğen; uyan; itaat eden; itaatli; uysal. 2. *dbl.* (Fiil için) geçişsiz.
- mutavvak, -kı** [Ar. ṭavḳ > muṭavvaḳ / muṭavvaḳا متطوق] {OsT} *sf.* 1. Boynunda zincir, halka vb. olan; halkalı; zincirli. 2. Boynuna gerdanlık, kolye vb. takınmış olan.
- mutavvaka**, [Ar. muṭavvaḳ > muṭavvaḳa مطوقة] {OsT} *is.* 1. Mutavvakın dişili. 2. Boynunda halka şeklinde koyu tüyleri bulunan güvercin.
- mutavvel**, [Ar. taṭvil > muṭavvel / muṭavvele مطول] {OsT} *sf.* 1. Uzatılmış olan; uzun. 2. Ayrıntılı olarak ele alınıp anlatılmış olan; genişletilmiş. 3. *is. ed.* Divan edebiyatında, konuyu ayrıntılı olarak ele alıp anlatan esere verilen ad. 4. Eskiden medreselerde okutulan söz sanatlarını açıklayan Arap edebiyatı ile ilgili bir kitap.
- mutavvelat**, [Ar. muṭavvel > muṭavvelāt مطولات] (*mutavvela:t*) {OsT} *is.* 1. Uzatılmış şeyler. 2. Ayrıntılı olarak anlatılmış yazılar; genişletilmiş eserler.
- mutavvele**, [Ar. muṭavel > muṭavvele مطولة] {OsT} *sf.* 1. Mutavvelin dişili. 2. Uzatılan; genişletilen; ayrıntılara yer veren.
- mutavves**, [Ar. muṭavves مطوس] {OsT} *sf.* Renkli; latif; güzel.
- mutavvif**, [Ar. ṭavaf > muṭavvif مطوف] {OsT} *sf.* Mekte'de hac sırasında hacılara hac ile ilgili uygulamalarda yardımcı olan, önderlik eden.
- mu'tayāt**, [Ar. mu'tā > mu'tayāt معطيات] (*mu-ta:ya:t*) {OsT} *is.* Veriler; doneler.
- mutayebat**, [Ar. muṭāyēbe > muṭāyēbāt مطايبات] (*muta:yeba:t*) {OsT} *is.* Hoş, eğlendirici hikâye, fıkra vb. şeyler.
- mutayebe**, [Ar. ṭayb > muṭāyēbe مطايبه] (*muta:yebe*) {OsT} *is.* Karşılıklı olarak birbirine şaka yapma; şakalaşma.
- mutayyeb**, [Ar. ṭayb > taṭyīb > muṭayyeb مطيب] {OsT} *sf.* 1. Gönlü hoş edilmiş; sevindirilmiş olan. 2. Güzel kokular sürünmüş olan.

- mutayyeben**, [Ar. muṭayyeb > muṭayyeben مطياً] (*mutayye'ben*) {OsT} *zf.* 1. Gönlü hoş edilerek; sevindirilerek. 2. Güzel kokular sürünerek.
- mutayyebîn**, [Ar. muṭayyeb > muṭayyebîn مطيبين] (*mutayyebi:n*) {OsT} *is.* 1. Gönlü hoş edilmişler. 2. Güzel koku sürünmüşler.
- mutayyebun**, [Ar. muṭayyeb > muṭayyebūn مطيبون] (*mutayyebu:n*) {OsT} *is.* → mutayyebîn.
- mutazaccı**, -ı'ı [Ar. mutaṣaccı' متضجع] {OsT} *sf.* Üşengeç.
- mutazaccir**, [Ar. zücret > mutaṣaccir متضجر] {OsT} *sf.* İç sıkıntısına düşen; içi sıkılan; sıkıntılı olan; sıkılan.
- mutazallil**, [Ar. zıll > teẓallül > müteẓallil منتظلل] {OsT} *sf.* 1. Gölgede kalan; gölgede bulunan. 2. mecaz. Korunan.
- mutazallim**, [Ar. zulm > taẓallüm > mutaẓallim منتظلم] {OsT} *sf.* Uğradığı haksızlıklardan dolayı şikâyetle bulunan; zulümden yakınan, sızlanan.
- mutazallimane**, [Ar. mutaẓallim > Far. -âne منتظلمانه] (*mutazallima:ne*) {OsT} *zf.* Uğradığı zulümden yakınanlara yakışır biçimde; sızlanırcasına; yakınlık.
- mutazallimîn**, [Ar. mutaẓallim > mutaẓallimîn منتظلمين] (*mutazallimi:n*) {OsT} *is.* Uğradıkları haksızlıktan şikâyetçi olanlar.
- mutazammın**, [Ar. zımn > taẓammun > mutaẓammın متضمن] {OsT} *sf.* 1. İçine alan; kapsayan. 2. huk. Kefil olan; üstüne alan. 3. Sorumlu; kefil. ☞ **mutazammın olmak**, İçine almak; kapsamak.
- mutazanni**, [Ar. zann > mutaẓannî منتظني] {OsT} *sf.* Şüphe ve zan ile iş görün; şüpheci.
- mutazannin**, [Ar. zann > mutaẓannin منتظنين] {OsT} *sf.* Şüphe ve zan ile iş görün; şüpheci.
- mutazarrı**, -ı'ı [Ar. zārā'at > taẓarru' > mutaẓarrı' متضرع] (*mutazarrı:*) {OsT} *sf.* Yalvaran; rica eden; niyaz eden.
- mutazarrı'ane**, [Ar. mutaẓarrı' + Far. -âne متضرعانه] (*mutazarrıa:ne*) {OsT} *zf.* Yalvarıp yakaranlara yakışır biçimde; yalvararak; niyaz ederek.
- mutazarریف**, [Ar. zarf > mutaẓarریف متظرف] {OsT} *sf.* → mutazarریف.
- mutazarrı'in**, [Ar. mutaẓarrı' > mutaẓarrı'in متضرعين] (*mutazarrı:i:n*) {OsT} *is.* Yalvarıp yakaranlar; niyaz edenler.
- mutazarırır**, [Ar. zarar > taẓarrur > mutaẓarrır متضرر] {OsT} *sf.* Zarar görmüş olan; kayba uğramış olan.
- mutazarریف**, [Ar. zārāfet > mutaẓarریف متظرف] {OsT} *sf.* Yapmacık davranışlarla ince ve şık görünmeye çalışan; zarafet satan.
- mutazarریفane**, [Ar. mutaẓarریف + Far. -âne متظرفانه] (*mutazarریفa:ne*) {OsT} *zf.* İncelik, kibarlık taslayanlara yakışır biçimde.
- mutazarریفin**, [Ar. mutaẓarریف > mutaẓarریفین متظرفين] (*mutazarریفi:n*) {OsT} *is.* Zarif olmadığı halde zariflik taslayanlar; kibar davranmaya çalışanlar.
- mutazavvı**, -ı'ı [Ar. taẓavvu' > mutaẓavvı' متضوع] {OsT} *sf.* Güzel kokusu çevreyi saran; çevreye güzel kokusu yayılan.
- mu'tazıb**, [Ar. mu'tazıb معتذب] {OsT} *sf.* Birbirine yardım edenler.
- mutbik**, kı [Ar. ṭıḅk > iṭbāk > muṭbıḅ / muṭbıḅa مطبق / مطبقة] (*k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* 1. Bir şeyi örten; üstünü bürüyen. 2. Devamlı; sürekli. 3. Bütün; tam.
- mutçuluk**, -ğu [mut-çu-luk] *is.* En yüce iyilik olarak mutluluğu temel alan ahlak kuramı; istisadiye; evdemonizm.
- mute'atıl**, [Ar. 'aṭālet > ta'aṭṭıl > mute'aṭṭıl متعطل] {OsT} *sf.* İşsiz kalan; boşta gezen.
- mu'teber**, [Ar. i'tibār > mu'teber / mu'tebere معتبر / معتبره] (*mu-teber*) {OsT} *sf.* → muteber.
- muteber**, [Ar. i'tibār > mu'teber / mu'tebere معتبر / معتبره] (*mu:teber*) *sf.* 1. Saygınlığı olan; itibarı olan; hatırı sayılan; saygın; sözü geçer. 2. Güvenilir; inanılır; sağlam; makbul. 3. Geçerliliği olan; kabul edilebilir; yürürlükte olan. ☞ **muteber olmak**, Yürürlükte olmak; geçerli olmak. || **muteber olmak üzere**, Geçerli olmak üzere; yürürlüğe girmek üzere.
- mu'teberan**, [Ar. mu'teber + Far. -ān معتبران] (*mu-tebera:n*) {OsT} *is.* 1. Bir ülke veya yerleşim biriminin, çevrenin, mesleğin saygı gören, kendilerine itibar edilen, sözü dinlenen kişileri; saygın kişiler. 2. Güvenilir, hatırı sayılır kişiler.
- mu'teberat**, [Ar. mu'teber > mu'teberāt معتبرات] (*mu:-tebera:t*) {OsT} *is.* Geçerli, itibarlı, makbul nesnelere.
- mu'teberiyet**, [Ar. mu'teber > mu'teberiyet معتبريت] (*mu:teberiyet*) {OsT} *is.* 1. İtibar görme durumu; saygınlık. 2. İnanılır, güvenilir olma durumu. 3. Geçerli sayılma durumu; geçerlilik.
- mu'tecir**, [Ar. mū'tecir مؤتجر] (*mu:tecir*) {OsT} *is.* Sadaka veren.
- mu'ted**, -ddi [Ar. 'add > ta'dād > mu'tedd معتد] {OsT} *sf.* Sayılmış; adettendirilmiş. ☞ **mu'teddünbih**, {OsT} *huk.* Bir şeyin gerçek değerinde anlaş-

mazlığa düşülecek derecede fazla takdir olunan değer.

mu'tedil, [Ar. 'adl > i'tidāl > mu'tedil / mu'tedile معتدل / معتدله] (*mu-tel*) {OsT} sf. → mutedil.

mutedil, [Ar. 'adl > i'tidāl > mu'tedil / mu'tedile معتدل / معتدله] (*mu:tedil*) sf. 1. Düşünce, eylem vb.nde aşırıya kaçmayan; orta yolu tutan; ılımlı; itidalli. 2. Ölçülü davranan; uysal. 3. coğ. Çok sıcak veya çok soğuk olmayan; ılıman. 4. kim. Turnusol kâğıdı gibi bir ayırıcıta asit veya alkali tepkimesi vermeyen; nötr; yansız. 5. müz. Irak Türkleri arasında yaygın olan ve çok sevilen bir tür güfteli musiki eseri. ☞ **mu'tedil sür'at**, {OsT} dnz. Görüş uzaklığının çok sınırlı olduğu zamanlarda kaptanın kendi ustalığına göre hızını ayarlaması.

mu'tedilane, [Ar. mu'tedil + Far. -âne معتدله] (*mu-tedilane*) {OsT} zf. Aşırıya kaçmadan; ölçülü olarak; orta halde.

mutedillik, -ği [mutedil-lik] is. Mutedil olma durumu; ılımlılık.

mu'tekad, [Ar. 'aqd > i'tikād > mu'tekad معتقد] (*mu-tekat*) {OsT} sf. Kendisine inanılan; itikat edilen.

mu'tekadat, [Ar. mu'tekād > mu'tekadāt معتقدات] (*mu-tekada:t*) {OsT} is. Kendisine inanılan, iman edilen şeyler; itikat edilenler.

mu'tekal, -li [Ar. mu'tekāl معتقل] (*mu-tekal*) {OsT} sf. Bağlı; tutulmuş. ☞ **mu'tekalü'l-lisān**, huk. Eskiden konuşabildiği hâlde sonradan dili tutulan kimse.

mu'tekil, [Ar. mu'tekīl معتقل] (*mu-tekil*) {OsT} sf. 1. Devenin dizini bükerek bağlayan. 2. Güreşte sarmaya getirip yıkan. 3. Sağmak için koyunun ayaklarını iki bacağı arasına çekip alan. 4. Mızrağın paçası ile üzengi arasına sokup tutabilen binici.

mu'tekid, [Ar. 'aqd > i'tikād > mu'tekid معتقد] (*mu:-tekid*) {OsT} is. → mutekit.

mu'tekif, [Ar. 'akf > i'tikāf > mu'tekif معتكف] (*mu-tekif*) {OsT} sf. 1. Bir ibadethaneye çekilerek vaktini ibadetle geçiren kimse. 2. Ramazanda, ibadet etmek için mescitte bir köşeye çekilen.

mu'tekifin, [Ar. mu'tekif > mu'tekifin معتكفين] (*mu-tekifi:n*) {OsT} is. Zamanını bir ibadethanede ibadet ederek geçiren kişiler.

mu'tekis, [Ar. 'aks > mu'tekis معتكس] (*mu-ekis*) {OsT} sf. Tersine çevrilmiş.

mutekit, [Ar. 'aqd > i'tikād > mu'tekid معتقد] (*mu:tekid*) {OsT} is. 1. Bir şeye inanan, bağlanan kişi. 2. İnançlı kimse; dini bütün insan.

mu'tel, -lli [Ar. 'illet > mu'tell / mu'telle معتل / معتله]

(*mu-tel*) {OsT} sf. 1. Hasta; sakat; illetli. 2. dbl. (Arapça kelimeler için) içinde elif, vav, ye gibi asli harf bulunan. ☞ **mu'tellü'l-ayn**, {OsT} Üçlü kökünde orta harfi illetli olan kelime. || **mu'tellü'l-fā**, {OsT} Üçlü kökünde ilk harfi illetli olan kelime. || **mu'tellü'l-lām**, {OsT} Üçlü kökünde son harfi illetli olan kelime.

mutela, [Lat. mutela] is. zool. Oval ve kalın olan kavkısının iç yüzü pembemsi veya mor olan iki çenetli yumuşakça.

mu'temed, [Ar. 'umde > i'timād > mu'temed معتمد] (*mu-temed*) {OsT} sf. → mutemet. ☞ **mu'temedün-aleyh**, {OsT} Kendine güvenilen, itimat edilen kimse.

mutemet, [Ar. 'umde > i'timād > mu'temed معتمد] (*mu:temet*) sf. 1. Kendisine güven duyulan; güvenilir; itimat edilir. 2. is. Devlet daireleri ve diğer kurumların para işlerine bakan ve o kurumun parasını ilgili yerlere dağıtmakla görevli kimse. 3. İslam devletlerinde vezirlere verilen unvan.

mutemetlik, -ği [mutemet-lik] (*mu:temetlik*) {OsT} is. Mutemedin görevi.

mu'temil, [Ar. mu'temil معتمل] (*mu-temil*) {OsT} sf. Zoru göze alarak bir işi tek başına yapmaya çalışsan.

mu'temir, [Ar. 'umre > mu'temir معتمر] (*mu-temir*) {OsT} sf. 1. Bir yeri ziyaret eden. 2. Kâbe'yi hac mevsiminde veya bunun dışında tavaf eden.

mu'tena, [Ar. 'ināyet > i'tinā > mu'tenā معتنى / معتنى] (*mu-tena:*) {OsT} sf. 1. Özenle, dikkatle seçilmiş; dikkatle yapılmış. 2. Önemli; seçkin.

mu'teni, [Ar. i'tinā > mu'tenī معتنى] (*mu-tena:*) {OsT} sf. İtina eden.

mu'tenik, -kı [Ar. mu'tenik معتنق] (*mu-tenik*) {OsT} sf. Birinin boynuna sarılan.

muter, -rri [Ar. mu'terr معتر] (*mu-ter*) {OsT} sf. Çok yoksul olduğu halde dilenmeyen.

muteref, [Ar. 'irfān > i'tirāf > mu'teref معترف] (*mu-teref*) {OsT} sf. Gizlenmeyip söylenmiş; açıklanmış; itiraf olunmuş.

muterif, [Ar. 'irfān > i'tirāf > mu'terif معترف] (*mu:terif*) {OsT} sf. Kendi kusurlarını gizlemeyip açıklayan.

muteriz, [Ar. 'arż > i'tirāz > mu'teriz معترض] (*mu:teriz*) {OsT} sf. 1. Başkalarının görüş, düşünce ve sözlerine bahane bularak itiraz eden; karşı çıkan; muhalefet eden. 2. huk. İtiraz eden. ☞ **mu'terizün-fih**, {OsT} (Karar, hüküm vb. için) itiraz olunan.

mu'teriza, [Ar. 'arż > mu'teriza معترضه] {OsT} is. Ayraç; parantez.

- mu'terize**, [Ar. 'arż > mu'teriza معترضه] {OsT} is. → mu'teriza.
- mu'terizîn**, [Ar. mu'teriz > mu'terizîn معترضين] (mu:-terizi:n) {OsT} is. İtiraz edenler; karşı çıkanlar.
- mu'tesif**, [Ar. 'asf > i'tisâf > mu'tesif معتسف] (mu-tesif:) {OsT} sf. 1. Doğruluktan ayrılıp haksızlığa yönelen; adalet ve insaftan ayrılıp kötülüğe yönelen. 2. Zulüm yapan; zulmeden; zalim.
- mu'teşi**, [Ar. mu'teşi معتشی] (mu-teşi:) {OsT} sf. Akşam üzeri yola çıkan.
- mu'tezi**, [Ar. i'tizâ > mu'tezi معتزی] (mu-tezi) {OsT} sf. Bir yere veya bir şeye mensup olduğunu söyleyen, iddia eden.
- mu'tezil**, [Ar. 'azl > i'tizâl > mu'tezil / mu'tezile معتزل / معتزله] (mu:tezil) {OsT} sf. İçinde yaşadığı toplumdan kendini soyutlayarak bir kenara çekilen.
- mu'tezile**, [Ar. 'azl > i'tizâl > mu'tezile معتزله] (mu-tezile) {OsT} is. isl. fel. Kaderin varlığını inkâr ederek Allah'ın özü ile sıfatlarının ayrı şeyler olduğunu, sıfatların özden ayrı, bağımsız varlıklar olduğunu ileri süren, vahyi, cennet ve cehennem varlığını kabul etmeyen kimselerin tabi oldukları akılcı felsefe.
- mu'tezim**, [Ar. 'azm > mu'tezim معتمزم] (mu-tezim) {OsT} sf. 1. Kendi yolunda giden. 2. Bir işe hevesle başlayan. 3. Sürekli; metin; sağlam.
- mu'tezir**, [Ar. 'özr > i'tizâr > mu'tezir معتذر] {OsT} sf. Özür dileyen.
- mu'tezirane**, [Ar. mu'tezir + Far. -âne معتذرانه] (mu-tezira:ne) {OsT} zf. Özür dileyerek; özür dilercesine.
- mutfak**, -ğı [Ar. ṭabḥ > maṭbāḥ مطبخ] is. 1. Otel, lokanta, ev vb. yerlerde yemeklerin pişirilip hazırlandığı bölüm. 2. Yiyecek hazırlama sanatı. 3. Hazırlanış ve damak tadı açısından ele alınan yemekler. ☞ **mutfak dolabı**, *Mutfak araç gerecinin içine konulduğu dolap veya çekmece.* || **mutfak havalandırması**, *Mutfaklardaki buhar, duman ve kokunun dışarı atılmasını sağlayan havalandırma düzeniği ve sistemi.* || **mutfak havlusu**, *Mutfakta kullanılan havlu veya el bezi.* || **mutfak merdiveni**, *Anadolu evlerinde mutfak avluya bağlayan merdiven.* || **mutfak takımı**, *Mutfakta yemek hazırlamak ve sunmak için kullanılan araç ve gereçlerin tümü.*
- mutfi**, [Ar. itfâ' > mutfî مطفي] (mutfi:) {OsT} sf. Söndüren. ☞ **mutfiyü'l-cemr**, *Kocakarı soğuklarının altıncı günü.*
- muthef**, [Ar. ithâf > muthef متحف] {OsT} sf. 1. İthaf olunan. 2. Hediye edilen.
- muthif**, [Ar. ithâf > muthif متحف] {OsT} sf. 1. İthaf eden. 2. Hediye veren.
- muthuz**, [? muthuz] {ağız} is. Sisli, bulanık, bungun hava. [DS]
- mu'ti**, [Ar. 'atâ > i'tâ > mu'ti معطى] (mu-ti) {OsT} sf. Veren.
- muti**, -i [Ar. tā'at > itâ'at > muti' / muti' مطيع / مطيعه] (muti:) {OsT} sf. 1. İtaat eden; boyun eğen; itaatli. 2. Bağlı. 3. Rahat.
- mu'tik**, -kı [Ar. 'itḳ > i'tâḳ > mu'tik معطق] (mu-tik k kalın söylenir) {OsT} sf. 1. Bir kişiyi azat eden; serbest bırakan. 2. huk. Köle veya cariyesini azat etmiş olan.
- mutik**, -ği [? mütik] {ağız} is. Fol. [DS]
- mut'im**, [Ar. ta'm > it'âm > mut'im مطعم] (mut-im) {OsT} sf. Yemek yediren; doyuran; yedirici.
- mutka**, [Slav. môtka] {ağız} is. 1. Ekşi ayran. 2. Ayran ve tereyağı yapmaya yarayan araç; yayık. [DS]
- mutlak¹**, [Ar. itlāk > mutlak / mutlaḳا مطلق / مطلقه] {OsT} sf. 1. Serbest bırakılmış; salıverilmiş. 2. Hiçbir kayıt ve şarta bağlı olmayan; her türlü denetimin dışında kalan; sınır tanımayan; salt; tek. 3. Kendi başına var olan, hiçbir şeye bağlı olmayan; bağımsız. 4. Tam; eksiksiz; kesin; mükemmel; kâmil. 5. kim. (Madde için) çok saf. 6. (İktidar için) sınır ve denetim tanımayan. 7. zf. Kesin olarak; mutlaka; elbette; behemehal. 8. is. fel. Gerçekte ve düşüncede hiçbir şeye ve zamana bağlı olmayan ve varlık nedenini kendinde taşıyan, bunun sonucu olarak kendi başına var olan sonsuz özlük; var olmak için başka bir varlığa ihtiyacı olmayan. ☞ **mutlak çoğunluk**, *huk. Bir kurulda bulunan üyelerin sayısının yarısından bir fazlasının oyu ile sağlanan çoğunluk; salt çoğunluk.* || **mutlak değer**, *mat. Bir sayının işareti dikkate alınmaksızın aldığı değer; salt değer.* || **mutlak haklar**, *huk. Sahibine en geniş yetkiler sağlayan ve herkese karşı ileri sürülebilen haklar. salt haklar.* || **mutlak hareket**, *fiz. Bir cismin, sabit karşılaştırma eksenlerine göre yapmış olduğu hareket; salt hareket.* || **mutlak merra**, *Üzerinde kendiliğinden gelişen ve otlamaya elverişli bitki örtüsü bulunan otlak.* || **mutlak nem**, *fiz. Bir metre küp hava içinde bulunan su buğusu miktarı; salt nem.* || **mutlak sıcaklık**, *fiz. -273°C'yi sıfır olarak kabul eden sıcaklık; salt sıfır.* || **mutlak sıfır**, *fiz. Salt sıcaklık derecesinde sıfır noktası; -273°C'ye denk gelen sıfır derece.* || **mutlakü'l-inân**, {OsT} *Yuları salıverilmiş; başıboş.*
- mutlak²**, [? mutlak] {ağız} is. Boyuna takılan yuvarlak muska. [DS]
- mutlak³**, [Ar. maṭbāḥ => mutfak > mutlak] {ağız} is. Mutfak.

mutlaka, [Ar. muṭlaḳ > muṭlaḳa مطلقاً] (*mu'tlaka*) {OsT} *zf.* 1. Her durum ve koşulda; kaçınılmaz bir biçimde; ne olursa olsun. 2. Kuşku götürmez bir biçimde; kesinlikle. ☞ **mutlaka-i âmme**, {OsT} *man.* *Yalın önerme.*

mutlakan, [Ar. muṭlaḳa > muṭlaḳan مطلقاً] (*mutla'-kan*) {OsT} *zf.* → **mutlaka**.

mutlakçı, [mutlak-çı] *sf.* Saltçılık yanlısı olan; mutlakiyetçi.

mutlakçılık, [mutlak-çı-lık] *is.* 1. Yöneticinin bütün hakları elinde bulundurduğu yönetim biçimi; mutlakiyet; saltçılık. 2. Yasama, yürütme ve yargı yetkilerinin tek bir kişinin elinde toplandığı siyasi yönetim biçimi. 3. İktidarın sınırsız ve paylaşsımsız kullanılması durumu; mutlakiyet.

mutlakiyet, [Ar. muṭlaḳ > muṭlaḳıyyet مطلقیت] {OsT} *is.* 1. Hükümdarın siyasi iktidarı kayıtsız ve şartsız olarak elinde bulundurduğu hükümet şekli; mutlakçılık; saltçılık. 2. Yasama, yürütme ve yargı yetkilerinin tek bir kişinin elinde toplandığı siyasi yönetim biçimi. 3. İktidarın sınırsız ve paylaşsımsız kullanılması durumu. ☞ **mutlakiyet-i idare**, {OsT} *Yönetimin tek kişinin elinde bulunduğu sistem.*

mutlahk, -ğ[ı] [mutla-lık] {ağız} *is.* Saçak. [DS]

mutlandırma, [mut-la-n-dır-ma] *is.* Mutlandırmak eylemi.

mutlandırmak, [mut-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Birinin mutlu olmasını sağlamak; mutluluk duymasını sağlamak; mutlu etmek; mutlulandırmak.

mutlanma, [mut-la-n-ma] *is.* Mutlanmak eylemi.

mutlanmak, [mut-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Mutlu olmak; mutluluk duymak; mutlulanmak.

mutlu, [mut-lu موطنی] *sf.* 1. Yaşamında sürekli olarak mutluluk duyan; hoşnutluk içinde bulunan; mesut; bahtiyar; {eAT} {OsT} (*aynı*). 2. Mutluluğu yansıtan; mutluluğu belli olan. 3. Yaşadıklarından veya karşılaştıklarından dolayı hoşnutluk içinde bulunan; sevinçli; memnun. 4. (Yer veya durum için) mutluluk veren ve uğurlu sayılan; içinde yaşayanların hayatından memnun olduğu; acı ve keder gibi olumsuzluklara yol açmayan. 5. (Kişi için) son derece şanslı olduğu sanılan veya inanılan; şanslı; talihli. ☞ **mutlu azınlık**, *Toplumda, çoğunluğa göre daha rahat ve huzur getiren hayat seviyesi yaşayan.* || **mutlu etmek**, *Mutlu olmasını sağlamak; mesut etmek.* || **mutlu olmak**, *Mutluluk içinde bulunmak; mutluluk duymak; mesut olmak.* || **mutlu sava**, {OsT} *Sevinçli, iyi haber; müjde; beşaret.* || **mutlu son**, (*Roman, film, tiyatro vb. için*) *kahramanın veya kahramanların mutlu olması ile biten son olay.*

mutluca, [mut-lu-ca] {OsT} *sf.* Mutlu olmaya yakın.

mutluk, -ğ[ı] [mut-luk] {ağız} *is.* Geniş yer. [DS]

mutlulandırma, [mut-lu-la-n-dır-ma] *is.* Mutlulandırmak eylemi veya durumu.

mutlulandırmak, [mut-lu-la-n-dır-mak] *gçl. f. [-ır]* Birinin mutlu olmasını sağlamak; mutluluk duymasını sağlamak; mutlu etmek; mutlulandırmak.

mutlulanma, [mut-lu-la-n-ma] *is.* Mutlulanmak eylemi veya durumu.

mutlulanmak, [mut-lu-la-n-mak] *dönşl. f. [-ır]* Mutlu olmak; mutluluk duymak; mutlanmak.

mutluluk, -ğ[ı] [mut-lu-luk] *is.* 1. Bütün özlemlere, isteklere eksiksiz ve sürekli olarak ulaşmış olmanın verdiği iç huzuru; bilinci dolduran tam bir doyumluk durumu; mutlak iç huzuru ve hoşnutluk durumu; kut; saadet; ongun. 2. Anlık bir duruma bağlı olarak duyulan sevinç veya alınan zevk. ☞ **mutluluğuna ermek**, (*Bir şey veya durumun*) *verdiği mutluluğu tatmak; hoşnut olmak.* || **mutluluğunu tatmak**, (*Bir şeyin verdiği*) *hoşnutluğu veya zevki duymak; sevinmek; hoşnut olmak.* || **mutluluk çubuğu**, *İktidarsız kimselere cinsel ilişki sağlamaları için takılan yapay organ.* || **mutluluk vermek**, *Mutlu olmasını sağlamak; mutlu etmek.*

mutlum, [mut-lu-m] {ağız} *sf. ve is.* Kendisinden söz edilen saygın kişi; duayen; aksakal. [DS]

mutmain, [Ar. tam'an > itmi'nân > mutma'in مطمئن] {OsT} *sf.* İnanmış; gönlü kanmış; içi rahat; şüphesi olmayan; emin olan. ☞ **mutmain olmak**, *İnanmak; gönlü kanmak; şüphesi kalmamak.*

mutrib, [Ar. ṭarab > muṭrib مطرب] {OsT} *sf.* 1. Çalgı çalan; çalgıcı; sazende. 2. Şarkı söyleyen; şarkıcı. 3. *ed.* Divan şiirinde içki meclisine katılanlardan her biri. 4. *müz.* Mevlevi ayinleri sırasında müzik yapan hanendeler, sazendelerin genel adı.

mutriban, [Ar. muṭrib > muṭribān مطربان] (*mutriba:n*) {OsT} *is.* Çalgı çalanlar; çalgıcılar.

mutsuz, [mut-suz] *sf.* Mutlu olmayan; bedbaht.

mutsuzlaşma, [mut-suz-la-ş-ma] *is.* Mutsuzlaşmak eylemi veya durumu.

mutsuzlaşmak, [mut-suz-la-ş-mak] *dönşl. f. [-ır]* Mutsuz duruma gelmek.

mutsuzluk, -ğ[ı] [mut-suz-luk] *is.* Mutsuz olma durumu; bedbahtlık.

muttali, -i' [Ar. ṭulū' > muṭṭali' مطلع] {OsT} *sf.* 1. Haber almış; bilgi edinmiş; öğrenmiş. 2. Bir işten haberi olan; haberli. ☞ **muttali olmak**, *Bir durum veya olaydan haberi olmak; bilgi edinmiş olmak.*

muttarid, [Ar. ṭard > muṭṭarid/muṭṭaride مطرد / مطرده] {OsT} *sf.* Bidüziye giden; yeknesak; birörnek; monoton.

muttariden, [Ar. muṭṭarid > muṭṭariden مطرداً] (*muttari'den*) {OsT} *zf.* Bidüziye olarak; yeknesak biçimde; monoton olarak.

muttasıf, [Ar. vaşf>muttasıf/muttasıfa متصفه / متصفه] {OsT} sf. **1.** Nitelikli; vasıflı. **2.** Nitelenmiş.

muttasıl, [Ar. vaşl > ittışıl > muttasıl / muttasıla متصل / متصله] {OsT} zf. **1.** Ara vermeyen; hiç durmaksızın süren; aralıksız; sürekli; sürekli olarak; devamlı olarak. **2.** sf. Aralık bırakmayacak biçimde yakın; yan yana olan; bitişik.

muttasıla, [Ar. muttasıl > muttasıla متصله] {OsT} sf. Art arda veya yan yana bulunan; bitişik duran.

muttasılan, [Ar. muttasıl > muttasılan متصلًا] (muttası'lan) {OsT} zf. **1.** Sürekli olarak; bir düziye. **2.** Bitişik olarak.

mutu, [Ar. muti^c => mutu] {ağız} sf. Arkadaş canlısı; dost. [DS]

mutubuçuk, -ğū [mut-u + buçuk] {ağız} zf. Boşuna. [DS]

mutuğruna, [mut+uğ(u)r-u-n-a] {ağız} zf. Boşuna. [DS]

mutula, [? mutula] {ağız} is. Tavan kirişlerinin, duvarın üst kısmı ile tavan tahtalarının arasında oluşturduğu boşluk. [DS]

mutun, [? mutun] {ağız} is. **1.** Yoğurt. **2.** Yayıık. [DS]

mutur¹, [? mutur] {ağız} is. Yunus balığı. [DS]

mutur², [Fr. moteur => mutur] {ağız} is. Motorlu kayak. [DS]

muturuf, [? muturuf] {ağız} is. Çingene. [DS]

mutuş, [? mutuş] {ağız} is. Ufak tefek erkek çocuk. [DS]

muuh, [? muuh] {ağız} is. **1.** Anlama; bilme. **2.** Bilgi. [DS]

muvicehat, [Ar. muvâcehe > muvâcehât مواجها] (muva:ceha:t) {OsT} is. Yüz yüze gelmeler.

muvicehe, [Ar. vech > muvâcehe مواجهه] (muva:-cehe) {OsT} is. **1.** Yüz yüze gelme; yüzleşme. **2.** Ön; karşı. **3.** huk. Yüzleşme.

muvicehesinde, [muvicehe-s-i-n-de] (muva:cehe-sinde) {OsT} zf. Karşısında.

muviceheten, [Ar. muvâcehe > muvâceheten مواجهة] (muva:cehe'ten) {OsT} zf. Yüz yüze olarak.

muvida'a, [Ar. vedā^c > muvāda'a موادة] (muva:daa) {OsT} is. **1.** Düşmanlığı bırakıp anlaşma, uzlaşma; barışma. **2.** Bırakma; terk etme.

muvafakat, -ti [Ar. vefk > muvāfaqat موافقت] (muva:fakat) {OsT} is. **1.** Kabul etme; rıza gösterme; razı olma. **2.** Uygunluk; uygun gelme; uyma. **3.** Uygun bulma. **4.** Uzlaşma. **5.** huk. Bir idarî başvurma, işlem veya işin yapılabilmesi için yasanın öngördüğü kişi veya makam tarafından izin verilme durumu ve açıklanan kabul iradesi. **6.** mat. Uygunluk. ☞ **muvafakat etmek**, *1. Uygun bulmak; kabul etmek; onaylamak; peki demek; razı olmak.*

2. İzin vermek; müsaade etmek. 3. Uymak. || **muvā-fakat-i ef'al**, {OsT} fel. *Görevdeşlik.* || **muvāfakat-i tarafeyn**, {OsT} *İki tarafın razı olması.*

muvafakatkârane, [Ar. muvāfaqat + Far. -kār-âne موافقتكارانه] (muva:fakatka:ra:ne) {OsT} zf. Kabul edercesine; razı olur gibi; onaylarcasına.

muvafat, [Ar. muvāfāt موافات] (muva:fa:t) {OsT} is. Sözüünün eri olma.

muvaffak, [Ar. vefk > tevfiḳ > muvaffak موفق] {OsT} sf. **1.** (Kişi için) başarılı; başarmış; başaran; beceren. **2.** (Bir eser vb. için) başarılı; başaran. **3.** (Kişi için) Allah'ın yardımı ile işleri yolunda giden. ☞ **muvaffak etmek**, *Birini başarılı kılmak.* || **muvaffak eylemek**, *Birini başarılı kılmak.* || **muvaffak olmak**, *1. Başarmak; başarılı olmak. 2. Allah'ın yardımına ulaşmak; işi yolunda gitmek.*

muvaffakiyat, [Ar. muvaffakiyyet > muvaffakiyyāt موفقيات] (muvaffakiya:t) {OsT} is. Başarılar; muvaffakiyetler.

muvaffakiyet, [Ar. muvaffak>muvaffakiyyet موفقية] {OsT} is. → muvaffakiyet.

muvaffakiyetli, [muvaffakiyet-li] {OsT} sf. → muvaffakiyetli.

muvaffakiyetsiz, [muvaffakiyet-siz] {OsT} sf. → muvaffakiyetsiz

muvaffakiyetsizlik, -ği [muvaffakiyet-siz-lik] is. → muvaffakiyetsizlik.

muvaffakiyet, [Ar. muvaffak>muvaffakiyyet موفقية] (k kalın söylenir) {OsT} is. **1.** Başarı; başarma; başarılı olma. **2.** Ele geçirme; elde etme. **3.** Allah'ın yardımı ile yapma, başarma.

muvaffakiyetli, [muvaffakiyet-li] (k kalın söylenir) sf. Başarılı.

muvaffakiyetsiz, [muvaffakiyet-siz] (k kalın söylenir) sf. **1.** Başarısız; başaramamış. **2.** Başarılama-mış.

muvaffakiyetsizlik, -ği [muvaffakiyet-siz-lik] (k kalın söylenir) is. Başarısızlık.

muvaffık, [Ar. vefk > tevfiḳ > muvaffik موفق] {OsT} sf. Başarı kazandıran; mutlak başarılı olan; mutlak başaran; Allah.

muvaffık, -ği [Ar. vefk > muvāfaqat > muvāfiḳ موفق] (muva:fik) {OsT} sf. **1.** Yerinde olan; uygun olan; münasip olan. **2.** Aynı yanda olan; karşıt olmayan; hemfikir olan. **3.** is. Yandaş olanlardan her biri. ☞ **muvaffık bulmak**, *Uygun görmek; uygun bulmak; yerinde bulmak.* || **muvaffık düşmek**, *Uygun olmak; denk gelmek.* || **muvaffık gelmek**, *Akla yatkın ve uygun görünmek; uygun bulunmak; elverişli görünmek.* || **muvaffık görmek**, *Uygun bulmak.* || **muvaffık olmak**, *Uygun olmak; elverişli olmak.* || **muvaffık rey**, {OsT} *Kabul oyu; olumlu oy; müspet oy.* ||

- muvaḥḥid**, [Ar. muvaḥḥid > tevḥid > muvaḥḥad / muvaḥḥade موحد / موحدہ] {OsT} *sf.* 1. Bir tek duruma getirilmiş; birleştirilmiş olan. 2. *dbl.* (Arap alfabesinde harf için) tek noktalı.
- muvaḥḥid**, [Ar. vaḥdet > tevḥid > muvaḥḥid / muvaḥḥide موحد / موحدہ] {OsT} *sf.* Allah'ın birliğine inanan.
- muvaḥḥidan**, [Ar. muvaḥḥid + Far. -ān موحدان] (*muvaḥḥida:n*) {OsT} *is.* Allah'ın birliğine inananlar.
- muvaḥḥidane**, [Ar. muvaḥḥid + Far. -āne موحدانه] (*muvaḥḥida:ne*) {OsT} *zf.* Allah'ın birliğine inanan kimseye yakışır biçimde.
- muvaḥḥidîn**, [Ar. muvaḥḥid > muvaḥḥidîn موحدین] (*muvaḥḥidi:n*) {OsT} *is.* Allah'ın birliğine inananlar.
- muvaḥḥiṣ**, [Ar. vaḥšet > tevḥiṣ > muvaḥḥiṣ / muvaḥḥiṣe موحدش / موحدشہ] {OsT} *sf.* Korkuya düşüren; korkutan; dehşete düşüren; ürüten; korkunç; dehşetli.
- muvaḥḥa'a**, [Ar. muvaḥḥaa مواعه] (*muva:kaa*) {OsT} *is.* Cinsel ilişkide bulunma; mücamaa.
- muvaḥḥebe**, [Ar. muvaḥḥebe مواكبه] (*muva:kebe*) {OsT} *is.* Bir işte gayret ve sebat gösterme.
- muvaḥḥere**, [Ar. muvaḥḥere مواكره] (*muva:kere*) {OsT} *is.* Tarlanın ürününden bir kısmını almak şartıyla birlikte ekme.
- muvaḥḥar**, [Ar. veḥār > muvaḥḥar موقر] {OsT} *sf.* 1. Kendisine saygı gösterilmiş; ağırlanmış. 2. Ağırbaşlı; vakarlı.
- muvaḥḥaren**, [Ar. muvaḥḥar > muvaḥḥaren موقرأ] (*muvaḥḥa:ren*) {OsT} *zf.* 1. Saygı gösterilerek; ağır lanılarak. 2. Ağırbaşlılıkla; vakarla.
- muvaḥḥat**, **-ti** [Ar. vaḥt > muvaḥḥat موقت / موقته] {OsT} *sf.* 1. Belirli bir zaman süren; süreli olmayan; geçici. 2. Eğreti. ☞ **muvaḥḥat bütçe**, *Geçici bütçe*.|| **muvaḥḥat tamir**, *dnz. Geminin seferini aksatmayacak şekilde uğradığı ilk limanda yapılan geçici onarım*.|| **muvaḥḥat teminat**, {OsT} *Geçici teminat*.
- muvaḥḥate**, [Ar. muvaḥḥat > muvaḥḥate موقته] {OsT} *is.* 1. Muvaḥḥatin dişili. 2. Geçici; sabit olmayan; kalıcı olmayan.
- muvaḥḥaten**, [Ar. muvaḥḥat > muvaḥḥaten موقتاً] (*muvaḥḥa'ten*) {OsT} *zf.* Geçici olarak; kısa bir süre için.
- muvaḥḥkif**, [Ar. vaḥf > muvaḥḥkif موقف] {OsT} *is.* ve *sf.* Durduran; alıkoyan.
- muvaḥḥki**, **-i'** [Ar. vukū' > muvaḥḥki موقع] (*muvaḥḥki:k'ler kalın söylenir*) {OsT} *is.* Fermanlara tuğra çeken kimse.
- muvaḥḥkir**, [Ar. veḥār > muvaḥḥkir موقر] (*k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Ağırlayan; saygı gösteren.
- muvaḥḥkit**, [Ar. vaḥt > tevḥit > muvaḥḥkit موقت] (*k'ler kalın söylenir*) {OsT} *is.* 1. Güneşe bakarak vakitleri, özellikle namaz vakitlerini belirleyen kimse. 2. Zamanı tam olarak bildiren saat; kronometre.
- muvaḥḥkithane**, [Ar. muvaḥḥkit + Far. -ḥāne موقتخانه] (*muvaḥḥkitha:ne, k'ler kalın söylenir*) {OsT} *is.* 1. Zamanı belirlemek için gerekli araç ve gereçlerin bulunduğu yer veya bina. 2. Genellikle büyük camilerin yanında bulunan muvaḥḥkit odası.
- muval**, [Ar. muḡall => muval] (*ağız*) *is.* Taze sebze. [DS]
- muvalat**, [Ar. velliyy > muvālāt موالات] (*muva:lâ:t*) {OsT} *is.* 1. Dostça davranış; dostluk. 2. Karşılıklı yardım; yardımlaşma; birbirini koruma.
- muvalmak**, [muval-mak] (*ağız*) *gçsz. f.* [-ır] Bayılır gibi olmak; baygınlık geçirmek. [DS]
- muvaḥḥeset**, [Ar. üns > muvaḥḥeset موانست] (*muva:-neset*) {OsT} *is.* 1. Birbirine alışıp birlikte dostça yaşama. 2. (Hayvanlar için) evcilleşip insana alışma.
- muvaḥḥanis**, [Ar. muvaḥḥese > muvaḥḥanis موانس] (*muva:-nis*) {OsT} *sf.* 1. Birine alışıp birlikte ve dostça yaşayan. 2. (Hayvanlar için) evcilleşip insana alışan; evcilleşmiş; insandan kaçmayan.
- muvaḥḥanni**, [? muvaḥḥanni] (*ağız*) *sf.* (Kız için) iyi yetişmemiş, terbiyesiz kız. [DS]
- muvaḥḥarat**, [Ar. muvaḥḥarāt موارت] (*muva:ra:t*) {OsT} *is.* Bir şeyi örtüp gizleme.
- muvaḥḥaredat**, [Ar. muvaḥḥarede > muvaḥḥaredāt مواردات] (*muva:reda:t*) {OsT} *is.* 1. Bir ülkeden diğerine gelen. 2. Düşünce; ilham; tasarı.
- muvaḥḥarede**, [Ar. vürūd > muvaḥḥarede موارده] (*muva:-rede*) {OsT} *is.* 1. Bir yere gidip gelme. 2. *ed.* İki şair veya yazarın bir duyguyu birbirinden habersiz aynı şekilde söylemeleri; çok benzer beyitler söyleme.
- muvaḥḥarese**, [Ar. mīrās > muvaḥḥarese موارثه] (*muva:rese*) {OsT} *is.* Birbirinden miras yeme.
- muvaḥḥasaka**, [Ar. muvaḥḥasaḥa موارسفه] (*muva:saka*) {OsT} *is.* Birbirine söz verip anlaşma; antlaşma.

muvasala, [Ar. vüṣūl > muvāšala مواصلة] (*muva:sala*) {OsT} is. Ulaşım. ☞ **muvasala hatları**, {OsT} Ulaşım yolları.

muvasalat, [Ar. muvāšala > muvāšalāt مواسلات] (*muva:sala:t*) {OsT} is. Varma; varış; ulaşma; ulaşım. ☞ **muvāšalāt etmek**, {OsT} Ulaşmak; varmak.

muvasat, [Ar. vesy > muvāsāt مواست] (*muva:sa:t*) {OsT} is. 1. Yardım; iyilik etme; dostluk gösterme. 2. Devlet hizmetindeyken ölen bir kimsenin ailesine aylık bağlama.

muvasabe [Ar. vüṣūb > muvāsebe مواثبه] (*müva:sebe*) {OsT} is. Birbirinin üstüne sıçrama; atılma; atlama.

muvasa, [Ar. veṣāyet > muvaṣṣā موسى] (*muvasa:*) {OsT} sf. Tavsiye olunan.

muvasi, [Ar. veṣāyet > muvaṣṣī موسى] (*muvasi:*) {OsT} sf. 1. Tavsiye eden; öneren. 2. is. huk. Doğrudan katılmadığı halde bir hizmet veya malın tercih edilmesinde etkili olan kimse.

muvasile, [Ar. muvaṣṣile موصله] {OsT} is. Müderrislikte ikinci yüksek derece; musile.

muvaṣṣah, [Ar. tevṣīh > muvaṣṣah موشح] {OsT} sf. → muveṣṣah.

muvaṣṣahan, [Ar. muvaṣṣah > muvaṣṣahan موشحاً] (*muvaṣṣa'han*) {OsT} zf. → muveṣṣahan.

muvat, [Ar. mevt > muvāt موت] {OsT} is. Ölüm.

muvatat, [Ar. muvātāt موافات] (*muva:ta:t*) {OsT} is. Uygun bulma; uygunluk; uyuşma.

muveyese, [Ar. ye's > muvāyese موايسه] (*muva:yese*) {OsT} is. Kedere düşürme; yeise kaptırma.

muvaza'a, [Ar. vāz' > muvāza'a مواضعه] (*muva:zaa*) {OsT} is. 1. Danışıklı iş; danışıklılık. 2. Bir konuda bahse girme. 3. huk. Tarafların, üçüncü kişileri aldatmak amacıyla kendi gerçek iradelerine uymayan ve aralarında bir hüküm ve sonuç doğurmayan bir görünüş yaratmaları.

muvazaalı, [muvazaa-lı] (*muva:zaalı*) sf. 1. Danışıklı; gizli anlaşmalı. 2. Taklit edilmiş; sahte; asılsız

muvaza'aten, [Ar. muvāza'a > muvāza'aten مواضعاً] (*muva:zaa'ten*) {OsT} zf. 1. Danışıklı olarak; gizlice anlaşarak. 2. Sahte olarak; asılsız olarak.

muvazabet, [Ar. vuzūb > muvāzabet مواظبت] (*muva:-zabet*) {OsT} is. Bir işi üzerine alarak sürekli çalışma; bir işin üstüne düşme.

muvazat, [Ar. vezy > muvāzāt موازات] (*muva:za:t*) {OsT} is. 1. Koşutluk; paralellik; paralel olma. 2. Dayanma; direnme; mukavemet etme. 3. mat. Paralellik; koşutluk.

muvazatiye, [Ar. muvāzāt > muvāzātiye موازاتيه] (*muva:za:tiye*) {OsT} is. fel. Kişide ruhsal olaylarla bedensel olaylar arasında koşutluk bulunduğunu ileri süren öğreti; koşutçuluk; paralellik.

muvazene, [Ar. vezn > muvāzene / muvāzenet موازنه / موازنت] (*muva:zene*) {OsT} is. 1. Denge. 2. İki şeyin ölçü ve sayı bakımından birbirine denk olması; denklik. 3. Ölçü; kıyas. 4. tic. Gelir ve giderlerin denk olması. 5. fiz. Bir cismin dikey vaziyette, devrilmeden, kararlı olarak durması; hareketin devamlılığını sağlayan kuvvetler bağdaşması; denge. ☞ **muvazene defteri**, *Bütçe*.|| **muvāzene-i düveliye**, {OsT} *Uluslar arası denge*.|| **muvāzene-i mâliye**, {OsT} *Devlet gelir ve giderlerinin denk olması durumu*.|| **muvāzene-i umümiye**, {OsT} *Katma bütçeler dışında bakanlıklar bütçesinin tümü*.

muvazeneli, [muvazene-li] (*muva:zeneli*) sf. 1. Dengeli. 2. mecaz. (Kişi için) davranışları yerinde olan; ölçülü.

muvazenesiz, [muvazene-siz] (*muva:zenesiz*) sf. 1. Ölçüsüz; dengesiz. 2. mecaz. (Kişi için) Davranışları birbirini tutmayan, yerinde davranamayan; aklı yetilerinde dengesizlik bulunan.

muvazenesizlik, -ği [muvazene-siz-lik] (*muva:zenesizlik*) is. 1. Dengesizlik; dengesiz olma durumu. 2. mecaz. Ekonomik veya sosyal kriz. 3. mecaz. Aklı dengesizlik.

muvazenet, [Ar. vezn > muvāzene / muvāzenet موازنه / موازنت] (*muva:zenet*) {OsT} is. → muvazene. ☞

muvāzenet-i dāime, {OsT} fiz. *Bir cismi boşlukta tutan eksenin, o cismin ağırlık merkezinde dönmesiyle meydana gelen denge durumu*.|| **muvāzenet-i gayr-i mütehavvile**, {OsT} fiz. *Bozulmaz denge*.|| **muvāzenet-i mâyiät**, {OsT} fiz. *Sıvıların dengesini ve bunların bulunduğu kaplar üstündeki basınçlarını konu edinen fizik kolu; hidrostatik*.|| **muvāzenet-i miyâh**, {OsT} fiz. *Sıvıların dengesini ve bunların bulunduğu kaplar üstündeki basınçlarını konu edinen fizik kolu; hidrostatik*.|| **muvāzenet-i müstakır**, {OsT} fiz. *Kararlı denge*.|| **muvāzenet-i mütehavvile**, {OsT} fiz. *Bir cismi boşlukta tutan eksenin, o cismin ağırlık merkezinin dışında dönmesiyle meydana gelen denge; kararsız denge*.

muvazıb, [Ar. vuzūb > muvāzabe > muvāzıb مواظب] (*muva:zıb*) {OsT} sf. Bir işle aralıksız olarak uğraşan.

muvazi, [Ar. vezy > (karşı karşıya olma) > muvāzāt > muvāzī / muvāziye موازی / موازیه] (*muva:zi:*) {OsT} sf. 1. Biri diğerinin karşısında olarak birbirlerine yaklaşip uzaklaşmadan uzayıp giden; bir hizada ve karşı karşıya olan. 2. mat. Paralel; koşut.

muvazin, [Ar. vezn > muvāzin / muvāzine موازن / موازنه] (*muva:zin*) {OsT} sf. 1. Ağırlıkça eşit; ölçü bakımından denk olan. 2. Denk; uygun.

muvaZZa, -a¹ [Ar. muvaZZa¹ موضع] {OsT} sf. (Kişi için) itibarsız; saygınlığı olmayan.

muvaZZaf, [Ar. vazife > muvaZZaf / muvaZZafa موظف / موظفه] {OsT} sf. **1.** Bir görev veya hizmetle yükümlü olan. **2.** Geçimi devletçe karşılanmak üzere atanmış; aylıklı; maaşlı. **3.** is. as. Silahlı kuvvetlerde çalışan meslekten subay, astsubay ve askerlik görevini yapan elerin tümü. ☞ **muvaZZaf hizmet**, as. Askerlik çağına girince erkeklerin yapmak zorunda oldukları askerlik hizmeti. || **muvaZZaf ordu**, Barış zamanında silah altında hazır bulunan kara, deniz ve hava kuvvetlerinin tümü. || **muvaZZaf subay**, Mesleği askerlik olan subay.

muvaZZafen, [Ar. muvaZZaf > muvaZZafen مؤظفاً] (muvaZZa'fen) {OsT} zf. Yükümlü ve görevli olarak.

muvaZZafın, [Ar. muvaZZaf > muvaZZafın مؤظفين] (muvaZZafı:n) {OsT} zf. Yükümlü ve görevli olanlar.

muvaZZaflık, -ğı [muvaZZaf-lık] is. Yükümlü ve görevli olma durumu.

muvaZZah, [Ar. vuzūh > tavzih > muvaZZah / muvaZZaha موضع / موضحة] {OsT} sf. Açıklık kazanmış; ayrıntılı olarak anlatılmış; açıklanmış; açık.

muvaZZahan, [Ar. muvaZZah > muvaZZahan موضحاً] (muvaZZa'han) {OsT} zf. Ayrıntılı olarak; açıkça.

muvaZZaf, [Ar. tavzif > muvaZZaf موظف] {OsT} sf. **1.** Görevlendiren; görev veren. **2.** Maaşlandırıcı.

muvaZZah, [Ar. vuzūh > tavzih > muvaZZah موضع] {OsT} sf. Açıklayan; ayrıntılı olarak anlatan.

mu'vec, -cci [Ar. 'ivecc / 'avecc > mu'vecc موعج] (mu-vec) {OsT} sf. **1.** Eğri; eğrilmiş; çarpık. **2.** mat. (Yüzey, şekil vb. için) bir doğru ile ikiden çok noktadan kesilebilen.

muveşşah, [Ar. tevşih > muveşşah موشح] {OsT} sf. **1.** Süslenmiş; süslü. **2.** Divan şiirinde dizelerin ilk harfi sıralandığında bir isim meydana getiren gazel; akrostiş. **3.** Eski Arap halk şiiri ve müziğinde kullanılan ortak bir türün adı.

muveşşahan, [Ar. muveşşah > muveşşahan موشحاً] (muveşşa'han) {OsT} zf. Süslenerek; giyinip kuşanarak.

muvtü, [Ar. müfti => müftü > muvtü] {ağız} is. Müftü. [DS]

muy¹, [miy / muy (yans.)] ün. Kedinin bağırmasını anlatan kök. [Zülfikar] *muy-av-mak*

muy², [Far. müy موى] (mu:y) {OsT} is. Kıl. ☞ **müy-bend**, {OsT} Saç bağı. || **müy-i jülîde**, {OsT} Kar-makarışık saç.

muyan¹, [Sansk. punyan (erdem) => buyan / muyān] {eT} is. Hayır; sevap. [DLT] [KB]

muyan², [Far. müy > müyān موين] (mu:ya:n) {OsT} is. Kollar.

muyançılık, [muyan-çı-lık] {eT} is. Aracılık; arabuluculuk; barıştıricılık. [DLT]

muyanlılık, [muyan-lık] {eT} is. **1.** Yollarda yolcuların su içmeleri için yapılan hayrat. [DLT] **2.** İmarethane. [KB]

muyavmak, [muyav-mak] {eT} gçsz. f. [-ur] Miyavlamak. [DLT]

muye, [Far. müye مويه] (mu:ye) {OsT} is. Sesli ağlama; hıçkırarak ağlama. ☞ **müye-ger**, {OsT} Hıçkırarak ağlayan. || **müye-zen**, {OsT} Hıçkırarak ağlayan.

muyga, [*muy-mak > muy-ğa] {eT} sf. Dik kafalı. [Gabain]

muygak, [muy-ğak / buñ-ak] {eT} is. **1.** Dişi geyik; geyik. [Gabain] [KB] **2.** Dağ keçisi. [KB]

muyi, [Far. mü > müyī مويى] (muyi:) {OsT} sf. **1.** Kıldan yapılmış. **2.** Kürkten yapılmış.

muyin, [Far. mü > müyīn موين] (muyi:n) {OsT} sf. → muyi.

muyine, [Far. mü > müyīne موينه] (muyi:ne) {OsT} is. **1.** Kürk. **2.** Kürkten yapılmış ceket, palto vb. ☞ **müyine-düz**, {OsT} Kürkçü.

muylu, [Ar. muhl (kaldıraç) محل => muy-lu] is. **1.** Başka bir parça için dönme eksenini görevini yapan silindirik parça. **2.** Bir milin yatağında dönmelerini sağlayan kısmı. **3.** as. Bir top namlusunun iki yanına tutturulan millere verilen ad. **4.** {ağız} Taş çıkarmakta kullanılan uzun demir; kaldıraç. [DS] **5.** {ağız} Kağının dingilini tekerleğe sıkıştıran çivi. [DS]

muymalmak, [*muy-mak > muy-(u)m-al-mak] {eT} dönşl. f. [-ur] Şaşkın olmak. [Gabain]

muymul, [muymul / buymul / boymul مويمول / مويمول] {eT} {eAT} is. Yırtıcı kuşlardan atmacaya benzer bir kuş; delice doğan.

muysa, [? muysa] {ağız} is. Boyunduruk [DS]

muytab, [Far. müy-tāb مويتاب] (mu:yta:b) {OsT} is. Kıldan çul, kilim, çuval vb. dokuyan kimse; kıl dokumacı; mutaf.

muytaban, [Far. müy-tābān مويتابان] (mu:yta:ba:n) {OsT} is. Mutaflar.

muytaf, [Far. müy-tāb مويتاف] (mu:yta:f) {OsT} is. Mutaf.

muytafan, [Far. müy-tābān مويتافان] (mu:yta:fa:n) {OsT} is. Mutaflar.

muyum, [muy-um] {eT} sf. Şaşkın. [EUTS] [Gabain]

-muz, [-mız / -miz / -muz, / -müz, / -imiz, / -imiz, / -umuz, / -ümüz] {eT} çek. e. → -mız.

muz¹, [muz / buz] {eT} is. Buz. [EUTS]

muz², [Ar. mūz] is. bot. 1. Muzgillerden, sıcak bölgelerde yetişen, gövdesi toprak altında kök sap veya soğan biçiminde olan, yaprakları bu kök saptan çıkan, yaprak kınları iç içe girerek bir yer üstü gövdesine benzer kongövde meydana getiren, kongövdenin ortasından çıkan çiçek sapının ucunda sarkık bir salkımı andırır çiçek ve bu çiçeklerden meydana gelen meyveleri olan çok yıllık otsu bitki, (*Musa sapientum*). {OsT} 2. Bu bitkinin kendine özgü kokusu ve tadı bulunan yumuşak, uzun ve kalın kabuklu meyvesi. ☞ **muz gemisi**, *Muz taşımacılığında kullanılan, iç sıcaklığı 12-15°C olan, üzerinde pek çok yalancı köprüleri bulunan, ancak 12 yolcu taşıma izni bulunan özel gemi.*|| **muz gibi olmak**, argo. *Utanmak; mahcup olmak.*

muz³, [? muz] {ağız} is. Acımsı badem. [DS]

muza¹, [muza] {ağız} is. 1. Soysuzlaşmış, yozlaşmış hayvan. 2. Erkek eşek. 3. Küçük eşek. [DS]

muza², [muza] {ağız} is. Tarlalarda sebze dikmek için ayrılmış küçük bölüm. [DS]

muza³, [muza] {eAT} sf. Cüce; bodur. ☞ **muza olmak**, {eAT} *Cüce kalmak.*

muza'af¹, [Ar. zī'f > taz'if > muza'af مضاعف] (*muza:af*) {OsT} sf. 1. İki kat halinde olan. 2. Bir kat daha artırılmış.

muza'af², [Ar. taz'if > muzā'af مضاعف] (*muza:af*) {OsT} is. 1. İki kat. 2. Çok kat; katmer. 3. is. dbl. Arapçada ikinci ve üçüncü harfleri aynı olan kelime. ☞ **muza'af usul**, {OsT} tic. *Her bir maddenin biri alacağa biri borca olmak üzere iki defa yazılmasına dayanan hesap usulü.*

muzad, -ddı [Ar. zıdd > muzādd / müzādde مضاد / مضاده] (*muza:d*) {OsT} sf. 1. Karşı koyan; karşıt; zıt. 2. Ters etki yapan. ☞ **muzādd-ı iltihāb**, {OsT} tıp. *İltihabı kurutan, tedavi eden ilaç.*|| **muzādd-ı istitbāb**, {OsT} tıp. *Uygulanan tedavinin veya verilen ilacın uygun olmadığını belirten durum; kontrendikasyon.*|| **muzādd-ı klor**, {OsT} kim. *Antiklor.*|| **muzādd-ı mürtecif**, {OsT} tıp. *Kurtulma ümidi kalmamış hasta hayvanlara deney amacıyla verilen büyük doz.*|| **muzādd-ı semm**, {OsT} kim. *Antitoksin.*|| **muzādd-ı tahammür**, {OsT} kim. *Maya bozan.*|| **muzādd-ı teaffün**, {OsT} *Antiseptik.*|| **muzādd-ı temsil**, {OsT} *Yadımlama.*|| **muzādd-ı teşennüç**, {OsT} *Organların büzülmesini önleyen ilaç; spazm önleyici ilaç.*

muzaf, [Ar. zayf > izāfe > muzāf مضاف] (*muza:f*) {OsT} sf. 1. Bir şeye katılmış; ulanmış; bağlanmış. 2. is. dbl. Tamlama. 3. dbl. İsim tamlamalarında tamlayan. ☞ **muzāfün-ileyh**, {OsT} dbl. 1. *Tamlayan; belirten.* 2. *Belirtili isim tamlamalarında tamlayan; ismin ilgi hâli; -in eki almış isim.*

muzafat, [Ar. muzāf > muzāfāt مضافات] (*muza:fa:t*) {OsT} is. 1. Bir şeyin ekleri. 2. Bir kurumun şubeleri; yan kuruluşlar.

muza'fer, [Ar. muza'fer مزعفر] (*muza-fer*) {OsT} sf. 1. Sarı renkte; safran renginde. 2. (Pilav için) safranlı.

muzaffer, [Ar. zafer > muzaffer مظفر] {OsT} sf. 1. Üstünlük kazanmış; yenmiş; zafer kazanmış olan; utkulu. 2. is. Zafer kazanmış, üstünlük elde etmiş olan ulus veya kimse. ☞ **muzaffer etmek**, *Üstün gelmesini sağlamak; zafer kazandırmak; galip getirmek.*|| **muzaffer olmak**, *Üstün gelmek; yenmek; zafer kazanmak; galip gelmek.*

muzafferane, [Ar. muzaffer + Far. -āne مظفرانه] (*muza:fferane*) {OsT} zf. Zafer kazanana yaraşır biçimde; zafer kazanmışçasına.

muzafferan, [Ar. muzaffer > muzafferan مظفران] (*muza:fferan*) {OsT} zf. Zafer kazanarak; üstün gelerek; galip olarak.

muzafferiyet, [Ar. muzaffer > muzafferiyet مظفرية] {OsT} is. Zafer kazanma; muzaffer olma; üstün gelme; galip olma; yenme; üstünlük.

muzahat [Ar. zaht > muzāhāt مضاهات] (*muza:ha:t*) {OsT} is. Bir şeye benzeme; başka şeyle arasında benzerlik bulunma.

muzaheret, [Ar. zaḥr > muzāheret مظاهرت] (*muza:heret*) {OsT} is. Arka çıkma; destekleme; yardım etme.

muzahi, [Ar. zahy > muzāhāt > muzāhī مظاهي] (*muza:hi:*) {OsT} Benzeyen; benzer; benzeyici.

muzahir, [Ar. zaḥr > muzāheret > muzāhir مظاهر] {OsT} sf. Destekleyen; arka çıkan; himaye eden.

muzak¹, -ğı [muzak / mozak] {ağız} is. Çam kozalağı. [DS]

muzak², -ğı [? muzak] {ağız} is. Asma kilit. [DS]

muzallefe, [Ar. muzāllefe مضلفة] {OsT} is. zool. Toynaklılar.

muzallel, [Ar. zıll > tazlil > muzallel مضلل] {OsT} sf. Gölgesi; gölgelenmiş.

mu'zam, [Ar. 'azm / 'azāmet > i'zām > mu'zam معظم] {OsT} sf. 1. Büyütülmüş. 2. is. Bir şeyin en büyük ve en önemli parçası.

muzam, [? muzām] (*muza:m*) {ağız} sf. Asalak. [DS]

mu'zamat, [Ar. mu'zam > mu'zamāt معظمات] (*muza:ama:t*) {OsT} sf. Büyütülmüş; büyük sayılmış şeyler. ☞ **mu'zamāt-ı umur**, {OsT} *Büyütülmüş işler.*

muzara'a, [Ar. muzāra'a مدارعه] {OsT} is. Arşınla ölçmek suretiyle satma.

muzāri, -i'i [Ar. muzāri' مضارع] (*muza:ri:*) {OsT} sf.

1. Ortak. 2. Arkadaş; akran. 3. Benzeyen; benzeşen. 4. *dbl.* Geniş zaman kipi. 5. *ed.* Arap edebiyatında aruzun on ikinci bahri. (Türk edebiyatında *mef'ülü fâilâtün mef'ülü fâilâtün* ve *mef'ülü fâilâtü mefâilü fâilün* vezinleri kullanılmıştır.)

muzari'at, [Ar. muzâri'at مضارعت] (*muza:riat*) {OsT} *is.* 1. Arkadaşlık. 2. Ortaklık; benzeşirlik.

muzarrat, [Ar. mażarrat => muzarrat] {ağız} *is.* Engel. [DS]

muzav¹, [? muzav] {ağız} *zf. ve zf.* Eğri; eğrilemesine. [DS]

muzav², [? muzav] {ağız} *is.* Üçgen biçimindeki tarla. [DS]

muzav³, [? muzav] {ağız} *sf.* 1. (Kişi için) ters iş yapan; davranışları ters olan. 2. (İş için) tersine giden. [DS]

muzcer, [Ar. zücret > muzcer مضجر] {OsT} *sf.* Istıraplı; sıkıntılı.

muzcir, [Ar. zücret > muzcir مضجر] {OsT} *sf.* Dert açan; sıkıntı veren.

muzdur, [? muzdur] {ağız} *is.* Çoban. [DS]

muze, [Far. müze موزه] (*mu:ze*) {OsT} *is.* Çizme; potin.

muzeduz, [Far. müze-düz موزه دوز] (*mu:zedu:z*) {OsT} *is.* Çizme yapan usta; çizmecici.

muzeduzan, [Far. müze-düzân موزه دوزان] (*mu:zedu:za:n*) {OsT} *is.* Çizme yapanlar; çizmeciler.

muzeduzi, [Fr. müze-düzi موزه دوزی] (*mu:zedu:zi:*) {OsT} *is.* Çizmecilik.

muzga, [Ar. mażğ (çiğneme) > muzğa مضغه] {OsT} *is.* Bir parça et; et parçası.

muzgiller, [muz-gil-ler] *is. bot.* Muz ve ona yakın bitkileri kapsayan, çiçekleri düzensiz, her çiçekte üç çanak yaprak, üç taç yaprak, beş erkek organ ve üç bölmeli bir yumurtalık bulunan, beş yüz kadar türü olan tek çenekli bitkiler familyası, (*Musaceae*).

muzgur, [muz-gur] {ağız} *sf.* Ara bozucu. [DS]

muzır, -rrı [Ar. zarar > ızrar > muzırır / muzırıra / muzırre مضر / مضره] {OsT} *sf.* 1. Zararı dokunan; zarar veren; zararlı. 2. (Çocuk için) her şeyi karıştırıp zarar veren. ☞ **muzır yasası**, *Küçükleri zararlı yayınlardan korumak için çıkarılmış bulunan yasanın kısa adı.*

muzırlaşma, [muzır-la-ş-ma] *is.* Muzırlaşmak eylemi veya durumu.

muzırlaşmak, [muzır-la-ş-mak] *geçsz. f. [-ır]* Muzır duruma gelmek; zarar verici bir nitelik kazanmak.

muzırlık, -ği [muzır-lık] *is.* 1. Zararlı olma; zararlı eylem ve davranışlarda bulunma durumu. 2. Zarar verici yaramazlıklarda bulunmak.

mu'zi, [Ar. 'ezā > mü'zī مؤذی] (*mu:-zi:*) {OsT} *sf.* Eziyet eden; inciten.

muzi¹, -i'ı [Ar. muzī' مذبیح] (*muzi:*) {OsT} *is.* Açığa vuran; meydana çıkarıcı.

muzi², -i'ı [Ar. zāyi' > muzī' مضیع] (*muzi:*) {OsT} *sf.* Kaybeden; yitiren.

muzi³, -i'ı [Ar. zīyā' > muzī' مضی / مضیته] {OsT} *sf.* Işık veren; ışıklı; parlayan.

mu'zib, [Ar. 'azab > mu'azzib > mü'zib معذب] (*mu-zib*) {OsT} *sf.* → muzip.

muzif, [Ar. zīyāfet > muzīf مضیف] (*muzi:f*) {OsT} *sf.* Misafir kabul eden; misafiri evinde barındıran.

muzik, -ği [Ar. zīk > muzīk مضیق] (*muzi:k, k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Sikan; sıkıştırıcı; darlaştıran.

muzil, -lli [Ar. zelīl > muzīl مضیل] (*muzi:l*) {OsT} *sf.* Bayağılaştıran; zillile düşüren; zelil eden.

muzip, -bi [Ar. 'azab > mu'azzib > mü'zib معذب] (*mu:zip*) *sf.* 1. Eziyet eden; azap veren. 2. Şaka yapmaktan hoşlanan; takılıcı.

muzipçe, [muzip-çe] (*muzi'pçe*) *zf.* Muzibe yakışır biçimde; muzip gibi.

muzipleşme, [muzip-le-ş-me] *is.* Muzipleşmek eylemi.

muzipleşmek, [muzip-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ır]* Takılıcı duruma gelmek.

muziplik, -ği [muzip-lik] *is.* Bir kimse ile alay etmek veya şakalaşmak için yapılan davranış; muzipçe davranış. ☞ (birinin veya bir şeyin) **muzipliğine uğramak**, 1. Şakaya hedef olmak; kendisine şaka yapılmak. 2. Beklenmedik davranış ve olguyla karşılaşmak. || **muziplik etmek**, Şaka yollu davranışlarda bulunmak.

mu'ziyat, [Ar. mü'zī > mü'zīyāt مؤذیات] (*mu:-ziya:t*) {OsT} *is. zool.* İnsanı rahatsız eden pire, tahta kurusu, bit vb. zararlı böcekler.

muzkurt, [? muzkurt] {ağız} *is.* Palamut. [DS]

muzla, [muz-la] {ağız} *is.* Sığırların sırtlarında çıkan bir tür çıban. [DS]

muzlim, [Ar. zulmet > izlām > muzlim / muzlime مظلم] {OsT} *sf.* 1. Karanlık; koyu. 2. *mecaz.* Gizli; belirsiz; şüpheli. 3. Korkunç; kötü. 4. Uğursuz; kara.

muzlimane, [Ar. muzlim + Far. āne مظلمانه] (*muz-lima:ne*) {OsT} *zf.* Karanlık olarak.

muzmahil, -lli [Ar. izmihlāl > muzmaḥill مظمحل] {OsT} *sf.* Çökmüş; harap olmuş; yıkılmış; yok olmuş; çöküntüye uğramış. ☞ **muzmahil etmek**, Çökmesine sebep olmak; dağıtmak; yıkmak; yok etmek. || **muzmahil olmak**, Çökmek; yok olmak; dağılmak; yıkılmak.

- muzmar**, [ʔ muzmar] {ağız} *sf.* Zit. [DS]
- muzmer, -rri** [Ar. zīmār > izmār > muzmerr / muzmerre مضمر / مضمره] {OsT} *sf.* **1.** Başkalarının bilinmeyen; gizli; saklı. **2.** (Niyet, düşünce, tasarı vb. için) zihinde tasarlanmış olup henüz dışa vurulmamış.
- muzmerrrat**, [Ar. muzmerr > muzmerrāt مضمرات] (*muzmerra:t*) {OsT} *is.* **1.** Gizli şeyler; sırlar. **2.** Zihinde tasarlanmasına rağmen dışa vurulmayan düşünce, niyet vb. şeyler.
- muzmir**, [Ar. zīmār > izmār > muzmir مضمر] {OsT} *sf.* **1.** İçinde saklayan; gizleyen; açığa vurmeyen; söylemeyen; belli etmeyen. **2.** Duygularını açığa vurmeyen.
- muztacı, -rı** [Ar. iztīcā' > muztacı' مضطجع] {OsT} *sf.* Yan tarafı üzerine yatan.
- muztacı'an**, [Ar. muztacı' > muztacı'an مضطجعا] (*muztacı'an*) {OsT} *zf.* Yan tarafı üzerine yatarak.
- muztar, -rri** [Ar. zārūret > iztīrar > muztarr مضطر] {OsT} *sf.* Bir işi yapmak üzere zorlanmış; bir şeyi yapmak zorunda kalmış; çaresiz kalmış olan. ☞ **muztar kalmak**, *Bir şeyi yapmak zorunda kalmak.* || **muztar olmak**, *Bir şeyi yapmak zorunda kalmak.*
- muztarım**, [Ar. iztīrām > muztarrım مضطرم] {OsT} *sf.* **1.** Alevlenen; parlayan; tutuşturan. **2.** (Kişi için) heyecanlanan; telaşlanan.
- muztarib**, [Ar. dārb > iztīrāb > muztarrīb مضطرب] {OsT} *sf.* → mustarip.
- muztarip, -bi** [Ar. dārb > iztīrāb > muztarrīb مضطرب] {OsT} *sf.* → mustarip.
- muzu¹**, [Ar. muzīrr => muzur > muzu ʔ] {ağız} *sf.* **1.** Düşman. **2.** Arabozucu. **3.** Cadı. **4.** Kinci. **5.** Baş belası; zarar veren. **6.** Hastalık yapan; hastalığı artıran. **7.** *is.* Engel. [DS] ☞ **muzu olmak**, {ağız} *Engel olmak.* [DS]
- muzu²**, [muz-u ʔ] {ağız} *is.* Armut kuruşu. [DS]
- muzuk, -ğu** [muz-uk] {ağız} *is.* Üstünde odun kırılan kütük. [DS]
- muzulamak**, [muz-u-la-mak] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(u)-yor]* Söz getirip göstermek. [DS]
- muzuluh**, [Ar. muzīrr => muzur-luk > muzuluh] {ağız} *is.* Engel çıkarıcılık. ☞ **muzuluh yapmak**, {ağız} *Engel çıkarmak.* [DS]
- mü¹**, [mu / mü > mı / mi] *e.* → mı.
- mü²**, [Fr. müon > mü] *is.* → müon.
- mü'alefet**, [Ar. ülfet > mü'ālefet مؤآلفت] (*müa:lefet*) {OsT} *is.* **1.** Alışma; kaynaşma. **2.** Dostluk; arkadaşlık.
- müba'ade**, [Ar. bu'd > mübā'ade / mübā'adet مباحد / مباحدت] (*müba:ade*) {OsT} *is.* **1.** (Kişiler için) birbirinden ayrılma; uzaklaşma. **2.** Aralarına sevgisizlik girdiği için birbirinden uzak durma; birbirine karşı soğuk davranma.
- müba'adet**, [Ar. bu'd > mübā'adet مباحدت] (*müba:adet*) {OsT} *is.* → mübaade.
- müba'ale**, [Ar. ba'l > mübā'ale مباحله] (*müba:ale*) {OsT} *is.* Eşler arasındaki cilveleşme.
- mübadat**, [Ar. bed' > mübādāt مبادات] (*müba:da:t*) {OsT} *is.* **1.** Saldırmak. **2.** Düşmanca davranma.
- mübadelat**, [Ar. mübādele > mübādēlāt مبادلات] (*müba:dela:t*) {OsT} *is.* Değiş tokuşlar.
- mübadele**, [Ar. bedel > mübādele مبادلله] (*müba:dele*) {OsT} *is.* **1.** Değişme; değiş tokuş; değiş. **2.** Eskiden, bilginler arasında medrese ve kadılık değişimi. **3. ekon.** Bir mal, değer veya hizmetin serbest olarak ve istenerek değiş tokuşu; değişim. ☞ **mübadele etmek**, *Karşılıklı olarak değiş tokuş etmek; değiştirmek.*
- mübadeleci**, [mübadele-ci] (*müba:deleci*) *is.* Mal mübadelesi yapan kimse; değişimci; değişçi.
- mübadelecilik**, [mübadele-ci-lik] (*müba:delecilik*) *is.* Değişimcinin yaptığı iş; değişimcilik; değişçilik.
- mübadere**, [Ar. būdūr > mübādere مبادره / مبادرت] (*müba:dere*) {OsT} *is.* Bir işe girişme.
- mübaderet**, [Ar. būdūr > mübāderet مبادرت] (*müba:deret*) {OsT} *is.* → mübadere.
- mübadi**, [Ar. bed' > mübādāt > mübādī مبادی] (*müba:di:*) {OsT} *sf.* Ortaya çıkarıcı; meydana çıkarıcı; çıkarıcı; başlatan.
- mübadil**, [Ar. bedel > mübādele > mübādīl مبادل] (*müba:dil*) {OsT} *sf.* **1.** Başkasının yerine geçirilmiş; mübadele edilmiş; değiş tokuş edilmiş. **2. is. dev. huk.** Kurtuluş Savaşı sonunda Türkiye'den gönderilen Rumlara karşılık Yunanistan'dan gelen Türklere verilen ad.
- mübadir**, [Ar. būdūr > mübādere > mübādīr مبادر] (*müba:dir*) {OsT} *sf.* Bir işe gayretle başlayan; acele girişen.
- mübagame**, [Ar. mübāgame مباحمه] (*müba:game*) {OsT} *is.* Tatlı dilli olma.
- mübagat**, [Ar. bağıyy (*fahişe*) > mübāgāt مباحات] (*müba:ga:t*) {OsT} *is.* Yasa dışı cinsel ilişki; zina.
- mübagate**, [Ar. bağt => mübāgate مباحته] (*müba:gate*) {OsT} *is.* **1.** Birdenbire olma. **2.** Ansızın saldırma.
- mübagaza**, [Ar. buğz > mübāgaza مباحظه] (*müba:gaze*) {OsT} *is.* Karşılıklı düşmanlık etme; kin besleme.
- mübahasat**, [Ar. mübāhaşe > mübāhaşāt مباحثات] (*müba:hasat*) {OsT} *is.* **1.** (Kişiler için) birbir-

(*müba:hasa:t*) {*OsT*} *is.* Karşılıklı konuşmalar; fikir tartışmaları; mübahaseler. ☞ **mübahasât-ı edibâne**, {*OsT*} *Edebiyatçıya yakışır konuşmalar; edebî sohbetler.*

mübahase, [Ar. bahş > mübâhase مباحثه] (*müba:hase*) {*OsT*} *is.* **1.** İki kişi arasında yapılan konuşma; sohbet; tartışma. **2.** Bahse tutuşma; iddialaşma. ☞ **mübahase-i edebîye**, {*OsT*} *Edebî konular üzerine yapılan tartışma veya konuşma; edebî sohbet.*

mübahat, [Ar. behâ > mübâhât مباحثات] (*müba:ha:t*) {*OsT*} *is.* Övünme; kendini övme. ☞ **mübahat etmek**, {*OsT*} *Övünmek.*

mübahele, [Ar. behl > mübâhele مباحله] (*müba:hele*) {*OsT*} *is.* **1.** Lanet okuma; beddua etme. **2.** Birbirinden nefret etme. **3.** Necran Hristiyanlarının Hz. Muhammed ile 632 yılında Hz. İsa'nın uluhiyeti konusunda girdikleri bir tartışma sonucunda âciz kalmaları ve lanetleşmeyi kabul etmemeleri üzerine her yıl 21 Zilhicce günü kutlanan bir Şiî bayramı.

mübahhar, [Ar. buhâr > mübahhar مباحخر] {*OsT*} *sf.* Üzerine tütsü kokusu sinmiş; tütsülenmiş.

mübahi, [Ar. behâ > mübâhî مباحهى] (*müba:hi:*) {*OsT*} *sf.* Kendini öven; övünen.

mübahis, [Ar. bahş > mübâhiş مباحث] (*müba:his*) {*OsT*} *sf.* **1.** Bir konu üzerinde konuşan. **2.** Belli bir konuyu tartışan.

mübahisîn, [Ar. mübâhiş > mübâhişîn مباحثين] (*müba:hisî:n*) {*OsT*} Bir konuyu konuşanlar; tartışanlar.

müba'id, [Ar. bu'ud > mübâ'ade > mübâ'id / mübâ'ide مبعاد / مبعاده] (*müba-id*) {*OsT*} *is.* **1.** Birbirinden uzaklaşan. **2.** Uzaklaştıran.

mubalaga, [Ar. bülüg > mübâlağa مبالغه] (*müba:lâğa*) {*OsT*} *is.* → mübalağa.

mübalağat, [Ar. mübâlağa > mübâlağât مبالغت] (*müba:lâğa:t*) {*OsT*} *is.* Abartmalar; mübalağalar.

mübalağa, [Ar. bülüg > mübâlağa مبالغه] (*müba:lâğa*) {*OsT*} *is.* **1.** Bir şeyi olduğundan çok fazla gösterme; abartma; abartı. **2.** Bir işte pek ileriye varma; aşırı gitme. **3. ed.** Bir düşünceyi aşırılığa vardırarak anlatma sanatı; abartma. **4. sf.** Pek fazla; aşırı; abartılı. ☞ **mübalağa etmek**, *Bir şeyi olduğundan, gereğinden çok daha fazla göstermek; aşırı gitmek; abartmak.*|| **mübalağa ile**, *Büyüterek; abartarak.*|| **mübalağa ile ismifail**, {*OsT*} *dbl.* *Arap dilinde "en, pek" anlamı taşıyan fa'al kalıbına uygun biçimde çekimlenmiş olma durumu.*

mübalağacı, [mübâlâğa-cı] (*müba:lâğacı*) *sf.* Bir şeyi olduğundan daha fazla gösteren; abartmayı seven; abartan; abartıcı.

mübalağacılık, -ğî [mübâlâğa-cı-lık] (*müba:lâğacı-*

lık) *is.* Bir şeyi olduğundan daha fazla gösterme eylemi ve durumu; abartıcı olma durumu; abartıcılık.

mübalağalı, [mübâlâğa-lı] (*müba:lâğalı*) *sf.* Olduğundan fazla gösterilmiş olan; abartılmış olan; abartılı.

mübalağasız, [mübâlâğa-sız] (*müba:lâğasız*) *sf.* Abartılı olmayan; gerçekte olduğu gibi anlatılan; abartısız.

mübalat, [Ar. belv > mübâlât مبالات] (*müba:lâ:t*) {*OsT*} *is.* **1.** Kayırma; koruma. **2.** Dikkat; itina; titizlik. **3.** Düşünce ile kaygılanma.

mübalkâr, [Ar. mübâlât + Far. -kâr مبالا تکار] (*müba:lâ:tkâ:r*) {*OsT*} *sf.* Dikkatli davranan.

mübalkârane, [Ar. mübâlât + Far. -kârâne مبالا تکارانه] (*müba:lâ:tkâ:ra:ne*) {*OsT*} *zf.* **1.** Dikkatli davranana yakışır tutumla. **2.** Kaygı duyarcasına; kayırırcasına.

mübalsız, [mübâlât-sız] {*OsT*} *sf.* Dikkatsiz; düşüncesiz.

mübane, [Ar. mübâne مبانه] (*müba:ne*) {*OsT*} *is.* *huk.* Eşinden, dinî hükümlere göre bir daha evlenmesi mümkün olmayacak şekilde boşanmış olan kadın.

mübara, [Ar. mübâr'e > Far. mübārâ مبارا] (*müba:ra:*) {*OsT*} *is.* → mübare'e.

mübarat, [Ar. mübâr'e > mübārât مبارات] (*müba:ra:t*) {*OsT*} *is.* Bir kimsenin iş otağında veya karısından anlaşarak ayrılması.

mübare'e, -i [Ar. mübâr'e مبارهه] (*müba:ree*) {*OsT*} *is.* Eşlerin aralarında herhangi bir alacak verecek olmadığını belirterek nikâhı bozmaları.

mübarek, -ği [Ar. bereket > mübârek مبارك] (*müba:rek*) {*OsT*} *sf.* **1.** Bolluk getiren; bereketli; feyizli. **2.** Çok saygı duyulan; aziz. **3.** Uğurlu; hayırlı; kutlu; kutsal. **4.** Sevilen, beğenilen. **5.** (Kızılan bir kimseden söz ederken) alay edildiğini belirtmek için kullanılan sıfat. **6. is.** Allah. ☞ **mübarek ay**, *Dinî bakımdan kutsallığı olan ve özel bir önem verilen ay.*|| **Mübârek-bad!** {*OsT*} *"Mübârek olsun!" anlamında iyi dilek sözü.*|| **mübârek dikenî**, *bot.* *35 cm kadar yükselebilen, bir yıllık, tüylü, sarı çiçekli, toprak üstüne yakın kök kabukları sebze olarak tüketilen otsu bitki; şevket otu; bostan otu, (Cnicus bnedictus).*|| **mübârek gün**, *Dinî yönden kutsallığı olan ve önem verilen gün; eyyâm-ı mübareke.*|| **Mübârek olsun!** *"Hayırlı, uğurlu olsun!" anlamında kullanılan bir iyi dilek sözü.*|| **mübârek otu**, *bot.* *Gülgillerden, yaprakları çilek yaprağını andıran, kök ve yapraklarından halk hekimliğinde peklik verici olarak yararlanılan, sarı çiçekli bir bitki; su karanfili, (Geum urbanum).*

- mübareke**, [Ar. bereket > mübâreke مبارکه] (*müba:-reke*) {OsT} *sf.* Kutlu; uğurlu.
- mübareki**, [Ar. mübârek+ Far. -ī مبارکی] (*müba:-reki:*) {OsT} *is.* **1.** Kutlama; tebrik etme. **2.** Mübareklik.
- mübarezat**, [Ar. mübâreze > mübârezât مبارزات] (*müba:reza:t*) {OsT} *is.* Karşılıklı vuruşmalar; düellolar.
- mübareze**, [Ar. bürüz > mübâreze مبارزه] (*müba:reze*) {OsT} *is.* **1.** İki düşman tarafın savaşın sonucunun ne olacağını göstermek amacıyla kendi aralarından seçtikleri iki kişinin çarpışmaları; düello. **2.** Mücadele; vuruşma. **3.** Namus ve şerefe yapılan bir hakaret sonunda düello etme. ☞ **mübareze etmek**, *Çarpışmak; vuruşmak; düello etmek.*
- mübarezegâh**, [Ar. mübâreze + Far. -gâh گاه] (*müba:rezegâ:h*) {OsT} *is.* Savaş meydanı; çarpışma yapılan yer.
- mübarezet**, [Ar. bürüz > mübârezet مبارزت] (*müba:-rezet*) {OsT} *is.* → mübareze.
- mübariz**, [Ar. bürüz > mübâreze > mübâriz مبارز] (*müba:riz*) {OsT} *is.* **1.** Çarpışanlardan her biri; karşılıklı mücadeleye çıkanlardan her biri. **2.** *sf.* Teke tek savaşan.
- mübarizan**, [Ar. mübâriz > mübârizân مبارزان] (*müba:rizi:n*) {OsT} *is.* **1.** Dövüşe, kavgaya katılanlar. **2.** Güçlü bir tartışmaya katılanlar.
- mübarizane**, [Ar. mübâriz + Far. -âne مبارزانه] (*müba:riza:ne*) {OsT} *zf.* Kavga edercesine.
- mübarizen**, [Ar. mübâriz + Far. -en مبارزاً] (*müba:ri:zen*) {OsT} *is.* Dövüşe kalkışanlar; mübarizler.
- mübarizîn**, [Ar. mübâriz > mübârizîn مبارزین] (*müba:rizi:n*) {OsT} *is.* Dövüşe kalkışanlar; mübarizler.
- mübasara**, [Ar. başar > mübâsara مباصره] (*müba:-sara*) {OsT} *is.* Herhangi bir şeyi ilk gören kişi olmak için yapılan yarış. ☞ **mübâsara-yı hilâl**, {OsT} *Yeni ayı ilk defa görebilmek için yapılan yarış; hilali görme yarışı.*
- mübasele**, [Ar. besâlet > mübâsele مباسله] (*müba:-sele*) {OsT} *is.* Savaşta yiğitçe ileri atılma; çarpışmada ilk safta yer alma; saldırma.
- mübasete**, [Ar. besâtet > mübâsete مباسطه] (*müba:-sete*) {OsT} *is.* Bir kimseyle kolayca ve teklifsizce konuşma.
- mübasil**, [Ar. mübâsil مباسل] {OsT} *sf.* Kahramanlık gösteren; yiğitlik gösteren.
- mübâşeret**, [Ar. beşr > mübâşeret مباشرت] (*müba:-şeret*) {OsT} *is.* Bir şeye başlama; girişme.
- mübâşeretin**, [Ar. mübâşeret > mübâşeretin مبشرة] (*müba:şere'ten*) {OsT} *zf.* Bir işe başlayarak; girişerek.
- mübâşir**, [Ar. mübâşeret > mübâşir مباشر] (*müba:şir*) {OsT} *is.* **1.** Eskiden, hükümetin bir emrini ilgili kimselere ileten görevli. **2.** Eskiden, gerekli icra ve mal tahsili yapan kimselere verilen ad. **3.** *huk.* Mahkemelerde davası görülecekleri duruşma salonuna çağırılan, gerekli evrakları getirip götürülen adliye görevlisi.
- mübâşiriye**, [Ar. mübâşir > mübâşiriye مباشریه] (*müba:şiriye*) {OsT} *is.* Eskiden, hükümetin gönderdiği mübâşirlerin masraflarını karşılamak üzere gittiği yerin halkından toplanan para; mübâşir harcı.
- mübâşirlik**, -ği [mübâşir-lik] (*müba:şirlik*) {OsT} *is.* **1.** Mübâşir olma durumu. **2.** Mübâşirin yaptığı iş veya mesleği.
- mübatana**, [Ar. batn > mübâţana مباطنه] (*müba:tana*) {OsT} *is.* Bir konu hakkında karşılıklı çekişme.
- mübatâşa**, [Ar. batş > mübâţâşa مباطشه] (*müba:taşa*) {OsT} *is.* İki kişinin birbirini kucaklamaya, yakalamaya çalışması; birini sıkıca yakalamak için çalışma.
- mübattın**, [Ar. batn > mübâţţın مبطن] (*t'ler kalın söylenir*) {OsT} *sf.* → mubattın.
- mübattin**, [Ar. batn > mübâţţın مبطن] {OsT} *sf.* → mubattın.
- mübaya'a**, [Ar. bey^c > mübâya'a مبياعه] (*müba:yaa*) {OsT} *is.* → mubayaa.
- mübayenet**, [Ar. beyn > mübâyenet مباينت] (*müba:-yenet*) {OsT} *is.* **1.** Ayrılık; başkalık. **2.** Karşıtlık; uyuşmazlık; ziddiyet. ☞ **mübâyenet-i efkâr**, {OsT} *Fikirlerin uyuşmazlığı.*
- mübayin**, [Ar. mübâyenet > mübâyin / mübâyine مباين / مباينه] (*müba:yin*) {OsT} *sf.* **1.** Birbirine benzemeyen; farklı. **2.** Birbirine karşıt; zıt.
- mübda**, -aı [Ar. bid'at > ibda^c > mübda^c مبدع] (*mübd-a:*) {OsT} *sf.* **1.** Benzeri olmadan ortaya konmuş olan; icat edilen. **2.** *is.* İcat.
- mübdaat**, [Ar. mübda^c > mübda'ât مبدعات] (*mübd-a:a:t*) {OsT} *is.* İcatlar.
- mübdi**, -i'ı [Ar. mübda^c > mübdi^c / mübdi'a مبدع / مبدعه] (*mübd-i:*) {OsT} *sf.* **1.** İcat eden; mucit; yaratıcı. **2.** Din işlerinde bidata tabi olan. **3.** Yeni şeyler bulan; söyleyen. **4.** Benzeri görülmemiş şiir söyleyen.
- mübeccel**, [Ar. bücül > tebcil > mübeccel مبعجل] {OsT} *sf.* **1.** Yüceltilmiş; ululanmış; saygı gösterilmiş. **2.** Yüce; ulu.

- mübeddel**, [Ar. bedel > tebdîl > mübeddel [مبدل] {OsT} *sf.* Bir şekilden başka bir şekle geçirilmiş; değiştirilmiş; değişmiş; dönüşmüş.
- mübeddil**, [Ar. bedel > tebdîl > mübeddil [مبدل] {OsT} *sf.* Başka biçime sokan; değiştiren.
- mübeddile**, [Ar. mübeddil > mübeddile [مبدله] {OsT} *sf.* **1.** Değiştiren. **2.** fiz. Transformatör.
- mübehhiç, -ci** [Ar. behcet > tebhic > mübehhic [مبهح] {OsT} *sf.* Güzelleştiren.
- mübelliğ**, [Ar. bülûğ > tebliğ > mübelliğ [مبلغ] {OsT} *sf.* Bir buyruk veya bilgiyi yerine ulaştırın; tebliğ eden.
- müberhen**, [Ar. bürhan > müberhen [مبرهن] {OsT} *sf.* **1.** Kanıt ile ispat edilmiş olan. **2.** Açıkça belli olan; aşikâr.
- mübarka, -a'ı** [Ar. bürka' > müberka' [مبرقع] {OsT} *sf.* (Kadın için) yüzü peçe ile örtülü.
- müberka'a**, [Ar. bürka > müberka'a [مبرقع] {OsT} *is.* **1.** Yalnız başı beyaz vücudu kara koyun. **2.** Klasik Türk müziğinde on sekizinci yüzyıla kadar kullanılmış bir birleşik makam.
- müberra**, [Ar. bera't > teberri > müberri [مبرا] (*müberra*:) {OsT} *sf.* Arınmış; temize çıkmış; beraat etmiş.
- müberra**, [Ar. müberra't [مبرات] {OsT} *sf.* Yol, çeşme gibi hayır işleri.
- müberret, -di** [Ar. berd > tebrîd > müberred [مبرد] {OsT} *sf.* Soğutulmuş.
- müberrer**, [Ar. müberrer [مبرد] {OsT} *sf.* Yemini tasdik olunmuş.
- müberrit, -di** [Ar. berd > tebrîd > müberrid [مبرد] {OsT} *sf.* **1.** Soğutan; soğutucu. **2.** is. Karlık; su soğutucusu. **3.** Soğutma aygıtı.
- mübeşşer**, [Ar. beşâret > tebsîr > mübeşşer / mübeşşere [مبشره / مبشر] {OsT} *sf.* Kendisine müjde verilmiş olan; müjde verilerek sevindirilmiş olan.
- mübeşşir**, [Ar. beşâret > tebsîr > mübeşşir [مبشر] {OsT} *sf.* **1.** Müjde veren; iyi haber getiren; müjdeleyen; muştulayan. **2.** İncil'i yazanlardan biri.
- mübeşşirat**, [Ar. mübeşşer > mübeşşirât [مبشرات] (*mübeşşira*:t) {OsT} *is.* **1.** Müjdeler; iyi haberler; muştular. **2.** Hayırlı belirtiler.
- mübeşşirîn**, [Ar. mübeşşir > mübeşşirîn [مبشرين] (*mübeşşiri*:n) {OsT} *is.* Müjdeciler; müjde getirenler.
- mübettel**, [Ar. mübettel [مبتتل] {OsT} *sf.* İslanmış.
- mübevvil**, [Ar. bevîl > tebvîl > mübevvil / mübevville [مبوله / مبول] {OsT} *sf.* İdrar söktürücü; bol idrar çıkartan.
- kartan.
- mübeyyaz**, [Ar. beyâz > mübeyyâz / mübeyyaza [مبيضة / مبيض] (*mübeyya*:z) {OsT} *sf.* Müsveddeden temize çekilmiş olan.
- mübeyyen**, [Ar. beyân > tebyin > mübeyyen / mübeyyene [مبينه / ميين] {OsT} *sf.* Meydana çıkarılmış; açıklanmış; açıkça bildirilmiş.
- mübeyyez**, [Ar. beyâz > mübeyyez / mübeyyeze [مبيضة / مبيض] {OsT} *sf.* → mübeyyaz.
- mübeyyin**, [Ar. beyân > tebyin > mübeyyin / mübeyyine [مبينه / ميين] {OsT} *sf.* Açıklayan; ortaya koyan; beyan eden.
- mübeyyiz**, [Ar. beyâz > mübeyyiz [مبيض] {OsT} *sf.* **1.** Müsveddeleri temize çeken. **2.** Müsveddeleri temize çeken kâtip.
- mübeyyiza**, [Ar. mübeyyiz > mübeyyiza [مبيضة] {OsT} *is.* Horasanlı İbni Mukanna taraftarı olan mezhep üyeleri.
- mübeyyizât**, [Ar. mübeyyizât [مبيضات] (*mübeyyiza*:t) {OsT} *is.* Beyaza çekilmiş müsveddeler.
- mübeyyizîn**, [Ar. mübeyyiz > mübeyyizîn [مبيضين] (*mübeyyizi*:n) {OsT} *is.* Müsveddeleri temize çeken kâtipler.
- mübeyyizlik, -ği** [mübeyyiz-lik] *is.* Müsveddeleri temize çekme işi.
- mübezzir**, [Ar. bezr > tebzir > mübezzir / mübezzire [مبزره / مبزر] {OsT} *sf.* Gereksiz yere harcamada bulunan; israf eden.
- mübezzirîn**, [Ar. mübezzir > mübezzirîn [مبزين] (*mübezziri*:n) {OsT} *is.* İsrâf edenler.
- mübhem**, [Ar. behm > ibhâm > mübhem [مبهم] {OsT} *sf.* → müphem. ☞ **mübhemü'l-meal**, {OsT} *Anlamı anlaşılmayan.*|| **mübhem tahattur**, {OsT} *fel. Anımsama.*
- mübhemat**, [Ar. mübhemât [مبهمات] (*mübhemat*:t) {OsT} *is.* **1.** Belirsiz olan şeyler. **2.** *dbl.* Belgisiz sıfat veya zamirler.
- mübhemiyet**, [Ar. mübhem > mübhemiyet [مبهميت] {OsT} *is.* → müphemiyet.
- mübhic**, [Ar. behcet > ibhâc > mübhic [مبهح] {OsT} *sf.* Sevinç veren; sevindiren.
- mübi, -i** [Ar. bey' > iba'a > mübi' [مبيع] (*mübi*:) {OsT} *sf.* Satan; satıcı.
- müb'id**, [Ar. bu'd > teb'id > müb'id [مبعد] (*müb-id*) {OsT} *sf.* Uzaklaştıran.
- mübih**, [Ar. ibâha > mübîh [مبيح] (*mübi*:h) {OsT} *sf.* İzin veren; müsaade eden.

- mübin**, [Ar. beyn > beyān > mübīn [مبين] (*mübi:n*) {OsT} sf. 1. İyi kötüden, hayrı şerden ayırt edebilen. 2. Belli olan; açık.
- mübki**, [Ar. bükā > ibkā > mübkī [مبكي] (*mübki:*) {OsT} sf. Ağlatıcı; ağlatan.
- mübrem**, [Ar. ibrām > mübrem / mübreme [مبرم / مبرمه] {OsT} sf. 1. Son derece gerekli olan; vazgeçilmez. 2. Kaçınılmaz.
- mübrez**, [Ar. ibrāz > Bürüz > mübrez [مبرز] {OsT} sf. Ortaya çıkarılmış; meydana konulmuş; ibraz edilmiş.
- mübrid**, [Ar. bürüdet > ibrād > mübrid [ميرد] (*mübrī:d*) {OsT} sf. Soğutan; soğutucu; müberrit.
- mübrim**, [Ar. ibrām > mübrim / mübrime [ميرمه / ميرمه] {OsT} sf. 1. Zorlayıcı; zorlayan; baskı yapan. 2. (Kişi için) sıkıntı veren; sıkın; can sıkın; baş ağrıtan.
- mübriz**, [Ar. ibrāz > mübriz [ميرز] {OsT} sf. Ortaya çıkaran; gösteren.
- mübşer**, [Ar. beşāret > ibşār > mübşer [مبشر] {OsT} sf. Kendisine iyi haber getirilmiş olan; müjde verilmiş olan.
- mübşir**, [Ar. beşāret > ibşār > mübşir [مبشر] {OsT} sf. Müjdeleyen; ibşar eden.
- mübteda**, -a'ı [Ar. bed' > ibtidā' > mübteda' [مبتدع] {OsT} sf. → mübtede.
- mübtede**, -e'ı [Ar. bed' > ibtidā' > mübtede' [مبتدع] {OsT} sf. Gerçekte yokken ortaya yeni çıkmış olan.
- mübtedi**, [Ar. bed' > ibtidā' > mübtedi' [مبتدئ] (*mübtedi:*) {OsT} sf. Bir şey öğrenmeye yeni başlayan; acemi.
- mübtedi**, -i [Ar. ibtidā' > mübtedi' / mübtedi'a' [مبتدع] / [مبتدعه] {OsT} sf. Yeni bir şey ortaya koyan; yenilik getiren.
- mübtedi'in**, [Ar. mübtedi' > mübtedi'in [مبتدئين] (*mübtedii:n*) {OsT} is. Bir işe yeni başlayanlar; acemiler.
- mübtediyan**, [Ar. mübtedi' > mübtediyan [مبتديان] (*mübtediya:n*) {OsT} is. Yeni başlayanlar; acemiler.
- mübtediyan**, [Ar. mübtedi' + Far. -āne [مبتديانه] (*mübtediya:ne*) {OsT} zf. Acemicesine.
- mübtega**, [Ar. ibtiğā > mübteğā [مبتغى] (*mübttega:*) {OsT} is. İstenen şey; arzu edilen şey.
- mübtegiyat**, [Ar. mübteğā > mübtegiyyāt [مبتغيات] (*mübtégiya:t*) {OsT} is. İstenen arzu edilen şeyler.
- mübtehic**, [Ar. behcet > ibtihāc > mübtehic [مبتهج] {OsT} sf. Sevinmiş; sevinçli.
- mübtehil**, [Ar. ibtihāl > mübtehil [مبتهل] (*mübttehi:l*) {OsT} sf. Yalvaran; dua ederek isteyen; niyaz eden.
- mübtel**, [Ar. buṭlān > ibṭāl > mübṭel [مبطل] {OsT} sf. İbtal olunmuş; hükümsüz bırakılmış; iptal edilmiş; bozulmuş. ☞ **mübtel-i hiss**, {OsT} tp. Duyusu iptal olunmuş.
- mübtela**¹, [Ar. belā > ibtilā > mübtelā [مبتلى] (*mübtelâ:*) {OsT} sf. → müptela.
- mübtela**², -a'ı [Ar. bel' > ibtilā' > mübtelā' [مبتلاع] (*mübtelâ:*) {OsT} sf. Yenilmiş; yutulmuş
- mübtelayân**, [Ar. mübtelāyān [مبتليان] (*mübtelâya:n*) {OsT} is. Kötü şeylere alışkanlık kazanmış olanlar.
- mübteli**, -i'ı [Ar. mübtelā' > mübteli' [مبتلع] (*mübteli:*) {OsT} sf. Yiyen; yutan.
- mübteni**, [Ar. binā > mübtēnī [مبتنى] (*mübtēni:*) {OsT} sf. 1. Kurulmuş olan; kurulu. 2. Dayanan.
- mübtesim**, [Ar. ibtisām > mübtesim [مبتسم] {OsT} sf. Tebessüm eden; gülümseyen.
- mübtezel**, [Ar. ibtizāl > mübtezel / mübtezele [مبتذل / مبتذله] {OsT} sf. 1. Çok bol olduğu için ucuz olan. 2. (Kadın, kız için) ortaya düşmüş; orta malı. 3. Hor kullanılan; değersiz.
- mübti**, [Ar. beṭā'et > ibṭā > mübtī' [مبטי] (*mübti:*) {OsT} sf. Hareketleri ağır olan; yavaş hareket eden.
- mübtil**, [Ar. ibṭāl > mübṭil / mübṭile [مبطل / مبطله] {OsT} sf. Hükümsüz kılan; iptal eden; geçersiz sayan.
- mübzi**, -i'ı [Ar. bıdā'a (sermaye) > mübzī' [مبضع] {OsT} sf. (Ortak için) koyduğu sermayeye karşılık sadece kârına katılan, zarara katılmayan; kârın tamamını alan sermayedar; ibza (ibda) ortaklığında sermaye koyan.
- müca'ad**, [Ar. ca'd > müca'ad [مجدع] (*müca-ad*) {OsT} sf. 1. (Saç için) kıvrıkcık; kıvrılmış; kıvrık. 2. (Kişi için) kıvrıkcık saçlı; saçlı kıvrılmış.
- mücab**, [Ar. cevāb > icābet > mücāb [مجاب] (*müca:b*) {OsT} sf. 1. İsteği kabul olunan; dileği karşılık bulan; dileği yerine getirilen. 2. Duası kabul olunan.
- mücadelat**, [Ar. mücādele > mücādelāt [مجادلات] (*mücadela:t*) {OsT} is. Mücadeleler; uğraşmalar.
- mücadele**, [Ar. cedel > mücādele [مجادله] (*müca:dele*) {OsT} is. 1. İki ve daha çok kişi veya grup arasında tarafların karşısındakine kendi isteklerini, davasının üstünlüğünü vb. kabul ettirmek için yaptıkları ve giriştikleri her türlü eylem ve şiddetli çatışma; savaş; savaşım. 2. Bir kişi veya grup tarafından, bir şeyi elde etmek, bir ülküyü gerçekleştirmek veya bir davayı savunmak amacıyla dirençle sürdürülen

enerjik ve sürekli çaba. 3. Düşmanını veya rakibini yenmek için göğüs göğüse yapılan çarpışma, çatışma veya çekişme. 4. Başa gelmiş bulunan kötü bir durumu veya yakalanılmış bir hastalığı atlatmak için sürdürülen çaba ve direnç. 5. Etkin bir güce karşı koymak, güçlükleri yenmek ve çıkan engelleri aşmak için harcanan bireysel iradeye dayalı çaba. 6. Bir gücü ortadan kaldırmak, etkisiz hale getirmek veya onunla başa çıkabilmek için karşıt güç kullanmak suretiyle harcanan çaba. 7. *spor*. Spor karşılaşmalarında konulmuş olan kurallar çerçevesinde rakibini veya rakip takımı geçmek, yenmek gibi amaçlarla yapılan çekişme; yarışma. **mücadele etmek**, *Uğraşmak; savaşmak; çatışmak; yarışmak.* || **mücadele vermek**, *Etkin bir güce karşı direnmek, alt etmeye çalışmak; savaşım vermek.*

mücadeleci, [mücadele-ci] (*müca:deleci*) *sf.* 1. Bir şeyi elde etmek, bir amaca ulaşmak, etkin bir güce karşı koymak amacıyla bütün gücünü kullanan; olayları akışına bırakmayan; pasif kalmayan; mücadele eden; uğraşmayı seven. 2. Mücadele eden kimsenin davranışlarının niteliği. 3. *is.* Spor karşılaşmalarında mücadele etme yeteneğine sahip kimse.

mücadil, [Ar. cedel > mücādil مجادل] (*müca:dil*) {OsT} *sf.* Mücadele eden; mücadeleci.

mücahedat, [Ar. mücāhede > mücāhedāt مجاهدات] (*müca:heda:t*) {OsT} *is.* 1. Savaşlar. 2. *mecaz.* Nefis mücadeleleri.

mücahede, [Ar. cihād > mücāhede مجاهدة] (*müca:hede*) {OsT} *is.* 1. Savaşma; çarpışma. 2. *mecaz.* İnsanın nefisini yenmek için yaptığı mücadele. 3. Din uğruna yapılan savaş. 4. *tasvf.* İlahî mertebelere ulaşabilmek için kişinin kendi geçici ve amaç dışı isteklerine karşı koyma savaşı.

mücahere, [Ar. celr > mücāhere مجاهره / مجاهر] (*müca:here*) {OsT} *is.* Karşılıklı olarak bir şeyi açığa çıkarma; ortaya çıkarma; meydana koyma.

mücahereten, [Ar. mücāhere > mücāhereten مجاهرة] (*müca:here'ten*) {OsT} *zf.* Ortaya koyarak; meydana çıkararak.

mücahid, [Ar. cihād > mücāhid مجاهد] (*müca:hid*) {OsT} *sf.* → mücahit.

mücahidane, [Ar. mücāhid + Far. -āne مجاهدانه] (*müca:hida:ne*) {OsT} *zf.* Mücahide yakışır biçimde; mücahit gibi; mücahitçe; alp erence.

mücahidîn, [Ar. mücāhid > mücāhidîn مجاهدين] (*müca:hidi:n*) {OsT} *is.* Din ve kutsal sayılan değerlere düşman olanlarla mücadele edenler; alp erenler.

mücahit, -**di** [Ar. cihād > mücāhid مجاهد] (*müca:hid*) {OsT} *sf.* Din ve kutsal değerler için mücadele eden; bu uğurda savaşan; cihat eden; alp eren.

mücahitlik, -**ği** [mücahit-lik] (*müca:hitlik*) *is.* Mücahit olma durumu; alp erenlik

mücalede, [Ar. cidāl > mücālede مجالده] (*müca:lede*) {OsT} *is.* Savaş araçları ile vuruşma.

mücalese, [Ar. cülūs > mücālese / mücāleset مجالسه / مجالست] (*müca:lese*) {OsT} *is.* Birlikte, karşılıklı oturma.

mücalis, [Ar. cülūs > mücālis مجالس] (*müca:lis*) {OsT} *is.* Birlikte, karşılıklı oturan.

mücamâ'a, [Ar. cem' > cimā' > mücāmā'a / mücāmā'at جماعه / جماعت] (*müca:maa*) {OsT} *is.* Cinsel ilişkide bulunma.

mücamele, [Ar. cemāl > mücāmele > mücāmelet مجامله / مجاملت] (*müca:mele*) {OsT} *is.* 1. Karşılıklı olarak iyi davranışlarda bulunma; iyi geçinme. 2. *dev. huk.* Uluslar arası ilişkilerin barış içinde sürdürülmesi; barışın korunması.

mücanebet, [Ar. cenb > mücānebet بجانب] (*müca:nebet*) {OsT} *is.* Bir şeyi yapmaktan kaçınma; bir şeyden çekinme; uzak durma.

mücaneset, [Ar. cins > mücāneset جانست] (*müca:neset*) {OsT} *is.* Aynı cinsten olma; hemcinslik; türdeşlik; homojenite.

mücanib, [Ar. cenb > mücānebe > mücānib بجانب] (*müca:nib*) {OsT} *is.* 1. Çekinen; uzaklaşan. 2. *is. mat.* Sonuşmaz, asimtot.

mücanis, [Ar. cins > mücāneset > mücānis جاننس] (*müca:nis*) {OsT} *is.* Aynı cinsten olan; hemcins; türdeş.

mücaraha, [Ar. cerḥ > mücāraḥa مجارحه] (*müca:raha*) {OsT} *is.* Birbirini yaralama.

mücarat, [Ar. mücārāt مجارات] (*müca:ra:t*) {OsT} *is.* Yürümekte yarış etme.

mücaret, [Ar. mücerret => mücaret] {ağz} *zf.* Kesin olarak. [DS]

mücareze, [Ar. cerz > mücāreze مجارزه] (*müca:reze*) {OsT} *is.* 1. Açık saçık sözlerle şakalaşma. 2. Kaba şekilde şaka yapma; eşek şakası yapma.

mücaşeret, [Ar. cesāret > mücāşeret مجاسرت] (*müca:şeret*) {OsT} *is.* Cesaret etme. **mücaşeret etmek**, *Cesaret göstermek.*

mücasir, [Ar. mücāşeret > mücāsir مجاسر] (*müca:sir*) {OsT} *sf.* Cesaret eden; cesaret gösteren; cesaretle davranan.

mücavebe, [Ar. cevab > mücāvebe مجاوبه] (*müca:vebe*) {OsT} *is.* 1. Birbirine cevap verme. 2. Karşılıklı mektuplaşma.

- müceddet**, [Ar. cüd > mücâvedet مجاودت] (*müca:-vedet*) {OsT} is. Birbirine karşı cömertçe davranma; bol bol bağışta bulunma.
- mücaveret**, [Ar. civar > mücâveret مجاورت] (*müca:-veret*) {OsT} is. Birbirine yakın olma; komşuluk.
- mücaveze**, [Ar. tecâvüz > mücâveze مجاوزه] is. 1. Sınırı aşma. 2. Bağışlama; göz yumma.
- mücavir**, [Ar. civâr > mücâvir مجاور] (*müca:vir*) {OsT} sf. 1. Komşu olan; yakında bulunan. 2. Kutusal bir yere çekilip oturan. 3. Ömrünü Mekke ve Medine’de ibadetle geçiren. 4. *mat.* Komşu; bitişik. ☞ **mücavir alan**, *Belediye sınırları dışında kalmakla birlikte şehrin veya kasabanın gelişmesi için önemli olan belediye sınırına bitişik yerler; komşu alan.*
- mücaviran**, [Ar. mücâvir>Far. -ân مجاوران] (*müca:-vira:n*) {OsT} is. 1. Komşular; yakında bulunanlar. 2. Bir tekke veya tapınağa çekilip ibadet edenler. ☞ **mücaviran-ı felek**, *Yedi gezegen.*
- mücaviz**, [Ar. mücâviz مجاوز] (*müca:viz*) {OsT} sf. 1. Fazla; çok. 2. Aşan; sınırı geçen; taşan. 3. Saldırgan; sarkıntılık eden.
- mücaz**, [Ar. cevâz > icâz > mücâz مجاز] (*müca:z*) {OsT} sf. 1. Yapılması uygun görülmüş olan; caiz görülün; caiz olan. 2. İzin almış; izin sahibi. 3. Diplomalı; diploma almış; icazetname sahibi.
- mücazat**, [Ar. cezâ > mücâzât مجازات] (*müca:za:t*) {OsT} is. İşlenen bir suçun karşılığında ceza verme; cezalandırma. ☞ **mücâzât-ı te’dibiye**, {OsT} huk. *Eskiden uygulanan bir haftadan fazla hapis, geçici sürgün, memurluktan uzaklaştırma, para cezası vb. cezalar.*|| **mücâzât-ı tekdiriye**, {OsT} huk. *Eskiden uygulanan, bir haftaya kadar hapis cezası, yüz kuruşa kadar para cezasına verilen ad.*|| **mücâzât-ı terhibiye**, {OsT} huk. *Eskiden uygulanan, bugünkü ölüm, ağır hapis cezası ile sürgün, kürek gibi cezalara verilen ad.*
- mücazaten**, [Ar. mücâzât > mücâzâten مجازاة] (*müca:-za:’ten*) {OsT} zf. Ceza olarak; cezalandırılmış olarak.
- mücazebat**, [Ar. mücâzebât مجازيات] (*müca:zeba:t*) {OsT} is. Birbirini çekmeler; çekişmeler.
- mücazebe**, [Ar. cezb > mücâzebe مجازبه] (*müca:zebe*) {OsT} is. 1. (Kişiler için) birbirini çekme. 2. (Nesnelere için) birbirinin çekiminde bulunma.
- mücazefe**, [Ar. cüzâf > mücâzefe مجازفه] (*müca:zefe*) {OsT} is. Bir şeyi ölçmeden tartmadan, götürü olarak alma veya satma işi.
- mücbir**, [Ar. cebr > icbâr > mücber مجبر] {OsT} sf. Zorlanmış; mecbur tutulmuş.
- mücbir**, [Ar. icbar > mücbir / mücbire مجبر / مجيره] {OsT} sf. 1. Zorlayan; mecbur tutan; baskıcı. 2. *huk.* Zor kullanarak iş yaptıran kimse. ☞ **mücbir sebep**, *huk. Alınacak tedbirlere rağmen önüne geçilmesi mümkün olmayan ve borcun yerine getirilmesine engel, borçlunun iradesi dışında beklenmedik olay veya durum; zorlayıcı neden.*
- mücbire**, [Ar. mücbir > mücbire مجيره] {OsT} sf. 1. Mücbirin dişili. 2. Zorlayıcı; zorlayan.
- mücebbir**, [Ar. cebr > mücebbir مجبر] (*mücebbi:r*) {OsT} is. Eskiden kırık ve çıkıkları tedavi eden; çıkıkçı.
- mücedded**, [Ar. cedit > mücedded / müceddede مجدد / مجدده] {OsT} sf. Yeni; henüz kullanılmamış.
- müceddeden**, [Ar. mücedded > müceddeden مجدداً] (*mücedde’den*) {OsT} zf. Yeniden; yeni baştan.
- mücedder**, [Ar. tecdir > mücedder مجدر] {OsT} sf. 1. (Kişi için) çiçek hastalığına yakalanmış. 2. Yüzü çiçek bozuğu olan.
- müceddere**, [? müceddere] {ağız} is. Mercimek çorbası.
- müceddid**, [Ar. cedit > müceddid مجدد] {OsT} sf. Yenileyen; yeni biçim veren; yenilikçi. ☞ **müceddid-i devlet**, *Devlet yenileyen; devletin kurumlarını yenileştiren.*
- müceddidane**, [Ar. müceddid + Far. -âne مجددانه] (*müceddida:ne*) {OsT} zf. Yenilikçiye yakışır biçimde.
- müceddidîn**, [Ar. müceddid > müceddidîn مجددين] (*müceddidi:n*) {OsT} is. Yenilik yapanlar; mücedditler.
- müceddidiye**, [Ar. müceddid > müceddidiyye مجدديه] {OsT} is. Nakşibendî tarikatının kollarından birisi.
- mücef**, [Ar. cevîf > mücef مجفف] {OsT} sf. 1. İçi boş; içi boşalmış olan. 2. is. Bir top namlusunun silindir biçimindeki iç boşluğu. ☞ **mücef oyuğu**, *Mermi vuruntusu nedeniyle top namlusu içinde meydana gelen boşluk.*|| **mücef şişmesi**, *Yabancı cisim veya mermi bozukluğu sebebiyle top namlusunda meydana gelen sıkışmadan dolayı iç boşlukta meydana gelen genişleme.*
- müceffef**, [Ar. ceff > müceffef مجفف] {OsT} sf. Kurutulmuş; suyu kalmamış.
- müceffif**, [Ar. ceff > müceffif مجفف] {OsT} sf. Kurutan; kurutucu.
- mücefleme**, [mücef-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(i)-yor] Ölecek duruma gelmek. [DS]
- mücehhel**, [Ar. cehl > mücehhel مجهل] {OsT} sf. Bilinmez hâle getirilmiş.

mücehhelen, [Ar. mücehhelen ^{مُجَهَّلًا}] (*mücehhe'len*) {OsT} *zf.* Bilinmeyerek.

mücehhez, [Ar. cihaz > mücehhez ^{مُجَهِّز}] {OsT} *sf.* 1. Gerekli şeyleri almış; donanmış. 2. Hazırlanmış; hazırlıklı. 3. (Gemi için) donanmış. ☞ **mücehhiz olmak**, *Hazırlanmak; gerekli şeyleri almak; hazır bulunmak; donanmak; kendinde bulundurmak.*

mücehhiz, [Ar. mücehhez > mücehhiz ^{مُجَهِّز}] {OsT} *sf.* (Kişi için) gerekli şeyleri hazırlayan; hazır eden; donatan.

mücelcel, [Ar. cülcül > mücelcel ^{مُجَلِّجَل}] {OsT} *sf.* Küçük çingirakları olan.

mücella, [Ar. cilâ > mücellâ ^{مُجَلَّلَا}] (*mücellâ:*) {OsT} *sf.* Parlamış; cilalanmış; parlak; cilalı.

mücelled, [Ar. cild > mücelled / mücellede ^{مُجَلَّد} / ^{مُجَلَّدُهُ}] {OsT} *sf.* (Kitap vb. için) ciltlenmiş; ciltli hale getirilmiş.

mücelledat, [Ar. mcelled > mücelledât ^{مُجَلَّدَات}] (*mücelleda:t*) {OsT} *is.* Ciltlenmiş kitaplar.

mücelli, [Ar. cilâ > mücelli ^{مُجَلَّلِي}] (*mücelli:*) {OsT} *sf.* 1. Cila verici; parlaklık kazandırıcı. 2. Açıp temizleyici.

mücellid, [Ar. cild > mücellid ^{مُجَلِّد}] {OsT} *sf.* Kitap ciltleyen; cilt yapan; ciltçi. ☞ **mücellit malası**, *Kumaş veya kâğıtları hafifçe yapıştırmak amacıyla ıslatmakta kullanılan tutkal sürülmüş çinko veya ahşap levha.*

mücellidhane, [Ar. mücellid + Far. -hâne ^{مُجَلِّدْ خَانَة}] (*mücellitha:ne*) {OsT} *is.* → mücellithane.

mücellidîn, [Ar. mücellid > mücellidîn ^{مُجَلِّدِينَ}] (*mücellidi:n*) {OsT} Ciltçiler; kitap ciltleyenler.

mücellithane, [Ar. mücellid + Far. -hâne ^{مُجَلِّدْ خَانَة}] (*mücellitha:ne*) {OsT} *is.* Cilt yapılan yer; kitapların ciltlendiği yer; ciltçi dükkânı.

mücellitlik, **-ği** [Ar. mücellit-lik] *is.* Mücellidin yaptığı iş; ciltçilik.

mücelliyat, [Ar. mücelli > mücelliyât ^{مُجَلِّيات}] (*mücelliya:t*) {OsT} *is.* Sivilce, kırışık gibi şeyleri gidererek cildi güzelleştiren ilaçlar.

mücemmed, [Ar. cümüd > mücemmed ^{مُجَمَّم}] {OsT} *sf.* Dondurulmuş.

mücemmid, [Ar. mücemmid ^{مُجَمَّم}] {OsT} *sf.* Donduran.

mücenah, [Ar. cenaḥ > mücenah ^{مُجَنَّح}] {OsT} *sf.* 1. Kanatları bulunan; kanatlı. 2. *ed.* Divan edebiyatında mısra başları ile sonlarında, kelimelerin baş ve son harfleri arasında değişiklik yaparak kullanmak suretiyle yapılan bir kalıp sanatı. "*Mur gibi*

emrine kulmuş itaat halk-ı Rum / Rām olubdur nitekim Mûsa'ya ey şeh sihr-i mâr." Lâmiî

mücenneb, [Ar. cenb > mücenneb ^{مُجَنَّب}] {OsT} *sf.* 1. Örtü. 2. Kalkan. 3. İki ülke arasındaki sınır. 4. Kürek; çapa.

mücerreb, [Ar. tecrîbe > mücerreb ^{مُجَرَّب}] {OsT} *sf.* Denenmiş; tecrübe edilmiş; sinamadan geçirilmiş olan.

mücerreban, [Ar. mücerreb + Far. -ân ^{مُجَرَّبَان}] (*mücerreba:n*) {OsT} *is.* Denenmiş olan insanlar; sinanmışlar.

mücerrebat, [Ar. mücerreb > mücerrebât ^{مُجَرَّبَات}] (*mücerreba:t*) {OsT} *is.* Denenmiş şeyler. ☞ **mücerrebât-ı yakîniye**, {OsT} *İyice kazanılmış deneyimler.*

mücerred, [Ar. cered > tecrid > mücerred ^{مُجَرَّد}] {OsT} *sf.* 1. Cisim halinde olmayan; maddesi olmayan; soyut. 2. Başka bir şey ile karışık olmayan. 3. Yalın; çıplak. 4. Yalnız; tek başına. 5. (Erkek için) evlenmemiş; bekâr. 6. *dbl.* (Kelime için) Arap dil bilgisinde, zait harfî elif, te, mim, vav ve ye olmayan. 7. *ed.* (Şiir veya nesir için) noktasız harflerle yazılmış olan. 8. *fel. mat.* Soyut. ☞ **mücerret ayîni**, {OsT} *tasvf.* *Bektaşilerde, tarikata giren bir kimsenin hayatı boyunca evlenmeyeceğini bildirmesi üzerine yapılan tören.*|| **mücerret borç ikrarı**, *Borcun sebebi gösterilmeden yapılan sözleşme.*

mücerredat, [Ar. mücerred > mücerredât ^{مُجَرَّدَات}] (*mücerreda:t*) {OsT} *is.* 1. Soyut kavramlar. 2. Yalnız akıl ile anlaşılabilen manevî âlem.

mücerrediyet, [Ar. mücerred > mücerrediyet ^{مُجَرَّدِيَّة}] {OsT} *is.* 1. Çıplaklık. 2. Maddî olmama; soyutluk. 3. Bekârlık.

mücerret, [Ar. mücerred] {ağız} *zf.* Kesin olarak. [DS]

mücerriban, [Ar. mücerrib + Fan. -ân ^{مُجَرِّبَان}] (*mücerriba:n*) {OsT} *is.* Tecrübe edenler; deneyenler; sinamadan geçirenler.

mücerrib, [Ar. tecrîbe > mücerrib ^{مُجَرِّب}] {OsT} *sf.* Tecrübe eden; deneyen; sinayan.

mücerribîn, [Ar. mücerrib > mücerribîn ^{مُجَرِّبِينَ}] (*mücerribi:n*) {OsT} *is.* Tecrübe edenler; deneyenler; sinamadan geçirenler.

mücerrid, [Ar. cered > mücerrid ^{مُجَرِّد}] {OsT} *sf.* 1. Tecrit eden; ayıran. 2. *fiz.* Yalıtıcı; yalıtkan.

mücessem, [Ar. mücessem] {ağız} *is.* → mücessem (5). [DS]

mücessem, [Ar. cism > mücessem / mücesseme ^{مُجَسَّم} / ^{مُجَسَّمُهُ}] {OsT} *sf.* 1. Cisim halinde olan; tecessüm etmiş. 2. Kabartma. 3. *mecaz.* (Manevî bir durum

için) cisim haline gelmiş. 4. *mat.* Geometride üç boyutlu olan. 5. {ağız} Oyalı kadın başörtüsü; yemeni. [DS]

mücessemat, [Ar. mücesseme > mücessemât مجسمات] (*mücessema:t*) {OsT} is. 1. Cisimler. 2. *mat.* Üç boyutlu cisimler.

mücesstime, [Ar. mücessem > mücesstime مجسمه] {OsT} is. Tanrı'nın, bütün ilahî nitelikleri özünde toplayan bir insan biçiminde görünüş âlemine çıktığını ileri süren kelamcı mezheplerden biri; antropomorfizm.

mücevher, [Ar. cevher > mücevher مجوهر] {OsT} is. 1. Değerli taş veya madenlerden yapılan süs eşyalarının genel adı. 2. Bir tür geometrik süsleme motifi. 3. *sf.* Kıymetli taşlarla süslenmiş olan. ☞ **mücevher tarih**, {OsT} *Ebcet hesabında sadece noktalı harflerin değerleri dikkate alınarak düşülen tarih.*

mücevherat, [Ar. mücevher > mücevherât مجوهرات] (*mücevhera:t*) {OsT} is. Değerli taş ve maddelerden yapılmış süs eşyaları.

mücevherci, [mücevher-ci] is. Mücevher yapan veya satan kimse.

mücevhercilik, -ği [mücevher-ci-lik] is. Mücevher yapma sanatı ve işi.

müceviş, [Ar. mücef + T. iş] {ağız} *sf.* (İş için) eğreti yapılan; çürük. [DS]

mücevvef, [Ar. cev̄ > mücevvef مجوف] {OsT} *sf.* İçi boş; içi oyulmuş olan.

mücevver, [Ar. cev̄ > mücevver مجور] {OsT} *sf.* Eziyet ve zulüm görmüş; eziyet çekmiş; eziyet edilmiş; sıkıntıya sokulmuş.

mücevvez, [Ar. cev̄ > mücevvez مجوز / مجوزه] {OsT} *sf.* İzin verilmiş; caiz görülmüş.

mücevveze, [Ar. mücevveze مجوزه] {OsT} is. 1. İlk defa Yıldırım Bayezit zamanında kullanılmaya başlayan, törenlerde giyilen çok kıvrımlı bir tür kavuk. 2. {ağız} Altı kilelik ürün alan torba. [DS]

mücevvid, [Ar. tecvid > mücevvid مجود] {OsT} *sf.* Kur'an-ı Kerim'i kurallarına uygun biçimde, tecvitle okuyan.

müci, [Ar. cev̄ > müci / mücibe مجيب / مجيبة] {OsT} *sf.* 1. Sorulan şeylere cevap veren; istenileni yapan. 2. Edilen duaları karşılıksız bırakmayan; Allah.

mücid, [Ar. cidd > mücidd مجد] {OsT} *sf.* Elinden geldiğince çok çalışan.

mücidane, [Ar. mücidd + Far. -âne مجدانه] (*mücida:-ne*) {OsT} *zf.* Büyük bir çalışkanlıkla; elinden geldiğince çok çalışan.

müci, [Ar. cev̄ > müci مجيز] (*müci:z*) {OsT} *sf.* İzin veren.

mücla, [Ar. celā > müclā مجلى] (*müclā:*) {OsT} *sf.* Sürgün edilmiş; sürülmüş.

mücmel, [Ar. cümle > icmāl > mücmel مجمل] {OsT} *sf.* 1. Özet olarak anlatılmış; kısa ve özlü. 2. *huk.* Ayrıca açıklanmadığı takdirde anlaşılmayan söze verilen ad.

mücmelen, [Ar. mücmel > mücmelen مجملاً] (*mücmelen*) {OsT} *zf.* Kısa olarak; kısaltılarak.

müçükçü, [müçük-çü] {ağız} *sf.* Yaltakçı. [DS]

mücre, [? mücüre / mücre] {ağız} is. 1. Dolap. 2. Okul sırası. 3. Küçük sandık. 4. Çekmece. [DS]

mücrim, [Ar. cürüm > mücrim مجرم] {OsT} is. 1. Cürüm işlemiş kimse. 2. *huk.* Suçlu.

mücrimîn, [Ar. mücrim > mücrimîn مجرمين] (*mücrimi:n*) {OsT} is. Cürüm işlemiş olanlar; suçlular.

mücrimiyet, [Ar. mücrim > mücrimiyet مجرميت] {OsT} is. Suçlu olma durumu; suçluluk.

mücrüm, [Ar. mücrim => mücrüm / mücürüm] {ağız} *sf.* İnmeli. [DS]

mücteba, [Ar. ceby > müctebā مجتبي] (*mücteba:*) {OsT} *sf.* 1. Seçilmiş; seçkin. 2. Hz. Muhammed'in lakabı.

müctehed, [Ar. müctehed مجتهد] {OsT} *sf.* İctihat olunmuş.

müctehiz, [Ar. cihāz > müctehiz مجتهد] {OsT} *sf.* Donatılmış; tehziz olunmuş; cihazlanmış.

müctehid, [Ar. cehd > icthā > müctehid مجتهد] {OsT} is. → müctehit.

müctehidîn, [Ar. müctehid > müctehidîn مجتهدين] (*müctehidi:n*) {OsT} is. Müctehitler.

müctelib, [Ar. müctelib مجتلب] {OsT} *sf.* Sürüp götüreren.

müctemi, -i'ı [Ar. cem' > ictimā' > müctemi' / müctemi'a مجتمع / مجتمعه] (*müctemi:*) {OsT} *sf.* Toplanmış; birikmiş; toplu.

müctemi'an, [Ar. müctemi' + Far. -ān مجتمعا] (*müctemi'a:n*) {OsT} *zf.* Toplu bir halde; hep birden.

müctena, [Ar. ictinā > müctenā مجتنا] (*müctena:*) {OsT} *sf.* (Meyve vb. için) toplanmış olan.

müctenib, [Ar. cenb > ictināb > müctenib مجتنب] {OsT} *sf.* Sakınan; çekingen duran; karışmayan.

müctenih, [Ar. cenāh > müctenih مجتنب] {OsT} *sf.* 1. Bir tarafa meyleden; eğilen. 2. *isl.* Namaz kılariken secdede, elleri yere koyup dirseklerini kanat gibi açan.

mücter, -rri [Ar. mücterr مجتر {OsT} sf. Geviş getiren.

mücteri, [Ar. cür'et > mücterī مجترى (mücteri:) {OsT} sf. Cesaret eden; cesur; cüretli.

mücterin, [Ar. mücterin مجترن {OsT} sf. Mesleğinde deneyimli ve usta olan.

mücterre, [Ar. mücterre مجتره {OsT} is. zool. Geviş getiren hayvan.

müctes, -ssi [Ar. müctess مجتث {OsT} sf. Aruz ölçüsünde kullanılan *mefâilün / feilatün / mefâilün / feilün* bahrinin adı.

müctevir, [Ar. civâr > müctevir مجتور {OsT} sf. Civarında oturan; komşu olan.

müçüde, [Far. müjde مزده {ağız} is. Sevindirici haber; müjde; muştu. [DS]

müçük, -ğü [Erme. mžex {ağız} is. Tatarcığa benzer küçük bir sinek. [DS]

müçüre, [? mücre / müçüre {ağız} is. 1. Üstündeki delikten para atılan küçük para sandığı. 2. Çekmece. 3. Küçük sandık. [DS]

müçürüf, [Ar. müsrif => müstürüf / müçürüf {ağız} sf. Tutumsuz; savurgan. [DS]

müçürüm, [Ar. mücrim مجرم => müçrüm / müçürüm] {ağız} sf. Bedence özürlü; işe yaramayan; sağlam olmayan. [DS]

müçüver, [? müçüver] {ağız} is. → müçver. [DS]

müçver, [? müçver] is. Rendelenmiş kabak, yumurta, un, maydanoz, dere otu ve baharat ile yapılan bir tür kabak köftesi.

müçe, [müçē موجا {eT} is. 1. Düğün hediyesi. [ETY] 2. {eAT} Hisse; pay.

müçelge, [müçe-l-ge موچلگا {eAT} is. Senet; karar.

müçtehit, -di [Ar. [Ar. cehd > ictihā > müçtehid مجتهد {OsT} sf. 1. Çok çalışan. 2. Güncel konular hakkında Kur'an-ı Kerim ve sünnete göre karar veren. 3. is. isl. İslam hukukunda, Kur'an-ı Kerim ve hadislere, peygamberin davranışlarına göre yorum yapan din bilgini.

müd, -ddü [Ar. müdd مد {OsT} is. Tahıl ölçmekte kullanılan sekiz kileye denk ölçek.

müda'abe, [Ar. da'b > müdā'abe / müdā'abet مداعبه / مداعبت (müda:abe) {OsT} is. Karşılıklı şakalaşma; latife etme.

müdabere, [Ar. dübr > müdābere مداربه (müda:bere) {OsT} is. (Karı koca vb. iki kişi için) birbirine arkalarını dönme.

müdafa'a, [Ar. def' > müdāfa'a مدافعه (müda:faa) {OsT} is. → müdafa. ☐ Müdafa'a-yı Hukuk Ce-

müyetleri, {OsT} Mondros Mütarekesinden sonra, düşmanın işgal ettiği yerlerde halkın kendi kendine örgütlenerek kurduğu direnme gruplarının adı. || **müdafa'a-yı meşru'a**, huk. Bir kimsenin kendisine yönelmiş haksız bir saldırıyı gidermek amacıyla anında şiddet kullanarak yaptığı haklı savunma; meşru müdafa; haklı savunma. || **müdafa'a-yı milliye**, {OsT} Milli savunma; ulusal savunma. || **müdafa'a-yı nefis**, {OsT} Kendini koruma; kendini savunma.

müdafa, [Ar. def' > müdāfa'a مدافعه (müda:faa) is.

1. Kendisine yönelen bir saldırıya karşı koyma, direnme; korunma; savunma. 2. huk. Kendisine veya birine karşı yöneltilen suçlamadan aklanmak için kanıt göstererek karşı durma; savunma. 3. Kendisini tehlikelere karşı korumaktan âciz birine gelen ve gelebilecek tehlikelere karşı güven altına alma; koruma. 4. Bir kimseyi veya bir davranışı söz veya yazı ile destekleme; yanında olma. 5. spor. Futbolda rakip hücumlarına karşı koyma. 6. spor. Rakip hücumlarına karşı koyan takım elemanı. ☐ **müdafaada oynamak**, spor. Özellikle savunmaya önem veren bir taktikle maçı sürdürmek. || **müdafa** etmek, 1. Kendini, bir kimseyi veya bir yeri gelen saldırılara karşı savaşarak, dövüşerek, kendi gücünü kullanmak suretiyle korumak; savunmak. 2. Kendine, bir kimseye veya bir kurum, kuruluş, düşünce, eylem vb. ne yapılan suçlama veya sözlü saldırılara karşı kanıtlar ileri sürerek aklamaya çalışmak; savunmak. || **müdafa** hakkı, {OsT} huk. İnsan haklarının bir parçası olarak sanığın yargı organları önünde veya disiplin kurulunda, kendisine yöneltilen suçlamaya karşı savunma hakkı; savunma hakkı.

müdafa'aname, [Ar. müdāfa'a+Far. -nāme مدافعنامه (müda:faana:me) {OsT} is. Yazılı savunma; savunma yazısı.

müdafaasız, [müdafaasız] {OsT} sf. 1. Savunması olmayan; savunmasız. 2. Korunmasız. 3. zf. Savunma yapılmaksızın; savunması alınmadan.

müdafa'at, [Ar. müdāfa'a > müdāfa'āt مدافعت (müda:faa:t) {OsT} is. Savunmalar; müdafaalar.

müdafa'aten, [Ar. müdāfa'a > müdāfa'aten مدافعتاً (müda:faa'ten) {OsT} zf. Savunarak; müdafa ederek; savunma yoluyla.

müdafi, -i'i [Ar. müdāfa'a > müdāfi' مدافع (müda:fi:) {OsT} sf. 1. Savunan; savunma yapan; müdafa eden; savunucu. 2. huk. Yargı önünde sanık veya davalılardan birini savunan kimse. 3. spor. Futbolda savunma elemanı.

müdafi'in, [Ar. müdāfa'a > müdāfi'in مدافعين (müda:fi:n) {OsT} is. Savunanlar; müdafa edenler.

müdahalat, [Ar. müdāhale > müdāhālāt مداخلات (müda:hale) {OsT} is. Müdahaleler; müdahaleler.

(*müda:halâ:t*) {OsT} is. 1. Karışmalar; el atmalar. 2. Araya girmeler; sokulmalar.

müdahale, [Ar. düḥūl > müdāḥale مداخله] (*müda:-hale*) {OsT} is. 1. Başkasının yapmakta olduğu iş veya davranışı değişik biçimlerde yönlendirmek veya etkilemek için yapılan girişim; karışma; el atma. 2. İki ve daha çok kişi veya topluluk arasındaki iş, konuşma, anlaşma vb. şeyler için araya girme. 3. Bir sorunu çözmek amacıyla harekete geçme. 4. Tehlikeli bir gidiş seyreden bir olay veya durumu önlemek için etkide bulunma. 5. Bir ülkeye askerî güç göndererek o ülke yönetimine karışma. 6. Özellikle askerî güçler için yönetime karışma; çeşitli amaçlarda devlet yönetimini etkileme; yönlendirme. 7. *as.* Bir muharebeyi kazanmak amacıyla, bir kuvvetin asıl kuvvete sağladığı destek harekâtı. 8. *huk.* Bir dava sonucunda verilecek karara etkide bulunacak şekilde üçüncü kişilerin davaya katılmaları; davaya katılma. 9. *tıp.* Bir hastalığı, doğal gidişine bırakmayarak seyrini değiştirme veya tamamen iyileştirme amacıyla yapılan cerrahi ameliyat. ☞ **müdahale etmek**, 1. Bir kimsenin yapmakta olduğu işi etkilemek amacıyla yaptığı işe karışmak. 2. Bir olayı veya tehlikeli bir durumu önlemek amacıyla girişimde bulunmak. 3. Siyasal veya diplomatik bir olayı desteklemek amacıyla bir ülkeye silahlı kuvvet göndermek. || **müdahalenin men'i davası**, {OsT} Bir hakka tecavüzün durdurulması için yargıya başvurma.

müdahaleci, [müdahale-ci] (*müda:haleci*) *sf.* 1. Müdahaleden yana olan. 2. Bir sorunu çözmek için harekete geçen. 3. Bir işi şu veya bu yönde etkilemek için girişimde bulunan ve işin içine karışan. 4. Bir sorunu çözmek veya bir işi etkilemek için girişimde bulunan kişinin davranış biçimi. 5. *is.* Müdahalecilik yanlısı.

müdahalecilik, -ği [müdahale-ci-lik] (*müda:halecilik*) *is.* 1. *siy.* Başta ekonomi olmak üzere kişiler arasında düzenlenen ilişkilere çeşitli amaçlarla devletin karışmasını, ekonomiyi yönlendirmesini, etkilemesini esas alan öğreti; Keynesçilik. 2. Bir devletin başka devletler arasında meydana gelen çatışmaya karışmasını savunan öğreti. 3. *huk.* Vergilendirmeyi kamu ihtiyaçlarının karşılanmasından başka bir amaçla kullanma politikası.

müdahene, [Ar. dühn > müdāhene / müdāhenet مدهنه / مدهنت] (*müda:hene*) {OsT} *is.* Yüze karşı övme; dalkavukluk; yağcılık.

müdāhenekâr, [Ar. müdāhene + Far. -kâr مدهنكار] (*müda:henekâ:r*) *sf.* Dalkavukluk yapan; yağcı.

müdāhenekārāne, [Ar. müdāhene + Far. kār-āne مدهنكارانه] (*müda:henekā:ra:ne*) {OsT} *zf.* Dalkavukçasına; yağcılıkla.

müdahere, [Ar. dehr > müdāhere مدهره] (*müda:here*)

{OsT} *is.* 1. Uzun bir süre için kiralama. 2. Çekinmeden sözleşme yapma.

müdahhan, [Ar. duḥān > müdāḥḥan مدهخن] {OsT} *sf.* Dumanı çıkmış; dumanlı; tütmüş.

müdahil, [Ar. müdāḥale > müdāḥil مداخل] (*müda:-hil*) {OsT} *sf.* 1. Karışan; dahil olan. 2. *tic. bank.* Bir ticarî senede atılmış imzalardan birinin yükünlülüğünü yerine getirmek için ortaya çıkan üçüncü kişi. 3. *huk.* (Üçüncü kişiler için) görülmekte olan bir davaya, karara etkide bulunacak şekilde katılan; davaya katılan veya karışan.

müdahilan, [Ar. müdāḥil > müdāḥilān مداخلان] (*müda:hila:n*) {OsT} *is.* Karışanlar; dahil olanlar; katılanlar.

müdahilîn, [Ar. müdāḥil > müdāḥilîn مداخلين] (*müda:hili:n*) {OsT} *is.* Karışanlar; dahil olanlar; katılanlar.

müdahin, [Ar. müdāhane > müdāhin مدهان] (*müda:hin*) {OsT} *sf.* Yüze karşı öven; yüze gülen; dalkavuk; yağcı.

müdahinane, [Ar. müdāhin + Far. -āne مدهاننه] (*müda:hina:ne*) {OsT} *zf.* 1. Dalkavuğa yakışır biçimde; dalkavukça. 2. Yüze gülerek; dalkavuklukla.

müdahince, [müdahin-ce] (*müda:hi'nce*) {OsT} *zf.* 1. Dalkavuğa yakışır biçimde; dalkavukça. 2. Yüze gülerek; dalkavuklukla.

müdām, [Ar. devām > müdām مدام] (*müda:m*) {OsT} *sf.* 1. Devam eden; devamlı; süreklî. 2. *is.* Şarap.

müdame, [Ar. müdām > müdāme مدامه] (*müda:me*) {OsT} *is.* Şarap.

müdamele, [Ar. müdāmele مدامله] (*müda:mele*) {OsT} *is.* 1. Yüze gülme. 2. İdare etme.

müdāmere, [Ar. müdāmere مدماره] (*müda:mere*) {OsT} *is.* Eziyet ve sıkıntı içinde sabahlama.

müdāmi, [Ar. müdām > müdāmī مدامی] (*müda:mi:*) {OsT} *sf.* (Kişi için) durmadan şarap içen.

müdām-kāre, [Ar. müdām + Far. kāre مدامكاره] (*müda:mkā:re*) {OsT} *zf.* Her zaman yapan.

müdāna, [Ar. müdāḥāne مدهانه > müdānā] (*müda:-na:*) *is.* Minnet. ☞ **müdāna etmek**, *Minnet etmek.*

müdānat, [Ar. müdānāt مدهانات] (*müda:na:t*) {OsT} *is.* 1. Yakına getirme. 2. Yakın oluş.

müdāni, [Ar. müdānī مدهانی] (*müda:ni:*) {OsT} *sf.* 1. Yakın. 2. Benzer; eş.

müdāra, [Far. müdārā مدهاره] (*müda:ra:*) {OsT} *is.* 1. Düşmanlığı gizleyip görünüşe göre dost görünme; yüze gülcülük etme; sözde dostluk gösterme. 2. {eAT} Yüze gülme; suyuna gitme; anlaşma; idare

- etme. [DK] ☞ **müdarâ etmek**, *Dost gibi görünmek; yüze gülmek.*
- müdarat**, [Far. müdārā > Ar. müdārāt مدارات] (*müda:ra:t*) {OsT} is. Düşmanlığı gizleyip görünüşe göre dost görünme; yüze gülücülük.
- müdarese**, [Ar. ders > müdarese مدارسه] (*müda:rese*) {OsT} is. 1. Karşılıklı okuma; ders alış veriş. 2. Ders verme; ders yapma.
- müdava**, [Ar. devā > müdāvā / müdāvāt مداوا / مداوات] (*müda:va:*) {OsT} is. Hastayı tedavi etme; hastayı iyileştirme; sağaltma.
- müdavele**, [Ar. devlet > müdāvele مداوله] (*müda:vele*) {OsT} is. 1. Döndürme; çevirme. 2. Elden ele gezdirmek; alıp vermek; devretmek. 3. Karşılıklı olarak fikir alıp verme. ☞ **müdavele etmek**, *Döndürmek; çevirmek; değiştirmek.* || **müdavele-i efkâr**, {OsT} *Bir konu üzerinde karşılıklı düşünce alış verişinde bulunma; birbirinin düşüncelerinden yararlanmak üzere karşılıklı konuşma; fikir alış veriş yapma.*
- müdavemet**, [Ar. devām > müdāvet مداومت] (*müda:vemet*) {OsT} is. 1. Devam etme; arkası kesilmeme. 2. Bir işe ara vermeden çalışma. 3. (Okul, iş vb. yerlere) sürekli olarak gidip gelme. ☞ **müdavemet etmek**, *1. Gayret etmek; yılmamak. 2. Çalışkan olmak.*
- müdavere**, [Ar. devr > müdāvere مداوره] (*müda:vere*) {OsT} is. 1. Döndürme; çevirme. 2. İdare etme; yönetme.
- müdavi**, [Ar. devā > müdāvī مداوی] (*müda:vi:*) {OsT} sf. Tedavi eden; hastayı iyileştiren; hastaya bakan.
- müdavim**, [Ar. devām > müdāvīm / müdāvīme مداوم / مداومه] (*müda:vīm*) {OsT} sf. 1. (Kişi için) bir yere sürekli olarak giden; gedikli. 2. Bir işte aralıksız olarak çalışan. ☞ **müdavim olmak**, *Bir yere sürekli olarak gitmek; bir işte ara vermeden çalışmak.*
- müdavimîn**, [Ar. müdāvīm > müdāvīmīn مداومین] (*müda:vīmī:n*) {OsT} is. Bir yere devamlı olarak gidip gelenler.
- müdayene**, [Ar. deyn > müdāyene مداينه] (*müda:yene*) {OsT} is. Karşılıklı olarak borç alıp verme; iki kişinin birbirine borçlanması.
- müdbir**, [Ar. dübūr > idbār > müdbir مدبر] {OsT} sf. Kötü talihin kurbanı olmuş; düşkün; talihsiz.
- müdcine**, [Ar. müdcine مدجنه] {OsT} is. Eski Arapların şarkıcı bayanlara verdiği ad.
- müddahar**, [Ar. duḥr > müddeḥar مدخر] {OsT} sf. Biriktirilmiş; toplanıp saklanmış
- müddahir**, [Ar. duḥr > iddiḥār > müddaḥḥir مدخر] {OsT} sf. Gerektiğinde kullanmak üzere toplayıp biriktiren; toplayan.
- müdde'a**, [Ar. da'vā > iddi'ā > müdde'ā مدعا / مدعى] (*müdde'a:*) {OsT} is. 1. İddia olunan şey; tez; sav. 2. huk. Dava olunan şey. 3. fel. Tez. ☞ **müdde'a aleyh**, {OsT} huk. *Hakkında dava açılan.* || **müdde'a bih**, {OsT} huk. *Dava konusu olan şey.*
- müddeayat**, [Ar. müdde'ā > müdde'ayāt مدعيات] (*müddeaya:t*) {OsT} is. 1. İddia olunan şeyler; tezler. 2. Asılsız ısrarlar.
- müddeber**, [Ar. mu'teber] {ağız} sf. Önemli; değerli. [DS]
- müddeem**, [? müddeem] {ağız} sf. Yoksul. [DS]
- müddehar**, [Ar. duḥr > müddeḥar مدخر] {OsT} sf. → müddahar.
- müddehem**, [? müddehem] {ağız} sf. Tembel. [DS]
- müdde'i**, [Ar. iddi'ā > müdde'ī / müddeiyye مدعى / مدعيه] (*müddei:*) {OsT} sf. 1. İddia eden; bir düşünce veya konu üstünde duran; saylayıcı. 2. Ayak direyen; inatçı. 3. Bir şeyi haksız yere isteyen. 4. huk. (Kişi için) birinden veya bir tüzel kişiden davacı olan; dava eden; yargıda dava açan; davacı. ☞ **müdde'i-i aleyh**, {OsT} *Kendisinden davacı olunan; davalı.* || **müdde'i-i şahsî**, {OsT} *Kişisel dava açan.* || **müdde'i-i umûmî**, {OsT} → müddeiumumî.
- müddeiumumî**, [Ar. müdde'i-i 'umûmî مدعى عمومى] (*müddei'umu:mi:*) {OsT} is. huk. Kamu adına dava açan; savcı.
- müddeiumumilik**, -ği [müddeiumumîlik] (*müddei'umu:mi:lik*) {OsT} is. 1. Savcının mesleği. 2. Savcının makamı.
- müdde'ıyan**, [Ar. müdde'i > müdde'ıyān مدعيان] (*müddei:ya:n*) {OsT} is. Yargı önünde bulunan davalı ve davacıdan oluşan taraflar.
- müddessir**, [Ar. diṣār > tedṣir > müddeṣṣir مدثر] {OsT} sf. Üzerine örtünecek bir şey bürünmüş; örtüsüne bürünen; örtünmüş; giyinmiş. ☞ **Müddessir Suresi**, *Kur'an-ı Kerim'in 74. suresinin adı.*
- müddet**, [Ar. medd > müddet مدت] {OsT} is. 1. Bir olayın, bir eylemin veya bir durumun başlayıştan itibaren olageldiği, sürdüğü ve sona erdiği zaman parçası; başlayış ile bitiş arasındaki zaman parçası; süre. 2. Bir işin gerçekleşmesi veya bitmesi için öngörülen veya biçilen zaman; bilinen, belli bir zaman; vade. 3. Zaman; vakit. 4. huk. Bir borcun yerine getirilmesi veya hukukî bir işlemin yapılması için yasa, yargıç veya ilgili kişi tarafından tanınan geleceğe yönelik yıl, gün veya saat gibi sonu belirli kesin zaman; mehil. ☞ **müddet-i haml**, {OsT} *Gebelik süresi.* || **müddet-i hayât**, {OsT} *Ya-*

şam süresi.|| **müddet-i iddet**, {OsT} huk. Boşanmış bir kadının tekrar evlenebilmek için beklemek zorunda olduğu süre.|| **müddet-i istinâf**, {OsT} huk. Yargıya başvuru süresi.|| **müddet-i itirâz**, {OsT} huk. İtiraz süresi.|| **müddet-i malûme**, {OsT} Bilinen zaman.|| **müddet-i medîde**, {OsT} Uzun zaman.|| **müddet-i ömr**, {OsT} Ömür boyunca.|| **müddet-i sefer**, {OsT} huk. On sekiz saatlik yol.|| **müddet-i temyîz**, {OsT} huk. Yargı kararına karşı üst mahkemeye başvuru süresi.

müddetli, [müddet-li] {OsT} sf. Süresi olan; süreli.

müddetsiz, [müddet-siz] {OsT} sf. Süresi belirtilmeyen; süresiz.

müdebağ, [Ar. debâğat > müdebağ مدبغ] {OsT} sf. (Deri için) tabaklanmış; debagat olmuş.

müdebbir, [Ar. tedbir > müdebbir مدبر] {OsT} sf. 1. Sonu düşünülerek hazırlanmış; gerekli önlemi alınmış olan; önlemlî. 2. is. huk. Sahibi ölünce, onun şartına uyularak azat olunacak köle.

müdebbirane, [Ar. müdebbir + Far. -âne مدبرانه] (müdebbira:ne) {OsT} zf. Tedbirli bir şekilde.

müdebbir, [Ar. tedbir > müdebbir مدبر] {OsT} sf. 1. İleriyi görerek veya düşünerek hareket eden kimse; tedbirli. 2. is. huk. Kölesi veya malı ancak ölümünden sonra serbest kalacak olan kimse.

müdebbiran, [Ar. müdebbir + Far. -ân مدبران] (müdebbira:n) {OsT} is. Geleceği düşünerek ona göre hareket eden kimseler; tedbirli kimseler; önlem alanlar. ☞ **müdebbirân-ı felek**, {OsT} gök b. Yedi gezegen.

müdebbirîn, [Ar. müdebbir > müdebbirîn مدبرين] (müdebbiri:n) {OsT} is. Geleceği düşünerek ona göre hareket eden kimseler; tedbirli kimseler; önlem alanlar.

müdebdēb, [Ar. debdebe > müdebdēb / müdebdēbe مدبدب / مدبدبه] {OsT} sf. Gösterişli; şaşaalı; tantanalı; debdebeli.

müdehhan, [Ar. duhān > müdehhan مدخن] {OsT} sf. (Ocak vb. için) tütmüş; dumanlı.

müdehhen, [Ar. dūhn > tedhīn > müdehhen مدهن] {OsT} sf. Güzel koku sürülmüş olan; tedhin edilmiş.

müdehhin, [Ar. dūhn > müdehhen مدهن] {OsT} sf. Yağlı.

müdehhiş, [Ar. dehşet > müdehhiş مدهش] {OsT} sf. Korku salan; korku veren; korkutan; dehşet veren.

müdekkik, [Ar. diqqat > tedkīk > müdekkīk مدقق] (k'ler kalın söylenir) {OsT} sf. İnceden inceye araştıran, inceleyen; tetkik eden.

müdekkikane, [Ar. müdaqqīk + Far. -âne مدققانه] (müdekkika:ne k'ler kalın söylenir) {OsT} zf. İnceleyerek; araştırarak; tetkik ederek.

müdekkikîn, [Ar. müdekkīk > müdekkīkîn مدققين] (müdekkiki:n k'ler kalın söylenir) {OsT} is. Tetkik edenler; araştıranlar; inceleyenler.

müdellet, [Ar. delâlet > tedlīl > müdellet / müdellete مدلل / مدله] {OsT} sf. Kanıt ile ispat edilmiş olan; kanıtlanmış olan; delillenenmiş.

müdelleten, [Ar. müdellet > müdelleten مدللاً] (müdellete'len) {OsT} zf. Kanıt ile ispat edilmiş olarak; kanıtlanmış olarak; delillenenmiş olarak.

müdelletis, [Ar. tedlīs > müdelletis مدلس] {OsT} sf. Satıldığı malın ayıbını gizleyen.

müdem, [Ar. müdām => müdem] {ağız} sf. Sürekli. [DS]

müdem, [? müdem] (mü'dem) {ağız} sf. 1. Tıpkı. 2. zf. Gerçekten; kesin olarak; kuşkusuz. [DS]

müdemmağ, [Ar. dimāğ > müdemmağ مدمغ] {OsT} is. Aptal; ahmak.

müdemmec, [Ar. müdemmec مدمج] {OsT} sf. (Rulo vb. için) düzgün biçimde iç içe dürülmüş olan.

müdemmer, [Ar. dümür > müdemmer مدمر] {OsT} sf. Yok edilmiş; mahvedilmiş; dumura uğratılmış.

müdemmir, [Ar. dümür > müdemmir مدمر] {OsT} sf. Yok eden; mahveden; dumura uğratan.

müdenneş, [Ar. denâset > tednis > müdenneş مدنس] {OsT} sf. Kirletilmiş olan; kirlenmiş; kirli.

müdenneş, [Ar. denâset > tednis > müdenneş مدنس] {OsT} sf. Kirletmiş olan; kirleten; kirletici.

müderhem, [Ar. dirhem > müderhem مدرهم] {OsT} sf. Dirhemi çok olan; paralı; parası çok olan; zengin.

müderriş, [Ar. ders > tedris > müderriş مدرس] {OsT} sf. 1. Ders veren. 2. is. Medreselerde ve büyük camilerde ders veren hoca. 3. İmparatorluk döneminde, Tanzimat sonrası yüksek öğrenim kurumlarında ders veren öğretim görevlilerine verilen ad; profesör.

müderrişîn, [Ar. müderriş > müderrişîn مدرسين] (müderriş:i:n) {OsT} is. Müderrişler.

müderrişlik, -ği [müderriş-lik] {OsT} is. 1. Müderriş olma durumu; medrese veya darülfünunda ders verme işi. 2. Müderriş payesi veya mesleği.

müdesi, [Ar. desîse > müdesi مدسى] (müdesi:i) {OsT} sf. Baştan çıkarıcı; yolu şaşırttırıcı; aldatıcı.

müdesir, [Ar. dişâr > tedşir > müdesir مدثر] {OsT} sf. → müdesir.

müdevven, [Ar. dīvān > tedvīn > müdevven / müdevvene مدون / مدونه] {OsT} sf. 1. (Şiir için) bir araya getirilerek divan halinde toplanmış olan. 2. Bir araya toplanmış; düzenlenmiş.

- müdevvenat**, [Ar. müdevven > müdevvenât مدونات] (*müdevvena:t*) {OsT} is. Bir araya toplanmış eserler.
- müdevver**, [Ar. devr > tedvîr > müdevver مدور] {OsT} sf. **1.** Çevrilmiş; döndürülmüş. **2.** Yuvarlak. **3. muh.** (Hesap için) yeni bilançooya geçirilmiş olan.
- müdevveriyet**, [Ar. müdevver > O. T. müdevveriyet مدوريت] {OsT} is. Yuvarlaklık.
- müdevvin**, [Ar. dīvan > tedvīn > müdevvin / müdevvine مدون / مدونه] {OsT} sf. Şiir vb. eserleri toplayıp bir araya getirerek kitap halinde düzenleyen; divan yapan.
- müdevvir**, [Ar. devr > tedvîr > müdevvir مدور] {OsT} sf. **1.** Döndüren; çeviren. **2.** İdare eden. **3. anat.** Uyluk kemiğinin yukarı ucundaki iki yuvarlak çıkıntıdan her biri.
- müdgam**, [Ad. idğam > müdgam مدغم] {OsT} is. *dbl.* Arap dilinde, art arda gelen kelimelerde aynı olan ve birbirine katılabilen birinci kelimenin son sesi ile ikincinin ilk seslerinden her biri. ☞ **müdgamün-fih**, {OsT} *İdgam olunmuş iki kelimedenden ikincinin baş harfi.*
- müdhal, -li** [Ar. daħl > idhāl > müdhal مدخل] {OsT} sf. İçeriye sokulmuş; dahil edilmiş.
- müdhamme**, [Ar. müdhāme مدهامه] (*müdha:mme*) {OsT} is. Ağaçlarının ve bitkilerinin çokluğu ve tazeliği yüzünden uzaktan koyu yeşil görünen bahçe.
- müdhar**, [Ar. idhār > müdhar مدخر] (*müdha:r*) {OsT} sf. Hor, hakir görülmüş.
- müdhil**, [Ar. daħl > idhāl > müdhil مدخل] {OsT} sf. İçeriye sokan; dahil eden.
- müdhin**, [Ar. müdhin مدهن] {OsT} sf. Güzel kokulu yağ sürünen.
- müdhir**, [Ar. idhār > müdhir مدخر] {OsT} sf. Bir kimseyi hor gören; hakir gören.
- müdhiş**, [Ar. dehşet > idhāş > müdhiş / müdhişe مدهش / مدهشه] {OsT} sf. → müthiş.
- müdhün**, [Ar. dūhn > müdhün مدهن] {OsT} is. İçine güzel kokulu yağ, ıtır gibi şeyler konulan kap veya şişe.
- müdir¹**, [Ar. idāre > müdir مدير] (*müdi:r*) {OsT} sf. → müdür. ☞ **müdir-i umûmî**, {OsT} *Genel müdür.*
- müdir², -rri** [Ar. idrār > müdirr مدر] {OsT} sf. İdrar söktürücü; idrarı artıran; idrar meydana getiren; müdirr.
- müdiran**, [Ar. müdir + Far. -ān مديران] (*müdi:ra:n*) {OsT} is. Yöneten kimseler; yöneticiler; müdürler.
- müdire**, [Ar. idāre > müdire مديره] (*müdi:re*) {OsT} sf. **1.** Müdirin dişili. **2.** Bayan yönetici; kadın müdür. ☞ **müdire-i umûr**, {OsT} *İşleri idare eden kadın.*
- müdiriyyet**, [Ar. müdir > müdiriyyet مديرية] (*müdi:riyyet*) {OsT} is. → müdiriyyet.
- müdirrat**, [Ar. idrār > müdirr > müdirrāt مدرات] (*müdirra:t*) {OsT} sf. İdrar söktürücü ilaçlar.
- müdlî**, [Ar. müdlî مدلى] (*müdlî:*) {OsT} sf. Tanık gösteren.
- müdmic**, [Ar. dümüc > müdmic مدمج] {OsT} sf. İçine sızdıran.
- müdmîn**, [Ar. demn > idmān > müdmîn مدمن] {OsT} sf. Bir şeye alışkın olan; idmanlı olan; idmanlı. ☞ **müdmîn-i hamr**, {OsT} *İçkiye alışık olan; çok sarhoş olan.*
- müdn**, [Ar. medīne > müdn مدن] {OsT} is. Şehirler.
- müdreç**, [Ar. derc > idrāc > müdreç مدرج] {OsT} sf. İçine konulmuş; derc edilmiş.
- müdreğ**, -ğî [? müdreğ] {ağız} sf. (Eşya için) işe yaramaz; gereksiz. [DS]
- müdrî**, [Ar. müdrî مدرى] (*müdrî:*) {OsT} sf. Bildiren.
- müdrîk**, [Ar. derk > idrāk > müdrîk مدرک] {OsT} sf. **1.** Bir şeyi idrak eden; akli eren; anlayışlı; bilinçli. **2.** Yetişmiş; olgun. **3.** Eren; erişen. **4. is. isl.** Cemaatle kılınan namazlarda namazın başından itibaren imama uyan ve namaza ara vermeden imamla beraber tamamlayan kimse.
- müdrîkât**, [Ar. müdrîk > müdrîkât مدرکات] (*müdrîka:t*) {OsT} is. *psikol.* Anlayış güçleri; zihinler; bilinçler.
- müdrîke**, [Ar. müdrîk > müdrîke مدرکه] {OsT} is. **1.** Müdrîkin dişili. **2. psikol.** Anlama gücü; anlık.
- müdrîr**, [Ar. idrār > müdrîr مدرر] {OsT} sf. İdrar söktürücü; idrarı artıran; idrar meydana getiren; müdir.
- müdü**, [? müdü] {ağız} sf. **1.** Ortılığı karıştıran. **2.** Değerbilmez. **3. is.** Zarar veren kedi. **4. Casus.** [DS]
- müdüğ**, -ğü [? müdüğ] {ağız} sf. Değerbilmez. ☞ **müdüğ etmek**, {ağız} *Yapılan iyiliğin değerini bilmemek.* [DS]
- müdüllük**, -ğü [müdü-lük] {ağız} is. Değerbilmezlik. [DS]
- müdüñ**, [Ar. medīne > müdüñ / müdn مدن] {OsT} sf. Şehirler. ☞ **müdüñ-i cesîme**, {OsT} *Büyük şehir.*
- müdü**, [Ar. idāre > müdir / müdire مدير / مديره] sf. **1.** İdare eden; çeviren. **2.** Yönetmesini bilir; muktedir. **3. is. huk.** Bir yönetim bölümünün başında bulunan sorumlu amir; yönetici; yönetmen; direktör. **4.** İmparatorluk döneminde, imparatorluğa bağlı devletlerin nazırlarına verilen ad. **5.** Mısır hıdivliğinde en

büyük yerel yönetimin başı. ☞ **müdür muavini**, *Müdür yardımcısı*.|| **müdür yardımcısı**, *Müdüre işlerinde yardım eden, yokluğunda işlerini üzerine alıp yönetimi sürdüren kimse; müdür muavini.*

müdüriyet, [Ar. müdür > müdiriyyet مديريت] {OsT} is.

1. Müdürün görevi; müdürlük; yönetmenlik. **2.** Müdürün sıfatı; müdürlük; yönetmenlik. **3.** Müdürün yönetimindeki daire veya kurum; müdürlük; yönetmenlik. **4.** Müdürün çalıştığı oda veya makam; müdürlük; yönetmenlik. **5. gñsl.** Emniyet müdürlüğü.

müdürlük, -ğü [müdür-lük] **1.** Müdürün görevi; müdürlük; yönetmenlik. **2.** Müdürün sıfatı; müdürlük; yönetmenlik. **3.** Müdürün çalıştığı oda veya makam; müdürlük; yönetmenlik. **4. yönet.** Başında bir müdür bulunan yönetim birimi; müdürün yönetimindeki daire veya kurum; müdürlük; yönetmenlik.

mü'ebbed, [Ar. ebed > müebbed / müebbede مؤبد / مؤبده] {OsT} sf. → müebbet.

müebbeden, [Ar. müebbed > müebbeden مؤبداً] (*müebbe'den*) {OsT} zf. **1.** Sonsuz olarak; sonsuza kadar; ebedî olarak. **2.** Ölüncüye kadar.

müebbet, -di [Ar. ebed > müebbed / müebbede مؤبد / مؤبده] {OsT} sf. **1.** Ebediyete kadar sürecek olan; sonu olmayan; sonsuz; ebedî olan. **2.** Ömür boyu sürecek olan.

mü'eccel, [Ar. te'cil > mü'eccel / mü'eccele مؤجل / مؤجله] {OsT} sf. **1.** İleriye bırakılmış; ertelenmiş; ileriye atılmış. **2. huk.** (Nikâh bedeli için) ödenmesi kadının dul kalması veya boşanmasına bağlı olan.

mü'eccelen, [Ar. mü'eccel > mü'eccelen مؤجلاً] (*mü'ecce'len*) {OsT} zf. Sonraya bırakılarak; ertelenerek; ileriye atılarak.

mü'eccil, [Ar. te'cil > mü'eccil مؤجل] {OsT} sf. İleri bir tarihe bırakan; erteleyen.

mü'edda, [Ar. eda' > te'diye > mü'eddā مؤدا / مؤدى] (*mü'edda:*) {OsT} is. **1.** Anlam. **2.** Kavram; içerik; muhteva. **3. sf.** Ödenmiş; yerine getirilmiş; eda edilmiş.

mü'eddeb, [Ar. te'dib > mü'eddeb مؤدب] {OsT} sf. **1.** Edepli; saygılı; terbiyeli; uslu. **2.** Çok okumuş; bilgili.

mü'eddeben, [Ar. mü'eddeb > mü'eddeben مؤدباً] (*mü'edde'ben*) {OsT} zf. Edepli birine yakışır biçimde; terbiyeli olarak.

mü'eddi, [Ar. eda' > te'diye > mü'eddi مؤدى] (*mü'eddi:*) {OsT} sf. **1.** Doğuran; sebep olan; meydana getiren. **2.** Doğuran; meydana getiren; sebep olan.

mü'eddib, [Ar. edeb > te'dib > mü'eddib مؤدب] {OsT} sf. Bir çocuğun eğitim ve öğretimini üzerine alan; mürebbi; mürebbiye; eğitimci.

mü'eddibîn, [Ar. mü'eddib > mü'eddibîn مؤدبين] (*mü'eddibi:n*) {OsT} is. Mürebbiler; eğitimciler.

mü'ekked, [Ar. ekedd > te'kid > mü'ekked / mü'ekke] {OsT} sf. **1.** Sağlamlaştırılmış; kuvvetlendirilmiş; güçlendirilmiş; onaylanmış. **2.** Tekrarlanmış; tembihlenmiş; bir daha buyrulmuş; ihtar edilmiş. ☞ **müekked-ked**, {OsT} Sağlamlaştırılmış ev.

mü'ekmeden, [Ar. mü'ekked > mü'ekmeden مؤكداً] (*müekke'den*) {OsT} zf. Bir daha tekrarlanarak; tembihlenerek; pekiştirilerek.

mü'ekkid, [Ar. ekedd > te'kid > mü'ekkid مؤكد] {OsT} sf. **1.** Sağlamlaştırılan; güçlendiren; kuvvetlendiren. **2.** Bir daha tembihleyen; ihtar eden; uyarıcı.

mü'ekkil, [Ar. vekâlet > tevkil > mü'ekkil مؤكل] {OsT} sf. → müvekkil.

mü'ellef, [Ar. ülfet > te'lif > mü'ellef / mü'ellefe مؤلف / مؤلفة] {OsT} sf. **1.** Bir yere toplanmış; kitap haline getirilmiş. **2.** Telif olunmuş; toplanmış; yazılmış. **3. hat.** Arap yazısında, harflerin birbirine benzeyen biçimleriyle oluşturulmuş anlamlı bir görünüm taşıyan harf veya sözcük topluluğu oluşturmaya uygun bir yazı çeşidi; muamma yazısı. **4. mat.** Harmonik. ☞ **müellefe-i kulüb**, {OsT} *Yeni Müslüman olmuş ve gönülleri İslam'a ısındırılmak istenen kişiler*.|| **müellef huzme**, {OsT} *Harmonik demet*.|| **müellef taksim**, {OsT} *Uyumlu bölme*.

mü'ellefat, [Ar. mü'ellef > mü'ellefât مؤلفات] (*mü'ellefa:t*) {OsT} is. Telif edilmiş eserler; yazılmış kitaplar.

mü'ellem, [Ar. e'lem > mü'ellem مؤلم] {OsT} sf. Eylemli; kederli; üzgün.

mü'ellif, [Ar. te'lif > mü'ellif مؤلف] {OsT} sf. → müellif.

müellif, [Ar. te'lif > mü'ellif مؤلف] sf. **1.** Bağdaştırıcı; uzlaştırıcı. **2.** Kitap yazar; eser sahibi olan. **3. is.** Yazar. ☞ **müellif hattı**, {OsT} *matb. Bir yazma eserin, yazarının kendisi tarafından yazılmış olanı; asıl nüsha*.

mü'ellifan, [Ar. mü'ellifân مؤلفان] (*müellifa:n*) {OsT} is. Müellifler; yazarlar.

mü'ellifane, [Ar. mü'ellif + Far. -âne مؤلفانه] (*mü'ellifa:ne*) {OsT} zf. Kitap yazana yakışır biçimde; yazara uygun olarak.

mü'ellifin, [Ar. mü'ellifin مؤلفين] (*müellifi:n*) {OsT} is. Kitap yazarlar; eser sahipleri; telif edenler.

- mü'ellihe**, [Ar. ilāh > müellihe مؤلهه] {OsT} sf. 1. Tanrılaştıran; ilah sayan; ilah özelliği katan. 2. Hz. Ali'ye uluhiyet isnat edenlere verilen ad.
- mü'ellim**, [Ar. elem > te'lim > mü'ellim مؤلم] {OsT} sf. Elem veren; inciten; üzen; acıtan; acıklı; iç sızlatan.
- mü'emmen**, [Ar. emn > te'min > mü'emmen مؤمن] {OsT} sf. Sağlanmış; emniyete alınmış; güvenilir.
- mü'ennes**, [Ar. unūset > te'niş > müennes مؤنث] {OsT} sf. 1. Dişi. 2. dbl. Bazı dillerde gramer kategorileri bakımından dişi sayılan kelime; dişil; dişilik. ☞ **müennes-i hakiki**, {OsT} dbl. Arapçada eril kelimenin sonuna dişillik eki (-e / -ā) eklenmek suretiyle yapılan kelime: sālīh / sālīha vb.|| **müennes-i semāi**, {OsT} dbl. Arapçada söylenişi itibariyle dişil sayılan kelime: şems, yed vb.
- mü'esser**, [Ar. te'sir > mü'eşşer مؤثر] {OsT} sf. Kendisine bir şey etki etmiş olan; etkilenmiş.
- mü'esses**, [Ar. esās > te'sis > mü'esses مؤسس] {OsT} sf. Kurulmuş; kurulu.
- mü'essesan**, [Ar. mü'esses > müessesān مؤسسان] (müessesā:n) {OsT} sf. Kurucu; kuran. ☞ **müessesān meclisi**, {OsT} Kurucu meclis.
- mü'essesat**, [Ar. mü'essese > mü'essesāt مؤسسآت] (müessesā:t) {OsT} is. Kurumlar; kuruluşlar; tesisler. ☞ **müessesāt-ı hayriye**, {OsT} Hayır kurumları.|| **müessesāt-ı husūsiye**, Özel kuruluşlar.|| **müessesāt-ı resmīye**, {OsT} Resmî kurumlar; resmî kuruluşlar; devlet daireleri; devlet kurumları.
- mü'essese**, [Ar. esās > te'sis > mü'essese مؤسسه] {OsT} is. → müessese.
- müessese**. [Ar. esās > te'sis > mü'essese مؤسسه] {OsT} is. 1. Yasal bir gerekçeye veya izne dayalı olarak kurulmuş olup sürekliliği bulunan örgüt; kurum; kuruluş. 2. Kamu hizmeti gören tüzel kişi. 3. Ticarî veya sınaî kuruluş. 4. Bir kurumun bulunduğu bina. 5. mecaz. Düşünce ve inanç birliğinden ileri gelen benimsenmiş, toplumun bağlı olduğu kural veya uygulama; toplumun sorunları çözebilmek için uygulayageldiği yöntem; kurum.
- müesseseleşme**, [müessese-le-ş-me] is. 1. Müesseseleşmek eylemi veya durumu; kurumlaşma. 2. Toplumca benimsenir, uygulanır olma; kurumlaşma.
- müesseseleşmek**, [müessese-le-ş-mek] döñşl. f. [-ir] 1. Kurum niteliğini kazanmak. 2. (Toplum yaşayışını ilgilendiren gelenek vb. kimi yöntem ve teknikler için) toplumca benimsenir, uygulanır olmak; kurumlaşmak.
- mü'essif**, [Ar. esef > mü'essif / mü'essife مؤسف / مؤسفة] {OsT} sf. 1. Üzen; üzüntü veren; üzücü. 2. (Olay, durum vb. için) hoş gitmeyen.
- mü'essir**, [Ar. eşer > te'sir > mü'eşşir / mü'eşşire مؤثر / مؤثرة] {OsT} sf. → müessir.
- müessir**, [Ar. eşer > te'sir > mü'eşşir / mü'eşşire مؤثر / مؤثرة] sf. 1. Etken olan; etkili; tesir eden. 2. İnsanın zihnini sürekli işgal eden; etkili. 3. Dokunaklı. 4. kim. Etken. ☞ **müessir fiil**, {OsT} huk. Bedensel acı ve ağrı veren, sağlığı veya aklı bozan şiddet eylemi.|| **müessir olmak**, {OsT} Etken olmak; etki etmek; etkili olmak.
- mü'essirane**, [Ar. mü'eşşir + Far. -āne مؤثرانه] (müessirā:ne) {OsT} zf. Dokunaklı bir şekilde; etkili biçimde.
- mü'essiriyet**, [Ar. mü'essir > mü'essiriyet مؤثريت] {OsT} is. Dokunaklılık; etkililik; etkenlik.
- mü'essis**, [Ar. esās > te'sis > mü'essis مؤسس] {OsT} sf. 1. Temel atan; kuran; yapan. 2. is. Bir yapı, kurum, kuruluş vb. şeyi kuran kimse. 3. huk. Kurucu. ☞ **müessis-i devlet**, {OsT} Devlet kuran.
- mü'essisan**, [Ar. mü'essis + Far. -ān مؤسسان] (müessisā:n) {OsT} is. Kurucular; kuranlar.
- mü'essisîn**, [Ar. mü'essis > mü'essisîn مؤسسین] (müessisī:n) {OsT} is. Kurucular; kuranlar.
- müettiş**, [Ar. müfettiş => müettiş {ağız} is. Müfettiş. [DS]
- mü'evvel**, [Ar. te'vil > mü'evvel مؤول] {OsT} sf. 1. Gerçek anlamından başka bir anlamda açıklanmış olan. 2. (Rüya için) yorumlanmış; tabir edilmiş.
- mü'evvelen**, [Ar. mü'evvel > mü'evvelen مؤولاً] (müevve'len) {OsT} zf. 1. Kaçamaklı olarak. 2. Tevilli olarak.
- mü'evvil**, [Ar. te'vil > mü'evvil مؤول] {OsT} sf. 1. Bir sözü gerçek anlamından başka bir biçimde açıklayan; tevil eden; lafi dolandıran. 2. Rüya yorumlayan.
- mü'eyyed**, [Ar. eyd > te'yid > mü'eyyed مؤيد] {OsT} sf. 1. Kuvvetlendirilmiş; sağlamlaştırılmış; sağlam. 2. Doğrulanmış. 3. Yardım gören; destek alan. ☞ **müeyyed-yed**, {OsT} Yardım edici.
- mü'eyyid**, [Ar. eyd > te'yid > mü'eyyid مؤيد] {OsT} sf. 1. Kuvvetlendiren; sağlamlaştıran. 2. Doğrulayan. 3. Yardım eden; destek veren.
- mü'eyyide**, [Ar. mü'eyyid > mü'eyyide مؤيده] {OsT} is. 1. Yaptırma gücü; yaptırım. 2. huk. Yasalarla konmuş bulunan kuralları yerine getirmeyenlerin veya bu kuralları çiğneyenlerin devlet tarafından cezalandırılması; yaptırım.
- mü'eyyis**, [Ar. me'yūs > mü'eyyis مؤيس] {OsT} sf. Üzen; kederlendiren; meys eden.

- mü'eyyisane**, [Ar. mü'eyyis + Far. āne مؤيسانه] (*mü-eyyisa:ne*) {OsT} *zf.* Üzerek; kederlendirerek; me-yus ederek.
- mü'ezzi**, [Ar. ezā > mü'ezzi مؤذى] (*müezzi:*) {OsT} *sf.*
1. Eziyet eden; eziyet veren. 2. Rahat bırakmayan; rahatsız eden. 3. Yüzü gülmeyen; asık suratlı.
- mü'ezzin**, [Ar. ezān > mü'ezzin مؤذن] {OsT} *is.* → müezzin.
- müezzin**, [Ar. ezān > mü'ezzin مؤذن] {OsT} *is.* Namaz vakitlerini haber vermek için ezan okuyan din görevlisi.
- mü'ezzinîn**, [Ar. mü'ezzin > mü'ezzinîn مؤذنين] (*mü-ezzini:n*) {OsT} *is.* Müezzinler.
- müezzinlik, -ği** [müezzin-lik] *is.* Müezzinin yaptığı iş; ezan okuma işi.
- müfakat**, [Ar. fūc'e > müfācāt مفاجات] (*müfa:ca:t*) {OsT} *is.* Oluverme; ansızın meydana gelme.
- müface**, [Ar. müfāce مفاجه] (*müfa:ce*) {OsT} *is.* Olu-verme; ansızın oluş.
- müfad**, [Ar. fevd > ifāde > müfād مفاد] (*müfa:d*) {OsT} *is.* Anlam; kavram.
- müfadat**, [Ar. fidā > müfādāt مفادات] (*müfa:da:t*) {OsT} *is.* Bir tutsağı bedel ödeyerek kurtarma. ☞ **müfādāt-ı üserā**, {OsT} *Savaşan ülkeler arasında karşılıklı esir değişimi.*
- müfagame**, [Ar. feğam > müfāgame مفاغمه] (*mü-fa:game*) {OsT} *is.* 1. Öpme. 2. anat. Ağızlaşma.
- müfahare**, [Ar. fāhr > müfāhare / müfāharet مفاخرة / مفاخرت] (*müfa:hare*) {OsT} *is.* Kendi erdemlerini sa-yarak karşılıklı üstünlük iddia etmeye çalışma; kar-sılıklı övünme.
- müfaheme**, [Ar. fehm > müfāheme مفاهمه] (*müfa:-heme*) {OsT} *is.* Anlaşma.
- müfahham¹**, [Ar. faḥm > feḥāmet > müfāḥḥam مفاحم] {OsT} *sf.* 1. Ululanmış. 2. (Kur'an'ın okunuşu için) kaba ve kalın söylenmiş harf.
- müfahham²**, [Ar. faḥm > müfāḥḥam مفاحم] {OsT} *sf.* Kömürleşmiş.
- müfahir**, [Ar. fāhr > müfāhare > müfāhir مفاخر] (*mü-fa:hir*) {OsT} *sf.* Övünen; fahreden.
- müfakehe**, [Ar. müfākehe مفكهه] (*müfa:kehe*) {OsT} *is.* Şakalaşma.
- müfakkar**, [Ar. müfākḳar مفقار] {OsT} *is.* Arkası düz çentikli bir tür kılıç.
- müf'am**, [Ar. fa'm > müf'am مفعم] (*müf-am*) {OsT} *sf.* (Su için) yükselmiş; kabarmış.
- müfarakat**, [Ar. farḳ > müfāraḳat مفارقات] (*müfa:ra-kat*) {OsT} *is.* 1. Bir yerden ayrılma; uzaklaşma. 2. huk. Karı koca arasındaki nikâhla kurulu evlenme-nin fesih veya boşanma yoluyla sona erdirilmesi; eşlerin birbirinden ayrılması.
- müfareze**, [Ar. müfāreze مفازه] (*müfa:reze*) {OsT} *is.* Bir şeyden kesilip ayrılma.
- müfarık**, [Ar. farḳ > müfāraḳat > müfāriḳ مفارق] (*mü-fa:rık*) {OsT} *sf.* Ayrılmış olan; ayrılan.
- müfavaza**, [Ar. fevz > müfāvaḳa مفاوضه] (*müfa:vaza*) {OsT} *is.* 1. Eşitlik. 2. İşbirliği; ortaklık.
- müfavazaten**, [Ar. müfāvaḳa > müfāvaḳaten مفاوضتاً] (*müfavaza'ten*) {OsT} *zf.* 1. Eşit olarak. 2. İşbirliği yaparak; ortaklıkla.
- müfavız**, [Ar. müfāvaḳa > müfāvıḳ مفاوض] (*müfa:vıḳ*) {OsT} *is.* 1. Ortaklık ve işbirliği yapan kişi. 2. Eşit paylı ve eşit kâr bölüşümlü ticaret ortaklığına katı-lan kimse.
- müfaz**, [Ar. feyḳ > ifāza > müfāz مفاض] (*müfa:z*) {OsT} *sf.* 1. Bol; bereketli. 2. Geniş. 3. Dolu. ☞ **müfāzu'l-batn**, {OsT} *Göğsü ve karnı aynı seviye-de olan kimse.* || **müfāzun-fih**, {OsT} *Ağzına kadar dolu.*
- müfcir**, [Ar. müfcir مفجر] {OsT} *sf.* Birden kaynayıp akan; teferrüc eden.
- müfde**, [? müfde] {ağız} *zf.* Para vermeden; parasız. [DS]
- müfecci, -i'ı** [Ar. fec' > müfecci' مفعج] (*müfecci:*) {OsT} *sf.* Acıtan; inciten; üzen.
- müfehhim**, [Ar. fehm > müfehhim مفهم] {OsT} *sf.* Anlatan.
- müfekkir**, [Ar. fikr > müfekkir مفكر] {OsT} *sf.* 1. Düşünen; özgün düşünceleri olan; fikir yürüten. 2. Düşündüren.
- müfekkiere**, [Ar. müfekkir > müfekkiere مفكيره] {OsT} *is.* Düşünme gücü; düşünme yetisi.
- müfelles**, [Ar. iflās > müfelles مفلس] {OsT} *sf.* huk. İflasına hükmedilen kimse.
- müferrağ**, [Ar. müferrağ مفرغ] {OsT} *sf.* Dökülmüş.
- müferrak**, [Ar. farḳ > müferraḳ مفرق] {OsT} *sf.* Ay-rılmış.
- müferrec**, [Ar. ferec > müferrec مفرج] {OsT} *sf.* 1. Geniş; meydanı olan. 2. Üzüntüyü gideren. 3. Al-lah.
- müferres**, [Ar. fars > müferres مفرس] {OsT} *sf.* Fars-çalaştırılmış.
- müferreş**, [Ar. ferş > müferreş مفرش] {OsT} *sf.* Dö-şenmiş; tefriş olunmuş.

müferric, [Ar. ferec > müferric {مفرح} {OsT} sf. 1. Üzüntüyü yok eden; ferahlık veren; ferahlatıcı. 2. (Allah'ın sıfatlarından) kullarına ferahlık veren; kullarını genişlik ve sevince boğan.

müferrid, [Ar. ferd > müferrid {مفرد} {OsT} sf. Bütün vaktini tek başına ve ibadet etmekle geçiren; ibadet için inzivaya çekilen.

müferriğ, [Ar. müferriğ {مفرغ} {OsT} sf. 1. Dolu kabı boşaltan; tefriğ eden. 2. Yemeği kotaran.

müferrih, [Ar. ferah > müferrih {مفرح} {OsT} sf. 1. İç acıcı; ferahlatıcı; gönül açıcı. 2. is. tıp. Ferahlık verici, sakinleştirici ilaç.

müferrihat, [Ar. müferrih > müferrihāt {مفرحات} (müferriha:t) {OsT} is. 1. İç açıcı ve ferahlık verici şeyler. 2. Ferahlatıcı ilaçlar.

müferrik, [Ar. fark > tefriğ > müferriğ {مفرق} (k kalın söylenir) {OsT} sf. Ayırıcı; dağıtıcı; dağıtan.

müferrit, [Ar. fart > müferriṭ {مفرط} {OsT} sf. Kısaltan; tefrit eden.

müfesser, [Ar. tefsir > müfesser / müfessere {مفسر / مفسره} {OsT} sf. Ayrıntılı olarak açıklanmış; açıklık kazanmış; açılmış; tefsir edilmiş.

müfessir, [Ar. tefsir > müfessir / müfessire {مفسر / مفسره} {OsT} sf. 1. Kısa ve anlaşılması zor metinleri açıklayan; açıklığa kavuşturan; metnin anlam ve amacı üzerinde yorumda bulunan. 2. isl. Kur'an-ı Kerim'deki sure ve ayetleri dinî kurallara göre yorumlayan. 3. is. Kur'an-ı Kerim'i açıklayan din bilgini.

müfessiran, [Ar. müfessir + Far. -ān {مفسران} (müfessira:n) {OsT} is. 1. Anlaşılması güç metinleri yorumlayan kimseler. 2. isl. Kur'an-ı Kerim'deki sureleri yorumlayan din bilginleri; müfessirler.

müfessirîn, [Ar. müfessir > müfessirîn {مفسرين} (müfessiri:n) {OsT} is. → müfessiran.

müfettih, [Ar. feth > müfettih {مفتح} {OsT} sf. 1. Açan; açıcı. 2. isl. Rızık kapılarını açan; Allah. 3. tıp. (İlaç vb. için) tıkanıklığı gideren. 4. Geçirten; geçirtici. 5. (İlaç için) iştah açıcı.

müfettil, [Ar. teftil > müfettil {مفتل} {OsT} sf. Büken; bükücü; teftil eden.

müfettin, [Ar. fitne > müfettin {مفتن} {OsT} sf. 1. Fitneci; kovcu; fitne. 2. Şaşırtıcı bir hayranlık uyandıran; büyüleyen; fettan.

müfettiş, [Ar. fetş > teftiş > müfettiş {مفتش} {OsT} is. 1. Yürütülmekte olan bir hizmetin, yasalara ve kuruluşun özel konumuna uygun olarak yapılıp yapılmadığının denetimini yapmak ve vardığı sonucu

bir rapor halinde bağlı olduğu kuruluşun merkezine bildirmekle görevli memur. 2. Kamu adına denetim görevi yapan yüksek dereceli memur.

müfettişlik, -ği [müfettiş-lik] is. 1. Müfettişin mesleği. 2. Müfettişin konumu. 3. Müfettişin görev alanı.

müfettit, [Ar. teftit > müfettit {مفتت} {OsT} sf. (Araç vb. için) kıran; ezen; ufalayan; teftit eden. ☞ **müfettitü'l-hasât** {OsT}, tıp. Mesanedeki taşları kıran alet; taşkıran.

müfettitat, [Ar. müfettit > müfettitāt {مفتتات} (müfettita:t) {OsT} is. 1. Parçalayıcı, kırıcı araçlar. 2. Parçalayıcı ilaçlar.

müfevva, [Ar. müfevvaḥa {مفوضه} {OsT} is. Velisi tarafından mihrî belirtilmeden evlendirilen kadın.

müfevvez, [Ar. tefvîz > müfevvez {مفوض} {OsT} sf. İhale ve sipariş olunmuş.

müfevvız, [Ar. tefvîz > müfevvız {مفوض} {OsT} sf. İhale eden; sipariş eden.

müfevvıza, [Ar. müfevvıza {مفوضه} {OsT} is. Nikâh sözleşmesini velisine bırakmış olup da herhangi bir mehir belirlenmeden evlendirilen kadın.

müfezzi, -i' [Ar. fezz' > tefzi' > müfezzi' {مفزع} {OsT} is. Şaşkınlıkla baktıran; şaşırtan; korkutan.

müfham, [Ar. ifhām > müfham {مفحم} {OsT} sf. Susturulmuş; korkutarak yıldırılmış; ifham edilmiş.

müfhim, [Ar. fahm > ifhām > müfhim {مفحم} (h kalın söylenir) {OsT} sf. Bir konuda başkasına söz açtırmayan; susturan; yıldırın.

müfhiş, [Ar. müfhiş {مفحش} {OsT} sf. Kötü söz söyleyen.

müfid, [Ar. fevd > ifāde > müfid / müfide {مفد / مفده} {OsT} sf. → müfit.

müfik, [Ar. ifākat > müfik {مفق} {OsT} sf. 1. (Hasta için) iyileşen; iyi olan; şifa bulan. 2. (Şiir için) çok güzel; mükemmel.

müfit, -di [Ar. fevd > ifāde > müfid {مفد} {OsT} sf. 1. Anlatan. 2. Yararlı; faydalı. ☞ **müfit olmak**, 1. Anlatmak. 2. Yararlı olmak.

müfiz, [Ar. feyz > müfiz {مفيض} (müfi:z) {OsT} sf. 1. Yararlandıran; iyilik kazandıran. 2. İyilik ve bereket veren; feyizlendiren; Allah.

müfkir, [Ar. fakr > müfkir {مفقر} (k, kalın söylenir) {OsT} sf. Yoksul bırakan; yoksullaştıran.

müflic, [Ar. felc > müflic {مفلج} {OsT} sf. İnmeli; felçli.

müflih, [Ar. feiāh > iflāh > müflih {مفلح} {OsT} sf. Esenliğe çıkan; kurtulan; kurtuluşu eren.

müflihane, [Ar. müfliḥ + Far. -āne مفلحانه] (*müfliha:-ne*) {OsT} *zf.* Kurtulana yaraşır biçimde.

müflihîn, [Ar. müfliḥ > müfliḥîn مفلحين] (*müflihi:n*) {OsT} *is.* Esenliğe kavuşanlar; kurtuluşa erenler.

müflihun, [Ar. müfliḥ > müfliḥün مفلحون] (*müflihu:n*) {OsT} *is.* → müflihîn.

müfliḥ, -ğî [Ar. iflāḥ > müfliḥ مفلح] (*k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* (Şair için) çok iyi; usta.

müflis, [Ar. iflās > müflis / müflise مفلس / مفلسه] {OsT} *sf.* **1.** Bir işte bütün parasını yitirmiş olan; parasını tüketmiş. **2.** *is.* İflas etmiş kimse.

müflisan, [Ar. müflis > Far. -ān مفلسان] (*müflisa:n*) {OsT} *is.* **1.** Parasının hepsini batıranlar. **2.** Parasız kalanlar.

müflisen, [Ar. müflis > müflisen مفلساً] (*müfli'sen*) {OsT} *zf.* Parasını batırarak; iflas ederek.

müflisîn, [Ar. müflis > müflisîn مفلسين] (*müflisi:n*) {OsT} *is.* → müflisan.

müfni, [Ar. fena' > ifnā > müfni مفنئ] (*müfni:*) {OsT} *sf.* Yok eden; ortadan kaldıran; mahveden.

müfrağ, [Ar. ifrağ > müfrağ مفرغ] {OsT} *sf.* Kalıba dökülmüş; kalıplanmış.

müfrat, [Ar. farḥ > müfrat مفرط] {OsT} *sf.* Bırakılıp unutulmuş.

müfred, [Ar. ferd > müfred مفرد] {OsT} *sf.* → müfret.

müfredat, [Ar. müfred > müfredāt مفردات] (*müfreda:t*) {OsT} *is.* **1.** Basit şeyler. **2.** Tamamı bilinen şeylerin ayrıntıları; bir bütünü oluşturan öğeler; ayrıntılar; bireyler. **3.** *tic.* Bir tüccarın sahip olduğu taşınır ve taşınmaz mallarla kıymetli evrak vb. varlığının değerlerinin tümü. **4.** *hat.* Meşk sırasında harfleri tek tek veya ikisini bir arada yazma çalışması. ☞ **müfredat defteri**, *Yapılacak işlerin ayrıntılı ve tahmini listesi.* || **müfredat programı**, *eğit.* *Bir okul, sınıf veya düzeyde okutulacak konuların ayrıntılı olarak dökümünü gösteren açıklamalı program.*

müfret, -di [Ar. ferd > müfred مفرد] {OsT} *sf.* **1.** Yalnız, tek; benzeri olmayan. **2.** *is. ed.* Divan edebiyatında başka şiirlerin içinde yer almayan, iki mısraı birbiri ile kafiyeli olmayan beyitlere verilen isim. **3.** *dbl.* Teklik; tekil.

müfrez, [Ar. ifrāz > müfrez / müfreze مفرز / مفرزه] {OsT} *sf.* Bir bütünden ayrılmış olan.

müfreze, [Ar. müfrez > müfreze مفرزه] {OsT} *is. as.* **1.** Başka birliklere bağlı kalmadan çeşitli askerî görevlerin yetire getirilmesi için, geçici olarak görevlendirilmiş küçük gruplara verilen ad. **2.** Teşkilat

ve malzeme kadrolarına göre kurulmuş, takımdan küçük askerî birlik. **3.** Çeşitli birliklerden geçici olarak oluşturulmuş birlik. **4.** Bir askerî birliğin, başka bir yerde görev yapmak üzere kendi kuruluşundan ayırdığı küçük birlik.

müfrid, [Ar. ferd > ifrād > müfrid مفرد] {OsT} *sf.* **1.** Tek başına bırakan. **2.** *fiz.* İzolatör.

müfriga, [Ar. müfrig > müfriga مفرغه] {OsT} *sf.* Dökücü; söktürücü; salgılayıcı.

müfrig, [Ar. ifrağ > müfrig مفرغ] {OsT} *sf.* **1.** Döken; dökücü. **2.** *tıp.* (Organ için) döken; boşaltan; ifrazat yapan; salgı çıkarıcı; salgılayan. ☞ **müfrig-i safra**, *Safra döken.*

müfrit, [Ar. farḥ > ifrāt > müfrit / müfriṭe مفرط / مفرطة] (*t, kalın söylenir*) {OsT} *sf.* **1.** Bir şeyi normal sayılan sınırların üstüne vardırıcı; aşırı; çok fazla. **2.** Mübalağalı; abartılı.

müfritane, [Ar. müfrit + Far. -āne مفرطانه] (*müfrita:ne*) {OsT} *zf.* **1.** Aşırı olarak. **2.** Aşırı derecede.

müfritlik, -ğî [müfrit-lik] *is.* Aşırı olma durumu; aşırılık; taşkınlık.

müfriz, [Ar. ifrāz > müfriz مفرز] {OsT} *sf.* **1.** Ayıran; bölen; ifraz eden. **2.** *is. dbl.* Virgül (,).

müfrizat, [Ar. müfriz > müfrizāt مفرزات] (*müfriza:t*) {OsT} *is.* **1.** Ayıranlar; ifraz edenler. **2.** Virgüller. ☞ **müfrizātü'l-arakiye**, {OsT} *anat. Ter bezleri.*

müfsid, [Ar. fesād > müfsid / müfside مفسد / مفسده] {OsT} *sf.* → müfsit. ☞ **müfsid-i mi'de**, {OsT} *Mideyi bozan.*

müfsidane, [Ar. müfsid + Far. -āne مفسدانه] (*müfsida:ne*) {OsT} *zf.* Fesatlık yaparak; ara bozarak; arabozculuk yaparak.

müfsidîn, [Ar. müfsid > müfsidîn مفسدين] (*müfsidi:n*) {OsT} *f.* **1.** Bozmalar. **2.** Arabozanlar; fesat çıkarıcılar.

müfsit, -di [Ar. fesād > müfsid / müfside مفسد / مفسده] {OsT} *sf.* **1.** Bozan; kötüleştiren; fenalaştıran. **2.** Kişileri birbirine düşürüp ortalığı karıştıran; arabozucu; insanların arasını açan.

müft, [Far. müft مفت] {OsT} *sf.* Bedava; bedelsiz; karşılıksız; beleş. ☞ **müfte satılmak**, {eAT} *Değeri bilinmemek; boşa harcanmak.* || **müfte vermek**, {eAT} *Yok yere harcamak.*

müftasid, [Ar. faşḍ > müftasid مفتصد] {OsT} *sf.* Dammardan kan alan; kan alıcı.

müftazılı, [Ar. fazḥ > müftazılı مفتضح] {OsT} *sf.* Yaptığı kötülükler yüzüne vurularak rezil edilmiş.

müfte'al, -li [Ar. fi'al > müfte'al مفتعل] {OsT} *sf.* Yapma; uydurma; sahte; düzme.

- müftedî**, [Ar. müftedî [مفتدى] (*müftedi:*) {OsT} *sf.* Bedel verilip esirlikten kurtarılan.
- müfteh**, [Ar. müfteh [مفتح] {OsT} *is.* Hazine.
- müftehir**, [Ar. fahr > iftihār > müftehir [مفتخر] {OsT} *sf.* 1. Bir şeyi kendisi için övünç bilerek onunla sevinen; övünen; iftihar eden. 2. Şanlı; şerefli. 3. Karşılıksız iş gören; fahri.
- müftehirane**, [Ar. müftehir + Far. -âne [مفتخرانه] (*müftehira:ne*) {OsT} *zf.* Övünçle; övünerek; iftihar ederek.
- müftekir**, [Ar. fakr > müftekir [مفتقر] {OsT} *sf.* 1. Bir şeyin yokluğunu çeken; yoksul; fakir; gereksinen. 2. Muhtaç. 3. *huk.* Zekâtın gerektirdiği ölçüden daha az malı olan; kendisine zekât verilebilecek durumda olan.
- müftele**, [Ar. mübtelā => müftele] {ağız} *sf.* Bir şeye düşkün; tutkun; mübtela. [DS]
- müftelit**, [Ar. müftelit [مفتلت] {OsT} *sf.* Sözü düşünmeden, irticalen söyleyen; hazır cevap; mürtecil.
- müftera**, [Ar. iftirā > müfterā [مفترا] (*müftera:*) {OsT} *sf.* İftira edilen; iftiraya uğrayan. ☞ **müfterā-aleyh**, {OsT} *Kendisine iftira edilen.*
- müftereyat**, [Ar. müftereyāt [مفتريات] (*müftereya:t*) {OsT} *is.* Başkalarına atılan suçlar; iftira atmalar; kara çalmalar.
- müfteri**, [Ar. iftirā > müfterī [مفتري] (*müfteri:*) {OsT} *sf.* Haksız yere suç yükleyen; kara çalan; iftira eden.
- müfterih**, [Ar. ferah > müfterih [مفترح] {OsT} *sf.* Şen; keyifli; ferah içinde.
- müfterik**, -ğī [Ar. farq > iftirāq > müfterik [مفترق] (*k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* 1. Birbirinden ayrılan; ayrık. 2. Dağınık bir durumda olan; perişan olan.
- müfteris**, [Ar. ferş > iftirāş > müfteriṣ / müfteriṣe [مفترص / مفترصه] {OsT} *sf.* 1. (Yırtıcı hayvanlar için) avını yakalayıp parçalayan; yırtıcı. 2. *mecaz.* Kötülüğe eğilimi olan; vahşi.
- müfteriṣ**, [Ar. müfteriṣ [مفتريش] {OsT} *sf.* Secdede iki kolunu yere koyan.
- müfti**, [Ar. fetvā > iftā > müftī [مفتي] (*müfti:*) {OsT} *sf.* 1. Fetva veren. 2. *is.* → müftü. ☞ **müfti-i kānun**, {OsT} *Beratların üzerine tuğra çeken görevli; nişancı.* || **müftiü'l-enām**, {OsT} *Fetva vermek salahlığı olan müftü; şeyhislam.*
- müftü**, [Ar. fetvā > iftā > müftī [مفتي] {OsT} *is.* 1. Bir olay veya işlem hakkında şeriatın emrini, çözümünü fetva ile belirten kimse; fıkıh bilgini. 2. İl ve ilçelerde Müslümanların din hizmetlerini yürüten görevli.
- müftülük**, -ğü [müftü-lük] *is.* 1. Müftü olma durumu. 2. Müftünün görevi ve yetkisi. 3. Müftünün görev yaptığı makam ve görev alanı.
- müfzi**, [Ar. müfzī [مفضي] (*müfzi:*) {OsT} *sf.* Ulaştıran; yetiştiren.
- müge**, [Fr. muguet] *is. bot.* Zambakgillerden temren biçimindeki yaprakların arasındaki ince bir sap üzerinde çan biçiminde beyaz çiçekler açan, sürtünge kök saplı, çok yıllık otsu bir süs bitkisi; inci çiçeği, (*Convallaria maialis*).
- mügüz**, [müñ-üz / müg-üz] (*müñüz*) {eT} *is.* Boynuz. [ETY]
- mügüz**, [eT. müñüz] {ağız} *is.* Boynuz. [DS]
- mühab**, [Ar. heybet > mühāb [مهاب] (*müha:b*) {OsT} *sf.* Davranışları ve görünüşü ile insanda bir çekinti yaratan; kendisinden korkulan.
- mühadene**, [Ar. hıdn > mühādene [مخادنه] (*müha:den*) {OsT} *is.* Sulh yapma; barışma.
- mühari**, [Ar. buhār > buhārī => muhari] {ağız} *is.* → muhara. [DS]
- müheri**, [Ar. buhārī => müheri] {ağız} *is.* → muhara. [DS]
- mühda**, [Ar. hediye > mühdā [مهدى] (*mühda:*) {OsT} *sf.* Hediye olarak verilmiş olan; hediye edilen. ☞ **mühdā-ileyh**, {OsT} *Kendisine hediye verilen kimse.*
- mühder**, [Ar. heder > mühder [مهدر] {OsT} *sf.* (Kan için) boş yere dökülen; heder edilen; boşa akıtılan. ☞ **mühderü'd-dem** {OsT}, *huk.* Öldürüldüğü zaman kısas veya diyet uygulaması yapılması gerekmeyen kimse.
- mühdî**, [Ar. hediye > mühdī [مهدى] (*mühdî:*) {OsT} *sf.* Birine hediye gönderen; armağan veren; hediye eden.
- mühdir**, [Ar. heder > mühdīr [مهدر] {OsT} *sf.* 1. Döken; akıtan. 2. Boş yere kan döken.
- müheddeb**, [Ar. müheddeb [مهدب] {OsT} *sf.* 1. Kırpikli. 2. Saçakla süslü.
- müheddid**, [Ar. tehdid > müheddid [مهدد] {OsT} *sf.* Korkutan; tehdit eden.
- mühelhel**, [Ar. mühelhel [مهلهل] {OsT} *sf.* 1. (Elbise, kumaş vb. için) zarif; güzel; şık. 2. (Şiir için) güzel.
- mühelhil**, [Ar. mühelhil [مهلهل] {OsT} *sf.* 1. Bir şeyi incelikle yapan; hoşça yapan. 2. Kibar ve hoş sözler söyleyen.
- mühellik**, [Ar. mühlik > mühellik [مهلك] {OsT} *sf.* Öldüren; öldürücü; helak eden; mühlik.
- mühellil**, [Ar. mühellil [مهلل] (*mühelli:l*) {OsT} *sf.* "La-ilah ill'allah" sözünü söyleyen.

mühendis, [Ar. hendese > mühendis مهندس] {OsT} is.

1. Geometri bilen; geometrici. 2. Mühendislik mesleğini icra etmek için belirli bir öğrenim görmüş, diploma almış ve bazı etkinliklerde çeşitli görevler üstlenmek üzere yetkili kılınmış kimse; mühendislik mesleğinden olan kimse. ☞ **mühendis böceği**, *Ön ayakları ile tutunduktan sonra vücudunu halka gibi bükerek arka ayaklarının tutunduğu yere doğru çeken ve bu haliyle sanki bir yeri ölçüyormuş gibi hareket ettiği için bazı kelebek türüllerine verilen ad, (Geometridae).*

mühendishane, [Ar. mühendis + Far. hāne مهندسخانه] (mühendisha:ne) {OsT} is. İmparatorluk döneminde mühendis yetiştiren yüksek okul; mühendislik fakültesi. ☞ **Mühendishāne-i Bahrî-i Hümayun**, {OsT} 1776 yılında İstanbul'da Türk donanmasına subay ve teknik okullara öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulmuş bulunan yüksek okul; *Deniz Harp Okulu.*

mühendisîn, [Ar. mühendis > mühendisîn مهندسین] (mühendisi:n) {OsT} is. Mühendisler.

mühendislik, -ği [mühendis-lik] is. 1. Toplumun somut ihtiyaçlarını karşılamak üzere bilimin verilerini ve araştırmaların sonuçlarını teknolojiye ve uygulamaya geçiren sistematik çalışmalar bütünü. 2. Mühendis'in mesleği ve işi. 3. Sanayi ile ilgili bir projeye teknik, ekonomik, malî, sosyal ve para gereksinimi gibi pek çok uzman ekibinin çalışmalarını bir araya getiren bir bireşim çalışması gerektiren inceleme.

mühenna, [Ar. tehniye > mühennā مهنا] (mühenna:) {OsT} sf. Tebrik edilmiş; kutlanmış.

mühenned, [Ar. Hind > mühenned مهند] {OsT} sf. 1. (Kılıç için) Hint çeliğinden yapılmış olan. 2. is. Hint çeliğinden yapılma kılıç.

müheri, [Ar. buhârî => müheri] {ağız} is. Baca. [DS]

mühevvil, [Ar. hevî > mühevvil مهول] {OsT} sf. Dehşetli; korkunç; korkutucu.

müheykel, [Ar. heykel > müheykel مهيكل] {OsT} sf. Heykelleşmiş; heykel gibi.

müheymin, [Ar. heyment > müheymin مهيمن] {OsT} sf. 1. Kendisine güven duyulan. 2. (Allah'ın isimlerinden) bütün varlığı koruyup gözetken, yetiştirip varacağı noktaya ulaştıran; Allah.

müheyya, [Ar. hey'et > müheyya مهيا] (müheyya:) {OsT} sf. Belirli bir iş için hazır durumda olan; hazır.

müheyyi, -i'i [Ar. hey'et > müheyyi مهيي] (müheyyi:) {OsT} sf. 1. Bir şeyi bir işe yarayacak duruma getiren; hazırlayan. 2. (Hastalık için) hazırlayıcı.

müheyyc, [Ar. heyecân > müheyyc مهيج] {OsT} sf. Heyecan veren; heyecan verici; heyecanlı.

mühezzeb, [Ar. hezb > mühezzeb مهذب] {OsT} sf. 1. Düzeltilmiş; yoluna konulmuş; temizlenmiş. 2. Eğitilmiş.

mühezzib, [Ar. hezb > mühezzib / mühezzibe مهذب / مهذبه] {OsT} sf. 1. Düzelten; yoluna koyan; temizleyen. 2. Eğitimci.

mühîb, [Ar. heybet > mühîb / mühîbe مهب / مهيه] (mühî:b) {OsT} sf. 1. Korku ile birlikte hayret uyandıran; korkunç; heybetli. 2. Tehlikeli.

mühim, -mmi [Ar. mühimm مهم] {OsT} sf. 1. Önemli; ehemmiyetli. 2. Düşündürden; düşündürücü. 3. Gerekli; lüzumlu. ☞ **mühim-sâz**, {OsT} *Önemli işler yapan.* || **mühim-ter**, {OsT} *Çok önemli.* || **mühim-terîn**, {OsT} *En önemli.*

mühimmat, [Ar. mühimm > mühimmât مهمات] (mühimma:t) {OsT} is. 1. Önemli ve gerekli olan şeyler; malzemeler. 2. Savaş araç ve gereci; cephane. ☞ **mühimmât-ı askeriye**, {OsT} *Askerî araç ve gereçler.* || **mühimmât-ı cumhur**, {OsT} *Devletin önemli ve öncelikli işleri; halk işleri.* || **mühimmât-ı kırtasiye**, {OsT} *Kırtasiye malzemesi.*

mühimme, [Ar. mühimme مهمه] {OsT} is. 1. Mühimin dişili. 2. Uğraştırıcı ve güç iş. 3. Önemli iş. ☞ **mühimme defteri**, *İmparatorluk döneminde Sadaret makamında tutulan bazı karar ve buyrukların, gizli kararların yazıldığı deftere verilen ad.* || **mühimme odası**, *Divan-ı hümayunda mühimme defterinin tutulduğu oda.*

mühimseme, [mühim-se-me] is. Mühimsemek eylemi.

mühimsemek, [mühim-se-mek] gçl. f. [-r] [-s(i)-yor] Önemli saymak; önem vermek.

mühimsemezlik, ği [mühim-se-mez-lik] is. Önem vermeme durumu; önemsemezlik.

mühin, [Ar. mühîn / mühîne مهين / مهينه] (mühî:n) {OsT} sf. 1. Hor gören; aşağılayan. 2. Hakir; aşağı; alçak. İhanet eden; hain.

mühlet, [Ar. mühlet مهلت] {OsT} is. 1. Bir işin yapılması veya tamamlanması için verilen, tanınan sınırlı zaman; süre. 2. huk. Bir yükümlüğün yerine getirilmesi, bir borcun ödenmesi, bir işlem yapılması için yasa, yargıç veya ilgili kişi tarafından belirlenen süre; ecel; vade; müddet; mehil.

mühlik, [Ar. mühlik / mühlike مهلك / مهلكه] {OsT} sf. Yok eden; öldürücü; tehlikeli; helak eden.

mühliye, [Yun. mukhlia] is. İhlamurgillerden, Adana bölgesinde yetiştirilen ve yaprakları sebze olarak kullanılan bazı yabancı türlerinden dut elde edilen bir otsu bitki, (*Corchorus olitorius*).

mühlüz, [Ar. müflis => mühlüz] {ağız} *sf.* Yoksul; parasız. [DS]

mühmel, [Ar. mühmel / mühmele مهمل / مهمله] {OsT} *sf.* 1. Bırakılmış; terk edilmiş; ilgisiz kalınmış; ihmal olunmuş. 2. (Söz için) anlamsız; boş. 3. *dbl.* (Arap harfleri için) noktasız. ☞ **mümel lâfız**, 1. Boş söz. 2. İki kelimelerde anlamı olan kelimeye yakıştırmak suretiyle eklenen kelime, şarap **marap**.

mühmelane, [Ar. mühmel + Far. -âne مهملانه] {OsT} *zf.* İlgisiz olarak; ihmal ederek; baştan savar gibi.

mühmelat, [Ar. mühmelât مهملات] (*mühmela:t*) {OsT} *is.* 1. Anlamsız ve boş sözler. 2. *dbl.* Kendi başına anlamı olmayan kelimeler; edatlar.

mühmeliye, [Ar. mühmeliyye مهمليه] {OsT} *is. ed.* Pekiştirme sıfatıyla yapılan cinas; cinas-ı darbî.

mühmil, [Ar. mühmil مهمل] {OsT} *sf.* İhmal eden; başından atan; savsaklayan; önem vermeyen.

mühnü, [Ar. muḥl (kaldıraç)] {ağız} *is.* Taş çıkarmakta kullanılan demir araç; kaldıraç. [DS]

mühr, [Fars. mühr مهر] {OsT} *is.* → **mühür**. ☞ **mühr-bend**, {OsT} *Mühür*lenmiş; *mühür*le kaplanmış. || **mühr-dehân**, {OsT} 1. Ağzı *mühür*lü. 2. *Oruçlu*. || **mühr-i Cem**, {OsT} *Kadeh*. || **mühr-i fâm**, {OsT} *Kadeh*. || **mühr-i hum**, {OsT} *Kadeh*. || **mühr-i hümayun**, {OsT} *İmparatorluk döneminde padişahların tuğrasını taşıyan mühre verilen ad*. || **mühr-i nübüvvet**, {OsT} *Peygamberlik mührü*; Hz. Muhammed'in kürek kemikleri arasında bulunan ve peygamberlik işareti olarak Allah tarafından konduğuna inanılan et beni. || **mühr-i resmî**, {OsT} *Kuruluşlar adına kazdırılan ve kuruluşun yetkili amirince kullanılan mühr*; *resmî mühr*. || **mühr-i sadaret**, {OsT} *Sadrazam veya başvezir tarafından kullanılan mühr*. || **mühr-i Süleyman**, {OsT} 1. *Süleyman peygamberin, kaşı üzerinde üst üste yerleştirilmiş iki eşkenar üçgen bulunan yüzüğü*. 2. *Bir Yahudi felsefesi olan Kabbal inancına göre vahdet-i vücüt inancının sembolü*. || **mühr-i Yezdân**, {OsT} *Allah'ın mührü*; *kızlık zarı*. || **mühr-i zâtî**, {OsT} *Kişilerin kendi adlarına kazdırdıkları ve imza yerine kullandıkları mühr*; *kişisel mühr*; *şahsî mühr*.

mühre¹, [Far. mühre مهره] {OsT} *is.* 1. Her tür küçük yuvarlak veya küresel nesne; topçuk. 2. Cam boncuk. 3. Deniz böceklerinin kabuğu. 4. Demirci çekiçi. 5. Yılanın başında bulunan taca benzer çıkıntı. 6. Yara kabuğu veya nasır; {ağız} (*aynı*) [DS]. 7. Ördek, keklik vb. av hayvanlarını avlamak için kullanılan çığırtaç kuş. 8. Ciltlenecek kitaba yapıştırılacak deriye şekil vermekte kullanılan cam veya kemik isteka. 9. Kitap kenarlarını süslemekte kullanılan kulplu akik taşı. 10. Tezhip ve minyatür yaparken sürülen altın yaldızı parlatmakta kullanı-

lan cam veya deniz kabuğundan yapılmış araç. 11. Kuyumculukta altın, gümüş vb.ni toz haline getirmekte kullanılan yeşim taşından yapılmış küçük tokmak. 12. Tavla pulu. 13. Atlarda dizin iki tarafında çıkan kemiksi urlar. 14. {ağız} Ayakkabı kibarası. [DS] 15. {ağız} Yağmurdan sonra kuruyan toprağın üstündeki sert kabuk. [DS] ☞ **mühre-dâr**, {OsT} *Cilalı*; *mühreli*. || **mühre-i nerd**, {OsT} *Tavlada zar ve pul*. || **mühre-i şeş-der**, {OsT} *Tavla zarı*. || **mühre tahtası**, {OsT} *Üzerinde kâğıt perdahlanan tahta*. || **mühre-zen**, {OsT} *Cilalayan*; *mühreleyen*. || **mühre-zer**, {OsT} *Güneş*.

mühre², [? mühre] {ağız} *is.* Dişeti. [DS]

mühre³, [? mühre] {ağız} *is.* 1. Toprağı çamurla sıkıştırmak suretiyle yapılan bir tür duvar. 2. Bağ duvarı yapmakta kullanılan tahta kalıp. [DS] ☞ **mühre çekirtmek**, {ağız} *Bağ duvarı yaptırmak*. [DS]

mühre⁴, [? mühre] {ağız} *sf.* Güçlü; sağlam. [DS]

mührebaz, [Far. mühre-bâz مہرہ باز] (*mühreba:z*) {OsT} *is.* 1. Küçük yuvarlak taşlarla göz bağcılığı ve el çabukluğu yapan oyuncu. 2. Cilacı; mühreci.

mühreci, [mühre-ci] {ağız} *is.* Duvarcı. [DS]

mühreleme, [mühre-le-me] *is.* Mührelemek eylemi.

mührelemek, [mühre-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Mühre ile kâğıdı düzeltmek; parlatmak; cilalamak; kâğıda şekil vermek.

mühreli, [mühre-li] {OsT} *sf.* 1. Mühresi bulunan; mühresi olan. 2. Mührelenmiş olan. 3. (Kâğıt için) mühre ile cilalanmış.

mühresenk, -gi [Far. mühre-seng مهرسنگ] {OsT} *is.* 1. Alaca somaki; balgamtaşı. 2. Süsleme nakışlarını ve yaldızları mührelemekte kullanılan, tahta bir sapın ucuna takılmış alaca somakiden meydana gelmiş araç.

mühürsüleyman, [Far. mühür-i Süleymân مہر سلیمان] {OsT} *is. bot.* Zambakgillerden, yatay kök sapı üzerindeki sürgünleri her yıl bir iz bırakan, çiçekleri inci çiçeğini andıran, meyvesi bezelye tanesi büyüklüğünde mavimsi siyah renkli, halk hekimliğinde romatizma, gut tedavisinde ve kan şekerini düşürmekte kök saplarından yararlanılan çok yıllık otsu bitki, (*Polygonatum multiflorum*).

mühteci, [Ar. hicv > mühtecî مهتجی] (*mühteci:*) {OsT} *sf.* Bir kimseyi şiirle yeren; hicveden.

mühtecin, [Ar. hecen > mühtecin مهتجن] {OsT} *sf.* (Kadın için) zamanından önce evlendirilmiş; küçük yaşta kocaya verilmiş.

mühtedi, [Ar. mühtedî / mühtediye مهتدي / مهتديه] (*mühtedi:*) {OsT} *sf.* 1. Doğru yolu bulan; kurtuluşa eren; hidayete eren. 2. Kendi dinini bırakarak Müslüman olan.

mühtelik, [Ar. helāk > mühtelik مهتلك] {OsT} sf. Hiç düşünmeksizin, ölümden korkmadan kendini tehlikenin içine atan.

mühtevir, [Ar. hevr > mühtevir مهتور] {OsT} sf. Birdenbire öfkelenen.

mühtez, -zzi [Ar. mühtezz / mühtezze مهتر / مهتره] {OsT} sf. 1. Sarsılan; titreyen; titrete. 2. Zevk ve neşeden yerinde duramayan; oynayan.

mühtü, [Ar. müftü => müftü / mühtü] {ağz} is. Müftü. [DS]

mühüd, [Ar. mehd > mühüd مهود] (mühu:d) {OsT} is. Beşikler.

mühür, [Ar. mehr > mühür مهور] (mühu:r) {OsT} is. Nikâh bedelleri; mehirlere.

mühüd, [Ar. mihād > mühüd مهده] {OsT} is. Yataklar; döşekler.

mühür, -hrü [Far. mühr مهر] is. 1. Üzerinde bir kimşenin, bir kuruluşun adının tersinden kazılı bulunduğu, basıldığı yerde imza yerine geçen veya onay anlamı taşıyan, metal veya lastikten yapılmış damga; damga. 2. Bu damganın basılması ile elde edilen iz. 3. Başın üzerinde halka oluşturacak biçimde toplanmış saç. 4. Kedinin damağında bulunan siyah nokta. 5. huk. İmza yerine kullanılan mekanik işaret. 6. ed. Divan edebiyatında sevgilinin ağzı; halk edebiyatında sevgilinin gözü. ☞ **mührünü basmak**, 1. Mühürlemek. 2. Bir şeyin doğruluğunu kesin olarak onaylamak. || **mührünü yalamak**, Sözümden dönmek; tükürdüğünü yalamak. || **mühür basmak**, Mühürlemek. || **mühür fekki**, {OsT} huk. Yetkililerce kapatılmış ve mühürlenmiş olan bir iş yerini, kapatma emrine karşı açmak; mührü kaldırmak. || **mühür gözlü**, 1. Koyu renkte iri gözü olan. 2. mecaz. ed. Sevgili. || **mühür kazdırmak**, Mühür yaptırmak. || **mühür kazmak**, Bir metal üzerine bir kişinin veya bir kuruluşun adını ters olarak yazmak; mühür yapmak. || **Mühür kimde ise Süleyman odur**. Söz geçirme gücü ancak makam sahiplerinin elindedir. || **mühür mumu**, Güvenlik altına alınmak istenen zarf, paket vb.nin ağzına sıcak olarak döküldükten sonra üzerine mühür basılan balmumu ve reçineden yapılan kırmızı renkli bir tür mum. || **mühür pensi**, Elektrik, havagazı, su ve doğal gaz sayaçlarının yetkililer dışında açılmamasını, posta kolilerinin güvenliğini sağlamak amacıyla kapak veya uygun bir yerine takılan kurşun parçasını sıkıştırmaya ve üzerine yetkili dairenin işaretlerini koymaya yarayan bir tür pens. || **mühür urmak**, {eAT} Mühür basmak; mühürlemek.

mühürücü, [mühür-cü] is. Mühür kazıyan kimse.

mühürçülük, -ğü [mühür-cü-lük] is. 1. Mühürçü olma durumu. 2. Mühür kazıma veya döküm işi; mühürçünün yaptığı iş.

mühürdar, [Far. mühr-dār مهردار] (mühürda:r) {OsT} is. 1. Eskiden vali, vezir vb. görevlilerin mühürlerini taşıyan ve gerekli evrakları mühürlemekle görevli kimseye verilen ad. 2. Özel kâtip.

mühürdarlık, -ğı [mühürdar-lık] (mühürdarlık) is. 1. Mühürdarın görevi ve yaptığı iş. 2. Mühürdarın makamı.

mühürleme, [mühür-le-me] is. 1. Mühürlemek eylemi. 2. Kişiler tarafından yürütülen çalışmaların durdurulduğunu ya da bu tür etkinliklerin yapıldığı yerlerin kapatıldığını bildiren idarî işlem. 3. Resmî belgelerin ancak resmî makamlarca ve yetkili kişilerce açılmasını sağlamak amacıyla zarfın açılma yerlerinin mühürle kapatılması.

mühürlemek, [mühür-le-mek] gçl. f. [-r] [-l(ü)-yor] 1. Bir yazı, belge vb.nin doğruluğunu, geçerli olduğunu kabul ve tasdik etmek amacıyla altına veya ilgili yerine mühür basmak. 2. Güvenlik açısından, açıldığı belli olması için bir evrakın zarfı üzerindeki erimiş mum veya bir sayacın kapağına takılan kurşuna mühür basmak. 3. Yasalara ve genel ahlak kurallarına aykırı davranan iş yerlerini kapatmak, çalışmalarını durdurmak amacıyla açılmasını engelleyecek biçimde kapısının uygun bir yerine mühür mumu yapıstırarak üzerini mühürlemek. 4. (Ağz için) belli bir konuda hiç konuşmamak.

mühürlenme, [mühür-le-n-me] is. Mühürlenme eylemi veya durumu.

mühürlenmek, [mühür-le-n-mek] edil. f. [-ir] 1. Mühürlemek eylemi yapılmak; mühür basılmak. 2. döşl. f. Mühür sahibi olmak; mühür edinmek.

mühürletme, [mühür-le-t-me] is. Mühürletmek eylemi.

mühürletmek, [mühür-le-t-mek] gçl. f. [-ir] 1. Mühürlemek işini yaptırmak. 2. Mühürle kapatılmasını sağlamak.

mühürlü, [mühür-lü] {OsT} sf. 1. Mührü bulunan; mühür sahibi olan. 2. Mühür basılmış olan; mühürlenmiş. 3. Mühür ile kapatılmış.

mühürsüz, [mühür-süz] {OsT} sf. 1. Mührü bulunmayan. 2. Mühür basılmamış, mühürle kapatılmamış olan.

müj, [Far. müj مز] {OsT} is. 1. Kirpik. 2. Kör duman; sis; pus.

müjd, [Far. müjd مزده] {OsT} is. Bir kişiyi çok sevindiren, mutluluk veren haber; müjde.

müjde, [Far. müjde مزده] {OsT} is. 1. Sevindiren haber; muştı. 2. Sevinçli haberi ilk getirene verilen hediye; müjdelik; muştuluk. 3. ünl. Sevinçli bir haber verileceği zaman söylenen giriş sözü; müjdelersun. ☞ **müjde-âver**, {OsT} Müjde veren; müjdeleyen. || **müjde-fermâ**, {OsT} Müjde veren; müjdeleyen. || **müjde-gân**, {OsT} Müjdelik; muştuluk. ||

müjde-gâne, {OsT} Müjdelik; muştuluk. || **müjde-gânî**, {OsT} Müjdelik; muştuluk. || **müjde-res**, {OsT} Müjde veren; müjdeleyen. || **müjde-resân**, {OsT} Müjde veren; müjdeleyen. || **müjde vermek**, Bir kimseye sevineceği, mutluluk duyacağı bir haberi ulaştırmak.

müjdecî, [müjde-ci] *is.* Müjde veren kimse; muştucu.

müjdecibaşı, [müjde-ci + baş-ı] *is.* Hacı kafilesinin Mekke'den dönüşünü padişaha müjdeleyen kimse.

müjdeleme, [müjde-le-me] *is.* Müjdelemek eylemi; muştulama.

müjdelemek, [müjde-le-mek] *gçl. f.* [-r] [-l(i)-yor] Sevinçli bir haberi ilgili kişiye ulaştırmak; muştulamak.

müjdenme, [müjde-le-n-me] *is.* Müjdenmek eylemi; muştulanma.

müjdenmek, [müjde-le-n-mek] *edil. f.* [-ir] Müjdeleme eylemi yapılmak; (sevinçli bir haber için) ulaştırılmak; müjde verilmek.

müjdeli, [müjde-li] {OsT} *sf.* (Haber veya bilgi için) müjde sayılacak nitelikte olan; sevinçli; muştulu.

müjdelik, -ği [müjde-lik] *is.* Müjde veren kişiye verilen hediye, bahşiş; muştuluk.

müje, [Far. müje-مؤه] {OsT} *is.* Kirpik.

müjek, -ği [Far. müjek-مؤك] {OsT} *is.* Küçük kirpik; kirpikçik.

müjgân, [Far. müje-gân-مؤگان] {OsT} *is.* Kirpikler.

-mük, [-mık /-mik / -muk / -mük] *yap. e.* → -mık.

mük, [bük-mek > mük / bük] {eT} *sf.* Bükük. [DLT] ☞ **mük turmak**, {eT} Eğilmek; rükû eder gibi durmak. [DLT]

mükâ'ab, [Ar. ka'b > mükâ'ab-مكعب] (mükâ:ab) {OsT} *sf.* 1. Küp biçiminde olan; kübik. 2. *is.* Küp.

mükâbele, [Ar. mükâbele-مكابه] (mükâ:bele) {OsT} *is. huk.* Satılık olan komşu evinin serbestçe satılması sağlandıktan sonra şüfa yoluyla müşteriden alma.

mükâberat, [Ar. mükâberât-مكابرات] (mükâ:bera:t) {OsT} *is.* 1. Büyüklenmeler; kendini büyük görmeler; büyüklük taslamalar. 2. Tartışmada, rakipleri kural dışına çıkararak susturmaya çalışmalar.

mükâbere, [Ar. mükâbere-مكابه] (mükâ:bere) {OsT} *is.* 1. Büyüklenme; kendini büyük görme; büyüklük taslama. 2. Bir tartışma sırasında, tartışmanın kuralları dışına çıkararak rakibi susturmaya çalışma.

mükâfaha, [Ar. kehf > mükâfaha-مكافحه] (mükâ:fa-ha) {OsT} *is.* 1. Karşılaşma; yüz yüze gelme. 2. Çarpışma; dövüşme; savaşma.

mükâfat, [Ar. mükâfât-مكافات] (mükâ:fa:t) {OsT} *is.* 1. Yararlı bir iş yapana veya bir yarışmada başarılı olana verilen armağan; ödül. 2. Görülen bir iyiliğe

karşılık olarak yapılan iyilik; karşılık. 3. Sevindirici, onur verici davranış. ☞ **mükâfat almak**, Bir başarı karşısında armağan almaya layık görülmek; ödül almak. || ...ın **mükâfatını görmek**, (Çekilen sıkıntı, sabırlı çalışma, katlanılan özveri, iyi ve doğru bir davranış vb.nin) yararını görmek; meyvesini almak; iyi bir sonuca ulaşmak.

mükâfaten, [Ar. mükâfaten-مكافأ] (mükâ:fa'ten) {OsT} *zf.* Ödül olarak; karşılık olarak; mükâfat olarak.

mükâfatlandırılma, [mükâfat-la-n-dır-ıl-ma] *is.* Mükâfatlandırılmak eylemi; ödüllendirilme.

mükâfatlandırılmak, [mükâfat-la-n-dır-ıl-mak] *edil. f.* [-ır] Yapmış olduğu yararlı bir iş, kazandığı bir yarışma veya bir başarısından dolayı kendisine armağan verilmek; ödül verilmek; ödüllendirilmek.

mükâfatlandırma, [mükâfat-la-n-dır-ma] *is.* Mükâfatlandırmak eylemi; ödüllendirme.

mükâfatlandırmak, [mükâfat-la-n-dır-mak] *gçl. f.* [-ır] Bir kimseye yapmış olduğu yararlı bir iş, kazandığı bir yarışma veya bir başarısından dolayı armağan vermek; ödül vermek; ödüllendirmek.

mükâfele, [Ar. mükâfele-مكافله] (mükâ:fele) {OsT} *is.* Karşılıklı kefil olma; kefilleşme.

mükâfi, [Ar. mükâfi-مكافى] (mükâ:fi:) {OsT} *sf.* 1. Eşit; denk; beraber. 2. *mat.* Parabol biçiminde olan.

mükâfil, [Ar. mükâfil-مكافل] (mükâ:fil) {OsT} *is.* 1. Birbirine kefil olanlardan her biri. 2. Birbirini korumaya ve birbirine yardım etmeye söz verenlerden her biri.

mükâhhal, -li [Ar. mükâhhal-مكحل] (mükâ:hhal) {OsT} *sf.* 1. (Göz için) sürme çekilmiş; sürmeli. 2. (Yer için) yeşillik ile kaplanmış; çimlenmiş; yeşillenmiş.

mükâlebe, [Ar. mükâlebe-مكابه] (mükâ:lebe) {OsT} *is.* Köpekleşme; köpekler gibi dalaşma; köpekler gibi boğuşma; hırlaşma.

mükâlemat, [Ar. mükâlemât-مكالمات] (mükâ:lema:t) {OsT} *is.* Konuşmalar; tartışmalar.

mükâleme, [Ar. kelâm > mükâleme-مكالمه] (mükâ:leme) {OsT} *is.* 1. Karşılıklı konuşma; söz etme. 2. Delegeler arasındaki tartışma; tartışma. 3. Öğretim amacıyla iki dilde yazılmış konuşma cümleleri.

mükâlemename, [Ar. mükâleme + Far. -nâme-مكالمه نامه] (mükâ:lemename) {OsT} *is.* Bir yabancı dili öğretmek amacıyla iki dilde yazılmış konuşma cümlelerini bulunduran kitap; konuşma kitabı.

mükârat, [Ar. kirâ > mükârât-مكارات] (mükâ:ra:t) {OsT} *is.* 1. Kira ile tutma. 2. Kiraya verme.

mükârehe, [Ar. kerâhet > mükârehe-مكراهه] (mü-

- kâ:rehe* {OsT} *is.* Karşılıklı olarak birbirinden iğrenme, tiksinti.
- mükâreme**, [Ar. kerem > mükâreme مكارمه] (*mükâ:reme*) {OsT} *is.* El açıklığı konusunda yarışma.
- mükâri**, [Ar. kirâ > mükâri مكارى] (*mükâ:ri:*) {OsT} *sf.* Yük ve eşya taşımak üzere binek ve yük hayvanı kiraya veren; hergeleci. ☞ **mükâri-i müflis**, {OsT} *huk.* Kiralık yük ve binek hayvanı bulunduğu şeklinde pazarlık ederek yolcuların parasını alan dolandırıcı.
- mükâşefat**, [Ar. mükâşefât > mükâşefât مكاشفات] (*mükâ:şefa:t*) {OsT} *is.* Keşifler; incelemeler; mükâşefeler.
- mükâşefe**, [Ar. mükâşefe مكاشفه] (*mükâ:şefe*) {OsT} *is.* 1. Açığa çıkarma; meydana çıkarma. 2. İnceleme; denetleme; teftiş etme. 3. *tasvf.* İlahî sırların hakikat ehline görünmesi. 4. Sezgiye dayanan, deney üstü bilgi edinme yolu. ☞ **mükâşefe ilmi**, Allah'ın ermişlere ilham ettiği inanan ilahî sırlara ilişkin bilim.
- mükâşeha**, [Ar. mükâşeha مكاشحه] (*mükâ:şeha*) {OsT} *is.* Birine karşı kin besleme; kin duyma.
- mükâşif**, [Ar. keşf > mükâşif مكاشف] (*müka:şif*) {OsT} *sf.* 1. Bilinmeyen bir şeyi bulup ortaya çıkaran; keşfeden. 2. *tasvf.* (Derviş, ermiş vb. için) ilahî sırları bulan, gören, anlayan.
- mükâteb**, [Ar. kitâbet > mükâteb / mükâtebe مكاتب / مكاتبه] (*mükâ:teb*) {OsT} *sf.* 1. Yazılı olarak sözleşme senedi olan; yazışmalı; sözleşmeli. 2. *huk.* (Köle veya cariye için) sahibi ile aralarında bir bedel üzerine anlaşarak sözleşme yapılmış, bedeli ödedikten sonra özgür kalabilen. 3. *is.* Bir ticarî konuda iki tarafın mektuplaşması. ☞ **mükâteb-i me'zun**, {OsT} *huk.* Ticaret yapan bir kölenin hür kalması için bir değer biçme.
- mükâtebat**, [Ar. mükâtebe > mükâtebât مكاتبات] (*mükâ:tebat*) {OsT} *is.* Yazışmalar; sözleşmeler.
- mükâtebe**, [Ar. kitâbet > mükâtebe مكاتبه] (*mükâ:tebe*) {OsT} *is.* 1. Yazışma; haberleşme; mektuplaşma. 2. Kölenin kendini efendisinden satın alması.
- mükâtebet**, [Ar. kitâbet > mükâtebet مكاتبه] (*mükâ:tebet*) {OsT} *is.* Kölenin kendini efendisinden satın alması.
- mükâteme**, [Ar. ketm > mükâteme مكاتمه] (*mükâ:teme*) {OsT} *is.* Gizleme; saklama; ketm etmek.
- mükâtib**, [Ar. ketb > mükâtib مكاتب] (*mükâ:tib*) {OsT} *sf.* 1. Yazışan; mektuplaşan; haberleşen. 2. *is. huk.* Belirlenen ücreti ödediği takdirde köle veya cariyesini özgür bırakmayı kabul ettiğine dair bir yazı veren efendi.
- mükâvaha**, [Ar. mükâvaḥa مكاوحو] (*mükâ:vaha*) {OsT} *is.* 1. Birbirine sövme; sövüşme. 2. Savaşta üstün gelme. ☞ **mükâvaha etmek**, {OsT} *Birbirine sövmek; sövüşmek.*
- mükâyede**, [Ar. keyd > mükâyede مكايده] (*müka:yede*) {OsT} *is.* Hile yapma.
- mükâyele**, [Ar. mükâyele مكايله] (*müka:yele*) {OsT} *is.* Karşılık verme; bir söz veya davranışı aynısı ile karşılama.
- mükâyese**, [Ar. iyâset > mükâyese مكايسه] (*mükâ:yesse*) {OsT} *is.* Akıllılık, anlayışlılık, incelik vb. bakımlardan kendisini başkalarından daha üstün görme.
- mükâzebe**, [Ar. kizb > mükâzebe مكاذبه] (*mükâ:zebe*) {OsT} *is.* Karşılıklı yalan söyleme; birbirine yalan söyleme. ☞ **mükâzebe etmek**, {OsT} *Yalan söylemek.*
- mükebbe**, [? mükebbe] {ağız} *is.* Kamış ya da ağaç dallarından yapılmış yarım küre biçimindeki büyük sepet. [DS]
- mükebbire**, [Ar. mükebbire مكبره] {OsT} *is.* Bazı büyük camilerde, imamın tekbirlerinin müezzin tarafından dışarıdaki cemaata tekrar edilebilmesi için revakların arkasındaki duvarda, imamın aldığı tekbirleri duyabilecek şekilde dışarıya doğru bir çıkıntı olarak yapılmış müezzin yeri.
- mükedder**, [Ar. keder > mükedder مكدد] {OsT} *sf.* 1. Üzüntüsü olan; kederli; üzgün; acılı. 2. Net ve açık olarak görülemeyen; bulanık. 3. Azarlanmış; kendisine kırıcı veya tahkir edici sözler söylenmiş olan. ☞ **mükedder olmak**, *Üzülmek; kederlenmek.*
- mükedderane**, [Ar. mükedder + Far. -âne مكدرانه] {OsT} *zf.* Üzgün olarak; kederli bir halde; üzülererek.
- mükeddir**, [Ar. mükeddir / mükeddire مكدد / مكدره] {OsT} *sf.* 1. Üzüntü veren; üzen; kederlendiren. 2. Bulandıran. 3. Azarlayan; paylayan; tekdir eden.
- mükeffen**, [Ar. kefen > mükeffen مكفن] {OsT} *sf.* Kefenlenmiş; kefene sarılmış olan.
- mükeffer**, [Ar. mükeffer مكفر] {OsT} *sf.* (Kişi için) yaptığı iyilikler göz ardı edilerek kendisine teşekkür edilmeyen.
- mükella, -ii** [Ar. mükellā' مكلاء] {OsT} *is.* 1. İrmak kıyısı; sahil. 2. Yanaşılır kıyı.
- mükelleb**, [Ar. kelb > mükelleb مكلب] {OsT} *sf.* 1. (Köpek için) av öğrenmiş; ava alışmış. 2. (At, katır vb. için) ayağı bağlanmış; bukağılanmış.
- mükellef**, [Ar. külfet > mükellef / mükellefe مكلف / مكلفه] {OsT} *sf.* 1. Bir işi veya görevi yapmak zorunluluğunda olan; yükümlü. 2. Eksiksiz ve çok

güzel biçimde yapılmış olan; özenle yapılmış; kusursuz. 3. *isl.* Gerekli koşulları taşıdığı için dinî açıdan bazı görevleri yerine getirmekle yükümlü olan Müslüman. 4. *is. huk.* Vergi ödemek zorunda olan kimse.

mükellefîn, [Ar. mükellef > mükellefîn {مكلفين} (*mükellefi:n*) {OsT} *is.* Bir şeyi yapmak veya ödemek zorunda olanlar; mükellefler; yükümlüler.

mükellefiyet, [Ar. mükellefiyyet {مكلفيت} {OsT} *is.* 1. Maddî ve manevî yönden yerine getirilmesi gereken görev; yapılmak zorunda olunan iş; yükümlülük. 2. Kişinin kendi isteği dışında, zor kullanılarak yapmak zorunda bırakıldığı iş; zorla kabul ettirilen görev. 3. *huk.* Yönetimin, kişilerin rızalarını almadan, kamusal yaptırım gücüne dayanarak para veya mal verme ya da bir iş yapma zorunda bırakması.

mükellel, [Ar. iklîl > mükellel {مكئل} {OsT} *sf.* 1. Taç giymiş olan; taçlı. 2. Süslü; süslenmiş olan.

mükem, [Ar. muhkem => mükem] {ağız} *sf.* Eksiksiz; düzgün. [DS]

mükembel, [Ar. mükemmel] {ağız} *sf.* Eksiksiz; düzgün.

mükemmel, [Ar. kemâl > mükemmel / mükemmele {مكمل / مكمله} {OsT} *sf.* 1. Hiçbir eksiği, kusuru bulunmayan; kusursuz; tam yetkin. 2. Değer ölçülerine göre üst düzeyde bulunan; üstün niteliklere sahip bulunan; tam yetkin. 3. Sağlam ve iyi olan.

mükemmelen, [Ar. mükemmelen {مكملًا} (*mükem'melen*) {OsT} *zf.* Eksiksiz ve kusursuz biçimde; tam yetkin olarak.

mükemmeliyet, [Ar. mükemmeliyyet {مكملت} {OsT} *is.* Mükemmel olma durumu; tam yetkinlik.

mükemmellik, -ğî [mükemmel-lik] *is.* Eksiksiz, kusursuz olma durumu; tam yetkinlik.

mükemmil, [Ar. mükemmil {مكمل} {OsT} *sf.* Eksikleri gideren; tamamlayan; tamamlayıcı.

mükenna, -a'î [Ar. mükennā' {مكنا} (*mükenna:*) {OsT} *sf.* Kimliği belirtilmiş; kimliği bilinen; künyesi belli olan.

mükennef, [Ar. mükennef {مكنف} {OsT} *sf.* Çevresi sınırlanmış.

mükerrrem, [Ar. mükerrrem / mükerrreme {مكرم / مكرمه} {OsT} *sf.* Kerem sahibi; saygı duyulan; saygın; saygıdeğer; aziz; kutsal.

mükerrremen, [Ar. mükerrremen {مكرماً} (*mükerrere'men*) {OsT} *zf.* Büyük bir saygı gösterilerek; saygı duyularak.

mükerrrer, [Ar. kerr > mükerrrer / mükerrere {مكرر / مكرره} {OsT} *sf.* 1. Üst üste iki ve daha çok meydana gelmiş; tekrar yapılmış; tekrarlanmış; tekrar edil-

miş. 2. İki kez damlatılmış; iki kez imbikten geçirilmiş.

mükerrrerat, [Ar. mükerrrerāt {مكررات} (*mükerrera:t*) {OsT} *is.* Tekrar edilmiş şeyler; yinelenmiş şeyler.

mükerrrerren, [Ar. mükerrrerren {مكرراً} (*mükerrre'ren*) {OsT} *zf.* Yinelenerek; tekrar edilmiş olarak; tekrar tekrar.

mükerrrir, [Ar. mükerrrir / mükerrrire {مكرر / مكرره} {OsT} *sf.* 1. Tekrar eden; yineleyen; üst üste yapan. 2. *huk.* Hakkında bir suçtan dolayı yargıca karar verildikten sonra yine aynı nitelikte suç işleyen.

mükesser, [Ar. kesr > mükesser {مكسر} {OsT} *sf.* Kırılmış; kırık.

mükessib, [Ar. kesb > mükessib {مكسب} {OsT} *sf.* Kazandıran; teksib eden.

mükessif, [Ar. kesif > mükessif / mükessife {مكسف / مكسفه} {OsT} *sf.* Koyulaştırıcı; yoğun hale getiren.

mükessife, [Ar. kesif > mükessife {مكسفه} {OsT} *is. fiz.* Kondansatör.

mükessir, [Ar. kesr > mükessir / mükessire {مكسر / مكسره} {OsT} *sf.* Kıran; parçalayan.

mükevkeb, [Ar. kevkeb > mükevkeb / mükevkebe {مكوكب / مكوكب} {OsT} *sf.* Yıldızlı.

mükevven, [Ar. kevn > mükevven {مكون} {OsT} *sf.* Meydana getirilmiş; yaratılmış; oluşmuş.

mükevvenat, [Ar. mükevvenāt {مكونات} (*mükevvena:t*) {OsT} *is.* Yaratılmışların tümü; bütün yaratıklar.

mükevver, [Ar. kevr > mükevver {مكور} {OsT} *sf.* (Sarık için) dolanmış; sarılmış.

mükevvin, [Ar. kevn > mükevvin / mükevvine {مكون / مكونه} {OsT} *sf.* Meydana getiren; yapan; yaratan; yaratıcı.

mükeyyes, [Ar. mükeyyes {مكيس} {OsT} *sf.* 1. Kese biçiminde toplanmış olan. 2. Keselenmiş.

mükeyyif, [Ar. keyf > mükeyyif / mükeyyife {مكيف / مكيفه} {OsT} *sf.* Keyif veren; keyif verici.

mükeyyifat, [Ar. mükeyyifāt {مكيفات} (*mükeyyifa:t*) {OsT} *is.* Uyuşturucu maddeler; keyif veren şeyler; uyuşturucular.

mükezzib, [Ar. mükezzib / mükezzibe {مكذب / مكذبه} {OsT} *sf.* Tekzip eden; yalanlayan.

mükfehir, [Ar. mükfehîr {مكفهر} {OsT} *sf.* 1. (Kişi için) asık suratlı. 2. *is.* Üst üste yığılmış kara bulut.

mükhüle, [Ar. kühl > mükhüle {مكحله} {OsT} *is.* Sürme kutusu.

- mükib, -bbi** [Ar. kebb > mükibb مکب] {OsT} sf. Yapmakta olduğu işin üstüne düşerek aşırı çaba gösteren; gayretli; çalışkan.
- mükid, -ddi** [Ar. mükidd مکد] {OsT} sf. Kendi isteğiyle sıkıntıya katlanarak bir işte çalışan.
- mükim**, [bük-mek > bük-üm / mük-im] {eT} is. Kadın pabucu. [DLT]
- mükin**, [bük-mek > bük-ün / mük-im] {eT} → mükim. [DLT]
- mükir, -rri** [Ar. mükirr مکر] {OsT} sf. (Hayvan için) ilerlemeyerek yerinde duran; harınlık eden.
- müklik, -ği** [mük-lik] {ağız} is. Soğan tohumu. [DS]
- mükoyitler**, [Fr. mucoïde] is. biy. Mukoza hücrelerinde bulunan müsin benzeri maddeler.
- mükra**, [Ar. mükra مکرا] (mükra:) {OsT} sf. Kiraya verilmiş olan; kiralanan.
- mükreh**, [Ar. kerh > mükreh مکره] {OsT} sf. Bir işi yapmaya veya bir eyleme zorlanan. ☞ **mükrehünaleyh**, {OsT} Bir kişinin yapmak için zorlandığı iş veya eylem.
- mükrehan**, [Ar. mükreh > mükrehan مکرهًا] (mükre'hen) {OsT} zf. Zorla; baskı ile.
- mükrek, -ği** [mük-re-k] {ağız} sf. Sevecen. [DS]
- mükrem**, [Ar. kerem > mükrem / mükreme مكرم] {OsT} sf. Kendisine saygı gösterilmiş; ağırlanmış; ikram edilmiş olan.
- mükremek**, [mük-re-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-ü-yor] Sevecenlik göstermek. [DS]
- mükri**, [Ar. mükri مكرى] {OsT} sf. Kiraya veren.
- mükrih**, [Ar. kerh > mükrih مکره] {OsT} sf. Bir kimseyi, bir işi yapmaya veya bir eyleme zorlayan.
- mükrim**, [Ar. kerem>mükrim / mükrima مكرم / مکرمة] {OsT} sf. Konuğu ağırlayan; ikram eden; konuksever.
- mükrimane**, [Ar. mükrim + Far. -âne مکرمانه] (mükrima:ne) {OsT} zf. Bir konuksevere yakışır tarzda; konuğu ağırlayarak; ikram ederek.
- mükrimîn**, [Ar. mükrimîn مکرمین] (mükrimi:n) {OsT} is. Konuğa ikram edenler; onu ağırlayanlar.
- müksif**, [Ar. müksif مکتف] {OsT} sf. 1. Tortu çöktürücü. 2. Kalınlaştırıcı.
- müksir**, [Ar. keşret > müksir مکتسر] {OsT} sf. 1. Çoğaltan. 2. Malı çok olan; zengin.
- müktefi**, [Ar. kifâyet > müktefi مکتفی] (müktefi:) {OsT} sf. Bir şeyi yeterli gören; kanaat eden; yeter bulan; iktifa eden.
- müktehil**, [Ar. kühl > müktehil مکتحل] {OsT} sf. Gözlerine sürme çekmiş olan; sürmelenmiş.
- müktera**, [Ar. kira > mükterâ مکترا] (müktera:) {OsT} sf. Kiraya verilen.
- mükteri**, [Ar. kira > mükterî مکتري] {OsT} sf. Bir şeyi yararlanmak üzere kiralayan kimse; kira ile tutan; müstecir.
- mükterib**, [Ar. iktirâb > mükterib مکترب] {OsT} sf. Üzüntülü; tasalı; kederli; gamlı; üzgün.
- mükteseb**, [Ar. kisb > mükteseb / müktesebe مکتسب / مکتسبه] {OsT} sf. → müktesep.
- müktesebat**, [Ar. müktesebât مکتسبات] (mükteseba:t) {OsT} is. Kazanılmış bilgiler; elde edilmiş bilgiler. ☞ **müktesebât-ı ilmiyye**, {OsT} Bilimsel kazanç.
- müktesep, -bi** [Ar. mükteseb مکتسب] {OsT} sf. Kazanılmış; edinilmiş; hak edilmiş. ☞ **müktesep hak**, huk. Önceki hukuk kuralları gereğince birinin önceden edinmiş olduğu hak; kazanılmış hak.
- müktesib**, [Ar. müktesib / müktesibe مکتسب / مکتسبه] {OsT} sf. Kazanan; elde eden; hak eden; hak sahibi olan.
- müktin, -nni** [Ar. iktinân > müktinn مکتن] {OsT} sf. Saklanan; gizlenen.
- mükûr**, [Ar. mekr > mükûr مکور] (mükû:r) {OsT} sf. Düzenler; hileler.
- mükûs**, [Ar. meks > mükûs مکوس] (mükû:s) {OsT} is. 1. Vergiler; öşürler; aşar. 2. Vergi toplama işleri.
- mül**, [Far. mül مل] {OsT} is. Şarap. ☞ **mül-fâm**, {OsT} Şarap renginde olan; şarap rengi; kırmızı.
- müla'abe**, [Ar. la'b > müla'abe ملاعبه] (mülâ:abe) {OsT} is. Oynaşma; şakalaşma. ☞ **müla'abe etmek**, {OsT} Oynaşmak; şakalaşmak.
- müla'ane**, [Ar. müla'ane ملاعنه] (mülâ:ane) {OsT} is. Karşılıklı olarak birbirine lanet etme; lanetleşme.
- mülabese**, [Ar. mülabese ملابسه] (mülâ:bese) {OsT} is. 1. İki kişinin veya iki şeyin benzerlikleri dolayısıyla karıştırılması. 2. İlgî; yakınlık.
- mülabeset**, [Ar. mülabeset ملابست] (mülâ:beset) {OsT} is. → mülabese.
- mülabis**, [Ar. mülabis ملابیس] (mülâ:bis) {OsT} sf. 1. Dostça davranan; yakınlık gösteren. 2. Benzerliği dolayısıyla karışan.
- müla'emet** [Ar. le'm > müla'emet ملائمت] (mülâ:-emet) {OsT} is. 1. Uygunluk. 2. Yumuşak huyluluk; yavaşlık. 3. Bağırsaklığın yumuşaklığı.
- mülahaza**, [Ar. lâhẓ > mülahaza ملاحظه] (mülâ:haza) {OsT} is. 1. Bir konuyu ayrıntılarına varıncaya kadar inceleme; düşünce. 2. Titiz bir şekilde, dikkatle bakma. ☞ **mülahazada bulunmak**, Düşünmek; irdelemek.|| **mülahaza yapmak**, Düşünmek.

- mülâhazat**, [Ar. mülâhaza > mülâhazât ملاحظت] (*mülâ:haza:t*) {OsT} is. Düşünceler. ☞ **mülâhazat hânesi**, {OsT} Bir defter veya evrakta gerekli açıklamaların yapılması için ayrılmış sütun veya bölüm; düşüncelerin yazıldığı yer; düşünceler; açıklamalar.
- mülâhham**, [Ar. lahm (et) => mülâhham ملحم] (*mülâhham*) {OsT} sf. Şişman; etli butlu.
- mülâhhas**, [Ar. hulaşa > mülâhhaş ملخص] (*mülâhhas*) {OsT} sf. Özeti çıkarılmış; özetlenmiş; hulasa edilmiş.
- mülâhık, -kı** [Ar. lâhık ملاحق] (*mülâ:hık*) {OsT} sf. Bitişik; yapışık.
- mülâhid**, [Ar. lahd>mülâhid ملحد] (*mülâ:hid*) {OsT} sf. 1. Müslüman iken başka dine geçmiş olan. 2. Hak mezhepten batıl mezhebe kayan.
- mülâ'ib**, [Ar. lû'b > mülâ'ib ملعب] (*mülâ:ib*) {OsT} sf. Oynaşan; şakalaşan; oynayan.
- mülâ'im**, [Ar. le'm > mülâ'im ملأم] (*mülâ:im*) {OsT} sf. Mülayim.
- mülakat**, [Ar. likâ' (yüz) > mülākāt ملاقات] (*mülâ:ka:t*) {OsT} is. 1. Düşünce alış verişinde bulunmak için karşılıklı konuşma, buluşma; görüşme. 2. İşe veya bir okula alınacak kişiler ile yapılan değerlendirme konuşması; görüşme. 3. ed. Röportaj. ☞ **mülakat madalyası**, Sultan İkinci Abdülhamid Han zamanında Alman imparatoru İkinci Wilhelm'in İstanbul'u ziyareti dolayısıyla çıkarılan madalya.|| **mülakat vermek**, Bir konuda konuşmak; demec vermek.|| **mülakat yapmak**, Gazete veya dergide yayımlanmak üzere bir kimsenin, bir konu hakkındaki görüşünü almak.
- mülakî**, [Ar. likâ' > mülākî ملاقى] (*mülâ:ki*; k kalın söylenir) {OsT} sf. 1. Görüşüp konuşan; buluşan. 2. Kavuşan; karşılaşan. ☞ **mülakî olmak**, 1. Konuşmak, görüşmek; buluşmak. 2. Karşılaşmak; kavuşmak.
- mülakkab** [Ar. lâkab > mülākḳab ملقب] (*mülâkkab*) {OsT} is. Takma ad almış olan; lakabı olan; lakaplı.
- mülakkah**, [Ar. ilkaḳ > mülākḳah ملقح] (*mülâkkah*) {OsT} sf. biy. Döllenmiş.
- mülâm**, [Ar. levm > mülâm ملام] (*mülâ:m*) {OsT} is. Azarlama; kınama; ayıplama.
- mülamese** [Ar. lems > mülāmeḳه ملامه] (*mülâ:me-se*) {OsT} is. Dokunma; temas etme. ☞ **mülamese etmek**, Dokunmak; temas etmek.
- mülāsaka**, [Ar. lüşük > mülāḳaḳه ملاصقه] (*mülâ:sa-ka*) {OsT} is. 1. Bitişme; yapışma; iltisak etme. 2. Yanaşma; ulaşma.
- mülāsık, -ğı** [Ar. lüşük > mülāḳiḳ ملاصق] (*mülâ:sık*) {OsT} sf. 1. Bitişmiş; yapışmış; bitişik; yapışık. 2. Yan yana bulunan.
- mülāsıklık, -ğı** [mülāsık-lık] (*mülâ:sıklık*) is. Yapışık olma durumu.
- mülatafa**, [Ar. lütf > mülātafa ملطفه] (*mülâ:tafa*) {OsT} is. 1. Karşılıklı şaka yapma; şakalaşma; latifeleşme. 2. Güzellikle davranma.
- mülatafat**, [Ar. mülātafāt ملاطفات] (*mülâ:tafa:t*) {OsT} is. Şakalaşmalar; latife etmeler.
- mülâtame**, [Ar. laṭme > mülātaḳe ملاطمه] (*mülâ:tame*) {OsT} is. Karşılıklı tokat vurma; tokatlaşma. ☞ **mülâtame etmek**, Birbirini karşılıklı tokatlamak; tokatlaşmak.
- mülâtıf**, [Ar. lütf > mülātif ملطف] (*mülâ:tıf*) {OsT} sf. Başkaları ile şakalaşmayı seven; şakacı.
- mülâtıf**, [Ar. lütf > mülâtıf / mülâtıffe ملطف / ملطفه] (*mülâtıf*) {OsT} sf. 1. İyilik yaparak başkalarının gönlünü alan; taltif eden; ödüllendiren. 2. (İlaç için) peklük giderici; yumuşaklık veren.
- mülâtıfat**, [Ar. mülâtıfāt ملاطفات] (*mülâtıfta:t*) {OsT} is. Peklik giderici ilaçlar.
- mülaveme**, [Ar. mülāveme ملأومه] (*mülâ:veme*) {OsT, is. Birbirini çekiştirme.
- mülâyemet**, [Ar. le'm > mülâyemet ملأيمت] (*mülâ:yemet*) {OsT} is. 1. Yumuşak başlılık; yumuşak huyluluk; uysallık. 2. Uygunluk; uygun düşme. 3. Bağır-sakların yumuşaklığı.
- mülâyenet**, [Ar. lînet > mülâyenet ملأينت] (*mülâ:yenet*) {OsT} is. Latiflik; hoşluk; yumuşaklık.
- mülâyim**, [Ar. le'm > mülâyim ملأيم] (*mülâ:yim*) {OsT} sf. 1. (İnsan için) yumuşak huylu; halim selim; uysal. 2. (Ses için) yavaş, yumuşak ve hoş. 3. Uygun; akla yatkın olan. 4. Ilıman; ılık. 5. Pekliği olmayan.
- mülâyimlik, -ği** [mülâyim-lik] (*mülâ:yimlik*) is. Mülayim olma durumu; yumuşaklık; uysallık.
- mülazeme**, [Ar. lüzüm > mülāzeme ملأومه] (*mülâ:zeme*) {OsT} is. 1. Gerekli; lüzumlu. 2. Ayrılmaz.
- mülazemet**, [Ar. lüzüm > mülāzemet ملأومت] (*mülâ:-zemet*) {OsT} is. 1. Tutku derecesinde bağlı olma; aşırı bağlılık. 2. Bir işle sürekli olarak uğraşma; kendini bir işe verme. 3. Staj dönemi; bir işe başlayabilmek için o işin özelliklerini öğreninceye kadar ücretsiz olarak çalışma. 4. İmparatorluk döneminde, Sahn-ı Seman ve Sahn-ı Süleymaniye medreselerinden birinde yüksek öğrenim görerek diploma aldıktan sonra müderrisliğe atanmak için sıra bekleyen danişmentlere verilen ad.

- mülazemeten**, [Ar. mülâzemeten ملازمة] (*mülâ:ze-me'ten*) {OsT} *zf.* **1.** Bir şeye veya bir kimseye bağlanarak; tutularak. **2.** Stajyer olarak; ücret almaksızın devam ederek.
- mülâzık, -ğı** [Ar. lüzük > mülâzık ملاذق] (*mülâ:zık*) {OsT} *sf.* Yapışmış; yapışık olan.
- mülâzım, -mı** [Ar. lüzüm > mülâzım ملازم] (*mülâ:zım*) {OsT} *sf.* **1.** Bir yere veya bir kimseye bağlanıp ondan ayrılmayan. **2. is.** Bir işe girmek için o işe ücretsiz olarak devam eden kimse; meslek öğrenmek için aylık almada çalışan aday. **3.** İmparatorluk döneminde stajyer memurlara verilen unvan. **4.** Osmanlı ordusunda yüzbaşından küçük subayların rütbesi. **5.** Medrese öğrenimini bitirip diploma alanlara verilen unvan. ☞ **mülâzım-ı evvel**, {OsT} Üsteğmen. || **mülâzım-ı sāni**, {OsT} Teğmen. || **mülâzım kaptan**, {OsT} Stajyer kaptan.
- mülâzıman**, [Ar. mülâzım + Far. -ān زمان] (*mülâ:-zıma:n*) {OsT} *is.* Mülâzımlar; stajyerler; adaylar.
- mülâzımî**, [Ar. mülâzımî ملازمی] (*mülâ:zımî:*) {OsT} *is.* Stajyerlik.
- mülâzımîn**, [Ar. mülâzımîn ملازمین] (*mülâ:zımî:n*) {OsT} *is.* Mülâzımlar; stajyerler; adaylar.
- mülâzımlık, -ğı** [mülâzım-lık] (*mülâ:zımlık*) {OsT} *is.* **1.** Mülâzım olma durumu. **2.** Adaylık; stajyerlik. **3. as.** Teğmenlik.
- mülâzime**, [Ar. mülâzime ملازمة] (*mülâ:zime*) {OsT} *is.* Çeşitli sözsüz müzik eserlerinde her hanenin sonunda tekrarlanan aynı ezgilerden oluşan kısım; nakarat.
- mülcem**, [Ar. ilcām (yular) > mülcem ملجم] {OsT} *sf.* **1.** Gem veya yular takılmış olan; gemli; yularlı. **2.** {ağız} Şaşkın; beceriksiz. [DS]
- mülci**, [Ar. mülci ملجی] (*mülci:*) {OsT} *sf.* Bir işi zor kullanarak yaptıran; zorlayan.
- müldür**, [Ar. muhl => müldür] {ağız} *is.* Kaldıraç. [DS]
- müldürüm**, [Ar. muhl => müldürüm] {ağız} *is.* Kaldıraç. [DS]
- mülebbes**, [Ar. lebs > mülebbes ملبس] {OsT} *sf.* **1.** (Elbise için) giyilmiş; kullanılmış. **2.** Diğerlerinden ayrılması güç olan; karışık; iltibaslı.
- müleffak, -kı** [Ar. lefk (iki şeyi uç uca birleştirme) > müleffak ملفق] {OsT} *sf.* **1.** (Söz için) tumturaklı; süslü. **2.** Sahte; düzme.
- müleffaka**, [Ar. lefk > müleffaka ملفقه] {OsT} *is.* **1.** Seçmeciler; eklektik. **2. sf.** Düzme; sahte. **3.** Yıldızlı söz.
- müleffef**, [Ar. leff > müleffef ملفف] {OsT} *is.* **1.** Zarfa konulmuş; zarfta olan. **2.** Bir şeye sarılmış olan; örtülü.
- müle-jenny**, [İng. müle-jenny] (*mülceni*) *is. tekst.* **1.** İlk iplik eğirme makinesinin adı. **2.** İlk seyyar vargel.
- mülekâ**, [Ar. melik > mülekâ ملکا] (*müleka:*) {OsT} *is.* **1.** Sahipler. **2.** Başkanlar; melikler.
- müleme**, [mö / mü (yans.) > mü-le-me] (*mü:leme*) {ağız} *is.* Öküz, inek ve davarın bağırması; böğürme. [DS]
- mülemek**, [mö / mü (yans.) > mü-le-mek] (*mü:leme*) {ağız} *gçsz. f.* [-r] [-l(ü)-yor] (Koyun, keçi; kuzu, sığır için) bağırarak; böğürmek; melemek. [DS]
- mülemma, -aı** [Ar. lem' > mülemma' ملعم] (*mülema:*) {OsT} *sf.* **1.** Renk renk desenleri bulunan; alaca renkli; alacalı. **2.** Parlayan; parlak. **3. mecaz.** Lekelenmiş; kirlenmiş; bir şeyle sivanmış. **4. is. ed.** Divan şiirinde Türkçe dizelerle Arapça veya Farsça dizelerin karışık olarak yer aldığı şiir. ☞ **mülemma-ger**, {OsT} **1.** İki yüzlü. **2. Parlak; parlayan.** || **mülemma kâr**, **1.** İki yüzlü. **2. Parlak; parlayan.** || **mülemma-saz**, {OsT} **1.** İki yüzlü. **2. Parlak; parlayan.** || **mülemma-şems**, {OsT} Ciltli kitapların kabinin ortasında bulunan şemse ile köşebentlerin arası doldurulmak suretiyle meydana getirilmiş bir tür şemse.
- mülemma'at**, [Ar. mülemma' > mülemma'at ملعمات] (*mülemma'a:t*) {OsT} *is.* Divanlarda, bir dizesi Türkçe diğeri yabancı dillerde söylenmiş şiirler bölümü.
- mülep, -bi** [? mülep] {ağız} *is.* Yorgan ya da minder yüzü. [DS]
- mülessen**, [Ar. mülessen ملسن] {OsT} *sf.* Ucu dil şeklinde koni.
- mülevven**, [Ar. levn > mülevven / mülevvene ملون / ملونه] {OsT} *sf.* **1.** Renkli; renk renk. **2.** Boyalı; boyanmış.
- mülevves**, [Ar. levş > mülevves ملوث] {OsT} *sf.* **1.** Pis; kirli; iğrenç; tiksindirici. **2.** Düzensiz; karma-karışık.
- mülevvin**, [Ar. levn > mülevvin ملون] {OsT} *sf.* **1.** Renk veren; renklendiren. **2.** Boyayan.
- müleyyen**, [Ar. müleyyen ملين] {OsT} *sf.* **1.** Yumuşatılmış. **2. tıp.** (Bağırsak için) harekete geçirilmiş.
- müleyyin**, [Ar. müleyyin ملين] {OsT} *sf.* **1.** (İçecek, yiyecek, ilaç vb. için) bağırsakları yumuşatan; yumuşatıcı. **2. is. tıp.** Herhangi bir yan etki göstermeden bağırsakların boşaltılmasını sağlayan, dışarı çıkılmasını kolaylaştıran ilaçlar.
- mülga**, [Ar. lağv > mülgā ملغى] (*mülga:*) {OsT} *sf.* Varlığı kaldırılmış; ilga olunmuş.

mülhak, -kı [Ar. ilhāk > mülhāk ملحق] (*mülha:k*) {OsT} sf. 1. Bir bütüne sonradan katılmış olan; eklenmiş; ilhak edilmiş olan. 2. Bir merkeze bağlı olan; bağlı; bağlanmış. 3. *dbl.* (Fiil için) Arap dil bilgisinde kendisi üç köklü (*sülasî*) mastar olduğu halde çekim bakımından dört köklü (*rubai*) kalıba göre çekilmiş. 4. *is. as.* Bir karargâhta komutanın emir subayına karargâh işlerinde yardımcı olan subay veya astsubay. ☞ **mülhak bütçe**, *Devlet genel bütçesi dışında geliri olan, özel geliri bulunan bütçe; katma bütçe.* || **mülhak olmak**, 1. Bir bütüne katılmak; ilthak etmek. 2. Bir merkeze bağlanmak.

mülhakat, [Ar. mülhāk > mülhākāt ملحقات] (*mülhaka:t*) {OsT} is. 1. Bir bütüne sonradan katılmış olanlar; sonradan eklenenler; ilhak edilmiş olanlar. 2. Bir merkeze bağlı olan yerler. 3. *dbl.* Arap dil bilgisinde kendileri üç köklü (*sülasî*) mastar olduğu halde çekim bakımından dört köklü (*rubai*) kalıba göre çekilen fiiller. 4. *is. as.* Bir karargâhta komutanın emir subayına karargâh işlerinde yardımcı olan subay ve astsubay grubu.

mülhaklık, [mülhak-lık] is. Emir subayı yardımcılığı.

mülhem, [Ar. ilhām > mülhem ملهم] {OsT} sf. 1. İçe doğmuş; ilham edilmiş olan. 2. (Bir kimseden veya bir şeyden) esinlenilmiş. ☞ **mülhem olmak**, *Esinlenmek; ilham almak.*

mülhemun, [Ar. mülhem > mülhemūn ملهمون] (*mülhemu:n*) {OsT} is. İlham olanlar; içe doğanlar.

mülhid, [Ar. ilhād > mülhid ملحد] {OsT} sf. → mülhit.

mülhidane, [Ar. mülhid + Far. -āne ملحدانه] (*mülhidane*) {OsT} zf. Bir tanrıtanımaza yakışacak biçimde; dinsizce.

mülhidîn, [Ar. mülhid > mülhidîn ملحدين] (*mülhidin*) {OsT} is. 1. Tanrıtanımazlar; dinsizler. 2. Doğru yoldan sapanlar.

mülhidlik, [mülhid-lik] is. → mülhitlik.

mülhik, [Ar. ilhāk > mülhik ملحق] {OsT} sf. Bir bütüne ekleyen; katan; dahil eden; ilhak eden.

mülhim, [Ar. ilhām > mülhim / mülhime ملهم / ملهمه] {OsT} sf. 1. İlham eden; ilham veren; ilhama yol açan. 2. *isl.* (Allah'ın sıfatlarından) bir kimseye ilham eden, bir şeyin, kişinin kalbine doğmasını sağlayan.

mülhit, -di [Ar. ilhād > mülhid ملحد] {OsT} sf. 1. Tanrıtanımaz; dinsiz; inançsız; tanrısız. 2. Doğru yoldan çıkmış; sapık. 3. *isl.* İslamiyet'in koyduğu kurallara uymayan; tek tanrılı dinler (Müslümanlık, Hristiyanlık, Yahudilik) dışında bir dine mensup olan.

mülhitlik, [mülhit-lik] is. Tanrıtanımazlık; dinsizlik.

mülhiye, [Yun. mukhliā > Ar. mülūhiye ملوحيه] {OsT} is. İhlamurgillerden, sıcak bölgelerde yetişen, yaprakları ıspanak gibi sebze olarak yenilebilen, gövdesinden jüt elde edilen bir bitki; muhiye, (*Corchorus oltorus*).

mülimme, [Ar. elem > mülimme ملعمه] {OsT} is. Felaket; bela.

mülk, [Ar. mülk ملك] {OsT} is. 1. Ev, dükkân, arsa, tarla gibi ekonomik değeri veya bir geliri bulunan mal; taşınmaz mal. 2. Bir devletin egemenliği altında bulunan toprak parçası; ülke; devletin kendisi. 3. Vakıf olmayıp da bir şahsın mülkiyeti altında bulunan yapı veya yer. ☞ **mülk arazi**, *huk. Sahibinin dilediği gibi tasarruf ettiği, özel mülkiyete konu olan toprak.* || **mülk-dâr**, {OsT} *Padişah.* || **mülkgâr**, {OsT} *Padişah.* || **mülk-i saadet**, {OsT} *Mutluluk ülkesi.* || **mülk-i suhan**, {OsT} *Şiir dünyası.* || **Mülk Suresi**, {OsT} *Kur'an-ı Kerim'in 67. suresi. Her şeyin yönetimi, hükümdarlığı elinde bulunan Allah'ı yüceltmek anlamına gelen yüceltici sözlerle başladığı için bu ad verilmiştir. Diğer adları ise Tebareke ve Münciye'dir.*

mülket, [Ar. mülket مملكة] {OsT} is. Ülke. ☞ **mülket-i Osmâniye**, {OsT} *Osmanlı ülkesi.*

mülkî, [Ar. mülk > mülkî ملكى] (*mülki:*) {OsT} sf. 1. Bir ülke ile ilgili olan. 2. Ülke yönetimine ilişkin. 3. Asker sınıfından olmayan; memur. ☞ **mülkî idare**, {OsT} *Devletin ülke üzerindeki egemenlik hak ve yetkilerini kullanabilmesi amacıyla kurulmuş devlet örgütünde merkezî yönetimin sivil kanadı.* || **mülkî idare amiri**, {OsT} *Vali ve kaymakam gibi merkezî yönetimin taşrada bulunan en yetkili temsilcisi olan yöneticiler.*

mülkiye, [Ar. mülkî > mülkiye ملكيه] {OsT} is. 1. Asker olmayan devlet görevlileri sınıfı. 2. Mülkiye okullarının kısa söyleniş ve yazılışı; Siyasal Bilgiler Fakültesinin yüksek okul olmadan önceki adı; mülkiye mektebi. 3. İmparatorluk döneminde, Tanzimat'tan sonra askerî ve ilmiye sınıfı dışında kalan kamu görevlilerine verilen isim. ☞ **mülkiye idâdisi**, {OsT} *Mülkiye eğitim ve öğretimi yapan orta dereceli okul.* || **mülkiye mektebi**, {OsT} *Siyasal bilgiler okulunun eski adı.* || **mülkiye memuru**, {OsT} *Sivil devlet görevlisi.* || **mülkiye müfettişi**, {OsT} *Sivil denetim görevlisi.*

mülkiyeli, [mülkiye-li] {OsT} sf. Siyasal bilgiler fakültesi veya bu tür okulu bitirmiş olan kimse veya bu okulda okuyan öğrenci.

mülkiyet, [Ar. mülk > mülkiyyet ملكيت] {OsT} is. 1. İyelik; sahiplik; bir şeye sahip olma hakkı. 2. Bir eşya veya mal üzerinde yasalar çerçevesinde mutlak bir egemenlik yetkisi veren hak; bir mala ser-

bestçe sahip olabilmek ve onu serbestçe kullanma hakkını kendisinde bulundurabilme; mal sahipliği.

☞ **mülkiyet hakkı**, *huk.* Yasalar ve diğer düzenleyici kurullarla sınırlanmış olarak bir mal üzerinde en geniş tasarruf imkânı tanıyan aynı hak. || **mülkiyet karinesi**, {OsT} *huk.* Bir mala sahip olunduğunu ispat eden belge veya diğer deliller; taşınmazlarda tapu tescil belgesi; taşınır mallarda ziyetlik durumu. || **mülkiyeti muhafaza kaydı ile satış**, Satılmış olan bir mal, alıcıya teslim edildiği halde bazı şartlar tamamlanıncaya kadar mülkiyet hakkının satıcıda kalması şartıyla yapılmış olan satış.

mülklenmek, [mülk-le-n-mek] *dönşl. f. [-ir]* **1.** Mülk olarak sahip olmak; mülk edinmek. **2.** Mülk sahibi olmak; zenginleşmek.

mülkname, [Ar. mülk + Far. -nâme ملكتنامه] (*mülk-na:me*) {OsT} *is.* İmparatorluk döneminde kamu topraklarının kullanım hakkının bir kişiye bırakıldığını belirten ve tapu niteliği taşıyan ferman. ☞ **mülknâme-i hümayün**, {OsT} *Mirî arazinin birine verilmesine ilişkin belge.*

müllak, -ki [Ar. mâlik > müllâk ملاك] (*müllâ:k*) {OsT} *is.* Bir şeye sahip olanlar; sahipler; malikler.

müllük, -ğü [mül-lük ?] {ağz} *sf.* Sarışın. [DS]

mülsak, -kı [Ar. ilşâk > mülsâk ملصق] {OsT} *sf.* Bir şeyin arkasına takılmış; ulanmış; eklenmiş; katılmış.

mültasık, -kı [Ar. iltişâk > mültesîk ملتصق] {OsT} *sf.* → mültesîk.

mültebis, [Ar. iltibâs > mültebis ملتبس] {OsT} *sf.* **1.** Başka bir şeyden ayırt etmekte güçlük çekilen; başka bir şeyden ayırt edilemeyen. **2. fel.** Bulanık.

mülteca, [Ar. ilticâ > mültecâ ملتجى] (*mülteca:*) {OsT} *sf.* (Yer için) sığınacak; sığınılan.

mülteci, [ar. ilticâ > mülteci ملتجى] (*mülteci:*) {OsT} *sf. ve is.* **1.** Korunup gözetilmek için birinin koruyuculuğuna giren kimse; sığınan; sığıntı. **2.** Bir ülkeden siyasi, dinî ve irkî sebepler yüzünden kaçarak veya başka yollardan çıkarak başka bir ülkede vatandaşlığa kabul edilmeden yaşamak zorunda olan kimse; sığınmacı; sığınan.

mülteciyan, [Ar. mülteci + Far. -ân ملتجيان] (*mülteciya:n*) {OsT} *is.* Mülteciler; sığınmacılar; bir ülkeye sığınanlar.

mültef, -ffi [Ar. iltifât > mülteff / mülteffe ملتف / ملتفه] {OsT} *sf.* **1.** Birbirine karışmış; birbirine sarılmış olan; sarmaşmış. **2. fel.** İç içe bulunan; birlikte bulunan.

mültefet, [Ar. iltifât > mültefet ملتفت] {OsT} *sf.* **1.** Kendisine iltifat edilen, güler yüz gösterilen; iltifat

olunan. **2.** Kendisine önem verilmiş olan; dikkate alınmış; önemsenmiş olan.

mültefidane, [Ar. mültefit + Far. -âne ملتفدانه] (*mültefida:ne*) {OsT} *zf.* İltifat edercesine; iltifat eder gibi.

mültefit, [Ar. iltifât > mültefit ملتفت] {OsT} *sf.* **1.** İltifat eden; iyilikle karşılayan; iyi davranan; güler yüz gösteren. **2.** Önem verip dikkate alan; önemseyen.

mültefitane, [Ar. mültefit + Far. -âne ملتفدانه] (*mültefita:ne*) {OsT} *zf.* → mültefidane.

mültehi, [Ar. lihye (sakal) > mültehi / mültehiyye ملتجيه / ملتجيه] (*mültehi:*) {OsT} *sf.* Sakalı çıkmış olan; sakallanmış; sakallı.

mültehib, [Ar. leheb (alevlenip yanmak) > mültehib / mültehibe ملتهب / ملتبه] {OsT} *sf. sf.* **1.** Alevlenmiş; tutuşmuş. **2. tıp.** İltihaplanmış; şişmiş; kızarmış; yangılı.

mültehi¹, [Ar. lehf > mültehi ملتفه] {OsT} *sf.* **1.** Yanmış; tutuşmuş. **2. mecaz.** Hasret çeken; özlem içinde bulunan. **3.** Çok üzgün olan; çok üzülen; kederli; üzgün.

mültehi², [Ar. lihaf (yorgan) > mültehi ملتفه] {OsT} *sf.* Yorgan, battaniye vb. bir örtüye sarınmış, bürünmüş olan.

mültehi³, [Ar. iltihâk > mültehi ملتحق] (*h ve k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Sonradan katılmış; eklenmiş; iltihak etmiş olan.

mülteim, [Ar. ilti'am > mülte'im / mülte'ime ملتئم / ملتئمه] {OsT} *sf.* (Yara için) kapanmış olan; iyileşmiş olan.

mülteka, [Ar. liqâ' (rastlamak) {OsT} > mülteka ملتقى] (*mülteka:*) {OsT} *is.* **1.** Buluşma, kavuşma yeri. **2.** Buluşma zamanı. **3.** Kavşak noktası. **4.** Buluşma. **5.** İki ırmağın birbirine karıştığı yer. ☞ **mülteka'l-ebhur**, {OsT} *Denizlerin birbirine karıştığı nokta.* || **mülteka-yı enhâr**, {OsT} *Nehirlerin kavuştuğu yer.* || **mültekâ-yı sade¹**, {OsT} *biy.* İki bölümlü kıkırdak dokuların birleştiği eklem noktası. || **mültekâ-yı neseb**, {OsT} *huk.* İki ve daha çok kimsenin neseplerinin birleştiği dede.

mültekat, -tı [Ar. mülteka ملتقط] {OsT} *sf.* Yerden alınmış; yerden toplanmış.

mültekım, [Ar. laqm > mültekım ملتقم] {OsT} *sf.* Yutan; lokma yutan; yutucu; boğazına indiren; iltikam eden.

mültekımane, [Ar. mültekım + Far. âne ملتقمانه] (*mültekıma:ne*) {OsT} *zf.* Yutarcasına.

mültekıt, [Ar. iltikâ' > mültekıt ملتقط] {OsT} *sf.* **1.**

- Yerde bulunan bir şeyi alan; yerden toplayan. **2.** *huk.* Kayıp nesneyi bulan.
- mültekî**, [Ar. mültekî ملتكى] (*mülteki: k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Birleşen; karışan; kavuşan; buluşan.
- mültekim**, [Ar. lukme (lokma) > mültekim ملتكيم] (*k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* → mültekim.
- mültemes**, [Ar. iltimās > mültemes ملتمس] {OsT} *sf.* İltimas edilen; kayırılan; arka çıkılan; iltimaslı.
- mültemesat**, [Ar. mültemes > mültemesāt ملتمسات] (*mültemesa:t*) {OsT} *is.* İltimas edilenler; kayırılanlar.
- mültemi**, **-i** [Ar. iltima^c > mültemi^c ملتمعي] (*mültemi:*) {OsT} *sf.* **1.** Parlayan; parlak. **2.** Birdenbire kapıp kaçan.
- mültemis**, [Ar. iltimās > mültemis ملتمس] {OsT} *sf.* İltimas eden; kayıran; biri için aracılık yapan.
- mültemisane**, [Ar. mültemis + Fan. -āne ملتمسانه] (*mültemisa:ne*) {OsT} *zf.* İltimas edercesine; iltimas edene uygun biçimde.
- mültemisîn**, [Ar. mültemis > mültemisîn ملتمسين] (*mültemisi:n*) {OsT} *is.* İltimas edenler; kayıranlar; kayırıcılar.
- mültesem**, [Ar. mülteşem ملتمهم] {OsT} *sf.* Öpülür.
- mültesık**, [Ar. ilişâk > mülteşık ملتمصق] {OsT} *sf.* **1.** Bir yere bitişik olan; ekli olan; ulanmış bulunan; yapışık. **2.** Birbirine eklenmiş olan; birbirine ulanmış olan; birbirine bağlanmış olan. ☞ **mültesıkü'l-esbā**, {OsT} *zool.* İki parmağı bitişik olan kuşlar. || **mültesıkü'l-vüreyka-i tüveyciye**, {OsT} *bot.* Bitişik taçyapraklılar.
- mültesim**, [Ar. mülteşim ملتمهم] {OsT} *sf.* Yaşmaklı.
- mültevi**, [Ar. leviyy > mültevi ملتموى] (*mültevi:*) {OsT} *sf.* Sarılmış; bükülmüş; eğilmiş; eğri büğrü.
- mültezem**, [Ar. lüzüm > mültezem / mültezeme ملتمزم / ملتمزمه] {OsT} *sf.* Gerçekleşmesi için gayret edilen; gerekli görülen; ihtiyaç duyulan; lüzum görülen; gerekli sayılan.
- mültezim**, [Ar. lüzüm > mültezim / mültezime ملتمزم / ملتمزمه] {OsT} *sf.* **1.** Bir kimseye veya bir şeye taraftar olan; o şeyi gerekli kılan; iltizam eden. **2.** *is.* İmparatorluk döneminde vergi vb. gelirlerin toplanması işini götürü olarak üzerine alan kimse; kesenekçi.
- mültezimane**, [Ar. mültezim + Far. -āne ملتمزمانه] (*mültezima:ne*) {OsT} *zf.* Mültezime yakışır biçimde; mültezim gibi.
- mültezimîn**, [Ar. mültezim > mültezimîn ملتمزمين] (*mültezimi:n*) {OsT} *is.* **1.** Bir şeyi veya bir kimseyi gerekli sayıp taraftarlık edenler. **2.** Kesenekçiler; mültezimler.
- mültezimlik**, **-ği** [mültezim-lik] *is.* **1.** Mültezimin yaptığı iş. **2.** Taraftarlık.
- mültigrad**, [Fr. multigrade] {OsT} *sf.* (Motor yağları için) her mevsim kullanılabilen.
- mültijenik**, [Fr. multigénique] {OsT} *sf. biy.* (Karakter için) bir çok gen tarafından kotlanan.
- mültimetre**, [Fr. multimètre] (*mültime'tre*) *is. fiz.* Akım şiddetlerini, potansiyel farkları ve dirençleri ölçmeye yarayan genel ölçü aracı; avometre.
- mültimilyarder**, [Fr. multimilliardaire] (*mül'ti'milyarer*) {OsT} *sf. ve is.* Milyarlarca liralık parası olan; kat kat milyarder olan; bir çok milyara sahip olan; zengin; karun.
- mültimilyoner**, [Fr. multimillionaire] (*mül'ti'milyoner*) {OsT} *sf. ve is.* Milyonlarca liralık parası olan; kat kat milyoner olan; bir çok milyona sahip olan; zengin; karun.
- mültimot**, [Fr. multimode] (*multi'mot*) {OsT} *sf. fiz.* Çok kipli.
- mültinevrit**, [Fr. multinévrite] (*multi'nevrit*) {OsT} *is. anat.* Birçok sinir gövdesini art arda ve bakışimsız olarak saran.
- mültipleks**, [Fr. multiplex] *sf.* Radyo ve televizyonda birbirinden uzak yerlerden gelen ses ve görüntülerin yayımı; çok kanallı.
- mültipleksör**, [Fr. multiplexeur] *is.* Çoğullayıcı.
- mültivibratör**, [Fr. multivibrateur] *is. fiz.* Birinin çıkış gerilimi diğerinin girişine uygulanan iki transistor veya elektron lambası bulunan $\mu/2$ faz farklı gerilim jeneratörü; ikili devre.
- mültivizyon**, [Fr. multivision] *is.* Çok sayıda ekran üstünde, aynı anda ya da art arda gösterim yapmaya dayanan görsel-işitsel gösteri; çoklu gösterim.
- mültüme**, [? mültüme] {ağız} *is.* Arazinin çıkıntılı yeri; burun. [DS]
- müluhiye**, [Yun. mukhlia > Ar. mülūhiye ملوخيه] (*mülū:hiye, h kalın söylenir*) {OsT} *is. bot.* → mülhiye.
- müluhya**, [Yun. mukhlia > Ar. mülūhyā ملوخيا] (*mülū:hya, h kalın söylenir*) {OsT} *is. bot.* → mülhiye.
- mülük**, [Ar. melik > mülük ملوك] (*mülū:k*) {OsT} *is.* Padişahlar; hükümdarlar; melikler.
- mülükâne**, [Ar. mülük + Far. -āne ملوكانه] (*mülū:kā:ne*) {OsT} *zf.* Padişahlara yakışır biçimde; padişah gibi; melikane; hükümdarane.
- mülükî**, [Ar. mülükî ملوكى] (*mülū:ki:*) {OsT} *sf.* **1.** Hükümdara özgü; padişaha ait; padişahla ilgili. **2.** Padişah gibi; padişaha yakışır biçimde.
- mülük**, **-ğü** [Ar. mülük => mülük] {ağız} *sf.* Zengin. ☞ **mülük olmak**, {ağız} *Varlıklı olmak.* [DS]

- mülükü**, [ʔ mülükü] {ağız} *is.* Soğanlı kıyma kavurması. [DS]
- mülüs**, [Ar. münis مونس] {ağız} *sf.* Uslu. [DS]
- mülye**, [ʔ mülye] {ağız} *is.* Domates. [DS]
- mülzem**, [Ar. lüzüm > mülzem ملزم] {OsT} *sf.* 1. Gerekliliği görülmüş; lüzumlu görülen; gerekli. 2. Karşısındaki tarafından susmaya zorlanmış ve susturulmuş olan; susmaya mecbur edilmiş. 3. Cevap veremez duruma getirilmiş olan.
- mülzim**, [Ar. lüzüm > mülzim / mülzime ملزم / ملزمه] {OsT} *sf.* 1. Yükümlülük getiren; gerektiren; gerekli. 2. Susmaya zorlayan; susturan; susmaya mecbur eden. 3. Cevap veremez duruma getiren.
- mülzimane**, [Ar. mülzim + Far. -âne ملزمانه] (mülzima:ne) {OsT} *zf.* Susturana yakışır biçimde; sustururcasına.
- mülzime**, [Ar. milzeme ملزمه] {OsT} *is.* Masa üstünde duran kâğıtların uçmasını veya dağılmasını önlemek için üzerlerine konulan taş vb. ağırlık.
- mümacede**, [Ar. mecd (ululuk) > mümâcede امجاده] (müma:cede) {OsT} *is.* Bir kimseyle soyluluk ve şeref yarışına girme; övünme yarışı; övünme.
- mümadehe**, [Ar. medh > mümâdehe امادحه] (müma:dehe) {OsT} *is.* Övünmeye hak kazanmak üzere birbiri ile çekişme.
- mümahhas**, [Ar. mahş (deneme) > mümahhaş امحص] {OsT} *sf.* 1. Denenmiş olan; sınanmış. 2. Kuvvetli; dayanıklı.
- mümâl, -li** [Ar. mümâl ممال] (müma:l) {OsT} *is.* Bir yana eğilme; meyletme.
- mümälaka**, [Ar. melk > mümälaka امالقه] (müma:lâka) {OsT} *is.* Yaltaklanma; dalkavukluk; temellük.
- mümälata**, [Ar. mümälata امالطه] (müma:lata) {OsT} *is.* İki şairin ayrı mısralarla birbirine şiir söylemesi.
- mümâna'at**, [Ar. mümâna'at امناعت] (müma:naat) {OsT} *is.* Karşı koyma; engel olma; önleme; engelleme. ☞ **mümânaata uğramak**, Bir engelleme veya karşı koyma ile karşılaşmak. || **mümânaat etmek**, Karşı koymak; önlemek; engellemek. || **mümânaat göstermek**, Karşı koymak; önlemek.
- mümârat**, [Ar. mümârat امارات] (müma:ra:t) {OsT} *is.* Çekişme; mücadele; tartışma.
- mümâresat**, [Ar. mümârese > mümâresât اممارسات] (müma:resa:t) {OsT} *is.* Ustalık kazanmalar; el yatkınlıkları; alışmalar.
- mümârese**, [Ar. mümârese اممارسه] (müma:rese) {OsT} *is.* Bir sanat veya işte uzluk ve ustalık kazanma; el yatkınlığı; hüner ve ustalık sahibi olma; maharet.
- mümâreset**, [Ar. mümâreset اممارست] (müma:reset) {OsT} *is.* → mümârese.
- mümârete**, [Ar. mümârete اممارته] (müma:rete) {OsT} *is.* Çabalama; uğraşma.
- mümas, -ssı** [Ar. mess > mümâss امماس] (müma:s) {OsT} *sf.* 1. Temas eden; dokunan; değen. 2. *is. mat.* Bir eğrinin yanından geçen ve ona ancak bir noktada değen doğru; teğet. 3. *mat.* Tanjant.
- mümaselet**, [Ar. mişl > mümâselet امماثلت] (müma:selet) {OsT} *is.* 1. İki şeyin birbirine benzemesi; benzeyiş; benzeme. 2. *fel.* Benzeşim. 3. *mat.* Homoteti; benzeşiklik.
- mümasil**, [Ar. mişl > mümâşil امماثل] (müma:sil) {OsT} *sf.* 1. Benzeyen; andıran. 2. *fel.* Benzer; benzeşik. 3. *mat.* Homotetik.
- mümâsse**, [Ar. mümâsse امماسه] {OsT} *is.* Birbirine değme; temas etme.
- mümâşat**, [Ar. mümâşât امماشات] (müma:şa:t) {OsT} *is.* 1. Birlikte yürüme; beraber gitme; yoldaşlık etme. 2. Birlikte hareket etme; uzlaşma; uyma. 3. *mecaz.* Birinin fikrine yalandan katılmış gibi görünme. ☞ **mümâşat etmek**, Onaylanmış gibi davranmak; uymak.
- mümâşatkâr**, [Ar. mümâşât + Far. -kâr امماشتكار] (müma:şa:tkâ:r) {OsT} *sf.* Uysal.
- mümâşatkârane**, [Ar. mümâşât + Far. -kârâne امماشتكارانه] (müma:şa:tkâ:ra:ne) {OsT} *zf.* Uysallıkla.
- mümâtale**, [Ar. mümâtale امماطله] (müma:tale) {OsT} *is.* 1. Ödenmesi gereken bir borcu ödemekte titizlik göstermeme veya yerine getirilmesi gereken bir söz vb.ni savsaklama. 2. *huk.* Alacaklıyı, ödeme vaa-diyle oyalama. ☞ **mümâtele etmek**, Savsaklamak; ertelemek.
- mümâzaha**, [Ar. mizâh > mümâzaha اممازحه] (müma:zaha) {OsT} *is.* Şakalaşma; karşılıklı takılma; birbirine şaka yapma.
- mümâzaka**, [Ar. mümâzaka امماذقه] (müma:zaka) {OsT} *is.* Dosluk konusunda iki yüzlü davranma.
- mümâzece**, [Ar. mümâzece اممازحه] (müma:zece) {OsT} *is.* Övünme.
- mümâzık, -kı** [Ar. mümâzık امماذق] (müma:zık) {OsT} *sf.* (Kişi için) gerçek dost olmayan.
- mümâzzak**, [Ar. mezğ > mümâzzak اممازق] {OsT} *sf.* Parçalanmış; yırtılmış; parça parça edilmiş olan.
- mümbit**, [Ar. nebât > münbit امنبت] {OsT} *sf.* (Toprak için) verimli; bitek.
- mümecced**, [Ar. mecd > mümecced اممجد] {OsT} *sf.*

Övülüp yüceltilerek kendisine şeref verilmiş olan; ululanan; yüceltilmiş; methedilmiş. ☞ **mümeccedced**, {OsT} Şereflendirilmiş soylu.

mümeddid, [Ar. medd > mümeddid ممدد] {OsT} sf. 1. Uzatan; temdit eden. 2. anat. Açan.

mümehhed, [Ar. mehd > mümehhed ممههه] {OsT} sf. 1. Açılıp yayılmış; serilmiş; döşenmiş; yayılmış. 2. Bir sıraya veya düzene konulmuş; tertiplenmiş; düzenlenmiş.

mümehhid, [Ar. mehd > mümehhid ممههه] {OsT} sf. 1. Açıp yayan; seren; döşeyen; yayan. 2. Bir sıraya veya düzene koyan; tertipleyen; düzenleyen; düzenleştiren.

mümehhil, [Ar. mehl > mümehhil ممههه] {OsT} sf. Süre tanıyan; mehil veren; bekleyen.

mümellah, [Ar. milh > mümellah مملح] {OsT} sf. Tuzlu.

mümellek, [Ar. mülk > mümellek مملك] {OsT} sf. 1. Bir kişiye mülk olarak verilmiş olan. 2. is. huk. Temlik olunan şey. ☞ **mümellekün-leh**, {OsT} huk. Kendisine mülk olarak ev, arsa, tarla vb. verilen kimse.

mümellik, [Ar. mülk > mümellik مملك] {OsT} sf. Birine mülk olarak veren; mülk veren; temlik eden.

mümerred, [Ar. merd > mümerred ممرهه] {OsT} sf. 1. Yüksek. 2. is. Duvarları düz yüksek yapı.

mümessek, [Ar. misk > mümessek ممسك] {OsT} sf. Güzel kokan; misk kokulu.

mümessel, [Ar. mişl > mümessel ممتل] {OsT} sf. 1. Örnek olarak söylenmiş olan; örnek verilmiş olan. 2. Matbaada basılmış; basılı; matbu.

mümessil, [Ar. mişl > mümessil / mümessile ممتل / ممتله] {OsT} sf. 1. İki şey arasında uygun taraflar bulan; benzeten; benzetici. 2. anat. Alınan besinleri eritip vücuda yarar hale getiren; sindiren; eriten. 3. is. Temsilci. 4. Sınıf düzenini sağlayan, yönetim ile öğrenciler arasındaki ilişkiyi düzenleyen seçilmiş öğrenci; sınıf başkanı; öğrenci temsilcisi. 5. Bir işletme veya satış kurumunun temsilcisi olan kimse. 6. Yayımıcı; editör. 7. Oyuncu; aktör. 8. tic. Satılmak üzere sahipleri adına kendisine mal bırakılan ve belirli süre sonunda, satılmayıp kalan kısmı iade eden aracı.

mümessillik, -ği [mümessil-lik] is. 1. Mümessil olma durumu. 2. Temsilcilik; temsil etme.

mümevveh, [Ar. mevh > mümevveh / mümevvehe مموهه / مموهه] {OsT} sf. 1. Hayalî; hayale dayanan. 2. Düzme; uydurma. 3. Görünüşte haklı olan.

mümevvehat, [Ar. mümevveh > mümevvehât مموهات] {OsT} is. Görünüşe göre haklı olanlar.

(mümevveha:t) {OsT} is. Görünüşe göre haklı olanlar.

mümevvel, [Ar. mal > mümevvel ممول] {OsT} sf. Zengin.

mümeyyez, [Ar. temyiz > mümeyyez ممييز] {OsT} sf. Seçilmiş; ayrılmış.

mümeyyiz, [Ar. temyiz > mümeyyiz ممييز] {OsT} sf. 1. İyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırabilen. 2. is. Sınavlarda öğrencinin bilgi düzeyini ölçen ve değerlendiren kimse; ayırtman. 3. Eskiden, bir dairede kâtiplerin yazdığı yazıları düzelten kâtip. 4. huk. Temyiz gücüne sahip kişi.

mümeyyizlik, -ği [mümeyyiz-lik] is. 1. İyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırt edebilme yetisi; ehliyet. 2. Sınavlarda öğrenci bilgi seviyesini ölçme ve değerlendirme işi; ayırtmanlık.

mümhil, [Ar. mehl > mümhil ممههه] {OsT} sf. 1. Yapmakta olduğu işi bir süre geri bırakan; ara veren; erteleyen. 2. Bekleyen.

mümid, -ddi [Ar. meded > mümidd ممد] {OsT} sf. 1. Bir şeyin oluşmasına veya yapılmasına yol açan; yardım eden; yardımcı; imdat eden. 2. Uzatan; uzatıcı; temdit eden.

mümil, -lli [Ar. melâl > mümill / mümille ممل / ممله] {OsT} sf. Sıkıntı ve usanç veren; sikan; bezdirici; biktirici.

mü'min, [Ar. emn > imân > mü'min / mü'mine مؤمن / مؤمنة] {OsT} sf. → mümin. ☞ **Mü'min Suresi**, {OsT} Kur'an-ı Kerim'in altmışıncı suresi olup Allah'ın varlığını, birliğini, peygamberler aracılığıyla insanlara kitap indirdiğini, suçları örtücü, bağışlayıcı olduğunu herkesin ettiğini bulacağını anlatır.

mümin, [Ar. emn > imân > mü'min / mü'mine مؤمن / مؤمنة] sf. 1. İnanan; inanmış olan; güvenen; güven duyan. 2. isl. Allah'ın varlığına, birliğine ve Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve İslamiyetin diğer temel esaslarına inanan; iman sahibi olan; inanmış; Müslüman.

mü'minat, [Ar. mü'min > mü'minât مؤمنات] (mümina:t) {OsT} is. Allah'ın varlığına, birliğine ve Hz. Muhammed'in peygamberliğine inanarak Müslüman olmuş kadın ve kızlar; Müslüman kadınlar, Müslüman kızlar.

mü'minîn, [Ar. mü'min > mü'minîn مؤمنين] (mü-min:n) {OsT} is. İslam dininin esaslarına inanmış olanlar; Müslümanlar.

mü'miniyet, [Ar. mü'min > mü'miniyyet مؤمنيت] {OsT} is. Müslüman olma durumu; Müslümanlık.

müminlik, -ği [mümin-lik] is. Mümin olma durumu.

- mü'minun**, [Ar. mü'min > mü'minün مؤمنون] (*mü-minu:n*) {OsT} is. İslam dininin esaslarına inanmış olanlar; Müslümanlar. ☞ **Mü'minun Suresi**, *Kur'an-ı Kerim'in yirmi üçüncü suresi olup İslamiyete inanan, Allah'ın gösterdiği doğru yola gidenlerin, ahrette görecekları güzel karşılıkları anlatır.*
- mümis, -ssi** [Ar. maşş > mümiş مصص] {OsT} sf. Emen; emici.
- mümit**, [Ar. mevt > mümit مميت] (*mümi:t*) {OsT} sf. Ölüme neden olan; öldürücü.
- mümkün**, [Ar. mekn > imkân > mümkün ممكن] {OsT} sf. → mümkün. ☞ **mümkün mertebe**, {OsT} *Olabildiği kadar.* || **mümkünü'l-vücüd**, {OsT} *Varlığı mümkün olan.* || **mümkünü'l-vuku'**, {OsT} *Olağan.*
- mümkinat**, [Ar. mümkün > mümkinat ممکنات] (*müm-kina:t*) {OsT} is. Olabilir şeyler.
- mümkün**, [Ar. imkân > mümkün ممكن] {OsT} sf. 1. Olması imkân dahilinde olan; olası; olabilir; olanaklı. 2. zf. Olanaklı olarak; olanak içinde. ☞ **mümkün mertebe**, *Olabildiği kadar; yapılabildiğince.* || **mümkün olduğu kadar**, *Olabildiğince; yapılabildiği kadar.* || **mümkün olmak**, *Yapılabilir olmak; olabilmek.* || **mümkünü olmamak**, *Yapılması veya olması olanaksız olmak; imkânsız.* || **mümkünü yok**, *Yapılması veya olması olanaksız.*
- mümkünat**, [Ar. mümkün > mümkinat ممکنات] (*mümküna:t*) {OsT} is. → mümkinat.
- mümles**, [Ar. mümles مملس] {OsT} sf. Düz.
- mümsiha**, [Ar. mümsiha ممسحة] {OsT} is. Hattatların ve yazıcıların kamış kalemlerinin mürekkebinin silmekte kullandıkları siyah renkli bez.
- mümsik**, [Ar. imsāk > mümsik ممسك] {OsT} sf. 1. Bazı şeylerden el çekip nefsinin isteklerine gem vuran. 2. Cimri; eli sıkı. 3. İnatçı. 4. Çekingen.
- mümtaz**, [Ar. imtiyâz > mümtâz / mümtâze ممتاز / ممتازة] (*mümta:z*) {OsT} sf. 1. Seçkin; seçilmiş. 2. Diğerlerinden ayrılmış ve üstün tutulmuş olan; ayrıcalıklı.
- mümtaziyet**, [Ar. mümtâz > mümtâziyyet ممتازية] (*mümta:ziyyet*) {OsT} is. 1. Seçilmiş olma durumu; seçkinlik; seçilmişlik. 2. Ayrıcalıklı olma durumu; üstün tutulma. 3. ed. Anlatımın kendine özgü, güzel ve başkalarından üstün olması durumu.
- mümtazlık**, [mümtaz-lık] is. 1. Seçilmiş, üstün tutulmuş olma durumu; seçkinlik. 2. Ayrıcalıklı olma durumu.
- mümtedd**, [Ar. medd > mümtedd / mümtedde ممتد / ممتدة] {OsT} sf. 1. Uzayan; uzanan. 2. Sürekli; süren. ☞ **mümted olmak**, *Uzamak; sürmek.*
- mümtehan**, [Ar. imtiḥân > mümteḥan ممتحن] {OsT} sf. İmtihandan geçmiş olan; denenmiş; sınanmış.
- mümtehin**, [Ar. imtiḥân > mümteḥin ممتحن] {OsT} sf. İmtihandan geçiren; deneyen; sınavan.
- mümtehine**, [Ar. mümteḥin > mümteḥine ممتحنة] {OsT} is. 1. Mümtehinin dişili. 2. İmtihan eden bayan; bayan deneyici; kadın sınamacı. ☞ **Mümtehine Suresi**, *Kur'an-ı Kerim'in altmışıncı suresi olup Allah'ı inkâr edenlerle, İslam düşmanları ile, Müslümanlığı tanımayanlarla dostluk kurulmaması gerektiğini bildirir ve Yahudilerin Müslümanlara yaptığı eziyetler nedeniyle indirilmiştir.*
- mümteli**, [Ar. mümteli ممتلي] (*mümteli:*) {OsT} sf. 1. Dolmuş; dolu olan; dolgun. 2. Çok yemekten dolayı mide şişkinliğinden rahatsız olan.
- mümteni, -i'ı** [Ar. imtinâ' > mümteni' / mümteni'a ممتنع / ممتنعة] (*mümteni:*) {OsT} sf. 1. Bir şeyi yapmaktan kaçınan; bir şeyi kabule yanaşmayan; çekinen. 2. Olması veya yapılması olanaksız olan; olamaz; olmayacak; imkânsız. 3. is. mat. Olamazlık. ☞ **mümteni'ü'l-hall**, {OsT} *Çözülmesi veya erimesi güç olan.* || **mümteni'ü'l-husül**, {OsT} *Olması mümkün olmayan; olmaz.* || **mümteni'ü'l-tahsîl**, {OsT} *Elde edilmesi mümkün olmayan.*
- mümteni'at**, [Ar. mümteni' / mümteni'ât ممتنعات] (*mümtenia:t*) {OsT} sf. Olamazlıklar.
- mümtesil**, [Ar. imtiṣâl > mümtesil ممتصل] {OsT} sf. Kendisine verilmiş olan buyruğa uyan; aldığı emri yerine getiren.
- mümteziç**, [Ar. imtizâc > mümteziç / mümteziçe ممتزج / ممتزجة] {OsT} sf. 1. İç içe girmiş olan; birbiri ile kaynaşmış; karışık. 2. Birbirine uygun gelen; uyuşan; bağdaşan; uygun. 3. Hiç boşluk kalmayacak biçimde kapanan; sımsıkı kapanan. 4. Başkaları ile iyi geçinen; uysal.
- mümtır**, [Ar. imtâr > mümtır ممتر] {OsT} sf. 1. Yağmurlu; yağdıran. 2. (Allah'ın sıfatlarından) yağmur veren, yağmur yağdıran.
- mümülü**, [Yun. mpoumpouli] {ağız} is. Gelincik çiçeği. [DS]
- mümüne**, [Yun. mpoumpouli] {ağız} is. Çiçek goncası. [DS]
- mümza**, [Ar. imzâ > mümzâ ممضى] (*mümza:*) {OsT} sf. İmza edilmiş; imzalanmış olan; imzalı.
- mümzi**, [Ar. imzâ > mümzî ممضى] (*mümzi:*) {OsT} sf. İmza eden; imza atan; imzalayan; imza yetkisi olan.
- mün¹**, [mün / min / bün] {eT} is. Çorba. [EUTS] [DLT]
- mün²**, [mün / min / bün] {eT} 1. Suç; kabahat; hata; kusur. [Gabain] [EUTS] [KB] [Üç İtgisizler] 2. Günah.

[EUTS] [Gabain] **3.** Felaket. [EUTS] **4.** Sermaye. [KB]

müna, [Ar. münye > münā منى] (*müna:*) {OsT} *is.* İstenilen şeyler; arzu edilenler.

müna'am, [Ar. ni'met > müna'am منعم] {OsT} *sf.* Bolluk içinde olan; refaha ulaşmış olan; müreffeh.

münacat, [Ar. necāt > münācāt مناجات] (*müna:ca:t*) {OsT} *is.* **1.** Allah'a yakarma; yakarış. **2. ed.** Divan edebiyatında, Allah'ın yüceliklerini anlatan, Allah'ı öven, ondan yakarıшта bulunan şiir türü.

münada, [Ar. nidā' > münādā' منادى] (*müna:da:*) {OsT} *sf.* **1.** Çağrılan; davet edilmiş. **2. dbl.** Önüne ünlem getirilmiş kelime.

münadat, [Ar. münādā' > münādāt منادات] (*müna:-da:t*) {OsT} *is.* **1.** Yaygara; bağırsı çağrış; velvele. **2.** İlan etme; duyurma.

münademe, [Ar. nedim > münādeme منادمه] (*müna:-deme*) {OsT} *is.* **1.** Nedimlik etme; arkadaşlık etme. **2.** Bir arada bulunarak konuşup eğlenme.

münademet, [Ar. nedim > münādemet منادمت] (*müna:-deme*) {OsT} *is.* → münademe.

münadi, [Ar. nidā' > münādī منادى] (*müna:di:*) {OsT} *is.* **1.** Kamuya veya özel kişilere ait duyurulmak istenen şeyleri yüksek sesle bağırarak ilan eden kimse; tellal. **2.** Müezzın.

mün'adil, [Ar. 'adül > mün'adil / mün'adile منعدل / منعدله] (*mün-adil*) {OsT} *sf.* Yoldan çıkan; yolu şaşırın; doğru yoldan ayrılan; yanlış yol seçen; doğru yoldan çıkmış; sapmış.

mün'adim, [Ar. 'adem > mün'adim منعدم] (*mün-adim*) {OsT} *sf.* Yok olan. ☐ **münadim olmak**, *Yok olmak.*

münadim, [Ar. nedim > münādīm منادم] (*müna:dim*) {OsT} *sf.* **1.** Arkadaş; dost. **2. is.** Eskiden kralları, padişahları hoş sözlerle eğlendiren kimseye verilen ad; nedim.

münadimîn, [Ar. münādīm > minādīmīn منادمین] (*müna:dimi:n*) {OsT} *is.* **1.** Dostlar; arkadaşlar. **2.** Kral veya padişahları eğlenceli hikâye ve sözlerle eğlendirenler; nedimler.

münafaka, [Ar. nifāk > münāfaka منافقه] (*müna:faka*) {OsT} *is.* İki yüzlülük; münafık olma durumu; nifakçılık.

münafat, [Ar. münāfāt منافات] (*müna:fa:t*) {OsT} *is.* Birbirine zıt olma; karşıtlık.

münaferat, [Ar. münāferāt منافرات] (*müna:fera:t*) {OsT} *is.* Karşılıklı nefret etmeler; iğrenmeler.

münaferet, [Ar. nefret > münāferet منافرت] (*mü-*

na:feret) {OsT} *is.* **1.** Birbirinden nefret etme. **2.** Bir kimseyi küçümseyip onursuz sayarak nefret etme; iğrenme. ☐ **münaferet etmek**, {OsT} *Birbirinden karşılıklı nefret etmek; nefretleşmek.*

münafesat, [Ar. nefis > münāfesāt منافسات] (*müna:fa:sa:t*) {OsT} *is.* Gizli düşmanlıklar; çekeme-mezlikler.

münafese, [Ar. nefis > münāfese / münāfeseet منافسه / منافست] (*müna:fese*) {OsT} *is.* Birbirine karşı kin gütmeye; çekememe. ☐ **münafese etmek**, {OsT} *Karşılıklı olarak düşmanlık beslemek; birbirine kin gütmek; gizli düşmanlık gütmek.*

münafık, -ğı [Ar. nifāk > münāfīk منافق] (*müna:fık*) {OsT} *is.* **1.** İkiyüzlülük eden; ara bozan kimse; nifak yaratan. **2.** (Hz. Muhammed zamanında) Müslüman olmadığı halde Müslüman olmuş gibi görünen kimse. **3. isl.** Sık sık yalan söyleme, sözünden dönme, emanete hıyanet etme, anlamayı sebezisiz yere bozma gibi davranışları bulunan kimse.

münafıkane, [Ar. münāfīk + Far. -āne منافقانه] (*müna:fıka:ne*) {OsT} *zf.* Ara bozarcasına; iki yüzlülükle.

münafıkîn, [Ar. münāfīk > münāfīkīn منافقین] (*müna:fıki:n k kalın söylenir*) {OsT} *is.* İkiyüzlüler; münafıklar.

münafıklar, [münafık-lar] (*müna:fıklar*) *is.* **1.** İslamiyet'in ilk yıllarında, Hz. Muhammed'e istemeye-erek veya zorlama ile katılanlara verilen ad. **2.** İnanmış gibi görünerek Müslümanlığın aleyhine çalışan Medinelilere verilen ad.

münafıklık, -ğı [münafık-lık] *is.* Münafık olma durumu.

münafıkun, [Ar. münāfīk > münāfīkūn منافقون] (*müna:fıku:n*) {OsT} *is.* İkiyüzlüler; münafıklar. ☐ **Münafıkun Suresi**, *Kur'an-ı Kerim'in altmış üçüncü suresinin adı.*

münafi, [Ar. nefy > münāfi منافى] (*müna:fi:*) {OsT} *sf.* **1.** Aykırı gelen; uyumsuz. **2.** Karşıt; zıt; muhalif. ☐ **münafi olmak**, {OsT} *Uymamak; aykırı gelmek.*

münaggas, [Ar. guşsa > münāgğas منغص] {OsT} *sf.* Üzüntülü; kederli; neşesiz.

münaggasen, [Ar. münāgğaşen منغصاً] (*münagga:-sen*) {OsT} *zf.* Üzüntülü olarak; kederli bir durumda olarak; tasalı olarak.

münah, [Ar. münāḥ مناح] (*müna:h*) {OsT} *is.* Ağıt yakma.

münahebe, [Ar. münāhebe مناهبه] (*müna:hebe*) {OsT} *is.* Malı yağma edip kapışma.

münaime, [Ar. münā'ime مناعمه] (*müna:ime*) {OsT} *is.* Bolluk içinde ve nazlı olarak büyüyen genç kız.

- münakalat**, [Ar. münākale > münākālāt مناقلات] (*müna:kalâ:t*) {OsT} is. Ulaştırma ve taşıma işleri; ulaştırma.
- münakale**, [Ar. nakl > münākale مناقله] (*müna:kale*) {OsT} is. 1. Sıra ile hikâye, fıkra vb. anlatma. 2. Bir şeyi bir yerden başka bir yere aktarma. 3. Ulaşım. 4. İçki toplantısında içki kadehlerini elden ele geçirecek sunma işi. 5. huk. Ulaştırma. 6. muh. Bir tutarı bir hesaptan başka bir hesaba geçirme; aktarma.
- münakasa**, [Ar. nokşān => münākāşa مناقصه] (*müna:kasa*) {OsT} is. Eksiltme; indirme.
- münakasat**, [OsT. münākāşa > münākāşāt مناقصات] (*müna:kasa:t*) {OsT} is. Eksiltmeler; indirmeler.
- münakaşa**, [Ar. nakş > münākāşa مناقشه] (*müna:kaşa*) {OsT} is. 1. Bir konu üzerinde yapılan ayrıntılı ve karşılıklı konuşma; tartışma. 2. Sert ve kırıcı tartışma. 3. mat. İrdeleme. ☞ **münakaşa etmek**, 1. Bir konu üzerinde ayrıntılı olarak karşılıklı konuşmak; tartışmak. 2. Sert ve kırıcı biçimde tartışmak. || **münakaşa götürmemek**, Kuşkuyla yer bırakmayacak biçimde kesinlik taşımak. || **münakaşa yapmak**, 1. Bir konu üzerinde ayrıntılı olarak karşılıklı konuşmak; tartışmak. 2. Sert ve kırıcı biçimde tartışmak.
- münakaşalı**, [münakaşa-lı] {OsT} sf. Üzerinde tartışılan; tartışmalı.
- münakaşat**, [Ar. münākāşa > münākāşāt مناقشات] (*müna:kaşa:t*) {OsT} is. Tartışmalar; irdelemeler; münakaşalar.
- münakaza**, [Ar. nakz > münākāza مناقضة] (*müna:kaza*) {OsT} is. İki söz arasındaki tutarsızlık; çelişiklik; çelişki.
- münakehat**, [Ar. münākeḥāt مناقحات] (*müna:keha:t*) {OsT} is. 1. Nikâhlanmalar. 2. huk. İslam hukukunun evlenme ile ilgili konuları.
- münakehe**, [Ar. nikāḥ > münākeḥe مناقحه] (*müna:kehe*) {OsT} is. 1. Nikâhlanma. 2. huk. İslam hukukunun evlenme ile ilgili konusu.
- münakere**, [Ar. münākere مناكره] (*müna:kere*) {OsT} is. Kavga.
- münakeret**, [Ar. münākeret مناكرت] (*müna:keret*) {OsT} is. Kavga; düşmanlık; mücadele.
- münakız**, [Ar. münākāza > münākāziz مناقض] (*müna:kız*) {OsT} sf. Birbiri ile çelişki içinde olan; birbirini tutmayan; bir öncesine karşıt olan; nakzeden.
- mün'akid**, [Ar. 'aḳd > mün'aḳid منعقد] (*mün-akid*, *k kalın söylenir*) {OsT} sf. → münakit.
- mün'akis**, [Ar. 'aks > mün'akis / mün'akise منعكس / منعكسه] (*mün-akis*) {OsT} sf. 1. (Işık için) yansımış olan; yansıyan. 2. Tersine dönmüş; ters çevrilmiş.
- münakit**, **-di** [Ar. 'aḳd > mün'aḳid منعقد] (*mün-akit*, *k kalın söylenir*) sf. 1. Kurulmuş; toplanmış; oluşturulmuş; teşkil olunmuş. 2. (Anlaşma ve sözleşme için) iki taraf arasında resmen kabul ve imza edilmiş olan. 3. Dügümlenmiş olan; bağlanmış; bağlı; düğümlü.
- münakka**, [Ar. münākḳā متقا] (*münakka:*) {OsT} sf. Temizlenmiş.
- münakkah**, [Ar. tenkiḥ > münākḳah / münākḳaḥa متفحه / متفحه] {OsT} sf. 1. Soyulmuş, temizlenmiş veya ayıklanmış olan. 2. En iyi bölümü seçilerek çıkarılıp alınmış olan; seçilmiş olan; seçkin. 3. (Gider için) tasarruf amacıyla bir kısmı kesilmiş olan. 4. ed. (Söz için) gereksiz ve doldurma kısımları bulunmayan; gereksiz öğelerden arınmış.
- münakkahiyet**, [Ar. münākḳahiyyet متفحيت] (*h, kalın söylenir*) {OsT} is. 1. En iyileri seçilmiş olma durumu; ayıklanma. 2. ed. Kısa ve özlü yazma.
- münakkas**, [Ar. nokşān > münākḳaş متفص] {OsT} sf. Azaltılan; eksiltilmiş olan; tenkis edilmiş olan.
- münakkaş**, [Ar. nakş > münākḳaş منقش] {OsT} sf. 1. Üzerine bezek yapılmış olan; desenle süslenmiş; nakışlı; süslemeli; resimli. 2. is. Üzeri renkli motiflerle süslenmiş dokumaların genel adı.
- münakkat**, [Ar. nokḥa > münākḳaḥ / münākḳaḥa منقط / منقطه] {OsT} sf. Noktası olan; noktalı; noktalanmış.
- münakkayat**, [Ar. münākḳā > münākḳayāt منقيات] (*münakkaya:t*) {OsT} is. Temizlenmiş şeyler.
- münakkıs**, [Ar. tenkiḥ > münākḳiḥ متفص] {OsT} sf. Eksiltlen; azaltan.
- münakkih**, [Ar. tenkiḥ > münākḳiḥ منقح] {OsT} sf. 1. Soyan. 2. Ayıklayan; temizleyen.
- mün'am**, [Ar. mün'am منعم] {OsT} sf. Çok kıymetli olarak büyütülmüş.
- mün'amid**, [Ar. mün'amid منعمد] (*mün-amit*) {OsT} sf. Direğe dayanmış.
- münasafe**, [Ar. nısf > münāşāfe مناصفه] (*müna:safe*) {OsT} is. 1. Yarı yarıya bölüşme. 2. Eşit iki parçaya ayırma.
- münasafeten**, [Ar. münāşāfe > münāşāfeten مناصفة] (*müna:safe'ten*) {OsT} zf. 1. Yarı yarıya bölüşerek. 2. Eşit iki parçaya bölerek.
- münasaha**¹, [Ar. münāsaḥa مناسخه] {OsT} is. huk. Mirasın paylaşılmasından önce mirasçılardan birinin ölmesi üzerine, onun payının mirasçılara geçmesi yüzünden miras paylarında meydana gelen değişme.
- münasaha**², [Ar. naḣiḥat > münāşāḥa مناصحه] (*müna:saha*) {OsT} is. Nasihatte bulunma.

münasara, [Ar. naşara > münāşara مناصره] (*müna:-sara*) {OsT} is. Birbirine yardım etme; yardımlaşma.

münasat, [Ar. nisyān > münāsāt مناسات] (*müna:sa:t*) {OsT} is. Unutma. ☞ **münāsāt etmek**, {OsT} Unutmak.

münasebat, [Ar. münāsebet > münāsebāt مناسبات] (*müna:seba:t*) {OsT} is. Münasebetler; ilişkiler; ilgiler; yakınlıklar.

münasebet, [Ar. nisbet > münāsebet مناسبت] (*müna:sebet*) {OsT} is. **1.** İki nesne vb. şey arasındaki oran, uyum; uygunluk. **2.** Topluluklar veya bireyler arasındaki karşılıklı ilişki; bağ; ilgi; yakınlık. **3.** Sebep; neden; vesile. **4. fel.** İki nesne arasındaki karşılıklı ilişki; bağıntı. **5. mat.** Bağıntı. **6.** Cinsel ilişki. ☞ **münasebet almak**, *Uygun düşmek; yakışmak.* || **münasebet-dār**, *İlgisi olan; ilişkiye giren; ilişki içinde olan.* || **münasebet düşürmek**, *Uygun bir zamanını yakalamak; sırasını getirmek.* || **münasebete girmek**, *İlişkiye girmek; ilişkide bulunmak; ilişki kurmak.* || **münasebet getirmek**, *Uygun bir zamanını yakalamak; sırasını getirmek.* || **münasebeti kesmek**, *İlgi ve ilişkiyi kaldırmak; görürmemek; ilişkiyi sürdürmemek; ilişkiyi kesmek.* || **münasebet kurmak**, *İki şey arasında bağlantı kurmak; ilişki kurmak; yakınlık görmek.* || **münasebette bulunmak**, *1. İlişki kurmak; ilişkisi olmak. 2. Var olan ilişkiyi sürdürmek. 3. Cinsel ilişkide bulunmak.*

münasebetiyle, [Ar. münāsebet + T. ile] (*müna:-sebetiyle*) {OsT} zf. (Belirtilen bir şey) yüzünden; ... nedeniyle; ... dolayısıyla; ilgisiyle; ilişkisi yüzünden.

münasebetli, [münasebet-li] (*müna:sebetli*) sf. **1.** Bir şey ile, bir kimseyle ilişkisi olan. **2.** Bir şeyle ilgili olan. **3.** Akla uygun; yakışık alan; makul; kabul edilebilir. ☞ **münasebetli münasebetsiz**, *Uygun düşsün veya düşmesin; yakışık alsın veya almasın; gelişi güzel; yerli yersiz.*

münasebetsiz, [münasebet-siz] (*müna:sebetsiz*) sf. **1.** Uygun düşmeyen; uygun olmayan. **2.** Ters; aksi. **3.** Yakışık almayan; yakışiksiz; yersiz kaçan; yaraşmayan. **4.** Saygı göstermeyen; yakışiksiz ve yersiz davranışta bulunan. **5.** Beklenmedik bir zamanda ortaya çıkan; uygunsuz. **6. is.** Saygısız ve yersiz davranışlarda bulunan kimse. ☞ **münasebetsiz Mehmet Ağa**, *telmih. Bir toplulukta, konu ile hiç bir ilgisi bulunmayan şeyler söyleyen kimse.*

münasebetsizlik, -ği [münasebet-siz-lik] (*müna:sebet-sizlik*) is. **1.** Münasebetsiz olma durumu; aksilik; terslik. **2.** Münasebetsiz birinin söz veya davranışının niteliği; uygunsuz durum veya davranış; yakışsızlık; yakışmazlık. **3.** Saygısızca davranış; yakışsız ve saygısız davranış; saygısızlık.

münasebettar, [Ar. münāsebet + Far. -dār] (*müna:sebetta:r*) {OsT} sf. İlgisi olan; ilişkiye giren; ilişki içinde olan; yakından ilgili olan.

münasib, [Ar. münāsebet > münāsib / münāsibe مناسب / مناسبه] (*müna:sib*) {OsT} sf. → münasip.

münasip, -bi [Ar. münāsebet > münāsib مناسب] (*müna:sib*) {OsT} sf. **1.** (Nesne, olay, zamanlama ve durumlar için) istenen oranda olan; denk; uygun; yerinde olan. **2.** Beklentilere uygun düşen; uygun. **3.** Yakışır durumda olan; layık; yaraşır. ☞ **münasip bulmak**, *Uygun ve yerinde saymak.* || **münasip düşmek**, *Uygun gelmek; uygun düşmek.* || **münasip görmek**, *Uygun bulmak; denk saymak; yerinde bulmak.* || **münasip olmak**, *Birbirine denk veya bir şeye uygun düşmek; yakışık almak.*

münāşede, [Ar. neşide > münāşede مناشده] (*müna:-şede*) {OsT} is. Karşılıklı şiir söyleme.

münataha, [Ar. münātaḥa مناطحه] (*müna:taha*) {OsT} is. Boynuzla vuruşma; süsüşme.

mün'atıf, [Ar. 'atf > mün'atıf منعطف] (*mün-atıf*) {OsT} sf. Yön değiştiren; sapan; bir tarafa yönelen.

münavebe, [Ar. nevbet > münāvebe مناووه] (*müna:-vebe*) {OsT} is. **1.** İki ve daha çok şeyin sıra ile değiştirilmesi veya kendiliğinden bu değişimi sağlama durumu; nöbetleşme; nöbetleşerek iş yapma; sıra ile değişerek çalışma; keşikleme; alması. **2. tar.** Ekim nöbeti. ☞ **münavebe ile**, *Nöbetleşerek; sıra ile.*

münavebeten, [Ar. münāvebe > münāvebeten مناووه] (*müna:vebe'ten*) {OsT} zf. Nöbetleşe; sıra ile; nöbetleşerek.

münavehe, [Ar. münāveḥe مناووه] (*müna:vehe*) {OsT} is. Yas tutma; yüksek sesle ağlama.

münavele, [Ar. münāvele مناووله] (*müna:vele*) {OsT} is. Karşılıklı olarak bir şey verme; birbirine sunma. ☞ **münavele-i akdāh**, {OsT} *Kadehleri birbirine sunma.*

münaveme, [Ar. nevm > münāveme مناووه] {OsT} is. Uyku konusunda yarışma.

münaza'a, [Ar. niza' (sökmə) > münāza'a منازعه] (*müna:zaa*) {OsT} is. **1.** Ağız dalaşı; sözlü kavga; çekişme; münakaşa. **2.** Taraflar arasındaki düşmanlık; dava; çekişme. ☞ **münāza'a etmek**, {OsT} *Ağız kavgası etmek; çekişmek; tartışmak.*

münazaacı, [münazaac-ı] (*münü:zaacı*) sf. Sürekli ağız kavgalarına karışan; sık sık münakaşa eden.

münazaalı, [münazaal-ı] (*münazaal-ı*) sf. Hakkında bir tartışma söz konusu olan; tartışmalı; ihtilaflı.

münaza'at, [Ar. münāza'a > münāza'āt منازعات] (*müna:zaa:t*) {OsT} is. Çekişmeler; ağız dalaşları; münakaşalar.

münazara, [Ar. nazār > münāzara مناظره] (*mūna:zara*) {OsT} is. 1. Konulmuş olan kural ve yöntemlere uygun biçimde birbirine karşıt görüş ve düşüncelerin açıklandığı tartışma; kurallı tartışma. 2. *ed.* Divan edebiyatında birbirine karşıt kavramlar arasında bir tartışma sürdürülerek yazılmış olan mesnevilere verilen ad. 3. *ed.* halk edebiyatında belirlenen uyağa göre âşıkların karşılıklı şiir söyleyerek gerçekleştirdikleri yarışma.

münazarat, [Ar. münāzara > münāzarāt مناظرات] (*mūna:zara:t*) {OsT} is. Münazaralar; tartışmalar.

münazır, [Ar. nazār > münāzır مناظر] (*mūna:zır*) {OsT} sf. 1. Münazaraya katılan; münazara eden; tartışan. 2. *mat.* Paralel.

münazırın, [Ar. münāzır > münāzırin مناظرين] (*mūna:zır:n*) {OsT} is. Tartışanlar.

münazi, -i' [Ar. münāza'a > münāzi' منازع] (*mūna:zi:*) {OsT} sf. Ağız dalaşı eden; kavgacı; niza çıkarıcı. ☞ **münāzi'ün-fih**, {OsT} 1. Üzerinde uyuşmazlığa düşülen mal, hak, vb. şey. 2. Dava konusu olan belirli veya belirlenebilir şey.

mün'azil, [Ar. 'azl > mün'azil منعزل] (*mūn-azil*) {OsT} sf. 1. Görevine son verilmiş olan; azledilen. 2. Dünya işlerinden elini eteğini çekmiş olan; inzivaya çekilmiş olan.

mün'azilen, [Ar. mün'azil > mün'azilen منعزلاً] (*mūn-azi'len*) {OsT} zf. 1. Görevine son verilmiş olarak; görevine son verilerek; azledilerek. 2. İnzivaya çekilmiş olarak; dünya işlerinden elini eteğini çekmiş olarak.

mün'azılın, [Ar. mün'azil > mün'azılın منعزلين] (*mūn-azili:n*) {OsT} is. 1. Görevine son verilenler; azledilenler. 2. İnzivaya çekilenler; dünya işlerinden elini eteğini çekmiş olanlar.

münbagi, -i [Ar. buğye > münbağī منبغى] (*mūnbaği:*) {OsT} sf. Yakışan; uygun; layık.

münbais, [Ar. ba's > münbā'is منبعس] (*mūnba:is*) {OsT} sf. 1. Gönderilmiş olan; gönderilen. 2. (Olay, durum, oluş vb. için) bir nedenin doğurduğu; bir nedenden dolayı oluşan; ...den doğan; ...den meydana gelen; ...den oluşan.

münbasit, -tı [Ar. basit > münbasit منبسط] (*t kalın söylenir*) {OsT} sf. 1. Açık; açılmış; açılan. 2. Herhangi bir sıkıntısı olmayan; memnun; sıkıntısız; neşeli; ferah. ☞ **münbasit etmek**, *Memnun etmek; sevindirmek; neşelendirmek.*

münbit, [Ar. nebāt > münbit / münbite منبت / منبته] {OsT} sf. → mümbit.

münbülük, -ğü [Yun. mpoumpoukhi] {ağız} is. Çiçek goncası. [DS]

münceli, [Ar. cilā > müncelī منجلي] (*mūnceli:*) {OsT} sf. 1. Parlak; parlayan; ışıklı. 2. (Gizli bir şey için) ortaya çıkıp belli olan; görünen; meydanda; besbelli.

müncemid, [Ar. cümūd > müncemid / müncemide منجمد / منجمده] {OsT} sf. 1. Donmuş; donuk olan. 2. Buz durumunda olan.

müncer, -rri [Ar. cerr (çekme) > müncerr منجر] {OsT} sf. 1. Sona eren; son bulan; sonuçlanan. 2. Bir yana doğru çekilip sürüklenen. ☞ **müncer olmak**, 1. Sona ermek; son bulmak; sonuçlanmak. 2. Bir yana doğru çekilip sürüklenmek.

müncez, [Ar. müncez منجز] {OsT} sf. Sözü yerine getirilmiş.

müncezib, [Ar. cezb > müncezib / müncezibe منجزب / منجزبه] {OsT} sf. 1. Bir yere doğru çekilen; çekilen. 2. Gönlünü kaptırmış; tutulmuş; tutkun.

müncezir, [Ar. müncezir منجزر] {OsT} sf. Kesilen.

münci, [Ar. necāt (kurtuluş) > müncī منجى] (*mūnci:*) {OsT} sf. 1. Kötü bir durumdan veya tehlikeden kurtarıp esenliğe çıkarıcı; kurtarıcı; kurtaran. 2. Kurtuluş Savaşından sonra Mustafa Kemal'e verilen unvanlardan biri; kurtarıcı. ☞ **münci-i a'zam**, {OsT} 1. En büyük kurtarıcı. 2. Atatürk.

münciye, [Ar. münci > münciye منجيه] (*mūnci:ye*) {OsT} is. 1. Müncinin dişili. 2. Bayan kurtarıcı. ☞ **Münciye Suresi**, {OsT} *Kur'an-ı Kerim'in altmış yedinci suresi olan Müлк Suresinin diğer adı.*

münciz, [Ar. incāz > münciz منجز] (*mūnci:z*) {OsT} Verdiği sözü yerine getiren; sözünde duran; sözünün eri.

münçig, [mün-çig / bün-çig] {eT} is. Etene; son; uterus. [EUTS]

mündefi, -ii [Ar. def' > indifā' > mündefi' مندفع] (*mūndefi:*) {OsT} sf. (Savaş, felaket; hastalık vb. şeyler için) def edilmiş olan; savuşturulmuş; geçirilmiş; atlatılmış. ☞ **mündefi olmak**, {OsT} *Def edilmek; savuşturulmak; atlatılmak.*

mündefi'at, [Ar. mündefi' > mündefi'āt مندفعات] (*mūndefi:a:t*) {OsT} is. 1. Atlatılmış, savuşturulmuş olan hastalık, felaket, savaş vb. kötü durumlar. 2. *tıp.* Yaralardan akan irin, cerehat vb. şeyler.

mündek, -kki [Ar. mündek مندك] {OsT} {OsT} sf. Düz; düzleşmiş.

mündel, -lli [Ar. mündell مندل] {OsT} sf. 1. Yol gösterilmiş; kılavuzluk edilmiş. 2. is. Suyun akması, kabarması.

mündemic, [Ar. indimāc > mündemic مندمج] {OsT} sf. → mündemic.

mündemiç, -ci [Ar. indimāc > mündemic مندمج] *sf.* 1.

Bir şeyin içinde var olan; içinde saklı bulunan. 2. *fel.* İçkin.

münderecat, [Ar. münderic > mündericāt مندرجات] (*mündereca:t*) {*OsT*} *is.* → mündericāt.

münderic, [Ar. derc > münderic / münderice مندرج / مندرجه] {*OsT*} *sf.* → mündericāt.

mündericāt, [Ar. münderic > mündericāt مندرجات] (*münderica:t*) {*OsT*} *is.* 1. Mektup zarfı, kılıf vb. içinde bulunanlar. 2. Gazete, dergi, kitap vb. şeylerin içinde bulunan konular; kapsadığı şeyler; kapsam; içindekiler.

münderiç, -ci [Ar. derc > münderic مندرج] {*OsT*} *sf.* Bir şeyin içinde yer almış olan; içinde veya kapsamında bulunan.

münderis, [Ar. indirās > münderis / münderise مندرس / مندرسه] {*OsT*} *sf.* Hiçbir izi ve belirtisi kalmamacasına yıkılmış, çökmüş ve kaybolup gitmiş olan.

münderisat, [Ar. münderis > münderisāt مندرسات] (*münderisa:t*) {*OsT*} *is.* Yıkılmış, belirtisi ve izi kalmamış olan bina vb. şeyler.

münderü, [Sansk. mandita => mundarū [Clauson]] {*eT*} *is.* İpekle süslenmiş gelin odası. [DLT]

münderib, [Ar. münderib منذب] {*OsT*} *sf.* Yarayı iyileştiren ilaç.

mündermek, [mün-dür-mek / bin-dür-mek] {*eT*} *gçl.* *f.* [-ür] Bindirmek. [DLT]

münebbih, [Ar. tenbih > münebbih / münebbihe منبه / منبهه] {*OsT*} *sf.* 1. Uykudan kaldıran; uyandıran. 2. Dalgınlığı, gafleti yok eden; ikaz eden; uyarıcı. 3. *tip.* Uyuşukluğu gideren; uyarıcı. 4. *is.* Çalar saatlerde bulunan zil. 5. Çalar saat.

münebbihat, [Ar. münebbih > münebbihāt منبهات] (*münebbiha:t*) {*OsT*} *is.* *tip.* Uyarıcı ilaçlar.

münebbihe, [Ar. münebbih > münebbihe منبهه] {*OsT*} *sf.* Uyarıcı.

münecces, [Ar. münecces منجس] {*OsT*} *sf.* Kirli; pis; murdar.

münecci, [Ar. necāt > müneccī / münecciye منجى / منجيه] (*münecci:*) {*OsT*} *sf.* Kurtaran; kurtarıcı.

müneccim, [Ar. necm (*yıldız* > müneccim منجم)] {*OsT*} *is.* 1. Gök bilimi ile uğraşan kimse; gök bilimci; astronom. 2. Yıldızlara bakarak, yıldızların hareketlerine göre insanların başlarına geleceklerle ilgili sonuçlar çıkaran kişi; yıldız falına bakan kimse; astrolog.

müneccimane, [Ar. müneccim + Far. -āne منجمانه] {*OsT*} *zf.* 1. Müneccim gibi; müneccime yakışır biçimde. 2. Fala bakar gibi; falcı gibi.

müneccimbaşı, [Ar. müneccim + T. baş-ı منجم باشى] {*OsT*} *is.* 1. İmparatorluk döneminde takvim işlerini düzenleyen en yetkili kimse; astronomi uzmanı. 2. Savaş günü, tahta çıkış, ordunun hareketi, sadrazam ataması gibi önemli olaylarda en uğurlu saati belirlemekle görevli kimse; falcı başı.

müneccimîn, [Ar. müneccim > müneccimîn منجمين] (*müneccimi:n*) {*OsT*} *is.* 1. Gök bilimi ile uğraşanlar; gök bilimcileri. 2. Yıldız falına bakanlar; falcılar.

müneccimlik, -ği [müneccim-lik] *is.* 1. Müneccim olma durumu. 2. Müneccimin yaptığı iş. 3. Yıldız falcılığı.

müneddeb, [Ar. nedbe > müneddeb مندب] {*OsT*} *is.* (Yara için) iyileşmiş; kapanmış; onulmuş.

münekkā, [Ar. münekkā منقى] (*münekkā:*) {*OsT*} *sf.* Temizlenmiş.

münekker, [Ar. nekr > münekker منكر] {*OsT*} *sf.* 1. Bilinmeyecek ve tanınmayacak durumda olan. 2. Bilinmeyecek bir şeye delalet eden veya ona ait olan. 3. *dbl.* Bilinmeyen bir şeyi gösteren; edilgen yapılmış.

münekkes, [Ar. nüks > münekkes منكس] {*OsT*} *sf.* Baş aşağı edilmiş olan; ters çevrilmiş.

münekkıd, [Ar. tenkid => münekkıd منقذ] {*OsT*} *sf.* → münekkıt.

münekki, [Ar. münekkī منقى] (*münekki:*) {*OsT*} *sf.* Temizleyici.

münekkıb, [Ar. münekkıb منكب] {*OsT*} *sf.* Yüz üstü kapanan; yüz üstü düşen.

münekkıt, -di [Ar. tenkid => münekkıt منقذ] {*OsT*} *sf.* 1. Tenkit eden; eleştiren; eleştirici. 2. *is.* Edebiyat ve sanat eserlerini eleştiren kimse; eleştirmen.

münekkıtlik, -ği [münekkıt-lik] *is.* 1. Tenkit etme, eleştirme işi. 2. Eleştirmenin işi; münekkıdın yaptığı iş; münekkıdın görevi.

münelmek, [mün-ē-l-mek] {*eT*} *edil.* *f.* [-ür] Uçları ve artıkları kesilmek. [DLT]

münemek, [mün-ē-mek] {*eT*} *gçl.* *f.* [-r] 1. Eğriliğini düzeltmek için bir şeyin uçlarını kesmek. [DLT] 2. Azarlamak; tekdir etmek; kötülemek. [EUTS] [Gabin]

müneesak, -kı [Ar. müneesak منسق] {*OsT*} *sf.* 1. Pek düz. 2. Dizilmiş; sıralı.

müneessim, [Ar. müneessim منسم] {*OsT*} *sf.* 1. Ruh veren; hayat veren; Allah. 2. Köleyi bağışlayan. 3. Hakkı olana maaş bağlayan.

münevli, [münev-li] {*ağız*} *sf.* Akıllı. [DS]

- münevsiz**, [münev-siz] {ağız} *sf.* 1. Sıra, saygı gözetmeyen; yakışsız iş gören. 2. Geveze. 3. Beceriksiz; şaşkın; iş bilmeyen. [DS]
- münevver**, [Ar. nūr > münevver / münevvere منور / منوره] {OsT} *sf.* 1. Aydınlatılmış; parlatılmış; nurlandırılmış; ışıklı. 2. Alanı ile ilgili olarak değerlendirme yetisi gelişmiş ve yoğun bir düşünsel etkinlik içinde bulunan kimse; aydın; entellektüel.
- münevveran**, [Ar. münevver + Far. -ān منوران] (*münevvera:n*) {OsT} *is.* Aydınlar; münevverler.
- münevveriyet**, [Ar. münevver > münevveriyet منوريت] {OsT} *is.* Aydın olma durumu; aydınlık; entelektüellik. ☞ **münevveriyet-i efkâr**, {OsT} *Düşünce aydınlığı; fikir aydınlığı.*
- münevvim**, [Ar. nevm > münevvim منوم] {OsT} *sf.* 1. Uyutan; uyku veren; uyutucu. 2. *tip.* (İlaç vb. için) uyku veren; uyku getiren; uyuşturan; uyuşturucu.
- münevvir**, [Ar. tenvir > münevvir منور] {OsT} *sf.* Aydınlık veren; aydınlatan; ışık veren; nurlandıran; parlatan.
- münezzeh**, [Ar. nezahat > münezzeh / münezzehة / منزه / منزه] {OsT} *sf.* 1. Maddî ve manevî kirlenme yaratan veya sakınca doğuran herhangi bir şeyden uzak duran; temizlenmiş; temiz; arı. 2. Herhangi bir şeye ihtiyacı olmayan veya herhangi bir sıfatla nitelenmeyen. 3. *isl.* (Allah için) her türlü noksanlık ile zaman ve mekân gibi sınırlandırıcı niteliklerden, insan ve diğer yaratıklara özgü özelliklerden uzak olan.
- münezzel**, [Ar. nüzül > münezzel منزل] {OsT} *sf.* Aşağı indirilen; aşağı indirilmiş olan.
- münezzil**, [Ar. nüzül > münezzil منزل] {OsT} *sf.* Aşağı indiren; aşağı indirmiş olan.
- münfa'îl**, [Ar. fi'îl > infî'al > münfa'îl منفعلا] {OsT} *sf.* 1. Kendisine yapılan herhangi bir şeyden alınmış ve kırılmış olan; kırgın; gücenik; alınmış. 2. *fel.* Edilgin. 3. *dbl.* Edilgen. 4. *kim.* Dingin.
- münfa'ilane**, [Ar. münfa'îl + Far. -âne منفعلا نه] {OsT} *zf.* Gücenmiş olarak; alınmış halde; kırılmış vaziyette.
- münfa'ilen**, [Ar. münfa'îl > münfa'ilen منفعلا] (*münfa'ilen*) {OsT} *zf.* Gücenmiş olarak; alınmış halde; kırılmış vaziyette.
- münfa'iliyet**, [Ar. münfa'îl > münfa'iliyyet منفعليت] {OsT} *is.* *kim.* Dinginlik.
- münfasıl, -li** [Ar. münfaşıl منفصل] {OsT} *is.* → *munfasıl.*
- münfasılîn**, [Ar. münfaşıl > münfaşılîn منفصلين] (*münfasılî:n*) {OsT} *is.* → *munfasılîn.*
- münfatır**, [Ar. münfatır منظر] {OsT} *sf.* Yarılmak suretiyle iki parçaya ayrılan.
- münfecir**, [Ar. fecr > münfecir منفرج] {OsT} *sf.* 1. (Tan yeri, şafak için) söken; atan. 2. (Su için) yerden kaynayan; akan.
- münfedi**, [Ar. münfedî منفدى] (*münfedi:*) {OsT} *sf.* Bedeli ödenerek kurtarılan esir.
- münfehim**, [Ar. fehm (anlama) > münfehim منفهم] {OsT} *sf.* Anlaşılan; kavranılan; kavranılabilen.
- münfek, -kki** [Ar. fekk (ayrılma) > münfekk منفك] {OsT} *sf.* 1. Ayrılmış; kopmuş; çıkmış. 2. Sökülmüş; kaldırılmış; çıkarılmış. ☞ **münfek olmak**, *Ayrılmak; kopmak.*
- münfelik, -kı** [Ar. felâk > münfelik منفلق] (*k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* 1. İnfilak eden; patlayan. 2. Açılan; yayılan; görünen. 3. *kim.* Patlayıcı.
- münferic**, [Ar. ferc > infirâc > münferic / münferice منفرج] {OsT} *sf.* İki yanı veya yakası birbirinden uzak olan; ayrık duran; arası geniş olan.
- münferid**, [Ar. ferd > münferid منفرد] {OsT} *sf.* → *münferit.*
- münferiden**, [Ar. ferd > münferiden منفرداً] (*münferi'den*) {OsT} *zf.* 1. Tek başına olarak; yalnız olarak. 2. Ayrı ayrı; birer birer; teker teker.
- münferik, -kı** [Ar. fark > münferik منفرق] (*k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Ayrılan.
- münferit, -di** [Ar. ferd > münferid منفرد] {OsT} *sf.* 1. Diğerlerinden ayrı olan; tek başına bulunan; yalnız; tek; bireysel. 2. Tek tük; seyrek. 3. *din.* (Ortodoks kilisesi için) kendi primatlarını kendi seçen. 4. *is.* Hapishanelerdeki tek kişilik oda; hücre. ☞ **münferit nokta**, *mat. Tekil nokta.* || **münferit orman**, *Esas ormandan ayrı yerde bulunan ve ayrı işletilen orman parçası.*
- münfesih¹**, [Ar. fesh > münfesih / münfesiha منفسخ / منفسخه] {OsT} *sf.* Geçerliliği kalmayan; yürürlükten kalkan; bozulan.
- münfesih²**, [Ar. füşhat > infisâh > münfesih منفسح] {OsT} *sf.* Bollaşmış; genişlemiş.
- münfetih**, [Ar. feth > münfetih منفتح] {OsT} *sf.* Açılmış olan; açık.
- münfik, -kı** [Ar. nafaqa > münfik منفق] (*k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Bir kişinin veya ailenin geçimini sağlayan; besleyen, bakan; nafaka veren.
- müng**, [mang / maᅅ / mank / müng (yans.)] *ünl.* Hayvanların böğürmesini, bağırtısını; insanların böyle bağırmasını ve gürültülü konuşmasını anlatan kök. [Zülfikar] *müng-re-mek, müng-re-ş-mek*

müngaç, -zzi [Ar. müngaçz *منغض*] {OsT} *sf.* 1. Zindeliği kalmamış olan. 2. Yaşayışında bir düzensizlik, bozukluk olan.

müngaçzen, [Ar. müngaçzen *منغضاً*] (*münga'zzen*) {OsT} *zf.* Çökmüş olarak.

müngaçmek, [müñ-eş-mek] {eT} *işteş. f.* [-ür] Birlikte binmek. [DLT]

müngilemek, [müñ-i-lē-mek] {eT} *gçsz. f.* [-r] Nimet bulmak. [DLT] [DLT]

müngremek, [mung-ra-mak / mang-ra-mak > müñ-re-mek] (*müñre:mek*) {OsT} {eT} *gçsz. f.* [-r] (Hayvanlar için) böğürmek; bağırmak. [DLT] [EUTS] [ETY] [Nevâyî]

müngaçmek, [müñ-rē-ş-mek] (*müñreşmek*) {eT} *işteş. f.* [-ür] Böğürmek. [DLT]

müngretmek, [müñ-rē-t-mek] (*müñretmek*) {eT} *gçl. f.* [-ür] Böğürtmek. [DLT]

müngü, [*mün-ñü] (*müññü*) {eT} *is.* Binek. ☞ **müngü at**, {eT} *Binek atı.* EUTS]

müngül, [müñgöl] {ağız} *is.* Küçük bakraç. [DS]

müngün, [müñgün] {ağız} *is.* Su tası. [DS]

müngür, [müñgür] {ağız} *is.* Su tası. [DS]

müngüş, [müñ-üş / müy-üş] (*müñüş*) {eT} *is.* Köşe.

müngüz, [müñ-üz / büñ-üz / müyüz] (*müñüz*) {eT} *is.* Boynuz; [DLT] [Gabain] ☞ **müngüz baka**, {eT} *Kaplumbağa.* [DLT]|| **müngüz müngüz**, {eT} *Bir tür çocuk oyunu ve bu oyunda söylenen söz.* [DLT]

müngüzgek, [müñ-üz-gek] (*müñüzgek*) {eT} *is.* Çalışma yüzünden elde oluşan sertlik; nasır. [DLT]

müngüzlenmek, [müñ-üz-le-n-mek] (*müñüzlenmek*) {eT} *dönşl. f.* [-ür] Boynuzlanmak; boynuzu çıkmak. [DLT]

münha, [Ar. münhā *منهى*] (*münha:*) {OsT} *sf.* Bildirilmiş; tebliğ edilmiş.

münhadar, [Ar. inhiḍār > münhadar *منحدر*] {OsT} *sf.* 1. İnecek yer. 2. İniş.

münhadî, -î [Ar. ḥud'a > münhadî' *منخدع*] {OsT} *sf.* Bir kişinin hilesine kapılan; birinin oyununa gelen; aldanan.

münhadîb, [Ar. ḥadeb > münhadîb *منحدب*] {OsT} *sf.* 1. Kamburlaşmış olan; kambur; eğri. 2. Kemerli; kemeri olan.

münhadîr, [Ar. ḥudūr > münhadîr *منحدر*] {OsT} *sf.* Meyilli olan; inişli; aşağı doğru eğimli.

münhafız, [Ar. ḥafḍ > münhafız / münhafıza *منخفض / منخفضه*] {OsT} *sf.* Gittikçe alçalan; eğimli; münhafid.

münhafid, [Ar. ḥafḍ > münhafid / münhafide *منخفض / منخفضه*] {OsT} *sf.* Alçalan; eğimli; münhafız.

münhal, -lî / -lî [Ar. ḥall > inḥilāl > münḥall *منحل*]

{OsT} *sf.* 1. (Memuriyet vb. için) kadrosu boş olan; açık bulunan. 2. *kim.* Eriyik; eriyebilen. ☞ **münhal lügaz**, *Bilmece.*|| **münhal muamma**, *Yanıltmaç.*

münhalî, -î [Ar. ḥal' > münhalî' *منحل*] {OsT} *sf.* Yerinden sökülüp çıkarılmış olan; yerinden ayırmak suretiyle alınmış olan; sökülmüş.

münhallat, [Ar. münhall > münhallāt *منحلات*] (*münhalâ:t*) {OsT} *sf.* Açık olan memurluklar.

münhanî, [Ar. inḥinā > münhanî *منحنى*] {OsT} *sf.* 1. Eğri; eğrilmiş; bükülmüş; kemerli. 2. *mat.* Eğri. 3. *is.* Eğrilik; eğri.

münhanîk, -kî [Ar. ḥanḳ (*boğulmuş*) > münhanîk *منحنق*] (*k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* 1. Boğulmuş olan. 2. Boğuk.

münhanîyat, [Ar. münhanî > münhanîyyāt *منحنيات*] (*münhanîya:t*) {OsT} *sf.* Eğrilmiş olan şeyler; eğri şekiller; eğriler.

münharîṭ, [Ar. münharîṭ *منخرط*] {OsT} *sf.* İpliğe dizili.

münharîf, [Ar. inḥirāf > münharîf / münharîfe *منحرف / منحرفه*] {OsT} *sf.* 1. Doğru yoldan sapmış olan; sapan; doğru gitmeyen; sapmış olan. 2. Çoğunluğun yöneldiği taraftan ayrılan. 3. Değişmiş olan; başkalaşan. 4. Sağlığı bozulan; sağlam olmayan. 5. Çarpık. 6. Sapa. 7. *mat.* (Dörtgen için) yalnız iki kenarı birbirine paralel olan. ☞ **münharîfû'l-hatîr**,

{OsT} *Gönlü kırılmış olan; gücenmiş olan.*|| **münharîfû'l-mizaç**, {OsT} *hasta olan; keyifsiz.*

münharîfî, [Ar. münharîf > münharîfî *منحرفى*] (*münharîfi:*) {OsT} *sf.* Dörtgen biçiminde olan. ☞ **münharîfî menşür**, {OsT} *mat.* Dörtgen biçme; dörtgen prizma.

münhasîr, [Ar. ḥaşr > inḥişār > münḥaşîr *منحصر*] {OsT} *sf.* 1. Yalnız bir kimseye veya tek bir şeye ayrılmış bulunan; bir kimseye özel durumda olan. 2. Bir şeyle sınırlanmış olan; sınırlı. 3. Çevresi sarılmış; kuşatılmış olan. ☞ **münhasîr acenta**, *Tek acente.*|| **münhasîr alan**, *Uluslar arası hukukun etkisi dışında kalan ve devlete özgü faaliyetlerin tümü.*|| **münhasîr mal**, *Bir ticarethanenin başka bir yerde bulunmayan özel malı.*|| **münhasîr mümessil**, {OsT} *Belli bir bölgede markalı bir malı müşterilere sunan tek temsilci.*

münhasîran, [Ar. münḥaşîr > münḥaşîran *منحصرأ*] (*münḥaşî'ran*) {OsT} *zf.* Yalnızca; sadece; özel olarak; özellikle.

münhasîf, [Ar. ḥusūf > münḥasîf *منخسف*] {OsT} *sf.* 1. Gözleri görmeyen; gözü kör olmuş. 2. Sönük; sönükleşmiş. 3. Solgun. 4. Daha üstün bir şeyin yanında sönük kalan; gölgede kalan; sönükleşen. 5.

- (Ay için) tutulma sırasında kararmış olan; gölge-
lenmiş olan.
- münhaşi, -i'** [Ar. münhaşi' منخشح] {OsT} sf. Kibri
kırılma; burnu sürtülme.
- münhat, -ttı** [Ar. inhiṭāt > münhaṭṭ منحت] {OsT} sf.
(Arazi için) çukur; alçak; engin; ingin.
- münhazı, -i'** [Ar. inhiṣā' > münhaṣi' منخض] (mün-
hazi:) {OsT} sf. 1. Yaşlılık nedeniyle beli bükülen;
yaşlanıp iki büküm olan. 2. Bağlı bulunduğu yer-
den kesilip koparılan; koparılan.
- münhazım, [Ar. hazm > münhazım منهضم] {OsT} sf.**
Sindirilen; hazmolunan şey.
- münhebit, [Ar. hūbūt > münhebit منهبط] (t, kalın**
söylenir) {OsT} sf. Yukarıdan aşağıya inmiş olan;
düşen.
- münhedil, [Ar. münhedil منهدل] {OsT} sf.** Aşağı salı-
verilmiş; sarkmış; sarkık.
- münhedim, [Ar. hedm > münhedim / münhedime**
منهدم / منهدم] {OsT} sf. Yıkılmış; harap olmuş. ☐
münhedim olmak, Yıkılmak; harap olmak.
- münhemik, -ği** [Ar. hemk > münhemik منهكم] {OsT}
sf. 1. Bir işin üstüne çok düşen; bir işle çok uğra-
şan. 2. (Kötü alışkanlıklar için) aşırı düşkün olan;
(kişi için) kötü alışkanlıkları olan.
- münhezim, [Ar. hezimet > münhezim / münhezime**
منهزم / منهزم] {OsT} sf. Bozguna uğrayan; bozulmuş;
yenilmiş olan. ☐ **münhezim olmak, bozguna uğ-**
ramak; yenilmek.
- münhezimen, [Ar. münhezim > münhezimen منهزمًا]**
(münhezi'men) {OsT} zf. Yenilerek; bozguna uğra-
mış olarak; bozularak.
- münhezimîn, [Ar. münhezim > münhezimîn منهزمين]**
(münhezimi:n) {OsT} is. Yenilmiş olanlar; bozguna
uğrayanlar.
- münhi, [Ar. nehy > münhī منهى] (münhi:) {OsT} sf.**
Bir haberi ulaştırın; haber yetiştiren; haberci.
- münhiyan, [Ar. münhī + Far. -ān منهيان] (münhiya:n)**
{OsT} is. Haber yetiştirenler; haberciler.
- münib, [Ar. inābe > münīb / münibe منيب / منيبه]**
(münib:b) {OsT} sf. 1. Tövbe ederek hak yoluna gi-
ren; tövbekâr. 2. isl. Tövbe ederek günah işlemek-
ten vaz geçen; hak yoluna dönen. 3. (Yağmur için)
bol ve bereketli. 4. tasvif. Acemiliği sona erdiği için
derişliğe kabul edilen. 5. Allah'tan başka her şey-
den yüz çevirerek Allah'a yönelen.
- münif, [Ar. münif / münife منيف / منيفه] (münif:f)**
{OsT} sf. Yüksek; ulu; yüce.
- mün'im, [Ar. ni'met > in'am > mün'im منعم] (mün-**
*im) {OsT} sf. 1. Bir kimsenin geçimini sağlayan;
inam eden. 2. Nimet veren; Allah.*
- mün'imane, [Ar. mün'im + Far. -āne منعمانه] (mün-**
ima:ne) {OsT} zf. Nimet verircesine; bağışlarcasına.
- münir, [Ar. nūr > münir / münire منير / منيره] (münir:r)**
{OsT} sf. Işık veren; ışıklandırın; aydınlatan; par-
lak; ışıltılı.
- münkad, [Ar. kıyādet > münkād منقاد] (münka:d)**
{OsT} sf. Boyun eğen; bağlı; bağımlı.
- münkadir, [Ar. münkadir منقدر] {OsT} sf. 1. Bir öl-**
*çüye göre yapılmış, hazırlanmış. 2. Allah'ın emrine
göre olan şey.*
- münkali, -ü** [Ar. kal' > münkali' منقلع] (münkali:)
{OsT} sf. Kökünden sökülüp çıkarılmış olan; sö-
külmüş; kökünden koparılmış olan; koparılmış
olan.
- münkalib, [Ar. kalb (değişme) > münkalib منقلب]**
{OsT} sf. Bir biçimden başka bir biçime giren; dö-
nüştürmüş olan; değişmiş.
- münkarız, [Ar. inkırāz > münkarız / münkarıza**
منقرض / منقرضة] {OsT} sf. → münkarız.
- münkariz, [Ar. inkırāz > münkarız / münkarıza**
منقرض / منقرضة] {OsT} sf. 1. Batmış; çökmüş; inkıraz
bulmuş olan. 2. Tükenmiş, bitmiş olan. 3. (Soy,
aile vb. için) sona ermiş; sönmüş olan.
- münkasım, [Ar. kısım > münkasım منقسم] {OsT} sf.**
Parçalara ayrılmış olan; kısım kısım edilerek bö-
lünmüş olan.
- münkasım, [Ar. kısım > münkasım منقسم] {OsT} sf. →**
münkasım.
- münkaşır, [Ar. kışr > inkışār > münkaşır منقشر]**
{OsT} sf. Kabuğu soyulan; inkışar eden.
- münkatı, -i'** [Ar. inkıṭā' > münkatı' منقطع] {OsT} sf.
→ münkatı.
- münkazi, [Ar. kaṣa' > münkaṣi' / münkaṣiyye منقضى /**
منقضيه] {OsT} sf. Bitmiş; tükenmiş; sona ermiş olan.
- münker, [Ar. nekr > münker / münkere منكر / منكره]**
{OsT} sf. 1. Kabul edilmeyen; inkâr edilen. 2. Mak-
bul olmayan; geçerli olmayan. 3. isl. Dinî yönden
yapılması sakıncalı olan ve hoş görülmemeyen; dinî
kurallara aykırı olan; dinî kurallara uygun gelenek-
lere ters düşen. ☐ **Münker ve Nekir, isl. Kabirde**
ölüleri sorguya çeken iki meleğin adı.
- münkerat, [Ar. münker > münkerāt منكرات] (mün-**
kerat:t) {OsT} is. Dinî açıdan yapılması hoş görül-
meyerek yasaklanmış olan şeyler.
- münkesif, [Ar. küsuf > münkesif / münkesife منكسف /**
منكسفه] {OsT} sf. (Güneş için) tutulmuş.

- münkesir**, [Ar. kesr > münkesir / münkesire منكسر / منكسره] {OsT} sf. **1.** Kırılmış; kırık. **2.** Gücenmiş; kırılmış olan; kırgın. ☞ **münkesir hat**, {OsT} mat. Kırık çizgi. || **münkesirü'l-hâl**, {OsT} Kuvvet, sağlık veya ahlakça zayıflamış olan. || **münkesirü'l-kalb**, {OsT} Kalbi kırılmış.
- münkesiren**, [Ar. münkesir > münkesire منكسراً] (münkesi'ren) {OsT} zf. **1.** Kırılmış olarak; kırık durumda; kırık vaziyette. **2.** Gücenmiş olarak; darılarak; kırgınlıkla.
- münkeşif**, [Ar. keşf > inkişâf > münkeşif / münkeşife منكشف / منكشفه] {OsT} sf. **1.** Ortaya çıkmış olan; görünen; açılmış olan. **2.** Yeni bulunmuş; keşfedilmiş olan.
- münkir**, [Ar. nekr > münkir / münkire منكر / منكره] {OsT} sf. **1.** (Kişi için) inkâr eden; inanmayan; inkârcı. **2.** isl. Allah'ın varlığına inanmayan kimse; Allahsız; tanrısız. ☞ **münkir-i hakikat**, {OsT} Gerçeği inkâr eden.
- münkirane**, [Ar. münkir + Far. -âne منكرانه] (münkiran:ne) {OsT} zf. İnkârcıya yakışır biçimde; inkâr edercesine.
- münkirîn**, [Ar. münkir > münkirin منكرين] (münkirin:in) {OsT} is. **1.** İnkâr edenler; inkârcılar. **2.** Allahsızlar; tanrısızlar.
- münlemek**, [mün-lē-mek / bün-lē-mek] {eT} gçl. f. [-r] Çorba içmek. [DLT]
- münmek¹**, [mün-mek / mün-mek / min-mek] {eT} gçsz. f. [-er] Binmek. [DLT] [EUTS] [Gabain] [KB]
- münmek²**, [mün-mek] {eT} gçl. f. [-er] Kötülemek. [EUTS]
- münnet**, [? münnet] {ağız} is. Ev temeli. [DS]
- münsak, -kı** [Ar. sevḳ > insiyāk > münsāk منساق] (münsa:k) {OsT} is. **1.** Bağlılığı yüzünden birinin ardından giden; takip eden; izinden yürüyen. **2.** Gönderilmiş olan.
- münsakib**, [Ar. şaḳb > münşaḳib منتقب] (k kalın söylenir) {OsT} sf. Üzerinde delikler açılmış olan; delinen; oyulan.
- münsebik, -ği** [Ar. sebk > münsebik منسبك] {OsT} sf. (Maden için) eritilerek kalıba dökülmüş olan; kalıba dökülerek şekillendirilmiş olan.
- münsecil**, [Ar. sicil > münsecil منسجل] {OsT} sf. Mahkeme kayıtlarına geçirilmiş olan; sicile kaydedilmiş olan; sicilli.
- münsecim**, [Ar. insicām > münsecim منسجم] {OsT} sf. Eksiksiz ve doğru bir şekilde bulunan; düzenli; düzgün; tutarlı.
- münsed, -ddi** [Ar. sedd > münsedd منسد] {OsT} sf. (Akışkanlar için) bir kapak, tıkaç, engel vb. ile tıkanmış olan; tıkalı.
- münsedil**, [Ar. münseḳil منسدل] {OsT} sf. Gevşetile-rek sarkık duruma getirilmiş olan; sarkıtılmış.
- münsekib**, [Ar. münsekib منسكب] {OsT} sf. Dökülüp akan.
- münselah**, [Ar. münselah منسلخ] (münselâh) {OsT} is. Ayın sonu.
- münselib**, [Ar. selb > münselib / münselibe منسلب / منسلبه] {OsT} sf. (Dirlik, düzen, huzur, rahat, güven ve düzen vb. için) kalmamış; kaçmış; kaçırılmış.
- münselih**, [Ar. selḥ > münselih منسلخ] {OsT} sf. **1.** Üzerinden sıyrılıp çıkarılmış; soyulmuş; insilah eden. **2.** Derisi etinden yüzülerek ayrılmış olan. **3.** (Ay için) son günlerine yaklaşmış olan; sonuna yaklaşmış olan.
- münselik**, [Ar. silk > münselik منسلك] {OsT} sf. **1.** Bir yola düşmüş olan; bir yola girmiş olan. **2.** Bir tari-kata girmiş olan. **3.** Bir meslek grubuna katılmış bulunan.
- münseni**, [Ar. seny > münseni منسني] (münseni:) {OsT} sf. Doğruluğu gitmiş; eğri; bükülmüş.
- münserih**, [Ar. serḥ > münserih منسرح] {OsT} sf. **1.** (Hayvan için) hızlı giden; seri yürüyen. **2.** is. ed. Arap edebiyatında çok kullanılan *müstefilün, mef'ûlatü, müstef'ilün* şeklindeki aruzun onuncu bahrine verilen ad.
- münsüz**, [mün-siz] {eT} sf. Günahsız; kabahatsız; suçsuz; hatasız; kusursuz. [Üç İtigsizler] [EUTS]
- münşa'ib**, [Ar. şa'b > münşa'ib منشعب] {OsT} sf. Dallar, kollara ayrılan; dallanıp budaklanan.
- münşak, -kkı** [Ar. inşikāk > münşakḳ منشق] {OsT} sf. Bir tarafında yarık açılmış olan; yarık; çatlamış olan; çatlak.
- münşe'at**, [Ar. neş'et > inşā' > münşe'at منشآت] (münşe'a:t) {OsT} is. **1.** Yazılmış şeyler; kaleme alınmış olanlar. **2.** Divan edebiyatında, sanatlı ve karmaşık söz oyunlarına dayalı anlatım taşıyan düz yazıların bir arada toplandığı, derlendiği eserlere verilen ad. **3.** Mektuplar.
- münşe'il**, [Ar. şa'l > münşe'il منشعل] {OsT} sf. Alevlenen; parlayan; alevli.
- münşel, -lli** [Ar. şelâle > münşell منشل] {OsT} sf. Yüksekten bir yerden dökülerek akan.
- münşerih**, [Ar. şerḥ > münşerih منشرح] {OsT} sf. Gönlü kederden, üzüntüden, sıkıntıdan uzak olan; içi ferah olan; sevinçli. ☞ **münşerih olmak**, Neşelenmek, tasadan uzak olmak. || **münşerihü'l-bâl**, {OsT} Gönlü şen.
- münşet, -tti** [Ar. şett > münşett منشت] {OsT} sf. Parçalara ayrılarak dağılmış olan; dağılan; parçalanmış.

- münşi**, [Ar. inşā' > münşī منشى] (*münşi:*) {OsT} sf. **1.** (Sanatçı için) yazılı anlatımı güçlü olan; düz yazıda usta olan; inşası kuvvetli olan. **2.** Kâtip; yazman; yazıcı; sekreter. **3.** İmparatorluk döneminde resmî yazışmaları yöneten inşa divanındaki görevli.
- münşid**, [Ar. inşād > neşīde > münşid منشد] {OsT} sf. Şiir okuyan.
- münşif**, [Ar. münşif منشف] {OsT} sf. Sıvıları sünger gibi emen.
- münşife**, [Ar. münşife منشفه] {OsT} is. Suyu emen sünger türü nesne.
- münşiyane**, [Ar. münşī + Far. -āne منشيانه] (*münşiyane:*) {OsT} zf. **1.** Yazılı anlatımı güçlü bir kâtime yakışacak biçimde. **2.** (Yazı için) usta bir yazıcının elinden çıkmışçasına.
- müntahab**, [Ar. intihāb > müntheḥab / müntheḥabe منتخب / منتخبه] {OsT} sf. **1.** İyi nitelikleri ile benzerlerinden ayrılmış olan; seçilmiş; seçkin; seçme. **2.** is. Eskiden, taşra yönetimlerindeki meclislere atanan üye.
- müntahabat**, [Ar. müntheḥāb > müntheḥabāt منتخبات] (*müntahaba:t*) {OsT} is. **1.** Çeşitli eserlerden seçme yapılarak bir araya getirilmiş olanlar; seçmeler; antoloji. **2.** Bir yazarın eserlerinden seçmeler yapılmak suretiyle bir araya getirilmiş eser.
- müntahib**, [Ar. intihāb > müntheḥib منتخب] {OsT} sf. Seçmen; intihab eden. ☞ **müntahib-i evvel**, {OsT} İki dereceli seçimde ikinci seçmenleri seçen; ilk seçmen. || **müntahib-i sāni**, {OsT} İki dereceli seçimde ilk seçmenlerce seçilen; ikinci seçmen.
- müntahil**, [Ar. intihāl > müntheḥil منتحل] {OsT} sf. Bir başkasının eserini kendisi yazmış gibi gösteren; başka bir eseri kendisine mal eden; intihal eden; aşırın.
- müntahilîn**, [Ar. müntheḥil > müntheḥilîn منتحلين] (*müntahilî:n*) {OsT} is. Başkasının eserini kendisine maledenler; aşırınlar.
- müntakiş**, [Ar. nakş > müntakiş منتقش] {OsT} sf. **1.** Üzerine güzel işlemler yapılarak süslü hale getirilmiş olan. **2.** Metal, ağaç veya taş üzerine kazılıp oyulmuş; nakşedilmiş.
- müntakız**, [Ar. nakz > müntakız منتقض] {OsT} sf. Bozulup dağılan; harap olan; bozulmuş.
- müntakid**, [Ar. tenkiḍ > müntakid منتقد] {OsT} sf. **1.** Bir edebiyat eserini her yönden inceleyip değerlendiren ve gerekli eleştirilerini yapan; münekkit; eleştirmen. **2.** Bir ara Fransızca *critique* kelimesine karşılık olarak kullanılmıştır.
- müntakil**, [Ar. intikāl > müntakīl / müntakīle منتقل / منتقلة] {OsT} sf. **1.** Bir yerden başka bir yere geçmiş olan; intikal eden. **2.** Bir kimsenin ölümü ile yakınlarına miras olarak kalan. **3.** mecaz. Dünyadan ahrete göçen; ölen.
- müntakim**, [Ar. intikām > müntakīm منتقم] (*k kalın söylenir*) {OsT} sf. **1.** Kendisine yapılan kötülüğün acısını çıkarmak için karşılık veren; öç alan; intikam alan. **2.** (Allah'ın sıfatlarından) suçluları cezalandıran.
- müntakimane**, [Ar. müntaki + Far. -āne منتقمانه] (*müntakima:ne, k kalın söylenir*) {OsT} zf. Öç alırcasına; öç alana yakışır biçimde; suçluyu cezalandırıcısına.
- müntasīb**, [Ar. naşb > müntheḥab منتصب] {OsT} sf. Hareketsiz olarak ayakta dikilen; hareketsiz duran; kıpırdamadan dikilen.
- müntavi**, [Ar. müntheḥab منتوى] (*müntavi:*) {OsT} sf. Bir şey yapmaya niyetlenen; mütevi.
- müntebih**, [Ar. intibāh > müntheḥab منتبه] {OsT} sf. **1.** Uyku halinden çıkmış olan; uyanmış bulunan; uyanık. **2.** Yaşadığı bir olaydan ders alarak gözü açılan. **3.** Dikkatli.
- müntefa**, -a'ı [Ar. müntheḥab منتفع] {OsT} sf. Yarar sağlanan; yararlı. ☞ **müntefa'un-bih**, {OsT} Kendisinden yararlanılan.
- müntefi**¹, [Ar. intifā > müntheḥab منتفى] (*müntefi:*) {OsT} sf. Gözden kaybolmuş; görünmez olan; kaybolan; yok olan.
- müntefi**², -i [Ar. nef' > intifā' > müntheḥab منتفع] {OsT} sf. **1.** Yarar sağlayan; faydalanan; yararlanan. **2.** Bir işten kazanç sağlayan; kâr elde eden; kazanan.
- müntefih**, [Ar. intifāḥ > müntheḥab منتفخ] {OsT} sf. **1.** Kabarmış olan; şişen; şişkin olan; şişmiş; kabarmış. **2.** İçi hava ile doldurularak şişmiş olan; hacimce büyümüş olan.
- müntefil**, [Ar. nefl > müntheḥab منتفل] {OsT} sf. Nafile namazı kılan.
- münteha**, [Ar. nihāyet > intihā > müntheḥab منتها] (*münteha:*) {OsT} sf. **1.** Sona ulaşmış olan; sona eren; son noktaya varmış olan. **2.** is. Son; uç. ☞ **müntehā-yı āmāl**, {OsT} İsteklerin sonu; emellerin sonu. || **müntehā-yı istikbāl**, {OsT} İstikbalin sonu; geleceğin sonu. || **müntehā-yı kitap**, {OsT} Kitabın sonu. || **müntehā-yı tahsil**, {OsT} Eğitim süresinin sonu.
- müntehab**, [Ar. intihāb > müntheḥab - müntheḥabe منتخب / منتخبه] {OsT} sf. → müntahap.
- müntehabat**, [Ar. müntheḥāb > müntheḥabāt منتخبات] (*müntahaba:t*) {OsT} sf. → müntahabat.
- müntehi**, [Ar. nihāyet > müntheḥab منتهى] (*müntehi:*) {OsT} sf. **1.** Bir yere dayanıp orada biten; son nok-

taya erişen; biten; son bulan. **2.** En geride yer alan; son; en son. **3.** Biten; sona eren. **4.** Bir şeyi tamamlayan; sona erdiren; bitiren.

müntehib¹, [Ar. naḥb > intihāb > müntehib منتخب] {OsT} sf. **1.** Benzer şeyler arasından hoşuna gidene veya güzellerini seçen, ayıran. **2.** Seçmen. ☞ **müntehib-i evvel**, {OsT} İki dereceli seçimde ikinci seçmenleri seçen. || **müntehib-i sani**, {OsT} İki dereceli seçimde ikinci seçmen; birinci seçmenler tarafından seçilen; müntehib-i evvelleri seçen.

müntehib², [Ar. nehb (çapul) > intihāb > müntehib منتهب] {OsT} sf. Yağma eden; yağmacı; çapulcu.

müntehih, [Ar. müntehih منتهك] {OsT} sf. Yorgun bıranan; hâlsiz düşüren.

müntehir¹, [Ar. intihār > müntehir منتحر] (h kalın söylenir) {OsT} sf. Bilerek ve isteyerek kendini öldüren; intihar eden.

müntehir², [Ar. nehr > müntehir / müntehire منتهر / منتهره] {OsT} sf. Sürekli akan.

müntehirane, [Ar. müntehir+Far. -āne منتحرانه] (mün-tehira:ne) {OsT} zf. İntihar edercesine; intihar eder gibi.

müntehirin, [Ar. müntehir > müntehirin منتحرين] (müntehiri:n) {OsT} is. Kendini öldürenler; intihar edenler.

müntehih, [Ar. intihāz > müntehih منتهز] {OsT} sf. Çıkarına uygun düşen zaman ve durumları değerlendiren; fırsatları kaçırmayan; uygun zaman ve durumları kaçırmayan.

müntekid, [Ar. tenkīd > müntekid منتقد] {OsT} sf. Eleştirmen.

müntekis, [Ar. intikās > müntekis منتكس] {OsT} sf. Baş aşağı gelecek şekilde düşen; başı aşağı gelecek biçimde yuvarlanan; baş aşağı dönen.

müntemi, [Ar. intima > müntemī² منتمی] {OsT} sf. **1.** Bir şeyle veya kimseyle ilgisi olan; yakınlık sağlayan; ilişki kuran; ilişkisi olan; ilgili. **2.** Birinin adamı olan.

müntemis, [Ar. müntemis منتمس] {OsT} sf. Gizli; gizlenen.

münten, [Ar. intān > münten منتن] {OsT} sf. Kendisine bir hastalık mikrobu bulaşmış olan; bulaşık; hastalık bulaşan.

müntesib, [Ar. nisbet > intisāb > müntesib منتسب] {OsT} sf. → müntesip.

müntesibîn, [Ar. müntesib > müntesibîn منتسبين] (müntesibi:n) {OsT} is. **1.** Bir kimseye ya da bir yere kapılanmış, bağlanmış olanlar; bir yere girenler;

kapılananlar. **2.** Bir şey veya yer ile ilgisi bulunanlar.

müntesic, [Ar. nesc > müntesic منتسج] {OsT} sf. Dokuma işlemi sonunda üretilmiş olan; dokunan.

müntesik, -kı [Ar. nask > müntesik منتسق] (k kalın söylenir) {OsT} sf. **1.** Birbiri peşi sıra düzgün biçimde sıralanmış olan; düzenli olarak arka arkaya dizilmiş olan; düzgün; muntazam. **2.** Düzen bakımından birbirine uyan; düzenleşik.

müntesip, -bi [Ar. nisbet > intisāb > müntesib منتسب] {OsT} sf. **1.** Birine veya bir şeye bağlanmış; intisap etmiş olan; bir yere girmiş, kapılanmış olan. **2.** Bir yer veya şeyle ilgisi bulunan; ilgili olan.

müntesir, [Ar. neşr > müntesir منتسر] {OsT} sf. Etrafa saçılmış; dağılmış; dağınık; yaygın. ☞ **müntesir terbiye**, {OsT} eğit. b. Yaygın eğitim.

müntesir, [Ar. neşr > müntesir / müntesire منتشر / منتشرة] {OsT} sf. **1.** Yayılmış; dağılmış; yaygın. **2.** (Gazete, dergi vb. için) basılmış; yayımlanmış; çıkmış olan; neşredilen. **3.** (Gizli bir şey için) gizli kalmayarak ağızdan ağıza yayılmış olan; duyulmuş; herkes tarafından işitilmiş, duyulmuş. ☞ **müntesir olmak**, *Yaygınlaşmak; yayılmak; herkes tarafından bilinmek, öğrenilmek.*

müntevi, [Ar. nev³ > müntevī منتوی] {OsT} sf. Bir iş yapmaya niyetlenmiş olan; bir işi yapmak üzere kendi kendine söz veren; niyetlenen.

müntezi, -i¹ [Ar. nez⁴ > müntezi⁴ منتزع] (müntezi:) {OsT} sf. Bir şeyi yerinden söküp koparan; yerinden çıkaran.

müntic, [Ar. nitāc > müntic منتج] {OsT} sf. **1.** Sona erdirilen; sonuçlandırılan; sonuca götüren. **2.** Bir şeyin meydana gelmesinde eli olan; bu olaya sebebiyet veren; etkin; neden olan.

müntif, [Ar. netf > müntif منتف] {OsT} sf. Kılların dökülmesini sağlayan; kıl dökücü.

müntin, [Ar. netānet > müntin / müntine منتن / منتنه] {OsT} sf. **1.** Pis koku çıkaran; kokmuş olan; kokmuş olan; bozuk. **2.** Hastalık bulaştırıcı; mikrop.

münü, [mın / mün (yans.) > mün-ü] {ağız} sf. Burundan konuşan; hımhım. [DS]

münü¹, -gü [ümük / münü¹ ?] {ağız} is. Boğaz; gırtlak. [DS]

münü², -gü [mün-ük ?] {ağız} is. Salyangoz. [DS]

münükmek, [mün-ük-mek] {eT} gçsz. f. Aykırı gitmek; aşmak. [Gabain]

münümek, [mün-ül-mek / bin-il-mek] {eT} edil. f. Binilmek. [DLT]

münüyet, [? münüyet / miniyet] {ağız} is. Pişirilecek ekmek hamurunun konulduğu gözlü tahta kalıp. [DS]

- münye**, [Ar. münye مئيه] {OsT} *sf.* İstenilen; arzu edilen.
- münzecir**, [Ar. zecr > münzecir منزجر] {OsT} *sf.* Yapılması yasak edilmiş olan; yasaklanan; edimi engellenen; alikonulmuş olan.
- münzel**, [Ar. nüzül > inzāl > münzel / münzele منزل / منزله] {OsT} *sf.* 1. Yukarıdan aşağı indirilmiş olan. 2. Allah katından insanlara verilmiş olan; indirilen; inzal olan.
- münzelik, -kı** [Ar. münzelik منزلق] {OsT} *sf.* Kaygan; kaypak.
- münzevi**, [Ar. zāviye > münzevī منزوي] (*münzevi:*) {OsT} *sf.* 1. (Kişi için) köşesine çekilip halktan kaçınmış olan; kimseyle görüşmeden tek başına yaşayan; bu tür yaşayıştan hoşlanan; bir kenara çekilip topluluktan uzak duran; yalnızlığı tercih eden. 2. İssiz bir yerde inzivaya çekilen; keşiş; anakhrotes; keşiş.
- münzeviyane**, [Ar. münzevī+Far. -āne منزويانه] (*münzeviya:ne*) {OsT} *zf.* Kimseyle görüşmeden tek başına yaşarcasına; inzivaya çekilene yakışır biçimde; münzevi gibi.
- münzil**, [Ar. nüzül > inzāl > münzil / münzile منزل / منزله] {OsT} *sf.* 1. Yukarıdan aşağıya indiren; bir şeyi parça parça ve yavaş yavaş aşağı indiren. 2. Gökten indiren.
- münzir**, [Ar. nezr > münzir منذر] {OsT} *sf.* Bir kimseye sonunun iyi olmadığını söyleyerek veya işin sonucu ile korkutarak onun doğru yola gelmesini sağlamaya çalışan.
- münzirat**, [Ar. münzir > münzirāt منذرات] {OsT} *is.* Sonunun kötü olduğu hakkında uyararak birinin doğru yola gelmesini sağlamak isteyenler.
- münzur**, [? münzur] {ağız} *is.* Hayvan yüzünün alt ve sivri yeri. [DS]
- müon**, [Fr. muon] *is. fiz.* Kütleli 165,66 MeV olan pozitron veya elektrona aynı değerinde pozitif veya negatif elektrikle yüklü elementer tanecik; sembolü; μ
- müonyum**, [Fr. muonium] *is. fiz.* Bir proton ile bir eksi yüklü müonun oluşturduğu kararsız bir bağlı sistem.
- müphem**, [Ar. behm > mübhem مبهم] *sf.* 1. Ne olduğu kesin olarak anlaşılamayan; belirsiz; açık olmayan. 2. *is.* Açık ve seçik olmayan herhangi bir şey. 3. *zf.* Açık seçik olmaksızın. ☞ **müphem sıfat**, {OsT} *dbl.* Belirsiz sıfat; belgisiz sıfat. || **müphem zamir**, {OsT} *dbl.* Belirsiz zamir; belgisiz zamir.
- müphemat**, [Ar. mübhem > mübhemāt مبهمات] (*müphemata:t*) {OsT} *is.* 1. Kapalı ve gizli şeyler; örtülü olan şeyler. 2. *dbl.* Belgisiz zamirler; belgisiz sıfatlar.
- müphemiyet**, [Ar. mübhem > mübhemiyet مبهميت] {OsT} *is.* Açık ve seçik olmama durumu; belirsizlik; anlaşılmazlık.
- müphemleşmek**, [müphem-le-ş-mek] *dönşl. f.* [-ir] Açık ve anlaşılır olmaktan çıkmak; belirsizleşmek; müphem duruma gelmek; açık ve anlaşılabilirliği kaybolmak.
- müphemlik, -ği** [müphem-lik] *is.* Belirsizlik durumu; belirsiz olma durumu.
- müpteda**, [Ar. bed' > ibtidā' > mübtedā' مبتداء] (*müpteda:*) {OsT} *sf.* 1. (İş için) başlanılma; başlangıç. 2. *dbl.* Ad cümlesinde özne.
- müptedi, -i'** [Ar. bid'at > ibtidā' > mübtedi' / mübtedi'a مبتدع / مبتدعه] (*müptedi:*) {OsT} *sf.* Bir şeyi ilk kez ortaya çıkartan; yeni bir şey ortaya koyan; yenilikçi.
- müptela**, [Ar. belā > ibtilā > mübtelā مبتلا] (*mübtelā:*) *sf.* 1. Çoğunlukla kötü ve zararlı şeylere düşkün olan; kötü alışkanlıkları olan; düşkün; meraklı. 2. (Hastalık vb. şeye) tutulmuş olan; tutulan. 3. Âşık; tutkun. ☞ **müptela etmek**, *Kötü bir şeyi alıştırmak; kötü alışkanlık edinmesine sebep olmak; düşürmek.* || **müptela olmak**, 1. *Kötü bir şeyi alışmak; düşkün olmak.* 2. *Tutkun olmak; âşık olmak.*
- müptelayan**, [Ar. müptelā + Far. -ān مبتلايان] {OsT} *is.* Bir şeye tutulmuş olanlar; (hastalık vb. şeye) yakalanmış olanlar; tutulmuş olanlar.
- müptezel**, [Ar. ibtizāl > mübtezel مبتذل] {OsT} *sf.* 1. Bol bulunduğu için değeri düşmüş olan; bayağı; ucuz; değersiz. 2. Ortaya düşmüş; orta malı olmuş. 3. Hor kullanılan.
- mür¹**, [mar / mür (*yans.*)] *ünl.* Hayvanların can acısı ile böğürmesini, bağırtısını anlatan kök. [Zülfikar] *mür-le-mek*
- mür², -rrü** [Ar. mürr مر] {OsT} *sf.* 1. Acı. 2. *is.* Bir tür Yemen sumacağı.
- mürā'at**, [Ar. ri'āyet > mürā'āt مراعات] (*mürā'a:t*) {OsT} *is.* 1. Koruma; bakma; gözetme. 2. Bağlılık; uyma; riayet etme. 3. Saygı. ☞ **mürā'at-ı nazîr**, {OsT} *ed.* Anlamları bakımından birbirine yakın ve uygun olan kelimeleri belirli bir sıra ile aynı cümle veya beyit içinde kullanma; tenasüp; uygunluk; itilaf; bitişirme; tevfiq; bağdaştırma.
- müraca**, [? müraca] {ağız} *is.* Harman veya çift süren öküzlere yem yememeleri için takılan ağızlık. [DS]
- müraca'a**, [Ar. mürāca'a مراجعه] {OsT} *is.* Sorulu cevaplı biçimde yazılmış manzume.

müraca'at¹, [Ar. rücu' > mürāca'at مراجعت] (*müra:-caat*) {OsT} is. → müracaat¹.

müraca'at², [Ar. mürāca'at > mürāca'āt مراجعات] (*müra:caa:t*) {OsT} is. **1.** Başvurular; başvurular; yardım istemeler; danışmalar; müracaatlar. **2.** Geri dönmeler.

müracaat, [Ar. rücu' > mürāca'at مراجعت] (*müra:-caat*) is. **1.** Geri dönme; rücu etme. **2.** Bir yere, bir şeye belirli bir amaçla gitme; başvurma; başvuru. **3. huk.** Yurttaşların kendileri veya kamu ile ilgili dilek ve yakınmalarını yazılı veya sözlü olarak bildirmesi işlemi. **4.** Kamuya açık genel yerlerde, iş yerlerinde, fabrika, resmî kurum vb. yerlerde ön bilgi almak için başvuru için başvuru kişi veya büro; danışma bürosu; danışma. ☞ **müracaata kalma**, *huk. Dava dosyasının yeni bir müracaata kadar işleminden kaldırılması durumu.* || **müracaat etmek**, *Başvurmak; bir konu için yardım istemek; bir kişi veya nesneden yararlanmak.* || **müracaat sahibi**, *Bir iş için ilgili makama giderek, işinin yapılmasını veya yakınma konusu şeyin kaldırılmasını isteyen kimse; başvuran kimse.* || **müracaatta bulunmak**, *Başvuruda bulunmak; başvurmak.*

müracaatçı, [Ar. müracaat-çı] (*müra:caatçı*) {OsT} sf. **1.** Bir iş için bir yere başvuruda bulunan. **2. is.** Başvuran kişi.

müraca'atgâh, [Ar. mürāca'at + Far. -gâh مراجعتگاه] (*müra:caatgâ:h*) {OsT} is. Müracaat yeri.

müracaha, [Ar. rüchān > mürācaha مراجعه] (*müra:-caha*) {OsT} is. İyilik yarışında üstünlük elde etme, başkalarını geçmek için çabalama; iyilikte yarış.

müradefe, [Ar. redf > mürādefe مرادفة] (*müra:defe*) {OsT} sf. **1.** Aynı anlamı taşıma; aynı anlama gelme; aynı anlama sahip olma; eş anlamlılık; anlamdaş olma. **2.** Arkadaşlık etme; bir yolculuğu birlikte yapma.

müradif, [Ar. mürādefe > mürādif مرادف] (*müra:dif*) {OsT} sf. **1.** Anlamca aynı olan; aynı anlamı taşıyan; eş anlamlı; anlamdaş. **2.** Arkadaş; yol arkadaş; yoldaş.

mürafa'a, [Ar. ref' > mürāfa'a مرافعة] (*müra:faa*) {OsT} is. → murafaa.

mürafakat, [Ar. rıfık > murāfaqat مرافقت] (*müra:-fakat*) {OsT} is. → murafakat.

mürafık, -kı [Ar. refa'at > mürāfık مرافق] (*müra:fık*) {OsT} sf. → murafık.

mürafi, -i' [Ar. ref' > mürāfi' مرافع] (*müra:fi*) {OsT} sf. Dava için yargıya başvuran; duruşmaya çıkan. ☞ **mürafi etmek**, {OsT} *Mahkemeye başvurmak; duruşmaya çıkmak.*

müragama, [Ar. rağm > mürāgame مراغمة] (*müra:gama*) {OsT} is. **1.** Birini darıltacak, gücendirecek veya öfkeliendirecek davranışta bulunma. **2.** Kendisinden nefreti gerektirecek kötü bir davranışta bulunma. **3.** Çekişmeden vazgeçme.

müragamat, [Ar. rağm > mürāgamet مراغمت] (*müra:gamat*) {OsT} is. → müragama.

mürahaka, [Ar. rahiğ > mürāhaqa مراهقة] (*müra:-haka*) {OsT} is. Erkek için, ergenlik çağına yaklaşma; ergenlik öncesi.

mürahene, [Ar. rehn > mürāhene مراهنه] (*müra:hene*) {OsT} is. **1.** Rehin olarak bırakma. **2.** Bir şeye ne bahse girişme.

mürahhim, [Ar. rahmet > terhīm > mürāhhim مراحم] {OsT} sf. Rahmetle anan; terhim eden.

mürahik, [Ar. mürāhaqa > mürāhiğ مراهق] (*müra:hik*, *k kalın söylenir*) {OsT} sf. (Erkek çocuk için) on iki yaşını doldurduğu halde henüz ergenlik çağına ulaşmamış olan.

mürahika, [Ar. mürāhaqa > mürāhiqa مراهقة] (*müra:hika*) {OsT} sf. **1.** Mürahikin dişili. **2.** (Kız çocuk için) dokuz yaşını doldurduğu halde henüz ergenlik çağına ulaşmamış.

mürā'i¹, [Ar. ri'āyet > mürā'i مراعى] (*müra:i*) {OsT} sf. **1.** Kurallara uygun davranan; kurallara uygun davranışa önem veren. **2.** Kollayıp koruyan; bakan; gözetten.

mürā'i², [Ar. rü'yet > mürā'i مرأى] (*müra:i*) {OsT} sf. → mürāi.

mürāi, [Ar. rü'yet > mürā'i مرأى] (*müra:i*) {OsT} sf. İki yüzlü; döne; samimiyetsiz; riyakâr.

mürāilik, [mürāi-lik] (*müra:ilik*) is. İki yüzlülük; döneçlik; samimiyetsizlik; riyakârlik.

mürā'iyane, [Ar. mürā'i + Far. -āne مرأئيه] (*müra:iya:ne*) {OsT} zf. İkiyüzlülere yakışır şekilde; ikiyüzlülükle; riyakârca.

mürakabe, [Ar. mürāqabe مراقبه] (*müra:kabe*) {OsT} is. → murakabe.

mürakasat, [Ar. rağş => mürākaşāt مراقصت] (*müra:kasa:t*) {OsT} is. Gözü ve gönlü okşayıcı hareketler bulunan oyun ve gösteriler; danslar.

mürakıb, [Ar. mürāqıb مراقب] (*müra:kıb*) {OsT} sf. → murakıb.

müramat, [Ar. remy > mürāmāt مرامات] (*müra:ma:t*) {OsT} is. Birbirine kurşun atma; ateş etme; ok atma.

müraselat, [Ar. mürāsele > mürāselāt مراسلات] (*müra:sela:t*) {OsT} is. **1.** Haberleşmeler; mektuplaşmalar. **2.** Kadiya ait resmî mektuplar.

mürasele, [Ar. irsāl > mürāsele [مراسله] (*mūra:sele*) {OsT} is. 1. Karşılıklı olarak mektup gönderme; haberleşme; mektuplaşma. 2. Kadıya gelmiş bulunan veya kadıdan gelen resmî mektup.

müravede, [Ar. revd > mürāvede [مراوده] (*mūra:vede*) {OsT} is. 1. Bir şeye karşı duyulan istek; arzu; eğilim; yönelme. 2. Sövme.

müraveza, [Ar. rāz > mürāveza [مراوضه] (*mūra:veza*) {OsT} is. 1. Bir kimseyi korku veya hile ile bir şeyi yapmaya razı etme veya yapmaktan vazgeçirme. 2. huk. Barış görüşmesi.

mürayat, [Ar. rū'yet > mürāyāt [مرايات] (*mūra:ya:t*) {OsT} is. 1. Yapmacık veya sahte davranış; düzmece ilgi; gösteriş. 2. İkiyüzlülük; riya.

mürbe, [maraba ?] {ağız} is. 1. Toprağı ekerek ürünün yarısını alan kimse; yarıcı. 2. Toprağı olmayan çiftçi. [DS]

mürci, -i'ı [Ar. ircā' > mürci' [مرجع] {OsT} sf. 1. Geriye döndüren. 2. kim. İndirgen.

mürci'a, [Ar. mürci'a [مرجعه] {OsT} is. Sonunda sevap veya çıkar bulunan şey.

mürci'e, [Ar mürci'e [مرجئه] {OsT} is. isl. 1. Tebuk seferi sonrasında Hz. Muhammed'den ayrılanlardan daha sonra pişman olup tövbe edenlere verilen ad. 2. Müslümanlıkta, eyleme önem vermeyen, yalnızca inancın yeterli olacağını savunan ve büyük günah işleyenlerin tövbe ettikleri takdirde Müslüman olduklarını, tövbe etmeden ölenlerin ise Müslüman olup olmadıkları hakkında bir şey söylemeyeceğini, onların durumunun Allah'a havale (irca) edilmesi gerektiğini belirten kalamcılar grubu.

mürd, [Far. mürd [مرد] {OsT} sf. 1. Ölmüş. 2. Gebermiş.

mürdad, [Far. mürdād [مرداد] (*mürda:d*) {OsT} is. 1. Güneş yılına göre beşinci ayın adı; mayıs. 2. Her ayın yedinci veya sekizinci gün. 3. Beşinci ayı ve her ayın yedinci veya sekizinci gününü yönetmek için görevlendirildiğine inanılan melek.

mürdasenc, [Ar. mürdā-senc [مرداسنج] is. kim. Doğal kurşun oksit.

mürde, [Far. mürde [مرده] {OsT} is. Ölü; ölmüş. ☞

mürde bacı, Osmanlı devletinde, kesim için İstanbul'a gönderilen hayvanlardan, geçit yerlerinde alınan vergi. || **mürde-dil**, {OsT} Acımasız; duygusuz; katı yürekli. || **mürde-rig**, {OsT} Ölen bir kimseden miras kalanlar. || **mürde-şü**, {OsT} Ölü yıkayıcı. || **mürde-şüy**, {OsT} Ölü yıkayıcı.

mürdegân, [Ar. mürdegân [مرده گان] (*mürdegân*) {OsT} is. Ölüler; cesetler.

mürdeseng, -gi [Far. mürde-seng [مردسنگ] {OsT} is. jeol. 1. Doğal kurşun oksit. 2. Erimiş, billurlaşmış kurşun iki oksit.

mürdesenk, -gi [Far. mürde-seng [مردسنگ] {OsT} is. → mürdeseng.

mürdük, -ğü [eT. bür (tomurcuk) > bür-mek > mürdü-k [موردك] {ağız} is. 1. Mercimek. 2. Mercimeğin büyüğü. 3. Bezelye. 4. Fiğe benzeyen yaban otu. 5. Bezelyeye benzer bir yaban otu. 6. Haşlanmış mısır, buğday, nohut, fasulye karışımı. [DS] 7. {eAT} → mürdümük.

mürdüm¹, [eT. bür (tomurcuk) > mür-dü-m] is. Reçeli yapılan küçük, oval, kabuğu mor, eti yeşil renkli, ağustosta olgunlaşan, tatlı ve yarma bir erik türü.

mürdüm², [? mürdüm] {ağız} is. Destek; dayak. [DS]

mürdümek, -ği [mürdü-mek [مردمك] {ağız} is. 1.

Mercimek. 2. Fiğ. [DS] 3. {eAT} → mürdümük.

mürdümlük, -ğü [mürdümük] {ağız} → mürdümük.

[DS]

mürdümük¹, -ğü [eT. bür (tomurcuk) > mür-dü-mük

[مردمك] is. 1. bot. Baklagillerden, kazık gibi derine

giden, ince ve çok dallı köklü, sapları ince ve yatay, yaprakları uzun, çiçekleri pembemsi menekşe renginde, meyvesi badıç şeklinde 4-5 tohumlu, tohum bağlamadan önce kurutulan veya taze olarak yedirilen, halk hekimliğinde idrar söktürücü ve iltihap giderici olarak kullanılan bir yıllık, yem bitkisi; (*Lathyrus sativus*). {eAT} (aynı) 2. {ağız} Bezelye. [DS] 3. → mürdük (5). [DS] 4. {ağız} Baklagiller. [DS]

mürdümük², -ğü [mür-dü-mük] {ağız} is. 1. Küçük dolu. 2. Sert kar tanecikleri; bulgurcuk. [DS]

mürdün, [? mürdün] {ağız} is. 1. Kaldıraç; kaldıraç kolu. 2. Sırık. 3. Kayıkları yürütmekte kullanılan uzun sırık. [DS]

müre, [Far. mühre ?] {ağız} is. 1. Demircilerin demir delmekte kullandıkları bir araç. 2. Mühre. [DS]

mürebbā, [Ar. terbiye > mürabbā [مربا] (*mürebbā*:) {OsT} sf. 1. (Kişi için) eğitilmiş; terbiye olunmuş. 2. is. Şerbet içinde kaynatılarak özel bir işlemden geçirilen bir tür tatlı; murabba.

mürebbe, [Ar. murabba [مربا] {ağız} is. Salça. [DS]

mürebbēb, [Ar. mürebbēb [مریب] {OsT} sf. 1. (Çocuk için) erginlik çağına kadar beslenmiş. 2. Güzel kokuyla hoş olmuş.

mürebbi, [Ar. terbiye > mürebbī [مریبی] (*mürebbi*:) {OsT} is. 1. Çocuk eğitimi ile uğraşan kimse; eğitici; eğitmen. 2. Besleyen. 3. tasvf. Tarikata girenleri eğiten ve yetiştiren görevli. ☞ **mürebbī-i bi'z-zāt**, {OsT} Kendi kendini yetiştirmiş olan.

mürebbiyane, [Ar. mürebbî + Far. -âne مریانه] (*mürebbiya:ne*) {OsT} *zf.* 1. Eğitecek biçimde; terbiye edecek şekilde. 2. Bir eğitimciye yakışır biçimde.

mürebbiye, [Ar. mürebbî > mürebbiye مریبه] {OsT} *is.*

1. Kendisine bir çocuğun bakımı ve eğitimi verilmiş olan kadın eğitici. 2. Eskiden evlerde çocukların eğitimi ile ilgilenmesi için tutulmuş olan genellikle yabancı eğitici kadın.

mürebbiyelik, -ği [mürebbiye-lik] *is.* Mürebbiyenin yaptığı iş; mürebbiyenin mesleği; bir çocuğun eğitim ve bakım işi.

müreccah, [Ar. tercih > müreccaḥ مرجح] {OsT} *sf.*

Başkalarından daha çok beğenilip üstün tutulan; tercih edilen; yeğlenen; ötekilerden daha uygun bulunan.

müreccahiyyet, [Ar. müreccaḥ > müreccahiyyet مرجحین] {OsT} *is.* Diğerlerinden veya bir başkasından üstün tutulma; yeğlenme; üstünlük.

müreccib, [Ar. terciḥ > müreccib مرجب] {OsT} *sf.*

(Yalnızca Recep ayı için) uğurlu; kutlu; mübarek (*müreccib-i receb*).

müreccih, [Ar. müreccaḥ > müreccih مرجح] {OsT} *sf.*

Bir şeyi diğerlerinden daha çok beğenip onlara tercih eden; üstün tutan; yeğleyen; ötekilerden daha uygun bulan.

müreda, [Ar. mürîd > müredā مردا] (*müreda:*) {OsT}

is. Çömezler; öğrenciler; müritler.

müreddef, [Ar. terdif > müreddef مردف] {OsT} *sf.* 1.

Birbiri arkasına gönderilmiş olan; birinin arınca gönderilmiş olan; art arda yürütülmüş, sıralanmış olan. 2. *is. ed.* Divan edebiyatında redifli gazellere verilen ad.

müreffeh, [Ar. refāḥ > müreffeh / mürffehe مرفه / مرفهه] {OsT} *sf.* Her türlü ihtiyacı karşılanmış olan;

bolluk içinde bulunan; varlıklı; gönençli.

müreffehen, [Ar. müreffeh > müreffehen مرفهاً] (*müreffeh'en*) {OsT} *zf.* Bolluk içinde olarak; refah içinde

yaşayarak; gönenmiş olarak; sıkıntısızca; varlıklı olarak.

müreffih, [Ar. müreffeh > müreffih مرفه] {OsT} *sf.*

Her türlü maddî varlığa, bolluğa ve rahata kavuşan; sıkıntısız ve gönençli bir ömür süren.

mürehheb, [Ar. terhib > mürehheb مرهب] {OsT} *sf.*

Herhangi bir tehlikeye karşı uyarılmış; korkutulmuş; korkuya düşürülmüş; ürkütülmüş.

mürehhib, [Ar. terhib > mürehhib مرهب] {OsT} *sf.* Bir

kimseyi herhangi bir tehlikeye karşı uyarın; korkutan; ürküten.

mürehhibane, [Ar. mürehhib + Far. -âne مرهبانه] (*mürehhiba:ne*) {OsT} *sf.* Korkutacak biçimde; korkuturcasına.

mürekkebe, [Ar. terhib > mürekkebe مرکهبه] {OsT} *sf. bot.* Bileşikgiller.

mürekkebat, [Ar. mürekkebat مریکبات] (*mürekkeba:t*) {OsT} *is.* 1. Birleşikler; birleşmişler. 2. *kim.* Bileşikler. 3. Mürekkepler. 4. Eksi yazı sanatında birden fazla harfin birbiri ile bağlanmasını öğreten çalışma. 5. **mürekkebat-ı gayr-i meşbūa**, {OsT} *kim.* Doymamış bileşikler. 6. **mürekkebat-ı hadîdiye**, {OsT} *kim.* Demir bileşikleri. 7. **mürekkebat-ı meşbūa**, {OsT} *kim.* Doymuş bileşikler. 8. **mürekkebat-ı müsennâ'îye-i brom**, {OsT} *kim.* Bromürler.

mürekkep¹, -bi [Ar. terhib > mürekkep مرکهب] {OsT} *is.* 1. Kâğıt, karton, kumaş vb. üzerine yazı yazmak, basmak veya desen çizmekte kullanılan çeşitli renk ve kıvamlarda bileşik madde. 2. *zool.* Kafadanbacaklılarda, tehlike anında püskürtülerek düşmandan kaçmayı sağlayan, bir bez tarafından üretilerek anüs yakınında bir torbada depo edilen koyu ve siyah sıvı. 3. **mürekkebi kurumadan bozmak**, Bir sözleşmeyi çok kısa süre sonra bozmak. 4. **mürekkep balığı**, *zool.* Kafadanbacaklılardan, ılıman ve sıcak denizlerde yaşayan, iri ve geniş başında on kolu bulunan, karnındaki bir huniden dışarıya fıskırttığı suyun tepkisi ile hareket eden, ağzı papagan gagasını andıran, iç kavkılı bir yumuşakça, (*Sepia officinalis*). 5. **mürekkep balıkları**, *zool.* Örnek türü mürekkep balığı olan kafadan bacaklı yumuşakçalar takımı, (*Sepioidea*). 6. **mürekkep yalamak**, Eğitim öğretim yaparak bilgi ve kültür sahibi olmak. 7. **mürekkep yalamış**, Kültürlü ve iyi eğitim görmüş kişi.

mürekkep², -bi [Ar. terhib > mürekkep مرکهب] {OsT} *sf.* 1. Birleşik; bileşik. 2. ... den oluşan; ...den meydana gelen. 3. **mürekkep cümle**, *dbl.* Birleşik cümle. 4. **mürekkep eşya**, *Birleşik eşya; eşya topluluğu.* 5. **mürekkep faiz**, {OsT} *bank.* Faizine de faiz işletilen faiz; birleşik faiz; bileşik faiz. 6. **mürekkep fiil**, {OsT} *Birleşik fiil.* 7. **mürekkep harekât**, {OsT} *as.* Kara, deniz, hava gibi çeşitli sınıflardan askerî birliklerin katıldıkları savaş harekâtı. 8. **mürekkep kelime**, {OsT} *dbl.* Birleşik kelime. 9. **mürekkep sıfat**, {OsT} *dbl.* Birleşik sıfat. 10. **mürekkep sıyga**, {OsT} *dbl.* Birleşik zaman çekimi. 11. **mürekkep suç**, {OsT} *huk.* İki ayrı suçtan meydana gelen bir tip suç; birleşik suç.

mürekkepçi, [mürekkep-çi] *is.* Mürekkep imal eden veya satan kimse.

- mürekkeççilik**, -ği [mürekkep-çi-lik] *is.* Mürekkep imal etme veya satma işi.
- mürekkepleme**, [mürekkep-le-me] *is.* Mürekkep sürme veya mürekkepli hale getirme eylemi.
- mürekkeplemek**, [mürekkep-le-mek] *gçl. f. [-r] [-l(i)-yor]* Mürekkep sürmek; mürekkep dökerek lekelenmesine sebep olmak; mürekkep ile boyamak.
- mürekkeplenme**, [mürekkep-le-n-me / mürekkeplen-me] *is.* Mürekkeplenmek eylemi.
- mürekkeplenmek**, [mürekkep-le-n-mek] *edil. f. [-ir]*
1. Mürekkep sürülmek veya dökülmek suretiyle lekelenmek; mürekkep lekesi olmak. **2. döñsl. f.** Mürekkep sahibi olmak; mürekkep edinmek.
- mürekkepli**, [mürekkep-li] {OsT} *sf.* **1.** Mürekkep dökülmüş; mürekkep sürülmüş; mürekkep bulaşmış olan. **2.** (Kap vb. için) mürekkebi bulunan; içine mürekkep konulmuş olan. **3.** (Kalem, kartuş vb. için) mürekkebi içinde hazır olarak bulunan; içine mürekkep konularak kullanılabilen.
- mürekkeplik**, -ği [mürekkep-lik] *is.* **1.** Mürekkep koymaya yarayan küçük kap; hokka; mürekkep şişesi. **2. sf.** Mürekkep üretimine uygun olan. **3.** Mürekkep koymaya uygun olan.
- mürekkez**, [Ar. rezk > mürekkez مرکز] {OsT} *sf.* Dik duracak biçimde bir yere tutturulmuş olan; dikilmiş olan.
- mürekkeb**, [Ar. terkib > mürekkeb مركب] {OsT} *sf.* **1.** Ayrı ayrı öğeleri bir araya getirip birleştiren; birleştirici. **2.** Bir birleşimi oluşturan; bileşen. **3. fiz. mat.** Bileşen; bileşik.
- müreksit**, -di [Fr. mürexide] *is. kim.* Suda çözüldüğünde koyu kırmızı renk verdiği için eskiden boyar madde olarak kullanılan amonyum pürpürata verilen ad; formülü: C₈H₄N₃(NH₄), H₂O
- müren**¹, [müren] {eT} *is.* Irmak; nehir. [EUTS]
- müren**², [Lat. muraena / Yun. myraina] *is. zool.* → murana.
- müren**³, [müren] {ağız} *sf.* Güzel. [DS]
- müressem**, [Ar. tersim > müressem مرسوم] {OsT} *sf.* **1.** Resim yapma yoluyla şekli kâğıt vb. üzerine geçirilmiş olan; resmi yapılmış olan. **2.** (Eşya, nesne vb. için) resimlerle, çiçek desenleri ile süslenmiş olan; resimli.
- müressib**, [Ar. müressib مرسب] {OsT} *sf.* Kur'an-ı Kerim'i ağır ağır ve dikkatle okuyan.
- müressim**, [Ar. tersim > müressim مرسوم] {OsT} *sf.* Resim yaparak bir şeyin görünüşünü bir kâğıt veya taval üzerine geçirmiş olan; resim yapmış olan.
- müreşşah**, [Ar. terşih > müreşşah مرشح] {OsT} *sf.* **1.** Damlalar halinde süzdürülmüş olan; damla damla sızdırılmış. **2.** Terbiye edilmiş olan. **3. ed.** Söz içinde yapılan benzetmede benzetilmiş olana en yakın olarak söylenen.
- mürettebat**, [Ar. müretteb > mürettebât] (*müretteba:t*) {OsT} *is.* **1.** Bir gemi, uçak vb.nde sorumlulu görevlilerin tümü. **2.** Tahsisat; ödenek. **3. as.** Bir iş için görevlendirilmiş bölükler.
- müretteb**, [Ar. tertib > müretteb / mürettebe مرتب / مرتبه] {OsT} *sf.* **1.** Düzenlenmiş; düzene sokulmuş olan; tertip olunmuş; sıralanmış; sıralı; muntazam. **2.** (İş için) gizli bir amaçla düzenlenmiş. **3.** Miktarı belirtilerek ayrılmış. **4.** Sonradan derlenip toparlanarak düzenlenmiş: tertip olunmuş; derlenmiş; toplanmış. **☞ müretteb sayı**, {OsT} *Bir kurulu oluşturan üyelerin tümü; tam sayı.*
- mürettib**, [Ar. tertib > mürettib مرتب] {OsT} *sf.* → mürettip.
- mürettibhane**, [Ar. mürettib + Far. -hâne مرتبخانه] (*mürettibha:ne*) {OsT} *is.* → mürettiphane.
- mürettibîn**, [Ar. mürettib > mürettibîn مرتبين] (*mürettibi:n*) {OsT} *is.* Basımevlerinde el dizgisi ve sayfa düzenlemesi gibi işlerde çalışan işçiler; mürettipler.
- mürettil**, [Ar. tertil > mürettıl مرتل] {OsT} *sf.* Kur'an-ı Kerim'i tecvit kurallarına göre ağır ağır okuyan.
- mürettip**, -bi [Ar. tertib > mürettib مرتب] {OsT} *sf.* **1.** Düzenleyen; sıraya koyan; sıralayan; art arda getiren; tertipleyen; hazırlayan. **2. is. matb.** Döküm harfleri ile elde yazı sayfası veya başlık dizgen matbaa işçisi; dizilmiş satırların sayfa haline getirilmesinde çalışan işçi; dizgici. **☞ mürettip çırağı**, *Dizgi ve düzenleme işlerinde çalışan matbaacı çırağı.* || **mürettip hatası**, *Düzelmeden sonra da asıl metinde yer almış bulunan dizgi yanlışı; dizgici yanlışı.*
- mürettiphane**, [Ar. mürettib + Far. -hâne مرتبخانه] (*mürettipha:ne*) {OsT} *is.* Basımevlerinde dizgi ve sayfa düzenlemelerinin yapıldığı bölüm; dizgi yeri; dizgi evi.
- mürettiplik**, -ği [mürettip-lik] *is.* Mürettibin işi veya mesleği; dizgicilik.
- mürevva**, -aı [Ar. mürevva' مروع] {OsT} *sf.* (Kişi için) akı, fikri, düşüncü sağlam.
- mürevvak**, -kı [Ar. terviḳ > mürevvaḳ مروق] {OsT} *sf.* İçinde bulunan yabancı maddelerden arındırmak amacıyla süzgeçten geçirilmiş olan; süzölmüş; filtre edilmiş; duru hale getirilmiş olan; tortusu alınmış olan.
- mürevvec**, [Ar. revâc > mürevvec مروج] {OsT} *sf.* Herkes tarafından beğenilir ve tercih edilir hale getirilmiş olan; hatırı sayılır ve güven duyulur duruma getirilmiş olan; itibar kazandırılmış; revaç bulmuş; sürüm kazanmış olan.

mürevveh, [Ar. tervih > mürevveh مروح] {OsT} sf. 1. Üzerine güzel kokular sürülmüş olan; güzel kokması sağlanmış olan; kokulandırılmış. 2. Rahata erdirilmiş olan; rahata kavuşturulmuş olan.

mürevvic, [Ar. revâc > mürevvic مروح] {OsT} sf. sf. Bir görüşü benimseyen ve destekleyen; bir düşünceye taraftar olan. 2. Bir düşünceyi yayan; savunan. 3. (Bir mala) sürüm ve istek kazandıran. ☞ **mürevvic-i efkâr**, Bir düşünceyi, bir görüşü yaygınlaştıran yayın aracı.

mürevvih, [Ar. râyihâ > mürevvih مروح] {OsT} sf. 1. Rahatlık veren; dinlendiren. 2. Güzel koku veren; kokulandıran.

mürg¹, [Ar. mürg مرگ] {OsT} is. Sümük.

mürg², [Far. murğ مرغ] {OsT} is. Kuş. ☞ **mürg-âb**, {OsT} 1. Su kuşu; ördek; kaz. 2. Kurbağa. || **mürg-bâz**, {OsT} Kuş besleyen; kuş evcilleştiren; kuşbaz; kuş yetiştiricisi. || **mürg-dil**, {OsT} Kuş yürekli; korkak. || **mürg-endâz**, {OsT} Büyük bir lokmayı çiğnemeksizin yutabilen. || **mürg-i âb**, {OsT} Su kuşu; ördek; kaz. || **mürg-i âbî**, {OsT} Su kuşu; ördek. || **mürg-i aftâb-âlem**, {OsT} 1. Dünyanın güneş kuşu. 2. Ateş. || **mürg-i âmin**, {OsT} Âmin kuşu; gökte sürekli "âmin" diyerek dolaştığına inanılan melek. || **mürg-i aşk**, {OsT} Sevgi kuşu; aşk. || **mürg-i âzer-efrûz**, {OsT} Ateş parıltılı kuş; kaknus kuşu. || **mürg-i âzer-firuz**, {OsT} Ateş parıltılı kuş; kaknus kuşu. || **mürg-i bâğ**, {OsT} Bülbül. || **mürg-i bâl-şikeste**, {OsT} Kırık kanatlı kuş. || **mürg-i bâm**, {OsT} Bülbül. || **mürg-i bî-gâhhân**, {OsT} Zamansız öten horoz. || **mürg-i bismillâhi**, {OsT} Hattatların kuş şeklinde yazdıkları besmele. || **mürg-i biyakî**, {OsT} Zamansız öten horoz. || **mürg-i çemen**, {OsT} Bülbül. || **mürg-i dâna**, {OsT} Akıllı kuş; papağan. || **mürg-i dil**, {OsT} 1. Gönül kuşu. 2. Yürek. 3. Akıl. 4. Ruh. || **mürg-i felek**, {OsT} Melek. || **mürg-i gerdûn**, {OsT} Melek. || **mürg-i guşt-ruba**, {OsT} Et kapan kuş; çaylak. || **mürg-i hakk-gü**, {OsT} İshak kuşu. || **mürg-i hanegî**, {OsT} Ev kuşu; tavuk. || **mürg-i hoş-hân**, {OsT} Bülbül. || **mürg-i ilâhî**, {OsT} İlahî kuş; ruh. || **mürg-i İsa**, {OsT} Yarasa. || **mürg-i leb**, {OsT} Dudak kuşu; söz. || **mürg-i nâme**, {OsT} Posta güvercini. || **mürg-i nâme-âver**, {OsT} Mektup götüren kuş; posta güvercini. || **mürg-i nâme-ber**, {OsT} Mektup götüren kuş; posta güvercini. || **mürg-i rengîn-tâc**, {OsT} Renkli taçlı kuş; horoz. || **mürg-i rûz**, {OsT} Gün kuşu; Güneş. || **mürg-i sahb**, {OsT} Bülbül. || **mürg-i seher**, {OsT} Sabah kuşu; 1. Bülbül. 2. Horoz. 3. Boynu halkalı güvercin. 4. Erken kalkıp sabah ibadet eden kimse. || **mürg-i seher-hân**, {OsT} Sabah kuşu; 1. Bülbül. 2. Horoz. 3. Boynu halkalı güvercin. 4. Erken kalkıp sabah ibadet eden kimse. || **mürg-i sidre**, {OsT} Cebrail. || **mürg-i subh**, {OsT} Sabah kuşu; bülbül. ||

mürg-i Süleyman, {OsT} Çavuşkuşu; hüthüt. || **mürg-i sidre**, {OsT} Sidre kuşu; Cebrail. || **mürg-i şeb-âheng**, {OsT} Bülbül. || **mürg-i şeb-âvîz**, {OsT} İshak kuşu. || **mürg-i şebhân**, {OsT} Bülbül. || **mürg-i şebhîz**, {OsT} Bülbül. || **mürg-i şeb ü rûz**, {OsT} Gecenin ve gündüzün kuşu; ay ve güneş. || **mürg-i tarâb**, {OsT} 1. Şenlik kuşu. 2. Bülbül. 3. Güvercin. 4. Müzikçi; şarkıcı. || **mürg-i zâr-ı ukbâ**, {OsT} Cennet. || **mürg-i zebânek**, {OsT} bot. Kuş dili denilen bir bitki. || **mürg-i zer**, {OsT} Altın kuş; güneş. || **mürg-i zerrîn**, {OsT} 1. Güneş. 2. Sülün. || **mürg-i zerrîn-bâl**, {OsT} 1. Güneş. 2. Sülün. || **mürg-i zerrîn-per**, {OsT} 1. Güneş. 2. Sülün. || **mürg-i zîrek**, {OsT} Anlayışlı kuş; sığircık. || **mürg-i zîrek-sâr**, {OsT} Anlayışlı kuş; sığircık. || **mürg-zâr**, {OsT} Kuşu bol olan bahçe; kuş yatağı. || **mürg-zâr-ı ukbâ**, {OsT} Cennet.

mürgâk, [Far. murğâk مرغاك] (mürgâ:k) {OsT} is. müz. Klasik Türk müziği makamlarından biri.

mürgân, [Far. murğ > murğân مرغان] (mürgâ:n) {OsT} is. Kuşlar. ☞ **mürgân-ı arş**, {OsT} Büyük melekler. || **mürgân-ı sidre**, {OsT} Büyük melekler.

mürgâne, [Far. murğ > murğâne مرغانه] (mürgâ:ne) {OsT} zf. 1. Kuş gibi; kuşa benzer şekilde; kuşa yakışır biçimde. 2. is. Kuş yumurtası.

mürgdar, [Far. mürg-dâr مرغدار] (mürgda:r) {OsT} is. Kuş tutan; kuşçu.

mürgek, -ğî [Far. murğ > murğek مرغك] {OsT} is. Küçük kuş; kuşçuk.

mürgülemek, [mürgü-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü) -yor] Oturduğu yerde uyuklamak; şekerleme yapmak. [DS]

mürgülenmek, [mür-gü-le-n-mek] {ağız} dönşl. f. [-ir] Uykusuzluktan surat asmak. [DS]

mürhiye, [Ar. mürhiye مرخييه] {OsT} is. Hafif ishal.

mürîb, [Ar. mürîb مريب] (mürî:b) {OsT} sf. Şüphelendirici; şüphe uyandıran; şüpheli.

mürîd, [Ar. irâde > mürîd مرید] {OsT} is. → mürît.

mürîdan, [Ar. mürîd + Far. -ân مریدان] (mürîda:n) {OsT} is. 1. Buyuranlar; emredenler. 2. tasvf. Mürîtler; çömezler.

mürîdane, [Ar. mürîd + Far. -âne مریدانه] (mürîda:ne) {OsT} zf. Mürît olana yakışır biçimde.

mürîdî, [Ar. mürîd > mürîdî مریدی] (mürîdi:) {OsT} sf. Mürît olma durumu; mürîtlik; mürîdiyet; bir şeye veya birine bağlı olma.

mürîdiyet, [Ar. mürîd > mürîdiyyet مریدیت] (mürîdi:yet) {OsT} sf. Mürît olma durumu; mürîtlik; mürîdî; bir şeye veya birine bağlı olma.

mürît, -di [Ar. irâde > mürîd مرید] {OsT} sf. 1. Buyu-

- ran; emreden. **2. is.** Bir kimseye bağlanarak onun peşinden giden kimse. **3. tasvf.** Bir tarikat şeyhine bağlanarak ondan tarikat yol ve yordamını, tasavvuf gerçeklerini öğrenen kimse; çömez.
- müritçilik**, [mürit-çi-lik] *is.* **1.** Tasavvufta bir şeyhe bağlanma. **2.** On dokuzuncu yüzyılda Kafkasya'da Nakşibendî tarikatına bağlı olarak ortaya çıkan siyasi ve dinî akım.
- müritlek, -ği** [müritlek] *is.* Bir şeyhe bağlanma durumu; mürit olma durumu; müridiyet.
- mürk¹, -gü** [mürk] {ağız} *is.* Undan yapılan yiyeceklerde erimeden kalan un topakçıkları. [DS]
- mürk², -gü** [mürk] {ağız} *is.* İltihap; yangı. [DS]
- mürküd**, [Ar. mürküd مرقد] {OsT} *is.* Uyutucu ilaç.
- mürkülemek**, [mürk-ü-le-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* Uyuklamak; kestirmek. [DS]
- mürleme**, [bög (yans.) > bög-ür-le-me > mür-le-me] {ağız} *is.* Böğürme. [DS]
- mürlemek**, [bög (yans.) > bög-ür-le-mek / mür-le-mek] {ağız} *gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor]* (Sığır için) bağlamak; böğürmek. [DS]
- mürnel**, [İt. mürnel] *is.* Birlikte bükülmüş iki ile dört kol iplikten meydana gelen ince halat; kırçıla.
- mürrane**, [Ar. mürrâne مرانه] (mürra:ne) {OsT} *is.* Süngü.
- mürrüsafi**, [Yun. myrra + Ar. şâfî مرصافی] {OsT} *is.* Çeşitli balsam ağaçlarından elde edilen reçine sakızı.
- mürsel**, [Ar. irsâl > mürsel مرسل] {OsT} *sf.* **1.** Gönderilmiş olan; yollanmış olan. **2. is.** Allah tarafından insanlara elçi olarak gönderilmiş olan; peygamber. **3. hat.** Bir yazı çeşidi. ☞ **mürsel mecaz**, {OsT} *ed.* Bir kavramı doğrudan doğruya değil de onunla ilişkili bulunan veya onu dolaylı yoldan ortaya koyan, betimleyen kavramlarla yapılan söz sanatı; eğretilme; iğretilme; mecaz-ı mürsel; ad aktarması; ad değişimi. || **mürselün-ileyh**, {OsT} Kendisine mektup, eşya, kutu vb. gönderilen.
- mürselat**, [Ar. mürsel > mürselât مرسلات] (mürselâ:t) {OsT} *is.* **1.** Gönderilmiş, yollanmış nesnelere. **2.** Posta ile gönderilen mektup; kutu vb. şeyler. **3.** Melekler. ☞ **Mürselât Suresi**, Kur'an-ı Kerim'in 77. suresi olup Kıyamet günü inkâr edenlerin başlarına gelecekleri, doğru yoldan çıkmanın, sapkınlığın insanı ne hallere koyacağını, iyilik edenlerin, Allah'ın buyruklarına uyanların mutluluğa ulaşacaklarını ifade eder.
- mürsele**, [Ar. mürsel > mürsele مرسله] {OsT} *is.* **1.** Gönderilmiş nesne; gönderilen şey. **2.** Posta ile gönderilen şeyler; mektup; pusula; kâğıt. **3.** Melek. ☞ **mürsele bağı**, {OsT} *dnz.* Yalnız birine yük binecek iki halatın bedenlerini birbirine bağlamakta kullanılan bağı. || **mürsele etmek**, {OsT} İki halatı birbirine mürsele bağı ile bağlamak.
- mürselîn**, [Ar. mürsel > mürselîn مرسلين] {OsT} *is.* **1.** Gönderilen şeyler. **2.** Peygamberler.
- mürsil**, [Ar. irsâl > mürsil / mürsile مرسل / مرسله] {OsT} *sf.* **1.** Gönderen; yollayan. **2. anat.** (Sinir için) içeriye ileten. **3. fiz.** Verici istasyon. ☞ **mürsil-i mektub**, {OsT} Mektup gönderen.
- mürsinskit**, [Fr. mürsinskit] *is. min.* Topaz içinde inklüzyonlar halinde bulunan ve kувadratık sistemde billurlaşan inorganik madde.
- mürsütlemek**, [mürsüt-le-mek] {ağız} *gçl. f. [-r] [-l(ü) -yor]* Bildirilmesi istenmeyen bilgiyi, ilgili kimseye bildirmek. [DS]
- mürşe**, [? mürşe] {ağız} *sf.* Kirli; pis. [DS]
- mürşid**, [Ar. irşād > mürşid / mürşide مرشد / مرشده] {OsT} *sf.* → mürşit. ☞ **mürşid-i aġâh**, {OsT} *tasvf.* Gönlünü her türlü duygusal eğilim ve eksikliklerden arıtarak bilgi ve olgunluk bakımından en üst aşamaya ulaşmış mutasavvıf. || **mürşid-i âzâm**, {OsT} Hz. Muhammed. || **mürşid-i kâmil**, {OsT} *tasvf.* Gönlünü her türlü duygusal eğilim ve eksikliklerden arıtarak bilgi ve olgunluk bakımından en üst aşamaya ulaşmış mutasavvıf.
- mürşidane**, [Ar. mürşid + Far. -âne مرشدانه] (mürşida:ne) {OsT} *zf.* Mürşit olan birine yakışacak biçimde.
- mürşidîn**, [Ar. mürşid > mürşidîn مرشدین] (mürşidi:n) {OsT} *is.* Mürşitler; doğru yolu gösterenler; gafletten uyandıranlar.
- mürşit, -di** [Ar. irşād > mürşid مرشد] *sf.* **1.** Doğru yolu gösteren; irşat eden; uyarıcı; rehber; kılavuz. **2. mecaz.** Gafletten uyandıran; uyarıcı. **3. is. tasvf.** Müritlerine, tasavvuf yolunda gerçekleri ve sırları gösterip öğreten tarikat şeyhi.
- mürşitlik, -ği** [mürşitlik] *is.* Mürşit olma durumu; yol göstericilik; doğru yola yönelticilik.
- mürt**, [Far. murd مرد] {OsT} *sf.* **1.** (Hayvan için) ölmüş; ölü. **2.** (Sövme sözü olarak, insan için) ölü. ☞ **mürt olmak**, {OsT} (Hayvan için) ölmek; gebermek.
- mürtagib**, [Ar. raġbet > mürtagib مرتعب] {OsT} *sf.* **1.** Raġbet eden; isteyen; istekli. **2.** Rica eden; yalvaran.
- mürtaki**, [Ar. irtikâ > mürtakî مرتقى] (mürtaki:, k kalın söylenir) {OsT} *sf.* **1.** Yukarıya çıkan; yükselecek; yükseklik kazanan. **2.** İlerleyen; gelişen.
- mürtebit**, [Ar. irtibat > mürtebit مرتبط] (t, kalın söylenir) {OsT} *sf.* Bağlı olan; bağlantılı; ilgili.
- mürteca**, [Ar. recâ > mürtecâ مرتجى] (mürteca:) {OsT} *sf.* Umut edilmiş; umulmuş olan; umulan.

mürtecel, [Ar. irtical > mürtecel [مرتجل] {OsT} sf. (Söz, şiir, konuşma, nutuk vb. için) hiçbir hazırlık yapılmaksızın o anda içe doğduğu gibi söylenmiş olan.

mürteci¹, [Ar. recā > irticā > mürteci [مرتجى] (mürteci:) {OsT} sf. Ümit eden; bir şey uman; isteyen.

mürteci², -i¹ [Ar. rüçü' > irticā' > mürteci' [مرتجع] {OsT} sf. 1. Geçmişin kurumlarını isteyen; gerici. 2. Geriye dönen; gerici.

mürteci³, [Ar. irtical > mürteci³ / mürteci³ [مرتجل] / مرتجله {OsT} sf. Düşünmeden ve önceden hazırlanmaksızın şiir, söz vb. söyleyen; hazırcevap.

mürteci⁴ane, [Ar. mürteci⁴ + Far. -āne [مرتجلانه] (mürteci⁴ane) {OsT} zf. Düşünmeden ve önceden hazırlanmaksızın şiir, söz vb. söyleyene yakışacak biçimde; hazırcevaplıkla.

mürteci⁵len, [Ar. mürteci⁵ > mürteci⁵len [مرتجلا] (mürteci⁵len) {OsT} sf. Düşünmeden ve önceden hazırlanmaksızın şiir, söz vb. söyleyene yakışacak biçimde; hemen şiir ve söz söyleyerek; hazırcevap olarak.

mürteci⁶im, [Ar. irticām > mürteci⁶im [مرتجم] {OsT} sf. Birbirinin üzerine konularak yığılmış; istif edilmiş.

mürted, -ddi [Ar. irtidād > mürtedd [مرتد] {OsT} sf. → mürted.

mürtedi, [Ar. irtida' > mürtedi' [مرتدع] {OsT} sf. Yasak edilen şeyleri yapmaktan kaçınan; çekinen.

mürtedif, [Ar. redf > mürtedif [مرتداف] {OsT} sf. Birinin ya da bir şeyin ardından giden; ardına düşen; birini izleyen; izleyici.

mürtefi, -i¹ [Ar. irtifa' > mürtefi' / mürtefi'a [مرتفع] / مرتفعه {OsT} sf. 1. Yüksek bir yere çıkmış olan; yükselen; yükselmiş olan. 2. Yüksek; yüce.

mürtefid, [Ar. irtifad > mürtefid [مرتد] {OsT} sf. Bir kazanç sağlayan; yararlanan; kazançlı çıkan.

mürtehaf, [Ar. mürtehaf [مرتخف] {OsT} is. Hastalığı şaşırtan bir tedavi şekli.

mürtehen, [Ar. rehn > mürtehen [مرتهن] {OsT} sf. Rehin olarak alınan; tutulan; rehin alınan.

mürtehil, [Ar. irtiḥāl > mürtehil [مرتحل] {OsT} sf. 1. Bu dünyadan göç eden; ölen. 2. Başka bir yere göç eden; göçen.

mürtehin, [Ar. rehn > mürtehin [مرتهن] {OsT} sf. Rehin olarak tutulan; rehin olan; ipotek eden.

mürtehis, [Ar. irtiḥaş > mürtehis [مرتخص] (h ve s, kalın söylenir) {OsT} sf. Ucuz sayan; irtihās eden.

mürtehi²z, [Ar. mürtehi²z [مرتخص] (h ve z, kalın söylenir) {OsT} sf. Rezil olan; irtihaz eden.

mürte'i, [Ar. ra'y > mürte'i [مرتعى] {OsT} sf. 1. (Hayvan için) kırdan dolaşan; kırdan otlayan. 2. Otlayan.

mürte'ib, [Ar. ru'b > mürte'ib [مرتعب] {OsT} sf. Korkan; irtiyab eden.

mürte'id, [Ar. ra'd > mürte'id [مرتعد] {OsT} sf. Ürküp titreyen; korkudan titreyen.

mürte'iş, [Ar. ra'ş > mürte'iş / mürte'işe [مرتعش] / مرتعشه {OsT} sf. Titrek; titreyen.

mürteki¹b, [Ar. raḫb > mürteki¹b [مرتقب] {OsT} sf. Bekleyen; gözeten; gözleyen.

mürteki²ş, [Ar. irtikaş > mürteki²ş [مرتقش] {OsT} sf. Savaşta birbirine giren; karmakarışık olan; irtikaş eden.

mürteki³b, [Ar. rüküb > irtikab > mürteki³b [مرتكب] {OsT} sf. → mürtekip.

mürteki⁴ban, [Ar. mürteki⁴b + Far. -ān] (mürteki⁴ban) {OsT} is. 1. Kötü ve yakışsız işler yapanlar. 2. Rüşvet alanlar.

mürteki⁵bîn, [Ar. mürteki⁵b > mürteki⁵bîn [مرتكبين] (mürteki⁵bîn) {OsT} is. 1. Kötü ve yakışsız işler yapanlar. 2. Rüşvet alanlar.

mürteki⁶b, -bi [Ar. rüküb > irtikab > mürteki⁶b [مرتكب] {OsT} sf. 1. Para veya başka bir kazanç için kötü ve yakışık almaz işler yapan. 2. Rüşvet yiyen; rüşvet karşılığı iş yapan. 3. Görevini kötüye kullanan.

mürteki⁷z, [Ar. rezk > mürteki⁷z [مرتکز] {OsT} sf. 1. A-yakta sağlam duran; dim dik duran; yerinde sağlam duran. 2. Dikili duran; dikilmiş olan.

mürtemi, [Ar. mürtemi [مرتقى] (mürtemi:) {OsT} is. Keşif kolu; karakol.

mürtes¹, [Ar. mürtes [مرتث] {OsT} is. 1. Yaralandığı için savaş dışı kalmış olan asker. 2. huk. Yaralandığı için savaş dışına çıkarılan ve az sonra ölen İslam mücahidi.

mürtes², -ssi [Ar. mürtes [مرتس] {OsT} sf. Ortalıkta yayılmış; duyulmuş.

mürtesem, [Ar. resm > mürtesem / mürteseme [مرتسم] / مرتسمه {OsT} sf. 1. Resimlenmiş; resim yapılmış. 2. mat. İzdüşüm. ☞ **mürtesem-i şakulî**, {OsT} Dikkey izdüşüm. || **mürtesem-i ufkî**, {OsT} Yatay izdüşüm.

mürtesim, [Ar. mürtesem > mürtesim [مرتسم] {OsT} sf. Resmi yapılmış olan; resmedilmiş olan.

mürteşi, -ii [Ar. rüşvet > mürteşi [مرتشى] {OsT} sf. Rüşvet kabul eden; rüşvet alan.

mürteşif, [Ar. irtiḫāf > mürteşif [مرتشف] {OsT} sf. Yudum yudum içen; yudumlayarak içen.

mürteşih, [Ar. irtişah > mürteşih مرتشع] {OsT} sf. Ter gibi, damla damla sızan; sızmış; süzölmüş.

mürtet, -ddi [Ar. irtidād > mürtedd مرتد] {OsT} sf. 1. Dönen. 2. *din*. Önceki dinini bırakıp başka bir dine geçen. 3. *isl. huk.* Kur'an-ı Kerim ve hadislerde bildirilen iman ve ibadet ilkelerini kabul etmeyen; Allah'ın buyrukları ile belirlenen genel kuralları reddeden.

mürtezık, [Ar. rızık > mürtezık مرتزق] {OsT} sf. Günlük geçimini sağlayan; azık sahibi olan; rızıklanan.

mürtezika, [Ar. rızık => mürtezika مرتزقه] {OsT} is. 1. Ulufe alan kimselere verilen ad. 2. Bir vakfın gelirinden maaş ve tayın alanlar. 3. Vakıf şartları gereğince vakıftan yararlananlar; ehl-i vazife.

mürtlemek, [Far. murd => mürt-le-mek] {ağız} gçsz. f. [-r] [-l(ü)-yor] (Hristiyanlar için) ölmek. [DS]

mürtlü, [mürt-lü] {ağız} sf. Çok zayıf. [DS]

mürtü, [? mürtü] {ağız} is. Hınç; nefret. [DS]

müruc, [Ar. merc (çayır) > müruc مروج] (müru:c) {OsT} is. Üzerinde gür ot ve çayır biten düzlük; çayır; mera; otlak.

mürudet, [Ar. mürüdet مرودت] (müru:det) {OsT} is. Aşırı taşkınlık etme; asilik ve dikbaşlık etme.

mürur, [Ar. merr > mürür مرور] (müru:r) {OsT} is. 1. Bir şeyin bir tarafından girip öbür tarafından çıkma; geçme; geçiş. 2. Geçip gitme; sona erme; bitme. ☞ **mürur etmek**, {OsT} Geçmek. || **mürur-i eyyâm**, {OsT} Günlerin geçip gitmesi. || **mürür-i va'de-i yâr**, {OsT} Sevgilinin verdiği sözün geçip gitmesi. || **mürur tezkeresi**, {OsT} Bir ülkeden başka bir ülkeye giderken alınan geçiş belgesi. || **mürur ve ubur edenler**, {OsT} Gelip geçenler.

müruriye, [Ar. mürür > mürüriyye مروريه] (müru:-riye) {OsT} is. 1. Geçiş için verilen belge; geçiş belgesi. 2. Bazı köprü, iskele, turistik yol vb. yerlerden geçerken ödenen vergi.; geçme parası; geçmelik.

müruruzaman, [Ar. mürür-i zaman مرورزمان] (müru:-ruzaman) {OsT} is. Zaman aşımı.

mürüvvet, [Ar. mer³ (adam) > mürüvvet مروت] is. 1. {eAT} İnsanlık; adamlık. [DK] 2. Yiğitlik; metlik. {eAT} (aynı) [DK] 3. {eAT} İyilik; fazilet. [DK] 4. {eAT} Kişilik. [DK] 5. İnsanın şanına yakışır iyilikte bulunma; cömertlik; âlicenaplık. 6. Bir ailede, çocukların sünneti, evliliği, iyi bir iş sahibi olma gibi olaylar dolayısıyla duyulan sevinç; aile mutluluğu. ☞ **mürüvvet etmek**, 1. İnsanlığa yakışır iyiliklerde bulunmak. 2. Cömertlik yapmak. || **mürüvvetini görmek**, (Anne ve baba için) çocuklarının evlilik, sünnet ve iyi bir işe yükselme gibi durumlarından sevinç duymak.

mürüvveten, [Ar. mürüvvet > mürüvveten مروتاً] (mü-

rüvve'ten) {OsT} zf. İnsanca davranana yakışır biçimde; cömertçe; âlicenaplıkla.

mürüvvetli, [mürüvvet-li] {OsT} sf. İnsanca davranan; iyilik etmeyi seven; insanlıkl; insanîyetli.

mürüvvetmend, [Ar. mürüvvet + Far. -mend مروتمند] {OsT} sf. → mürüvvetment.

mürüvvetment, -di [Ar. mürüvvet + Far. -mend مروتمند] {OsT} sf. Mürüvvetli; mert; yiğit; mert; insanîyetli.

mürüvveysiz, [mürüvvet-siz] {OsT} sf. İnsanca davranmayan; insanlıksız; insanîyetsiz.

mürüvveysizlik, -ği [mürüvvet-siz-lik] is. Mürüvveysiz olma durumu.

mürvarid, [Far. mürvârid مرواريد] (mürva:ari:d) {OsT} is. İnci.

mürver, [Far. mürd-ber => mürver] is. 1. *bot.* Hanımeliğillerden, çiçekleri halk hekimliğinde kullanılan, özeği kalın bir ağaççık, (*Sambucus ebulus*). 2. Mürver çiçeklerinin kaynatılmasından elde edilen ve çeşitli amaçlarla kullanılan sıvı. ☞ **mürver igne** (iş), *El işlemlerinde kullanılan, verev igne tekniği ile yapılan önü ve arkası farklı, sayılı bir nakış türü.* || **mürver yağı**, *Mürver esansının damıtılmasından elde edilen ve deri terbiyesinde kullanılan ağır kokulu bir yağ.*

mürzade, [? mürzade] {ağız} is. Sıçan. [DS]

müs, [Yun. píssa] {ağız} is. Erik, kiraz, zerdali, badem gibi ağaçlarda oluşan zamk. [DS]

müsa'adat, [Ar. müsâ'ade > müsâ'adât مساعدات] (müsa:ada:t) {OsT} is. 1. İzinler. 2. Yardımlar.

müsa'ade, [Ar. su'üd > müsâ'ade / müsâ'adet مساعده / مساعدت] (müsa:ade) {OsT} is. → müsaade.

müsaade, [Ar. su'üd > müsâ'ade / müsâ'adet مساعده / مساعدت] (müsa:ade) is. 1. Yardım. 2. Bir işi yapmak için alınan veya verilen serbestlik; izin; icazet; ruhsat. 3. Elverişli olma durumu; uygunluk. ☞ **müsaade buyurmak**, 1. İzin vermek. 2. Geçiş için yol açmak; geçmekte zorlanan kimseye yol vermek. 3. Elverişli ve uygun olmak. || **müsaade etmek**, 1. İzin vermek. 2. Geçiş için yol açmak; geçmekte zorlanan kimseye yol vermek. 3. Elverişli ve uygun olmak. || **müsaadenizle**, "İzin verirseniz... izninizle..." anlamında kullanılan bir saygı sözü. || **müsaade sistemi**, *huk. Tüzel kişiliğin kazanılmasında devletten izin almayı gerektiren sistem.*

müsa'adekâr, [Ar. müsâ'ade + Far. -kâr مساعده كار] (müsa:adekâ:r) {OsT} is. Zorluk çıkarmayan; kolaylık gösteren; uysal davranan; hoşgörölü.

müsa'adekârî, [Ar. müsâ'ade + Far. -kârî مساعده كارى] is. Hoşgörölülük.

müsa'afe, [Ar. 'afv > müsâ'afe مساعفه] (müsa:afe)

{OsT} is. Birinin bir şeyi yapması için gereken iznin verilmesi; kolaylık sağlanması; izin; müsaade; hoş-görü.

müsab, [Ar. şevab > müşāb مثاب] (müsa:b) {OsT} sf.

Bir kimseye yaptığı iyilikten dolayı Allah tarafından ödüllendirilen; sevap kazanan.

müsabaka, [Ar. sebḳ > müsabaka مسابקה] {OsT} is.

Birbirinden ileri olmaya çalışma; birbirini geçmeye çalışma; yarışma; yarış; karşılaşma. ☞ **müsabaka atışı**, as. *Atış eğitimini tamamlayan askerlerin başarı derecelerini ölçmek amacıyla komutan veya bir denetleme kurulunun gözetiminde yapılan atış.* || **müsabaka imtihanı**, *Yarışma imtihanı.* || **müsabakaya girmek**, *Yarışmak.*

müsabakat, [Ar. sebḳ > müsabakat مسابقت] {OsT} is.

Yarış; yarışma.

müsaberet, [Ar. şaber > müşāberet مشابرت] (müsa:-beret) {OsT} is. **1.** Kendini uzun süre bir işe verme; devamlı uğraşma; gayret etme. **2.** Bir şey yapmak hususunda acele etme; işe hemen girişme.

müsabık, -ğ **[Ar. müsabaka > müsabık مسابق]** {OsT}

sf. Bir şeyde başkalarından üstün olmaya, ileri gitmeye, bilgi ve yetenek üstünlüğünü elde etmeye çalışan; bir yarışa katılan; yarışmacı; yarışıcı.

müs'ad, [Ar. is'ad > müs'ad مسعد] (müs-ad) {OsT} sf.

Mutlu kılınmış; mes'ut edilmiş; is'ad edilmiş.

müsacede, [Ar. müsācede مساجده] (müsa:cede) {OsT}

is. Karşılıklı dostluk etmek; muhabbetleşmek.

müsacele, [Ar. müsācele] (müsa:cele) {OsT} is. **1.**

Kuyudan kova ile su çekme yarışında bulunma. **2.** Tartışma; çekişme.

müsadefe, [Ar. şudūf > muşādefe / muşadefet مصادفه

/ مصادفت] (müsa:defe) {OsT} is. Tesadüf etme; rast gelme; musadefe.

müsademat, [Ar. müşādeme > müşādemāt مصادمات]

(müsa:dema:t) {OsT} is. **1.** Çarpışmalar. **2.** Tokuşmalar. **3.** Vuruşmalar.

müsademe, [Ar. şadme > müşādeme مصادمه] (müsa:-deme) {OsT} is. **1.** Birbirine çarpma; çarpışma; çatışma.

2. İki grup arasında meydana gelen kısa süren silahlı çarpışma; çatışma. **3.** as. Göğüs göğüğe savaşacak şekilde düşmana yanaşma. **4.** mecaz. Uğraşma; didinme; çabalama. **5.** dnz. İki geminin birbiriyle veya bir geminin yüzer cisimle çarpışması. **6.** Ateşli silahlarda ateşleme çarpma düzeneğini serbest bırakarak ateş edilmesinin sağlanması. ☞

müsademe iğnesi, {OsT} *Ateşli silahlarda, kovan dibine çarpma ile sevk barutunu ateşlemeye yarayan çelik uç.* || **müsādeme-i bahriye**, {OsT} as. *Denizde savaşma.* || **müsādeme-i sefāin**, {OsT} *Gemilerin çarpışması.* || **müsademe paleti**, {OsT} dnz.

Geminin çarpma sonucu aldığı yaranın su altında kalan kısmını kapatmakta kullanılan levha. || **müsademe perdesi**, {OsT} *Baştan çarpıştığında geminin aldığı suyun ambarlara girmesini önleyen su geçirmez perde.*

müsaderat, [Ar. müşādere > müşāderāt مصادرات]

(müsa:dera:t) {OsT} is. Zor alımlar; müsadereler.

müsadere, [Ar. şudūr > müşādere مصادره] {OsT} is. **1.**

Bir kimsenin taşınır veya taşınmaz mallarına zor kullanarak devletçe el konulması işi; el koyma; zor alım. **2.** İşlenen bir suç karşılığı olarak suçlunun malları üzerindeki mülkiyetine son verilerek kamuya mal edilmesi. **3.** Tanzimat öncesi dönemde bir kimsenin mallarına padişah adına el konulması. ☞ **müsadere etmek**, {OsT} *Yasak bir mal üzerine yasal olarak el koymak.*

müsadif, [Ar. teşādūf > müşādif مصادف] (müsa:dif)

{OsT} sf. Önceden kararlaştırılmaksızın, rastlantı sonucu bir kimse ile beraber bulunan; rastlayan; rastgelen; tesadüf eden.

müsaf, [Ar. mesāfe > müsāf مساف] (müsa:f) {OsT} is.

Uzaklıklar; mesafeler.

müsafat, [Ar. müsāfāt مسافات] (müsa:fa:t) {OsT} is. **1.**

Birbirine kötülük etme. **2.** Hastayı tedavi etme.

müsafaret, [Ar. sefer > müsāferet مسافرت] (müsa:feret) {OsT} is. **1.** Bir yerden başka bir yere gidiş ve geliş; yolculuk; seyahat; sefer yapma. **2.** Bir kimsenin evine veya bir yere kısa süre kalmak üzere gitme; misafirlik; misafir olma; konukluk; sefer.

müsafere ten, [Ar. müsāferet > müsāfereten مسافرة

(müsa:feret) {OsT} zf. Konuk olarak; misafir olarak.

müsafir, [Ar. sefer > müsāfir مسافر] (müsa:fir) {OsT}

is. Yolculuğa çıkan ve bu sebeple bazı ibadetleri hafifletilen kişi.

müsag¹, [Ar. işāga > müşāg مصاغ] (müsa:g) {OsT} sf.

→ müsag¹.

müsag², [Ar. sevg > müsāg مساع] (müsa:g) {OsT} sf.

→ müsag².

müsag¹, [Ar. işāga > müşāg مصاغ] (müsa:g) {OsT} sf.

(Altın veya gümüş için) ergitilerek kalıba dökülmüş olan; akıtılmış.

müsag², [Ar. sevg > müsāg مساع] (müsa:g) {OsT} sf.

1. Boğazdan kolayca geçirilmiş olan; rahatlıkla yutulmuş. **2.** Yutulmasına izin verilmiş olan.

müsahale, [Ar. sehl > müsāhele مساهله] (müsa:hele)

{OsT} is. **1.** Bir işte, bir kimseye aksilik çıkarmadan kolaylık gösterme; yumuşak davranma; incelik ve uysallıkla muamele etme. **2.** Yapmak istenilen işin kolay olduğunu sanma.

- müsahelekâr**, [Ar. müsâhele + Far. -kâr مساهله كار] (*müsa:helekâ:r*) {OsT} sf. 1. Bir işte, bir kimseye aksilik çıkarmadan kolaylık gösterir; yumuşak davranan; incelik ve uysallıkla muamele eden. 2. Yapmak istediği işin kolay olduğunu sanan.
- müsahelekârane**, [Ar. müsâhele + Far. -kârâne مساهله كارانه] (*müsa:helekâ:ra:ne*) {OsT} zf. Müsahelekâr birine yakışacak tarzda; aksilik çıkarmadan.
- müsaheleme**, [Ar. sehm > müsâheme مساهمه] (*müsa:-heme*) {OsT} is. 1. Kura çekme; ad çekme. 2. Ok atarak oynanan bir tür şans oyunu.
- müsahere**, [Ar. seher > müsâhere مساهره] (*müsa:-here*) {OsT} is. Bütün geceyi uyumaksızın geçirme; sabahlama; gece boyunca uyanık durma.
- müsaheret**, [Ar. şıhr (yakınlık) > müşâheret مصاهرت] (*müsa:heret*) {OsT} is. Kadının kan hısımları ile koca arasındaki hısımlık; musaheret.
- müsaħhan**, [Ar. teşhîn > müsâħħan مسخن] {OsT} sf. Sıcaklığı artırılmış; ısıtılmış; kızdırılmış olan.
- müsaħhar**, [Ar. saħr (zorlama) {OsT} > müsâħhar] {OsT} sf. 1. Zor kullanılarak ele geçirilmiş, zapt edilmiş olan. 2. Boyun eğen; itaat eden.
- müsaħhar¹**, [Ar. siħr > sehħar > müsâħħar مساحر] {OsT} sf. 1. Bir kimsenin veya bir şeyin etkisine kapılmış olan; büyülenmiş olan. 2. Kendisine büyü yapılarak aldatılmış olan.
- müsaħhar²**, [Ar. siħriyy > müsâħħar مساحر] {OsT} sf. 1. Elde edilmiş; ele geçirilmiş; tutulmuş. 2. Boyun eğmiş; itaat etmiş.
- müsaħhin**, [Ar. teşhîn > müsâħħin مسخن] {OsT} sf. Bir şeyin sıcaklığını artıran; ısıtan; kızdıran.
- müsaħhir**, [Ar. saħr (zorlama) > müsâħħir مسخر] {OsT} sf. Zor kullanarak ele geçiren; zapt eden; boyun eğdiren.
- müsaħim**, [Ar. sehm > müsâħhame > müsâħim مساهم] {OsT} sf. 1. Kura çeken; ad çeken. 2. Ok atmak suretiyle oynanan bir tür kumarda şansını deneyen.
- müsaïd**, [Ar. müsâ'ade > müsâ'id مساعد] (*müsa:id*) {OsT} sf. → müsait.
- müsaïf**, [Ar. müsâ'afe > müsâ'if مساعف] (*müsa:if*) {OsT} sf. Bir işin yapılması için hoşgörülü davranan; uygun davranışlarda bulunan; iş bitiren.
- müsaït**, **-di** [Ar. müsâ'ade > müsâ'id مساعد] (*müsa:it*) {OsT} sf. 1. Yardım eden; yardımcı olan. 2. Bir şeyin yapılmasını veya olmasını mümkün kılan; müsaade eden; izin veren; kolaylaştıran; elverişli; uygun. 3. Anlayışlı; kafa dengi. 4. (Kadın için) flört etmeye yatkın olan; arkadaşlık için kolaylık gösteren.
- müsaikat**, [Ar. saqy > müsâkât مساقات] (*müsa:ka:t*) {OsT} is. huk. Bahçede mevcut ağaçların bakımı, sulanması vb. işler karşılığı mal sahibi ile işleyen arasındaki ürün ortaklığı.
- müsaikata**, [Ar. süküṭ > müsâkâta مساقطه] (*müsa:ka:-ta*) {OsT} is. Birinin düşmesine sebep olma; birini düşürme; arka arkaya düşürme.
- müsaikkab**, [Ar. şakb > müşâkḳab متقب] {OsT} sf. Bir yerinden delik açılmış; delinmiş olan.
- müsaikkaf**, [Ar. saqf > müsâkḳaf / müsâkḳafa مسقف / مسقفه] {OsT} sf. (Bina için) çatı veya dam ile örtülmüş olan.
- müsaikkafat**, [Ar. müsâkḳaf > müsâkḳafât مسقفات] (*müsaikkafa:t*) {OsT} is. 1. Üzeri dam veya çatı ile örtülü yapılar. 2. Geliri vakfa verilmek üzere vakfedilmiş olan üzeri örtülü han, mağaza, ev. vb. yapılar. 3. Bu yapılardan elde edilen vakıf geliri.
- müsaikkal**, [Ar. şıḳlet > müşâkḳal متقل] {OsT} sf. Ağırlığı artırılmış; ağırlaştırılmış olan.
- müsaikkib**, [Ar. şakb > müşâkḳib متقب] {OsT} sf. Bir şeyin herhangi bir yerinden delikler açan; delen; delici.
- müsaikkil**, [Ar. şıḳlet > müşâkḳil متقل] {OsT} sf. Ağırlığı arttıran; ağırlaştıran.
- müsal**, [Ar. müsâl مثال] (*müsa:l*) {OsT} is. Sakal.
- müsalaha**, [Ar. şulḥ > müşâlaḥa مصالحه] (*müsa:laha*) {OsT} is. 1. Tarafların aralarındaki anlaşmazlığa kendi rızaları ile çözüm bulması; uzlaşma; sulh olma. 2. (Savaşan, dövüşen, kavga eden taraflar için) bu duruma son vererek barış anlaşması yapmaları; barış anlaşması. 3. Güvenlik; düzen; asayiş. ☐ **müsalahün-aleyh**, {OsT} Barış bedeli. || **müsalahün-anh**, {OsT} Dava konusu olan şey.
- müsalahaname**, [Ar. müsâlaḥa + Far. -nâme مصالحه نامه] (*müsa:lahana:me*) {OsT} is. Barış antlaşması metni.
- müsalahat**, [Ar. müsâlaḥa > müşâlaḥât مصالحات] (*müsa:laha:t*) {OsT} is. Barışmalar; uzlaşmalar; barışlar.
- müsalebe**, [Ar. selb > müsâlebe مسالبه] (*müsa:lebe*) {OsT} is. Yağma; talan.
- müsalefe**, [Ar. selef > müsâlefe مسالفة] (*müsa:lefe*) {OsT} is. 1. Bir kimseden daha ileride bulunma; öne geçme. 2. Bir kişi ile birlikte yola gitme; beraber yolculuk etme.
- müsaleme**, [Ar. selim > müsâleme مسالمة] (*müsa:leme*) {OsT} is. Barış içinde bulunma; barışıklık; se-

lametlik. ☞ **müsâlemet-üslûb**, {OsT} *Barışseverce; barışçı birine yakıştır biçimde.*

müsâlemet, [Ar. selim > müsâlemet مسالمت] (*müsa:-lemet*) {OsT} is. → müsâleme.

müsâlemetkâr, [Ar. müsâlemet + Far. -kâr مسالمتكار] (*müsa:lemetkâ:r*) {OsT} zf. Barış yanlısı olan; barışsever; barışçı.

müsâlif, [Ar. selef > müsâlif مسالف] (*müsa:lif*) {OsT} sf. **1.** Bir kimseden daha önde bulunan; öne geçen. **2.** Biriyle beraber yola giden; yol arkadaşı eden. **3.** Bir işte birlikte bulunan; iş arkadaşı olan.

müsâlih, [Ar. müşâlih مصالِح] (*müsa:lih, h kalın söylenir*) {OsT} sf. Barış yapan; sulh yapan.

müsâmaha, [Ar. semâhat > müsâmaḥa مسامحة] (*müsa:maha*) {OsT} is. **1.** Kayıtsız kalma; ihmal; dikkatsiz davranma. **2.** Bir şeyi hoşgörü ve anlayış ile karşılama; hoşgörü; anlayış. **3.** Yapılan olumsuz iş ve davranışlara göz yumma; görmezlikten gelme. ☞ **müsâmaha etmek**, *Hoşgörü ile karşılamak; görmezlikten gelmek.*|| (birinin) **müsâmahasına sığınmak**, *O kişiden kendisine karşı hoşgörülü davranmasını bekler olmak.*|| **müsâmaha payı**, *Bir ticaret malının örneğine oranla kabul edilebilir sınırlar içinde kalan olumlu veya olumsuz nitelik payı.*

müsâmahacı, [müsâmaha-cı] (*müsa:mahacı*) sf. Hoşgörü ile karşılayan; müsâmaha gösteren; kimi olumsuzlukları görmezlikten gelen; göz yuman.

müsâmahakâr, [Ar. müsâmaḥa + Far. -kâr مسامحكار] (*müsa:mahakâ:r*) {OsT} sf. **1.** İhmalkâr; ihmalcî; ihmal eden. **2.** Göz yuman; hoşgörü ile karşılayan; müsâmahalı davranan; kusurları anlayışla karşılayan veya görmezlikten gelen; müsâmahalı; hoşgörülü.

müsâmahakârane, [Ar. müsâmaḥa + Far. -kârâne مسامحكارانه] (*müsa:mahakâ:ra:ne*) {OsT} zf. **1.** İhmalkârlık ederek; ihmalcilikle; ihmal ederek. **2.** Göz yumarak; hoşgörü ve anlayışla karşılayarak; müsâmahalı davranarak.

müsâmahakârlık, -ğî [müsâmahakâr-lık] (*müsa:mahakâ:rlık*) is. **1.** İhmal etme durumu. **2.** Hoşgörü ve anlayışla karşılama durumu; hoşgörülük; anlayışlılık.

müsâmahalı, [müsâmaha-lı] (*müsa:mahalı*) sf. **1.** İhmalkâr; ihmalcî; ihmal eden. **2.** Göz yuman; hoşgörü ile karşılayan; müsâmaha gösteren; müsâmahakâr.

müsâmahasız, [müsâmaha-sız] (*müsa:mahasız*) sf. Hoşgörü ve anlayışla karşılamayan; hoşgörüsüz; anlayışsız.

müsâmahasızlık, -ğî [müsâmaha-sız-lık] (*müsa:mahasızlık*) is. **1.** İhmal etmeme durumu. **2.** Hoşgörü

ve anlayış göstermeme durumu; hoşgörüsüzlük; anlayışsızlık.

müsâmahat, [Ar. müsâmaḥa > müsâmaḥât مسامحات] (*müsa:maha:t*) {OsT} is. **1.** Göz yummalar; hoşgörüler. **2.** İhmaller; ihmalcî davranışlar.

müsâmerat, [Ar. müsâmere > müsâmerât مسامرات] (*müsa:mera:t*) {OsT} is. Akşam toplantıları; gece eğlenceleri; müsâmereler.

müsâmere, [Ar. semr > müsâmere مسامره] (*müsa:-mere*) {OsT} is. **1.** Gece toplantısı; akşam veya gece yapılan eğlence. **2.** Okullarda öğrenciler tarafından yapılan müzik, şiir ve oyun gibi etkinliklerin yer aldığı eğlence; gece. **3.** tasvf. Allah'ın insan ruhuyla yaptığına inanılan gizli görüşme.

müsâmiḥ, [Ar. müsâmaḥa > müsâmiḥ مسامح] (*müsa:-miḥ*) {OsT} sf. Hoşgören; göz yuman; aldırış etmeyen; ihmal eden. ☞ **müsâmiḥ olmak**, *Hoşgörülü olmak; göz yummak; ihmal etmek.*

müsânât, [Ar. sene > müsânât مسانات] (*müsa:na:t*) {OsT} is. Yıllık iş görme.

müsânede, [Ar. sened > müsânede مسانده] (*müsa:-nede*) {OsT} is. Yardım etme; arka çıkma; destekleme. ☞ **müsânede etmek**, {OsT} *Yardımcı olmak; desteklemek.*

müsânedet, [Ar. sened > müsânedet مسانددت] (*müsa:-nedet*) {OsT} is. → müsânede.

müsâneha, [Ar. sünüh > müsâneḥa مسانه] (*müsa:-neha*) {OsT} is. **1.** Hatıra gelme; gönle dolma. **2.** Ortaya çıkma; belirginleşme.

müsânehe, [Ar. sene > müsânehe مسانهه] (*müsa:nehe*) {OsT} is. **1.** Bir yıllığına kiralama ve sözleşme yapma. **2.** Bir yıllığına verme.

müsara'at, [Ar. sür'at > müsâra'at مسارعت] (*masa:-raat*) {OsT} is. Acele etme; çabuk olma. ☞ **müsâsaraat etmek**, *Acele etmek; çabuk gitmek; koşmak.*

müsara'aten, [Ar. müsâra'at > müsâra'aten مسارعة] (*masa:raa'ten*) {OsT} zf. Acele olarak.

müsaraka, [Ar. sirqat > müsâraḥa مسارقة] (*müsa:-raka*) {OsT} is. Hırsızlık; çalma.

müsarakat, [Ar. sirqat > masâraḥat مسارقت] (*müsa:-rakat*) {OsT} is. → müsaraka.

müsâtere, [Ar. setr > müsâtere مساتره] (*müsa:tere*) {OsT} is. **1.** Örtünme; kapanma. **2.** Örtme. ☞ **müsâtere etmek**, {OsT} *Örtmek; örtünmek.*

müsâvat, [Ar. seviyy > müsâvât مساوات] (*müsa:va:t*) {OsT} is. **1.** Bir şeyden eşit olarak yararlanma hakkı; eşitlik. **2.** Aynı durum ve derecede olma; denklik. ☞ **müsâvat-perver**, *Eşitlik seven; eşitlik isteyen; eşitlikçi.*

müsavatçı, [müsavat-ç] (*müsa.va:tçı*) {OsT} sf. Eşitlik isteyen; eşitliği savunan; eşitliği seven; eşitlik yanlısı olan.

müsavatçılık, -ği [müsavat -çı-lık] (*müsa.va:tçılık*) {OsT} sf. Eşitlik isteme; eşitliği savunma; eşitlik yanlısı olma.

müsavaten, [Ar. müsāvāt > müsāvāten مساواتاً] (*müsa:va:'ten*) {OsT} zf. Eşit olarak.

müsavatperver, [Ar. müsāvāt + Far. -perver مساوات پرو] (*müsa:va:tperver*) {OsT} sf. Eşitlik isteyen; eşitliği savunan; eşitliği seven; müsavatçı.

müsavatsızlık, -ği [müsavat-sız-lık] (*müsa:vatsızlık*) {OsT} is. Eşitsizlik; eşit olmama durumu.

müsaveme, [Ar. sevm > müsāveme مساومه] (*müsa:-veme*) {OsT} is. 1. Pazarlık etme; fiyat verme; teklif. 2. huk. Bir malın alış fiyatı açıklanmadan satılması.

müsvi, [Ar. müsāvāt > müsāvī مساوی] (*müsa:vi:*) {OsT} sf. 1. Eşit; denk. 2. mat. Eşit işareti: (=) ☐ **müsvi olmak**, {OsT} Eşit durumda olmak; denk olmak. || **müsvi'ş-şekl**, {OsT} kim. Eş biçimli; izomorf.

müsvilik, -ği [müsvi-lik] (*müsa:vilik*) {OsT} is. Eşit olma durumu; eşitlik.

müsvim, [Ar. müsāveme > müsāvīm مساوم] (*müsa:-vim*) {OsT} sf. Sıkı pazarlık eden. ☐ **müsvim bi'n-nazar**, {OsT} huk. Görmek veya bilen, anlayan birine göstermek üzere aldığı malı götürən kimse. || **müsvim bi'ş-şirā**, {OsT} huk. Bedelini sattıktan sonra ödemek üzere mal alan kimse.

müsayefe, [Ar. seyf > müsāyefe مسایفه] (*müsa:yefe*) {OsT} is. Birbirine kılıç çekme; kılıçla dövüşme; kılıç düellosu.

müsayere, [Ar. seyr > müsāyere مسایره] (*müsa:yere*) {OsT} is. Bir kimseye yol arkadaşlığı etme.

müşbet, [Ar. işbāt > müşbet / müşbete مثبت / مثبتة] {OsT} sf. → müspet. ☐ **müşbet aded**, {OsT} mat. Artı sayı. || **müşbet cihet**, {OsT} Olumlu yön.

müşbig, [Ar. isbāğ > müşbig مسیغ] {OsT} is. → müşbiğ.

müşbiğ, [Ar. isbāğ > müşbiğ مسیغ] {OsT} is. 1. Tamamlayan; tamamlayıcı; bütünleyici; bütünleyen. 2. (Allah'ın sıfatlarından) her şeyi tamamlayıp bütünleyen.

müşbit¹, [Ar. işbāt > müşbet / müşbite مثبت / مثبتة] {OsT} sf. Kanıtlayan; kanıtlamaya yarayan; ispat edici; ispat eden.

müşbit², [Ar. müşbit مسبت] {OsT} sf. Yara ya da hastalık yüzündün çok hâlsiz kalan.

müsebba, -a'ı [Ar. seb' (yedi) > müsebba' / müsebba'a مسبع / مسبعة] {OsT} sf. 1. Yedi bölümden meydana gelen; yedili. 2. is. ed. Her beytine aynı ölçü ve kafiyede beş mısra eklenen gazel veya kaside. 3. mat. Yedi köşeli şekil; yedigen. 4. müz. Kemani Hızır Ağa tarafından düzenlenmiş fakat günümüze örneği gelmemiş olan bir usul. 5. Yedi kez okunması gereken dua.

müsebbeb, [Ar. sebeb > müsebbeb مسبب] {OsT} sf. Sebep olunarak meydana getirilen; oluşmasına neden olunan.

müsebbet, [Ar. şübüt > müsebbet مثبت] {OsT} sf. Sabit kılınmış; tespit edilmiş; sürekliliği sağlanmış olan; sabitleştirilmiş olan.

müsebbib, [Ar. sebeb > müsebbib / müsebbibe مسبب / مسيبة] {OsT} sf. → müsebbip. ☐ **müsebbibü'l-esbāb**, {OsT} Her şeyin yapılmasına, ortaya çıkmasına sebep olan; Allah. || **müsebbib-i hakikî**, {OsT} Her şeyin yapılmasına, ortaya çıkmasına neden olan tek gerçek; Allah.

müsebbih, [Ar. subhān > tesbih > müsebbih / müsebbiha مسبح / مسبحة] {OsT} sf. Allah'a şükreden, saygı gösteren; "Sübhanallah!" diyen.

müsebbiha, [Ar. müsebbiha مسبحة] {OsT} is. Sağ elin ikinci parmağı; işaret parmağı.

müsebbihan, [Ar. müsebbihān مسبحان] (*müsebbiha:n*) {OsT} is. "Sübhanallah!" diyenler. ☐ **müsebbihān-ı felek**, {OsT} Melekler. || **müsebbihān-ı mele'il-a'lā**, {OsT} Melekler.

müsebbihane, [Ar. müsebbih + Far. -āne مسبحة] (*müsebbiha:ne*) {OsT} zf. "Sübhanallah!" diyene yakışır biçimde.

müsebbihîn, [Ar. müsebbih > müsebbihîn مسبحين] (*müsebbihi:n*) {OsT} is. → müsebbihan.

müsebbihun, [Ar. müsebbih > müsebbihūn مسبحون] (*müsebbihu:n*) {OsT} is. → müsebbihan.

müsebbip, -bi [Ar. sebeb > müsebbib / müsebbibe مسبب / مسيبة] {OsT} sf. 1. (Kişi veya nesne için) bir şeyin olmasına neden olan; yapılmasına yol açan. 2. Yapan; kuran; ortaya çıkarıcı; icat eden.

müsebbit, [Ar. şübüt > müsebbit / müsebbite مثبت / مثبتة] {OsT} sf. Sabit kılan; tespit eden; sürekliliği sağlayan; sabitleştiren; sabit yapan.

müsebbitat, [Ar. müsebbit > müsebbitāt مسببات] (*müsebbita:t*) {OsT} is. Bayılıcı; uyuşturucu ilaçlar.

müsecca, -aı [Ar. seci' > müsecca' / müsecca'a مسجع / مسجعة] {OsT} sf. (Divan nesri için) cümle sonları kafiyeli olan.

müseccaa, [Ar. müsecca' > müsecca'a مسجد] {OsT} *sf.* Kafiye; secili.

müseccel, [Ar. sicill > tescil > müseccel / müseccelle مسجل / مسجله] {OsT} *sf.* 1. Resmen yazılmış; kaydedilmiş; tescil edilmiş olan. 2. (Kişi için) adı kötüye çıkmış olan; kötü damgalanmış olan. 3. Güvenlik kuvvetlerince veya yargı tarafından kayıt defterine yazılmış olan.

müseccelle, [Ar. müseccel > müseccelle مسجله] {OsT} *sf.* Kayıtlı; kayıtlara geçmiş olan.

müseccil, [Ar. secl > tescil > müseccil مسجل] {OsT} *sf.* 1. Sicile, deftere kaydeden; tescil eden. 2. huk. Mahkeme defterine geçiren kimse; arşiv görevlisi.

müsedded, [Ar. sedād (doğruluk) > müsedded مسدد] {OsT} *sf.* Uzunlamasına doğrultulmuş olan.

müseddes, [Ar. tesdīs > müseddes / müseddesه مسدس / مسدسه] {OsT} *sf.* 1. Altı parçadan meydana gelmiş; altı bölümlü; altılı. 2. Altı ile çarpılmış; altı kat. 3. ed. Her bendi altı dizeden meydana gelmiş manzume. 4. mat. Altıgen. ☞ **müseddes-i âlem**, {OsT} Ön, arka, sağ, sol ve alt, üst olmak üzere altı yönü bulunan dünya; kâinat; evren. || **müseddes-i muntazam**, {OsT} mat. Düzgün altıgen.

müseddid, [Ar. sedād (doğruluk) > müseddid مسدد] {OsT} *sf.* 1. Doğru yola yönelten; doğrultan. 2. Uzunlamasına doğrultan. 3. Tıkayan; sed yapan.

müsekkin¹, [Ar. sükün > teskīn > müsekkin / müsekkinه مسكن / مسكنه] {OsT} *sf.* 1. Sakinleştiren; yatıştırıcı. 2. (İlaç vb. için) ağrı veya sızıyı gideren; yatıştırıcı; sakinleştirici.

müsekkin², [Ar. müsekkin > müsekkinه مسكنه] {OsT} *sf.* Uyuşturucu; sakinleştirici; yatıştırıcı.

müsellah, [Ar. silāh > müsellāh / müsellāha مسلح / مسلحه] {OsT} *sf.* Silahlanmış olan; silahı bulunan; silahlı.

müsellahan, [Ar. müsellāh > müsellāhan مسلحاً] (müsellāhan) {OsT} *zf.* Silahlı olarak; silahlanarak.

müsellem¹, [Ar. müselleme / müselleme مسلم / مسلمه] {OsT} *is. mant.* İspatı yapılabilen yardımcı önerme; inkâr ya da itiraz edilemeyen.

müsellem², [Ar. teslīm > müselleme / müselleme مسلم / مسلمه] {OsT} *sf.* 1. (Konu, problem vb. için) inkâr ve itiraz edilemeyen. 2. İmparatorluk döneminde, Yeniçeri teşkilatının kurulmasından önce hazır olarak bulundurulmuş süvarilere verilen ad. 3. İmparatorluk ödenminde her türlü vergiden bağışık kimselelere verilen ad.

müselleman, [Ar. selm > müselleman مسلمان] (mü-

sellemān) {OsT} *is.* Yol işleri ile görevli yeniçeriler.

müsellemat, [Ar. müselleme > müsellemat مسلمات] (müsellema:t) {OsT} *is.* Herkesçe kabul edilmiş meseleler.

müselleme, [Ar. müselleme مسلمه] {OsT} *mant.* Yardımcı önerme.

müsellemîn, [Ar. müselleme > müsellemin مسلمين] (müsellemi:n) {OsT} *is.* Osmanlı devletinin ilk dönemlerinde vergiden bağışık tutularak askerlik yapan, sefer sırasında orduya katılan ve savaş sırasında ulûfe alan askerlere verilen ad.

müselles, [Ar. şelāse (üç) > müsellese مثلث] {OsT} *is.*

1. Üç bölümden meydana gelen; üç parçadan oluşan; üçlü. 2. mat. Üçle çarpılmış; üç katı alınmış. 3. *is.* Kaynatmak suretiyle miktarı üçte bire indirilerek alkol miktarı artırılmış şarap. 4. Üç kere kaynatılarak koyulaştırılmış, baharat ve şeker karışımı şurup. 5. Bir çeşit pomat. 6. gök b. Biri Kuzey yarımkürede, biri Güney yarımkürede üçgen biçiminde görülen yıldız kümesi. 7. hat. Bir yazı türü. 8. mat. Üçgen. 9. müz. Üç mısradan ibaret güfte. ☞ **müselles-i cenubî**, {OsT} Güney yarımkürede üçgen biçiminde görünün üç parlak yıldız. || **müselles-i haddü'z-zāviye**, {OsT} mat. Dar açılı üçgen. || **müselles-i kâimü'z-zāviye**, {OsT} mat. Dik üçgen. || **müselles-i kürevî**, {OsT} mat. Küresel üçgen. || **müselles-i muhî**, {OsT} anat. Beyin üçgeni. || **müselles-i muhtelifü'l-adlā**, {OsT} Çeşit kenar üçgen. || **müselles-i münfericü'z-zāviye**, {OsT} mat. Geniş açılı üçgen. || **müselles-i müstevî**, {OsT} mat. Düzlem üçgen. || **müselles-i mütesaviü'l-adlā**, {OsT} mat. Eşkenar üçgen. || **müselles-i mütesāviü's-sākayn**, {OsT} mat. İkizkenar üçgen. || **müselles-i şimālî**, {OsT} mat. Kuzey yarımkürede, üçgen biçiminde görünün üç parlak yıldız. || **müselles muvāzenesi**, {OsT} harita. Tek bir üçgenin ölçü hatalarını gidermek için uygulanan hesap işlemi; üçgen sağlaması. || **müsellesü'r-re's**, {OsT} zool. Amerikada yaşayan başı üç köşeli, çok zehirli bir yılan.

müsellesat, [Ar. şelāse > müsellese مثلثات] {OsT} *is. mat.* Trigonometri.

müsellese, [Ar. şelāse > müsellese مثلثه] {OsT} *is.* Hidrojen, karbon ve oksijenden meydana gelen bileşik.

müsellesi, [Ar. müsellese > müsellese مثلثتي] (müsellese-si:) {OsT} *sf.* Üçgen biçiminde olan.

müsellim¹, [Ar. teslīm > müselleme مسلم] {OsT} *sf.* 1. Teslim eden; veren. 2. *is.* İmparatorluk döneminde, görevlerinin başına gidemeyen vali, beylerbeyi ve sancak beylerinin yerlerine vekil olarak atadıkları kaymakam ve bucak müdürlerine verilen ad. ☞

- müsellim kaldıran**, *Geniş amber ağızlığı olan uzun çubuk.*
- müsellim**², [? müsellim] {ağız} *is.* Ormanlarda biten, sarma yapmakta kullanılan şalba adı verilen bir bitkinin (*Salvia forskahlei*) yaprağı. [DS]
- müsellis**, [Ar. şelâse > müsellis مئلس] {OsT} *sf.* **1.** Üç parçadan oluşmuş; üçlü. **2.** Üçe bölen; üç parçaya ayıran. **3.** (Müslüman için) Ebubekir; Ömer ve Osman'ı kabul ederek Ali'nin halifeliğinin reddeden. **4.** (Hristiyan için) teslisi kabul eden.
- Müselman**, [Far. müselmân مسلمان] (*müselma:n*) {OsT} *is.* Müslüman.
- müselnel**, [Ar. silsile > müselnel / müselsele مسلسل / مسلسله] {OsT} *sf.* **1.** Bir zincir gibi birbirine bağlı olan; arka arkaya gelen. **2.** Divan şiirinde bütün mısraları birbiriyle kafiyeli şiirlere verilen ad; musarra. **3.** Halk şiirinde, her dizenin sonundaki sözcüğün bir sonraki dizenin başında yinelenmesi ile meydana getirilen şiir. **4. hat.** Birleşen ve birleşmeyen bütün harfleri birbirine zincirleme bağlayarak yazılan bir yazı biçimi.
- müselsele**, [Ar. müselnel > müselsele مسلسله] {OsT} *sf.* Birbiri ardına dizili olan.
- müselsele**, [Ar. müselnel > müselsele مسلسلاً] (*müselse'len*) {OsT} *zf.* Birbirine bağlı olarak; zincirleme.
- müsemma**, [Ar. tesmiye > müsemmā مسمى] (*müsemma:*) {OsT} *sf.* **1.** Ad verilmiş; adlandırılmış; bir adı olan. **2.** (Zaman için) belirlenmiş; tayin edilmiş olan; kararlaştırılmış olan. ☞ **müsemmā bi'n-nakiz**, {OsT} *Adıyla davranışları birbirine karşıt olan.*
- müsemmen**, [Ar. şemān (sekiz) > müsemmen / müsemmene مئمنه / مئمنه] {OsT} *sf.* **1.** Sekiz bölümden meydana gelen; sekiz bölümlü; sekizli. **2. ed.** Divan şiirinde her bendi sekizer dizeden oluşmuş manzume. **3. mat.** Sekiz kenarlı; sekizgen. **4. müz.** Türk müziğinde Hacı Arif Bey tarafından düzenlenmiş bulunan ve şarkı formunda kullanılan, sekiz zamanlı üç vuruşlu küçük bir usul.
- müsemmin**, [Ar. semm (zehir) > tesmim > müsemmin مئمم] {OsT} *sf.* Zehirleyen; zehirli olan; zehirleyici.
- müsendere**, [Yun. mousántra] {ağız} *is.* Seki; musandıra.
- müsendire**, [Yun. mousántra] {ağız} *is.* Seki; musandıra. [DS]
- müsenna**, [Ar. işneyn > müsenā مئنى] (*müsenna:*) {OsT} *is.* **1. dbl.** (Arap alfabesi için) iki noktalı harfler. **2. hat.** Aynalı yazı denilen bir yazı biçimi. **3. sf.** İki kat; iki misli. **4.** İki bölümden oluşan. **5. dbl.** (Arapça kelime için) sonuna *-en*, *-eyn* getirilerek ikili şekle sokulmuş.
- müsenna'iyet**, [Ar. müsenā > müsenā'iyet مئنائيت] (*müsenna:iyet*) {OsT} *is. fel.* İkili bölüm.
- müsennat**, [Ar. müsenāt مئنات] (*müsenna:t*) {OsT} *is.* İki noktalı harfler.
- müsennat**, [Ar. müsenāt مئنات] (*müsenna:t*) {OsT} *is.* Su bendinin, arkların iki kenarı.
- müsenneyat**, [Ar. müsenāt > müsenneyāt مئنيات] (*müsenna:ya:t*) {OsT} *is.* Su bentlerinin kenarları.
- müsenne**, [Ar. sene > müsenne مئسنه] {OsT} *is.* **1.** Sırt dayanan yer. **2.** Arka yastığı; sırt yastığı.
- müsennem**, [Ar. tesnim > müsennem مئسنم] {OsT} *sf.* **1.** Ev çatısı gibi tümsek olan. **2. sf.** Kabartma.
- müsenneyat**, [Ar. müsenāt > müsenneyāt مئنيات] (*müsenna:ya:t*) {OsT} *is.* → müsenneyat.
- müserrah**, [Ar. tesrih > müserrah مئسرح] {OsT} *sf.* Bırakılmış; boşanmış.
- müserrec**, [Ar. tesric > müserrec / müserrece مئسرح / مئسرحه] {OsT} *sf.* (At için) üzerine eyer vurulmuş; eyerlenmiş; eyerli.
- müserrer**, [Ar. müserrer مئسرر] {OsT} *is. bot.* Göbekli bitki.
- müserrerî, -î** [Ar. ser'î > müserrerî مئسرع] {OsT} *sf.* Hızlandırıcı; tesrî eden.
- müsevved**, [? müsevved] {ağız} *is.* Kargaya benzer bir tür güvercin. [DS]
- müsevvedat**, [Ar. müsevvede > müsevvedāt مئسوءات] (*müsevveda:t*) {OsT} *is.* Karalamalar; temize çekilmemiş yazı taslakları.
- müsevvede**, [Ar. sevād > müsevvede مئسوءه] *is.* Sonradan temize çekilmek üzere hazırlanmış yazı taslağı; karalama.
- müsevveg**, [Ar. sevveg > müsevveg مئسوءع] {OsT} *sf.* İzin verilmiş olan; razı olunmuş; izinli.
- müsevvegat**, [Ar. müsevveg > müsevvegāt مئسوءعات] (*müsevvega:t*) {OsT} *is.* Serbest bırakılmış olanlar; izin verilmiş, razı olunmuş şeyler. ☞ **müsevvegat-ı şer'iyeye**, {OsT} *Mirî arazinin, medenî haklarını kullanma ehliyetine sahip olmayan küçüklerle ait malların ve terekeye dahil taşınmazların satılmasının veya devrinin şeriata uygun görüldüğü durumlar.*
- müsevver**, [Ar. sevvem > müsevver مئسوءم] {OsT} *sf.* **1.** Herhangi bir iz veya damga ile belirlenmiş olan; nişan konulmuş olan. **2.** Süslenmiş olan; süslü.
- müsevver**, [Ar. tesvîr > müsevver / müsevvere مئسوءر / مئسوءره]

- müserre**, [Fr. mucigène] *is. tıp.* Çanaksı hücrelerin ve mukoza hücrelerinin oluşturduğu glikoprotein.
- müserre**, [Fr. mucique] *{OsT} sf. kim.* (Diasit için) birleşiminde dört alkol grubu bulunan, HOCO-(CHOH)₄-COOH
- müsil**, [Ar. seyelân > müsil] *{OsT} sf.* (Kişi için) bir şeyi akıtan.
- müsilaj**, [Fr. mucilage] *is. ecz.* Pastil ve tablet hazırlanmasında, yağ ve reçinelerin emülsiyon haline getirilmesinde, suda çözünmeyen maddelerin süspansiyon halinde tutulmasında bağlayıcı olarak kullanılan az veya çok kıvamlı müstahzar.
- müsin**, [Fr. mucine] *is. biyokim.* Mukoza hücreleri tarafından salgılanan şeker, yağ vb. moleküllerin proteine tutunması ile oluşan yarı akışkan saydam madde.
- müsin, -nni** [Ar. sinn > müsinn / müsinne] *{OsT} sf.* Yaşı ilerlemiş; yaşlı; geçkin; kocamış; çok ihtiyar.
- müsinaz**, [Fr. mucinase] *is.* Müsini pıhtılaştırma özelliği taşıyan bağırsak enzimi.
- müsinoz**, [Fr. mucinose] *is. tıp.* Deri içinde müsin birikmesi.
- müsipar**, [Fr. mucipare] *is. biy.* (Doku için) müsin üreten.
- müsit**, [Fr. mussite] *is.* Bir diopsit çeşidi.
- müskarın**, [Fr. muscarine] *is. biyokim.* Amanita muscaria adlı mantardan çıkarılan C₅H₁₅NO₃ formüllü kuvvetli bir zehir
- müskıtat**, [Ar. sâkıṭ > müskıtāt] *(müskıta:t) {OsT} is.* Düşüren sebepler; bir borcu, cezayı kaldıranlar sebepler; ıskat edenler. ☞ **müskıtāt-ı hudūd**, *huk.* Dayak cezalarını ortadan kaldıran sebepler.|| **müskıtāt-ı kūsās**, *huk.* Kısas cezasını ortadan kaldıran sebepler.
- müskir**, [Ar. sekr > müskir / müskire] *{OsT} sf.* Sarhoş eden; sarhoşluk veren.
- müskirat**, [Ar. müskir > müskirāt] *(müskıra:t) {OsT} is.* Sarhoş eden içkiler; alkollü içkiler.
- müskit**, [Ar. süküt > müskit] *{OsT} sf.* Susmak zorunda bırakan; söyleyecek söz bırakmayan; susturucu; susturan.
- müskitane**, [Ar. müskit + Far. -âne] *(müskıtane:ne) {OsT} zf.* Sustururcasına.
- müskon**, [Fr. muscone] *is. kim.* Miskte bulunan, kimyasal formülü C₁₀H₃₀O olan, büyük halkalı, kapalı zincirli alisiklik keton; metilpentadekanon.
- müsləm**, [Ar. selem > müsləm] *{OsT} sf.* Peşin para ile veresiye mal alan. ☞ **müsləmün-ileyh**, *{OsT} Saticı; bayi; dağıtıcı.*
- müslim**, [Ar. islām > müslim / müslime] *{OsT} sf. 1.* İslam dininden olan. **2. is.** Müslüman.
- müserre**, [Ar. sevrā > müsevvid / müsevvide] *{OsT} sf.* Temize çekilmek üzere yazı taslaklarını hazırlayan; müsvetde yapan.
- müsevvidîn**, [Ar. müsevvid > müsevvidîn] *{OsT} sf.* Karalama ve yazı taslağı hazırlayanlar.
- müsevvi**, [Ar. sevf > müsevvi] *{OsT} sf.* Geçerli bir neden olmaksızın işleri geri bırakan, geciktiren; savsaklayan; işine önem vermeyen; baştan savmacı; ihmalci.
- müsevvi**, [Ar. müsevvi > müsevvi] *{OsT} sf.* Baştan savanlar; ihmalciler; işini geriye bırakanlar; atlatanlar; ihmalciler.
- müsevvi**, [Ar. müsevvi > müsevvi] *{OsT} sf.* → müsevvi.
- müseyyeb**, [Ar. tesyīb > müseyyeb] *{OsT} sf.* → müseyyep.
- müseyyebane**, [Ar. müseyyeb + Far. -âne] *(müseyyeba:ne) {OsT} zf.* İhmal ederek; özensiz olarak; dikkatsizce.
- müseyyef**, [Ar. seyf > müseyyef] *{OsT} sf.* Kılıç kuşanmış olan; kılıç kuşanarak silahlanmış olan.
- müseyyep, -bi** [Ar. tesyīb > müseyyeb] *{OsT} sf.* İşine önem vermeyen; tembel; ihmalci; üşengeç; özensiz.
- müseyyeplik, -ği** [müseyyep-lik] *is.* Tembellik; ihmalkârlık; özensiz olma; dikkatsizlik.
- müşhil**, [Ar. sehl > ishāl > müşhil / müşhile] *{OsT} sf. 1.* Kolaylaştırıcı; kolay ve yalın duruma getiren. **2.** (İlaç vb. için) zehirleyici bir etki olmaksızın bağırsakları çalıştırarak dışkıyı kolaylıkla ve tamamına yakınının dışarı atılmasını sağlayan. ☞ **müşhilü'l-umur**, *{OsT} İşleri kolaylaştırıcı; Allah.*|| **müşhil vermek**, *{OsT} Bağırsakları çalıştırarak dışkıyı kolaylıkla dışarı atılmasını sağlamak amacıyla iç sürdürücü ilaç vermek.*
- müşhilat**, [Ar. müşhil > müşhilāt] *(müşhilā:t) {OsT} is.* Yumuşaklık vererek bağırsakların temizlenmesini sağlayan, iç sürdüren ilaçlar.
- müşsi**, [Ar. mü'sī] *(mü-si:) {OsT} sf.* Üzüntülü kimseyi avutan.
- müşsi**, [Ar. su' > müşsi] *(müşsi:) {OsT} sf.* (Kişi için) kötülükte bulunan.
- müş'id**, [Ar. sa'd > müş'id] *(müş-id) {OsT} sf. 1.* (Kişi için) birini mutlu kılan. **2.** Yardım eden; yardımcı olan.

müsliman, [Ar. islām > selāmet / müslimān مسلمان] {OsT} *sf.* **1.** Doğru, insafli, merhametli. **2.** Müslüman. **3.** İslam dinine bağlı; dindar.

müslimanan, [Ar. silm > müslimān > müslimānān مسلمانان] (müslima:na:n) {OsT} *is.* Müslümanlar; İslam dininden olanlar.

müslimat, [Ar. silm > müslime > müslimat مسلمات] {OsT} *is.* (Kadın ve kız için) İslam dininden olanlar; Müslüman kadın ve kızlar.

müslime, [Ar. müslim > müslime مسلمة] {OsT} *sf.* **1.** Müslimin dişili. **2.** Müslüman kadın.

müslimîn, [Ar. müslim > müslimîn مسلمين] (müslimi:n) {OsT} *is.* Müslümanlar.

müslimun, [Ar. müslim > müslimün مسلمون] (müslimu:n) {OsT} *is.* → müslimîn.

müslük¹, -ğü [? müslük] {ağız} *is.* Derisi soyulup parçalanmış davar gövdesi. [DS]

müslük², -ğü [? müslük] {ağız} *is.* Küçük çiftçi bıçağı. [DS]

müslük³, -ğü [? müslük] {ağız} *is.* Hayvanların yem yediği kap. [DS]

müslüman, [Ar. müslim > müsliman مسلمان] {OsT} *sf.* ve *is.* **1.** Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in onun peygamberi olduğuna, meleklere, kıyamet gününe, Zebur, Tevrat, İncil ve Kur'an-ı Kerim'in Allah tarafından indirilen dört kitap olduğuna inanan. **2.** Allah'ın buyruklarından ayrılmayan. **3.** *mecaz.* Doğruluktan ayrılmayan; dürüst; insafli. ☞ **müslüman adam**, *Hak yemez, doğruluktan ayrılmaz, dürüst kimse.* || **müslüman mahallesinde salyangoz satmak**, *Hitap ettiği kimselerin ihtiyacı olmayan, ilgi duymadığı gereksiz ve yersiz bir işle uğraşmak.* || **müslüman olmak**, *İslam dinini kabul etmek.*

müslümanan, [Ar. müsliman > müslimānān مسلمانان] {OsT} *is.* İslam dininden olanlar; müslümanlar.

müslümanca, [müslüman-ca] (müslüma'nca) *zf.* **1.** İslam dininin kurallarına ve Allah'ın buyruklarına uygun olarak. **2.** Bir müslümana yakışacak biçimde.

müslümanırak, -ğı [müslimānī + T. -rak] {ağız} *zf.* Müslümanca. [DS]

müslümanlaşma, [müslüman-la-ş-ma] *is.* Müslümanlığı kabul etme, müslüman olma eylemi; İslamlaşma.

müslümanlaşmak, [müslüman-la-ş-mak] *dönşl. f.* [-ır] Müslümanlığı kabul etmek; müslüman olmak; İslamlaşmak.

müslümanlaştırma, [müslüman-la-ş-tır-ma] *is.* Müslümanlığı kabul ettirme; müslüman olmasını sağlama; İslamlaştırmak eylemi.

müslümanlaştırmak, [müslüman-la-ş-tır-mak] *gçl. f.* [-ır] Müslümanlığı kabul ettirmek; müslüman olmasını sağlamak; İslamlaştırmak.

müslümanlık, -ğı [müslüman-lık] *is.* **1.** Müslüman olma durumu. **2.** Hz. Muhammed tarafından insanlara tebliğ edilen hak din; İslam dini. **3.** İslam dininden olan kimselerin meydana getirdiği topluluk; İslam dünyası.

müsmîn, [Ar. semen > müsmîn / müsmine مسمن / مسمنة] {OsT} *sf.* **1.** Semirmiş; semiz veya şişman olan. **2.** (İlaç, besin vb. için) şişmanlatan; samirten.

müsmir, [Ar. semere > müsmir / müsmire مثمر / مثمرة] {OsT} *sf.* **1.** Yararlı; verimli. **2.** İyi sonuç veren; etkili. **3.** (Ağaç için) bol meyve veren; meyvesi bol. ☞ **müsmir olmak**, *Yararlı olmak; etkili olmak.*

müsmül, [Ar. bismil(lāh) > mısmıl / mısmil / müsmül] {ağız} *sf.* → mısmıl. [DS]

müsmüllemek, [müsmül-le-mek] {ağız} *gçl. f.* [-r] [-l(ü)-yor] Haber vermek; bildirmek. [DS]

müsned, [Ar. isnād > müsned مسند] {OsT} *sf.* → müsnet. ☞ **müsnedün-ileyh**, {OsT} *1.* Ona dayatılan; ona isnat olunan. *2. dbl. Yükleme.*

müsned, -di [Ar. isnād > müsned مسند] {OsT} *sf.* **1.** Dayandırılan; kendisine bir şey yüklenilmiş olan; isnat edilen; senetli. **2. dbl. Yükleme.** **3. ed.** Aruz ölçüsünde kapalı hece. **4. isl.** (Hz. Muhammed'in söz ve eylemleri için) peygamberin arkadaşlarından birinin tanıklığına kadar götürülebilen. **5.** Peygamberin hadislerini, hadis rivayet eden sahabelerin adlarına göre alfabetik sırayla toplayan hadis kitabı.

müsnid, [Ar. müsnid مسند] {OsT} *is.* **1.** Söyleyene isnat olunan söz. **2.** Zaman; dehr.

müspet, [Ar. isbāt > müsnet مثبت] {OsT} *sf.* **1.** İspat edilmiş; sağlam kanıtlara dayandırılmış olan; sağlam. **2.** Denemelerle tespit edilmiş, deneylerle doğruluğu kanıtlanmış; pozitif. **3.** Gerçeğe dayanan. **4.** Sonucu ve etkisi bakımından amaca, beklentilere ve istenilene uygun biçimde olan; olumlu. **5. mecaz.** Her zaman iyi ve yararlı, doğru ve gerçek olanı arayan veya yapan. **6.** Onaylama ve kabul belirten. **7.** (Kişi ve davranışlar için) yapıcı ve yararlı olan. **8.** Aranılan şeyi ortaya koyan; var olan; bulunan. **9. mat.** Olumlu; pozitif. **10. zf.** Bir şeyin olumlu, beklentileri karşılayan ve elverişli nitelikte bulunduğunu belirtir. ☞ **müspet cevap**, *Olumlu, kabul edilmiş cevap.* || **müspet cümle**, *dbl. Olumlu cümle.* || **müspet edim**, *huk. Olumlu edim.* || **müspet fiil**, *dbl. Olumlu fiil.* || **müspet hukuk**, *Pozitif hukuk; mevzu hukuk.* || **müspet ilimler**, *Pozitif bilimler.* || **müspet kafalı**, *(Kişi için) gerçekçi.*

müsri, -i'ı [Ar. isrā' > müsri' / müsri'ع مسرع / مسرعة] {OsT} *sf.* Acele ettiren; hızlandıran; hız veren.

- müsrif**, [Ar. israf > müsrif / müsrife مصرف / مسرفه] {OsT} sf. Parasını, malını vb. şeyleri gereksiz ve boş yere harcayan; yersiz tüketimde bulunan; israf eden; tutumsuz; savurgan.
- müsrifane**, [Ar. müsrif + Far. -âne مسرفانه] (müsrifa:ne) {OsT} zf. Malını, parasını vb. şeyleri gereksiz ve boş yere harcayarak; israf edencesine; tutumsuzca; müsriflikle; müsrifçe; savurganlıkla.
- müsriflik, -ği** [müsrif-lik] is. Parasını, malını vb. şeyleri gereksiz ve boş yere harcama durumu; müsrif olma durumu; yersiz tüketimde bulunma; israf; tutumsuzluk; savurganlık.
- müsrüf**, [Ar. müsrif => müsrüf] {ağız} sf. Kötü giyimli; sünepe; dağınık. [DS]
- müsta'bid**, [Ar. 'abd > müsta'bid مستعبد] (müsta-bid) {OsT} sf. (Kişi için) birini kendisine kul edinen.
- müsta'bir**, [Ar. isti'bār > müsta'bir مستعبر] (müsta-bir) {OsT} sf. Rüya yorumu yaptıran; düş yorumlatan.
- müsta'birîn**, [Ar. müsta'bir > müsta'birîn مستعبرين] (müsta-biri:n) {OsT} is. Rüya yorumu yaptıranlar.
- müstabtın**, [Ar. batn > müstabtın مستبطن] {OsT} sf. 1. (Kişi için) bir işin içyüzünü bilen. 2. Bir şeyin iç yüzünü anlamaya çalışan.
- müsta'ceb**, [Ar. 'aceb > müsta'ceb مستعجب] (müsta-ceb) {OsT} sf. (Olay, durum, nesne vb. için) şaşılacak olan; şaşkınlık veren; acayip.
- müsta'cel**, [Ar. 'acele > müsta'cel / müsta'cele مستعجله / مستعجله] (müsta-cel) {OsT} sf. Hemen yapılması veya yerine getirilmesi gereken; acele olan; ivedi.
- müsta'celen**, [Ar. müsta'cel > müsta'celen مستعجلاً] (müsta-ce'len) {OsT} zf. Acele olarak; ivedi olarak; ivedilikle; çabuk olarak.
- müsta'celiyet**, [Ar. müsta'cel > müsta'celiyet مستعجلية] (müsta-celiyet) {OsT} is. Çabuk olma durumu; ivedilik.
- müsta'cib**, [Ar. 'aceb > müsta'cib مستعجب] (müsta-cib) {OsT} sf. Kişi için) şaşan; şaşırان; şaşkınlığa düşen; hayret eden.
- müsta'ciben**, [Ar. müsta'cib / müsta'ciben مستعجِباً] (müsta-ci'ben) {OsT} zf. Şaşarak; şaşkınlıkla; hayretle.
- müsta'cil**, [Ar. 'acele > müsta'cil / müst'cile مستعجل / مستعجله] (müsta-cil) {OsT} sf. 1. Bir konuda acele eden; bir şeyin hemen yapılmasını veya yerine getirilmesini isteyen; çabuk gerçekleşmesini isteyen; aceleci; ivercen. 2. Çabuk giden; çabuk yol alan.
- müsta'fi**, [Ar. 'afv > isti'fā > müsta'fī مستعفى] (müsta-fi) {OsT} sf. → müstafi.
- müstafi**, [Ar. 'afv > isti'fā > müsta'fī مستعفى] (müsta-fi) {OsT} sf. 1. Suçunun bağışlanmasını dileyen. 2. Bir işten kendi isteğiyle ayrılan; çekilen; çekilmiş olan.
- müstafzıl**, [Ar. müstafzıl مستفضل] {OsT} sf. Bir şeyden arta kalan.
- müstagal, -lli** [Ar. galle > müstağall مستغل] {OsT} sf. Tahıl yetiştirilen vakıf arazisi.
- müstagallat**, [Ar. müstağalle > müstağallāt مستغلات] (müstagalla:t) {OsT} sf. Tahıl yetiştirilen vakıf arazileri.
- müstagas**, [Ar. istiğas > müstağas مستغس] {OsT} sf. 1. Yardımı istenen. 2. Gerçek anlamda, yalnız kendisinden yardım istenen tek varlık; Allah.
- müstagfir**, [Ar. istğfār > müstağfir مستغفر] {OsT} sf. Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteyen.
- müstagis**, [Ar. istiğas > müstağis مستغس] {OsT} sf. Yardım isteyen; medet bekleyen.
- müstagisîn**, [Ar. müstağis > müstağisîn مستغسين] {OsT} sf. Yardım isteyenler; yardım umanlar; medet bekleyenler.
- müstagni**, [Ar. müstağnī مستغنى] (müstağni:) {OsT} sf. 1. Gönlü tok. 2. Doygun. 3. Çekingen davranan; nazlı. 4. Gerekli bulmayan.
- müstagniyane**, [Ar. müstağnī + Far. -âne مستغنيانه] (müstağni:) {OsT} zf. Gönlü tok olanlara yakışır biçimde.
- müstagrak, -kı** [Ar. gark > müstağrak مستغرق] {OsT} sf. Batmış; gark olmuş.
- müstagreb**, [Ar. gārābet > müstağreb مستغرب] {OsT} sf. Şaşılan; tuhaf bulunan; garip bulunan; acayip; inanılmaz.
- müstagrık, -kı** [Ar. gark > müstağrık مستغرق] {OsT} sf. → müstağrik.
- müstagrib**, [Ar. gārābet > müstağrib مستغرب] {OsT} sf. Şaşırان; hayrete düşen; garip bulan.
- müstagribane**, [Ar. müstağrib + Far. -âne مستغريانه] (müstağriba:ne) {OsT} zf. Şaşırانmış olarak; şaşarak; garip bularak.
- müstagribîn**, [Ar. müstağrib > müstağribîn مستغربين] {OsT} is. Hayrete düşenler; şaşırانlar.
- müstağni**, [Ar. ganī > müstağni مستغنى] {OsT} sf. 1. Gerekli bulmayan; ihtiyacı olmayan; gerek duymayan. 2. Elinde olanla yetinmesini bilen; tok gözlü; gönlü tok; doyun. 3. Nazlı davranan; nazlanan. 4. (Mektup vb. için) cevap yazmaya değmeyen.
- müstağniyane**, [Ar. müstağni + Far. -âne مستغنيانه]

(*müstağniya:ne*) {OsT} *zf.* Gözü tok olana yakışacak biçimde.

müstağrak, [Ar. ğarq > istiğraq > müstağraq {مستغرق} {OsT} *sf.* 1. Bir şeyin içine batırılmış; onun içinde kaybolmuş bulunan; batan; batmış; gömülmüş. 2. Kendinden geçecek derecede sevinç ve coşku içinde bulunan. ☞ **müstağrak-ı ihsan**, {OsT} *Çok ihsan görmüş olan; bağışlara batmış.*

müstağrik, -kı [Ar. ğark > istiğrak > müstağrik {مستغرق} {OsT} *sf.* → müstağrik.

müstağrik, -kı [Ar. ğark > istiğrak > müstağrik {مستغرق} (*k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Dalmış; batmış; gömülmüş. ☞ **müstağrik-ı hün**, {OsT} *Kana batmış; kana bulanmış olan.*|| **müstağrik-ı ziyā**, {OsT} *Çok ışıklı; aşırı aydınlık olan.*

müstağşi, [Ar. müstağşi {مستغشى} (*müstağşi:*) {OsT} *sf.* Örtünüp bürünen.

müstağzir, [Ar. müstağzir {مستغزير} {OsT} *sf.* Çıkarlarını iyi gözetken; kaz gelecek yerden tavuğunu esirgemeyen.

müstahak, -kkı [Ar. haqq > istiḥkāk > müsteḥakk {مستحق} {OsT} *sf.* 1. Bir şeye hak kazanmış olan; layık olan. 2. *is.* Hak edilen şey. 3. Bir kimsenin eylemleri sonucu uygun bulunan ceza veya ödül. ☞ **müstahakını bulmak**, 1. *Aldığı cezayı hak etmiş olmak; yapmış olduğu kötülüklerin tam karşılığını ceza olarak görmüş olmak.* 2. *Yaptığı iyiliklerin karşılığı olarak ödüllendirilmiş olmak; hak ettiği yere gelmek.*|| **müstahak olmak**, *Layık olmak; hak etmiş olmak; hak etmek.*

müstahber, [Ar. ḥaber > istiḥbār > müstaḥber {مستخبر} {OsT} *sf.* 1. Haber alınmış; öğrenilmiş; duyulmuş; işitilmiş. 2. Sorup soruşturularak, danışılarak öğrenilmiş veya anlaşılmış olan.

müstahberat, [Ar. müstaḥber > müstaḥberāt {مستخبرات} (*müstahbera:t*) {OsT} *is.* Alınmış haberler; edinilmiş, öğrenilmiş bilgiler.

müstahbir, [Ar. ḥaber > istiḥbār > müstaḥbir {مستخبر} {OsT} *sf.* Sorup soruşturularak öğrenen; haber alan.

müstahcer, [Ar. hacir > müstaḥcer {مستحجر} {OsT} *sf.* Taş durumuna gelmiş olan; taşlaşmış; fosilleşmiş.

müstahdem, [Ar. istiḥdām > müstaḥdem / müstaḥ -dime {مستخدم / مستخدمه} {OsT} *sf.* 1. Hizmet görürülen; işe yerleştirilen. 2. Bir hizmette bulunan. 3. *is.* Kamu hizmetlerini gereği gibi yürütmek amacıyla yardımcı hizmetler sınıfında kadrolu çalışan kamu görevlisi; hizmetli; hademe.

müstahdemîn, [Ar. müstaḥdem > müstaḥdemîn {مستخدمين} (*müstahdemi:n*) {OsT} *is.* Hizmetliler; müstaḥdemler; devlet dairelerinde görevli yardımcı hizmet personelleri.

müstahdes, [Ar. müstaḥdeş {مستحدث} {OsT} *sf.* Yeni bulunmuş; yeni ortaya atılmış.

müstahdim, [Ar. istiḥdām > müstaḥdim / müstaḥ -dime {مستخدم / مستخدمه} {OsT} *sf.* Bir başkasını kendi işinde çalıştıran; birini hizmetinde kullanan; istiḥdam eden; hizmet ettiren.

müstahfaz, [Ar. ḥıfz > müstaḥfaz {مستحفظ} {OsT} *sf.* Güvenlik altında tutulan; koruma altına alınan; korunan; saklanan.

müstahfazîn, [Ar. müstaḥfaz > müstaḥfazîn {مستحفظين} {OsT} *is.* Korunanlar; saklananlar; koruma altına alınan şeyler.

müstahfız, [Ar. ḥıfz > müstaḥfız {مستحفظ} {OsT} *sf.* 1. Koruyan; koruyucu; korucu. 2. İmparatorluk döneminde, kale teşkilatı içinde yaya askerlerden kurulu sınıf; korucu. 3. *as.* Tanzimattan sonra, redifliği takip eden, önce sekiz, daha sonra da altı yıl süren ihtiyatlık dönemi.

müstahfızîn, [Ar. müstaḥfız > müstaḥfızîn {مستحفظين} (*müstahfızı:n*) {OsT} *is.* Müstaḥfızlar; koruyucular; korucular.

müstahfızlık, -ğı [müstahfızlık] *is.* Müstaḥfızın görevi; koruculuk.

müstahık, -kkı [Ar. haqq > istiḥkāk > müsteḥakk {مستحق} {OsT} *sf.* Hak etmiş olan; layık; müstahak. ☞ **müstahık-kı kısas**, Cinayet işleyen kişiyi, kısas suretiyle cezalandırma hakkına sahip kişi.

müstahıkkîn, [Ar. müsteḥıkk > müsteḥıkkîn {مستحقين} (*müstahıkkı:n*) {OsT} *is.* Hak edenler; müstahak olanlar.

müstahil, [Ar. ḥavl > müstaḥil / müstaḥile {مستحيل / مستحيلة} (*müstahi:l*) {OsT} *sf.* Gerçekleşmesi mümkün olmayan; olmayacak; olanaksız.

müstahil, -lli [Ar. ḥelāl > müstaḥill {مستحل} {OsT} *sf.* 1. Bir şeyin helal olmasını isteyen. 2. Helal sayan. 3. Helal sayılmış. 4. Helalleşen.

müstahilat, [Ar. müstaḥil > müstaḥilāt {مستحلات} (*müstahila:t*) {OsT} *is.* Olması, gerçekleşmesi olanaksız şeyler; boş şeyler.

müstahkar, [Ar. ḥaḳāret > müstaḥkar {مستحقر} {OsT} *sf.* 1. Hakaret edilmiş; hakaret görmüş; aşağılanmış; küçümsenmiş olan. 2. Değersiz.

müstahkem, [Ar. ḥükm > istiḥkām > müstaḥkem / müstaḥkeme {مستحكم / مستحکمه} {OsT} *sf.* 1. Sağlamlaştırılmış; kuvvetlendirilmiş. 2. Sağlam. ☞ **müstahkem bölge**, {OsT} *Müstahkem mevki.*|| **müstahkem mevki**, {OsT} *Türlü savunma tesislerini kapsayan bölge.*

müstahkır, [Ar. ḥaḳāret > müstaḥkır / müstaḥkırā

- مستحكره / مستحكره* {OsT} sf. Küçümseyen; küçük gören.
- müstahkim**, [Ar. hüküm > istiḥkām > müstahkim *مستحکم*] {OsT} sf. Sağlamlaştırıcı; kuvvetlendiren; destekleyen.
- müstahlas**, [Ar. ḥalās > müstahlaṣ *مستخلص*] (müstahla:s) {OsT} sf. Kurtarılmış.
- müstahleb**, [Ar. ḥalḅ (süt sağma) > müstahleb *مستحلب*] {OsT} sf. **1.** Süt haline getirilmiş. **2.** is. tıp. Su ile karışık yağlı maddelerden elde edilen süt renginde ve kıvamında olan ilaç.
- müstahlef**, [Ar. ḥalef > müstahlef *مستحلف*] {OsT} sf. Başkasının yerine konulmuş.
- müstahlib¹**, [Ar. ḥalḅ (süt sağma) > müstahlib *مستحلب*] {OsT} sf. Süt sağan.
- müstahlib²**, [Ar. ḥalḅ > müstahlib *مستحلب*] {OsT} sf. Tırmık atan; tırmıklayan.
- müstahlif**, [Ar. ḥalef > müstahlif *مستحلف*] {OsT} sf. Başkasının yerine koyan; başkasını kendi yerine geçiren.
- müstahlis**, [Ar. ḥalās > müstahliṣ *مستخلص*] {OsT} sf. Kurtaran; kurtarıcı.
- müstahmil**, [Ar. ḥaml > müstahmil *مستحمل*] {OsT} sf. Yüklenen.
- müstahrec**, [Ar. ḥurūc > müstahrec / müstahrecc *مستخرج / مستخرجه*] {OsT} sf. **1.** Bir şeyden alınmış, çıkarılmış. **2.** Bir kitaptan alınmış.
- müstahric**, [Ar. ḥurūc > müstahric / müstahrice *مستخرج / مستخرجه*] {OsT} sf. **1.** Çıkarıcı. **2.** Bir sözden, ibareden anlam çıkarabilen.
- müstahsal, -li** [Ar. ḥuşūl > istiḥṣāl > müstahṣal *مستحصل*] {OsT} sf. Üretilmiş; meydana getirilmiş; hasil olmuş.
- müstahsalat**, [Ar. müstahṣal > müstahṣalāt *مستحصلات*] (müstahsala:t) {OsT} is. Üretilmiş, meydana getirilmiş olan şeyler; oluşturulan şeyler.
- müstahsen**, [Ar. müstahsen / müstahsene *مستحسن / مستحسنة*] {OsT} sf. **1.** Herkes tarafından beğenilmiş olan; güzel bulunmuş olan; beğenilmiş olan. **2.** müz. Türk müziğindeki 440 frekanslı *la* sesinin, acem *fa* perdesine karşılık düşen düzen. **3.** Acem deliğinden 440 frekanslı *la* sesini veren ney.
- müstahsil**, [Ar. istiḥṣāl > müstahṣil *مستحصل*] {OsT} sf. Üreten; ürün yetiştiren; üretici.
- müstahsilün**, [Ar. müstahṣil > müstahṣilün *مستحصلين*] (müstahsili:n) {OsT} is. Üreticiler.
- müstahsir**, [Ar. müstahsir *مستحسر*] {OsT} sf. Yorgunluktan hâlsiz düşen.
- müstahyi**, [Ar. ḥayā' > istiḥyā' > müstahyī *مستحیی*] (müstahyi:) {OsT} sf. Utanan; utangaç; istiḥyā eden.
- müstahzar**, [Ar. ḥuzūr > müstahẓar *مستحضر*] {OsT} sf. **1.** Huzura getirilmiş olan. **2.** Hazırlanmış olan. **3.** Hazırlanması istenen. **4.** Zihinde kalmış olan; hatırlanan. **5.** is. Kodekste yazılı olan ve önceden hazırlanarak eczanelerde bulundurulmuş, özel bir ad ile satışa sunulan ilaç.
- müstahzarat**, [Ar. müstahẓar > müstahẓarāt *مستحضرات*] (müstahzara:t) {OsT} is. **1.** Hazırlanan şeyler. **2.** Hazır ilaçlar.
- müstahzır**, [Ar. ḥuzūr > müstahẓır *مستحضر*] {OsT} sf. **1.** Hazırlayan; hazırlayıcı. **2.** Huzuru getiren; huzurda bulunmasını sağlayan.
- müsta'id, -ddi** [Ar. 'udde > müsta'idd / müsta'idd *مستعد*] {OsT} sf. **1.** Doğuştan yetenekli olan; kabiliyetli. **2.** Anlayışlı; becerikli; akıllı. **3.** Harekete hazır durumda olan; meyyal; istekli. **4.** Bir duruma hazır olan; yatkın olan. ☞ **müsta'id-i ilm ü kemāl**, {OsT} *Olgunluğa ve bilime yetenekli olan.*
- müsta'iddan**, [Ar. müsta'idd > müsta'iddān *مستعدان*] (müstaidda:n) {OsT} is. Yetenekli kimseler.
- müsta'iddane**, [Ar. müsta'idd + Far. -āne *مستعدانه*] (müstaidda:ne) {OsT} zf. Yetenekli kimselere yakışır biçimde.
- müsta'iddîn**, [Ar. müsta'idd > müsta'iddīn *مستعدین*] (müstaiddi:n) {OsT} is. Yetenekli kimseler.
- müsta'in**, [Ar. 'avn > müsta'in *مستعين*] (müstai:n) {OsT} sf. Yardım isteyen; yardım uman.
- müsta'inen**, [Ar. müsta'in > müsta'inen *مستعيناً*] (müstai':nen) {OsT} zf. Yardım isteyerek; yardım dileyerek. ☞ **müsta'inen billāhi teālā**, {OsT} *Allāh'ın yardımına sığınarak.*
- müsta'ir**, [Ar. 'āriyet > isti'āre > müsta'ir *مستعير*] (müstai:r) {OsT} sf. **1.** Bir şeyi ödünç olarak alan; borç alan. **2.** Kinayeli konuşan.
- müstakar, -rrı** [Ar. qarār > istiḳrār > müstaḳarr *مستقر*] {OsT} sf. **1.** (Yer için) yerleşilen; durulan; karar kılınan. **2.** is. Karargâh.
- müstakbah**, [Ar. ḳubḥ > müstaḳbah / müstaḳbaḥa *مستقبه / مستقبه*] {OsT} sf. Tiksinti duyulan; iğrenilen; tiksnilen; beğenilmeyen.
- müstakbel**, [Ar. ḳabl > istiḳbāl > müstaḳbel / müstaḳbele *مستقبل / مستقبله*] {OsT} sf. **1.** İleri bir tarihte gerçekleşmesi beklenen; gelecek zamana ilişkin olan; gelecek. **2.** Karşılanan. **3.** is. dbl. Gelecek zaman kipi; istikbal. **4.** Gelecek zaman; istikbal.

- müstakbelat**, [Ar. müstakbel > müstakbelât [مستقبلات] (müstakbela:t) {OsT} is. Gelecek zamanlar.
- müstakbih**, [Ar. kubbh > istikbâh > müstakbih [مستقبیح] {OsT} sf. Tiksinmiş olan; tiksinen; iğrenen; beğenmeyen.
- müstakbil**, [Ar. kabl > istikbâl > müstakbil [مستقبل] {OsT} sf. Karşılıyan; karşılamak için çıkan; istikbal eden.
- müstakbilîn**, [Ar. müstakbilîn [مستقبلين] (müstakbili:n) {OsT} is. **1.** Karşılıyıcılar. **2.** Kibleye dönenler.
- müstakdim**, [Ar. kadem / kıdem > müstakdim [مستقدم] {OsT} sf. **1.** Ayakları çok olan. **2.** Önde bulunan; önde giden. **3.** Yiğit; cesur.
- müstakıl, -lle** [Ar. kılet > müstakıl / müstakille [مستقل / مستقلة] {OsT} sf. Kendi başına; başlı başına.
- müstakır, -rrı** [Ar. karar > istikrâr > müstakır / müstakırre [مستقر / مستقره] {OsT} sf. **1.** Yerleşmiş; durmuş; karar kılmış olan; sabit. **2.** Yerinden oynamayan; sabit. **3.** Karar kılmış olan; iyice belirmiş; belli olmuş.
- müstakıs, -ssı** [Ar. kışas > müstakışş [مستقص] {OsT} sf. (Öldürme, yaralama vb. suçları için) kısas isteyen; suçlunun kısas yoluyla cezalandırılmasını isteyen..
- müstakıl, -lli** [Ar. kılet => müstakıl / müstakille [مستقل / مستقلة] {OsT} sf. **1.** Bağımsız. **2.** Kullanış yönünden başka bir şeye veya yere bağlı olmayan; kendi başına olan. **3.** Kullanış yönünden belli bir kimse veya bir işe ayrılmış olan. ☞ **müstakıl cümle**, {OsT} dbl. *Anlam bakımından başka cümleye bağlı olmayan tek yüklemlili cümle; basit cümle; yalın cümle; bağımsız cümle.* || **müstakıl grup**, *Bir parti içinde partinin görüşünden ayrı bir görüş etrafında birleşerek birlikte hareket eden grup.*
- müstakilen**, [Ar. müstakıl > müstakillen [مستقلاً] (müstaki'len) {OsT} zf. Bağımsız olarak.
- müstakillen**, [Ar. müstakıl > müstakillen [مستقلاً] (müstaki'llen) {OsT} zf. → müstakilen.
- müstakim**, [Ar. kıyâm > istikâmet > müstakim / müstakime [مستقیم / مستقيمه] {OsT} sf. **1.** Doğru; düz. **2.** mat. Bir doğru boyunca olan; doğru. **3.** mecaz. Doğru yoldan ayrılmayan; doğruluktan şaşmayan; hile bilmeyen; aldatmayan. ☞ **müstakim hat**, {OsT} *Doğru çizgi.* || **müstakimü'l-cenâh**, {OsT} zool. *Düz kanatlılar.*
- müstakimane**, [Ar. müstakim + Far. -âne [مستقيمانه] (müstakima:ne) {OsT} zf. Doğru olana yakışır biçimde; doğrulukla.
- müstakraz**, [Ar. karz > müstakraz / müstakraza [مستقرض / مستقرضه] {OsT} sf. Geri ödenmek üzere alınmış olan; borçlanılmış; ödünç alınmış olan.
- müstakrazat**, [Ar. müstakraz > müstakrazât [مستقرضات] (müstakraza:t) {OsT} is. Borç alınmış para vb. şeyler.
- müstakrib**, [Ar. kurb > müstakrib [مستقرب] {OsT} sf. Yaklaştıran; yaklaştırmacı.
- müstakriz**, [Ar. karz > müstakriz [مستقرض] {OsT} sf. Borçlanan; borcu olan; borç yapan; borçlu.
- müstakrizîn**, [Ar. müstakrizîn [مستقرضين] (müstakrizi:n) {OsT} sf. Borç alanlar; istikraz edenler.
- müstaksi**, [Ar. kusv > müstakısi [مستقصی] (müstaksi:) {OsT} sf. **1.** Sonuna varmak isteyen. **2.** Dikkatle araştıran.
- müstaksim¹**, [Ar. kısm > takım > müstaksim [مستقسم] {OsT} sf. Taksim eden; bölüşen.
- müstaksim²**, [Ar. kâsem > müstaksim [مستقسم] {OsT} sf. Yemin isteyen.
- müstaktab**, [Ar. kuṭb > müstakṭab [مستقطب] {OsT} sf. (Işın demeti için) titreşimleri belirli bir yöne çevrilmiş; polarılmış.
- müstaktıb**, [Ar. kuṭb > müstakṭıb [مستقطب] {OsT} sf. **1.** (Aygıt için) ışınların bazı saydam cisimlerden geçerken aldığı şekilleri ölçen. **2.** is. fiz. Polarizör; girişimölçer.
- müstaktır**, [Ar. kaṭre > müstakṭır [مستقطر] {OsT} sf. **1.** Damla damla akıtan; damlatan; damıtan. **2.** is. Damlalık.
- müstaktıl**, [Ar. katl > müstakṭıl [مستقتل] {OsT} sf. Ölüm tehlikesini hiçe sayan; kendini tehlikeye atan; korkusuz.
- müsta'li**, [Ar. 'ulüv > müsta'li / müsta'liye [مستعلي / مستعليه] (müsta-li:) {OsT} sf. **1.** Üstün gelen; üste çıkan. **2.** İstila eden.
- müsta'lim**, [Ar. 'ilm > müsta'lim [مستعلم] (müsta-lim) {OsT} sf. Bilgi isteyen; bilmek arzusunda olan; meraklı; soran.
- müsta'liye**, [Ar. 'ulüv > müsta'liye [مستعليه] (müsta-li:ye) {OsT} is. dbl. Arap alfabesinde *hı, sad, dad, tı, zı, ayın, kaf* harflerine verilen ad.
- müsta'mel**, [Ar. 'amel > müsta'mel / müsta'mele [مستعمل / مستعمله] (müsta-mel) {OsT} sf. → müstamel.
- müstamel**, [Ar. 'amel > müsta'mel / müsta'mele [مستعمل / مستعمله] (müsta:mel) {OsT} sf. **1.** Kullanılmış olan; kullanılan. **2.** Yeni olmayan; eski.
- müsta'mer**, [Ar. 'umrân > müsta'mer / müsta'mere [مستعمر / مستعمرة] (müsta-mer) {OsT} sf. **1.** (Yer için)

- göçmenleri yerleştirerek bayındır hale getirilmiş olan. **2.** Sömürge.
- müsta'merat**, [Ar. müsta'mer > müsta'merāt] (مستعمرات) (müsta-mera:t) {OsT} is. Sömürgeler.
- müsta'mil**, [Ar. 'amel > müsta'mil / müsta'mile] (مستعمل / مستعملة) (müsta-mil) {OsT} sf. Kullanan; kullanıcı.
- müsta'mir**, [Ar. 'umrān > müsta'mir] (مستعمر) (müsta-mir) {OsT} sf. **1.** Bir yere göçmenler yerleştirerek orasını yaşanır hale getiren. **2.** Sömürgeci.
- müstansır**, [Ar. nuşret > müstansır] (مستنصر) {OsT} sf. Yardım isteyen.
- müstantak**, [Ar. nuṭḫ > müstantak] (مستنطق) {OsT} sf. Sorgulanmış olanlar.
- müstantik**, [Ar. nuṭḫ > istināk > müstantik] (مستنطق) (k kalın söylenir) {OsT} sf. **1.** Sorguya çeken; sorgulayan; bir şeyi öğrenmek isteyen. **2.** is. Eskiden kendisi yargıç olmadığı halde bugünkü sorgu hakiminin görevini yapan kimselere verilen ad; ilk soruşturmayı yapan kişi; soruşturmacı. **3.** huk. Sorgu yargıcı.
- müstantiklik, -ği** [müstantik-lik] is. Sorgu hakiminin görevi veya makamı.
- müsta'raz**, [Ar. müsta'raz] (مستعرض) (müsta-ra:z) {OsT} sf. Enine; yassılamasına. ☐ **müsta'razü're's**, *biy. Yassı kafalı; kısa kafalı.*
- müsta'reb**, [Ar. 'arab > müsta'reb / müsta'rebe] (مستعرب / مستعربة) (müsta:reb) {OsT} sf. Araplaştırılmış olan; Araplaştırılan.
- müsta'rib**, [Ar. 'arab > müsta'rib / müsta'ribe] (مستعرب / مستعربة) (müsta:rib) {OsT} sf. Araplaşmış olan; Araplaşan.
- müstasab**, [Ar. şa'b > müstaş'ab] (مستصعب) (müstas-ab) {OsT} sf. **1.** Zor; güç; güç sayılan. **2.** (İş için) güç.
- müsta'sabat**, [Ar. müstaş'ab > müstaş'abāt] (مستصعبات) (müstas-aba:t) {OsT} is. **1.** Güç sayılan şeyler; zor olarak değerlendirilenler. **2.** Güç işler.
- müstasfi**, [Ar. şafā > müstaşfi] (مستصفي) (müstasfi:) {OsT} sf. Katışksız olanı alan; saf şeyleri alan.
- müstaşgir**, [Ar. şağir > müstaşgir] (مستصغر) {OsT} sf. → müstaşgir.
- müstaşgir**, [Ar. şağir > müstaşgir] (مستصغر) {OsT} sf. Küçük gören; hor gören; aşağılık bulan; küçümseyen.
- müstaşgirane**, [Ar. müstaşgir + Far. -āne] (مستصغرانه) (müstasgira:ne) {OsT} zf. Küçümseyerek; küçük görerek.
- müstashab**, [Ar. şaḥabet > mütaşḥab] (مستصحب) {OsT} sf. Birinin yanına alınarak dost, arkadaş edinilmiş olan; birinin yanına dost ve arkadaş olarak katılan.
- müstashib**, [Ar. şaḥabet > mütaşḥib] (مستصحب) {OsT} sf. Bir kimseyi yanına arkadaş olarak alan; yanında götürülen; birini dost, arkadaş edinen.
- müstashiben**, [Ar. müstaşḥib > müstaşḥiben] (مستصحباً) (müstashi'ben) {OsT} zf. Bir kişiyi yanına alarak; beraber götürerek.
- müstas'ib**, [Ar. şa'b > müstaş'ib] (مستصعب) (müsta-ib) {OsT} sf. Bir işi güç sayan; bir işi gözünde büyüten.
- müstasveb**, [Ar. şavāb > müstaşveb] (مستصوب) {OsT} sf. Uygun görülmüş olan; doğru bulunan; tasvip edilen; beğenilen.
- müstasvib**, [Ar. şavāb > müstaşvib] (مستصوب) {OsT} sf. Uygun gören; doğru bulan; tasvip eden; beğenen.
- müstatıb, -bbı** [Ar. tıbb > müstatıbb] (مستطب) {OsT} sf. Çare arayan; deva arayan.
- müsta'tıf**, [Ar. āṭıfet > müsta'tıf] (مستعطف) (müsta-tıf) {OsT} sf. Şefkat ve sevgi isteyen.
- müsta'tıfane**, [Ar. müsta'tıf + Far. -ane] (مستعطفانه) (müsta-tıfa:ne) {OsT} zf. Şefkat ve sevgi istercesine.
- müsta'ti**, [Ar. müsta'ti] (مستعطى) (müsta-ti:, t kalın söylenir) {OsT} sf. Bahış isteyen.
- müstatraf**, [Ar. ṭurfe (görülmedik) > müstatraf] (مستطرف) {OsT} sf. Seçkin; seçilmiş; nadide.
- müstatrib**, [Ar. ṭarab > müstatrib] (مستطرب) {OsT} sf. Eğlence isteyen; neşelenmek isteyen; zevk almak dileyen.
- müstatribane**, [Ar. müstatrib + Far. -āne] (مستطربانه) (müstatriba:ne) {OsT} Eğlence isteyene yakışır biçimde.
- müstatrif**, [Ar. ṭurfa > müstatrif] (مستطرف) {OsT} sf. Seçkin sayılan; turfa sayılan; istitraf eden.
- müstavfi**, [Ar. istifā (ödetilme) > müstavfi] (مستوفى) (müstavfi:) {OsT} is. Selçuklular ve Beylikler döneminde devlet muhasebesini yöneten üst düzey görevli memur.
- müstavsıla**, [Ar. müstavşıla] (مستوصله) {OsT} sf. (Kadın için) takma saç kullanan.
- müstavtın**, [Ar. vatan > müstavtın] (مستوطن) {OsT} sf. (Kişi için) bir yeri vatan edinmiş olan; yurt tutmuş olan.
- müstavzı, -ı'ı** [Ar. müstavzi] (مستوضع) {OsT} sf. Pazırlık eden.
- müstavzih**, [Ar. vuzuḥ > müstavzih] (مستوضح) {OsT} sf.

1. Bir şeyin yorumlanmasını isteyen; açıklama bekleyen. 2. Bir şeyi açıklığa kavuşturmaya çalışan.
- müstazhîr**, [Ar. zâhr (arka) > müstazhîr مستظهر] {OsT} sf. 1. Arka veren; arka çıkan; destek olan. 2. Yardım eden.
- müstazhîren**, [Ar. müstazhîr > müstazhîren مستظهراً] (müstazhîren) {OsT} zf. Dayanarak; destek olarak.
- müstazıl, -ılı** [Ar. zıll > müstazıl مستظل] {OsT} sf. 1. Gölgeleyen; gölgede bulunan; gölgelemiş. 2. mecaz. Bir kimsenin koruyuculuğu altına girmiş olan; birine sığınan.
- müsta'zım**, [Ar. 'azîm (büyük) => OsT. 'azamet > müsta'zım مستعظم] (müsta:zım) {OsT} sf. 1. Bir şeyi olduğundan büyük olarak değerlendiren; gözünde büyüten. 2. Kendini büyük gören; kendini beğenmiş; kibirli.
- müstazi**, [Ar. ziyâ > müstazî مستضى] (müstazi:) {OsT} sf. 1. Işık alan; ışıklanan; aydınlanan. 2. İyi; makbul; geçerli.
- müstaz'if**, [Ar. za'f > müstaz'if مستضعف] (müsta:zif) {OsT} sf. Bir şeyi veya kimseyi kuvvetsiz, zayıf gören; değersiz bulan; küçümseyen.
- müstazraf**, [Ar. zarf > müstazraf مستظرف] {OsT} sf. Etrafı kuşatılmış; bir şeyin içine alınmış.
- müstazrîf**, [Ar. zarf > müstazrîf مستظرف] {OsT} sf. Bir şeyin etrafını kuşatan; içine alan.
- müste'an**, [Ar. 'avn > müste'an مستعان] (müstea:n) {OsT} sf. Kendinden yardım istenen en büyük güç; Allah.
- müste'ar**, [Ar. 'ariyet > isti'are > müste'ar مستعار] (müstea:r) {OsT} sf. 1. Eğreti olarak alınmış; takma. 2. is. müz. Klasik Türk müziğinde segâh dizisine kalın bölgede katılan dörtlü ile oluşan makam. 3. is. huk. Ariyet olarak alınan şey. ☞ **müstear ad**, {OsT} Yazarların kendi kişiliklerini gizlemek veya okuyucularını etkilemek amacıyla aldıkları takma ad. || **müstear kelime**, {OsT} Yabancı kelime. || **müste'ârün-leh**, {OsT} ed. Bir benzetmede, benzetilenin anlamı. || **müste'ârün-minh**, {OsT} Kendisinden eğreti olarak bir şey alınmış kimse.
- müste'arek**, [Ar. müste'ar + Far. -ek مستعارك] (müstea:rek) {OsT} is. Bugüne örneği kalmamış birleşik bir Türk musikisi makamı.
- müsteb'ad**, [Ar. bu'd > müsteb'ad مستبعد] (müstebad) {OsT} sf. Olacağı sanılmayan; olmasına ihtimal verilmeyen; uzak bir ihtimal dahilinde olan.
- müsteban**, [Ar. beyân > müstebân مستبان] (müsteba:n) {OsT} sf. 1. Apaçık meydanda olan; belli olan; aşikâr. 2. Herhangi bir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde anlaşılır olan; açık olarak anlaşılan.
- ☞ **müsteban buyurulacağı vechile**, Açıkça anlaşılacağı gibi; anlaşılacağı üzere. || **müsteban olmak**, Açıkça anlaşılmak.
- müstebdel**, [Ar. bedel > müstebdel / müstebdele مستبدل / مستبدله] {OsT} sf. Değiştirilmiş.
- müstebdî, -î'î** [Ar. müstebdî' مستبضع] {OsT} sf. 1. Saklanılmak üzere bırakılan; emanet; vedia. 2. huk. Kazancı, sermaye sahibine ait olmak üzere kendisine sermaye verilen kimse.
- müstebdî, -î'î** [Ar. müstebdî' مستبضع] {OsT} sf. Kendisini eşi benzeri bulunmaz sanan.
- müstebdî'ane**, [Ar. müstebdî' + Far. -âne مستبدعانه] {OsT} sf. Kendisini eşi bulunmaz sanırcasına.
- müstebdil**, [Ar. bedel > müstebdil مستبدل] {OsT} sf. Bir şeyi bir bedel karşılığında değiştiren.
- müstebgî**, [Ar. müstebgî' مستبغى] (müstebgî:) {OsT} sf. Bir şeyin olması için yardımda bulunan.
- müstebhîr**, [Ar. baħr > müstebhîr مستبحر] {OsT} sf. 1. Deniz gibi geniş; çok geniş. 2. Çok ve derin bilgi sahibi olan; çok bilgili.
- müstebî**, [Ar. müstebî' مستبى] (müstebî:) {OsT} sf. Esir eden.
- müsteb'id**, [Ar. müsteb'id' مستبعد] (müsteb-id) {OsT} sf. Uzak gören; uzak sayan.
- müstebid, -ddi** [Ar. istibdād > müstebidd / müstebidde مستبد / مستبده] {OsT} sf. → müstebî.
- müstebidane**, [Ar. müstabidd + Far. -âne مستبدانه] {OsT} zf. Yönetimindekilere baskı ve zor kullanarak; diktatörce; müstebîtçe; despotça.
- müstebîk, -kî** [Ar. müstebîk' مستبىق] {OsT} sf. Yarışa çıkan.
- müstebîn**, [Ar. beyân > müstebîn مستبين] (müstebî:n) {OsT} sf. 1. Açıklayan. 2. Açıklanmış.
- müstebît, -dî** [Ar. istibdād > müstebidd / müstebidde مستبد / مستبده] {OsT} sf. 1. Davranışlarında özgür olan; serbest; bağımsız. 2. (Yönetici için) yönetimi altındakilere karşı zor kullanan; egemenliği altındakilere söz ve davranış özgürlüğü tanımayan; zorba; diktatör; despot.
- müstebîtlik, -ğî** [müstebît-lik] is. 1. Müstebît olma durumu; zorbalık; despotluk. 2. Müstebîtçe davranış.
- müstebri**, [Ar. müstebri' مستبرى] (müstebri:) {OsT} sf. İşeme sonrasında, organında hiç sidik artığı bırakmayan.
- müstebşîr**, [Ar. beşâret > müstebşîr / müstebşîre مستبشره / مستبشيره] {OsT} sf. 1. Müjde veren; müjdecî. 2. Müjde alan; müjde aldığı için sevilen.

müstebtin, [Ar. batın > müstebtin مستبتن] {OsT} sf. İç yüzünü bilen; istibtan eden.

müstecab, [Ar. cevāb > müstecāb مستجاب] (müstecab) {OsT} sf. 1. Cevap alan; isteği kabul edilen; istediği cevabı alan; onaylanan. 2. Kabul edilen; hoş görülen. ☞ **müstecābū'd-davāt**, {OsT} Duaları kabul olunan.

müste'cel, [Ar. ecel > müste'cel مستعجل] {OsT} sf. 1. Belirli bir zamana kadar ertelenmesi istenen; geciktirilmesi arzu edilen. 2. Belli bir süreye kadar ertelenmiş olan.

müstecer, [Ar. ecr > müste'cer مستعجر] {OsT} sf. Kiralanan; kira ile tutulan; mecur; mucer. ☞ **müste'cerün-fih**, {OsT} Kiralama amacı.

müstechil, [Ar. cehl > müstechil مستعجل] {OsT} sf. 1. Cahil sayan; birini, cahil olduğu için, küçük gören, küçümseyen. 2. Bir kimsenin cahilce davranmasına sebep olan; cahilce söyleten.

müstechilane, [Ar. müstechil + Far. -āne مستعجلانه] (müstechilane) {OsT} zf. Cahil sayarak; küçümsercesine.

müstecir¹, [Ar. civār > (himaye) > isticāre > müstecir مستعير] {OsT} sf. Himaye isteyen; korunmak, sığınmak isteyen; aman dileyen; yalvaran; aman dileyen.

müstecir², [Ar. ecr > isti'cār > müste'cir مستأجر] {OsT} sf. Kira ile tutan; kiracı; kiralayan.

müstecirane, [Ar. müstecir + Far. -āne مستأجرانه] (müstecirane) {OsT} zf. Aman dileyerek; yalvarırcasına.

müste'ciren, [Ar. müste'cir > müste'ciren مستأجراً] (müste-ci'ren) {OsT} zf. Kira ile tutarak; kiralayarak.

müste'cirîn, [Ar. müste'cir > müste'cirîn مستأجرين] (müste-ciri:n) {OsT} is. Kiralayanlar; kiracılar; müstecirler.

müsteclib, [Ar. celb > müsteclib مستعجب] {OsT} sf. Kendine doğru çeken; cezbeden.

müstecmi, -i'i [Ar. cem' > müstecmi' مستجمع] (müstecmi:) {OsT} sf. 1. Toplayan; kendinde barındıran. 2. Toplanan; toplanmış. ☞ **müstecmi'-i haslet-i cemîle**, {OsT} Güzel huyu kendinde toplayan; güzel huya sahip. || **müstecmi'ü'l-mecdi ve'-ş-şeref**, {OsT} Şan ve şeref büyüklüğünü kendisinde toplayan.

müstecvib, [Ar. cevāb > müstecvib مستعجب] {OsT} sf. Birinin ifadesini alan; sorguya çeken; sorgulayan.

müsted'a, [Ar. da'vā > müsted'a مستدعا] (müsted-a:) {OsT} sf. 1. İstenen; arzu edilen; talep olunan; rica

edilen. 2. Hakkında dilekçe verilen. ☞ **müsted'a-aleyh**, {OsT} Hakkında dava açılan kimse; şikâyet edilen.

müstedam, [Ar. devām > müstedām مستدام] (müstedam) {OsT} sf. 1. Devamı istenen. 2. Devamlı olan; sürekli. ☞ **müstedām olmak**, {OsT} Kalıcı olmak; devamlı olmak.

müsted'ayat, [Ar. müsted'a > müsted'ayāt مستدعيات] (müsted-a:ya:t) {OsT} is. Talep edilen veya istenen şeyler.

müstedbir, [Ar. müstedbir مستدير] {OsT} sf. Arkasını dönen; sırt çeviren; yüz çeviren.

müstedel, -lli [Ar. delālet > istidlāl > müstedell مستدل] {OsT} sf. Kanıtlanmış; ispat edilmiş olan.

müsted'i, [Ar. da'vā > istid'ā > müsted'i مستدعي] (müsted-i) {OsT} sf. 1. Resmî veya özel bir makamdan yazılı olarak dilekte bulunan; dilekçe veren. 2. Bir konuyu şikâyet eden veya yazılı ihbarda bulunan; bildirimde bulunan.

müste'di, [Ar. edā' > isti'dā > müste'di مستأدى] (müste-di:) {OsT} sf. 1. Korunmak için birinden yardımda bulunmasını isteyen; yardım isteyen. 2. Birinin malını zorla alan.

müste'dib, [Ar. edeb > isti'dāb > müste'dib مستأدب] {OsT} sf. Bilgi ve görgü öğrenen.

müstedil, -lli [Ar. delālet > müstedill مستدل] {OsT} sf. Delil getiren; delille kanıtlayan; istidlal eden.

müstedim, [Ar. devām > müstedim مستديم] (müstedim) {OsT} sf. 1. Devamını isteyen. 2. Devamlı; sürekli.

müstedin, [Ar. deyn > müstedin مستدين] {OsT} sf. Belirli bir tarihte geri vermek üzere borç alan; ödünç alan.

müstedir, [Ar. devr > müstedir مستدير] {OsT} sf. 1. Yuvarlak ve daire biçiminde olan; değirmi. 2. Dönüp dolaşan.

müstedrek, [Ar. derk > müstedrek مستدرک] {OsT} sf. 1. Anlamak istenilen. 2. is. Bir Arap vezni.

müstedrik, [Ar. derk > müstedrik مستدرک] {OsT} sf. Anlamak isteyen.

müstefad, [Ar. feyd > istifāde > müstefād مستفاد] (müstefad) {OsT} sf. 1. Kâr olarak elde edilmiş; kazanılmış olan. 2. Anlaşılmış; anlaşılan.

müstefaz, [Ar. feyz > müstefāz مستفاض] (müstefaz) {OsT} sf. Dağılıp yayılmış olan.

müstefhem, [Ar. fehm > istifhām > müstefhem مستفهم] {OsT} sf. Anlaşılmış olan; anlaşılan.

- müstefhim**, [Ar. fehm > istifhām > müstefhim مستفهم] {OsT} *sf.* Bir şeyi anlamak isteyen; soran.
- müstefid**, [Ar. feyd > istifāde > müstefid مستفيد] {OsT} *sf.* Yararlanan; faydalanan. ☞ **müstefit olmak**, {OsT} *Yararlanmak; faydalanmak; istifade etmek.*
- müstefidan**, [Ar. müstefidān مستفدان] (*müstefida:n*) {OsT} *is.* İstifade edenler; yararlananlar.
- müstefidane**, [Ar. müstefid+Far. -āne مستفدانه] (*müstefida:ne*) {OsT} *zf.* Yararlanmak suretiyle.
- müstefiz**, [Ar. feyz > müstefiz مستفيض] {OsT} *sf.* Feyiz alan; bilgilenen; feyizlenen.
- müstefizane**, [Ar. müstefiz + Far. -āne مستفيضانه] (*müstefiza:ne*) {OsT} *zf.* 1. Feyiz alırcasına. 2. Feyiz alarak.
- müstefreşe**, [Ar. firāş > müstefreşe مستفرشه] {OsT} *is.* Cariye; odalık.
- müstefriğ**, [Ar. ferāğ > müstefriğ مستفرغ] {OsT} *sf.* 1. İstifra eden; kusan. 2. Kusturucu.
- müstefsir**, [Ar. fesr > istifsār > müstefsir / müstefsire مستفسر / مستفسره] {OsT} *sf.* Bir şeyin açıklığa kavuşturulmasını isteyen; araştıran; soruşturan; inceleyen; açıklama bekleyen.
- müstefsirîn**, [Ar. müstefsir > müstefsirîn مستفسرين] (*müstefsiri:n*) {OsT} *sf.* Bir şeyin genişçe açıklanmasını, anlatılmasını isteyenler.
- müstefti**, [Ar. fetvā > müstefti / müsteftiyye مستفتي / مستفتيه] {OsT} *sf.* 1. Bir konu hakkında müftüden fetva isteyen. 2. Bir müşkülün çözümlenmesini isteyen.
- müsteftiḥ**, [Ar. fetḥ > müsteftiḥ مستفتح] {OsT} *sf.* 1. Açan. 2. Bir şeye başlayan.
- müstegas**, [Ar. ğıyāş > müsteğāş مستعاث] {OsT} *sf.* 1. Kendisinden yardım istenmiş. 2. Kendisinden yardım istenen; Allah.
- müstegis**, [Ar. ğıyāş > müsteğīs مستغيث] {OsT} *sf.* Yardım dileyen.
- müstegisîn**, [Ar. ğıyāş > müsteğīsîn مستغنين] (*müstegisi:n*) {OsT} *sf.* Yardım isteyenler.
- müstehab**, **-bbi** [Ar. ḥubb > müsteḥabb مستحب] {OsT} *sf.* 1. İyi ve makbul sayılan; kabul edilen; beğenilen; onay gören. 2. *isl.* (Eylem ve davranışlar için) farz ve vacip dışında dinen sevap kazandıran ve yapılması hoş karşılanan, yapılmaması günah sayılmayan; teşvik edilen. 3. Peygamberin ara sıra yaptığı; müekket olmayan.
- müsteham**, [Ar. müsteḥām مستحام] (*müsteha:n*) {OsT} *is.* Şaşırılmış; şaşakalmış.
- müstehan**, [Ar. müsteḥān مستحان] (*müsteha:n*) {OsT} *sf.* Alçak; değersiz; adi.
- müstehas**, [Ar. ḥavṣ > müsteḥās مستحاث] (*müsteha:s*) {OsT} *sf.* Toprak altında saklı olan; taşlaşmış olan.
- müstehasat**, [Ar. müsteḥās > müsteḥāsāt مستحاثات] (*müsteha:sa:t*) {OsT} *is.* 1. Fosiller. 2. Paleontoloji.
- müstehase**, [Ar. ḥavṣ > müsteḥāse مستحاثه] (*müsteha:se*) {OsT} *is.* Taşıl; fosil.
- müstehaza**, [Ar. müsteḥāza مستحاضه] (*müsteha:za*) {OsT} *is.* Adet gören kadın.
- müstehcen**, [Ar. hücnet > müsteḥcen مستهجن] {OsT} *sf.* 1. Cinsel ilişkiye yönelik çağrışımlarla edep ve utanma duygularını inciten; şehvet uyandırmayı amaçlayan; açık saçık; yakışsız; ayıp. 2. *is. huk.* Toplumdan topluma değişen ve kişinin utanma, ar gibi ahlakî duygularını inciten her türlü yazı, resim, fotoğraf, hareket vb. şeyler.
- müstehcenleşme**, [müstehcen-le-ş-me] *is.* Müstehecenleşmek eylemi ve durumu.
- müstehcenleşmek**, [müstehcen-le-ş-mek] *dönşl. f. [-ir]* Müstehecen duruma gelmek.
- müstehcenlik**, **-ği** [müstehcen-lik] *is.* Müstehecen olma durumu; açık saçıklık.
- müstehcin**, [Ar. hücnet > müsteḥcin مستهجن] {OsT} *sf.* Ayıp sayan; çirkin ve yakışsız gören.
- müstehdi**, [Ar. hidāyet > istihdā > müsteḥdī مستهدى] (*müstehdi:.*) {OsT} *sf.* Doğru yolu arayan; hak yolu arayan.
- müstehdif**, [Ar. hedef > müsteḥdif مستهدف] {OsT} *sf.* Hedef tutulan; hedef olarak alınan.
- müstehif**, **-ffi** [Ar. istiḥfāf > müsteḥiff مستخفف] {OsT} *sf.* Aşağılayarak alay eden; küçümseyen.
- müstehik**, **-kkı** [Ar. müsteḥiḳḳ مستحق] (*k, kalın söylenir*) {OsT} *sf. huk.* Bir başkasının elinde bulunan malın kendisine ait olduğunu kanıtlayan.
- müstehil¹**, [Ar. ḥavl > müsteḥil / müsteḥile مستحيل / مستحيلة] (*müstehi:l*) {OsT} *sf.* 1. Mümkün olmayan; kabil olmayan; olanaksız. 2. Anlamsız ve saçma.
- müstehil²**, **-lli** [Ar. ḥelāl > müsteḥill مستحل] {OsT} *sf.* 1. Helallik dileyen; istihlal eden. 2. Helallaşan.
- müstehilat**, [Ar. müsteḥil > müsteḥilāt مستحيلات] (*müstehila:t*) {OsT} *is.* 1. Mümkün olmayan şeyler; kabil olmayan şeyler. 2. Anlamsız ve saçma şeyler.
- müste'hir**, [Ar. istiḥar > müste'hir / müste'hire مستأخر / مستأخره] {OsT} *sf.* Geciken; geç kalan.
- müstehlek**, **-ği** [Ar. ḥelāk > müsteḥlek / müsteḥleke مستهلك / مستهلكه] {OsT} *sf.* Yenip içilerek bitirilen; tüketilen.

- müstehtlik, -ği** [Ar. helāk > müstehtlik / müstehtlike [مستهلك / مستهلكه] {OsT} sf. Bir şeyi yiyip içmek suretiyle bitiren; tüketici; tüketen.
- müstehtvi**, [Ar. istihvā' > müstehtvī [مستهوى] (müstehtvi:) {OsT} sf. Birinin aklını alan; hayran bırakan.
- müstehtzi**, [Ar. hezā' > istihzā > müstehtzī [مستهزى] (müstehtzi:) {OsT} sf. 1. Başkaları ile alay etmek, onları iğnelemek alışkanlığı edinmiş olan; alay eden; alay edici; alaycı. 2. İğnelemeyi ve alayı sağlayan.
- müstehtziyane**, [Ar. müstehtzī + Far. -āne [مستهزىانه] (müstehtziya:ne) {OsT} zf. Alay edene yakışır biçimde.
- müste'ir**, [Ar. 'āriyet > müste'ir [مستعير] {OsT} sf. Ödünç olarak alan.
- müstekbir**, [Ar. kibr > müstekbir [مستكبر] {OsT} sf. Kendini büyük görün; büyüklenen; kibirli.
- müstekbirane**, [Ar. müstekbir + Far. -āne [مستكبرانه] (müstekbira:ne) {OsT} zf. Kendini büyük görene yakışır biçimde; kibirli olarak.
- müstekbirîn**, [Ar. müstekbirîn [مستكبرين] (müstekbiri:n) {OsT} sf. Kendini büyük görenler; kibirlenenler.
- müstekfi**, [Ar. müstekfī [مستكفى] (müstekfi:) {OsT} sf. Yetecek kadarını isteyen; kanaat eden.
- müstekif**, [Ar. müstekif [مستكف] {OsT} sf. 1. Dilenmek için elini uzatan. 2. Gözünü korumak için elini gözünün üstüne koyarak bakan.
- müstekin**, [Ar. müstekīn [مستكين] (müstekin:n) {OsT} sf. Alçak gönüllülük gösteren.
- müstekin, -nni** [Ar. müstekinn [مستكن] {OsT} sf. Gizlenen; saklanan; içte olan.
- mübtekinne**, [Ar. müstekinne [مستكنه] {OsT} is. İçteki kin.
- müstekmil**, [Ar. kemāl > müstekmil [مستكمل] {OsT} sf. 1. Olgun duruma getiren; olgunlaştıran. 2. Emsiksiz olarak bitiren; tamamlayan.
- müstekmin**, [Ar. kernn > müstekmin [مستكمن] {OsT} sf. Gizlenen; saklanan.
- müsteknih**, [Ar. künh > müsteknih [مستكنه] {OsT} sf. İşin doğrusunu, gerçeğini araştırın.
- müstekra**, [Ar. kirā > müstekrā [مستكرا] (müstekra:) {OsT} sf. (Taşınmaz, giyim ve ev eşyası, yük ve binek hayvanı, insan için) kiraya verilen.
- müstekreh**, [Ar. kerāhet > müstekreh / müstekrehe [مستكره / مستكرهه] {OsT} sf. Tiksinti veren; nefret edilen; iğrenç.
- müstekrehat**, [Ar. müstekreh > müstekrehat [مستكرهات] (müstekreha:t) {OsT} is. Nefret edilen şeyler; iğrenç şeyler.
- müstekrehiyet**, [Ar. müstekreh > müstekrehiyyet [مستكرهيت] {OsT} is. Nefret edilir olma durumu; iğrençlik.
- müstekri**, [Ar. kirā > müstekrī [مستكرى] (müstekri:) {OsT} sf. Kira ile tutan; kiralayan; kiracı.
- müstekrih**, [Ar. kerāhet > müstekrih [مستكره] {OsT} sf. 1. Nefret eden; tiksinen; iğrenen. 2. *tip.* (İlaç için) iştah kesen.
- müstekşir**, [Ar. tekşir > müstekşir [مستكشر] {OsT} sf. Bir şeyi olduğundan fazla büyük gören; büyüten; abartan; önemseyen.
- müstekşif**, [Ar. keşf > müstekşif [مستكشف] {OsT} sf. Bir şeyi bulmaya çalışan; araştırmaya kalkışan; keşfetmeye çalışan.
- müstektib**, [Ar. ketebe > müstektib [مستكتب] {OsT} sf. Söyleyip yazdıran; dikte ettiren.
- müstelez, -zzi** [Ar. lezzet > müstelezz / müstelezz [مستلذ / مستلذه] {OsT} sf. Lezzetli bulunmuş; tadı iyi alınmış; tat alınmış; tadına varılmış.
- müstelezzat**, [Ar. müstelezz > müstelezzāt [مستلذات] (müstelezza:t) {OsT} is. Lezzeti iyi olan şeyler; lezzetli yiyecekler.
- müsteliz, -zzi** [Ar. lezzet > müsteliz / müstelizze [مستلذ / مستلذه] {OsT} sf. Lezzet alan; tadına varan; tadını alan.
- müstelki**, [Ar. istilkā > müstelkī [مستلقى] (müstelki:, k kalın söylenir) {OsT} sf. Sırt üstü yatan.
- müstelzim**, [Ar. lüzüm > müstelzim [مستلزم] {OsT} sf. 1. Gerekli olan; gereken. 2. Gerektiren.
- müstemed, -ddi** [Ar. müstemedd [مستمد] {OsT} sf. Kendisine yardım edilen; yardımda bulunulmuş olan.
- müstemen**, [Ar. emn > müstemem [مستمن] {OsT} sf. 1. Kendine aman verilmiş olan; güvenliği sağlanmış olan; bağışlanmış olan. 2. is. Müslüman ülkelerde yabancı tüccarlara verilen ad. 3. Yabancı ülkede oturan ve o ülkenin yabancı uyruğundan olan kimse. 4. is. Osmanlı devleti topraklarında yaşamasına izin verilen yabancı uyruklulara verilen ad.
- müstemend**, [Far. müstemend [مستمند] {OsT} sf. 1. Üzüntülü; kederli. 2. Mutsuz. 3. Zavallı; çaresiz.
- müstemendan**, [Far. müstemendān [مستمندان] (müstemenda:n) {OsT} is. 1. Üzüntülü kimseler; kederli, gamlı insanlar. 2. Mutsuzlar. 3. Zavalılar; çaresizler.

- müstemendane**, [Far. müstemendâne مستمندانه] (*müstemenda:ne*) {OsT} zf. **1.** Üzüntülü olarak; üzüntülü biçimde. **2.** Mutsuz olarak; mutsuzlukla. **3.** Zavallı ve çaresiz olarak.
- müstemhil**, [Ar. mehl > müstemhil مستمهل] {OsT} sf. Süre verilmesini dileyen; mühlet isteyen.
- müstemi**, **-i'ı** [Ar. sem^c (işitme) > müstemi^c / müstemi^a مستمع / مستمعه] {OsT} sf. **1.** Kulak veren; dinleyen; dinleyici. **2.** is. Bir şeyi kulaktan öğrenen; işitsel tip. **3.** Bir okula, imtihana girmeksizin, dinleyici olarak devam eden kimse; dinleyici.
- müstemi'an**, [Ar. müstemi^c > müstemi'an مستمعان] (*müstemi'an*) {OsT} zf. Dinleyerek; dinleyici olarak.
- müstemid**, **-ddi** [Ar. meded > müstemidd مستمد] {OsT} sf. Yardım isteyen; medet uman.
- müstemiddane**, [Ar. müstemidd + Far. -âne مستمدانه] (*müstemidda:ne*) {OsT} zf. **1.** Yardım istercesine; yardım ister gibi. **2.** Yardım isteyerek; yardım umarak.
- müstemi'in**, [Ar. müstemi^c > müstemi'in مستمعين] (*müstemii:n*) {OsT} is. Dinleyenler; dinleyiciler.
- müste'min**, [Ar. emn > müste'min / müste'mine مستامن / مستأمنه] {OsT} sf. **1.** Canı bağışlanmak koşuluyla teslim olan; aman dileyen; sığınan. **2.** is. isl. huk. Başka bir ülkeye özel izinle giren kişi.
- müstemir**, **-rri** [Ar. mürür > müstemirr / müstemirre مستمر / مستمره] {OsT} sf. **1.** Sürekli; kesintisiz; devamlı. **2.** Sağlam; sabit; köklü.
- müstemirren**, [Ar. müstemirr > müstemirren مستمرراً] (*müstemi'rren*) {OsT} sf. **1.** Sürekli ve kesintisiz olarak; devamlı olarak. **2.** Sağlam ve sabit olarak.
- müstemit**, [Ar. müstemit مستميت] (*müstemi:t*) {OsT} sf. Savaşta ölümden korkmayan; cesur.
- müstemlek**, [Ar. mülk => müstemlek مستملك] {OsT} is. **1.** Satın alınan mülk. **2.** Göçmen yerleştirilen yer.
- müstemlekât**, [Ar. müstemleke > müstemlekât مستملكات] (*müstemleka:t*) {OsT} is. Sömürgeler.
- müstemleke**, [Ar. müstemlek > müstemleke مستملكة] {OsT} is. Sömürge.
- müstemlekeci**, [müstemleke-ci] {OsT} sf. Sömürgeci.
- müstemlekecilik**, **-ği** [müstemleke-ci-lik] is. Sömürgecilik.
- müstemli**, [Ar. müstemli مستملي] (*müstemli:ı*) {OsT} sf. Söyleyip yazdıran; dikte ettiren.
- müstemsik**, [Ar. müstemsik مستمسك] {OsT} sf. Salı vermeye üzere sıkıca tutan; sağlam tutan.
- müstemti**, **-i'ı** [Ar. müstemti^c مستمتع] {OsT} sf. Yararlanan; temettü eden.
- müstemzic**, [Ar. mezc > müstemzic مستمزج] {OsT} sf. (Düşünce, oy, hatır) soran; yoklayan.
- müstenbad**, [Ar. istinbağ > müstenbağ مستنبط] {OsT} sf. Dolayısı ile anlaşılan; zımnın anlaşılan; istinbat olunmuş.
- müstenbi**, **-i'i** [Ar. müstenbi³ مستنبئ] {OsT} sf. Haber alan; duyan; işiten.
- müstenciz**, [Ar. müstenciz مستنجز] {OsT} sf. Sözü yerine getirilmesini isteyen.
- müste'nef**, [Ar. isti'nâf > müste'nef مستأنف] {OsT} sf. Yeniden başlayan. ☐ **müste'nefün-aleyh**, {OsT} huk. *Aleyhinde, yeniden dava açılan kimse.*
- müstenfik**, **-kı** [Ar. müstenfik مستنقق] (*k, kalın söylenir*) {OsT} sf. Başkalarını, başka şeyleri beslemek için malını harcayıp bitiren kimse.
- müstenfir**, [Ar. istinfâr > müstenfir مستنفر] {OsT} sf. Ürküp kaçan; ürken.
- müstenhic**, [Ar. müstenhic مستنهج] {OsT} sf. Birinin mesleğine giren.
- müstenhir**, [Ar. nehr > müstenhir مستنهر] {OsT} sf. (Su için) aka aka yeri oyarak nehir yapan.
- müstenid**, [Ar. sened > müstenid مستند] {OsT} sf. → müstenit.
- müstenidat**, [Ar. müstenid > müstenidât مستندات] (*müstenida:t*) {OsT} is. Dayanaklar; istinatlar.
- müsteniden**, [Ar. müstenid > müsteniden مستنداً] (*müsteni'den*) {OsT} zf. Bir delil veya tanık gösterek; bir kanıtı dayanarak.
- müste'nif**, [Ar. enf (*burun*) > müste'nif / müste'nife مستأنف / مستأنفه] {OsT} sf. **1.** Yeniden başlayan. **2.** huk. Bitmiş bir davanın yeniden görülmesi için bir üst mahkemeye başvuran.
- müstenim**, [Ar. nevm > müstenim مستنيم] (*müsteni:m*) {OsT} sf. Uyur gibi görünen; yalandan uyuyan.
- müstenir**, [Ar. nür > müstenir مستنير] (*müsteni:r*) {OsT} sf. Işık alan; parlak.
- müste'nis**, [Ar. üns > müste'nis مستأنس] (*müste-nis*) {OsT} sf. Alışan; yabaniliği kalmayan; ünsiyet kazanan.
- müstenit**, **-di** [Ar. sened > müstenid مستند] {OsT} sf. **1.** Bir şeye dayanan; yaslanan; istinat eden. **2.** Bir senet, belge veya delile dayanan. ☐ (bir şeye) **müstenit olmak**, {OsT} *Bir şeye dayanmak; yaslanmak.*

- müstenker**, [Ar. nekr > müstenker مستنكر] {OsT} sf. İnkâr edilmiş.
- müstenkîh**, [Ar. müstenkîh مستنقه] {OsT} sf. Anlayan; idrak eden.
- müstenkıs**, [Ar. naşş > müstenkış مستنقص] {OsT} sf. Alışverişte fiyatı indirmek isteyen.
- müstenkif**, [Ar. istinkaf > müstenkif مستنكف] {OsT} sf. Çekimsiz. ☞ **müstenkif kalmak**, {OsT} Çekimsiz kalmak.
- müstensih**, [Ar. nesh > istinsaḥ > müstensih مستنسخ] {OsT} sf. **1.** Matbaa öncesinde bir el yazmasının suretini çıkararak veya çoğaltan; kopya eden. **2.** Çoğaltma makinesi; teksir makinesi.
- müstenşık, -kkı** [Ar. şakḥ > müstenşıkḥ مستنشق] {OsT} sf. (Temizlik için) burmuna su çeken.
- müstenşid**, [Ar. neşide > müstenşid مستنشد] {OsT} sf. Birinin şiir okumasını isteyen.
- müstentic**, [Ar. netice > müstentic مستنتج] {OsT} sf. Sonuç çıkararak; istintac eden.
- müsterah**, [Ar. rāḥat > müsterāḥ مستراح] (müsterah:h) {OsT} sf. **1.** Rahat edecek yer. **2.** Apteshane; ayak yolu.
- müsterak, -kı** [Ar. sirkat > müsterak / müsteraka مسترق / مسترقه] {OsT} sf. Çalınmış; sirkat olunmuş.
- müsterca**, [Ar. recā > müstercā مسترجى / مسترجا] {OsT} sf. **1.** Gerçekleşmesi umulan; beklenen. **2.** (Kişi için) bir şeyin gerçekleşmesi için kendisine yalvarılan; ricada bulunulan.
- müsterci¹, -i'i** [Ar. rücu' > müsterci' مسترجع] {OsT} sf. **1.** Geri dönen; geri tepen. **2.** Başka birine ödünç olarak verdiği şeyin geri verilmesini isteyen. **3.** Bir cenaze görüldüğünde "Şüphesiz yok ki biz, Allah'ın kullarıyız, yine şüphesiz yok ki ona dönücüleriz." ayetini okuyan.
- müsterci², -i'i** [Ar. ricā' > müsterci' مسترجع] {OsT} sf. **1.** Rica eden. **2.** Uman; bekleyen.
- müstered, -ddi** [Ar. redd > müsteredd مسترد] {OsT} sf. Geri alınmış; istirdat edilmiş.
- müsterfih**, [Ar. refāḥ > müsterfih مسترفح] {OsT} sf. Rahatlık, bolluk içinde yaşamak isteyen.
- müsterḥam**, [Ar. raḥm > istirḥam > müsterḥam مسترحم] {OsT} sf. **1.** (Kişi için) kendisine yalvarılan; rica edilen; istirham edilen. **2.** Yalvarılmış; rica edilmiş; saygı ile istenilmiş.
- müsterhi**, [Ar. reḥā > müsterḥi مسترخى] (müsterhi:) {OsT} sf. Gevşek; sarkık; sölpük.
- müsterhib**, [Ar. istirhab > müsterhib مسترهب] {OsT} sf. Korkutan; istirhap eden.
- müsterhim**, [Ar. raḥm > istirḥam > müsterḥim مسترحم] {OsT} sf. Yalvaran; istirham eden.
- müsterhimane**, [Ar. müsterḥim + Far. -āne مسترحمانه] {OsT} sf. Yalvarana yakışacak biçimde; istirham edencesine.
- müsterhin**, [Ar. rehn > müsterhin مسترهن] {OsT} sf. **1.** Rehin alan. **2.** is. Rehin karşılığı ödünç para veren kimse; tefeci.
- müsterhis**, [Ar. ruḥş > müsterḥiş مسترخص] (h ve s, kalın söylenir.) {OsT} sf. Ucuz sayan.
- müster'i**, [Ar. istir'ā > müster'ī مسترعى] (müster-i:) {OsT} sf. Bir şeyin korunmasını, saklanmasını isteyen.
- müste'rib**, [Ar. müste'rib مستأرب] (müste-rib) {OsT} sf. Borçlu.
- müsterih**, [Ar. raḥat > istirahat > müsterih / müsterihā مستريح / مسترخه] {OsT} sf. **1.** Bütün kaygı ve tasalarından kurtulup gönlü huzura kavuşan; rahatlayan; gönlü huzur bulan. ☞ **müsterih olmak**, {OsT} Her türlü kaygıdan kurtulmuş olmak; gönlü rahat olmak; rahatlamak.
- müsterihane**, [Ar. müsterih + Far. -āne مستريحانه] (müsteriha:ne) {OsT} zf. Her türlü kaygıdan kurtulmuş olarak; gönlü rahat olarak; iç huzuru ile; rahat rahat.
- müsterki, -i'i** [Ar. müsterki' مسترقيع] {OsT} sf. Tamire muhtaç; yamanması gereken.
- müsterşi**, [Ar. rüşvet > istirşā > müsterşī مسترشى] (müsterşi:) {OsT} sf. Rüşvet isteyen.
- müsterşid**, [Ar. rüşd > istirşād > müsterşid مسترشد] {OsT} sf. Doğru yolu arayan; doğru yolu bulmak için kılavuz isteyen; mürşit isteyen.
- müsterşidane**, [Ar. müsterşid + Far. -āne مسترشدانه] {OsT} zf. Doğru yolu arayana yakışır biçimde; kılavuz ister gibi.
- müsterşidîn**, [Ar. müsterşidin مسترشدين] (müsterşidi:n) {OsT} is. Doğru yolun gösterilmesini isteyenler; irşat talep edenler.
- müsterşiyane**, [Ar. müsterşī + Far. -āne مسترشيانه] (müsterşiya:ne) {OsT} zf. Rüşvet istercesine.
- müstervih**, [Ar. rāḥat > terviha > müstervih مسترووح] {OsT} sf. Dinlenen; istirahat eden.
- müsterzi, -u** [Ar. rızā' > müsterzi' مسترضع] {OsT} sf. Para ile sütüne tutan.
- müsterzil**, [Ar. rezil > müsterzil مستزذل] {OsT} sf. Aşağılık, düşkün sayan.
- müstes'ad**, [Ar. sa'd > müstes'ad مستسعد] (müstes-ad) {OsT} sf. **1.** Uğurlu sayılmış. **2.** Uğurlu sayılan.

müste'sal, [Ar. isti'sāl > müste'sal مستأصل] (*müste-sal*) {OsT} sf. Kökünden koparılmış.

müştेशil, [Ar. sühület > müştेशil مستسهل] {OsT} sf. Kolay sayan; zahmetsiz sayan.

müştेशilane, [Ar. müştेशil + Far. -āne مستسهلانه] (*müştेशilane*) {OsT} zf. Kolay sayarcasına; kolay sayar gibi.

müştेशhir, [Ar. istişhar > müştेशhir مستسخر] {OsT} sf. Alay eden.

müste'sıl, [Ar. isti'sāl > müste'sıl مستأصل] (*müste-sıl*) {OsT} sf. Kökünden koparan.

müştेश'id, [Ar. sa'd > müştेश'id مستعد] (*müştेश-id*) {OsT} sf. Uğurlu sayan; uğur sayan.

müştेशin, **-nni** [Ar. sinn > müştेशinn مستسن] {OsT} sf. Yaşlanan; ihtiyarlayan; istisnan eden.

müştेशkal, [Ar. şıklet > müştेशkal مستنقل] {OsT} sf. Soğuk karşılanan; yüzüne karşı soğuk davranılan.

müştेशkıl, [Ar. şıklet > müştेशkıl مستنقل] {OsT} sf. 1. Bir şeyi ağır bulan. 2. Soğuk davranan; kovar gibi davranan; tersleyen.

müştेशkılane, [Ar. müştेशkıl + Far. -āne مستنقلانه] (*müştेशkılane*) {OsT} zf. Kovarcasına; kovar gibi.

müştेशki, [Ar. şakı > müştेशkī مستنقى] (*müştेशki*; *k kalın söylenir*) {OsT} sf. 1. Yağmur duasına çıkan. 2. Karnı su toplamış olan.

müştेशlim, [Ar. selāmet > müştेशlim مستسلم] {OsT} sf. 1. Boyun eğen; itaat eden. 2. Müslümanlığı kabul eden.

müştेशlimîn, [Ar. müştेशlimîn مستسلمين] {OsT} is. 1. Boyun eğenler; itaat edenler. 2. İslamiyeti kabul edenler.

müştेशna, [Ar. şeny > istişnā > müştेशnā مستننا / مستننى] (*müştेशna*:) {OsT} sf. 1. (Nesne ve kimseler için) bir bütünün dışında olan. 2. Bir kuralın dışında kalan. 3. Benzerlerinden üstün olan; benzeri az bulunur; seçkin. ☞ **müştेशna olmak**, 1. Bir bütünün dışında olmak. 2. Bir kuralın dışında kalmak. 3. Benzerlerinden üstün olmak; benzeri az bulunmak; seçkin olmak.

müştेशneyat, [Ar. müştेशnā > müştेशneyāt مستننيات] (*müştेशna:ya:t*) {OsT} is. 1. Bir bütünün dışında olanlar. 2. Bir kuralın dışında kalanlar. 3. Benzerlerinden üstün olanlar; benzeri az bulunur olanlar; seçkinler.

müştेश'ar, [Ar. şu'r > istiş'ār > müştेश'ar مستشعر] (*müştेश-a:r*) {OsT} sf. Bildirilmiş olan; haberli.

müştेशar, [Ar. meşveret > müştेशār مستشار] (*müs-*

teşar:r) {OsT} sf. 1. Kendisinden bilgi alınan; kendisine iş danışılan. 2. is. Bakanlıklarda ve bazı merkezî kuruluşlarda, teknik bilgi ve deneyiminden yararlanmak üzere görevlendirilmiş devlet memuru; danışman. 3. İmparatorluk döneminde kendisinden bilgi alınan ve makamında danışmanlık yapan memur.

müştेशarî, [Ar. müştेशār > müştेशarî مستشارى] (*müştेशar:ri*:) {OsT} is. Müştेशarlık.

müştेशarlık, **-ğî** [müştेशar-lık] (*müştेशar:rlık*) {OsT} is. 1. Müştेशarın görevi. 2. Müştेशara bağlı olarak çalışan daire.

müştेशfi, [Ar. şifā > müştेशfī مستشفى] (*müştेशfi*:) {OsT} sf. 1. Şifa ve iyilik bekleyen. 2. Kendine bakıran.

müştेशfi, **-i'ı** [Ar. şefā'at > müştेशfi'c مستشفع] {OsT} sf. 1. Bağışlanma dileyen; şefaata isteyen. 2. Kendine baktıran.

müştेशfiane, [Ar. müştेशfi'c + Far. -āne مستشفعانه] (*müştेशfi-a:ne*) {OsT} zf. Bağışlanmak diler gibi; şefaata dilercesine.

müştेशhed, [Ar. şehādet > müştेशhed مستشهد] {OsT} sf. Tanık gösterilen; şahitliğine baş vurulan.

müştेशhedat, [Ar. müştेशhed > müştेशhedāt مستشهدات] (*müştेशneda:t*) {OsT} is. Tanık olarak gösterilenler.

müştेशhid, [Ar. şehādet > müştेशhid مستشهد] {OsT} sf. Tanık gösteren.

müştेशrik, [Ar. şark > müştेशriḳ مستشرق] (*k kalın söylenir*) {OsT} sf. ve is. Doğu bilimci; şarkiyatçı.

müştेशrikîn, [Ar. müştेशriḳ > müştेशriḳîn مستشرقين] (*müştेशriḳi:n*) {OsT} is. Doğu bilimciler; şarkiyatçıları.

müştेशtab, [Ar. tayyib > müştेशṭāb مستطاب] (*müştेश-teta:b*) {OsT} sf. Güzel bulunan; beğenilen.

müştेशtim, [Ar. istitām > müştेशtim مستتم] {OsT} sf. Tamamlanmasını isteyen.

müştेशtir, [Ar. setr > müştेशtir مستتر] {OsT} sf. Örtül-müş; örtülü; gizli; saklı.

müştेशva, [Ar. müştेशvā مستوى] {OsT} sf. Eril ve dışili kapsayan.

müştेशvcib, [Ar. vüçüb > müştेशvcib مستوجب] {OsT} sf. 1. Uygun; layık. 2. Gereken; icap eden.

müştेशvda, **-a'ı** [Ar. ved' > istidā' > müştेशvda' مستودع] {OsT} sf. 1. Bir kimseye veya bir yere saklanmak, korunmak üzere verilen; emanet edilen. 2. (Kişi için) bir şeyi saklamak üzere emanet olarak kabul eden. 3. (Yer için) saklanmak üzere emanet olarak bırakılan. 4. is. Emanetçi; depo; ambar.

- müstevdi, -i'ı** [Ar. ved' > istidā' > müstevdi' مستودع] {OsT} sf. 1. Bir şeyi, bir kimseye veya bir yere saklaması, koruması için veren; bir şeyi emanet eden. 2. Emanet yeri.
- müstevfa**, [Ar. vefā > müstevfā مستوف] (müstevfa:) {OsT} sf. 1. Yeter derecede; yeteri kadar. 2. Tam; mükemmel. 3. Dolgun.
- müstevfi**, [Ar. vefā > müstevfī مستوفى] (müstevfi:) {OsT} sf. → müstevfa.
- müstevfik, -kı** [Ar. müstevfik مستوفى] {OsT} sf. Allah'tan yardım dileyen.
- müstevfir**, [Ar. vefr > müstevfir مستوفى] {OsT} sf. Alacağına tamamını, borçludan geri almış olan.
- müstevhib**, [Ar. müstevhib مستوهب] {OsT} sf. Bahşış isteyen.
- müstevî**, [Ar. seviyye > istivā > müstevî مستوى] {OsT} sf. 1. Her tarafı aynı düzeyde olan; düz. 2. *dbl.* (Kelime için) erili ve dişili aynı olan; hem eril hem dişil olan. 3. *is. mat.* Düzlem.
- müstev'ib**, [Ar. va'b > müstev'ib مستوعب] {OsT} sf. 1. İçine alan; kapsayan; istiap eden. 2. Kaplayan; tutan.
- müstevki, -i'ı** [Ar. istiqa > müstevkī مستوفى] {OsT} sf. 1. Bir şeyin olmasını bekleyen. 2. Bir şeyi olacak diye kaygı duyan.
- müstevkid**, [Ar. müstevkīd مستوفى] {OsT} sf. 1. Yanıp alevlenmiş. 2. Yakıp alevlendirici.
- müstevlede**, [Ar. veled > müstevlede مستولده] {OsT} sf. 1. (Cariye için) efendisinden çocuğu olan. 2. *huk.* Sahibinden çocuğu olmuş cariyeye.
- müstevli**, [Ar. istlā > müstevlī / müstevliye مستولى / مستولى] (müstevli:) {OsT} sf. 1. Etkisi altına alan; basan. 2. Her tarafa yayılan; genişleyen. 3. (Devlet ve ordu için) bir yeri veya ülkeyi yönetimi altına sokan; istila eden; yayılmacı. 4. *tıp.* (Hastalık için) salgın.
- müstevsi, -i'ı** [Ar. müstevsi' مستوسع] {OsT} sf. Bollaşan; genişleyen.
- müstevsik, -kı** [Ar. tevşik > müstevşik مستوفى] {OsT} sf. Birinden belge veya senet alan.
- müstevzi, -i'ı** [Ar. müstevzi' مستوزع] {OsT} sf. Hak dergâhından ilham isteyen.
- müsteykın**, [Ar. yakīn > müsteykīn مستيقن] {OsT} sf. Gerçeği kesin olarak bilen; bir şeyden emin olan.
- müsteykız**, [Ar. yakāz > müsteykīz مستيقظ] {OsT} sf. Uykudan uyanan.
- müsteymin**, [Ar. emn > müsteymin مستيمن] {OsT} sf. 1. Aman dileyen. 2. Birinin yeminini isteyen. 3. Mübarek sayan.
- müsteyser**, [Ar. yüs'r > yeser > müsteyser مستيسر] {OsT} sf. 1. Kolaylanmış. 2. Hazır.
- müsteysir**, [Ar. istīşar > müsteyşir مستيشير] {OsT} sf. Kendine ayıran.
- müstezad**, [Ar. ziyāde > müstazād مستزاد] (müstezad:) {OsT} sf. → müstezat. ☞ **müstezād-ı sūdāsīye**, {OsT} ed. Uzun mısraları mefāilün / mefāilün / mefāilün / mefāilün, kısa mısraları mefāilün / mefāilün vezninde olan müstezat.
- müstezat, -dı** [Ar. ziyāde > müstezād مستزاد] (müstezat:) {OsT} sf. 1. Fazlalaştırılmış; çoğalmış; artmış. 2. *is. ed.* Divan edebiyatında, bir dizesi normal ölçüde, ziyade adı verilen diğer dizesinde ise kalıbın ilk ve son cüzleri kullanılmak suretiyle meydana getirilmiş uzunlu kısıklı manzumelere verilen ad. ☞ **müstezat düzeni**, Türk halk müziğinde bağlamanın orta telinin do, üst telinin sol veya orta telinin si bemol, üst telinin fa yahut da orta telinin si, üst telinin sol sesine akort edilmesi ile sağlanan bağlama düzenlerinin ortak adı.
- müste'zen**, [Ar. izn > müste'zen مستأذن] (müste-zen) {OsT} sf. İzin istenilmiş.
- müstezil, -lli** [Ar. zelil > müstezill مستذل] {OsT} sf. Bir kimseyi hor gören; küçümseyen.
- müste'zin**, [Ar. izn > müste'zin مستأذن] (müste-zin) {OsT} sf. İzin isteyen.
- müstezkir**, [Ar. zikr > müstezkir مستذكر] {OsT} sf. Hatırlayan; anan; zikreden.
- müstimetre**, [Lat. mustum (sıra) + Yun. metron (ölçü) > Fr. mustimètre] *is.* Bir şıranın yoğunluğunu ölçmeye yarayan, 0.97 ile 1.13 arasında derecelenmiş dansimetre; sıra ölçer.
- müstmend**, [Far. müstemend مستمند] {OsT} sf. → müstemend.
- müstmendan**, [Far. müstmendān مستمندان] (müstmenda:n) {OsT} *is.* Üzüntülü ve kederli kimseler.
- müstmendane**, [Far. müstmend-āne مستمندانه] (müstmenda:ne) {OsT} *zf.* 1. Üzüntü ile. 2. Zavallılıkla.
- müşul**, [Ar. müşül مشول] (müşu:l) {OsT} *is.* Bir kimşenin huzurunda saygı dolayısıyla ayakta durma; saygı duruşu.
- müs'ut**, [Ar. müs'ut مسعط] (müs-ut) {OsT} *is.* Enfiye kutusu.
- müşül**, [Ar. mişāl > müşül مثل] {OsT} *is.* 1. Örnekler. 2. *fel.* İde.
- müşür**, [? müşür] {ağız} *is.* → müşürlük. [DS]

- müsürlük, -ğü** [müsür-lük] {ağız} is. Ahırlarda, tah-tadan yapılmış hayvan yemliği. [DS]
- müsürman**, [Ar. müslümān => müsürman] {ağız} sf. Suçsuz. [DS]
- müsürmük, -ğü** [müsür-lük / müsürmük] {ağız} is. → müsürlük. [DS]
- müsürüf**, [Ar. müsrif => müsürüf] {ağız} is. İsrâf. ☞ **müsürüf etmek**, {ağız} Eline geçeni harcamak; tutumsuz davranmak; israf etmek. [DS]
- müsürüfçü**, [Ar. müsrif => müsürüf-çi] {ağız} sf. Tutumsuz; eline geçeni harcayan. [DS]
- müsürük, -ğü** [müsür-lük / müsür-ük] {ağız} is. → müsürlük. [DS]
- müsütlemek**, [müsüt-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [l(ü)-yor] Bildirmek; haber vermek; ihbar etmek. [DS]
- müsveddat**, [Ar. müsveded > müsveddât مسودات] (müsvedda:t) {OsT} is. Müsveddeler; karalamalar; taslaklar.
- müsvedde**, [Ar. sevād > müsvedde مسوده] {OsT} is. 1. Üzerinde çalışılan, ekleme ve çıkarmalar veya düzeltmeler yapılan, henüz temize çekilmemiş yazı; yazının ilk şekli; taslak. 2. Karalama; çalışma. 3. argo. Bir işe yaramayan, kendini idareden âciz insan. 4. Bir şeyin kötü benzeri; taslağı. ☞ **müsvedde defteri**, Karalama defteri.
- müsveddelik, -ği** [müsvedde-lik] {OsT} sf. 1. Karalama olarak kullanılan. 2. Karalama yapmaya uygun olan. ☞ **müsveddelik kâğıt**, Karalama yapmakta kullanılan kâğıt.
- müş**, [-mış / -miş / -muş / -müş] {eAT} çek. e. → -mış.
- müş**, [Far. müş موش] {OsT} {eT} is. Kedi.
- müşa, -a'ı** [Ar. şüyū' > müşā' مشاع] (müşa:) {OsT} is. Birden çok kimsenin ortaklaşa sahip olduğu ve üzerinde şayi hisselerinin bulunduğu nesne.
- müşa'abe**, [Ar. şu'be > müşā'abe مشاعبه] (müşa:abe) {OsT} is. Uzaklaşma; ayrılma.
- müşa'are**, [Ar. şî'r > müşā'are مشاعره] (müşa:are) {OsT} is. 1. Karşılıklı şiir söyleme. 2. Divan edebiyatında karşılıklı nazire söyleyerek yapılan yarışma. ☞ **müşā'are etmek**, Karşılıklı şiir söylemek ve yarışmak.
- müşa'at**, [Ar. müşāāt مشآت] (müşa:a:t) {OsT} sf. 1. Yarışma. 2. İleri geçme.
- müşabah**, [? müşabah] {ağız} is. İyi cins ceviz. [DS]
- müşabebet**, [Ar. şebah > müşābehet مشابيهت] (müşa:behet) {OsT} is. 1. İki nesne arasındaki benzerlik; benzeme. 2. kim. mat. Benzerlik.
- müş'abid**, [Ar. müş'abid مشعبد] (müş-abid) {OsT} is. Hokkabaz.
- müşabih**, [Ar. müşābehet > müşābih / müşābihe مشابه / مشابهه] (müşa:bih) {OsT} sf. Aralarında benzerlik olan; benzer; eş. ☞ **müşābih hadler**, mat. Benzer terimler.
- müş'abiz**, [Ar. müş'abiz مشعبذ] {OsT} is. → müş'abid.
- müşacerat**, [Ar. müşācere > müşācerāt مشاجرات] (müşa:cera:t) {OsT} is. Karşı koymalar; kavgalar; dövüşmeler; çekişmeler.
- müşacere**, [Ar. şecer > müşācere مشاجره] (müşa:cere) {OsT} is. 1. Sopa ile birbirine vurma; dövüş. 2. Çekişme; karşı koyma; kavga.
- müşaf**, [? müşaf / müşah] {ağız} zf. 1. Kesin olarak. 2. Ne olursa olsun. [DS]
- müşafehat**, [Ar. müşāfehe > müşāfehāt مشافهات] (müşa:feha:t) {OsT} is. Karşı karşıya, yüz yüze yapılan konuşmalar.
- müşafehe**, [Ar. şefe > müşāfehe مشافهه] (müşa:fehe) {OsT} is. Bir arada karşı karşıya, yüz yüze yapılan konuşma.
- müşagabe**, [Ar. müşāgābe مشاغبه] (müşa:gābe) {OsT} is. 1. Kavga; dövüş; arbede. 2. fel. Didişimcilik; tartışımcılık; eristik.
- müşagare**, [Ar. müşāgāre مشاغره] (müşa:gāre) {OsT} is. Mehir alıp vermek için iki erkeğin birbirinin yakınları olan kadınlarla evlenmesi yöntemi.
- müşah**, [? müşaf / müşah] {ağız} zf. 1. Kesin olarak. 2. Ne olursa olsun. [DS]
- müşahed**, [Ar. müşāhed مشاهد] (müşa:hed) {OsT} sf. 1. Görülmüş. 2. Görülen.
- müşahedat**, [Ar. müşāhede > müşāhedāt مشاهدات] (müşa:heda:t) {OsT} is. 1. Gözle görülen şeyler. 2. Gözlemler.
- müşahede**, [Ar. şühūd > müşāhede مشاهده] (müşa:-hede) {OsT} is. 1. Görme organı aracılığıyla bir nesnenin varlığını, bir olayın veya olgunun akışını duyma; görme; gözlem. 2. Gözleyen kişinin edindiği izlenim. 3. tıp. Hastalığın gidişini izleme biçimi; gözlem. 4. huk. Sanığın bilincini incelemek için adli tıp kurumunda yapılan belirli süreli izleme; gözlem. 5. tasvf. Allah'ın kendine özgü âlemi ni görme; İlahî sırları ve tecellileri seyretme, yakınlık kurma halî. ☞ **müşahede etmek**, Gözlemlemek.
- müşahere**, [Ar. şeh̄r > müşāhere مشاهره] (müşa:here) {OsT} is. Bir kimseyi, her ay belirli bir aylık vermek şartıyla işinde çalıştırmak için kiralama; aylıkla tutma. ☞ **müşāhere-hārān**, Aylıkla tutulanlar; aylıklılar.
- müşaheret**, [Ar. şeh̄r > müşāheret مشاهرت] (müşa:-heret) {OsT} is. → müşahere.
- müşahereten**, [Ar. müşāhere > müşāhereten مشاهرة] (müşa:here) {OsT} is. → müşahere.

(*müşa:here'ten*) {OsT} zf. Aylıklı olarak; aylıkla. ☞
müşaheretin icäre, {OsT} *Aylıkla kiralama.*

müşahhas, [Ar. şahş > müşahhâş / müşahhâşa مشخص / مشخصه] {OsT} sf. **1.** Kişileştirilmiş, insan kılığına sokulmuş olan. **2.** Türü, özellikleri anlaşılmış, diğerlerinden ayırt edilmiş olan; tanınan. **3.** Gözle görülüp el ile tutulacak biçime girmiş olan; varlığı duyu organları ile anlaşılabilir olan; somut. ☞ **müşahhas isim**, {OsT} *Somut isim.*

müşahhasat, [Ar. müşahhâş > müşahhâşât مشخصات (*müşahhasa:t*)] {OsT} is. Somut bilgiler.

müşahhis, [Ar. şahş > müşahhîş مشخص] {OsT} sf. **1.** Ayıran; belirleyen; seçen. **2.** (Hastalık için) türünü ve niteliğini anlayan; teşhis eden; tanıyan; tanı koyan.

müşahid, [Ar. müşâhede > müşâhid مشاهد (*mü-şa:hid*)] {OsT} sf. → müşahit.

müşahidîn, [Ar. müşâhid > müşâhidîn مشاهدين (*mü-şa:hidi:n*)] {OsT} is. Görenler; gözlemciler; gözleyiciler; müşahitler.

müşahit, -di [Ar. müşâhede > müşâhid مشاهد (*mü-şa:hid*)] {OsT} sf. Görme organı aracılığıyla bir nesnenin varlığını, bir olayın veya olgunun akışını gören; gözleyen; gözlemci; gören.

müşakat¹, [Ar. müşâkât مشاقات (*mü-şa:ka:t*)] (*k, kalın okunur*) {OsT} is. Sıkıntıya katlanma konusunda yarışma.

müşakat², [Ar. müşâkat مشاقات (*mü-şa:kat*)] (*k kalın okunur*) {OsT} is. Düşmanlık; husumet.

müşakele, [Ar. şekl > müşâkele مشاكلة] {OsT} is. **1.** Biçim bakımından başka bir şeye uygun olma; benzeme; uygun düşme; biçimce benzeme. **2. ed.** Ayrı anlamlara gelen bir sözün karşılıklı konuşmalarda iki ayrı anlamda kullanılması biçiminde uyulanan bir sözcük oyunu.

müşakil, [Ar. müşâkele > müşâkil مشاكيل (*mü-şa:kil*)] {OsT} sf. Biçim bakımından başka bir şeye uygun düşen; benzeyen; andıran; benzer.

müşar, [Ar. işaret > müşâr مشار (*mü-şa:r*)] {OsT} sf. Belli edilmek istenen; işaret edilerek gösterilen; işaret edilen. ☞ **müşârün bi'l-benan**, {OsT} *Parmakla gösterilen; çok ünlü.* || **müşârün-ileyh**, {OsT} *1. Kendisine işaret olunan. 2. Adı geçen.* || **müşârün-ileyhâ**, {OsT} *1. (Bayan için) kendisine işaret olunan. 2. Adı geçen.* || **müşârün-ileyhümâ**, {OsT} *Adı geçenler.*

müşarata, [Ar. şart > müşâraṭa مشارطة (*mü-şa:rata*)] {OsT} is. Tarafların kendi şartlarını kabul ettirmeye çalışarak uyuşmaya varması; karşılıklı şart ileri sürme; şartlaşma.

müşarebe, [Ar. şürb > müşârebe مشاره (*mü-şa:rebe*)] {OsT} is. Birlikte içki içme; karşılıklı içme.

müşarefe, [Ar. müşârefe مشاره] {OsT} is. **1.** Yüksek çıkma. **2.** Şan ve şeref konusunda biri ile övünme; biri ile şereflenme.

müşareket, [Ar. şirket > müşâreket مشاركت (*mü-şa:reket*)] {OsT} is. **1.** Bir işte başkaları ile birlikte bulunma; ortaklık; ortaklaşma; biri ile ortak olma. **2. dbl.** İşteşlik. ☞ **müşareket etmek**, {OsT} *Ortak olmak; ortaklık etmek.* || **müşareket fiili**, {OsT} *dbl. İşteş fil.*

müşareze, [Ar. şerz > müşâreze مشارزه] {OsT} is. Huysuzluk; geçimsizlik.

müşarik, [Ar. müşâreket > müşârik مشارك (*mü-şa:rik*)] {OsT} sf. **1.** Bir işte başkaları ile birlikte bulunan; ortak olan; ortaklık eden. **2. is.** Birlikte iş yapanlardan her biri; ortak.

müşariz, [Ar. şerz > müşâreze > müşâriz مشارز (*mü-şa:riz*)] {OsT} sf. Bir kimse ile anlaşmakta zorluk çeken; çevresine uyum sağlayamayan; geçimsiz; huysuz; kavgacı.

müşarünileyh, [Ar. müşârün-ileyh / müşârün-ileyha مشاراليه / مشاراليها (*mü-şa:rünileyh*)] {OsT} sf. (Kişi için) adı geçen; işaret edilen; anılan.

müşa'sa, -a'ı [Ar. şa'sa'a > müşa'sa' مشعع (*mü-şa:sa:*)] {OsT} sf. **1.** Parlak; parlayan; parıltılı. **2.** Göz alıcı; aşırı süslü; şatafatlı; debdebeli.

müşatara, [Ar. şaṭr > müşâṭara مشاطره (*mü-şa:tara*)] {OsT} is. Bir şeyi birisi ile yarı yarıya bölüşme; yarı yarıya pay etme; eşit olarak bölüşme; paylaşma.

müşatemat, [Ar. müşâteme > müşâtemât مشاتمات (*mü-şa:tema:t*)] {OsT} is. Çirkin ve kötü sözler söyleyerek atışmalar; sövüşmeler; karşılıklı küfürleşmeler.

müşateme, [Ar. şetm > müşâteme مشاتمه (*mü-şa:teme*)] {OsT} is. Birbirine karşı çirkin ve kötü sözler söyleyerek atışma; karşılıklı sövme; sövüşme; küfürleşme.

müşattar, [Ar. taṣṭir > müşâṭṭar مشطّر] {OsT} is. *ed.* Beyitlerin iki dizesi arasına ikinci dize ile aynı kafiyede dizeler eklemek suretiyle oluşturulan kaside veya gazel; taṣṭir edilmiş olan. ☞ **müşattar-ı muhammes**, {OsT} *Araya üç dize eklenerek yapılan taṣṭir.* || **müşattar-ı murabba**, {OsT} *Araya iki dize eklemek suretiyle yapılan taṣṭir.* || **müşattar-ı müseddes**, {OsT} *Araya dört dize ekleyerek yapılmış taṣṭir.*

müşaverat, [Ar. müşâvere > müşâverât مشاورات (*mü-şa:vera:t*)] {OsT} is. Müşavereler; danışmalar.

müşavere, [Ar. meşveret > müşâvere مشاوره] {OsT} is.

1. Birden çok kişi arasında birbirinin görüşünü alarak yapılan iş görüşmesi; danışma. 2. *tıp*. İki ve daha çok hekimin bir kimsenin hastalığı hakkında tanıda bulunmak için yaptıkları görüşme; konsültasyon. ☐ **müşavere etmek**, *Görüş alış verişinde bulunmak; danışmak.*

müşavir, [Ar. müşâvere > müşâvir / müşâvire مشاور / مشاوره] (*müşa:vir*) {OsT} sf. 1. Bir iş veya konu hakkında kendisinden görüş alınan, fikir danışılan. 2. is. Görüşüne başvurulmuş kimse; danışman. 3. *huk*. Çeşitli yönetim makam ve kurumlarında, hukuk ve teknik konularında görüş ve bilgileri ile hazırlık çalışmalarına katkıda bulunan uzman; danışman.

müşavirîn, [Ar. müşâvir > müşâvirîn مشاورين] (*müşa:virî:n*) {OsT} is. Kendisinden görüş sorulanlar; müşavirler; danışmanlar.

müşavirlik, **-ği** [müşavir-lik] (*müşa:virlik*) {OsT} is. 1. Müşavirin yaptığı iş veya görevi; danışmanlık. 2. Müşavir olma durumu; danışmanlık. 3. Müşavirin görev yaptığı makam veya yer.

müşaya'a, [Ar. müşâya'a مشايعة] {OsT} is. 1. Bir kimseye dostluk etme. 2. Bir kimseye uyma.

müşbi, **-i'** [Ar. şib' > müşbi' مشبع] {OsT} sf. Doyuran.

müşdüyh, [Rus. mundštük] {ağız} is. Sigara ağızlığı. [DS]

müşebba, **-baı** [Ar. şib' > müşebba' مشبع] (*müşebba:*) {OsT} sf. 1. Doyurulmuş; açlığı giderilmiş; tok. 2. Çoğaltılmış; fazlaştırılmış; artmış. 3. *kim*. (Eriyik için) doymuş.

müşebbeh, [Ar. teşbih > müşebbeh / müşebbehe مشبه / مشبهه] {OsT} sf. 1. Bir şey ile arasında benzerlikler bulunan; benzerlik kurulan; bir şeye benzeyen; kendisi benzetilen. 2. is. ed. Benzetme yoluyla daha iyi anlatılmaya çalışılan nesne veya kavram; benzetmenin *benzeyen* olarak adlandırılan ögesi. ☐ **müşebbehün-bih**, {OsT} ed. Kendisine benzetilen.

müşebbehât, [Ar. müşebbehe > müşebbehât مشبهات] (*müşebbeha:t*) {OsT} is. Benzetilenler.

müşebbehe, [Ar. müşebbeh > müşebbehe مشبهه] {OsT} sf. Kendisi benzetilen.

müşebbek, **-ği** [Ar. şebeke > müşebbek مشبك] {OsT} sf. 1. Ağ ve kafes gibi örülmüş olan; göz göz bağlanmış olan. 2. is. Terside yüzü de kullanılabilen sim veya renkli ipliklerle işlenmiş nakış; muşabbak. 3. Verev iğne tekniği ile yapılan ve kafes görünümlü sayılı bir tür nakış. 4. Küçük tahta parçalarından yapılan oymalı kafes. ☐ **müşebbek şemse**, {OsT} *Eski Türk ciltlerinde, kapak içlerinde derinin ince ince oyulması ile yapılan şemse.*

müşebbi, **-i'** [Ar. şib' > müşebbi' مشبع] {OsT} sf. Karnını doyuran.

müşebbihe, [Ar. teşbih > müşebbihe مشبهه] {OsT} is. *fel*. Tanrı'yı insan özelliklerine bürüyenlerin öğretisi; insan duygularını, tutkularını, düşüncelerini ve davranışlarını Tanrılara da mal etme şeklinde ortaya çıkan sapık eğilim; antropomorfizm; insanbicimcilik.

müşeccer, [Ar. şecer > müşeccer مشجر] {OsT} sf. 1. (Resim veya yazı için) ağacımı; ağaç gibi dallı budaklı olan. 2. (Kumaş için) üzerine ağacı andıran dallı budaklı şekiller çizilmiş olan.

müşedded, [Ar. şiddet > müşedded / müşeddede مشدد / مشدده] {OsT} sf. 1. Şiddeti arttırılmış; kuvvetlendirilmiş; şiddetlendirilmiş; yeğinleştirilmiş. 2. *dbl*. (Sözcük için) şeddelenmiş.

müşeddid, [Ar. şiddet > müşeddid / müşeddide مشدد / مشدده] {OsT} sf. Şiddeti arttıran; kuvvetlendiren; şiddetlendiren; yeğinleştiren; arttıran.

müşeddide, [Ar. şiddet > müşeddide مشدده] {OsT} is. *fiz*. Yükselteç.

müşef¹, [? müşef] {ağız} zf. Kuşkusuz; kesin. [DS]

müşef², [? müşef] {ağız} sf. Şaşı. [DS]

müşeffe, [? müşeffe] {ağız} is. Kemiksiz et. [DS]

müşege, [? müşege] {ağız} is. 1. Kötü kendir. 2. Kendirin kökünden çıkan lifler. [DS]

müşekkek, [Ar. şekk > müşekkek / müşekkeke مشكك / مشككة] {OsT} sf. Şüpheye düşürülmüş; kuşkulandırılmış; şekke düşürülmüş.

müşekkel, [Ar. teşkil > müşekkel / müşekkele مشكل / مشكله] {OsT} sf. 1. Bir biçime sokulmuş; biçim verilmiş; şekillendirilmiş. 2. Kalıbı, biçimi yerinde; büyük; iri; kocaman; çelimli; gösterişli.

müşekkire, [? müşekkire] {ağız} is. Kuşkonmaz otu. [DS]

müşelkalk, [Alm. muschel (*kabuk*) + kalk (*kireç*)] is. *jeol*. Alman topraklarının jeoloji bakımından oluştuğu ikinci zamanın orta dönemi.

müşellel, [Ar. müşellel مشلل] {OsT} sf. Lekeli.

-müşem, [-mış-am / mişem / -muşam / müşem] {eAT} çek. e. → -mışam.

müşemmes, [Ar. şems > müşemmes مشمس] {OsT} sf. (Yer için) güneş gören; güneş alan; güneşli; parlak; aydınlık.

müşemmet, [Ar. müşemmet مشمت] {OsT} sf. (Kişi için) iyiliği ile anılan; hayırla anılan.

müşennef, [Ar. teşnîf > müşennef مشنف] {OsT} sf. Küpe takınmış olan; küpe ile süslenmiş.

- müşerrah**, [Ar. şerh > teşrih > müşerrah مشرح] {OsT} sf. Yarılmış; açılmış.
- müşerref**, [Ar. şeref > müşerref / müşerrefe مشرف / مشرفه] {OsT} sf. Bir şeyle onurlandırılmış; şeref verilmiş; onur verilmiş; yüceltilmiş; ululanmış. ☞ **müşerref oldum**, *Yeni tanıştırlan kimseye, tanışmaktan dolayı duyulan memnuniyeti ifade etmek için söylenen nezaket sözü.* || **müşerref olmak**, *Şereflemek; onur kazanmak.*
- müşerrez**, [Ar. şerz > müşerrez مشرز] {OsT} sf. (Kitap için) şirazesi olan; şirazeli.
- müşerrih**, [Ar. şerh > müşerrih / müşerriha مشرح / مشرحه] {OsT} sf. 1. Açan; açıklayan; açıklayıcı. 2. *tıp.* (Hekim için) ceset üzerinde inceleme yapmak üzere vücudun veya bazı organların içini açan; teşrih eden.
- müşerrihîn**, [Ar. müşerrih > müşerrihîn مشرحين] (müşerrihi:n) {OsT} is. 1. Açıklayanlar. 2. Teşrih edenler.
- müşettar**, [Ar. taştir > müşaţtar مشطر] {OsT} is. → müşattar.
- müşeveş** [Ar. müşevveş] {ağız} is. Kuşkulu iş. [DS]
- müşevvek**, [Ar. şevk > müşevvek مشوك] {OsT} sf. Diken gibi sivri olan; dikenli.
- müşevveş**, [Ar. şevâş > müşevveş / müşevveşe مشوش / مشوشه] {OsT} sf. 1. Karışmış; düzensiz; karma-karışık; dağınık. 2. Belli belirsiz; kapalı.
- müşevveşat**, [Ar. müşevveş > müşevveşât مشوشات] (müşevveşa:t) {OsT} is. 1. Karışıklıklar. 2. Karışık şeyler.
- müşevveşiyyet**, [Ar. müşevveş > müşevveşiyyet مشوشيت] {OsT} is. Karmakarışık olma durumu; aşırı karışıklık.
- müşevvik**, -kı [Ar. şevk > müşevvik / müşevvika مشوق / مشوقه] (k kalın söylenir) {OsT} sf. 1. Arzuyu artıran; isteği çoğaltan; isteğini artıran; teşvik eden. 2. Bir kimseyi kötü işler yapmaya yönelten; kışkırtan; kışkırtıcı; ayartan; ayartıcı. 3. *huk.* Her hangi bir konuda suç işleme niyeti olmakla birlikte henüz o suçu işlemeye karar vermemiş olan kimseyi suç işlemeye teşvik eden; kışkırtan.
- müşevvikîn**, [Ar. müşevvik > müşevvikîn مشوقين] (müşevviki:n, k kalın söylenir) {OsT} is. 1. İstek ve arzuyu arttıranlar. 2. Kışkırtanlar; ayartanlar.
- müşeyh**, [? müşeyh] {ağız} is. Çuval. [DS]
- müşeyyed**, [Ar. teşyid > müşeyyed / müşeyyede مشيد / مشيده] {OsT} sf. (Yapı için) dayanıklı, sağlam, dirençli ve yüksek hale getirilmiş.
- müşeyyid**, [Ar. müşeyyed > müşeyyid مشيد] {OsT} sf. (Kişi için) sağlam ve yüksek yapı yapan.
- müşfik**, [Ar. şefkat > müşfik / müşfika مشفق / مشفقه] (k kalın söylenir) {OsT} sf. 1. Sevgi ve koruma duyguları içinde bulunan; merhametli; şefkatli; seven ve üstüne titreyen. 2. (Nesne vb. için) sevecenliği gösteren; şefkatli.
- müşfika**, [Ar. müşfik > müşfika مشفقه] (k kalın söylenir) {OsT} sf. (Kadın için) şefkatli; merhametli.
- müşfikane**, [Ar. müşfik + Far. -âne مشفقانه] (müşfika:ne) {OsT} zf. Ana ve babanın sevgisine benzer bir sevgi ile; acıma ve koruma duygusu ile; merhametle; acıyarak.
- müşg**, [Far. müşg مشگ] {OsT} is. Asya'da yaşayan misk keçisi adı verilen bir tür ceylanın erkeğinin karnı derisi altında bulunan bir bezeden çıkarılan siyah renkli ve güzel kokulu yağ; misk. ☞ **müşg-âgin**, {OsT} *Miskle dolu.* || **müşg-âfud**, {OsT} *Miske bulanmış.* || **müşg-bâr**, {OsT} *Misk yağdırın; misk kokusu saçan.* || **müşg-bid**, {OsT} *bot. Çiçekleri çok güzel kokan bir tür söğüt.* || **müşg-bü**, {OsT} *Misk gibi kokan; güzel kokulu.* || **müşg-dem**, {OsT} *Nefesi misk kokulu.* || **müşg-efşân**, {OsT} *Misk saçan; güzel koku yayan; misk gibi kokan.* || **müşg-fâm**, {OsT} *Misk renkli; siyah olan.* || **müşg-feşân**, {OsT} *Misk saçan; güzel koku yayan; misk gibi kokan.* || **müşg-fürûş**, {OsT} 1. *Misk satan.* 2. *mecaz. Güzel, ince ve hoş bir şekilde konuşan.* || **müşg-fürûşân**, {OsT} *Misk satıcıları.* || **müşg-rîz**, {OsT} *Misk dökücü; güzel koku saçan; güzel koku yayan.* || **müşg-sâ**, {OsT} *Misk gibi kokan; güzel kokan.* || **müş-sâr**, {OsT} *Güzel kokulu yer; çok güzel kokan yer.*
- müşgin**, [Far. müşgin مشگين] (müşgi:n) {OsT} sf. 1. Misk kokulu; güzel kokulu; miskli. 2. Siyah renkli. ☞ **müşgin-bid** {OsT} *bot. Çiçekleri çok güzel kokan bir tür söğüt.* || **müşgin-cü** {OsT} *Koyu renkli küçük ben.* || **müşgin-çâh** {OsT} *Koyu renkli küçük ben.* || **müşgin-çeh** {OsT} *Koyu renkli küçük ben.* || **müşgin-hal** {OsT} *Koyu renkli küçük ben.* || **müşgin-i vefâdâr** {OsT}, *bot. Yaban gülü.* || **müşgin-külâh** {OsT} *Sevgilinin, güzelin siyah saçları.* || **müşgin-küleh** {OsT} *Siyah renkli saç.* || **müşgin-sinân** {OsT} *Uzun ve siyah kirpik.*
- müşgü**, [? müşgü] {ağız} is. Kartaldan büyük, aynı türden bir yırtıcı kuş. [DS]
- müşhid**, [Ar. şehâdet > müşhid مشهد] {OsT} sf. Birini tanık gösteren.
- müş'ir**¹, [Ar. şu'r > iş'ar > müş'ir / müş'ire مشعر / مشعره] (müş-ir) {OsT} sf. 1. Yazı ile bildiren; haber veren. 2. *mat.* İndis. 3. *fiz.* Gösterge.
- müşir**², [Ar. işâret > müşir مشير] (müşi:r) {OsT} sf. 1. Emir verici; işâret edici. 2. *is. as.* Askerlikte en

yüksek rütbe; mareşal; sipehsalar. **3. hat.** Yazma, eserlerde sayfa sırasını belirtmek amacıyla sayfanın bittiği yere ayrıca yazılan sonraki sayfanın ilk kelimesi; ayak; çoban; payende; garip; murakıp; red-dade.

müşiran, [Ar. müşîr + Far. -ān مشيران] (*müşî:ra:n*) {OsT} is. Mareşaller.

müşirane, [Ar. müşîr + Far. -āne مشيرانه] (*müşî:ra:ne*) {OsT} zf. **1.** Mareşale yakışır biçimde. **2.** Mareşal gibi; mareşalcesine.

müş'ire, [Ar. şu'r > iş'ar > müş'ire مشعره] (*müş-ire*) {OsT} is. Hava ve buhar basıncının şiddet derecesini göstermeye yarayan alet; manometre; bu aletin göstergesi.

müşîrî, [Ar. müşîrî مشيرى] (*müşî:ri:*) {OsT} is. Mareşallik.

müşiriyet, [Ar. müşîr > müşiriyet مشيريت] {OsT} is. **1.** Mareşallik. **2.** Mareşalin makamı.

müşirlik, -ği [müşir-lik] is. **1.** Mareşallik. **2.** Mareşalin makamı.

müşiv, [? müşiv] {ağız} is. Çekmece. [DS]

müşk, -gü [Far. müşg مشگ] {OsT} is. **1.** → müşg. **2.** {ağız} Güzel kokulu, dikenli bir ot. [DS]

müşkek, [Ar. müşkek مشكك] {OsT} is. → müşg.

müşker, [? müşker] {ağız} is. **1.** Sönmüş yanardağ ağzı. **2.** Dağ tepesindeki karların eriyerek açtığı yol. [DS]

müşkil, [Ar. şekl > müşkil / müşkile مشكل / مشكله] {OsT} sf. → müşkül. ☐ **müşkil-güşā**, {OsT} Zorlukları yenip ortadan kaldıran; güçlükleri yok eden. || **müşkil-güşāî**, {OsT} Zorlukları giderme; güçlükleri çözme. || **müşkil-ter**, {OsT} Çok zor; çok güç. || **müşkil-terin**, {OsT} Çok zor; çok çetin.

müşkilat, [Ar. müşkil > müşkilât مشكلات] (*müşkila:t*) {OsT} is. → müşkülât.

müşkile, [Ar. müşkil > müşkile مشكله] {OsT} sf. (İş için) güç yapılan; zor olan.

müşkin, [Far. müşgin مشگين] {OsT} sf. → müşgin.

küşkü, [? müşkü] {ağız} is. Başa dolanarak kullanılan siyah ya da mor, saçaklı ipek başlık. [DS]

müşkül, [Ar. şekl > müşkil مشكل] {OsT} sf. **1.** Güç; zor; çetin. **2. is.** Engel; zorluk; güçlük.

müşkülât, [Ar. müşkil > müşkilât مشكلات] (*müş-külâ:t*) {OsT} is. Bir iş yaparken karşılaşılan güçlükler, engeller; başarılması çok zor olan işler; güçlükler; zorluklar. ☐ **müşkülât çekmek**, {OsT} Sıkıntı çekmek; zorluklara katlanmak. || **müşkülât çıkarmak**, {OsT} Bir kimsenin yapmakta olduğu vava yapmak istediği işleri zorlaştırmak; yapmaması için engeller ve zorluklar yaratmak.

müşküle, [Ar. şekl > müşkile مشكله] {OsT} sf. **1.** Müşkilin dişili. **2. is.** Çok zor yapılacak iş; güç iş. **3. bot.** İri taneli, kalın kabuklu ve oldukça geç yetişen bir tür üzüm.

müşkülpesend, [Ar. müşkül + Far. pesend مشکليپسند] {OsT} sf. → müşkülpesent.

müşkülpesendan, [Ar. müşkül + Far. pesendân مشكلپسندان] (*müşkülpesenda:n*) {OsT} is. Güç beğenirler.

müşkülpesendane, [Ar. müşkül + Far. pesendâne مشكلپسندانه] (*müşkülpesenda:ne*) {OsT} zf. Güç beğenir kimseye yakışır biçimde; güç beğenircesini-

müşkülpesent, -di [Ar. müşkül + Far. pesend مشکليپسند] {OsT} sf. Bir şeyi beğenmekte veya seçmekte zorluk çeken; güç beğenir; beğenmekle beğenmemek arasında kararsız kalan.

müşkülüm, [? müşkülüm / müşkürüm] {ağız} is. Bir tür sümbül. [DS]

müşküne, [? müşküne] {ağız} is. Toprak testi. [DS]

müşkürüm, [? müşkülüm / müşkürüm] {ağız} is. → müşkülüm. [DS]

müşme'iz, [Ar. işmi'zâz > müşme'iz / müşme'ize مشمزه / مشمزه] {OsT} sf. **1.** Bir şeyden tiksindiği için yüzünü buruşturan; iğrenen. **2.** Titreyip ürperen. **3. mecaz.** Canı sıkılmış olan.

müşne¹, [? müşne] {ağız} is. Pek iyi cins olmayan yün; ikinci kalite yün. [DS]

müşne², [? müşne] {ağız} is. Demirden yapılan araba dayacağı. [DS]

müşrefiye, [Ar. müşref (balkon) > müşrefiyye مشرفيه] {OsT} is. Tornadan geçirilmiş ve birleştirilmiş çıtalardan oluşan, dışarıdan görülmeyi önleyen fakat dışarısını gösteren bir tür pencere kafesi; muşarabiye.

müşrif, [Ar. şeref > müşrif مشرف] {OsT} sf. **1.** Yüksek çıkan; yükselen. **2.** Çevreyi gören; etrafa bakan. **3.** Bir durum almaya yüz tutmuş olan. **4.** Ölümeye yaklaşan. **5.** İmparatorluk döneminde, defterdar ve ambar memuru gibi vakıf mallarını koruyan memur. ☐ **müşrif-i harâb**, {OsT} Yıkılmaya yüz tutmuş olan; yıkılmak üzere olan. || **müşrif-i vakf**, {OsT} Bir vakfın mütevellisinin yaptığı harcamaları denetlemekle görevli kimse.

müşrik, [Ar. şirk > işrâk > müşrik مشرك] {OsT} sf. **1.** Ortak sayan; ortak tutan. **2. isl.** Allah'a ortak koşan; birden çok Tanrı bulunduğu inanan; Allah'ın varlığını tanımakla birlikte, başka bir varlık veya varlıkları ona ortak tutan, Allah'tan başkasında da ilahî güç ve nitelikler bulunduğu inanan.

müşrikîn, [Ar. müşrik > müşrikîn مشركين] (*müşriki:n*) {OsT} is. Allah'a ortak koşanlar.

müşriklik, [müşrik-lik] *is.* Allah'a ortak koşma durumu; çok tanrılılık.

müşşat, [Ar. māšī > müşşāt مشات] (*müşşa:t*) {OsT} *sf.* (Canlı için) ayakları üzerinde yürüyen.

müşşek, -ği [müşşek] {ağız} *is.* Yayıgın uzun saplı döveceği. [DS]

müşt, [Far. muşt مشت] {OsT} *is.* 1. Yumruk; tokat. 2. Avuç.

müştağil, [Ar. iştiğal > müştağil مشتغل] {OsT} *sf.* Bir işle uğraşan; uğraşı içinde olan; meşgul olan.

müşta'il, [Ar. şa'l > müşta'il مشتعل] {OsT} *sf.* 1. Alev alan; tutuşan; ateşlenen; yanan. 2. *is.* Çabuk tutuşan madde; yanıcı ve parlayıcı madde.

müştak¹, -kı [Ar. şevk > müştaq مشتق] {OsT} *sf.* 1. Özleyen; can atan; çok aşırı görme arzusu içinde bulunan; arzu eden; göresi gelen. 2. Bir şey için can atan. ☐ **müştak-ı feyz ü nūr**, {OsT} *Feyzin ve nurun hasretlisi.*

müştak², -kkı [Ar. şakḳ > müştaḳk / müştaḳka مشتق / مشتقه] {OsT} *sf.* 1. (Kelime için) türemiş olan; bir kökten çıkmış olan. 2. *is. mat.* Türev. ☐ **müştak fiil**, {OsT} *Türemiş fiil.* || **müştak isim**, {OsT} *Türemiş isim.* || **müştak kelime**, {OsT} *Türemiş kelime.* || **müştakkun-minh**, {OsT} *dbl. Kendisinden başka bir kelime türemiş olan asıl kelime; kök.* || **müştak sıfat**, {OsT} *Türemiş sıfat.* || **müştak zarf**, {OsT} *Türemiş zarf.*

müştakan, [Ar. müştaḳ + Far. -ān مشتقان] (*müşta-ka:n*) {OsT} *is.* Özleyenler; can atanlar; aşırı görme arzusu içinde bulunanlar.

müştakane, [Ar. müştaḳ + Far. -āne مشتقانه] (*müşta-ka:ne*) {OsT} *zf.* Çok özlemiş olarak; can atarak; özlemişçesine.

müştakin, [Ar. müştaḳ > müştaḳin مشتقين] (*müş-taki:n*, *k kalın söylenir*) {OsT} *is.* Özleyenler; can atanlar; aşırı görme arzusu içinde bulunanlar.

müştakkat, [Ar. müştaḳḳ > müştaḳḳāt مشتقات] (*müş-takka:t*) {OsT} *is.* Türemiş kelimeler; türetilmiş olanlar.

müşte, [Far. müšte مشتة] {OsT} *is.* 1. Yumruk. 2. Muşta. 3. Kunduracıların deriyi döverek inceltmekte kullandıkları metal parça.

müştebeh, [Ar. müştebeh مشتبه] {OsT} *sf.* Karışık; zor.

müştebih, [Ar. şebah > müştebih / müştebihe مشتبه / مشتبهه] {OsT} *sf.* Bir şeyden kuşku duyan; kuşkulan- nan; şüpheli; kuşkucu; işkilli.

müştebihat, [Ar. müştebih > müştebihāt مشتبهات] (*müştebiha:t*) {OsT} *is.* Şüphelenenler; şüpheliler; kuşkulan- nanlar; işkilliler.

müştebik, -ki [Ar. müştebik مشتبك] {OsT} *sf.* 1. Kafes biçiminde örülmüş. 2. Karışık; zor; çetrefil.

müşted, -ddi [Ar. şiddet > müştedd / müştedde مشتد / مشتده] {OsT} *sf.* Şiddetlenmiş; kuvvetlenmiş; şiddeti artmış; azmış.

müşteha, [Ar. iştiḥā > müşteha مشتهى] {OsT} *sf.* 1. İstenen; arzu edilen. 2. İştahı arttıran; iştah kabartan.

müşteheyat, [Ar. müşteha > müştehayāt مشتهيات] (*müşteheya:t*) {OsT} *is.* İştah uyandıran şeyler; arzuları kamçılaman şeyler.

müştehi, [Ar. iştiḥā > müştehī / müştehiye مشتهى / مشتبهه] (*müştehi:*) {OsT} *sf.* 1. Bir şeyi çok fazla arzulan; çok isteyen. 2. İştahlı.

müştehir, [Ar. şöhret > müştehir / müştehire مشتهر / مشتهره] {OsT} *sf.* Herkes tarafından tanınmış olan; ün kazanmış olan; ünlü; meşhur.

müştehiyat, Ar. müşteha > müştehiyāt مشتهيات] (*müştehiya:t*) {OsT} *is.* 1. Arzulayanlar; isteyenler. 2. İştahlılar.

müştekâ, [Ar. şevkâ > müştekâ مشتكى] (*müştekâ:*) {OsT} *sf.* 1. (Kişi için) şikâyetçi olunan; yakınılan; sızlanılan. 2. *is.* Sızlanma; yakınma. ☐ **müştekâ-anh**, {OsT} *Kendisinden şikâyetçi olunan kimse.*

müşteki, [Ar. şevkâ > müştekī / müştekiyye مشتهى / مشتبهه] (*müşteki:*) {OsT} *sf.* Birinden şikâyetçi olan; yakınan; sızlanan; yakınıcı. ☐ **müşteki olmak**, *Şikâyetçi olmak; birini şikâyet etmek.*

müştekiyane, [Ar. müştekī + Far. -āne مشتهيانه] (*müş-teki:ya:ne*) {OsT} *zf.* Şikâyet edercesine; yakınır gibi; sızlanırcasına.

müştemel, [Ar. şümül > müştemel مشتمل] {OsT} *sf.* Bir şeyin içinde bulunan; bir başkası tarafından kapsanan.

müştemelat, [Ar. müştemelāt مشتملات] (*müştemelâ:t*) {OsT} *is.* → müştemilat.

müştemil, [Ar. şümül > müştemil مشتمل] {OsT} *sf.* Bir şeyi içine alan; kavrayıp saran.

müştemilat, [Ar. müştemel > müştemelāt مشتملات] (*müştemilâ:t*) {OsT} *is.* 1. Bir şeyin içinde bulunan, ona tabi olan şeyler. 2. Eklentiler. 3. *huk.* Taşınmazların kullanılış amacına uygun olarak yapılan odunluk, kümes, vb. şeyler. 4. *mim.* Bir ana yapı çevresinde, o yapı ile ilgili eklenti halindeki yapılar; eklenti.

müştera, [Ar. iştirā' > müşterā مشتری] (*müştera:*)

{OsT} sf. Para verilerek alınmış olan; satın alınan; iştirak olunmuş.

müşterek, -ği [Ar. iştirak > müşterek / müştereke مشترک / مشتركة] {OsT} sf. **1.** Birden çok kişinin söz sahibi olduğu; ortak mal olan; çoğunluğa ilişkin; ortak. **2.** Başkaları ile birlikte gerçekleştirilen; ortaklaşa yapılan. **3.** zf. Birlikte; beraber; ortaklaşa olarak; müştereken. **4.** Hep birlikte; beraber; el birliğiyle. **5.** is. Bir işte birlik ve ortak olan kimselerin meydana getirdiği topluluk. ☞ **müşterek bahis**, *At yarışlarında, atlardan birinin kazanmasına dayanan kumar.* || **müşterek borç**, *Birden fazla kimsenin birlikte yüklendikleri borç; ortak borç.* || **müşterek borçlu**, *Bir borcu ortaklaşa yüklenenlerden her biri.* || **müşterek duvar**, *İki ayrı binaya ait olan duvar.* || **müşterek hakimiyet**, {OsT} *Söz sahibi kişiliklerin birleşmesi ile oluşan egemenlik; birleşmiş egemenlik.* || **müşterek harekât**, {OsT} *as. Silahlı kuvvetlerin kara, deniz ve hava kuvvetleri gibi birden çok kuvvetinin birlikte yürüttüğü harekât.* || **müşterek hesap**, {OsT} *Bankada, birden çok kimse adına açılan ve bu kişilerin birlikte sahip oldukları, her birinin bizzat kendi imzası ile işletebildikleri hesap.* || **müşterek hukuk**, {OsT} *Ortak hukuk.* || **müşterek sigorta**, *Ortak sigorta.* || **müşterek tedrisat**, {OsT} *Karma öğretim; ortak eğitim.* || **müşterekü'l-hayât**, {OsT} *Ortak yaşam.* || **müşterekü'l-menfaa**, {OsT} *Ortak yararlanım.* || **müşterekü'l-mikyās adetler**, {OsT} *mat. Oranları, ölçekleri ortak olan sayılar.*

müştereken, [Ar. müşterek > müştereken مُشْتَرِكًا] (müştere'ken) {OsT} zf. **1.** Birlikte; ortaklaşa olarak. **2.** Elbirliğiyle.

müşterekîn, [Ar. müşterek > müşterekîn مُشْتَرِكِينَ] (müştereki:n) {OsT} is. Katılanlar; ortak olanlar; ortaklar; iştirak edenler; dahil edilenler.

müşteri, [Ar. iştirā' > müşterî مُشْتَرِي] {OsT} is. **1.** Satın alan kişi; alıcı; satın alan. **2.** Para karşılığında kendisine hizmet edilen kimse veya topluluk. **3.** Bir şeye karşı istekli olan; onu almak isteyen kimse. **4.** argo. Para karşılığında bir kadın ile cinsel ilişkide bulunan erkek. **5.** gök b. (Büyük harfle başlar) Jüpiter gezegeni; Erediviz; Mars; Sakit. ☞ **müşteri avlamak**, *Hile ile müşteri çekmek.* || **müşteri çevresi**, *Bir ticarî kuruluşun müşterilerinin tümünün oluşturduğu topluluk.* || **müşteri kızdırtmak**, *Alicıları, bir malı alması için çeşitli yollara baş vurarak teşvik etmek.*

müşterik, -ği [Ar. iştirak > müşterik مُشْتَرِك] {OsT} sf. Bir işte ortak olan; katılan; ortak.

müşteriken, [Ar. müşterik > müşteriken مُشْتَرِكًا] (müşteriken) {OsT} zf. Ortak olarak; ortaklaşa.

müşterilenmek, [müşteri-le-n-mek مُشْتَرَيْلَنَمَك] {eAT} dönl. f. Müşteri olmak istemek.

müşterikîn, [Ar. müşterik > müşterikîn مُشْتَرِكِينَ] (müşteriki:n) {OsT} is. Ortaklar.

müşti, [Ar. müşti مُشْتِي] (müşti:) {OsT} sf. Avuç dolu su; avcu dolduracak kadar.

müştüğ, -ğü [Rus. mundstuk] {ağız} is. Sigara ağızlığı. [DS]

müştülemek, [muştı-la-mak > müştü-le-mek] {ağız} gçl. f. [-r] [-l]ü-yor Fitlemek; çekiştirmek. [DS]

müştülük, -ğü [muştı-luk > müştü-lük] {ağız} is. Kutlama töreni. [DS]

müşzen, [Far. muşt-zen مُشْتَزَن] {OsT} sf. Yumruk atan; yumruk ile vuran.

müşük, -ğü [? müşük] {ağız} is. Çerez. [DS]

müşür, [Ar. işâret > müşür مُشِير] (müşu:r) {OsT} sf. → müşir².

müşvike, [Ar. müşvike مُشْوَكَة] {OsT} is. Dikenli ağaç.

müşyaş, [Ar. müşevveş => müşyaş ?] {ağız} sf. Kuşku; karışık. [DS]

müt, [müt / mut] {ağız} zf. **1.** Boşuna; yok yere. **2.** sf. Ucu. [DS]

müt'a, [Ar. meta' > müt'a مُتْعَة] (müt-a:) {OsT} is. **1.**

Geçici kazanç; geçici kâr. **2.** huk. Bazı yerlerde, bir kadınla para karşılığında ve geçici olarak yapılan evlilik. **3.** Mehri belirlenmemiş ve kendisi ile cinsel ilişkiye girilmemiş kadına boşanma hâlinde verilen bir kat elbise. ☞ **müt'a nikâhı**, *Bir kadın ile süre ve para konusunda anlaşmak suretiyle bir erkeğin yaptığı evlenme sözleşmesi.*

müta'al, [Ar. 'ulüvv > müte'al مُتَعَال] (mütea:l) {OsT} sf. → müteal.

mütaba'at, -ti [Ar. teba' > mütaba'at مُتَابَعَات] {OsT} is. Birine bağlı olma; arkasından gitme; birine uyma.

mütabasbısane, [Ar. mütebaşbış+Far. -âne مُتَبَصِّصَانَة] (mütabasbısa:ne) {OsT} zf. Yaltaklanırcasına; dalkavukça.

mütabassır, [Ar. başsar > mütebaşsır مُتَبَصِّر] {OsT} sf. İyice düşündükten sonra karar verip ona göre davranan; dikkatli; düşünceli; ileri görüşlü; mutabassır.

mütabi, -i'ı [Ar. müteba'at > mütābi' مُتَابِع] (müta:bi) {OsT} sf. Birine bağlı olan; arkasından giden; uyan; bağlanan.

mütabi'in, [Ar. mütābi' > mütābi'in مُتَابِعِينَ] (müta:bii:n) {OsT} is. Bağlı olanlar; uyanlar; tabi olanlar.

mütacere, [Ar. mütācere مُتَاجِرَة] (müta:cere) {OsT} is. Birbiri ile alışveriş yapma; ticaret yapma.

- mütaemet**, [Ar. mütâ'emet متآمت] (*müta:emet*) {OsT} is. İkiz doğurma.
- mütaj**, [Fr. mutage] is. Şıradaki alkol mayalanmasını durdurmak için yapılan işlem.
- mütalaa**, [Ar. tülû' > mütâla'a مطالعه] (*müta:lâa*) {OsT} is. **1.** Bir şey üstünde ayrıntılı olarak düşünme, inceleme yapma; irdeleme; kafa yorma; etüt. **2.** Bir konu hakkında geniş ve ayrıntılı olarak araştırma, inceleme yaptıktan sonra edindiği görüş veya kanaati açıklama; görüş; oy. **3.** Bir kitap veya yazıyı iyice anlayınca kadar okuma. **4.** Yatılı okullarda, öğrencilerin belletmenin denetiminde ders çalışmaları için ayrılan zaman dilimi. ☞ **mütalaa etmek**, {OsT} **1.** Bir konu üzerinde ayrıntılı ve geniş araştırma yapmak ve derinlemesine düşünmek. **2.** Bir kitap veya yazıyı okumak; okudukları üzerinde durup düşünmek; incelemek. || **mütalaaada bulunmak**, {OsT} Bir konu üzerinde düşünce ileri sürmek.
- mütala'ahane**, [Ar. mütâla'a + Far. -hâne خانه مطالعه] (*müta:lâha:ne*) {OsT} is. Okuma salonu; ders çalışma yeri.
- mütala'at**, [Ar. mütâla'a > mütâla'ât مطالعات] (*müta:lâa:t*) {OsT} is. **1.** İncelemeler. **2.** Düşünce ve kanaatler. **3.** Okumalar.
- mütali**, -i'ı [Ar. mütâla'a > mütâli' مطالع] (*müta:li*) {OsT} sf. Okuyan.
- mütali'in**, [Ar. mütâli' > mütâli'in مطالعين] (*müta:lî:n*) {OsT} is. Okuyanlar.
- mütareke**, [Ar. terk > mütâreke متاركة] (*müta:reke*) {OsT} is. Savaşan tarafların kendi aralarındaki anlaşmaya göre çarpışmaya ara vermeleri; ateşi kesme; ateşkes; silah bırakışması. ☞ **mütâreke-i husûsiye**, {OsT} Dar sınırlar içinde tutulan silah bırakışması; özel mütareke. || **mütâreke-i umûmiye**, {OsT} Geniş çaplı silah bırakışması.
- mütarekename**, [Ar. mütâreke + Far. -nâme متاركة نامه] (*müta:rekena:me*) {OsT} is. Tarafların ateşkes için imzaladıkları antlaşma.
- mütarik**, [Ar. mütâreke > mütârik متاركة] (*müta:rik*) {OsT} sf. **1.** Karşılıklı anlaşmaya uyarak elinde bulunan şeyi bırakan; ondan aynı anda el çeken; terk eden. **2.** Karşılıklı anlaşma sonucu çarpışmayı durduran; silahı bırakan; ateşi kesen.
- mütarotasyon**, [Fr. mutaration] is. kim. Polarılmış ışık üzerinde etkin olan glikoz vb. madde çözeltisinin, çevirme gücünün zamanla değişimi.
- mütasyon**, [Fr. mutation] is. biy. → mutasyon.
- mütasyonizm**, [Ar. mutationisme] is. biy. → mutasyonizm.
- mütatör**, [Fr. mutateur] sf. fiz. Doğrultulmuş gerili sürekli olarak ayarlayan özel redresör; değiştirici.
- mütaz**, [Fr. mutase] is. biyokim. Aynı molekül içinde bir kökü bir noktadan diğerine aktarabilen enzim.
- müte'abbid**, [Ar. 'abd > müte'abbid متعبد] {OsT} sf. Allah'a ibadet eden; kulluk eden; tapınan.
- müte'abbidane**, [Ar. müte'abbid + Far. -âne متعبدانه] (*müteabbida:ne*) {OsT} zf. Kulluk ve ibadet eder gibi; tapınırcasına.
- müte'abbidîn**, [Ar. müte'abbidîn متعبدین] (*müteabbidi:n*) {OsT} is. Allah'a tapınanlar.
- müte'abbis**, [Ar. 'abüs > müte'abbis متعيس] {OsT} sf. Yüzünü ekşiten; suratını asan; asık çehreli.
- müte'abbisane**, [Ar. müte'abbis + Far. -âne متعيسانه] (*müteabbisa:ne*) {OsT} zf. **1.** Surat asarcasına. **2.** Surat asana yakışır biçimde.
- müte'accib**, [Ar. 'aceb > müte'accib / müte'accibe متعجب / متعجبه] {OsT} sf. Beklenmedik olay ve durumlarda kararsızlığa düşen; şaşırان; şaşkınlık geçiren.
- müte'accibane**, [Ar. müte'accib + Far. -âne متعجبانه] (*müteacciba:ne*) {OsT} zf. Şaşırılmış halde; hayret içinde; şaşkınlıkla.
- müte'accil**, [Ar. 'acele > müte'accil متعجل] {OsT} sf. Aceleci; sabırsız davranan; acelesi olan; telaşlı.
- müte'accilane**, [Ar. müte'accil + Far. -âne متعجلانه] {OsT} zf. Acele ederek; acelecilikle.
- müte'accilîn**, [Ar. müte'accil > müte'accilîn متعجلين] (*müteaccili:n*) {OsT} zf. Aceleciler; telaşlılar.
- müte'accin**, [Ar. 'can > müte'accin متعجين] {OsT} sf. Hamurlaşan; macun durumuna gelen.
- müte'addi**, [Ar. 'adâvet > müte'addi / müte'addiye متعدي / متعديه] {OsT} sf. **1.** Başkalarının hakkına saldıran; tecavüzde bulunan; sınırı aşan; saldıran; sataşan. **2.** dbl. (Fiil için) geçişli. ☞ **müteaddî fiil**, {OsT} Ettirgen fiil ve çatı.
- müte'addid**, [Ar. 'aded > müte'addid / müte'addide متعده / متعده] {OsT} sf. → müteaddit.
- müte'addit**, -di [Ar. 'aded > müte'addid متعده] {OsT} sf. Sayısız; çeşitli; birden çok; bir çok; birkaç.
- müte'adi**, [Ar. 'adâvet > müte'adi متعادي] (*mütea:di*) {OsT} sf. Başkalarının hakkına saldırıda bulunan; düşmanca tavır takınan; düşmanlık eden.
- müte'adid**, [Ar. müte'adid متعضد] {OsT} sf. Kol kola dokunan.
- müte'adil**, [Ar. müte'adil متعادل] {OsT} sf. Birbirine denk gelen.
- müte'affif**, [Ar. 'iffet > müte'affif متعفف] {OsT} sf. Günahtan, haramdan sakınan; iffetli; namuslu.

müte'affifane, [Ar. müte'affin + Far. āne متعففانه] {OsT} zf. Namuslu olarak; iffetlilikle.

müte'affifin, [Ar. müte'affif > müteaffifin متعففين] (mteaffifi:n) {OsT} is. Namuslarını koruyanlar; namuslu kimseler.

müte'affin, [Ar. 'ufūnet > müte'affin متعفن] {OsT} sf. Bozulup çürüme sonucu kötü koku yayan; kokuşan; pis kokulu; çürük.

müte'ahhid, [Ar. 'ahd > müte'ahhid متعهد] {OsT} sf. → müteahhit.

müte'ahhidîn, [Ar. müte'ahhidin متعهدين] (müteahhidi:n) {OsT} sf. Müteahhitler.

müte'ahhir, [Ar. 'ahar > müte'ahhir / müte'ahhire متأخر / متأخرة] (h kalın söylenir) {OsT} sf. Sonradan gelen; geciken; sonraki.

müte'ahhirîn, [Ar. müte'ahhirin متأخرين] (müteahhiri:n h kalın söylenir.) {OsT} is. 1. Son zamanlarda yetişenler. 2. Son gelenler. ☞ müte'ahhirîn-i ule-mâ, {OsT} Son dönem bilginleri.

müte'ahhit, -di [Ar. 'ahd > müte'ahhid متعهد] {OsT} sf. 1. Bir işi söz vererek üzerine alan; yüklenen; yüklenici; taahhüt eden. 2. Bir kimse veya kurum için mal, erzak sağlama veya yol, bina vb. yapım işini ihale yoluyla üzerine alan kimse; yüklenici.

müteahhitlik, -ği [müteahhit-lik] is. Müteahhidin yaptığı iş; yüklenicilik.

müte'ahid, [Ar. 'ahd > müte'ahid متعاهد] (mütea:hid) {OsT} sf. Bir işi üzerine alan; yüklenen.

müte'akıb, [Ar. 'akab > müte'akıb / müte'ākıbe متعاقب / متعاقبه] (mütea:kıb) {OsT} sf. → müteakıp.

müte'akıben, [Ar. müte'akıb > müte'ākıben متعاقباً] (mütea:ki'ben) {OsT} zf. → müteakıben.

müte'akıd, [Ar. 'akd > müte'ākıd متعاقد] (mütea:kıd) {OsT} sf. (Taraflardan her biri için) anlaşmaya çalışsan.

müte'akıdeyn, [Ar. müte'ākıd > müte'ākıdeyn متعاقدين] (mütea:kıdeyn) {OsT} is. Satıcı ve alıcı gibi anlaşmaya çalışan her iki kişi.

müte'akıp, -bı [Ar. 'akab > müte'ākıb متعاقب] (mütea:kıp) {OsT} sf. → müteakıp.

müte'akıb, [Ar. 'akab > müte'ākıb متعاقب] (mütea:kıb) {OsT} sf. → müteakıp.

müte'akıben, [Ar. müte'ākıb > müte'ākıben متعاقباً] (mütea:ki'ben) {OsT} zf. Takip ederek; ardından gelerek.

müte'akıp, -bi [Ar. 'akab > müte'ākıb متعاقب] (mütea:kıp) {OsT} sf. 1. Takip eden; arkasından gelen; ardı sıra gelen. 2. ...den sonra.

müte'akkıd, [Ar. 'akd > müte'akqıd متعقد] {OsT} sf. 1. Düğüm yapılmış; düğümlenmiş; bağlanmış. 2. Dondurulmuş; donmuş.

müte'akkıl, [Ar. 'akıl > müte'akqıl متعقل] {OsT} sf. Bir şeyi hemen değil de biraz düşündükten sonra anlayan; telakki eden; düşünerek anlayan.

müte'akkılane, [Ar. müte'akqıl + Far. -āne متعقلانه] (müteakkıla:ne) {OsT} zf. 1. (Anlamak için) biraz düşünerek; biraz düşündükten sonra. 2. Biraz düşündükten sonra anlayabilene yakışır biçimde.

müte'akkılîn, [Ar. müte'akqılîn متعقلين] (müteakkılı:n) {OsT} is. Anlayanlar; anlayışlılar.

müte'al, [Ar. 'ulüvv > müte'āl متعال] (mütea:l) {OsT} sf. 1. Ulu; yüksek; yüce. 2. fel. Deney üstü; transandantal. 3. (Sıfat olarak) Allah.

müte'ali, [Ar. 'ulüvv > müte'ālī متعالی] (mütea:li:) {OsT} sf. 1. Yüksekçe çıkan; yükselen; üstünleşen. 2. Üstün olan; yüce.

müte'alim, [Ar. 'ilm > müte'ālim متعلم] (mütea:lim) {OsT} sf. Herkesin bildiği; herkes tarafından bilinen.

müte'aliye, [Ar. müte'āl > müte'āliyye متعالیه] (mütea:liye) {OsT} is. fel. Deney üstüçülük; transandantalizm.

müte'alli, [Ar. 'ulüvv > müte'ālī متعالی] (mütea:lli:) {OsT} sf. 1. Yüksek olan. 2. Yükselen.

müte'allık, -kı [Ar. 'alaqa > müte'allik / müte'allika متعلق] (k kalın söylenir) {OsT} sf. 1. (Bir şeye veya kimseye) bağlı olan; onunla ilişkili olan; ilgili olan; asılı. 2. dbl. (Kelime grubu, isim vb. için) bir fiilin anlamını açıklayan veya tamamlayan.

müte'allıka, [Ar. müte'allik > müte'allıka متعلقه] {OsT} sf. 1. Asılı olan; bağlı bulunan. 2. Bir şeyle ilişkisi bulunan; ona ilişkin olan.

müte'allikat, [Ar. müte'allik > müte'allikāt متعلقات] (müteallika:t) {OsT} is. 1. Yakınlar; akrabalar. 2. dbl. Bir cümlenin anlamını bütünleyen veya tamamlayan kelimeler; tümleş. ☞ müte'allikāt-ı fiil, {OsT} dbl. Fiil grubu; eylem öbeği.

müte'allil, [Ar. 'illet > müte'allil متعلل] {OsT} sf. İşini çeşitli bahanelerle geciktiren; savsaklayan.

müte'allim, [Ar. 'ilm > müte'allim / müte'allime متعلم / متعلمه] {OsT} sf. Okuyup öğrenen; bilgi edinen; ders alan; okuyan; öğrenci.

müte'allimane, [Ar. müte'allim + Far. -āne متعلمانه] (müteallima:ne) {OsT} zf. Öğrenciye yakışır biçimde; bilgi edinir gibi.

müte'allimîn, [Ar. müte'allim > müte'allimîn متعلمين]

- (*müteallimi:n*) {OsT} is. Bilim öğrenenler; bilgi edinenler; öğrenciler.
- müte'allin**, [Ar. 'alen > müte'allin متعلن] {OsT} sf. Meydanda olan; aşikâr.
- müte'ami**, [Ar. 'amā > müte'āmī / müte'āmiye متعامى / متعاميه] (*mütea:mi:*) {OsT} sf. Görmezlikten gelen; görmezlenen.
- müte'amiyane**, [Ar. müte'āmī + Far. -āne متعاميانه] (*mütea:miya:ne*) {OsT} zf. Görmezden gelerek.
- müte'ammī**, [Ar. 'amā > müte'ammī متعمى] (*müte-ammī:*) {OsT} sf. Kör olan.
- müte'ammid**, [Ar. 'amd > müte'ammid متعمد] {OsT} sf. **1.** Bir işi önceden tasarlayarak yapan; niyet ederek ve bilerek yapan. **2.** Direnen, inat eden; azimli.
- müte'ammidane**, [Ar. müte'ammid + Far. -āne متعمدانه] (*müteammida:ne*) {OsT} zf. Bilerek tasarlayarak yapana uygun biçimde.
- müte'ammidîn**, [Ar. müte'ammidîn متعمدين] (*müteammidi:n*) {OsT} is. Bilerek ve tasarlayarak yapanlar.
- müte'ammik, -kı** [Ar. 'umq > müte'ammik متعمق] {OsT} sf. Bir şeyi derinliğine inerek araştıran; derinleşen; derinlikleri araştıran.
- müte'ammim**, [Ar. 'umūm > müte'ammim / müte'ammime متعمم / متعممه] {OsT} sf. Genel bir durum almış olan; yaygınlaşmış; genelleşmiş.
- müte'anık, -kı** [Ar. te'ānuq > müte'ānık متعانق] (*mütea:nık*) {OsT} sf. Birbirinin boynuna sarılan.
- müte'anni**, [Ar. ta'annī > müte'annī متعننى] (*müteanni:*) {OsT} sf. Zahmetli bir işi üstlenen.
- müte'annid**, [Ar. 'inād > müte'annid متعند] {OsT} sf. Sözüden ve fikrinden dönmeyen; düşüncesinden vazgeçmeyen; görüşünde inat eden; inatçı.
- müte'annidane**, [Ar. [Ar. müte'annid + Far. -āne متعندانه] (*müteannida:ne*) {OsT} zf. İnat edercesine; sözünde direnircesine.
- müte'annit**, [Ar. 'anīt > müte'annit متعننت] {OsT} sf. Herkesin yanlışını çıkararak; yanlış arama huyunda olan.
- müte'annitane**, [Ar. müte'annit + Far. -āne متعننانه] (*müteannita:ne*) {OsT} zf. Yanlış arayana yakışır biçimde.
- müte'anniyane**, [Ar. müte'annī + Far. -āne متعننيانه] (*müteanniya:ne*) {OsT} zf. Zahmet çekerek; sıkıntıya katlanarak.
- müte'aref**, [Ar. 'orf > müte'āref متعارف] (*mütea:ref*) {OsT} sf. Herkeşe bilinen; ünlü; meşhur.
- müte'arız**, [Ar. 'araz > müte'āriz متعارض] (*mütea:rız*) {OsT} sf. Birbirine karşıt olan; karşıt; muarız.
- müte'arif**, [Ar. 'orf > müte'ārif متعارف] (*mütea:rif*) {OsT} sf. **1.** Birbiri ile tanışan. **2.** Herkesin bildiği; ünlü; tanınmış.
- müte'arife**, [Ar. müte'ārif > müte'āriفة متعارفه] (*mütea:rife*) {OsT} is. fel. mat. Aksiyom; belit.
- müte'arrık, -kı** [Ar. ta'arruq > müte'arrıq متعرق] {OsT} sf. Terleyen.
- müte'arrız**, [Ar. 'arız > müte'arrız متعرض] {OsT} sf. **1.** Saldıran; sataşan; hücum eden. **2.** Başkalarının hakkını çiğneyen; tecavüz eden.
- müte'arri**, [Ar. 'ury > müte'arrī متعري] (*mütearri:*) {OsT} sf. **1.** Soyunan; çıplak. **2.** Bir şeyden ilişkisini kesen.
- müte'arrib**, [Ar. 'arab > müte'arrib / müte'arribه متعرب / متعربه] {OsT} sf. **1.** Araplaşmış; sonradan Arap olmuş. **2.** Göçebe yaşayışını benimsemiş olan.
- müte'arriif**, [Ar. 'irfān > müte'arriif متعريف] {OsT} sf. Bir şeyi araştırarak öğrenmiş olan; bilen; irfan sahibi olan.
- müte'arris**, [Ar. 'arūs > müte'arris متعريس] {OsT} sf. Sevgisini karısına bildiren; tearrüs eden.
- müte'asir**, [Ar. 'usr > müte'āsir متعاسر] (*mütea:sir*) {OsT} sf. Güçleşen; teasür eden.
- müte'assıb**, [Ar. ta'aşşub > muta'aşşıb متعصب] {OsT} sf. → mutaassıp.
- müte'assıbane**, [Ar. muta'aşşıb + Far. -āne متعصبانه] (*mutaassıba:ne*) {OsT} zf. Tutuculukla; tutucu bir tavırla.
- müte'assıf**, [Ar. te'assüf > müte'assıf متعسف] {OsT} sf. Doğruluktan sapan; yolsuzluk eden.
- müte'assir**, [Ar. 'usr > müte'assir / müte'assire متعسر] {OsT} sf. Sıkıntılı; zor; güç; çetin.
- müte'aşır**, [Ar. mu'aşeret > müte'aşır متعاشر] (*mütea:şır*) {OsT} sf. Birbiri ile iyi geçinen; muâşeret eden.
- müte'aşşık, -ğı** [Ar. 'aşq > müte'aşşık متعشق] {OsT} sf. Delicesine âşık olan; çılgın gibi seven.
- müte'atıf**, [Ar. 'atf > müte'ātif متعاطف] (*mütea:tıf*) {OsT} sf. **1.** Birbirini seven. **2.** Kendisine bağlanan; atfolunan.
- müte'ati**, [Ar. 'atā > müte'ātī متعاني] (*mütea:ti:*) {OsT} sf. Karşılıklı olarak bir şey alıp veren; bir şeyi birbirine veren.

müteberriken, [Ar. müteberriken مُتَبَرِّكًا] {OsT} zf. Uğurlu sayılara; uğurlulukla.

müteberrir, [Ar. teberür > müteberrir مُتَبَرِّر] {OsT} sf. Allah'a derinden itaat eden.

müteberriz, [Ar. teberüz > müteberriz مُتَبَرِّز] {OsT} sf. Meydana çıkan; beliren.

mütebessil, [Ar. tebessül > mütebessil مُتَبَسِّل] {OsT} sf. Öfkeden dolayı yüzünü ekşiten.

mütebessim, [Ar. tebessüm > mütebessim مُتَبَسِّم] {OsT} sf. 1. Gülümseyen; gülen; güleç. 2. Gülümsemeyi yansıtan.

mütebessimane, [Ar. mütebessim+Far. -âne مُتَبَسِّمَانَه] (mütebessima:ne) {OsT} zf. Gülümsercesine; gülümseyerek.

mütebessir, [Ar. tebeşşür > mütebeşşir مُتَبَشِّشِر] {OsT} sf. Siville çıkararak; tebeşşür eden.

mütebeşbiş, [Ar. tebeşbüş > mütebebiş مُتَبَشِّشِش] {OsT} sf. Gülyüz gösteren.

mütebettil, [Ar. betl > tebettül > mütebettil مُتَبَتِّل] {OsT} sf. Allah'a yönelen; tebettül eden.

mütebettilen, [Ar. mütebettilen مُتَبَتَّلًا] (mütebettilen) {OsT} zf. Allah'a yönelerek.

mütebevül, [Ar. bevül => mütebevül مُتَبَوَّل] {OsT} sf. İşeyen.

mütebeyyin, [Ar. beyân > mütebeyyin / mütebeyyine مُتَبَيِّن / مُتَبَيِّنَه] {OsT} sf. Ortaya çıkmış; açıklığa kavuşmuş; kesin olarak belli olmuş.

mütecadil, [Ar. cedel > mütecadil مُتَجَادِل] (müteca:dil) {OsT} sf. Mücadele eden; çekişen; savaşıyor; uğraşan.

mütecadilane, [Ar. mütecadil + Far. -âne مُتَجَادِلَانَه] (müteca:dila:ne) {OsT} zf. Mücadele edercesine; çekişerek; uğraşarak.

mütecahil, [Ar. cehl > mütecahil مُتَجَاهِل] (müteca:hil) {OsT} sf. Bilmezden gelen; bilmez görünen; bilmiyormuş gibi davranan.

mütecahilane, [Ar. mütecahil + Far. -âne مُتَجَاهِلَانَه] (müteca:hila:ne) {OsT} zf. Bilmez görünen gibi; bilmezlenene yakışır biçimde.

müteca'id, [Ar. ca'id > müteca'id مُتَجَاعِد] (müteca:id) {OsT} sf. Kıvırcık; kıvrık. ☞ müteca'idü'l-eş'ar, Kıvırcık saçlı.

mütecanib, [Ar. cenb > mütecanib مُتَجَانِب] {OsT} sf. 1. Sakınan; çekinen. 2. Uzaklaşan. 3. Kendini bir yana çeken.

mütecānis, [Ar. cins > tecānis > mütecānis / mütecānise مُتَجَانِس / مُتَجَانِسَه] (müteca:nis) {OsT} sf. 1.

Aynı türden olan; türdeş. 2. dbi. Eş sesli. 3. mat. Homojen. 4. man. (Tanımlamada kullanılan kavramlar için) aynı türden. ☞ mütecānis zü'l-hudūd-i kesire, {OsT} mat. Homojen çok terimliler.

mütecasir, [Ar. cesāret > mütecāsir / mütecāsire مُتَجَاسِر / مُتَجَاسِرَه] (müteca:sir) {OsT} sf. 1. Cesaret eden; yiğitlik yapan; kahramanlık gösteren. 2. Bir şey yapmaya kalkışan; yeltenen. ☞ mütecasir olmak, {OsT} 1. Yiğitlik göstermek; cesaret etmek. 2. Bir şey yapmaya yeltenmek.

mütecasirane, [Ar. mütecāsir + Far. -âne مُتَجَاسِرَانَه] (müteca:sira:ne) {OsT} zf. Cesaret göstererek; yiğitlik taslayarak; cesurca.

mütecasirîn, [Ar. mütecāsir > mütecāsirîn مُتَجَاسِرِينَ] (müteca:siri:n) {OsT} zf. Cesaret gösterenler; yiğitler.

mütejavib, [Ar. cevāb > mütejavib مُتَجَاوِب] (müteca:vib) {OsT} sf. Cevap veren; tecavüb eden.

mütejavil, [Ar. cevelān > mütejavil مُتَجَاوِل] {OsT} sf. Dolaşan; cevelan eden.

mütejavir, [Ar. civār > mütejavir / mütejavire مُتَجَاوِر / مُتَجَاوِرَه] (müteca:vir) {OsT} sf. Aynı çevrede bulunan; yakın olan; komşu.

mütejavire, [Ar. mütejavir > mütejavire مُتَجَاوِرَه] (müteca:vire) {OsT} sf. Aynı yerde bulunan; birbirine yakın olan.

mütejaviz, [Ar. tecāvüz > mütejaviz مُتَجَاوِز] (müteca:viz) {OsT} sf. 1. Bir kimseye veya bir topluluğa fiziksel olarak saldırıda bulunan; saldıran; saldırgan. 2. Saldırganca davranan. 3. Saldırganlığı gösteren. 4. Sınırını aşan. 5. ... den fazla; ...i geçen. 6. Geçen; aşan. 7. is. Bir kimsenin ırz ve namusuna tecavüz eden kimse; sarkıntılık eden.

mütejavizane, [Ar. mütejaviz + Far. -âne مُتَجَاوِزَانَه] (müteca:viza:ne) {OsT} zf. 1. Saldırgan biçimde; tecavüz edercesine. 2. Sınırı aşarak; taşkınlıkla.

mütejavizîn, [Ar. mütejaviz > mütejavizîn مُتَجَاوِزِينَ] (müteca:vizi:n) {OsT} zf. 1. Saldırganlar; tecavüz edenler. 2. Sınırı aşanlar; taşkınlıkta bulunanlar.

mütecazib, [Ar. tecāzib > mütecazib مُتَجَاذِب] (müteca:zib) {OsT} sf. Birbirini çeken; birbirini cezbeden; birbirine yaklaştıran.

mütecebbir, [Ar. cebr > mütecebbir / mütecebbire مُتَجَبِّر / مُتَجَبِّرَه] {OsT} sf. 1. Zor kullanarak iş yapan; zorlayan; zorba. 2. Kibirli.

mütecebbirane, [Ar. mütecebbir + Far. -âne مُتَجَبِّرَانَه] (mütecebbira:ne) {OsT} zf. Zorbaya yakışır biçimde.

müteceddid, [Ar. cedd > müteceddid / müteceddide

- متجدد / متجدده } {OsT} sf. 1. Yenilenen; yenileşen. 2. Modanın son yeniliklerini izleyen. 3. Yeni.
- müteceddidane**, [Ar. mütecebbir + Far. -âne متجددانه } {OsT} zf. 1. Yenilikçiye yakışır biçimde. 2. Yenileşmiş biçimde; yenileşmiş olarak.
- müteceddidîn**, [Ar. müteceddidîn متجددين } {OsT} is. Yenilenenler; yenileşenler.
- müteceffif**, [Ar. teceffüf > müteceffif / müteceffife متجفف / متجففة } {OsT} sf. (Kabuklu meyve vb. için) içi boşalan; koflaşan.
- mütecehhiz**, [Ar. cihâz > mütecehhiz متجهز } {OsT} sf. Donanmış; donatılmış; teçhizatlanmış.
- mütecellî**, [Ar. tecellî > mütecellî متجلى } {OsT} sf. 1. Meydana çıkan; beliren; açıkça görünen; apaçık. 2. Parlayan; parlak; parıltılı.
- mütecellid**, [Ar. tecellüd > mütecellid متجلد } {OsT} sf. Kahramanlık gösteren; yiğitçe davranan; yiğit; korkusuz.
- mütecellidane**, [Ar. mütecebbir + Far. -âne متجلدانه } {OsT} zf. Korkusuzca; kahraman gibi; direnircesine.
- mütecemmi**, -i'ı [Ar. cem^c > mütecemmi^c متجمع } {OsT} sf. Bir araya gelmiş olan; birikmiş; yığılmış olan.
- mütecemmid**, [Ar. cümüd > mütecemmid / mütecemmide متجمد } {OsT} sf. Donmuş; donan; mün-cemid.
- mütecemmi'in**, [Ar. mütecemmi^cın متجمعين } {OsT} is. Toplananlar; birikenler.
- mütecemmil**, [Ar. cemal > mütecemmil متجمل } {OsT} sf. Süslenmiş; bezenmiş.
- mütecemmilane**, [Ar. mütecemmil + Far. -âne متجملانه } {OsT} zf. Süslenerek; bezenerek; donanmış olarak.
- mütecemmilîn**, [Ar. mütecemmilîn متجملين } {OsT} is. Süslenenler; bezenenler; donanlar.
- mütecenni**, [Ar. mütecennî متجنى } {OsT} sf. 1. Meyve toplayan. 2. İftira atan.
- mütecennib**, [Ar. mütecennib متجنب } {OsT} sf. Sakınan; kaçınan; çekinen.
- mütecennin**, [Ar. cünün > mütecennin متجنن } {OsT} sf. Çıldırılmış; delirmiş olan.
- mütecenninane**, [Ar. mütecennin + Far. -âne متجننانه } {OsT} zf. Çıldırılmış gibi; delirmişçesine.
- mütecerri**, -i'ı [Ar. cür'a > mütecerri^c متجرع } {OsT} sf. *tecerri*:) } {OsT} sf. Bir sıvıyı yudumlayan; yudum yudum içen; su içip yutan.
- mütecerrid**, [Ar. tecerrüd > mütecerrid متجررد } {OsT} sf. 1. Soyunan; çıplak; soyunmuş. 2. Yalnız başına kalan; tek başına kalmış olan. 3. Evlenmemiş; bekâr. 4. *mecaz*. Uzak; ari. 5. *tasvf*. Dünyadan elini eteğini çekerek bir tarikata bağlanmış olan.
- mütecessid**, [Ar. cesed > mütecessid متجسد } {OsT} sf. Ceset haline gelen; maddeleşen; ete kemiğe bürünen; vücut bulan; gövdelenen.
- mütecessim**, [Ar. cism > mütecessim متجسم } {OsT} sf. Cisim haline gelen; gözle görülebilir bir varlık durumuna gelen; cisimlenen.
- mütecessis**, [Ar. tecessüs > mütecessis متجسس } {OsT} sf. 1. Gizli şeyleri öğrenmeye çalışan; merakla araştıran; araştırmacı. 2. Görmeyi, anlamayı, bilmeyi isteyen; meraklı; bir konuda merak sahibi olan. 3. Kendisi ile ilgili olmayan şeyleri, başkasını rahatsız etse bile öğrenmek, anlamak isteyen. 4. (Söz, davranış, bakış vb. için) merak ifade eden.
- mütecessisane**, [Ar. mütecessis + Far. -âne متجسسانه } {OsT} zf. Merak ederek araştırır-casına.
- mütecessisîn**, [Ar. mütecessisîn متجسسين } {OsT} is. 1. Gizliyi arayanlar; gizliyi araştıranlar. 2. Meraklılar; mütecessisler.
- mütecevsîn**, [Ar. mütecevsîn متجوشن } {OsT} sf. Zırh giyen; zırhlanan.
- mütecevvif**, [Ar. tecevvüf > mütecevvif متجوف } {OsT} sf. İçi boşalan; kof olan.
- mütecevviz**, [Ar. müteceviz متجوز } {OsT} sf. 1. Uygun olmayan bir şeyi uygun gören; caiz geren. 2. Mecazlı söz söyleyen.
- mütecevvizane**, [Ar. mütecevviz + Far. -âne متجوزانه } {OsT} zf. 1. Uygun olmayan bir şeyi uygun görürcesine. 2. Mecazlı söz söyleyerek.
- mütecevvizîn**, [Ar. mütecevvizîn متجوزين } {OsT} is. 1. Uygun olmayan şeyi uygun görenler. 2. Mecazlı söz söyleyenler.
- mütecezzi**, [Ar. cüz^z > mütecezzi متجزى } {OsT} sf. 1. Parça parça olan; parçalara ayrılan; parçalanabilen. 2. *jeol*. Ufalanmış.
- mütedafi**, -i'ı [Ar. def^c > mütedāfi^c متدافع } {OsT} sf. 1. Düşmanı püskürten. 2. İtişip kışan; birbirine direnen.
- mütedafi'an**, [Ar. mütedafi^c > mütedafi^can متدافعاً } {OsT} zf. 1. Düşmanı çıkararak; düşmanı kovarak. 2. Savaşarak; uğraşarak; didişerek.
- mütedafi'ane**, [Ar. mütedafi^c + Far. -âne متدافعانه } {OsT} zf.

(*mütedafia:ne*) {OsT} zf. Düşmanı kovar gibi itişip kakışarak.

mütedahik, -ki [Ar. mütedāhik / mütedāhike متضاحك / متضاحكه] (*müteda:hike, h kalın söylenir*) {OsT} sf. Karşılıklı gülüşen.

mütedahil, [Ar. dühül > mütedāhil متداخل] (*müteda:hil, h kalın söylenir*) {OsT} sf. 1. Birbirine girmiş; birbiri içine geçmiş olan; karışmış. 2. (Maaş için) henüz ödenmemiş; birikmiş. 3. *fel.* Altuk. 4. *mat.* Orantılı sayı; mütenasip.

müteda'ir, [Ar. devr => mütedā'ir متدائر] (*müteda:ir*) {OsT} sf. Bir şeye ilişkin; ait; bir şeyle ilgili; ona dair.

mütedarib, [Ar. darb > mütedārib متضارب] (*müteda:rib*) {OsT} sf. Birbirine vuran; vuruşan; tokuşan.

mütedarik, -ği [Ar. tedārik > mütedārik متدارك] (*müteda:rik*) {OsT} sf. 1. Eksiklerini gideren; tamamlayan; sağlayan; tedarik eden. 2. Ulaşan; yetişen. 3. *is.* Arap edebiyatında dört *fāilün*'den oluşan aruz bahrinin adı.

mütedavi, [Ar. tedāvī > mütedāvī متداوى] {OsT} sf. Kendi kendini iyileştiren; kendini tedavi eden.

mütedavil, [Ar. tedavül > mütedāvīl / mütedāvīle متداول / متداوله] (*müteda:vil*) {OsT} sf. 1. Elden ele dolaşan; dönen. 2. (Para için) tedavülde bulunan; dolaşan; kullanılan. 3. (Sermaye için) dönen; döner. ☞ **mütedavil sermaye, Döner sermaye.**

mütedebbir, [Ar. dübür > mütedebbir متدبر] {OsT} sf. Tedbirli hareket eden; ileriye görerek gerekli hazırlığı yapmış olan.

mütedebbirane, [Ar. mütedebbir + Far. -āne متدبرانه] (*mütedebbira:ne*) {OsT} zf. Tedbirli bir şekilde; tedbirli olarak.

mütedeffin, [Ar. defn > mütedeffin متدفن] {OsT} sf. Gömülmüş olan; defnolunan.

mütedehhi, [Ar. dehā > mütedehhī متدهي] (*mütedehhi:*) {OsT} sf. Üstün anlayış ve kavrayış sahibi imiş gibi davranan.

mütedehhin, [Ar. dehn > mütedehhin متدهن] {OsT} *is.* Bağlanan.

mütedehhiş, [Ar. mütedehhiş متدهش] {OsT} sf. Yılığın.

mütedehhiyane, [Ar. mütedehhi + Far. -āne متدهيانه] (*mütedehhiya:ne*) {OsT} sf. Deha sahibi bir kimseye yakışır biçimde.

mütedelli, [Ar. tedellī > mütedellī متدلى] (*mütedelli:*) {OsT} sf. Nazlanan; tedelli eden.

mütedelliyane, [Ar. mütedellī + Far. -āne متدليانه] (*mütedelliya:ne*) {OsT} zf. Nazlanırcasına.

mütedenni, [Ar. dena'et > mütedennī متدنى] (*mütedenni:*) {OsT} sf. 1. Geriye giden; geri geri giden; bulunduğu yer ve durumdan daha geriye düşen; gerileyen. 2. Bozulan; bayağılaşan.

mütedennis, [Ar. tedennūs > mütedennis متدنس] {OsT} sf. Kirlenen.

mütederri, -i'ı [Ar. tederri' > mütederri' متدرع] {OsT} sf. Zırhlanan; zırh giyen.

mütederric, [Ar. derece > mütederric / mütederrice متدرج / متدرجه] {OsT} sf. Derece derece olan; dereceli; basamaklı.

mütederris, [Ar. ders > mütederris متدرس] {OsT} sf. Ders alan; bir öğretmenden ders gören.

mütedessir, [Ar. mütedeşşir متدثر] {OsT} sf. Elbise giyme; libasa bürünme.

mütedeyyin, [Ar. din > tedeyyün > mütedeyyin / mütedeyyine متدين / متدينه] {OsT} sf. 1. Dinine bağlı; dindar. 2. Bir dini kabul etmiş olan.

müte'eddi, [Ar. edā > müte'eddī متأدى] {OsT} sf. Borcu ödeyen; yükümlülüğü yerine getiren.

müte'eddib, [Ar. edeb > müte'eddib متأدب] {OsT} sf. 1. Edep öğretilen; terbiye olunan. 2. Utanç duyan; utanan.

müte'eddibane, [Ar. müte'edib + Far. -āne متأدبانه] (*müteeddiba:ne*) {OsT} zf. 1. Utanç duyana yakışır biçimde. 2. Terbiye edilene yakışır biçimde.

müte'eddibîn, [Ar. edeb > müte'eddibîn متأدبين] (*müteeddibi:n*) {OsT} sf. Utanç duyanlar; utananlar.

müte'ehhib, [Ar. müte'ehhib متأهب] {OsT} sf. Kendi kendini yetiştiren.

müte'ehhil, [Ar. ehl > müte'ehhil متأهل] {OsT} sf. Evlenmiş olan; evli.

müte'ekkid, [Ar. ekd > müte'ekkid متأكد] {OsT} sf. Tekrarlanarak sağlamlaşmış olan; tekrar edilen; yinelenen; tekrarlanan.

müte'ellif, [Ar. ülfet > müte'ellif متألف] {OsT} sf. Alışmış; alışkanlığı olan; alışık.

müte'ellih, [Ar. müte'ellih متأله] {OsT} sf. Allah'ın birliğine inanan.

müte'ellihîn, [Ar. müte'ellihîn متألهين] (*müteellihî:n*) {OsT} *is.* 1. Allah'a tapanlar. 2. İslam bilginleri.

müte'ellim, [Ar. elem > müte'ellim متألم] {OsT} sf. Acı duyan; elemli; kederli.

müte'ellimane, [Ar. müte'ellim + Far. -āne متألمانه] (*müteellima:ne*) {OsT} zf. İçi sızlırcasına.

müte'emmil, [Ar. emel > müte'emmil متأمل] {OsT} sf. Derinlemesine düşünen; dikkat eden; dalgın.

- müte'emmilane**, [Ar. müte'emmil + Far. -âne متأملانه] (*mütemmıla:ne*) {OsT} *zf.* Derin derin düşünürce-sine.
- müte'emmim**, [Ar. teyemmüm > müte'emmim متأمم] {OsT} *sf.* Teyemmüm eden; su bulamadığı için top-rak ile abdest alan.
- müte'emmin**, [Ar. emn > müte'emmin متأممن] {OsT} *sf.* Emniyette olan; güvenli.
- müte'emmir**, [Ar. emir > müte'emmir متأممر] {OsT} *sf.* Buyuran; amirlik yapan.
- müte'enni**, [Ar. te'enni > müte'enni متأنى] {OsT} *sf.* Düşünerek ağır davranan; aceleye getirmeyen; sa-kınan.
- müte'ennis**, [Ar. üns > müte'ennis متأنس] {OsT} *sf.* Alışıklık kazanmış olan; alışan; ünsiyet edinen.
- müte'enniyanne**, [Ar. müte'enni + Far. -âne متأنيانه] (*mütenniya:ne*) {OsT} *zf.* Ağır davranan kimseye yakışır biçimde.
- müte'essif**, [Ar. te'essüf > müte'essif متأسف] {OsT} *sf.* Kederlenen; üzülen; acıklanan; teessüf eden; esef duyan. ☞ **müteessif olmak**, *Kederlenmek; üzül-mek.*
- müte'essifane**, [Ar. müte'essif + Far. -âne متأسفانه] (*mütessifa:ne*) {OsT} *zf.* Üzüntülü olarak; üzüntülü bir halde.
- müte'essifen**, [Ar. müte'essifen متأسفاً] (*müteessi'fen*) {OsT} *zf.* Üzüntü duyarak; teessüf ederek.
- müte'essir**, [Ar. te'eşşür > müte'eşşir متأثر] {OsT} *sf.* 1. Bir olay veya durumun etkisi altında kalmış olan; etkilenen. 2. Üzülmüş olan; üzüntülü; kederli. 3. Başkasının acısıyla acıklanan. 4. *psikol.* Duygulanmış. ☞ **müteessir etmek**, *Acı vermek; üzmek.* | **müteessir olmak**, 1. *Bir olayın veya durumun etki-si altında kalmak; etkilenmek.* 2. *Üzülme; keder-lenmek.*
- müte'essirane**, [Ar. müte'eşşir + Far. -âne متأثرانه] (*mütessira:ne*) {OsT} *zf.* Üzüntü ile; üzüntülü bir halde.
- müte'essiren**, [Ar. müte'eşşir > müte'eşşiren متأثراً] (*müteessi'ren*) {OsT} *zf.* 1. Üzülmüş olarak; üzüle-rek; kederlenerek. 2. Etkilenerek.
- müte'eyyid**, [Ar. te'yid > müte'eyyid متأييد] {OsT} *sf.* Kuvvetlenen; teyyüt eden.
- müte'ezzi**, [Ar. ezā > müte'ezzi متأذى] {OsT} *sf.* Eziyet çeken; incinen; üzülen; sıkılan.
- mütefahhıs**, [Ar. fahş > mütefahhıs متفحص] {OsT} *sf.* Bir şeyin gerçeğini, iç yüzünü araştıran; sorup araş-tıran; yoklayan.
- mütefahhısane**, [Ar. mütefahhıs + Far. -âne متفحصانه] (*mütefahhısa:ne*) {OsT} *zf.* Gerçeği araştıran ya-kı-şır bir davranışla.
- mütefahhir**, [Ar. fahr > mütefahhir متفخر] (*h kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Övünen; gururlanan.
- mütefahhirane**, [Ar. mütefahhir + Far. -âne متفخرانه] (*mütefahhıra:ne, h kalın söylenir*) {OsT} *zf.* Övüne-rek; kurularak.
- mütefahir**, [Ar. fahr > mütefahir متفاخر] {OsT} *sf.* Övünen; kibirlenen; kurumlanan; kibirli.
- mütefahiş**, [Ar. fahiş > mütefahiş متفاحش] (*müte-fa:hiş*) {OsT} *sf.* 1. Ahlaka uymaz, edep dışı davra-nışta bulunan; kötü bir iş yapan. 2. Ahlaksızca söz söyleyen; kötü konuşan.
- mütefakkıh**, [Ar. fıkıh > mütefakkıh متفقه] {OsT} *sf.* 1. Anlayan. 2. Fıkıh ile uğraşan; fıkıh bilgini; fıkıh konularında bilgisi olan.
- mütefakkıhın**, [Ar. mütefakkıhın متفقهين] (*mütefakki-hi:n*) {OsT} *is.* Fıkıh bilginleri.
- mütefakkid**, [Ar. fakd > mütefakkid متفقد] {OsT} *sf.* Araştırıp soran.
- mütefassım**, [Ar. infişam > mütefassım متفصم] {OsT} *sf.* 1. Kırılan; üzülen. 2. Sütten kesilen.
- mütefattın**, [Ar. fatn > mütefattın متفطن] {OsT} *sf.* Hemen farkına varan.
- mütefattır**, [Ar. infişar > mütefattır متفطر] {OsT} *sf.* Yarılan.
- mütefavıt**, [Ar. fevt > mütefavıt / mütefavıte متفاوت / متفاوتة] (*mütefa:vit*) {OsT} *sf.* Aralarında fark bulu-nan; farklı; çeşitli.
- mütefayid**, [Ar. fāide > mütefayid متفاید] (*mütefa-yid*) {OsT} *sf.* Birbirinden yararlanan.
- mütefazıl**, [Ar. fazl > mütefazıl متفاضل] (*mütefa:zıl*) {OsT} *sf.* 1. Erdem ve bilgi yarışına çıkan. 2. Artık; fazla.
- mütefazıl**, [Ar. fazl > mütefazıl متفاضل] {OsT} *sf.* Fazilet ve bilgi yarışına çıkan.
- mütefazılane**, [Ar. mütefazıl + Far. -âne متفاضلانه] (*mütefazıla:ne*) {OsT} *sf.* Erdem ve bilgi yarışına çıkana yarışır biçimde.
- mütefazılın**, [Ar. mütefazılın متفاضلين] (*mütefaz-zılı:n*) {OsT} *is.* Erdem ve bilgi yolunda yarışanlar.
- mütefecci**, **-i'** [Ar. feci' > mütefecci متفجع] {OsT} *sf.* Dertlenen; açıklanan.
- mütefeccir**, [Ar. fecr > mütefeccir متفجر] {OsT} *sf.* Açılan; görünen; tefeccür eden.

- mütefehhim**, [Ar. fehm > mütefehhim متفهم] {OsT} *sf.* Bir konuyu anlayan; kavrayan.
- mütefe'il**, [Ar. fa'l > mütefe'il متفأل] {OsT} *sf.* **1.** Fala bakan; fal açan; falcı. **2.** Bir olayı hayra yoran; bir şeyi hayra yoran.
- mütefe'ilane**, [Ar. mütefe'il + Far. -âne متفألانه] (mütefaila:ne) {OsT} *zf.* **1.** Fal açar gibi. **2.** Hayra yorarak.
- mütefe'ilîn**, [Ar. mütefe'ilîn متفألين] (mütefeili:n) {OsT} *is.* **1.** Fal açanlar; fala bakanlar. **2.** Hayra yoranlar.
- mütefekik**, [Ar. fekk > mütefekik متفكك] {OsT} *sf.* (Kişi için) ahmaklığı yüzünden dalgın olan; davranışlarında tutarsızlık bulunan.
- mütefekkir**, [Ar. tefekkür > mütefekkir / mütefekkiye متفكره / متفكره] {OsT} *sf.* **1.** Düşünceye dalmış; dalgın; düşünceli. **2.** *is.* Düşünür; filozof.
- mütefekkirane**, [Ar. mütefekkir + Far. -âne متفكرانه] (mütefekkira:ne) {OsT} *zf.* **1.** Düşünceye dalmış bir durumda; düşünürcesine; düşünür gibi. **2.** Düşünceli bir biçimde.
- mütefekkirane**, [Ar. mütefekkir > mütefekkirane متفكرانه] {OsT} *is.* Düşünme gücü; düşünce.
- mütefekkirîn**, [Ar. mütefekkir > mütefekkirîn متفكرين] (mütefekkirî:n) {OsT} *is.* Düşünürler; filozoflar.
- mütefellik**, **-kî** [Ar. infilâk > mütefellik متفلق] {OsT} *sf.* Patlayan; yarılan; açılan; infilak eden.
- mütefellis**, [Ar. müflis > mütefellis متفلس] {OsT} *sf.* İflas eden; müflis olan.
- mütefelsif**, [Ar. felsefe > mütefelsif متفلسف] {OsT} *sf.* Bir konu üzerinde düşünen; felsefe yapan; filozoflaşan.
- mütefennin**, [Ar. fenn > mütefennin متفنن] {OsT} *sf.* Bir bilim ve fen dalını çok iyi bilen; bilgin.
- mütefenninane**, [Ar. mütefennin + Far. -âne متفننانه] (mütefennina:ne) {OsT} *zf.* Bilgine yakışır tarzda.
- mütefer'in**, [Ar. fir'avn > mütefer'in متفرعن] (mütefer-in) {OsT} *sf.* **1.** Firavun tavrı takınan; firavun kesilen. **2.** Kibirli.
- müteferri**, **-î** [Ar. fer' > müteferri' متفرع] (müteferri:) {OsT} **1.** Bir asıl, temel ile ilgili olan. **2.** Asıl kökten ayrılmış olan; dal budak salmış; dallanan.
- müteferri'at**, [Ar. müteferri'at متفرعات] (müteferriat:t) {OsT} *is.* **1.** Bir kökten ayrılıp dal budak salanlar. **2.** Bir kökle ilgili olanlar.
- müteferriic**, [Ar. ferec > müteferriic متفرج] {OsT} *sf.* Gezmeye giden; dolaşmaya çıkan; hava almaya, eğlenmeye çıkan.
- müteferriicîn**, [Ar. müteferriicîn متفرجين] (müteferriicî:n) {OsT} *is.* Gezinenler; hava almaya gidenler.
- müteferriid**, [Ar. ferd > müteferriid متفرد] {OsT} *sf.* **1.** Eşi ve benzeri olmayan; tek. **2.** Kalabalıktan uzaklaşarak bir kenara çekilip yalnız başına kalmış; çevresinden uzaklaşmış olan; tek ve yalnız. **3.** Kendi başına buyruk olan; baş kaldıran; kendi başına yönetim kuran.
- müteferriidane**, [Ar. müteferriid + Far. -âne متفردانه] (müteferriida:ne) {OsT} *zf.* Tek ve yalnız başına kalana yakışır tarzda.
- müteferriidîn**, [Ar. müteferriidîn متفردين] (müteferriidî:n) {OsT} *is.* Tek ve yalnız olanlar; eşi emsali olmayanlar.
- müteferriig**, [Ar. ferâgat > müteferriig متفرغ] {OsT} *sf.* Feragat eden; vaz geçen.
- müteferriih**, [Ar. feraḥ > müteferriih متفرح] (h kalın söylenir) {OsT} *sf.* Ferahlayan; içi açılan.
- müteferriik**, **-kî** [Ar. farḥ > müteferriik متفرح] (k kalın söylenir) {OsT} *sf.* **1.** Parçalara bölünmüş; ayrılmış; dağılmış. **2.** Çeşitli; muhtelif.
- müteferriika**, [Ar. müteferriik > müteferriika متفرقه] {OsT} *is.* **1.** (İş veya kurum için) birbiri ile ilgisi ve ilintisi olmayan; farklı. **2.** Önceden belli olmayan küçük masraflar için ayrılmış para. **3.** Karakollarda farklı suçlardan gözaltına alınan suçluların ilgili yerlere gönderilmeden önce tutuldukları, bekletildikleri yer. **4.** Padişahın, sadrazamların, vezirlerin emirlerini ilgili yerlere götüren kimseye verilen ad.
- müteferriis**, [Ar. ferâset > müteferriis متفرس] {OsT} *sf.* Anlayışlı; kavrayışlı; zeki; ferasetli.
- müteferriş**, [Ar. tefferüş > müteferriş متفرش] {OsT} *sf.* Döşenen; mefruş olan.
- müteferriiz**, [Ar. ferz > müteferriiz متفرز] {OsT} *sf.* Bir bütünden ayrılmış olan; uzaklaşan.
- mütefessih**, [Ar. tefessüh > mütefessih متفصح] {OsT} *sf.* Çürümekten dolayı kokmuş; kokuşmuş; çürümüş.
- mütefettit**, [Ar. tefettüt > mütefettit متفتت] {OsT} *sf.* Küçük küçük parçalanmış.
- mütefevvih**, [Ar. tefevvüh > mütefevvih متفوه] {OsT} *sf.* **1.** Söyleyen; ağzına alan. **2.** Dil uzatan.
- mütefevvik**, **-kî** [Ar. fevk > mütefevvik متفوق] (k kalın söylenir) {OsT} *sf.* Benzerlerini geçmiş olan; benzerlerinden üstün olan.
- mütefevvikane**, [Ar. mütefevvik + Far. -âne متفوقانه] {OsT} *sf.*

- (*mütefvvika:ne*) {OsT} *zf.* Üstün gelerek; üstünlükle.
- mütefvvikîn**, [Ar. mütefvvikîn متفوقين] (*mütefvviki:n, k kalın söylenir*) {OsT} *is.* Üstün gelenler; üstün olanlar.
- mütefvviz**, [Ar. fevz > mütefvviz متفوض] {OsT} *sf.* Mirî arazinin yalnızca gelirinden yararlanan; kul lanma hakkına sahip olan.
- mütefvvizîn**, [Ar. mütefvvizzîn متفوضين] {OsT} *is.* Mirî arazinin yalnızca gelirinden yararlananlar.
- mü'tefik**, [Ar. mü'tefik مؤتفك] (*mü-tefik*) {OsT} *sf.* Tersine dönen; tersine dönmüş.
- mü'tefikat**, [Ar. mü'tefikât مؤتفكات] (*mü-tefika:t*) {OsT} *is.* Lut kavminin darmadağın olan şehirleri.
- mütegabi**, [Ar. ğabî > müteğābî متغابى] (*mütega:bi:)* {OsT} *sf.* Ahmak tavrı takınan.
- müteğabin**, [Ar. teğābün > müteğābin متغابن] (*mü-tega:bin*) {OsT} *sf.* Birbirini aldatan.
- müteğabiyan**, [Ar. müteğābî + Far. -āne متغابيانه] {OsT} *zf.* Ahmakçasına.
- müteğaddi**, [Ar. ğidā > müteğaddī متغدى] (*müte-gaddi:)* {OsT} *sf.* Besin alan; beslenen.
- müteğaffil**, [Ar. teğafül > müteğaffil متغفل] {OsT} *sf.* Gaflette bulunan.
- müteğafil**, [Ar. teğafül > müteğāfil متغافل] (*müte-ga:fil*) {OsT} *sf.* Kendine gafil süsü veren; bilmi-yormuş gibi davranan; bilmezlikten gelen; gafil görünen.
- müteğafilane**, [Ar. müteğafil + Far. -āne متغافلانه] (*mütega:fila:ne*) {OsT} *zf.* Gafilmiş gibi davranarak; bilmezlikten gelerek; gafil görünerek.
- müteğalib**, [Ar. müteğālib متغالب] (*mütega:lib*) {OsT} *sf.* Birbirine üstün olan.
- müteğalli**, [Ar. teğallî > müteğallî متغلى] (*müteğalli:)* {OsT} *sf.* Misk ve amberden meydana gelmiş olan galiye denilen güzel kokuyu sürünen.
- müteğallib**, [Ar. ğalebe > müteğallib متغلب] {OsT} *sf.* Bir şeyi güç kullanarak ele geçiren; kaba kuvvete dayanarak harekete geçen; zorba.
- müteğallibane**, [Ar. müteğallib + Far. -āne متغلبانه] (*müteğalliba:ne*) {OsT} *zf.* Zorbalıkla; zor kullanarak; zorla.
- müteğallibe**, [Ar. müteğallibe متغلبه] {OsT} *is.* Haksız oldukları halde kuvvet kullanarak egemen olmaya çalışanlar; kendi başlarına hüküm sürenler; zorba takımı; derebeyleri.
- müteğallibelik**, [müteğallibe-lik] *is.* Zorbalık; derebeylik.
- müteğallibîn**, [Ar. müteğallibîn متغلبين] (*müteğalli-bi:n*) {OsT} *is.* Zorbalar.
- müteğallif**, [Ar. ğılāf > müteğallif متغلف] {OsT} *sf.* Kın içinde bulunan; kılıflı.
- müteğallit**, [Ar. teğallüt > müteğallit متغلط] (*t, kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Yanlış düşen; yanılan.
- müteğamiz**, [Ar. müteğāmiz متغامز] (*mütega:miz*) {OsT} *sf.* Bir birine göz ucu ile işaret edenler.
- müteğamizîn**, [Ar. müteğāmizîn متغامزين] (*müte-ga:mizin*) {OsT} *is.* Birbirlerine göz ucu ile işaret edenler.
- müteğammid**, [Ar. ğamd > müteğammid / müteğammide متغمد / متغمه] {OsT} *sf.* Kınlı; örtülü. ☞
- müteğammidetü'l-cenāh**, {OsT} *Kın kanatlı böcekler.*
- müteğanni**, [Ar. teğanni > müteğannî متغنى] (*müte-ganni:)* {OsT} *sf.* Şarkı söyleyen.
- müteğannic**, [Ar. ğanc > müteğannic متغنج] {OsT} *sf.* Nazlanan.
- müteğanniyane**, [Ar. müteğannî + Far. -āne متغنيانه] (*müteğanniya:ne*) {OsT} *zf.* Şarkı söylercesine; şarkı söylüyormuş gibi.
- müteğarrib**, [Ar. ğurbet > müteğarrib متغرب] {OsT} *sf.* Gurbete giden; yabanda kalan; siladan ayrılan.
- müteğarribîn**, [Ar. müteğarribîn متغربين] (*mütegar-ribi:n*) {OsT} *sf.* Gurbete çıkanlar.
- müteğarrid**, [Ar. teğarrüd > müteğarrid / müteğarride متغرده] {OsT} *sf.* (Kuş için) güzel nağmeler çeviren.
- müteğarrir**, [Ar. iğtirar > müteğarrir متغور] {OsT} *sf.* Güvenilmeyecek şeye güvenen.
- müteğassil**, [Ar. ğusl > müteğassil متغسل] {OsT} *sf.* 1. Kendi kendini yıkayan; ğusül abdesti alan; yıkanan. 2. Yıkayan.
- müteğaşşi**, [Ar. ğışā > müteğaşşi متغشى] (*müteğaşşi:)* {OsT} *sf.* 1. Kendini bir şey ile örten; örtünen; bir şeye bürünen. 2. Kendinden geçmiş olan; bayılmış.
- müteğavvil**, [Ar. teğavvül > müteğavvil متغول] {OsT} *sf.* 1. Uğraşan. 2. Bir şeyin rengine giren.
- müteğavvir**, [Ar. teğavvür > müteğavvir متغور] {OsT} *sf.* Derine dalan; teğavvür eden.
- müteğayir**, [Ar. teğayür > müteğayir متغايير] {OsT} *sf.* 1. Birbirinden farklı olan; değişik. 2. Birbirine karışıt olan.
- müteğayyib**, [Ar. ğayb > müteğayyib / müteğayyibe متغيب / متغيبه] {OsT} *sf.* Kaybolan; görünmeyen; gözden uzaklaşan; yok olan.

- mütegayyim**, [Ar. ğaym > müteğayyim متغيم] {OsT} *sf.* (Hava için) bulutlu.
- mütegayyir**, [Ar. ğayr > müteğayyir متغير] {OsT} *sf.* **1.** Değişen; başkalaşan; değişken. **2.** Bozulmuş; bozuk.
- mütegayyirane**, [Ar. müteğayyir + Far. -āne متغيرانه] (*mütegayyira:ne*) {OsT} *zf.* **1.** Değiştirmişçesine; değişken gibi. **2.** Bozulmuş gibi.
- mütegayyiz**, [Ar. ğayz > müteğayyiz متغيظ] {OsT} *sf.* Aşırı öfkelenen; çok öfkeli; kızgın.
- mütegazzi**, [Ar. tağazzī > müteğazzī متغذى] (*mütegazzi:*) {OsT} *sf.* Gıdalanan.
- mütegazziib**, [Ar. teğazzüb > müteğazziib متغضب] {OsT} *sf.* Gazaba gelen; hiddetlenen.
- mütegazzil**, [Ar. teğazzül > müteğazzil متغزل] {OsT} *sf.* **1.** (Şarkıcı için) gazel söyleyen; gazel okuyan. **2.** (Şair için) gazel yazan; gazelci.
- mütehab**, **-bbı** [Ar. ħubb > müteħābb / müteħābbe متحب] (*müteha:b*) {OsT} *sf.* Birbirini dost sayan.
- mütehabbir**, [Ar. haber > müteħabbir متخير] {OsT} *sf.* **1.** İyi haber alan; bilişim ustası. **2.** Bir konu ile ilgili bilgileri toplamış, o konuyu iyi bilen.
- mütehabbis**, [Ar. ħabs > müteħabbis متحبس] {OsT} *sf.* Kendini bir yere gizleyen; başkalarından gizlenen; gözden uzak bir yere kapanan.
- mütehabbisane**, [Ar. müteħabbis+Far. -āne متحبسانه] (*mütehabbisa:ne*) {OsT} *zf.* Kendini hapsedene yakışır biçimde; kendisini hapsedercesine.
- mütehaccim**, [Ar. hacim > müteħaccim متحجم] {OsT} *sf.* Hacimli; cüsseli.
- mütehaccir**, [Ar. ħacer > müteħaccir / müteħaccire متحجر] (*mütehaccir:*) {OsT} *sf.* **1.** Taş durumunu almış; taş olmuş; taşlaşmış. **2.** Taş gibi sert olan.
- mütehaci**, [Ar. hecv > müteħācī متهاجي] (*müteha:ci:*) {OsT} *sf.* Birbirini yeren; hicveden.
- mütehacim**, [Ar. hücüm > müteħācim متهاجم] (*müteha:cim*) {OsT} *sf.* Karşılıklı birbirine saldıran; hücum eden.
- mütehacimane**, [Ar. müteħācim+Far. -āne متهاجمانه] (*müteha:cima:ne*) {OsT} *zf.* Saldırgan biçimde; saldııracasına.
- mütehacimîn**, [Ar. müteħācimîn متهاجمين] (*müteha:cimi:n*) {OsT} *is.* Birbirine saldıranlar; tehacüm edenler.
- mütehaciyane**, [Ar. müteħāciyāne متهاجيانه] {OsT} *zf.* Hicvedercesine.
- mütehaddi**, **-i'ı** [Ar. ħud' > müteħaddi' متخذع] {OsT} *sf.* Bile bile aldanan.
- mütehaddi**, [Ar. taħaddī > müteħaddī متحدى] (*müteha:ddi:*) {OsT} *sf.* Çekişen.
- mütehaddib**, [Ar. ħadeb > müteħaddib متحدب] {OsT} *sf.* Kambur olan; kamburlaşan.
- mütehaddir**, [Ar. ħader > müteħaddir / müteħaddire متخدر / متخدره] {OsT} *sf.* **1.** Bürünen; örtünen. **2.** mecaz. Namuslu.
- mütehaddir**, [Ar. ħudūr > müteħaddir متخدر] {OsT} *sf.* Hızla aşağı doğru inen; yokuş aşağı giden; yuvarlanan.
- mütehaddis**, [Ar. ħadūs > müteħaddis / müteħaddise متحدث / متحدثه] {OsT} *sf.* Yoktan var olan; ortaya çıkan; meydana gelen.
- mütehaddiş**, [Ar. taħaddūş > müteħaddiş متخذش] {OsT} *sf.* **1.** Tırmalanan. **2.** İstirap çeken.
- mütehadı**, **-ı'ı** [Ar. müteħādī' متخذع] (*müteha:di*) {OsT} *sf.* Aldanmadığı hâlde aldatılmış görünen.
- mütehaffız**, [Ar. ħıfz > müteħaffız متحفظ] {OsT} *sf.* Kendini koruyan; kötülükten korunan; sakınan.
- mütehaffızın**, [Ar. müteħaffızīn متحفظين] (*mütehaffizi:n*) {OsT} *is.* Kendini koruyanlar; sakınanlar.
- mütehaffif**, [Ar. ħıffet > müteħaffif متخفف] {OsT} *sf.* Hafifleyen; ağırlığını kaybeden.
- mütehāfit**, [Ar. heft > müteħāfit متهافات] (*müteha:fit*) {OsT} *sf.* Bir şeyin üzerine istekle saldıran.
- mütehāfitane**, [Ar. müteħāfit + Far. -āne متهافاننه] (*müteha:fitane*) {OsT} *zf.* Bir şeyin üzerine istekle saldııracasına.
- mütehakkık**, [Ar. taħakkuq > müteħakkuq / müteħakkuqa متحقق / متحققه] {OsT} *sf.* Gerçekliği ispatlanan; doğruluğu anlaşılan; doğru olduğu ortaya çıkan.
- mütehakkid**, [Ar. taħakkuḍ > müteħakkuḍ متحققد] (*k kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Kin tutan; tahakkut eden.
- mütehakkim**, [Ar. taħakküm > müteħakkim / müteħakkime متحكم / متحكمه] {OsT} *sf.* **1.** Egemen olan; hükmeden; zorla sözünü geçiren. **2.** Zorbalık eden; zorla buyuran, yaptıran.
- mütehakkimane**, [Ar. müteħakkim + Far. -āne متحكمانه] (*mütehakkima:ne*) {OsT} *zf.* Tahakküm edercesine; zorla; zorbalıkla.
- mütehakkimîn**, [Ar. müteħakkimîn متحكمين] (*mütehakkimi:n*) {OsT} *is.* **1.** Tahakküm edenler. **2.** Zorbalılar.
- mütehalhil**, [Ar. ħalħal > müteħalħil متحلحل] (*h'ler*

- kalın söylenir* {OsT} sf. **1.** Parçalara ayrılmış olan; parçaları birbirinden ayrılmış. **2.** Şişmiş olan; bozulup kabarmış olan.
- mütehalif¹**, [Ar. ĥulf > müteĥālif متخالف] (*müteha:li:f*) {OsT} sf. **1.** Birbirine aykırı olan; birbirine uymayan. **2. mat.** Konum ve biçimce birbirinden farklı olan.
- mütehalif²**, [Ar. teĥāluf (*yargıç tarafından yemin verdirmek*) {OsT} > müteĥālif متخالف] (*müteha:li:f*) {OsT} sf. Yemin ederek anlaşmaları mümkün düşman iki taraftan her biri.
- mütehalik**, [Ar. helāk > müteĥālik متهالك] (*müteha:lik*) {OsT} sf. Kendisi için tehlike yaratacak biçimde bir işe telaşla girişen, atılan; bir işte kendisini öldürürcesine çalışmaya girişen.
- mütehalikâne**, [Ar. müteĥālik + Far. -āne منهالكانه] (*müteha:lika:ne*) {OsT} zf. Tehlike yaratacak biçimde acele ederek; telaşla.
- mütehalli¹**, [Ar. ĥaly > müteĥallī متحلى] (*mütehalli:.*) {OsT} sf. **1.** Süslenmiş; donanmış. **2.** Beğenilen bir niteliği kendine kazandırmış olan.
- mütehalli²**, [Ar. taĥallī > müteĥallī متخلى] (*mütehalli:.*) {OsT} sf. Boşalan; boş kalan.
- mütehallid**, [Ar. ĥuld > müteĥallid متخذ] {OsT} sf. Bir yerde, görevde sürekli olarak kalan.
- mütehallif**, [Ar. müteĥallif متخلف] {OsT} sf. Uygun gelmeyen; uymayan.
- mütehallik, -kı** [Ar. ĥulq > müteĥallik / müteĥallika متخلق / متخلقه] (*k kalın söylenir*) {OsT} sf. Yeni bir huy edinmiş olan; ahlakı değişmiş olan; bir ahlakî değeri alışkanlık edinmiş olan.
- mütehallil**, [Ar. ĥall > müteĥallil / müteĥallile متحلل / متحلله] {OsT} sf. **1.** Erimiş; çözülmüş. **2.** Çözülmüş; sökülmüş. **3. kim.** (Birleşikler için) elementlerine ayrılmış; çözülmüş.
- mütehallim**, [Ar. ĥilm > müteĥallim متحلم] {OsT} sf. **1.** Yumuşak huylu görünen. **2. biy.** (Organ için) meme gibi yuvarlaklaşan; memeleşen.
- mütehallis**, [Ar. ĥalās > müteĥallis متخلص] (*s kalın söylenir*) {OsT} sf. **1.** Kurtulmuş. **2.** (Şiirde) takma ad kullanan.
- mütehallit**, [Ar. taĥalluṭ > müteĥallit متخلط] (*t, kalın söylenir*) {OsT} sf. Karışan; karışık olan.
- mütehami**, [Ar. ĥimāye > müteĥāmī متحامى] (*müteha:mi:.*) {OsT} sf. Kendini koruyan; sakınan.
- mütehamiyane**, [Ar. müteĥāmī + Far. -āne متحامياته] (*müteha:mi:ya:ne*) {OsT} zf. Kendini korurcasına; korunarak.
- mütehamik, -kı** [Ar. ĥumk > müteĥāmiḳ متحامق] (*müteha:mik, k kalın söylenir*) {OsT} sf. Kendini ahmak gibi gösteren.
- mütehamikane**, [Ar. müteĥāmiḳ+Far. -āne متحامقانه] (*müteha:mika:ne*) {OsT} sf. Ahmakçasına.
- mütehammız**, [Ar. ĥumz > müteĥammız متحامض] {OsT} sf. **1.** Mayalanan; ekşiyen. **2.** Paslanmış. **3. kim.** Oksitlenmiş; yükseltgenmiş.
- mütehammi**, [Ar. ĥimāye > müteĥammī متحامى] (*mütehammi:.*) {OsT} sf. Kendini koruyan; korunan.
- mütehammik, -kı** [Ar. ĥumk > müteĥammik متحامق] (*k kalın söylenir*) {OsT} sf. Ahmakça davranışlarda bulunan; ahmakça konuşan; ahmaklaşan.
- mütehammil**, [Ar. taĥammül > müteĥammil متحمل] {OsT} sf. Maddî ve manevî bir yükü kaldırmaya, güç bir işi yapmaya elverişli olan; dayanıklı; dayanabilen; dayanan; katlanan; tahammül eden. ☞
- mütehammil su hattı**, *Bir geminin batmadan taşıyabileceği en fazla yük düzeyi.*
- mütehammilane**, [Ar. müteĥammil + Far. -āne متحاملانه] (*mütehammilla:ne*) {OsT} zf. **1.** Dayanıklı olarak; tahammül ederek. **2.** Yüklenerек.
- mütehammilin**, [Ar. müteĥammilīn متحاملين] (*mütehammili:n*) {OsT} is. **1.** Tahammül edenler; dayananlar; dirençliler. **2.** Bir yük altında veya sıkıntılı işte bulunup da ses çıkaramayanlar.
- mütehammir**, [Ar. ĥamr > müteĥammir متخمر] {OsT} sf. Mayalanan; ekşiyen.
- mütehanni**, [Ar. münĥanī > müteĥannī متحنى] (*mütehani:.*) {OsT} sf. Eğri olan; eğrilmiş olan.
- mütehannin**, [Ar. müteĥannin متحنن] {OsT} sf. Çok özleyen; göreceği gelen.
- müteharib**, [Ar. ĥarb > müteĥārib / müteĥāribe متحارب] (*müteha:rib*) {OsT} sf. Savaşan; harp eden.
- müteharim**, [Ar. teĥārüm > müteĥārim متهارم] (*müteha:rim*) {OsT} sf. Yaşlı gibi görünen; yalandan ihtiyarlık gösteren.
- müteharimane**, [Ar. müteĥārim + Far. -āne متهارماته] (*müteha:rīma:ne*) {OsT} sf. Yalandan yaşlı gibi görünerek.
- müteharimîn**, [Ar. müteĥārimīn متهارمين] (*müteha:rīmi:n*) {OsT} is. Yalandan yaşlı görünenler; ihtiyarca davrananlar.
- müteharis**, [Ar. teĥārüş > müteĥāriş متخارش] (*müteha:riş*) {OsT} sf. (Hayvan için) birbiri ile hırıldarak dalaşan.
- müteharrık, -ğı** [Ar. ĥarq > müteĥarrīq متخرق] {OsT} sf. Yırtılan.

MÜT

- müteharrî**, [Ar. hary > müteharrî متحرى] (*müteharri:*) {OsT} sf. Arayan; araştıran.
- müteharrîk**, [Ar. hareket > müteharrîk متحرك] {OsT} sf. 1. Hareket eden; kıvıldaayan; oynayan; devingen; hareketli. 2. İşleyen; çalışan. 3. fel. Hareketli; devingen. 4. dbl. (Arap harfleri için) üzerinde harekesi bulunan. ☞ **müteharrîk arma**, *Bir geminin arması üzerindeki işlek halatlardan meydana gelen donanım.*
- müteharrîkiyet**, [Ar. müteharrîkiyyet متحرکیت] is. Hareketli oluş; devingenlik; mobilite.
- müteharrîm**, [Ar. harâm > müteharrîm متحرم] {OsT} sf. Haram kazanmaktan sakınan; haramdan kaçınan, çekinen.
- müteharrîmane**, [Ar. müteharrîm+Far. -âne متحرمانه] (*müteharrîma:ne*) {OsT} zf. Haramdan kaçarcasına; haramdan sakınarak.
- müteharrîş**, [Ar. teharrîş > müteharrîş متخرش] {OsT} sf. 1. Tırmalanmış; tahriş edilmiş. 2. psikol. İrkilmiş.
- müteharrîşiyet**, [Ar. müteharrîş > müteharrîşiyet متخرشیت] {OsT} sf. İrkiltme.
- müteharrîyane**, [Ar. müteharrî + Far. -âne متحرریانه] (*müteharrîya:ne*) {OsT} zf. Araştırmacısına.
- müteharrîz**, [Ar. müteharrîz متحرز] {OsT} sf. Sakınan.
- mütehasım**, [Ar. huşümet > mütehasım متخاصم] (*mütehasım*) {OsT} sf. 1. Karşılıklı birbirine düşman olan. 2. Yargıda birbirine karşı dava açmış olan.
- mütehasımîn**, [Ar. mütehasımîn متخاصمین] (*mütehasımî:n*) {OsT} is. Karşılıklı olarak birbirine düşmanlık edenler; düşman olanlar.
- mütehasîd**, [Ar. hased > mütehasîd متحاسد] (*mütehasîd*) {OsT} sf. Birbirini çekemeyen; kıskanan; kıskanç.
- mütehasıl**, [Ar. huşül > mütehasıl متحصل] {OsT} sf. Oluşan; meydana gelen; hasil olan.
- mütehasın**, [Ar. hısn > mütehasın / mütehasşine متحصن / متحصنه] {OsT} sf. Kaleye kapanmış.
- mütehasıs**, [Ar. huşüş > mütehasıs متحصص] {OsT} sf. 1. Bir bilim veya sanat dalında ayrıntılı ve derinlemesine bilgi ve ustalığı olan; uzman. 2. Belirli bir iş için ayrılmış olan ve yalnızca o işte kullanılan. 3. is. Uzman hekim.
- mütehasısılık**, -ğî [Ar. mütehasıs-lık] is. Mütehasıs olma durumu; uzmanlık.
- mütehasır¹**, [Ar. tehasşür > mütehasır متحسر] {OsT} sf. Hasret çeken; özleyen.
- mütehasır²**, [Ar. taḥaşşür > müteḥaşşir / müteḥaşşire متحسر / متحسره] {OsT} sf. Pıhtılaşmış; koyulaşmış.
- mütehasırane**, [Ar. müteḥaşşir + Far. -âne متحسرانه] (*mütehasırane*) {OsT} zf. Hasret çekerek; özlemişçesine.
- mütehasıs**, [Ar. taḥassüs > müteḥaşşis متحسس] {OsT} sf. Duygulanmış; duygulu; hisli. ☞ **mütehasıs etmek**, *Duygulandırmak.* || **mütehasıs olmak**, *Duygulanmak; hislenmek.*
- mütehasısane**, [Ar. müteḥaşşis + Far. -âne متحسسانه] (*mütehasısane*) {OsT} zf. Duygulanmış bir kimseye özgü biçimde; duygulanarak; duygulu olarak.
- müteḥaşi¹**, [Ar. teḥāşî > müteḥāşî متخاشى] (*müteḥa:şî:*) {OsT} sf. Çekinen; çekingen; ürkek.
- müteḥaşi²**, [Ar. ḥaşy > müteḥāşî متخاشى] (*müteḥa:şî:*) {OsT} sf. Sakınan; sakınan.
- müteḥaşi**, -i'î [Ar. huşū' > müteḥāşî' / müteḥāşî'a متخاشع / متخاشعه] (*müteḥa:şî*) {OsT} sf. Huşu ile eğilen.
- müteḥaşiyyane**, [Ar. müteḥāşî + Far. -âne متخاشیانه] (*müteḥa:şîya:ne*) {OsT} zf. Ürkek olarak; çekinircesine.
- müteḥaşşî**, [Ar. teḥāşşî > müteḥāşşî متخاشى] (*müteḥa:şşî:*) {OsT} sf. Saygı duyarak çekinen; korkan.
- müteḥaşşî**, -i'î [Ar. teḥāşî' > müteḥāşşî' متخاشع] sf. Alçakgönüllü.
- müteḥaşşîb**, [Ar. ḥaşeb > müteḥāşşîb متخشب] {OsT} sf. Odunlaşmış; odunlaşan.
- müteḥaşşîd** [Ar. taḥaşşüd > müteḥāşşîd / müteḥāşşide متحشده / متحشده] {OsT} sf. Aynı amaçla bir araya gelen; toplanan.
- müteḥaşşîdîn**, [Ar. müteḥāşşîdîn متحشدين] (*müteḥa:şşîdî:n*) {OsT} is. Toplananlar; bir araya gelmiş olanlar.
- müteḥaşşîn**, [Ar. ḥaşîn > müteḥāşşîn متخشن] {OsT} sf. Sertlik gösteren; ser davranan.
- müteḥaşşîyane**, [Ar. müteḥāşşî + Far. -âne متخشانه] (*müteḥaşşîya:ne*) {OsT} zf. Korkarak; çekinerek.
- müteḥatıb**, [Ar. ḥıtab > müteḥātıb متخاطب] (*müteḥa:tıb*) {OsT} sf. Birbirine hitap eden; birbiri ile söyleşen.
- müteḥatır**, [Ar. müteḥātır متهاتر] (*müteḥa:tır*) {OsT} sf. Birbirini yalanlayan.
- müteḥattır**, [Ar. taḥattır > müteḥattır متخطر] {OsT} sf. Hatırlayan; aklına getiren; anımsayan. ☞ **müteḥattır-ı eyyâm-ı mâzî**, {OsT} Geçmiş günleri hatırlayan.

- mütehatti**, [Ar. ḥaṭā > müteḥaṭṭī [متخطى] (*mütehatti:*) {OsT} sf. **1.** Atlayıp geçen. **2.** Yanılan; hata işleyen.
- mütehattim**, [Ar. ḥaṭm > müteḥaṭṭim / müteḥaṭṭime [متخطم / متخطمه] {OsT} sf. Gerekli; lüzumlu.
- mütehavin**, [Ar. hevñ > müteḥāvin [متهاون] (*müteha:vin*) {OsT} sf. Bir işte gevşeklik, kayıtsızlık gösteren; işi önemsemeyen.
- mütehavir**, [Ar. teḥāvür > müteḥāvīr [متحور] (*müteha:vir*) {OsT} sf. Birbiri ile konuşan; muhavere eden.
- mütehavvif**, [Ar. ḥavf > müteḥavvif / müteḥavvife [متخوف / متخوفه] {OsT} sf. Korkak; korkuya kapılan.
- mütehavvifane**, [Ar. müteḥavvif + Far. -āne [متخوفانه] (*mütehavvifa:ne*) {OsT} zf. Korkakça; korkarak.
- mütehavvil**, [Ar. taḥavvül > müteḥavvil [متحول] {OsT} sf. **1.** Değişmiş; başka bir görünüm almış olan; bulunduğu durumdan başka bir duruma geçen; biçim değiştiren. **2.** Sürekli değişen; kararsız. **3. mat.** Değişken. ☐ **mütehavvil-i mutavassıt**, mat. *Parametre*.
- mütehayyil**, [Ar. taḥayyül > müteḥayyil / müteḥayyile [متحیل / متحيلة] {OsT} sf. Hayal kuran; hayale dalmış; dalgın.
- mütehayyilane**, [Ar. müteḥayyil + Far. -āne] (*mütehayyila:ne*) {OsT} zf. Hayal kuran kimse gibi olan; dalgıncasına; dalgın olarak.
- mütehayyile**, [Ar. müteḥayyil > müteḥayyile [متحيلة] {OsT} is. Hayal kurma yetisi; zihinde canlandırma yetisi; muhayyile.
- mütehayyir**, [Ar. taḥayyür > müteḥayyir [متحير] {OsT} sf. Hayret içinde kalmış olan; şaşırılmış olan.
- mütehayyirane**, [Ar. müteḥayyir + Far. -āne [متحيرانه] (*mütehayyira:ne*) {OsT} zf. Hayret etmiş bir halde; şaşırılmış olarak.
- mütehayyirîn**, [Ar. müteḥayyirîn [متحيرين] (*mütehayyiri:n*) {OsT} is. Şaşırانlar; şaşkınlık geçirenler; hayrette kalanlar.
- mütehayyiz**, [Ar. taḥayyüz > müteḥayyiz [متحيز] {OsT} sf. **1.** Belirli bir yer tutan; bir yeri olan. **2.** (Kişi için) önemli ve etkili; itibarlı.
- mütehayyizân**, [Ar. müteḥayyizân [متحيزان] (*mütehayyizi:n*) {OsT} is. İtibarlılar; saygınlığı olanlar.
- mütehazzi**, -i'ı [Ar. ḥuzū' > müteḥazzi' [متحضع] {OsT} sf. Alçak gönüllülük eden.
- mütehazzi'ane**, [Ar. müteḥazzi' + Far. -āne [متحضعانه] (*mütehazzi:ne*) {OsT} zf. Alçak gönüllülükle.
- mütehazzir**¹, [Ar. taḥazzur > müteḥazzir [متحضر] {OsT} sf. Yeşil renk bağlanan; yeşillenen.
- mütehazzir**², [Ar. ḥuzur > müteḥazzir [متحضر] {OsT} sf. Huzurda bulunan; hazırda olan.
- mütehazzib**, [Ar. ḥizib > müteḥazzib [متحزب] {OsT} sf. Küme küme toplanan; hiziplenen.
- mütehazzin**, [Ar. ḥüzñ > müteḥazzin [متحزن] {OsT} sf. Üzüntülü; kederli.
- mütehazzir**, [Ar. ḥazer > müteḥazzir [متحذر] {OsT} sf. Sakınan; çekinen.
- mütehazzirane**, [Ar. müteḥazzir + Far. -āne [متحذرانه] (*mütehazzira:ne*) {OsT} zf. Sakınarak; çekinerek.
- mütehecci**, [Ar. hecā > müteheccī [متهجي] (*mütehecci:*) {OsT} sf. Hecelayen.
- müteheccid**, [Ar. müteheccid [متهجد] {OsT} sf. Gece uyanıp namaz kılan.
- müteheddi**, [Ar. hedy > hidyet > müteheddī [متهدى] (*müteheddi:*) {OsT} sf. **1.** Doğru yola giren; ihtida eden. **2.** İslamiyeti kabul eden. **3.** Hediye gönderen.
- müteheddim**, [Ar. hedm > müteheddim [متهدم] {OsT} sf. Yıkılan; teheddüm eden.
- mütehekkim**, [Ar. tehekküm > mütehekkim [متهكم] {OsT} sf. Ciddi davranıyormuş gibi görünerek alay eden.
- mütehekkimane**, [Ar. mütehekkim+Far.-āne [متهكمانه] (*mütehekkima:ne*) {OsT} zf. Alay edercesine; alaylı bir şekilde.
- mütehellil**, [Ar. tehellül > mütehellil [متهلل] {OsT} sf. Sevinçten gülen.
- mütehennic**, [Ar. tehennüc > mütehennic [متهنج] {OsT} sf. (Çocuk için) ansızın annesinin karnında canlanıp kımıldamaya başlayan.
- mütehettik**, [Ar. hetk > mütehetik [متهتك] {OsT} sf. **1.** Yırtılan; tehettük eden. **2.** Utanması kalmamış; edepsiz; yırtık.
- mütehevvid**, [Ar. tehevüd > mütehevvid [متهود] {OsT} sf. Yahudi olan.
- mütehevvir**, [Ar. tehevür > mütehevvir [متهور] {OsT} sf. Öfkeye kapılıp sonunu hiç düşünmeden saldıran; gözü dönmüş saldırgan; çok öfkeli; kızgın.
- mütehevvirane**, [Ar. mütehevvir + Far. -āne [متهورانه] (*mütehevvisa:ne*) {OsT} zf. Öfkeye kapılıp sonunu hiç düşünmeden saldırır gibi.
- müteheyyi**, [Ar. teheyyü' > müteheyyī [متهبي] (*müteheyyi:*) {OsT} sf. Hazırlanan; hazırlanmış olan; hazır.
- müteheyyib**, [Ar. teheyyüb > müteheyyib [متهيب] {OsT} sf. Korku ve saygı duygusu uyandıran; heybetli.
- müteheyyic**, [Ar. heyecān > müteheyyic / mütehey-

- yice [متهيج / متهيجه] {OsT} sf. Heyecanlanmış; heyecanlanan; heyecan içinde; coşkulu; coşmuş.
- müteheyyicane**, [Ar. müteheyyic + Far. -âne متهيجانه] (müteyyica:ne) {OsT} zf. Heyecanlı olarak; coşkunlukla.
- müteheyyim**, [Ar. müteheyyim متهيم] {OsT} sf. Şaşırmış; şaşkın.
- müteheyyimane**, [Ar. müteheyyim+Far. -âne متهيمانه] (mütehayyima:ne) {OsT} zf. Şaşkınlıkla.
- müteheyyimîn**, [Ar. müteheyyimîn متهيمين] (müteheyyimi:n) {OsT} is. Şaşkınlık; şaşkınlık.
- mütehezzic**, [Ar. mütehezzic متهزج] {OsT} sf. Makamla şarkı söyleyen.
- mütehezzicane**, [Ar. mütehezzic + Far. -âne متهزجانه] (mütehazzica:ne) {OsT} zf. Makamla şarkı söyler gibi.
- mütehezzicîn**, [Ar. mütehezzicîn متهزجين] (mütehezzici:n) {OsT} is. Makamla şarkı söyleyenler.
- mütehezziz**, [Ar. mütehezziz متهز] {OsT} sf. Titreyen.
- mütekabbız**, [Ar. kabız > mütekabbız متقبض] {OsT} sf. 1. Toplanan; büzülen; buruşan. 2. (Kas için) çekilen; gerilen. 3. (Kişi için) asık yüzlü.
- mütekabbil**, [Ar. kabül > mütekabbil متقبل] {OsT} sf. Kabul eden; kabullenen; üstüne alan.
- mütekabil**, [Ar. kabıl > mütekâbil / mütkâbile متقابل / متقابله] (müteka:bil) {OsT} sf. 1. Karşılıklı olan; birbirinin karşısında olan; yüz yüze bakan. 2. mecaz. Karşılıklı. 3. mat. Karşıt. 4. mat. Yöndeş.
- mütekabile**, [Ar. mütekâbil > mütekâbile متقابله] (müteka:bile) {OsT} is. Karşılıklı, yüz yüze olan.
- mütekabilen**, [Ar. mütekâbil > mütekâbilen متقابلاً] (müteka:bi'len) {OsT} zf. Karşılıklı olarak.
- mütekabiletan**, [Ar. mütekâbile > mütekâbiletân متقابلتان] (müteka:bileta:n) {OsT} is. Karşılıklı olan iki şey; birbirine karşıt iki nesne. ☞ **mütekâbiletân-ı dâhiletan**, {OsT} mat. İç ters. || **mütekâbiletân-ı hâricetan**, {OsT} mat. Dış ters.
- mütekabiliyet**, [Ar. mütekâbil > mütekâbiliyyet متقابلييت] (müteka:biliyet) {OsT} is. 1. Karşılıklı olma durumu; karşı karşıya olma; karşılıklılık. 2. fel. Karşılıklılık. ☞ **mütekabiliyet esası üzerine**, Karşılıklı olarak.
- mütekâbir**, [Ar. tekâbür > mütekâbir متكابر] (mütekâ:bir) {OsT} sf. Kendini büyük gören; büyülenen; kibirlenen.
- mütekaddim**, [Ar. kıdem > mütekaddim / mütekad-
- dime متقدمه / متقدمه] {OsT} sf. 1. Önde bulunan; ileri geçen. 2. Eski; geçmiş; geçmişteki. 3. Takdim olunan; sunulan.
- mütekaddimîn**, [Ar. mütekaddim > mütekaddimîn متقدمين] (mütekaddimi:n) {OsT} is. Eski adamlar; eskiden yaşamış olanlar; eskiler. ☞ **mütekaddimîn-i şuarâ**, Eski şairler.
- mütekaddis**, [Ar. kuds > mütekaddis متقدس] {OsT} sf. Kutsal olan; çok temiz olan; takaddüs eden.
- mütekadim**, [Ar. taqâdüm > mütekâdim متقدم] {OsT} sf. Geçmiş bulunan; takadüm eden.
- mütekâfi**, [Ar. tekâfî > mütekâfi متكافى / متكافيه] (mütekâ:fi) {OsT} sf. İki kişi birbirine denk olan; birbiri ile aynı derecede bulunan.
- mütekâfiyen**, [Ar. mütekâfi > mütekâfiyen متكافياً] (mütekâ:fi'yen) {OsT} zf. Birbirine eşit olarak. ☞ **mütekâfiyen mütenâsib**, {OsT} fiz. Ters orantılı.
- mütekâhil**, [Ar. mütekâhil متكاهل] (mütekâ:hil) {OsT} sf. Üşengeç; tembel.
- mütekaid**, [Ar. tekâ'üd > mütekâ'id متقاعد] (müteka:id) {OsT} sf. → mütekait.
- müteka'idîn**, [Ar. mütekâ'id > mütekâ'idîn متقاعدين] (müteka:idi:n) {OsT} is. Emekliler.
- mütekait**, -di [Ar. tekâ'üd > mütekâ'id متقاعد] (müteka:it) sf. Emekli.
- mütekâlib**, [Ar. kelb > mütekâlib متكالب] (mütekâ:lib) {OsT} sf. Köpek gibi birbirinin üzerine sıçrayan; köpekleşen.
- mütekâlibane**, [Ar. mütekâlib + Far. -âne متكالبانه] (mütekâ:liba:ne) {OsT} zf. Köpek gibi birbirinin üzerine sıçrayarak; köpekleşerek.
- mütekâlibîn**, [Ar. mütekâlibîn متكالبين] (mütekâ:libi:n) {OsT} is. Köpek gibi birbirinin üzerine sıçrayanlar; köpekleşenler.
- mütekallib**, [Ar. kalb > mütekallib متقلب] {OsT} sf. Başka bir duruma giren; değişen; başkalaşan.
- mütekallid**, [Ar. kılâde > mütekallid متقلد] {OsT} sf. 1. Boynuna gerdanlık takan. 2. (Kılıç vb.ni) beline bağlanan; kuşanan; takınan. 3. mecaz. Bir işi üstüne alan; üstlenen. ☞ **mütekallid-i seyf**, {OsT} Kılıç kuşanan.
- mütekallidîn**, [Ar. mütekallidîn متقلدين] (mütekallidi:n) {OsT} is. 1. Gerdanlık takınanlar. 2. Kılıç vb. kuşananlar. 3. Bir iş üstlenenler.
- mütekallil**, [Ar. taqallül > mütekallil متقلل] {OsT} sf. Azalmış olan; az.
- mütekallis**, [Ar. taqalluş > mütekallis / mütekallişe

{OsT} sf. Kasılarak gerilmiş olan; çekilmiş; gergin; kasılmış.

mütekâmil, [Ar. kemâl > mütekâmil متكامل] (*mütekâ:mil*) {OsT} sf. Mükemmel hale gelmiş olan; mükemmelleşmiş; gelişmiş; olgunlaşmış.

mütekâmilane, [Ar. mütekâmil + Far. -âne متكاملانه] (*mütekâ:milâ:ne*) {OsT} zf. Olgun bir şekilde; gelişmiş olarak.

mütekâmilîn [Ar. mütekâmilîn متكاملين] (*mütekâ:milî:n*) {OsT} is. Olgun kişiler.

mütekâmir, [Ar. kumâr > mütekâmir متقامر] (*mütekâ:mir*) {OsT} sf. Birbiri ile kumar oynayan; karşılıklı kumar oynayan; kumar arkadaşı.

mütekâmmis, [Ar. tekkâmmüş > mütekâmmiş متقمص] {OsT} sf. Gömlek giyen.

mütekârib, [Ar. kurb > mütekârib متقارب] (*mütekâ:rib*) {OsT} sf. sf. **1.** Karşılıklı olarak birbirine yaklaşan; yakınlaşan. **2. mat. fiz.** Birbirine yaklaşarak uzanan; yakınsak. **3. ed.** Arap edebiyatında, dört *feülün*'den oluşan aruz bahirlerinden birisinin adı.

mütekâribe, [Ar. mütekârib > mütekâribe متقاربه] (*mütekâ:ribe*) {OsT} sf. Birbirine yaklaşan; yakınlaşan.

mütekâribiyet, [Ar. mütekâribiyet متقاربييت] (*mütekâ:ribiyet*) {OsT} is. *mat.* Yakınsama.

mütekârin, [Ar. karn > mütekârin متقارن] (*mütekâ:rin*) {OsT} sf. **1.** Birbirine yaklaşmış olan. **2.** Birbirine bitişmiş; bitişik; yapışık.

mütekârib, [Ar. kurb > mütekârib / mütekâribe متقرب / متقربه] {OsT} sf. **1.** Yaklaşan; yakın olan; gelmesine, kavuşmasına az kalan. **2. mat.** Yakınsak.

mütekâribîn, [Ar. mütekâribîn متقربين] (*mütekâ:ribî:n*) {OsT} is. Yaklaşanlar; yakın olanlar.

mütekârih, [Ar. karh > mütekârih متقرح] {OsT} sf. **1.** Çıbanlı. **2.** (Yara için) cerahatli; irinli.

mütekârrir, [Ar. karar > mütekârrir / mütekârrire متقرر / متقرره] {OsT} sf. Kararlı duruma gelen; kararlaşan; yerleşen.

mütekâsım, [Ar. mütekâsım متقاسم] (*mütekâ:sım*) {OsT} sf. **1.** Paylaşan; bölüşen. **2.** Antlaşan.

mütekâsımîn, [Ar. mütekâsımîn متقاسمين] (*mütekâ:sımî:n*) {OsT} is. Bölüşüp paylaşanlar; antlaşanlar.

mütekâsır, [Ar. tekkâşür > mütekâşır متقاصر] (*mütekâ:sır*) {OsT} sf. **1.** Elinden iş geldiği hâlde iş yapmayan. **2.** Kısıklık gösteren.

mütekâsırane, [Ar. mütekâşır + Far. -âne متقاصرانه] (*mütekâ:sırane*) {OsT} zf. **1.** İş yapmaya yakışı

biimde. **2.** Kısıklık gösterircesine.

mütekâsırîn, [Ar. mütekâşırîn متقاصرين] (*mütekâ:sırî:n*) {OsT} is. **1.** Ellerinden geldiği hâlde iş yapmayanlar. **2.** Kısıklık gösterenler.

mütekâsif, [Ar. tekkâşüf > mütekâsif متقائف] (*mütekâ:kâ:sif*) {OsT} sf. **1.** Koyulaşmış; yoğunlaşmış; yoğun. **2.** Toplanmış.

mütekâsil, [Ar. tekkâsül > mütekâsil متقاسل] (*mütekâ:kâ:sil*) {OsT} sf. Tembellik eden; üşenen; üşengeç.

mütekâsilane, [Ar. mütekâsil + Far. -âne متقاسلانه] (*mütekâ:silâ:ne*) {OsT} zf. Tembele yakışı biçimde; üşengeççe; üşenerek.

mütekâsilîn, [Ar. mütekâsilîn متقاسلين] (*mütekâ:kâ:silî:n*) {OsT} is. Tembelce davrananlar; üşenenler.

mütekâsiliye, [Ar. mütekâsil > mütekâsiliye متقاسليه] (*mütekâ:siliye*) {OsT} is. Hiç bir işte çalışmadan yalnızca dilencilik yaparak geçinen kimseler.

mütekâsir, [Ar. tekkâşür > mütekâşir / mütekâşire متكاثر / متكاثره] (*mütekâ:sir*) {OsT} sf. **1.** Çoğalmış; çok; artmış. **2. is. ed.** Aruz ölçüsü.

mütekâssi, [Ar. tekkâşşî > mütekâşşî متقاضي] (*mütekâ:ssi:*) {OsT} sf. Dikkatle araştıran.

mütekâşşi, -i'ı [Ar. kaş > mütekâşşi متقشع] {OsT} sf. **1.** (İlaç için) balgam söktürücü. **2.** (Hasta için) balgam çıkaran.

mütekâtı, -ı'ı [Ar. kaţ > mütekâţî متقاطع] (*mütekâ:ţı*) {OsT} sf. **1.** Birbirini kesen; birbirinin üzerinden geçen; çapraz. **2. mat.** Kesişen.

mütekâtı'eyn, [Ar. mütekâţî > mütekâţî'eyn متقاطعين] (*mütekâ:ţeyn*) {OsT} is. Kesişen iki doğru.

mütekâtır, [Ar. kaţre > mütekâţîr متقاطر] (*mütekâ:ţır*) {OsT} sf. Damla damla dökülen; damlayan.

mütekâtil, [Ar. mütekâţîl متقاتل] (*mütekâ:ţil*) {OsT} sf. Birbirini öldüren.

mütekâtı, -ı'ı [Ar. kat > mütekâţî متقطع] {OsT} sf. **1.** Devamlı olmayan; kesikli. **2. coğ.** Kesikli. ☞ **mütekâtı akarsu**, *Suyu sürekli akmayan, bazan kuruyan akarsu.*

mütekâtır, [Ar. kaţre > mütekâţîr متقطر] {OsT} sf. Damla damla akan.

mütekâvven, [Ar. mütekâvven متقوم] {OsT} sf. Toplanmış; biçilmiş; kesilmiş.

mütekâvvi, [Ar. kuvvet > mütekâvvi متقوى] (*mütekâvvi:*) {OsT} sf. Kuvvet bulan; kuvvetlenen.

mütekâvvil, [Ar. kavil > mütekâvvil متقول] {OsT} sf. Mecbur olmadığı hâlde yalan söyleyen.

- mütekavvilane**, [Ar. müteḳavvil + Far. -āne متقولانه] (*mütekavvila:ne*) {OsT} *zf.* Zorunlu olmadan yalan söyleyene yakışır biçimde.
- mütekavvim**, [Ar. taḳavvüm > müteḳavvim متقوم] {OsT} *sf.* **1.** Eğri iken düzelen; doğrulan. **2.** Gerekli düzeni sağlayan. **3.** Kurulmuş; sağlam. **4.** İyi idare edilen.
- mütekavvis**, [Ar. ḳavş > müteḳavviş متقوص] {OsT} *sf.* Kavisli; yay gibi eğri olan; bükülmüş.
- mütekavvit**, [Ar. müteḳavvit متقوت] {OsT} *sf.* Gıda alan; gıdalan.
- mütekâyid**, [Ar. mütekâyid متكايد] (*mütekâ:yid*) {OsT} *sf.* Birbirine hile yapan.
- mütekâyidane**, [Ar. mütekâyid + Far. -āne متكايدانه] (*mütekâ:yida:ne*) {OsT} *zf.* Hilebazlıkla.
- mütekâyidîn**, [Ar. mütekâyidîn متكايدين] (*mütekâ:yidi:n*) {OsT} *is.* Birbirine hile yapanlar.
- mütekayyid**, [Ar. ḳayd > müteḳayyid متقيد] {OsT} *sf.* Dikkat eden; dikkatli davranan; temkinli.
- mütekayidane**, [Ar. müteḳayid + Far. -āne متقيدانه] (*mütekayyida:ne*) {OsT} *zf.* Dikkatli olan kimseye yakışır biçimde; dikkatlice; dikkat ederek.
- mütekayyidîn**, [Ar. müteḳayyidîn متقيدين] (*mütekayyidi:n*) {OsT} *is.* Dikkatli davrananlar; kayıtlılık gösterenler.
- mütekayyih**, [Ar. ḳayḥ > müteḳayyih / müteḳayyiha متقيح / متقيحه] {OsT} *sf.* (Yara, çıban vb. için) irinlenmiş; cerahat bağlamış; akıntılı.
- mütekazı**, [Ar. taḳāza > müteḳāzī متقاضى] (*mütekazı:zı:*) {OsT} *sf.* Borcunu ödemesi için borçluyu sıkıştıran.
- mütekebbir**, [Ar. kibr > mütekebbir متكبر] {OsT} *sf.* Kibirlenen; kendini beğenmiş; gururlu.
- mütekebbirane**, [Ar. mütekebbir + Far. -āne متكبرانه] (*mütekebbira:ne*) {OsT} *zf.* Kendini beğenmişçesine; gurur ve kibir içinde.
- mütekebbirîn**, [Ar. mütekebbirîn متكبرين] (*mütekebbiri:n*) {OsT} *is.* Kendini beğenenler; mütekebbirler.
- mütekeddir**, [Ar. keder > mütekeddir متكدد] {OsT} *sf.* **1.** Üzüntülü; kederli; tasalı. **2.** Bulanık.
- mütekeddirane**, [Ar. mütekeddir + Far. -āne متكددانه] (*mütekeddira:ne*) {OsT} *zf.* **1.** Kederli bir hâlde. **2.** Bulanarak.
- mütekeddirîn**, [Ar. mütekeddirîn متكددين] (*mütekeddiri:n*) {OsT} *is.* **1.** Kederlenenler. **2.** Bulanık şeyler.
- mütekeffil**, [Ar. kefil > mütekeffil متكفل] {OsT} *sf.* Kefil olan; üstüne alan; üstlenen.
- mütekeffilane**, [Ar. mütekeffil + Far. -āne متكفلانه] (*mütekeffila:ne*) {OsT} *zf.* Kefil olucasına; kefil gibi.
- mütekeffilîn**, [Ar. mütekeffilîn متكفلين] (*mütekeffili:n*) {OsT} *is.* Kefil olanlar.
- mütekehhlil**, [Ar. tekeḥḥül > mütekehḥil منكحل] {OsT} *sf.* Gözüne sırma çeken.
- mütekehhlilîn**, [Ar. mütekehḥilîn منكحلين] (*mütekehhlili:n*) {OsT} *is.* Gözüne sırma çekenler.
- mütekehhin**, [Ar. keḥānet > mütekehḥin منكحن] {OsT} *sf.* Falcılık eden.
- mütekehhinane**, [Ar. mütekehḥin + Far. -āne متكحنانه] (*mütekehхина:ne*) {OsT} *zf.* Falcılıkla.
- mütekehhinîn**, [Ar. mütekehḥinîn منكحنين] (*mütekehhini:n*) {OsT} *is.* Falcılık edenler; kâhinler.
- mütekellif**, [Ar. külfet > mütekellif متكلف] {OsT} *sf.* Külfetli bir iş tutan.
- mütekellifane**, [Ar. mütekellif + Far. -āne متكلفانه] (*mütekellifa:ne*) {OsT} *zf.* Zahmetli iş tutanlara yakışır biçimde.
- mütekellifîn**, [Ar. mütekellifîn متكلفين] (*mütekellifi:n*) {OsT} *is.* Külfetli iş tutanlar; tekellüf edenler.
- mütekellim**, [Ar. kelām > mütekellim متكلم] {OsT} *sf.* **1.** Söyleyen; konuşan. **2.** Nutuk söyleyen; hatip. **3.** Kalam bilgini. **4.** *dbl.* Birinci tekil kişi.
- mütekellimîn**, [Ar. mütekellim > mütekellimîn متكلمين] (*mütekellimi:n*) {OsT} *is.* Kalam bilginleri.
- mütekellis**, [Ar. kils > mütekellis متكلس] {OsT} *sf.* Kireçleşmiş; kireçlenmiş.
- mütekemmil**, [Ar. kemāl > mütekemmil متكامل] {OsT} *sf.* Olgunlaşan; olgun; tekemmül eden.
- mütekemmilane**, [Ar. mütekemmil + Far. -āne متكملانه] (*mütekemmila:ne*) {OsT} *zf.* Olgunlaşarak.
- mütekemmilîn**, [Ar. mütekemmilîn متكملين] (*mütekemmili:n*) {OsT} *is.* Olgunlaşanlar.
- mütekemmin**, [Ar. kemîn > mütekemmin متمكن] {OsT} *sf.* Pusuya yatmış olan; gizlenen.
- mütekerrih**, [Ar. kerih > mütekerrih متكره] {OsT} *sf.* **1.** Tiksinen; kerih gören. **2.** Surat asan.
- mütekerrihane**, [Ar. mütekerrih + Far. -āne متكرهانه] {OsT} *sf.* **1.** Tiksinircesine. **2.** Surat asarak.
- mütekerrire**, [Ar. kerre > mütekerrire / mütekerrire متكرره / متكرره] {OsT} *sf.* **1.** Yinelenen; tekrarlanan; birkaç kez olan. **2.** *ed.* Divan şiirinde murabba,

muhammes ve müseddes tarzındaki manzumelerin aynen tekrarlanan son beyitleri.

mütekessir¹, [Ar. keşret > mütekeşsir متكشر] {OsT} sf. Çoğalan; fazlalaşan; artan.

mütekessir², [Ar. kesr > mütekeşsir متكسر] {OsT} sf. Kırılan; parça parça olan.

mütekeşşif, [Ar. tekeşşüf > mütekeşşif متكشف] {OsT} sf. Açılan; açılmış.

mütekevvin, [Ar. tekevvin > mütekevvin متكون] {OsT} sf. Meydana gelen; ortaya çıkan; vücut bulan; hasil olan.

mütekeyyif, [Ar. tekeyyüf > mütekeyyif متكيف] {OsT} sf. Bir özellikle nitelenen; tekeyyüf eden.

mütekeyyis, [Ar. kiyaset > mütekeyyis متكيس] {OsT} sf. Akıllı geçinen; akıllı görünen; akıllılık taslayan.

mütekeyyisane, [Ar. mütekeyyis + Far. -âne متكيسانه] {OsT} zf. Akıllılık edene yakışır biçimde.

mütekeyyisîn, [Ar. mütekeyyisîn متكيسين] {OsT} is. Akıllılık taslayanlar.

mütelaflız, [Ar. lafz > mütelaflız متلفظ] {OsT} sf. Bir söz söyleyen; konuşan; telaffuz eden.

mütelaflî, [Ar. lafâ > mütelaflî متلافي] {OsT} sf. Zararını karşılayacak başka bir iş yapan; telafi eden.

mütelaflız, [Ar. telaflız > mütelaflız متلحز] {OsT} sf. (Eksi bir şey yiyen birinin yanında bulunan kimse için) ağzı sulanan.

mütelaflız, [Ar. telaflız > mütelaflız متلا حظ] {OsT} sf. Göz ucu ile birine bakan.

mütelaflık, -kî [Ar. lühük > mütelaflık متلاحق] {OsT} sf. Birbiri ardından gelen; birbiri ardınca birleşen; birbirine katılan; birbirini izleyen.

mütelaflî, [Ar. mütelaflî متلاهي] {OsT} sf. Sazla, oyunla uğraşan; sazla oyun oynayan.

mütelaflık, [Ar. lühük > mütelaflık متلاحق] {OsT} sf. → mütelaflık. ☞ **mütelaflık da'va**, {OsT} huk. Davacının aynı zamanda birden fazla hukukî sebebe dayandığı dava.

mütelaflime, [Ar. lahm > mütelaflime متلاحمه] {OsT} is. Yüzde veya vücudun başka bir yerinde derinin kesilmesi sonucu meydana gelen yara.

mütelafliyane, [Ar. mütelaflî + Far. -âne متلاهيانه] {OsT} sf. Saz ve oyun ile uğraşarak; sazla oyun oynayarak.

mütelaflız, [Ar. telaflız > mütelaflız متلا حظ] {OsT} sf. Göz ucu ile birbirine bakışan.

mütelaflızîn, [Ar. mütelaflızîn متلا حظين] {OsT} is. Göz ucu ile bakışanlar.

mütela'ib¹, [Ar. lâ'b > mütela'ib متلاعب] {OsT} sf. Oyun ile uğraşan; oynayan.

mütela'ib², [Ar. lâ'b > mütela'ib متلاعب] {OsT} sf. Oyunla meşgul olan; oynayan.

mütela'in, [Ar. la'net > mütela'in متلاعن] {OsT} sf. Uğursuzlaşan; lanetleşen.

mütelaiki, [Ar. telâki > mütelaiki متلافي] {OsT} sf. Kavuşmuş; erişmiş; buluşmuş; kavuşan.

mütelaikim, [Ar. telâkum > mütelaikim متلاقم] {OsT} sf. Birbirine yumruk atan.

mütelaikkıb, [Ar. laqab > mütelaikkıb متلقب] {OsT} sf. Takma ad alan.

mütelaikkıbîn, [Ar. mütelaikkıbîn متلقبين] {OsT} is. Takma ad alanlar.

mütelaikkım, [Ar. telâkum > mütelaikkım متلقم] {OsT} sf. Lokma edinen; boğazından geçiren; yutan.

mütelaikkıt, [Ar. iltikaṭ > mütelaikkıt متلقط] {OsT} sf. Sağdan soldan derip devşiren; bir araya getiren; iltikat eden.

mütelaikki, [Ar. telâkkî > mütelaikki متلقى] {OsT} sf. 1. Alan; kabul eden. 2. (Bir şey) nazarıyla bakan; öyle sayan; telakki eden.

mütelaikkıb, [Ar. laqab > mütelaikkıb متلقب] {OsT} sf. Takma ad almış; lakaplanmış.

mütelaik, -li [Ar. mütelaik / mütelaik متلاي / متلاي] {OsT} sf. Çakarak parıldayan; ışıldayan.

mütelaik, [Ar. lüşük > mütelaik متلاصق / متلاصق] {OsT} sf. Birbirine bitişen; bitişik; yapışık. ☞ **mütelaikü'l-fekkeyn**, {OsT} zool. Yapışık çeneliler. || **mütelaikü'l-vüreykat-ı ke'siye**, {OsT} bot. Bitişik çanak yapraklılar.

mütela'sim, [Ar. tela'süm > mütela'sim متلعثم] {OsT} sf. Yerli yersiz cevap veren; kem küm eden.

mütela'simane, [Ar. mütela'sim + Far. -âne متلعثمانه] {OsT} zf. Saçma sapan cevap vererek; kem küm ederek.

mütela'simîn, [Ar. mütela'simîn متلعثمين] {OsT} sf. Saçmalayanlar; kem küm edenler.

mütelaissıs, [Ar. lüşş > mütelaissıs متلصص] {OsT} sf. Hırsızlık eden; çalan.

mütelaşi, [Ar. laşey > mütelaşi متلاشي] {OsT} sf. Telaşlı; aceleci.

- müteleşiyane**, [Ar. mütelâşi + Far. -âne متلاشيانه] (*mütelâ:şiya:ne*) {OsT} *zf.* Acele ederek; telaşla.
- mütelatîf**, [Ar. lütf > mütelatîf متلاطف] (*mütelâtîf*) {OsT} *sf.* Davranışları ince ve yumuşak olan; lütf ile muamele eden.
- mütelatım**, [Ar. telâṭum > mütelâtım / mütelâtıma متلاطم / متلاطمه] (*mütelâ:tum*) {OsT} *sf.* **1.** Birbirine çarpan. **2.** Çalkalanan; dalgalanan; çalkantılı; dalgali.
- mütelattîf**, [Ar. telatṭuf > mütelattîf متلطف] (*mütelâtîf*) {OsT} *sf.* İnce davranan; nazik davranışlı; kibarlık eden.
- mütelattîfane**, [Ar. mütelattîf + Far. -âne متلطفانه] (*mütelattîfa:ne*) {OsT} *zf.* Kibarlıkla; incelikle; nazik olarak.
- mütelatṭih**, [Ar. telatṭuh > mütelatṭih متلطح] (*mütelâtṭih*) {OsT} *sf.* (Kendisine çamur, yağ vb.) bulaşan; bulaşık olan.
- mütelazzi** [Ar. telazẓī > mütelazẓī متلطى] (*mütelâzzi*, *z kalın söylenir*) {OsT} *sf.* Alev alan; alevlenen.
- mütelebbis**, [Ar. libas > mütelebbis متلبس] {OsT} *sf.* Giyinmiş olan; giyinen.
- müteleclîc**, [Ar. teleclüc > müteleclîc متلجلج] {OsT} *sf.* Dilini çiğneyerek, basık basık konuşan.
- müteleffîf**, [Ar. teleffûf > müteleffîf متلفف] {OsT} *sf.* Sarılıp bürünen.
- müteleffîfî**, [Ar. teleffût > müteleffîfî متلفت] {OsT} *sf.* İltifat eden.
- müteleffîfîane**, [Ar. müteleffîfî + Far. -âne متلففانه] (*müteleffîfa:ne*) {OsT} *zf.* İncelikle; nezaketle; iltifat ederek.
- mütelehhi**, [Ar. levh > mütelehhi متلهى] (*mütelehhi:*) {OsT} *sf.* Sazla, oyunla zaman öldüren.
- mütelehhib**, [Ar. leheb > mütelehhib متلهب] {OsT} *sf.* Alevlenen; alev saçan.
- mütelehhîf**, [Ar. lehef > mütelehhîf متلهف] {OsT} *sf.* Hasret çeken; özlemle yanıp yakılan.
- mütelehhîfane**, [Ar. mütelehhîf + Far. -âne متلهفانه] (*mütelehhîfa:ne*) {OsT} *zf.* Hasret çekerek; özlemle; yanıp yakılarak.
- mütelehhîfin**, [Ar. mütelehhîfin متلهفين] (*mütelehhîfi:n*) {OsT} *is.* Hasret çekenler; özleyenler.
- mütelemmi**, -i'ı [Ar. lem'a > mütelemmi' متلمع] {OsT} *sf.* Parlayan; parlak; parıldayan.
- mütelemmis**, [Ar. lems > mütelemmis متلمس] {OsT} *sf.* El ile dokunan; temas eden.
- mütelemmiz**, [Ar. tilmiz > mütelemmiz متلمذ] {OsT} *sf.* Öğrencilik ederek öğrenen; tilmizlik yapan.
- mütelemmizane**, [Ar. mütelemmizâne متلمذانه] (*mütelemmiza:ne*) {OsT} *zf.* Öğrencilik yaparak öğrenene yakışır biçimde; tilmizlikle.
- mütelemmizîn**, [Ar. mütelemmizîn متلمذين] (*mütelemmizi:n*) {OsT} *sf.* Öğrencilik yapmak suretiyle öğrenenler.
- mütelessim**, [Ar. telessüm > mütelessim متلسم] {OsT} *sf.* Yüzü peçeli; yaşmaklı; telessüm eden.
- mütelevvin**, [Ar. levn > mütelevvin متلون] {OsT} *sf.* **1.** Renkli; renk renk; alaca. **2.** mecaz. Kararsız; çabuk dönen; dönek. ☞ **mütelevvinü'l-mizâc**, {OsT} (*Kişi için*) {OsT} *Kararsız; gelgeç akıllı.*
- mütelevvinane**, [Ar. mütelevvin + Far. -âne متلونانه] (*mütelevvina:ne*) {OsT} *zf.* Kararsız birine yakışacak tarzda; dönekçe.
- mütelevvis**, [Ar. levş > mütelevvis متلوث] {OsT} *sf.* Kirli; pis; murdar; televvüs eden.
- müteleyyin**, [Ar. leyn > müteleyyin متلين] {OsT} *sf.* Yumuşak olan; yumuşayan; gevşemiş; gevşeyen.
- müteleyyis**, [Ar. leys > müteleyyis متليث] {OsT} *sf.* Aslan yürekli; aslan yürüyüslü.
- müteleyyisane**, [Ar. müteleyyis + Far. -âne متليثانه] (*müteleyyisa:ne*) {OsT} *zf.* Aslan gibi; aslanca.
- mütelezzic**, [Ar. lüzüçet > mütelezzic متلزع] {OsT} *sf.* Yapışkan; yapışan.
- mütelezziz**, [Ar. lezzet > mütelezziz / mütelezzize متلذذ / متلذذه] {OsT} *sf.* Bir şeyin tadını çıkararak; tat alan; hoşlanan.
- mütelezzizane**, [Ar. mütelezziz + Far. -âne متلذذانه] (*mütelezziza:ne*) {OsT} *zf.* Lezzetini alarak; hoşlanarak; tat alarak.
- mü'telif**, [Ar. 'ülfet > mü'telif مؤتلف] (*mü-telif*) *sf.* **1.** Alışan; alışık olan. **2.** Uygun; eşit; denk; eş.
- mütemacid**, [Ar. mütemâcid متماجد] (*mütema:cid*) {OsT} *sf.* Şerefi ve onuru ile övünen.
- mütemadi**, [Ar. temâdi > mütemâdi متمادى] (*mütema:di:*) {OsT} *sf.* **1.** Aralıksız olarak devam eden; devamlı; kesintisiz; sürekli; uzayan. **2.** *zf.* Devamlı olarak; sürekli olarak. ☞ **mütemadi suç**, {OsT} *İşlenmesi zaman içine yayılmış olan suç.*
- mütemadiyen**, [Ar. mütemâdi > mütemâdiyyen متماديا] (*mütema:di'yen*) {OsT} *zf.* Sürekli ve devamlı olarak; hiç aralık vermeksizin; aralıksız; bitiviye.
- mütemadiyet**, [Ar. mütemâdiyyet متمادييت] (*mütema:diyet*) {OsT} *is.* Süreklilik; devamlı oluş.